መጽሐፍ ቅዱስ

አዲሱ መደበኛ ትርጉም

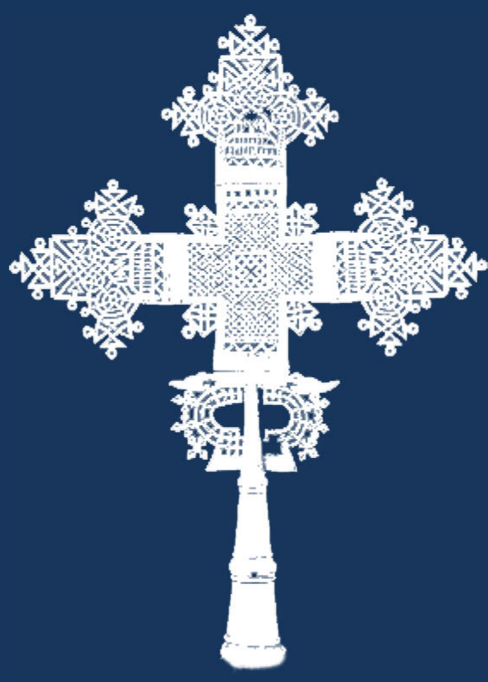

ከማጥኛ ጽሑፍ ጋር

ማውጫ

የብሉይና የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት

የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት

የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት

ብሉይ ኪዳን

ኦሪት ዘፍጥረት

መግቢያ

አሰያየሙ

በዕብራይስጡ መጽሐፍ ም 1፥1 ላይ ያለው የመጀመሪያው ሐርግ፣ "በረሺት" የሚል ሲሆን ትርጕሙም "በመጀመሪያ" ማለት ነው:: የዕብራይስጡ መጽሐፍ ስም ይኸው ቃል ነው::: (ጥንታውያን ጽሑፎች ስያሜያቸውን የሚያገኙት በጽሑፉ መጀመሪያ ላይ በሚገኙት ቃላት ነበር):: "ጀነሲስ" የሚለው የእንግሊዘኛ ስያሜ የተቀዳው የሰባ ሊቃናት የግሪክ ትርጕም በዘፍ 2፥4 እና 5፥1 ላይ 'ጄነሲ ዋስ' ካለው ቃል ነው:: "ኦሪት ዘፍጥረት" የሚለው፣ "የአማርኛ" ስም ከዕብራይስጡና ከግሪኩ ጋር ተመሳሳይ ትርጕም አለው:: "ኦሪት" ማለት ሕግ፣ ፍትህ፤ ትእዛዝ ማለት ሲሆን፣ "ፍጥረት" ማለት ደግሞ፤ እንደ አገባቡ መፍጠር፣ መፈጠር፣ አፈጣጠር፣ ፈጠራ፣ ፍጡርነት፣ ጥንት፣ ዘር፣ ሥር፣ ምንጭ፣ ልደት፤ ትውልድ ማለት ነው:: "ፍጥረት" ከሚለው ቃል ፊት የሚገኘው "ዘ" የግእዝ ዘርፍ አያያዥ መስተዋድድ ሲሆን የአማርኛ አቻው "የ" ነው:: ስለዚህ፣ "ኦሪት ዘፍጥረት" ማለት የፍጥረት ሕግ፣ የአፈጣጠር ደንብ፣ የፍጥረት ሥር፣ ምንጭ፣ ልደት፤ የፍጥረት ትውልድ ማለት ነው:: ቃሉ ከዐውደ ምንባቡ አኳያ የነገሮችን ሁሉ አጀማመር የሚተርክ መጽሐፍ መሆኑን ያመለክታል::

ዳራው

ከሌሎች ምንጮች እንደምንረዳው ከም 1-38 ያለው ክፍል የጥንታዊቷን መስጴጦምያ ሕይወትና ባህል በእጅጉ የሚያንጸባርቅ ነው:: ፍጥረት፣ የትውልድ ሐረግ፣ የጥፋት ውሃ፣ የመልክዐ ምድር ትምህርትና የካርታ ሥራ፣ የሕንጻ ሙያ፣ የሕዝቦች ስደት፣ መሬትን መግዛትና መሸጥ፣ ባህላዊ ልማ ዶችና አካሄዶች፣ በግ ጥበቃና እንስሳትን ማርባት ወዘተ. ለጥንት መስጴጦምያ ነዋሪዎች ዋና ጕዳዮች ነበሩ:: ጸሐፊው የሰዎች የመጀመሪያ መኖሪያ የሆነችው ዔድን ገነት እንደ ሆነችና የምትገኘውም በመስጴጦምያ ወይም በአካባቢዋ እንደ ሆነ አሳይቶአል:: የባቤል ግንብ የታነጸው በዚህ ስፍራ ነው፤ አብርሃም የተወለደው በዚሁ ስፍራ ነው፤ ይስሐቅ ሚስቱን ያገኘው ከዚሁ ስፍራ ነው፤ ያዕቆብ ለሃያ ዓመት የኖረው በዚሁ ስፍራ ነው:: ምንም እንኳ ቀደምት አበው በፍልስጥኤም ምድር ይኑሩ እንጂ የበቀሉባት እናት ምድር መስጴጦምያ ነበረች:: ከዘፍ 1-38 ጋር ተመሳሳይነት ያላቸው ጥንታውያን መዛግብት ከመስጴጦምያ የተገኙ ናቸው:: ከእነዚህም አንዳንዶቹ ስለ ፍጥረተ ዓለም አጀማመር (ዘፍ 1)፣ ስለ ዘር ሐረግ (ዘፍ 5)፣ በዘፍ 6-8 ስለተተረከው የጥፋት ውሃ፣ ከም 1-8 ላይ ስለተጻፉት ዋና ዋና ክሥተቶች በተመሳሳይ የጊዜ ቅደም ተከተል ሲተርኩ ይገኛሉ:: እንዲሁም ቀደምት አበው (አብርሃም፣ ያዕቆብና ኢዮብን ጨምሮ) ስማቸው በእነዚህ መዛግብት ተጠቅሶ ይገኛል:: በተጨማሪም የአባቱን ርስት የሚወርስ ልጅ ከሌለ የማደጎ ልጅ ንብረቱን መውረስ እንደሚችል (15፥1-4)፣ በአሞራውያን አገር ከቦታ ቦታ እንደ ልብ መዘዋወር እንደሚቻል፣ መካን ሴት ልጅ ለማግኘት ስትል አገልጋይዋን ለባሏ እንደምትሰጥ (16፥2-4 ይመ)፣ አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ አገልጋዪቱን ከነልጇ ከቤት ማባረር እንደሚቻል (21፥10-11)፣ እንደ ሙት ኑዛዜ ያሉ በቃል ብቻ የተካሄዱ ስምምነቶች በቅርብ ምሥራቅ አገሮች ከፍተኛ ስፍራ እንዲሁም ከበሬታ እንደነበራቸው እነዚሁ ጽሑፎች በስፋት ያትታሉ::

ከም 39-50 ያለው ታሪክ ደግሞ በቀጥታ ባይሆንም፣ የግብፅን ፍልስፍና የሚያንጸባርቅ ነው:: ለምሳሌ የግብፃውያን የወይን ተክል (40፥9-11)፣ በወንዝ ዳርቻ ስላለው ገጽታ (ም 41)፣ ግብፅ ለከነዓን የዳቦ ቅርጫት መሆኗ (ም 42)፣ ብዙ ልዩ ልዩ ምርቶች ከከነዓን ወደ ግብፅ እንደ ገቡ (ም 43)፣ የግብ ፃውያን አምልኮና ባሕል (43፥46)፣ የግብፃውያን አስተዳደር (ም 47)፣ ሥርዐተ ቀብራቸው (ም 50) እንዲሁም አያሌ የግብፃውያን ቃላትና ስሞች በምዕራፎቹ ውስጥ ተጠቅሰው ይገኛሉ::

ጸሐፊውና የተጻፈበት ጊዜ

አይሁድና ክርስቲያኖች የመጀመሪያዎቹን የብሉይ ኪዳን አምስት መጻሕፍት የጻፈውና ያሰባሰበው ሙሴ ነው የሚል እምነት እንዳላቸው ከታሪክ እንማራለን:: እነዚህ መጻሕፍት፣ "ፔንታቱክ" ("ባለ አምስት ቅጽ መጽሐፍ" ማለት ነው) ተብለው ይጠራሉ:: በአይሁዳውያን ዘንድ ደግሞ፣ አምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ይባላሉ:: በሐሥ 15፥1 የግዝረት ሥርዐት በሙሴ የተሰጠ ትምህርት እንደ ሆነ ይገልጻል፤ ይህም ከዘፍ 17 ጋር ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ስለሚገናኝ መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ ሙሴ የኦሪት ዘፍጥረት ጸሐፊ እንደ ሆነ ይጠቁማል:: ቢሆንም በተለይ የጊዜ ገለጻን አስመልክቶ አንዳንድ የማስተካከያ ሥራ ዎች እንደ ተደረጉ ይገመታል (የ14፥14፤ 36፥31፤ 47፥11 ማብ ይመ):: ሙሴ የኖረበት ትክክለኛ ዘመን ብዙ በማያሻማ ርግጠኛነት በ1ኛ ነገሥት ውስጥ ተገልጾአል፤ የሰሎሞን ንግሥና አራተኛ ዓመት እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡበት 480ኛ ዓመት መሆኑ ተጠቅሶአል (1ነገ 6፥1):: ይህም ከ1446 እስከ 966 ዓ.ቅ.ክ መሆኑ ነው (የመጽሐፈ መሳፍንት መግቢያ ይመ) ከ1446 እስከ 1406 ዓ.ቅ.ክ. ድረስ እስ ራኤል በምድረ በዳ ባሳለፉት ዓመታት ሙሴ "ፔንታቱክ" ተብለው የሚታወቁትን አምስቱን የኦሪት መጻሕፍት እንደ ጻፈ ይገመታል::

ዐላማውና መልእክቱ

ኦሪት ዘፍጥረት ስለ ጅማሬዎች ይናገራል፤ የሰማያትንና የምድርን፣ የብርሃንንና የጨለማን፣ የውሃ አካላትንና የጠፈርን፣ የምድርንና የዕፀዋትን የፀሓይን የጨረቃንና የከዋክብትን፣ በባሕር በአየርና በምድር የሚንቀሳቀሱ እንስሳትን፣ እንዲሁም የፍጥረት ሁሉ ቍንጮ የሆነውን በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረውን የሰውን፣ የኀጢአትን የኀጢአት ስርየትን፣ የበረከትና የመርገምን፣ የማኅበረ ሰብና የሥልጣኔን፣ የጋብቻንና የቤተ ሰብን ወዘተርፈ ጅማሬ የሚናገር መጽሐፍ ነው::

ለዘፍጥረት መጽሐፍ ቍልፍ የሆነው፣ "ቴሌደት" የሚለው የዕብራይስጥ ቃል ሲሆን፣ በዚህ መጽሐፍ ቅዱስ ትውልድ፣ ታሪክ፣ ክንውን፣ የትውልድ ሐረግ ወዘተ. እየተባለ ተተርጕሞአል፤ ይህ ቃል መጽሐፉን በዐሥር ዋና ዋና ክፍሎች ያከፍላል::

የዘፍጥረት መጽሐፍ ለተቀሩት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች መሠረት ባይ ነው:: መልእክቱም ሰፊና ጥልቅ ሲሆን፣ ዋና ዋና ጕዳዮቹን በዝርዝር ማቅረቡ አጠቃላዩን የመጽሐፍ ቅዱስ መልእክት ግልጽ በሆነ መንገድ እንዲታይ አድርጎታል:: ይህ መጽሐፍ የግንኙነት መጽሐፍ ነው፤ በእግዚአብሔርና በተፈጥሮ፣ በእግዚአብሔርና በሰው እንዲሁም በሰዎች መካከል ያለውን ዝምድና አጕልቶ ያሳያል:: መጽሐፉ አንድ አምላክ ብቻ እንዳለ በማስረገጥ አንዳምላካዊነትን እያጸና፣ ኢአማኒነትንና ሁሉምላክነትን አጥብቆ ይቃወማል:: በተጨማሪም እውነተኛ የሆነው አንድ አምላክ በፍጥረቱ ላይ ልዑል እንደ ሆነ፣ በመለኮታዊ ምርጫውም ወሰን የሌለውን ነጻነቱን በመጠቀም የሰዎችን ባሕል፣ ሥርዐትና ዕቅድ እንደ ወደደው ብቻ እንደሚመራ ግልጽ በሆነ መንገድ ያስተምራል:: እግዚአብሔር ከመረጠው ከሕዝቡ ጋር በራሱ አነሣሽነት ቃል ኪዳን እንደሚገባ፣ ፍቅሩንና ታማኝነቱን እንደሚገልጽላቸው፣ እነርሱም ከእርሱ ጋር ቃል እንዲገቡ የሚያደርግበትን መንገድ ያሳያል:: መሥዋዕት ለሕይወት በተለዋጭነት የሚቀርብበትን ሥርዐት ይገነባል (ም 22):: ከክፉ ኀይላት የሚታደገውን የእግዚአብሔርን ችሮታ፣ የመጀመሪያውን ፍንጭ በጥቂቱ ያሳያል (3፥15፤ ከሮሜ 16፥17-20 ጋር ያነጻጽሩ):: እንዲሁም ለእምነት ጥንታዊና እጅግ ጥልቅ የሆነ ፍቺ ይሰጣል (15፥6):: በዕብ 11 ላይ ከተዘረዘሩት የእምነት አባቶች መካከል ከግማሽ በላይ የሆኑት በዘፍጥረት መጻሕፍት ውስጥ የሚገኙ (የተጠቀሱ) ናቸው::

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርይው

የአንድ መጽሐፍ መልእክት በሥነ ጽሑፋዊ ውቅሩና መልኩቹ ይወሰናል:: ኦሪት ዘፍጥረት በዐሥር ዋና ዋና ክፍሎች የተከፈለ ሲሆን፣ የእያንዳንዱ ክፍል መግቢያ፣ "ቴሌዶት" (ትውልድ) በሚለው ቃል ይጀምራል ይህ ቃል በአማርኛው፣ የዘር ሐረግ፤ ትውልድ፤ ታሪክ ወዘተርፈ እየተባለ ተተርጕሞአል (2፥4፤ 5፥1፤ 6፥9፤ 10፥1፤ 11፥27፤ 25፥12፤ 25፥19፤3 6፥1 እንዲሁም 36፥9 እና 37፥2 ይመ):: የመጽሐፉን መግቢያ ጨምሮ (1፥1-2፥3)፣ የመጀመሪያዎቹ አምስት ክፍሎች በአንድ ላይ የሚመደቡ ሲሆን፣ ከአዳም እስከ አብርሃም ያለውንም ዘመን የሚዘግቡ በመሆናቸው፣ "ጥንታዊ ታሪክ" ተብለው ሊጠሩ ይችላሉ (1፥1-11፥26):: የመጨረሻዎቹ አምስት ክፍሎች ረጅሙን (ሆኖም አንድ ወጥ የሆነ) የትውልድ ዘገባ የያዙ ናቸው:: እነርሱም እግዚአብሔር ከአብርሃም፣ ከይስሐቅ፣ ከያዕቆብና ከዮሴፍ እንዲሁም ከየቤተ ሰቦቻቸው ጋር ከነበረው ግንኙነት ጋር ተያይዘዋል:: ስለዚህ ነው አብዛኛውን ጊዜ ይህ ክፍል፣ "የአበው ታሪክ" ተብሎ የሚጠራው (11፥27-50፥26):: ክፍሉ ራሱ እንደ ገና በሦስት የትረካ ዑደቶች ሊከፈል ይችላል፤ አብርሃም-ይስሐቅ (11፥27-25፥11)፣ ይስሐቅ-ያዕቆብ (25፥19-35፥29፤ 37፥1)፣ ያዕቆብ-ዮሴፍ (37፥2-50፥26):: እነዚህ ትረካዎች በየመካከሉ የእስማኤልን (25፥12-18) እና የዔሳውን (ም 36) የትውልድ ሐረጎች ባልቃ በማስገባት የተዋቀሩ ናቸው::

ትረካው በተደጋጋሚ ከበኩር ልጅ ይልቅ በሁለተኛ ልጅ ላይ ያተኩረ ነው:: ለምሳሌ:- በቃየን ፋንታ ሴት፣ በያፌት ፈንታ ሴም (የ10፥21 ማብ ይመ)፣ በእስማኤል ፈንታ ይስሐቅ፣ በዔሳው ፈንታ ያዕቆብ፣ ይሁዳና ዮሴፍ በሌሎቹ ወንድሞቻቸው ይልቅ እንዲሁም በምናሴ ፈንታ ኤፍሬም ትኵረት ተሰጥቶአቸዋል:: የዘፍጥረት መጽሐፍ በተመረጡት ሰዎችና ቤተ ሰቦቻቸው ላይ ትኵረት ማድረጉ፣ ምናልባት፣ መለኮታዊ ምርጫ የሚለው ርእስ ጕዳይ፣ በዘፍጥረት መጽሐፍ ለሚታየው ሥነ ጽሑፋዊና ነገረ መለኮታዊ ቅርጽ መሠረት እንደ ሆነ ሳይጠቁም አይቀርም:: ይህም የእግዚአብሔር ሰዎች የሰብአውያን እድገት ሂደት ያስገኛቸው ሳይሆኑ፣ ልዑል እግዚአብሔር በሰው ልጆች ታሪክ ውስጥ በጸጋ አሠራሩና በሉዓላዊነቱ የመግባቱ ውጤት እንደ ሆኑ ፍንትው አድርጎ ያሳያል:: ከወደቀው የሰው ዘር መካከል ለራሱ የሚሆን አዲስ ሕዝብ ለመንግሥትነት ቀድሶ አውጥቶ፣ ምድርን ሁሉ የሚባርክበት መሣሪያ አድርጎታል::

በዘፍጥረት መጽሐፍ ቍጥሮች የተለየ ትርጕም አላቸው:: ዐሥር ቍጥር መጽሐፉ የተከፋፈለበትን ክፍሎች ጨምሮ በም 5 እና 11 ላይ የተዘረዘሩትን የትውልድ ሐረግ ስሞች ያመለክታል (የ5፥5 ማብ ይመ):: ሰባት ቍጥርም ተደጋግሞ ተጠቅሶአል:: በዕብራይስጡ መጽሐፍ 1፥1 ላይ የሚገኙት ሰባት ቃላት ናቸው፤ 1፥2 ላይ ደግሞ የሚገኙት ሁለት ጊዜ ሰባት ቃላት ናቸው:: ፍጥረት በሰባት ቀናት ውስጥ ተጠናቀቀ፤ በም 4 በተጠቀሰው የትውልድ ሐረግ ሰባት ስሞች አሉ (የ4፥17-18 ማብ፤ 4፥15:24፤ 5፥31 ይመ)፤ በጥፋት ውሃ የተለያዩ ሰባት ክሥተቶች አሉ፤ የኖኅ የልጅ ልጆች 70 ነበሩ (ም 10)፤ ለአብራም የተገባለት ቃል ኪዳን ባለ ሰባት ነጥብ ነበር (12፥2-3):: በግብፅ የነበረው ሰባት የጥጋብና ሰባት የራብ ዓመታት (ም 11) ነበር:: የያዕቆብ ቤተ ሰብ አባላት 70 ነበሩ (ም 46):: ሌሎች በተደጋጋሚ የተጠቀሱ

ቍጥሮች 12 እና 40 ናቸው::

የዘፍጥረት መጽሐፍ በመሠረቱ በስድ ንባብ የተጻፈ ትረካ ሲሆን፣ የመጽሐፉ መጨረሻ ግን የተጻፈው በግጥም ነው (በ49፥2-27 ላይ የተጻፈው የያዕቆብ ባርኮት):: የንባቡ አብዛኛው ክፍል ቅኔያዊ ይዘት ሲኖረው ዘይቤያዊ አነጋገርና ሌሎች መንገዶችን (ስልቶችን) ይጠቀማል:: የአተራረክ ዘይቤው ከጥንታውያን ጽሑፎች መካከል እጅግ ተደናቂነት እንዲያገኝ አድርጐታል:: በፍጥረት ታሪክ በሁለት ጥንድ በቀረቡት የሦስት ቀናት ትረካ ውስጥ የሚታየው የቀጥታና የአግድሞሽ ትይዩነት (የ1፥11 ማብ ይመ)፣ በም 3 የቀረበው የኀጢአት ድርድርና፣ ቅደም ተከተሉን ገልብጦ የቀረበው የእግዚአብሔር ጥያቄና ተመልሶ የፊተኛውን ቅደም ተከተል የጠበቀው ፍርድ፣ በም 5 በየአንቀጹ መጨረሻ ላይ፣ "ከኖረ በኋላ ሞተ" የሚለው ቃል መደጋገሙ፣ በጥፋት ውሃ መካከል 'እግዚአብሔር ግን ኖኅን አሰበ' የሚለው ወሳኝ ሐረግ (8፥1)፣ በ11፥1-9 ላይ የተዘገበው የባቢል ግንብ ሁኔታ፣ በ40፥19 ስለ ግለሰቦች የወደፊት ዕድል በምሳሌ የተገለጠው፣ ስለ በኵር ልጆች ያለው አጭር ዘገባና ስለ ታናሽ ልጅ ያለው ረጅም ትራኬ፣ እነዚህንና ሌሎችም የአጻጻፍ ስልቶች ለትራኪው ጣዕም እንዲሁም አቀራረቡን ለማስ ዋብና የአንባቢያንን ልብ ለማንጠልጠል ዐይነተኛ ምክንያቶች ሆነዋል:: የአሪት ዘፍጥረት የመጀመሪ ያዎቹ ሦስት ምዕራፎች ርእሰ ጕዳዮችና ፍሬ ሐሳቦች፣ በራእይ መጽሐፍ የመጨረሻዎቹ ሦስት ምዕራ ፎች ውስጥ መንጸባረቃቸው የአጋጣሚ ጕዳይ አይደለም:: እንዲያውም፣ "ቅዱሳት መጻሕፍት በእግዚ አብሔር መንፈስ እንደ ተጻፉ" የሚያረጋግጥና የጻፉአቸውም ሰዎች፣ "በመንፈስ ቅድስ ተነድተው እንደ ጻፉ" የሚያረጋግጥ ሆኖ እናገኘዋለን (2ጢሞ 3፥16፤ 2ጴጥ 1፥21)::

አስተዋፅኦ

ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጹን የተከተለ አስተዋፅኦ

1. መግቢያ (1፥1-2፥3)
2. ሐተታ (2፥4-50፥26)
   - ሀ. የሰማያትና የምድር አፈጣጠር (2፥4-4፥26)
   - ለ. የአዳም ልጆች የትውልድ ሐረግ (5፥1-6፥8)
   - ሐ. የኖኅ ትውልድ (6፥9-9፥29)
   - መ. የሴም፣ የካምና የያፌት ትውልድ (10፥1-11፥9)
   - ሠ. የሴም ትውልድ (11፥10-26)
   - ረ. የታራ ትውልድ (11፥27-25፥11)
   - ሰ. የአብርሃም ልጅ የእስማኤል ትውልድ (25፥12-18)
   - ሸ. የአብርሃም ልጅ የይስሐቅ ትውልድ (25፥19-35፥29)
   - ቀ. የዔሳው ትውልድ (36፥1-37፥1)
   - በ. የያዕቆብ ትውልድ (37፥2-50፥26)

ርእሰ ጕዳዩን የተከተለ አስተዋፅኦ

1. ጥንታዊ ታሪክ (1፥1-11፥26)
   - ሀ. ፍጥረት (1፥1-2፥3)
     1. መግቢያ (1፥1-2)
     2. ሐተታ (1፥3-31)
     3. ማጠቃለያ (2፥1-3)
   - ለ. አዳምና ሔዋን በዔድን ገነት (2፥4-25)
   - ሐ. በኀጢአት መውደቅና ውጤቱ (ም 3)
   - መ. የኀጢአት መስፋፋት (4፥1-16)
   - ሠ. ሁለት ትውልዶች (4፥17-5፥32)
     1. የትዕቢት ትውልድ (4፥17-24)
     2. የሞት ትውልድ (4፥25-5፥32)
   - ረ. ከጥፋት ውሃ በፊት የኀጢአት መብዛት (6፥1-8)
   - ሰ. ታላቁ የውሃ ጥፋት (6፥9-9፥29)
     1. ከውሃ ጥፋት ለመዳን ዝግጅት (6፥9-7፥10)
     2. ፍርድና ትድግና (7፥11-8፥19)
        - ሀ. የውሃው ከፍ ማለት (7፥11-24)
        - ለ. የውሃው ሙላት መጕደል (8፥1-19)
     3. ድኅረ ጥፋት ውሃ (8፥20-9፥29)
        - ሀ. አዲስ ተስፋ (8፥20-22)
        - ለ. አዲስ ቃል ኪዳን (9፥1-7)
        - ሐ. አዲስ ኅብረት (9፥8-17)

የፍጥረት አጀማመር

1 በመጀመሪያ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሰማያትንና ምድርን ፈጠረ። [2]ምድርም ቅርጽ የለሽና ባዶ ነበረች፡፡[a] የምድርን ጥልቅ ስፍራ ሁሉ ጨለማ ውጦት ነበር፡፡ የእግዚአብሔርም (ኤሎሂም) መንፈስ በውሆች ላይ ይረብብ ነበር፡፡

[3]ከዚያም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) "ብርሃን ይሁን" አለ፤ ብርሃንም ሆነ፡፡ [4]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ብርሃኑ መልካም እንደ ሆነ አየ፤ ብርሃኑን ከጨለማ ለየ፡፡ [5]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ብርሃኑን "ቀን"፣ ጨለማውን "ሌሊት" ብሎ ጠራው። መሸ፤ ነጋም፤ የመጀመሪያ ቀን።

[6]እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ "ውሃን ከውሃ የሚለይ ጠፈር በውሆች መካከል ይሁን" አለ፡፡ [7]ስለዚህ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ጠፈርን አድርጎ ከጠፈሩ በላይና ከጠፈሩ በታች ያለውን ውሃ ለየ፤ እንዳለውም ሆነ፡፡ [8]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ጠፈርን፣ "ሰማይ" ብሎ ጠራው፡፡ መሸ፤ ነጋም፤ ሁለተኛ ቀን፡፡

[9]ከዚያም እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ "ከሰማይ በታች ያለው ውሃ በአንድ ስፍራ ይከማች፤ ደረቁ ምድር ይገለጥ" አለ፤ እንዳለውም ሆነ፡፡ [10]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ደረቁን ምድር፣ "የብስ"፣ ብአንድነት የተሰበሰበውን ውሃ፣ "ባሕር" ብሎ ጠራው፡፡ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ይህ መልካም እንደ ሆነ አየ፡፡

[11]እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ "ምድር ዕፀዋትንም፣ እንደየወገናቸው ዘር የሚሰጡ ተክሎችንና በምድር ላይ ዘር ያዘሉ ፍሬ የሚያፈሩ ዛፎችን እንደየወገናቸው ታብቅል" አለ፤ እንዳለውም ሆነ፡፡ [12]ምድር ዕፀዋትን፣ እንደየወገናቸው ዘር የሚሰጡ ተክሎችንና በውስጣቸው ዘር ያለባቸው ፍሬ የሚያፈሩትን ዛፎች በየወገኑ አበቀለች፡፡ እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ይህ መልካም እንደ ሆነ አየ፡፡

1፥1 ቁ6:21:27፤ ዘፍ2፥3፤14፥19፤2ነገ 19፥15፤ነህ9፥6፤ኢዮ 9፥8፤37፥16:18፤ 38፥4፤መዝ90፥2፤ 96፥5፤102፥25፤ 104፥2:5፤115፥15፤ 121፥2፤136፥5:6፤ 146፥6፤ ምሳ8፥23፤ ኢሳ37፥16፤40፥21: 22:28፤41፥4:26፤ 42፥5፤44፥24፤45፥12: 18፤51፥13:15፤ኤር 10፥12፤27፥5፤32፥17፤ ዮሐ1፥1-2፤ሐሥ14፥15፤ 17፥24፤ኤፌ3፥9፤ቈላ 1፥16፤ዕብ3፥4፤11፥3፤ ራእ4፥11፤10፥6 1፥2 ዘፍ2፥7፤8፥2፤ ዘዳ32፥11፤ኢዮ7፥12፤ 26፥8፤33፥4፤38፥9፤ መዝ36፥6፤42፥7፤ 104፥6:30፤107፥24፤ ምሳ30፥4፤ኢሳ23፥1፤ 24፥10፤27፥10፤31፥5፤ 32፥14:15፤34፥11፤ 45፥18፤ኤር4፥23፤ 1፥3 ቁ6፤መዝ 33፥6:9፤148፥5፤ 2ቆሮ4፥6፤ዕብ11፥3፤ 1ዮሐ1፥5-7 1፥4 ቁ10:12:14: 18:21:25:31፤ ዘፀ10፥21-23፤ኢዮ6፥10፤38፥19፤መዝ18፥28፤104፥20:31፤105፥28፤ 119፥68፤ኢሳ42፥16፤45፥7ኤር31፥35 1፥5 ቁ8:10:13:19:23: 31፤ዘፍ2፥19:23፤መዝ74፥16 1፥6 ቁ1:3:9፤መዝ24፥2፤136፥6፤ ኢሳ44፥24፤2ጴጥ3፥5 1፥7 ቁ9:11:15:24፤ዘፍ7፥11፤ኢዮ26፥10፤ 38፥8-11:16፤መዝ68፥33፤148፥4፤ምሳ8፥28፤ 1፥8 ቁ5፤ኢዮ9፥8፤ 37፥18፤መዝ19፥1፤104፥2፤ኢሳ40፥22፤44፥24፤45፥12፤ኤር10፥12፤ ዘካ12፥1 1፥9 ቁ7፤ኢዮ38፥8-11፤መዝ33፥7፤95፥5፤104፥6-9፤ምሳ 8፥29፤ኤር5፥22፤ዮና1፥9፤ሐጌ2፥6፤2ጴጥ3፥5 1፥10 ቁ4:5፤ኢዮ 38፥8፤95፥5፤መዝ33፥7፤90፥2፤95፥4 1፥11 ቁ7:12:21:24:25፤ ዘፍ2፥5፤6፥20፤7፥14፤ዘሌ11፥14:19:22፤ዘዳ14፥13:18፤መዝ65፥9- 13፤104፥14፤1ቆሮ15፥38 1፥12 ቁ4:11

[a]2 ወይም ሆነች

1፥1 በስድስት ቀን ስለተከናወነው የመፍጠር ተግባር መቅድም ሆኖ የሚያገለግል መግለጫ ነው፡፡ የዚህ ቍጥር ክቡር እውነት በታላቅ ደስታ በባለቅኔው (መዝ 103፥25) እና በነቢዩ (ኢሳ 40፥21) ተረጋግጦአል፡፡ *በመጀመሪያ እግዚአብሔር፤* መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔርን ሕላዌ ተቀብሎ ገለጻውን ይቀጥላል እንጂ ስለ እግዚአብሔር መኖር ክርክር አያቀርብም፡፡ ማንኛውም ነገር መጀመሪያ ያለው ሲሆን እግዚአብሔር ግን ዘላለማዊ ነው (መዝ 90፥2)፡፡ *በመጀመሪያ፤* በመፍጠር ተግባር ላይ የክርስቶስን ሥራ በአጽንዖት የሚናገረው ዮሐንስ (1፥1-10) ምዕራፉን የሚጀምረው በዚሁ ቃል ነው፡፡ *እግዚአብሔር... ፈጠረ፤* ኤሎሂም የሚለው የዕብራይስጥ ስም ብዙ ቍጥር ሲሆን ግሡ ግን ነጠላ ነው፡፡ ይህም እውነተኛውንና ብቸኛውን አምላክ የሚያመለክት የተለመደ አገላለጽ ነው፡፡ *ሰማያትንና ምድርን፤* "ሁሉንም ነገር" (ኢሳ 44፥24) ማለት ነው፡፡ እግዚአብሔር የሁሉ ነገር ፈጣሪና መገኛ እንደ ሆነ በብዙ ሥፍራ ተጠቅሶአል (ኤር 10፥16፤ ዮሐ 1፥3፤ ቈላ 1፥16፤ ዕብ 1፥2)፡፡ በዚህ ክፍል ስለ ሥነ ፍጥረት የተሰጠው ትምህርት እጅግ ውብ በሆነ መንገድ በኢሳ 45፥18 ላይ ባጭሩ ቀርቦአል፡፡

1፥2 *ምድር፤* ትራኪው ያነጣጠረው ምድር ላይ ነው፡፡ *ቅርጽ የለሽና ባዶ፤* ይህ ሐረግ በሌላ ስፍራ በኤር 4፥23 ላይ ብቻ የሚገኝ ሲሆን፣ ለምዕራፉ ቀሪ ክፍል ቅርጽ የሚሰጥ ነው (የቍ 11 ማብ ይመ)፡፡ እግዚአብሔር በመጀሪያዎቹ ሦስት ቀናት ባደረገው፣ "የመለየትና"፣ "የማከማቸት" ሥራው፣ ለምድር ቅርጽን የሰጣት ሲሆን በተቀሩት ሦስት ቀናት የፈጸመው፣ "የመፍጠርና"፣ "የመሙላት" ሥራው ደግሞ ባዶነቷን አስወግዶአል፡፡ *ጨለማ... በውሆች፤* የብርሃን ምንጭ፣ የሥርዐት መሠረትና የሕይወት ፈጣሪ የሆነውን የእግዚአብሔርን ቃል በመጠባበቅ ላይ ያለችውን ዓለም የሚገልጽ ነው፡፡ *የእግዚአብሔርም፤* "እግዚአብሔር" በሚለው ቃል ላይ የወደቀችው አያያዥ ፊደል "ም"፣ "ነገር ግን" ተብላ ልትተረጐም ትችላለች፡፡ የመጀመሪያው የገሃዳዊው ፍጥረት አስፈሪ ገጽታ፣ ኀያሉ የእግዚአብሔር መንፈስ በክብርና በሞገስ በላዩ በረበበ ጊዜ ተወገደ፡፡ ይህም ተከትሎ የመጣውን የእግዚአብሔርን የመፍጠር ልዩ ችሎታ ወይም ኀይል የሚያመለክት ነበር፡፡ *የእግዚአብሔርም መንፈስ፤* በፍጥረት ተግባር ላይ ተሳታፊ የነበረው ሲሆን፣ ይህም ሥራው ዛሬም እንደ ቀጠለ ነው (ኢዮ 33፥4፤ መዝ 104፥30 ይመ)፡፡ *ይረብብ፤* ጫጩቶቿን ለመመገብና ከአደጋ ለመከላከል እንደምታንዣብብ ወፍ ማለት ነው (ዘዳ 32፥11፤ ኢሳ 31፥5 ይመ)፡፡

1፥3 *እግዚአብሔር ... አለ፤* እግዚአብሔር በቃሉ ብቻ ሁሉን ነገር ካለመኖር ወደ መኖር አመጣ (መዝ 33፥6:9፤ 148፥5፤ ዕብ 11፥3 ይመ)፡፡ *ብርሃን ይሁን፤* አንድን ነገር ካለመኖር ወደ መኖር ወይም ካለመታወቅ ወደ መታወቅ ማምጣት የሚችለው የእግዚአብሔር ቃል፣ ጨለማ ውስጥ ብርሃን እንዲሆን አደረገ፡፡ የእግዚአብሔር የፈጣሪነት ኀይሉ እንዲታይና የፍጡራንም ሕልውና እንዲጸና ብርሃን አስፈላጊ ነው፡፡ በብሉይ ኪዳን፣ ብርሃን የሕይወትና የበረከት ምሳሌ ነው (2ሳሙ 22፥29፤ ኢዮ 3፥20፤ 30፥26፤ 33፥30፤ 58፥8:10፤ 59፥9፤ 60፥1:3 ይመ)፡፡ እግዚአብሔር፣ ኀጢአት ባጨለመው ልብ ውስጥ አዲስ ፍጥረት መፍጠሩን ለማስረዳት ጳውሎስ ይህን ቃል ተጠቅሞአል (2ቆሮ 4፥6)፡፡

1፥4፤ እግዚአብሔር የፈጠረው ነገር ሁሉ መልካም ነው (ቍ 10:12:18:21:25 ይመ)፤ የምዕራፉም የመዝጊያ ቃል የሚያመለክተው ሁሉም ነገር መልካም እንደ ሆነ ነው (ቍ 31)፡፡ በእግዚአብሔር መልክ እንዲሁም ሥርዐት በተፈጠረው ፍጥረት ውስጥ አንድም ሥርዐት አልባ ፍጡር ወይም በእግዚአብሔርና በሰው ላይ የተነሣ ኀይል የለም፡፡ ሌላው ቀርቶ ጨለማውና ጥልቁ እንኳ ሕይወትን ለመባረክና ለመጠበቅ በተፈጠረው ዓለም ውስጥ የተከበረ ተግባር ተሰጥቶአቸዋል (መዝ 104፥19-26፤ 127፥2 ይመ)፡፡

1፥5 *ጠራው፤* ቍ 8-10 ይመ፡፡ በጥንት ጊዜ ለአንድ ነገር ወይም ለአንድ ሰው ስም ማውጣት፣ በዚያ ነገር ወይም ሰው ላይ የበላይ ወይም ባለቤት መሆንን ያመለክታል (17፥5:15፤ 2ነገ 23፥34፤ 24፥17፤ ዳን 1፥7 ይመ)፡፡ ቀኑም ሌሊቱም የጌታ ነው (መዝ 74፥16)፡፡ *የመጀመሪያ ቀን፤* አንዳንዶች የፍጥረት ቀኖች ባለ ሃያ አራት ሰዓት ቀኖች ናቸው ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ ቀኖቹ መለኪያቸው ምን እንደሆነ በውል አይታወቅም ይላሉ፡፡

1፥6 *ጠፈር፤* ከምድር በላይ ያለ ከባቢ አየር ወይም፣ "ሰማይ" (ቍ 8) ማለት ነው፡፡ ይህንንም ለመግለጽ ከገቡት ስዕላዊ ገላጻዎች መካከል፣ "ከቀለጠ ናስ... እንደ ተሠራ መስተዋት" (ኢዮ 37፥18) እና "እንደ ድባብ" (ኢሳ 40፥22) የሚሉ ይገኙበታል፡፡

1፥7 *እንዳለውም ሆነ፤* እግዚአብሔር "ይሁን" ብሎ ከተናገረ፣ እንዳለው ይሆናል (ቍ 9:11:15:24)

1፥9 *በአንድ ስፍራ፤* በሁሉም አቅጣጫ ደረቁን ምድር የከበበውን፣ የሐይቆችና የወንዞች ውሃ የሚፈሱበትን፣ "ባሕርን" ሥዕላዊ በሆነ መልክ (ቍ 10) የሚገልጽ ነው፡፡ "መሬትም ውሃ መካከልና በውሃም እንደ ተሠራች" (2ጴጥ 3፥5) "በባሕሮች ላይ መሠረቶአታል" (መዝ 24፥2) ውሆቹም ደግሞ ከተሰጣቸው ድንበር እንዲያልፉ አልተፈቀደላቸውም (መዝ 104፥7-9፤ ኤር 5፥22)፡፡

1፥11 *እግዚአብሔር... አለ፤* ይህ ሐረግ በሦስተኛው ቀን ሁለት ጊዜ (ቍ 9:11)፣ በስድስተኛው ቀን ደግሞ ሦስት ጊዜ (ቍ 24፥26:29) ተጠቅሶአል፡፡ እንደ ምዕራፍ አንድ አወቃቀር፣ እነዚህ ሁለቱ ቀናት የሥራውን ሂደት ቍንጮዎች የሚያሳዩ ቀናት ናቸው፡፡ ("ቅርጽ የለሽና ባዶ" የሚለውን በተመለከተ የቍ 2 ማብ ይመ)፡፡

[13]መሸ፤ ነጋም፤ ሦስተኛ ቀን።
[14]ከዚያም እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ “ቀኑን ከሌሊት እንዲለዩ፣ የዓመት ወቅቶች፣ ቀናትና ዓመታት የሚጀምሩበትንም እንዲያመለክቱ፣ [15]ለምድር ብርሃን የሚሰጡ ልዩ ልዩ ብርሃናት በሰማይ ይሁኑ” አለ፤ እንዳለውም ሆነ። [16]እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ ለምድር ብርሃን ይሰጡ ዘንድ ሁለት ታላላቅ ብርሃናት አደረገ፤ ታላቁ ብርሃን በቀን እንዲሠለጥን፣ ታናሹ ብርሃን በሌሊት እንዲሠለጥን አደረገ። እንዲሁም ከዋክብትን አደረገ። [17]ለምድር ብርሃን እንዲሰጡ እነዚህን በሰማይ ጠፈር አኖራቸው። [18]ይኸውም በቀንና በሌሊት እንዲሠለጥኑ፣ ብርሃንን ከጨለማ እንዲለዩ ነው። እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ይህ መልካም እንደ ሆነ አየ። [19]መሸ፤ ነጋም፣ አራተኛ ቀን።
[20]እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ “ውሆች ሕይወት ባላቸው በሕያዋን ፍጡራን ይሞሉ፤ ወፎች ከምድር በላይ በሰማይ ጠፈር ይብረሩ” አለ። [21]በዚህ መሠረት፣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በባሕር ውስጥ የሚኖሩ ታላላቅ ፍጡራንን፣ በውሃ ውስጥ የሚርመሰመሱ ሕይወት ያላቸውን ነገሮች ሁሉ እንደየወገናቸው እንዲሁም ክንፍ ያላቸውን ወፎች ሁሉ እንደየወገናቸው ፈጠረ፤ እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ይህ መልካም እንደ ሆነ አየ። [22]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ “ብዙ ተባዙ፤ የባሕርንም ውሃ ሙሏት፤ ወፎችም በምድር ላይ ይብዙ” ብሎ ባረካቸው። [23]መሸ፤ ነጋም፤ አምስተኛ ቀን።
[24]እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ “ምድር ሕያዋን ፍጡራንን እንደየወገናቸው፣ ከብቶችን፣ በምድር ላይ የሚሳቡ ፍጡራንንና የዱር እንስሳትን እያንዳንዱን እንደ ወገኑ ታስገኝ” አለ፤ እንዳለውም ሆነ። [25]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) የዱር እንስሳትን እንደየወገናቸው፣ ከብቶችን እንደየወገናቸው፣ እንዲሁም በምድር ላይ የሚሳቡ ፍጡራንን እንደየወገናቸው አደረገ። እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ይህ መልካም እንደ ሆነ አየ።

[26]እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ “ሰውን በመልካችን፣ በአምሳላችን እንሥራ፤ በባሕር ዓሦች፣ በሰማይ ወፎች፣ በከብቶች፣ በምድር[a] ሁሉ ላይ፣ እንዲሁም በምድር በሚሳቡ ፍጡራን ሁሉ ላይ ሥልጣን ይኑራቸው” አለ።

1፥13 ቍ5
1፥14 ቍ4፤ዘፍ 8፥22፤መዝ74፥16፤ 104፥19፤136፥7፤ኤር 10፥2፤31፥35-36፤ 33፥20:25
1፥15 ቍ7
1፥16 ዘዳ4፥19፤ 17፥3፤ኢዮ9፥9፤31፥ 26፤38፥7:31-33፤መዝ 8፥3፤36፥6፤74፥16፤ 104፥19፤136፥8:9፤ መክ12፥2፤ኢሳ40፥ 26፤ኤር8፥2፤31፥35፤ 43፥13፤ሕዝ8፥16፤ አሞ5፥8፤ያዕ1፥17
1፥18 ቍ4፤ኤር 33፥20:25
1፥19 ቍ5
1፥20 ዘፍ2፥19፤ መዝ146፥6
1፥21 ቍ1:4:11፤ ዘፍ8፥17፤9፥1:7:19፤ ዘሌ26፥9፤ኢዮ3፥8፤ 7፥12፤መዝ74፥13፤ 104፥25-26፤148፥7፤ ኢሳ27፥1፤ሕዝ32፥2፤ 36፥11፤47፥27
1፥22 ቍ28፤ዘፍ8፥ 17፤9፥17:19፤47፥27፤ ዘሌ26፥9፤ሕዝ36፥11
1፥23 ቍ5
1፥24 ቍ7:11፤ዘፍ 2፥19
1፥25 ቍ4:11፤ዘፍ7፥21-22፤ኤር27፥5 1፥26 ቍ27፤ዘፍ3፥5:22 15፥3፤9፥2-6፤11፥7፤መዝ8፥5-8፤82፥6፤89፥6፤100፥3፤ኢሳ6፥8፤45፥ 18፤ሐሥ17፥28-29፤1ቆሮ11፥7፤2ቆሮ4፥4፤ቈላ1፥15፤3፥10፤ያዕ3፥9

[a]26 ዕብራይስጡም እንደዚሁ ሲሆን ሱርስቱ ግን *የዱር እንስሳት ሁሉ* ይለዋል።

የተፈጠሩበት ቀናት
1.“ብርሃን” (ቍ 3)
2.“ከጠፈሩ በላይና ከጠፈሩ በታች ያለውን ውሃ” (ቍ 7)
3. ሀ. “ደረቁ ምድር” (ቍ 9)
ለ. “ዕፀዋትን” (ቍ 11)
የተሞሉበት ቀን
4. “ብርሃን” (ቍ 15)
5. “በባሕር ውስጥ የሚኖሩ ታላላቅ ፍጡራንን... እንዲሁም ክንፍ ያላቸውን ወፎች ሁሉ” (ቍ 21)
6. ሀ1. “ምድር ሕያዋን ፍጡራንን እንደየወገናቸው ከብቶችን፣ በምድር ላይ የሚሳቡ፣ ፍጡራንንና የዱር እንስሳትን” (ቍ 24)
ሀ2. “ሰውን” (ቍ 26)
ለ. “ማንኛውም ለምለም ተክል ምግብ እንዲሆናቸው” (ቍ 30)

በቀኖቹ መካከል ያለው አገድማዊና ዐምዳዊ ግንኙነት፣ የምዕራፉን ሥነ-ጽሑፋዊ ውበት እና የእግዚአብሔርን ሥርዐት ያለው የመፍጠር ተግባር ያመለክታል። *እንደየወገናቸው፤* ቍ 12:21:24-25 ይመ። መፈጠርም ሆነ መራባቱ (መዋለድ) ሥርዐት ያላቸው ነገሮች ናቸው።

1፥14 *እንዲያመለክቱ፤* በዚህ ቦታ በገባው መሠረት እንጂ፣ በኮከብ ቈጠራ ወይም በሌላ በማንኛውም ዐይነት አገባብ አይደለም።

1፥16 *ሁለት ታላላቅ ብርሃናት፤* “ፀሓይ” እና “ጨረቃ” የሚሉት ቃላት ሆን ተብሎ የተወገዱ ይመስላል፤ ምክንያቱም ሁለቱም ቃላት በዚያን ወቅት ለነበሩት ሕዝቦች የአማልክቶቻቸው መጠሪያ ስሞች ነበሩ። ብርሃን የሚሰጡ አካላት በመሆናቸው ልናደንቃቸው እንጂ ልንፈራቸው የሚገቡ ኀይላት አይደሉም፤ እነዚህንም የፈጠረው፣ እውነተኛ አምላክ የሆነው እግዚአብሔር ነውና (ኢሳ 40፥26)። ምናልባት በታላቁ ብርሃንና በታናሹ ብርሃን ላይ አጽንዖት በመደረጉ፣ ከዋክብት በመጨረሻ የተፈጠሩ ወይም ሁሉ ነገር ካለቀ በኋላ የታሰቡ ይመስላል። ነገር ግን ጨረቃ፣ “በሌሊት እንዲሰለጥን” በከዋክብት እንደምትታገዝ በመዝ 136፥9 ላይ ተጽፎአል። *እንዲሠለጥኑ፤* ታላቁ ፈጣሪ ንጉሥ እግዚአብሔር፣ ለአንዳንድ ፍጥረቱ የማስተዳደርን ሥልጣን ሰጥቶአል (ቍ 26:28 ይመ)።

1፥17-18 የሰማይ አካላት ያላቸውን ሦስት ዋና ዋና ተግባራት የሚገልጽ ነው።

1፥21 *በባሕር ውስጥ የሚኖሩ ... ፍጡራን፤* ይህን ሐረግ የሚገልጸው የዕብራይስጡ ቃል፣ በከነዓናውያን ሥነ-ተረት ውስጥ በጣም አስፈሪ ለሆነ አንድ የባሕር ውስጥ እንስሳ የተሰጠ ስያሜ ነው። ይህ አስፈሪ የባሕር ውስጥ እንስሳ፣ በብሉይ ኪዳን የቅኔ መጻሕፍት ውስጥ ምሳሌያዊ በሆነ አነጋገር እጅግ ኀያላን ከሆኑት የእግዚአብሔር ጠላቶች መካከል እንደ አንዱ ተጠቅሶአል፤ በአገር ተመስሎም ቀርቦአል (ባቢሎን ኤር 51፥34፤ ግብፅ ኢሳ 51፥9፤ ሕዝ 29፥3፤ 32፥2) ወይም በሰማይ አካል ተመስሎአል (ኢዮ 7፥12፤ መዝ 74፥13፤ ኢሳ 27፥1)፤ አንዳንዶች ግን ሁለተኛውን አማራጭ የሚያያይዙት ከግብፅ ጋር ነው። በዘፍጥረት መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሱት የባሕር ፍጡራን ግን እንደ ጠላት የሚፈሩ ሳይሆኑ፣ የእግዚአብሔር መልካም ሥራዎች በመሆናቸው አድናቆት የሚገባቸው ናቸው። *ክንፍ ያላቸውን ወፎች፤* ቃሉ የሚበሩትን እንስሳት ሁሉ ያጠቃልላል (ዘዳ 14፥19-20)።

1፥22 *ብዙ ተባዙ፤* በውሃ ውስጥ ለሚኖሩና በአየር ላይ ለሚበሩ ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ የተሰጠ የእግዚአብሔር ቡራኬ ነው። እነዚህ እንስሳት አካባቢያቸውን በሕይወት ሊሞሉና ሊለመልሙ የሚችሉት ከእግዚአብሔር ባርኮት የተነሣ ነው (የቍ 28 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር የፍጥረቱ ገዥ በመሆኑ ሕይወት ሁሉ ይለመልማል የተባረከም ይሆናል።

1፥26 *በመልካችን፣ በአምሳላችን እንሥራ፤* እግዚአብሔር ፈጣሪና ንጉሥ (ፈጣሪ-ንጉሥ) በመሆኑ ታላቅና ክቡር ሥራውን ያስተዋውቃል (3፥22፤ 11፥7፤ ኢሳ 6፥8፤ እንዲሁም 1ነገ 22፥19-23፤ ኢዮ 15፥8፤ ኤር 23፥18 ይመ)። *በመልካችን፣ በአምሳላችን፤* እነዚህ ሁለት ቃላት፣ በብሉይ ኪዳንም ሆነ (5፥1፤9፥6) በአዲስ ኪዳን ውስጥ (1ቆሮ 11፥7፤ ቈላ 3፥10፤ ያዕ 3፥9) ተመሳሳይ ፍች ያላቸው በመሆኑ፣ በመካከላቸው ምንም ዐይነት ልዩነት መደረግ የለበትም። ሰው የተፈጠረው በእግዚአብሔር መልክ በመሆኑ ክብርና አክብሮት ሊሰጠው ይገባል፤ መግደል (9፥6) ወይም መረገም (ያዕ 3፥9) የለበትም። “መልክ” የሚለው ቃል ጽድቅንና ቅድስናን (ኤፌ 4፥24) እንዲሁም ዕውቀትንና (ቈላ 3፥10) የመሳሰሉትን ባሕርያት አካቶ ይይዛል። አማኞች የክርስቶስን መልክ እንዲመስሉ ተወስኖአል (ሮሜ 8፥29)፤ አንድ ቀንም እርሱን እንደሚመስሉ ተነግሮአል (1ዮሐ 3፥2)። *ሥልጣን ይኑራቸው፤* ሰው እግዚአብሔር ከፈጠረው ፍጥረት ሁሉ የመጨረሻው ሲሆን፣ እግዚአብሔርም “የክብርና የሞገስን ዘውድ አቀዳጀኸው”፤ “ሁሉንም... አስገዛህለት” (መዝ 8፥5-8)። ሰው በመለኮታዊው ንጉሥ መልክ የተፈጠረ በመሆኑ፣ የሉዓላዊነት (የንጉሥነት/የገዥነት) የውክልና ገዥነት/መሪነት ተሰጥቶታል (የተዋጀው ሰው የሚቀበለውን የገዥነት ሥልጣን ከዕብ 2፥5-9 ላይ ይመ)።

[27]ስለዚህ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሰውን በራሱ መልክ ፈጠረው፤
በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) መልክ ፈጠረው፤
ወንድና ሴት አድርጎ ፈጠራቸው።

[28]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ "ብዙ ተባዙ፤ ምድርን ሙሏት፤ ግዟትም፤ የባሕርን ዓሦች፣ የሰማይን ወፎች፣ እንዲሁም በምድር ላይ የሚንቀሳቀሱትን ሕያዋን ፍጡራንን ሁሉ ግዟቸው" ብሎ ባረካቸው።

[29]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ እንዲህ አለ፤ "በምድር ላይ ያሉትን ዘር የሚሰጡ ተክሎችን ሁሉ፣ በፍሬያቸው ውስጥ ዘር ያለባቸውን ዛፎች ሁሉ ምግብ ይሆኑላችሁ ዘንድ ሰጥቻችኋለሁ። [30]እንዲሁም ለምድር አራዊት ሁሉ፣ ለሰማይ ወፎች ሁሉ፣ በምድር ላይ ለሚንቀሳቀሱ ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ማንኛውም ለምለም ተክል ምግብ እንዲሆናቸው ሰጥቻለሁ" እንዳለውም ሆነ።

[31]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ያደረገውን ሁሉ አየ፤ እነሆም፣ እጅግ መልካም ነበረ። መሸ፤ ነጋም፤ ስድስተኛ ቀን።

2

የሰማያትና የምድር፣ በውስጣቸውም ያሉት ሁሉ አፈጣጠር በዚህ ሁኔታ ተከናወነ።

[2]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ይሠራ የነበረውን ሥራ በሰባተኛው ቀን ላይ ፈጽሞ ነበር፤ ስለዚህ ከሠራው ሥራ ሁሉ በሰባተኛው ቀን ዐረፈ።[a] [3]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሰባተኛውን ቀን ባረከው፤ ቀደሰውም፤ ካከናወነው የመፍጠር ሥራው ሁሉ ያረፈው በሰባተኛው ቀን ነውና።

አዳምና ሔዋን

[4]እግዚአብሔር አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ሰማያትንና ምድርን በፈጠረ ጊዜ የተከናወኑት እንደዚህ ነበረ፤

እግዚአብሔር አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ሰማያትንና ምድርን ሲፈጥር [5]የሜዳ ቁጥቋጦ ገና በምድር[b] ላይ አልታየም፤ የሜዳ ተክልም ገና አልበቀለም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) በመሬት ላይ ገና ዝናብ አላዘነበም ነበር፤ ምድርንም የሚያለማ ሰው አልነበረም። [6]ነገር ግን ውሃ[c] ከመሬት እየመነጨ የምድርን ገጽ ያረሰርስ ነበር። [7]እግዚአብሔር አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ከምድር ዐፈር ወስዶ ሰውን[d] አበጀው፤ በአፍንጫውም የሕይወት እስትንፋስ እፍ አለበት፤ ሰውም ሕያው ነፍስ ሆነ።

1፥27 ቈላ1:26፤ዘፍ 2፥7፤5፥1:2፤ዘዳ4፥32፤መዝ103፥14፤119፥7 3፤ማቴ19፥4፤ማር 10፥6፤ገላ3፥28
1፥28 ቈላ22:26፤ ዘፍ6፥1፤17፥6፤33፥5፤ ኢሱ24፥3፤መዝ8፥6-8፤113፥9፤115፥16፤ 127፥3:5፤ሐሥ17፥26
1፥29ዘፍ9፥3፤ዘዳ12፥ 15፤መዝ104፥14፤ 1ጢሞ4፥3
1፥30 ዘፍ2፥7፤7፥22 ፤ኢዮ38፥41፤መዝ78፥ 25፤104፥14:27፤ 111፥5፤136፥25፤ 145፥15፤147፥9
1፥31 ቈላ4:5፤መዝ 104፥24፤136፥5፤ምሳ 3፥19፤ኤር10፥12፤ 1ጢሞ 4፥4
2፥1 ዘዳ4፥19፤17፥3 ፤2ነገ17፥16፤21፥3፤ መዝ104፥2፤ኢሳ44፥ 24፤45፥12፤48፥13፤ 51፥13
2፥2 ቈላ2-3፤ዘፀ20፥ 11፤31፥17፤34፥21፤ ዘዳ5፥14፤ዮሐ5፥17፤ ዕብ4፥4
2፥3 ዘፍ1፥1፤ዘፀ16፥ 23፤20፥10፤23፥12፤ 31፥15፤35፥2፤ዘሌ23፥ 3፤ነህ9፥14፤መዝ95፥1 1፤ኢሳ58፥13፤ኤር 17፥22፤ዕብ4፥1-11
2፥4 ዘፍ1፥1፤5፥1፤ 6፥9፤10፥1፤11፥10:27፤25፥12:19፤36፥1:9፤37፥2፤ኢዮ38፥8-11 2፥5 ዘፍ1፥11 ፤ኢዮ38፥28፤መዝ65፥9-10፤ኤር10፥13 2፥7 ዘፍ1፥2:27:30፤3፥19: 3፤4፥2፤18፥27፤ኢዮ4፥19፤10፥9፤12፥10፤17፥16፤27፥3፤32፥8፤33፥4፤ 34፥14:15፤መዝ90፥3፤103፥14፤104፥29፤መክ3፥20፤12፥7፤ኢሳ2፥22 ፤29፥16፤42፥5፤43፥1:21፤44፥2፤57፥16፤ኤር18፥6፤ሕዝ37፥5፤ሐሥ 17፥25፤1ቆሮ15፥45:47

[a]2 ወይም አቆመ፤ በቍ 3 ላይም እንዲሁ
[b]5 ወይም መሬት፤ በቍ 6 ላይም እንዲሁ
[c]6 ወይም ጭጋግ
[d]7 በዕብራይስጥ ሰው (አዳም) የሚለው ቃል፣ መሬት (አዳማ) ከሚለው ቃል ጋር በድምፅ ይመሳሰላል፤ በፍቺም ሳይዛመድ አይቀርም፤ አዳም የመጀመሪያው ሰው ስምም ነው (ዘፍ 2፥20 ይመ)

1፥27፤ ይህ እጅግ ወሳኝ ቍጥር በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ የመጀመሪያው ግጥም ነው (ወደ አርባ ከመቶ የሚጠጉት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተጻፉት በግጥም ነው)። *ፈጠረው፤* ይህ ቃል በዚህ ሥፍራ ሦስት ጊዜ የተደገመው በስድስተኛው ቀን የተከናወነውን ታላቁን የእግዚአብሔርን ሥራ ለመግለጽ ነው (የቍ 1 ማብ ይመ)። *ወንድና ሴት፤* ሁለቱም በእግዚአብሔር መልክ ተፈጥረዋል፤ ሁለቱም በአንድነት የመለኮትን በረከት ተካፋዮች ናቸው።

1፥28 *እግዚአብሔርም… ሙሏት፤ ግዟትም፤… ግዟቸው ብሎ ባረካቸው ፤* የሰው ልጅ በሌሎች የምድር ፍጥረታት ላይ ሥልጣኑን እየተለማመደ፣ ምድርን እየሞላና እየተንከባከበ በዚህ መለኮታዊ በረከት ሥር ይኖራል (ቍ 26፤2፥15፤ መዝ 8፥6-8 ይመ)። ሰው በኀጢአት ከወደቀ በኋላ በትዕቢት ተነሣሥቶ በእግዚአብሔር ላይ ቢያምጽም፣ በመሠረቱ የሰው ባህል ከእግዚአብሔር ጋር የሚጻረር አይደለም። ባህል፣ ሰው በእግዚአብሔር አምሳል መፈጠሩን፣ እንዲሁም ሰው የእግዚአብሔር አገልጋይ ከመሆኑ የተነሣ በእግዚአብሔር መለኮታዊ አስተዳደር ውስጥ ተሳትፎ እንዳለው የሚገልጽ ነው። በፍጥረተ ዓለም የእግዚአብሔር ወኪል እንደመሆኑም፣ የእግዚአብሔር ፍጥረት አዛዥና መጋቢ ነው። ስለዚህ ሊጠነቀቅላቸው፣ ለእግዚአብሔርና ለሰውም አገልግሎት ሊጠቀምባቸው እንጂ ሊበዘብዛቸው፣ ሊያበላሻቸው ወይም ሊዘርፋቸው አይገባውም።

1፥29-30፤ ሰዎችና እንስሳት፣ ከመጀመሪያው አትክልት ተመጋቢ እንደ ነበሩ የሚያመለክት ይመስላል (9፥3 ይመ)።

1፥31*እጅግ መልካም፤* የቍ 4 ማብ ይመ። *ስድስተኛ ቀን፤* የቀኑን የሥራ መደምደሚያነትና አስፈላጊነት ለማጉላት የተጠቀሰ ሊሆን ይችላል።

2፥2 *ፈጽሞ … ዐረፈ፤* እግዚአብሔር በሰባተኛው ቀን ያረፈው ደክሞት ሳይሆን፣ ባዶና ቅርጽ የለሽ ሆኖ የቀረ ምንም ነገር ስላልነበረ ነው አማራጭ ትርጕሙን ይመ። የፍጥረት ሥራውም ተጠናቀቀ፤ ሁሉም መልካም፣ ፍጹምና እጅግ ደስ የሚያሰኝ ሆነ (1፥31)። መድገም፣ መጠገን ወይም መከለስ አላስፈለገም፤ ፈጣሪም የሠራውን ሁሉ መለስ ብሎ ያይ ዘንድ ዐረፈ።

2፥3 *እግዚአብሔር ሰባተኛውን ቀን ባረከው፤ ቀደሰውም፤ … ያረፈውም፤* "ሰንበት" የሚለው ቃል በዚህ ሥፍራ ባይጠቀስም፣ "ያረፈው" ተብሎ በዚህ ቦታ የገባው የዕብራይስጡ ግስ (ቍ 2) ሰንበት ለሚለው ቃል መሠረቱ ነው። ዘፀ 20፥11 የቍ 3ን የመጀመሪያ ክፍል ይጠቅሳል፤ ሆኖም "ሰባተኛ" በሚለው ፈንታ "ሰንበት" የሚለውን ቃል በመተካቱ ሁለቱን ቃላት በእኩል ደረጃ አስቀምጦአቸዋል። የእስራኤል ሕዝብ ሰንበትን የመጠበቅ ግዴታ እንዳለበት ለመጀመሪያ ጊዜ የተነገረው ከግብፅ ወጥቶ ወደ ሲና በመጓዝ ላይ ሳለ ሲሆን (ዘፀ 16)፣ እንደ ነህ 9፥13-14 አባባል ደግሞ በሲና ተራራ ላይ ሕግ እስከተሰጠበት ጊዜ ድረስ ሰንበትን የመጠበቅ ግዴታ አልነበረም።

2፥4 *የተከናወኑት፤* ይህ ቃል (ዕብራይስጡ) በዘፍጥረት መጽሐፍ በእያንዳንዱ ዋና ክፍል መግቢያ ላይ ዐሥር ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "ሥነ ጽሑፋዊ ገጽታው" የሚለውን ይመ)። *ሰማያትንና ምድርን፤* የ1፥1 ማብ ይመ። "ሰማያትንና ምድርን በፈጠር ጊዜ የተከናወኑት" የሚለው ሐረግ፣ እግዚአብሔር የፈጠረው ፍጥረት የገጠመውን ነገር የሚናገር ነው። ኀጢአትና ዐመፅ፣ እግዚአብሔር በሠራው/ ባዘጋጀው በመልካም የአትክልት ሥፍራ የሚኖሩትን የአዳምንና የሔዋንን ታሪክ ያጨለመውን ሦስት እጥፍ መርገም አስከተለ፤ ይኸውም (1) በሰይጣን ላይ (3፥14)፤ (2) በሰው ምክንያት በምድር ላይ (3፥17) እና (3) በቃየን ላይ (4፥11)። 1፥1-2፥3 የፍጥረትን አጠቃላይ ታሪክ የያዘ ሲሆን፣ 2፥4-4፥26 ደግሞ በሰው ልጆች ታሪክ አጀማመር ላይ ያተኵራል። *እግዚአብሔር አምላክ፤* እግዚአብሔር (በዕብራይስጥ "ያህዌ") የግልና የቃል ኪዳን ስሙ ነው (የዘፀ 3፥15 ማብ ይመ)፤ ይህም እስራኤልን የሚቤዥና ለእሥራኤል የቃል ኪዳን አምላክ መሆኑን ይገልጻል (የዘፀ 6፥6 ማብ ይመ)። አምላክ (በዕብራይስጥ ኤሎሂም) የሚለው አጠቃላይ ስሙ ነው። ሁለቱም ስሞች በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ በብዙ ሺህ ጊዜ የተጠቀሱ ሲሆን፣ ልክ በዚህ ቦታ ተጠቅሶ እንደምናገኘው አብዛኛውን ጊዜ በአንድነት በመሆን "ብቻውን አምላክ የሆነውን" እግዚአብሔርን ያመለክታሉ።

2፥7 *አበጀው፤* የሸክላ ሠሪን ተግባር የሚያመለክት ቃል ነው (ኢሳ 45፥9፤ ኤር 18፥6)፤ የሸክላ ሥራ ባለ ሙያ የተለያዩ ዕቃዎችን በተለያዩ ቅርጾች ያዘጋጃል (ኢዮ 33፥6)። "እንሥራ"(1፥26)፣ "አበጀ" (2፥7) የሚሉት ቃላት እግዚአብሔር ሰውንና እንስሳትን እንደ ፈጠረ ለመግለጽ የገቡ ናቸው (ቍ 19፥1: 21:25)። *የሕይወት እስትንፋስ፤* ሰዎችና እንስሳት በውስጣቸው የሕይወት እስ

8 *እግዚአብሔር* ስምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) በምሥራቅ፣ በዔድን የአትክልት ስፍራ አዘጋጀ፤ ያበጀ ውንም ሰው በዚያ አኖረው። 9 *እግዚአብሔር* ስምላክም (ያህዌ ኤሎሂም) ለዐይን የሚያስደስት ለመ ብልም መልካም የሆነውን ዛፍ ሁሉ ከምድር አበቀለ፤ በአትክልቱ ቦታ መካከልም የሕይ ወት ዛፍ ነበረ፤ እንዲሁም መልካምና ክፉን መለየት የሚያስችለው የዕውቀት ዛፍ ነበረ።

10 የአትክልት ስፍራውን የሚያጠጣ ወንዝ ከዔድን ይፈስ ነበር፤ ከዚያም በአራት ተከ ፍሎ ይወጣ ነበር። 11 የመጀመሪያው፣ ወርቅ በሚገኝበት በሐዊላ ምድር ዙሪያ ሁሉ የሚ ፈሰው የፊሶን ወንዝ ነው። 12 ኤውላጥ ምርጥ የሆነ ወርቅ፣ መልካም መዐዛ[^] ያለው ከር ቤና የከበረ ድንጋይ የሚገኙበት ምድር ነው። 13 ሁለተኛው፣ በኢትዮጵያ[ቸ] ምድር ዙሪያ ሁሉ የሚፈሰው የግዮን ወንዝ ነው። 14 ሦስተኛው፣ ከአሦር በስተ ምሥራቅ የሚፈሰው የጤግ ሮስ ወንዝ ሲሆን፣ አራተኛው የኤፍራጥስ ወንዝ ነው።

15 *እግዚአብሔር* ስምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ሰውን ወስዶ እንዲያለማትና እየተንከባከበ እንዲጠ ብቃት በዔድን የአትክልት ስፍራ አስቀ መጠው። 16 *እግዚአብሔር* ስምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ሰውን እንዲህ በማለት አዘዘው፤ "በአትክ ልት ስፍራው ውስጥ ከሚገኝ ከማንኛውም ዛፍ ፍሬ ትበላለህ። 17 ነገር ግን መልካምና ክፉን ከሚያሳውቀው ዛፍ አትብላ፤ ምክን ያቱም ከእርሱ በበላህ ቀን በእርግጥ ትሞታ ለህ።"

2፥8 ቍ10:15፤ዘፍ 3፥23:24፤4፥16፤13፥10፤ኢሳ51፥3፤ሕዝ 28፥13፤31፥9:16፤ 36፥35፤ኢዩ2፥3
2፥9 ዘፍ3፥22:24፤ ሕዝ31፥8፤47፥12፤ ምሳ3፥18፤11፥30፤ራእ 2፥7፤
2፥10 ቍ8፤ዘኍ24፥ 6፤መዝ46፥4፤ሕዝ47፥5
2፥11 ዘፍ10፥7፤ 25፥18
2፥12 ዘኍ11፥7
2፥17 ዘፍ15፥18፤ 31፥21፤41፥1፤ዘፀ 23፥31፤ዘኍ22፥5፤ ዘዳ1፥7፤11፥24፤ኢሱ 1፥4፤2ሳሙ8፥3፤1ነገ 4፥21፤2ነገ23፥29፤24 ፥7፤1ዜና5፥9፤18፥3፤ 2ዜና35፥20፤ኤር13፥ 4፤46፥2፤51፥63፤ዳን 10፥4፤ራእ9፥14
2፥15 ቍ8
2፥16 ዘፍ3፥1-2
2፥17ዘፍ3፥1:3:11: 7፤5፥5፤9፥29፤ዘዳ30፥ 15:19፤ኤር42፥16፤ ሕዝ3፥18፤ሮሜ5፥12፤ 6፥23
2፥18 ምሳ31፥11፤ 1ቆሮ11፥9፤1ጢሞ 2፥13
2፥19ዘፍ1፥5:20: 24፤መዝ8፥7
2፥20 ዘፍ3፥20፤4፥1
2፥21 ዘፍ15፥12፤ 1ሳሙ26፥12፤ኢዮ 33፥15
2፥22 1ቆሮ11፥8:9፤ 1ጢሞ2፥13
2፥23 ዘፍ1፥5፤29፥14፤1ቆሮ11፥8፤ኤፌ5፥28-30

18 ከዚህ በኋላ *እግዚአብሔር* ስምላክ (ያህዌ ኤሎሂም)፣ "ሰው ብቻውን መሆኑ መልካም አይ ደለምና የሚስማማውን ረዳት አበጅለታ ለሁ" አለ።

19 *እግዚአብሔር* ስምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) የዱር አራዊትንና የሰማይ ወፎችን ከምድር ሠርቶ ነበር፤ ለእያንዳንዳቸውም ምን ስም እንደሚ ያወጣላቸው ለማየት ወደ አዳም አመጣቸው። አዳም ሕይወት ላላቸው ፍጡራን ሁሉ ያወ ጣላቸው ስም መጠሪያቸው ሆነ። 20 ስለዚህ አዳም[+] ለከብቶች፣ ለሰማይ ወፎች፣ ለዱር አራዊት ሁሉ ስም አወጣላቸው።

ይሁን እንጂ ለአዳም ተስማሚ ረዳት አል ተገኘለትም ነበር። 21 *እግዚአብሔር* ስምላክም (ያህዌ ኤሎሂም) በአዳም ላይ ከባድ እንቅልፍ ጣለ በት፤ አንቀላፍቶም ሳለ ከጐድኑ አንዲት ዐጥ ንት[ሀ] ወስዶ፣ ስፍራውን በሥጋ ሞላው። 22 *እግ ዚአብሔር* ስምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ከአዳም የወሰዳ ትን ዐጥንት[+] ሴት አድርጎ ሠራት፤ ወደ አዳምም አመጣት።

23 አዳምም እንዲህ አለ፤

"እነሆ፤ ይህች ዐጥንት ከዐጥንቴ፣
ሥጋም ከሥጋዬ ናት።
ከወንድ ተገኝታለችና ሴት[ቸ] ትባል።"

[^]12 *ወይም መልካም ዕንቁ*
[ቸ]13 ደቡብ *ምሥራቅ መስጴጦምያ ሊሆን ይችላል*
[+]20 *ወይም ሰው* [ሀ]21 *ወይም ከሰው የጐን ክፍል ወሰዶ*
[+]22 *ወይም ክፍል*
[ቸ]23 *ሰው የሚል ትርጕም ያለው የዕብራይስጥ ቃል ሴት የሚል ትርጕም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው*

ትንፋስ አላቸው (1፥30፤ ኢዮ 33፥4 ይመ)። *ሰውም ሕያው ነፍስ ሆነ*፤ ለዚህ ዐረፍተ ነገር የገባው የዕብራይስጥ ሐረግ፣ "ሕያዋን ፍጡራን" ተብሎ በ1፥20 እና 24 ላይ ተተርጕሞአል። ስለዚህ የ2፥7 ቃላት፣ ሰውና እንስሳት ቢያንስ አካላዊ ተመሳሳይነት እን ዳላቸው ያሳያሉ። ይሁን እንጂ ሰው፣ "በራሱ መልክ" መፈጠሩ (1፥27) ከእግዚአብሔርም ከሌሎች ፍጡራንም ጋር ልዩ ግንኙነት እንዳለው ያስረዳል፤ ለእግዚአብሔር እንደ አገልጋይ፣ ለሌላው ፍጥረት ደግሞ እንደ ገዥና እንደ መጋቢ በመሆኑ፣ በሰውና በእንስሳት መካከል ከፍተኛ ልዩነት መኖሩን ያመለክታል (መዝ 8፥5-8)።

2፥8 *በምሥራቅ*፤ የዘፍጥረትን መጽሐፍ የጻፈው ሰው ከቆ መበት ሥፍራ አንሥቶ ማለት ነው። የአትክልቱ ሥፍራ ምናል ባት የኤፍራጥስና የጤግሮስ ወንዞች በሚገናኙበት አቅራቢያ ሊሆን ይችላል (ቍ 14)፤ ይህም በአሁኑ ጊዜ በደቡባዊ ኢራቅ የሚገኝ ቦታ ነው። *በዔድን*፤ "ገነት" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳ ሳይ ሲሆን፣ (1) በዕብራይስጥ "ታላቅ ደስታ" ወይም (2) በመ ስጴጦምያ ቋንቋ "ሜዳ" ከሚሉ ቃላት ጋር ይያያዛል፤ ጸሓፊው ምናልባት ሁለቱንም ፍችዎች እንዲፈነጥቅ ፈልጐ ይሆናል።

2፥9 *የሕይወት ዛፍ*፤ የሕይወት ምሳሌ ነው፤ ፍሬው ለሚ በሉት ሕይወትን ይሰጣል (3፥22፤ ራእ 2፥7፤ 22፥2:14 ይመ)። *መል ካምና ክፉን መለየት የሚያስችለው የዕውቀት ዛፍ*፤ የመልካምና የክፉ ምሳሌ ሲሆን፣ መልካሙንና ክፉውንም ያሳውቃል፤ ፍሬ ውን የሚበሉትንም ወደ ሞት ይወስዳቸዋል (ቍ 17፤ 3፥3) "መል ካምና ክፉን መለየት የሚያስችለው" የሚለው የሥነ-ምግባር ዕው ቀትን ያመለክታል (ዘዳ 1፥39፤ ኢሳ 7፥15-16 ይመ)። አዳ ምና ሔዋን በእግዚአብሔር የተፈጠሩ በመሆናቸው ሕይወት አላ ቸው፤ በጎን ነገር ከክፉ የመለየት ችሎታም አላቸው። የጥንት ጣዖት አምላኪዎች፣ "የአማልክት ምኞት ሰው ሁልጊዜ ሟች እን ዲሆን ነው" ይላሉ። በዘፍጥረት እንደምናየው ግን፣ ሰው ወደ ሕይ ወት ዛፍ ደርሶ ከፍሬው መብላቱ፣ እግዚአብሔር ለእርሱ ያለው ፈቃድ ወይም ሐሳብ ሕይወት መሆኑን ያመለክታል። አዳምና ሔዋን መልካምንና ክፉን ከሚያሳውቀው ዛፍ በመብላታቸው፣ በራ ሳቸው መንገድና አስተሳሰብ መልካምንና ክፉን ለመለየት እንዲ ሁም ከእግዚአብሔር ጥገኝነት ተላቀው በራሳቸው ችሎታ ለመ ኖር መወሰናቸውን ያሳያል።

2፥11 *ፊሶን*፤ ቦታው የት እንደ ሆነ በትክክል አይታወቅም። የዕብራይስጡ ትርጕም በተፈጥሮ ዘይት የተሞላ ጕድጓድ የሚል ነው።

2፥12 *ኤውላጥ*፤ ምናልባት በ10፥29 ላይ በድጋሚ የተጠ ቀሰ ሲሆን፣ ቦታው የት እንደ ሆነ ግን በትክክል አይታወቅም። ይህም በ10፥7 ላይ ከተጠቀሰው በግብፅ ከሚገኘው ኤውላጥ የተ ለየ ሳይሆን አይቀርም።

2፥13 *ግዮን*፤ ቦታው የት እንደ ሆነ በትክክል አይታወቅም። በዕብራይስጥ በኀይል የሚወርድ ወንዝ ማለት ነው። ፊሶንና ግዮን በመስጴጦምያ ዝቅተኛ አካባቢ፣ በፋርስ ባሕረ-ሰላጤ አቅራቢያ የነበሩ ጅረቶች ሳይሆኑ አይቀሩም። ሙሴ መጽሐፉን በጻፈበት ወቅት እነዚህ ስሞች የተለመዱ ነበሩ።

2፥14 *አሦር*፤ በጥንት ዘመን የሶርያ ዋና ከተማ ነበረች ("ሶርያ" እና "አሦር" ተዛማጅ ቃላት ናቸው) *ኤፍራጥስ*፤ ከትል ቅነቱና ከጠቀሜታው የተነሣ አብዛኛውን ጊዜ "ወንዙ" በመባል (1ነገ 4፥21:24) ይታወቃል።

2፥15 *እንዲያለማትና እየተንከባከበ እንዲጠብቃት*፤ የ1፥28 ማብ ይመ። ሰው፣ ሁሉን ከሚችለው አምላክ በታች በመሆን ምድርን በኀላፊነት እንዲያስተዳድር ሥልጣን ተሰጠው።

2፥16 *ከማንኛውም ዛፍ*፤ የሕይወትንም ዛፍ ጨምሮ ማለት ነው (ቍ 9)።

2፥17 *በእርግጥ ትሞታለህ*፤ እባቡ "መሞት እንኳ አትሞ ቱም" ብሎ ቢክድም (3፥4)፣ ለእግዚአብሔር አለመታዘዝ ሞትን ያስከትላል።

2፥18-25 በጥንቱ የቅርብ ምሥራቅ ሥነ-ጽሑፍ ውስጥ ትክክለኛውን የሴቶች አፈጣጠር በተሟላ ሁኔታ የሚያቀርብ ብቸኛ ጽሑፍ ነው።

2፥18 *ብቻውን መሆኑ መልካም አይደለም*፤ ወንድ፣ ያለ ሴት ባልንጀራነትና የመዋለድ ተባባሪነት፣ ሙሉ ሰብዓዊነቱ ሊታ ወቅ አይችልም።

2፥19 *ስም እንዲያወጣላቸው*፤ በዙሪያው ባለው ፍጥረት ሁሉ ላይ የበላይነቱን ያሳየበት የመጀመሪያ ተግባር ነው።

2፥23 ከወንድ ተገኝታለችና ሴት ትባል ዕብራይስጡ ወንዱን 'ኢሽ' ሲል፣ ሴቷን 'ኢሻ' ይላል፤ ድምጻቸው ይመሳሰላል።

[24]ስለዚህ ሰው ከአባቱና ከእናቱ ተለይቶ ከሚስቱ ጋር ይጣመራል፤ ሁለቱም አንድ ሥጋ ይሆናሉ።

[25]አዳምና ሚስቱ፣ ሁለቱም ዕራቍታቸውን ነበሩ፤ ይሁን እንጂ አይተፋፈሩም ነበር።

የሰው ውድቀት

3 እባብ *እግዚአብሔር* አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ከፈጠራቸው የዱር አራዊት ሁሉ ተንኰለኛ ነበረ፤ ሴቲቱንም፣ "በእርግጥ እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣ 'በአትክልቱ ስፍራ ካሉ ዛፎች ከማናቸውም እንዳትበሉ' ብሎአልን?" አላት።

[2]ሴቲቱም እባቡን እንዲህ አለችው፤ "በአትክልቱ ስፍራ ካሉት ዛፎች ፍሬ መብላት እንችላለን፤ [3]ነገር ግን እግዚአብሔር (ኤሎሂም) 'በአትክልቱ ስፍራ መካከል ከሚገኘው ዛፍ ፍሬ እንዳትበሉ፤ እንዳትነኩትም፤ አለበለዚያ ትሞታላችሁ' ብሎአል።"

[4]እባቡም ሴቲቱን እንዲህ አላት፤ "መሞት እንኳ አትሞቱም፤ [5]ከፍሬው በበላችሁ ጊዜ ዐይናችሁ እንደሚከፈትና መልካምና ክፉን በማወቅ፣ እንደ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እንደምትሆኑ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ስለሚያውቅ ነው።"

[6]ሴቲቱ የዛፉ ፍሬ ለመብል መልካም፣ ለዐይን የሚያስደስትና ጥበብንም ለማግኘት የሚያጓጓ እንደ ሆነ ባየች ጊዜ፣ ከፍሬው ወስዳ በላች፤ ከእርሷም ጋር ለነበረው ለባሏ ሰጠችው፤ እርሱም በላ። [7]የሁለቱም ዐይኖች ተከፈቱ፤ ዕራቍታቸውን መሆናቸውንም ተገነዘቡ። ስለዚህ የበለስ ቅጠል ሰፍተው አገለደሙ።

[8]ቀኑ መሸትሸት ሲል፣ *እግዚአብሔር* አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) በአትክልቱ ስፍራ ሲመላለስ አዳምና ሔዋን ድምፁን ሰምተው *ከእግዚአብሔር* አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት በዛፎቹ መካከል ተሸሸጉ። [9]*እግዚአብሔር* አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ግን አዳምን ተጣርቶ፣ "የት ነህ?" አለው።

[10]አዳምም፣ "ድምፅህን በአትክልቱ ስፍራ ሰማሁ፤ ዕራቍቴን ስለ ሆንሁ ፈራሁ፤ ተሸሸግሁም" ብሎ መለሰ።

[11]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ)፣ "ዕራቍትህን መሆንህን ማን ነገረህ? 'ከእርሱ እንዳትበላ' ብዬ ካዘዝሁህ ዛፍ በላህን?" አለው።

[12]አዳምም፣ "ይህች ከእኔ ጋር እንድትኖር የሰጠኸኝ ሴት፣ እርሷ ከዛፉ ፍሬ ሰጠችኝና በላሁ" አለ።

[13]*እግዚአብሔር* አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ሴቲቱን፣ "ይህ ያደረግሽው ምንድን ነው?" አላት።

እርሷም፣ "እባብ አሳሳተኝና በላሁ" አለች።

[14]*እግዚአብሔር* አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) እባብን እንዲህ አለው፤ "ይህን ስለ ሠራህ፣

"ከከብቶችና ከዱር እንስሳት ሁሉ
ተለይተህ የተረገምህ ሁን፤
በሕይወትህ ዘመን ሁሉ፣ በደረትህ
እየተሳብህ ትሄዳለህ፤
ዐፈርም ትበላለህ።

[15]በአንተና በሴቲቱ፣
በዘርህና በዘሯ መካከል፣
ጠላትነትን አደርጋለሁ፤

2፥24 ሚል2፥15፤ማቴ19፥5፤ማር10፥7-8፤1ቆሮ6፥16፤ኤፌ5፥31
2፥25ዘፍ3፥7:10-11፤ኢሳ47፥3፤ሰቆ1፥8
3፥1 ዘፍ2፥17፤ኢዮ1፥7፤2፥2፤2ቆሮ11፥3፤ራእ12፥9፤20፥2
3፥2 ዘፍ2፥16
3፥3 ዘፍ2፥17
3፥4 ዮሐ8፥44፤2ቆሮ11፥3
3፥5 ዘፍ1፥26፤14፥18:19፤መዝ7፥8፤ኢሳ14፥14፤ሕዝ28፥2
3፥6 ዘኍ30፥7-8፤ኤር44፥15:19:24፤2ቆሮ11፥3፤1ጢሞ2፥14፤1ዮሐ2፥16፤ያዕ1፥14-15
3፥7 ቍ21፤ዘፍ 2፥25
3፥8 ዘሌ26፥12፤ዘዳ23፥14፤ኢዮ13፥16፤23፥7፤31፥33፤34፥22:23፤መዝ5፥5፤139፥7-12፤ኢሳ29፥15፤ኤር16፥17፤23፥24፤49፥10፤ራእ6፥15-16፤ዘፀ19፥16፤20፥18፤ዘዳ5፥5፤1ሳሙ12፥18
3፥9 ዘፍ4፥9፤16፥8፤18፥9፤1ነገ19፥9:13
3፥10 ዘፍ2፥25፤ሚክ7፥17
3፥11 ዘፍ2፥17:25
3፥12 ዘፍ2፥22
3፥13 ሮሜ7፥11፤2ቆሮ11፥3፤1ጢሞ2፥14
3፥14 ዘዳ28፥15-20፤መዝ72፥9፤ኢሳ49፥23፤65፥25
3፥15 ዘፍ16፥11፤መሳ13፥5፤ኢሳ7፥14፤8፥3፤9፥6፤ማቴ1፥23፤ሉቃ1፥31፤ዮሐ8፥44፤ሐሥ13፥10፤ሮሜ16፥20፤ገላ4፥4፤ዕብ2፥14፤1ዮሐ3፥8፤ራእ12፥17

2፥24 *ከአባቱና ከእናቱ ተለይቶ፤* ወንድ፣ ከወላጆቹ ጥገኝነት በመላቀቅ ከሚስቱ ጋር ሆኖ አንድ አዲስ ቤተ ሰብ ይመሠርታል። *ሁለቱም አንድ ሥጋ ይሆናሉ፤* አንዲት ሴት ለአንድ ወንድ፣ አንድ ወንድም ለአንዲት ሴት እንዲሆን ይህ የእግዚአብሔር ፈቃድ ነው። ጋብቻ በአንድ ወንድና በአንዲት ሴት መካከል ብቻ እንዲመሠረት አምላካዊ ዕቅድ ነው። እነርሱም በአንድነት ሆነው የማይለያይ ኅብረት ይመሠርታሉ፤ "አንድ ሥጋ" የሚለውም ለዚህ ኅብረት ምልክትም መግለጫም ነው።

2፥25 *ዕራቍታቸውን... አይተፋፈሩም፤* ከመተፋፈር ነጻ መሆን የንጹሕነት ምልክት ነው፤ ሆኖም ይህ ነጻነት በኀጢአት ምክንያት ተወሰደባቸው (3፥7 ይመ)።

3፥1 *እባብ፤ ታላቁ አታላይ (ዋሾ)፣* እግዚአብሔር ከፈጠራቸው መልካም ፍጡራን መካከል አንዱ በሆነው በእባብ ራሱን መስሎ አቀረበ። እርሱም ሐሰትን እውነት አስመስሎ ክፉ ሥራን እንደ በጎ ሥራ ለማቅረብ ሞከረ፤ ይህ ሁሉ ፋሚ የራሱን ሐሳብ ለማሳካት ነበር። ስለዚህም "ዲያብሎስ" ወይም "ሰይጣን" በስተ ኋላ ላይ፣ "የጥንቱ እባብ" የሚል ስም ተሰጥቶት እናገኘዋለን (ራእ 12፥9፤ 20፥2)። *ተንኰለኛ፤* "ተንኰለኛ" እና "ዕራቍታቸውን" ለሚሉት ቃላት የገቡት የዕብራይስጥ ቃላት ተመሳሳይ ናቸው። አዳምና ሔዋን ዕራቁታቸውን ሆነው አይተፋፈሩም ነበር (2፥25)፤ በእባብ ተንኰል ተመርተው ኀጢአት ከሠሩ በኋላ ግን በዕራቁትነታቸው ማፈር ጀመሩ (ቍ 7)። *በእርግጥ እግዚአብሔር... ብሎአልን?* የሰው ልጅ ታሪክ የተለወጠው በዚህ ጥያቄና ለጥያቄው በተሰጠው መልስ ነው። ሴቲቱ የእግዚአብሔርን ቃል እንድትጠራጠር በማድረግ፣ ሰይጣን ክፋትን ወደ ዓለም አመጣ። እዚህ ላይ አሳቹ፣ ሰው ከእግዚአብሔር እንዲለይ አደረገ። በኢዮ 1-2 ላይ እንደተመለከተው ደግሞ ከሳሽ ሆኖ በመቅረብ እግዚአብሔርን ከሰው ለመለያየት ጕድጓድ ሲምስ ይታያል (እንዲሁም ዘካ 3፥1 ይመ)።

3፥3 *እንዳትነኩትም፤* ሴቲቱ በእግዚአብሔር ቃል ላይ ጨመረች፤ መመሪያውንም አጣመመች። በዚህም፣ እባቡ ተንኰል የተሞላበትን መርዝ እንዲረጭ መንገድ ከፈተችለት።

3፥4 *መሞት እንኳ አትሞቱም፤* እግዚአብሔር በግልጽ የተናገረውን ትእዛዝ/ ቃል ፊት ለፊት የሚቃረንና ድፍረት የተሞላበት አነጋገር ነው (2፥17)።

3፥5 ዐይናችሁ እንደሚከፈትና... እንደ እግዚአብሔር፤ ይህ አባባል በከፊል እውነትነት አለው፤ በእርግጥ ዐይናቸው ተከፍቶ አል (ቍ 7 ይመ)፤ ነገር ግን ውጤቱ እባቡ ካለው ጋር ፈጽሞ አይገናኝም። *መልካምና ክፉን በማወቅ፤* የ2፥9 ማብ ይመ። *እግዚአብሔር... ስለሚያውቅ፤* እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለው ልብ ወይም ሐሳብ በጎ እንዳልሆነ አድርጎ በማቅረብ ሰይጣን እግዚአብሔርን ይከሳል። እንደዚሁም በኢዮ 1፥9-11፤ 2፥4-5 ላይ ጻድቁን ሰው በተመሳሳይ ሁኔታ ከሶታል።

3፥6 *ለመብል መልካም፣ ለዐይን የሚያስደስትና ጥበብንም ለማግኘት የሚያጓጓ፤* ሦስት የፈተና ሁኔታዎችን ያመለክታሉ (ከ1ዮሐ 2፥16፤ ሉቃ 4፥3:5:9 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥7 *ዕራቁታቸውን መሆናቸውንም ተገነዘቡ፤* እንደ ሕጻናት ንጹሐን መሆናቸው ከቀረ በኋላ፣ ስለ ራሳቸውና ስለ እርስ በእርሳቸው፣ አዲስ "ዕውቀትና ማስተዋል" አገኙ። *አገለደሙ፤* አዳምና ሔዋን፣ ኀፍረተ ሥጋቸውን ለመሸፈን ያደረጉት ጥረት ደካማና የማይረባ ነበር፤ ምክንያቱም የሰውን አሳፋሪ ነገር የሚሸፍን እግዚአብሔር ብቻ ነው (የቍ 21 ማብ ይመ)።

3፥8 *በአትክልቱ ስፍራ፤* በአንድ ወቅት ይህ ስፍራ የደስታና ከእግዚአብሔርም ጋር ኅብረት የማድረጊያ ስፍራ ነበር፤ በኋላ ግን የፍርሃትና ከእግዚአብሔር የመደበቂያ ስፍራ ሆነ።

3፥9 *የት ነህ?* መልስ አዘል ጥያቄ ነው (4፥9)።

3፥12 *ከእኔ ጋር እንድትኖር የሰጠኸኝ ሴት... ሰጠችኝ፤* አዳም ራሱን ነጻ በማድረግ እግዚአብሔርንና ሔዋንን ወነጀለ።

3፥13 *እባብ አሳሳተኝ፤* ሔዋን ራሷን ከመወንጀል ይልቅ እባብን ወነጀለች።

3፥14 *የተረገምህ፤* እባብ፣ አዳምና ሔዋን በፈጸሙት በደል ሁሉም ተፈረደባቸው፤ ነገር ግን ርግማኑ ለእባብና ለምድር ብቻ ነው። ምድር የተረገመችው በአዳም ምክንያት ነው (ቍ 17)። *ዐፈር፤* የሞት ምሳሌና (ቍ 17) የእባብ ምግብ ነው።

እርሱ ራስህን ይቀጠቅጣል፤[ገ]
አንተም ተረከዙን ትቀጠቅጣለህ።"

[16]ሴቲቱንም እንዲህ አላት፤

"በምጥ ጊዜ ጭንቅሽን አበዛለሁ፤
በሥቃይም ትወልጃለሽ፤
ፍላጐትሽም ወደ ባልሽ ይሆናል፤
እርሱም የበላይሽ ይሆናል።

[17]አዳምንም እንዲህ አለው፤ "የሚስትህን ቃል ሰምተህ፣ 'ከእርሱ አትብላ' ብዬ ያዘዝሁህን ዛፍ በልተሃልና፣

"ከአንተ የተነሣ ምድር የተረገመች ትሁን፤
በሕይወትህ ዘመን ሁሉ
ምግብህን ጥረህ ግረህ ከእርሷ ታገኛለህ።
[18]ምድርም እሾኽና አሜከላ
ታበቅልብሃለች፤
ከቡቃያዋም ትበላለህ።
[19]ከምድር ስለ ተገኘህ፣
ወደ መጣህበት መሬት እስክትመለስ
ድረስ
እንጀራህን በፊትህ ላብ ትበላለህ፤
ዐፈር ነህና
ወደ ዐፈር ትመለሳለህ።"

[20]አዳምም[ነ] የሕያዋን ሁሉ እናት ናትና ሚስቱን ሔዋን[ኘ] ብሎ ጠራት። [21]እግዚአብሔር ስምባክ (ያህዌ ኤሎሂም) ከቈዳ ልብስ አዘጋጅቶ አዳምንና ሚስቱን አለበሳቸው። [22]ከዚያም እግዚአብሔር ስምባክ (ያህዌ ኤሎሂም)፣ "ሰው መልካምንና ክፉውን ለይቶ በማወቅ ረገድ አሁን ከእኛ እንደ አንዱ ሆኗል፤ አሁን ደግሞ እጁን ዘርግቶ ከሕይወት ዛፍ ቀጥፎ እንዳይበላ፣ ለዘላለምም እንዳይኖር ይከልከል" አለ። [23]ስለዚህ የተገኘበትን ምድር እንዲያርስ፣ እግዚአብሔር ስምባክ (ያህዌ ኤሎሂም) ሰውን ከዔድን የአትክልት ስፍራ አስወጣው፤ [24]ሰውንም ካስወጣው በኋላ፣ ወደ ሕይወት ዛፍ የሚወስደውን መንገድ ለመጠበቅ ኪሩቤልንና በየአቅጣጫው የምትገለባበጥ ነበልባላዊ ሰይፍ ከዔድን በስተ ምሥራቅ አኖረ።[አ]

ቃየንና አቤል

4 አዳም ሚስቱን ሔዋንን ተገናኛት፤ እርሷም ፀንሳ ቃየንን[ከ] ወለደች፤ "በእግዚአብሔር (ያህዌ) ርዳታ ወንድ ልጅ አገኘሁ" አለች። [2]ደግሞም ወንድሙን አቤልን ወለደች።

አቤል የበግ እረኛ፣ ቃየንም ዐራሽ ነበር። [3]በአንድ ወቅት፣ ቃየን ከምድር ፍሬ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት አቀረበ። [4]አቤልም መጀመሪያ ከተወለዱት በጎች መካከል ስቡቸውን መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ። እግዚአብሔር (ያህዌ) ወደ አቤልና ወደ መሥዋዕቱ

3፥16 መዝ48፥5-6፤ ኢሳ13፥8፤21፥3፤26፥17፤ኤር4፥31፤6፥24፤ ሚክ4፥9፤1ቆሮ11፥3፤ ኤፌ5፥22፤1ጢሞ 2፥15
3፥17 ዘፍ2፥17፤5፥29፤6፥13፤8፥21፤29፥32፤31፥42፤47፥9፤ ዘፀ3፥7፤ዘኍ35፥33፤ ኢዮ5፥7፤7፥1፤14፥1፤ መዝ66፥11፤106፥39፤127፥2፤መክ1፥13፤2፥23፤ኢሳ24፥5፤54፥9፤ ኤር3፥1፤20፥18፤ሮሜ 8፥20-22
3፥18 ኢዮ31፥40፤ መዝ104፥14፤ኢሳ5፥6፤ዕብ 6፥8
3፥19 ዘፍ2፥7፤14፥18፤ዘዳ8፥3፡9፤23፥4፤ ሩት1፥6፤2፥14፤ኢዮ 7፥21፤መዝ104፥23፤146፥4፤1ቆሮ15፥47፤ 2ተሰ3፥10፤ዕብ9፥27
3፥20 ዘፍ2፥20፤ 2ቆሮ11፥3፤1ጢሞ 2፥13
3፥21 ቍ7
3፥22 ዘፍ1፥26፤ 2፥9፤ራእ2፥7
3፥23 ዘፍ2፥7፡8
3፥24 ዘፍ2፥8፡9፤ዘፀ 25፥18-22፤1ሳሙ 4፥4፤2ሳሙ6፥2፤22፥11፤1ነገ6፥27፤8፥6፤ 2ነገ19፥15፤2ዜና5፥8፤ ኢዮ40፥19፤መዝ18፥10፤80፥1፤99፥1፤104፥4፤ኢሳ27፥1፤37፥16፤ሕዝ10፥1፤28፥16
4፥1 ቍ17፡25፤ዘፍ2፥20፤ዕብ11፥4፤1ዮሐ3፥12፤ይሁ1፥11 4፥2 ዘፍ2፥7፤ማቴ23፥35፤ሉቃ11፥51፤ዕብ11፥4፤12፥24 4፥3 ዘኍ18፥12፤ዘሌ2፥1-2፤ኢሳ43፥23፤ኤር41፥5 4፥4 ዘፀ13፥2፡12፤ዘዳ15፥19፤ ዘሌ3፥16፤2ዜና29፥35፤ዕብ11፥4

[ገ]15 ወይም ይመታል
[ነ]20 ወይም ሰውየው፣ በ4፥1ም እንዲሁ
[ኘ]20 ሔዋን ማለት ሕያው ማለት ሳይሆን አይቀርም
[አ]24 ወይም ፊት ለፊት አስቀመጠ
[ከ]1 ቃየን የሚለው ስም ማምጣት ወይም ማግኘት የሚል ትርጉም ካላቸው የዕብራይስጥ ቃላት ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው

3፥15 *እርሱ ራስህን ይቀጠቅጣል፣ አንተም ተረከዙን ትቀጠቅጣለህ፤* በሰውና በእባብ መካከል ያለው ጠላትነት፣ በእግዚአብሔርና በሰይጣን መካከል ያለውን ታላቅ ፍልሚያ የሚመስል ነው፤ ይህም ፍልሚያ በሰው ልብና በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ በተግባር እየታየ ያለ ነው። "የሴቲቱ ዘር የእባቡን ራስ ይቀጠቅጣል" የሚለው ቃል፣ በአዲስ ኪዳን ክርስቶስ ሰይጣንን ድል በነሣ ጊዜ የተፈጸመ ነው፤ ይህም አማኞች ሁሉ የሚሳተፉበት ድል ነው (ሮሜ 16፥20)።

3፥16 *በምጥ ጊዜ ጭንቅሽን፤* ፍርዱ ያረፈው የእርሷ ልዩ ባሕርይ በሆነው ማንነቷ ማለትም በሴትነቷና፣ በተስማሚ ረዳትነቷ (2፥20) ላይ ነው። እንደዚሁም አዳም ምድር በቂ ምግብ እንድትሰጠው "ጥሮ ግሮ" (ቍ 17) እንዲበላ ተፈረደበት። "ሕመም"፣ "ሥቃይ" እና "ጥረህ ግረህ" ለሚሉት ቃላት የገቡት የዕብራይስጥ ቃላት ተግቶ ከመሥራትና በሥራም ብዛት ከመድከም ጋር የተዛመደ ፍቺ እንዳላቸው የሚናገሩ ሰዎች አሉ (ምሳ 5፥10 ላይ "ልፋትህን"፣ 14፥23 ላይ ደግሞ "ለፍተው የሠሩት" የሚለውን ይመ)። *ትወልጃለሽ፤* በፍርድ መካከል የተሰጠው ይህ ጸጋ፣ የሰው ዘር ቀጣይነት እንዳለው የሚያመለክት ነው። *ፍላጎትሽም... የበላይሽ፤* ለባሏ ያላት ወሲባዊ ፍላጎትና ባሏም የእርሷ የበላይ (ራስ) መሆኑ፣ ያልተበረዘ ደስታንና በረከትን የምታገኝበት ሳይሆን፣ የምትቸገርበትና የምትጨነቅበት ነው።

3፥17-19 *ጥረህ ግረህ ከእርሷ ታገኛለህ፤* ምንም እንኳን ጥሮ ግሮ እንዲበላ ቢደረግም (የፍርድ ምልክት ነው)፣ ሕይወቱን ለማኖር የሚያስችለውን ምግብ ሠርቶ ሊያገኝ ይችላል (የጸጋ ምሳሌ ነው)።

3፥19 *ወደ መጣህበት መሬት እስክትመለስ... ዐፈር ነህና ወደ ዐፈር ትመለሳለህ፤* ሰው በጥረቱ ሞትን ሊያስቀር አይችልም፤ የአካሉ አፈጣጠር (2፥7) እና የምግቡ ምንጭ (ቍ 17) አንድ ቀን ሟች መሆኑን የሚያመለክት ተምሳሌት ነው።

3፥21 *አለበሳቸው፤* እግዚአብሔር ከጸጋው የተነሣ ለአዳምና ለሔዋን የተሻለ ልብስ ያማልበስ ኀፍረታቸውን እንዲሸፍኑ አደረገ (ከቍ 7 እና 10 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥22 *መልካምንና ክፉውን... በማወቅ፤* የሰይጣን ትንቢት (ቍ 5) እጅግ በተጣመመ መንገድ እውን ሆነ። *ከእኛ፤* የ1፥26ን ማብ ይመ። *ለዘላለም እንዳይኖር፤* ኀጢአት ምን ጊዜም ሞትን ያስከትላል (ሮሜ 6፥23፤ ያዕ 1፥14-15)፤ ኃጥአንንም የእግዚአብሔር ስጦታ ከሆነው ከዘላለማዊ ሕይወት ያግደዋል።

3፥23 *እንዲያርስ... ከዔደን የአትክልት ስፍራ አስወጣው፤* ሰው በኀጢአት ከመውደቁ በፊት ደስ በምታሰኝና ውብ በሆነች የአትክልት ስፍራ ውስጥ ይሠራ ነበር (2፥15)፤ አሁን ደግሞ እሾኽና አሜከላ እንድታበቅል በተረገመች፣ ለሥራም ምቹ ባልሆነች መሬት ላይ መሥራት ግድ ሆነበት (ቍ 18)።

3፥24 *ለመጠበቅ፤* የእግዚአብሔር የፍርድ ሰይፍ በኀጢአት በወደቀው ሰውና በእግዚአብሔር ገነት መካከል ቆመ፤ ምክንያቱ በቍጥር 22 ላይ ተገልጾአል። ሰው ተመልሶ ወደ ሕይወት ዛፍ መድረስ የሚችለው፣ እግዚአብሔር በክርስቶስ ኢየሱስ በኩል ባዘጋጀው ቤዛነት ብቻ ነው (ራእ 2፥7፤ 22፥2፡14፡19 ይመ)። *ኪሩቤል፤* በጥንት መስጴጦምያ በቤተ መንግሥትና በቤተ መቅደስ መግቢያ በር ላይ ዘብ (ለጥበቃ) ከሚቆሙ ክንፍና የሰው ራስ ካላቸው የበሬና የአንበሳ ሐውልቶች ጋር የሚመሳሰሉ ናቸው (የዘፀ 25፥18 ማብ ይመ)።

4፥1 *በእግዚአብሔር ርዳታ፤* የሕይወት ሁሉ ምንጭ እግዚአብሔር መሆኑን ሔዋን መሰከረች (ሐሥ 17፥25 ይመ)።

4፥2 *አቤል፤* የስሙ ትርጕም፣ "እስትንፋስ" ወይም፣ "ጊዜያዊ" ወይም፣ "ከንቱ" ማለት ሲሆን (በመክ 1፥2፤ 12፥8 ላይ ያሉት የዕብራይስጥ ቃላት የተተረጐሙት ከዚህ ቃል ነው)፣ ይህም የአቤል ሕይወት በአጭር መቀጨቱን የሚያመለክት ነው።

4፥3-4 *ቃየን ከምድር ፍሬ... አቀረበ፤ አቤልም መጀመሪያ ከተወለዱት በጎች መካከል... አቀረበ፤* ንጽጽሩ ባለማስተዋልና በግድ የለሽነት በቀረበው መሥዋዕትና በፍላጎትና በለጋስነት በቀረበው መሥዋዕት መካከል የተደረገ እንጂ፣ በዕፅዋት መሥዋዕትና በእንስሳት መሥዋዕት መካከል የተደረገ ንጽጽር አይደለም (ከዘሌ 3፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። የመንፈስ መነሣሣትና የልብ ዝንባሌ ወሳኝነት አለው፤ እግዚአብሔር አቤልንና መሥዋዕቱን እንዲወድና እንዲመለከተው ያደረገው አቤል ያሳየው እምነት ነው (ዕብ 11፥4)። *መጀመሪያ ከተወለዱት፤* የበግም ሆነ የፍየል መንጋ፣ እርባታውና ውጤቱ ከእግዚአብሔርና የእግዚአብሔር መሆኑን የሚያመለክት ነው።

ተመለከተ፤ [5]በቃየንና በመሥዋዕቱ ግን አል ተደሰተም፤ ስለዚህ ቃየን ክፉኛ ተናደደ፤ ፊቱም ጠቈረ።

[6]*እግዚአብሔር* ስምካከም (ያህዌ ኤሎሂም) ቃየንን እንዲህ አለው፤ "ለምን ተናደድህ? ለምንስ ፊትህ ጠቈረ? [7]መልካም ብታደርግ ተቀባይ ነትን አታገኝምን? መልካም ባታደርግ ግን፣ ኀጢአት በደጅህ እያደባች ናት፤ ልታሸን ፍህ ትፈልጋለች፤ አንተ ግን ተቈጣጠራት።"

[8]ቃየንም ወንድሙን አቤልን፣ "እስቲ ና፤ ወደ መስኩ እንውጣ"[ከ] አለው፤ በመስኩም ሳሉ፣ ቃየን ወንድሙን አቤልን አጠቃው፤ ገደለውም።

[9]ከዚያም፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ቃየንን፣ "ወንድምህ አቤል የት ነው?" አለው።

ቃየንም፣ "አላውቅም፤ እኔ የወንድሜ ጠባቂ ነኝን?" ሲል መለሰ።

[10]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) እንዲህ አለ፤ "ምን ድነው ያደረግኸው? ስማ! የወንድምህ ደም ከምድር ወደ እኔ ይጮኻል። [11]እንግዲህ የተረገምህ ነህ፤ የወንድምህን ደም ከእጅህ ለመቀበል አፏን ከከፈተችው መሬት ትስ ደዳለህ። [12]ብታርሳትም ፍሬዋን አትለግስህም፤ በምድር ላይ ኰብላይና ተንከራታች ትሆና ለህ።"

[13]ቃየንም *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲህ አለው፤ "ቅጣቴ ልሸከመው ከምችለው በላይ ነው። [14]እነሆ፤ ዛሬ ከምድሪቱ አባረርኸኝ፤ ከፊትህም እሸሸጋለሁ፤ በምድር ላይ ኰብላ ይና ተንከራታች እሆናለሁ፤ የሚያገኘኝም ሁሉ ይገድለኛል።"

[15]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ግን፣ "የለም! እንደ ርሱ አይሆንም፤[ሠ] ማንም ቃየንን ቢገድል፣ ሰባት ዕጥፍ የበቀል ቅጣት ይቀበላል" አለው፤ ስለዚህ፣ ያገኘው ሁሉ እንዳይገድለው *እግዚ አብሔር* (ያህዌ) በቃየን ላይ ምልክት አደረ ገለት። [16]ቃየንም *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ወጥቶ ሄደ፣ ከዔድን በስተ ምሥራቅ በም ትገኝ ኖድ[ዐ] በተባለች ምድር ተቀመጠ።

[17]ቃየን ሚስቱን ተገናኛት፤ እርሷም ፀንሳ ሄኖክን ወለደች። ቃየን የቈረቈረውን ከተማ በልጁ ስም ሄኖክ ብሎ ጠራው። [18]ሄኖክ ኢራ ድን ወለደ፤ ኢራድም መሑያኤልን፣ መሑ ያኤልም ማቱሣኤልን፣ ማቱሣኤልም ላሜሕን ወለደ።

[19]ላሜሕ ሁለት ሚስቶች አገባ፤ የአንደ ኛዋ ስም ዓዳ፣ የሁለተኛዋም ጺላ ነበር።

4፥6 ዮና4፥4
4፥7 ዘፍ44፥16፤ዘኍ 32፥23፤ኢሳ59፥12፤ ኢዮ11፥15፤22፥27፤ መዝ27፥3፤46፥21 ሮሜ6፥16
4፥8 ማቴ23፥35፤ ሉቃ11፥51፤1ዮሐ 3፥12፤ይሁ1፥11
4፥9 ዘፍ3፥9፤ዮሐ 8፥44
4፥10 ዘፍ9፥5፤37፥ 20:26፤ዘፀ21፥12፤ዘ ኍ35፥33፤ዘዳ21፥7:9 ፤2ሳሙ4፥11፤ኢዮ16፥ 18፤24፥2፤31፥38፤መ ዝ9፥12፤106፥38፤ዕብ 12፥24፤ራእ6፥9-10
4፥11 ዘዳ11፥28፤ 2ነገ2፥24
4፥12 ቊ14፤ዘዳ28፥ 15-24፤መዝ37፥25፤ 59፥15፤ 109፥10
4፥14 ቊ12፤ዘፍ9፥6፤ ዘፀ21፥12:14፤ዘሌ24፥ 17፤ዘኍ35፥19:21: 27:33፤ዘዳ28፥64-67፤ ዘዳ28፥64-7፤1ነገ2፥ 32፤2ነገ11፥16፤17፥1 8፤መዝ51፥11፤139፥7 -12፤ኤር7፥15፤52፥3
4፥15 ቊ24፤ዘፀ 21፥20፤ዘሌ26፥21መ ዝ79፥12፤ሕዝ9፥4:6፤
4፥16 ዘፍ2፥8፤ ይሁ1፥11
4፥17 ቊ1፤ መዝ55፥9፤49፥11
4፥19 ዘፍ6፥2፤29፥28፤ዘዳ21፥15፤ሩት4፥11፤ 1ሳሙ1፥2

[ከ]8 *እስቲ ና፣ ወደ መስኩ እንውጣ* የሚለው ሐረግ በአራት ሳም ራውያን፣ በሰብዓ ሊቃናት፣ በቩልጌትና፣ በሱርስት የሚገኝ ሲሆን በማሶሬቲክ ጽሑፍ ውስጥ ግን የለም

[ሠ]15 ዕብራይስጡ ከሰብዓ ሊቃናት፣ ከቩልጌትና ከሱርስቱ ጋር ተመ ሳሳይ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *መልካም!* ይለዋል

[ዐ]16 ኖድ ማለት መቅበዝበዝ ማለት ነው (ቊ12 እና 14 ይመ)

4፥5 *ተናደደ፤* እግዚአብሔር በቃየንና በመሥዋዕቱ አልተ ደሰተም፤ ቃየን ለዚህ የሰጠው ምላሽ የሚጠበቅ ነበር፤ ምክንያቱም ገና ከመጀመሪያው አስተሳሰቡ የተበላሸ ነበረ።

4፥7 *ኀጢአት... እያደባች ናት፤* "እያደባች" ተብሎ የተ ተረጐመው የዕብራይስጥ ቃል፣ በጥንት ጊዜ የነበሩ ባቢሎናውያን በቤት ውስጥ ያሉ ሰዎችን ለማስጨነቅ ከቤት ውጭ የሚያደቡ ርኩሳን መናፍስትን ለመግለጽ ከሚጠቀሙበት ቃል ጋር የሚመ ሳሰል ነው። ይህ ኀጢአትም በቃየን ላይ ሊሰለጥን ፈልጉ፣ እንደዚያ ርኩስ መንፈስ የሚያደባበት መሆኑን የሚገልጽ ምሳሌያዊ አነጋ ገር ነው። ቃየን ወንድሙን ለመግደል ቀደም ብሎ ሳያስብበት አልቀረም። *ልታሸንፍህ ትፈልጋለች፤* ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ "ፍላጐትሽም ወደ ባልሽ ይሆናል" (3፥16) ለሚለው ሐረግ ከገ ባው ጋር ተመሳሳይነት አለው (ማሕ 7፥10 ይመ)።

4፥8 *ወንድሙን አቤልን አጠቃው፤ ገደለውም፤* ይህ የመ ጀመሪያው የነፍስ ግድያ፣ "እስቲ ና፤ ወደ መስኩ እንውጣ" በማ ለት ዐይን ባወጣ ማታለል፣ በወንድም ላይና (ቊ 9-11፤ 1ዮሐ 3፥12 ይመ) በጻድቅ ሰው ላይ (ማቴ 23፥35፤ ዕብ 11፥4) የተፈ ጸመ አረመኔያዊ ድርጊት ነው። ይህም በኀጢአት መውደቅ ያስ ከተለውን አስፈሪ ገጽታ የሚገልጽ ነው።

4፥9 *የት ነው?፤* መልስ አዘል ጥያቄ ነው (3፥9 ይመ)። *አላውቅም፤* ዐይን ያወጣ ውሸት ነው። *እኔ የወንድሜ ጠባቂ ነኝን?* ከጭካኔ የመነጨ የግድየለሽነት አባባል ነው። ይህም በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ ሁሉ የሚታይ ነው።

4፥10 *የወንድምህ ደም... ወደ እኔ ይጮኻል፤* በአንድ በኩል አቤል ነቢይ ነው (ሉቃ 11፥50-51)፤ "ቢሞትም እንኳ እስከ አሁን በእምነቱ ይናገራል" (ዕብ 11፥4)፤ ምክንያቱም የፈሰሰው ደሙ፣ በወንድሞቻቸው ላይ ክፉን በሚያደርጉ ሰዎች ምክንያት ወደ እግዚአብሔር ከመጮኽ አላቋረጠም። የክርስቶስ ደም ግን የተሻለውን ቃል ይናገራል (ዕብ 12፥24)።

4፥11 *የተረገምህ፤* ከሰው ኀጢአት የተነሣ ምድር ተረገ መች (3፥17)፤ አሁን ደግሞ ቃየን ራሱ ተረገመ። እርሱም ቀደም ሲል ምድርን ያርስ ነበረ፤ ምድርም ፍሬ ትሰጠው ነበር (ቊ 2-3)። የወንድሙ የአቤል ደም የፈሰሰባት ምድር ከእንግዲህ ምንም ፍሬ አትሰጠውም (ቊ 12)፤ ይህም የሞት ተምሳሌት ነው።

4፥12 *ኰብላይ፤* ከወገኖቹ ተለይቶ ማረፊያ ቦታ በማጣት በምድር ላይ ተቅበዝባዥ ሆኖ እንደ ቀረ የሚያመለክት ነው።

4፥13 *ቅጣቴ ልሸከመው ከምችለው በላይ ነው፤* ከፈጸመው በደል የተነሣ በደረሰበት ርግማን ቃየን ለራሱ አዘነ እንጂ አል ተጸጸተም። እንዲያውም በኀጢአት ላይ ኀጢአትን ይፈጽም ጀመር፤ እግዚአብሔርን ናቀ (ቊ 3)፤ ተበሳጨ (ቊ 5)፤ ቀና ተኛ፣ አታላይና፣ ነፍስ ገዳይ ሆነ (ቊ 8)፤ ዋሾና (ቊ 9) ራስ ወዳድም ሆነ (ቊ 13)። የዚህ ሁሉ ውጤት ከእግዚአብሔር እንዲለይ አደረገው (ቊ 14:16)

4፥14-15 *የሚያገኘኝም ሁሉ... ማንም... ያገኘው ሁሉ፤* እነዚህ ቃላት ከቃየን ቤተ ሰብ በተጨማሪ ሌሎች በርካታ ሰዎች በምድር መኖራቸውን የሚያመለክቱ ይመስላል፤ በሌላ በኩል ደግሞ ምናልባት ወደ ፊት በፍጥነት ሊያድግ የሚችለውን የሰው ዘር ሳያሳይ አይቀርም።

4፥15 *ምልክት፤* እርሱን ለመበቀል ከሚሹ ሰዎች ለመታ ደግ የተቀመጠ የማስጠንቀቂያ ምልክት ነው። ለጊዜውም ቢሆን የነፍስ ገዳዩ ሕይወት ከሞት እንዲተርፍ ተደርጓል (6፥7፤ 9፥6 ይመ፤ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን ሕዝ 9፥4 ይመ)።

4፥16 *ኖድ፤* የት እንደሆነ በትክክል አይታወቅም።

4፥17-18 *ቃየን... ሄኖክ፣ ኢራድ... መሑያኤል... ማቱ ሳኤል... ላሜሕ፤* አዳምን ጨምሮ እነዚህ ስሞች ሰባት ናቸው፤ ሰባት ቍጥር ደግሞ በአብዛኛው ሙሉነትን ወይም ፍጹምነትን ይወክላል (ቊ 15 ይመ)። በዚህ ቦታ የተዘረዘሩት ስድስቱ ስሞች እያንዳንዳቸው ከታች በም 5 ከተመለከተው የሴት የዘር ሐረግ ጋር ተንዳኝነትና ተመሳሳይነት አላቸው። እነዚህም:- ቃይናን (5፥12)፣ ሄኖክ (5፥21)፣ ያሬድ (5፥18)፣ መላልኤል (5፥15)፣ ማቱሳላ (5፥25)፣ ላሜሕ (5፥28) ናቸው። በእነዚህ የስም ስብስቦች መካከል ያለው ተመሳሳይነት አስደናቂ ከመሆኑም በላይ፣ ምርጥ የዘር ሐረግ መሆናቸውን ሳያመለክት አይቀርም (የ5፥5 ማብ ይመ)፤ እንዲሁም በ1ኛ ዜና መግቢያ ላይ "የዘር ሐረግ" የሚለ ውን ይመ)።

4፥17 *ከተማ፤* ቃሉ በዕብራይስጥ በቋሚ መኖሪያነት የሚ ያገለግለውን ማንኛውንም አነስተኛ ሰፈር ሊያመለክት ይችላል፤ ቃየን በገዛ እጁ ሠርቶ በመብላት ከተቅበዝባዥ ኑሮው ራሱን ለመታደግ ቻለ፤ ተንከራታች ሆኖ በሚኖርበትም ምድር ከተማን መሠረተ።

4፥19 *ሁለት ሚስቶች አገባ፤* በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ ብዙ ሚስቶችን ማግባት በዚህ ጊዜ ተጀመረ። ሌሎችን መናቅ የሚወደው ላሜሕ፤ በቃየን የትውልድ ሐረግ ከአዳም ጀምሮ ሲቈጠር ሰባተኛ ሲሆን፣ እግዚአብሔር ቀደም ሲል የሰጠውን በረከት (1፥28 እና ማብ ይመ) ብዙ ሚስቶችን በማግባት በራሱ መንገድ

[20]ዓዳ ያባልን ወለደች፤ እርሱም በድንኳን ለሚኖሩ ከብት አርቢዎች አባት ነበረ። [21]ወንድሙም ዩባል ይባላል፤ እርሱም የበገና ደርዳሪዎችና የዋሽንት ነፊዎች አባት ነበረ። [22]ሴላም ደግሞ ቱባልቃይን የተባለ ወንድ ልጅ ነበራት፤ እርሱም ከብረትና ከናስ ልዩ ልዩ መሣሪያዎችን እየቀረጸ የሚሠራ[ሀ] ነበር። የቱባልቃይን እኅት ናዕማ ትባል ነበር።

[23]ላሜሕ ሚስቶቹን እንዲህ አላቸው፤

"ዓዳና ጺላ ሆይ ስሙኝ፤
የላሜሕ ሚስቶች ሆይ አድምጡኝ፤
አንድ ሰው ቢያቈስለኝ፣
ጐልማሳው ቢጐዳኝ፣ ገደልሁት፤[ለ]
[24]ቃየንን የሚገድል ሰባት ጊዜ ቅጣት ካገኘው፣
የላሜሕ ገዳይማ ሰባ ሰባት ጊዜ ቅጣት
ያገኘዋል።"

[25]አዳም እንደ ገና ሚስቱን ተገናኛት፤ እርሷም ወንድ ልጅ ወለደች። "ቃየን በገደለው በአቤል ፈንታ እግዚአብሔር (ያህዌ) ምትክ ሰጠኝ" ስትል ስሙን ሴት[ሐ] ብላ ጠራችው። [26]ለሴትም ደግሞ ወንድ ልጅ ተወለደለት፤ ስሙንም ሄኖስ አለው።

በዚያም ዘመን ሰዎች የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ስም መጥራት[መ] ጀመሩ።

ከአዳም እስከ ኖኅ

5 የአዳም የትውልድ ሐረግ እንደሚከተለው ነው፦

እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሰውን ሲፈጥረው በራሱ አምሳል አበጀው፤ [2]ወንድና ሴት አድርጎ ፈጠራቸው፤ ባረካቸው፤ በተፈጠሩም ጊዜ "ሰው"[ሠ] ብሎ ጠራቸው።

[3]አዳም፣ ዕድሜው 130 ዓመት በሆነ ጊዜ፣ እርሱን ራሱን የሚመስል ወንድ ልጅ ወለደ፤ ስሙንም ሴት ብሎ ጠራው። [4]ሴት ሄኖስን ከወለደ በኋላ አዳም 800 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችንም ወለደ፤ [5]አዳም በአጠቃላይ 930 ዓመት ከኖረ በኋላ ሞተ።

[6]ሴት፣ ዕድሜው 105 ዓመት ሲሆን ሄኖስን ወለደ፤ [7]ሴት ሄኖስን ከወለደ በኋላ 807 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችንም ወለደ። [8]ሴት በአጠቃላይ 912 ዓመት ከኖረ በኋላ ሞተ።

[9]ሄኖስ፣ ዕድሜው 90 ዓመት በሆነ ጊዜ ቃይናንን ወለደ፤ [10]ሄኖስ ቃይናንን ከወለደ በኋላ 815 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችንም ወለደ። [11]ሄኖስ በአጠቃላይ 905 ዓመት ከኖረ በኋላ ሞተ።

[12]ቃይናን፣ ዕድሜው 70 ዓመት ሲሆን መላልኤልን ወለደ፤ [13]ቃይናን መላልኤልን ከወለደ በኋላ 840 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችንም ወለደ። [14]ቃይናን በአጠቃላይ 910 ዓመት ከኖረ በኋላ ሞተ።

[15]መላልኤል፣ ዕድሜው 65 ዓመት በሆነ ጊዜ ያሬድን ወለደ፤ [16]መላልኤል ያሬድን ከወለደ በኋላ 830 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችንም ወለደ። [17]መላልኤል በአጠቃላይ 895 ዓመት ከኖረ በኋላ ሞተ።

[18]ያሬድ፣ ዕድሜው 162 ዓመት ሲሆን ሄኖክን ወለደ፤ [19]ያሬድ ሄኖክን ከወለደ በኋላ 800 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችንም ወለደ። [20]ያሬድ በአጠቃላይ 962 ዓመት ከኖረ በኋላ ሞተ።

[21]ሄኖክ፣ ዕድሜው 65 ዓመት በሆነ ጊዜ ማቱሳላን ወለደ፤ [22]ሄኖክ ማቱሳላን ከወለደ በኋላ አካሄዱን ከእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ጋር በማድረግ 300 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች

[ሀ]22 ወይም ለሚሠሩት ሁሉ መመሪያ የሚሠጥ
[ለ]23 ወይም እገድላለሁ
[ሐ]25 ሴት ማለት ሰጠ ሳይሆን አይቀርም
[መ]26 ወይም ማወጅ
[ሠ]2 በዕብራይስጥ አዳም ማለት ነው

4፥21 ዘፍ31፥27፤ 1ሳሙ16፥16፤ 1ዜና25፥3፤ ኢዮ21፥12፤30፥31፤ መዝ33፥2፤43፥4፤150፥4፤ ኢሳ16፥11፤ ሕዝ33፥5፤
4፥22 ዘፀ35፥35፤ 1ሳሙ13፥19፤ 2ነገ24፥14
4፥23 ዘፍ9፥5-6፤ ዘፀ20፥13፤21፥12፤23፥7፤ ዘሌ19፥18፤24፥17፤ ዘዳ27፥24፤32፥35
4፥24 ቍ15፤ ዘዳ32፥35፤ 2ነገ9፥7፤ መዝ18፥47፤94፥1፤ ኢሳ35፥4፤ ኤር51፥56፤ ናሆ1፥2፤ ማቴ18፥22
4፥25 ቍ1፤8፤ ዘፍ5፥3፤ 1ዜና1፥1
4፥26 ዘፍ5፥6፤12፥8፤13፥4፤21፥33፤22፥9፤26፥25፤33፥20፤35፥1፤ ዘፀ17፥15፤ 1ነገ18፥24፤ 1ዜና1፥1፤ መዝ116፥17፤ ኢዩ2፥32፤ ሶፎ3፥9፤ ሉቃ3፥38፤ ሐሥ2፥21
5፥1 ዘፍ1፥27፤2፥4፤ 1ዜና1፥1፤ ቈላ3፥10
5፥2 ዘፍ1፥27፡28፤ ማቴ19፥4፤ ማር10፥6፤ ገላ3፥28፤
5፥3 ዘፍ1፥26፤4፥25፤ ሉቃ3፥38፤ 1ቆሮ15፥49
5፥5 ዘፍ2፥17፤ ዕብ9፥27
5፥6 ዘፍ4፥26፤ ሉቃ3፥38
5፥9 1ዜና1፥2፤ ሉቃ3፥37
5፥12 1ዜና1፥2፤ ሉቃ3፥37
5፥15 1ዜና1፥2፤ ሉቃ3፥37
5፥18 1ዜና1፥3፤ ሉቃ3፥37፤ ይሁ1፥14
5፥21 1ዜና1፥3፤ ሉቃ3፥37

ለማግኘት መሞከሩ ይሆናል። ነገር ግን እግዚአብሔር ጋብቻን ሲመሠርት አንድ ወንድ ለአንዲት ሴት አድርጎ ነው (2፥23-24 ይመ)።

4፥20-22 *ያባልን... ዩባል... ቱባልቃይን፤* ሦስት የላሜሕ ወንዶች ልጆች ተመሳሳይ ስም የነበራቸው ሲሆን፣ የእያንዳንዱም ስም፣ "አመጣ፣ ተሸከመ፣ መራ" የሚል ትርጕም ካለው የዕብራይስጥ ግስ የተወሰዱና በድርጊት ላይ የሚያተኵሩ ቃላት ናቸው። ለዚህም ቱባልቃይን የሚለው ስም ተስማሚ ነው፤ ምክንያቱም ቃየን ማለት "ወርቅ አንጥረኛ" ማለት ነውና።

4፥22 *መሣሪያዎችን፤* ለዕርሻና ለግንባታ ሥራ የሚያገለግሉ ቢሆንም፣ በሌላ በኩል ደግሞ ለጦር መሣሪያነትም ያገለግሉ ነበር።

4፥23 *ቢያቈስለኝ... ገደልሁት፤* እግዚአብሔር ከቶ አያስፈልገኝም የሚል አንድ ሰው፣ በቂም በቀል ተነሣሥቶ በጭካኔ፣ ርኅራኄ በጐደለው ሁኔታ የሰውን ነፍስ ማጥፋቱን የሚያመለክት ነው (ዘዳ 32፥35)። ላሜሕ፣ እርሱና ልጆቹ በራሳቸው ጥረት በቃየን ዘር በኩል የመጣውን ርግማን ማስወገድና የዕድል ፈንታቸውም ወሳኞች እነርሱ እንደሆኑ አድርጐ በኵራት ተናገረ። ይህ ብርቱ ንግግር ቃየን በራስ ወዳድነቱና በትዕቢቱ የጀመረውን ኀጢአት በመጨመር ከፍተኛ ደረጃ ላይ እንዲደርስ አድርጐታል።

4፥24 *ሰባ ሰባት ጊዜ፤* ላሜሕ በግል ቂም በቀል የወሰደው ጭካኔ የተሞላበት እርምጃ፣ ጴጥሮስ ስለ ይቅርታ ለጠየቀው ጥያቄ ኢየሱስ ከሰጠው መልስ ጋር የሚነጻጸር ነው (ማቴ 18፥21-22)።

4፥25 እንደ ገና... ምትክ ሰጠኝ፤ አቤል ሞተ፤ ቃየን ደግሞ ከሰው ሁሉ ተለይቶ እንዲኰበልል ተደረገ። ስለዚህ የዘር ግንዱ እንዲቀጥል እግዚአብሔር ለአዳምና ለሔዋን ሌላ ሦስተኛ ልጅ ሰጣቸው።

4፥26 *ሄኖስ፤* የዕብራይስጡ ትርጕም፣ "አዳም" ለተባለው ስም ከተሰጠው ትርጕም ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ይኸውም "ሰው" ማለት ነው። *የእግዚአብሔርን ስም መጥራት ጀምሩ፤* የላሜሕ ትዕቢትና በራሱ መመካት የቃየን ዘር ልዩ ምልክት ሲሆን፣ ይህም የሴት ዘር በእግዚአብሔር ላይ ካለው እምነት ጋር የሚነጻጸር ነው።

5፥1 *የትውልድ ሐረግ፤* የ2፥4 ማብ ይመ። *አምሳል፤* የ1፥26 ማብ ይመ።

5፥2 *ወንድና ሴት፤* የ1፥27 ማብ ይመ። *ባረካቸው፤* 1፥28 እና ማብ ይመ። *ሰው፤* በመጀመሪያዎቹ የዘፍጥረት ምዕራፍ ውስጥ ይህ ቃል ሁለቱንም ጾታዎች (የሰውን ዘር በሙሉ) የሚያመለክት ነው (3፥22-24 ይመ)። *ጠራቸው፤* የ1፥5 ማብ ይመ።

5፥3 *እርሱን ራሱን የሚመስል፤* የ1፥26 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ፍጹም በሆነው በራሱ መልክ ሰውን እንደፈጠረ ሁሉ፣ አዳምም በተበላሸው በራሱ መልክ ወንድ ልጅ ወለደ።

5፥5 *930 ዓመት፤* ማረጋገጫ ባይኖራቸውም፣ በዘፍጥረት የመጀመሪያ ምዕራፎች ውስጥ የተገለጹት ከፍተኛ የሰው ዕድሜ ቍጥሮች ምሳሌያዊ ሳይሆኑ አይቀሩም ብለው የሚያስቡ አንዳንድ ሰዎች አሉ። *በኋላ ሞተ፤* በምዕራፉ ውስጥ አሳዛኝ ሁኔታን ለመግለጽ ተደጋግሞ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ከዚህ ክፉ ገጠመኝ የተረፈው ሄኖክ ብቻ ነው (የቍ 24 ማብ ይመ)። ይህ ሐረግ በአዳም ውድቀት ሳቢያ እግዚአብሔር በኀጢአት ላይ ያሳየውን ጽኑ ፍርድ ያሳስባል።

5፥22 *አካሄዱን ከእግዚአብሔር ጋር በማድረግ፤* በዚሁ

ልጆችንም ወለደ:: [23]ሄኖክ በአጠቃላይ 365 ዓመት ኖረ፤ [24]ሄኖክ አካሄዱን ከእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ጋር አደረገ፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ስለ ወሰደውም አልተገኘም::

[25]ማቱሳላ፣ ዕድሜው 187 ዓመት ሲሆን ላሜሕን ወለደ፤ [26]ማቱሳላ ላሜሕን ከወለደ በኋላ፣ 782 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችንም ወለደ፤ [27]ማቱሳላ በአጠቃላይ 969 ዓመት ከኖረ በኋላ ሞተ::

[28]ላሜሕ፣ ዕድሜው 182 ዓመት በሆነ ጊዜ፣ ልጅ ወለደ:: [29]ስሙንም "እግዚአብሔር (አዶናይ) በረገማት ምድር ከልፋታችንና ከጕልበታችን ድካም ያሳርፈናል" ሲል ኖኅ[7] ብሎ ጠራው:: [30]ላሜሕ ኖኅን ከወለደ በኋላ፣ 595 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችንም ወለደ:: [31]ላሜሕ በአጠቃላይ 777 ዓመት ከኖረ በኋላ ሞተ::

[32]ኖኅ ዕድሜው 500 ዓመት ሲሆን ሴምን፣ ካምንና ያፌትን ወለደ::

የጥፋት ውሃ

6 ሰዎች በምድር ላይ እየበዙ ሲሄዱ ሴቶች ልጆች ተወለዱላቸው:: [2]የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወንዶች ልጆች የሰዎችን ሴቶች ልጆች ውብ ሆነው አዩአቸው፤ ከመካከላቸውም የመረጧቸውን አገቡ:: [3]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ)፣ "ሰው ሟች[ጠ] ስለ ሆነ መንፈሴ እያዘነ[ጨ] ከእርሱ ጋር ለዘላለም አይኖርም፤ ዕድሜው 120 ዓመት ይሆናል" አለ::

[4]የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ልጆች የሰዎችን ሴቶች ልጆች ተገናኝተው ልጆች በወለዱ ጊዜም ሆነ ከዚያም በኋላ ኔፊሊም የተባሉ ሰዎች በምድር ላይ ነበሩ:: እነርሱም በጥንቱ ዘመን በጀግንነታቸው ከፍ ያለ ዝና ያተረፉ ናቸው::

[5]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እምላክ የሰው ዐመፅ በምድር ላይ የበዛና የልቡም ሐሳብ ዘወትር ወደ ክፋት ብቻ ያዘነበለ መሆኑን ተመለከተ:: [6]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰውን በምድር ላይ በመፍጠሩ ተጸጸተ፤ ልቡም እጅግ አዘነ:: [7]ስለዚህም *እግዚአብሔር* (ያህዌ)፣ "የፈጠርሁትን የሰው ዘር ከምድረ ገጽ አጠፋለሁ፤ ከሰው እስከ እንስሳ በምድር ላይ ከሚሳቡ ፍጡራን እስከ ሰማይ ወፎች አጠፋለሁ፤ ስለ ፈጠርኋቸው ተጸጽቻለሁና" አለ:: [8]ኖኅ ግን በ*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ዘንድ ሞገስን አገኘ::

5፥22 ቍ24፤ዘፍ 6፥9፤17፥1፤24፥40፤ 48፥15፤2ነገ20፥3፤ መዝ116፥9፤ሚክ6፥8፤ ሚል2፥6
5፥24 ቍ22፤2ነገ2፥1:11፤መዝ49፥15፤ 73፥24፤89፥48፤ዕብ 11፥5
5፥25 1ዜና1፥3፤ ሉቃ3፥36
5፥29ዘፍ3፥17፤1ዜና 1፥3፤ሉቃ3፥36፤ሮሜ 8፥20
5፥32 ዘፍ6፥10፤7፥6 :11፤8፥13፤9፥18፤10፥ 1፤1ዜና1፥4፤ኢሳ 65፥ 20፤ሉቃ3፥36
6፥1 ዘፍ1፥28
6፥2 ቍ4፤ዘፍ4፥19 ፤ዘዳ21፥11፤ኢዮ1፥6፤ 2፥1
6፥3 ኢዮ10፥9፤34፥ 14፤መዝ78፥39፤ 103፥14፤ኢሳ40፥6፤ 57፥16፤ገላ5፥16-17፤ 1ጴጥ3፥20
6፥4 ቍ2፤ዘፍ11፥4 ፤ዘኍ13፥33
6፥5ዘፍ8፥21፤38፥7፤ ኢዮ34፥26፤መዝ14፥ 1-3፤ኤር1፥16፤44፥5 ፤ሕዝ3፥19
6፥6 ዘፀ32፥14፤ 1ሳሙ15፥11:35፤ 2ሳሙ24፥16፤1ዜና 21፥15፤ኢሳ63፥10፤ ኤር18፥7-10፤ኤፌ4፥30 6፥7 ቍ17፤ዘፍ7፥4:21፤ዘዳ28፥63፤29፥20 ፤ሕዝ33፥28፤ሶፎ1፥2:18 6፥8 ዘፍ19፥19፤39፥4፤ዘፀ33፥12:13:17፤ 34፥9፤ዘኍ11፥15፤ሩት2፥2፤ሕዝ14፥14፤ሐሥ7፥46፤ሉቃ1፥30

[7]29 ኖኅ የሚለው ስም መጽናናት የሚል ትርጒም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው
[ጠ]3 ወይም በሰባሽ
[ጨ]3 ወይም መንፈሴ አይኖርም

ምዕራፍ ውስጥ በሌሎች አንቀጾች ላይ የተጠቀሰውን፣ "ኖረ" የሚ
ለውን ቃል የሚተካ ሲሆን አካሄድን ከእግዚአብሔር ጋር ማድረግና
እንዲያው መኖር እጅግ የተለያዩ ነገሮች መሆናቸውን ያሳስባል::
5፥24 *እግዚአብሔር ስለወሰደውም አልተገኘም፤* በዚሁ
ምዕራፍ ውስጥ በሌሎች አንቀጾች ላይ የተጠቀሰውን "... በኋላ
ሞተ" የሚለውን ሐረግ የሚተካ ነው:: ወደ ሰማይ እንደ ተወሰ
ደው እንደ ኤልያስ (2ነገ 2፥10) ሄኖክም ሞትን ሳያይ (ዕብ
11፥5) ተወሰደ ማለት ነው (ከመዝ 49፥15፤73፥24 ጋር ያነጻጽሩ)::
በቃየን የዘር ሐረግ ከአዳም ጀምሮ ሲቈጠር ሰባተኛ የሆነው
ላሜሕ የክፉ ተምሳሌት ነበር:: በሴት የዘር ሐረግ ከአዳም ጀምሮ
ሲቈጠር ሰባተኛ የሆነው ሄኖክ ግን (ይሁ 14) እግዚአብሔርን
ደስ እንዳሰኘ (ዕብ 11፥5) ተመስክሮለታል::
5፥27 *969 ዓመት፤* ከጥፋት ውሃ ያመለጡት ኖኅና ቤተ
ሰቡ ብቻ ነበሩ:: ዕድሜን በሚያመለክቱ ቍጥሮች መሠረት፣ ማቱ
ሳላ የሞተው የጥፋት ውሃ በመጣበት ዐመት ነበር (በቍ 25:28
እና 7፥6 ያሉትም የዕድሜ ቍጥሮች ሲደመሩ የማቱሳላን ዕድሜ
ወደ 969 ከፍ ያደርጉታል)::
6፥1 *እየበዙ* የ1፥22 ማብ ይመ::
6፥2 *የእግዚአብሔርም ወንዶች ልጆች የሰዎችን ሴቶች
ልጆች... አገቡ፤* ቍ 4 ይመ፤ በዚህ ቦታ፣ "የእግዚአብሔር ልጆች"
የሚለው ሐረግ መላእክትን ወይም ሰዎችን የሚያመለክት ነው
የሚሉ አሉ:: ኢዮ 1፥6፤2፥1 እና ምናልባትም መዝ 29፥1 ("ኀያ
ላን" ተብሎ የተተረጐመው) መላእክትን ያመለክታል፤ አንዳንድ
የመጽሐፍ ቅዱስ ተርጓሚዎች ይሁ 6-7 ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ
የሆነ ሐሳብ እንዳለው ይናገራሉ:: ሌሎች ተርጓሚዎች እንደሚ
ያስቡት ግን፣ ምንም እንኳን በመላእክትና በሰው ልጆች መካ
ከል መጋባትና አብሮ የመኖር ልማድ እንዳለ በጥንት ሥነ ተረ
ቶች ውስጥ የታወቀ ቢሆንም፣ የሥነ ፍጥረት ሥርዐት እንደሚ
ያሳየው ከሆነ ግን እንዲህ የመሰለው ልማድና ድርጊት ፈጽሞ
ቦታ የለውም:: (ም 1፤ ማር 12፥25):: በሌላ ቦታ፣ "የእግዚአብሔር
ልጆች" ከሚለው አገላለጽ ጋር ተመሳሳይ ይዘት ያላቸው አነጋገ
ሮች የሚያመለክቱት የሰውን ልጆች ነው (ዘዳ 14፥1፤ 32፥5፤
መዝ 73፥15፤ ኢሳ 43፥6፤ ሆሴ 1፥10፤ 11፥1፤ ሉቃ 3፥38፤ 1ዮሐ
3፥1-2:10 ይመ) "የእግዚአብሔር ልጆች" (ቍ 2:4) የሚለው ሐረግ
ምናልባት ጻድቃንን የሚያመለክት ሲሆን፣ "የሰዎች ሴቶች
ልጆች" የሚለው ደግሞ ከክፉው የቃየን የዘር ሐረግ የተገኙትን
ኀጢአተኞች ሴቶችን ያመለክታል ("የእግዚአብሔር ልጆች" ያል
ተባሉትም ለዚሁ ሳይሆን አይቀርም):: እውነታው ይህ ከሆነ ዐውደ
ንባቡ የሚያሳየን ከቍ 1-2 ላይ ያለው ሐሳብ በም 5 ላይ በሴት
የዘር ሐረግ ("የእግዚአብሔር ልጆች") እና በም 4 ላይ በቃየን
የዘር ሐረግ ("የሰዎች ሴቶች ልጆች") መካከል የተደረገውን
ጋብቻ ነው::
በዚህ ጉዳይ ላይ የተሰጠው ሌላው አስተያየት እንደሚያ
ትተው፣ "የእግዚአብሔር ልጆች" የሚለው ሐረግ የሚያመለክተው
ነገሥታትን ነው (በጥንት ቅርብ ምሥራቃውያን ዘንድ ነገሥታ
ትና አማልክት የቅርብ ዝምድና አላቸው ተብሎ ይታመናል)::
እነዚህ ነገሥታት የቃየንን ልጅ የላሜሕን ክፉ ተግባር ለማስፋ
ፋት ለራሳቸውም ቤተ መንግሥታዊ ቍባቶች ለማስቀመጥ ያሰቡ
ሳይሆኑ አይቀርም::
6፥3 በዚህ ቍጥር ላይ ያሉት ሁለት ቍልፍ ሐረጎች
"ሟች ስለሆነ" እና፣ "አይኖርም" የሚሉት ግልጽ አይደሉም::
አንዳንዶች፣ ይህ ጥቅስ በእግዚአብሔር የፍርድ ዐዋጅና ፍርዱ
በሚፈጸምበት ጊዜ መካከል ያለው የጸጋ ዘመን 120 ዓመት
መሆኑን ይናገራል ይላሉ (1ጴጥ 3፥20):: ጥቅሱ በቀጥታ ከተወ
ሰደ ግን የሰው ዕድሜ ባጭር መገደቡን ያመለክታል::
6፥4 *ኔፊሊም፤* ረጃጅሞችና ብርቱዎች የነበሩ ሰዎች ናቸው
(ዘኍ 13፥31-33 ይመ):: የቃሉ ትርጒም በዕብራይስጥ፣ "የወደቁ"
ማለት ነው:: እነርሱም በሰው አመለካከት፣ "በጀግንነታቸው ከፍ
ያለ ዝና ያተረፉ" ሲሆኑ፣ በእግዚአብሔር ፊት ግን ኀጢአተ
ኞችና ("የወደቁ") ለፍርድም የተዘጋጁ ናቸው::
6፥5 በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሰውን ፍጹም ውድቀት
ከሚገልጹት መካከል አንዱና ዋነኛው ጥቅስ ነው:: የሰው ሁኔታ
ምንም ለውጥ ባለማሳየቱ፣ ከጥፋት ውሃ በኋላም የተሻለ ነገር
አልተገኘም (8፥21)::
6፥6 *እግዚአብሔር ... ተጸጸተ፤ ልቡም እጅግ ዐዘነ፤* የሰው
ኀጢአት እግዚአብሔርን ያሳዝናል (ኤፌ 4፥30 ይመ)::
6፥7 *የሰው ዘር ከምድር ገጽ አጠፋለሁ፤* የጸጋ ዘመን ወደ
ማብቂያው አካባቢ ደርሶ ነበር (ቍ 3 እና ማብ ይመ):: *እንስሳ...
ፍጡራን... ወፎች፤* እንስሳት በተፈጥሮአቸው ንጹሐን ቢ
ሆኑም፣ በሰው እኵይ አገዛዝ ሥር እስካሉ ድረስ ከሰው ጋር
ይፈረድባቸዋል::
6፥8-9 *ሞገስን አገኘ... ጻድቅና ከበደል የራቀ... አካሄዱ
ንም ከእግዚአብሔር ጋር አደረገ፤* የ5፥22 ማብ ይመ:: የኖኅ

[9]የኖኅ ታሪክ እንደሚከተለው ነው፤ ኖኅ በዘመኑ ከነበሩት ሰዎች ሁሉ ይልቅ ጻድቅና ከነቀፋ የራቀ ሰው ነበር፤ አካሄዱንም ከእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ጋር አደረገ:: [10]ኖኅም ሴም፣ ካምና ያፌት የሚባሉ ሦስት ወንዶች ልጆች ነበሩት:: [11]ምድር በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፊት በክፉ ሥራ ረክሳ፤ በዐመፅም ተሞላች:: [12]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ምድር ምን ያህል በክፉ ሥራ እንደ ረከሰች አየ፤ እነሆ፣ ሰው ሁሉ አካሄዱን አበላሽቶ ነበርና [13]ስለዚህ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ኖኅን እንዲህ አለው:- "ሰውን ሁሉ ላጠፋ ነው፤ ምድር በሰው ዐመፅ ስለ ተሞላች በእርግጥ ሰውንም ምድርንም አጠፋለሁ:: [14]አንተ ግን በጎፈር[a] ዕንጨት መርከብ ሥራ፤ ለመርከቧም ክፍሎች አብጅላት፤ ውስጧንና ውጭዋን በቅጥራን ለብጠው:: [15]እንዲህ አድርገህ ሥራት:- ርዝመቷ 140 ሜትር፣ ወርዷ 23 ሜትር፣ ከፍታዋ 13.5 ሜትር ይሁን:: [16]ለመርከቧ ጣራ አብጅላት፣ ጣራና ግድግዳው በሚጋጠምበት ቦታ ግማሽ ሜትር ክፍተት ተው፤[a] ከጐኗ በር አውጣላት፤ ባለ ሦስት ፎቅ አድርገህ ሥራት:: [17]እኔም ከሰማይ በታች የሕይወት እስትንፋስ ያለባቸውን ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ለማጥፋት እነሆ በምድር ላይ የጥፋት ውሃ አወርዳለሁ፤ በምድር ላይ ያለ ሁሉ ይጠፋል:: [18]ካንተ ጋር ግን ቃል ኪዳን እመሠርታለሁ:: አንተና ወንዶች ልጆችህ፣ ሚስትህና የልጆችህ ሚስቶች ከአንተ ጋር ወደ መርከቧ ትገባላችሁ:: [19]ከአንተ ጋር በሕይወት እንዲቈዩ ከሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ተባዕትና እንስት እያደረግህ ሁለት ሁለቱን ወደ መርከቧ ታስገባለህ:: [20]ከእያንዳንዱ የወፍ ወገን፣ ከእያንዳንዱ የእንስሳ ወገን፣ በምድር ላይ ከሚሳቡ ፍጥረት ሁሉ በየወገናቸው በሕይወት ይቈዩ ዘንድ ሁለት ሁለት እየሆኑ ወደ አንተ ይመጣሉ:: [21]ለአንተና ለእነርሱ የሚያስፈልገውን ምግብ ሁሉ አከማች::"

[22]ኖኅም ሁሉን እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እንዳዘዘው አደረገ::

7 እግዚአብሔር (ያህዌ) ኖኅን እንዲህ አለው፤ "በዚህ ትውልድ መካከል አንተን ጻድቅ ሆነህ አግኝቼሃለሁና ቤተ ሰብህን በሙሉ ይዘህ ወደ መርከቧ ግባ:: [2]ከንጹሕ እንስሳት ሁሉ ሰባት ሰባት[b] ተባዕትና እንስት፣ [3]ንጹህ ካልሆኑት እንስሳት ደግሞ ሁለት ሁለት ተባዕትና እንስት [3]እንዲሁም ከወፎች ወገን ሁሉ ሰባት ተባዕትና ሰባት እንስት፣ በምድር ላይ ለዘር እንዲተርፉ ከአንተ ጋር ታስገባለህ::

6፥9 ዘፍ2፥4፤5፥22፤17፥1፤27፥1፤ዘዳ18፥13፤2ሳሙ-22፥24፤ኢዮ1፥1፤4፥6፤9፥21፤12፥4፤31፥6፤መዝ15፥2፤18፥23፤19፥13፤37፥37:39፤ምሳ2፥7፤ኤር15፥1፤ሕዝ14፥14:20፤ዳን10፥11፤ሉቃ1፥6፤ዕብ11፥7፤2ጴጥ2፥5
6፥10 ዘፍ5፥32፤ሉቃ3፥36
6፥11 ዘዳ31፥29፤መሳ2፥19፤መዝ7፥9፤73፥6፤ዕዝ7፥23፤8፥17፤28፥16፤ሚል2፥16
6፥12 ዘፀ32፥7፤ዘዳ4፥16፤9፥12:24፤መዝ14፥1-3
6፥13 ቍ17፤ዘፍ7፥4:21-23፤ዘዳ28፥63፤ኢዮ34፥15፤2ነገ8፥19፤ዕዝ9፥14፤ኢሳ5፥6፤24፥1-3፤ኤር44፥11: 27፤ሕዝ7፥2-3
6፥14 ዘፀ2፥3፤ዕብ11፥7፤1ጴጥ3፥20
6፥17 ቍ7:13፤መዝ29፥10፤2ጴጥ2፥5
6፥18 ዘፍ7፥1:7:13፤9፥9-16፤17፥7፤19፥12፤ዘፀ6፥4፤34፥10:27፤ዘዳ29፥13:14-15፤መዝ25፥10፤74፥20፤106፥45፤ኢሳ55፥3፤ኤር32፥40፤ሕዝ16፥60፤ሐጌ2፥5፤1ጴጥ3፥20
6፥19 ዘፍ7፥15
6፥20 ዘፍ1፥11፤7፥3:15 6፥22 ዘፍ7፥5:9:16፤ዘፀ7፥6፤39፥43፤40፥16:19:21:23:25:27:29:32 7፥1 ዘፍ6፥9:18፤ሕዝ14፥14፤ማቴ24፥38፤ሉቃ17፥26-27፤ዕብ11፥7፤1ጴጥ3፥20፤2ጴጥ2፥5 7፥2 ቍ8፤ዘፍ8፥20፤ዘሌ10፥10፤11፥1-47፤ዘዳ14፥3-20፤ሕዝ44፥23፤ሐጌ2፥12፤ሐሥ10፥14-15 7፥3 ዘፍ6፥20

[a]14 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጒም አይታወቅም
[a]16 ወይም ለብርሃን መግቢያ አድርገህ፣ ሥራ
[b]2 ወይም ሰባት ጥንድ፤ በቍ 3ም እንዲሁ

የተቀደሰ ሕይወት፣ በዘመኑ ከነበሩት ሰዎች ርኩሰት ፍጹም ተቃራኒ ነበር (ቍ 5 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ቍ 12 ይመ):: ሆኖም ይህ የኖኅ ታሪክ ኀጢአት አልባ ፍጹምነትን አያመለክትም::

6፥9 *ታሪክ* የ2፥4 ማብ ይመ:: *ጻድቅ፤* የመዝ 1፥5 ማብ ይመ::

6፥14 *መርከብ፣* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጥ ቃል በሌላ ቦታ ጥቅም ላይ የዋለው፣ ሕፃኑ ሙሴ የዳነበትን ቅርጫት ለማመልከት ብቻ ነው (ዘፀ 2፥3-5):: *በቅጥራን ለብጠው፤* የሙሴ እናት ውሃ እንዳይገባበት በተመሳሳይ መንገድ ቅርጫቱን ለቅልቃዋለች (ዘፀ 2፥3)::

6፥16 *ጣራ፤* ዝናብ ወደ ውስጥ እንዳይገባ በአሞራ ክንፍ ዐይነት የተሠራ ሳይሆን አይቀርም:: *ግማሽ ሜትር ክፍተት፤* የኖኅ መርከብ ከላይ በኩል በጣራውና በግድግዳው መካከል ዙሪያውን ግማሽ ሜትር ክፍተት ያላቸው (8፥6 ይመ) የብርሃንና የአየር ማስገቢያ ትናንሽ መስኮቶች ሳይኖሩት አይቀርም::

6፥17 *ከሰማይ በታች የሕይወት እስትንፋስ ያላቸውን ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ለማጥፋት፣* አንዳንዶች፣ በዚህ ቦታና በሌሎች ቦታዎች ያሉትን የቃላት አጠቃቀሞች መሠረት በማድረግ የጥፋት ውሃው ያጥለቀለቀውና ያጠፋው ምድርን ሁሉ ነው ይላሉ (ቍ 7:12-13፤ 7፥4:19:21-23፤ 8፥21፤9፥11:15):: ሌሎች ደግሞ ከም 6-9 ባለው ትረካ ውስጥ የተገደለው የጥፋት ውሃ ያጥለቀለቀው የተወሰነን ክልል ብቻ ነው የሚል አመለካከት እንዳይኖረን የሚከለክል ምንም ፍንጭ የለም ይላሉ፤ ሆኖም ሙሴ በወቅቱ ከነበረው መልክዐ ምድራዊ ዕውቀት አንጻር ከታየ፣ ዓለም ዐቀፋዊ ሊያሰኝ ይችላል ይላሉ:: "ምድር" ጠበብ ባለ ትርጒሙ "መሬት" ማለት ነው (2፥5):: "ከሰማይ በታች የሕይወት እስትንፋስ ያላቸውን ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ" የሚለው ሐረግ ኖኅ የሚያውቃቸውን ሕያዋን ፍጡራን ብቻ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (በዮሴፍ ዘመን የተከሰተውን ድርቅና ራብ ለመግለጽ የገባውን ዓለም ዐቀፋዊ ቋንቋ በ 41፥54:57 ላይ ይመ፤ እንዲሁም የ41፥57 ማብ ይመ):: የጥፋት ውሃ ዐላማ ኀጢአተኛውን ሰው ለማጥፋት መሆኑንና (ቍ 13) ጸሐፊውም በአእምሮው ይዞት የነበረው የጥንቱን የቅርብ ምሥራቅ ሕዝቦች ስለ ነበር የጥፋት ውሃው ዓለም ዐቀፋዊ ክሥተት ያለው ላይሆን ይችላል:: ያም ሆነ ይህ ሐዋርያው ጴጥሮስ የጥፋት ውሃው ያስከተለው ጥፋት ዓለም ዐቀፋዊ ገጽታ እንደነበረው የሚያምን ይመስላል (2ጴጥ 3፥6 እና ማብ ይመ)::

6፥18 *ቃል ኪዳን፤* የ9፥9 ማብ ይመ:: ኖኅ፣ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ያደረገውን ቃል ኪዳን ምንነት በትክክል የተረዳው የጥፋት ውሃው ከምድር ላይ ከደረቀ በኋላ ነው (9፥8-17 ይመ):: *ወደ መርከቧ ትገባላችሁ፤* የኖኅ ከጥፋት ውሃ መዳን እግዚአብሔር ልጆቹን ለመቤዠት ያደረገውን በጐ ተግባር ያሳያል (ዕብ 11፥7፤ 2ጴጥ 2፥5 ይመ) *አንተና ወንዶች ልጆችህ፣ ሚስትህና የልጆችህ ሚስቶች፤* እግዚአብሔር ከፍቅሩ የተነሣ የሚያደርገውን መልካም ነገር ለጻድቁ ኖኅ ቤተ ሰብ ሁሉ አሳየ፤ ይህም እግዚአብሔር በሕዝቡ ታሪክ ውስጥ ተሳትፎ ባደረገ ጊዜ ሁሉ የታየ እውነታ ነው፤ ወላጆች ለልጆቻቸው ሊያሳዩት የሚገባውን ከእነርሱም የሚጠበቀውን ኀላፊነት በግልጽ ይጠቍማል (17፥7-27፤ 18፥19፤ ዘዳ 30፥19፤ መዝ 78፥1-7፤ 102፥28፤ 103፥17-18፤ 112፥1-2፤ ሐሥ 2፥38-39፤ 16፥31፤ 1ቆሮ 7፥14 ይመ)::

6፥19 *በሕይወት እንዲቈዩ ከሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ተባዕትና እንስት፤* በርካታ እንስሳት በጥፋት ውሃ እንዲጠፉ ተደርገዋል (የቍ 7 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ ውሃው በጐደለ ጊዜ ምድርን እንደ ገና እንዲሞሏት ከእያንዳንዱ ወገን አንድ አንድ ጥንድ እንስሳት በሕይወት እንዲቈዩ ተጠብቀዋል::

6፥20 *ወገን፤* የ1፥11 ማብ ይመ::

6፥22 *እግዚአብሔር እንዳዘዘው አደረገ፤* የኖኅን ታዛዥነት የሚገልጽ ነው (7፥5:9:16 ይመ)::

7፥1 *ጻድቅ፤* የ6፥8-9 ማብ ይመ:: ኖኅም እንደ ጽድቅ ሰባኪ (2ጴጥ 2፥5) ስለሚመጣው ፍርድ በዘመኑ ለነበሩት ሰዎች እያስጠነቀቀ፣ የራሱ እምነት ምን ያህል ጽኑ እንደ ሆነ ይመሰክር ነበር (ዕብ 11፥7 ይመ):: *ወደ መርከቧ ግባ፤* የጥፋት ውሃ ከመምጣቱ በፊት እግዚአብሔር ለኖኅ ከተናገራቸው ንግግሮች የመጀመሪያው ነው:: ከጥፋት ውሃ በኋላም እግዚአብሔር ለኖኅ የተናገረው የመጀመሪያ ቃል ተመሳሳይ በሆነ መንገድ፣ "ከመርከቧ ውጣ" ብሎ ይጀምራል (8፥16)

7፥2-3 *ከንጹሕ እንስሳት ሁሉ ሰባት ሰባት ተባዕትና እንስት፣ ንጹሕ ካልሆኑት እንስሳት ደግሞ ሁለት ሁለት ተባዕትና እንስት፤* ከጥፋት ውሃው ንጹሕ ያልሆኑት እንስሳት እንዲራቡ ሲደረግ፣ በሥርዐቱ ንጹሕ የሆኑት እንስሳት ግን ኖኅ ለሚያቀርበው መሥዋዕትና (8፥20 ይመ) ለምግብነት አስፈላጊ ነበሩ (9፥3 ይመ)::

[4]ከሰባት ቀን በኋላ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት በምድር ላይ ዝናብ አዘንባለሁ፤ የፈጠርሁትንም ሕያው ፍጡር ሁሉ ከምድር ገጽ አጠፋለሁ::"

[5]ኖኅም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ያዘዘውን ሁሉ አደረገ::

[6]የጥፋት ውሃ በምድር ላይ በወረደ ጊዜ ኖኅ የ600 ዓመት ሰው ነበር:: [7]ኖኅና ወንዶች ልጆቹ፣ ሚስቱና የልጆቹ ሚስቶች ከጥፋት ውሃ ለመትረፍ ወደ መርከቧ ገቡ:: [8]ንጹሕ ከሆኑትና ንጹሕ ካልሆኑት እንስሳት፣ ከወፎችና በምድር ላይ ከሚሳቡ ፍጡራን ሁሉ ጥንድ ጥንድ፣ [9]ተባዕትና እንስት ሆነው ወደ ኖኅ መጡ፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ኖኅን ባዘዘውም መሠረት ወደ መርከቧ ገቡ:: [10]ከሰባት ቀንም በኋላ የጥፋት ውሃ በምድር ላይ መጣ::

[11]ኖኅ በተወለደ በ600ኛው ዓመት፣ በሁለተኛው ወር፣ ከወሩም በዐሥራ ሰባተኛው ቀን፣ በዚያ ቀን የታላቁ ጥልቅ ምንጮች በሙሉ ተነደሉ፤ የሰማይ መስኮቶችም ተከፈቱ፤ [12]አርባ ቀንና አርባ ሌሊት በምድር ላይ ዝናብ ዘነበ::

[13]በዚያኑ ዕለት ኖኅና ልጆቹ ሴም፣ ካምና ያፌት፣ እንዲሁም ሚስቱና ሦስቱ የልጆቹ ሚስቶች ወደ መርከቧ ገቡ:: [14]ከዱር እንስሳት ከየወገኑ፣ ከቤት እንስሳት ከየወገኑ፣ በምድር ላይ ከሚሳቡ ፍጡራን ከየወገናቸው፣ ከወፎችም ከየወገናቸውና ክንፍ ያላቸው ሁሉ አብረዋቸው ገቡ:: [15]የሕይወት እስትንፋስ ያለባቸው ፍጡራን በሙሉ ጥንድ ጥንድ እየሆኑ ወደ ኖኅ በመምጣት መርከቧ ውስጥ ገቡ:: [16]ከሕያዋንም ፍጡራን ሁሉ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ኖኅን ባዘዘው መሠረት ተባዕትና እንስት እየሆኑ ገቡ፤ ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከውጭ ዘጋበት::

[17]የጥፋት ውሃም ለአርባ ቀናት ያለማቋረጥ በምድር ላይ ዘነበ፤ ውሃው እየጨመረ በሄደ መጠን መርከቧን ከምድር ወደ ላይ አነሣት:: [18]ውሃው በምድር ላይ በጣም እየጨመረና ከፍ እያለ ሲሄድ፣ መርከቧ በውሃው ላይ ተንሳፈፈች:: [19]ውሃው በጣም ከፍ በማለቱ፣ ከሰማይ በታች ያሉትን ታላላቅ ተራሮች ሁሉ ሸፈናቸው:: [20]ውሃው ከተራሮቹ ጫፍ በላይ 7 ሜትር ያህል ከፍ አለ:: [21]በምድር ላይ የነበሩ ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ፦ ወፎች፣ የቤት እንስሳት፣ የዱር እንስሳት በምድር የሚርመሰመሱ ፍጡራን፣ ሰዎችም በሙሉ ጠፉ:: [22]በአፍንጫቸው የሕይወት እስትንፋስ ያላቸው በየብስ የነበሩ ፍጡራን ሁሉ ሞቱ:: [23]ሕይወት ያላቸው ፍጡራን ሁሉ ከምድር ገጽ ጠፉ፤ ሰዎችና እንስሳት በምድር ላይ የሚሳቡ ፍጡራንና የሰማይ ወፎች ከምድር ላይ ጠፉ፤ ኖኅና ከእርሱ ጋር በመርከቧ ውስጥ የነበሩት ብቻ ተረፉ::

[24]ውሃውም ምድርን ሸፍኖ መቶ አምሳ ቀን ቆየ::

8 እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ኖኅንና በመርከቧ ውስጥ ከእርሱ ጋር የነበሩትን የዱርና የቤት እንስሳት ሁሉ አሰበ፤ በምድር ላይ ነፋስ እንዲነፍስ አደረገ፤ ውሃውም ጐደለ:: [2]የጥልቁ ምንጮችና የሰማይ ውሃ መስኮቶች ተዘጉ፤ ዝናቡም መዝነቡን አቆመ:: [3]ውሃው ከምድር ላይ ቀስ በቀስ እየቀነሰ መጣ፤ ከመቶ አምሳ ቀን በኋላም ጐደለ:: [4]በሰባተኛው ወር፣ በዐሥራ ሰባተኛው ቀን መርከቧ በአራራት ተራሮች ላይ ዐረፈች:: [5]ውሃው

7፥4 ቍ12:17፤ዘፍ 8፥2፤6፥7:13፤ዘፀ24፥18፤32፥1፤34፥28፤ ዘኍ13፥25፤ዘዳ9፥9: 11:18:25፤10፥10፤ 1ሳሙ17፥16፤1ነገ 13፥34፤19፥8፤ኢዮ 37፥6:13፤ማቴ4፥2፤ ኤር28፥16፤
7፥5 ዘፍ6፥22
7፥6 ዘፍ5፥32
7፥7 ዘፍ6፥18
7፥8 ቍ2
7፥9 ዘፍ6፥22
7፥10 ቍ4
7፥11 ዘፍ1፥7፤5፥32፤8፥2:4:14፤2ነገ7፥2፤ኢዮ28፥11፤መዝ 36፥6፤42፥7፤78፥23፤ ምሳ8፥24፤ኢሳ51፥10፤24፥18፤ሕዝ26፥19፤ሚል3፥10
7፥12 ቍ4፤1ሳሙ12፥17፤ኢዮ28፥26
7፥13 ዘፍ6፥18፤8፥16፤1ጴጥ3፥20፤2ጴጥ2፥5
7፥14 ዘፍ1፥11
7፥15 ቍ8-9፤ዘፍ6፥19
7፥16 ዘፍ6፥22
7፥17 ቍ 4
7፥19 መዝ104፥6
7፥20 ዘፍ8፥4-5፤2ጴጥ3፥6
7፥21 ዘፍ6፥7:13፤2ጴጥ3፥6
7፥22 ዘፍ1፥30
7፥23 ኢዮ14፥19፤21፥18፤22፥11:16፤መዝ90፥5፤ኢሳ28፥2፤ማቴ24፥39፤ሉቃ17፥27፤ዕብ11፥7፤1ጴጥ3፥20፤2ጴጥ2፥5፤
7፥24 ዘፍ8፥3፤ኢዮ12፥15
8፥1 ዘፍ9፥15፤19፥29፤21፥1፤30፥22፤ ዘፀ2፥24፤14፥21፤ዘኍ10፥9፤ኢሱ2፥10፤3፥16፤ሩት4፥13፤1ሳሙ1፥11: 19፤2ነገ20፥3፤1ዜና16፥15፤ነህ1፥8፤5፥19፤13፥14:22:31፤ኢዮ12፥15፤14፥13፤መዝ66፥6፤105፥42፤106፥4፤ኢሳ11፥15፤44፥27፤ናሆ1፥4፤ ሉቃ1፥54:72 8፥2 ዘፍ7፥4:11 8፥3 ዘፍ7፥24 8፥4 ዘፍ7፥11: 20፤2ነገ19፥37፤ኤር51፥27

7፥4 *አርባ ቀንና አርባ ሌሊት፡* በድነት (በእግዚአብሔር የማዳን) ታሪክ ውስጥ ወሳኝ የሆኑ ጊዜያትን የሚያመለክት ሐረግ ነው (ቍ 12፤ ዘዳ 9፥11፤ ማቴ 4፥1-11 ይመ)::

7፥7 *ከጥፋት ውሃ ለመትረፍ ወደ መርከቧ ገቡ፡* ኖኅና ቤተ ሰቡ ከጥፋት ውሃ ተረፉ፤ ለሌሎቹ ግን ከጥፋት ውሃ የሚተርፉበት ቀን እስኪያበቃ ድረስ ሕይወት ያው እንደቀድሞው ነበር (ማቴ 24፥37-39 ይመ)::

7፥13 *ኖኅና ልጆቹ... ሚስቱና ሦስቱ የልጆቹ ሚስቶች፡* ከጥፋት ውሃ የተረፉት፣ "ጥቂት ነበሩ፤ ይኸውም ስምንት ሰዎች ብቻ ናቸው" (1ጴጥ 3፥20፤ 2ጴጥ 2፥5 ይመ)::

7፥14 *ከዱር እንስሳት... ከቤት እንስሳት... በምድር ላይ ከሚሳቡ ፍጡራን:: ከወፎችም፡* በ1፥21-25 ላይ ከተጠቀሱት ከአምስቱ የእንስሳት ፍጡራን ዐይነት ውስጥ አራቱ በዚህ ቦታ ተጠቅሰዋል:: አምስተኛው ዐይነት እንስሳ ግን ከመርከብ ውጭ መኖር የሚችል የባሕር ውስጥ ፍጡር ነው::

7፥16 *እግዚአብሔር ኖኅን ባዘዘው መሠረት ... እግዚአብሔር ከውጭ ዘጋበት፡* ትእዛዙን የሰጠው እግዚአብሔር እንደ አዳኝ አምላክነቱ (የ2፥4፤ የዘፀ 6፥6 ማብ ይመ) ኖኅና ቤተ ሰቡ መርከቧ ውስጥ ከገቡ በኋላ ከበስተ ኋላ ዘጋባቸው:: አስፈሪው የጥፋት ውሃ ኀጢአተኛ በሆነው በሰው ልጅ ላይ በሚወርድበት ወቅት፣ ይህ መለኮታዊ ስም በቀረው የም 7 ክፍል ውስጥ አንድም ጊዜ አልተጠቀሰም::

7፥20 *ውሃው ከተራሮች ጫፍ በላይ 7 ሜትር ያህል ከፍ አለ፡* መርከቧ 13 ሜትር ያህል ከፍታ (6፥15) የነበራት ሲሆን፣ መሬት እንዳትነካም ውሃው በቂ ጥልቀት ነበረው::

7፥22 *የሕይወት እስትንፋስ፡* በፍጥረት ጊዜ ለሰዎች የተሰጠ የእግዚአብሔር ስጦታ ነው (1፥30፤ 2፥7 ይመ)፤ ሆኖም በኀጢአት ምክንያት ተወሰደ::

8፥1 እስካሁን ድረስ የጥፋት ውሃ ታሪክ የፍርድ ታሪክ ነበር፤ ከዚህ ጀምሮ ግን የድነት (መዳን) ታሪክ ሆኖ ይቀጥላል:: *እግዚአብሔር ኖኅን ... አሰበ፡* ከ7፥16 ወዲህ ስሙ ባይጠቀስም ወይም ለአንድ መቶ አምሳ ቀን ያህል ድምፁ ባይሰማም (7፥24 ይመ) እግዚአብሔር ኖኅንና ቤተ ሰቡን አልረሳም:: በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ፣ "አሰበ" ማለት ያለፈውን በአእምሮ መልሶ አስታወስ ማለት ብቻ አይደለም:: ነገር ግን ከፍቅር የተነሣ ለአንድ ሰው እንክብካቤ አደረገ ማለት ነው:: እግዚአብሔር ሕዝቡን ባሰበ ጊዜ ለሕዝቡ መልካም ነገር በማድረግ ፍቅሩን ይገልጻል (ነህ 5፥19፤ 13፥31):: *ነፋስ፤* በ1፥2 ላይ "መንፈስ" ተብሎ የተተረጐመው የዕብራይስጥ ቃል በዚህ ቦታ "ነፋስ" ተብሎአል፤ ይህም በም 1 እና ከ8-9 ባሉት ምዕራፎች መካከል ያሉ ድርጊቶች በሥነ ጽሑፋዊ ቅርጻቸው ተጓዳኝነት እንዳላቸው ያሳያል፤ ለዚህም 8፥2ን ከ1፥7 ጋር፤ 8፥5ን ከ1፥9 ጋር፤ 8፥7ን ከ1፥20 ጋር፤ 8፥17ን ከ1፥25 ጋር፤ 9፥1ን ከ1፥28 ጋር፤ 9፥2ን ከ1፥28 ጋር፤ 9፥3ን ከ1፥30 ጋር ያነጻጽሩ:: ም 1 የሥነ ፍጥረትን መጀመሪያ ሲያብራራ፣ ከ8-9 ያሉት ምዕራፎች ደግሞ ከጥፋት ውሃ በኋላ ያለውን አዲሱን ጅማሬ ይገልጻሉ::

8፥4 *አራራት፡* ይህ ስም ኡራርቱ ከምትባል የአሦር ግዛት ጋር የሚዛመድ ሲሆን፣ ግዛቲቱም ተራራማ የሆነች ናት፤ ኡራርቱ ሰሜኑን የመስጴጦምያ ግዛት (ኤር 51፥27 ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ 37፥38 ይመ) እና የአሁኗን ቱርክ ምሥራቃዊ ክፍል የሚያጠቃልል ነው፤ የኖኅ መርከብ በደቡባዊ ኡራርቱ ላይ ሳታርፍ እንደማትቀር ይገመታል:: *ተራሮች፡* ቃሉ በብዙ ቍጥር የገባና የተራራ ሰንሰለትን የሚያመለክት ነው::

እስከ ዐሥረኛው ወር ድረስ እየቀነሰ መጣ፤ በዐሥረኛው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን የተራሮቹ ጫፎች ታዩ::

[6]ከአርባ ቀን በኋላ ኖኅ የሠራውን የመርከቧን መስኮት ከፍቶ፣ [7]ቍራን ወደ ውጭ ላከ፤ ቍራውም ውሃው ከምድር ላይ እስኪደርቅ ድረስ ወዲያና ወዲህ ይበር ነበር:: [8]ከዚያም በኋላ፣ ኖኅ ውሃው ከምድር ገጽ ጐድሎ እንደ ሆነ ለማወቅ ርግብን ላከ፤ [9]ነገር ግን ውሃው የምድርን ገጽ ገና እንደ ሸፈነ ስለ ነበር፣ ተመልሳ ኖኅ ወዳለበት መርከብ መጣች፤ እርሱም እጁን ዘርግቶ ተቀበላት፤ ወደ መርከቢቱም አስገባት:: [10]ሰባት ቀን ከቈየ በኋላ ኖኅ ርግቧን እንደ ገና ላካት:: [11]እርሷም ወደ ማታ ተመለሰች፤ እነሆም የለመለመ የወይራ ቅጠል በአፏ ይዛ ነበር፤ ያን ጊዜ ኖኅ ውሃው ከምድር ላይ መጕደሉን ዐወቀ:: [12]ሰባት ቀንም ቈይቶ ርግቧን እንደ ገና ላካት፤ በዚህ ጊዜ ግን ርግቧ ወደ እርሱ አልተመለሰችም::

[13]ኖኅ በተወለደ በ601ኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር፣ ከወሩም በመጀመሪያው ቀን ውሃው ከምድር ላይ ደረቀ:: [14]ኖኅ በመርከቡ ላይ ያለውን ክዳን አንሥቶ ተመለከተ፤ የመሬቱም ገጽ እንደ ደረቀ አየ:: በሁለተኛው ወር፣ በሃያ ሰባተኛው ቀን ምድሪቱ ሙሉ በሙሉ ደረቀች::

[15]ከዚያም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ኖኅን እንዲህ አለው፤ [16]"አንተና ሚስትህ፣ ልጆችህና የልጆችህ ሚስቶች ከመርከቧ ውጡ:: [17]እንዲዋለዱ፣ እንዲራቡና በምድር ላይ እንዲበዙ፣ ከአንተ ጋር ያሉትን እንስሳትና በምድር ላይ የሚሳቡ ሕያዋን ፍጡራንን ሁሉ ይዘሃቸው ውጣ::"

[18]ኖኅም ከልጆቹ፣ ከሚስቱና ከልጆቹ ሚስቶች ጋር ወጣ:: [19]እንስሳቱ ሁሉ፣ ወፎችም፣ በምድር የሚንቀሳቀሱ ሁሉ በየወገናቸው ከመርከቧ ወጡ::

[20]ከዚያም ኖኅ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሠዊያ ሠራ፤ መሠዊያው ላይ ንጹሕ ከሆኑት እንስሳት ሁሉ፣ እንዲሁም ንጹሕ ከሆኑት ወፎች የሚቃጠል መሥዋዕት አቀረበ፤ [21]"እግዚአብሔርም (ያህዌ) ደስ የሚያሰኘውን መዐዛ አሸተተ፤ በልቡም እንዲህ አለ፤ "ምንም እንኳ ሰው ገና ከልጅነቱ ጀምሮ ሐሳቡ ወደ ክፋት ያዘነበለ ቢሆንም[a] በእርሱ ምክንያት ሁለተኛ ምድርን አልረግማትም፤ አሁን እንዳደረግሁት ሕያዋን ፍጡራንን ዳግመኛ አላጠፋም::

[22]"ምድር እስካለች ድረስ፣
የዘር ወቅትና መከር፣
ሙቀትና ቅዝቃዜ
በጋና ክረምት፣
ቀንና ሌሊት፣
አይቋረጡም::"

እግዚአብሔር ከኖኅ ጋር የገባው ኪዳን

9 እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ኖኅንና ልጆቹን እንዲህ ሲል ባረካቸው፤ "ብዙ ተባዙ፤ ምድርንም ሙሏት፤ [2]አስፈሪነታችሁና አስደንጋጭነታችሁ በዱር አራዊት፣ በሰማይ አዕዋፍ፣ በደረት በሚሳቡ ተንቀሳቃሽ ፍጡሮችና በባሕር ዓሦች ሁሉ ላይ ይሁን፤ በእጃችሁ ተሰጥተዋል:: [3]ሕያውና ተንቀሳቃሽ ፍጡር ሁሉ ምግብ ይሁናችሁ፤ ለምለሙን

[a]21 ወይም ስለሆነ

8፥6 ዘፍ7፥12
8፥7 ቍ11፤ዘሌ11፥15፤ዘዳ14፥14፤1ነገ17፥4:6፤ኢዮ38፥41፤መዝ147፥9፤ምሳ30፥17፤ኢሳ34፥11፤ሉቃ12፥24
8፥8 ኢዮ30፥31፤መዝ55፥6፤74፥19፤መኃ2፥12:14፤ኢሳ38፥14፤59፥11፤60፥8፤ኤር48፥28፤ሕዝ7፥16፤ሆሴ7፥11፤11፥11፤ናሆ2፥7፤ማቴ3፥16፤10፥16፤ዮሐ1፥32
8፥11 ቍ7
8፥13 ዘፍ5፥32
8፥14 ዘፍ7፥11
8፥16 ዘፍ7፥13
8፥17 ዘፍ1፥22
8፥18 1ጴጥ3፥20፤2ጴጥ2፥5
8፥20 ዘፍ7፥8፤12፥7-8፤13፥18፤22፥2:9፤13፤26፥25፤33፥20፤35፥7፤ዘፀ10፥25፤17፥15፤20፥24፤24፥4፤40፥29፤ዘሌ1፥3፤4፥29፤6፥8-3፤ዘኍ6፥11፤መሳ6፥26፤11፥31፤1ሳሙ20፥29፤ኢዮ1፥5፤42፥8
8፥21 ዘፍ3፥17፤6፥5፤9፥11:15፤ዘፀ29፥18:25፤ዘሌ1፥9:13፤2፥9፤4፥31፤ዘኍ15፥3:7፤መዝ51፥5፤ኢሳ54፥9፤ኤር17፥9፤44፥11፤ማቴ15፥19፤ሮሜ1፥21፤2ቆሮ2፥15
8፥22 ዘፍ1፥14፤ኢሱ3፥15፤መዝ67፥6፤74፥17፤ኤር5፥24፤ዘካ14፥8
9፥1 ዘፍ1፥22
9፥2 ዘፍ1፥26
9፥3 ዘፍ1፥29፤

8፥6 *መስኮት*፤ የ6፥16 ማብ ይመ::

8፥11 *እርሷም ወደ ማታ ተመለሰች፤ እነሆም የለመለመ የወይራ ቅጠል በአፏ ይዛ ነበር*፤ የወይራ ዛፍ በደጋ ወይም ከፍ ባለ ቦታ ስለሚበቅል ርግቢቱ ይዛ የተመለሰችው የለመለመ የወይራ ቅጠል፣ ውሃው መጕደሉን የሚያሳይ ምልክት ነበር:: በአሁኑ ጊዜ ሰላምን ለመግለጽ ሰዎች የሚጠቀሙበት ምልክት በአፏ የወይራ ቅጠል የያዘች ርግብ ሲሆን፣ ይህም ከዚህ ታሪክ ጋር የተገኘ ምሳሌያዊ ድርጊት ነው::

8፥13 *ኖኅ በተወለደ በ601ኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር፣ ከወሩም በመጀመሪያው ቀን*፤ ይህ የቀን አቈጣጠር ከጥፋት ውሃ በኋላ የሰውን ልጅ አዲስ ጅማሬ ያመለክታል::

8፥14 *በሁለተኛው ወር፣ በሃያ ሰባተኛው ቀን*፤ የጥፋት ውሃ ከአንድ ዓመት በላይ በምድር ላይ ቈይቶአል (7፥11 ይመ)::

8፥16 *ከመርከቧ ውጡ*፤ የ7፥1 ማብ ይመ::

8፥17 *እንዲዋለዱ፣ እንዲራቡና በምድር ላይ እንዲበዙ*፤ 1፥22 እና ማብ ይመ:: እንስሳትና አዕዋፍ እንደየወገናቸው እንደ ገና ተባዙ::

8፥20 *እግዚአብሔር*፤ አምልኮ ለእግዚአብሔር የሚቀርብ የግል ጕዳይ ስለ ሆነ፣ ኖኅ መሥዋዕቱን ያቀረበው ለእግዚአብሔር አምላክ ነው (የ2፥4 ማብ ይመ):: *የሚቃጠል መሥዋዕት*፤ ዘሌ 1፥4 ይመ::

8፥21 *እግዚአብሔርም ደስ የሚያሰኘውን መዐዛ አሸተተ*፤ እግዚአብሔር፣ ልጆቹ እርሱን ሲያመልኩ ምን ያህል ደስ እንደሚለው የሚያመለክት ምሳሌያዊ አነጋገር ነው (ኤፌ 5፥2፤ ፊል 4፥18 ይመ)፣ *ምንም እንኳን ሰው ገና ከልጅነቱ ጀምሮ ሐሳቡ ወደ ክፋት ያዘነበለ ቢሆንም*፤ ተመሳሳይ ለሆነ አገላለጽ 6፥5 ይመ:: የሰው ልጅ ክፋት እጅግ ብዙ ከመሆኑ የተነሣ እግዚአብሔር የጥፋት ውሃን በማምጣት (6፥17) የሰውን ዘር ከምድረ ገጽ አጠፋ (6፥7)፤ ጻድቁ ኖኅና ቤተ ሰቡ ከጥፋት ውሃ ቢተርፉም፣ የአዳም ዘር በመሆናቸው የውርስ ኀጢአት በልባቸው ይዘዋል:: እግዚአብሔር ከምሕረቱ የተነሣ በሰው ኀጢአት ምክንያት እንዲህ ዐይነቱን አስከፊ የጥፋት ውሃ ዳግመኛ እንደማያመጣ ቃል ገባ (9፥11:15 ይመ):: የሰው ልጅ ታሪክ፣ እግዚአብሔር አዲስና ቤዛዊ በሆነ መንገድ ይሳተፍበት ዘንድ ክፍት ሆነ፤ ይህም አዲስና ቤዛዊ ተሳትፎ የባቢሎንን ግንብ በማፈራረስና (የ11፥6:8 ማብ ይመ) አብርሃምን በመጥራት በተግባር ታየ (12፥1):: *ከልጅነቱ ጀምሮ*፤ ይህ ሐረግ በ6፥5 ላይ፣ "ዘወትር" የሚለውን ቃል የሚተካ ሲሆን፣ ኀጢአት ከጽንስ ጀምሮ የሰውን ልጅ ሕይወት የሚበክል መሆኑን ያመለክታል (መዝ 51፥5፤ 58፥3):: *ምድርን አልረግማትም*፤ ዕብራይስጡ በዚህ ስፍራ፣ "አልረግማትም" ለሚለው የተለየ ቃል ቢኖረውም፣ ቃሉ በ3፥17 የተጠቀሰውን ርግማን ያመለክታል:: እዚህ ላይ ምናልባት ቃየንም እንደ ተረገመ ሁሉ፣ (4፥12) በርግማን ላይ ርግማን ላለመጨመር እግዚአብሔር ቃል መግባቱን ያመለክታል::

8፥22 ጊዜና ወቅት በመጀመሪያ በእግዚአብሔር ተፈጠሩ (1፥14)፤ *ታሪክ እስኪያበቃና እስኪፈጸም አያልፉም*::

9፥1-7 በዚህ አዲስ መጀመሪያ፣ እግዚአብሔር የመጀመሪያውን ቡራኬና (1፥28) ለሰው ልጆችም ምግባቸውን ለመስጠት የገባውን ቃል አደሰ (ከቍ 3፤1፥29-30 ጋር ያነጻጽሩ):: ኀጢአት በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ ብጥብጥን ስላስከተለ እግዚአብሔር የሰው ልጆች ከሚበሉት ምግብ ውስጥ ሥጋ አንዱ እንዲሆን ስለ ወሰነ (ቍ 3)፣ ተጨማሪ መለኮታዊ ትእዛዝ መስጠት አስፈላጊ ሆነ (ቍ 4-6):: ይህም ሆኖ የእግዚአብሔር ቡራኬ በሁሉ ላይ ጐልቶ የሚታይና ሁሉን የሚያቅፍ ነው (ቍ 7 ይመ)::

9፥2 *በእጃችሁ ተሰጥተዋል*፤ የሰው ልጅ፣ የእንስሳትና የፍጥረት ሁሉ አዛዥ (ገዥ) መሆኑን እግዚአብሔር በድጋሚ አረጋገጠ (የ1፥26 ማብ ይመ)::

9፥3 *ሕያውና ተንቀሳቃሽ ፍጡር ሁሉ ምግብ ይሁናችሁ*፤ ሥጋም ለሰው ልጆች ተጨማሪ ምግብ እንዲሆን ተደረገ::

ዕፀዋት እንደ ሰጠኋችሁ፣ አሁን ደግሞ ሁሉን ሰጠኋችሁ::

[4]"ነገር ግን ሕይወቱ፣ ማለት ደሙ ገና በውስጡ ያለበትን ሥጋ አትብሉ:: [5]ሰውን የገደለ ሁሉ ስለሚቹ ደም ተጠያቂ ነው፤ የሚቹን ሰው ደም ከገዳዩ፣ ከእንስሳም ይሁን ከሰው እሻለሁ::

[6]"የሰውን ደም የሚያፈስ ሁሉ፣
ደሙ በሰው እጅ ይፈሳል፤
በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) አምሳል፣
እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሰውን
ሠርቶታልና::

[7]እናንተ ግን ብዙ ተባዙ፤ ዘራችሁ በምድር ላይ ይብዛ፤ ይንሠራፋ::"

[8]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ኖኅንና አብረውት ያሉትን ልጆቹን እንዲህ አላቸው፤ [9]"እነሆ፤ ከእናንተና ከእናንተ በኋላ ከሚመጣው ዘራችሁ ጋር ኪዳኔን እመሠርታለሁ፤ [10]እንዲሁም ከእናንተ ጋር ከነበሩት ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ:- ከወፎች፣ ከቤት እንስሳት፣ ከዱር እንስሳት፣ ከእናንተ ጋር ከመርከቧ ከወጡት በምድር ላይ ካሉት ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ጋር ኪዳን እገባለሁ:: [11]ከእንግዲህ ሕይወት ያለው ፍጡር ሁሉ በጥፋት ውሃ እንደማይጠፋ፣ ዳግመኛም ምድርን የሚያጠፋ ውሃ ከቶ እንደማይመጣ ከእናንተ ጋር ኪዳን እገባለሁ::"

[12]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) እንዲህ አለ፤ በእኔና በእናንተ መካከል፣ ከእናንተም ጋር ካሉ ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ጋር ከሚመጣውም ትውልድ ሁሉ ጋር፣ የማደርገው የኪዳኑ ምልክት ይህ ነው፤ [13]ቀስተ ደመናዬን በደመና ላይ አደርጋለሁ፤ ይህም በእኔና በምድር መካከል ለገባሁት ኪዳን ምልክት ይሆናል:: [14]ደመናን በምድር ላይ በጋረድ ሁና ቀስቴም በደመና ላይ በሚታይበት ጊዜ ሁሉ፣ [15]ከእናንተና ከሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ጋር የገባሁትን ኪዳን አስባለሁ፤ ሕይወት ያለውንም ሁሉ ያጠፋ ዘንድ፣ ከእንግዲህ የጥፋት ውሃ ከቶ አይመጣም:: [16]ቀስቱ በደመና ላይ ተገልጦ በማይበት ጊዜ ሁሉ፣ በእኔና በምድር ላይ ባሉ ሕያዋን ፍጡራን መካከል ያለውን ዘላለማዊ ኪዳን አስባለሁ::"

[17]ስለዚህ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ኖኅን፣ "ይህ በእኔና በምድር ላይ በሚኖሩ ሕያዋን ሁሉ መካከል የገባሁት ኪዳን ምልክት ነው" አለው::

የኖኅ ልጆች

[18]ከመርከቧ የወጡትም የኖኅ ልጆች ሴም፣ ካምና ያፌት ነበሩ፤ ካም የከነዓን አባት ነው:: [19]ሦስቱ የኖኅ ልጆች እነዚህ ሲሆኑ፣ በምድር ላይ የሚኖሩ ሕዝቦች ሁሉ የተገኙት ከእነዚሁ ነው::

[20]ኖኅ ገበሬ ነበረና ወይን ተከለ፤[T] [21]ከወይኑም ጠጅ ጠጥቶ ሰከረና በድንኳኑ ውስጥ ዕርቃኑን ተኛ:: [22]የከነዓን አባት፣ ካም የአባቱን ዕርቃን ሥጋ አየ፤ ወደ ውጭም ወጥቶ ለሁለቱ ወንድሞቹ ነገራቸው:: [23]ሴምና ያፌት ግን ልብስ ወስደው በጫንቃቸው ላይ አደረጉና የአባታቸውን ዕርቃን ሥጋ እንዳያዩ ፊታቸውን አዙረው የኋሊት በመሄድ የአባታቸውን ዕርቃን ሥጋ ሸፈኑ::

ሐሥ10፥15፤ቆላ2፥16
9፥4 ዘሌ3፥17፤7፥26፤17፥10-14፤19፥26፤ዘዳ12፥16:23-25፤15፥23፤1ሳሙ14፥33፤ሕዝ33፥25፤ሐሥ15፥20:29
9፥5 ዘፍ4፥10፤42፥22፤50፥15፤ዘፀ21፥28-32፤1ነገ2፥32፤2ዜና24፥22፤መዝ9፥12
9፥6 ዘፍ1፥26፤4፥14፤መሳ9፥24፤ማቴ26፥52
9፥7 ዘፍ1፥22
9፥9 ቍ11፤ዘፍ6፥18
9፥11 ቍ9:16፤ዘፍ8፥21፤ኢሳ24፥5፤33፥8፤ሆሴ6፥7
9፥12 ቍ17፤17፥11:12፤ዘፀ12፥14፤ዘሌ3፥17፤6፥18፤17፥7፤ዘኍ10፥8
9፥13 ቍ14፤ሕዝ1፥28፤ራእ4፥3፤10፥1
9፥14 ቍ13
9፥15 ዘፍ8፥1:21፤ዘፀ2፥24፤6፥5፤34፥10፤ዘሌ26፥42:45፤ዘዳ7፥9፤መዝ89፥34፤103፥18፤105፥8፤106፥45፤ሕዝ16፥60
9፥16 ቍ11:13፤ዘፍ17፥7:13:19፤2ሳሙ7፥13፤23፥5፤መዝ105፥9-10፤ኢሳ9፥7፤54፥10፤55፥3፤59፥21፤61፥8፤ኤር31፥31-34፤32፥40፤33፥21፤ሕዝ16፥60:37፥26፤ዕብ13፥20
9፥17 ቍ12

9፥18 ቍ25-27፤ዘፍ5፥32፤10፥6:15፤ሉቃ3፥36 9፥19 ዘፍ1፥22፤5፥32፤10፥32፤11፥4:8:9 9፥21 ዘፍ19፥35 9፥22 ዕን2፥15
[T]20 ወይም *የመጀመሪያ ነበር*

9፥4 *ሕይወቱ፣ ማለት ደሙ ገና በውስጡ ያለበትን ሥጋ አትብሉ፤* ዘሌ 17፥14 ደግሞ፣ "የፍጡር ሕይወት በደሙ ውስጥ ነውና" በማለት በደምና በሕይወት መካከል ያለውን የጠበቀ ግንኙነት በአጽንዖት ይገልጻል:: ሕይወት የእግዚአብሔር ውድና ምስጢራዊ ስጦታ ነች፤ የሰው ልጅ፣ "በደም ውስጥ" (ዘሌ 17፥11) የሚገኘውን "ሕይወት" በመብላት ሕይወቱን ለማቄየትም ሆነ ዕድሜውን ለማራዘም መሞከር የለበትም፤ አያሌ ጣዖት አምላኪ ሕዝቦች ደምን በመብላት ሕይወትን ማቄየትና ዕድሜን ማራዘም ይቻላል የሚል እምነት ነበራቸው::

9፥5 *ሰውን የገደለ... ተጠያቂ ነው፤ የሚቹን ሰው ደም ከገዳዩ ከእንስሳም ይሁን ከሰው እሻለሁ፤* የሰው ሕይወት ታላቁ ተሟጋች እግዚአብሔር ራሱ ነው (4፥9-12 ይመ)፤ ሰው በእግዚአብሔር አምሳል (ቍ 6) የተፈጠረ በመሆኑ፣ በእግዚአብሔር ፊት ክቡር ነው፤ ደግሞም በምድር ላይ የእግዚአብሔር ተወካይና የእግዚአብሔርም መንግሥት ዋና ትኵረት ነው:: በሲና ተራራ ላይ በጸናው የእግዚአብሔር አገዛዝ መሠረት አንድ የቤት እንስሳ ሰው ከገደለ በድንጋይ ተወግሮ ይገደል ነበር (ዘፀ 21፥28-32)::

9፥6 *የሰውን ደም የሚያፈስስ ሁሉ፣ ደሙ በሰው እጅ ይፈሳል፤* እግዚአብሔር ራሱ ሕዝቡን በሚያስተዳድርበት በኋለኞቹ ዘመናት ሰውን ሆነ ብለው የሚገድሉ ሰዎች በሞት እንዲቀጡ ይደረግ ነበር (ዘፀ 21፥12-14፤ ዘኍ 35፥16-35፤ እንዲሁም ሮሜ 13፥3-4፤ 1ጴጥ 2፥13-14 ይመ):: *በእግዚአብሔር አምሳል እግዚአብሔር ሰውን ሠርቶታልና፤* 1፥26 እና ማብ ይመ:: አንድ ነፍሰ ገዳይ ሰውን በመግደሉ፣ እግዚአብሔርን እንዲሁም ባልንጀራውን መናቁን ያሳያል::

9፥9 *ኪዳን እመሠርታለሁ፤* እግዚአብሔር ለፍጥረቱ ያለው ዐላማ ሙሉ በሙሉ እውን እስኪሆን ድረስ ("ምድር እስካለች ድረስ" 8፥22) ሰውንና ምድርን ዳግመኛ ሳያጠፋ ለኖኅ ዘሮችና ለሕያዋን ፍጡራን ሁሉ ቃል ኪዳን እንደገባ የሚያሳይ ነው (ለሰው ዘር ሁሉ አዲስ አባት ለሆነው ለጻድቁ ኖኅ የተበረከተ ስጦታ ነው):: በተመሳሳይ ሁኔታ እግዚአብሔር ከአብራም (15፥18-20)፣ ከፊንሐስ እና (ዘኍ 25፥10-13) ከዳዊት ጋር (2ሳሙ 7) የገባውን ቃል ኪዳን ይመ:: በገጽ 18 ላይ፣ "በብሉይ ኪዳን የተደረጉ/የተገቡ ዋና ዋና ኪዳኖች" የሚለውን ይመ::

9፥11 *ከእንግዲህ ሕይወት ያለው ፍጡር ሁሉ በጥፋት ውሃ እንደማይጠፋ፣* ይህ ሐረግ "ከእንግዲህ... ከቶ" (ቍ 11:15)፣ "ትውልድ ሁሉ ጋር የማደርገው" (ቍ 12) እና "ዘላለማዊ" (ቍ 16) በሚሉት ቃላትና ሐረጐች እንደ ተገለጸው፣ እግዚአብሔር ከኖኅ ጋር ያደረገው ዘላለማዊ ኪዳን ማጠቃለያ ሐሳብን የያዘ ነው::

9፥12 *ምልክት፤* የቃል ኪዳን ምልክት የሚታይ ማኅተም ሲሆን፣ በኪዳኑ የተገባውን ውል የሚያስታውስ ነው:: ግዝረት ከአብርሃም ጋር ለተገባው ቃል ኪዳን (17፥11 ይመ)፣ ሰንበት ደግሞ ከእሥራኤል ሕዝብ ጋር በሲና ለተገባው ቃል ኪዳን ምልክት ነው (ዘፀ 31፥16-17 ይመ)::

9፥13 *ቀስተ ደመናዬን፤* ዝናብና ቀስተ ደመና በኖኅ ዘመን ከተከሠተው የጥፋት ውሃ በፊት እንደ ነበሩ ምንም አያጠራጥርም:: ነገር ግን ቀስተ ደመና ከጥፋት ውሃ በኋላ ለኖኅ ዘር የቃል ኪዳን ምልክት ሆኖአል::

9፥19 *የተገኙት፤* የሕዝቦችን በነገድ በነገድ መከፈል የሚያመለክት ነው (የ11፥8 ማብ ይመ)::

9፥20 *ገበሬ፤* ኖኅ እንደ አባቱ እንደ ላሜሕ ገበሬ ነበር (5፥29 ይመ)::

9፥21 *ከወይኑም ጠጅ ጠጥቶ ሰከረና፤* ለመጀመሪያ ጊዜ የወይን ጠጅ ከስካር ጋር ተያይዞ የቀረበው እዚህ ላይ ነው:: *በድንኳኑ ውስጥ ዕርቃኑን፤* ከመጠን ያለፈ የወይን ጠጅ መጠጣት ለክፉ ተግባር ያጋልጣል (19፥30-35 ይመ)::

9፥22 *የከነዓን አባት፤* ካም በዚህ ሥፍራ የተጠቀሰው የከነዓን (ማለትም የከነዓናውያን፤ የ15፥16 ማብ ይመ) እውነተኛ አባት በመሆን ነው:: *ለሁለቱ ወንድሞቹ ነገራቸው፤* የአባቱን ኀፍረት በመሸፈን ፈንታ ነውሩን በየቦታው አወራ::

9፥23 *እንዳያዩ ፊታቸውን አዙረው፤* በአባታቸው ላይ ሌላ አሳፋሪ ነገር እንዳይደርስ ፈለጉ::

በብሉይ ኪዳን የተደረጉ/ የተገቡ ዋና ዋና ኪዳኖች

ኪዳን	ጥቅስ	ዐይነት	አባላት	መግለጫ
ከኖኅ	ዘፍ 9፥8-17	ንጉሣዊ ቸርነት	"ጻድቅ" ከሆነው ከኖኅ ጋር (6፥9) የተደረገ (ልጆቹ እንዲሁም በምድር ላይ ሕይወት ያለው ነገር ሁሉ)	ተመሳሳይ በሆነ የተፈጥሮ አደጋ በምድር ላይ ሕይወት ያለውን ነገር ላለማጥፋት በሁኔታዎች ላይ ያልተመሠረተ መለኮታዊ ተስፋ ሲሆን፣ የኪዳኑ "ምልክት" ደግሞ ቀስተ ደመና ነው
ከአብርሃም ሀ	ዘፍ15፥9-21	ንጉሣዊ ቸርነት	እምነቱ ጽድቅ ሆኖ ከተቈጠረለት ከአብርሃምና (ቍ 6) ከልጆቹ ጋር (ቍ 16) የተደረገ	በሁኔታዎች ላይ ያልተመሠረተ፣ ርስትን ለመስጠት የተሰጠ መለኮታዊ ተስፋ
ከአብርሃም ለ	ዘፍ 17	ሱዜራዊ ገባርነት	እንደ ቅድመ አበውነቱና እንደ ቤተ ሰብ መሪነቱ ከአብርሃም ጋር የተደረገ	የአብርሃምና የልጅ ልጆቹ አምላክ ለመሆን በሁኔታዎች ላይ የተመሠረተ ኪዳን ነው (ቍ 4 ከቍ 9 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ቅድመ ሁኔታው ሙሉ በሙሉ ለእግዚአብሔር መለየትን ለማሳየት መገረዝ ነበር።
በሲና የተደረገ	ዘፀ 19-24	ሱዜራዊ ገባር መንግሥት	የአብርሃም፣ የይስሐቅና የያዕቆብ ልጆች ከሆኑትና እግዚአብሔር ከምድራዊ ኀይላት እጅ ዐርነት ካወጣው ከእስራኤል ሕዝብ ጋር የተደረገ	እንደ ጠባቂዋና ወደ በረከት ርስቷ የሚያደርሳት የእስራኤል አምላክ ለመሆን በሁኔታዎች ላይ የተመሠረተ ኪዳን፤ ቅድመ ሁኔታው እስራኤል በእግዚአብሔር ሕግ የምትኖርና ዐላማውን የምታገለግል ለእርሱም የተለየ ሕዝብ (የእርሱ መንግሥት) ሆና መገኘት ነው።
ከፊንሐስ	ዘኍ25፥10-13	ንጉሣዊ ቸርነት	ለእግዚአብሔር ከሚቀናው ከካህኑ፣ ፊንሐስ ጋር የተደረገ	የፊንሐስ ዘር የክህነት አገልግሎት ዘላቂነት እንደሚኖረው የተገባና በሁኔታዎች ላይ ያልተመሠረተ (በውስጡም እስራኤል ለዘላለም ታማኝ ካህን እንደሚኖራት የሚያሳይ) ኪዳን ነው
ከዳዊት	2ሳሙ 7፥5-16	ንጉሣዊ ቸርነት	የእስራኤል ንጉሥ እንዲሆን ዳዊት ከተመረጠ በኋላ ታማኝ ከመሆኑ የተነሣ የተደረገ	በእስራኤል ዙፋን ላይ የዳዊትን ሥርወ መንግሥት ለመመሥረትና ለማጽናት፤ ለእስራኤል እንደ ዳዊት ያለ እግዚአብሔርን የሚፈራ ንጉሥ ለመስጠትና በዚህ ሥርወ መንግሥትም በዳዊት ዘመን እግዚአብሔር ምድሪቱን እንዳሳረፈ አሁንም ለማሳረፍ በሁኔታ ላይ ያልተመሠረተ መለኮታዊ ኪዳን (1ነገ 4፥20-21፤ 5፥3-4)
አዲስ	ኤር 31፥31-34	ንጉሣዊ ቸርነት	ዐመፀኛዋ እስራኤል በኪዳኑ መሠረት ከተሰፋዪቱ ምድር ከመወገዷ በፊት የተገባላት ኪዳን	ታማኝ ያልሆነችው እስራኤል፣ ኀጢአቷን ይቅር እንደሚላትና በአዲስ መሠረት ከእርሷ ጋር ግንኙነት እንደሚጀምር ያስታወቀበትና የጸጋ ኪዳን የሆነውን ሕግ 'በልባቸው ላይ' እንደሚጽፍ የተገለጸበት ነው

በጥንታዊው የቅርብ ምሥራቅ አካባቢ የነበሩ ዋና ዋና ንጉሣዊ የኪዳን/ስምምነት ዐይነቶች

ንጉሣዊ ቸርነት (በሁኔታዎች ላይ ያልተመሠረተ)

ታማኝ የሆነ አገልጋይ ስለታማኝነቱ ወይም ልዩ ስለ ሆነ አገልግሎቱ ከንጉሥ የሚደረግ የርስት ወይም የተለየ ስጦታ ነው። ስጦታው በሁኔታዎች ላይ የተመሠረተ ባይሆንም፣ የዚህ አገልጋይ ወራሾች እንደ እርሱ በታማኝነት እስከተገኙ ድረስ ብቻ የሚጠቀሙበት ነው (ከ1ሳሙ 8፥14፤ 22፥7፤ 27፥6፤ አስ 8፥1 ጋር ያነጻጽሩ)

አቻ ወገኖች

እኩል በሆኑ ወገኖች መካከል የሚደረግ፣ ተደጋጋፊ ለሆነ ወዳጅነት ወይም ለሁለቱም ወገን የጋራ ፍላጎት የሚበጅ ኪዳን ነው። በዚህ ሁኔታ የተያያዙት "ወንድማማቾች" እንደ ሆኑ ተደርገው ይቈጠራሉ (ከዘፍ 21፥27፤ 26፥31፤31፥44-54፤ 1ነገ 5፥12፤ 15፥19፤ 20፥32-34፤ አሞ 1፥9 ጋር ያነጻጽሩ)

ሱዜራዊ ገባርነት (በሁኔታዎች ላይ የተመሠረተ)

በታላቅ ንጉሥና በገባሪ ነገሥታት መካከል ያለውን ግንኙነት የሚቈጣጠር ኪዳን ሲሆን፣ ታላቁ ንጉሥ ፍጹም ሉዓላዊ መብት እንዳለውና ገባሪውም በፍጹም ታማኝነትና ታዛዥነት አገልግሎት የሚሰጥበት ነው። ገባሪው በታማኝነት እስከ ቈየ ድረስ፣ ግዛቱና ንግሥናው በታላቁ ንጉሥ እንደሚጠበቅለት የተደረገበት ኪዳን ነው። ኪዳን የተገባቡት "ጌታ" እና "አገልጋይ/ባሪያ" ወይም "አባት" እና "ልጅ" ተብባለው ይጠራራሉ (ከኢሱ 9፥6፡8፤ ሕዝ 17፥13-18፤ ሆሴ 12፥1 ጋር ያነጻጽሩ)

በእነዚህ ኪዳኖች የሚደረጉ ግዴታዎች፣ በቃል ወይም በአምልኮ ሥርዐት ወይም በሁለቱም መንገዶች የሚደረጉ መሐላዎችን የያዙ ናቸው። ኪዳን የሚገቡት አማልክቶቻቸውን ለምስክርነትና ኪዳኑን የሚያፈርስ ወገን ካለ የመሐላውን መርገም እንዲፈጽሙባቸው ይጠራሉ።

24ኖኅ ከወይን ጠጁ ስካር ሲነቃ፣ ታናሽ ልጁ ያደረገበትን ዐወቀ፤ 25እንዲህም አለ፤

"ከነዓን የተረገመ ይሁን፤
ለወንድሞቹም፣ የባሪያ ባሪያ ይሁን::"

26ደግሞም፤

"የሴም ስምባክ እግዚአብሔር (ኤሎሂም ያህዌ) ይባረክ፤
ከነዓንም የሴም[ሀ] ባሪያ ይሁን::"

27"እግዚአብሔር (ኤሎሂም) የያፌትን[ለ] ግዛት ያስፋ፤
ያፌት በሴም ድንኳኖች ይኑር፤
ከነዓንም የእርሱ[ሐ] ባሪያ ይሁን" አለ::

28ኖኅ ከጥፋት ውሃ በኋላ 350 ዓመት ኖረ፤ 29ኖኅ በአጠቃላይ 950 ዓመት ኖሮ ሞተ::

የኖኅ ልጆች ትውልድ

10 የኖኅ ልጆች የሴም፣ የካምና የያፌት ትውልድ ይህ ነው፤ እነርሱም ራሳቸው ከጥፋት ውሃ በኋላ ወንዶች ልጆችን ወለዱ::

የያፌት ዝርያዎች

10፥2-5 ተጓ ምብ - 1ዜና 1፥5-7

2የያፌት ልጆች:-[መ]
ጋሜር፣ ማጎግ፣ ማዴ፣ ያዋን፣ ቶቤል፣
ሞሳሕ፣ ቴራስ ናቸው::

3የጋሜር ልጆች:-
አስከናዝ፣ ራፋት፣ ቴርጋማ ናቸው::

4የያዋን ልጆች:-
ኤሊሳ፣ ተርሴስ፣ ኪቲም፣ ሮዳኢ[ሠ] ናቸው::

5ከእነዚህም በየነገዳቸው፣ በየጐሣቸውና በየቋንቋቸው ተከፋፍለው በባሕር ዳርና በደሴቶች፣ በየምድራቸው የሚኖሩ ሕዝቦች ወጡ::

የካም ዝርያዎች

10፥6-20 ተጓ ምብ - 1ዜና 1፥8-16

6የካም ልጆች:-
ኩሽ፣ ምጽራይም፣ [ረ]ፉጥ፣ ከነዓን ናቸው::

7የኩሽ ልጆች:-
ሳባ፣ ኤውላጥ፣ ሰብታ፣ ራዕማ፣ ሰበቅታ ናቸው::

9፥25 ቍ18፤ዘፍ 25፥23፤27፥12:29:37:40፤37፥10፤49፥8፤ዘፀ20፥5፤ዘኍ24፥18፤ኢሱ9፥23፤መዝ79፥8፤ኢሳ14፥21፤ኤር31፥29፤32፥18
9፥26 ዘፍ14፥20፤ዘፀ18፥10፤መዝ7፥17፤1ነገ9፥21
9፥27 ዘፍ10፥2-5፤ኤፌ2፥13-14፤3፥6
9፥29 ዘፍ2፥17
10፥1 ቍ32፤ዘፍ 2፥4፤5፥32፤1ዜና1፥4
10፥2 ኢሳ66፥19፤ሕዝ27፥13:19፤32፥26፤38፥2:6፤39፥1:6፤ራእ20፥8
10፥3 ኤር51፥27፤ሕዝ27፥14፤38፥6
10፥4 ዘኍ24፥24፤መዝ48፥7፤72፥10፤ኢሳ2፥16፤23፥1:6:10:12:14፤60፥9፤66፥19፤ኤር2፥10፤10፥9፤ሕዝ 27፥6:7:12:25፤38፥13፤ዳን11፥30፤ዮና1፥3
10፥5 ዘፍ9፥27
10፥6 ዘፍ9፥18፤2ነገ 19፥9፤2ዜና12፥3፤16፥8፤ኢሳ11፥11፤18፥1፤20፥3፤43፥3፤ኤር46፥9፤ሕዝ27፥10፤30፥4:9፤38፥5፤ናሆ3፥9፤ሶፎ2፥12፤3፥10
10፥7 ዘፍ2፥11፤25፥3፤1ነገ10፥1፤1ዜና1፥32፤2ዜና9፥1፤ኢዮ1፥15፤6፥19፤16፥11፤መዝ 72፥10:15፤ኢሳ21፥13፤43፥3፤60፥6፤ኤር6፥20፤25፥23-24፤49፥8፤38፥13፤ሕዝ27፥15:20:22፤38፥13፤ኢል3፥8

ሀ 26 ወይም የእርሱ ባሪያ ይሁን
ለ 27 ያፌት የሚለው ቃል መዘርጋት የሚል ትርጉም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው
ሐ 27 ወይም የእነርሱ
መ 2 ልጆች ማለት ዘር ትውልዶች ወይም ወራሾች ወይም ሕዝቦች ማለት ሊሆን ይችላል፤ በቍ 3:4:6:7:20-23: 29 እና 31 እንዲሁ
ሠ 4 ጥቂት የማሶሬቲክ የጥንት ጽሑፎች፣ ከአሪተ ሳምራውያን፣ ሰብዐ ሊቃናትና አብዛኞቹ የማሶሬቲክ የጥናት ጽሑፎች የሚሉት ዶዳኒም ነው   ረ 6 ቍ13ትንም ጨምሮ ግብፅን ያመለክታል

9፥25 *ከነዓን የተረገመ ይሁን፤* የካም ልጅ (ቍ 18:22 ይመ) የተቀጣው በአባቱ ኀጢአት እንደ ሆነ አንዳንዶች ይናገራሉ (ዘፀ 20፥5 ይመ)፤ ነገር ግን ዘፀ 20 እንደሚያሳየው እንዲህ ያለው ቅጣት የሚደርሰው "እግዚአብሔርን በሚጠሉ" ሰዎች ላይ ነው:: ከነዓንና ዘሮቹ የተቀጡት ክፋታቸው ከካምም እንኳ የሚበልጥ ሆኖ ስለሚገኝ (ዘሌ 18፥2-3:6-30) ነው ብሎ መገመቱ የተሻለ ነው:: *የባሪያ ባሪያ፤* ኢያሱ የገባዖንን ሰዎች ባሪያ ማድረጉ (ኢሱ 9፥27) የትንቢቱን ፍጻሜ ያመለክታል (ኢሱ 16፥10፤ መሳ 1፥28: 30:33:35፤ 1ነገ 9፥20-21 ይመ):: እዚህ ላይ የተረገሙት የቀውቃዛውያን (ካውኬዚያን) ዘሮች የሆኑት ከነዓናውያን በመሆናቸው፣ የኖኅ ትንቢት ጥቁሮችን ለመግዛትና ባሪያ ለማድረግ በሚያምኑ መልኩ ሊወሰድ አይችልም::

9፥26 *እግዚአብሔር ይባረክ፤* እግዚአብሔር ለሴም የበረከት ምንጭ በመሆኑ ከሴም ይልቅ የተባረከ ነው:: እንደዚሁም እግዚአብሔር የሴምና የዘሮቹ (ማለትም እስራኤላውያንን የሚጨምረው የሴማውያን) አምላክ ነው::

9፥27 *በሴም ድንኳኖች ይኑር፤* ለሴም የፈሰሰውን በረከት ይካፈል ማለት ነው::

9፥29 *ሞተ፤* የ5፥5 ማብ ይመ:: ኖኅ በሴም የትውልድ ሐረግ ውስጥ ዐሥረኛና የመጨረሻ እንደ መሆኑ (5:3-32)፣ መልካም ስም እንዳላቸው እንደ አባቶቹ ለእርሱም አሟሟቱን የሚገልጽ ታሪክ ተጻፈለት::

10፥1 *ትውልድ፤* የ2፥4 ማብ ይመ:: በዚህ ቦታ የተጠቀሰው የትውልድ ዝምድና ሲወርድ ሲዋረድ በመጣ የዘር ሐረግ ላይ የተመሠረተ ብቻ ሳይሆን መልክዐ ምድራዊ፣ ታሪካዊና የቋንቋ ሁኔታንም የሚያጠቃልል ነው (የቍ 5 ማብ ይመ፤ እንዲሁም የቍ 2:8፤ 11፥10 አማራጭ ትርጒም ይመ) እንዲሁም በ1ኛ ዜና መግቢያ ላይ "የዘር ሐረግ" የሚለውን ይመ::

10፥2 *ያፌት፤* በታሪክ ውስጥ ያለው ተሳትፎ ዝቅተኛ በመሆኑና ምናልባትም ይህ ክፍል ከቍ 21 ጋር ሲታይ ያፌት የኖኅ የመጀመሪያ ልጅ በመሆኑ ዘሮቹ በቅድሚያ ተጠቅሰዋል:: የተመረጠው የሴም የዘር ሐረግ ግን ከምዕራፉ በስተ መጨረሻ ይገኛል (ቍ 21-31 ይመ እንዲሁም 11፥10-26 ይመ):: ከያፌት ዘር የተገኙት 14 ነገዶች፣ ከካም ዘር የተገኙት 30 ነገዶችና ከሴም ዘር የተገኙት 26 ነገዶች በአንድነት ሲደመሩ 70 ነገዶች ይሆናሉ (የ10 እና 7 ብዜት 70 ሲሆን፣ ሁለቱም ቍጥሮች ፍጹምነትን ወይም ሙሉነትን ያመለክታሉ፤ የ5፥5 ማብ ይመ):: ይህም በግብፅ የነበረውንና 70 ሰዎችን የያዘውን የያዕቆብን ቤተ ሰብ ሳያመለክት አይቀርም:: *ያፌታውያን* ከፓሌስቲና በስተ ሰሜንና በስተ ምዕራብ በሚገኘው የአውሮፓና የእስያ ምድር ይኖሩ ነበር:: *ጋሜር፤* የጋሜር ሕዝቦችና ነገዶች በጥቁር ባሕር አካባቢ ይኖሩ ነበር (በኋላ ሲሜራውያን ወይም ጋሜራውያን ተብለዋል ቍ 3 ይመ):: *ማጎግ፤* የሲቲያን ሕዝቦች አባት ሊሆን ይችላል፤ ይኖሩ የነበሩትም ከጥቁር ባሕር በስተ ደቡብ ምሥራቅ ነበር:: *ማዴ፤* በኋላ ሜዶስ የተባሉት ናቸው:: *ያዋን፤* ምናልባት በትንሿ እስያ በስተ ምዕራብ (ደቡባዊ ግሪክ) የሚኖሩ ናቸው:: *ቶቤል፣ ሞሳሕ፤* በአሁኗ ሩሲያ ከሚገኙት ከቶቦልስካና ከሞስኮ ጋር ምንም ዝምድና የላቸውም:: ቶቤልና ሞሳሕ እንዲሁም ማጎግ በጥንት የአሦራውያን መዝገብ ላይ ተጠቅሰዋል:: በተጨማሪም ሕዝ 38፥2 ይመ:: ምናልባት ቶቤል በፋንጡስ፣ ሞሳሕ ደግሞ በሞሺያን ተራሮች ላይ ሳይኖሩ አይቀሩም:: የፈለሱትም ከትንሹ እስያ ደቡብ ምሥራቅ ተነሥተው ወደ ጥቁር ባሕር ነው:: *ቴራስ፤* ከጊዜ በኋላ "ትራስ" ተብሎአል::

10፥3 *አስከናዝ፤* በኋላ ሲቲያውያን ተባሉ፤ በዚህ ቍጥር ላይ የተመለከቱት ሦስቱ ስሞች የኤፍራጥስን ወንዝ የላይኛውን ክልል ይዘው የሚኖሩ ሕዝቦች ናቸው::

10፥4 *ኤሊሳ፤* አሊሺያን (የቆጵሮስ የጥንት ስም) ወይም በደቡባዊ ኢጣሊያ አቅራቢያ የምትገኘውን ሲሲሊን የሚያሳይ ነው:: *ተርሴስ፤* በስፔን ደቡባዊ ክፍል የሚገኝ ሳይሆን አይቀርም:: *ኪቲም፤* በቆጵሮስ ደሴት ላይ የሚኖሩ ሕዝቦች ናቸው:: *ሮዳኢ፤* ሮዱስ በተባለች የግሪክ ደሴት ላይ የሚኖሩትን ሕዝቦች የሚገልጽ ስም ሳይሆን አይቀርም::

10፥5፤ ቍ 20:31 ይመ:: *በየነገዳቸው፣ በየጐሣቸውና በየቋንቋቸው፤* መልክዐ ምድርን፣ ብሔርን፣ ፖለቲካንና ቋንቋን የሚገልጹ ስያሜዎች ናቸው:: እነዚህ መመዘኛዎች የተለያዩ የሕዝብ ክፍሎችን ለማመልከት የሚያገለግሉ ናቸው::

10፥6 *ካም፤* ካማውያን በደቡብ ምዕራብ እስያና በሰሜን ምሥራቅ አፍሪካ ሰፍረው ይኖሩ ነበር:: *ኩሽ፤* ከግብፅ በስተ ደቡብ በላይኛው ናይል በኩል የሚገኝ ክልል ነው:: *ምጽራይም፤* የቃሉ ትርጒም "ሁለት ግብፆች" ማለት ነው፤ ይህም ላይኛውንና ታችኛውን ግብፅ ያመለክታል:: *ፉጥ፤* ሊቢያን (የቍ 13 ማብ ይመ)፣ ወይም በጥንት ጊዜ ግብፆች "ፑንት" (የዛሬዋን ሶማልያ) ብለው የሚጠሩት አገር ነው:: *ከነዓን፤* የስሙ ትርጒም "ሐምራዊ መሬት" ማለት ሲሆን (ይህ አካባቢ በግሪክ ፊንቄ ተብሎ ይታወቃል)፤ እንዲህም የተባለበት ምክንያት ከነዓን በነገሥታት ዘንድ ከፍተኛ ተወዳጅነት የነበረውን ሐምራዊ መንከሪያ ቀለም አምርታ ወደ ውጭ በመላክ የታወቀች በመሆኗ ነው፤ ይህ ግዛት ከብዙ ጊዜ በኋላ፣ በተለይም ፍልስጥኤማውያን (ቍ 4 ይመ) ከመጡ ወዲህ መካከለኛው ምሥራቅ ተብሎአል::

10፥7 *የኩሽ ልጆች፤* በዚህ ሥፍራ የተጠቀሱት ሰባቱ የኩሽ ሕዝቦች በሙሉ በዐረብ ምድር ይኖሩ ነበር:: ሼባና ድዳን ወይም ሞክሼዎቻቸው የአብርሃም የልጅ ልጆች ሆነው እንደ ገና

የራዕማ ልጆች:-
ሳባ፣ ድዳን ናቸው።
[8]ኩሽ የናምሩድ አባት[α] ነበረ፤ ናምሩድም በምድር ላይ ኀያል ሰው እየሆነ ሄደ። [9]*በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ብርቱ አዳኝ ነበረ፤ ስለዚህም፣ "*በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት እንደ ናምሩድ ብርቱ አዳኝ" ይባል ነበር። [10]የግዛቱም የመጀመሪያ ከተሞች:- ባቢሎን፣ ኦሬክ፣ አርካድና ካልኔ ናቸው፤ እነዚህ በ[π]ሰናዖር[+] ምድር ነበሩ። [11]ከዚያም ምድር ወደ አሦር ወጥቶ ነነዌን፣ ረሆቦትን፣[α] ካለህን [12]እንዲሁም በነነዌና በካለህ መካከል ሬስን ቈረቈረ፤ ታላቁንም ከተማ መሠረተ።
[13]ምጽራይም:-
የሉዳማውያን፣ የዕናሚማውያን፣ ላህቢያውያን፣ የነፍታሌማውያን፣ [14]የፈትሩሲማውያን፣ ፍልስጥኤማውያን የተገኙባቸው የከስሉሂማውያን፣ የቀፍቶሪማውያን አባት ነበረ።
[15]ከነዓንም:-
የበኵር ልጁ[+] የሲዶን፣ የኬጢያውያን፣ [16]የኢያቡሳውያን፣ የአሞራውያን፣ የጌርሳውያን አባት ነበረ፤ [17]እንዲሁም የኤዊያውያን፣ የዐርኪዋናውያን፣ የሲኒያውያን፣ [18]የአራዴዎናውያን፣ የሰማሪናውያን፣ የአማቲያውያን አባት ነበረ።

10፥8 ሚክ5፥6
10፥9 ዘፍ25፥27፤ 27፥3፤2ዜና14፥9፤ 16፥8፤ኢሳ18፥2
10፥10 ዘፍ11፥2:9፤ 14፥1፤2ዜና36፥17፤ ዕዝ4፥9፤ኢሳ10፥9፤ 13፥1፤ 47፥1፤ኤር 21፥2፤25፥12፤50፥1፤ አሞ6፥2፤ዘካ5፥11
10፥11 2ነገ19፥36፤ መዝ83፥8፤ኢሳ37፥37 ፤ሚክ5፥6፤ዮና1፥2፤ 3፥2:3፤4፥11፤ናሆ1፥1 ፤ሶፎ2፥13
10፥14 ዘፍ21፥32 :34፤26፥1:8፤ዘዳ2፥23 ፤1ዜና1፥12፤ኢሱ13፥ 2፤መሳ3፥3፤ኢሳ14፥ 31፤ኤር47፥1:4፤ አሞ9፥7
10፥15 ቍ19፤ዘፍ 9፥18፤15፥20፤23፥3: 20፤25፥10፤26፥34፤ 27፥46፤49፥32፤ዘፀ4፥22፤ዘኍ1፥20፤3፥2፤13፥29፤18፥15፤26፥5፤33፥ 4፤ኢሱ1፥4፤11፥8፤መሳ10፥6፤1ሳሙ26፥6፤ኢሳ23፥2:4፤ኤር25፥22፤ 27፥3፤47፥4፤ሕዝ16፥3፤28፥21፤32፥30፤ኢል3፥4፤ዘካ9፥2 10፥16 ዘፍ15፥18-21፤ዘፀ3፥8፤ዘኍ13፥29፤21፥13፤32፥39፤ዘዳ1፥4፤7፥1፤ኢሱ 2፥10፤መሳ19፥10፤1ዜና11፥4፤2ዜና8፥7፤ዕዝ9፥1 10፥17 ዘፍ34፥2፤ 36፥2፤ዘፀ3፥8፤ዘዳ7፥1፤መሳ3፥3 10፥18 ዘፍ12፥6፤13፥7፤50፥11 ፤ሕዝ27፥8፤ዘፀ13፥11፤ዘኍ13፥29፤14፥25፤21፥3፤33፥40፤ዘዳ1፥7፤ መሳ1፥1፤1ዜና18፥3

[α]8 ቍ13:15:24 እና 26ትን ጨምሮ *አባት ማለት ቅድመ አያት ወይም ተተኪ ወይም መሥራች* ማለት ሊሆን ይችላል።
[π]10 *ወይም ኦሬክና አርካድ፣ ሁሉም በ...*
[+]10 ባቢሎን ነው [α]11 *ወይም ነነዌ ከነከተማዋ አደባባዮች*
[+]15 *ወይም ከሲዶናውያን የመጀመሪያው*

ተጠቅሰዋል (25፥3 ይመ)። በሕዝ 27፥20-22 ላይም ከራዕማ ጋር ተጠቅሰዋል።

10፥8 *ኩሽ፡* ምናልባት ቍ 6-7 ላይ ካለው ጋር አንድ ላይ ሆን ይችላል። መስጴወምያ ውስጥ የሚገኝ በመሆኑ ግን፣ ከጊዜ በኋላ ከመጡት ካሳውያን ጋር ዝምድና ያለው ይመስላል። *ናምሩድ፡* የአርካድ የመጀመሪያ ገዥ (ቍ 10 ይመ) ሲሆን፣ የዕብራይጥ ስሙ ቀዳማዊ ሣርጎን ሳይሆን አይቀርም።

10፥10 *ኦሬክ፡* በጥንት መስጴጦምያ ከነበሩት ታላላቅ ከተሞች ውስጥ አንዱ ሲሆን፣ የዕብራይስጥ ስሙ ኡሩክ ነው (በአሁኑ ጊዜ ዋርካ ተብሎ የሚጠራ)።

10፥12 *ታላቁንም ከተማ፡* "ካላህ" ወይም "ሬሴን" የተባሉትን ከተሞች፣ በይበልጥም ነነዌን የሚያመለክት ነው (ዮና 1፥2፤ 3፥2፤ 4፥11 ይመ)፤ ይህም ነነዌን ብቻዋን ወይም በዙሪያዋ ያሉትን ከተሞች ጭምር ሊያመለክት ይችላል።

10፥13 *ሉዳማውያን፡* ምናልባት በትንሹ እስያ የሚገኙ ሊዲያውያን የተባሉ ጐሣዎች ሳይሆኑ አይቀርም (የቍ 22 ማብ ይመ)። *ዕናሚማውያን፡* በሰሜን አፍሪካ ከግብፅ በስተ ምዕራብ በቀሬና አጠገብ ይገኛል። *ላህቢያውያን፡* በሊቢያ ምድረ በዳ የሚኖሩ ጐሣዎች ሳይሆኑ አይቀሩም (የቍ 6 ማብ ይመ)። *ነፍታሌማውያን፡* በታችኛው ግብፅ የሚኖር ሕዝቦች ናቸው።

10፥14 *ፈትሩሲማውያን፡* የላይኛው ግብፅ ነዋሪዎች ናቸው (የቍ 6 ማብ ይመ) በጥንት ጊዜ ፈትሩሲማ በመባል የምትታወቀው ቀርጤስ ሳጭር ጊዜ ለተለያዩ የፍልስጥኤም ብሔሮች መኖሪያ ነበረች (ኤር 47፥4፤ አሞ 9፥7 ይመ)። ፍልስጥኤማውያን ራሳቸው ከክርስቶስ ልደት በፊት በ12 ኛው መቶ ክፍለ ዘመን መግቢያ ላይ፣ ግብፅን የወረሩ የኢንዶ አውሮፓውያን ብርቱ መርከበኞች ነበሩ። ከግብፅ ከተባረሩ በኋላ ወደ ደቡብ ምዕራብ ከነዓን ፈለሱ፤ ከዚያም ቀስ በቀስ የምድሪቱን ሰፊ ክፍል ያዙ። በርሳን አበው ዘመን ጥቂት ቍጥር የነበራቸው ፍልስጥኤማውያን (21፥32:34፤ 26፥2:8:14-15 ይመ) በከነዓን ሰፍረው እንደ ነበር የሚካድ አይደለም።

10፥15 *ሲዶን፡* በከነዓን ሰሜን ምዕራብ ጠረፍ የምትገኝ ትልቅ የንግድ ከተማ ናት። *ኬጢያውያን፡* ከክርስቶስ በፊት በግምት ከ1800-1200 ድረስ በነበረው ዘመን ሰፊውን የከነዓን ክፍል ይዘው በትንሹ እስያ ይኖሩ የነበሩ ጠንካራ ሕዝቦች ናቸው።

10፥16 *ኢያቡሳውያን፡* የእስራኤል ሕዝብ ከነዓን ድል ባደረጉ ጊዜ በኢየሩሳሌም ሰፍረው የነበሩ ሕዝብ ናቸው። ኢየሩሳሌምም በታሪኳ ውስጥ ኢያቡስ ተብላ የምትታወቅበት ጊዜ ነበር (መሳ 19፥10-11፤ 1ዜና 11፥4 ይመ)። *አሞራውያን፡* ይህ ስም ከአካዳውያን ቋንቋ የተገኘ ሲሆን ትርጕሙም "ምዕራባዊ" ማለት ነው (ከባቢሎን አንጻር ሲታይ ምዕራብ)። እስራኤላውያን ወደ ከነዓን በገቡ ጊዜ፣ አሞራውያን በተራራማው የከነዓን አገር ይኖሩ ነበር።

10፥17-18 እነዚህ ወገኖች ከጌርሳውያን ጋር በመሆን (ቍ 16) በትናንሽ ከተሞች ይኖሩ ነበር።

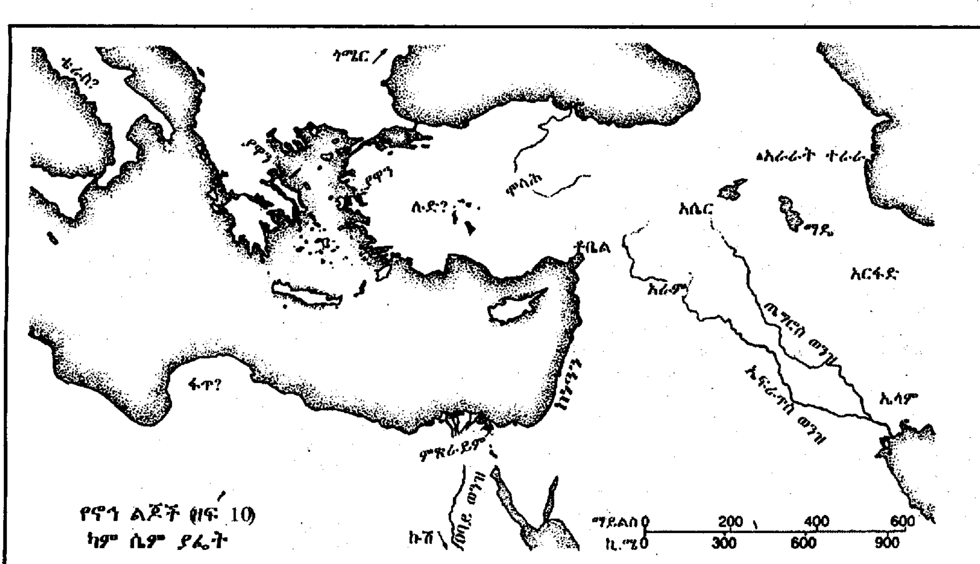

የኖኅ ልጆች (ዘፍ 10)
ካም ሴም ያፌት

ከጊዜ በኋላ የከነዓን ጐሣዎች በየስፍራው ተሠራጩ፤ [19]የከነዓን ወሰን ከሲዶና አንሥቶ በጌራራ በኩል እስከ ጋዛ ይደርሳል፤ ከዚያም በሰዶም በኩል ገሞራን፣ አዳማንና ሰቦይን ይዞ እስከ ላሣ ይዘልቃል::

[20]እነዚህም በየጐሣቸውና በየቋንቋቸው፣ በየምድራቸውና በየነገዳቸው ይኖሩ የነበሩ የካም ዝርያዎች ናቸው::

የሴም ዝርያዎች

10፥21-31 ተጓ ምብ - ዘፍ 11፥10-27፤ 1ዜና 1፥17-27

[21]ለያፌት ታላቅ ወንድም[ቸ] ለሴም ደግሞ ወንዶች ልጆች ተወለዱለት፤ እርሱም የዔቦር ልጆች ሁሉ ቅደመ አያት ነው::

[22]የሴም ልጆች:-

ኤላም፣ አሦር፣ አርፋክስድ፣ ሉድ፣ አራም ናቸው::

[23]የአራም ልጆች:-

ዑፅ፣ ሁል፣ ጌቴር፣ ሞሶሕ[ኀ] ናቸው::

[24]አርፋክስድ ሳላን ወለደ፤[ነ]

ሳላም ዔቦርን ወለደ::

[25]ለዔቦርም ሁለት ወንዶች ልጆች ተወለዱለት፤

አንደኛው ልጅ በዘመኑ ምድር ተከፍላ ስለ ነበር ፍሌቅ[ኘ] ተባለ፤ ወንድሙም ዮቅጣን ተባለ::

[26]ዮቅጣንም:- የኤልሞሳድ፣ የሣሌፍ፣ የሐስረሞት፣ የያራሕ፣ [27]የሀደራም፣ የአውዛል፣ የደቅላ አባት ነበረ፤ [28]እንዲሁም የዖባል፣ የአቢማኤል፣ የሳባ፣ [29]የኦፊር፣ የኤውላጥ፣ የዮባል አባት ነበረ፤ እነዚህ ሁሉ የዮቅጣን ልጆች ናቸው::

[30]መኖሪያ ስፍራቸውም እስከ ሰፋር ድረስ ይዘልቃል::

[31]እነዚህም በየጐሣቸውና በየቋንቋቸው፣ በየምድራቸውና በየነገዳቸው ይኖሩ የነበሩ የሴም ዝርያዎች ናቸው::

[32]የኖኅ ወንዶች ልጆች ጐሣዎች እንደ ትውልዳቸው በየነገዳቸው እነዚህ ነበሩ:: ከጥፋት ውሃ በኋላ ሕዝቦች በምድር ላይ የተሠራጩት ከእነዚሁ ነው::

የባቤል ግንብ

11 በዚያን ጊዜ ሰዎች ሁሉ የሚናገሩትና የሚግባቡበት ቋንቋ አንድ ብቻ ነበር:: [2]ሰዎቹም ምሥራቁን[አ] ይዘው ሲጓዙ፣ በሰናዖር[ከ] አንድ ሜዳ አግኝተው በዚያ ሰፈሩ::

[3]እነርሱም እርስ በርሳቸው፣ "ኑ፤ ጡብ እንሥራ፤ እስኪበቃውም በእሳት እንተኩሰው" ተባባሉ:: በድንጋይ ፈንታ ጡብ፣ ለማያያዣም ቅጥራን ተጠቀሙ:: [4]ከዚያም "ለስማችን መጠሪያ እንዲሆንና በምድር ላይ እንዳንበተን፣ ኑ፤ ከተማና ሰማይ የሚደርስ ግንብ ለራሳችን እንሥራ" አሉ::

[5]እግዚአብሔር (ያሕዌ) ግን ሰዎቹ ይሠሩ የነበሩትን ከተማና ግንብ ለማየት ወረደ::

10፥19 ቍ15፤ዘፍ 11፥31፤12፥1፤13፥12፤14፥2፤17፥8፤24፥3፤26፥34፤27፥46፤28፥1፥6፡8፤31፥18፤35፥6፤37፥1፤49፥13፤ዘሌ 25፥38፤ዘጸ2፥23፤29፥23፤ኢሱ10፥41፤11፥22፤15፥47፤19፥28፤መሳ1፥18፡31፤6፥4፤16፥1፡21፤18፥28፤1ሳሙ6፥17፤2ሳሙ24፥6፤2ዜና14፥13፤ኤር25፥20፤47፥1፤አሞ1፥6፤ሶፎ2፥4
10፥21 ቍ24፤ዘኍ24፥24
10፥22 ዘፍ14፥1፤ዘኍ24፥22፡24፤መሳ3፥10፤1ነገ11፥25፤19፥15፤20፥34፤22፥31፤2ነገ5፥1፤8፥7፤ኢሳ11፥11፤21፥2፤ኤር25፥25፤49፥34፤ሕዝ27፥23፤32፥24፤ዳን8፥2፤ሉቃ3፥36
10፥23 ዘፍ22፥21፤ኢዮ1፥1፤ኤር25፥20፤ሰቆ4፥21
10፥24 ቍ21፤ሉቃ3፥35
10፥27 ሕዝ27፥19
10፥28 1ነገ10፥1፤ኢዮ6፥19፤መዝ72፥10፡15፤ኢሳ60፥6፤ሕዝ27፥22
10፥29 1ነገ9፥28፤10፥11፤1ዜና29፥4፤ኢዮ22፥24፤28፥16፤መዝ45፥9፤ኢሳ13፥12
10፥32 ቍ1፤ዘፍ9፥19
11፥1 ቍ6
11፥2 ዘፍ10፥10
11፥3 ዘፍ14፥10፤ዘፀ1፥14፤5፥7፤ኢሳ9፥10፤ኤር43፥9፤አሞ5፥11 11፥4 ዘፍ6፥4፤9፥19፤ዘዳ1፥28፤4፥27፤6፥10፤9፥1፤30፥3፤1ነገ22፥17፤አስ3፥8፤ኢዮ20፥6፤መዝ44፥11፤ኤር31፥10፤40፥15፤51፥53፤ሕዝ6፥8፤ኢል3፥2 11፥5 ቍ7፤ዘፍ18፥21፤ዘፀ3፥8፤19፥11፡18፡20፤መዝ18፥9፤144፥5

[ቸ]21 ወይም ሴም፣ የ...ታላቅ ወንድም
[ኀ]23 ሰብዐ ሊቃናትንና 1ዜና 1፥17 ይመ፤ በዕብራይስጡ ማሽ ይለዋል::
[ነ]24 ከዕብራይስጡ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን ሰብዐ ሊቃናት ግን የቃይናን አባት፣ ቃይናንም የ...አባት ነበረ ይላል
[ኘ]25 ፍሌቅ ማለት ክፍፍል ማለት ነው
[አ]2 ወይም ከምሥራቅ፣ በምሥራቅ
[ከ]2 ባቢሎንን ያመለክታል

10፥19 *ሰዶም... ገሞራን፣ አዳማንና ሰቦይም፤* 14፥2:8 ይመ (እንዲሁም የ13፥10 ማብ ይመ)፤ ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ ወይም በስተ ደቡብ ምሥራቅ የሚገኝ ሳይሆን አይቀርም::

10፥21 *ለሴም ደግሞ ወንዶች ልጆች ተወለዱለት፤* የሴም ዘሮች ሴማውያን ተብለው ይጠራሉ:: ዔቦር ምንም እንኳን የሴም የሩቅ ዘር ቢሆንም (ቍ 24-25፤ 11:14-17 ይመ)፣ ዔቦር የዕብራውያን አባት መሆኑ አስቀድሞ በዚህ ቦታ ተነግሮአል ("ዕብራውያን" የሚለው ቃል "ዔቦር" ከሚለው ቃል የመጣ ነው):: የኤብላ ጽላቶች (የመግቢያውን ዳራ ይመ) ኤብራየም ተብሎ የሚጠራውን ንጉሥ 28 ዓመት ሙሉ ኤብላን መግዛቱንና ይናገራሉ:: ኢብራየምና ዔቦር ለአንድ ሰው የተሰጡ ስሞች ይመስላሉ::

10፥22 *ኤላም፤* ኤላማውያን ከመስጴጦምያ በስተ ምሥራቅ ይኖሩ ነበር:: *አሦር፤* አሦራውያን ለሚለው ስም መሠረቱ ሲሆን (የ2፥14 ማብ ይመ)ከመስጴጦምያ በስተ ሰሜን የሚገኙ ሕዝቦች ናቸው:: *አርፋክስድ፤* 11፥10-13 ይመ፤ ከለዳውያን ለሚለው ጥምር የዕብራይስጥ ቃል ሳይሆን አይቀርም፤ *ሉድ፤* በትንሿ እስያ የሚገኙ ሊዲያውያን ሳይሆኑ አይቀሩም (የቍ 13 ማብ ይመ):: *አራም፤* ከከነዓን በስተ ሰሜን ምሥራቅ የሚገኝ ሲሆን፣ በአሁኑ ጊዜ ሶርያ ተብሎ የሚጠራው አካባቢ ነው::

10፥24 *ሳላ፤* 11፥12-15 ይመ::

10፥25 *ፍሌቅ፤* አግራጭ ትርጕሙን ይመ፤ 11፥16-19 ይመ:: *ምድር ተከፋፍላ ስለ ነበር፤* በ11፥1-9 ላይ ከተመለከተው የሕዝብ መበተን የተነሣ ሳይሆን አይቀርም::

10፥26 *ዮቅጣን፤* በደቡብ ዐረቢያ የሚገኙ አያሌ መንግሥታት የተገኙበት ነው::

10፥28 *ሳባ፤* በደቡብ ምዕራብ ዐረቢያ የሚገኝ ሲሆን፣ አካባቢው በአሁኑ ጊዜ የመን ተብሎ ይጠራል:: ብዙ ዘመን ቈይቶ የሳባ ንግሥት የተባለች ከክርስቶስ ልደት በፊት በ10ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ንጉሥ ሰሎሞንን ጐበኘች (1ነገ 10፥1-13 ይመ)::

10፥29 *ኦፊር፤* የንጉሥ ሰሎሞን የወርቅ ምንጭ ነበረ (1ነገ 9፥28፤10፥11 ይመ):: የሚገኘውም ከመካከለኛው ምሥራቅ በስተ ደቡብ ማለትም በአፍሪካ ውስጥ ወይም በዐረብ አገር በስተ ደቡብ በኩል ሳይሆን አይቀርም (ነገር ግን የ1ነገ 9፥28 ማብ ይመ)::

11፥1-9 በጊዜ ቅደም ተከተል መሠረት ይህ ክፍል ከምዕራፍ ዐሥር በፊት ሊመጣ የሚገባው በመሆኑ፣ በምዕራፍ ዐሥር ላይ የተዘረዘሩት ሰዎች ለምን እንደ ተበተኑ በግልጽ ይናገራል::

11፥1 *ሰዎች ሁሉ፤* ከጥፋት ውሃ የተረፉትንና የእነርሱን ዘሮች ያመለክታል (ቍ 4:8-9 ይመ)::

11፥3 *በድንጋይ ፈንታ ጡብ፣ ለማያያዣም ቅጥራን ተጠቀሙ፤* በከነዓን፣ ድንጋይና ሲሚንቶ የቤትና የሕንጻ መሥሪያ በመሆን ያገለግላሉ:: በቍፋሮ ከከርሰ ምድር የተገኙ ጥንታዊ ቅርሶች እንደሚያመለክቱት፣ በመስጴጦምያ የድንጋይ እጥረት ስለ ነበር ከጭቃ የተሠራ ጡብ ይጠቀሙ ነበር::

11፥4 *ለስማችን... እንሥራ፤* የሕዝቡ ዐላማ የራሳቸውን ስም ማስጠራትና ራሳቸውንም ከፍ ከፍ ማድረግ ነበር:: *ለስማችን፤* በብሉይ ኪዳን፣ ስም መልካም ዝናንና ታዋቂነትን ያመለክታል (ኔፊሊም በ6፥4 ላይ የታወቁ ሰዎች ናቸው):: በባቢሎን (የቍ 9 ማብ ይመ) አንድ ዐመፀኛ ሰው የእግዚአብሔርን ፍጥረት በቍጥጥሩ ሥር ለማ ድረግና የራሱንም ስም ለማስጠራት አንድ ዐመፀኛ ቡድን አቋቁሞ ነበር ከ10፥8-12፤ 2ሳሙ 18፥18 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሰማይ ጠቀስ፤* በ28፥12 ላይ የተጠቀሰው ይኸው ዚጉራት ሳይሆን አይቀርም:: ሌሎች የመስጴጦምያ ዚጉራቶች ምድርን ከሰማይ የሚያገናኝ ደረጃ ያላቸው በመሆኑ፣ የተሰጣቸውም ስም ይህንኑ ሁኔታ የሚገልጽ ነው:: ይኸውም፣ "ሰማይና ምድርን ለማያያዝ የተሠራ ቤት (በላርሳ)፣ የሰማይና የምድር ሰባቱ መመሪያ ቤት (በቦርሲ)፣ የሰማይና የምድር መሠረት ቤት (ባቢሎን)፣ የፍጥረተ ዓለም ተራራ ቤት (በአሦር) ናቸው":: *ግንብ፤* ዚጉራት በመባል የሚታወቀው የመስጴጦምያን ቤተ መቅደስ መሠረቱ አራት ማእዘን ቅርጽ ያለው ጐንና ጐኖቹ ሾጠጥ ብለው የሚወጡና ከላዩ በኩል የሚጋጠሙ ናቸው::

[6]እግ[illegible] እንዲህ አንደ አንድ ሕዝብ [illegible] ቋንቋ በመናገር ይህን ማድረግ ከጀመሩ፣ ከእንግዲህ ያቀዱትን ሁሉ ማከናወን አያዳግታቸውም:: [7]ኑ እንውረድ፤ እርስ በር ሳቸውም እንዳይግባቡ ቋንቋቸውን እንደበ ላልቀው::"

[8]ስለዚህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በምድር ሁሉ ላይ በታተናቸው፤ ከተማዋንም መሥራት አቆሙ:: [9]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በዚያ የመላ ውን ዓለም ቋንቋ ስለ ደበላለቀ የከተማዪቱ ስም ባቤል[ከ] ተባለ:: ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰዎቹን በምድር ሁሉ በተናቸው::

ከሴም እስከ አብራም

11፥10-27 ተጓ ምብ - ዘፍ 10፥21-37፤ 1ዜና 1፥17-27

[10]የሴም ትውልድ ይህ ነው:-

ሁለት ዓመት ከጥፋት ውሃ በኋላ ሴም በ100 ዓመቱ አርፋክስድን ወለደ:: [11]ሴም፣ አርፋክስድን ከወለደ በኋላ 500 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ::

[12]አርፋክስድ በ35 ዓመቱ ሳላን ወለደ፤ [13]ሳላንን ከወለደ በኋላ አርፋክስድ 403 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶችን ወለደ::[ወ]

[14]ሳላ በ30 ዓመቱ ዔቦርን ወለደ፤ [15]ዔቦ ርን ከወለደ በኋላ ሳላ 403 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ::

[16]ዔቦር በ34 ዓመቱ ፋሌቅን ወለደ፤ [17]ፋሌ ቅን ከወለደ በኋላ ዔቦር 430 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ::

[18]ፋሌቅ በ30 ዓመቱ ራግውን ወለደ፤ [19]ራግውንን ከወለደ በኋላ ፋሌቅ 209 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ::

[20]ራግው በ32 ዓመቱ ሴሮሕን ወለደ፤ [21]ሴሮሕን ከወለደ በኋላ ራግው 207 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ::

[22]ሴሮሕ በ30 ዓመቱ ናኮርን ወለደ፤ [23]ናኮርን ከወለደ በኋላ ሴሮሕ 200 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ::

[24]ናኮር በ29 ዓመቱ ታራን ወለደ፤ [25]ታራን ከወለደ በኋላ ናኮር 119 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ::

[26]ታራ 70 ዓመት ከሆነው በኋላ አብራ ምን፣ ናኮርንና ሐራንን ወለደ::

[27]የታራ ትውልድ ይህ ነው:-

ታራ፣ አብራምን ናኮርንና ሐራንን ወለደ፤ ሐራንም ሎጥን ወለደ:: [28]ሐራን፣ አባቱ ታራ ገና በሕይወት እንዳለ በከለዳውያን ምድር በምትገኘው በተወለደባት ከተማ በዑር ሞተ:: [29]አብራምና ናኮር ሁለቱም ሚስት አገቡ፤ የአብራም ሚስት ሦራ ስትባል፣ የናኮር ሚስት ደግሞ ሚልካ ትባል ነበር፤ ሚል ካም የሐራን ልጅ ናት፤ ሐራንም የሚልካና የዮስካ አባት ነበረ:: [30]ሦራ መካን ነበረች፤ ልጅ አልነበራትም::

[31]ታራ ልጁን አብራምን፣ ሐራን የወለደ ውን የልጅ ልጁን ሎጥን እንዲሁም የአብ ራምን ሚስት ምራቱን ሦራን ይዞ ወደ ከነዓን ለመሄድ በከለዳውያን ምድር ከምት ገኘው ከዑር አብረው ወጡ፤ ነገር ግን ካራን በደረሱ ጊዜ በዚያ ተቀመጡ::

[32]ታራ 205 ዓመት ኖሮ በካራን ሞተ::

11፥6 ቊ 1
11፥7 ቊ 5፤ዘፍ1፥26፤42፥23፤ዘዳ28፥49፤ኢሳ28፥11፤33፥19፤ኤር5፥15፤1ቆሮ14፥2፡11
11፥8 ዘፍ9፥9፤ዘዳ32፥8፤ሉቃ1፥51
11፥9 ዘፍ10፥10፤መዝ 55፥9፤ኢሳ2፥10፡21፤13፥14፤24፥1፤ሐሥ2፥5-11
11፥10 ዘፍ2፥4፤ሉቃ3፥36
11፥12 ሉቃ3፥35
11፥14 ሉቃ3፥35
11፥16 ሉቃ3፥35
11፥18 ሉቃ3፥35
11፥20 ሉቃ3፥35
11፥22 ሉቃ3፥34
11፥24 ሉቃ3፥34
11፥26 ኢሱ24፥2፤2ነገ19፥12፤ኢሳ37፥12፤ሕዝ27፥23፤ሉቃ3፥34
11፥27 ቊ29:31፤ዘፍ2፥4፤12፥4፤13፥1:5:8:12፤14፥12፤19፥1፤31፥53፤ሉቃ17፥28፤2ጴጥ2፥7
11፥28 ቊ31፤ዘፍ15፥7፤ነህ9፥7፤ኢዮ1፥17፤16፥11፤ሕዝ23፥23፤ሐሥ7፥4
11፥29 ቊ27:31፤ዘፍ12፥5:11፤16፥1፤17፥15፤22፥20:23፤24፥10:15:24፤29፥5፤
11፥30 ዘፍ16፥1፤18፥11፤25፥21፤29፥31፤30፥1:22፤መሳ13፥2፤1ሳሙ1፥5፤መዝ113፥9፤ሉቃ1፥7:36
11፥31 ቊ27:28:29፤ዘፍ10፥19፤12፥4፤38፥11፤27፥43፤28፥5:10፤29፥4፤ዘሌ18፥15፤20፥12፤ሩት1፥6:22፤2፥20፤4፥15፤1ሳሙ4፥19፤2ነገ19፥12፤1ዜና2፥4፤ሕዝ22፥11፤27፥23፤ሚክ7፥6፤ሐሥ7፥4
11፥32 ኢሱ24፥2

[ከ]9 ባቢሎንን ያመለክታል:: *ባቤል* የሚለው ቃል ድንገርታ የሚል ትርጒም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር አንድ ዐይነት ድምፅ አለው::

[ወ]12-13 ከዕብራይስጡ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን ሰብዐ ሊቃናት ግን (በተጨማሪ ሉቃ3፥35-36 እና የዘፍ10-24 ማብ ይመ) እንዲሁ ይሉታል፤ 12 *በ35 ዓመት ቃይናንን ወለደ፤ 13 ቃይናንን ከወ ለደ በኋላ፣ አርፋክስድ 430 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ፤ ቃይናንም 130 ዓመት ከኖረ በኋላ ሳላን ወለደ፤ ሳላንን ከወለደ በኋላ፣ ቃይናን 330 ዓመት ኖረ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ወለደ* ይላል::

11፥6 *ከጀመሩ፣ ከእንግዲህ፤* መላው የሰው ዘር በትዕቢት ተነሣሥቶ በራሱ ጥረት ዕድል ፈንታውን መወሰን ቢችልና ዓለማ ትን ቢቈጣጠር ኖሮ፣ በእግዚአብሔር ላይ እጅግ ክፉ ዐመፅ ያደ ርግ ነበር::

11፥7 *እንውረድ፤* የ1፥1:26 ማብ ይመ:: "ኑ፣ እንውረድ" የሚለው ከሰማይ የወጣው የእግዚአብሔር ቃል፣ "ኑ...እንሥራ" (ቊ 4) ለሚለው ከምድር ለወጣው የሰው ቃል አፀፋ ነው:: *እርስ በር ሳቸውም እንዳይግባቡ፤* የጋራ ቋንቋ ከሌለ፣ በጋራ መሥራትና አብሮ መኖር አይቻልም (ቊ 8 ይመ)::

11፥8 *በታተናቸው፤* ቊ 4፤9፥19 ይመ:: ከትዕቢታቸውና ከመፀኘነታቸው የተነሣ እግዚአብሔር የምድርን ሕዝቦች በየአ ገሩ በታተናቸው:: የሰው ኀይል ተሰብስቦ የእግዚአብሔርን ዕቅድ ማሰናከል አይችልም::

11፥9 *ባቤል፤* 10፥10 ይመ:: ቃሉ ከአካዳውያን ቋንቋ የተ ወሰደ ሲሆን ትርጒሙም፣ "ወደ አማልክት የሚያስገባ በር" ማለት ነው (በተመሳሳይ ሁኔታ ያዕቆብ በሕልሙ ያየው መሰላል "የሰ ማይ ደጅ" ተብሎአል 28፥17 ይመ):: *ስለ ደበላለቀ፤* በዚህ ቦታ የገባው "ባላል" የተሰኘው የዕብራይስጥ ቃል "ባቢሎን" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው::

11፥10-26 እንደ ሴት በዐሥር የተመደበ የዘር ሐረግ ነው (5፥3-31 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥5 ማብ ይመ):: የሴም የዘር ሐረግ እንደ ሴት የዘር ሐረግ በውስጡ የተዘረዘሩትን ሰዎች ዕድሜ አይ ገልጽም፤ እያንዳንዱንም አንቀጽ "በኋላ ሞተ" ብሎ አይዘጋም፤ ይህ ክፍል በሴምና በአብርሃም መካከል ያለውን ዘመን የሚሸፍን ነው::

11፥10 *ትውልድ፤* የ2፥4 ማብ ይመ::

11፥26 *ታራ... አብራምን፣ ናኮርንና ሐራንን ወለደ፤* የእነ ዚህ ስም ልክ እንደ ሴም፣ እንደ ካምና ያፌት ምናልባትም በዕ ድሜና በጊዜ ቅደም ተከተል የተቀመጠ ላይሆን ይችላል (9፥24፤ 10፥21 ይመ):: ሐራን የሞተው አባቱ በሕይወት እያለ ነበር (ቊ 28 ይመ)::

11፥27 *ትውልድ፤* የ2፥4 ማብ ይመ::

11፥28 *በከለዳውያን ምድር በምትገኘው...ከተማ በዑር፤* ዑር የምትገኘው ምናልባት በመስጴጦምያ በስተ ሰሜን፣ ወይም በኢራቅ በስተ ደቡብ በኤፍራጥስ ወንዝ ዳርቻ ላይ ሳይሆን አይ ቀርም፤ ሊዮናርድ ውሊ በተባለ የጥንት ታሪክ መርማሪ እ.አ.አ. ከ1922-1934 ዑር ተቈፍራ እንደ ተገኘች ይገመታል፤ ከአብራም ዘመን አስቀድሞ እንኳን ሥልጣኔና ባህል ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ እንደ ነበር ከዑር የተገኙ ፍርስራሾችና ቅርጻ ቅርጾች ያመለክታሉ፤ አብራም በነበረበት ዘመን የነበረው ንጉሥ ዑር ናሙም መንግሥቱንና ሕዝቡን ለማስተዳደር ባወጣው ሕግ ታዋቂ ነው::

11፥30 *ሦራ መካን ነበረች፤* የአብራም ሚስት መካን በመ ሆኗ (15፥2-3፤ 17፥17 ይመ) የእግዚአብሔር ሕዝብ ከድኅረ ባቤል ሕዝቦች ትውልድ እንዳልሆኑ በአጽንዖት ያመለክታል:: አዳምና ኖኅ በኀጢአት ለወደቀው የሰው ዘር አባት እንደ ነበሩ ሁሉ፣ እግዚአብሔርም አብራም አባት የሆነለትን (17፥5) አዲስ የሰው ዘር ያዘጋጅ ነበር::

11፥31 *ካራን በደረሱ ጊዜ፤* በዑርና በካራን የጨረቃ አም ላክ ይመለክ ነበር፤ የአብራም አባት ታራ ራሱ ጣዖት አምላኪ ስለነበር (ኢሱ 24፥2 ይመ)፤ ሁለቱንም ከተሞች ለመኖሪያነት ተጠቅሞባቸዋል:: በ19ኛው መቶ ዓ.ቅ.ክ. ላይ ካራን የታወቀች የንግድ ከተማ ነበረች፤ በ18ኛው መቶ ዓ.ቅ.ክ. ግን በአሞራውያን አገዛዝ ሥር ነበረች (የ10፥16 ማብ ይመ)::

የአብራም መጠራት

12 እግዚአብሔር (ያህዌ) አብራምን እንዲህ አለው፤ “አገርህን፣ ወገንህንና የአባትህን ቤት ትተህ እኔ ወደማሳይህ ምድር ሂድ።

²“ታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁ፤
ደግሞም እባርክሃለሁ፤
ስምህን ገናና አደርገዋለሁ፤
ለሌሎች በረከት ትሆናለህ።
³የሚባርኩህን እባርካለሁ፤
የሚረግሙህን እረግማለሁ፤
በምድር የሚኖሩ ሕዝቦች፣
በአንተ አማካይነት ይባረካሉ።”

⁴ስለዚህ አብራም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ጸዘዘው ወጣ፤ ሎጥም አብሮት ሄደ። አብራም ከካራን ሲወጣ ዕድሜው 75 ዓመት ነበረ። ⁵አብራምም ሚስቱን ሦራንና የወንድሙን ልጅ ሎጥን አስከትሎ በካራን ሳሉ ያፈሩትን ሀብትና የነበራቸውን አገልጋዮች ይዘው በመንዝ ከነዓን ምድር ገቡ።

⁶አብራም ትልቁ የሞሬ ዛፍ እስከሚገኝበት እስከ ሴኬም ድረስ በምድሪቱ ዘልቆ ሄደ። በዚያን ጊዜ ከነዓናውያን በዚሁ ምድር ይኖሩ ነበር። ⁷እግዚአብሔርም (ያህዌ) ለአብራም ተገለጠ፣ “ይህችን ምድር ለዘርህ እሰጣለሁ” አለው። እርሱም ለተገለጠለት አምላክ (ያህዌ) በዚያ ስፍራ መሠዊያ ሠራ።

⁸ከዚያም ተነሥቶ ከቤቴል በስተ ምሥራቅ ወዳሉት ተራሮች ሄደ፤ ቤቴልን በምዕራብ፣ ጋይን በምሥራቅ አድርጎ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሠዊያ ሠራ፤ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ስም ጠርቶ ጸለየ። ⁹አብራምም ከዚያ ተነሥቶ ወደ ኔጌብ ሄደ።

አብራም በግብፅ አገር

12፥10-20 ማመ - ዘፍ 20፥1-18፤ 26፥1-11

¹⁰በዚያም ምድር ጽኑ ራብ ገብቶ ነበር፤ ከዚህም የተነሣ አብራም ለጥቂት ጊዜ በዚያ ለመኖር ወደ ግብፅ ወረደ። ¹¹ግብፅ ለመግባት ጥቂት ሲቀረው አብራም ሚስቱን ሦራን እንዲህ አላት፤ “መቼም አንቺ ውብ ሴት መሆንሽን ዐውቃለሁ፤ ¹²ግብፃውያን አንቺን በሚያዩበት ጊዜ፣ ‘ይህች ሚስቱ ናት’ ብለው እኔን ይገድላሉ፤ አንቺን ግን ይተዉሻል። ¹³ስለዚህ ለአንቺ ሲሉ እንዲንከባከቡኝ፣ ሕይወቴም እንድትተርፍ፣ ‘እኅቱ ነኝ’ በዪ።”

12፥1 ዘፍ10፥19፤ 15፥7፤20፥13፤ 24፥4፡23፡40፤26፥2፤ ኢሱ24፥3፤ሐሥ7፥3፤ዕብ11፥8 12፥2 ዘፍ13፥16፤ 15፥5፤17፥2፡4፤18፥18፤22፥17፡18፤24፥1፡35፤25፥11፤26፥3፡4፤ 28፥3፡4፡14፤32፥12፤ 35፥11፤41፥49፤46፥3፤47፥27፤48፥4፡16፡19፤ዘፀ1፥7፤5፥5፤20፥24፤32፥13፤ዘኍ22፥12፤23፥8፡20፤24፥9፤ ዘዳ1፥10፤10፥22፤13፥17፤26፥5፤ኢሱ11፥4፤ 24፥3፤2ሳሙ17፥11፤ 1ነገ3፥8፤4፥20፤1ዜና 27፥23፤2ዜና1፥9፤ነህ 9፥23፤መዝ67፥6፤ 107፥38፤115፥12፤ ኢሳ6፥13፤10፥22፤ 19፥24፤44፥3፤48፥ 19፤51፥2፤54፥3፤60፥ 22፤61፥9፤65፥23፤ ኤር4፥2፤33፥22፤ሚክ 4፥7፤ሐጌ2፥19፤ዘካ8፥13ሚል3፥12፤ 12፥3 ዘፍ15፥5፤18፥18፤22፥18፤26፥4፤ 27፥29፤28፥4፡14፤ዘፀ 23፥22፤ዘኍ24፥9፤ዘዳ 9፥5፤30፥7፤መዝ72፥17፤ኢሳ19፥25፤ሐሥ 3፥25፤ገላ3፥8 12፥4 ዘፍ11፥27፡31፤16፥3፡16፤17፥1፡17፡24፤21፥5 12፥5 ቍ16፤ዘፍ 11፥29፡31፤13፥2፡6፤ 16፥3፤31፥18፤46፥6፤ 14፥14፤15፥3፤17፥23፤መክ2፥7፤ዕብ11፥8 12፥6 ዘፍ10፥18፤33፥18፤35፥4፤37፥12፤ዘዳ11፥30፤ኢሱ17፥7፤20፥7፤24፥1፡26፤መሳ7፥1፤8፥31፤9፥6፤21፥19፤1ነገ12፥1፤መዝ60፥6፤108፥7፤ዕብ11፥9 12፥7 ዘፍ8፥20፤13፥4፡15፡17፤15፥18፤17፥8፤18፥1፤23፥18፤24፥7፤26፥2-4፤28፥13፤35፥1፡12፤48፥4፤50፥24፤ዘፀ3፥8፤6፥3፡4፡8፤13፥5፡11፤32፥13፤33፥1፤ዘኍ10፥29፤11፥12፤ዘዳ1፥8፤2፥31፤9፥5፤11፥9፤30፥5፤34፥4፤2ነገ25፥21፤1ዜና16፥16፤2ዜና20፥7፤መዝ105፥9-11፤ኤር25፥5፤ሕዝ47፥14፤ሐሥ7፥2፡5፤ሮሜ4፥13፤ገላ3፥16፤ዕብ11፥8 12፥8 ዘፍ4፥26፤8፥20፤13፥3፤26፥25፤28፥11፡19፤35፥1፡8፡15፤ኢሱ7፥2፤8፥9፤12፥9፤1ሳሙ7፥16፤1ነገ12፥29፤ዕዝ2፥28፤ነህ7፥32፤ኤር49፥3፤ሆሴ12፥4፤አሞ3፥14፤4፥4፤ዕብ11፥9 12፥9 ዘፍ13፥1፡3፤20፥1፤24፥62፤ዘኍ13፥17፤33፥40፤ዘዳ34፥3፤ኢሱ10፥40 12፥10 ዘፍ41፥27፡30፡54፡56፡57፤42፥5፤43፥1፤47፥4፡13፡20፤ሩት1፥1፤2ሳሙ21፥1፤2ነገ8፥1፤መዝ105፥16፡19 12፥11 ቍ14፤ዘፍ11፥29፤24፥16፤26፥7፤29፥17፤39፥6 12፥13 ዘፍ20፥2፤26፥7

12፥1 *አብራምን... አለው፤* “ወደ ካራን ከመምጣቱ በፊት፣ ገና በመስጴጦምያ ሳለ” (ሐሥ 7፥2) እግዚአብሔር ለአብራም ተናገረው። *ትተህ እኔ ወደማሳይህ፤* አብራም የተመቻቸ ኑሮ የሚኖርበትን የድኅረ-ባቢልን ዓለም ትቶ እግዚአብሔር ወዳዘጋጀለት የተሻለ ዓለም መሄድ ነበረበት (24፥7 *ይመ*)።

12፥2-3 እግዚአብሔር ለአብራም የሰጠው ተስፋ ሰባት ዐበይት ተስፋዎችን ይዟል፤ (1) *ታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁ፤* (2) እባርክሃለሁ፤ (3) ስምህን ገናና አደርገዋለሁ (4) ለሌሎች በረከት ትሆናለህ፤ (5) የሚባርኩህን እባርካለሁ፤ (6) *የሚረግሙህን እረግማለሁ፤* (7) በምድር የሚኖሩ ሕዝቦች በአንተ አማካይነት ይባረካሉ። እግዚአብሔር የሰው ልጆችን ለመባረክ ገና ከመጀመሪያው የነበረው ሐሳብ (2፥28) እንደ ገና በአብራምና በዘሮቹ ፍጻሜ እንደሚያገኝ ያመለክታል። እነዚህ የተስፋ ቃሎች በተለያየ መንገድና ደረጃ ለአብራም እንደ ገና (ቍ 7፤ 15፥5-21፤ 17፥4-8፤ 18፥18-19፤ 22፥17-18)፣ ለይስሐቅ (26፥2-4)፣ ለያዕቆብ (28፥13-15፤ 35፥11-12፤ 46፥3) እና ለሙሴ (ዘፀ 3፥6-8፤ 6፥2-8) ተነግረዋል። ሰባተኛው የተስፋ ቃል በሐሥ 3፥25 ላይ የጴጥሮስ አድማጮች ለነበሩትና በሥጋ የአብራም ዘሮች ለሆኑት አይሁዳውያን የተጠቀሰ ሲሆን፣ በገላ 3፥8 ላይ ደግሞ የጳውሎስ አድማጮች ለነበሩትና በመንፈስ የአብራም ዘሮች ለሆኑት አሕዛብ ተጠቅሶአል።

12፥4 *አብራም እግዚአብሔር እንዳዘዘው ወጣ፤* ዕብ 11፥8 *ይመ*። ይህ የሕዝቦች አባት ከእምነቱ የተነሣ ለእግዚአብሔር ያሳየው ታዛዥነት በሕይወቱ ሁሉ የሚታይ ልዩ ባሕርይ ነው (17፥23፤ 21፥14፤ 22፥3 *ይመ*)። *ሎጥም አብሮት ሄደ፤* 13፥1፡5 *ይመ*። በመጀመሪያ ሎጥ የወሰደው መሬት አብራም ከወሰደው የሚበልጥ ነበር። *ዕድሜው 75 ዓመት፤* አብራም በተጠራ ጊዜ ዕድሜው ትልቅ ቢሆንም፣ ከዚህ በኋላ ግን አንድ ሙሉ ምእተ ዓመት ኖሮአል (25፥7 *ይመ*፤ እንዲሁም የ5፥5 ማብ *ይመ*)።

12፥5 *ያፈሩትን... አገልጋዮች፤* በጥንት ጊዜ ሀብታሞች ከብቶቻቸውን የሚጠብቁላቸው አገልጋዮች ነበሯቸው (15፥3፤ 24፥2 *ይመ*)። በዚያን ዘመን አገልጋዮች ሁሉ ባሪያዎች አልነበሩም፤ በፈቃዳቸው ተቀጥረው የሚያገለግሉም ነበሩ።

12፥6 *ትልቁ የሞሬ ዛፍ እስከሚገኝበት፤* 35፥4፤ መሳ 9፥6፡37 *ይመ*። የከነዓን ማእከል በሆነችው በሴኬም የታወቀ ቤተ መቅደስ ስለ ነበር፣ በእንዲህ ያሉ የአምልኮ ቦታዎች ትላልቅ ዛፎች ማየት የተለመደ ነው። አብራም ግን በዚያ ስፍራ ለጣዖት ሳይሆን ለእግዚአብሔር ይሰግድ ነበር።

12፥7 *እግዚአብሔርም... ተገለጠ፤* እግዚአብሔር ብዙ ጊዜ ለአብራምና ለሌሎች ሰዎች ራሱን ይገልጥ ነበር፤ እግዚአብሔር ራሱን ይገልጥ የነበረው ግን በሙሉ ክብሩ አልነበረም (ዘፀ 33፥18-20፤ ዮሐ 1፥18 *ይመ*)። *መሠዊያ፤* አብራም የማይረሱ መንፈሳዊ ገጠመኞችን በተለማመደባቸው ቦታዎች ሁሉ፣ ለእግዚአብሔር ከሠራቸው መሠዊያዎች መካከል የመጀመሪያው ይህ ነው (ቍ 8፤ 13፥18፤ 22፥9 *ይመ*)። የከነዓን ምድር በተለየ መንገድ የእግዚአብሔር መሆኑ ተገንዝቦአል (ዘፀ 20፥24፤ ኢሱ 22፥19 *ይመ*)።

12፥8 *ቤቴል፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን የምትገኝ ስትሆን፣ በጥንቱ የእግዚአብሔር ሕዝብ ሃይማኖታዊ ታሪክ ውስጥ የታወቀች ከተማ ነበረች (28፥10-22፤ 35፥1-8፤ 1ነገ 12፥26-29 *ይመ*)። በብሉይ ኪዳን ብዙ ጊዜ በመጠቀስ የምትበልጣት ኢየሩሳሌም ብቻ ናት።

12፥9 *ኔጌብ፤* ከቤርሳቤህ ጀምሮ ወደ ደቡብ ተንጣሎ የሚገኝ ደረቅና ጠፍ መሬት ነው። ይኸው የዕብራይስጥ ቃል በ13፥14 ላይ፣ “ደቡብ” ተብሎ ተተርጕሞአል።

12፥10 *ጽኑ ራብ ገብቶ ነበረ... ወደ ግብፅ ወረደ፤* ግብፅ ከናይል ወንዝ በምታገኘው ውሃ የተትረፈረፈ የምግብ አቅርቦት ሊኖራት ችሎአል።

12፥11 *ውብ፤* ቍ 14 *ይመ*። በዚያን ጊዜ የሦራ ዕድሜ 65 ዓመት ነበር (ቍ 4፤ 17፥17 *ይመ*)። “የዘፍጥረት አፖክሪፋ” (ከሙት ባሕር አካባቢ የተገኘው ጥቅልል መጽሐፍ) የሦራን ቁንጅና ያደንቃል። ይህ የአብራም የግብፅ ገጠመኝ፣ እስራኤል በግብፅ ምድር የሚገጥማትን ነገር አስቀድሞ እንደሚያመለክት የዘፍጥረት መጽሐፍ ጸሐፊ እስራኤላውያን ከግብፅ ምድር ከወጡ በኋላ መጽሐፉን በሚጽፍበት ወቅት አስተውሎታል። በእርግጥም አብራም የእስራኤል ሕዝብ “አባት” ነው።

12፥13 *‘እኅቱ ነኝ’ በዪ፤* ፈርዖን፣ ሦራ የአብራም ሚስት መሆኗን እያወቀ ለራሱ ሚስቱ ሊያደርጋት ቢፈልግ ኖሮ በመጀመሪያ አብራምን መግደል ይችል ነበር።

[14]አብራም በግብፅ አገር እንደ ደረሰ ግብፃውያን፣ ሦራ እጅግ ውብ ሴት እንደ ሆነች አዩ፤ [15]የፈርዖንም ሹማምት ባዩአት ጊዜ፣ ለፈርዖን አድንቀው ነገሩት፤ ወደ ቤተ መንግሥትም ወሰዷት። [16]በእርሷም ምክንያት ፈርዖን አብራምን አክብሮ አስተናገደው፤ በጎችና ከብቶች፣ ተባዕትና እንስት አህዮች፣ ወንድና ሴት አገልጋዮች እንዲሁም ግመሎችን ሰጠው። [17]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) በአብራም ሚስት በሦራ ምክንያት ፈርዖንንና ቤተ ሰዎቹን በጽኑ ደዌ መታቸው። [18]ከዚያም ፈርዖን አብራምን አስጠርቶ እንዲህ አለው፤ "ይህ ያደረግህብን ነገር ምንድን ነው? 'ሚስትህ እንደ ሆነች ለምን አልነገርኸኝም? [19]ለምን 'እኅቴ ናት' አልኸኝ? ሚስቴ ላደርጋት ነበር። በል አሁንም ሚስትህ ይህችው፤ ይዘሃት ሂድ!" [20]ከዚያም ፈርዖን ስለ አብራም ለባለሟሎቹ ትእዛዝ ሰጠ፤ እነርሱም አብራምን ከሚስቱና ከንብረቱ ሁሉ ጋር አሰናበቱት።

የአብራምና የሎጥ መለያየት

13 አብራም ሚስቱንና ንብረቱን ሁሉ ይዞ ከግብፅ ወደ ኔጌብ ሄደ፤ ሎጥም አብሮት ነበረ። [2]አብራም በከብት፣ በብርና በወርቅ እጅግ በልጽጎ ነበር።

[3]አብራም ከኔጌብ ተነሥቶ እስከ ቤቴል ተጓዘ፤ ቀድሞ በቤቴልና በጋይ መካከል ድንኳኑን ከተከለበት፣ [4]ለመጀመሪያ ጊዜም መሠዊያ ካቆመበት ስፍራ ደረሰ፤ በዚያም የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ስም ጠራ።

[5]ከአብራም ጋር አብሮት ይጓዝ የነበረው ሎጥ በጎች፣ ከብቶችና ድንኳኖች ነበሩት። [6]ሆኖም ሁለቱ አንድ ላይ ሲኖሩ ስፍራው አልበቃቸውም፤ ንብረታቸው እጅግ ብዙ ስለ ነበር፣ አብረው መኖር አልቻሉም። [7]ይህም በመሆኑ በአብራምና በሎጥ እረኞች መካከል ጠብ ተፈጠረ። በዚያን ዘመን ከነዓናውያንና ፌርዛውያን በዚያው አገር ይኖሩ ነበር።

[8]አብራምም ሎጥን እንዲህ አለው፤ "እኛ ወንድማማቾች ነንና በአንተና በእኔ ወይም በእረኞቻችን መካከል ጠብ ሊኖር አይገባም። [9]ይኸው እንደምታየው አገሩ ሰፊ ነው፤ ብንለያይ ይሻላል። አንተ ግራውን ብትመርጥ፣ እኔ ወደ ቀኝ እሄዳለሁ፤ አንተ ቀኙን ብትመርጥ፣ እኔ ወደ ግራ እመራለሁ።"

[10]ሎጥ ዐይኑን አቅንቶ ሲመለከት፣ የዮርዳኖስ ረባዳ ሜዳ እንደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ገነት፣ በዞዓር አቅጣጫ እንዳለው እንደ ግብፅ ምድር ውሃማ ቦታ ሆኖ አገኘው። እንዲህም የነበረው *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሰዶምንና የገሞራን ከተሞች ከማጥፋቱ በፊት ነው። [11]ሎጥ የዮርዳኖስን ረባዳ ሜዳ በሙሉ መርጦ ወደ ምሥራቅ አመራ፤ ሁለቱ ሰዎች በዚሁ ተለያዩ። [12]አብራም መኖሪያውን በከነዓን ምድር አደረገ፤ ሎጥ ግን በረባዳው ሜዳ ውስጥ ባሉት ከተሞች መካከል በሰዶም አቅራቢያ ድንኳኑን ተከለ። [13]የሰዶም ሰዎች ግን ክፉዎችና *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት እጅግ ኀጥአን ነበሩ።

[14]ሎጥ ከተለየው በኋላ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) አብራምን እንዲህ አለው፤ ካለህበት ስፍራ ቀና ብለህ ወደ ሰሜንና ወደ ደቡብ፣ ወደ ምሥራቅና ወደ ምዕራብ ተመልከት፤ [15]ዐይንህ የሚያየውን ምድር ሁሉ ለአንተና ለዘርህ ለዘላለም እሰጣለሁ። [16]ዘርህን እንደ ምድር

12፥14 ቍ11
12፥16 ቍ5፤ዘፍ 24፥35፤26፥14፤30፥43፤32፥5፤34፥23፤47፥17፤ኢዮ1፥3፤31፥25
12፥17 2ነገ15፥5፤1ዜና16፥21፤ኢዮ30፥11፤መዝ105፥14፤ኢሳ53፥4:10
12፥18 ዘፍ20፥9፤26፥10፤29፥25፤31፥26፤44፥15፤ዕዝ16፥3፤ኢሳ43፥27፤51፥2
12፥19 ዘፍ20፥5፤26፥9
13፥1 ዘፍ11፥12፤12፥9፤45፥25
13፥2ዘፍ12፥5፤26፥13፤32፥15፤ኢዮ1፥3፤ምሳ10፥22፤
13፥3 ዘፍ12፥8:9፤ኢሱ7፥2
13፥4 ዘፍ4፥26፤12፥7
13፥5 ዘፍ11፥27
13፥6 ዘፍ12፥5፤33፥9፤36፥7
13፥7 ዘፍ10፥18፤12፥6፤15፥20፤26፥20:21፤34፥30፤ዘፀ3፥8፤ዘኍ20፥3፤መሳ1፥4
13፥8 ዘፍ11፥27፤19፥9፤ዘፀ2፥14፤ዘኍ16፥13፤መዝ133፥1፤ምሳ15፥18፤20፥3
13፥9 ዘፍ20፥15፤34፥10፤47፥6፤ኤር40፥4
13፥10 ዘፍ2፥8-10፤4፥2፤14፥8፤19፥17-30፤46፥7፤ዘኍ13፥29፤33፥48፤ዘዳ29፥23፤34፥3፤1ነገ7፥46፤2ዜና4፥17፤ኢዮ39፥6፤መዝ107፥34፤ኢሳ15፥5፤51፥3፤ኤር4፥26፤48፥34፤ሕዝ31፥8-9

13፥12 ቍ10፤ዘፍ10፥19፤11፥27፤19፥17:25:29፤14፥12 13፥13 ዘፍ3፥9፤18፥20፤19፥4:5፤20፥6፤39፥9፤ዘኍ32፥23፤1ሳሙ12፥23፤2ሳሙ12፥13፤መዝ51፥4፤ኢሳ1፥10፤3፥9፤ሕዝ16፥49-50፤2ጴጥ2፥8 13፥14 ዘፍ28፥14፤32፥12፤48፥16፤ዘዳ3፥27፤13፥17፤ኢሳ54፥3 13፥15 ዘፍ12፥7፤ገላ3፥16

12፥15 ***ፈርዖን፤*** የዘፀ 1፥11 ማብ ይመ።

12፥16፤ በጥንት ዘመን የሀብት ብዛት ይለካ የነበረው በቀንድ ከብቶች ብዛት ነው (13፥2 ይመ)። ***ወንድና ሴት አገልጋዮች፤*** የቍ 5 ማብ ይመ። ***ግመሎች፤*** ምንም እንኳ ግመሎችን በስፋት መጠቀም የተጀመረው ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ቢሆንም (መሳ 6፥5 ይመ)፣ ከርእሳን አበው ዘመን ጀምሮ የቤት እንስሳት እንደ ነበሩ በቍፋሮ የተገኙ የታሪክ መዛግብት አረጋግጠዋል።

12፥19 ***ለምን 'እኅቴ ናት' አልኸኝ?*** የግብፃውያን የሥነ ምግባር ሕግ ፍጹም እውነተኛነትን (ሐቀኛነትን) የሚያጠብቅ በመሆኑ፣ የአብራምን ውሸታምነት አጋልጦአል።

12፥20 ***ፈርዖን... ትእዛዝ ሰጠ፤*** ዘፀ 12፥31-32 ይመ።

13፥2 ***እጅግ በልጽጎ ነበር፤*** አብራም ቀድሞ ከነበረው የበለጠ ብዙ ሀብት ይዞ ከግብፅ ተመለሰ፤ ከእርሱ በኋላም የእስራኤል ሕዝብ ከግብፃውያን የበዘበዙትን ብዙ ሀብት ይዘው ከግብፅ ወጡ (ዘፀ 3፥22፤ 12፥36)።

13፥4 ***የእግዚአብሔርን ስም ጠራ፤*** ቀደም ሲል በዚሁ ቦታ የእግዚአብሔርን ስም እንደ ጠራ ሁሉ አሁንም እንዲሁ አደረገ (12፥8 ይመ)።

13፥6 ***ስፍራው አልበቃቸውም፤*** ከሀብታቸው ውስጥ ብዙውን ስፍራ የሚይዘው የከብቶቻቸው ብዛት ነበር፤ በዚህ ምክንያት በቤቴልና በአይ አካባቢ የሚገኘው ቦታ ለከብቶቻቸው በቂ ውሃ ወይም የግጦሽ ቦታ ሊያስገኝላቸው አልቻለም (ቍ 10:26:17-22:32፤ 36፥7 ይመ)።

13፥7 ***ፌርዛውያንም፤*** ከከተማ ነዋሪዎች ይልቅ የገጠር ነዋሪዎችን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም።

13፥8 ***ወንድማማቾች፤*** ዘመዳሞች ማለት ነው (በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙውን ጊዜ የቅርብ ዝምድናን የሚያሳይ ነው)።

13፥9 አብራም ዘወትር ቸር ስለ ነበር ደስ ያሰኘውን መሬት እንዲወስድ ምርጫውን ለሎጥ ሰጠ፤ ይህንንም ያደረገው እግዚአብሔር ካልባረከው በቀር ሀብትን ማግኘት እንደማይችል ስለ ተገነዘበ ነው (14፥22-24 ይመ)።

13፥10 ***ረባዳ ሜዳ፤*** በዚህ ክፍል የተጠቀሰው የዮርዳኖስ ሸለቆ እንደ ዕንቁላል ሞላላ መሆኑን ለዚህ ሐረግ የገባው የዕብራይስጥ ቃል ሥዕላዊ በሆነ መልክ ይገልጻል። ***እንደ ግብፅ ምድር፤*** ግብፅ የተትረፈረፈና አስተማማኝ የውሃ አቅርቦት ስለነበራት (የ12፥10 ማብ ይመ)፣ የኤደንን ልዩ ልምላሜ ለመግለጽ የሚያስችል ተቀራራቢነት ነበራት (2፥10 ይመ)። ***እግዚአብሔር የሰዶምንና የገሞራን ከተሞች ከማጥፋቱ በፊት፤*** በተለይም 18፥16-19፥29 ይመ። ሰዶምና ገሞራ የሰው ልጆችን ክፋትና የእግዚአብሔርን ፍርድ ለማስታወስ የሚያገለግሉ ምሳሌዎች ሆነዋል። በሥነ-ቅርስ እንደተረጋገጠው፣ ሰዶምና ገሞራ በእግዚአብሔር ፍርድ ከመጥፋታቸው በፊት፣ አሁን ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅና ደቡብ ምሥራቅ በኩል ያለው በረሐማ አካባቢ (የ10፥19 ማብ ይመ) በቂ የውሃ ክምችትና ብዙ ሕዝብ ይኖርበት ነበር።

13፥12 ***ሎጥ... ድንኳኑን ተከለ፤*** የሰዶም ሰዎች በክፉ ሥራቸው የታወቁ ስለ ነበሩ (ቍ 13 ይመ)፣ ሎጥ ከእነርሱ ተጐራብቶ ለመኖር የወሰደው እርምጃ ከፍተኛ ፈተና አስከተለበት፤ የሎጥን ውሳኔ ከአብራም ውሳኔ ጋር ያነጻጽሩ (ቍ 18)።

13፥14 ***ቀና ብለህ... ተመልከት፤*** ዘዳ 34፥1-4 ይመ። ሎጥና አብራም የተለያየ አመለካከት ያላቸው ሰዎች ናቸው፤ የመጀመሪያው ስስታምና የራሱን ፍላጐት ብቻ ለመሙላት የሚሯሯጥ (ቍ 10) ሲሆን፣ ሁለተኛው ግን በእግዚአብሔር ፈቃድ መሠረት የሚመላለስና የተባረከም ሰው ነበር።

13፥16 ***ምድር ትቢያ፤*** ብዛታቸው ከቍጥር በላይ የሆነውን

ትቢያ አበዛዋለሁ፤ ማንም የምድርን ትቢያ ሊቈጥር እንደማይችል ሁሉ የአንተም ዘር የማይቈጠር ይሆናል። [17]እንግዲህ ምድሪቱን ስለምሰጥህ ተነሥ፤ በርዝመቷም፣ በስፋቷም ተመላለስባት።"

[18]አብራምም ድንኳኑን ነቀለ፤ ሄዶም ኬብሮን በሚገኙት ትልልቅ የመምሬ ዛፎች አጠገብ ተቀመጠ፤ በዚያም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሠዊያ ሠራ።

አብራም ሎጥን መታደጉ

14 አምራፌል የሰናዖር° ንጉሥ፣ አርዮክ የእላሳር ንጉሥ፣ ኮሎዶጎምር የኤላም ንጉሥ፣ ቲድዓል የጎይም ንጉሥ በነበሩበት ዘመን፣ [2]ከሰዶም ንጉሥ ከበላ፣ ከገሞራ ንጉሥ ከብርሳ፣ ከአዳማ ንጉሥ ከሰነአብ፣ ከሰቦይ ንጉሥ ከሰሜበር፣ እንዲሁም ዞዓር ከተባለች ከቤላ ንጉሥ ጋር ለመዋጋት ወጡ። [3]እነዚህ የኋለኞቹ አምስቱ ነገሥታት በሲዲም ሸለቆ፣ በጨው ባሕር" ተሰበሰቡ። [4]እነርሱም ዐሥራ ሁለት ዓመት ለኮሎዶጎምር ከተገዙ በኋላ በዐሥራ ሦስተኛው ዓመት ዐመፁ።

[5]በዐሥራ አራተኛው ዓመት ኮሎዶጎምርና ከርሱ ጋር የተባበሩት ነገሥታት ወጡ፤ ራፋይምን በአስታሮት ቃርናይም፣ ዙዚምን በሃም፣ ኤሚምን በሴዊ ቂርያታይም፣ [6]የሖር ሰዎችንም በተራራማው አገር በሴይር በረሓማ አጠገብ እስካለው እስከ ኤልፋራን ድረስ ድል አደረጓቸው። [7]ከዚያም ተመልሰው ዓይንሚስፖጥ ወደ ተባለው ወደ ቃዴስ መጡ፤ የአማሌቃውያንና በሐሴስ ታማር ይኖሩ የነበሩትን የአሞራውያንን ግዛት በሙሉ ድል አድርገው ያዙ።

[8]ከዚያም የሰዶም፣ የገሞራ፣ የአዳማ፣ የሰቦይ እንዲሁም ዞዓር የተባለችው የቤላ ነገሥታት በሲዲም ሸለቆ ሰራዊታቸውን አስተባበሩ፤ [9]እነዚህ አምስቱ፣ በኤላም ንጉሥ በኮሎዶጎምር፣ በጎይም ንጉሥ በቲድዓል፣ በሰናዖር ንጉሥ በአምራፌል፣ በእላሳር ንጉሥ በአርዮክ፣ በእነዚህ በአራቱ ላይ ዘመቱባቸው። [10]በሲዲም ሸለቆ ብዙ የቅጥራን ጕድጓዶች ስለ ነበሩ የሰዶምና የገሞራ ነገሥታት ሲሸሹ ከሰዎቻቸው አንዳንዶቹ በነዚህ ጕድጓዶች ውስጥ ወደቁ፤ የቀሩትም ወደ ተራሮች ሸሹ። [11]አራቱ ነገሥታትም በሰዶምና በገሞራ ያገኙትን ሀብትና ምግብ ሁሉ ዘርፈው ሄዱ። [12]የአብራም ወንድም ልጅ ሎጥ፣ ሰዶም ይኖር ስለ ነበር እርሱንም ማርከው ንብረቱንም ዘርፈው ሄዱ።

[13]ከዚህም ያመለጠ አንድ ሰው መጥቶ ለዕብራዊው ለአብራም ይህን ነገረ፤ አብራም በዚያ ጊዜ ይኖር የነበረው በአሞራዊው መምሬ ታላላቅ ዛፎች አጠገብ ነበር። መምሬ፣ ወንድሞቹ" አስኮልና አውናን የአብራም የኪዳን አጋሮቹ ነበሩ። [14]አብራም የወንድሙን ልጅ መማረክ እንደ ሰማ በቤቱ ተወልደው አድገው የሠለጠኑ 318 ጦረኞች አስልፎ እስከ ዳን

13፥16 ዘፍ12፥2፤ 16፥10፤17፥20፤21፥13፡18፤25፥16፤ዘኍ 23፥10
13፥17 ቍ15፤ዘኍ 13፥17-25፤ዘፍ12፥7፤ 15፥7
13፥18 ዘፍ8፥20፤ 14፥13፡24፤18፥1፤ 23፥2፡17፡19፤25፥9፤ 35፥27፤37፥14፤49፥30፤ 50፥13፤ዘኍ 13፥22፤ኢሱ10፥3፡36፤መሳ1፥10፤1ሳሙ 30፥31፤2ሳሙ2፥1፡3፡11፤1ዜና11፥1
14፥1 ቍ4፡9፡17፤ ዘፍ10፥10፡22
14፥2 ዘፍ10፥19፤ 13፥10
14፥3 ቍ8፡10፤ዘኍ 34፥3፡12፤ዘዳ3፥17፤ ኢሱ3፥16፤12፥3፤ 15፥2፡5፤18፥19
14፥4 ቍ1
14፥5 ቍ1፤ዘፍ15፥20፤ዘዳ2፥10፡11፡20፤ 3፥11፡13፤ኢሱ12፥4፤ 13፥12፤17፥15፤ 1ዜና20፥4
14፥6 ዘፍ21፥21፤ 32፥3፤33፥14፡16፤ 36፥8፡20፤ዘኍ10፥12፤12፥16፤13፥3፡26፤ዘዳ1፥2፤2፥1፡5፡12፡22፤ኢሱ11፥17፤ 24፥4፤1ዜና4፥42፤ኢሳ 34፥5፤ሕዝ25፥8፤35፥2፤አሞ1፥6፤ዕን3፥3
14፥7 ዘፍ16፥14፤ 20፥1፤ዘፀ17፥8፤ዘኍ 13፥26፡29፤14፥25፤ 20፥1፤24፥20፤25፥17፤32፥8፤ዘዳ1፥2፡4፤25፥17፤ኢሱ2፥10፤10፥41፤13፥4፤መሳ3፥13፤6፥3፤10፥12፤11፥16፤12፥15፤1ሳሙ14፥48፤15፥2፤28፥18፤2ሳሙ1፥1፤1ዜና4፥43፤2ዜና20፥2፤መዝ29፥8፤83፥7፤ሕዝ 48፥28 14፥8 ቍ3፤ዘፍ13፥10፤ዘዳ29፥23፤ሆሴ11፥8 14፥9 ቍ1፤ዘፍ10፥22 14፥10 ቍ3፡17፡21፤ዘፍ11፥3፤19፥17፡30፤ኢሱ2፥16፤መዝ11፥1 14፥11 ቍ16፡21 14፥12 ዘፍ11፥27 14፥13 ዘፍ 13፥18፤37፥28፤39፥14፡17፤40፥15፤41፥12፤43፥32፤ዘፀ3፥18፤ዘኍ13፥23፤32፥9፤ዘዳ1፥24፤1ሳሙ4፥6፤14፥11 14፥14 ቍ12፤ዘፍ12፥5፤ ዘዳ4፥9፤34፥1፤መሳ18፥29፤1ነገ15፥20፤ምሳ22፥6

°1 በቍ 9 ላይ ያለውንም ጨምሮ ባቢሎንን ያመለክታል።
"3 የሙት ባሕር ማለት ነው

የአብራም ልጆች ለማመልከት የገባና በቀድሞ ቅርብ ምሥራቅ ነዋሪዎች ዘንድ የታወቀ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው (28፥14፤ 2ዜና 1፥9፤ እንዲሁም ዘኍ 23፥10 ይመ)። "እንደ ሰማይ ከዋክብት" እና "እንደ ባሕር ዳር አሸዋ" የሚሉትም ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ምሳሌያዊ አነጋገሮች ናቸው (22፥17)።

13፥17 *በርዝመቷም፣ በስፋቷም ተመላለስባት፤* ለመቈጣጠር ወይም በተሰጠው ሥልጣን መሠረት ለመግዛት ሊሆን ይችላል፤ ይህም ተስፋ የተገባላትን ርስት መውረሱን ያመለክታል።

13፥18 *ትልልቅ...ዛፎች፤* የ12፥6 ማብ ይመ። *መምሬ፤* ከአብራም አጋሮች በአንዱ ስም የተሰየመች ከተማ ነች (14፥13 ይመ)። *ኬብሮን፤* ቂርያት አርባቅ ናት (የ23፥2 ማብ ይመ)። *መሠዊያ፤* የ12፥7 ማብ ይመ።

14፥1 አምራፌል፣ የሰናዖር ንጉሥ፤ ታላቁ የባቢሎን ንጉሥ ሐሙራቢን አይደለም። *ኤላም፤* የ10፥22 ማብ ይመ። *ጎይም፤* የዕብራይስጡ ቃል፣ "የአሕዛብ መንግሥታት" የሚል ትርጕም አለው (እንደ ኢሳ 9፥1 ሁሉ)፤ በዚህ ቦታ በስም ደረጃ ገብቶአል።

14፥3 *በጨው ባሕር፤* ሌላ ስሙ ሙት ባሕር ነው፤ ይህ ባሕር፣ ከመቶ ሃያ አምስት እጅ የሚሆን የክሎራይድና የብሮማይድ ጨው ይዘት ሲኖረው፣ ይህም ጨዋማ ይዘቱ በዓለም ላይ በውፍረቱና በብዛቱ ተወዳዳሪ የሌለው አድርጎታል።

14፥6 *የሖር ሰዎች፤* ቀደም ባለው ጊዜ የዋሻ ነዋሪዎች ተደርገው ይታዩ ነበር (በዕብራይስጥ ቋንቋ "ሖር" ማለት ዋሻ ማለት ነው)፤ ሖራውያን ተብለው የሚታወቁና በጥንት ቅርብ ምሥራቅ ተበታትነው ከሚኖሩ ከሴማውያን ወገን እንዳልሆኑ ተረጋግጦአል።

14፥7 *ዓይንሚስፖጥ፤* የቃዴስ ሌላ ስም ሲሆን፣ ትርጕሙም "የፍርድ ምንጭ" ማለት ነው። በዘዳ 32፥51 ላይ መሪባ ቃዴስ ወይም፣ "የቃዴሱ አምባጓሮ" ተብሎ ተጠርቶአል (ዘኍ 27፥14 ይመ)። *ቃዴስ፤* በደቡብ ምዕራብ ኔጌብ ይገኛል (የ12፥9 ማብ ይመ)፤ በኋላ ግን ቃዴስ በርኔ ተብሎአል። *አማሌቃውያን፤* በኔጌብና በሲና ልሳነ ምድር የሚኖሩ ሕዝብ ናቸው። *አሞራውያን፤* የ10፥16 ማብ ይመ።

14፥10 *የቅጥራን ጕድጓዶች፤* አብዛኛውን ጊዜ የአስፋልት ግግር እስከ ዛሬ ድረስ በሙት ባሕር በስተ ደቡብ ጠረፍ አካባቢ ተንጣሎ ይገኛል። *ተራሮች፤* በዓለም ላይ በረባዳነቱ የታወቀው ሙት ባሕር (ከባሕር ወለል በታች 1300 ጫማ) በተራሮች የተከበበ ነው።

14፥12 *ሎጥ፣ ሰዶም ይኖር ስለ ነበር፤* ክፉ በሆኑት የከተማዋ ነዋሪዎች መካከል ይኖር ነበር (2ጴጥ 2፥8 ይመ)። ሎጥ ምንም እንኳ፣ "ጻድቅ" ሰው ቢሆንም፣ አሁን ግን "የዐመፀኞችን በሴሰኛ ድርጊት" (2ጴጥ 2፥7) በሚኖርበት አደገኛ ሁኔታ ውስጥ ገባ።

14፥13 *ዕብራዊ፤* የዕብራውያን አባት የሆነው አብራም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ዕብራዊ በመባል የመጀመሪያው ሰው ነው (በ10፥21 ማብ ላይ የተጠቀሰውን "ዔቤር" ይመ)። ይህ ስያሜ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አብዛኛውን ጊዜ የብሔር ስያሜ ሲሆን፣ አይሁዳዊ (እስራኤላዊ) ያልሆኑ ሕዝቦች እስራኤላውያንን ለማንኳሰስ ይጠቀሙበታል (39፥17 ይመ)። ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ "ሐቢሩ" ወይም "ኢጲሩ" (ዕብራዊ ከሚለው ጋር ተዛማጅነት ሳይኖረው አይቀርም) በመባል የታወቁትን ድኻ፣ ጥገኛና ፈላሽ የሆኑትን ሰዎች ያመለክታል። ስለ እነሱ የተሰጠው ጸያፍ አገላለጽ 'አማርና ደብዳቤዎች' በተባሉት ጽሑፎች (በግብፅ የተገኘ የሸክላ ጽላት ነው) ውስጥ ይገኛል። *መምሬ፤* በአብርሃም አጋሮች ስም የተጠራች ከተማ ናት (13፥18 እና ማብ ይመ)።

14፥14 *በቤቱ ተወልደው አድገው የሠለጠኑ 318 ጦረኞች፤* አብራም ብዙ ሀብት እንደነበረው በግልፅ የሚያመለክት ነው። በዕብራይስጡ የመጽሐፍ ቅዱስ ቅጅ ላይ፣ "የሠለጠኑ ጦረኞች" የሚለው ሐረግ የሚገኘው በዚህ ቦታ ብቻ ነው። ይሁን እንጂ፣ ከዚህ ሐረግ ጋር ተዛማጅነት ያለውና፣ "የታጠቁ አገልጋዮች" የሚል ትርጕም ያለው ሌላ ሐረግ በጥንት ጽሑፎች

ድረስ ገሠገሠ:: [15]አብራም ጠላቶቹን ለማጥ ቃት ሰዎቹን ሌሊቱን በቡድን በቡድን ከፋ ፍሎ ከደማስቆ በስተ ሰሜን እስከሚገኘው እስከ ሖባ ድረስ አሳደዳቸው:: [16]አብራም ጠላት የማረከውን በሙሉ አስጣለ፤ የወንድሙን ልጅ ሎጥን፣ ንብረቱን እንዲሁም ሴቶቹንና ሌሎ ቹን ምርኮኞች አስመለሰ::

[17]አብራም ኮሎዶጎምርንና አብረውት የተ ሰለፉትን ነገሥታት ድል አድርጎ ሲመለስ፣ የሰዶም ንጉሥ፣ "የንጉሥ ሸለቆ" ተብሎ በሚጠ ራው በሴዊ ሸለቆ ሊቀበለው ወጣ::

[18]የልዑል እግዚአብሔር (ኤል-ኤልዮን) ካህን የነ በረው የሳሌም[ረ] ንጉሥ መልከ ጼዴቅም እን ጀራና የወይን ጠጅ ይዞ ወጣ፤ [19]አብራምንም እንዲህ ሲል ባረከው፤

"ሰማይንና ምድርን የፈጠረ[ሰ] ልዑል
እግዚአብሔር (ኤል-ኤልዮን) አብራምን ይባርክ፤
[20]ጠላቶችህን አሳልፎ በእጅህ የሰጠህ፣
ልዑል እግዚአብሔር (ኤል-ኤልዮን)
ይባረክ::"

አብራምም ካመጣው ሁሉ ዐሥራትን ሰጠው::

[21]የሰዶም ንጉሥም አብራምን፣ ሰዎቹን ለእኔ ስጠኝ፤ ንብረቱን ግን ለራስህ አስቀር" አለው::

[22]አብራም ግን ለሰዶም ንጉሥ እንዲህ አለው፤ "ሰማይንና ምድርን ወደ ፈጠረ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ)፣ ወደ ልዑል አምላክ (ኤል-ኤልዮን) እጆቼን እንሥቻለሁ፤ [23]'አብራምን አበለጸግሁት' እንዳትል፣ ብጣሽ ክርም ሆነ የጫማ ማሰሪያ እንኳ ከአንተ አንዳች አል ፈልግም:: [24]ሰዎቹ ከበሉትና ከእኔ ጋር ከሄ ዱት ሰዎች ድርሻ በስተቀር ለራሴ አንዳች ነገር አልቀበልም፤ አውናን፣ ኤስኮልና መምሬ ድርሻቸውን ይውሰዱ::"

እግዚአብሔር ለአብራም የገባው ኪዳን

15 ከዚህም በኋላ፣ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ቃል እንዲህ ሲል በራእይ ወደ አብ ራም መጣ፤

"አብራም ሆይ፤ አትፍራ፤
እኔ ለአንተ ጋሻህ ነኝ፤[ሸ]
ታላቅ ዋጋህም[ቀ] እኔው ነኝ::

[2]አብራምም፣ "*እግዚአብሔር* (ያህ) አምላክ ሆይ፤ ያለ ልጅ የቀረሁ ስለ ሆንሁ፣ የቤቴ ወራሽ[በ] የደማስቆ ሰው ኤሊዔዘር ነው፤ ታዲያ ምን ትሰጠኛለህ?" [3]አንተ ልጆች ስላልሰጠኸኝ፣ ከቤቴ አገልጋይ አንዱ ወራሼ መሆኑ አይ ቀርም" አለው::

[4]በዚህ ጊዜ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ቃል እን ዲህ ሲል መጣለት፤ "ይህ ሰው ወራሽህ አይሆንም፤ ነገር ግን ከአብራክህ የሚከፈል

14፥15 ዘፍ15፥2፤ መሳ7፥16፤2ሳሙ8፥5፤1ነገ20፥34፤2ነገ16፥9፤ኢሳ7፥8፤8፥4፤10፥9፤17፥1፤ኤር49፥23፡27፤ሕዝ27፥18፤ አሞ1፥3-5
14፥16 ቍ11፤ 1ሳሙ30፥8:18
14፥17 ቍ1:10፤ 2ሳሙ18፥18
14፥18 ቍ22፤ዘፍ 3፥19፤መሳ9፥13፤19፥19፤እስ1፥10፤መዝ7፥8:17፤76፥2፤104፥15፤110፥4፤ምሳ31፥6፤ መክ10፥19፤መሐ1፥2፤ዳን7፥27፤ዕብ5፥6፤7፥2:17:21
14፥19 ቍ18:22፤ ዘፍ1፥1፤24፥3፤ኢሱ 2፥11፤መዝ148፥5፤ ማቴ11፥25፤ዕብ7፥6
14፥20 ዘፍ9፥26፤ 24፥27፤28፥22፤ዘዳ 14፥22፤26፥12፤ሉቃ 18፥12፤ዕብ7፥4
14፥21 ቍ10:11
14፥22 ቍ10:18:19፤ዘፀ6፥8፤ዘኍ14፥30፤ዘዳ32፥40፤ነህ9፥15፤ ሕዝ20፥5፤ዳን12፥7፤ ራእ10፥5-6
14፥23 1ሳሙ15፥3:19፤2ነገ5፥16፤አስ 8፥11፤9፥10:15
14፥24 ዘፍ13፥18
15፥1 ዘፍ21፥17፤ 26፥24፤46፥2:3፤ዘፀ 14፥13፤20፥20፤ዘኍ 12፥6፤24፥4፤ዘዳ33፥29፤ሩት1፥20፤ 1ሳሙ15፥10፤2ሳሙ7፥4፤22፥3:31፤1ነገ6፥11፤12፥22፤2ነገ6፥16፤ 2ዜና20፥15:17፤ኢዮ33፥15፤መዝ3፥3፤5፥12፤18፥2:20፤27፥1፤28፥7፤ 33፥20፤37፥25፤58፥11፤84፥11፤119፥114፤144፥2፤ምሳ2፥7፤30፥5፤ ኢሳ3፥10፤7፥4፤41፥10:13-14፤43፥1:5፤ኤር1፥8:13፤ሕዝ3፥16፤ዳን 10፥1፤ሐጌ2፥5 15፥2 ቍ8፤ዘፍ14፥15፤ኢሳ49፥22፤ኤር44፥26፤ሕዝ 5፥11፤16፥48፤ሐሥ7፥5 15፥3 ዘፍ12፥5፤24፥2:34 15፥4 ገላ4፥28

[ሠ]13 ወይም ዘመድ፤ ወይም ጓድ
[ረ]18 ኢየሩሳሌም ናት
[ሰ]19 ወይም በቍ 22 ላይ ያለውንም ጨምሮ ባለቤት ሊሆን ይችላል
[ሸ]1 ወይም ገዥ
[ቀ]1 ወይም ዋጋህም እጅግ ታላቅ ይሆናል
[በ]2 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጕም አይታወቅም

ውስጥ ተጠቅሶ ይገኛል:: *ዳን፤* በሰሜን በኩል የነበረውና በጣም የታወቀው ይህ ከተማ እስከ መሳፍንት ዘመን ድረስ "ዳን" በሚል ስም አልተጠራም (መሳ 18፥19 ይመ):: ይህ ስም በዚህ ቦታ የገ ባው ከሙሴ ዘመን በኋላ በነብሩ አርታኢዎች ሳይሆን አይቀርም::

14፥17 *'የንጉሥ ሸለቆ'፤* በኢየሩሳሌም አቅራቢያ ምናል ባትም በስተ ምሥራቅ በኩል የሚገኝ ሳይሆን አይቀርም (2ሳሙ 18፥18 ይመ)::

14፥18 *ካህን... የሳሌም ንጉሥ መልከ ጼዴቅም፤* ዕብ 7፥1 ይመ:: በጥንት ዘመን በተለይም እስራኤላውያን ባልሆኑ ሕዝቦች መካከል የክህነትና የንጉሥነት ተግባር የሚከናወነው በራሳቸው በካህናትና በነገሥታት ነበር:: "መልከ ጼዴቅ" ማለት "የእኔ ንጉሥ ጻድቅ ነው" ወይም "የጽድቅ ንጉሥ" ማለት ነው (ዕብ 7፥2 ይመ):: "ሳሌም" የሚለውም ቃል "ኢየሩሳሌም" ለሚለው ቃል የገባ ምኅ ጻረ ቃል ነው (መዝ 76፥2 ይመ)፤ "ሰላም" ከሚለው የዕብራይ ስጥ ቃል ጋር ተዛማጅነት አለው (ዕብ 7፥2 ይመ):: የኢየሩሳ ሌም ንጉሥ የነበረው የ"አዶኒጼዴቅ" ስም (ኢሱ 10፥1 ይመ) መልከ ጼዴቅ ከሚለው ስም ጋር በጣም ተመሳሳይ ሲሆን፣ ትር ጕሙም "የእኔ ጌታ ጻድቅ ነው" ወይም "የጽድቅ ጌታ" ማለት ነው:: *እንጀራና የወይን ጠጅ፤* የዘወትር ምግብ በመሆኑ (መሳ 19፥19 ይመ) በአዲስ ኪዳን ካለው የጌታ እራት ሥርዐት ጋር ምንም ዝምድና የለውም:: መልከ ጼዴቅ ምግቡንና መጠጡን ያቀረበው ወዳጅነቱንና እንግዳ ተቀባይነቱን ለመግለጽ ነው::

14፥19 *ሰማይንና ምድርን የፈጠረ፣ ልዑል እግዚአብሔር፤* በጥንት ዘመን "ልዑል"፣ "የሰማይ ጌታ/አምላክ" እና "የምድር ፈጣሪ" የሚሉት የማዕረግ ስሞች ለከነዓናውያን አማልክት ውለው እናገኛለን:: ለአማልክቱ የተሰጠው ስያሜና አማልክቱ የሚገኙበት ቦታ (ኢየሩሳሌም በከነዓን እምብርት/መካከለኛ ክፍል ትገኛለች) እንደሚያመለክቱት፣ መልከ ጼዴቅ ምናልባት የከነዓናውያን ንጉ ሥና ካህን ሳይሆን አይቀርም:: አብራም ግን መልከ ጼዴቅን "ልዑል እግዚአብሔር"፣ "አምላክ" ብሎ በመጥራቱ (ቍ 22) መልከ ጼዴቅ ያውቀው/ያመልከው ስለነበረው እውነተኛውና ብቸ ኛው አምላክ ይመሰክራል::

14፥20 *አብራም ካመጣው ሁሉ ዐሥራትን ሰጠው፤* ምንም እንኳ መልከ ጼዴቅ ስለ እግዚአብሔር ያለው አመለካከት ጕድ ለት ያለበት ቢሆንም፣ አብራም ለመልከ ጼዴቅ ባርኮት የሰጠው ምላሽ እንደሚያመለክተው እርሱ የሚያገለግለውን አምላክ መልከ ጼዴቅም ያገለግለው እንደነበር አብራም ተረድቶአል (ቍ 18 ይመ):: ስለዚህ አብራም በምርኮ ካገኘው ሀብት ዐሥራት አውጥቶ ለልዑል እግዚአብሔር አቀረበ፤ ይህ አንድ ዐሥረኛ የንጉሥ ድርሻ ነው (1ሳሙ 8፥15:17 ይመ):: መልከ ጼዴቅ ሊመጣ ላለው "ታላቅ ሊቀ ካህን" (ዕብ 4፥14) ለኢየሱስ አምሳል እንደ ሆነና የሚመ ጣውም ሊቀ ካህናት፣ ክህነቱ እንደ አሮን የክህነት ሹመት ሳይ ሆን፣ እንደ መልከ ጼዴቅ የክህነት ሹመት መሆኑን የሚያመ ለክት ነው (ዕብ 7፥11፤ መዝ 110፥4 ይመ)::

14፥22 *እጆቼን እንሥቻለሁ፤* በጥንት ዘመን መሐላ ሲደ ረግ እጅን ማንሣት የተለመደ ወግ ነው (ዘዳ 32፥40፤ ራእ 10፥5-6 ይመ)::

14፥23 *ከአንተ አንዳች አልፈልግም፤* ከ2ነገ 5፥16 ጋር ያነጻ ጽሩ:: አብራም ከእግዚአብሔር በቀር የማንም ባለ ዕዳና ባሪያ እንዳይሆን ቍርጥ አቋም ወሰደ:: እንዲህ ባያደርግ ኖሮ ይህ የከ ነዓን ንጉሥ የአብራም ንጉሥ ነኝ ሊል ይችል ነበር::

15፥1 *እኔ ለአንተ ጋሻህ ነኝ፤* በዚህ ቦታ "ጋሻህ" ወይም "ጌታህ" ማለት ነው አማርኛ ትርጕሙን ይመ፤ ይህም የአብራም ንጉሥ እግዚአብሔር እንደ ሆነ ያሳያል:: በሌሎች ቦታዎች ላይ ንጉሥ በሚለው ምትክ "ጋሻ" የሚለው ቃል ገብቶ ይገኛል (ዘዳ 33፥29፤ 2ሳሙ 22:3 መዝ 7፥10፤ 84፥9):: *ታላቅ ዋጋህም እኔው ነኝ፤* አብራም ባለጸጋ ሰው ቢሆንም (13፥2)፣ የአብራም ትልቁ ሀብት እግዚአብሔር ብቻ ነው (ከዘዳ 10፥9 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥2 *የደማስቆ ሰው ኤሊዔዘር፤* አብራም ከካራን ተነሥቶ ወደ ደቡብ በሄደ ጊዜ ያገኘው አገልጋይ ሳይሆን አይቀርም (12፥5 ይመ):: ምናልባትም ስሙ ያልተጠቀሰ፣ "የንብረቱ ሁሉ ኀላፊ አገልጋይ" የተባለው (24፥2) ይኸው ሰው ሊሆን ይችላል::

15፥3-4 በጤግሮስ ወንዝ ኪርኩክ አቅራቢያ ኑዚ ተብሎ በሚ ጠራውና በሌሎች ቦታዎች የተገኙ ጥንታዊ መዛግብት እንደሚያ መለክቱት፣ ልጅ የሌለው አንድ ሰው ከወንድ ባሪያዎቹ መካከል አንዱን እንደ ልጁ ሊያሳድገውና ወራሹም ሊያደርገው ይችላል::

ልጅ ወራሽህ ይሆናል።" [5]ወደ ውጪም አውጥቶ፣ "ቀና ብለህ ወደ ሰማይ ተመልከት፤ እስቲ መቍጠር ከቻልህ፣ ከዋክብቱን ቍጠራቸው፤ ዘርህም እንዲሁ ይበዛል" አለው።

[6]አብራም እግዚአብሔርን (ያህዌ) አመነ፤ እርሱም ጽድቅ አድርጎ ቈጠረለት።

[7]ደግሞም እግዚአብሔር፣ "ይህችን ምድር ላወርስህ፣ ከከለዳውያን ምድር፣ ከዑር ያወጣሁህ እግዚአብሔር (ያህዌ) እኔ ነኝ" አለው።

[8]አብራምም፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) አምላክ ሆይ፤ ይህችን ምድር እንደምወርሳት በምን ዐውቃለሁ?" አለ።

[9]እግዚአብሔርም (ያህዌ) "እያንዳንዳቸው ሦስት ዓመት የሆናቸው አንዲት ጊደር፣ አንድ ፍየልና አንድ በግ፣ በተጨማሪም አንድ ዋኖስና አንድ ርግብ አብረህ አቅርብልኝ" አለው።

[10]አብራምም እነዚህን ሁሉ አቀረበለት፤ ቈርጦም ሁለት ቦታ ከከፈላቸው በኋላ፣ እያንዳንዱን ክፍል በሌላው ወገን ትይዩ አስቀመጠ፤ ዋኖሷንና ርግቧን ግን ለሁለት አልከፈላቸውም። [11]አሞሮችም ሥጋውን ለመብላት ወረዱ፤ አብራም ግን አባረራቸው።

[12]ፀሓይ ልትገባ ስትል አብራም እንቅልፍ ወሰደው፤ የሚያስፈራም ድቅድቅ ጨለማ መጣበት። [13]እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዲህ አለው፤ "ዘርህ በባዕድ አገር ስደተኛ እንደሚሆን በእርግጥ ዕወቅ፤ አራት መቶ ዓመትም በባርነት ተረግጦ ይገዛል። [14]ነገር ግን በባርነት የሚገዛቸውን ሕዝብ እፈርድበታለሁ፤ ከዚያም ብዙ ሀብት ይዘው ይወጣሉ። [15]አንተ ግን ወደ አባቶችህ በሰላም ትሄዳለህ፤ ዕድሜም ጠግበህ ወደ መቃብር ትወርዳለህ፤ [16]በአራተኛውም ትውልድ ዘርህ ወደዚህ ምድር ይመለሳል፤ የአሞራውያን ኀጢአት ገና ጽዋው አልሞላምና።"

[17]ፀሓይ ጠልቃ ከጨለመ በኋላ የምድጃ ጢስና የሚንበለበል ፋና ታየ፤ በተከፈለውም ሥጋ መካከል ዐለፈ። [18]በዚያ ዕለት እግዚአብሔር (ያህዌ) ለአብራም እንዲህ ሲል ኪዳን ገባለት፤ "ከግብፅ ወንዝ[ሠ] ጀምሮ እስከ ታላቁ የኤፍራጥስ ወንዝ ድረስ ያለውን ምድር ለዘርህ እሰጣለሁ፤ [19]የምሰጣቸውም የቄናውያንን፣ የቄኔዛውያንን፣ የቃድሞናውያንን፣

15፥5 ዘፍ12፥2፤ኢዮ11፥8፤35፥5፤መዝ8፥3፤ 147፥4፤ኤር30፥19፤33፥22፤ሮሜ4፥18፤ዕብ11፥12
15፥6 መዝ106፥31፤ሮሜ4፥3:20-24፤ገላ3፥6፤ያዕ2፥23
15፥7 ዘፍ11፥28፤12፥1፤13፥17፤17፥8፤28፥4፤35፥12፤48፥4፤ዘፀ6፥8፤20፥2፤ዘዳ9፥5፤ሐሥ7፥3:4፤ዕብ11፥8
15፥8 ቍ2፤ዘዳ12፥20፤19፥8፤ሉቃ1፥18
15፥9 1ሳሙ1፥24፤ዘሌ1፥14፤5፥7:11፤12፥8፤ዘኍ19፥2፤ዘዳ21፥3፤ሆሴ4፥16፤አሞ4፥1
15፥10 ቍ17፤ዘሌ1፥17፤5፥8፤ኤር34፥18
15፥11 ዘዳ28፥26፤ኤር7፥33
15፥12 ዘፍ2፥21
15፥13 ቍ16፤ዘፀ1፥11፤3፥7፤5፥6:10-14:18፤6፥5፤12፥40፤ዘኍ20፥15፤ዘዳ5፥15፤12፥40፤ኢዮ3፥18፤ሐሥ7፥16:17፤ገላ3፥17
15፥14 ዘፍ50፥24፤ዘፀ3፥8፤6፥6-8፤12፥25:32-8፤ዘኍ10፥29፤ኢሱ1፥2፤ሐሥ7፥7
15፥15 ዘፍ25፥8፤35፥29፤47፥30፤49፥29፤ዘፀ23፥26፤ዘዳ31፥16፤34፥7፤ኢሱ14፥11፤መሳ8፥32፤2ሳሙ7፥12፤1ነገ1፥21፤1ዜና29፥28፤ኢዮ5፥26፤21፥23፤42፥17፤መዝ49፥19፤91፥16፤ምሳ3፥16፤9፥11፤ኢሳ65፥20
15፥16 ቍ13፤ዘፍ28፥15፤46፥4፤48፥21፤50፥24፤ዘፀ3፥8:17፤12፥40፤ዘሌ18፥28፤ኢሱ13፥4፤መሳ10፥11፤1ነገ21፥26፤2ነገ16፥3፤21፥11፤ሕዝ16፥3
15፥17 ቍ10፤መሳ7፥16:20፤15፥4:5
15፥18 ዘፍ12፥7፤17፥2:4:7፤ዘፀ6፥4፤34፥10:27፤ዘኍ34፥5፤1ዜና16፥16፤ኢሱ15፥4:47፤1ነገ8፥65፤2ነገ24፥7፤2ዜና7፥8፤መዝ105፥9፤ኢሳ27፥12፤ኤር37፥5፤46፥2፤ሰቆ4፥17፤ሕዝ30፥22፤47፥19፤2፥14
15፥19 ዘኍ24፥21፤መሳ1፥16፤4፥11:17፤5፥24፤1ሳሙ15፥6፤27፥10፤30፥29፤1ዜና2፥55

ሠ18 ወይም ደረቅ ወንዝ

አብራም ኤሊዔዘርን እንደ ልጁ አድርጎ ለማሳደግ ቀደም ብሎ ሳያስብበት ወይም ልጁ ሳያደርገው አይቀርም።

15፥5 *እስቲ መቍጠር ከቻልህ፣ ከዋክብቱን ቍጠራቸው፤* 22፥17 ይመ። በቅርብ ምሥራቅ አገሮች፣ በሌሊት ከ8000 ከዋክብት በላይ በግልጽ ይታያሉ። *ዘርህም እንዲሁ ይበዛል፤* ይህ ቃል ኪዳን በመጀመሪያ የተፈጸመው በግብፅ ነበር (ዘፀ 1፤ ዘዳ 1፥10፤ ዕብ 11፥12 ይመ)። የክርስቶስ የሆኑት ሁሉ የአብራም ልጆች ናቸው (ገላ 3፥29 ይመ)።

15፥6፤ አብራም "ለሚያምኑ... የሁሉ አባት" ነው (ሮሜ 4፥11)፤ ይህ ጥቅስ እግዚአብሔር የሰጠውን ተስፋ በእምነት መቀበልን አስመልክቶ የሚናገር የመጀመሪያ ጥቅስ ነው። ከዚህ በተጨማሪ፣ እግዚአብሔር ከቸርነቱ የተነሣ እርሱ የተናገረውን ቃል በእምነት ለሚቀበል ሁሉ እምነቱን ጽድቅ አድርጐ እንደሚቈጥርለት የሚያስተምር ጥቅስ ነው (ዕብ 11፡7)።

15፥7 *ከዑር ያወጣሁህ እግዚአብሔር እኔ ነኝ፤* የጥንት ንጉሣዊ ቃል ኪዳን አብዛኛውን ጊዜ የሚጀምረው፣ (1) ንጉሡ የራሱን ማንነት በማስታወቅና (2) በአጭር ታሪካዊ መግቢያ ነው፤ ይህም በዚሁ ክፍል ላይ ተመልክቶአል (ዘፀ 20፥2 ይመ)።

15፥8 *በምን ዐውቃለሁ?፤* ከሉቃ 1፥18 ጋር ያነጻጽሩ። አብራም ወንድ ልጅ እንደሚወልድ የተገባለትን ተስፋ አምኖአል፤ ነገር ግን ምድሪቱን እንደሚወርስ ለተገባለት ተስፋ ማረጋገጫ ጠየቀ።

15፥9 *ሦስት ዓመት የሆናቸው፤* ለመሥዋዕት የሚቀርቡ እንስሳት ዕድሜያቸው ቢያንስ ሦስት ዓመት መሆን አለበት። (1ሳሙ 1፥24 ይመ)።

15፥10 *ዋኖሷንና ርግቧን ግን ለሁለት አልከፈላቸውም፤* እጅግ ትንንሽ ከመሆናቸው የተነሣ ሊሆን ይችላል (ዘሌ 1፥17 ይመ)።

15፥13 *በባዕድ አገር፤* ግብፅ ናት (46፥3-4 ይመ)። *አራት መቶ ዓመት፤* ጥቅል ቍጥር ነው፤ በዘፀ 12፥40 ላይ እንደተገለጸው የእስራኤል ሕዝብ በግብፅ የቆየው ለ430 ዓመት ያህል ነበር።

15፥15፤ በዚህ ክፍል ላይ የተሰጠው ተስፋ በ25፥8 ላይ እንደ ተፈጸመ ተጽፎአል።

15፥16 *በአራተኛውም ትውልድ፤* ከ400 ዓመት በኋላ ማለት ነው (ቍ 13 ይመ)። "አንድ ትውልድ" የሚባለው አንድ ሰው የመጀመሪያ ልጁን እስከሚወልድበት ጊዜ ድረስ ያለው ዘመን ነው፤ አብራምን በተመለከተ ግን አንድ ትውልድ 100 ዓመት ነው (21፥5 ይመ)። *የአሞራውያን ኀጢአት ገና ጽዋው አልሞላምና፤* የከነዓን ሃይማኖቶች የቱን ያህል በኀጢአት የተበከሉ እንደነበሩ በሰሜን ሶሪያ ጠረፍ፣ ራስ ሻምራ (በጥንት ኡጋሪት) በተባለው ቦታ ከ1929 ወዲህ በሥነ ቅርስ ጥናት የተገኙ ጥንታዊ መዛግብቶችና የራሳቸው የከነዓናውያን የታሪካዊ ሥነ ጽሑፎች አረጋግጠዋል። እነዚህ ሕዝቦች ጣዖት አምላኪዎች ከመሆናቸውም በላይ ሕፃናትን መሠዋት፣ ጣዖትን ማምለክና መናፍስትን መጥራት በአምልኮ ሥርዐቶቻቸው ላይ የሚገኙ ልማዶች ናቸው (ከዘዳ 18፥9-12 ጋር ያነጻጽሩ)። እግዚአብሔር ግን እንዲህ የረከሱ ከነዓናውያንን እንኳ ይታገሣቸው ነበር።

15፥17 *የምድጃ ጢስና የሚንበለበል ፋና ታየ፤* የእግዚአብሔርን መገኘት የሚያስታውቅ ምልክት ነው (ዘፀ 3፥2፤ 14፥24፤ 19፥18፤ 1ነገ 18፥38፤ ሐሥ 2፥3-4 ይመ)። *በተከፈለውም ሥጋ መካከል ዐለፈ፤* በታረዱት እንስሳት ሥጋ መካከል ማለት ነው (ቍ 10)። በጥንት ዘመን፣ ቃል ኪዳን የተጋቡ ሁለት ወገኖች የተጋቡትን ቃል ኪዳን በሕይወት ዘመናቸው ሁሉ የሚያከብሩ መሆናቸውን የሚያረጋግጡት አንድ እንስሳ ዐርደው፣ ሥጋውን ከቈራረጡ በኋላ የተቈራረጠውን ሥጋ በግራና በቀኝ አስቀምጠው በመካከሉ በማለፍ ነው (ኤር 34፥18-19 ይመ)። ይህ ጥንታዊ ልማድ የሚያመለክተው፣ "የገባሁትን ቃል ኪዳንና መሐላ ባልጠብቅ በእንስሳቱ ላይ የደረሰው በእኔም ላይ ይድረስ" በማለት በራስ ላይ መርገምንና መኰነንን መጥራት ነው። እግዚአብሔር የአብራምን እምነት ጽድቅ አድርጐ ከቈጠረለት በኋላ፣ ከቸርነቱ የተነሣ አብራም ቃል ስለተገባለት ምድር ከእርሱ የሚፈልገውን ማረጋገጫ ሰጠው። እግዚአብሔር ለኖኅ ተስፋን መሠረት ያደረገ ቃል ኪዳን እንደገባለት ሁሉ፣ ለአብራምም እንዲሁ አደረገ (9፥9 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም "በብሉይ ኪዳን የተደረጉ/የተገቡ ዋና ዋና ኪዳኖች" የሚለውን ሰንጠረዥ በገጽ 18 ላይ ይመ)።

15፥18 *ኪዳን ገባለት፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ቃል ኪዳን ከፈለለት/ቈጠረለት" ማለት ሲሆን፣ የሚያመለክተውም ሁለት ቃል ኪዳን ተጋቢዎች የሚያርዱትን እንስሳ ነው (ይኸው የዕብራይስጥ ግስ በኤር 34፥18 ላይ "የገቡትን" እና "ከፍለው" ተብሎ ተተርጕሞአል)። *ከግብፅ ወንዝ፤* ከሲና በስተ ሰሜን ምሥራቅ በኩል የሚገኘውና በአሁኑ ወቅት ዋዲ ኤል-አሪሽ ተብሎ የሚጠራው ሳይሆን አይቀርም። *ምድር... እሰጣለሁ፤* እግዚአብሔር ይህን ኪዳን በኢያሱ በኩል ፈጽሞአል (ኢሱ 1፥2-9፤ 21፥43፤ እንዲሁም 1ነገ 4፥20-21 ይመ)።

15፥19-21፤ ተመሳሳይ የዐሥር ሕዝቦች ዝርዝር በ10፥15-18

[20]የኬጢያውያንን፣ የፌርዛውያንን፣ የራፋይምን፣ የአሞራውያንን፣ የከነዓናውያንን፣ የጌርጌሳውያንንና የኢያቡሳውያንን ምድር ነው።"

አጋርና እስማኤል

16 የአብራም ሚስት ሦራ፣ ልጆች አልወለደችለትም ነበር፤ እርሷም አጋር የምትባል ግብፃዊት አገልጋይ ነበረቻት። [2]አብራምንም፣ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ልጅ እንዳልወልድ አድርጎኛል። ምናልባት በእርሷ በኩል ልጆች አገኝ እንደሆን ሄደህ ከአገልጋዬ ጋር ተኛ" አለችው።

አብራምም ሦራ ባለችው ተስማማ። [3]አብራም በከነዓን ምድር ዐሥር ዓመት ከኖረ በኋላ ሚስቱ ሦራ ግብፃዊት አገልጋይዋን አጋርን ሚስት እንድትሆነው ለባሏ ሰጠችው። [4]አብራምም ከአጋር ጋር ተኛ፤ እርሷም ፀነሰች።

አጋርም ነፍሰ ጡር መሆኗን ባወቀች ጊዜ እመቤቷን መናቅ ጀመረች። [5]ሦራም አብራምን፣ "ለደረሰብኝ በደል ተጠያቂው አንተ ነህ፤ አገልጋዬ ዕቅፍህ ውስጥ እንድትገባ እኔው ሰጠሁህ፤ አሁን ግን ይኸው ማርገዟን ስታውቅ ትንቀኝ ጀመር፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በአንተና በእኔ መካከል ይፍረድ" አለችው።

[6]አብራምም፣ "አገልጋይሽ እንደሆነች በእጅሽ ውስጥ ናት፤ የፈለግሽውን አድርጊባት" አላት። ከዚያም ሦራ ስላሠቃየቻት አጋር ጥላት ኰበለለች።

[7]*የእግዚአብሔር* (ያህዌ) መልአክ አጋርን በአንድ የውሃ ምንጭ አጠገብ በምድረ በዳ አገኛት፤ ምንጩም ወደ ሱር በሚወስደው መንገድ ዳር ነበር። [8]መልአኩም፣ "የሦራ አገልጋይ አጋር ሆይ፤ ከየት መጣሽ? ወዴትስ ትሄጃለሽ?" አላት፤

እርሷም፣ "ከእመቤቴ ከሦራ ኰብልዬ መምጣቴ ነው" ብላ መለሰች።

[9]*የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) መልአክ፣ "ወደ እመቤትሽ ተመለሽ፤ ለእርሷም ተገዥላት" አላት። [10]ደግሞም መልአኩ፣ "ዘርሽን እጅግ አበዛለሁ፤ ከብዛቱም የተነሣ ሊቈጠር አይችልም" አላት።

[11]*የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) መልአክ በተጨማሪ እንዲህ አላት፤

"እነሆ፤ ፀንሰሻል፤
ወንድ ልጅ ትወልጃለሽ፤
እግዚአብሔር (ያህዌ) ችግርሽን ተመልክቶአል፤
ስሙን እስማኤል[a] ትዪዋለሽ።
[12]እርሱም እንደ ዱር አህያ ይሆናል፤
እጁንም ባገኘው ሰው ሁሉ ላይ ያነሣል፤
ያገኘውም ሁሉ እጁን ያነሣበታል፤
ከወንድሞቹ ሁሉ ጋር እንደ ተጣላ
ይኖራል።"[b]

[13]እርሷም ያናገራትን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ)፣ ኤልሮኢ ብላ ጠራችው፤ ምክንያቱም "የሚያየኝን አሁን አየሁት"[c] ብላ ነበርና። [14]ከዚህ የተነሣ የዚያ ምንጭ ስም፣ "ብኤርለሃይሮኢ"[d] ተብሎ ተጠራ፤ እስካሁንም በቃዴስና በባሬድ

15፥20 ዘፍ10፥15፤ 13፥7፤14፥5፤ዘዳ7፥1
15፥21 ዘፍ10፥16፤ ኢሱ3፥10፤24፥11፤ ነህ9፥8
16፥1 ቍ3-4:8:15፤ ዘፍ11፥29:30፤21፥14፤24፥61፤25፥12፤27-61፤29፥24፤29፤31፥33፤46፥18፤ሉቃ1፥7:36፤ገላ4፥24-25
16፥2 ዘፍ19፥32፤ 29፥31፤30፥2-4:9-10
16፥3 ዘፍ12፥4:5
16፥4 ቍ1፤ዘፍ30፥1፤1ሳሙ1፥6
16፥5 ዘፍ31፥53፤ዘፀ5፥21፤መሳ11፥27፤ 1ሳሙ24፥12:15፤ 26፥10:23፤መዝ50፥6፤75፥7
16፥6 ዘፍ31፥50፤ ኢሱ9፥25
16፥7 ቍ11:14፤ ዘፍ20፥1፤21፥17:19፤22፥11:15፤24፥7:40፤25፥18፤31፥11፤48፥16፤ዘፀ2፥14፤19፥15፤22፤23፥20:23፤32፥34፤33፥2፤ዘኍ22፥22፤መሳ2፥1፤6፥11፤13፥3፤1ሳሙ15፥7፤27፥8፤2ሳሙ24፥16፤1ነገ19፥5፤2ነገ1፥3፤19፥35፤መዝ34፥7፤ዘካ1፥11፤ሐሥ5፥19
16፥8 ቍ1፤ዘፍ3፥9
16፥10 ዘፍ13፥16
16፥11 ቍ7፤ዘፍ3፥15፤12፥2-3፤17፥19፤18፥19፤21፥13፤29፥32፤31፥42፤37፥25:28፤39፥1፤ዘፀ2፥24፤3፥7:9፤4፥31፤ዘኍ20፥16፤ዘዳ26፥7፤ነህ9፥7፤ ኢሱ44፥1፤መሳ8፥24፤1ሳሙ9፥16፤አሞ3፥2፤ማቴ1፥21፤ሉቃ1፥13:31፤ሐሥ5፥19
16፥12 ዘፍ25፥18፤ኢዮ6፥5፤11፥12፤24፥5፤39፥5፤መዝ104፥11፤ኤር2፥24፤ሆሴ8፥9
16፥13 ዘፍ32፥30፤33፥10፤ዘፀ24፥10፤33፥20:23፤ዘኍ12፥8፤መሳ6፥22፤13፥22፤መዝ139፥1-12፤ኢሳ6፥5
16፥14 ቍ7፤ዘፍ14፥7፤24፥62፤25፥11

[a]11 *እስማኤል ማለት እግዚአብሔር ይሰማል ማለት ነው*
[b]12 *ወይም በስተ ምሥራቅ ይኖራል* [c]13 *ወይም በኋላዬ አየሁት*
[d]14 *ብኤርለሃይሮኢ ማለት የሚያየኝ 'የሕያው' ምንጭ ማለት ነው*

ላይ ይገኛል (*ያንኑ ማብ ይመ*)። ዐሥር ቍጥር ፍጹምነትን ያመለክታል።

16፥1 *ልጆች አልወለደችለትም፤* የ11፥30 ማብ ይመ። *ግብፃዊት፤* አጋር የተገኘችው አብራምና ሦራ በግብፅ በነበሩበት ወቅት ሳይሆን አይቀርም (12፥10-20 ይመ)።

16፥2 *እግዚአብሔር ልጅ እንዳልወልድ አድርጎኛል፤* እግዚአብሔር በ15፥4 ላይ ለአብራም ከተገለጠለት ወዲህ ጥቂት ጊዜ አልፎአል፤ ሦራም ትዕግሥት በማጣቷ እግዚአብሔር የተስፋ ቃሉን እንዳጠፈ ያሰበች መሆኑን ትጠቍማለች። *ሄደህ ከአገልጋዬ ጋር፤* ወራሽ ወንድ ልጆችን በዚህ ዐይነት መንገድ ማግኘት በጥንት ዘመን የነበረ ልማድ ሲሆን፣ ይህም ሐሙራቢ በቀረጸው በአሦራውያን የጋብቻ ውልና በኑዚ ጽላቶች ላይ በግልፅ ተጠቅሶ ይገኛል (የ15፥3-4 ማብ ይመ)። ሦራ የመካንነቷን ችግር በራሷ መንገድ ለመፍታት ሞከረች።

16፥3 *ዐሥር ዓመት፤* በዚህ ጊዜ የአብራም ዕድሜ ሰማንያ አምስት ዓመት ነበር (12፥4፤ 16፥16 ይመ)።

16፥4 *እመቤቷን መናቅ፤* ፍናናም እንደዚሁ ሐናን ንቃት ነበር (1ሳሙ 1፥6 ይመ)።

16፥5 *እግዚአብሔር በአንተና በእኔ መካከል ይፍረድ፤* የጥላቻ ወይም የጥርጥር አገላለጽ ነው (31፥53 ይመ፤ እንዲሁም 31፥49 ይመ)።

16፥7 *የእግዚአብሔር መልአክ፤* የእግዚአብሔር መልአክ፣ በእግዚአብሔር ሆኖ የተናገረው በአንደኛ መደብ ነጠላ ቍጥር (ቍ 10) በመሆኑና አጋርም፣ "ያናገራትን እግዚአብሔርን ኤልሮኢ ብላ ጠራችው" (ቍ 13) ስለሚል፣ ይህ መልአክ ባንድ ወገን ከጌታ የሚለይ ቢሆንም (ምክንያቱም መልአክተኛ ተብሎ ተጠርቶአል፤ "መልአክ" ለሚለው የዕብራይስጡ ፍች፣ "መልእክተኛ" ማለት ነው) ከጌታ ጋር የሚመሳሰል ይመስላል። እንዲህ ያለውን ልዩነትና ተመሳሳይነት በ19፥1:21፤ 31፥11:13፤ ዘፀ 3፥2:4፤ መሳ 2፥1-5፤ 6፥11-12:14፤ 13፥3:6:8-11:13:15-17:20-23፤ ዘካ 3፥1-6፤12፥8 ላይ ይመ። በክርስቲያኖች ትውፊታዊ አተረጓጐም መሠረት፣ ይህ "መልአክ" ሥጋ ከመሆኑ በፊት የእግዚአብሔር መልእክተኛና አገልጋይ ሆኖ የተገለጠው/የታየው ክርስቶስ ነው። ይሁን እንጂ፣ መልአኩ የእግዚአብሔር ልዩ መልእክተኛ በመሆን እግዚአብሔርን ወክሎና የእርሱንም ሥልጣን ይዞ በላከው ስም (ይህ ከላከው ጋር ያመሳስለዋል) ተናግሮ ሊሆን ይችላል (በተለይ 19፥21 ይመ፤ ከ18፥2:22፤ 19፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። እንግዲህ "ይህ መልአክ" የሥላሴ ሁለተኛው አካል ይሁን ወይም አይሁን እርግጠኛ መሆን አይቻልም። *ሱር፤* ከግብፅ በስተ ምሥራቅ ይገኛል (25፥18፤ 1ሳሙ 15፥7 ይመ)።

16፥8 *ከእመቤቴ... ኰብልዬ፤* አጋር ወዴት እንደምትሄድ በትክክል ካለማወቅ የተነሣ፣ መልአኩ ካቀረበላት ጥያቄዎች መካከል የመጀመሪያውን ብቻ መለሰችለት።

16፥10፤ ይህ የተስፋ ቃል በ17፥20 ላይ እንደ ገና የተረጋገጠ ሲሆን፣ በ25፥13-16 ላይ ደግሞ ተፈጽሞአል።

16፥11 *እስማኤል፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ይህ አብራምና ሦራ በአጋር ላይ የፈጸሙትን ክፋት እግዚአብሔር አይቶ ምላሽ መስጠቱን የሚያመለክት ነው።

16፥12 *እንደ ዱር አህያ፤* እስማኤል እንደ ዱር አህያ ከሰው ተለይቶ በየምድረ በዳው ይቅበዘበዛል (ኢዮ 24፥5፤ ሆሴ 8፥9 ይመ)። *እንደ ተጣላ፤* በሦራና በአጋር መካከል (ቍ 4-6 ይመ) የነበረው ጠላትነት ወደ ዘሮቻቸው ተላለፈ (25፥18 ይመ)።

16፥13 *"የሚያየኝን አሁን አየሁት"፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ከዘፀ 33፥23 ጋር ያነጻጽሩ። በጥንት ዘመን እግዚአብሔርን ማየት ሞትን ያመጣል ተብሎ ይታመን ነበር (32፥30፤ ዘፀ 33፥20 ይመ)።

16፥14 *"ብኤርለሃይሮኢ"፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ለዚህ ቃል አማራጭ ሌላው ትርጓሜ፣ "ሕያው የሆነውና የሚያየኝ አምላክ" የሚለው ነው። *በቃዴስ፤* የ14፥7 ማብ ይመ።

መካከል ይገኛል።

15አጋር ለአብራም ወንድ ልጅ ወለደች ለት፤ አብራምም ስሙን እስማኤል ብሎ ጠራው። 16አብራም፣ አጋር እስማኤልን በወ ለደች ጊዜ ዕድሜው 86 ዓመት ነበር።

የግዝረት ኪዳን

17 አብራም ዕድሜው 99 ዓመት በሆነ ጊዜ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ተገልጦ ለት እንዲህ አለው፤ "እኔ ኤልሻዳይ"[ፕ] ነኝ፤ በፊቴ ተመላለስ፤ ነቀፋም አይኑርብህ፤ 2በእ ኔና በአንተ መካከል የተመሠረተውን ኪዳን አጸናለሁ፤ ዘርህንም እጅግ አበዛለሁ።"

3አብራም በግንባሩ መሬት ላይ ተደፋ፤ እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) እንዲህ አለው፤ 4"እነሆ፤ የምገባልህ ኪዳን ይህ ነው፤ የብዙ ሕዝቦች አባት ትሆናለህ። 5ከእንግዲህ ወዲያ ስምህ አብራም[ሀ] መባሉ ቀርቶ አብርሃም ይሆናል፤ የብዙ ሕዝቦች አባት አድርጌሃለሁና። 6ዘር ህን እጅግ አበዛለሁ፤ ብዙ ሕዝብም አደር ግሃለሁ፤ ነገሥታትም ከአንተ ይወጣሉ። 7በእ ኔና በአንተ፣ ከአንተም በኋላ ከዘርህ ጋር ከትውልድ እስከ ትውልድ የዘላለም ኪዳኔን እመሠርታለሁ፤ በዚህም የአንተና ከአንተም በኋላ የዘርህ አምላክ (ኤሎሂም) እሆናለሁ። 8ይህ ችን አሁን በእንግድነት የምትኖርባትን የከ ነዓንን ምድር በሙሉ ለአንተና ከአንተም በኋላ ለዘርህ ለዘላለም ርስት አድርጌ እሰ ጣለሁ፤ አምላካቸውም (ኤሎሂም) እሆናለሁ።"

9ከዚያም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) አብርሃምን እን ዲህ አለው፤ "በአንተም በኩል፣ አንተና ከአ ንተ በኋላ የሚመጣው ዘርህ ከትውልድ እስከ ትውልድ ኪዳኔን ትጠብቃላችሁ። 10አንተና ከአንተም በኋላ የሚመጣው ዘርህ የምትጠ ብቁት ኪዳን ይህ ነው፤ በመካከላችሁ ያለ ወንድ ሁሉ ይገረዝ። 11ስለዚህ ሁላችሁም ሸለ ፈታችሁን ትገረዛላችሁ፤ ይህም በእኔና በእናንተ

16፥15 ቊ1፤ዘፍ 17፥18፤21፥9፤25፥12፤28፥9፤ገላ4፥22
16፥16 ዘፍ12፥4
17፥1 ዘፍ5፥22፤12፥4:7፤20፥5፤28፥3፤35፥11፤43፥14፤48፥3፤49፥25፤ዘፀ6፥3፤ዘዳ18፥13፤ሩት1፥20፤1ነገ3፥6፤9፥4፤ኢዮ1፥1፤5፥17፤6፥4:14፤22፥21፤33፥16:19፤መዝ15፥2፤18+23፤78፥72፤101+2፤ኢሳ13፥6፤ሚክ6፥9፤ኢል1፥15
17፥2 ዘፍ12፥2፤15፥8፤22፥16-18
17፥3 ቊ17፤ዘፍ18፥2፤19፥1፤33፥3፤ዘፀ18፥7፤ዘኍ14፥5፤ኢሱ5፥14፤7፥6፤መሳ13፥20፤ሕዝ1፥28፤3፥23
17፥4 ቊ16፤ዘፍ12፥2፤15፥18፤25፥23
17፥5 ቊ15፤ዘፍ32፥28፤35፥10፤37፥3:13፤43፥6፤46፥2፤1ነገ18፥31፤2ነገ17፥34፤1ዜና1፥34፤ነህ9፥7፤ኢሳ48፥1፤ዮሐ1፥42፤ሮሜ4፥17
17፥6 ቊ16:19፤ ዘፍ1፥28፤18፥10፤21፥1፤22፥17፤26፥22፤28፥3፤35፥11፤36፥31፤41፥52፤47፥27፤48፥4፤49፥22፤ዘሌ26፥9፤ዘዳ7፥13፤ኢሳ51፥2፤ማቴ1፥6
17፥7 ዘፍ6፥18፤9፥16፤15፥18፤ዘፀ7፥20፥2፤29፥45:46፤ዘሌ11፥44-45፤18፥2፤22፥33፤25፥38፤26፥9:12:15:45፤ዘኍ15፥41፤ዘዳ4፥20፤7፥6:21፤29፥13፤2ሳሙ7፥24፤ኤር14፥9፤ሮሜ9፥8፤ገላ3፥16፤ዕብ13፥20፤ ራእ21፥7 17፥8 ቊ7፤ዘፍ10፥19፤12፥7፤15፥7፤23፥4፤28፥4፤35፥27፤37፥1፤ዘፀ6፥4፤1ዜና29፥15፤ኤር31፥1 17፥9 ዘፍ18፥19፤22፥18፤ዘፀ19፥5፤ዘዳ5፥2 17፥10 ቊ23፤ዘፍ21፥4፤ዘሌ12፥3፤ኢሱ5፥2:5:7፤ዮሐ7፥22፤ሐሥ7፥8፤ሮሜ4፥11 17፥11 ዘፍ9፥12፤ዘፀ2፥48፤ዘዳ10፥16፤ሮሜ4፥11

ፕ1 *ሁሉን የሚገዛ ማለት ነው*
ሀ5 *አብራም ማለት የከበረ አባት ማለት ነው*

17፥1 ዕድሜው 99 ዓመት በሆነ ጊዜ! በዚህ ወቅት እስ ማኤል ከተወለደ ዐሥራ ሦስት ዓመት ዐልፎት ነበር (16፥16፤ 17፥24-25 ይመ)። ***ተገለጠለት!*** የ12፥7 ማብ ይመ። ***እኔ... ነኝ!*** የ15፥7 ማብ ይመ። ***ኤልሻዳይ!*** ቃሉ በዕብራይስጥ ሁሉን ቻይ አምላክ ማለት ነው፤ ምናልባት፣ "ተራራው አምላክ" የሚል ትርጒም ሳይኖረው (ይህም የማይታየውን የእግዚአብሔርን ኀይል ወይም ተራሮች የእግዚአብሔር መኖሪያ መሆናቸውን ምሳሌያዊ በሆነ መንገድ የሚገልጽ ሊሆን ይችላል) አይቀርም (መዝ 121፥1 ይመ)። ይህ ስም እግዚአብሔር ራሱን ለእስራኤል ርእሳን አበው የገለጠበት ልዩ ስም ነው (ዘፀ 6፥3 ይመ)። "ሻዳይ" የሚለው ቃል በኢዮብ መጽሐፍ ውስጥ ሠላሳ አንድ ጊዜ፣ በሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ውስጥ ደግሞ ዐሥራ ሰባት ጊዜ ተጠቅሶ ይገ ኛል። ***በፊቴ ተመላለስ! ነቀፋም አይኑርብህ!*** "ከእኔ ጋር ነቀፋ የሌለበት ሰው ሆነህ ተራመድ" ማለት ይመስላል (የ5፥22፤ 6፥8-9 ማብ ይመ)። አብራምና ሦራ በራሳቸው መንገድ ባዘጋጁት ሴት አማካይነት፣ የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃል እውን ለማድረግ ሙከራ ካደረጉ በኋላ እግዚአብሔር ለአብራም ተገለጠለት። አብራም የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃል መቀበል ከፈለገ፣ በእግዚአብሔር ፊት ታማኝና ታዛዥ አገልጋይ መሆን እንዳለበት እግዚአብሔር በግልጽ አስታውቋታል። እምነቱም፣ "በእምነት አማካይነት ወደ ሚገኘው መታዘዝ" የተገለጠ መሆን አለበት (ሮሜ 1፥5፤ ም 22 ይመ)።

17፥2 ***ኪዳን!*** 12፥2-3፤ 13፥14-16፤ 15፥4-5 ይመ። ኪዳኑ የእግዚአብሔር ነው። ከቊ 2-21 ባለው ክፍል ላይ እግዚአብሔር ይህንን ኪዳን፣ "ኪዳኔ" በማለት ዘጠኝ ጊዜ ይጠራዋል፤ ይህን ኪዳን የመሠረተው (15፥18 ይመ)፣ ያጸናው (ቊ 2) እና ያቆ መው (ቊ 7) እርሱ ነው። ***ዘርህን!*** 13፥16 እና ማብ ይመ። ከዚህ በፊት እግዚአብሔር የተስፋዪቱን ምድር አስመልክቶ የገባ ውን ቃል ኪዳን እንዲጠብቅ ቃል ገብቶ ነበር (ም 15)፤ በዚህ ቦታ ደግሞ የገባውን ቃል ኪዳን በማስፋት፣ ኪዳኑ ዘሮቹን ሁሉ እንደሚያጠቃልል ተናገረ።

17፥5 ***አብራም... አብርሃም!*** የመጀመሪያ ስሙ "የከበረ አባት" ማለት ሲሆን፣ ይህም እግዚአብሔርን የሚያመለክት ሳይ ሆን አይቀርም (ማለትም "እግዚአብሔር የከበረ አባት ነው")። ***ስምህ... ይሆናል!*** እግዚአብሔር ለአብራም አዲስ ስም በመስጠ ት (ነህ 9፥7 ይመ) የእርሱ የራሱ አገልጋይ መሆኑን አረጋገጠ (የ1፥5፤ 2፥19 ማብ ይመ)።

17፥6 ***ሕዝብም...ነገሥታትም!*** ይህ የተስፋ ቃል ለሦራም ተሰጥቶ ነበር (ቊ 16)፤ ለያዕቆብም ታድሶ ነበር (35፥11፤ 48 ይመ)። ቃሉ የአብርሃም ልጆች አንድ ቀን እንደ ኖኅ ልጆች (ም 10 ይመ) በዝተውና ብዙ ሕዝብ ሆነው በምድር እንደሚሠራጩ ያመለክታል፤ ይህ የተስፋ ቃል በመጨረሻ በሮሜ 4፥16-18፤ 15፥8-12፤ ገላ 3፥2፤ ራእ 7፥9፤ 21፥24 ላይ ተፈጽሞአል።

17፥7 ***የዘላለም!*** ከእግዚአብሔር አንጻር ሲታይ የዘላለም ኪዳን ቢሆንም (ቊ 13:19 ይመ)፣ ከሰው አንጻር ሲታይ ግን ሊጣስ የሚችል ኪዳን ነው (ቊ 14 ይመ፤ ከኢሳ 24፥5፤ ኤር 31፥32 ጋር ያነጻጽሩ)። ***የአንተ... አምላክ እሆናለሁ!*** እግዚአብሔር ለገባው ኪዳን መሠረት ሲሆን፣ በብሉይ ኪዳን ተደጋግሞ የተነ ገረ ቃል ነው (ለምሳሌ ቊ 8፤ ኤር 24፥7፤ 31፥33፤ ሕዝ 34፥30-31፤ ሆሴ 2፥23፤ ዘካ 8፥8 ይመ)። ይህም እግዚአብሔር የሕ ዝቡ ጠባቂ፣ ለሕዝቡ የሚያስፈልገውን ሁሉ የሚያዘጋጅና ለሕዝ ቡም ታላቅ በረከትን አንድ ቀን እንደሚሰጥ የሚያረጋግጥ ዋስ ትና ነው (15፥1 ይመ)።

17፥8 ***ምድር!*** 12፥7፤ 15፥18፤ ሐሥ 7፥5 ይመ። ***ለዘላለም ርስት!*** የከነዓን ምድር ከእግዚአብሔር የተሰጠች የዘላለም ርስት ብትሆንም፣ ሕዝቡ እግዚአብሔርን ካለመታዘዙ የተነሣ ምድሪቱ ለጊዜው ልትወሰድባቸው ችላለች (ዘዳ 28፥62-63፤ 30፥1-10 ይመ)።

17፥9 ***በአንተም በኩል!*** እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባለ ትን ኪዳን እንደ ገና ካስታወሰውና (15፥8-12 ይመ) ኪዳኑም ወደፊት ከእርሱ የሚገኙትን ዘሮቹን ሁሉ እንደሚመለከት ካስታ ወቀው በኋላ፣ "በፊቴ ተመላለስ፤ ነቀፋም አይኑርብህ" በማለት አብ ርሃምም በበኩሉ ለእግዚአብሔር ኪዳን እንዲገባ ጠየቀው። ***ኪዳ ኔን ትጠብቃላችሁ!*** ለአብርሃም የተሰጠውን የተስፋ ቃል ለመካ ፈል ታዛዥ ሆኖ መገኘት ወሳኝ ነው (18፥19፤ 22፥18፤ 26፥4-5 ይመ)።

17፥10 ***ይገረዝ!*** ግዝረት እግዚአብሔር ላቆመው "ኪዳን ምልክት" (ቊ 11) ሲሆን፣ አብርሃም ራሱን ለእግዚአብሔር ለመ ስጠት የገባው ኪዳን የሚታመንበትና የሚያገለግለው አምላክ እግዚአብሔር ብቻ መሆኑን የሚገልጽ ነው። ግዝረት ራስን በመሐላ ለእግዚአብሔር የመስጠት ምልክት ነው፤ (ይህም እግዚአብሔር ከማለው መሐላ ጋር ተመሳሳይ ነው የ15፥17 ማብ ይመ)። መሐ ላው እንዲህ የሚል ነው:- "ለእግዚአብሔር ታማኝና ታዛዥ ሆኜ ካል ተገኘሁ የሥጋ ሸለፈቴን እንደ ቈረጥሁ ሁሉ የጌታ ሰይፍ እኔንና ልጆቼን ይቍረጥ" (ቊ 14 ይመ)። በዚህ ዐይነት አብርሃም ራሱን በንጉሡ በእግዚአብሔር አገዛዝ ሥር በማድረግ ራሱን፣ ዘሮቹንና ሀብቱን ሁሉ ለጌታ አገልግሎት መለየት ነበረበት። ግዝረት ለጌታ መለየትን ወይም መቀደስን የሚያሳይ መሆኑን ለመገንዘብ ዘፀ 6፥12፤ ዘሌ 19፥23፤ 26፥41፤ ዘዳ 10፥16፤ 30፥6፤ ኤር 4፥4፤ 6፥10፤ 9፥25-26፤ ሕዝ 44፥7:9 ይመ። ሌሎችም ሕዝቦች የግዝ ረት ልማድ ቢኖራቸውም (ኤር 9፥25-26፤ ሕዝ 32፥18-19 ይመ) ልማዱን የሚፈጽሙት እንደ እስራኤል የኪዳን ምልክት እንዲ ሆን በማሰብ አልነበረም።

መካከል ላለው ኪዳን ምልክት ይሆናል:: 12የሚመጣውም ትውልድ ሁሉ፣ ማንኛውም ወንድ ልጅ፣ ስምንት ቀን ሲሞላው ይገረዝ፤ እንደዚሁም በቤትህ የተወለደውና ከውጭ በገንዘብ የተገዛ ባዕድ ሁሉ ይገረዝ:: 13በቤትህ የተወለደም ሆነ በገንዘብህ የተገዛ ሁሉ መገረዝ አለበት፤ በሥጋችሁ የሚፈጸመው ይህ ኪዳኔ የዘላለም ኪዳን ይሆናል:: 14የሥጋ ሸለፈቱን ያልተገረዘ ማንኛውም ወንድ ኪዳኔን በማፍረሱ ከወገኖቹ ይወገድ::"

15እግዚአብሔር (ኤሎሂም) አብርሃምን እንዲህ አለው፤ "ሦራን ከእንግዲህ ሦራ ብለህ አትጠራትም፤ ስሟ ከዛሬ ጀምሮ ሣራ ይሁን:: 16እኔ እባርካታለሁ ከእርሷም ወንድ ልጅ እሰጥሃለሁ፤ የብዙም ሕዝቦች እናት ትሆን ዘንድ እባርካታለሁ፤ የሕዝቦችም ነገሥታት ከእርሷ ይወጣሉ::"

17አብርሃምም በግንባሩ መሬት ላይ ተደፋ፤ ሣቀና በልቡ፣ "እንዲያው ምንስ ቢሆን የመቶ ዓመት ሽማግሌ የልጅ አባት መሆን ይችላልን? ሣራስ በዘጠና ዓመቷ ልጅ መውለድ ትችላለችን?" አለ:: 18አብርሃም እግዚአብሔርን (ኤሎሂም)፣ "እስማኤልን ብቻ ባርከህ ባኖርህልኝ" አለው::

19እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) እንዲህ አለ፤ "ይሁን እሺ፤ ነገር ግን ሚስትህ ሣራ ወንድ ልጅ ትወልድልሃለች፤ ስሙንም ይስሐቅ^ ብለህ ትጠራዋለህ፤ እኔም ከእርሱ በኋላ ለዘሩ ሁሉ የሚሆን የዘላለም ኪዳን ከእርሱ ጋር እገባለሁ:: 20ስለ እስማኤልም ቢሆን ልመናህን ሰምቼሃለሁ፤ እርሱንም እባርከዋለሁ፤ ፍሬያማም አደርገዋለሁ፤ እጅግም አበዛዋለሁ፤ የዐሥራ ሁለት አለቆች አባት ይሆናል፤ ታላቅም ሕዝብ አደርገዋለሁ:: 21ኪዳኔን ግን የዛሬ ዓመት በዚሁ ጊዜ ሣራ ከምትወልድልህ ልጅ፣ ከይስሐቅ ጋር አደርጋለሁ::" 22እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከአብርሃም ጋር መነጋገሩን ከፈጸመ በኋላ ወደ ላይ ወጣ::

23በዚያችም ዕለት አብርሃም እግዚአብሔር (ያህዌ) ባዘዘው መሠረት ልጁን እስማኤልን፣ በቤቱ ውስጥ የተወለዱትንና ከውጭ በገንዘቡ የገዛቸውን ወንዶች በሙሉ ገረዛቸው:: 24አብርሃም ሲገረዝ ዕድሜው 99 ዓመት ነበር:: 25ልጁም እስማኤል ሲገረዝ 13 ዓመቱ ነበር:: 26አብርሃምና ልጁ እስማኤል፣ ሁለቱም በዚያኑ ቀን ተገረዙ:: 27በአብርሃም ቤት ያሉ ወንዶች ሁሉ፣ በቤቱ የተወለዱትም ሆኑ ከውጭ በገንዘብ የተገዙ ከእርሱ ጋር ተገረዙ::

ሦስቱ እንግዶች

18 ቀትር ላይ አብርሃም በመምሬ ትልልቅ ዛፎች አቅራቢያ በምትገኘው ድንኳኑ ደጃፍ ተቀምጦ ሳለ እግዚአብሔር (ያህዌ) ተገለጠለት፤ 2ቀና ብሎም ሲመለከት፣ ሦስት ሰዎች ቆመው አየ፤ ወዲያውም ከድንኳኑ ደጃፍ ተነሥቶ፣ ፈጥኖ ወደ ሰዎቹ ሄደ፤ ወደ መሬት ዝቅ ብሎም እጅ ነሣ::

17፥12 ዘፍ9፥12፤ 21፥4፤ዘሌ12፥3፤ኢሱ 5፥2፤ሉቃ1፥59
17፥13 ዘፍ9፥16፤ ዘፀ12፥44:48
17፥14 ቍ23፤ዘፀ 24-26፤12፥15:19፤ 30፥33፤ዘሌ7፥20: 25፤17፥4፤18፥29፤ 19፥8፤20፥17፤ዘኍ 9፥13፤15፥30፤19፥ 13፤ዘዳ17፥12፤ኢሱ 5፥2-8፤ኢዮ38፥15፤ መዝ37፥28፤ሕዝ44፥7
17፥15 ቍ5፤ዘፍ 11፥29
17፥16 ቍ4:6፤ዘፍ 24፥60፤ኢሳ29፥22፤ ገላ4፥31
17፥17 ቍ3፤ዘፍ 12፥4፤18፥11:12: 13፤21፥6:7፤24፥ 1:36፤ኤር20፥15፤ ሉቃ1፥18፤ሮሜ4፥ 19፤ገላ4፥23፤ዕብ 11፥11
17፥18 ዘፍ16፥15፤ 21፥11
17፥19 ቍ6:21፤ ዘፍ9፥16፤16፥11፤ 18፥14፤21፥2፤26፥3፤ 50፥24፤ዘፀ13፥11፤ ዘዳ1፥8፤1ሳሙ1፥20፤ ማቴ1፥21፤ሉቃ1፥13: 31፤ገላ3፥16
17፥20 ዘፍ13፥16፤ 25፥12-16:18፤48፥19
17፥21 ቍ19፤ዘፍ 18፥10:14፤ዘፀ34፥10
17፥22 ዘፍ18፥33፤ 35፥13፤ዘኍ12፥9
17፥23 ቍ5:10: 14፤ዘፍ12፥5

17፥24ዘፍ12፥4፤ሮሜ4፥11 17፥25ዘፍ16፥16 17፥27ዘፍ14፥14
18፥1ዘፍ12፥7፤13፥18፤19፥1፤23፥10:18፤34፥20:24፤ሩት4፥1፤መዝ 69፥12፤ሐሥ7፥2፤ዕብ11፥9 18፥2ቍ16:22፤ዘፍ17፥3፤19፥1:10፤24፥63፤ 32፥24፤43፥28፤ኢሱ5፥13፤መሳ13፥6-11፤ሆሴ12፥3-4፤ዕብ13፥2

^19 *ይስሐቅ ማለት ይሥቃል ማለት ነው*

17፥11 *ኪዳን ምልክት ይሆናል፤* የ9፥12፤ የ15፥17 ማብ ይመ:: ግዝረት የኪዳን ምልክት ከመሆኑም ሌላ (የቍ 10 ማብ ይመ)፣ እግዚአብሔር የአብርሃምን እምነት ጽድቅ አድርጐ እንደቈጠረለት ያሳያል (15፥6):: ጳውሎስ ይህ ዐይነቱ የቃል ኪዳን ምልክት ምን እንደ ሆነ በሮሜ 4፥11 ላይ አብራርቶ ገልጿል::

17፥12 *ስምንት ቀን ሲሞላው፤* በ21፥4፤ ሐሥ 7፥8 (ይስሐቅን)፣ ሉቃ 1፥59 (መጥምቁ ዮሐንስን)፣ ሉቃ 2፥21 (ኢየሱስን)፣ ፊል 3፥5 (ጳውሎስን) ይመ:: አብርሃም፣ አዲሱ የግዝረት ሥርዐት በእርሱ ላይ በተፈጸመ ጊዜ ዕድሜው ዘጠና ዘጠኝ ዓመት ነበር (ቍ 24 ይመ):: ራሳቸውን የእስማኤል ዝርያ አድርገው የሚቈጥሩት ዐረቦችም ዕድሜአቸው ዐሥራ ሦስት ዓመት ሲሞላ ይገረዛሉ (ቍ 25 ይመ):: በእነርሱም ይሁን በሌሎች ሕዝቦች ዘንድ፣ ይህ ዕድሜ ከልጅነት ወደ ጐልማሳነት ከዚያም በኅብረተሰቡ ውስጥ ተሳትፎ ለማድረግ ወደሚያስችል ደረጃ ለመሸጋገር ያገለግላል::

17፥14 *ከወገኖቹ ይወገድ፤* በመለኮታዊ ፍርድ ከቃል ኪዳኑ ሕዝብ ተለይቶ እንዲወገድ ይደረጋል (የቍ 10 ማብ ይመ)::

17፥15 *ሦራን... ሣራ፤* የሁለቱም ስሞች ትርጕም፣ "ልዕልት" ማለት ነው:: እንደ ገና መሰየሟ፣ የሕዝቦችና የነገሥታት እናት (ቍ 16 ይመ) በመሆን የእግዚአብሔርን ዕቅድ የምታገለግል መሆኗን በአጽንዖት ለመግለጽ ነው (የቍ 5 ማብ ይመ)::

17፥16 *ወንድ ልጅ፤* በይስሐቅ መወለድ ተፈጽሞአል (21፥2-3 ይመ)::

17፥17 *ሣቀ፤* የሣቀው ካለማመኑ የተነሣ ነው (18፥12፤ ይመ፤ ከሮሜ 4፥19-21 ጋር ያነጻጽሩ):: ግሱ "ይስሐቅ" ከሚለው ስም ጋር ይመሳሰላል፤ "ሣቀ" ማለትም ነው (18፥12-15፤ 21፥6 ይመ)::

17፥20 *አበዛዋለሁ፤* የ13፥16 ማብ ይመ:: *የዐሥራ ሁለት አለቆች አባት፤* በ25፥16 ላይ ተፈጽሞአል::

17፥21፤ ጳውሎስ የይስሐቅን መመረጥ (የእስማኤልን ሳይሆን)፣ እግዚአብሔር ሰዎችን በጸጋ ብቻ ለመምረጥም ሆነ ለማዳን ሉዓላዊ መብት እንዳለው እንደ አንድ ማስረጃ በመጥቀስ ያስረዳል (ሮሜ 9፥6-13 ይመ):: *የዛሬ ዓመት በዚሁ ጊዜ፤* 21፥2 ይመ::

17፥22 *እግዚአብሔር... ወደ ላይ ወጣ፤* የንግግራቸው ማጠቃለያና መዝጊያ ነው::

17፥23 *በዚያችም ዕለት፤* እግዚአብሔር የሚሰጠውን ትእዛዝ ተቀብሎ ወዲያውኑ መታዘዝ የአብርሃም ባሕርይ ነበር (የ12፥4 ማብ ይመ)::

18፥1 *ተገለጠለት፤* የ12፥7 ማብ ይመ:: *ትልልቅ ዛፎች፤* የ12፥6 ማብ ይመ:: *መምሬ፤* የ13፥18 ይመ:: *ቀትር ላይ፤* የቀኑ ፀሐይ በበረታ ጊዜ ማለት ነው::

18፥2 *ሦስት ሰዎች፤* ቢያንስ ከሦስቱ ሰዎች ሁለቱ መላእክት ናቸው (19፥1 ይመ፤ እንዲሁም የ16፥7 ማብ ይመ)፤ ምናልባት ራሱ እግዚአብሔር ሳይሆን አይቀርም (ቍ 1:13:17:20: 26:33 ይመ፤ በተለይም ቍ 22 ይመ):: *ፈጥኖ፤* ከቍ 2-8 ያለው ታሪክ በመካከለኛው ምሥራቅ ያለውን እንግዳ ተቀባይነት በብዙ መንገድ ያብራራል:: ይኸውም፣ (1) አብርሃም እንግዶቹ ለሚያስፈልጋቸው ነገር አፋጣኝ መልስ ሰጠ (ቍ 2:6-7)፤ (2) ግንባሩ መሬት እስኪነካ ዝቅ ብሎ ሰገደ (ቍ 2)፤ (3) ከእንግዶቹ አንዱን፣ "ጌታዬ ሆይ" በማለት ራሱን ደግሞ "አገልጋያችሁ" በማለት ጠራ፤ በዚያን ዘመን ለአንድ አለቃ የሚገባ አቀራረብ ነበር (ቍ 3:5)፤ ለአንድ ታላቅ ሰው የሚሰጥ የአክብሮት ቃል ነው (19፥2:18-19 ይመ)፤ (4) እንዲያገለግላቸው ቢፈቅዱለት እንደ ታላቅ ክብር ይቈጥረዋል (ቍ 3-5)፤ (5) እግራቸውን የሚታጠቡበት ውሃ እንዲቀርብላቸው ጠየቀ (ቍ 4)፤ ይህም በሙቀትና በዐቧራ የተጐዳን መንገደኛ ለማዝናናት የሚደረግ ነው (19፥2፤ 24፥32፤ 43፥24 ይመ)፤ (6) የተትረፈረፈ ማዕድ አዘጋጅቶ አቀረበ (ቍ 5-8)፤ እንዲህ ዐይነት ማዕድ በመሳ 6፥18-19፤ 13፥15-16 ላይ ለተጠቀሰው የእግዚአብሔር መልእክተኛም ተዘጋጅቶ ቀርቦአል:: ፈቃዳቸውን ለመፈጸም እንደ ተዘጋጀ አገልጋይ በአጠገባቸው ቆሞ አስተናገዳቸው (ቍ 8:22):: በዕብ 13፥2 ላይ ያለውን ሐሳብ ከቍ 2-8 እና ከ19፥1-3 ላይ የተጠቀሰ ሳይሆን አይቀርም::

3አብርሃምም እንዲህ አለ፤ “ጌታዬ፤[ሐ] በፊትህ ሞገስ አግኝቼ እንደ ሆነ፣ ባሪያህን አልፈህ አትሂድ፤ 4ጥቂት ውሃ ይምጣላችሁና እግራችሁን ታጠቡ፤ እዚህም ከዛፉ ሥር ዐረፍ በሉ:: 5ወደ እኔ ወደ አገልጋያችሁ ከመጣችሁ፣ እህል ቀምሳችሁ ትበረቱ ዘንድ ምግብ ላቅርብላችሁና ጕዞአችሁን ትቀጥላላችሁ::”

እነርሱም፣ “መልካም፤ እንዳልኸው አድርግ” አሉት::

6አብርሃም በፍጥነት ሣራ ወዳለችበት ወደ ድንኳኑ ገብቶ፣ “ቶሎ ብለሽ ሦስት መስፈሪያ[መ] ስልቅ ዱቄት አቡኪና ቂጣ ጋግሪ” አላት::

7ከዚያም ወደ መንጋው በጥድፊያ ሄዶ፣ አንድ ፍርጥም ያለ ሥጋው ገር የሆነ ጥጃ መርጦ ለአገልጋዩ ሰጠው፤ አገልጋዩም ጥጃውን ዐርዶ አዘጋጀው:: 8አብርሃምም እርጎ፣ ወተትና የተዘጋጀውን የጥጃ ሥጋ አቀረበላቸው፤ ሲበሉም ዛፉ ሥር አጠገባቸው ቆሞ ነበር::

9እነርሱም አብርሃምን፣ “ሚስትህ ሣራ የት አለች?” ብለው ጠየቁት::

እርሱም፣ “ድንኳን ውስጥ ናት” አላቸው::

10እግዚአብሔርም (ያህዌ)፣[ሠ] “የዛሬ ዓመት በዚሁ ጊዜ በእርግጥ ተመልሼ እመጣለሁ፤ ሚስትህ ሣራ ወንድ ልጅ ትወልዳለች” አለው::

ሣራም በዚህ ጊዜ ከበስተ ጀርባው ካለው ከድንኳኑ ደጃፍ ሆና ትሰማ ነበር:: 11በዚያን ጊዜ አብርሃምና ሣራ አርጅተው፣ ዕድሜአቸው ገፍቶ ነበር፤ ሣራም ልጅ የመውለጃዋ ዕድሜ ዐልፎ ነበር:: 12ሣራ በልቧ፣ “ካረጀሁና ጌታዬም[ረ] ከደከመ በኋላ በዚህ ነገር መደሰት ይሆንልኛል?” ብላ ሣቀች::

13እግዚአብሔርም (ያህዌ) አብርሃምን እንዲህ አለው፤ “ሣራ፣ ‘ካረጀሁ በኋላ ልጅ እንዴት አድርጌ እወልዳለሁ’ ስትል ለምን ሣቀች? 14ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚሳነው ነገር አለን? የዛሬ ዓመት በተባለው ጊዜ ተመልሼ እመጣለሁ፤ ሣራም ልጅ ይኖራታል::”

15ሣራ ስለ ፈራች፣ “ኧረ አልሣቅሁም” ብላ ዋሸች::

እርሱ ግን፣ “ሣቅሽ እንጂ” አላት::

አብርሃም ስለ ሰዶም ማለደ

16ሰዎቹም ለመሄድ ሲነሡ፣ ቍልቍል ወደ ሰዶም ተመለከቱ፤ አብርሃምም ሊሸኛቸው አብሮአቸው ወጣ:: 17እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዲህ አለ፤ “እኔ የማደርገውን ነገር ከአብርሃም እሰውራለሁን? 18አብርሃም በእውነት ታላቅና ብርቱ ሕዝብ ይሆናል፤ የምድር ሕዝቦችም ሁሉ በእርሱ ይባረካሉ:: 19ትክክለኛና ቀና የሆነውን በማድረግ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) መንገድ ይጠብቁ ዘንድ ልጆቹንና ከእርሱ በኋላ ቤተ ሰቦቹን እንዲያዝ መርጨዋለሁ፤ ይኸውም እግዚአብሔር (ያህዌ) ለአብርሃም የሰጠው ተስፋ ሁሉ እንዲፈጸም ነው::”

20ደግሞም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ አለ፤ “በሰዶምና በገሞራ ላይ የሚሰማው ጩኸት እጅግ በዝቶአል፤ ኀጢአታቸውም እጅግ ከፍቶአል፤ 21አድራጎታቸው እኔ ዘንድ እንደ ደረሰው ጩኸት መሆኑን ለማየት ወደዚያው እወርዳለሁ፤ እንደዚያ ካልሆነም ዐውቃለሁ::”

22ሰዎቹም ፊታቸውን ወደ ሰዶም አቅንተው ሄዱ፤ አብርሃም ግን በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት እንደ ቆመ ነበር::[ሸ] 23አብርሃምም

18፥3 ዘፍ19፥19፤ 32፥4:18:20፤33፥5፤ 39፥4፤ሩት2፥2:10: 13፤1ሳሙ1፥18፤ አስ2፥15
18፥4 ዘፍ19፥2፤ 24፥32፤43፥24፤መሳ 19፥21፤2ሳሙ11፥8፤ ሉቃ7፥44
18፥5 መሳ13፥15፤ 19፥5
18፥6 ዘፍ19፥3፤ 2ሳሙ13፥8
18፥7 1ሳሙ28፥ 24፤ሉቃ15፥23
18፥8 መሳ4፥19፤ 5፥25፤6፥19፤ኢሳ7፥ 15:22
18፥9 ዘፍ3፥9፤ 24፥67፤ዕብ11፥9
18፥10 ዘፍ17፥6: 21፤21፥2፤2ነገ4፥16፤ ሮሜ 9፥9
18፥11 ዘፍ11፥30፤ 17፥17፤ሉቃ1፥18፤ ሮሜ4፥19፤ዕብ11፥ 11-12
18፥12 ዘፍ17፥17፤ 1ጴጥ3፥6
18፥13 ዘፍ17፥17
18፥14 ቍ10፤ዘፍ 17፥19፤ኢዮ42፥2፤ ኢሳ40፥29፤50፥2፤ 51፥9፤ኤር32፥17: 27፤ማቴ19፥26፤ ሮሜ4፥21፤9፥9፤ ገላ4፥23
18፥16 ቍ2
18፥17 ዘፍ19፥24፤ ኢዮ1፥ 16፤መዝ 107፥34፤አሞ3፥7
18፥18 ዘፍ12፥2፤ ገላ3፥8
18፥19 ዘፍ16፥11፤ 17፥9፤22፥12:18፤26፥ 5፤ዘዳ4፥9-10፤6፥7፤ ኢሱ24፥15፤2ሳሙ 8፥15፤መዝ17፥2፤ 99፥4፤ኢሳ14፥1፤ኤር 23፥5፤ኤፌ6፥4
18፥20 ዘፍ19፥13፤13፥13፤ኢሳ1፥10፤ኤር23፥14፤ሕዝ16፥46
18፥21 ዘፍ11፥5 18፥22 ቍ2፤ዘፍ19፥1:27

ሐ3 ወይም ጌታ ሆይ *መ6 22 ሊትር ገደማ ይሆናል*
ሠ10 ዕብራይስጡ ከዚያም እርሱ ይለዋል *ረ12 ወይም ባሌ*
ሸ22 ከማሶሬቲኩ ጽሑፍ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን የጥንት ዕብራውያን የጸፉት ትውፊት ግን እግዚአብሔር ግን በአብርሃም ፊት እንደ ቆመ ነበር ይላል

18፥6 *ቂጣ፤* ክብና ስስ ዳቦን የሚያመለክት የብዙ ቍጥር ቃል ነው::

18፥10፤ 17፥21 ይመ:: ጳውሎስ፣ ስለ ይስሐቅ መወለድ የተነገረውን የተስፋ ቃል (ቍ 14 ይመ) በሮሜ 9፥9 ላይ በመጥቀስ፣ ከአብርሃም መንፈሳዊ ልጆች ጋር አዛምዶታል (ሮሜ 9፥7-8 ይመ)::

18፥12 *ሣቀች፤* አብርሃም ካለማመን የተነሣ እንደ ሣቀ ሁሉ፣ እርሷም ሣቀች (የ17፥17 ማብ ይመ)::

18፥14 *ለእግዚአብሔር የሚሳነው ነገር አለን?* ለሣራም ሆነ የእርሷ ዝርያዎች ለሆኑት ለማርያምና ለኤልሳቤጥ፣ መልሱ “ለእግዚአብሔር የሚሳነው ነገር የለምና” (ሉቃ 1፥34-37 ይመ) የሚል ነው:: መፍጠርም (ኤር 32፥17 ይመ) ቢሆን ማዳን (ማቴ 19፥25-26 ይመ) ለእግዚአብሔር ከቶ አይሳነውም::

18፥16 *ሰዶም፤* የ10፥19፤ 13፥10 ማብ ይመ::

18፥17፤ አብርሃም የእግዚአብሔር ወዳጅ ነበር (ቍ 19፤ 2ዜና 20፥7፤ ያዕ 2፥23፤ እንዲሁም ኢሳ 41፥8 እና ማብ ይመ):: አሁን አብርሃም የእግዚአብሔር የኪዳን ወዳጅ (ኢዮ 29፥4 ይመ) በመሆኑ፣ እግዚአብሔር ሰማያዊ ጉባኤውን በአብርሃም ድንኳን ውስጥ ሰበሰበ (የ1፥26 ማብ ይመ):: በዚያም ለአብርሃም ያለውን በጐ ዐላማና (ቍ 10) በክፉዎች ላይ የሚያመጣውን ፍርድ አስታወቀ (ቍ 20-21):: እንዲሁም አብርሃም በተሰበሰበው ጉባኤ መካከል እንዲናገርና በሰዶምና በገሞራ ለሚኖሩ ጻድቃን እንዲማልድ ዕድል ተሰጠው:: በዚህም ምክንያት አብርሃም ነቢይ ተብሎ ተጠራ (20፥7):: በዚህ ቦታ እንደሚታየው፣ ለእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ሕዝብ የተሰጠው ልዩ መብት በአብርሃም ሕይወት ተመስሎ ተገልጦአል፤ ይኸውም እግዚአብሔር ሐሳቡን ለቃል ኪዳን ሕዝቡ ገልጦአል፤ ድምፃቸውም (ምልጃቸውም) በሰማያዊ ጉባኤ እንዲሰማ ፈቅዶአል::

18፥18 *ታላቅና ብርቱ ሕዝብ ይሆናል... በእርሱ ይባረካሉ፤* የ12፥2-3 ማብ ይመ::

18፥19 *መርጨዋለሁ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “ዐውቄዋለሁ” ማለት ነው (አሞ 3፥2)::

18፥20 *ገሞራ፤* የ10፥19፤13፥10 ማብ ይመ:: *ጩኸት፤* ከደረሰባቸው ግፍ የተነሣ የተሰማ የጻድቃን ጩኸት/ሮሮ ሲሆን (በ4፥10 ላይ የተጠቀሰውን የአቤልን ደም ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)፣ ለሰዶምና ለገሞራ ከተሞች መጥፋት ምክንያት ከሆኑት ነገሮች ውስጥ አንዱ ይህ ጩኸት ነበር (19፥13 ይመ):: *ኀጢአታቸውም እጅግ ከፍቶአል፤* የሰዶምን (ምናልባትም የገሞራን) ኀጢአት እንደ ምሳሌ መጥቀስ ከተጀመረ ዘመናት አልፈዋል (13፥13፤ ሕዝ 6፥49-50 ይመ)::

18፥21 *ለማየት፤* የእግዚአብሔርን ሁሉን ዐዋቂነት የሚክድ አነጋገር ሳይሆን፣ እግዚአብሔር አንድን ነገር ከሥር ከመሠረቱ ላይ መረምር ሰዎች ወደ እርሱ ስለ ጮኹ ብቻ በስሜት ተነሣሥቶ እርምጃ እንደማይወስድ ለመግለጽ የገባ ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው:: *እወርዳለሁ፤* እግዚአብሔር ለሰዎች እንደ ሥራቸው ለመስጠት እንደሚወርድ ሁሉ (በ11፥5-9 ላይ እንደተጠቀሰው)፣ ሰዎችንም ለማዳን ይወርዳል (በዘፀ 3፥8 ላይ እንደተጠቀሰው)::

18፥22 *አብርሃም ግን በእግዚአብሔር ፊት እንደ ቆመ ነበር፤* በእግዚአብሔርና በአገልጋዩ መካከል ያለውን አንድነትና ግንኙነት የሚገልጽ ነው::

ወደ እርሱ ቀረብ ብሎ እንዲህ አለ፤ "በእርግጥ ጻድቁን ከኀጢአተኛው ጋር አብረህ ታጠፋለህን? [24]አምሳ ጻድቃን በከተማዪቱ ቢገኙ፣ በውኑ ነዋሪዎቹን ሁሉ ታጠፋለህን? በውስጧ ለሚገኙ አምሳ ጻድቃን ስትል ከተማዪቱን አትምርምን?[+] [25]እንዲህስ አይሁን፤ ጻድቁን ከኀጢአተኛው ጋር እንዴት ትገድለዋለህ? ይህን የመሰለው አድራጎት ከአንተ ይራቅ፤ የምድር ሁሉ ዳኛ[0] በቅን አይፈርድምን?"

[26]እግዚአብሔርም (ያህዌ)፣ "በሰዶም ከተማ አምሳ ጻድቃን ባገኝ ለእነርሱ ስል አገሪቱን በሞላ እምራለሁ" አለ።

[27]ደግሞም አብርሃም እንዲህ አለ፤ "እኔ ከንቱ፣ ትቢያና ዐመድ ሆኜ ሳለሁ ከጌታ (አዶናይ) ጋር ለመናገር እንዴ ደፍሬአለሁ፤ [28]ለመሆኑ ከአምሳው ጻድቃን አምስት ቢጐድሉ በአምስቱ ሰዎች ምክንያት መላ ከተማዋን ታጠፋለህን?"

እርሱም፣ "አርባ አምስት ጻድቃን ባገኝ አላጠፋትም" አለ።

[29]አብርሃምም እንደ ገና፣ "ምናልባት አርባ ጻድቃን ቢገኙስ?" አለ

እርሱም፣ "ለአርባው ስል እምራታለሁ" አለ።

[30]ደግሞም አብርሃም፣ "ጌታዬ (አዶናይ) አይቈጣ፤ እባክህ ልናገር፤ ሠላሳ ጻድቃን ብቻ ቢገኙስ?"

እርሱም፣ "ሠላሳ ባገኝ አላጠፋትም" ብሎ መለሰ።

[31]አብርሃምም፣ "ከጌታ (አዶናይ) ጋር እናገር ዘንድ መቼም እንዴ ደፍሬአለሁና ምናልባት ሃያ ብቻ ቢገኙስ?" አለ።

እርሱም፣ "ሃያ ቢገኙ፣ ለእነርሱ ስል እምራታለሁ" አለ።

[32]አብርሃምም፣ "ጌታዬ (አዶናይ) አይቈጣ፤ አንድ ጊዜ ብቻ ልናገር፤ ምናልባት ዐሥር ብቻ ቢገኙስ?" አለ።

እርሱም "ስለ ዐሥሩ ስል አላጠፋትም" ብሎ መለሰ።

[33]እግዚአብሔር (ያህዌ) ከአብርሃም ጋር ንግግሩን ከጨረሰ በኋላ ሄደ፤ አብርሃምም ወደ ቤቱ ተመለሰ።

ሰዶምና ገሞራ ጠፉ

19 ሁለቱ መላእክት ምሽት ላይ ሰዶም ደረሱ፤ ሎጥም በሰዶም ከተማ መግቢያ በር ተቀምጦ ነበር፤ ሎጥም መላእክቱን ሲያይ ሊቀበላቸው ብድግ አለ፤ በግምባሩም ወደ ምድር ተደፍቶ እጅ ነሣቸው። [2]እርሱም፣ "ጌቶቼ፤ እባካችሁ ወደ እኔ ወደ ባሪያችሁ ቤት ጎራ በሉ፤ ከዚያም እግራችሁን ታጠቡ፤ አድራችሁም ጧት በማለዳ ጕዞአችሁን ትቀጥላላችሁ" አላቸው።

እነርሱም፣ "አይሆንም፤ እዚሁ አደባባይ ላይ እናድራለን" አሉት።

[3]ሎጥ ግን አጥብቆ ስለ ለመናቸው አብረውት ወደ ቤቱ ገቡ፤ ከዚያም ቂጣ ጋግሮ አቀረበላቸውና በሉ። [4]ከመተኛታቸውም በፊት፣ የሰዶም ከተማ ነዋሪዎች የሆኑ ወንድ ወጣቶችና ሽማግሌዎች ከያካባቢው መጥተው ቤቱን ከበቡት። [5]ሎጥንም ጠርተው፣ "በዚህች ምሽት ወደ ቤትህ የገቡት ሰዎች የት አሉ? ሩካቤ ሥጋ እንድንፈጽምባቸው ወደ ውጭ አውጣልን" አሉት።

[6]ሎጥም ሊያነጋግራቸው ወደ ውጭ ወጣ፤ መዝጊያውን ከበስተ ኋላው ዘግቶ፣ [7]እንዲህ አለ፤ "ወዳጆቼ ሆይ፤ እባካችሁ እንዲህ ያለውን ክፉ ነገር አታድርጉ። [8]እነሆ፣ ወንድ የማያውቁ ሁለት ሴቶች ልጆች አሉኝ። እነርሱን ላውጣላችሁና የፈለጋችሁትን አድርጉባቸው። በእነዚህ ሰዎች ላይ ግን አንዳች ነገር

[+]24 ወይም ይቅርታ ማድረግ ሊሆን ይችላል፤ ይህም በቍ 26 ላይ ያለውንም ጨምሮ ነው።
[0]25 ወይም ገዥ

18፥23 ዘፀ23፥7፤ ዘሌ4፥3:22:27፤ዘኍ16፥22፤ዘዳ27፥25፤ 2ሳሙ24፥17፤መዝ11፥4-7፤94፥21፤ሕዝ18፥4፤2ጴጥ2፥9
18፥24 ቍ26፤ ኤር5፥1
18፥25 ዘፍ20፥4፤ 44፥7:17፤ዘዳ1፥16-17፤32፥4፤መሳ11፥27፤2ዜና19፥7፤ዕዝ9፥15፤ነህ9፥33፤ኢዮ8፥3-7:20፤9፥15፤34፥10፤36፥23፤መዝ7፥11፤58፥11፤75፥7፤94፥2፤119፥137፤ኢሳ3፥10-11፤5፥20፤ሕዝ18፥25፤ዳን4፥37፤9፥14፤አሞ5፥15፤ሚል2፥17፤3፥18፤ሮሜ3፥6፤ዕብ12፥23
18፥26 ቍ24
18፥27 ዘፍ2፥7፤ ኢዮ2፥8
18፥30 ቍ32፤ ዘፍ44፥18፤ዘፀ32፥22
18፥32 ቍ30፤ መሳ6፥39፤ኤር5፥1
18፥33 ዘፍ17፥22፤ 31፥55፤ዘፀ31፥18
19፥1 ዘፍ11፥27፤ 17፥3፤18፥1:2:22፤ 48፥12፤ሩት2፥10፤ 1ሳሙ25፥23፤2ሳሙ14፥33፤2ነገ2፥15፤ዕብ13፥2
19፥2 ዘፍ18፥4፤ ሉቃ7፥44፤መሳ19፥15:20
19፥3 ዘፍ18፥6፤ 33፥11፤ዘፀ12፥39፤ ኢዮ31፥32
19፥4 ዘፍ13፥13
19፥5 ዘፍ13፥13፤ ዘሌ18፥22፤ዘዳ23፥18፤መሳ19፥22፤ ሮሜ1፥24-27
19፥6 መሳ19፥23
19፥8 መሳ19፥24፤ 2ጴጥ2፥7-8

18፥23፤ አብርሃም ለሁለተኛ ጊዜ ለዘመዶቹና ለሰዶም ሰዎች ማለደ (14፥14-16 ይመ)።

18፥24 *አምሳ ጻድቃን፤* ሎጥ አንዱ ነበር (2ጴጥ 2፥7 ይመ)። አብርሃም፣ ኀጢአተኞች እንዲጠፉ ከማይፈልገው (ከማይፈቅደው) ከእግዚአብሔር ጋር የተከራከረውም በከንቱ አልነበረም (ከሕዝ 33፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

18፥25 *የምድር ሁሉ ዳኛ፤* አብርሃም ለልመናው (ለምልጃው) መሠረት ያደረገው የእግዚአብሔርን ቅን ፈራጅነትና ሥልጣን ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ትክክለኛ የሆነውን ነገር እንደሚያደርግ እርግጠኛ ነበርና (ዘዳ 32፥4 ይመ)።

18፥27 *ትቢያና ዐመድ፤* አብርሃም እጅግ በከበረው በእግዚአብሔር ፊት ራሱን የሚያየው እንደ ዐመድና ትቢያ ነው (ኢዮ 30፥19፤ 42፥6 ይመ)። *ጌታ፤* አብርሃም በሚጸልይበት ጊዜ ሁሉ፣ "እግዚአብሔር" የሚለውን ስም ሳይሆን፣ "ጌታ" የሚለውን ይጠቀም ነበር፤ ደግሞም፣ "የምድር ሁሉ ዳኛ" በማለት አቤቱታውን ወደ እግዚአብሔር ያቀርብ ነበር።

18፥32 *አንድ ጊዜ ብቻ፤* አብርሃም በቍ 23-32 ላይ የተጠቀሱትን ጥያቄዎች ያቀረበው ዋጋ ለሌለው ክርክር ሳይሆን፣ ለወገኖቹ ካለው ርኅራኄና ፍቅር፣ እንዲሁም የእግዚአብሔርን መንገድና አሠራር ለማወቅ ካለው ፍላጐት የተነሣ ነው። *ዐሥር፤* አብርሃም ዐሥር ላይ ደርሶ ያቆመበት ምክንያት፣ ምናልባትም በሚጸልይበት ጊዜ ሎጥንና ሚስቱን፣ ሁለት ወንዶች ልጆቹን (19፥12 ይመ)፣ ያገቡ ሁለት ሴቶች ልጆቹን ከነባሎቻቸው (19፥14 ይመ) እንዲሁም ሁለት ያላገቡ ሴቶች ልጆቹን ይቈጥር ስለ ነበረ ሳይሆን አይቀርም (19፥8 ይመ)።

18፥33 *ቤቱ፤* በመምሬ ወዳለው ማለት ነው (ቍ 1 ይመ)። በማግሥቱ አብርሃም እግዚአብሔር የሠራውን ለማየት ተመልሶ ሄደ (19፥27 ይመ)።

19፥1-3፤ የ18፥2 ማብ ይመ።

19፥1 *ሁለቱ መላእክት፤* የ16፥7፤ 18፥2 ማብ ይመ። *ሎጥም በሰዶም ከተማ መግቢያ በር ተቀምጦ ነበር፤* በጥንት ዘመን የከተማ መግቢያ በሮች፣ የአስተዳደርና የፍትሕ ማእከል በመሆናቸው ሕግ ነክ ጕዳዮች የሚታዩትና የሚወሰኑት በእነዚህ ቦታዎች ነበር፤ ሎጥ የሰዶም ከተማ ገዥና ሽንጐ አባል ሳይሆን አይቀርም (ሩት 4፥1-12 ይመ)።

19፥2 *አደባባይ፤* በዋናው የከተማ መግቢያ በር አጠገብ የሚገኝና (2ዜና 32፥6 ይመ) ሕዝባዊ ስብሰባዎች የሚካሄዱበት አውላላ ሜዳ ነው። እንደ ኢየሩሳሌም ያሉ ታላላቅ ከተሞች ሁለት ወይም ከዚያ በላይ አደባባዮች ነበሯቸው (ነህ 8፥16 ይመ)።

19፥3 *ቂጣ፤* ቂጣው እርሾ የሌለው በመሆኑ ቶሎ እንዲበስል ያደርገዋል (18፥6፤ ዘፀ 12፥29 ይመ)።

19፥4-9፤ መሳ 19፥22-25 ይመ።

19፥5 *ሩካቤ ሥጋ እንድንፈጽምባቸው፤* ወንዶች ከወንዶች ጋር የሚፈጽሙት የሩካቤ ሥጋ ግንኙነት፣ በሰዶም ሰዎች የተጀመረ በመሆኑ (ይሁ 7 ይመ) እስከ ዛሬ ድረስ ግብረ ሰዶም ተብሎ ይጠራል።

አታድርጉባቸው፤ እኔን ብለው ወደ ቤቴ ገብተዋልና።”

9እነርሱም፣ “ዞር በል! ይህ ሰው ራሱ ትናንት ተሰዶ የመጣ ነው፤ ዛሬ ደግሞ ዳኛ ልሁን ይላል። ዋ! በእነርሱ ካሰብነው የከፋ እንዳናደርስብህ!” አሉት፤ ከዚያም ሎጥን እየገፈታተሩ የበሩን መዝጊያ ለመስበር ተንደረደሩ።

10ከቤቱ ውስጥ የነበሩት እንግዶች ግን እጃቸውን በመዘርጋት ስበው ወደ ውስጥ አስገቡት፤ በሩንም ዘጉ። 11ከዚያም በሩን እንዳያገኙት በቤቱ ደጃፍ ላይ የተሰበሰቡትን ወጣቶችና ሽማግሌዎች ዐይን አሳወሩ።

12ሁለቱ ሰዎችም ሎጥን እንዲህ አሉት፤ “በከተማዋ ውስጥ የሚኖሩ የአንተ የሆኑ ሰዎች አሉህ? ዐማቾችን፣ ወንዶችና ሴቶች ወይም ሌሎች ዘመዶች ካሉህ ቶሎ ብለህ ከዚህ እንዲወጡ አድርግ፤ 13ይህን ስፍራ ልናጠፋው ነው። በሕዝቦቿ ላይ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) የቀረበው ጩኸት ታላቅ በመሆኑ፣ እንድናጠፋት እግዚአብሔር ልኮናል።”

14ሎጥ ከቤቱ ወጥቶ የሴት ልጆቹ እጮኞች† የሆኑትን ዐማቾቹን፣ “እግዚአብሔር (ያህዌ) ይህችን ከተማ ሊያጠፋት ነውና በፍጥነት ከዚህ ስፍራ ውጡ” አላቸው፤ ዐማቾቹ ግን የሚቀልድ መሰላቸው።

15ሲነጋጋም መላእክቱ ሎጥን፣ “ከከተማዪቱ ጋር አብራችሁ እንዳትጠፉ፣ ሚስትህንና ሁለቱን ሴት ልጆችህን ይዘህ ከዚህ ቦታ በፍጥነት ውጣ” ብለው አቻኰሉት።

16ሎጥ ሲያመነታም፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) ስለ ራራላቸው ሰዎቹ የእርሱን፣ የሚስቱንና የሁለት ሴቶች ልጆቹን እጅ ይዘው ከከተማዪቱ በደኅና አወጧቸው። 17እንዳወጧቸውም፣ መልአኩ፣ “ሕይወታችሁን ለማትረፍ ፈጥናችሁ ሽሹ፤ መለስ ብላችሁ ወደ ኋላችሁ አትመልከቱ፤ ከረባዳው ስፍራ እንኳ ቆም አትበሉ፤ ወደ ተራራው ሽሹ፤ አለበለዚያ ትጠፋላችሁ” አላቸው።

18ሎጥም እንዲህ አላቸው፤ “ጌቶቼ ሆይ!‡ እባካችሁ እንደዚህስ አይሁን፤ 19እነሆ፤ እኔ ባሪያህ እንዴ በፊትህሞገስ አግኝቻለሁ፤ ሕይወቴን ለማዳን ታላቅ ርኅራኄ አድርገህልኛል፤ እኔ እንደሆንሁ ወደ ተራሮቹ ሸሽቼ ማምለጥ ስለማልችል የሚወርደው መዓት ደርሶ ያጠፋኛል። 20እነሆ፤ ወደዚያ ሸሽቶ ለማምለጥ ቅርብ የሆነች ትንሽ ከተማ አለች፤ ወደ እርሷ ልሽሽ፤ በጣም ትንሽ አይደለችም እንዴ? ወደዚያ ብሸሽ እኮ ሕይወቴ ትተርፋለች።”

21እርሱም እንዲህ አለው፤ “ይሁን እሺ፣ ልመናህን ተቀብያለሁ፤ ያልካትንም ከተማ አላጠፋትም። 22አንተ እዚያ እስክትደርስ ድረስ አንዳች ማድረግ ስለማልችል ቶሎ ብለህ ወደዚያ ሽሽ” ስለዚህም የዚያች ከተማ ስም ዞዓር§ ተባለ።

23ሎጥ ዞዓር ሲደርስ ፀሓይ በምድሩ ላይ ወጥታ ነበር። 24ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) በሰዶምና በገሞራ ላይ ከሰማይ ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ዘንድ የሚያቃጥል ዲንና እሳት አዘነበባቸው። 25እነዚያንም ከተሞችና ረባዳውን ምድር በሙሉ፣ በከተሞቹም የሚኖሩትን ሰዎች ሁሉ፣ የምድሩን ቡቃያ ሳይቀር ገለባበጠው። 26የሎጥ ሚስት ግን ወደ ኋላዋ ስለ ተመለከተች የጨው ዐምድ ሆና ቀረች።

27አብርሃም በማግስቱ፣ ማለዳ ተነሥቶ ከዚህ ቀደም በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ቆሞ ወደ ነበረበት ቦታ ሄደ። 28ሰዶምንና ገሞራን፣ እንዲሁም በረባዳው ስፍራ የሚገኘውን ምድር ሁሉ ቍልቍል ተመለከተ፤ ከእቶን የሚወጣ የመሰለ ጥቅጥቅ ያለ ጢስ ከምድሪቱ ወደ ላይ ሲትጐለጐል አየ።

29እንደዚህ አድርጐ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በረባዳው ስፍራ የነበሩትን ከተሞች ሲያጠፋ አብርሃምን አሰበው፤ ስለዚህም የሎጥ መኖሪያ የነበሩትን ከተሞች ካጠፋው መዓት ሎጥን አወጣው።

ሎጥና ሴት ልጆቹ

30ሎጥ በዞዓር መኖርን ስለ ፈራ፣ ከዚያ ተነሥቶ ከሁለቱ ሴት ልጆቹ ጋር በአቅራቢያው ወደሚገኙት ተራሮች ሄደ፤ መኖሪያውንም ከሁለት ሴት ልጆቹ ጋር በዋሻ ውስጥ

19፥9 ዘፍ13፥8፤ 23፥4፤ሐሥ7፥27
19፥10 ዘፍ18፥2
19፥11 ዘዳ28፥28-29፤2ነገ6፥18፤ሐሥ 13፥11
19፥12 ዘፍ6፥18
19፥13 ዘፍ18፥20፤ ዘፀ12፥29፤2ሳሙ24፥16፤2ነገ19፥35፤1ዜና 21፥12፡15፤2ዜና32፥21፤መዝ78፥49፤ኤር 21፥12፤25፥18፤44፥22፤51፥45
19፥14 ዘኍ16፥21፤ ዘፀ9፥21፤1ነገ13፥18፤ ኤር5፥12፤43፥2፤ሉቃ 17፥28፤ራእ18፥4
19፥15 ዘኍ16፥26፤ ኢዮ21፥18፤መዝ58፥9፤73፥19፤90፥5፤ራእ 18፥4
19፥16 ዘፀ34፥6፤ መዝ33፥18-19፤ 2ጴጥ2፥7
19፥17 ቍ19፡26፤ ዘፍ13፥12፤14፥10፤ 1ነገ19፥3፤ኤር48፥6፤ ማቴ24፥16
19፥19 ቍ17፡30፤ ዘፍ6፥8፤18፥3፤24፥12፤39፥21፤40፥14፤47፥29፤ሩት1፥8፤ 2፥20፤3፥10
19፥21 1ሳሙ25፥35፤2ሳሙ14፥8፤ኢዮ 42፥9
19፥22 ዘፍ13፥10
19፥23 ዘፍ13፥10
19፥24 ዘፍ18፥17፤ ዘሌ10፥2፤ዘዳ29፥23፤ ኢዮ18፥15፤መዝ11፥6፤ኢሳ1፥9፤13፥19፤ 30፥33፤34፥9፤ኤር 49፥18፤50፥40፤አሞ 4፥11፤ማቴ10፥15፤ ሉቃ17፥29፤ሕዝ 38፥22
19፥25 ቍ24፤ዘፍ 13፥12፤መዝ107፥34፤ኢሳ1፥10፤ኤር 20፥16፤23፥14፤ሰቆ 4፥6፤ሕዝ16፥48፤26፥16፤ሶፎ3፥8፤ሐጌ2፥22
19፥26 ቍ17፤ ሉቃ17፥32
19፥27 ዘፍ18፥22
19፥28 ዘፍ15፥17፤ ዘፀ19፥18፤ራእ9፥2፤ 18፥9
19፥29 ዘፍ8፥1፤ 13፥12፤14፥12፤ሕዝ14፥16፤2ጴጥ2፥7
19፥30 ቍ19፡22፤ዘፍ 13፥10፤14፥10

†14 *ወይም ሴት ልጆቹን ያገቡትን* ‡18 *ወይም እንደዚህስ አይሁን ጌታ፤ ወይም እንደዚህስ አይሁን ጌታዬ*
§22 *ዞዓር ማለት ትንሽ ማለት ነው*

19፥8 ***እኔን ብለው ወደ ቤቴ፤*** በጥንት ዘመን አንድ ሰው እንግዶችን ተቀብሎ ሲያስተናግድ፣ እንግዶቹን ከማንኛውም ክፉ ነገር የመከላከል ግዴታ ነበረበት።

19፥9 ***ይህ ሰው ራሱ ትናንት ተሰዶ የመጣ ነው፣ ዛሬ ደግሞ ዳኛ ልሁን ይላል፤*** ከብዙ ምእተ ዓመታት በኋላ ሙሴም እንደ ባዕድ ሰው ራሱን ገዥና ዳኛ አድርጐ ለመሾም እንደ ተነሣሣ ሰው ተቈጥሮ ነበር (ዘፀ 2፥14፤ ሐሥ 7፥27 ይመ)።

19፥13 ***ይህን ስፍራ ልናጠፋው ነው፤*** የሰዶም ክፋት እያደገ ሄዶ ከተማዋን ለጥፋት ዳረጋት (ኢሳ 3፥9፤ ኤር 23፥14፤ ሰቆ 4፥6፤ ሶፎ 2፥8-9፤ 2ጴጥ 2፥6፤ ይሁ 7 ይመ)።

19፥14 ***ዐማቾቹ ግን የሚቀልድ መሰላቸው፤*** ሎጥ የራሱን ቤተ ሰብ እንኳ ለማሳመንና ከጥፋት ለማዳን አቅቶት ነበር።

19፥16 ***ሲያመነታ፤*** ምናልባት ያፈራውን ምድራዊ ሀብት ጥሎ ላለመሄድ ያሳየው ወላዋይነት ነው። ***እግዚአብሔር ስለራራላቸው፤*** ድነት በእግዚአብሔር ምሕረት ብቻ የሚገኝ እንጂ፣ በሰው ጽድቅ የሚገኝ አይደለም (ከቲቶ 3፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። ***የእርሱን፣ የሚስቱንና የሁለት ሴቶች ልጆቹን እጅ፤*** ሰዶም ከጥፋት ያድናሉ ተብሎ ተስፋ የተጣለባቸው ዐሥር ጻድቃን ሰዎች ቢገኙ (18፥32 ይመ)፤ የተባለው አሁን ቍጥራቸው ወደ አራት ዝቅ አለ።

19፥24 ***አዘነበባቸው፤*** አስፋልት የሚተፉ ብርቱ የምድር መናወጥ ዛሬም በዚህ ስፍራ ይታያል።

19፥26 ***የሎጥ ሚስት ግን ወደ ኋላዋ ስለ ተመለከተች የጨው ዐምድ ሆና ቀረች፤*** ከማመንታቷ የተነሣ ያሳየችው አለመታዘዝ (ቍ 17 ይመ)፣ ከእርሷ በኋላ ላለው ትውልድ ምሳሌ በመሆን ያገለግላል (ሉቃ 17፥32 ይመ)። በአሁኑ ጊዜ ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ ጫፍ የሚገኘው የጨው ቍልል ባለማስተዋል ላደረገችው ነገር መታሰቢያ ነው።

19፥29 ***እግዚአብሔር... አብርሃምን አሰበው፤*** የ8፥1 ማብ ይመ። ***መዓት ሎጥን አወጣው፤*** የአብርሃም ትልቁ ጸሎት (18፥23-32) ሎጥ ከመዓቱ እንዲድን ሲሆን፣ እግዚአብሔርም ጸሎቱን ሰምቶ መለሰለት።

አደረገ:: [31]አንድ ቀን ታላቂቱ ልጅ፣ ታናሺቱን እንዲህ አለቻት፤ "አባታችን አርጅቶአል፤ በምድር ሁሉ እንደሚኖሩ ሰዎች ወግ አብሮን የሚተኛ ወንድ በአካባቢያችን የለም:: [32]ስለዚህ አባታችንን የወይን ጠጅ እናጠጣውና ከእርሱ ጋር እንተኛ፤ የትውልድ ሐረጋችን እንዳይቋረጥ ዘር ከአባታችን እናትርፍ::"

[33]በዚያችም ምሽት አባታቸውን የወይን ጠጅ አጠጡት፤ ከዚያም ትልቋ ልጁ ሄዳ ከአባቷ ጋር ተኛች፤ እርሱ ግን ስትተኛም ሆነ ስትነሣ አላወቀም ነበር::

[34]በማግስቱም ታላቂቱ ልጅ ታናሺቱን፣ "እኔ ትናንትና ማታ ከአባቴ ጋር ተኝቻለሁ፤ ዛሬም እንደ ገና የወይን ጠጅ እናጠጣው፤ አንቺም ደግሞ ከእርሱ ዘንድ ገብተሽ ተኚ፤ በዚህም የትውልድ ሐረጋችን እንዳይቋረጥ ከአባታችን ዘር ማትረፍ እንችላለን" አለቻት:: [35]በዚያችም ምሽት ደግሞ አባታቸውን የወይን ጠጅ አጠጡት፤ ትንሿ ልጁም ሄዳ ከአባቷ ጋር ተኛች፤ እርሱ ግን ስትተኛም ሆነ ስትነሣ አላወቀም ነበር::

[36]ስለዚህ ሁለቱም የሎጥ ሴት ልጆች ከአባታቸው አረገዙ:: [37]ትልቋ ልጁ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙንም ሞዓብ ብላ ጠራችው፤ እርሱም የዛሬዎቹ ሞዓባውያን[1] አባት ነው:: [38]ትንሿ ልጁም እንደዚሁ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙንም ቤንአሚ[2] ብላ ጠራችው፤ እርሱም የዛሬዎቹ አሞናውያን አባት ነው::

አብርሃምና አቢሜሌክ

20፥1-18 ተጓ ምብ - ዘፍ 12፥10-20፤ 26፥1-11

20 አብርሃም ከዚያ ተነሥቶ ወደ ኔጌብ አካባቢ ሄዶ በቃዴስና በሱር መካከል ሰፈረ፤ ለጥቂት ጊዜም በጌራራ ተቀመጠ:: [2]በዚያም አብርሃም ሚስቱን ሣራን፣ "እህቴ ናት" ይል ነበር:: ስለዚህ የጌራራ ንጉሥ አቢሜሌክ መልእክተኛ ልኮ ሣራን ወሰዳት::

[3]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) በአንድ ሌሊት በሕልም ወደ አቢሜሌክ መጥቶ፣ "እነሆ፤ በወሰድሃት ሴት ምክንያት ምውት ነህ፤ እርሷ ባለ ባል ናት" አለው::

[4]አቢሜሌክም ገና አልደረሰባትም ነበርና እንዲህ አለ፤ "ጌታ ሆይ፤ በደል ያልፈጸመውን ሕዝብ ታጠፋለህን? [5]'እኅቴ ናት' ያለኝ ራሱ አይደለምን? ደግሞስ ራሷም ብትሆን፣ 'ወንድሜ ነው' አላለችምን? እኔ ይህን ያደረግሁት በቅን ልቦናና በንጹሕ እጅ ነው::"

[6]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) በሕልሙ እንዲህ አለው፤ "አንተ ይህን ያደረግኸው በቅን ልቦና መሆኑን ዐውቄአለሁ፤ በእኔም ላይ ኀጢአት እንዳትሠራ የጠበቅሁህና እንዳትነካትም ያደረግሁት ለዚሁ ነው:: [7]አሁንም ሚስቱን ለሰውዬው መልስለት፤ ነቢይ ነውና ይጸልይልሃል፤ አንተም ትድናለህ፤ ባትመልስለት ግን አንተም ሆንህ የአንተ የሆነ ሁሉ እንደምትሞቱ ዕወቅ::"

[8]በማግስቱም ማለዳ፣ አቢሜሌክ ሹማምንቱን ሁሉ ጠርቶ፣ የሆነውን ሁሉ ነገራቸው፤ እነርሱም ታላቅ ፍርሀት አደረባቸው:: [9]ከዚያም አቢሜሌክ አብርሃምን አስጠርቶ እንዲህ አለው፤ "ይህ ያደረግህብን ነገር ምንድን ነው? ምን በደልሁህና ነው በእኔና በግዛቴ ላይ እንዲህ ያለውን ታላቅ የጥፋት መዘዝ ያመጣብህን? በእውነቱ መደረግ የማይገባውን ነው ያደረግህብን::" [10]ከዚያም አቢሜሌክ፣ "ለመሆኑ ይህን ያደረግህበት ምክንያት ምንድን ነው?" ሲል አብርሃምን ጠየቀው::

[11]አብርሃምም አቢሜሌክን እንዲህ አለው፤ "እዚህ ቦታ ፈሪሀ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) አለመኖሩን ተገንዝቤሁ፤ ሰዎቹም ለሚስቴ ሲሉ ይገድሉኛል ብዬ ሠጋሁ፤ [12]ደግሞም እኮ በእርግጥ እኅቴ ናት፤ ከአንድ እናት ባንወለድም በአባት አንድ ነን፤ ኋላም አገባኋት:: [13]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) አዞኝ ከአባቴ ቤት ወጥቼ በየአገሩ ስዞር፣ 'ለእኔ ያለሽን ፍቅር በዚህ ግለጭልኝ፤ በየደረስንበት ስፍራ ሁሉ "እርሱ ወንድሜ ነው" በዪ' ብያት ነበር::"

19፥32 ቍ34:36፤ ዘፍ16፥2፤38፥18
19፥33 ቍ35
19፥34 ቍ32
19፥35 ቍ33፤ዘፍ 9፥21
19፥36 ቍ32
19፥37 ዘፍ36፥35፤ ዘፀ15፥15፤ዘኍ22፥4፤ 24፥17፤25፥1፤ዘዳ 2፥9፤መሳ3፥28፤ሩት 1፥4፤22፤1ሳሙ14፥ 47፤22፥3-4፤2ሳሙ 8፥2፤2ነገ1፥1፤3፥4፤ 0ዝ9፥1፤መዝ108፥9፤ ኢሳ15፥1፤25፥10፤ ኤር25፥21፤48፥1፤ ሕዝ25፥8፤ሶፎ2፥9
19፥38 ዘኍ21፥24፤ ዘዳ2፥19፤23፥3፤ኢሱ 12፥2፤መሳ3፥13፤ 10፥6፤7፤1ሳሙ11፥ 1-11፤14፥47፤1ዜና 19፥1፤2ዜና20፥23፤ 26፥8፤27፥5፤ነህ2፥ 19፥4፥3፤ኤር25፥21፤ 40፥14፤49፥1፤ሕዝ 21፥28፤25፥2፤አሞ 1፥13
20፥1 ዘፍ12፥9፤ 14፥7፤16፥7፤18፥1፤ 26፥1፤3፥6፥17
20፥2 ቍ14፤ዘፍ 12፥13፥15፤21፥22፤ 26፥1
20፥3 ቍ7፤ዘፍ 26፥11፤28፥12፤31፥ 10፤24፤37፥5፤9፤40፥5 ፤41፥1፤ዘፀ10፥7፤12፥ 33፤ዘኍ12፥6፤22፥9፡ 20፤ዘዳ13፥1፤1ዜና 16፥21፤ኢዮ33፥15፤ መዝ105፥14፥38፤ ዳን2፥1፤4፥5
20፥4 ዘፍ18፥25
20፥5 ዘፍ12፥19፤ 17፥1፤መዝ7፥8፤25፥ 21፤26፥6፤41፥12
20፥6 ዘፍ13፥13፤ መዝ41፥4፤51፥4፤ 1ሳሙ25፥26፥34
20፥7 ቍ3፥17፤ዘፀ 8፥8፤ዘኍ11፥2፤12፥ 13፤ዘዳ18፥18፤34፥ 10፤1ሳሙ7፥5፤1ነገ 13፥6፤2ነገ3፥11፤ 5፥3፤1ዜና16፥22፤ ኢዮ42፥8፤መዝ9፥ 5፤105፥15፤ኤር18፥ 20፤37፥3፤42፥2
20፥9 ዘፍ12፥18፤

34፥7 20፥11 ዘፍ12፥12፤31፥31፤42፥18፤ነህ5፥15፤ኢዮ31፥23፤ መዝ36፥1፤ምሳ16፥6፤ 20፥12 ዘፍ12፥13 20፥13 ዘፍ12፥1:13፤ ዘዳ26፥5፤1ዜና16፥20፤ኢሳ30፥28፤63፥17

[1] 37 ሞዓብ የሚለው ቃል ከአባት የሚል ትርጕም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው::
[2] 38 ቤንአሚ ማለት የሕዝቤ ልጅ ማለት ነው

19፥33 *አባታቸውን የወይን ጠጅ አጠጡት፤ ከዚያም ትልቋ ልጁ ሄዳ ከአባቷ ጋር ተኛች፤* ሎጥ በድርጊቱ ውስጥ የተሳተፈው ያለ ፈቃዱ ቢሆንም፣ በጣም በመስከሩና በዚህም ምክንያት ሁለቱ ሴቶች ልጆቹ ከእርሱ በማርገዛቸው ተጠያቂ ነው (ቍ 36 ይመ)::

19፥36-38፤ ከሎጥ ሴት ልጆች የተወለዱት የሞዓባውያንና የአሞናውያን ቅድመ አያቶች ሲሆኑ (ዘዳ 2፥9:19 ይመ)፣ ሞዓባውያንና አሞናውያን ደግሞ የአብርሃም ዘር ጠላቶች ነበሩ (1ሳሙ 14፥47፤ 2ዜና 20፥1 ይመ)::

20፥1 *በቃዴስና በሱር መካከል፤* የ14፥7፤ 16፥7 ማብ ይመ:: *ጌራራ፤* ይህ ቦታ የሚገኘው በፍልስጥኤም ምድር ጠርዝ ላይ ሲሆን፣ ይህም በጋዛና (በሜድትራኒያን ባሕር ጠረፍ) በቤርሳቤህ (በኔጌብ በስተ ሰሜን) መካከል ላይ ነው::

20፥2 *አቢሜሌክ፤* ከጊዜ በኋላ ለነገሠውና በዚሁ ስም ለሚጠራው ንጉሥ አባት ወይም አያት ሳይሆን አይቀርም (26፥1 ይመ)::

20፥3 *ሕልም፤* እግዚአብሔር ለሁለተኛ ጊዜ የቃል ኪዳኑን ልጅ እናት ከጥፋት ለመታደግ ተገለጠ:: በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር ራሱን ከገለጠባቸው መንገዶች አንዱ ሕልም ነው (28፥12፤ 31፥10-11፤ 37፥5-9፤ 40፥5፤ 41፥1፤ ዘኍ 12፥6፤ መሳ 7፥13፤ 1ነገ 3፥5፤ ዳን 2፥3፤ 4፥5፤ 7፥1 ይመ)::

20፥7 *ነቢይ፤* የ18፥17 ማብ ይመ:: በዚህ ስም ከተጠሩት ሰዎች መካከል የመጀመሪያው ሰው አብርሃም ነው (መዝ 105፥15 ይመ)::

20፥11 *ፈሪሀ እግዚአብሔር፤* "እውነተኛ ሃይማኖት" ከሚለው ሐሳብ ጋር እኩልነት ያለውና ለዚህም መግለጫ የሚሰጥ ነው:: "መፍራት" የሚለው ቃል በእግዚአብሔር መታመንንና ለእርሱም ፈቃድ መታዘዝን ያጠቃልላል::

20፥12 *በእርግጥ እኅቴ ናት፤ ከአንድ እናት ባንወለድም በአባት አንድ ነን፤* አብርሃም በከፊል እውነትነት ያለው ነገር ቢናገርም፣ መዋሸቱ ንግግሩን ተቀባይነት ያሳጣዋል::

[14]ከዚያም አቢሜሌክ፣ በጎችና የቀንድ ከብቶች፣ ወንድና ሴት አገልጋዮችን ለአብርሃም ሰጠው፤ ሚስቱን ሣራንም መለሰለት:: [15]አቢሜሌክም አብርሃምን፣ "እነሆ፤ አገሬ አገርህ ናት፤ በፈቀድህበት ስፍራ መኖር ትችላለህ" አለው::

[16]ሣራንም፣ "እነሆ፤ ለወንድምሽ ለአብርሃም 1000 ጥሬ ብር[a] እሰጠዋለሁ፤ ይህም በአንቺ ላይ ለተፈጸመው በደል ካሣ እንዲሆንና አብረውሽ ያሉ ሁሉ እንዲያውቁት ነው፤ በዚህም ንጽሕናሽ ይረጋገጣል" አላት::

[17]ከዚያም አብርሃም ወደ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ጸለየ፤ እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) አቢሜሌክን፣ ሚስቱንና ሴት አገልጋዮቹን ፈወሳቸው፤ እንደ ገናም ልጅ ለመውለድ በቁ:: [18]እግዚአብሔር (ያህዌ) በአብርሃም ሚስት በሣራ ምክንያት፣ በአቢሜሌክ ቤት የሚገኙትን ሴቶች ማሕፀናቸውን ሁሉ ዘግቶ ነበርና::

የይስሐቅ መወለድ

21 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በተናገረው መሠረት ሣራን አሰባት፤ የገባውንም ተስፋ ፈጸመላት:: [2]ሣራ ፀነሰች፤ ልክ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ባለው ጊዜ ለአብርሃም ወንድ ልጅ ወለደችለት:: [3]አብርሃም፣ ሣራ የወለደችለትን ልጅ ስሙን ይስሐቅ[b] አለው:: [4]አብርሃም፣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ባዘዘው መሠረት ልጁን ይስሐቅን በተወለደ በስምንተኛው ቀን ገረዘው:: [5]አብርሃም፣ ልጁ ይስሐቅ ሲወለድለት፣ ዕድሜው መቶ ዓመት ነበረ::

[6]ሣራም፣ "እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሣቅ አደሎኛል፤ ስለዚህ፣ ይህን የሚሰማ ሁሉ ከእኔ ጋር ይሥቃል" አለች:: [7]ደግሞም፣ "ለመሆኑ፣ 'ሣራ ልጆች ታጠባለች' ብሎ ለአብርሃም ማን ተናግሮት ያውቅ ነበር? ይኸው በስተርጅናው ወንድ ልጅ ወለድሁለት" አለች::

20፥14 ቍ2፤ዘፍ 12፥16
20፥15 ዘፍ13፥9፤ 45፥18
20፥17 ቍ7፤ኢዮ 42፥9
20፥18 ዘፍ12፥17
21፥1 ዘፍ8፥1፤17፥6፡21፡18፥14፤1ሳሙ 2፥21፤ገላ4፥23፤ዕብ 11፥11
21፥2 ዘፍ17፥19፤ 30፥6፤18፥10፤ገላ 4፥22፤ዕብ11፥11
21፥3 ዘፍ16፥11፤ 17፥19፤ኢያ24፥3
21፥4 ዘፍ17፥10፡ 12፤ሐሥ7፥8
21፥5 ዘፍ12፥4፤ ዕብ6፥15
21፥6 ዘፍ17፥17፤ ኢዮ8፥21፤መዝ126፥ 2፤ኢሳ12፥6፤35፥2፤ 44፥23፤52፥9፤54፥1
21፥7 ዘፍ17፥17
21፥8 1ሳሙ1፥23
21፥9 ዘፍ16፥15፤ 39፥14፤ ገላ4፥29
21፥10 ዘፍ39፥ 17፤ 25፥6፤ገላ4፥30
21፥11 ዘፍ17፥18
21፥12 ማቴ1፥2፤ ሮሜ9፥7፤ዕብ11፥18
21፥13 ዘፍ13፥16
21፥14 ቍ31፡32፤ ዘፍ16፥1፤22፥19፤26፥ 33፤28፥10፤46፥1፡5፤ ኢሳ15፥28፤19፥2፤ መሳ20፥1፤1ሳሙ3፥ 20፤1ዜና4፥28፤ነህ 11፥27
21፥16 ኤር6፥26፤ አሞ8፥10፤ዘካ12፥10
21፥17 ዘፀ3፥7፤ 15፥1፤16፥7፡22፥ 11፡15፤ዘኍ20፥16፤ ዘዳ26፥7፤መዝ6፥8
21፥18 ዘፍ17፥20

የአጋርና የእስማኤል መባረር

[8]ሕፃኑ አደገ፤ ጡት መጥባቱንም ተወ:: አብርሃምም ይስሐቅ ጡት በጣለባት ዕለት ታላቅ ድግስ ደገሰ:: [9]በሌላ በኩል ደግሞ፣ ግብፃዊቷ አጋር ለአብርሃም የወለደችለት እስማኤል፣ በይስሐቅ ሲያሾፍበት ሣራ አየች፤ [10]አብርሃምንም፣ "ይህችን ባሪያ ከነልጇ አባርልኝ፤ ምንም ቢሆን የዚህች ባሪያ ልጅ፣ ከልጄ ከይስሐቅ ጋር ውርስ አይካፈልም አለች::"

[11]እስማኤል ልጁ ስለ ሆነ ነገሩ አብርሃምን እጅግ አስጨነቀው:: [12]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) አብርሃምን እንዲህ አለው፤ "ስለ ልጁም ሆነ ስለ አገልጋይህ አሳብ አይግባህ፤ ዘር የሚጠራልህ በይስሐቅ በኩል ስለ ሆነ፣ ሣራ የምትልህን ሁሉ ስማ:: [13]የአገልጋይህም ልጅ የራስህ ልጅ ስለ ሆነ፣ እርሱንም ታላቅ ሕዝብ አደርገዋለሁ::"

[14]በማግስቱ አብርሃም ማልዶ ተነሣ:: ጥቂት ምግብ ወስዶ፣ ውሃ በእርኮት አድርጎ ለአጋር ሰጣት፤ በትከሻዋም አሸክሞአት ከነልጇ አሰናበታት:: እርሷም ሄደች፤ በቤርሳቤህም ምድረ በዳ ትንከራተት ጀመር::

[15]በእርኮት የነበረው ውሃ ባለቀ ጊዜ፣ ልጁን ከአንድ ቍጥቋጦ ሥር አስቀመጠችው:: [16]ከዚያም፣ "ልጁ ሲሞት ዐይኔ አያይም" ብላ፣ የቀስት ውርወራ ያህል ርቃ ዐረፍ አለች፤ እርሷም[c] እየተንሰቀሰቀች ታለቅስ ጀመር::

[17]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) የልጁን ጩኸት ሰማ:: የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) መልአክ ከሰማይ አጋርን እንዲህ አላት፤ "አጋር ሆይ፤ ምን ሆነሻል? ልጅሽ ከተኛበት ሲያለቅስ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሰምቶታል፤ ስለዚህ አትፍሪ:: [18]ተነሥተሽ ልጁን አንሺው፤ ያዢውም፤ ታላቅ ሕዝብ አደርገዋለሁና::"

[a]16 11.5 ኪ.ግ. ገደማ ይሆናል::
[b]3 ይስሐቅ ማለት ይሥቃል ማለት ነው
[c]16 ዕብራይስጡና ሰብዐ ሊቃናት ልጁ ይላሉ::

20፥14-16፤ የአቢሜሌክ ቸርነት ከአብርሃም ፈሪነትና ውሸታምነት ጋር የሚነጻጸር ነው::

20፥16፤ በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ ባይሆንም አንዳንድ ቅጆች፣ "ጥሬ ብር" በሚለው ምትክ፣ "ሰቅል" ይሉታል፤ በዚህ ቦታ ግን ቃሉ በትክክለኛው አገባብ ተጠቅሶአል:: ሰቅል በጥንት ዘመን የታወቀ የክብደት መለኪያ ሲሆን ለመገበያያ ሳይሆን ለመለኪያነት ብቻ ያገለግል ነበር፤ ምክንያቱም ከክርስቶስ ልደት በፊት እስከ ዐሥራ ስባተኛው ምእተ ዓመት ድረስ የገንዘብ ሳንቲም አልተሠራም ነበር::

21፥1 *በተናገረው መሠረት ሣራን አሰባት፤* 17፥16 ይመ:: *የገባውንም ተስፋ ፈጸመላት፤* ገላ 4፥22-23፡28 ይመ::

21፥3 ይስሐቅ፤ የ17፥17 ማብ ይመ::

21፥4፤ የ17፥10፡12 ማብ ይመ::

21፥5፤ አብርሃም የተገባለት ተስፋ በመፈጸሙ (17፥16 ይመ) በ100 ዓመት ዕድሜው ታምራዊ በሆነ መንገድ የልጅ አባት ሆነ (17፥17 ይመ)::

21፥6 *ሣቅ ... ይሥቃል፤* የ17፥17 ማብ ይመ::

21፥8 *ጡት መጥባቱንም ተወ፤* በጥንቱ መካከለኛው ምሥራቅ አገሮች እንደተለመደው፣ ሕፃናት ጡት መጥባት የሚተውት በሁለት ወይም በሦስት ዓመት ዕድሜአቸው ነው::

21፥9 *ግብፃዊቷ አጋር ... የወለደችለት፤* በዚህ ጊዜ የእስማኤል ዕድሜ ወደ ሃያዎቹ ተጠግቶ ነበር (16፥15-16 ይመ):: *ሲያሾፍበት፤* "በጨዋታ ላይ" ሳሉ ማለት ነው:: ያም ሆነ ይህ ይስሐቅ በተነገረለት የተስፋ ቃል መሠረት እንዳይወርስ እስማኤል እንቅፋት ሊሆንበት እንደሚችል ሣራ ተረድታለች (ቍ 10)::

21፥10 *ይህችን ባሪያ ከነልጇ አባርልኝ፤* ገላ 4፥21-31 ይመ:: እነርሱን ወዲያ ማባረር፣ እስማኤል ከይስሐቅ ጋር እንዳይወርስ ያደርገዋል::

21፥11 *ነገሩ አብርሃምን... አስጨነቀው፤* አብርሃምን ያስጨነቀው ለልጁ ያለው ፍቅርና የሚኖርበት ማኅበረ ሰብ የሕግ ሥርዐት ነው:: እርሱ በሚኖርበት ዘመን የአንዲትን አገልጋይ ልጅ ያለ ምንም ምክንያት ከቤት ማባረር ትክክል እንዳልሆነ ያውቃል፤ ይህም ሕግ ከጊዜ በኋላ በኑዚ ጽላት ላይ ተጽፎ ተገኝቶአል::

21፥12 *ሣራ የምትልህን ሁሉ ስማ፤* እግዚአብሔር የአብርሃምን ሐሳብ ወደ ጐን በመተው፣ (ቀደም ሲል እንዳደረገው ሁሉ 15፥4 ይመ) ይስሐቅና እስማኤል የብዙ ሕዝቦች አባት እንደሚሆኑ ተስፋ ሰጠው:: *ዘር የሚጠራልህ በይስሐቅ በኩል ስለ ሆነ፤* የዚህ ዐረፍተ ነገር የተራዘመ መንፈሳዊ ትርጕም በሮሜ 9፥6-8 እና በዕብ 11፥17-19 ላይ ይመ::

21፥14 *በማግስቱ ... ማልዶ፤* ምንም እንኳ አብርሃም አሁን ለመጀመሪያ ጊዜ ከእስማኤል ሊለይ ቢሆንም፣ እግዚአብሔር ለተናገረው/ላዘዘው ነገር ወዲያውኑ ታዘዘ (የ12፥4 ማብ ይመ):: *ቤርሳቤህ፤* የቍ 31 ማብ ይመ::

21፥15 *ከአንድ ቍጥቋጦ፤* የቍ 33 ማብ ይመ::

21፥17 *እግዚአብሔር... ሰማ... እግዚአብሔር ሰምቶታል፤* እስማኤል ለሚለው ስም የተሰጠና ሁለት ትርጕም ያለው ቃል ነው::

[19]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ዐይኖቿን ከፈተላት፤ የውሃ ጒድጓድም አየች፤ ሄዳም በእርኮቱ ውሃ ሞልታ ልጇን አጠጣች።

[20]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከልጁ ጋር ነበር፤ ልጁም እያደገ ሄደ፤ መኖሪያውንም በምድረ በዳ ውስጥ አደረገ፤ ጒበዝ ቀስተኛም ሆነ። [21]በፋራን ምድረ በዳ ሳለም፣ እናቱ ከግብፅ አንዲት ሴት አምጥታ አጋባችው።

በቤርሳቤህ የተደረገው ስምምነት

[22]በዚያን ጊዜ አቢሜሌክ ከሰራዊቱ አለቃ ከፊኮል ጋር ሆኖ አብርሃምን እንዲህ አለው፤ "በምታደርገው ነገር ሁሉ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከአንተ ጋር ነው። [23]እንግዲህ እኔንና ልጆቼን፣ ዘሬንም በመሸንገል አንዳች ክፉ ነገር እንዳታደርስብን በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፊት ማልልኝ። እኔ ለአንተ ቸርነት እንዳደረግሁ፣ አንተም ለእኔና በእንግድነት ለተቀመጥህባት ለዚች ምድር ቸርነት አድርግ።"

[24]አብርሃምም፣ "እሺ፤ እምላለሁ" አለ።

[25]ከዚያም አብርሃም፣ የአቢሜሌክ አገልጋዮቹ ነጥቀው ስለያዙበት የውሃ ጒድጓድ መከፋቱን ለአቢሜሌክ ገለጠለት። [26]አቢሜሌክም፣ "መቼም ይህን ድርጊት ማን እንደ ፈጸመ በበኩሌ አላውቅም፤ አንተም አልነገርኸኝም፤ ነገሩንም ገና አሁን መስማቴ ነው" አለው።

[27]ስለዚህ አብርሃም፣ በጎችና ከብቶች አምጥቶ ለአቢሜሌክ ሰጠው፤ ሁለቱም በመካከላቸው የስምምነት ውል አደረጉ። [28]አብርሃም ከመንጋው ሰባት እንስት በጎች ለየ፤ [29]አቢሜሌክም፣ "እነዚህን ሰባት እንስት በጎች ለይተህ ለብቻ ያቆምሃቸው ለምንድ ነው?" ሲል አብርሃምን ጠየቀው።

[30]አብርሃምም፣ "ይህን የውሃ ጒድጓድ የቈፈርሁ እኔ ለመሆኔ ምስክር እንዲሆን እነዚህን ሰባት እንስት በጎች እንካ ተቀበለኝ" አለው።

[31]ስለዚህ ቦታው፣ ሁለቱ ተማምለው የተስማሙበት ስፍራ በመሆኑ ቤርሳቤህ[a] ተባለ።

[32]በቤርሳቤህ የስምምነት ውል ካደረጉ በኋላ፣ አቢሜሌክና የሰራዊቱ አለቃ ፊኮል ወደ ፍልስጥኤማውያን ምድር ተመለሱ። [33]አብርሃምም በቤርሳቤህ የተምር ዛፍ ተከለ፤ በዚያም የዘላለም አምላክን (ኤል ኦላም) ስም ጠራ። [34]አብርሃምም በፍልስጥኤማውያን ምድር ለረጅም ጊዜ በእንግድነት ኖረ።

አብርሃም ተፈተነ

22 ከዚህ ሁሉ በኋላ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) አብርሃምን ፈተነው፤ "አብርሃም!" አለው። እርሱም "አቤቱ! አለሁ" አለ።

[2]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ "የምትወደውን አንዱን ልጅህን፣ ይስሐቅን ይዘህ ወደ ሞሪያ ምድር ሂድ፤ እኔ በማመለክትህ በአንዱ ተራራ ላይ የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገህ ሠዋው" አለው።

[3]በማግስቱ ጠዋት አብርሃም ማልዶ ተነሣ፤ አህያውን ጭኖ፣ ሁለት አገልጋዮቹንና ልጁን

21፥19 ዘፍ16፥7፤ ዘኍ22፥31
21፥20 ዘፍ26፥3፡24፤28፥15፤39፥2፡21፡23፤ሉቃ1፥66
21፥21 ዘፍ14፥6፤24፥4፡38፤28፥2፤34፥4፡8፤መሳ14፥2
21፥22 ቍ23፡32፤ ዘፍ20፥2፤26፥26፡28፤28፥15፤31፥3፡5፡42፤39፥2፡3፤1ሳሙ3፥19፤16፥18፤2ዜና1፥1፤መዝ46፥7፤ኢሳ7፥14፤8፥8፡10፤41፥10፤43፥5
21፥23 ቍ22፡31፤ ዘፍ25፥33፤26፥31፤31፥53፤1ሳሙ24፥21፤ኢያሱ2፥12፤1ነገ2፥8፤
21፥25 ዘፍ26፥15፡18፡20-22
21፥27 ቍ31፡32፤ ዘፍ26፥28፡31፤31፥44፡53
21፥30 ቍ25፤ዘፍ26፥25፡32፤31፥44፡47፡48፡50፡52፤ኢሱ22፥27፤24፥27፤28፥34፤ኢሳ19፥20፤ሚል2፥14
21፥31 ቍ14፡23፡27
21፥32 ቍ14፡22፡27፤ዘፍ10፥14
21፥33 ዘፍ4፥26፤ ዘፀ15፥18፤ዘዳ32፥40፤33፥27፤1ሳሙ22፥6፤31፥13፤ኢዮ36፥26፤መዝ10፥16፤45፥6፤90፥2፤93፥2፤102፥24፤103፥19፤146፥10፤ኢሳ40፥28፤ኤር10፥10፤ዕን1፥12፤3፥6፤ዕብ13፥8
21፥34 ዘፍ10፥14 22፥1 ቍ11፤ዘፍ31፥11፤46፥2፤ዘፀ15፥25፤16፥4፤20፥20፤ዘዳ8፥2፡16፤13፥3፤መሳ2፥22፤3፥1፤1ሳሙ3፥4፡6፡8፤2ዜና32፥31፤መዝ66፥10፤ኢሳ6፥8፤ዕብ11፥17፤ያዕ1፥12-13 22፥2 ቍ9፡12፡16፤ዘፍ8፥20፤2ዜና3፥1፤ዮሐ3፥16፤ዕብ11፥17፤1ዮሐ4፥9

[a]31 *ቤርሳቤህ ማለት ሰባት የውሃ ጒድጓድ ወይም የመሐላ የውሃ ጒድጒድ ማለት ሊሆን ይችላል።*

21፥21 *በፋራን ምድረ በዳ፤* በሰሜን ማዕከላዊ ሲና የሚገኝ ቦታ ነው። *እናቱ ከግብፅ አንዲት ሴት አምጥታ አጋባችው፤* አብዛኛውን ጊዜ የልጆቻቸውን ጋብቻ የሚያመቻቹት ወላጆች ነበሩ (ም 24 ይመ)።

21፥22 *አቢሜሌክ፤* 20፥2 እና ማብ ይመ። *ፊኮል፤* ከ60 ዓመት በኋላ (25፥26) በተመሳሳይ ዑደት ውስጥ (26፥26) በድጋሚ ተጠቅሶ ስለሚገኝ የቤተ ሰብ ስም ወይም ሕጋዊ ማዕርግ ሳይሆን አይቀርም።

21፥23 *በእግዚአብሔር ፊት ማልልኝ... ለእኔ... ቸርነት አድርግ፤* ሰዎች ቃል ኪዳን ሲገቡ ወይም ውል ሲዋዋሉ የሚናገሩት የተለመደ አባባል ነው (ቍ 27፡32 ይመ)። በዚህ ቦታ፣ "ቸርነት" የሚለው ቃል በሁለት ወዳጆች መካከል ያለውን ቅርበት ያመለክታል (ከቍ 27፤ ከ20፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። እንዲህ ዐይነቱ ቃል ኪዳን ደግሞ ምን ጊዜም መሐላን ይጠይቃል።

21፥27 *በጎችና ከብቶች፤* የውሉ ሥነ ሥርዐት በሚፈጸምበት ጊዜ የሚቀርብ ሳይሆን አይቀርም (15፥10 ይመ)።

21፥31 *ሁለቱ ተማምለው የተስማሙበት ስፍራ በመሆኑ ቤርሳቤህ፤* አማራጭ ትርጒሙን ይመ 26፥33 ይመ። ቤርሳቤህ በሰሜናዊ ኔጌብ የምትገኝ የታወቀች ከተማ ስትሆን፣ በኋለኞቹ ዘመናት ለደቡባዊው የእስራኤል መንግሥት ወሰን ነበረች (2ሳሙ 17፥11 ይመ)። በዚህ ስፍራ የሚገኘው የጥንት የውሃ ጒድጓድ፣ "የአብርሃም የውሃ ጒድጓድ" ይባላል (ቍ 25 ይመ)፤ ሆኖም ምን ያህል እውነት እንደ ሆነ አይታወቅም።

21፥32 *ፍልስጥኤማውያን፤* የ10፥14 ማብ ይመ።

21፥33 *ተምር፤* በበረሓ የሚበቅል ቍጥቋጦ ወይም አጭር ዛፍ ነው። ቅጠላማ ቅርንጫፎቹ ለጥላነት የሚያገለግሉ ሲሆን፣ አጋር ልጇን እስማኤልን ያሳረፈችበት ቍጥቋጦ ይሁን ወይም አይሁን በውል አይታወቅም (ቍ 15)። *የዘላለም አምላክ፤* በዕብራይስጥ ኤል ኦላም ማለት/ ሲሆን፣ በዚህ ስፍራ ብቻ የሚገኝ ስም ነው። ይህም "ኤል" የሚለውን ቃል ከሚያካትቱት የእግዚአብሔር ስሞች ውስጥ አንዱ ነው (14፥19 እና ማብ ይመ፤ 17፥1 እና ማብ ይመ፤ 33፥20፤ 35፥7 ይመ)።

22፥1 *ከዚህ ሁሉ በኋላ፤* በ21፥34 ላይ ("ለረጅም ጊዜ") እንደ ተመለከተው ይስሐቅ ጒረመሰ ወይም ሙሉ ሰው ሆነ። *ፈተነው፤* ተፈታተነው አይደለም፤ እግዚአብሔር ማንንም በክፉ አይፈትንም (ያዕ 1፥13)። ሰይጣን እንድንወድቅ ይፈትነናል (1ቆሮ 7፥5 ይመ)፤ እግዚአሔር የሚፈትነን ግን እምነታችን የጸና እንዲሆን (ዘፀ 20፥20) ወይም ለእርሱ የተሰጠ የማይናወጥ እምነት እንዳለን ለማረጋገጥ ነው (ዘዳ 8፥2)። የማቴ 4፥1 ማብ ይመ። *አቤቱ አለሁ፤* እግዚአብሔር ሙሴንና ሳሙኤልን በስማቸው በጠራ ጊዜ (ዘፀ 3፥4፤ 1ሳሙ 3፥4፡6፡8 ይመ) እንደ አንድ አገልጋይ መልስ እንደ ሰጡ ሁሉ፣ አብርሃምም ለእግዚአብሔር መልስ ሰጠ።

22፥2 *የምትወደውን አንዱን ልጅህን፣ ይስሐቅን፤* ይስሐቅ "አንዱን ልጅህን" የተባለለት ምክንያት የቃል ኪዳን ልጅ ስለሆነ ነው (21፥12)። *ሞሪያ ምድር፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህን ምድር ያያያዘው የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ከሚሠራበት ቦታ ጋር ነው (2ዜና 3፥1)። ሙስሊሞች በ691 ዓ.ም. ያነጹት ውብና ከብ ሕንጻ በአሁኑ ጊዜ በሞሪያ ተራራ ላይ ይገኛል። በሕንጻውም ውስጥ ያለው ትልቅ ድንጋይ ይስሐቅ ሊሠዋበት የነበረው ቦታ ነው ተብሎ የሚነገርለትን ስፍራ ያመለክታል። *መሥዋዕት አድርገህ ሠዋው፤* አብርሃም እግዚአብሔርን ለመታዘዝ ቃል ኪዳን ገባ፤ ልጁን ይስሐቅንም በመግረዝ ለእግዚአብሔር ሰጠ። እግዚአብሔርም የአጠገልጋዩን እምነትና ታማኝነት በእጅጉ ፈተነ፤ ከዚህ በኋላ በቃል ኪዳኑ መሠረት ራሳቸውን ቀድሰው ለእግዚአብሔር እንዲሰጡ እግዚአብሔር አብርሃምን፣ ይስሐቅንና ዘራቸውን አዘዘ። ይህ ፈተና ሌላው የአብርሃም ዘርና በመንፈስ የእርሱ ልጆች የሆኑትን ሁሉ፣ ለእግዚአብሔር ለመለየትና የቃል ኪዳኑንም ግዴታዎች ለመፈጸም፣ ራሱን ባቀረበ ጊዜ የሚያልፍበት ፈተና መሆኑን (የቍ 16 ማብ ይመ) አስቀድሞ የሚያመለክት ነው።

22፥3 *በማግስቱ ጠዋት፤* አብርሃም እጅግ ከባድ በሆነ ፈተና ውስጥ ቢሆንም፣ እግዚአብሔርን መታዘዝ ግን የዘወትር ልምዱ ነው (የ12፥4 ማብ ይመ)።

ይስሐቅን ይዞ፣ ለመሥዋዕት የሚበቃውን ዕንጨት ከቈረጠ በኋላ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወዳመለከተው ቦታ ለመሄድ ጕዞውን ጀመረ፤ [4]በሦስተኛው ቀን አብርሃም ቀና ብሎ ቦታውን ከሩቅ ተመለከተ፤ [5]አገልጋዮቹንም “እናንተ አህያውን ይዛችሁ እዚህ ቈዩ፤ እኔና ልጁ ግን ወደዚያ ሄደን ለእግዚአብሔር ሰግደን እንመለሳለን” አላቸው።

[6]አብርሃም ለሚቃጠል መሥዋዕት የሚሆነውን ዕንጨት ወስዶ፣ ልጁን ይስሐቅን አሸከመው፤ እሳቱንና ቢላዋውንም ራሱ ያዘ። ሁለቱም አብረው ሄዱ። [7]ይስሐቅም አባቱን አብርሃምን፣ “አባቴ ሆይ” አለው።

አብርሃምም፣ “እነሆኝ፤ አለሁ ልጄ” አለው።

ይስሐቅም፣ “እሳቱና ዕንጨቱ ይኸው፤ ነገር ግን የሚቃጠለው መሥዋዕት የት አለ?” ብሎ ጠየቀ።

[8]አብርሃምም፣ “ልጄ ሆይ፤ ለሚቃጠለው መሥዋዕት የሚሆነውን በግ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ራሱ ያዘጋጃል” አለው። ሁለቱም አብረው ጕዞአቸውን ቀጠሉ።

[9]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወዳመለከተው ቦታ እንደ ደረሱ፣ አብርሃም መሠዊያ ሠራ፤ በላዩም ላይ ዕንጨት ረበረበ፤ ልጁን ይስሐቅንም አስሮ በመሠዊያው ዕንጨት ላይ አጋደመው። [10]ከዚያም ልጁን ለማረድ እጁን ዘርግቶ ቢላዋውን አነሣ። [11]የእግዚአብሔር (ያህዌ) መልአክ ግን ከሰማይ፣ “አብርሃም፤ አብርሃም፤” ብሎ ጠራው፤

አብርሃምም፣ “እነሆ፤ አለሁ” አለ።

[12]እርሱም፣ “እጅህን በብላቴናው ላይ አታሳርፍ፤ ምንም ጕዳት አታድርስበት፤ እነሆ፤ እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) እንደምትፈራ ተረድቻለሁ፤ ልጅህን፣ ያውም አንዱን ልጅህን ለእኔ ለመስጠት አልሳሳህምና።” አለው።

[13]አብርሃም ቀና ብሎ ሲመለከት በቍጥቋጦ መካከል ቀንዶቹ የተጠላለፉ አንድ አውራ በግ ከበስተ ኋላው አየ፤ ወደዚያው ሄዶ በጉን አመጣና የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ ሠዋው። [14]ከዚህም የተነሣ፣ አብርሃም የዚያን ስፍራ ስም፣ “እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘጋጃል” (ያህዌ ይርኤ) ብሎ ጠራው። እስከ ዛሬም ድረስ፣ “በእግዚአብሔር (ያህዌ) ተራራ ላይ ይሰጣል” ተብሎ ይነገራል።

[15]የእግዚአብሔርም (ያህዌ) መልአክ አብርሃምን ከሰማይ ዳግመኛ ጠራው፤ [16]እንዲህም አለው፤ “እግዚአብሔርም (ያህዌ) በራሴ ማልሁ አለ፤ አንዱን ልጅህን ለእኔ ለመስጠት አልሳሳህምና፣ [17]በእርግጥ እባርክሃለሁ፤ ዘርህን እንደ ሰማይ ከዋክብት፣ እንደ ባሕር ዳር አሸዋም አበዛዋለሁ። ዘሮችህም የጠላቶቻቸውን ደጆች ይወርሳሉ፤ [18]ቃሌን ስለ ሰማህ የምድር ሕዝቦች ሁሉ በዘርህ ይባረካሉ።”

[19]ከዚያም አብርሃም ወደ አገልጋዮቹ ተመለሰ፤ ተያይዘውም ወደ ቤርሳቤህ ሄዱ፤ አብርሃምም በቤርሳቤህ ኖረ።

የናኮር ልጆች

[20]ከዚህ በኋላ እንዲህ ተብሎ ለአብርሃም ተነገረው፤ “ሚልካም ደግሞ የልጆች እናት ሆናለች፤ ለወንድምህም ለናኮር ወንዶች ልጆችን ወልዳለች። [21]እነርሱም የበኵር ልጁ ዑፅና ወንድሙ ቡዝ፣ የአራም አባት ቀሙኤል፣ [22]ከዛት፣ ሐዞ፣ ፊልዳሥ፣ የድላፍና ባቱኤል ናቸው።” [23]ባቱኤልም ርብቃን ወለደ። ሚልካ ለአብርሃም ወንድም ለናኮር የወለደችለት እነዚህ ስምንት ወንዶች ልጆች ናቸው። [24]ከእነዚህም ሌላ የናኮር ቁባት ሬናሕ ደግሞ ጥባሕ፣ ገሐም፣ ተሐሽና ሞክሳ የተባሉ ወንዶች ልጆች ወለደችለት።

22፥3 ኢሱ8፥10
22፥5 ዘፀ24፥14
22፥6 ቍ10፤መሳ19፥29፤ዮሐ19፥17
22፥7 ዘፀ29፥38-42፤ዘሌ1፥10፤ራእ13፥8
22፥8 ቍ13፡14፤ዮሐ1፥29
22፥9 ቍ2፤ዘፍ4፥26፤8፥20፤ዘሌ1፥7፤1ነገ18፥33፤ዕብ11፥17-19፤ያዕ2፥21
22፥10 ቍ3፡6፤ዘፍ18፥9
22፥11 ቍ1፤ዘፍ16፥7፤21፥17፤46፥2
22፥12 ቍ2፤ዘፍ18፥19፤42፥18፤ዘፀ18፥21፤1ሳሙ15፥22፤ኢዮ1፥1፤37፥24፤ምሳ8፥13፤ያዕ2፥21-22፤ዮሐ3፥16፤1ዮሐ4፥9
22፥13 ቍ8፤ዘፍ8፥20፤ሮሜ8፥32
22፥14 ቍ8፤ዘፀ17፥15፤መሳ6፥24፤ኢሳ30፥29
22፥15 ዘፍ16፥7፤21፥17
22፥16 ቍ2፤ዘፀ13፥11፤32፥13፤33፥1፤ኢሳ45፥23፤62፥8፤ኤር22፥3፤44፥26፤49፥13፤51፥14፤አሞ6፥8፤ሉቃ1፥73፤ዕብ6፥13
22፥17 ዘፍ12፥2፤15፥5፤24፥60፤26፥24፤ዘዳ32፥13፤ዘዳ7፥7፤28፥62፤ኢሳ9፥2፤ሆሴ1፥10፤ሮሜ9፥27፤ዕብ6፥14፤11፥12
22፥18 ቍ10፤ዘፍ12፥2፡3፤17፥2፡9፤መዝ105፥9፤ሐሥ3፥25፤ገላ3፥8
22፥19 ዘፍ21፥14፤26፥23፤28፥10
22፥20 ዘፍ11፥29
22፥21 ዘፍ10፥23፤ኢዮ32፥2፤ኤር25፥23 22፥22 ዘፍ24፥15፡47፤25፥20 22፥23 ዘፍ11፥29፤24፥15 22፥24 ዘፍ25፥6፤35፥22፤36፥12፤መሳ8፥31፤2ሳሙ3፥7፤1ነገ2፥22፤11፥3፤1ዜና1፥32፤ማሕ6፥8

22፥4 *በሦስተኛው ቀን፤* ከቤርሳቤህ (ቍ19 ይመ) ተነሥቶ ኢየሩሳሌም ለመድረስ ሦስት ቀን ይፈጃል።

22፥5 *ልጁ* ቍ 12 ይመ። የዕብራይስጡ ቃል ሰፊ ትርጕም ያለው ሲሆን፣ ከሕፃንነት ዕድሜ አንሥቶ (ዘፀ 2፥6 ይመ) ውትድርና እስከሚገባበት የወጣትነት ዕድሜ ክልል ውስጥ ያለውን ሁሉ ያጠቃልላል (1ዜና 12፥28 ይመ) *እንመለሳለን፤* የእምነት ሰውና፣ “ለሚያምኑ ሁሉ አባት” (ሮሜ 4፥1) የሆነው አብርሃም፣ “እግዚአብሔር ከሙታን እንኳ ሊያነሣው” ይችላል እስከሚለው ድረስ ለመሄድ አላመነታም (ዕብ 11፥19)።

22፥8 *በግ እግዚአብሔር ራሱ ያዘጋጃል፤* አብርሃም እግዚአብሔርን እስከዚህ ድረስ በመታመኑ በቍ 13 ላይ ፈጣን መልስ ያገኘ ሲሆን፣ ለዚህ እምነቱ የመጨረሻው ትልቁ መልስ ግን የእግዚአብሔር በግ ነው (ዮሐ 1፥29፡36)።

22፥9 *ልጁን ይስሐቅንም አስሮ በመሠዊያው ዕንጨት ላይ፤* እዚህ ላይ ይስሐቅ የክርስቶስ አምሳል ነው (የቍ 16 ማብ ይመ)።

22፥11 *የእግዚአብሔር መልአክ፤* የ16፥7 ማብ ይመ። *አብርሃም፤ አብርሃም፤* የስሙ መደጋገም የነገሩን አጣዳፊነት የሚያመለክት ነው (46፥2፤ ዘፀ 3፥4፤ 1ሳሙ 3፥10፤ ሐሥ 9፥4 ይመ)። *እነሆ፤ አለሁ፤* የቍ 1 ማብ ይመ።

22፥12 *እግዚአብሔርን እንደምትፈራ፤* የ20፥11 ማብ ይመ። *ልጅህን፣ ያውም አንዱን ልጅህን ለእኔ ለመስጠት አልሳሳህምና፤* ቍ 16 ይመ። የአብርሃም “እምነት በሥራ ፍጹም ሆነ” (ያዕ 2፥21-22)።

22፥13፤ ራስን ለሌላው ምትክ አድርጎ መሠዋት ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው በዚህ ስፍራ ነው። በይስሐቅ ምትክ በጉ እንደ ሞተ ሁሉ፣ ኢየሱስ የራሱን ሕይወት ስለ ብዙዎች ቤዛ አድርጎ ሰጥቶአል (ማር 10፥45)።

22፥14 *በእግዚአብሔር ተራራ፤* እስራኤል በንጉሣዊ አገዛዝ ሥር ትተዳደር በነበረበት ወቅት ቤተ መቅደሱ የነበረበትን ተራራ የሚያመለክት ነው (መዝ 24፥3፤ ኢሳ 2፥3፤ 30፥29፤ ዘካ 8፥3 ይመ)።

22፥16 *በራሴ ማልሁ፤* እግዚአብሔር፣ ስሙን ጠርቶ ሊምልበት የሚችል ከራሱ የበለጠ ሌላ ስም የለም (ዕብ 6፥13 ይመ)። *ልጅህን፣ ለእኔ ለመስጠት አልሳሳህምና፤* የአብርሃም ፍቅር፣ በዮሐ 3፥16 ላይ ከተመለከተውና በሮሜ 8፥32 ላይ ከተጠቀሰው የእግዚአብሔር ፍቅር ጋር ተጓዳኝ ነው።

22፥17 *ዘርህን እንደ ሰማይ ከዋክብት ... አበዛዋለሁ፤* 13፥16፤ 15፥5 እና ማብ ይመ። *እንደ ባሕር ዳር አሸዋ፤* በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት በከፊል ተፈጽሞአል (1ነገ 4፥20 ይመ)። *ደጆች፤* የአንድን ከተማ ደጅ መውረስ ከተማውን በሙሉ እንደ መውረስ ይቈጠር ነበር (24፥60 ይመ)።

22፥18 *ቃሌን ስለ ሰማህ፤* የ17፥9 ማብ ይመ። *የምድር ሕዝቦች ሁሉ... ይባረካሉ፤* የ12፥2-3 ማብ ይመ።

22፥23-24፤ የአብርሃም ወንድም ናኮር (11፥26 ይመ) ከሚስቱ ስምንት ወንዶች ልጆች፣ ከቁባቱ ደግሞ አራት ወንዶች ልጆች ወለደ። እነርሱም በኋላ ላይ የዐሥራ ሁለቱ የአራም ነገዶች (ቍ 21 ይመ) ቅድመ አያቶች ነበሩ። የአብርሃም የልጅ ልጅ የነበረው ያዕቆብም የዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች ቅድመ አያት ነበር (49፥28 ይመ)።

የሣራ ሞት

23 ሣራ አንድ መቶ ሃያ ሰባት ዓመት ኖረች፤ [2]በከነዓን ምድር፣ በቂርያት አርባቅ ማለትም በኬብሮን ከተማ ሞተች፤ አብርሃምም ለሣራ ሊያለቅስና ሊያዝን መጣ።

[3]ከዚያም አብርሃም ከተቀመጠበት ከሚስቱ ሬሳ አጠገብ ተነሣ፤ ኬጢያውያንንም[o] እንዲህ አላቸው፤ [4]"እኔ ለአገሩ እንግዳ፣ ለሰዉ ባዳ ሆኜ በመካከላችሁ የምኖር ነኝና ለመቃብር የምትሆን ቦታ ሽጡልኝ፤ የሚስቴንም ሬሳ ልቅበርበት።"

[5]ኬጢያውያንም ለአብርሃም እንዲህ ሲሉ መለሱለት፤ [6]"ስማን ጌታዬ፤ አንተ እኮ በእኛ ዘንድ እንደ ኀያል መስፍን ነህ፤ ከመቃብር ቦታችን በመረጥኸው ስፍራ ሬሳህን መቅበር ትችላለህ፤ ማናችንም ብንሆን የሞተብህን ሰው እንዳትቀብርበት የመቃብር ቦታችንን አንከለክልህም።"

[7]ከዚያም አብርሃም ተነሥቶ የአገሬውን ሕዝብ፣ ኬጢያውያንን እጅ ነሣ፤ [8]እንዲህም አላቸው፤ እንድቀብር ከፈቀዳችሁልኝ፣ አንዴ ስሙኝና የሰዓርን ልጅ ኤፍሮንን ስለ እኔ ሆናችሁ ለምኑልኝ። [9]ይኸውም በዕርሻው ድንበር ላይ ያለችውን መክፈላ የተባለችውን ዋሻውን እንዲሸጥልኝ ነው፤ በመካከላችሁም የመቃብር ቦታ እንድትሆነኝ በሙሉ ዋጋ እንዲሸጥልኝ ለምኑልኝ።

[10]ኬጢያዊው ኤፍሮንም እዚያው መካከላቸው ተቀምጦ ስለ ነበር፣ ወደ ከተማው በር መግቢያ መጥተው የተሰበሰቡት ኬጢያውያን በሙሉ እየሰሙ ለአብርሃም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ [11]"እንዲህ አይደለም ጌታዬ፤ አድምጠኝ፤ ዕርሻውን በውስጡ ካለው ዋሻ ጋር ውሰደው፤ እነሆ፤ በወገኖቼ ኬጢያውያን ፊት ሰጥቼሃለሁ፤[u] ሬሳህን ቅበርበት።"

[12]አብርሃም እንደ ገና የአገሬውን ሕዝብ እጅ ነሣና [13]ሁሉም እየሰሙት፣ የዕርሻውን ቦታ ዋጋ ልክፈል፤ እባክህን ተቀበለኝና ሬሳዬን ልቅበርበት" አለው።

[14]ኤፍሮንም ለአብርሃም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ [15]"የመሬቱ ዋጋማ አራት መቶ ጥሬ ብር[v] ነው፤ ታዲያ ይህ በእኔና በአንተ መካከል ምን ቁም ነገር አለው? ይልቅስ ሬሳህን ቅበርበት" አለው።

[16]አብርሃምም፣ ኤፍሮን በኬጢያውያን ፊት በተናገረው ዋጋ ተስማማ፤ በወቅቱም የንግድ መለኪያ መሠረት አራት መቶ ጥሬ ብር መዘነለት።

[17]በዚህ ሁኔታ፣ በመምሬ አጠገብ በመክፈላ ያለው የኤፍሮን ዕርሻ ቦታ ከነዋሻው በክልሉ ካሉት ዛፎች ሁሉ ጭምር ለአብርሃም በርስትነት ተላለፈ፤ [18]ወደ ከተማው በር በመጡት ኬጢያውያንም ሁሉ ፊት የአብርሃም ንብረት መሆኑም ተረጋገጠለት። [19]ከዚህም በኋላ አብርሃም በከነዓን ምድር፣ በመምሬ አጠገብ፣ መክፈላ በተባለች ዕርሻ ውስጥ ባለችው ዋሻ የሚስቱን የሣራን ሬሳ ቀበረ፤ ይህችም ኬብሮን ናት። [20]ስለዚህ ዕርሻውና

[o]3 ወይም *የኬጢ ልጆች*፤ ቍ5:7:10:16:18 እና 20 እንዲሁ
[u]11 ወይም *ሸጬልሃለሁ*
[v]15 4.5 ኪ.ግ. ገደማ ይሆናል

23፥2 ዘፍ13፥18፤ 24፥67፤ኢሱ14፥15፤15፥13፤20፥7፤21፥11
23፥3 ዘፍ10፥15
23፥4 ዘፍ17፥8፤19፥9፤49፥30፤ዘፀ፥22፤ዘሌ 25፥23፤መዝ39፥12፤105፥12፤119፥19፤ዕብ 11፥9:13፤ሐሥ7፥16
23፥6 ዘፍ14፥14-16፤24፥35
23፥8 ዘፍ25፥9
23፥9 ቍ17:19፤ ዘፍ25፥9፤47፥30፤49፥30፤50፥13
23፥10 ቍ18፤ዘፍ 18፥1፤ዘዳ22፥15፤25፥7፤ኢሱ20፥4፤ሩት4፥11፤2ሳሙ15፥2፤2ነገ 15፥35፤መዝ127፥5፤ ምሳ31፥23፤ኤር26፥10፤36፥10
23፥11 2ሳሙ24፥23
23፥15 ሕዝ45፥12
23፥16 2ሳሙ14፥26፤24፥24፤ኤር32፥9፤ዘካ11፥12
23፥17 ቍ9፤ ዘፍ 13፥18
23፥18 ቍ10፤ዘፍ 12፥7፤18፥1
23፥19 ቍ9፤ ዘፍ 13፥18፤49፥31፤ኢሱ 14፥13፤1ዜና29፥27

23፥2 *ቂርያትአርባቅ*፤ "የአርባቅ ከተማ" ማለት ነው። (አርባቅ በኬብሮን አካባቢ ይኖር የነበረ የታወቀ የአንድ ጐሣ አባል ነበር፤ ኢያ 14፥15 ይመ)። አናቅ (ኢያ 15፥13-14፤ 21፥11 ይመ) እና ሦስቱ ልጆቹ ይኖሩበት የነበረውን ቦታ ለማመልከት (መሳ 1፥10፡20 ይመ) የገባ ስለ ሆነ፣ "የአራት ከተማ" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል። *መጣ፤* ከቤርሳቤህ ተነሥቶ ወደ ኬብሮን መሄዱን ወይም የሣራ አስከሬን ወዳለበት ቦታ መምጣቱን የሚያመለክት ነው።

23፥3 *ኬጢያውያን፤* የ10፥15 ማብ ይመ። በዚያን ወቅት የኬብሮንን ግዛት ይቈጣጠሩ ነበር።

23፥4 *ለአገሩ እንግዳ፣ ለሰዉ ባዳ፤* የእስራኤል አባቶችና ዘሮቻቸው ያሉበትን ሁኔታ ለማመልከት ይህን ሐረግ ብዙ ጊዜ ይጠቀሙበት ነበር (1ዜና 29፥15፤ መዝ 39፥12 ይመ፤ እንዲሁም ዕብ 11፥13 ይመ)። አብርሃም በዚች ምድር ይኖር የነበረው በምድር ላይ በጣም ጊዜያዊ በሆነ መኖሪያ ይኸውም፣ "በድንኳን" ነበር (ዕብ 11፥9)፤ ይሁን እንጂ የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ፣ "መሠረት ያላትን፣ እግዚአብሔር የሠራትንና የፈጠራትን ከተማ" በማለት የሚጠራትን ዘላለማዊ መኖሪያ እግዚአብሔር በገባለት ቃል መሠረት ይጠባበቅ ነበር (ዕብ 11፥10)።

23፥6 *ኀያል መስፍን ነህ፤* ምናልባት ለማቈላመጥ የገባ አነጋገር ሳይሆን አይቀርም።

23፥9 *በዕርሻው ድንበር ላይ፤* አብርሃም ዕርሻውን በሙሉ ቢገዛ ተጨማሪ የገንዘብ ወጪና የማኅበራዊ ጕዳዮች ግዴታ ስለሚያስከትልበት የዕርሻውን ጥቂት ክፍል ብቻ ለመግዛት ዐሰበ። የኬጢያውያን ሕግ አንድ የመሬት ባለቤት ከመሬቱ ጥቂቱን ክፍል ብቻ ለሌላ ሰው ከሸጠ፣ ሻጩ የመሬቱን ማንኛውንም ዕዳ የመክፈል ግዴታ እንዳለበት ይደነግጋል። ነገር ግን የመሬቱ ባለቤት መሬቱን በሙሉ ከሸጠ፣ ገዥው የመሬቱን ማንኛውም ዕዳ በሙሉ መክፈል አለበት። *መክፈላ የተባለችውን ዋሻውን፤* በአሁኑ ጊዜ ወደ ዋሻው ውስጥ ዘልቆ መግባት ባይቻልም፣ የአብርሃምና የሣራ፣ የይስሐቅና የርብቃ፣ የያዕቆብና የሊያ መቃብሮች እዚያ ይገኛል (ቍ 19 ይመ እንዲሁም 25፥8-10፤ 49፥30-31፤ 50፥12-13 ይመ)። የሙስሊሞች ቅዱስ ቦታ በሆነው በኬብሮን፣ የአብርሃም መስጊድ ተብሎ ከሚጠራው ቦታ ከበስተ ታቹ ባለው አንድ ትልቅ ዋሻ ውስጥ እንደሚገኙ በትውፊት ይነገራል።

23፥10 *ወደ ከተማው በር መግቢያ መጥተው የተሰበሰቡት ኬጢያውያን በሙሉ እየሰሙ፤* በጥንት ዘመን ወደ ከተማ የሚያስገቡ ዋና ዋና በሮች፣ ፍርድና ዳኝነት የሚሰጥባቸው ስፍራዎች ነበሩ (ቍ 18 ይመ፤ እንዲሁም የ19፥1 ማብ ይመ)።

23፥11 *ጌታዬ፤* ምናልባት አብርሃምን ለማቈላመጥ ፈልጎ ሊሆን ይችላል።

23፥15 *አራት መቶ ጥሬ ብር ነው፤ ታዲያ ይህ በእኔና በአንተ መካከል ምን ቁም ነገር አለው?* የ20፥16 ማብ ይመ። ኤፍሮን ለአብርሃም ቸርነት ያደረገ መስሎ ቢታይም፣ በዚያን ዘመን ግን አንድ የዕርሻ ቦታ በምንም ዐይነት አራት መቶ ጥሬ ብር (ሰቅል) ሊያወጣ አይችልም (ኤር 32፥9 ይመ)። ኤፍሮን በአብ ርሃም ሐዘን ገብቶ የራሱን ጥቅም ለማስጠበቅ ብዙ ሞከረ። ይህን ያደረገው አብርሃም ሣራን ለመቅበር ቦታ ስለሚያስፈልገው፣ የቦታ ግዥውን ጕዳይ በፍጥነት መጨረስ እንዳለበት ያውቅ ስለ ነበር ነው፤ ስለዚህም አብርሃም መሬቱን እንዲገዛውና የዕዳውንም ኀላፊነት እንዲወስድለት ወተወተው።

23፥16 *በወቅቱም የንግድ መለኪያ መሠረት፤* በየጊዜው የሚለዋወጥ ሚዛን ሲሆን፣ ትክክለኛነቱ አስተማማኝ በነበረውና ነገሥታት ከሚጠቀሙበት ሚዛን የበለጠ ለማጭበርበር የሚያመች ነበር (2ሳሙ 14፥26 ይመ)።

23፥17 *ዕርሻ ቦታ ከነዋሻው በክልሉ ካሉት ዛፎች ጭምር፤* ኤፍሮን የመክፈላ ዋሻ የሚገኝበት የዕርሻ ቦታና ከቦታውም ጋር ከሚገናኝ ማናቸውም ግዴታ ነጻ ለመሆን ሲል፣ ዕርሻውንና በዕርሻው ቦታ ላይ የሚገኘውን ማንኛውም ነገር ሁሉ የሚሸጥበትን ቀን ሆን ብሎ ያራዝም ነበር (የቍ 9 ማብ ይመ)።

23፥19 *በከነዓን ምድር ... የሚስቱን ... ሬሳ ቀበረ፤* በዚያን ዘመን የነበሩ ሰዎች በተወለዱበት ምድር፣ "ከአባቶቻቸው ጋር" (የ25፥8 ማብ ይመ) ለመቀበር ከፍተኛ ፍላጎት ነበራቸው። አብርሃም፣ በከነዓን ምድር የመቃብር ቦታ በመግዛቱ፣ እግዚአብሔር ለሰጠው ተስፋ ያለውን ታማኝነት አረጋገጠ። ከነዓን የአብርሃም አዲስ መኖሪያ ናት።

በውስጡ የሚገኘው ዋሻ የመቃብር ቦታ እንዲሆን፣ ከኬጢያውያን ለአብርሃም በርስትነት ተላለፈለት።

የይስሐቅና የርብቃ ጋብቻ

24 በዚህ ጊዜ አብርሃም ሸመገለ፤ ዕድሜውም ገፋ፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) አብርሃምን በሁሉ ነገር ባረከው። [2]አብርሃም የንብረቱ ሁሉ ኀላፊ፣ የቤቱ ሁሉ አዛዥ[a] የሆነውን አረጋዊ አገልጋዩን እንዲህ አለው፤ "እጅህን ከጭኔ በታች አድርግ፤ [3]ልጄን፣ በመካከላቸው ከምኖር ከከነዓናውያን ሴቶች ልጆች ጋር እንዳታጋባው በሰማይና በምድር አምላክ በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ማልልኝ። [4]ነገር ግን ወደ አገሬ፣ ወደ ገዛ ዘመዶቼ ሄደህ ለልጄ ለይስሐቅ ሚስት ትፈልግለታለህ።"

[5]አገልጋዩም፣ "ሴቲቱ ከእኔ ጋር ወደዚህ ምድር ለመምጣት ፈቃደኛ ባትሆን ምን አደርጋለሁ? ልጅህን አንተ ወደ መጣህበት አገር ልውሰደውን?" ሲል ጠየቀው።

[6]አብርሃምም እንዲህ አለው፤ "ምንም ቢሆን ልጄን ወደዚያ እንዳትመልሰው ተጠንቀቅ፤ [7]ከአባቴ ቤት፣ ከትውልድ አገሬ ያወጣኝና፣ 'ለዘርህ ይህችን ምድር እሰጣለሁ' ብሎ በመሐላ ተስፋ የገባልኝ የሰማይ አምላክ *እግዚአብሔር* (ኤሎሂም ያህዌ) መልአኩን ከፊትህ ይልካል፤ ለልጄም ሚስት ከዚያ ታመጣለታለህ። [8]ሴቲቱ አብራህ ወደዚህ ለመምጣት ፈቃደኛ ካልሆነች ግን ካስማልሁህ መሐላ ነጻ ትሆናለህ፤ ነገር ግን ወደዚያ አትውሰደው" አለው። [9]ስለዚህም አገልጋዩ እጁን ከጌታው ከአብርሃም ጭን በታች አድርጐ ስለዚህ ጒዳይ ማለለት።

[10]አገልጋዩም ከጌታው ግመሎች መካከል ዐሥሩን ወሰደ፤ ምርጥ ምርጡንም ዕቃ ሁሉ ጭኖ፣ የናኮር ከተማ ወደምትገኝበት ወደ ሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ ተጓዘ። [11]እዚያም እንደ ደረሰ፣ ግመሎቹን ከከተማው ውጭ የውሃ ጒድጓድ አጠገብ አንበረከከ፤ ጊዜውም ጥላ የበረደበት፣ ሴቶች ውሃ ለመቅዳት የሚወጡበት ነበር።

[12]ከዚያም እንዲህ ሲል ጸለየ፣ "የጌታዬ የአብርሃም አምላክ *እግዚአብሔር* (ኤሎሂም ያህዌ) ሆይ፤ በዛሬው ቀን ጒዳዬን አሳካልኝ፤ ለጌታዬ ለአብርሃም ቸርነትህን አሳየው፤ [13]እነሆ፤ እኔ በዚህ ምንጭ አጠገብ ቆሜአለሁ፤ የከተማዪቱ ሴቶች ልጆች ውሃ ለመቅዳት ወደ ዚህ ይመጣሉ። [14]እንግዲህ፣ 'እንስራሽን አውርጂና ውሃ አጠጪኝ' ስላት፣ 'እንካ ጠጣ፤ ግመሎችህንም ላጠጣልህ' የምትለኝ ቈንጆ እርሷ ለባሪያህ ለይስሐቅ የመረጥካት ትሁን፤ በዚህም ለጌታዬ ቸርነትህን እንዳሳየኸው ዐውቃለሁ።"

[15]እርሱም ገና ጸሎቱን ሳይጨርስ፣ እነሆ፤ ርብቃ እንስራዋን በትከሻዋ ላይ አድርጋ ብቅ አለች። እርሷም ከአብርሃም ወንድም ከናኮርና ከሚስቱ ከሚልካ የተወለደው የባቱኤል ልጅ ነበረች። [16]ልጃገረዷቱ እጅግ ውብና ወንድ ያልደረሰባት ድንግል ነበረች። ወደ ምንጩም ወርዳ ውሃ በእንስራዋ ሞልታ ተመለሰች።

[17]አገልጋዩም ወደ እርሷ ፈጥኖ ቀረበና፣ "እባክሽ ከእንስራሽ ጥቂት ውሃ አጠጪኝ" አላት።

[18]እርሷም፣ "ጌታዬ፤ ጠጣ" አለችው፤ ፈጥናም እንስራዋን ወደ እጇ አውርዳ አጠጣችው።

[19]እርሱን ካጠጣችው በኋላ፣ "ግመሎችህም ጠጥተው እስኪጠግቡ ድረስ ውሃ እቀዳላቸዋለሁ" አለች። [20]ፈጥናም በእንስራው ውስጥ የነበረውን ውሃ በገንዳ ውስጥ ገለበጠች፤ እየሮጠች ከጒድጓዱ ውሃ እያመላለሰች ግመሎቹ እስኪበቃቸው ድረስ አጠጣቻቸው። [21]አገልጋዩም አንዲት ቃል ሳይናገራት፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) መንገዱን አሳክቶለት እንደ ሆነ ወይም እንዳልሆነ ለማወቅ ልጂቱን በአንክሮ ይከታተል ነበር።

[22]ግመሎቹ ጠጥተው ካበቁ በኋላ ሰውዬው

23፥20 ዘፍ10፥15፤ 35፥29፤47፥30፤49፥30፤50፥5፡13፤ኤር 32፥10
24፥1 ቍ35፤ዘፍ 12፥2፤17፥17፤ኢሱ 23፥1፤ገላ3፥9
24፥2 ቍ9፤ዘፍ15፥3፤39፥4-6፤47፥29
24፥3 ቍ7:37፤ዘፍ 10፥15-19፤14፥19፤47፥31፤50፥25፤ዘኍ 20፥14፤ዘዳ7፥3፤ 2ቆሮ 6፥14:17
24፥4 ቍ29፤ዘፍ 12፥1፤21፥2፤መሳ 14፥3
24፥5 ቍ39፤ዕብ 11፥15
24፥6 ቍ8
24፥7 ቍ3፤ዘፍ12፥1:7፤16፥7፤ሮሜ4፥13 ፤ገላ3፥16
24፥8 ቍ6:41፤ኢሱ 2፥12:17:20፤9፥20
24፥9 ቍ2፤ዘፍ 32፥4፤33፥8
24፥10 ቍ19:22:30:47:53፤ዘፍ11፥29 ፤43፥11፤45፥23፤ዘኍ 23፥7፤ዘዳ23፥4፤መሳ 3፥8፤1ነገ10፥2፤1ዜና 12፥40፤ኢሳ30፥6
24፥11 ቍ13፤ዘፍ 29፥2:9-10፤ዘፀ2፥15:16፤1ሳሙ9፥11፤ ዮሐ4፥7
24፥12 ቍ21:27:40:42:48:51:56፤ዘፍ 19፥19፤26፥24፤27፥20፤28፥13፤31፥42:53፤32፥9፤43፥23፤46፥3፤ዘፀ3፥6:15:16፤4፥5፤ኢሱ2፥12፤ነህ1፥11፤1ነገ18፥36፤ኢዮ 10፥12፤መዝ75፥9፤ 94፥7
24፥13 ቍ11:43፤ ዘፍ29፥8
24፥14 ቍ18:19:44:46፤ኢሱ2፥12፤ መሳ6:17:37፤1ሳሙ 14፥10፤1ነገ13፥3፤ መዝ86፥17፤ኢሳ 38፥7፤ኤር44፥29
24፥15 ቍ45፤ዘፍ 11፥29፤22፥22:23
24፥16 ዘፍ12፥11፤ዘዳ22፥15-21 24፥17 ቍ45፤1ነገ17፥10፤ ዮሐ4፥7 24፥18 ቍ14 24፥19 ቍ10:14 24፥20 ቍ46 24፥21 ቍ12

[a]2 ወይም *ታላቅ*

24፥2 *የቤቱ ሁሉ አዛዥ የሆነውን አረጋዊ አገልጋዩን፤* ምናልባት የደማስቆው ኤሊኤዘር ሳይሆን አይቀርም (የ15፥2 ማብ ይመ)። *እጅህን ከጭኔ በታች አድርግ፤* በዘር አካል አቅራቢያ ማለት ነው፤ ምክንያቱም ይህ መሐላ የአብርሃም ዘር በይስሐቅ በኩል (47፥29 ይመ) ይቀጥላል ከሚለው ጋር ዝምድና ሳይኖረው አይቀርም።

24፥3 *በሰማይና በምድር አምላክ በእግዚአብሔር፤* ቍ 7 ይመ። አብርሃም በእግዚአብሔር ስም በማለ ጊዜ እንዲህ ያለውን ግርማ ሞገሳዊ ማዕርግ መጠቀሙን በ14፥22 ላይ ይመ።

24፥4 *አገሬ፤* መስጴጦምያ (የቍ 10 ማብ ይመ) ነው። *ሚስት ትፈልግለታለህ፤* የ21፥21 ማብ ይመ።

24፥7 *ለዘርህ ይህችን ምድር እሰጣለሁ፤* በ12፥7 ላይ የተጠቀሰው ተስፋ እዚህ ላይ ተደግሞአል። *መልአኩን፤* የ16፥7 ማብ ይመ።

24፥10 *ግመሎች፤* የ12፥16 ማብ ይመ። *የናኮር ከተማ፤* በአብርሃም ወንድም ስም የተጠራ ሳይሆን አይቀ ርም (ቍ 15፤ 11፥26 ይመ)። ናኮር የሚለው ስም ፈረንሳዮች በ1933 መጀመሪያዎቹ ላይ በኤፍራጥስ ወንዝ አቅራቢያ በምትገኘው በጥንት ሜሪ ከተማ ከከርሰ ምድር ቈፍረው ባወጡት የሸክላ ጽላቶች ላይ ተጠቅሶአል። ናኮር በካራን አውራጃ የምትገኝ ስትሆን፣ (የ11፥31 ማብ ይመ)፣ ከክርስቶስ ልደት በፊት በ18ኛው ምእተ ዓመት ላይ አንድ የአሞራውያን ልዑል ይገዛት ነበር። *መስጴጦምያ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "በወንዞች መካከል" ማለት ነው። ከዚህ በፊት ይህ ቦታ፣ "አራም ናሃራይም" ተብሎ የሚታወቅ ሲሆን፣ ከጊዜ በኋላ ግሪኮች "መስጴጦምያ" የሚለውን ስም አወጡለት።

24፥11 *ጊዜውም... ሴቶች ውሃ ለመቅዳት የሚወጡበት ነበር፤* የቀኑ ቀዝቃዛ ክፍል ነው።

24፥14 *በዚህም... ዐውቃለሁ፤* እንደ ጌታው እንደ አብርሃም ሁሉ፣ አገልጋዩ ለጒዞው ማረጋገጫ የሚሆነውን ነገር ከእግዚአብሔር ጠየቀ (የ15፥8 ማብ ይመ)። *ቸርነትህን፤* ቍ 27 ይመ። በይስሐቅ በኩል ለብዙ ትውልድ ተስፋ የሆነውን፣ ይኸውም እግዚአብሔር ከአብርሃም ጋር የገባውን ቃል ኪዳን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (17፥19፤ 21፥12 ይመ)።

24፥15 *ጸሎቱን ሳይጨርስ፤* እግዚአብሔር ገና ድሮ ጸሎቱን መመለስ ጀምሮአል። *ርብቃ... ከአብርሃም ወንድም... የባቱኤል ልጅ፤* በዚህ ዐይነት፣ ይስሐቅ የአጐቱን የልጅ ልጅ አግብቶአል ማለት ነው (ቍ 48 ይመ)።

ስድስት ግራም የሚጠጋ የወርቅ አምባሮች አውጥቶ፣ [23]“ለመሆኑ አንቺ የማን ልጅ ነሽ? በአባትሽ ቤት የምናድርበት ስፍራ ይገኝ እንደ ሆነ፣ እባክሽ ንገሪኝ” ብሎ ጠየቃት::

[24]እርሷም፣ “እኔ፣ ሚልካ ለናኮር የወለደ ችለት፣ የባቱኤል ልጅ ነኝ” አለችው፤ [25]ደግ ሞም፣ “በቤታችን በቂ ገለባና ድርቆሽ እን ዲሁም ለእናንተ የሚሆን ማደሪያ አለን” አለችው::

[26]ሰውየውም ተደፍቶ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰገደ፤ [27]እንዲህም አለ፤ “ቸርነቱንና ታማኝ ነቱን ከጌታዬ ያላጓደለ፣ እኔንም ወደ ጌታዬ ዘመዶች ቤት የመራኝ፣ የጌታዬ የአብርሃም አምላክ እግዚአብሔር (ያህዌ) የተ መሰገነ ይሁን::”

[28]ልጅቷ ሮጣ ሄዳ፣ የሆነውን ሁሉ ለእ ናቷ ቤተ ሰቦች ነገረች:: [29]ርብቃም ላባ የተባለ ወንድም ነበራት፤ እርሱም ሰውየው ወዳለበት የውሃ ጕድጓድ ፈጥኖ ሄደ:: [30]እኅቱ ያደረገችውን የወርቅ ቀለበትና አምባሮች እንዳየ፣ እንዲሁም ርብቃ ሰው የው ያላትን ስትናገር እንደ ሰማ፣ ወዲያ ውኑ ወደ ሰውየው ሄደ፤ በምንጩም ዳር ከግመሎቹ አጠገብ ቆሞ አገኘው፤ [31]እር ሱንም “አንተ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቡሩክ ሆይ፤ ና፤ እዚህ ውጭ የቆምኸው ለምንድን ነው? እነሆ፤ ለአንተ ማረፊያ ለግመሎ ችህም ማደሪያ አዘጋጅቻለሁ” አለው::

[32]ሰውየው ከላባ ጋር ወደ ቤት ሄደ፤ የግ መሎቹ ጭነት ተራግፎ ገለባና ድርቆሽ ተሰጣቸው፤ ለእርሱና አብረውት ለነበሩት ሰዎች የእግር ውሃ ቀረበላቸው:: [33]ለሰውየ ውም ማዕድ ቀረበለት፤ እርሱ ግን፣ “የመ ጣሁበትን ጕዳይ ሳልናገር እህል አልቀም ስም” አለ::

ላባም፣ “እሺ፤ ተናገር” አለው::

[34]እርሱም እንዲህ አለ፤ “እኔ የአብርሃም አገልጋይ ነኝ፤ [35]እግዚአብሔር (ያህዌ) ጌታ ዬን እጅግ ባርኮታል፤ እርሱም በልጽጓል፤ በጎችና ከብቶች፣ ብርና ወርቅ፣ ወንድና ሴት አገልጋዮች፣ ግመሎችና አህዮች ሰጥ ቶታል:: [36]የጌታዬ ሚስት ሣራ በስተርጅ ናዋ[a] ወንድ ልጅ ወልዳለታለች፤ ጌታዬም ያለውን ሀብት ሁሉ ለልጁ ሰጥቶታል:: [37]ጌታዬ እንዲህ ሲል አማለኝ፤ ‘ከዚህ ከም ኖርበት አገር፣ ከከነዓናውያን ሴቶች ልጆች ጋር ልጄን አታጋባው፤ [38]ነገር ግን ወደ አባቴ ቤት፣ ወደ ገዛ ወገኖቼ ሄደህ ለልጄ ሚስት አምጣለት’::

[39]“እኔም ጌታዬን፣ ‘ሴቲቱ ከእኔ ጋር ወደ ዚህ ለመምጣት ባትፈቅድስ?’ ብዬ ጠየቅ ሁት::

[40]“እርሱም እንዲህ አለኝ፤ ‘አካሄዴን በፊቱ ያደረግሁ እግዚአብሔር (ያህዌ) መልአኩን ከአ ንተ ጋር ይልካል፤ ከገዛ ወገኖቼና ከአባቴ ቤት፣ ለልጄ ሚስት እንድታመጣለት መን ገድህን ያቃናል:: [41]ወደ ወገኖቼ ከሄድህ፣ ከመሐላው የተፈታህ ትሆናለህ፤ እነርሱ እንኳ ልጂቱን አንሰጥም ቢሉህ፣ ከመሐላው ንጹሕ ትሆናለህ’ አለኝ::

[42]“እኔም ዛሬ ወደ ውሃው ጕድጓድ ስደ ርስ እንዲህ ብዬ ጸለይሁ፤ ‘የጌታዬ የአብር ሃም ስምባክ እግዚአብሔር (አዶናይ ያህዌ) ሆይ፤ ፈቃድህ ቢሆን የመጣሁበትን ጕዳይ አቃ ናልኝ፤ [43]እነሆ፤ በምንጩ አጠገብ ቆሜአ ለሁ፤ ውሃ ልትቀዳ የምትመጣውን ኮረዳ፣ “ከእንስራሽ ውሃ አጠጪኝ” ስላት፣ [44]“እሺ ጠጣ፤ ለግመሎችህም እቀዳላቸዋለሁ” የም ትለኝ እርሷ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለጌታዬ ልጅ የመረጣት ትሁን::’

[45]በልቤ የምጸልየውን ጸሎት ገና ሳልጨ ርስ፣ ርብቃ እንስራዋን በትከሻዋ ላይ አድ ርጋ ብቅ አለች፤ ወደ ምንጩም ወርዳ ውሃ ቀዳች:: እኔም፣ ‘እባክሽ፤ ውሃ አጠ ጪኝ’ አልኋት::

[46]“እርሷም ፈጥና እንስራዋን ከትከሸዋ አውርዳ፣ ‘ጠጣ፤ ግመሎችህንም አጠጣለሁ’ አለች:: እኔም ጠጣሁ፤ ግመሎቹንም አጠጣች::

[47]“ለመሆኑ የማን ልጅ ነሽ” ብዬ ጠየቅ ኋት::

“እርሷም፣ ‘ሚልካ ለናኮር የወለደችለት፣ የባቱኤል ልጅ ነኝ’ አለችኝ::

“ከዚያም ቀለበቱን አደረግሁላት፤ አም ባሩንም በእጇ አስገባሁላት:: [48]ተደፍቼም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰገድሁ፤ ለጌታዬ ወን ድም የልጅ ልጅ የሆነችውን ቈንጆ፣ ለጌ ታዬ ልጅ እንዳገኝለት በቀና መንገድ የመ ራኝ የጌታዬ የአብርሃምን ስምባክ እግዚአ ብሔርን (አዶናይ ያህዌ) አመሰገንሁ:: [49]እንግ ዲህ አሁን ለጌታዬ በጎነትና ታማኝነት የምታሳዩ ከሆነ ሐሳባችሁን አስታውቁኝ፤ ካልሆነ ግን ቍርጡን ንገሩኝና የምሄድበትን ልወስን::”

[50]ላባና ባቱኤል እንዲህ ሲሉ መለሱ፤ “ነገሩ ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ስለሆነ በዚህም ሆነ በዚያ ምንም ማለት አንችልም:: [51]ርብቃ ይቻትልህ፤ ይዛሃት ሂድ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደተናገረው ለጌታህ ልጅ ሚስት ትሁነው::”

[52]የአብርሃም አገልጋይ ያሉትን በሰማ ጊዜ በምድር ላይ ተደፍቶ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰገደ:: [53]ከዚያም የወርቅና የብር ጌጣ

[a]36 ወይም በስተርጅናው

24፥22 ቍ10:47፤ ዘፍ41፥42፤ ኢሳ3፥21 ፤ሕዝ16፥11-12
24፥23 ቍ47፤መሳ 19፥15፤20፥4
24፥24 ቍ29:47፤ ዘፍ11፥29
24፥25 ቍ32፤መሳ 19፥19
24፥26 ቍ48:52፤ ዘፀ4፥31፤12፥27፤1ዜና 29፥20፤2ዜና20፥18
24፥27 ቍ12:48: 49፤ዘፍ12፥1፤14፥20፤ 32፥10፤47፥29፤ዘፀ 18፥10፤ኢሱ2፥14፤ ሩት4፥14፤1ሳሙ25፥ 32፤2ሳሙ18፥28፤ 1ነገ1፥48፤8፥56፤መዝ 28፥6፤41፥13፤68፥19 ፤98፥3፤106፥48፤ ሉቃ1፥68
24፥28 ዘፍ29፥12
24፥29 ቍ4፤ዘፍ 25፥20፤27፥43፤28፥2 :5፤29፥5:12:13
24፥30 ቍ10፤ሕዝ 23፥42
24፥31 ዘፍ26፥29፤ መዝ115፥15
24፥32 ቍ25፤ዘፍ 18፥4
24፥34 ዘፍ15፥3
24፥35 ቍ1፤ዘፍ 12፥2:16፤23፥6
24፥36 ዘፍ17፥17፤ 25፥5፤26፥14
24፥37 ቍ3፤ዘፍ 50፥5:25
24፥38 ዘፍ21፥21
24፥39 ቍ5
24፥40 ቍ12፤ዘፍ 5፥22፤12፥1፤16፥7
24፥41 ቍ8
24፥42 ቍ12
24፥43 ቍ13:14፤ ምሳ30፥19፤ኢሳ 7፥14
24፥44 ቍ14
24፥45 ቍ15:17፤ 1ሳሙ1፥13፤ዮሐ4፥7
24፥46 ቍ18-20
24፥47 ቍ10:22: 23:24፤ዘፍ22፥22፤ ኢሳ3፥19፤ሕዝ16፥ 11-12
24፥48 ቍ12: 26:27
24፥49 ቍ27
24፥50 ዘፍ22፥22፤ 31፥7:24:29:42፤48፥ 16፤መዝ118፥23
24፥51 ቍ12
24፥52 ቍ26

24፥22 *ስድስት ግራም፤* ግማሽ ሰቅል ነው (ዘፀ 38፥26 ይመ)፤ የ20፥16 ማብ ይመ::

24፥32-33፤ የ18፥2 ማብ ይመ::

24፥34-49፤ አገልጋዩ የመጣበትን ጕዳይ ለርብቃ ቤተ ሰብ አስረዳ:: የአገልጋዩ ንግግር የምዕራፉን የመጀመሪያ ክፍል በአጭሩ የሚተርክ ሲሆን፣ በጥንት ዘመን ታሪክ እንዴት ይተረክ እንደ ነበር በግሩም ሁኔታ የሚገልጽና የአንድን ታሪክ ዝርዝር ሐሳብ በሰሚዎች ኅሊና ውስጥ በማይረሳ መልኩ ለማስቀመጥ የሚያገለግል ነበር::

24፥40 *አካሄዴን በፊቱ ያደረግሁ፤* የ5፥22፤ 6፥8-9፤ 17፥1 ማብ ይመ::

ጌጥ፣ እንዲሁም ልብሶች አውጥቶ ለርብቃ ሰጣት፤ ደግሞም ለወንድሟና ለእናቷ ከፍ ያለ ዋጋ ያላቸው ስጦታዎች ሰጣቸው:: [54]እርሱና አብረውት የነበሩ ሰዎችም በል ተው፣ ጠጥተው እዚያው ዐደሩ፤

በማግስቱ ጠዋት ሲነሡ፣ የአብርሃም አገ ልጋይ፣ "እንግዲህ ወደ ጌታዬ እንድመለስ አሰናብቱኝ" አለ::

[55]ወንድሟና እናቷም፣ "ልጂቷ ከእኛ ጋር ቢያንስ ዐሥር ቀን ያህል ትቈይና ከዚያ በኋላ ልትሄድ[ᵡ] ትችላለች::" ብለው መለሱ::

[56]እርሱ ግን፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) መን ገዴን አቅንቶልኛልና አታዘግዩኝ፤ ወደ ጌታዬ እንድመለስ አሰናብቱኝ" አላቸው::

[57]እነርሱም፣ "ለማናቸውም ልጂቱን እንጥ ራትና ትጠየቅ" አሉ:: [58]ስለዚህ ርብቃን ጠርተው፣ "ከዚህ ሰው ጋር መሄድ ትፈቅ ጃለሽ?" ሲሉ ጠየቋት::

እርሷም፣ "አዎን፤ እሄዳለሁ" አለች::

[59]ከዚያም እኅታቸውን ርብቃን ከሞግ ዚቷ ጋር፣ እንዲሁም የአብርሃምን አገልጋ ይና አብረውት የነበሩትን ሰዎች አሰናበቷ ቸው:: [60]ርብቃንም እንዲህ ብለው መረቋት፤

"እኅታችን ሆይ፤ እልፍ አእላፋት ሁኚ፤
ዘርሽ የጠላቶቹን ደጆች ይውረስ"::

[61]ከዚያም ርብቃና አገልጋዮቿ ተዘጋጁ፤ ግመሎቻቸውም ላይ ወጥተው ሰውየውን ተከተሉት፤ በዚህ ሁኔታ አገልጋዩ ርብቃን ይዟት ሄደ::

[62]በዚህን ጊዜ፣ ይስሐቅ በኔጌብ ይኖር ስለ ነበር፣ ከብኤርላሃይሮኢ መጥቶ ነበር:: [63]እር ሱም አንድ ምሽት ላይ በጥሞና[ገ] ለመ ቈየት ወደ መስክ ወጣ አለ፤ ቀና ብሎ ሲመ ለከትም፣ ግመሎች ከሩቅ ሲመጡ አየ:: [64]ርብቃም እንደዚሁ አሻግራ ስትመለከት፣ ይስሐቅን አየች፤ ከግመልም ወረደች፤ [65]አገ ልጋዩንም፣ "ይህ ሊገናኘን በመስኩ ውስጥ ወደዚህ የሚመጣው ሰው ማን ነው?" ስትል ጠየቀችው::

አገልጋዩም፣ "ጌታዬ ነው" ብሎ መለሰ ላት፤ እርሷም መሸፈኛዋን ተከናነበች::

[66]አገልጋዩም ያደረገውን ሁሉ ለይስሐቅ ነገረው:: [67]ይስሐቅም ርብቃን ወደ እናቱ ወደ ሣራ ድንኳን ይዟት ገባ፤ አገባትም፤ ሚስት ሆነችው፤ እርሱም ወደዳት:: ይስሐቅም ከእናቱ ሞት ተጽናና::

የአብርሃም መሞት

25፥1-4 ተጓ ምብ - 1ዜና 1፥32-33

25 አብርሃም ኬጡራ የተባለች ሌላ ሚስት አገባ::[ሙ] [2]እርሷም:- ዘምራንን፣ ዮቅሳንን፣ ሜዳንን፣ ምድያምን፣ የስቦቅንና ስዌሕን ወለደችለት:: [3]ዮቅሳንም ሳባንና ድዳንን ወለደ፤ የድዳንም ልጆች:- አሦራውያን፣ ለጡሳውያንና ለኡማውያን ናቸው:: [4]የምድያም ልጆች:- ጌፌር፣ ዔፌር፣ ሄኖኅ፣ አቢዳዕና ኤልዳድ ናቸው:: እነዚህ ሁሉ የኬጡራ ልጆች ናቸው::

[5]አብርሃም ያለውን ሀብት ሁሉ ለይስሐቅ አወረሰው፤ [6]ለቁባቶቹ ልጆች ግን በሕይወት እያለ ስጦታ አደረገላቸው፤ ከልጁ ከይስሐቅም ርቀው እንዲኖሩ ወደ ምሥራቅ ምድር ሰደዳቸው::

[7]አብርሃም በጠቅላላው መቶ ሰባ አምስት ዓመት ኖረ:: [8]ከዚያም ዐረፈ፤ ዕድሜ ጠግቦ በመልካም ሽምግልና ሞተ፤ ወደ ወገኖቹም ተሰበሰበ:: [9]ልጆቹ ይስሐቅና እስማኤል በመምሬ አጠገብ በምትገኘው በኬጢያዊው በሰዓር ልጅ በኤፍሮን ዕርሻ በመክፈላ ዋሻ ቀበሩት፤ [10]ይህም የዕርሻ ቦታ አብርሃም ከኬጢያውያን[ሡ] የገዛው ነበር፤ ከሚስቱ ከሣራ አጠገብ በዚያ ተቀበረ:: [11]አብርሃም ከሞተ በኋላ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ይስሐቅን ባረከው፤ በዚህ ጊዜ ይስሐቅ በብኤርላሃይሮኢ አቅራቢያ ይኖር ነበር::

24፥53 ቍ10፤ዘፍ 45፥22፤ዘፀ3፥22፤12፥35፤2ነገ5፥5
24፥54 ቍ56:59፤ዘፍ30፥25
24፥55 መሳ19፥4
24፥56 ቍ12:54
24፥57 መሳ19፥3
24፥58 ሩት1፥16
24፥59 ቍ54፤ዘፍ35፥8
24፥60 ዘፍ17፥16፤22፥17፤27፥4:19፤28፥1፤31፥55፤48፥9:15:20፤ኢሱ22፥6፤መዝ127፥5፤ምሳ27፥11
24፥61 ዘፍ16፥11፤30፥3፤46፥25
24፥62 ዘፍ12፥9፤16፥14
24፥63 ኢሱ1፥8፤መዝ1፥2፤18፥2፤77፥12፤119፥15:27:48:97:148፤143፥5፤145፥5
24፥64 ዘፍ31፥17:34፤1ሳሙ30፥17
24፥65 ዘፍ38፥14፤ማሕ1፥7፤4፥1:3፤6፥7፤ኢሳ47፥2
24፥67 ዘፍ18፥9፤23፥1-2፤31፥33፤25፥20፤29፥18:20፤34፥3፤49፥31፤መሳ16፥4
25፥2 ዘፍ36፥35፤37፥28:36፤ዘፀ2፥15፤ዘኍ22፥4፤25፥6:18፤31፥2፤ኢሱ13፥21፤መሳ6፥1:3፤7፥1፤8፥1:22:24፤9፥17፤1ነገ11፥18፤ኢዮ2፥11፤18፥1፤መዝ83፥9፤ኢሳ9፥4፤10፥26፤60፥6፤ኤር25፥25፤ዕን3፥7
25፥3 ዘፍ10፥7
25፥4 ኢሳ60፥6
25፥5 ዘፍ24፥36
25፥6 ዘፍ21፥10፤22፥24፤29፥1፤መሳ6፥3:33፤1ነገ4፥30፤ኢዮ1፥3፤ሕዝ25፥4
25፥7 ቍ26፤ዘፍ12፥4፤35፥28፤47፥9:28፤50፥22:26፤ኢዮ42፥16
25፥8 ቍ17፤ዘፍ15፥15፤35፥29፤49፥29:33፤ዘኍ20፥24፤31፥2፤ዘዳ31፥14፤32፥50፤34፥5
25፥9 ዘፍ13፥18፤23፥8:9፤35፥29፤47፥30፤49፥31፤50፥13፤
25፥10 ዘፍ10፥15
25፥11 ዘፍ12፥2፤16፥14

[ᵡ]55 ወይም ልትሄጂ
[ገ]63 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጒም አይታወቅም
[ሙ]1 ወይም አግብቶ ነበር
[ሡ]10 ወይም የኬጢ ልጆች

24፥53፤ ለርብቃና ለቤተ ሰቧ የተሰጠው ውድ ስጦታ፣ ከምትወጻቸውና ከትውልድ አገሯ ርቃ እንድትሄድ ለጋብቻ የጠየቃት ቤተ ሰብ ምን ያህል ሀብታም እንደሆነ ያመለክታል::

24፥60፤ 22፥17 እና ማብ ይመ::

24፥62 *ብኤርላሃይሮኢ፤* የ16፥14 ማብ ይመ::

24፥65 *መሸፈኛዋን ተከናነበች፤* ያላገባች መሆኗን የሚያሳይ ምልክት ሳይሆን አይቀርም (ከ38፥14:19 ጋር ያነጻጽሩ)::

24፥67 *ድንኳኗ፤* እንደ ሙሽራ ቤት አድርገው ይጠቀሙበት ነበር (መዝ 19፥4-5 ይመ)::

25፥1 *ሌላ ሚስት አገባ፤* ሌላ ሴት የሚለው፣ "ቁባቱን" እንዳገባ ያመለክታል (1ዜና 1፥32):: *አገባ፤* በዚህ ጊዜ የአብርሃም ዕድሜ 140 ዓመት ነበር::

25፥2-4፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሱት ስሞች በአብዛኛው የዐረብ ስሞች ናቸው:: ይህም እግዚአብሔር፣ "የብዙ ሕዝቦች አባት ትሆናለህ" ብሎ ለአብርሃም የገባው ኪዳን መፈጸሙን ያመለክታል (17፥4 ይመ)::

25፥5 *ያለውን ሀብት ሁሉ ለይስሐቅ አወረሰው፤* በዚያን ዘመን በነበረው ሥርዐት መሠረት፣ አባት ሲሞት የመጀመሪያ ልጁ የሀብቱን ሁለት ዕጥፍ የመውረስ መብት ነበረው (ዘዳ 21:15-17):: በኑዚ፣ በለርሳ (ባቢሎን) እና በአሦር የነበረው ሥርዐት ከዚህ ጋር ይመሳሰላል:: በሕጉ መሠረት ይስሐቅ የአብ ርሃም የበኵር ልጅ ነበር::

25፥6 *ስጦታ፤* ለሌሎች የአብርሃም ልጆች ተርፎ የነበረውን ውርስ ያመለክታል:: *ቁባቶቹ፤* ምንም እንኳ ብዙ ሚስቶችን ማግባት የእግዚአብሔር የመጀመሪያ ፈቃድ ባይሆንም (የ4፥19 ማብ ይመ)፣ በጥንት ዘመን የእግዚአብሔር ሰዎች የሚባሉት እንኳ ብዙ ሚስቶች የማግባት ልምድ ነበራቸው::

25፥7 *መቶ ሰባ አምስት ዓመት፤* አብርሃም ከካራን ከወጣ በኋላ አንድ ድፍን ምእተ ዓመት ኖረ (12፥4)::

25፥8 *ዕድሜ ጠግቦ፤* ለኢዮብም እንዲህ ተብሎ ተነግሮለታል (ኢዮ 42፥17 ይመ):: *በመልካም ሽምግልና ሞተ፤* በእግዚአብሔር የተስፋ ቃል መሠረት፣ (15፥15 ይመ):: *ወደ ወገኖቹም ተሰበሰበ፤* በሞት ተለይተውት የነበሩትን ቅድመ አያቶቹን ወይም ዘመዶቹን ተቀላቀላቸው ማለት ነው (2ነገ 22፥20፤ 2ዜና 34፥28 ይመ)::

25፥9 *ይስሐቅና እስማኤል፤* ይስሐቅ ሕጋዊ የበኵር ልጅ በመሆኑ (የቍ 5 ማብ ይመ) ስሙ በመጀመሪያ ተጠቅሶአል::

25፥11 *በብኤርላሃይሮኢ፤* የ16፥14 ማብ ይመ::

የእስማኤል ልጆች

25፥12-16 ተን ምብ - 1ዜና 1፥29-31

[12]ግብፃዊቷ የሣራ አገልጋይ አጋር፣ ለአ ብርሃም የወለደችለት የእስማኤል ትውልድ ይህ ነው::

[13]የእስማኤል ልጆች ስም እንደ ዕድሜያ ቸው ቅደም ተከተል እንዲህ ነው:- የእስማ ኤል የበኵር ልጅ ነብዳኤል፣ መብሳም፣ [14] ነባዮት፣ ቄዳር፣ ማስማዕ፣ ዱማ፣ ማሣ፣ [15]ኩዳን ቴማን፣ ኢጡር፣ ናፌስና ቄድማ:: [16]እነዚህ የእስማኤል ልጆች ነበሩ፤ እነርሱም በኖሩባቸውና በሰፈሩባቸው ቦታዎች የዐሥራ ሁለት ነገድ አለቆች ስሞች ናቸው:: [17]እስ ማኤል በጠቅላላው መቶ ሠላሳ ሰባት ዓመት ኖረ፤ ከዚያም ሞተ፤ ወደ ወገኖቹም ተሰበሰበ:: [18]ዘሮቹም መኖሪያቸውን ከግብፅ ድንበር አጠ ገብ፣ ወደ አሦር በሚወስደው መንገድ፣ በኤውላጥና በሱር መካከል አደረጉ፤ ከወን ድሞቻቸውም ሁሉ ጋር በጠላትነት ኖሩ::[a]

ያዕቆብና ዔሳው

[19]የአብርሃም ልጅ የይስሐቅ ትውልድ ይህ ነው፤

አብርሃም ይስሐቅን ወለደ፤ [20]ይስሐቅ ርብ ቃን ሲያገባ ዕድሜው አርባ ዓመት ነበር፤ ርብቃ በሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ የሚ ኖረው የሶርያዊው የባቱኤል ልጅ፣ የሶር ያዊውም የላባ እኅት ነበረች::

[21]ይስሐቅ፣ ርብቃ መካን ስለ ነበረች ስለ እርሷ ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጸለየ፤ *እግዚ አብሔርም* (ያህዌ) ጸሎቱን ሰማ፤ ርብቃም ፀነ ሰች:: [22]ልጆቹም በማሕፀኗ ውስጥ እርስ በርሳቸው ይጋፉ ጀመር፤ እርሷም "ለምን እንዲህ ይሆንብኛል?" ብላ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ለመጠየቅ ሄደች::

[23]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) እንዲህ አላት፤

"ወገኖች በማሕፀንሽ አሉ፤

ሁለትም ሕዝቦች ከውስጥሽ ተለያይተው ይወጣሉ፤

አንደኛው ከሌላው ይበረታል፤

ታላቁም ለታናሹ አገልጋይ ይሆናል"

አላት::

[24]የመውለጃዋ ጊዜ ሲደርስም፣ እነሆ፤ በማሕ ፀንዋ መንታ ወንዶች ልጆች ነበሩ:: [25]በመ ጀመሪያ የተወለደው መልኩ ቀይ፣ ሰውነ ቱም በሙሉ ጠጕር የለበሰ ነበር፤ ስለዚህ ስሙ ዔሳው[a] ተባለ:: [26]ከዚያም ወንድሙ ተወለደ፤ በእጁም የዔሳውን ተረከዝ ይዞ ወጣ፤ ከዚህም የተነሣ ስሙ ያዕቆብ[b] ተባለ:: ርብቃ ልጆቹን ስትወልድ፣ ይስሐቅ የሥ ልሳ ዓመት ሰው ነበር::

[27]ልጆቹም አደጉ፤ ዔሳው ጐበዝ ዐዳኝ፣ የበረሓም ሰው ሆነ፤ ያዕቆብ ግን ጭምት፣ ከድንኳኑ የማይወጣ ሰው ነበር:: [28]ይስሐቅ ከዐደን የመጣ ሥጋ ደስ ይለው ስለ ነበር፣ ዔሳ ውን ይወደው ነበር፤ ርብቃ ግን ያዕቆብን ትወደው ነበር::

[29]አንድ ቀን ያዕቆብ ወጥ እየሠራ ሳለ ዔሳው እጅግ ተርቦ ከዱር መጣ:: [30]ዔሳውም ያዕ ቆብን፣ "ቶሎ በል፤ በጣም ርቦኛልና ከዚህ ቀይ ወጥ አብላኝ" አለው:: ስለዚህም ስሙ ኤዶም ተባለ::

[31]ያዕቆብም፣ "በመጀመሪያ ብኵርናህን ሽጥ ልኝ" አለው::

[32]ዔሳውም፣ "እነሆ፣ ልሞት ደርሻለሁ፤ ታዲያ ብኵርናው ምን ያደርግልኛል!" አለ::

[33]ያዕቆብም ዔሳውን፣ "እንግዲያማ፣ አስ ቀድመህ ማልልኝ" አለው፤ ስለዚህም ማለ ለት፤ ብኵርናውንም ለያዕቆብ ሸጠለት::

[34]ያዕቆብም ለዔሳው እንጀራና የምስር ወጥ ሰጠው፤ እርሱም ከበላና ከጠጣ በኋላ ተነ ሥቶ ሄደ::

25፥12 ዘፍ2፥4፤16፥1፤17፥20፤21፥18፤
25፥13 ዘፍ28፥9፤36፥3፤መዝ120፥5፤ ማሕ1፥5፤ኢሳ21፥16፤42፥11፤60፥7፤ኤር 2፥10፤49፥28፤ሕዝ27፥21
25፥14 ኢሱ15፥52፤ ኢሳ21፥11፤አብ1፥1
25፥15 1ዜና5፥19፤ ኢዮ6፥19፤ኢሳ21፥14 ፤ኤር25፥23
25፥16 ዘፍ13፥16፤ 17፥20፤መዝ83፥6
25፥17 ቍ8
25፥18 ዘፍ17፥20፤ 21፥18፤16፥7:12
25፥19 ዘፍ2፥4
25፥20 ቍ26፤ዘፍ 24፥29:67፤26፥34፤28 ፥2:5:6፤30፥20፤31፥ 18:20:4፤35፥9:26:28 ፤46፥15፤48፥7፤ዘዳ 26፥5
25፥21 ዘፍ11፥30፤ 30፥17:22፤1ሳሙ1፥ 17:23፤1ዜና5፥20፤ 2ዜና33፥13፤ዕዝ8፥23፤ መዝ127፥3
25፥22 ዘፀ18፥15፤ 28፥30፤33፥7፤ዘሌ24፥ 12፤ዘኍ9፥6-8፤27፥5 :21፤ዘዳ17፥9፤መሳ 18፥5፤1ሳሙ9፥9፤10፥ 22፤14፥36፤22፥10፤ 1ነገ22፥8፤2ነገ3፥11፤ 22፥13፤ኢሳ30፥2፤ ኤር21፥2፤37፥7:17፤ ሕዝ14፥7፤20፥1:3
25፥23 ዘፍ9፥25፤ 17፥4፤48፥14:19፤ ሮሜ9፥11-12
25፥24 ዘፍ38፥27፤ ሉቃ1፥57፤2፥6
25፥25 ዘፍ27፥1: 11:15፤1ሳሙ16፥12
25፥26 ቍ7:20፤ ዘፍ27፥36፤32፥27፤ 38፥29፤ዘዳ23፥7፤ኢሱ 24፥4፤ሆሴ12፥3፤ አብ1፥10:12
25፥27 ቍ29፤ዘፍ 10፥9፤27፥3:5
25፥28 ዘፍ27፥3: 4:6:9:14:19፤3፥73 25፥29 ቍ27፤2ነገ4፥38-40 25፥30 ቍ34፤ዘፍ 32፥3፤36፥1:8-9:19፤ዘኍ20፥14፤ዘዳ23፥7፤መዝ137፥7፤ኤር25፥21፤ 40፥11፤49፥7 25፥31 ዘዳ21፥16-17፤1ዜና5፥1-2 25፥33 ዘፍ 21፥23፤27፥36፤47፥31፤ዕብ12፥16

[a]18 ወይም *በስተ ምሥራቅ ኖሩ*

[a]25 *ዔሳው ማለት ጠጕራም ማለት ነው፤ በተጨማሪ ኤዶም ተብሎ ተጠርቶአል፤ ትርጕሙም ቀይ ማለት ነው*

[b]26 *ያዕቆብ ማለት ተረከዝ ይይዛል ማለት ነው፤ በምሳሌያዊ አገላለጽ ያታልላል ማለት ነው*

25፥12 ***ትውልድ፤*** የ2፥4 ማብ ይመ::

25፥13 ***የእስማኤል ልጆች ስም፤*** በርካታ የዐረብ ስሞች የዐረቦችን ወግና ባህል መሠረት ያደረጉ በመሆናቸው እስማኤል አባታቸው እንደ ሆነ ያወሳሉ::

25፥16 ***የዐሥራ ሁለት ነገድ አለቆች፤*** በ17፥20 ላይ አስቀ ድሞ እንደ ተነገረው ከአብርሃም ልጅ ከእስማኤል የተወለዱ ነገ ዶች ናቸው:: የአብርሃም ወንድም ናኮርም እንደዚሁ የዐሥራ ሁለት ነገድ አባት ነው (የ22፥23-24 ማብ ይመ)::

25፥18 ***በጠላትነት፤*** የ16፥12 ማብ ይመ::

25፥19 ***ትውልድ፤*** የ2፥4 ማብ ይመ::

25፥22 ***ይጋፉ ጀመር፤*** የያዕቆብና የዔሳው ትግል የተጀ መረው በማሕፀን ውስጥ ነው (ቍ 26 ይመ):: ***ሄደች፤*** ምናልባት በአቅራቢያዋ ወዳለው የአምልኮ ሥፍራ ሳይሆን አይቀርም::

25፥23 ***ታላቁም ለታናሹ አገልጋይ ይሆናል፤*** በጥንት ዘመን በነበረው፣ "ብኵርናን የማውረስ" ሕግ (የቍ 5 ማብ ይመ) ታናናሾች ለታላላቆች እንደ አገልጋይ በመሆን ይገዙ ነበር:: እግ ዚአብሔር ታናሹን ልጅ መምረጡ ግን እግዚአብሔር በራሱ መለኮታዊ አሠራር በሰው ጕዳይ ውስጥ ጣልቃ እየገባ (የ11፥30 ማብ ይመ) የራሱን ሕዝብ እንደሚመርጥ የሚገልጽ ነው:: ይህ ክፍል እግዚአብሔር የወደደውን ለማድረግ መለኮታዊ ሥልጣን እንዳለው ለመግለጽ ምሳሌ ሆኖ (መዝ 115፥3) በሮሜ 9፥10-12 ላይ ተጠቅሶአል፤ ይኸውም እግዚአብሔር ፍጹም በሆነው ፈቃዱ ያደረገው ለመግለጽ እንጂ፣ ለማዳላት ያደረገው አለመሆኑን የሚ ገልጽ ነው (ሮሜ 9፥14 ይመ)::

25፥24-26፤ በ38፥27-30 ላይም ሁለት መንታ ወንዶች ልጆች ልዩ በሆነ መልክ ተወልደዋል::

25፥25 ***ቀይ፤*** በኅብር ቅኔ ለኤዶም የተሰጠ ስም ነው (ቍ 30 ይመ)::

25፥26 ***የዔሳውን ተረከዝ ይዞ ወጣ፤*** የያዕቆብ ዘሮች በሆ ኑት በእስራኤላውያንና የዔሳው ዘሮች በሆኑት ኤዶማውያን መካ ከል የተፈጠረው ጠብ እንደ አጋጣሚ መታየት ሲገባው እንደ መ ሠረታዊ ነገር ተቈጠረ (ዘኍ 20፥14፤ አብ 9-10 ይመ):: ***ያዕ ቆብ፤*** የስሙ ቀጥተኛ ትርጕም፣ "ተረከዝ ይይዛል" ማለት ሲሆን፣ ተምሳሌታዊ ትርጕሙ ደግሞ፣ "ያታልላል" ማለት ነው::

25፥31 ***ብኵርናህን ሽጥልኝ፤*** በጥንት ጊዜ ብኵርና በመ ጀመሪያ ለተወለደው ልጅ የሚሰጠውን የውርስ መብትንም ይመ ለከታል (ዕብ 12፥16 ይመ፤ እንዲሁም የቍ 5 ማብ ይመ):: ያዕ ቆብ የሌሎችን መልካም ዕድል ለራሱ ለማድረግ ሌት ተቀን የማ ያርፍ መሰሪ ነበር፤ የተባረከው ግን በራሱ ጥበብ ሳይሆን በእግዚ አብሔር ውሳኔና ጥበቃ ነበር::

25፥33 ***አስቀድመህ ማልልኝ፤*** ውልን ወይም ስምምነትን ሕጋዊ ለማድረግ የቃል መሐላ ብቻውን በቂ ነበር::

25፥34 ***የምስር ወጥ፤*** አተር የሚመስል፣ ልጣጩ ሲቀቀል የሚቀላና በያመቱ የሚመረት የጥራጥሬ እህል ዐይነት ነው::

ዔሳው ብኵርናውን እንዲህ አድርጎ አቃለላት።

ይስሐቅና አቢሜሌክ

26፥1-11 ማመ - ዘፍ 12፥10-20፤ 20፥1-18

26 ቀድሞ በአብርሃም ዘመን ከደረሰው ራብ ሌላ፣ በአገሩ ላይ ራብ ሆነ። ይስሐቅም የፍልስጥኤም ንጉሥ አቢሜሌክ ወደሚኖርበት ወደ ጌራራ ሄደ። [2]በዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ለይስሐቅ ተገልጦ እንዲህ አለው፤ "እኔ በምነግርህ ምድር ተቀመጥ እንጂ፣ ወደ ግብፅ አትውረድ፤ [3]ለጥቂት ጊዜ እዚሁ አገር ተቀመጥ፤ እኔም ካንተ ጋር እሆናለሁ፤ እባርክሃለሁም፤ ይህን ምድር በሙሉ ለአንተና ለዘርህ በመስጠት ለአባትህ ለአብርሃም በመሐላ የገባሁለትን ቃል አጸናለሁ። [4]ዘርህን እንደ ሰማይ ከዋክብት አበዛለሁ፤ ይህን ምድር በሙሉ ለዘርህ እሰጣለሁ፤ የምድር ሕዝቦችም ሁሉ በዘርህ አማካይነት ይባረካሉ፤ [5]ይኸውም አብርሃም ቃሌን ሰምቶ፣ ድንጋጌዬን፣ ትእዛዜን፣ ሥርዐቴንና ሕጌን በመጠበቁ ነው።" [6]ስለዚህ ይስሐቅ በጌራራ ተቀመጠ።

[7]የዚያም አገር ሰዎች ስለ ሚስቱ በጠየቁት ጊዜ፣ "እኅቴ ናት" አለ፤ ምክንያቱም፣ "ሚስቴ ናት ብል ርብቃ ቈንጆ ስለ ሆነች፣ ያገሬው ሰዎች በእርሷ ምክንያት ይገድሉ ኛል" በማለት ፈርቶ ነበር።

[8]ይስሐቅ ብዙ ጊዜ በዚያ ከኖረ በኋላ፣ የፍልስጥኤም ንጉሥ አቢሜሌክ አንድ ቀን ወደ ውጭ ሲመለከት፣ ይስሐቅ ሚስቱን ርብቃን ሲዳራት አየ። [9]አቢሜሌክም ይስሐቅን ጠርቶ፣ "እርሷ ሚስትህ ሆና ሳለች፣ እንዴት እኅቴ ናት ትላለህ?" አለው።

ይስሐቅም፣ "በእርሷ ሰበብ፣ ሕይወቴን እንዳላጣ ብዬ ነው" አለው። [10]አቢሜሌክም መልሶ፣ "እንዲህ ያለ ነገር ያደረግህብን ለምንድን ነው? ከሰዎቻችን አንዱ ሚስትህን ቢደፍራት ኖሮ በእኛ ላይ በደል አስከትለህብን ነበር እኮ!" አለው።

[11]አቢሜሌክም፣ "ይህን ሰው ወይም ሚስቱን የነካ በሞት ይቀጣል" የሚል ትእዛዝ ለሕዝቡ ሁሉ አወጣ።

[12]ይስሐቅም በዚያች ምድር ዘር ዘራ፣ እግዚአብሔርም (ያህዌ) ባረከለትና በዚያኑ ዓመት መቶ ዕጥፍ አመረተ። [13]ሰውየውም እጅግ ባለ ጠጋ እስኪሆን ድረስ ሀብት በሀብት ላይ እየተጨመረለት ሄደ። [14]ብዙ የበግና የፍየል መንጋ፣ ብዙ ከብት፣ ብዙ አገልጋዮችም ስለ ነበሩት፣ ፍልስጥኤማውያን ተመቀኙት። [15]ከዚህ የተነሣ ፍልስጥኤማውያን፣ አባቱ አብርሃም በሕይወት በነበረበት ጊዜ፣ የአብርሃም አገልጋዮች የቈፈሩአቸውን የውሃ ጕድጓዶች በሙሉ ዐፈርሞልተው ደፈኑዋቸው።

[16]አቢሜሌክም ይስሐቅን፣ "ከእኛ ይልቅ ኀያል ሆነሃልና አገራችንን ልቀቅልን" አለው።

[17]ይስሐቅም ያን ቦታ ትቶ ሄደ፤ በጌራራ ሸለቆም ተቀመጠ። [18]ይስሐቅም በአባቱ በአብርሃም ጊዜ ተቈፍረው የነበሩትን፣ አባቱ ከሞተ በኋላ ፍልስጥኤማውያን የደፈኑአቸውን የውሃ ጕድጓዶች እንደ ገና እንዲከፈቱ አደረገ፤ አባቱ ቀድሞ ባወጣላቸው ስምም መልሶ ጠራቸው።

[19]የይስሐቅ አገልጋዮች በሸለቆው ውስጥ ሲቈፍሩ፣ ከጕድጓዱ የሚፈልቅ ውሃ አገኙ። [20]የጌራራ እረኞች ግን፣ "ውሃው የእኛ ነው" በማለት ከይስሐቅ እረኞች ጋር ጠብ አነሡ፤ ከዚህ የተነሣ ይስሐቅ ያን የውሃ ጕድጓድ ኤሴቅ[a] ብሎ ጠራው፤ በጕድጓዱ ምክንያት ተጣልተውታልና። [21]አሁንም እንደ

[a]20 ኤሴቅ ማለት ክርክር ማለት ነው

25፥34 ዕብ 12፥16
26፥1 ዘፍ10፥14፤ 12፥10፤20፥1፤ዘዳ32፥24፤መሳ10፥6
26፥2 ዘፍ12፥1:7፤ 46፥3
26፥3 ቍ 12፤ዘፍ 12፥2:7፤17፥19፤20፥1፤21፥20፤27፥45፤31፥3:5፤32፥9፤35፥3፤48፥21፤ዘፀ3፥12፤33፥14-16፤ዘኍ23፥21፤ዘዳ 31፥23፤ኢሱ1፥5፤ኢሳ 43፥2፤ኤር1፥8:19፤ ሐጌ1፥13፤ሐሥ7፥5
26፥4 ቍ 24፤ ዘፍ12፥2:3:7፤48፥4፤ ዘኍ10፥36፤ሐሥ 3፥25፤ገላ3፥8
26፥5 ዘፍ18፥19፤ ዘሌ18፥4:5:26፤19፥19:37፤20፥8:22፤25፥18፤26፥3፤ዘኍ15፥40፤ዘዳ4፥40፤6፥2፤11፥1፤1ነገ2፥3፤መዝ119፥80:112፤ሕዝ18፥21
26፥6 ዘፍ20፥1
26፥7 ዘፍ12፥13
26፥8 ዘፍ10፥14
26፥9 ዘፍ12፥19
26፥10 ዘፍ12፥18
26፥11 ዘፍ20፥3፤ 1ሳሙ24፥6፤26፥9፤ መዝ105፥15
26፥12 ቍ 3፤ማቴ 13፥8
26፥13 ዘፍ13፥2፤ ዘዳ8፥18
26፥14 ዘፍ12፥16፤ 24፥36፤32፥23፤ 37፥11
26፥15 ዘፍ21፥25:30
26፥16 ቍ 27፤ዘፀ 1፥9፤መሳ11፥7፤መዝ 105፥24-25
26፥17 ዘፍ20፥1
26፥18 ዘፍ21፥30
26፥20 ዘፍ13፥7፤ 21፥25

ለም ባልሆነ ዐፈር ላይ እንኳ በደንብ በቅሎ ያድጋል፤ ከጥንት ጀምሮም በመካከለኛው ምሥራቅ ምግብ በመሆን አገልግሎአል (2ሳሙ 17፥28፤ 23፥11፤ ዕብ 4፥9 ይመ)። *ዔሳው ብኵርናውን እንዲህ አድርጎ አቃለላት፤* በእያንዳንዱ ብኵርና ውስጥ ይስሐቅ ከአብርሃም የወረሰው ቃል ኪዳን ስላለ፣ ዔሳው ይህን በማድረጉ ምን ያህል ነውረኛ ሰው እንደ ሆነ ተገንዝቦአል (ዕብ 12፥16)።

26፥1-33፤ በዚህ ክፍል ውስጥ ያሉት አንዳንድ ታሪኮች፣ (ለምሳሌ ቍ 1-11) ዔሳውና ያዕቆብ ከመወለዳቸው በፊት የተፈጸሙ ድርጊቶች ናቸው። ቍ 1-11 በዚህ ቦታ የገባው፣ ያዕቆብ ከአባቱ ጋር ታግሎ ለማግኘት የሞከረው ብኵርናና በረከት (25፥22:31-33፤ 27፥5-29 ይመ)፣ ይስሐቅ ከአብርሃም የተቀበለውንም ቃል ኪዳን የሚጨምር መሆኑን በግልጽ ለማሳየት ነው።

26፥1 *ቀድሞ በአብርሃም ዘመን ከደረሰው ራብ፤* 12፥10 ይመ። *አቢሜሌክ፤* ቀደም ሲል በዚሁ ስም ይጠራ የነበረውን ልጅ ወይም የልጅ ልጅ ሳይሆን አይቀርም (20፥2 ይመ)። *የፍልስጥኤም፤* የ10፥4 ማብ ይመ። *ጌራራ፤* 20፥1 ማብ ይመ።

26፥2 *ተገልጦ፤* የ12፥7 ማብ ይመ።

26፥3 *እኔም ካንተ ጋር እሆናለሁ፤* እግዚአብሔር የሕዝቡ ጠባቂና ታዳጊ እንደሚሆን የተነገረው የተስፋ ቃል በተደጋጋሚ ተጠቅሶአል (ቍ 24፤ 28፥15፤ 31፥3፤ ኢሱ 1-5፤ ኢሳ 41፥10፤ ኤር 1፥8:19፤ ማቴ 28፥20፤ ሐሥ 18፥10፤ እንዲሁም ዘፍ 17፥7 እና ማብ ይመ)። *ለአባትህ ለአብርሃም በመሐላ የገባሁለትን ቃል፤* 22፥16-18 ይመ።

26፥4 *ዘርህን እንደ ሰማይ ከዋክብት፤* 13፥16፤15፥5 እና ማብ ይመ። በዘርህም በኩል የምድር ሕዝቦች ሁሉ ይባረካሉ፤ የ12፥2-3 ማብ ይመ።

26፥5 *አብርሃም ቃሌን ሰምቶ፤* የ17፥9 ማብ ይመ። *ትእዛዜን፣ ሥርዐቴንና ሕጌን፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ መጠበቅ ያለበትን (ዘሌ 26፥14-15:46፤ ዘዳ 11፥1 ይመ) የተለያዩ መለኮታዊ ሕጎች የሚገልጹ ቃላት ናቸው። የዘፍጥረት መጽሐፍ ጸሓፊ በሲና ተራራ ላይ ከተደረገው ቃል ኪዳን በኋላ፣ ከቃል ኪዳኑ ጋር በቀጥታ የሚዛመዱ ቃላትን ለሕዝበ እስራኤል ተናግሮአል። ይሁን እንጂ አባታቸው አብርሃም በዘመኑ ለእግዚአብሔር ፈቃድ እንደ ታዘዘ ሁሉ፣ ሕዝቡም በቃል ኪዳኑ የተሰጣቸውን ተስፋ ለመቀበል የአባታቸውን አርአያ መከተል እንዳለባቸው በአጽንዖት ተናግሮአል።

26፥7 *ቈንጆ ስለ ሆነች፤* 12፥11:14 ይመ።

26፥8 *ሲዳራት፤* በዚህ ቦታ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በ17፥17፤ 18፥12-13:15፤ 21:6 ላይ "ሣቀ" ከሚለው ግሥ ጋር የሚዛመድ ነው። በይስሐቅ ስም ላይ የተሠራ የኀብር ቅኔ ነው።

26፥16 *ከእኛ ይልቅ ኀያል ሆነሃልና፤* በቃል ኪዳኑ ላይ የተጠቀሱት ተስፋዎች መፈጸማቸውን የሚያመለክት ነው። ገና በእስራኤል አባቶች ዘመን የእግዚአብሔር ሕዝብ በዚያ ምድር ላይ መስፈር፣ በአገሩ ነዋሪዎች ዘንድ ሥጋት ፈጥሮ ነበር። የዓለም ሕዝቦች ክፉ መንገዳቸውን በሚከተሉበት ምድር፣ የእግዚአብሔር ሕዝቦች በዚያ መገኘት ጠላትነትን አነሣሣ። ከብዙ መቶ ዓመት በኋላ፣ ከግብፅ ፈርዖኖች አንዱ ተመሳሳይ ተቃውሞ አቅርቦ ነበር (ዘፀ 1፥9)።

26፥20 *ውሃው የእኛ ነው፤* ይህን በመሰለ ምድረ በዳ፣ በውሃ ጕድጓዶችና በግጦሽ መሬት ባለቤትነት ላይ መጣላት የተለመደ ነበር (6፥11፤ 21፥25፤ 36፥7 ይመ)።

ገና ሌላ የውሃ ጕድጓድ ቈፈሩ፤ አሁንም ሌላ ግጭት ተፈጠረ፤ ስለዚህ የውሃ ጕድጓዱን ስጥና[T] ብሎ ጠራው። [22]ይስሐቅም ያን ቦታ ትቶ ሌላ ስፍራ ላይ የውሃ ጕድጓድ አስቈፈረ፤ በዚህ ጊዜ ግን አንድም ሰው ጠብ አላነሣበትም፤ ስለዚህ ያን የውሃ ጕድጓድ፣ "አሁን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰፊ ቦታ ሰጥቶናል፤ እኛም በምድር ላይ እንበዛለን" ሲል ርኆቦት[ሀ] ብሎ ጠራው።

[23]ከዚያም ይስሐቅ ወደ ቤርሳቤህ ወጣ። [24]በዚያም ሌሊት *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ተገለጠለትና፣ "እኔ የአባትህ የአብርሃም አምላክ (ኤሎሂም) ነኝ፤ ከአንተ ጋር ነኝና አትፍራ፤ እባርክሃለሁ፤ ስለ አገልጋዬም ስለ አብርሃም ስል ዘርህን አበዛለሁ" አለው።

[25]ይስሐቅም በዚያ ስፍራ መሠዊያ ሠርቶ፣ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ስም ጠራ፤ ድንኳኑንም ተከለ፤ አገልጋዮቹም በዚያ የውሃ ጕድጓድ ቈፈሩ።

[26]አቢሜሌክም ከአማካሪው ከአዘኮትና ከሰራዊቱ አዛዥ ከፊኮል ጋር ከጌራራ ተነሥቶ ይስሐቅ ወዳለበት ስፍራ መጣ። [27]ይስሐቅም፣ "ጠልታችሁኝ ካባረራችሁኝ በኋላ፣ አሁን ደግሞ ለምን መጣችሁ?" ብሎ ጠየቃቸው።

[28]እነርሱም እንዲህ አሉ፤ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከአንተ ጋር መሆኑን በግልጽ ተረድተናል፤ ስለዚህም፣ 'በመሐላ የጸና ውል በመካከላችን መኖር አለበት' አልን፤ ይህም በእኛና በአንተ መካከል የሚጸና ውል ነው፤ አሁንም ከአንተ ጋር ስምምነት እናድርግ፤ [29]አንተን እንዳልጐዳንህ፣ ነገር ግን በጎነትን እንዳሳየንህና በሰላም እንደ ሸኘንህ ሁሉ፣ አንተም ክፉ እንዳታደርግብን በመካከላችን ውል ይደረግ፤ አንተን እንደሆን መቼም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ባርኮሃል።"

[30]ይስሐቅም ድግስ ደግሶ፣ አበላቸው፤ አጠጣቸው። [31]በማግስቱም በማለዳ ተነሥተው፣ በመካከላቸው መሐላ ፈጸሙ። ይስሐቅም አሰናበታቸው፤ እነርሱም በሰላም ሄዱ።

[32]በዚያኑ ዕለት፣ የይስሐቅ አገልጋዮች መጥተው ስለ ቈፈሩት የውሃ ጕድጓድ ነገሩት፤ "ውሃ እኮ አገኘን!" አሉት። [33]እርሱም የውሃውን ጕድጓድ ሳቤህ[^] አለው፤ ከዚያም የተነሣ የከተማዪቱ ስም እስከ ዛሬ ድረስ ቤርሳቤህ ተብሎ ይጠራል።

[34]ዔሳው አርባ ዓመት በሆነው ጊዜ፣ የኬጢያዊውን የብኤሪን ልጅ ዮዲትን እንዲሁም የኬጢያዊውን የኤሎንን ልጅ ቤሴሞትን አገባ፤ [35]በእነዚህም ሴቶች ምክንያት የይስሐቅና የርብቃ ልብ ያዝን ነበር።

ይስሐቅ ያዕቆብን ባረከው

27 ይስሐቅ አርጅቶ፣ ዐይኖቹ ደክመው ማየት በተሳናቸው ጊዜ፣ ታላቁን ልጁን ዔሳውን ጠርቶ፣ "ልጄ ሆይ" አለው።

እርሱም፣ "እነሆ፤ አለሁ" አለ።

[2]ይስሐቅም እንዲህ አለ፤ "ይኸው እኔ አርጅቻለሁ፤ የምሞትበትንም ቀን ዐላውቅም [3]ስለዚህ የአደን መሣሪያህን፦ የፍላጻ ኰሮጆህንና ቀስትህን ይዘህ ወደ ዱር ሂድ፤ አድነህም አምጣልኝ። [4]ከመሞቴ በፊት እንድመርቅህ የምወደውን ዐይነት ጣዕም ያለው ምግብ አዘጋጅተህ አብላኝ።"

[5]ይስሐቅ ለልጁ የተናገረውን ርብቃ ትሰማ ስለ ነበር፣ ዔሳው የታዘዘውን ለማምጣት ለዐደን እንደ ወጣ፣ [6]ርብቃ ለልጇ ለያዕቆብ እንዲህ አለችው፤ "አባትህ ዔሳውን፣ [7]'ከመሞቴ በፊት *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት እንድመርቅህ፣ ጥሩ ጣዕም ያለው ምግብ እንድበላ አዘጋጅልኝ።' ሲለው ሰምቻለሁ፤ [8]ልጄ ሆይ፤ እንግዲህ የምነግርህን በጥሞና ስማኝ፤

26፥21 ዘፍ13፥7
26፥22 ዘፍ17፥6፤ 36፥37፤ መዝ18፥19፤ ኢሳ33፥20፤54፥2፤ አሞ9፥11
26፥23 ዘፍ22፥19
26፥24 ቍ4፤ዘፍ 15፥1፤17፥7፤21፥20፤ 22፥17፤24፥12፤28፥ 14፤30፥27፤39፥5፤ ዘጸ13፥17፤ኢሱ8፥1
26፥25 ዘፍ4፥26፤ 8፥20፤21፥30፤ሐሥ 2፥21
26፥26 ዘፍ21፥22
26፥27 ቍ16
26፥28 ዘፍ21፥22፡ 27፤ኢሱ9፥6
26፥29 ዘፍ24፥31፤ 31፥29፡52
26፥30 ዘፍ31፥54፤ ዘፀ18፥12፤24፥11፤ 1ሳሙ20፥27
26፥31 ዘፍ21፥23፡27
26፥32 ዘፍ21፥30
26፥33 ዘፍ21፥14
26፥34 ዘፍ10፥15፤ 25፥20፤28፥9፤36፥2፤ ኢሱ3፥10፤1ሳሙ26፥ 6፤1ነገ10፥20
26፥35 ዘፍ27፥46፤ 28፥8፤ኢዮ7፥16
27፥1 ዘፍ25፥25፤ 48፥10፤ዘጸ34፥7፤ 1ሳሙ3፥2
27፥2 ዘፍ47፥29፤ 1ነገ2፥1
27፥3 ዘፍ25፥27
27፥4 ቍ7፡10፡25፡ 31፤ዘፍ24፥60፤25፥ 28፤49፥28፤ዘጸ33፥ 1፤ዕብ11፥20
27፥5 ዘፍ25፥27
27፥6 ዘፍ25፥28
27፥7 ቍ4
27፥8 ቍ13፡43

[T]21 *ስጥና ማለት ተቃውሞ ማለት ነው*
[ሀ]22 *ርኆቦት ማለት ክፍል (የቤት) ማለት ነው*
[^]33 *ሳቤህ ማለት መሐላ ወይም ሰባት ማለት ሊሆን ይችላል*

26፥25 ***መሠዊያ ሠርቶ፤*** የ12፥7 ማብ ይመ። ***የእግዚአብሔርን ስም ጠራ፤*** 4፥26 እና ማብ ይመ።

26፥26 ***ፊኮል፤*** የ21፥22 ማብ ይመ።

26፥30 ***ድግስ ደግሶ፤*** ቃል ኪዳን የተጋቡ ሁለት ወገኖች፣ ቃል ኪዳናቸውን የሚያስሩት አብረው ምግብ በመመገብ ነው፤ ይህም በመካከላቸው ያለውን ወዳጅነት ይገልጻል (31፥54፤ ዘፀ 24፥11 ይመ)።

26፥33 ***የከተማዪቱ ስም ... ቤርሳቤህ ተብሎ ይጠራል፤*** የ21፥31 ማብ ይመ።

26፥34 ***ዔሳው አርባ ዓመት በሆነው ጊዜ ... አገባ፤*** አባቱ ይስሐቅ ያገባው በዚህ ዕድሜው ነበር፤ እርሱም በዚሁ ዕድሜ አገባ (25፥20 ይመ)። በኋለኞቹ ዘመናት፣ አርባ ዓመት በአማካይ የአንድ ትውልድ ዕድሜ ነበር (ዘኍ 32፥13 ይመ)። ***ዮዲትን... ቤሴሞትን፤*** ዔሳው ከእነዚህ ሁለት ሚስቶቹ በተጨማሪ "የእስማኤል ልጅና የነባዮት እኅት" የሆነችውን ማዕሌትን አግብቶአል (28፥9)። በም 36 ላይ የተጠቀሰው የዔሳው የትውልድ ሐረግ ከእነዚህ ሚስቶች ሌላ በተጨማሪ ሦስት ሚስቶችን ይጠቅሳል፤ እነዚህ ሚስቶች የሚታወቁት ግን "የኬጢያዊው የዔሎን ልጅ ዓዳን"፣ የኤዋያዊው የፅብዖን ልጅ ዓና "እና" የነባዮት እኅት የእስማኤል ልጅ ቤሴሞት ተብለው ነው (36፥2-3)። ይህ የስም ዝርዝር በቅጂ ጊዜ ሳይምታታ አልቀረም፤ ወይም በዚህ ቦታ የተጠቀሱት ስሞች አማራጭ ወይም የቍልምጫ ስሞች ሊሆኑ ይችላሉ። ምናልባትም ዔሳው ከሦስት ሚስቶች በላይ አግብቶ ይሆናል።

26፥35 ***የይስሐቅና የርብቃ ልብ ያዝን ነበር፤*** ይስሐቅና ርብቃ፣ ያዕቆብ የኬጢያውያንን ወይም የከነዓናውያንን ሴቶች እንዳያገባና እነርሱ የፈጸሙትን ስሕተት እርሱም እንዳይደግም ለማድረግ ቍርጥ ውሳኔ አድርገው ነበር (27፥46-28፥2 ይመ)።

27፥1 ***ዐይኖቹ ደክመውና ማየት በተሳናቸው ጊዜ፤*** በጥንት ዘመን ዕድሜያቸው በገፉ ሰዎች ላይ የዐይን መታወር ወይም የመታወር ምልክት ማየት የተለመደ ነበር (48፥10፤ 1ሳሙ 4፥15 ይመ)። ***"ልጄ ሆይ" አለው፤*** የ22፥1 ማብ ይመ።

27፥2 ***ይኸው እኔ አርጅቻለሁ፤*** በዚህ ወቅት የይስሐቅ ዕድሜ 137 ዓመት ነበር፤ ከዚያ በኋላ ለ43 ተጨማሪ ዓመታት ኖሮአል (ከ35፥28 ጋር ያነጻጽሩ)።

27፥4 ***የምወደውን ዐይነት ጣዕም ያለው ምግብ፤*** ርብቃና ያዕቆብ ይስሐቅ የሚወደውን ዐይነት ምግብ በማዘጋጀት የሚፈልጉትን ነገር ለማግኘት ሞከሩ። ***ከመሞቴ በፊት እንድመርቅህ፤*** በጥንት ቅርብ ምሥራቃውያን ሕግ መሠረት፣ የኑዛዜ ቃልን ጨምሮ (49፥28-33 ይመ) አንድ ሰው የሚናገራቸው የምርቃት ወይም የቡራኬ ቃላት ሁሉ ሕጋዊነት አላቸው። ***እንድመርቅህ፤*** የቍ 36 ማብ ይመ።

27፥5 ***ትሰማ ስለ ነበር፤*** ተደብቃ በምስጢር ማለት ነው።

27፥5 ***ርብቃ፤*** በዚህ በያዕቆብ ታሪክ ውስጥ ጸሐፊው ተመሳሳይ ድምፅ ያላቸውን ቃላት ይኸውም "ብኵርና" እና "በረከት" በመጠቀም ሐሳቡን ይገልጻል፤ ርብቃ ደግሞ የያዕቆብን ምኞት እውን ለማድረግ የተቻላትን ሁሉ ታደርግ ነበር። ***ለልጇ ለያዕቆብ... አለችው፤*** በ25፥28 ላይ የተጠቀሰው አድልዎ ያለበት የወላጅ ፍቅር መርዛም ፍሬውን ሊያፈራ ደርሶአል።

27፥8 ***ልጄ ሆይ... የምልህንም አድርግ፤*** ርብቃም እንደ ያዕ

የምልህንም አድርግ። [9]ተነሥና ወደ መንጋው ሄደህ ሁለት ፍርጥም ያሉ የፍየል ጠቦቶች አምጣልኝ፤ እኔም አባትህ፣ የሚወደውን ዐይነት ምግብ አዘጋጅለታለሁ፤ [10]እርሱም ከመሞቱ በፊት እንዲመርቅህ፣ ይዘህለት ግባና ይብላ።"

[11]ያዕቆብም እናቱን ርብቃን እንዲህ አላት፤ "ወንድሜ ዔሳው ሰውነቱ ጠጕራም ነው፤ የእኔ ገላ ግን ለስላሳ ነው። [12]ታዲያ፣ አባቴ ቢዳስሰኝ እንዳታለልሁት ያውቃል፤ ይህ ከሆነ ደግሞ፣ በምርቃት ፈንታ ርግማን አተርፋለሁ ማለት ነው።"

[13]እናቱም፣ "ልጄ ሆይ፤ የአንተ ርግማን በእኔ ላይ ይድረስ፤ ግድ የለህም፤ እንደ ነገርሁህ ሄደህ ጠቦቶቹን አምጣልኝ" አለችው።

[14]እርሱም ሄዶ ጠቦቶቹን ለእናቱ አመጣላት፤ እርሷም ልክ አባቱ እንደሚወደው ዐይነት አጣፍጣ ጥሩ ምግብ አዘጋጀችለት። [15]ከዚያም ርብቃ በቤት ያስቀመጠችውን የታላቁን ልጇን የዔሳውን ምርጥ ልብስ አንሥታ ለታናሹ ልጇ ለያዕቆብ አለበሰችው። [16]እንዲሁም የዐንገቱን ለስላሳ ክፍል የጠቦቶቹን ቈዳ አለበሰችው። [17]ከዚያም ያሰናዳችውን ጣፋጭ መብልና እንጀራ ለያዕቆብ ሰጠችው።

[18]ያዕቆብም ወደ አባቱ ሄዶ፣ "አባቴ ሆይ፤" አለ፤ ይስሐቅም፣ "እነሆ፤ አለሁ ልጄ፤ ለመሆኑ አንተ ማን ነህ?" አለው።

[19]ያዕቆብም አባቱን፣ "እኔ የበኵር ልጅህ ዔሳው ነኝ፤ ያዘዝኸኝን አድርጌአለሁ፤ እስቲ ቀና በልና እንድትመርቀኝ አድኜ ካመጣሁት ብላ" አለ።

[20]ይስሐቅ ልጁን፣ "ልጄ ሆይ፤ ከመቼው ቀናህና መጣህ?" ሲል ጠየቀው። ያዕቆብም፣ "እግዚአብሔር አምላክህ (ያህዌ ኤሎሂም) አሳካልኝ" ብሎ መለሰለት።

[21]ይስሐቅም ያዕቆብን፣ "ልጄ ሆይ፤ አንተ በእርግጥ ልጄ ዔሳው መሆንህን እንዳውቅ፣ እስቲ ቀረብ በልና ልዳብስህ" አለው።

[22]ያዕቆብም ወደ አባቱ ወደ ይስሐቅ ተጠጋ፤ አባቱም በእጁ እየዳሰሰው፣ "ይህ ድምፅ የያዕቆብ ድምፅ ነው፤ እጆቹ ግን የዔሳው እጆች ናቸው" አለ። [23]እጆቹ እንደ ወንድሙ እንደ ዔሳው እጆች ጠጕራም ስለ ሆኑ፣ ይስሐቅ ያዕቆብን ለይቶ ማወቅ አልቻለም፤ ስለዚህ ባረከው። [24]ይስሐቅም፣ "በእርግጥ አንተ ልጄ ዔሳው ነህ?" ሲል ጠየቀው።

ያዕቆብም፣ "አዎን፤ ነኝ" ብሎ መለሰ።

[25]ከዚያም፣ "በል እንግዲህ ልጄ፤ እንድመርቅህ፣ አድነህ ካመጣኸው አቅርብልኝና ልብላ" አለው።

ያዕቆብም ምግቡን ለአባቱ አቀረበለት፤ የወይን ጠጅም አመጣለት፤ እርሱም በላ፤ ጠጣም። [26]ከዚያም አባቱ ይስሐቅ፣ ያዕቆብን፣ "ልጄ ሆይ፤ እስቲ ቀረብ በልና ሳመኝ" አለው።

[27]ያዕቆብም ቀርቦ ሳመው፤ ይስሐቅ የያዕቆብን ልብስ ካሸተተ በኋላ እንዲህ ብሎ መረቀው፤

"እነሆ፤ የልጄ ጠረን፣
እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ባረከው፣
እንደ መስክ መዐዛ ነው።
[28]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) የሰማይን ጠል፣
የምድርንም በረከት፣
የተትረፈረፈ እህልና የወይን ጠጅ
ይስጥህ።
[29]መንግሥታት ይገዙልህ፤
ሕዝቦችም ተደፍተው እጅ ይንሡህ፤
የወንድሞችህ ጌታ ሁን፤
የእናትህም ልጆች ተደፍተው እጅ
ይንሡህ፤
የሚረግሙህ የተረገሙ ይሁኑ፤
የሚባርኩህ የተባረኩ ይሁኑ።"

[30]ይስሐቅ ያዕቆብን መርቆ እንዳበቃ፣ ያዕቆብ ገና ከአባቱ ዘንድ ሳይወጣ ወዲያውኑ፣ ወንድሙ ዔሳው ከዐደን ተመለሰ። [31]እርሱም ደግሞ ጣፋጭ ምግብ በማዘጋጀት ለአባቱ አቅርቦ፣ "አባቴ ሆይ፤ እንድትመርቀኝ፣ እስቲ ቀና በልና ካደንሁት ብላ" አለው።

[32]አባቱ ይስሐቅም፣ "አንተ ደግሞ ማን ነህ?" ሲል ጠየቀው። እርሱም፣ "እኔማ የበኵር ልጅህ ዔሳው ነኝ" አለው።

[33]በዚህ ጊዜ ይስሐቅ ክፉኛ እየተንቀጠቀጠ፣ "ታዲያ ቀደም ሲል አድኖ ያመጣልኝ ማን ነበር? አንተ ከመምጣትህ በፊት በልቼ መረቅሁት፤ እርሱም በእርግጥ የተባረከ ይሆናል" አለው።

[34]ዔሳው የአባቱን ቃል ሲሰማ፣ ድምፁን ከፍ በማድረግ ምርር ብሎ አለቀሰ፤ አባቱንም፣ "አባቴ ሆይ፤ እኔንም ደግሞ እባክህ መርቀኝ" አለው።

[35]ይስሐቅም፣ "ወንድምህ መጥቶ አታሎኝ ምርቃትህን ወስዶብሃል" አለው።

27፥9 ዘፍ25፥28፤ 1ሳሙ16፥20
27፥10 ቍ4
27፥11 ዘፍ25፥25
27፥12 ቍ22፤ዘፍ 9፥25
27፥13 ቍ8፤ማቴ 27፥25
27፥14 ዘፍ25፥28
27፥15 ቍ27፤ዘፍ 25፥25፤ማሕ4፥11
27፥16 ቍ22-23
27፥18 ቍ32
27፥19 ቍ4፡32፤ ዘፍ25፥28
27፥20 ዘፍ24፥12
27፥21 ቍ12
27፥22 ቍ12፤ዘፍ 45፥4
27፥23 ቍ16
27፥25 ቍ4
27፥27 ቍ15፤ዘፍ 31፥28፡55፤33፥4፤ 48፥10፤ዘዑ4፥27፤ 18፥7፤ሩት1፥9፤ 1ሳሙ20፥41፤2ሳሙ 14፥33፤19፥39፤መዝ 65፥9-13፤ዕብ11፥20
27፥28 ቍ37፡39፤ ዘፍ49፥25፤ዘሌ26፥20 ዘኍ18፥12፤ዘጸ7፥ 13፤33፥13፡28፤2ሳሙ 1፥21፤2ነገ18፥32፤ ኢዮ18፥16፤29፥19፤ መዝ4፥7፤65፥9፤72፥ 16፤ምሳ3፥20፤ኢሳ 26፥19፤36፥17፤ኤር 31፥12፤40፥10፤ሆሴ 14፥5፤ሐጌ1፥10፤ ዘካ8፥12፤
27፥29 ቍ33፤ዘፍ 9፥25፤12፥3፤25፥23፤ 37፥7፤2ሳሙ8፥14፤ መዝ68፥31፤72፥11፤ ኢሳ19፥21፡23፤27፥ 13፤45፥14፡23፤49፥7 ፡23፤60፥12፡14፤66፥ 23፤ኤር12፥17፤ዳን 2፥44፤ዘካ14፥17-18
27፥31 ቍ4
27፥32 ቍ18፡19
27፥33 ቍ29፡35
27፥34 ዘዕ12፥32 ዕብ12፥17
27፥35 ቍ19፡45፤ ኤር9፥4፤12፥6

ቆብ አታላይነቷ በአደባባይ ታየ። ያዕቆብ ማለት አታላይ ማለት ነው።

27፥13 *የአንተ ርግማን በእኔ ላይ ይድረስ፤* በማቴ 27፥25 ላይ ከተጠቀሰው መሐላ ጋር ያነጻጽሩ።

27፥20 *አምላክህ፤* በሌላ ስፍራ ያዕቆብ ከተናገረው ጋር ተመሳሳይ ነው (31፥5፡42፤ 32፥9)። ያዕቆብ ከካራን በሰላም እስከ ተመለሰበት ጊዜ ድረስ፤ እግዚአብሔር የእርሱ አምላክ እንደ ሆነ ተናግሮ አያውቅም (ከ28፥20-22፤ 33፥18-20 ጋር ያነጻጽሩ)።

27፥27 *ሳመው፤* የእስራኤል ሕዝብ አባት የሆነው ያዕቆብ፣ በቃል ኪዳኑ ላይ የተሰጠውን በረከት ለማግኘት ሲል አባቱን በመሳም ከዳ።

27፥29 *የወንድሞችህ ጌታ ሁን፤* ይስሐቅ ሳያስተውል ያዕቆብን ባረከው፤ በዚህም እግዚአብሔር ለርብቃ የገባላትን ቃል ፈጸመ (25፥23)።

27፥33 *እርሱም በእርግጥ የተባረከ ይሆናል፤* በጥንቱ ዓለም ከአንደበት የሚወጡ የበረከትና የመርገም ቃላት የተባለው ነገር እንዲደርስ የማድረግ ምትሀታዊ ኀይል አላቸው ተብሎ ይታመን ነበር። ይስሐቅ ግን ወራሽና የእግዚአብሔርም የኪዳኑ በረከት መጋቢ እንደ መሆኑ ሕጋዊ በሆነ ምርቃት፣ (የቍ 4 ማብ ይመ) በረከቱን ለያዕቆብ ማስተላለፍ እንዳለበት ያውቅ ነበር።

27፥34 *ድምፁን ከፍ በማድረግ ምርር ብሎ አለቀሰ፤* የዔሳው በእንባው "መልሶ ሊያገኘው አልቻለም" (ዕብ 12፥17)።

[36]ዔሳውም፣ “ይህ ሰው ያዕቆብ መባሉ ትክክል አይደለምን? እኔን ሲያታልለኝ ይህ ሁለተኛ ጊዜው ነው፤ መጀመሪያ ብኵርናዬን ወሰደብኝ፤ አሁን ደግሞ ምርቃቴን ቀማኝ” አለ:: ቀጥሎም፣ “ታዲያ ለእኔ ያስቀረኸው ምንም ምርቃት የለም?” ብሎ ጠየቀ::

[37]ይስሐቅም ለዔሳው፣ “በአንተ ላይ የበላይነት እንዲኖረው፣ ወንድሞቹ ሁሉ አገልጋዮቹ እንዲሆኑ፣ እህሉ፣ የወይን ጠጁም የተትረፈረፈ እንዲሆንለት መርቄዋለሁ:: ታዲያ ልጄ፣ ለአንተ ምን ላደርግልህ እችላለሁ?” ሲል መለሰለት::

[38]ዔሳውም አባቱን፣ “አባቴ ሆይ፤ ምርቃትህ ይህችው ብቻ ናትን? እባክህ አባቴ፣ እኔንም መርቀኝ” አለው፤ ድምፁንም ከፍ አድርጎ አለቀሰ::

[39]አባቱ ይስሐቅም እንዲህ ሲል መለሰለት፤

“መኖሪያህ ከምድር በረከት፣
ከላይም ከሰማይ ጠል የራቀ ይሆናል፤
[40]በሰይፍ ትኖራለህ፤
የወንድምህም አገልጋይ ትሆናለህ::
አምርረህ በተነሣህ ጊዜ ግን፣
ቀንበሩን ከጫንቃህ ላይ፣
ወዲያ ትጥላለህ::”

ያዕቆብ ወደ ላባ ሸሸ

[41]አባቱ ያቆብን ስለ መረቀው፣ ዔሳው በያዕቆብ ላይ ቂም ያዘ፤ በልቡም፣ “ግድ የለም፤ የአባቴ መሞቻው ተቃርቦአል፤ ከልቅሶው በኋላ ወንድሜን ያዕቆብን እገድላለሁ” ብሎ አሰበ::

[42]ርብቃ፣ ታላቁ ልጇ ዔሳው ያሰበው በተነገራት ጊዜ ታናሹን ልጇን ያዕቆብን አስጠርታ እንዲህ አለችው፤ “ወንድምህ ዔሳው ሊገድልህ ጊዜ እየጠበቀ ነው፤ [43]አሁንም፣ ልጄ ሆይ፤ እኔ የምልህን አድርግ፤ በካራን ምድር ወደሚኖረው ወደ ላባ ቶሎ ሽሽ:: [44]የወንድምህ ቍጣ እስከሚበርድ እዚያው ቈይ፤ [45]ነገር ግን ቍጣው በርዶለት ያደረግህበትን ከረሳ በኋላ፣ እንድትመለስ እልክብህና ትመጣለህ:: ሁለታችሁንም በአንድ ቀን ለምን ልጣ?”

[46]ከዚያም ርብቃ ይስሐቅን፣ “ዔሳው ባገባቻው በኬጢያውያን ሴቶች ምክንያት መኖር አስጠልቶኛል፤ ያዕቆብም ከዚሁ አገር ከኬጢያውያን ሴቶች ሚስት የሚያገባ ከሆነ፣ ሞቴን እመርጣለሁ” አለችው::

28 ይስሐቅ ያዕቆብን አስጠርቶ ከመረቀው[*1] በኋላ፣ እንዲህ ሲል አዘዘው፤ “ምንም ቢሆን ከከነዓናዊት ሴት አታግባ:: [2]አሁኑኑ ተነሥተህ በሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ ወደሚኖረው፣ ወደ እናትህ አባት ወደ ባቱኤል ቤት ሂድ፤ እዚያም ከአጎትህ ከላባ ሴቶች ልጆች መካከል አንዲቷን አግባ:: [3]ሁሉን ማድረግ የሚችል አምላክ[**3] ይባርክህ፤ ብዙ ሕዝብ እስክትሆን ድረስ ልጆች አፍራ፤ ዘርህን ያብዛው:: [4]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ለአብርሃም ሰጥቶ የነበረውን አንተም በስደት የምትኖርበትን ይህችን ምድር ርስት አድርጎ ያወርስህ ዘንድ፣ ለአብርሃም የሰጠውን በረከት ለአንተና ለዘርህ ይስጥ:: [5]ይስሐቅም ያዕቆብን በሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ ወደሚኖረው፣ የያዕቆብና የዔሳው እናት የርብቃ ወንድም ወደ ሆነው ወደ ሶርያዊው የባቱኤል ልጅ ወደ ላባ ላከው::

[6]ዔሳው፣ ይስሐቅ ያዕቆብን መርቆ ሚስት እንዲያገባ ወደ ሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ እንደ ላከውና በባረከውም ጊዜ ከከነዓናዊት ሴት እንዳያገባ ትእዛዝ እንደ ሰጠው ሰማ:: ያዕቆብ የአባት የእናቱን ፈቃድ ለመፈጸም፣ ወደ መስጴጦምያ መሄዱንም ተረዳ:: [8]በዚህም የከነዓናውያን ሴቶች በአባቱ በይስሐቅ ዘንድ የቱን ያህል የተጠሉ መሆናቸውን ተገነዘበ፤ [9]ስለዚህም ወደ እስማኤል ሄደ፣ የአብርሃም ልጅ እስማኤል የወለዳትን፣ የነባዮትን እኅት ማዕሌትን በሚስቶቹ ላይ ተጨማሪ አድርጎ አገባ::

ያዕቆብ በቤቴል ያየው ሕልም

[10]ያዕቆብ ከቤርሳቤህ ተነሥቶ ወደ ካራን ሄደ:: [11]ወደ አንድ ስፍራ እንደ ደረሰም ፀሓይዋ ጠልቃ ስለ ነበር፣ ዐዳሩን በዚያ አደረገ፤ በአቅራቢያው ከነበሩትም ድንጋዮች አንዱን ተንተርሶ ተኛ:: [12]በሕልሙም፣

*1 ወይም ለሳምታ ከሰጠው
**3 በዕብራይስጥ ኤልሻዳይ ማለት ነው

27፥36 ዘፍ25፥26፡ 33፤29፥25፤31፥20፡ 26፤34፥13፤1ሳሙ 28፥12፤ዕብ12፥16-17
27፥37 ቍ28፤ዘጸ 16፥13፤ዕዝ6፥9፤ኢሳ 16፥10፤ኤር40፥12
27፥38 ዘፍ29፥11፤ ዘኍ14፥1፤መሳ2፥4፤ 21፥2፤ሩት1፥9፤1ሳሙ 11፥4፤30፥4፤ዕብ 12፥17
27፥39 ቍ28፤ዘፍ 36፥6፤ዕብ11፥20
27፥40 ዘፍ9፥25፤ 2ሳሙ8፥14፤2ነገ 8፥20-22
27፥41 ቍ42፤ዘፍ 31፥17፤32፥11፤37፥ 4፤49፥23፤50፥4:10: 15፤ዘኍ20፥29፤ 1ሳሙ17፥28፤ሆሴ 10፥14፤አብ1፥10
27፥42 ቍ41፤ዘፍ 32፥3፡11፤33፥4
27፥43 ቍ8፤ዘፍ 11፥31፤24፥29
27፥44 ዘፍ31፥38፡ 41
27፥45 ቍ35፤ዘፍ 26፥3
27፥46 ዘፍ10፥15- 19፤26፥35፤ኢዮ7፥7
28፥1 ዘፍ24፥3፡60
28፥2 ዘፍ25፥20፤ 21፥21፤24፥29
28፥3 ዘፍ12፥2፤ 17፥1፡6፤48፥16፤ዘኍ 6፥24፤ሩት2፥4፤መዝ 129፥8፤134፥3፤ኤር 31፥23
28፥4 ዘፍ12፥2፡3፤ 15፥7፤17፥8
28፥5 ዘፍ11፥31፤ 24፥29፤25፥20፤ሆሴ 12፥12
28፥6 ቍ1
28፥8 ዘፍ10፥15- 19፤26፥35
28፥9 ዘፍ16፥15፤ 25፥13፤26፥34
28፥10 ዘፍ11፥31፤ 21፥14
28፥11 ቍ18፤ዘፍ 12፥8

27፥36 *ይህ ሰው ያዕቆብ መባሉ ትክክል አይደለምን?* 25፥26 ይመ:: *መጀመሪያ ብኵርናዬን ወሰደብኝ፤ አሁን ደግሞ ምርቃቴን ቀማኝ፤* በዕብራይስጥ “ብኵርና” ማለት “በኮራ” ሲሆን፣ “ምርቃቴን/በረከቴን” ደግሞ “በራካ” ማለት ነው (የቍ 6 ማብ ይመ):: ምንም እንኳ ዔሳው ብኵርናን ከበረከት ለመነጠል/ለመለየት ቢሞክርም፣ ሁለቱም በብኵርና መብት የሚገኙ ውርሶች በመሆናቸው፣ የመጀመሪያው ሁለተኛውን ሊያስከትል ችሎአል (ዕብ 12፥16-17 ይመ)::

27፥39 *ከሰማይ ጠል የራቀ ይሆናል፤* ከቍ 28 ጋር ያነጻጽሩ:: ይስሐቅ ለዔሳው ያደረገው ሁለተኛው ምርቃቱ፣ ለያዕቆብ ያደረገው የመጀመሪያ ምርቃት ተቃራኒ ነው::

27፥40፤ 25፥23 እና የ25፥22፡26 ማብ ይመ::

27፥43 *እኔ የምልህን አድርግ፤* ቀደም ሲል ክፉ ሐሳብ አቀብላው ነበር (ቍ 8፥13 ይመ)፤ አሁን ግን መልካም ምክር ሰጠችው::

27፥44 *እስከሚበርድ፤* በወንድሙ ላይ የነበረው ጥላቻና ቂም ለሃያ ዓመት ቈይቶአል (ቍ 31፡38፡41 ይመ)::

27፥45 *ሁለታችሁንም፤* ያዕቆብና ይስሐቅ ወይም ያዕቆብና ዔሳው ማለት ሊሆን ይችላል (ከ2ሳሙ 14፥16-17 ጋር ያነጻጽሩ)::

27፥46፤ የ26፥35 ማብ ይመ::

28፥2 *መስጴጦምያ፤* ጳዳን አራም ተብሎ የሚጠራ ሲሆን፣ ትርጕሙም “የአራም ሜዳ” ማለት ነው፤ የዚህም ሌላ ስሙ “አራም ናሃይም” ይባላል (የ24፥10 ማብ ይመ):: *እዚያም... አንዲቷን አግባ፤* 24፥3-4 ይመ::

28፥3 *ሁሉን ማድረግ የሚችል አምላክ፤* የ17፥1 ማብ ይመ::

28፥4 *እግዚአብሔር ለአብርሃም ሰጥቶ የነበረውን፤* ጳውሎስ ይህንን ሐረግ ከክርስቲያን አማኞች ጋር እንዴት እንዳዛመደው በገላ 3፥14 ላይ ይመ::

28፥9 *በሚስቶቹ ላይ ተጨማሪ አድርጎ* 26፥34 እና ማብ ይመ::

28፥11 *ከነበሩትም ድንጋዮች አንዱን... ተንተርሶ፤* በጥንት ዘመን የራስ ትራሶች (ለምሳሌ በግብፅ) የሚሠሩት እንደ

ጫፉ ሰማይ የሚደርስ መሰላል በምድር ላይ ቆሞ፣ በላዩም የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) መላእክት ሲወጡና ሲወርዱ አየ:: [13]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ከጫፉ ላይ[ሠ] ቆሞ እንዲህ አለ፤ "የአ ባትህ የአብርሃም አምላክ (ኤሎሂም)፣ የይስሐቅ አምላክ (ኤሎሂም) እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ፤ የተኛህበትን ምድር ለአንተና ለዘርህ እሰጣ ለሁ:: [14]ዘርህ እንደ ምድር አሸዋ ይበዛል፤ በምዕራብና በምሥራቅ፣ በሰሜንና በደቡብ ትስፋፋለህ፤ የምድርም ሕዝቦች ሁሉ በአን ተና በዘርህ አማካይነት ይባረካሉ:: [15]እኔ ከአንተ ጋር ነኝ፤ በምትሄድበት ስፍራ ሁሉ እጠብቅሃለሁ፤ ወደዚችም ምድር እመልስ ሃለሁ፤ የሰጠሁህን ተስፋ እስከምፈጽምልህ ድረስ አልተውህም::"

[16]ያዕቆብም ከእንቅልፉ ሲነቃ፣ "በእውነት እግዚአብሔር (ያህዌ) በዚህ ስፍራ አለ፤ እኔ ግን ይህን አላወቅሁም ነበር" አለ:: [17]እርሱም በፍርሀት፣ "ይህ ስፍራ እንዴት የሚያስፈራ ነው! ይህስ ሌላ ሳይሆን የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቤት መሆን አለበት፤ የሰማይ ደጅ ነው" አለ::

[18]ያዕቆብም በማግስቱ ማልዶ ተነሣ፤ ተን ተርሶት ያደረውን ድንጋይ አንሥቶ እንደ ሐው ልት አቆመው፤ በዐናቱም ላይ የወይራ ዘይት አፈሰሰበት:: [19]ያንን ቦታ ቤቴል[ረ] ብሎ ሰየ መው፤ ቀደም ሲል ግን የከተማዪቱ ስም ሎዛ ነበር::

[20]ከዚያም ያዕቆብ እንዲህ ሲል ተሳለ፤ "እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከእኔ ጋር ቢሆን በምሄ ድበትም መንገድ ቢጠብቀኝ፣ የምበላው ምግብ፣ የምለብሰውን ልብስ ቢሰጠኝ [21]ወደ አባቴ ቤት በደኅና ቢመልሰኝ፣ እግዚአብሔር አምላኬ (ያህዌ ኤሎሂም) ይሆናል፤ [22]ይህ ሐውልት አድርጌ ያቆምሁት ድንጋይ፣ የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ቤት ይሆናል፤ ከምትሰጠኝም ሀብት ሁሉ፣ ከዐሥር እጅ አንዱን ለአንተ እሰጣ ለሁ::"

28፥12 ዘፍ20፥3፤ 37፥19፤ዮሐ1፥51
28፥13 ዘፍ12፥7፤ 24፥12፤35፥7፥9፤46፥ 4፤48፥3:16:21፤49፥ 25፤50፥17
28፥14 ዘፍ12፥2: 3፤13፥14፤26፥4:24፤ ሐሥ3፥25፤ገላ3፥8
28፥15 ቊ20:21: 22፤ዘፍ15፥16፤21፥ 20፤30፥25፤31፥30፤ 35፥10፤ዘሌ26፥42፤ ዘዳ 31፥6:8፤ኢሱ 1፥5፤ነሀ4፥14፤መዝ 9፥10፤105፥10፤121፥ 5:7-8
28፥16 1ነገ3፥15፤ ኤር31፥26
28፥17 ቊ22፤ዘፍ 32፥2፤ዘፀ3፥5፤19፥21፤ ኢሱ5፥15፤1ዜና22፥1 ፤2ዜና3፥1፤መዝ 68፥24:35፤
28፥18 ቊ11:22፤ ዘፍ31፥13:45:51፤ 35፥14፤ዘፀ24፥4፤ዘሌ 8፥11፤ኢሱ4፥9፤24፥ 26:27፤ኢሳ19፥19
28፥19 ዘፍ12፥8፤ 35፥6፤ 48፥3፤መሳ 1፥23:26፤ኢሱ16፥2፤ 18፥13
28፥20 ቊ15፤ዘፍ 31፥13፤ዘሌ7፥16፤22፥ 18፤23፥38፤27፥2፥9፤ ዘኍ6፥2፤15፥3፤ዘዳ 12፥6፤መሳ11፥30፤ 1ሳሙ1፥21፤2ሳሙ 15፥8፤1ጢሞ6፥8
28፥21 ቊ15፤መሳ 11፥31፤ዘፀ15፥2፤ዘዳ 26፥17፤ኢሱ24፥18፤ መዝ48፥14፤118፥28
28፥22 ቊ17:18፤ ዘፍ14፥20፤ዘኍ18፥ 21፤1ሳሙ7፥12፤ሉቃ 18፥12
29፥1 ዘፍ25፥6
29፥2 ቊ3:8:10፤ ዘፍ24፥11
29፥9 ዘፀ2፥16

ያዕቆብ መስጴጦምያ ደረሰ

29 ያዕቆብም ጒዞውን ቀጠለ፤ የምሥራ ቅም ሰዎች ወደሚኖሩበት ምድር ደረሰ:: [2]እዚያም በአንድ ሜዳ ላይ ሦስት የበግ መንጋዎች ተኝተው በነበሩበት አጠ ገብ የውሃ ጒድጓድ አየ:: የበግ መንጋዎቹ የሚጠጡት ከዚሁ ጒድጓድ ሲሆን፣ የጒድ ጓዱም አፍ ትልቅ የድንጋይ መክደኛ ነበ ረው:: [3]መንጎቹ ሁሉ በጒድጓዱ አጠገብ በሚሰበሰቡበት ጊዜ፣ እረኞች ድንጋዩን ያን ከባልሉና በጎቹን ውሃ ያጠጣሉ፤ ከዚያም ድንጋዩን በቦታው መልሰው የጒድጓዱን አፍ ይገጥሙታል::

[4]ያዕቆብም እረኞቹን፣ "ወንድሞቼ፤ ከየት ነው የመጣችሁት?" ብሎ ጠየቃቸው::

እነርሱም፣ "ከካራን ነን" አሉት::

[5]እርሱም፣ "የናኮርን የልጅ ልጅ ላባን ታውቁታላችሁ?" አላቸው::

እነርሱም፣ "አዎን እናውቀዋለን" አሉት::

[6]ያዕቆብም፣ "ለመሆኑ ደኅና ነው?" አላቸው::

እነርሱም፣ "አዎን ደኅና ነው፤ ልጁም ራሔል እነሆ፤ በጎች እየነዳች በመምጣት ላይ ነች" አሉት::

[7]ያዕቆብም፣ "እንደምታዩት ጊዜው ገና ነው፤ መንጎቹ የሚገቡበት ሰዓት አይደለም፤ ታዲያ፣ ለምን በጎቹን አጠጥታችሁ ወደ ግጦሽ አት መልሷቸውም?" አላቸው::

[8]እነርሱም፣ "መንጎቹ ሁሉ ተሰብስበው ድንጋዩ ከጒድጓዱ አፍ ካልተንከባለለ በስ ተቀር አንችልም፤ ከዚያም በጎቹን እናጠጣ ቸዋለን" አሉ::

29፥3 ቊ2:8 29፥4 ዘፍ11፥31፤42፥7፤መሳ19፥17 29፥5 ዘፍ 11፥29 29፥6 ዘፍ30፥22-24፤35፥16፤46፥19:22፤ዘፀ2፥16 29፥8 ቊ2፤ዘፍ24፥13

[ሠ]13 ወይም በዚህ በአጠገቡ
[ረ]19 ቤቴል ማለት የእግዚአብሔር ቤት ማለት ነው

ብረትና እንደ ዕንጨት ከመሳሰሉት ጠንካራ ነገሮች ስለ ነበር ምቹ አልነበሩም:: ሰዎች ይተኙ የነበረውም በመሬት ላይ ነበር::

28፥12 *መሰላል፤ መወጣጫ ያለው አሁን የምናውቀው ዐይ* ነት መሰላል ሳይሆን በጥንት መስጴጦምያ የሚገኙ ዚጉራት ያላ ቸውን ዐይነት ደረጃ ነው (የ11፥4 ማብ ይመ):: *የእግዚአብሔር መላእክት ሲወጡና ሲወርዱ፤* እግዚአብሔር የያዕቆብ አምላክ መሆኑን የገለጸበት ምልክት ነው:: ኢየሱስ፣ ከደቀ መዛሙርቱ ለአ ንዱ "ሰማይ ተከፍቶ የእግዚአብሔር መላእክት በሰው ልጅ ላይ ሲወጡና ሲወርዱ ታያላችሁ" (ዮሐ 1፥51) አለው:: ኢየሱስ ራሱ በሰማይና በምድር መካከል ያለ ድልድይ ነው (ዮሐ14፥6 ይመ)፤ እንዲሁም "በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለው መካከለኛ " (1ጢሞ 2፥5) እርሱ ብቻ ነው::

28፥13 *እግዚአብሔር ከጫፉ ላይ ቆሞ፤* በመስጴጦምያ የሚገኙ ዚጉራት ለአምላክ የሚወጡ ሰዎች፣ ወደ አማልክታቸው የሚጸልዩበት ትንሽ ክፍል ከጫፉ ላይ አላቸው::

28፥14 *እንደ ምድር አሸዋ፤* የ13፥16 ማብ ይመ:: *የም ድርም ሕዝቦች ሁሉ በአንተና በዘርህ አማካይነት ይባረካሉ፤* በ12፥3 ላይ የተነገረው በረከት በዚህም ቦታ ተደግሞአል::

28፥15 *እኔ ከአንተ ጋር ነኝ፤* የ26፥3 ማብ ይመ:: *አልተ ውህም፤* በአረማውያን ሃይማኖታዊ ልምምድ ውስጥ አማልክት የአንድ ቀበሌ ወይም ክልል አማልክት በመሆናቸው፣ የሚጠብቁ ትም ሆነ የሚንከባከቡት በራሳቸው ቀበሌ ወይም ክልል ውስጥ ያሉ አምላኪዎችን ብቻ ነው:: እውነተኛው አምላክ እግዚአብሔር ግን ለያዕቆብ በሚሄድበት ስፍራ ሁሉ ምን ጊዜም ከእርሱ ጋር እንደሚሆን አረጋገጠለት::

28፥17 *የእግዚአብሔር ቤት... የሰማይ ደጅ ነው፤* የያዕ ቆብ መሰላል ከመስጴጦምያ ዚጉራት ጋር የሚዛመድ መሆኑን የሚያመለክቱ ሐረጎች ናቸው (የ11፥9 ማብ ይመ)::

28፥18 *ሐውልት፤* በጥንት ዘመን ለአምልኮ ወይም በእግዚ አብሔርና በሰው መካከል ያለውን ኅብረት ለማስታወስ መታሰቢ ያን ወይም ሐውልትን ማቆም የተለመደ ነው:: *በዐናቱም ላይ የወይራ ዘይት አፈሰሰበት፤* የተቀደሰ እንዲሆን (ዘፀ 30፥25-29 ይመ)::

28፥21 *በደኅና ቢመልሰኝ፤* በ33፥18 ላይ በከፊል ተፈ ጽሞአል:: *እግዚአብሔር አምላኬ ይሆናል፤* ያዕቆብ ለመጀመሪያ ጊዜ የአብርሃምና የይስሐቅ አምላክ የእርሱም አምላክ መሆኑን በሙሉ ልቡ ተቀበለ (ቍ 13፥27:20 ይመ):: ይህንንም ሙሉ በሙሉ ያስታወቀው ከካራን በሰላም ከተመለሰ በኋላ ነው (33፥20 እና ማብ ይመ)

28፥22 *ያቆምሁት ድንጋይ፤* የእግዚአብሔር ቤት ይሆናል፤ ያዕቆብ ከእግዚአብሔር ጋር በቤቴል መገናኘቱን ዘወትር እንዲያስ ታውስለት ለማስታወስ ነው:: *ከምትሰጠኝም ሀብት ሁሉ፣* ከዐሥር አንድ ለአንተ እሰጣለሁ፤ እግዚአብሔር የእርሱ አምላክና ንጉሥ መሆኑን ያስታወቀበት መንገድ ነው (የ14፥20 ማብ ይመ)::

29፥1 *የምሥራቅም ሰዎች ወደሚኖሩበት ምድር፤* በካራን አቅራቢያ ያለ ምድር ነው::

29፥5 *የናኮርን የልጅ ልጅ ላባን፤* 24፥15:29 ይመ:: እዚህ ላይ "የሰው ልጅ" ለሚለው የገባው የዕብራይስጡ ቃል በቀጥታ "ወንድ ልጅ" ማለት ሲሆን፣ ይህም ማንኛውንም ልጅ ያመለክታል::

[9]ያዕቆብ ከእረኞቹ ጋር በመነጋገር ላይ ሳለ፣ ራሔል፣ እረኛ ነበረችና የአባቷን በጎች እየነዳች መጣች:: [10]ያዕቆብ የእናቱን ወንድም የላባን ልጅ ራሔልን፣ እንዲሁም የአጎቱን የላባን በጎች ሲያይ፣ ወደ ጕድጓዱ ሄዶ ድንጋዩን ከጕድጓዱ አፍ አንከባለለ፤ የአጎቱንም በጎች አጠጣ:: [11]ከዚያም ያዕቆብ ራሔልን ሳማት፤ ድምፁንም ከፍ አድርጎ አለቀሰ:: [12]ያዕቆብም የአባቷ ዘመድና የርብቃ ልጅ መሆኑን ለራሔል ነገራት፤ እርሷም ሮጣ ሄዳ ይህንኑ ለአባቷ ነገረችው::

[13]ላባም የእኅቱ ልጅ ያዕቆብ መምጣቱን እንደ ሰማ፣ ሊቀበለው ፈጥኖ ወጣ:: ዐቅፎ ከሳመውም በኋላ፣ ወደ ቤቱ ይዞት ሄደ:: ያዕቆብም ሁኔታውን ሁሉ ለላባ ነገረው:: [14]ላባም ያዕቆብን፣ "አንተማ የዐጥንቴ ፍላጭ የሥጋዬ ቍራጭ ነህ" አለው::

ያዕቆብ ልያንና ራሔልን አገባ

ያዕቆብ አንድ ወር ሙሉ አብሮት ከተቀመጠ በኋላ፣ [15]ላባ ያዕቆብን፣ "ዘመዴ በመሆንህ ብቻ በነጻ ልታገለግለን አይገባምና ደመወዝህ ምንድን ነው?" አለው::

[16]ላባ ሁለት ሴቶች ልጆች ነበሩት፤ የታላቂቱ ስም ልያ የታናሺቱ ራሔል ነበር:: [17]ልያ ዐይነ ልም[ሀ] ስትሆን ራሔል ግን ቁመናዋ ያማረ መልኳም የተዋበ ነበር:: [18]ያዕቆብም ራሔልን ስለ ወደዳት፣ "ታናሺቱ ልጅህን ራሔልን የምትድርልኝ ከሆነ ሰባት ዓመት አገለግላለሁ" አለው::

[19]ላባም መልሶ፣ "ለሌላ ሰው ከምድራት ላንተ ብድራት ይሻላል፤ እዚሁ አብረኸኝ ተቀመጥ" አለው:: [20]ያዕቆብም ራሔልን ለማግኘት ሲል ሰባት ዓመት አገለገለ፤ አጥብቆ ይወዳትም ስለ ነበረ፣ ሰባት ዓመት እንደ ጥቂት ቀን ሆኖ ታየው::

[21]ከዚያም ያዕቆብ ላባን፣ "እነሆ፤ የተባባልነው ጊዜ አብቅቶአል፤ ስለዚህ ሚስቴን አስረክበኝና የባልና የሚስት ወጋችንን እናድርስ" አለው::

[22]ስለዚህ ላባ የአካባቢውን ሰዎች በሙሉ ጠርቶ ሰርግ አበላ:: [23]ሲመሽ ግን ላባ ልጁን ልያን አምጥቶ ለያዕቆብ ሰጠው፤ ያዕቆብም አብሮአት ተኛ:: [24]ላባም ዘለፋ የተባለች አገልጋዩን ለልጁ ለልያ ደንገጡር እንድትሆን ሰጣት::

[25]ሲነጋም እነሆ፤ ልያ ሆና ተገኘች፤ ስለዚህም ያዕቆብ ላባን፣ "ምነው፣ እንዲህ ጕድ ሠራኸኝ? ያገለገልኹህ ለራሔል ብዬ አልነበረምን? ታዲያ ለምን ታታልለኛለህ?" አለው::

[26]ላባም እንዲህ አለው፤ "በአገራችን ታላቋ እያለች ታናሿን መዳር የተለመደ አይደለም፤ [27]ይህን የጫጕላ ሳምንት ፈጽምና፣ ሌላ ሰባት ዓመት የምታገለግለን ከሆነ፣ ታናሺቱን ደግሞ እንሰጥሃለን::

[28]ያዕቆብም በነገሩ ተስማማ፤ ከልያ ጋር ተሞሽሮ ሰባት ቀን ከቈየ በኋላ፤ ላባ ልጁን ራሔልን ለያዕቆብ ዳረለት፤ [29]ባላ የተባለች አገልጋዩንም ደንገጡር እንድትሆናት ለራሔል ሰጣት:: [30]ያዕቆብ ከራሔልም ጋር ተኛ፤ ራሔልን ከልያ አብልጦ ወደዳት፤ ከዚያም የተነሣ ሌላ ሰባት ዓመት ላባን አገለገለው::

[31]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ልያ እንዳልተወደደች ባየ ጊዜ ማሕፀኗን ከፈተላት፤ ራሔል ግን መካን ነበረች:: [32]ልያ ፀነሰች፤ ወንድ ልጅም ወለደች፤ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) መከራዬን ስለ ተመለከተልኝ፣ ከእንግዲህ ባሌ ይወደኛል" ስትል ስሙን ሮቤል[ለ] አለችው::

[33]እንደ ገናም ፀንሳ ወለደች፤ እርሷም "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዳልተወደድኩ ሰምቶ ይህን ልጅ በድጋሚ ሰጠኝ' አለች:: ከዚያም የተነሣ ስምዖን[+] ብላ ጠራችው::

[34]አሁንም እንደ ገና ፀንሳ ወንድ ልጅ ወለደች፤ እርሷም፣ ሦስት ወንዶች ልጆች ስለ ወለድሁለት

29፥10 ቍ2:3:16፤ ዘፍ24፥11፤ዘፀ2፥17
29፥11 ቍ13፤ዘፍ 33፥4፤42፥24፤43፥30፤45፥2:14-15፤46፥29፤50፥1:17፤ሩት1፥9
29፥12 ቍ15፤ዘፍ 24፥28-29
29፥13 ዘፍ24፥29፤ 33፥4፤45፥14-15፤ 48፥10፤ዘፀ4፥27፤18፥7፤ሉቃ15፥20
29፥14 ዘፍ2፥23፤ 37፥27፤መሳ9፥2፤2ሳሙ5፥1፤19፥12-13፤20፥1፤ነህ5፥5፤ኢሳ58፥7
29፥15 ቍ12፤ዘፍ 30፥28:32፤31፥7:41
29፥16 ቍ9-10: 17:23:28:30፤ዘፍ 30፥9፤35፥23፤47፥30፤49፥31፤ሩት4፥11
29፥17 ቍ16፤ዘፍ 12፥11
29፥18 ቍ20:27: 30፤ዘፍ24፥67፤30፥26፤ሆሴ12፥12
29፥20 ቍ18፤ዘፍ 31፥15፤ማሕ8፥7፤ ሆሴ12፥12
29፥21 መሳ15፥1
29፥22 መሳ14፥10፤ ኢሳ25፥6፤ዮሐ2፥1-2
29፥23 ቍ16
29፥24 ዘፍ16፥1፤ 30፥9
29፥25 ዘፍ12፥18፤ 27፥36
29፥26 መሳ15፥2፤ 1ሳሙ14፥49፤18፥17: 20፤2ሳሙ6፥23
29፥27 ቍ18፤ዘፍ 31፥41፤መሳ14፥12
29፥28 ቍ16፤ዘፍ 4፥19
29፥29 ዘፍ16፥1፤ 30፥3፤35፥22፤49፥4፤ ዘዳ22፥30፤1ዜና5፥1
29፥30 ቍ16:20
29፥31 ቍ33፤ዘፍ 11፥30፤16፥2፤ዘዳ 21፥15-17፤ሩት 4፥13፤1ሳሙ1፥19፤ መዝ127፥3
29፥34 ዘፍ30፥20፤34፥25፤46፥11፤49፥

29፥32 ዘፍ16፥11፤30፥23፤ዘፍ37፥21፤46፥8፤48፥5:14፤49፥3፤ዘፀ6፥14፤ዘኍ1፥5:20፤26፥5፤ዘዳ33፥6፤ኢሱ4፥12፤ሩት4፥13፤1ሳሙ1፥20፤1ዜና5፥1:3 29፥33 ቍ31፤ዘፍ34፥25፤46፥10፤48፥5፤49፥5፤ዘፀ6፥15፤ዘኍ1፥6:22፤34፥20፤1ዜና4፥24፤ሕዝ48፥24

ሀ17 *ወይም አደጋ የማይችል ዐይን*
ለ32 *ሮቤል የሚለው ቃል ሥቃዬን ተመልክቶ የሚል ትርጕም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው፤ የስሙ ትርጕም ግን ማየት፣ ልጅ ማለት ነው::*
+33 *ስምዖን ማለት የሚሰማ ማለት ሊሆን ይችላል::*

29፥9 *እረኛ፤* በመካከለኛው ምሥራቅ በጎችንና ፍየሎችን መጠበቅ የወንዶችም የሴቶችም ኀላፊነት ነው::

29፥10 ድንጋዩን ... አንከባለለ፤ አንድ ሰው እንዲህ ያለውን ድንጋይ ያንከባልላል ብሎ መገመት በጣም ያስቸግራል፤ ምክንያቱም ድንጋዩ በጣም ትልቅ ነው (ቍ 2 ይመ)::

29፥11 *ድምፁንም ከፍ አድርጎ አለቀሰ፤* ለቅሶው የደስታ ነው::

29፥14 *የዐጥንቴ ፍላጭ የሥጋዬ ቍራጭ፤* በዚህ ቦታ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ በቁሙ፣ "ዐጥንትና ሥጋ" ማለት ሲሆን፣ ይህም የሥጋ ዝምድናን ያመለክታል (2፥23 ይመ)::

29፥16 *ልያ... ራሔል፤* የስማቸው ትርጕም በቅደም ተከተል "ላም" እና "ሴት በግ" ማለት ሲሆን፣ እንዲህ ዐይነቱ የስም አወጣጥ በከብት አርቢዎች ዘንድ የተለመደ ነበር::

29፥22 *ሰርግ አበላ፤* በዚያን ዘመን የሰርግ ግብዣ ሰባት ቀን ሙሉ ይበላ ነበር (ቍ 27-28፤ መሳ 14፥10:12 ይመ)::

29፥23 *ሲመሽ ግን... ያዕቆብም አብሮአት ተኛ፤* ጨለማው ምናልባትም በፊቱ ላይ የተደረገው መሸፈኛ የልያን ማንነት እንዳያውቅ አድርጎታል (24፥65 ይመ)::

29፥24 ቍ 29 ይመ፤ በጥንቱ ባቢሎናውያን የጋብቻ ውል ላይ የጋብቻን ልማዶች በሚገባ መጻፍ የተለመደ ነበር::

29፥25 *ታታልለኛለህ?፤* የስሙ ትርጕምና ባሕርይ አታላይ (27፥36 ይመ) የሆነው ያዕቆብ እርሱ ራሱ ተታለለ:: በብኵርና የሚገኘውን በረከት ለማግኘት የተቻለውን ሁሉ ሲያደርግ የነበረው ያዕቆብ፣ አሁን እርሱም ያለ ፍላጐቱ በኵር የሆነች ሴት ተሰጠው (ቍ 16፥26)::

29፥28 *ላባ ልጁን ራሔልን ለያዕቆብ ዳረለት፤* ይህም የሆነው ያዕቆብ ሌላ ሰባት ዓመት ከማገልገሉ በፊት ነበር (ቍ 30 ይመ)::

29፥30 *ያዕቆብ ... ራሔልን ከልያ አብልጦ ወደዳት፤* ያዕቆብ ራሔልን እንዲህ ሊወዳት የቻለው ከመጀመሪያው ይወዳት ስለ ነበረ ብቻ ሳይሆን፣ ላባ ልያን እንዲያገባ ስላታለለውም ጭምር እንደ ሆነ ምንም ጥርጥር የለውም::

29፥31-35፤ ምንም እንኳ ልያ ያልተወደደች ብትሆንም ሌዊን (የአሮናዊው ክህነት አገልግሎት ቅድመ አያት የሆነው) እና እንዲሁም ይሁዳን ጨምሮ (የዳዊትና የእርሱም ንጉሣዊ የዘር ሐረግ፣ በመጨረሻም የኢየሱስ ትውልድ ቅድመ አያት የሆኑት) የያዕቆብ የመጀመሪያዎቹ አራት ወንድ ልጆች እናት ለመሆን በቅታለች::

29፥32 *እግዚአብሔር መከራዬን ስለተመለከተልኝ... ስሙን ሮቤል አለችው፤* እስማኤልም ስሙን ያገኘው በተመሳሳይ ሁኔታ ውስጥ ነው (16፥11 ይመ)::

ከእንግዲህ ባሌ ያቀርበኛል" አለች፤ ስለዚህ ሌዊ[ሀ] ብላ ጠራችው::

[35]እንደ ገና ፀንሳ አሁንም ወንድ ልጅ ወለደች፤ እርሷም፣ "እንግዲህ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) አመሰግናለሁ" አለች፤ ስሙንም ይሁዳ[+] ብላ ጠራችው:: ከዚያም በኋላ መውለድ አቆመች::

30 ራሔል ለያዕቆብ አንድም ልጅ እንዳልወለደችለት ባየች ጊዜ በእኅቷ ቀናች:: ስለዚህ ያዕቆብን፣ "ልጅ ስጠኝ፤ አለበለዚያ እሞታለሁ" አለችው::

[2]ያዕቆብም ራሔልን ተቈጥቶ "እኔ እንዳትወልጂ ያደረገሽን እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) መሰልኹሽን?" አላት::

[3]እርሷም፣ "እነሆ፤ አገልጋዬ ባላ አለችልህ፤ ልጆች እንድትወልድልኝና እኔም ደግሞ በእርሷ አማካይነት ልጆች እንዳገኝ ከእርሷ ጋር ተኛ" አለችው::

[4]ስለዚህም አገልጋይዋን ባላን ሚስት እንድትሆነው ሰጠችው፤ ያዕቆብም አብሮአት ተኛ፤ [5]እርሷም ፀነሰች፤ ወንድ ልጅም ወለደችለት:: [6]ራሔልም፣ "እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፈርዶልኛል፣ ልመናዬንም ሰምቶ ወንድ ልጅ ሰጥቶኛል" አለች:: ስለዚህ ስሙን ዳን ብላ አወጣችለት::

[7]የራሔል አገልጋይ ባላ እንደ ገና ፀነሰች፤ ለያዕቆብም ሁለተኛ ወንድ ልጅ ወለደች:: [8]ራሔልም፣ "እኅቴን ብርቱ ትግል ገጥሜ አሸነፍሁ" አለች፤ ስሙንም ንፍታሌም ብላ አወጣችለት::

[9]ልያም ልጅ መውለድ ማቆሟን እንደ ተረዳች፣ አገልጋይዋን ዘለፋን ሚስት እንድትሆነው ለያዕቆብ ሰጠችው:: [10]የልያ አገልጋይ ዘለፋም ለያዕቆብ ወንድ ልጅ ወለደችለት፤ [11]ልያም፣ "ምን ዐይነት መታደል[ቸ] ነው" አለች፤ ስሙንም ጋድ[ኀ] ብላ አወጣችለት::

[12]የልያም አገልጋይ ዘለፋ፤ ለያዕቆብ ሁለተኛ ወንድ ልጅ ወለደችለት፤ [13]ልያም፣ "ምንኛ ደስተኛ ሆንሁ! ከእንግዲህ ሴቶች ደስተኛዋ ይሉኛል" አለች፤ ስሙንም አሴር[ነ] ብላ አወጣችለት:: [14]ስንዴ በሚታጨድበት ወቅት፣ ሮቤል ወደ ሜዳ ወጣ እንኮይም አግኝቶ ለእናቱ ለልያ አመጣላት:: ራሔልም ልያን፣ "እባክሽን ልጅሽ ካመጣልሽ እንኮይ ስጪኝ" አለቻት::

[15]ልያም፣ "ባሌን የቀማሽኝ አነሰና የልጄን እንኮይ ደግሞ ልትወስጂ አማረሽ?" አለቻት::

ራሔልም፣ "ስለ ልጅሽ እንኮይ ዛሬ ከአንቺ ጋር ይደር" አለቻት::

[16]በዚያች ምሽት ያዕቆብ ከዕርሻ ሲመለስ፣ ልያ ወጥታ ተቀበለችውና፣ "በልጄ እንኮይ ስለ ተከራየሁህ የዛሬው አዳርህ ከእኔ ጋር ነው" አለችው፤ ያዕቆብም በዚያች ሌሊት ከእርሷ ጋር አደረ::

[17]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) የልያን ጸሎት ሰማ፤ ፀነሰች፤ ለያዕቆብም አምስተኛውን ወንድ ልጅ ወለደች:: [18]ልያም፣ "አገልጋዬን ለባሌ በመስጠቴ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከሶኛል" አለች፤ ስሙንም ይሳኮር[ፕ] ብላ አወጣችለት::

[19]ልያ አሁንም ደግማ ፀነሰች፤ ለያዕቆብም ስድስተኛውን ወንድ ልጅ ወለደች:: [20]እርሷም፣ "እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በከበረ ስጦታ ዐድሎኛል፣ ስድስት ወንዶች ልጆች ስለ ወለድሁለት፣ ከእንግዲህ ባሌ አክብሮ ይይዘኛል':: አለች፤ ስሙንም ዛብሎን[ሰ] አለችው::

[21]ከዚያም በኋላ ሴት ልጅ ወለደች፤ ስምዋንም ዲና አለቻት::

[22]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ራሔልን ዐሰባት፤ ልመናዋንም ሰምቶ ማሕፀንዋን ከፈተላት:: [23]ከዚያም ፀንሳ፣ ወንድ ልጅ ወለደችና

5-7፤ዘፀ1፥16፥16፡19፤ ዘኍ1፥47፤3፥17-20፤ 26፥57፤ዘዳ33፥8፤1ሳሙ1፥2-4፤1ዜና6፥1፡16፤ 23፥6-24 29፥35 ዘፍ30፥9፤ 35፥23፤37፥26፤38፥1 ፤43፥8፤44፥14፡18፤ 46፥12፤49፥8፤1ዜና 2፥3፤4፥1፤ኢሳ48፥1፤ ማቴ1፥2-3 30፥1 ዘፍ11፥30፤ 16፥4፤ዘሌ18፥18፤ኢሳ 49፥21፤54፥1 30፥2 ዘፍ16፥2፤ 50፥19፤ዘዳ32፥35፤ 2ነገ5፥7 30፥3 ቍ7፤ዘፍ 16፥2፤24፥61፤29፥29 30፥4 ቍ9፡18፤ዘፍ 16፥3-4 30፥6 ቍ23፤ዘፍ 21፥2፤46፥23፤49፥ 16-17፤ዘኍ26፥42-43፤ኢሱ19፥40-48፤ መሳ1፥34፤13፥2፤18፥ 2፤ሩት4፥13፤1ሳሙ1፥20፤መዝ35፥24፤ 43፥1፤ኤር4፥15፤8፥ 16፤ሕዝ48፥1 30፥7 ቍ3 30፥8 ዘፍ32፥28፤ 35፥25፤46፥24፤49፥ 21፤ዘኍ1፥42፤26፥48 ፤ዘዳ33፥23፤መሳ4፥6፤ 5፥18፤1ዜና7፥13፤ ሆሴ12፥3-4 30፥9 ቍ4፤ዘፍ29፥ 16፡24፡35 30፥10 ዘፍ46፥18 30፥11 ዘፍ35፥26፤ 46፥16፤49፥19፤ዘፀ1፥ 4፤ዘኍ1፥24፤26፥28፤ ኢሱ4፥12፤1ዜና5፥11 ፤12፥8፤ኤር49፥1 30፥13 ሩት4፥14፤ ዘፍ35፥26፤46፥17፤ 49፥20፤ዘኍ1፥40፤ 26፥47፤ዘዳ33፥24፤ ኢሱ19፥24-31፤1ዜና 7፥30-31፤መዝ127፥ 3-5፤ሉቃ1፥48 30፥14 ቍ15፡16፤ ዘፀ34፥22፤መሳ15፥1 ፤ሩት2፥23፤1ሳሙ6፥ 13፤12፥17፤ማሕ7፥13 30፥15 ዘፍ38፥16፤ ዘኍ16፥9፡13፤ 30፥23 ቍ6፤ዘፍ 29፥32፤ኢሳ4፥1፤25፥ ኢሳ7፥13፤ሕዝ16፥33፤34፥18፤ሆሴ9፥1 30፥16 ቍ14 30፥17 ዘፍ25፥21 30፥18 ቍ4፤ዘፍ46፥13፤49፥14፤ዘኍ1፥8፡28፡29፤ 26፥25፤ዘዳ27፥12፤33፥18፤ኢሱ17፥10፤19፥17፤21፥6፡28፤መሳ5፥15፤ 10፥1፤1ዜና7፥1 30፥20 ዘፍ29፥34፤35፥23፤46፥14፤49፥13፤ዘኍ 1፥30፤26፥27፤34፥25፤ዘዳ33፥18፤መሳ5፥18፤1ጴጥ3፥7 30፥21 ዘፍ34፥1፤46፥15 30፥22 ዘፍ8፥1፤11፥30፤25፥21

[ሀ]34 *ሌዊ* የሚለው ቃል *የተያያዘ* የሚል ትርጒም ካለው የዕብራይስጥ ቃል የመጣ ሲሆን ከዚሁ ቃል ጋር አንድ ዐይነት ድምፅ አለው::
[+]35 ይሁዳ የሚለው ቃል ውዳሴ የሚል ትርጒም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር አንድ ዐይነት ድምፅ አለው::
[ቸ]11 *ወይም ጭፍራ እየመጣ ነው*
[ኀ]11 *ጋድ ማለት መልካም ዕድል ወይም ሰራዊት ማለት ነው*
[ነ]13 *አሴር ማለት ደስተኛ ማለት ነው*
[ፕ]18 *ይሳኮር* የሚለው ቃል *ሽልማት* የሚል ትርጒም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር አንድ ዐይነት ድምፅ አለው
[ሰ]20 *ዛብሎን ማለት ማክበር ማለት ነው*

30፥1 *በእኅቷ ቀናች፤* ያዕቆብ በታላቅ ወንድሙ በዔሳው ላይ እንደ ቀና ሁሉ እርሷም በእኅቷ ቀናችባት:: *ልጅ ስጠኝ፤ አለበለዚያ እሞታለሁ፤* አሳዛኝ ትንቢታዊ ቃላት ናቸው (35፥16-19 ይመ)::

30፥2 *እግዚአብሔርን መሰልኹሽን?* ዝንተ ዓለሙን በራሱ ድካምና ጥረት በረከትን ለማግኘት ይዋትት ነበር:: በዚህ ክፍል ግን ልጅ ከእግዚአብሔር ብቻ የሚገኝ በረከት እንደ ሆነ ማወቅ ነበረበት (የከብቶች በረከትን በሚመለከት 31፥7-13 ይመ):: በኋላም ዮሴፍ ይህንኑ ቃል ጠቅሶ ተናግሮአል (50፥19 ይመ)::

30፥3 *ከእርሷ ጋር ተኛ፤* ቍ 9 እንዲሁም 16፥2 እና ማብ ይመ:: *እንድትወልድልኝና፤* በቃሉ "በጉልበቴ/በጭኔ" ማለት ሲሆን፣ ይህም የሌላውን ሰው ልጅ እንደ ራስ ልጅ አድርጉ ማሳደግን የሚያሳይ ምሳሌያዊ አገላለጽና (48፥10-16 ይመ) "እንደ ራሱ ልጆች" የሚል ፍቺ ያለው ነው (50፥23 ይመ)::

30፥4 *ሚስት እንድትሆነው፤* እንደ ቁባት (35፥22 ይመ)::

30፥5-12፤ የያዕቆብ አምስተኛ፣ ስድስተኛና ስምንተኛ ልጆች፣ ቁባቶቹ ከነበሩት ገረዶቹ የተወለዱ ናቸው::

30፥14 *ልጅሽ ካመጣልሽ እንኮይ ስጪኝ፤* እንኮይ ከወገብ በታች ያለውን የሰው አካል የሚመስሉ ሥሮች ያሉት ሲሆን፣ ፍሬውን የበሉ ሴቶች ልጅ እንዲፀንሱ ያደርጋል የሚል እምነት ነበር (ማሕ 7፥13 ይመ)::

30፥16 *ስለ ተከራየሁህ፤* ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ ቃል ለይሳኮር የተሰጠ የቁልምጫ ስም ነው፤ ይሳኮር ማለት ሽልማት ማለት ነው::

30፥17-20፤ ዘጠነኛና ዐሥረኛው የያዕቆብ ልጆች የተወለዱት ከልያ ሲሆን፣ በዚህ መሠረት ልያ ከ12ቱ የያዕቆብ ልጆች 6ቱን ወልዳለች ማለት ነው (የ29፥31-35 ማብ ይመ)::

30፥20 *ስጦታ ዐድሎኛል፤* ለዚህ ሐረግ የገቡት የዕብራይስጥ ቃላት ለዛብሎን የተሰጡ የቁልምጫ ስሞች ናቸው:: ዛብሎን ማለት ክብር ማለት ነው::

30፥21 *ዲና፤* ም 34 ይመ::

30፥22 *እግዚአብሔርም ራሔልን ዐሰባት፤* የ8፥1 ማብ ይመ::

'እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ዕፍረቴን አስወገደልኝ' አለች፤ [24]ስሙንም፣ "እግዚአብሔር (ኤሉሂም) ሌላ ወንድ ልጅ ጨምሮ ይስጠኝ ስትል፣ ዮሴፍ"[ሀ] አለችው።

የያዕቆብ መንጎች መብዛት

[25]ራሔል ዮሴፍን ከወለደች በኋላ ያዕቆብ ላባን እንዲህ አለው፤ "ወደ ገዛ ቤቴ፣ ወደ አገሬ እንድመለስ አሰናብተኝ፤ [26]የድካሜ ዋጋ የሆኑትን ሚስቶቼንና ልጆቼን ስጠኝና ይዤአቸው ልሂድ፤ መቼም የቱን ያህል እንዳገለገልኩህ ታውቃለህ" አለው።

[27]ላባም እንዲህ አለው፤ "በጎ ፈቃድህ ቢሆን፣ እባክህ እዚሁ ከእኔ ጋር ተቀመጥ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔርም (ያህዌ) በአንተ ምክንያት እንደ ባረከኝ በንግርት ተረድቻለሁ፤[ሁ] [28]ይልቅስ ይገባኛል የምትለውን ደሞዝ ንገረኝና እከፍልሃለሁ።"

[29]ያዕቆብም እንዲህ አለው፤ "መቼም እንዴት እንዳገለገልሁህ፣ ከብቶችህ በእኔ ጥበቃ ምን ያህል እንደ ተመቻቸው አንተ ታውቃለህ። [30]እኔ ከመምጣቴ በፊት ጥቂት የነበረው ሀብትህ ዛሬ ተትረፍርፎአል፣ በተሰማራሁበት ሁሉ እግዚአብሔር (ያህዌ) በረከቱን አብዝቶልሃል። ታዲያ፣ ስለ ራሴ ቤት የማስበው መቼ ነው?"

[31]ላባም፣ "ታዲያ ምን ልስጥህ?" ሲል ጠየቀው።

ያዕቆብም መልሶ እንዲህ አለው፤ "ምንም አትስጠኝ፤ ነገር ግን የምጠይቅህን አንዲት ነገር ብቻ ብታደርግልኝ ከብቶችህን ማገዴን እቀጥላለሁ፤ [32]በመንጎቹ መካከል ዛሬ ልዘዋወርና ከበጎቹ መካከል ዝንጕርጕር የሆኑትን፣ ነቍጣ ያለባቸውንና ጥቋቁሮቹን እንዲሁም ከፍየሎቹ ነቍጣ ያለባቸውንና ዝንጕርጕሮቹን ልምረጥ፤ እነዚህ ደሞዜ ይሁኑ። [33]ወደፊት ደሞዜን ለመቈጣጠር በምትመጣበት ጊዜ ታማኝነቴ ይታወቃል፤ በመንጋዎቼ መካከል ዥንጕርጕር ወይም ነቍጣ የሌለበት ፍየል፣ ወይም ጥቁር ያልሆነ ቢገኝ እንደ ተሰረቀ ይቈጠር"።

[34]ላባም፣ "እሺ፣ ይሁን፤ ባልኸው ተስማምቼአለሁ" አለው። [35]ነገር ግን በዚያኑ ዕለት ከተባት ፍየሎች ሽመልመሌ የሆኑትን ወይም ነቍጣ ያለባቸውን ሁሉ፣ እንዲሁም ከእንስት ፍየሎች ነቍጣ ያለባቸውን ዝንጕርጕር የሆኑትን ሁሉ፣ ማንኛውንም ነጭ ያለበትን ሁሉ መረጠ፤ ደግሞም ጥቋቁር የሆኑትንም በጎች ሁሉ ለየና ወንዶች ልጆቹን አስጠበቃቸው። [36]ከዚያም በእርሱና በያዕቆብ መካከል የሦስት ቀን መንገድ ርቀት እንዲኖር አደረገ፤ ያዕቆብም የቀሩትን የላባን መንጎች ማገዱን ቀጠለ።

[37]ነገር ግን ያዕቆብ እርጥብ የልብን፣ የለውዝንና የኤርሞን በትሮች ወሰደ፤ ቅርፊታቸውንም በቀጭን ልጦ እያነሣ የበትሮቹ ግንድ ነጭ እንዲታይ፣ ሽመልመሌ መልክ እንዲኖራቸው አደረገ። [38]የላጣቸውንም በትሮች መንጎቹ ውሃ ለመጠጣት ሲመጡ ከፊት ለፊት እንዲያዩአቸው በማጠጫ ገንዳዎቹ ሁሉ አስቀመጠ። መንጎቹም ስሜታቸው ሲነሣሣና ውሃ ለመጠጣት ሲመጡ፣ [39]በትሮቹን ፊት ለፊት እያዩ ይሳረሩ ነበር፤ ሽመልመሌ፣ ዝንጕርጕርና ነቍጣ የባለባቸውንም ግልገሎች ወለዱ። [40]ያዕቆብ ግልገሎቹን ለብቻ ለያቸው፤ የቀሩትንም የላባ መንጎች ሽመልመሌና ጥቋቁር በሆኑት ትይዩ አቆማቸው፤ በዚህም መሠረት የራሱ መንጋ ከላባ መንጋ ጋር እንዳይቀላቀል ለብቻ ለየ። [41]ያዕቆብም ብርቱ እንስቶች አውራ ፈልገው በሚቅበጠበጡበት ጊዜ፣ በትሮቹ አቅራቢያ እንዲጠቁ በትሮቹን በውሃ ገንዳዎቹ ውስጥ ፊት ለፊታቸው ያስቀምጥ ነበር፤ [42]ደካማ በሆኑት እንስቶች ፊት ግን፣ በትሮቹን አያስቀምጥም ነበር፤ ስለዚህ ደካማ ደካማዎቹ ለላባ ሲሆኑ፣ ብርቱ ብርቱዎቹ ለያዕቆብ ሆኑ። [43]በዚህም ሁኔታ ይህ ሰው እጅግ ባለ ጠጋ ሆነ፤ የብዙ መንጎች፣ የሴትና የወንድ አገልጋዮች፣ እንዲሁም የግመሎችና የአህዮች ባለቤት ሆነ።

ያዕቆብ ከላባ ቤት ኰበለለ

31

የላባ ወንዶች ልጆች፣ "ያዕቆብ የአባታችንን ሀብት እንዳለ ወስዶታል፤ ይህ ሁሉ እርሱ ያካበተውም ሀብት ከአባታችን

[ሀ]24 *ዮሴፍ ማለት እርሱ ይጨምር ማለት ነው*
[ሁ]27 *ወይም እየበለጸግሁና እግዚአብሔርም በአንተ ምክንያት እየባረከኝ ነው*

8፥45፥17፥54፥4፤ሉቃ 1፥25
30፥24 ዘፍ29፥6፤ 32፥22፤33፥2:7፤35፥17:24፤37፥2፤39፥1፤ 49፥22-26፤ዘዳ33፥13፤1ሳሙ4፥20
30፥25 ዘፍ24፥54፤ 28፥15
30፥26 ዘፍ29፥18
30፥27 ቍ30፤ዘፍ 26፥24፤31፥38፤33፥10፤44፥5:15፤50፥4፤ ዘሌ19፥26፤ዘኍ22፥7፤23፥23፤24፥1፤ዘዳ 28፥11፤ኢሱ13፥22፤ 2ሳሙ6፥11፤2ነገ 17፥17፤አስ2፥15፤ ኤር27፥9
30፥28 ዘፍ29፥15
30፥29 ዘፍ31፥6: 38-40
30፥30 ቍ27፤ 1ጢሞ5፥8
30፥32 ቍ33:35: 39:40፤ዘፍ29፥15፤ 31፥8:12
30፥33 ቍ32፤ዘፍ 31፥39
30፥35 ቍ32፤ዘፍ 31፥1
30፥36 ዘፍ31፥22፤ ዘፀ3፥18፤5፥3፤8፥27
30፥37 ቍ38:41፤ ኤር1፥11፤ሕዝ31፥8
30፥38 ቍ37:41፤ ዘፀ2፥16፤ኤር2፥24
30፥39 ቍ32:41
30፥40 ቍ32
30፥41 ቍ37:38
30፥42 ዘፍ31፥1:9: 16:43
30፥43 ዘፍ12፥16
31፥1 ዘፍ30፥35: 42
31፥2 ቍ5
31፥3 ቍ13፤ዘፍ

30፥23 *ዕፍረቴን፤* መካንነት የሚያሳፍርና በእግዚአብሔርም ዘንድ የመጠላት ምልክት ተደርጉ ይቆጠር ነበር (16፥2፤ 30፥2 ይመ)።

30፥24 *ጨምሮ ይስጠኝ፤* ራሔል ምኞቷ እውን እንዲሆን የተሰጣት ነገር የሞቷ ምክንያት ሆነ። (35፥16-19 ይመ)።

30፥27 በንግርት ተረድቻለሁ፤ የተሰወረን ነገር መርምሮ ለማወቅ (44፥5 ይመ) የታረዱ እንስሳትን ጉበትና ሞራ በማንበብና (ሕዝ 21፥21 ይመ)፣ በጥንቈላ በመታገዝ የሚደረግ ሙከራ ነው (ሐሥ 16፥16 ይመ)። እስራኤል ግን እንዲህ በመሰለው ድርጊት ውስጥ ምንም ተሳትፎ እንዳይኖራት በጥብቅ ተከልክላለች (ዘሌ 19፥26፥ ዘዳ 18፥10:14)፤ የዚህ ምክንያቱ እንዲህ ያለው ድርጊት የሚያንጸባርቀው፣ ይህ ዓለም በክፉ ኀይላት ቍጥጥር ሥር ነው የሚለውን የአረማውያን አስተሳሰብ ሲሆን፣ ይህም ባንጻሩ ዓለም በእግዚአብሔር ሉዓላዊ አገዛዝ ሥር እንዳይደለች የሚያሳይ በመሆኑ ነው። *እግዚአብሔርም በአንተ ምክንያት እንደ ባረከኝ፤* ከ21፥22፤ 26፥28-29 ጋር ያነጻጽሩ። የአብርሃም ልጆች የበረከት ምንጮች ናቸው (12፥2 ይመ)።

30፥35 *ለየና፤* ይህንን ያደረገው ለያዕቆብ ሳይነግር በምስጢር ነው።

30፥37 *የልብን... ነጩ፤* በዚህ ቦታ የገባው የዕብራይስጥ ቃል ላባ ለሚለው ስም ሲሆን፣ ሁለት ትርጒም ያለው አስቂኝ ስም ነው ያዕቆብ በቀይ ወጥ (25፥30) የዔሳውን (ሌላ ስሙ ኤዶም ሲሆን፣ ትርጒሙም "ቀይ" ማለት ነው) በረከት እንደወሰደበት ሁሉ፣ የላባንም (ትርጒሙ "ነጭ" ማለት ነው) በረከት በነጭ የዛፍ ቅርንጫፎች ሊወስድበት የተቻለውን ጥረት አድርጉአል። በእርግጥ ያዕቆብ በላባ ላይ የተጠቀመው የላባን የማታለል ዘዴ ነው።

30፥39፤ ዕቅዱ ተፈጸመ፤ የተፈጸመው ግን በያዕቆብ ዘዴ ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ጣልቃ ገብነት ነው (ይህንንም ያዕቆብ እንደ ተቀበለው በ31፥9 ላይ ይመ)።

30፥43 *እጅግ ባለጠጋ ሆነ፤* ከስድስት ዓመት በላይ ወስዶበታል (31፥41 ይመ)። ያዕቆብ ካራን በነበረ ጊዜ ቤተ ሰብም ሀብትም አግኝቶአል።

የተገኘ ነው" እያሉ ሲያወሩ ያዕቆብ ሰማ:: [2]የላባ አመለካከት ከቀድሞው የተለወጠበት መሆኑንም ያዕቆብ ተረዳ::

[3]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ያዕቆብን፣ "ወደ አባቶችህና ዘመዶችህ አገር ተመለስ፤ እኔም ካንተ ጋር እሆናለሁ" አለው::

[4]ስለዚህም ያዕቆብ መንጎቹ ወደ ተሰማሩበት መስክ እንዲመጡ፣ ራሔልንና ልያን አስጠራቸው፤ [5]እንዲህም አላቸው፤ አባታችሁ ስለ እኔ ያለው አመለካከት እንደ ቀድሞው አለመሆኑን ተረድቻለሁ፤ ቢሆንም የአባቴ ስምባክ (ኤሎሂም) አልተለየኝም፤ [6]መቼም ባለኝ ዐቅም አባታችሁን ማገልገሌ ከእናንተ የተሰወረ አይደለም:: [7]አባታችሁ ደሞዜን ዐሥር ጊዜ እየለዋወጠ አታልሎኛል፣ ሆኖም አንዲጎዳኝ ስግዚስብሔር (ኤሎሂም) አልፈቀደለትም:: [8]እርሱ፣ 'ደሞዝህ ዝንጕርጕሮቹ ይሆናሉ' ሲለኝ፣ መንጎቹ ሁሉ ዝንጕርጕር ወለዱ፤ ደግሞም 'ደሞዝህ ሽመልመሌዎቹ ይሆናሉ' ሲለኝ፣ መንጎቹ ሁሉ ሽመልመሌ መልክ ያላቸውን ወለዱ፤ [9]ስለዚህ ስግዚስብሔር (ኤሎሂም) የአባታችሁን ከብቶች ወስዶ ለእኔ ሰጠኝ::

[10]"እንስሳቱ በሚጠቁበት ወራት፣ የሚያጠቋቸው አውራ ፍየሎች መልካቸው፣ ሽመልመሌ፣ ዝንጕርጕርና ነቍጣ ያለባቸው መሆናቸውን ዐይኔን አንሥቼ በሕልሜ አየሁ:: [11]የስግዚስብሔርም (ኤሎሂም) መልአክ፣ 'ያዕቆብ' አለኝ፤ እኔም፣ 'እነሆ አለሁኝ' አልሁት:: [12]እርሱም 'መንጎቹን የሚያጠቋቸው አውራ ፍየሎች ሁሉ ሽመልመሌ መልክ ያላቸው፣ ዝንጕርጕርና ነቍጣ ያለባቸው መሆናቸውን ቀና ብለህ ተመልከት፤ ላባ በአንተ ላይ የሚፈጽመውን ድርጊት ሁሉ አይቻለሁና፤ [13]የድንጋይ ሐውልት በማቆም ዘይት ቀብተህ የተሳልህባት የቤቴል አምላክ (ኤል) እኔ ነኝ፤ አሁንም ይህን አገር ፈጥነህ ልቀቅ ወደ ተወለድህበትም ምድር ተመልሰህ ሂድ' አለኝ::"

[14]ራሔልና ልያም እንዲህ ብለው መለሱለት፤ "ከአባታችን ሀብት የምናገኘው ምን ውርስ አለ? [15]እኛን የሚያየን እንደ ባዕድ አይደለምን? ደግሞም እኮ እኛን ሸጦናል፣ የተሸጥንበትንም ዋጋ ራሱ በልቶታል:: [16]ስግዚስብሔር (ኤሎሂም) ከአባታችን ወስዶ ለአንተ የሰጠው ሀብት ሁሉ የእኛና የልጆቻችን ነው፤ ስለዚህ ስግዚስብሔር (ኤሎሂም) የነገረህን ሁሉ አድርግ::"

[17]ከዚያም ያዕቆብ ልጆቹንና ሚስቶቹን ግመሎች ላይ አስቀመጠ፤ [18]በመስጴጦምያ ካፈራው ሀብት ሁሉ ጋር ከብቶቹን በሙሉ ወደ ፊት አስቀደመ፤ ወደ አባቱም ወደ ይስሐቅ አገር፣ ወደ ከነዓን ምድር ጕዞውን ቀጠለ::

[19]ላባ በጎቹን ሊሸልት ሄዶ ሳለ፣ ራሔል የአባቷን ቤት የጣዖታት ምስል ሰረቀች::

[20]ያዕቆብም ቢሆን፣ መኰብለሉን ለሶርያዊው ለላባ ሳይገልጥለት በመቅረቱ አታልሎታል:: [21]ያዕቆብ የእርሱ የሆነውን ሁሉ ይዞ፣ የኤፍራጥስን ወንዝ ተሻግሮ ወደ ኰረብታማው አገር፣ ወደ ገለዓድ አመራ::

ላባ ያዕቆብን ተከታተለው

[22]የያዕቆብ መኰብለል ለላባ በሦስተኛው ቀን ተነገረው:: [23]ላባ ዘመዶቹን ይዞ ተነሣ፤ ያዕቆብንም ሰባት ቀን ተከታትሎ ገለዓድ በተባለ ኰረብታማ አገር ደረሰበት:: [24]ከዚያም ስግዚስብሔር (ኤሎሂም) ለሶርያዊው ለላባ በሕልም ተገለጠ፣ "ያዕቆብን፣ ክፉም ሆነ ደግ፣ እንዳትናገረው ተጠንቀቅ" አለው::

[25]ያዕቆብ ገለዓድ በተባለው ኰረብታማ አገር ድንኳኑን ተክሎ ሳለ፣ ላባ ደረሰበት፤ ላባና ዘመዶቹም በዚያው ሰፈሩ:: [26]ከዚያም ላባ ያዕቆብን እንዲህ አለው፤ "ምን ማድረግህ ነው? አታልለኸኛል፤ ልጆቼን የጦር ምርኮኛ ይመስል አካልበህ ወሰድሃቸው:: [27]ለመሆኑ ለምን ተደብቀህ ሄድህ? ለምንስ አታለልኸኝ? ብትነግረኝ ኖሮ፣ በደስታና በዘፈን በከበሮና በበገና አልሸኝህም ነበር? [28]የልጆቼን ልጆችና ልጆቼንም ስሜ ብሰናበት ምን ነበረበት? የሠራኸው የጅል ሥራ ነው:: [29]ልጐዳችሁ እችል ነበር፤ ዳሩ ግን ባለፈው

21፥22፤26፥3፤32፥9፤ ዘዳ30፥3፤ኢሳ10፥21፤ 35፥10፤ኤር30፥3፤ 42፥12
31፥5 ቍ2:29:42: 53፤ዘፍ21፥22፤26፥3፤ 43፥23፤ዳን2፥23
31፥6 ዘፍ30፥29
31፥7 ቍ 41:52፤ ዘፍ24፥50፤29፥15፤ ዘሌ6፥2፤ዘኍ14፥22፤ ኢዮ19፥3፤አሞ8፥5
31፥8 ዘፍ30፥32
31፥9 ዘፍ30፥42፤ ኢዮ39፥2፤ሕዝ31፥6
31፥10 ዘፍ20፥3
31፥11 ዘፍ16፥7፤ 20፥3፤22፥1፤ዘፀ3፥4
31፥12 ዘፍ30፥32፤ ዘፀ3፥7
31፥13 ቍ3፤ዘፍ 28፥10-22
31፥14 2ሳሙ20፥ 1፤1ነገ12፥16
31፥15 ዘፍ29፥20፤ ዘዳ15፥3፤23፥20፤ሩት 2፥10፤2ሳሙ15፥19፤ 1ነገ8፥41፤አብ1፥11
31፥16 ዘፍ30፥42
31፥17 ዘፍ24፥63-64፤27፥41
31፥18 ዘፍ10፥9፤ 12፥5፤25፥20፤35፥27
31፥19 ቍ30:32: 34-35፤ዘፍ35፥2፤38፥ 12፤13፤ኢሱ24፥14፤ መሳ17፥5፤18፥14:17: 24:30፤1ሳሙ7፥3፤ 19፥13፤25፥2:4:7፤ 2ሳሙ13፥23፤2ነገ23፥ 24፤ሆሴ3፥4
31፥20 ቍ27፤ዘፍ 25፥20፤27፥36
31፥21 ቍ22:23: 25፤ዘፍ2፥14፤37፥25፤ ዘፀ2፥15፤14፥5፤ዘኍ 26፥30፤32፥1፤ዘዳ3፥ 10፤ኢሱ12፥2፤1ነገ 18፥46፤19፥3፤ኤር 22፥6፤26፥21
31፥22 ቍ21፤ዘፍ 30፥36
31፥23 ቍ21:37፤ ዘፀ14፥9
31፥24 ዘፍ20፥3፤ 24፥50፤25፥20 31፥25 ቍ21 31፥26 ዘፍ12፥18፤27፥36፤34፥29 ፤1ሳሙ30፥2-3 31፥27 ቍ20፤ዘፍ4፥21፤ዘፀ15፥20፤መሳ11፥34፤ 1ሳሙ10፥5፤2ሳሙ6፥5፤መዝ68፥25፤ኢሳ24፥8፤ኤር31፥4 31፥28 ዘፍ27፥27፤ሩት1፥14፤ሐሥ20፥37
31፥29 ቍ5:7፤ዘፍ 24፥50፤26፥29

31፥3 *ወደ አባቶችህ... አገር ተመለስ፤* ያዕቆብ ከሚስቶቹ (ቍ 14-16 ይመ)፣ ከላባ (ቍ 2 ይመ)፣ ከላባ ወንዶች ልጆችና (ቍ 1 ይመ) አሁን ደግሞ ከራሱ ከእግዚአብሔር ያገኘው ምልክት ወደ ከነዓን መመለሻው ጊዜ እንደ ደረሰ ያመለክታል:: *እኔም ካንተ ጋር እሆናለሁ፤* የ26፥3 ማብ ይመ::

31፥4 *ራሔልንና ልያን፤* ከብዙ ጊዜ በኋላ (ቍ 14 ይመ) የልያ ታናሽ የሆነችው ራሔል ከታላቋ ከልያ ቅድሚያ ተሰጣት፤ ራሔል ግን ወዲያው እንደ ባለቤቷ እንደ ያዕቆብ አታላይ ሆነች (ቍ 31፥35 ይመ)::

31፥7 *ዐሥር ጊዜ፤* ቍ 41 ይመ:: እዚህ ላይ "ዐሥር" የሚለው ቃል ምናልባት ፍጹምነትን ሳያመለክት አይቀርም:: ላባ ብዙ ጊዜ ያታልለው ስለ ነበር ያዕቆብ ይከሰው ነበር::

31፥9 የ30፥39 ማብ ይመ::

31፥11 *የእግዚአብሔርም መልአክ፤* የ16፥7 ማብ ይመ:: *'እነሆኝ፤ አልሁት'፤* የ22፥1 ማብ ይመ::

31፥13 *የድንጋይ ሐውልት በማቆም ዘይት ቀብተህ የተሳልህባት የቤቴል፤* የ28፥18 ማብ ይመ::

31፥18 *በመስጴጦምያ፤* የ24፥10 ማብ ይመ::

31፥19 *የአባቷን ቤት የጣዖታት ምስል፤* ይጠብቁኛል ወይም በረከት ይሰጡኛል ብላ ራሔል የሰረቀቻቸው ትናንሽ በእጅ ተይዘው የሚጓጓዙ ጣዖቶች ሊሆኑ ይችላሉ:: ወይም ከፊቷ ለሚጠብቃት ረጅም ጕዞ እንደ ረዳት የሚሆናት ተጨባጭ አምላክ ልታመልክ ፈልጋም ሊሆን ይችላል፤ ከብዙ ዓመት በኋላ ይህንን ልምምድ ዮሴፍ ወልደ ኮሪዮን የተባለው የመጀመሪያው ምእተ ዓመት የአይሁድ ታሪክ ጸሓፊ በጽሑፉ ገልጾታል:: ያም ሆነ ይህ፣ ራሔል ከአረማዊ (ልማዷ) ወይም ከጣዖት አምላኪነቷ አልተላቀቀችም ነበር (35፥2፤ ኢያ 24፥2 ይመ)::

31፥21 *አመራ፤* ከዚህ በፊት ከዔሳው እንደ ሸሸ ሁሉ፣ አሁንም ሸሸ (27፥42-43):: የያዕቆብ አታላይነት ያተረፈለት ነገር ቢኖር፣ ሁልጊዜ ጠላትነትን ብቻ ነው:: *ገለዓድ፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ደቡብ ምሥራቅ የሚገኝ ለም ምድር ነው::

31፥26 *አታልለኸኛል፤* በስሙ ትርጕም ላይ የሚንጸባረቀው የያዕቆብ አታላይነት፣ በታሪኩ ውስጥ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል::

31፥27 *በበገና፤* ከዘመናዊ በገና ያነሰ፣ (አብዛኛውን ጊዜ ከ6 እስከ 12 ክሮች ያሉት) የሙዚቃ መሣሪያ ነው::

ሌሊት የአባታችሁ አምላክ (ኤሎሂም) ‘ያዕቆብን፣ ክፉም ሆነ ደግ እንዳትናገረው ተጠንቀቅ’ አለኝ። [30]አንተ ወደ አባትህ ቤት ለመመለስ ስለ ናፈቅህ ሄደሃል፤ ነገር ግን የቤቴን የጣዖት ምስል የሰረቅኸው ለምንድ ነው?”

[31]ያዕቆብም ለላባ እንዲህ ሲል መለሰ ለት፤ “ሴቶች ልጆችህን በኀይል ነጥቀህ ታስ ቀርብኛለህ ብዬ ስለ ፈራሁ ነው። [32]ነገር ግን ከእኛ መካከል የአንተን የጣዖታት ምስል ደብቆ የተገኘ ሰው ካለ ይሙት። ያንተ የሆነ አንዳች ነገር ከኔ ዘንድ ቢገኝ፣ አንተው ራስህ ዘመዶቻችን ባሉበት ፈልግና ውሰድ።” ይህን ሲል፣ ራሔል የጣዖታቱን ምስል መስረቋን ያዕቆብ አያውቅም ነበር።

[33]ላባም ወደ ያዕቆብ፣ ድንኳንና ወደ ልያ ድንኳን እንዲሁም ወደ ሁለቱ ደንገጡሮቿ ድንኳኖች ገባ፤ ነገር ግን ምንም አላገኘም። ከልያ ድንኳን ከወጣ በኋላ ወደ ራሔል ድንኳን ገባ። [34]ራሔል የጣዖታቱን ምስል ከግመሏ ኮርቻ ሥር ሸሽጋ፣ በላዩ ተቀም ጣበት ነበር፤ ላባም ድንኳኑን አንድ በአንድ በርብሮ ምንም ሊያገኝ አልቻለም።

[35]ራሔልም አባቷን፣ “በፊትህ ተነሥቼ መቆም ስላልቻልሁ፣ ጌታዬ አትቈጣ፤ የወር አበባዬ መጥቶ ነው።” አለችው፤ ስለዚህ በረ በረ፤ የጣዖታቱን ምስል ግን ማግኘት አልቻ ለም።

[36]በዚህ ጊዜ ያዕቆብ ተቈጣ፤ ላባንም እን ዲህ ሲል ወቀሰው፤ “እስቲ ወንጀሌ ምን ድን ነው? ይህን ያህል የምታሳድደኝ ኀጢ አቴ ምን ቢሆን ነው? ዕቃዬን አንድ በአ ንድ በርብረሃል፤ ታዲያ፣ የአንተ ሆኖ ያገ ኘኸው ዕቃ የትኛው ነው? ካለ፣ እስቲ በአ ንተም በእኔም ዘመዶች ፊት አቅርብና እነ ርሱ ያፍርዱን።

[38]ሃያ ዓመት አብሬህ ኖሬአለሁ፤ በዚህ ጊዜ ውስጥ ከመንጋህ አንድ ጠቦት እንኳ አልበላሁም። [39]አውሬ የሰበረውንም ቢሆን እተካ ነበር እንጂ፣ ትራፊውን ለምልክት ነት አምጥቼ አላውቅም፤ በቀንም ሆነ በሌ ሊት የተሰረቁትን ሁሉ ስታስከፍለኝ ኖረ ሃል። [40]ቀን በሐሩር ሌሊት በቍር ተቃጠልሁ፤

31፥30 ቍ19፤ዘፍ 28፥15፤44፥8፤ኢዮ 29፥2
31፥31 ዘፍ20፥11
31፥32 ቍ19፤ ዘፍ44፥9
31፥33 ቍ37፤ ዘፍ16፥1፤24፥67
31፥34 ቍ19:37፤ ዘፍ24፥63-64፤44፥12
31፥35 ቍ19፤ዘፀ 20፥12፤ዘሌ15፥19- 23፤19፥3:32፤ዘዳ21፥ 18፤27፥16፤ኤር 35፥18
31፥36 1ሳሙ19፥ 5፤20፥32፤23፥23፤ 24፥11
31፥37 ቍ33:23፤ ዘዳ1፥16፤16፥18
31፥38 ዘፍ27፥44፤ 30፥27
31፥39 ዘፍ30፥33፤ ዘፀ22፥13
31፥40 መዝ132፥ 4፤2ቆሮ11፥27
31፥41 ቍ7፤ዘፍ 27፥44፤29፥15:30፤

31፥32 *የአንተን የጣዖታት ምስል ደብቆ የተገኘ ሰው ካለ ይሙት፤* ከ44፥7-12 ጋር ያነጻጽሩ። ያዕቆብ በየዋህነት መሥዋዕ ቱን ቢያቀርብም፣ የሚወዳትን ራሔልን ግን ለትንሽ አጥቶአት ነበር፤ የገዛ ሚስቱ እንኳ ሳትቀር አታለለችው።

31፥34 *ከግመሏ ኮርቻ ሥር ሸሽጋ፣ በላዩ ተቀምጣበት፤* የቤት ጣዖቶች ትናንሽና ኀይልም የሌላቸው መሆናቸውን የሚያ መለክት ነው።

31፥35 *የወር አበባዬ መጥቶ ነው፤* ሴት በወር አበባዋ ወቅት የተቀመጠችበት ማንኛውም ነገር ሁሉ እንደ ርኩስ ይቈጠር ነበር (ዘሌ 15፥20)። ራሔልም አታላይ ሆና ተገኘች።

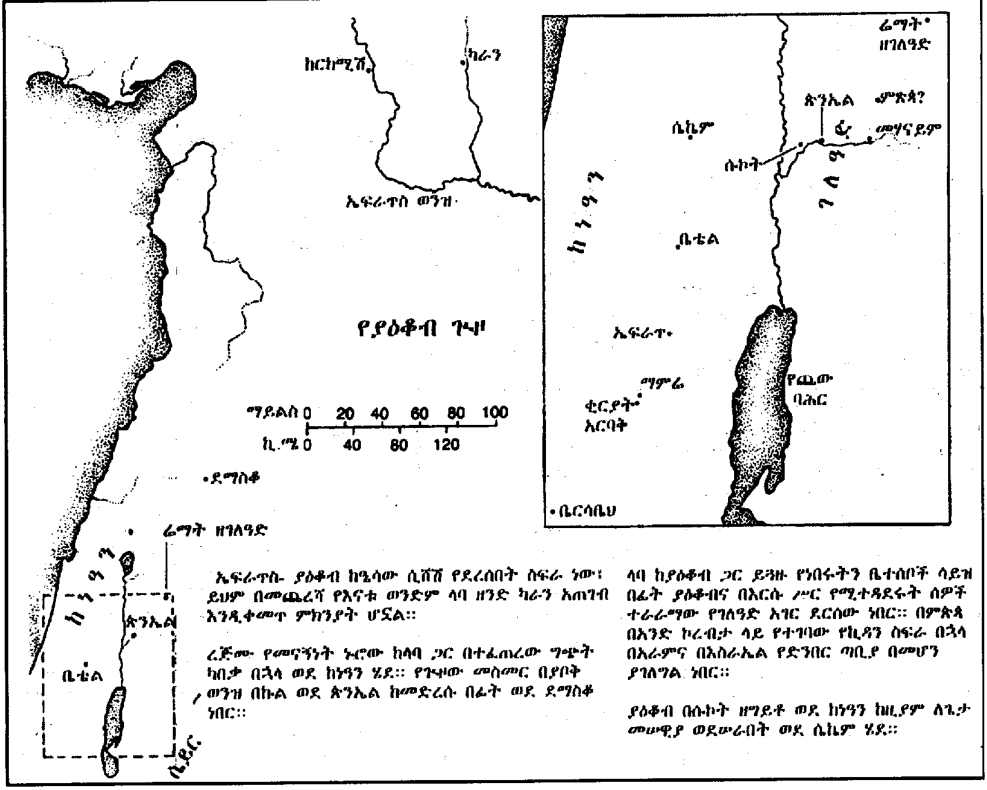

ኤፍራጥስ- ያዕቆብ ከዔሳው ሲሸሽ የደረሰበት ስፍራ ነው፤ ይህም በመጨረሻ የእናቱ ወንድም ላባ ዘንድ ካራን አጠገብ እንዲቀመጥ ምክንያት ሆኗል።

ረጅሙ የመናኝነት ኑሮው ከላባ ጋር በተፈጠረው ግጭት ካበቃ በኋላ ወደ ከነዓን ሄደ። የጉዞው መስመር በያቦቅ ወንዝ በኩል ወደ ጵንኤል ከመድረሱ በፊት ወደ ደማስቆ ነበር።

ላባ ከያዕቆብ ጋር ይጓዙ የነበሩትን ቤተሰቦች ሳይዝ በፊት ያዕቆብና በእርሱ ሥር የሚተዳደሩት ሰዎች ተራራማው የገለዓድ አገር ደርሰው ነበር። በምጽጳ በአንድ ኮረብታ ላይ የተገባው የኪዳን ስፍራ በኋላ በአራምና በእስራኤል የድንበር ማቢያ በመሆን ያገለግል ነበር።

ያዕቆብ በሱኮት ዘግይቶ ወደ ከነዓን ከዚያም ለጌታ መሠዊያ ወደሠራበት ወደ ሴኬም ሄደ።

እንቅልፍም በዐይኔ አልዞር አለ፤ [41]ሃያ ዓመት በቤትህ የኖርሁት በዚህ ሁኔታ ነበር፤ ዐሥራ አራት ዓመት ለሁለቱ ልጆችህ ብዬ አገለገልሁ፤ ስድስት ዓመት ስለ መንጋዎችህ ስል አገለገልሁ፤ ይህም ሆኖ ደመወዜን ዐሥር ጊዜ ለዋወጥኸብኛል። [42]የአባቴ አምላክ (ኤሎሂም)፣ የአብርሃም አምላክ (ኤሎሂም)፣ የይስሐቅም ፍርሀት ከእኔ ጋር ባይሆን ኖሮ ባዶ እጄን ሰድደኸኝ ነበር፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ግን መከራዬን አይቶ፣ ልፋቴን ተመልክቶ ትናንት ሌሊት ገሠጸህ።"

[43]ላባም ለያዕቆብ እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "ሴቶቹም፣ ልጆቹም የእኔው ልጆች ናቸው፣ መንጎቹም ቢሆኑ የራሴ ናቸው። ታዲያ፣ በእነዚህ ሴቶች ልጆቼና በወለዷቸው ልጆቻቸው ላይ ዛሬ ምን ማድረግ እችላለሁ? [44]በል አሁን ቃል ኪዳን እንጋባ፤ ኪዳኑም በአንተና በእኔ መካከል ምስክር ይሁን።"

[45]ያዕቆብም ድንጋይ ወስዶ ሐውልት አድርጎ አቆመው፤ [46]ከዚያም ዘመዶቹን፣ "ድንጋይ ሰብስቡ" አላቸው። እነርሱም ድንጋይ እያመጡ ከመሩ፤ በክምሩም አጠገብ ምግብ በሉ። [47]ላባም ክምር ድንጋዩን ይጋርሠሀዱታ[a] ብሎ ጠራው፤ ያዕቆብ ደግሞ ገለዓድ[b] አለው።

[48]ላባም "ይህ ክምር ድንጋይ በእኔና በአንተ መካከል ዛሬ ምስክር ነው" አለው። ጋልዒድ ተብሎ የተጠራውም በዚሁ ምክንያት ነው፤ [49]ደግሞም ምጽጳ[c] ተባለ፤ ምክንያቱም ላባ እንዲህ ብሎአልና፤ [50]"ልጆቼን ብትበድላቸው ወይም ሌሎች ሚስቶች በላያቸው ላይ ብታገባ፣ ማንም ከእኛ ጋር ባይኖርም እንኳ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በአንተና በእኔ መካከል ምስክር መሆኑን አትርሳ።"

[51]ደግሞም ላባ ያዕቆብን እንዲህ አለው፤ "ክምር ድንጋዩ እነሆ፤ በአንተና በእኔ መካከል ያቆምሁትም ሐውልት እነሆ፤ [52]ይህን ክምር ድንጋይ አልፌ አንተን ለማጥቃት ላልመጣ፣ አንተም ይህን ክምር ድንጋይና ይህን ሐውልት አልፈህ እኔን ለማጥቃት ላትመጣ፣ ይህ ክምር ድንጋይ ምስክር ነው፤ ይህም ሐውልት ምስክር ነው። [53]የአብርሃም አምላክ፣ የናኮር አምላክ፣ የአባታቸውም አምላክ (ኤሎሂም) በመካከላችን ይፍረድብን"።

ስለዚህ ያዕቆብ በአባቱ በይስሐቅ ፍርሀት ማለ። [54]ያዕቆብ በኰረብታማው አገር ላይ መሥዋዕት አቀረበ፤ ዘመዶቹንም ምግብ እንዲበሉ ጋበዛቸው፤ እነርሱም ከበሉ በኋላ እዚያው አደሩ።

[55]በማግስቱም ማለዳ ላባ የልጅ ልጆቹን እንዲሁም ሴቶች ልጆቹን ስሞ መረቃቸው፤ ከዚያም፣ ወደ አገሩ ተመለሰ።

ያዕቆብ፣ ወንድሙን ዔሳውን ሊገናኝ ተዘጋጀ

32 ያዕቆብም ደግሞ ጒዞውን ቀጠለ፤ የእግዚአብሔርም (ኤሎሂም) መላእክት ተገናኙት፤ [2]ባያቸውም ጊዜ፣ "ይህ የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሰፈር ነው" አለ፤ የዚያንም ቦታ ስም መሃናይም[d] አለው።

[3]ያዕቆብም በኤዶም አገር ሴይር በተባለው ምድር ወደሚኖረው ወንድሙ ወደ ዔሳው መልእክተኞችን አስቀድሞ ላከ፤ [4]እንዲህም ብሎ አዘዛቸው፤ "ጌታዬን ዔሳውን እንዲህ ትሉታላችሁ፤ 'አገልጋይህ ያዕቆብ እንዲህ ብሎአል በሉት፤ "ከላባ ዘንድ ተቀምጬ እስከ አሁን ድረስ እዚያው ኖርሁ፤ [5]ከብቶች፣ አህዮች፣ የበግና የፍየል መንጎች እንደዚሁም የወንድና የሴት አገልጋዮች አሉኝ፤ አሁንም ይህን መልእክት ለጌታዬ መላኬ በጎ ፊቃ ድህን እንዳገኝ በማሰብ ነው።"

[6]የተላኩትም ሰዎች ወደ ያዕቆብ ተመልሰው፣ "ወደ ወንድምህ ወደ ዔሳው ሄደን

30፥32
31፥42 ቍ5:53፤ ዘፍ3፥17፤21፥22፤24፥12:50፤46፥1፤ዘፀ3፥15፤መዝ124፥1-2
31፥43 ዘፍ30፥32:42
31፥44 ዘፍ21፥27:30
31፥45 ዘፍ28፥18
31፥46 ቍ48:51:52
31፥47 ዘፍ21፥30
31፥48 ቍ46፤ዘፍ21፥30፤ኢር29፥23፤42፥5
31፥49 ኢሱ11፥3፤መሳ10፥17፤11፥29
31፥50 ዘፍ16፥6፤21፥30፤ዘዳ4፥26፤31፥19፤ኢሱ24፥27፤መሳ11፥10፤1ሳሙ12፥5፤20፥14:23:42፤ኢዮ16፥19፤ኢር7፥11፤29፥23፤42፥5፤ሚክ1፥2
31፥51 ቍ46፤ዘፍ28፥18
31፥52 ቍ 7:46፤ ዘፍ21፥30፤26፥29
31፥53 ቍ42፤ዘፍ11፥27፤16፥5፤21፥23:27፤24፥12
31፥54 ዘፍ26፥30፤46፥1፤ዘፀ24፥5፤ዘሌ3፥1
31፥55 ቍ28፤ዘፍ18፥33፤24፥60፤ዘፀ39፥43፤ሩት1፥9
32፥1 ዘፍ16፥11፤2ነገ6፥16-17፤1ዜና21፥15፤መዝ34፥7፤35፥5፤91፥11፤ዳን6፥22 19፥32፤1ነገ2፥8፤4፥14፤1ዜና6፥80
32፥2 ዘፍ28፥17፤ኢሱ13፥26:30፤21፥38፤2ሳሙ2፥8:29፤17፥24
32፥3 ዘፍ14፥6፤25፥30፤27፥41-42፤36፥16፤ዘኍ21፥21፤24፥18፤መሳ11፥17
32፥4 ዘፍ18፥3፤24፥9፤31፥41
32፥7 ቍ10:11፤ዘፍ33፥1፤35፥3፤መዝ
32፥5 ዘፍ12፥16፤24፥9፤33፥8:10:15፤34፥11፤47፥25:29፤50፥4፤ሩት2፥13 32፥6 ዘፍ33፥1

[a]47 *ይጋርሠሀዱታ* የሚለው ቃል በአረማይስጥ *የኪዳን ክምር ድንጋይ* ማለት ነው
[b]47 *ገለዓድ* የሚለው ቃል በዕብራይስጥ *የኪዳን ክምር ድንጋይ* ማለት ነው
[c]49 *ምጽጳ* የሚለው ቃል *መጠበቂያ ማማ* ማለት ነው
[d]2 *መሃናይም* ማለት *ሁለት ጒራ* ማለት ነው

31፥42 *ፍርሀት፤* ይህ ቃል "እግዚአብሔር" በሚለው ምትክ የገባ ነው፤ ወይም ደግሞ ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ቤተ ሰብ" የሚል ትርጒም ሊኖረው ይችላል፤ ይህም፣ እግዚአብሔር ከእስራኤል አባቶች ጋር ምን ያህል የቀረበና የጠበቀ ኅብረት እንዳለው የሚያሳይ ነው።

31፥46 *ምግብ በሉ፤* የ26፥30 ማብ ይመ።

31፥48 በተመሳሳይ ሁኔታ ስም የተሰጠውን መሠዊያ ኢያ 22፥10-12:34 ላይ ይመ።

31፥51 *ክምር... በአንተና በእኔ መካከል... ሐውልት፤* የላባንና የያዕቆብን የግዛት ክልል ለመለየት የቆመ ምልክት ነው፣ ያዕቆብ ገለዓድ ብሎ ስም የሰጠው የድንጋይ ክምር ገለዓድ ለሚለው ቃል ሁለት ትርጒም ያለው ስም ነው (ቍ 47 ይመ)።

31፥54 *መሥዋዕት... ጋበዛቸው፤* እነዚህ ሁለቱ ቃል ኪዳን በሚደረግበት ጊዜ (ቍ 44 ይመ) በጣም አስፈላጊ ነገሮች ናቸው፤ *ዘመዶቹንም፤* በጋራ አብሮ መመገብ፣ እርስ በርስ መቀባበልን ያሳያል (የ26፥30 ማብ ይመ)።

31፥55 *መረቃቸው፤* ወይም "ተሰናብቶአቸው" ማለት ነው (31፥28 ይመ)።

32፥1 *የእግዚአብሔርም መላእክት ተገናኙት፤* ያዕቆብ የጠላቱን የላባንን አገር ለቆ፣ ወደ ጠላቱ ወደ ዔሳው አገር ሊገባ ጥቂት ቀርቶታል። በጒዞ ላይ ሳለ ከዚህ በፊት ሸሽቶ ወደ ላባን ሲሄድ በቤቴል ካያቸው ከእግዚአብሔር መላእክት ጋር ተገናኘ (28፥12)። በዚህ ዐይነት እግዚአብሔር በገባለት ቃል ኪዳን መሠረት ከያዕቆብ ጋር ነበረ (28፥15፤ 31፥3፤ እንዲሁም የ26፥3 ማብ ይመ)።

32፥2 *መሃናይም፤* በገለዓድ (የ31፥21 ማብ ይመ) ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ፣ ከያቦቅ ደግሞ በስተ ሰሜን በኩል (የቍ 22 ማብ ይመ) የሚገኝ ቦታ ነው። ከዚህ ቀደም የሁለት ሰፈር ወገኖች በጥላቻ ተገናኝተው በሰላም ተለያይተው ነበር። አሁን ደግሞ ሌሎች ሁለት ወገኖች እንደ ገና ሊገናኙና በሰላም ሊለያዩ ነው። ያዕቆብ ግን መላእክትን በዙሪያው በሰላም ሲሰፍሩ ከተመለከተ በኋላ፣ የእግዚአብሔርን በዙሪያው መስፈር እንደ መለኮታዊ ማረጋገጫ የሚያየው መሆኑን ለማመልከት፣ ያንን ወሳኝ ቦታ፣ "ሁለት ሰፈሮች" ብሎ ጠራው። ያዕቆብ ወደ ከነዓን ሲሄድ የእግዚአብሔር መልአክ ሊያጅበው ቢመጣም (33፥12:15 ይመ) ያዕቆብ ከዔሳው ጋር እገናኝ ይሆን ብሎ ፈርቶ ነበር፤ ስለዚህም ቤተ ሰዎቹን (ቍ 7:10 ይመ) በሁለት ሰፈር ከፍሎ፣ ፊቱን ወደ ከነዓን አቀና፤ በዚህ ሁሉ ሂደት ራሱን ለመጠበቅ በራሱ ዘዴና ኀይል መመካቱን አልተወም ነበር።

32፥3 *በኤዶም... ሴይር፤* ያዕቆብ ሊሄድ ካሰበበት አገር በስተ ደቡብ በጣም ርቆ የሚገኝ ቦታ ነው፤ ያዕቆብ ወደዚህ ቦታ መምጣቱን ዔሳው ካወቀ፣ መንገድ ጠብቆ ይበቀለኛል የሚል ሥጋት ነበረው።

32፥4 *አገልጋይህ፤* መልካም ጠባይንና ትሕትናን የሚያሳይ ቃል ነው።

ነበር፤ እርሱም ሊቀበልህ በመምጣት ላይ ነው፤ አራት መቶ ሰዎችም አብረውት አሉ" አሉት።

[7]ያዕቆብም በታላቅ ፍርሃትና ጭንቀት ተውጦ፣ አብረውት የነበሩትን ሰዎች ሁለት ቦታ[a] ከፈላቸው፤ በጎቹን ፍየሎቹን ከብቶቹንና ግመሎቹንም ሁለት ቦታ ከፈላቸው፣ [8]"ዔሳው መጥቶ በአንደኛው ላይ አደጋ ቢጥል፣ ሌላው ክፍል[b] ሊያመልጥ ይችላል" ብሎ አስቦ ነበር።

[9]ያዕቆብ እንዲህ ሲል ጸለየ፤ "የአባቴ የአብርሃም አምላክ፣ የአባቴ የይስሐቅ አምላክ (ኤሎሂም) ሆይ፤ 'ወደ አገርህና ወደ ዘመዶችህ ተመለስ፤ እኔም በጎ ነገር አደርግልሃለሁ' ያልኸኝ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ [10]እኔ ባሪያህ እስካሁን ላደረግህልኝ ቸርነትና ታማኝነት ብቁ አይደለሁም፤ ዮርዳኖስን ስሻገር በእጄ ላይ ከነበረው በትር በስተቀር ምንም አልነበረኝም፤ አሁን ግን ይኸው ሁለት ሰራዊት ሆኛለሁ። [11]ከወንድሜ ከዔሳው እጅ እንድታድነኝ እለምንሃለሁ፤ መጥቶ እኔንም ሆነ እነዚህን እናቶች ከነልጆቻቸው ያጠፋናል ብዬ ፈርቻለሁና፤ [12]ነገር ግን፣ አንተ ራስህ፣ 'አበለጽግሃለሁ፤ ዘርህንም ሊቈጠር እንደማይቻል እንደ ባሕር አሸዋ አበዛዋለሁ' ብለኸኛል።"

[13]በዚያችም ሌሊት ያዕቆብ እዚያው አደረ፤ ካለው ሀብት ለወንድሙ ለዔሳው እጅ መንሻ እነዚህን መረጠ፦ [14]ሁለት መቶ እንስት ፍየሎችና ሃያ አውራ ፍየሎች፣ ሁለት መቶ እንስት በጎችና ሃያ አውራ በጎች፣ [15]ሠላሳ የሚያጠቡ ግመሎች ከነግልገሎቻቸው፣ አርባ ላሞችና ዐሥር ኮርማዎች፣ ሃያ እንስት አህዮችና ዐሥር ተባት አህዮች። [16]እነዚህንም በየመንጋው ለይቶ፣ የሚነዱአቸውን ጠባቂዎች መደበላቸው፤ ጠባቂዎቹንም፣ "እናንተ ቀድማችሁኝ ሂዱ፣ መንጋዎቹንም አራርቃችሁ ንዱአቸው" አላቸው።

[17]ቀድሞ የሚሄደውንም እንዲህ ሲል አዘዘው፤ ዔሳው አግኝቶህ፣ 'የማን ነህ? ወዴት ትሄዳለህ? የምትነዳውስ ይህ ሁሉ ከብት የማን ነው?' ብሎ ቢጠይቅህ፣ [18]'የአገልጋይህ የያዕቆብ ናቸው፤ ለጌታዬ ለዔሳው እጅ መንሻ የሰደዳቸው ናቸው፤ እርሱም ከበስተኋላችን እየመጣ ነው' ብለህ ንገረው፣"

[19]እንዲሁም ሁለተኛውን፣ ሦስተኛውንና መንጎችን የሚነዱትን ሌሎቹንም ሁሉ እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ "ዔሳውን ስታገኙት ይህንኑ ትነግሩታላችሁ፤ [20]በተለይም 'አገልጋይህ ያዕቆብ ከኋላችን እየመጣ ነው' ማለትን አትዘንጉ።" ይህንም ያዘዘው፣ "ዔሳው ከእኔ ጋር ከመገናኘቱ በፊት እጅ መንሻዬ አስቀድሞ ቢደርሰው ምናልባት ልቡ ይራራና በሰላም ይቀበለኛል" ብሎ ስላሰበ ነበር። [21]ስለዚህ የያዕቆብ እጅ መንሻ ከእርሱ አስቀድሞ ተላከ፤ እርሱ ራሱ ግን እዚያው በሰፈሩበት ቦታ አደረ።

ያዕቆብ ከእግዚአብሔር ጋር የገጠመው ትግል

[22]በዚያች ሌሊት ያዕቆብ ተነሣ፤ ሁለቱን ሚስቶቹን እንዲሁም ሁለቱን ሴት አገልጋዮቹንና ዐሥራ አንድ ልጆቹን ይዞ በያቦቅ መልካ ተሻገረ። [23]ወንዙን አሻግሮ ከሸኛቸው በኋላ፣ ጓዙን ሁሉ ሰደደ። [24]ያዕቆብ ግን ብቻውን እዚያው ቀረ፤ አንድ ሰውም እስኪነጋ ድረስ ሲታገለው አደረ። [25]ያም ሰው ያዕቆብን ታግሎ ማሸነፍ እንዳቃተው በተረዳ ጊዜ፣ የጭኑን ሹልዳ ነካው፤ በግብግቡም የያዕቆብ ጭን ከመጋጠሚያው ላይ ተናጋ። [26]በዚያን ጊዜ ሰውየው፣ "እንግዲህ መንጋቱ ስለሆነ ልቀቀኝና ልሂድ" አለው።

ያዕቆብም፣ "ካልባረክኸኝ አልለቅህም" አለው።

[27]ሰውየውም፣ "ስምህ ማን ነው?"አለው።

እርሱም፣ "ያዕቆብ ነው" አለ።

[28]ሰውየውም፣ "ከእግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ ከሰዎችም ጋር ታግለህ አሸንፈሃልና ከእንግዲህ ስምህ እስራኤል[c] እንጂ፣ ያዕቆብ አይባልም" አለው።

[a]7 ወይም ጕራ፤ በቍ 10 ላይ ያለውም እንዲሁ
[b]8 ወይም ጕራ
[c]28 እስራኤል ማለት ከእግዚአብሔር ታገለ ማለት ነው።

...4፥11፤77፥2፤107፥6
32፥9 ዘፍ24፥12፤ 26፥3፤28፥13፤ 31፥12
32፥10 ቍ7፤ዘፍ 24፥27፤38፥18፤ 47፥31፤ዘኍ17፥2
32፥11 ቍ7፤ዘፍ 27፥41፤43፥18፤መዝ 59፥2
32፥12 ዘፍ12፥2፤ 13፥14፤22፥17፤1ነገ 4፥20፤29፤ሆሴ1፥10፤ ሮሜ9፥27
32፥13 ቍ13-15፤ 18፤20፤21፤ዘፍ33፥10፤43፥11፤15፤25፤26፤ 1ሳሙ16፥20፤ምሳ 18፥16፤21፥14
32፥14 ዘኍ7፥88
32፥15 ዘፍ13፥2፤ 42፥26፤45፥23
32፥16 ዘፍ33፥8
32፥18 ቍ13፤ዘፍ 18፥3
32፥20 ቍ13፤ዘፍ 18፥3፤33፥10፤ዘፀ28፥38፤ዘሌ1፥4፤1ሳሙ 9፥7፤25፥19፤2ነገ8፥8፤ ኢር40፥5፤ሚል1፥8
32፥21 ቍ31
32፥22 ዘፍ30፥24፤ ዘኍ21፥24፤ዘዳ2፥37፤ 3፥16፤ኢያ12፥2
32፥23 ዘፍ26፥14
32፥24 ዘፍ18፥2፤ ዳን10፥8
32፥25 ቍ32
32፥26 ሆሴ12፥4
32፥27 ዘፍ25፥26
32፥28 ዘፍ17፥5፤ 30፥8፤ኢሳ41፥26፤56፥5፤60፥14፤62፥2፤4፤ 12፤65፥15
32፥29 ዘፍ25፥11፤ 35፥9፤48፥3፤ዘፀ3፥13

32፥6 *አራት መቶ፤* አንድ ተዋጊ ሰራዊት ሊይዝ የሚችለውን አኃዝ የሚያመለክት በቂ ቍጥር ነው (1ሳሙ 22፥2፤ 25፥13፤ 30፥10 ይመ)።

32፥9 *ያዕቆብ ... ጸለየ፤* ከቤቴል ከወጣ በኋላ ለመጀመሪያ ጊዜ ጸለየ።

32፥11 *እናቶች ከነልጆቻቸው፤* ያዕቆብ፣ የዔሳው ቍጣ ለቤተ ሰቦቹ ሁሉ ይተርፋል ብሎ ፈርቶ ነበር።

32፥12 *ዘርህንም ... እንደ ባሕር አሸዋ፤* በ28፥14 ላይ እግዚአብሔር የገባውን ቃል ኪዳን የሚያስታውስ ነው (22፥17 እና ማብ ይመ)።

32፥13 *እጅ መንሻ፤* ምናልባት ተመሳሳይ ድምፅ ባላቸው ቃላት የተደረገ ገለጻ ሳይሆን አይቀርም፤ ያዕቆብም ከእነዚህ "ሁለት ሰፈሮች" (በዕብራይስጥ "ማሃናይም" ቍ 2፤ እንዲሁም ቍ 7-8፤10 ይመ) "የእጅ መንሻ" ወይም "ስጦታ" መርጦ ለወንድሙ አዘጋጀ።

32፥22 *ያቦቅ፤* በአሁኑ ጊዜ ዋዲ ዜርቃ ተብሎ የሚጠራ ወንዝ ሲሆን፣ ከሙት ባሕር በስተ ሰሜን 32 ኪሎ ሜትር ርቆ ወደ ዮርዳኖስ ወንዝ ይገባል።

32፥24 *ብቻውን... ቀረ፤* በቤቴል ብቻውን እንደ ቀረ ሁሉ ማለት ነው (28፥10-22)። *አንድ ሰውም፤* በመልአክ መልክ ወይም አምሳል ተገለጠ (ሆሴ 12፥3-4 እና የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ)፤ የታገለው ራሱ እግዚአብሔር ነው (ሁኔታውንም ያዕቆብ የኋላ ኋላ አስተውሎታል፤ ቍ 3 ይመ) *ሲታገለው፤* እግዚአብሔር ከያዕቆብ ጋር ስለመታገሉ (በዕብራይስጥ "ያቢቅ")፣ የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ ተመሳሳይነት ባላቸው ቃላት መጠቀም የሚወድ ይመስላል። ያዕቆብ ዘመኑን ሁሉ በትግል ያሳለፈ ሰው ነው፤ በመጀመሪያ ከዔሳው ጋር፣ ቀጥሎም ከላባን ጋር ታገለ። አሁን ደግሞ ወደ ከነዓን ለመግባት በተቃረበበት ጊዜ ከእግዚአብሔር ጋር "መታገል" ነበረበት። ምክንያቱም የያዕቆብ ዕድል ፈንታ ያለው በእግዚአብሔር እጅ ነው።

32፥25 *ማሸነፍ እንዳቃተው... የጭኑን ሹልዳ ነካው፤* እግዚአብሔር በእንዲህ ዐይነት ሁኔታ ተገለጦ፣ ያዕቆብ ከእርሱ ጋር በብርቱ እንዲታገል ዕድል ቢሰጠውም፣ በማንኛውም ጊዜና በየትኛውም ቦታ ሊሰባብረው እንደሚችል አሳይቶታል።

32፥26 *አልለቅህም፤* ያዕቆብ ከብርቱ ጽናቱ የተነሣ ወዲያውኑ ተባረከ (ቍ 29)። *ካልባረክኸኝ፤* ያዕቆብ በረከት የሚገኘው ከእግዚአብሔር ብቻ እንደ ሆነ በመጨረሻ ተገነዘበ።

32፥28 *ከእንግዲህ ስምህ... ያዕቆብ አይባልም፤* አሁን እንግዲህ ያዕቆብ፣ የበረከት ሁሉ ምንጭ እግዚአብሔር እንደ ሆነ በመገንዘብና ወደ ተስፋዪቱም ምድር ለመግባት የተቃረበ በመሆኑ፣ እግዚአብሔር የያዕቆብን ስም በመለወጥ እንደ አገልጋዩ እንደሚያየው አስታወቀ (17፥5 እና ማብ ይመ። *እስራኤል፤*

[29]ያዕቆብም፣ "እባክህ ስምህን ንገረኝ" ብሎ ጠየቀው።

ሰውዬውም፣ "ስሜን ለማወቅ ለምን ፈለ ግህ?" አለው፤ በዚያም ስፍራ ባረከው።

[30]ስለዚህ ያዕቆብ፣ "እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ፊት ለፊት አይቼ እንኳ ሕይወቴ ተርፋለች" ሲል፣ የዚያን ቦታ ስም ጵኒኤል[1] አለው።

[31]ጵኒኤልንም[m] እንዳለፈ ፀሓይ ወጣችበት፤ እርሱም በጭኑ ምክንያት ያነክስ ነበር። [32]ከዚህም የተነሣ የእስራኤል ልጆች እስከ ዛሬ ድረስ ሹልዳን ከጭኑ ጋር የሚያገናኘ ውን ሥጋ አይበሉም፤ ምክንያቱም በጭኑ መጋጠሚያ ላይ ያለው የያዕቆብ ሹልዳ ተነክቶ ነበር።

የያዕቆብና የዔሳው መገናኘት

33 ያዕቆብ አሻግሮ ተመለከተ፤ እነሆ ዔሳው አራት መቶ ሰዎች አስከትሎ እየመጣ ነበር። ስለዚህ ልጆቹን ለልያ፣ ለራሔ ልና ለሁለቱ አገልጋዮች አከፋፈላቸው። [2]ከዚ ያም ሁለቱን አገልጋዮች ከነልጆቻቸው አስ ቀደመ፤ ልያንና ልጆቿንም አስከተለ፤ ራሔ ልንና ዮሴፍን ግን ከሁሉ ኋላ እንዲሆኑ አደረገ። [3]እርሱ ራሱም ቀድሞአቸው ሄደ፤ ወንድሙም ዘንድ እስኪደርስ ድረስ ሰባት ጊዜ ወደ መሬት ለጥ ብሎ እጅ ነሣ።

[4]ዔሳው ግን ሊገናኘው ወደ እርሱ ሮጦ ሄዶ ዐቀፈው፤ በዐንገቱም ላይ ተጠምጥሞ ሳመው፤ ሁለቱም ተላቀሱ። [5]ከዚያም ዔሳው ቀና ብሎ ሲመለከት ሴቶቹንና ልጆቹን አየ፤ እርሱም፣ "እነዚህ አብረውህ ያሉት እነማን ናቸው?" ብሎ ጠየቀው።

ያዕቆብም መልሶ፣ "እነዚህማ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በቸርነቱ ለእኔ ለአገልጋይህ የሰጠኝ ልጆች ናቸው" አለው።

[6]በዚህ ጊዜ ሁለቱ ሴት አገልጋዮችና ልጆቻቸው ቀርበው እጅ ነሡ፤ [7]ከዚያም ልያና ልጆቿ መጥተው እጅ ነሡ፤ በመጨ ረሻም ዮሴፍና ራሔል መጡ፤ እነርሱም ቀር በው እጅ ነሡ።

[8]ዔሳውም፣ "ወደ እኔ ተነድቶ የመጣው ይህ ሁሉ መንጋ ምንድን ነው?" አለው።

እርሱም፣ "ጌታዬ ሆይ፤ በአንተ ዘንድ ሞገስ ባገኝ ብዬ ነው" አለው።

[9]ዔሳው ግን፣ "ወንድሜ ሆይ፤ እኔ በቂ አለኝ፤ የራስህን ለራስህ አድርገው" አለው።

[10]ያዕቆብም፣ "የለም፣ እንዲህ አይደለም፤ በአንተ ዘንድ ሞገስ አግኝቼ እንደ ሆነ፣ እጅ መንሻዬን ተቀበል፤ በመልካም ሁኔታ ተቀ ብለኸኝ ፊትህን ማየት መቻሌ ራሱ፣ የእግ ዚአብሔርን (ኤሎሂም) ፊት የማየት ያህል እቈ ጥረዋለሁ። [11]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በቸርነቱ አሟልቶ ስለ ሰጠኝ የሚያስፈልገኝ ሁሉ አለ ኝና ያቀረብኹልህን እጅ መንሻ እባክህ ተቀበለኝ" አለው። ያዕቆብ አጥብቆ ስለ ለመ ነው፣ ዔሳው እጅ መንሻውን ተቀበለ።

[12]ዔሳውም "በል ተነሥና ጒዟችንን እን ቀጥል፤ እኔም እሄዳለሁ" አለው።

[13]ያዕቆብ ግን እንዲህ አለው፤ "ጌታዬ፣ እንደምታየው ልጆቹ ይህን ያህል የጠኑ አይደሉም፣ ለሚያጠቡት በጎችና ጥገቶች እንክብካቤ ማድረግ አለብኝ፤ እንስሳቱ ለአ ንዲት ቀን እንኳ በጥድፊያ ቢነዱ በሙሉ ያልቃሉ። [14]ስለዚህ ጌታዬ፣ አንተ ቀድመኸኝ ሂድ፤ እኔም በምነዳቸው እንስሳትና በልጆቹ ጒዞ ዐቅም ልክ እያዘገምሁ ሴይር ላይ እንገናኛለን።"

[15]ዔሳው፣ "እንግዲያስ ከሰዎቼ ጥቂቶቹን ልተውልህ" አለው።

[1] 30 *ጵኒኤል* ማለት *የእግዚአብሔር ፊት* ማለት ነው።
[m] 31 በዕብራይስጥ *ጵኑኤል* ማለት ሲሆን *የጵኒኤል* አማራጭ ትርጒም ነው።

፤16፥3፤መሳ13፥17፡18
32፥30 ዘፍ16፥13፤ 1ቆሮ13፥12
32፥31 መሳ8፥9
32፥32 ቊ25
33፥1 ዘፍ32፥6፡7
33፥2 ቊ6፤ዘፍ 30፥24
33፥3 ቊ6፡7፤ዘፍ 17፥3፤37፥7-10፤42፥ 6፤43፥26፤44፥14፤ 48፥12፤1ሳሙ20፥ 41፤2ነገ5፥10፡14
33፥4 ዘፍ27፥41- 42፤29፥11፤ሉቃ 15፥20
33፥5 ዘፍ18፥3፤48፥ 9፤መዝ127፥3፤ኢሳ 8፥18
33፥6 ቊ2፡3
33፥7 ቊ2፡3፤ዘፍ 30፥24
33፥8 ዘፍ24፥9፤ 32፥5፡14-16
33፥9 ቊ11፤ዘፍ 13፥6
33፥10 ዘፍ16፥13፤ 30፥27፤32፥5፡13፡20
33፥11 ቊ9፤ዘፍ 19፥3፤30፥26፡43፤ 1ሳሙ25፥27
33፥13 ቊ8፤ኢሳ 40፥11፤ኤር31፥8
33፥14 ዘፍ14፥6፤ ዘፀ12፥38
33፥15 ዘፍ32፥5
33፥16 ዘፍ14፥6
33፥17 ኢሱ13፥

የቃሉ ትርጒም፣ "ከእግዚአብሔር ጋር የታገለ" ማለት ነው። የእስራኤል ሕዝብ ስማቸውንም ሆነ የማንነታቸውን መግለጫና መታወቂያ የወሰዱት ከአባታቸው ከያዕቆብ (እስራኤል) ነው። እንደ ያዕቆብ ሁሉ የእስራኤል ሕዝቦችም ከእግዚአብሔር ጋር (እስራኤል) በሚለው ስም ሲታወስ ይኖራል፤ እንዲሁም ከሰዎች ጋር ታግለው (ያዕቆብ በሚለው ስም ሲታወስ ይኖራል) አሸን ፈዋል። በኋላም እግዚአብሔር የያዕቆብን አዲሱን ስም ተቀብሎ አጽድቆለታል፤ (35፥10 ይመ)።

32፥29 *ስሜን ለማወቅ ለምን ፈለግህ?* እንዲህ ዐይነቱን የእግዚአብሔርን ጥያቄ መመለስ ከቶ አይቻልም (መሳ 13፥17-18 ይመ)።

32፥30 *እግዚአብሔርን ፊት ለፊት አይቼ እንኳ ሕይወቴ ተርፋለች፤* የ16፥13 ማብ እንዲሁም መሳ 6፥22-23፤13፥22 ይመ። የእግዚአብሔርን "ጀርባ" (ዘፀ 33፥23 ይመ) ወይም "እግር" (ዘፀ 24፥10 ይመ)፣ ወይም "አምሳል" ዘኍ 12፥8 ይመ) እንደ ምል ክት ማየት ይቻል ይሆናል።

32፥32 *ሹልዳን ከጭኑ ጋር የሚያገናኘውን ሥጋ አይበ ሉም፤* ምናልባት የታፋ ጡንቻ ሳይሆን አይቀርም። ይህ ሐረግ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በየትም ቦታ ተጠቅሶ አይገኝም፤ ሆኖም ከጊዜ በኋላ በተጻፉ የዕብራውያን መጻሕፍት ውስጥ የታፋን (የወርች ሹልዳን) ሥጋ መብላት የሚከለክል/የሚያወግዝ ሕግ ተጠቅሶ ይገኛል። ይህን ከእግዚአብሔር ጋር የተደረገውን ትግል ለዘላለም በሚያስታውስ ሁኔታ ያዕቆብ በሰውነቱ (በአካሉ)፣ እስራ ኤል ደግሞ የሚበላና የማይበላ ምግብን በሚለየው ሥርዐቷ ጠብ ቀውት ይኖራሉ።

33፥2 *ራሔልንና ዮሴፍን ግን ከሁሉ ኋላ፤* ያዕቆብ ከሁሉ አብልጦ የሚወዳትን ሚስቱንና ልጁን ከሚመጣው አደጋ ለማራቅ መፈለጉን ያመለክታል።

33፥3 *ወደ መሬት ለጥ ብሎ እጅ ነሣ፤* ፍጹም መስጠትን የሚያመለክት ሲሆን፣ እንዲህ ያለው ታዛዥነት/ፍጹም መስጠት ከክርስቶስ ልደት በፊት በ14ኛው ምዕተ ዓመት፣ በግብፅ ቴል ኤል አማርና በተባለ ስፍራ በተገኙ ጥንታዊ መዛግብት ላይ ተጠ ቅሶአል።

33፥4፤ የያዕቆብ ፍርሀት ሁሉ መሠረት የሌለው ነበር። ምክንያቱም ዔሳው በያዕቆብ ላይ አንዳች ቂም ወይም ቅሬታ እንዳይዝ እግዚአብሔር ዔሳውን ይባርክና ሥራውንም ይሠራ ነበር (ቊ 9)።

33፥9 *ወንድሜ ሆይ፤* ዔሳው ከቸርነትና ከፍቅር የተነሣ ለያዕቆብ የሰጠው በጐ ምላሽ፣ ያዕቆብ በጥርጣሬና በፍርሀት "ጌታዬ ሆይ" (ቊ 8) በማለት ከተናገረው ነገር ጋር የሚነጻጸር ነው።

33፥11 *እጅ መንሻ፤* "እጅ መንሻ" ለሚለው ሐረግ የገባው የዕብራይስጥ ቃል፣ በ27፥35 ላይ "ምርቃት" ተብሎ ከተጠቀሰው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው። ያዕቆብ ሲታገልለት የኖረው በረከት ከእግዚአብሔር የተገኘ እንደ ሆነ አሁን መገንዘቡን የዘፍጥረት ጸሓፊ በምፀት ያስተውላል። ያዕቆብ ከዔሳው ጋር ለመታረቅ መፈለጉን ለመጨረሻ ጊዜ ለመግለጽ የሞከረው፣ ከወንድሙ የነጠቀውን "በረከት" እግዚአብሔር ከሰጠው በረከት ላይ ወስዶ በመመለስ ነበር።

33፥14 *እያዘገምሁ ሴይር ላይ እንገናኛለን፤* አሁንም አታ ላይነቱን ያልተወው ያዕቆብ ዔሳውን ተከትሎ ወደ ሴይር ለመ ሄድ ሐሳብ አልነበረውም።

ያዕቆብ ግን፣ “ለምን ብለህ? በአንተ ዘንድ ሞገስ ማግኘቴ ብቻ ይበቃኛል” አለው።

[16]ስለዚህ ዔሳው በዚሁ ዕለት ወደ ሴይር ለመመለስ ተነሣ። [17]ያዕቆብ ግን ወደ ሱኮት[ሠ] ሄደ፤ እዚያም ለራሱ መጠለያ፣ ለከብቶቹም በረት ሠራ፤ ከዚህም የተነሣ የቦታው ስም ሱኮት ተባለ።

[18]ያዕቆብ ከሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ ከተመለሰ በኋላ፣ በከነዓን ወዳለችው ወደ ሴኬም በደኅና ደረሰ፤[ሰ] በከተማዪቱም ፊት ለፊት ሰፈረ። [19]ድንኳኑን የተከለበትንም ቦታ ከኤሞር ልጆች በመቶ ጥሬ ብር ገዛ፤ ኤሞርም የሴኬም አባት ነበር። [20]በዚያም መሠዊያ አቁሞ፣ ኤል ኤሎሄ እስራኤል[ረ] ብሎ ጠራው።

የያዕቆብ ልጅ ተደፈረች

34 ልያ ለያዕቆብ የወለደችለት ሴት ልጅ ዲና፣ አንድ ቀን የዚያን አገር ሴቶች ለማየት ወጣች። [2]ሴኬም የተባለው የአገሩ ገዢ የኤዊያዊ የኤሞር ልጅ ባያት ጊዜ ይዞ በማስገደድ ደፈራት። [3]ልቡ በያዕቆብ ልጅ በዲና ተማረከ፤ ልጂቷንም በጣም ወደዳት፤ በጣፈጠም አንደበት አናገራት። [4]ሴኬምም አባቱን ኤሞርን፣ “ይህችን ልጅ አጋባኝ” አለው።

[5]ያዕቆብ፣ ልጁን ዲናን ሴኬም እንዳስነወራት ሰማ፤ በዚህ ጊዜ ወንዶች ልጆቹ ከብቶቹን በመስክ ያግዱ ነበር፤ ያዕቆብም ልጆቹ እስኪመለሱ ድረስ ታግሦ ቈየ።

[6]ከዚያም የሴኬም አባት ኤሞር፣ ያዕቆብን ሊያነጋግረው ወጣ። [7]የያዕቆብ ወንዶች ልጆችም የተፈጸመውን ድርጊት እንደ ሰሙ ወዲያውኑ ከመስክ መጡ፤ ሴኬም መደረግ የማይገባውን አስነዋሪ ነገር በእስራኤል ላይ በመፈጸም፣ የያቆብን ልጅ ስለ ደፈረ ዐዘኑ፤ ክፉኛም ተቈጡ።

[8]ኤሞር ግን እንዲህ አላቸው፤ “ልጄ ሴኬም ልቡ በልጃችሁ ፍቅር ተነድፎአል፤ እባካችሁ እንዲያገባት ፍቀዱለት። [9]በጋብቻ እንተሳሰር፣ ሴት ልጃችሁን ስጡን፣ የእኛንም ሴቶች አግቡ። [10]አብራችሁንም መኖር ትችላላችሁ፤ አገራችን አገራችሁ ናት፤ ኑሩባት፤ ነግዱባት፤[ቀ] ሀብት ንብረትም አፍሩባት።”

[11]ሴኬም ደግሞ የዲናን አባትና ወንድሞቿን እንዲህ አላቸው፤ “በእናንተ ዘንድ ሞገስ ላግኝ እንጂ የተጠየቅሁትን ሁሉ እሰጣለሁ፤ [12]ጥሎሽ ብትሉኝ ጥሎሽ፣ ስጦታ ብትሉም የፈለጋችሁትን ያህል እሰጣለሁ፣ ብቻ ልጂቱን እንዳገባ ፍቀዱልኝ።”

[13]የያዕቆብ ወንዶች ልጆችም፣ በእኅታቸው በዲና ላይ ስለ ተፈጸመው ነውር፣ የሆዳቸውን በሆዳቸው ይዘው፣ ለሴኬምና ለአባቱ ለኤሞር መልስ ሰጡ፤ [14]እንዲህም አሉአቸው፤ “እኅታችንን ያልተገረዘ ሰው ብንሰጥ ውርደት ስለሚሆንብን፣ እንዲህ ያለውን ነገር አናደርገውም። [15]ሆኖም የምንስማማበት አንድ መንገድ ብቻ አለ፤ ይህም ወንዶቻችሁን ሁሉ ገርዛችሁ እኛን የመሰላችሁ እንደ ሆን ነው። [16]ከዚያ በኋላ ሴቶች ልጆቻችንን እንድርላችኋለን፤ አብረን እንኖራለን፤ አንድ ሕዝብም እንሆናለን። [17]በመገረዙ የማትስማሙ ከሆነ ግን ልጃችንን[ሸ] ይዘን እንሄዳለን።”

[18]ያቀረቡትም ሐሳብ ለኤሞርና ለልጁ ለሴኬም መልካም መስሎ ታያቸው። [19]ከአባቱ ቤተ ሰብ ሁሉ እጅግ የተከበረው ይህ ወጣት የያዕቆብን ልጅ እጅግ ወዶአት ስለ ነበር፣ ያሉትን ለማድረግ ጊዜ አልወሰደበትም። [20]ስለዚህ ኤሞርና ልጁ ሴኬም ይህን ለወገኖቻቸው ለመንገር ወደ ከተማቸው በር ሄዱ፤ [21]እንዲህም አሏቸው፤ “እነዚህ ሰዎች

27፤መሳ8፥5፡6፡8፡ 14-16፤1ነገ7፥46፤ 2ዜና4፥17፤መዝ 60፥6፤108፥7
33፥18 ዘፍ25፥20፤ 12፥6
33፥19 ዘፍ12፥8፤ 34፥2፡10፡16፡21፤47፥27፤ኢሱ24፥32፤መሳ 9፥28፤ዮሐ4፥5፤ሐሥ 7፥16
33፥20 ዘፍ4፥26፤ 8፥20
34፥1 ዘፍ30፥21
34፥2 ዘፍ10፥17፤ 33፥19፤ ዘጸ21፥14፤ 2ሳሙ13፥14
34፥3 ቁ19፡26፤ ዘፍ24፥67፤50፥21፤ ኢሳ14፥1፤40፥2
34፥4 ዘፍ21፥21
34፥5 ቁ2፡13፡27፤ ዘፍ35፥22፤49፥4፤ዘጸ 27፥20፤33፥6፤1ዜና 5፥1
34፥6 መሳ14፥2-5
34፥7 ዘፍ20፥9፤39፥19፤49፥6-7፤ዘጸ22፥21፤መሳ19፥23፤20፥6፤2ሳሙ12፥5፤13፥12፡21፤እስ7፥7፤ምሳ6፥34፤ኤር29፥23፤ 1ቆሮ5፥2
34፥8 ዘፍ21፥21፤ ዘጸ21፥11
34፥9 ቁ16፡21፤ ዘጸ7፥3፤ኢሱ23፥12
34፥10 ቁ23፤ዘፍ 13፥9፤33፥19፤42፥34፤46፥34፤47፥6፡27
34፥11 ዘፍ32፥5
34፥12 ዘፀ22፥16፤ ዘጸ22፥29፤1ሳሙ 18፥25
34፥13 ቁ5፤ዘፍ 27፥36
34፥14 ዘፍ17፥14፤ መሳ14፥3፤1ሳሙ31፥4፤ኢሳ52፥1
34፥15 ቁ22፤
34፥21 ቁ9፤ዘፍ 33፥19

ዘፀ12፥48፤1ሳሙ11፥2 34፥16 ቁ9፤ዘፍ 33፥19 34፥19 ቁ3፤ ዘፍ49፥3፤1ዜና11፥21 34፥20 ዘፍ18፥1

[ሠ]17 *ሱኮት ማለት መጠለያዎች ማለት ነው።*
[ሰ]18 *ወይም ሳሌም ደረሰ*
[ረ]20 *ኤል ኤሎሄ እስራኤል ማለት የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ወይም የእስራኤል አምላክ ኀያል ነው ማለት ነው።*
[ቀ]10 *ወይም በነጻነት መንቀሳቀስ፡ ቍ 21 ላይ ያለውም*
[ሸ]17 *በዕብራይስጥ ሴት ልጅን ያመለክታል*

33፥18 *ከሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ፤* የ24፥10 ማብ ይመ። *በደኅና ደረሰ፤* ያዕቆብ ከ20 ዓመት በፊት ለጸለየው ጸሎት መልስ አገኘ (28፥21 ይመ)። *ሴኬም፤* በመካከለኛው ከነዓን የምትገኝ ታዋቂ ከተማ ስትሆን፣ ለመጀመሪያ ጊዜ የተቈረቈረችውና መኖሪያም የሆነችው በእስራኤል አባቶች ዘመን ነው። ያዕቆብ የአያቱን የአብርሃምን ፈለግ ተከተለ (12፥6 ይመ)። ያዕቆብ በዚህች ቦታ የውሃ ጕድጓድ የቈፈረ ሲሆን፣ (ዮሐ 4፥5-6 ይመ) ይህ ጕድጓዱም እስከ ዛሬ ድረስ በዚሁ ቦታ ይገኛል።

33፥19 *ጥሬ ብር፤* ለዚህ ሐረግ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በእስራኤል አባቶች ታሪክ ውስጥ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል (ኢያ 24፥32፤ ኢዮ 42፥11 ይመ)።

33፥20 *በዚያ መሠዊያ አቁሞ፤* የ12፥7 ማብ ይመ። *ኤል ኤሎሄ እስራኤል ብሎ ጠራው፤* ትርጕሙ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ወይም የእስራኤል አምላክ ኀያል ነው ማለት ነው። ያዕቆብ የአባቶቹ አምላክ የእርሱም አምላክ መሆኑን በግልጽ መሰከረ (28፥21 ይመ)። እርሱ ግን ሴኬምን ለቆ ወደ ቤቴል መመለስ ስላልፈለገ (35፥1 ይመ)፣ ባካባቢው ችግር ፈጠረ (ም 34 ይመ)።

34፥1-31፤ ም 33 የሚያበቃው በእግዚአብሔር ስም ሲሆን፣ ም 35 ደግሞ የሚጀምረው በእግዚአብሔር ስም ነው፤ በዚህ አሳዛኝ ምዕራፍ ውስጥ ግን የእግዚአብሔር ስም ፈጽሞ አልተጠቀሰም (የ7፥16 ማብ ይመ)።

34፥2 *ሴኬም፤* 33፥19 ይመ። ስሙን ያገኘው ከከተማዋ ስም ሳይሆን አይቀርም።

34፥4 *“ይህችን ልጅ አጋባኝ” አለው፤* የ21፥21 ማብ ይመ።

34፥7 በእስራኤል፤ የእስራኤል ነገድ ማለት ነው። *ማድረግ የማይገባውን፤* ትዕማር በተመሳሳይ ሁኔታ ውስጥ ወድቃ ለአምኖን ያቀረበችውን አቤቱታ ከዚሁ ጋር ያነጻጽሩ (2ሳሙ 13፥12)።

34፥9 *በጋብቻ እንተሳሰር፤* ከነዓናውያን የእስራኤልን ሕዝብ በጋብቻና በጥቅማ ጥቅም ተብትቦ በመያዝ (ቍ 16 ይመ)፣ ያዕቆብ ከእግዚአብሔር የተቀበለውን በረከት ማለትም ልጆቹንና ሀብቱን “ቍ 12-13” ለመውረስ ፈለጉ። እስራኤል፣ ከሌሎች ሕዝቦችና መንግሥታት በተደጋጋሚ የገጠማት አደጋ ይህ ነበር። ይህንና ይህን በመሳሰሉ ነገሮች ተብትቦ መያዝ፣ አለበለዚያ ጠላት መሆን፣ በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ የሚደርስ የተለመደ ፈተና ነበር።

34፥12 ጥሎሹን... እሰጣለሁ፤ የዚህን ዐይነት ጋብቻ ልማድና ምሳሌ በ24፥53 ላይ ይመ።

34፥13 *የያዕቆብ ወንዶች ልጆችም... የሆዳቸውን በሆዳቸው ይዘው፤* እንደ አባታቸው ሁሉ እነርሱም ተንኰለኞች ነበሩ (27፥24 እንዲሁም የ25፥26 ማብ ይመ)።

34፥15፤ ለክፉ ተግባርና ተልእኮ ቅዱስ የሆነውን ሥርዐት ሲጠቀሙ ይታያል (ቍ 24-25 ይመ)።

34፥20 *ከተማቸው በር፤* የ19፥1፤ 23፥10 ማብ ይመ።

ወዳጆቻችን ናቸው፤ በአገራችን እንዲኖሩ፣ ተዘዋውረውም እንዲነግዱ እንፍቀድላቸው፤ ምድሪቱ እንደሆን ለእኛም ለእነርሱም ትበቃለች:: ሴቶች ልጆቻቸውን እናገባለን፤ እነርሱም የእኛን ሴቶች ያግባሉ:: [22]ሆኖም ሰዎቹ ከእኛ ጋር እንደ አንድ ሕዝብ ሆነው አብረው ለመኖር ፈቃደኞች የሚሆኑት፣ የእኛ ወንዶች እንደ እነርሱ የተገረዙ እንደ ሆን ብቻ ነው:: [23]ታዲያ እንዲህ ብናደርግ ከብታቸው ንብረታቸው፣ እንስሶቻቸው ሁሉ የእኛው ይሆኑ የለምን? ስለዚህ ባሉት እንስማማ፤ እነርሱም አብረውን ይኑሩ::"

[24]ከከተማዪቱ በር ውጪ የተሰበሰቡት ሁሉ በኤሞርና በልጁ በሴኬም ሐሳብ ተስማሙ፤ በከተማዪቱም ያሉት ወንዶች ሁሉ ተገረዙ::

[25]በሦስተኛውም ቀን የሁሉም ቍስል ገና ትኵስ ሳለ ከያዕቆብ ልጆች ሁለቱ፣ የዲና ወንድሞች ስምዖንና ሌዊ፣ ሰይፋቸውን መዘው ሳይታሰብ ወደ ከተማዪቱ ገብተው ወንዶቹን በሙሉ ገደሏቸው:: [26]ኤሞርንና ሴኬምንም በሰይፍ ገድለው፣ እኅታቸውን ዲናን ከሴኬም ቤት አውጥተው ይዘዋት ተመለሱ:: [27]የያዕቆብ ልጆች ሁሉ በሬሳ ላይ እየተረማመዱ እኅታቸው የተደፈረች በትን ከተማ[ፐ] ዘረፉ:: [28]የበግና የፍየል መንጎቻቸውን፣ ከብቶቻቸውንና አህዮቻቸውን እንዲሁም በከተማዪቱና በአካባቢው የሚገኘውን ንብረታቸውን ሁሉ ወሰዱባቸው፤ [29]ሀብታቸውን ሁሉ ዘርፈው ሴቶቻቸውንና ሕፃኖቻቸውን ሁሉ ማርከው በየቤቱ ያገኙትን ሁሉ ይዘው ሄዱ::

[30]ያዕቆብም ስምዖንና ሌዊን እንዲህ አላቸው፤ "በዚህ አገር በሚኖሩት በከነዓናውያንና በፌርዛውያን ዘንድ እንደ ጥምብ አስቈጠራችሁኝ፣ ጭንቀትም እንዲደርስብኝ አድርጋችኋል:: እኛ በቍጥር አነስተኞች ነን፤ ተባብረው ቢነሡብኝና ቢያጠቁኝ እኔና ቤተ ሰቤ መጥፋታችን አይደለምን?"

[31]እነርሱ ግን፣ "ታዲያ፤ እኅታችንን እንደ ዝሙት አዳሪ ይድፈራት?" አሉት::

34፥22 ቍ15
34፥23 ቍ10:28፤ ዘፍ12፥16
34፥24 ዘፍ18፥1
34፥25 ዘፍ29፥33: 34፤49፥5:7፤ኢሱ5፥8፤ መሳ18፥7:10:27፤ሕዝ38፥11፤ሚል2፥16
34፥26 ቍ3:7፤ ዘፍ48፥22
34፥27 ቍ5፤2ነገ 21፥14
34፥28 ቍ 23፤ዘፍ 43፥18
34፥29 ዘፍ31፥26፤ ዘኍ14፥3፤31፥9:53፤ ዘዳ2፥35፤ኢሱ7፥21፤ 2ነገ8፥12፤ኢሳ13፥16 ፤ሰቆ5፥11፤አሞ1፥13፤ ዘካ14፥2
34፥30 ዘፍ13፥7፤ 35፥26፤43፥6፤46፥27 ፤ዘፀ1፥5፤5፥21:23፤6፥ 9፤ዘኍ11፥11፤ዘዳ10፥ 22፤26፥5፤1ሳሙ13፥4 ፤27፥12፤2ሳሙ10፥6፤ 1ዜና16፥19፤19፥6፤ መዝ105፥12
34፥31 ቍ2
35፥1 ቍ3:7፤ዘፍ 4፥26፤8፥20፤12፥7፥8፤ 27፥43፤12፥7
35፥2 ዘፍ18፥19፤ 31፥19፤ዘፀ19፥10:14፤ ዘኍ8፥7:21፤19፥19፤ ኢሱ24፥14:15
35፥3 ቍ1፤ዘፍ32፥ 7፤26፥3፤መሳ2፥15
35፥4 ቍ8፤ ዘፍ12፥6፤24፥22፤ዘፀ 32፥3፤35፥22፤መሳ 8፥24፤ምሳ25፥12
35፥5 ዘፀ15፥16፤ 23፥27፤ዘዳ2፥25፤ኢሱ 2፥9፤1ሳሙ7፥10:13፥ 7፤14፥15፤2ዜና14፥ 14፤17፥10፤20፥29፤ መዝ9፥20፤105፥14፤ ኢሳ19፥17፤ዘካ14፥13
35፥6 ዘፍ10፥19፤ 28፥19
35፥7 ቍ1፤ዘፍ8፥ 20፤28፥13:19
35፥8 ቍ4፤ዘፍ12፥ 8፤24፥59፤1ሳሙ10፥3
35፥9 ዘፍ25፥20፤ 28፥13፤32፥29
35፥10 ዘፍ17፥5
35፥11 ዘፍ12፥2፤ 17፥1:6

ያዕቆብ ወደ ቤቴል ተመለሰ

35 እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ያዕቆብን፣ "ተነሥና ወደ ቤቴል ውጣ፤ እዚያም ተቀመጥ፤ ከወንድምህ ከዔሳው ሸሽተህ በሄድህ ጊዜ ለተገለጠልህ አምላክ (ኤል) በዚያ መሠዊያ ሥራ" አለው::

[2]ስለዚህም ያዕቆብ ለቤቱ ሰዎችና አብረውት ለነበሩት ሁሉ እንዲህ አላቸው፤ "በእናንተ ዘንድ ያሉትን ባዕዳን አማልክት አስወግዱ፤ ሰውነታችሁን አንጹ፤ ልብሳችሁንም ለውጡ:: [3]ተነሥተን ወደ ቤቴል እንውጣ፤ እዚያም በመከራዬ ጊዜ ለሰማኝ፣ በሄድሁበትም ስፍራ ሁሉ ላልተለየኝ አምላክ (ኤል) መሠዊያ እሠራለሁ::" [4]ስለዚህ በእነርሱ ዘንድ የነበሩትን ባዕዳን አማልክት ሰብስበው፣ የጆሮ ጒትቾቻቸውን አውልቀው ለያዕቆብ ሰጡት:: ያዕቆብም ወስዶ ሴኬም አጠገብ ካለው ወርካ ዛፍ ሥር ቀበራቸው:: [5]ያንንም ቦታ ለቀው ሄዱ፤ እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) በዙሪያቸው በነበሩት ከተሞች ሁሉ ላይ ፍርሀትና ድንጋጤ ስለ ለቀቀባቸው ያሳደዳቸው አልነበረም::

[6]ያዕቆብና አብረውት የነበሩት ሰዎች ሁሉ፣ በከነዓን ወደምትገኘው፣ ቤቴል ወደ ተባለችው ወደ ሎዛ ደረሱ:: [7]ያዕቆብም በዚያ ስፍራ መሠዊያ ሠርቶ፣ ስሙን ኤልቤቴል[ሀ] አለው፤ ምክንያቱም ከወንድሙ ሸሽቶ በሄደ ጊዜ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) የተገለጠለት በዚህ ቦታ ነበር::

[8]በዚህ ጊዜ የርብቃ ሞግዚት ዲቦራ ሞተች፤ ከቤቴል ዝቅ ብሎ በሚገኘው የዋርካ ዛፍ ሥር ተቀበረች:: ከዚህ የተነሣም ያ ቦታ አሎንባኩት[ለ] ተባለ::

[9]ያዕቆብ ከሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ ከተመለሰ በኋላ፣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ለያዕቆብ ዳግመኛ ተገለጠለት፤ ባረከውም:: [10]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ "እስካሁን ስምህ ያዕቆብ[ሐ] ነበረ፤ ከእንግዲህ ያዕቆብ ተብለህ አትጠራም፤ ነገር ግን ስምህ እስራኤል[መ] ይባላል" አለው::

[ፐ]27 *ወይም እኅታቸው ተደፍራለችና የያዕቆብ ልጆች...*
[ሀ]7 *ኤል ቤቴል ማለት የቤቴል አምላክ ማለት ነው::*
[ለ]8 *አሎንባኩት ማለት የለቅሶ ዋርካ ማለት ነው::*
[ሐ]10 *ያዕቆብ ማለት ተረከዝ ይይዛል ማለት ነው፤ በምሳሌያዊ አገላለጽ ያታልላል ማለት ነው::*
[መ]10 *እስራኤል ማለት ከእግዚአብሔር ጋር ታገለ ማለት ነው::*

34፥23፤ የሴኬምን ሰዎች ስለታምነት ለጥፋት ዳረጋቸው::

34፥24፤ ከነዓናውያን ያሰቡትን ዐላማ ለማሳካትና፣ ለእስራኤል ሕዝብ ለተሰጠው ኪዳን ለመገዛት ፈቃደኞች ነበሩ::

34፥25 ስምዖንና ሌዊ፤ የሴኬምን ሰዎች ስላረዱ የእነርሱም ልጆች በየቦታው ተበተኑ (የ49፥7 ማብ ይመ):: ***የዲና ወንድሞች፤*** ሦስቱም የልያ ልጆች ናቸው (29፥33-34፤ 30፥21 ይመ):: ወንዶችን ሁሉ አንድ ሳይቀር ገደሏቸው፤ ሴኬም የፈጸመው ወንጀል ምን ያህል ከባድ መሆኑን፣ ይህ ጭካኔ የተሞላበት ብቀላ ያስረዳል (ቍ 27-29 ይመ)::

34፥30 ***ፌርዛውያን፤*** የ13፥7 ማብ ይመ::

35፥1 ***በሄድህ ጊዜ ለተገለጠልህ አምላክ፤*** ቍ 7፤ 28፥13 ይመ::

35፥2 ***በእናንተ ዘንድ ያሉትን ባዕዳን አማልክት፤*** የ31፥19 ማብ፣ እንዲሁም ኢያ 24፥23 ይመ::

35፥3 ***ላልተለየኝ አምላክ፤*** የ31፥19 ማብ ይመ:: እንዲሁም የ26፥3 ማብ ይመ::

35፥4 ***የጆሮ ጒትቾቻቸውን፤*** ከክታብ ወይም ከአሸንክታብ ጋር የሚደረግ ሲሆን፣ ባዕዳን አማልክትን በሚያመልኩ ሕዝቦች ዘንድ እንዲህ ያሉ ነገሮችን በጆሮና በዐንገት ላይ ማድረግ በጣም የተለመደ ነው (ከሆሴ 2፥13 ጋር ያነጻጽሩ):: ***ሴኬም አጠገብ ካለው ወርካ፤*** የታወቀ ዛፍ ሲሆን ምናልባትም በ12፥6 ላይ ከተጠቀሰ ትልቅ ዛፍ ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም (ኢያ 24፥26 ይመ)::

35፥7 ***መሠዊያ ሠርቶ፤*** የ12፥7 ማብ ይመ::

35፥8 ***የርብቃ ሞግዚት ዲቦራ ሞተች፤*** ለብዙ ዘመን በታማኝነት ካገለገለቻት በኋላ፣ ዲቦራ ሞተች (24፥59 ይመ):: ***የዋርካ ዛፍ፤*** ይህ የታወቀ ዛፍ ሳይሆን አይቀርም (የቍ 4 ማብ ይመ)፤ እንዲሁም በ1ሳሙ 10፥3 ላይ "ትልቅ ዛፍ" ተብሎ ከተጠቀሰው ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም:: ***ሥር፤*** ከዛፉ በታች ወይም ከዛፉ በስተ ደቡብ ማለት ነው::

35፥9 ***መስጴጦምያ፤*** የ24፥10 ማብ ይመ::

35፥10 ***ያዕቆብ... እስራኤል፤*** ቀደም ሲል የተሰጠው አዲስ ስም (32፥28 ይመ) በዚህ ቦታ ጸና:: በዚህ ጒዳይ ላይ ተመሳሳይ

ስለዚህም እስራኤል ብሎ ጠራው።

[11]ደግሞም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ያዕቆብን እን ዲህ አለው፤ "እኔ ሁሉን ማድረግ የሚችል[ሠ] አምላክ ነኝ፤ ብዛ ተባዛ፤ ሕዝብና የሕዝቦች ማኅበር ከአንተ ይወጣሉ፤ ነገሥታትም ከአ ብራክህ ይከፈላሉ። [12]ለአብርሃምና ለይስሐቅ የሰጠኋትን ምድር ለአንተ እሰጥሃለሁ፤ ከአ ንተም በኋላ ይህችኑ ምድር ለዘርህ እሰጣ ለሁ።" [13]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ከእርሱ ጋር ከተነጋገረበት ስፍራ ወደ ላይ ወጣ።

[14]ያዕቆብ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከእርሱ ጋር በተነጋገረበት ስፍራ የድንጋይ ሐውልት አቆመ፤ በሐውልቱ ላይ የመጠጥ ቍርባን አፈሰሰ፤ ዘይትም አፈሰሰበት። [15]ያዕቆብም፣ እግዚአ ብሔር (ኤሎሂም) ከእርሱ ጋር የተነጋገረበትን ስፍራ ቤቴል[ረ] ብሎ ጠራው።

የራሔልና የይስሐቅ መሞት

35፥23-26 ተጓ ማብ - 1ዜና 2፥1-2

[16]ከዚያም ከቤቴል ተነሥተው ሄዱ፤ ኤፍ ራታ ለመድረስ ጥቂት ሲቀራቸው ራሔልን ምጥ ያዛት፤ ምጡም ጠናባት። [17]ምጡ እስ ጨንቆአት ሳለ፣ አዋላጇ፣ "አይዞሽ አትፍሪ፤ ሌላ ወንድ ልጅ ልትገላገይ ነው" አለቻት። [18]እርሷ ግን ሕይወቷ ልታልፍ በማጣጣር ላይ ሳለች፣ ልጇን ቤንኦኒ[ሰ] አለችው፤ አባቱ ግን ብንያም[ሸ] አለው።

[19]ራሔልም ሞተች፤ ወደ ኤፍራታ በሚወ ስደው መንገድ በቤተልሔም ተቀበረች። [20]ያዕቆብም በራሔል መቃብር ላይ ሐው ልት አቆመ፤ እስከዛሬም የራሔል መቃብር ምልክት ይኸው ሐውልት ነው።

[21]እስራኤልም ጕዞውን በመቀጠል ከጋ ዴር ወንዝ ባሻገር ድንኳኑን ተከለ። [22]እስራ ኤልም በዚያ ምድር ሳለ፣ ሮቤል ከአባቱ ቁባት ከባላ ጋር ተኛ፤ እስራኤልም ድርጊ ቱን ሰማ።

ያዕቆብ ዐሥራ ሁለት ልጆች ነበሩት፤ እነ ርሱም:-

[23]የልያ ልጆች:-
የያዕቆብ የበኵር ልጅ ሮቤል፣
ስምዖን፣ ሌዊ፣ ይሁዳ፣ ይሳኮር፣
ዛብሎን፤
[24]የራሔል ልጆች:-
ዮሴፍ፣ ብንያም፤
[25]የራሔል አገልጋይ የባላ ልጆች:-
ዳን፣ ንፍታሌም፤
[26]የልያ አገልጋይ የዘለፋ ልጆች:-
ጋድ፣ አሴር ናቸው።

እነዚህ ያዕቆብ በሰሜን ምዕራብ መስጴ ጦምያ ሳለ የተወለዱለት ወንዶች ልጆች ነበሩ።

[27]ያዕቆብ አባቱ ወዳለበት ወደ መምሬ መጣ፤ አብርሃምና ይስሐቅ የኖሩባት፣ ቂር ያትአርባቅ ወይም ኬብሮን የተባለችው ቦታ ናት። [28]ይስሐቅ መቶ ሰማንያ ዓመት ኖረ፤ [29]አርጅቶ፣ ዕድሜ ጠግቦ ሞተ፤ ወደ ወገ ኖቹ ተሰበሰበ፤ ልጆቹም ዔሳውና ያዕቆብ ቀበሩት።

የዔሳው ዝርያዎች

36፥10-14 ተጓ ማብ - 1ዜና 1፥35-37
36፥20-28 ተጓ ማብ - 1ዜና 1፥38-42

36 ኤዶም የተባለው የዔሳው ትውልድ ይህ ነው:-

35፥12 ዘፍ12፥7፤ 15፥7፤28፥13
35፥13 ዘፍ17፥22
35፥14 ዘፍ28፥18፡ 22፤ዘፀ29፥40፤ዘሌ23፥ 13፤ዘኍ6፥15፡17፤15 ፥5፤28፥7፡14፤2ሳሙ 23፥16፤2ዜና29፥35
35፥15 ዘፍ12፥8
35፥16 ቍ19፤ዘፍ 29፥6፤48፥7፤ሩት1፥ 2፤4፥11፤1ሳሙ17፥ 12፤ሚክ5፥2
35፥17 ዘፍ30፥24፤ 38፥28፤ዘፀ1፥15
35፥18 ቍ24፤ዘፍ 42፥4፤43፥16፡29፤45፥ 12፡14፤49፥27፤ዘኍ 1፥36፤ዘዳ33፥12፤ 1ሳሙ4፥21፤14፥3
35፥19 ቍ16፤ዘፍ 48፥7፤ኢሱ19፥15፤ መሳ12፥8፤17፥7፤19፥ 1፡18፤ሩት1፥1፡19፤ 1ሳሙ17፥12፤ሚክ 5፥2
35፥20 ኢሱ4፥9፤ 7፥26፤8፥28፤10፥27፤ 1ሳሙ6፥18፤10፥2
35፥21 ኢሱ15፥21
35፥22 ዘፍ22፥24፤ 29፥29፤34፥5፤ዘሌ 18፥8
35፥23 ዘፍ29፥16፤ 43፥33፤46፥8፤29፥35 ፤30፥20
35፥24 ቍ18፤ ዘፍ30፥24
35፥25 ዘፍ30፥8፤ 37፥2
35፥26 ዘፍ25፥20፤ 30፥11፡13፤34፥30፤ 37፥2፤ዘፀ1፥1-4
35፥27 ዘፍ13፥18፤ 17፥8፤23፥2፤31፥18፤ ኢሱ15፥54፤
36፥2 ቍ14፡18፡
መሳ1፥10፤ነህ11፥25 35፥28 ዘፍ25፥7፡20 35፥29 ዘፍ15፥15፤ 23፥20፤25፥8፡9 36፥1 ዘፍ2፥4፤ 25፥30

[ሠ]11 በዕብራይስጥ *ኤልሻዳይ* ማለት ነው።
[ረ]15 *ቤቴል* ማለት *የእግዚአብሔር ቤት* ማለት ነው።
[ሰ]18 *ቤንኦኒ* ማለት *የመከራዬ ልጅ* ማለት ነው።
[ሸ]18 *ብንያም* ማለት *የቀኜ ልጅ* ማለት ነው።

ምሳሌዎችን ለማየት 2፥31ን ከ26፥33 ጋር፤ 28፥19ን ከ35፥15 ጋር ያነጻጽሩ።

35፥11-12፤ ይህ ድርጊት የይስሐቅ-ያዕቆብን ዑደት ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ሲያደርሰው ይታያል (በዘፍጥ ረት መግቢያ ሥነ ጽሑፋዊ ገጽታ የሚለውን ይመ)። በመጨረሻ ያዕቆብ ከእግዚአብሔር ጋር ፊት ለፊት መነጋገር/መገናኘት ወደ ጀመረበት ወደ ቤቴል ተመለሰ፤ እግዚአብሔርም ለአብርሃም ገብ ቶለት የነበረውን ቃል ኪዳን አደሰለት (17፥1-8፤ 28፥3 ይመ)። ይህም ኪዳን ለመጀመሪያው ሰው ተሰጥቶ የነበረውንና (1፥28) ከጥፋት ውሃ በኋላ የታደሰውን የእግዚአብሔርን ቡራኬ (9፥1፡7) የሚያስታውስ ነው። እግዚአብሔር ለሰው ልጅ የሰጠው በረከት በያዕቆብና በዘሩ በኩል ይፈጸማል፤ 47፥27፤ ዘፀ 1፥7 ይመ።

35፥13፤ የ17፥22 ማብ ይመ።

35፥14፤ 28፥18 እና ማብ ይመ። ***የመጠጥ ቍርባን፤*** ለአምላክ እንደ መሥዋዕት የሚቀርብ ፈሳሽ ነው።

35፥15፤ 28፥19 እንዲሁም የቍ 10 ማብ ይመ።

35፥16 ***ኤፍራታ፤*** በይሁዳ የምትገኘው (ሩት 1፥2፤ ሚክ 5፥2 ይመ) ቤተልሔም፣ ቀድሞ በዚህ ስም ትጠራ ነበር (ቍ 19 ይመ)።

35፥17 ***ሌላ ወንድ ልጅ፤*** ዮሴፍ በተወለደ ጊዜ ራሔል ያቀረበችውን ጥያቄ የሚያስታውስ ነው (30፥24 ይመ)።

35፥18 ***ብንያም፤*** የስሙ ትርጒም "የቀኝ እጄ ልጅ" ማለት ሲሆን፣ "የደቡብ ልጅ" የሚል ትርጒምም አለው፤ ይህም በሰሜን የተወለዱትን ሌሎች ልጆች ለመለየት የተደረገ ነው። የጥንት ዕብራውያን አቅጣጫን የሚለዩት ፊታቸውን ወደ ምሥ ራቅ በማዞር ነበር፤ በዚህ ጊዜ ደቡብ በስተ ቀኝ ይውላል።

35፥19 ***ራሔል ሞተች፤*** ራሔል የሞተችው በወሊድ ምክ ንያት ነው (የ30፥1 ማብ ይመ)።

35፥20 ***የራሔል መቃብር፤*** 1ሳሙ 10፥2 ይመ። ምንም እንኳ ትክክለኛነቱን ማረጋገጥ ባይቻልም፣ የራሔል መቃብር በዘ ልማድ በቤተልሔም አቅራቢያ እንደሚገኝ ይነገራል።

35፥21 ***ጋዴር፤*** የስሙ ትርጒም "የከብቶች ግንብ" ማለት ሲሆን፣ ሌቦች ገብተው በጎችን ወይም ሌሎች የቤት እንስሳትን እንዳይሰርቁ ለመከላከል ከግንብ የተሠራ የከብቶች በረት ወይም ጕረኖ ነው (2ዜና 26፥10 ይመ)። ይኸው የዕብራይስጥ ሐረግ በሚክ 4፥8 ላይ ተምሳሌታዊ ፍቺ ይዞ የገባ ሲሆን፣ በዚያ ጽሑፍ ላይ "መንጋ" የሚለው ቃል የሚያመለክተው የይሁዳን ሕዝብ ነው (ሚክ 4፥6-7 ይመ)።

35፥22፤ የሮቤል ድርጊት አጸያፊ ከመሆኑም በላይ፣ የብ ኵርናው መብት የሚገባው ለእኔ ስለሆነ የአባቴን ቁባቶች እወ ርሳለሁ ብሎ የፈጸመው ተግባር ያለ ጊዜው የተፈጸመ መጥፎ ሥራ ነበር፤ በዚህም ምክንያት ለብኵርና የሚያበቃውን ሕጋዊ መብት አጣ። (49፥3-4፤ 1ዜና 5፥1 እንዲሁም የ37፥21 ማብ ይመ)።

35፥26 ***መስጴጦምያ ሳለ የተወለዱለት ወንዶች ልጆች፤*** ብንያም በከነዓን ከተወለደ በኋላ ስለ ሁኔታው የተሰጠ የማጠቃ ለያ ቃል እንደ ሆነ ግልጽ ነው (ቍ 16-18 ይመ)።

35፥27 ***መምሬ... ቂርያትአርባቅ ወይም ኬብሮን፤*** የ13፥18፤ የ23፥2 ማብ ይመ።

35፥29፤ የ25፥8 ማብ ይመ። ***ቀበሩት፤*** በማክፌላ ዋሻ ውስጥ በሚገኘው በአባቶቹ መቃብር ቀበሩት (49፥30-31)።

36፥1 ***ትውልድ፤*** የ2፥4 ማብ ይመ። ምንም እንኳ ይህ ሐረግ በቍ 9 ላይ ቢደገምም፣ ሐረጉ ግን ሌላ አዲስ/ዐቢይ ክፍል መጀመሩን አያመለክትም፤ ምክንያቱም በቍ 9-43 ላይ ያለው ሐሳብ በቍ 1-8 ላይ ያለውን ሐሳብ ይበልጥ የሚያብራራ ነው። ***ኤዶም የተባለው የዔሳው፤*** የ25፥30 ማብ ይመ። ከሙት ባሕር

[2]ዔሳው ከከነዓን ሴቶች አገባ፤ እነርሱም:- የኬጢያዊው የዔሎን ልጅ ዓዳን፣ የኢዊያዊው የፅብዖን ልጅ ዓና የወለዳት አህሊባማ፣ [3]እንዲሁም የነባዮት እኅት የሆነችው የእስማኤል ልጅ ቤሴሞት ነበሩ::

[4]ዓዳ ለዔሳው ኤልፋዝን ወለደችለት፤ ቤሴሞት ደግሞ ራጉኤልን ወለደችለት:: [5]እንደዚሁም አህሊባማ የዑስን፣ የዕላምንና ቆሬን ወለደችለት፤ እነዚህ ዔሳው በከነዓን አገር የወለዳቸው ልጆች ናቸው::

[6]ዔሳው ሚስቶቹን፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቹን፣ ቤተ ሰቦቹን በሙሉ እንደዚሁም የቀንድ ከብቶቹንና ሌሎቹንም እንስሳት ሁሉ በከነዓን ምድር ያፈራው ሀብት እንዳለ ይዞ ከወንድሙ ከያዕቆብ ራቅ ወዳለ ቦታ ሄደ:: [7]ብዙ ሀብት ስለነበራቸው አብረው መኖር አልቻሉም፤ የነበሩበትም ስፍራ ከከብቶቻቸው ብዛት የተነሣ ሊበቃቸው አልቻለም:: [8]ስለዚህ ኤዶም የተባለው ዔሳው መኖሪያውን በተራራማው አገር በሴይር አደረገ::

[9]በሴይር ተራራማ አገር የሚኖሩ የኤዶማውያን አባት፣ የዔሳው ዝርያዎች እነዚህ ናቸው፤

[10]የዔሳው ልጆች ስም:-

የዔሳው ሚስት የዓዳ ልጅ ኤልፋዝና
የዔሳው ሚስት የቤሴሞት ልጅ ራጉኤል፤

[11]የኤልፋዝ ልጆች:-

ቴማን፣ አማር፣ ስፎ፣ ጎቶምና ቄኔዝ፤ [12]የዔሳው ልጅ ኤልፋዝ ትምናዕ የምትባል ቁባት ነበረችው፤ እርሷም አማሌቅን ወለደችለት፤ የዔሳው ሚስት የዓዳ የልጅ ልጆች እነዚህ ናቸው::

[13]የራጉኤል ልጆች:-

ናሖት፣ ዛራ፣ ሣማና ሚዛህ፤ እነዚህ ደግሞ የዔሳው ሚስት የቤሴሞት የልጅ ልጆች ናቸው::

[14]የፅብዖን የልጅ ልጅ፣ የዓና ልጅ የዔሳው ሚስት አህሊባማ ለዔሳው የወለደቻቸው ልጆች:-

የዑስ፣ የዕላማና ቆሬ፤

[15]ከዔሳው ዝርያዎች እነዚህ የነገድ አለቆች ነበሩ፤

የዔሳው የበኲር ልጅ የኤልፋዝ ልጆች:-

አለቃ ቴማን፣ አለቃ አማር፣ አለቃ ስፎ፣ አለቃ ቄኔዝ፣ [16]አለቃ ቆሬ፣+ አለቃ ጎቶምና አለቃ አማሌቅ፤ እነዚህ በኤዶም ምድር ከኤልፋዝ የተገኙ የነገድ አለቆች፣ የዓዳ የልጅ ልጆች ነበሩ::

[17]የዔሳው ልጅ ራጉኤል ልጆች:-

አለቃ ናሖት፣ አለቃ ዛራ፣ አለቃ ሣማና አለቃ ሚዛህ፤ እነዚህ በኤዶም ምድር ከራጉኤል የተገኙ የነገድ አለቆች፣ የዔሳው ሚስት የቤሴሞት የልጅ ልጅ ነበሩ::

[18]የዔሳው ሚስት የአህሊባም ልጆች:-

አለቃ የዑስ፣ አለቃ የዕላማና፣ አለቃ ቆሬ፤ እነዚህ ከዓና ልጅ፣ ከዔሳው ሚስት ከአህሊባማ የተገኙ የነገድ አለቆች ነበሩ:: [19]እነዚህም ኤዶም የተባለው የዔሳው ልጆችና የነገድ አለቆቻቸው ነበሩ::

[20]በዚያች ምድር ይኖሩ የነበሩ የሖሪው የሴይር ልጆች እነዚህ ነበሩ:-

ሎጣን፣ ሦባል፣ ፅብዖን፣ ዓና፣ [21]ዲሶን፣ ኤጽርና ዲሳን፤ እነዚህ በኤዶም የነበረው የሴይር ልጆች፣ የሖሪውያን የነገድ አለቆች ነበሩ::

[22]የሎጣን ልጆች:-

ሖሪና ሔማም፤° የሎጣንም እኅት ቲምናዕ ትባል ነበር::

[23]የሦባል ልጆች:-

ዓልዋን፣ ማኔሐት፣ ዔባል፣ ስፎና አውናም፤

[24]የፅብዖን ልጆች:-

አያና ዓና፤ ይህ ዓና የአባቱን የፅብዖንን አህዮች ሲጠብቅ፣ የፍል ውሃ ምንጮችን+ በምድረ በዳ ያገኘ ሰው ነው::

[25]የዓና ልጆች:-

ዲሶንና የዓና ሴት ልጅ አህሊባማ፤

[26]የዲሶን* ልጆች:-

ሔምዳን፣ ኤስባን፣ ይትራንና ክራን፤

[27]የኤጽር ልጆች:-

ቢልሐን፣ ዛዕዋንና ዓቃን፤

24:25፤ዘፍ10፥17፤ 26፥34፤28፥8-9፤ 1ዜና1፥40
36፥3 ቊ4:10:13: 17፤ዘፍ25፥13
36፥4 ቊ3፤1ዜና 1፥35
36፥5 ቊ14:18፤ 1ዜና1፥35
36፥6 ዘፍ12፥5፤ 27፥39
36፥7 ዘፍ13፥6
36፥8 ዘፍ14፥6፤25፥ 30፤ዘዳ2፥4
36፥9 ቊ1:43፤ ዘፍ2፥4
36፥10 ቊ3
36፥11 ቊ15-16፤ 1ዜና1፥45፤ኢዮ2፥11 ፤4፥1፤ኤር49፥7:20፤ ሕዝ25፥13፤አሞ1፥ 12፤አብ1፥9፤ዕን3፥3
36፥12 ቊ16፤ዘፍ 22፥24፤ዘፀ17፥8:16፤ ዘኁ24፥20፤ዘዳ25፥17 :19፤1ሳሙ15፥2፤ 27፥8
36፥13 ቊ3
36፥14 ቊ2:5
36፥15 ቊ11:19: 40፤ዘፀ15፥15፤ኢዮ 2፥11፤ኤር49፥7፤ሕዝ 25፥13፤አሞ1፥12፤ ዕን3፥3
36፥16 ቊ11:12፤ ዘፍ32፥3፤ዘፀ15፥15፤ ዘኁ20፥14፤33፥37
36፥17 ቊ3፤1ዜና 1፥37
36፥18 ቊ2:5
36፥19 ቊ15፤ዘፍ 25፥30፤1ዜና1፥35
36፥20 ቊ29፤ዘፍ 14፥6
36፥21 ቊ30
36፥24 ቊ21፤ኢሱ 15፥19፤ኢዮ1፥14
36፥25 ቊ2
36፥29 ቊ20
36፥30 ቊ21

+16 ከማሶሬቲኩ ጽሑፍ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን በአሪተ ሳምራውያን ግን (በተጨማሪ ዘፍ 36፥11 እና 1ዜና 1፥36 ይመ) ውስጥ "ቆሬ" የሚለው ቃል የለም
°22 ሔማም የሚለው የዕብራይስጥ ቃል ሖማም ለሚለው ቃል አማራጭ ትርጒም ነው (1ዜና 1፥39 ይመ)::
+24 ከቩልጌት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን ሱርስቱ ግን የተገኘ ውሃ ይለዋል፤ በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጒም አይታወቅም::
*26 በዕብራይስጥ ዲሳም የዲሶን አማራጭ ትርጒም ነው::

በስተ ደቡብና በስተ ምሥራቅ በሚገኘው የኤዶማውያን ምድር፣ ቀላ ያለ ዐለት ያለበትና በተለይም የአሸዋ ድንጋይ በብዛት የሚታይበት ምድር ነው::

36፥2-3፤ የ26፥34 ማብ ይመ::

36፥7፤ 13፥6 እንዲሁም 26፥20 እና ማብ ይመ::

36፥8 *በሴይር፤* የኤዶም ሌላ ስም ነው:: ቃሉ "ጠጒር" የሚል ትርጒም ካለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር የሚዛመድ ሲሆን "ዔሳው" ማለትም ሊሆን ይችላል:: የዔሳው ዘሮች በሴይር ይኖሩ የነበሩትን የመጀመሪያዎቹን ሖራውያንን (ቊ 20 ይመ) ማሳደድ ነበረባቸው (14፥6 እና ማብ ይመ):: የሴይር የዘር ሐረግ ስም በቊ 20-28 ተዘርዝረዋል::

36፥10-14፤ ይኸው የዔሳው የዘር ሐረግ የስም ዝርዝር (1ዜና 1፥35-37 ይመ)፣ እንደ ነገድ አለቆች ዝርዝር ሆኖ በቊ 15-19 ላይ በድጋሚ ቀርቦአል::

36፥11 *ኤልፋዝ... ቴማን፤* ከኢዮብ ወዳጆች አንዱ ቴማናዊው ኤልፋዝ ተብሎአል (ኢዮ 2፥11)፤ ኢዮብ ደግሞ የዖፅ አገር ሰው ነበር (ኢዮ 1፥1):: በዚህ ዐይነት ኢዮብ የኤዶም ነዋሪ የነበረ ሊሆን ይችላል (ቊ 28፡34 ይመ)::

36፥12 *አማሌቅ፤* የ14፥7 ማብ ይመ::

36፥20-28፤ የቊ 8 ማብ ይመ:: ይኸው የሴይር ዝርያዎች የስም ዝርዝር (1ዜና 1፥38-42 ይመ)፣ እንደ ነገድ አለቆች ዝርዝር ሆኖ በቊ 29-30 ላይ በአጭሩ ተደግሞአል::

36፥24 *ዓና የአባቱን፤* ይህ በቊ 2፡14፡18 ላይ ከተጠቀሰው ዓና የሚለይ ነው፤ በቊ 25 ላይ ግን ሁለቱም ሰዎች ተጠቅሰዋል::

28 የዲሳን ልጆች:-
ዑፅና አራን::
29 የሖሪውያን የነገድ አለቆች እነዚህ ነበሩ:-
ሎጣን፣ ሦባል፣ ፅብዖን፣ ዓና፣ 30 ዲሶን፣ ኤጽርና ዲሳን፤ እነዚህ በሴይር ምድር እንደየነገዳቸው የሖሪውያን የነገድ አለቆች ነበሩ::

የኤዶም ነገሥታት

36፥31-43 ተጓ ማብ - 1ዜና 1፥43-54

31 ንጉሥ በእስራኤል ከመንገሡ በፊት[1] በኤዶም የነገሡ ነገሥታት እነዚህ ነበሩ:-

32 የቢዖር ልጅ ባላቅ በኤዶም ነበር፤ የከተማውም ስም ዲንሃባ ይባል ነበር::

33 ባላቅ ሲሞት፣ የባሶራው የዛራ ልጅ ኢዮባብ በምትኩ ነገሠ::

34 ኢዮባብ ሲሞት፣ የቴማኒው ሑሳም በምትኩ ነገሠ::

35 ሑሳም ሲሞት፣ የምድያምን ሰዎች በሞዓብ ምድር ድል ያደረጋቸው የባዳድ ልጅ ሃዳድ በምትኩ ነገሠ፤ የከተማውም ስም ዓዊት ይባል ነበር::

36 ሃዳድ ሲሞት፣ የመሥሬቃው ሠምላ በምትኩ ነገሠ::

37 ሠምላ ሲሞት፣ በወንዙ[1] አጠገብ ያለው የርሆቦቱ ሳኡል በምትኩ ነገሠ::

38 ሳኡል ሲሞት፣ የዓክቦር ልጅ በአልሐናን በምትኩ ነገሠ::

39 የዓክቦር ልጅ በአልሐናን ሲሞት፣ ሃዳር በምትኩ ነገሠ፤ የከተማውም ስም ፋዑ ይባል ነበር፤ የሚስቱም ስም መሄጣብኤል ሲሆን፣ እርሷም የሜዛሃብ ልጅ መጥሬድ የወለደቻት ነበረች::

40 ከዔሳው የተገኙት የነገድ አለቆች ስም፣ እንደየነገዳቸውና እንደየአገራቸው ይህ ነው:-
ቲምናዕ፣ ዓልዋ፣ የቴት፣ 41 አህሊባማ፣ ኤላ፣ ፊኖን፣ 42 ቄኔዝ፣ ቴማን፣ ሚብሳር፣ 43 መግዲኤልና ዒራም፤ እነዚህ፣ በያዙት ምድር እንደየይዞታቸው ከኤዶም የተገኙ የነገድ አለቆች ነበሩ::
ይህም ዔሳው፣ የኤዶማውያን አባት ነው::

36፥31 ዘፍ17፥6
36፥33 ኢሳ34፥6፤ 63፥1፤ኤር49፥13:22
36፥34 ኤር49፥7፤ሕዝ25፥13፤አብ 1፥9
36፥35 ዘፍ19፥37፤ 25፥2፤ዘኍ21፥11፤ 22፥1፤ዘዳ1፥5፤መሳ 3፥30፤ሩት1፥1:6
36፥37 ዘፍ26፥22
36፥40 ቍ15
36፥43 ቍ9

የዮሴፍ ሕልሞች

37 ያዕቆብ አባቱ በኖረበት በከነዓን ምድር ተቀመጠ:: 2 የያዕቆብ ትውልድ ታሪክ ይህ ነው::

ዮሴፍ የዐሥራ ሰባት ዓመት ወጣት በነበረ ጊዜ፣ ከአባቱ ሚስቶች ከባላና ከዘለፋ ከተወለዱት ወንድሞቹ ጋር የአባቱን በጎችና ፍየሎች ይጠብቅ ነበር:: እርሱም ስለ ወንድሞቹ ድርጊት ለአባቱ መጥፎ ወሬ ይዞለት መጣ::

3 እስራኤል ዮሴፍን በስተርጅናው ስለ ወለደው፣ ከልጆቹ ሁሉ አብልጦ ይወደው ነበር፤ በኅብረ ቀለማት ያጌጠ[1] እጀ ጠባብም አደረገለት:: 4 ወንድሞቹም፣ አባታቸው ከእነርሱ አብልጦ የሚወደው መሆኑን ሲያዩ፣ ዮሴፍን ጠሉት፤ በቅን እንደበትም ሊያናግሩት አልቻሉም::

5 ዮሴፍም ሕልም አለመ፤ ሕልሙንም ለወንድሞቹ ሲነግራቸው የባሰ ጠሉት:: 6 እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "ያየሁትን ሕልም ልንገራችሁ አድምጡኝ 7 እኛ ሁላችን በዕርሻ ውስጥ ነዶ እናስር ነበር፤ የእኔ ነዶ በድንገት ተነሥታ ቀጥ ብላ ቆመች፤ የእናንተም ነዶዎች ዙሪያዋን ከበው ለእኔ ነዶ ሰገዱላት::"

8 ወንድሞቹም፣ "ለካስ በላያችን ለመንገሥ ታስባለህና! ለመሆኑ አንተ እኛን ልትገዛ!" አሉት፤ ስለ ሕልሙና ስለ ተናገረው ቃል ከፊት ይልቅ ጠሉት::

[1] 31 ወይም እስራኤላዊ መንግሥት በእነርሱ ላይ ከመንገሡ በፊት
[1] 37 የኤፍራጥስ ወንዝ ሊሆን ይችላል
[1] 3 በዕብራይስጥ በኅብረ ቀለማት ያጌጠ የሚለው ሐረግ ትርጉም አይታወቅም፤ በቍ 23 እና 32 ላይ ያለውም እንዲሁ

37፥1 ዘፍ10፥19፤ 17፥8
37፥2 ዘፍ2፥4፤30፥24፤35፥25:26፤41፥46፤46፥32፤1ሳሙ 2፥24፤16፥11፤17፥15፤2ሳሙ5፥4፤መዝ 78፥71፤አሞ7፥15
37፥3 ቍ23:31:32፤ዘፍ17፥5፤25፥28፤43፥27:34፤44፥20፤45፥22፤1ሳሙ1፥4-5፤2ሳሙ13፥18-19፤አስ2፥9
37፥4 ቍ24፤ዘፍ27፥41፤ሐሥ7፥9
37፥5 ቍ8:10፤ዘፍ20፥3፤28፥12
37፥7 ቍ9:10፤ዘፍ27፥29፤42፥6:9፤43፥26:28፤44፥14፤50፥18፤ሩት2፥7:15፤2ሳሙ1፥2፤9፥6
37፥8 ቍ5፤ዘፍ41፥44፤42፥10፤44፥16:18፤48፥22፤49፥26፤ዘዳ33፥16
37፥9 ቍ7፤ዘፍ28፥12፤ዘዳ4፥19፤17፥3፤ራእ12፥1

36፥31 *ንጉሥ በእስራኤል ከመንገሡ በፊት፤* ከጊዜ በኋላ የሚመጣውን የእስራኤልን ንጉሣዊ አገዛዝ የሚያገናዝብና ከሙሴ ዘመን በኋላ ካለው ሁኔታ ጋር እንዲስማማ የሚያደርግ የአርታኢ ማስተካከያ ነው (የ14፥14 ማብ ይመ)::

36፥43 *እነዚህ... ከኤዶም፤* (ቍ 1 የምዕራፉ ርእስ እንደ ሆነ ሁሉ) ይህም ሐረግ የምዕራፉን አጠቃላይ ሐሳብ የሚያስር ነው::

37፥1 *በከነዓን፤ ያዕቆብ* የተስፋይቱን ምድር መኖሪያው አደረገ፤ በኋላም በዚያው ተቀበረ (49፥29-30፤ 50፥13):: ልጁ ዮሴፍም እግዚአብሔር ምድሪቱን ለእስራኤል እንደ ሰጠ (50፥24-25) ስላስተዋለ በከነዓን እንዲቀብሩት አጥብቆ ለመነ:: ስለ ያዕቆብና ዮሴፍ ዑደት፣ (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "ሥነ ጽሑፋዊ ነጽታ" የሚለውን ይመ) የሚጀምረውና የሚጨርሰው የተስፋይቱን ምድር በመጥቀስ ነው::

37፥2 *ታሪክ፤* የ2፥4 ማብ ይመ:: ይህ ቃል የዘፍጥረትን መጽሐፍ የያዘውን ዐሥረኛውንና የመጨረሻውን ዋና ክፍል ያስተዋውቃል:: *ዮሴፍ፤* የመጽሐፉ ጸሐፊ ዮሴፍንና የእስራኤል አባቶች ታሪክ ያገከለበትን ዑደት በማስተዋወቅ ይጀምራል:: ከማንም ይልቅ ዮሴፍ በኖረበት ዘመንና ትውልድ እስራኤልን ወክሎ የኖረ ሰው ነው:: የእስራኤል ሕዝብ ከእግዚአብሔርና ከሰው ጋር ታግሎ ያሸነፈና (የ32፥28 ማብ ይመ) ለምድር ሕዝቦች ሁሉ የበረከት ምንጭ የሆነ ሕዝብ ነው (12፥2-3 ይመ):: ከዚህ ሁሉ በላይ ግን በከነዓን ምድር ይኖር የነበረው የቃል ኪዳን ቤተ ሰብ በግብፅ ምድር ታዋቂ ሊሆን የቻለው፣ በዮሴፍ ሕይወት ምክንያት ነው፤ ይኸውም ከግብፅ ምድር ለመውጣት መሠረትን የጣለ በመሆኑ ነው:: እግዚአብሔር በእስራኤል አባቶች ሕይወት ውስጥ ያደርግ የነበረው ቀጥተኛ ተሳትፎ ለእስራኤል ሕዝብ ያለውን ዐላማ አስቀድሞ የሚያመለክት ነው:: እግዚአብሔር በሕዝቡ ታሪክ ውስጥ ቀጥተኛ ተሳትፎ ማድረግ የጀመረው፣ በቅድመ ባቤል ከነበረው ሕዝብ መካከል አብራምን በመምረጥና በመጥራት ሲሆን የተጠናቀቀው ደግሞ በግብፅ የሕዝቡን ማለትም የእስራኤልን ሕይወት (ህልውና) (በዮሴፍ አማካይነት) ከጥፋት በመጠበቅ ነው (41፥57፤ 50፥20 ይመ):: እንግዲህ እግዚአብሔር እስራኤልን ከሕዝቦች መካከል ከታገደ (ዘፀአት) በኋላ፣ ለሕዝቦች መዳን ምክንያት ይሆኑ ዘንድ መልሶ ይልካቸዋል (ከማቴ 28፥18-20፤ ከሐሥ 1፥8 ጋር ያነጻጽሩ):: *መጥፎ ወሬ ይዞለት መጣ፤* የአባቱ ቍባቶች ልጆቻቸው የፈጸሙበትን በደል ብቻ ሳይሆን፣ (ከዚህ በታች ያለው ክፍል/ዐውደ ምንባብ እንደሚያመለክተው) ወንድሞቹ ሁሉ የፈጸሙበትን በደል ጭምር እንደ ሆነ ምንም ጥርጥር የለውም::

37፥3 *በኅብረ ቀለማት ያጌጠ እጀ ጠባብም፤* ያዕቆብ ለዮሴፍ ያለውን ልዩ ፍቅር ያመለክታል፤ "እንዲህ ያለውን ልብስ የንጉሥ ደናግል ልጆች ይለብሱ ነበር" (2ሳሙ 13፥18)::

37፥5 *ሕልም፤* የ20፥3 ማብ ይመ::

37፥7 *ሰገዱላት፤* የዮሴፍ ሕልም ከጥቂት ዓመታት በኋላ እውን እንደሚሆን ያመለክታል ይህናል፤ (42፥6፤ 43፥26፤ 44፥14 ይመ)::

37፥8 *ለመሆኑ፣ አንተ እኛን ልትገዛ!* ዮሴፍ ከጥቂት ጊዜ በኋላ "በወንድሞቹ መካከል መሪ" (ዘዳ 33፥16) በመሆን "የብኵርናውን መብት" (1ዜና 5፥2) ቢያንስ በሁለት ዕጥፍ ይቀበላል (የ25፥5 ማብ ይመ)፤ ምክንያቱም አባቱ ሁለት ወንዶች ልጆቹን እንደ ራሱ ልጆች አድርጐ ወስዶአቸዋል (48፥5)::

[9]እንደ ገናም ሌላ ሕልም አለመ፤ ለወን ድሞቹም፣ "እነሆ፤ ሌላ ሕልም አለምሁ፤ ፀሓ ይና ጨረቃ፣ ዐሥራ አንድ ከዋክብትም ሲሰ ግዱልኝ አየሁ" ብሎ ነገራቸው።

[10]ሕልሙን ለአባቱና ለወንድሞቹ በነገራ ቸው ጊዜ፣ አባቱ "ይህ ያየኸው ሕልም ምን ድን ነው? እኔና እናትህ ወንድሞችህም በፊትህ ወደ ምድር ተጐንብሰን በእርግጥ ልንሰግድ ልህ ነው?" ሲል ገሠጸው። [11]ወንድሞቹ ቀኑበት፤ አባቱ ግን ነገሩን በልቡ ያዘው።

ወንድሞቹ ዮሴፍን ሸጡት

[12]ከዚህም በኋላ የዮሴፍ ወንድሞች የአባ ታቸውን በጎችና ፍየሎች ለማሰማራት ወደ ሴኬም አካባቢ ሄዱ፤ [13]እስራኤልም ዮሴፍን "እንደምታውቀው ወንድሞችህ መንጎቹን በሴኬም አካባቢ አሰማርተዋል፤ በል ተነሥ፣ ወደ እነርሱ ልላክህ።" አለው።

ዮሴፍም "ይሁን እሺ" አለው።

[14]ያዕቆብም፣ "ሄደህ ወንድሞችህም፣ መንጎ ቹም ደኅና መሆናቸውን አይተህ ወሬያቸ ውን አምጣልኝ" አለው፤ ከኬብሮንም ሸለቆ ወደ ሴኬም ላከው።

ዮሴፍም ሴኬም በደረሰ ጊዜ፣ [15]ሜዳ ላይ ወዲያ ወዲህ ሲባዝን አንድ ሰው አግኝቶት "ምን እየፈለግህ ነው?" ሲል ጠየቀው።

[16]ዮሴፍም፣ "ወንድሞቼን እየፈለግኋቸው ነው፤ መንጎቻቸውን የት እንዳሰማሩ ልትነ ግረኝ ትችላለህ?" አለው።

[17]ሰውየውም፣ "ከዚህ ሄደዋል፤ ደግሞም፣ 'ወደ ዶታይን እንሂድ' ሲሉ ሰምቻቸዋለሁ" አለው።

ከዚያም ዮሴፍ ወንድሞቹን ፍለጋ ሄደ፣ ዶታይን አቅራቢያም አገኛቸው። [18]ወንድሞ ቹም ዮሴፍ ወደ እነርሱ ሲመጣ በሩቅ አዩት፤ ወደ ነበሩበትም ስፍራ ከመድረሱ በፊት ሊገድሉት ተማከሩ።

[19]እነርሱም እንዲህ ተባባሉ፤ "ያ ሕልም ዐላሚ መጣ፤ [20]ኑ እንግደለውና ከጕድጓዶቹ በአንዱ ውስጥ እንጣለው፤ ከዚያም፣ 'ክፉ አውሬ ነጥቆ በላው' እንላለን፤ እስቲ ሕልሞቹ ሲፈጸሙ እናያለን።"

[21]ሮቤል ግን ይህን ምክር ሲሰማ ከእጃ ቸው ሊያድነው ፈለገ እንዲህም አለ፤ "ሕይ ወቱ በእጃችን አትለፍ፤ [22]የሰው ደም አታ ፍስሱ፤ እዚህ ምድረ በዳ፣ ጕድጓድ ውስጥ ጣሉት እንጂ እጃችሁን አታንሡበት።" ሮቤል ይህን ያለው ሕይወቱን ከእጃቸው አት ርፎ ወደ አባቱ ሊመልሰው አስቦ ነበር።

[23]ዮሴፍ ወደ ወንድሞቹ እንደ ደረሰ፣ የለበሳትን በኅብረ ቀለማት ያጌጠች እጀ ጠባ ቡን ገፈፉት፤ [24]ይዘውም ወደ ጕድጓድ ጣሉት፤ ጕድጓዱም ውሃ የሌለበት ደረቅ ነበር።

[25]ምግባቸውን ለመብላት ተቀመጡ፤ አሻ ግረው ሲመለከቱም ከገለዓድ የሚመጡ እስ ማኤላውያን ነጋዴዎች የግመል ጓዝ አዩ። ነጋዴዎቹ ሽቶ፣ በለሳን ከርቤ በግመሎቻ ቸው ጭነው ወደ ግብፅ የሚወርዱ ነበሩ።

[26]ይሁዳም ወንድሞቹን እንዲህ አላቸው፤ "ወንድማችንን መግደልና አሟሟቱን መደ በቅ ምን ይጠቅመናል? [27]ከዚህ ይልቅ ለእ ስማኤላውያን ነጋዴዎች እንሽጠው፤ እጃች ንን ግን በእርሱ ላይ አናንሣ። ምንም ቢሆ ንክ ወንድማችን፣ ሥጋችን ነው" ወንድሞ ቹም በሐሳቡ ተስማሙ።

[28]የምድያም ነጋዴዎችም እነርሱ ዘንድ እንደ ደረሱ፣ ወንድሞቹ ዮሴፍን ከጕድጓድ አውጥተው ለእስማኤላውያን በሃያ ጥሬ ብር

37፥10 ቍ5:7፤ ዘፍ9፥25፤33፥3፤ሩት 2፥16፤መዝ9፥5፤68፥30፤106፥9፤119፥21፤ ኢሳ17፥13፤54፥9፤ ዘካ3፥2
37፥11 ዘፍ26፥14፤ሐሥ7፥9፤ሉቃ 2፥19:51
37፥12 ዘፍ12፥6
37፥13 ዘፍ17፥5፤ 33፥19
37፥14 ዘፍ13፥18፤ 1ሳሙ17፥18
37፥17 2ነገ6፥13
37፥18 1ሳሙ19፥1 ፤2ዜና24፥21፤መዝ 31፥13:20፤37፥12: 32፤ማቴ12፥14፤ማር 14፥1፤ሐሥ23፥12
37፥19 ዘፍ28፥12
37፥20 ቍ22:31-33፤ዘፍ4፥10፤50፥20፤ ዘሌ 26፥6:22፤ዘዳ 32፥24፤2ነገ17፥25፤ ኤር38፥6-9፤ሕዝ 34፥25
37፥21 ዘፍ29፥32፤ 42፥22
37፥22 ቍ20:29-30
37፥23 ቍ3
37፥24 ቍ4፤ዘፍ 49፥23፤ኤር38፥6፤ 41፥7፤ሕዝ22፥27
37፥25 ቍ28፤ዘፍ 16፥11፤31፥21፤39፥ 1፤43፥11፤ዘፀ30፥23፤ መዝ45፥8፤105፥17፤ ምሳ7፥17፤ማሕ1፥13፤ 4፥1፤ኤር8፥22፤22፥6 ፤46፥11፤ማቴ2፥11
37፥26 ዘፍ4፥10፤ 29፥35
37፥27 ዘፍ29፥14፤ 42፥21
37፥28 ቍ36፤ ዘፍ16፥11፤25፥2፤39፥1፤45፥4-5፤ዘፀ21፥16፤ዘሌ27፥5፤መዝ105፥17፤ ኤር12፥6፤38፥13፤ማቴ26፥15፤ሐሥ7፥9
37፥29 ቍ34፤ዘፍ 44፥13፤ዘኍ14፥6፤ ኢሱ7፥6፤2ሳሙ1፥11፤

37፥10 *እናትህ፤* ራሔል ቀደም ብላ ሞታ ስለ ነበር (35፥19 ይመ)፣ እዚህ ላይ ያዕቆብ ልያን ማለቱ ሳይሆን አይቀ ርም። *ወደ ምድር ተጐንብሰን፤* ቀደም ሲል ይስሐቅ ለያዕቆብ የሰጠው ተስፋ (27፥29 ይመ) ነበር።

37፥11 *ነገሩን በልቡ ያዘው፤* ዮሴፍ ያየው ሕልም አንድ በአንድ ሲፈጸም ያዕቆብ ነገሩን እንዲያስታውስ የሚጠቁም ፍንጭ ነው። ኢየሱስ ልጅ በነበረ ጊዜ እናቱ ማርያም በልጇ ሕይወት የሚሆነውን ነገር ሁሉ ልብ ብላ ትከታተል የነበረውን (ሉቃ 2፥19:51) ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

37፥12 *ሴኬም፤* የ33፥18 ማብ ይመ።

37፥17 *ዶታይን፤* ከሴኬም በስተ ሰሜን 20 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ትገኛለች፤ ይህ በሚሆንበት ጊዜ ዶታይን ብዙ ዘመን ያስቈጠረች ከተማ ነበረች።

37፥19 *ሕልም ዐላሚ፤* ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የዕ ብራይስጥ ቃል፣ "የሕልም አለቃ" የሚል ትርጕም ያለው ሲሆን፣ በዚህ ቦታ ግን የአግቦ ወይም የአሽሙር ንግግር ሆኖ እንደ ገባ ግልጽ ነው።

37፥21 *ሮቤል... ሊያድነው ፈለገ፤* የያዕቆብ የበኵር ልጅ በመሆኑ ዮሴፍ አንድ ነገር ቢሆን ተጠያቂ እንደሚሆን ያው ቃል። ይህን ሁኔታና ቀን ሌላ ጊዜ ለወንድሞቹ ሲያስታውሳቸው ይታያል (42፥22)። ሮቤል ሁኔታዎቹን ለመለወጥ ያደረገው ሙከራ የተሳካ ይመስል ነበር (30፥14-17)። ነገር ግን ከአባቱ ቍባት ከባላ ጋር ከተኛ በኋላ፣ (35፥22 እና ማብ ይመ)፣ ጥረቱ ሁልጊዜ ከንቱ ይሆንበት ነበር (42፥37-38 ይመ)። ይህም የብ ኵርናውን ክብር ማጣቱን ያመለክታል (49፥3-4 ይመ)። ከዚህ በኋላ የመሪነት ሥልጣኑ ለይሁዳ ተላለፈ (ቍ 26-27)፤ 43፥3-5:8-10፤ 44፥14-34፤ 46፥28፤ 49፥8-12 ይመ)።

37፥23-24፤ በተመሳሳይ ሁኔታ ዮሴፍ ግብፅ በነበረ ጊዜ (ምንም እንኳ ከማንኛውም ክፉ ተግባር ንጹሕ ቢሆንም) ከሥል ጣኑ እንዲነሣና ወህኒ ቤትም እንዲወረወር የአገሬው ነዋሪዎች ያልቈፈሩት ጕድጓድ የለም (ም 39)። ልብሱ ተቀዶ ለጲጥፋራ እንዲታይ ቢደረግም፣ እርሱ ግን አዳነው (41፥14)።

37፥25 *እስማኤላውያን፤* እንደዚሁም ምድያማውያን፣ (ቍ 28፤ መሳ 8፥22: 24:26 ይመ) ሜዶናውያን ተብለዋል። እነዚህ የተለያዩ ጐሣዎች የእርስ በርስ ዝምድና ያላቸው ሲሆን፣ እስማ ኤል የአብርሃም ልጅ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ምድያምና ሜዶንም የአ ብርሃም ልጆች ናቸው (25፥2)። *ከገለዓድ፤* የ31፥21 ማብ ይመ። *በለሳን፤* ከአንድ ወይም ከብዙ ትናንሽ የዛፍ ዐይነቶች ተጨምቆ የሚዘጋጅና የመፈወስ ባሕርይ ያለው (ኤር 51፥8 ይመ) ዘይት ወይም ሙጫ ነው። የገለዓድ በለሳን ፍቱን መድኀኒት ነው (ኤር 8፥22፤ 46፥11 ይመ)። *ከርቤ፤* ምናልባት ከዝባድ ጋር አንድ ዐይ ነት ሆኖ መልካም መዐዛ ያለው ሙጫ ሳይሆን አይቀርም (መዝ 45፥8፤ ምሳ 7፥17፤ ማሕ 3፥6፤ 5፥13 ይመ፤ ይህ ሙጫ ከጽጌረዳ አበባ ቅጠል ጭማቂ የሚዘጋጅ ሲሆን፣ ዘይቱ ደግሞ ለውበት፣ ለቁንጅና ሥራ ያገለግላል፤ (አስ 2፥12 ይመ)። አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ሥቃይን ወይም ሕመምን ለመቀነስ ከወይን ጠጅ ጋር እየ ተቀላቀለ ይጠጣ ነበር (ማር 15፥23 ይመ)። ከርቤ ለንጉሥ የሚሰጥ ስጦታ በመሆኑ ኢየሱስ በተወለደ ጊዜ ስጦታ ሆኖ ቀር ቦለታል (ማቴ 2፥11) ከሞተም በኋላ ደግሞ፣ የኢየሱስን ሥጋ ከርቤና ሽቱ ቀላቅለው ቀብተውታል (ዮሐ 19፥39-40)።

37፥28 *በሃያ ጥሬ ብር፤* ከጊዜ በኋላ ይህ የዋጋ ተመን፣ በዮሴፍ ዕድሜ ለሚገኝ ራሱን ለጌታ የሰጠ ወንድ ዋጋ ሆኖአል

ሸጡላቸው፤ እነርሱም ዮሴፍን ወደ ግብፅ ወሰዱት።

[29]ሮቤል ወደ ጕድጓዱ ተመልሶ ሲያይ፣ ዮሴፍን በማጣቱ ልብሱን በሐዘን ቀደደ። [30]ወደ ወንድሞቹም ተመልሶ፣ "ብላቴናው ጕድጓድ ውስጥ የለም፤ የት አባቴ ልሂድ?" አለ።

[31]ከዚያም የዮሴፍን እጀ ጠባብ ወሰዱ፤ አንድ ፍየልም ዐርደው እጀ ጠባቡን በደሙ ነከሩት። [32]በኅብረ ቀለማት ያጌጠችውን እጀ ጠባብ ወደ አባታቸው ወስደው፣ "ይህን ወድቆ አገኘነው፤ የልጅህ እጀ ጠባብ መሆን አለመሆኑን እስቲ እየው" አሉት።

[33]እርሱም ልብሱን ዐውቆት፣ "ይህማ የልጄ እጀ ጠባብ ነው!፤ ክፉ አውሬ በልቶታል፣ በእርግጥም ዮሴፍ ተቦጫጭቋል" አለ።

[34]ከዚህ በኋላ ያዕቆብ ልብሱን ቀደደ፤ ማቅም ለብሶ ስለ ልጁ ብዙ ቀን አለቀሰ፤ [35]ወንዶችና ሴቶች ልጆቹም ሁሉ ሊያጽናኑት መጡ፤ እርሱ ግን ሊጽናና ባለመቻሉ "በሐዘን እንደ ተኰራመትሁ ልጄ ወዳለበት መቃብር[ሀ] እወርዳለሁ" አለ። ስለ ልጁም አለቀሰ።

[36]በዚህ ጊዜ፣ የምድያም[ለ] ነጋዴዎች ዮሴፍን፣ ወደ ግብፅ ወስደው፣ ከፈርዖን ሹማምንት አንዱ ለነበረው ለዘበኞች አለቃ፣ ለጲጥፋራ ሸጡት።

ይሁዳና ትዕማር

38 በዚያም ወራት ይሁዳ ከወንድሞቹ ተለይቶ፣ ኤራስ ወደ ተባለ ዓዶሎማዊ ሰው ወረደ፤ እርሱም ዘንድ ለመኖር ቤቱ ገባ። [2]እዚያም ሳለ፣ ይሁዳ የከነዓናዊውን የሴዋን ሴት ልጅ አየ፤ እርሷንም አግብቶ አብሯት ተኛ፤ [3]እርሷም ፀንሳ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙም ዔር ተባለ። [4]እንደ ገናም ፀንሳ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙን አውናን አለችው። [5]አሁንም ደግማ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙንም ሴሎም ብላ አወጣችለት፤ እርሱንም የወለደችው ክዚብ በተባለ ቦታ ነበር።

[6]ይሁዳ የበኵር ልጁን ዔርን፣ ትዕማር የምትባል ሚስት አጋባው። [7]የይሁዳ የበኵር ልጅ ዔር ግን በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፊት ክፉ ነበር፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ቀሠፈው።

[8]በዚህ ጊዜ ይሁዳ አውናንን፣ "ዋርሳዋ እንደ መሆንህ ከወንድምህ ሚስት ጋር ሩካቤ ሥጋ በመፈጸም የወንድምህን ስም የሚያስጠራለት ዘር ተካለት" አለው። [9]አውናን ግን የሚወለደው ልጅ የእርሱን ስም የሚያስጠራ እንደማይሆን ስላወቀ፣ ከወንድሙ ሚስት ጋር ሩካቤ-ሥጋ በፈጸመ ቍጥር የወንድሙንም ስም የሚያስጠራ ልጅ እንዳይወልድ ዘሩን በምድር ላይ ያፈስ ነበር። [10]ይህም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ክፉ አድራጎት ሆኖ ስለ ተገኘ፣ እርሱንም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሞት ቀሠፈው።

[11]ከዚያም ይሁዳ ምራቱን ትዕማርን፣ "ልጄ ሴሎም ለአካለ መጠን እስኪደርስ ድረስ ወደ አባትሽ ቤት ሄደሽ መበለት ሆነሽ ብትኖሪ

2ነገ2፥12፤5፥7፤11፥14፤22፥11፤ኢዮ1፥20፤2፥12፤ኢሳ36፥22፤37፥1፤ኤር36፥24፤41፥5፤ኢል2፥13 37፥30 ቍ22 37፥31 ቍ3፤ራእ19፥13 37፥32 ቍ3 37፥33 ቍ20፤ዘፍ42፥13:38፤44፥20:28 37፥34 ቍ29፤ዘፍ50፥3:10:11፤ዘኍ20፥29፤ዘዳ34፥8፤2ሳሙ3፥31፤1ነገ20፥31፤21፥27፤2ነገ6፥30፤19፥1-2፤ኢዮ16፥15፤መዝ69፥11፤ኢሳ3፥24፤15፥3፤22፥12፤32፥11፤37፥1፤ኤር48፥37፤49፥3፤ኢል1፥13 37፥35 ዘፍ29፥31፤42፥38፤44፥22:29፤ሳሙ12፥17:23፤ኢዮ2፥11፤15፥11፤16፥5፤42፥11፤መዝ77፥2፤ኤር31፥15 37፥36 ቍ28፤ዘፍ25፥2፤39፥1፤40፥3፤41፥10:12፤1ሳሙ22፥14 38፥1 ቍ12:20፤ዘፍ29፥35፤2ዜና11፥7፤ኢሱ12፥15፤15፥35፤1ሳሙ22፥1፤2ሳሙ23፥13 38፥2 ቍ12፤1ዜና2፥3 38፥3 ቍ6፤ዘፍ46፥12፤ዘኍ26፥19 38፥4 ቍ8:9፤ዘፍ46፥12፤ዘኍ26፥19 38፥5 ዘኍ26፥20፤ 38፥12 ቍ1:2:14፤ዘፍ31፥19፤ኢሱ15፥10:57፤19፥43፤መሳ 1ዜና2፥3፤4፥21 38፥6 ቍ11:13 38፥7 ቍ10፤ዘፍ6፥5፤46፥12፤ዘሌ10፥1-2፤1ዜና2፥3 38፥8 ዘዳ25፥5-6፤ሩት 4፥5፤ማቴ22፥24-28 38፥10 ቍ7፤ዘዳ25፥7-10 38፥11 ቍ6:14:26፤ዘፍ11፥31፤ሩት1፥8፤1፥13

[ሀ]35 በዕብራይስጡ *ሲኦል* ይለዋል

[ለ]36 ከአሪተ ሳምራውያን፣ ከሰብዓ ሊቃናት፣ ከቨልጌትና ከሱርስት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን የማሶሬቲክ ጽሑፍ ግን *ሜዳናውያን* ይለዋል።

(ዘሌ 27፥5 *ይመ*)።

37፥31-33፤ በዚህም ሥፍራ፣ የታረደ ፍየል የአታላይነት ምሳሌ ሆኖ ቀርቦአል (27፥5-13 *ይመ*)።

37፥34 *ልብሱን ቀደደ፤* ቍ 29 *ይመ*። *ማቅ ለብሶ፤* በመደበኛው ልብስ ፈንታ ሻካራ ልብስና ማቅ መልበስ የሐዘን ምልክት ነው።

37፥35 *ሴቶች ልጆቹ፤* ምራቶችንም ሳያጠቃልል አይቀርም (የያዕቆብ ምራት በ38፥2 ላይ ተጠቅሳለች)። *መቃብር፤* እንደ አንዳንድ ሊቃውንት አባባል ሼኦል የሚለው የዕብራይስጥ ቃል ሙታን የሚገኙበትን ቦታ ወይም የታችኛውን ዓለም የሚገልጽ አጠቃላይ መጠሪያ ሲሆን፣ በሞት የተለየች ነፍስ ወይም መንፈስ የምትኖረውም በዚሁ ቦታ ነው የሚል አስተያየት አለ (ሼኦል የሚለው ቃል የሰጠውን ትርጕም ለማየት ኢዮ 3፥13-19 *ይመ*)።

37፥36 *ሸጡት፤* "ባሪያ እንደሚሸጥ" ማለት ነው (መዝ 105፥17)። በፀረብ በረሓ የነበሩ ሕዝቦች ለብዙ ዘመን በባሪያ ንግድ ላይ ተሰማርተው ነበር (ከአሞ 1፥6:9 ጋር ያነጻጽሩ)። *ለዘበኞች፤* ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጥ ቃል "ፍርድ አስፈጻሚ" (የቤተ መንግሥት እስረኞች አለቃ፤ 40፥4 *ይመ*) ወይም "ሥጋ በላች" (የቤተ መንግሥት የምግብ አለቃ ከ1ሳሙ 9፥23-24 ጋር ያነጻጽሩ) የሚል ትርጕም አለው።

38፥1-30፤ አሳዛኝ በሆነ ድርጊት የተሞላው ይህ ምዕራፍ፣ ለእግዚአብሔር የተለዩት የእስራኤል ሕዝቦች በከነዓናውያን መካከል ቢቈዩ ኖሮ፣ ሊገጥማቸው ይችል የነበረውን ፈተና ይገልጻል (15፥16 እንዲሁም ማብ *ይመ*)። እስራኤላውያን በግብፅ በነበሩ ጊዜ፣ ግብፃውያን ይንቋቸው ስለ ነበር (43፥32፤ 46፥34)፣ ከግብፃውያን ተለይተው ይኖሩ ነበር። የእግዚአብሔር ሕዝብ በዚያ ሳለ ማንነቱን ሳያጣ አንድ ሕዝብ ለመሆን ችሎ ነበር።

38፥1 *ከወንድሞቹ ተለይቶ፤* ዮሴፍ ከወንድሞቹ የተለየው ተገዶ ሲሆን፣ ይሁዳ ግን በከነዓናውያን መካከል የራሱን ዕድል ለመወሰን በገዛ ፈቃዱ ተለየ። *ዓዶሎማዊ፤* ዓዶሎም፣ ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ምዕራብ የምትገኝ ከተማ ናት (2ዜና 11፥5:7 *ይመ*)።

38፥3-4 *ዔር... አውናን፤* እነዚህ ስሞች የጐሣ ወይም የብሔር መለያ ሆነው በመስጴጦምያውያን መዛግብት ላይ ተጠቅሰዋል።

38፥5 *ክዚብ፤* ምናልባት አክዚብ ከሚለው ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም (ኢሱ 15፥44)፤ አክዚብ ከዓዱላም 5 ኪሎ ሜትር ርቆ ይገኛል። "የኮዜባ ሰዎች" (የክዚብ ሰዎች) የይሁዳ ልጅ የሴላ ዘሮች ናቸው (1ዜና 4፥21-22)። የስሙ ትርጕም "አታላይ" ማለት ሲሆን (ሚክ 1፥14 *ይመ*)፣ ይህም በያዕቆብና በልጆቹ ታሪክ ውስጥ ዋና ሐሳብ ነው።

38፥6 *ይሁዳ...ዔርን... ሚስት አጋባው፤* የ21፥21 ማብ *ይመ*።

38፥8፤ የወንድምን ሚስት ስለ ማግባት የሚናገር አጭር ማብራሪያ ነው። ዝርዝር ጉዳዩ በዘዳ 25፥5-6 ላይ የተነገረ ሲሆን፣ ይህም በእስራኤል ዘንድ እንደ አንድ ሕግ ተደንግጎአል (ከማቴ 22፥24 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ ልማድ በሩት 4፥5 ላይ የተገለጸ ሲሆን፣ ምንም እንኳ በዚህ ታሪክ ውስጥ ጉዳዩ ከቅርብ ዘመዶች ጋር ተያይዞ ቢቀርብም ቦዔዝም ሆነ የቅርብ ዘመዷ የባሏ ወንድሞች አይደሉም (ሩት 3፥12)።

38፥9 *የሚወለደው ልጅ የእርሱን ስም የሚያስጠራ እንደማይሆን ስላወቀ፤* በተመሳሳይ ሁኔታ የሩት የቅርብ ዘመድም ሩትን ካገባሁ ርስት አጣለሁ ብሎ ፈርቶ ነበር (ሩት 4፥5-6)። *ዘሩን በምድር ላይ ያፈስ ነበር፤* ይህም ከወሊድ መቈጣጠሪያ ዘዴዎች ውስጥ አንዱ ሲሆን፣ አንዳንድ ጊዜ በውጪው ዓለም "አውናኒዝም" ይባላል (አውናን ከተባለው ስም የተወሰደ ነው)።

38፥10 *ይህም... አድራጎት፤* ከወንድሙ ሚስት ልጅ ለመውለድ ፈቃደኛ አለመሆኑን ያመለክታል።

ይሻላል” አላት፤ ይህን ያለውም፣ ሴሎም እንደ ወንድሞቹ ተቀሥፎ ይሞትብኛል ብሎ ስለ ሠጋ ነበር። ትዕማርም እንዳላት ሄደች፤ በአባቷም ቤት ተቀመጠች።

[12]ከብዙ ጊዜ በኋላ የሹዓ ልጅ፣ የይሁዳ ሚስት ሞተች። ይሁዳ ከሐዘኑ ከተጽናና በኋላ ከዓዶላማዊው ከሒራ ጋር የበጎቹን ጠጕር የሚሸልቱ ሰዎች ወዳሉበት ወደ ተምና ሄደ።

[13]ሰዎቹም ለትዕማር፣ “ዐማትሽ የበጎቹን ጠጕር ወደሚሸልቱ ሰዎች ዘንድ ወደ ተምና እየሄደ ነው” አሏት። ይህን እንደ ሰማች [14]የመበለትነት ልብሷን አውልቃ፣ ማንነቷ እንዳይታወቅ ፊቷን በሻሽ ተከናንባ ወደ ተምና በሚወስደው መንገድ ዳር ባለች ኤናይም በተባለች ከተማ መግቢያ ላይ ተቀመጠች፤ ይህን ያደረገችው፣ ሴሎም ለአካለ መጠን ቢደርስም፣ እርሷን እንዲያገባ አባቱ አለመፈለጉን ስላወቀች ነው።

[15]ፊቷ በሻሽ ተሸፋፍኖ ሲያያት፣ ይሁዳ ዝሙት ዐዳሪ መሰለችው። [16]ምራቱ መሆኗን ባለማወቁ፣ እርሷ ወዳለችበት ወደ መንገዱ ዳር ጠጋ ብሎ፣ “እባክሽ አብሬሽ ልተኛ” አላት። እርሷም፣ “አብሬህ ብተኛ ምን ትሰጠኛለህ?” ብላ ጠየቀችው።

[17]“ከመንጋዬ መካከል አንድ የፍየል ጠቦት እልክልሻለሁ” አላት። እርሷም መልሳ፣ “ጠቦቱን እስክትልክልኝ ድረስ ምን መያዣ ትሰጠኛለህ?” ብላ ጠየቀችው።

[18]“ታዲያ ምን መያዣ ልስጥሽ?” አላት። እርሷም፣ “የማኅተም ቀለበትህን ከነማሰሪያው፣ እንደዚሁም ይህን በትርህን ስጠኝ” አለችው። የጠየቀችውን ሁሉ ሰጣትና አብሯት ተኛ፤ እርሷም ፀነሰች። [19]ከዚያም ወደ መኖሪያዋ ተመልሳ፣ ሻሽዋን አውልቃ እንደ ወትሮዋ የመበለት ልብሷን ለበሰች።

[20]ይሁዳ በመያዣ ስም የሰጣትን ዕቃዎች ለማስመለስ የፍየሉን ጠቦት በዓዶሎማዊ ወዳጁ እጅ ላከላት፣ መልእክተኛው ግን ሴትየዋን ሊያገኛት አልቻለም። [21]“በኤናይም ከተማ መግቢያ ከመንገዱ ዳር የነበረች ያቺ ዝሙት ዐዳሪ የት ደረሰች?” ሲል ጠየቃቸው። ሰዎቹም፣ “በዚህ አካባቢ እሪ ምንም ዝሙት ዐዳሪ ታይታ አትታወቅም” አሉት።

[22]መልእክተኛውም ወደ ይሁዳ ተመልሶ፣ “ሴቲቱን ላገኛት አልቻልኩም፤ ነዋሪዎቹም ‘በዚህ አካባቢ እንደዚህች ያለች ዝሙት ዐዳሪ የለችም’ አሉኝ” ብሎ ነገረው።

[23]ይሁዳም፣ “እንግዲህ መያዣውን እንደ ያዘች ትቅር፤ አለዚያ መሣቂያ እንሆናለን። ለነገሩማ ይህን ፍየል ላክሁ፤ አንተም ፈልገህ አላገኘሃትም” አለ።

[24]ከሦስት ወር ያህል በኋላ፣ “ምራትህ ትዕማር ዘማዊ ሆናለች፤ ከዚህም የተነሣ አርግዛለች” ተብሎ ለይሁዳ ተነገረው።

ይሁዳም፣ “አውጧትና በእሳት ተቃጥላ ትሙት” አለ።

[25]እርሷም ተይዛ በምትወሰድበት ጊዜ ለዐማትዋ፣ “እኔ ያረገዝሁት የእነዚህ ዕቃዎች ባለቤት ከሆነ ሰው ነው” ስትል ላከችበት፤ ደግሞም፣ “የማኅተሙ ቀለበት ከነማንጠልጠያውና በትሩ የማን እንደ ሆነ እስቲ ተመልከት” አለችው።

[26]ይሁዳም ዕቃዎቹን ዐውቆ፣ “ልጄ ሴሎም እንዲያገባት ባለማድረጌ፣ እርሷ ከእኔ ይልቅ ትክክል ናት” አለ። ከዚያም በኋላ ከእርሷ ጋር አልተኛም።

[27]የመውለጃዋ ጊዜ እንደ ደረሰም ፅንሷ መንታ መሆኑ ታወቀ። [28]በምትወልድበትም ጊዜ አንደኛው እጁን አወጣ፤ አዋላጇቱም፣ “ይህኛው መጀመሪያ ወጣ” ስትል በእጁ ላይ ቀይ ክር አሰረችለት፤ [29]ነገር ግን፣ እጁን መልሶ ሲያስገባ ወንድሙ ተወለደ። አዋላጇቱም “አንተ እንዴት ጥሰህ ወጣህ!” አለች፤ ከዚያም ስሙ ፋሬስ[n] ተባለ። [30]ከዚያ በኋላ እጁ ላይ ቀይ ክር የታሰረለት ወንድሙ ተወለደ፣ ስሙም ዛራ[o] ተባለ።

ዮሴፍና የጲጥፋራ ሚስት

39 በዚህ ጊዜ ዮሴፍ ወደ ግብፅ ተወስዶ ነበር፤ ከፈርዖን ሹማምንት አንዱ የሆነውም የዘበኞች አለቃ፣ ግብፃዊው ጲጥፋራ

[n]29 ፋሬስ ማለት ጥሶ መውጣት ማለት ነው

[o]30 ዛራ የሚለው ደማቅ ቀይ ወይም ብሩህ እንደ ማለት ነው

14፥1፡2፤2ዜና28፥18
38፥13 ቍ6፤ዘፍ 31፥19
38፥14 ቍ11፡12፡19፤ዘፍ24፥65፤ኤር3፥2
38፥15 መሳ11፥1፤16፥1
38፥16 ዘፍ30፥15፤39፥7፡12፤42፥23፤ዘሌ 18፥15፤20፥12፤ሩት 1፥6፤2ሳሙ13፥11
38፥17 ቍ20፤መሳ15፥1
38፥18 ቍ25፤ዘፍ 19፥32፤32፥10፤ዘፀ4፥2፤1ነገ21፥8፤አስ3፥12፤8፥8፤ማሕ8፥6፤ኢሳ 49፥16፤ኤር22፥24፤ሐጌ2፥23፤2ቆሮ 1፥22፤ኤፌ1፥13
38፥19 ቍ14
38፥20 ቍ1፡17
38፥21 ዘፍ19፥5፤ዘሌ19፥29፤ዘዳ22፥21፤ 23፥17፤2ነገ 23፥7፤ሆሴ4፥14
38፥23 ቍ18፤ዘፀ 32፥25፤ኢዮ12፥4፤ኤር20፥7፤ሰቆ3፥14
38፥24 ዘሌ20፥10፡14፤21፥9፤ዘዳ22፥21፡22፤ኢያ7፥25፤መሳ 15፥6፤1ሳሙ31፥12፤ኢዮ31፥11፡28፤ሕዝ 16፥38
38፥25 ቍ18
38፥26 ቍ11፤1ሳሙ24፥17
38፥27 ዘፍ25፥24
38፥28 ቍ30፤ዘፍ 35፥17
38፥29 ዘፍ25፥26፤46፥12፤ዘኍ26፥20፡21፤ሩት4፥12፡18፤2ሳሙ5፥20፤6፥8፤1ዜና2፥4፤9፥4፤ኢሳ 28፥21፤ማቴ1፥3
38፥30 ቍ28፤ዘፍ 46፥12፤1ዜና2፥4፤ነህ 11፥24
39፥1 ዘፍ30፥24፤37፥25፡36
39፥2 ዘፍ21፥20፡22፤ኢያ1፥5፤6፥27፤መሳ1፥19፤1ሳሙ-

38፥11 *ሴሎም እንደ ወንድሞቹ ተቀሥፎ ይሞትብኛል ብሎ ስለ ሠጋ፤* ስለዚህም ይሁዳ ልጁ ሴሎም ትዕማርን እንዲያገባ ምንም ሐሳብ አልነበረውም (ቍ 14 ይመ)።

38፥12 *ተምና፤* ትክክለኛው ቦታ ባይታወቅም፣ በተራራማው አገር በይሁዳ እንደሚገኝ ይታመናል (ኢያ 15፥48፡57 ይመ)።

38፥14 *መንገድ ዳር… ተቀመጠች፤* በተለምዶ ዝሙት ዐዳሪዎች (ቍ 15 ይመ) የሚቀመጡት በመንገድ ዳር ነበር (ኤር 3፥2)። *ኤናይም፤* “ሁለት ምንጮች” ማለት ሲሆን፣ ምናልባት በምዕራብ ይሁዳ ኰረብታማ አካባቢ ከሚገኘው፣ አይናም ተብሎ ከሚጠራው ቦታ ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም (ኢያ 15፥33-34 ይመ)።

38፥18 *የማኅተም ቀለበትህን ከነማሰሪያው፤* ምናልባት አነስተኛ የሲሊንደር ማኅተም ሲሆን በሸክላ መዛግብት ላይ ለመፈረም ወይም ምልክት ለማድረግ፣ በሸክላዎቹ ላይ የሚንከባለለውን ዐይነት የመሰለ ሳይሆን አይቀርም። ይህን የመሰለ የማኅተም ቀለበት ያላቸው ሰዎች በቀለበቱ ውስጥ ክር አስገብተው በዐንገታቸው ላይ ያስሩታል።

38፥21 *ዝሙት ዐዳሪ፤* ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጥ ቃል፣ የቤተ ጣዖት ዝሙት ዐዳሪ የሚል ነው። የይሁዳ ወዳጅ በአብዛኛው ተቀባይነት ያለውን ይህን መጠሪያ የተጠቀመችበት ሆን ብላ ሳይሆን አይቀርም፤ ምክንያቱም በከነዓናውያን ዘንድ ከተራ ዝሙት ዐዳሪነት ይልቅ በማኅበረ ሰቡ ውስጥ ከፍተኛ እሴት ያለው ሃይማኖታዊው ዝሙት ዐዳሪነት ነው።

38፥24 *በእሳት ተቃጥላ ትሙት፤* ኋላ ኋላ ዝሙት ዐዳሪዎችን በእሳት ማቃጠል ሕጋዊ ቅጣት ሆኖ ነበር (ዘሌ 21፥9 ይመ)።

38፥27-30፤ በእንዲህ ዐይነት አስደናቂ ሁኔታ መንታ ሆነው ስለ ተወለዱ ሕፃናት፣ በ25፥24-26 ላይ ይመ።

38፥29 *ፋሬስ፤* በይሁዳ መሪ ነገድ ለሆነው ራስ፣ ለዳዊት (ሩት 4፥18-22 ይመ) እና በመጨረሻም ለክርስቶስ (ማቴ 1፥1-6 ይመ) ቅድመ አያት ሆነ።

39፥1፤ 37፥36 ይመ። *ወደ ግብፅ ተወሰዶ፤* ዮሴፍ በግብፅ እንዲሁም ወጣት ሳለ በከነዓን ያሳለፈው ሕይወት (የ 37፥23፥24 ማብ ይመ)፣ የእስራኤል ሕዝብ በግብፅ ካሳለፈው ሕይወት ጋር

ወደዚያ ከወሰዱት ከእስማኤላውያን ነጋዴ ዎች እጅ ገዛው::

2*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከዮሴፍ ጋር ነበረ፤ ኑሮው ተቃናለት፤ እርሱም በግብፃዊው አሳ ዳሪው ቤት ኖረ:: 3አሳዳሪውም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከእርሱ ጋር እንዳለና ሥራውንም ሁሉ እንዳከናወለት ባየ ጊዜ፣ 4ዮሴፍ በእርሱ ዘንድ ሞገስ አገኘ፤ የቅርብ አገልጋዩም ሆነ:: ጲጥፋራ በቤቱ ላይ ሾመው፤ ያለውንም ሀብት ሁሉ በኀላፊነት ሰጠው:: 5ዮሴፍ በጲጥፋራ ቤትና ባለው ሀብት ሁሉ ላይ ከተሾመበት ጊዜ ጀምሮ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የግብፃዊ ውን ቤት ባረከ፣ *የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) በረከት በግቢም በውጭም ባለው የጲጥፋራ ሀብት ንብረት ሁሉ ላይ ሆነ:: 6ስለዚህ ጲጥ ፋራ ባለው ሁሉ ላይ ሥልጣን ሰጠው፤ የቀ ረበለትንም ከመመገብ በስተቀር፣ ማናቸ ውንም ጒዳይ በዮሴፍ ላይ ጥሎ ነበር::

ዮሴፍ ጥሩ ቍመና ያለውና መልከ መል ካም ነበር፤ 7እያደርም የጌታው ሚስት ዐይኗን ጣለችበት፤ አፍ አውጥታም፣ "አብረኸኝ ተኛ" አለችው::

8እርሱ ግን ፈቃደኛ አልሆነም፤ እንዲህም አላት፤ "ጌታዬ ያለውን ሁሉ በኀላፊነት ስለ ሰጠኝ፣ በቤቱ ውስጥ ስላለው ሁሉ ምንም የሚያውቀው ነገር የለም:: 9በዚህ ቤት ላይ ከእኔ የበለጠ ኀላፊነት ያለው ማንም የለም፤ እርሱ ያልሰጠኝ ነገር ቢኖር፣ አንቺን ብቻ ነው፤ ያውም ሚስቱ ስለሆንሽ ነው፤ ታዲያ፣ እኔ ይህን ክፉ ድርጊት ፈጽሜ እንዴት በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፊት ኀጢአት እሠራ ለሁ?" 10ምንም እንኳ ዮሴፍን በየቀኑ ብት ጐተጕተውም፣ አልሰማትም፤ ከእርሷ ጋር መተኛቱ ይቅርና አብሯትም መሆን አልፈ ቀደም::

11አንድ ቀን ዮሴፍ የዕለት ተግባሩን ለማ ከናወን ወደ ቤት ገባ፤ ከቤቱ አገልጋዮችም አንድም ሰው በቤት ውስጥ አልነበረም:: 12እርሷም ልብሱን ጨምድዳ ይዛ "ብል አብረኸኝ ተኛ" አለችው:: እርሱ ግን ልብሱን እጇ ላይ ጥሎ ሸሽቶ ከቤት ወጣ::

13እርሷም ልብሱን እጇ ላይ ጥሎ ሸሽቶ መውጣቱን ባየች ጊዜ፣ 14የቤት አገልጋዮቿን ጠራች፤ እንዲህም አለቻቸው፤ "እያችሁ፤ ለካስ ይህ ዕብራዊ የመጣው መሣለቂያ ሊያ ደርገን ኖሮአል! እዚህ ድረስ ስተት ብሎ ገብቶ ካልተኛሁሽ አለኝ፤ እኔም ጮኽቴን ለቀቅሁት፤ 15ለእርዳታ መጮኼን ሲሰማም፣ ልብሱን ከአጠገቤ ጥሎ ሸሽቶ ከቤት ወጣ::"

16ጌታውም ወደ ቤት እስኪመለስ ድረስ፣ ልብሱን አጠገቧ አቆየችው:: 17ታሪኩንም እንዲህ ስትል ነገረችው፤ "አንተ ያመጣኸው ዕብራዊ ባሪያ መሣቂያ ሊያደርገን ወዳለሁ በት ስተት ብሎ ገባ፤ 18ታዲያ እኔ ድረሱ ልኝ ብዬ ስጮኽ ልብሱን አጠገቤ ጥሎ ሸሽቶ ወጣ::"

19ጌታውም "ባሪያህ እንዲህ አደረገኝ" ብላ ሚስቱ የነገረችውን ታሪክ ሲሰማ፣ ተቈጣ:: 20ጌታውም ዮሴፍን ወስዶ፣ የንጉሥ እስረ ኞች ወደ ተጋዙበት እስር ቤት አስገባው::

ይሁን እንጂ ዮሴፍ እዚያ እስር ቤት ባለበት ጊዜ ሁሉ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከእ ርሱ ጋር ነበረ፤ ቸርነቱንም አበዛለት፣ በወ ህኒ አዛዡም ዘንድ ሞገስን ሰጠው:: 22ስለዚህ የወህኒው አዛዥ ዮሴፍን የእስረኞች ሁሉ አለቃ አደረገው፤ በእስር ቤቱ ላለውም ነገር ሁሉ ኀላፊ ሆነ:: 23እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከዮ ሴፍ ጋር ሆኖ ሥራውን ሁሉ ያሳካለት፣ ስለ ነበር የወህኒ ቤት አዛዡ በዮሴፍ ኀላፊ ነት ሥር ስላለው ስለማንኛውም ጒዳይ ሐሳብ አይገባውም ነበር::

18፥14፤ሐሥ7፥9
39፥3 ቍ23፤ዘፍ 21፥22፤1ሳሙ18፥14፤ 2ነገ18፥7፤ዜና 20፥20፤መዝ1፥3፤ 128፥2፤ኢሳ33፥6
39፥4 ቍ8:22፤ዘፍ 6፥8፤18፥3፤40፥4፤42፥ 37፤47፥6፤1ነገ11፥28፤ ምሳ22፥29
39፥5 ዘፍ26፥24፤ ዘዳ28፥3፤2ሳሙ6፥. 11፤መዝ128፥4
39፥6 ዘፍ12፥11፤ 24፥2፤ዘፀ2፥2፤1ሳሙ 9፥2፤16፥12፤17፥42፤ አስ2፥7፤ዳን1፥4
39፥7 ዘፍ38፥16፤ ምሳ7፥15-18
39፥8 ቍ4፤ምሳ 6፥23-24
39፥9 ዘፍ41፥33፤ 40፥13፥13፤ዘኍ22፥34
39፥10 አስ3፥4
39፥11 ቍ14፤ዘፀ 18፥20፤ዘዳ1፥18
39፥12 ቍ15፤ዘፍ 38፥16፤2ሳሙ13፥ 11፤ምሳ5፥8፤7፥13፤ 2ጢሞ2፥22
39፥14 ቍ11፤ዘፍ 14፥13፤21፥9፤ዘዳ 22፥24፥27
39፥15 ቍ12
39፥17 ዘፍ14፥13፤ 21፥10፤ዘፀ20፥16፤ 23፥1፥7፤ዘዳ5፥20፤ መዝ101፥5
39፥19 ዘፍ34፥7፤ አስ1፥12
39፥20 ዘፍ40፥3፤ 41፥10፤መዝ105፥18
39፥21 ዘፍ19፥19፤ 21፥20፤ዘፀ3፥21፤ 11፥3፤12፥36፤አስ 2፥9፤መዝ106፥46፤ ምሳ16፥7፤ዳን1፥9
39፥22 ቍ4
39፥23 ቍ3፤ዘፍ

ተመሳሳይ ነው:: አስቀድሞ እግዚአብሔር ባርኮት ስለ ነበር ዮሴፍ በጲጥፋራ ቤት ክብርን አገኘ:: ከጥቂት ጊዜ በኋላ ግን ወህኒ ወረደ፤ ለዚህም የበቃው መልከ ቀናና ንጹሕ ሰው በመሆኑ ብቻ ነበር፤ በመጨረሻ ግን እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ስለ ነበር በግብፃውያን መካከል ከፍ ከፍ አለ፤ የግብፃውያንንም ሕይወት ሊያ ድን ቻለ:: በተመሳሳይ ሁኔታ ሕዝበ እስራኤልም በዮሴፍ ምክንያት በምድረ ግብፅ ክብር አገኘ፤ በኋላ ግን ለአስከፊ ባርነት ተዳረገ፤ ለዚህም የበቃው የእግዚአብሔር ልዩ በረከት በእርሱ ላይ ስለ ነበር ብቻ ነው:: በመጨረሻ ግን እግዚአብሔር በግብፃውያን ፊት ከፍ ከፍ አደረጋቸው (በሙሴ አገልግሎት ምክንያት)፤ ግብፃውያንም እነዚህ ሕዝቦችና አምላካቸው በእር ግጥ ሕይወታቸውን በእጃቸው ውስጥ እንደ ጨበጡ ተገነዘቡ:: የዘ ፍጥረት መጽሐፍ ጸሐፊ የእስራኤልን ሕዝብ ከግብፅ ምድር መውጣት ያውቅ ስለ ነበር፣ የእግዚአብሔርና የእስራኤል አባቶች ታሪክ ይህንን ሁሉ አስቀድሞ እንዴት እንደሚያሳይ በሚገባ አስ ታውቆአል (15፥13-16፤ 48፥21-22፤ 50፥24-25 ይመ):: *እስ ማኤላውያን፤* የ37፥25 ማብ ይመ::

39፥2-6 ቍ20-23 ይመ:: ዮሴፍ የነበረበት ሁኔታ በድንቅ ቢለወጥም እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ያደርግ የነበረው ግንኙነት ግን ያው እንደ ድሮው ነበር::

39፥2 እግዚአብሔር ከዮሴፍ ጋር ነበረ፤ የ26፥3 ማብ ይመ፤ ይህ እውነታ በዚህ ክፍል ብዙ ጊዜ ተጠቅሶአል (ቍ 3፥21:23)፤ እስጢፋኖስም በአጽንዖት ተናግሮታል (ሐሥ 7፥9)::

39፥5 *ዮሴፍ... ከተሾመበት ጊዜ ጀምሮ እግዚአብሔር የግብፃዊውን ቤት ባረከ፤* የአብርሃም ዘር ለትውልድ ሁሉ በረ ከት እየሆነ ነው (12፥2-3፤ 30፥27 ይመ)::

39፥6 *ባለው ሁሉ ላይ ሥልጣን ሰጠው፤* ዮሴፍ ከጊዜ በኋላ በእስር ቤት ላይ ሙሉ ኀላፊነትና (ቍ 22-23) ቀጥሎም በግብፅ ሁሉ ላይ ኀላፊነት እንደ ተሰጠው ሁሉ (41፥41)፣ የጲጥፋራንም ቤት እንዲያስተዳድር ሙሉ ኀላፊነት ተሰጠው:: ይህ እስራኤላዊ የሚኖርባትን "ዓለም" ሀብት ንብረት ሁልጊዜ በእጁ ውስጥ ማስገባት ችሎ ነበር፤ ይሁን እንጂ የሚኖርባትን ዓለም ሀብት ንብረት ሁልጊዜ ያገኝ የነበረው አባቱ ያዕቆብ ከዚህ በፊት ዘመኑን ሁሉ ሲያደርግ እንደ ነበረው፣ በራሱ ድካምና ጥረት ሳይሆን፣ እግዚአብሔር እንደ ባረከውና እንዳስቻለው መጠን ነው:: ዮሴፍ በእስራኤል ታሪክ ውስጥ የፈጸመው ድርጊትና የአሳለ ፈው አኗኗር፣ እስራኤልን በእውነት የሚወክል ነው::

39፥7 *ዐይኗን ጣለችበት፤* በምኞት ተሞልታ ተመለከተ ችው:: ይህ ዐረፍተ ነገር በአካዲያን መዛግብት በክፍል 25 ሐሙ ራቢ ባዘጋጀው ሕግ ውስጥ በተመሳሳይ መንገድ ተገልጾ ይገኛል::

39፥9 *እንዴት በእግዚአብሔር ፊት ኀጢአት እሠራለሁ፤* አንድ ሰው ኀጢአት ሲሠራ ከሁሉ በፊት በመጀመሪያ የሚበድ ለው እግዚአብሔርን ነው (መዝ 51፥4 ይመ)::

39፥10 *ምንም እንኳ... በየቀኑ ብትጐተጕተውም... አልፈቀደም፤* ሳምሶን በተመሳሳይ ሁኔታ ውስጥ ሁለት ጊዜ የገጠመውን ፈተና መቋቋም አቃተው (መሳ 14፥17፤ 16፥16-17 ይመ)::

39፥14 *ዕብራዊ፤* ቍ 17 እንደሁም የ14፥13 ማብ ይመ፣ 39፥20-23 የቍ 2-6 ማብ ይመ::

39፥20 *የንጉሡ እስረኞች ወደ ተጋዙበት እስር ቤት፤* ጲጥፋራ በነገሩ ቢበሳጭም (ቍ 19 ይመ፣ ዮሴፍን "የዘበኞቹ አለቃ ወደሚያስተዳድረው እስር ቤት" (40፥3) አስገባው፤ ይህም በወቅቱ ከነበሩት አስከፊ እስር ቤቶች የተሻለ ነበር::

የመጠጥ አሳላፊውና የእንጀራ ቤቱ

40 ከዚህም በኋላ የግብፅ ንጉሥ የመጠጥ አሳላፊና እንጀራ ቤቱ ጌታቸውን የግብፅን ንጉሥ በደሉት። [2]ፈርዖንም በመጠጥ አሳላፊዎቹ አለቃና በእንጀራ ቤቱ አዛዥ፣ በሁለቱም ሹማምንቱ ላይ ክፉኛ ተቈጣ፤ [3]በዘበኞቹ አለቃ ቤት ወዳለው ዮሴፍ ወደ ተጋዘበትም እስር ቤት አስገባቸው።

[4]የዘበኞቹም አለቃ እስረኞቹን ለዮሴፍ አስረከባቸው፤ ዮሴፍም በሚያስፈልጋቸው ይረዳቸው ነበር።

እስር ቤት ገብተው ጥቂት እንደቈዩም፣ [5]ታስረው የነበሩት የግብፅ የንጉሥ የመጠጥ አሳላፊዎች አለቃና የእንጀራ ቤቱ አዛዥ፣ በአንድ ሌሊት የየራሳቸውን ሕልም አዩ፤ የሁለቱም ሕልም ለየራሱ የተለየ ፍቺ ነበረው።

[6]በማግስቱ ጧት ዮሴፍ ወደ እነርሱ ሲገባ ተክዘው አገኛቸው። [7]ስለዚህም፣ "ምነው ዛሬስ ፊታችሁ ላይ ሐዘን ይነበባል?" በማለት አብረውት በጌታው ግቢ የታሰሩትን የፈርዖን ሹማምት ጠየቃቸው።

[8]እነርሱም "ሁለታችንም ሕልም አየን፤ ነገር ግን የሚተረጕምልን ሰው አጣን" ሲሉ መለሱለት።

ዮሴፍም፣ "ሁልጊዜስ ቢሆን የሕልም ትርጓሜ ከእግዚአብሔር (ኤሎሂም) የሚገኝ አይደለምን? እስቲ ያያችሁትን ሕልም ንገሩኝ" አላቸው።

[9]ስለዚህ የመጠጥ አሳላፊዎቹ አለቃ እንዲህ ሲል ሕልሙን ለዮሴፍ ነገረው፤ ከፊት ለፊቴ አንዲት የወይን ተክል አየሁ፤ [10]ተክሊም ሦስት ሐረጎች ነበሯት፤ ወዲያው አቈጥቍጣ አበበች፤ ዘለላዎቿም ተንዠርግገው በሰሉ። [11]የፈርዖንንም ጽዋ ይዤ ነበረ፤ የወይኑን ፍሬ ለቅሜ በጽዋው ውስጥ ጨምቄ ጽዋውን በእጁ ሰጠሁት።"

[12]ዮሴፍም እንዲህ አለው፤ "እንግዲህ የሕልሙ ትርጓሜ ይህ ነው፤ ሦስቱ ሐረግ ሦስት ቀን ነው፤ [13]በሦስት ቀን ውስጥ ፈርዖን ከእስር ቤት ያወጣሃል፣ ወደ ቀድሞ ሹመትህም ይመልስሃል፤ በፊት የመጠጥ አሳላፊ በነበርህበት ጊዜ ታደርግ እንደነበረው ሁሉ የፈርዖንን ጽዋ በእጁ ትሰጠዋለህ። [14]እንግዲህ፣ በጎ ነገር በገጠመህ ጊዜ፣ እኔን አስበህ ቸርነት አድርግልኝ፤ ስለ እኔም ለፈርዖን ንገርልኝ፤ ከዚህም እስር ቤት አስወጣኝ፤ [15]ከዕብራውያን ምድር ወደዚህ የመጣሁት በአፈና ነው፤ አሁንም ቢሆን እዚህ እስር ቤት የተጣልሁት አንዳች ጥፋት ኖሮብኝ አይደለም።"

[16]የእንጀራ ቤት አዛዡም፣ ለመጠጥ አሳላፊዎቹ አለቃ ሕልም፣ የተሰጠው ፍቺ ደስ የሚያሰኝ መሆኑን ሲሰማ፣ የራሱን ሕልም ለዮሴፍ እንዲህ ሲል ነገረው፤ "እኔም ደግሞ ሕልም አይቻለሁ፤ ሦስት መሶቦች[ሀ] በራሴ ላይ ተሸክሜ ነበር፤ [17]በላይኛው መሶብ ውስጥ ለፈርዖን የተዘጋጀ የተለያየ ምግብ ነበረበት፤ ወፎችም ራሴ ላይ ካለው መሶብ ይበሉ ነበር።"

[18]ዮሴፍም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "የሕልሙ ፍቺ ይህ ነው፤ ሦስቱ መሶብ ሦስት ቀን ነው፤ [19]በሦስት ቀን ውስጥ ፈርዖን ከእስር ቤት ያወጣሃል፤ በዕንጨትም ላይ ይሰቅልሃል፤[ለ] ወፎችም ሥጋህን ይበሉታል።"

[20]በሦስተኛውም ቀን የፈርዖን የልደት በዓል ነበረ፤ ለሹማምቱም ሁሉ ግብር አበላ። በዚያኑ ዕለትም የመጠጥ አሳላፊዎችን አለቃና የእንጀራ ቤት አዛዡን ሹማምቱ ካሉበት ከእስር ቤት አወጣቸው።

[21]የመጠጥ አሳላፊዎቹን አለቃ ወደ ቀድሞ ሹመቱ መለሰው፤ እርሱም እንደ ቀድሞው ጽዋውን ለፈርዖን በእጁ ይሰጠው ጀመር፤ [22]የእንጀራ ቤት አዛዡን ግን ልክ ዮሴፍ እንደተረጐመላቸው ሰቀለው።[ሐ]

[23]የሆነው ሆኖ፣ የመጠጥ አሳላፊዎቹ አለቃ ዮሴፍን አላስታወሰውም፤ ረሳው።

የፈርዖን ሕልም

41 ድፍን ሁለት ዓመት ካለፈ በኋላ ፈርዖን ሕልም ዐለመ፤ በሕልሙም፣ በዐባይ ወንዝ ዳር ቆሞ ነበር፤ [2]እነሆ መልካቸው ያማረ፣ ሥጋቸው የወፈረ ሰባት ላሞች ከወንዙ ወጥተው በወንዙ ዳር የበቀለውን ሣር

21፥20፤ዘኍ14፥43
40፥1 ቍ9:13:16:20:21፤ነህ1፥11
40፥2 ዘፍ41፥10፤አስ2፥21፤ምሳ16፥14:15፤19፥12
40፥3 ዘፍ37፥36፤39፥20
40፥4 ቍ7፤ዘፍ37፥36፤39፥4፤42፥17
40፥5 ዘፍ20፥3፤41፥11
40፥7 ቍ4፤ነህ2፥2
40፥8 ዘፍ41፥8:15:16:25:28:32፤ዘዳ29፥29፤ዳን2፥22:28:47
40፥9 ቍ1
40፥10 ኢሳ27፥6፤35፥1-2፤ሆሴ14፥7
40፥12 ቍ16:18፤ዘፍ41፥12:15:25፤ዳን2፥36፤4፥19
40፥13 ቍ1:19:20፤ኢሱ1፥11፤3፥2፤ዕዝ8፥32፤ነህ2፥11
40፥14 ቍ23፤ዘፍ19፥19፤41፥9፤1ሳሙ20፥14:42፤25፥31፤2ሳሙ9፥1፤1ነገ2፥7፤መክ9፥15፤ሉቃ23፥42
40፥15 ዘፍ14፥13፤39፥20፤ኢዮ13፥27
40፥16 ቍ1:12፤አሞ8፥1-2
40፥18 ቍ12
40፥19 ቍ13:22፤ዘዳ21፥22-23፤28፥26፤1ሳሙ17፥44፤2ሳሙ21፥10፤1ነገ14፥11፤16፥4፤21፥24፤አስ2፥23፤7፥10፤ሕዝ39፥4
40፥20 ቍ1:13፤አስ2፥18፤ማቴ14፥6-10፤ማር6፥21
40፥21 ቍ1:13፤2ነገ25፥27፤ኤር52፥31፤ማር6፥21
40፥22 ቍ19፤ዘፍ41፥13፤መዝ105፥19
40፥23 ቍ14፤መክ1፥11
41፥1 ቍ17፤ዘፍ2፥14፤20፥3፤ዘፀ1፥22፤
41፥2 ቍ18:26፤ዘፀ2፥3፤ኢዮ40፥21፤ኢሳ19፥6፤ኤር5፥28

2፥5፤7፥15
[ሀ]16 ወይም ሦስት የሽንበቆ ቅርጫቶች
[ለ]19 ወይም በእንጨትም ላይ ይወጋሃል
[ሐ]22 ወይም ወጋው

40፥2 *በመጠጥ አሳላፊዎቹ፤* ዮሴፍን ከፈርዖን ጋር ለማስተዋወቅ ከእግዚአብሔር የተሾመ መልእክተኛ ነበር (41፥9-14 ይመ)።

40፥5 *የሁለቱም ሕልም ለየራሱ የተለየ ፍቺ ነበረው፤* በሁሉም የጥንት ቅርብ ምሥራቅ ሕዝቦች ዘንድ ሕልሞች የተወሰነ ትርጕም ያላቸው ሲሆን፣ ሕልሞችን በትክክል መተርጐም ዐላሚው ወደፊት የሚሆነውን ነገር እንዲተነብይ ይረዳዋል (የ20፥3 ማብ ይመ)። ዮሴፍ በግብፅ ላይ ከፍ ከፍ እንዲል እግዚአብሔር መንገድ ያዘጋጅለት ነበር።

40፥8 *የሕልም ትርጓሜ ከእግዚአብሔር የሚገኝ አይደለምን?* ሕልምን በትክክል የሚተረጕም እግዚአብሔር ብቻ ነው (41፥16:25:28፤ ዳን 2፥28 ይመ)። *ንገሩኝ፤* ዮሴፍ፣ እግዚአብሔር በሕልማቸው ውስጥ ያለውን መገለጥ የሚያስታውቅበት የእግዚአብሔር መልእክተኛ አድርጎ ራሱን አቀረበ፤ በተመሳሳይ ሁኔታ እስራኤል፣ እግዚአብሔር ለሕዝቦች የሚያደርገውን መገለጥ የሚያስታውቅባት ልዩ ሕዝብ ናት (18፥17 እና ማብ፤ 41፥16:28:32 ይመ)።

40፥13 *ወደ ቀድሞ ሹመትህም ይመልስሃል፤* መዝ 3፥3፤ 27፥6 ይመ።

40፥14 *በጎ ነገር በገጠመህ ጊዜ እኔን አስበህ፤* ያጋጣሚ ጉዳይ ሆነና የወይን ጠጅ አሳላፊው ሁለት ዓመት ሙሉ (41፥1:9-13 ይመ) ዮሴፍን ረሳው (ቍ 23)።

40፥15 *እስር ቤት፤* የዮሴፍን ተስፋ መቍረጥ ለማመልከት የገባ ተጋኖ አነጋገር ነው (የ39፥20 ማብ ይመ)፤ በ37፥24 ላይ ይኸው የዕብራይስጥ ቃል "ጕድጓድ" ተብሎ የተተረጐመ በመሆኑ የዘፍጥረት መጽሐፍ ጸሓፊ ዮሴፍ ከዚህ ቀደም በወንድሞቹ እጅ የተፈጸመበትን በደል በዚህ ክፍል ካለው ታሪክ ጋር እያይዞታል።

40፥19 *በዕንጨት ላይ ይሰቅልሃል፤* በቍ 13 ላይ ከገባው ፈሊጣዊ አነጋገር ጋር ተመሳሳይነት ያለው አባባል ነው።

40፥20 *የፈርዖን የልደት በዓል፤* ከአያሌ ዓመታት በኋላ በሄሮድስ የልደት በዓል ላይ የአንድ ሌላ ሰው ራስ ተቈረጠ (ማቴ 14፥6-10 ይመ)።

41፥2 *ሰባት ላሞች ከወንዙ ወጥተው፤* አብዛኛውን ጊዜ

ይበሉ ጀመር። [3]ቀጥሎም መልካቸው የከፋ ዐጥንታቸው የወጣ፣ ሌሎች ሰባት ላሞች ከወንዙ ወጥተው አስቀድመው ከወጡት ላሞች አጠገብ ቆሙ። [4]እነዚህ መልካቸው የከፋና ዐጥንታቸው የወጣ ላሞች፣ እነዚያን ያማሩና የወፈሩ ላሞች ሲውጡአቸው አየ፤ ከዚያም ፈርዖን ከእንቅልፉ ነቃ።

[5]ፈርዖንም እንደ ገና እንቅልፍ ወስዶት ሳለ፣ ሌላ ሕልም አየ። በሕልሙም በአንድ የእህል አገዳ ላይ፣ ፍሬያቸው የተንዠረገገና ያማረ ሰባት የእሸት ዛላዎች ሲወጡ አየ። [6]ከዚያም የቀጨጨና በምሥራቅ ነፋስ ተመትተው የደረቁ ሰባት የእሸት ዛላዎች ወጡ። [7]የቀጨጩት የእሸት ዛላዎች፣ ፍሬያቸው የተንዠረገገውን ሰባቱን ያማሩ ዛላዎች ዋጡአቸው። በዚህ ጊዜ ፈርዖን ከእንቅልፉ ነቃ፤ ነገሩ ሕልም ነበር።

[8]በነጋታውም ፈርዖን መንፈሱ ታወከበት፤ ስለዚህ በግብፅ አገር ያሉትን አስማተኞችና ጥበበኞች በሙሉ አስጠርቶ ሕልሞቹን ነገራቸው፣ ይሁን እንጂ ሕልሞቹን ሊተረጕምለት የቻለ አንድም ሰው አልተገኘም።

[9]በዚያን ጊዜ የመጠጥ አሳላፊዎች አለቃ ፈርዖንን እንዲህ አለው፤ “የሠራሁት በደል ዛሬ ታወሰኝ። [10]በአንድ ወቅት ፈርዖን እኔንና የእንጀራ ቤት አዛዡን ተቈጥቶ በዘበኞቹ አለቃ ግቢ አስሮን ነበር። [11]ሁለታችንም በአንዲት ሌሊት የተለያየ ሕልም አየን፤ የእያንዳንዳችንም ሕልም የየራሱ ትርጕም ነበረው። [12]በዚያን ጊዜ የዘበኞች አለቃ አገልጋይ የሆነ አንድ ዕብራዊ ወጣት ከእኛ ጋር እስር ቤት ነበር። ሕልማችንን በነገርነው ጊዜ፣ ፍቺውን ነገረን፤ ለእያንዳንዳችንም እንደ ሕልማችን ተረጐመልን፤ [13]ነገሩም ልክ እርሱ እንደተረጐመልን ሆነ፤ እኔ ወደ ቀድሞ ሹመቴ ተመለስሁ፤ የእንጀራ ቤት አዛዡም ተሰቀለ[f]።

[14]ፈርዖን ዮሴፍን እንዲያመጡት ትእዛዝ ሰጠ፤ ከእስር ቤትም በጥድፊያ ይዘውት መጡ፤ ጠጕሩንም ከተላጨና ልብሱን ከለወጠ በኋላ ፈርዖን ፊት ቀረበ።

[15]ፈርዖንም ዮሴፍን፣ “ሕልም አይቼ ነበር፤ ሕልሜን ሊተረጕምልኝ የቻለ አንድም ሰው አልተገኘም፤ አንተ ግን ሕልም ሲነገርህ የመተርጐም ችሎታ እንዳለህ ሰማሁ” አለው።

[16]ዮሴፍም ፈርዖንን፣ “እኔ የመተርጐም ችሎታ የለኝም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ለፈርዖን የሚሻውን ትርጕም ይሰጠዋል” አለው።

[17]ከዚህ በኋላ ፈርዖን ዮሴፍን እንዲህ አለው፤ “በሕልሜ በዐባይ ወንዝ ዳር ቆሜ ነበር። [18]ሥጋቸው የወፈረና መልካቸው ያማረ ሰባት ላሞች ከወንዙ ወጥተው በወንዙ ዳር የበቀለውን ሣር ሲበሉ አየሁ። [19]ከእነርሱም በኋላ፣ ዐቅመ ደካማ፣ መልካቸው እጅግ የከፋና ዐጥንታቸው የወጣ ሌሎች ሰባት ላሞች ወጡ፤ እነዚያን የመሰሉ የሚያስከፋ መልክ ያላቸው ላሞች በግብፅ ምድር ከቶ አይቼ አላውቅም። [20]ዐጥንታቸው የወጣና አስከፊ መልክ ያላቸው ላሞች መጀመሪያ የወጡትን፣ ሥጋቸው የወፈረውን ሰባቱን ላሞች ዋጧቸው። [21]ከዋጧቸውም በኋላ፣ ያው የበፊቱ መልካቸው ስላልተለወጠ እንደዋጧቸው ማንም ሊያውቅ አይችልም ነበር፤ ከዚያም ከእንቅልፌ ነቃሁ።

[22]እንደዚሁም፣ በሕልሜ በአንድ የእህል አገዳ ላይ ፍሬያቸው የፋፋና ያማሩ ሰባት እሸት ዛላዎች ወጥተው አየሁ። [24]የቀጨጩት የእሸት ዛላዎችም ሰባቱን ያማሩ የእሸት ዛላዎች ዋጧቸው፤ ይህንኑም ለአስማተኞች ነገርሁ፤ ነገር ግን ማንም ሊፈታው አልቻለም።”

[25]ዮሴፍም ለፈርዖን እንዲህ አለው፤ “ሁለቱም የፈርዖን ሕልሞች ተመሳሳይና አንድ ዐይነት ናቸው፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወደ ፊት የሚያደርገውን ለፈርዖን ገልጦለታል። [26]ሰባቱ የሚያማምሩ ላሞች፣ ሰባት ዓመታት ናቸው፣ ሰባቱም የሚያማምሩ የእሸት ዛላዎች ሰባት ዓመታት ናቸው፤ ሕልሙም አንድና ተመሳሳይ ነው። [27]ከእነርሱም በኋላ ዐጥንታቸው የወጣ አስከፊ መልክ ያላቸው ሰባት ላሞች፣ ሰባት ዓመታት ናቸው፤ እንደዚሁም ፍሬ አልባ የሆኑትና በምሥራቅ ነፋስ ተመትተው የደረቁት ሰባት የእሸት ዛላዎች ሰባት የራብ ዓመታት ናቸው።

“አስቀድሜ ለፈርዖን እንደተናገርኩት፣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወደ ፊት የሚያደርገውን ነገር ለፈርዖን ገልጦለታል። [29]በመላው የግብፅ

[f]13 ወይም ተወጋ

41፥4 ቍ7
41፥5 ኢሱ13፥3፤ 2ነገ4፥42፤1ዜና13፥5፤ኢሳ23፥3፤ኤር2፥18
41፥6 ዘፀ10፥13፤14፥21፤ኢዮ6፥26፤11፥2፤15፥2፤መዝ11፥6፤48፥7፤ኢሳ11፥15፤27፥8፤ኤር4፥11፤18፥17፤ሕዝ19፥12፤27፥26፤ሆሴ12፥1፤13፥15፤ዮና4፥8
41፥7 ቍ4
41፥8 ቍ24፤ዘፍ40፥8፤ዘፀ7፥11:22፤ኢዮ7፥14፤ዳን1፥20፤2፥1:2:3:4፥:5:19:27፤4፥7:18፤5፥7
41፥9 ዘፍ40፥14
41፥10 ዘፍ37፥36፤39፥20፤40፥2
41፥11 ዘፍ40፥5
41፥12 ዘፍ14፥13፤37፥36፤39፥17፤40፥4:12
41፥13 ዘፍ40፥22
41፥14 ዘፍ35፥2፤45፥22፤ሩት3፥3፤2ሳሙ12፥20፤መዝ105፥20፤ኢሳ18፥2:7
41፥15 ዘፍ40፥8:12፤ዳን4፥18፤5፥16
41፥16 ዘፍ40፥8
41፥17 ቍ1
41፥18 ቍ2
41፥24 ቍ8
41፥25 ዘፍ40፥8:12፤ኢሳ46፥11፤ዳን2፥45
41፥26 ቍ2
41፥27 ዘፍ12፥10
41፥28 ዘፍ40፥8
41፥29 ቍ47
41፥30 ቍ54:56፤ዘፍ12፥10፤45፥6:11፤47፥13፤መዝ105፥16

ላሞች ከፀሐይና ከተባዮች ለመሸሽ ሲሉ በዐባይ ወንዝ ውስጥ እስከ ዐንገታቸው ድረስ ይዘፈቁ ነበር።

41፥6 *በምሥራቅ ነፋስ ተመትተው የደረቁ፤* በፀሐይ ወራት ማብቂያና በበልጉ ወራት ዋዜማ ላይ ከምድረ በዳ የሚነፍሰው (ሆሴ 13፥15 ይመ) የፓሌስቲና መንጠሌ ነፋስ (ግብፃውያን ከምሲን ይሉታል) አብዛኛውን ጊዜ ዕፀዋትን ያደርቃል (ኢሳ 40፥7፤ ሕዝ 17፥10 ይመ)።

41፥8 *መንፈሱ ታወከበት፤* 40፥6-7 ይመ። *አስማተኞችና* የጥንቈላን ሥራ የሚሠሩ ካህናት ሊሆኑ ይችላሉ። *ሕልሞቹን ነገራቸው፣ ይሁን እንጂ... ሊተረጕምለት የቻለ አንድም ሰው አልተገኘም፤* ዳን 2፥10-11 ይመ።

41፥13 *ልክ እርሱ እንደተረጐመልን ሆነ፤* ምክንያቱም የሚናገረው ቃል ከእግዚአብሔር ተሰጥቶታልና ነው (መዝ 105፥19 ይመ)።

41፥14 *ፈርዖን ዮሴፍን እንዲያመጡት ትእዛዝ ሰጠ፤* ከእስር ቤት እንዲለቀቅ አደረገ (መዝ 105፥20 ይመ)። *ጠጕሩን ከተላጨና፤* በግብፃውያን ዘንድ ጠጕር ሙልጭ አድርጎ መላጨት የተለመደ ሲሆን፣ በመካከለኛው ምሥራቅ ነዋሪዎች ዘንድ ደግሞ ጢምን ማሳደግ የተለመደ ነበር (2ሳሙ 10፥5፤ ኤር 41፥5 ይመ)።

41፥16 *እኔ የመተርጐም ችሎታ የለኝም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ለፈርዖን የሚሻውን ትርጕም ይሰጠዋል፤* 40፥8፤ ዳን 2፥27-28:30፤ 2ቆሮ 3፥5 ይመ።

41፥27 *ሰባት የራብ ዓመታት፤* ሐሥ 7፥11 ይመ። የዐባይ ወንዝ ዓመቱን ሙሉ ካፍ እስከ ገደፉ ሞልቶ ስለሚፈስ፣ በግብፅ ምድር ለረጅም ዘመን የሚቈይ ራብ ብዙ ጊዜ አይከሠትም፤ በሌሎች ቦታዎች ግን እንዲህ ያለውን ራብ ማየት የተለመደ ነው (2ነገ 8፥1 ይመ)። እንደ አዲስ ኪዳን አባባል በኤልያስ ዘመን የተከሠተው ታላቅ ራብ ለሦስት ዓመት ተኩል ቈይቶ ነበር (ያዕ 5፥17)፤ ራቡ ለሰባት ዓመት መቈየት ሲገባው በሦስት ዓመት ተኩል ሊቀንስ የቻለው በኤልያስ ጸሎት ነው። (1ነገ 18፥42፤ ያዕ 5፥18 ይመ)።

ምድር እጅግ የተትረፈረፈ ጥጋብ የሚሆን ባቸው ሰባት ዓመታት ይመጣሉ:: [30]ከዚህ በኋላ ግን በተከታታይ ሰባት የራብ ዓመታት ይሆናሉ:: የራቡ ዘመን አገሪቱን እጅግ ስለ ሚጐዳት፣ በግብፅ የነበረው ያለፈው የጥ ጋብ ዘመን ሁሉ ጨርሶ አይታወስም:: [31]ከጥ ጋቡ ዓመታት በኋላ የሚመጣው የራብ ዘመን እጅግ ጽኑ ከመሆኑ የተነሣ፣ ቀደም ሲል የነበረው የጥጋብ ዘመን ፈጽሞ ይረሳል:: [32]ሕልሙ ለፈርዖን በሁለት መልክ በድጋሚ መታየቱ፣ ነገሩ ከእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ዘንድ የተ ቈረጠ ስለ ሆነ ነው፤ ይህንንም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በቅርብ ጊዜ ይፈጽመዋል::

[33]እንግዲህ ፈርዖን ብልኅና አስተዋይ ሰው ፈልጎ፣ በመላው የግብፅ ምድር ላይ አሁኑኑ ይሹም:: [34]እንደዚሁም በሰባቱ የጥጋብ ዓመ ታት ከሚገኘው ምርት፣ አንድ አምስተኛው እንዲሰበሰብ የሚያደርጉ ኀላፊዎችን ይሹም:: [35]እነርሱም በሚመጡት የጥጋብ ዓመታት ከሚገኘው ምርት ሁሉ ይሰብስቡ፤ በፈርዖ ንም ሥልጣን ሥር ያከማቹ፤ ለምግብ እን ዲሆኑም በየከተማው ይጠበቁ:: [36]የሚከማ ቸው እህል፣ ወደ ፊት በግብፅ አገር ላይ ለሚመጣው የሰባት ዓመት ራብ መጠባበቂያ ይሁን፤ በዚህም ሁኔታ አገሪቱ በራብ አትጠፋም::"

[37]ዕቅዱንም ፈርዖንና ሹማምንቱ ሁሉ መል ካም ሆኖ አገኙት:: [38]ፈርዖንም፣ "የእግዚአ ብሔር (ኤሎሂም) መንፈስ* ያለበት እንደዚህ ያለ ሰው ማንን ልናገኝ እንችላለን?" ብሎ ጠየ ቃቸው::

[39]ፈርዖን ዮሴፍን እንዲህ አለው፤ "እግዚአ ብሔር (ኤሎሂም) ይህን ሁሉ ስለ ገለጠልህ፣ እን ዳንተ ያለ አስተዋይና ብልኅ ሰው የለም:: [40]አንተ በቤተ መንግሥቴ የበላይ ትሆናለህ፤ ሕዝቤም ሁሉ ለሥልጣንህ ይገዛል፤ እኔ ከአ ንተ የምበልጠው በዙፋኔ ብቻ ይሆናል::"

41፥32 ዘፍ40፥8፤ ዳን2፥5
41፥33 ቍ39፤ዘፍ 39፥9
41፥34 ቍ48፤ዘፍ 24፥2፤47፥14፡1ሳሙ 8፥15
41፥35 ቍ48
41፥36 ቍ56፤ዘፍ 42፥6፤47፥14
41፥37 ዘፍ45፥16፤ አስ2፥4፤ኢሳ19፥11
41፥38 ዘኍ27፥18፤ ዘዳ34፥9፤ዳን2፥11፤ 4፥8-9፥18፤5፥11፡14
41፥39 ቍ33፤ዳን 2፥11፤5፥11
41፥40 ዘፍ39፥9፤ 1ነገ4፥6፤2ነገ15፥5፤ አስ10፥3፤መዝ105፥ 21-22፤ኢሳ22፥15፤ 36፥3፤ሐሥ7፥10
41፥41 ቍ43፡55፤ ዘፍ42፥6፤45፥8፡13፡ 26፤አስ8፥2፤ኢር 40፥7፤ዳን6፥3
41፥42 ዘፍ24፥22፤ ዘዳ25፥4፤1ሳሙ17፥ 38፤18፥4፤1ነገ19፥19 ፤አስ3፥10፤6፥8፡11፤ 8፥2፡8፡15፤መዝ73፥6 ፤ማሕ4፥9፤ኢሳ3፥18 ፤ሕዝ16፥11፤ዳን5፥7 ፡16፡29፤ዘካ3፥4
41፥43 ቍ41፤ዘፍ 46፥29፤50፥9፤አስ6፥9 ፤10፥3፤ኢሳ2፥7፤22፥18
41፥44 ዘፍ37፥8፤ አስ10፥2፤መዝ105፥22
41፥45 ቍ50፤ዘፍ 46፥20፡27፤ዘፀ2፥16፤ አስ2፥7፤ሕዝ30፥17
41፥46 ዘፍ37፥2፤ 1ሳሙ8፥11፤16፥21፤ ምሳ22፥29፤ዳን1፥19
41፥47 ቍ29
41፥48 ቍ34
41፥49 ዘፍ12፥2
41፥50 ቍ45
41፥51 ዘፍ46፥20፤ 48፥1፡14፡18፡20፤49፥

ዮሴፍ በግብፅ ተሾመ

[41]ከዚያም፣ ፈርዖን ዮሴፍን "በመላዪቱ የግ ብፅ ምድር ላይ ኀላፊ አድርጌሃለሁ" አለው:: [42]ፈርዖንም ባለማኅተሙን ቀለበት ከጣቱ አውልቆ በዮሴፍ ጣት ላይ አደረገው፤ እንዲ ሁም ከጥሩ የተልባ እግር የተሠራ ልብስ አለ በሰው፤ በዐንገቱም የወርቅ ሐብል አጠለቀ ለት:: [43]በማዕረግ ከእርሱ ሁለተኛ ሰው አድ ርጎ፣ በሠረገላ ላይ አስቀመጠው፤* ሰዎችም በፊቱ፣ "እጅ ንሡ" እያሉ ይጮኹ ነበር፤ በዚህ ሁኔ ታም በግብፅ ምድር ሁሉ ላይ ሾመው::

[44]ከዚህ በኋላ ፈርዖን ዮሴፍን፣ "እኔ ፈር ዖን ነኝ፤ ሆኖም በመላዪቱ ግብፅ ያላንተ ትእዛዝ እጁንም ሆነ እግሩን ልውስ የሚያ ደርግ አይኖርም" አለው:: [45]ፈርዖንም ዮሴ ፍን ጻፍናት ፐዕናህ ብሎ ስም አወጣለት:: እንዲሁም የሄልዮቱ* ከተማ ካህን የጶጥፌራ ልጅ አስናትን አጋባው:: ዮሴፍም በመላዪቱ የግብፅ ምድር ተዘዋወረ::

[46]ዮሴፍ የግብፅ ንጉሥ ፈርዖንን ማገልገል ሲጀምር፣ ዕድሜው ሠላሳ ዓመት ነበር:: ዮሴፍም ከፈርዖን ፊት ወጥቶ የግብፅን ምድር በሙሉ ዞረ::

[47]በሰባቱም የጥጋብ ዓመታት ምድሪቱ የተ ትረፈረፈ ሰብል ሰጠች:: [48]በእነዚያ ሰባት የጥጋብ ዓመታት፣ ዮሴፍ በግብፅ አገር የተ ገኘውን ምርት ሰብስቦ በየከተሞቹ አከማቸ፤ በእያንዳንዱ ከተማ ከየአቅራቢያው የተመረ ተውን እህል እንዲከማች አደረገ:: [49]ዮሴፍ ብዛቱ እንደ ባሕር አሸዋ የሚሆን የእህል ሰብል አከማቸ፤ ሰብሉ እጅግ ከመብዛቱ የተነሣ ልኩን መስፈርና መመዝገብ አልቻ ለም ነበር::

[50]ሰባቱ የራብ ዓመታት ከመምጣቱ በፊት፣ የሄልዮቱ ካህን የጶጥፌራ ልጅ አስናት ለዮሴፍ

*38 ወይም የአማልክት መንፈስ
*43 ወይም በማዕረግ ሁለተኛ በሆነው የእርሱ ሠረገላ ላይ፤ ወይም በሁለተኛ ሠረገላው ላይ *43 ወይም ስገዱ
*45 በቍ 50 ላይ ያለውንም ጨምር ሆልዮፖሊስን ያመለክታል

41፥32፤ *መለኮታዊ መገለጦች ብዙውን ጊዜ የሚደጋገሙት* ለአጽንዖት ነው (37፥5-9፤ አሞ 7፥1-6፡7-9፤ 8፥1-3 ይመ)::

41፥38 *የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት፤* ይህ ሐረግ "የአ ማልክት መንፈስ ያደረበት" ተብሎም ሊተረጐም ይችላል፤ ቃሉን የተናገረው አረማዊ ንጉሥ በመሆኑ፣ ቃሉ የሚያመለክተው መን ፈስ ቅዱስን ነው ብሎ መገመት እጅግ ያስቸግራል::

41፥40 *አንተ... የበላይ ትሆናለህ፤* ፈርዖን የዮሴፍን ምክር ተቀብሎ (ቍ 33 ይመ)፣ ዮሴፍን "በግብፅ ሁሉ ላይ አዛዥ" እን ዲሆን ወሰነ (ሐሥ 7፥10፤ መዝ 105፥21 ይመ):: *ሕዝቤም ሁሉ ለሥልጣንህ ይገዛል፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ሕዝቤ ሁሉ ለጥ ብሎ እጅ ይነሣሃል" ማለት ነው፤ በሌላ አነጋገር ሕዝቤ ሁሉ ለአንተ ያለውን አክብሮትና ታዛዥነት ለመግለጽ እጅህን ወይም እግርህን ይስማል ማለት ነው (መዝ 2፥12 እና ማብ ይመ)::

41፥42 አንድ ንጉሥ ሥልጣኑን ለሌላ ሰው ማስተላለፉን ወይም ማካፈሉን በተለያዩ ምልክቶች ይገልጽ ነበር፤ ይኸውም ቀለበት (አስ 3፥10)፣ መጐናጸፊያና (አስ 6፥11) የወርቅ ሐብል የመሳሰሉትን (ዳን 5፥7፡16፡29) በመስጠት ነው::

41፥43 *በማዕረግ ከእርሱ ሁለተኛ ሰው፤* ከራሱ ከንጉሡ ቀጥሎ የሚሰጥ ከፍተኛ ማዕረግ ነው:: *"እጅ ንሡ"፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ለጥ ብላችሁ እጅ ንሡ" ማለት ነው፤ ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጥ ቃል ከሌላ ቋንቋ የተወሰደ ሲሆን ምናልባት "በግንበራችሁ ተደፍታችሁ እጅ ንሡ" የሚል ትርጕም ያለው የግብፃውያን ትእዛዝ ሰጪ አንቀጽ ሳይሆን አይቀርም::

41፥45 *ዮሴፍን ጻፍናት ፐዕናህ ብሎ ስም አወጣለት፤* በን ጉሣዊ አገዛዙ ውስጥ ከፍተኛ ባለሥልጣን አድርጎ ሾመው (የ1፥5 ማብ ይመ):: ፈርዖን ይህን አስደናቂ የጌታ ባሪያ ለራሱ ንጉሣዊ አገዛዝ ዐላማ ሊጠቀምበት ፈለገ፤ ይህም ከእርሱ በኋላ የተነሣው ሌላው ፈርዖን በእግዚአብሔር የተባረኩትን እስራኤልን፣ ግብፅን ለማጥፋት ሊጠቀምባት እንደፈለገው ዐይነት ነው (ዘፀ 1):: ዮሴፍ የሚያገለግለው መንግሥቱና የግዛን ኀይሉ እጅግ ታላቅ የሆነ ው አምላክ እንደ ሆነ ፈርዖን አላስተዋለም:: *አስናት፤* ግብፃዊ ስም ሲሆን ምናልባት የቃሉ ትርጕም "የኔይት (እንስት አምላክ) ነች" ማለት ሳይሆን አይቀርም:: *ጶጥፌራ፤* ጶጥፌራ (37፥36፤ 39፥1) በሚል ስም ከሚታወቀው ጋር አንድ አይደለም፤ ይህም ግብ ፃዊ ስም ሲሆን "ከ'ራ' (የፀሓይ አምላክ ነው) የተሰጠ" ማለት ነው:: *የሄልዮቱ ከተማ፤* ከአሁኗ ካይሮ በስተ ሰሜን 16 ኪሎ ሜትር ርቃ የምትገኝ ስትሆን፣ ግሪኮች ሄልዮት (የፀሓይ ከተማ) በማለት ሰይመዋታል፤ ይህች ከተማ "ራ" ተብሎ ለሚጠራው አምላክ የአምልኮ ማእከል ስትሆን፣ በከተማዋም ውስጥ ቤተ መቅደስ ይገኝል፤ ስለዚህ ጶጥፌራ በሚል ስም መጠራቱ ትክክል ነው::

41፥46 *ሠላሳ ዓመት፤* ዮሴፍ በዐሥራ ሦስት ዓመት (37፥2 ይመ) ጊዜ ውስጥ በግብፅ ምድር ሁሉ ላይ ከንጉሡ ቀጥሎ ከፍተኛ ሥልጣን የነበረው ሰው (ቍ 43) ሆነ::

41፥49 *እንደ ባሕር አሸዋ፤* እግዚአብሔር፣ አብርሃምንና ያዕቆብን ታላቅ ዘር እንደሚያደርጋቸው ቃል በገባ ጊዜ በዚህ

ሁለት ወንዶች ልጆች ወለደችለት። [51]ዮሴፍም፣ “እግዚአብሔር (ኤሎሂም) መከራዬን ሁሉ፣ የአባቴንም ቤት እንድረሳ አድርጎኛል” በማለት የመጀመሪያ ልጁን ስም ምናሴ[ሠ] አለው። [52]እንደዚሁም፣ “መከራ በተቀበልኩበት ምድር እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፍሬያማ አደረገኝ” ሲል ሁለተኛ ልጁን ኤፍሬም[ሰ] አለው።

[53]በግብፅ ምድር የነበረው ሰባቱ የጥጋብ ዘመን ዐለፈና [54]ዮሴፍ አስቀድሞ እንደ ተናገረው የሰባቱ ዓመት የራብ ዘመን ጀመረ። ሌሎች አገሮች ሁሉ ሲራቡ፣ በመላው የግብፅ ምድር ግን ምግብ ነበር። [55]ራቡ በመላው የግብፅ ምድር መስፋፋት ሲጀምር፣ ሕዝቡ ምግብ ይሰጠን በማለት ወደ ፈርዖን ጮኸ። ፈርዖንም ግብፃውያኑን፣ “ወደ ዮሴፍ ሂዱና የሚላችሁን አድርጉ” አላቸው።

[56]ራቡ በአገሩ ላይ እየተስፋፋ ስለ ሄደ፣ ዮሴፍ ጐተራዎቹን ከፍቶ እህሉ ለግብፃውያን እንዲሸጥ አደረገ፤ ምክንያቱም ራቡ በመላዪቱ ግብፅ ጸንቶ ነበር። [57]ራቡ በመላው ዓለም ጸንቶ ስለ ነበር፣ የየአገሩ ሰዎች ሁሉ ከዮሴፍ ዘንድ እህል ለመሸመት ወደ ግብፅ ምድር መጡ።

የዮሴፍ ወንድሞች ወደ ግብፅ ሄዱ

42 ያዕቆብ በግብፅ እህል መኖሩን ሲሰማ፣ ልጆቹን እንዲህ አላቸው፤ “ለምን እርስ በርስ ትተያያላችሁ? [2]በግብፅ እህል መኖሩን ሰምቻለሁ፤ ስለዚህ ከመሞት መሰንበት ይሻላልና ወደዚያው ወርዳችሁ እህል ሸምቱልን” አላቸው።

[3]ከዚያም ዐሥሩ የዮሴፍ ወንድሞች እህል ለመሸመት ወደ ግብፅ ወረዱ። [4]ነገር ግን ያዕቆብ የዮሴፍን ወንድም ብንያምን፣ ክፉ ነገር ይደርስበታል በሚል ፍርሀት ከወንድሞቹ ጋር አላከውም። [5]ራቡ በከነዓንም በመበርታቱ፣ እህል ለመሸመት ወደ ግብፅ ከሄዱት ሰዎች መካከል የእስራኤል ልጆችም ነበሩ።

[6]በዚህ ጊዜ ዮሴፍ የምድሪቱ ገዥ ነበር፤ ለአገሩ ሰዎች ሁሉ እህል የሚሸጥላቸው እርሱ ነበር። የዮሴፍ ወንድሞችም እንደ ደረሱ፣ ከፊቱ ቀርበው ወደ ምድር ለጥ ብለው እጅ ነሡት። [7]ዮሴፍም ወንድሞቹን ገና ሲያያቸው ወዲያውኑ ዐወቃቸው፤ ነገር ግን እንደማያውቃቸው ሆኖ፣ “ከየት የመጣችሁ ናችሁ?” ብሎ በቍጣ ቃል ተናገራቸው። እነርሱም፣ “እህል፤ ለመሸመት ከከነዓን ምድር የመጣን ነን” ብለው መለሱለት።

[8]ዮሴፍ ወንድሞቹን ቢያውቃቸውም እንኳ እነርሱ ግን አላወቁትም። [9]በዚህ ጊዜ ስለ ወንድሞቹ ያየው ሕልም ትዝ አለውና፣ “ሰላዮች ናችሁ፤ የመጣችሁት አገራችን በየትኛው በኩል ለጥቃት የተጋለጠች መሆኗን ለመሰለል ነው” አላቸው።

[10]እነርሱም እንዲህ አሉት፤ “ጌታችን ሆይ፤ እንዲህስ አይደለም፤ አገልጋዮችህ የመጣነው እህል ለመሸመት ነው፤ [11]ሁላችንም የአንድ አባት ልጆች ነን፤ አገልጋዮችህ የታመንን ሰዎች እንጂ ሰላዮች አይደለንም።”

[12]እርሱም መልሶ፣ “አይደለም፤ በየት በኩል ለጥቃት የተጋለጠች መሆኗን ለመሰለል ነው” አላቸው።

[13]እነርሱ ግን መልሰው፣ “እኛ አገልጋዮችህ በከነዓን አገር ከሚኖር ከአንድ ሰው የተወለድን ዐሥራ ሁለት ወንድማማቾች ነን። ትንሹ ወንድማችን አባታችን ዘንድ ሲሆን፣ አንዱ ግን የለም” አሉት።

[14]ዮሴፍም እንዲህ አላቸው፤ “ነገርኋችሁ እኮ፤ ሰላዮች ናችሁ! [15]ታናሽ ወንድማችሁ እዚህ እስካልመጣ ድረስ ከዚህ ንቅንቅ እንደማትሉ በፈርዖን ስም እምላለሁ፤ ማንነታችሁ

3፥50፥23፤ዘኍ 1፥34፤ ዘዳ33፥17፤ኢሱ4፥12፤ 17፥1፤1ዜና7፥14
41፥52 ዘፍ17፥6፤ 46፥20፤48፥1:5፤50፥ 23፤ዘኍ1፥32፤26፥28 ፤ዘዳ33፥17፤ኢሱ14፥ 4፤መሳ5፥14፤1ዜና7፥ 20፤2ዜና30፥1፤መዝ 60፥7፤ኤር7፥15፤ አብ1፥19
41፥54 ዘፍ12፥10 ፤ሐሥ7፥11
41፥55 ቍ41፤ዘዳ 32፥24፤2ዜና20፥9፤ ኢሳ51፥19፤ኤር5፥ 12፤27፥8፤42፥16፤ 44፥27፤ዮሐ2፥5
41፥56 ቍ30:36፤ ዘፍ12፥10
41፥57 ዘፍ12፥10፤ 42፥5፤47፥15
42፥1 ሐሥ7፥12
42፥2 ቍ19:33፤ ዘፍ43፥2:4:8፤44፥25፤ 47፥19፤መዝ33፥18-19
42፥3 ቍ10፤ዘፍ 43፥20
42፥4 ቍ38፤ዘፍ 35፥18
42፥5 ቍ13:29፤ ዘፍ12፥10:31፥18፤ 41፥57፤45፥17፤ዘዳ 32፥24፤ሐሥ7፥11
42፥6 ዘፍ33፥3፤ 41፥36:41፤ ነህ 5፥14
42፥7 ቍ30፤ዘፍ 29፥4
42፥8 ዘፍ37፥2
42፥9 ቍ12:14: 16:30፤ ዘፍ 37፥7፤ ዘዳ1፥22፤ኢሱ2፥1፤ 6፥22፤
42፥10 ቍ3፤ዘፍ 37፥8
42፥11 ቍ13:15: 16:19:20:31:34፤ዘፍ 44፥7:9:16:19:21:3 1፤46፥34፤47፥3
42፥12 ቍ9
42፥16 ቍ11:9: 15:19
42፥17 ዘፍ40፥4

42፥13 ቍ5:11:24:32:36፤ዘፍ29:33፤37፥33፤43፥7፤44፥8፤46፥31 ፤47፥1፤ኤር31፥15 42፥14 ቍ9 42፥15 ቍ11፤ዘፍ43፥3:5:7፤ 44፥21:23፤1ሳሙ17፥55

[ሠ]51 *ምናሴ የሚለው ቃል መርሳት የሚል ትርጉም ካለው የዕብራይስጥ ቃል የወጣ ሲሆን ከዚሁ ቃል ጋር አንድ ዐይነት ድምፅ አለው*
[ሰ]52 *ኤፍሬም የሚለው ቃል በዕብራይስጥ ዕጥፍ ፍሬያማ የሚል ትርጉም ካለው ቃል ጋር አንድ ዐይነት ድምፅ አለው።*

ምሳሌያዊ አነጋገር ተጠቅሞአል (22፥17፤32፥12 ይመ)።

41፥52 *ኤፍሬም፤* የስሙ ትርጉም እግዚአብሔር ለዮሴፍ ሁለት ወንዶች ልጆች እንደ ሰጠው የሚያመለክት ሲሆን (ቍ 50 ይመ)፣ ኤፍሬም የሚለው ቃል በዕብራይስጡ “ዕጥፍ ፍሬ” የሚል ፍቺ አለው።

41፥57 *በመላው ዓለም፤* ጸሓፊው የሚያውቀውን ዓለም ማለትም (መካከለኛውን ምሥራቅ) የሚያመለክት አነጋገር ሊሆን ይችላል። በዮሴፍ ዘመን ስለ ደረሰው ራብ የተሰጠው ገለጻ ጸሓፊው በኖኅ ዘመን ደርሶ ስለ ነበረው የጥፋት ውሃ የሰጠውን ገለጻ የሚያስታውስ ነው። ኖኅ ከጥፋት ውሃ በኋላ ለነበረው ትውልድ አባት (ከአዳም ቀጥሎ) እንዲሆን፣ እግዚአብሔር ኖኅንና ቤተ ሰቡን ብቻ ከጥፋት ውሃ አዳነ። እግዚአብሔር ከድኅረ ውሃ ጥፋት በኋላ እና ከድኅረ ባቢሎን ሕዝቦች መካከል አብርሃምን በመጥራት ለሁለተኛ ጊዜ አንድን ሰው ብቻ መርጦ የሕዝቡ አባት አደረገው። እግዚአብሔር በዚህ ሰውና በዘሩም በኩል “የምድር ነገዶች ሁሉ ይባረካሉ” (12፥3) በማለት ተስፋ ሰጥቶ ነበር። በዚህ አዲስ ክሥተት ውስጥ የተስፋው ቃል የተመሠረተው ከእነዚህ ዘሮች በአንዱ ላይ እንደ ሆነ፣ ጸሓፊው ያለውን እምነት በእርግጠኛነት ይገልጻል።

42፥2-3 በዚህ ቦታ የተነገረውን ታሪክ እስጢፋኖስ ጠቅሶታል (ሐሥ 7፥12)።

42፥4 *ያዕቆብ የዮሴፍን ወንድም ብንያምን... አላከውም፤* እናታቸው ራሔል ሞታ ስለ ነበር (35፥19) ዮሴፍም ሞቶአል ብሎ ያዕቆብ ዐስቦ (37፥33)። ያዕቆብ ከሚወዳት ሚስቱ የተወለደውን፣ አንድ የቀረውን ልጁን ብንያምን ማጣት አልፈለገም።

42፥5 *ራቡ በከነዓንም በመበርታቱ፤* በአብርሃም ዘመን እንደ ነበረ ሁሉ ማለት ነው (12፥10 እና ማብ ይመ)።

42፥6 *ለጥ ብለው እጅ ነሡት፤* የዮሴፍ ሕልም መፈጸሙን የሚያመለክት ነው፤ (37፥7:9 ይመ)።

42፥8 *ዮሴፍ ወንድሞቹን ቢያውቃቸውም፤* ምንም እንኳ ለመጨረሻ ጊዜ ካያቸው ቢያንስ 20 ዓመት ያለፈ ቢሆንም (37፥2፤ 41፥46: 53-54 ይመ)፣ ከመጐልመሳቸው በቀር መልካቸው ብዙም አልተለወጠበትም። *እነርሱ ግን አላወቁትም፤* ዮሴፍ ለባርነት ሲሸጥ ገና ለጋላጋ ወጣት የነበረ ሲሆን፣ አሁን ግን ባልተጠበቀ ሁኔታ ከሥልጣን መንበር ላይ ሲወጣ ጐልማሳ ሆኖአል፤ የግብፃውያንን ልብስ ለብሶአል፤ ወንድሞቹንም የሚያናግራቸው በአስተርጓሚ ነበር (ቍ 23 ይመ)፤ ከዚህም በተጨማሪ ጠጉሩን የተላጨው፣ በግብፃውያን ባሕልና ልማድ መሠረት ነው (የ41፥14 ማብ ይመ)።

42፥10 *ጌታችን ሆይ... አገልጋዮችህ፤* የዮሴፍ ወንድሞች ዮሴፍ ያየውን ሕልምና እነርሱም ሲፈሩት የነበረውን ነገር ሳያስተውሉት እንደ ገና ፈጸሙት (37፥8 ይመ)።

42፥15 *በፈርዖን ስም እምላለሁ፤* በወቅቱ በሥልጣን መንበር ላይ ባለው ገገር ስም (በዚህ ቦታ እንደ ተነገረው) ወይም

የሚረጋገጠውም በዚህ ነው:: [16]በሉ፣ ከእናንተ አንዱን ላኩና ወንድማችሁን ይዞ ይመለስ፤ የቀራችሁት ግን የተናገራችሁት ቃል እስኪረጋገጥ ድረስ፣ እስር ቤት ትቈያላችሁ:: እንደተናገራችሁት ካልሆነ ግን፣ በፈርዖን ስም እምላለሁ፤ ሁላችሁም ሰላዮች ናችሁ" አላቸው:: [17]ሁሉንም ሦስት ቀን በእስር አቈያቸው::

[18]በሦስተኛውም ቀን ዮሴፍ እንዲህ አላቸው፤ "እኔ እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ስለምፈራ እንዲህ በማድረግ ሕይወታችሁን አትርፉ:: [19]ታማኝ ሰዎች ከሆናችሁ፣ ከመካከላችሁ አንዱ እዚህ እስር ቤት ሲቈይ፣ የቀራችሁት ግን ለተራቡት ቤተ ሰቦቻችሁ እህል ትወስዱላቸዋላችሁ፤ [20]ታናሽ ወንድማችሁን ግን ይዛችሁ መምጣት አለባችሁ፤ በዚህም የተናገራችሁት ቃል እውነተኛነት ይረጋገጣል፤ እናንተም ከመሞት ትተርፋላችሁ::" እነርሱም ይህንኑ ለመፈጸም ተስማሙ::

[21]እርስ በርሳቸውም፣ "ይኸው በወንድማችን ላይ ባደረስነው በደል ምክንያት ቅጣታችንን እየተቀበልን ነው:: እርሱ እንደዚያ ተጨንቆ ስለ ሕይወቱ ሲማጠነን፣ እኛ አል ሰማነውም ነበር፤ ይህ መከራ የደረሰብንም በዚሁ ምክንያት ነው" ተባባሉ::

[22]ሮቤልም መልሶ፣ "በዚህ ልጅ ላይ፣ 'ክፉ ነገር አታድርጉ' ብዬ አልነበረምን? እናንተ ግን አልሰማችሁኝም፤ ስለዚህም ደሙ ከእጃችን ይፈለጋል" አላቸው:: [23]ዮሴፍ የሚያነጋግራቸው በአስተርጓሚ ስለ ሆነ የሚነጋገሩትን እንደሚሰማቸው አላወቁም ነበር::

[24]ከፊታቸውም ዘወር ብሎ አለቀሰ፤ ከዚያም ወደ እነርሱ ተመልሶ እንደ ገና አነጋገራቸው፤ ስምዖንንም ከእነርሱ ለይቶ ዐይናቸው እያየ አሰረው::

[25]በስልቻዎቻቸው እህል እንዲሞሉላቸው፤ ብሩንም በያንዳንዱ ሰው ስልቻ ውስጥ መልሰው እንዲያስቀምጡና ለጕዞአቸው ስንቅ እንዲያሲዟቸው ዮሴፍ ትእዛዝ ሰጠ:: ይህም ከተደረገላቸው በኋላ፣ [26]እህላቸውን በአህዮቻቸው ጭነው ጕዞአቸውን ቀጠሉ::

[27]በመንገድም ለዐዳር ሰፍረው ሳሉ፣ ከእነርሱ አንዱ ከያዘው እህል ላይ ለአህያው ለመስጠት ስልቻውን ሲፈታ፣ በስልቻው አፍ ላይ ብሩን አገኘ:: [28]እርሱም ወንድሞቹን፣ "እረ ብሬ ተመልሶልኛል፤ ይኸው ስልቻዬ ውስጥ አገኘሁት" አላቸው::

ሁሉም ልባቸው በድንጋጤ ተሞልቶ እየተንቀጠቀጡ በመተያየት፣ "እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ምን ሊያመጣብን ይሆን?" አሉ::

42፥18 ዘፍ20፥11፤ 22፥12፤ዘሌ19፥14፤ 25፥43፤2ሳሙ23፥3
42፥19 ቍ2፡11፡16
42፥20 ቍ15
42፥21 ዘፍ37፥26-28፤45፥5
42፥22 ዘፍ9፥5፤ 37፥21-22፤45፥24
42፥23 ዘፍ11፥7፤ 38፥16
42፥24 ቍ13፤ዘፍ 29፥11፤43፥14፡23
42፥25 ቍ 27፡35፤ ዘፍ 43፥2፡12፡18፡21፤ 44፥1፡8፤ 45፥21፡23፤ ኤር40፥5
42፥26 ዘፍ32፥15፤ 44፥13፤45፥17፤1ሳሙ 25፥18፤ኢሳ30፥6
42፥27 ቍ25፤መሳ 19፥19፤ኢዮ39፥9፤ ኢሳ1፥3
42፥28 ዘፍ43፥23፤ ኢያ2፥11፤5፥1፤7፥5፤ ማር5፥33
42፥29 ቍ5፤ዘፍ 44፥24
42፥30 ቍ7፡9
42፥31 ቍ11
42፥32 ቍ13
42፥33 ቍ2
42፥34 ቍ11፡24፤ ዘፍ34፥10
42፥35 ቍ25፤ዘፍ 43፥18
42፥36 ቍ13፡24
42፥37 ዘፍ39፥4፤ 43፥9፤44፥32
42፥38 ቍ4፤ዘፍ 37፥33፡35፤44፥29፡ 34፤48፥7
43፥1 ዘፍ12፥10
43፥2 ዘፍ42፥2፡25
43፥3 ቍ8፤ዘፍ44፥ 14፡18፤42፥15፤ 46፥28
43፥4 ዘፍ42፥2
43፥5 ዘፍ42፥15፤ 44፥26፤2ሳሙ3፥13

[29]በከነዓን ምድር ወዳለው ወደ አባታቸው ወደ ያዕቆብ ከደረሱ በኋላ፣ ያጋጠማቸውን ሁሉ እንዲህ ብለው ነገሩት፤ [30]"የአገሩ ጌታ የሆነው ሰው ምድሪቱን እንደምንሰልል ቈጥሮን በቍጣ ተናገረን:: [31]እኛ ግን እንዲህ አልነው፤ 'እኛ የታመንን ሰዎች እንጂ ሰላዮች አይደለንም:: [32]እኛ የአንድ አባት ልጆች የሆንን፣ ዐሥራ ሁለት ወንድማማቾች ነን፤ አንዱ የለም፤ ታናሽ ወንድማችን ግን ከአባታችን ጋር በከነዓን ይገኛል::'

[33]"ከዚህ በኋላ የአገሩ ጌታ የሆነው ሰው እንዲህ አለን፤ 'ታማኝ ሰዎች መሆናችሁን የማውቀው በዚህ ነው፤ ከእናንተ መካከል አንዱን ወንድማችሁን እዚህ እኔ ዘንድ ትታችሁ የተቀራችሁት ለተራቡት ቤተ ሰቦቻችሁ እህል ይዛችሁላቸው ሂዱ:: [34]ነገር ግን ታናሽ ወንድማችሁን ወደ እኔ አምጡት:: በዚያንም ጊዜ ታማኝ ሰዎች እንጂ ሰላዮች አለመሆናችሁን ዐውቃለሁ፤ ወንድማችሁንም መልሼ እሰጣችኋለሁ፤ እናንተም በምድሪቱ እንደ ልብ ለመዘዋወር ትችላላችሁ::'"

[35]እህሉንም ሲዘረግፉ በየስልቻቸው ውስጥ ብራቸው እንደ ተቋጠረ ተገኘ፤ የእያንዳንዳቸውን የተቋጠረ ብር ሲያዩም፣ እነርሱም ሆኑ አባታቸው ደነገጡ:: [36]አባታቸው ያዕቆብም፣ "ያለ ልጅ እኮ አስቀራችሁኝ፤ ዮሴፍ የለም፤ ስምዖንም የለም፤ አሁን ደግሞ ብንያምን ልትወስዱ ትፈልጋላችሁ፤ እረ ምን ጕድ ነው የመጣብኝ!" አላቸው::

[37]በዚህን ጊዜ ሮቤል አባቱን፣ "መልሼ ባላመጣው፣ ሁለቱን ወንዶች ልጆቼን ግደላቸው፤ ኀላፊነቱን ለእኔ ተውልኝ፤ እኔው መልሼ አመጣዋለሁ" አለው::

[38]ያዕቆብም፣ "ልጄ አብሮአችሁ ወደዚያ አይወርድም፤ ወንድሙ እንደሆን ሞቶአል፤ የቀረው እርሱ ብቻ ነው:: ይዛችሁት ስትሄዱ በመንገድ ላይ አደጋ ቢደርስበት፣ ሽበቴን በመሪር ሐዘን ወደ መቃብር[a] ታወርዱታላችሁ" አላቸው::

የዮሴፍ ወንድሞች ዳግመኛ ወደ ግብፅ መሄዳቸው

43 ራቡ አሁንም በምድሪቱ ላይ እንደ ጸና ነበር፤ [2]ከግብፅ ያመጡትንም እህል በልተው ከጨረሱ በኋላ፣ አባታቸው "እስቲ እንደ ገና ወርዳችሁ፣ ጥቂት እህል ሸምቱልን" አላቸው::

[3]ይሁዳ ግን እንዲህ አለው፤ "ያ ሰው 'ወንድማችሁን ይዛችሁ ካልመጣችሁ ዳግመኛ

[a]38 ዕብራይስጡ ሲኦል ይለዋል

በተናጋሪው አምልኮት ስም (መዝ 16፥4፤ አሞ 8፥14) ወይም በራሱ በእግዚአብሔር ስም የሚነገር ከሁሉ የበለጠ ታላቅ መሐላ ነው (መሳ 8፥19፤ 1ሳሙ 14፥39፡45፤ 19፥6)::

42፥21 *ቅጣታችንን እየተቀበልን ነው፤* የዮሴፍ ወንድሞች የዘሩትን በማጨድ ላይ መሆናቸውን እየተገነዘቡ መጡ (ገላ 6፥7 ይመ)::

42፥22፤ 37፥21-22 እና የ37፥21 ማብ ይመ::

42፥24 *ስምዖንንም ከእነርሱ ለይቶ፤* የያዕቆብ ሁለተኛ ልጅ (29፥32-33 ይመ) በበኵሩ በሮቤል ፈንታ ታሰረ፤ ይህ የሆነው ምናልባትም ሮቤል ከዓመታት በፊት የዮሴፍን ሕይወት ስላዳነ ሊሆን ይችላል (37፥21-22)::

42፥37 *ሁለቱን ወንዶች ልጆቼን፤* ሮቤል ለወንድሙ ለብንያም ደኅንነት ሲል ለመክፈል ያሰበውን መሥዋዕትነት ያመለክታል (የ37፥21 ማብ ይመ)::

43፥3 *ይሁዳ ግን እንዲህ አለው፤* ከዚህ በኋላ ይሁዳ የወን

ፊቴን አታዩም' ብሎ በጥብቅ አስጠንቅቆናል፤ 4ወንድማችን ከእኛ ጋር እንዲወርድ ከፈቀድህ ወደዚያ ሄደን እህል እንሸምትልሃለን፤ 5እርሱን የማትልከው ከሆነ ግን እኛም ወደዚያ አንወርድም፤ ያም ሰው፣ 'ወንድማችሁን ይዛችሁ ካልመጣችሁ ዳግመኛ ፊቴን አታዩም' ብሎናል::”

6እስራኤልም፣ “ሌላ ወንድም አለን ብላችሁ ለዚያ ሰው በመንገር ለምን ይህን ችግር እንዲደርስብኝ አደረጋችሁ?” ሲል ጠየቃቸው::

7እነርሱም፣ “ሰውየው ስለ ራሳችንና ስለ ቤተ ሰባችን አጥብቆ ጠየቀን፤ እንደ ገናም አባታችሁ አሁንም በሕይወት አለ? ሌላስ ወንድም አላችሁ' ሲል ጠየቀን:: እኛም ለጥያቄው መልስ ሰጠነው:: ታድያ፣ 'ወንድማችሁን ይዛችሁ ወደዚህ እንድትመጡ' እንደሚል እንዴት ማወቅ እንችል ነበር?” ብለው መለሱለት::

8ይሁዳም አባቱን እስራኤልን እንዲህ አለው “ልጁን ከእኔ ጋር ስደደው፤ እኛም በቶሎ እንሂድ፤ ይህ ከሆነ፣ አንተም፣ እኛም፣ ልጆቻችንም አንሞትም፤ እንተርፋለን:: 9ስለ ልጁ ደኅንነት እኔ ራሴ ኀላፊ ነኝ፤ ስለ እርሱም በግል ተጠያቂ እሆናለሁ፤ እርሱንም በደኅና መልሼ ባላመጣውና እዚህ በፊትህ ባላቀምው ለዘላለም በደለኛ እኔ ልሁን:: 10ይህን ያህል ባንዘገይ ኖሮ፣ እስካሁን ሁለት ጊዜ ደርሰን መመለስ በቻልን ነበር::”

11ከዚህ በኋላ አባታቸው እስራኤል እንዲህ አላቸው፤ “ነገሩ እንዲህ ከሆነስ ይህን አድርጉ፤ ምድሪቱ ከምታፈራው ምርጥ ነገሮች ጥቂት በለሳን፣ ጥቂት ማር፣ ሽቱ፣ ከርቤ ተምርና ለውዝ በየስልቻችሁ ይዛችሁ ለዚያ ሰው እጅ መንሻ ውሰዱለት:: 12በየስልቾቻችሁ አፍ ላይ የተገኘውን ብር መመለስ ስላለባችሁ፣ ዕጥፍ ገንዘብ ያዙ፤ ያ በየስልቾቻችሁ ውስጥ የተገኘው ብር ምናልባት በስሕተት የመጣ ሊሆን ይችላል:: 13ወንድማችሁንም ይዛችሁ ወደ ሰውዬው በቶሎ ሂዱ:: 14ሌላውን ወንድማችሁንና ብንያምን ይዛችሁ ለመመለስ እንድትችሉ ሁሉን የሚችል[θ] አምላክ በምሕረቱ የዚያን ሰው ልብ ያራራላችሁ:: እንግዲህ ልጆቼንም ባጣ ምን አደርጋለሁ፤ ያመጣውን እቀበላለሁ::”

15ሰዎቹም እጅ መንሻውን፣ የብሩን ዕጥፍ እንዲሁም ብንያምን ይዘው ተነሡ፤ ወደ ግብፅም በፍጥነት ወረዱ፤ ዮሴፍም ፊት ቀረቡ:: 16ዮሴፍ ብንያምን ከወንድሞቹ ጋር ባየው ጊዜ የቤቱን አዛዥ፣ “እነዚህን ሰዎች ወደ ቤት ይዘሃቸው ሂድ፤ ዛሬ ቀትር ላይ አብረውኝ ስለሚበሉ ፍሪዳ ተጥሎ ምሳ ይዘጋጅ” አለው::

17አዛዡም ዮሴፍ የነገረውን አደረገ፤ ሰዎቹንም ወደ ዮሴፍ ቤት ወሰዳቸው:: 18ሰዎቹም ወደ ዮሴፍ ቤት በመወሰዳቸው ፈሩ፤ እነርሱም፣ “ወደዚህ የመጣነው፣ ቀደም ሲል እዚህ መጥተን ስንመለስ በየስልቾቻችን ውስጥ ተመልሶ በተጨመረው ብር ሰበብ ነው:: ሰውዬው ጥቃት ሊፈጽምብን፣ አስገድዶ ባሮቹ ሊያደርገንና አህዮቻችንን ሊቀማን ይፈልጋል” ብለው ሠጉ::

19ወደ ዮሴፍ ቤት አዛዥ ቀርበው፣ በቤቱ መግቢያ ላይ አነጋገሩት፤ 20እንዲህም አሉት፤ ለመጀመሪያ ጊዜ እህል ለመሸመት ወደዚህ መጥተን ነበር፤ 21ነገር ግን ለዐዳር በሰፈርንበት ቦታ የየስልቾቻችንን አፍ ስንከፍት፣ እያንዳንዳችን በስልቾቻችን አፍ ላይ፣ ብራችንን ሙሉውን አገኘነው:: ገንዘቡንም ይኸው መልሰን ይዘን መጥተናል:: 22አሁንም እህል መሸመቻ የሚሆነን ተጨማሪ ብር ይዘን መጥተናል፤ ያኔ ገንዘቡን በየስልቾቻችን ውስጥ ማን መልሶ እንዳስቀመጠው ግን አናውቅም” አሉት::

23የቤቱ አዛዥም፣ “አይዞአችሁ አትፍሩ፤ በየስልቾቻችሁ ውስጥ ያገኛችሁትን ገንዘብ የሰጣችሁ የእናንተም የአባቶቻችሁም አምላክ (ኤሎሂም) ነው፤ እኔ እንደሆንኩ ብሩን ተቀብያለሁ” አላቸው:: ከዚያም ስምዖንን አውጥቶ አገናኛቸው::

የቤቱ አዛዥ ሰዎቹን ወደ ዮሴፍ ቤት አስገብቶ እግራቸውን የሚታጠቡበት ውሃ አቀረበላቸው፤ ለአህዮቻቸውም የሚበሉት ገፈራ ሰጣቸው:: 25ምሳ በዚያ እንደሚበሉ ተነግሯቸው ስለ ነበር፣ ዮሴፍ በቀትር ከመግባቱ በፊት እጅ መንሻዎቻቸውን ለማበርከት ተዘጋጁ::

26ዮሴፍም ወደ ቤቱ ሲገባ ያመጧቸውን እጅ መንሻዎች አበረከቱለት፤ ወደ መሬት ዝቅ ብለውም እጅ ነሡት:: 27ዮሴፍም ስለ

θ14 ዕብራይስጡ ኤልሻዳይ ይላል::

43፥6 ቍ8:11፤ ዘፍ17፥5፤34፥30
43፥7 ቍ27፤ዘፍ 42፥13:15፤ 44፥19፤ 45፥3
43፥8 ቍ3:6፤ዘፍ 29፥35፤42፥2፤መዝ 33፥18-19
43፥9 ዘፍ42፥37፤ 44፥10:17፤1ሳሙ 23፥20፤ፊሞ1፥18-19
43፥10 ዘፍ45፥9
43፥11 ቍ6፤ዘፍ 24፥10፤32፥13፤37፥ 25፤ዘፀ30፥23፤1ነገ 10፥2፤ሕዝ27፥17:22
43፥12 ቍ15፤ዘፍ 42፥25፤ዘፀ22፥4:7፤ ምሳ6፥31
43፥13 ቍ3
43፥14 ዘፍ17፥1፤ 42፥24፤ዘዳ13፥7፤መዝ 25፥6፤2ሳሙ18፥33፤ አስ4፥16
43፥15 ቍ12፤ዘፍ 45፥9-13፤47፥2:7፤ ማቴ2፥11
43፥16 ቍ17:24: 26:31፤ዘፍ35፥18፤ 44፥1:4:12፤2ሳሙ 19፥17፤ኢሳ22፥15፤ ሉቃ 15፥23
43፥17 ቍ16
43፥18 ዘፍ32፥11፤ 34፥28፤42፥25:35፤ 44፥14፤44፥9:14:16: 33፤50፥18፤34፥28
43፥19 ቍ16
43፥20 ዘፍ42፥3
43፥21 ቍ15፤ዘፍ 42፥25
43፥23 ዘፍ24፥12፤ 31፥5፤42፥24:28፤ዘፀ 3፥6
43፥24 ቍ16፤ዘፍ 18፥4
43፥25 ቍ16፤ዘፍ 32፥13
43፥26 ቍ16፤ዘፍ 32፥13፤33፥3፤ማቴ 2፥11
43፥27 ቍ7፤ዘፍ 37፥3
43፥28 ዘፍ44፥24: 27:30፤18፥2፤37፥7፤ ዘፀ18፥7
43፥29 ዘፍ35፥18፤ 42፥13፤ዘኍ6፥25፤ መዝ67፥1፤119፥58፤ ኢሳ30፥18-19፤33፥2
43፥30 ዘፍ29፥11፤ ዮሐ11፥33:38

ድሞቹ አፈ ቀላጤ ሆነ (ቍ 8-10፤ 44-34፣ 46፥28 ይመ):: የይሁዳ ነገድ ከዐሥራ ሁለቱ ነገዶች የላቀ ቦታ ያገኘ ሲሆን፣ የኢየሱስ የዘር ሐረግ ለመሆንም በቅቶአል (ማቴ 1:2:17፤ ሉቃ 3፥23:33 ይመ)::

43፥9፤ ይሁዳ ከሮቤል በተሻለ ሁኔታ ራሱን ለብንያም ደኅንነት ሲል፣ መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ (42፥37 እና ማብ ይመ)::

43፥11 *በለሳን... ከርቤ፤* 37፥25 እና ማብ ይመ:: *ማር፤* ንቦች የሚያዘጋጁት ወይም ከተፈላ የወይን ወይም የተምር ጭማቂ የሚዘጋጅ ጣፋጭ መጠጥ ነው:: *ለውዝ፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጠቀሰው በዚህ ቦታ ብቻ ነው፤ በትንሹ እስያ፣ በሶርያና በመካከለኛው ምሥራቅ የሚበቅል የአንድ አጭር ዛፍ ፍሬ ነው፤ ዛፉ በግብፅ አይበቅልም:: *እጅ መንሻ ውሰዱለት፤* በዚያን ዘመን ከፍ ባለ የሥልጣን መንበር ላይ ያለን ሰው ማለትም ፖለቲካዊ (1ሳሙ 16፥2 ይመ)፣ ወታደራዊ (1ሳሙ 17፥18 ይመ) ወይም ሃይማኖታዊ (2ነገ 5፥15 ይመ) ሥልጣን የጨበጠን ሰው እጅ ለመንሳት ሲገባ የሚደረግ ባሕላዊ ልማድ ነው::

43፥14 *ሁሉን የሚችል አምላክ፤* የ17፥1 ማብ ይመ:: *እንግዲህ ልጆቼንም ባጣ ምን አደርጋለሁ፤* አስቴር የተናገረችውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ኢሳ 4፥16)::

43፥21፤ ወንድማማቾቹ ለዮሴፍ ቤት አዛዥ የተናገሩት ቃል የሆነውን ነገር ባጭሩ የሚገልጽ ነው (42፥27:35 ይመ)::

43፥23 *ገንዘብ የሰጣችሁ የእናንተም... አምላክ ነው፤* የዮሴፍ የቤቱ አዛዥ ከሚያውቀው በላይ ዘልቆ ተናገረ::

43፥24፤ የ18፥2 ማብ ይመ::

43፥26 *ዝቅ ብለውም እጅ ነሡት፤* ይህም የሚገልጸው ከዮሴፍ ሕልም ፍጻሜዎች አንዱን ነው (37፥7:9፤ 42፥6፤ 43፥28 ይመ)::

ደኅንነታቸው ጠየቃቸው፤ ከዚያም "ሽማግሌ አባት እንዳላችሁ ነግራችሁኝ ነበር፤ ደኅና ነው? አሁንም በሕይወት አለ?" አላቸው::

[28]እነርሱም መልሰው፣ "አገልጋይህ አባታችን አሁንም በሕይወት አለ፤ ደኅና ነው":: በማለት ወደ መሬት ዝቅ ብለው በአክብሮት እጅ ነሡት::

[29]ዮሴፍ በዐይኑ ሲቃኝ የእናቱን ልጅ ብንያምን አየና፣ "ያ የነገራችሁኝ ታናሽ ወንድማችሁ ይህ ነው?" ብሎ ጠየቃቸው:: ብንያምንም፣ "ልጄ፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ይባርክህ" አለው:: [30]ዮሴፍ ወንድሙን በማየቱ ስሜቱ በጥልቅ ስለ ተነካ፣ ፈጥኖ ከፊታቸው ገለል አለ፤ ሰወር ያለ ቦታም ፈልጎ፣ ዕልፍኙ ውስጥ አለቀሰ::

[31]ፊቱን ከታጠበ በኋላ፣ ተመልሶ፣ ስሜቱን በመቈጣጠር፣ "ማእድ ይቅረብ" አለ::

[32]ለዮሴፍ ለብቻው ቀረበለት፤ ለወንድሞቹም ለብቻቸው ቀረበላቸው፤ እንዲሁም ከእርሱ ጋር ለሚበሉት ግብፃውያን ደግሞ ሌላ ገበታ ቀረበላቸው፤ ምክንያቱም ግብፃውያን ከዕብራውያን ጋር አብሮ መመገብን እንደ ጸያፍ ይቈጥሩት ነበር:: [33]ወንድማማቾቹ ከበኵሩ እስከ ታናሹ እንደየዕድሜአቸው በዮሴፍ ፊት በተርታ ተቀምጠው ነበር፤ በመገረምም እርስ በርሳቸው ተያዩ:: [34]ከዮሴፍ ገበታ ላይ እየተነሣ ለእያንዳንዳቸው ምግብ ሲቀርብ፣ የብንያም ድርሻ ከሌሎቹ አምስት ዕጥፍ ነበር:: እነርሱም እንዲህ ባለ ሁኔታ አብረውት ተደሰቱ፤ እስኪረኩም ጠጡ::

የብር ዋንጫ በስልቻ

44 ከዚህ በኋላ ዮሴፍ ለቤቱ አዛዥ እንዲህ ሲል መመሪያ ሰጠው፤ "የሰዎቹ ስልቻ የሚይዘውን ብር በየስልቻቸው አፍ ክተተው:: [2]ከዚያም የብር ዋንጫዬን በታናሹ ወንድማቸው ስልቻ አፍ ከእህሉ ዋጋ ጋር ጨምረው::" አዛዡም ዮሴፍ እንዳለው አደረገ::

[3]ጎሕ ሲቀድ ሰዎቹ ከነአህዮቻቸው ተሸኙ:: [4]ከከተማው ምንም ያህል ርቀው ሳይሄዱ፣ ዮሴፍ የቤቱን አዛዥ እንዲህ አለው፤ "እነዚያን ሰዎች ቶሎ ድረስባቸውና፣ 'ለበጎ ነገር ስለምን ክፉ መለሳችሁ? [5]ይህ ጌታዬ የሚጠጣበት፣ የተሰወረ ነገርም የሚያውቅበት ጽዋ አይደለምን? የፈጸማችሁት ድርጊት ክፉ ነው' በላቸው::

[6]የቤቱ አዛዥም እንደ ደረሰባቸው፣ ልክ እንደተባለው ተናገራቸው:: [7]እነርሱ ግን እንዲህ አሉት፤ "ጌታችን እንዲህ ያለ ነገር ለምን ይናገራል? እኛ አገልጋዮችህ እንዲህ ያለውን ነገር አናደርገውም:: [8]ከዚህ ቀደምም በየስልቻቻችን አፍ የተገኘውን ብር ከከነዓን እንኳ መልሰን አምጥተናል፤ ታዲያ አሁን ብር ወይም ወርቅ ከጌታህ ቤት እንዴት እንሰርቃለን? [9]የጠፋው ዕቃ ከአገልጋዮችህ የተገኘበት ይሙት፤ የቀረነው የጌታችን ባሮች እንሁን::"

[10]እርሱም "መልካም ነው፤ እንዳላችሁት ይሁን፤ ጽዋው የተገኘበት ሰው ባሪያዬ ይሆናል፤ የቀራችሁት ግን ከበደሉ ነጻ ትሆናላችሁ" አላቸው::

[11]እያንዳንዱ ሰው ጭነቱን ወዲያውኑ አራግፎ ስልቻውን ፈታ:: [12]ከዚያም አዛዡ ፍተሻውን ከታላቁ ጀምሮ እስከ ታናሹ ድረስ ቀጠለ:: በመጨረሻም፣ ጽዋው በብንያም ስልቻ ውስጥ ተገኘ:: [13]በዚህ ጊዜ ልብሳቸውን በሐዘን ቀደዱ፤ ሁሉም ስልቻቻቸውን በየአህዮቻቸው ጭነው ወደ ከተማዪቱ ተመለሱ::

[14]ይሁዳና ወንድሞቹ ወደ ዮሴፍ ቤት ሲገቡ፣ እርሱ ገና ከቤቱ አልወጣም ነበር:: እነርሱም ከፊቱ መሬት ላይ ተደፉ:: [15]ዮሴፍም፣ "ለምን እንዲህ ያለ ነገር አደረጋችሁ? እንደ እኔ ያለ ሰው ስውር ነገርን የሚያውቅበት ልዩ ጥበብ እንዳለው አታውቁምን?" ሲል ጠየቃቸው::

[16]ይሁዳም፣ "ከእንግዲህ ለጌታችን ምን ማለት እንችላለን? ምንስ እንመልሳለን? እንዲህ ካለው በደል ንጹሕ መሆናችንን ማስረዳትስ እንዴት ይቻለናል? እግዚአብሔር (ኤሎሂም) የእኛን የአገልጋዮችህን በደል ገልጦአል፤ ከእንግዲህ ጽዋው የተገኘበት ብቻ ሳይሆን ሁላችንም ባሮችህ ነን" አለ::

43፥31 ቍ16፤ዘፍ 45፥1፤ኢሳ30፥18፤ 42፥14፤63፥15፤ 64፥12
43፥32 ዘፍ14፥13፤ 46፥34፤ዘፀ8፥26፤ገላ 2፥12
43፥33 ዘፍ35፥23፤ 42፥13፤44፥12
43፥34 ዘፍ37፥3፤ 2ነገ25፥30፤ሉቃ 15፥23
44፥1 ዘፍ42፥25፤ 43፥16
44፥2 ቍ5፡8፡10፡ 12፡16
44፥3 መሳ19፥9
44፥4 ዘፍ43፥16፤ መዝ 35፥12፤ 38፥20፤ 109፥5፤ ምሳ 17፥13፤ ኤር18፥20
44፥5 ቍ2፤ዘፍ30፥ 27፤ዘዳ18፥10-14
44፥7 ዘፍ18፥25፤ 42፥11
44፥8 ቍ2፤ዘፍ31፥ 30፤42፥13:25፤ 43፥15፤
44፥9 ቍ10፤ዘፍ 42፥11፤31፥32፤ 43፥18
44፥10 ቍ2፡9፡17፡ 33፤ዘፍ43፥9
44፥12 ቍ2፤ዘፍ 31፥34፤43፥16:33
44፥13 ዘፍ37፥29፤ 42፥26
44፥14 ቍ16፤ዘፍ 29፥35፤33፥3፤ 43፥3:18
44፥15 ዘፍ12፥18፤ 30፥27
44፥16 ቍ2:14፡ 22:24፤ዘፍ37፥8፤42፥ 11፤43፥18፤መዝ 26፥6፤ገላ3፥13
44፥17 ቍ10፤ዘፍ 18፥25፤43፥9
44፥18 ቍ16፤ዘፍ

43፥29 *የእናቱን ልጅ ብንያምን፤* ዮሴፍ ከብንያም ጋር ያለውን ልዩ ግንኙነት በግልጽ ያሳያል:: *እግዚአብሔር ይባርክህ፤* ከጊዜ በኋላ የተነገሩት የምርቃትና የቡራኬ ቃላት ይህንን ቃል የሚያስታውሱ ናቸው (ዘኍ 6፥25፤ መዝ 67፥1 ይመ)::

43፥30 *ዮሴፍ… አለቀሰ፤* ስሜቱ በተነካ ጊዜ ሁሉ ያለቅስ ነበር (42፥24፤ 45፥2:14-15፤ 46፥29 ይመ)::

43፥32 *ግብፃውያን ከዕብራውያን ጋር አብሮ መመገብን እንደ ጸያፍ ይቈጥሩት ነበር፤* ድርጊቱ በግብፃውያን ዘንድ እንደ ውግዘት የሚቈጠረው ምናልባት ሃይማኖታዊ ምክንያት ስላለው ሊሆን ይችላል (ዘፀ 8፥26 ይመ)፤ ግብፃውያን ከማኅበራዊ ምክንያት የተነሣ ከእስረኞች ጋር ኅብረትና አንድነት አያደርጉም (46፥34 ይመ)::

43፥34 *የብንያም ድርሻ ከሌሎቹ አምስት ዕጥፍ ነበር፤* ከዮሴፍ ጋር ያላቸውን ልዩ ትስስር (ግንኙነት) ያመለክታል (የቍ 29 ማብ 45፥22 ይመ)::

44፥4 ከከተማው፤ ምንም እንኳ ሜምፊስና (ከአሁኗ ካይሮ በስተ ደቡብ 21 ኪሎ ሜትር ርቆ የሚገኝ ቦታ ነው) ዞአን (ዴልታ ተብሎ በሚታወቀው ክልል በስተ ምሥራቅ የሚገኝ ቦታ ነው) ናቸው የሚል አስተያየት ቢኖርም፣ ቦታው ግን በትክክል አይታወቅም::

44፥5 *የተሰወረ ነገርም የሚያውቅበት፤* ቍ 15 እና የ30፥27 ማብ ይመ::

44፥9 *የጠፋው ዕቃ ከአገልጋዮችህ የተገኘበት ይሙት፤* ከዓመታት በፊት ያዕቆብ ግራና ቀኙን ሳያይ ለላባን ተመሳሳይ ምላሽ ሰጥቶት ነበር (31፥32 እና ማብ ይመ)::

44፥10፤ የዮሴፍ ቤት አዛዥ ወንድማማቾቹ ይደርስብናል ያሉትን ነገር አቀለለላቸው::

44፥12 *ከታላቅየው ጀምሮ እስከ ታናሹ፤* በልብ አንጠልጣይነቱ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ሐሳብ በ31፥33 ላይ ይገኛል::

44፥13 *ልብሳቸውን… ቀደዱ፤* የጭንቀትና የሐዘን ምልክት ነው (37፥29 ይመ)::

44፥14 *ከፊቱ መሬት ላይ ተደፉ፤* በ37፥7:9 ላይ የተጠቀሰው የዮሴፍ ሕልም በዚህም ስፍራ ሲፈጸም ይታያል (42፥6፤ 43፥26:28 ይመ)::

44፥16 *እግዚአብሔር የእኛን የአገልጋዮችህን በደል ገልጦአል፤* የዮሴፍ የቤቱ አዛዥ እንዳደረገው ሁሉ (የ43፥23 ማብ

17ዮሴፍም፣ "ይህንንስ ፈጽሞ አላደርገውም፤ ባሪያዬ የሚሆነው ጽዋው የተገኘበት ሰው ብቻ ነው፤ የቀራችሁት በሰላም ወደ አባታችሁ ተመለሱ" አላቸው።

18ይሁዳም ወደ ዮሴፍ ቀረብ ብሎ፣ "ጌታዬ ሆይ፤ እኔ አገልጋይህ አንዲት ቃል ብቻ ልናገር፤ አንተም የፈርዖን ያህል የተከበርህ ስለሆንህ፣ እባክህን እኔን አገልጋይህን አትቈጣኝ። 19ጌታዬ 'አባት ወይም ወንድም አላችሁ?' ብሎ አገልጋዮቹን ጠይቋ ነበር። 20እኛም፣ 'አዎን፣ ሽማግሌ አባት አለን፤ አባታችንም በስተርጅና የወለደው ትንሽ ልጅ አለው፤ ወንድምየው ሞቶአል፤ ከአንድ እናት ከተወለዱት ልጆች መካከል የተረፈው እርሱ ብቻ ነው፤ አባቱም በጣም ይወደዋል' ብለንህ ነበር።

21"ከዚያም አንተ አገልጋዮችህን፣ 'እንዳየው ወደ እኔ አምጡት' አልኸን። 22እኛም ለጌታዬ 'ልጁ ከአባቱ ሊለይ አይችልም፤ ከተለየው ደግሞ አባትየው ይሞታል' አልንህ። 23አንተ ግን እኛን አገልጋዮችህን፣ 'ታናሽ ወንድማችሁ አብሮአችሁ ወደዚህ ካልመጣ ዳግመኛ ፊቴን አታዩም' አልኸን። 24እኛም ወደ አገልጋይህ ወደ አባቴ በተመለስን ጊዜ አንተ ጌታዬ ያልኸንን ነገር ነገርነው።

25"ከዚያም አባታችን 'እስቲ ተመልሳችሁ ጥቂት እህል ሸምቱልን' ሲለን፤ 26'መሄድ አንችልም፤ መሄድ የምንችለው ታናሽ ወንድማችን አብሮን ሲሄድ ብቻ ነው። ታናሽ ወንድማችንን ይዘን ካልሄድን በስተቀር፣ የሰውየውን ፊት ማየት አንችልም' አልነው።

27"አገልጋይህ አባቴም እንዲህ አለን፤ 'ሚስቴ ሁለት ወንዶች ልጆች እንደ ወለደችልኝ ታውቃላችሁ፤ 28አንዱ በወጣበት በመቅረቱ፣ "በእርግጥ የአውሬ እራት ሆኖ አል" አልሁ፤ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ይኸው የውሃ ሽታ ሆኖ ቀርቶአል። 29አሁን ደግሞ ይህን ልጅ ወስዳችሁ አንዳች ጕዳት ቢደርስበት ሽበቴን በመሪር ሐዘን ወደ መቃብር* ታወርዱታላችሁ።'

30"እንግዲህ አሁን ልጁን ሳንይዝ ወደ አገልጋይህ ወደ አባቴ ብመለስ፣ ሕይወቱ ከልጁ ሕይወት ጋር በጥብቅ የተሳሰረ ስለ ሆነ፣ 31የልጁን ከእኛ ጋር አለመኖር ሲያይ አባቴ ይሞታል። ከዚህም የተነሣ እኛ አገልጋዮችህ የአባታችንን ሽበት በመሪር ሐዘን ወደ መቃብር እናወርደዋለን። 32እኔ አገልጋይ፣ 'ልጅህን መልሼ ሳላመጣ ብቀር፣ ለዘላለም በደለኛ አድርገህ ቍጠረኝ' በማለት፣ ስለ ልጁ ደኅንነት በአባቴ ፊት ራሴን ዋስ አድርጌአለሁ።

33"ስለዚህ አሁን፣ አገልጋይህ በልጁ ፈንታ የአንተ የጌታዬ ባሪያ ሆኜ እዚሁ ልቅር፤ ልጁ ግን ከወንድሞቹ ጋር ይመለስ። 34ልጁን ሳልይዝ እንዴት ተመልሼ ወደ አባቴ እሄዳለሁ? ፈጽሞ አላደርገውም፤ እባክህ በአባቴ ላይ የሚደርሰውን መከራ እንዳይ አታድርገኝ።"

ዮሴፍ ለወንድሞቹ ራሱን ገለጠ

45 በዚያን ጊዜ ዮሴፍ አጠገቡ በነበሩ ሰዎች ፊት ስሜቱን ሊገታ ባለመቻሉ፣ "እዚህ ያሉትን ሰዎች በሙሉ አስወጡልኝ" ብሎ ጮኾ ተናገረ፤ ስለዚህም ዮሴፍ ራሱን ለወንድሞቹ በገለጠበት ጊዜ፣ ከእርሱ ጋር ሌላ ማንም ሰው አልነበረም። 2ዮሴፍም ድምፁን ከፍ አድርጎ በማልቀሱ፣ ግብፃውያን ሰሙት፤ ወሬውም ወደ ፈርዖን ቤተ ሰዎች ደረሰ።

3ዮሴፍም ወንድሞቹን፣ "እኔ ዮሴፍ ነኝ፤ ለመሆኑ አባቴ እስካሁን በሕይወት አለ?" ሲል ጠየቃቸው። ወንድሞቹ ግን በፊቱ ተደናግጠው ስለ ነበር መልስ ሊሰጡት አልቻሉም።

4ዮሴፍም ወንድሞቹን፣ "እስቲ ወደ እኔ ቀረብ በሉ" አላቸው፤ ወደ እርሱም በቀረቡ ጊዜ እንዲህ አለ፤ "ወደ ግብፅ የሸጣችሁኝ ወንድማችሁ እኔ ዮሴፍ ነኝ፤ 5አሁንም በመሸጣችሁ አትቈጩ፤ በራሳችሁም ዐትዘኑ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሕይወት ለማዳን ሲል ከእናንተ አስቀድሞ እኔን ወደዚህ ልኮኛል። 6በምድር ላይ ራብ ከገባ ይኸው ሁለት ዓመት ሆነ፤ ከዚህ በኋላም የማይታረስባቸውና ሰብል የማይሰበሰብባቸው አምስት ዓመታት ገና አሉ። 7ነገር ግን እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሕይወታችሁን በታላቅ ማዳን ለመታደግና† ዘራችሁ ከምድር ላይ እንዳይጠፋ በማስብ

*29 ቍ 31 ላይ ያለውንም ጨምሮ ዕብራይስጡ ሲኦል ይለዋል
†7 ወይም በሕይወት እንደ ተረፉ ታላቅ ሰራዊት ለመታደግ

18፥30፤29፥35
44፥19 ዘፍ42፥11፤ 43፥7
44፥20 ዘፍ37፥3፤ 33፤42፥13
44፥21 ዘፍ42፥11፤ 15
44፥22 ቍ16፤ዘፍ 37፥35
44፥23 ዘፍ42፥15፤ 43፥5
44፥24 ቍ16፤ዘፍ 42፥29፤43፥28
44፥25 ዘፍ42፥2
44፥26 ዘፍ43፥5
44፥27 ዘፍ43፥28፤ 46፥19
44፥28 ዘፍ37፥33፤ 45፥26፡28፤ 46፥30፤ 48፥11
44፥29 ዘፍ37፥35፤ 42፥38
44፥30 ዘፍ43፥28፤ 1ሳሙ18፥1፤2ሳሙ 1፥26
44፥31 ቍ22፤ዘፍ 37፥35፤42፥11
44፥32 ዘፍ42፥37
44፥33 ቍ10፤ዘፍ 43፥18፤ዮሐ15፥13
44፥34 ዘፍ42፥38፤ አስ8፥6
45፥1 ዘፍ43፥31፤ 2ሳሙ13፥9
45፥2 ቍ16፤ዘፍ 29፥11፤ሐሥ7፥13
45፥3 ቍ15፤ዘፍ 43፥7፤44፥20፤ኢዮ 21፥6፤23፥15፤ማቴ 17፥6፤ማር6፥49-50
45፥4 ዘፍ27፥21-22፤37፥28
45፥5 ቍ7-8፤ዘፍ 42፥21፡22፤50፥20፤ ኢዮ10፥12፤መዝ 105፥17
45፥6 ዘፍ41፥30
45፥7 ቍ5፤ዘፍ49፥18፤ዘፀ15፥2፤1ሳሙ 14፥45፤25፥9፤2ነገ 13፥5፤19፥4፡30፡31፤ ዕዝ9፥8፡13፤አስ4፥14፤ ኢሳ1፥9፤10፥20፡21፤ 11፥11፡16፤25፥9፤46፥ 3፤ኤር6፥9፤42፥2፡ 50፥20፤ሚክ4፥7፤ 5፥7፡7፥7፤ሶፎ2፥7
45፥8 ቍ5፤ዘፍ41፥ 41፤መሳ17፥10፤2ነገ 6፥21፤13፥14

ይመ)፣ ይሁዳም ከሚያውቀው በላይ ተናገረ፤ ምናልባት ይሁዳ የተናገረው ነገር ሁለት ትርጕም ሳይኖረው አይቀርም (42፥21 ይመ)።

44፥18 *ይሁዳም... ብሎ፤* የ43፥3 ማብ ይመ። *ጌታዬ ሆይ፤ እኔ አገልጋይህ፤* የ42፥10 ማብ ይመ።

44፥30 *ሕይወቱ ከልጁ ሕይወት ጋር በጥብቅ የተሳሰረ፤* ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገቡት የዕብራይስጥ ቃላት፣ ከዓመታት በኋላ፣ "የዮናታን ነፍስ በዳዊት ነፍስ ታሰረች" (1ሳሙ 18፥1) የሚለውን ለመግለጽ ገብቶአል።

44፥33 *በልጁ ፈንታ፤* ይሁዳ በብንያም ምትክ ራሱን ለመስጠት ፈቃደኛ መሆኑ፣ ዮሴፍን ለመሸጥ የተጫወተውን ሚና የሚያካክስ ነው (37፥26-27 ይመ)።

44፥34 *መከራ እንዳይ አታድርገኝ፤* ይሁዳ ከዚህ በፊት የተፈጸመውን አሳዛኝ ሁኔታ አስታወሰ (37፥34-35 ይመ)።

45፥2 *በማልቀሱ፤* ቍ 14-15 ይመ። እንዲሁም 43፥30 እና ማብ ይመ።

45፥3 *ወንድሞቹ... ተደናግጠው፤* መንፈስ ያዩ ስለ መሰላቸው ወይም ዮሴፍ አንድ ነገር ያደርገናል ብለው ስለ ፈሩ ነው።

45፥4 *ወንድማችሁ እኔ ዮሴፍ ነኝ፤* ቍ 31 ሐሥ 7፥13 ይመ። በዚህ ጊዜ ዮሴፍ ከእነርሱ ጋር ያለውን ዝምድና ገልጦ ተናገረ። *የሸጣችሁኝ፤* የ37፥28 ማብ ይመ።

45፥5 *እግዚአብሔር... ልኮኛል፤* ቍ 7-9፤ ሐሥ 7፥9 ይመ። እግዚአብሔር የዮሴፍ ወንድሞች ባለማስተዋልና በጭካኔ በፈጸሙት ተግባር የራሱ ዐላማ ነበረው (ሐሥ 2፥23፤ 4፥28 ይመ)።

45፥6፤ በዚህ ጊዜ የዮሴፍ ዕድሜ 39 ዓመት ሆኖ ነበር (41፥46፡53 ይመ)።

45፥7 *ዘራችሁ፤* ምንም እንኳ ከእነርሱ አንድም ሰው ባይጠፋም፣ ሊደርስባቸው ከነበረውም እስከፊ ሁኔታ አምልጠዋል፤ ስለዚህ ዮሴፍ አንድ ቀን ታላቅ ሕዝብ እንደሚሆኑ በመተ

ከእናንተ አስቀድሞ ወደዚህ ላከኝ::

8“ስለዚህ አሁን ወደዚህ የላከኝ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እንጂ እናንተ አይደላችሁም፤ እርሱም ለፈርዖን እንደ አባት፣ በቤት ንብረቱ ላይ ጌታ፣ እንዲሁም በግብፅ ምድር ላይ ገዥ አደረገኝ:: 9አሁንም በፍጥነት ወደ አባቴ ተመልሳችሁ እንዲህ በሉት፤ ‘ልጅህ ዮሴፍ እንዲህ ይላል፤ ‘እግዚአብሔር (ኤሎሂም) የመላው ግብፅ ጌታ አድርጎኛል፤ ስለዚህ ሳትዘገይ ወደ እኔ ና:: 10ልጆችህን፣ የልጅ ልጆችህን፣ በጎችህን፣ ፍየሎችህን፣ ከብቶችህንና ያለህን ሁሉ ይዘህ በአቅራቢያዬ በጌሤም ትኖራለህ:: 11ገና ወደ ፊት የሚመጣ የአምስት ዓመት ራብ ስላለ፣ በዚያ የሚያስፈልጋችሁን እኔ እሰጣችኋለሁ፤ ያለበለዚያ ግን አንተና ቤተ ሰዎችህ ያንተም የሆነው ሁሉ፣ ችግር ላይ ትወድቃላችሁ::’

12“ፊታችሁ ሆኜ የማናግራችሁ እኔ ዮሴፍ ራሴ መሆኔን እናንተም ሆናችሁ ወንድሜ ብንያም በዐይናችሁ የምታዩት ነው:: 13በግብፅ ስላለኝ ክብርና ስላያችሁትም ሁሉ ለአባቴ ንገሩት፤ አባቴንም በፍጥነት ይዛችሁት ኑ::

14ከዚያም በወንድሙ በብንያም ዐንገት ላይ ተጠምጥሞ አለቀሰ፤ ብንያምም እያለቀሰ ዮሴፍን ዐቀፈው:: 15የቀሩትንም ወንድሞቹን አንድ በአንድ እየሳመ አለቀሰ:: ከዚያም ወንድሞቹ ከእርሱ ጋር መጨዋወት ጀመሩ::

16የዮሴፍ ወንድሞች መምጣት በፈርዖን ቤተ መንግሥት በተሰማ ጊዜ፣ ፈርዖንና ሹማምንቱ ሁሉ ደስ አላቸው:: 17ፈርዖንም ዮሴፍን እንዲህ አለው፤ “ለወንድሞችህ እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ ‘እንዲህ አድርጉ፤ አህዮቻችሁን ጭናችሁ ወደ ከነዓን ምድር ተመለሱ:: 18ከዚያም አባታችሁንና ቤተ ሰባችሁን ይዛችሁ ወደ እኔ ኑ፤ እኔም እጅግ ለም ከሆነው የግብፅ ምድር እሰጣችኋለሁ፤ በምድሪቱ በረከት ደስ ብሎአችሁ ትኖራላችሁ::’ 19“ደግሞም እንዲህ ብለህ እዘዛቸው፤ ‘ይህን አድርጉ፤ ከግብፅ ምድር ልጆቻችሁንና ሚስቶቻችሁን የምታጓጉዙበት ሠረገላዎች ወስዳችሁ፣ አባታችሁን ይዛችሁት ኑ:: 20ስለ ንብረታችሁ ምንም አታስቡ፣ ከግብፅ ምድር እጅግ ለም የሆነው የእናንተ ይሆናልና::’ ”

21የእስራኤልም ልጆች ይህንኑ አደረጉ:: ዮሴፍም ፈርዖን ባዘዘው መሠረት ሠረገላዎች አቀረበላቸው፤ የመንገድም ስንቅ አስያዛቸው:: 22ለእያንዳንዳቸው ሁለት ሁለት የክት ልብስ ሰጣቸው፤ ለብንያም ግን ሦስት መቶ ጥሬ ብርና አምስት የክት ልብስ ሰጠው:: 23ለአባቱም በግብፅ ምድር ከሚገኘው የተመረጠ ነገር በዐሥር አህዮች፣ እንደዚሁም ለመንገዱ ስንቅ የሚሆነው እህል፣ ዳቦና ሌላ ምግብ በዐሥር እንስት አህዮች አስጭኖ ሰደደለት:: 24ከዚህ በኋላ ወንድሞቹን አሰናበታቸው፤ ከእርሱም ሲሰናበቱ፣ መንገድ ላይ እንዳትጣሉ” አላቸው::

25እነርሱም ከግብፅ ወጥተው በከነዓን ምድር ወደሚኖረው ወደ አባታቸው ወደ ያዕቆብ መጡ:: 26አባታቸውንም፣ “እነሆ ዮሴፍ በሕይወት አለ፤ እንዲያውም በግብፅ ምድር ሁሉ ገዥ ሆኖአል” ብለው ነገሩት:: ያዕቆብም በድንጋጤ ክው አለ፤ ሊያምናቸውም አልቻለም:: 27ነገር ግን ዮሴፍ የነገራቸውን ሁሉ ሲያጫውቱትና እርሱንም ወደ ግብፅ ለማጓጓዝ ዮሴፍ የላከለትን ሠረገላዎች ሲያይ የአባታቸው የያዕቆብ መንፈስ ታደሰ:: 28ከዚያም እስራኤል፤ “ልጄ ዮሴፍ በሕይወት አለ፤ ከመሞቴ በፊት ሄጄ ልየው” አለ::

ያዕቆብ ወደ ግብፅ ሄደ

46 እስራኤልም ጓዙን ሁሉ ጠቅልሎ ተነሣ፤ ቤርሳቤህም ሲደርስ፣ ለአባቱ ለይስሐቅ አምላክ (ኤሎሂም) መሥዋዕት ሠዋ::

2እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ሌሊት በራእይ ለእስራኤል ተገልጦ “ያዕቆብ፣ ያዕቆብ” ብሎ ጠራው:: እርሱም፣ “እነሆ፣ አለሁ” አለ:: 3እግዚአብሔርም እንዲህ አለው፤ “እኔ የአባትህ አምላክ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ነኝ፤ ወደ ግብፅ ለመውረድ አትፍራ፤ በዚያ ታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁና፤ 4አብሬህ ወደ ግብፅ እወር

45፥9 ዘፍ43፥10:15፤ሐሥ7፥14
45፥10 ዘፍ46፥6-7:28:34፤47፥1:11:27፤50፥8፤ዘፀ8፥22፤9፥26፤10፥24
45፥11 ዘፍ41፥30፤47፥12፤50፥21፤መዝ102፥17
45፥12 ዘፍ35፥18፤ማር6፥50
45፥13 ዘፍ41፥41፤43፥15፤ሐሥ7፥14
45፥14 ዘፍ29፥13፤35፥18
45፥15 ቍ3፤ዘፍ29፥11:13፤46፥4፤ሉቃ15፥20
45፥16 ቍ2፤ዘፍ50፥7፤41፥37፤ሐሥ7፥13
45፥17 ዘፍ42፥5:26
45፥18 ቍ20፤ዘፍ20፥15፤46፥34፤47፥6:11:27፤ዕዝ9፥12፤መዝ37፥19፤ኢሳ1፥19፤ኤር40፥4
45፥19 ቍ21:27፤ዘፍ46፥5፤ዘኍ7፥3-8
45፥20 ቍ18፤ዘፍ46፥6:32
45፥21 ቍ19፤ዘፍ42፥25
45፥22 ዘፍ24፥53፤37፥3፤41፥14፤መሳ14፥12:13፤2ነገ5፥22
45፥23 ዘፍ24፥10፤42፥25:26
45፥24 ዘፍ42፥21-22
45፥25 ዘፍ13፥1፤42፥29
45፥26 ዘፍ41፥41፤44፥28፤1ነገ10፥7
45፥27 ቍ19
45፥28 ዘፍ44፥28፤ሉቃ16፥31
46፥1 ቍ5፤ዘፍ21፥14፤31፥42:54
46፥2 ዘፍ15፥1፤17፥5፤22፥1
46፥3 ዘፍ12፥2፤15፥1፤26፥2፤28፥13፤ዘፀ1፥7
46፥4 ቍ29፤ዘፍ15፥16፤28፥13፤45፥

ማመን ትሩፋን (ቅሬታዎች) ናችሁ በማለት ይጠራቸዋል::

45፥8 *አባት፤* ከነገሥታት በታች ላሉ ባለ ሥልጣናትና (የ41፥43 ማብ ይመ) ለሌሎቹ ከፍተኛ ገገሮች የሚሰጥ የክብር ማዕረግ ነው፤ (በአዋልድ መጻሕፍት ውስጥ መቃቢያን ቀዳማዊ 11፥32 ይመ):: በዚህ ቍጥር ላይ የተጠቀሱት ሦስቱም የዮሴፍ ማዕረጐች የግብፅ ናቸው::

45፥9 *በፍጥነት... ተመልሳችሁ... ሳትዘገይ፤* ዮሴፍ አባቱን በሕይወት ለማየት ቸኵሎአል (ቍ 13 ይመ)::

45፥10 *ጌሤም፤* የዐባይ ደለል (ናይል ዴልታ) ከሚባለው በስተ ምሥራቅ የሚገኝ እጅግ ለም አካባቢ ሲሆን (ቍ 18 ይመ)፣ ይህ አካባቢ ዛሬም እንዲሁ ለም ነው::

45፥12 *የማናግራችሁ እኔ፤* ከዚህ በፊት በአስተርጓሚ እንደሚያነጋግራቸው ዐይነት አይደለም (42፥23 ይመ)::

45፥14 *አለቀሰ፤* 43፥30 እና ማብ ይመ::

45፥15 *ወንድሞቹ ከእርሱ ጋር መጨዋወት ጀመሩ፤* ከ20 ዓመት በኋላ ለመጀመሪያ ጊዜ በመካከላቸው በጠላትነት መተያየት ወይም መፈራራት ሳይኖር፣ ከልብ በሆነ ወንድማማችነት ተነጋገሩ (37፥2 እና የ45፥6 ማብ ይመ)::

45፥18 *በምድሪቱ በረከት ደስ ብሎአችሁ ትኖራላችሁ፤* ይስሐቅ ለያዕቆብ የሰጠውን በረከት የሚያስታውስ ነው (27፥28 ይመ)::

45፥22 *ሦስት መቶ ጥሬ ብር፤* የ20፥16 ማብ ይመ:: *ለብንያም... አምስት የክት ልብስ ሰጠው፤* የ43፥34 ማብ ይመ::

45፥24 *እንዳትጣሉ፤* ዮሴፍ፣ ወንድሞቹ ከሄዱበት ሲመለሱ እንዳይዘገዩና (የቍ 9 ማብ ይመ)፣ ያለፈውን ነገር አንሥተው እንዳይጨቃጨቁ ፈለገ::

46፥1 *ተነሣ፤* ምናልባት በኬብሮን የሚገኘውን የቤተ ሰቡን ርስት ለቆ ሳይሆን አይቀርም (35፥27 ይመ):: *ቤርሳቤህም ሲደርስ... መሥዋዕት ሠዋ፤* አብርሃምና ይስሐቅም በዚህ ስፍራ እግዚአብሔርን አምልከዋል፤ ለእርሱም መሥዋዕት አቅርበዋል (21፥33፤ 26፥23-25 ይመ)::

46፥2 *እግዚአብሔር ሌሊት በራእይ ለእስራኤል ተገለጠ፤* 26፥24 ይመ *“ያዕቆብ፣ ያዕቆብ”፤* የ22፥11 ማብ ይመ:: *“እነሆ አለሁ”፤* የ22፥1 ማብ ይመ::

46፥3-4፤ እስራኤልና ቤተ ሰቡ ከነዓንን ለቀው ሊወጡ ሲሰናዱ እግዚአብሔር በቃል ኪዳኑ ላይ የሰጠውን ተስፋ እንደገና አጸናላቸው::

46፥3 *እኔ... የአባትህ አምላክ... ነኝ... አትፍራ፤* በ26፥24 ላይ እግዚአብሔር ለይስሐቅ የተናገረውና በዚህ ቦታ ቃል በቃል የተደገመ የተስፋ ቃል ነው:: *ታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁና፤* እግዚአብሔር ለአብርሃም ገብቶለት ከነበረው

ዳለሁ፤ ከዚያም መልሼ አወጣሃለሁ፤ የዮሴፍ የራሱ እጆችም ዐይኖችህን ይገጥሟቸዋል::”

[5]ከዚህ በኋላ ያዕቆብ ከቤርሳቤህ ተነሣ፤ የእስራኤል ወንዶች ልጆችም አባታቸውን ያዕቆብን፣ ልጆቻቸውንና ሚስቶቻቸውን ፈር ዖን ለያዕቆብ በላካቸው ሠረገሎች ላይ አወ ጧቸው:: [6]ከብቶቻቸውንና በከነዓን ምድር ያፈሩትን ሀብት ንብረታቸውን ይዘው፣ ያዕ ቆብና ዘሮቹ በሙሉ ወደ ግብፅ ወረዱ:: [7]ወደ ግብፅም የወረደው፣ ወንዶች ልጆቹ ንና ወንዶች የልጅ ልጆቹን፣ ሴቶች ልጆቹንና ሴቶች የልጅ ልጆቹን ማለት ዘሮቹን ሁሉ ይዞ ነው::

[8]ወደ ግብፅ የወረዱት የእስራኤል ልጆች፣ ያዕቆብ ዘሮቹ እነዚህ ናቸው:-

የያዕቆብ የበኵር ልጅ ሮቤል::

[9]የሮቤል ልጆች:-

ሄኖን፣ ፈሉሶ፣ አስሮን እና ከርሚ ናቸው::

[10]የስምዖን ልጆች:-

ይሙኤል፣ ያሚን፣ አሃድ፣ ያኪን፣
ጾሐርና ከከነዓናዊቷ ሴት የተወለደው
ሳኡል ናቸው::

[11]የሌዊ ልጆች:-

ጌድሶን፣ ቀዓትና ሜራሪ ናቸው::

[12]የይሁዳ ልጆች:-

ዔር፣ አውናን፣ ሴሎም፣ ፋሬስ እና
ዛራ ናቸው:: ነገር ግን ዔርና አውናን
በከነዓን ምድር ሞቱ::

[13]የይሳኮር ልጆች:-

ቶላ፣ ፉዋ፣[ሀ] ዮብና ሺምሮን ናቸው፤

[14]የዛብሎን ልጆች:-

ሴሬድ፣ ኤሎንና ያሕልኤል ናቸው፤

[15]እነዚህ ወንዶች ልጆች ያዕቆብ በሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ ሳለ፣ ልያ የወለደች ለት ናቸው:: ሴቷን ዲናን ጨምሮ፣ የወን ዶችና የሴቶች ልጆቹ ቍጥር ሠላሳ ሦስት ነው::

[16]የጋድ ልጆች:-

ጽፎን፣[ለ] ሐጊ፣ ሹኒ፣ ኤስቦን፣
ዔሪ፣ አሮዲና አርኤሊ ናቸው፤

[17]የአሴር ልጆች:-

ዩምና፣ የሱዋ፣ የሱዊና በሪዓ ናቸው፤
እኅታቸውም ሤራሕ ናት፤

የበሪዓ ልጆች:-

ሐቤርና መልኪኤል ናቸው፤

[18]እነዚህ ዐሥራ ስድስት ልጆች ሁሉ፣ ላባ ለልጁ ለልያ ከሰጣት ከዘለፋ ላይ ያዕቆብ የወለዳቸው ናቸው::

[19]የያዕቆብ ሚስት የራሔል ልጆች:-

ዮሴፍና ብንያም ናቸው፤ [20]በግብፅም የሄልዮቱ[ሐ] ከተማ ካህን የጶጥፌራ ልጅ አስ ናት፣ ምናሴንና ኤፍሬምን ለዮሴፍ ወለደ ችለት::

[21]የብንያም ልጆች:-

ቤላ፣ ቤኬር፣ አስቤል፣ ጌራ፣ ናዕማን፣
አኪ፣ ሮስ፣ ማንፌን
ሑፊምና አርድ ናቸው::

[22]እነዚህ ዐሥራ አራቱ፣ ራሔል ለያዕቆብ የወለደችለት ልጆችና የልጅ ልጆች ናቸው::

[23]የዳን ልጅ:-

ሑሺም ነው፤

[24]የንፍታሌም ልጆች:-

ያሕጽኤል፣ ጉኒ፣ ዬጽርና ሺሌም ናቸው፤

[25]እነዚህ ሰባቱ ልጆች ሁሉ ላባ ለልጁ ለራሔል ከሰጣት ከባላ ላይ ያዕቆብ የወለዳ ቸው ናቸው::

[26]ከያዕቆብ ጋር ወደ ግብፅ የሄዱት የገዛ ዘሮቹ ብዛት ሥልሳ ስድስት ሲሆን ይህ ቍጥር ግን የልጆቹን ሚስቶች አይጨምርም:: [27]ዮሴፍ በግብፅ የወለዳቸውን ሁለት ልጆች[መ] ጨምሮ፣ ወደ ግብፅ የወረደው የያዕቆብ ቤተ ሰብ ቍጥር ሰባ ነበር::

[28]ያዕቆብም ወደ ጌሤም ለመሄድ መመሪ ያን ይቀበል ዘንድ፣ ይሁዳን አስቀድሞ ወደ ዮሴፍ ላከው:: እነርሱም ጌሤም ሲደ ርሱ፣ [29]ዮሴፍ ሠረገላውን አዘጋጅቶ፤ አባቱን እስራኤልን ለመቀበል ወደ ጌሤም አመራ::

14-15፤50፥1
46፥5 ቍ1፤ዘፍ 21፥14፤45፥19
46፥6 ዘፍ12፥5፤ 45፥20፤ዘኍ20፥15፤ ዘዳ26፥5፤ኢያ24፥4፤ 1ሳሙ12፥8፤መዝ 105፥23፤ኢሳ52፥4 ፤ሐሥ7፥15
46፥7 ቍ6፤ ዘፍ13፥10፤45፥10
46፥8 ዘፍ29፥32፤ 35፥26፤ዘፀ1፥1፤ዘኍ 26፥4
46፥9 ዘፀ6፥14፤ዘኍ 1፥20፤26፥5:6:7፤ 1ዜና5፥3
46፥10 ዘፍ29፥33፤ ዘፀ6፥15፤ዘኍ26፥12: 13:14
46፥11 ዘፍ29፥34፤ ዘፀ6፥16:19፤ዘኍ3፥ 17:20:21:27:33፤ 4፥29:38፤26፥57፤ 1ዜና6፥19፤23፥12
46፥12 ዘፍ29፥35፤ 38፥3:4:7:29:30፤ ዘኍ26፥19:21፤ 1ዜና2፥5፤ማቴ1፥3
46፥13 ዘፍ30፥18፤ ዘኍ26፥23:24፤መሳ 10፥1፤1ዜና7፥1
46፥14 ዘፍ30፥20
46፥15 ዘፍ25፥20፤ 29፥31-35፤30፥21
46፥16 ዘፍ30፥11፤ ዘኍ1፥25፤26፥15
46፥17 ዘፍ30፥13
46፥18 ዘፍ16፥1፤ 30፥10
46፥19 ዘፍ29፥6፤ 44፥27
46፥20 ዘፍ41፥45: 51:52፤ዘኍ26፥28- 37
46፥21 ዘኍ26፥38- 41፤1ዜና7፥6-12፤ 8፥1:3
46፥22 ዘፍ29፥6
46፥23 ዘፍ30፥6፤ ዘኍ26፥42
46፥24 ዘፍ30፥8
46፥25 ዘፍ24፥61፤ 30፥8
46፥26 ቍ5-7፤
46፥29 ቍ1:4:30፤ ዘፍ29፥11፤32፥28፤ 41፥43፤47፥29:31፤
ዘፀ1፥5፤ዘዳ10፥22 46፥27 ዘፍ34፥30፤41፥45፤ሐሥ7፥14 46፥28 ዘፍ43፥3፤45፥10

[ሀ]13 ከአራት ሳምራውያንና ከሱርስቱ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን (1ዜና 7፥1 ይመ) የማሶሬቲክ ጽሑፍ ግን ፋዋ ይለዋል::

[ለ]16 ከአራት ሳምራውያንና ከሰብዓ ሊቃናት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን (ዘኍ 26፥15 ይመ) የማሶሬቲክ ጽሑፍ ግን ጸፊን ይለዋል

[ሐ]20 ሆሊዮፖሊስን ያመለክታል

[መ]27 ከዕብራይስጡ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን ሰብዓ ሊቃናት ግን ዘጠኝ ልጆች ይለዋል

[ሠ]27 ከዕብራይስጡ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን (ዘፀ 1፥5 እና ማብ ይመ)ሰብዐ ሊቃናት ግን (ሐሥ 7፥14 ይመ) ሰባ አምስት ይለዋል

ቃል ኪዳን ውስጥ አንዱን እንደ ገና አጸና (12፥2 ይመ):: *ከዚ ያም፤* ዘፀ 1፥7 ይመ::

46፥4 *አብሬህም ወደ ግብፅ እወርዳለሁ፤* ያዕቆብ በሰሜን በኩል ወደ ካራን በሄደ ጊዜ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር እንደ ነበረ ሁሉ፣ በደቡብ በኩል ወደ ግብፅ በወረደም ጊዜ ከእርሱ ጋር ነበር:: ቀደም ሲል እንዳደረገውም መልሶ ወደ ነበረበት ያመጣ ዋል (28፥15፤ 15፥16፤ 48፥21 ይመ)::

46፥8 *ወደ ግብፅ የወረዱት የእስራኤል ልጆች... እነዚህ ናቸው፤* በዘፀ 1፥1 ላይ ቃል በቃል የተደገመ ሲሆን (ማብ ይመ)፣ ከግብፅ የወጡት እስራኤላውያን ታሪካቸው ምን እንደ ሆነ የሚ ያሳይ ነው (በዚሁ ምዕራፍ በቍ 4 ላይ አስቀድሞ ተነግሮአል)::

46፥15 *መስጴጦምያ፤* የ25፥20 ማብ ይመ:: *ሠላሳ ሦስት፤* ከቍ 8-15 ባለው ክፍል ላይ ሠላሳ አራት ስሞች ተጠቅሰዋል:: ቍጥሩን ወደ ሠላሳ ሦስት ዝቅ ለማድረግ፣ ምናልባት በቍ 10 ላይ አሃድ ተብሎ የተጠቀሰው መሠረዝ አለበት፤ ምክንያቱም ይህ ስም በዘኍ 26፥12-13 እና በ1ዜና 4፥24 ላይ በተዘረዘሩት ተጓዳኝ የስም ዝርዝሮች ላይ አልተጠቀሰም:: በዕብራይስጥ አሃድ የሚለው ስም በዚሁ በቍጥር 10 ላይ “ጾሐር” ተብሎ ከተጠቀ ሰው ስም ጋር በቅርጽ ተመሳሳይ ነው (ዘፀ 6፥15 ይመ)::

46፥20 የ41፥45 ማብ ይመ::

46፥26 *ከያዕቆብ ጋር ወደ ግብፅ የሄዱት... ብዛት ሥልሳ ስድስት ሲሆን፤* የ33 (ቍ 15 እና ማብ ይመ)፣ የ16 (ቍ 18)፣ የ14 (ቍ 22) እና የ7 (ቍ 25 ይመ) አጠቃላይ ድምር 70 (ቍ 27) ይሆናል፤ ቍጥሩ ወደ 66 ዝቅ እንዲል ግን “በከነዓን ምድር የሞቱት” ዔርና አውናን (ቍ 12) እንዲሁም በግብፅ የተወለዱት (ቍ 27) ምናሴና ኤፍሬም (ቍ 20) መቀነስ አለባቸው::

46፥27 *ሰባ፤* ዘዳ 10፥22 ይመ:: ዔርናና አውናን አስቀድ መው ባይሞቱ ኖሮ (38፥7-10 ይመ)፣ በግብፅ የነበሩት የያዕቆብ ዘሮች ቍጥር ሰባ ይሆን ነበር:: ሰባ ቍጥር ደግሞ ፍጹም ቍጥር ነው (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ “ሥነ-ጽሑፋዊ ገጽታ” የሚለውን ይመ፤ እንዲሁም የ 5፥5 የ10፥2 ማብ ይመ):: በሐሥ 7፥14 ላይ ሰባ አምስት ቍጥርን በተመለከተ ያንኑ ማብ ይመ::

46፥28 *ያዕቆብም... ይሁዳን አስቀድሞ... ላከው፤* የ43፥3 ማብ ይመ::

የሴፍ አባቱ ዘንድ እንደ ደረሰ፣ ዐንገቱ ላይ[ረ] ተጠምጥሞ ለረጅም ጊዜ አለቀሰ።

[30]እስራኤልም ዮሴፍን፣ "በሕይወት መኖርህን ስላየሁ፣ ከእንግዲህ ብሞትም አይቈጨኝ" አለው።

[31]ከዚህ በኋላ ዮሴፍ ወንድሞቹንና የአባቱን ቤተ ሰዎች እንዲህ አላቸው፤ "ወደ ፈርዖን ወጥቼ እናገረዋለሁ፤ እንዲህም እለዋለሁ፣ 'በከነዓን ምድር የሚኖሩት ወንድሞቼና የአባቴ ቤተ ሰዎች ወደ እኔ መጥተዋል። [32]ሰዎቹ ከብት የሚጠብቁ ስለሆኑ እረኞች ናቸው፤ ሲመጡም በጎቻቸውን፣ ፍየሎቻቸውንና ከብቶቻቸውን እንዲሁም ያላቸውን ሁሉ ይዘው መጥተዋል።' [33]ፈርዖን አስጠርቶአችሁ፣ 'ሥራችሁ ምንድን ነው?' ብሎ ቢጠይቃችሁ፣ [34]እናንተ 'እኛ ባሮችህ ሥራችን ከልጅነታችን ጀምሮ ልክ እንደ አባቶቻችን ከብት ማርባት ነው' ብላችሁ መልሱለት። ከዚያም ግብፃውያን ከብት አርቢዎችን እንደ ጸያፍ ስለሚቈጥሩ፣ በጌሤም ምድር እንድትኖሩ ይፈቅድላችኋል።"

47 ዮሴፍም ወደ ፈርዖን ሄዶ፣ "አባቴና ወንድሞቼ በጎቻቸውን፣ ፍየሎቻቸውን እንዲሁም ያላቸውን ሁሉ ይዘው ከከነዓን አገር መጥተው በጌሤም ሰፍረዋል" አለው። [2]ከወንድሞቹም መካከል አምስቱን መርጦ፣ ፈርዖን ፊት አቀረባቸው።

[3]ፈርዖን የዮሴፍን ወንድሞች፣ "ሥራችሁ ምንድነው?" ሲል ጠየቃቸው።

እነርሱም ፈርዖንን፣ "እኛ አገልጋዮችህ ልክ እንደ አባቶቻችን ከብት አርቢዎች ነን" አሉት፤ [4]ደግሞም፣ "በከነዓን ምድር ራቡ እጅግ የጸና በመሆኑ በጎችና ፍየሎች የሚሰማሩበት በማጣታቸው፣ ለጊዜው እዚህ ለመኖር መጥተናል፤ አሁንም ባሮችህ በጌሤም ምድር እንድንኖር እንድትፈቅድልን እንለምንሃለን" አሉት።

[5]ፈርዖንም ዮሴፍን እንዲህ አለው፤ "አባትህና ወንድሞችህ ወደ አንተ መጥተዋል፤ [6]የግብፅ ምድር እንደ ሆነ በእጅህ ነው፤ አባትህንና ወንድሞችህን ምርጥ በሆነው ምድር አስፍራቸው፤ በጌሤም ይኑሩ። ከመካከላቸው ልዩ ችሎታ ያላቸው መኖራቸውን የምታውቅ ከሆነ፣ የከብቶቼ ኀላፊዎች አድርጋቸው።"

[7]ከዚህ በኋላ ዮሴፍ አባቱን ያዕቆብን ቤተ መንግሥት አግብቶ በፈርዖን ፊት አቀረበው፤ ያዕቆብ ፈርዖንን ከመረቀው[ሰ] በኋላ [8]ፈርዖን፣ "ለመሆኑ ዕድሜህ ምን ያህል ነው?" ሲል ያዕቆብን ጠየቀው።

[9]ያዕቆብም ለፈርዖን፣ "በምድር ላይ በእንግድነት ያሳለፍኩት ዘመን 130 ዓመት ነው፤ ይህም አባቶቼ በእንግድነት ከኖሩበት ዘመን ጋር ሲነጻጸር አጭር ነው፤ ችግር የበዛበትም ነበር" ሲል መለሰለት። [10]ከዚያም ያዕቆብ ፈርዖንን መርቆ፣ ተሰናብቶት ወጣ።

[11]ዮሴፍም አባቱንና ወንድሞቹን በግብፅ እንዲኖሩ አደረገ፤ ፈርዖን በሰጠውም ትእዛዝ መሠረት ምርጥ ከሆነው ምድር ራምሴን በርስትነት ሰጣቸው። [12]ዮሴፍም ለአባቱ፣ ለወንድሞቹና ለመላው የአባቱ ቤተ ሰዎች በልጆቻቸው ቍጥር ልክ ቀለብ እንዲሰፈርላቸው አደረገ።

የራቡ ዘመንና የዮሴፍ አመራር

[13]በመላው ምድር እህል ባለመኖሩ ራቡ እየጸና ሄደ፤ ከዚህ የተነሣም ግብፅና ከነዓን በራብ እጅግ ተጐዱ። [14]ዮሴፍ የግብፅና የከነዓን ሰዎች እህል በመሸመት የከፈሉትን ገንዘብ ሁሉ ሰብስቦ ወደ ፈርዖን ቤተ መንግሥት አስገባ። [15]የግብፅና የከነዓን ሕዝብም ገንዘባቸው ባለቀ ጊዜ፣ ግብፃውያን ሁሉ ወደ ዮሴፍ ቀርበው፣ "የምንበላው እህል ስጠን፤ ገንዘባችን አልቆብናል፤ ዐይንህ እያየ እንዴት በራብ እንለቅ?" አሉት።

[16]ዮሴፍም፣ "ከብቶቻችሁን አምጡ፤ ገንዘባችሁ ካለቀ በከብቶቻችሁ ለውጥ እህል እሰጣችኋለሁ አለ። [17]ስለዚህ ከብቶቻቸውን ወደ ዮሴፍ አመጡ፤ እርሱም በፈረሶቻቸው፣ በበጎቻቸው፣ በፍየሎቻቸው፣ በከብቶቻቸውና በአህዮቻቸው ለውጥ እህል ሰጣቸው። በከብቶቻቸው ልዋጭ ባገኙት ምግብ የዚያን ዓመት ራብ እንዲወጡት አደረገ።

[18]ያም ዓመት ካለፈ በኋላ ሕዝቡ በሚቀጥለው ዓመት ወደ ዮሴፍ መጥተው እንዲህ አሉት፣ "እንግዲህ ከጌታችን የምንሰውረው ምንም ነገር የለም፤ ገንዘባችን አልቋል፤ ከብቶቻችንንም አስረክበንሃል፤ እንግዲህ ለጌታችን የምንሰጠው፣ ከመሬታችንና ከእኛ ከራሳችን በስተቀር፣ አንዳች ነገር የለም። [19]ታዲያ፣ እያየኸን እንዴት እንለቅ? መሬታችንስ ለምን ጠፍ ሆኖ ይቅር? እኛንና መሬታችንን ውሰድና በለውጡ እህል ስጠን፤ እኛ የፈርዖን ገባሮች እንሁን፤ መሬታችንም

[ረ]29 ዕብራይስጡ *በላዩ ላይ ይለዋል*

[ሰ]7 ወይም *ሰላምታ ካቀረበ*

ሉቃ15፥20
46፥30 ቍ29፤ዘፍ 44፥28
46፥31 ዘፍ42፥13፤ 45፥10
46፥32 ዘፍ37፥2፤ 45፥20፤ 47፥3
46፥33 ዘፍ47፥3
46፥34 ዘፍ34፥10፤ 42፥11፤43፥32፤ 45፥10፤47፥3
47፥1 ዘፍ42፥13፤ 46፥31
47፥2 ዘፍ43፥15
47፥3 ዘፍ42፥11፤ 46፥32:33
47፥4 ዘፍ46፥34፤ ዘፀ12፥10፤ሩት1፥1፤ 1ነገ18፥5፤ኤር14፥5-6፤ኢዩ1፥18
47፥6 ዘፍ13፥9፤ 34፥10፤39፥4፤45፥ 18፤ዘፀ18፥21:25፤ ዘዳ1፥13:15፤2ዜና 19፥5፤መዝ15፥2
47፥7 ቍ10፤ዘፍ 43፥15፤2ሳሙ14፥ 22፤19፥39፤1ነገ 8፥66
47፥9 ዘፍ3፥17፤ 25፥7፤መዝ39፥4:12፤ 89፥47፤ኢዮ8፥9
47፥10 ቍ7
47፥11 ዘፍ45፥10፤ 18፤ዘፀ1፥11፤12፥37፤ ዘኍ33፥3:5
47፥12 ዘፍ45፥11
47፥13 ዘፍ12፥10፤ 41፥30
47፥14 ዘፍ41፥34: 36፤ዘፀ7፥23፤8፥24፤ ኤር43፥9
47፥15 ቍ16:18: 19፤ዘፍ41፥57፤ዘፀ 16፥3
47፥16 ቍ15:18: 19
47፥17 ዘፍ12፥16፤ ዘፀ14፥9
47፥18 ቍ15:16
47፥19 ቍ15:16: 21:25፤ዘፍ42፥2
47፥20 ዘፍ12፥10
47፥21 ቍ19
47፥22 ቍ26፤ዘጸ

46፥29 *አለቀሰ፤* 43፥30 እና ማብ ይመ።

46፥34 *ግብፃውያን ከብት አርቢዎችን እንደ ጸያፍ ስለሚቈጥሩ፤* የ43፥32 ማብ ይመ።

47፥4 ራቡ እስከሚያልፍ ብቻ እንጂ እስከ ወዲያኛው በጌሤም ምድር ለመኖር እንደማይፈልጉ በግልጽ አስታወቁት።

47፥9 *በምድር ላይ በእንግድነት ያሳለፍኩት ዘመን፤* ያዕቆብ ለአብርሃምና ለዘሩ የምትሰጠውን ምድር በተስፋ ሲጠባበቅ ሳለ፣ የእስራኤል አባቶችና የእርሱም ሕይወት በመንከራተት የታወቀ መሆኑን ያወሣል (ዘዳ 26፥5 ይመ) *አባቶቼ... ከኖሩበት ዘመን ጋር ሲነጻጸር አጭር ነው፤* አብርሃም አንድ መቶ ሰባ አምስት ዓመት (25፥7)፣ ይስሐቅ ደግሞ አንድ መቶ ሰማንያ ዓመት (35፥28) ኖሯል።

47፥11 *ምርጥ... ምድር፤* የ45፥10 ማብ ይመ። *ራምሴ፤* የራምሴ ከተማ በዘፀ 1፥11፤ 12፥37፤ ዘኍ 33፥3:5 ላይ ተጠቅሶአል። ራምሴ የሚለው ስም ከዓመታት በኋላ በግብፅ ንጉሥ የነበረውን ዳግማዊ ራምሴ የሚያመለክት ስለ መሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም። የራምሴ ምድር ጌሤም (ቍ 27 ይመ) ተብላ ከመታወቋም ሌላ በመዝ 78፥12:43 ላይ "የጣኔዎስ በረሐ" ይባል ነበር (የ44፥4 ማብ ይመ)።

47፥13 *ራቡ እየጸና፤* ሕዝቡ እህል የሚሸምትበትን ገንዘብ በመጨረሱ (ቍ 14-15 ይመ) በመጀመሪያ ከብቶቻቸውን (ቍ 16-17)፣ ቀጥሎም መሬታቸውን (ቍ 20)፣ በመጨረሻም ራሳቸውን ለመሸጥ ተገደዱ (ቍ 21)።

47፥21፤ የሚዘሩት ዘር እስኪሰጣቸው ድረስ ግብፃውያን

የእርሱ ርስት ይሁን፤ እኛም እንዳንሞት መሬታችንም ጠፍ ሆኖ እንዳይቀር የምንዘራው ዘር ስጠን::”

[20]ስለዚህ ዮሴፍ የግብፅን ምድር ሁሉ ለፈ ርዖን ገዛለት፤ ራቡም እጅግ ስለጸናባቸው ግብፃውያን ሁሉ አንዳቸውም ሳይቀሩ መሬ ታቸውን ሸጡ፤ ምድሪቱም የፈርዖን ርስት ሆነች:: [21]ዮሴፍም የግብፅን ሕዝብ ከዳር እስከ ዳር[a] የፈርዖን ገባር አደረገው:: [22]ሆኖም ዮሴፍ የካህናቱን መሬት አልገዛም፤ ምክንያቱም ካህናቱ ከፈርዖን ቋሚ ድርሻ ስለሚያገኙና ፈርዖን ከሚሰጣቸው ድርሻ በቂ ምግብ ስለ ነበራቸው ነው፤ ከዚህም የተነሣ መሬታቸ ውን አልሸጡም::

[23]ዮሴፍ ሕዝቡን እንዲህ አላቸው፤ “እነሆ፣ ዛሬ እናንተንም መሬታችሁንም ለፈርዖን ገዝቻችኋለሁና ይህን ዘር ወስዳችሁ በመሬት ላይ ዝሩ:: [24]መከሩ በሚሰበሰብበት ጊዜ ግን ከአምስት እጅ አንዱን ለፈርዖን ታስገባላ ችሁ፤ ከአምስት እጅ አራቱን ደግሞ ለመ ሬታችሁ ዘር፣ እንዲሁም ለራሳችሁ፣ ለቤተ ሰቦቻችሁና ለልጆቻችሁ ምግብ ታደርጉታ ላችሁ::”

[25]እነርሱም፣ “እንግዲህ ሕይወታችንን አትር ፈህልናል፤ በጌታችን ፊት ሞገስ ካገኘን፣ ለፈ ርዖን ገባሮች እንሆናለን” አሉት::

[26]ስለዚህ ዮሴፍ የምርቱ አንድ አምስተኛ ለፈርዖን እንዲገባ የሚያዝ የመሬት ሕግ አወጣ፤ ይህም ሕግ እስከ ዛሬ ይሠራበታል:: በዚያን ጊዜ በፈርዖን እጅ ያልገባው መሬት የካህናቱ ብቻ ነው::

[27]በዚህ ጊዜ እስራኤላውያን በግብፅ አገር በጌሤም ይኖሩ ነበር፤ በዚያም ሀብት ንብ ረት አፈሩ፤ ቍጥራቸውም እጅግ እየበዛ ይሄድ ጀመር::

[28]ያዕቆብ በግብፅ ዐሥራ ሰባት ዓመት ኖረ፤ ዕድ ሜውም አንድ መቶ አርባ ሰባት ዓመት ነበር:: [29]እስራኤልም የሚሞትበት ጊዜ መቃ ረቡን እንደ ተረዳ ልጁን ዮሴፍን አስጠርቶ እንዲህ አለው፤ “በአንተ ዘንድ ሞገስ ካገኘሁ እጅህን በጭኔ ላይ አኑረህ፣ በጎነትንና ታማ ኝነትን ልታደርግልኝ ቃል ግባልኝ፤ በምሞ ትበት ጊዜ በግብፅ አትቅበረኝ፤ [30]እኔም ከአባቶቼ ጋር ሳንቀላፋ፣ ከግብፅ አውጥተህ እነርሱ በተቀበሩበት ቦታ ቅበረኝ::”

ዮሴፍም፣ “እሺ፣ እንዳልከኝ አደርጋለሁ” አለ::

[31]ያዕቆብም፣ “በል ማልልኝ“ አለው:: ዮሴ ፍም ማለለት፤ እስራኤልም በዐልጋው ራስጌ ላይ ሆኖ ጐንበስ አለ::[+]

ምናሴና ኤፍሬም

48 ከጥቂት ጊዜ በኋላም፣ “አባትህ ታሞ አል” ተብሎ ለዮሴፍ ስለ ተነገረው ሁለቱን ልጆቹን ምናሴንና ኤፍሬምን ይዞ ሄደ:: [2]ለያዕቆብ፣ “ልጅህ ዮሴፍ ወደ አንተ መጥቶአል” ተብሎ በተነገረው ጊዜ፣ እስራ ኤል ተበረታትቶ ዐልጋው ላይ ተቀመጠ::

[3]ያዕቆብም ዮሴፍን እንዲህ አለው፤ “ሁሉን የሚችል አምላክ[b] በከነዓን ምድር ሎዛ በም ትባል ቦታ ተገለጠልኝ፤ ባረከኝም፤ [4]እንዲህም አለኝ፤ ‘ፍሬያማ አደርግሃለሁ፣ ይህችንም ምድር ከአንተ በኋላ ለሚነሡ ዘሮችህ የዘ ላለም ርስት አድርጌ እሰጣቸዋለሁ::’

[5]“ወደዚህ ከመምጣቴ በፊት በግብፅ የወ ለድሃቸው ሁለቱ ልጆችህ ከእንግዲህ የእኔ ልጆች ሆነው ይቈጠራሉ፤ ሮቤልና ስምዖን ልጆቼ እንደ ሆኑ ሁሉ፣ ኤፍሬምና ምና ሴም ልጆቼ ይሆናሉ:: [6]ከእነርሱ በኋላ የሚ ወለዱልህ ልጆች ግን፣ የአንተ ይሁኑ፤ በር ስት ድልድላቸው ግን በወንድሞቻቸው ስም ይቈጠራሉ:: [7]ከሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ

[a]21 ከአራተ ሳምራውያንና ከሰብዐ ሊቃናት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን (ቍልጊትንም ይመ) የማሶሬቲኩ ጽሑፍ ግን ሕዝቡን ወደ ከተሞች ኢጋዘ ይለዋል::
[+]31 ወይም እስራኤልም በዐልጋው ራስጌ በኩል ሰገደ
[b]3 ዕብራይስጡ ኤልሻዳይ ይላል

14፥28-29
47፥23 ነህ5፥3፤ኢሳ 55፥10፤61፥11
47፥24 ዘፍ41፥34
47፥25 ቍ19፤ዘፍ 32፥5
47፥26 ቍ22፤ዘፍ 41፥34
47፥27 ዘፍ1፥22፤ 12፥2፤17፥6፤33፥19፤ 45፥10:18
47፥28 ዘፍ25፥7፤ መዝ105፥23
47፥29 ዘፍ19፥19፤ 24፥2:27፤27፥2፤32፥ 5፤46፥29፤መሳ1፥ 24፤2ሳሙ2፥6
47፥30 ዘፍ15፥15፤ 23፥20፤25፥9፤29፥ 16፤50፥25፤ዘፀ13፥ 19፤ኢሱ24፥32፤ሐሥ 7፥15-16
47፥31 ዘፍ21፥23፤ 32፥10፤24፥3፤46፥ 29፤ኢሱ2፥20፤መሳ 15፥12፤1ሳሙ24፥ 21፤30፥15፤1ነገ1፥ 47፤ዕብ11፥21
48፥1 ዘፍ41፥ 52፤ዕብ11፥21
48፥2 ቍ8:9:11: 14:20
48፥3 ዘፍ17፥1፤ 28፥13:19፤32፥29
48፥4 ዘፍ12፥2:7፤ 15፥7፤17፥6፤28፥13
48፥5 ዘፍ29፥32: 33፤41፥50-52፤1ዜና 5፥1
48፥7 ዘፍ25፥20፤ 35፥19፤42፥38፤ሩት 1፥2፤1ሳሙ16፥4
48፥8 ቍ2:10
48፥9 ዘፍ24፥60፤ 33፥5

ለጊዜው ወደ ተለያዩ ከተሞች እንደሚበታተኑ ተደረገ (ቍ 23 ይመ)::

47፥26 *የምርቱ አንድ አምስተኛ ለፈርዖን እንዲገባ፤* “በሰ ባቱ የጥጋብ ዓመታት” (41፥34) ከምርቱ አንድ አምስተኛ ለፈር ዖን ይሰጥ ነበር፤ አሁን ግን እህሉ የሚመረትበት መሬትም ጭምር ለፈርዖን እንዲገባ ተደረገ::

47፥27 *እስራኤላውያን... ሀብት ንብረት አፈሩ፤* እየተዋ ለዱም በቍጥር እጅግ ጨመሩ፤ 35፥11-12፤ 46፥3 እና ማብ ይመ::

47፥29 *እጅህን በጭኔ ላይ አኑረህ፤* 24፥2 እና ማብ ይመ፤ በሁለቱም ክፍሎች ላይ በቤተ ሰብ በኩል ያለው ዝምድና አጽንዖት ተሰጥቶታል::

47፥30 *ከአባቶቼ ጋር ሳንቀላፋ፤* የ25፥8 ማብ ይመ:: *እነርሱ በተቀበሩበት ቦታ ቅበረኝ፤* በማክፌላ ዋሻ ማለት ነው (50፥12-13 ይመ)::

47፥31 *በዐልጋው ራስጌ ላይ፤* በዕብ 11፥21 ላይ ተጠቅ ሶአል::

48፥3 *ሁሉን የሚችል አምላክ፤* የ17፥1 ማብ ይመ:: *ሎዛ፤* ቀድሞ የቤቴል ስም ነበር (28፥19 ይመ)::

48፥5 *ሁለቱ ልጆችህ... የእኔ ልጆች ሆነው ይቈጠራሉ፤* ያዕቆብ እንደ ራሱ ልጆች አድርጎ አሳደጋቸው:: *ኤፍሬምና ምናሴም፤* ምናሴ የዮሴፍ የመጀመሪያ ልጅ በመሆኑ (41፥51 ይመ) የስማቸውን ትክክለኛ ቅደም ተከተል በቍ 1 ላይ ይመ:: ያዕቆብ የኤፍሬምን ስም ከምናሴ በፊት የጠቀሰው፣ የመጀመሪያ ውን በረከት ሊሰጠውና “ኤፍሬምን ከምናሴ ሊያስቀድመው” ስለ ፈለገ ነው (ቍ 20):: *ሮቤልና ስምዖን ልጆቼ እንደ ሆኑ ሁሉ... ልጆቼ ይሆናሉ፤* የዮሴፍ የመጀመሪያ ሁለት ልጆች ከያዕቆብ የመጀመሪያ ሁለት ልጆች ጋር እኩል መብት የነበራቸው ሲሆን (35፥23)፣ የኋላ ኋላ የያዕቆብን የመጀመሪያ ሁለት ልጆች ተክተ ዋቸዋል:: ሮቤል ከዚህ በፊት በፈጸመው ኀጢአት ምክንያት (35፥22 እና ማብ ይመ) የብኵርናውን መብት አጣ፤ የሮቤል የብኵርና መብት ያዕቆብ ከልጆቹ ሁሉ አብልጦ ለሚወደው ልጁ ለዮሴፍና (49፥3-4፤ 1ዜና 5፥2 ይመ) ለዮሴፍ ልጆች ተሰጥ ቶአል (1ዜና 5፥1 ይመ)::

48፥6 *ከእነርሱ በኋላ የሚወለዱልህ ልጆች ግን፣ የአንተ ይሁኑ፤* ያዕቆብ የራሱ ልጆች አድርጎ ያሳደጋቸውን የኤፍሬም ንና የምናሴን ቦታ ወሰዱ:: በርስት ድልድላቸው ግን የወንድሞ ቻቸውን ድርሻ ይወርሳሉ፤ በርስት ክፍፍል ጊዜ የኤፍሬምና የምናሴ ስም ሳይጠፋ ሕያው ሆኖ መቀጠል ይችላል (ለተመሳ ሳይ ሐሳብ 38፥8 እና ማብ፤ ዘዳ 25፥5-6 ይመ):: ሆኖም የዮሴፍ ድርሻ ለኤፍሬምና ለምናሴ የተከፋፈለ ሲሆን፣ ሌዊ ግን (የያዕ ቆብ ሦስተኛ ልጅ፤ 35፥23 ይመ) “የርስት ድርሻ አልተመደበለ ትም” (ኢሱ 14፥4):: እንግዲህ ለየነገዶቹ የተመደበው ርስት፣ ከነገዶቹ ብዛት ጋር እኩል ነበር ማለት ነው::

48፥7 *መስጴጦምያ፤* የ24፥10 ማብ ይመ::

መልስ ኤፍራታ ለመድረስ ጥቂት ሲቀረኝ፣ እናትህ ራሔል በከነዓን ምድር ሞታብኝ ዐዘንሁ። እኔም ወደ ኤፍራታ ማለት ወደ ቤተልሔም በሚወስደው መንገድ ዳር ቀበርኋት።”

[8]እስራኤልም የዮሴፍን ልጆች ባየ ጊዜ፣ “እነዚህ እነማን ናቸው?” ሲል ጠየቀ፤

[9]ዮሴፍም፣ “እነዚህ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) የሰጠኝ ልጆች ናቸው” ብሎ ለአባቱ መለሰለት፤

እስራኤልም፣ “አቅርባቸውና ልመርቃቸው” አለ።

[10]በዚህ ጊዜ እስራኤል ዐይኖቹ በእርጅና ምክንያት በመድከማቸው አጥርቶ ማየት ይሳነው ነበር፤ ስለዚህ ዮሴፍ ልጆቹን አባቱ ዘንድ አቀረባቸው፤ አባቱም ስሞ ዐቀፋቸው።

[11]እስራኤልም ዮሴፍን፣ “ዐይንህን እንደ ገና ዐያለሁ ብዬ አላሰብኩም ነበር፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ግን ልጆችህን ጭምር ለማየት አበቃኝ” አለው።

[12]ዮሴፍም ልጆቹን ከእስራኤል ጒልበት ፈቀቅ በማድረግ አጐንብሶ በግንባሩ መሬት ላይ ተደፋ። [13]ከዚያም ዮሴፍ ሁለቱን ልጆቹን ይዞ ኤፍሬምን ከራሱ በስተ ቀኝ፣ ከእስራኤል በስተ ግራ፣ ምናሴን ደግሞ ከራሱ በስተ ግራ፣ ከእስራኤል በስተ ቀኝ በኩል አቀረባቸው። [14]እስራኤል ግን ቀኝ እጁን በታናሹ በኤፍሬም ራስ ላይ አኖረ፤ ግራ እጁንም በቀኝ እጁ ላይ አስተላልፎ በበኵሩ በምናሴ ራስ ላይ አኖረ።

[15]ከዚህ በኋላ ዮሴፍን ባረከ፤ እንዲህም አለው፤

“አባቶቼ አብርሃምና ይስሐቅ በፊቱ
የተመላለሱት እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣
ለእኔም እስከ ዛሬ ድረስ
በዘመኔ ሁሉ እረኛ የሆነኝ እግዚአብሔር (ኤሎሂም)፣
[16]ከጒዳትም ሁሉ የታደገኝ መልአክ፣
እርሱ እነዚህን ልጆች ይባርክ፤
እነርሱም በስሜ፣
በአባቶቼ በአብርሃምና በይስሐቅ ስም ይጠሩ፤
በምድር ላይ እጅግ ይብዙ።

[17]ዮሴፍ፣ አባቱ ቀኝ እጁን በኤፍሬም ራስ ላይ ማድረጉን ሲያይ ተከፋ፤ ከኤፍሬም ራስ ላይ አንሥቶ በምናሴ ራስ ላይ ለማኖር የአባቱን እጅ ያዘ፤ [18]ዮሴፍም፣ “አባቴ ሆይ፤ እንዲህ አይደለም በኵሩ ይህኛው ስለ ሆነ፣ ቀኝ እጅህን እርሱ ራስ ላይ አድርግ” አለው።

[19]አባቱ ግን፣ “ዐውቃለሁ፤ ልጄ ዐውቃለሁ፤ እርሱም እኮ ሕዝብ ይሆናል፤ ታላቅም ይሆናል፤ ይሁን እንጂ ታናሽ ወንድሙ ከእርሱ ይበልጣል፤ ዘሮቹም ታላቅ ሕዝቦች ይሆናሉ” ብሎ እምቢ አለው። [20]በዚያን ዕለት ባረካቸው፤ እንዲህም አላቸው፤

“በአንተ ስም እስራኤል እንዲህ ብሎ
ይመርቃል፤
‘እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እንደ ኤፍሬምና
እንደ ምናሴ ያድርጋችሁ።’”

በዚህ ሁኔታም ኤፍሬምን ከምናሴ አስቀደመው።

[21]ከዚህ በኋላ እስራኤል ዮሴፍን እንዲህ አለው፤ እኔ የምሞትበት ጊዜ ተቃርቦአል፤ ነገር ግን እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከእናንተ ጋር ይሆናል፤ ወደ አባቶቻችሁም ምድር መልሶ ያገባችኋል። [22]እነሆ በሰይፌና በቀስቴ ከአሞራውያን እጅ የወሰድኳትን ዐምባ ከወንድሞችህ ድርሻ አብልጬ ለአንተ ሰጥቼሃለሁ።”†

ያዕቆብ ልጆቹን ባረከ

49፥1-28 ማብ - ዘዳ 33፥1-29

49 ከዚህ በኋላ ያዕቆብ ልጆቹን ሁሉ አስጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ “በኋለኛው ዘመን ምን እንደሚደርስባችሁ እነግራችሁ

†22 *ወይም ከወንድሞችህ ድርሻ አብልጬ ለአንተ አንድ ክፍል እሰጥሃለሁ*

48፥10 ዘፍ27፥1፡ 27፤29፥13
48፥11 ቍ2፤ዘፍ 44፥28፤50፥23፤ኢዮ 42፥16፤መዝ103፥17፤ 128፥6
48፥12 ዘፍ19፥1፤ 33፥3፤37፥10፤ 50፥23፤ኢዮ3፥12
48፥13 መዝ16፥8፤ 73፥23፤110፥1፤ማቴ 25፥33
48፥14 ቍ2፡17፡ 18፤ዘፍ25፥23፤29፥ 32፤41፥51
48፥15 ዘፍ5፥22፤ 24፥60፤49፥24፤ 2ሳሙ5፥2፤መዝ23፥ 1፤80፥1፤ኢሳ40፥11፤ ኤር23፥4
48፥16 ዘፍ12፥2፤ 13፥4፤16፥7፤24፥50፤ 28፥3፡13፤2ሳሙ4፥9፤ 1ዜና5፥1፤መዝ71፥4፤ ኤር15፥21፤ሕዝ47፥ 13፤ዳን3፥17፤ዕብ 11፥21
48፥17 ቍ13፡14
48፥18 ቍ14
48፥19 ዘፍ12፥2፤ 17፥20፤25፥23
48፥20 ቍ2፤ዘፍ 24፥60፤41፥51፤ዘሌ 9፥22፤ዘኍ2፥18፡20፤ 6፥23፤10፥23፤ዘዳ10፥ 8፤21፥5፤ሩት4፥11፤ ኤር31፥9፤ዕብ11፥21
48፥21 ዘፍ15፥16፤ 26፥3፤28፥13፤ዘዳ30፥ 3፤መዝ126፥1፤ኤር 29፥14፤ሕዝ34፥13
48፥22 ዘፍ34፥26፤ 37፥8፤ኢሱ24፥32፤ ዮሐ4፥5
49፥1 ዘኍ24፥14፤ ዘዳ31፥29፤ኤር23፥ 20፤ዳን28፥45
49፥2 ቍ16፡28፤ ኢሱ24፥1፤መዝ 34፥11

ራሔል... ሞታብኝ፤ 35፥16-19 ይመ። የዮሴፍ አባት የራሱ ልጆች አድርጐ ሊያሳድጋቸው የወሰዳቸው ኤፍሬምና ምናሴ፣ የዮሴፍ እናት ራሔል ባትሞት ኖሮ ሌሎች ልጆች ትወልድ ነበር፤ ምንም እንኳ ልጆችን ሳትወልድ ብትሞትም የልጅ ልጆቿ ተተኩ። *ኤፍራታ፤* የ35፥16 ማብ ይመ።

48፥8 *እስራኤልም... “እነዚህ እነማን ናቸው?” ሲል ጠየቀው፤* ከዚህ በፊት አይቶአቸው ስለማያውቅ ወይም ከማርጀቱ የተነሣ በትክክል ሊያያቸው ስላልቻለ ሊሆን ይችላል።

48፥10 *ዐይኖቹ በእርጅና ምክንያት በመድከማቸው አጥርቶ ማየት ይሳነው ነበር፤* የ27፥1 ማብ ይመ። *ስሞ ዐቀፋቸው፤* የሳማቸው በጒልበቱ ላይ አድርጐ በመሆኑ (ቍ 12 ይመ)፣ ምናልባት ይህ ሁኔታ የራሱ ልጆች አድርጐ ሊያሳድጋቸው የወሰዳቸው መሆኑን ያሳያል። (የ30፥3 ማብ ይመ)።

48፥13-20፤ የሐሥ 6፥6 ማብ ይመ።

48፥13 *ምናሴን... ከእስራኤል በስተ ቀኝ፤* ያዕቆብ ቀኝ እጁን የዮሴፍ የመጀመሪያ ልጅ በሆነው በምናሴ ራስ ላይ አድርጐ እንዲባርከው ዮሴፍ ፈልጐ ነበር።

48፥15 *ባረከ፤* አባቱ ይስሐቅ እርሱን እንደ ባረከው ሁሉ ማለት ነው (22፥27-29)። *ዮሴፍን፤* በዚህ ቦታ ኤፍሬምንና ምናሴን ለማመልከት የገባ ቃል ነው። *አብርሃምና ይስሐቅ በፊቱ የተመላለሱት፤* የ5፥22፤ የ17፥1 ማብ ይመ። *እረኛ፤* ይህ ቃል በዘፍጥረት መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሰው በዚህ ቦታና ያዕቆብ ዮሴፍን በባረከበት ክፍል (49፥24) ብቻ ሲሆን፣ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ጽኑ ኅብረት እንዳለው የሚያሳይ ቃል ነው (መዝ 23፥1 ይመ)።

48፥16 *መልአክ፤* የ16፥7 ማብ ይመ። መልአኩ፣ (እግዚአብሔር ራሱ) ቀደም ሲል ያዕቆብን ባርኮት ነበር (32፥29፤ እንዲሁም የ32፥24 ማብ ይመ)።

48፥19 *ታናሽ ወንድሙ... ይበልጣል፤* የ25፥23 ማብ ይመ። የእስራኤል መንግሥት ከሁለት ተከፍሎ በነበረበት ወቅት (930-722 ዓ.ቅ.ክ.) የኤፍሬም ዝርያዎች በሰሜኑ ግዛት ከነበሩት ሁሉ እጅግ ብርቱዎች ነበሩ። “ኤፍሬም” የሚለው ስም አብዛኛውን ጊዜ ሰሜናዊውን መንግሥት ለማመልከት ያገለግል ነበር (ኢሳ 7፥2፡5፡8-9፤ ሆሴ 9፥13፤ 12፥1፡8 ይመ)።

48፥20 *ኤፍሬምን ከምናሴ አስቀደመው፤* ብኵርናንና በረከትን ለማግኘት ሲል፣ ከዔሳው ጋር በጽኑ የታገለው፣ ታናሿን (ራሔልን) ከታላቋ (ከልያ) አብልጦ የወደደው ያዕቆብ፣ አሁን ደግሞ ከዮሴፍ ልጆች መካከል ከታላቁ ይልቅ ታናሹን አስቀደመ።

48፥21 *ዮሴፍን፤* የቍ 15 ማብ ይመ። *እኔ የምሞትበት ጊዜ ተቃርቦአል፤* ከብዙ ዓመታት በኋላ ዮሴፍ ይህንኑ ቃል ለወንድሞቹ ተናግሮአል (50፥24)።

48፥22 *ዐምባ፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ ሴኬም ከሚለው የቦታ ስም ጋር ተመሳሳይነት ያለው ሲሆን፣ ዮሴፍ የተቀበረው የዘሮቹ ርስት በሆነችው በዚችው በሴኬም ምድር ነው (ኢሱ 24፥32 ይመ፤ እንዲሁም 33፥19፤ ዮሐ 4፥5 ይመ)። *ከአሞራውያን እጅ የወሰድኳትን፤* ምናልባት በ34፥25-29 ላይ ያለውን ታሪክ የሚያስታውስ ሳይሆን አይቀርም።

49፥1 *በኋለኛው ዘመን ምን እንደሚደርስባችሁ፤* ይህ ሐረግ

ዘንድ ተሰብሰቡ።

[2]"እናንተ የያዕቆብ ልጆች ሆይ፤ ተሰብሰቡና ስሙ፤
አባታችሁ እስራኤልንም አድምጡ፤

[3]"ሮቤል፣ አንተ የበኵር ልጄ ነህ፤
ኀይሌና የጕብዝናዬም መጀመሪያ፤
በክብር ትልቃለህ በኀይልም ትበልጣለህ።

[4]እንደ ውሃ የዋለልህ ነህና እልቅና አይኖርህም፤
የአባትህን መኝታ ደፍረሃል፤
ምንጣፌንም አርክሰሃል።

[5]ስምዖንና ሌዊ ወንድማማቾች፣
ሰይፎቻቸው* የዐመፅ መሣሪያዎች ናቸው።

[6]ወደ ሸንጎአቸው አልግባ፤
ጉባኤያቸው ውስጥ አልገኝ፤
በቍጣ ተነሣሥተው ሰዎችን ገድለዋል፤
የበሬዎችንም ቋንጃ እንዳሻቸው ቈራርጠዋል።

[7]እጅግ አስፈሪ የሆነ ቍጣቸው፣
ጭከና የተሞላ ንዴታቸው የተረገመ ይሁን፤
በያዕቆብ እበትናቸዋለሁ፤
በመላው እስራኤልም አሠራጫቸዋለሁ።

[8]"ይሁዳ፣ᵃ ወንድሞችህ ይወድሱሃል፤
እጅህም የጠላቶችህን ዐንገት ዐንቆ ይይዛል፤
የአባትህ ልጆች በፊትህ ተደፍተው ይሰግዱልሃል።

[9]"አንተ የአንበሳ ደቦል ይሁዳ፤
ከዐደንህ የምትመለስ ልጄ፣
እንደ አንበሳ ያደፍጣል፤ በምድርም ላይ ይተኛል፤
እንደ እንስት አንበሳም ያደባል፤
ታዲያ ማን ሊቀሰቅሰው ይደፍራል?

[10]በትረ መንግሥት ከይሁዳ እጅ አይወጣም፤
የገዥነት ምርኵዝም ከእግሮቹ መካከል።
ገዥነት የሚገባው እስኪመጣ ድረስ፣ᵇ
ሕዝቦች ሁሉ ይታዘዙታል።

[11]አህያውን በወይን ግንድ፣
ውርንጫውንም በምርጡ የወይን ሐረግ ቅርንጫፍ ላይ ያስራል፤
ልብሱን በወይን ጠጅ፣
መጐናጸፊያውንም በወይን ጭማቂ ያጥባል።

[12]ዐይኖቹ ከወይን ጠጅ የቀሉ፣
ጥርሶቹም ከወተት ይልቅ የነጡ ይሆናሉ።

[13]"ዛብሎን፣ በባሕር ዳር ይኖራል፤
የመርከቦች መጠጊያም ይሆናል፤
ወሰኑም እስከ ሲዶና ይደርሳል።

[14]"ይሳኮር፣ ዐጥንተ ብርቱ አህያ፣
በጭነትᶜ መካከል የሚተኛ፣

[15]ማረፊያ ቦታው መልካም፣
ምድሪቱም አስደሳች መሆኗን ሲያይ፣
ትከሻውን ለሸክም ያመቻቻል፤
ተገድዶም ያገለግላል።

49፥3 ዘፍ29፥32፤ 34፥19፤41፥51፤ዘዳ 21፥17፤መዝ78፥51፤ 105፥36
49፥4 ዘፍ29፥29፤ 34፥5፤ኢሳ57፥20፤ ኤር49፥23
49፥5 ዘፍ29፥33፡ 34፤34፥25፤ምሳ4፥17
49፥6 ዘፍ34፥26፤ ኢሱ11፥6፡9፤2ሳሙ 8፥4፤1ዜና18፥4፤ መዝ1፥1፤ምሳ1፥15፤ ኤፌ5፥11
49፥7 ዘፍ34፥7፡25፤ ኢያ19፥1፡9፤21፥1-42
49፥8 ዘፍ9፥25፤ 29፥35፤ዘዳ28፥48፤ 1ዜና5፥2
49፥9 ቍ27፤ዘኍ 23፥24፤24፥9፤ኢዮ 38፥39፤መዝ7፥2፤10፥ 9፤17፥12፤22፥13፤ 104፥21፤ሕዝ19፥2፡5፤ ሚክ5፥8፤ራእ5፥5፤
49፥10 ዘኍ24፥17፡ 19፤መሳ1፥1-2፤20፥ 18፤1ዜና5፥2፤28፥4፤ መዝ2፥9፤60፥7፤72፥ 8-11፤98፥3፤108፥8፤ 110፥2፤ኢሳ2፥4፤26፥ 18፤42፥1፡4፤45፥22፤ 48፥20፤49፥6፤51፥5፤ ሕዝ21፥27
49፥11 ዘዳ8፥8፤32፥ 14፤መሳ5፥10፤10፥4፤ 2ነገ18፥32፤ኢሳ63፥2 ፤ዘካ9፥9
49፥12 ማሕ5፥12
49፥13 ዘፍ10፥19፤
49፥16 ቍ2፤ዘፍ 30፥6
49፥17 ቍ19፤መሳ 30፥20
49፥14 ዘፍ30፥18፤መሳ5፥16፤መዝ68፥13
49፥15 ኢያ 19፥17-23፤1ነገ4፥6፤5፥13፤9፥21፤ሕዝ29፥18፤ኢሳ14፥2፤31፥8

*5 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም
ᵃ8 *ይሁዳ የሚለው ቃል ውዳሴ የሚል ትርጕም* ካለው የዕብራይስጥ ቃል የመጣ ሲሆን፣ ከዚሁ ቃል ጋር አንድ ዐይነት ድምፅ አለው
ᵇ10 *ወይም ሴሎ እስኪመጣ ድረስ ወይም ክብር የሚገባው እስኪመጣ ድረስ*
ᶜ14 *ወይም በሰፈር ግዳ የሚነድ እሳት*

እስራኤል በመጪዎች ዘመናት ምን እንደሚያጋጥማት የሚያመለክት ሲሆን፣ ሐረጉ ሁለት ገጽታ እንዳለው እንደ አንድ ሳንቲም ሊታይ የሚችል ነው። በአንድ በኩል እስራኤላውያን የከነዓንን ምድር እንደሚወርሱ ሲያሳይ፣ በሌላ በኩል ደግሞ መሲሑ የሚመጣበትን ቀን ያሳያል። ሐረጉ አንዳንድ ጊዜ እስራኤል በታላቅ መከራ ቀን የሚደርስባትን (ዘዳ 4፥30) ወይም የአሕዛብን መንግሥታት ታሪክ (ዳን 2፥28) ወይም ደግሞ በጥቅሉ የቤተ ክርስቲያንን ዘመንና (ዕብ 1፥2) ፍጻሜውን (2ጢሞ 3፥1፤ ያዕ 5፥3) ሊያመለክት ይችላል። ያዕቆብ በዘፍ 49 ላይ የተናገረው ቃል የትንቢት ቃል (ቍ 1) እና የበረከት ቃል (ቍ 28) ነው።

49፥2-27፤ አብዛኛውን ጊዜ "የያዕቆብ በረከት" ተብሎ የሚታወቀው ሲሆን፣ በዘፍጥረት መጽሐፍ ረጅሙ ግጥም ነው። በረከቶቹ የተሰጡት ለዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች ብቻ ሳይሆን፣ ከእነርሱም አብራክ ለሚከፈሉት ዘሮች ጭምር ነው (ቍ 28 ይመ)። በዘፍጥረት መጽሐፍ ውስጥ ስላሉት የበረከት ግጥሞች 9፥26-27፤ 14፥19-20፤ 27፥27-29፤ 27፥39-40፤ 48፥15-16፤ 48፥20 ይመ።

49፥4 *እንደ ውሃ የዋለልህ፤* የሮቤል ዘሮች በወላዋይነት የታወቁ ናቸው (መሳ 5፥15-16 ይመ)። *እልቅና አይኖርህም፤ የአባትህን መኝታ ደፍረሃል፤* 35፥22 እና ማብ፤ እንዲሁም የ37፥21፤ የ48፥5 ማብ ይመ።

49፥5 *ስምዖንና ሌዊ ወንድማማቾች፤* ቍጣቸው ብስጭታቸውና ጭካኔአቸው ተመሳሳይ ነው (ቍ 6-7 ይመ)።

49፥7 *እበትናቸዋለሁ፤* ይህ ትንቢት የስምዖን ዘሮች ለይሁዳ በተሰጠው ግዛት ውስጥ በገቡ ጊዜና (ኢያ 19፥1፡9 ይመ) የሌዊ ዘሮች ደግሞ በመላ አገሪቱ ተበትነው በ48 ከተሞች በመኖራቸውና በአካባቢው ያሉትን የግጦሽ መሬቶች ሁሉ በያዙባቸው ጊዜያት ተፈጽሞአል። 48፥6 ማብ እንዲሁም ዘኍ 35፥2፡7፤ ኢያ 14፥4፤ 21፥41 ይም)።

49፥8፤ ከ27፥29፡40፤ 37፥7፡9 ጋር ያነጻጽሩ። *ይሁዳ ወንድሞችህ... በፊትህ ተደፍተው ይሰግዱልሃል፤* የ43፥3 ማብ ይመ። ይሁዳ የደቡቡ መንግሥት/ነገድ፣ ዮሴፍ ደግሞ የሰሜኑ መንግሥት/ነገድ መራሕያን በመሆናቸው፣ የያዕቆብን ረጅም በረከት የተቀበሉ እነርሱ ናቸው (ቍ 8፥12፡22-26)። ይሁዳ ለልያም ሆነ ለያዕቆብ አራተኛ ልጅ (29፥35) ሲሆን፣ ሮቤል፣ ስምዖንና ሌዊ በፈጸሙት ጥፋት መራሔ ነገድነት ለይሁዳ (ለልያ ልጅ) እንዲሁም ዕጥፍ ድርብ መራሔ ነገድነት ለዮሴፍ (ለራሔል ልጅ) ተሰጠ። 1ዜና 5፥2 ይመ።

49፥9 *የአንበሳ ደቦል፤* የሉዓላዊነት፣ የኀያልነትና የደፋርነት ምሳሌ ነው። ከጊዜ በኋላ ይሁዳ (ወይም እስራኤል) አብዛኛውን ጊዜ በአንበሳ ተመስሎአል (ሕዝ 19፥1-7፤ ሚክ 5፥8፤ በተለይም ዘኍ 24፥9 ይመ)። ከይሁዳ ነገድ የተገኘው ኢየሱስ ክርስቶስ ራሱ (የ43፥3 ማብ ይመ)"ከይሁዳ ነገድ የሆነው አንበሳ" (ራእ 5፥5) ተብሎ ተጠርቶአል።

49፥10፤ ምንም እንኳ የዚህን ቍጥር ቃል ለመተርጐም አስቸጋሪ ቢሆንም፣ ከጥንት ጀምሮ ይህ ቍጥር የሚናገረው ስለ መሲሑ ነው የሚል አስተያየት አለ። በዚህ ቍጥር ላይ የተነገረው ቃል በመጀመሪያ በዳዊት፣ በመጨረሻ ደግሞ በክርስቶስ ተፈጽሞአል። *በትረ መንግሥት፤* ዘኍ 24፥17 እና ማብ ይመ። *ገዥነት የሆነው እስኪመጣ ድረስ፤* ይህ ሐረግ የይሁዳ መንግሥት የመጨረሻው ንጉሥ የሆነው ሴዴቅያስ "የራስ ዘውድህን አንሣ" ተብሎ በተነገረበት ክፍል ውስጥ ቃል በቃል ተጠቅሶአል (ሕዝ 21፥27)፤ ሴዴቅያስ ዘውድህን ከራስህ ላይ አንሣ የተባለው በኢየሩሳሌም ላይ መንገሥና መግዛት የሚገባው ትክክለኛው ንጉሥና ገዥ አንድ ቀን ስለሚመጣ ነው።

49፥11፤ የይሁዳ ዘሮች እርይታ የሚያገኙትና የሚበለጽጉበት ቀን እንደሚመጣ ያመለክታል።

49፥13፤ የዛብሎን ዘሮች ምንም እንኳ ለአሴርና ለምናሴ በተሰጡ ርስቶች የታጠሩ (ወይም የባሕር በር የሌላቸው) ቢሆኑም፣ ለሜድትራኒያን ባሕር ቅርብ በመሆናቸው (ከባሕሩ 16 ኪሎሜትር ብቻ ይርቃሉ)፣ "የባሕሩን ባለ ጠግነት ይጠግባሉ" (ዘዳ 33፥19)።

[16]"ዳን፣[a] ከእስራኤል ነገዶች እንደ አንዱ
ሆኖ፣
በራሱ ሕዝብ ላይ ይፈርዳል::
[17]ዳን የመንገድ ዳር እባብ፣
የመተላለፊያም መንገድ እፉኝት ነው፤
ጋላቢው የኋሊት እንዲወድቅ፣
የፈረሱን ሰኮና ይነክሳል::
[18]"እግዚአብሔር ሆይ (ጌታ)፤ ማዳንህን
እጠባበቃለሁ::
[19]"ጋድን[b] ወራሪዎች አደጋ ይጥሉበታል፤
እርሱ ግን ዱካቸውን ተከታትሎ
ብድሩን ይመልሳል::
[20]"አሴር ማእደ ሰፊ ይሆናል፤
ለነገሥታትም የሚስማማ ምግብ
ያቀርባል::
[21]"ንፍታሌም ነጻ እንደ ተለቀቀች፣
የሚያማምሩም ግልገሎች[c]
እንደምትወልድ ሚዳቋ ነው::
[22]ዮሴፍ፤ ፍሬያማ የወይን ተክል፣
በምንጭ ዳር የተተከለ ወይን ነው::
ሐረጎቹ ቅጥርን ያለብሳሉ::[d]
[23]ቀስተኞች በጭካኔ አጠቁት፤
በጥላቻም ነደፉት::

18፥27፤ኢር18፥17፤ አሞ9፥3
49፥18 ዘፍ45፥7፤ መዝ40፥1-3፤119፥166:174
49፥19 ቀ-17፤ዘፍ 30፥11
48፥20 ዘፍ30፥13፤ ኢሳ25፥6፤ኢዮ29፥6
49፥21 ዘፍ30፥8፤ ኢዮ39፥1
49፥22 ዘፍ17፥6፤ 30፥24፤መዝ80፥10፤1 28፥3፤ሕዝ19፥10
49፥23 ዘፍ27፥41፤ 37፥24፤1ዜና10፥3
49፥24 ዘፍ48፥15፤ ዘዳ32፥4:15:18:31፤ ኢዮ29፥20፤34፤132፥

[a]16 *ዳን ማለት ፍትሕ ይሰጣል ማለት ነው*
[b]19 *ጋድ ማለት ማጥቃት እንዲሁም ወራሪ ሰራዊት ማለት ነው*
[c]21 *ወይም ነጻ፡ ውብ ቃሉችን የሚናገር*
[d]22 *ወይም ዮሴፍ የዱር የፈረስ ግልገል፣ በምንጭ ዳር ያለ የፈረስ ግልገል፣ በባለ ዕርከን ኩረብታ ላይ የዱር አህያ ነው*

49፥17 *ዳን... እባብ... እፉኝት ነው፤* የዳናውያን ተንኰል በመሳ 18፥27 ላይ ተገልጾአል:: *የፈረሱን ሰኮና ይነክሳል፤* ከዳን ነገድ የሆነው ሶምሶን ምንም መሣሪያ ሳይዝ በባዶ እጁ ፍልስጥኤማውያንን ያስጨንቃቸው ነበር (መሳ 14-16)::

49፥18፤ ያዕቆብ የልጆቹን ስም አንድ በአንድ እየጠራ መባረኩን አቋርጦ እግዚአብሔር እንዲረዳው ጸለየ::

49፥19 *ጋድ በወራሪዎች አደጋ ይደርስበታል፤* ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ይኖሩ የነበሩትን የጋድ ዘሮች (ኢሱ 13፥24-27 ይመ) በስተ ደቡብ ይኖሩ የነበሩትን ሞዓባውያንን በየጊዜው እየ ወረሩ አደጋ ይጥሉባቸው እንደ ነበር አንድ ሜሻዕ ስቴል (2ነገ 3፥4 ይመ) የተባለ የሞዓባውያን የድንጋይ ጽሑፍ ይገልጻል (ይህ ጽሑፍ ከክርስቶስ ልደት በፊት በዘጠነኛው ምዕተ ዓመት እንደ ተጻፈ ይገመታል)::

49፥20 *አሴር ማእደ ሰፊ ይሆናል፤* በሜድትራኒያን ባሕር አካባቢ የሚገኙት ለም የዕርሻ መሬቶች (ኢሱ 19፥24-30 ይመ) የአሴር ዘሮች ምን ያህል ባለ ጠጎች እንደ ነበሩ ያረጋግጣሉ::

49፥21 *ንፍታሌም ነጻ እንደ ተለቀቀች... ሚዳቋ ነው፤* የንፍታሌም ዘሮች ከገሊላ ባሕር በስተ ሰሜን በኩረብታማው አገር ለብቻቸው ተለይተው እንዲኖሩ በመደረጉ የተሰማቸውን ደስታ ሳያመለክት አይቀርም (ኢሱ 19፥32-38 ይመ)::

49፥22 *ፍሬያማ፤* የኤፍሬም ስም ሁለት ፍሬ እንዲኖረው የሚያደርግ ቅኔያዊ አገባብ ሲሆን፣ ኤፍሬም ከዮሴፍ የመጀመሪያ ልጅ ከምናሴ እንደሚበልጥ ያዕቆብ ትንቢት ተናግሮለታል (48፥19-20):: *ሐረጎች ቅጥርን ያለብሳሉ፤* የኤፍሬም ዘሮች ግዛታቸን (ርስታቸውን) እንደሚያሰፉ የሚያሳይ ቃል ነው (ኢሱ 17፥14-18 ይመ)::

የእስራኤል ነገዶች

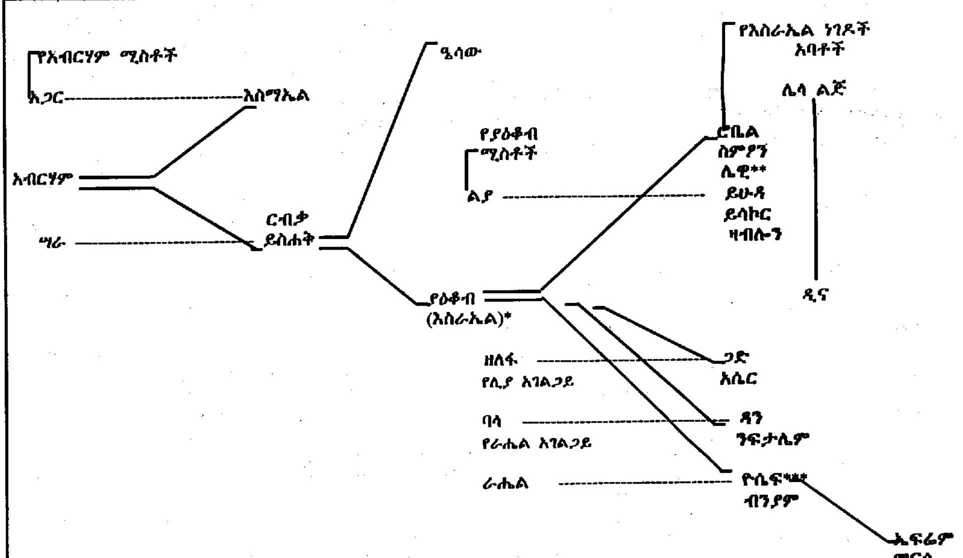

*በጵንኤል ያዕቆብ ከመለኮታዊ መልእክተኛ ጋር ሲታገል ስሙ ትእምርታዊ በሆነ መልኩ ወደ እስራኤል ተቀየረ:: የ12ቱ ነገዶች አባት እንደ መሆኑ መጠን፣ ይህ ሕዝብ በእርሱ ስም መጠራት ጀመረ፤ በግጥምም "ያዕቆብ" እየተባለ ይጠራል::

** ከነዓንን ከወረሱ በኋላ ለሌዊ ወገን ርስት አልተሰጠውም ነበር (ዘፍ 49፥7):: በምትኩ ሌዋውያን ለሕዝቡ የክህነት አገልግሎትን በመስጠት ለእግዚአብሔር የተለዩ እንዲሆኑ ሙሴ አደረገ (ዘኍ 3፥1-4: 49)፤ ኢያሱም በመላው እስራኤል የተለያዩ 48 ከተሞችን ለሌዋውያን ሰጠ (ኢሱ 21፥1-45)::

*** ያዕቆብ የዮሴፍን ልጆች ኤፍሬምንና ምናሴን ልጆቹ አድርጎ ስለ ወሰዳቸው ዮሴፍ በእስራኤል የሁለት ነገዶች አባት ሆኖአል::

[24]ነገር ግን በያዕቆብ ኀያል አምላክ ክንድ፣[v]
እረኛው በሆነው በእስራኤል ዐለት፣
ቀስቱ ጸና፤
ጠንካራ ክንዱም ቀለጠፈ፡፡
[25]አንተን በሚረዳህ በአባትህ አምላክ፣
በሚባርክህ፣ ሁሉን ማድረግ በሚችል
አምላክ፣[u]
ከላይ ከሰማይ በሚገኝ ረድኤት፣
ከምድር ጥልቅ በሚገኝ በረከት፣
ከማሕፀንና ከጡት በሚገኝ ምርቃት
ይባርክሃል፡፡
[26]ከጥንት ተራሮች በረከት፣
ከዘላለም ኰረብቶች ምርቃት ይልቅ፣
የአባትህ በረከት ይበልጣል፤[w]
ይኸ ሁሉ በዮሴፍ ራስ ላይ ይውረድ፤
በወንድሞቹ መካከል አለቃ በሆነውም
ግንባር ላይ ይረፍ፡፡[y]

[27]ብንያም፣ ነጣቂ ተኵላ ነው፤
ያደነውን ማለዳ ይበላል፤
የማረከውን ማታ ይከፋፈላል፡፡

[28]እነዚህ ሁሉ ዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች ናቸው፡፡ ይህም እያንዳንዳቸውን ተገቢ በሆነው በረከት አባታቸው ሲባርካቸው የተናገረው ቃል ነው፡፡

የያዕቆብ መሞት

[29]ከዚህ በኋላ ያዕቆብ እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ "እነሆ፤ ወደ ወገኖቼ የምሰበሰብበት ጊዜ ደርሶአል፤ በኬጢያዊው በኤፍሮን ዕርሻ ውስጥ ባለችው ዋሻ ከአባቶቼ ዘንድ ቅበሩኝ፤ [30]ይህ በከነዓን ምድር፣ በመምሬ አጠገብ፣ በማክፌላ ዕርሻ ውስጥ ያለው ዋሻ፣ የመቃብር ቦታ እንዲሆን አብርሃም ከኬጢያዊው ኤፍሮን ላይ ከነዕርሻ ቦታው የገዛው ነው፡፡ [31]በዚያ አብርሃምና ሚስቱ ሣራ ተቀብረዋል፤ በዚያ ይስሐቅና ሚስቱ ርብቃ ተቀብረዋል፤ እኔም ልያን የቀበርኋት እዚያው ነው፤ [32]ዕርሻውና ዋሻው የተገዙት ከኬጢያውያን[z] ላይ ነው፡፡"

[33]ያዕቆብ እነዚህን ቃላት ለልጆቹ ተናግሮ እንደጨረሰ፣ እግሮቹን በዐልጋው ላይ ሰብስቦ፣ የመጨረሻ ትንፋሹን ተነፈሰ፤ ወደ ወገኖቹም ተሰበሰበ፡፡

50 ዮሴፍ በአባቱ ፊት ተደፍቶ አለቀሰ፣ ሳመውም፡፡ [2]ከዚያም የአባቱ የእስራኤል ሬሳ እንዳይፈርስ ባለ መድኀኒት የሆኑ አገልጋዮቹ በመድኃኒት እንዲቀቡት አዘዘ፡፡ ባለ መድኀኒቶቹም እንዳይፈርስ ሬሳውን፣ በመድኀኒት ቀቡት፡፡ [3]ሬሳው እንዳይፈርስ መድኀኒት መቀባቱ በአገሩ ልማድ መሠረት አርባ ቀን ወሰደባቸው፤ ግብፃውያንም ሰባ ቀን አለቀሱለት፡፡

[4]የሐዘኑ ጊዜ እንዳበቃ ዮሴፍ የፈርዖንን ቤተ ሰዎች እንዲህ አላቸው፤ "በፊታችሁ ሞገስ አግኝቼ ከሆነ፣ ለፈርዖን እንዲህ ብላችሁ ንገሩልኝ፣ [5]'የምሞትበት ጊዜ ስለ ተቃረበ፣ በከነዓን ምድር ራሴ ቈፍሬ ባዘጋጀሁት መቃብር እንድትቀብረኝ' ሲል አባቴ አስምሎኛል፤ ስለዚህ ወደዚያ ሄጄ አባቴን ልቅበር ከዚያም እመለሳለሁ፡፡"

[6]ፈርዖንም፣ "ባስማለህ መሠረት ሄደህ አባትህን ቅበር" አለው፡፡

[7]ከዚያም ዮሴፍ አባቱን ለመቅበር ወጣ፤ የፈርዖን ሹማምንት በሙሉ፣ የቤተ መንግሥቱ ከፍተኛ ባለ ሥልጣኖች እንዲሁም የግብፅ ከፍተኛ ባለ ሥልጣኖች ሁሉ ተከተሉት፡፡ [8]እንደዚሁም የዮሴፍ ቤተ ሰዎች፣ ወንድሞቹና ሌሎችም የአባቱ ቤተ ሰዎች በሙሉ አብረውት ሄዱ፡፡ በጌሤም የቀሩት ሕፃናት ልጆቻቸው፣ የበግ፣ የፍየልና የከብት መንጋዎቻቸው ብቻ ነበሩ፡፡ [9]እንዲሁም ሠረገሎችና ፈረሰኞች[a] አብረውት ወጡ፤ አጀቡም እጅግ ብዙ ነበረ፡፡

[10]እነርሱም በዮርዳኖስ ማዶ ካለው አጣድ ከተባለው ዐውድማ ሲደርሱ፣ ድምፃቸውን ከፍ በማድረግ ምርር ብለው አለቀሱ፤ ዮሴፍም

2:5፤1ሳሙ2፥2፤2ሳሙ22፥32፤መዝ18፥2:31:34፤19፥14፤78፥35፤89፥26፤132፥2:5፤144፥1፤ኢሳ1፥24፤10፥34፤17፥10፤26፥4፤30፥29፤44፥8፤49፥26፤60፥16፤63፥12፤ዕን1፥12
49፥25 ዘፍ17፥1፤27፥28፤28፥13፤ዘፀ18፥4፤ዘዳ7፥13፤28፥4፤መዝ27፥9፤107፥38፤ምሳ10፥22፤ኢሳ66፥11
49፥26 ዘፍ37፥8፤1ዜና5፥1፤ሕዝ47፥13፤ዕን3፥6
49፥27 ቊ9፤ዘፍ35፥18፤ዘኍ31፥11፤ዘዳ2፥35፤መሳ8፥24፤20፥12-13፤ኢሱ7፥21፤8፥2፤22፥8፤ዕን1፥8፤ሶፎ3፥3
49፥28 ቊ2፤ዘፍ27፥4
49፥29 ዘፍ15፥15፤25፥8:9፤50፥16:25፤2ሳሙ2፥32፤19፥37
49፥30 ዘፍ13፥18፤23፥4:9:20
49፥31 ዘፍ23፥19:20፤24፥67፤25፥9፤29፥16
49፥32 ዘፍ10፥15
49፥33 ዘፍ25፥8፤ሐሥ7፥15
50፥1 ዘፍ29፥11፤46፥4
50፥2 ቊ26፤2ዜና16፥14፤ ማቴ26፥12፤ማር16፥1፤ዮሐ19፥39-40
50፥3 ዘፍ37፥34፤ዘዳ1፥3
50፥4 ቊ7፤ዘፍ27፥41፤30፥27፤32፥5
50፥5 ቊ24፤ዘፍ24፥37፤47፥31፤2ሳሙ18፥18፤2ዜና16፥14፤ኢሳ22፥16፤ማቴ8፥21፤27፥60
50፥7 ቊ4፤ዘፍ45፥16
50፥10 ዘፍ27፥41፤37፥34፤ዘሌ10፥6፤ዘኍ15፥20፤ሩት
50፥8 ቊ14፤ዘፍ45፥10 50፥9 ዘፍ41፥43

[v]23-24 ወይም *ቀስተኞች ያጠቃሉ... ያስፈንጥሩሉ... ይናራሉ... ይቈያሉ*
[u]25 ዕብራይስጡ *ሻዳይ ይለዋል*
[w]26 *...ከአያት ቅድማያቶቼ... ታላቅ ነው*
[y]26 ወይም *ከ... የተለየ*
[z]32 ወይም *ከኬጢ ልጆች*
[a]9 ወይም *ሠረገለኞች*

49፥24 *ቀስቱ ጸና፤* ጦረኞቹ ኤፍሬማውያን (መሳ 8፥1፤ 12፥1 ይመ)፣ በጦር ሜዳ ዘወትር ድል አድራጊዎች ነበሩ (ኢሱ 17፥18 ይመ)፡፡ *በያዕቆብ ኀያል አምላክ፤* እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚታደግና የሚቤዥ አምላክ መሆኑን በአጽንዖት ይገልጸል (ኢሳ 49፥26 ይመ)፡፡ *እረኛው፤* የ48፥15 ማብ ይመ፡፡ *በእስራኤል ዐለት፤* እግዚአብሔር የእስራኤል ጽኑ ተከላካይ መሆኑን የሚያሳይ ሲሆን (ዘዳ 32፥4:15:18:30-31)፣ በዳዊት መዝሙራትና በኢሳይያስ የትንቢት መጻሕፍት ውስጥ የተለመደ ዘይቤያዊ አነጋገር ነው፡፡

49፥25 *ሁሉን ማድረግ በሚችል አምላክ፤* የ17፥1 ማብ ይመ፡፡ *ከላይ ከሰማይ በሚገኝ ረድኤት፤* ከሰማይ በሚወርደው ዝናብና ከምድር በሚፈልቀው የምንጭና የወንዝ ውሃ የምትርሰውን ለም መሬት ያመለክታል፡፡ *ከማሕፀንና ከጡት፤* የሰውንና የእንስሳትን ፍሬያማነት የሚያመለክት አነጋገር ነው፡፡ ከጊዜ በኋላ የኤፍሬም ዘሮች ያገኙትን በረከት በሆሴ 12፥8 ላይ ይመ፡፡

49፥26 *በወንድሞቹ መካከል አለቃ፤* የቍ 8 ማብ ይመ፡፡ ኤፍሬም አለቅነትን፣ በተለይም በስተ ሰሜን ባሉት ነገዶች ላይ ልዕልናን ይቀዳጃል (ኢሱ 16፥9፤ ኢሳ 7፥1-2፤ ሆሴ 13፥1 ይመ)፡፡

49፥27 *ብንያም ነጣቂ ተኵላ ነው፤* ኢሁድ (መሳ 3፥12-30)፣ ሳኦልና ዮናታን (1ሳሙ 11-15) የበዘበዙትን ይመ፡፡ ከብንያም ዘሮች መካከል አንደኛው ወገን ሲበዛ ጨካኝ መሆኑን በመሳ 19-21 ላይ ይመ፡፡

49፥28 *ዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች፤* የቍ 2-27 ማብ ይመ፡፡

49፥29 *ከአባቶቼ ዘንድ ቅበሩኝ፤* የ25፥8 ማብ ይመ፡፡ ያዕቆብ የአባቶቹ ምድር ከአምላኩ ከእግዚአብሔር የተሰጣቸው መኖሪያ መሆኑን ምንጊዜም አይዘነጋውም (የ23፥19 ማብ ይመ)፡፡

49፥33 *ወደ ወገኖቹም ተሰበሰበ፤* የ25፥8 ማብ ይመ፡፡

50፥1 *አለቀሰ፤* የ43፥30 ማብ ይመ፡፡

50፥2 *ባለመድኀኒት... እንዳይፈርስ... በመድኃኒት ቀቡት፤* ዮሴፍ በሙያቸው የታወቁ ባለ መድኀኒቶችን ለዚሁ ዐላማ ቀጥሮ ማሠራት ይችል ነበር፤ ሆኖም ራሱን ከአረማውያን ሃይማኖታዊ እምነትና ልምድ ጋር ማነካካት ስላልፈለገ፣ ማድረግ የሚችለውን ነገር አላደረገም፡፡

50፥3 *አርባ ቀን... ሰባ ቀን፤* ምናልባት ሁለቱ ጊዜያት እርስ በርሳቸው ተደራርበው ይሆናል፡፡

50፥5 *አባቴ አስምሎኛል፤* 47፥29-31 ይመ፡፡ *ቈፍሬ፤* ወይም በሆሴ 3፥2 ላይ የገባው የዕብራይስጥ ቃል እንደሚያመለክተው "ገዝቼ" ማለቱ ነው (ዘዳ 2፥6 ይመ)፡፡ *ሄጄ፤* ከጌሤም ከፍ ብሎ ወደሚገኘው ወደ ኬብሮን ሄደ፡፡

50፥10 *ዐውድማ፤* በዚያን ዘመን እህል የሚወቃው ዐለት ተጠርቦ ወይም መሬት ተደልድሎ በተዘጋጀ ዐውድማ (ውድማ) ላይ ነበር፡፡ እህል መውቂያ ዐውድማ አብዛኛውን ጊዜ የሚዘጋ

በዚያ ለአባቱ ሰባት ቀን ልቅሶ ተቀመጠ:: [11]በዚያ የሚኖሩ ከነዓናውያን በአጣድ ዐውድማ የተደረገውን ልቅሶ ባዩ ጊዜ፣ "ይህ ለግብፃውያን መራራ ልቅሶአቸው ነው" አሉ:: በዮርዳኖስ አጠገብ ያለው የዚያ ቦታ ስም አቤል[1] ምጽራይም ተብሎ መጠራቱም ከዚሁ የተነሣ ነበር::

[12]የያዕቆብ ልጆችም አባታቸው እንዳዘዛቸው አደረጉ፤ [13]አስከሬኑን ወደ ከነዓን ምድር ወስደው አብርሃም ከኬጢያዊው ከኤፍሮን ላይ ከነዕርሻው በገዛው፣ በመምሬ አጠገብ፣ በማክፌላ ዕርሻ በሚገኘው ዋሻ ውስጥ ቀበሩት:: [14]ዮሴፍ አባቱን ከቀበረ በኋላ፣ ከወንድሞቹና ለአባቱ ቀብር አብረውት ሄደው ከነበሩት ሁሉ ጋር ወደ ግብፅ ተመለሰ::

ዮሴፍ ወንድሞቹን እንደማይበቀላቸው አረጋገጠ

[15]የዮሴፍ ወንድሞች ከአባታቸው ሞት በኋላ፣ "ከፈጸምንበት በደል የተነሣ ዮሴፍ ቂም ይዞ ቢበቀለን ምን እናደርጋለን?" ተባባሉ:: [16]ስለዚህ እንዲህ የሚል መልእክት ወደ ዮሴፍ ላኩ፤ "አባትህ ከመሞቱ በፊት እንዲህ የሚል ትእዛዝ አስተላልፎ ነበር፤ [17]'ለዮሴፍ፣ "ወንድሞችህ በአንተ ላይ የፈጸሙትን ኀጢአትና ክፉ በደል ይቅር በላቸው" ብላችሁ ንገሩት::' አሁንም፣ የእኛን የአባትህን አምላክ (ኤሎሂም) አገልጋዮች ኀጢአት ይቅር በለን::" መልእክታቸው ሲደርሰው ዮሴፍ አለቀሰ::

[18]ከዚያም ወንድሞቹ መጡና በፊቱ ተደፍተው፣ "እኛ የአንተ ባሮች ነን" አሉት::

[19]ዮሴፍ ግን እንዲህ አላቸው፤ "አትፍሩ፤ እኔን በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ቦታ ማን አስቀመጠኝ? [20]እናንተ እኔን ለመጒዳት አስባችሁ አድርጋችሁት ነበር፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ግን ዛሬ እንደሚታየው ሁሉ የብዙዎችን ሕይወት ለማዳን ለበጎ ነገር አዋለው:: [21]አሁንም ቢሆን አትፍሩ፤ ለእናንተና ለልጆቻችሁ የሚያስፈልጋችሁን ሁሉ አደርግላችኋለሁ" በማለት አረጋገጠ፣ በደግ ቃል አናገራቸው::

የዮሴፍ መሞት

[22]ዮሴፍ ከአባቱ ቤተ ሰቦች ጋር በግብፅ ተቀመጠ፤ አንድ መቶ ዐሥር ዓመትም ኖረ፤ [23]የኤፍሬምንም የልጅ ልጆች እስከ ሦስተ ትውልድ ድረስ አየ:: የምናሴ ልጅ ማኪር የወለዳቸውም ልጆች በዮሴፍ ጭን ላይ ተወለዱ::

[24]ከዚህ በኋላ ዮሴፍ ወንድሞቹን፣ "እነሆ፤ የመሞቻዬ ጊዜ ተቃርቦአል፤ እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) በረድኤቱ ይጐበኛችሁና ከዚህ አገር ያወጣችኋል፤ ለአባቶቻችን ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ በመሐላ ተስፋ ወደ ሰጣቸው ምድር ያገባችኋል" አላቸው:: [25]ዮሴፍም የእስራኤልን ልጆች፣ "እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በረድኤቱ ያስባችኋል፤ በዚያን ጊዜ ዐፅሜን ከዚህ አገር ይዛችሁ እንድትወጡ" ሲል አስማላቸው::

[26]ዮሴፍም በመቶ ዐሥር ዓመቱ ሞተ፤ ሬሳው እንዳይፈርስ በአገሩ ደንብ በመድኀኒት ከደረቀ በኋላ ሣጥን ውስጥ አስገብተው በግብፅ ምድር አስቀመጡት::

3፥2፤1ሳሙ 31፥13፤ 2ሳሙ 1፥17፤3፥33፤ 24፥18፤2ዜና 35፥25፤ 1ነገ 22፥10፤ኢዮ 2፥13፤ሕዝ 3፥15፤32፥16፤ሐዋ 8፥2፤ 50፥11 ዘፍ 10፥18፤ 37፥34 50፥12 ዘፍ 49፥29 50፥13 ዘፍ 13፥18፤ 23፥9፡20፤25፥9 50፥14 ቊ 8 50፥15 ቊ 17፤ዘፍ 9፥5፤27፥41፤37፥28፤ ሰቆ 3፥11፤1ጴጥ 3፥9 50፥16 ዘፍ 49፥29 50፥17 ቊ 15፤ዘፍ 28፥13፤29፥11፤ማቴ 6፥14 50፥18 ዘፍ 37፥7፤ 43፥18 50፥19 ዘፍ 30፥2፤ ዘዐ 32፥34፤ሮሜ 12፥19፤ዕብ 10፥30 50፥20 ዘፍ 37፥20፤ 45፥5፤አስ 4፥14፤ኢሳ 4፥14፤10፥7፤ሚክ 4፥11-12፤ሮሜ 8፥28 50፥21 ዘፍ 34፥3፤ 45፥11፤ኤፌ 4፥32 50፥22 ዘፍ 25፥7፤ ኢያሱ 24፥29 50፥23 ዘፍ 41፥51፡ 52፤48፥11፡12፤ዘኍ 26፥29፤27፥1፤32፥39፡40፤36፥1፤ዘዳ 3፥15፤ኢያሱ 13፥31፤ 17፥1፤መሳ 5፥14፤ ኢዮ 42፥16 50፥24 ቊ 5፤ዘፍ 15፥14፤13፥17፤17፥19፤12፥7፤15፥16፤ ሩት 1፥6፤መዝ 135፥21 106፥4፤ኢሳ 38፥14 50፥25 ዘፍ 24፥37፤47፥29-30፤49፥29፤ ዕብ 11፥22 50፥26 ቊ 2፤ዘፍ 25፥7፤ዘዳ 1፥6

[1]11 *አቤል ምጽራይም ማለት የግብፃውያን ሐዘን ማለት ነው*

ጀው ከፍ ባለና ነፋስ በሚኖርበት አካባቢ፣ በተለይም በከተማ ዳርቻና በቅጥር በሮች አቅራቢያ ነበር (1ነገ 22፥10 ይመ):: የሩት 1፥22 ማብ ይመ::

50፥15 *ቂም ይዞ ቢበቀለን፤* ይስሐቅ ከሞተ በኋላ ዔሳው ያዕቆብን ለመግደል በአንድ ወቅት አሚሮ ነበር (27፥41 ይመ)::

50፥17 *ዮሴፍ አለቀሰ፤* የ43፥30 ማብ ይመ:: ዮሴፍ ያለቀሰው ወንድሞቹ አባታቸው ያልተናገረውን ነገር እንደ ተናገረ አድርገው በሐሰት በማቅረባቸው አዝኖ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ደግሞ ከዚህ በፊት የፈጸሙበትን በደል ገና ድሮ ከልቡ ይቅር እንዳላቸው ስላላረጋገጠላቸው ሊሆን ይችላል::

50፥18 *ተደፍተው፤* ዮሴፍ ከዚህ በፊት ያያቸው ሕልሞች ሁሉ የመጨረሻ ፍጻሜያቸውን በዚህ ቦታ አገኙ (የ37፥7 ማብ እንዲሁም 37፥9 ይመ):: *"እኛ የአንተ ባሮች ነን";* ከዚህ በፊት የእርሱ ባሮች ለመሆን ፈቃደኞች መሆናቸውን ያሳዩ ቢሆንም፣ ሁኔታው ግን ከዚህ የተለየ ነበር (44፥9፡33 ይመ)::

50፥19 *እኔን በእግዚአብሔር ቦታ ማን አስቀመጠኝ?* የ30፥2 ማብ ይመ::

50፥20 *እግዚአብሔር... ለበጎ ነገር አዋለው፤* በጥላቻ ተነሣሥተው ወንድማቸውን ለማጥፋት የፈጸሙትን በደል እግዚአብሔር ሕይወትን ለማዳን ይኸውም የእስራኤላውያንን፣ የግብፃውያንንና በራብ ምክንያት እህል ለመሸመት ወደ ግብፅ የወረዱትን ሕዝቦች ሁሉ ሕይወት ለማዳን ተጠቀመበት:: ከዚህም በተጨማሪ እግዚአብሔር ለሕዝቦች ሁሉ ያለው ዐላማ ሕይወት መሆኑንና ይህም ዐላማው በአብርሃም ዘሮች በኩል እውን እንደሚሆን በዚሁ ጊዜ አሳይቶአል::

50፥23 *እስከ ሦስተ ትውልድ ድረስ አየ፤* ከኢዮብ ታሪክ ጋር ያነጻጽሩ (ኢዮ 42፥16):: *ማኪር፤* የምናሴ የመጀመሪያ ልጅ ሲሆን፣ የጊልዓዳውያን የገለዓዳውያን ቅድመ አያት ነው (ኢያሱ 17፥1):: ከጊዜ በኋላ የማኪር ስም ከምናሴ ስም ጋር እየተቀያየረ ያገለግል ነበር (መሳ 5፥14 ይመ):: *በዮሴፍ ጭን ላይ ተወለዱ፤* ዮሴፍ ምናልባት የማኪርን ልጆች ወስዶ እንደ ራሱ ልጆች አድርጎ ሳያሳድጋቸው አልቀረም (የ30፥3 ማብ ይመ)::

50፥24 *ወንድሞቹን፤* በዚህ ቦታ ይህ ቃል ከሥጋ ወንድሞቹ በተጨማሪ ሌሎችንም የሚያመለክት አጠቃቀም ሳይኖረው አይቀርም:: *የመሞቻዬ ጊዜ ተቃርቦአል፤* የ48፥21 ማብ ይመ:: *እግዚአብሔርም... ከዚህ አገር ያወጣችኋል፤* ዮሴፍ፣ እግዚአብሔር "ከግብፅ አወጣችኋለሁ" በማለት የገባውን ቃል ከቶ አልረሳም (ከ15፥16፤ 46፥4፤ 48፥21 ጋር ያነጻጽሩ)::

50፥25፤ ያዕቆብ ያቀረበውን ተመሳሳይ ጥያቄ በ47፥29-31 ላይ ይመ:: *ዐፅሜን ከዚህ አገር ይዛችሁ እንድትወጡ፤* ከብዙ ዓመታት በኋላ ሙሴ የቅድመ አያቱን ቃል ለመፈጸም የዮሴፍን ዐፅም ይዞ ከግብፅ ወጣ (ዘፀ 13፥19 ይመ):: የዮሴፍ ዐፅም "ያዕቆብ... ከሐሞር ልጆች በገዛው ዕርሻ በሴኬም" ተቀበረ (ኢያሱ 24፥32፤ ዘፍ 33፥19 ይመ)::

50፥26 *ዮሴፍም በመቶ ዐሥር ዓመቱ ሞተ፤* ቊ 22 ይመ:: የጥንት ግብፃውያን መዛግብት እንደሚያመለክቱት፣ 110 ዓመት አንድ ሰው ሊኖረው የሚገባ የዕድሜ ዘመን ሲሆን፣ ይህ ለጥንት ግብፃውያን የሚያሳየው ዮሴፍ የተባረከ ሰው መሆኑን ነው::

ኦሪት ዘፀአት

መግቢያ

አሰያየሙ

"ኢክሶዶስ" የሚለው የእንግሊዘኛ ስያሜ "ኤኮሶዶስ" ከሚለው የግሪክ ግሥ ወደ ላቲን የተመለሰ ሲሆን ትርጉሙም "መውጣት" (ሉቃ9፥31፤ ዕብ11፥22 ይመ) ማለት ነው "ኢክሶዶስ" የሚለው ቃል (በላቲን ቨልጌት)፣ በክርስቶስ ዘመን ይኖር በነበረው በዕብራዊው ጸሐፊ ፊሎ እንዲሁም በሱርሰቱ ትርጉም ላይ ጭምር ጥቅም ላይ ውሎአል:: የዕብራይስጡ ስያሜ የተወሰደው በመጽሐፉ መጀመሪያ ላይ ከሚገኙት "ኢላህ ሺሞዝ" ከሚሉት ሁለት ቃላት ሲሆን ትርጉሙም "ስሞች እነዚህ ናቸው" ማለት ነው:: ከእነዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ዐረፍተ ነገር በዘፍጥረት 46፥8 ላይ ይገኛል:: ይህም "ከያዕቆብ ጋር ወደ ግብፅ የወረዱት" (1፥1) የሚለው ነው:: ከዚህ የምንማረው የኦሪት ዘፀአት መጽሐፍ ብቻውን የሚቆም ሳይሆን በኦሪት ዘፍጥረት የተጀመረው ታሪክ ዘፀአትንና ኦሪት ዘኍልቁን አካቶ በኦሪት ዘዳግም ላይ የሚደመደም መሆኑ ነው:: እነዚህ አምስት መጻሕፍትም "ፔንታቱክ" በመባል ይታወቃሉ:: ኦሪት ዘፀአት የሚለው ስያሜ ከግሪኩ፣ ከላቲኑና ከእንግሊዘኛው ትርጉም ጋር ተመሳሳ ይነት አለው፤ "ኦሪት" ማለት ሕግ፣ ፍትሕ፣ ትዕዛዝ ማለት ሲሆን፣ "ፀአት" ማለት ደግሞ መውጣት አወጣጥ፣ መለየት መሄድ ማለት ነው:: ዘፀአት ከሚለው ቃል ፊት የሚገኘው "ዘ" የግዕዝ ዘርፍ አያያዥ መስተዋድድ ሲሆን፣ የአማርኛ አቻው "የ" ነው:: ስለዚህ "ኦሪት ዘፀአት" ማለት የመውጣት የአወጣጥ የመለየት የመሄድ ሕግ ማለት ነው::

የሁነቶች ቅደም ተከተል

እንደ 1ነገ 6፥1 ዘገባ እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡት "ሰሎሞን በእስራኤል ላይ በነገሰ በአራተኛው ዓመት" ላይ ሆኖ ሲሰላ 480 ዓመት በፊት ነው:: ይህ የሆነው በ966 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ከሆነ፣ እንደ ትውፊቱ እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡት በ1446 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ ነበረ ማለት ነው:: በመሳ 11፥26 ላይ የተጠቀሰው "ሶስት መቶ ዓመት" ከዚህ ዘገባ ጋር ይስማማል:: በተጨማሪም የዐሥራ ስምንተኛውን ሥርወ መንግስት በተመለከተ ያለው የግብፃውያን የጊዜ ቅደም ተከተል በትክክል ባይታወቅም እንኳ በቅርብ ጊዜ የተደረጉት ጥናቶች የባሕላዊው አመለካከት ትክክለኛ መሆኑን አረጋግጠዋል፤ ከፈርዖን ሥርወ መንግስት ውስጥ ከሣልሣዊ ታውትሞስና ከልጁ ዳግማዊ አሙኖቴፕ አገዛዝ በኋላ ዕብራውያን አርነት ወጥተዋል (2፥15 23፤ 3፥10 ይመ) በሌላ መልኩ ደግሞ በ1፥11 ላይ የራምሴ ስም መጠቀሱ ብዙዎች በፈርዖን ሥርወ መንግስት ውስጥ ከዐሥራ ዘጠነኞቹ መንግሥታት ማለትም ከቀዳማዊ ሴቲና ከልጁ ዳግማዊ ራምሴ አገዛዝ በኋላ ነው ዕብራውያን አርነት የወጡት ወደሚል ድምዳሜ አድርሶአቸ ዋል:: በተጨማሪም አንዳንዶች በ13 ምእተ ዓመት ቅ.ክ ላይ የከነዓን ከተሞች መፈራረሳቸውን የኢያሱ ወታደሮች የተስፋዪቱን አገር መደምሰሳቸው ማስረጃ አድርገው ያቀርቡታል:: እንግዲህ ይህንና ይህን የሚምስሉ ማስረጃዎች ናቸው ዕብራውያን በ1290 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ከግብፅ እንደወጡ የሚያረጋግጡት (የኢያሱን መግቢያ፣ ታሪካዊ ዐውድ የሚለውን ይመ)::

በአጠቃላይ ትውፊታዊ አመለካከት ዕብራውያን ከግብፅ ባርነት አርነት የወጡት 1446 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው የሚለውን ብዙ ማስረጃዎች ትክክል መሆኑን ይደግፋሉ::

ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ

በዘፀአት መጽሐፍ የሚገኙት አንዳንድ ክፍሎች ሙሴ ይህን መጽሐፍ እንደ ጻፈ ይጠቁማሉ (17፥14፤ 24፥4፤ 34፥27):: በተጨማሪም በኢያሱ 8፥31 ላይ የዘፀአት 20፥25 ትእዛዝ በማጣቀስ "በሙሴ ሕግ መጽሐፍ እንደተጻፈው" ብሎ ይናገራል:: በአዲስ ኪዳንም ከዘፀአት የተጠቀሱ አንዳንድ ክፍሎች ሙሴ እንደ ጻፋቸው ተጥቅሷል (ማር 7፥10፤ 12፥26፤ ሉቃ 2፥22-23):: በአጠቃላይ እነዚህ ማስረጃዎች መጽሐፉ በሙሴ እንደተጻፈ የሚያረጋግጡ ታላቅ ማስረጃዎች ናቸው:: የተጻፈበት ዘመንም ከሌሎቹ የፔንታቱክ መጻሕፍት ጋር ተመሳሳይ ነው::

የዘፀአት ጉዞ

እስራኤላውያን ከፊቶምና ራምሴ የሚወጡባቸው ቢያንስ ሦስት የጉዞ መስመሮች ይታሰባሉ፦ (1) በሰሜን በፍልስጤም ምድር በኩል (13፥17) (2) በመካከለኛው መንገድ በምስራቅ በኩል የሲና ምድረ በዳን አቋርጠው ወደ ቤርሳቤህ እንዲሁም (3) በደቡብ የሲናን ምዕራባዊ ድንበር በመያዝ በባሕር ጠረፉ ወደ ደቡባዊ ምሥራቅ መጓዝ:: በደቡብ በኩል የተደረገው ጉዞ ከሌሎቹ ግምቶች ይልቅ እውን ሊሆን የሚችልበት ምክንያት በእስራኤል ምድረ በዳ ያሉ አያሌ የበረሓ መንገዶች ከዚህኛው ጋር የሚመሳሰሉ በመሆናቸው ነው፤ ሆኖም እስራኤላውያን ቀይ ባሕርን የተሻገሩበት ትክክለኛው ቦታ በእርግጠኝነት አይታወቅም (የ13፥8፤14፥2 ማብ ይመ)::

ዐላማውና ሥነ መለኮቱ

ዘፀአት እግዚአብሔር ስሙን፣ ባሕርይውን፣ የመታደግ ሥራውን፣ ሕጉንና እንዴት መመለክ እንደሚገባው የገለጸበት መሠረታዊ የሆነ ሥነ መለኮት የሚገኝበት መጽሐፍ ነው:: በተጨማሪም በመጀመሪያው ኪዳን መካከለኛ የሆነው የሙሴን መሸምና ተግባር ይዘግባል፤ የክህነት አገልግሎት ጅማሬን ያስረዳል፤ የነቢዩን አገልግሎት እንዲሁም በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ያለውን የቀደመውን የኪዳን ግንኙነት እንዴት በአዲስ ሥርዐት እንደሚመራ ይገልጻል::

ስለ እግዚአብሔር የጠለቀ መረዳት በምዕራፍ 3፤ 6፤ 33-34 ላይ ይገኛል:: የእነዚህ ክፍሎች ትኩረት (ያህዌ በሚለው ስሙና በክብሩ እንደተገለጸው) የእርሱ መገኘት እውነታና አስፈላጊነት ላይ ያነጣጠረ ነው:: ይህም ብቻ ሳይሆን የፈታሒነት፤ የታማኝነት፣ የመሐሪነት፣ የእውነተኛነትና የቅድስና ባሕርያቱ ትኩረት ተሰጥቶአቸዋል:: ስለዚህ የእግዚአብሔርን "ስም" ማወቅ እርሱንና ባሕርያቱን ማወቅ ነው (3፥13-15፤ 6፥3)::

እግዚአብሔር የታሪክ ጌታ ነው፤ "በቅድስና ግርማ ያለው፣ በክብሩ የሚያስፈራ፣ ድንቅ ነገርንም የሚያደርግ" እንደእርሱ ያለ የለም (15፥11):: በእስራኤላውያን ላይ የደረሰው መከራ ቢሆን በግብፃውያን ላይ የወደቀው መቅሰፍት ከእርሱ ቊጥጥር ውጭ አልነበሩም፤ ፈርኦን፣ ግብፃውያንና እስራኤል ሁሉ የእግዚአብሔርን ኀይል አይተዋል::

እግዚአብሔር የተናገረውን የማይዘነጋና ለመረጠው ሕዝብ የሚጠነቀቅ መሆኑ (2፥24)፣ ለአብርሃም ለይስሐቅና ለያዕቆብ የገባው ተስፋ እስራኤል ከግብፅ ባርነት በመውጣታቸውና ወደ ተስፋዪቱ ምድር ለመግዛ በመነሳታቸው ቃሉ እየተፈጸመ እንዳለ ያሳያል:: በሲና የተደረገው ኪዳንም እግዚአብሔር ለአባቶቻቸው የገባው ተስፋ መፈጸም ሌላኛው ርምጃ ነው (3፥15-17፤19፥3-8)::

(የድነት) አስተምህሮም ይህ መጽሐፍ ትኩረት የሰጠበት ሌላው ርዕሰ ጒዳይ ነው የዚህ ትምህርተ መለኮት ዋና ሐሳብ በምዕራፍ 12 ላይ ስለ ፋሲካ በተዘገበውና በምዕራፍ 24 ስለ ኪዳኑ በተገለጸው ክፍል ውስጥ በተገቢ መንገድ ይታያል:: ሐዋርያው ጳውሎስ የፋሲካ በግ መታረድ በክርስቶስ እንደተፈጸመ አመላክቶአል (1ቆሮ 5፥7):: መጥምቁ ዮሐንስም ስለ ኢየሱስ "የዓለምን ኀጢአት የሚያስወግድ የእግዚአብሔር በግ" በማለት ተናግሮአል (ዮሐ1፥29) መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ ምግባርና ሞራላዊ ጒዳዮች መሠረት የተጣለው በመጀመሪያ በዘፀአት በተገለጠው የእግዚአብሔር በጎ ባሕርይ ሲሆን በመቀጠል በዐሥርቱ ትእዛዛትና (20፥1-17) ትእዛዛቱ በተግባር የሚውሉበትን መንገድ በሚያስተምረው የኪዳኑ መጽሐፍ ድንጋጌዎች ላይ ነው (20፥22-23፥33)::

የዘፀአት መጽሐፍ የሚያጠቃልለው ስለ አምልኮ ያለውን ትምህርተ መለኮት በማብራራት ነው በጊዜ፣ በጒልበትና በገንዘብ ብዙ ወጪን የጠየቀ ቢሆንም የመገናኛው ድንኳን በትርጒሙና በአገልግሎቱ የሰውን ሕይወት ዋና ዐላማ የሚያመለክት ነው፤ ይህም "እግዚአብሔርንማክበርና በእርሱ ለዘላለም ሐሴት ማድረግ" ነው፤ የመገናኛው ድንኳን ትርጒም ሁሉን የሚችለው፣ የማይለወጠው ምጡቅ ህላዌ ያለው እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር "መኖሩ" ወይም "መገናኘቱ" በዚህም በቅርብ እንዳለ ማሳየቱ ነው:: እግዚአብሔር ለእስራኤል የሚቆም አምላክ ብቻ ሳይሆን በሕዝቡም መካከል የሚገኝ አምላክ ነው::

አስተዋጽኦ

1. መለኮታዊ መዋጀት (ም 1-18)
   - ሀ. የእስራኤላውያን በቁጥር መብዛት (ም1)
     1 የብዛት ተስፋ (1፥1-7)
     2 የመጀመሪያው መከራ (1፥8-14)
     3 ሁለተኛው መከራ (1፥15-21)
     4 ሦስተኛው መከራ (1፥22)
   - ለ. ለመታደግ ዝግጅት (2፥1-4፥26)
     1 መሪን ማዘጋጀት (2፥1-10)
     2 የዝግጅትን ጊዜ ማራዘም (2፥11-22)
     3 ሕዝቡን ማዘጋጀት (2፥23-25)
     4 የነጻ አውጪው መጠራት (3፥ 1-10)
     5 ለእንቢታው የተሰጠ ምላሽ (3፥11-4፥17)
     6 የመሪውን ቤተሰብ ማዘጋጀት (4፥18-26)
   - ሐ. የመሪነቱ የመጀመሪያ ርምጃዎች (4፥27-7፥5)
     1 ከወንድሞቹ ድጋፍ ማግኘት (4፥27-31)
     2 ከጠላት የመጣ ተቃውሞ (5፥1-14)
     3 በባርነት ካሉት የመጣ ተቃውሞ (5፥15-21)
     4 ሙሴ ጥሪውን ዳግም ያለመቀበሉ (5፥22-23)

5 በእግዚአብሔር ስም መበረታታት (6፥1-8)
6 ታናሽነትን ማሰብ (6፥9-7፥5)

መ. በመቅሰፍት የመጣ ፍርድና ድነት(7፥6-11፥10)

1 መለኮታዊ ሥልጣንን ማሳየት (7፥6-13)
2 የመጀመሪያው መቅሰፍት የውሃ ወደ ደም መለወጥ
3 ሁለተኛው መቅሰፍት ጓጉንቸር (7፥25-8፥15)
4 ሦስተኛው መቅሰፍት ቅማል (8፥16-19)
5 አራተኛው መቅሰፍት ዝንብ (8፥20-32)
6 አምስተኛው መቅሰፍት የከብቶች መሞት (9፥1-17)
7 ስድስተኛው መቅሰፍት በቁስል መመታት (9፥8-12)
8 ሰባተኛው መቅሰፍት የበረዶ ናዳ (9፥13-35)
9 ስምንተኛው መቅሰፍት የአንበጣ መንጋ (10፥1-20)
10 ዘጠነኛው መቅሰፍት ጨለማ (10፥21-29)
11 አሥረኛው መቅሰፍት የበኩራት መሞት (ም11)

ሠ. ፋሲካ (12፥1-28)

1 ለፋሲካ ዝግጅት (12፥1-28)
2 እርሾ የሌለው እንጀራ ዝግጅት (12፥14-20)
3 የፋሲካ አከባበር (12፥21-28)

ረ. ከግብፅ መውጣት (12፥29-51)

1 በእኩለ ለሊት የመጣው ሞት (12፥29-32)
2 ከግብፅ መባረር (12፥33-42)
3 የፋሲካ ሥርዓት (12፥43-51)

ሰ. የበኩር ልጅ መቀደስ (13፥1-16)
ሸ. ቀይ ባሕርን መሻገር (13፥17-15፥21)
1 የምድረ ባዳ ጉዞ (13፥17-22)
2 ቀይ ባሕር አጠገብ መስፈር (14፥1-14)
3 ቀይ ባሕርን መሻገር (14፥15-31)
4 የምስጋና ዝማሬ ቅኔ (15፥1-21)

ቀ. ጉዞ ወደ ሲና (15፥22-18፥27)
1 የማራ ውሃ (15፥22-27)
2 መና እና ድርጭቶች (ም16)
3 የመሪባ ውሃ (17፥1-7)
4 ከአማሌቅ ጋር የተደረገ ጦርነት (ውጊያ) (17፥8-16)
5 የዮቶር በጥበብ የተሞላ ምክር (ም18)

2. በሲና የተደረገ (የተገባ) ኪዳን (ም 19-24)

ሀ. የተገባው ኪዳን (ም19)
ለ. ዐሥርቱ ትዕዛዛት (20፥1-17)
ሐ. አስፈሪ ለሆነው ለእግዚአብሔር መገኘት የሕዝቡ ምላሽ (20፥18-21)
መ. የኪዳኑ መጽሐፍ (20፥22-23፥33)

1 መቅድም (20፥22-26)
2 ባሪያን በተመለከተ የተሰጠ ሕግ (21፥1-11)
3 ነፍስን በተመለከተ የተሰጠ ሕግ (21፥1-11)
4 በሰው አካል ላይ ጉዳት ስለማድረስ የተሰጠ ሕግ (21፥18-32)
5 ንብረትን ስለማውደም የተሰጠ ሕግ (21፥33-22፥15)
6 ስለ ማኅበራዊ ኑሮ የተሰጠ ሕግ (22፥16-31)
7 ስለ ፍትሕና ጉርብትና የተሰጠ ሕግ (23፥1-9)
8 ስለ ተቀደሱ ቀናት የተሰጠ ሕግ (23፥10-19)
9 ቡራኬ (23፥20-33)

ሠ የኪዳኑ ማጽኛ (ም 24)

3. አምልኮተ እግዚአብሔር (ም 25-40)

ሀ. ስለ መገናኛው ድንኳን የተሰጠ ትዕዛዝ (ም 25-31)

1 የስጦታ ዕቃዎች መሰብሰብ (25፥1-9)
2 ታቦትና የሥርየት መክደኛ (25፥10-22)
3 የኅብስቱ ማስቀመጫ ገበታ (25፥23-30)
4 የወርቅ መቅረዝ (25፥31-40)
5 መጋረጃዎችና መቃኖች (ም 26)
6 የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ (27፥1-8)
7 አደባባይ (27፥9-19)
8 ክህነት (27፥20-28፥5)
9 የካህናት አልባሳት (28፥6-43)
10 የካህናት ሹመት (ም 29)
11 የዕጣን መሠዊያ (30፥1-10)
12 የሕዝብ ቆጠራና ግብር (30፥11-16)
13 የናስ መታጠቢያ ሰሐን (30፥17-21)
14 የቅብዓት ዘይትና ዕጣን (30፥22-38)
15 የጥበብ (የእጅ ጥበብ ያላቸው ሰዎች) ሠራተኞች መመደብ (31፥1-11)
16 የሰንበት ዕረፍት (31፥12-18)

ለ. ሐሰተኛ አምልኮ (ም 32-34)

1 የወርቅ ጥጃ (32፥1-29)
2 የሙሴ ጸሎት (32፥30-35)
3 የእግዚአብሔር መለየትና የሙሴ ምልጃ (ም 33)
4 የኪዳኑ መታደስ (ም 34)

ሐ. የመገናኛው ድንኳን መሠራት (ም35-40)

1 የመገናኛውን ድንኳን ለመሥራት የወጣ ትዕዛዝ (35፥1-19)
2 በፈቃደኝነት የተደረገ ስጦታ (35፥20-29)
3 ባስልኤልና የጥበብ ሠራተኞች (35፥30-36፥7)
4 የሥራው እመርታ (36፥8-39፥31)
5 የሙሴ ቡራኬ (39፥32-43)
6 የመገናኛው ድንኳን መከተል (40፥1-33)
7 የመገናኛው ድንኳን መመረቅ (40፥34-38)

እስራኤላውያን በጭቆና ሥር

1 ቤተ ሰቦቻቸውን ይዘው ከያዕቆብ ጋር ወደ ግብፅ የሄዱት የእስራኤል ልጆች ስሞች እነዚህ ናቸው:- 2ሮቤል፣ ስምዖን፣ ሌዊ፣ ይሁዳ፣ 3ይሳኮር፣ ዛብሎን፣ ብንያምን 4ዳን፣ ንፍታሌም፣ ጋድና አሴር። 5የያዕቆብ ዘር ጠቅላላ ብዛት ሰባ[ሀ] ሲሆን፣ ዮሴፍ ግን ቀደም ብሎ በግብፅ ነበረ።

6ከጊዜ በኋላ ዮሴፍና ወንድሞቹ ያም ትውልድ በሙሉ ሞቱ፤ 7ይሁን እንጂ እስራኤላውያን እየተዋለዱ በዙ፤ ቍጥራቸው እጅግ ከመጨመሩም የተነሣ የግብፅን ምድር ሞሏት።

8በግብፅም፣ ስለ ዮሴፍ የማያውቅ አዲስ ንጉሥ ነገሠ። 9እርሱም ሕዝቡን እንዲህ አላቸው፤ "እነሆ፤ እስራኤላውያን በቍጥር በልጠውናል፤ ከእኛም ይልቅ እየበረቱ ነው፤ 10ቍጥራቸው እንዳይጨምር፣ ጦርነት ቢነሣ ከጠላቶቻችን ጋር አብረው እንዳይወጉንና ከምድሪቱም ኰብልለው እንዳይሄዱ ዘዴ እንፈልግ።"

11ስለዚህ እያስጨነቁ የግዳጅ ሥራ የሚያሠሯቸውን አሠሪ አለቆች ሾሙባቸው። እስራኤላውያንም ፊቶምና ራምሴ የተባሉ ንብረት ማከማቻ ከተሞችን ለፈርዖን ሠሩለት። 12ነገር ግን ባስጨነቋቸው መጠን የእስራኤላውያን ቍጥር በዛ፤ በምድሪቱም እየተስፋፉ ሄዱ፤ ከዚህም የተነሣ ግብፃውያኑ እስራኤላውያንን እጅግ ፈሯቸው፤ 13ጭካኔ በተሞላበት ሁኔታም ያሠሯቸው ጀመር። 14ጭቃ በማስቦካት፣ ጡብ በማሠራትና በእርሻም ሁሉ እያስጨነቁ ከባድ ሥራ እንዲሠሩ በማድረግ ሕይወታቸውን አስመረሩ፤ ግብፃውያኑ በሚያሠሯቸው ከባድ ሥራ ሁሉ ፈጽሞ አይራሩላቸውም ነበር።

15የግብፅም ንጉሥ ሲፓራና ፉሐ የተባሉትን ዕብራውያት ሴቶች አዋላጆች እንዲህ አላቸው፤ 16"የዕብራውያንን ሴቶች በማማጫው ድንጋይ ላይ በምታዋልዱበት ጊዜ የሚወለደው ሕፃን ወንድ ከሆነ ግደሉት፤ ሴት ከሆነች ግን በሕይወት ትኑር።" 17አዋላጆቹ ግን እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ስለፈሩ የግብፅ ንጉሥ ያዘዛቸውን አልፈጸሙም፤ ወንዶቹንም ልጆች በሕይወት እንዲኖሩ ተዉአቸው። 18ንጉሡም አዋላጆቹን ጠርቶ፣ "ለምንድን ነው ወንዶቹን ልጆች በሕይወት እንዲኖሩ የተዋችኋቸው? አላቸው።

19እነርሱም፣ "የዕብራውያን ሴቶች እንደ ግብፃውያን ሴቶች አይደሉም፤ ብርቱዎች ስለ ሆኑ አዋላጆች ከመድረሳቸው በፊት ይወልዳሉ" ሲሉ ለፈርዖን መለሱለት።

20ከዚህም የተነሣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ለአዋላጆቹ መልካም ሆነላቸው፤ ሕዝቡም በቍጥር እየበዛና እያየለ ሄደ። 21አዋላጆቹም እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) በመፍራታቸው ቤተ ሰብ ሰጣቸው።

22ፈርዖንም፣ "የሚወለደውን ወንድ ልጅ[ለ]

1፥1 ዘፍ46፥8
1፥4 ዘፍ35፥22-26፤ዘኍ 1፥20-43
1፥5 ዘፍ46፥26
1፥6 ዘፍ50፥26፤ ሐሥ 7፥15
1፥7 ቍ9፤ ዘፍ12፥2፤ዘዳ7፥13፤ ሕዝ16፥7
1፥8 ኤር43፥11፤ 46፥2
1፥9 ቍ7፤ ዘፍ26፥16
1፥10 ዘፍ15፥13፤ ዘፀ3፥7፤18፥11፤ መዝ64፥2፤71፥10፤ 83፥3፤105፥24-25፤ ኢሳ53፥3፤ ሐሥ7፥17-19
1፥11 ዘፍ15፥13፤ 47፥11፤ዘፀ2፥11፤ 3፥7፤5፥4፡10፡13፡14፤ 6፥6-7፤ኢሱ9፥27፤ 1ነገ9፥21፤ 1ዜና22፥2፤ ኢሳ60፥10፤ 1ነገ9፥19፤2ዜና8፥4
1፥13 ቍ14፤ ዘፍ15፥13-14፤ ዘፀ5፥21፤16፥3፤ ዘሌ25፥43፡46፡53፤ ዘዳ4፥20፤26፥6፤ 1ነገ8፥51፤ መዝ129፥1፤ ኢሳ30፥6፤48፥10፤ ኤር11፥4
1፥14 ዘፍ11፥3፤ ዘፀ2፥23፤3፥9፤ ዘኍ20፥15፤ዘዳ26፥6 1ሳሙ10፥18፤ 2ነገ13፥4፤ዕዝ9፥9፤ ኢሳ14፥3፤ መዝ66፥11፤81፥6፤ ሐሥ7፥19
1፥15 ዘፍ35፥17
1፥16 ቍ22
1፥17 ቍ21፤1ሳሙ22፥17፤ምሳ16፥6፤ዳን3፥16-18፤ሐሥ4፥18-20 ፤5፥29
1፥19 ዘሌ19፥11፤ኢሱ2፥4-6፤1ሳሙ19፥14፤2ሳሙ17፥20
1፥20 ምሳ11፥18፤22፥8፤መክ8፥12፤ኢሳ3፥10፤ ዕብ6፥10
1፥21 ቍ17፤1ሳሙ2፥35፤2ሳሙ7፡11፡27-29፤1ነገ11፥38፤14፥10
1፥22 ቍ16፤ ዘፍ41፥1፤ሐሥ7፥19

[ሀ] 5 የማሶሬቱ ቅጅ (ዘፍ46፥27 ይመ)፣ የሙት ባሕር ጥቅልል እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም (ሐሥ7፥14 እና የዘፍ 46፥7 ማብ ይመ)፣ *ሰባ አምስት* ይላሉ።

[ለ] 22 የማሶሬቱ ቅጅ፣ አሪተ ሳምራውያን፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም እንዲሁም ታርጕም *ከዕብራውያን የሚወለደውን* ይላሉ።

1፥1-5፤ እነዚህ ቁጥሮች በግልጽ እንደሚያሳዩት ኦሪት ዘፀአት፣ የኦሪት ዘፍጥረት ተከታይ ነው። እስራኤላውያን በግብፅ ምድር 430 ዓመት ኖረዋል፤ (12፥4 ይመ)።

1፥1 *የእስራኤል ልጆች ስሞች እነዚህ ናቸው፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ አገላለጽ በዘፍ 46፥8 ላይ ይገኛል፤ በዚህ ክፍል ስማቸው የተዘረዘረው የያዕቆብ ልጆች ናቸው። *ከያዕቆብ ... የእስራኤል፤* ያዕቆብ ከዚህ በፊት እስራኤል የሚል ስም ተሰጥቶታል (ዘፍ 32፥28፤35፥10 እና ማብ ይመ)።

1፥2-4፤ የልያና (ከሮቤል እስከ ዛብሎን) የራሔል ልጆች (ብንያም፤ በስም ዝርዝሩ ውስጥ የተጠቀሱ "ወደ ግብፅ የገቡት" ብቻ ናቸው። የዮሴፍ ስም አልተጠቀሰም)፤ ስም የተጠቀሰው በየዕድሜአቸው ቅደም ተከተል ስለሆነ፣ የልያና የራሔል አገልጋዮች ከወለዷቸው ወንዶች ልጆች በፊት ነው፤ የልያ አገልጋይ ዘለፋ ጋድንና አሴርን ስትወልድ የራሔል አገልጋይ ባላ ደግሞ ዳንንና ንፍታሌምን ወልዳለች፤ (ዘፍ 35፥23-26 ይመ)።

1፥5 *ሰባ፤* የዘፍ 46፥27 ማብ ይመ።

1፥6-7፤ ዮሴፍ ከሞተበት ጊዜ አንስቶ በግብፅ አዲስ ንጉሥ (ቍ8) እስከተነሣበት ጊዜ ድረስ 200 ዓመት ይሆናል።

1፥7፤ ሐሥ 7፥17 ይመ። እግዚአብሔር "ብዙ ተባዙ፤ ዘራችሁ ምድርን ይሙላ" የሚለውን ቃለ በረከት ለአዳም (ዘፍ 1፥28)፣ ለኖኅ (ዘፍ 8፥17፤ 9፥1፡7)፣ ለአብርሃም (ዘፍ 17፥2፡6፤ 22፥17)፣ ለይስሐቅና (ዘፍ 26፥4)፣ ለያዕቆብ (ዘፍ 28፥14፤ 35፥11፤ 48፥4) ሰጥቶአል። እስራኤል በግብፅ ምድር ለ430 ዓመት መጻተኛ ሆና በኖረችበት ዘመን እንኳ እግዚአብሔር ይህን ቃለ በረከት ፈጽሞአል። *የግብፅን ምድር ሞሏት፤* ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ ለአዳም የተሰጠውን ቃለ በረከት ያንፀባርቃል፤ (ዘፍ 1፥28)፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው በረከት በእስራኤል ሕይወት ተፈጸመ። ከግብፅ የወጡት እስራኤላውያን ብዛት፣ "ሴቶችና ልጆች" ሳይቈጠሩ ስድስት መቶ ሺህ ወንዶች ነበሩ፤ (12፥37)። *ምድሪቱም፤* የጌሤምን ምድር ማለት ነው፤ (የዘፍ 45፥10 ማብ ይመ)።

1፥8፤ የሐሥ 7፥18 ይመ። *አዲስ ንጉሥ፤* ምናልባት የ0ሥራ ስምንተኛው ሥርወ መንግሥት መሥራችና ሐይክሶስ የተባሉ ሕዝቦችን (ዝርያቸው ከሴም ወገን የሆኑና ግብፅን ይገዙ የነበሩ ሕዝቦች ናቸው)፤ ከግብፅ ያስወጣው አሙስ ተብሎ የሚጠራው ንጉሥ ሳይሆን አይቀርም።

1፥11 *አሠሪ አለቆች፤* ይህ ቃል የ18ኛው ሥርወ መንግሥት ፈርዖን በነበረው በቱትሞስ ሦስተኛው ዘመነ መንግሥት በቴብና መቃብር ግድግዳዎች ላይ ተጽፎ ይገኛል፤ (የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)። *ራምሴ፤* የዘፍ 47፥11 ማብ ይመ። *ለፈርዖን፤* ቃሉ የተገኘው ከግብፃውያን ሲሆን፣ ትርጕሙም "ታላቅ ቤት" ማለት ነው፤ ቃሉ ግለሰቦች የሚጠሩበት ስም ሳይሆን የንግሥና ማዕረግ ነው።

1፥14 *ሕይወታቸውን አስመረሩ፤* የፋሲካን ምግብ "ከመራራ ቅጠል" (12፥8) ጋር ሲበሉ፣ በሕይወታቸው የሚያስታውሱት ትዝታ ነው። *በእርሻም ሥራ ሁሉ፤* ሌላው ሁሉ አልበቃ ብሎ ከዐባይ ወንዝ የመስኖ ውሃ ያስቀዷቸው ነበር (ዘዳ 11፥10 ይመ)።

1፥15 *ዕብራውያት፤* የዘፍ 14፥13ን ማብ ይመ። *ሲፓራና ፉሐ፤* ግብፃዊ ስም ሳይሆን ሴማዊ ስም ነው። እስራኤላውያን በቍጥር ብዙ ስለ ነበሩ፥ ምናልባት በሲፓራና በፉሐ ሥር ሌሎችም አዋላጆች ሳይኖሩ አይቀሩም።

1፥16 *በማማጫው ድንጋይ ላይ፤* የዕብራይስጡ ቃል በቁሙ ሲተረጐም "ሁለት ድንጋይ" ማለት ነው፤ አንድ ሴት ልጅ በምትወልድበት ጊዜ የምትቀመጠው በእነዚህ ድንጋዮች ላይ ነው።

1፥17፤ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ነገር በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ስለመፈጸሙ የሐሥ 5፥29 ይመ። *እግዚአብሔርን*

ሁሉ ዐባይ ወንዝ ውስጥ ጣሉት፤ ሴት ልጅ ሁሉ ግን በሕይወት ትኑር" ሲል ሕዝቡን አዘዘ።

የሙሴ መወለድ

2 በዚያን ጊዜ ከሌዊ ነገድ የሆነ አንድ ሰው አንዲት ሌዋዊት ሴት አገባ። [2]እርሷም ፀንሳ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ሕፃኑ መልከ መልካም መሆኑን ባየች ጊዜ ሦስት ወር ሸሸገችው። [3]ከዚያ በላይ ልትሸሽገው ባልቻለች ጊዜ ግን የደንገል ቅርጫት ወስዳ፣ በዝፍትና በቅጥራን ለቀለቀችው፤ ሕፃኑንም በውስጡ አስተኝታ ቅርጫቱን ዐባይ ወንዝ ዳር ቄጠማ መካከል አስቀመጠችው። [4]የሕፃኑም እኅት የሚደርስበትን ነገር ለማወቅ ራቅ ብላ ቆማ ታይ ነበር።

[5]በዚህ ጊዜ የፈርዖን ልጅ ልትታጠብ ወደ ዐባይ ወንዝ ወረደች፤ በምትታጠብበትም ጊዜ ደንገጥሮቿ በወንዙ ዳር ወዲያና ወዲህ ይሉ ነበር፤ በቄጠማውም መካከል የተቀመጠ ቅርጫት አይታ ከደንገጥሮቿ አንዷን እንድታመጣው ላከቻት። [6]ቅርጫቱን ስትከፍተው ሕፃኑን በውስጡ አየች፤ ያለቅስ ስለ ነበርም አዘነችለትና፣ "ከዕብራውያን ሕፃናት አንዱ መሆን አለበት" አለች።

[7]የሕፃኑ እኅት ለፈርዖን ልጅ፣ "ሕፃኑን እያጠባች የምታሳድግልሽ ከዕብራውያን ሴቶች መካከል ሞግዚት ላምጣልሽን? አለቻት።

[8]የፈርዖንም ልጅ፣ "መልካም፣ ሂጂ" አለቻት። ልጂቱም ሄዳ የሕፃኑን እናት ይዛ መጣች። [9]የፈርዖንም ልጅ ሴቲቱን፣ "ይህን ሕፃን ወስደሽ እያጠባሽ አሳድጊልኝ፤ ደመ ወዝ እከፍልሻለሁ" አለቻት። ሴትዮዋም ሕፃኑን ወስዳ አሳደገችው። [10]ሕፃኑም ባደገ ጊዜ ወደ ፈርዖን ልጅ አመጣችው፤ ልጇም ሆነ፤ እርሷም፣ "ከውሃ አውጥቼዋለሁና" ስትል ስሙን ሙሴ* ብላ ጠራችው።

ሙሴ ወደ ምድያም ምድር ሸሸ

[11]ሙሴ ካደገ በኋላ አንድ ቀን ወገኖቹ ወደሚገኙበት ስፍራ ወጣ፤ በዚያም ተገድደው ከባድ ሥራ ሲሠሩ ተመለከተ፤ ዕብራዊ ወገኑንም አንድ ግብፃዊ ሲደበድበው አየ። [12]ሙሴም አካባቢውን ቃኝቶ ማንም አለመኖሩን ካረጋገጠ በኋላ፣ ግብፃዊውን ገድሎ አሸዋ ውስጥ ደበቀው። [13]በማግሥቱም በወጣ ጊዜ ሁለት ዕብራውያን እርስ በርሳቸው ሲጣሉ አየ፤ ጥፋተኛውንም፣ "የገዛ ወገንህን የምትመታው ለምድን ነው?" አለው።

[14]ሰውየውም፣ "አንተን በእኛ ላይ ገዥና ዳኛ ማን አደረገህ? ግብፃዊውን እንደ ገደልኸው እኔንም ልትገድለኝ ትፈልጋለህን?" አለው። ሙሴም፣ "ለካስ ያደረግሁት ነገር ታውቆአል!" በማለት ፈራ።

[15]ፈርዖንም ይህን በሰማ ጊዜ፣ ሙሴን ሊገድለው ፈለገ፤ ሙሴ ግን ከፈርዖን ሸሽቶ ወደ ምድያም ሄደ፤ እዚያም እንደ ደረሰ በአንድ የውሃ ጉድጓድ አጠገብ ተቀመጠ። [16]የምድያም ካህን ሰባት ሴቶች ልጆች ነበሩት፤ እነርሱም ወደ ውሃው ጉድጓድ መጥተው የአባታቸውን በጎች ውሃ ለማጠጣት ገንዳውን ሞሉት። [17]እረኞችም መጥተው ሴቶቹን ሲያባርሯቸው ሙሴ ከተቀ

*10 በዕብራይስጥ ሙሴ የሚለው የቃል ድምፅ፣ *ማውጣት* ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው።

2፥1 ቍ2፤ ዘፍ29፥34፤ዘፀ6፥20፤ ዘኍ26፥59
2፥2 ዘፍ39፥6፤ ዕብ11፥23
2፥3 ዘፍ6፥14፤ 41፥2፤ኢዮ8፥11፤ ኢሳ18፥2፤ሐሥ7፥21
2፥4 ዘፀ15፥20
2፥5 ዘፀ7፥15፤8፥20
2፥10 1ሳሙ1፥20፤ 2ሳሙ22፥17
2፥11 ዘፀ1፥11፤ ሐሥ7፥23፤ ዕብ11፥24-26፤
2፥13 ሐሥ7፥26
2፥14 ዘፍ13፥8፤ ሐሥ7፥27
2፥15 ዘፍ31፥21፤ ዘፀ4፥19፤ዕብ11፥27
2፥16 ዘፍ24፥11፤ 30፥38፤ዘፀ3፥1፤ 18፥1፤
2፥17 ዘፍ29፥10፤ 1ሳሙ30፥8፤ መዝ31፥2፤

ስለ ፈሩ፤ የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ።

2፥1 *አንድ ሰው ... አንዲት ሌዋዊት ሴት፤* እነዚህ ሰዎች ምናልባት ዓምራምና ዮኬቤድ ሊሆኑ ይችላል፤ (ሆኖም የ6፥20 ማብ ይመ)።

2፥2 *ሕፃኑ መልከ መልካም፤* ሙሴ "በእግዚአብሔር ፊት ያማረ ሕፃን" ነበር፤ (ሐሥ 7፥20፤ ዕብ 11፥23)። ይህ የሙሴን ከውሃው ውስጥ መውጣትና ከሞት መትረፍ የሚያወሳው ታሪክ፣ የኋላ ኋላ እግዚአብሔር በእርሱ አማካይነት ሕዝቡን በእርሱ ጥላ ሥር ከግብፅ ባርነት ነፃ እንደሚያወጣ የሚያመለክት ነው።

2፥3 *የደንገል ቅርጫት ወስዳ፤* ከዚህ ሐረግ በስተጀርባ ያሉት የዕብራይስጥ ቃላት የተገኙት ከግብፅ ቋንቋ ነው፤ "ቅርጫት" የሚለው ቃል ተጠቅሶ የምናገኘው እዚህ ላይ እና ስለ ኖኅ መርከብ በሚያወሳው ታሪክ ላይ ብቻ ነው፤ (የዘፍ6፥14 ማብ ይመ)። ከመጠኑ በአሻገር የሙሴ ቅርጫት በቅርጹ በኢሳያስ 18፥2 ላይ እንደ ተጠቀሰው ከደንገል የሚሠሩ ጀልባ ዎችን ይመስላል።

2፥4 *እኅቱም፤* ማርያም ናት፤ (15፥20 ይመ)።

2፥5 *የፈርዖን ልጅ፤* ምናልባት የ18ኛው ሥርወ መንግሥት ታላቋ ልዕልትና በኋላም ሐትሼፕሱት እየተባለች ትጠራ የነበረችው ንግሥት ናት። *ደንገጥሮቿም፤* በወንዙ ዳር ሆነው ልዕልቲቷን የሚያጥቡ አገልጋዮች ናቸው።

2፥10፤ ሐሥ 7፥21-22 ይመ። በዚህ መጽሐፍ በመጀመሪያዎቹ ምዕራፎች ላይ እንደምንመለከተው፣ ፈርዖን እስራኤላውያንን ለማስጨነቅ ያደረገው ሙከራ የተጨናገፈው በሴቶች ነው፤ አዋላጆቹ (1፥17)፣ የዕብራውያን ሴቶች፣ (1፥19)፣ የሙሴ እናትና እኅት፣ (2፥3-4፡ 7-9) እንዲሁም የፈርዖን ሴት ልጅ፣ (2፥10) የፈርዖንን ክፉ አሳብ ከንቱ የሚያደርጉ፣ የእግዚአብሔር መሣሪያዎች ነበሩ። ይህም ፈርዖን የእግዚአብሔርን ሕዝብ ከገጸ ምድር ጠራርጎ ማጥፋት እንደማይችል ምፀታዊ በሆነ መንገድ ይገልጻል። *ሙሴ፤* ስሙ ከግብፃውያን የተወረሰ ሲሆን፣ ትርጕሙም "የተወለደ" ማለት ነው፤ ስሙ ለግብፅ ፈርዖኖች ከተሰጡት ማለትም እንደ አሙስ፣ (የ1፥8 ማብ ይመ)፣ ቱት ምስና ራምሴ፣ (የ1፥11 ማብ ይመ) ከሚባሉት ስሞች ጋር ይመሳሰላል። *ከውሃ ያወጣሁት፤* ይህ ሐረግና ሙሴ የሚለው ቃል በዕብራይስጥ ቋንቋ ተመሳሳይነት ያላቸው ሲሆኑ፣ ሙሴ ከናይል ወንዝ ታምራዊ በሆነ መንገድ መውጣቱን ያመለክታሉ። ለሙሴ የተሰጠው ስም እግዚአብሔር በእርሱ አማካይነት "በቀይ ባሕር" ላይ የፈጸመውን ታላቅ የማዳን ሥራ የሚያስታውስ ነው፤ (13፥17-14፡31 ይመ)።

2፥11-15፤ ሐ.ሥ 7፥23-29፤ ዕብ 11፥24-27 ይመ።

2፥11 *ሙሴ ካደገ በኋላ፤* አሁን ዕድሜው 40 ዓመት ነው፤ (ሐሥ 7፥23 ይመ)።

2፥14 *"ገዥና ዳኛ ማን አደረገህ?"* ይህን ቃል የተናገረው ሰው ሳያስተውለው ከ40 ዓመት በኋላ የሚፈጸም ትንቢት ተናገረ፤ (ሐ.ሥ 7፥27፡ 30፡35 ይመ)። *"ዳኛ"፤* የሚለውን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጥ ቃል በመጽሐፈ መሳፍንት እንደተጠቀሰው ሁሉ፤ "ታዳጊ" የሚል ትርጉም አለው (ሐሥ7፥35 ይመ)፤ ቃሉ በብሉይ ኪዳን እንዲሁም በጥንት ከነዓናውያን ሥነ ጽሑፍ ውስጥ "ገዥ" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው (ዘፍ 18፥25 እና ማብ ይመ)። *ሙሴም ... ፈራ፤* የዕብ 11፥27 ማብ ይመ።

2፥15 *ፈርዖንም፤* ምናልባት ቱትምስ ሦስተኛው ነው፤ (የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)። *ወደ ምድያም፤* ምድያም ከሲና ተራራ በስተ ደቡብ ምሥራቅ፣ ከዐረብ አገር ደግሞ በስተ ምዕራብ እንዲሁም ከቀይ ባሕር (ከዐቃባ ባሕረ ሰላጤ) በስተምሥራቅ የሚገኝ ስፍራ ነው። ይህ ስፍራ ምድረ በዳና የፍርስራሽ ቀልል ሲሆን፣ ሙሴ ቀደም ሲል፣ በቤተ መንግሥት ይኖርበት ከነበረው ቤት በእጅጉ የሚለይ ነው። ሙሴ በምድያም ምድር 40 ዓመት ኖረ (ሐ.ሥ 7፥29-30 ይመ)።

2፥16 *የምድያም ካህን፤* ይህ ሰው ራጉኤል ሲሆን፤ (ቍ

መጠበት ተነሥቶ ተከላከለላቸው፤ በጎቻቸ ውንም አጠጣላቸው።

[18]ሴቶቹም ወደ አባታቸው ወደ ራጉ ኤል በተመለሱ ጊዜ፣ “ዛሬስ ያለወትሮ አችሁ እንዴት ፈጥናችሁ ተመለሳችሁ?” አላቸው።

[19]እነርሱም፣ “አንድ ግብፃዊ ከእረኞች እጅ አዳነን፤ እንዲያውም ውሃ ቀድቶ በጎ ቻችንን አጠጣልን” አሉት።

[20]አባታቸውም፣ “ሴቶች ልጆቹን የት አለ? ለምን ትታችሁት መጣችሁ? ጥሩትና አብሮን እንጀራ ይብላ” አላቸው።

[21]ሙሴም ከሰውየው ጋር ለመኖር ተስ ማማ፤ ራጉኤልም ልጁን ሲፓራን ዳረ ለት። [22]ሲፓራም ወንድ ልጅ ወለደች፤ ሙሴም፣ “በባዕድ አገር መጻተኛ ነኝ” ሲል የልጁን ስም ጌርሳም[ሙ] ብሎ ጠራው።

[23]ከብዙ ዓመት በኋላ፣ የግብፅ ንጉሥ ሞተ፤ እስራኤላውያንም በባርነት ከደረሰ ባቸው ግፍ የተነሣ ይጮኹ ነበር፤ ከባርነት ቀንበር ለመላቀቅ ያሰሙት ጩኸት ወደ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ደረሰ። [24]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) የጩኸታቸውን ሲቃ ሰማ፤ ከአብርሃም፣ ከይስሐቅና ከያዕቆብ ጋር የገባውንም ቃል ኪዳን አሰበ። [25]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) እስራኤላ ውያንን ተመለከተ፤ ስለ እነርሱም ገደደው።

ሙሴና የሚንበለበለው ቍጥቋጦ

3 አንድ ቀን ሙሴ የምድያም ካህን የሆነ ውን የአማቱን የዮቶር በጎችና ፍየሎች እየጠበቀ ሳለ፣ መንጋውን እየነዳ ወደ ምድረ በዳው ዳርቻ አምርቶ የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ተራራ ተብሎ ወደሚጠራው ወደ ኮሬብ ቀረበ።

[2]እዚያም *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) መልአክ በቍጥቋጦው ውስጥ በሚንቀለቀል የእሳት ነበልባል መካከል ተገለጠለት። ሙሴም ቍጥ ቋጦው በእሳት ቢያያዝም እንኳ፣ አለመ ቃጠሉን አየ። [3]ሙሴም፣ “ቍጥቋጦው ለምን እንደማይቃጠል ቀረብ ብዬ ይህን አስገራሚ ነገር ልመልከት” አለ።

[4]ሙሴ ሁኔታውን ለመመልከት መቅረ ቡን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ባየ ጊዜ፣ ከቍጥ ቋጦው ውስጥ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) “ሙሴ፣ ሙሴ” ብሎ ጠራው፤ ሙሴም አቤት እነሆኝ አለው። [5]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ “ወደዚህ እንዳትቀ ርብ፤ ይህች የቆምኽባት ምድር የተቀደሰች ስለሆነች ጫማህን አውልቅ” አለው [6]ቀጥ ሎም፣ “እኔ የአባቶችህ የአብርሃም፣ የይ ስሐቅ፣ የያዕቆብ አምላክ (ኤሎሂም) ነኝ” አለው። በዚህ ጊዜ ሙሴ እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ፊት ለፊት ማየት ስለ ፈራ ፊቱን ሸፈነ።

[7]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ)፣ እንዲህ አለ “በግብፅ አገር የሚኖሩትን የሕዝቤን መከራ አይቻለሁ፤ ከአሠሪዎቻቸው ጭካኔ የተነሣ የሚያሰሙትንም ጩኸት ሰምቻ ለሁ፤ ሥቃያቸውንም ተረድቼአለሁ። [8]ስለ ዚህም ከግብፃውያን እ ጅ ልታደጋቸውና ማርና ወተት ወደምታፈሰው ሰፊና ለም ወደ ሆነችው ወደ ከነዓናውያን፣ ኬጢያ ውያን፣ አሞራውያን፣ ፌርዛውያን ኤዊያ ውያንና ኢያቡሳውያን ምድር ላወጣቸው ወርጃለሁ። [9]አሁንም የእስራኤል ልጆች ጩኸት ወደ እኔ ደርሷል፤ ግብፃውያን የሚ

2፥18 ዘፀ3፥1፤ 4፥18፤18፥1፡5፡12፤ ዘኍ10፥29
2፥20 ዘፍ18፥2-5
2፥21 ዘፀ4፥25፤ 18፥2፤ዘኍ12፥1
2፥22 ዘፍ23፥4፤ መሳ18፥30፤ ዕብ11፥13
2፥23 ቍ24፤ ዘፀ4፥19፤1፥14፤ ዘፀ 3፥7፡9፤6፥5፤ ዘኍ20፥15-16፤ ዘዳ26፥7፤ መሳ2፥18፤1ሳሙ12፥8፤መዝ5፥2፤18፥6፤ 39፥12፤81፥7፤102፥1 ሐሥ7፥30፤ያዕ5፥4
2፥24 ዘፍ8፥1፤ 9፥15፤ 15፥15፤ 17፥4፤22፥16-18፤ 26፥3፤28፥13-15፤ ዘፀ32፥13፤ 2ነገ 13፥23፤ መዝ105፥10:42፤ ኤር14፥21
2፥25 ዘፀ3፥7፤ 4፥31፤ሉቃ1፥25
3፥1 ቍ12፤ ዘፀ2፥18፡16፤4፥27፤ 17፥6፤18፥5፤19፥1-11፤24፥13፤33፥6፤ ዘዳ1፥2፡6፤4፥10፡11፡ 15፤5፥2፤29፥1፤ መሳ1፥16፤1ነገ19፥8፤ ሚል4፥4፤
3፥2 ቍ4፤ ዘፍ16፥7፤ዘፀ12፥23፤ 19፥18፤2፥2-6፤ዘዳ 33፥16፤1ነገ19፥12፤ ማር12፥26፤ሉቃ20፥37፤ሐሥ5፥19፤7፥30
3፥4 ዘፍ31፥11፤ዘፀ 4፥5፤19፥3፤ዘሌ1፥1፤ 1ሳሙ3፥4፤ኢሳ6፥8
3፥5 ዘፍ28፥17፤ ኤር30፥21፤ ሐሥ 7፥33
3፥6 ዘፍ24፥12፤ዘፀ 4፥5፤24፥11፤33፥20፤ መሳ13፥22፤1ነገ 19፥13፤ ኢዮ13፥11፤ 23፥16፤30፥15፤ኢሳ6፥5፤ ማቴ22፥32፤ማር12፥26፤ሉቃ20፥37፤ሐሥ3፥13፤7፥32፤
3፥7 ቍ16፤ዘፍ16፥11፤ዘፀ፥10፤2፥25፤1ሳሙ1፥11፤9፥16፤ነህ9፥9፤ መዝ106፥44 ሐሥ7፥34 3፥8 ቍ17፤ዘፍ11፥5፤12፥7፤15፥14፤ 18-21፤ዘፀ13፥5፤33፥3፤ዘሌ20፥24፤ዘኍ13፥27፤ዘዳ1፥25፤6፥3፤8፥7-9፤ 11፥9፤26፥9፤27፥3፤ኢሱ5፥6፤11፥3፤መሳ3፥3፤2ሳሙ24፥7፤ዕዝ9፥1፤ ኤር11፥5፤32፥22፤ሕዝ20፥6፤ሐሥ7፥34 3፥9 ዘፀ1፥14፤ዘኍ10፥9

[ሙ]22 በዕብራይስጥ ጌርሳም የሚለው ቃል ድምፅ፣ *መጻተኛ በዚያ አለ* ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው።

18 ይመ)፣ የስሙ ትርጒም “የእግዚአብሔር ወዳጅ” ማለት ነው። ሌላው ስሙ ዮቶር ሲሆን፣ (3፥1 ይመ) ትርጒሙም “የተ ከበርኸው” ማለት ነው።

2፥23 *ከብዙ ዓመት በኋላ፤* ቱትምስ ሦስተኛው (የቍ 15 ማብ ይመ) ረጅም ዓመት ኖሮአል።

2፥24 *ከአብርሃም ... ጋር የገባውን ቃል ኪዳን፤* ዘፍ 15፥17-18፤ 17፥7 እና ማብ ይመ። *ከይስሐቅና፤* ዘፍ 17፥19፤ 26፥24 ይመ። *ከያዕቆብ፤* ዘፍ 35፥11-12 ይመ።

3፥1፤ እንደ ዳዊት ሁሉ፣ (2ሳሙ 7፥8) ሙሴም የእግዚአ ብሔርን ሕዝብ እንዲጠብቅ የተጠራው ከእረኝነት ነው። *ዮቶር፤* የ2፥16 ማብ ይመ። *ኮሬብ፤* የስሙ ትርጒም “ምድረ በዳ” ወይም “የፍርስራሽ ቀልል” ማለት ነው፤ ይህ ስም (1) የሲና ተራራ የሚለው ሌላው ስሙ ነው፤ ኤልያም (2) በዚሁ አካባቢ ከሲና ባሕር ስርና በስተደቡብ ምሥራቅ የሚገኝ ሌላ ትልቅ ተራራ ነው። በዘልማድ እንደሚነረገው ከሆነ የኬብሮን ተራራ ተብሎ የሚጠራው፣ 1980.33 ሜትር ርዝመት ያለው የራስ ኤስ ሳፍሳፍ ሲሆን፣ የሲና ተራራ ተብሎ የሚጠራው ደግሞ፣ 2254.53 ሜትር ርዝመት ያለው የዮቤል ሙሳ (“የሙሴ ተራራ”) ነው፤ ሆኖም ነገሩ እርግጥ ስለመሆኑ በውል የሚታወቅ ነገር የለም።

3፥2 *የእግዚአብሔር መልአክ፤* በቍጥር 4 ላይ “እግዚአ ብሔር (ያህዌ)” እና “እግዚአብሔር (ኤሎሂም)” ተብሎአል (የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ)። *በሚንቀለቀል የእሳት ነበልባል ... ተገለጠለት፤* እግዚ አብሔር ራሱንም ሆነ ፈቃዱን ሲገልጥ አብዛኛውን ጊዜ በእሳት ነበ ልባል ታጅቦ ነው፤ (13፥21፤ 19፥18፤ 1ነገ 18፥24፡38 ይመ)።

3፥4፤ እውነተኞች ነቢያት ሁሉ የተጠሩት በእግዚአብሔር ነው፤ (ለምሳሌ 1ሳሙ3፥4፤ ኢሳ6፥8፤ ኤር1፥4-5፤ ሕዝ2፥1-8፤ሆሴ1፥2፤ አሞ 7፥15፤ ዮና 1፥1-2 ይመ፤ እንዲሁም የ7፥1-2 ማብ ይመ)። *ሙሴ! ሙሴ! ... እነሆ አለሁ!* የዘፍ22፥1፡11 ማብ ይመ።

3፥5 *ጫማህን አውልቅ፤* አንዳንዶች ወደ ቅዱስ ቦታ ሲገቡ የሚፈጽሙት ሥርዐት ነው። *የተቀደሰች፤* ምድሪቱ በተፈጥሮዋ ቅድስት አይደለችም፤ ሆኖም እግዚአብሔር ስለተገ ለጠባት የተ ቀደሰች ሆናለች (ዘፍ 2፥3 ይመ)። መቀደስ ለእግዚአብሔር አገልግሎት ሙሉ በሙሉ መስጠትንና ከተራው ስፍራ መለየትን ያካትታል።

3፥6፤ 2፥24 እና ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን ፊት ለፊት ማየት ስለፈራ፤* የዘፍ 16፥13፤ 32፥30 ማብ ይመ። የኋላ ኋላ ሙሴ የእግዚአብሔር አገልጋይ ለመሆን በመታደሉ በሲና ተራራ ላይ ከእግዚአብሔር ጋር ተነጋገረ፤ (19፥3)፣ የእግዚአብሔርንም ክብር ለማየት ጥያቄ አቀረበ፤ (33፥18)።

3፥8፤ ልታደጋቸውና ... ወርጃለሁ፤ እግዚአብሔር ለመፍ ረድም ሊመጣ ይችላል፤ (ዘፍ 11፥5-9፤ 18፥21 ይመ)። *ማርና ወተት ወደምታፈሰው ... ምድር፤* ለተራራማው ለከነዓን ምድር የተሰጠ ስም ነው፤ ይህ ስፍራ በመጀመሪያ የግጦሽ ስፍራ ነበር፤ (የኢሳ 7፥15 ማብ ይመ)። *ከከነዓናውያን ... ኢያቡሳውያን፤* የዘፍ 10፥6፡15-16፤ 13፥7 ማብ ይመ። በከነዓን የሚገኙ ሕዝቦች ቍጥር ከሁለት፤ (ዘፍ 13፥7 ይመ) እስከ አምስት (ዘኍ 13፥29 ይመ) ከዚያም እስከ ስድስት (እዚያ ላይ እንደተጠቀሰው፤ እንዲሁም ዘዳ 7፥11 ይመ) እስከ ዐሥር (ዘፍ 15፥19-21 ይመ) እስከ ዐሥራ ሁለት (ዘፍ10፥15-18 ይመ) ይደርሳሉ። አብዛኛውን ጊዜ ግን የሰባቱ ስም ብቻ ነው የተጠቀሰው፤ (ዘዳ 7፥1 ይመ)፤ ይህም የሆነው ሰባት እንደ ፍጹም ቍጥር ስለሚታይ ነው (የዘፍ 4፥17-18 ማብ ይመ)።

ያደርሱባቸውን ግፍ አይቻለሁ። [10]በል እን ግዲህ ና፤ ሕዝቤን፣ የእስራኤልን ልጆች ከግብፅ ምድር እንድታወጣቸው ወደ ፈር ዖን እልክሃለሁ"።

[11]ሙሴ እግዚአብሔርን (ኤሎሂም)፣ "ወደ ፈር ዖን የምሄድና የእስራኤልን ልጆች ከግብፅ የማወጣ እኔ ማን ነኝ? አለው።

[12]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ "እኔ ከአንተ ጋር እሆናለሁ፤ እኔ የላክሁህ ለመሆኑ ምልክቱ ይህ ነው፤ ሕዝቡን ከግብፅ ካወጣሃቸው በኋላ በዚህ ተራራ ላይ እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ታመልካላችሁ" አለው።

[13]ሙሴም እግዚአብሔርን (ኤሎሂም)፣ "ወደ እስ ራኤል ልጆች ሄጄ፣ 'የአባቶቻችሁ አም ላክ ወደ እናንተ ልኮኛል' ስላቸው 'ስሙ ማን ነው?' ብለው ቢጠይቁኝ ምን እላቸዋ ለሁ?" አለው።

[14]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ሙሴን፣ "እኔ፣ ያለሁና የምኖር ነኝ[ሠ] (ያህዌ)፤ ስለዚህም፣ 'ያለና የሚኖር' ልኮኛል ብለህ ንገራቸው" አለው።

[15]ደግሞም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሙሴን፣ "የአባቶቻችሁ የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ አምላክ፣ የያዕቆብ አምላክ የሆነው *እግዚ አብሔር*[ረ] (ያህዌ) ወደ እናንተ ልኮኛል፤ ስሜም ለዘለዓለም ይኸው ነው፤ ወደፊት በተከታ ታይ በሚነሣው ትውልድ ሁሉ የምታስበው በዚህ ስም ነው ብለህ ለእስራኤል ልጆች ንገራቸው" አለው።

[16]"ሂድና የእስራኤልን አለቆች ሰብስ በህ፣ የአባቶቻችሁ የአብርሃም፣ የይስሐቅና የያዕቆብ አምላክ የሆነው *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ተገለጠልኝና እንዲህ አለኝ፤ ጐብኝቻች ኋለሁ፤ በግብፅ የደረሰባችሁንም አይቻ ለሁ። [17]ስለዚህም በግብፅ ከምትቀበሉት መከራ አውጥቼ ማርና ወተት ወደምታ ፈስው ወደ ከነዓናውያን፣ ወደ ኬጢያው ያን፣ ወደ አሞራውያን፣ ወደ ፌርዛውያን፣ ወደ ኤዊያውያንና ኢያቡሳውያን ምድር አገ ባችኋለሁ ብሎአል ብለህ ንገራቸው" አለኝ።

[18]"የእስራኤል አለቆችም ይሰሙሃል። አንተና የእስራኤል አለቆች ወደ ግብፅ ንጉሥ ትሄዱና፣ 'የዕብራውያን አምላክ *እግ ዚአብሔር* (ያህዌ) ተገለጠልን፤ ስለዚህም ወደ ምድረ በዳ የሦስት ቀን መንገድ ተጕዘን ለአምላካችን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) መሥዋዕት እንድናቀርብ ፍቀድልን' ብላችሁ ትነግሩ ታላችሁ። [19]የግብፅ ንጉሥ ግን በኀያል ክንድ ካልተገደደ በስተቀር መቼም እንደ ማይለቃችሁ አውቃለሁ። [20]ስለዚህ እኔ እጅግ ድንቅ የሆኑ ታምራትን እዚያው እመ ካከላቸው በማድረግ ክንዴን ዘርግቼ ግብፃ ውያንን እመታቸዋለሁ፤ ከዚያም በኋላ እን ድትሄዱ ይለቃችኋል።

[21]ይህ ሕዝብ በግብፃውያን ዘንድ የመ ወደድን ጸጋ እንዲያገኝ ስለማደርግ በምት ወጡበት ጊዜ ባዶ እጃችሁን አትሄዱም። [22]እያንዳንዷ ዕብራዊት ከጎረቤቷም ይሁን አብራት ከምትኖረው ግብፃዊት የብርና

3፥10 ዘፀ4፥12፤ 6፥13:26፤12፥41:51 20፥2፤ዘዳ4፥20፤ ኢሱ24፥5፤1ሳሙ12፥ 6:8፤መዝ105፥26፤ 1ነገ8፥16፤ሚክ6፥4፤ ሐሥ7፥34 3፥11 ዘፀ4፥10፤ 6፥12:30፤መሳ6፥15፤ 1ሳሙ9፥21፤15፥17፤ 18፥18፤2ሳሙ7፥18፤ 2ዜና2፥6፤ኢሳ6፥5፤ ኤር1፥6 3፥12 ቍ1፤ዘፍ 26፥3፤ዘፀ14፥22፤ዘኍ 26፥10፤ኢሱ2፥12፤ መሳ6፥17፤መዝ86፥ 17፤ኢሳ7፥14፤8፥18፤ 20፥3፤ኤር44፥29፤ ሐሥ7፥7፤ሮሜ8፥31፤ 3፥13 ዘፍ32፥29 3፥14 ዘፀ6፥2-3፤ ዮሐ8፥58፤ዕብ13፥8፤ ራእ1፥8፤4፥8 3፥15 ዘፍ24፥12፤ 31፥42፤ዘፀ6፥3:7፤ 15፥3፤23፥21፤ 34፥5-7፤ዘሌ24፥11፤ ዘዳ28፥58፤መዝ30፥ 4፤83፥18፤96፥2፤97፥ 12፤135፥13፤145፥21 ኢሳ42፥8፤ኤር16፥21 ፤33፥2፤ሆሴ12፥5፤ መዝ45፥17፤72፥17፤ 102፥12፤ዳን2፥23፤ 102፥12፤ዳን2፥23፤ 3፥16 ዘፍ24፥12፤ ዘፀ4፥29:31፤17፥5፤ ዘሌ4፥15፤ዘኍ11፥16 ፤16፥25፤ዘዳ5፥23፤ 19፥12፤መሳ8፥14፤ ሩት4፥2፤2ነገ19፥16 ፤2ዜና6፥20፤መዝ 33፥18፤66፥7፤ምሳ 31፥23፤ሕዝ8፥11፤ 3፥17 ቍ8፤ዘፍ 15፥16፤46፥4፤ዘፀ6፥6 3፥18 ዘፍ14፥13፤ 30፥36፤ዘፀ4፥1:8:23: 31፤5፥1:3፤6፥11:12: 30፤7፥16፤8፥20:27፤9፥13፤10፥9:26፤ዘኍ23፥4:16 3፥19 ዘፀ4፥21 ፤6፥6፤7፥3፤10፥1፤11፥9፤ዘዳ4፥34፤2ዜና6፥32 3፥20 ዘፀ4፥21፤6፥1: 6፤7፥3:4-5፤9፥15፤11፥1:9:10፤12፥31-33፤13፥3:9:14:16፤15፥6:12 ፤34፥10፤ዘኍ14፥11፤ዘዳ3፥24፤4፥34:37፤5፥15፤6፥22፤7፥8፤26፥8፤ 2ነገ17፥36፤2ዜና6፥32፤ነህ9፥10፤መዝ71፥9፤72፥18፤77፥14፤78፥43፤ 86፥10፤105፥27፤106፥22፤118፥15-16፤135፥9፤136፥4:12፤ኢሳ 41፥10፤63፥12፤ኤር21፥5፤32፥20፤51፥25፤ዳን9፥15፤ሚክ7፥15፤ሐሥ 7፥36 3፥21 ዘፍ39፥21፤ዘፀ11፥2፤2ዜና30፥9፤ነህ1፥11፤መዝ 105፥37፤106፥46፤ኤር42፥12

[ሠ]14 ወይም እኔ የምሆነው እኔኑ ነው ማለት ሊሆን ይችላል።
[ረ]15 በዕብራይስጥ እግዚአብሔር የሚለው ቃል ድምፅ በቍ 14 ላይ፣ እኔ ነኝ ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው። ያህዌ የሚለውም የቃል ውልደት እኔ ነኝ ከሚለው ሐረግ ነው።

3፥10 *ፈርዖን፤* ምናልባት አሙንሖቴፕ ሁለተኛው ሳይሆን አይቀርም (የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)።

3፥11 ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለመጀመሪያ ጊዜ ገለጸ፤ (ቍ 13፤4፥1:10:13 ይመ)።

3፥12 *እኔ ከአንተ ጋር እሆናለሁ፤* የዘፍ 26፥3 ማብ ይመ። እዚህ ላይ "እኔ ... እሆናለሁ" ተብሎ ከዕብራይስጡ የተ ተረጐመው ሐረግ በቍጥር 14 ላይ "እኔ ... ነኝ" ተብሎ ከተተ ረጐመው ጋር አንድ ነው። *ምልክት፤* እግዚአብሔር የተናገረውን ነገር በእርግጥ እንደሚፈጽም የሚያረጋግጥ ተጨባጭ ማስረጃ ነው፤ (የ4፥8፤ የዘፍ 15፥8 ማብ ይመ)።

3፥13፤ ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለሁለተኛ ጊዜ ገለጸ። *ስሙ ማን ነው?* እግዚአብሔር ስሙን ለሙሴ ገና አልገለጠ ለትም ነበር፤ (ቍ 6 ይመ፤ ከዘፍ 17፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥14 *እኔ ያለሁና የምኖር ነኝ፤* እግዚአብሔር በእስራኤል መካከል መታወቅና መመለክ የሚፈልገው በዚህ ስም ነው፤ ይህ ስም እግዚአብሔር በባሕርዩ ታማኝ አምላክ መሆኑን የሚገልጽና ከሕዝቡም ፍጹም አምልኮን የሚፈልግ፣ መሆኑን የሚያሳይ ነው፤ (በቍ 12 ላይ "እሆናለሁ" የሚለው ቃል "ከአንተ ጋር" ከሚለው ሐረግ ጋር እንደተሳሰረ ይመ፤ እንዲሁም 34፥5-7 ይመ)። *እኔ ... ነኝ፤* ይህ ስም በአጭሩ ሲጻፍ ምን እንደሚ መስል በመዝሙር 50፥21 ላይ ተጠቅሶአል። ኢየሱስ በዚህ ስም ራሱን በመጥራት አምላክ መሆኑን አረጋግጦአል፤ አይሁድ ሊወ ግሩት የነበረውም ይህንን ስም በመጠቀሙ ነው፤ (ዮሐ 8፥58-59 ይመ)።

3፥15 *እግዚአብሔር፤* በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ ያህዌ ይላል፤ (የዘዳ 28፥58 ማብ ይመ)። ትርጕሙም "ያለ" ወይም "የሚኖር" ማለት ነው።

3፥16 *አለቆች፤* ይህንን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራ ይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም "ጢማሞች" ማለት ሲሆን፣ ይህም አንድ ሰው በሽምግልና ጊዜው ለማገልገል የሚያስፈ ልገውን ዕድሜ፣ ጥበብና ልምድ ሊኖረው እንደሚገባ ያሳያል። "ሽማግሌዎች" የቤተ ሰብና የነገድ ራስ በመሆናቸው በባቢ ሎናውያን፣ በሒታውያን፣ በግብፃውያን (ዘፍ 50፥7 ይመ)፣ በሞዓባውያንና በምድያማውያን (ዘኍ 22፥7 ይመ) ዘንድ ሕዝብ የሚያውቀው ሥልጣን አላቸው። ሥራቸውም የፍርድ ውሳኔዎ ችን ማስተላለፍ ነው፤ (ዘዳ 22፥13-19 ይመ)፣ ይኸውም ወታደራዊ አመራርና (ኢሱ 8፥10) ምክር መስጠት ነው፤ (1ሳሙ 4፥3 ይመ)።

3፥18 *የዕብራውያን፤* የዘፍ 14፥13 ማብ ይመ። *የሦስት ቀን መንገድ፤* ጕዞው ልክ ሦስት ቀን ይወስዳል ለማለት ሳይሆን፣ ምናልባት አጭር ጕዞ መሆኑን ለመግለጽ የሚያገለግል አባባል ሳይሆን አይቀርም። *ምድረ በዳ፤* እግዚአብሔር ከሙሴ ጋር የተገናኘው በዚህ ስፍራ ነው፤ (ቍ 1-2 ይመ)፤ እንደገና የሚገናኘውም በዚሁ ስፍራ ነው፤ (ቍ 12 ይመ)።

3፥20 *ታምራት፤* እግዚአብሔር በግብጻውያን ላይ የሚያመጣውን መቅሠፍት የሚያመለክት ትንቢት ነው፤ (7፥14-12፥30 ይመ)።

3፥21-22፤ 11፥2-3፤ 12፥35-36 ይመ።

3፥21 *በምትወጡበት ጊዜ ባዶ እጃችሁን አትሄዱም፤* እስ ራኤላውያን ለ400 ዓመት ካገለገሉ በኋላ፣ "ብዙ ሀብት ይዘው እንደሚመለሱ" እግዚአብሔር ለአብርሃም ቃል ገብቶለት ነበር፣ (ዘፍ 15፥14፤ መዝ 105፥37 ይመ)። እስራኤል ራሷ ነጻ ለሚወጡ ባሪያዎች ስጦታን በመስጠት በዚህ መርሕ መሠረት መኖር ይጠ

የወርቅ ጌጣጌጦች እንደዚሁም ልብስ እንድ ትሰጣት ትጠይቅ። እነዚህንም ሁሉ ወስዳችሁ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችሁን ታስጌጧቸዋላችሁ፤ ታለብሷቸዋላችሁም። በዚህም መንገድ የግብፃውያኑን ሀብት በእጃችሁ አግብታችሁ ትወጣላችሁ።"

ለሙሴ የተሰጡ ምልክቶች

4 ሙሴም "ባያምኑኝስ፤ ቃሌን ባይቀበሉስ፤ 'እግዚአብሔር (ያህዌ) አልተገለጠልህም' ቢሉኝስ?" ብሎ መለሰ። 2እግዚአብሔርም (ያህዌ)፣ "በእጅህ የያዝሀት እርሷ ምንድን ናት?" ሲል ጠየቀው፤ እርሱም መልሶ፣ "በትር ናት" አለው።

3እግዚአብሔርም (ያህዌ)፣ "መሬት ላይ ጣላት" አለው።

ሙሴ በትሩን መሬት ላይ ጣላት፤ እባብም ሆነች፤ ከአጠገቧም ሸሸ። 4እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "በል እጅህን ዘርጋና ጅራቷን ያዛት" አለው። ሙሴም እጁን ዘርጎቶ ሲይዛት እባቧ ተለውጣ በእጁ ላይ እንደ ገና በትር ሆነች። 5እግዚአብሔርም (ያህዌ) "ይህ የሆነው የአባቶቻቸው አምላክ፣ የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ አምላክ፣ የያዕቆብ አምላክ እግዚአብሔር (ያህዌ) የተገለጠልህ መሆኑን እንዲያምኑ ነው" አለው።

6እግዚአብሔርም (ያህዌ) ደግሞ፣ "እጅህን ብብትህ ውስጥ አስገባ" አለው። ሙሴም እጁን ብብቱ ውስጥ አስገባ፤ ከብብቱ ውስጥ ባወጣት ጊዜ እጁ እንደ በረዶ ለምጽ^ ሆነች።

7"አሁንም ደግሞ እጅህን ወደ ብብትህ መልሰህ አስገባ" አለው። ሙሴም እጁን መልሶ ብብቱ ውስጥ አስገባ፤ እንደገና እጁን ከብብቱ ውስጥ ባወጣት ጊዜ፣ ተመልሳ እንደ ሌላው የሰውነቱ ክፍል ሆነች።

8እግዚአብሔርም (ያህዌ)፣ "እንግዲህ ባያምኑህ ወይም የመጀመሪያውን ታምራዊ ምልክት ባይቀበሉ እንኳ ሁለተኛውን ያምናሉ። 9እነዚህን ሁለት ምልክቶች ባያምኑ ወይም ቃልህን ባይቀበሉ ግን፣ ከዐባይ ወንዝ ጥቂት ውሃ ቀድተህ በደረቅ ምድር ላይ አፍስሰው። ከወንዙም ቀድተህ ያፈሰስኸው ውሃ በምድር ላይ ደም ይሆናል።"

10ሙሴም እግዚአብሔርን ጌታ ሆይ (ያህዌ አዶናይ)፣ ቀድሞም ሆነ፣ አንተ ከባሪያህ ጋር ከተነጋገርህ ወዲህ፣ ከቶ አንደበተ ርቱዕ ሰው አይደለሁም። እኔ ኰልታፋና ንግግር የማልችል ሰው ነኝ" አለው።

11እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን፣ "ለሰው አንደበቱን የሰጠው ማነው? ሰውን ደንቆሮ ወይም ዲዳ የሚያደርገው ማነው? ዐይን የሚሰጥ ወይም ዕውር የሚያደርገውስ ማነው? እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) አይደለሁምን?"

12በል አሁን ሂድ፤ እኔ እንድትናገር አደርግሃለሁ፤ የምትናገረውንም አስተምርሃለሁ" አለው። 13ሙሴ ግን፣ "ጌታ ሆይ (አዶናይ)፤ እባክህ ሌላ ሰው ላክ" አለው።

14በዚህ ጊዜ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቍጣ በሙሴ ላይ ነደደ፣ "ሌዋዊው ወንድምህ አሮን አለ አይደል? እርሱ ጥሩ እንደሚናገር ዐውቃለሁ፤ እንዲያውም አሁን ወደ አንተ እየመጣ ነው፤ በሚያይህም ጊዜ ከልቡ ደስ ይለዋል። 15ለእርሱ ትነግረዋለህ፤ የሚናገራቸውንም ቃላት በአንደበቱ ታኖራለህ፤ ሁለታችሁም በትክክል እንድትናገሩ እረዳችኋለሁ፤ ምን ማድረግ እንዳለባችሁም አስተምራችኋለሁ። 16አንተ እንደ አምላኩ ሆነህ ትነግረዋለህ፤ እርሱም እንደ አንደበትህ ሆኖ ለሕዝቡ ይናገርልሃል። 17ታምራዊ ምልክት እንድታሳይባት ይህችን በትር በእጅህ ይዘህ ሂድ።"

ሙሴ ወደ ግብፅ ተመለሰ

18ሙሴም ወደ አማቱ ወደ ዮቶር ተመልሶ ሄደና፣ "ወገኖቼ እስካሁን በሕይወት መኖራቸውን አይ ዘንድ ወደ ግብፅ ተመልሼ እንድሄድ እባክህ ፍቀድልኝ" አለው።

ዮቶርም፣ "ሂድ፤ በሰላም ያግባህ" አለው።

19ሙሴ በምድያም ሳለ እግዚአብሔር (ያህዌ)፣ "አንተን ሊገድሉህ የሚፈልጉ ሰዎች ሁሉ ሞተዋልና ተመልሰህ ወደ ግብፅ ሂድ" አለው። 20ስለዚህ ሙሴ ሚስቱንና ልጆቹን በአህያ ላይ አስቀምጦ፣ ወደ ግብፅ አገር

3፥22 ዘፍ 15፥14፤ ዘፀ11፥2፤12፥35፤ ዕዝ1፥4፡6፤7፥16፤ ኢዮ27፥16-17፤ መዝ105፥37፤ ሕዝ39፥10፤29፥10
4፥1 ዘፀ3፥18
4፥2 ቍ 17:20፤ ዘፍ38፥18፤ዘፀ7፥19፤8፥5:16፤14፥16:21፤17፥5-6:9፤ዘኍ17፥2፤20፥8፤ኢሱ8፥18፤ መሳ6፥21፤1ሳሙ14፥27፤2ነገ4፥29
4፥3 ዘፀ7፥8-12:15
4፥5 ቍ 31፤ዘፀ3፥6፤14፥31፤19፥9
4፥6 ዘሌ13፥2:11፤ ዘኍ12፥10፤ዘዳ24፥9፤ 2ነገ5፥1:27፤2ዜና 26፥21
4፥7 2ነገ5፥14፤ ማቴ8፥3፤ሉቃ17፥12-14
4፥8 ቍ 30፤ዘፀ 3፥18፤መሳ6፥17፤1ነገ 13፥3፤ኢሳ7፥14፤ኤር 44፥29
4፥9 ዘፀ7፥17-21
4፥10 ዘፀ3፥11
4፥11 መዝ94፥9፤ 146፥8፤ማቴ11፥5፤ ሉቃ1፥20:64፤ ዮሐ10፥21
4፥12 ቍ 15-16፤ ዘፀ3፥10፤ዘኍ23፥5፤ ዘዳ18፥15:18፤ኢሳ 50፥4፤51፥16፤ኤር 1፥9፤ማቴ10፥19-20፤ ማር13፥11፤ሉቃ 12፥12
4፥13 ዮና1፥1-3
4፥14 ቍ 27፤ዘኍ 11፥1:10:33፤12፥9፤ 16፥15፤22፥22፤ 24፥10፤32፥13፤ዘዳ 7፥25፤ኢሱ7፥1፤ኢዮ 17፥8፤1ሳሙ10፥2-5
4፥15 ቍ 30፤ ዘኍ23፥5:12:16፤ ዘዳ18፥18፤ኢሱ1፥8፤ ኢሳ51፥16፤59፥21፤ ኤር1፥9፤31፥33
4፥16 ዘፀ7፥1-2፤ዘኍ33፥1፤ኤር15፥19፤36፥6፤መዝ77፥20፤105፥26፤ሚክ6፥4
4፥17 ቍ 2:20፤ ዘፀ17፥9፤17፥9-21፤ 8፥5:16፤9፥22፤ 10፥12-15:21-23፤ 14፥15-18:26፤ ዘኍ14፥11፤ዘዳ4፥34 መዝ74፥9፤78፥43፤105፥27
4፥19 ዘፀ2፥15:23፤ማቴ2፥20 4፥20 ቍ 2፤ዘፀ2፥22፤18፥3፤ ሐሥ7፥29

^6 በዕብራይስጥ፣ ለምጽ የሚባለው ቆዳን ለሚያጠቁ በሽታዎች ሁሉ የሚውል እንጂ ቁምጥናን ወይም ለምጽን የሚያሳይ አይደለም።

በቅባት ነበር፤ (ዘዳ 15፥12-15 ይመ)።

4፥11 ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለሦስተኛ ጊዜ ገለጸ፤ (በ3፥8 ላይ የሙሴን ቃል እንደሚሰሙት እግዚአብሔር ቢያረጋግጥለትም እሱ ግን ፈቃደኛ አልሆነም)።

4፥2 *በትር፤* ምናልባት እረኞች የሚይዙት ዱላ ሳይሆን አይቀርም።

4፥3 *እባብ፤* የ7፥9-10 ማብ ይመ። የግብፅ ፈርዖኖች ልዑላን መሆናቸውን ለማሳየት፣ ከብረት የተሠሩ የእባብ ምስሎችን በራሶቻቸው በሚደፉአቸው ዘውዶች ላይ ያስቀርጹ ነበር።

4፥8 *ታምር፤* ሥልጣንን ለማሳየት የሚደረጉ መለኮታዊ ኹነቶች ወይም ክስተቶች ማረጋገጫ ይሆናሉ፤ (ኢሱ2፥12-13 ይመ)፤ ምስክር ይሆናሉ፣ (ኢሳ19፥19-20 ይመ)፤ ማስጠንቀቂያ ይሰጣሉ፣ (ዘኍ17፥10 ይመ) ወይም እምነትን ያጸናሉ። የ3፥12 ማብ ይመ።

4፥10፤ ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለአራተኛ ጊዜ ገለጸ። *እኔ ኰልታፋና ንግግር የማልችል ሰው ነኝ፤* መናገር የማልችል ድዳ ነኝ ለማለት አይደለም፤ (ሐሥ 7፥22 ይመ)። ሙሴ በዚህ ቦታ ለማለት የፈለገው ለፈርዖን መልስ ለመስጠት አንደበተ ርቱዕ አይደለሁም ለማለት ነው፤ (6፥12 ይመ)። በ2ቆሮ 10፥10 ላይ ስለ ጳውሎስ የተነገረውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

4፥13፤ ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለአምስተኛና ለመጨረሻ ጊዜ ገለጸ።

4፥14 *የእግዚአብሔር ቍጣ በሙሴ ላይ ነደደ፤* ምንም እንኳ እግዚአብሔር "ለቍጣ የዘገየ" ቢሆንም፣ (34፥6)፣ እምቢተኛ ልጆቹን ለመቅጣት ግን ወደኋላ አይልም፤ (34፥7 ይመ)። *ሌዋዊው፤* በአሮን አመራር ሥር የሚሆኑት የእስራኤል ካህናት የሚወጡት ከሌዊ ነገድ ነው።

4፥15-16፤ የ7፥1-2 ማብ ይመ።

4፥19 *ሰዎች ሁሉ ሞተዋልና፤* ቱትሞስ ሦስተኛን ጨምሮ ነው፤ (2፥15፡23 ይመ፤ እንዲሁም የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)።

4፥20 *ልጆቹን፤* ጌርሳምንና (2፥22 ይመ)፤ አልዓዛርን

መመለስ ጀመረ፤ የእግዚአብሔርንም (ኤሎሂም) በትር በእጁ ይዞ ነበር።

[21]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፣ "ወደ ግብፅ በምትመለስበት ጊዜ በስጠሁህ ኀይል የምትሠራቸውን ታምራት ሁሉ በፈርዖን ፊት መፈጸም እንዳለብህ አትዘንጋ። እኔ ግን ሕዝቡን እንዳይለቅ ልቡን አደነድነዋለሁ። [22]ስለዚህ ለፈርዖን እንዲህ በለው፤ 'እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ ይላል፤ እስራኤል የበኵር ልጄ ነው፤ [23]"ያመልከኝ ዘንድ ልጄን ልቀቀው" ብዬህ ነበር፤ አንተ ግን እንዳይሄድ ከለከልኸው፤ ስለዚህ የበኵር ልጅህን እገድላለሁ።'"

[24]ሙሴ[a] በጕዞ ላይ በእንግዳ ማረፊያ ስፍራ ውስጥ ሳለ እግዚአብሔር (ያህዌ) አግ ኝቶት ሊገድለው ፈልጎ ነበር። [25]ሚስቱ ሲፓራ ግን ስለታም ባልጩት ወስዳ ልጇን ገረዘ ችው፤ በሸለፈቱ የሙሴን እግር በመን ካትም[b] "አንተ ለእኔ የደም ሙሽራዬ ነህ" አለችው። [26]ስለዚህም እግዚአብሔር (ያህዌ) ተወው፤ "አንተ የደም ሙሽራ ነህ" ያለ ችው በግርዛቱ ምክንያት ነው።

[27]እግዚአብሔር (ያህዌ) አሮንን፣ "ሙሴን እንድታገኘው ወደ ምድረ በዳ ሂድ" አለው። እርሱም ሙሴን በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ተራራ አገ ኘው፤ ሳመውም። [28]ሙሴም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲናገር የላከውን ቃል በሙሉና እን ዲፈጽማቸው ስላዘዘው ታምራዊ ምልክቶች ሁሉ ለአሮን ነገረው።

[29]ሙሴና አሮን ሄዱና የእስራኤልን ሕዝብ አለቆች በአንድነት ሰበሰቡ፤ [30]አሮንም እግ ዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ የነገረውን ቃል በሙሉ ነገራቸው። ታምራቱንም በሕዝቡ ፊት አደረገ። [31]ሕዝቡም አመኑ፣ እግዚአ ብሔር (ያህዌ) ስለ እነርሱ የሚገደው መሆኑ ንና መከራቸውን ማየቱን በሰሙ ጊዜ ተን በረከኩ፤ በስግደትም አመለኩ።

4፥21 ዘፀ3፥19፡20፤ 7፥3፡13፤8፥15፡32፤ 9፥12፡17፡35፤10፥1፡ 20፡27፤11፥10፤14፥4 ፡8፤ዘዳ2፥30፤ኢሱ11፥ 20፤1ሳሙ6፥6፤መዝ 105፥25፤ኢሳ6፥10፤ 63፥17፤ዮሐ12፥40፤ ሮሜ9፥18
4፥22 ዘፍ10፥15፤ ዘዳ32፥6፤ኢሳ9፥6፤ 63፥16፤64፥8፤ ኤር3፥19፤31፥9፤ ሆሴ11፥1፤ሚል2፥ 10፤ሮሜ9፥4፤ 2ቆሮ6፥18
4፥23 ዘፍ49፥3፤ ዘፀ3፥18፤5፥1፤7፥16፤ 11፥5፤12፥12፡29፤ ዘኍ8፥17፤33፥4፤ መዝ78፥51፤105፥ 36፤135፥8፤136፥10
4፥24 ዘኍ22፥22
4፥25 ዘፀ2፥21፤ዘፍ 17፥14፤ኢሱ5፥2፡3
4፥27 ዘፍ27፥27፤ 29፥13፤ዘፀ3፥1
4፥28 ቍ16
4፥29 ዘፀ3፥16
4፥30 ቍ8
4፥31 ዘፍ16፥11፤ 24፥26፤ዘፀ3፥18፤ 2፥25
5፥1 ዘፀ4፥23፤3፥18
5፥2 ዘፀ3፥19፤ መሳ2፥10፤ኢዮ21፥ 15፤ሚል3፥14
5፥3 ዘፍ30፥36፤ ዘሌ26፥25፤ዘኍ14፥ 12፤ዘዳ28፥21፤ 2ሳሙ24፥13
5፥4 ዘፀ1፥11፤ 6፥6-7
5፥5 ዘፍ12፥2
5፥6 ዘፍ15፥13
5፥7 ዘፍ11፥3
5፥8 ቍ14፡17፡18፤ ዘፀ10፥11
5፥10 ቍ13፤ ዘፀ1፥11

ጭድ አልባ ሸክላ

5 ከዚህ በኋላ ሙሴና አሮን ወደ ፈርዖን ሄደው፣ "የእስራኤል ስምላክ እግዚአብሔር (ኤሎሂም ያህዌ) 'በምድረ በዳ በዓል እንዲያደርግ ልኝ ሕዝቤን ልቀቅ' ይላል" አሉት።

[2]ፈርዖንም "እንድታዘዘውና እስራኤልን እንድለቅለት ለመሆኑ ይህ እግዚአብሔር (ያህዌ) ማነው?" እግዚአብሔርን (ያህዌ) አላው ቅም፤ እስራኤልንም አለቅም" አለ።

[3]እነርሱም፣ "የዕብራውያን ስምላክ (ኤሎሂም) ለእኛ ተገልጦልናል፤ የሦስት ቀን መንገድ ወደ ምድረ በዳው ተጕዘን ለአምላካችን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት እንድንሠዋ ፍቀድልን፤ አለዚያ ግን በመቅሠፍት ወይም በሰይፍ ይመታናል" አሉት።

[4]የግብፅ ንጉሥም፣ "እናንተ ሙሴና አሮን፤ ለምንድነው ሕዝቡን ሥራ የምታስ ፈቱት? በሉ እናንተም ወደየሥራችሁ ተመ ለሱ!" [5]ፈርዖንም፣ "እነሆ፤ አሁን የምድ ሪቱ ሕዝብ እጅግ ብዙ ነው፤ እናንተም እንዳይሠሩ እያደረጋችኋቸው ነው" አለ።

[6]በዚያኑ ዕለት ፈርዖን ለባሪያ ተቈጣ ጣሪዎቹና ለሕዝቡ አለቆች እንዲህ ሲል ትእዛዝ ሰጠ፤ [7]"ለጡብ ሥራ የሚያስፈል ጋቸውን ጭድ ካለበት ቦታ ሄደው ራሳ ቸው ያምጡ እንጂ ከእንግዲህ እናንተ እን ዳታቀርቡላቸው። [8]ሆኖም ቀድሞ በሚያቀ ርቡት ሸክላ ልክ ሠርተው እንዲያቀርቡ አድርጓቸው። የሥራ ድርሻቸውን አትቀ ንሱ። ሰነፎች ናቸው፤ 'ሄደን ለአምላካችን መሥዋዕት እንሠዋ' የሚሉትም ለዚህ ነው። [9]ለሐሰት ወሬ ስፍራ ሳይሰጡ ተግተው እንዲሠሩ ሥራውን አክብዱባቸው።"

[10]ከዚያም የባሪያ ተቈጣጣሪዎቹና አለ

[a]24 ወይም፣ የሙሴ ልጅ ሊሆን ይችላል። ዕብራይስጡ፣ እርሱ ይላል።
[b]25 ወይም ወደ ሙሴ እግር በመቅረብም ሊባል ይችላል።

ነው። የሁለተኛው ልጅ ስም 18፥4 ላይ እስከምንደርስ ባይጠ ቀስም ቀደም ብሎ ተወልዶአል።

4፥21 *ታምራት፤* የ3፥20 ማብ ይመ። *ልቡን አደነድነ ዋለሁ፤* በዘፀአት መጽሐፍ ውስጥ እግዚአብሔር የፈርዖንን ልብ እንደሚያደነድን ዘጠኝ ጊዜ ተነግሮአል፤ (እንዲሁም 7፥3፤ 9፥12፤ 10፥1፡20፡27፤ 11፥10፤ 14፥4፡8፤ሮሜ 9፥17-18 እና ማብ ይመ)፤ ፈርዖን የራሱን ልብ እንደሚያደነድን ደግሞ ዘጠኝ ጊዜ ተገ ልጾአል፤ (7፥13-14፡22፤ 8፥15፡19፡32፤ 9፥7፡34-35)። የመጀመሪ ያዎቹ አምስት መቅሠፍቶች በግብፃውያን ላይ የወረዱት ፈርዖን ራሱ ልቡን በማደንደኑ ነው። እግዚአብሔር ለሙሴ በተናገረው መሠረት፣ (9፥12 ይመ) በግብፃውያን ላይ መቅሰፍቱን ማውረድ ያላቋረጠው ፈርዖን ከእምቢተኛነቱ ባለመመለሱ ነው (ሮሜ 1፥24-28 ይመ)።

4፥22 *የበኵር ልጄ፤* እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ያላ ትን ልዩ ግንኙነት የሚገልጽ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው፤ (ኤር 31፥9፤ ሆሴ 11፥1 ይመ)። *ልጄን፤* በሆሴ 11፥1 ላይ መላውን የእስራኤል ሕዝብ ለማመልከት ገብቶአል።

4፥23 *የበኵር ልጅህን እገድላለሁ፤* ዐሥረኛውን መቅሠ ፍት የሚያመለክት ነው፤ (11፥5፤12፥12 ይመ)።

4፥24 *በእንግዳ ማረፊያ ስፍራ፤* ምናልባት መንገደኞች ምሽቱን የሚያሳልፉበትና ውሃ ያለበት ስፍራ ይሆናል። *እግዚ አብሔር ... ሊገድለውም ፈለገ፤* እግዚአብሔር ሙሴን ሊገድ ለው የፈለገው ልጁን ስላልገረዘ ነው፤ (ዘፍ 17፥9-14 ይመ)።

4፥25 *ሲፓራ ... ልጇን ገረዘችው፤* ሲፓራ፣ እግዚአብሔር በሙሴ እንዳልተደሰተ ስታይ፣ የልጇን ሸለፈት ወዲያውኑ ገረዘች። *ባልጩት፤* ከብረት የሚሠሩ መሣሪያዎች በዚህው ቢኖሩም፣ ባልጩት ለመግረዣ ጥቅም ላይ ይውል ነበር፤ ይህ የሆነው ምናልባት በወቅቱ ከነበሩት የብረት መሣሪያዎች ይልቅ፣ ባልጩት የበለጠ ስለት ያለው ስለሆነና ለቀዶ ሕክምናም ብቁ መሣሪያ በመሆኑ ነው (ኢሱ 5፥2 እና ማብ ይመ)።

4፥26 *የደም ሙሽራ፤* ምንም እንኳ በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ የሚኖሩ ሕዝቦች ግዝረትን ለተለያየ ምክንያት ቢጠ ቀሙበትም፣ ሲፓራ ልጇን በመግረዟ ሳታፍር አልቀረችም።

4፥30 *አሮንም እግዚአብሔር ለሙሴ የነገረውን ቃል ሁሉ ተናገረ፤* የ7፥1-2 ማብ ይመ።

5፥1 *ፈርዖን፤* የ3፥10 ማብ ይመ።

5፥3፤ 3፥18 እና ማብ ይመ። ግብፃውያን ሳያዩአቸው መሥዋዕት የሚያቀርቡበት ምክንያት በ8፥26 ላይ ተገልጾአል፤ (የዘፍ 43፥32 ማብ ይመ)።

5፥6 *ለባሪያ ተቈጣጣሪዎቹና ለሕዝቡ አለቆች፤* ምናልባት በ1፥11 ላይ "አስገባሪዎች" ከሚለው ጋር አንድ ነው፤ (ማብ እዚያው ይመ)። *አለቆችን፤* እስራኤላውያን፣ አለቆችን እንዴት እንደሚሾሙና ሥራቸውም ምን እንደ ሆነ፤ በቍ 14-16 ላይ ተገልጾአል።

5፥7 *ገለባ፤* ተቀረጣጥፎ ከሸክላ ጭቃ ጋር ከተደባለቀ በኋላ ጡቦችን ለማያያዝ ያገለግላል።

5፥9 *ወሬ፤* እስራኤላውያን ልቀቀን የሚሉት ውሸታቸውን ነው በማለት ፈርዖን ደመደመ።

ቆቹ ወጥተው ለሕዝቡ:- "ፈርዖን የሚለው ይህ ነው፤ 'ከእንግዲህ ጭድ አልሰጣችሁም፤ [11]ሂዱና የራሳችሁን ጭድ ከየትም ፈልጋችሁ አምጡ፤ የሥራ ድርሻችሁ ግን ከቶ አይቀነስም'" አሉ። [12]ስለዚህም ሕዝቡ በጭድ ፈንታ ገለባ ለመሰብሰብ በግብፅ ምድር ሁሉ ተሰማሩ።

[13]የባሪያ ተቈጣጣሪዎቹም "በየዕለቱ መሥራት የሚገባችሁ ሥራ ቀድሞ ጭድ ስናቀርብላችሁ ከምትሠሩት ሥራ ማነስ የለበትም" እያሉ ያጣድፏቸው ነበር። [14]የሥራው የቅርብ ኀላፊዎች ተደርገው በፈርዖን የባሪያ ተቈጣጣሪዎች የተመደቡት እስራኤላውያንም፣ "የትናንቱንም ሆነ የዛሬውን ሸክላ ሥራ ድርሻችሁን እንደ ቀድሞው ለምን አላሟላችሁም?" እየተባሉ ይጠየቁና ይገረፉ ነበር።

[15]ከዚያም ሥራውን በቅርብ ሆነው የሚቈጣጠሩት እስራኤላውያን ኀላፊዎች ፈርዖን ፊት ቀርበው እንዲህ ሲሉ አቤቱታ አቀረቡ፤ "እኛን ባሮችህን እንደዚህ የምታደርገን ለምንድን ነው? [16]ለእኛ ለባሮችህ ጭድ ሳያቀርቡልን ሸክላ ሥሩ ይሉናል፤ ጥፋቱ የገዛ ሰዎችህ ሆኖ ሳለ እኛ ባሮችህ ግን እንገረፋለን።"

[17]ፈርዖንም እንዲህ አለ፤ "ልግመኞች! እናንተ ልግመኞች! እየደጋገማችሁ እንሂድ 'ለእግዚአብሔር (ያህዌ) እንሠዋ' የምትሉት ለዚህ ነው። [18]በሉ አሁንም ወደ ሥራችሁ ተመለሱ፤ ምንም ጭድ አይሰጣችሁም፤ ያም ሆኖ ግን የተመደበላችሁን ሸክላ ማምረት አለባችሁ።"

[19]እስራኤላውያን ኀላፊዎችም፣ "በየቀኑ የምትሠሩት ሸክላ ቍጥሩ ቀድሞ ከሚሠራው ሸክላ ማነስ የለበትም" ተብሎ ሲነገራቸው ችግር ላይ መውደቃቸውን ተረዱት። [20]ከፈርዖን ዘንድ እንደተመለሱ ሲጠብቋቸው የነበሩትን ሙሴንና አሮንን አግኝተው፣ [21]"እግዚአብሔር (ያህዌ) ይይላችሁ፤ ይፍረድባችሁም ፈርዖንና ሹማምንቱ እንዲጠየፉን አደረጋችሁ፤ እንዲገድሉን በእጃቸው ሰይፍ ሰጣችኋቸው" አሏቸው።

እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እንደሚታደግ ተስፋ ሰጠ

[22]ሙሴም ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ተመልሶ፦ "አቤቱ ጌታ ሆይ፤(አዶናይ) በዚህ ሕዝብ ላይ መከራ ያመጣኸው ለምንድን ነው? የላክኸኝ ለዚሁ ነው? [23]በአንተ ስም እናገር ዘንድ ወደ ፈርዖን ከሄድሁበት ጊዜ ጀምሮ፣ እርሱ በዚህ ሕዝብ ላይ፣ አበሳ አምጥቶ አል፤ አንተም ሕዝብህን ከቶ አልታደግኸውም" አለው።

6 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "አሁን በፈርዖን ላይ የማደርገውን ታያለህ፤ ከኀያሉ እጄ የተነሣ እንዲሄዱ፣ ይለቃቸዋል፤ ከኀያሉም እጄ የተነሣ ከአገሩ ያስወጣቸዋል" አለው።

[2]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ሙሴን አለው፤ "እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ። [3]ሁሉን የሚችል አምላክ[ሀ] (ኤሎሂም) ሆኜ ለአብርሃም፣ ለይስሐቅ፣ ለያዕቆብ ተገለጥሁ ላቸው፤ ነገር ግን እግዚአብሔር (ያህዌ) በተባለው ስሜ[+] ራሴን አልገለጥሁላቸውም።[‡] [4]በእንግድነት የሚኖሩባትን የከነዓንን ምድር እንድሰጣቸው ከእነርሱ ጋር ቃል ኪዳን ገብቻለሁ። [5]ደግሞም በግብፃውያን ሥር በባርነት ሆነው ያስሙትን የእስራኤላውያንን የሥቃይ ድምፅ ሰምቻለሁ ኪዳኔንም አስታውሻለሁ።

[6]"ስለዚህ ለእስራኤላውያን እንዲህ በላቸው፤ 'እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ፤ ከግብፃውያን ቀንበር አወጣችኋለሁ። ለእነርሱ ባሪያ ከመሆን ነጻ አወጣችኋለሁ፤ በተዘረጋች ክንድና በታላቅ ፍርድ እቤዣችኋለሁ። [7]የራሴ ሕዝብ አደርጋችኋለሁ፤ እኔም አምላክ (ኤሎሂም) እሆናችኋለሁ ከግብፃውያን ቀንበር ያላቀቅኋችሁ እኔ እግዚአብሔር አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) መሆኔንም ታውቃላችሁ። [8]ከዚያም

5፥11 ቍ19
5፥14 ቍ16፤ ኢሳ10፥24
5፥17 ቍ8
5፥18 ዘፍ15፥13
5፥21 ዘፍ16፥5፤ 34፥30፤ዘፀ1፥13፤ 14፥11፤16፥3፤ ዘኍ14፥3፤20፥3
5፥22 ዘኍ11፥11፤ ዘዳ1፥12፤ኢሱ7፥7
5፥23 ኤር4፥10፤ 20፥7፤ሕዝ14፥9
6፥1 ዘፀ3፥20፤ 11፥1፤12፥31፡33፡39 ዘዳ5፥15
6፥2 ቍ6፡7፡8፡29፤ ዘፀ3፥14፡15፤7፥5፡ 17፤8፥22፤10፥2፤ 12፥12፤14፥4፡18፤ 16፥12፤ዘሌ11፥44፤ 18፥21፤20፥7፤ ኢሳ25፥3፤41፥20፤ 43፥11፤ 49፥23፤ 60፥16፤ሕዝ13፥9፤ 25፥17፤36፥38፤ 37፥6፡13፤ኢል2፥27
6፥3 ዘፍ17፥1፤ዘፀ 3፥14፡15፤2ሳሙ7፥2 6፤መዝ48፥10፤61፥5፤ 68፥4፤83፥18፤99፥3፤ ኢሳ52፥6፤ዮሐ8፥58
6፥4 ዘፍ6፥18፤ 12፥7፤15፥18፤17፥8፤ ሐሥ7፥5፤ሮሜ 4፥13፤ገላ3፥16፤ ዕብ11፥8-10
6፥5 ዘፍ 9፥15፤ ዘፀ2፥23፤ሐሥ7፥34፤
6፥6 ቍ7፤ ዘፀ3፥8፡19፡20፤ 12፥17፡51፤15፥13፤ 16፥16፤18፥1፤ 19፥1፤20፥2፤29፥46፤ ዘሌ22፥33፤26፥13፤ ዘዳ6፥12፤7፥8፤ 9፥26፤1ዜና17፥21፤ ኢዮ19፥25፤ መዝ9፥16፤19፥14፤ 34፥22፤74፥2፤ 77፥15፤81፥10፤ 105፥27፤107፥2፤ 136፥11፤ኢሳ29፥22፤ 35፥9፤43፥1፤44፥23፤ 48፥20፤ኤር2፥6፤ 15፥21፤31፥11፤ 32፥21፤50፥34፤ ሆሴ13፥4፤ አሞ2፥10፤ሚክ6፥4፤ሐሥ13፥17
6፥7 ቍ2፤ ዘፍ17፥7፤ዘፀ34፥9፤ 1ነገ20፥13፡28፤ኢሳ43፥10፤48፥7፤ሕዝ11፥19-20፤ 39፥6፤ኢል3፥17፤ ሮሜ9፥4

[ሀ]3 ዕብራይስጡ፣ ኤልሻዳይ ይለዋል።
[+]3 የዘፀ 3፥15 ማብ ይመ
[‡]3 ወይም እግዚአብሔር በተባለው ስሜ ራሴን አልገለጥሁላቸውምን? ተብሎ ሊተረጐም ይቻላል።

5፥21 *እግዚአብሔር ይይላችሁ፤ ይፍረድባችሁም፤* ዘፍ 16፥5፤ 31፥49 እና ማብ ይመ።

6፥1 *አሁን፤* ብዙ ሳይዘገይ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ይፈርዳል ለማለት ነው።

6፥2 *እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤* ይህ ዐረፍተ ነገር በዚህ ምዕራፍ ውስጥ አራት ጊዜ ተጠቅሶአል፤ የተጠቀሰውም (1) የመልእክቱን ዐቢይ ሐሳብ ለማስተዋወቅ፤ (2) እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደሚቤዥ ለማረጋገጥ፣ (ቍ 6)፤ (3) እግዚአብሔር እስራኤልን እንደ ራሱ ልጅ ለማድረግ ማሰቡን ለማመልከት፣ (ቍ7)፤ (4) እግዚአብሔር በገባው ቃል መሠረት የተስፋዪቱን ምድር እንደሚያወርሳቸው ለማስታወቅና መልእክቱን ለማጠቃለል ነው (ቍ8)።

6፥3 *ሁሉን የሚችል አምላክ፤* የዘፍ 17፥1 ማብ ይመ። *እግዚአብሔር በተሰኘው ቅዱስ ስሜ ... አልተገለጥሁላቸውም፤* ይህ ማለት የእስራኤል አባቶች፣ ያህዌ የሚለውን ስም ጨርሶ አያውቁም ነበር ማለት አይደለም፤ ነገር ግን የስሙ ሙሉ ትርጕም ይኸውም ሕዝቡን የሚታደግ ስም እንደ ሆነ አያውቁም ነበር (የቍ 6 ማብ እና ዘፍ 2፥4 ይመ)። ይህ ስም፣ ሕዝቡን የሚታደግ ስም እንደ ሆነ ሙሉ በሙሉ የሚረዱት፣ ከግብፅ የወጡት እስራኤላውያንና ልጆቻቸው ብቻ ናቸው። *አልተገለጥሁላቸውም፤* ይህ ቃል "መታወቅ" የሚል ትርጕም ያለው ሲሆን ስለ መቅሰፍቶቹ በተነገረው ታሪክ ውስጥ (ቍ 7፤ 7፥17፤ 8፥10፡22፤ 9፥14፡29፥19፥2፤ 11፥7 ይመ)፤ እንዲሁም ከራሱ ከግብፅ መውጣት ታሪክ ጋር በተደጋጋሚ ተጠቅሶ ይገኛል (14፥4፡18፤ 16፥6፡8፡12፤18፥11 ይመ)።

6፥5 *አስታውሻለሁ፤* የዘፍ 8፥1 ማብ ይመ።

6፥6 *አወጣችኋለሁ ... እቤዣችኋለሁ ... እታደጋችኋለሁ፤* እነዚህ ግሦች ያህዌ የሚለው ስም የያዘውን ትክክለኛ ትርጕም በግልጽ ይናገራሉ፤ ያህዌ ሕዝቡን የሚቤዥ ነው፤ (የቍ3 ማብ ይመ)። *በታላቅ ፍርድም፤* 7፥4 ይመ። የእግዚአብሔር ፍርድ መቤዠትን (ለእስራኤል) እንዲሁም ፍርድን (በግብፃውያን ላይ) ያካትታል።

6፥7-8 *ያላቀቅኋችሁ ... አመጣችኋለሁ፤* መቤዠት ማለት ከባርነትና ከስቃይ ነጻ መውጣት ማለት ብቻ ሳይሆን ነጻና ደስተኛ ሕዝብ ለመሆንም ነጻ መውጣት ማለት ነው።

6፥7 *የራሴ ሕዝብ አደርጋችኋለሁ፤ እኔም አምላክም እሆናችኋለሁ፤* እግዚአብሔር በሲና ተራራ ላይ የተናገረውን ቃል የሚያስታውስ ነው፤ (19፥5-6፤ እንዲሁም ኤር 31፥33 ይመ)።

ለአብርሃም፣ ለይስሐቅ፣ ለያዕቆብ እሰጣች ኋለሁ ብዬ ወደማልሁላቸው ምድር አመጣ ችኋለሁ፤ ርስት አድርጌ እሰጣችኋለሁ። እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ።'"

[9]ሙሴ ይህን ለእስራኤላውያን ነገራ ቸው፤ ተስፋ ከመቍረጣቸውና ከአስከፊ እስ ራታቸው የተነሣ ግን አላዳመጡትም።

[10]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [11]"ሂድና ለግብፅ ንጉሥ ለፈርዖን እስራኤላውያን ከአገሩ እንዲወጡ ይፈቅድላቸው ዘንድ ንገረው።"

[12]ሙሴ ግን እግዚአብሔርን (ያህዌ)፣ "እስ ራኤላውያን ያልሰሙኝ፣ ፈርዖን እንዴት ይሰማኛል፤ እኔ ለራሴ ተብታባ ሰው ነኝ"[1] አለው።

የሙሴና የአሮን የትውልድ መዝገብ

[13]በዚህ ሁኔታ እግዚአብሔር (ያህዌ) ስለ እስራኤላውያንና ስለ ግብፅ ንጉሥ ስለ ፈር ዖን ለሙሴና ለአሮን ነገራቸው፤ እስራኤላ ውያንንም ከግብፅ እንዲያወጡ አዘዛቸው።

[14]የየቤተ ሰቡ[2] አለቆች እነዚህ ነበሩ፤ የእስራኤል የበኵር ልጅ የሮቤል ልጆች፣ ሄኖኅ፣ ፈሉስ፣ አስሮን፣ ከርሚ፣ እነዚህ የሮቤል ነገድ ናቸው።

[15]የስምዖን ወንዶች ልጆች፣ ይሙኤል፣ ያሚን፣ኦሃድ፣ ያኪን፣ ጾሐርና የከነዓናዊቷም ልጅ ሳኡል ነበሩ። እነዚህ የስምዖን ነገድ አባቶች ናቸው።

[16]በትውልዳቸው መሠረት የሌዊ ወን ዶች ልጆች ስሞች እነዚህ ነበሩ፤ ጌድሶን፣ ቀዓትና ሜራሪ ናቸው፤ ሌዊ መቶ ሠላሳ ሰባት ዓመት ኖረ።

[17]የጌድሶን ወንዶች ልጆች በትውልዳ ቸው ሎቤኒና ሰሜኢ ነበሩ።

[18]የቀዓት ወንዶች ልጆች እንበረም፣ ይስዓር፣ ኬብሮንና ዑዝኤል ነበሩ፤ ቀዓት መቶ ሠላሳ ዓመት ኖረ።

[19]የሜራሪ ወንዶች ልጆች ሞሖሊና ሙሲ ነበሩ። በትውልዳቸው መሠረት የሌዋ ነገዶች እነዚህ ናቸው።

[20]እንበረም የአጎቱን እናት ዮካብድን አገባ፤ እርሷም አሮንንና ሙሴን ወለደችለት። እንበረም መቶ ሠላሳ ሰባት ዓመት ኖረ።

[21]የይስዓር ወንዶች ልጆች፣ ቆሬ፣ ናፌግና ዝክሪ ነበሩ።

[22]የዑዝኤል ወንዶች ልጆች፣ ሚሳኤል፣ ኤልዳፋንና ሥትሪ ነበሩ።

[23]አሮንም የአሚናዳብን ልጅ፣ የነአሶንን እኅት ኤልሳቤጥን አገባ፤ እርሷም ናዳብንና አብዩድን፣ አልዓዛርንና ኢታምርን ወለደ ችለት።

[24]የቆሬ ወንዶች ልጆች፣ አሴር፣ ሕል ቃናና አብያሳፍ ነበሩ፤ እነዚህ የቆሬ ነገድ ጐሣ ናቸው።

[25]የአሮን ልጅ አልዓዛር ከፉትኤል ሴት ልጆች አንዷን አገባ፤ እርሷም ፊንሐስን ወለደችለት፤ እነዚህ እንደየነገዳቸው የሌዋ ውያን ጐሣዎች አለቆች ነበሩ።

[26]እግዚአብሔር (ያህዌ) "እስራኤላውያንን በየሰራዊታቸው ከግብፅ አውጡ" ብሎ የነገ ራቸው እነዚህኑ አሮንንና ሙሴን ነበር።

[27]ስለ እስራኤላውያን ከግብፅ መው ጣት፣ የግብፅን ንጉሥ ፈርዖንን ያናገሩትም እነዚሁ ነበሩ።

[28]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን በግብፅ በተናገረው ጊዜ፣ [29]እንዲህ አለው፤ "እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ፤ የነገርሁህን ሁሉ ለግብፅ ንጉሥ ለፈርዖን ንገረው።"

[30]ሙሴ ግን እግዚአብሔርን (ያህዌ) እንዲህ አለው፤ "ፈርዖን ምን ብሎ ይሰማኛል? አን ደበቴ ኮልታፋ ነው።"

7 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "ልብ በል፤ እኔ አንተን ለፈርዖን እንደ ኤሎሂም (አምላክ) አድርጌሃለሁ፤ ወንድምህ አሮ ንም ያንተ ነቢይ ይሆናል። [2]እኔ የማዝዝህን ሁሉ ትናገራለህ፤ ወንድምህ አሮንም እስራ ኤላውያንን ከአገሩ እንዲወጡ ይለቃቸው ዘንድ ለፈርዖን ይነግረዋል። [3]እኔ ግን የፈር ዖንን ልብ አደነድናለሁ፤ ታምራዊ ምልክቶ ችንና ድንቆችን በግብፅ ላይ በብዛት ባደ

6፥8 ዘፍ12፥7፤14፥22፤26፥3፥8፤ዘሌ18፥21፤መዝ136፥21-22፤ኤር11፥5፤ሕዝ20፥6፤ራእ10፥5-6
6፥9 ዘፍ34፥30፤ዘፀ2፥23
6፥11 ቍ29፤ዘፀ3፥18
6፥12 ዘፀ3፥18፤4፥10
6፥13 ዘፀ3፥10
6፥14 ዘፍ29፥32፤ዘፀ13፥3፤ዘኍ1፥1፤26፥4
6፥15 ዘፍ29፥33
6፥16 ዘፍ29፥34፤46፥11፤ዘኍ3፥17፤ኢሱ21፥7፤1ዜና6፥1:16
6፥17 ዘኍ3፥18፤1ዜና6፥17
6፥18 ዘኍ3፥19፤27፤1ዜና6፥2:18፤23፥12
6፥19 ዘኍ3፥20:33፤1ዜና6፥19:23፥21
6፥20 ዘፀ2፥1-2፤ዘኍ26፥59፤1ዜና23፥13
6፥21 1ዜና6፥38
6፥22 ዘሌ10፥4፤ዘኍ3፥30፤1ዜና15፥8፤2ዜና29፥13
6፥23 ዘፀ24፥1፤28፥1፤ዘሌ10፥1:6:12:16፤ዘኍ1፥7፤2፥3፥3፥2:32፤4፥28፤16፥37:39፤26፥60፤ዘዳ10፥6፤ኢሱ14፥1፤ሩት4፥19:20፤1ዜና6፥3፤24፥1፤1ዜና2፥10፤6፥22:37፤ማቴ1፥4
6፥24 ቍ21፤ዘኍ16፥1፤
6፥25 ዘኍ25፥7:11፤31፥6፤ኢሱ24፥33፤መዝ106፥30
6፥26 ዘፀ3፥10፤7፥4፤12፥17:41:51
6፥27 ዘፀ5፥1፤ዘኍ3፥1፤መዝ77፥20
6፥29 ቍ2
6፥30 ዘፀ3፥11
7፥1 ዘፀ4፥15:16፤ሐሥ14፥12
7፥3 ዘፀ3፥20፤4፥21፤10፥1፤

[1] 12 ዕብራይስጡ በዚህ ስፍራና ቍ 30 ላይ፣ ያልተገረዘ ከንፈር ይላል

[2] 14 በዚህ ስፍራና በቍ 25 ላይ፣ ያለው ቤተ ሰብ የዕብራይስጥ ቃል ከጐሣም የበለጠ ነው።

6፥8፤ ዘፍ 22፥15-17 ይመ። *ወደ ማልሁላቸው፤* የዘፍ 14፥22 ማብ ይመ።

6፥12 *ተብታባ ሰው ነኝ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

6፥13 *ለሙሴና ለአሮን፤* በቍ 14-25 ላይ የተጠቀሰው የትውልድ ሐረግ፣ ሙሴና አሮን የማን ልጆች እንደሆኑ ይናገራል። ሙሴና አሮን ከሦስተኛው ነገድ ቢሆኑም፣ እዚህ ላይ ስማቸው የተጠቀሰው ከያዕቆብ 12 ልጆች መካከል የሦስቱ (የሮቤል፣ የስ ምዖንና የሌዊ) ብቻ ነው።

6፥16 *ሜራሪ፤* ይህ ስም የግብፃውያን ስም ነው፤ እንደ ከፉትኤልና ፊንሐስ (ቍ 25 ይመ) ይህም እንደ ራሱ እንደ ሙሴ (የ2፥10 ማብ ይመ)። *የሌዊም የሕይወት ዘመን መቶ ሠላሳ ሰባት ዓመት ነው፤* ቍ 18:20 ይመ። በብሉይ ኪዳን አንድ ሰው በሕይወት የኖረበት ዘመን የሚጠቀሰው ዕድሜው ከመቶ ዓመት የበለጠ እንደሆነ ነው።

6፥20 *እንበረም… አሮንንና ሙሴን፤* ዓምራምና ዮኬቤድ የአሮንና የሙሴ አባቶች እንጂ፣ ወላጆች አይደሉም የሚል አስተ ያየት አለ። የዓምራም አባት ቀዓት (ቍ 18 ይመ)፤ የተወለደው ያዕቆብ ወደ ግብፅ ከመውረዱ በፊት ነው፤ (ዘፍ 46፥11 ይመ)፤ እስራኤላውያን በግብፅ ምድር 430 ዓመት ኖረዋል፤ (12፥40-41 ይመ)። እስራኤላውያን ከግብፅ ሲወጡ ሙሴ የ80 ዓመት ሰው በመሆኑ፤ (7፥7 ይመ)፤ ሙሴ የተወለደው ቀዓት ከተወለደ ከ350 ዓመት በኋላ ነው፤ ስለዚህ ቀዓት የሙሴ አያት ሊሆን አይችልም፤ (ቍ 18 ይመ)። እንግዲህ እንበረም የሙሴ አባት አይደለም ማለት ነው፤ "ወለደ" ለሚለው ቃል የገባው የዕብራ ይስጡ ግሥ አንዳንድ ጊዜ በዘፍጥረት 10 ላይ ካለው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይ ትርጕም አለው፤ (በዘፍ 10፥8 ላይ ቃሉ "የ … አባት" ተብሎ ተተርጕሞአል)። *ዮኬቤድ፤* የስሙ ትርጕም "እግዚአብሔር ክብር ነው" ማለት ነው። *አሮንንና ሙሴን፤* አሮን የመጀመሪያ ልጅ በመሆኑ፤ (7፥7 ይመ) ስሙ በቅድሚያ ተጠቅሶአል።

6፥30 *አንደበቴ ኮልታፋ፤* ቍ 12 እና የ4፥10 ማብ ይመ።

7፥1-2፤ እግዚአብሔር በነቢያቱ በኩል ቃሉን ለሕዝቡ እንደሚያስተላልፍ ሁሉ፣ ሙሴም የእግዚአብሔርን ቃል በአሮን በኩል ለፈርዖን አስተላለፈ። የነቢያት ተልዕኮ በእግዚአብሔር ምትክ የእግዚአብሔርን ቃል መናገር ነው። እርሱ የእግዚአብሔር "አፍ" ነበር (4፥15-16)።

7፥3 *አደነድናለሁ፤* የ4፥21ን ማብ ይመ። *ታምር፤* የ3፥12፤

ርግም እንኳ፣ አይሰማችሁም:: [4]ከዚያም እጄን በግብፅ ላይ አደርጋለሁ፤ በኀያል ፍርድም ሰራዊቴን፣ ሕዝቤን እስራኤላውያንን አወጣለሁ፤ [5]እጄን በግብፅ ላይ ስዘረጋና እስራኤላውያንንም ከዚያ ሳወጣ፣ ግብፃውያን እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) መሆኔን ያውቃሉ::"

[6]ሙሴና አሮን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደ አዘዛቸው አደረጉ:: [7]ፈርዖንን ባነጋገሩበት ጊዜ ሙሴ ዕድሜው ሰማንያ ዓመት፣ አሮን ደግሞ ሰማንያ ሦስት ነበር::

የአሮን በትር እባብ ሆነች

[8]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፣ [9]"ፈርዖን፣ 'ታምር አሳዩኝ' ባላችሁ ጊዜ፣ አሮንን እንዲህ በለው፤ 'በትርህን ውሰድና በፈርዖን ፊት ጣላት፤' ከዚያም እባብ ትሆናለች::"

[10]ስለዚህ ሙሴና አሮን ወደ ፈርዖን ሄደው *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዳዘዛቸው አደረጉ:: አሮን በትሩን በፈርዖንና በሹማምንቱ ፊት ጣላት፤ እባብም ሆነች:: [11]ከዚያም ፈርዖን ጠቢባኑንና መተተኞቹን ጠራ፤ የግብፅ አስማተኞችም በድብቅ ጥበባቸው ያንኑ አደረጉ፤ [12]እያንዳንዱ የያዛትን በትር ጣለ፤ እባብም ሆነች:: ነገር ግን የአሮን በትር የእነርሱን በትሮች ዋጠች:: [13]ሆኖም የፈርዖን ልብ ደነደነ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ተናግሮ እንደነበረውም አላዳመጣቸውም::

የደም መቅሠፍት

[14]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "የፈርዖን ልብ ደነደነ፤ ሕዝቡን ለመልቀቅ አልፈቀደም:: [15]ወደ ውሃው በሚሄድበት ጊዜ ማልደህ ወደ ፈርዖን ሂድ፤ እንድታገኘውም በዐባይ ዳር ተጠባበቅ፤ ወደ እባብ ተለውጣ የነበረችውንም በትር በእጅህ ያዝ:: [16]ከዚያም እንዲህ በለው፤ 'የዕብራውያን አምላክ *እግዚአብሔር* (ኤሎሂም ያህዌ) "ሕዝቤ በምድረ በዳ ያመልኩኝ ዘንድ እንዲሄዱ ልቀቃቸው፤" ብዬ እንድነግርህ ላከኝ፤ አንተ ግን እስካሁን ድረስ እሺ አላልህም:: [17]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ "እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደሆንሁ በዚህ ታውቃለህ፤ እይ በዚህች በእጄ በያዝኳት በትር የዐባይን ውሃ እመታለሁ:: ወደ ደምም ይለወጣል:: [18]በዐባይ ወንዝ ውስጥ ያለው ዓሣ ይሞታል፤ ወንዙ ይከረፋል፤ ግብፃውያንም ውሃውን መጠጣት አይችሉም::' "

[19]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ "አሮንን፣ 'በትርህን ውሰድና በግብፅ ውሆች ላይ፣ ይኸውም በምንጮች፣ በቦዮች፣ በኩሬዎችና በውሃ ማጠራቀሚያዎች ላይ እጅህን ዘርጋ' ብለህ ንገረው፤ ወደ ደምም ይለወጣሉ:: ከእንጨትና ከድንጋይ በተሠሩ ውሃ መያዣዎች ውስጥም ሳይቀር በግብፅ ምድር ደም በየቦታው ይሆናል::"

[20]ሙሴና አሮን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደ አዘዛቸው አደረጉ:: እርሱም በንጉሡና በሹማምንቱ ፊት በትሩን አንሥቶ የዐባይን ወንዝ ውሃ መታ:: ውሃውም በሙሉ ወደ ደም ተለወጠ:: [21]በዐባይ ያሉት ዓሦች ሞቱ፤ ወንዙም ከመከርፋቱ የተነሣ ግብፃውያኑ ውሃውን ሊጠጡት አልቻሉም:: በግብፅ ምድር ሁሉ ደም ነበረ::

[22]የግብፅ አስማተኞች በድብቅ ጥበባቸው ተመሳሳይ ነገር አደረጉ፤ የፈርዖንም ልብ ደነደነ፤ ልክ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደ ተናገረው ሙሴንና አሮንን አልሰማቸውም:: [23]ተመልሶ ወደ ቤተ መንግሥቱ ገባ እንጂ ይህንን ከቁም ነገር አልቈጠረውም:: [24]ግብፃውያን ሁሉ የወንዙን ውሃ መጠጣት ባለመቻላቸው ውሃ ለማግኘት የዐባይን ዳር ይዘው ጒድጓድ ቈፈሩ::

[25]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ዐባይን ከመታ ሰባት ቀን አለፈ::

ሐሥ7፥36፤ ሮሜ9፥18
7፥4 ቍ13:16:22፤ ዘፀ8፥15:19፤9፥12፤ 11፥9፤3፥20፤6፥26፤ ሐሥ7፥36
7፥5 ዘፀ6፥2፤3፥20፤ መዝ138፥7፤ሕዝ6፥14፤25፥13
7፥6 ቍ2:10:20፤ ዘፍ6፥22
7፥7 ዘዳ31፥2፤ 34፥7፤ሐሥ7፥23:30
7፥9 ዘፀ4፥2-5፤ ዘዳ6፥22፤2ነገ19፥29፤ መዝ78፥43፤86፥17፤ 105፥27፤135፥9፤ ኢሳ7፥11፤37፥30፤ 38፥7-8፤55፥13፤ ዮሐ2፥11
7፥11 ቍ22፤ ዘፍ41፥8፤ዘፀ8፥7:18፤ 22፥18፤ዘዳ18፥10፤ 1ሳሙ6፥2፤2ነገ21፥6 ፤ኢሳ2፥6፤47፥12፤ ኤር27፥9፤ሚል3፥5፤ ማቴ24፥24፤ 2ጢሞ3፥8
7፥13 ቍ4፤ዘፀ 4፥21
7፥14 ቍ22፤ዘፀ 8፥15:32፤9፥7፤ 10፥1:20:27
7፥15 ዘፍ41፥1፤ዘፀ 8፥20
7፥16 ቍ4፤ዘፀ 3፥18
7፥17 ቍ19-21፤ ዘፀ4፥9፤6፥2፤14፥25፤ ራእ11፥6፤16፥4
7፥18 ቍ21:24፤ መዝ78፥44፤ ኢሳ19፥6
7፥19 ዘፀ4፥2፤ 14፥21፤2ነገ5፥11
7፥20 ቍ6፤ ዘፀ17፥5፤መዝ78፥ 44፤105፥29፤114፥3፤ ዕን3፥8
7፥22 ቍ11:13: 14፤ዘፍ41፥8፤ ዘፀ8፥19፤መዝ105፥ 28፤ማቴ24፥24
7፥24 ቍ18

የ4፥8ን ማብ ይመ::

7፥4 *በኀያል ፍርድም፤* የ6፥6 ማብ ይመ::

7፥7 *ሙሴ ዕድሜው ሰማንያ ዓመት፤* የ2፥11:15 ማብ ይመ::

7፥9-10 *እባብ፤* በዚህ ቦታ ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በ4፥3 ላይ ከተጠቀሰው ቃል የተለየ ነው፤ (መዝ 74፥13 ይመ):: ከዚህ ቃል ጋር ተዛማጅ የሆነ ቃል በሕዝ 29፥3 ላይ፣ ግብፅንና ነገሥታትን ለመወከል ገብቶአል::

7፥11 *ጠቢባኑንና መተተኞቹን፤* የ2ፍ 4፥8 ማብ ይመ:: በአይሁዳውያን ዘንድ በሚተረከው ታሪክ መሠረት፣ ሙሴን የተቃወሙት ሁለቱ አስማተኞች፣ ኢያኔስና ኢያንበሬስ የሚል ስም ተሰጥቶአቸዋል፤ (2ጢሞ 3፥8 ይመ፤ የኢያኔስ ስም ከሙት ባሕር በተገኙ ጽሑፎች ላይ ተጠቅሶአል):: እነርሱም በአስማታቸው እንደዚሁ አደረጉ፤ የግብፅ አስማተኞች ይህንን ያደረጉት በአጋንንት ኀይል ነው::

7፥12 *የአሮን በትር የእነርሱን በትሮች ዋጠች፤* እግዚአብሔር በፈርዖንና በግብፅ አማልክት ላይ ጌታና ልዑል መሆኑን ያመለክታል::

7፥13 *ልብ ደነደነ፤* የ4፥21 ማብ ይመ::

7፥14-10፥29 *የመጀመሪያዎቹ ዘጠኝ መቅሠፍቶች፣* ሦስት፣ ሦስት መቅሠፍቶችን በያዙ ሦስት ክፍሎች ሊመደቡ ይችላሉ፤ (7፥14-8፥19፤ 8፥20-9፥12፤ 9፥13-10፥29)፤ ከእያንዳንዱ ክፍል ውስጥ የሚገኙት የመጀመሪያዎቹ መቅሠፍቶች፣ (አንደኛው፣ አራተኛውና ሰባተኛው) ፈርዖን ጠዋት ጠዋት ወደ ዐባይ ወንዝ ሲወርድ የተሰጡ ማስጠንቀቂያዎች ናቸው፤ (ቍ 15፤8፥20፤ 9፥13 ይመ)::

7፥17 *በእጄ፤* በሙሴ እጅ ነው:: ውሃውም ወደ ደም ይለወጣል፤ መዝ 78፥44፤ 105፥29 ይመ:: እግዚአብሔር የፍጥረት ጌታ መሆኑን ያመለክታል::

7፥19 *በትሩን፤* አሮን ሙሴን ተክቶ እየሠራ ነው፣ (ቍ 17 ይመ):: *ከዕንጨትና ከድንጋይ በተሠሩት የውሃ ማጠራቀሚያ ዕቃዎች፤* አንዳንድ ሊቃውንት እንደሚሉት ግብፃውያን አማልክቶቻችን ከዕንጨት፣ ከሸክላና ከድንጋይ በተሠሩ ጣዖታትና ምስሎች፣ (ዘዳ 29፥16-17 ይመ) ላይ ያድራሉ ብለው ስለሚያምኑ፣ መቅሠፍቶቹ የግብፃውያን ሃይማኖት ከንቱ እንደ ሆነ ለማሳየት የተደረጉ ናቸው፤ (12፥12 ይመ)::

7፥20 *ዐባይ፤* የግብፅ ህልውና የተመሠረተው በዐባይ ወንዝ ላይ በመሆኑ በዐቢይ ወንዙ ሐጲ በሚል ስም ይመለክ ነበረ፤ ለዚህ አም ላክ የውዳሴ መዝሙር ተዘምሮለታል:: የቍ 19 ማብ ይመ::

7፥24 *የሚጠጣ ውሃ ለማግኘት ከወንዝ ዳር ጒድጓድ ቆፈሩ፤* ውሃው በወንዙ መፋሰሻ አጠገብ ባለው አሸዋማ ዐፈር ስለሚጣራ ለመጠጥ ውሃ ያገለግላል::

7፥25 *ሰባት ቀን አለፈ፤* መቅሠፍቱ በተከታታይ አልወረደም::

የጓጉንቸር መቅሠፍት

8 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ “ወደ ፈርዖን ዘንድ ሂደህ፣ እንዲህ በለው፤ ‘እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ “እኔን ያመልኩኝ ዘንድ ሕዝቤን ልቀቅ። [2]እነርሱን ለመልቀቅ እምቢ ብትል አገርህን ሁሉ በጓጉንቸር መቅሠፍት እመታዋለሁ። [3]ዐባይ በጓጉንቸሮች ይሞላል፤ ወጥተውም ወደ ቤተ መንግሥትህና ወደ መኝታ ክፍልህ፣ ወደ አልጋህም ወደ ሹማምንቶችህና ወደ ሕዝብህ ቤቶች፣ ወደ ምድጆችህና ወደ ቡሃቃዎችህ ይገባሉ። [4]ጓጉንቸሮቹ ወደ አንተና ወደ ሕዝብህ ወደ ሹማምንቶችህም ሁሉ ይመጡብችኋል።’ ”

[5]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፣ “አሮንን፣ ‘በትርህን ይዘህ በምንጮች፣ በቦዮችና በኩሬዎች ላይ እጅህን ዘርጋ፤ ጓጉንቸሮችም በግብፅ ምድር ላይ እንዲወጡ አድርግ’ ” በለው።

[6]አሮንም በግብፅ ውሆች ላይ እጁን ዘረጋ፤ ጓጉንቸሮችም ወጥተው ምድሪቱን ሸፈኑ። [7]ሆኖም ግን አስማተኞቹ በድብቅ ጥበባቸው ተመሳሳይ ነገር ሠሩ፤ እነርሱም በግብፅ ምድር ላይ ጓጉንቸሮች እንዲወጡ አደረጉ።

[8]ፈርዖንም ሙሴንና አሮንን አስጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ ጓጉንቸሮቹን ከእኔና ከሕዝቤ ያርቅ ዘንድ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጸልዩልኝ፤ ከዚያም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕትን ትሠዉ ዘንድ ሕዝቡ እንዲሄዱ እፈቅዳለሁ።

[9]ሙሴም ፈርዖንን፣ “በዐባይ ወንዝ ካሉት በቀር ከአንተና ከቤቶችህ ጓጉንቸሮቹ እንዲወገዱ ለአንተ፣ ለሹማምንቶችህና ለሕዝብህ የምንፀልይበትን ጊዜ እንድትወስን ለአንተ ትቼዋለሁ” አለው።

[10]ፈርዖንም፣ “ነገ ይሁን” አለው። ሙሴም እንዲህ ብሎ መለሰ፤ “እንደ አምላካችን እንደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ያለ ማንም እንደ ሌለ ታውቅ ዘንድ አንተ እንዳልኸው ይሆናል። [11]ጓጉንቸሮቹም ከአንተና ከቤቶችህ፣ ከሹማምንቶችህና ከሕዝብህ ተወግደው በዐባይ ወንዝ ብቻ ይወሰናሉ።”

[12]ሙሴና አሮን ከፈርዖን ዘንድ ከተመለሱ በኋላ፣ በፈርዖን ላይ እግዚአብሔር (ያህዌ) ስላመጣቸው ጓጉንቸሮች ሙሴ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጮኸ። [13]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴ እንደ ለመነው አደረገ፤ ጓጉንቸሮቹም በየቤቱ ውስጥ፣ በየአጥር ግቢውና በየሜዳው ሞቱ። [14]በአንድ ላይ ሰብስበው ከመሯቸው፤ ምድሪቱም ከረፋች። [15]ፈርዖን ችግሩ ጋብ ማለቱን ባየ ጊዜ ግን ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ተናገረው ልቡን በማደንደን ሙሴንና አሮንን አልሰማቸውም።

8፥1 ዘፀ3፥12፤ 4፥23፤5፥1፤9፥1
8፥2 መዝ78፥45፤ 105፥30፤ራእ16፥13
8፥3 ዘፀ10፥6፤ 12፥34
8፥5 ዘፀ4፥2፤7፥9-20፤9፥23፤10፥13፡ 21-22፤14፥27፤4፥17
8፥6 መዝ78፥45፤ 105፥30
8፥7 ዘፀ7፥11፤ ማቴ24፥24
8፥8 ቍ25፡28፤ ዘፀ9፥28፤10፥8፡17፡ 24፤12፥31 ዘኍ21፥7፤1ሳሙ12፥19፤1ነገ13፥6፤ ኤር10፥6፤42፥2፤ 46፥9፤49፥19፤ ሚክ7፥18፤ሐሥ8፥24
8፥9 ዘፀ9፥5
8፥10 ዘፀ9፥14፤ 15፥11፤ዘዳ3፥24፤ 4፥35፤33፥26፤ 2ሳሙ7፥22፤ 1ነገ8፥23፤ 1ዜና17፥20፤2ዜና6፥14፤መዝ71፥19፤86፥8፤89፥6፤113፥5፤ ኢሳ40፥18፤42፥8፤ 46፥9፤ኤር10፥6፤49፥19፤ሚክ7፥18
8፥13 ያዕ5፥16-18
8፥15 ዘፀ7፥14፤ መክ8፥11
8፥16፤ ዘፀ 4፥2
8፥17 መዝ105፥31
8፥18 ዘፀ9፥11፤ ዳን5፥8፤ዘፀ7፥11
8፥19 ዘፀ7፥5፡22፤ 10፥7፤12፥33፤31፥18 ፤1ሳሙ6፥9፤ነህ9፥6፤ መዝ8፥3፤33፥6፤ ሉቃ11፥20
8፥20 ዘፀ3፥18፤ 7፥15፤9፥13
8፥22 ዘፍ45፥10፤ ዘፀ7፥5፤9፥4፡6፡26፡ 29፤10፥23፤11፥7፤ 12፥13፤19፥5፤ዘዳ4፥20፤7፥6፤14፥2፤26፥18፤1ነገ8፥36፤ ኢዮ36፥11፤ መዝ33፥12፤ 135፥4፤ሚል 3፥17
8፥23 ዘፀ9፥4፡6፤ 10፥23፤11፥7፤12፥13፡23፡27
8፥24 መዝ78፥45፤ 105፥31

የተባይ መቅሠፍት

[16]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ “አሮንን ‘በትርህን ሰንዝረህ የምድርን ትቢያ ምታ’ በለው፤ ከዚያም በግብፅ ምድር ያለው ትቢያ ሁሉ ተናካሽ ትንኝ ይሆናል” አለው። [17]እነርሱም እንዲሁ አደረጉ፣ አሮን በትሩን እንደ ያዘ እጁን ሲዘረጋና የምድሩን ትቢያ ሲመታ፣ በግብፅ ምድር ያለው ትቢያ ሁሉ ተናካሽ ትንኝ ሆነ። ሰውንም ሆነ እንስሳውን ተናካሽ ትንኝ ወረረው። [18]ነገር ግን አስማተኞቹ በድብቅ ጥበባቸው ተናካሽ ትንኞችን ለመፍጠር ሲሞክሩ አልቻሉም። ተናካሽ ትንኞቹም ከሰውና ከእንስሳው ላይ አልወረዱም ነበር። [19]አስማተኞቹም ፈርዖንን፣ “ይህ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ጣት ነው” አሉት፤ ነገር ግን የፈርዖን ልብ ደንድኖ ስለ ነበር፣ ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደተናገረው አልሰማቸው አለ።

[20]ከዚህ በኋላ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ “በጧት ተነሥተህ ፈርዖን ወደ ውሃ በሚወርድበት ጊዜ ከፊቱ ቀርበህ እንዲህ በለው፤ ‘እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ ያመልኩኝ ዘንድ ሕዝቤን ልቀቅ። [21]ሕዝቤ እንዲሄዱ ባትለቃቸው፣ በአንተና በሹማምንትህ ላይ፣ በሕዝብህና በቤቶችህ ላይ የዝንብ መንጋ እሰዳለሁ። ያረፉበት መሬት እንኳ ሳይቀር፣ የግብፃውያን ቤቶች ሁሉ ዝንብ ብቻ ይሆናሉ።

[22]“ ‘በዚያች ዕለት ግን ሕዝቤ የሚኖርባትን የጌሤምን ምድር የተለየች አደርጋታለሁ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) በዚህች ምድር እንዳለሁ ታውቅ ዘንድ የዝንብ መንጋ በዚያ አይኖርም። [23]በሕዝቤና በሕዝብህ መካከል ልዩነት አደርጋለሁ፤ ይህ ታምራዊ ምልክት ነገ ይሆናል[†]።’ ”

[24]እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዲሁ አደረገ፤

[†]23 የሰብዓ ሊቃናትና የቩልጌት ትርጕም እንደ ዕብራይስጡ፣ *ዐርነት ነገ ይሆናል* ይላሉ።

8፥2 *አገርህን ሁሉ ጓጉንቸር እመታለሁ፤* እንቍራሪት ሐቄት የተባለች እንስት አምላክ የምትመሰልበት ሲሆን፣ ሴቶች ልጆች በሚወልዱበት ጊዜ የምትረዳቸው ሐቄት ናት ተብሎ ይታሰባል።

8፥13 *እግዚአብሔርም ሙሴን እንዳለው አደረገ፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ አባባል በቍ 31፤ 1ሳሙ 12፥18፤ 1ነገ 18፥42-45፤ አሞ 7፥1-6 ይመ።

8፥16 *ትቢያው ሁሉ ተናካሽ ትንኝ ይሆናል፤* “ትቢያው” የሚለው ቃል ምናልባት የቍጥሩን እጅግ መብዛት ያመለክታል፤ (ዘፍ 13፥16 ይመ)።

8፥19 *የእግዚአብሔር ጣት፤* እግዚአብሔር የታምራት አምላክ መሆኑን እጥር ምጥን ባለ ምሳሌያዊ አነጋገር ይገልጻል (31፥18፤ መዝ 8፥3 ይመ)። ኢየሱስ አጋንንትን ያስወጣው “በእግዚአብሔር ጣት” ነው፤ (ሉቃ 11፥20)። በ9፥3 ላይ “የእግዚአብሔር እጅ” ተብሎ ተጠቅሶአል።

8፥21 *የዝንብ መንጋ እሰድዳለሁ፤* ሰዎችንና እንስሳትን የሚናከስ ዝንብ ነው።

8፥22 *“እለያለሁ”፤* 33፥16 ይመ። እግዚአብሔር በሙሴ ሕዝብና በፈርዖን ሕዝብ መካከል “ልዩነት ያደርጋል”፤ (ቍ 23)፤ በዚህ ላይ በተደረገው መቅሰፍትና በአምስተኛው መቅሠፍት (9፥4፡ 6 ይመ)፣ በሰባተኛው መቅሠፍት (9፥26 ይመ)፣ በዘጠነኛው መቅሠፍት (10፥23 ይመ) እንዲሁም በዐሥረኛው መቅሠፍት (11፥7 ይመ)፤ በፈርዖንና በእርሱ ሕዝብ መካከል ልዩነት ያደርጋል። ይህ የሚያሳየው እግዚአብሔር ግብፃውያንን እየቀጣ ሕዝቡን መጠበቅና መታደግ የሚችል አምላክ መሆኑን ነው። *ጌሤም፤*

አስጨናቂ የዝንብ መንጋ በፈርዖን ቤተ መንግሥትና በሹማምንቶቹ ቤቶች ላይ ወረደ፤ መላው የግብፅ ምድር ከዝንቡ የተነሣ ተበላሽቶ ነበር።

[25]ከዚያም ፈርዖን ሙሴንና አሮንን አስጠርቶ፣ “ሂዱና በዚሁ ምድር ለአምላካችሁ ሠዉ” አላቸው።

[26]ሙሴ ግን እንዲህ አለ፤ “ይህ ትክክል አይሆንም፤ ለአምላካችን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የምናቀርበው መሥዋዕት በግብፃውያን ዘንድ አስጸያፊ ነው፤ ታዲያ በእነርሱ ዐይን አስጸያፊ የሆነውን መሥዋዕት ብናቀርብ አይወግሩንምን? [27]ለአምላካችን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) እርሱ እንዳዘዘን መሥዋዕት ለመሠዋት ወደ ምድረ በዳ የሦስት ቀን መንገድ መሄድ አለብን።

[28]ፈርዖንም፣ “ለአምላካችሁ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በምድረ በዳ መሥዋዕት እንድትሠዉ እፈቅድላችኋለሁ፤ ነገር ግን ርቃችሁ እንዳትሄዱ። ለእኔም ጸልዩልኝ” አላቸው።

[29]ሙሴም እንዲህ አለ፤ “ከአንተ እንደ ተለየሁ ወዲያውኑ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) እጸልያለሁ፤ ነገም ዝንቡ ሁሉ ከፈርዖን፣ ከሹማምንቶቹና ከሕዝቡ ይወገዳል። ብቻ ሕዝቡ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት እንዲሠዉ ባለመፍቀድ ከዚህ ቀደም ፈረዖን አታሎ እንዳደረገው አሁንም እንዳያደርግ እርግጠኛ ይሁን።”

[30]ከዚያም ሙሴ ከፈርዖን ተለይቶ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጸለየ። [31]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴ የለመነውን አደረገ። የዝንቡም መንጋ ከፈርዖን፣ ከሹማምንቶቹና ከሕዝቡ ተወገደ፤ አንድም ዝንብ እንኳ አልቀረም። [32]በዚህም ጊዜ እንኳን ፈርዖን ልቡን አደነደነ እንጂ፣ ሕዝቡን አለቀቀም።

የእንስሳት እልቂት

9 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ “ወደ ፈርዖን ሂድና እንዲህ በለው፤ ‘የዕብራውያን ስዕባክ (ኤሎሂም) እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ “ያመልኩኝ ዘንድ ሕዝቤን ልቀቅ።” [2]አሁንም እንዳይሄዱ ብታደርግና ብትከለክላቸው፣ [3]የእግዚአብሔር (ያህዌ) እጅ በመስክ ላይ ባሉት እንስሳት፣ በፈረሶችህና በአህዮችህ፣ በግመሎችህና በቀንድ ከብቶችህ፣ በበጎችህና በፍየሎችህ ላይ አስከፊ መቅሠፍት ያመጣብሃል። [4]ነገር ግን እግዚአብሔር (ያህዌ) በእስራኤልና በግብፅ እንስሳት መካከል ልዩነት ያደርጋል፤ ይኸውም የእስራኤል የሆነ ማንኛውም እንስሳ እንዳይሞት ነው።’ ”

[5]እግዚአብሔር (ያህዌ) ጊዜን ወስኖ፣ እንዲህ አለ፤ “በነገው ዕለት እግዚአብሔር (ያህዌ) በምድሪቱ ላይ ይህን ያደርጋል።” [6]በማግሥቱም እግዚአብሔር (ያህዌ) ነገሩን ፈጸመው፤ የግብፃውያን እንስሳት በሙሉ አለቁ፤ ነገር ግን የእስራኤላውያን ከሆኑት እንስሳት አንድም አልሞተም። [7]ፈርዖን ያጣሩ ዘንድ ሰዎች ልኮ ከእስራኤላውያኑ እንስሳት አንድም እንኳን አለመሞቱን ተገነዘበ። ያም ሆኖ ልቡ እንደ ደነደነ ስለ ነበር፣ ሕዝቡን አልለቀቀም።

የእባጭ መቅሠፍት

[8]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን አላቸው፤ “ከምድጃው እፍኝ ዐመድ ወስዳችሁ፣ ሙሴ በፈርዖን ፊት ወደ ሰማይ ይበትነው። [9]በግብፅ ምድር ሁሉ ትቢያ ይሆናል፤ በምድሪቱ ሁሉ በሚገኙት ሰዎችና እንስሳት ላይ መግል የያዘ እባጭ ይወጣል።”

[10]ስለዚህ ከምድጃው ዐመድ ወስደው በፈርዖን ፊት ቆሙ፤ ሙሴም ወደ ሰማይ በተነው፤ መግል የያዘ እባጭም በሰዎችና በእንስሳት ላይ ወጣ። [11]በእነርሱና በግብፃውያን ሁሉ ላይ እባጭ ወጥቶ ስለ ነበር፣ አስማተኞቹ በሙሴ ፊት መቆም አልቻሉም። [12]እግዚአብሔር (ያህዌ) ግን የፈርዖንን ልብ አደነደነ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ እንደ ተናገረውም፣ ሙሴንና አሮንን መስማት አልፈለገም።

የበረዶ መቅሠፍት

[13]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ “ማልደህ በማለዳ ተነሣ፤ ከፈርዖን ፊት ቀርበህ እንዲህ በለው፤ ‘የዕ

8፥25 ቍ8፤ ዘፀ9፥27፤10፥16፤ 12፥31
8፥26 ዘፍ43፥32
8፥27 ዘፍ30፥36፤ ዘፀ3፥18
8፥28 ቍ8፤ ኤር37፥3፤ሐሥ8፥24
8፥29 ቍ15፤ ዘፀ9፥30፤10፥11፤ኢሳ26፥10
8፥30 ቍ12፤ዘፀ 9፥33፤10፥18
8፥32 ዘፀ7፥14
9፥1 ዘፀ8፥1
9፥3 ዘፀ7፥4፤ ዘሌ26፥25፤ 1ሳሙ5፥6፤ኢዮ13፥21፤መዝ32፥4፤39፥10፤78፥50፤አሞ4፥10 ሐሥ13፥11
9፥4 ቍ26፤ ዘፀ8፥23
9፥6 ቍ19-21፤ ዘፀ11፥5፤12፥29፤ መዝ78፥48-50
9፥7 ዘፀ7፥14፡ 22፤8፥32
9፥9 ዘሌ13፥18፡ 19፤ዘዳ28፥27፡35፤ 2ነገ20፥7፤ኢዮ2፥7፤ ኢሳ38፥21፤ራእ16፥2
9፥11 ዘፀ8፥18
9፥12 ዘፀ4፥21፤7፥4
9፥13 ዘፀ3፥18

የዘፍ45፥10 ማብ ይመ። እንዲሁም ዘፍ43፥32 እና ማብ ይመ።

8፥31 *እግዚአብሔርም ሙሴ የለመነውን አደረገ፤* የቍ 13 ማብ ይመ።

9፥3 *የእግዚአብሔር እጅ፤* የ8፥19 ማብ ይመ። *በከብቶችህ ... ላይ ... ብርቱ ቸነፈር ይወርዳል፤* ግብፃውያን በርካታ እንስሳትን ያመልኩ ነበር። በወይፈን የሚመሰለው አጲስ፣ በላም የምትመሰለው ሐቶር እና በበግ የሚመሰለው እኑም የእግዚአብሔርን ብርቱ እጅ መቋቋም አልቻሉም፤ እዚህ ላይ የግብፃውያን አማልክት እንደተዋረዱ መመልከት ይቻላል፤ (የቍ 7፥19 ማብ ይመ)።

9፥4 *“ልዩነት ያደርጋል”፤* የ8፥22 ማብ ይመ።

9፥5 *በነገው ዕለት፤* እግዚአብሔርን የሚፈሩ ግብፃውያን ከብቶቻቸውን ወደ ቤቶቻቸው እንዲያሸሹና ከእግዚአብሔር መቅሠፍት እንዲሸሸጉ ቀኙ ለመስጠት ነው፤ (ቍ 20 ይመ)።

9፥6 *የግብፃውያን እንስሳት በሙሉ አለቁ፤* የሞቱት፣ ከየተሠማሩበት ተሰብስበው ወደ ቤት ያልገቡት እንስሳት በሙሉ ናቸው። ወደ ቤት የገቡ እንስሳት አልሞቱም (ቍ 19-21 ይመ)።

9፥8 *ዐመድ ወስዳችሁ ... ወደ ሰማይ ይበትነው፤* የግብፅ ሕዝብና እንስሳት በሙሉ በቍስል እንደሚመቱ የሚያመለክት ምሳሌ ሊሆን ይችላል። *ከምድጃ፤* ምናልባት ጡቦችን ለማድረቅ የሚያገለግል ምድጃና የእስራኤልን ባርነት የሚያመለክት ነው፤ (1፥14፤ 5፥7-19 ይመ)። ይህ ቃል በዘፍ 19፥28 ላይ የሰዶምንና የገሞራን ጥፋት ምፀታዊ በሆነ አገላለጽ ለማመልከት ገብቶአል።

9፥9 *እባጭ፤* ምናልባት እንስሳትን የሚያጠቃው አባ ሰንጋ የተባለ የቆዳ በሽታ ሳይሆን አይቀርም (ቍ 1-7 ይመ)፤ እባጩ እያደር ወደ መግልነት ይቀየራል። *በሰውና በእንስሳት፤* መቅሠፍቱ የግብፅን እንስሳትና ሕዝብ ሁሉ እያስጨነቀ ነው።

9፥11 *አስማተኞቹ ... መቆም አልቻሉም፤* “የግብፅ ቍስል” (ዘዳ 28፥27) ቅልጥምጥምና ጭንን ከፉኛ ያሽመደምዳል (ዘዳ 28፥35 ይመ)።

9፥12 *እግዚአብሔርም የፈርዖንን ልብ አደነደነ፤* የ4፥21 ማብ ይመ።

ብራውያን አምላክ ስግዚስብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚለው ይህ ነው፤ ያመልኩኝ ዘንድ ሕዝ ቤን ልቀቅ፤ [14]አለዚያ በአንተ በሹማምንቶ ችህና በሕዝብህ ላይ የመቅሠፍቴን መዓት ሁሉ አሁን አወርድብሃለሁ፤ ይኸውም በም ድር ሁሉ እንደ እኔ ያለ ማንም እንደሌለ ታውቅ ዘንድ ነው:: [15]አሁን እጄን ዘርግቼ አንተንና ሕዝብህን ከገጸ ምድር ሊያጠ ፉችሁ በሚችል መቅሠፍት በመታኋችሁ ነበር:: [16]ነገር ግን ኀይሌን እንዳሳይህና ስሜም በምድር ዙሪያ ሁሉ እንዲታወቅ ለዚህ አስነሥቼሃለሁ::[a] [17]እስካሁንም በሕ ዝቤ ላይ እንደ ተነሣህ ነው፤ ይሄዱም ዘንድ አትለቃቸውም:: [18]ስለዚህ ነገ በዚህ ጊዜ ከተመሠረተችበት ጊዜ ጀምሮ እስካ ሁን ድረስ በግብፅ ላይ ወርዶ የማያውቅ አስከፊ የበረዶ ማዕበል እልካለሁ:: [19]ከብቶ ችህና በመስክ ላይ ያለህ ማንኛውም ነገር ወደ መጠለያ ይገቡ ዘንድ አሁን ትእዛዝ ስጥ፤ ምክንያቱም በረዶው ወደ መጠለያ ባልገቡትና በመስክ ላይ በቀሩት በማንኛ ውም ሰውና እንስሳት ላይ ወርዶባቸው ስለ ሚሞቱ ነው::

[20]የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ቃል የፈሩት የፈርዖን ሹማምንቶች፣ ባሮቻቸውንና ከብቶ ቻቸውን ለማስገባት ተጣደፉ:: [21]የእግዚአ ብሔርን (ያህዌ) ቃል ችላ ያሉት ግን ባሮቻ ቸውንና ከብቶቻቸውን በመስክ ላይ እንደ ነበሩ ተዉአቸው::

[22]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "በመላይቱ የግብፅ ምድር ባሉት ሰዎች፣ በእንስሳት እንዲሁም በምድሪቱ ላይ በሚበ ቅሉት ነገሮች ሁሉ ላይ በረዶ እንዲወርድ እጅህን ወደ ሰማይ አንሣ" አለው:: [23]ሙሴ በትሩን ወደ ሰማይ ባነሣ ጊዜ እግዚአ ብሔር (ያህዌ) ነጐድጓድና በረዶ አወረደ፤ መብረቅም በምድሪቱ ላይ ሆነ:: እግዚአብ ሔር (ያህዌ) በግብፅ ምድር በረዶ አዘነበ፤ [24]በረዶ ወረደ፤ መብረቅም አብረቀረቀ፤ ግብፅ ሐገር ከሆነችበት ዘመን አንሥቶ በምድሪቱ ሁሉ እንደዚህ ያለ አስከፊ ማዕ በል ሆኖ አያውቅም:: [25]በመላው ግብፅ በረዶ በመስክ ላይ ያለውን ሁሉ፣ ሰዎችንና እንስሳትንም መታ፤ በመስክ ላይ የበቀለ ውን ሁሉ አጠፋ፤ ዛፉን ሁሉ ባዶ አስቀረ:: [26]በረዶ ያልወረደበት ቢኖር እስራኤላውያን የሚኖሩበት የጌሤም ምድር ብቻ ነበር::

[27]ከዚያም ፈርዖን ሙሴንና አሮንን አስጠራ፤ እንዲህም አላቸው፤ 'አሁንስ በድ ያለሁ፤ እግዚአብሔር ' (ያህዌ) ትክክል ነው፤ እኔና ሕዝቤ ግን ስተናል:: [28]መብረቅና በረዶ በዝቶብናልና ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጸልዩልን፤ እንድትሄዱ እለቃችኋለሁ፤ ከዚህ በኋላ በዚህ የመኖር ግዴታ የለባችሁም::

[29]ሙሴም መለሰ፣ "ከከተማዋ በወጣሁ ጊዜ፣ እጆቼን ለጸሎት ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) እዘረጋለሁ፤ አንተም ምድር የእግዚ አብሔር (ያህዌ) እንደ ሆነች ታውቅ ዘንድ መብረቁ ያቆማል፤ ከእንግዲህ በኋላ በረዶ አይኖርም:: [30]ሆኖም አንተና ሹማምንቶችህ አሁንም ቢሆን እግዚአብሔር (ያህዌ) አምላ ክን እንደማትፈሩ ዐውቃለሁ::

[31]ተልባው አብቦ፣ ገብሱም ፍሬ ይዞ ስለነበር፣ ተልባውና ገብሱ ከጥቅም ውጭ ሆኑ:: [32]ስንዴውና አጃው ግን በዚያ ወቅት ባለማፍራቱ አልጠፉም ነበር::

[33]ከዚያም ሙሴ ከፈርዖን ተለይቶ ከከተማው ወጣ:: እጁን ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ዘረጋ፤ ነጐድጓዱና በረዶው ቆመ፤ ዝናቡም በምድሪቱ ላይ መዝነቡን አቆመ:: [34]ፈርዖንም ዝናቡ፣ በረዶውና ነጐድጓዱ መቆሙን ባየ ጊዜ እንደገና በደለ፤ እርሱና ሹማምንቶቹ ልባቸውን አደነደኑ:: [35]ስለዚህ የፈርዖን ልብ ደነደነ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ እንደ ተናገረውም እስራኤላውያን ይሄዱ ዘንድ አልለቀቃቸውም::

የአንበጣ መንጋ መቅሠፍት

10 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "ተመልሰህ ወደ ፈርዖን ሂድ፤ እነዚህን ታምራዊ ምል ክቶች በመካከላቸው ለማድረግ የፈርዖንንና የሹማምንቱን ልብ አደንድኛለሁና፤ [2]ይኸ ውም ግብፃውያንን እንዴት አድርጌ እንደ ቀጣኋቸውና በመካከላቸውም ምልክቶቼን እንዴት እንዳደረግሁ ለልጆቻችሁና ለልጅ ልጆቻችሁ እንድትነግሩና እኔ እግዚአ ብሔር (ያህዌ) መሆኔንም እንድታውቁ ነው::"

[3]ሙሴና አሮን ወደ ፈርዖን ሄደው እንዲህ አሉት፤ "የዕብራውያን ስምላክ እግዚ

9፥14 ዘፀ8፥10፤ 15፥11፤1ሳሙ2፥2፤ 2ሳሙ7፥22፤1ነገ8፥23፤1ዜና17፥20፤ መዝ35፥10፤71፥19፤ 86፥8፤89፥6፤ ኢሳ46፥9፤ኤር10፥6፤ ሚክ7፥18
9፥15 ዘፀ3፥20
9፥16 ዘፀ14፥4:17: 31፤ምሳ16፥4፤ መዝ20፥6፤25፥11፤ 68፥28፤71፥18፤ 106፥8፤109፥21፤ ሮሜ9፥17
9፥18 ቍ23:24፤ ዘፀ10፥6፤ኢሱ10፥11፤ መዝ78፥47-48፤ 105፥32፤148፥8፤ ኢሳ30፥30፤ ሕዝ38፥22፤ ሐጌ2፥17፤
9፥20 ምሳ13፥13
9፥21 ዘፍ19፥14፤ ሕዝ33፥4-5
9፥23 ቍ18፤ ዘፀ20፥18፤ 1ሳሙ7፥10፤12፥17፤ መዝ18፥13፤29፥3፤ 68፥33፤77፥17፤ 104፥7፤ራእ8፥7፤ 16፥21
9፥24 ቍ18
9፥25 መዝ105፥ 32-33፤ሕዝ13፥13
9፥26 ቍ4፤ ኢሳ32፥18-20፤ ዘፀ10፥23፤11፥7፤ 12፥13፤አሞ4፥7
9፥27 ቍ34፤ ዘፀ10፥16፤ዘኍ14፥ 40፤ዘዳ1፥41፤ኢሱ7፥ 11፤መሳ10፥10፤ 1ሳሙ15፥24፤ 24፥17፤26፥21፤ መዝ11፥7፤116፥5፤ 119፥137፤129፥4፤ 145፥17፤ኤር12፥1፤ ሰቆ1፥18
9፥28 ዘፀ8፥8፤ ሐሥ8፥24
9፥29 ቍ33፤ ዘፀ19፥5፤1ነገ8፥22: 38፤ኢዮ11፥13፤ 41፥11፤ምሳ24፥1፤ 50፥12፤መዝ24፥1፤ 50፥12፤77፥2፤88፥9፤ 143፥6፤ ኢሳ1፥15፤ 1ቆሮ10፥26
9፥30 ዘፀ8፥29
9፥31 ዘዳ8፥8፤ ሩት1፥22፤2፥23፤ 2ሳሙ14፥30፤17፥28 ኢሳ28፥25፤ ሕዝ4፥9፤ኢል1፥11
9፥32 ኢሳ28፥25

9፥35 ዘፀ4፥21 10፥1 ዘፀ4፥21፤3፥19፤7፥3፤ኢሱ24፥17፤ነህ9፥10፤ መዝ74፥9፤105፥26-36 10፥2 ዘፀ6፥2፤12፥26-27፤13፥8:14፤ዘዳ 4፥9፤6፥20፤32፥7፤ኢሱ4፥6፤1ሳሙ6፥6፤መዝ44፥1፤71፥18፤78፥4:5፤ ኢል1፥3 10፥3 1ነገ21፥29፤2ነገ22፥19፤2ዜና7፥14፤12፥7፤33፥23፤ 34፥27፤ኢዮ42፥6፤ኢሳ58፥3፤ዳን5፥22፤ያዕ4፥10፤1ጴጥ5፥6

[a]16 ወይም፣ *ለዚህ ምሕረቴን አሳይቼሃለሁ* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል::

9፥16፤ ጳውሎስ የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነት ለማስረዳት ፈልጎ ይህንን ክፍል ጠቅሶአል፤ (ሮሜ 9፥17 ይመ)::

9፥18 *አስከፊ የበረዶ ማዕበል እልካለሁ፤* ወቅቱ ገብስና ተልባ የሚያፈራበት በመሆኑ ዝናሙ አንድም ሳይቀር አጠፋው፤ (ቍ 31-32 ይመ)::

9፥19-21፤ የቍ 6 ማብ ይመ::

9፥27 *አሁንስ በድያለሁ፤* ፈርዖን ለመጀመሪያ ጊዜ ኀጢአተኛ መሆኑንና ኀጢአቱ ያስከተለውን ጥፋት ተገነዘበ::

9፥29 *እጆቼን ... እዘረጋለሁ፤* 1ነገ 8፥22:38:54፤ 2ዜና 6፥12-13:29፤ ዕዝ 9፥5፤መዝ44፥20፤ 88፥9፤ 143፥6፤ ኢሳ 1፥15፤ 1ጢሞ 2፥8 ይመ:: እጅን ወደ ሰማይ ዘርግቶ ወደላይ በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ የተለመደ ወግ መሆኑን የከርሰ ምድር ተመራማሪዎች አረጋግጠዋል::

9፥30 *እግዚአብሔር አምላክን፤* የዘፍ 2፥4 ማብ ይመ::

9፥31-32፤ የቀ 18 ማብ ይመ::

9፥32 *አጃው፤* የአጃ እህል በጥንት የግብፃውያን መቃብሮች ውስጥ የተገኘ ሲሆን፣ በቆላ አካባቢዎች በሚገባ መብቀል ይች ላል::

10፥2 *ለልጆቻችሁና ለልጅ ልጆቻችሁ፤* የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ በየጊዜው እየተወሳ ለልጆቻችን መነገር አለበት፤ (12፥26-27፤ 13፥8:14-15፤ ዘዳ 4፥9፤ መዝ 77፥11-20፤ 78፥4-6:43-53፤ 105፥26-38፤106፥7-12፤114፥1-3፤135፥8-9፤ 136፥10-15 ይመ)::

አብሔር (ኤሎሂም ያህዌ) እንዲህ ይላል፤ ‘ራስህን በፊቴ ለማዋረድ እስከ መቼ እምቢ ትላለህ? ሕዝቤ ያመልኩኝ ዘንድ ልቀቃቸው:: [4]እንዳይሄዱ ብትከለክላቸው ነገ በአገርህ ላይ አንበጣዎችን አመጣለሁ:: [5]አንበጣዎቹም ምድሪቱ እስከማትታይ ድረስ ይሸፍኗታል፤ በመስክህ ላይ እያቈጠቈጠ ያለውን ዛፍ ሁሉ ሳይቀር ከበረዶ የተረፈውንም ጥቂቱን ሁሉ ይበሉታል:: [6]የአንተን፣ የሹማምንትህንና የግብፃውያንን ቤቶች ሁሉ ይሞሏቸዋል፤ ይህም አባቶችህም ሆኑ ቅድመ አያቶችህ በዚህች ምድር ከሰፈሩበት ጊዜ ጀምሮ እስካሁን ድረስ ከቶ አይተውት የማያውቁት ነው::’ ” ሙሴም ተመለሰና ከፈርዖን ተለይቶ ሄደ::

[7]የፈርዖንም ሹማምንት፣ “ይህ ሰው እስከ መቼ ወጥመድ ይሆንብናል? አምላካቸውን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲያመልኩ ሰዎቹን ልቀቃቸውና ይሂዱ:: ግብፅ መጥፋቷን እስካሁን አልተገነዘብህምን? አሉት::

[8]ከዚያም ሙሴና አሮን ወደ ፈርዖን እንዲመጡ ተደረገ፤ “ሂዱ አምላካችሁን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) አምልኩ፤ ነገር ግን መሄድ የሚገባቸው የትኞቹ ናቸው?” አለ::

[9]ሙሴም፣ “*ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በዓል ልናከብር ስለሆነ ወጣቶቻችንንና ሽማግሌዎቻችንን፣ ወንድና ሴት ልጆቻችንን፣ የበግና የፍየል መንጋዎቻችንን እንዲሁም የቀንድ ከብቶቻችንን ይዘን እንሄዳለን” አለ::

[10]ፈርዖንም እንዲህ አለ፤ “ከሴቶቻችሁና ከልጆቻችሁ ጋር እንድትሄዱ እለቃችኋለሁ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከእናንተ ጋር ይሁን ነገር ግን ተንኰል አስባችኋል::[ሀ] [11]አይሆንም ወንዶቹ ብቻ እንዲሄዱና *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲያመልኩ አድርጉ፤ የጠየቃችሁት ይህንኑ ነው::” ከዚያም ሙሴና አሮን ከፈርዖን ፊት እንዲወጡ ተደረገ::

[12]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣ “የአንበጣ መንጋ ምድሪቱን እንዲወር ከበረዶ የተረፈውን ሁሉና በማሳም ላይ የበቀለውን ሁሉ ጠርጎ እንዲበላ እጅህን በግብፅ አገር ላይ ዘርጋ” አለው::

[13]ስለዚህ ሙሴ በግብፅ አገር ላይ በትሩን ዘረጋ፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) በዚያን ቀንና ሌሊት በሙሉ በምድሪቱ ላይ የምሥራቅ ነፋስ እንዲነፍስ አደረገ፤ በማግሥቱም ነፋሱ አንበጣዎችን አመጣ:: [14]እነርሱም ግብፅን በሙሉ ወረሩ፤ ስፍር ቍጥር የሌላቸው ሆነው የሀገሪቱን ዳር ድንበር ሁሉ አለበሱ:: እንዲህ ያለ የአንበጣ መዓት ከዚህ ቀደም አልነበረም፤ ወደፊትም ደግሞ አይኖርም:: [15]ምድሩ ሁሉ ጠቍሮ እስኪጨልም ድረስ አለበሱት:: ከበረዶ የተረፈውን በመስክ ላይ የበቀለውንና በዛፍ ላይ ያለውን ፍሬ ሁሉ፣ ጠርገው በሉ:: በግብፅ ምድር ሁሉ በዛፍ ላይ ወይም በተክል ላይ አንዳች ቅጠል አልተረፈም ነበር::

[16]ከዚያም ፈርዖን ሙሴንና አሮንን በፍጥነት አስጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ “በአምላካችሁ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) በእናንተም ላይ ኀጢአት ሠርቻለሁ፤ [17]እንግዲህ አሁን አንድ ጊዜ ደግሞ ኀጢአቴን ይቅር በሉኝና ይህንን ቀሣፊ መዓት እንዲያስወግድልኝ አምላካችሁን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ለምኑልኝ::”

[18]ሙሴም ከፈርዖን ዘንድ ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጸለየ:: [19]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነፋሱን ወደ ብርቱ የምዕራብ ነፋስ ለወጠው ያም ነፋስ አንበጣዎቹን እየነዳ ወደ ቀይ ባህር[ለ] ከተታቸው፤ በግብፅ ምድር በየትኛውም ቦታ አንድም አንበጣ አልቀረም:: [20]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ግን የፈርዖንን ልብ አደነደነ፤ ፈርዖንም እስራኤላውያን እንዲሄዱ አልፈቀደም::

የጨለማ መቅሠፍት

[21]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣ “በግብፅ ላይ ድቅድቅ ጨለማ እንዲወርድ እጅህን ወደ ሰማይ ዘርጋ” አለው:: [22]ሙሴም እጁን ወደ ሰማይ ዘረጋ፤ በመላው ግብፅ ላይ ለሦስት ቀናት ድቅድቅ ያለ ጨለማ ሆነ:: [23]በነዚያ ሦስት ቀናት ውስጥ አንዱ ሌላውን ማየት ወይም ከነበረበት ቦታ መንቀሳቀስ አይችልም ነበር:: ይሁን እንጂ እስራኤላውያን በሚኖሩበት ስፍራ ሁሉ ብርሃን ነበር::

[24]ከዚያም ፈርዖን ሙሴን አስጠርቶ፣ “ሂዱና *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) አምልኩ፤ ሴቶቻችሁና ልጆቻችሁ ሳይቀሩ አብረዋችሁ ይሂዱ፤ በጎቻችሁ፣ ፍየሎቻችሁና የጋማ ከብቶቻችሁ ብቻ እዚሁ ይቅሩ” አለው::

10፥4 ዘፀ8፥2፤ 9፥2፤ዘዳ28፥38፤ ምሳ30፥27፤ መዝ105፥34፤ ኢዩ1፥4፤ራእ9፥3
10፥5 ቍ15፤ ዘፀ9፥32፤ኢዩ1፥4
10፥6 ዘፀ9፥18፤ ኢዩ2፥9
10፥7 ዘፍ20፥3፤ዘፀ 8፥19፤23፥33፤34፥12 ፤ዘዳ7፥16፤12፥30፤ 20፥18፤ኢሱ23፥13፤ መሳ2፥3፤8፥27፤16፥5 ፤1ሳሙ18፥21፤መዝ 106፥36፤መክ7፥26፤
10፥8 ዘፀ8፥8
10፥9 ዘፀ3፥18
10፥12 ዘፀ7፥19
10፥13 ቍ4:21-22፤ዘፀ4፥17፤8፥ 5: 17፤9፥23፤1 4፥15-16፤26፥27፤ 17፥5፤ዘኍ20፥8፤ 1ነገ18፥37፤መዝ78፥ 46፤105፥34፤አሞ4፥ 9፤ናሆ3፥16
10፥14 ዘዳ28፥38፤ መዝ78፥46፤ኢሳ33፥ 4፤ኢዩ1፥4፤2፥1-11፡ 25፤አሞ4፥9
10፥15 ዘዳ28፥38፤ መዝ105፥34-35፤ ኢዩ1፥4፤አሞ7፥2፤ ሚል3፥11
10፥16 ዘፀ8፥25፤ 9፥27
10፥17ዘፀ8፥8፤ 1ሳሙ15፥25
10፥18 ዘፀ8፥30
10፥20 ዘፀ4፥21
10፥21 ዘዳ28፥29
10፥22 መዝ105፥ 28፤ኢሳ13፥10፤ 45፥7፤50፥3፤ ራእ16፥10
10፥23 ዘፀ8፥22፤ አሞ4፥7
10፥24 ቍ8-10፤ ዘፍ45፥10፤ ዘፀ8፥8

[ሀ]10 ወይም፣ *ተጠንቀቁ! ችግር ተዘጋጅቶላችኋል!* ተብሉ ሊተረጐም ይችላል::
[ለ]19 በዕብራይስጥ፣ *ያም ሱፍ* ይባላል፤ ይኸውም *የደንገል ባሕር* ማለት ነው

10፥4 *አንበጣዎችን አመጣለሁ!* በመጋቢትና በሚያዝያ ወራት የምሥራቅ ነፋስ (ቍ 13 ይመ) ዕድገቱን ያልጨረሰውንና እህልን ምድምድ አድርጎ የሚበላውን የአንበጣ መንጋ ያመጣል:: እንደ አሁኑ ዘመን ሁሉ፣ በጥንት ዘመንም የአንበጣ መንጋ በጣም ይፈራል፤ የአንበጣ መንጋ የእግዚአብሔር ፍርድ ምልክት ተደርጎ ይወሰዳል፤ (ኢዩ1፥4-7፤2፥1-11፤አሞ7፥1-3 ይመ)::

10፥7 *እስከ መቼ ወጥመድ ይሆንብናል?* የፈርዖን ባለሥጣናት ሙሴ በቍ 3 ላይ የተናገረውን ቃል ምፀታዊ በሆነ መንገድ ጠቅሰው የተናገሩት ቃል ነው:: *ግብፅ ጠፋች!* የሰዎች ዕቡይነትና አለመታዘዝ ጥፋትንና ሞትን ያመጣል::

10፥11 *ወንዶቹ ብቻ መሄድ ትችላላችሁ!* በፈርዖን አስተሳሰብ (1) ሴቶችና ልጆች ባሪያ እንዲሆኑ መቅረት አለባቸው፤ እንዲሁም (2) እግዚአብሔርን ማምለክ የሚችሉት ወንዶች ብቻ ናቸው ማለቱ ሳይሆን አይቀርም::

10፥13 *የምሥራቅ ነፋስ!* የቍ 4 ማብ ይመ::

10፥19 *እግዚአብሔርም ... ብርቱ ነፋስ ... አስነሣ!* የፍጥረት ኀይላት ለፈቃዱ ይገዙለታል፤ (14፥21፤ ማቴ 8፥23-27 ይመ)::

10፥21 *ድቅድቅ ጨለማ የግብፅን ምድር ይሸፍናል!* እንደ ሦስተኛውና ስድስተኛው መቅሠፍት ሁሉ ይህ ዘጠነኛው መቅሠፍት በግብፅ ምድር ላይ እንደሚወርድ ለፈርዖን አልተገለጸም:: ይህ ጨለማ በግብፃውያን ዘንድ ታላቅ አምላክ ተደርጎ የሚቈጠረውን የፀሐይ አምላክ “ራን” ክፉኛ የሚያዋርድ ነው::

[25]ሙሴም እንዲህ አለው፤ “ለአምላካችን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) መሥዋዕትና የሚቃጠል መሥዋዕት እንድንሠዋ ፍቀድልን፤ [26]እንስሶቻችን ሁሉ አብረው መሄድ አለባቸው:: አንድ ሰኰና እንኳን አይቀርም:: ከእንስሶቻችን መካከል ለአምላካችን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) አምልኮ የምናቀርባቸው ይኖራሉ፤ ሆኖም እዚያ ከመድረሳችን በፊት *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ለማምለክ የምናቀርባቸው እንስሳት የትኞቹ እንደ ሆኑ አስቀድመን ለይተን ማወቅ አንችልም::”

[27]ነገር ግን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የፈርዖንን ልብ አደነደነ፤ ፈርዖንም ሕዝቡን መልቀቅ አልፈቀደም:: [28]ፈርዖን ሙሴን፣ “ከፊቴ ጥፋ! ስማ! ሁለተኛ እኔ ዘንድ እንዳ ትደርስ! ፊቴን ባየህበት በዚያ ቀን ፈጽመህ እንደምትሞት ዕወቅ” አለው::

[29]ሙሴም፣ “እንዳልከው ይሁን! እኔም ዳግመኛ ከፊትህ አልደርስም” አለው::

በበኵሮች ላይ የወረደ መቅሠፍት

11 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ “በፈርዖንና በግብፅ ላይ አንድ ሌላ መቅሠፍት አወርድባቸዋለሁ፤ ከዚያም በኋላ ፈርዖን ይለቃችኋል፤ ሲለቃችሁም አንዳችሁን ሳያስቀር ያስወጣችኋል:: [2]ለእስራኤል ሕዝብ ለወንዶቹም ሆነ ለሴቶቹ የብርና የወርቅ ዕቃዎች ከየጐረቤቶቻቸው ስጡን ብለው እንዲወስዱ ንገራቸው:: [3]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) እስራኤላውያን በግብፃውያን ዘንድ ሞገስ እንዲያገኙ አደረጋቸው:: ሙሴም በግብፅ ምድር በፈርዖን ሹማምንትና በመላው ሕዝብ ዘንድ እጅግ የተከበረ ሰው ሆነ::

[4]ከዚህ በኋላ ሙሴ እንዲህ አለ፤ “*እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ ‘እኩለ ሌሊት ሲሆን በመላው የግብፅ ምድር ላይ አልፋለሁ:: [5]በዙፋኑ ላይ ከተቀመጠው ከፈርዖን ልጅ አንሥቶ የወፍጮ መጅ ገፊ እስከ ሆነችው እስከ ባሪያይቱ ልጅ ድረስ በግብፅ ምድር በኵር ሆኖ የተወለደ ወንድ ልጅ ሁሉ ይሞታል፤ እንዲሁም የቀንድ ከብቱ በኵር በሙሉ ያልቃል:: [6]በግብፅ ምድር ሁሉ ከዚህ በፊት ያልተሰማ ወደ ፊትም የማይሰማ ታላቅ ዋይታ ይሆናል:: [7]በእስራኤላውያን ዘንድ ግን በሰውም ሆነ በእንስሳት ላይ ውሻ እንኳ አይጮኽባቸውም::’ በዚህም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በግብፃውያንና በእስራኤላውያን መካከል ልዩነት የሚያደርግ መሆኑን ታውቃላችሁ:: [8]ሹማምንትህ በሙሉ ወደ እኔ ይመጣሉ፤ እጅ እየነሡም ‘አንተም ሆንህ የምትመራቸው ሰዎች በሙሉ ውጡልን’ ብለው ይለምኑኛል፤ እኔም ከዚያ በኋላ እሄዳለሁ::” ከዚያም ሙሴ በታላቅ ቍጣ ከፈርዖን ዘንድ ወጣ::

[9]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን “ድንቅ ሥራዎቼ በግብፅ ምድር በብዛት ይታዩ ዘንድ ፈርዖን እናንተን አይሰማችሁም” አለው:: [10]ሙሴና አሮንም እነዚህን ድንቅ ታምራት በፈርዖን ፊት አደረጉ:: ነገር ግን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የፈርዖንን ልብ አደነደነ፤ ፈርዖንም እስራኤላውያን ከአገሩ ለቀው እንዲሄዱ አልፈቀደም::

የፋሲካ በዓል

12፥14-20 ተጓ ምብ - ዘሌ 23፥4-8፤ ዘኍ 28፥16-25፤ ዘዳ 16፥1-8

12 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን በግብፅ እንዲህ አላቸው፤ [2]“ይህ ወር ለእናንተ የወር መጀመሪያ፣ የዓመቱም መጀመሪያ ይሁንላችሁ:: [3]ለመላው የእስራኤል ሕዝብ ይህንን ንገሩ፤ ይህ ወር በገባ በአሥረኛው ቀን እያንዳንዱ ሰው አንዳንድ ጠቦት ለቤተ ሰቡ፣ አንዳንድ ጠቦት ለአባቱ ቤት ያዘጋጅ:: [4]ማንኛውም ቤተ ሰብ ለአንድ ሙሉ ጠቦት ቍጥሩ አነስተኛ ከሆነ፣ በጐረቤት ያሉትን ሰዎች ቍጥር አስቦ ቅርብ ከሆነው ጋር መካፈል ይኖርበታል፤ እያንዳንዱ ሰው በሚበላው መጠንም ምን ያህል ጠቦት እንደሚያስፈልግ መወሰን ይኖርባችኋል:: [5]የምትመርጡት ጠቦት በግ ወይም ፍየል ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን

10፥25 ዘፍ8፥20፤ ዘፀ18፥12
10፥27 ዘፀ4፥21
10፥29 ዘፀ11፥8፤ ዕብ11፥27
11፥1 ዘፀ3፥20፤6፥1
11፥2 ዘፀ3፥21:22
11፥3 ዘፍ39፥21፤ ዘዳ34፥11፤2ሳሙ7፥9 8፥13፤22፥44፤23፥1፤ አስ9፥4፤መዝ89፥27
11፥4 ዘፀ12፥23: 29፤ኢዮ34፥20፤ መዝ 81፥5
11፥5 ዘፀ4፥23፤ ኢሳ47፥2
11፥6 ዘፀ12፥30፤ ምሳ21፥13፤አሞ5፥17
11፥7 ዘፀ8፥22
11፥8 ዘፀ12፥31-33፤ዕብ11፥27
11፥9 ዘፀ3፥20፤7፥4
11፥10 ዘፀ4፥21፤ ሮሜ2፥5
12፥2 ቍ18፤ ዘፀ13፥4፤23፥15፤ 34፥18፤40፥2፤ ዘዳ16፥1
12፥3 ቍ21፤ ማር14፥12፤1ቆሮ5፥7
12፥5 ዘፀ29፥1፤ ዘሌ1፥3፤3፥1፤4፥3፤ 22፥18-21፤ 23፥12፤ ዘኍ6፥14፤15፥8፤ 28፥3፤ዘዳ15፥ 21፤17፥1፤ዕብ9፥14፤ 1ጴጥ1፥19

10፥28፤ ፈርዖን ለሙሴ ሌላ ዕድል እንደማይሰጠው አስጠነቀቀው:: ***ፊቴን ባየህበት ቀን፤*** በግብፅ ምድር ጨለማ በሆነበት ሰዓት ይህ ንግግር ምፀታዊ ይመስላል::

11፥2-3፤ 12፥35-36 ይመ::

11፥4 ***ሙሴም እንዲህ አለው፤*** በ10፥29 ላይ የጀመረውን ንግግር እንደቀጠለ ያሳያል::

11፥5 ***በግብፅም አገር ያለ በኵር ሁሉ … ይሞታል፤*** መዝ 78፥51፤ 105፥36፤ 135፥8፤ 136፥10 ይመ:: አንድ አባት ያለው ዕቅድና ሕልም ሁሉ ከበኵር ልጁ ጋር በጥብቅ የተሳሰረ በመሆኑ ይህ ትልቅ ጥፋት ነው፤ አባት ሲሞት ለበኵር ልጁ የሚሰጠው ድርሻ ከሌሎቹ በእጥፍ ይበልጣል፤ (ዘዳ 21፥17 እና ማብ ይመ):: ከዚህ በተጨማሪ በበኵር ልጅ ላይ የሚደርስ ፍርድ በመላው ኅብረተሰብ ላይ የደረሰ ፍርድ ተደርጐ ይቈጠራል:: ***በወፍጮ እግር እስካለችው ባሪያይቱ ድረስ፤*** በዚያን ዘመን የመጨረሻው ዝቅተኛ ሥራ ነው (ኢሳ 47፥2 ይመ)::

11፥7 ***ልዩነት፤*** የ8፥22 ማብ ይመ::

12፥2 ***ይህ ወር… የመጀመሪያው ወር፤*** እስራኤል ሃይማኖታዊ በዓላቷን በሚገባ ማክበር ትችል ዘንድ የተሰጣት የወር መቍጠሪያ ወይም አቡሻኽር ነው፤ (በገጽ 101 ላይ “የዕብራውያን ወር መቍጠሪያ/አቡሻኽር” የሚለውን ገበታ ይመ):: በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ፣ አዲስ ዓመት የሚውልበትና በሥነ ፍጥረት ሕግ መሠረት ደግሞ አዲስ ሕይወት የሚጀምርበት ቀን የሚውለው በተመሳሳይ ጊዜ ነው:: ይህ ወር እስራኤል ሃይማኖታዊ በዓላትን የምታከብርበት አዲስ ዓመት ተደርጐ የተሰጣት የእግዚአብሔር ሕዝብ ልትሆን የቻለችው ከእግዚአብሔር የማዳን ሥራ የተነሣ መሆኑን እንድታስታውስ ነው:: ከነዓናውያን ይህንን ወር አቢብ ብለው ይጠሩታል (13፥4፤ 23፥15፤ 34፥18፤ ዘዳ 16፥1 ይመ)፤ ትርጕሙም “አዲስ እሸት ወይም ቡቃያ” ማለት ነው:: ከጊዜ በኋላ ባቢሎናውያን ይህንን ወር ኒሳን በማለት ሰየሙት፤ (ነህ 2፥1፤ አስ 3፥7 ይመ):: የእስራኤል የግብርና የቀን መቍጠሪያ የሚጀምረው በመፀው ወራት ነው (የ23፥16 ማብ ይመ)፤ ነገሥታት በሚገዙበት ዘመን በአብዛኛው ይጠቀሙ የነበረው በሕዝብ የወር መቍጠሪያ ነበር:: ሁለቱም የቀን መቍጠሪያዎች (ሕዝባዊውና ሃይማኖታዊው) ከምርኮ በኋላም ጐን ለጐን ይሠራባቸው ነበር:: ዛሬ አይሁድ የሚጠቀሙት በመፀው የሚ ጀምረውን የቀን መቍጠሪያ ብቻ ነው::

12፥3 ***ለመላው የእስራኤል ሕዝብ፤*** በጉባኤ የተሰበሰቡትን እስራኤላውያን ነው::

ምንም ነውር የሌለበትና አንድ ዓመት የሞላው ተባዕት መሆን አለበት:: [6]ወሩ በገባ እስከ አሥራ አራተኛው ቀን ድረስ ጠብቋቸው:: በዚያ ምሽት ጀምበር ስትጠልቅ የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ ይረ ዱአቸው:: [7]ከዚያም ከደሙ ወስደው የጠ ቦቶቹ ሥጋ የሚበላበትን የእያንዳንዱን ቤት ደጃፍ መቃንና ጉበን ይቀቡ:: [8]ሥጋ ውንም በዚያችው ሌሊት በእሳት ላይ ጠብ ሰው ከመራራ ቅጠልና ካልቦካ ቂጣ ጋር ይብሉት:: [9]ጥሬውን ሥጋ ወይም ቅቅሉን አትብሉ፤ ነገር ግን ጭንቅላቱን፣ እግሮቹ ንና ሆድ ዕቃውን በእሳት ላይ ጠብሳችሁ ብሉት:: [10]ከሥጋው ተርፎ አይደር፤ ያደረ ቢኖር ግን በእሳት ይቃጠል:: [11]ስትበሉም ልብሳችሁን ለብሳችሁ፣ ባጭር ታጥቃችሁ፣ ጫማችሁን አድርጋችሁ በትራችሁን ይዛ ችሁ በጥድፊያ ብሉት፤ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፋሲካ ነው::

[12]"እኔም በዚያች ሌሊት በግብፅ ምድር ላይ አልፋለሁ፤ ከሰውም ከእንስሳም የተወለ ደውን የበኵር ልጅ ሁሉ እገድላለሁ፤ የግ ብፅን አማልክት ሁሉ እፈርድባቸዋለሁ፤ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ:: [13]ደሙም ያላ ችሁበትን ቤት ለይቶ የሚያሳይ ምልክት ይሆንላችኋል፤ እኔ ደሙን በማይበት ጊዜ እናንተን አልፋለሁ፤ ግብፅን ስቀጣ መቅሠ ፍቱ አይደርስባችሁም::

[14]"ይህን ቀን መታሰቢያ ታደርጉታላ ችሁ፤ በሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ ቋሚ ሥርዐት ሆኖ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) በዓል አድ ርጋችሁ ታከብሩታላችሁ:: [15]ለሰባት ቀናት እርሾ የሌለበትን ቂጣ ብሉ፤ በመጀመሪ ያው ቀን እርሾን ሁሉ ከቤታችሁ አስወ ግዱ፤ በነዚህ ሰባት ቀናት እርሾ ያለበትን ቂጣ የበላ ማንኛውም ሰው ከእስራኤል ይወ ገድ:: [16]በመጀመሪያውና በሰባተኛው ቀን የተቀደሰ ጉባዔ አድርጉ:: በእነዚህ ቀናት ምንም ዐይነት ሥራ አትሥሩ፤ የምትሠሩት ሥራ ቢኖር ለእያንዳንዱ ምግብ ማዘጋጀት ብቻ ይሆናል::

[17]የቂጣን በዓል አክብሩ፤ ሰራዊታችሁን ከግብፅ ምድር ያወጣሁት በዚች ዕለት ነውና:: ይህን ዕለት ለሚቀጥለው ትውልድ ቋሚ ሥርዐት በማድረግ አክብሩት:: [18]ከመ ጀመሪያው ወር ከአሥራ አራተኛው ቀን ምሽት እስከ ሃያ አንደኛው ቀን ምሽት ድረስ እርሾ የሌለበት ያልቦካ ቂጣ ትበላ ላችሁ:: [19]ለሰባት ቀን እርሾ በቤታችሁ አይ ኑር፤ መጻተኛም ሆነ የአገር ተወላጅ እርሾ ያለበትን ቂጣ የበላ ከእስራኤል ማኅበር ይወገድ:: [20]እርሾ ያለበትን ምንም ነገር አትብሉ፤ በምትኖሩበት ስፍራ ሁሉ ያልቦካ ቂጣ ነዉ መብላት ያለባችሁ::

[21]ከዚያም ሙሴ የእስራኤልን ሕዝብ አለቆች በሙሉ አስጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "ቶሎ ሄዳችሁ ለየቤተ ሰቦቻችሁ የሚሆን ጠቦት መርጣችሁ የፋሲካን በግ እረዱ:: [22]ከዚያም ጭብጥ የሂሶጵ ቅጠል በመውሰድ፣ በሳህን ውስጥ ካለው ደም ነክራችሁ

12፥6 ቍ 19፤ ዘፀ16፥12፤ዘሌ23፥5፤ ዘኍ9፥1-3:5:11፤ ዘዳ16፥4:6፤ኢሱ5፥10፤2ዜና30፥2
12፥7 ቍ 13:23፤ ሕዝ9፥6
12፥8 ቍ 10:19-20፤ዘፀ13፥3፤16፥19፤23፥18፤34፥25፤ ዘሌ7፥15፤ዘኍ9፥11:12፤ዘዳ16፥3-4:7፤ 2ዜና35፥13፤ 1ቆሮ5፥8
12፥9 ዘፀ29፥13:17:22፤ዘሌ3፥3
12፥10 ቍ 8፤ ዘፀ13፥7:29፥34፤ ዘሌ22፥30፤ዘዳ16፥4
12፥11 ቍ 13:21:27:33:43፤ዘሌ23፥5፤ ዘኍ9፥2:4፤28፥16፤ ዘዳ16፥1:3፤ ኢሱ5፥10፤ 2ነገ23፥21:23፤ 2ዜና30፥1፤ዕዝ6፥19፤ ኢሳ31፥5፤48፥20፤ 52፥12፤ሕዝ45፥21
12፥12 ቍ 29፤ ዘፀ4፥23፤6፥2፤ 13፥15፤15፥11፤ 18፥11፤ዘኍ33፥4፤ 2ዜና2፥5፤መዝ95፥3፤ 97፥9፤135፥5፤ ኢሳ10፥33፤19፥1፤ 31፥8፤37፥36፤ ኤር 43፥12፤ 44፥8፤አሞ5፥17፤
12፥13 ቍ 11:23፤ዘፀ 8፥23፤ ዕብ11፥28
12፥14 ቍ 17:24፤ዘፀ13፥5:10:9፤ 23፥14፤27፥21፤ 32፥5፤ዘሌ3፥17፤ 10፥9፤16፥29፤ 17፥7፤23፥14፤24፥3፤ዘኍ18፥23 12፥15 ዘፍ17፥14፤ዘፀ13፥6-7፤ 23፥15፤34፥18፤ዘሌ23፥6፤ዘኍ28፥17፤ዘዳ16፥3፤1ቆሮ5፥7 12፥16 ዘኍ29፥35 12፥17 ቍ 41፤ዘፀ6፥6:26፤13፥3፤23፥15፤34፥18፤ዘሌ 3፥17፤19፥36፤ዘዳ16፥16፤2ዜና8፥13፤30፥21፤ዕዝ6፥22፤ማቴ26፥17፤ ሉቃ22፥1፤ሐሥ12፥3፤ 12፥18 ቍ 2 12፥19 ዘፍ17፥14፤ ዘኍ9፥14፤15፥14፤35፥15፤ዘዳ1፥16፤ኢሱ8፥33 12፥20 ዘሌ3፥17፤ ዘፀ13፥6፤ዘኍ35፥29፤ሕዝ6፥6 12፥21 ቍ 11፤ማር14፥12-16 12፥22 ዘሌ14፥4:6፤ ዘኍ19፥18፤መዝ51፥7፤ዕብ11፥28

12፥5 *ነውር የሌለበት ... ከበጎች ወይም ከፍየሎች ውሰድ፤* ዘሌ 22፥18-25 ይመ:: ልክ እንዲሁ ኢየሱስም "ነውርና እድፍ እንደሌለው ... በግ" ነው (2ጴጥ 1፥19)::

12፥6 *ሲመሽ፤* ቃል በቃል ሲተረጉም "በሁለት ምሽት መካከል" ማለት ነው:: ከፈሊጣዊ አነጋገር አንጻር ፍቺው፤ (1) በፀሐይ ማዘቅዘቂያና በፀሓይ መጥለቂያ መካከል ወይም (2) በፀሓይ መጥለቂያና በእኩለ ለሊት መካከል ማለት ነው፤ ይህም የሰንበ ትና ሌሎች ሃይማኖታዊ በዓላት የሚጀምሩት መቼ እንደ ሆነ በትክክል ለመናገር አስቸጋሪ አድርጉታል::

12፥7 *ደም፤* ምትክ ሆኖ የቀረበውን መሥዋዕት የሚያመ ለክት ነው፤ *ሕይወት፤* በሌላ ሕይወት ምትክ ቀረበ (ዘሌ 17፥11 ይመ):: በዚህ ዐይነት እስራኤል በቀረበው መሥዋዕት አማካይነት በግብፅ ላይ ሊወርድ ካለው ፍርድ አመለጠች፤ (ዕብ 9፥22፤ 1ዮሐ 1፥7 ይመ)::

12፥8 *ከመራራ ቅጠል፤* እንዲህ ያሉ መራራ ቅጠሎች በግብፅ ቡብዛት ይገኛሉ። እነዚህን ቅጠሎች መብላት በግብፅ ያሳለፉትን መራራ የባርነት ዘመን ያስታውሳቸዋል፤ (1፥14 ይመ):: *ካልቦካ ቂጣ፤* ከግብፅ ሲወጡ በችኮላ እንደወጡ ያመለክታል፤ (ቍ 1፥39፤ ዘዳ 16፥3 ይመ)::

12፥9 *ራሱን፣ እግሮቹን የሆድ ዕቃውንም ... ጠብሳችሁ ብሉት፤* ዘላን እረኞች ሥጋ ጠብሰው የሚበሉት በዚህ ዐይነት ነው::

12፥11 *ፋሲካ፤* የደሙ ምልክት ያለባቸውን ቤቶች ሳያ ጠፋ "አልፎ እንደሚሄድ" በቍ 13:23:27 ላይ ተገልጾአል::

12፥12 *የግብፅንም አማልክት ሁሉ እፈርድባቸዋለሁ፤* ቀደም ሲል አንዳንዶች ተፈርዶባቸዋል፤ (የ7፥19፤ 8፥1፤ 9፥3፤ 10፥21 ማብ ይመ)፤ አሁን ደግሞ ሁሉም ይፈረድባቸዋል፤ እንዲ ሁም (1) የግብፅ አማልክት፣ በግብፅ ላይ የመጣውን ፍርድ ለማ ስቆም ኀይል እንደሌላቸው በገሃድ ይታያል፤ (2) የግብፅ አማል ክት የሚመሰሉብት እንስሳት ይገደላሉ::

12፥13 *ምልክት፤* በፈርዖንና በሕዝቡ ላይ የወረዱት መቅ ሠፍቶች የፍርድ ምልክት እንደ ነበሩ ሁሉ፣ (8፥23 ይመ)፤ ደሙን ምልክታቸው ያደረጉትን እስራኤላውያንን የእግዚአብሔር "አልፎ መሄድ" የምሕረት ምልክት ነው::

12፥14 *በሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ ታከብሩታላችሁ፤* እስራኤላውያን የፋሲካው በዓል እንዲከበሩ የሚናገሩ ክፍሎች በቅዱ ሳት መጻሕፍት ውስጥ በብዙ ቦታዎች ይገኛሉ፤ (ዘኍ9፥1-5፤ ኢሱ 5፥10፤ 2ነገ23፥21-23፤ 2ዜና30፥1-27፤ 35፥1-19፤ዕዝ6፥19-22፤ ሉቃ2፥41-43፤ዮሐ2፥13:23፤ 6፥4፤ 11፥55-12፥1 ይመ):: ሃይማ ኖት አጥባቂ አይሁዳውያን ዛሬም ይህንን ሥርዐት ያከብራሉ::

12፥15 *ሁሉ ከቤታችሁ አስወግዱ፤* ከጊዜ በኋላ እርሾ እንደ "ግብዝነት" (ሉቃ12፥1) ወይም እንደ "ዐመፅና ክፋት" (1ቆሮ 5፥8) ላሉ ኀጢአቶች ምሳሌ ሆኖአል:: በአሁኑ ጊዜ ሃይማኖት አጥባቂ አይሁዳውያን የፋሲካን በዓል ከማክበራቸው በፊት፣ በቤቶቻቸው ውስጥ እርሾ ያለበት ፍርፋሪ እንዳይገኝ ቤቶቻቸውን በሚገባ ይፈትሻሉ/ያጸዳሉ፤ (ቍ 19 ይመ):: *ከእስራኤል ተለይቶ ይጥፋ፤* ከቃል ኪዳኑ ሕዝብ መካከል ተለይቶ ይገደል፤ (31፥14፤ ዘሌ 20፥2-3) ወይም ከምድረ ገጽ ይጥፋ ማለት ነው:: እንዲሁም ዘፍ 17፥14 እና ማብ ይመ::

12፥17 *የቂጣ በዓል፤* ይህ በዓል የሚጀመረው የፋሲካውን ምግብ በመብላት ሲሆን፣ በዓሉ ለሰባት ቀን ይቀጥላል፤ (ቍ 18-19 ይመ፤ እንዲሁም ማር 14፥12 ይመ)::

12፥21 *የፋሲካን ... በግ፤* ኢየሱስ "የፋሲካችን በግ" (1ቆሮ 5፥7) በመሆኑ፣ "አንድ ጊዜ ፈጽሞ" ራሱን ለእኛ ኀጢአት መሥ ዋዕት አድርጎ አቀረበ፤ (ዕብ 7፥27)::

12፥22 *ሂሶጵ፤* እዚህ ላይ ምናልባት መልካም መዐዛ ያለ ውን ተክል ያመለክታል፤ (ዮሐ 19፥29 ይመ)፤ ይህ ተክል ነጫጭ አበቦች አሉት:: እንደ ጸጉር ባሉ ነገሮች የተሸፈነው የተክሉ ቅጠ ልና ቅርንጫፍ ብዙ ፈሳሽ ወይም ውሃ ስለሚይዝ የመንጻት ሥርዐት በሚደረግበት ጊዜ ለመርጫ የሚያገለግል ጥሩ ተክል

የዕብራውያን የቀን አቈጣጠር

የወራት ቍጥር		የዕብራውያን ስያሜ/አጠራር	ዘመናዊው አቈጣጠር	የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል	የግብርና ወቅት	በዓላት
1	7	አቢብ፣ ኒሳን	ሚያዝያ	ዘፀ 12÷2፤ 13÷4፤ 23÷15፡34÷18፤ዘዳ 16÷1፤ ነህ 2÷1 ኢሳ3÷7	የፀደይ ዝናብ፣ የገብስ አዝመራ መሰብሰቢያ	ፋሲካ፣ ያለ እርሾ የተጋገረ ቂጣ በዓል
2	8	ዚፍ (ኢያር)*	ግንቦት	1ነገ 6÷1፡37	የገብስ አዝመራ መሰብሰቢያ፣ የበጋ ወቅት ጅማሬ	-
3	9	ሲዋን	ሰኔ	አስ 8÷9	የስንዴ አዝመራ መሰብሰቢያ	በዓለ አምሳ (ጰንጠቆስጤ)
4	10	(ታሙዝ)*	ሐምሌ	ሕዝ 8÷14	የወይን ተክል	-
5	11	(አብ)*	ነሐሴ		የወይን፣ የወይራና የበለስ ፍሬ መብሰቢያ ጊዜ	-
6	12	ኤሉል	መስከረም	ነህ 6÷15	የወይን፣የወይራ የበለስ ፍሬ መጭመቂያ ጊዜ	-
7	1	ኤታኒም	ጥቅምት	1ነገ 8÷2	የበልግ ዝናብ ወቅት፣ መሬት ማለስለሻ ጊዜ	የመለከት፣ የማስተሰርያ፣ የዳስ በዓል
8	2	ቡል	ኅዳር	1ነገ 6÷38	ስንዴና ገብስ የሚዘራበት ወቅት	-
9	3	ካሴሉ	ታኅሣሥ	ነህ 1÷1፤ ዘካ 7÷1	የክረምት ዝናብ ጅማሬ በአንዳንድ ቦታዎች በረዶ የቀላቀለ)	-
10	4	ጤቤት	ጥር	አስ 2÷16	-	-
11	5	ሳባጥ	የካቲት	ዘካ 1÷7	-	-
12	6	አዳር	መጋቢት	ዕዝ 6÷15፤ኢሳ 3÷7፡ 13፤ 8÷12፤ 9÷1፡ 15፡17፡19፡21	የለውዝ ተክል ማበብ፣ የብርቱካን ፍሬ ለቀማ	ፑሪም

(አዳር ሴናይ)* ሁለተኛው አዳር በየሦስት ዓመቱ የሚጨመር ወር ሲሆን ጨረቃማኅ ከጣይዓመት ጋር እንዲስተካከል የሚጨመር ነው።

*በቅንፍ ውስጥ ያሉ ስያሜዎች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አይገኙም።

የየቤቶቻችሁን ጉበንና ግራ ቀኝ መቃኑን ቀቡ። ከእናንተ አንድም ሰው እስኪነጋ ድረስ ከቤቱ አይውጣ። [23]እግዚአብሔር (ያህዌ) ግብፃውያንን ለመቅሠፍ በምድሪቱ ላይ በሚያልፍበት ጊዜ በጉበኑና በመቃኑ ላይ ያለውን ደም ሲያይ ያንን ደጃፍ አልፎ ይሄዳል፤ ቀሣፊውም ወደ ቤታችሁ ገብቶ እንዳይገድላችሁ ይከለክለዋል።

[24]"እናንተም ሆነ ልጆቻችሁ ይህን መመሪያ ቋሚ ሥርዐት አድርጋችሁ ትታዘዛላችሁ። [25]እግዚአብሔር (ያህዌ) እሰጣችኋለሁ ብሎ በገባው ቃል መሠረት ወደ ምድሪቱ ስትገቡ ይህን ሥርዐት ጠብቁ። [26]ልጆቻችሁ ስለ ስርዐቱ ምንነት ሲጠይቋችሁ፣ [27]'ግብፃውያንን በቀሠፈ ጊዜ፣ በግብፅ ምድር የእስራኤላውያንን ቤት አልፎ በመሄድ ቤታችንን ሳተረፈ፣ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የፋሲካ መሥዋዕት ነው' ብላችሁ ንገሯቸው።" ከዚያም ሕዝቡ አጐንበሱ፤ ሰገዱም። [28]እስራኤላውያንም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዳዘዛቸው አደረጉ።

[29]እኩለ ሌሊት ላይ እግዚአብሔር (ያህዌ) በግብፅ ምድር በዙፋን ላይ ከተቀመጠው ከፈርዖን የበኵር ልጅ ጀምሮ በጨለማ እስር ቤት ውስጥ እስካለው እስረኛ የበኵር ልጅ ድረስ ያለውንና የእንስሳቱን በኵሮች ሁሉ ቀሠፋቸው። [30]ፈርዖን፣ ሹማምንቱና የግብፅ ሕዝብ በሙሉ ሌሊቱን ከመኝታቸው ተነሡ፤ እነሆ በመላይቱ ግብፅ ለቅሶና ዋይታ ነበር፤ ሰው ያልሞተበት አንድም ቤት አልነበረምና።

ከግብፅ መውጣት

[31]ፈርዖን ሙሴንና አሮንን ሌሊቱን አስጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "ተነሡ እናንተና እስራኤላውያን ከሕዝቤ መካከል ውጡ! ሂዱ፤ በጠየቃችሁት መሠረት እግዚአብሔርን (ያህዌ) አምልኩ፤ [32]እንዳላችሁት የበግና የፍየል መንጋችሁን፣ የቀንድና የጋማ ከብቶቻችሁን ይዛችሁ ሂዱ፤ እኔንም ባርኩኝ።"

[33]ግብፃውያን አገራቸውን በአስቸኳይ ለቀው እንዲወጡላቸው እስራኤላውያንን አጣደፏቸው። "አለበለዚያማ ሁላችንም ማለቃችን ነው" አሉ። [34]ስለዚህ ሕዝቡ ያልቦካ ውን ሊጥ በየቡሆ ዕቃው አድርገው በጨርቅ ጠቅልለው በትከሻቸው ተሸከሙ። [35]እስራኤላውያን ሙሴ እንዳዘዛቸው የብርና የወርቅ ዕቃዎች እንደዚሁም ልብስ እንዲሰጧቸው ግብፃውያኑን ጠየቋቸው። [36]እግዚአብሔር (ያህዌ) በግብፃውያን ፊት ለእስራኤላውያን ሞገስ ስለሰጣቸው፣ የጠየቋቸውን ሁሉ ሰጧቸው፤ ስለዚህ የግብፃውያንን ንብረት በዝብዘው ወሰዱ።

[37]እስራኤላውያን ከራምሴ ተነሥተው ወደ ሱኮት ሄዱ፤ ከሴቶቹና ከልጆቹ ሌላ፣ ስድስት መቶ ሺህ እግረኛ ወንዶች ነበሩ። [38]ከእነርሱም ጋር ቍጥሩ የበዛ ሌላ ድብልቅ ሕዝብ አብሮአቸው ወጣ፤ እንዲሁም አያሌ የበግ፣ የፍየል፣ የጋማና የቀንድ ከብት መንጋ ይዘው ወጡ። [39]ከግብፅ ይዘው ከወጡት ሊጥ ያልቦካ ቂጣ ጋገሩ፤ ሊጡ አልቦካም ነበር፤ ምክንያቱም ከግብፅ በጥድፊያ እንዲወጡ ስለተደረጉ፣ ለራሳቸው ምግብ ለማዘጋጀት ጊዜ አልነበራቸውም።

[40]እንግዲህ እስራኤላውያን በግብፅ* የኖሩበት ዘመን አራት መቶ ሠላሳ ዓመት ነበር። [41]ልክ አራት መቶ ሠላሳው ዓመት በተፈጸመ ዕለት የእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰራዊት ሁሉ ግብፅን ለቆ ወጣ።

[42]እግዚአብሔር (ያህዌ) በዚያች ሌሊት እነርሱን ከግብፅ ለማውጣት ዘብ የቆመበት በመሆኑ፣ ለሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ እግዚአብሔርን (ያህዌ) ያከብሩ ዘንድ፣ በዚያች ሌሊት እስራኤላውያን ሁሉ ዘብ መቆም ይኖርባቸዋል።

የፋሲካ በዓል እንዴት መከበር እንዳለበት

[43]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ "የፋሲካ በዓል አከባበር ሥርዐት እንዲህ ነው፤ ባዕድ የሆነ ሰው ከፋሲካው ምግብ አይብላ፤ [44]በገንዘብ የገዛኸው ማንኛውም ባሪያ ከገረዝኸው በኋላ መብላት ይችላል [45]ነገር ግን ለጊዜው የተቀመጠ እንግዳና ቅጥር ሠራተኛ መብላት የለበትም።

[46]"ምግቡ በአንድ ቤት ውስጥ መበላት አለበት፤ ምንም ሥጋ ከቤት እንዳይወጣ፤ ምንም አጥንት እንዳትሰብሩ። [47]የእስራኤል

12፥23 ቍ7:13፤ ዘፍ16፥7፤ኢሳ19፥22፤ 37፥36፤ኤር6፥26፤ 48፥8፤1ቆሮ10፥10፤ 11፥28፤ራእ7፥3
12፥24 ቍ14
12፥25 ዘፍ15፥14፤ ዘፀ3፥17
12፥26 ዘፀ10፥2
12፥27 ቍ11፤ዘፍ 24፥26፤ዘፀ8፥23
12፥28 ቍ50
12፥29 ዘፍ19፥13፤ ዘፀ4፥23፤9፥6፤11፥4፤
12፥30 ዘፀ11፥6
12፥31 ዘፀ8፥8
12፥32 ዘፍ27፥34፤ ዘፀ10፥9:26
12፥33 ቍ11፤ ዘፍ20፥3፤ ዘፀ6፥1፤8፥19፤ 1ሳሙ6፥6
12፥34 ዘፀ8፥3
12፥35 ዘፍ24፥53፤ ዘፀ3፥22፤
12፥36 ዘፍ39፥21፤ ዘፀ3፥22
12፥37 ዘፍ12፥2፤ 47፥11፤ዘፀ13፥20፤ 38፥26፤ዘኍ1፥46፤ 2፥32፤11፥13:21፥26 ፤51፤33፥3-5
12፥38 ዘኍ11፥4፤ ኢሱ8፥35
12፥39 ዘፀ3፥20፤ 11፥1
12፥40 ዘፍ15፥13፤ ሐሥ7፥6፤ገላ3፥17
12፥41 ዘፀ3፥10፤ 6፥26
12፥42 ዘፀ13፥10፤ ዘሌ3፥17፤ዘኍ9፥3፤ ዘዳ16፥1:6
12፥43 ቍ11:48፤ ዘኍ9፥14፤15፥14፤ 2ዜና6፥32-33፤ ኢሳ14፥1፤56፥3:6፤ 60፥10
12፥44 ዘፍ17፥12-13
12፥45 ዘሌ22፥10
12፥46 ዘኍ9፥12፤ መዝ22፥14፤34፥20፤ 51፥8፤ምሳ17፥22፤ ዮሐ19፥36

*40 ማሶሬቲክ ቅጂ፣ አራተ ሳምራውያንና የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም *በግብፅና በከነዓን* ይላሉ

ነው፤ (14፥4:6:49:51-52፤ ዘኍ 19፥6:18፤ ዕብ 9፥19 ይመ፤ እንዲሁም መዝ 51፥7 ይመ)። *ደም ነክራችሁ፤* በአሁኑ ጊዜ እስራኤላውያን የፋሲካን በዓል ሲያከብሩ በግብፅ ያሳለፉትን የሥቃይ ዘመን ለማስታወስ ሲሉ በጨዋማ ውሃ ውስጥ ቅጠል ነክረው ይበላሉ።

12፥23 *አልፎ ይሄዳል፤* የቍ 11 ማብ ይመ። *አጥፊውም፤* በመዝ 78፥49 ላይ ግብፃውያንን ለማጥፋት የተላከው የእግዚአብሔር ቍጣ "የሞት መልእክተኛ" ተብሎ ተጠቅሶአል። እግዚአብሔር አጥፊ መቅሠፍቶችን ሲልክ መላእክትን ይጠቀማል፤ (2ሳሙ 24፥16-16፤ 2ነገ 19፥35 ይመ፤ እንዲሁም 1ቆሮ 10፥10 ይመ፤ ይህ ጥቅስ የተወሰደው ከዘኍ 16፥41-49 ላይ ነው)።

12፥26 *ልጆቻችሁ ስለ ሥርዐቱ ምንነት ሲጠይቋችሁ፤* 13፥14 ይመ። የፋሲካ በዓል የእስራኤልን መዋጀት ለማስታወስ በየጊዜው መከበር አለበት፤ ምክንያቱም እስራኤል ከግብፅ ባርነት ተዋጅታ የእግዚአብሔር ነጻ ሕዝብ ሆናለች።

12፥27 *የፋሲካ መሥዋዕት፤* የቍ 21 ማብ ይመ። *አልፎ፤* የቍ 11 ማብ ይመ።

12፥29 *በጕድጓድ ውስጥ እስከተጣለው እስረኛ፤* የመጨረሻ ዝቅተኛ መጣያ ስፍራ ነው፤ (የ11፥5 ማብ ይመ)።

12፥31 *ፈርዖንም ሙሴን ... አስጠርቶ፤* ምንም እንኳ ፈርዖን ሙሴን ዳግመኛ ላለማየት ቢምልም፣ (10፥28 እና ማብ ይመ)፤ አሁን ሙሴን (እና አሮንን) ወደ እርሱ እንዲገቡ አስጠራቸው።

12፥35-36፤ 3፥21-22፤ 11፥2-3 ይመ።

12፥37 *ከራምሴ ተነሥተው ... ጕዞ ጀመሩ፤* 1፥11 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 47፥11 ማብ ይመ። እስራኤላውያን ጕዞ የጀመሩት "ከፋሲካ በኋላ በማግሥቱ" ነው (ዘኍ 33፥3)። *ሱኮት፤* ምናልባት በአሁኑ ጊዜ ቴል ማስኩታ ሳትሆን አትቀርም።

12፥38 *ሌላ ድብልቅ ሕዝብ፤* ምናልባት በ9፥20 ላይ እንደ ተጠቀሰው ግብፃውያንንም ይጨምራል።

12፥41 *አራት መቶ ሠላሳ ዓመት፤* የሐሥ 7፥6 ማብ ይመ።

12፥46 *ዐጥንቶቹን አትስበሩ፤* ዘኍ 9፥12፤ መዝ 34፥20

ሕዝብ ሁሉ በዓሉን ማክበር ይኖርበታል። [48]"በመካከላችሁ የሚኖር መጻተኛ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) የፋሲካ በዓል ማክበር ቢፈልግ፣ በቤተ ሰቡ ያሉት ወንዶች ሁሉ መገረዝ አለባቸው፤ ከዚያም እንደ ተወላጅ ተቈጥሮ የሥርዐቱ ተካፋይ ይሁን። ያልተገረዘ ወንድ ግን የፋሲካን ምግብ አይብላ። [49]ይህም ሕግ በዜጋውም ሆነ በመካከላችሁ በሚኖሩት መጻተኞች ላይ እኩል ተፈጻሚነት ይኖረዋል።"

[50]እስራኤላውያን በሙሉ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን ያዘዘውን ሁሉ ፈጸሙ። [51]በዚያችው ዕለት እግዚአብሔር (ያህዌ) እስራኤላውያንን በየሰራዊታቸው አድርጎ ከግብፅ ምድር አወጣቸው።

በኵር ሁሉ ለእግዚአብሔር መቀደሱ

13 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ [2]"መጀመሪያ የተወለደውን ወንድ ሁሉ ለእኔ ቀድስልኝ፤ ከእስራኤላውያን መካከል የእናቱ የበኵር ልጅ የሆነው ማሕፀን ከፋች ሰውም ሆነ እንስሳ የእኔ ነው።"

[3]ከዚያም ሙሴ ሕዝቡን እንዲህ አለ፤ "ከባርነት ምድር ከግብፅ የወጣችሁባትን ይህችን ዕለት አስታውሱ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር (ያህዌ) በኀያል ክንዱ አውጥቶአችኋል። እርሾ ያለበትን ማንኛውንም ነገር አትብሉ። [4]እነሆ በዚች ዕለት በአቢብ ወር ወጥታችኋል። [5]እግዚአብሔር (ያህዌ) ለእናንተ ለመስጠት ሲል ቀድሞ ለአባቶቻችሁ ወደ ማለላቸው ማርና ወተት ወደምታፈሰው ወደ ከነዓናውያን፣ ኬጢያውያን፣ አሞራውያን፣ ኤዊያውያን፣ ኢያቡሳውያን ምድር በምትገቡበት ጊዜ ይህን በዓል በዚህ ወር ታከብራላችሁ። [6]ለሰባት ቀን ያለ እርሾ የተጋገረ ቂጣ ትበላላችሁ። በሰባተኛውም ቀን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በዓል ታደርጋላችሁ። [7]በእነዚህም ሰባት ቀናት ያልቦካ ቂጣ ትበላላችሁ፤ በእናንተ ዘንድ እርሾ ያለበት ነገር ፈጽሞ አይገኝ፤ በምድራችሁም አዋሳኝ በየትኛውም ቦታ እርሾ ፈጽሞ አይኑር። [8]በዚያችም ዕለት፣ 'እኔ ይህን የማደርገው ከግብፅ ምድር በወጣሁበት ጊዜ እግዚአብሔር (ያህዌ) ስላደረገልኝ ነገር ነው' ብለህ ለልጅህ ንገረው። [9]የእግዚአብሔር (ያህዌ) ሕግ በከንፈራችሁ ላይ እንዲሆን ይህ በዓል ለእናንተ በእጃችሁ ላይ እንደታሰረ ምልክት፣ በእግራችሁ ላይ እንደሚገኝ መታሰቢያ ይሆንላችኋል። እግዚአብሔር (ያህዌ) በኀያል ክንዱ ከግብፅ አውጥቶአችኋልና። [10]ይህን ሥርዐት በተወሰነው ጊዜ በየዓመቱ ጠብቁት።

[11]"እግዚአብሔር (ያህዌ) ለእናንተና ለቀደሙት አባቶቻችሁ በመሐላ በሰጠው ተስፋ መሠረት ወደ ከነዓናውያን አገር በሚያስገባችሁና ምድሪቱንም ለእናንተ በሚሰጣችሁ ጊዜ፣ [12]የእናቱን ማሕፀን የሚከፍተውን ሁሉ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ትሰጣላችሁ፤ እንደዚሁም እንስሶቻችሁ በመጀመሪያ የወለዷቸው ወንዶች ሁሉ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ይሆናሉ። [13]ከአህያ በመጀመሪያ የተወለደውን ውርንጫ ግን በጠቦት ትዋጁታላችሁ፤ አህያውን ካልዋጃችሁት ግን አንገቱን ስበሩት። ከወንድ ልጆቻችሁ መካከል በኵር የሆኑትን ሁሉ ዋጁ።

[14]"በሚመጡት ዘመናት ልጅህ፣ 'ይህ ምን ማለት ነው?' ብሎ ቢጠይቅህ እንዲህ በለው፤ 'ከባርነት ምድር ከግብፅ እግዚአብሔር (ያህዌ) በኀያል ክንዱ አወጣን፤ [15]ፈርዖን እኛን አለቅም ብሎ ልቡን ባደነደነ ጊዜ ከሰው ጀምሮ እስከ እንስሳ ድረስ በኵር ሆኖ በግብፅ የተወለደውን ሁሉ እግዚአብሔር (ያህዌ) ገደለው። እንግዲህ በመጀመሪያ የእናቱን ማሕፀን የከፈተውን ወንድ ሁሉ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የምሠዋውና የልጆቼ በኵር ሆኖ የተወለደውን ወንድ ልጅ ሁሉ የምዋጀው በዚህ ምክንያት ነው። [16]እግዚአብሔር (ያህዌ) በኀያል ክንዱ እኛን ከግብፅ ያወጣን ስለሆነ ይህ ሥርዐት በእጅህም ሆነ በግንባርህ ላይ እንደ ምልክት ይሆናል።"

ቀይ ባሕርን መሻገር

[17]ፈርዖን ሕዝቡን በለቀቀ ጊዜ አቋራጭ

12፥48 ቍ49፤ ዘሌ19፥18:34፤ 24፥22፤ዘኍ9፥14፤ 10፥32፤ሕዝ44፥7
12፥49 ዘሌ24፥22፤ ዘኍ15፥15-16:29፤ ዘዳ1፥16
12፥50 ቍ28
12፥51 ዘፀ3፥10፤ 6፥6:26
13፥2 ቍ12: 13:15፤ዘፀ22፥29፤ 34፥20፤ዘሌ27፥26፤ ዘኍ3፥13፤8፥17፤ 18፥15፤ዘዳ15፥19፤ ነህ10፥36፤ሉቃ2፥23
13፥3 ቍ14፤ዘፀ 3፥20፤7፥4፤12፥8፤ ዘሌ26፥13፤ዘኍ1፥1፤ 9፥1፤22፥5፤26፥4፤ዘዳ 4፥45፤5፥6፤መዝ81፥ 10፤114፥1
13፥4 ዘፀ12፥2
13፥5 ቍ11፤ ዘፀ3፥8፤12፥25-26
13፥6 ዘፀ12፥15-20
13፥8 ዘፀ10፥2፤ መዝ78፥5-6
13፥9 ቍ16፤ ዘፀ3፥20፤ዘዳ6፥8፤ 11፥18፤ምሳ3፥3፤ ኢሳ44፥5፤ማቴ23፥5
13፥10 ዘፀ12፥14፤ መዝ75፥2፤102፥13
13፥11 ቍ5፤ ዘፍ12፥7፤17፥19፤ 22፥16፤ዘዳ1፥8፤ መዝ105፥42-45
13፥12 ዘፍ4፥4፤ ዘሌ27፥26፤ ዘኍ3፥13፤18፥15: 17፤ሉቃ2፥23
13፥13 ቍ15፤ ዘሌ27፥11፤ ዘፀ34፥20፤ኢሳ66፥3፤ ዘኍ3፥46-47፤18፥15
13፥14 ዘፀ10፥2፤ 20፥2፤ዘዳ7፥8፤28፥68
13፥15 ቍ2
13፥16 ቍ9
13፥17 ዘፀ14፥11፤ ዘኍ14፥1-4፤ዘዳ 17፥16፤ሆሴ11፥5

ይመ፤ በዮሐ 19፥36 ላይ ከኢየሱስ ጋር ተያይዞ ተጠቅሶአል።

12፥48 *ያልተገረዘ ማንም ሰው አይብላ፤* የፋሲካን በግ መብላት የሚችሉት በኪዳኑ መሠረት ራሳቸውን ለእግዚአብሔር የሰጡ ብቻ ናቸው፤ ነገሩ ትርጕም የሚሰጠውም ለእነርሱ ብቻ ነው፤ (ዘፍ 17፥9-14 ይመ)። የጌታን እራት መካፈል ያለባቸው እነማን እንደሆኑ በ1ቆሮ 11፥28 ላይ ይመ።

13፥2 *በመጀመሪያ የተወለደውን ሁሉ ለእኔ ቀድስው፤* እግዚአብሔር እስራኤልን እንደ በኵር ልጁ አድርጎ ወስዶአታል፤ (4፥22 ይመ)፤ እንዲሁም የሰውንም ሆነ የእንስሳትን ተባዕት ሁሉ ከግብፅ ባርነት ነጻ አውጥቶአል፤ ከመቅሠፍቶቹም ታድጎአል (12፥12-13 ይመ)። ስለዚህ በእስራኤል ያለ ማንኛውም በኵር የእርሱ ነው። የማርያም የበኵር ልጅ የሆነው ኢየሱስ (ሉቃ 2፥7 ይመ)፤ ለእግዚአብሔር የተሰጠው በዚህ ሕግ መሠረት ነው፤ (ሉቃ 2፥22-23 ይመ)።

13፥5፤ የ3፥8 ማብ ይመ።

13፥9 *በእጃችሁ ላይ እንደታሰረ ምልክት በእግራችሁ ላይ እንደሚገኝ መታሰቢያ፤* ምሳሌያዊ አነጋገር ነው፤ (ቍ16፤ዘዳ 6፥8፤ 11፥18 ይመ፤ እንዲሁም ምሳ 3፥3፤ 6፥21 ፤ 7፥3፤ መሓ 8፥6 ይመ)። ይህን ንባብ በቀጥታ (እንደዚሁ እንዳለ) የተረጐሙ አይሁዳውያን በቍ 1-10፡11-16፤ ዘዳ 6፥4-9 እና በዘዳ 11፥13-21 የሚገኙትን ቃላት በብራና ላይ አጽፈው፣ በሁለት ትናንሽ ማኅደሮች ውስጥ ያስቀምጡና ጠዋት ጠዋት ጸሎታቸውን ከማድረጋቸው በፊት፣ አንደኛውን ማኅደር በግንባራቸው ላይ ሁለተኛውን ማኅደር ደግሞ በግራ እጃቸው ላይ ያስሩታል። እነዚህ ማኅደሮች "አሸንክታብ" ተብለው ይጠራሉ (ማቴ 23፥5)። አይሁዳውያን እንዲህ ያለውን ሥርዐት ማድረግ የጀመሩት ከባቢሎን ምርኮ ከተመለሱ በኋላ ነው።

13፥13 *ትዋጁታላችሁ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ዋጋ ከፍላችሁ ነጻ ታወጡታላችሁ" ማለት ነው። *የአህያውን በኵር፤* የጋማ ከብቶች የኢኮኖሚ መሠረት በመሆናቸው እነርሱም የተዋጁት በበግ ነው። *በኵር የሆኑትን ሁሉ፤* ሰዎች ለእግዚአብሔር መሰጠት ወይም መለየት ያለባቸው በሕይወት እያሉ እንጂ ከሞቱ በኋላ አይደለም፤ (ዘፍ 22፥12፤ዘኍ3፥39-51 ይመ፤ ከሮሜ 12፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥14፤ የ12፥26 ማብ ይመ።

13፥16፤ የቍ 9 ማብ ይመ።

ቢሆንም እንኳ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በፍልስጥ ኤም ምድር በሚያልፈው መንገድ አልመ ራቸውም “ጦርነት ቢያጋጥማቸው ሐሳባቸ ውን ለውጠው ወደ ግብፅ ይመለሱ ይሆ ናል” ብሎአልና:: 18ስለዚህ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሕዝቡን ዙሪያ በሆነው በምድረ በዳው መንገድ ወደ ቀይ ባሕር[°] መራቸው፤ እስራ ኤላውያንም ለጦርነት ዝግጁ ሆነው ከግብፅ ወጡ:: 19ዮሴፍ፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በእርግጥ ይጐበኛችኋል፤ በዚያን ጊዜም ዐፅሜን ይዛችሁ ከዚች ምድር መውጣት አለባችሁ[″] ብሎ የእስራኤልን ልጆች አስምሎአቸው ስለ ነበር ሙሴ የዮሴፍን ዐፅም ይዞ ወጣ:: እግዚአ ብሔር (ኤሎሂም) ሕዝቡን ዙሪያ በሆነው በምድረ በዳው መንገድ ወደ ቀይ ባህር መራቸው፤ እስራኤላውያንም ለጦርነት ዝግጁ ሆነው ከግብፅ ወጡ::

20እነርሱም ከሱኮት ከተነሡ በኋላ ከም ድረ በዳው ጥግ ባለው በኤታም ሰፈሩ:: 21ስለዚህ በቀንም ሆነ በሌሊት መጓዝ ይችሉ ዘንድ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) በቀን በመንገ ዳቸው ሊመራቸው በደመና ዓምድ፣ በሌሊት ደግሞ ብርሃን ሊሰጣቸው በእሳት ዓምድ በፊታቸው ይሄድ ነበር:: 22በቀንም ሆነ በሌሊት የደመናውና የእሳቱ ዓምድ ከሕዝቡ ፊት የተለየበት ጊዜ አልነበረም::

14 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ 2“እስራኤላውያን ተመል ሰው በሚግዶልና በባሕሩ መካከል ባለው በፊሀሒሮት አጠገብ እንዲሰፍሩ ንገራቸው፤ በበኣልዛፎንም አንጻር በባሕሩ አጠገብ ይስ ፈሩ:: 3‘ፈርዖን እስራኤላውያን ግራ ተጋብተው በምድረ በዳ በመቅበዝበዝ ይንከራተታሉ’ ብሎ ያስባል:: 4እኔም የፈርዖንን ልብ ስለ ማደነድነው ያሳድዳቸዋል፤ ነገር ግን በፈር ዖንና በሰራዊቱ ሁሉ ለራሴ ክብርን አገኛለሁ፤ ግብፃውያንም እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) መሆኔን ያውቃሉ::” እስራኤላውያንም ይህንኑ አደረጉ::

5የግብፅ ንጉሥ ሕዝቡ መሄዳቸው በተነ ገረው ጊዜ፣ ፈርዖንና ሹማምንቱ ስለ እነ ርሱ የነበራቸውን አሳብ በመለወጥ፣ “ምን ማድረጋችን ነው? እስራኤላውያን እንዲሄዱ ለቀቅናቸው፤ አገልግሎታቸውንም አጣን” አሉ:: 6ስለዚህ ሠረገላው እንዲዘጋጅለት አደረገ፤ ሰራዊቱንም ይዞ ተንቀሳቀሰ:: 7ስድ ስት መቶ ምርጥ ሠረገላዎችን ከሌሎች የግብፅ ሠረገላዎች ጋር ከነጦር አዛዦቻ ቸው አሰልፎ ተነሣ:: 8እግዚአብሔር (ያህዌ) የንጉሡን የፈርዖንን ልብ ስለ አደነደነው በልበ ሙሉነት ከግብፅ የሚወጡትን እስራ ኤላውያን አሳደዳቸው:: 9ግብፃውያን፣ ይኸ ውም የፈርዖን ፈረሶችና ሠረገላዎች፣[w] ፈረሰኞችና እግረኞች ሁሉ እስራኤላውያንን አሳደዷቸው፤ በበአልዛፎን አንጻር በባሕሩ አጠገብ በፊሀሒሮት ሰፍረው ሳሉ ደረሱባ ቸው::

10ፈርዖን በቀረበ ጊዜ እስራኤላውያን ቀና ብለው ተመለከቱ፤ እነሆ፣ ግብፃውያን ይከታተሏቸው ነበር፤ እነርሱም በታላቅ ፍር ሃት ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጮኹ:: 11እነ ርሱም ሙሴን እንዲህ አሉት፤ “በምድረ በዳ እንድንሞት ያመጣኸን በግብፅ መቃ ብር ቦታ ጠፍቶ ነውን? ከግብፅ አውጥተህ ምን አደረግህልን? 12በግብፅ ሳለን፣ ‘ተወን እባክህ፤ ግብፃውያንን እናገልግል’ አላልንህም ነበርን? በምድረ በዳ ከምንሞት ግብፃውያንን ብናገለግል ይሻል ነበር!”

13ሙሴም ለሕዝቡ መለሰላቸው፤ “አትሸ በሩ፣ጸንታችሁ ቁሙ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ዛሬ የሚያደርግላችሁን መታደግ ታያላችሁ፤ ዛሬ የምታዩአቸውን ግብፃውያንን ዳግም አታዩአቸውም:: 14እግዚአብሔር (ያህዌ) ስለ እናንተ ይዋጋል፤ እናንተ ያለባችሁ መታገሥ ብቻ ነው::

13፥18 ዘፀ15፥22፤ ኢሱ1፥14፤4፥13፤ መዝ136፥16፤ ሕዝ20፥10
13፥19 ዘፍ47፥29-30፤ኢሱ24፥32፤ሐሥ 7፥16፤ዕብ11፥22
13፥20 ዘፀ12፥37፤ ዘኍ33፥6
13፥21 ዘፀ 14፥19: 24፤24፥16፤33፥9-10፤32፥1፤33፥14፤ 34፥5፤40፥38፤ ዘኍ9፥16፤12፥5፤14፥ 14፤ዘዳ1፥33፤2፥7፤ 31፥8፤መሳ4፥14፤ 5፥4፤ ነህ9፥12:19፤ መዝ68፥7፤77፥20፤ 78፥14፤99፥7፤ 105፥39፤ኢሳ4፥5፤ ኤር2፥2፤ ዕን3፥13፤ 1ቆሮ10፥1፤13፥22
14፥2 ቍ9፤ ዘኍ 33፥7፤ኤር44፥1፤ ሕዝ29፥10
14፥4 ቍ8:17:23፤ ዘፀ4፥21፤6፥2፤9፥16፤ መዝ71፥11፤ሕዝ32፥15፤ሮሜ9፥17:22-23
14፥5 ዘፍ31፥21፤ መዝ105፥25
14፥7 ዘፀ15፥4
14፥8ዘፀ11፥10፤ዘኍ 33፥3፤ሐሥ13፥17
14፥9 ቍ2:6-7:25 ዘፍ47፥17፤ዘፀ15፥9፤ ኢሱ24፥6፤ኢሳ43፥17
14፥10 ዘፀ15፥25፤ ኢሱ24፥7፤ነህ9፥9፤ መዝ5፥2፤34፥17፤ 50፥15፤107፥6:28
14፥11 ዘፀ5፥21፤ 16፥3፤17፥3፤ዘኍ11፥ 1፤14፥22፤20፥4፤ 21፥5፤ዘዳ9፥7 መዝ106፥7-8
14፥12 ዘፀ5፥21፤ 15፥24፤17፥2፤ መዝ106፥7-8
14፥13 ቍ30፤ ዘፍ15፥1፤1ሳሙ 12፥16፤ 2ዜና20፥17
14፥14 ቍ25፤ ዘፀ15፥3፤ዘዳ1፥30፤ 3፥22፤20፥4፤ኢሱ

°18 በዕብራይስጡ ያሙሱፍ ይላል:: ትርጕሙም የሸምበቆ ባሕር ማለት ነው::
″19 ዘፍ50፥25 ይመ::
w9 በዚህ ስፍራና በቍ 17:18:23 እንዲሁም በቍ 28 ሠረገለኞ ተብሉ ሊተረጉም ይችላል::

13፥17 *በፍልስጥኤም ምድር በሚያልፈው መንገድ፤* ከጌርሳም ወደ ከነዓን ለመሄድ ትክክለኛው መንገድ ቢሆንም መንገዱ የግብፃውያን ምሽግ ነው::

13፥18 *በምድረ በዳው መንገድ፤* በስተ ደቡብ በኩል ወደ ሲና ባሕረ ሰላጤ የሚወስድ መንገድ ነው:: *ቀይ ባሕር፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል “ያም ሱፍ” ይላል፤ ትርጕሙም “የቄጤማ ባሕር” ማለት ነው:: እስራኤላውያን ቀይ ባሕርን ያቋረጡት የት ቦታ እንደ ሆነ በርካታ አስተያየቶች ተሰ ጥተዋል፤ ከአስተያየቶቹ አንዱ በአሁኑ ጊዜ የስዊዝ ቦይ የሚገኝ በት አካባቢ ነው:: *ለጦርነት እንደተዘጋጁ፤* ምናልባት የታጠቁት ጦርና ቀስት ብቻ ሳይሆን አይቀርም::

13፥19፤ የዘፍ 50፥24-25 ማብ ይመ::

13፥20 *ሱኮት፤* የ12፥37 ማብ ይመ:: *በኤታም፤* ቦታው የት እንደሚገኝ በትክክል አይታወቅም::

13፥21 *በደመና ዓምድ … በእሳት ዓምድ፤* የእግዚአብሔ ርን በሕዝቡ መካከል መገኘት በተጨባጭ የሚገልጽ ምልክት ነው፤ (14፥24 ይመ፤ እንዲሁም የ3፥2 ማብ ይመ):: እግዚአብሔር አብዛኛውን ጊዜ ለሕዝቡ የሚናገረው በደመና ዓምድ ውስጥ ሆኖ ነው (ዘኍ 12፥5-6፤ ዘዳ 31፥15-16፤ መዝ 99፥6-7)::

14፥2 *ተመልሰው፤* የተመለሱት ወደ መጡበት ወደ ደቡብ ነው:: *ፊሃሒሮት፤* “በባዓልዛፎን በስተ ምሥራቅ” የሚገኝ ስፍራ ነው፤ (ዘኍ 33፥7):: *በሚግዶልና፤* ቦታው ወዴት እንደ ሆነ በትክክል አይታወቅም:: የስሙ ትርጕም “ከተማ ጠባቂ” ማለት ነው:: *በባሕር፤* የ13፥18 ማብ ይመ:: የመቃ ተክል ተጨዋማ ውሃ አካባቢ ስለማይበቅል ይህ ቦታ የሚገኘው በስዊዝ ባሕረ ሰላጤ አካባቢ ነው የሚለውን አስተያየት እንዳንቀበል ያደርገ ናል:: ከዚህ በተጨማሪ አንድ የግብፅውያን የጥንት ጽሑፍ ባዓ ልዛፎን ከራምሴ በስተምሥራቅ 32 ኪሎ ሜትር ርቆ በሚገኘው፣ በሜንዛሌህ ሐይቅ አካባቢ በጣፌናስ (የኤር 2፥16 ማብ ይመ) ግዛት ውስጥ እንደምትገኝ ይናገራል:: ስለዚህ እስራኤላውያን ቀይ ባሕርን የተሻገሩት በሜንዛሌህ ሐይቅ ደቡባዊ ጫፍ ላይ ሳይሆን አይቀርም:: *በዓልዛፎን፤* ትርጕሙ “የሰሜኑ በዓል” ወይም “የሰሜኑ ተራራ በዓል” ማለት ነው:: በዓል የከነዓናውያን አምላክ ስም ነው::

14፥4 *እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ያውቃሉ፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

14፥7 *ከነ ጦር አዛዦቻቸው፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገ ባው የዕብራይስጡ ቃል “ሦስተኛው ሰው” የሚል ትርጕም አለው፤ ይህም ምናልባት ሠረገላውን ከሚነዱ ሰዎች መካከል የአዛዡ ቦታ የት እንደ ሆነ ያመለክታል::

14፥14 *እግዚአብሔር ስለ እናንተ ይዋጋል፤* ምንም እንኳ እስራኤል “ለጦርነት ብትዘጋጅ”፣ (13፥18) ደግሞም “በድፍረት

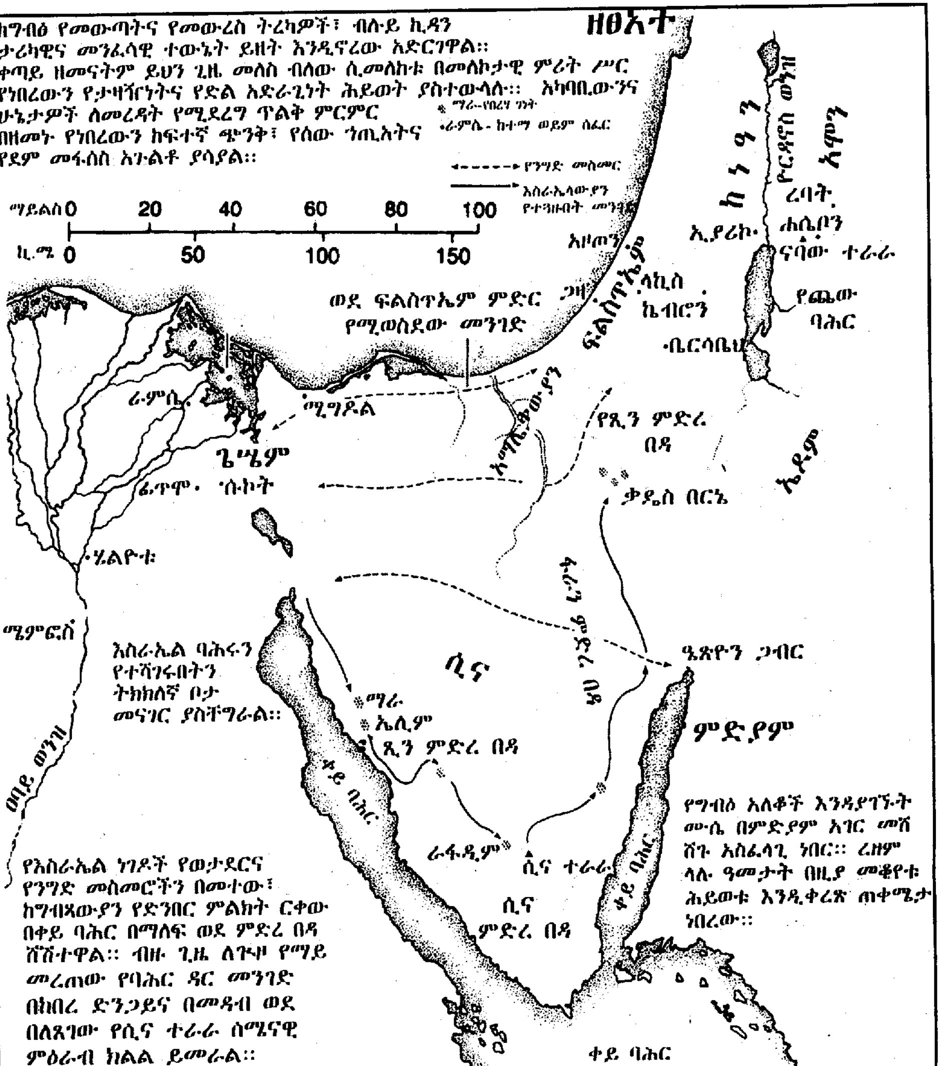

የእስራኤላውያን ከግብፅ ምድር መውጣት በግብፃውያን የታሪክ ጸሐፍት ቸል ተብሎአል:: የግብፅ ሐውልቶች ይህን ታሪክ በቀጥታ ባይጠቅሱትም የፈርዖን-ሜርኔፍታ ሐውልት (1225 ዓ.ቅ.ክ ገደማ) እስራኤል በመባል ከሚጠራ ሕዝብ ጋር በከነዓን ሰሜናዊ ክፍል የግብፅ ሠራዊት እንደ ተዋጋ ያመለክታል::

እርግጠኛ የሆነ መልክአ ምድራዊና የዘመን ቅደም ተከተልን የሚያመለክት ማስረጃ ማግኘት አስቸጋሪ ቢሆንም እጅግ ብዙ ከሆኑ የጥንት ግኝቶች ስብርባሪዎች እና ጽሑፎች አዲስ መረጃ ተገኝቷል:: የሒታውያን የጥንት ጽሑፍ እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር በሲና ተራራ ከገባው ኪዳን ጋር ተመሳሳይነት አለው::

የነሐስ ዘመን የመጨረሻው ክፍል (1550-1200 ዓ.ቅ.ክ) በሕዝብ ፍልሰት ይታወቃል:: በምሥራቃዊው የአባይ ክፍል በሴማውያን ላይ የነበረው የግብፅ አገዛዝ በጡብ ሥራ ጫና በመፍጠር፣ ከባድ የጉልበት ሥራ በማሠራትና የእርሻ መሬት የሌላቸውን በዝቅተኛ የኑሮ ደረጃ ያሉትን በማስጨነቅ ይታወቅ ነበር:: አያሌ የከነዓናውያን ከተሞች በጭካኔ ወድመዋል:: የባሕር ሰዎች በመባል የሚታወቁትን ጨምሮ አዳዲስ ሕዝቦች በግብፅ፣ በፍልስጥኤም፣ በዮርዳኖስ ማዶና በምሥራቃዊው ሜድትራንያን ሰፈሩ::

በአክናተን ዘመን (1375 ዓ.ቅ.ክ ገደማ) ከከነዓን ከተሞች ገዥዎች ወደ ግብፃውያን መንግሥት ይደረግ የነበረው የመልእክት ልውውጥ ከግብፅ ሠራዊት ጋር የነበረውን ደካማ የግንኙነት መዋቅር የሚያመለክት ሲሆን፣ «ሐቢሩ» በመባል የሚታወቀውን ሕዝብ እጅግ ይፈሩት እንደነበርም ይጠቀማል::

[15]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "ለምን ትጮኹብኛላችሁ? ይልቅስ እስራኤላውያንን ወደፊት እንዲጓዙ ንገራቸው፤ [16]ውሃውን ለመክፈል በትርህን አንሣና እጅህን በባሕሩ ላይ ዘርጋ፤ እስራኤላውያን በባሕሩ ውስጥ በየብስ ይሻገራሉ:: [17]ተከትለዋቸው እንዲገቡም የግብፃውያንን ልብ አጸናለሁ፤ በፈርዖንና በሰራዊቱ ሁሉ፣ በሠረገሎቹና በፈረሰኞቹ ለራሴ ክብርን አገኛለሁ:: [18]በፈርዖንና በሰራዊቱ ሁሉ፣ በከበርሁ ጊዜ ግብፃውያን እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደሆንሁ ያውቃሉ::

[19]ከዚያም ከእስራኤል ሰራዊት ፊት ፊት ሆኖ ሲሄድ የነበረው የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) መልአክ ተመለሰና ወደ ኋላቸው መጣ፤ የደመናውም ዓምድ እንዲሁ ከፊት ተነሥቶ ከኋላቸው ቆመ፤ [20]በግብፅና በእስራኤል ሰራዊት መካከል በመሆን፣ ሌሊቱን ሙሉ ደመናው በአንድ በኩል ጨለማን ሲያመጣ፣ በሌላው በኩል ብርሃን አመጣ፤ ስለዚህ ሌሊቱን በሙሉ አንዱ ወደ ሌላው ሊጠጋ አልቻለም::

[21]ሙሴ እጁን በባሕሩ ላይ ዘረጋ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሌሊቱን በሙሉ ብርቱ የምሥራቅ ነፋስ አስነሥቶ ባሕሩን ወደ ኋላ በማሸሽ ደረቅ ምድር አደረገው፤ ውሃው ተከፈለ፤ [22]እስራኤላውያን ውሃው በግራና በቀኝ እንደ ግድግዳ ሆኖ በየብስ በባሕሩ ውስጥ አለፉ::

[23]ግብፃውያንም አሳደዷቸው፤ የፈርዖን ፈረሶች፣ ሰረገሎችና ፈረሰኞች በሙሉ ተከትለዋቸው ወደ ባሕሩ ገቡ:: [24]ሲነጋጋም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በእሳትና በደመና ዓምድ ሆኖ በግብፃውያን ሰራዊት ሽብር ላከባቸው:: [25]መንዳት እንዳይችሉም የሠረገላዎቹን መሽከርከሪያዎች አቈላለፈባቸው[f] ግብፃውያኑም፣ "ከእስራኤላውያን እንሽሽ! *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ግብፅን እየተዋጋላቸው ነው" አሉ::

[26]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣ "ውሃው ግብፃውያንን ሠረገሎቻቸውንና ፈረሰኞቻቸውን ተመልሶ እንዲሸፍናቸው እጅህን በባሕሩ ላይ ዘርጋ" አለው:: [27]ሙሴም እጁን በባሕሩ ላይ ዘረጋ፤ ንጋት ላይም ባሕሩ ወደ ቀድሞ ቦታው ተመለሰ:: ግብፃውያን ከውሃው ሸሹ፤[g] *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ግብፃውያንን በባሕሩ ውስጥ ጣላቸው:: [28]ውሃውም ተመልሶ እስራኤላውያንን ተከትለው ወደ ባሕሩ የገቡትን ሠረገሎች፣ ፈረሰኞች፣ መላውን የግብፅ ሰራዊት ሁሉ ሸፈነ:: አንድም እንኳ አልተረፈም::

[29]እስራኤላውያን ግን ውሃው ግራና ቀኝ እንደ ግድግዳ ሆኖ፣ በደረቅ ምድር ባሕሩን ተሻገሩ:: [30]በዚያች ዕለት *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እስራኤልን ከግብፃውያን እጅ አዳናቸው፤ እስራኤልም የግብፃውያን ሬሳ በባሕሩ ዳርቻ ወድቆ ተመለከቱ:: [31]እስራኤላውያን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በግብፃውያን ላይ ያደረገውን ታላቅ ኀይል ባዩ ጊዜ፣ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ፈሩ፤ *በእግዚአብሔርና* (ያህዌ)፣ በባሪያው በሙሴም አመኑ::

የሙሴና የማርያም መዝሙር

15 ከዚያም ሙሴና እስራኤላውያን ይህን መዝሙር *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ዘመሩ፤

10፥14፤23፥3:10፤ 1ሳሙ 12፥16፤2ሳሙ 5፥24፤2ዜና 20፥29፤ ነህ 4፥20፤መዝ 24፥8፤ 35፥1፤37፥7፤46፥10፤ 116፥7፤ኢሳ 42፥13፤ 28፥12፤30፥15፤ኤር 41፥12፤ሕዝ 32፥15፤ ዘካ 2፥13
14፥15 ኢሱ 7፥10
14፥16 ቍ 27፤ዘፀ 4፥2፤ኢሳ 10፥26
14፥17 ቍ 4፤ ዘፀ 4፥21
14፥18 ዘፀ 6፥2፤ ሕዝ 32፥15
14፥19 ዘፍ 16፥7፤ ዘፀ 13፥21፤ኢሳ 26፥7፤ 42፥16፤49፥10፤ 52፥12፤58፥8፤63፥9፤ 1ቆሮ 10፥1
14፥20 ኢሱ 24፥7
14፥21 ቍ 22፤ዘፍ 8፥1፤41፥6፤ዘፀ 4፥2፤ 7፥19፤15፥8፤2ሳሙ 22፥16፤1ነገ 19፥11፤ 2ነገ 2፥8፤ኢዮ 26፥12፤ 38፥1፤40፥6፤መዝ 74፥13፤78፥13፤114፥5፤136፥13፤ኢሳ 14፥27፤23፥11፤51፥15፤ 63፥12፤ኤር 31፥35፤ ኤር 23፥19፤ናሆ 1፥3፤ ሐሥ 7፥36
14፥22 ቍ 7:16: 21፥29፤ዘፀ 3፥12፤ 15፥8:19፤ዘኍ 33፥8፤ ዘዳ 31፥6-8፤ ኢሱ 3፥13:16-17፤ 4፥22፤24፥6፤ ነህ 9፥11፤መዝ 66፥6፤ 77፥19፤78፥13፤ 106፥9፤ ኢሳ 11፥15፤41፥10፤ 43፥5:16፤44፥27፤ 50፥2፤51፥10፤63፥11:13፤ኤር 46፥28፤ ናሆ 1፥4፤ዕብ 11፥29 1ቆሮ 10፥1
14፥23 ቍ 7
14፥24 ዘፀ 13፥21፤ 23፥27፤ኢሱ 10፥10፤ 1ሳሙ 5፥9፤7፥10፤
14፥15፤2ሳሙ 5፥24፤2ነገ 7፥6፤19፥7፤1ቆሮ 10፥1 14፥25 ቍ 9:14፤ ዘዳ 32፥31፤1ሳሙ 2፥2፤4፥8 14፥27 ቍ 28፤ዘፀ 15፥1:21፤ዘዳ 1፥40፤ 2፥1፤11፥4፤ኢሱ 4፥18፤መዝ 78፥53፤106፥11፤136፥15፤ዕብ 11፥29
14፥28 ቍ 23:27፤ዘፀ 15፥5:19፤ኢሱ 24፥7፤መሳ 4፥16፤ነህ 9፥11
14፥29 ቍ 21:22፤ 2ነገ 2፥8፤ኢሳ 24፥11፤ መዝ 74፥15፤78፥13
14፥30 ቍ 29፤1ሳሙ 14፥23፤1ዜና 11፥14፤መዝ 44፥7፤106፥8:10: 21፤ኢሳ 43፥3፤50፥2፤51፥9-10፤60፥16፤63፥8:11 14፥31 ዘፀ 4፥5፤ 9፥16፤20፥18፤ዘዳ 31፥13፤ኢሱ 4፥24፤1ሳሙ 12፥18፤መዝ 22፥4፤40፥3፤ 76፥7፤106፥12፤112፥1፤147፥5፤ዮሐ 2፥11፤11፥45 15፥1 ዘፀ 14፥27 ፤ዘኍ 21፥17፤ዘዳ 11፥4፤መሳ 5፥1:3፤2ሳሙ 22፥1፤1ዜና 16፥9፤ኢዮ 36፥24፤መዝ 13፥6፤21፥13፤27፥6፤61፥8፤76፥6፤59፥16፤104፥33፤ 105፥72፤106፥12፤ኢሳ 12፥5:6፤42፥10፤44፥23፤ኤር 51፥21

[f]25 ወይም፤ *ወደ ሠረገላዎቻቸው መንኰራኵር ዘለሉ* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል እሬተ ሳምራውያን የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስት ትርጕሞችን ይመ::
[g]27 ወይም፣ *ወደ ውሃው ሸሹ*

ብትወጣም" (ቍ 8) ድሉ የእግዚአብሔር ብቻ ነው::

14፥19 *የእግዚአብሔር መልአክ፤* የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ:: እዚህ ላይ "የእግዚአብሔር መልአክ" የሚለው የተያያዘው ከደመና ጋር ነው፤ (13፥21 ይመ)::

14፥20 *በግብፅና በእስራኤል መካከል በመሆን፤* የደመናው ዐምድ (የእግዚአብሔርን መገኘት ያመለክታል) እስራኤልን ይከልልና ይጠብቅ ነበር፤ (መዝ 105፥39 ይመ)::

14፥21 *ብርቱ የምሥራቅ ነፋስ፤* 10፥13 ይመ:: በ15፥8 ላይ ዘማሪው እግዚአብሔርን እያመሰገነ ነፋሱን "የአፍንጫህ እስትንፋስ" በማለት ይጠራዋል፤ በሁለቱም ቦታዎች ላይ እንደምናነበው ታምሩ የተፈጸመው በእግዚአብሔር ጊዜና አመራር ነው (15፥10 ይመ)::

14፥22 *በየብስ፤* መዘምራንና ነቢያት እግዚአብሔር ለእስራኤል ምን እንዳደረገ ያስታውሷት ነበር፤ (መዝ 66፥6፤ 106፥9፤ 136፥13-14፤ ኢሳ 51፥10፤63፥11-13 ይመ):: *ውሃው ... እንደ ግድግዳ ሆኖ፤* ቍ 29 ይመ:: ውሃው በግራና በቀኝ "ወደ ላይ ተቆለለ" (15፥8)::

14፥24 *ሲነጋም፤* አብዛኛውን ጊዜ ድንገተኛ አደጋ የሚደርሰው በዚህ ጊዜ ነው፤ (ኢሱ 10፥9፤ 1ሳሙ 11፥11 ይመ):: *እግዚአብሔር ... በተመለከተ ጊዜ፤* የ13፥21 ማብ ይመ::

14፥25 *እግዚአብሔር ... እየተዋጋላቸው፤* የቍ 14 ማብ ይመ::

14፥27 *እግዚአብሔር ... በባሕር ውስጥ ጣላቸው፤* ስምንተኛውን መቅሠፍት በግብፃውያን ላይ ባወረደ ጊዜ፣ አንበጣዎቹን በባሕር ውስጥ እንደጨመራቸው ሁሉ፣ አሁን ደግሞ ግብፃውያንን በዚያው ባሕር ውስጥ ጠራርጎ አዳፈናቸው፤ (10፥19 ይመ)::

14፥28 *አንድም እንኳ አልተረፈም፤* እግዚአብሔር በፈርዖን ሰራዊት ላይ የተቀዳጀው ድል ሙሉ ነበር::

14፥31 *እግዚአብሔርን ፈሩ፤* የዘፍ 20-11 ማብ ይመ:: *በእግዚአብሔርና በሙሴ አመኑ፤* አሁን እስራኤላውያን በእግዚአብሔር ብርቱ ኀይልና በሙሴ አመራር መታመን ጀመሩ:: *በባሪያው፤* እዚህ ላይ ቃሉ የሚያመለክተው በእግዚአብሔር ንጉሣዊ አስተዳደር ውስጥ ከፍተኛ ሥልጣን ያለውን ሰው ነው፤ (ዘኍ 12፥8፤ ዘዳ 34፥5 ይመ):: ይህ መጠሪያ ለኢያሱ (ኢሱ 24፥29)፣ ለሳሙኤል (1ሳሙ 3፥10)፣ ለዳዊትና (2ሳሙ 3፥18) ለኤልያስ (2ነገ 9፥36) እንደ ተሰጠ ይመ::

15፥1-18፤ እግዚአብሔር በፈርዖንና በሰራዊቱ ላይ የተቀዳጀውን ታላቅ ድል የሚገልጽ መዝሙር ነው:: መዝሙሩ የሚያተኵረው በራሱ በእግዚአብሔር ላይ ነው፤ (ቍ 11 ይመ)፤ እግዚአብሔር የሚለው መለኮታዊ ስም ዐሥር ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል:: ንጽጽሮች "እንደ ድንጋይ" (ቍ 5)፣ "እንደ ግድግዳ" (ቍ 8)፣ "እንደ ብረት" (ቍ 10) የመሳሰሉት ከአምስቱ የመዝሙሩ አንጓዎች ውስጥ ለሦስቱ እንደ መደምደሚያ ያገለግላሉ:: የመጀመሪያዎቹ አራት አንጓዎች (ቍ 1-5:6-8:9-10:11-12) በቀይ ባሕር ላይ እግዚአብሔር ሕዝቡን እንዴት "እንደታደገ" (14፥13) አንድ በአንድ ይተርካሉ፤ የመጨረሻው አንጓ (ቍ 13-18) በከነዓን ስለሚጠብቃቸው ተጨማሪ ድል ይናገራል::

15፥1 *ሙሴና የእስራኤል ልጆች ... ዘመሩ፤* እንደ አንድ

"ከፍ ከፍ ብሎ ከብሮአልና፣
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) እዘምራለሁ፤
ፈረሱንና ፈረሰኛውን፣
በባሕር ውስጥ ጥሎአልና::
[2]እግዚአብሔር (ያህዌ) ብርታቴና
ዝማሬዬ ነው፤
ድነቴም ሆነልኝ፤
እርሱ አምላኬ ነው፤
አመሰግነዋለሁ፤
የአባቴ አምላክ (ኤሎሂም) ነው፤ እኔም
ከፍ ከፍ አደርገዋለሁ::
[3]እግዚአብሔር (ያህዌ) ተዋጊ ነው፤
ስሙም እግዚአብሔር (ያህዌ) ነው::
[4]የፈርዖንን ሠረገሎችና ሰራዊት፣
ባሕር ውስጥ ጣላቸው፤
ምርጥ የሆኑት የፈርዖን ሹማምንት፣
ቀይ ባሕር ውስጥ ሰጠሙ::
[5]ቀላያትንም ለበሱ፤
እንደ ድንጋይ ወደ ጥልቁ ወረዱ::
[6]"አቤቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤
ቀኝ እጅህ በግርማ ከበረ፤
አቤቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤
ቀኝ እጅህ ጠላትን አደቀቀ::
[7]በግርማህ ታላቅነት፣
የተቃወሙህን ጣልኻቸው፤
ቍጣህን ሰደድህ፤
እንደ ገለባም በላቸው::
[8]በአፍንጫህ እስትንፋስ፣ ውሆች ተቈለሉ፤
ፈሳሾችም እንደ ግድግዳ ቆሙ፤
የጥልቁ ውሃ ባሕሩ ውስጥ ረጋ::
[9]"ጠላት፣
'አሳድዳቸዋለሁ፤ እማርካቸዋለሁ፤
ምርኮን እካፈላለሁ፤
ነፍሴ በእነርሱ ትጠግባለች፤
ሰይፌን እመዛለሁ፤
እጄም ትደመስሳቸዋለች' አለ::
[10]አንተ ግን እስትንፋስህን አነፈስህ፤
ባሕርም ከደናቸው፤
በኃያላን ውሆች፣
እንደ ብረት ሰጠሙ::

15፥2 ዘፍ28፥21፤ 45፥7፤ዘዐ14፥13፤ዘዳ 10፥21፤2ሳሙ22፥47 ፤መዝ18፥1:2:46፤ 22፥3፤25፥5፤27፥1፤ 30፥1፤34፥3፤35፥27፤ 59፥17፤62፥2፤99፥5፤ 103፥19፤107፥32፤ 108፥5፤109፥1፤118፥ 14:28፤145፥1፤148 ፥14፤ኢሳ12፥2፤24፥ 15፤25፥1፤ኤር17፥14 ፤ዳን4፥37፤ዮና2፥9፤ ዕን3፥18
15፥3 ዘዐ3፥15፤ 14፥14፤ራእ19፥11
15፥4 ዘዐ14፥6-7፤ ኤር51፥21
15፥5 ቍ10፤ ዘዐ14፥28፤ነህ9፥11
15፥6 ዘዐ3፥20፤ ዘኍ24፥8፤1ሳሙ2፥ 10፤ኢዮ40፥14፤ መዝ2፥9፤16፥11፤ 17፥7፤21፥8፤63፥8፤ 74፥11፤77፥10፤ 89፥13፤98፥1፤ 118፥15፤138፥7
15፥7 ዘዐ24፥17፤ ዘዳ4፥24፤9፥3፤33፥ 26፤መዝ2፥5፤18፥8፤ 59፥13፤78፥49-50፤ 150፥2፤ኤር12፥13፤ 25፥38፤ዕብ12፥29
15፥8 ዘዐ14፥21: 22፤ኢሱ3፥13፤ መዝ18፥15፤46፥2፤7 8፥13፤ኢሳ43፥16
15፥9 ዘዐ14፥5-9፤ ዘዳ28፥45፤መሳ5፥ 30፤መዝ7፥5፤ ኢሳ9፥3፤53፥12፤ ሰቆ1፥3፤ሉቃ11፥22
15፥10 ቍ5፤ኢዮ 4፥9፤15፥30፤ነህ9፥11 ፤መዝ29፥3፤32፥6፤77 ፥19፤ኢሳ11፥4፤ 30፥33፤40፥7
15፥11 ዘዐ3፥20፤ 8፥10፤14፥4፤ዘሌ19፥ 2፤1ሳሙ2፥2፤1ዜና 16፥29፤መዝ4፥2፤8፥ 1፤26፥8፤77፥13፤99፥ 3፤110፥3፤ኢሳ6፥3፤ 35፥2፤40፥5፤46፥5፤ ራእ4፥8
15፥12 ዘዐ7፥5፤

[11]"አቤቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤
ከአማልክት መካከል፣
እንደ አንተ ማን አለ?
በቅድስናው የከበረ፣
በክብሩ የሚያስፈራ፣
ድንቆችን የሚያደርግ፣
እንደ አንተ ማን አለ?
[12]ቀኝ እጅህን ዘረጋህ፤
ምድርም ዋጠቻቸው::
[13]"በማይለወጠው ፍቅርህ፣
የተቤዠኻቸውን ሕዝብህን ትመራለህ፤
እነርሱን በብርታትህ፣
ወደ ቅዱስ ማደሪያህ ትመራቸዋለህ::
[14]አሕዛብ ይሰማሉ፤ ይንቀጠቀጡማል፤
የፍልስጥኤምን ሕዝብ ሥቃይ
ይይዛቸዋል::
[15]የኤዶምም አለቆች ይርዳሉ፤
የሞአብ አለቆች በእንቅጥቃጤ ይያዛሉ፤
በከነዓን ሕዝብ ይቀልጣሉ::
[16]አቤቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ ሕዝብህ
እስከሚያልፉ ድረስ፣
የተቤዠኻቸው ሕዝብህ እስኪያልፉ ድረስ፣
ድንጋጤና ሽብር በእነርሱ ላይ ይመጣል፤
በክንድህ ብርታት፣
እንደ ድንጋይ የማይንቀሳቀሱ
ይሆናሉ::
[17]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ ማደሪያህ
እንዲሆን በሠራኸው ስፍራ፣
ጌታ ሆይ (አዶናይ)፤ እጆችህ በሠሩት
መቅደስ፣
በርስትህ ተራራ ላይ፣

ዘኍ16፥32፤26፥10፤ዘዳ11፥6፤መዝ106፥17 15፥13 ቍ17፤ዘዐ6፥6፤ ነህ9፥12፤ኢዮ33፥28፤መዝ68፥16፤71፥23 ፤76፥2፤77፥20፤ 78፥54፤ 106፥10፤ኢሳ1፥27፤41፥14፤43፥14፤44፥22-24፤51፥10፤63፥9፤ ቲቶ2፥14 15፥14 ቍ16፤ዘዐ23፥27፤ዘዳ2፥25፤ኢሱ2፥9፤5፥1፤ 9፥24፤1ሳሙ4፥7፤አስ8፥17፤መዝ48፥6፤83፥7፤96፥9፤99፥1፤ 114፥7፤ኢሳ13፥8፤ሕዝ38፥20፤ 15፥15 ዘፍ36፥15፤ዘኍ22፥3፤ ዘዳ2፥4፤ኢሱ2፥9:24፤መዝ114፥7 15፥16 ቍ14፤ዘፍ35፥5፤ዘዳ2፥4፤ 1ሳሙ25፥37፤መዝ74፥2፤2ጴጥ2፥1 15፥17 ቍ13፤ዘዐ23፥20፤ 32፥34፤33፥12፤ዘዳ33፥19፤2ሳሙ7፥10፤መዝ2፥6፤3፥4፤15፥1፤44፥2፤ 78፥54:68:69፤80፥8:15፤114፥2፤132፥13-14፤133፥3፤ኢሳ5፥2፤ 60፥21፤ኤር2፥21፤11፥17፤24፥6፤ዳን9፥16፤ኢል2፥1፤አሞ9፥15፤ አብ1፥16፤ሰፎ3፥11፤

ሰው ሆኖ መላው የእስራኤል ሕዝብ እግዚአብሔርን አመሰገነ:: *እዘምራለሁ፤* የተለመደ የምስጋና መዝሙሮች መግቢያ ነው፤ (መሳ 5፥3፤ መዝ 89፥1፤ 101፥1፤ 108፥1 ይመ):: 15፥2፤ የዚህ ቍጥር የመጀመሪያው ክፍል በመዝ 118፥14 ላይ ቃል በቃል ተጠቅሶአል፤ (ኢሳ 12፥2 ይመ)::

15፥3 *እግዚአብሔር ተዋጊ ነው፤* የ14፥14 ማብ ይመ:: በውጊያ ላይ የእግዚአብሔርን ሕዝብ እንደ ንጉሥ ሆኖ የሚመራ እግዚአብሔር ነው፤ (ዘዳ 1፥30፤ መሳ 4፥14፤ 2ሳሙ 5፥24፤ 2ዜና 20፥17-18 ይመ)::

15፥4 *የፈርዖን ሹማምንት፤* የ14፥7 ማብ ይመ::

15፥5 *እንደ ድንጋይ ወደ ጥልቅ ወረዱ፤* በኤር51፥63-64 ላይ የባቢሎን ዕጣ ፈንታ ይህንን እንደሚመስል ተገልጾአል::

15፥8፤ የ14፥22 ማብ ይመ:: *በአፍንጫህ እስትንፋስ፤* የ14፥21 ማብ ይመ:: እንዲሁም መዝ 18፥15 ይመ::

15፥10 *እስትንፋስህን አነፈሀ፤* የ14፥21 ማብ ይመ::

15፥11 *እንደ አንተ ማን አለ?* መዝ35፥10፤ 71፥19፤ 89፥6፤ 113፥5፤ሚኪ7፥18 ይመ:: ተቀናቃኞቹን ከቶ የማይታገሥ አምላክ የግብፅን አማልክትና አምላኪዎቻቸውን በሙሉ ድል አደረገ::

15፥12 *ምድር፤* ግብፃውያንን የዋጠው ባሕሩ በመሆኑ ይህ ቃል ምናልባት የሚያመለክተው፣ "የሙታን ዓለም" (ዘዳ 32፥22) የሆነ ውን ሲአልን ወይም መቃብርን ነው፤ (መዝ63፥9፤71፥20 ይመ)::

15፥13 *የተቤዠኻቸውን ሕዝብህን፤* የ6፥6 ማብ ይመ:: *ቅዱስ ማደሪያህ፤* ምናልባት በሴሎ የሚገኘውን የማምለኪያ ቤት (ኤር 7፥12 ይመ) እንዲሁም በጽዮን ተራራ (መዝ 76፥2 ይመ) ማለትም እግዚአብሔር በመረጠው ስፍራ የሚሠራውን ቤተ መቅደስ የሚያመለክት ቃል ነው፤ (ዘዳ 12፥14:18:26፤ 14፥25፤ 16፥7:15-16፤ 17፥8:10፤ 18፥6፤ 31፥11 ይመ)፤ እግዚአብሔር "ስሙ" እንዲጠራበት የመረጠው ይህንን ስፍራ ነው፤ (ዘዳ 12፥5: 11:21፤14፥23-24፤ 16፥2:6:11፤26፥2):: ነገር ግን ቃሉ "ቅዱስ ማደሪያህ" በቍ 17 ላይ የተጠቀሰችውን የተስፋዪቱንም ምድር ያመለክታል::

15፥14-15 *የፍልስጥኤም ... የኤዶም ... የሞዓብ ... በከነዓን፤* እስራኤላውያን ከሲና ተራራ ተነሥተው ወደ ተስፋዪቱ ምድር የሚያደርጉት ጕዞ በዚህ ቅደም ተከተል መሠረት ይሆናል::

15፥15 *መሪዎች፤* ቀደም ሲል ቃሉ ለኤዶም ገዥዎች ተሰጥቶአል፤ (ዘፍ 36፥15-19:21:29-30:4:43 ይመ)::

15፥16 *ድንጋጤ ... ይመጣል፤* የ1ዜና 14፥17 ማብ ይመ:: *የተቤዠኸው፤* ይህ ቃል "የፈጠርኸው" ተብሎም ሊተረጐም ይችላል፤ ዘዳ 32፥6 ይመ::

15፥17 *ርስት፤* የተስፋዪቱ ምድር ናት (1ሳሙ 26፥19፤

ታመጣቸዋለህ፤ ትተክላቸዋለህም።
[18]*እግዚአብሔር* (ያህዌ)፣
ከዘላለም እስከ ዘላለም ይነግሣል።"

[19]የፈርዖን ፈረሶች፣ ሠረገሎቹና[ж] ፈረሰ ኞቹ ወደ ባሕሩ በገቡ ጊዜ *እግዚአብሔር* (ያህዌ)የባሕሩን ውሃ በላያቸው ላይ መለሰባ ቸው፤ እስራኤላውያን ግን በባሕሩ ውስጥ በደረቅ ምድር ተሻገሩ። [20]ከዚያም የአሮን እኅት ነቢይቱ ማርያም ከበሮዋን አንሥታ ያዘች፤ የቀሩትም ሴቶች ሁሉ ከበሮ ይዘው እያሸበሸቡ ተከተሏት።

[21]ማርያምም፣
"ፈረሱንና ፈረሰኛውን፣
በባሕር ውስጥ ጥሎአል፤
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ዘምሩ፤
እጅግ ከፍ ከፍ ብሎአልና"
እያለች ዘመረችላቸው።

የማራና የኤሊም ውሃ

[22]ከዚያም ሙሴ እስራኤልን ከቀይ ባሕር እየመራቸው ወደ ሱር ምድረ በዳ ሄዱ፤ ለሦስት ቀናት ውሃ ሳያገኙም በምድረ በዳ ተጓዙ። [23]ማራ በደረሱ ጊዜ ውሃው መራራ ስለ ነበር ሊጠጡት አልቻሉም፤ ቦታው ማራ ተብሎ የተጠራውም ከዚህ የተነሣ ነው።[1] [24]ሕዝቡም በሙሴ ላይ በማጕረምረም፣ "ምን እንጠጣ?" አሉ።

[25]ከዚያም ሙሴ ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጮኸ፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) አንዲት ዛፍ አሳየው፤ እርሷንም ወደ ውሃው ጣላት፤ ውሃውም ጣፋጭ ሆነ።

በዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሕግና ሥርዐት አበጀላቸው፤ በዚያም ሥፍራ ፈተና ቸው። [26]እርሱም አለ፤ "የአምላካችሁን *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ድምፅ በጥንቃቄ ብት ሰሙ፣ በፊቱም ትክክል የሆነውን ብትፈ ጽሙ፣ ትእዛዛቱን ልብ ብትሉና ሥርዐቱንም ሁሉ ብትጠብቁ፣ በግብፃውያን ላይ ያመጣ ሁባቸውን ማንኛውንም ዐይነት በሽታ በእናንተ ላይ አላመጣም፤ ፈዋሻችሁ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝና።"

[27]ከዚያም ዐሥራ ሁለት ምንጮችና ሰባ የዘንባባ ዛፎች ወዳሉበት ወደ ኤሊም መጡ፤ እነርሱም በውሃው አጠገብ በዚያ ሰፈሩ።

መናና ድርጭት

16 መላው የእስራኤል ማኅበር ከግብፅ በወጡ በሁለተኛው ወር በዐሥራ አምስተኛው ቀን ከኤሊም ተነሥተው በኤ ሊምና በሲና መካከል ወደምትገኘው ወደ ሲን ምድረ በዳ መጡ። [2]በምድረ በዳውም መላው ማኅበር በሙሴና በአሮን ላይ አጕረመረሙ። [3]እስራኤላውያንም እነርሱን እንዲህ አሏቸው፣ "በሥጋ መቀቀያው ምንቸት ዙሪያ ተቀምጠን የፈለግነውን ያህል ምግብ መመገብ በምንችልበት በግብፅ ሳለን፣ ምነው *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) እጅ ሞተን ባረፍነው ኖሮ! እናንተ ግን ይህ ሁሉ ጉባኤ በራብ እንዲያልቅ ወደዚህ ምድረ በዳ አመጣ ችሁን" አሏቸው።

[4]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ "ከሰማይ እንጀራ አዘንብላችኋለሁ። ሕዝቡም በየቀኑ እየወጡ ለዕለት የሚበቃ

15፥18 ዘፍ21፥33፤ መዝ9፥7፤29፥10፤ 55፥19፤66፥7፤80፥1፤ 102፥12፤145፥13፤ ሰቆ5፥19
15፥19 ዘፀ14፥22: 28
15፥20 ቍ 21፤ ዘፍ4፥21፤31፥27፤ ዘፀ2፥4፤ዘኍ12፥1፤ 20፥1፤መሳ4፥4፤1 1፥34፤21፥21፤ 26፥59፤1ሳሙ18፥6፤ 2ሳሙ6፥5:14:16፤ 2ነገ22፥14፤ 1ዜና4፥17፤6፥3፤ 2ዜና34፥22፤ ነህ6፥14፤ መዝ30፥11፤81፥2፤ 149፥3፤150፥4፤ ማሕ6፥13፤ኢሳ8፥3፤ 30፥32፤ኤር31፥4: 13፤ሕዝ13፥17
15፥21 ዘፀ14፥27፤ 1ሳሙ18፥7፤ አሞ2፥15፤ሐጌ2፥22
15፥22 ዘፍ16፥7፤ ዘፀ17፥1:3፤ ዘኍ20፥2:5፤33፥14፤ መዝ78፥52፤107፥5 17፥3፤ዘኍ14፥2፤20፥ 3፤11፥4:34፤ዘዳ8፥3፤ 12፥20፤መዝ78፥18፤ 106፥14፤ኤር44፥17፤
15፥23 ዘኍ33፥8፤ ሩት1፥20
15፥24 ዘፀ14፥12፤ 16፥2፤17፥3፤ዘኍ 14፥2፤ኢሱ9፥18፤ መዝ78፥18:42፤106 ፥13:25፤ሕዝ16፥43፤ ማቴ6፥31
15፥25 ዘፍ22፥1፤ ዘፀ14፥10፤ መሳ3፥4፤ 2ነገ2፥21፤4፥41፤6፥6 ፤ኢዮ23፥10፤መዝ 81፥7፤ኢሳ48፥10
15፥26 ዘፀ19፥5-6፤ 20፥2-17፤23፥22:25- 26፤ዘኍ33፥9፤ ዘዳ7፥12:15፤11፥13፤15፥5፤28፥1፤28፥27:58-60፤32፥39፤1ሳሙ5፥6፤ 2ነገ20፥5፤መዝ25፥11፤30፥2፤41፥3-4፤103፥3፤107፥20፤ኤር11፥6፤ 30፥17፤ሆሴ11፥3፤15፥27
15፥27 ዘኍ33፥9
16፥1 ዘፀ6፥6፤ 12፥1-2፤17፥1፤ዘኍ33፥11:12
16፥2 ዘፀ15፥24፤1ቆሮ10፥10
16፥3 ዘፍ47፥15
16፥4 ቍ14-15፤ዘፍ22፥1፤ዘዳ8፥3፤ነህ9፥15፤ መዝ78፥24፤105፥40፤ዮሐ6፥31

[ж]19 *ወይም፣ ሠረገለኞች*
[1]23 *ማራ ማለት መራራ ማለት ነው*

መዝ 79፥1 ይመ)።

15፥20 *ነቢይቱ፤* ማርያም ስለ ተቀበለችው የነቢይነት ስጦታ የተናገረችውን ቃል በዘኍ 12፥1-2 ላይ እና (የ 7፥1-2 ማብ ይመ)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኛቸው ሴት ነቢያት ዲቦራ (መሳ 4፥4)፣ የኢሳይያስ ሚስት (ኢሳ8፥3፤ ማብ ይመ)፣ ሕልዳና (2ነገ 22፥14)፣ ኖዓድያ (ነህ 6፥14)፣ ሐና (ሉቃ 2፥36) እና የፊልጶስ ሴት ልጆች (ሐሥ 21፥9) ናቸው። ሌሎችም ሴቶች ከበ ሮዎቻቸውን እየመቱና እየዘፈኑ ይከተሉአት ጀመር፤ ድል በተገ ኘበት ጦርነት ላይ እንዲህ ያለው ጭፈራና ሆታ የተለመደ ነው፤ (1ሳሙ 18፥6፤ 2ሳሙ 1፥20 ይመ)።

15፥21፤ እዚህ ላይ ማርያም የድል መዝሙሩን የመጀመ ሪያ አራትስንኞች እንደ ገና ትጠቅሳለች፤ (ቍ 1 ይመ)።

15፥22 *ወደ ሱር ምድረ በዳ፤* ከግብፅ በስተምሥራቅ (ዘፍ 25፥18፤ 1ሳሙ 15፥7 ይመ)፤ ሲና ባሕር ሰርጥ በስተ ሰሜን ምዕራብ የሚገኝ ስፍራ ነው። በዘኍ 33፥8 ላይ "የኤታም በረሓ" ተብሎ ተጠርቶአል። ሱር እንዲሁም ኤታም ማለት "ምሽግ" ማለት ነው፤ (ሱር በዕብራይስጥ ቋንቋ ሲሆን፣ ኤታም ደግሞ በግብፅ ቋንቋ ነው)።

15፥23 *መራራ፤* ምናልባት በአሁኑ ጊዜ በስዊዝ ባሕረ ሰላጤ አካባቢ አይን ሃዋራ ተብሎ የሚጠራው ስፍራ ሳይሆን አይ ቀርም።

15፥24 *በማጕረምረም፤* እስራኤላውያን በምድረ በዳው ጕዞአቸው ላይ ችግር በገጠማቸው ቍጥር፣ በሙሴና በአሮን ላይ ያጕረመርሙ ነበር፤ (16፥2፤ 17፥3፤ ዘኍ 14፥2፤ 16፥11:41)። በእውነት ያጕረመርሙ የነበረው ግን በእግዚአብሔር ላይ ነበር፤ (16፥8)። የእነርሱን ምሳሌ እንዳንከተል ጳውሎስ አስጠንቅቆናል (1ቆሮ 10፥10 ይመ)።

15፥25 *ወደ ውሃው ጣላት፣ ውሃውም ጣፋጭ ሆነ፤* 2ነገ 2፥19-22 ይመ። *ሕግና ሥርዐት ፤* እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠ ውን መመሪያ የሚያመለክቱ ሲያሚዎች ሲሆኑ ከቍ26 በኋላ የተሰጡ ትን ትእዛዞች ያመለክታሉ። *ፈተናቸው፤* የዘፍ 22፥1 ማብ ይመ። እግዚአብሔር መናን ሲያወርድላቸውና (16፥4፤ዘዳ 8፥2-3 ይመ) ዐሥ ርቱን ትእዛዛት ሲሰጣቸው ፈትኖአቸዋል፤ (20፥20 ይመ)።

15፥27 *ኤሊም፤* ከአይን ሃዋራ 11.26 ኪሎ ሜትር ርቆና (የቍ23 ማብ ይመ)በቂ ውሃ ባለው በጋራዴል ሸለቆ የሚገኝ ስፍራ ነው። *የዘንባባ ዛፎች፤* ኤሊም ማለት "ረጃጅም ዛፎች" ማለት ነው።

16፥1 *ከኤሊም ... ሲን ምድረ በዳ፤* 33፥10-11 ይመ። የሲን ምድረ በዳ የሚገኘው ከሲና ተራራ በስተ ደቡብ ምዕራብ በኩል ሲሆን (ሲን የሚለው ቃል የተገኘው "ሲና" ከሚለው ቃል ነው)፤ በአሁኑ ጊዜ ዴቤቴር ራምሌ ተብሎ በሚጠራው ክልል ውስጥ ነው። *በሁለተኛው ወር በዐሥራ አምስተኛው ቀን፤* እስራ ኤላውያን ከግብፅ ከወጡ አሁን ልክ አንድ ወር ሆኖአቸዋል፤ (12፥2:6:29:31 ይመ)።

16፥2 *አጕረመረሙ፤* የ15፥24 ማብ ይመ።

16፥3 *ሥጋ፤* እስራኤላውያን ከግብፅ ሲወጡ ይዘው የወጡት የምግብ ዐይነት በዘኍ 11፥5 ላይ ተጠቅሶአል።

16፥4 *ከሰማይ እንጀራ፤* ኢየሱስ ስለ ራሱ ሲናገር እንዲህ ብሎ ነበር፣ "ከሰማይ የወረደ እንጀራ" እኔ ነኝ፤ (ዮሐ 6፥32)፤ "የእግዚአብሔር እንጀራ" እኔ ነኝ (ዮሐ 6፥33)፤ "የሕይወት እን ጀራ" እኔ ነኝ፤ (ዮሐ 6፥35:48)፤ "ከሰማይ የወረደ ሕያው እንጀራ" እኔ ነኝ (ዮሐ 6፥51)፤ እነዚህ ቃላት በዚህ ቦታ የገቡት መንፈ ሳዊ ትርጕም ይዘው ነው (ዮሐ 6፥63)። ተመሳሳይ ለሆነ አገባብ

ቸውን ይሰብስቡ፤ በዚህም ትእዛዛቴን ይጠብቁ እንደ ሆነ እፈትናቸዋለሁ:: 5በስድስተኛው ቀን በሌሎቹ ዕለታት ከሚሰበስቡት እጥፍ ሰብስበው ያዘጋጁ::

6ስለዚህ ሙሴና አሮን ለእስራኤላውያን ሁሉ፣ እንዲህ አሉ፤ “ከግብፅ ምድር ያወጣችሁ እግዚአብሔር (ያህዌ) መሆኑን በዛሬይቱ ምሽት ታውቃላችሁ:: 7በእርሱ ላይ ያሰማችሁትን ማጕረምረም ሰምቷልና በማለዳ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ክብር ታያላችሁ፤ ለመሆኑ በእኛስ ላይ የምታጕረመርሙት እኛ ምንድን ነንና ነው?” አሏቸው:: 8ሙሴም ንግግሩን በመቀጠል፣ “በእርሱ ላይ ማጕረምረማችሁን ሰምቶአልና በምሽት የምትበሉትን ሥጋ፣ በማለዳም የምትፈልጉትን ያህል እንጀራ በሚሰጣችሁ ጊዜ እግዚአብሔር (ያህዌ) መሆኑን ታውቃላችሁ፤ እኛ ማን ነን? በእኛ ላይ አይደለም ያጕረመረማችሁት፤ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ላይ ነው እንጂ” አላቸው::

9ከዚያም ሙሴ አሮንን፣ “ ‘ማጕረምረማችሁን እርሱ ሰምቶአልና ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ቅረቡ’ ብለህ ለመላው የእስራኤል ማኅበር ተናገር” አለው::

10አሮንም ለመላው የእስራኤል ማኅበር ሲናገር ሳለ ወደ ምድረ በዳው ተመለከቱ፤ በዚያም የእግዚአብሔር (ያህዌ) ክብር በደመናው ላይ ተገልጦ ይታይ ነበር::

11እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 12“የእስራኤላውያንን ማጕረምረም ሰምቻለሁ፤ ይህን ንገራቸው፤ ‘ፀሓይ ከመጥለቋ በፊት ሥጋ ትበላላችሁ፤ ሲነጋም እንጀራ ትበላላችሁ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) መሆኔን ታውቃላችሁ::’ ”

13በዚያች ምሽት ድርጭቶች መጥተው ሰፈሩን አለበሱት፤ በንጋውም በሰፈሩ ዙሪያ ጤዛ ተኝቶበት ነበር:: 14ጤዛው ከረገፈ በኋላ በሜዳው ላይ ስስ የሆነ አመዳይ የሚመስል የተጋገረ ነገር በምድረ በዳው ላይ ታየ:: 15እስራኤላውያንም ይህን ባዩ ጊዜ ምን እንደ ሆነ ባለማወቃቸው እርስ በርሳቸው፣ “ይህ ነገር ምንድን ነው?” ተባባሉ::

ሙሴም፦ “ይህ ትበሉት ዘንድ እግዚአብሔር (ያህዌ) የሰጣችሁ እንጀራ ነው አላቸው:: 16እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘው ይህ ነው፤ ‘እያንዳንዱ የሚያስፈልገውን ያህል ይሰብስብ፤ በድንኳናችሁ ባለው ሰው ልክ ለእያንዳንዱ አንድ ጎሞር[ጣ] ውሰዱ’ ” ብሎ እግዚአብሔር (ያህዌ) አዞአል::

17እስራኤላውያንም እንደ ተነገራቸው አደረጉ፤ አንዳንዶች አብዝተው፣ አንዳንዶች ደግሞ አሳንሰው ሰበሰቡ:: 18የሰበሰቡትን በጎሞር በሰፈሩ ጊዜ ብዙ የሰበሰበው አልተረፈውም፤ ጥቂት የሰበሰበውም አልጐደለበትም፤ እያንዳንዱ የሰበሰበው የሚያስፈልገውን ያህል ሆነ::

19ሙሴም፣ “ማንም ከዚህ ለነገ ምንም ማስተረፍ የለበትም” አላቸው::

20ሆኖም ግን አንዳንዶቹ ሙሴ የተናገረውን ቸል በማለት ከሰበሰቡት ውስጥ ከፊሉን አስተርፈው አሳደሩ፤ በማግሥቱም ጠዋት ተልቶ መሽተት ጀመረ፤ ስለዚህ ሙሴ ተቈጣቸው::

21በየማለዳው እያንዳንዱ የሚያስፈልገውን ያህል ሰበሰበ፤ ፀሓዩ እየበረታ በሄደም ጊዜ ቀለጠ:: 22ስድስተኛው ቀን ለእያንዳንዱ ሰው ሁለት ሁለት ጎሞር[ጨ] አድርገው እጥፍ ሰበሰቡ፤ የማኅበሩም አለቆች ወደ ሙሴ መጥተው ይህንኑ ነገሩት:: 23እርሱም አላቸው፤ “እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘው ይህ ነው፤ ‘ነገ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰ ሰንበት በመሆኑ፣ የዕረፍት ቀን ይሆናል:: ስለዚህ መጋገር የምትፈልጉትን ጋግሩ፤ መቀቀል የምትፈልጉትን ቀቅሉ:: የተረፈውን አስቀምጡ፤ እስከ ጧትም ድረስ አቆዩት::

24ስለዚህ ሙሴ እንዳዘዘው እስከ ጧት ድረስ አቆዩት፤ አልሸተተም፤ ወይም አልተላም:: 25ሙሴም እንዲህ አለ፤ “ዛሬውኑ ብሉት፤ ዛሬ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰንበት ነውና:: ዛሬ በመሬት ላይ ምንም አታገኙም:: 26ስድስት ቀን ትሰበስቡታላችሁ፤ በሰባተኛው ቀን በሰንበት ዕለት ግን ምንም ነገር አይኖርም::”

27ሆኖም አንዳንዶቹ በሰባተኛው ቀን ለመሰብሰብ ወጡ፤ ነገር ግን ምንም አላገኙም:: 28ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ ትእዛዞቼንና መመሪያዎቼን ለመፈ

16፥5 ቍ22፤ ዘሌ25፥21
16፥6 ዘፀ6፥6
16፥7 ቍ10:12፤ ዘፀ24፥16፤29፥43፤ 33፥18:22፤40፥34፤ ዘሌ9፥6፤ዘኍ11፥1: 18፤14፥2:27:28፤ 16፥11:19:42፤ 17፥5፤ዘዳ5፥24፤ 1ነገ8፥11፤መዝ63፥2፤ ኢሳ6፥3፤35፥2፤ 40፥5፤44፥23፤60፥1፤ 66፥18፤ሕዝ1፥28፤ 10፥4፤43፥5፤ ዕን2፥14፤ሐጌ2፥7፤ ዮሐ11፥40፤
16፥8 ቍ7፤ ዘኍ23፥21፤ዘዳ33፥5 መሳ8፥23፤ 1ሳሙ8፥7፤12፥12፤ ማቴ10፥40፤ ሮሜ13፥2፤1ተሰ4፥8
16፥10 ቍ7፤ ዘፀ13፥21፤ 40፥34-35፤ 1ነገ8፥10፤2ዜና7፥1፤ ሕዝ10፥4፤ዮሐ11፥4
16፥12 ቍ7፤ ዘፀ6፥2፤20፥2
16፥13 ዘኍ11፥9: 31፤መዝ78፥27-28፤ 105፥40፤106፥15
16፥14 ቍ31፤ ዘኍ11፥7-9፤ ዘዳ8፥3:16፤ መዝ105፥40
16፥15 ቍ4፤ ዘዳ8፥16፤ነህ9፥20፤ ዮሐ6፥31
16፥16 ቍ32:36
16፥18 2ቆሮ8፥15
16፥19 ቍ23፤ ዘፀ12፥10
16፥20 ቍ24፤ ዘፀ32፥19
16፥22 ቍ5፤ ዘፀ34፥31
16፥23 ዘፍ2፥3፤ ዘፀ20፥8፤ዘዳ5፥13-14
16፥26 ቍ23
16፥28 ኢሱ9፥14፤ መዝ78፥10፤ 106፥13፤107፥11፤ 119፥1፤ኤር32፥23

[ጣ]16 ይህ በቍጥር 18:32:33 እንዲሁም 36 ላይ ተጠቅሶአል፤ ወደ ሁለት ሊትር ያህል ይሆናል::
[ጨ]22 ምናልባት ወደ 4.5 ሊትር ሊደርስ ይችላል::

ዘዳ8፥3 ይመ፤ ኢየሱስ ይህንን ቃል በማቴ4፥4 ላይ ጠቅሶታል:: *በየቀኑ እየወጡ ለዕለት የሚበቃቸውን ይሰበስቡ፤* ኢየሱስ በማቴ 6፥11፤ሉቃ11፥3 ላይ ለተናገረው ነገር መሠረት ሳይሆን አይቀርም:: *እፈትናቸዋለሁ፤* የ15፥25 እና የዘፍ 22፥1 ማብ ይመ::

16፥5 *በስድስተኛው ቀን በሌሎቹ ዕለታት የሚሰበስቡትን እጥፍ ሰብስበው ያዘጋጁ፤* እንዲህ የሚያደርጉት “የዕረፍት ቀን” (ቍ 23) በሆነው “በሰባተኛው ቀን” (ቍ 26) ምግብ እንዲሆናቸው ነው:: ቍ 29 ይመ::

16፥6 *ታውቃላችሁ፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

16፥8 *በምሽት ... ሥጋ በማለዳም ... እንጀራ፤* ቍ 13-14 ይመ::

16፥10 *የእግዚአብሔር ክብር በደመናው ይታይ ነበር፤* 24፥15-17 ይመ:: እንዲሁም የ13፥21 ማብ ይመ::

16፥12 *ፀሓይ ከመጥለቋ በፊት፤* የ12፥6 ማብ ይመ::

16፥13 *ድርጭቶች ... ሰፈሩን አለበሱት፤* ተመሳሳይ የሆነ ነገር በዘኍ 11፥31-33 ላይ ተጠቅሶ ይገኛል::

16፥14 *ስስ የሆነ ነገር፤* የዘኍ 11፥7 ማብ ይመ::

16፥15 *ይህ ነገር ምንድን ነው?* ቍ 31 ይመ፤ “መና” ማለት “ምንድን ነው” ማለት ነው::

16፥18፤ 2ቆሮ 8፥15 ይመ፤ ጳውሎስ የዚህን ቍጥር ዋና ሐሳብ ጠቅሶ ያላቸውን ሁሉ እርስ በርሳቸው ይካፈሉ ከነበሩ ክርስቲያኖች ጋር አያይዞታል::

16፥23 *ሰንበት፤* ምንም እንኳ ሰባተኛው ቀን የዕረፍትና የተቀደሰ ቀን እንደ ሆነ በሥነ ፍጥረት ታሪክ ላይ ቢገለጽም ቃሉን ለመጀመሪያ ጊዜ የምናገኘው እዚህ ላይ ነው፤ (የዘፍ 2፥3 ማብ ይመ)::

ጾም እስከ መቼ እምቢ ትላላችሁ[a]? [29]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሰንበትን የሰጣችሁ መሆኑን ልብ በሉ፤ በስድስተኛው ቀን ለሁለት ቀን የሚሆን እንጀራ የሰጣችሁ ለዚህ ነው። በሰባተኛው ቀን እያንዳንዱ ሰው ባለበት ይቆይ፤ ማንም አይወጣም።" [30]ስለዚህ ሕዝቡ በሰባተኛው ቀን ዐረፉ።

[31]የእስራኤልም ሕዝብ ምግቡን መና አሉት[a]፤ እርሱም እንደ ድንብላል ዘር ነጭ፣ ጣሙም ከማር እንደ ተጋገረ እንጀራ ነበር። [32]ሙሴም አለ፤ "እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘን ይህ ነው፤ 'ከግብፅ ባወጣኋችሁ ጊዜ በምድረ በዳ እንድትበሉ የሰጠኋችሁን ቂጣ ያዩ ዘንድ አንድ ጎሞር መና ወስደህ ለሚመጡት ትውልዶች አቆየው።' "

[33]ስለዚህ ሙሴ አሮንን፣ "አንድ ማሰሮ ወስደህ አንድ ጎሞር መና አስቀምጥበት፤ ለሚመጡት ትውልዶች እንዲቆይም በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት አስቀምጠው" አለው።

[34]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው፣ አሮን መናው ይጠበቅ ዘንድ በምስክሩ ፊት አስቀመጠው። [35]እስራኤላውያን ወደ መኖሪያቸው ምድር እስኪመጡ ድረስ ለአርባ ዓመት መና በሉ፤ ወደ ከነዓን ድንበር እስከሚደርሱ ድረስ መና በሉ።

[36]አንድ ጎሞር የኢፍ መስፈሪያ አንድ ዐሥረኛ ነው።

ከዐለት የፈለቀ ውሃ

17 መላው የእስራኤል ማኅበር ከሲና ምድረ በዳ ተነስቶ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው ከስፍራ ወደ ስፍራ ተጓዞ በራፊዲም ሰፈረ፤ ነገር ግን ሕዝቡ የሚጠጡት ውሃ አልነበረም። [2]ስለዚህ፣ "የምንጠጣው ውሃ ስጠን" በማለት ሙሴን ተጣሉት።

ሙሴም፣ "እኔን ለምን ትጣሉኛላችሁ? እግዚአብሔርንስ (ያህዌ) ለምን ትፈታተኑታላችሁ?" አለ።

[3]ነገር ግን ሕዝቡ በዚያ ተጠምተው ስለ ነበር፣ በሙሴ ላይ አጕረመረሙ። እነርሱም፣ "እኛና ልጆቻችን እንዲሁም ከብቶቻችን በውሃ ጥም እንድናልቅ፣ ከግብፅ ለምን አወጣኸን?" አሉት።

[4]ከዚያም ሙሴ "በዚህ ሕዝብ ምን ላድርግ? በድንጋይ ሊወግሩኝ ተዘጋጅተዋል" ብሎ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጮኸ።

[5]እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ እንዲህ መለሰለት፤ "ከሕዝቡ ፊት ሂድ፤ ከእስራኤል አለቆች አንዳንዶቹን እንዲሁም ዐባይን የመታህባትን በትር ያዝና ሂድ። [6]ኮሬብ አጠገብ ባለው ዐለት በዚያ እኔ በአንተ ፊት እቆማለሁ። ዐለቱን ምታው፤ ከእርሱም ሕዝቡ የሚጠጡት ውሃ ይወጣል።" ስለዚህ ሙሴ በእስራኤል አለቆች ፊት ይህንኑ አደረገ። [7]ስፍራውንም ማሳህና[b] መሪባ[c] ብሎ ጠራው፤ እስራኤላውያን ጠብ ፈጥረው፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከእኛ ጋር ነው ወይስ አይደለም" በማለት እግዚአብሔርን (ያህዌ) ተፈታትነዋልና።

አማሌቃውያን ተሸነፉ

[8]አማሌቃውያን መጥተው እስራኤላውያንን ራፊዲም ላይ ወጉ፤ [9]ሙሴም ኢያሱን፣ "ከሰዎቻችን አንዳንዶቹን ምረጥና አማሌቃውያንን ለመውጋት ውጣ፤ በነገው ዕለት የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም) በትር በእጆቼ ይዤ በኰረብታው ጫፍ ላይ እቆማለሁ።"

16፥31 ቍ14
16፥33 ዕብ9፥4፤ ራእ2፥17
16፥34 ዘፀ25፥16፡21፡22፤27፥21፤31፥18፤40፥20፤ዘሌ16፥13፤ዘኍ1፥50፤17፥8፤9፤10፥11፤17፥4፡10፤ዘዳ10፥2፤1ነገ8፥9፤2ዜና5፥10
16፥35 ዘኍ14፥33፤33፥38፤ዘዳ1፥3፤2፥7፤8፥2-4፤ኢያ5፥6፡12፤ነህ9፥21፤መዝ95፥10፤አሞ5፥25፤ዮሐ6፥31፡49
16፥36 ቍ16፤ ዘሌ5፥11፤6፥20፤ ዘኍ5፥15፤15፥4፤28፥5
17፥1 ቍ8፤ ዘፀ16፥1፤19፥2፤ ዘኍ33፥15፤20፥5፤21፥5፤33፥14
17፥2 ዘፀ14፥12፤ ዘኍ20፥2፤33፥14፤ ዘዳ6፥16፤መዝ78፥18፡41፤106፥14፤107፥5፤ማቴ4፥7፤1ቆሮ10፥9
17፥3 ዘፀ14፥11፤15፥22፡24
17፥4 ዘኍ14፥10፤1ሳሙ30፥6፤ዮሐ8፥59
17፥5 ዘፀ4፥2፤10፥12-13፤7፥20
17፥6 ዘፀ3፥1፤ ዘኍ20፥8፡11፤ዘዳ8፥15፤መሳ15፥9፤2ነገ3፥20፤ነህ9፥15፤መዝ74፥15፤78፥15-16፤105፥41፤107፥35፤114፥8፤ኢሳ30፥25፤35፥6፤43፥19፤48፥21፤1ቆሮ10፥4
17፥7 ዘዳ6፥16፤9፥22፤33፥8፤ ዘኍ20፥13፡24፤27፥14፤መዝ81፥7፤95፥8፤106፥32
17፥8 ቍ1፤ዘፍ36፥12
17፥9 ዘፀ4፥17፤24፥13፤32፥17፤33፥11፤ዘኍ11፥28፤27፥22፤ዘዳ1፥38፤ኢያ1፥1፤ሐሥ7፥45

[a]28 ዕብራይስጡ የብዙ ቍጥር ያሳያል።
[a]31 መና ማለት፣ ምንድን ነው? ማለት ነው (ቍ 15 ይመ)።
[b]7 ማሳህ ማለት መፈተን ማለት ነው።
[c]7 መሪባ ማለት መጣላት ማለት ነው።

16፥29፤ የቍ 5 ማብ ይመ።

16፥31 *መና፤* የዘኍ 11፥7 ማብ ይመ።

16፥33 *ማሰሮ፤* ይህ ዕቃ የሚሠራው ከወርቅ እንደ ሆነ በዕብ 9፥4 ላይ ተነግሮአል።

16፥34 *በምስክሩ፤* ዐሥርቱ ትእዛዛት የያዙት ጽላቶች "ሁለቱ የምስክር ጽላቶች" ተብለው ተጠርተዋል (31፥18፤32፥15፤ 34፥29)፤ ሁለቱን ጽላቶችና (25፥16፡21 ይመ) መና የሚቀመጥበትን መሶብ (ዕብ 9፥4 ይመ፤ እንዲሁም ራእ 2፥17 እና ማብ ይመ) የሚይዘው ታቦት "የምስክሩ ታቦት" ወይም ታቦተ ሕጉ (25፥22፤26፥33) የሚለውን መጠሪያ ያገኘው ከዚህ ነው።

16፥35 *አርባ ዓመት መና በሉ ... ከነዓን ድንበር እስከሚደርሱ ድረስ መና በሉ፤* መና ከሰማይ መውረዱን ያቆመው እስራኤላውያን ከነዓን ገብተው የመጀመሪያውን የፋሲካ በዓል ሲያከብሩ ነው፤ (ኢያ 5፥10-12 ይመ)።

17፥1 *ከስፍራ ወደ ስፍራ በመዘዋወር፤* የቦታዎቹን ዝርዝር በተመለከተ፣ ዘኍ 33፥12-14 ይመ። *በራፊዲምም፤* ምናልባት ከሲና በስተደቡብ በያቤል ሙሳ (የ3፥1 ማብ ይመ) አቅራቢያ የሚገኘውን ዋዲ ሬፋይድ ወይም ዋዲ ፌራን ሳይሆን አይቀርም።

17፥2 *እግዚአብሔርን ትፈታተናላችሁ፤* እስራኤል እግዚአብሔርን በመፈታተ እግዚአብሔርን ፈተና ወደቀች፤ (16፥4 ይመ)።

17፥3 *አጕረመረሙ፤* የ15፥24 ማብ ይመ።

17፥4 *በዚህ ሕዝብ፤* በእንዲህ ያለ ሁኔታ ውስጥ መራራቅ ሊኖር እንደሚችል፣ ("ሕዝቤ" በማለት ፈንታ "ይህ ሕዝብ") በነቢያት መጻሕፍት ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል፤ (ኢሳ 6፥9፤ ሐጌ 1፥2 ይመ)።

17፥6 *ዐለት ... እቆማለሁ፤* ጳውሎስ "ይከተላቸው ከነበረው ከመንፈሳዊ ዐለት" በማለት ስለ ክርስቶስ ሲጽፍ፣ ይህን እያሰበ ሳይሆን አይቀርም፤ (1ቆሮ 10፥4 ይመ፤ እንዲሁም ዕብ 11፥24-26 ይመ)። *በኮሬብ፤* የ3፥1 ማብ ይመ። *ዐለቱን ምታው ... ውሃ ... ይወጣል፤* የእስራኤል መዘምራን ነቢያት ይህን እያስታወሱ ምስጋና አቅርበዋል፤ (መዝ78፥15-16፡20፤ 105፥41፤ 114፥8፤ ኢሳ 48፥21 ይመ)።

17፥7 *ማሳህ ... መሪባ፤* ዕብ 3፥7-8፡15 (ከመዝ 95፥7-8 ላይ የተጠቀሰ ቃል ነው)፤ ማሳህ ማለት "ፈተና" ማለት ነው፤ መሪባ ማለት ደግሞ "ዐመፅ" ማለት ነው ይላል። በቃዴስ በርኔ አቅራቢያ ሌላ መሪባ ተፈጽሞ እንደ ነበር (የዘፍ 14፥7 ማብ ይመ) በዘኍ 20፥13፡24፤ 27፥14፤ ዘዳ 32፥51፤33፥8፤ መዝ 81፥7፤ 106፥32፤ ሕዝ 47፥19፤ 48፥28 ላይ ተገልጾአል።

17፥8 *አማሌቃውያን፤* የዘፍ 14፥7 ማብ ይመ።

17፥9 *ኢያሱን፤* ለነዌ ልጅ ለሆሴዕ ኢያሱ የሚል ስም ያወጣለት ሙሴ ነው፤ (ዘኍ 13፥16 ይመ)። "ሆሴዕ" ማለት "ደኅንነት" ማለት ሲሆን "ኢያሱ" ማለት ደግሞ "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ነው። ኢያሱ ከኤፍሬም ነገድ (ዘኍ 13፥8) የወጣ ሰው ሲሆን ይህ ነገድ ከዐሥራ ሁለቱ ነገዶች ሁሉ በጣም ኀያል ነገድ ነው። *አማሌቃውያንን ለመውጋት፤* ኢያሱ የነበረው ወታደራዊ ብቃትና ችሎታ ከ40 ዓመታት በኋላ ከነዓንን ድል ለማድረግ ሲያስችለው፣ በእግዚአብሔር ላይ የነበረው እምነትና ለሙሴ ያሳየው ታማኝነት የሙሴ "ረዳትና" (24፥13፤33፥11) ምትክ (ዘዳ 1፥38፤ 3፥28፤ 31፥14፤ 34፥9፤ ኢያ 1፥5 ይመ) እንዲሆን አድርጎታል።

[10]ስለዚህ ኢያሱ ሙሴ ባዘዘው መሠረት ከአማሌቃውያን ጋር ተዋጋ፤ ሙሴ፣ አሮንና ሖርም ወደ ኰረብታው ጫፍ ወጡ። [11]ሙሴ እጆቹን ወደ ላይ በሚያነሣበት ጊዜ ሁሉ እስራኤላውያን ድል ያደርጉ ነበር። እጆቹን ባወረደ ጊዜ ግን አማሌቃውያን ያሸንፉ ነበር። [12]የሙሴ እጆች እየዛሉ በሄዱ ጊዜ ድንጋይ ወስደው ከበታቹ አደረጉ፤ እርሱም ተቀመጠበት፤ አሮንና ሖርም አንዱ በአንዱ በኩል ሌላውም በሌላ በኩል ሆነው እጆቹን ወደ ላይ ያዙ። ይኸውም እጆቹ ፀሓይ እስክትጠልቅ ድረስ ጸንተው እንዲቆዩ ነው። [13]ስለዚህ ኢያሱ የአማሌቃውያንን ሰራዊት በሰይፍ ድል አደረገ።

[14]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "ሲታወስ እንዲኖር ይህን በጥቅልል መጽሐፍ ላይ ጻፈው፤ ኢያሱም መስማቱን አረጋግጥ፤ ምክንያቱም የአማሌቃውያንን ዝክር ከሰማይ በታች ፈፅሜ እደመስሳለሁ" አለው።

[15]ሙሴም መሠዊያውን ሠርቶ፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) አርማዬ ነው" ብሎ ሰየመው። [16]"እጆች ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ዙፋን ተዘርግተዋልና፤[T] እግዚአብሔር (ያህዌ) አማሌቃውያንን ከትውልድ እስከ ትውልድ ይዋጋቸዋል" አለ።

ዮቶር ወደ ሙሴ መጣ

18 የምድያም ካህን የሙሴ አማት ዮቶር፣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ለሙሴና ለሕዝቡ ለእስራኤል ያደረገላቸውን ሁሉ እንዲሁም እግዚአብሔር (ያህዌ) እስራኤልን ከግብፅ እንዴት እንዳወጣቸው ሰማ።

[2]ሙሴ ሚስቱን ሲፓራን ከመለሳት በኋላ አማቱ ዮቶር እርሷንና ሁለት ወንድ ልጆቿን ተቀብሏቸው ነበር። [3]ሙሴ፣ "በባዕድ አገር መጻተኛ ነኝ" ለማለት የመጀመሪያ ልጁን ስም ጌርሳም[ሀ] አለው። [4]"የአባቴ አምላክ ረዳቴ ነው፤ ከፈርዖን ሰይፍ አድኖኛልና" ለማለት ደግሞ ሁለተኛውን ልጁን አልዓዛር[ለ] አለው።

[5]የሙሴ አማት ዮቶር ከሙሴ ወንድ ልጆችና ሚስት ጋር ሆኖ በምድረ በዳ ከእግዚአብሔር ተራራ አጠገብ ወደ ሰፈረበት ወደ ሙሴ መጣ። [6]ዮቶር፣ "እኔ አማትህ ዮቶር፣ ከሚስትህና ከሁለት ወንዶች ልጆቿ ጋር እየመጣን ነው" ሲል መልእክት ላከበት።

[7]ስለዚህ ሙሴ አማቱን ሊቀበለው ወጣ፤ ዝቅ ብሎ እጅ በመንሣትም ሳመው፤ ከዚያም ሰላምታ ተለዋውጠው ወደ ድንኳኑ ገቡ። [8]ሙሴም እግዚአብሔር (ያህዌ) ለእስራኤል ሲል በፈርዖንና በግብፃውያን ላይ ያደረገውን ሁሉ፣ በመንገድም ላይ ስላጋጠማቸው መከራ ሁሉና እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዴት እንዳዳናቸው ለአማቱ ነገረው። [9]ዮቶርም እግዚአብሔር (ያህዌ) እነርሱን ከግብፃውያን እጅ በመታደግ ለእስራኤል ያደረገውን በጎ ነገር ሁሉ በመስማቱ ተደሰተ። [10]እንዲህም አለ፤ "ከግብፃውያን እጅና ከፈርዖን ለታደጋችሁ፣ ከግብፃውያን እጅ ሕዝቡን ለታደገ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ምስጋና ይሁን"። [11]"እግዚአብሔር (ያህዌ) ከአማልክት ሁሉ በላይ ኀያል እንደ ሆነ አሁን ዐወቅሁ፤ እስራኤልን በትዕቢት ይዘው በነበሩት ሁሉ ላይ ይህን አድርጎአልና።" [12]ከዚያም የሙሴ አማት ዮቶር የሚቃጠል መሥዋዕትና ሌሎች መሥዋዕቶች ለእግዚአብሔር (ኤሎሂም) አቀረበ፤ አሮንም ከሙሴ አማት ጋር በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፊት እንጀራ ለመብላት ከእስ

[T]16 ወይም፣ ምክንያቱም እጅ በእግዚአብሔር ዙፋን ላይ ተዘርግቶአል ... ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።
[ሀ]3 በዕብራይስጥ ጌርሳም የሚለው የቃል ድምፅ፣ መጻተኛ በዚያ አለ ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው።
[ለ]4 አልዓዛር ማለት፣ አምላኬ ረዳት ነው ማለት ነው።

17፥10 ቍ10-12፤ዘፀ24፥14፤31፥2
17፥11 ያዕ5፥16
17፥12 ኢሱ8፥26
17፥13 ቍ8
17፥14 ቍ13፤ ዘኍ36፥12፤ዘፀ24፥4፤ 32፥33፤34፥27፤ ዘኍ24፥7፤33፥2፤ ዘዳ29፥20፤31፥9፤ መሳ3፥13፤1ሳሙ30፥17-18፤ኢዮ18፥17፤ 19፥23፤መዝ9፥5፤ 34፥16፤83፥7፤109፥15፤ሕዝ18፥4፤ ኢሳ30፥8፤ኤር36፥2፤ 45፥1፤51፥60
17፥15 ዘፍ8፥20፤ 22፥14
17፥16 ዘኍ24፥7፤ 1ሳሙ15፥8:32፤ 1ዜና4፥43፤አስ3፥1፤ 8፥3፤9፥5:24
18፥1 ዘፀ2፥16፤ 2፥18፤6፥6
18፥2 ዘፀ2፥21
18፥3 ዘፀ2፥22፤ 4፥20፤ሐሥ7፥29
18፥4 ዘፍ49፥25፤ ዘዳ33፥29፤1ዜና23፥15
18፥5 ዘፀ3፥1
18፥7 ዘፍ17፥3፤ 29፥13፤43፥28
18፥8 ዘፀ15፥6:16፤ ዘኍ20፥14፤ነህ9፥32፤ መዝ81፥7
18፥9 ኢሱ21፥45፤ 1ነገ8፥66፤ነህ9፥25፤ መዝ145፥7፤ ኢሳ63፥7
18፥10 ዘፍ9፥26፤ 24፥27
18፥11 ዘፀ1፥10፤ 12፥12፤1ዜና16፥25፤ ሉቃ1፥51
18፥12 ዘፍ31፥54፤ 26፥30፤ዘፀ3፥1፤ 10፥25፤20፥24፤ 24፥5፤ዘሌ1፥2-9፤ ዘዳ12፥7

17፥10 *ሖርም፤* ምናልባት የካሌብ ልጅና የባስልኤል ቅድመ አያት የሆነው ሖር ነው (1ዜና 2፥19-20 ይመ)፤ ሖር የመገናኛውን ድንኳን ለመሥራት ከተመረጡት ሰዎች መካከል አንዱ ነው (31፥2-5 ይመ)።

17፥11 *እጆቹን ... በሚያነሣበት፤* የእግዚአብሔርን ርዳታና ኀይል መፈለጉን የሚያሳይ ምልክት ነው፤ (የ9፥29 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 9፥22 10፥12፤ 14፥16 ይመ)።

17፥14 *ጻፈው፤* 24፥4፤ 34፥27-28፤ ዘኍ 33፥2፤ ዘዳ 28፥58፤ 29፥20:21:27፤ 30፥10፤ 31፥9:19:22:24 ይመ፤ እንዲሁም በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "ጸሓፊውና መጽሐፉ የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ። *በጥቅልል መጽሐፍ፤* ከብራና ወይም ከፓፒረስ (ከመቃ) ቅጠል የሚዘጋጅ ረጅም መጻፊያ ሲሆን፣ ጸሐፍት በዚህ መጻፊያ ላይ በብዕር (ኢሳ 8፥1 ይመ) ወይም በቀለም (ኤር 36፥18 ይመ) ይጽፉታል፤ ጸሐፍቱ በመጻፊያው ላይ የሚጽፉት በዐምድ ከፍለው ሲሆን፤ (ኤር 36፥23) አንዳንድ ጊዜ በፊትና በጀርባ ይጽፉበታል፤ (ሕዝ 2፥10፤ ራእ 5፥1 ይመ)። ጥቅልሉ መጻፊያ ከተጠቀለለ በኋላ፣ መልእክቱ ወይም በጥቅልሉ ላይ የተጻፈው ቃል እንዲጠበቅ በማኅተም ይታተማል፤ (ኢሳ 29፥11፤ ዳን 12፥4፤ ራእ 5፥1-2: 5:9 ይመ)። ጥቅልል መጻፊያዎች የተለያየ ርዝመት/ ቍመት አላቸው፤ (ኢሳ 8፥1፤ራእ10፥2:9-10 ይመ)። በግብፅ የተገኙ ጥቅልል መጻፊያዎች ቁመታቸው (ርዝመታቸው) እስከ 30.46 ሜትር ይደርሳል፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሓፊዎች የጻፉበት ጥቅልል ቍመቱ ከ9.14 ሜትር ብዙም አይበልጥም፤ ለምሳሌ ትንቢተ ኢሳይያስ የተጻፈበት ጥቅልል ቁመቱ ወደዚህ አካባቢ ይደርሳል (ሉቃ 4፥17 ይመ)። በጥቅል መጻፊያ ላይ የተጻፉ ነገሮችን የሚያነብ ሰው በአንድ እጁ ጥቅልሉን እየፈታ በአንዱ ደግሞ መጠቅለል አለበት፤ (ኢሳ 34፥4፤ ሕዝ 2፥10፤ ሉቃ 4፥17:20፤ ራእ 6፥14 ይመ)። ከኢየሱስ ዘመን በኋላ ጥቅልል መጻፊያዎች በመጽሐፍ መልክ ተተኩ፤ እስከ አሁን ድረስ የምንጠቀመው በዚህ ዐይነት ነው።

17፥15 *አርማዬ፤* ሙሴ እጁን ወደ ሰማይ ዘርግቶ የለመነውን ልመናና፣ (ቍ11-12:16 ይመ) እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመታደግ ሲል የገለጠውን ብርቱ ኀይል የሚያስታውስ ቃል ነው።

18፥1 *የምድያም ካህን ... ዮቶር፤* የ2፥16 ማብ ይመ።

18፥2 *ከመለሳት በኋላ፤* ሙሴ ሲፓራን ወደ አባቷ ወደ ዮቶር ሳይልካት አልቀረም፤ የላካትም እግዚአብሔር ተልዕኮውን እንደባረከለትና (ቍ1 ይመ)፤ አሁን በሲና ተራራ አቅራቢያ ከእስራኤል ሕዝብ ጋር እንደሚገኝ፣ ለዮቶር እንድትነግርለት ነው።

18፥5 *ከእግዚአብሔር ተራራ፤* 3፥1 እና ማብ ይመ።

18፥11 *እግዚአብሔር ከአማልክት ሁሉ በላይ ኀያል እንደ ሆነ አሁን ዐወቅሁ፤* ንዕማን ተመሳሳይ የሆነ ቃል እንደ ተናገረ በ2ነገ 5፥15 ላይ ይመ።

18፥12 *አቀረበ፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ግሥ ለመሥዋዕት የሚሆን እንስሳ "አዘጋጀ" ማለት ነው፤ (25፥2፤ ዘሌ 12፥8 ይመ)። *እንጀራ ሊበሉ፤* ወዳጅነትን የሚገልጽ ነው፤ (ከአማሌቃውያን ጋር የተደረገውን ውጊያ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ 17፥8-16)። በዚህ ዐይነት ምግብ አብረው የበሉ ሰዎች ቃል ኪዳን ይጋባሉ፤ (ዘፍ 31፥54፤ ዘፀ 24፥11 ይመ)።

ራኤል አለቆች ሁሉ ጋር መጣ።

[13]በማግሥቱ ሙሴ ሕዝቡን ለመዳኘት ተቀመጠ፤ እነርሱም በዙሪያው ከጧት እስከ ማታ ድረስ ቆሙ። [14]አማቱም ሙሴ ለሕዝቡ የሚያደርገውን ሁሉ ባየ ጊዜ፣ "ምን ማድረግህ ነው? እነዚህ ሁሉ ሰዎች ከጧት እስከ ማታ በዙሪያህ ቆመው ሳለ፣ ብቻህን በፍርድ ወንበር ላይ ለምን ትቀመጣለህ?" አለው።

[15]ሙሴም እንዲህ ብሎ መለሰለት፤ "ምክንያቱም ሰዎቹ የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ፈቃድ በመፈለግ ወደ እኔ ይመጣሉ። [16]ክርክር በኖራቸው ቍጥር ጉዳያቸው ወደ እኔ ይመጣል፤ ለግራና ለቀኙ የሚሆነውን እኔ ወስኜ የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ሥርዐትና ሕጎች እነግራቸዋለሁ።"

[17]የሙሴ አማት መልሶ እንዲህ አለው። "የምትሠራው መልካም አይደለም። [18]አንተና ወደ አንተ የሚመጡት እነዚህ ሰዎች የምታደርጉት ነገር ቢኖር ራሳችሁን ማድከም ነው፤ ሥራው ለአንተ ከባድ ሸክም ነው፤ ብቻህን ልትወጣው አትችልም። [19]ምክር እሰጥሃለሁና አሁን እኔን አድምጠኝ፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከአንተ ጋር ይሁን። አንተ በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፊት (የሕዝብ ተወካይ መሆን አለብህ)፤ ክርክራቸውን ወደ እርሱ ታቀርባለህ። [20]ሥርዐቶቹንና ሕጎቹን አስተምራቸው፤ እንዴት መኖር እንዳለባቸውና ምን መሥራት እንደሚገባቸው አሳያቸው። [21]ነገር ግን ችሎታ ያላቸውን ሰዎች ከሕዝቡ ሁሉ ምረጥ፤ እነዚህም ሰዎች እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) የሚፈሩ፣ ታማኞችና በማታለል የሚገኘውን ጥቅም የሚጸየፉ ይሁኑ። የሺህ፣ የመቶ፣ የአምሳ፣ የዐሥር፣ አለቃ አድርገህ ሹማቸው። [22]በማንኛውም ጊዜ ሕዝቡን ይዳኙ፤ ቀላሉን ነገር እነርሱ ይወስኑ፤ አስቸጋሪ የሆነውን ጉዳይ ሁሉ ግን ለአንተ እንዲያቀርቡ አድርግ፤ ሥራውን ስለሚያግዙህ ሸክምህ ይቃለላል። [23]አንተ ይህን ብታደርግና እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ይህንኑ ቢያዝህ፣ ድካምህን መቋቋም ትችላለህ፤ እነዚህም ሰዎች ሁሉ ረክተው ወደ ቤታቸው ይሄዳሉ።

[24]ሙሴ አማቱን ሰማ፤ ያለውንም ሁሉ ፈጸመ። [25]ከእስራኤል መካከል ችሎታ ያላቸውን ሰዎች መረጠና፤ የሕዝብ መሪዎች፣ በሺዎች፣ በመቶዎች፣ በአምሳዎች በዐሥሮች ላይም አለቆች አደረጋቸው። [26]ሁልጊዜም የሕዝብ ዳኞች ሆነው አገለገሉ፤ አስቸጋሪ ጉዳዮችን ወደ ሙሴ አመጡ፤ ቀላል የሆነውን ራሳቸው ወሰኑ። [27]ከዚያም ሙሴ አማቱን በጕዞው ሸኘው፤ ዮቶርም ወደ አገሩ ተመለሰ።

በሲና ተራራ ላይ

19 በሶስተኛው ወር እስራኤላውያን ከግብፅ ለቀው በወጡበት በዚያችው ዕለት ወደ ሲና ምድረ በዳ መጡ። [2]ከራፊዲም ከተነሡ በኋላ ወደ ሲና ምድረ በዳ ገቡ፤ እስራኤልም በዚያ በምድረ በዳው በተራራው ፊት ለፊት ሰፈሩ።

[3]ከዚያም ሙሴ ወደ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወጣ፤ እግዚአብሔርም (ያህዌ) ከተራራው ጠራውና እንዲህ አለው፤ "ለያዕቆብ ቤት የምትለው ለእስራኤልም ሕዝብ የምትናገረው ይህ ነው፤ [4]'በግብፅ ላይ ያደረግሁትን፣ በንስርም ክንፍ ተሸክሜ ወደ ራሴ እንዴት እንዳመጣኋችሁ እናንተ ራሳችሁ አይታችኋል። [5]አሁንም በፍጹም ብትታዘዙኝና ቃል ኪዳኔን ብትጠብቁ እነሆ ከአሕዛብ ሁሉ እናንተ የተወደደ ርስቴ ትሆናላችሁ፤ ምንም እንኳ ምድር ሁሉ የእኔ ብትሆንም፣ [6]እናንተ[a] ለእኔ የመንግሥት ካህናት የተቀደሰ ሕዝብ ትሆናላችሁ፤' ለእስራኤላውያን የምትነግራቸው ቃሎች እነዚህ ናቸው።"

18፥15 ቍ19፤ ዘፍ25፥22
18፥16 ቍ15፤ ዘፀ24፥14፤ ዘሌ24፥12፤ ዘኍ15፥34፤ ዘዳ1፥17፤ 2ዜና19፥7፤ ምሳ24፥23፤ ሚል2፥9
18፥18 ዘኍ11፥11: 14:17፤ ዘዳ1፥9:12
18፥19 ቍ15፤ ዘፀ3፥12፤ ዘኍ27፥5
18፥20 ዘፍ39፥11፤ ዘዳ4፥1:5፤5፥1፤ መዝ119፥12:26:68፤ 143፥8
18፥21 ዘፍ22፥12፤ 47፥6፤ ዘፀ23፥8፤ ዘኍ1፥16፤7፥2፤ 10፥4፤ ዘዳ16፥18:19፤ 1ሳሙ12፥3፤ ዕዝ7፥25፤ መዝ15፥5፤ ምሳ17፥23፤28፥8፤ መክ7፥7፤ ሕዝ18፥8፤ 22፥12፤ ሐሥ6፥3
18፥22 ዘሌ24፥11፤ ዘኍ11፥17፤ ዘዳ1፥9: 17-18፤
18፥25 ዘኍ1፥16፤ 7፥2፤11፥16፤ ዘዳ1፥13-15፤16፥18፤
18፥26 ቍ22፤ ዘዳ1፥17፤16፥18፤ 2ዜና19፥5፤ ዕዝ7፥25፤
18፥27 ዘኍ10፥29-30
19፥1 ዘፀ6፥6፤ ዘኍ1፥1፤3፥14፤ 33፥15
19፥2 ቍ17፤ ዘፀ3፥1፤17፥1፤ ዘዳ5፥2-4
19፥3 ዘፀ3፥4፤ 20፥21፤ 25፥22፤ ሐሥ7፥38
19፥4 ዘዳ29፥2፤ 32፥11፤33፥12፤ ኢሱ24፥7፤ መዝ103፥5፤ ኢሳ31፥5፤40፥31፤ ሕዝ16፥6፤ ኤር4፥13፤ 48፥40፤ ራእ12፥14
19፥5 ዘፍ17፥9፤ ዘፀ3፥1፤8፥1:22፤ 34፥9፤9፥29፤ 15፥26፤ ዘዳ6፥31 መዝ78፥10፤ ኤር7፥23፤1ቆሮ10፥26፤ ቲቶ2፥14
19፥6 ዘፍ18፥19፤ ዘሌ11፥44-45፤ ዘዳ4፥37፤7፥6፤26፥19፤28፥9፤29፥13፤33፥3፤ ኢሳ4፥3፤ 61፥6፤62፥12፤ 66፥21፤ ኤር2፥3፤ አሞ3፥2፤1ጴጥ2፥5፤

[a]5 ወይም ምድር ሁሉ የእኔ ርስት ናት፤ እናንተ ...

18፥15 *የእግዚአብሔርን ፈቃድ በመፈለግ፤* የእግዚአብሔርን ፈቃድ የሚያውቁት ወደ አምልኮ ስፍራ በመሄድ (ዘፍ 25፥22 እና ማብ እንዲሁም ዘኍ 27፥21 ይመ) ወይም ነቢይን በመጠየቅ ነው (1ሳሙ 9፥9 ፤ 1ነገ 22፥8 ይመ)።

18፥16 *የእግዚአብሔርን ሥርዐትና ሕጎች፤* አዲስ የተመሠረተችውን የእስራኤልን ሕዝብ የሚመራና የሚገዛ መለኮታዊ ሕግ፣ ቀስ በቀስ እየተሰባሰበና እየተቀረጸ ለሕዝቡ መሰጠት ሳይጀምር አይቀርም፤ (15፥25-26 እና የዘፍ 26፥5 ማብ ይመ)።

19፥2 *ሲና ምድረ በዳ፤* ከባሕር ሰርጡ በስተ ደቡብ ምሥራቅ በሚገኘው ክልል ውስጥ የሚገኝ ስፍራ ነው፤ (የ3፥1 ማብ ይመ)። የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ፣ ከዚህ በኋላ በዘፀአት መጽሐፍ ውስጥ እንዲሁም በዘሌዋውያንና በዘኍልቁ 1፥1-10፥11 ላይ የተወሱት ኹነቶች በዚህ ስፍራ እንደተፈጸሙ አድርጐ ኹነቶቹን ይተርካል።

19፥3 *ለያዕቆብ ... ለእስራኤልም፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

19፥4 *በንስርም ክንፍ ተሸክሜ፤* ወርቃማዋ ሴት ንስር ጫጩቶቿን በክንፏ ተሸክማ እንደምትንከባከብ እግዚአብሔርም ሕዝቡን እንደ እዮት መከባከቡን ይገልጻል።

19፥5 *ብትጠብቁ ... ትሆናላችሁ፤* በሲና ተራራ ላይ በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል የተደረገው ቃል ኪዳን እግዚአብሔር ከ600 ዓመት በፊት ከአብርሃምና ከዘሮቹ ጋር የገባው ቃል ኪዳን ቅጥያ ነው፤ የአሁኑ ቃል ኪዳን የተመሠረተውም ሆነ የተቆራኘው ከቀድሞው ቃል ኪዳን ጋር ነው፤ (በገጽ 19 ላይ "በብሉይ ኪዳን የሚገኙ ዐበይት ኪዳናት" የሚለውን የጥናት መጽሐፍ ይመ)። ከመለኮት የሚገኘውን በረከት ለመካፈል ታዛዥና ታማኝ ሆኖ መገኘት ያስፈልጋል፤ (የዘፍ 17፥9 ማብ ይመ)። *ኪዳኔን፤* የዘፍ 9፥9 ማብ ይመ። *ከአሕዛብ ሁሉ ... የተወደደ ርስቴ ትሆናላችሁ፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ቃላት በ1ጴጥ 2፥9 ላይ ለክርስቲያኖች ተነግሮአል፤ ቃላቱም "የተመረጠ ሕዝብ" እና "የእግዚአብሔር ወገን" የሚሉ ናቸው፤ (ዘዳ7፥6፤14፥2፤ 26፥18፤ መዝ 135፥4፤ ሚል 3፥17 ይመ)። *ምድር ሁሉ የእኔ ብትሆንም፤* እግዚአብሔር የምድር ፈጣሪና ባለቤት ነው፤ በምድር ላይ የሚገኘው ነገር ሁሉ የእርሱ ነው (ዘፍ14፥19:22፤ መዝ24፥1-2 ይመ)።

19፥6 *የመንግሥት ካህናት ፤* እስራኤል የእግዚአብሔር መንግሥት መሆን አለባት፤ (የእግዚአብሔርን መንግሥት የተቀበለች ሕዝብ መሆን አለባት)፤ እንዲሁም እንደ ካህን ራሷን ለእግዚአብሔር አገልግሎት ሙሉ በሙሉ መስጠት አለባት፤ (ኢሳ 61፥6 ይመ፤ ከ1ጴጥ 2፥5፤ ከራእ 1፥6፤ 5፥10፤ 20፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። *የተቀደሰ ሕዝብ፤* 1ጴጥ 2፥9 ይመ። የእግዚአብሔር ሕዝብ በኅብረትም ሆነ በግል የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማድረግ፤ (ዘዳ 7፥6፤ 14፥2:21፤ 26፥19፤ ኢሳ62፥12 ይመ) ራሳቸውን "መለየት" አለባቸው፤ (የ3፥5 ማብ ይመ)።

[7]ስለዚህ ሙሴ ተመልሶ የሕዝቡን አለቆች አስጠራ፤ እንዲናገር እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘውን ቃሎች ሁሉ ነገራቸው። [8]ሕዝቡም ሁሉ በአንድ ላይ "እግዚአብሔር (ያህዌ) ያለውን ሁሉ እናደርጋለን" ብለው መለሱ፤ ስለዚህ ሙሴ እነርሱ ያሉትን መልሶ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ወሰደ።

[9]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "ከአንተ ጋር ስናገር ሕዝቡ እንዲሰሙኝና እምነታቸውን ምንጊዜም በአንተ ላይ እንዲጥሉ በከባድ ደመና ወደ አንተ እመጣለሁ" ከዚያም ሙሴ ሕዝቡ ያሉትን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ነገረው።

[10]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "ወደ ሕዝቡ ሂድና ዛሬና ነገ ቀድሳቸው፤ ልብሳቸውን እንዲያጥቡ አድርግ፤ [11]በሦስተኛውም ቀን ይዘጋጁ፤ ምክንያቱም በዚያ ቀን በሕዝቡ ፊት እግዚአብሔር (ያህዌ) በሲና ተራራ ላይ ይወርዳል። [12]በተራራው ዙሪያ ለሕዝቡ ወሰን አበጅተህ እንዲህ በላቸው፤ 'ወደ ተራራው እንዳትወጡ ወይም ግርጌውን እንዳትነኩ ተጠንቀቁ፤ ማንም ተራራውን ቢነካ በርግጥ ይሞታል። [13]በድንጋይ ይወገራል ወይም በቀስት ይወጋል፤ ምንም እጅ በእርሱ ላይ አያርፍም፤ ሰውም ሆነ እንስሳ በሕይወት እንዲኖር አይተውም።' ወደ ተራራው መውጣት የሚችሉት ከፍ ባለ ድምፅ መለከት በተነፋ ጊዜ ብቻ ነው።"

[14]ሙሴ ከተራራው ወርዶ ወደ ሕዝቡ ከሄደ በኋላ ቀደሳቸው፤ ልብሳቸውንም አጠቡ። [15]ከዚያም ለሕዝቡ፣ "ለሦስተኛው ቀን ራሳችሁን አዘጋጁ፤ የግብረ ሥጋ ግንኙነት ከማድረግ ተቈጠቡ" አላቸው።

[16]በሦስተኛውም ቀን ጧት ከባድ ደመና በተራራው ላይ ሆኖ ነጐድጓድና መብረቅ እንዲሁም ታላቅ የቀንደ መለከት ድምፅ ነበር፤ በሰፈሩ ያሉት ሁሉ ተንቀጠቀጡ። [17]ከዚያም ሙሴ ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ጋር ለማገናኘት ሕዝቡን ከሰፈር ይዞ ወጣ፤ ከተራራውም ግርጌ ቆሙ። [18]የሲና ተራራ እግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት ስለ ወረደበት በጢስ ተሸፍኖ ነበር። ጢሱ ከምድጃ እንደሚወጣ ጢስ ወደ ላይ ተትጐለጐለ፤ ተራራውም በሙሉ[ሠ] በኀይል ተናወጠ። [19]የመለከቱም ድምፅ እያየለ መጣ። ከዚያም ሙሴ ተናገረ፤ እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) በድምፅ መለሰለት።[ሠ]

[20]እግዚአብሔር (ያህዌ) በሲና ተራራ ጫፍ ላይ ወረደ፤ ሙሴን ወደ ተራራው ጫፍ ጠራው፤ ሙሴም ወጣ። [21]እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዲህ አለው፤ "ሕዝቡ እግዚአብሔርን (ያህዌ) ለማየት በመጣደፍ ብዙዎቹ እንዳይጠፉ ውረድና አስጠንቅቃቸው [22]ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚቀርቡት ካህናት እንኳ ራሳቸውን መቀደስ አለባቸው፤ አለዚያ እግዚአብሔር (ያህዌ) ቍጣውን ያወርድባቸዋል።"

[23]ሙሴ እግዚአብሔርን (ያህዌ) እንዲህ አለው፤ "ሕዝቡ ወደ ሲና ተራራ ሊወጡ አይችሉም፤ ምክንያቱም አንተ ራስህ 'በተራራው ዙሪያ ወሰን አድርግ፤ የተቀደሰም በማድረግ ለየው' በማለት አስጠንቅቀኸናልና።"

[24]እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዲህ አለ፤ "ውረድና አሮንን ከአንተ ጋር ይዘኸው ውጣ፤ ካህናቱና ሕዝቡ ግን ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለመምጣት መጣደፍ የለባቸውም፤ አለዚያ እርሱ ቍጣውን ያወርድባቸዋል።"

[25]ስለዚህ ሙሴ ወደ ሕዝቡ ወርዶ ነገራቸው።

ዐሥርቱ ትእዛዛት

20፥1-17 ተጓ ምብ - ዘዳ 5፥6-21

20 እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እነዚህን ቃሎች ሁሉ እንዲህ ብሎ ተናገረ፤

19፥7 ዘፀ18፥12፤ ዘሌ4፥15፡30፤9፥11፤ ዘኍ16፥25፤ 1ሳሙ8፥10
19፥8 ዘፀ24፥3፡7፤ ዘዳ5፥27፤26፥17
19፥9 ቍ16፤ ዘፀ 4፥5፤20፥21፤24፥15-16፤33፥9፤34፥5፤ዘዳ 4፥11፡12፡36፤2ሳሙ 22፥10፡12፤2ዜና 6፥1፤መዝ18፥11፤ 97፥2፤99፥7፤ማቴ17፥ 5፤ዮሐ12፥29-30፤
19፥10 ቍ14፡22፤ ዘፍ35፥2፤ዘሌ11፥44፤ ዘኍ11፥18፤1ሳሙ 16፥5፤ኢዩ2፥16፤ዕብ 10፥22፤ራእ22፥14
19፥11 ቍ3፡16፡ 20፤ዘፍ11፥5፤ዘፀ 3፥1፤24፥16፤31፥18፤ 34፥2፡4፡29፡32፤ዘሌ 7፥38፤26፥46፤27፥34 ፤ዘኍ3፥1፤ዘዳ10፥5፤ ነህ9፥13ገላ4፥24-25
19፥12 ቍ23
19፥13 ቍ21፤ዘፀ 34፥3፤ኢያ6፥4፤ 1ዜና15፥28፤መዝ81 ፥3፤98፥6፤ዕብ12፥20
19፥14 ዘፍ35፥2
19፥15 1ሳሙ21፥4 ፤1ቆሮ7፥5
19፥16 ቍ9፤ዘፍ 3፥10፤1ሳሙ2፥10፤ 1ሳሙ13፥7፤14፥15፤ 28፥5፤መዝ99፥1ኢሳ 29፥6፤ዕብ12፥18-19 ፡21፤ራእ4፥1
19፥17 ቍ2፤ዘዳ 4፥11
19፥18 ዘፍ19፥28፤ ዘፀ3፥2፤20፥18፤24፥ 17፤ዘሌ9፥24፤ዘዳ4፥ 11፡24፡33፡36፤5፥4፤ 9፥3፤መሳ5፥5፤2ሳሙ 22፥8፤1ነገ18፥24፡38 ፤1ዜና21፥26፤2ዜና 7፥1፤መዝ18፥7፡8፤ 68፥8፤104፥32፤ኢሳ 2፥19 15፥25፤6፥4፤ 41፥15፤64፥1፤ኤር 4፥24፤10፥10፤ሚክ 1፥4፤ናሆ1፥5፤ዕን3፥6 ፡10፤ሐጌ2፥6፤ዕብ12፥ 18፤ራእ9፥2፤15፥8
19፥19 ቍ9፤ ዘዳ4፥33፤ነህ9፥13፤መዝ81፥7 19፥20 ቍ11 19፥21 ቍ13፤ዘፀ 24፥10-11፤ዘኍ4፥20፤1ሳሙ6፥19 19፥22 ቍ24፤ዘሌ10፥3፤1ሳሙ 16፥5፤2ሳሙ6፥7፤2ዜና29፥5፤ኢዩ2፥16፤ 19፥23 ቍ11፡12
19፥24 ቍ22፤ዘፀ24፥1፡9፤ 20፥1 ዘዳ10፥4፤ነህ9፥13፤መዝ119፥9፤ 147፥19፤ሚል4፥4

[ሠ]18 ብዙ የዕብራይስጥ ቅጂዎችና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም፣ ሕዝቡ ሁሉ ይላሉ።
[ሠ]19 ወይም፣ እግዚአብሔርም በነጐድጓድ መለሰለት ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።

19፥8 *እግዚአብሔር ያለውን ሁሉ እናደርጋለን፤* ሕዝቡ የኪዳኑን ቃል ሁሉ ለመፈጸም ቃል ገባ (24፥3፡7፤ ዘዳ 5፥27 ይመ)።

19፥9 *በከባድ ደመና ... እመጣለሁ፤* 13፥21 እና ማብ ይመ። *ከአንተ ጋር ስነጋገር ሕዝቡ እንዲሰሙኝና፤* ዘዳ 4፥33 ይመ። *እምነታቸውን በአንተ ላይ እንዲጥሉ፤* 14፥31 እና ማብ ይመ።

19፥10-11፤ የውጭ ሰውነትን አንጽቶ እግዚአብሔርን ለመቀበል መዘጋጀት፣ እግዚአብሔር ከሕዝቡ የሚፈልገውን ውስጣዊ ቅድስና ያሳያል።

19፥12-13፤ እግዚአብሔር በዚያ በመገኘቱ ተራራው በሙሉ ተቀደሰ (3፥5 እና ማብ ይመ)። እስራኤል ከተወሰነው ድንበር አልፋ ወደ መገናኛው ድንኳን ውስጥ መግባት እንደማትችል፤ (ዘኍ 3፥10 ይመ)፤ እንዲሁም አሁን ወደ ተራራው መውጣት አትችልም።

19፥15 *የግብረ ሥጋ ግንኙነት ከማድረግ ተቈጠቡ፤* ይህ ትእዛዝ የተሰጠው የግብረ ሥጋ ግንኙነት ኀጢአት ስለ ሆነ ሳይሆን፣ ሕዝቡ በእግዚአብሔር ፊት ሲቀርብ ሥነ ሥርዐታዊ ርኵሰት እንዳይገኝበት ነው (ዘሌ 15፥18 ይመ፤ እንዲሁም 1ሳሙ 21፥4-5 ይመ)።

19፥16 *ነጐድጓድና መብረቅ ... የቀንደ መለከት ድምፅ፤* የእግዚአብሔር መገለጥ እንዲህ ባሉ ክሥተቶች የታጀበ ነው፤ (1ሳሙ 7፥10፤ 12፥18፤ ኢዮ 38፥1፤ 40፥6፤ መዝ 18፥13-14 ይመ)። *ከባድ ደመና፤* 13፥21 እና ማብ ይመ።

19፥18 *በእሳት ... ጢሱም ከምድጃ እንደሚወጣ፤* ዘፍ 15፥17 እና ማብ ይመ።

19፥22 *ካህናት፤* እንዲሁም ቍ 24 ይመ። በአሮን አማካይነት የክህነት አገልግሎት ከመጀመሩ በፊት፣ (28፥1 ይመ) የክህነት አገልግሎት ይሰጥ የነበረው በሽማግሌዎች (የ3፥16 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 3፥18፤ 12፥21፤ 18፥12 ይመ)፤ ወይም በወጣት ወንዶች ነበር፤ (24፥5 ይመ)። ይህ ቍጥር የሚናገረው ወደ ፊት በአሮን አማካይነት ስለሚጀመረው የክህነት አገልግሎት ሳይሆን፣ አይቀርም። *ወደ እግዚአብሔር የሚቀርቡት፤* መሥዋዕት ለማቅረብ ነው፤ (40፥32፤ ዘሌ 21፥23 ይመ)።

20፥1-17፤ ዘዳ 5፥6-21 ይመ፤ ማቴ 5፥21፡27፡19፥17-19፤ ማር 10፥19፤ ሉቃ 18፥20፤ ሮሜ 13፥9፤ ኤፌ 6፥2-3 ይመ።

20፥1 *ቃሎች፤* በጥንት መካከለኛው ምሥራቃውያን ዘንድ፣ ይህ ቃል "ቃል ኪዳን" የሚለውን አሳብ ለመግለጽ የቆመ መደ

[2]"ከግብፅ ከባርነት ምድር ያወጣሁህ *እግዚአብሔር* ስምላክህ (ያህዌ ኤሎሂም) እኔ ነኝ::
[3]"ከእኔ በቀር[ሩ] ሌሎች አማልክት አይኑሩህ::
[4]"በላይ በሰማይ ወይም በታች በምድር ካለው ወይም በውሃ ውስጥ ከሚኖሩት ነገሮች በማናቸውም ምስል ለራስህ ጣዖትን አታብጅ:: [5]አትስገድላቸው፤ አታምልካቸውም፤ እኔ *እግዚአብሔር* ስምላክህ (ያህዌ ኤሎሂም) የሚጠሉኝን ልጆች ከአባቶቻቸው ኀጢአት የተነሣ እስከ ሦስትና አራት ትውልድ ድረስ የምቀጣ ቀናተኛ ስምላክ (ኤሎሂም) ነኝ፤ [6]ነገር ግን ለሚወዱኝና ትእዛዛቴን ለሚጠብቁ እስከ ሺህ ትውልድ ድረስ ፍቅርን የማሳይ ነኝ::
[7]"*የእግዚአብሔር* (ያህዌ) የአምላክህን ስም ያለ አግባብ አታንሣ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ስሙን ያለ አግባብ የሚያነሣውን በደል አልባ አያደርገውምና::
[8]"የሰንበትን ቀን ቅዱስ አድርገህ አክብር:: [9]ስድስት ቀን ትሠራለህ፤ ሥራህንም ሁሉ አከናውን:: [10]ሰባተኛው ቀን ግን ለአምላክህ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰንበት ነው:: በዕለቱ አንተም ሆንህ ወንድ ልጅህ ወይም ሴት ልጅህ፣ ወንድ አገልጋይህ ወይም ሴት አገልጋይህ፣ ወይም እንስሳትህ፣ ወይም በግቢህ ያለ መጻተኛ ምንም ሥራ አትሠሩም:: [11]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰማ ይንና ምድርን፤ ባሕርንና በውስጡም ያሉ

20፥2 ዘፍ15፥7፤ 17፥7፤ዘፀ6፥6፤13፥3፤ 16፥12፤ዘሌ19፥2፤ 20፥7፤ኢሳ43፥3፤ ሕዝ20፥6:19
20፥3 ቍ23፤ ዘፀ34፥14፤ዘዳ6፥14፤ 13፥10፤2ነገ17፥35፤ መዝ44፥20፤81፥9፤ ኤር1፥16፤7፥6:9፤ 11፥13፤19፥4፤25፥6፤ 35፥15
20፥4 ቍ5:23፤ዘፀ 32፥8፤34፥17፤ዘሌ 19፥4፤26፥1፤ዘዳ 4፥15-19:23፤27፥15 ፤2ሳሙ7፥22፤1ነገ14 ፥9፤2ነገ17፥12ኢሳ 40፥19፤42፥8፤44፥9
20፥5 ዘፍ9፥25፤ዘፀ 23፥13:24፤ 34፥7፤ 34፥14፤ ዘሌ26፥39፤ ዘኍ14፥18፤ ዘዳ 4፥24፤ኢሱ23፥7፤ 24፥19፤መሳ6፥10፤ 2ነገ17፥35፤ኢሳ 44፥15:17:19፤46፥6፤ናሆ1፥2፤ኤር32፥18፤20፥6፤ 20፥6 ዘፀ34፥7፤ ዘኍ14፥18፤ዘዳ7፥9፤ኤር32፥18፤ሉቃ1፥50፤ሮሜ11፥28
20፥7 ዘፀ22፥28፤ዘሌ18፥21፤19፥12፤22፥2፤24፥11:16፤ዘዳ6፥13፤ 10፥20፤ኢዮ2፥5:9፤መዝ63፥11፤ኢሳ8፥21፤ሕዝ20፥39፤39፥7፤ማቴ 5፥33 20፥8 ዘፀ16፥23፤31፥13-16፤35፥3፤ዘሌ19፥3:30፤26፥2፤ኢሳ 56፥2፤ኤር17፥21-27፤ሕዝ22፥8 20፥9 ዘፀ23፥12፤31፥13-17፤ 34፥21፤35፥2-3፤ዘሌ23፥3፤ሉቃ13፥14 20፥10 ዘፍ2፥3፤ዘፀ31፥14፤ ዘሌ23፥38፤ዘኍ28፥9፤ኢሳ56፥2፤ሕዝ 20፥12:20

[ሩ]3 ወይም፣ *ከእኔ ጋር* ተብሎ መተርጐም ይችላል::

በኛ ስያሜ ነው፤ (ቃሉ በሒታውያንም ዘንድ የተለመደ ነው፤ 24፥3:8፤ 34፥28 ይመ):: ለእስራኤል የተሰጣት መለኮታዊ ሕግ ከቍ 2-17 ላይ የተጠቀሰው ሲሆን ይህ መለኮታዊ ሕግ በሌላ ስፍራ "ዐሥርቱ ትእዛዛት" (34፥28፤ ዘዳ 4፥13፤ 10፥4) ተብሎ ተጠቅሶአል:: ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገቡት የዕብራይስጥ ቃላት ዐሥርቱ ቃላት" የሚል ፍቺ ያላቸው ሲሆን፣ ከሁለት የግሪክ ቃላት የተገኘው "ዴካሎግ" የሚለው ስያሜ አብዛኛውን ጊዜ ዐሥርቱ ትእዛዛት ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ፍቺ ይዞ ይገኛል፤ ዴካሎግ ማለት "ዐሥርቱ ቃላት" ማለት ነው::

20፥2 ... *ያወጣሁህ እግዚአብሔር አምላክህ እኔ ነኝ፤* በመደበኛው አጠራር "ዐሥርቱ ትእዛዛት" ተብለው የሚታወቁት አወቃቀራቸው/በቅርጻቸው በዚያን ዘመን የነበሩ ነገሥታት ሕዝባቸው ጋር የሚያደርጉትን ቃል ኪዳን/ስምምነት ያንጸባርቃል፤ (የዘፍ 15፥7 ማብ ይመ):: በዚያን ዘመን የነበሩ ስምምነቶች አጠቃላይ አወቃቀራቸው የሚከተለውን ይመስላል፤ (1) የቃላት መክፈቻ፤ ይህ ክፍል ታላቁ ንጉሥ የራሱን ማንነት የሚያሳውቅበት ነው ("እግዚአብሔር አምላክህ እኔ ነኝ")፤ (2) ታሪካዊ መግቢያ፤ ይህ ክፍል ታላቁ ንጉሥ ከበታቹ ላሉት ነገሥታትና ሕዝቦች ያደረገላቸውን ቸርነት/በጎነት የሚያሳውቅበት ነው፤ ("ከባርነት ምድር ያወጣሁህ")፤ መሠረት በማድረግ፤ (3) ሕዝቡ የሚታዘዘውን የቃል ኪዳኑን ወይም የስምምነቱን ማሠሪያ ሕጎች አንድ በአንድ ይዘረዝራል፤ (ዘዳ 5፥1-3:7-12 ይመ)፤ በዚህ ክፍል የተዘረዘሩት የቃል ኪዳኑ ወይም የስምምነቱ ማሠሪያ ሕጎች ዐሥር ናቸው፤ (ቍ 3-17):: ይህ የጥንት ነገሥታት የቃል ኪዳን (የስምምነት) የሕግ ንድፍ የሚያሳየው እግዚአብሔር የእስራኤል ንጉሥ እንደ ሆነና እስራኤል ደግሞ የእግዚአብሔር ባሪያ እንደ ሆነች ነው:: እስራኤል የእግዚአብሔር ባሪያ በመሆን የቃል ኪዳኑ ሕዝቦች፣ እግዚአብሔር ካደረገላቸው ምሕረት፣ ለታላቅነቱ ካላቸው አክብሮትና ወደ ፊትም የሚያስፈልጋቸውን ሁሉ እንደሚያዘጋጅላቸው ካላቸው እምነት የተነሣ በፍጹም ልባቸው ሊገዙለት፣ ሊታመኑበትና ሊታዘዙት ይገባል::

20፥3 *ከእኔ በቀር ሌሎች አማልክት፤* በየትኛውም ጊዜና ሰዓት በእስራኤል ልብና ሕይወት ውስጥ ብቸኛውን እውነተኛ አምላክ የሚቀናቀን በእጅ የተጠረበ ወይም በምናብ የተቀረጸ አንድም አምላክ ሊኖር አይገባም::

20፥4 *በማናቸውም ... ምስል፤* እግዚአብሔር በዐይን የሚታይ መልክ ስለሌለው የእርሱን መልክ ለመግለጽ የሚቀረጽ ምስል ሁሉ ኀጢአት ይሆናል (ዘፀ 4፥12:15-18)፤ ሌሎች ማናቸውንም አማልክት ማምለክ ተገቢ ባለመሆኑ (ቍ5) በእነርሱ ምስል ጣዖትን መቅረጽ እንዲሁ ኀጢአት ነው (ዘፀ 4፥19:23-28 ይመ)::

20፥5 *ቀናተኛ አምላክ፤* እግዚአብሔር ተቀናቃኝም ሆነ ከዳተኛ ሆኖ አያውቅም:: አብዛኛውን ጊዜ "ቀናተኛ" የሚለው አነጋገር የሚያመለክተው፣ እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያለውን የቃል ኪዳን ግንኙነት (በጋብቻ ውስጥ ካለው ግንኙነት ጋር ተመሳሳይ) ሲሆን፣ እግዚአብሔር ያለ አንዳች ተቀናቃኝ እስራኤልን ጠቅልሎ የመውሰድና ከእስራኤል ፍቅርንና ታማኝነትን የማግኘት መብት እንዳለውም ያሳያል:: እርግጥ "ቀናተኛ" የሚለው ቃል "ፍቅር" ከሚለው ቃል ጋር የትርጕም ዝምድና አለው:: የእግዚአብሔር "ቀናተኛነት" ግን (1) እርሱን ብቻ ማምለክን ይጠይቃል፤ (34፥14፤ ዘዳ 4፥24፤ 32፥16:21፤ኢሱ 24፥19፤ መዝ 78፥58፤ 1ቆሮ 10፥22፤ ያዕ 4፥5 ይመ)፤ (2) እርሱን የሚቃወሙትን ለፍርድ አሳልፎ ይሰጣል (ዘዳ 29፥20፤ 1ነገ 14፥22፤ መዝ 79፥5፤ ኢሳ 42፥13:59፥17፤ ሕዝ 5፥13:16፥38: 23፥25፤ 36፥5፤ ናሆ 1፥2፤ ሶፎ 1፥18:3፥8)፤ (3) የእርሱ ለሆኑ ሕዝቦች ፍትሕን ይሰጣል (2ነገ 19፥31፤ ኢሳ 9፥7: 26፥11፤ ሕዝ 39፥25፤ ኢል 2፥18፤ ዘካ 1፥14:8፥2 ይመ):: ከእነዚህ ክፍሎች በአንዳንዶቹ ውስጥ የቃሉ ፍቺ/ትርጕም "ቅናት" ከሚለው ጋር ተቀራራቢ ነው፤ (ምናልባት ያው አንዱ የዕብራይስጥ ቃል እንደየአጠገባቡ በሁለቱም መልኩ ተተርጕሞ ሊሆን ይችላል):: *የሚጠሉኝን ልጆች እስከ ሦስትና እስከ አራት ትውልድ፤* የእግዚአብሔርን ቃል ኪዳን ሆነ ብለው የሚቃወሙና የእርሱንም ጌትነትና ንጉሥነት የማይቀበሉ እስራኤላውያን በራሳቸውና በቤተ ሰቦቻቸው ላይ ፍርድን ያመጣሉ፤ (ዘኍ 16፥31-34: ኢሱ 7፥24 እና ማብ ይመ):: አብዛኛውን ጊዜ ቤተሰቦች የሚለው ቃል እስከ "ሦስት ወይም እስከ አራት" ትውልድ ድረስ ያሉትን ሁሉ ይጨምራል:: (የመዝ 109፥12 ማብ ይመ):: *በሚጠሉኝ፤* በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል የተደረገውን ቃል ኪዳን አስመልክቶ በተነገረበት ቦታ ሁሉ፣ "በሚጠሉኝ" እና "ለሚወዱኝ" (ቍ 6) የሚሉት ቃላት የሚያመለክቱት እግዚአብሔርን መቃወም ወይም መታዘዝ ነው::

20፥6 *እስከ ሺህ ትውልድ ድረስ፤* 1ዜና 16፥15፤ መዝ 105፥8 ይመ:: *ለሚወዱኝና ትእዛዛቴን ለሚጠብቁ፤* ዮሐ 14፥15፤ 1ዮሐ 5፥3 ይመ:: በጥንት መካከለኛው ምስራቅ የስምምነት/የቃል ኪዳን ማሠሪያ ሕጎች ውስጥ ለታላቁ ንጉሥ የሚሰጠው፣ "ፍቅር" ታማኝነትን፣ ታዛዥነትና ተገዢነትን የሚገልጽ ነው::

20፥7 *የአምላክህን ስም ያለ አግባብ አታንሣ፤* በረባ ባልረባ የእግዚአብሔርን ስም እየጠራህ አታቃል ማለት ነው፤ ለምሳሌ ለምስክርነት ተጠርተህ ፍርድ ቤት ስትቆም በሐሰት አትማል፤ (ዘሌ 19፥12፤ ኤር 7፥9 ይመ)፤ ክርስቶስ በማቴ 5፥33-37 ላይ መሐላን አስመልክቶ በሰፊው ተናግሮአል::

20፥8፤ ዘፍ 2፥3 ይመ:: *የሰንበትን፤* የ16፥23ን ማብ ይመ:: *ቅዱስ፤* የ3፥5 ማብ ይመ::

20፥9 *ስድስት ቀን፤* በኢንዱስትሪ በበለጸጉ አገሮች ያለውን አጭር "የሥራ ሳምንት" አስመልክቶ የሚነሳውን ጥያቄ አያመለክትም::

20፥10 *በዕለቱ ... አትሠሩም፤* ትእዛዙን አስመልክቶ ሁለት ምክንያቶች (አንደኛው በዚህ ቦታ ሌላው ደግሞ በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ ተጠቅሶአል) ተሰጥተዋል፤ (1) እግዚአብሔር የፍጥረት ሥራውን ከፈጸመ በኋላ "በሰባተኛው ቀን ዐረፈ" (ቍ 11) እንዲሁም እስራኤላውያን በፍጥረት ሥራው እግዚአብሔርን ሲያገለግሉ ይህንኑ መንገድ መከተል ይኖርባቸዋል:: (2) እግዚአብሔር ሕዝቡን ከግብፅ ባርነት ነጻ እንዳወጣ ሁሉ፣ (ዘዳ 5፥14-15 ይመ)፤ እስራኤላውያንም አገልጋዮቻቸው የሰንበትን ዕረፍት እንዲካፈሉ እነርሱም ከማናቸውም ሥራ ማረፍ አለባቸው:: ስለዚህ

ትን ሁሉ በስድስት ቀን ፈጥሮ፤ በሰባተኛው ቀን አርፎአልና:: ስለዚህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሰንበትን ቀን ባረከው፤ ቀደሰውም::

[12] 'አባትህንና እናትህን አክብር፤ *እግዚአብሔር* ስምባክህ (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ ምድር ዕድሜህ እንዲረዝም::

[13]"አትግደል::

[14]"አታመንዝር::

[15]"አትስረቅ::

[16]"በባልንጀራህ ላይ በሐሰት
አትመስክር::

[17]"የባልንጀርህን ቤት አትመኝ፤ የባልንጀራህን ሚስት ወይም የእርሱን ወንድ አገልጋይ ሆነ ሴት አገልጋይ፣ በሬውንም ሆነ አህያውን ወይም የእርሱ የሆነውን ማናቸውንም ነገር አትመኝ::

[18]"ሕዝቡም መብረቁንና ነጎድጓዱን የተራራውን መጤስና የመለከቱን ድምፅ ባዩና በሰሙ ጊዜ በፍርሃት ተንቀጠቀጡ፤ በርቀትም ቆሙ፤ [19]ሙሴን፣ "አንተ ራስህ ተናገረን፤ እኛም እናደምጥሃለን፤ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እንዲናገረን አታድርግ፤ አለበለዚያ መሞታችን ነው" አሉት::

[20]ሙሴም ለሕዝቡ፣ "አትፍሩ፤ ኀጢአት እንዳትሠሩ የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፍርሃት ከእናንተ ጋር ይሆን ዘንድ፣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሊፈትናችሁ መጥቶአል" አላቸው::

[21]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወዳለበት ጥቅጥቅ ወደ ሆነው ጨለማ ሙሴ ቀርቦ ሳለ፣ ሕዝቡ በርቀት ቆመው ነበር::

ጣዖቶችና መሠዊያዎች

[22]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ "ለእስራኤላውያን ይህን ንገራቸው፤ 'ከሰማይ ሆኜ እንደ ተናገርኋችሁ እናንተ ራሳችሁ አይታችኋል፤ [23]ከእኔ በቀር ሌሎች አማልክት አይኑሯችሁ፤ ከብር ወይም ከወርቅ ለእናንተ አማልክትን አታብጁ::

[24]" 'የጭቃ መሠዊያን ሥራልኝ፤ በእርሱም ላይ የሚቃጠልና የኅብረት መሥዋዕትን[a] ከበጎችህ፣ ከፍየሎችህና ከቀንድ ከብቶችህ ሠዋልኝ፤ ስሜ እንዲከበር በማደርግበት ቦታ ሁሉ ወደ አንተ እመጣና እባርክሃለሁ:: [25]ከድንጋይ መሠዊያ የምትሠራልኝ ከሆነ፣ ከጥርብ ድንጋይ አትሥራው፤ መሣሪያ የነካው ከሆነ ታረክሰዋለ

20፥11 ዘፍ1፥3-2፥1፤2፥2፤ዘፀ 31፥17፤ዕብ4፥4
20፥12 ዘፍ4፥23፤31፥35፤ዘዳ5፥16፤6፥2፤11፥9፤25፥15፤ኤር35፥7፤20፥13፤ማቴ5፥21፤15፥4፤19፥18፡19፤ማር 7፥10፤10፥19፤ሉቃ 18፥20፤ሮሜ13፥9፤ኤፌ6፥2፡3፤ያዕ2፥11
20፥14 ዘሌ18፥20፤20፥10፤ዘኍ5፥12፡13፡29፤ምሳ6፥29፡32፤ማቴ5፥27፤19፥18፤ማር10፥19፤ሉቃ18፥20፤ሮሜ13፥9፤ያዕ2፥11
20፥15 ዘሌ19፥11፡13፤ሕዝ18፥7፤ማቴ 19፥18፤ማር10፥19፤ሉቃ18፥20፤ሮሜ 13፥9
20፥16 ዘፀ23፥1፡7፤ዘሌ19፥11፡18፤መዝ 50፥20፤101፥5፤119፥29፤ኤር9፥3፡5፤ማቴ 19፥18፤ማር10፥19፤ሉቃ3፥14፤18፥20
20፥17 ሉቃ12፥15፤ሮሜ7፥7፤13፥9፤ኤፌ 5፥3፤ዕብ13፥5
20፥18 ዘፍ 3፥10፤ዘፀ14፥31፤19፥16-19፤ዘዳ4፥36፤ኢሳ58፥1፤ኤር6፥17፤ሕዝ33፥3፤ዕብ12፥18-19፤ራእ1፥10፤
20፥19 ዘዳ5፥5፡23-27፤18፥16፤ኢዮ37፥4፡5፤40፥9፤መዝ29፥3-4፤ገላ3፥19 20፥20 ዘፍ15፥1፤22፥1፤ዘዳ4፥10፤6፥2፡24፤10፥12፤ኢዮ 1፥8፤2፥3፤28፥28፤መዝ111፥10፤128፥1፤ምሳ1፥7፤3፥7፤8፥13፤14፥16፤16፥6፤መክ12፥13፤ኢሳ8፥13 20፥21 ዘፀ19፥9፤ዘዳ5፥22፤መዝ18፥9፤68፥4፤97፥2፤ኢሳ19፥1 20፥22 ዘዳ5፥24፡26፤ነህ9፥13
20፥23 ቍ3፤ዘፀ22፥20፤32፥4፡8፡31፤34፥17፤ዘዳ29፥17-18፤ነህ 9፥18 20፥24 ዘፍ8፥20፤12፥2፤22፥17፤ዘፀ18፥12፤27፥1፡5፤40፥29፤ዘኍ16፥38፤ዘዳ12፥5፤16፥6፡11፤26፥2፤ኢሱ8፥30፤1ነገ9፥3፤2ነገ 16፥14፤21፥4፡7፤2ዜና4፥1፤2ዜና6፥6፤12፥13፤ዕዝ3፥2፤ዕዝ6፥12፤ሕዝ43፥13 20፥25 ኢሱ8፥31፤1ነገ6፥7

[a]24 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል::

ሰንበት በእስራኤልና በእግዚአብሔር መካከል ላለው/ለተደረገው ቃል ኪዳን "ምልክት" ነው፤ (31፥12-17 *ይመ* የዘፍ 9፥12 ማብ *ይመ*)::

20፥12 *አክብር፤* (1) ከፍ ያለ ዋጋ ስጥ፣ (ምሳ 4፥8 *ይመ*) (2) ተንከባከብ፣ (*መዝ* 91፥15 *ይመ*) (3) አክብሮት ስጥ፣ (ዘሌ 19፥3፡20፥9 *ይመ*) (4) *ታዘዝ* (ዘዳ 21፥18-21፤ ከኤፌ 6፥1 ጋር ያነጻጽሩ) ማለት ነው:: *ዕድሜህ እንዲረዝም፤* "የተስፋ ቃል ያለበት የመጀመሪያ ትእዛዝ ነው"፤ (ኤፌ 6፥2፤ ዘዳ 6፥2 እና ማብ *ይመ*)::

20፥13፤ ማቴ 5፥21 *ይመ*:: *አትግደል፤* ይህን አሳብ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል አብዛኛውን ጊዜ አስቀድሞ የታሰበና ሆን ተብሎ የተፈጸመን ድርጊት ያመለክታል::

20፥14፤ ማቴ 5፥27-30 *ይመ*:: *አታመንዝር፤* በእግዚአብሔርና (ዘፍ 39፥9) በትዳር ጓደኛ ላይ የሚፈጸም በደል ነው::

20፥17 *አትመኝ፤* በክፉ ሐሳብ ተይዞ አንድን ነገር መሻት ማለት ነው፤ (ማቴ 15፥19 *ይመ*):: የእግዚአብሔርን ትእዛዛት በልብ/በስውር መተላለፍ በድርጊት/በግልጽ ከመተላለፍ ጋር እኩል ነው፤ (ማቴ 5፥21-30 *ይመ*)::

20፥18-21፤ ይህ፣ የዐሥርቱን ትእዛዛት መስጠት ታሪክ የሚያጠቃልል ክፍል ነው:: የታሪኩ ቅደም ተከተል ከሁነቱ ቅደም ተከተል የተለየ ይመስላል፤ ምክንያቱም ቍ18፤ የ19፥25 ተከታይ ነው:: በዚህ ክፍል ዐሥርቱ ትእዛዛት ለሕዝቡ የተላለፉት ሙሴ እግዚአብሔር ወዳለበት ሄዶ ከተመለሰ በኋላ ነው፤ (ቍ 21):: የቅዱሳት መጻሕፍት ጸሐፊዎች ከተለያየ የአጻጻፍ ስልት የተነሣ አብዛኛውን ጊዜ በትረካቸው ውስጥ የጊዜ ቅደም ተከተል አይጠብቁም:: በዚህ ቦታ የጊዜ ቅደም ተከተል ያልተጠበቀበት ምክንያት፣ (1) ዐሥርቱን ትእዛዛት "ከቃል ኪዳኑ መጽሐፍ" (24፥7) ለይቶ ለማስቀመጥ (20፥22-23፥19) ወይም (2) ሙሴ የቃል ኪዳኑ አማካይ (መካከለኛ ሰው) አገልጋይ መሆኑን በይፋ ለማወጅ ወይም ሁለቱንም ሊሆን ይችላል::

20፥19፤ ዕብ 12፥19-20 *ይመ*:: እስራኤላውያን በእነርሱና በእግዚአብሔር መካከል የሚቆም "መካከለኛ ሰው" እንዲሰጣቸው በጠየቁ ጊዜ ሙሴ ተሰጣቸው፤ ከእርሱም በኋላ ካህናት፣ ነቢያትና ነገሥታት በመጨረሻም ኢየሱስ ክርስቶስ ተሰጣቸው::

20፥20 *አትፍሩ፤* እግዚአብሔር ክብሩን የሚገልጸው እኛን በፍርሃት ለማሸበር ነው ብላችሁ አታስቡ፤ እግዚአብሔር በዚህ መልክ የሚገለጠው እርሱን ሰማያዊ ንጉሣችሁ አድርጋችሁ እንድትቀበሉት ከእናንተ ጋር ቃል ኪዳን ለመግባት ነው:: *ሊፈትናችሁ፤* የዘፍ 22፥1 ማብ *ይመ*:: *የእግዚአብሔር ፍርሀት፤* የዘፍ 20፥11 ማብ *ይመ*::

20፥22-23፥19፤ "በኪዳኑ መጽሐፍ" (24፥7) ላይ የተጠቀሱት ሕጎች በአብዛኛው ዐሥርቱን ትእዛዛት የሚያስፋፉና የሚያብራሩ ናቸው::

20፥22-26፤ ይህ ክፍል እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ሊኖራት የሚገባውን ግንኙነት ምን መልክ መያዝ እንዳለበት የሚገልጸውን የመጀመሪያ ትእዛዝ የያዘ ነው:: (ከቍ 3 ጋር ያነጻጽሩ)::

20፥22 *ከሰማይ፤* የእግዚአብሔር መኖሪያና ማደሪያ ነው:: "እግዚአብሔር በሲና ተራራ ጫፍ ላይ ወርዶ" (19፥20) ከሰማይ የተናገረበት ጊዜም ነበር::

20፥23 ቍ 3-4 *ይመ*:: "በሰማይ" በሚኖረውና "ደስ የሚያሰኘውን ሁሉ ማድረግ" በሚችለው፣ (*መዝ* 115፥3) ብቸኛው እውነተኛ አምላክና ከቶ ምንም ማድረግ በማይችሉት (*መዝ* 115፥4-7፤ እንዲሁም *መዝ* 135፥5-6፡15-17 *ይመ*)፤ የብርና የወርቅ ጣዖታት መካከል ያለው ንጽጽርና ልዩነት በእርግጥም እጅግ የሚያስገርም ነው::

20፥24 *የጭቃ መሠዊያ፤* በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከሚገኙት መሠዊያዎች ጋር (27፥1 *ይመ*)፣ ተመሳሳይ ስፍረ ርዝመት ያለው የጭቃ መሠዊያ ማለትም በብረት ዘመን (በ10ኛው ወይም በ11ኛው ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በፊት)፣ ከፓለስታየን በስተ ደቡብ አራድ ተብሎ በሚጠራው ስፍራ በሚገኝ አንድ አነስተኛ የእስራኤላውያን ቤተ መቅደስ ፍርስራሽ ሥር ተገኝቶአል:: *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* የዘሌ 1፥3 ማብ *ይመ*:: *የኅብረት መሥዋዕት፤* የዘሌ 3፥1 ማብ *ይመ*:: *በማደርግበት ቦታ ሁሉ፤* ከጊዜ በኋላ በኢየሩሳሌም በታነጸው ቤተ መቅደስ ውስጥ ሳይሆን በሌሎች ጊዜያዊ የአምልኮ ስፍራዎች ማለት ነው፤ (ኢሱ 8፥30-31፤ *መሳ* 6፥24፡21፥4፤ 1ሳሙ 7፥17፡ 14፥35፤ 2ሳሙ 24፥25፤ 1ነገ 18፥30 *ይመ*)::

20፥25 *ከድንጋይ መሠዊያ የምትሠራልኝ ከሆነ፣ በጥርብ ድንጋይ አትሥራ፤* ከጥርብ ድንጋይ ያልተሠሩ በርካታ ጥንታዊ መሠዊያዎች በመካከለኛው ምሥራቅ ተገኝተዋል:: *መሣሪያ የነካው ከሆነ ታረክሱታላችሁ፤* ምክንያቱ ምን እንደ ሆነ ባይታወቅም መሣሪያ እንዳይነካው የተከለከለው ከአረማውያን ልምድ

ህና:: [26]ወደ መሠዊያዬም በደረጃ አት ውጣ፤ አለዚያ ኀፍረተ ሥጋህ ይገለጣል'::

21

"በፊታቸው የምትደነግጋቸው ሥርዐቶች እነዚህ ናቸው፤

ዕብራዊ አገልጋይ

21፥2-6 ተዓ ምብ - ዘዳ 15፥12-18፤ 21፥2-11 ማመ - ዘሌ 25 39-55

[2]"ዕብራዊ አገልጋይ ብትገዛ ስድስት ዓመት ያገልግልህ፤ በሰባተኛው ዓመት ግን ያለምንም ክፍያ በነጻ ይሂድ:: [3]ብቻውን መጥቶ ከሆነ፣ ብቻውን በነጻ ይሂድ፤ ነገር ግን ሲመጣ ባለ ሚስት ከሆነ፣ እርሷ አብራው ትሂድ:: [4]ጌታው ሚስት አጋብቶት ወንድ ወይም ሴት ልጅ ከወለደችለት፣ ሴትዮዋና ልጆቿ የጌታቸው ይሆናሉ፤ ሰውዬው ብቻ በነጻ ይሂድ::

[5]"ነገር ግን አገልጋዩ፤ 'ጌታዬን፤ ሚስቴንና ልጆቼን እወዳለሁ ነጻ ሆኜ አልሄድም' ቢል፣ [6]ጌታው ወደ ዳኞች[ª] ይውሰደው፤ ወደ በር ወይም ወደ በሩ መቃን ወስዶ ጆሮውን በወስፌ ይብሳው፤ ከዚያም ዕድሜ ዘመኑን የእርሱ አገልጋይ ይሆናል::

[7]"አንድ ሰው ሴት ልጁን አገልጋይ እንድትሆን ቢሸጣት፣ እንደ ወንዶቹ አገልጋዮች በነጻ መሸኘት የለባትም:: [8]ለእርሱ ትሆነው ዘንድ የመረጣትን ጌታዋን ደስ ባታሰኘው፣[+] በዎጆ ይስደዳት፤ ለባዕዳን ይሸጣት ዘንድ መብት የለውም፤ ምክንያቱም ለእርሷ ያለውን ታማኝነት አጓድሏልና:: [9]ለወንድ ልጁ ትሆን ዘንድ መርጧት ከሆነ እንደ ራሱ ልጅ የሚገባትን መብት ይስጣት:: [10]ሌላ ሴት ቢያገባ፣ ለመጀመሪያ ሚስቱ ምግቧን፣ ልብሷንና የጋብቻ መብቷን አይከልክላት:: [11]እነዚህን ሦስት ነገሮች የማያሟላላት ቢሆን፣ ያላንዳች የገንዘብ ክፍያ በነጻ መሄድ ይኖርባታል::

በሕይወት ላይ ለሚደርስ ጉዳት

[12]"ሰውን ደብድቦ የገደለ ሞት ይገባዋል:: [13]ሆኖም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፈቅዶ ሰውየው ሳያውቅ በድንገት አድርጎት ከሆነ፣ እኔ ወደምወስነው ስፍራ ይሽሽ:: [14]አንድ ሰው በተንኰል ሆን ብሎ ሌላውን ቢገድል፣ ከመሠዊያዬ ተወስዶ ይገደል::

[15]"አባቱን ወይንም እናቱን የሚመታ[ª] ይገደል::

[16]"አንዱ ሌላውን ጠልፎ የሸጠ ወይም በተያዘ ጊዜ ከእጁ ላይ የተገኘበት ይገደል::

[17]"አባቱን ወይንም እናቱን የሚሰድብ ይገደል::

[18]ሰዎች ተጣልተው አንዱ ሌላውን በድንጋይ ወይም በቡጢ[+] ቢመታውና ተመቺው ሳይሞት በአልጋ ላይ ቢውል፣ [19]በትሩንም ይዞ ደጅ ለደጅ የሚል ቢሆን፣ በዱላ የመታው ሰው አይጠየቅበትም፤ ሆኖም ለተጐጂው ሰው ለባከነበት ጊዜ ገንዘብ ይክፈል፤ ፈጽሞ እስኪድን ክትትል ያድርግለት::

[20]"አንድ ሰው ወንድ ወይም ሴት ባሪያውን በዱላ ቢመታና ባሪያውም በዚህ የተነሣ ቢሞት መቀጣት አለበት፤ [21]ነገር ግን ከአንድ ወይም ከሁለት ቀን በኋላ ባሪያው ቢነሣ መቀጣት የለበትም፤ ባሪያው ንብረቱ ነውና::

[22]"በጥል ላይ ያሉ ሰዎች ነፍሰ ጡር ሴት ቢመቱና እርሷም ያለጊዜዋ ብትወልድ፣[*] ጉዳቱም ለከፋ የማይሰጥ ቢሆን፣ ጉዳት ያደረሰባት ሰው የሴትዮዋ ባል የጠየቀውንና ፈራጆቹ የፈቀዱትን ካሣ ሁሉ መክፈል አለበት:: [23]ነገር ግን የከፋ ጉዳት ቢደርስ ሕይወት በሕይወት፣ [24]ዐይን በዐይን፤

20፥26 ሕዝ43፥17
21፥1 ዘፀ24፥3፤ 34፥32፤ዘዳ4፥14፤6፥1
21፥2 ቍ7፤ዘፀ 22፥3፤ኤር34፥8:14
21፥5 ዘዳ15፥16
21፥6 ዘፀ22፥8-9፤ ዘዳ17፥9፤19፥17፤ 25፥1፤ኢዮ39፥9፤ 41፥4፤መዝ40፥6
21፥10 1ቆሮ7፥3-5
21፥12 ቍ15:17፤ ዘፍ4፥14:23፤ ዘፀ31፥15፤ዘሌ20፥9: 10፤24፥16፤27፥29፤ ዘኍ1፥51፤35፥16: 30-31፤ዘዳ13፥5፤ 19፥11፤22፥22፤ 27፥16፤ኢዮ31፥11፤ ምሳ20፥20፤ ማቴ26፥52
21፥13 ዘኍ35፥ 10-34፤ ዘዳ4፥42፤ 19፥2-13፤ኢሱ20፥9
21፥14 ዘፍ4፥8፤ ዘኍ35፥20፤ዘዳ19፥ 11-12፤1ነገ2፥28-34፤ 2ሳሙ3፥27፤ 20፥10፤ዕብ10፥26፤
21፥16 ዘፍ37፥28፤ ዘፀ22፥4፤ዘዳ24፥7
21፥17 ቍ12፤ ዘዳ5፥16፤ማቴ15፥4፤ ማር7፥10
21፥21 ዘሌ25፥44-46
21፥22 ቍ30
21፥23 ዘሌ24፥19፤ ዘዳ19፥21 21፥24 ቍ23፤ማቴ5፥38

[ª]6 ወይም፣ ወደ ፈራጆች
[+]8 ወይም፣ ጌታዋ ይሆን ዘንድ አይምረጣት
[ª]15 ወይም፣ የሚገድል
[+]18 ወይም፣ በዕቃ
[*]22 ወይም፣ ቢያስወርዳት

(ከሥርዐተ አምልኮአቸው) ጋር በተያያዘ መልክ ሳይሆን አይቀርም::

20፥26 *በደረጃ፤* በመካከለኛው ምስራቅ እጅግ ጥንታዊ የሆነውና ደረጃ ወይም የመወጣጫ መሰላል ያለው መሠዊያ በመጊዶ የተገኘ ሲሆን፣ ዘመኑም ዓ.ቅ.ክ. ከ3000-2500 ዓመት ዓለም ይሆናል:: *ኀፍረተ ሥጋህ ይገለጣል፤* ደረጃ ባለው መሠዊያ ላይ እየወጡ የሚያገለግሉ ካህናት ኀፍረተ ሥጋቸውን በእግዚአብሔር ፊት ሊያራቁቱ ይችላሉ:: አሮንና ዘሮቹ ደረጃ ባለው መሠዊያ ላይ ቢያገለግሉም፣ (ዘሌ 9፥22፤ ሕዝ 43፥17 ይመ)፣ ኀፍረተ ሥጋቸው እንዳይታይ/እንዳይገለጥ ከጥሩ በፍታ የተሠራ የውስጥ ሱሪ እንዲለብሱ ታዘው ነበር፤ (28፥42-43፤ ዘሌ 6፥10: 16፥3-4፤ ሕዝ 44፥17-18 ይመ)::

21፥2-11፤ ኤር 34፥8-22 ይመ::

21፥2 *ዕብራዊ፤* የዘፍ 14፥13 ማብ ይመ:: *በሰባተኛው ዓመት ... በነፃ ይሂድ፤* የእግዚአብሔር አገልጋዮች ዕድሜአቸውን ሙሉ፣ (ዕድሜ ልካቸውን) የማንም ባሪያ ሆነው መቅረት የለባቸውም፤ (20፥10 እና ማብ ይመ)::

21፥6 *ዳኞች፤* 22፥8-9:28:: *ጆሮውን በወስፌ ይብሳው፤* ዘዳ 15፥17 ይመ:: ለእንደዚህ ዓይነቱ ሥርዓት ራስን ማስገዛት በሙሉ ፈቃደኝነት ለማገልገል መነሣትን ያመለክታል፤ (መዝ 40፥6-8 እና የመዝ 40፥6 ማብ ይመ)::

21፥12-15፤ 20፥13 እና ማብ ይመ፤ ዘኍ 35፥16-34፤ ዘዳ 19:1-13:21፥1-2፤ 24፥7: 27፥24-25፤ ኢሱ 20፥1-9 ይመ::

21፥12፤ ዘፍ 9፥6 እና ማብ ይመ::

21፥13 *ሰውየው ሳያውቅ በድንገት፤* ይህ አሳብ በሌሎች ቦታዎች ተዛማጅ በሆኑ ቃላት ተገልጾአል፤ ለምሳሌ "በስሕተት" ዘኍ35፥11፣ "በድንገት" ዘኍ35፥22፣ "ጠላቱም ባይሆን" ዘኍ 35፥23፣ "ክፉም ያደርግበት ዘንድ ባይሻ" ዘኍ 35፥23፣ "ሳያስብ" ዘዳ 19፥4፣ ስለዚህ ሆን ብሎ መግደልና ድንገት መግደል እጅግ የተለያዩ ነገሮች ናቸው:: *እግዚአብሔር ፈቅዶ፤* ከሰው አቅም በላይ የሆነን ድርጊት የሚያመለክት ሲሆን፣ በዘመናዊ የሕግ ቋንቋ "እግዚአብሔር እንዲሆን የወደደው" ማለት ነው:: *ስፍራ፤* የመማፀኛ ከተማ ተብለው የሚታወቁትን ነው፤ (ዘኍ 35፥6-32፤ ዘዳ 19፥1-13፤ኢሱ 20፥1-9:21፥13:212: 27:32:38 ይመ)::

21፥14 *ከመሠዊያዬ ተወስዶ፤* ከሕግ በታች ለሆኑ ሰዎች የመጨረሻ መማፀኛ ናቸው፤ (1ነገ 1፥50-51: 2፥28፤ አሞ 3፥14 እና ማብ ይመ::

21፥15፤ 20፥12 ይመ::

21፥16፤ 20፥15 ይመ::

21፥19 *በትሩን ይዞ ደጅ ለደጅ የሚል ቢሆን፤* ቢያገግምና ተሽሎት ቢታይ ለማለት ነው:: *ላባከነበት ጊዜ፤* ቃል በቃል ሲተረጉም "ያለ አንዳች ሥራ ቢቀመጥ" ማለትም ወደ ሳይሆን በግዱ ሥራ ቢፈታ ማለት ነው::

21፥20-21፤ አንድ ባሪያ አሳዳሪ ባሪያውን ሆን ብሎ መግደሉን የሚያረጋግጥ ምንም ማስረጃ ከሌለ፣ ባሪያ አሳዳሪው ነጻ እንደሚሆን የሚናገር ክፍል ነው::

21፥23-25፤ ዘፀ 19፥21 ይመ:: በዚህ ዐውደ ንባብ ውስጥ

ጥርስ በጥርስ፣ እጅ በእጅ፣ እግር በግር፣ ¹⁵ቃጠሎ በቃጠሎ፣ ቍስል በቍስል፣ ግር ፋት በግርፋት ታስከፍላለህ::

[26]"አንድ ሰው የወንድ ወይም የሴት አገልጋዩን ዐይን መትቶ ቢያጠፋ፣ ስለ ዐይን ካሣ አገልጋዩን ነጻ ይልቀቀው:: [27]የወንድ ወይም የሴት አገልጋዩን ጥርስ ቢሰብር፣ ስለ ጥርስ ካሣ አገልጋዩን ነጻ ይልቀቀው::

[28]"በሬ አንድን ወንድ ወይም ሴት ወግቶ ቢገድል፣ በሬው በድንጋይ ተወግሮ ይሙት፤ ሥጋውም አይበላ፤ ነገር ግን የበሬው ባለ ቤት በኀላፊነት አይጠየቅም:: [29]ሆኖም በሬው የመውጋት ዐመል ያለበት ሆኖ ለባለ ቤቱም ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶት ሳለ በበረት ሳያስ ቀረው ቀርቶ አንድን ወንድ ወይም ሴት ቢገድል፣ በሬው በድንጋይ ይወገር፤ ባለቤቱም እንዲሁ ተወግሮ ይሙት:: [30]ሆኖም ካሣ እንዲከፍል ከተጠየቀ፣ የተጠየቀውን ሁሉ በመክፈል ሕይወቱን ይዋጅ:: [31]አንድ በሬ አንድን ወንድ ወይም ሴት ልጅ ቢወጋ በዚሁ ሕግ መሠረት ይፈጸም:: [32]አንድ በሬ ወንድ ወይም ሴት ባሪያን ቢወጋ ባለቤቱ ሠላሳ የብር ሰቅል[ሀ] ለባሪያው ጌታ መክፈል አለበት፤ በሬውም በድንጋይ ይወገር::

[33]"አንድ ሰው ጕድጓድን ከፍቶ ቢተው፣ ወይም ጕድጓድ ቆፍሮ ሳይከድነው ቢቀርና በሬ ወይም አህያ ቢገባበት፣ [34]የጕድጓዱ ባለቤት ኪሳራ ይክፈል፤ ለባለቤቱ መክፈል አለበት፤ የሞተውም እንስሳ ለእርሱ ይሆናል::

[35]"የአንድ ሰው በሬ የሌላውን ሰው በሬ ወግቶ ቢገድለው፣ በሕይወት ያለውን በሬ ሸጠው ገንዘቡንና የሞተውን እንስሳ እኩል ይካፈሉ:: [36]ሆኖም በሬው የመዋጋት ዐመል ያለው መሆኑ ከታወቀ፣ ባለ ቤቱም በረት ሳይዘጋበት ቢቀር፣ ባለቤቱ በሬውን በበ ሬው ፈንታ ይክፈል፤ የሞተውም እንስሳ ለእርሱ ይሆናል::

ንብረትን ስለ መጠበቅ

22 "አንድ ሰው በሬ ወይም በግ ሰርቆ ቢያርድ ወይም ቢሸጥ በአንድ በሬ ምትክ አምስት በሬዎች፤ በአንድ በግ ምትክ አራት በጎች ይክፈል::

[2]"አንድ ሌባ በር ሲሰብር ተይዞ ቢደበ ደብና ቢሞት፣ ተከላካዩ የደም ባለ ዕዳ አይሆንም፤ [3]ነገር ግን ፀሓይ ከወጣች በኋላ ከተፈጸመ፣[ለ] ሰውየው በነፍስ ግድያ ይጠ የቃል::

"ሌባ የሰረቀውን መክፈል አለበት፤ ምንም ከሌለው ግን የሰረቀውን ይከፍል ዘንድ ይሸጥ::

[4]"የሰረቀው እንስሳ በሬ ወይም አህያ፣ ወይም በግ ከነ ሕይወቱ በእጁ ከተያዘ እጥፍ መክፈል አለበት::

[5]"አንድ ሰው ከብቶቹን በመስክ ወይም በወይን ቦታ አሰማርቶ እንዲሁ ስድ ቢለቃ ቸውና የሌላውን ሰው መስክ ቢግጡ፣ ምርጥ ከሆነው ከራሱ መስክ ወይም የወይን ቦታ መክፈል አለበት::

[6]"እሳት ተነሥቶ ወደ ቍጥቋጦ ቢዛም ትና ክምርን ወይም ያልታጨደን እህል ወይም አዝመራውን እንዳለ ቢበላ፣ እሳቱን ያቀጣጠለው ሰው ካሣ ይክፈል::

[7]"አንድ ሰው ብሩ ወይም ንብረቱ ያለሥ ጋት ይጠበቅለት ዘንድ ለጎረቤቱ ሰጥቶ ሳለ ቢሰረቅበትና፣ ሌባው ቢያዝ እጥፍ ይክ ፈል፤ [8]ሌባው ካልተያዘ ግን፣ የቤቱ ባለቤት በንብረቱ ስርቆት ላይ እጁ ይኑር በት ወይም አይኑርበት ይታወቅ ዘንድ ዳኞች ፊት[ሐ] ይቅረብ:: [9]አንድ ሰው በሬን፣ አህያን፣ በግን፣ ልብስን፣ ወይም ማናቸው ንም ንብረት ያለ አግባብ በባለቤትነት ይዞ ሳለ፣ 'የኔ ነው' ባይ ቢመጣና ክርክር ቢነሣ፣ ባለ ጉዳዮቹ ነገሩን ለዳኞች ያቅር ቡት፤ ዳኞቹ ጥፋተኛ ነው ያሉትም[መ] ለጎረ ቤቱ እጥፉን ይክፈል::

[10]"አንድ ሰው አህያ፣ በሬ፣ በግ፣ ወይም ማናቸውንም እንስሳ በጎረቤቱ ዘንድ በአደራ አስቀምጦ ሳለ እንስሳው ቢሞት፣ ወይም ጉዳት ቢደርስበት፣ ወይም ሰው ሳያይ ተነድቶ ቢወሰድ፣ [11]በሁለቱ መካከል ያለው አለመግባባት መፍትሂ የሚያገኘው፣ ጎረቤቱ

21፥28 ቍ32፤ ዘፍ9፥5
21፥29 ቍ36
21፥30 ቍ22
21፥32 ዘፍ37፥28፤ ዘካ11፥12-13፤ማቴ 26፥15፤27፥3፡9
21፥33 ሉቃ14፥5
21፥36 ቍ29
22፥1 ዘሌ6፥1-7፤ 2ሳሙ12፥6፤ምሳ6፥31፤ሉቃ19፥8
22፥2 ዘኍ35፥27፤ ኢዮ24፥16፤ ኤር2፥34፤ሆሴ7፥1፤ ማቴ6፥19-20፤ 24፥43፤
22፥3 ቍ1፤ ዘፀ21፥2፤ማቴ18፥25
22፥4 ዘፍ43፥12፤ 1ሳሙ12፥5
22፥5 ቍ1
22፥6 ቍ1፤ መሳ15፥5
22፥7 ቍ10፤ ዘፍ43፥12፤ዘሌ6፥2
22፥8 ዘፀ21፥6
22፥9 ቍ8፤ ዘዳ25፥1
22፥10 ቍ7
22፥11 ዘሌ6፥3፤ 1ነገ8፥31፤2ዜና6፥22 ዕብ6፥16

[ሀ]32 ወደ 0.3 ኪሎ ግራም ይደርሳል
[ለ]3 ወይም፣ *ከመታው* ተብሎ መተርጐም ይችላል::
[ሐ]8 በዚህም ሆነ በቍጥር 9 ላይ ያለው፣ *እግዚአብሔር ፊት* ተብሎ መተርጐም ይችላል::
[መ]9 ወይም፣ *እግዚዘብሔር ጥፋተኛ ነው ያለውም* ተብሎ መተርጐም ይችላል::

እንደሚታየው በተለምዶ የበቀል ሕግ የሚባለው ለተፈጸመው በደል የሚሰጠውን ቅጣት የሚያከክስ ነው:: ኢየሱስ የፍቅርን ሕግ መሠረት በማድረግ በብዙዎች ዘንድ ትልቅ ስፍራ ያለው የበቀልን ሕግ ሻረ፤ (ማቴ 5፥38-42 ይመ)::

21፥23 *ጉዳት ቢደርስ፤* በእናት ወይም በልጅ ላይ ማለት ነው::

21፥26-27፤ የበቀል ሕግን በተመለከተ፣ ሰብዓዊነት ያለው የቅጣት መመሪያ ነው::

21፥28-32፤ ተዋጊ በሬን በተመለከተ የተሰጠ ሕግ ነው::

21፥28 *በሬ ... በድንጋይ ተወግሮ ይሙት፤* በሬ ሰው ወግቶ ቢገድል ለገደለው ሰው ሕይወት ተጠያቂ ይሆናል፤ (ዘፍ 9፥5 ይመ)::

21፥30 *ካሣ እንዲከፍል ከተጠየቀ፤* ጉዳት የደረሰበት ቤተሰብ በሕይወት ምትክ ካሣ ለመቀበል ፈቃደኛ ከሆነ ማለት ነው:: *ሕይወቱን ይዋጅ፤* ለደረሰው ጉዳት የሚከፈለው ክፍያ (ቃል በቃል ሲተረጐም "ቤዛ" ማለት ነው፤ በዘኍ 35፥31 ላይ እንደተጠቀሰው)፣ ጉዳት የደረሰበትን ቤተሰብ ለመካሥ ሳይሆን የቸልተኛውን ሰው ሕይወት ለማዳን ነው::

21፥32 *ሠላሳ የብር ሰቅል፤* ለአንድ ባሪያ የሚከፈል መደበኛ ክፍያ ነው:: የአስቆሮቱ ይሁዳም፣ ኢየሱስን አሳልፎ በሰጠ ጊዜ ሊቀበል የተስማማው የገንዘብ መጠን ሠላሳ ጥሬ ብር ነበር፤ (ማቴ 26፥14-15፤ ዘካ 11፥12-13 ይመ)::

21፥33-36፤ በእንስሳት ላይ የሚደርስን ጉዳት በተመለከተ የተሰጠ ሕግ ነው::

22፥1-15፤ የንብረት ባለ መብትነትን በተመለከተ የተ ሰጠ ሕግ ነው::

22፥2፤ ሌሊት ራስን ለመከላከል የሚወሰድ እርምጃ ተጠ ያቂ አያስደርግም::

22፥3፤ ሌባን በጠራራ ፀሓይ መግደል ሕጋዊ አይደለም፤

22፥5 *ምርጥ ከሆነው፤* ካሣ ሲከፈል አከፋፈሉ ቸርነትና ደግነት የተሞላበት መሆን አለበት::

22፥6 *ቍጥቋጦ፤* አብዛኛውን ጊዜ የታረሰ መሬት በከብ ትና በሰው እንዳይረጋገጥ እንደ አጥር ያገለግላል፤ (ሚክ 7፥4)::

22፥11፤ 20፥7 እና ማብ ይመ:: *በእግዚአብሔር ፊት*

የሌላውን ሰው ንብረት እንዳልወሰደ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት በመማል ነው:: ባለቤቱም ይህን መቀበል አለበት፤ የካሣም ክፍያ አይጠየቅም:: 12እንስሳው ከጎረቤት ተሰርቆ ከሆነ ግን፣ ለባለቤቱ ካሣ መክፈል አለበት:: 13በዱር አራዊት ተበልቶ ከሆነ፣ ከአውሬ የተረፈውን ማስረጃ አድርጎ በማቅረብ፣ ስለ ተበላው እንስሳ ካሣ እንዲከፍል አይጠየቅም::

14"አንድ ሰው ከጎረቤቱ እንስሳ ተውሶ ሳለ ባለቤቱ በሌለበት ቢጎዳ ወይም ቢሞት ካሣ መክፈል አለበት:: 15ባለቤቱ ከእንስሳው ጋር ከሆነ ግን፣ ተበዳሪው መክፈል የለበትም፤ እንስሳው ከተከራየም ለኪራይ የተከፈለው ገንዘብ ኪሳራውን ይሸፍናል::

ማኅበራዊ ኀላፊነት

16"አንድ ሰው ያልታጨችን ልጃገረድ አታልሎ ክብረ ንጽሕናዋን ቢያጎድል፣ የማጫዋን ዋጋ ከፍሎ ሚስት ያድርጋት:: 17እርሷን ለእርሱ የልጅቷ አባት በሚስትነት ለመስጠት ከቶ የማይፈቅድ ቢሆን፣ ለድንግሎች መከፈል የሚገባውን ማጫ አሁንም ቢሆን መክፈል ይገባዋል::

18"መተተኛ ሴት በሕይወት እንድትኖር አትፍቀድ::

19"ከእንስሳ ጋር ሩካቤ ሥጋ የሚፈጽም ሰው ይገደል::

20"*ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በቀር ለሌላ አማልክት የሚሠዋ ይጥፋ[ሀ]::

21"መጻተኛውን አትበድሉት፤ ወይም አታስጨንቁት፤ እናንተ በግብፅ መጻተኛ ነበራችሁና::

22"ባል በሞተባት ወይም አባትና እናት በሌለው ልጅ ላይ ግፍ አትዋሉ:: 23ግፍ ብትውሉባቸውና ወደ እኔ ቢጮኹ፣ ጩኸታቸውን በእርግጥ እሰማለሁ:: 24ቍጣዬ ይነሣል፤ በሰይፍም እገድላችኋለሁ፤ ሚስቶቻችሁ መበለቶች፣ ልጆቻችሁም አባት የለሽ ይሆናሉ::

25"ከሕዝቤ መካከል ችግረኛ ለሆነው ለአንዱ ገንዘብ ብታበድሩ፣ እንደ አራጣ አበዳሪ አትሁኑ፤ ወለድ አትጠይቁት[ሐ]:: 26የጎረቤትህን ልብስ መያዣ አድርገህ ብትይዝ ሲመሽ መልስለት፤ 27ምክንያቱም ለሰውነቱ መሸፈኛ ያለው ልብስ ያ ብቻ ነው፤ ሌላ ምን ለብሶ ይተኛል? ወደ እኔ ሲጮህ እኔ እሰማለሁ፤ እኔ ርኅሩኅ ነኝና::

28"በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ላይ የስድብ ቃል አታሰማ[መ]፤ ወይም የሕዝብህን መሪ አትርገም::

29"የእህልህን ወይም የወይን ጠጅህን በኵራት ለእኔ ከማቅረብ ወደ ኋላ አትበል::

"የወንድ ልጆችህን በኵር ለእኔ ስጠኝ:: 30ከቀንድ ከብትህና ከበጎችህም እንዲሁ አድርግ፤ ለሰባት ቀን ከእናቶቻቸው ጋር ይቆዩ፤ በስምንተኛው ቀን ግን ለእኔ ስጠኝ::

31"እናንተ ለእኔ ቅዱስ ሕዝብ ትሆናላችሁ፤ ስለዚህ አውሬ የዘነጠለውን የእንስሳ ሥጋ አትብሉ፤ ለውሾች ስጡት::

22፥12 ቍ1
22፥13 ዘፍ31፥39
22፥14 ቍ1
22፥15 ዘሌ19፥13፤ ኢዮ17፥5
22፥16 ዘፍ34፥12፤ ዘዳ22፥28
22፥18 ዘፀ7፥11፤ ዘሌ19፥26:31፤ 20፥27፤ዘዳ18፥11፤ 1ሳሙ28፥3፤ 2ዜና33፥6፤ኢሳ57፥3
22፥19 ዘሌ18፥23፤ 20፥15፤ዘዳ27፥21
22፥20 ዘፀ20፥23፤ 34፥15፤ዘሌ17፥7፤ 27፥29፤ዘኍ25፥2፤ዘዳ13፥5፤17፥2-5፤ 18፥20፤32፥17፤ 1ነገ18፥40፤19፥1፤ 2ነገ10፥25፤23፥20፤ 2ዜና15፥13፤ መዝ106፥37፤
22፥21 ዘፀ23፥9፤ ዘሌ19፥33፤24፥22፤ ዘኍ15፥14፤ዘዳ1፥16፤10፥19፤24፥17፤ 27፥19፤ሕዝ22፥29፤ ዘካ7፥10፤ሚል3፥5
22፥22 ቍ26፤ ዘዳ10፥18፤24፥6:10: 12:17፤ኢዮ22፥6:9፤ 24፥3:21፤መዝ68፥5፤ 146፥9፤ምሳ23፥10፤ ኢሳ1፥17፤ኤር7፥5: 6፤21፥12፤22፥3፤ ሕዝ18፥5-9:12፤ ዘካ7፥9-10፤ ሚል3፥5፤ያዕ1፥27
22፥23 ዘዳ10፥18፤ 15፥9፤24፥15፤ ኢዮ34፥28፤35፥9፤ መዝ10፥14:17፤ 12፥5፤18፥6፤34፥15፤ ሉቃ18፥7፤ያዕ5፥4
22፥24 መዝ109፥9፤ ሰቆ5፥3
22፥25 ዘሌ25፥35-37፤ዘዳ15፥7-11፤ 23፥20፤ነህ5፥7:10፤ መዝ15፥5፤ሕዝ18፥8
22፥26 ቍ22፤ምሳ20፥16፤ሕዝ33፥15፤ አሞ2፥8
22፥27 ዘፀ34፥6፤ዘዳ4፥31፤24፥13:17፤2ዜና30፥9፤ ነህ9፥17፤ኢዮ 22፥6፤24፥7፤29፥11፤31፥19-20፤ሕዝ18፥12: 16፤መዝ99፥8፤103፥8፤ 116፥5፤145፥8፤ኢዩ2፥13፤ዮና4፥2
22፥28 ዘፀ20፥7፤2ሳሙ16፥5:9፤19፥21፤1ነገ21፥10፤2ነገ2፥23፤ መዝ102፥8፤መክ10፥20፤ሐሥ23፥5 22፥29 ዘፀ13፥2፤ 23፥15:16:19፤34፥20:26፤ዘሌ19፥24፤23፥10፤ ዘኍ8፥16-17፤ 18፥13፤28፥26፤ዘዳ18፥4፤26፥2:10፤1ሳሙ6፥3፤ነህ10፥35ምሳ3፥9፤ ሚል3፥10፤ሉቃ2፥23 22፥30 ዘፍ17፥12፤ዘፀ34፥19፤ዘሌ12፥3፤ 22፥27፤ዘዳ15፥19 22፥31 ዘፀ19፥6፤ዘሌ19፥2፤22፥31፤ዘሌ7፥24፤ 17፥15፤22፥8፤ዘዳ14፥21፤ዕዝ9፥2፤ሕዝ4፥14፤44፥31

[ሀ]20 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ነገር ወይም አንድን ሰው ፈጽሞ በማጥፋት ሙሉ ለሙሉ ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያመለክት ነው::

[ሐ]25 ወይም፣ *ከልክ በላይ የሆነ ወለድ አትጠይቁ* ተብሎ መተርጐም ይችላል::

[መ]28 ወይም፣ *ዳኞችን አትሳደብ* ተብሎ መተርጐም ይችላል::

በመማል፤ ዳኝነት በሚሰጥበት ቦታ ዳኞች የእግዚአብሔር ተወካዮች ናቸው፤ (21፥6:22፥8-9:28 ይመ)::

22፥12-13፤ በይዘታቸው ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ሕጎች ከእስራኤል አባቶች ዘመን በፊት ነበሩ፤ (ዘፍ 31፥39 ይመ)::

22፥16-31፤ ማኅበራዊ ግዴታዎችን በተመለከተ የተሰጡ አጠቃላይ ሕጎች ናቸው::

22፥16 *የማጫዋን ዋጋ ከፍሎ፤* ታሳቢው ሙሽራ በሙሽራዋ ላይ ላደረሰው ጉዳት፣ ለሙሽራዋ ቤተሰብ የሚከፍለውና የሚሰጠው ስጦታ ነው፤ (ዘፍ 24፥53 ይመ):: ይህ ባሕል አሁንም በአንዳንድ የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች ይጠበቃል::

22፥18፤ ዘፀ18፥10:14፤1ሳሙ28፥9፤ኢሳ47፥12-14 ይመ::

22፥19፤ በባቢሎንና በከነዓን በሚነገሩ ጥንታውያን ተረቶችና ታሪኮች ውስጥ በአረማዊ አማልክትና ግማሽ የሰው ግማሽ ደግሞ የእንስሳ አካል ባላቸው የአማልክት ልጆች መካከል የሩካቤ ሥጋ ግንኙነት እንደሚፈጸም ተወስቷል::

22፥20፤ 20፥3-5 ይመ:: ከጊዜ በኋላ ጣዖት አምላኪ ከነዓናውያን ሙሉ በሙሉ እንዲጠፉ/እንዲደመሰሱ እግዚአብሔር ትእዛዝ ሰጥቶአል፤ (ዘኍ21፥2፤ ዘዳ2፥34:3፥6:7፥2:13፥5:20፥17: ኢሱ2፥10፤ 6፥17:21፤ 8፥25:10:1:28:35:37:39-49:11፥11-12:20-21፤መሳ 1፥17 ይመ)::

22፥21-27፤ ሙሴ በጻፉቸው መጻሕፍት ውስጥ፣ ረዳት የሌላቸው ሕዝቦች ማለትም ድሆች፣ መበለቶች፣ ወላጅ የለሾችና መጻተኞች እግዚአብሔር ልዩ ጥንቃቄና እንክብካቤ እንደሚያደርግላቸው ተገልጾአል፤ (21፥26-27:23፥6-12: ዘሌ 19:9-10፤ ዘዳ 14፥29: 16፥11:14:24፥19-21፤ 26፥12-13 ይመ)፤ ከዚህ በተጨማሪ በዳዊት መዝሙራት (መዝ 10፥14: 17-18: 68፥5: 82፥3: 146፥9 ይመ)፤ በነቢያት መጻሕፍትና (ኢሳ 1፥23:10፥2: ኤር 7፥6:22፥3: ዘካ 7፥10፤ ሚል 3፥5 ይመ)፣ በኢየሱስ ትምህርት (ለምሳሌ ማቴ 25፥34-45) ውስጥ እግዚአብሔር ለድኾች እንደሚያስብላቸው ተብራርቶ ተጠቅሶአል::

22፥25-27፤ ከብድር የሚገኝ ወለድ/ትርፍ በተመለከተ የተሰጠ ሕግ ነው፤ (ዘሌ 25፥35-37፤ ዘፀ 15፥7-11:23፥19-20: ነህ 5፥7-12፤ ኢዮ 24፥9፤ ምሳ 28፥8፤ ሕዝ 18፥13: 22፥12 ይመ) ድሆች ከሚበደሩት ገንዘብ ወለድና ትርፍ ማግኘት ተከልክሎአል፤ ይልቁንም በእንዲህ ዐይነቱ አጋጣሚ ቸርነት ማድረግ እንደሚገባ ኢየሱስ ክርስቶስ አስተምሮአል፤ (ሉቃ 6:34-35 ይመ)::

22፥26-27፤ አንድ ሰው ለሚበደረው ገንዘብ መያዣ አድርጐ የሚሰጠው የሌሊት ልብሱን ከሆነ፣ ከድኾች መካከል እጅግ ድኻ እርሱ ነው፤ (አሞ 2፥8 እና ማብ ይመ)::

22፥28 *የሕዝብህንም መሪ አትርገም፤* የሕዝብ አለቃ ወይም ገዥ በምድር የእግዚአብሔር ተወካይ ነው፤ ሳያስበው ሊቀ ካህናቱን የተሳደበው ሐዋርያው ጳውሎስ በመጸጸት ይህን ቃል ጠቅሶአል፤ (ሐሥ 23፥4-5 ይመ)::

22፥29 *የወንድ ልጅህን በኵር ለእኔ ስጠኝ፤* የ4፥22: 13፥2:13 ማብ እና 13፥15 ይመ::

22፥30 *ከቀንድ ከብትህና ከበጎችህም እንዲሁ አድርግ፤* የ13፥2:13፥13 ማብ እና 13፥12:15 ይመ:: *በስምንተኛው ቀን ለእኔ ስጠኝ፤* ይኸው መመሪያ በኵር ሆነው ለተወለዱ ወንዶች ልጆች እንዲያገለግል ለየት ባለ መንገድ ቀርቦአል፤ (የዘፍ17፥12 ማብ ይመ)::

22፥31፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ "የካህናት መንግሥት"

የፍትህና የምሕረት ሕጎች

23 የሐሰት ወሬ አትንዛ፤ ተንኰል ያለበትን ምስክርነት በመስጠት ክፉውን ሰው አታግዝ።

2“ክፉ በማድረግ ብዙዎችን አትከተል፤ በሕግ ፊት ምስክርነት ስትሰጥ፣ ከብዙዎቹ ጋር ተባብረህ ፍትሕ አታጣምም። 3በዳኝነት ጊዜ ለድኻው አታድላ።

4“የጠላትህ በሬ ወይም አህያ ሲባዝን ብታገኘው ወደ እርሱ መልሰው። 5የሚጠላህ ሰው አህያ፣ ጭነት ከብዶት ወድቆ ብታየው እርዳው እንጂ ትተኸው አትሂድ።

6“በዳኝነት ጊዜ በድኻው ላይ ፍርድ አታጓድልበት። 7ከሐሰት ክስ ራቅ፤ በደል የሌለበትን ወይም ትክክለኛውን ሰው ለሞት አሳልፈህ አትስጥ፣ በደለኛውን ንጹሕ አላደርግምና።

8“ጉቦ አትቀበል፤ ጉቦ፣ አጥርተው የሚያዩትን ሰዎች ዐይን ያሳውራል፤ የጻድቃንንም ቃል ያጣምማልና።

9“መጻተኛውን አትጨቍን፤ በግብፅ መጻተኛ ስለ ነበራችሁ፣ መጻተኛ ምን እንደሚሰማው እናንተ ራሳችሁ ታውቃላችሁና።

የሰንበት ሕጎች

10“ስድስት ዓመት በእርሻህ ላይ ዝራ፤ አዝመራንም ሰብስብ፤ 11ነገር ግን በሰባተኛው ዓመት ምድሪቱን ሳትጠቀምባትና ሳታርሳት እንዲሁ ተዋት፤ ከዚያም በወገንህ መካከል ያሉት ድኾች ከእርሷ ምግብ ያገኛሉ፤ የዱር አራዊትም ከእነርሱ የተረፈውን ይበላሉ። በወይን ቦታህና በወይራ ዛፎችህም ላይ እንዲሁ አድርግ።

12“ስድስት ቀን ሥራህን ሥራ፤ በሬህና አህያህ በቤትህ የተወለደው ባሪያና መጻተኛው ያርፉ ዘንድ በሰባተኛው ቀን ምንም አትሥራ።

13ያልኋችሁን ሁሉ ታደርጉ ዘንድ ተጠንቀቁ፤ የሌሎችን አማልክት ስም አትጥሩ፤ ከአፋችሁም አይሰሙ።

ሦስቱ ዐውደ ዓመታዊ በዓላት

14በዓመት ሦስት ጊዜ ለእኔ በዓልን ታከብራላችሁ።

15“ያልቦካ የቂጣ በዓልን አክብር፤ እንዳዘዝኩህ ሰባት ቀን እርሾ የሌለውን ቂጣ ብላ፤ ይህንንም በአቢብ ወር በተወሰነ ቀን አድርግ፤ በዚያ ወር ከግብፅ ወጥተሃልና።

“ማንም በፊቴ ባዶ እጁን አይቅረብ።

16“በማሳህ ላይ በዘራኸው እህል በኵራት የመከርን በዓል አክብር።

“በዓመቱ መጨረሻ በማሳህ ላይ ያለውን እህልህን ስትሰበስብ የመክተቻውን በዓል አክብር።

17“በዓመት ሦስት ጊዜ ወንድ ሁሉ በጌታ *በእግዚአብሔር* (አዶናይ ያህዌ) ፊት ይቅረብ።

18የመሥዋዕትን ደም እርሾ ካለበት ነገር ጋር አድርገህ ለእኔ አታቅርብ።

“የበዓል መሥዋዕቴ ስብ እስከ ንጋት ድረስ አይቆይ።

19“የምድርን ምርጥ ፍሬ በኵራት በስም ባክህ *ለእግዚአብሔር* (ኤሎሂም ያህዌ) አምጣ።

“ጠቦት ፍየልን በእናቱ ወተት አትቀቅል።

የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) መልአክ መንገድ ስለ መምራቱ

20“እነሆ፤ በጕዞ ላይ ሳለህ የሚጠብቅህንና

23፥1 ዘፍ39፥17፤ ዘፀ20፥16፤ዘዳ5፥20፤ 19፥16-21፤ መዝ 27፥12፤35፥11፤ምሳ 19፥5፤ማቴ19፥18፤ ሉቃ3፥14፤ሐሥ6፥11
23፥2 ቍ3:6:9፤ ዘሌ19፥15:33፤ዘዳ 1፥17፤16፥19፤24፥17 ፤27፥19፤1ሳሙ8፥31 ኢዮ31፥34
23፥3 ዘዳ1፥17
23፥4 ዘሌ6፥3፤ 19፥11፤ዘዳ22፥1-3፤ ሮሜ12፥20
23፥5 ዘዳ22፥4
23፥6 ቍ2፤ ዘዳ 23፥16፤ምሳ22፥22
23፥7 ዘፍ18፥23፤ ዘፀ20፥16፤34፥7፤ ዘዳ19፥18፤25፥1፤ ማቴ27፥4፤ኢፌ4፥25
23፥8 ዘፀ18፥21፤ ዘሌ19፥15፤ዘዳ10፥17 ፤27፥25፤ኢዮ15፥34 ፤36፥18፤መዝ26፥10፤ ምሳ6፥35፤15፥27፤ 17፥8፤ኢሳ1፥23፤ 5፥23፤ሚክ3፥11፤7፥3
23፥9 ቍ2፤ዘፀ 22፥21፤ዘሌ19፥33- 34፤ሕዝ22፥7
23፥11 ዘሌ25፥1- 7፤ነህ10፥31
23፥12 ዘፍ2፥2-3፤ ዘፀ20፥9፤ሉቃ13፥14
23፥13 ቍ32፤ ዘዳ4፥9:23፤12፥3፤18 ፥20፤ኢሱ23፥7፤መዝ 16፥4፤ዘካ13፥2፤ሆሴ 2፥17፤1ጢሞ4፥16
23፥14 ቍ17፤ ዘፀ12፥14፤34፥23: 24፤ዘዳ16፥16፤1ነገ 9፥25፤2ዜና8፥13፤ ሕዝ46፥9
23፥15 ዘፀ12፥2: 17፤22፥29፤ ማቴ26፥17፤ ሉቃ22፥1፤ሐሥ12፥3
23፥16 ዘሌ23፥15-21፤ዘፀ22፥29፤34፥22፤ዘሌ23፥34:39:42፤ ዘኍ28፥26፤ዘዳ16፥9:13:16፤31፥10፤2ዜና8፥13፤ዕዝ3፥4፤ነህ8፥14፤ ኤር40፥10፤ዘካ14፥16 23፥17 ቍ14 23፥18 ዘፀ12፥8፤34፥25፤ ዘሌ2፥11 23፥19 ዘፀ22፥29፤34፥22:26፤ዘኍ18፥12፤ዘዳ14፥21 23፥20 ዘፍ16፥7፤ ዘፀ15፥17

በመሆናቸው፣ (19፥6 እና ማብ ይመ)፤ ለአሮን ዝርያዎች የተሰተጠውን መመሪያ እነርሱም መታዘዝ አለባቸው፤ (ዘሌ 22፥8)።

23፥1-9፤ በዚህ ክፍል የተገለጹት አብዛኞዎቹ ሕጎች ከ20፥16 ጋር የተያያዙ ናቸው።

23፥1፤ ዘሌ 19፥16፤ ዘፀ 22፥13-19፤ 1ነገ21:10-13 ይመ።

23፥4-5፤ ለሌሎች የሚያሳዩትን ቸርነት ጠላቶቻቸው ለሆኑትም ማሳየት ይገባቸዋል፤ (ዘፀ 22:1-4፤ ምሳ 25፥21 ይመ)፤ እንዲህ ሲባል “ጠላትህን ውደድ” ማለት እንደሆነ ኢየሱስ አስተምሮአል፤ (ማቴ 5፥44)።

23፥7፤ በ1ነገ 21፥10-13 የተጠቀሰው ታሪክ፣ ይህን ሕግ በግልጽ የሚጻረር ነው።

23፥8፤ ዘዳ 16፥19 ይመ። ነቢዩ ሳሙኤል ይህን ሕግ በተመለከተ ታማኝ መጋቢ ሆኖ ሲገኝ፣ (1ሳሙ 12፥3) ልጆቹ ግን ታማኞች አልነበሩም፤ (1ሳሙ 8፥3 ይመ)።

23፥10-13፤ በ20፥8-11፤ ዘዳ 5፥12-15 የተሰጠውን ትምህርት በስፋት የሚያብራራ ነው።

23፥14-19፤ 34፥18-23፤ ዘሌ 23፥4-44፤ ዘኍ 28፥16-19:40፤ ዘዳ 16፥1-17 ይመ።

23፥15 ***የቂጣ በዓልን፤*** የገብስ መከር በሚሰበሰብበት በመጀመሪያው ወር ከዐሥራ አምስተኛው ቀን ጀምሮ እስከ ሃያ አንደኛው ቀን ድረስ (ከመጋቢት አጋማሽ እስከ ሚያዝያ አጋማሽ ድረስ ማለት ነው፤ የ12፥2 ማብ ይመ) ይከበራል፤ ይህም እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡበትን ጊዜ ያሳስባል።

23፥16 ***የመከር በዓል፤*** ከቂጣ በዓል በኋላ ሰባት ሰምንት ሙሉ ስለሚከበር፣ “የሱባዔ በዓል” (34፥22) ተብሎ ይጠራል። በዓሉ በስንዴ መከር ወቅት በሦስተኛው ወር በስድስተኛው ቀን (ከሚያዝያ አጋማሽ እስከ ሰኔ አጋማሽ ማለት ነው) ይከበራል። የኋላ ኋላ ግን አይሁዳውያን በሲና ተራራ ሕግ ከተሰጠበት ሁኔታ ጋር አያይዘውታል፤ ይሁን እንጂ፣ በብሉይ ኪዳን በዚህ መልክ ተያይዞ የተነገረ ነገር የለም። በአዲስ ኪዳን ዘመን ይህ በዓል “በዓለ ኀምሳ” በመባል ይታወቃል፤ (ሐሥ 2፥1:20፥16፤ 1ቆሮ 16፥8፤ ትርጕሙም “ኀምሳ” ማለት ነው፤ (ዘሌ 23፥16 ይመ)። ***የመክተቻውን በዓል፤*** በተጨማሪም “የዳስ በዓል” (ዘሌ 23፥34) ተብሎ ይታወቃል፤ ምክንያቱም እስራኤላውያን እግዚአብሔር ከግብፅ ካወጣቸው በኋላ በጊዜያዊ መጠለያ ይኖሩ ነበርና ነው፤ (ዘሌ 23፥43)። በዓሉ የሚከበረው የወይንና የእርሻ ፍሬ ከተሰበሰበ በኋላ በሰባተኛው ወር ከዐስራ አምስተኛው ቀን እስከ ሃያ ሁለተኛው ቀን ድረስ ነው። ይህም እስራኤላውያን ከግብፅ ከወጡ በኋላ ያሳለፉትን የምድረ በዳ ኑሮ ያስታውሳል። ***በዓመቱ መጨረሻ፤*** በእርሻ ዓመት ማብቂያ ማለት ነው፤ የሚጀምረውም በበልግ/በመፀው አካባቢ ነው፤ (የ12፥2 ማብ ይመ)።

23፥17 ***ወንድ ሁሉ፤*** ከቤተሰቦቻቸው ጋር አብረው ሆነው ማለት ነው፤ (ለምሳሌ 1ሳሙ 1 ይመ)።

23፥18 ***እርሾ ካለበት ነገር ጋር አድርገህ ለእኔ አታቅርብ፤*** የ12፥15ን ማብ ይመ። ***እስከ ንጋት ድረስ አይቆይ፤*** 12፥9-10 ይመ።

23፥19 ***የምድርን ምርጥ ፍሬ በኵራት፤*** የመከር ሁሉ ወካይ ሲሆን፣ በኵራት ለእግዚአብሔር የሚሰጠው መከርን የሚሰጥ እርሱ በመሆኑና ሁሉም የእርሱ በመሆኑ ነው። ***ጠቦት ፍየልን በእናቱ ወተት አትቀቅል፤*** የከነዓናውያንን ሥርዐተ አምልኮ ለመቃወም የተሰጠ ትእዛዝ ሳይሆን አይቀርም፤ (ቍ33፤34፥15 ይመ)።

ወዳዘጋጀሁልህ ስፍራ የሚያስገባህን መልአክ በፊትህ ልኬልሃለሁ:: 21በጥንቃቄ ተከተለው፤ የሚናገረውንም ልብ ብለህ አድምጠው፤ አታምፅበት:: ስሜ በርሱ ላይ ነውና ዐመፅህን ይቅር አይልም:: 22የሚናገረውን በጥንቃቄ ብታደምጥና ያልኩህን ሁሉ ብታደርግ ለጠላቶችህ ጠላት እሆናለሁ፤ የሚቃወሙህን እቃወማለሁ:: 23መልአኬ በፊትህ ይሄዳል፤ አንተንም ወደ አሞራውያን፣ ወደ ኬጢያውያን፣ ወደ ፌርዛውያን፣ ወደ ከነዓናውያን፣ ወደ ኤዊያውያንና ኢያቡሳውያን ምድር ያስገባሃል፤ እኔም እነርሱን አጠፋቸዋለሁ:: 24ለአማልክቶቻቸው አትስገድ፤ ወይም አታምልካቸው፤ ወይም ልምዳቸውን አትከተል፤ እነርሱን ማፈራረስ አለብህ፤ የአምልኮ ድንጋዮቻቸውንም ሰባብር:: 25አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ) አምልክ፤ በረከቱም በምትበላውና በምትጠጣው ላይ ይሆናል፤ በሽታንም ከአንተ ዘንድ አርቃለሁ:: 26በምድርህም ፅንስ የሚያስወርዳት ወይም መካን ሴት አትኖርም፤ ረጅም ዕድሜም እሰጥሃለሁ::

27"በሚያጋጥሙህ አሕዛብ ሁሉ ላይ ማስፈራቴን በፊትህ እልካለሁ፤ ግራም አጋባቸዋለሁ፤ ጠላቶችህ ሁሉ ወደ ኋላ ተመልሰው እንዲሸሹ አደርጋለሁ:: 28ኤዊያውያንን፣ ከነዓናውያንን፣ ኬጢያውያንን ከመንገድህ ለማስወጣት ተርብን በፊትህ እሰዳለሁ:: 29ነገር ግን በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ አላወጣቸውም፤ ምክንያቱም ምድሪቱ፣ ባድማ ሆና፣ የዱር አራዊት ይበዙብችኋል:: 30ቀጥርህ ጨምሮ ምድሪቱን ለመውረስ እስክትበቃ ድረስ ጥቂት በጥቂት ከፊታችሁ አባርራቸዋለሁ::

31"ድንበርህን ከቀይ ባሕር[o] እስከ ፍልስጥኤም ባሕር፣[n] ከምድረ በዳው እስከ ወንዙ[x] ድረስ አደርገዋለሁ፤ በምድሪቱም ላይ የሚኖሩትን ሰዎች አሳልፌ እሰጥሃለሁ፤ አንተም አሳድህ ከፊትህ ታስወጣቸዋለህ:: 32ከእነርሱም ሆነ ከአማልክቶቻቸው ጋር ኪዳን አታድርግ:: 33በምድርህ ላይ እንዲኖሩ አትፍቀድላቸው፤ አለዚያ እኔን እንድትበድል ያደርጉሃል፤ አማልክቶቻቸውን ማምለክ በርግጥ ወጥመድ ይሆንብሃልና::"

ቃል ኪዳኑ ስለ መጽናቱ

24 ከዚያም ሙሴን "አንተና አሮን፣ ናዳብና አብዩድ ከሰባዎቹ የእስራኤል አለቆች ጋር ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ኑ፤ ከሩቅም ስገዱ አለው፤ 2ነገር ግን ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሊቀርብ የሚችለው ሙሴ ብቻ ነው:: ሌሎቹ መቅረብ የለባቸውም ሕዝቡም ከእርሱ ጋር መምጣት የለበትም::"

3ሙሴ ወደ ሕዝቡ ሄዶ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ቃሎችና ሕጎች ሁሉ በነገራቸው ጊዜ በአንድ ድምፅ ሆነው፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) ያለውን ሁሉ እናደርጋለን" አሉ:: 4ከዚያም ሙሴ እግዚአብሔር (ያህዌ) ያለውን ሁሉ ጻፈ:: በማግሥቱም ማልዶ ተነሥቶ፣ በተራራው ግርጌ መሠዊያን ሠራ፤ አሥራ ሁለቱን የእስራኤልን ነገዶች የሚወክሉ ዐሥራ ሁለት የድንጋይ ዐምዶችን አቆመ:: 5ከዚያም ወጣት ወንድ እስራኤላውያንን ላከ፤ እነርሱም የሚቃጠል መሥዋዕት[f] አቀረቡ፤ ወይፈኖችን የኅብረት መሥዋዕት አድርገው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ሠዉ:: 6ሙሴ የደሙን እኩሌታ ወስዶ በጎድጓዳ ሣህኖች አኖረው፤ የቀረውንም እኩሌታ በመሠዊያው ላይ

23፥21 ዘፀ3፥15፤ ዘኍ17፥10፤ ዘዳ 9፥7፤18፥19፤ 29፥20፤31፥27፤ ኢሱ24፥19፤ 2ነገ24፥4፤መዝ25፥7፤ 78፥8፡40፡56፤ 106፥33፤107፥11፤ ኤር13፥15፤ሰቆ1፥17 1ዮሐ5፥16
23፥22 ዘፍ12፥3፤ ዘፀ15፥26፤ኢሳ41፥11 ኤር30፥20
23፥23 ዘኍ13፥29 ፤21፥21፤ኢሱ3፥10፤ 24፥8፡11፤ዕዝ9፥1፤ መዝ135፥11
23፥24 ዘፀ20፥5፤ 34፥13፤ ዘሌ18፥3፤ 20፥23፤26፥1፤ ዘኍ 33፥52፤ዘዳ7፥5፤9፥4፤ 12፥3፡30-31፤16፥22 ፤መሳ2፥2፤2ነገ18፥4፤ 23፥14፤1ነገ14፥23፤ 2ነገ3፥2፤10፥26፤ 17፥10፤2ዜና14፥3፤ ኢሳ27፥9፤ኤር10፥2
23፥25 ዘፀ15፥26፤ ዘሌ26፥3-13፤ዘዳ 7፥12-15፤28፥1-14፤ ማቴ4፥10
23፥26 ዘፍ15፥15፤ ዘሌ26፥3-4፤ዘዳ4፥1፡ 40፤7፥14፤28፥4፤ 32፥47፤ሚል3፥11፤ መዝ90፥10
23፥27 ዘፍ35፥5፤ ዘፀ15፥14፤14፥24፤ ዘዳ7፥23፤2ሳሙ 22፥41፤መዝ18፥40፤ 21፥12
23፥28 ዘፀ33፥2፤ 34፥11፡24፤ዘኍ 13፥29፤ዘዳ4፥38፤7፥ 20፤11፥23፤18፥12፤ ኢሱ3፥10፤24፥11፡12 ፤መዝ78፥55
23፥29 ዘዳ7፥22
23፥30 ኢሱ23፥5
23፥31 ዘፍ2፥14፤ ዘዳ7፥24፤9፥3፤34፥2፤ ኢሱ21፥44፤ 24፥12፡18፤ዕ4፥20፤ መዝ80፥8
23፥32 ዘፍ26፥28፤ዘፀ34፥12፤ዘዳ7፥2፤ኢሱ9፥7፤መሳ2፥2፤ 1ሳሙ11፥1፤1ነገ15፥19፤ 20፥34፤ሕዝ17፥13 23፥33 ዘፀ10፥7
24፥1 ቍ9፤ዘፀ6፥23፤ 19፥24፤ዘኍ11፥6 24፥2 ዘኍ12፥6-8
24፥3 ዘፀ19፥8፤21፥1፤ ኢሱ24፥24፤ገላ3፥19 24፥4 ዘፍ8፥20፤ 28፥18፤ዘፀ17፥14፤ዘዳ27፥2 24፥5 ዘፍ31፥54፤ዘሌ1፥3
24፥6 ዘፀ14፥15፤ 32፥31፤ዘሌ1፥11፤ 3፥2፡8፡13፤5፥9፤ መዝ99፥6፤ ማቴ26፥28፤ዕብ9፥18

[o]31 በዕብራይስጥ፣ *ያም ሱፍ* ይባላል፤ ይኸውም፣ *የደንገል ባሕር* ማለት ነው::
[n]31 የሜዲትራንያን ባሕር ማለት ነው::
[x]31 የኤፍራጥስ ወንዝ ማለት ነው::
[f]5 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል::

23፥20 ***መልአክ፤*** 14፥19 ይመ፤ የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ:: ***ወዳዘጋጀሁልህ ስፍራ፤*** ከነዓንን ማለት ነው፤ (ከዮሐ 14፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ)::

23፥21 ***ስሜ፤*** የእግዚአብሔርን መገኘት ያመለክታል::

23፥22 ***ብታደምጥና፤*** የ19፥5 ማብ ይመ::

23፥23፤ 3፥8 እና ማብ ይመ::

23፥28 ***ተርብ፤*** ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ ቃል ትርጕም ምን እንደሆነ በትክክል አይታወቅም:: ሆኖም እግዚአብሔር እስራኤልን የተስፋዪቱን ምድር እንዳይወርሱ በሚያደርጓቸው ላይ እንዲህ ያሉ አስጨናቂ ነገሮችን እንደሚልክባቸው ተናግሮአል::

23፥30 ***ጥቂት በጥቂት፤*** መሳ 1 ይመ::

23፥31፤ ዘፍ 15፥18፤ 1ነገ 4፥21 ይመ:: ***ቀይ ባሕር፤*** የደቡብ ምስራቅ ድንበር ነው፤ (በአሁኑ ጊዜ የአቃባን ባሕረ ሰላጤ ማለት ነው፤ የ1ነገ 9፥26 ማብ ይመ) ***ሜዲትራንያን፤*** የፍልስጥኤም ባሕር ምእራባዊ ድንበር ነው:: ***ምድረ በዳው፤*** ሰሜን ምስራቅ ሲና ወይም ደቡባዊ ድንበር ነው፤ (የዘፍ 15፥18 ማብ ይመ) ***ወንዝ፤*** ሰሜናዊ ድንበር ነው::

23፥33 ***ወጥመድ፤*** የጥፋት ምልክት ነው (10፥7፤ ኢዮ 18፥9፤ መዝ 18፥5፤ ምሳ 13፥14፡21፥6 ኢሳ 24፥17-18 ይመ)::

24፥1 ***ወደ እግዚአብሔር ኑ፤*** በ 20፥21 ላይ በኪዳኑ መጽሐፍ ምክንያት የተቋረጠው ታሪክ (20፥22-23፥33) ከዚያ ላይ እንደገና ይጀምራል:: በቍ 3-8 ያለው ኹነት ከተፈጸመ በኋላ ሙሴና ረዳቶቹ ወደ ተራራው ወጡ:: ***ናዳብና አብዩድ፤*** የአሮን የመጀመሪያ ሁለት ወንዶች ልጆቹ ናቸው፤ ናዳብ በአሮን ምትክ የሊቀ ካህናት ቦታ ተተክቶ ሲያገለግል እርሱና ወንድሙ እግዚአብሔር ያልፈቀደውን እሳት በጥናው ላይ በመጨመራቸው ሞቱ፤ (ዘሌ 10፥1-2፤ ዘኍ 3፥4 ይመ):: ***ከሰባዎቹ የእስራኤል አለቆች፤*** ምናልባትም የያዕቆብን ሰባ ልጆች ለማመልከት ሳይሆን አይቀርም፤ (ከዘኍ 11፥16 ጋር ያነጻጽሩ፤ ዘፍ 46፥27 እና ማብ፤ 3፥16 ይመ):: ***ከሩቅ፤*** 20፥21 ይመ::

24፥2 ***ሙሴ ብቻ፤*** ሙሴ በእግዚአብሔርና በእስራኤል ሕዝብ መካከል የሚቆም ማዕከል ነው:: ሁለተኛው ሙሴ ኢየሱስ ክርስቶስ (ዕብ 3፥1-6 ይመ) "የአዲስ (ሥርዐት) ማዕከል ኪዳን" ነው፤ (12፥24 ይመ)::

24፥3 ***ቃሉች፤*** ዐሥር ትእዛዛትን ሊያመለክት ይችላል፤ (20፥1 እና ማብ ይመ):: ***ሕጎች፤*** ምናልባት በኪዳኑ መጽሐፍ ላይ የተዘረዘሩትን ሕግጋት ሊያመለክት ይችላል (21፥1-23፡1 ይመ) ***እናደርጋለን፤*** ቍ 7፤ 19፥8 እና ማብ ይመ::

24፥4 ***ሙሴ ... ጻፈ፤*** የ17፥14ን ማብ ይመ:: ***ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች፤*** ኢሱ 4፥5፡20፤ 1ነገ 18፥31 ይመ::

24፥5 ***ወጣት ወንድ እስራኤላውያን ... አቀረቡ፤*** የ19፥22ን ማብ ይመ::

24፥6 ***የደሙን እኩሌታ ... የቀረውን እኩሌታ፤*** ደሙ ከሁለት ቦታ የተከፈለበት ምክንያት "የኪዳኑ ደም" (ቍ 8) ሁለት

ረጨው። [7]ከዚያም የኪዳኑን መጽሐፍ ወስዶ ለሕዝቡ አነበበላቸው፤ እነርሱም፣ "እግዚአ ብሔር (ያህዌ) ያለውን ሁሉ እናደርጋለን፤ እን ታዘዛለን" አሉ።

[8]ከዚያም ሙሴ ደሙን ወሰደ፤ ሕዝቡም ላይ ረጭቶ፣ "ይህ እነዚህን ቃሎች በሰጠ ጊዜ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከእናንተ ጋር የገ ባው የቃል ኪዳኑ ደም ነው" አላቸው።

[9]ሙሴና አሮን፣ ናዳብና አብዩድ እንደ ዚሁም ሰባዎቹ የእስራኤል አለቆች ወደ ተራ ራው ወጡ፣ [10]የእስራኤልንም አምላክ (ኤሎሂም) አዩ፤ ከእግሩም በታች እንደ ብሩህ ሰማይ የጠራ የሰንፔር* ወለል ነበር። [11]ሆኖም እግዚአብሔር በእስራኤል ሕዝብ አለቆች ላይ እጁን አላነሣባቸውም። እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) አዩ፣ በሉ፤ ጠጡም።

[12]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "በተራራው ላይ ወደ እኔ ና፤ በዚህም ቆይ፤ እኔም መመሪያ እንዲሆናቸው ሕግና ትእዛዛት የጻፍኩባቸውን የድንጋይ ጽላቶች እሰጥሃ ለሁ" አለው።

[13]ከዚያም ሙሴ ከረዳቱ ከኢያሱ ጋር አብሮ ሄደ፤ ሙሴም ወደ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ተራራ ወጣ። [14]እርሱም ሽማግሌዎችን "ወደ እናንተ እስክንመለስ ድረስ በዚህ ቆዩ፤ አሮንና ሖር ከእናንተ ጋር ናቸው፤ ክርክር ያለው ሰው ቢኖር ወደ እነርሱ ይሂድ።" አላቸው።

[15]ሙሴ ወደ ተራራ ሲወጣ ደመናው ተራራውን ሸፈነ፤ [16]የእግዚአብሔርም (ያህዌ) ክብር በሲና ተራራ ላይ ወረደ፣ ደመና ውም ተራራውን እስከ ስድስት ቀን ድረስ ሸፈነው፤ በሰባተኛውም ቀን እግዚአብሔር (ያህዌ) በደመናው ውስጥ ሆኖ ሙሴን ጠራው። [17]ለእስራኤላውያን የእግዚአብሔር (ያህዌ) ክብር በተራራው ጫፍ ላይ እንደሚባላ እሳት ሆኖ ይታይ ነበር። [18]ከዚያም ሙሴ ወደ ተራራው ሲወጣ ደመናው ውስጥ ገባ፤ በተ ራራውም ላይ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ቈየ።

ለመገናኛው ድንኳን የሚቀርቡ ስጦታዎች

25፥1-7 ተጓ ምብ - ዘፀ 35፥4-9

25 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ [2]"ስጦታ እንዲያመጡልኝ ለእስራኤ ላውያን ንገራቸው። ይሰጥ ዘንድ ልቡ ካነ ሣሣው ከእያንዳንዱ ሰው ስጦታን ተቀበ ሉልኝ። [3]ከእነርሱ የምትቀበላቸው ስጦታ ዎች እነዚህ ናቸው፦ ወርቅ፣ ብርና፣ ነሐስ፣ [4]ሰማያዊ፣ ሐምራዊ፣ ቀይ ማግና የበፍታ ክር ልብስ፣ የፍየል ጠጕር፣ [5]ቀይ የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ፣ የለፋ ቆዳ፣ የግራር እንጨት፣ [6]የመብራት ወይራ ዘይት፣ ለቅ ብዓ ዘይቱና ጣፋጭ መዓዛ ላለው ዕጣን የሚ ሆኑ ቅመሞች፣ [7]በኤፉድና በደረት ኪስ ላይ

24፥7 ዘፀ19፥8፤ 2ነገ23፥2:21፤ ኤር40፥3፤42፥6:21፤ 43፥2፤ዕብ9፥19
24፥8 ዘሌ26፥3፤ ዘዳ5፥2-3፤ኢሱ24፥25፤2ነገ11፥17፤ ኤር11፥4:8፤31፥32፤ 34፥13፤ዘካ9፥11፤ ማቴ26፥28፤ሉቃ22፥20፤ ዕብ9፥19:20፤ 1ጴጥ1፥2
24፥9 ቍ1
24፥10 ዘፍ16፥13፤ዘኍ12፥6፤ኢዮ26፥16፤ኢሳ6፥1፤ 54፥11፤ሕዝ1፥1:26፤8፥3፤10፥1፤40፥2፤ዮሐ1፥18፤ራእ4፥3
24፥11 ቍ10፤ዘፀ3፥6፤19፥21፤ሕዝ44፥3፤ማቴ26፥29
24፥12 ዘፀ31፥18፤ 32፥15-16፤ 34፥1:28:29፤ ዘዳ4፥13፤ 5፥22፤8፥3፤9፥9:10:11፤10፥4፤ 2ቆሮ3፥3
24፥13 ዘፀ3፥1፤ 17፥9
24፥14 ዘፀ17፥10፤ 18፥16
24፥15 ዘፀ19፥9፤ ማቴ17፥5
24፥16 ዘፀ16፥7፤ 19፥11፤ዘሌ9፥23፤ ዘኍ14፥10፤ 1ሳሙ4፥21:22፤ መዝ99፥7፤ ሕዝ8፥4፤11፥22
24፥17 ዘፀ15፥7፤ 19፥18፤ ዕብ12፥18:29 24፥18 ዘፍ7፥4፤ 1ነገ19፥8፤ማቴ4፥2
25፥2 ዘፀ35፥21:22:26:27:29፤36፥2፤2ነገ12፥4፤1ዜና29፥5:7:9፤ 2ዜና24፥10፤29፥31፤ዕዝ2፥68፤ነህ7፥70-72፤2ቆሮ8፥11-12፤9፥7
25፥4 ዘፀ28፥4-8 25፥5 ዘኍ4፥6: 10፤ዘዳ10፥3
25፥6 ዘፀ27፥20፤ 30፥1:7:22-32:35፤35፥28፤ 39፥37፤ 31፥11፤35፥28፤ዘሌ16፥12፤ዘኍ4፥16፤ 7፥14፤2ዜና13፥11

*10 ወይም፣ ላፒስ ላዚሊ ተብሎ መተርጐም ይችላል።

ገጽታ እንዳለው ለማመልከት ነው፤ በመሠዊያው ላይ ያለው ደም የእግዚአብሔርን ይቅር ባይነትና የመሥዋዕቱን ተቀባይነት ሲያ መለክት፣ በሕዝቡ ላይ የተረጨው ደም ደግሞ ሕዝቡ እግዚአ ብሔርን ለመታዘዝ የገባውን መሐላ ያመለክታል (ቍ3:7 ይመ)።

24፥7 *የኪዳኑን መጽሐፍ፤* ከ20፥22-23፥19 ያለውን ክፍል የሚያመለክት ቢሆንም፣ እዚህ ላይ ግን በ20፥2-17 እና 23፥20-33 ላይ የተዘረዘሩትንም ትእዛዛት ያመለክታል። *እናደርጋለን … እንታዘዛለን፤* ቍ 3:19፥8 እና ማብ ይመ።

24፥8 *ከዚያም፤* ሕዝቡ ከእግዚአብሔር ጋር ቃል ኪዳን መግባት የሚችለው፣ እግዚአብሔርን ለመታዘዝ የተስማሙ እንደ ሆን ብቻ ነው። *የቃል ኪዳኑ ደም፤* ማር14፥24 እና ማብ ይመ።

24፥9 *ወደ ተራራው ወጡ፤* ቍ 1 እና ማብ ይመ።

24፥10 *የእስራኤልን አምላክ አዩ፤* ያዩት በሙሉ ክብሩ አይደለም፣ (33፥20፡ የ3፥6 ማብ ይመ፤ ዘፍ 16፥13፤ ዘኍ 12፥8፤ ሕዝ 1፥28 ይመ)። *ሰማይ፤* ሰማያዊ በሆነ የሰንፔር ቀለም ይመሰላል፤ (ሕዝ 1፥26 ይመ)።

24፥11 *እጁን አላነሣባቸውም፤* 9፥15 ይመ። *በሉ ጠጡም፤* ከቍ 3-8 የተገለጸው ቃል ኪዳን የጸና መሆኑን ለማስታወስ (ለማ መልከት) የሚበላ የቃል ኪዳን መብል ነው፤ (ከዘፍ 26፥30:31፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ መብል በክርስቶስ ሞት የጸናውን የአዲሱን ኪዳን የሚያስታውስ ቤዛ ነው፤ (1ቆሮ 11፥25-26 ይመ)።

24፥12 *በተራራው ላይ ወደ እኔ ና፤* የቍ 1ን ማብ ይመ። *የድንጋይ ጽላቶች፤* የ31፥18 ማብ ይመ። *መመሪያ፤* የቃል ኪዳን አምላክ ከሆነው ጌታ የተሰጡ መመሪያዎች በመሆ ናቸው መለኮታዊ ሕግጋት ናቸው።

24፥13 *ከረዳቱ ከኢያሱ ጋር፤* የ17፥9 ማብ ይመ።

24፥14 *ሖር፤* የ17፥10 ማብ ይመ።

24፥17 *የእግዚአብሔር ክብር፤* 16፥10 ይመ።

24፥18 *በተራራው ላይ ቈየ፤* ሙሴ የመገናኛውን ድንኳ በምን መልክ እንደሚሠራው መመሪያ እስኪቀበል ድረስ ከተራራ ው አልወረደም፤ (32፥15 ይመ)። *አርባ ቀንና አርባ ሌሊት፤* ሁለተ ኛው ሙሴ ኢየሱስ ክርስቶስ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ጾሟል፤ (ቍ 2 እና ማብ፤ ማቴ 4፥2 ይመ)።

25፥2 *ስጦታ፤* እዚህ ላይ በበጐ ፈቃደኝነት የሚደረገውን ስጦታ ያመለክታል።

25፥4 *ሰማያዊ ሐምራዊ፤ ቀይ፤* የነገሥታት ልብስ የቀ ለም ዐይነቶች ናቸው። *ሰማያዊ፣ ሐምራዊ፤* እነዚህ ቀለሞች የሚ ወሰዱት በሰሜን ምሥራቅ ሜድትራኒያን ባሕር ከሚርመሰመሱ የተለያየ ዝርያ ካላቸው ዐሳዎች ሲሆን፣ በመጀመሪያ ከነዓን ("ሐም ራዊ ምድር" ማለት ነው)፤ በኋላም ግሪኮች ፊንቄ (አሁንም "ሐም ራዊ ምድር" ማለት ነው)፤ በማለት የሰየሚት አገር ዋነኛ የኢኮ ኖሚ ምንጭ በቀለም ተነክረው ለገበያ የሚቀርቡ ልብሶች ናቸው። *ቀይ፤* በየቅጠላ ቅጠሉ ተጣብቀው ከሚኖሩ ትላ ትሎች እንቁላልና ብስባሽ የሚዘጋጅ ነው። *የበፍታ ድር፤* ዋጋው በጣም ውድ የሆነ ልብስ ሲሆን፣ (አብዛኛውን ጊዜ እንዲህ ያለውን ልብስ የሚለብሱት የግብፅ ነገሥታት ናቸው)፤ የሚዘጋጀውም ከተልባ ገለባ ተፈትሎ የሚሠራ ድር ነው። ከበፍታ ድር የሚዘጋጁ ልብሶች አብዛኛውን ጊዜ ቀለማቸው ነጫጭ በልዩ ጥበብ የሚ ሠሩ ናቸው፤ በዚህ ዐይነት የተሠሩ ልብሶች በጥንት ግብፃውያን መቃብር ውስጥ ተገኝተዋል። ልብሶቹ በልዩ ጥበብ የተሠሩና በጣም ረቂቅ በሆኑ ድሮች የተገመዱ በመሆናቸው፣ በማጉያ መነ ጽር ካልሆነ በቀር ከሐር ልብስ ለመለየት ያስቸግራል። *የፍየል ጠጕር፤* ረጃጅም ጠጕር ካላቸው ፍየሎች የሚገኝና ብዙውን ጊዜ ድን ኳን ለመሥራት የሚያገለግል ነው፤ (2ሳሙ1፥5:6፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

25፥5 *ቀይ የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ፤* የበጎቹ ጠጕር ከተ ሸለተ በኋላ ቆዳው በቀይ ቀለም ይነከራል። በዚህ መልክ የሚዘጋ ጀው ቆዳ በአሁኑ ጊዜ ለልብስና ለጫማ መሥሪያ ከሚያገለግለው ቆዳ ጋር ተመሳሳይ ነው። *ግራር፤* ከዋንዛ እንጨት የጠቆረና የጠ ነከረ ሲሆን፣ ምስጥ የማይበላው እንጨት ነው፤ ግራር በሲና ምድረ በዳ ወሽመጥ በብዛት ይገኛል።

25፥6 *ቅመሞች፤* የቅብዓ ዘይቱ ቅመሞች በ30፥23-24 ላይ ተገልጸዋል፤ እነርሱም ከርቤ፣ ቀረፋ፣ ጠጅ ሣርና ብርጉድ ናቸው። ጣፋጭ መዓዛ ላለው ዕጣን የሚሆኑት ቅመሞች በ30፥34 ላይ ተገልጸዋል፤ እነርሱም የሚንጠባጠብ ሙጫ፣ በዛጐል ውስጥ የሚገኝ ሽቶና፣ የሚሸት ሙጫ ናቸው።

የሚሆኑ መረግዶችና ሌሎች ዕንቍዎች።

[8]"ከዚያም መቅደስ እንዲሠሩልኝ አድርግ፤ እኔም በመካከላቸው አድራለሁ። [9]ማደሪያ ድንኳኑንና በውስጡ ያለውን ዕቃ ሁሉ ልክ እኔ በማሳይህ ዕቅድ መሠረት ሥሩት።

የቃል ኪዳኑ ታቦት

25፥10-20 ተጓ ምብ - ዘፀ 37፥1-9

[10]"ርዝመቱ ሁለት ክንድ ተኩል፣ ወርዱ አንድ ክንድ ተኩል፣ ከፍታው አንድ ክንድ ተኩል የሆነ ታቦት ከግራር እንጨት[x] እንዲሠሩ አድርግ። [11]ውስጡንም ውጭውንም በንጹሕ ወርቅ ለብጠው፤ በዙሪያውም የወርቅ ክፈፍ አብጅለት። [12]አራት የወርቅ ቀለበቶች ሠርተህ ሁለቱን በአንድ በኩል ሁለቱን በሌላ በኩል ከአራቱ እግሮች ጋር አያይዝ። [13]ከዚያም መሎጊያዎችን ከግራር እንጨት ሥራ፤ በወርቅም ለብጣቸው። [14]መሎጊያዎችንም መሸከሚያ እንዲሆኑ በታቦቱ ማእዘኖች ላይ ባሉት ቀለበቶች ውስጥ አስገባቸው። [15]መሎጊያዎቹ ከታቦቱ ቀለበቶች ውስጥ ምንጊዜም መውጣት የለባቸውም። [16]የምሰጥህንም ምስክር በታቦቱ ውስጥ አኑር።

[17]"ርዝመቱ ሁለት ክንድ ተኩል፣ ወርዱ አንድ ክንድ ተኩል[ነ] የሆነ የስርየት መክደኛ[ጠ] ከንጹሕ ወርቅ ሥራለት። [18]በስርየት መክደኛው ዳርና ዳር ላይ የሚሆኑ ከወርቅ የተቀረጹ ሁለት ኪሩቤል ሥራ። [19]አንዱን ኪሩብ በአንደኛው፣ ሁለተኛውን ኪሩብ በሌላኛው ዳር አድርግ በሁለቱም ጫፎች ሁለቱን ኪሩቤል ከስርየት መክደኛው ጋር አንድ ወጥ አድርገህ ሥራቸው። [20]ኪሩቤልም ክንፎቻቸውን ወደ ላይ በመዘርጋት የስርየት መክደኛውን በክንፎቻቸው ይሸፍኑ፤ እርስ በርሳቸው ትይዩ በመሆንም ፊታቸውን ወደ ስርየት መክደኛው ያድርጉ። [21]የስርየት መክደኛውን በታቦቱ አናት ላይ አስቀምጠው፤ እኔ የምሰጥህን ምስክሩንም በታቦቱ ውስጥ አስቀምጥ። [22]በምስክሩ ታቦት ላይ ባሉት በሁለቱ ኪሩቤል መካከል፣ በስርየት መክደኛው ላይ በዚያ እኔ ከአንተ ጋር እገናኛለሁ፤ ለእስራኤላውያን የሚሆኑትን ትእዛዞቼንም እሰጥሃለሁ።

የኅብስቱ ማስቀመጫ ጠረጴዛ

25፥23-29 ተጓ ምብ ዘፀ 37፥10-16

[23]ርዝመቱ ሁለት ክንድ፣ ወርዱ አንድ ክንድ፣ ከፍታው አንድ ክንድ ተኩል[ጮ] የሆነ ጠረጴዛ ከግራር እንጨት ሥራ። [24]በንጹሕ ወርቅ ለብጠው፤ በዙሪያውም የወርቅ ክፈፍ አድርግለት። [25]ዙሪያውንም አንድ ስንዝር[ኣ] ስፋት ያለው ጠርዝ አብጅለት፤ በጠርዙም ዙሪያ የወርቅ ክፈፍ አድርግለት። [26]ለጠረጴዛው አራት የወርቅ ቀለበቶች ሠርተህ፣ አራቱ እግሮች ባሉበት በአራቱ ማእዘኖች ላይ አያይዛቸው። [27]ጠረጴዛውን ለመሸከም የሚያገለግሉትን መሎጊያዎች ይይዙ ዘንድ፣ ቀለበቶቹ ከክፈፉ አጠገብ ይሁኑ። [28]መሎጊያ

25፥7 ዘፀ28፥4፡ 6-4፤29፥5፤ መሳ8፥27፤ ሆሴ3፥4፤ዘሌ8፥8
25፥8 ዘፀ 29፥45፤ 36፥1-5፤ዘሌ4፥6፤ 10፥4፡7፤21፥12፡23፤ 26፥11-12፤ዘኍ 3፥28፤5፥3፤ዘዳ12፥11፤ 1ነገ6፥13፤ዕካ2፥10፤ 2ቆሮ6፥16፤ዕብ9፥1-2
25፥9 ቍ40፤ ዘፀ 26፥30፤27፥8፤31፥11 ፤39፥32፡42፡43፤ዘኍ 8፥4፤1ዜና28፥11፡ 19፤ ሐሥ7፥44፤ዕብ 8፥5
25፥10 ዘዳ10፥1-5 ፤1ነገ6፥19፤ዕብ9፥4
25፥11 ቍ24፤ ዘፀ30፥3
25፥12 ቍ26፤ ዘፀ30፥4
25፥13 ቍ28፤ ዘፀ27፥6፤30፥5፤ 37፥28
25፥14 ዘፀ27፥7፤ 40፥20፤1ዜና15፥15
25፥15 1ነገ8፥8
25፥16 ዘፀ16፥34፤ ዕብ9፥4
25፥17 ቍ21፤ዘሌ 16፥13፤ ሮሜ3፥25
25፥18 ዘፀ26፥1፡ 31፤36፥35፤1ነገ6፥ 23፡27፤8፥6፤2ዜና3፥ 10-13፤ዕብ9፥5
25፥20 ዘፍ3፥24፤ ዘፀ37፥9፤1ነገ8፥7፤ 1ዜና28፥18፤ዕብ9፥5
25፥21 ቍ10-15፤ ዘፀ16፥34፤26፥34፤ 40፥20፤ዘዳ10፥5፤ ዕብ9፥4
25፥22 ዘፀ19፥3፤29፥42፤30፥6፡36፤ዘሌ1፥1፤16፥2፤ዘኍ 7፥89፤17፥4፤1ሳሙ4፥4፤2ሳሙ6፥2፤22፥11፤2ነገ19፥15፤1ዜና13፥6፤ 28፥18፤መዝ18፥10፤80፥1፤99፥1፤ኢሳ37፥16፤ኤር3፥16
25፥23 ቍ30፤ዘፀ26፥35፤40፥4፡22፤ዘሌ24፥6፤ዘኍ3፥31፤1ነገ7፥48፤ 1ዜና28፥16፤2ዜና4፥8፡19፤ሕዝ41፥22፤44፥16፤ዕብ9፥2

[x]10 ርዝመቱ 1.1 ሜትር፣ ጐኑና ርዝመቱ 0.7 ሜትር ያህል ነው።
[ነ]17 ርዝመቱ 1.1 ሜትር፣ ጐኑና ርዝመቱ 0.7 ሜትር ያህል ነው።
[ጠ]17 በትውፊት፣ *የጸጋው ዙፋን* በመባል ይታወቃል።
[ጮ]23 ርዝመቱ 0.9 ሜትር፣ ጐኑና 0.5 ርዝመቱ 0.7 ሜትር ያህል ነው
[ኣ]25 ወደ 8 ሳንቲ ሜትር ያህል ነው።

25፥7 *ሌሎች ዕንቍዎች፤* 28፥17-20 ይመ።

25፥8 *መቅደስ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የተቀደሰ ቦታ" ወይም "የተለየ ስፍራ" ማለት ነው፤ የ3፥5 ማብ ይመ።

25፥9 *ማደሪያ ድንኳን፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ማደሪያ ቦታ" ማለት ነው። ይህ ቃል ሰዎች የሚኖሩበትን ቦታ ለማመልከት የገባው በጣም በጥቂቱ ነው፤ ሁልጊዜ ማለት ይቻላል ቃሉ የሚያመለክተው እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል የሚኖርበትን ቦታ ነው፤ (ቍ 8፤ 29፥45-46፤ ዘሌ 26፥11፤ ሕዝ 37፥27፤ ከዮሐ 1፥14፤ ራእ 21፥3 ጋር ያነጻጽር)። *ዕቅድ፤* የቍ 40 ማብ ይመ።

25፥10 *ታቦት፤* ቍ 14 ይመ። በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከሚገኙት ዕቃዎች መካከል ታቦቱ በመጀመሪያ የተጠቀሰው፣ በሕዝቡ መካከል ለመኖር የወደደውን (ቍ 9 ማብ ይመ) የታላቁን ንጉሥና ጌታ ዙፋን ለማመልከት ነው፤ (1ሳሙ 4፥4፤ 2ሳሙ 6፥2 ይመ)።

25፥11 *በንጹሕ ወርቅ፤* ከብርና ከሌሎች ብረታ ብረቶች ጋር ያልተደባለቀ ማለት ነው።

25፥12 *ቀለበቶች፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ቤቶች" ማለት ሲሆን የታቦቱ መሸከሚያ መሎጊያዎች የሚገቡበት ነው፤ (ቍ 14 ይመ)።

25፥16 *ምስክር፤* የሲና ቃል ኪዳን ሕግጋት የሆኑት ዐሥርቱ ትእዛዛት የተጻፉት ሁለቱ ጽላቶች ማለት ነው፤ (20፥1-17፡ 31፥18 ይመ)። ምስክር ለሚለው ቃል የገባው የዕብራይስጡ ቃል "የቃል ኪዳን ሕግጋት" ከሚለው ከባቢሎናውያን ቃል ጋር ይዛመዳል፤ (የቍ 22 እና የ16፥34 ማብ ይመ)።

25፥17 *ስርየት፤* እርቅ ማለት ሲሆን፣ ከእርሱ ተለይተው የነበሩትን እግዚአብሔር በጸጋው ከራሱ ጋር "አንድ" ለማድረግ ወደ ራሱ የሚስብበትን ሁኔታ ይገልጻል። በብሉይ ኪዳን የሕዝቡን ኀጢአት ለማንጻት የሚፈሰው ደም ስርየትን ያስገኛል፤ (ዘሌ 17፥1 እና ማብ ይመ)፤ በአዲስ ኪዳን ደግሞ አንድ ጊዜ የፈሰሰው የኢየሱስ ክርስቶስ ደም እንዲሁ የኀጢአትን ስርየት ያስገኛል፤ (ሮሜ 3፥25፤ 1ዮሐ 2፥2 ይመ)። *የስርየት መክደኛ፤* ዘሌ 12፥2 እና ማብ ይመ። የእግዚአብሔር ዙፋን ምሳሌ የሆነው ታቦት በዚህ በስርየት መክደኛ ይሸፈናል፤ ይህም እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን ምሕረት ያሳያል፤ እንግዲህ መከበርና መፈራት የሚገባው እንዲህ ያለው አምላክ ብቻ ነው፤ (መዝ130፥3-4 ይመ)።

25፥18 *ኪሩቤል፤* ምናልባት በብዙ የጥንት መካከለኛው ምሥራቅ አካባቢዎች (የዘፍ 3፥24 ማብ ይመ) የሚኖሩ ነገሥታት ዙፋኖቻቸውን ለማስጌጥ በእጅ መደገፊያዎች ላይ ከሚያስቀርጿቸውና ግማሽ አካላቸው የአንበሳ ግማሽ አካላቸው ደግሞ የሰው መልክ ካላቸው የጥንት ግብፃውያን ባለ ክንፍ ሐውልቶች ጋር ሳይመሳሰሉ አይቀሩም (የቍ 10 ማብ ይመ)። በብሉይ ኪዳን ኪሩቤል በምድር የእግዚአብሔርን መኖርያ የሚጠብቁ ምሳሌዎች ናቸው፤ (1ሳሙ 4፥4፤ 2ሳሙ 6፥2፤ 2ነገ 19፥15፤ መዝ 99፥1 ይመ)። ከታቦቱ መክደኛ ላይ ሆኖ (የእግዚአብሔር ዙፋን ምሳሌ ነው)፤ እግዚአብሔር ለሙሴ መመሪያን ይሰጠው ነበር፤ (ቍ 22፤ ዘኍ 7፥89 ይመ)። ታቦቱ በኢየሩሳሌም በሚገኘው ቤተ መቅደስ ውስጥ እንዲቀመጥ በመደረጉ ኢየሩሳሌም የእግዚአብሔር መኖሪያ ከተማ ሆነች፤ (መዝ 9፥11፤ 18፥10 እና ማብ ይመ)።

25፥22 *በምስክሩ ታቦት፤* እንዲህ የሚል ስም የተሰጠው ምስክሩን የያዙት ጽላቶች የሚገኙት በታቦቱ ውስጥ በመሆኑ ነው (የቍ16 ማብ ይመ)። "በምስክሩ ታቦት" የሚለው ሐረግ "በቃል ኪዳኑ ታቦት" ከሚለው የተለመደ ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ነው፤ (ዘኍ 10፥33 ይመ)። *እገናኛለሁ፤* የ23፥21 ማብ ይመ።

25፥23 *ጠረጴዛ፤* ይህ ለሁለተኛ ጊዜ ከተሠራው ቤተ መቅደስ ውስጥ (ቤተ መቅደሱ የተሠራው በዘሩባቤል ነው)፤ በአንታያከስ ኤፒፋነስ የተወሰደው ጠረጴዛ ምስል በቲቶ ሐውልት ቅስት ላይ ከሌሎች ዕቃዎች ጋር የተቀረጸ ሲሆን፣ እነዚህ ዕቃዎች ሮማውያን ኢየሩሳሌምን 70 ዓ.ም ላይ ድል ሲያደርጉ የተወሰዱ ናቸው።

25፥26 *ቀለበቶች፤* የቍ 12 ማብ ይመ።

ዎቹን ከግራር እንጨት ሥራቸው፤ በወርቅ ለብጣቸው፤ ጠረጴዛውንም ተሸከምባቸው:: [29]ለመጠጥ ቍርባን መፍሰሻ ይሆኑም ዘንድ ዝርግ ሳሕኖችንና ወጭቶችን፣ እንዲሁም ማንቆርቆሪያዎቹንና ጎድጓዳ ሳሕኖቹን ከንጹሕ ወርቅ ሥራቸው:: [30]በማንኛውም ጊዜ በፊቴ እንዲሆን ኅብስተ ገጹን በዚህ ጠረጴዛ ላይ አስቀምጥ::

የመብራቱ መቅረዝ

25፥31-39 ተጓ ምብ - ዘፀ 37 17-24

[31]ከንጹሕ ወርቅ መቅረዝ ሥራ፤ መቆሚያና ዘንግ አብጅለት፤ ጽዋ መሰል አበባዎች፤ እንቡጦችና የፈነዱ አበባዎች ከመቅረዙ ጋር ወጥ ሆነው ይሠሩ:: [32]ከመቅረዙ ግራና ቀኝ ጎን ጋር የተያያዙ፣ በአንዱ በኩል ሦስት በሌላው በኩል ሦስት በድምሩ ስድስት ቅርንጫፎች ይኑሩት:: [33]ከመቅረዙ ጋር የተያያዙት ስድስቱ ቅርንጫፎች እያንዳንዳቸው እንቡጥና ቀንበጥ ያሏቸው የለውዝ አበባ ቅርጽ ካሏቸው ሦስት ጽዋ መሰል አበባዎች ጋር ያኑሯቸው:: [34]በመቅረዙም ላይ አበባዎች እንቡጥና ቀንበጥ ያሏቸው አራት የለውዝ አበባ ቅርጽ ያሏቸው ጽዋዎች ይኑሩ:: [35]በመቅረዙ ላይ ላሉት ለስድስቱ ቅርንጫፎች እንቡጥ በመጀመሪያዎቹ ጥንድ ቅርንጫፎች ሥር፣ ሁለተኛውም እንቡጥ በሁለተኛው ጥንድ ሥር፣ ሦስተኛውም እንቡጥ በሦስተኛው ጥንድ ሥር ይሁን:: [36]ዕንቡጦቹና ቅርንጫፎቹ ሁሉ ከመቅረዙ ጋር አንድ ወጥ ሆነው ከንጹሕ ወርቅ ተቀርጸው ይሠሩ::

[37]"ከዚያም ሰባት መብራቶች ሠርተህ ከመቅረዙ ፊት ለፊት ለሚገኘው ስፍራ ብርሃን እንዲሰጡ ከመቅረዙ ላይ አስቀምጣቸው:: [38]መኰስተሪያና የኵስታሪ ማስቀመጫ ሳህኖቹም ከንጹሕ ወርቅ ይሠሩ:: [39]ለመቅረዙና ለዕቃዎቹ ሁሉ የሚያስፈልገው አንድ መክሊት ንጹሕ ወርቅ ነው:: [40]በተራራው ላይ ባሳየሁህ ዕቅድ መሠረት መሥራትህን ልብ በል::

25፥28 ቍ13
25፥29 ዘኍ4፥7
25፥30 ዘፀ35፥13፤ 39፥36፤40፥4:23፤ዘሌ 24፥5-9፤ዘኍ4፥7፤ 1ሳሙ21፥4-6፤1ነገ 7፥48፤1ዜና23፥29
25፥31 ዘፀ26፥35፤ 31፥8፤35፥14፤39፥37 ፤40፥4:24፤ዘሌ24፥4፤ ዘኍ3፥31፤1ነገ7፥49፤ 2ዜና4፥7፤ዘካ4፥2፤ዕብ9፥2፤ራእ1፥12
25፥36 ቍ18፤ ዘኍ8፥4
25፥37 ዘፀ27፥21፤ 30፥8፤ዘሌ24፤3-4፤ዘኍ8፥2፤ 1ሳሙ3፥3፤ 2ዜና13፥11
25፥38 ቍ37፤ ዘኍ4፥9
25፥40 ቍ9፤ ሐሥ7፥44፤ዕብ8፥5
26፥1 ዘፀ25፥18፤ 29፥42፤40፥2፤ ዘሌ8፥10፤ዘኍ1፥50፤ ኢሱ22፥19:29፤ 2ሳሙ7፥2፤ 1ነገ1፥39፤ ሐሥ7፥44፤ዕብ8፥2: 5፤13፥10፤ራእ21፥3፤
26፥2 ቍ8
26፥6 ቍ11
26፥8 ቍ2
26፥11 ቍ6

የማደሪያው ድንኳን

26፥1-37 ተጓ ምብ - ዘፀ 36፥8-38

26 "በቀጭኑ ከተፈተለ የበፍታ ድርና በሰማያዊ፣ በሐምራዊና በቀይ ማግ በተሠሩ ዐሥር መጋረጃዎች ማደሪያ ድንኳኑን ሥራ፤ እጀ ብልኅ ሠራተኛም ኪሩቤልን ይጥለፍባቸው:: [2]መጋረጃዎች ሁሉ እኩል ይሁኑ፤ የእያንዳንዱ መጋረጃ ርዝመት ሃያ ስምንት ክንድ ወርዱም አራት ክንድ[*] ይሁን:: [3]አምስቱን መጋረጃዎች አገጣጥመህ ስፋ፤ የቀሩትንም አምስት መጋረጃዎች እንደዚሁ አገጣጥመህ ስፋቸው:: [4]ከዳር በኩል ባለው መጋረጃ ጠርዝ ላይ፣ ከሰማያዊ ጨርቅ የተሠሩ ቀለበቶች አድርግ፤ በሌላውም የመጋረጃ ጠርዝ ላይ እንዲሁ አድርግ:: [5]ቀለበቶችን ትይዩ በማድረግ አምሳ ቀለበቶችን በአንደኛው ጠርዝ መጋረጃ፣ አምሳ ቀለበቶችንም በሌላው ጠርዝ መጋረጃ አድርግ:: [6]ከዚያም የመገናኛው ድንኳን አንድ ወጥ ይሆን ዘንድ መጋረጃዎቹን በአንድ ላይ ለማያያዝ አምሳ የወርቅ ማያያዣዎችን ሥራ::

[7]"ማደሪያ ድንኳኑን ከላይ ሆነው የሚሸፍኑ ዐሥራ አንድ የፍየል ጠጕር መጋረጃዎች ሥራ:: [8]ዐሥራ አንዱም መጋረጃዎች እኩል ይሁኑ፤ የእያንዳንዱ ርዝመት ሠላሳ ክንድ ወርዱም አራት ክንድ[*] ይሁን:: [9]አምስቱን መጋረጃዎች በአንድ ላይ፣ እንደዚሁም ስድስቱን መጋረጃዎች በአንድ ላይ አድርገህ ስፋቸው፤ ከማደሪያው ድንኳን ፊት ለፊት ስድስተኛውን መጋረጃ እጠፍና በላዩ ላይ ደርበው:: [10]በአንድ በኩል ባለው መጨረሻ መጋረጃ ጠርዝ ላይ አምሳ ቀለበቶችን፣ እንዲሁም በሌላ በኩል ባለው መጨረሻ መጋረጃ ጠርዝ ላይ አምሳ ቀለበቶችን አድርግ:: [11]ከዚያም አምሳ የናስ ማያያዣዎችን ሥራ፤ ድንኳኑን አንድ ወጥ አድርጎ ለማያያዝ በቀለበቶቹ ውስጥ ጨምራቸው:: [12]ስለ

*2 ርዝመቱ 12.5 ሜትር ወርዱ 1.8 ሜትር ያህል ነው::
*8 ርዝመቱ 13.5 ሜትር ወርዱ 1.8 ሜትር ያህል ነው::

25፥30 *ኅብስት፤* ኅብስተ ገጽ የተባለውም በእግዚአብሔር ፊት የሚቀርብ ኅብስት በመሆኑ ነው፤ (በ33፥14-15 እና በኢሳ 63፥9 ላይ እንደተመለከተው):: ይህ ኅብስት (በቍጥር ዐሥራ ሁለት ሲሆን፣ ለእያንዳንዱ ነገድ አንድ ይደርሳል)፤ ለእግዚአብሔር የሚሰጠውን ሕያው ኅብስት የሚያመለክት ሲሆን፣ ይህም እስራኤል የድካሟን ፍሬ ለእግዚአብሔር እንደለየ ችና (እንደቀደሰችና) እንዲህ ያለውንም ፍሬ ያገኘችው ከእግዚአብሔር በረከት የተነሣ ብቻ እንደ ሆነ ያሳያል፤ (ዘሌ24፥5-9 ይመ)::

25፥31 *ጽዋ መሰል አበባዎች፤ እንቡጦችና የፈነዱ አበባዎች፤* የመቅረዙ ንድፍ የተወሰደው በመካከለኛው ምሥራቅ በፀደዩ ወራት ከሌሎች ዛፎች ሁሉ ቀድሞ ከሚያብበው የለውዝ አበባ ቅርጽ አበባ አቃፊዎቹን (የአበባውን ውጫዊ ሽፋን) ወይም የለውዝ ፍሬዎቹን ይመስላሉ::

25፥37 *ሰባት፤* ፍጹምነትን ያመለክታል:: *መብራቶች፤* የጥንት መብራቶች መጠናቸው አነስተኛ ቅርጻቸው ደግሞ ጐድጓዳ ሲሆን፣ የሚሠሩትም ከሸክላ ነው:: ሰባት ጡት ያላቸው መብራቶች ከሙሴ ዘመን ጀምሮ እንደነበሩ ተረጋግጧል:: በቤት ሻን እና በመጊዶ ፍርስራሾች ሥር ከብረት የተሠሩ መብራቶች ተገኝተዋል:: ሆኖም የቤተ መቅደሱን ዓይነት የሚመስሉ መብራቶች የነበሩት በታላቁ ሄሮድስ ዘመን ሲሆን፣ እነዚህ መብራቶች በሮም በቲቶ ሐውልት ቅስት ላይ ተቀርጸው ይታያሉ:: መብራቶቹ ሌሊቱን ሙሉ መብራት ያለባቸው ሲሆን፣ ይህንንም የሚቆጣጠሩት ካህናት ናቸው:: ለመብራቶቹ የሚያስፈልገውን ዘይት ሕዝቡ ያቀርብ ነበር:: ከመብራቶቹ የሚወጣው ብርሃን ራሳቸውን ለእግዚአብሔር በለዩት በእስራኤላውያን ሕይወት የሚንጸባረቀውን የእግዚአብሔርን ክብር ይወክላል፤ (29፥43):: 27፥20-21 ይመ::

25፥40፤ ይህ ጥቅስ "ጥላ ወይም ምሳሌ" የሆነውን ነገር (የብሉይ ኪዳኑን ውጫዊ ሥርዐት) እውነተኛ ከሆነው (ከአዲስ ኪዳኑ ክርስቶስ) ጋር ለማነጻጸር በዕብ 8፥5 ላይ ተጠቅሶአል:: ዕብ 10፥1 ይመ::

26፥1 *ማደሪያ፤* የ25፥9 ማብ ይመ:: የማደሪያው ድንኳን መሠረታዊ አወቃቀር ርዝመቱ አራት ሜትር ከአምሳ ሳንቲ ሜትር፣ የጐኑ ስፋት ዐሥራ ሦስት ሜትር ከሰባ ሳንቲ ሜትር፣ ቁመቱ ደግሞ አራት ሜትር ከኀምሳ ሳንቲ ሜትር ነው:: በቀጭኑ ከተፈተለ የበፍታ ድር የተዘጋጀው መጋረጃ (ቍ1-6) ከፍየል ጠጕር በተሠራና (ቍ7-13) በሌሎች ሁለት ቆዳዎች፣ አንደኛው ቀይ ቀለም የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ፣ ሁለተኛው ደግሞ የተለፋ የአቆስጣ ቈዳ መደረብ አለበት (ቍ 14):: የማደሪያው ድንኳን የውስጥ ጣራ ምናልባት ዝርግ ሳይሆን አይቀርም፤ ሆኖም ከውስጥ በኩል ጣራውን የሚሸፍነው ቆዳ እንደ ድንኳን ያለ ቅርጽ ያለ ቅርጽ ይኑረው፣ አይኑረው አይታወቅም:: ማደሪያው የእግዚአብሔር ንጉሣዊ ድንኳን ምሳሌ ነው:: *በቀጭኑ ከተፈተለ የበፍታ ድርና በሰማያዊ፣ በሐምራዊና በቀይ ማግ፤* የ25፥4 ማብ ይመ:: *ኪሩቤል፤* ንጉሣዊ መኖሪያውን ያመለክታል (25፥18 እና ማብ ይመ)::

ድንኳኑ መጋረጃዎች ትርፍ ቁመትም፣ ትርፍ ግማሽ መጋረጃ ከማደሪያው ድንኳን ጀርባ ላይ እንዲንጠለጠል ይሁን። [13]የድንኳኑ መጋረጃዎች በሁለቱም ጐኖች አንድ ክንድ ርዝመትᐟ ይኖራቸዋል፤ የተረፈውም የማደሪያውን ድንኳን ጎኖች እንዲሸፍን ሆኖ ይንጠለጠላል፤ [14]ለድንኳኑ በቀይ ቀለም የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ ልብስ አብጅ፤ በላዩም ላይ የአቆስጣ ቆዳ ይሁንᵀ።

[15]"ለማደሪያው ድንኳን ከግራር እንጨት ወጋግራዎችን አብጅ። [16]እያንዳንዱም ወጋግራ ርዝመቱ ዐሥር ክንድ ወርዱም አንድ ክንድ ተኩልᵘ ይሁን፤ [17]ሁለት ጉጦችም ጎን ለጎን ይሁኑለት፤ የማደሪያውን ድንኳን ወጋግራዎች ሁሉ በዚሁ መልክ አብጅ [18]ለማደሪያው ድንኳን ክፍል ሃያ ወጋግራዎችን ሥራ። [19]ከሥራቸው የሚሆኑ አርባ የብር መቆሚያዎችን አብጅ፤ በእያንዳንዱ ጉጠት ሥር አንድ መቆሚያ ሲሆን፣ ለእያንዳንዱም ወጋግራ ሁለት መቆሚያዎች ይኑሩ። [20]በሌላው ጎን፣ ከማደሪያው ድንኳን በስተ ሰሜን በኩል ሃያ ወጋግራዎችን አብጅ፤ [21]በእያንዳንዱም ወጋግራ ሥር ሁለት ሁለት መቆሚያ ሆኖ አርባ የብር መቆሚያዎችን አብጅ። [22]በዳር በኩል ለሚገኘው ይኸውም በምዕራብ ጠርዝ ላለው የማደሪያው ድንኳን ስድስት ወጋግራዎች አብጅ። [23]ዳርና ዳር ላሉት ማእዘኖች ሁለት ወጋግራዎች አብጅ። [24]በእነዚህ ሁለት ማእዘኖች ላይ ከታች እስከ ላይ ድረስ ድርብ ሲሆኑ በአንድ ቀለበት ውስጥ የሚገጥሙ መሆን አለባቸው፤ በሁለቱም ወገን እንዲሁ መሆን አለበት። [25]ስለዚህ ስምንት ወጋግራዎች አሉ፤ እንዲሁም ዐሥራ ስድስት የብር መቆሚያዎች ሲኖሩ፣ ለእያንዳንዱ ወጋግራ ሁለት ሁለት መቆሚያ ይሆናል።

[26]"ደግሞም ከግራር ዕንጨት አግዳሚዎችን አብጅ፤ በአንድ በኩል ላሉት የማደሪያው ድንኳን ወጋግራዎች አምስት፣ [27]በሌላው ጎን ላሉት አምስት፣ በማደሪያው ድንኳን ዳር በምዕራብ በኩል ባሉት ወጋግራዎች አምስት አብጅ። [28]መካከለኛው አግዳሚ በወጋግራዎቹ መካከል ከጫፍ እስከ ጫፍ ይተላለፍ። [29]ወጋግራዎቹን በወርቅ ለብጣቸው፤ አግዳሚዎቹን ለመያዝ የወርቅ ቀለበቶች አብጅ፤ አግዳሚዎቹንም በወርቅ ለብጣቸው።

26፥14 ዘኍ3፥25፤ 4፥25
26፥19 ቍ21፡25፡ 32፤ዘፀ38፥27
26፥21 ቍ19

ᐟ13 ርዝመቱ 0.5 ሜትር ያህል ነው።
ᵀ14 ይህ የባሕር እውሬ ነው።
ᵘ16 ርዝመቱ 4.5 ሜትር፣ ወርዱ 0.7 ሜትር ያህል ነው።

26፥14 *በቀይ ቀለም የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ ... የአቆስጣ ቆዳ፤* የ25፥5 ማብ ይመ።

26፥17 *ጉጦች፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "እጆች" ማለት ሲሆን፣ ምናልባት ከእያንዳንዱ ጣንቃ ታች የሚገኙና ከአቃፊዎቹ ጋር የሚጋጠሙ ናቸው (ቍ 19)።

26፥19 *አርባ የብር መቆሚያዎች፤* እነዚህ እንዲሁም በቍ 21 ላይ ያሉት አርባ፣ በቍ 25 ላይ ያሉት አስራ ስድስትና እና በቍ 32 ላይ ያሉት አራት አንድ ላይ ሲደመሩ፣ አንድ መቶ እግሮች ይሆናሉ፤ እነዚህም ከእያንዳንዱ የእስራኤል ማኅበር የተሰበሰቡ የብር መክሊቶች ናቸው፤ (38፥27 ይመ)።

26፥23 *ማዕዘኖች፤* ምናልባት ጣንቃዎቹ የተጋጠሙባቸውን ማዕዘኖች ሊሆን ይችላል።

26፥26 *አግዳሚዎች፤* በሰሜን፣ በደቡብ፣ በምዕራብ ጉን ያሉትን የአደባባዩን ወጋግራዎች የሚያጠናክሩ ናቸው።

26፥29 *ቀለበቶች፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ቤቶች" ማለት ነው፤ (የ25፥12 ማብ ይመ)።

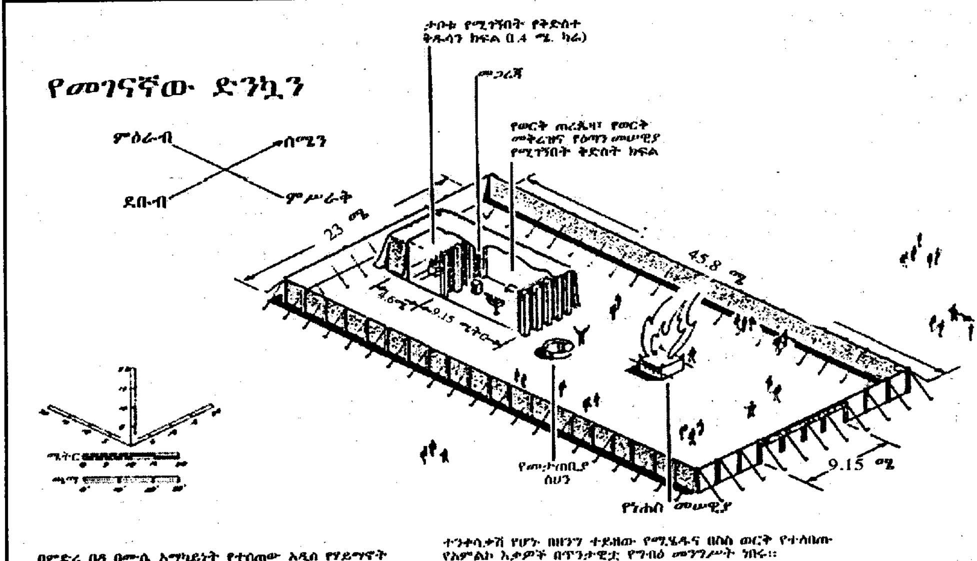

በምድረ በዳ በሙሴ አማካይነት የተሰጠው አዲስ የሃይማኖት ትምህርት ከመገናኛው ድንኳን ጋር በተያያዙ ሥርዓቶች ላይ ያማከለና የእስራኤልን መሰየት መንግሥትና በያህዌ ጌትነት ሥር አንድ መሆን አጉልቶ የሚያሳይ ነው።

ጥቂት የአምልኮ እቃዎች በሲና ተገኝተዋል፤ እነርሱም የግብፅ አምልኮ ነፀብራቅ ይታይባቸዋል።

ተንቀሳቃሽ የሆኑ በዘንግ ተይዘው የሚሄዱና በስስ ወርቅ የተለበጡ የአምልኮ እቃዎች በጥንታዊቷ የግብፅ መንግሥት ነበሩ። 2800-2250 ዓ.ቅ.ክ በተለይም በ18ኛና በ19ኛ የግብፅ ሥርወ መንግሥታት ጎልቶ የሚታይ ነው (1570-1180)።

የእነዚህ እቃዎች አሠራር በዘፀአት 25-40 ካሉት ዝርዝሮች ጋር ሲነጻጸር ተመሳሳይነት አለው። የተሠሩበት ዘመንም (የናስ ዘመን መገባደጃ) ሙሴ ከነበረበት ዘመን ጋር አንድ ነው።

[30]"ማደሪያ ድንኳኑንም በተራራው ላይ ባየኸው ዕቅድ መሠረት ትከለው።
[31]"ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ መጋረጃ አብጅ፤ እጀ ብልህ ሠራተኛም ኪሩቤልን ይጥለፍበት። [32]በወርቅ በተለበጡ ከግራር እንጨት በተሠሩና በአራቱ የብር መቆሚያዎች ላይ በቆሙት በአራቱ ምሰሶዎች፣ በወርቅ ኰላቦች ላይ አንጠልጥለው። [33]መጋረጃውን በማያያዣዎቹ ላይ ስቀለው፤ የምስክሩንም ታቦት ከመጋረጃው በስተኋላ አስቀምጠው፤ መጋረጃውም መቅደሱን ከቅድስተ ቅዱሳኑ ይለያል። [34]በቅድስተ ቅዱሳኑ ውስጥ በምስክሩ ታቦት ላይ የማስተስረያውን ክዳን አስቀምጥ። [35]ጠረጴዛውን ከመገናኛው ድንኳን በስሜን በኩል ከመጋረጃው ውስጥ አስቀምጠው፤ መቅረዙንም ከእርሱ ትይዩ በማድረግ በደቡብ በኩል አድርገው።
[36]"ለድንኳኑ ደጃፍ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ በጥልፍ ዐዋቂ የተጠለፈ መጋረጃ አብጅ። [37]ለዚህም መጋረጃ የወርቅ ኰላቦችንና ከግራር እንጨት የተሠሩ፣ በወርቅ የተለበጡ አምስት ምሰሶዎችን አብጅ፤ አምስት የናስ መቆሚያዎችንም አብጅላቸው።

26፥30 ዘፀ25፥9፤ 40፥2፤ሥራ7፥44፤ ዕብ8፥5
26፥31 ዘፀ25፥18፤ ዘኍ4፥5፤2ዜና3፥14፤ ማቴ27፥51፤ ሉቃ23፥45፤ዕብ9፥3
26፥32 ቍ 19
26፥33 ዘፀ27፥21፤ 35፥12፤40፥3:21፤ ዘሌ16፥2:16፤ዘኍ 3፥31፤4፥5፤1ነገ6፥16 17፥50፤8፥6፤2ዜና 3፥8:14፤5፥7፤ሕዝ 41፥4፤ዕብ9፥2-3
26፥34 ዘፀ25፥21፤ 30፥6፤37፥6፤ ዘሌ16፥2፤ዕብ9፥5
26፥35 ዘፀ 25፥23: 31፤ዕብ9፥2
26፥36 ዘፀ35፥15፤40፥5:28፤መዝ45፥14፤ሕዝ16፥10፤26፥16፤27፥7

26፥30 *ዕቅድ፤* የ25፥40 ማብ ይመ።
26፥31-35፤ መጋረጃው ማደሪያውን ሁለት ቦታ ይከፍላል፤ ይኸውም ቅድስትና ቅድስተ ቅዱሳኑ ናቸው፤ የመጀመሪያው ሁለተኛውን እጥፍ ይበልጠዋል። ቅድስተ ቅዱሳኑ ርዝመቱ አራት ሜትር ከኀምሳ ሳንቲ ሜትር፣ የጐኑ ስፋት አራት ሜትር ከኀምሳ ሰባት ሳንቲ ሜትር፣ ከፍታው አራት ሜት ከኀምሳ ሰባት ሳንቲ ሜትር ሲሆን፣ ከበፍታ በተሠራ መጋረጃ የተጋረደና በውስጡም የምስክሩን ታቦት ብቻ ይዞ ይገኛል፤ ይህ ክፍል የእግዚአብሔር ዙፋን ያለበትን ክፍል ይወክላል። ቅድስቱ ደግሞ የንጉሡ እንግዶች በገጸ ኅብስቱ፣ (የ25፥30 ማብ ይመ)፣ ከመቅረዙ በሚወጣው ብርሃን (የ25፥37 ማብ ይመ) እና ከዕጣን መሠዊያው በሚወጣው መዓዛ መመስላቸውን ይወክላል (የ30፥1 ማብ ይመ)።
26፥31 *መጋረጃ፤* ይህ መጋረጃ ቅድስቱን ከቅድስተ ቅዱሳኑ ለመለየት ያገለግላል፤ (ቍ 33 ይመ)፤ *ታቦቱን ስለሚሸፍን* (27፥31:የ16፥34 እና የ25፥22 ማብ ይመ)፣ የሚሸፍን መጋረጃ ተብሎ ይጠራል፤ (39፥34: 40፥21፤ ዘኍ 4፥5 ይመ)። ክርስቶስ በሞተ ጊዜ ሄሮድስ ያሠራው ቤተ መቅደስ መጋረጃ ተቀዶ ለሁለት በመከፈሉ አማኞች ወደ እግዚአብሔር ለመቅረብ ችለዋል፤ (ማር 15፥38፤ ዕብ 6፥19-20: 10፥19-22 ይመ)። *ኪሩቤል፤* ቍ 1 እና ማብ ይመ፤ ወደ ቅድስት በሚያስገባው መግቢያ ላይ ያለው መጋረጃ ኪሩቤል የለውም፤ (ቍ 36)።
26፥37 *ናስ፤* በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ያሉት ዕቃዎች የተሠሩት ከወርቅ ሲሆን፣ ድንኳኑን ከውጭ በኩል የሚሸፍነው መጋርጃ ከሚንጠለጠልበት ባልእግር ምሰሶ ጀምሮ በናስ የተሠሩ ናቸው፤ (ቍ 36 ይመ)። ለእግዚአብሔር ማደሪያ ድንኳን ቀረብ ብለው የሚገኙት ዕቃዎች የተሠሩት ወይም የተለበጡት ከወርቅ ሲሆን ከማደሪያው ራቅ ብሎ ሲኼድ የሚገኙት ዕቃዎች ደግሞ የተሠሩት ወይም የተለበጡት ከነሐስ ነው፤ (27፥2-6፤ 30፥18 ይመ)። የድንኳኑን ካንቃዎች የደገፉት ካንካዎችና መጋረጃውያን የሚይዙት አራቱ ምሰሶዎች የተሠሩት ከብር ነው፤ (ቍ 19:21: 25:32 ይመ)።

የመገናኛው ድንኳን እቃዎች

የእግዚአብሔር የመዋጀት ኪዳን ለሚያመልከው ሰው እያንዳንዱን እቃ የትምህርት መሣሪያ በማድረግ በድንኳኑ ውስጥ የተቀመጠ ነው። የሌዋውያን ቀሳውስት የግብጻውያንን ስም ምናልባትም ልምምዳቸውን በመጨመር፣ ስለ ታቦቱ ግልጽ የሆነ ትኩረት ሰጥተውታል። ዝርዝር የአሠራር መንገዶችና መስፈርቶች ግልጽ ሆነው በዘጸአት 25-40 ባለው ክፍል ስለተቀመጡ እነዚህን እቃዎች እንደገና ለመሥራት ይቻላል።

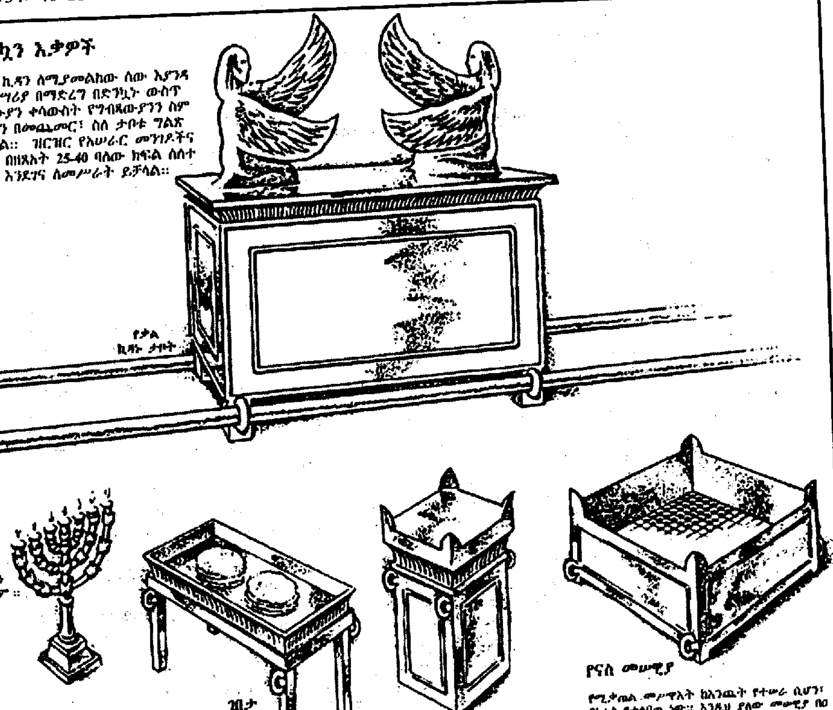

የሚቃጠል መሥዋዕት ማቅረቢያ መሠዊያ

27፥1-8 ተጓ ምብ - ዘፀ 38፥1-7

27 "ከፍታው ሦስት ክንድ[ሀ] የሆነ መሠዊያ ከግራር እንጨት ሥራ፤ ርዝመቱ አምስት፣ ስፋቱም አምስት ክንድ ሆኖ ባለ አራት ማእዘን[ለ] ይሁን። [2]ቀንዶቹና መሠዊያው አንድ ወጥ ይሆኑ ዘንድ በአራቱም ማእዘኖች ላይ ቀንድ አድርግለት፤ መሠዊያውንም በነሐስ ለብጠው። [3]ዕቃዎቹን ሁሉ ይኸውም የዐመድ ማስወገጃ ምንቸቶችን፣ መጫሪያዎችን፣ ጐድጓዳ ሳሕኖችን፣ ሜንጦዎችንና የፍም መያዣዎችን ከናስ አብጃቸው። [4]ዐመድ ማውረጃ የሚሆን እንደ መረብ የሆነ የናስ ፍርግርግ አድርግለት በአራቱም የመረብ ማእዘኖች ላይ የነሐስ ቀለበቶች አብጅ። [5]እስከ መሠዊያው ወገብ እንዲደርስ በመሠዊያው ዙሪያ ባለው እርከን ሥር አድርገው። [6]የግራር ዕንጨት መሎጊያዎችን ለመሠዊያው ሠርተህ በነሐስ ለብጣቸው። [7]በሸክም ጊዜ በመሠዊያው ሁለቱም ጎኖች እንዲሆኑ፣ መሎጊያዎቹ በቀለበቶቹ ውስጥ ይግቡ። [8]መሠዊያውን ውስጡን ባዶ ከሆኑ ሳንቃዎች አብጀው፤ ልክ በተራራው ላይ ባየኸው መሠረት ይበጅ።

የመገናኛው ድንኳን አደባባይ

27፥9-19 ተጓ ምብ - ዘፀ 38፥9-20

[9]"ለመገናኛው ድንኳን አደባባይ አብጅለት፤ በደቡብ በኩል ርዝመቱ አንድ መቶ ክንድ[ሐ] ይሁን፣ ከቀጭን በፍታ የተፈተሉ መጋረጃዎች፣ [10]ሃያ ምሰሶዎች፣ ሃያ የነሐስ መቆሚያዎች፣ የብር ኰላቦችና በምሰሶቹም ላይ ዘንጎች ይኑሩት። [11]በሰሜኑም በኩል አንድ መቶ ክንድ ርዝመት ያላቸው መጋረጃዎች ይሁኑ፤ ሃያ ምሰሶዎቹ፣ ሃያ የነሐስ መቆሚያዎች፣ የብር ኰላቦችና በምሰሶዎችም ላይ ዘንጎች ይኑሩ።

[12]"የአደባባዩ ምዕራብ ጫፍ ስፋቱ አምሳ ክንድ[መ] ሆኖ ዐሥር ምሰሶዎችና ዐሥር መቆሚያዎች ያሉት መጋረጃዎች ይኑሩት። [13]በምሥራቅ ጫፍ በፀሐይ መውጫ በኩል ያለው አደባባይ አሁንም አምስት ክንድ ስፋት ይኑረው። [14]ሦስት ምሰሶዎችና ሦስት መቆሚያዎች ያሏቸው ርዝመታቸው ዐሥራ አምስት ክንድ[ሠ] የሆነ መጋረጃዎች በአንድ በኩል ባለው ደጃፍ ይሁኑ። [15]ሦስት ምሰሶዎች ሦስት መቆሚያዎች ያሏቸው ርዝመታቸው ዐሥራ አምስት ክንድ የሆነ መጋረጃዎች በሌላው በኩል ይሁኑ።

[16]"ለአደባባዩ መግቢያ አራት ምሰሶዎችና አራት መቆሚያዎች ያሉት ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና ከቀጭን በፍታ የተፈተለ፣ ጥልፍ ጠላፊ የጠለፈበት ሃያ ክንድ ርዝመት[ረ] ያለው መጋረጃ ይሁን። [17]በአደባባዩ ዙሪያ ያሉት ምሰሶዎች ሁሉ የብር ዘንጎች፣ ኰላቦችና የነሐስ መቆሚያዎች ይኑሯቸው። [18]አደባባዩ ርዝመቱ አንድ መቶ ክንድ፣ ስፋቱ አምሳ ክንድ[ሰ] ሆኖ፣ በቀጭኑ ከተፈተለ ማግ ቁመታቸው አምስት ክንድ[ሸ] የሆነ መጋረጃዎችና የነሐስም መቆሚያዎች ያሉት ይሁን። [19]ጥቅማቸው ምንም ዓይነት ይሁን፣ ለመገናኛው ድንኳን አገልግሎት የሚውሉ ዕቃዎች በሙሉ የድንኳኑና የአደባባዩ ካስማዎችም ሁሉ ሳይቀሩ ከነሐስ የተሠሩ ይሁኑ።

የመቅረዙ ዘይት

27፥20-21 ተጓ ምብ - ዘሌ 24፥1-3

[20]"መብራቶቹ ባለማቋረጥ እንዲበሩ ለመብራቱ የሚሆን ተወቅጦ የተጠለለ ንጹሕ ዘይት እንዲያመጡልህ እስራኤላውያንን እዘዛቸው። [21]በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከመጋረጃው በስተ ውጭ ይኸውም ከምስክሩ ታቦት ፊት ለፊት፣ አሮንና ወንድ ልጆቹ

27፥1 ዘፀ20፥24፤ 40፥6፤1ነገ8፥64
27፥2 ዘፀ29፥12፤ 30፥2፤37፥25፤ ዘሌ4፥7፤1ነገ1፥50፤ 2፥28፤መዝ118፥27፤ ኤር17፥1፤ሕዝ43፥15 ፤አሞ3፥14፤ዘካ9፥15
27፥3 ዘኍ4፥14፤ 7፥13፤1ነገ7፥40:45፤ 2ነገ12፥13፤1ዜና 28፥17፤ኤር52፥18
27፥6 ዘፀ25፥13
27፥7 ዘፀ25፥14:28
27፥8 ዘፀ25፥9
27፥9 ዘፀ35፥17፤ 40፥8:33፤ዘሌ6፥16: 26፤ሕዝ40፥14፤ 42፥1
27፥16 ዘፀ40፥33፤ 36፥37
27፥20 ዘፀ25፥6
27፥21 ዘፀ16፥34፤ 25፥37፤28፥43፤ 29፥9:42፤30፥21: 36፤33፥7፤ዘሌ1፥1፤ 3፥17፤6፥26፤8፥3: 31፤16፥34፤17፥7፤ ዘኍ1፥1፤18፥23፤ 19፥21፤ 31፥54፤ ኢሱ18፥1፤1ነገ1፥39፤ 1ሳሙ30፥25

[ሀ]1 ወደ 1.3 ሜትር ያህል ነው።
[ለ]1 ርዝመቱ ወርዱ 2.3 ሜትር ያህል ነው
[ሐ]9 በዚህና በቍጥር 11 ላይ ወደ 46 ሜትር ያህል ነው።
[መ]12 በዚህና በቍጥር 13 ላይ ወደ 23 ሜትር ያህል ነው።
[ሠ]14 በዚህና በቍጥር 15 ላይ ወደ 6.9 ሜትር ያህል ነው።
[ረ]16 ወደ 9 ሜትር ያህል ነው።
[ሰ]18 ርዝመቱ 46 ሜትር፣ ወርዱ 23 ሜትር ያህል ነው።
[ሸ]18 ወደ 2.3 ሜትር ያህል ነው።

27፥1 *መሠዊያ፤* የሚቃጠል መሥዋዕት የሚሠዋበት ነው፤ (ዘሌ 4፥7:10:18 ይመ)፤ *ግራር እንጨት፤* የ25፥5 ማብ ይመ።

27፥2 *ቀንድ፤* በአራቱ ማዕዘን ምሰሶዎች ላይ የሚገኙ ጉጦች ናቸው፤ ቀንድ የእርዳታና የመማጠኛ ምልክት ሲሆን፣ (1ነገ 1፥50፡2፥28፤ መዝ 18፥2 ይመ)፣ መሠዊያው ያለውን የማስተሰረይ ኀይል ያሳያል። ደሙ በመሠዊያው እግሮች ሥር ከመረጨቱ በፊት በቀንዶቹ ላይ ይረጫል፤ (29፥12፤ ዘሌ 4፥7:18:25:30:34፡8፥15፡9፥9፡16፥18 ይመ)።

27፥3 *የዐመድ ማስወገጃ ምንቸቶችን፤* ከዐመድ ማውረጃው ላይ ዐመዱን ለማፍሰስ የሚረዱ ዕቃዎች ናቸው (ቍ 4 ይመ)፤ *መጫሪያዎችን፤* ዐመዱን ለመጥረግ የሚያገለግሉ ናቸው። *ጐድጓዳ ሳህኖች፤* የሚታረደውን እንስሳ ደም ለመያዝና በመሠዊያው እግሮች ላይ ለመርጨት የሚያገለግሉ ዕቃዎች ናቸው። *ሜንጦዎች፤* ሦስት ጣት ያላቸው ሹካዎች ሲሆኑ፣ የሚሠዋውን ሥጋ ለማስተካከል ወይም ሥጋው ከሚቀቀልበት አፍላል ውስጥ ለካህኑ የሚደርሰውን ሥጋ ለመለየት የሚረዱ ዕቃዎች ናቸው (1ሳሙ 2፥13-14 ይመ)። *የፍም መያዣዎች፤* ምናልባት የሚቃጠል መሥዋዕት ከሚሠዋበት መሠዊያ ላይ የእሳት ፍም ወስዶ በቅድስት ውስጥ በሚገኘው የዕጣን መሠዊያ ላይ ለመጨመር የሚያገለግሉ ሊሆኑ ይችላል (ዘሌ 10፥1:16፥12-13 ይመ)።

27፥4 *ዐመድ ማውረጃ፤* ሣጥን - መሰል ቅርጽ ባለው ዕቃ ላይ ከላይና ከታች ባለው ክፍል መካከል ላይ የሚገኝ ነው። በመሠዊያው አጋማሽ/እኩሌታ ላይ የሚነደው እሳት በርትቶ፣ የኋላ ኋላ መሠዊያውን ሊያወድመው ስለሚችል መሠዊያው አገልግሎት በሚሰጥበት ጊዜ በዐመድ መሙላት እንዲቻል ውስጡ ክፍት ሆኖ የተሠዋ ነው፤ (ቍ8 ይመ)። *ቀለበት፤* የ25፥12 ማብ ይመ።

27፥12-13 *ምዕራብ ጫፍ ... ምስራቅ ጫፍ፤* የማደሪያው አደባባይ እኩል ስፋት ያላቸው ሁለት ክፍሎች እንዳሉት ተገልጾአል። ቅድስተ ቅዱሳኑ በምዕራባዊው ክፍል መካከል ላይ ሲገኝ የሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርብበት መሠዊያ ደግሞ በምሥራቃዊው ክፍል መካከል ላይ ይገኛል።

27፥13-14 *በፀሐይ መውጫ በኩል ... ደጃፍ፤* ሰሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስና (ሕዝ 8፥16 ይመ) ሄሮድስ ያሠራው ቤተ መቅደስ መግቢያ በራቸው በምስራቅ በኩል እንደሆነ ሁሉ የማደሪያውም መግቢያ በር እንዲሁ በምስራቅ በኩል ነው።

27፥18 *አምስት ክንድ፤* ከአደባባዩ ውጭ የቆሙትን ሰዎች ዕይታ ለመጋረድ የሚችል ርዝመት ሲሆን፣ ይህም በአደባባዩ ውስጥ የሚፈጸመውን የአምልኮ ሥርዓት ቅድስና የሚጠብቅ ነው።

27፥20 *ንጹሕ ዘይት፤* ያልበሰሉ የወይራ ፍሬዎች በሙቀጫ ይወቀጣሉ። የወይራ ፍሬዎቹ ከተወቀጡ በኋላ ውቃጩ በጨርቅ ታስሮ ዘይቱ ቀስ እያለ እንዲንጠባጠብ ይጨመቃል፤ በዚህ ዐይነት የሚዘጋጀው ዘይት ንጹሕ በመሆኑ ሲነድ ጥቂት ጢስ ብቻ ሊኖረው ወይም ምንም ጢስ ላይኖረው ይችላል።

27፥21 *በመገናኛው ድንኳን፤* ማደሪያው ማለት ነው። ይህ ቦታ ሕዝቡ እግዚአብሔርን በኅብረት ለማምለክ የሚሰበሰብበት

መብራቶቹ ከምሽት እስከ ንጋት *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) *ፊት* እንዲበሩ ያድርጉ፤ ይህም በእስራኤላውያን ዘንድ ከትውልድ እስከ ትውልድ የዘላለም ሥርዐት ይሆናል።

ልብሰ ተክህኖ

28 "ካህናት ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ ከእስራኤላውያን መካከል ወንድምህ አሮንን ከወንዶች ልጆቹ ከናዳብ፣ ከአብዩድ፣ ከአልዓዛርና ከኢታምር ጋር ወደ አንተ አቅርባቸው። [2]ለእርሱም ማዕረግና ክብር ለመስጠት ለወንድምህ ለአሮን የተቀደሱ መጐናጸፊያዎችን አብጅለት። [3]ካህን ሆኖ እንዲያገለግለኝ የተለየ ይሆን ዘንድ ጥበብ ለሰጠኋቸው በዚህ ጉዳይ ላይ ጥበበኛ ለሆኑ ሰዎች ሁሉ ለአሮን መጐናጸፊያዎችን እንዲሠሩለት ንገራቸው። [4]የሚሠሯቸው መጐናጸፊያዎች የደረት ልብስ ኤፉድ ቀሚስ፣ ጥልፍ ሸሚዝ፣ ጥምጥምና መታጠቂያ ናቸው፤ ካህን ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ የተቀደሱ መጐናጸፊያዎችን ለአሮንና ለወንድ ልጆቹ ይሠራሉ። [5]ወርቅ፣ ሰማያዊ፣ ሐምራዊ፣ ቀይ ማግና እንዲሁም ቀጭን በፍታ ይጠቀሙ።

ኤፉድ

28፥6-14 ተጓ ምብ - ዘፀ 39፥2-7

[6]"የጥልፍ ዐዋቂዎች ኤፉዱን ከወርቅ፣ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ ይሥሩት። [7]መተሳሰር እንዲችል ሆኖ፣ ዳርና ዳር ከሚገኙት ከሁለቱ ጐኖች ጋር የተያያዙ ሁለት የትከሻ ንጣዮች ይኑሩት። [8]በጥበብ የተጠለፈው የወገብ መታጠቂያ ከወርቅ፣ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ ከኤፉድ ጋር አንድ ወጥ ሆኖ የተሠራ ይሁን።

[9]"ሁለት የመረግድ ድንጋዮች ውሰድና የእስራኤልን ልጆች ስሞቻቸውን ቅረጽባቸው። [10]እንደ ልደታቸው ቅደም ተከተል ስድስቱን ስሞች በአንዱ ድንጋይ ላይ የቀሩትንም ስሞች በሌላው ላይ ቅረጽባቸው። [11]የቅርጽ ሠራተኛ ማኅተም እንደሚቀርጽ የእስራኤልን ልጆች ስም በሁለቱ ድንጋዮች ላይ ቅረጽ፤ ከዚያም ድንጋዮቹን በወርቅ ፈርጥ ክፈፋቸው፤ [12]ለእስራኤል ልጆች መታሰቢያ ድንጋዮች ይሆኑ ዘንድ በኤፉዱ ትከሻ ላይ ካሉት ንጣዮች ጋር አያይዛቸው፤ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) *ፊት* መታሰቢያ እንዲሆኑ አሮን ስሞቹን በትከሻው ላይ ይሸከማቸው። [13]የወርቅ ፈርጦችን አብጅ፣ [14]እንደ ገመድ ያሉ ሁለት በንጹሕ ወርቅ የተጐነጐኑ ድሪዎችን አብጅተህ ከፈርጡ ጋር አያይዛቸው።

የደረት ኪስ

28፥15-28 ተጓ ምብ - ዘፀ 39፥8-21

[15]"የፍርድ መስጫውን የደረት ኪስ ብልኀ ሠራተኛ እንደሚሠራው አድርገህ አብጀው፤ ልክ እንደ ኤፉዱ ከወርቅ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ አብጀው። [16]ርዝመቱ አንድ ስንዝር፣ ስፋቱ አንድ ስንዝር[a] ሆኖ ባለ አራት ማእዘንና በድርቡ የታጠፈ ይሁን። [17]ከዚያም በላዩ ላይ በአራት ረድፍ የከበሩ ድንጋዮች አድርግበት፤ በመጀመሪያው ረድፍ ሰርዲዮን፣ ቶጳዝዮን፣ የሚያብረቀርቅ ዕንቁ፤ [18]በሁለተኛውም ረድፍ በሉር፣ ሰንፔር[+]፣ አልማዝ፤ [19]በሦስተኛው ረድፍ ያክንት፣ ኬልቄዶን፣ አሜቴስጢኖስ፤ [20]በአራተኛውም ረድፍ ቢረሌ፣ መረግድና ኢያስጲድ[‡] አድርግበት፤ በወርቅ ፈርጥም ክፈፋቸው። [21]የዐሥራ ሁለቱ ነገዶች ስሞች እንደ ማኅተም የተቀረጸባቸው ለእያንዳንዱ የእስራኤል ልጆች ስም ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች ይሁኑ።

[22]"ለደረት ኪሱ ከንጹሕ ወርቅ እንደ ገመድ ሆኖ የተጌጠ ጕንጕን አብጅለት።

[23]ለእርሱም ሁለት የወርቅ ቀለበቶች አብጅተህ ከደረት ኪሱ ሁለት ጎኖች ጋር አያይዘው። [24]ሁለቱን የወርቅ ጕንጕኖች በደረት ኪሱ ጐኖች ላይ ካሉት ቀለበቶች ጋር አያይዛቸው። [25]ሌሎቹን የጕንጕን ጫፎች በፊት ላይ ካለው ኤፉድ በትከሻው ላይ ካሉት ንጣዮች ጋር በማጋጠም ከሁለቱ የወርቅ ፈርጦች ጋር አያይዛቸው። [26]ሁለት የወርቅ ቀለበቶች አበጅተህ ከኤፉዱ ቀጥሎ ባለው በውስጠኛ ጠርዝ ላይ፣ በሌላ በኩል ካሉት ሁለት የደረት ኪስ ጕኖች ጋር አያይዛቸው። [27]ሁለት ተጨማሪ የወርቅ ቀለበቶች አበጅተህ ከኤፉዱ መታጠቂያ ከፍ ብሎ ከመጋጠሚያው አጠገብ ካለው በኤፉዱ ፊት ለፊት፣ በትከሻ ላይ ካሉት ንጣዮች

28፥1 ዘፀ6፥23፤ 24፥9፤ዘሌ8፥2፡30፤ 21፥1፤ዘኍ18፥1-7፤ ዘዳ18፥5፤1ሳሙ2፥28፤መዝ99፥6፤ ዕብ5፥1፡4
28፥2 ቍ40፤ ዘፀ29፥5፡29፤31፥10፤ 35፥19፤39፥11 ዘሌ8፥7-9፡30፤ 16፥32፤ ዘኍ20፥26-28
28፥3 ዘፀ31፥3፡6፤35፥10፡25፡35፤ 36፥1፤ዘዳ34፥9፤ ኢሳ11፥2፤1ቆሮ12፥8 ኤፌ1፥17
28፥4 ቍ15-30፡31-35፡37፡39፤ ዘፀ25፥7፤ዘሌ10፥5
28፥5 ዘፀ25፥4
28፥6 ዘፀ25፥7
28፥8 ዘፀ29፥5
28፥9 መኃ8፥6፤ ኢሳ49፥16፤ሐጌ2፥23
28፥12 ቍ29፤ ዘፀ30፥16፤ዘኍ10፥10፤ 31፥54፤ዘዳ33፥12፤ ኢዮ31፥36፤ ኢሱ4፥7፤ዘካ6፥14
28፥15 ዘፀ25፥7
28፥17 ሕዝ28፥13፤ ራእ21፥19-20
28፥20 ሕዝ1፥16፤ 10፥9፤ዳን10፥6
28፥21 ኢሱ4፥8፤ ራእ21፥12

[a]16 ወደ 22 ሴንቲ ሜትር ያህል ነው።
[+]18 ወይም፣ *ላፒስ ላዙሊ* ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
[‡]20 የእነዚህ የከበሩ ማዕድኖች ትክክለኛ ማንነት በትክክል አይታወቅም።

ቦታ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ራሱ በቀጥሮ ከሕዝቡ ጋር የሚገናኝበት ቦታ ነው፤ (29፥42-43 ይመ)። *ከመጋረጃው ... ከምስክሩ ታቦት ፊት ለፊት፤* የ26፥31 ማብ ይመ። *መብራቶቹን ... ከምሽት እስከንጋት ... እንዲበሩ ያድርጉ፤* መብራቶቹ በምሽት ሲበሩ፤ (30፥8 ይመ) በንጋት ደግሞ ይጠፋሉ (1ሳሙ 3፥3)።

28፥1 *ከናዳብ፣ ከአብዩድ፤* የ24፥1 ማብ ይመ። *ካህናት ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ፤* ካህናት ሆነው የሚያገለግሉት፣ "ለኀጢአት ስርየት መሥዋዕትንና መባን እንዲያቀርቡ" እና "ምንም ሳያውቁ በተሳሳተ መንገድ የሚሄዱትን ለመመለስ" ነው፤ (ዕብ 5፥1-2)። ሌላው፣ የካህናት ትልቁ ሥራ የሙሴን ሕግ ለሕዝቡ ማንበብና በገቡት ቃል ኪዳን መሠረት እንዲኖሩ ማሳሰብ ነው፤ (ዘዳ 31፥9-13፤ ነህ 8፥2-3 ይመ)።

28፥2 *ማዕረግና ክብር፤* የክህነት ልብሱ የካህናቱንና (ቍ 40 ይመ)፣ የሊቀ ካህናቱን አገልግሎት ከፍ የሚያደርግ ነው።

28፥6 *ኤፉዱን፤* እጅጌ የሌለውና በሊቀ ካህናቱ የሚለበስ ልብሰ ተክህኖ ሲሆን፣ ቃሉ አንዳንድ ጊዜ በውል የማይታወቅ የማምለኪያን ዕቃ ያመለክታል፤ (ለምሳሌ መሳ 8፥27፡18፡17፤ ሆሴ 3፥4 ይመ)።

28፥8 *የወገብ መታጠቂያ፤* ኤፉድ ከካህናቱ አካል ጋር ከፊት ለፊትና ከጀርባው ያለውን ኤፉድን ከሊቀ ካህኑ አካል ከፊትና ከኋላ እንዲያያዝ/እንዲጣበቅ ለማድረግ ያገለግላል።

28፥12 *አሮን ... ስሞቹን በትከሻው ይሸከማቸው፤* ሊቀ ካህናቱ በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ሲያገለግሉ እስራኤላውያንን በሙሉ እንደሚወክሉ የሚያመለክት ነው።

28፥15 *ፍርድ መስጫውን፤* በኡሪምና በቱሚም አማካይነት ለማለት ነው፤ (የቍ 30 ማብ ይመ)።

ግርጌ ጋር አያይዘው። [28]የደረት ኪሱም ቀለበቶች፣ የደረት ኪሱ ከኤፉዱ ጋር እንዳይላቀቅ፣ ከመታጠቂያው ጋር በማገናኘት በሰማያዊ ገመድ ከኤፉዱ ቀለበቶች ጋር ይያያዙ።

[29]"አሮን ወደ መቅደሱ በሚገባበት ጊዜ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ለዘላለም መታሰቢያ ይሆን ዘንድ የእስራኤልን ልጆች ስሞች በፍርድ መስጫው ደረት ኪስ በልቡ ላይ ይሸከም። [30]ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት በሚገባበት ጊዜ በአሮን ልብ ላይ ይሆኑ ዘንድ ኡሪሙንና ቱሚሙን በደረት ኪሱ አድርግ፤ ስለዚህ አሮን ሁልጊዜ ለእስራኤላውያን የፍርድ መስጫውን *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት በልቡ ላይ ይሸከማል።

ሌሎቹ አልባሳት

28፥31-43 ተጓ ምብ - ዘፀ 39፥22-31

[31]"የኤፉዱ ቀሚስ ሙሉ በሙሉ ከሰማያዊ ጨርቅ ይሁን፤ [32]ከላይ በኩል በመካከሉ ዐንገትጌ አድርገህ አብጀው፤ እንዳይቀደድም በማስገቢያው ዙሪያ እንደ ክሳድ ያለ ዝምዝም ጠርዝ[1] ሥራለት። [33]በጨርቁ ጠርዝ ዙሪያ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ ሮማኖቹን፣ በመካከሉም የወርቅ ሻኵራዎችን አብጅ። [34]የወርቅ ሻኵራዎቹና ሮማኖቹ በጨርቁ ጠርዝ ዙሪያ በመፈራረቅ ይሆናሉ። [35]አሮንም በአገልግሎቱ ጊዜ ይህን መልበስ አለበት፤ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ወደ መቅደሱ በገባና ከመቅደሱ ሲወጣ እንዳይሞት የሻኵራዎቹ ድምፅ ይሰማል።

[36]"ከንጹሕ ወርቅ ዝርግ ሳሕን አብጅተህ፣ "ቅዱስ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ)" በማለት በማኅተም ላይ እንደሚቀርጽ ቅረጸው። [37]ከመጠምጠሚያው ጋር እንዲያያዝ ሰማያዊ ፈትል እሰርበት፤ እርሱም በመጠምጠሚያው ፊት በኩል ይሁን። [38]ይህም በአሮን ግንባር ላይ ይሆናል፤ እስራኤላውያን ለይተው በሚያቀርቧቸው በማናቸውም የተቀደሱ ስጦታዎች ውስጥ ያለውን በደል ይሸከማል፤ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ተቀባይነት እንዲኖራቸው ሁልጊዜ በአሮን ግንባር ላይ ይሆናል።

[39]"ሸሚዙን ከቀጭን በፍታ ሥራ፤ መጠምጠሚያውንም ከቀጭን በፍታ አብጀው፤ መታጠቂያውንም ጥልፍ ጠላፊ የሠራው ይሁን። [40]የአሮን ወንድ ልጆች ክብርና ማዕረግ እንዲኖራቸው ሸሚዞችን፣ መታጠቂያዎችን፣ የራስ ማሰሪያዎችን አብጅላቸው። [41]እነዚህን ልብሶች ለአሮንና ለወንድ ልጆቹ ካለበስህ በኋላ ቅባቸው፤ ካናቸው፤ ካህናት ሆነው ያገለግሉኝም ዘንድ ቀድሳቸው።

[42]"ከወገብ ጀምሮ እስከ ጭን የሚደርስ ሰውነትን የሚሸፍን ከበፍታ የተሠራ የውስጥ ቁምጣ አብጅ። [43]አሮንና ወንድ ልጆቹ ወደ መገናኛው ድንኳን በሚገቡበት ጊዜ ወይም በመቅደሱ ለማገልገል ወደ መሠዊያው ሲቀርቡ፣ በደል ፈጽመው እንዳይሞቱ እነዚህን መልበስ አለባቸው።

"ለአሮንና ለትውልዶቹ ይህ የዘላለም ሥርዐት ይሆናል።

የካህናት መቀደስ

29፥1-37 ተጓ ምብ - ዘሌ 8፥1-36

29 "ካህናት ሆነው እንዲያገለግሉኝ ትቀድሳቸው ዘንድ የምታደርገው ይህ ነው፤ ነውር የሌለባቸው አንድ ወይፈንና ሁለት አውራ በጎች ውሰድ፤ [2]እርሾ ከሌለው ከምርጥ የስንዴ ዱቄት ቂጣ፣ በዘይት የተለወሰ የቂጣ እንጎቻና በዘይት የተቀባ ኅብስት ጋግር። [3]በሌማት ላይ አድርገህ ከወይፈኑና ከሁለቱ አውራ በጎች ጋር አቅርባቸው። [4]ከዚያም አሮንና ወንድ ልጆቹን ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ በማምጣት በውሃ እጠባቸው። [5]ልብሶቹን ወስደህ ለአሮን አልብሰው፤ ሸሚዝ፣ የኤፉድ ቀሚስ፣ ኤፉዱንና የደረት ኪሱን አልብሰው፤ ኤፉዱን በእርሱ ላይ በጥበብ በተሠራ መታጠቂያ እሠረው። [6]መጠምጠሚያውን በራሱ ላይ በማድረግ የተቀደሰውን አክሊል ከመጠምጠሚያው ጋር አያይዘው። [7]ቅብዐ ዘይት ወስደህ በራሱ ላይ በማፍሰስ ቅባው። [8]ወንዶች ልጆቹን አምጥተህ ሸሚዞች አልብሳቸው። [9]የራስ ማሰሪያዎችንም አድርግላቸው[2]፤ ከዚያም አሮንንና ወንዶች ልጆቹን መታጠ

28፥29 ቍ43
28፥30 ዘሌ8፥8፤ ዘኍ27፥21፤ ዘዳ33፥8፤ 1ሳሙ28፥6፤ ዕዝ2፥63፤ ነህ7፥65
28፥33 ዘኍ13፥23፤ 1ሳሙ14፥2፤ 1ነገ7፥18፤ ማሕ4፥3፤ ኤር52፥22፤ ኢል1፥12፤ ሐጌ2፥19
28፥36 ቍ37፤ ዘፀ29፥6፤ ዘሌ8፥9፤ ዘካ14፥20
28፥38 ዘፍ32፥20፤ ዘሌ5፥1፤10፥17፤ 16፥22፤22፥9፡16፡20፡ 27፤23፥11፤ ዘኍ18፥1፤ ኢሳ53፥5፡6፡11፤ ኢሳ56፥7፤ ሕዝ4፥4-6፤ ዕብ9፥28፤ 1ጴጥ2፥24
28፥39 ቍ4፤ ዘፀ29፥6፤ ዘሌ16፥4፤ ሕዝ24፥17፡23፤ 44፥18
28፥40 ቍ2፡4፤ ዘፀ29፥8-9፤39፥41፤ 40፥14፤ ዘሌ8፥13
28፥41 ዘፀ29፥7-9፤ 30፥30፤40፥13፡15፤ ዘሌ4፥3፤6፥20፡22፤ 8፥1-36፤10፥7፤ 21፥12፤ ዘኍ3፥3፤ 35፥25፤ ዕብ7፥28
28፥42 ዘሌ6፥10፤ 16፥4፡23፤ ሕዝ44፥18
28፥43 ቍ29፤ ዘፀ27፥21፤30፥20፡ 21፤27፥21፤ ዘሌ16፥13፤22፥9፤ ዘኍ1፥51፤ 4፥15፡20፤18፥22
29፥1 ቍ21፡44፤ ዘሌ20፥7፤ ኢሱ3፥5፤ 1ዜና15፥12፤ ሕዝ43፥23
29፥2 ቍ23፤ ዘሌ2፥1፡4፤6፥19-23፤ ዘኍ6፥15
29፥3 ቍ15፡19
29፥4 ዘፀ40፥12፤ ዘሌ14፥8፤16፥4፤ ዕብ10፥22
29፥5 ዘፀ28፥2፡8
29፥6 ዘፀ28፥36፡ 39፤ ኢሳ3፥23፤ ዘካ3፥5
29፥7 ቍ21፤ ዘፀ28፥41፤30፥25፡ 30፡31፤37፥29፤ 40፥9፤ ዘሌ21፥10፤ 1ሳሙ10፥1፤ 1ነገ1፥39፤ መዝ89፥20፤ 133፥2፤141፥5
29፥8 ዘፀ28፥4፤ ዘሌ16፥4
29፥9 ዘፀ28፥40፤ 27፥21፤40፥15፤ ዘኍ3፥10፤18፥7፤25፥13፤ ዘዳ18፥5፤ መሳ17፥5፤ 1ሳሙ2፥30፤ 1ነገ12፥31

[1] 32 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትክክለኛ ፍቺው አይታወቅም።
[2] 9 ዕብራይስጡ፣ *የሰላም መሥዋዕት አድርግላቸው* ይላል።

28፥29 *አሮን ... የእስራኤልን ልጆች ስሞች ... በልቡ፤* በዚህ ዐይነት ሕዝበ እስራኤል በሙሉ በእግዚአብሔር ፊት ይወከላል (ቍ 12 እና ማብ ይመ)።

28፥30 *ኡሪሙንና ቱሚሙን፤* ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ርግማንና ፍጹማን" የሚል ትርጕም ሳይኖረው አይቀርም። ኡሪም የሚለው የዕብራይስጡ ቃል፣ "አሌፍ" በሚለው የዕብራይስጡ የመጀመሪያ ሆሄ ሲጀምር፣ ቱሚም የሚለው "ታው" በሚለው የመጨረሻው ሆሄ ይጀመራል። ኡሪምና ቱሚም እንደ ቅዱስ ዕጣ ወይም ዕድል ፈንታ የሚታዩና በመከራ ጊዜ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ የሚያገለግሉ ናቸው፤ (ዘኍ 27፥21 ይመ)። ዕጣው ሲጣል ከዕጣው ውስጥ አብዛኛው እጅ ኡሪም ("ርግማን") ከሆነ መልሱ "አይደለም" ይሆናል፤ ነገር ግን ቱሚም ("ፍጹማን") ከወጣ መልሱ "አዎን" ይሆናል። ያም ሆነ ይህ የዕጣውን ውሳኔ የሚሰጥ እግዚአብሔር ነው፤ (ምሳ 16፥33)።

28፥31 *የኤፉድ ቀሚስ፤* ከኤፉድ ሥር የሚለበስ ነው።

28፥35፤ በአይሁዳውያን ልማድ መሠረት የገመዱ አንዱ ጫፍ ከሊቀ ካህናቱ ጉልበት ጋር የሚታሠር ሲሆን፣ የቀረው ጫፍ ደግሞ ከማደሪያው ውጭ እንዲሆን ይደረጋል። ሊቀ ካህናቱ በቅድስት እያለ በቀሚሱ ላይ የታሠሩት ቃጭሎች ማቃጨላቸውን ካቆሙ፣ ሞቷል ተብሎ ስለሚታሰብ ገመዱን ቀስ ብሎ በመጐተት ሁኔታው ይረጋገጣል።

28፥38 *በደል ... ይሸከማል፤* በምሳሌነት ማለት ነው።

28፥39 *ሸሚዝ፤* ከቀሚሱ በታች የሚለበስ ነው።

28፥40 *ክብርና ማዕረግ፤* የቍ 2 ማብ ይመ።

28፥42-43፤ የ20፥26 ማብ ይመ።

28፥43 *መገናኛው ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ።

29፥1 *ትቀድሳቸው፤* የ19፥10-11 ማብ ይመ። *ነውር የሌለባቸውን፤* የ12፥5 ማብ ይመ።

29፥4 *መገናኛው ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ። *በውሃ እጠባቸው፤* በሥርዐቱ መንጻትን ያመለክታል፤ (ከዕብ10፥22 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህም በሕይወታቸው ሊታይ የሚገባውን ንጽሕና ያሳያል።

29፥7 *ቅባው፤* እግዚአብሔርን ለማገልገል የሚሰጠውን

ቂያዎችን አስታጥቃቸው፤ ክህነት የዘላለም ሥርዐት ይሆንላቸዋል፤ በዚህም መንገድ አሮንንና ወንዶች ልጆቹን ትክናቸዋለህ።

[10]“ወይፈኑን በመገናኛው ድንኳን ፊት ለፊት በማምጣት አሮንና ወንዶች ልጆቹ በራሱ ላይ እጆቻቸውን ይጫኑበት። [11]በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ *በእግዚአብሔር* (ያሕዌ) ፊት እረደው። [12]ከወይፈኑ ደም ወስደህ በመሠዊያው ቀንዶች ላይ በጣቶችህ አድርግበት፤ የቀረውንም ከመሠዊያው ሥር አፍስሰው። [13]ከዚያም በሆድ ዕቃዎች ያለውን ስብ ሁሉ፣ የጉበቱን መሸፈኛና ሁለቱንም ኵላሊቶች በዙሪያቸው ካለው ስብ ጋር ወስደህ በመሠዊያው ላይ አቃጥላቸው። [14]ነገር ግን የወይፈኑን ሥጋ፣ ቆዳውንና የማይበላውን እሰስ ገሥስ ሥጋ ከሰፈር ውጭ አቃጥለው፤ የኀጢአት *መሥዋዕት* ነው።

[15]“ከሁለቱ አውራ በጎች አንዱን ወስደህ፣ አሮንና ወንዶች ልጆቹ በራሱ ላይ እጃቸውን ይጭኑበታል። [16]አውራውንም በግ እረደው፤ ደሙንም ወስደህ በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን እርጨው። [17]አውራ በጉን በየብልቱ ቆራርጠህ፣ የሆድ ዕቃውንና እግሮቹን አጥበህ ከራሱና ከሌሎቹ ቁርጥራጭ ብልቶች ጋር አኑረው። [18]ከዚያም አውራ በጉን በሙሉ በመሠዊያው ላይ አቃጥለው፤ *ለእግዚአብሔር* (ያሕዌ) የሚቃጠል *መሥዋዕት* ጣፋጭ መዓዛና *ለእግዚአብሔር* (ያሕዌ) በእሳት የሚቀርብ *መሥዋዕት* ነው።

[19]“ሌላውን አውራ በግ ወስደህ አሮንና ወንዶች ልጆቹ በራሱ ላይ እጆቻቸውን ይጭኑበታል። [20]አውራውንም በግ እረደው፤ ከደሙም ወስደህ የአሮንንና የወንዶች ልጆቹን የቀኝ ጆሮዎቻቸውን ጫፍ የቀኝ እጆቻቸውን አውራ ጣቶች፣ የቀኝ እግራቸውንም አውራ ጣቶች ቅባቸው፤ ከዚያም ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን እርጨው። [21]በመሠዊያው ላይ ካለው ደምና ከቅብዐ ዘይቱ ወስደህ በአሮንና በልብሶቹ ላይ እንዲሁም በወንዶች ልጆቹና በልብሶቻቸው ላይ እርጨው። ከዚያም እርሱና ወንዶች ልጆቹ እንዲሁም ልብሶቻቸው የተቀደሱ ይሆናሉ።

[22]‘ከዚህ አውራ በግ ስቡን፣ ላቱን፣ በሆድ ዕቃው ውስጥ ያለውን ስብ፣ የጉበቱን ሽፋን፣ ሁለቱን ኵላሊቶችና በዙሪያቸው ያለውን ስብና ቀኙን ወርች ውሰድ፤ ይህ የክህነት አውራ በግ ነው። [23]*በእግዚአብሔር* (ያሕዌ) ፊት በሌማት ካለው ያለ እርሾ ከተጋገረው ቂጣ፣ ዳቦ፣ በዘይት የተሠራ እንጎቻና ኅብስት ውሰድ። [24]እነዚህን ሁሉ በአሮንና በወንዶች ልጆቹ እጆች ላይ በማኖር እንደሚወዘወዝ *መሥዋዕት በእግዚአብሔር* (ያሕዌ) ፊት ወዝውዛቸው። [25]ከዚያም ከእጆቻቸው ወስደህ ከሚቃጠለው *መሥዋዕት* ጋር *ለእግዚአብሔር* (ያሕዌ) መልካም መዓዛ እንዲሆን በመሠዊያው ላይ አቃጥለው፤ ይህም *ለእግዚአብሔር* (ያሕዌ) በእሳት የሚቃጠል *መሥዋዕት* ነው። [26]ለአሮን ክህነት የአውራ በጉን ፍርምባ ከወሰድህ በኋላ እንደሚወዘወዝ *መሥዋዕት በእግዚአብሔር* (ያሕዌ) ፊት ወዝውዘው ይህም የአንተ ድርሻ ይሆናል።

[27]“ለአሮንና ለወንዶች ልጆቹ ለክህነት የሆኑትን የአውራውን በግ ብልቶች፣ ቀድሳቸው። የተወዘወዘውን ፍርምባና የቀረበውን ወርች [28]ለአሮንና ለወንዶች ልጆቹ የዘወትር የእስራኤላውያን ድርሻ የሚሆነው ይህ ነው፤ ከኅብረት *መሥዋዕታቸው*[1] እስራኤላውያን *ለእግዚአብሔር* (ያሕዌ) የሚያቀርቡት ነው።

[29]“የአሮን የተቀደሱ ልብሶች ለትውልዶቹ ይሆናሉ፤ ይኸውም በእነርሱ ይቀቡና ክህነትን ይቀበሉ ዘንድ ነው። [30]ካህን በመሆን እርሱን የሚተካውና በመቅደሱ ለማገልገል ወደ መገናኛው ድንኳን የሚመጣው ወንድ ልጅ ሰባት ቀን ይለብሳቸዋል።

[31]“የክህነቱን አውራ በግ ወስደህ ሥጋውን በተቀደሰ ስፍራ ቀቅለው። [32]አሮንና ወንዶች ልጆቹ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ የአውራውን በግ ሥጋና በሌማት ያለውን ዳቦ ይብሉ። [33]ለክህነታቸውና ለመቀደሳቸው ማስተስረያ የሆኑትን እነዚህን *መሥዋዕቶችን* ይብሉ፤ የተቀደሱ ስለ ሆኑ ሌላ ማንም አይብላቸው። [34]ከክህነቱ የአውራ በግ ሥጋ ወይም ከቂጣው እስከ ንጋት ድረስ ቢተርፍ አቃጥለው፤ የተቀደሰ ስለሆነ መበላት የለበትም።

[35]“ክህነታቸውን በሰባት ቀን በመፈጸም ለአሮንና ለወንዶች ልጆቹ ያዘዝሁህን ሁሉ አድርግላቸው። [36]ለማስተስረያ የሚሆን አንድ

[1]28 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል

29፥10 ቍ19፤ ዘሌ1፥4፤4፥15፤ 16፥21፤ዘኍ8፥12
29፥11 ዘሌ1፥5፡ 11፤4፥24፤6፥16፡ 25፤14፥13
29፥12 ዘፀ27፥2፤ ዘሌ4፥7፤9፥9
29፥13 ቍ22፤ ዘፀ12፥9፤ዘሌ1፥8፤ 3፥3፡5፡9፤4፥10፤6፥ 12፤7፥3፡5፡31፤9፥10፤ ዘኍ18፥17፤1ሳሙ2፥ 15፤1ነገ8፥64፤ 2ዜና7፥7፤29፥35፤ 35፥14፤ኢሳ43፥24፤ ሕዝ 44፥15፤
29፥14 ዘሌ4፥12፡ 21፤16፥27፤ ዘኍ19፥3-5፤ናሆ3፥ 6፤ሚል2፥3፤ ዕብ13፥11
29፥15 ቍ3፡10፤ ዘሌ3፥2፤2ዜና29፥23
29፥17 ዘሌ1፥9፡13
29፥18 ዘፍ8፥21፤ 2ቆሮ2፥15
29፥19 ቍ3፡10
29፥20 ቍ16፤ ዘሌ1፥5፡11፤ 3፥2፤14፥14፡25
29፥21 ቍ1፡7፤ ዕብ9፥22
29፥22 ቍ13
29፥24 ዘሌ7፥30፤ 9፥21፤10፥15፤14፥ 12፤23፥11፡20፤ ዘኍ6፥20፤8፥11፡13፡ 15
29፥25 ቍ18
29፥26 ዘሌ7፥31፡ 34
29፥27 ዘፀ22፥29፤ ዘሌ7፥31፡34፤ ዘኍ18፥11፡12፤ ዘዳ18፥3
29፥28 ቍ22-27፤ ዘሌ7፥30፡34፤10፥15
29፥29 ዘፀ28፥2፤ ዘሌ16፥4፤ዘኍ20፥28
29፥30 ዘሌ6፥22፤ ዘኍ 3፥3፤20፥28
29፥31 ዘሌ7፥37፤ 10፥14፤ዘኍ19፥9፤ 2ዜና13፥9፤ ሕዝ42፥13
29፥32 ማቴ12፥4
29፥33 ዘሌ22፥10፡ 13
29፥34 ዘፀ12፥10
29፥36 ቍ33፡37፤ ዘፀ30፥10፤40፥10፤

መንፈሳዊ ብቃት ያመለክታል፤ (ኢሳ 61፥1 ይመ)።

29፥10 *ወይፈኑን ... በማምጣት፤* የአሮንንና የልጆቹን የቀደመ ኀጢአት ለማስተሰረይ፣ (ዘሌ 4፥3 ይመ) እንደ ኀጢአት *መሥዋዕት* ሆኖ የሚቀርብ ነው፤ (ቍ14 ይመ) *በራሱ ላይ እጆቻቸውን ይጫኑበት፤* ይህ የሚያመለክተው (1) እንስሳው በእነርሱ ምትክ መሠዋቱንና (2) ኀጢአታቸው ኀጢአትን በሚሸከመው ላይ መተላለፉን ነው፤ (ዘሌ 16፥20-22 እና ማብ ይመ)።

29፥12 *በመሠዊያው ቀንዶች ላይ፤* የ27፥2 ማብ ይመ።

29፥13 *ስብ፤ የወይፈኑ ምርጥ ብልት ሁሉ፣* (ዘሌ3፥3-5፡16) *መሥዋዕት* ሆኖ በመቃጠል በእግዚአብሔር ፊት ይቀርባል።

29፥14 *ሥጋ ፤ ቆዳውንና የማይበላውን እሰስ ገሰስ፤* ኀጢአቱን የሚሸከም ነው ተብሎ ስለሚታሰብ፣ ከሠፈሩ ውጭ ይቃጠላል፤ (ዕብ 13፥11-13 ይመ)።

29፥18 *በጉን በሙሉ ... አቃጥለው፤* ፈጽሞ ከልብ መሰጠትን ያመለክታል።

29፥20 *ቀኝ ጆሮዎቻቸውን፤* ለእግዚአብሔርና ለቃሉ ንቁ መሆንን ያመለክታል። *ቀኝ እጆቻቸውን... ቀኝ እግሮቻቸውን፤* በእግዚአብሔር ምትክ ለሌሎች የሚሰጠውን አገልግሎት ያመለክታል።

29፥24 *እንደሚወዘወዝ መሥዋዕት፤* የዘፀ 7፥30-32 ማብ ይመ።

29፥28 *ለአሮንና ... ልጆቹ ... ድርሻ፤* ከሚሠውት እንስሳት የተወሰነው ክፍል ለካህናቱና ለቤተሰቦቻቸው ምግብ እንዲሆን ይመደብ ነበር፤ (ዘሌ 10፥14 ይመ)።

29፥31 *በተቀደሰ ስፍራ፤* ምናልባት የማደሪያውን አደባባይ ሳይሆን አይቀርም።

ወይፈን የኀጢአት መሥዋዕት አድርገህ በየዕለቱ ሠዋ፤ ለመሠዊያውም ማስተስረያ በማቅረብ መሠዊያውን አንጻው፤ ትቀድስ ውም ዘንድ ቅባው። [37]ለሰባት ቀን ለመሠ ዊያው ማስተስረያ በማድረግ ቀድሰው፤ ከዚ ያም መሠዊያው እጅግ የተቀደሰ ይሆ ናል፤ የሚነካውም ሁሉ የተቀደሰ ይሆናል።

[38]"በየዕለቱ ያለማቋረጥ በመሠዊያው ላይ የምታቀርበው ይህ ነው፤ ዓመት የሞ ላቸው ሁለት የበግ ጠቦቶች፤ [39]አንዱን በማ ለዳ፣ ሌላውን በምሽት አቅርብ። [40]ከመጀ መሪያው የበግ ጠቦት ጋር የኢፍ መስፈሪያ አንድ ዐሥረኛ[a] ምርጥ ዱቄትን ተወቅጦ ከተጠለለ ሩብ ኢፍ[b] ዘይት ጋር ለውስና ሩብ ኢን ወይንን ደግሞ የመጠጥ መሥዋዕት በማድረግ አቅርብ። [41]ሌላውን የበግ ጠቦት በማለዳው እንደ ቀረበው ተመሳሳይ ከሆነው የእህልና የመጠጥ መሥዋዕት ጋር በምሽት ሠዋው፤ ይህም ባፋጭ መዐዛና ለእግዚ አብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ መሥዋዕት ነው።

[42]"ይህ የሚቃጠል መሥዋዕት በእግዚ አብሔር (ያህዌ) ፊት በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ በሚመጡት ትውልዶች ዘወትር ይደረጋል፤ በዚያ እገናኝሃለሁ፤ እናገርሃለ ሁም፤ [43]በዚያ ደግሞ ከእስራኤላውያን ጋር እገናኛለሁ፤ ስፍራውም በክብሬ ይቀደሳል።

[44]"ስለዚህ የመገናኛው ድንኳንና መሠዊ ያውን እኔ እቀድሳለሁ፤ ካህናት ሆነው እንዲያገለግሉኝ አሮንና ወንድ ልጆቹን እቀድሳለሁ። [45]ከዚያም በእስራኤላውያን መካ ከል እኖራለሁ፤ አምላካቸውም (ኤሎሂም) እሆና ለሁ። [46]በመካከላቸውም እኖር ዘንድ ከግ ብፅ ያወጣኋቸው እኔ አምላካቸው እግዚአ ብሔር (ያህዌ) መሆኔን ያውቃሉ፤ እኔ እግዚ አብሔር (ያህዌ) አምላካቸው ነኝ።

የዕጣን መሠዊያ

30፥1-5 ተጓ ምብ - ዘፀ 37፥25-28

30 ዕጣን የሚጤስበት መሠዊያ ከግ ራር ዕንጨት ሥራ። [2]ርዝመቱና ጐኑ ባለ አንድ አንድ ክንድ[c] የሆነ ከፍታ ውም ሁለት ክንድ የሆነ አራት ማእዘን ይሁን፤ ከመሠዊያው ጋር አንድ ወጥ የሆኑ ቀንዶች ይኑሩት። [3]ላዩን፣ ጐኖቹን ሁሉና ቀንዶቹን በንጹሕ ወርቅ ለብጣቸው፤ ዙሪያ ውን የወርቅ ክፈፍ አብጅለት። [4]መሠዊያ ውን ለመሸከም የሚያገለግሉትን መሎጊያዎች የሚይዙ፣ ከክፈፉ በታች ትይዩ የሆኑ ሁለት የወርቅ ቀለበቶችን ለመሠዊያው አብጅ። [5]መሎጊያዎቹንም ከግራር እንጨት ሠርተህ በወርቅ ለብጣቸው። [6]መሠዊያውን ከመጋረጃው ፊት ለፊት፣ ይኸውም ከምስክሩ ታቦት ፊት፣ ከምስክሩ በላይ ካለው እኔ አንተን ከምገናኝበት ከስርየት መክደኛው ፊት አስ ቀምጠው።

[7]"አሮን መብራቶቹን በሚያዘጋጅበት ጊዜ፣ በየማለዳው ደስ የሚያሰኝ ሽታ ዕጣን በመሠዊያው ላይ ያጢስ። [8]ምሽት ላይ መብራቶቹን በሚያበራበትም ጊዜ ዕጣኑን ማጠን አለበት፤ ይኸውም በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ ዕጣኑ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ዘወትር እንዲጤስ ነው። [9]በዚህም መሠ ዊያ ላይ ሌላ ዕጣን ወይም ሌላ የሚቃጠል መሥዋዕት ወይም የእህል መሥዋዕት አታ ቅርብ፤ የመጠጥ መሥዋዕትም አታፍስበት። [10]አሮን በዓመት አንድ ጊዜ በቀንዶቹ ላይ ማስተስረያ ያደርግበታል፤ ይህ ዓመታዊ ማስተስረያ በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ ለማስተስረያ ከሚሆን የኀጢአት መስዋዕት ደም ጋር መደረግ አለበት፤ ይህም ለእግዚ አብሔር (ያህዌ) እጅግ ቅዱስ ነው።"

የማስተስረያ ገንዘብ

[11]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ [12]"የእስራኤላውያንን ጠቅላላ ቈጠራ በምታደርግበት ጊዜ እያንዳንዱ ሰው በሚ ቈጠርበት ወቅት ለሕይወቱ ቤዛ የሚሆን ዎጆ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መክፈል አለበት፤ በዚህም ዐይነት ስትቈጥራቸው በእነርሱ ላይ መቅሠፍት አይመጣም። [13]ማንም ወደ ተቈጠሩት ዘንድ የሚያልፍ ሃያ አቦሊ በሚመዝን በመቅደሱ ሰቅል ሚዛን ግማሽ ሰቅል[d] መስጠት አለበት፤ ይህ ግማሽ ሰቅል

ዘሌ1፥4፤4፥20፤16፥16፤ዘኍ6፥11፤7፥10፤8፥12፡19፤16፥46፤25፥13፤2ዜና29፥24፤ዕብ10፥11
29፥37 ዘፀ30፥28-29፤40፥10፤ሕዝ43፥25፤ማቴ23፥19
29፥38 ዘሌ23፥2፤ዘኍ28፥3-8፤1ዜና16፥40፤2ዜና8፥13፤ሕዝ46፥13-15፤ዳን12፥11
29፥39 ዘኍ28፥4፡8፤1ነገ18፥36፤2ዜና13፥11፤ዕዝ3፥3፤መዝ141፥2፤ዳን9፥21
29፥40 ዘፍ35፥14፤ዘፀ30፥24፤ዘሌ23፥37፤ዘኍ15፥4፤28፥5፤2ነገ16፥13
29፥41 ዘሌ2፥1፤5፥13፤10፥12፤ዘኍ4፥16፤6፥17፤1ነገ18፥64፤18፥29፡36፤2ነገ3፥20፤16፥15፤ዕዝ9፥4፡5፤መዝ141፥2፤ኢሳ43፥23፤ዳን9፥21
29፥42 ቍ43፤ዘፀ25፥42፤26፥1፡22፤27፥21፤30፥8፡10፡21፡31፤31፥13፤33፥9፡11፤ዘኍ7፥89፤ሕዝ46፥15
29፥43 ዘፀ33፥18፤40፥34፤ዘሌ9፥6፤1ነገ8፥11፤2ዜና5፥14፤7፥2፤መዝ26፥8፤85፥9፤ሕዝ1፥28፤43፥5፤ሐጌ1፥8፤2፥7
29፥44 ቍ1
29፥45 ዘፍ17፥7፤ዘፀ25፥8፤ዘኍ35፥34፤ዮሐ14፥17፤ሮሜ8፥10፤2ቆሮ6፥16
29፥46 ዘፍ17፥7፤ዘፀ6፥6፤19፥4-6፤ዘዳ5፥6፤መዝ114፥1፤ሐጌ2፥5
30፥1 ዘፀ25፥6፤37፥29፤40፥5፡26፤ዘኍ4፥11፤1ነገ6፥20፤ሕዝ41፥22፤25፥6፤37፥29፤ሉቃ1፥11፤ዕብ9፥4፤ራእ8፥3
30፥2 ዘፀ27፥2፤ራእ9፥13
30፥3 ዘፀ25፥11
30፥4 ዘፀ25፥12
30፥5 ዘፀ25፥13
30፥6 ዘፀ25፥22፤26፥34
30፥7 ዘፀ25፥6፤40፥27፤ዘኍ3፥10፤ዘዳ33፥10፤1ሳሙ2፥28፤1ዜና6፥49፤2ዜና2፥4፤26፥18፤29፥7 30፥8 ዘፀ25፥37፤29፥42
30፥9 ዘሌ10፥1፤ዘኍ16፥7፡40 30፥10 ዘፀ29፥14፡42፤ዘሌ4፥3፤6፥25፤7፥7፤8፥2፡14፤9፥7፤16፥2፤ 16፥18-19፡30፤23፥27፡28፤25፥9፤ዘኍ6፥11 30፥12 ዘፀ38፥25፡ 26፤ዘኍ1፥2፡49፤4፥2፡29፤14፥29፡12፤ 26፥2፤31፥26፡50፤ ዘዳ 28፥58-61፤2ሳሙ24፥1፤24፥13፤1ነገ8፥37፤2ነገ12፥4፤ማቴ20፥28 30፥13 ቍ24፤ዘፀ38፥24፡26፤ ዘሌ5፥15፤27፥3፡25፤ ዘኍ3፥47፤7፥13፤ 18፥16፤ሕዝ4፥10፤ 45፥12፤ማቴ17፥24

[a] 40 ይህ ምናልባት 2 ሊትር ያህል ነው።
[b] 40 ይህ ምናልባት 1 ሊትር ያህል ነው።
[c] 2 ርዝመቱና ጐኑ 0.5 ሜትር፣ ከፍታው 0.9 ሜትር ያህል ነው።
[d] 13 በዚህና በቍጥር 15 ላይ 6 ግራም ያህል ነው።

29፥38-39፤ በየዕለቱ ጠዋትና ማታ ሳይታጐል መቅረብ ስላለበት መሥዋዕት የተሰጠው ሥርዐት ሲሆን፣ ይህ ሥርዐት የእግዚአብሔር ሕዝብ መናፍቅ በነበረበት ዘመንም እንኳ ይደረግ ነበር (2ነገ 16፥15 ይመ)።

29፥42-43 *በዚያ እገናኝሃለሁ፤ እናገርሃለሁም፤* የ27፥21 ማብ ይመ።

29፥43 *በክብሬ፤* በኪዳኑ ታቦት ላይ የእግዚአብሔርን መገ ኘት ያመለክታል፤ (የ25፥1፡40፥34-35፤1ነገ8፥10-13 ማብ ይመ)።

29፥45-46፤ መካከል እኖራለሁ፤ የ25፥9 ማብ ይመ።

29፥45 *አምላካቸውም እሆናለሁ፤* እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ለማመልከት ነው፤ (የ6፥7 ማብ ይመ)።

29፥46 *ከግብፅ ያወጣኋቸው እኔ አምላካቸው እግዚአብሔር፤* የ20፥2 ማብ ይመ።

30፥1 *ዕጣን፤* የዕጣኑ ሽታ የእግዚአሔርን ሕዝብ ጸሎት ያመለክታል፤ (መዝ141፥2፤ ሉቃ1፥10፤ ራእ5፥8፡8፥3-4 ይመ)።

30፥3 *ወርቅ፤* የ26፥37 ማብ ይመ።

30፥4 *ቀለበቶችን፤* የ25፥12 ማብ ይመ።

30፥6 *ከመጋረጃው ፊት ለፊት ... ከምስክሩ ታቦት፤* የ25፥16፡22፡26፥31 ማብ ይመ።

30፥10 *ዓመታዊ ማስተስረያ፤* ዘሌ 16፥34 ይመ።

30፥12 *የእስራኤላውያንን ... በሚቈጠርበት፤* ምናልባት እንዲህ ያለው ቈጠራ የሚደረገው በተለያዩ ጊዜያት ሲሆን፣ የሚደረገውም እስራኤላውያን በእግዚአብሔር አገልግሎት ውስጥ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ለማድረግ ነው፤ (ዘኍ 1፥2፡26፥2 ይመ)። *ለሕይወቱ ... ዎጆ ... መክፈል አለበት፤* በ13፥13፡15 ላይ

ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚቀርብ መሥዋዕት ነው:: [14]ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከሃያ በላይ ሆኖ ወደ ተቈጠሩት ያለፉት ሁሉ፣ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት ማቅረብ አለባቸው:: [15]ለሕይወታችሁ ማስተስረያ እንዲሆን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት በምታቀርቡበት ጊዜ ባለጠጋው ከግማሽ ሰቅል በላይ፣ ድኻውም አጕድሎ አይስጥ:: [16]የማስተሰረያውን ገንዘብ ከእስራኤላውያን ተቀብለህ ለመገናኛው ድንኳን አገልግሎት አውለው፤ ለሕይወታችሁ ማስተስረያ በማድረግ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት የእስራኤላውያን ማስተስረያ ይሆናል::"

የመታጠቢያ ሰን

[17]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ [18]"ለመታጠቢያ ከናስ ማስቀመጫው ጋር የናስ ሰን አብጅ፤ በመገናኛው ድንኳንና በመሠዊያው መካከል አስቀምጠህ ውሃ አድርግበት:: [19]አሮንና ወንዶች ልጆቹ በውስጡ ባለው ውሃ እጃቸውንና እግራቸውን ይታጠቡበታል:: [20]ወደ መገናኛው ድንኳን በሚገቡበት ጊዜ ሁሉ እንዳይሞቱ በውሃ ይታጠቡ፤ እንዲሁም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የእሳት መሥዋዕት ለማቅረብ ወደ መሠዊያው ለማገልገል በሚቀርቡበት ጊዜ፣ [21]እንዳይሞቱ እጃቸውንና እግራቸውን ይታጠባሉ፤ ይህም በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ ለአሮንና ለትውልዶቹ የዘላለም ሥርዐት ይሆናል::"

ቅብዐ ዘይት

[22]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፣ [23]"ምርጥ ቅመሞችን፣ አምስት መቶ ሰቅል[a] ፈሳሽ ከርቤ፣ ግማሽ ይኸውም ሁለት መቶ አምሳ ሰቅል ጣፋጭ ቀረፋ፣ ሁለት መቶ አምሳ ሰቅል ጠጅ ሣር፣ [24]አምስት መቶ ሰቅል ብርጕድ ውሰድ፤ ሁሉም እንደ መቅደሱ ሰቅልና አንድ የኢን መስፈሪያ[b] የወይራ ዘይት ይሁን፤ [25]እነዚህን በቀማሚ እንደ ተሠራ እንደሚሸት ቅመም የተቀደሰ ቅብዐ ዘይት አድርግ፤ የተቀደሰ ቅብዐ ዘይት ይሆናል፤ [26]ከዚያም የመገናኛውን ድንኳን፣ የምስክሩን ታቦት፣ [27]ጠረጴዛውንና ዕቃዎቹን ሁሉ፣ መቅረዙንና ዕቃዎቹን፣ የዕጣን መሠዊያውን፣ [28]የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያውንና ዕቃዎቹን ሁሉ እንዲሁም የመታጠቢያ ሰኑን ከነመቆሚያው እንድትቀባበት ይሁን:: [29]እጅግ የተቀደሱ ይሆኑም ዘንድ ቀድሳቸው፤ የሚነካቸውም ሁሉ የተቀደሰ ይሆናል:: [30]ካህናት ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ አሮንና ወንዶች ልጆቹን ቅባቸው፤ ቀድሳቸውም:: [31]ለእስራኤላውያን ንገራቸው፤ 'በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ ይህ የእኔ የተቀደሰ የቅብዐት ዘይት ይሆናል፤ [32]በማንም ሰው ሰውነት ላይ አታፍስሱት፤ በተመሳሳይ መንገድ ምንም ዘይት አትሥሩ፤ የተቀደሰ ነው፤ ቅዱስ መሆኑን ልብ በሉ:: [33]ተመሳሳይ ዐይነት የሠራና ከካህናት ሌላ በማንም ሰው ላይ ያፈሰሰ ሁሉ ከወገኑ ይወገድ::

ዕጣን

[34]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ "ተመጣጣኝ በማድረግ የጣፋጭ ሽቱ ቅመሞች፣ የሚንጠባጠብ ሙጫ፣ በዛጐል ውስጥ የሚገኝ ሽቱ፣ የሚሸት ሙጫ፣ እና ንጹሕ ዕጣን ወስደህ [35]በቀማሚ እንደ ተሠራ ጣፋጭ መዐዛ ያለው የተቀመመ ዕጣን አብጅ፤ በጨው የተቀመመ፣ ንጹሕና የተቀደሰ ይሁን:: [36]ከእርሱም ጥቂቱን ወቅጠህ ዱቄት በማድረግ አልመህ በመገናኛው ድንኳን ከምስክሩ ፊት ለፊት ከአንተ ጋር በምገናኝበት ስፍራ አስቀምጠው፤ ለአንተ እጅግ የተቀደሰ ይሆናል:: [37]ለራስህ በዚያ ዐይነት መንገድ ምንም ዐይነት ዕጣን አታብጅ:: ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰ መሆኑን ልብ በል:: [38]በመልካም ሽታው ይደሰት ዘንድ እርሱን አስመስሎ የሚሠራ ሁሉ ከወገኑ የተወገደ ይሁን::

ባስልኤልና ኤልያብ

31፥2-6 ተጓ ምብ - ዘፀ 35፥30-35

31 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"እነሆ፣ ከይሁዳ ነገድ የሆር የልጅ ልጅ የሆነውን የኡሪን ልጅ ባስልኤልን መርጬዋለሁ:: [3]በሁሉም ዐይነት የእጅ ጥበብ ሥራ፣ ብልሃት፣ ችሎታና ዕውቀት እንዲኖረው የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም) መንፈስ ሞልቼዋለሁ፤ [4]ይኸውም በወርቅ፣ በብርና በናስ ለሚሠሩት ሥራዎች በጥበብ የተሠሩ ጌጦችን እንዲያበጅ፣ [5]ድንጋዮችን እንዲቀርጽና እንዲጠርብ ከእንጨትም ጥርብ እንዲያወጣ፣ ሁሉንም ዐይነት የእጅ ጥበብ ሥራዎችን እንዲያከናውን ነው:: [6]በተጨማሪም ከዳን ነገድ የሆነውን የአሂሳማክን ልጅ ኤልያብን እንዲረዳው መርጬዋለሁ፤ እንዲሁም ያዘዝሁህን ሁሉ

[a]23 ወደ 6 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[b]24 ወደ 4 ሊትር ያህል ነው::

30፥14 ዘፀ38፥26፤ ዘኍ1፥3፡18፤14፥29፤ 26፥2፤32፥11፤ 2ዜና25፥5
30፥15 ምሳ22፥2፤ ኤፌ6፥9
30፥16 ቍ12፤ ዘፀ38፥25-28፤ 2ዜና24፥5፤ ዘኍ31፥54
30፥18 ዘፀ31፥9፤ 35፥16፤38፥8፤ 39፥39፤40፥7፡30፤ 1ነገ7፥38፤2ዜና4፥6
30፥19 ዘፀ29፥4፤ 40፥12፡31-32፤ዘሌ 8፥6፤መዝ26፥6፤ዮሐ 13፥10፤ዕብ10፥22
30፥20 ዘፀ28፥43
30፥21 ዘፀ27፥21፤ 29፥42
30፥23 ዘፍ43፥11፤ 37፥25፤ምሳ7፥17፤ ማሕ4፥14፤ኢሳ43፥24 ፤ኤር6፥20
30፥24 ቍ13፤መዝ 45፥8፤ሕዝ27፥19
30፥25 ቍ35፤ዘፀ 29፥7፤37፥29፤ዘኍ 9፥30፤1ሳሙ9፥16
30፥26 ዘፀ40፥9፤ ዘሌ8፥10፤ዘኍ7፥1
30፥29 ዘፀ29፥37፤ ዘሌ6፥18፡27፤8፥10- 11፤ማቴ23፥17
30፥30 ዘፀ28፥41፤ 29፥7፤ዘሌ8፥2፡12፡ 30፤10፥7፤16፥32፤ 21፥10፡12፤ዘኍ15፥ 12፤መዝ133፥2
30፥31 ዘፀ29፥7:42
30፥32 ቍ25:37
30፥33 ቍ38፤ ዘፍ17፥14
30፥34 ማሕ3፥6
30፥35 ቍ25፤ ዘፀ25፥6
30፥36 ቍ32፤ ዘፀ25፥22፤29፥37፤ ዘሌ2፥3
30፥37 ቍ32
30፥38 ቍ33
31፥2 ዘፀ17፥10፤ 36፥1፡2፤37፥1፤ 38፥22፤1ዜና2፥20፤ 2ዜና1፥5
31፥3 ዘፀ28፥3፤ 1ነገ7፥14፤1ቆሮ12፥4
31፥6 ዘፀ28፥3፤ 36፥1፡2፤38፥23፤ 1ነገ7፥14፤2ዜና2፥14

ከተወሳው መርሕ ጋር የሚያያዝ ነው፤ (የ13፥13 ማብ ይመ)::

30፥14 *ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከሃያ በላይ ሆኖ፤* ለውትድርና የሚመለመልበት (የሚመረጥበት) ዕድሜ ነው፤ (ዘኍ 1፥3 ይመ)::

30፥16 *ለመገናኛው ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ::

30፥18 *ለመታጠቢያ ከናስ ... የናስ ሰን (ጸሕል)፤* እስራኤላውያን ሴቶች ከሰጡት የናስ መስተዋት የሚሠራ ነው፤ (38፥8 ይመ):: *መታጠቢያ፤* የ29፥4 ማብ ይመ::

30፥23-24 *ከርቤ ... ቀረፋ ... ጠጅ ሣር ... ብርጕድ፤* የ25፥6 ማብ ይመ::

30፥33 *ከወገኑ ይወገድ፤* የ12፥15 ማብ ይመ::

30፥34 *የሚንጠባጠብ ሙጫ፣ በዛጐል ውስጥ የሚገኝ ሽቱ፣ የሚሸት ሙጫ፤* የ25፥6 ማብ ይመ:: *ጣፋጭ ... ንጹሕ ዕጣን፤* በደቡብ ዐረቢያ የሚበቅል የዛፍ ቅርፊት ነው::

31፥2 *ባስልኤል፤* "በእግዚአብሔር ጥላ/ጥበቃ ውስጥ ያለ" ማለት ነው:: *ሆር፤* የ17፥10 ማብ ይመ::

31፥3 *የእግዚአብሔርን መንፈስ ሞልቼዋለሁ፤* በልዩ ጥበብና ችሎታ በእጅ ሙያ መሥራት መንፈሳዊ ስጦታ ሲሆን፣ ይህም አንድን ሰው ለእግዚአብሔር አገልግሎት ያደርገዋል::

31፥6 *ኤልያብ፤* "አባቴ (መለኮታዊው) ድንኳኔ/ማደሪያዬ"

ያደርጉ ዘንድ ለእጅ ጥበብ ዐዋቂዎች ሁሉ ብልሃትን ሰጥቻቸዋለሁ፤ [7]ይኸውም የመገናኛውን ድንኳን፣ የምስክሩን ታቦት በላዩ ላይ ካለው ከስርየት መክደኛው ጋር፣ ሌሎች የድንኳኑን መገልገያ ዕቃዎች ሁሉ፣ [8]ጠረጴዛውን ከነዕቃዎቹ፣ ከንጹሕ ወርቅ የተሠራውን የወርቅ መቅረዝ ከነዕቃዎቹ፣ የዕጣኑን መሠዊያ፣ [9]የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያውን ከነዕቃዎቹ፣ ሰኑን፣ ከእነማስቀመጫው፣ [10]ከፈትል የተሠሩ ልብሶችን ይኸውም የካህኑን የአሮንን የተቀደሱ ልብሶችንና ካህናት ሆነው ሲያገለግሉ የሚለብሷቸው የወንድ ልጆቹ ልብሶችን፣ [11]እንዲሁም የመቅደሱ የሆነውን ቅብዐ ዘይትና ጣፋጭ ሽታ ያለውን ዕጣን እንዲሠሩ ነው፤ ልክ እኔ እንዳዘዝሁህ ያብጁአቸው።

ሰንበት

[12]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [13]“ለእስራኤላውያን ንገራቸው፤ ‘ሰንበቴን አክብሩ፤ ይህም በእኔና በእናንተ መካከል በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ ምልክት ይሆናል፤ ይኸውም የምቀድሳችሁ[*] እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ሆንሁ እንድታውቁ ነው።

[14]“ለእናንተ ቅዱስ ነውና ሰንበትን አክብሩ፤ ማንም ቢሽረው በሞት ይቀጣል፤ በዚያ ቀን ማንም የሚሠራ ቢኖር ከወገኑ ተነጥሎ ይለይ። [15]ስድስት ቀን ሥራ ይሠራል፤ ሰባተኛው ቀን ግን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰ የዕረፍት ሰንበት ነው፤ በሰንበት ቀን ማንም ቢሠራ በሞት መቀጣት አለበት። [16]እስራኤላውያን በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ ሰንበትን በመጠበቅ የዘላለም ኪዳን አድርገው ማክበር አለባቸው፤ [17]በእኔና በእስራኤላውያን መካከል ለዘላለም ምልክት ይሆናል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሰማይንና ምድርን በስድስት ቀን ሠርቶ፣ በሰባተኛው ቀን ከሥራ ታቅቦ ዐርፎአልና።’ ”

[18]እግዚአብሔር (ያህዌ) በሲና ተራራ ላይ ለሙሴ መናገሩን ከፈጸመ በኋላ፣ በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ጣት የተጻፈባቸውን የድንጋይ ጽላቶች፣ ሁለቱን የምስክር ጽላቶች ለእርሱ ሰጠው።

የወርቅ ጥጃ

32 ሕዝቡ ሙሴ ከተራራው ላይ ሳይ ወርድ ብዙ እንደ ቆየ ባዩ ጊዜ፣ ወደ አሮን ተሰብስበው፣ “ና፣ በፊታችን የሚሄዱ አማልክት[*] ሥራልን፤ ያ ከግብፅ ያወጣን ሙሴ ምን እንዳገኘው አናውቅም” አሉት።

[2]አሮንም፣ “የሚስቶቻችሁን፣ የወንድና የሴት ልጆቻችሁን የጆሮ ወርቅ አውልቃችሁ ወደ እኔ አምጡ” ብሎ መለሰላቸው። [3]ሕዝቡም ሁሉ የጆሮ ወርቃቸውን አውልቀው ወደ አሮን አመጡ። [4]እርሱም የሰጡትን ወስዶ በመሣሪያ በመቅረጽ በጥጃ ምስል ጣዖት አድርጎ ሠራው፤ ከዚያም እነርሱ፣ “እስራኤል ሆይ፤ ከግብፅ ያወጡህ አማልክት[*] እነዚህ ናቸው” አሉ።

[5]አሮን ይህን ባየ ጊዜ በወርቅ ጥጃው ፊት ለፊት መሠዊያ ሠርቶ፣ “ነገ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በዓል ይሆናል” ብሎ ዐወጀ። [6]በማግሥቱ ሕዝቡ በማለዳ ተነሥተው የሚቃጠል መሥዋዕት ሠዉ፤ የኅብረት መሥዋዕት[*] አቀረቡ፤ ከዚህም በኋላ ይበሉና ይጠጡ ዘንድ ተቀመጡ፤ ሊዘፍኑም ተነሡ።

31፥7 ዘፀ36፥8-38፤ 37፥1-5፡6፤40፥20
31፥8 ዘፀ37፥10-16፤17-24፤ዘሌ24፥4፤ 37፥25-28
31፥9 ዘፀ30፥18፤ 38፥3፤ዘኍ4፥14
31፥10 ዘፀ28፥2
31፥11 ዘፀ30፥22-32፤37፥29፤25፥6፡9
31፥13 ቍ 17፤ዘፀ 20፥8፤29፥42፤ዘሌ 11፥44፤20፥8፤21፥8፤ ኢሳ56፥4፤ሕዝ20፥12 ፡20፤37፥28
31፥14 ዘፀ35፥2፤ ዘኍ15፥32-36
31፥15 ዘፍ 2፥3፤ ዘፀ20፥8-11፤35፥2፤ ዘሌ16፥29፤23፥3፤ ዘኍ29፥7
31፥16 ዘፀ20፥8
31፥17 ቍ 13፤ ዘፍ2፥2-3፤ዘፀ20፥9፤ ኢሳ56፥2፤58፥13፤ 66፥23፤ኤር17፥21-22፤ሕዝ20፥12፡20
31፥18 ዘፀ19፥11፤ 24፥12፤32፥15-16፤ 34፥1፡28፤ዘዳ4፥13፤ 9፥10፤2ቆሮ3፥3፤ ዕብ9፥4
32፥1 ቍ 23፤ዘፍ 7፥4፤ዘፀ13፥21፤ዘዳ 9፥9-12፤ሐሥ7፥40
32፥2 መሳ8፥24-27
32፥4 ቍ 8፡24፡35፤ ዘፀ20፥23፤ዘዳ9፥16፤ መሳ17፥3-4፤1ነገ12፥ 28፤14፥9፤2ነገ10፥29 ፤17፥16፤2ዜና13፥8፤ ነህ9፥18፤መዝ106፥ 19፤ኢሳ30፥22፤ 42፥17፤ሆሴ8፥6፤ 10፥5፤ሐሥ7፥41
32፥5 ዘሌ23፥2፡ 37፤2ነገ10፥20፤ ኢል2፥15
32፥6 ቍ 17-19፤ ዘፀ20፥24፤34፥15፤

[*]13 ወይም፣ *ቅዱስ አድርጌ የምለያችሁ* ተብሎ መተርጐም ይችላል።

[*]1 በዚህ እንዲሁም በቍጥር 23 እና 31 ላይ *አምላክ* ተብሎ መተርጐም ይችላል።

[*]4 በዚህና በቍጥር 8 ላይ፣ *ይህ አምላካችሁ ነው* ተብሎ መተርጐም ይችላል።

[*]6 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል።

ነው” ማለት ነው። ባስልኤልና (የቍ 2 ማብ ይመ) ኤልያብ የሚሉት ስሞች የመገናኛውን ድንኳን ለመሥራት የሚያስፈልጉትንና ታላቅ ችሎታ ያላቸውን ሰዎች በሚገባ የሚገልጹ ናቸው።

31፥7 *የመገናኛውን ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ።

31፥13 *ሰንበቴን አክብሩ፤* የመገናኛውን ድንኳንና የካህናቱን ልብስ ለመሥራት የተሰጠው መመሪያ የተደመደመው እስራኤላውያን ከእግዚአብሔር የተሰጣቸውን ተልዕኮ በሚፈጽሙበት ጊዜ እንኳ ሰንበትን የመጠበቅ ኀላፊነት እንዳለባቸው በማስገንዘብ ነው።

31፥14 *ከወገኑ ተነጥሎ፤* የ12፥15 ማብ ይመ።

31፥16-17 *ኪዳን ... ምልክት፤* እስራኤል በማያቋርጥ ተግባሯና በእግዚአብሔርም አገልግሎት በዓላት ዕረፍት እግዚአብሔር በፍጥረት ጊዜ ያከናወናቸውን ተግባራት እንደ ምሳሌ በመከተል ከእግዚአብሔር ጋር የገባችውን ቃል ኪዳን ዘወትር መጠበቅ አለባት፤ (የዘፍ 9፥12 ማብ ይመ)።

31፥18 *ሁለቱን ... ጽላቶች፤* እንደ ጥንት መካከለኛው ምሥራቅ ልማድ ሁሉ፣ እነዚህም ጽላቶች የዐሥርቱ ትእዛዛት ሁለት ክፍሎች ሳይሆኑ የቃል ኪዳኑ ቅጆች ናቸው። እያንዳንዱ ቃል ኪዳን ተጋቢ ወገን የየራሱ አንድ ቅጅ ይኖረዋል። በልማዱ መሠረት ለእስራኤል የሚሰጠው ቅጂ በአምላኳ ፊት የሚቀመጥ ሲሆን፣ ሁለቱም ጽላቶች (ለእግዚአብሔርና ለእስራኤል የሚሰጠው) በታቦቱ ውስጥ እንዲቀመጡ ይደረጋል (25፥21 ይመ)። *ምስክር፤* የ16፥34፡25፥16 ማብ ይመ። *በእግዚአብሔር ጣት የተጻፈባቸው፤* ምክንያቱም የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ነው፤ (19፥5-6 ይመ)፤ የኪዳኑም ስምምነቶች የእርሱ ናቸው፤ (20፥1-7)።

32፥1 *ብዙ ...ጊዜ፤* አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ማለት ነው፤ (24፥18 እና ማብ ይመ)፤ *ያ ከግብፅ ያወጣን ሙሴ፤* የእስራኤል የኪዳን አምላክ በቸርነቱ ያደረገውን ታምር የሚፃረር አባባል ነው፤ (20፥2 እና ማብ እንዲሁም 29፥46 ይመ)።

32፥2 *የጆሮ ወርቅ፤* ምናልባት ከግብፅ በዝብዘው ያመጡት ሳይሆን አይቀርም፤ (3፥21-22፡11፥2-3፡12፥35-36 ይመ)።

32፥4 *በመሣሪያ በመቅረጽ በጥጃ ምስል ሠራው፤* ከዕንጨት ተጠርቦ የተሠራና በወርቅ የተለበጠ (በኋላ ላይ በእሳት እንዲቃጠል ተደርጓል፤ ቍ 20) ወይም ከወርቅ ተጠፍጥፎ የተሠራና በቅርጽ መሥሪያ መሣሪያ የተበጀ ሊሆን ይችላል። ይህ ጥጃ ከግብፃውያን አጲስ የጥጃ አምላክ ቅርጽ ጋር ተመሳሳይነት ያለው ሳይሆን አይቀርም፤ (የኤር 46፥15 ማብ ይመ)። እስራኤላውያን እንዲህ ያለውን ጥጃ በመሥራታቸው ሁለተኛውን ትእዛዝ በግልጽ ተላልፈዋል፤ (20፥4-5)። ከግብፅ ምድር መርቶ ያወጣህ አምላክህ ይህ ነው፤ በ20፥2 ላይ የተጠቀሰውን የሚያሽሟጥጥ አነጋገር ነው። ከምእተ ዓመታት በኋላ ንጉሥ ኢዮርብዓም በሰሜናዊው የእስራኤል መንግሥት ሁለት የወርቅ ጥጃዎች ሠርቶ ባቆመ ጊዜ እነዚህን ቃሎች ጠቅሶ ነበር (1ነገ12፥28-29)።

32፥5 *በወርቅ ጥጃው ፊት ለፊት መሠዊያ ... ለእግዚአብሔር በዓል፤* ከሁኔታው እንደምንረዳው አሮን ጣዖት ማምለክ የሚያስከትለውን ጣጣ ስለ ተረዳ ሕዝቡ ፊቱን ከእግዚአብሔር ፈጽሞ እንዳይመለስ ፈጣን እርምጃ ወሰደ።

32፥6 *ተቀመጡ፤ ሊዘፍኑም ተነሡ፤* ይህ ድርጊት ጣዖት አምላኪነትን የሚያሳይ የአምልኮተ ጣዖት ምልክት ነው። ጳውሎስ ይህን ዐረፍተ ነገር በመጥቀስ የእስራኤልን ጣዖት አምላኪነት በግልጽ አሳይቷል፤ (1ቆሮ 10፥7 ይመ)። “ሊዘፍኑም ተነሡ”

[7]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "ከግብፅ ያወጣኻቸው ሕዝብህ ስተዋልና ውረድ አለው፤ [8]ካዘዝኋቸው ፈቀቅ ለማለት ጊጣኖች ሆኑ፤ ለራሳቸውም በጥጃ ምስል የተቀረጸ ጣዖትን ሠሩ፤ ለእርሱም ሰገዱለት፤ ሠዉለትም፤ እንዲሁም፣ 'እስራኤል ሆይ፤ ከግብፅ ምድር ያወጡህ አማልክትህ እነዚህ ናቸው' አሉ::

[9]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "እነዚህን ሕዝብ አይቻቸዋለሁ፤ አንገተ ደንዳናዎችም ናቸው፤ [10]አሁንም በእ ነርሱ ላይ፣ ቍጣዬ እንዲነድና እንዳጠፋ ቸው ተወኝ፤ ከዚያም አንተን ለታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁ::"

[11]ነገር ግን ሙሴ የአምላኩን የእግዚአ ብሔርን (ኤሎሂም ያህዌ) ቸርነት ፈለገ፤ እንዲህም አለ፤ "እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ በታላቅ ሥል ጣንህና በኀያል ክንድህ ከግብፅ ባወጣኸው ሕዝብህ ላይ ቍጣህ ለምን ይነዳል? [12]ግብፃውያን፣ 'በተራራዎቹ ላይ ሊገድላቸው ከገጸ ምድርም ሊያጠፋቸው ስለ ፈለገ ነው ያወጣቸው' ለምን ይበሉ? ከክፉ ቍጣህ ተመለስ፤ ታገሥ፤ በሕዝብህም ላይ ጥፋት አታምጣ:: [13]ለባሪያዎችህ ለአብርሃም፣ ለይስሐ ቅና ለእስራኤል፣ 'ዘርህን እንደ ሰማይ ከዋ ክብት አበዛዋለሁ፤ ለዘርህም ተስፋ አድርጌ የሰጠኋቸውን ይህችን ምድር ሁሉ እሰጣ ቸዋለሁ፤ ለዘላለምም ርስታቸው ትሆናለች' በማለት በራስህ የማልኸውን አስታውስ::" [14]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ታገሠ፤ በሕዝ ቡም ላይ አመጣባቸዋለሁ ያለውን ጥፋት አላመጣባቸውም::

[15]ሙሴም ሁለቱን የምስክር ጽላቶች በእጆቹ ይዞ ከተራራው ወረደ፤ ጽላቶቹም ከፊትና ከኋላ በሁለት ወገን ተጽፎባቸው ነበር:: [16]ጽላቶቹ የእግዚአብሔር ሥራ ነበሩ፤ በጽላቶቹ ላይ የተቀረጸ ጽሕፈትም የእግዚ አብሔር (ያህዌ) ጽሕፈት ነበር::

[17]ኢያሱ የሕዝቡን የጩኸት ድምፅ በሰማ ጊዜ ሙሴን፣ "በሰፈሩ ውስጥ የጦርነት ድምፅ አለ" አለው:: [18]ሙሴም

"የድል ድምፅ አይደለም፤
የሽንፈትም ድምፅ አይደለም፤
የምሰማው የዘፈን ድምፅ ነው"
ብሎ መለሰለት::

[19]ሙሴ ወደ ሰፈሩ ደርሶ ጥጃውንና ጭፈራውን ባየ ጊዜ ቍጣው ነደደ፤ ጽላቶ ቹን ከእጁ በመወርወር ከተራራው ግርጌ ሰባበራቸው:: [20]የሠሩትን ጥጃ ወስዶ በእ ሳት አቃጠለው፤ ከዚያም ዱቄት እስኪሆን ፈጨው፤ በውሃ ላይ በተነው፤ እስራኤላው ያንም እንዲጠጡት አደረገ::

[21]አሮንንም፣ "ወደዚህ አስከፊ ኀጢአት ትመራቸው ዘንድ ይህ ሕዝብ ምን አደ ረገህ?" አለው::

[22]አሮንም መለሰ፣ "ጌታዬ ሆይ አትቈጣ ብሎ መለሰለት፤ ይህ ሕዝብ ሁልጊዜ ለክፋት ያዘነበለ መሆኑን አንተ ታው ቃለህ፤ [23]እነርሱም 'በፊታችን የሚሄዱ አማ ልክት ሥራልን፤ ይህ ከግብፅ ያወጣን ሙሴ ምን እንዳገኘው አናውቅም' አሉኝ:: [24]ስለ ዚህ፣ 'ማንኛውም ዐይነት የወርቅ ጌጣጌጥ ያለው ሁሉ ያውልቀው' አልኋቸው፤ ከዚ ያም ወርቁን ሰጡኝ፤ ወደ እሳቱ ጣልሁት፤ ይህም ጥጃ ወጣ::"

[25]ሕዝቡ ከቍጥጥር ውጭ እንደ ሆኑ፣ አሮ ንም መረን እንደ ለቀቃቸውና በጠላቶቻቸውም

ዘሌ3፥1፤4፥10፤6፥12፤ 9፥4፤22፥21፤ዘኍ6፥ 14፤25፥2፤ዘዳ27፥7፤ መሳ20፥26፤መሳ19፥ 4፤ሩት3፥3፤ 1ሳሙ 1፥9፤2ሳሙ11፥11፤ 1ነገ13፥23፤18፥42፤ ነህ8፥12፤ኢዮ1፥4፤ መክ5፥18፤8፥15፤ ኤር16፥8፤ሕዝ43፥27 ፤ሐሥ7፥41፤ 1ቆሮ10፥7፤
32፥7 ቍ4:11፤ ዘፍ6፥11-12፤ ዘፀ33፥11፤ሕዝ20፥8
32፥8 ቍ4፤ዘፀ 20፥4፤22፥20፤1ነገ 12፥28፤ኤር7፥26፤ 16፥12፤ሕዝ23፥8፤ ሚል2፥8፤3፥7
32፥9 ዘፀ33፥3:5፤ 34፥9፤ዘዳ9፥6:13፤ 10፥16፤31፥27፤መሳ 2፥19፤2ነገ17፥14፤ 2ዜና30፥8፤36፥13፤ ነህ9፥16፤መዝ78፥8፤ ምሳ29፥1፤ኢሳ46፥12 ፤48፥4፤ኤር7፥26፤ ሕዝ2፥4፤ሆሴ4፥16፤ ሐሥ7፥51
32፥10 ዘፀ22፥24፤ 33፥3-5፤ዘኍ14፥12፤ 16፥21:45፤ዘዳ9፥14 :19፤1ሳሙ2፥25፤ መዝ106፥23፤ኤር 7፥16፤11፥14፤14፥11 :12፤ሕዝ20፥13
32፥11 ቍ13፤ዘዳ 9፥18:26፤1ሳሙ7፥9፤ 2ሳሙ21፥1፤ 2ዜና 15፥2፤1ነህ1፥10፤ መዝ9፥10፤34፥4፤10 6፥23፤136፥12፤ኢሳ 9፥13፤ኤር15፥
32፥12 ቍ14፤ዘፀ 33፥13፤ ዘኍ14፥13-16፤ ዘዳ9፥28
32፥13 ዘፍ12፥7፤ 15፥5፤22፥7:16:17፤ ዘፀ2፥24፤33፥13፤ዕብ 6፥13
32፥14 ዘዳ9፥19፤ 1ሳሙ15፥11፤ 2ሳሙ24፥16፤ 1ነገ21፥29፤1ዜና21፥15፤መዝ106፥45፤ኤር18፥8፤26፥3:19፤አሞ7፥3: 6፤ ዮና3፥10
32፥15 ዘፀ19፥18፤31፥18፤34፥4:29፤ዘዳ9፥15፤ 2ቆሮ3፥3፤ዕብ9፥4
32፥16 ዘፀ24፥12
32፥17 ዘፀ17፥9
32፥19 ቍ6፤ዘፀ34፥1፤ ዘዳ9፥16:17፤ዕዝ9፥3፤መዝ119፥53:158፤ 1ቆሮ10፥7
32፥20 ዘዳ7፥25፤ 9፥21፤12፥3፤ኢሱ7፥1፤2ነገ23፥6፤ 1ዜና14፥12፤ 2ዜና34፥7፤ሚክ1፥7
32፥22 ዘፍ18፥30፤ዘዳ9፥24፤ 28፥20፤2ነገ 21፥15፤ዕዝ9፥13፤ነህ9፥28፤ኤር4፥4፤44፥3፤ሕዝ6፥9
32፥23 ቍ1፤ሐሥ7፥40
32፥24 ቍ4
32፥25 ዘፍ38፥23

ለሚለው ሐረግ የገባው የዕብራይስጡ ግሥ አብዛኛውን ጊዜ ሩካቤአዊ ወይም ተዋስቦአዊ ትርጕም አለው፤ (ዘፍ 26፥8 ይመ):: በጥንት ዘመን የአረማውያን (የጣዖት አምላኪዎች) አምልኮ በሩካቤ ሥጋ የታጀበ ነው::

32፥7:9 *ሕዝብህ ... እነዚህን ሕዝብ፤* እግዚአብሔር እስራኤልን "ሕዝቤ" (በ3፥10 ላይ እንደተጠቀሰው) ብሎ ያልጠራ እስራኤል ከእግዚአብሔ ጋር የገባችውን ቃል ኪዳን በማፍረስ ሲሆን ይህም ድርጊቷ በእግዚአብሔር የተካደች እንድትሆን አድርጓታል::

32፥7 *ስተዋል፤* ስለዚህ ለፍርድ ተቃርበዋል፤ (ቍ 10፤ ዘፍ 6፥11-13 ይመ)::

32፥9 *አንገተ ደንዳናዎች፤* እንደ ዓመፀኛ በሬና ፈረስ ማለት ነው፤ (ኤር 27:11-12፤ የነህ 3፥5 ማብ ይመ)::

32፥10 *ከዚያም አንተን ለታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁ፤* የአብርሃም ዘር የሆኑት እስራኤላውያን ከጠፉ በኋላ፣ እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባውን ቃል ኪዳን ወደ ሙሴ ያዞራል፤ (ዘፍ 12፥2 ይመ)::

32፥11 *ሕዝብህ፤* ሙሴ እግዚአብሔር ራሱ የተናገረውን ቃል ከጠቀሰ በኋላ (ቍ 7 እና ማብ ይመ) እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያለውን ግንኙነት እንዲመለከትና ከዚያም ስሙን በግብፃውያን ፊት ከፍ ከፍ እንዲያደርግ (ቍ 12 ይመ) በመጨረሻም ለእስራኤል አባቶች የገባውን ቃል ኪዳን እንዲያስታውስ ያሳስበዋል (ቍ 13 ይመ)::

32፥13 *ለእስራኤል፤* ለያዕቆብ ለማለት ነው፤ (33፥1፤ ዘፍ 32፥28 ይመ)::

32፥14 *እግዚአብሔር ታገሠ፤* የኤር 18፥7-10 ማብ፤ 2ሳሙ 24፥16፤ መዝ 106፥45፤ አሞ 7፥1-6፤ ያዕ 5፥16 ይመ)::

32፥15 *ከተራራው ወረደ፤* 24፥18 እና ማብ ይመ:: *ሁለቱን ... ጽላቶች፤* 31፥18 እና ማብ ይመ:: *የምስክር፤* የ16፥34 ማብ እና 25፥16 ይመ:: ከፊት ከኋላ በሁለት በኩል ተጽፎባቸው ነበር፤ በጥንት ዘመን በጽላቶች ላይ የሚጻፈው በሁለቱም በኩል ነበር::

32፥16 *በጽላቶቹ ላይ የተቀረጸው ጽሕፈትም የእግዚአብሔር ጽሕፈት ነበር፤* 31፥18 ይመ::

32፥17 *ኢያሱ፤* ምናልባት ሙሴ ወደ ተራራው ሲወጣ እስከ ግማሽ ድረስ ሳይሸኘው አይቀርም፤ (24፥13 ይመ)

32፥19 *ጽላቶቹን ከእጁ በመወርወር ከተራራው ግርጌ ሰባበራቸው፤* እስራኤላውያን የገቡትን ቃል ኪዳን እንዳፈረሱ የሚያሳይ ድርጊት ነው::

32፥20 *በእሳት አቃጠለው ... ዱቄት እስኪሆን ፈጨው፤* በቤቴል የሚገኘው የንጉሥ ኢዮርብዓም መሠዊያ ተመሳሳይ ዕጣ ደርሶበታል (የቍ 4 ማብ እና 2ነገ 23፥15 ይመ)::

32፥22-24፤ አሮን እጅግ ስለፈራ በሕዝቡ አሳበበ፤ (የዘፍ 3፥12-13 ማብ ይመ)::

32፥24 *ይህም ጥጃ ወጣ፤* አሮን እንዲህ የመሰለውን አስደናቂ ታሪክ ሲያቀናብር ሙሴ አያምነኝም ብሎ ከቶ አላሰበም::

32፥25 *መረን እንደ ለቀቃቸው፤* ምሳ 29፥18 ይመ:: እግዚአብሔርን መታዘዝና ማምለክ በተው ሕዝብ መካከል ሥርዐት

ዘንድ መሳለቂያ እንደ ሆኑ ሙሴ አስተዋለ። [26]ስለዚህ በሰፈሩ መግቢያ ላይ ቆሞ፣ "የእግዚአብሔር (ያህዌ) የሆነ ሁሉ ወደ እኔ ይምጣ" አለ፤ ሌዋውያኑም ሁሉ ከእርሱ ጋር ሆኑ።

[27]ከዚያም፣ "የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ 'እያንዳንዱ ሰው በወገቡ ላይ ሰይፍ ይታጠቅ፤ በሰፈር ውስጥ ከዳር እዳር እየተመላለሰ እያንዳንዱ ወንድሙን፣ ጓደኛውንና ጎረቤቱን ይግደል'" አላቸው። [28]ሌዋውያኑ ሙሴ እንዳዘዛቸው ፈጸሙ፤ በዚያኑም ዕለት ከሕዝቡ ሦስት ሺህ ያህል አለቀ። [29]ከዚያም ሙሴ፣ "በራሳችሁ ወንዶች ልጆችና ወንድሞች ላይ በመነሣታችሁ፣ በዛሬዋ ቀን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተለያችሁ ሆናችኋል፤ በዛሬዎም ዕለት ባርኳችኋል" አለ።

[30]በማግሥቱም ሙሴ ሕዝቡን፣ "እጅግ የከፋ ኀጢአት ሠርታችኋል፤ አሁን ግን ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) እወጣለሁ፤ ምናልባት ኀጢአታችሁን ማስተስረይ እችል ይሆናል" አላቸው።

[31]ስለዚህ ሙሴ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ተመልሶ እንዲህ አለው፤ "ወዮ እነዚህ ሕዝብ የሠሩት ምን ዐይነት የከፋ ኀጢአት ነው! ለራሳቸውም የወርቅ አማልክት ሠሩ። [32]አሁን ግን እባቱ ኀጢአታቸውን ይቅር በል፤ ያለዚያ ግን ከጻፍኸው መጽሐፍ እኔን ደምስሰኝ።" [33]እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "የበደለኝን ሁሉ ከመጽሐፌ እደመስሰዋለሁ፤ [34]አሁን ሂድ፤ ሕዝቡን ወደ ተናገርኩት ስፍራ ምራው፤ መልአኬም በፊትህ ይሄዳል፤ ሆኖም የምቀጣበት ጊዜ ሲደርስ፣ ስለ ኀጢአታቸው እቀጣቸዋለሁ።"

[35]አሮን በሠራው ጥጃ ባደረጉት ነገር እግዚአብሔር (ያህዌ) ሕዝቡን በመቅሠፍት መታ።

32፥27 ዘኍ25፥3፡5፤ዘዳ33፥9፤ሕዝ9፥5
32፥30 ዘሌ1፥4፤4፥20፡26፤5፥6፡10፡13፤6፥7፤1ሳሙ12፥20፤መዝ25፥11፤85፥2
32፥31 ዘፀ20፥23፤34፥9፤ዘዳ9፥18
32፥32 ዘኍ14፥19፤መዝ69፥28፤ሕዝ13፥9፤ዳን7፥10፤12፥1፤ሚል3፥16፤ሉቃ10፥20፤ሮሜ9፥3
32፥33 ዘፀ17፥14፤ኢዮ21፥20፤ራእ3፥5
32፥34 ዘፍ50፥19፤ዘፀ3፥17፤14፥19፤15፥17፤ዘዳ32፥35፤መዝ89፥32፤94፥23፤99፥8፤109፥20፤ኢሳ27፥11 ኤር5፥9፤11፥22፤23፥2፤44፥13፡29፤ሆሴ12፥2፤ሮሜ2፥5-6
32፥35 ቍ4
33፥1 ዘፍ12፥7፤ዘፀ13፥11፤ዘኍ14፥23፤ዕብ6፥13
33፥2 ዘፀ14፥19፤23፥28
33፥3 ዘፀ3፥8፤32፥9፡10፤ሐሥ7፥51
33፥4 ዘኍ14፥39፤ሕስ4፥1፤ዕዝ9፥3፤መዝ119፥53
33፥5 ዘፀ32፥9፡10
33፥6 ዘፀ3፥1
33፥7 ዘፍ25፥22፤ዘፀ27፥21፤1ነገ22፥5
33፥8 ቍ10፤ዘኍ16፥27
33፥9 ዘፀ13፥21፤19፥9፤29፥42፤31፥18፤ዘዳ31፥15፤1ቆሮ10፥1፤መዝ99፥7

33

ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ "አንተና ከግብፅ ያወጣኸው ሕዝብህ ይህን ስፍራ ለቃችሁ 'ለዘርህ እሰጣለሁ' በማለት ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ በመሐላ ተስፋ ወደ ገባሁላችሁ ምድር ሂዱ። [2]መልአክን በፊትህ በመላክ፣ ከነዓናውያንን፣ አሞራውያንን፣ ኬጢያውያንን፣ ፌርዛውያንን፣ ኤዊያውያንንና ኢያቡሳውያንን አስወጣለሁ። [3]ማርና ወተት ወደምታፈሰው ምድር ውጡ፤ ነገር ግን አንገተ ደንዳና ሕዝብ ስለሆናችሁ፣ በመንገድ ላይ እንዳላጠፋችሁ እኔ ከእናንተ ጋር አልሄድም።"

[4]ሕዝቡም እነዚህን አሳዛኝ ቃላት በሰሙ ጊዜ ይተክዙ ጀመር፤ ማንም ሰው አንዳች ጌጥ አላደረገም። [5]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን፣ "እስራኤላውያንን 'እናንተ አንገተ ደንዳና ሕዝብ ናችሁ፤ ለአንዳፍታ እንኳ ከእናንተ ጋር አብሬአችሁ ብሄድ አጠፋችሁ ነበር፤ አሁንም ጌጣጌጦቻችሁን አውልቁ፤ እናንተን ምን ማድረግ እንዳለብኝ እወስናለሁ' ብለህ ንገራቸው" አለው። [6]ስለዚህ እስራኤላውያን በኮሬብ ተራራ ላይ ጌጣጌጦቻቸውን አወለቁ።

የመገናኛው ድንኳን

[7]ሙሴ "የመገናኛው ድንኳን" ብሎ የጠራውን በመውሰድ፣ ከሰፈሩ ውጭ ራቅ ባለ ቦታ ላይ ይተክለው ነበር። እግዚአብሔርን (ያህዌ) መጠየቅ የሚፈልግ ሁሉ ከሰፈሩ ውጭ ወዳለው ወደ መገናኛው ድንኳን ይሄድ ነበር። [8]ሙሴ ወደ ድንኳኑ በወጣ ጊዜ ሕዝቡ በመነሣት ወደ ድንኳኑ እስኪገባ ድረስ በየድንኳኖቻቸው ደጃፍ ላይ ቆመው ይጠባበቁ ነበር። [9]ሙሴ ወደ ድንኳኑ ገብቶ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከሙሴ ጋር እየተነጋገረ ሳለ የደመናው ዐምድ ወርዶ

አልበኝነት ይሰፍናል።

32፥26 *የእግዚአብሔር የሆነ ሁሉ ወደ እኔ ይምጣ፤* ኢሱ 24፥15፤ 1ነገ ፤ ማቴ 6፥24 ይመ። *ሌዋውያኑም፤* የሌዊ ዘሮች ምናልባት ከመጀመሪያው እንደ ካህናት ሳይታዩ አይቀርም፤ (ዘፍ 29፥34፤ ዘዳ 18፥6-8)። ሆኖም ከጊዜ በኋላ የሙሴ ወንድም ከሆነው ከአሮን ዘሮች በታች ሳይሆኑ አይቀርም፤ (38፥21፤ ዘኍ 3፥9-10፤ 1ዜና 16፥4-6፡37-42 ይመ)።

32፥27 *ወንድሙን፣ ጓደኛውንና ጎረቤቱን ይግደል፤* ማቴ 10፥37፤ ሉቃ 14፥26 ይመ።

32፥28 *ሌዋውያኑ ሙሴ እንዳዘዛቸው ፈጸሙ፤* ሌዋውያኑ ለእግዚአብሔር ያሳዩት መንፈሳዊ ቅንዓት የአሮን የልጅ ልጅ ፊንሐስ ካሳየው ቅንዓት ጋር የሚመሳሰል ሲሆን ይህም ዘሮቹ ለዘላለም ካህናት እንዲሆኑ አድርጓቸዋል (ዘኍ 25፥7-13)።

32፥29 *በዛሬዋ ቀን... የተለያችሁ ሆናችኋል፤* ሌዋውያኑ ለእግዚአብሔር ካሳዩት መንፈሳዊ ቅንዓት የተነሣ፣ በማደሪያው ድንኳን ውስጥ እንዲያገለግሉትና ካህናቱን እንዲያግዙ ለእግዚአብሔር ተለዩ (ዘኍ 1፥47-53፡3፥5-9፡12፡41፡45፡4፥2-3 ይመ)።

32፥30 *ኀጢአታችሁን ማስተስረይ እችል ይሆናል፤* ሙሴን እግዚአብሔር በራሱና በእስራኤል መካከል ማእከል እንዲሆን የሾመው ሰው በመሆኑ በእግዚአብሔር ፊት ፈጥኖ ኀጢአታቸውን ተናዘዘ። እስራኤላውያንም ሆኑ ሙሴ የሚያቀርቡት መሥዋዕት ይህን ኀጢአት ከቶ ሊያስተሰርይ አይችልም። ሙሴ ግን ራሱን ከሕዝቡ ጋር አንድ ከማድረጉ የተነሣ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከማጥፋቱ በፊት እርሱን እንዲያጠፋው ጠየቀ፤ (ቍ 32 ይመ)። ታላቁ ይቅር ባይ ኢየሱስ ክርስቶስ የሕዝቡን ኀጢአት ለማስተስረይ ሲል ራሱን በመስቀል ላይ ሠዋ።

32፥32 *ከጻፍኸው መጽሐፍ፤* የመዝ9፥5፡51፥1፡69፥28 ማብ ይመ።

32፥33 *የበደለኝን ሁሉ... እደመስሰዋለሁ፤* በሕዝቡ ምትክ ለመሞት ራሱን ቢያቀርብም እግዚአብሔር ግን አልተቀበለውም፤ ምክንያቱም ኀጢአትን የሠራ ሰው ለሠራው ኀጢአት ተጠያቂ ነው (ዘዳ 24፥16፤ ሕዝ 18፥4 እና ማብ ይመ)።

32፥34 *አሁን ሂድ፤ ሕዝቡን ... ምራው፤* እግዚአብሔር ከአንገተ ደንዳናዋና ከአመፀኛው እስራኤል ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ጠብቆ የተስፋዪቱን ምድር እንደሚሰጥ ለሙሴ አረጋገጠለት። *ወደ ነገርሁህ ስፍራ፤* ከነዓን ማለት ነው (33፥1 ይመ)።

33፥2 *ከነዓናውያንን ... ኢያቡሳውያንን፤* የ3፥8 ማብ ይመ።

33፥3 *ማርና ወተት ወደምታፈሰው ምድር፤* የ3፥8 ማብ ይመ። *ከእናንተ አልሄድም፤* ከዚህ በፊት እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር እንደሚሆን ቢያረጋግጥላቸውም፣ (23፥21 እና ማብ ይመ)፤ አሁን ግን በኀጢአታቸው ምክንያት ለጊዜው ከእነርሱ ጋር እንደማይሆን ተናገረ። *አንገተ ደንዳና፤* የ32፥9 ማብ ይመ።

33፥6 *ጌጣ ጌጦቻቸውን አውልቀው፤* የኀዘን ምልክት ነው (ሕዝ 16፥17 ይመ)።

33፥7 *ከሰፈሩ ውጭ ወዳለው ወደ መገናኛው ድንኳን፤* በእስራኤል ሰፈር መካከል ያለውን የመገናኛ ድንኳን ሳይሆን፣ (ከ27፥21 ጋር ያነጻጽሩ) ቋሚ የሆነው የመገናኛ ድንኳን እስኪታነጽ ድረስ ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር ቀርቦ ጥያቄውን የሚያስቀርብበት ጊዜያዊ ድንኳን ማለት ነው።

33፥9 *የደመናው ዓምድ ወርዶ፤* "ሰው ከወዳጁ ጋር እንደ

በመግቢያው ላይ ይቆም ነበር። [10]ሕዝቡ የደመናውን ዓምድ በድንኳኑ ደጃፍ ላይ ቆሞ ሲያዩት ሁሉም በየድንኳኖቻቸው ደጃፍ ላይ ቆመው ይሰግዱ ነበር። [11]ሰው ከባልንጀራው ጋር እንደሚነጋገር *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከሙሴ ጋር ፊት ለፊት ይነጋገር ነበር፤ ከዚያም ሙሴ ወደ ሰፈሩ ይመለሳል፤ ረዳቱ የነበረው ብላቴናው የነዌ ልጅ ኢያሱ ግን ከድንኳኑ አይለይም ነበር።

ሙሴና የእግዚአብሔር ክብር

[12]ሙሴ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) አለው፤ "እነዚህን ሕዝብ ምራ' ብለህ ነግረኸኝ ነበር፤ ከእኔ ጋር የምትልከው ማን እንደሆነ ግን አላሳወቅኸኝም፤ 'አንተን በስም አውቅሃለሁ፤ በፊቴም ሞገስ አግኝተሃል' ብለህ ነበር። [13]በእኔ ደስ ተሰኝተህ ከሆነ፣ አንተን ዐውቅህና ያለማቋረጥ በፊትህ ሞገስ አገኝ ዘንድ መንገድህን አስተምረኝ፤ ይህ ሕዝብ የአንተ ሕዝብ መሆኑን አስታውስ።"

[14]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) "ህልዎቴ ከአንተ ጋር ይሄዳል፤ ዕረፍትም እሰጥሃለሁ" ብሎ መለሰ።

[15]ከዚያም ሙሴ እንዲህ አለው፤ "ህልዎትህ ከእኛ ጋር ካልሄደ ከዚህ አትስደደን። [16]አንተ ከእኛ ጋር ካልሄድህ፣ አንተ በእኔና በሕዝብህ መደሰትህን ሌላው እንዴት ያውቃል? እኔንና ሕዝብህንስ በገጸ ምድር ከሚገኙት ከሌሎቹ ሕዝቦች ሁሉ ልዩ የሚያደርገን ሌላ ምን አለ?"

[17]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን፣ "በአንተ ደስ ስላለኝና በስም ስለማውቅህ፣ የጠየቅኸውን ያንኑ አደርጋለሁ" አለው።

[18]ከዚያም ሙሴ "እባክህ፤ ክብርህን አሳየኝ" አለው።

[19]*እግዚአብሔር* (ያህዌ)እንዲህ አለ፤ "መልካምነቴ ሁሉ በፊትህ እንዲያልፍ አደርጋለሁ፤ በፊትህም ስሜን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ዐውጃለሁ፤ ለምምረው ምሕረት አደርጋለሁ፤ ለምራራለትም ርኅራኄ አደርጋለሁ፤ [20]ነገር ግን፣ ማንም እኔን አይቶ መኖር ስለማይችል፣ ፊቴን ማየት አትችልም።"

[21]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዲህ አለ፤ "በአጠገቤ ስፍራ አለ፤ አንተም በዐለት ላይ ትቆማለህ፤ [22]ክብሬ በዚያ ሲያልፍ በዐለቱ ስንጥቅ ውስጥ አደርግሃለሁ፤ በዚያም እስከማልፍ ድረስ በእጄ እጋርድሃለሁ፤ [23]ከዚያም እጄን አነሣለሁ፤ ጀርባዬንም ታያለህ፤ ፊቴ ግን መታየት የለበትም።"

አዲሶቹ የድንጋይ ጽላቶች

34 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ "እንደ መጀመሪያዎቹ ያሉ ሁለት የድንጋይ ጽላቶች ጥረብ፤ እኔም አንተ በሰበርካቸው በመጀመሪያዎቹ ጽላቶች ላይ የነበሩትን ቃሎች እጽፍባቸዋለሁ። [2]በማለዳ ተዘጋጅተህ ወደ ሲና ተራራ ውጣ፤ በዚያ በተራራው ጫፍ ላይ በፊቴ ቁም፤ [3]ከአንተ ጋር ማንም እንዳይመጣ ወይም በተራራው ላይ በየትኛውም ቦታ እንዳይታይ፤ የበግና የፍየል መንጋዎች የቀንድ ከብቶችም እንኳ፣ በተራራው ፊት ለፊት መጋጥ የለባቸውም።"

[4]ስለዚህ ሙሴ እንደ መጀመሪያዎቹ ያሉ ሁለት የድንጋይ ጽላቶች ጠርቦ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዳዘዘው በማለዳ ወደ ሲና ተራራ ወጣ፤ ሁለቱን የድንጋይ ጽላቶችም በእጆቹ ያዘ። [5]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በደመና ወረደ፤ በዚያም ከእርሱ ጋር ቆሞ ስሙን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ዐወጀ። [6]እርሱም በሙሴ ፊት እንዲህ ሲል እያወጀ አለፈ፤ "*እግዚአብሔር* *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ርኅሩኅና ቸር አምላክ (ኤሎሂም) ለቍጣ የዘገየ፣

33፥10 ቍ8
33፥11 ዘፀ17፥9፤ ዘኍ12፥8፤ዘዳ5፥4፤ 34፥10
33፥12 ቍ17፤ ዘፍ6፥8፤ዘፀ3፥10፤ 15፥17፤ኢሳ43፥1፤ 45፥3፤49፥1፤ ዮሐ10፥14-15፤ 2ጢሞ2፥19
33፥13 ዘፀ3፥7፤ ዘዳ9፥26፡29፤ መዝ25፥4፤27፥11፤ 51፥13፤77፥15፤ 86፥11፤103፥7፤ 143፥8
33፥14 ዘፀ13፥21፤ ዘዳ4፥37፤12፥9፡10፤ 25፥19፤1ነገ8፥56፤ 2፥4፤ኢያ1፥13፤ 11፥23፤21፥44፤ 22፥4፤23፥1፤ ኢሳ63፥9፡14፤ ኤር31፥2፤ሐጌ1፥13፤ 2፥4፤ማቴ11፥28፤ ዕብ4፥1-11
33፥15 ቍ3፤ ዘፀ34፥9፤2ነገ13፥23፤ 17፥18፤23፥27፤ 24፥20፤መዝ51፥11፤ 80፥3፡7፡19፤ኤር7፥1 5፤52፥3
33፥16 ዘፀ34፥5፡ 10፤ 40፥34፡35፤ዘሌ 20፥24፡26፤ዘኍ9፥15 ፤14፥14፤23፥9፤ዘዳ 4፥7፡32፡34፤32፥9፤ 33፥28
33፥17 ዘፍ6፥8፤ ዘፀ34፥28፤ዘዳ9፥18፡ 25፤10፥10፤ያዕ5፥16
33፥18 ዘፀ16፥7፤ ዮሐ1፥14፤12፥41፤ 1ጢሞ6፥16፤ ራእ15፥8
33፥19 ዘፀ6፥3፤ 34፥5-7፤1ነገ19፥11 ፤ሮሜ9፥15
33፥20 ዘፍ16፥13፤ ዘፀ3፥6፤ዘዳ5፥26፤ ዮሐ1፥18
33፥22 ዘፍ49፥24፤ 1ነገ19፥9፤መዝ27፥5፤ 31፥20፤62፥7፤91፥1፡ 4፤ኢሳ2፥21፤49፥21 51፥16፤ኤር4፥29

34፥1 ዘፀ24፥12፤ 32፥19፤ዘዳ10፥2፡4 34፥2 ዘፀ19፥11
34፥3 ዘፀ19፥13 34፥4 ዘፀ32፥15፤ዘዳ10፥3
34፥5 ዘፀ13፥21፤ 19፥9፤6፥3፤33፥19 34፥6 ዘፍ19፥16፤ ዘፀ22፥27፤ ዘኍ14፥18፡20፤መዝ61፥7፤78፥38፤86፥15፤108፥4፤ 115፥1፤ 138፥2፤143፥1፤ኤር 15፥15፤ሰቆ3፥23፤ ሮሜ2፥4፤ያዕ5፥11

ሚነጋገር" (ቍ 11) እግዚአብሔር ከሙሴ ጋር የሚያደርገውን ግንኙነት ያመለክታል። የማደሪያው ድንኳን ተሠርቶ ከተጠናቀቀ በኋላም ድንኳኑ በደመና ተሸፍኖ ነበር፤ (40፡33-34፤ የ13፥21 ማብ ይመ)።

33፥11 *እግዚአብሔር ከሙሴ ጋር ፊት ለፊት ይነጋገር ነበር፤* ሙሴ የብሉይ ኪዳን መካከለኛ በመሆኑ ከነቢያት ሁሉ የተለየ ነበር። *ኢያሱ ግን ከድንኳኑ አይለይም ነበር፤* የኢያሱ ሥራ፣ ሰዎች ወደ ድንኳኑ ዘው ብለው እንዳይገቡ ምናልባት መጠበቅ ሊሆን ይችላል።

33፥12 *ከእኔ ጋር የምትልከው ማን እንደ ሆነ ግን አላሳወቅኸኝም፤* የቍ 3 ማብ ይመ። ሙሴ በዚህ ቦታ የሚናገረው ማንኛውም መልአክ የእግዚአብሔርን መገኘት እንደማይተካ ነው። *አንተን በስም አውቅሃለሁ፤* እንዲህ ሲለው ለተለየ ተልዕኮ ዬ መርጬሃለሁ ማለቱ ነው።

33፥13 *መንገድህን አስተምረኝ፤* በ34፥6-7 ላይ የተመለሰ ጸሎት ነው።

33፥14 *ህልዎቴ ካንተ ጋር ይሄዳል፤* ሙሴ ለተጨነቀበት ጕዳይ (የቍ12 ማብ ይመ) እግዚአብሔር የሰጠው ቸርነት የተሞላ መልስ ነው፤ የእኔ መገኘት ካንተ ጋር ይሆናል ማለቱ ነው።

33፥17 *በአንተ ደስ ስላለኝ፤* እግዚአብሔር የልጁን የኢየሱስ ክርስቶስን ጸሎት እንዴት አብልጦ ይሰማ ይሆን! (ማቴ 17፥5፤ ዕብ 3፥1-6 ይመ)

33፥18፤ ቍ 22 ይመ። ይህ የሙሴ ጸሎት የኢየሱስ መልክ በተለወጠበት ተራራ ላይ፣ የኢየሱስን ክብር ለአጭር ጊዜ ከኤልያስና ከኢየሱስ ሦስት ደቀመዛሙርት ጋር ባየ ጊዜ ተመልሶአል ማለት ይቻላል፤ (ሉቃ 9፥30-32)።

33፥19 *መልካምነቴ፤* የእግዚአብሔርን ባሕርይና ጠባይ ያሳያል። *ስሜን፤* የእግዚአብሔርን ባሕርይ ጠባይና ማንነት የበለጠ የሚያመለክት ነው፤ (መዝ 20-1፡ዮሐ 1፥12፡17፥6 ይመ)። ስሙ በዚህ ስፍራ ምሕረቱንና (ጸጋውን) ርኅራኄውን (በ34፥6 ላይ እንደ ተጠቀሰው) ያሳይል።

33፥20፤ የዘፍ 16፥13 ማብ፤ ዮሐ 1፥18፡6፥46፤ 1ጢሞ 1፥17፤ 1ዮሐ 4፥12 ይመ።

33፥21-23፤ እግዚአብሔር ስለ ራሱ በሰው ቋንቋ ይናገራል። በዚህ ቦታ ለሙሴ የገባለትን ቃል በ34፥5-7 ላይ ፈጽሞለታል።

34፥1 *ሁለት የድንጋይ ጽላቶች ... እጽፍባቸዋለሁ፤* የ31፥18 ማብ ይመ። *ቃላት፤* የ20፥1 ማብ ይመ።

34፥5 *ስሙን፤* የ33፥19 ማብ ይመ።

34፥6-7፤ 33፥19 እና ማብ ይመ። እግዚአብሔር በእነዚህ ቍጥሮች ላይ ስለ ራሱ ስም የሰጠው ትርጓሜና ማብራሪያ በሌሎች የብሉይ ኪዳን ክፍሎች ላይ ተዘውትሮ ተወስቶአል፤ (ዘኍ 14፥18፤ ነህ 9፥17፤ መዝ 86፥15፡ 103፥8፤ 145፥8፤ ኢዩ 2፥13፤

ፍቅሩና ታማኝነቱ የበዛ፣ [7]ፍቅርን ለሺዎች የሚጠብቅ፣ ክፋትን፣ ዐመፅንና ኀጢአትን ይቅር የሚል፣ በደለኛውን ግን ሳይቀጣ ዝም ብሎ አይተውም፤ በአባቶች ኀጢአት ልጆችን የልጅ ልጆቻቸውን እስከ ሦስትና አራት ትውልድ ይቀጣል።"

[8]ሙሴም ወዲያውኑ ወደ መሬት ዝቅ ብሎ ሰገደ፤ [9]"አቤቱ ጌታ (አዶናይ) ሆይ፤ በፊትህ ሞገስ አግኝቼ ከሆነ፣ ጌታ (አዶናይ) ከእኛ ጋር ይሂድ፤ ይህ አንገተ ደንዳና ሕዝብ ቢሆንም እንኳ፣ ክፋታችንንና ኀጢአታችንን ይቅር በል፤ እንደ ርስትህም አድርገህ ውሰደን።"

[10]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ አለ፤ "ከአንተ ጋር ቃል ኪዳን አደርጋለሁ፤ ከዚህ ቀደም በዓለም ሁሉ ለየትኛውም ሕዝብ ከቶ ያልተደረገ፣ በሕዝብህ ሁሉ ፊት ድንቅ አደርጋለሁ፤ በመካከላቸው አብረሃቸው የምትኖር ሕዝብ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለአንተ የማደርግልህ ሥራ የቱን ያህል አስፈሪ እንደ ሆነ ያያሉ። [11]ዛሬ የማዝህን ፈጽም፤ አሞራውያንን፣ ከነዓናውያንን፣ ኬጢያውያንን፣ ፌርዛውያንን፣ ኤዊያውያንንና ኢያቡሳውያንን በፊትህ አስወጣቸዋለሁ። [12]ከምትሄድበት አገር ነዋሪዎች ጋር ቃል ኪዳን እንዳታደርግ ተጠንቀቅ፤ አለዚያ በመካከልህ ወጥመድ ይሆኑብሃል። [13]መሠዊያዎቻቸውን ሰባብሩ፤ የማምለኪያ ዐምዶቻቸውን አድቅቁ[ז]፤ የአሼራ ዐፀዶቻቸውንም ቍረጡ። [14]ስሙ ቀናተኛ የሆነው እግዚአብሔር (ያህዌ) ቀናተኛ ስምላክ (ኤል) ነውና ሌላ አምላክ አታምልክ።

[15]"በምድሪቱ ከሚኖሩት ጋር ቃል ኪዳን እንዳታደርግ ተጠንቀቅ፤ ምክንያቱም አምላኮቻቸውን ተከትለው ባመነዘሩና መሥዋዕትም ባቀረቡላቸው ጊዜ ይጋብዙሃል፤ አንተም መሥዋዕታቸውን ትበላለህ። [16]ለወንዶች ልጆችህም ሴቶች ልጆቻቸውን ስታጭላቸውና እነዚህም ሴቶች ልጆች አምላኮቻቸውን በመከተል ሲያመነዝሩ፣ ወንዶች ልጆችህን ተመሳሳይ ድርጊት እንዲፈጽሙ ያነሣሡአቸዋል።

[17]"ቀልጠው የሚሠሩ አማልክትን አታብጅ።

[18]"የቂጣን በዓል አክብር። እንዳዘዝኩህም ለሰባት ቀን እርሾ ያልገባበት ቂጣ ብላ፤ ይህንንም በተወሰነው ጊዜ በአቢብ ወር አድርግ፤ በዚያ ወር ከግብፅ ወጥተሃልና።

[19]"የመንጋህ ወይም የበግና የፍየልህ፣ የቀንድ ከብትህ ተባዕት በኵር ሁሉ ሳይቀር፣ ከማሕፀን በኵር ሆኖ የሚወጣ ሁሉ የእኔ ነው። [20]የአህያን በኵር በበግ ጠቦት ዋጀው፤ ካልዋጀኸው ግን አንገቱን ስበረው። በኵር ወንድ ልጆችህን ሁሉ ዋጅ።

"ማንም በፊቴ ባዶ እጁን አይቅረብ።

[21]"ስድስት ቀን ሥራ፤ በሰባተኛው ቀን ግን ዕረፍ፤ በዕርሻና በመከር ወቅት እንኳ ቢሆን ማረፍ አለብህ።

[22]"የሰባቱን ሱባዔ በዓል ከስንዴው መከር በኵራቶች ጋር፣ እንዲሁም የመክተቻ በዓልን በዓመቱ መጨረሻ[ሠ] ላይ አክብር። [23]በዓመት ሦስት ጊዜ ወንድ ሁሉ በእስራኤል ስምላክ (ኤሎሂም) በልዑል እግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ይቅረብ። [24]አሕዛብን ከፊትህ አስወጣለሁ፤ ድንበርህን አሰፋለሁ፤ በዓመት ሦስት ጊዜ በአምላክህ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ለመቅረብ ስትወጣ፣ ምድርህን ማንም አይመኝም።

[25]"እርሾ ካለው ከማንኛውም ነገር ጋር የደም መሥዋዕት ለእኔ አታቅርብ፤ ከፋሲካ በዓል የተረፈው መሥዋዕት እስከ ማለዳ አይቆይ።

[26]"የአፈርህን ምርጥ በኵራት ለአምላክህ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ቤት አምጣ።

"ጠቦት ፍየልን በእናቱ ወተት አትቀቅል።"

[27]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "እነዚህን ቃሎች ጻፋቸው፤ በእነዚህ ቃሎች መሠረት ከአንተና ከእስራኤል ጋር ቃል

34፥7 ዘፀ20፥5፡6፤ 23፥7፤ዘዳ5፥10፤1ነገ 8፥30፤ኢሱ24፥19፤ ኢዮ7፥20-21፤9፥28፤ 10፥14፤መዝ86፥5፤ 103፥3፤130፥4፡8፤ ኢሳ43፥25፤ዳን9፥9፤ ሚክ6፥1-16፤ ናሆ1፥3፤1ዮሐ1፥9
34፥9 ዘፀ6፥7፤ 19፥5፤32፥9፤33፥13፡ 15፤ዘኍ6፥7፤11፥15፤ 14፥19፤19፥5፤ዘዳ4፥ 20፤7፥6፤9፥26፡29፤ 14፥2፤26፥18፤32፥9፤ 1ነገ8፥30፡51፡53፤ 1ሳሙ10፥1፤2ሳሙ 14፥16፤2ዜና6፥21፤ መዝ19፥12፤25፥11፤ 28፥9፤33፥12፤74፥2፤ 79፥1፤94፥14፤106፥5 ፡40፤ኢሳ19፥25፤ 63፥17፤ኤር10፥16፤ 33፥8፤51፥19፤ ሆሴ 14፥2፤ ሚክ7፥18፤ ዘካ2፥12
34፥10 ዘፍ6፥18፤ 9፥15፤15፥18፤ዘፀ 3፥20፤33፥16፤ዘዳ 5፥2-3
34፥11 ዘፀ23፥28፤ ዘዳ6፥25፤ኢሱ11፥15
34፥12 ዘፀ10፥7፤ መሳ2፥2
34፥13 ዘፀ23፥24፤ ዘኍ33፥52፤ዘዳ7፥5፤ 12፥3፤መሳ6፥26፤1ነገ 15፥13፤2ዜና15፥16፤ 17፥6፤34፥3-4፤ሚክ 5፥14
34፥14 ዘፀ20፥3፡5፤ ኢሳ9፥6
34፥15 ቍ12፤ዘፀ 22፥20፤32፥6፡8፤ዘዳ 23፥6፤31፥16፤መሳ 2፥17፤2ነገ17፥8፤ 1ዜና5፥25፤2ዜና 11፥15፤ዕዝ9፥12፤ አሞ2፥4፤1ቆሮ8፥4
34፥16 ዘዳ7፥3፡4፤ 12፥31፤17፥17፤ 20፥18፤ኢሱ23፥12፤ መሳ3፥6፤ 14፥3፤1ነገ11፥1፡2፡4፤ 16፥31፤2ነገ21፥3- 15፤ዕዝ9፥2፤10፥3፤ ነህ10፥30፤ 13፥25፡26፤ መዝ106፥34-41፤ ሚል2፥11
34፥17 ዘፀ20፥4
34፥18 ዘፀ12፥2፡15፡17፤ቱ26፥17፤ሉቃ22፥1፤ሐሥ12፥3
34፥19 ዘፀ13፥2 34፥20 ዘፀ13፥2፡13፤22፥29፤ ዘዳ16፥16፤ ሕዝ 46፥9 34፥21 ዘፍ2፥2-3፤ነህ13፥15፤ኢሳ56፥2፤58፥13
34፥22 ቍ26፤ዘፀ23፥16፡19፤ዘሌ2፥12፡14፤7፥13፤23፥10፡17፤ ዘኍ28፥26 34፥23 ዘፀ23፥14 34፥24 ዘፀ23፥28፤ ዘዳ12፥20፤19፥8፤ ኢዮ12፥23 34፥25 ዘፀ12፥8፤ 23፥18፤
34፥26 ዘፀ22፥29፤ 23፥19፤ዘኍ18፥12 34፥27 ዘፍ6፥18፤ 15፥18፤ዘፀ17፥14

[ז]13 አሼራ የምትባለውን ጣዖት አምላክ ምስል ማለት ነው።
[ሠ]22 መስከረም፣ ጥቅምትና ኅዳር ማለት ነው።

ዮና 4፥2 ይመ የ3፥14-15፡6፡2-3 ማብ ይመ)።

34፥7 *ሺህ፤* ወይም "አንድ ሺህ ትውልድ" ማለት ነው፤ (20፥6 ይመ)፤ *ክፋትን ዓመፅንና ኀጢአትን፤* ኢሳ 59፥12 እና ማብ ይመ።

34፥10 *ኪዳን እገባለሁ፤* ቀደም ሲል የገባውን ኪዳን እንደ ገና ሲያጸና ነው፤ (ምዕራፍ 19፥24 ይመ)። ቍ 10-26 እኩል በሆኑ ዐሥር ክፍሎች ሊከፈሉ ስለሚችሉ አንዳንድ ጊዜ ዐሥሩ ቃሚ ትእዛዛት ተብለው ይጠራሉ፤ (ለአብነት ያህል ከቍ 15-26 ያሉት አንቀጾች ይመ)፤ ከቍ 10-26 ያለው ክፍል ቀደም ካሉት የዘፀአት ምዕራፎች ላይ ቃል በቃል የተጠቀሰ ነው (ቍ 18-26 ከ 23፥14-19 ጋር ያነጻጽሩ)።

34፥12 *ከምትሄዱበት አገር ነዋሪዎች ጋር ቃል ኪዳን እንዳታደርግ፤* እስራኤል ከከነዓን ሕዝቦች ምንም ዐይነት የሰላም ውል መዋዋልና እግዚአብሔርም በሚያወርሳት ምድር እንዲኖሩ መፍቀድ የለባትም።

34፥13 *የአሼራ ምሰሶዎቻቸውን፤* አሼራ የከነዓናውያን ዋነኛ አምላክ የኤል ሚስት ስም ነው፤ ምናልባት በእርስዋ ምስል የሚቀረጹ የእንጨት ምሰሶዎች ለእርሷ ክብር ሲባል ከሌሎች የጣዖት አምልኮ ምስሎች ጎን ሳይከተሉ አይቀርም (መሳ 6፥25 ይመ)።

34፥14 *ስሙ 'ቀናተኛ' የሆነው፤* የ20፥5 ማብ ይመ።

34፥15 *ባመነዘሩ ... ጊዜ፤* መሳ 2፥17 እና ማብ ይመ። *መሥዋዕታቸውን ትበላለህ፤* ለጣዖት የተሠዋን ምግብ ከጣዖት አምላኪዎች ጋር መብላት ፈተናን፣ በመጨረሻም አብሮ መተባበርን ያስከትላል፤ (ከ1ቆሮ 8፡10፥18-21 ያነጻጽሩ)።

34፥17 *ቀልጠው የሚሠሩ አማልክትን አታብጅ፤* አሮን የወርቅ ጥጃ እንደሠራ እናንተም አትሥሩ ማለት ነው፤ (32፥4 ይመ)።

34፥18-26፤ የ23፥14-19 ያለውን ማብ ይመ።

34፥21 *በዕርሻና በመከር ወቅት እንኳ ቢሆን ማረፍ አለብህ፤* የማደሪያውን ድንኳን በሚሠሩበት ጊዜ እንደሚያርፉ ሁሉ፣ አሁንም ማረፍ አለባቸው፤ (የ31፥13፤ 16-17 ማብ ይመ)።

34፥27 *እነዚህን ቃሎች ጻፋቸው፤* ቀደም ብሎ እነዚህኑ ቃላት እንደ ጻፋቸው ሁሉ ማለት ነው፤ (24፥4 ይመ)።

ኪዳን አድርጌአለሁና" አለው:: [28]ሙሴ እህል ሳይበላ ውሃም ሳይጠጣ *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ጋር አርባ ቀንና አርባ ሌሊት በዚያ ነበር፤ በጽላቶቹ ላይ የቃል ኪዳኑን ቃሎች፣ ዐሥርቱ ትእዛዛትን ጻፈ::

የሚያበራው የሙሴ ፊት

[29]ሙሴ ሁለቱን የምስክር ጽላቶች በእጆቹ ይዞ ከሲና ተራራ በወረደ ጊዜ *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ጋር ከመነጋገሩ የተነሣ ፊቱ እንደሚያበራ አላወቀም ነበር:: [30]አሮንና እስራኤላውያን ሁሉ ሙሴን ባዩት ጊዜ ፊቱ ያበራ ነበር፤ ወደ እርሱ ለመቅረብም ፈርተው ነበር:: [31]ሙሴ ግን ጠራቸው፤ ስለዚህ አሮንና የማኅበሩ መሪዎች ወደ እርሱ ተመለሱ፤ እርሱም አናገራቸው:: [32]ከዚያም በኋላ እስራኤላውያን ሁሉ ወደ እርሱ ቀረቡ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሲና ተራራ የሰጠውን ትእዛዞች ሁሉ ሰጣቸው::

[33]ሙሴ ለእነርሱ ተናግሮ ከጨረሰ በኋላ በፊቱ ላይ መሸፈኛ አደረገ:: [34]ከእርሱ ጋር ለመነጋገር ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ህልዎት በሚገባበት ጊዜ ሁሉ ግን፣ እስከሚወጣ ድረስ መሸፈኛውን ያነሣ ነበር፤ በወጣም ጊዜ የታዘዘውን ለእስራኤላውያን ነገራቸው:: [35]ፊቱ የሚያበራ መሆኑን አዩ፤ ከዚያም ሙሴ *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ጋር ለመነጋገር ተመልሶ እስኪሄድ ድረስ መሸፈኛውን መልሶ በፊቱ ላይ ያደርግ ነበር::

የሰንበት ሥርዐቶች

35 ሙሴ የእስራኤልን ማኅበረሰብ ሁሉ ሰብስቦ እንዲህ አላቸው፤ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንድትፈጽሟቸው ያዘዛችሁ ነገሮች እነዚህ ናቸው፤ [2]ስድስት ቀን ሥራ ይሠራል፤ ሰባተኛው ቀን ግን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የሰንበት ዕረፍት፣ የተቀደሰ ቀን ይሆንላችኋል፤ በዕለቱ ማናቸውንም ዐይነት ሥራ የሚሠራ ቢኖር ሞት ይገባዋል:: [3]በሰንበት ቀን በማናቸውም መኖሪያዎቻችሁ ውስጥ እሳት አታንድዱ::"

ለመገናኛው ድንኳን ዕቃዎች

35፥4-9 ተን ምብ - ዘፀ 25፥1-7
35፥10-19 ተን ምብ - ዘፀ 39፥32- 41

[4]ሙሴ ለእስራኤላውያን ማኅበረሰብ ሁሉ እንዲህ አላቸው፤ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ያዘዘው ይህ ነው፤ [5]ካላችሁ ንብረት ሁሉ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) መሥዋዕት አቅርቡ፤ ፈቃደኛ የሆነ ማንም *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የወርቅ፣ የብር፣ የናስ መባ ያምጣ፣ [6]ሰማያዊ፣ ሐምራዊና ቀይ ማግ፤ ቀጭን ሐር፣ የፍየል ጠጕር፣ [7]ቀይ የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ፣ እንዲሁም አቆስጣ ቆዳ[a7]፣ የግራር እንጨት፤ [8]ለመብራት የወይራ ዘይት፣ ለቅብዐ ዘይቱና ለጣፋጭ ሽታ ዕጣን ቅመም፤ [9]በኤፉዱና በደረት ኪሱ ላይ የሚሆኑ መረግዶችና ሌሎች ዕንቍዎችን መባ አድርጎ ያምጣ::

[10]"በመካከላችሁ ጥበበኞች የሆኑ ሁሉ መጥተው *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ያዘዘውን ሁሉ ይሥሩ፤ [11]የመገናኛውን ድንኳን ከነድንኳኑና ከነመደረቢያው፣ ማያያዣዎችን፣ ክፈፎችን፣ አግዳሚዎችን፣ ቋሚዎችንና መሠረቶችን፤ [12]ታቦቱን ከነመሎጊያዎቹ፣ የስርየት መክደኛውንና የሚሸፍነውን መጋረጃ፤ [13]ጠረጴዛውን ከነመሎጊያዎቹ፣ ዕቃዎቹን ሁሉና የህልዎቱን ኅብስት፤ [14]ለመብራት የሆነውን መቅረዝ ከነዕቃዎቹ፣ ቀንዲሎችንና ለመብራት የሚሆነውን ዘይት፤ [15]የዕጣን መሠዊያውን ከነመሎጊያዎቹ፣ ቅብዐ ዘይቱንና ጣፋጭ ሽታ ያለውን ዕጣን፤ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ የሚሆነውን የመግቢያ መጋረጃ፤ [16]የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያውን ከናስ መጫሪያው፣ መሎጊያዎቹንና ዕቃዎቹን ሁሉ፣ የናስ ሰኑን ከነማስቀመጫው፣ [17]ያደባባዩን መጋረጃዎች ከነምሰሶዎቻቸውና ከነመሠረቶቹ፣ ያደባባዩን መግቢያ መጋረጃ፤ [18]ለመገናኛው ድንኳንና ለአደባባዩ የሚሆኑ የድንኳን ካስማዎችና ገመዶቻቸው፤ [19]በመቅደሱ ውስጥ ለማገልገል የሚለበሱ የፈትል ልብሶችን ይኸውም የካህኑ የአሮንን የተቀደሱ ልብሶችንና ካህናት ሆነው ሲያገለግሉ የሚለብሷቸውን የወንዶች ልጆቹን ልብሶች ይሥሩ::"

[20]ከዚያም የእስራኤል ማኅበረሰብ ሁሉ ከሙሴ ፊት ወጡ፤ [21]ፈቃደኛ የነበረና ልቡን ያነሣሣው ሁሉ በመምጣት ለመገናኛው ድንኳን ሥራ፣ ለአገልግሎቱ ሁሉና ለተቀደሱ ልብሶች የሚሆን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) መባ አመጡ:: [22]ፈቃደኛ የነበሩ ሁሉ፣ ወንዶችም ሴቶችም መጥተው ከሁሉም ዐይ

[a7] በዚህና በቍጥር 23 ላይ አንዳንድ ቅጂዎች፣ *የለፋ የአቆስጣ ቆዳ* ይላሉ::

34፥28 ቍ 1፤ ዘኍ7፥4፤ዘፀ31፥18፤ ዘዳ4፥13፤9፥9:18፤ 10፥4፤፤ዕዝ10፥6፤ ማቴ4፥2፤ሉቃ4፥2
34፥29 ቍ35፤ ዘፀ19፥11፤32፥15፤ መዝ34፥5፤ኢሳ60፥5፤ ማቴ17፥2፤2ቆሮ3፥7:13
34፥31 ዘፀ16፥22
34፥32 ዘፀ21፥1፤ 35፥1:4
34፥33 2ቆሮ3፥13
34፥35 ቍ29
35፥1 ዘፀ34፥32
35፥2 ዘኍ2፥3፤ ዘፀ31፥14፤34፥21፤ ዘዳ5፥13-14
35፥3 ዘፀ16፥23
35፥8 ዘፀ25፥6
35፥10 ዘፀ31፥6፤ 39፥43
35፥11 ዘፀ26፥1-37 ፤36፥8-38
35፥12 ዘፀ25፥10-22፤26፥33፤37፥1-9
35፥13 ዘፀ25፥23-30፤37፥10-16
35፥14 ዘፀ25፥31
35፥15 ዘፀ30፥1-6 ፤37፥25-28፤30፥25: 34-38፤26፥36
35፥16 ዘፀ27፥1-8፤30፥18፤38፥1-7
35፥17 ዘፀ27፥9፤ 38፥9-20
35፥18 ዘፀ27፥19፤ 38፥20
35፥19 ዘፀ28፥2

34፥28 *ጻፈ፤* በዚህ ቦታ የዚህ ቃል ባለቤት ሙሴ ሳይሆን እግዚአብሔር ነው፤ (ቍ 1 ይመ)::

34፥29 *የምስክር፤* የ16፥34:25፥16 ማብ ይመ:: *ያበራ፤* የእግዚአብሔርን ክብር ለማየት ሲለምን የነበረው፣ (33፥18) አሁን ሳያስተውለው መለኮታዊውን ክብር አንጸባረቀ::

34፥33 *በፊቱ ላይ መሸፈኛ፤* እንዲህ ያደረገው እስራኤላውያን እየቀነሰ የሚመጣውን ነጸብራቅ እንዳያዩና እግዚአብሔርን ወክሎ በፊታቸው የሚያገለግለውን ሙሴን ማክበራቸውን እንዲቀጥሉ ለማድረግ ነው፤ (2ቆሮ 3፥7-18 እና ማብ ይመ)::

35፥1-31 እስራኤላውያን የመገናኛውን ድንኳንና የካህናቱን ልብስ እንዴት መሥራት እንዳለባቸው መመሪያ ከተሰጣቸው በኋላ ሰንበትን መጠበቅ እንዳለባቸው ማሳሰቢያ እንደተሰጣቸው ሁሉ፣ (የ31፥13 ማብ ይመ) አሁንም እነዚያን መመሪያዎች ከመፈጸማቸው በፊት ተመሳሳይ ማሳሰቢያ ለሕዝቡ ተሰጥቶአል::

35፥4-39፥43፤ ይህ ክፍል አብዛኛውን የተወሰደው ከም 25-28፤ 30፥1-5፤31፥1-11 ነው፤ (የእነዚህን ክፍሎች ማብ ይመ)፤ አንዳንድ ጊዜ ቃል በቃል፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ ግሦቹ በትንቢት ጊዜ መጠቀስ ሲገባቸው፣ በኃላፊ ጊዜ ተጠቅሰውና አርእስቱም በተለየ ቅደም ተከተል ተስተካክለው እናገኛቸዋለን:: እንዲህ ያለውን ድግግሞሽ በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ ሥነ ጽሑፎች ውስጥ ማየት የተለመደ ሲሆን፣ እንዲህ የሚደረገውም ዝርዝር ታሪኩን በተደራሲዎች ኅሊና ውስጥ አትሞ ለማስቀረት ነው፤ (የዘፍ 24፥34-49 ማብ ይመ)::

35፥5 *ፈቃደኛ የሆነ፤* በራስ ፈቃደኝነት ተነሣሥቶ የቍሳቍስም ሆነ የጒልበት መሥዋዕት ማቅረብ አስፈላጊ መሆኑን አበክሮ የሚያስገነዝብ ነው፤ (ቍ 21-22:26:29፤ 36፥2-3 ይመ)::

35፥21 *ለመገናኛው ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ::

ነት የወርቅ ጌጦች አመጡ፤ የአፍንጫ ጌጠ ችን፣ ሎቲዎችን፣ ቀለበቶችን፣ ድሪዎችንና ጌጣ ጌጦችን ሁሉ አመጡ፤ ሁሉም ወርቃ ቸውን እንደሚወዘውዝ መሥዋዕት ለእግዚ አብሔር (ያሕዌ) አቀረቡ። [23]ሰማያዊ፣ ሐምራዊ ወይም ቀይ ማግ ወይም ቀጭን ሐር ወይም የፍየል ጠጕር፣ ቀይ የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ ወይም የአቆስጣ ቆዳ አመጡ። [24]የብር ወይም የናስ መባ ማቅረብ የቻሉ ሁሉ ለእግዚአብሔር (ያሕዌ) መባ አድርገው አመጡ፤ የግራር ዕንጨት ያለው ሁሉ አስፈላጊ በሆነው ሥራ እንዲውል አመጣው። [25]ጥበበኞች የሆኑ ሴቶች ሁሉ በእጃቸው ፈትሉ የፈ ተሉትንም ሰማያዊ ሐምራዊ ወይም ቀይ ማግ ወይም ቀጭን በፍታ አመጡ። [26]ፈቃ ደኛ የነበሩና ጥበቡ ያላቸው ሴቶች ሁሉ የፍየል ጠጕር ፈተሉ። [27]መሪዎቹም ኤፉ ድና በደረት ኪሱ ላይ እንዲሆን የከበሩ ድንጋዮችንና ሌሎች ዕንቍዎች አመጡ። [28]እንዲሁም ለመብራቱ፣ ለቅብዐ ዘይቱና ለጣፋጭ ሽታ ዕጣን የሚሆኑ ቅመሞችንና የወይራ ዘይትን አመጡ። [29]ፈቃደኛ የሆኑ እስራኤላውያን ወንዶችና ሴቶች ሁሉ፣ እግዚአብሔር (ያሕዌ) በሙሴ በኩል እንዲያከ ናውኑት ላዘዛቸው ሥራ ሁሉ የበጎ ፈቃድ ስጦታዎችን ለእግዚአብሔር (ያሕዌ) አመጡ።

ባስልኤልና ኤልያብ

35፥30-35 ተጓ ምብ - ዘፀ 31፥2-6

[30]ከዚያም ሙሴ እስራኤላውያንን አላቸው፤ “እነሆ፣ እግዚአብሔር (ያሕዌ) ከይሁዳ ነገድ የሆነውን የሆር ልጅ፣ የኡሪን ልጅ ባስልኤ ልን መርጦአል። [31]በጥበብ፣ በችሎታና በዕ ውቀት፣ በማናቸውም ዐይነት ሙያ የእግዚ አብሔርን (ኤሎሂም) መንፈስ ሞልቶበታል፤ [32]ይኸ ውም በወርቅ፣ በብርና በናስ የጥበብ ሥራ እንዲሠራ ነው፤ [33]ድንጋዮችን እንዲጠርብና እንዲያወጣ፣ የዕንጨት ሥራ እንዲሠራና ማንኛውንም ዐይነት የጥበብ ሙያ እንዲያ ከናውን ነው። [34]እንዲሁም ለእርሱና ከዳን ነገድ ለሆነው ለአሂሳሚክ ልጅ ለኤልያብ፣ ለሁለቱም ሌሎችን የማስተማር ችሎታ ሰጣቸው። [35]የጥበብ ባለሙያዎች፣ ዕቅድ አውጭዎች፣ በሰማያዊ በሐምራዊና በቀይ ማግ፣ በቀጭን ሐር ጥልፍ ጠላፊዎችና ፈታ ዮች፤ ሁሉም ዋና የጥበብ ባለሙያዎችና ዕቅድ አውጭዎች በመሆን ማንኛውንም ዐይነት ሥራ ያከናውኑ ዘንድ በጥበብ ሞልቶአቸዋል።

36 ስለዚህ የመቅደሱን የማንባታ ሥራ ሁሉ እንዴት ማከናወን እንዳለባ ቸው እግዚአብሔር (ያሕዌ) ጥበብንና ችሎታን የሰጣቸው፣ ባስልኤል፣ ኤልያብና ጥበበኛ የሆኑ ሰዎች ሁሉ ሥራውን ልክ እግዚአ ብሔር (ያሕዌ) እንዳዘዘው ይሥሩት።”

[2]ከዚያም ሙሴ ባስልኤልንና ኤልያብን እንዲሁም እግዚአብሔር (ያሕዌ) ችሎታ የሰጣ ቸውን፣ መጥተው ሥራውን ለመሥራት ፈቃደኛ የሆኑትን ጥበብ ያላቸውን ሰዎች ሁሉ አስጠራ። [3]የመቅደሱን የማንባታ ሥራ ለማከናወን እስራኤላውያን ያመጡትን ስጦታ ሁሉ ከሙሴ ተቀበሉ፤ ሕዝቡ የበጎ ፈቃድ ስጦታዎችን በየማለዳው ማምጣታቸውን ቀጠሉ። [4]ስለዚህ የመቅደሱን ሥራ ሁሉ ይሠሩ የነበሩ ጥበበኞች የሆኑ ባለሙያዎች ሁሉ ሥራቸውን ትተው መጡ፤ [5]ሙሴንም፣ “ሕዝቡ እግዚአብሔር (ያሕዌ) እንዲሠራ ላዘዘው ሥራ ከበቂ በላይ እያመጡ ነው” አሉት። [6]ከዚ ያም ሙሴ ትእዛዝ ሰጠ፤ ይህንንም ቃል ወደ ሰፈሩ ላኩት፤ “ማንም ወንድ ወይም ሴት ለመቅደሱ ሌላ ምንም ስጦታ ማድረግ የለበ ትም፤” ስለዚህ ሕዝቡ ትርፍ እንዳያመጡ ተከለከሉ፤ [7]ምክንያቱም ሥራውን ሁሉ ለማ ከናወን በእጃቸው ያለው ከበቂ በላይ ነበረ።

የማደሪያው ድንኳን

36፥8-38 ተጓ ምብ - ዘፀ 26፥1-37

[8]የሥራ ችሎታ ካላቸው ሰዎች መካከል ጥበበኛ የሆኑ ሰዎች ሁሉ የማደሪያውን ድንኳን በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ ከሰማ ያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ፣ በጥልፍ ዐዋቂ ኪሩቤል ከተጠለፉበት ከዐሥር መጋ ረጃዎች ሠሩት። [9]መጋረጃዎቹም ሁሉ ተመሳሳይ መጠን ያላቸው ሲሆን፣ ቁመ ታቸው ሃያ ስምንት ክንድ፣ ወርዳቸው አራት ክንድ[a] ነበር። [10]አምስቱን መጋረጃ ዎች ባንድ ላይ በማጋጠም ሰፉቸው፤ የቀሩ ትን አምስቱንም እንዲሁ አደረጉ። [11]ተጋ ጥሞ ከተሰፋው መጋረጃ ጠርዝ ጫፍ ላይ ከሰማያዊ ግምጃ ቀለበቶችን አበጁ፤ ተጋጥሞ በተሰፋው በሌላው መጋረጃ ጫፍ ላይም ተመሳሳይ ነገር አደረጉ። [12]በአንደኛው መጋረጃ ላይ አምሳ ቀለበቶችን በሌላው ተጋጥሞ ከተሰፋው በስተ መጨረሻ ካለው መጋረጃ ላይ አምሳ ቀለበቶችን እርስ በርሳ ቸው ትይዩ በማድረግ ሠሩት። [13]ከዚያም አምሳ የወርቅ ማያያዣዎችን ሠሩ፤ የማደሪ ያው ድንኳን አንድ ወጥ ይሆን ዘንድም ተጋጥመው የተሰፉትን ሁለቱን መጋረጃዎች አያያዙባቸው።

[14]ከማደሪያው በላይ ለሚሆነው ድንኳን ከፍየል ቆዳ የተሠሩ በጠቅላላ ዐሥራ አንድ መጋረጃዎችን ሠሩ። [15]ዐሥራ አንዱ መጋ ረጃዎች ተመሳሳይ ልክ ሲኖራቸው፣ ቁመ ታቸው ሠላሳ ክንድ፣ ወርዳቸውም አራት ክንድ[a] ነበር። [16]አምስቱን መጋረጃዎች በአ ንድ በኩል፣ ሌሎቹን ስድስት መጋረጃ ዎች ደግሞ በሌላ በኩል አንድ ላይ አያያ ዟቸው። [17]በስተመጨረሻ በሚገኘው መጋ ረጃ ጠርዝ ላይ አምሳ ቀለበቶችን፣ በሌላ በኩል ባለው በስተ መጨረሻ በሚገኘው

35፥23 ዘፀ39፥1
35፥25 ዘፀ28፥3
35፥27 ዘፀ25፥2፤ 1ዜና29፥6፡8
35፥28 ዘፀ25፥6
35፥29 ቍ4-9፤ ዘፀ25፥2፤1-7፤ 36፥3፤2ነገ12፥4
35፥31 ቍ35፤2ዜና2፥7፡14
35፥34 ዘፀ31፥6፤2ዜና2፥14
35፥35 ቍ31
36፥1 ዘፀ28፥3፤ 25፥8
36፥2 ዘፀ25፥2፤ 31፥2፡6፤
36፥3 ዘፀ35፥29
36፥5 2ዜና24፥ 14፤31፥10፤ 2ቆሮ8፥2-3
36፥7 1ነገ7፥47
36፥13 ቍ18

[a]9 ቁመቱ 1.1 ሜትር፣ ወርዱ 1.8 ሜትር ይሆል ማለት ነው።
[a]15 ቁመቱ 13.5 ሜትር፣ ወርዱ 1.8 ሜትር ያሀል ማለት ነው።

36፥1-38፤ የ35፥4-39፥43 ማብ ይመ።

መጋረጃ ጠርዝ አምሳ ቀለበቶችን አበጁ:: [18]ድንኳኑን አንድ ወጥ አድርጎ ለማያያዝም አምሳ የናስ ማያያዣዎችን ሠሩ:: [19]ከዚያም ለድንኳኑ መሸፈኛ የሚሆን ቀይ ከተነከረ የአውራ በግ ቆዳ ሠሩ፤ በላዩ ላይ የሚሆንም የአቆስጣ ቆዳ[a] አበጁ::

[20]ለማደሪያው ድንኳን ከግራር ዕንጨት ወጋግራዎችን አበጁ:: [21]እያንዳንዱም ወጋግራ ቁመቱ ዐሥር ክንድ፣ ስፋቱ አንድ ክንድ ተኩል[b] ነበር፣ [22]ትይዩ የሆኑ ሁለት ጒጦች ነበሩት፤ የማደሪያውን ድንኳን ወጋግራዎች በዚህ መልክ ሠሩ:: [23]በደቡብ በኩል ላለው የማደሪያው ድንኳን ሃያ ወጋግራዎችን አበጁ፤ [24]ለእያንዳንዱ ጒጠት አንድ መቆሚያ፣ ለእያንዳንዱም ወጋግራ ሁለት መቆሚያ ሆኖ አርባ የብር መቆሚያዎችን አበጁ:: [25]በስተሰሜን በኩል ላለው የማደሪያ ድንኳን ሃያ ወጋግራዎችን ሠሩ፤ [26]ለእያንዳንዱ ወጋግራ ሁለት መቆሚያ የሆኑ አርባ የብር መቆሚያዎችን ሠሩ:: [27]በዳር በኩል ይኸውም በስተ ምዕራብ ጫፍ ባለው ማደሪያ ድንኳን ስድስት ወጋግራዎችን ሠሩ:: [28]ዳርና ዳር ላሉት የማደሪያው ድንኳን ማእዘኖችም ሁለት ወጋግራዎችን ሠሩ:: [29]በእነዚህ ሁለት ማእዘኖች ላይ ከታች አንሥቶ እስከ ላይ ድረስ ወጋግራዎቹ በአንድ ላይ ተነባብረው በአንድ ቀለበት ውስጥ ተገጥመው ነበር፤ ሁለቱም አንድ አካል ሆነው ተሠርተው ነበር:: [30]ስለዚህ ስምንት ወጋግራዎችና ለእያንዳንዱም ወጋግራ ሁለት መቆሚያዎች ሆነው ዐሥራ ስድስት የብር መቆሚያዎች ነበሩ::

[31]እንደዚሁም ከግራር ዕንጨት አግዳሚዎችን ሠሩ፤ በማደሪያው ድንኳን በአንድ በኩል ላሉት ወጋግራዎች አምስት አግዳሚዎችን ሠሩ፤ [32]በሌላ በኩል ላሉት አምስት አግዳሚዎች፣ በምዕራብ በኩል በማደሪያው ድንኳን ዳር ላይ ላሉት ወጋግራዎች አምስት አግዳሚዎችን ሠሩ:: [33]በወጋግራዎቹ መካከል ከዳር እስከ ዳር እንዲዘረጋ ሆኖ መካከለኛውን አግዳሚ ሠሩ:: [34]ወጋግራዎቹን በወርቅ ለበጧቸው፤ አግዳሚዎቹን ለመያዝም የወርቅ ቀለበቶችን ሠሩ፤ እንዲሁም አግዳሚዎቹን በወርቅ ለበጧቸው::

[35]ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ፣ በእጅ ጥበብ ባለሙያ ኪሩቤል የተጠለፉበት መጋረጃ አበጁ:: [36]ለእርሱም አራት ምሰሶዎች ከግራር ዕንጨት ሠርተው በወርቅ ለበጧቸው፤ ለእነርሱም አራት የወርቅ ኰላቦችንና አራት የብር መቆሚያዎችን አበጁላቸው:: [37]በድንኳኑ መግቢያ ጥልፍ ጠላፊ እንደሚሠራው ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ መጋረጃ አበጁለት፤ [38]ለእነርሱም ኰላቦች ያሏቸው አምስት ምሰሶዎች ሠሩላቸው፤ የምሰሶዎቹን አናቶችና ዘንጎች በወርቅ በመለበጥ አምስቱን መቆሚያዎች ከነሐስ ሠሩ::

36፥18 ቍ13
36፥35 ዘፀ39፥38፤ ማቴ27፥51፤ሉቃ23፥45፤ዕብ9፥3
36፥37 ዘፀ27፥16

የኪዳኑ ታቦት

37፥1-9 ተጓ ምብ - ዘፀ 25፥10-20

37 ባስልኤል ርዝመቱ ሁለት ክንድ ተኩል፣ ወርዱ አንድ ክንድ ተኩል[c]፣ ከፍታው አንድ ክንድ ተኩል የሆነ ታቦት ከግራር ዕንጨት ሠራ:: [2]በውስጥና በውጭ በንጹሕ ወርቅ ለበጠው፤ በዙሪያውም የወርቅ ክፈፍ አበጀለት:: [3]አራት የወርቅ ቀለበቶችን ሠርቶ ሁለት ቀለበቶችን በአንድ በኩል፣ ሁለት ቀለበቶችንም በሌላ በኩል አድርጎ ከአራቱ እግሮቹ ጋር አያያዛቸው:: [4]ከዚያም መሎጊያዎችን ከግራር እንጨት ሠርቶ በወርቅ ለበጣቸው:: [5]መሎጊያዎቹንም መሸከሚያ እንዲሆኑ በታቦቱ ጐንና ጐን ባሉት ቀለበቶች ውስጥ አስገባቸው::

[6]ርዝመቱ ሁለት ክንድ ተኩል[d]፣ ወርዱም አንድ ክንድ ተኩል የሆነ ከንጹሕ ወርቅ የስርየት መክደኛ ሠራ:: [7]ከዚያም ከተቀጠቀጠ ወርቅ ሁለት ኪሩቤልን ከመክደኛው ጫፎች ላይ ሠራ:: [8]አንዱን ኪሩብ በአንዱ ጫፍ ላይ፣ ሁለተኛውንም ኪሩብ በሌላው ጫፍ ላይ ሠራ፤ ከሁለቱ ጫፎች ላይ ከክዳኑ ጋር አንድ ወጥ አድርጎ ሠራቸው፤ [9]ኪሩቤልም የስርየት ክዳኑን በመሸፈን ክንፋቸውን ወደ ላይ ዘርግተው ነበር፤ ኪሩቤል ወደ ስርየት መክደኛው እየተመለከቱ እርስ በርሳቸው ገጽ ለገጽ ነበሩ::

የኅብስት ማስቀመጫው ጠረጴዛ

37፥10-16 ተጓ ምብ - ዘፀ 25፥23-29

[10]ርዝመቱ ሁለት ክንድ፣ ወርዱ አንድ ክንድ፣ ከፍታውም ክንድ ተኩል የሆነ ጠረጴዛ ከግራር እንጨት ሠሩ[e]:: [11]ከዚያም በንጹህ ወርቅ በመለበጥ በዙሪያው የወርቅ ክፈፍ አበጁለት:: [12]በዙሪያውም ስፋቱ አንድ ስንዝር[f] የሆነ ጠርዝ በማበጀት በጠርዙ ላይ የወርቅ ክፈፍ አደረጉበት:: [13]ለጠረጴዛው አራት የወርቅ ቀለበቶች አበጅተው አራቱ እግሮች ካሉበት ከአራቱ ማእዘኖች ጋር አያያዟቸው:: [14]ጠረጴዛውን ለመሸከም የሚያገለግሉትን መሎጊያዎች እንዲይዙ ቀለበቶቹ ከጠርዙ አጠገብ ሆኑ:: [15]ጠረጴዛውን ለመሸከም የሚያገለግሉት መሎጊያዎች ከግራር ዕንጨት የተሠሩና በወርቅ የተለበጡ ነበሩ:: [16]የጠረጴዛውን ዕቃዎች ይኸውም ዝርግ ሳሕኖችን፣ ድስቶችንና ጒድጓዳ ሳሕኖችን እንዲሁም የመጠጥ መሥዋዕቱ ማፍ

37፥1 ዘፀ30፥6፤ 31፥2፤39፥35፤ ዘዳ10፥3
37፥2 ቍ11፥26
37፥6 ዘፀ26፥34፤ 31፥7፤ዕብ9፥5
37፥7 ሕዝ41፥18
37፥9 ዘዳ10፥3፤ዕብ9፥5
37፥10 ዕብ9፥2
37፥11 ቍ2
37፥14 ቍ27

[a]19 ይህ የባሕር አውሬ ነው::
[b]21 ቁመቱ 4.5 ሜትር ወርዱ 0.7 ሜትር ያህል ማለት ነው::
[c]1 ከፍታው 1.1 ሜትር ወርዱና ርዝመቱ 0.7 ሜትር ያህል ማለት ነው::
[d]6 ርዝመቱ 1.1 ሜትር ወርዱ 1.1 ሜትር ያህል ማለት ነው::
[e]10 በዚህና በቍጥር 11-29 ባሉት ክፍሎች፣ሥሩ ተብሎ መተርጐም ይቻላል::
[f]12 ወደ 8 ሳንቲ ሜትር ያህል ማለት ነው::

37፥1-29 የ35፥4-39፥43 ማብ ይመ::
37፥1 *ባስልኤል ታቦት ሠራ፤* ዋናው የእጅ ጥበብ ባለሙያ (31፥2-3 ይመ)፣ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከሚቀመጡት ዕቃዎች መካከል እጅግ የተቀደሰውን ዕቃ ለመሥራት ክብር አገኘ፤

ሰኛ የሆኑትን ማንቈርቈሪያዎች ከንጹሕ ወርቅ ሠሯቸው።

መቅረዙ
37፥17-24 ተጓ ምብ - ዘፀ 25፥31-39

[17]መቅረዙን ከንጹሕ ወርቅ ሠሩት፤ መቆሚያውንና ዘንጉን ቀጥቅጠው አበጁት፤ የአበባ ቅርጽ ያላቸው ጽዋዎች፣ እንቡጦችና የፈኩ አበቦች ከእርሱ ጋር አንድ ወጥ ሆነው ተሠርተው ነበር። [18]ሦስቱ በአንድ በኩል ሦስቱ በሌላ በኩል በመሆን ስድስት ቅርንጫፎች ከመቅረዙ ጐኖች ተሠርተው ነበር። [19]ከእንቡጦችና ከፈኩ አበቦች ጋር የለውዝ አበባ የሚመስሉ ሦስት ጽዋዎች በአንዱ ቅርንጫፍ ላይ፣ ሦስቱ ደግሞ በሚቀጥለው ቅርንጫፍ ላይ ነበሩ፤ ከመቅረዙ ለወጡት ለስድስቱም ቅርንጫፎች ሁሉ እንዲሁ ነበር። [20]እንቡጦችና የፈኩ አበቦች ያሉባቸው የለውዝ አበባ የሚመስሉ አራት ጽዋዎች በመቅረዙ ላይ ነበሩ። [21]አንደኛው እንቡጥ ከመቅረዙ ወጣ ብለው በሚገኙት በመጀመሪያው ጥንድ ቅርንጫፎች ሥር ሁለተኛውም እምቡጥ በሁለተኛው ጥንድ ሥር እንዲሁም ሦስተኛው እንቡጥ በሦስተኛው ጥንድ ሥር ነበር፣ በስድስቱም ቅርንጫፎች እንዲሁ ነበር። [22]እንቡጦቹና ቅርንጫፎቹ ሁሉ ከንጹሕ ወርቅ ተሠርተው ከመቅረዙ ጋር አንድ ወጥ ነበሩ።

[23]የመቅረዙን ሰባት መብራቶች፣ እንዲሁም መኮስተሪያዎችንና የኮስታሪ ማስቀመጫዎችን ከንጹሕ ወርቅ ሠሩ። [24]መቅረዙንና ዕቃዎቹን ሁሉ ከአንድ መክሊት[ሙ] ንጹሕ ወርቅ ሠሩ።

የዕጣን መሠዊያው
37፥25-28 ተጓ ምብ - ዘፀ 30፥1-5

[25]የዕጣን መሠዊያውን ከግራር እንጨት ሠሩ፤ ርዝመቱ አንድ ክንድ፣ ወርዱ፣ አንድ ክንድ፣ ከፍታው ሁለት ክንድ[ሠ] ነበር፤ ቀንዶቹም ከእርሱ ጋር አንድ ወጥ ሆነው ተሠርተው ነበር። [26]ላዩን፣ ጐኖቹን ሁሉና ቀንዶቹን በንጹሕ ወርቅ ለበጧቸው፤ በዙሪያው የወርቅ ክፈፍ አበጁ። [27]ለሽክም የሚሆኑትን መሎጊያዎች ለመያዝ ትይዩ የሆኑ ከክፈፉ ሥር ሁለት የወርቅ ቀለበቶችን ሠሩ። [28]መሎጊያዎቹን ከግራር እንጨት ሠሩ፤ በወርቅም ለበጧቸው።

[29]እንዲሁም የተቀደሰውን ቅብዐ ዘይትና የሽቶ ቀማሚ ሥራ የሆነውን፣ ንጹሕና መልካም መዐዛ ያለውን ዕጣን ሠሩ።

የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ
38፥1-7 ተጓ ምብ - ዘፀ 27፥1-8

38 ከፍታው ሦስት ክንድ[ረ] የሆነ የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ ከግራር እንጨት ሠሩ[ሰ]፤ ርዝመቱ አምስት ክንድ፣ ወርዱ አምስት ክንድ የሆነ ባለ ዐራት ማእዘን ነበረ። [2]ቀንዶቹና መሠዊያው አንድ ወጥ ይሆኑ ዘንድ በአራቱም ማእዘኖች ላይ አራት ቀንድ ሠሩ፣ መሠዊያውንም በናስ ለበጡት። [3]ዕቃዎቹንም ሁሉ ይኸውም ምንቸቶቹን፣ መጫሪያዎቹን፣ መርጫ ጐድጓዳ ሳህኖቹን፣ ሜንጦዎቹንና የእሳት መያዣዎቹን ከናስ ሠሯቸው። [4]ለመሠዊያውም ከጠርዝ በታች ሆኖ ከመሠዊያው ግማሽ ቁመት ላይ የሚሆን የናስ ፍርግርግ ማንደጃ ሠሩ። [5]ለናሱ ፍርፍርግ ማንደጃ አራት ማእዘኖች መሎጊያዎቹን እንዲይዙ የናስ ቀለበቶችን ሠሩ። [6]መሎጊያዎቹን ከግራር እንጨት ሠርተው በናስ ለበጧቸው። [7]መሠዊያውን ለመሸከም በመሠዊያው ጐኖች ይሆኑ ዘንድ መሎጊያዎቹን በቀለበቶቹ ውስጥ አስገቧቸው፤ ውስጡንም ክፍት በማድረግ ከሳንቃዎች ሠሩት።

የመታጠቢያው ሳሕን

[8]የናስ መታጠቢያ ሳሕንና የናስ መቆሚያውን በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ ከሚያገለግሉት ሴቶች መስተዋት ሠሩት።

አደባባዩ
38፥9-20 ተጓ ምብ - ዘፀ 27፥9-19

[9]ቀጥሎም አደባባዩን ሠሩ፤ የደቡቡ ክፍል ርዝመት አንድ መቶ ክንድ[ሸ] ሲሆን፣ በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ የተሠሩ መጋረጃዎች ነበሩት፤ [10]ሃያ ምሰሶዎችና ሃያ የናስ መቆሚያዎች፣ የብር ኰላቦችና በምሰሶዎቹ ላይ ዘንጎች ነበሩት። [11]የሰሜኑም ክፍል ቁመቱ አንድ መቶ ክንድ ነበር፤ ሃያ ምሰሶዎችና ሃያ የናስ መቆሚያዎች፣ የብር ኰላቦችና በምሰሶዎቹም ላይ ዘንጎች ነበሩት።

[12]የምዕራቡ ጫፍ ወርዱ አምሳ ክንድ[ተ] ነበር፤ ዐሥር ምሰሶዎችና ዐሥር መቆሚያዎች እንዲሁም የብር ኰላቦችና በምሰሶዎቹም ላይ ዘንጎች ያሉት መጋረጃዎች ነበሩት። [13]በፀሐይ መውጫ በኩል ያለው የምሥራቁም ጫፍ ወርዱ አምሳ ክንድ ነበር። [14]ከሦስት ምሰሶዎችና ከሦስት መቆሚያዎች ጋር ርዝመታቸው ዐሥራ አምስት ክንድ[ቀ] የሆነ መጋረጃዎች በአንድ በኩል ባለው መግቢያ ላይ ነበሩ፤ [15]ከሦስት ምሰሶዎችና ከሦስት መቆሚያዎች ጋር ርዝመታቸው ዐሥራ አምስት ክንድ የሆኑ መጋረጃዎች በአደባባዩ መግቢያ በሌላው በኩል ነበሩ።

[16]በአደባባዩ ዙሪያ ያሉት መጋረጃዎች በሙሉ በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ የተሠሩ ነበሩ። [17]የምሰሶዎቹ መቆሚያዎች ናስ ነበሩ፤ ኰላቦቹና በምሰሶዎቹ ላይ ያሉት ዘንጎች

37፥17 ዕብ9፥2፤ ራእ1፥12
37፥22 ቍ17፤ ዘኍ8፥4
37፥23 ዘፀ40፥4፡25
37፥25 ዘፀ27፥2፤ 30፥34-36፤ ሉቃ1፥11፤ዕብ9፥4፤ ራእ8፥3፤9፥13
37፥27 ቍ14
37፥28 ዘፀ25፥13
37፥29 ዘፀ31፥11፤ 30፥1፡25፤39፥38
38፥2 2ዜና1፥5
38፥3 ዘፀ31፥9
38፥8 ዘፀ30፥18፤ 40፥7፤ዘጸ23፥17፤ 1ሳሙ2፥22፤ 1ነገ14፥24

[ሙ]24 ወደ 34 ኪሎ ግራም ያህል ማለት ነው።
[ሠ]25 ርዝመቱ ወርዱ 0.5 ሜትር ከፍታው 0.9 ሜትር ያህል ማለት ነው።
[ረ]1 ርዝመቱ 1.3 ሜትር ያህል ማለት ነው።
[ሰ]1 ወይም ሥራ ተብሎ
[ሸ]9 ወደ 46 ሜትር ያህል ነው።
[ተ]12 ወደ 23 ሜትር ያህል ነው።
[ቀ]14 ወደ 6.9 ሜት ያህል ነው።

(25፥10 እና ማብ ይመ)።
38፥1-31፤ የ35፥4-39፥43 ማብ ይመ።
38፥8 *የናስ ... መስተዋት፤* በጥንት ዘመን ከብርጭቆ የተሠሩ መስተዋቶች የሉም፤ ሆኖም እጅግ በጣም የተወለወሉ የናስ መስተዋቶች ምስልን በበቂ ሁኔታ መልሰው ያንጸባርቁ ነበር። *መገናኛ ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ።

ከብር የተሠሩ ነበሩ፤ ጫፎቻቸውም በብር ተለብጠው ነበር፤ ስለዚህ የአደባባዩ ምሰሶዎች ሁሉ የብር ዘንጎች ነበሯቸው::

[18]በአደባባዩ መግቢያ ላይ ያለው መጋረጃ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና የጥልፍ ባለሙያ ከጠለፈው፣ በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ የተሠራ ነበር፤ ቁመቱ ሃያ ክንድ[ተ]፣ እንደ አደባባዩ መጋረጃዎች ከፍታው አምስት ክንድ ነበረ፤ [19]አራት ምሰሶዎችና አራት መቆሚያዎች ነበሩት፤ ኵላቦቻቸውና ዘንጎቻቸው የብር ሲሆኑ፣ ጫፎቻቸው በብር ተለብጠው ነበር:: [20]የማደሪያው ድንኳንና የአደባባዩ ዙሪያ ካስማዎች ሁሉ ከናስ የተሠሩ ነበሩ::

ለአገልግሎት የዋሉ ዕቃዎች

[21]ለማደሪያው ድንኳን፣ ይኸውም ለምስክሩ ድንኳን ሙሴ ባዘዘው፣ በካህኑ በአሮን ልጅ በኢታማር መሪነት ሌዋውያኑ በጻፉት መሠረት የዕቃዎቹ ቍጥር ይህ ነው:: [22]ከይሁዳ ነገድ የሆር የልጅ ልጅ፣ የኡሪ ልጅ የሆነው ባስልኤል፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ያዘዘውን ሁሉ አደረገ:: [23]ከእርሱም ጋር ከዳን ነገድ የሆነው የአሂሳሚክ ልጅ ኤልያብ፣ ዕቅድ አውጭና የእጅ ጥበብ ባለሙያ፣ በሰማያዊ፣ በሐምራዊ፣ በቀይ ማግና በቀጭን በፍታ ጥልፍ ጠላፊ ነበር:: [24]ለመቅደሱ ሥራ ሁሉ ከመወዝወዙ ስጦታ በመቅደሱ ሰቅል መሠረት የዋለው ጠቅላላ ወርቅ ሃያ ዘጠኝ መክሊትና ሰባት መቶ ሠላሳ ሰቅል[ቸ] ነበረ::

[25]በቈጠራው ወቅት ተቈጥረው ከነበሩት ማኅበረሰብ የተገኘው ብር ለመቅደሱ ሰቅል አንድ መቶ መክሊትና አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሰባ አምስት ሰቅሎች[ኀ] ነበሩ፤ [26]ከተቈጠሩት ጋር አብረው ከሆኑት ሃያና ከሃያ ዓመት በላይ የሆናቸው ስድስት መቶ ሦስት ሺህ አምስት መቶ አምሳ ሰዎች የሰጡት እንደ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን በአንድ ሰው አንድ ቤካ ይኸውም ግማሽ ሰቅል[ነ] ነበረ:: [27]አንድ መቶ የብር መክሊቶች[ኘ] የመቅደሱንና የመጋረጃዎቹን መቆሚያዎች ለመሥራት አገልግሎት ላይ ውለው ነበር፤ ይኸውም ከአንድ መቶ መክሊቶች አንድ መቶ መቆሚያዎች ሲሆን፣ ለእያንዳንዱ መቆሚያ አንድ መክሊት ማለት ነው:: [28]አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሰባ አምስት ሰቅሎችን[አ] ለምሰሶዎቹ ኵላቦች፣ የምሰሶዎቹን አናት ለመለበጥና ዘንጎቻቸውንም ለመሥራት አገልግሎት ላይ ውለው ነበር::

[29]ከመወዝወዙ ስጦታ የሆነው ናስ ሰባ መክሊትና ሁለት ሺህ አራት መቶ ሰቅል[ከ] ነበረ:: [30]ለመገናኛው ድንኳን መግቢያ ለናስ መሠዊያው ከናስ መጫሪያው፣ ለዕቃዎቹም ሁሉ መቆሚያዎቹን ለመሥራት አገልግሎት ላይ አውለውት ነበር፤ [31]ለአደባባዩ ዙሪያ፣ ለመግቢያው እንዲሁም ለማደሪያው ድንኳን ካስማዎች ሁሉና ለአደባባዩ ዙሪያ ሁሉ እንዲሁ አገልግሎት ላይ አውለውት ነበር::

38፥20 ዘፀ35፥18
38፥21 ዘኍ1፥50፡ 53፤4፥28፡33፤8፥24፤ 9፥15፤10፥11፤17፥7፤ 1ዜና23፥32፤ 2ዜና24፥6፤ ሐሥ7፥44፤ራእ15፥5
38፥22 ዘፀ31፥2
38፥23 ዘፀ31፥6
38፥24 ዘፀ30፥13፡ 16
38፥25 ዘፀ30፥12
38፥26 ዘፀ12፥37፤ 30፥12፡13፡14፤
38፥27 ዘፀ26፥19

የክህነት አልባሳት

39 ለመቅደሱ አገልግሎት ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ የተፈተሉ ልብሶችን ሠሩ፤ እንዲሁም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ለአሮን የተቀደሱ ልብሶችን ሠሩ::

ኤፉድ
39፥2-7 ተጓ ምብ - ዘፀ 28፥6-14

[2]ኤፉዱን ከወርቅ፣ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ፣ በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ ሠሩት[ኸ]፤ [3]ጥበበኛ ባለሙያ እንደሚሠራው በሰማያዊ፣ በሐምራዊ፣ በቀይ ማግና በቀጭን በፍታ ይሠራ ዘንድ ወርቁን በስሱ ቀጥቅጠው እንደ ክር ቈራረጡት:: [4]ለኤፉዱ ከሁለቱ ጐኖቹ ጋር ተያይዘው ያሉትን የትከሻ ንጣዮችን ሠሩ፤ ይኸውም ማያያዝ እንዲቻል ነው:: [5]በጥበብ የተፈተለው መታጠቂያ በተመሳሳይ መልክ ሆኖ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው፣ ከኤፉዱ ጋር አንድ ወጥ የሆነና ከወርቅ፣ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ፣ በቀጭኑ ከተፈተለ ሐር የተሠራ ነበረ::

[6]የከበሩ መረግዶችን በወርቅ ፈርጦች በመክፈፍ፣ እንደ ማኅተም የእስራኤልን ልጆች ስሞች ቀረጹባቸው:: [7]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው በኤፉዱ የትከሻ ንጣዮች ላይ ለእስራኤል ልጆች እንደ መታሰቢያ ድንጋዮች አያያዟቸው::

የደረት ኪስ
39፥8-21 ተጓ ምብ - ዘፀ 28፥15-28

[8]የደረት ኪሱንም ጥበበኛ ባለሙያ እንደሚሠራው ሥራ በተመሳሳይ መንገድ ሠሩት፤ እንደ ኤፉዱም ከወርቅ፣ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ በቀጭኑም ከተፈተለ በፍታ ሠሩት:: [9]ርዝመቱ አንድ ስንዝር ወርዱም አንድ ስንዝር[ወ] ሲሆን፣ ጥንድ

39፥1 ቍ41፤ ዘፀ28፥2፤35፥19፡23
39፥7 ዘሌ24፥7፤ ኢያሱ4፥7
39፥8 ዘሌ8፥8

[ተ]18 ወደ 9 ሜትር ያህል ነው::
[ቸ]24 የወርቁ መጠን ወደ አንድ ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[ኀ]25 የብሩ መጠን 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[ነ]26 ወደ 5.5 ግራም ያህል ነው::
[ኘ]27 ወደ 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[አ]28 ወደ 20 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[ከ]29 የናሱ መጠን 2.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[ኸ]2 በዚህ እንዲሁም በቍጥር 7፡8 እና 22 ላይ፣ ሥራ ተብሎ መተርጐም ይችላል::
[ወ]9 ወደ 22 ሳንቲ ሜትር ያህል ነው::

38፥25 *አንድ መቶ መክሊትና አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሰባ አምስት ሰቅሎች፤* በሌላ አነጋገር 100 መክሊት 1,775 ሰቅል ነበር፤ አንድ መክሊት 3,000 ሰቅል ሲሆን፣ 100 መክሊት 300,000 ሰቅል ይሆናል፤ በጠቅላላው ሕዝቡ የሰጠው 301,775 ሰቅል ነው፤ ይህም ለእያንዳንዱ ዘማች ወንድ ግማሽ ሰቅል ይደርሳል፤ (ቍ26)::

38፥26 *ስድስት መቶ ሦስት ሺህ አምስት መቶ ኀምሳ፤* ይህ ቍጥር እንዳለ ሊወሰድ ስለመቻሉ አጠራጣሪ አይደለም:: ምክንያቱም በነገድ ቈጠራው ጊዜ ጠቅላላ ቍጥራቸው 603,550 (ዘኍ 1፥21-43፡2፥4-31) ነበር፤ (የዘኍ1፥46 እና ማብ ይመ)::

38፥27 *አንድ መቶ የብር መክሊቶች፤* የ26፥19 ማብ ይመ::

39፥1-43፤ የ35፥4-39፥43 ማብ ይመ::

ድርብ ሆኖ ባለ አራት ማእዘን ነበረ:: [10]ከዚያም የከበሩ ድንጋዮችን በአራት ረድፍ በላዩ ላይ አደረጉበት፤ በመጀመሪያው ረድፍ ሰርድዮን፣ ቶጳዝዮንና የሚያብረቀርቅ ዕንቍ ነበር፤ [11]በሁለተኛው ረድፍ በሉር፣ ሰንፔርና° አልማዝ፣ [12]በሦስተኛው ረድፍ ያክንት፣ ኬልቄዶንና አሜቴስጢኖስ፣ [13]በአራተኛው ረድፍ ቢረሌ፣ መረግድና ኢያስጲድ" ነበረ፤ በወርቅ ፈርጥ ላይ ተደርገው ነበር:: [14]ለእያንዳንዱ የእስራኤል ልጆች ስም አንዳንድ ሆኖ፣ በእያንዳንዱ ላይ እንደ ማኅተም ከዐሥራ ሁለቱ ነገዶች የአንዱ ስም የተቀረጸበት ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች ነበሩ::

[15]ለደረት ኪሱም ልክ እንደ ገመድ ከንጹሕ ወርቅ የተጐነጐኑ ድሪዎችን አበጁለት:: [16]ሁለት የወርቅ ፈርጦችንና ሁለት የወርቅ ቀለበቶችን ሠርተው ቀለበቶቹን ከደረት ኪሱ ሁለት ጐኖች ጋር አያያዟቸው:: [17]ሁለቱን የወርቅ ድሪዎች በደረት ኪሱ ጐንና ጐን ካሉት ቀለበቶች ጋር አያያዟቸው፤ [18]የድሪዎቹን ሌሎች ጫፎች ከፊት ካለው ከኤፉዱ የትከሻ ንጣዮች ጋር በማገናኘት ከሁለቱ የወርቅ ፈርጦች ጋር አያያዟቸው:: [19]ሁለት የወርቅ ቀለበቶችን ሠርተው ከኤፉዱ ቀጥሎ ካሉት ከሌሎቹ ሁለት የደረት ኪስ ጐኖች ጋር ከውስጠኛው ጠርዝ ላይ አያያዟቸው:: [20]ከዚያም ሁለት ተጨማሪ የወርቅ ቀለበቶችን ሠርተው ልክ ከኤፉዱ መታጠቂያ በላይ፣ ከመጋጠሚያው አጠገብ፣ ከኤፉዱ ፊት ለፊት ካሉት ከትከሻ ንጣዮች ጋር አያያዟቸው:: [21]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው የደረት ኪሱ ከኤፉዱ ተነጥሎ ለብቻው እንዳይንጠለጠል የደረት ኪሱን ቀለበቶች ከመታጠቂያው ጋር በማገናኘት፣ ከኤፉዱ ቀለበቶች ጋር በሰማያዊ ፈትል አሠሯቸው::

ሌሎች የክህነት አልባሳት

39፥22-31 ተጓ ምብ - ዘፀ 28፥31-43

[22]የኤፉዱን ቀሚስ በሸማኔ ሥራ ሙሉ በሙሉ ከሰማያዊ ጨርቅ ሠሩት፤ [23]ይህም እንደ ክሳዱ ቅድ ከቀሚሱ መካከል ላይ አንገትጌ" ነበረው፤ እንዳይተረተርም በዐንገትጌው ዙሪያ ላይ ቅምቅማት ነበረው:: [24]በቀሚሱ ጠርዝ ዙሪያ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ እንዲሁም በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ ላይ ሮማኖቹን አደረጉ:: [25]ከንጹሕ ወርቅም ሻኵራዎችን ሠሩ፤ እነዚህንም በሮማኖቹ መካከል በጠርዙ ዙሪያ አደረጉ:: [26]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ለአገልግሎት ይለበስ ዘንድ ሻኵራዎቹና ሮማኖቹ በቀሚሱ ጠርዝ ዙሪያ ላይ ተሰባጥረው ይገኙ ነበር::

[27]ለአሮንና ለወንዶች ልጆቹ የሸማኔ ሥራ የሆነውን ከቀጭን በፍታ ሸሚዞችን ሠሩ፤ [28]እንዲሁም ከቀጭን በፍታ ጥምጥምን፣ የሐር ቆብቹንና በቀጭኑ ከተፈተለም በፍታ ሱሪዎችን ሠሩ:: [29]መታጠቂያው እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታና ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ፣ የጥልፍ ጠላፊ ሥራ ሆኖ የተሠራ ነበረ::

[30]ከንጹሕ ወርቅ የተቀደሰውን አክሊል ሰሌዳ ሠርተው፣ በማኅተም ላይ እንደ ተቀረጸ ጽሑፍ፣ "ቅዱስ ለእግዚአብሔር (ያህዌ)" የሚል ቀረጹበት፤ [31]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ከመጠምጠሚያው ጋር ለማያያዝ ሰማያዊ ፈትል አሠሩበት::

ሙሴ የማደሪያውን ድንኳን መቈጣጠሩ

39፥32-41 ተጓ ምብ - ዘፀ 35፥10-19

[32]በዚህ መሠረት የማደሪያው ድንኳን፣ የመገናኛው ድንኳን ሥራ በሙሉ ተጠናቀቀ፤ እስራኤላውያን ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ሁሉን ነገር ሠሩ:: [33]ከዚያም የማደሪያውን ድንኳን ወደ ሙሴ አመጡት፤ እነዚህም ድንኳንና ዕቃዎቹን ሁሉ፣ ማያያዣዎቹ፣ ክፈፎቹ፣ አግዳሚዎቹ፣ ምሰሶዎቹና መቆሚያዎቹ፤ [34]ቀይ ከተነከረ የአውራ በግ ቆዳ የተሠራ መደረቢያ፣ የለፋ የአቀስጣ ቆዳ' መደረቢያና መከለያ መጋረጃ፤ [35]የምስክሩ ታቦት፣ ከመሎጊያዎቹና ከስርየት መክደኛው ጋር፤ [36]ጠረጴዛው ከዕቃዎቹ ሁሉና ከኅብስተ ገጽ ጋር፤ [37]ከንጹሕ ወርቅ የሆነው መቅረዝ ከተደረደሩት መብራቶችና ከዕቃዎቹ ሁሉ ጋር፣ የመብራቱም ዘይት፣ [38]የወርቅ መሠዊያው፣ ቅብዐ ዘይቱ፣ መልካም መዐዛ ያለው ዕጣን እንዲሁም የድንኳኑ መግቢያ መጋረጃ፣ [39]የናስ መሠዊያው ከናስ መጫሪያው፣ መሎጊያዎቹና ዕቃዎቹ ሁሉ ጋር፣ የመታጠቢያው ሳሕን ከነማስቀመጫው፣ [40]የአደባባዩ መጋረጃዎች ከምሰሶዎቹና ከመቆሚያዎቹ ጋር፣ የአደባባዩ መግቢያ መጋረጃ፣ ገመዶቹና የአደባባዩ የድንኳን ካስማዎች፣ የማደሪያው፣ የመገናኛው ድንኳን ዕቃዎች ሁሉ፤ [41]በመቅደሱ ሲያገለግሉ የሚለበሱት የተፈተሉት ቀሚሶች፣ ለካህኑ ለአሮን የተቀደሱት ቀሚሶችና ወንዶች ልጆቹ ክህነት ሆነው ሲያገለግሉ የሚያደርጓቸው ቀሚሶች ናቸው::

[42]እስራኤላውያን ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ሥራውን ሁሉ አከናወኑ:: [43]ሙሴ ሥራውን አየ፤ ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው መሥራታቸውንም ተመለከተ፤ ስለዚህ ባረካቸው::

°11 ወይም ላፒስ ላዙሊ
"13 ከእነዚህ የከበሩ ማዕድኖች መካከል አንዳንዶቹ ማንነታቸው አይታወቅም::
"23 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጉም በትክክል አይታወቅም::
'34 ይህ የባሕር አሳሬ ነው::

39፥14 ራእ21፥12
39፥27 ዘሌ6፥10፤ 8፥2
39፥28 ቍ31፤ ዘፀ28፥4፤ዘሌ8፥9፤ ኢሳ61፥10
39፥30 ኢሳ23፥18፤ ዘካ14፥20
39፥31 ቍ28
39፥32 ዘፀ25፥9
39፥33 ዘፀ25፥8-40፤36፥8-38
39፥35 ዘፀ37፥1
39፥36 ዘፀ25፥23-30፤37፥10-16
39፥37 ዘፀ25፥6:31-39
39፥38 ዘፀ30፥1-10:22-32:34-38፤ 36፥35፤37፥25-29
39፥39 ዘፀ27፥1-8፤ 30፥18፤38፥1-7
39፥40 ዘፀ27፥9-19፤38፥9-20
39፥41 ቍ1
39፥42 ዘፀ25፥9
39፥43 ዘፍ31፥55፤ ዘፀ25፥9፤35፥10፤ ዘሌ9፥22:23፤ ዘኍ 6፥23-27፤ ዘዳ21፥5፤ 26፥15፤2ሳሙ6፥18፤ 1ነገ8፥14:55፤1ዜና 16፥2፤2ዜና30፥27

39፥30 *የተቀደሰውን አክሊል፤* በመጠምጠሚያው ላይ ላለው ቅጠል የተሰጠ ይፋዊ ስም ነው፤ (ይህ ስም በ28፥36-37 ላይ አልተጠቀሰም)::

39፥32 *ሥራ በሙሉ ተጠናቀቀ፤* እግዚአብሔር የሥነ ፍጥረት ሥራውን በጨረሰ ጊዜ የተናገረውን የሚያስታውስ ቃል ነው፤ (ዘፍ 2፥1-3 ይመ)::

39፥43 *ሙሴም ... ባረካቸው፤* እስራኤላውያን የመገናኛ

የማደሪያውን ድንኳን መትከል

40 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ [2]"ማደሪያውን ይኸውም የመገናኛውን ድንኳን በወሩ የመጀመሪያ ቀን ትከለው፤ [3]የምስክሩን ታቦት በውስጡ አኑር፤ ታቦቱንም በመጋረጃው ጋርደው። [4]ጠረጴዛውንም ወደ ውስጥ አምጥተህ ዕቃ ዎቹን በላዩ ላይ አሰናዳ፤ ከዚያም መቅረዙን አስገብተህ መብራቶቹን በቦታቸው አስ ቀምጥ። [5]የዕጣኑን የወርቅ መሠዊያ በምስ ክሩ ታቦት ፊት ለፊት አስቀምጠው፤ ከማ ደሪያውም መግቢያ ላይ መጋረጃውን አድርግ።

[6]"የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያውን በማደሪያው መግቢያ ፊት ለፊት፣ በመገ ናኛው ድንኳን አስቀመጠው። [7]የመታጠቢ ያውን ሰን በመገናኛው ድንኳንና በመሠዊ ያው መካከል አኑርበት፤ ውሃም አኑርበት። [8]በዙሪያውም የአደባባዩን ቅጥር ትከል፤ መጋረጃውንም በአደባባዩ መግቢያ ላይ አድ ርገው።

[9]"ቅብዐ ዘይቱን ወስደህ ማደሪያውንና በውስጡ ያለውን ሁሉ ቅባ፤ እርሱንና ዕቃ ውን ሁሉ ቀድስ፤ የተቀደሰም ይሆናል። [10]ከዚያም የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ ውንና ዕቃዎቹን ሁሉ ቅባ፤ መሠዊያውን ቀድስ እጅግም የተቀደሰ ይሆናል። [11]የመ ታጠቢያው ሰንና ማስቀመጫውን ቅባ፤ ቀድሳቸውም።

[12]"አሮንና ወንዶች ልጆቹን ወደ መገና ኛው ድንኳን መግቢያ አምጥተህ በውሃ እጠባቸው። [13]ከዚያም አሮንን የተቀደሰውን ልብስ አልብሰው፤ ካህን ሆኖ ያገለግለኝ ዘንድ ቅባው፤ ቀድሰውም [14]ወንዶች ልጆቹን አምጥተህ ሸሚዝ አልብሳቸው። [15]ካህናት ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ ልክ አባታቸውን እንደ ቀባህ ቅባቸው፤ መቀባታቸውም በሚ መጡት ትውልዶች ሁሉ ለሚቀጥል ክህ ነት ነው።" [16]ሙሴ ሁሉንም ነገር ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው አደረገ።

[17]እንዲሁም በሁለተኛው ዓመት፣ የመ ጀመሪያው ወር በገባ በመጀመሪያው ቀን የማደሪያው ድንኳን ተተከለ። [18]ሙሴ የማደሪያውን ድንኳን በተከለ ጊዜ፣ መቆ ሚያዎቹን በቦታቸው አኖረ፤ ወጋግራዎቹን አቆመ አግዳሚዎቹን አስገባ፤ ምሰሶዎቹንም ተከለ። [19]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘ ዘው ድንኳኑን በማደሪያው ላይ፣ መደረቢ ያውንም በድንኳኑ ላይ ዘረጋው።

[20]ምስክሩን ወስዶ በታቦቱ ውስጥ አስቀ መጠው፤ መሎጊያዎቹንም ከታቦቱ ጋር አያያዛቸው፤ የስርየት መክደኛውንም በላዩ ላይ አደረገው። [21]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው ታቦቱን ወደ ማደሪያው ድን ኳን አስገብቶ መከለያ መጋረጃውን ሰቀለ፤ የምስክሩንም ታቦት ጋረደው።

[22]ሙሴ ጠረጴዛውን በመገናኛው ድንኳን ውስጥ፣ ከማደሪያው በስተ ሰሜን ከመጋረ ጃው ውጭ አኖረው፤ [23]እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘውም ኅብስቱን በላዩ ላይ በእግዚ አብሔር (ያህዌ) ፊት አኖረ።

[24]መቅረዙን በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከጠረጴዛው ትይዩ ከማደሪያው ድንኳን በስተ ደቡብ በኩል አኖረው፤ [25]እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘውም መብራቶቹን በእግዚአ ብሔር (ያህዌ) ፊት አበራ።

[26]ሙሴ የወርቅ መሠዊያውን በመገና ኛው ድንኳን ውስጥ ከመጋረጃው ፊት ለፊት አኖረው፤ [27]እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳ ዘዘውም መልካም መዐዛ ያለውን ዕጣን አጠ ነበት። [28]ከዚያም መጋረጃውን በማደሪያው ድንኳን መግቢያ ላይ ሰቀለው።

[29]የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያውንም በማደሪያው፣ በመገናኛው ድንኳን መግቢያ ላይ አኖረው፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘ ዘውም የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የእህ ሉን መሥዋዕት በላዩ ላይ አቀረበ።

[30]የመታጠቢያውን ሰን በመገናኛው ድን ኳንና በመሠዊያው መካከል አስቀመጠ፤ ለመታጠቢያም ውሃ አደረገበት፤ [31]ሙሴና አሮን፣ ወንዶች ልጆቹም እጆቻቸውንና እግሮቻቸውን ይታጠቡበት ነበር። [32]እግዚ አብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ወደ መገ ናኛው ድንኳን በገቡና ወደ መሠዊያው በቀረቡ ቍጥር ይታጠቡ ነበር።

[33]ከዚያም ሙሴ በማደሪያውና በመሠዊ ያው ዙሪያ አደባባዩን ተከለ፤ በአደባባዩም መግቢያ ላይ መጋረጃውን ሰቀለ፤ እንደዚህ አድርጐ ሙሴ ሥራውን ፈጸመ።

የእግዚአብሔር (ያህዌ) ክብር

[34]ከዚያም ደመናው የመገናኛውን ድን ኳን ሸፈነ፤ የእግዚአብሔርም (ያህዌ) ክብር ማደሪያውን ሞላ። [35]ደመናው በላዩ ላይ ስለነበረና የእግዚአብሔርም (ያህዌ) ክብር ማደ ሪያውን ስለሞላው፣ ሙሴ ወደ መገናኛው

40፥2 ቍ 17:34: 35፤ዘፀ12፥2፤26፥30፤ ዘሌ1፥1፤3፥2፤6፥26፤ 9፥23፤16፥16፤ ዘኍ1፥1፤7፥89፤9፥1፤ 11፥16፤17፥4፤20፥6፤ ኢሱ18፥1፤19፥51፤ ኤር7፥12
40፥3 ዘፀ26፥33
40፥4 ዘፀ25፥23: 30:31
40፥5 ዘፀ30፥1
40፥6 ዘፀ27፥1፤ 2ነገ16፥14፤2ዜና4፥1
40፥7 ዘፀ30፥18
40፥8 ዘፀ27፥9
40፥9 ዘፀ30፥26፤ ዘኍ7፥1
40፥10 ዘፀ29፥36
40፥12 ዘፀ29፥4፤ 30፥19፤ዘኍ8፥9
40፥13 ዘፀ28፥41፤ ዘሌ8፥12
40፥14 ዘፀ28፥40፤ ዘሌ10፥5
40፥15 ዘፀ29፥9
40፥16 ዘፍ6፥22
40፥17 ቍ 2፤ ዘኍ7፥1
40፥18 ዘፀ36፥20- 34፤2ዜና1፥3
40፥19 ዘፍ 6፥22፤ዘፀ36፥19
40፥20 ዘፀ16፥34፤ 25፥21፤17-22፤ 26፥34፤31፥7፤ ዕብ9፥4
40፥21 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ26፥33
40፥22 ዘፀ25፥23
40፥23 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ25፥30፤ ዘሌ24፥5-8፤
40፥24 ዘፀ25፥31
40፥25 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ37፥23
40፥26 ዘፀ30፥1
40፥27 ዘፍ6፥22
40፥28 ዘፀ26፥36
40፥29 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ20፥24፤29፥38-42
40፥30 ቍ 7፤ዘፀ 30፥18
40፥31 ዘፀ30፥ 19-21
40፥32 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ30፥20
40፥33 ዘፀ27፥9: 16፤38፥9-20
40፥34 ዘፀ16፥7፤ 19፥16፤ዘሌ16፥2፤ ዘኍ9፥15-23፤ 1ነገ8፥12፤2ዜና5፥13 ኢሳ6፥4፤ ሐዝ10፥4፤ዮሐ1፥14፤ 12፥41፤ራእ15፥8
40፥35 ዘፀ16፥10፤ 1ነገ8፥11፤2ዜና5፥ 13-14፤7፥2

ውን ድንኳንና ዕቃዎቹን ለመሥራት ስጦታዎቻቸውን፣ ጊዜአቸ ውንና ጉልበታቸውን በታማኝነት ስለሰጡ ተባረኩ፤ ለእግዚአብሔር አገልግሎት ታማኝ ሆኖ መገኘት መለኮታዊ በረከትን ያስገኛል።

40፥2 *በወሩ መጀመሪያ ቀን፤* የፋሲካ በዓል ከተከበረ ከአንድ ዓመት በኋላ የመገናኛው ድንኳን ተተከለ።

40፥16 *ሙሴም ... እግዚአብሔር እንዳዘዘው አደረገ፤* የሙሴ እግዚአብሔርን መታዘዝ የዘጸአት መጽሐፍ የመጨረሻው ምዕራፍ ዋና ሐሳብ ነው፤ (ቍ 19:21:23:25:27:29:32 ይመ)። የመገናኛውን ድንኳን ለመሥራት አስፈላጊ የሆነውን ነገር ሁሉ ያቀረበው ሕዝቡ ቢሆንም፣ ድንኳኑን ለመትከልና ጌታም እንዲ ያድርበት ለማዘጋጀት ሥልጣን የተሰጠው ግን ለእግዚአብሔር ባሪያ ለሙሴ ነው።

40፥33 *ሙሴ ሥራውን ፈጸመ፤* የ39፥32 ማብ ይመ።

40፥34፤ የእግዚአብሔር ክብር በመገናኛው ድንኳን ላይ እንደ ደመና በረበበና ድንኳኑንም በሞላው ጊዜ፣ እግዚአብሔር በሕዝቡ ታሪክ ውስጥ የሚሠራው ታላቅ ሥራ ለእስራኤል ሕዝብ ከግብፅ መውጣት እንደ ጥላ በሆነው በሙሴ መወለድና በዐባይ ወንዝ መውጣት ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደረሰ። ከዚህ በኋላ እስራኤላውያን ምድረ በዳውንና ታሪክን እያቋረጡ በመካ ከላቸው አድሮ መንገዳቸውን በሚያቀናው ጌታ እየተመሩ ፊታቸ ውን ወደ ተስፋዪቱ ምድር አቀኑ።

ድንኳን መግባት አልቻለም።

[36]በእስራኤላውያን ጉዞ ሁሉ ደመናው ከማደሪያው ላይ በተነሣ ጊዜ፣ ይጓዙ ነበር፤ [37]ደመናው ካልተነሣ ግን፣ እስከሚነሣበት ቀን ድረስ አይጓዙም ነበር። [38]ስለዚህ በጕዞ አቸው ሁሉ ወቅት፣ በእስራኤል ቤት ፊት ሁሉ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ደመና በቀን ከማ ደሪያው በላይ፣ በሌሊትም እሳቱ በደመ ናው ውስጥ ነበር።

40፥36 ዘኍ9፥17-23፤10፥13
40፥38 ዘፀ13፥21፤ 1ቆሮ10፥1

40፥38፤ የ13፥21 ማብ ይመ። *በእስራኤል ቤት፤* ሕዝቡ እንደ አንድ ትልቅ ቤተ ሰብ መታየቱን የሚያሳይ አባባል ነው።

ኦሪት ዘሌዋውያን

መግቢያ

ጸሐፊውና የተጻፈበት ጊዜ

የ1፥1 ማብ እና በኦሪት ዘፍጥረት መግቢያ ሥር "ጸሐፊውንና የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ይመ::

አሰያየሙ

"ሊቪቲከስ" የሚለው የእንግሊዘኛ ስያሜ የተወሰደው ከሰብዓ ሊቃናት ትርጉም ሲሆን ትርጓሜ ውም "ከሌዋውያን ጋር የተገናኘ" ማለት ነው:: "ዋይቅራ"የሚለው የዕብራይስጡ ስያሜ ደግሞ ከመ ጽሐፉ የመጀመሪያ ቃል የተገኘ ነው:: ትርጉሙም "እርሱ (እግዚአብሔር) ጠርቶ" ማለት ነው::

ዘሌዋውያን መጽሐፍ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ በአሮን ልጆች የክህነት አገልግሎት የሚካሄደውንና በሌዋውያን የሚታገዘውን ሥርዐተ አምልኮ የሚያሳይ ነው:: የኦሪት ዘፀአት መጽሐፍ የመገናኛው ድንኳን እንዴት መሠራት እንዳለበት መመሪያ የተሰጠበት ሲሆን፣ የኦሪት ዘሌዋውያን መጽሐፍ ደግሞ በመገናኘው ድንኳን የሚካሄደውን ሥርዐተ አምልኮ ሕግጋት፣ ቀዱስ (በዓላት፣ ስለ ሰባተኛ ዓመትና ኢዮቤልዩ ዓመት ያስተምራል:: ከነዚህ አብዛኞቹ ሕግጋት የተሰጡት እስራኤላውያን በሲና ተራራ በሰፈሩበት ዓመት ነው፤ ይኸውም እግዚአብሔር የጦር ኀይሉን አስተዳደሩን ሥርዐተ አምልኮውን ሙሴ እንዲያደራጅ ባዘዘበት ወቅት ነው:: የኦሪት ዘኍልቅ መጽሐፍ ደግሞ፣ ከሲና ወደ ከነዓን ለመንቀሳቀስ የተደረገውን ዝግጅት ይተርካል::

መሪ ሐሳቡ

የዚህ መጽሐፍ ዐቢይ ሐሳብ ቅድስና ሲሆን፣ የእግዚአብሔርንና የሰውን ቅድስና ያመለክታል (የ11፥44 ማብ ይመ):: ሰው እግዚአብሔርን በቅድስና ሊያመልከው ይገባል:: በዘሌዋውያን መጽሐፍ መንፈሳዊ ቅድስና በአካላዊ ፍጹምነት ተመስሎአል:: ስለዚህም ለመሥዋዕትነት የሚቀርቡ እንስሳት ፍጹም (ም 1-7) እንዲሁም ካህናቱ ያለነቀፋ መሆን ይጠበቅባቸዋል (ም 8-10)፤ ሴቶች ከወለዱ በኋላ የሚፈሳቸው ደም (ም 12)፣ ደዌና ለምጽ (ም 13-14)፣ ከሰውነት የሚወጣ ፈሳሽ (15፥1-18)፣ የሴቶች የወር አበባ (15፥19-33)፣ እነዚህ ሁሉ የነቀፋ ምልክቶች ተደርገው መወሰዳቸው የሰውን መንፈሳዊ ጒድለት ይወክላሉ:: አዳምና ሔዋን ከኤደን ገነት እንደ ተባረሩ፣ በቆዳ ላይ የሚታይ ማንኛውም በሽታ ያለው ሰው የእግዚአብሔር መገኛ ከሆነው ከሰፈሩ ተለይቶ ይወጣ ነበር:: ይህም ሰው ወደ ሰፈሩ (ወደ እግዚአብሔር መገኛ) የሚመለሰው፣ ከበሽታው መንጻቱ በካህኑ ከተረጋገጠ በኋላ ብቻ ነበር:: ከመመለሱም በፊት የታዘዘውን መሥዋዕት ማቅረብ ግዴታው ነበር (ይህ የክርስቶስን ፍጹም መሥዋዕ ትነት ይወክላል):: በሲና ከተደረገው ኪዳን በኋላ እስራኤል በምድር ላይ የእግዚአብሔርን መንግሥት የምትወክል አገር ስለ ሆነች፣ ንጉሥዋም እግዚአብሔር ስለ ሆነ መተዳደሪያዋን ሁሉ እርሱ መሥርቶአል:: ሃይማኖታዊ፣ ማኅበራዊና ግላዊ ሕይወት ሁሉ የሚመራው እግዚአብሔር ሕዝቡን በቅድስና ለመምራት ባዘጋጀው ሥርዐት መሠረት ነው:: ለሃይማኖታዊ ሥርዐቶች የተለየ ትኵረት ይሰጥ ነበር፤ መሥዋዕቶች የሚቀርቡትም የእግዚአብሔርን ቅድስናና ርኅራኄ በሚወክለው መሠዊያ ላይ ነበር:: እነዚህ ሥርዐቶች ሁሉ ሕዝቡን በሚያስተምሩ፣ ሥርዐቱን በጥንቃቄና በንጽሕና ሕይወት በሚጠ ብቁ ካህናት ኀላፊነት ይከናወናሉ:: እያንዳንዱ መሥዋዕት ለእስራኤል ሕዝብ ትርጒም ያለው ቢሆ ንም መንፈሳዊና ምሳሌያዊ ትርጓሜም ነበረው::

ስለ መሥዋዕት አጠቃላይ ትርጒም በ"ሥርየት ቀን" ስለሚካሄደው (ም 16)፣ ስለ ደም ምትክ ሆኖ መሥዋዕት 17፥11፤ ዘፍ 9፥4 እና ስለሚቀርብ መሥዋዕት 16፥21 ይመ:: አንዳንድ ሰዎች በብሉይ ኪዳን ይደረጉ ስለ ነበሩት መሥዋዕቶች፣ ሰው ካለው ሀብት ለአምላኩ የሚያቀርበው የፍቅር ስጦታ እንደሆነ ይናገራሉ:: ነገር ግን የብሉይ ኪዳን መሥዋዕቶች በእግዚአብሔር የተደነገጉና እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ካደረገው ኪዳን ጋር የተያያዘ ትርጒም ያላቸው ናቸው:: በእርግጥ የመስጠትን ሐሳብ የያዙ ቢሆኑም በዋነኛነት ግን ከመስጠት፣ ከኅብረት፣ ከኀጢአት ይቅርታና ከመመለስ ጋር የተቈራኙ ናቸው:: የተለያዩ መሥዋዕቶች የተለያዩ ዐላማዎች ቢኖራቸውም ቀዳሚ ዐላማቸው ግን የኀጢአት ስርየትና አምልኮ ናቸው (ዘፀ 25፥17 ማብ ይመ)::

አስተዋፅኦ

1. አምስቱ ዋና ዋና መሥዋዕቶች (ም 1-7)
   ሀ. ይዘታቸው፣ ዐላማቸውና አቀራረባቸው (1፥1-6፥7)
   ለ. ተጨማሪ መመሪያዎች (6፥8-7፥38)
2. የአሮንና የልጆቹ የክህነት ሹመትና ሥራ (ም 8-10)
3. ስለ ምግብ፣ ልጅ ስለ መውለድ፣ ስለመርከስ ወዘተ የተሰጠ የመንጻት ሥርዓቶች (ም 11-15)
4. የሥርየት ቀንና በመገናኛው ድንኳን የሚደረግ አምልኮ (ም 16-17)
5. ዝሙትን፣ ታማኝነትን ማጉደል፣ ስርቆትን፣ አምልኮተ ጣኦትንና የመሳሰሉትን የሚመለከት ሕግ (ም 24፥10-23)
6. ለካህናት፣ ስለ መስዋዕቶችና ስለ ዓመት በዓላት የተሰጡ መመሪያዎች (21፥1-24፥9)

7. እግዚአብሔርን ለሰደበ፣ ነፍስ ላጠፋና ለመሳሰሉት የሚደረግ ቅጣት (24፥10-23)
8. ሰባተኛው ዓመት፣ ኢዮቤልዩ፣ የመሬት ይዞታና ከባርነት ነጻ ስለ መሆን (ም 25)
9. ኪዳኑን በመጠበቅ ወይም ባለመጠበቅ የሚመጣ በረከትና መርገም (ም 26)
10. ለእግዚአብሔር ስለሚቀርብ የስለት መሥዋዕት የተሰጠ መመሪያ (ም 27)

የሚቃጠል መሥዋዕት

1 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ጠራው፤ ከመገናኛውም ድንኳን እንዲህ ሲል ተናገረው፤ [2]"እስራኤላውያንን ተናገራቸው፤ እንዲህም በላቸው፤ ከእናንተ ማንም ሰው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ከእንስሳ ወገን መባ በሚያቀርብበት ጊዜ ከላሙ፣ ከበጉ፣ ወይም ከፍየሉ መንጋ መካከል ያቅርብ::

[3]" 'መባው በሚቃጠል መሥዋዕትነት ከላሞች መንጋ መካከል የሚቀርብ ከሆነ፣ እንከን የሌለበትን ተባዕቱን መሥዋዕት በእግዚአብሔር (ያህዌ) ዘንድ ተቀባይነት እንዲያገኝ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ ያቅርበው:: [4]የሚቃጠል መሥዋዕት ሆኖ በሚቀርበው እንስሳ ራስ ላይም እጁን ይጫን፤ ይህም ያስተሰርይለት ዘንድ በምትኩ ተቀባይነት ያገኛል:: [5]ወይፈኑን በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ይረደው፤ ካህናቱ የአሮን ልጆችም ደሙን አምጥተው በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ባለው በመሠዊያው ዙሪያ ሁሉ ይርጩት:: [6]እርሱም የሚቃጠለውን መሥዋዕት ቈዳ ይግፈፍ፤ ብልቱንም ያውጣው:: [7]የካህኑ የአሮን ልጆች በመሠዊያው ላይ ዕንጨት ረብርበው እሳት ያንድዱበት:: [8]ካህናቱ የአሮን ልጆች ጭንቅላቱንና ሥቡን ጨምረው ብልቶቹን በመሠዊያው ላይ በሚነደው ዕንጨት ላይ ይደርድሩት፤ [9]አቅራቢው የሆድ ዕቃውንና እግሮቹን በውሃ ይጠብ፤ ካህኑም መባውን ሁሉ በመሠዊያው ላይ ያቃጥል፤ ይህም በእሳት የሚቀርብ፣ ሽታውም እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ የሚቃጠል መሥዋዕት ይሆናል::

[10]" 'መባው በሚቃጠል መሥዋዕትነት ከበግ ወይም ከፍየል መንጋ መካከል የሚቀርብ ከሆነ፣ እንከን የሌለበትን ተባዕቱን ያቅርብ:: [11]የሚቀርበውን መሥዋዕት ከመሠዊያው በስተ ሰሜን በኩል በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ይረደው፤ ካህናቱ የአሮን ልጆችም ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ሁሉ ይርጩት:: [12]አቅራቢው ብልቶቹን ያውጣ፤ ካህኑም ጭንቅላቱንና ሥቡን ጨምሮ በመሠዊያው ላይ በሚነደው ዕንጨት ላይ ይደርድ

1፥1 ዘፀ3፥4፤25፥22፤27፥21፤40፥2
1፥2 ዘሌ7፥16:38፤22፥21፤23፥38፤27፥9፤22፥18-19፤ዘኍ15፥3
1፥3 ቍ5:10፤ዘፍ8፥20፤ዘፀ12፥5፤ዘሌ6፥25፤17፥9፤22፥19:20:27፤ዘኍ6፥16፤ዘዳ12፥5-6:11፤ዕዝ8፥35፤ኢሳ58፥5፤ሚል1፥8፤ዕብ9፥14፤1ጴጥ1፥19
1፥4 ቍ3፤ዘፍ32፥20፤ዘፀ29፥10:15:36፤32፥30፤ዘሌ4፥29፤6፥25፤ሕዝ45፥15፤
1፥5 ቍ3፤ዘፀ29፥1:11:20፤ዘሌ3፥2:8፤8፥2፤10፥6፤21፥1፤ዘኍ15፥8፤ዘዳ18፥3፤መዝ50፥9፤69፥31፤ዕብ12፥24፤1ጴጥ1፥2
1፥6 ዘፀ29፥17፤ዘሌ7፥8፤
1፥7 ቍ17፤ዘፍ22፥9፤ዘሌ3፥5፤6፥12
1፥8 ቍ12፤ዘፀ29፥13፤ዘሌ8፥20፤9፥13 1፥9 ቍ3:13፤ዘፍ8፥21፤ዘፀ29፥17:18፤ዘሌ2፥2፤3፥5:16፤6፥22፤9፥14፤17፥6፤23፥8:25:36፤ዘኍ18፥17፤8፥6:11-13:19፤ኤፌ5፥2 1፥10 ቍ3፤ዘፍ22፥7፤ዘፀ12፥5፤ዘሌ3፥12፤4፥23:28፤5፥6፤ዘኍ15፥11 1፥11 ዘፀ29፥11:20
1፥12 ቍ8

1፥1 ይህ ቍጥርና የመጽሐፉ መጨረሻ (27፥34) በግልጽ እንደሚያመለክቱት በኦሪት ዘሌዋውያን ውስጥ የተካተቱት (ሥርዐቶች፣ ሕጎችና ትእዛዞች) ለሙሴ የተሰጡት በእግዚአብሔር ነው:: በዚህ መጽሐፍ ውስጥ፣ "እግዚአብሔር ሙሴን... ተናገረው" የሚለው ሐረግ ከ50 ጊዜ በላይ ተጠቅሶ ይገኛል:: የዘመኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ሐያስያን እንደሚናገሩት፣ ይህ መጽሐፍ የተጻፈው አይሁድ በምርኮ ላይ ሳሉ ወይም ከምርኮ በኋላ ሕግ የማውጣት ሥልጣን በነበራቸው ካህናት ነው:: ይሁን እንጂ ይህ አባባል ተጨባጭ ማስረጃ የሌለው፣ መጽሐፉ ራሱ በሙሴ እንደተጻፈ በተደጋጋሚ የሚያወሳውን፣ እንዲሁም ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውን የአይሁድ ትውፊትና ሌሎች የብሉይና የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት የሚሰጡትን ምስክርነት የሚቃረን ነው (ሮሜ 10፥5):: በኦሪት ዘሌዋውያን ውስጥ ተጠቅሰው የሚገኙት ሐሳቦች ተጽፈዋል ተብሎ የሚታሰበው፣ በ2000 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ሲሆን፣ ይህ ዘመን ደግሞ ሙሴ አምስቱን የኦሪት መጻሕፍት የጻፈበት ዘመን ሳይሆን አይቀርም (በኦሪት ዘፍጥረት መግቢያ ላይ፣ "ጸሓፊውና የተጻፈበት ዘመን" በሚል ርእስ ሥር የቀረበውን ይመ:: ስለ ሙሴና ስለ ሥራው የተጠቀሱ ብዙ ነገሮችን እንዳሉ እንዳንቀበል የሚያደርገን በቂ ምክንያት የለም:: *ከመገናኛው ድንኳን፤* እግዚአብሔር ከሕዝበ እስራኤል ጋር የሚገናኝበት ማደሪያ ድንኳን ማለት ነው (የዘጸ 27፥32 ማብ ይመ)::

1፥2 *መባ በሚያቀርብበት ጊዜ፤* በዚህ ቦታ፣ "መባ" ለሚለው ቃል የገባው የዕብራይስጡ ቃል "አቅርቡ" ወይም፣ "አምጡ" ተብሎ ሊተረጐም ከሚችል ቃል የተገኘ ነው:: "መባ"፣ አንድ ሰው ለእግዚአብሔር እንደ ስጦታ አድርጎ፣ "የሚያቀርበው" ወይም፣ "የሚያመጣው ነው:: (ለእግዚአብሔር የሚቀርቡ ስጦታዎች ሁሉ በፈቃድ የሚሰጡ ናቸው፤ ለምሳሌ የሚቃጠል መሥዋዕት):: ቍርባን ሌላው የመባ ስም ሲሆን ቃሉ በማርቆስም 7፥11 ላይ ተጠቅሶአል፤ ማርቆስ "ስጦታ" ብሎ ተርጕሞታል (ማብ ይመ)::

1፥3 *በሚቃጠል መሥዋዕትነት፤* የሚቃጠል መሥዋዕትን አስመልክቶ ለካህናት የተሰጠውን ተጨማሪ መመሪያ በ6፥8-13 ላይ ይመ:: የሚቃጠል መሥዋዕት ጠዋትና ማታ የሚቀርበው ለእስራኤል ሁሉ ነው (ዘጸ 29፥39-42):: በሰንበት ዕለት እጥፍ የሚቃጠል መሥዋዕት (ዘኍ 28፥9-10)፣ በበዓላት ቀኖች ደግሞ ተጨማሪ የሚቃጠሉ መሥዋዕቶች ይቀርቡ ነበር (ዘኍ 28-29):: ከዚህ በተጨማሪ ማናቸውም ሰው አምልኮቱን ለእግዚአብሔር ለመስጠት ልዩ የሆነ የሚቃጠል መሥዋዕት ማቅረብ ይችል ነበር:: *ተባዕት፤* ለሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርበው እንስሳ ተባዕት መሆን ነበረበት፤ ተባዕት እንዲቀርብ የተደረገበት ምክንያት፣ ዋጋው ከፍ ያለ ስለ ሆነና ምናልባት ደግሞ ብርታትንና የመውለድን ዐቅም በተሻለ ሁኔታ ይገልጻል ተብሎ ነው:: ለሚቃጠል መሥዋዕት እንዲቀርብ የተወሰነው መካከለኛ ገቢ ያለው በግ ወይም ፍየል፣ ለሀብታም ኮርማ፣ ለድኻ ደግሞ ርግብ ወይም ዋኖስ ነው:: *እንከን የሌለበት፤* እንስሳው ምንም ዐይነት እንከን የሌለበት መሆን አለበት (ሚክ 1፥8):: ሌሎች መሥዋዕቶች ሲቀርቡ እንደሚደረገው ሁሉ፣ መሥዋዕቱን የሚያቀርበው ሰው በእርሱና በእንስሳው መካከል ያለውን አንድነት ለመግለጽ እጆቹን በእንስሳው ራስ ላይ ይጭናል (16፥21)፤ በዚህ ዐይነት እንስሳው በሰውየው ምትክ፣ "ያስተሰርይለት ዘንድ ... ተቀባይነት ያገኛል" (ቍ 4):: የእንስሳው ደም በትልቁ መሠዊያ ጐኖች ላይ ይረጫል (መሠዊያው የሚገኘው በኋላ ቤተ መቅደስ ከተባለው፣ ከመገናኛው ድንኳን ውጪ በስተ ምሥራቅ ባለው አደባባይ መካከል ነው)፤ የመሠዊያው እሳት ምንጊዜም አይጠፋም (6፥13) የእንስሳ ራሱን፣ እግሮቹን፣ ሥቡንና ሆድ ዕቃውን ጨምሮ መሥዋዕቱ በሙሉ መቃጠል አለበት (ቍ 9):: ለመሥዋዕት የሚቀርበው እንስሳ ኮርማ ከሆነ፣ ሥርዐቱን የሚፈጽመው ካህን ቈዳውን ይወስዳል (7፥8):: ይህ የሚቃጠል መሥዋዕት የእስራኤል አባቶች ያቀርቡት የነበረው መሥዋዕት ሳይሆን አይቀርም:: እንዲህ ያለው መሥዋዕት ሰፊ ትርጕም ያለውና ብዙ ነገሮችን የሚያካትት ነው:: የዕብራይስጡ፣ "ወደ ላይ መውጣት" የሚል ትርጕም ያለው ሲሆን፣ ይህም ምናልባት መዐዛው እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ አምልኮና ጸሎት ወደ እርሱ ማረጉን የሚያመለክት ምሳሌ ሊሆን ይችላል (ቍ 17):: የመሥዋዕቱ ሙሉ በሙሉ መቃጠል፣ በአምልኮ ውስጥ ያለው ሰው ራሱን ለእግዚአብሔር የሰጠ መሆኑን ያመለክታል:: *በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ፤* የሚቃጠለው መሥዋዕት የሚቀርብበት መሠዊያ የሚገኝበት ቦታ ነው (ዘፀ 40፥29):: *በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት እንዲያገኝ፤* ሮሜ 12፥1፤ ፊል 4፥18 ይመ::

1፥4 *እጁን ... ይጫን፤* የቍ 3እና የዘጻ 29፥10ን ማብ ይመ:: *ያስተሰርይለት፤* የ16፥20-22፤ 17፥11 ማብ ይመ::

1፥5 የክህነት ሥራ የሚጀመረው መሥዋዕት አቅራቢው እንስሳውን ካረደ (አንድ ንጹሕ እንስሳ በአንድ ኀጢአተኛ ሰው ምትክ መሠዋቱን ተምሳሌታዊ በሆነ መንገድ ለመግለጽ) በኋላ ብቻ ነው:: *ደሙን፤* የ17፥11 እና የዕብ 9፥18ን ማብ ይመ:: *በመሠዊያው ዙሪያ ይርጩት፤* ዘፀ 24፥6 እና የዕብ 9፥19-21 ማብ ይመ::

1፥6 *ቈዳ፤* ቈዳው ብቻ ሲቀር እንስሳው በሙሉ እንዳለ ይቃጠላል፤ ቈዳው ግን ለካህኑ ይሰጣል (7፥8)::

1፥9:13:17 *ሽታውም፤* የብሉይ ኪዳን መሥዋዕቶች የሚያመለክቱት ራሱን፣ "መልካም መዐዛ" አድርጎ ራሱን ለእግዚአብሔር ያቀረበውን ክርስቶስን ነው (ኤፌ 5፥2ን ከፊል 4፥18 ጋር ያነጻጽሩ)::

1፥11 *በስተ ሰሜን በኩል፤* የመገናኛ ድንኳኑን ንድፍ የሚያሳየውን በገጽ 124 ላይ ይመ::

ረው፤ [13]አቅራቢው የሆድ ዕቃውንና እግሮቹን በውሃ ይጠብ፤ ካህኑ መባውን ሁሉ አምጥቶ በመሠዊያው ያቃጥል፤ ይህም በእሳት የሚቀርብ፣ ሽታውም እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ የሚቃጠል መሥዋዕት ይሆናል::

[14]"'ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በሚቃጠል መሥዋዕትነት የሚቀርበው መባ ከወፎች ወገን ከሆነ፣ ዋኖስ ወይም የርግብ ጫጩት ያቅርብ:: [15]ካህኑም ወደ መሠዊያው ያምጣው፤ ራሱን ቈልምሞ ይቀንጥሰው፤ የተቈረጠውንም ራስ በመሠዊያው ላይ ያቃጥል፤ ደሙም በመሠዊያው አጠገብ ይንጠፍጠፍ፤ [16]ከሆድ ዕቃውም ጥሬ ቤቱን[u] ለይቶ ከላባዎቹ ጋር ከመሠዊያው በስተ ምሥራቅ በኩል፣ ዐመድ በሚፈስበት ስፍራ ይጣለው:: [17]በክንፎቹ በኩል ለሁለት ይሰንጥቀው፤ ነገር ግን ጨርሶ አያለያየው፤ ካህኑም በመሠዊያው ላይ በሚነደው ዕንጨት ላይ ያቃጥለው፤ ይህም በእሳት የሚቀርብ፣ ሽታውም እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ የሚቃጠል መሥዋዕት ይሆናል::"

የእህል ቍርባን

2 "'ማንኛውም ሰው የእህል ቍርባን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በሚያቀርብበት ጊዜ፣ ዱቄቱ የላመ ይሁን፤ ዘይት ያፍስበት፤ ዕጣንም ይጨምርበት፤ [2]ወደ ካህናቱም ወደ አሮን ልጆች ያምጣው:: ካህኑ ከላመው ዱቄትና ከዘይቱ አንድ እፍኝ ሙሉ ያንሣለት፤ ዕጣኑንም ሁሉ ይውሰደው፤ ይህንም በእሳት የሚቀርብ፣ ሽታውም እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት አድርጎ ለመታሰቢያ በመሠዊያው ላይ ያቃጥለው:: [3]የተረፈውም የእህሉ ቍርባን ለአሮንና ለልጆቹ ይሰጥ፤ ይህም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት ከሚቀርበው ቍርባን እጅግ የተቀደሰ ክፍል ነው::

[4]"'በማብሰያ ምድጃ የተጋገረ የእህል ቍርባን በምታቀርብበት ጊዜ፣ ከላመ ዱቄት ተዘጋጅቶ እርሾ ሳይገባበት በዘይት ተለውሶ የተጋገረ ኅብስት ይሁን፤ አለዚያም[a] ያለ እርሾ በስሱ ተጋግሮ ዘይት የተቀባ ቂጣ ይሁን:: [5]የእህል ቍርባንህ በምጣድ የሚጋገር ከሆነ፣ እርሾ ሳይገባበት በዘይት ከተለወሰ ከላመ ዱቄት ይዘጋጅ:: [6]ቈራርሰህ ዘይት አፍስበት፤ ይህ የእህል ቍርባን ነው:: [7]የእህል ቍርባንህ በመጥበሻ የሚበስል ከሆነ፣ ከላመ ዱቄትና ከዘይት ይዘጋጅ:: [8]በዚህ ሁኔታ የተዘጋጀውን የእህል ቍርባን ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) አምጥተህ ለካህኑ አስረክብ፤ ካህኑም ወደ መሠዊያው ይወስደዋል፤ [9]ከእህሉም ቍርባን ላይ ለመታሰቢያ የሚሆነውን ክፍል ያንሣና በእሳት የሚቃጠል፣ ሽታውም እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት አድርጎ በመሠዊያው ላይ ያቃጥለዋል:: [10]የተረፈውም ቍርባን ለአሮንና ለልጆቹ ይሰጥ፤ ይህም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት ከሚቀርበው ቍርባን እጅግ የተቀደሰ ክፍል ነው::

[11]"'እግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት በምታቀርቡት ቍርባን ውስጥ እርሾ ወይም ማር ጨምራችሁ ማቃጠል ስለማይገባችሁ፣ በምታቀርቡት በማንኛውም የእህል ቍርባን እርሾ አይኑርበት:: [12]እነዚህን የበኵራት ቍርባን አድርጋችሁ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ማቅረብ ትችላላችሁ፤ ነገር ግን ሽታው ደስ የሚያሰኝ ቍርባን ሆነው በመሠዊያ ላይ ለመቃጠል አይቀርቡም:: [13]የምታቀርበውን

1፥13 ቍ9፤ ዘፀ29፥17፤ ዘሌ6፥22፤ዘዳ12፥27
1፥14 ዘፍ15፥9፤ ሉቃ2፥24
1፥15 ዘሌ5፥8፡9
1፥16 ዘሌ4፥12፤ 6፥10፤ዘኍ4፥13
1፥17 ቍ7፤ ዘፍ15፥10
2፥1 ቍ2፡15፡16፤ ዘፀ29፥2፡40፡41፤ ዘሌ5፥11፤6፥14-18፤ 7፥12፤24፥7፤ ዘኍ15፥4፤28፥5፤ ነህ13፥9፤ኢሳ43፥23
2፥2 ቍ9፡16፤ ዘሌ1፥9፤5፥11፡12፤ 6፥15፤24፥7፤ዘኍ5፥26፤18፥8፤መዝ16፥5፤73፥26፤ኢሳ1፥13፤ 53፥12፤ 5፥6፤66፥3
2፥3 ቍ10፤ ዘፀ30፥36፤ ዘሌ6፥16፤10፥2፡13
2፥4 ዘፀ29፥2፤ ዘሌ7፥9፡12፤8፥26፤ 26፥26
2፥5 ዘሌ6፥21፤ 7፥9፤ሕዝ4፥3
2፥7 ዘሌ7፥9
2፥9 ቍ2፤ዘፍ8፥21
2፥10 ቍ3፤ ዕዝ2፥63
2፥11 ዘፀ23፥18፤ ዘሌ6፥16
2፥12 ዘፀ34፥22
2፥13 ዘኍ18፥19፤ 2ዜና13፥5፤

[u]16 ለዚህ ቃል የዕብራይስጡ ትርጓሜ በእርግጠኝነት አይታወቅም::
[a]4 ወይም *እንዲሁም*

1፥14 *ከወፎች፤* የሚቀርቡ መሥዋዕቶች በሦስት እንደሚከፈሉ ተመልክቶአል (1) በሬ (ቍ 3-9)፣ 2) በግና ፍየል (ቍ 10-13) እና 3) ወፎች (ቍ 14-17):: ወፎችን መሥዋዕት አድርጎ ለማቅረብ የተፈቀደላቸው ድኾች ናቸው (5፥7፤ 12፥8፤ ሉቃ 2፥24 ይመ)::

1፥17 *ጨርሶ አያለያየው፤* የዘፍ 15፥10ን ማብ ይመ::

2፥1 *የእህል ቍርባን፤* ለካህናት የተሰጠውን ተጨማሪ መመሪያ በተመለከተ በ6፥14-23፤ 7፥9-10 ላይ ይመ:: ቍርባኑ የሚዘጋጀው ከእህል ወይም ከላመ ዱቄት ነበር፤ በገበር ምጣድ የበሰለ ቂጣ ወይም በምጣድ የተጋገረ ኅብስት መሆን አለበት:: ያለ ደም የሚዘጋጀው መሥዋዕት ይህ ብቻ ሲሆን የሚቀርበውም ከሚቃጠል መሥዋዕት (ዘኍ 28፥3-6 ይመ)፤ ከኀጢአት መሥዋዕት (ዘኍ 6፥14-15 ይመ) እንዲሁም ከኅብረት መሥዋዕት (9፥4፤ ዘኍ 6፥17 ይመ) ጋር ነው:: ለሚቃጠል መሥዋዕት ከሚቀርቡት የኮርማ፣ የአውራ በግ ወይም የበግ መሥዋዕቶች ጋር ተጨማሪ ሆኖ የሚቀርበው የእህል ቍርባን መጠን ምን ያህል እንደሆነ በዘኍ 28፥12-13 ላይ ተመልክቶአል:: አንድ ዕፍኝ ሙሉ ዱቄት ተጨማሪ ሆነው ከሚቀርቡት ሌሎች መሥዋዕቶች ጋር በመሠዊያው ላይ ይቃጠላል፤ የቀረው ግን ያለ እርሾ ይጋገርና ካህናት ከተቀደሰው ምግባቸው ጋር ይበሉታል (6፥14-17):: ዱቄቱ በመሠዊያው ላይ ባጭር ጊዜ እንዲቃጠል በወይራ ዘይት ይለወሳል፤ ጣዕሙ እንዲጣፍጥ ጨው ይጨመርበታል፤ ዕጣን ይነሰነስበታል፤ ነገር ግን እርሾም ሆነ ማር ፈጽሞ አይጨመርበትም፤ እርሾና ማር በመሠዊያው ላይ መቃጠል የለባቸውምና (ቍ 11-13):: አምልኮት እየፈጸመ ያለ ሰው ከእህል ቍርባኑ አንዳችም መብላት አይገባውም፤ ካህናቱም ሙሉ በሙሉ መቃጠል ካለበት የእህል ቍርባናቸው አንዳችም መብላት የለባቸውም (6፥22-23):: የእህል ቍርባን ለሚለው ሐረግ የተተካው የዕብራይስጥ ቃል "መባ" ወይም "ስጦታ" የሚል ትርጒም ስላለው፣ አብዛኛውን ጊዜ በዚህ መልክ ገብቶ ይታያል (ዘፍ 43፥11 ይመ):: የተቀደሱ ስጦታዎች ራስን ለእግዚአብሔር አሳልፎ መስጠትን ያመለክታሉ (ቍ 2):: *ዱቄት የላመ፤* ድቅቅ ብሎ የተፈጨና በወንፊት የተነፋ ነው:: *ዘይት፤* አብዛኛውን ጊዜ የወይራ ዘይት ገና ከተሰበሰቡ ምርቶች፣ ማለትም ከእህልና ከአዲስ የወይን ጠጅ ጋር ተያይዞ ይጠቀሳል (ዘዳ 7፥13 ይመ):: የወይራ ዘይት በአብዛኛው ጥቅም ላይ የሚውለው የእህል ቍርባንን ለማዘጋጀት ሲሆን፣ ለአምልኮ የሚሄድ ሰው የሚሰጠው ተፈላጊ ስጦታ ነው:: *ዕጣን፤* በእህል ቍርባን ውስጥ የሚጨመር ዋና ቅመም ነው (ዘፀ 30፥34-35 ይመ)::

2፥3 *እጅግ የተቀደሰ ክፍል፤* ከዚህ የተነሣ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ሆነው የሚበሉት ካህናት ናቸው ቤተሰቦቻቸው ግን እንዲበሉ አልተፈቀደላቸውም (6፥16-18)::

2፥4 *ያለ እርሾ፤* የዘጸ 12፥8፤15ን ማብ ይመ::

2፥5 *በምጣድ፤* ከሸክላ የተሠራ፣ ጒልቻ ላይ ተጥዶ ከሥሩ እሳት ሲነድድበት የሚግል ማብሰያ:: ከጊዜ በኋላ የብረት ምጣዶችም ተሠርተው ለዚህ ተግባር ውለዋል::

2፥11 *ማር፤* ምናልባት በሚያሰክር መጠጥ ውስጥ ስለሚገባ (መጠጡ እንዲፈላ ለማድረግ) በመሠዊያው ላይ እንዳይቀርብ ተከልክሎአል፤ አንዳንዶች የተከለከለበትን ምክንያት ሲናገሩ ከነዓናውያን የባዕድ አምልኮ ሥርዐታቸውን በሚፈጽሙበት ጊዜ የሚጠቀሙበት ስለሆነ ነው ይላሉ::

2፥12 *የበኵራት፤* 23፥10-11፤ ዘፀ 23፥16፡19፤ ዘኍ 15፥18-20፤ ዘዳ 18፥4-5፤26፥1-11 ይመ::

የእህል ቍርባን ሁሉ በጨው ቅመመው፤ የአምላክህ (ኤሎሂም) የቃል ኪዳን ጨው ከእህል ቍርባንህ አይታጣ፤ በቍርባንህም ላይ ጨው ጨምርበት።

[14]"'የእህል በኵራት ቍርባን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በምታመጣበት ጊዜ፣ የተፈተገና በእሳት የተጠበሰ እሸት አቅርብ። [15]ዘይት ጨምርበት፤ ዕጣንም በላዩ አስቀምጥ፤ ይህ የእህል ቍርባን ነው። [16]ካህኑም ከተፈተገው እህልና ከዘይቱ ወስዶ፣ ከዕጣኑ ሁሉ ጋር ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ መታሰቢያ አድርጎ ያቃጥል።

የኅብረት መሥዋዕት

3 "'ማንኛውም ሰው የሚያቀርበው ቍርባን ከላሞች መንጋ የሚቀርብ የኅብረት መሥዋዕት[ሐ] ከሆነ፣ እንከን የሌለበትን ተባዕት ወይም እንስት በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያቅርብ። [2]በሚያቀርበው እንስሳ ራስ ላይ እጁን ይጫን፤ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ ይረደው፤ ካህናቱም የአሮን ልጆች ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ይርጩት። [3]ከኅብረት መሥዋዕቱ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ ቍርባን አድርጎ ያምጣ፤ የሆድ ዕቃውን የሚሸፍነውን ሥብ፣ በሆድ ዕቃው ላይ ያለውን ሥብ ሁሉ፣ [4]ሁለቱን ኵላሊቶች በኵላሊቶቹ ላይና በጐድኑ አጠገብ ያለውን ሥብ እንዲሁም የጒበቱን መሸፈኛ ከኵላሊቶቹ ጋር አንድ ላይ አውጥቶ ያቅርብ። [5]የአሮንም ልጆች በመሠዊያው በሚነደው ዕንጨት ላይ ባለው በሚቃጠለው መሥዋዕት ላይ አድርገው ያቃጥሉት፤ ይህም በእሳት የሚቀርብ፣ ሽታውም እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት ይሆናል።

[6]"'ከበግ ወይም ከፍየሉ መንጋ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የኅብረት መሥዋዕት የሚያቀርብ ከሆነ፣ እንከን የሌለበትን ተባዕት ወይም እንስት ያቅርብ። [7]መሥዋዕቱ የበግ ጠቦት ከሆነም፣ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያምጣው፤ [8]በጠቦቱ ራስ ላይ እጁን ይጫን፤ በመገናኛው ድንኳን ፊት ለፊት ይረደው፤ የአሮንም ልጆች ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ይርጩት። [9]ከኅብረት መሥዋዕቱ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ ቍርባን አድርጎ ያምጣ፤ ሥቡን፣ እስከ ጀርባ ዐጥንቱ ድረስ የተቈረጠ ላቱን በሙሉ፣ የሆድ ዕቃውን የሸፈነውን ሥብ፣ ከሆድ ዕቃው ጋር የተያያዘውን ሥብ ሁሉ፣ [10]ሁለቱን ኵላሊቶች፣ ኵላሊቶቹ ላይና በጐድኑ አጠገብ ያለውን ሥብ እንዲሁም የጒበቱን መሸፈኛ ከኵላሊቶቹ ጋር አብሮ አውጥቶ ያቅርብ። [11]ካህኑም ይህን ሁሉ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ የመብል ቍርባን አድርጎ በመሠዊያው ላይ ያቃጥል።

[12]"'መሥዋዕቱ ፍየል ከሆነ፣ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያቅርብ፤ [13]በራሱም ላይ እጁን ይጫንበት፤ በመገናኛው ድንኳን ፊት ለፊት ይረደው፤ የአሮንም ልጆች ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ይርጩት። [14]ከሚያቀርበውም መሥዋዕት ላይ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ ቍርባን አድርጎ ያቅርብ፤ የሆድ ዕቃውን የሚሸፍነውን ሥብ፣ ከሆድ ዕቃው ጋር የተያያዘውን ሥብ ሁሉ፣ [15]ሁለቱን ኵላሊቶች፣ በኵላሊቶቹ ላይና በጐድኑ አጠገብ ያለውን ሰብ፣ እንዲሁም የጒበቱን መሸፈኛ ከኵላሊቶቹ ጋር አብሮ አውጥቶ ያቅርብ። [16]ካህኑም ይህን ሁሉ በእሳት የሚቀርብና ሽታውም ደስ የሚያሰኝ የመብል ቍርባን አድርጎ በመሠዊያው ላይ ያቃጥል፤ ሥብ ሁሉ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ነው።

[17]"'በምትኖሩበት ስፍራ ሁሉ፣ ሥብ ወይም ደም ከቶ አትብሉ፤ ይህ ለመጪው

ሕዝ43፥24፤ማር9፥49
2፥14 ዘፀ34፥22፤ ዘኍ15፥20፤ዘዳ16፥1
3፥26፤2፥ሩት3፥2
2፥15 ቍ1
2፥16 ቍ1፡2፤ ዘኍ4፥16፤ ኤር14፥12
3፥1 ቍ6፤ ዘፀ12፥5፤32፥6፤ ዘሌ7፥11-34፤17፥5
3፥2 ዘፀ24፥6፤ 29፥15፡20፤40፥2፤ ዘሌ1፥5፤17፥6፤ ዘኍ8፥10፤18፥17
3፥3 ዘፀ29፥13፤ 12፥9
3፥4 ቍ10፤ ዘፀ29፥13፤ዘሌ4፥9
3፥5 ቍ11፡16፤ ዘፀ29፥13፡38-42፤ ዘሌ1፥7፡9፤7፥29-34፤ ዘኍ28፥3-10
3፥6 ቍ1፤ ዘሌ22፥21፤ ዘኍ15፥3፡8
3፥7 ዘሌ17፥3፡8-9፤ ዘኍ15፥5፤28፥5፡7፡8፤ 1ነገ8፥62
3፥8 ዘሌ1፥5
3፥9 ኢሳ34፥6፤ ኤር46፥10፤ ሕዝ39፥19፤ሶፎ1፥7
3፥11 ቍ5፡16፤ ዘሌ9፥18፤21፥6፡17፤ ዘኍ28፥2
3፥12 ዘሌ1፥10፤ 4፥3
3፥13 ዘፀ24፥6፤ ዘሌ1፥5
3፥15 ዘሌ7፥4
3፥16 ቍ5፡11፤ ዘፍ4፥4፤ዘሌ1፥9፤ 7፥31፤1ሳሙ2፥16
3፥17 ዘፍ9፥4፡12፤ ዘፀ12፥14፡20፤ 27፥21፤ዘሌ7፥25-26 17፥10-16፤ ዘዳ12፥16፤ ሐሥ15፥20

ሐ1 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል፤ እንዲሁም ቍ 3፥6፡9 ይመ።

2፥13 *የቃል ኪዳን ጨው፤* በጥንት ዘመን ጨው አብዛኛውን ጊዜ ዋጋው ውድና ለምግብ ማጣፈጫነትም እጅግ ተፈላጊ ነበር፤ የቃል ኪዳን ምልክት የሆነውና ለመሥዋዕትም የተፈለገው ከዚህ የተነሣ ሳይሆን አይቀርም።

3፥1 *የኅብረት መሥዋዕት፤* ለካህናት የተሰጠውን ተጨማሪ መመሪያ በ7፥11-21፡28-34 ላይ ይመ። በዚህ ቍርባን ውስጥ ሁለት መሠረታዊ ሐሳቦች ተካትተዋል፤ እነርሱም ሰላምና ኅብረት ናቸው። ይህ መሥዋዕት ቀድሞ ይታወቅ የነበረው፣ "የሰላም ቍርባን" በሚል ትርጒም ሲሆን፣ ይህም "ሰላም" ወይም "ምሉእነት" የሚል ትርጒም ካለው የዕብራይስጥ ቃል "ሻሎም" ጋር ከሚዛመደው፣ ለመሥዋዕቱ መግለጫ ከሆነው የዕብራይስጥ ቃል የመጣ መጠሪያ ነው። ከዚህም የተነሣ ምናልባት ቍርባኑ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ላለው ሰላምና የዚህ ውጤት ለሆነው የውስጥ ዕረፍት ምልክት ሆነ። በኅብረት መሥዋዕት አቅራቢው ሰው እንዲበላ የሚፈቀድለት ብቸኛ መሥዋዕት ነበረ። ይህ መሥዋዕት የኅብረት መሥዋዕት የተባለው፣ መሥዋዕት አቅራቢው በቍርባኑ አማካይነት ከእግዚአብሔርና ከሚቀርበው መሥዋዕት የተወሰነውን ክፍል ከሚበላው ካህን ጋር ኅብረት ወይም አንድነት እንዲኖረው ስለሚያደርግ ነው (7፥14-5፡31-34)። በብዙ ሺህ የሚቈጠሩ ሰዎች ይህን መሥዋዕት ከሌሎቹ መሥዋዕቶች ጋር በእስራኤል በሚታወቁ ሦስት ታላላቅ በዓላት ላይ ያቀርቡታል (ዘጸ 23፥14-17፤ ዘኍ 29፥39 ይመ)፤ እንደዚህ የሚሆንበት ምክንያት እጅግ ብዙ ሕዝብ የአምልኮ ሥርዐቱን ለመፈጸምና አንድነቱ የሚገለጽበትን ማእድ አብሮ ለመካፈል ወደ ቤተ መቅደሱ ስለሚመጣ ነው። በእስራኤል ነገሥታት ዘመን ሕዝቡ ለመሥዋዕት ከሚያቀርባቸው እንስሳት በተጨማሪ ቍጥራቸው ብዙ የሆነ እንስሳት ከንጉሡ ይሰጡ ነበር። ቤተ መቅደሱ በተመረቀ ጊዜ፣ ሰሎሞን በዐሥራ አራት ቀን ውስጥ ሃያ ሺህ በሬ አንድ መቶ ሃያ ሺህ በግና ፍየል የኅብረት መሥዋዕት አድርጎ አቅርቦአል (1ነገ 8፥63-65)።

3፥2 *እጁን ይጫን፤* የ1፥3ንና የዘፀ 29፥10ን ማብ ይመ።

3፥5 *በሚቃጠለው መሥዋዕት ላይ፤* ስለ ሕዝቡ የሚሰጠው የሚቃጠለው መሥዋዕት ጠዋትና ማታ ይቀርብ ነበር፤ የኅብረት መሥዋዕትም በዚሁ ላይ አብሮ ይዘጋጅ ነበር።

3፥9 *ላቱን፤* በመካከለኛው ምሥራቅ የሚረቡ በጎች በጣም የሠባ ላት አላቸው።

3፥11-16 *የመብል ቍርባን አድርጎ በመሠዊያው ላይ፤* እስራኤላውያን የሚያቀርቧቸው መሥዋዕቶች፣ "የአማልክት ምግብ" (በሌሎች ጥንታውያን) ሕዝቦች ዘንድ እንደሚደረገው (ሕዝ 16፥20 ይመ፤ ከመዝ 50፥9-13 ጋር ያነጻጽሩ) አልነበሩም፤ ይሁን እንጂ አንዳንድ ጊዜ በምሳሌያዊ አነጋገር፣ "ምግብ" ተብለው ይጠሩ ነበሩ (21፥6፡8፡17፡21፤ 22፥25)፤ ይህም ለእግዚአብሔር የሚቀርቡ ስጦታዎች እንደነበሩና እርሱም በደስታ እንደተቀበላቸው ለማመልከት ነው።

3፥17 *ሥብ ወይም ደም ከቶ አትብሉ፤* የ17፥11ን ማብ ይመ።

ትውልድ ሁሉ የተሰጠ የዘላለም ሥርዐት ነው።’ ”

የኀጢአት መሥዋዕት

4 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ ሲል ተናገረው፤ [2]“ለእስራኤል ሕዝብ እንዲህ በላቸው፤ ‘ማንም ሰው ባለማወቅ ኀጢአት ቢሠራ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) አታድርጉ ብሎ ካዘዛቸውም አንዱን ተላልፎ ቢገኝ፣

[3]“ ‘የተቀባውም ካህን በሕዝቡ ላይ በደል የሚያስከትል ኀጢአት ቢሠራ፣ ስለ ሠራው ኀጢአት እንከን የሌለበት አንድ ወይፈን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የኀጢአት መሥዋዕት አድርጎ ያቅርብ። [4]ወይፈኑን በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያቅርብ፤ እጁንም በወይፈኑ ራስ ላይ ይጫን፤ *በእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ፊት ይረደው። [5]የተቀባው ካህን ከወይፈኑ ደም ጥቂት ወስዶ ወደ መገናኛው ድንኳን ይግባ፤ [6]ጣቱንም በደሙ ውስጥ ነክሮ ከመቅደሱ መጋረጃ ትይዩ፣ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ሰባት ጊዜ ይርጨው። [7]ካህኑ ከደሙ ጥቂት ወስዶ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያለውንና ሽታው ጣፋጭ የሆነ ዕጣን የሚታጠንበትን መሠዊያ ቀንዶች ይቀባ። የተረፈውን የወይፈኑን ደም ሁሉ በመገናኛው ድንኳን መግቢያ ላይ ባለው በሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ ግርጌ ያፍ ሰው፤ [8]ለኀጢአት መሥዋዕት ከሚቀርበው ወይፈን ሥቡን ሁሉ ያውጣ፤ ይኸውም፦ የሆድ ዕቃውን የሚሸፍነውን ሥብና ከሆድ ዕቃው ጋር የተያያዘውን ሥብ፣ [9]ሁለቱንም ኵላሊቶች፣ በኵላሊቶቹ ላይና በጐድኑ አጠገብ ያለውን ሥብ እንዲሁም የጕበቱን መሸፈኛ ከኵላሊቶቹ ጋር አብሮ አውጥቶ ያቅርብ፤ [10]ለኅብረት መሥዋዕትᵐ ከሚቀርበው ወይፈንⁿ እንደዋጣ ሁሉ ሥቡን ያውጣ፤ ካህኑም የሚቃጠል መሥዋዕት በሚቀርብበት መሠዊያ ላይ ያቃጥለው። [11]ነገር ግን የወይፈኑን ቈዳና ሥጋውን ሁሉ፣ ጭንቅላቱንና እግሮቹን፣ ሆድ ዕቃውንና ፈርሱን፣ [12]የወይፈኑን ብልት ሁሉ ከሰፈር ውጭ ዐመድ ወደሚፈስበት በአምልኮው ሥርዐት መሠረት ንጹሕ ወደ ሆነው ስፍራ ይውሰደው፤ በተቈ

4፥2 ቍ 13፡22፡27፤ ዘሌ5፥15-18፤ 22፥14፤ዘኍ15፥22፡ 24-29፤35፥11-15፤ ኢሱ20፥3፡9፤ዕብ9፥7
4፥3 ቍ 14፡24፡32፤ ዘፍ18፥23፤ዘፀ12፥5፤ 28፥41፤30፥10፤ ዘሌ3፥12፤5፥6-13፤ 8፥14፤9፥2-22፤ 10፥16፤16፥3፡5፤ 19፥16፤ዘኍ15፥27፤ መዝ66፥15፤ ሕዝ 43፥19፡23፤ ዕብ9፥13-14
4፥4 ቍ 15፡24፤ ዘሌ1፥3፤ዘኍ8፥12
4፥5 ቍ 16፤ ዘሌ16፥14
4፥6 ቍ7፤ዘፀ25፥8፤ 24፥8፤ዘሌ16፥14፡19
4፥7 ቍ 18፡30፡34፤ ዘፀ27፥2፤29፥12፤ ዘሌ5፥9፤8፥15፤9፥9፤ 16፥18
4፥8 ቍ 19፤
4፥9 3፥4
4፥10 ዘፀ29፥13፤ 32፥6፤ዘሌ9፥4
4፥11 ዘፀ29፥14፤ ዘሌ8፥17፤9፥11፤ ዘኍ19፥5
4፥12 ዘፀ29፥14፤ ዘሌ1፥16፤6፥11፡30፤8፥17፤9፥11፤10፥14፤16፥3፤ዘኍ19፥9፤ዕብ13፥11

ᵐ10 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል፤ እንዲሁም ቍ 26፡31፡35 ይመ።
ⁿ10 የዕብራይስጡ ቃል ተባዕትንና እንስትን ሊያጠቃልል ይችላል።

4፥2 *ባለማወቅ፤* 5፥5 ይመ፤ ከዘኍ 15፥30-31 ጋር ያነጻ ጽሩ። ባለማወቅ ኀጢአትን የሠሩ ሰዎች በአራት ወገን ይመደባሉ፤ 1) “የተቀባው ካህን” (ቍ 3-12) 2) “መላው የእስራኤል ሕዝብ” (ቍ 13፥21) 3) “መሪ” (ቍ 22-26)፣ 4) “ከሕዝቡ መካከል አንዱ” (ቍ 27-35)።

4፥3 *የተቀባውም ካህን፤* ሊቀ ካህናቱ ነው (6፥20፡22 ይመ)። *ኀጢአት፤* ከታላቁ ሊቀ ካህናቱ ከኢየሱስ ክርስቶስ በስተቀር ሊቃነ ካህናት ሁሉ ኀጢአት ሠርተዋል (ዕብ 5፥1-3፤ 7፥26-28)። *በሕዝቡ ላይ፤* በእስራኤል፣ ካህናቱ ከሕዝቡ ጋር ያላቸው ግንኙነት እጅግ የጠበቀ በመሆኑ (ሕዝቡ ለእግዚአብሔር የተለየ ወገን ከመሆኑ የተነሣ)፣ ካህኑ ኀጢአት ሲሠራ፣ ሕዝቡ በደለኛ ይሆናል። *መሥዋዕት ያቅርብ፤* የሚቃጠል መሥዋዕት፣ የእህል ቍርባንና የኅብረት መሥዋዕት የሚቀርቡት በበጎ ፈቃድ ቢሆንም (ም 1-3)፣ የኀጢአት መሥዋዕት ግን የግድ መቅረብ ያለበት መሥዋዕት ነው (ቍ 14፡23፡28 ይመ)። *እንከን የሌለበት፤* እንከን ያለበት መሥዋዕት እንከን ላለበት ሕዝብ ምትክ ሆኖ ሊቀርብ አይችልም። ለእግዚአብሔር ሕዝብ ኀጢአት የመጨረሻ ንጹሕ መሥዋዕት ሆኖ የቀረበው፣ እንዳች ነውርና ነቀፋ የሌለበት የተሰቀለው ክርስቶስ ብቻ ነው (ዕብ 9፥13-14፤ 1ጴጥ 1፥9)። *የኀጢአት መሥዋዕት፤* ለካህናቱ የተሰጠውን ተጨማሪ መመሪያ በ6፥24-30፤ ዘኍ 15፥22-29 ይመ። አንድ “የተቀባ ካህን” (ወይም በሌላ መደብ ውስጥ ያለ ማንኛውም ሰው) ባለማወቅ ኀጢአት ቢሠራ፣ ኀጢአት መሥራቱን እንደተረዳ፣ ወዲያውኑ የኀጢአት መሥዋዕት ለእግዚአብሔር ማቅረብ አለበት። በሌላም በኩል ካህኑ (ወይም ማንኛውም ሌላ ሰው) ባለማወቅ ኀጢአት ቢሠራና ኀጢአት መሥራቱን ባያውቅ፣ እንዲህ ያለው ኀጢአት በስርየት ቀን ይቅር ይባልለታል (ይሰረይለታል)።

4፥4 በዚህ ቍጥር ላይ ሦስት ዐይነት የኀጢአት ማስተሰረያ መመሪያዎች ይገኛሉ 1) ለውጥ ወይም ምትክ (“ወይፈኑን ያቅርበው”)፤ 2) አንድ መሆን (“እጁን በወይፈኑ ራስ ላይ ይጫንበት”)፤ 3) የለውጡ ወይም የምትኩ መሞት (“በእግዚአብሔር ፊት ይረደው”)።

4፥5 *ደም፤* የ17፥11ን ማን ይመ። ሁለት ዐይነት የኀጢአት መሥዋዕቶች አሉ፤ አንደኛው የኀጢአት መሥዋዕት (ቍ 3-21) ዋነኛው ሲሆን፣ እርሱም ደም መርጨትን ይጨምራል። ደሙ የሚረጨው በመገናኛው ድንኳን የውስጠኛው መጋረጃ ፊት ለፊት፣ በስርየት ቀን ከሆነ (ም 16)፣ በሥርየት መክደኛው ላይ ወይም ከፊት ለፊቱ ነው። እንዲህ ያለው የኀጢአት መሥዋዕት አይበላም። ሥቡ፣ ኵላሊቶቹና የጕበቱ መሸፈኛ በትልቁ መሠዊያ ላይ ይቃጠላሉ፤ የቀረው ክፍል ግን ከከተማ ውጭ ይቃጠላል (ቍ 12)። ዕብ 13፥11-13 ከከተማዪቱ በር ውጭ ስለ እኛ ኀጢአት ሲል የተሠዋውን ኢየሱስን በዚሁ አንጻር ግልጽ አድርጎ አሳይቶአል። ይህ ዐይነቱ የኀጢአት መሥዋዕት በካህኑ ለካህኑ ወይም በሕዝቡ ሽማግሌዎች ለመላው የእስራኤል ይቀርብ ነበር። ባጠቃላይ መሥዋዕት ሆኖ የሚቀርበው እንስሳ ወይፈን ሲሆን፣ በስርየት ቀን የሚቀርበው የኀጢአት መሥዋዕት ግን ፍየል ነበር።

ሁለተኛው የኀጢአት መሥዋዕት ዐይነት (4፥22-5፥13) ለሕዝቡ መሪ ወይም ለማንኛውም ግለሰብ የሚቀርበው መሥዋዕት ነው። ከደሙ ጥቂቱ ይወሰድና በትልቁ መሠዊያ ቀንዶች ላይ ይቀባል፤ የተረፈው በመሠዊያው ሥር ይደፋል። ሥቡና ሌላ የእንስሳው ክፍል በመሠዊያው ላይ ይቃጠላል፤ የቀረውን መሥዋዕት ግን ካህኑና የካህኑ ወንዶች ቤተሰቦች በመቅደሱ ውስጥ እንዲበሉት ይሰጣቸዋል (6፥29-30፤ 10፥16-20 ይመ)። ሰዎች በግል የሚያመጡት የኀጢአት መሥዋዕት እንስት ፍየል ወይም በግ መሆን አለበት። መሥዋዕት አቅራቢው ድኻ ከሆነ፣ ርግብ ወይም ዋኖስ (5፥7-8፤ 12፥6፡8፤ ከሉቃ 2፥24 ጋር ያነጻ ጽሩ)፣ ወይም አንድ ኪሎ የላመ ዱቄት ማቅረብ ይችላል (5፥11)። የሚቀርበው መሥዋዕት ኀጢአትን መናዘዝን (5፥5) እና እጅን በመሥዋዕቱ ላይ መጫንን ይጨምራል (ቍ 29፤16፥21)። ከዚያም መሥዋዕቱን የሚያቀርበው ካህን ኀጢአቱን ያስተሰርይለታል፤ እግዚአብሔርም ይቅር ይለዋል (5፥13)። እንዲህ ያለውን የኀጢአት መሥዋዕት በማቅረብ ኀጢአተኛነቱን ያመነ እስራኤላዊ ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ኅብረት ማደስና ማስተካከል ይችላል።

4፥6 *ጣቱን፤* የቀኝ እጁን አመልካች ጣት (14፥16 ይመ) ማለት ነው። *ሰባት፤* የሙሉነትና የፍጹምነት ምልክት ነው (የዘፍ 5፥5 ማብ ይመ)። *መጋረጃ፤* ቅድስተ ቅዱሳኑን ከቅድስቱ የሚለይ መጋረጃ ነው (ዘፀ 26፥33)።

4፥7 *ቀንዶች፤* በመሠዊያው ማእዘኖች ላይ ያሉ አራት ቀንዶች (ዘፀ 30፥1-3 ይመ) በመሠዊያው ላይ የሚቀርበው መሥዋዕት ኀጢአትን የማስተሰረይ ኀይል እንዳለው የሚያመለክቱ ናቸው (ዘፀ 30፥10)።

4፥8-10፤ 3፥3-5 ይመ።

4፥12 *ከሰፈር ውጭ፤* የ13፥45-46 ማብ ይመ። ኢየሱስም የተሰቀለው እንደዚሁ ከኢየሩሳሌም ከተማ ውጭ ነው (ዕብ 13፥11-13፤ 9፥11፤ 16፥26-28፤ ሕዝ 43፥21 ይመ)። *በ ... ሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ፤* ንጹሕና ንጹሕ ያልሆነ ተብሎ መለየቱ ሥርዐት ወይም ሃይማኖታዊ ንጽሕናን ለማሳየት እንጂ፣ የሰውነት ንጽሕናን ለማመልከት አይደለም (ለምሳሌ ም 11፤ እንዲሁም ማር 7፥1-4 ይመ)። *ያቃጥለው፤* የመሥዋዕት አቅራቢው ኀጢአት በምሳሌያዊ መንገድ

የብሉይ ኪዳን መሥዋዕቶች

የመሥዋዕቱ ዐይነት	የብሉይ ኪዳን ክፍሎች	የሚቀርቡት	ዐላማው
የሚቃጠል መሥዋዕት	ዘሌ1፤ 6÷8-13፤ 8÷18-21፤ 16÷24	ወይፈን፣ ጠቦት ወይም ተባዕት ርግብ (ዋኖስ ወይም የርግብ ጫጩት ለድኾች)፣ ስንኩል ነገር የሌለበት፣ ሙሉ በሙሉ የሚቃጠል	በፈቃደኝነት የሚደረግ አምልኮ፣ ባለማወቅ ለተደረገ ኀጢአት ማስተሰሪያ፣ ለእግዚአብሔር ሙሉ ለሙሉ ማስጠትንና መገዛትን ለመግለጽ የሚቀርብ
የእህል ቍርባን	ዘሌ2፤ 6÷14-23	እህል፣ ዱቄት፣ የወይራ ዘይት፣ እጣን፣ ኅብስት፣ ጨው፣ እርሾ ወይም ማር የሌለበት የደኅንነት (የኅብረትና) ከሚቃጠል መሥዋዕት ጋር የሚቀርብ (የመጠጥ ቍርባን	በፈቃደኝነት የሚደረግ አምልኮ፣ የእግዚአብሔርን መልካምነትና ቸርነት ለመግለጽ፣ ለእግዚአብሔር መስጠትን ለማሳየት የሚቀርብ
የኅብረት መሥዋዕት	ዘሌ3፤7÷11-34	ከቀንድ ከብቶች ወይም ከበጎች መንጋ ነውር የሌለበት እንስሳ፣ የተለያዩ ዐይነት ኅብስት	በፈቃደኝነት የሚደረግ አምልኮ፣ ምስጋናና አንድነት (በኅብረት ማእድ መቍረስን ያጠቃልላል)
የኀጢአት መሥዋዕት	ዘሌ4÷1-5፡13፤ 6÷24-30፤ 8÷14-17፤ 16÷3-22	1. ወይፈን፣ለሊቀ ካህናቱና ለጉባኤው 2. ትባዕት ፍየል፣ ለመሪ 3. እንስት ፍየል ወይም በግ፣ ለተራው ሕዝብ 4.ዋኖስ ወይም ርግብ፣ ለድኻው፤ የኢፍ መስፈሪያ አንድ ዐሥረኛ ዱቄት፣ በጣም ድኻ ለሆኑ	ለተገለጠ ግን ባለ ማወቅ ለተሠራ ኀጢአት የሚቀርብ የግዴታ መሥዋዕት፣ ኀጢአትን መናዘዝ፣ የኀጢአት ይቅርታን ለመቀበል፣ ከርኵሰት ለመንጻት
የበደል መሥዋዕት	ዘሌ5÷14-6÷7፤7÷1-6	ጠቦት ወይም አውራ በግ	ባለማወቅ ለተሠራ ካሣ ለሚያስፈልገው ኀጢአት፣ ከርኵሰት ለመንጻት፣ 20 በመቶ ካሣ ክፍያ

ከአንድ ዐይነት በላይ ቍርባን ሲቀርብ (በዘኍ 7÷16፡17 እንደሚታየው) ሥርዐቱ እንደሚከተለው ይሆናል፤ 1) የኀጢአት ወይም የበደል መሥዋዕት፣ 2) የሚቃጠል:: መሥዋዕት፣ 3) የኅብረት መሥዋዕት ወይም የእህል ቍርባን (ከመጠጥ ቍርባን ጋር):: ይህ ቅደም ተከተል የመሥዋዕት ሥርዐቱን መንፈሳዊ ይዘት የሚያጐላ ነው:: በመጀመሪያ ኀጢአት መወገድ ይኖርበታል (የኀጢአት ወይም የበደል መሥዋዕት):: ሁለተኛ፣ የሚያመልከው ሰው ለእግዚአብሔር ራሱን ሙሉ በሙሉ ያቀርባል (የሚቃጠል መሥዋዕትና የእህል ቍርባን):: ሦስተኛ፣ ከእግዚአብሔር፣ ከካህኑና ከአምላኪው ሰው ጋር ኅብረት ይመሠረታል (የደኅንነት/የኅብረት መሥዋዕት):: በሌላ አገላለጽ የመንጻት፣ የመቀደስና ኅብረት የመመሥረት መሥዋዕቶች ይቀርባሉ::

ለለው ዐመድ ላይ ዕንጨት አንድዶ ያቃጥለው::

[13]“ ‘መላው የእስራኤል ሕዝብ ባለ ማወቅ ኀጢአት ቢሠራ፣ አታድርጉ ብሎ እግዚአብሔር (ያህዌ) ካዘዘውም አንዱን ተላልፎ ቢገኝ ይህ ሕዝብ ጥፋቱ ባይታወቀውም በደለኛ ነው:: [14]የሕዝቡ ጉባኤ ኀጢአት መሥራቱን በተረዳ ጊዜ፣ ለኀጢአት መሥዋዕት የሚሆን አንድ ወይፈን በመገናኛው ድንኳን ፊት ያቅርብ:: [15]የሕዝቡም ሽማግሌዎች በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት እጆቻቸውን በወይፈኑ ራስ ላይ ይጫኑ፤ ወይፈኑም በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ይታረድ:: [16]የተቀባውም ካህን ከወይፈኑ ደም ጥቂት ወስዶ ወደ መገናኛው ድንኳን ይግባ:: [17]ጣቱን በደሙ ውስጥ ነክሮ፣ በመጋረጃው ትይዩ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ሰባት ጊዜ ይርጨው:: [18]ከደሙ ጥቂት ወስዶ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያለውን የመሠዊያ ቀንዶች ይቀባ፤ የተረፈውን ደም ሁሉ በመገናኛው ድንኳን መግቢያ ላይ ባለው በሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ ግርጌ ያፍሰው:: [19]ከወይፈኑም ሥቡን ሁሉ ወስዶ በመሠዊያው ላይ ያቃጥል፤ [20]ለኀጢአት መሥዋዕት ባቀረበው ወይፈን ላይ እንዳደረገው ሁሉ፣ በዚህኛውም ወይፈን ያድርግ፤ በዚህም መሠረት ካህኑ ስለ ሕዝቡ ያስተሰረያል፤ እነርሱም ይቅር ይባላሉ:: [21]ወይፈኑንም ከሰፈር ውጭ ያውጣው፤ የመጀመሪያውን ወይፈን እንዳቃጠለው ሁሉ ይህኛውንም ያቃጥል፤ ይህም ስለ ሕዝቡ የሚቀርብ የኀጢአት መሥዋዕት ነው::

[22]“ ‘አንድ የሕዝብ መሪ ባለማወቅ ኀጢአት ቢሠራ፣ አምላኩም እግዚአብሔር (ኤሎሂም ያህዌ) አታድርጉ ብሎ ከከለከላቸው ትእዛዛት አንዱን ተላልፎ ቢገኝ እርሱ በደለኛ ነው:: [23]ኀጢአት መሥራቱን በተረዳ ጊዜ እንከን የሌለበትን ተባዕት ፍየል የግሉ መሥዋዕት አድርጎ ያቅርብ:: [24]እጁንም በፍየሉ ራስ ላይ ይጫን፤ የሚቃጠል መሥዋዕት በሚታረድበትም ስፍራ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ይረደው፤ ይህም የኀጢአት መሥዋዕት ነው:: [25]ካህኑም ከመሥዋዕቱ ደም በጣቱ ጥቂት ወስዶ የሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርብበትን መሠዊያ ቀንዶች ይቀባ፤ የተረፈውንም ደም ሁሉ በመሠዊያው ግርጌ ያፍሰው:: [26]የኅብረት መሥዋዕቱን እንዳቃጠለ ሁሉ ሥቡንም በሙሉ በመሠዊያው ላይ ያቃጥል፤ በዚህም መሠረት ካህኑ የሰውየውን ኀጢአት ያስተሰርይለታል፤ ሰውየውም ይቅር ይባላል::

[27]“ ‘ከሕዝቡ መካከል አንዱ ሰው ባለማወቅ ኀጢአት ቢሠራ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) አታድርጉ ብሎ ከከለከላቸው ትእዛዛት አንዱን ተላልፎ ቢገኝ እርሱ በደለኛ ነው:: [28]ኀጢአት መሥራቱን በተረዳ ጊዜ፣ እንከን የሌለባትን እንስት ፍየል ስለ ፈጸመው ኀጢአት የግሉ መሥዋዕት አድርጎ ያቅርብ:: [29]እጁን ለኀጢአት መሥዋዕት በቀረበችው ፍየል ራስ ላይ ይጫን፤ የሚቃጠል መሥዋዕት በሚታረድበት ስፍራም ይረዳት:: [30]ካህኑ በጣቱ ከደሟ ጥቂት ወስዶ የሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርብበትን መሠዊያ ቀንዶች ይቀባ፤ የተረፈውንም ደም ሁሉ በመሠዊያው ግርጌ ያፍሰው:: [31]ሥቡ ከኅብረት መሥዋዕት በወጣበት አኳኋን ሥቡን ሁሉ ያውጣ፤ ካህኑም ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት አድርጎ በመሠዊያው ላይ ያቃጥለው፤ በዚህም መሠረት ካህኑ የሰውየውን ኀጢአት ያስተሰርይለታል፤ ሰውየውም ይቅር ይባላል::

[32]“ ‘ስለ ኀጢአት መሥዋዕት የበግ ጠቦት የሚያቀርብ ከሆነ፣ እንከን የሌለባትን እንስት ያቅርብ:: [33]እጁን በጠቦቷ ራስ ላይ ይጫን፤ የሚቃጠል መሥዋዕት በሚታረድበት ስፍራም የኀጢአት መሥዋዕት አድርጎ ይረዳት:: [34]ካህኑም ከኀጢአት መሥዋዕቱ ደም በጣቱ ጥቂት ወስዶ የሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርብበትን መሠዊያ ቀንዶች ይቀባ፤ የተረፈውንም ደም ሁሉ በመሠዊያ ግርጌ ያፍሰው:: [35]ሥቡ ከኅብረት መሥዋዕት ጠቦት በወጣበት አኳኋን ሥቡን ሁሉ ያውጣ፤ ካህኑም በመሠዊያው ላይ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት በሚቀርበው መሥዋዕት ላይ ያቃጥለው:: በዚህ መሠረት ሰውየው የሠራውን ኀጢአት ካህኑ ያስተሰርይለታል፤ ሰውየውም ይቅር ይባላል::

5 “ ‘አንድ ሰው ስላየውና ስለሚያውቀው ነገር ሕጋዊ ምስክርነቱን እንዲሰጥ ተጠ

4፥13 ቍ2
4፥14 ቍ3፤ ዘኍ15፥24
4፥15 ቍ4፤ዘፀ 3፥16፤19፥7፤29፥10፤ ዘሌ8፥14፡22፤ዘኍ 8፥10፤2ዜና29፥23
4፥16 ቍ5
4፥17 ቍ6፤ ዘኍ19፥4፡18
4፥18 ቍ7፤ ዘሌ5፥9፤6፥30፤8፥15፤ 10፥18፤17፥6፤2ዜና2 9፥22
4፥19 ቍ8፡26
4፥20 ቍ26፡31፡ 35፤ዘፀ29፥36፤ 32፥30፤ዘኍ15፥25፤ ሮሜ3፥25፤ ዕብ10፥10-12
4፥21 ቍ12፤ ዘሌ16፥5፡15፤ 2ዜና29፥21
4፥22 ቍ2፤ ዘኍ31፥13
4፥23 ቍ3፤ ዘሌ1፥10
4፥24 ቍ3፡4፤ ዘሌ6፥25
4፥25 ዘሌ9፥9፤ 16፥18፤ሕዝ43፥20፡ 22
4፥26 ዘፀ32፥30፤ ዘሌ5፥10፤12፥8
4፥27 ቍ2
4፥28 ቍ3፤ ዘሌ1፥10፤5፥6፤ ሕዝ40፥39፤44፥27
4፥29 ቍ4፡24፤ ዘፍ8፥20፤ዘሌ1፥4
4፥30 ቍ7
4፥31 ቍ20፡35፤ ዘፍ8፥21፤ዘሌ1፥4
4፥32 ዘፀ29፥38፤ ዘሌ1፥3፤9፥3፤14፥10
4፥33 ቍ29፤ ዘሌ1፥4፡5
4፥34 ቍ7
4፥35 ቍ31
5፥1 ቍ17፤ ዘፀ28፥38፤ዘሌ7፥18፤ 17፥16፤19፥8፤ 20፥17፤24፥15፤ ዘኍ5፥31፤9፥13፤ 15፥31፤19፥20፤ 30፥15፤ምሳ29፥24፤ ማቴ26፥63፤

መሥዋዕት እንዲሆን ወደ ቀረበው ወይፈን የተላለፈ በመሆኑ፣ ወይፈኑ ፈጽሞ መቃጠል አለበት እንጂ ወደ ዐመዱ ቍልል መፍሰስ የለበትም (1፥16)::

4፥15 *ሽማግሌዎች፤* የዘጸ 3፥16ን ማብ ይመ::

4፥18 *መሠዊያ፤* የዕጣን መሠዊያ ነው (ቍ 7 ይመ)::

4፥20 *ለኀጢአት መሥዋዕት፤* ኀጢአት የሠራ ካህን የሚያቀርበው መሥዋዕት ነው (ቍ 3):: *ይቅር ይባላሉ፤* ይህ ሐረግ ከ4፥20-6፥7 ዘጠኝ ጊዜ ተደጋግሞ የተጠቀሰ፣ የእግዚአብሔርን ይቅር ባይነት የሚያመለክት ዋና ሐሳብ ነው::

4፥23 *ተባዕት ፍየል፤* በማኅበረሰቡ ውስጥ ዝቅተኛ ቦታ ያላቸው ወይም አነስተኛ ገቢ ያላቸው ሰዎች መሥዋዕት አድርገው የሚያቀርቡት ዋጋቸው አነስተኛ የሆነ እንስሳትን ነው:: ሊቀ ካህኑ (ቍ 3) እና መላው ሕዝብ (ቍ 14)፣ ወይፈን፣ የሕዝቡ መሪ ደግሞ ተባዕት ፍየል (ቍ 23)፣ አንድ ተራ እስራኤላዊ ዜጋ እንስት ፍየል (ቍ 28) ወይም እንስት በግ (ቍ 32) ማቅረብ አለባቸው:: መሥዋዕት አቅራቢው ደኻ ከሆነ፣ ዋኖስና ርግብ (5፥7) ወይም አንድ እፍኝ የላመ ዱቄት (5፥11-12) ማቅረብ በቂ ነው::

4፥25 *ካህኑም፤* በሕዝቡ መሪ ወይም በማናቸውም ሕዝብ ስም መሥዋዕት የሚያቀርብ ሰው ነው (ቍ 30፥34 ይመ)::

4፥28 *እንስት ፍየል፤* የ ቍ 23 ማብ ይመ::

4፥29 *እጁን ... ይጫን፤* የ1፥3 እንዲሁም የ29፥10ን ማብ ይመ::

4፥30 *ቀንዶች፤* የ ቍ 7 ማብ ይመ::

4፥32 *የበግ ... እንስት፤* የ ቍ 23ን ማብ ይመ::

4፥35 *ከኅብረት መሥዋዕት ... ሥቡን፤* 3፥3-5 ይመ::

5፥1-4፤ ባለማወቅ የሚፈጸሙ አራት ዐይነት ኀጢአቶችን የሚያስተሰርዩ መሥዋዕቶች በዚህ ክፍል ተጠቀሰዋል (4፥2-3፡13፡22፡27 ይመ)::

ይቆ ቃሉን ለመስጠት ፈቃደኛ ባይሆን፣ ይህ ሰው ኀጢአት ሠርቶአልና ይጠየቅበታል::

2“ ‘ማንኛውም ሰው ሳያውቅ በሥርዐቱ መሠረት የተከለከለውን ርኩስ ነገር ቢነካ፣ ይኸውም:- የረከሰ የአውሬ በድን ወይም የረከሰ የቤት እንስሳ በድን ወይም በደረቱ እየተሳበ የሚንቀሳቀሰውን የረከሰ ፍጥረት በድን ቢነካ ይህ ሰው ረክሶአል፤ በደለኛም ነው::

3“ ‘ወይም የሰውን ርኵሰት ይኸውም ርኵስ የሚያደርገውን ማናቸውንም ነገር ሳያውቅ ቢነካ፣ ነገሩን ባወቀ ጊዜ በደለኛ ይሆናል::

4“ ‘ሰዎች በሚምሉበት በማናቸውም ነገር፣ በጎ ወይም ክፉ ለማድረግ ሳያስብ በግዴለሽነት ቢምል በኋላ ግን ነገሩን ባወቀ ጊዜ በደለኛ ይሆናል::

5“ ‘ማንኛውም ሰው ከእነዚህ በአንዱ በደለኛ ሆኖ ቢገኝ፣ የትኛውን ኀጢአት እንደሠራ ገልጾ መናዘዝ አለበት፤ 6ስለ ኀጢአቱም ቅጣት የኀጢአት መሥዋዕት እንድትሆነው ከመንጋው አንዲት የበግ ወይም የፍየል እንስት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያቅርብ፤ ካህኑም ስለ ኀጢአቱ ያስተሰርይለታል::

7“ ‘ሰውየው ስለ ሠራው ኀጢአት በግ ለማቅረብ ዐቅሙ ካልፈቀደ ሁለት ዋኖሶች ወይም ሁለት የዋኖስ ጫጩቶች የመጀመሪያውን ለኀጢአት መሥዋዕት፣ ሁለተኛውን ለሚቃጠል መሥዋዕት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያቅርብ:: 8ወደ ካህኑም ያምጣቸው፤ እርሱም ለኀጢአት መሥዋዕት የምትሆነውን አስቀድሞ ያቅርብ፤ ራሷን ዐንገቷ ላይ ይቈልምም፤ ነገር ግን ቈርጦ አይጣል፤ 9ከኀጢአት መሥዋዕቱም ጥቂት ደም ወስዶ በመሠዊያው ዙሪያ ላይ ይርጨው፤ የተረፈውም ደም ሁሉ በመሠዊያው ግርጌ ይፍሰስ፤ ይህም የኀጢአት መሥዋዕት ነው:: 10ካህኑም ቀደም ሲል በታዘዘው መሠረት ሁለተኛዋን የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ ያቅርብ፤ ካህኑም የሰውየውን ኀጢአት ያስተሰረይለታል፤ ሰውየውም ይቅር ይባላል::

11“ ‘ሰውየው ሁለት ርግቦች ወይም ሁለት የዋኖስ ጫጩቶች ለማቅረብ ዐቅሙ ካልፈቀደ፣ ስለ ሠራው ኀጢአት የኢፍ መስፈሪያ[ረ] አንድ ዐሥረኛ የላመ ዱቄት ለኀጢአት መሥዋዕት ያቅርብ፤ ነገር ግን የኀጢአት መሥዋዕት ስለሆነ ዘይት አያፍስበት፤ ዕጣንም አይጨምርበት፤ 12ከዚያም ለካህኑ ያቅርብ፤ ካህኑም ለመታሰቢያ እንዲሆን ዕፍኝ ሙሉ ይዝገንለት፤ በእሳት ከሚቀርበውም ቍርባን በላይ አድርጎ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በመሠዊያው ላይ በእሳት ያቃጥለው፤ ይህም የኀጢአት መሥዋዕት ነው:: 13ሰውየው ከእነዚህ በአንዱ ኀጢአት ቢሠራ፣ ካህኑ በዚህ ሁኔታ ያስተሰርይለታል፤ ሰውየውም ይቅር ይባላል:: ከመሥዋዕቱ የተረፈውም እንደ እህል ቍርባን ሁሉ ለካህኑ ይሆናል::’ ”

የበደል መሥዋዕት

14*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 15“ማንኛውም ሰው በደል ቢፈጽም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ከተቀደሰ ከማናቸውም ነገር በማጕደል ኀጢአት ቢሠራ፣ ከመንጋው እንከን የሌለበትን አውራ በግ የበደል መሥዋዕት አድርጎ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያቅርብ:: የዋጋውም ግምት በቤተ መቅደሱ ሰቅል[ሰ] መሠረት ተመዝኖ በጥሬ ብር ይሁን፤ ይህም የበደል መሥዋዕት ነው:: 16ከተቀደሱ ነገሮች ያጐደለውንም ይተካ፤ የዚህንም ተመን አንድ አምስተኛ በላዩ ጨምሮ ለካህኑ ይስጥ፤ ካህኑም ከበጉ ጋር የበደል መሥዋዕት አድርጎ በማቅረብ ያስተሰርይለታል፤ ሰውየውም ይቅር ይባላል::

17“ ‘ማንኛውም ሰው ኀጢአት ቢሠራ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) አታድርጉ ብሎ ከከለከላቸው ትእዛዛት ሳያውቅ አንዱን ተላልፎ ቢገኝ በደለኛ ነው፤ በኀጢአቱም ይጠየቅበታል:: 18እርሱም ከመንጋው ለበደል መሥዋዕት የሚሆን እንከን የሌለበት አውራ በግ ወደ ካህኑ ያምጣ፤ ዋጋውም ተመጣጣኝ ይሁን:: ካህኑም በዚህ ሁኔታ ሰውየው ሳያውቅ ስለ ፈጸመው ስሕተት ያስተሰርይለታል፤ ሰውየውም ይቅር ይባላል:: 19ይህ የበደል መሥዋዕት ነው:: ሰውየውም በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ጥፋት በመፈጸሙ በደለኛ[ሸ] ነው::”

[ረ]11 ሁለት ሊትር ገደማ ይሆናል
[ሰ]15 11.5 ግራም ይሆናል::
[ሸ]19 *ወይም ለፈጸመው በደል ሙሉ የኀጢአቱ ማስተሰረያ ነው::*

5፥2 ቍ 3፤ ዘሌ7፥21፤11፥8:11: 24-40፤13፥45፤ ዘዳ14፥8፤ዘኍ19፥22 ኢዮ15፥16፤ መዝ51፥5፤ኢሳ6፥5፤ 52፥11፤ 64፥6፤ ሕዝ36፥17፤ሐጌ2፥13
5፥3 ዘሌ7፥20፤ 11፥25፤14፥19፤ 21፥1፤ዘኍ5፥2፤9፥6፤ 19፥7:11-16፤ ሕዝ44፥25
5፥4 ዘኍ30፥6:8፤ ኢሳ41፥23
5፥5 ዘሌ16፥21፤ 26፥40፤ዘኍ5፥7፤ ኢሱ7፥19፤ 1ነገ8፥47፤ምሳ28፥13
5፥6 ዘፀ32፥30፤ ዘሌ1፥10፤4፥3:28
5፥7 ቍ 11፤ ዘፍ15፥9፤ዘሌ12፥8፤1 4፥21፤14፥22:30፤ 27፥8፤ዘኍ6፥10
5፥8 ዘሌ1፥15:17
5፥9 ዘፀ24፥6፤ ዘሌ1፥15፤4፥7
5፥10 ዘፀ32፥30፤ ዘሌ1፥14-17፤4፥26፤ 1ዜና15፥13
5፥11 ቍ 7፤ ዘፍ15፥9፤ዘፀ16፥36፤ ዘሌ2፥1
5፥12 ዘፀ2፥2፤ ዘሌ2፥9
5፥13 ዘፀ29፥41፤ 32፥30፤ዘሌ2፥3
5፥15 ቍ 16:18፤ ዘፀ29፥3፤30፥13፤ ዘሌ4፥2፤6፥5:6፤7፥1: 7፤14፥12- 17፤19፥21:22፤22፥1 4፤ዘኍ5፥8፤ 6፥12:14፤ 15፥6፤18፥9፤28፥11፤ 1ሳሙ6፥3፤ ዕዝ10፥19፤ ኢሳ53፥10
5፥16 ቍ 15፤ ዘሌ6፥4፤27፥13፤ ዘኍ5፥7
5፥17 ቍ 1:15
5፥18 ቍ 15፤ ዘሌ6፥6፤14፥12፤
5፥19 2ነገ12፥16

5፥2 *በሥርዐቱ መሠረት የተከለከለውን ርኩስ፤* የ4፥ 12ን ማን ይመ::

5፥3 *የሰውን ርኵሰት፤* ከ 11-15 ያሉትን ምዕራፎች ይመ::

5፥5 *መናዘዝ፤ መሥዋዕቱን ያቀረበው ሰው ይቅርታ ለማ* ግኘት ኀጢአቱን በእግዚአብሔር ፊት በግልጽ መናዘዝ አለበት::

5፥7 *ሁለት ዋኖሶች ... የዋኖስ ጫጩቶች፤* የ4፥23ን ማብ ይመ::

5፥11 *የላመ ዱቄት፤* የ4፥23ን ማብ ይመ:: ምንም እንኳ የላመ ዱቄት ከደም ጋር አብሮ ባይቀርብም፣ በመሠዊያው ላይ ለእግዚአብሔር ከሚሰጠው የቍርባን መሥዋዕት በላይ ሆኖ እንዲቃጠል ይቀርባል (ቍ 12):: በዕብራውያን 9፥22 ላይ የተገለጸው ሐሳብ ይህን ሁኔታ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም::

5፥15 *የበደል መሥዋዕት፤* ለካህናት የተሰጠውን ተጨማሪ *መመሪያ* በ7፥1-6 ላይ ይመ (እንዲሁም ኢሳ 53፥10 ይመ):: “የመተላለፍ መሥዋዕት” የሚል የተለምዶ ስያሜ ያለው ይህ መሥዋዕት ከኀጢአት መሥዋዕት ጋር በጣም ተመሳሳይነት አለው (ከ 7፥7 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እነዚህን ሁለት ስሞች ለመግለጽ የገቡት የዕብራይስጥ ቃላት አንዳንድ ጊዜ ሲወራረሱ ይታያል:: በበደል መሥዋዕትና በኀጢአት መሥዋዕት መካከል ያለው ዋና ልዩነት፣ ለተፈጸመው በደል ምትክ ማቅረብ ሲቻልና አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ የበደል መሥዋዕት የሚቀርብ መሆኑ ነው (ቍ 16):: ስለሆነም ስርቆትንና ማታለልን በሚመለከት (6፥2-5)፣ በተሰረቀው ንብረት ላይ ከመቶ ሃያ እጅ ተጨምሮበት ለባለቤቱ ይመለስለታል:: ምትክ መክፈል በማያስፈልግበት ጊዜ ግን የኀጢአት መሥዋዕት እንዲቀርብ ይታዘዛል:: ምንጊዜም ለበደል መሥዋዕት የሚቀርበው እንስሳ አውራ በግ ነው::

6 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]“ማንኛውም ሰው በዐደራ የተ ሰጠውን ወይም በመያዣነት የተቀበለውን በመካድና ባልንጀራውን በማጭበርበር ኀጢ አት ቢሠራ፣ እግዚአብሔርንም (ያህዌ) ቢበድል ወይም ባልንጀራውን ቢቀማው ወይም ቢያ ታልለው፣ [3]ወይም የጠፋ ነገር አግኝቶ አላየሁም ቢል ወይም በሐሰት ቢምል ወይም ሰዎች የሚያደርጉትን እንዲህ ያለውን ማናቸውንም ኀጢአት ቢሠራ፣ [4]በዚህ ሁኔታ ኀጢአት ቢሠራና በደለኛ ቢሆን፣ የሰረቀ ውን ወይም የቀማውን ወይም በዐደራ የተሰጠውን ወይም ጠፍቶ ያገኘውን ይመል ሳል፤ [5]በሐሰት የማለበትንም ሁሉ ይመልስ፤ የበደል መሥዋዕቱን በሚያቀርብበት ጊዜ የወሰደውን በሙሉ የዋናውን አንድ አምስ ተኛ በመጨመር ለባለ ንብረቱ ይመልስ:: [6]ከመንጋውም እንከን የሌለበትን ዋጋው ተመጣጣኝ የሆነ አውራ በግ ስለ በደሉ መሥዋዕት አድርጎ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ለማቅረብ ወደ ካህኑ ያምጣ፤ [7]በዚህም ሁኔታ ካህኑ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያስተሰረ ይለታል፤ ሰውየውም ስለ ፈጸመው ስለ ማንኛውም በደል ይቅር ይባላል::

የሚቃጠል መሥዋዕት

[8]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [9]“አሮንና ልጆቹን እንዲህ ብለህ እዘዛቸው፤ ‘ስለሚቃጠለው መሥዋዕት አቀ ራረብ የምትከተለው ሥርዐት ይህ ነው:- የሚቃጠለው መሥዋዕት ሌሊቱን ሁሉ እስ ኪነጋ ድረስ በመሠዊያው ላይ ባለው ማንደጃ ላይ ይቀመጥ፤ እሳቱም በመሠዊያው ላይ ዘወትር ሲነድ ይደር:: [10]ካህኑም ከበፍታ የተሠራ የውስጥ ሱሪውን ካጠለቀ በኋላ፣ የበፍታ ቀሚሱን ይልበስ፤ እሳቱ በመ ሠዊያው ላይ መሥዋዕቱን ከበላው በኋላ የሚቀረውን ዐመድ አንሥቶ፣ በመሠዊያው አጠገብ ያፍስስ:: [11]ከዚያም ልብሱን አውልቆ ሌላ ልብስ ይቀይር፤ ዐመዱንም ተሸክሞ ከሰፈር ውጭ በአምልኮው ሥርዐት መሠረት ንጹሕ ወደ ሆነ ስፍራ ይውሰድ:: [12]በመ ሠዊያው ላይ ያለው እሳት ዘወትር ይን ደድ፤ ምን ጊዜም አይጥፋ:: ካህኑ ጧት ጧት እሳቱ ላይ ማገዶ ይጨምር፤ በእሳቱ ላይ የሚቃጠለውን መሥዋዕት ያዘጋጅ፤ በዚህም ላይ የኅብረት መሥዋዕቱን* ሥብ ያቃጥል:: [13]በመሠዊያው ላይ ያለው እሳት ዘወትር ይንደድ፤ ምን ጊዜም አይጥፋ::

6፥2 ዘፍ31፥7፤ ዘፀ22፥7፤ዘሌ19፥11፤ ዘኍ5፥6፤መዝ73፥27 ኤር9፥4:5፤ ሐሥ5፥4፤ቈ43፥9
6፥3 ዘፀ23፥4፤ 22፥11
6፥4 ዘሌ5፥16፤ ሕዝ33፥15፤ ሉቃ19፥8
6፥5 ዘሌ5፥15፤ ዘኍ5፥7
6፥6 ዘሌ5፥15፤ ዘኍ5፥8
6፥7 ዘፀ32፥30
6፥9 ቍ12፤ ዘሌ7፥37
6፥10 ዘፀ28፥39-42:43፤39፥27:28፤ ዘሌ1፥16
6፥11 ዘሌ4፥12
6፥12 ዘፀ29፥13፤ 32፥6፤ዘሌ1፥7
6፥14 ዘሌ2፥1፤ ዘኍ6፥15:15:4፤ 28፥13
6፥15 ዘሌ2፥1:2:9
6፥16 ቍ26፤ ዘፀ27፥9፤29፥11:31፤ ዘሌ2፥3:11፤8፥31፤ 10፥13፤16፥24፤24፥9 ዘኍ18፥10፤ ሕዝ44፥29
6፥17 ቍ29፤ ዘፀ29፥28፤40፥10፤ ዘሌ7፥7፤10፥12:16:1 8:21+22፤24፥9፤ ዘኍ5፥9፤18፥9:10
6፥18 ቍ29፤ ዘፍ9፥12፤ዘፀ30፥29፤ ዘሌ2፥3፤7፥6፤ ዘኍ5፥9፤18፥9-10
6፥20 ዘፀ16፥36፤ 28፥41፤29፥2፤ ዘሌ23፥13፤ ዘኍ4፥16፤5፥15፤ 28፥5
6፥21 ዘሌ2፥5
6፥22 ዘፀ28፥41፤ 29፥30፤ዘሌ1፥9
6፥25 ዘፀ29፥11፤ 30፥10፤ዘሌ1፥3፤ 4፥24

የእህል ቍርባን

[14]“ ‘የእህል ቍርባን ሥርዐት ይህ ነው:- የአሮን ልጆች ቍርባኑን በመ ሠዊያው ትይዩ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያቅርቡት:: [15]ካህኑ ከላመው ዱቄትና ከዘይቱ አንድ ዕፍኝ ያንሣለት፤ በእህሉ ቍርባን ላይ ያለውንም ዕጣን በሙሉ ይውሰድ፤ ይህንም፣ ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት አድርጎ፣ ለመታሰቢያ በመሠዊያው ላይ ያቃጥለው:: [16]የተረፈውንም አሮንና ልጆቹ ይብሉት፤ እርሾ ሳይገባበት በተቀደሰው ስፍራ፣ በመገናኛው ድንኳን ቅጥር ግቢ ውስጥ አደባባዩ ላይ ይብሉት:: [17]ያለ እርሾ መጋገር አለበት፤ በእሳት ከሚቀርብልኝ ቍርባን ይህን የእነርሱ ድርሻ አድርጌ ሰጥቻቸዋለሁ:: ይህም፣ እንደ ኀጢአት መሥዋዕትና እንደ በደል መሥዋዕት ሁሉ እጅግ የተቀደሰ ነው:: [18]ማንኛውም ከአሮን ዘር የተወለደ ወንድ ሊበላው ይችላል፤ ለእግ ዚአብሔር (ያህዌ) ከሚቀርበው የእሳት ቍርባን ለእርሱ የተመደበ የዘላለም ድርሻው ነው፤ የሚነካውም ሁሉ⁰ ቅዱስ ይሆናል::’ ”

[19]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [20]“አሮን ወይም ልጆቹ በተቀቡበት ዕለት⁺ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚያቀርቡት ቍርባን ይህ ነው:- የኢፍ* አንድ ዐሥረኛው የላመ ዱቄት ግማሹን ለጧት፣ ግማሹን ለማታ የዘወትር የእህል ቍርባን አድርገው ያቅርቡት:: [21]በሚገባ በዘይት ተለውሶ በም ጣድ ላይ ይጋገር፤ ከዚያም የእህሉን ቍርባን ቈራርሰህ° ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ ይሆን ዘንድ አቅርብ:: [22]በእርሱ ቦታ ተቀብቶ ካህን የሚሆነው ልጁ ይህን ያዘጋጅ፤ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተመደበ ድርሻ ነውና ፈጽሞ ይቃጠል:: [23]ካህኑ የሚያቀር በው የእህል ቍርባን ሁሉ ፈጽሞ ይቃጠል እንጂ አይበላ::”

የኀጢአት መሥዋዕት

[24]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [25]“አሮንንና ልጆቹን እንዲህ በላቸው፤ ስለ ኀጢአት መሥዋዕት አቀራረብ የምትከተለው ሥርዐት ይህ ነው፤ የሚቃጠል መሥዋዕት በሚታረድበት ስፍራ የኀጢአቱም መሥዋዕት እዚያው በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ይታረድ፤

*12 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል::
⁰18 ወይም *የሚነካው ሰው ሁሉ፤* እንዲሁም ቍ 27 ይመ
⁺20 ወይም *በተቀባበት ዕለት አሮን እና ልጆቹ*
*20 ሁለት ሊትር ገደማ ይሆናል
°21 የዚህ ቃል የዕብራይስጡ ትርጓሜ በእርግጠኝነት አይታወቅም

6፥3 *የጠፋ ነገር፤* ዘፀ 22፥1-3 ይመ::

6፥6 *ለእግዚአብሔር ለማቅረብ ወደ ካህኑ ያምጣ፤* መሥዋዕት የሚቀርበው ለእግዚአብሔር ነው፤ ካህናት ግን ሥልጣን ያላቸው የእግዚአብሔር ተወካዮች ናቸው::

6፥8-7፥36፤ የሚቀርቡትን መሥዋዕቶች አስመልክቶ የተሰጡት ተጨማሪ መመሪያዎች በአብዛኛው የሚያተኵሩት ካህናቱ እንዲበሉት በተፈቀደላቸው፣ የኅብረት መሥዋዕ ትንም በተመለከተ መሥዋዕት አቅራቢው በሚመገበው ላይ ነው::

6፥9 *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* ም 1 እና የዘኍ 15፥1-16ን ማብ ይመ::

6፥13፤ በመሠዊያው ላይ ሁልጊዜ የሚነደው እሳት በእስራ ኤል ሕዝብ ስም ባለማቋረጥ የሚቀርበውን ልመናና መሥዋዕት የሚያሳስብ ነው::

6፥14 *የእህል ቍርባን፤* ም 2 እና ማብ ይመ::

6፥25 *የኀጢአት መሥዋዕት፤* 4፥1-5፥13 እና ማብ ይመ::

ይህም እጅግ ቅዱስ ነው:: [26]መሥዋዕቱንም የሚያቀርበው ካህን ይብላው፤ ይህም በተቀደሰው ስፍራ በመገናኛው ድንኳን ቅጥር ግቢ ውስጥ፣ በአደባባዩ ላይ ይበላ:: [27]ሥጋውን የሚነካ ሁሉ የተቀደሰ ይሆናል፤ ደሙ በልብስ ላይ ቢረጭ፣ ያን ልብስ በተቀደሰ ስፍራ እጠብ:: [28]ሥጋው የተቀቀለበት የሸክላ ዕቃ ይሰበር፤ የናስ ዕቃ ከሆነ ግን ተፈግፍጎ በውሃ ይታጠብ:: [29]ከካህናት ወገን የሆነ ወንድ ሁሉ ከዚህ መብላት ይችላል፤ ይህም እጅግ ቅዱስ ነው:: [30]ነገር ግን ደሙ ለማስተሰረያ እንዲሆን ወደ መገናኛው ድንኳን ወደ ቅድስት የቀረበው የኀጢአት መሥዋዕት ሁሉ በእሳት ይቃጠል እንጂ አይበላ::

የበደል መሥዋዕት

7 "'እጅግ ቅዱስ የሆነው የበደል መሥዋዕት የአቀራረብ ሥርዐት ይህ ነው:- [2]የሚቃጠል መሥዋዕት በሚታረድበት ስፍራ የበደሉም መሥዋዕት እዚያው ይታረድ፤ ደሙም በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ይረጭ:: [3]ሥቡን በሙሉ ያቅርብ፤ ይኸውም:- ላቱን፣ የሆድ ዕቃውን የሚሸፍነውን ሥብ፣ [4]ሁለቱ ኵላሊቶች፣ በኵላሊቶቹ ላይና በጐድኑ አጠገብ ያለውን ሥብ እንዲሁም ከኵላሊቶቹ ጋር የሚወጣውን የጕበቱን ሽፋን አብሮ ያቅርብ:: [5]ካህኑም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ አድርጎ በመሠዊያው ላይ ያቃጥል፤ ይህም የበደል መሥዋዕት ነው:: [6]ከካህን ወገን የሆነ ወንድ ሁሉ ከዚህ መብላት ይችላል፤ ነገር ግን በተቀደሰ ስፍራ ይበላ፤ ይህም እጅግ ቅዱስ ነው::

[7]"'የኀጢአት መሥዋዕትና የበደል መሥዋዕት አቀራረብ ሥርዐት አንድ ነው፤ መሥዋዕቶቹ የስርየቱን ሥርዐት ለሚያስፈጽመው ካህን ይሰጣሉ:: [8]ስለ ማንኛውም ሰው የሚቃጠል መሥዋዕት የሚያቀርበው ካህን ቈዳውን ለራሱ ይውሰድ:: [9]በማብሰያ ምድጃ የተጋገረ፣ በመቀቀያ ወይም በምጣድ የበሰለ ማንኛውም የእህል ቍርባን ለሚያቀርበው ካህን ይሰጥ:: [10]ማናቸውም በዘይት የተለወሰ ወይም ደረቅ የእህል ቍርባን ለአሮን ልጆች ሁሉ እኩል ይሰጥ::

የኅብረት መሥዋዕት

[11]" 'አንድ ሰው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የኅብረት መሥዋዕት' በሚያቀርብበት ጊዜ፣ ሊከተለው የሚገባው ሥርዐት ይህ ነው:-

[12]"'መሥዋዕቱን የሚያቀርበው ለምስጋና መግለጫ ከሆነ፣ ከምስጋና መሥዋዕቱ ጋር ያለ እርሾ የተጋገረና በዘይት የተለወሰ ኅብስት እርሾ ሳይገባበት በስሱ ተጋግሮ ዘይት የተቀባ ቂጣ በሚገባ ታሽቶ በዘይት የተለወሰም የላመ ዱቄት ኅብስት አብሮ ያቅርብ:: [13]ለምስጋና ከሚሆነው የኅብረት መሥዋዕት ጋር በእርሾ የተጋገረ ኅብስት ያቅርብ:: [14]ከእያንዳንዱም ዐይነት አንዳንድ እንሥቶ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተለየ ቍርባን በማድረግ ያቅርብ፤ ይህም የኅብረት መሥዋዕቱን ደም ለሚረጨው ካህን ይሰጥ:: [15]ለምስጋና የሚሆነው የኅብረት መሥዋዕት ሥጋ፣ በቀረበበት ዕለት ይበላ እንጂ አንዳች አይደር::

[16]"'መሥዋዕቱ ስእለት በመፈጸሙ ወይም በበጎ ፈቃድ የሚቀርብ ከሆነ፣ በቀረበበት ዕለት ይበላ፤ የተረፈውም ሁሉ በማግስቱ ይበላ:: [17]እስከ ሦስት ቀን የቈየ ማንኛውም የመሥዋዕቱ ሥጋ ይቃጠል:: [18]ማንኛውም የኅብረት መሥዋዕት ሥጋ በሦስተኛው ቀን ከተበላ ተቀባይነት የለውም፤ ርኵስ በመሆኑ ላቀረበው ሰው ዋጋ አይኖረውም፤ ከዚያም የበላ ሰው የበደል ዕዳ ይሆንበታል::

[19]" 'ርኩስ ከሆነ ነገር ጋር የተነካካ ሥጋ ይቃጠል እንጂ አይበላ:: ሌላውን ሥጋ ግን በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ የሆነ ማንኛውም ሰው ይብላ፤ [20]ነገር ግን ንጹሕ ያልሆነ ማንኛውም ሰው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የቀረበውን የትኛውንም የኅብረት መሥዋዕት ሥጋ ቢበላ፣ ከሕዝቡ ፈጽሞ ይወገድ::

'11 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል፤ እንዲሁም ቍ 13-37 ይመ

6፥26 ቍ 16፤ ዘፀ27፥9:21፤40፥2
6፥27 ዘፀ29፥37፤ ዘሌ10፥10፤ ሕዝ44፥19፤46፥20፤ ሐጌ2፥12
6፥28 ዘሌ11፥33፤ 15፥12፤ዘኍ19፥15
6፥29 ቍ 17:18፤ ሕዝ42፥13
6፥30 ዘሌ4፥12:18፤ ሕዝ45፥15
7፥1 ዘሌ5፥15፤ ሕዝ40፥39
7፥3 ዘፀ29፥13
7፥4 ዘሌ3፥15
7፥5 ዘፀ29፥13
7፥6 ዘሌ6፥18፤ ሕዝ42፥13
7፥7 ቍ 6፤ ዘፀ30፥10፤ ዘሌ2፥3፤5፥15፤6፥17:26፤14፥13፤ዘኍ5፥8፤ 2ነገ12፥16፤ 1ቆሮ9፥13፤10፥18
7፥8 ዘሌ1፥6
7፥9 ዘሌ2፥4:5:7
7፥12 ቍ 13:15፤ ዘሌ2፥1:4፤22፥29፤ ዘኍ6፥19፤መዝ50፥14፤54፥6፤107፥22፤116፥17፤ኤር33፥11፤ 44፥19
7፥13 ቍ 12፤ ዘፀ34፥22፤ ዘሌ23፥17፤ አሞ4፥5
7፥15 ዘፀ12፥10
7፥16 ዘፍ28፥20፤ ዘፀ35፥29፤ ዘሌ1፥2፤19፥5-8፤ 22፥18:21፤23፥38፤ ዘኍ15፥3፤29፥39፤ ዘዳ12፥6፤23፥21-23፤መዝ54፥6፤ ሕዝ46፥12
7፥17 ዘፀ12፥10፤ ዘሌ19፥6
7፥18 ዘሌ5፥1፤ 19፥7፤ዘኍ18፥27፤ 2ዜና33፥16
7፥20 ዘፍ17፥14፤ ዘሌ5፥3፤22፥3-7

6፥28 *የሸክላ፤* እንደ ድስትና እንደ ማድጋ የመሳሰሉት የማእድ ቤትና የቤት ውስጥ መገልገያ ዕቃዎች የሚሠሩት ከሸክላ ነው:: የሸክላ ዕቃዎቹ ከተሠሩ በኋላ በእሳት ይተኰሳሉ፤ አብዛኛውን ጊዜም ልዩ ልዩ ቀለም ይቀባሉ ወይም ይወለወላሉ::

7፥2 *የበደሉም መሥዋዕት፤* 5፥14-6፥7 እና ማብ ይመ:: *ስፍራ፤* ከሚቃጠለው መሥዋዕት መሠዊያ በስተሰሜን በመገናኛው ድንኳን ፊት ለፊት የሚገኝ ቦታ (1፥11)::

7፥3 *ላቱን፤* የ3፥9ን ማብ ይመ::

7፥7-10 ዘኍ 18፥8-20፤ 1ቆሮ 9፥13 ይመ::

7፥11-36፤ ይህ ክፍል ለም '3' ማሟያ በመሆን ተጨማሪ መመሪያዎችን ይሰጣል፤ እነርሱም 1) ሦስት ዐይነት የኅብረት መሥዋዕቶች (የምስጋና ቍ 12-15፤ የስለት ቍ 16፤ የበጎ ፈቃድ ቍ 16) እንዳሉ፣ 2) ሥብና ደም እንደማይበላና (ቍ 22-27)፣ 3) የካህናቱ ድርሻ (ቍ 28-36) ምን እንደሆኑ የሚገልጹ ናቸው::

7፥12-15፤ የምስጋና መሥዋዕት የሚቀርበው አንድ ሰው ከሕመሙ ሲፈወስ (መዝ 116፥17)፣ ከችግሩ ሲላቀቅ (መዝ 107፥22) ወይም ከሞት ሲድን (መዝ 56፥12) ወይም በረከትን ሲቀበል ነው::

7፥13 *በእርሾ፤* በዚህ ቦታ የተጠቀሰው መሥዋዕት በመሠዊያው ላይ ስለማይቃጠል፣ ይህ መመሪያ በ2፥11 ወይም በዘፀ 23፥18 ላይ የተሰጠውን መመሪያ የሚቃረን አይደለም::

7፥15-18፤ 19፥5-8 ይመ:: አንድ እንስሳ ሲታረድ ሥጋው በዚያኑ ዕለት ተበልቶ ማለቅ አለበት (የምስጋና መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ በዚያኑ ቀን መበላት አለበት፤ የበጎ ፈቃድ መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ ደግሞ በሁለት ቀን ውስጥ መበላት አለበት):: ይህ መመሪያ በፋሲካም ተፈጻሚ ነው (ዘፀ 12፥10)::

7፥16 *ስእለት፤* አንድ ሰው እግዚአብሔር ለሚያሳየው በጎነትና ለሚሰጠው በረከት ምላሽ አድርጎ ሊሰጥ የሚገባው ቃል ወይም መሐላ ነው:: እንዲህ ያለው ስእለት አብዛኛውን ጊዜ ከችግርና ከመከራ ለመውጣት እንዲሁም በጎ ነገር ለማግኘት ከሚቀርበው ጸሎትና ልመና ጋር የተያያዘ ነው (የመዝ 7፥17 ማብ ይመ):: *የበጎ ፈቃድ መሥዋዕት፤* 22፥18-23 ይመ::

7፥19 *ርኩስ ከሆነ፤* የ4፥1-2ን ማብ ይመ::

7፥20 *ከሕዝቡ ፈጽሞ ይወገድ፤* ኪዳን ከተገባለት ሕዝብ መካከል፣ በአምላካዊ ፍርድ (ዘፍ 17፥14)፣ ወይም (እዚህ ላይና በቍጥር 21:25:27፤17፥4:9-10:14:18፥29፤ 19፥8፤ 20፥3:5-6:17-18:23፥29 ላይ እንደተመለከተው) በሞት ቅጣት (ለምሳሌ 20፥2-3፤ ዘዳ 31፥14 ይመ) ወይም ደግሞ አንዳንድ ጊዜ በግዞት

[21]ማንኛውም ሰው የሰውን ርኵሰት ወይም ርኩስ እንስሳን ወይም ማንኛውንም ርኩስ ነገር ቢነካና ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ከቀረበው የኅብረት መሥዋዕት ሥጋ ቢበላ፣ ያ ሰው ፈጽሞ ከሕዝቡ ይወገድ።

ሥብና ደም መብላት መከልከሉ

[22]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [23]"ለእስራኤላውያን እንዲህ በላቸው፤ 'የበሬ ወይም የላም፣ የበግ ወይም የፍየል ሥብ አትብሉ። [24]ሞቶ የተገኘው ወይም አውሬ የገደለው ከብት ሥብ ለሌላ ተግባር ይዋል እንጂ አይበላ። [25]ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት ከሚቀርብ[†] እንስሳ ሥብ የሚበላ ማንኛውም ሰው ከሕዝቡ ይወገድ። [26]በየትኛውም ቦታ ብትኖሩ የማንኛውንም የወፍ ዘር ወይም የእንስሳ ደም አትብሉ። [27]ማንኛውም ሰው ደም ቢበላ፣ ያ ሰው ከሕዝቡ ይወገድ።' "

የካህኑ ድርሻ

[28]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [29]"ለእስራኤላውያን እንዲህ በላቸው፤ 'የኅብረት መሥዋዕት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚያቀርብ ማንኛውም ሰው ስለ ራሱ መሥዋዕት አድርጎ ከዚሁ ላይ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያቅርብ። [30]በእሳት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚቀርበውን መሥዋዕት በራሱ እጅ ያቅርበው፤ ሥቡን ከፍርምባው ጋር ያቅርብ፤ ፍርምባውን መሥዋዕት አድርጎ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ይወዝውዘው። [31]ካህኑ ሥቡን በመሠዊያው ላይ ያቃጥል፤ ፍርምባው ግን ለአሮንና ለልጆቹ ይሰጥ። [32]የኅብረት መሥዋዕታችሁን የቀኝ ወርች ለካህኑ የተለየ አድርጋችሁ ስጡት። [33]የኅብረት መሥዋዕቱን ደምና ሥብ የሚያቀርበው የአሮን ልጅ ቀኝ ወርቹን የራሱ ድርሻ አድርጎ ይውሰድ። [34]ከእስራኤላውያን የኅብረት መሥዋዕት ላይ የተወዘወዘውን ፍርምባና የቀረበውን ወርች ወስጃለሁ፤ ለካህኑ ለአሮንና ለልጆቹም ከእስራኤላውያን የሚያገኙት መደበኛ ድርሻቸው እንዲሆን ሰጥቻቸዋለሁ።' "

[35]ካህናት ሆነው እግዚአብሔርን (ያህዌ) እንዲያገለግሉ በቀረቡ ቀን፣ በእሳት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ከቀረበው መሥዋዕት ላይ ለአሮንና ለልጆቹ የተመደበላቸው ድርሻ ይህ ነው። [36]ካህናቱ በተቀቡበት ቀን፣ እስራኤላውያን መደበኛ ድርሻ አድርገው ከትውልድ እስከ ትውልድ ይህን እንዲሰጧቸው እግዚአብሔር (ያህዌ) አዘዘ።

[37]እንግዲህ የሚቃጠል መሥዋዕት፣ የእህል ቍርባን፣ የኀጢአት መሥዋዕት፣ የበደል መሥዋዕት፣ የክህነት ሹመት መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት ሥርዐት ይህ ነው፤ [38]ይህም፣ በሲና ምድረ በዳ እስራኤላውያን መሥዋዕታቸውን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲያቀርቡ ባዘዛቸው ቀን በሲና ተራራ ላይ ለሙሴ የሰጠው ሥርዐት ነው።

አሮንና ልጆቹ ካህናት ሆነው መሾማቸው

8፥1-36 ተጓ ምብ ዘፀ 29፥1-37

8 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"አሮንንና ልጆቹን፣ ልብሰ ተክህኖዋቸውን፣ የመቅቢያ ዘይቱን፣ ለኀጢአት መሥዋዕት የሚሆነውን ወይፈን፣ ሁለቱን አውራ በጎችና እርሾ ሳይገባበት የተጋገረው ቂጣ ያለበትን መሶብ አምጣ፤ [3]ማኅበሩን በሙሉ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ሰብስብ።" [4]ሙሴም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው አደረገ፤ ማኅበሩም በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ተሰበሰበ።

[5]ሙሴም ማኅበሩን፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲደረግ ያዘዘው ይህ ነው" አላቸው። [6]ሙሴም አሮንንና ልጆቹን ወደ ፊት አወጣቸው፤ በውሃም አጠባቸው። [7]አሮንን እጀ ጠባብ አለበሰው፤ መቀነት አስታጠቀው፤ ቀሚስ አጠለቀለት፤ ኤፉድ ደረበለት፤ በልዩ ጥበብ በተጠለፈው መታጠቂያ ኤፉዱን አስታጠቀው፤ በላዩም አሰረው፤ [8]የደረት ኪሱን በላዩ አደረገለት፤ በደረት ኪሱም

7፥21 ዘሌ5፥2
7፥23 ዘሌ17፥31 ዘዳ14፥4
7፥24 ዘፀ22፥31
7፥26 ዘፍ9፥4
7፥27 ዘፍ9፥4
7፥30 ዘፀ29፥4
7፥31 ዘፀ29፥13፡27
7፥32 ዘፀ29፥27፤ ዘሌ10፥14፡15፤ ዘኍ5፥9፤6፥20፤ 18፥18
7፥34 ዘፀ29፥22፡27፤ ዘሌ10፥15፤ ዘኍ6፥20፤1ሳሙ 9፥24፤
7፥36 ዘሌ8፥12፡30
7፥37 ዘፀ29፥31፤ ዘሌ6፥9፡14
7፥38 ዘፀ19፥11፤ ዘሌ1፥2፤26፥46፤ ዘኍ36፥13፤ዘዳ4፥5፤ 29፥1
8፥2 ቍ18፡22፤ ዘፀ28፥1፡2፡4፡43፤ 29፥2-3፤30፥10፤ 23-25፤30፥39፥27፤ ዘሌ1፥5
8፥3 ዘኍ8፥9
8፥5 ዘፀ29፥1
8፥6 ዘፀ29፥4፤ 30፥19፤ሐሥ22፥16
8፥7 ዘፀ28፥4
8፥8 ዘፀ25፥7፤ 28፥30

[†]25 ወይም በእሳት ከቀረበው

ይለይ ማለት ነው።

7፥21 *ርኩስ ነገር*፡ በእግዚአብሔር ፊት አስጸያፊ የሆነን ነገር ፈጽሞ መገኘት ቅጣቱ ከባድ ነው (የ ቍ 20ን ማብ እንዲሁም 18፥29፤ 20፥13 ይመ)።

7፥22-27፤ የ17፥11ን ማብ ይመ።

7፥23 *ሥብ፤ ደምን* ለምግብነት ማዋል ፈጽሞ እንደተከለከለ ሁሉ፣ ሥብንም ለምግብነት ማዋል ክልክል ነው፤ የተከለከለበት ምክንያት ግን ደም እንዳይበላ ከተደረገበት ምክንያት የተለየ ነው። የኅብረት መሥዋዕቱ ሥብ ለእግዚአብሔር በመሠዊያው ላይ ሊቃጠል የሚገባው ነው። እንደ አጋዘንና እንደ ሚዳቋ ያሉ የሚታደኑ የዱር እንስሳትን ሥብ መብላት የሚከለክል ግልጽ ሕግ የለም፤ ሆኖም የእነዚህንም እንስሳት ሥብ መብላት እንደዚሁ ክልክል ሳይሆን አይቀርም (3፥17፤ ዘዳ 1215-22)።

7፥26 *ደም አትብሉ፤* የ17፥11ን ማብ ይመ፤ እንዲሁም 3፥17፤ 19፥26፤ ዘፍ 9፥4-6፤ ዘዳ 12፥16፡23-25፤ 15፥23፤ 1ሳሙ 14፥32-34፤ ሕዝ 33፥25 ይመ።

7፥28-36፤ የ10፥12-15፤ ዘኍ 18፥8-20፤ ዘዳ 18፥1-5 ይመ።

7፥30-32፤ ፍርምባው ... የቀኝ ወርች፤ ለካህኑ የሚሰጠው ፍርምባና የቀኝ ወርች በመጀመሪያ በእግዚአብሔር ፊት መወዝወዝና ለእርሱም መቅረብ አለበት 8፥25-29፤ 9፥21፤ 10፥14-15፤ ዘዳ 29፥26-27፤ ዘኍ 6፥20፤ 18፥11፡18 ይመ።

7፥37-38፤ ከም 1-7 ላለው ሐሳብ ማጠቃለያ ነው።

7፥37 *የክህነት ሹመት መሥዋዕት፤* 8፥14-36፤ ዘዳ 29፥1-35 ይመ።

8፥2 *ልብሰ ተክህኖውን፤* ዘፀ 39፥1-31፤ 40፥12-16 ይመ። ሊቀ ካህኑ በአገልግሎት ላይ በሚሆንበት ጊዜ፣ ምን ዐይነት ልብስ መልበስ እንዳለበት በዘፀ 28፥4-43 ላይ በዝርዝር ተመልክቶአል (ማብ ይመ)። *የመቀቢያ ዘይቱን፤* የዘፀ 25፥6 ማብ ይመ። ዘይቱ የመገናኛውን ድንኳን፣ ንዋያተ ቅድሳቱን፣ እንዲሁም ካህናቱ ለአገልግሎት ሲለዩ ለመቀባት ያገለግላል (ቍ 10-12፡30)። ከጊዜ በኋላ ደግሞ መሪዎችንና ነገሥታትን ለመቀባት ያገለግል ነበር (1ሳሙ 10፥1፤ 16፥13)። እንዲሁም የዘፀ 29፥7ን ማብ ይመ።

8፥6 *በውሃም አጠባቸው፤* በመገናኛው ድንኳን አደባባይ (ዘፀ 30፥17-21 ይመ) በሚገኘው የመታጠቢያ ሳሕን (ቍ 11 ይመ)።

8፥7 *ኤፉድ፤* የዘፀ 28፥6 ማብ ይመ።

8፥8 *ኡሪምንና ቱሚምን፤* የዘፀ 28፥30 እንዲሁም የ1ሳሙ 2፥28ን ማብ ይመ።

ውስጥ ኡሪምንና ቱሚምን አኖረ:: [9]*እግዚ አብሔር* (ያሁዌ) ባዘዘውም መሠረት፣ ሙሴ ጥምጥሙን በአሮን ራስ ላይ አደረገ፤ በጥም ጥሙም ላይ በፊት ለፊቱ በኩል የተቀደሰ ውን አክሊል አደረገለት::

[10]ሙሴም መቅቢያ ዘይቱን ወሰደ፤ ማደ ሪያ ድንኳኑንና በውስጡ የሚገኘውን ሁሉ ቀብቶ ቀደሰ:: [11]ከዘይቱም ጥቂት ወስዶ በመሠዊያው ላይ ሰባት ጊዜ ረጨ፤ ይቀድ ሳቸውም ዘንድ መሠዊያውን ከነመገልገያ ዕቃው ሁሉ እንዲሁም የመታጠቢያ ሳሕኑን ከነማስቀመጫው በዘይት ቀባ:: [12]ከመቅቢያ ዘይቱም በአሮን ራስ ላይ አፈሰሰ፤ የተቀደሰ እንዲሆንም ቀባው:: [13]*እግዚአብሔርም* (ያሁዌ) ባዘዘው መሠረት ሙሴ፣ የአሮንን ልጆች ወደፊት አቅርቦ እጀ ጠባብ አለበሳቸው፤ መታጠቂያ አስታጠቃቸው፤ ቆብም ደፋላ ቸው::

[14]ሙሴም የኀጢአት መሥዋዕት የሆነ ውን ወይፈን አመጣ፤ አሮንና ልጆቹም በወ ይፈኑ ራስ ላይ እጃቸውን ጫኑ:: [15]ሙሴም ወይፈኑን ዐረደ፤ ደሙንም ወስዶ መሠዊያ ውን ያነጻ ዘንድ በጣቱ የመሠዊያውን ቀን ዶች ሁሉ ቀባ፤ የቀረውንም ደም በመ ሠዊያው ሥር አፈሰሰው:: ለመሠዊያውም እንዲህ አድርጎ ያስተሰርይለት ዘንድ ቀደሰው:: [16]ሙሴም የሆድ ዕቃውን የሚሸ ፍነውን ሁሉ፣ የጒበቱን ሽፋን፣ ኵላሊ ቶችንና ሥባቸውን ወስዶ በመሠዊያው ላይ አቃጠለ:: [17]ሙሴም *እግዚአብሔር* (ያሁዌ) ባዘዘው መሠረት ወይፈኑን፣ ቈዳውን፣ ሥጋ ውንና ፈርሱን ከሰፈር ውጭ አቃጠለ::

[18]ሙሴ ለሚቃጠል መሥዋዕት የሚሆ ነውን አውራ በግ አቀረበ፤ አሮንና ልጆቹም እጃቸውን በበጉ ላይ ጫኑ:: [19]ሙሴም በጉን ዐርዶ ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ረጨ:: [20]በጉንም በየብልቱ ቈራረጠ፤ ጭን ቅላቱን፣ ብልቶቹንና ሥቡን አቃጠለ:: [21]ሆድ ዕቃውንና እግሮቹን በውሃ አጠበ፤ ሙሴም *እግዚአብሔር* (ያሁዌ) ባዘዘው መሠ ረት፣ በጉን በሙሉ *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በእሳት የሚቀርብ፣ ሽታውም ደስ የሚያሰኝ የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ በመሠዊያው ላይ አቃጠለው::

[22]ሙሴ ለቅድስና የሚሆነውን ሌላ አውራ በግ አቀረበ፤ አሮንና ልጆቹም እጆ ቻቸውን በበጉ ራስ ላይ ጫኑ:: [23]ሙሴ አውራ በጉን ዐረደ፤ ከደሙም ጥቂት ወስዶ የአሮንን ቀኝ ጆሮ ጫፍ፣ የቀኝ እጁን አውራ ጣትና የቀኝ እግሩን አውራ ጣት አስነካ፤ [24]የአሮንንም ልጆች ወደ ፊት ጠራ፤ ከደሙም ጥቂት ወስዶ የቀኝ ጆሮአቸውን ጫፍ፣ የቀኝ እጃቸውን አውራ ጣትና የቀኝ እግራቸውን አውራ ጣት አስነካ፤ የቀረውንም ደም በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ረጨ:: [25]ሥቡን፣ ላቱን፣ ሆድ ዕቃውን የሚሸፍነውን ሥብ ሁሉ፣ የጒበቱን ሽፋን፣ ሁለቱን ኵላሊቶችና ሥባቸውን እንዲሁም ቀኝ ወርቹን ወሰደ፤ [26]*በእግዚ አብሔርም* (ያሁዌ) ፊት ካለው፣ ያለ እርሾ የተጋገረ ዳቦ ካለበት መሶብ ላይ አንድ ኅብስት፣ አንድ በዘይት የተጋገረ ዳቦ እንዲሁም ስስ ቂጣ ወስዶ በሥቦቹና በቀኝ ወርቹ ላይ አኖረ:: [27]እነዚህንም ሁሉ ለአሮ ንና ለልጆቹ በእጃቸው ሰጣቸው፤ እነርሱም የሚወዘወዝ መሥዋዕት አድርገው *በእግዚ አብሔር* (ያሁዌ) ፊት ወዘወዙት:: [28]ሙሴም ከእጃቸው ተቀብሎ፣ *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በእሳት የሚቀርብ፣ ሽታውም ደስ የሚያ ሰኝ መሥዋዕት አድርጎ በመሠዊያው ላይ በሚቃጠለው መሥዋዕት ላይ አቃጠለው:: [29]ሙሴም *እግዚአብሔር* (ያሁዌ) ባዘዘው መሠረት፣ ድርሻው የሆነውን ክህነት የመስጫውን አውራ በግ ፍርምባ ወስዶ የሚወዘወዝ መሥዋዕት በማድረግ *በእግዚአብሔር* (ያሁዌ) ፊት ወዘወዘው::

[30]ቀጥሎም ሙሴ በመቅቢያው ዘይትና በመሠዊያው ላይ ካለው ደም ጥቂት ወስዶ፣ በአሮንና በልብሱ እንዲሁም በአሮን ልጆችና በልብሳቸው ላይ ረጨ፤ በዚህም ሁኔታ አሮንንና ልብሱን፣ ልጆቹንና ልበሳ ቸውን ቀደሰ::

[31]ሙሴም አሮንና ልጆቹን እንዲህ አላ ቸው፤ "ሥጋውን በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ቀቅሉት፤ በዚያም፣ 'አሮንና ልጆቹ ይብሉት' ተብዬ በታዘዝሁት[a] መሠረት፣ በክህነት መስጫው መሥዋዕት መሶብ ውስጥ ካለው ኅብስት ጋር ብሉት፤ [32]የተረፈውንም ሥጋና ኅብስት በእሳት አቃጥሉ:: [33]የክህነት መቀበያችሁ ሥርዐት እስከሚፈጸምበት እስከ ሰባት ቀን ድረስ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ቆዩ፤ ሥርዐቱንም ለመፈጸም ሰባት ቀን ይወስዳልና:: [34]ዛሬ የተፈጸመው ይህ ሥርዐት ለእናንተ ማስተሰረያ *እግዚአብሔር* (ያሁዌ) ያዘዘው ነው:: [35]እንዳትሞቱ ሰባቱን ቀንና ሌሊት ከመገናኛው ድንኳን ደጃፍ አትለዩ፤ *የእግዚአብሔርንም* (ያሁዌ) ሥርዐት

8፥9 ዘፀ28፥2:36፤ 39፥28፤ዘሌ21፥10
8፥10 ቍ2፤ ዘፀ26፥1፤30፥26
8፥11 ዘፀ30፥29
8፥12 ዘፀ30፥30፤ ዘሌ7፥36
8፥13 ዘፀ28፥4: 39፥40፤39፥27፤ ዘሌ21፥10
8፥14 ዘፀ30፥10፤ ዘሌ4፥3:15
8፥15 ዘሌ4፥7: 18፤ሕዝ43፥20፤ ዕብ9፥22
8፥17 ዘሌ4፥11:12
8፥18 ቍ2
8፥20 ዘሌ1፥8
8፥22 ቍ2፤ዘሌ4፥15
8፥23 ዘሌ14፥14:25
8፥24 ዕብ9፥18-22
8፥25 ዘሌ3፥3-5
8፥26 ዘሌ2፥4
8፥27 ዘኍ5፥25
8፥29 ዘሌ7፥31-34
8፥30 ዘፀ28፥1:2፤ ዘሌ7፥36
8፥31 ዘሌ6፥16
8፥33 ዘሌ14፥8፤ 15፥13:28፤ ዘኍ19፥11፤ ሕዝ43፥25
8፥34 ዕብ7፥16
8፥35 ዘሌ18፥30፤ 22፥9፤ዘኍ3፥7፤9፥19 ዘዳ11፥1፤1ነገ2፥3፤ ሕዝ48፥11፤ዘካ3፥7

[a]31 ወይም *ብዬ ባዘዝሁት*

8፥9 *የተቀደሰውን አክሊል፤* የዘፀ 39፥30ን ማብ ይመ::

8፥11 *ሰባት ጊዜ፤* የ4፥6ን ማብ ይመ::

8፥12 *ከመቅቢያው ዘይቱም በአሮን ራስ ላይ፤* መዝ 133 ይመ::

8፥14 *የኀጢአት መሥዋዕት፤* 4፥3-11 እና ማብ ይመ:: ለኀላፊነት የመለየት አገልግሎት የኀጢአት ስርየት መሥዋዕ ትን፣ የሚቃጠል መሥዋዕትን (ቍ 18) እና "ለቅድስና አውራ በግ" (ቍ 22) ያጠቃልላል፤ የአውራ በግ ደም ያስፈለገበት ምክንያት፣ የሊቀ ካህናቱን የቀኝ ጆሮ የቀኝ እጁንና የቀኝ እግሩን አውራ ጣቶች ለማስነካት ነው (ቍ 23):: ይህ ከሆነ በኋላ፣ አሮን ለሕዝቡ፣ መሥዋዕት አቀረበ (9፥15-21)፤ ከዚያም በክህነት ሥልጣኑ ሕዝቡን ባረከ፤ እግዚአብሔርም የአሮንን አገልግሎት በታምራዊ የእሳት ምልክት (9፥23-24):: *እጃቸውን ጫኑ፤* የ1፥3ን እና የዘፀ 29፥15 ማብ ይመ::

8፥28፤ በመሠዊያው በሚቃጠለው መሥዋዕት ላይ፤ የ3፥5ን ማብ ይመ::

8፥31 *"አሮንና ልጆቹ ይብሉት" ተብዬ፤* ከዘፀ 29፥32 ላይ የተጠቀሰ ነው::

ጠብቁ፤ የታዘዝሁት እንዲህ ነውና::” [36]አሮንና ልጆቹም እግዚአብሔር (ያህዌ) በሙሴ አማካይነት ያዘዘውን ሁሉ አደረጉ::

ካህናቱ አገልግሎታቸውን ጀመሩ

9 በስምንተኛውም ቀን ሙሴ አሮንንና ልጆቹን እንዲሁም የእስራኤልን ሽማግሌዎች ጠራቸው፤ [2]አሮንንም እንዲህ አለው፤ “የኀጢአት መሥዋዕት እንዲሆንልህ አንድ እንቦሳ እንዲሁም የሚቃጠል መሥዋዕት እንዲሆንልህ አንድ አውራ በግ፣ ወስደህ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት አቅርባቸው፤ ሁለቱም እንከን የሌለባቸው ይሁኑ:: [3]እስራኤላውያንንም እንዲህ በላቸው፤ ‘ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ አውራ ፍየል፣ ለሚቃጠል መሥዋዕት እንከን የሌለባቸውን የአንድ ዓመት እምቦሳና የአንድ ዓመት ጠቦት፣ [4]ለኅብረት መሥዋዕት[ሀ] አንድ በሬና[ለ] አንድ አውራ በግ በዘይት ከተለወሰ የእህል ቍርባን ጋር *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ለመሠዋት አቅርቡ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ዛሬ ይገለጥላችኋልና::’ ”

[5]እነርሱም ሙሴ ያዘዛቸውን ሁሉ ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ አመጡ፤ ሕዝቡም በሙሉ ቀርበው *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ቆሙ:: [6]ሙሴም፣ “*የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ክብር ይገለጥላችሁ ዘንድ፣ እንድታደርጉት *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ያዘዛችሁ ይህ ነው” አለ::

[7]ሙሴ አሮንን፣ ወደ መሠዊያው ቀርበህ የኀጢአት መሥዋዕትህንና የሚቃጠለውን መሥዋዕትህን ሠዋ፤ ለራስህና ለሕዝቡም አስተስርይ፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ባዘዘው መሠረት የሕዝቡን መሥዋዕት አቅርብ፤ አስተስርይላቸውም” አለው::

[8]አሮንም ወደ መሠዊያው መጥቶ ስለ ራሱ የኀጢአት መሥዋዕት የቀረበውን እምቦሳ ዐረደው:: [9]ልጆቹም ደሙን አመጡለት፤ እርሱም ጣቱን በደሙ ውስጥ ነክሮ የመሠዊያውን ቀንዶች ቀባ፤ የተረፈውንም ደም በመሠዊያው ግርጌ አፈሰሰው:: [10]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት የኀጢአት መሥዋዕቱን ሥብ፣ ኵላሊቶቹንና የጒበቱን ሽፋን በመሠዊያው ላይ አቃጠለው፤ [11]ሥጋውንና ቍርበቱንም ከሰፈሩ ውጭ በእሳት አቃጠለው::

[12]ከዚህ በኋላ አሮን የሚቃጠለውን መሥዋዕት ዐረደ፤ ልጆቹ ደሙን አቀበሉት፤ እርሱም ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ረጨ:: [13]ልጆቹም የሚቃጠለውን መሥዋዕት ብልት አንድ በአንድ፣ ጭንቅላቱን ሳይቀር አምጥተው ሰጡት፤ እርሱም በመሠዊያው ላይ አቃጠለው:: [14]የሆድ ዕቃውንና እግሮቹን አጥቦ በመሠዊያው ላይ ካለው ከሚቃጠለው መሥዋዕት በላይ አቃጠለ:: [15]አሮንም የሕዝቡን መሥዋዕት አቀረበ፤ ስለ ሕዝቡ የኀጢአት መሥዋዕት የሆነውን ፍየል ወስዶ ዐረደው፤ እንደ ፊተኛው ሁሉ ይህንም በኀጢአት መሥዋዕትነት ሠዋው::

[16]የሚቃጠለውንም መሥዋዕት አምጥቶ በሥርዐቱ መሠረት አቀረበው:: [17]የእህል ቍርባኑን አመጣ፤ ከላዩም እፍኝ ሙሉ ወስዶ ጧት ጧት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት በተጨማሪ በመሠዊያው ላይ አቃጠለ::

[18]አሮንም ስለ ሕዝቡ የኅብረት መሥዋዕት የቀረቡትን በሬውንና አውራ በጉን ዐረደ፤ ልጆቹም ደሙን አመጡለት፤ እርሱም ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን ረጨ:: [19]የበሬውንና የአውራ በጉን ሥብ:- ላቱን፣ የሆድ ዕቃውን የሚሸፍነውን ሥብ፤ ኵላሊቶቹንና የጒበቱን ሽፋን፣ [20]በፍርምባዎቹ ላይ አስቀመጡ፤ አሮንም ሥቡን በመሠዊያው ላይ አቃጠለ፤ [21]ፍርምባዎቹንና የቀኝ ወርቹንም ሙሴ ባዘዘው መሠረት፣ የመወዝወዝ መሥዋዕት አድርጎ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ወዘወዘው::

[22]አሮንም እጆቹን ወደ ሕዝቡ ዘርግቶ ባረካቸው፤ የኀጢአት መሥዋዕቱን፣ የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የኅብረቱን መሥዋዕት ካቀረበ በኋላ ወረደ::

[23]ከዚህ በኋላ፣ ሙሴና አሮን ወደ መገናኛው ድንኳን ገቡ፤ ከዚያ ሲወጡም ሕዝቡን ባረኩ፤ *የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ክብር ለሕዝቡ ሁሉ ተገለጠ:: [24]እሳት *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ዘንድ ወጥቶ፣ በመሠዊያው ላይ የነበረውን በላ፤ ሕዝቡም ሁሉ ይህን ባዩ ጊዜ እልል አሉ፤ በግምባራቸውም ተደፉ::

9፥1 ዘሌ4፥15፤ ሕዝ43፥27
9፥3 ቍ8:15፤ ዘሌ4፥3:32፤10፥16
9፥4 ዘፀ29፥43፤ 32፥6፤ዘሌ4፥10፤
9፥6 ዘፀ16፥7
9፥7 ዘፀ30፥10፤ ዘሌ16፥6፤ ዕብ5፥1:3፤7፥27
9፥8 ዘሌ4፥1-12፤ 10፥19
9፥9 ቍ12:18፤ ዘፀ29፥12፤ሕዝ43፥20
9፥11 ዘሌ4፥11:12
9፥12 ቍ9፤ዘሌ10፥19
9፥13 ዘሌ1፥8
9፥14 ዘሌ1፥9
9፥15 ዘሌ4፥27-31
9፥16 ዘሌ1፥1-13
9፥17 ዘሌ3፥5
9፥18 ዘሌ3፥1-11
9፥21 ዘፀ29፥24:26
9፥22 ዘፍ48፥20፤ ዘፀ39፥43፤ ሉቃ24፥50
9፥23 ዘፀ40፥2፤ 24፥16
9፥24 ዘፀ19፥18፤ መሳ6፥21፤13፥20፤ 1ነገ18፥39

[ሀ]4 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል፤ እንዲሁም ቍ 18:22 ይመ::
[ለ]4 የዕብራይስጥ ቃል ተባዕትና እንስትን ሊያጠቃልል ይችላል፤ እንዲሁም ቍ 18:19 ይመ

9፥1 *በስምንተኛውም ቀን፤* ለክህነት ከተለየ ክሰባት ቀን በኋላ (8፥33) ማለት ነው::

9፥2 *የኀጢአት መሥዋዕት፤* የ4፥3:5ን ማብ ይመ:: *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* የ1፥3ን ማብ ይመ::

9፥4 *ለኅብረት መሥዋዕት፤* የ3፥1ን ማብ ይመ:: *የእህል ቍርባን፤* የ2፥1ን ማብ ይመ:: እግዚአብሔር ይገለጥላችሁአልና ቍ 6:23፤ እንዲሁም የዘፍ 12፥7ን ማብ ይመ::

9፥17 *ጧት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት፤* ዘጸ 29፥38-42 ይመ::

9፥21 *የመወዝወዝ መሥዋዕት፤* የ7፥30-32ን ማብ ይመ::

9፥22 *ባረካቸው፤* ሦስት ዕጥፍ በረከትን የሚያስገኘው አሮናዊው ቃለ ቡራኬ በዘኍ 6፥23-26 ላይ ተጠቅሶአል፤ በ2ቆሮ 13፥14 ላይ ከተጠቀሰው ሐዋርያዊ ቃለ ቡራኬ ጋር አነጻጽር::

9፥23 *የእግዚአብሔርም ክብር፤* ቍ6 ይመ:: የመገናኛው ድንኳን ሲተከል ከተገለጠው የእግዚአብሔር ክብር (ዘፀ 40፥34-35)፣ እንዲሁም ሰሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስ ሲመረቅ የቀረበውን መሥዋዕት እግዚአብሔር ከመቀበሉ (2ዜና 7፥1) ጋር ያነጻጽሩ::

9፥24 *እሳት ከእግዚአብሔር ዘንድ ወጥቶ፤* 10፥2 1ነገ 18፥38 ይመ::

የናዳብና የአብዩድ መሞት

10 የአሮን ልጆች ናዳብና አብዩድ እያንዳንዳቸው ጥናዎቻቸውን ወስደው ፍም አደረጉባቸው፤ ዕጣንም ጨመሩባቸው፤ እርሱ ያላዘዛቸውን፣ ያልተፈቀደውን እሳት *በእግዚአብሔር* (ያሀዌ) ፊት አቀረቡ። [2]ከዚህም የተነሣ እሳት *ከእግዚአብሔር* (ያሀዌ) ዘንድ ወጥቶ በላቸው፤ *በእግዚአብሔርም* (ያሀዌ) ፊት ሞቱ።

[3]ሙሴም አሮንን እንዲህ አለው፤ "*እግዚአብሔር* (ያሀዌ)፦

'ወደ እኔ በሚቀርቡት መካከል፣
ቅድስናዬን እገልጣለሁ፤
በሕዝቡም ሁሉ ፊት፣
እከበራለሁ' ብሎ የተናገረው ይህን ነው።"

አሮንም ዝም አለ።

[4]ሙሴ የአሮንን አጎት የዑዝኤልን ልጆች ሚሳኤልንና ኤልጻፋንን ጠርቶ፣ "ወደዚህ ኑና ወንድሞቻችሁን እንሡ፤ ከመቅደሱም ደጃፍ አርቃችሁ፣ ከሰፈር ወደ ውጭ ውሰዷቸው" አላቸው። [5]እነርሱም መጥተው ሙሴ ባዘዛቸው መሠረት፣ ሟቾቹ የክህነት ቀሚሳቸውን እንደ ለበሱ ተሸክመው ከሰፈር ወደ ውጭ አወጧቸው።

[6]ሙሴም አሮንንና የአሮንን ልጆች፣ አልዓዛርንና ኢታምርን እንዲህ አላቸው፤ "እንዳትሞቱ፣ በሕዝቡም ላይ ቍጣ እንዳይመጣ ጠጕራችሁን አትንጩ፤[a] ልብሳችሁንም አትቅደዱ፤ ነገር ግን *እግዚአብሔር* (ያሀዌ) በእሳት ስላጠፋቸው ሰዎች ወንድሞቻችሁ እስራኤላውያን ሊያለቅሱላቸው ይችላሉ። [7]*የእግዚአብሔር* (ያሀዌ) የመቅቢያ ዘይት በላያችሁ ነውና እንዳትሞቱ ከመገናኛው ድንኳን አትውጡ።" እነርሱም ሙሴ እንዳላቸው አደረጉ።

[8]*እግዚአብሔርም* (ያሀዌ) አሮንን እንዲህ አለው፤ [9]"እንዳትሞቱ አንተና ልጆችህ ወደ መገናኛው ድንኳን በምትገቡበት ጊዜ የወይን ጠጅ ወይም ሌላ የሚያሰክር መጠጥ አትጠጡ፤ ይህም በልጅ ልጃችሁ ዘንድ የሚጠበቅ ዘላለማዊ ሥርዐት ነው። [10]የተቀደሰውንና ያልተቀደሰውን፣ ርኩሱንና ንጹሑን ለዩ፤ [11]*እግዚአብሔርም* (ያሀዌ) በሙሴ አማካይነት የሰጣቸውን ሥርዐት ሁሉ ለእስራኤላውያን አስተምሩ።"

[12]ሙሴም አሮንንና የተረፉትን ልጆቹን አልዓዛርንና ኢታምርን እንዲህ አላቸው፤ "በእሳት *ለእግዚአብሔር* (ያሀዌ) ከቀረበው የእህል ቍርባን የቀረውን ወስዳችሁ ያለ እርሾ ጋግሩት፤ እጅግ ቅዱስ ስለሆነ በመሠዊያው አጠገብ ብሉት፤ [13]*ለእግዚአብሔር* (ያሀዌ) በእሳት ከሚቀርበው መሥዋዕት ያንተና የልጆችህ ድርሻ ይህ ስለሆነ፣ በተቀደሰ ስፍራ ብሉት፤ እንዲህ ታዝዣለሁና። [14]ከእስራኤላውያን የኅብረት መሥዋዕት[b] ላይ የእናንተ ድርሻ ሆኖ ስለተሰጠ፣ የተወዘወዘውን ፍርምባና የቀረበውን ወርች አንተ፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆችህ በአምልኮው ሥርዐት መሠረት ንጹሕ በሆነ ስፍራ ብሉት። [15]የቀረበውን ወርችና የተወዘወዘውን ፍርምባ *በእግዚአብሔር* (ያሀዌ) ፊት የመወዝወዝ መሥዋዕት ሆኖ በእሳት ከቀረበው ሥብ ጋር ይምጡ። ይህም *እግዚአብሔር* (ያሀዌ) ባዘዘው መሠረት ለአንተና ለልጆችህ ለዘላለም የተመደበ ድርሻ ይሆናል።"

[16]ሙሴ ለኀጢአት መሥዋዕት የሚቀርበውን ፍየል አጥብቆ ፈለገ፤ መቃጠሉንም በተረዳ ጊዜ የተረፉትን የአሮንን ልጆች አልዓዛርንና ኢታምርን ተቈጣቸው፤ እንዲህም አላቸው፤ [17]"የኀጢአት መሥዋዕቱን ለምን በተቀደሰው ስፍራ አልበላችሁትም? እጅግ የተቀደሰ ነው፤ *በእግዚአብሔር* (ያሀዌ) ፊት ስርየት በማስገኘት የሕዝቡን ኀጢአት እንድታስወግዱበት የተሰጣችሁ ነበር፤ [18]ደሙ ወደ ተቀደሰው ስፍራ ስላልገባ፣ በሰጠሁት ትእዛዝ መሠረት ፍየሉን በተቀደሰው ስፍራ መብላት ይገባችሁ ነበር።"

[19]አሮንም ሙሴን፣ "እነሆ፤ በዛሬው ቀን የኀጢአት መሥዋዕታቸውንና የሚቃጠል መሥዋዕታቸውን *በእግዚአብሔር* (ያሀዌ) ፊት አቀረቡ፤ እኔም እንዲህ ያለ ነገር የደረሰብኝ

10፥1 ቍ 2፤ ዘፀ6፥23፤24፥1፤ 28፥1፤30፥9፤ ዘሌ16፥1፡12፤ ዘኍ3፥2-4፤ ዘኍ11፥1፤16፥7፡18፡ 35፡46፤26፥61፤ 1ነገ7፥50፤2ነገ25፥15 1ዜና6፥3፤2ዜና4፥22 ኤር52፥19፤ ኢሳ6፥6፤ሕዝ8፥11
10፥2 ዘፍ19፥24፤ 38፥7፤ዘኍ11፥1፤ 16፥35፤1ዜና24፥2፤ ኢዮ1፥16፤ መዝ2፥12፤50፥3፤ 106፤18፤ኢሳ29፥6
10፥3 ዘፀ14፥4፤ 19፥22፤30፥29፤ ዘሌ21፥6፤22፥32፤ ዘኍ16፥5፤20፥13፤ ኢሳ5፥16፤44፥23፤ 49፥3፤55፥5፤ 60፥21፤ሕዝ28፥22፤ 38፥16
10፥4 ዘፀ6፥18፡22፤ 25፥8፤ሐሥ5፥6፡9፡10
10፥5 ዘሌ8፥13
10፥6 ዘፍ50፥3፡ 10፤ዘፀ6፥23፤ ዘሌ13፥45፤21፥10፤ ዘኍ1፥53፤5፥18፤ 16፥22፤20፥29፤ ኢሱ7፥1፤22፥18፤ 1ሳሙ 25፥1፤ ኤር41፥5፤ማር14፥63
10፥7 ዘፀ25፥8፤ 28፥41
10፥9 ዘፍ9፥21፤ ዘፀ12፥14፤29፥40፤ ዘሌ23፥13፤ዘኍ6፥3፤ 15፥5፤ 28፥7፤ ዘዳ14፥26፤28፥39፤ 29፥6፤ መሳ13፥4፤ ምሳ23፥29-35፤ 31፥4፡7፤ኢሳ5፥22፤ 22፥13፤28፥1፡7፤ 29፥9፤56፥12፤ ኤር35፥6፤ሕዝ44፥21፤ ሆሴ4፥11፤ሚክ2፥11፤ ዕን2፥15-16፤ ሉቃ1፥15፤ኤፌ5፥18፤ 1ጢሞ3፥3፤ቲቶ1፥17
10፥10 ዘፍ7፥2፤ ዘሌ6፥27፤14፥57፤ 20፥25፤ሕዝ22፥26
10፥11 ዘዳ17፥10፡ 11፤24፥8፤25፥1፤ 33፥10፤2ዜና15፥3፤ 17፥7፤ዕዝ7፥25፤ ነህ8፥7፤ምሳ4፥27፤ ሐጌ2፥11፤ሚል2፥7

10፥12 ዘፀ29፥41፤ ዘሌ6፥14-18 10፥13 ዘሌ6፥16፤ሕዝ42፥13 10፥14 ዘፀ29፥31፤ዘሌ4፥12፤ ዘኍ5፥9 10፥15 ዘፀ29፥28፤ ዘሌ7፥34፤ 10፥16 ዘሌ9፥3 10፥17 ዘፀ28፥38፤ ዘሌ6፥24-30፤ ሕዝ42፥13 10፥18 ዘሌ4፥18፤ 6፥17፡26 10፥19 ዘሌ9፥12

[a] 6 ወይም *አትላጩ*
[b] 14 በተውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል

10፥1 *ጥናዎቻቸውን፤* ፍም ተደርጎባቸው በቤተ መቅደሱ ውስጥ ዕጣን ለማጨስ የሚያገለግሉ የአምልኮ ዕቃዎች ናቸው። (16፥12-13፤ 2ዜና 26፥19፤ ራእ 8፥3-4)።

10፥2 *በእግዚአብሔር ፊት ሞቱ፤* የአሮን ልጆች ስም ዘፀ 6፥23፤ 24፥1፡9፤ 28፥1፤ ዘኍ3፥2-4፤ 26፥60-61፤ 1ዜና6፥3፤ 24፥1-2 ላይ ተጠቅሶአል። እነርሱ በእግዚአብሔር ፊት እንደሞቱና ወንዶች ልጆች እንዳልነበሩአቸው በየጊዜው ሲወሳ ኖሮአል። አሟሟታቸው እጅግ አሳዛኝና በወቅቱ አስደንጋጭ የሆነ ቢመስልም፣ ከሐናንያና ከሰጲራ ሞት (ሐሥ 5፥1-11) ይበልጥ የከፋና የሚያስደነግጥ ሊሆን አልቻለም። በሁለቱም አጋጣሚዎች (በአሮን ልጆች ሞትና በሐናንያና በሰጲራ ሞት) አዲስ ዘመን እየተከፈተ ነበር (ኢሱ 7 በአካንና 2ሳሙ 6፥1-7 በዖዛ ላይ ከመጣው ፍርድ ጋር ያነጻጽሩ)። አዲሱ ማኅበረ ሰብ ለራሱ ሳይሆን፣ ለእግዚአብሔር ክብር እንደሚኖር ማወቅ ነበረበት።

10፥6 *ልብሳችሁንም አትቅደዱ፤* 21፥10እንዲሁም የዘፍ 44፥13ን ማብ ይመ።

10፥7 *አትውጡ፤* ሄደው ከለቀስተኞቹ ጋር እንዳይደባለቁ ነው (21፥11-12 ይመ)።

10፥10 *የተቀደሰውንና ያልተቀደሰውን፤* በተቀደሰውና በረከሰው መካከል ያለው ልዩነት በግልጽ ተመልክቶአል። (ሕዝ 22፥26፤ 42፥20፤ 44፥23፤ 48፥14-15 ይመ)።

10፥12-15፤ 7፥28-36፤ ዘኍ 18፥8-20፤ ዘዳ 18፥1-5 ይመ።

10፥18 *ደሙ ወደ ተቀደሰው ስፍራ ስላልገባ ...መብላት ይገባችሁ ነበር፤* ሁለት ዐይነት የኀጢአት መሥዋዕቶች አሉ፤ 1) ደሙ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ የሚረጭባቸው፣ 2) ደሙ በትልቁ መሠዊያ ላይ ብቻ የሚረጭባቸው ናቸው ከሁለተኛው ዐይነት መሥዋዕት የተወሰነው ክፍል መበላት ነበረበት (የ4፥5ን ማብ ይመ)፤ ሙሴ ግን አሮን እንደዚያ ያደረገው በግዴለሽነት ወይም በዐመፅ ሳይሆን፣ በቅንነት መሆኑን ሲረዳ፣ ርካታ አገኘ።

10፥19 *እኔም እንዲህ ያለ ነገር የደረሰብኝ፤* ምናልባት በሁለቱ የመጀመሪያ ልጆቹ ላይ የደረሰው ሞት ይሆናል (ቍ 2)፤

ሰው ነኝ፤ ታዲያ፣ ዛሬ የኀጢአት መሥዋዕቱን ብበላ ኖሮ እግዚአብሔርስ (ያህዌ) ደስ ይለው ኖሮአልን?" አለው:: [20]ሙሴም ይህን በሰማ ጊዜ መልሱ አረካው::

የተፈቀደና ያልተፈቀደ መብል

11፥1-23 ተጓ ምብ ዘዳ 14፥3-20

11 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [2]"እስራኤላውያንን እንዲህ በሏቸው፤ 'በየብስ ከሚኖሩ እንስሳት ሁሉ የምትበሏቸው እነዚህ ናቸው:- [3]ሰኰናው የተሰነጠቀውን የሚያመሰኳውን ማንኛውንም እንስሳ መብላት ትችላላችሁ::

[4]"'የሚያመሰኩ ሆነው ሰኰናቸው ያልተሰነጠቀ ወይም ሰኰናቸው የተሰነጠቀ ሆኖ የማያመሰኩትን አትብሉ፤ ግመል ያመሰኳል፤ ሰኰናው ስላልተሰነጠቀ ግን በእናንተ ዘንድ ርኩስ ይሁን:: [5]ሽኮኮ ያመስኳል፤ ሰኰናው ስላልተሰነጠቀ ግን በእናንተ ዘንድ ርኩስ ይሁን:: [6]ጥንቸል ያመሰኳል፤ ሰኰናው ስላልተሰነጠቀ ግን በእናንተ ዘንድ ርኩስ ይሁን:: [7]ዐሳማ ሰኰናው የተሰነጠቀ ቢሆንም ስለ ማያመሰኳ በእናንተ ዘንድ ርኩስ ይሁን:: [8]የእነዚህን እንስሳት ሥጋ አትብሉ፤ ጥንባቸውንም አትንኩ፤ በእናንተ ዘንድ ርኩሶች ይሁኑ::

[9]"'በባሕሮችና በወንዞች ውሃ ውስጥ ከሚኖሩት ፍጡሮች ክንፍና ቅርፊት ያላቸውን መብላት ትችላላችሁ፤ [10]ነገር ግን በባሕሮችና በወንዞች ውስጥ ከሚኖሩት ፍጡሮች ሁሉ፣ ከሚንቀሳቀሱት ወይም በውሃ ውስጥ ከሚኖሩት ሕይወት ካላቸው ሌሎች ፍጡሮች መካከል ክንፍና ቅርፊት የሌላቸው በእናንተ ዘንድ አስጸያፊዎች ይሁኑ፤ [11]በእናንተ ዘንድ አስጸያፊ ስለ ሆኑ ሥጋቸውን አትብሉ፤ በድናቸውንም ትጸየፋላችሁ፤ [12]ክንፍና ቅርፊት የሌለው ማንኛውም በውሃ ውስጥ የሚኖር ፍጡር በእናንተ ዘንድ አስጸያፊ ይሁን::

[13]"'ከአዕዋፍ ወገን እነዚህን ትጸየፋላችሁ፤ ጸያፍ ስለሆኑም አትብሏቸው:- ንስር፣ ጥንብ አንሣ፣ ግልገል አንሣ፣ [14]ጭላት፣ ማንኛውም ዐይነት ጭልፊት፣ [15]ማንኛውም ዐይነት ቊራ፣ [16]ሰጐን፣ ጠላቋ፣ ዝይ፣ ማንኛውም ዐይነት በቋል፣ [17]ጉጉት፣ ርኩም፣ ጋጋኖ፣ [18]የውሃ ዶሮ፣ ይብራ፣ ስደተኛ አሞራ፣ [19]ሽመላ፣ ማንኛውም ዐይነት ሳቢሳ፣ ጅንጅላቴ ወፍና የሌሊት ወፍ::[a]

[20]"'ክንፍ ኖሮአቸው በአራት እግር የሚንቀሳቀሱ ነፍሳት ሁሉ በእናንተ ዘንድ አስጸያፊዎች ይሁኑ:: [21]ነገር ግን ክንፍ ኖሮአቸው በአራት እግር ከሚንቀሳቀሱ ነፍሳት መካከል ከምድር በሚፈናጠሩበት እግራቸው አንጓ ያለባቸውን መብላት ትችላላችሁ:: [22]ከእነዚህ ማንኛውንም ዐይነት አንበጣ፣ ፌንጣና ኵብኵባ መብላት ትችላላችሁ:: [23]ነገር ግን ክንፍ ኖሮአቸው በአራት እግር የሚንቀሳቀሱትን ፍጥረታት ተጸየፏቸው::

[24]"'ከእነዚህ የተነሣ ትረክሳላችሁ፤ የእነዚህን በድን የሚነካ ሁሉ እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል:: [25]የእነዚህንም በድን የሚያነሣ ሰው ሁሉ ልብሱን ይጠብ፤ ሆኖም እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ነው::

[26]"'ሰኰና ያለው፣ ነገር ግን ሰኰናው ያልተሰነጠቀና የማያመሰኳ ማንኛውም እንስሳ በእናንተ ዘንድ ርኩስ ይሁን:: የእነዚህንም በድን የሚነካ ሰው ሁሉ ይረክሳል:: [27]አራት እግር ካላቸው እንስሳት ሁሉ በመዳፋቸው የሚሄዱት በእናንተ ዘንድ ርኩሳን ናቸው፤ በድናቸውንም የሚነካ ሁሉ እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል:: [28]የእነዚህን በድን የሚያነሣ ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሆኖም እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል፤ እንስሳቱም በእናንተ ዘንድ ርኩሳን ናቸው::

[29]"'ምድር ለምድር ከሚንቀሳቀሱ እንስሳት መካከል እነዚህ በእናንተ ዘንድ ርኩሳን ናቸው:- ሙጭልጭላ፣ ዐይጥ፣ እንሽላሊት በየወገኑ፣ [30]ዔሊ፣ ዐዞ፣ ገበሎ፣ አርጃኖ፣ ዕስስት:: [31]ምድር ለምድር ከሚንቀሳቀሱ እንስሳት ሁሉ መካከል እነዚህ በእናንተ ዘንድ ርኩሳን ናቸው፤ ከእነዚህም የሞተውን የሚነካ ሁሉ እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል:: [32]በድኑ በማንኛውም ዕቃ ላይ ቢወድቅ ያ ዕቃ ከዕንጨት፣ ከጨርቅ፣ ከቈዳ ወይም ከበርኖስ የተሠራ ቢሆን ርኩስ ይሆናል፤ በውሃ ውስጥ ይደረግ፤ ሆኖም ርኩስ ነው፤ ከዚያም በኋላ ንጹሕ ይሆናል:: [33]በድኑም በሸክላ ዕቃ ውስጥ ቢወ

[a]19 በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ያሉ የእያንዳንዱ አዕዋፍ፣ ነፍሳትና እንስሳት ትክክለኛ ማንነታቸው በትክክል አይታወቅም

11፥2 ሐሥ10፥12-14
11፥4 ሐሥ10፥14
11፥7 ኢሳ65፥4፤ 66፥3፡17
11፥8 ዘሌ5፥2፤ ዕብ9፥10
11፥10 ቍ12
11፥11 ዘሌ5፥2
11፥12 ቍ10
11፥14 ዘፍ1፥11
11፥15 ዘፍ8፥7
11፥18 ኢሳ13፥21፤ 14፥23፤34፥11፡13፤ ሶፎ2፥14
11፥19 ዘፍ1፥11፤ ኢሳ2፥20፤ዘካ5፥9
11፥20 ሐሥ10፥14
11፥22 ማቴ3፥4፤ ማር1፥6
1፥24 ቍ27-40፤ ዘሌ5፥2፤13፥3፤14፥46፤15፥5፤22፥6፤ ዘኍ19፥7፡19
11፥25 ቍ28፤ ዘፀ19፥10፤ዘሌ13፥6፡34፤14፥8፡47፤15፥5፤16፥26፤ዘኍ8፥7፤19፥7፡8፤31፥24
11፥28 ዕብ9፥10
11፥29 ቍ41፤ ኢሳ66፥17
11፥32 ዘሌ15፥12፤ ዘኍ19፥18፤31፥20
11፥33 ዘሌ6፥28

አሮን ለልጆቹ እየጸመ ያለቅስ ነበርና፤ ወይም ደግሞ ሥርዐቱ የሚከለክለው የሚያረክስ ነገር አጋጥሞት ይሆናል::

11፥2 *የምትበሏቸው፤* ምዕራፍ 11 ከዘዳ 14፥3-21 ጋር የቀረበ ጒድኝት ያለው ቢሆንም፣ አቀራረቡ ግን ሰፊ ነው:: ሰዎች እንዲበሉአቸው የተፈቀዱ እንስሳት የሚያመሰኩና ሰኰናቸው የተሰነጠቀ ናቸው (ቍ 3):: በባሕር ውስጥ ከሚኖሩ ፍጥረታት ደግሞ ክንፍና ቅርፊት ያላቸው እንዲበሉ ተፈቅዶአል (ቍ 9):: ከወፎችና ከነፍሳት መካከል የሚበሉትንና የማይበሉትን በተመለከተም መመሪያ ተሰጥቶአል (ቍ 13-23) ለምግብነት የሚውሉትን እንስሳት ንጹሕና ንጹሕ ያልሆኑ ብሎ መለየት የተጀመረው ከኖኅ ጊዜ አንሥቶ ነው (ዘፍ 7፥2):: ለምግብ የሚሆኑትን እንሳሳት ንጹሕና/ ንጹሕ ያልሆኑ ብሎ መለየት ያስፈለገበት ዋናው ምክንያት የእግዚአብሔር ሕዝብ ቅዱስ ሕዝብ መሆን ስላለበት፣ የእስራኤልን ቅድስና ለመጠበቅ ነው (ቍ 44 ይመ):: አንዳንድ ሊቃውንት እንደሚሉት ከእንስሳት መካከል የተወሰኑት ለምግብነት ቢውሉ፣ በጤንነት ላይ ጒዳት ያመጣሉ፤ ሆኖም ይህን አባባል የሚደግፍ ማስረጃ ማቅረብ አስቸጋሪ ነው:: ንጹሕ አለመሆን የሚያመለክተው ኀጢአትንና ርኵሰትን ነው:: በበሽታ ምክንያት የሚከሠተውን ርኵሰትና ከሰውነት የሚወጣውን በተመለከተ ከም 13-15 ይመ::

11፥6 *ጥንቸል፤* በመሠረቱ ጥንቸል ወደ ሆዷ የዋጠችውን ከሆድዋ እያወጣች የምታመሰኩዋ እንስሳ አይደለችም:: ጥንቸል ከሚያመሰኩት እንስሳት ክፍል ለመመደብ የበቃችው የበላችው ወደ ሆድዋ ሳይወርድ በአፍዋ እንዳለ ከአንዱ መንጋጋዋ ወደ ሌላው መንጋጋዋ እያዘዋወረች ለብዙ ጊዜ ስለምታመነዥከው ነው::

11፥20 *በአራት እግር የሚንቀሳቀሱ ነፍሳት ሁሉ፤* በራሪ ፍጥረታት (ነፍሳት) ስድስት እግር ያላቸው ቢሆኑም፣ እንኳ በጥንት ዘመን የነበሩ ሰዎች በራሪ ፍጥረታቱ ለመፈናጠር የሚጠቀሙባቸውን የኋላ እግሮች እንደ ሌሎቹ እግሮቻቸው ሳይቈጥሩአቸው ይችላሉ::

ድቅ፣ በውስጡ ያለ ነገር ሁሉ ርኩስ ስለሚሆን ዕቃውን ስበሩት:: [34]ማንኛውም ምግብ እንዲህ ካለው ዕቃ ውሃ ቢፈስበት ይረክሳል፤ ከዚህ ዕቃ የሚጠጣውም ነገር ሁሉ ርኩስ ነው፤ [35]ከበድናቸው አንዱ የወደቀበት ነገር ሁሉ ይረክሳል፤ ምድጃም ይሁን ማሰሮ ይሰበር፤ ርኩሳን ናቸው፤ እናንተም ተጸየፏቸው:: [36]ነገር ግን ምንጭ ወይም የውሃ ማጠራቀሚያ ጕድጓድ ንጹሕ እንደ ሆነ ይቈያል፤ ሆኖም በድኑን የነካ ይረክሳል:: [37]በሚዘራ ዘር ላይ በድን ቢወድቅ ዘሩ ንጹሕ እንደሆነ ይቆያል:: [38]ነገር ግን በዘሩ ላይ ውሃ ከፈሰሰበት በኋላ በድን ቢወድቅበት ዘሩ በእናንተ ዘንድ ርኩስ ነው::

[39]" 'እንድትበሉ ከተፈቀደላችሁ እንስሳት አንዱ ቢሞት፣ በድኑን የሚነካ ማንኛውም ሰው እስከ ማታ ድረስ ርኵስ ይሆናል:: [40]ማንም ሰው ከበድኑ ቢበላ ልብሱን ይጠብ፤ ሆኖም እስከ ማታ ድረስ ርኩስ፤ በድኑን የሚያነሣ ልብሱን ይጠብ፤ ሆኖም እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል::

[41]" 'ምድር ለምድር የሚንቀሳቀስ ማንኛውም ፍጡር ጸያፍ ነው፤ አይበላም:: [42]ምድር ለምድር የሚንቀሳቀሰውን ፍጡር ሁሉ፣ ይኸውም በደረቱ የሚሳበውን ወይም በአራት እግር የሚሄደውን ወይም ብዙ እግሮች ያሉትን አትብሉ፤ ጸያፍ ነው:: [43]በእነዚህ ፍጡራን ሁሉ ራሳችሁን አስጸያፊ አታድርጉ፤ በእነርሱም ራሳችሁን በማጕደፍ አትርከሱ:: [44]እኔ *እግዚአብሔር* አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ቅዱስ ነኝና እናንተም ተለዩ፤ ቅዱሳንም ሁኑ፤ ምድር ለምድር በሚንቀሳቀስ በማንኛውም ፍጡር ራሳችሁን አታርክሱ:: [45]አምላካችሁ (ኤሎሂም) እሆን ዘንድ ከግብፅ ምድር ያወጣኋችሁ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ፤ ስለዚህ እኔ ቅዱስ ነኝና እናንተም ቅዱሳን ሁኑ::

[46]" 'እንስሳትንና አዕዋፍን፣ በውሃ ውስጥ የሚኖሩትንና ምድር ለምድር የሚንቀሳቀሱትን ፍጥረታት ሁሉ በሚመለከት የተሰጠ ሕግ ይህ ነው:: [47]በዚህም በርኩሱና በንጹሑ መካከል፣ እንዲሁም ሕይወት ካላቸው ፍጡራን የሚበሉትንና የማይበሉትን ትለያላችሁ::' "

ከወሊድ በኋላ የመንጻት ሥርዐት

12 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"እስራኤላውያንን እንዲህ በላቸው፤ ሴት አርግዛ ወንድ ልጅ በምትወልድበት ጊዜ፣ ልክ እንደ ወር አበባዋ ጊዜ እስከ ሰባት ቀን ትረክሳለች:: [3]ሕፃኑም በስምንተኛው ቀን ይገረዝ:: [4]ሴትዮዋም ከደሟ እስክትነጻ ድረስ ሠላሳ ሦስት ቀን ትቆይ፤ የመንጻቷም ወራት እስኪፈጸም ድረስ ማንኛውንም የተቀደሰ ነገር አትንካ፤ ወደ ቤተመቅደስም አትግባ:: [5]ነገር ግን የወለደችው ሴት ልጅ ከሆነ፣ እንደ ወር አበባዋ ጊዜ ሁለት ሳምንት ትረክሳለች፤ ከዚያም ከደሟ እስክትነጻ ስድሳ ስድስት ቀን ትቆይ::

[6]" 'ሴትዮዋ ወንድ ወይም ሴት ልጅዋን ወልዳ የመንጻትዋ ጊዜ ሲፈጸም፣ ለሚቃጠል *መሥዋዕት* የአንድ ዓመት ጠቦት፣ ለኀጢአት *መሥዋዕት* አንድ የዋኖስ ጫጩት ወይም አንድ ርግብ ወደ *መገናኛው* ድንኳን ደጃፍ ወስዳ ካህኑ ዘንድ *ታቅርብ*:: [7]ካህኑም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያቅርበው፤ ያስተሰርይላትም፤ ሴትዮዋም ከደሟ ፈሳሽ ትነጻለች::

" 'ሴትዮዋ ወንድ ወይም ሴት ብትወልድ ሕጉ ይኸው ነው:: [8]ጠቦት ለማምጣት ዐቅምዋ ካልፈቀደ፣ ሁለት ርግቦች ወይም ሁለት የዋኖስ ጫጩቶች፣ አንዱ ለሚቃጠል *መሥዋዕት*፣ ሌላው ደግሞ ለኀጢአት *መሥዋዕት* *ታቅርብ*፤ በዚህም ካህኑ ያስተሰርይላታል፤ እርስዋም ትነጻለች::' "

ተላላፊ የቈዳ በሽታ

13 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [2]"ማንኛውም ሰው በሰውነቱ ቈዳ ላይ ዕብጠት ወይም ችፍታ

11፥39 ቍ40፤ ዘሌ17፥15፤22፥4:8፤ ዘኍ19፥11፤ዘዳ14፥21፤ሕዝ4፥14፤44፥31
11፥40 ቍ25:39፤ ዘሌ14፥8፤17፥15፤ 22፥8፤ሕዝ44፥31፤ ዕብ9፥10
11፥43 ቍ44፤ ዘሌ20፥25፤22፥5
11፥44 ቍ43፤ ዘፀ6፥2:7፤19፥10፤ 20፥2፤22፥31፤31፥13 ዘሌ19፥2፤20፥7፤ ዘኍ15፥40፤ዘዳ14፥2 ኢሱ3፥5፤ 7፥13፤ 24፥19፤ 1ሳሙ2፥2፤ 1ዜና15፥12፤ 2ዜና29፥5፤35፥6፤ ኢዮ6፥10፤ መዝ99፥3፤ኢሳ43፥3፤ 51፥15፤ሕዝ20፥5፤ ኤፌ1፥4፤1ተሰ4፥7፤ 1ጴጥ1፥15:16
11፥45 ዘፍ17፥7፤ ዘፀ19፥6፤ዘሌ25፥38: 55፤1ጴጥ1፥16
11፥47 ዘሌ10፥10
12፥2 ዘሌ15፥19፤ 18፥19፤ኢሳ64፥6፤ ሕዝ18፥6፤22፥10፤ 36፥17
12፥3 ዘፍ17፥10፤ ዘፀ22፥30፤ሉቃ1፥59
12፥6 ዘፀ29፥38፤ ዘሌ5፥7፤23፥12፤ ዘኍ6፥12:14፤7፥15፤ ሉቃ2፥22
12፥8 ዘፍ15፥9፤ ዘሌ4፥26፤5፥7፤ 14፥22፤ሉቃ2፥22-24
13፥2 ቍ3:4:9: 10:15:19:28:38: 39:43፤ዘፀ4፥6፤ ዘሌ14፥3:32:56፤ ዘኍ5፥2፤ዘዳ24፥8

11፥36 *የውሃ ማጠራቀሚያ፤* እስራኤላውያን ድል ካደረጉ በኋላ በምድረ በዳማው የከነዓን ምድር ከትመው ሰፍረው እንዲቀሩ ካደረጋቸው ምክንያት ውስጥ አንዱ፣ ውሃ ለማጠራቀም የተቈፈረው መሬት ውሃ እንዳያሠርግ የሚያደርግ ብልኀት መገኘት ነው (ከ2ዜና 26፥10 ጋር ያነጻጽሩ)::

11፥41 *ምድር ለምድር፤* ቍ 29-30 በምድር ላይ የሚንቀሳቀሱት እንስሳት እንዴት ያሉ እንደሆኑ ለይቶ አስቀምቶአቸዋል::

11፥44 *እኔ ቅዱስ ነኝና እናንተም ራሳችሁን ለዩ፤ ቅዱሳንም ሁኑ፤* ቅድስና የኦሪት ዘሌዋውያን ዐቢይ ሐሳብ ሲሆን፣ ይህም በመጽሐፉ ውስጥ በብዙ ቦታ እንደ አዝማች በተለያየ መልክ ገብቶ ይገኛል (ለምሳሌ ቍ 45፤19፥2፤ 20፥7:26፤ 21፥8:15፤ 22፥9:16:32):: "ቅዱስ" የሚለው ቃል ከየትኛውም የብሉይ ወይም የአዲስ ኪዳን መጽሐፍ ይልቅ በብዛት የተጠቀሰው በኦሪት ዘሌዋውያን ውስጥ ነው:: እስራኤል ለእግዚአብሔር ፈጽሞ የተለየች መሆን ነበረባት:: ቅድስናዋም በሕይወቷ ሁሉ መታየት አለበት:: የእግዚአብሔር ሕዝብ ከእግዚአብሔር ማንነትና ካደረገለት በጎነት የተነሣ (ቍ 45) ራሱን ሙሉ በሙሉ ለእግዚአብሔር መስጠት አለበት (ከማቴ 5፥48 ጋር ያነጻጽሩ):: ሮሜ 12፥1 ይመ::

11፥45 *ከግብፅ ምድር ያወጣኋችሁ፤* በኦሪት ዘሌዋውያን ውስጥ 8 ጊዜ የሚገኝ አዝማች (19፥36፤ 22፥33፤ 23፥43፤ 25፥38:42:55፤ 26፥13:45) ሲሆን፣ በሌሎች 18 የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ደግሞ 60 ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል::

11፥46-47፤ የምዕራፍ 11 ማጠቃለያ ሐሳብ ነው::

12፥2 *ትረክሳለች፤* በምትወልድበት ጊዜ ደም ስለሚፈሳት (ቍ 4-5:7) እንጂ፣ ልጅ ስለወለደች አይደለም:: በዚህ ሁኔታ የምትቆይበት ጊዜ ሴት ልጅ ስትወልድ (ሰማንያ ቀን)፣ ወንድ ልጅ ስትወልድ ደግሞ የዚህ ግማሽ (አርባ ቀን) ብቻ የሆነበት ምክንያት በግልጽ አይታወቅም:: *ወር አበባ፤* 15፥19-24 ይመ::

12፥3 የዘፍ 17፥10:12ን ማብ ይመ::

12፥6 *ለሚቃጠል መሥዋዕት፤* የ1፥3ን ማብ ይመ:: *ለኀጢአት ... መሥዋዕት፤* የ4፥3:5ን ማብ ይመ::

12፥8፤ 1፥14-17 እና የ1፥14ን ማብ ይመ:: እንዲሁም 5፥7-10፤ 14፥21-22፤ በተለይ ደግሞ ሉቃ 2፥24 (ማርያም ስለ ኢየሱስ *መሥዋዕት* ማቅረቧን) ይመ::

13፥1-46፤ ይህ ክፍል የቈዳ በሽታ የመጀመሪያ ምልክቶችን (ቍ 1-8) ይገለጣል፤ ከዚያም (1) ስለሚያዥ ዕባጭ (ቍ 9-17) (2) ስለ ዕባጭ (ቍ 18-23)፣ (3) እሳት ስላቃጠለው ቈዳ (ቍ 24-28)፣ 4) በዐናት ወይም በአገጭ ላይ ስለሚወጣ ቍስል (ቍ

ቋቍቻ ቢወጣበትና ይህም ወደ ተላላፊ የቈዳ በሽታ[ሀ] የሚለወጥበት ከሆነ፣ ወደ ካህኑ አሮን ወይም ካህናት ከሆኑት ልጆቹ[ለ] ወደ አንዱ ያምጡት:: [3]ካህኑም በሰውየው ቈዳ ላይ ያለውን ቍስል ይመርምር፤ በቍስሉ በተበከለው አካባቢ ያለው ጠጕር ወደ ነጭነት ተለውጦ ቢያገኘውና ቦታው ጉድጉዶ[ሐ] ወደ ውስጥ ቢገባ፣ ይህ ተላላፊ የቈዳ በሽታ ነው:: ካህኑም መርምሮ ይህን ባወቀ ጊዜ፣ ሰውየው በአምልኮው ሥርዐት መሠረት ርኵስ መሆኑ ይገለጽ:: [4]በቈዳው ላይ ያለው ቋቁቻ ነጭ ሆኖ ቢታይ ነገር ግን ከቈዳው በታች ዘልቆ ባይገባና በቦታው ላይ የሚገኘው ጠጕር ወደ ነጭነት ባይለወጥ፣ ካህኑ በሽተኛውን ሰባት ቀን ያግልለው:: [5]በሰባተኛውም ቀን ካህኑ በሽተኛውን ይመርምረው፤ ቍስሉ ለውጥ ካላመጣና በቈዳውም ላይ ካልተስፋፋ እንደገና ሰባት ቀን ያግልለው:: [6]በሰባተኛው ቀን ካህኑ እንደገና ይመርምረው፤ ቍስሉ ከከሰመና በቈዳው ላይ ካልተስፋፋ፣ ካህኑ ሰውየው ንጹሕ መሆኑን ያስታውቅ፤ ቍስሉ ችፍታ እንጂ ሌላ አይደለም:: ሰውየው ልብሱን ይጠብ፤ ንጹሕም ይሆናል:: [7]ራሱን ለካህን አሳይቶ መንጻቱ ከታወቀ በኋላ፣ ችፍታው በቈዳው ላይ እየተስፋፋ ከሆነ፣ እንደገና ካህኑ ፊት ይቅረብ፤ [8]ካህኑም ይመርምረው፤ ችፍታው በቈዳው ላይ ተስፋፍቶ ከተገኘ ካህኑ ሰውየው ርኩስ መሆኑን ያስታውቅ፤ ተላላፊ የቈዳ በሽታ ነው::

[9]"ማንኛውም ሰው ተላላፊ የቈዳ በሽታ ከያዘው፣ ወደ ካህኑ ያምጡት፤ [10]ካህኑም ይመርምረው፤ በሰውነቱ ላይ ጠጕሩን ወደ ነጭነት የለወጠ ነጭ ዕባጭ ካለና በዕብጠቱም ውስጥ ቀይ ሥጋ ቢታይ፣ [11]ሥር የሰደደ የቈዳ በሽታ ነውና ሰውየው ርኵስ መሆኑን ካህኑ ያስታውቅ፤ ርኩስ መሆኑ ግልጽ ስለ ሆነም ሰውየውን አያግልለው::

[12]"ደዌው በአካላቱ ሁሉ ላይ በመውጣት በሽተኛውን ከራስ ጠጕር እስከ እግር ጥፍር ያለበሰው መሆኑን ካህኑ እስካየ ድረስ፣ [13]ካህኑ ይመርምረው፤ ደዌው የሰውየውን ሰውነት ሙሉ በሙሉ ሸፍኖት ከተገኘ፣ ያ ሰው ንጹሕ መሆኑን ያስታውቅ፤ ሙሉ በሙሉ ነጭ ስለ ሆነ ንጹሕ ነው:: [14]ነገር ግን ቍስሉ አመርቅዞ ቀይ ሥጋ ቢታይበት ርኩስ ይሁን:: [15]ካህኑም የተገለጠውን ቀይ ሥጋ በሚያይበት ጊዜ ርኩስ መሆኑን ያስታውቅ፤ ቀይ ሥጋ ርኩስ ስለ ሆነ፣ ተላላፊ በሽታ ነው:: [16]ቀይ ሥጋ ተለውጦ ከነጣ ግን ወደ ካህኑ ይሂድ፤ [17]ካህኑም ይመርምረው፤ ቍስሎች ወደ ነጭነት ተለውጠው ከተገኙ፣ የታመመው ሰው ንጹሕ መሆኑን ካህኑ ያስታውቅ፤ ንጹሕም ይሆናል::

[18]"አንድ ሰው በገላው ላይ ዕባጭ ወጥቶ ቢድን፣ [19]ዕባጩ በነበረበት ቦታ ላይም ነጭ ዕብጠት ወይም ነጣ ያለ ቀይ ቋቍቻ ቢታይ፣ ካህኑ ዘንድ ይቅረብ:: [20]ካህኑም ይመርምረው፤ ከቈዳው በታች ዘልቆ የገባ ቢሆን በቦታውም ያለው ጠጕር ቢነጣ፣ ሰውየው ርኩስ መሆኑን ካህኑ ያስታውቅ:: [21]ነገር ግን ካህኑ በሚመረምርበት ጊዜ ነጭ ጠጕር በውስጡ ከሌለ፣ ዘልቆ ካልገባና የከሰመ ቢሆን፣ ካህኑ ሰባት ቀን ያግልለው:: [22]በቈዳው ላይ ተስፋፍቶ ካገኘውም፣ ርኩስ መሆኑን ካህኑ ያስታውቅ፤ የሚተላለፍ ነው:: [23]ቋቍቻው ግን ባለበት ከቈየና ወደ ሌላ ስፍራ ካልተስፋፋ፣ የዕባጩ ጠባሳ እንጂ ሌላ አይደለም፤ ካህኑም ንጹሕ መሆኑን ያስታውቅ::

[24]"አንድ ሰው እሳት ቈዳውን ቢያቃጥለውና በተቃጠለው ስፍራ ነጣ ያለ ቀይ ወይም ነጭ ቋቍቻ ቢታይበት፣ [25]ካህኑ ይመርምረው፤ ቋቍቻው ባለበትም ቦታ ያለው ጠጕር ቢነጣና ከቈዳው በታች ዘልቆ ቢገባ፣ በቃጠሎው ሰበብ ከውስጥ የወጣ ተላላፊ በሽታ ነው፤ ሰውየው ርኩስ መሆኑን ካህኑ ያስታውቅ፤ ተላላፊ የቈዳ በሽታ ነው:: [26]ነገር ግን ካህኑ በሚመረምርበት ጊዜ ነጭ ጠጕር የሌለበት፣ ከቈዳውም በታች ዘልቆ ያልገባና የከሰመ ቢሆን፣ ካህኑ ሰውየውን ሰባት ቀን ያግልለው:: [27]በሰባተኛው ቀን ካህኑ ይመርምረው፤ በሽታውም በቈዳው ላይ ተስፋፍቶ ቢያገኘው፣ ሰውየው ርኩስ መሆኑን ካህኑ ያስታውቅ፤ ተላላፊ የቈዳ በሽታ ነው:: [28]ቋቍቻ ባለበት ከቈየና በቈዳው ላይ ካልተስፋፋ፣ ይልቁንም እየከሰመ ከሄደ፣ በቃጠሎው ሰበብ የተከሠተ ዕብጠት ነውና፣ ካህኑ ንጹሕ መሆኑን ያስታውቅ፤ የቃጠሎው ጠባሳ እንጂ ሌላ አይደለም::

[29]"በወንድ ወይም በሴት ዐናት ወይም አገጭ ላይ ቍስል ቢወጣ፣ [30]ካህኑ ቍስሉን

13፥3 ቍ 8:11:20:30፤ዘሌ 21፥1፤ ዘኍ 9፥6
13፥4 ቍ 2:5:21:26:33:46፤ዘሌ 14፥38 ዘኍ 12፥14:15፤ ዘዳ 24፥9
13፥5 ቍ 27:32:34:51፤ዘሌ 14፥9
13፥6 ቍ 13:17:23:28:34፤ዘሌ 11፥25፤14፥8:9:20፤48፤15፥8፤ዘኍ 8፥7፤ ማቴ 8፥3፤ሉቃ 5፥12-14
13፥7 ሉቃ 5፥14
13፥11 ዘፀ 4፥6፤ ዘሌ 14፥8፤ዘኍ 12፥10 ማቴ 8፥2
13፥15 ቍ 2
13፥17 ቍ 6
13፥18 ዘፀ 9፥9
13፥19 ቍ 2:24:42፤ዘሌ 14፥37
13፥20 ቍ 2
13፥23 ቍ 6
13፥25 ቍ 11
13፥26 ቍ 4
13፥27 ቍ 5
13፥28 ቍ 2
13፥29 ቍ 43:44
13፥31 ቍ 4

[ሀ]2 በትውፊት ለምጽ፤ የዕብራይስጡ ቃል ከቆዳ ጋር ለያይዘ በሽታ አንድ ነው:: በዚህ ምዕራፍ ሌላ ስፍራ ይገኛል::
[ለ]2 ወይም *ዘሮቹ*
[ሐ]3 ወይም *ከሌላው የቈዳ ክፍል ጠልቆ ቢገባ፤* በዚህ ምዕራፍ በሌላ ስፍራም ይገኛል::

29-37)፣ 5) ስለ ቋቍቻ (ቍ 38-39)፣ 6) መላጣነትን ስለሚያስከትል የዐናት ላይ ቈዳ በሽታ (ቍ 40-44) ምልክቶችን ያብራራል::

13፥2 *ተላላፊ የቈዳ በሽታ፤* በአብዛኛው በም 13-14 ላይ ተጽፎ ይገኛል 22፥4፤ ዘኍ 5፥2 ይመ:: የጥንት ሰዎች ስለ ተላላፊ በሽታ እስከዚህ የሚያውቁት ነገር ይኖራል ብሎ ማሰቡ የማይመስል በመሆኑ፣ ክፍሉን በዚህ መልክ መተርጐሙ ሊያጠያይቅ ይችላል:: ምናልባትም የዕብራይስጡ ቃል፣ "የቈዳ በሽታ" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል:: እንደዚህ ያሉ በሽታዎች በቀላሉ የሚታዩና እንደ ሻጋታ ያሉ የርኵሰት ምልክት የሚገለጥባቸው መሆናቸውን ያሳያሉ (ከ47-59 ጋር ያነጻጽሩ):: *በሽታ፤* 22፥4-8፤ ዘኍ 5፥2-4፤ ዘዳ 24፥8-9 ይመ:: የተዘረዘሩት ምልክቶችና በፍጥነት የመለወጣቸው ሁኔታ (ቍ 6:26-27:32-37)፣ በሽታው የለምጽ በሽታ አለመሆኑን ያሳያሉ:: እነዚህ የቈዳ በሽታዎች በዚህ ብቻ የሚወሰኑ አይደሉም፤ ዐይነታቸው ብዙ በመሆኑ በቈዳ ላይ ድንገት ችፍፍ የሚሉትንም ያጠቃልላሉ፣ "ተላላፊ የቈዳ በሽታ" ተብሎ ከዕብራይስጡ የተተረጐመው ቃል፣ "ሻጋታ" ማለትም ይሆናል (ቍ 47፤ 14፥34 በተለይም 14፥57)::

ይመርምር፤ ከቈዳው በታች ዘልቆ ከገባ፣ በውስጡም ያለው ጠጕር ቢጫና ቀጭን ከሆነ ያ ሰው ርኩስ መሆኑን ካህኑ ያስታውቅ፤ የሚያሳክክ የራስ ወይም የአገጭ ተላላፊ በሽታ ነው። [31]ካህኑ እንዲህ ዐይነቱን ቍስል በሚመረምርበት ጊዜ፣ ከቈዳው በታች ዘልቆ ካልገባና በውስጡም ጥቍር ጠጕር ከሌለ፣ ካህኑ ሰውየውን ሰባት ቀን ያግልለው። [32]ካህኑም በሰባተኛው ቀን ቍስሉን ይመርምር፤ የሚያሳክከው ቦታ ያልሰፋ፣ ቢጫ ጠጕር የሌለውና ከቈዳው በታች ዘልቆ ያልገባ ከሆነ፣ [33]ከቈሰለው ቦታ በስተቀር ጠጕሩን ይላጭ፤ ካህኑ ሰባት ተጨማሪ ቀን ሰውየውን ያግልል። [34]ካህኑ በሰባተኛው ቀን የሚያሳክከውን የሰውየውን ቍስል ይመርምር፤ በቈዳው ላይ ካልሰፋና ከቈዳው በታች ዘልቆ ካልገባ ካህኑ ያ ሰው ንጹሕ መሆኑን ያስታውቅ፤ ልብሱን አጥቦ ንጹሕ ይሁን። [35]ንጹሕ መሆኑ ከተገለጠ በኋላ ግን የሚያሳክከው ቍስል ተስፋፍቶ ቢገኝ፣ [36]ካህኑ ይመርምረው፤ ቍስሉ በቈዳው ላይ ከሰፋ፣ ካህኑ የጠጕሩን ቢጫ መሆን አለመሆን ማየት አያሻውም፤ ሰውየው ርኩስ ነው። [37]ነገር ግን ቍስሉ በካህኑ አመለካከት ለውጥ ያላሳየ ከሆነና በውስጡ ጥቍር ጠጕር ካበቀለ ቍስሉ ድኖአል፤ ሰውየው ነጽቶአል፤ ካህኑም ንጹሕ መሆኑን ያስታውቅ።

[38]"በወንድ ወይም በሴት ቈዳ ላይ ቋቍቻ ቢወጣ፣ [39]ካህኑ ይመርምራቸው፤ ቋቍቻው ዳለቻ ከሆነ በቈዳ ላይ የወጣ ጒዳት የማያስከትል ችፍታ ነው፤ ሰውየውም ንጹሕ ነው።

[40]"አንድ ሰው የራሱ ጠጕር ከዐናቱ አልቆ መላጣ ቢሆን ንጹሕ ነው። [41]ጠጕሩ ከፊት ለፊት ተመልጦ ራሰ በራ ቢሆንም ንጹሕ ነው። [42]ነገር ግን በመላጣው ወይም በበራው ላይ ነጣ ያለ ቀይ ቍስል ቢወጣበት፣ ያ ከመላጣው ወይም ከበራው የወጣ ተላላፊ በሽታ ነው። [43]ካህኑ ይመርምረው፤ በመላጣው ወይም በበራው ላይ ያበጠው ተላላፊ የቈዳ በሽታ የሚመስል ነጣ ያለ ቍስል ከሆነ፣ [44]ሰውየው ደዌ አለበት፤ ርኩስም ነው፤ በራሱ ላይ ካለው ቍስል የተነሣም ሰውየው ርኩስ መሆኑን ካህኑ ያስታውቅ።

[45]"እንዲህ ያለ ተላላፊ በሽታ ያለበት ሰው የተቀደደ ልብስ ይልበስ፤ ጠጕሩን ይግለጥ፤[x] እስከ አፍንጫውም ድረስ ተሸፋፍኖ 'ርኩስ ነኝ! ርኩስ ነኝ!' እያለ ይጮኽ። [46]ተላላፊ በሽታው እስካለበት ጊዜ ድረስ ርኩስ ነው፤ ብቻውን ይቀመጥ፤ ከሰፈር ውጪም ይኑር።

በልብስ ላይ የሚታይ ተላላፊ በሽታ

[47]"ከበግ ጠጕር ወይም ከበፍታ የተሠራ ማንኛውም ዐይነት ልብስ በተላላፊ በሽታ ቢበከል፣ [48]በሸማኔ ዕቃ ወይም በእጅ የተሠራ ማንኛውም ዐይነት የበግ ጠጕር ወይም የበፍታ ልብስ፣ ወይም ማንኛውም ቈዳ ወይም ከቈዳ የተሠራ ነገር ቢሆን፣ [49]በልብስ ወይም በዐጐዛ፣ በሸማኔ ዕቃ በተሠራ ወይም በእጅ በተጠለፈ ወይም ከቈዳ በተሠራ ዕቃ ላይ አረንጓዴ ወይም ቀይ መሳይ ደዌ ቢከሠት፣ እየሰፋ የሚሄድ ተላላፊ በሽታ ስለ ሆነ ካህኑ ይየው። [50]ካህኑ ደዌውን ይመርምር፤ በደዌ የተበከለውንም ዕቃ ሰባት ቀን ያግልል። [51]በሰባተኛውም ቀን ይመርምረው፤ ደዌው በልብሱ፣ በሸማኔ ዕቃ በተሠራው ወይም በእጅ በተጠለፈው ጨርቅ ወይም ለማናቸውም አገልግሎት በሚውል ዐጐዛ ላይ ተስፋፍቶ ቢገኝ፣ ክፉ ደዌ ነው፤ ዕቃውም ርኩስ ነው። [52]ልብሱን ወይም በሸማኔ ዕቃ የተሠራውን ወይም በእጅ የተጠለፈውን የበግ ጠጕር ወይም በፍታ ወይም ደዌው ያለበትን ማንኛውንም ከቈዳ የተሠራ ዕቃ ያቃጥል፤ ደዌው ክፉ ነውና፤ ዕቃው ይቃጠል።

[53]"ነገር ግን ካህኑ በሚመረምርበት ጊዜ ደዌው በልብሱ ወይም በሸማኔ ዕቃ በተሠራው ወይም በእጅ በተጠለፈው ጨርቅ ላይ፣ ወይም ከቈዳ በተሠራው ዕቃ ላይ ተስፋፍቶ ካልተገኘ፣ [54]ካህኑ ደዌው ያለበት ነገር እንዲታጠብ ይዘዝ፤ ዕቃውንም ሰባት ቀን ደግሞ ያግልል። [55]ደዌው ያለበት ዕቃ ከታጠበ በኋላ ካህኑ ይመርምረው፤ ደዌው ባይስፋፋም እንኳ መልኩን ካልለወጠ፣ ርኩስ ነው፤ ደዌው የወጣው በውስጥም ሆነ በውጭ ዕቃው በእሳት ይቃጠል። [56]ዕቃው ከታጠበ በኋላ ካህኑ በሚመረምርበት ጊዜ ደዌው ከስሞ ቢገኝ፣ በደዌ የተበከለውን ቦታ ከልብሱ ወይም ከቈዳው ወይም በሸማኔ ዕቃ ከተሠራው ወይም በእጅ ከተጠለፈው ጨርቅ ቀዶ ያውጣ። [57]ነገር ግን ደዌው በልብሱ ወይም በሸማኔ ዕቃ በተሠራው ወይም በእጅ በተጠለፈው ጨርቅ ላይ

13፥32 ቍ5
13፥34 ቍ51 ዘሌ11፥25
13፥36 ቍ30
13፥40 ዘሌ21፥5፤ 2ነገ2፥23፤ኢሳ3፥24፤ 15፥2፤22፥12፤ ሕዝ27፥31፤29፥18፤ አሞ8፥10፤ ሚክ1፥16
13፥45 ዘሌ5፥2፤ 10፥6፤ሕዝ24፥17፡ 22፤ሰቆ4፥15፤ ሚክ3፥7፤ሉቃ17፥12
13፥46 ዘኍ5፥1-4፤ 12፥14፤2ነገ7፥3፤ 15፥5
13፥49 ማር1፥44
13፥50 ሕዝ44፥23
13፥51 ቍ5፤ ዘሌ14፥44
13፥52 ቍ55፡57

[x]45 *ወይም ራሱንም አይሸፍን*

13፥45-46፤ እስራኤላውያን በድንኳን ከሚኖሩበት ሰፈር (የመገናኛው ድንኳንና አደባባዩ ከሚገኝበት አካባቢ) በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ ያልሆኑ ሰዎች ተለይተው እንዲኖሩ ይደረግ ነበር። ቈይቶ ማንኛውም ንጹሕ ያልሆነ ሰው ወደ ቤተ መቅደሱ አካባቢ እንዲጠጋ አልተፈቀደለትም፤ ይህም ከሌሎቹ ጋር እንዳይቀላቀል ታስቦ የተደረገ ነው። እግዚአብሔር በተለየ መንገድና በተለየ ሁናቴ የሚገኘው በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ብቻ ሳይሆን፣ በሰፈሩም ውስጥ ነበር (ዘኍ 5፥3፤ ዘዳ 23፥14)። በዚህ ምክንያት ንጹሕ ያልሆኑ ሰዎች በሰፈር ውስጥ እንዲገኙ አይፈቀድላቸውም (ዘኍ 5፥1-4፤ 12፥14-15፤ ስለ ማርያም 31፥19-24፤ ዘሌ 10፥4-5፤ ዘኍ 15፥35-36፤ ስለ ዖዝያን 2ነገ 7፥3-4፤ 2ዜና 26፥21 ይመ)። ከእግዚአብሔር በመለየታቸው ንጹሕ ያልሆኑ ሰዎች ልብሳቸውን በመቅደድ፣ ጠጕራቸውን ባለማበጠርና ፊታቸውን በከፊል በመሸፈን ሐዘናቸውን መግለጽ ነበረባቸው (ቍ 45)።

13፥47 *ተላላፊ በሽታ፤* አየሩ ውሃ ወይም ርጥበት በሚያዝልበት (ከጥቅምት እስከ መጋቢት ባሉት ወራት) በእስራኤል ክረምት ወቅት በገሊላ ባሕር ዳርቻና በአካባቢው ትልቁ ችግር ይህ ነው።

13፥54 *እንዲታጠብ፤* ቍ 34:55-56: 58 ይመ። በበሽታ የተጠቃ አካል እጥበት እንደሚያስፈልገው እሙን ነው።

ወይም ከቈዳ በተሠራው ዕቃ ላይ ቢታይ፣ መስፋፋቱ ስለ ሆነ ደዌው ያለበት ማንኛውም ነገር በእሳት ይቃጠል። [58]ታጥቦ ከደዌ የጠራ ልብስ ወይም በሸማኔ ዕቃ የተሠራ ወይም በእጅ የተጠለፈ ጨርቅ ወይም ከቈዳ የተሠራ ማንኛውም ዕቃ እንደ ገና ይታጠብ፤ ንጹሕም ይሆናል።”

[59]ከበግ ጠጕር ወይም ከበፍታ የተሠራ ልብስ ወይም በሸማኔ ዕቃ የተሠራ ወይም በእጅ የተጠለፈ ጨርቅ ወይም ከቈዳ የተሠራ ማንኛውም ዕቃ በደዌ ቢበከል፣ ንጹሕ ወይም ርኩስ መሆኑን ለማወቅ ሕጉ ይህ ነው።

ከተላላፊ የቈዳ በሽታ የመንጻት ሥርዐት

14 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]“የታመመው ሰው እንዲነጻ ወደ ካህኑ በሚወሰዱት ጊዜ ሥርዐቱ እንዲህ ነው፦ [3]ካህኑ ከሰፈር ወደ ውጭ ወጥቶ ይመርምረው፤ ሰውየው ከተላላፊ የቈዳ በሽታው[ጎ] ተፈውሶ ከሆነ፣ [4]ካህኑ ስለሚነጻው ሰው፣ ለመብላት ከተፈቀደው የወፍ ዐይነት ሁለት ከንሕይወታቸው፣ የዝግባ ዕንጨት፣ ደመቅ ያለ ቀይ ድርና ሂሶጵ እንዲያመጣ ይዘዝ። [5]ካህኑም ከወፎቹ አንዱን በሸክላ ዕቃ ውስጥ ባለ የምንጭ ውሃ ላይ እንዲታረድ ይዘዝ። [6]በሕይወት ያለውንም ወፍ ከዝግባው ዕንጨት፣ ደመቅ ካለው ቀይ ድርና ከሂሶጵ ጋር በምንጩ ውሃ ላይ በታረደው ወፍ ደም ውስጥ ይንከር። [7]ከተላላፊ በሽታ የሚነጻውንም ሰው ሰባት ጊዜ ይርጨው፤ መንጻቱንም ያስታውቅ፤ በሕይወት ያለውንም ወፍ ወደ ውጭ ይልቀቀው።

[8]“የሚነጻው ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ጠጕሩን በሙሉ ይላጭ፤ ሰውነቱን በውሃ ይታጠብ፤ በሥርዐቱም መሠረት ንጹሕ ይሆናል። ከዚህም በኋላ ወደ ሰፈር መግባት ይችላል፤ ነገር ግን ሰባት ቀን ከድንኳኑ ውጭ ይቈይ። [9]በሰባተኛውም ቀን ጠጕሩን በሙሉ ይላጭ፤ ራሱን፣ ጢሙን፣ ቅንድቡንና ሌላውንም ጠጕር ሁሉ ይላጭ። ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱን በውሃ ይታጠብ፤ ንጹሕም ይሆናል።

[10]“በስምንተኛው ቀን ነውር የሌለባቸውን ሁለት ተባዕት የበግ ጠቦቶችና ነውር የሌለባትን አንዲት የዓመት እንስት በግ ያቅርብ፤ እንዲሁም ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ የኢፍ ሦስት ዐሥረኛ[ሠ] የላመ ዱቄት ያቅርብ፤ ደግሞ አንድ ሎግ[ሡ] ዘይት ያምጣ። [11]ሰውየው የነጻ መሆኑን የሚያስታውቀው ካህን የሚነጻውን ሰውና መሥዋዕቶቹን በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያቅርብ።

[12]“ካህኑም ከተባዕቱ ጠቦቶች በመውሰድ ከሎግ ዘይቱ ጋር የበደል መሥዋዕት አድርጎ ያቅርብ፤ የሚወዘወዝ መሥዋዕት በማድረግም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ይወዝውዛቸው። [13]ጠቦቱንም፣ የኀጢአት መሥዋዕትና የሚቃጠል መሥዋዕት በሚታረድበት በተቀደሰው ስፍራ ይረደው፤ የኀጢአት መሥዋዕቱ ለካህኑ እንደሚሰጥ ሁሉ የበደል መሥዋዕቱም ለካህኑ ይሰጥ፤ ይህም እጅግ የተቀደሰ ነው። [14]ካህኑ ከበደል መሥዋዕቱ ደም ወስዶ የሚነጻውን ሰው ቀኝ ጆሮ ታችኛውን ጫፍ፣ የቀኝ እጁን አውራ ጣትና የቀኝ እግሩን አውራ ጣት ያስነካ። [15]ካህኑም ከሎግ ዘይት ወስዶ በራሱ ግራ እጅ መዳፍ ውስጥ ይጨምር፤ [16]የቀኝ እጁንም ጣት በመዳፉ በያዘው ዘይት ውስጥ በመንከር *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ሰባት ጊዜ በጣቱ ይርጭ። [17]ካህኑ በመዳፉ ውስጥ ከቀረው ዘይት ጥቂቱን ወስዶ የሚነጻውን ሰው ቀኝ ጆሮ ታችኛውን ጫፍ፣ የቀኝ እጁን አውራ ጣትና የቀኝ እግሩን አውራ ጣት በበደል መሥዋዕቱ ደም ላይ ደርቦ ይቅባ። [18]በመዳፉ ላይ የቀረውንም ዘይት በሚነጻው ሰው ራስ ላይ ያድርግ፤ *በእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ፊት ያስተሰርይለት።

[19]“ካህኑም የኀጢአት መሥዋዕቱን ያቅርብ፤ ከርኵሰቱ ለሚነጻውም ሰው ያስተሰርይለት፤ ከዚህ በኋላ የሚቃጠለውን መሥዋዕት ይረድ፤ [20]ከእህል ቍርባኑም ጋር በመሠዊያው ላይ በማቅረብ ያስተሰርይለት፤ ሰውየውም ንጹሕ ይሆናል።

[ጎ]3 በተውራት ለምጽ ይባላል። የዕብራይስጡ ቃል ከቈዳ ጋር ለተያያዘ በሽታ አንድ ቃል ነው፤ በዚህ ምዕራፍ በሌላ ስፍራም ይገኛል። [ሠ]10 6.5 ሊትር ገደማ ይሆናል [ሡ]10 0.3 ሊትር ገደማ ይሆናል፤ እንዲሁም ቍ 12:15:21:24 ይመ

14፥2 ዘሌ13፥57፤ ዘጸ24፥8፤ማቴ8፥2-4፤ ማር1፥40-44፤ ሉቃ5፥12-14፤17፥14
14፥3 ዘሌ13፥2፡46
14፥4 ቍ6፡49፡51፡52፤ዘፀ12፥22፤ ዘኍ19፥6፤መዝ51፥7
14፥5 ቍ50
14፥6 ቍ4
14፥7 ቍ51፡53፤ 2ነገ5፥10፡14፤ ኢሳ52፥15፤ ሕዝ36፥25
14፥8 ቍ9፡20፤ ዘፀ29፥4፤ዘሌ11፥25፤ 13፥11፤15፥5፤17፥15፤ 22፥6፤ዘኍ5፥2፡3፤ 12፥14፡15፤19፥7፡8፡ 20፤ 31፥24፤ 2ዜና26፥21
14፥9 ዘሌ13፥5፡6፤ ዘኍ6፥9፤ዘጸ21፥12
14፥10 ቍ12፡15፡ 21፡24፤ዘሌ2፥1፤4፥32 ዘኍ6፥10፤15፥9፤ 28፥20፤ማቴ8፥4፤ ማር1፥44፤ሉቃ5፥14
14፥11 ዘኍ6፥10፡16
14፥12 ዘፀ29፥24፤ ዘሌ5፥18
14፥13 ዘፀ29፥11፤ ዘሌ6፥24-30፤7፥7
14፥14 ዘፀ29፥20
14፥15 ቍ26
14፥16 ቍ27
14፥17 ቍ28
14፥18 ቍ31፤ ዘሌ15፥15
14፥19 ቍ31፤ ዘሌ5፥3፤15፥15
14፥20 ቍ8፤ ዘሌ15፥30

13፥59፤ የምዕራፍ 13 ማጠቃለያ ሐሳብ ነው።

14፥1-32፤ በቈዳ ላይ የሚወጣ በሽታ በሚድንበት ጊዜ የሚፈጸመው ሥርዐት ሦስት ክፍሎች አሉት፤ 1) በመጀመሪያው ሳምንት የሚፈጸመው የመንጻት ሥርዐት (ከሰፈር ውጭ፤ ቍ 1-7)፤ 2) በሁለተኛው ሳምንት የሚፈጸመው የመንጻት ሥርዐት (በሰፈር ውስጥ፤ ቍ 8-20) እና 3) ለድኾች የተሰጠ ልዩ ፈቃድ (ቍ 21-32) ናቸው።

14፥4 *ሂሶጵ፤* በሥርዐቱ መሠረት ለሚደረገው መንጻት የሚያገለግል የተክል ዐይነት ነው (የዘጸ 12፥22ን ማብ ይመ)።

14፥5 *እንዲታረድ፤* በሽታና የጤና መታወክ የኀጢአት ምልክቶች ሲሆኑ፣ ሰውንና ዕቃን ያረክሳሉ። የመንጻት ሥርዐት መሥዋዕት ማቅረብንና መታጠብን ያካትታል (የ 13፥54ን ማብ ይመ)።

14፥6 *ዝግባ ... ድርና ከሂሶጵ፤* በቍጥር 51-52 እና በዘኍ 19፥6 ላይ እንደተጠቀሰው የመንጻት ሥርዐትን ለመፈጸም ያገለግላሉ።

14፥7፡16፡51 *ሰባት ጊዜ፤* የ4፥6ን ማብ ይመ።

14፥7 *መንጻቱን፤* ምናልባት ድሩ፣ የዝግባ ዕንጨትና የሂሶጵ ተክል የመንጻት ሥርዐቱ በሚከናወንበት ጊዜ ደሙን ለመርጨት የሚያገለግሉ ሳይሆኑ አይቀሩም (መዝ 51፥7 ይመ)። ሌሎች የመሥዋዕት ዐይነቶች በቍ 10-31 ላይ ተለይተው ተጠቅሰዋል። በሕይወት ያለውን ወፍ ወደ ሜዳ ይልቀቀው፤ ከ16፥22 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ16፥5ን ማብ ይመ።

14፥8፤ ሌዋውያኑም በተመሳሳይ ሁኔታ ይነጹ ነበር (ዘኍ 8፥7 ይመ)።

14፥10 *ለእህል ቍርባን፤* የ2፥1ን ማብ ይመ።

14፥12 *የበደል መሥዋዕት፤* 5፥14-6፥7 እና የ5፥15ን ማብ ይመ። *የሚወዘወዝ መሥዋዕት፤* የ7፥30-32ን ማብ ይመ።

14፥14፤ የ8፥14ን ማብ ይመ።

14፥19፤ የኀጢአት መሥዋዕቱን፤ 4፥1-5፥13 ይመ፤ እንዲሁም የ4፥3፡5ን ማብ ይመ። *የሚቃጠለውን መሥዋዕት፤* የ1፥3 ማብ ይመ።

14፥20 *የእህል ቍርባን፤* የ2፥1ን ማብ ይመ።

²¹"ሰውየው ድኻ ከሆነና እነዚህን ለማቅ ረብ ዐቅሙ ካልፈቀደለት፣ ማስተሰረያ እንዲሆነው የሚወዘወዝ አንድ ተባዕት የበግ ጠቦት ለበደል መሥዋዕት፣ በዘይት የተለወሰ የኢፍ አንድ ዐሥረኛ[a] የላመ ዱቄት ለእ ህል ቍርባን ያቅርብ፤ ደግሞም አንድ ሎግ ዘይት ያምጣ፤ ²²እንዲሁም ሁለት ርግቦች ወይም ሁለት የዋኖስ ጫጩቶች ዐቅሙ የፈቀደውን አንዱን ለኀጢአት መሥዋዕት፣ ሌላውን ለሚቃጠል መሥዋዕት ያቅርብ።

²³"እነዚህንም በስምንተኛው ቀን ስለ መንጻቱ ሥርዐት ወደ ካህኑ ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያቅርብ። ²⁴ካህኑም ለበደል መሥዋዕት የሚ ሆነውን የበግ ጠቦትና አንድ ሎግ ዘይት ይቀበል፤ የሚወዘወዝ መሥዋዕት በማድረግም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ይወዝውዛቸው። ²⁵ለበደል መሥዋዕት የሚሆነውንም የበግ ጠቦት ይረድ፤ ከደሙም ጥቂት ወስዶ የሚነጻውን ሰው የቀኝ ጆሮ ታችኛ ጫፍ፣ የቀኝ እጁን አውራ ጣትና የቀኝ እግሩን አውራ ጣት ያስነካ፤ ²⁶ከዘይቱም ጥቂቱን በግራ እጁ መዳፍ ውስጥ ያፍስስ፤ ²⁷የቀኝ እጁንም ጣት በመዳፉ በያዘው ዘይት ውስጥ በመንከር *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ሰባት ጊዜ ይርጭ። ²⁸በመዳፉ ከያዘው ዘይት ጥቂቱን ወስዶ የበደል መሥዋዕቱን ደም ባስነካበት ቦታ፣ ይኸውም የሚነጻውን ሰው ቀኝ ጆሮ ጫፍ፣ የቀኝ እጁን አውራ ጣትና የቀኝ እግሩን አውራ ጣት ያስነካ። ²⁹ካህኑ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያስተሰርይለት ዘንድ በመዳፉ ከያዘው ዘይት የቀረውን በሚነጻው ሰው ራስ ላይ ያፍስ፤ ³⁰ካህኑም ርግቦቹን ወይም የዋኖሶቹን ጫጩቶች የሰ ውየው ዐቅም የፈቀደውን ይሠዋል፤ ³¹ከእነዚ ህም አንዱን[b] ለኀጢአት መሥዋዕት፣ ሌላውን ለሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ ከእህሉ ቍርባን ጋር ያቅርብ፤ በዚህም ሁኔታ ካህኑ ለሚነጻው ሰው *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያስተሰርይለታል።"

³²ተላላፊ የቈዳ በሽታ ይዞት የሚነጻበትን መደበኛ መሥዋዕት ለማቅረብ ዐቅም ላነ ሠው ሰው ሕጉ ይህ ነው።

ልብስ ላይ ከሚታይ ተላላፊ በሽታ መንጻት

³³*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ ³⁴"ርስት አድርጌ ወደምሰ ጣችሁ ወደ ከነዓን ምድር በገባችሁ ጊዜ፣ በዚያ አገር አንዱን ቤት በተላላፊ በሽታ የበከልሁ እንደሆነ፣ ³⁵ባለቤቱ ወደ ካህኑ ሄዶ፣ 'በቤቴ ውስጥ ተላላፊ በሽታ የሚመ ስል ነገር አይቻለሁ' ብሎ ይንገረው። ³⁶ካህኑ ወደዚያ ቤት በመግባት በሽታውን መርምሮ ርኩስ መሆኑን ከማስታወቁ በፊት፣ ቤቱን ባዶ እንዲያደርጉት ይዘዝ፤ ከዚህ በኋላ ካህኑ ወደ ቤቱ ገብቶ ይመርምር። ³⁷በግድግዳው ላይ ያለውን ተላላፊ በሽታ በሚመረምርበት ጊዜ፣ መልኩ ወደ አረንጓዴነት ወይም ወደ ቀይነት የሚያደላ የተቦረቦረ ነገር በግድግዳው ቢታይ፣ ³⁸ካህኑ ከቤቱ ወደ ደጅ ወጥቶ ቤቱን ሰባት ቀን ይዝጋው። ³⁹ካህኑም በሰባተኛው ቀን ቤቱን ለመመ ርመር ይመለስ፤ ተላላፊው በሽታ በግድግዳው ተስፋፍቶ ቢገኝ፣ ⁴⁰የተበከሉት ድንጋዮች ተሰርስረው እንዲወጡና ከከተማው ውጭ ባለው ርኩስ ስፍራ እንዲጣሉ ይዘዝ፤ ⁴¹የቤቱ ግድግዳ በሙሉ በውስጥ በኩል እንዲፋቅና ፍቅፋቂው ከከተማው ውጭ ባለው ርኩስ ስፍራ እንዲደፋ ያድርግ። ⁴²በወጡትም ድንጋዮች ቦታ ሌሎች ድንጋዮች አምጥተው ይተኩ፤ ሌላም ጭቃ ወስደው ቤቱን ይምረጉ።

⁴³"ድንጋዮቹ ወጥተው፣ ቤቱ ከተፋቀ ፈቀና ከተመረገ በኋላ ተላላፊው በሽታ እንደገና በቤቱ ውስጥ ከታየ፣ ⁴⁴ካህኑ ሄዶ ይመርምረው፤ ተላላፊው በሽታ በቤቱ ውስጥ ተስፋፍቶ ከተገኘ፣ አደገኛ በሽታ ነው፤ ቤቱም ርኩስ ነው። ⁴⁵ስለዚህ ቤቱ ይፍረስ፤ ድንጋዩ፣ ዕንጨቱና ምርጊቱ በሙሉ ከከተማ ውጭ ባለው ርኩስ ስፍራ ይጣል።

⁴⁶"ቤቱ ተዘግቶ ሳለ ማንኛውም ሰው ቢገባበት፣ ያ ሰው እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል። ⁴⁷በዚያ ቤት ገብቶ የተኛ ወይም የበላ ማንኛውም ሰው ልብሶቹን ይጠብ።

⁴⁸"ነገር ግን ቤቱ ከተመረገ በኋላ ካህኑ ሊመረምረው በሚመጣበት ጊዜ ተላላፊው በሽታ ሳይስፋፋ ቢገኝ፣ በሽታው ስለለቀ ቀው ቤቱ ንጹሕ መሆኑን ያስታውቅ። ⁴⁹ቤቱንም ለማንጻት ሁለት ወፎች፣ የዝግባ ዕንጨት፣ ደመቅ ያለ ቀይ ድርና ሂሶጵ ያቅርብ። ⁵⁰ከወፎቹም አንዱን በሸክላ ዕቃ ውስጥ ባለ የምንጭ ውሃ ላይ ይረድ። ⁵¹የዝግባውን ዕንጨት፣ ሂሶጱን፣ ደመቅ ያለውን ቀይ ድርና በሕይወት ያለውን ወፍ ወስዶ በታረደው ወፍ ደምና በምንጩ ውሃ ውስጥ ይንከር፤ ቤቱንም ሰባት ጊዜ ይርጭ። ⁵²ቤቱንም በወፉ ደም፣ በምንጩ ውሃ፣ በሕይወት ባለው ወፍ፣ በዝግባው ዕንጨት፣ በሂሶጱና ደመቅ ባለው ቀይ ድር ያንጻው። ⁵³በሕይወት ያለውንም ወፍ ከከተማ ወደ ውጭ ይልቀቀው፤ በዚህ ሁኔታ ለቤቱ ያስተሰርይለታል፤ ቤቱም ንጹሕ ይሆናል።"

⁵⁴ይህ ሕግ ለማንኛውም ተላላፊ የቈዳ በሽታ፣ ለሚያሳክክ ሕመም፣ ⁵⁵በልብስና በቤት

14፥21 ቍ22:32፤ ዘሌ5፥7
14፥22 ዘሌ5፥7፤ 15፥30
14፥23 ቍ10:11፤ ዘሌ15፥14:29
14፥24 ቍ10:12፤ ዘኍ6፥14
14፥25 ዘፀ29፥20
14፥26 ቍ15
14፥29 ቍ18
14፥30 ዘሌ5፥7
14፥31 ቍ18:19፤ 22፤ዘሌ5፥7፤ 15፥15:30
14፥32 ቍ21፤ ዘሌ13፥2
14፥34 ዘፍ12፥5፤ 17፥8፤48፥4፤ ዘዘ6፥4፤ዘኍ13፥21 27፥12፤32፥22፤ ዘዳ3፥27፤7፥1፤32፥49
14፥37 ዘሌ13፥19
14፥38 ዘሌ13፥4
14፥39 ዘሌ13፥5
14፥40 ቍ45
14፥44 ዘሌ13፥51
14፥46 ዘሌ11፥24
14፥47 ዘሌ11፥25
14፥48 ዘሌ13፥6
14፥49 1ነገ4፥33
14፥50 ቍ5
14፥51 ቍ4:6:7፤ መዝ51፥7
14፥53 ቍ7:20
14፥54 ዘሌ13፥2

[a]21 2 ሊትር ገደማ ይሆናል
[b]31 የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስት ትርጕሞች ከዚህ ጋር ይስማ ማሉ፤ ዕብራይስጡ ³¹*የሰውየው ዐቅም የፈቀደውን ያህል አንዱን ለኀጢአት* ይላል

14፥33-53፤ በዚህ ክፍልና ከዚህ በፊት ባለው ክፍል መካከል ብዙ ተመሳሳይ ነገሮች አሉ፤ በተለይ ደግሞ አንድን ነገር ወደ ቀድሞው ሁኔታ ለመመለስ የሚደረገውን ሥርዐት በተመለከተ ተመሳሳይነቱ የጐላ ነው።

14፥45 *ይፍረስ፤* ቤቱ በሻጋታ የተበከለ ከሆነ፣ ስለሚረክስ መኖሪያ አይሆንም፤ ስለዚህ ፈጣን ርምጃ መወሰድ ነበረበት።

ላይ ለሚመጣ ተላላፊ በሽታ፣ [56]ለዕብጠት፣ ለችፍታ ወይም ለቋቁቻ፣ [57]አንድ ነገር ንጹሕ ወይም ርኵስ መሆኑ የሚታወቅበት ነው:: ይህ ተላላፊ የቈዳ በሽታ እንዲሁም በልብስና በቤት ላይ ለሚወጣ ተላላፊ በሽታ የሚያገለግል ሕግ ነው::

የሚያረክስ የሰውነት ፈሳሽ

15 እግዚአብሔር (ያሕዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [2]"ለእስራኤላውያን እንዲህ ብላችሁ ንገሯቸው፤ 'ማንም ሰው ከሰውነቱ ፈሳሽ ነገር ቢወጣ ያ ሰው ርኩስ ነው:: [3]ከሰውነቱ የሚወጣው ፈሳሽ መፍሰሱን ቢቀጥል ወይም ባይቀጥል ሰውየው ርኩስ ነው፤ ፈሳሹም ርኵሰት የሚያስከትለው እንደዚህ ነው:-

[4]" 'ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ሰው የተኛበት የትኛውም መኝታ ርኩስ ይሆናል፤ እርሱ የተቀመጠበት ማንኛውም ነገር ርኩስ ይሆናል:: [5]ዐልጋውን የነካ ማንኛውም ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኵስ ይሆናል:: [6]ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ሰው በተቀመጠበት በየትኛውም ነገር ላይ የተቀመጠ ሰው ሁሉ ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል::

[7]" 'ፈሳሽ ነገር የሚወጣውን ሰው የነካ ማንኛውም ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል::

[8]" 'ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ሰው ንጹሕ በሆነ ሰው ላይ ቢተፋ፣ የተተፋበት ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል::

[9]" 'ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ሰው የተቀመጠበት ኮርቻ ሁሉ ርኩስ ይሆናል፤ [10]ከበታቹ ያለውንም ነገር ሁሉ የነካ ማንም ሰው እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል:: እንዚህንም ነገሮች የሚያነሣ ማንም ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል::

[11]" 'ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ሰው እጁን በውሃ ሳይታጠብ ሌላውን ሰው ቢነካ፣ የተነካው ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል::

[12]" 'ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ሰው የነካው የሸክላ ዕቃ ይሰበር፤ ከዕንጨት የተሠራ ዕቃ ከሆነ በውሃ ይታጠብ::

[13]" 'ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ሰው ከፈሳሹ ሲነጻ፣ በሕጉ መሠረት ለመንጻቱ ሰባት ቀን ይቍጠር፤ ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በምንጭ ውሃ ይታጠብ፤ ንጹሕም ይሆናል:: [14]በስምንተኛውም ቀን ሁለት ርግቦች ወይም ሁለት የዋናስ ጫጩቶች ይዞ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ በእግዚአብሔር (ያሕዌ) ፊት በመቅረብ ለካህኑ ይስጥ:: [15]ካህኑም አንዱን ለኀጢአት መሥዋዕት፣ ሌላውንም ለሚቃጠል መሥዋዕት ያቅርብ፤ በዚህ መሠረት ስለ ፈሳሹ በእግዚአብሔር (ያሕዌ) ፊት ለሰውየው ያስተሰርይለታል::

[16]" 'አንድ ሰው ዘሩ በሚፈስበት ጊዜ ሰውነቱን በሙሉ በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል:: [17]የፈሰ ሰው ዘር የነካው ማንኛውም ልብስ ወይም ቍርበት በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል:: [18]አንድ ሰው ከአንዲት ሴት ጋር ግብረ ሥጋ ፈጽሞ ዘር ቢፈሰው፣ ሁለቱም በውሃ ይታጠቡ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩሳን ይሆናሉ::

[19]" 'ሴት ጊዜውን እየጠበቀ የሚመጣው የደም መፍሰስ ቢኖርባት፣ የወር አበባዋ ርኵሰት እስከ ሰባት ቀን ይቆያል፤ በዚህ ጊዜ ማንም ሰው ቢነካት እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል::

[20]" 'በወር አበባዋ ጊዜ የምትተኛበት ማንኛውም ነገር ርኩስ ይሆናል፤ የተቀመጠችበትም ነገር ርኩስ የሆናል:: [21]መኝታዋን የነካ ማንኛውም ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል:: [22]የተቀመጠችበትን ማንኛውም ነገር የነካ ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል፤ [23]መኝታዋን ወይም የተቀመጠችበትን ማንኛውም ነገር የነካ ሰው እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል::

[24]" 'አንድ ሰው ከእርሷ ጋር ቢተኛና የወር አበባዋ ቢነካው፣ እስከ ሰባት ቀን ድረስ ርኩስ ይሆናል፤ እርሱ የሚተኛበት መኝታ ሁሉ ርኩስ ይሆናል::

14፥55 ዘሌ13፥47-52
14፥56 ዘሌ13፥2
14፥57 ዘሌ10፥10
15፥2 ቍ16:32፤ ዘሌ22፥4፤ዘኍ5፥2፤2ሳሙ3፥29፤ማቴ9፥20
15፥5 ዘሌ11፥25፤ 14፥8፤11፥24
15፥7 ቍ16:19፤ ዘሌ22፥4:5
15፥8 ዘኍ12፥14
15፥10 ዘኍ19፥10
15፥12 ዘሌ6፥28፤ 11፥32
15፥13 ቍ5፤ ዘሌ8፥33
15፥14 ዘሌ14፥22
15፥15 ዘሌ5፥7፤ 14፥18:19:31
15፥16 ቍ2:5፤ ዘዳ23፥10:11
15፥18 1ሳሙ21፥4
15፥19 ቍ24
15፥21 ቍ27
15፥24 ቍ19፤ ዘሌ12፥2፤18፥19፤ 20፥18፤ሕዝ18፥6

15፥1-33፤ ምዕራፉ የሚገልጠው (1) ከሰውነት የሚወጣው ፈሳሽ ስለሚያስከትለው ርኵሰት (ቍ 2-15) ወይም ከሰውነቱ ስለሚፈስስ ዘር (ቍ 16-18)፤ (2) በወር አበባዋ ሳቢያ ስለሚከሠት የሴት ርኵሰት (ቍ 19-24) ወይም ለብዙ ጊዜ ስለሚቆይበት ፈሳሽ ደም (ቍ 25-30)፤ (3) ስለ ማጠቃለያ (ቍ 31-33) ነው::

15፥2 *ከሰውነቱ ፈሳሽ ነገር ቢወጣ፤* ምናልባት ተቅማጥ ወይም ከሽንት ጋር የሚወጣ (የተለያየ ዐይነት በሽታ) ፈሳሽ ሊሆን ይችላል:: በሰውየው ላይ ያለ ማናቸውም የተበከለ አካል (ቍ 10) የተቀመጠበትም ሆነ (ቍ 4:6:9) የተኛበት (ቍ 4) ከሰውነት የሚወጡት 'የሚያልፉባቸውን መቀመጫን ወይም ብልትን የሚመለከት ነው::

15፥5 *ዐልጋ፤* ኪሻ መሰል ምንጣፍ ነው (ከ2ሳሙ 11፥13 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥13 *ከፈሳሹ በሚነጻበት ጊዜ፤* የሚፈውስ እግዚአብሔር ነው፤ ካህኑ የሚያደርገው ነገር ቢኖር ሰውየው የዳነ መሆኑን ማወጅ ብቻ ነው::

15፥16 *ዘሩ ፤* መደበኛው የሩካቤ ሥጋ ግንኙነትና የሴቶች የወር አበባ የሚያረክሱበት ጊዜ የተወሰነ ነው:: ነገር ግን መታጠብን እንጂ እንደ ሌሎቹ ኀጢአቶችና በደሎች መሥዋዕት ማቅረብን የሚጠይቁ አይደሉም::

15፥9 *ሰባት ቀን፤* 12፥2 ይመ:: ይህ ትእዛዝ በ2ሳሙ 11፥4 ላይ ለተጠቀሰው መሠረት ነው (ቤርሳቤህ)::

15፥20፤ የዘፍ 31፥35ን ማብ ይመ::

15፥24፤ የሩካቤ ሥጋ ግንኙነት በሚደረግበት ጊዜ ድንገት የሚመጣውን የወር አበባ የሚመለከት ነው:: ይህ በ18፥19 እና በ20፥18 ላይ ከተጻፈው ጋር አንድ አይደለም:: *የወር አበባ፤*

[25]“ ‘ሴት ከወር አበባዋ ጊዜ ሌላ ብዙ ቀን ደም ቢፈስሳት፣ ወይም የወር አበባዋ ጊዜ ካለፈ በኋላ የደሙ መፍሰስ ባይቋረጥ፣ ልክ እንደ ወር አበባዋ ጊዜ፣ ደም መፍሰሱ እስኪቆም ድረስ ርኩስ ትሆናለች። [26]ደሟ መፍሰሱን በቀጠለበት ጊዜ ሁሉ፣ የምትተኛበት ማንኛውም መኝታ ልክ በወር አበባዋ ጊዜ እንደነበረው መኝታ ርኩስ ይሆናል፤ የምትቀመጥበትም ማንኛውም ነገር ልክ እንደ ወር አበባዋ ጊዜ ርኩስ ይሆናል። [27]እነዚህንም የሚነካ ማንኛውም ሰው ርኩስ ይሆናል፤ ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ እስከ ማታ ድረስ ግን ርኩስ ይሆናል።

[28]“ ‘ከደምዋ ፍሳሽ ሳትነጻ ሰባት ቀን ትቍጠር፤ ከዚያም በኋላ በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ ትሆናለች። [29]በስምንተኛውም ቀን ሁለት ርግቦች ወይም ሁለት የዋኖስ ጫጩቶች ይዛ በመቅረብ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ለካህኑ ትሰጣለች። [30]ካህኑም አንዱን ለኀጢአት መሥዋዕት፣ ሌላውንም ለሚቃጠል መሥዋዕት ያቅርብ፤ በዚህ መሠረት ስለፈሳሽዋ ርኵሰት በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያስተሰርይላታል።

[31]“ ‘በመካከላቸው ያለችውን ማደሪያዬን[a] እንዳያረክሱና በርኵሰታቸው እንዳይሞቱ፣ እስራኤላውያንን ከሚያረክሳቸው ነገር ለዩአቸው።’ ”

[32]ፈሳሽ ነገር የሚፈሳውን፣ ዘሩም በመፍሰሱ ርኩስ የሆነውን ሰው ሁሉ፣ [33]በወር አበባ ላይ ያለችን ሴት፣ ፈሳሽ ነገር የሚወጣቸውን ወንድ ወይም ሴት፣ በሥርዐቱ መሠረት ርኩስ ከሆነች ሴት ጋር የሚተኛውን ወንድ በሚመለከት ሕጉ ይኸው ነው።

15፥25 ማቴ9፥20፤ ማር5፥25፤ሉቃ8፥43
15፥29 ዘሌ14፥22
15፥30 ዘሌ5፥10፤ 14፥20፡31፤18፥19፤ 2ሳሙ11፥4፤ ማር5፥25፤ሉቃ8፥43
15፥31 ዘሌ20፥3፤ ዘኍ5፥3፤19፥13፡20፤ 2ሳሙ15፥25፤ 2ነገ21፥7፤ መዝ33፥14፤74፥7፤ 76፥2፤ሕዝ5፥11፤ 23፥38
15፥32 ቍ2
15፥33 ቍ19፡24፡ 25
16፥1 ዘሌ10፥10
16፥2 ዘፀ25፥22፤ 26፥34፡33፤30፥10፤ 40፥34፤2ሳሙ22፥10፤ ዕብ6፥19፤9፥7፡25፤ 10፥19፤6፥19
16፥3 ቍ5፡6፤ ዘሌ4፥1-12፤ ዕብ9፥24፡25
16፥4 ቍ32፤ ዘፀ28፥39፡42፤29፥4፡ 29፡30፤ዘሌ8፥13፤ 21፥10፤ዘኍ20፥26፡ 28፤ሕዝ9፥2፤ 44፥17-18፤ዕብ10፥22

የስርየት ቀን

16፥2-34 ተጓ ምብ – ዘሌ 23፥26-32፤ ዘኍ 29፥7-11

16 በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት በቀረቡ ጊዜ ከሞቱት፣ ከሁለቱ የአሮን ልጆች ሞት በኋላ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ተናገረው። [2]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው “እኔ በስርየቱ መክደኛ ላይ በደመና ውስጥ እገለጣለሁና፣ ወንድምህ አሮን በመጋረጃው ውስጥ ወዳለው ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ማለት በታቦቱ ላይ ወዳለው ወደ ስርየቱ መክደኛ ፊት፣ በፈለገ ጊዜ ሁሉ እንዳይገባና እንዳይሞት ንገረው። [3]ወደ ተቀደሰው ስፍራ በሚገባበት ጊዜ፣ አሮን እንዲህ ያድርግ፦ ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ አውራ በግ ይዞ ይምጣ፤ [4]የተቀደሰውን የበፍታ ቀሚስ ይልበስ፤ በሰውነቱ ላይ የሚያርፈውን ከበፍታ የተሠራ

[a]31 ወይም *የመገናኛ ድንኳኔን*

አንዲት ሴት በወር አበባዋ ጊዜ የሩካቤ ሥጋ ግንኙነት እንዳ ታደርግ ትጠበቅ ነበር። በዚህ ሁኔታ ከምትገኝ ሴት ጋር ግብረ ሥጋ የፈጸመ ወንድ ለሰባት ቀን ከመርከሱ በቀር መሥዋዕት የማቅረብ ግዴታ አልነበረበትም።

15፥25 *ብዙ ቀን ደም ቢፈስሳት፤* በማቴ 9፥20 ላይ ታሪክዋ ተጽፎ እንደምናገኛት ሴት ነው። *ከወር አበባዋ ጊዜ ሌላ፤* ይህ በሕገ ተፈጥሮ ከተወሰነው የተለየ ሲሆን፣ የሚከሠተውም በሕመም ምክንያት ሊሆን ይችላል፤ ይህ ልክ እንደ ሕመም የሚቈጠር በመሆኑ፣ ከፈውስ በኋላ መሥዋዕት ማቅረብን ይጠይቃል (ቍ 28-30፤ ቍ 14-15 ይመ)።

15፥31፤ ለክህናቱ የተነገረ በመሆኑ የሚያተኵረው በሕጉ አስፈላጊነት ላይ ነው። የመገናኛው ድንኳኑን የእግዚአብሔር ማደሪያ ስለሆነ፣ በምዕራፍ 15 ላይ በተጠቀሰውና ከሰውነት በሚወጣው ፈሳሽ ምክንያት የሚመጣው ርኵሰት ሞትን ያስከትላል፤ በሌላ አነጋገር እግዚአብሔር በሚያድርበት ስፍራ ንጹሕ ሆኖ ያልመጣ ሰው በሞት ይቀጣል። ኀጢአት የእግዚአብሔርን ሕዝብ ቅዱስ ከሆነው አምላኩ ይለየዋል፤ በመሆኑም ለተፈጸመው በደል የኀጢአት ስርየት ካልተደረገለትም ሞትን ያስከትልበታል (የሚቀጥለውን ምዕራፍ ይመ)።

16፥1-34፤ 23፥26-32፤ 25፥9፤ ዘጸ 30፥10፤ ዘኍ 29፥7-11፤ ዕብ 9፥7 ይመ። በስርየት ቀን የሚፈጸመው የመንጻት ሥርዐት ቅደም ተከተል ከዚህ ቀጥሎ እንደተመለከተው ነበር፤ 1) ሊቀ ካህኑ በመገናኛው ድንኳን አደባባይ ወዳለው መታጠቢያ ይሄዳል፤ የዘወትር ልብሱን ያወልቃል፤ ሰውነቱን ይታጠባል (ቍ 4)፤ ከዚያም በስርየት ቀን የሚለብሰውን ልዩ ልብሰ ተክህኖ ለመልበስ ወደ ቅድስት ክፍል ይገባል (ቍ 4)። 2) የሚቃጠል መሥዋዕት በሚሠዋበት መሠዊያ ላይ ስለ ራሱና ስለ ሌሎቹ ካህናት አንድ ወይፈን የኀጢአት መሥዋዕት አድርጎ ለመሠዋት ይወጣል (ቍ 11)። 3) ከወይፈኑ ደም ጥቂቱን፣ ዕጣንና የሚቃጠል መሥዋዕት ከሚቀርብበት መሠዊያ ላይም ፍም ወስዶ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ይገባል (ቍ 12-13)፤ ዕጣኑን በፍሙ ላይ ይጨምራል፤ የዕጣኑም ጢስ ታቦቱን ከእይታ ይሰውረዋል። 4) ከወይፈኑ ደም ጥቂቱን ወስዶ በታቦቱ መክደኛ ላይና ከፊት ለፊቱ ይረጨዋል (ቍ 14)። 5) ከመገናኛው ድንኳን ውጪ ሆኖ የትኛው ፍየል መሠዋት፣ የትኛው ወደ በረሓ መለቀቅ እንዳለበት ለመለየት በሁለት ፍየሎች ላይ ዕጣ ይጥላል (ቍ 7-8)። 6) ሊቀ ካህኑ የሚቃጠል መሥዋዕት በሚቀርብበት ላይ ስለ ሕዝቡ የኀጢአት መሥዋዕት እንዲሆን ፍየሉን ያርደዋል፤ ከዚያም ለሁለተኛ ጊዜ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ይገባል፤ በዚህ ጊዜ ወደ ቅስድተ ቅዱሳን የሚገባው የፍየሉን ደም በስርየት መክደኛው ላይና ከፊት ለፊቱ ለመርጨት ነው (ቍ 5፡9፡15-16)። 7) ከዚያም ወደ ቅድስት ተመልሶ (በቍ 16 ላይ “መገናኛ ድንኳን” ተብሎአል) የፍየሉን ደም ይረጨዋል (ቍ 16)። 8) ከቅድስት ክፍል ወጥቶ የሚቃጠል መሥዋዕት ወደሚቀርብበት መሠዊያ በመሄድ በመሠዊያው ላይ የወይፈኑን ደም (ስለ ራሱ ኀጢአት፤ ቍ 11) የፍየሉን ደም ደግሞ (ስለ ሕዝቡ ኀጢአት፤ ቍ 15) ይረጨዋል። 9) በመገናኛው ድንኳን አደባባይ እያለ ሁለት እጆቹን በሁለተኛው ፍየል ራስ ላይ ይጭናል፤ በዚህ ሁኔታ ምሳሌያዊ በሆነ መንገድ የእስራኤልን ሕዝብ ኀጢአት ወደ ፍየሉ አስተላልፎ ፍየሉን ወደ በረሓ ይለቅቀዋል። (ቍ 20-22)። 10) ፍየሉን ወደ በረሓ የወሰደው ሰው ተግባሩን ካከናወነ በኋላ ወደ ሰፈር ተመልሶ ከሕዝቡ ጋር ከመቀላቀሉ በፊት ከሰፈር ውጭ ሰውነቱንና ልብሱን ያጥባል (ቍ 26)። 11) ከዚያም ሊቀ ካህኑ ልብሰ ተክህኖውን ለማውለቅ ወደ ቅድስት ይገባል (ቍ 23)። 12) ከቅድስት ወጥቶ ወደ መታጠቢያው ሳሕን በመሄድም ሰውነቱን ይታጠብና የዘወትር ልብሱን ይለ ብሳል (ቍ 24)። 13) የመጨረሻውን መሥዋዕት ለማቅረብ ወደ ትልቁ መሠዊያ ሄዶ ስለ ራሱ ኀጢአት አንድ አውራ በግ (ቍ 3) ስለ ሕዝቡ ኀጢአት ደግሞ ሌላ አውራ በግ (ቍ 5) የሚቃጠል መሥዋዕት ያቀርባል (ቍ 24)። 14) እንግዲህ ቀኑን ሙሉ ሲከናወን የዋለው ተግባር የሚጠቃለለው ለኀጢአት ማስተሰረያ የቀረቡትን መሥዋዕቶች ከሰፈር ወደሚቃጠሉበት ቦታ በማስ ወገድ ሲሆን፣ ይህን ሥርዐት የሚፈጽመው ሰውም ወደ ሰፈር ተመልሶ ከሕዝቡ ጋር ከመቀላቀሉ በፊት ሰውነቱንና ልብሱን ይታጠባል (ቍ 27-28)።

16፥1 *ከሞቱት፣ ከሁለቱ የአሮን ልጆች፤* 10፥1-3 ይመ።

16፥2 *ወደ ስርየቱ መክደኛ፤* ዘፀ 25፥17 እና ማብ ይመ። በታቦቱ መክደኛ ላይ የሚረጨው ደም በስርየት ቀን የእስራኤል ሕዝብ የኀጢአትን ስርየት እንዲያገኙ ያደርጋል (ቍ 15-17)። በሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ላይ (ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ በተመለሰው የብሉይ ኪዳን ትርጒም) “የስርየት መክደኛ” ለሚለው ሐረግ የተሰጠው ትርጒም በሮሜ 3፥25 ላይ “የስርየት መሥዋዕት” ተብሎ ለክርስቶስ ከተነገረው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው።

16፥3 *ወደ ተቀደሰው ስፍራ፤* እጅግ ቅዱስ ወደ ሆነው

ውን የውስጥ ሱሪ ያጥልቅ፤ የበፍታውን መታጠቂያ ይታጠቅ፤ የበፍታውን መጠምጠሚያ ይጠምጥም፤ ልብሶቹ የተቀደሱ በመሆናቸው እነዚህን ከመልበሱ በፊት ሰውነቱን በውሃ ይታጠብ። [5]ከእስራኤል ማኅበረ ሰብ ለኀጢአት መሥዋዕት ሁለት ተባዕት ፍየሎች፣ ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ አውራ በግ ይውሰድ።

[6]"አሮን ለራሱና ለቤተ ሰቡ ማስተሰረያ ይሆን ዘንድ፣ ወይፈኑን የኀጢአት መሥዋዕት አድርጎ ስለ ራሱ ያቅርብ፤ [7]ሁለቱንም አውራ ፍየሎች ወስዶ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያቁማቸው። [8]አሮንም አንዱን ዕጣ ለእግዚአብሔር (ያህዌ)፣ ሌላውን ለሚለቀቀው ፍየል[a] ለማድረግ በሁለቱ ፍየሎች ላይ ዕጣ ይጣል። [9]በዕጣ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የደረሰውንም ፍየል አምጥቶ ለኀጢአት መሥዋዕት በማድረግ ይሠዋ። [10]ወደ ምድረ በዳ ተለቅቆ ማስተሰረያ ይሆን ዘንድ፣ እንዲለቀቅ ዕጣ የወጣበትን ፍየል ከነሕይወቱ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያቅርብ።

[11]"አሮን ለራሱና ለቤተ ሰቡ ማስተሰረያ ይሆን ዘንድ ወይፈኑን የኀጢአት መሥዋዕት አድርጎ ስለ ራሱ ያቅርብ፤ ወይፈኑንም ስለ ራሱ የኀጢአት መሥዋዕት አድርጎ ይረድ። [12]በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ካለው መሠዊያ ፍም ተወስዶ የተሞላበትን ጥና ይያዝ፤ ሁለት እጅ ሙሉ መልካም መዐዛ ያለው ዕጣን ይውሰድ፤ እነዚህንም ወደ መጋረጃው ውስጥ ይዞ ይግባ። [13]እንዳይሞትም የዕጣኑ ጢስ በምስክሩ ላይ ያለውን ስርየት መክደኛ ይሸፍነው ዘንድ፣ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ዕጣኑን በእሳቱ ላይ ይጨምረው። [14]ከወይፈኑም ደም ወስዶ በስርየቱ መክደኛ ፊተኛው ወገን ላይ በጣቱ ይርጭ፤ ደግሞም በስርየቱ መክደኛ ትይዩ በጣቱ ሰባት ጊዜ ይርጭ።

[15]"ፍየሉንም ለሕዝቡ የኀጢአት መሥዋዕት አድርጎ ይረደው፤ ደሙንም ወደ መጋረጃው ውስጥ ወስዶ በወይፈኑ ደም እንዳደረገው በዚህኛው ያድርግ፤ ደሙን በስርየቱ መክደኛ ላይ፣ እንዲሁም በመክደኛው ትይዩ ይርጭ። [16]ከእስራኤላውያን ርኵሰትና ዐመፅ፣ ከየትኛውም ኀጢአታቸው ይነጻ ዘንድ በዚህ ሁኔታ ለቅድስተ ቅዱሳኑ ያስተሰርይለታል፤ በርኵሰታቸው መካከል በእነርሱ ዘንድ ላለችውም የመገናኛዋ ድንኳን እንደዚሁ ያደርጋል። [17]አሮን ለማስተሰረይ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ከገባበት ጊዜ ጀምሮ ለራሱ፣ ለቤተሰቡና ለእስራኤል ማኅበረ ሰብ ሁሉ አስተሰርዮ እስኪወጣ ድረስ ማንም ሰው በመገናኛው ድንኳን ውስጥ አይገኝ።

[18]"ከዚያም መጥቶ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ወዳለው መሠዊያ ይምጣ፤ ለመሠዊያውም ያስተሰርይለት፤ ከወይፈኑና ከፍየሉ ደም ወስዶ የመሠዊያውን ቀንዶች ሁሉ ያስነካ፤ [19]ከእስራኤላውያንም ርኵሰት መሠዊያውን ለማንጻትና ለመቀደስ ከደሙ ወስዶ በጣቱ ሰባት ጊዜ ይርጭበት።

[20]"አሮን ለቅድስተ ቅዱሳኑ፣ ለመገናኛው ድንኳንና ለመሠዊያው የሚያደርገውን ስርየት ከፈጸመ በኋላ በሕይወት ያለውን ፍየል ወደ ፊት ያቅርበው፤ [21]ሁለት እጆቹን በሕይወት ባለው ፍየል ራስ ላይ ይጫን፤ በላዩም የእስራኤላውያንን ክፋትና ዐመፅ፣ ኀጢአታቸውን ሁሉ በሙሉ ይናዘዝበት፤ እነዚህንም በፍየሉ ራስ ላይ ይጫን፤ ፍየሉንም ለዚሁ ተግባር በተመደበ ሰው እጅ ወደ ምድረ በዳ ይስደደው። [22]ፍየሉም ኀጢአታቸውን ሁሉ ተሸክሞ ወደ ምድረ በዳ ይሄዳል፤ ሰውየውም ፍየሉን ሰው ሊኖርበት በማይችል ስፍራ ይልቀቀው።

[23]"ከዚህ በኋላ አሮን ወደ መገናኛው ድንኳን ሄዶ፣ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ሊገባ ሲል የለበሳቸውን የበፍታ ልብሶች አውልቆ፣ በዚያው ይተዋቸው። [24]በተቀደሰውም ስፍራ ሰውነቱን በውሃ ይታጠብ፤ የዘወትር ልብሱንም ይልበስ፤ ከዚያም ወጥቶ ለራሱ ማስተሰረያ የሚቃጠል መሥዋዕት ያቅርብ፣ ለሕዝቡም ማስተሰረያ የሚቃጠል መሥዋዕት ያቅርብ። [25]የኀጢአት መሥዋዕቱንም በመ

[a]8 የሚወገደው ፍየል ማለት ነው፤ ዕብራይስጡ *ዐዛዜል* ይላል፤ እንዲሁም ቍ 10፥26 ይመ

16፥5 ቍ 20፤ ዘሌ 4፥3፡13-21፤ 2ዜና 29፥23፤ መዝ 50፥9
16፥6 ዘሌ 9፥7፤ ዕብ 7፥27፤ 9፥7፡12
16፥8 ቍ 10፥26፤ ዘኍ 26፥55፡56፤ 33፥54፤ 34፥13፤ ኢሱ 4፥2፤ 18፥6፤ መሳ 20፥9፤ ነህ 10፥34፤ አስ 3፥7፤ 9፥24፤ መዝ 22፥18፤ ምሳ 16፥33
16፥10 ኢሳ 53፥4-10፤ ሮሜ 3፥25
16፥11 ቍ 6፡24፡33
16፥12 ዘፀ 25፥6፤ 30፥34-38፤ ዘሌ 10፥1፤ ራእ 8፥5
16፥13 ዘፀ 25፥17፤ 28፥43
16፥14 ዘሌ 4፥5፡ 6፤ ዕብ 9፥7፡13፡25
16፥15 ዘሌ 4፥13-21፤ ዘኍ 19፥19፤ ኢሳ 52፥15፤ ሕዝ 36፥25፤ ዕብ 7፥27፤ 9፥3፡7፡ 12፤ 13፥11
16፥16 ዘፀ 26፥33፤ 29፥4፡36፤ 40፥2፤ ሮሜ 3፥25፤ ዕብ 9፥25
16፥18 ዘሌ 4፥7፡25
16፥19 ሕዝ 43፥20
16፥20 ቍ 5
16፥21 ዘፀ 29፥10፤ ዘሌ 5፥5
16፥22 ዘፀ 28፥38፤ ኢሳ 53፥12
16፥23 ዘፀ 28፥42፤ ሕዝ 42፥14
16፥24 ቍ 3-5፡11፤ ዘሌ 1፥3፤ 6፥16

ስፍራ ማለት ነው (ቍ 2)። *ወይፈን፤* የአሮንን ኀጢአት ለማስተሰረይ የሚቀርብ ነው (ቍ 6:11)። አሮን ስለ ሕዝቡ ኀጢአት መሥዋዕት ለማቅረብ እጅግ ቅዱስ ወደ ሆነው ስፍራ ከመግባቱ በፊት እርሱ ራሱ መንጻትና መቀደስ ነበረበት (ዕብ 5፥1-3)፤ የአሮን አምሳልና የእኛ ሊቀ ካህን የሆነው ክርስቶስ ግን እንዲህ ማድረግ አላስፈለገውም (ዕብ 7፥26-28)።

16፥5 *ለኀጢአት መሥዋዕት ሁለት ተባዕት ፍየሎች፤* አንደኛው ለኀጢአት መሥዋዕት የሚቀርብ ሲሆን (የ4፥3፡5ን ማብ ይመ) ሌላው ደግሞ ወደ በረሓ የሚለቀቀው ፍየል ነው። የትኛውም ዐይነት መሥዋዕት ክርስቶስ ያስገኘውን የኀጢአት ስርየት ሙሉ በሙሉ ማስገኘት የሚችል አንድም መሥዋዕት የለም። የታረደው፣ ደሙ በቅድስተ ቅዱሳን የተረጨውና ሥጋው ከሰፈር ውጭ የተቃጠለው ፍየል (ቍ 15፡17)፣ ክርስቶስ ለኀጢአት ስርየት የከፈለውን ዋጋ በምሳሌነት ያሳያል። ወደ በረሓ የተለቀቀውና የሕዝቡን ኀጢአት የተሸከመው ሌላው ፍየል (ቍ 21) ደግሞ የኀጢአትንና የበደልን መወገድ በምሳሌነት ያሳያል። *አውራ በግ፤* ስለ ሕዝቡ ኀጢአት የሚቀርብ የነበረ ሲሆን፣ በቍ 3 ላይ የተመለከተው ደግሞ ስለ ሊቀ ካህኑ ኀጢአት የቀረበ ነው። ሁለቱም የሚሠውት በሥርዐቱ ማብቂያ ላይ ነው።

16፥6-10፤ የቍ 11-22 ቢጋር ነው።

16፥11 *ለራሱና ... ማስተሰረያ፤* የቍ 3 ማብ ይመ።

16፥13፤ የዕጣኑ ጢስ ታቦቱን የሸፈነው፣ ሊቀ ካህኑ የእግዚአብሔርን በክብር መገለጥ እንዳያይና (ቍ 2) ከዚህም የተነሣ እንዳይሞት ነው።

16፥14፤ ሮሜ 3፥25 ይመ። *ሰባት ጊዜ፤* የ4፥6 ማብ ይመ።

16፥16 *የመገናኛው ድንኳን፤* በዚህ ቦታ እና በቍ 17:20:23 ላይ ይህ ሐረግ የሚያመለክተው ቅድስተ ቅዱሳኑን ነው።

16፥20-22፤ በሕዝቡ ምትክ ስለሚቀርበው መሥዋዕትና ምትኩም ስለሚያስገኘው ስርየት ባጭሩ የሚገልጽ ክፍል ነው። የአምላኪዎቹ ኀጢአት ይቅርታ ከተጠየቀበት በኋላ ለመሥዋዕት በሚቀርቡትና እጅ በሚጫንባቸው እንስሳት ላይ ምሳሌያዊ በሆነ መንገድ ይተላለፋል (የ1፥3፤ የዘፀ 29፥10ን ማብ ይመ፤ ዘሌ 1፥4፤ 3፥8፤ 4፥4 ደግሞ ይመ)።

16፥24 *በተቀደሰውም ስፍራ፤* ከ6፥26 ጋር ያነጻጽሩ። *የሚቃጠል መሥዋዕት፤ ... የሚቃጠል መሥዋዕት፤* በቍ 3፡5 ላይ የተመለከቱት ሁለቱ አውራ በጎች ናቸው።

16፥25 *የኀጢአት መሥዋዕቱንም፤* 4፥8-10 ይመ።

መሠዊያው ላይ ያቃጥል::

26 "የሚለቀቀውን ፍየል የወሰደው ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ ከዚህ በኋላ ወደ ሰፈር መግባት ይችላል:: 27 ደማቸው ለማስተስረያነት ወደ ቅድስተ ቅዱሳን የገባው፣ ለኀጢአት መሥዋዕት የቀረቡት ወይፈንና ፍየል ከሰፈር ውጭ ተወስደው ቈዳቸው፣ ሥጋቸውና ፈርሳቸው ይቃጠል:: 28 እነዚህንም የሚያቃጥል ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ ከዚህ በኋላ ወደ ሰፈር መግባት ይችላል::

29 "ለእናንተ የተሰጣችሁ የዘላለም ሥርዐት ይህ ነው:- ሰባተኛው ወር በገባ በዐሥረኛው ቀን ሰውነታችሁን አድክሙ፤[ፐ] የአገሩ ተወላጅም ሆነ በመካከላችሁ የሚኖር መጻተኛ ምንም ሥራ አይሥራ፤ 30 የምትነጹበት ስርየት በዚች ዕለት ይደረግላችኋልና በእግዚአብሔርም (ያህዌ) ፊት ከኀጢአታችሁ ሁሉ ትነጻላችሁ:: 31 ይህች የፍጹም ዕረፍት ሰንበት ናት፤ ሰውነታችሁን አድክሙባት፤ የዘላለም ሥርዐት ናት:: 32 ሊቀ ካህናት ለመሆን አባቱን በመተካት የተቀባና የተሾመ ካህን ያስተሰርይ፤ የተቀደሰውንም የበፍታ ልብስ ይልበስ፤ 33 ለቅድስተ ቅዱሳኑ፣ ለመገናኛው ድንኳንና ለመሠዊያው፣ ለካህናቱና ለማኅበረ ሰቡ ሁሉ ያስተስርይ::

34 "ይህ የዘላለም ሥርዐት ይሁናችሁ፤ በዚህም ሥርዐት መሠረት ኀጢአት ሁሉ በዓመት አንድ ጊዜ ስርየት ይደረግ::" እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘ እንዲሁ ተደረገ::

ደም መብላት ስለ መከልከሉ

17 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 2 "ለአሮንና ለልጆቹ፣ ለእስራኤላውያንም ሁሉ እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ 'እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘው ይህ ነው፤ 3 ማንኛውም እስራኤላዊ በሰፈር ውስጥ ወይም ከሰፈር ውጭ በሬ፣[ሀ] በግ ወይም ፍየል ቢያርድ፣ 4 በእግዚአብሔር (ያህዌ) ማደሪያ ፊት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት አድርጎ ለማቅረብ ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ ባያመጣው፣ ያ ሰው በከንቱ ደም እንዳፈሰሰ ይቈጠራል፤ ደም በማፍሰሱም ከወገኖቹ ተለይቶ ይጥፋ:: 5 እስራኤላውያን የሚሠዉትን መሥዋዕት ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚያመጡበት ምክንያት ከዚሁ የተነሣ ነው:: ይህንም ካህኑ ዘንድ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ አምጥተው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የኅብረት መሥዋዕት[ለ] በማድረግ ያቅርቡ:: 6 ካህኑም ደሙን በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ባለው በእግዚአብሔር (ያህዌ) መሠዊያ ላይ ይርጭ፤ ሥቡንም እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ ሽታ እንዲሆን ያቃጥል:: 7 ከዚህ በፊት ሳመነዘሩባቸው አጋንንት[ሐ] ከእንግዲህ ወዲህ ማንኛውንም መሥዋዕት ሊሠዉ አይገባም:: ይህ ለእነርሱና ከእነርሱ በኋላ ለሚነሣው ትውልድ ሁሉ የዘላለም ሥርዐት ይሁን::'

8 "እንዲህም በላቸው፤ 'የሚቃጠል መሥዋዕት ወይም ሌላ መሥዋዕት የሚያቀርብ ማንኛውም እስራኤላዊ ወይም በመካከላቸው የሚኖር ማንኛውም መጻተኛ፣ 9 ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ባያቀርብ፣ ያ ሰው ከወገኖቹ ተለይቶ ይጥፋ::

10 'ማንኛውም እስራኤላዊ ወይም በመካከላቸው የሚኖር ማንኛውም መጻተኛ ደም ቢበላ፣ ደም በሚበላው በዚያ ሰው ላይ ፊቴን አከብድበታለሁ፤ ከወገኖቹም ለይቼ አጠፋዋለሁ፤ 11 የፍጡር ሕይወት በደሙ ውስጥ ነውና፤ በመሠዊያ ላይ ለሕይወታችሁ ማስተስረያ እንዲሆን ደሙን ሰጥቻችኋለሁ፤ ለሰውም ሕይወት ስርየት የሚያስገኝ ደም ነው:: 12 ስለዚህ እስራኤላውያንን፣ "ከእናንተ ማንም ደም አይብላ፤ በመካከላችሁ የሚኖር መጻተኛም ቢሆን ደም አይብላ" አልሁ::

16፥26 ቍ 8፤ ዘሌ 11፥25፤1 4፥8
16፥27 ዘፀ 29፥14
16፥28 ዘኍ 19፥8:10
16፥29 ቍ 31፤ ዘፀ 12፥14:19፤ 31፥15፤ ዘሌ 23፥27:28:32፤ 25፥9፤ ዘኍ 29፥7፤ ኢሳ 58፥3
16፥30 ዘፀ 30፥10፤ መዝ 51፥2፤ ኤር 33፥8 ሕዝ 36፥33፤ ዘካ 13፥1፤ ኤፌ 5፥26
16፥31 ዕዝ 8፥21፤ ኢሳ 58፥3:5፤ ዳን 10፥12፤ ሐሥ 27፥9
16፥32 ቍ 4፤ ዘፀ 28፥2፤ 30፥30
16፥33 ቍ 11:16-18፤ ሕዝ 45፥18
16፥34 ዘፀ 27፥21፤ ዕብ 9፥7:25
17፥2 ዘሌ 10፥6:12
17፥3 ዘሌ 3፥7፤ 7፥23
17፥4 ቍ 9፤ ዘፍ 17፥14፤ ዘዳ 12፥5-21፤ 1ነገ 8፥4፤ 2ዜና 1፥3
17፥5 ዘሌ 3፥1፤ ሕዝ 43፥27
17፥6 ዘሌ 1፥9፤ 3፥2፤ 4፥18
17፥7 ዘፍ 9፥12፤ ዘፀ 12፥14፤ 22፥20፤ 34፥15፤ ኤር 3፥6:9፤ ሕዝ 23፥3፤ 1ቆሮ 10፥20
17፥9 ቍ 4፤ ዘሌ 1፥3፤ 3፥7
17፥10 ዘፍ 9፥4
17፥11 ቍ 14፤ ዕብ 9፥22

[ፐ]29 ወይም ጹሙ፤ እንዲሁም ቍ 31 ይመ
[ሀ]3 የዕብራይስጡ ቃል ተባዕትና እንስትን ሊያጠቃልል ይችላል::
[ለ]5 በትውፊት የሰላም መሥዋዕት ይባላል
[ሐ]7 ወይም የፍየል ጣዖታት

16፥29:31 *ሰውነታችሁን አድክሙ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "መጾም አለባችሁ" ወይም "ራሳችሁን ዝቅ ዝቅ አድርጉ" ማለት ነው፤ ሐረጉ ጾምን የሚያመለክት አገላለጥ እንዲኖረው ተደርጓል (መዝ 35፥13):: ምንም እንኳ የአይሁድ ሥርዐት ከጊዜ በኋላ ሌሎች ጾሞችን በቀን መቍጠሪያቸው ውስጥ ቢጨምሩም (ዘካ 7፥5፤ 8፥19 ይመ)፣ በብሉይ ኪዳን የተደነገገው መደበኛው የጾም ቀን በስርየት ቀን የሚደረገው ጾም ብቻ ነው (23፥27:29:32 ይመ)::

16፥29 *ሰባተኛው ወር፤* ቲሽሪ የተባለው ሰባተኛ ወር የሚጀመረው በመለከት ድምፅ መታሰቢያ ቀን (የ23፥24ን ማብ ይመ) ነው:: የስርየት ቀን የሚውለው ዐሥረኛው ቀን ላይ ሲሆን፣ የዳስ በዓል ደግሞ በዐሥራ አምስተኛው ቀን ይጀምራል (23፥23-36 ይመ)::

16፥30 *ከኀጢአታችሁ ሁሉ ትነጻላችሁ፤* በስርየት ቀን ኀጢአቱን የሚናዘዝ እስራኤላዊ ሁሉ የኀጢአቱን ይቅርታ ያገኛል::

16፥34 *በዓመት አንድ ጊዜ፤* ዕብ 9፥11-10፥14 ክርስቶስ ኀጢአትን ለማስወገድ፣ "አንድ ጊዜ" ካቀረበው መሥዋዕት ጋር የሚነጻጸረው ይህን ሐሳብ ደጋግሞ ይጠቅሳል::

17፥4 *በእግዚአብሔር ማደሪያ ፊት፤* ከጥቂት ነገሮች በስተቀር (ዘዳ 12፥15:20-21) ሕዝቡ መሥዋዕቱን ማቅረብ ያለበት እግዚአብሔር በሚመለክበት አደባባይ ብቻ ነው (ዘዳ 12፥5-6):: ንጉሥ ሕዝቅያስ የእስራኤል ሕዝብ አምላኩን ማምለክ ያለበት በኢየሩሳሌም ብቻ መሆኑን የተናገረውን ቃል የሰናክሬብ መልእክተኛ ጠቅሶታል (2ነገ 18፥22):: እንዲህ ያለው ሥርዐት የተደነገገው እስራኤላውያን የከነዓናውያንን ጣዖት በማምለክ እንዳይረክሱ ለመጠበቅና ለመከላከል ሲባል ነበር:: *ከወገኖቹ ተለይቶ ይጥፋ፤* የ7፥20 ማብ ይመ::

17፥5 *ካህኑ ዘንድ ... ለእግዚአብሔር፤* የ6፥6ን ማብ ይመ::

17፥7 *ሳመነዘሩባቸው፤* 20፥5-6 ይመ:: እንዲሁም መሳ 2፥17 እና ማብ ይመ::

17፥11 *የፍጡር ሕይወት በደሙ ውስጥ ነው፤* የዘፍ 9፥4 ማብ ይመ:: በመሥዋዕቱ ላይ የሚፈሰው ደም የተቀደሰ ደም ነው፤ ይህም የተሠዋው እንስሳ ሕይወት በሌሎች ምትክ የተሠዋ መሆኑን በምሳሌነት ያሳያል:: ሕይወት የተቀደሰ በመሆኑ ደም (የሕይወት ምሳሌ) በክብር ሊያዝ ይገባል (ዘፍ 9፥5-6):: ስለዚህም ደምን መብላት አጥብቆ የተከለከለ ነው:: (7፥26-27፤ ዘዳ 12፥16:22-23፤ 15፥23፤ 1ሳሙ 14፥32-34 ይመ):: *ስርየት የሚያስገኝ ደም ነው፤* ማንኛውም መሥዋዕት የማቅረብ ተግባር በመሠዊያው ላይ ወይም በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ደም

[13]"'እንዲበላ የተፈቀደውን ማንኛውንም እንስሳ ወይም ወፍ አድኖ የያዘ ማንኛውም እስራኤላዊ ወይም በመካከላችሁ የሚኖር ማንኛውም መጻተኛ ደሙን ከውስጡ ያፍስስ፤ ዐፈርም ያልብሰው፤ [14]የማንኛውም ፍጡር ሕይወት ደሙ ነውና። ስለዚህ እስራኤላውያንን፣ "የፍጡር ሁሉ ሕይወት ደሙ ነውና የማንኛውንም ፍጡር ደም አትብሉ፤ የበላው ሰው ሁሉ ተለይቶ ይጥፋ" አልኋቸው።

[15]"'ሞቶ የተገኘውን ወይም አውሬ የዘነጠለውን የበላ ማንኛውም የአገር ተወላጅ ወይም መጻተኛ ልብሱን ይጠብ፤ ሰውነቱንም በውሃ ይታጠብ፤ በሥርዐቱ መሠረት እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል፤ ከዚያም በኋላ ንጹሕ ይሆናል። [16]ልብሱን ባያጥብ፣ ሰውነቱንም ባይታጠብ ግን ኀጢአት ሠርቶአልና ይጠየቅበታል።'"

18 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"ለእስራኤላውያን እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ 'እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) አምላካችሁ (ኤሎሂም) ነኝ፤ [3]በኖራችሁበት በግብፅ እነርሱ እንደሚያደርጉት አታድርጉ፤ እኔ በማስገባችሁ በከነዓን እንደሚያደርጉትም አታድርጉ፤ ልማዳቸውንም አትከተሉ። [4]ሕጌን ታዘዙ፤ ሥርዐቴንም በጥንቃቄ ጠብቁ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ። [5]ሥርዐቴንና ሕጌን ጠብቁ፤ እነዚህን የሚጠብቅ በሕይወት ይኖርባቸዋልና፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ።

[6]"'ማንም ሰው ግብረ ሥጋ ለመፈጸም ወደ ማንኛውም የሥጋ ዘመዱ አይቅረብ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ።

[7]"'ከእናትህ ጋር ግብረ ሥጋ በመፈጸም አባትህን አታዋርድ፤ እናትህ ናት፤ ከእርሷ ጋር በግብረ ሥጋ አትገናኝ።

[8]"'ከአባትህ ሚስት ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ ይህ አባትህን ያዋርዳል።

[9]"'ከእኅትህ ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ በቤት ወይም በውጭ የተወለደች ብትሆን ከአባትህ ወይም ከእናትህ ሴት ልጅ ጋር በግብረ ሥጋ አትገናኝ።

[10]"'ከወንድ ልጅህ ሴት ልጅ ወይም ከሴት ልጅህ ሴት ልጅ ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ ይህ አንተን ያዋርዳል።

[11]"'የአባትህ ሚስት፣ ለአባትህ ከወለደቻት ሴት ልጅ ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ እኅትህ ናት።

[12]"'ከአባትህ እኅት ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ እርሷ የአባትህ የሥጋ ዘመድ ናት።

[13]"'ከእናትህ እኅት ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ እርሷ የእናትህ የሥጋ ዘመድ ናትና።

[14]"'ከአባትህ ወንድም ሚስት ጋር ግብረ ሥጋ በመፈጸም፣ የአባትህን ወንድም አታዋርድ፤ እርሷ አክስትህ ናት።

[15]"'ከምራትህ ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ የልጅህ ሚስት ናት፤ ከእርሷም ጋር በግብረ ሥጋ አትገናኝ።

[16]"'ከወንድምህ ሚስት ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ ይህ ወንድምህን ያዋርዳል።

[17]"'ከእናቲቱና ከሴት ልጇ ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ ከወንድ ልጇ ሴት ልጅ

17፥13 ዘሌ7፥26፤ ሕዝ24፥7፣33፥25፤ ሐሥ15፥20
17፥14 ዘፍ9፥4
17፥15 ዘፀ22፥31፤ ዘሌ7፥24፣11፥40፤ 14፥8
17፥16 ዘሌ5፥1
18፥2 ዘፍ17፥7
18፥3 ቍ24-30፤ ዘፀ23፥24፤ ዘዳ18፥9፤ 2ነገ16፥3፣17፥8፤ 1ዜና5፥25
18፥4 ቍ2፤ ዘፍ26፥5፣ዘዳ4፥1፤ 1ነገ11፥11፤ ኤር44፥10፡23፤ ሕዝ11፥12
18፥5 ዘፍ26፥5፤ ዘዳ4፥1፤ነህ9፥29፤ ኢሳ55፥3፤ሕዝ18፥9፤ 20፥11፤አሞ5፥4-6፤ ማቴ19፥17፤ ሮሜ10፥5፤ገላ3፥12
18፥7 ቍ8፤ ዘሌ20፥11፤ዘዳ27፥20 ሕዝ22፥10
18፥8 ዘፍ35፥22፤ ዘሌ20፥11፤ዘዳ22፥30 27፥20፤1ቆሮ5፥1
18፥9 ቍ11፤ ዘሌ20፥17፤ዘዳ27፥22 2ሳሙ13፥13፤ ሕዝ22፥11
18፥12 ቍ13፤ ዘሌ20፥19
18፥13 ቍ12፡14፤ ዘሌ20፥20
18፥14 ቍ13
18፥15 ዘፍ11፥31፤ 38፥16፤ሕዝ22፥11
18፥16 ዘሌ20፥21፤ ማቴ14፥4፤ማር6፥18
18፥17 ዘሌ20፥14፤

መርጨትን ወይም መቀባትን ያካትታል (ቍ 6፤ 1፥5፤ 3፥2፤ 4፥6፡25፤ 7፥2)፤ ስለዚህ ስርየት በሕይወት ምትክ ሕይወት መስጠትን እንደሚያካትት ያስተምራል። የብሉይ ኪዳን መሥዋዕትም ለሕዝቡ፣ "ዘላለማዊ ቤዛነትን" (ዕብ 9፥12) የሚያስገኘውን የእግዚአብሔርን በግ ደም አስቀድሞ አመላክቶአል። "ደም ሳይፈስ ስርየት የለም" (ዕብ 9፥22)።

17፥15 *ሞቶ የተገኘውን ወይም አውሬ የዘነጠለውን፤* እንደ እነዚህ ያሉ እንስሳት ደም ያልፈሰሳቸው በመሆኑ እነርሱን መብላት ክልክል ነው።

18፥1-20፥27፤ በዚህ ክፍል የእርስ በርስ ግንኙነትና የእግዚአብሔር ቅድስና የሚንጸባረቅበትን ሥነ ምግባር አስመልክቶ ለእግዚአብሔር ሕዝብ መመሪያ ተሰጥቶታል። ይህም እስራኤል እጅግ ብልሹና አስጸያፊ ከሆነው ከከነዓናውያን ሕይወትና አኗኗር የተለየ ሕይወት መኖር እንዳለባት የሚያሳስብ ነው። ም 19 ደግሞ ዐሥሩን ትእዛዛት በማስፋፋት ስለ ቅድስና አኗኗር ዝርዝር መመሪያ ይሰጣል፤ ም 20 እግዚአብሔር የደነገገውን የሞራል ሕግ መተላለፍ የሚያስከትለውን ቅጣት አንድ በአንድ ይዘረዝራል።

18፥2፤ "እኔ እግዚአብሔር ... ነኝ" የሚለው ሐረግ ከም 18-26 ባለው ክፍል ውስጥ 42 ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል። ከእነዚህ መመሪያዎች ጋር ያለው ሥልጣን "ጌታ" ተብሎ ባሕርዩ የተገለጠበት የእግዚአብሔር ነው የዘፀ 3፥15 ማብ ይመ።

18፥3፤ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የእስራኤል ሕዝብ የአሕዛብን አኗኗርና ሥርዐት አምልኮ እንዳይከተል ስድስት ጊዜ ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶታል (በዚህ ቍጥር ላይ ሁለት ጊዜ ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶታል፤ ቍ 24፡26-27፡30 ይመ)።

18፥5 *በሕይወት ይኖርባቸዋልና፤* ፍችም በእግዚአብሔር በረከት ማለት ነው። ሕጉ ለተዋጁት የሕይወት መንገድ ሲሆን (ሕዝ 20፥11፡13፡21 ይመ)፣ ለጠፉት ግን የድነት መንገድ አይደለም (ሮሜ 10፥5፤ ገላ 3፥12 ይመ)።

18፥6፤ በሁለት የሥጋ ዘመዳሞች መካከል የሚፈጸመው የግብረ ሥጋ ግንኙነት ፍጹም የተከለከለ መሆኑን ለሚገልጸው መመሪያ ማጠቃለያ ነው (ቍ 7-18)። በሥጋ ዘመዳሞች መካከል የሚፈጸም የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሚያስከትለው ልዩ ልዩ ቅጣት በም 20 ተዘርዝሮአል።

18፥7፤ አባት ከሞተ በኋላም ቢሆን ይህ ሕግ ይሠራል። አባት በሕይወት ቢኖርም ድርጊቱ ዝሙት ስለሆነ ተከልክሎአል።

18፥8 *ከአባትህ ሚስት፤* አንድ ሰው ከአንድ በላይ ሚስት ሊኖረው ስለሚችል፣ ወላጅ እናት ያልሆነችውን ማለት ነው።

18፥11 *እኅት፤* አንድ ወንድ ብዙ ሴት በሚያገባበት ኅብረተ ሰብ መካከል በአባት ወይም በእናት የሚገናኙ እኅትማማቾች ሊኖሩ ይችላሉ። ትዕማር እንዲህ ያለውን ድርጊት የሚከለክለው ሕግ የማይሠራበት የተለየ ጊዜ መኖር እንደሚችል ተናግራ ነበር (2ሳሙ 13፥12-13 እና ማብ ይመ)።

18፥14 *አክስትህ፤* 20፥20 ይመ። የአባት ወንድም በሕይወት እያለ ድርጊቱ ቢፈጸም ዝሙት ነው፤ የአባት ወንድም በሕይወት ከሌለ፣ አንድ ሰው ከአባቱ ወንድም ሚስት ጋር የሥጋ ዝምድና የለኝምና ላገባት እችላለሁ ብሎ ሊያስብ ይችላል፤ ሆኖም እንዲህ ያለውን ድርጊት መፈጸም ክልክል ነው።

18፥15፤ ከይሁዳና ከትዕማር ታሪክ ጋር ያነጻጽሩ (ዘፍ 38፥18)።

18፥16 *የወንድምህ ሚስት፤* ሕጉ ከፍቺ በኋላም ሆነ ወንድም ከሞተ በኋላ የጸና ነው። የሟች ወንድምን ሚስት ማግባት እንደ ነውር ባይቈጠርም በወንድም ውርስ ላይ ግን ጒዳት ሊያደርስ ይችላል። በዘዳ 25፥5-6 ላይ የሟች ወንድም የሟች ወንድሙን ሚስት የማግባት ግዴታ እንዳለበት በግልጽ ተጠቅሶአል። በዚህ ሕግ መሠረት አንድ ሰው የሟች ወንድሙን ሚስት የማግባት ግዴታ እንዲኖርበት የተደረገው የወንድሙን ርስት ጠብቆ ለማቆየትና ዘሩ እንዳይጠፋ ነው።

18፥17 *ከሴት ልጇ፤* የእንጀራ ልጅን ያመለክታል (የልጅ ልጅ ሚስትንም የሚመለከተው ሕግ በዚህ ውስጥ ተካት

ወይም ከሴት ልጇ ሴት ልጅ ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ እነርሱ የሥጋ ዘመዶቿ ናቸው፤ ይህም ጸያፍ ነው።

[18]“ ‘ሚስትህ በሕይወት እያለች እኅቷን ጣውንት አድርገህ አታግባት፤ ከእርሷም ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም።

[19]“ ‘በወር አበባዋ ርኵሰት ጊዜ ግብረ ሥጋ ለመፈጸም ወደ ሴት አትቅረብ።

[20]“ ‘ከባልንጀራህ ሚስት ጋር ግብረ ሥጋ በመፈጸም፣ ራስህን በእርሷ አታርክስ።

[21]“ ‘ከልጆችህ ማንኛውንም ለሞሎክ እንዲሠዋ[*] አሳልፈህ አትስጥ፤ የአምላክህንም (ኤሎሂም) ስም አታርክስ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ።

[22]“ ‘ከሴት ጋር እንደሚደረገው ሁሉ ከወንድ ጋር አትተኛ፤ ይህ አስጸያፊ ነው።

[23]“ ‘ከእንስሳ ጋር ግብረ ሥጋ በመፈጸም ራስህን አታርክስ። ሴትም ከእንስሳ ጋር ግብረ ሥጋ ለመፈጸም ራስዋን አታቅርብ፤ ይህ አስጸያፊ ምግባር ነው።

[24]“ ‘ከእነዚህ በአንዱ እንኳን ራሳችሁን አታርክሱ፤ ከፊታችሁ የማሳድዳቸው አሕዛብ በእነዚህ ሁሉ ረክሰዋልና። [25]ምድሪቱም ሳትቀር ረክሳለች፤ እኔም ስለ ኀጢአቷ ቀጣኋት፤ ስለዚህ የሚኖሩባትን ሰዎች ተፋቻቸው። [26]እናንተ ግን ሥርዐቴንና ሕጌን ጠብቁ፤ እናንተ የአገር ተወላጆችና በመካከላችሁ የሚኖሩ መጻተኞች ከእነዚህ አስጸያፊ ድርጊቶች ማንኛውንም አትፈጽሙ። [27]ከእናንተ በፊት በምድሪቱ የኖሩ ሰዎች እነዚህን አስጸያፊ ነገሮች ሁሉ ስለ ፈጸሙ፣ ምድሪቱ ረክሳለች። [28]እናንተም ምድሪቱን ብታረክሷት፣ ከእናንተ በፊት የነበረውን ሕዝብ እንደ ተፋች እንዲሁ እናንተንም ትተፋችኋለች።

[29]“ ‘ከእነዚህ አስጸያፊ ድርጊቶች ማንኛውንም የሚፈጽም ሰው ሁሉ ከወገኑ ተለይቶ ይጥፋ። [30]ትእዛዜን ጠብቁ፤ ከእናንተ በፊት በምድሪቱ የኖሩ ሰዎች ካደረጓቸው አስጸያፊ ድርጊቶች አንዱንም አትፈጽሙ፤ በእነዚህም ራሳችሁን አታርክሱ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ።

ልዩ ልዩ ሕግጋት

19 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]“ለመላው የእስራኤል ሕዝብ ጉባኤ እንዲህ ብለህ ተናገራቸው፤ ‘እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ቅዱስ ነኝና እናንተም ቅዱሳን ሁኑ።

[3]“ ‘ከእናንተ እያንዳንዱ እናቱንና አባቱን ያክብር፤ ሰንበታቴን ጠብቁ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ።

[4]“ ‘ወደ ጣዖታት ዘወር አትበሉ፤ ወይም ከቀለጠ ብረት ለራሳችሁ አማልክት አትሥሩ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ።

[5]“ ‘የኅብረት መሥዋዕት[*] ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በምታቀርቡበት ጊዜ፣ መሥዋዕታችሁ ተቀባይነት እንዲያገኝላችሁ አድርጋችሁ አቅርቡ። [6]መሥዋዕቱም ባቀረባችሁበት ዕለት ወይም በማግስቱ ይበላ፤ እስከ ሦስተኛው ቀን የተረፈ ማንኛውም ነገር ይቃጠል። [7]በሦስተኛውም ቀን ቢበላ ርኩስ ነው፤ ተቀባይነትም የለውም። [8]ከመሥዋዕቱ የሚበላ ማንኛውም ሰው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰውን ነገር አርክሶአልና ይጠየቅበታል፤ ያም ሰው ከወገኑ ተለይቶ ይጥፋ።

[9]“ ‘የምድራችሁን መከር በምትሰበስቡበት ጊዜ፣ በዕርሻችሁ ዳርና ዳር ያለውን አትጨዱ፤ ቃርሚያውንም አትልቀሙ። [10]የወይንህን ዕርሻ አትቃርም፤ የወደቀውንም አትልቀም፤ ለድኾችና ለመጻተኞች ተውላቸው፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ።

[11]“ ‘አትስረቁ፤

“ ‘አትዋሹ፤

“ ‘ከእናንተ አንዱ ሌላውን አያታልል።

[12]“ ‘በስሜ በሐሰት አትማሉ፤ በዚህም የአምላካችሁን (ኤሎሂም) ስም አታርክሱ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ።

[13]“ ‘ባልንጀራህን አታጭበርብር፤ አትቀማውም፤

“ ‘የሙያተኛውን ደመወዝ ሳትከፍል አታሳድር።

ዘጸ27፥23
18፥18 ዘፍ30፥1
18፥19 ዘሌ15፥24፡25-30
18፥20 ዘፀ20፥14፤ ማቴ5፥27፡28፤ 1ቆሮ6፥9፤ዕብ13፥4
18፥21 ዘፀ6፥2፤ ዘሌ19፥12፤ 20፥2-5፤21፥6፤ ዘዳ9፥4፤12፥31፤ 18፥10፤1ነገ11፥5፡7፡33፤2ነገ16፥3፤17፥17፤21፥6፤ 23፥10፤ 2ዜና28፥1-4፤33፥6፤ መዝ106፥37፡38፤ ኢሳ48፥11፤57፥5፡9፤ ኤር7፥30፡31፤19፥5፤32፥35፤49፥1፤ ሕዝ 16፥20፤22፥26፤36፥20፤አሞ2፥7፤ ሶፎ1፥5፤ሚክ6፥7፤ ሚል1፥12
18፥22 ዘፍ19፥5፤ ዘሌ20፥13፤ዘዳ23፥18 ሮሜ1፥27፤1ቆሮ6፥9
18፥23 ዘፀ22፥19፤ ዘሌ20፥15፤ዘዳ27፥21
18፥24 ቍ3፡27፡30፤ዘሌ20፥23፤ ዘዳ9፥4፤18፥12
18፥25 ቍ28፤ ዘሌ20፥22፡23፤ ዘኍ35፥34፤ዘዳ9፥5፤12፥31፤18፥12፤21፥23፤ኢዮ20፥15፤ ኤር51፥34
18፥26 ዘፍ26፥5
18፥28 ቍ25፤ ዘሌ20፥22፤ዕዝ9፥11፤ ሰቆ1፥17
18፥30 ቍ2፤ ዘሌ8፥35
19፥2 ዘፀ20፥2፤ 15፥11፤ዘሌ11፥44፤ 20፥26፤ዘኍ14፥5፤ መዝ68፥26፤ 1ጴጥ1፥16
19፥3 ዘፀ20፥8፡12፤ ዘሌ11፥44
19፥4 ዘፀ20፥4፤ ዘሌ11፥44፤መሳ17፥3 መዝ96፥5፤115፥4-7፤ 135፥15
19፥6 ዘሌ7፥16-17
19፥7 ዘሌ7፥18
19፥8 ዘፍ17፥14፤ ዘሌ5፥1፤22፥2፡15፡16 ዘኍ18፥32
19፥9 ዘሌ23፥10፡22፤ዘዳ24፥19-22፤ ሩት2፥2፡3፡7፡16፡17፤ ኢዮ24፥10
19፥10 ቍ9፤ ዘዳ24፥19፡20፡21 19፥11 ዘፀ20፥15፡16፤23፥4፤ ዘሌ6፥2፤ሉቃ3፥14፤ኤፌ4፥25 19፥12 ዘፀ3፥13፤20፥7፤ ዘዳ18፥19፤ ኢሳ42፥8፤ኤር5፥2፤7፥9፤ 34፥16፤44፥16፡26፤ምሳ18፥10፤ሚል3፥5፤ ማቴ 5፥33፤ 19፥13 ዘፀ20፥15፤ 22፥15፡25-27፤ ዘሌ25፥14፡17፤ ዘዳ24፥15፤ኢዮ7፥2፤ 24፥12፤31፥39፤ ኢሳ16፥14፤ ኤር22፥13፤ ሚል3፥5፤ማቴ20፥8፤ 1ጢሞ5፥18፤ያዕ5፥4

[*]21 ወይም በእሳት ውስጥ እንዲያልፍ
[*]5 በትውፊት የሰላም መሥዋዕት ይባላል

ቶአል)። ሕጉ እናት ከሞተች በኋላም እንኳ የጸና ነው።

18፥18 ያዕቆብ እኅትማማቾቹን ልያንና ራሔልን እንዳገባ ተጽፏል፤ ከዚያ ጋር ያነጻጽሩ (ዘፍ 29፥23-30)።

18፥19 ሕዝ 18፥6፤ 22፥10 ይመ።

18፥21 *ሞሎክ* የአሞናውያን አምላክ ነው (20፥2-5፤ 1ነገ 11፥5 እና ማብ ይመ)፤ ሕፃናትን ለሞሎክ መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብ በፊንቄና በአካባቢው ባሉት አገሮች እጅግ የተለመደ አስጸያፊ ተግባር ነበር ከ1ነገ 3፥26-27 ጋር አነጻጽር። ንጉሥ ምናሴም ልጆቹን ለሞሎክ መሥዋዕት አድርጎ አቅርቦአል (2ዜና 33፥6፤ 2ነገ 23፥10፡ ይመ)፤ ኤር 32፥35 እንዲህ ያለውን አስጸያፊ ተግባር በጥብቅ ይቃወማል።

18፥22 *ከወንድ ጋር አትተኛ፤* ግብረ ሰዶምን መፈጸም የሞት ቅጣትን እንደሚያስከትል የተጠቀሰበትን 20፥13 ይመ።

18፥29 *አስጸያፊ፤* የ8፥21ን ማብ ይመ። *ከወገኑ ተለይቶ ይጥፋ፤* 7፥20 ይመ።

19፥1 የ18፥1-20፥27ን ማብ ይመ።

19፥2 *ቅዱሳን ሁኑ፤* የ11፥44ን ማብ ይመ።

19፥3-4፤ ቍ 30፤ ዘፀ 20፥4-6፡8-11 ይመ።

19፥5 *የኅብረት መሥዋዕት፤* የ3፥1ን ማብ ይመ።

19፥6 *እስከ ሦስተኛው ቀን፤* የ7፥15-18ን ማብ ይመ።

19፥8 *ከወገኑ ተለይቶ ይጥፋ፤* የ7፥20ን ማብ ይመ።

19፥9-10፤ 23፥22 ይመ፤ እንዲሁም ደግሞ ዘዳ 24፥19-21 ይመ። ሩት ም 2 ቃርሚያ የመቃረምን ሕግ የመተግበር ምሳሌ ይሰጣል።

19፥11-12 ዘፀ 20፥7፡15-16 ይመ።

19፥13 *የምያተኛውን ደመወዝ ... አታሳድርበት፤* ዘዳ

14“ ‘ደንቈሮውን አትርገም፤ በዐይነ ስውሩም ፊት ዕንቅፋት አታኑር፤ ነገር ግን አምላክህን (ኤሎሂም) ፍራ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

15“ ‘ፍርድ አታዛባ፤ ለድኻው አታድላለት፤ ለትልቁም ሰው ልዩ አክብሮት አትስጥ፤ ለብርቱው አታዳላ፤ ነገር ግን ለባለንጀራህ በትክክል ፍረድ::

16“ ‘በሕዝብህ መካከል ሐሜት አትንዛ፤

“ ‘የባልንጀራህን ሕይወት አደጋ ላይ የሚጥል ማንኛውንም ነገር አታድርግ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

17“ ‘ወንድምህን በልብህ አትጥላው፤ የበደሉ ተካፋይ እንዳትሆን ባልንጀራህን በግልጽ ገሥጸው::

18“ ‘ወገንህን አትበቀል፤ ወይም ምቀኛ አትሁንበት፤ ነገር ግን ባልንጀራህን እንደ ራስህ ውደድ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

19“ ‘ሥርዐቴን ጠብቁ፤

“ ‘የተለያዩ እንስሳትን አታዳቅል፤

“ ‘በዕርሻህ ላይ ሁለት ዐይነት ዘር አትዝራ፤

“ ‘ከሁለት ዐይነት ነገር የተሠራ ልብስ አትልበስ::

20“ ‘አንድ ሰው ለሌላ ከታጨች ሴት ባሪያ ጋር ግብረ ሥጋ ቢፈጽም፣ ሴቲቱም ያልተዋጀች ወይም ነጻ ያልወጣች ብትሆን ይቀጣል፤ ነገር ግን ሴቲቱ ነጻ ስላልወጣች አይገደሉም:: 21ሰውየውም ለበደል መሥዋዕት የሚሆን አንድ አውራ በግ ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያምጣ:: 22ካህኑም በበደል መሥዋዕቱ አውራ በግ፣ ሰውየው ስለ ሠራው ኀጢአት በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያስተሰርይለታል፤ ኀጢአቱም ይቅር ይባልለታል::

23“ ‘ወደ ምድሪቱ ገብታችሁ ማንኛውንም ዐይነት ፍሬ የሚሰጥ ዛፍ በምትተክሉበት ጊዜ፣ ፍሬው ለመብላት የተከለከለ መሆኑን ዕወቁ፤ ለሦስት ዓመትም የተከለከለ[ሀ] በመሆኑ አይበላ:: 24በአራተኛውም ዓመት ፍሬው ሁሉ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰ የምስጋና መሥዋዕት ይሆናል:: 25በአምስተኛው ዓመት ግን ፍሬውን ትበላላችሁ፤ በዚህም ሁኔታ ፍሬው ይበዛላችኋል፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ::

26“ ‘ደም ያለበትን ማንኛውንም ሥጋ አትብሉ፤

“ ‘ጥንቈላ ወይም አስማት አትሥሩ::

27“ ‘የራስ ጠጕራችሁን ዙሪያ አትከርክሙ፤ ጢማችሁንም አሳጥራችሁ አትቈረጡ::

28“ለሞተ ሰው ሰውነታችሁን አትንጩ፤ በሰውነታችሁም ላይ ንቅሳት አታድርጉ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

29“ ‘ምድሪቱ ወደ ግልሙትና አዘንብላ በርኵሰት እንዳትሞላ፣ ሴት ልጅህ ጋለሞታ ትሆን ዘንድ አታዋርዳት::

30“ ‘ሰንበታቴን ጠብቁ፤ መቅደሴንም አክብሩ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

31“ ‘እንዳትረክሱባቸው ወደ ሙታን ጠሪዎች ዘወር አትበሉ፤ መናፍስት ጠሪዎችንም አትፈልጉ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ::

32“ዕድሜው ለገፋ ተነሥለት፤ ሽማግሌውን አክብር፤ አምላክህንም (ኤሎሂም) ፍራ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

33“ ‘መጻተኛ በምድራችሁ ላይ አብሮአችሁ በሚኖርበት ጊዜ አትበድሉት፤ 34አብሮአችሁ የሚኖረው መጻተኛ እንደ ገዛ ወገናችሁ ይታይ፤ እንደ ራሳችሁም ውደዱት፤ እናንተም በግብፅ መጻተኞች ነበራችሁና፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ::

35“ ‘በመስፈሪያ ወይም በሚዛን አታጭበርብሩ:: 36እውነተኛ መለኪያ፣ እውነተኛ መመዘኛ፣ እውነተኛ የኢፍ[ለ] መስፈሪያ፣ እውነተኛ የኢን[ሐ] መስፈሪያ ይኑራችሁ:: ከግብፅ ምድር ያወጣኋችሁ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ:: 37“ ‘ሥርዐቴንና ሕጌን ሁሉ ጠብቁ፤ ተከተሏቸውም፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::’ ”

19፥14 ቍ32፤ ዘፀ4፥11፤ ዘሌ21፥18፤ 25፥17:36፤ ዘዳ27፥18
19፥15 ዘፀ23፥2:8፤ ዘዳ24፥17፤ ኢዮ13፥8:10፤ 32፥21፤ 34፥19፤ ምሳ24፥23፤ 28፥21፤ ሚል2፥9፤ ያዕ2፥1-4
19፥16 ዘፀ23፥7፤ ዘዳ10፥17፤ 27፥25፤ መዝ15፥3:5፤ 31፥13፤ 41፥6፤ 101፥5፤ ኤር6፥28፤ 9፥4፤ ሕዝ22፥9:12
19፥17 ማቴ18፥15፤ 1ዮሐ2፥9
19፥18 ቍ34፤ ዘኍ4፥23፤ ዘፀ12፥48፤ 20፥16፤ መዝ103፥9፤ ማቴ5፥43፤ 19፥16፤ 22፥39፤ ማር12፥31፤ ሉቃ10፥27፤ ዮሐ13፥34፤ ሮሜ 12፥19፤ ገላ5፥14፤ ዕብ10፥30፤ ያዕ2፥8
19፥19 ዘኍ26፥5፤ ዘዳ22፥9:11
19፥20 ዘዳ22፥23-27
19፥21 ዘሌ5፥15
19፥22 ዘሌ5፥15
19፥24 ዘፀ22፥29
19፥26 ዘኍ9፥4፤ 30፥27፤ ዘፀ22፥18፤ 2ነገ17፥17፤ ኢሳ44፥25
19፥27 ዘሌ21፥5፤ ዘዳ14፥1፤ 2ሳሙ10፥4-5፤ ኤር41፥5፤ 48፥37፤ ሕዝ5፥1-5
19፥28 ዘሌ21፥5፤ ዘዳ14፥1፤ 1ነገ18፥28፤ ኤር16፥6፤ 41፥5፤ 47፥5
19፥29 ዘኍ34፥7፤ ዘሌ21፥9፤ ዘዳ23፥18
19፥30 ዘፀ20፥8፤ ዘሌ26፥2
19፥31 ዘፀ22፥18፤ ዘሌ20፥6፤ 1ሳሙ28፥7-20፤ 1ዜና10፥13፤ 2ነገ21፥6፤ 23፥24፤ ኢሳ8፥19፤ 19፥3፤ 29፥4፤ 47፥12፤ 65፥4
19፥32 ቍ14፤ ዘሌ11፥44፤ 25፥17፤ 1ነገ12፥8፤ ኢዮ29፥8፤ 32፥4፤ ምሳ23፥22፤ ሰቆ5፥12፤ 1ጢሞ5፥1
19፥34 ቍ፤ ዘፀ12፥48፤ 22፥1፤ 23፥9፤ ዘዳ10፥19፤ 23፥7፤ መዝ146፥9
19፥35 ዘዳ25፥13-16 19፥36 ዘፀ12፥17፤ ዘዳ25፥13-15፤ መሳ6፥19፤ 1ሳሙ1፥24፤ 17፥17፤ ሩት2፥17፤ ኢዮ31፥6፤ ምሳ11፥1፤ 20፥10፤ ሕዝ45፥10:11፤ ሆሴ12፥7፤ ሚክ6፥11 19፥37 ዘኍ26፥5፤ 2ነገ17፥37፤ 2ዜና7፥17፤ መዝ119፥5፤ ሕዝ18፥9

[ሀ]23 ዕብራይስጡ *ያልተገረዘ* ይላል
[ለ]36 ኢፍ የደረቅ ነገር መለኪያ/መስፈሪያ ነው
[ሐ]36 ኢን የፈሳሽ ነገር መለኪያ ነው

24፥14-15፤ ማቴ 20፥8 ይመ::

19፥17 ***ወንድምህን ... አትጥላው፤*** 1ዮሐ 2፥9:11፤ 3፥15፤ 4፥20 ይመ::

19፥18 ***ባልንጀራህን እንደ ራስህ ውደድ፤*** ይህ ሐሳብ በክርስቶስ (ማቴ 22፥39፤ ማር 12፥331፤ ሉቃ 10፥27)፣ በጳውሎስ (በሮሜ 13፥9፤ ገላ 5፥14) እንዲሁም በያዕቆብ (2፥8) ተጠቅሶአል:: ወግ አጥባቂ ፈሪሳውያን (የሻማይ ደቀ መዛሙርት) ይህ ትእዛዝ “ጠላትህን ጥላ” የሚለውን የሚያመለክት ስለ መሰላቸው ይህንኑ ሐሳብ ጨምረውበታል (ማቴ 5፥43):: ኢየሱስ፣ “ጠላቶቻችሁን ውደዱ” በማለት የሰጠው ትእዛዝ የብሉይ ኪዳንን ትምህርት የሚደግፍና (ቍ 17:34 ይመ) ለዘብ ካለው የፈሪሳውያን አቋም ጋር የሚስማማ ነው:: ናሕማኒዴስ የተባለ አይሁዳዊ መምህር የፈሪሳውያኑን ለዘብተኛ አቋም ሲገልጽ፣ “አንድ ሰው ሊያደርግ የሚፈልገውን በጎና መልካም ነገር ሁሉ ለባልንጀራውም እንዲሁ ሊያደርግለት ይገባል” ብሎአል:: “ባልንጀራ” ጎረቤት ማለት ሳይሆን ከእኛ ጋር ግንኙነት ሊኖረው የሚችል ሰው ሁሉ ማለት ነው::

19፥21-22 ***የበደል መሥዋዕት፤*** 5፥14-6፥7፡ እና የ5፥15ን ማብ ይመ::

19፥26 ***ደም ያለበትን ... ሥጋ አትብሉ፤*** የ17፥11ን ማብ ይመ:: ***አስማት፤*** ቍ 31፤ ዘፀ 22፥18፤ ዘዳ 18፥14፤ 1ሳሙ 28፥9፤ ኢሳ 47፥12-14 ይመ::

19፥27 ***የራስ ጠጕራችሁን ዙሪያ አትከርክሙ፤*** ይህ ትእዛዝ ዛሬም በወግ አጥባቂ አይሁድ ዘንድ ተግባራዊ ይሆናል::

19፥28 የአሕዛብን ልማድ በመከተል በሰውነት ላይ ንቅሳት ማድረግ አይገባም (የ21፥5ን ማብ ይመ)::

19፥34 ***እናንተም በግብፅ መጻተኞች ነበራችሁና፤*** ዘዳ 5፥15 ይመ::

19፥35 ***በሚዛን አታጭበርብሩ፤*** መስፈሪያም ሆነ መለኪያ ሚዛን በሌለበት ኅብረተ ሰብ ውስጥ የንግድ ልውውጥ በሚደረግበት

ኀጢአት የሚያስከትለው ቅጣት

20 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"ለእስራኤላውያን እንዲህ በላቸው፤ 'ከልጆቹ አንዱን ለሞሎክ የሚሰጥ* ማንኛውም እስራኤላዊ ወይም በእስራኤል የሚኖር መጻተኛ ይገደል፤ እርሱንም የአገሩ ሕዝብ በድንጋይ ይውገረው። [3]ልጁን ለሞሎክ በመስጠት መቅደሴን አርክሶአልና፣ ቅዱሱን ስሜንም አቃልሎአልና፣ በዚያ ሰው ላይ ጠላት እሆንበታለሁ፤ ከወገኖቹም ለይቼ አጠፋዋለሁ። [4]የአገሩ ሕዝብ፣ ሰውየው ልጁን ለሞሎክ ሲሰጥ አይተው ቸል ቢሉ፣ ባይገድሉትም፣ [5]በዚያ ሰውና በቤተ ሰቡ ላይ ጠላት እሆናለሁ፤ እርሱንና ከሞሎክ ጋር በማመንዘር እርሱን የተከተሉትን ሁሉ ከሕዝባቸው መካከል ለይቼ አጠፋቸዋለሁ።

[6]"'ወደ ሙታን ጠሪዎችና ጠንቋዮች ዘወር በማለት፣ በሚከተላቸውና ከእነርሱም ጋር በሚያመነዝር ሰው ላይ ጠላት እሆንበታለሁ፤ ከወገኖቹም ለይቼ አጠፋዋለሁ።

[7]"'ራሳችሁን ቀድሱ፤ ቅዱሳንም ሁኑ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝና። [8]ሥርዐቴን ጠብቁ፤ አድርጉትም፤ የምቀድሳችሁ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ።[a]

[9]"'አባቱን ወይም እናቱን የሚረግም ማንኛውም ሰው ይገደል፤ አባቱን ወይም እናቱን ረግሞአልና፤ ደሙ በራሱ ላይ ነው።

[10]"'አንድ ሰው ከባልንጀራው ሚስት ጋር ቢያመነዝር፣ አመንዝራውና አመንዝራዪቱ ይገደሉ።

[11]"'አንድ ሰው ከአባቱ ሚስት ጋር ግብረ ሥጋ ቢፈጽም አባቱን አዋርዶአል፤ ሰውየውና ሴትዮዋ ይገደሉ፤ ደማቸው በራሳቸው ላይ ነው።

[12]"'አንድ ሰው ከልጁ ሚስት ጋር ግብረ ሥጋ ቢፈጽም፣ ሁለቱም ይገደሉ፤ ነውር አድርገዋልና ደማቸው በራሳቸው ላይ ነው።

[13]"'አንድ ወንድ ከሴት ጋር ግብረ ሥጋ እንደሚፈጽም ሁሉ ከወንድ ጋር ቢፈጽም፣ ሁለቱም አስጸያፊ ድርጊት ፈጽመዋልና ይገደሉ፤ ደማቸው በራሳቸው ላይ ነው።

[14]"'አንድ ሰው አንዲትን ሴትና እናትዋን ቢያገባ፣ አድራጎቱ ጸያፍ ነው፤ በመካከላችሁ እንዲህ ዐይነት ርኩሰት እንዳይገኝ ሰውየውና ሴቶቹ በእሳት ይቃጠሉ።

[15]"'ማንኛውም ሰው ከእንስሳ ጋር ግብረ ሥጋ ቢፈጽም፣ ይገደል፤ እንስሳዪቱንም ግደሏት።

[16]"'አንዲት ሴት ወደ እንስሳ ቀርባ ግብረ ሥጋ ብትፈጽም፣ ሴቲቱንና እንስሳውን ግደሉ፤ ደማቸው በራሳቸው ላይ ነው።

[17]"'አንድ ሰው የአባቱ ወይም የእናቱ ልጅ የሆነችውን እኅቱን አግብቶ ግብረ ሥጋ ቢፈጽም፣ አድራጎቱ አሳፋሪ ነው፤ በሕዝባቸው ፊት ከሕዝባቸው ተለይተው ይጥፉ። ሰውየው እኅቱን አዋርዶአልና ይጠየቅበታል።

[18]"'ማንኛውም ሰው በወር አበባዋ ጊዜ ከሴት ጋር ግብረ ሥጋ ቢፈጽም፣ የፈሳሿን ምንጭ ገልጦአልና፣ እርሷም የፈሳሿን ምንጭ ገልባለችና፣ ሁለቱም ከሕዝባቸው መካከል ተለይተው ይጥፉ።

[19]"'ከእናትህም ሆነ ከአባትህ እኅት ጋር ግብረ ሥጋ አትፈጽም፤ ይህ የሥጋ ዝምድናን ማቃለል ስለ ሆነ ሁለታችሁም ትጠየቁበታላችሁ።

[20]"'ማንኛውም ሰው ከአጎቱ ሚስት ጋር ግብረ ሥጋ ቢፈጽም፣ አጎቱን አዋርዶአልና ሁለቱም ይጠየቁበታል፤ ያለ ልጅም ይሞታሉ።

[21]"'ማንኛውም ሰው የወንድሙን ሚስት ቢያገባ አድራጎቱ ርኩሰት ነው፤ ወንድሙን አዋርዶአልና፣ ያለ ልጅም ይቀራሉ።

[22]"'እንድትኖሩባት እናንተን የማስገባባት ምድር እንዳትተፋችሁ ሥርዐቴንና ሕጌን ጠብቁ፤ አድርጉም። [23]ከፊታችሁ የማሳድዳቸውን አሕዛብ ልማድ አትከተሉ፤ እነዚህን ሁሉ በማድረጋቸው ተጸየፍኋቸው።

20፥2 ቍ10:27፤ ዘፍ26፥11፤ ዘፀ19፥12፤ ዘሌ24፥14፤ዘኍ15፥35፡36፤ዘዳ21፥21፤ ኢያሱ7፥25
20፥3 ቍ5:6፤ ዘሌ15፥31፤18፥21፤ 23፥30፤መዝ74፥7፤ 79፥1፤ኤር7፥30፤ ሕዝ5፥11
20፥4 ዘዳ17፥2-5
20፥6 ቍ3፤ ዘሌ19፥31
20፥7 ዘፀ6፥2፤ 20፥2፤29፥1፤31፥13፤ ዘሌ11፥44፡45፤ ኤፌ1፥4፤1ጴጥ1፥16
20፥8 ዘፍ26፥5፤ ዘፀ31፥13፤ሕዝ20፥12
20፥9 ቍ11፤ ዘፀ20፥12፤21፥17፤ ዘዳ21፥20፡21፤ 22፥30፤27፥16፤ ኢያሱ2፥19፤ 2ሳሙ1፥16፤3፥29፤1ነገ2፥37፤ ኤር35፥16፤ ሕዝ18፥13፤22፥7፤ 33፥4፡5፤ሚል1፥6፤ 2፥10፤ማቴ15፥4፤ ማር7፥10
20፥10 ዘፍ38፥24፤ ዘፀ20፥14፤21፥12፤ ዘዳ5፥18፤22፥22፤ ዮሐ8፥5
20፥11 ቍ9፤ ዘሌ18፥7፡8
20፥12 ዘፍ11፥31፤ 38፥16
20፥13 ዘሌ18፥22
20፥14 ዘሌ18፥17፤ 21፥9፤ዘሌ18፥8፤ ዘኍ16፥39፤ዘዳ27፥23፤መሳ14፥15፤15፥6
20፥15 ቍ10፤ ዘፀ22፥19
20፥17 ዘፍ17፥14፤ ዘሌ5፥1፤18፥9
20፥18 ዘሌ15፥24፤ሕዝ18፥6
20፥19 ዘሌ18፥12
20፥20 ቍ21፤ ዘፍ15፥2፤ዘሌ18፥13
20፥21 ቍ20፤ ዘሌ18፥16፤ ማቴ14፥4፤ማር6፥18
20፥22 ዘፍ26፥5፤ ዘሌ18፥25-28
20፥23 ዘሌ18፥3፡ 24፡25

*2 ወይም የሚሠዋ እንዲሁም ቍ 3፡4 ይመ
[a]8 ወይም ቅዱስ አድርጌ የምለያችሁ

ጊዜ ማጭበርበር የተለመደ ነው (ዘዳ 25፥13-16፤ ምሳ 11፥1፤ 16፥11፤ 20፥10፡ 23 ይመ)።

20፥1-27፤ በምዕራፍ 18 ላይ ከተዘረዘረው ኀጢአት በአብዛኛው በምዕራፍ 20 ላይ እንደገና ተጠቅሶአል፤ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ኀጢአት ግን፣ የሞት ቅጣት እንደሚያስከትል ተገልጾአል። የእስራኤል አምላክ ቀናተኛ አምላክ በመሆኑ ከእርሱ በቀር ሌሎች አማልክት እንዲመለኩ ፈጽሞ አይፈልግም (የዘፀ 20፥5 ማብ ይመ)። ከሕዝቡ የሚሻውም ሕዝቡ እርሱን ብቻ እንዲያመልከው ነው (ዘፀ 20፥3 ይመ)። የ18፥1-20፥27ን ማብ ይመ።

20፥2-5 *ሞሎክ፤* የ18፥21 ማብ ይመ።

20፥3 *ከወገኖቹም ለይቼ አጠፋዋለሁ፤* የ7፥20ን ማብ ይመ።

20፥5 *በማመንዘር እርሱን የተከተሉትን፤* ቍ 6፤ 17፥7 ይመ። እንዲሁም የዘፀ 34፥15ን ማብ ይመ።

20፥6 *ሙታን ጠሪዎችና ጠንቋዮች፤* የሙታን ጠሪዎችን ምክር መጠየቅ ከሙታን ጠሪዎች ኀጢአት የሚያንስ አይደለም (ቍ 27)። ዘዳ 18፥10-11 ይመ። ምክር ሊጠየቅ የሚገባው እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ የሚጠየቀውም በካህን ወይም በነቢይ አማካይነት ነው።

20፥7 *ቅዱሳንም ሁኑ፤* የ11፥14 ማብ ይመ።

20፥8 *የምቀድሳችሁ እኔ፤* ይህ ሐረግና "እኔ (አምላካችሁ) እግዚአብሔር ነኝ" የሚለው አገላለጽ የምዕራፍ 18-26 ዐይነተኛ መለያ ናቸው።

20፥9፤ በዘዳ 21፥20-21 ላይ እልከኛና ዐመፀኛ ልጅ ከሚደርስበት ቅጣት ጋር ያነጻጽሩ።

20፥10፤ 18፥20 ይመ።

20፥12፤ 18፥15 ይመ።

20፥13 *አስጸያፊ፤* የ7፥21ን ማብ ይመ።

20፥15-16፤ 18፥23 ይመ።

20፥18፤ 18፥19 ይመ።

20፥20፤ 18፥ 14 ይመ።

20፥21፤ 18፥16 እና ማብ ይመ።

[24]እናንተ ግን፣ "ምድራቸውን ትወርሳላችሁ፤ ማርና ወተት የምታፈሰውን አገር ርስት አድርጌ እሰጣችኋለሁ" አልኋችሁ፤ ከአሕዛብ የለየኋችሁ እኔ *እግዚአብሔር* ስምባካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ::

[25]" 'ንጹሕ በሆኑትና ንጹሕ ባልሆኑት እንስሳት እንዲሁም ንጹሕ በሆኑትና ንጹሕ ባልሆኑት ወፎች መካከል ልዩነት አድርጉ:: ርኩስ ነው ብዬ በለየሁት በማንኛውም እንስሳ ወይም ወፍ ወይም በምድር ላይ በሚንቀሳቀስ በማንኛውም ነገር ራሳችሁን አታርክሱ:: [26]እናንተ ለእኔ ቅዱሳን ትሆኑልኛላችሁ፤[†] እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ቅዱስ ነኝና፤ የኔ ትሆኑ ዘንድ ከአሕዛብ መካከል ለይቻችኋለሁ::

[27]" 'ከመካከላችሁሙታን ጠሪ ወይም መናፍስት ጠሪ የሆነ ማንኛውም ወንድ ወይም ሴት ይገደል፤ በድንጋይም ይወገሩ፤ ደማቸው በራሳቸው ላይ ነው::' "

ለካህናት የተሰጠ መመሪያ

21 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "ለካህናቱ ለአሮን ልጆች ንገራቸው፤ እንዲህም በላቸው፤ 'ማንኛውም ሰው ከዘመዶቹ መካከል ስለ ሞተው ሰው ራሱን አያርክስ፤ [2]ነገር ግን የቅርብ ዘመዶቹ ስለሆኑት እናቱ፣ አባቱ፣ ወንድ ልጁ፣ ሴት ልጁ፣ ወይም ወንድሙ፣ [3]እንዲሁም ባለማግባቷ ከእርሱ ጋር ስለ ምትኖር እኅቱ ራሱን ሊያረክስ ይችላል:: [4]ከእርሱ ጋር በጋብቻ ለሚዛመዱት[‡] ግን ራሱን አያርክስ::

[5]" 'ካህናት ዐናታቸውን አይላጩ፤ የጢማቸውን ዙሪያ አይላጩ፤ ሰውነታቸውንም አይንጩ፤ [6]ለአምላካቸው (ኤሎሂም) የተቀደሱ ይሁኑ፤ የአምላካቸውንም (ኤሎሂም) ስም አያርክሱ:: ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርበውን መሥዋዕት የአምላካቸውን (ኤሎሂም) ምግብ ስለሚያቀርቡ ቅዱሳን ይሁኑ::

[7]" 'ካህናት በዝሙት የረከሱትንም ሆነ ከባሎቻቸው የተፋቱትን ሴቶች አያግቡ፤ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሱ ናቸውና:: [8]የአምላክህን (ኤሎሂም) ምግብ የሚያቀርብ ነውና ቀድሰው፤ እኔ የምቀድሳችሁ[§] *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ቅዱስ ነኝና ቅዱስ ይሁንላችሁ::

20፥24 ዘፀ3፥8፤ 33፥16፤ዘኍ14፥8፤ 16፥14
20፥25 ዘሌ10፥10፤ ዘዳ14፥3-21፤ ሐሥ10፥14
20፥26 ቍ8፤ ዘፀ33፥16፤ዘሌ19፥2፤ ዘዳ14፥2፤ኢሱ24፥19 2ነገ19፥22፤ መዝ99፥3
20፥27 ቍ2፤ ዘፀ22፥18፤ ዘሌ19፥31፤24፥14
21፥1 ቍ11፤ ዘፀ28፥1፤ዘሌ1፥5፤ 5፥3፤13፥3፤ዘኍ5፥2፤ 6፥6፤19፥11፤31፥19
21፥2 ቍ11
21፥3 ዘኍ6፥6
21፥5 ዘሌ13፥40፤ 19፥28፤ኤር7፥29፤ 16፥6፤ሕዝ5፥1፤ 44፥20
21፥6 ቍ8:17: 22፤ዘፀ19፥22፤ ዘሌ3፥11፤10፥3፤18፥ 21፤22፥25፤ዕዝ8፥28
21፥7 ቍ13:14፤ ሕዝ44፥22
21፥8 ቍ6፤ ዘፀ31፥13፤ዘሌ3፥11
21፥9 ዘፍ38፥24፤ ዘሌ19፥29
21፥10 ዘፀ29፥7፤ ዘሌ8፥7-9:13፤ 10፥6፤16፥4
21፥11 ቍ2፤ ዘሌ19፥28፤ዘኍ5፥2፤ 6፥6፤9፥6፤19፥11:13: 14፤31፥19
21፥12 ዘፀ25፥8፤ 28፥41
21፥13 ሕዝ44፥22
21፥17 ቍ6:18: 21:23
21፥18 ዘሌ19፥14፤ 22፥19-25፤ 2ሳሙ4፥4፤9፥3፤ 19፥26
21፥20 ዘሌ22፥24፤ ዘዳ23፥1፤ኢሳ56፥3
21፥21 ቍ17፤ ዘሌ3፥11፤22፥19
21፥22 1ቆሮ9፥13
21፥23 ቍ17፤ ዘፀ25፥8፤ዘሌ20፥8

[9]" 'የካህን ሴት ልጅ ዝሙት ዐዳሪ ሆና ራሷን ብታረክስ፣ አባቷን ታዋርዳለች፤ በእሳት ትቃጠል::

[10]" 'ከወንድሞቹ መካከል ተለይቶ በራሱ ላይ ዘይት የፈሰሰበትና የክህነት ልብስ እንዲለብስ የተቀባው ካህን የራስ ጠጕሩን አይንጭ፤[||] ወይም ልብሱን አይቅደድ:: [11]አስከሬን ወዳለበት ስፍራ አይግባ፤ ስለ አባቱም ሆነ ስለ እናቱ ራሱን አያርክስ:: [12]የተቀደሰበት የአምላኩ (ኤሎሂም) የቅባት ዘይት በላዩ ስለ ሆነ የአምላኩን (ኤሎሂም) መቅደስ ትቶ በመሄድ መቅደሱን አያርክስ፤ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ::

[13]" 'ካህኑ የሚያገባት ሴት ድንግል ትሁን:: [14]ባል የሞተባትን፣ የተፋታችውን ወይም በዝሙት ዐዳሪነት የረከሰችውን ሴት አያግባ፤ ነገር ግን ከወገኖቹ መካከል ድንግሊቱን ያግባ:: [15]በወገኖቹ መካከል ዘሩን አያርክስ:: እርሱን የምቀድሰው[¶] እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ::' "

[16]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [17]"አሮንን እንዲህ በለው፤ 'በሚቀጥሉት ትውልዶች ከዘርህ እንከን ያለበት ማንኛውም ሰው የአምላኩን (ኤሎሂም) ምግብ ይሠዋ ዘንድ አይቅረብ:: [18]ዕውር ወይም አንካሳ፣ የፊቱ ገጽታ ወይም የሰውነቱ ቅርጽ የተበላሸ ማንኛውም የአካል ጕድለት ያለበት ሰው አይቅረብ:: [19]እንዲሁም እግሩ ወይም እጁ ሽባ የሆነ፣ [20]ጐባጣ ወይም ድንክ፣ ማንኛውም ዐይነት የዐይን እንከን ያለበት፣ የሚያዥ ቍስል ወይም እከክ ያለበት ወይም ጃንደረባ አይቅረብ:: [21]ከካህኑ ከአሮን ዘር ማንኛውም ዐይነት የአካል ጕድለት ያለበት ሰው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ መሥዋዕት ሊያቀርብ አይምጣ፤ እንከን ያለበት ስለሆነ፣ የአምላኩን (ኤሎሂም) ምግብ ለማቅረብ አይምጣ:: [22]እርሱም የተቀደሰውንና እጅግ ቅዱስ የሆነውን የአምላኩን (ኤሎሂም) ምግብ ይብላ:: [23]ነገር ግን እንከን ያለበት ስለሆነ መቅደሴን እንዳያረክስ ወደ መጋረጃው አይቅረብ ወይም ወደ

[†]26 ወይም ለእኔ *ቅዱሳን ትሆኑልኛላችሁ*
[‡]4 ወይም *እንደ መሪነቱ በሕዝቡ መካከል ራሱን አያርክስ::*
[§]8 ወይም *ቅዱስ አድርጌ የምለያችሁ እኔ እግዚአብሔር*
[||]10 ወይም *ጠጕሩን አይፋጭ::*
[¶]15 ወይም *ቅዱስ አድርጌ የምለየው*

20፥24 *ማርና ወተት የምታፈሰውን አገር፤* ዘፀአት፣ በኦሪት ዘኍልቊና በኦሪት ዘዳግም ውስጥ ተደጋግሞ የሚገኝ አገላለጽ ነው (ዘፀ 3፥8 እና ማብ እንዲሁም ኢሱ 5፥5፤ ኤር 11፥5፤ 32፥ 22፤ ሕዝ 20፥6:15 ይመ)

20፥25፤ ም 11 እና ማብ ይመ::

20፥27፤ የቍ 6ን ማብ ይመ::

21፥1-22:33፤ ካህናት እንዴት ዐይነት ሕይወት መኖር እንዳለባቸው፥ በተለይም በሥርዐቱ መሠረት ከሚያረክሱ ነገሮች እንዴት መራቅ እንደሚገባቸው መመሪያ የሚሰጥ ክፍል ነው::

21፥1 *ከ ... መካከል ስለ ሞተው፤ ሬሳ መንካት* (ዘኍ 19፥11) ወይም በሞተ ሰው ቤት ውስጥ መግባት (ዘኍ 19፥14) ያረክሳል:: አንድ ካህን የቅርብ ዘመዶቹን ሬሳ ካልሆነ በቀር የሌላ የማንኛውንም ሰው ሬሳ መንካት የለበትም (ቍ 2-3)፤ ሊቃነ ካህናት የሌሎች ሰዎችን ቀርቶ የቅርብ ዘመዶቻቸውን ሬሳ እንኳ መንካት አይፈቀድላቸውም (ቍ 11-12)::

21፥5 *ሰውነታቸውንም አይንጩ፤* ሰውነትን በስለት መተልተልና መቈራረጥ በአሕዛብ ዘንድ የተለመደ የሐዘን መግለጫ ሲሆን፣ ይህን የሚያደርጉት የአማልክታቸውን ትኵረት ለመሳብ ነበር (1ነገ 18፥28 ይመ):: የእስራኤል እምነት ግን ይህን ለመሳሰለው ዐጓጕል ልማድ ስፍራ የለውም (ለምሳሌ ቍ 1-4፤ ዘፍ 5፥24፤ 2ሳሙ 12፥23፤ ዕብ 11፥19 ይመ)::

21፥8 *እኔ ... ቅዱስ ነኝና፤* የ11፥44 ማብ ይመ::

21፥9፤ ዘፍ 38፥24 እና ማብ ይመ::

21፥11-12፤ የቍ 1ን ማብ ይመ::

21፥17 *እንከን፤* ለመሥዋዕት የሚቀርበው እንስሳ የአካል ጕድለት ሊገኝበት እንደማይገባ ሁሉ፣ ካህናትም የክርስቶስን ፍጹምነት መከተል ይጠበቅባቸው ነበር (ዕብ 9፥13-14)::

21፥23 *መጋረጃው፤* በቅድስትና በቅድስተ ቅዱሳኑ መካከል

መሠዊያው አይጠጋ፤ የምቀድሳቸው[ሀ] እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::’ ”

24ሙሴም ይህን ለአሮን፣ ለልጆቹና ለእስራኤላውያን ሁሉ ነገራቸው::

22 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 2“እስራኤላውያን ቀድሰው ለእኔ የለዩትን ቅዱስ መሥዋዕት በአክብሮት ባለመያዝ፣ ቅዱስ ስሜን እንዳያረክሱ ለአሮንና ለልጆቹ ንገራቸው፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

3“እንዲህም በላቸው፤ ‘በሚቀጥሉት ትውልዶች ከዘርህ በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ ያልሆነ ማንኛውም ሰው፣ እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ለይተው ወዳቀረቡት ቅዱስ መሥዋዕት ቢቀርብ ያ ሰው ከፊቴ ይወገድ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

4“ ‘ከአሮን ዘር ተላላፊ የቈዳ በሽታ[ለ] ያለበት ወይም ከሰውነቱ ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ማንኛውም ሰው እስኪነጻ ድረስ ቅዱሱን መሥዋዕት አይብላ፤ እንዲሁም በአስከሬን የረከሰውን ነገር ወይም የዘር ፈሳሽ ያለበትን ሰው ቢነካ፣ 5ወይም በደረቱ የሚሳብ የሚያረክስ ነገርን ወይም የሚያረክስ ማንኛውንም ሰው ቢነካ፣ የቱንም ዐይነት ርኵሰት ቢሆን፣ 6እንዲህ ያለውን ማንኛውንም ነገር የሚነካ እስከ ማታ ድረስ ርኩስ ይሆናል፤ ሰውነቱንም በውሃ ካልታጠበ፣ ለእግዚአብሔር የተቀደሰውን መሥዋዕት አይብላ:: 7ፀሐይ በምትጠልቅበት ጊዜ ንጹሕ ይሆናል፤ ከዚያም በኋላ የተቀደሰውን መሥዋዕት መብላት ይችላል፤ ምግቡ ነውና:: 8እንዳይረክስ ማንኛውንም ሞቶ የተገኘውን ወይም አውሬ የዘነጠለውን አይብላ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

9“ ‘ካህናት ትእዛዛቴን በመናቅ በደለኛ እንዳይሆኑና እንዳይሞቱ ይጠብቋቸው፤ የምቀድሳቸው[ሐ] እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

10“ ‘ከካህን ቤተሰብ በቀር የካህኑ እንግዳም ሆነ ቅጥር ሠራተኛ የተቀደሰውን መሥዋዕት አይብላ:: 11ነገር ግን ካህኑ በገንዘብ የገዛው ወይም በቤቱ የተወለደ ባሪያ ቢኖረው፣ ያ ባሪያ ከካህኑ ድርሻ መብላት ይችላል:: 12የካህን ልጅ፣ ካህን ያልሆነ ሌላ ሰው ካገባች፣ ከተቀደሰው መሥዋዕት መብላት አትችልም:: 13ይሁን እንጂ የካህኑ ልጅ ባሏ ቢሞት ወይም ብትፋታ፣ ልጆችም ባይኖሩዋትና እንደ ልጅነት ጊዜዋ በአባቷ ቤት ለመኖር ብትመለስ፣ ከአባቷ ድርሻ መብላት ትችላለች፤ ያልተፈቀደለት ሰው ግን ከተቀደሰው መሥዋዕት መብላት አይችልም::

14“ ‘ማንኛውም ሰው ባለማወቅ የተቀደሰውን መሥዋዕት ቢበላ፣ የመሥዋዕቱን አንድ አምስተኛ ጨምሮ ለካህኑ ይተካ:: 15እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚያቀርቡትን የተቀደሰ መሥዋዕት ካህናቱ አያርክሱት፤ 16ይህንኑ የተቀደሰ መሥዋዕት እንዲበሉና ቅጣት የሚያስከትል በደል እንዲፈጽሙ አያድርጉ፤ የምቀድሳቸው እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

ለእግዚአብሔር መቅረብ የማይገባው መሥዋዕት

17እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 18“ለአሮን፣ ለልጆቹና ለእስራኤላውያን በሙሉ እንዲህ ብለህ ተናገር፤ ‘ከእናንተ ማንኛውም እስራኤላዊ ወይም በእስራኤል የሚኖር መጻተኛ ስእለት ለመፈጸም ወይም የበጎ ፈቃድ ስጦታ ለማበርከት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚቃጠል መሥዋዕት የሚያቀርብ ቢሆን፣ 19መሥዋዕታችሁ ተቀባይነት እንዲኖረው ከላም ወገን ወይም ከበጎች ወይም ከፍየሎች እንከን የሌለበትን ተባዕት ያቅርብ:: 20እንከን ያለበትን ማንኛውንም ነገር አታቅርቡ፤ መሥዋዕታችሁ ተቀባይነት አይኖረውምና:: 21ማንኛውም ሰው ስእለት ለመፈጸም ወይም የበጎ ፈቃድ ስጦታ ለማበርከት ከላም ወይም ከበግ ወይም ከፍየል መንጋ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የኅብረት መሥዋዕት[መ] ሲያቀርብ፣ ተቀባይነት ይኖረው ዘንድ ፍጹም የሆነውንና ነውር የሌለበትን ያቅርብ:: 22ዕውር ወይም ስባራ ወይም ጕንድሽ ወይም ማንኛውንም ዐይነት እከክ ወይም ቋቍቻ ወይም የሚመግል ቍስል ያለበትን እንስሳ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አታቅርቡ፤ ከነዚህ መካከል የትኛውንም በመሠዊያው ላይ በእሳት የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጋችሁ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አታቅርቡ:: 23አካሉ ከመጠን በላይ የረዘመን ወይም ያጠረን በሬ[ሠ] ወይም በግ የበጎ ፈቃድ ስጦታ አድርጋችሁ ማቅረብ ትችላላችሁ፤ ይሁን እንጂ ስእለት ለመፈጸም

22፥2 ዘፀ20፥7፤ ዘሌ19፥8፤ሕዝ44፥8፤ ማቴ5፥33
22፥3 ዘሌ7፥20፡ 21፤ዘኍ19፥13፤ ዕብ8፥28
22፥4 ዘሌ15፥2-15፤11፥24-28፡39
22፥5 ዘሌ11፥24-28፡43፤15፥7
22፥6 ዘሌ11፥24፤ 14፥8፤ሐጌ2፥13
22፥7 ዘኍ18፥11
22፥8 ዘፀ22፥31፤ ዘሌ11፥39፡40፡44፤
22፥9 ቍ16፤ ዘፀ28፥38፡43፤ ዘሌ8፥35፤20፥8፤
22፥10 ቍ13፤ ዘፀ12፥45፤29፥33
22፥11 ዘፍ17፥13፤ ዘፀ12፥44
22፥14 ዘሌ4፥2፤ 5፥15
22፥15 ዘሌ19፥8፤ ዘኍ18፥32
22፥16 ቍ9፤ ዘፀ28፥38፤ ዘሌ20፥8፤ ዘኍ18፥11
22፥18 ቍ21፤ ዘፍ28፥20፤ዘሌ1፥2፤ 7፥16፤ዘኍ15፥8፡16፤ 19፥10፤ኢሱ8፥33፤ መዝ22፥25፤76፥11፤ 116፥18፤
22፥19 ዘሌ1፥2፡3፤ 21፥18-21፤ ዘኍ28፥11፤ ዘዳ15፥21፤
22፥20 ዘፀ28፥38፤ ዘሌ1፥3፤ዘዳ15፥21፤1 7፥1፤ሕዝ43፥23፤ 45፥18፤46፥6፤ ሚል1፥8፤ዕብ9፥14፤ 1ጴጥ1፥19፤
22፥21 ዘፀ12፥5፤ 32፥6፤ዘሌ1፥2፤3፥6፤ 7፥16፤አሞ4፥5፤ ሚል1፥14

[ሀ]23 ወይም ቅዱስ አድርጌ የምለያቸው
[ለ]4 በትውፊት ለምጽ ይባላል፤ የዕብራይስጡ ቃል ለምጽ ብቻ ሳይሆን ከቆዳ ጋር የተያያዘ በሽታን ያመለክታል
[ሐ]9 ወይም ቅዱስ አድርጌ የምለያቸው፤ እንዲሁም ቍ 16 ይመ::
[መ]21 በትውፊት የሰላም መሥዋዕት ይባላል
[ሠ]23 የዕብራይስጡ ቃል ተባዕትና እንስትን ሊያጠቃልል ይችላል

ያለው መጋረጃ ነው (ዘፀ 26፥33 ይመ)::

22፥3 *ከፊቴ ይወገድ፤* የሚወገደው ለአምልኮ ከተሰበሰበው ማኅበረሰብ ነው::

22፥4፡ 13፥1-46 እንደዚሁም የ13፥45-46፤ የ15፥1-18ን ማብ ይመ፤ 21፥11 ይመ::

22፥5፡ 11፥29-31 ይመ::

22፥8፤ 17፥15 እና ማብ ይመ::

22፥9፤ በደለኛ እንዳይሆኑና እንዳይሞቱ፤ ቅድስናን አስመልክቶ ለካህናቱና ለሕዝቡ የተሰጠው መመሪያ አንድ ዐይነት ነው፤ ይሁን እንጂ ካህናቱ ከባድ ኀላፊነት ያለባቸው በመሆኑ፣ በእነርሱ ላይ የሚደርሰው ቅጣት እጅግ የመረረ ነው:: ይህን ሁኔታ ከናዳብና ከአቢሁ (10፥1-3) እንዲሁም በሚልክያስ ዘመን ከነበሩት እምነት አልባ ካህናት (ሚል 1፥6-2፥9) ጋር ያነጻጽር:: *የምቀድሳቸው፤* የ11፥44ን ማብ ይመ::

22፥14 *አንድ አምስተኛ ጨምሮ ለካህኑ ይተካ፤* ከ5፥16 ጋር ያነጻጽሩ::

22፥16 *የምቀድሳቸው፤* የ11፥44ን ማብ ይመ::

22፥18 *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* የ1፥3ን ማብ ይመ::

22፥20-22፤ ሚል 1፥8 ይመ::

22፥21 *የኅብረት መሥዋዕት፤* የ3፥1ን ማብ ይመ::

ተቀባይነት አይኖረውም፤ [24]አባለዘሩ የተቀጠቀጠ ወይም የተኰላሸ፣ የተሰነጠቀ ወይም የተቈረጠ ማንኛውንም እንስሳ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) አታቅርቡ፤ እነዚህንም በምድራችሁ አትሠው። [25]እንደነዚህ ያሉትን እንስሳት ከባዕዳን በመቀበል ስለምላካችሁ (ኤሎሂም) ምግብ አድርጋችሁ አታቅርቡ፤ ነውር ስላለባቸው ፍጹም አይደሉምና ተቀባይነት አይኖራቸውም።' "

[26]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [27]"ጥጃ ወይም የበግ ግልገል ወይም የፍየል ግልገል በሚወለድበት ጊዜ ሰባት ቀን ከእናቱ ጋር ይቈይ፤ ከስምንተኛው ቀን ጀምሮ ግን ተቀባይነት ያለው *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ መሥዋዕት ይሆናል። [28]ላምን ከጥጃዋ፣ በግንም ከግልገሏ ጋር በአንድ ቀን አትረዱ።

[29]"*ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የምስጋና መሥዋዕት በምታቀርቡበት ጊዜ፣ መሥዋዕታችሁ ተቀባይነት እንዲኖረው አድርጋችሁ አቅርቡት። [30]መሥዋዕቱ በዚያኑ ዕለት ይበላ፤ ለሚቀጥለውም ቀን አታሳድሩ፤ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ።

[31]"ትእዛዛቴን ጠብቁ፤ አድርጓቸውም፤ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ። [32]ቅዱሱን ስሜን አታርክሱ፤ እኔ ቅዱስ መሆኔ በእስራኤላውያን ዘንድ ይታወቅ፤ የምቀድሳችሁ[ሀ][ለ] እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ። [33]ስለምላካችሁ (ኤሎሂም) እሆን ዘንድ ከግብፅ ምድር ያወጣኋችሁ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ።

23

እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"ለእስራኤላውያን እንዲህ ብለህ ተናገር፤ 'የተቀደሱ ጉባኤዎች ብላችሁ የምትዋጇቸው የተመረጡ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) በዓላት እነዚህ ናቸው፤

ሰንበት

[3]" '*ሥራ* የምትሠሩበት ስድስት ቀን አላችሁ፤ ሰባተኛው ቀን ግን የዕረፍት ሰንበት፣ የተቀደሰ ጉባኤ ዕለት ነው። *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰንበት ስለ ሆነ፣ በምትኖሩበት ስፍራ ሁሉ ምንም ዐይነት *ሥራ* አትሥሩበት።

የፋሲካና የቂጣ በዓል

23፥4-8 ተጓ ምብ ዘፀ 12፥14-20፤ ዘኍ 28፥16-25፤ ዘዳ 16፥1-8

[4]" '*የተመረጡ የእግዚአብሔር* (ያህዌ) በዓላት ብላችሁ በተወሰኑላቸው ጊዜያት የምታውጇቸው የተቀደሱ ጉባኤዎች እነዚህ ናቸው፤ [5]*የመጀመሪያው* ወር በገባ በዐሥራ አራተኛው ቀን ምሽት *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፋሲካ በዓል ይጀመራል። [6]በዚያው ወር በዐሥራ አምስተኛው ቀን *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) የቂጣ በዓል ይጀመራል፤ ሰባት ቀንም ያለ እርሾ የተጋገረ ቂጣ ትበላላችሁ። [7]በመጀመሪያው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ የዕለት ተግባራችሁንም አታከናውኑ። [8]ሰባት ቀን በእሳት የሚቃጠል መሥዋዕት *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) አቅርቡ፤ በሰባተኛው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ በዚያ ዕለት የተለመደ ተግባራችሁን አታከናውኑ።' "

የበኵራት ስጦታ በዓል

[9]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [10]"ለእስራኤላውያን እንዲህ ብለህ ተናገር፤ 'እኔ ወደምሰጣችሁ ምድር ገብታችሁ መከር በምትሰበስቡበት ጊዜ ከሰበሰባችሁት እህል የመጀመሪያውን ነዶ ለካህኑ አቅርቡ፤ [11]ነዶው ተቀባይነት እንዲያገኝላችሁም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ይወዝውዘው፤ ካህኑ ነዶውን የሚወዘውዘው በሰንበት ቀን ማግሥት ነው። [12]ነዶውን በምትወዘውዙበት ቀን እንከን የሌለበትን የአንድ ዓመት ተባዕት የበግ ጠቦት የሚቃጠል መሥዋዕት እንዲሆን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) አቅርቡ፤ [13]ከዚህም ጋር *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ፣ ሽታውም ደስ የሚያሰኝ እንዲሆን ሁለት ዐሥረኛ የኢፍ[ሐ] መስፈሪያ በዘይት

22፥24 ዘሌ21፥20
22፥25 ዘሌ21፥6፤ 1፥3፤ 3፥1፤ዘኍ19፥2
22፥27 ዘፀ22፥30፤ 28፥38፤ዘሌ1፥3፤
22፥28 ዘዳ22፥6:7
22፥29 ዘሌ7፥12
22፥30 ዘሌ7፥15፤ 11፥44
22፥31 ዘፀ22፥31፤ ዘዳ4፥2:40፤ መዝ105፥45፤
22፥32 ዘሌ10፥3፤ 18፥21፤20፥8
22፥33 ዘፍ17፥7፤ ዘፀ6፥6፤
23፥2 ቍ4:21: 27:37:44፤ ዘኍ29፥30፤ ሕዝ44፥24፤ ቈላ2፥16፤
23፥3 ቍ7:21: 35፤ዘፀ20፥9:10፤ ዘኍ28፥6፤ዕብ4፥9: 10፤
23፥4 ናሆ1፥15
23፥5 ዘፀ12፥6:11
23፥6 ዘፀ12፥17:19
23፥7 ቍ3:8
23፥8 ዘሌ1፥9
23፥10 ዘፀ22፥29፤ 34፥22፤ዘሌ19፥9፤ ዘኍ15፥2:18፤ሮሜ 11፥16
23፥11 ዘፀ28፥38፤ 29፥24
23፥12 ዘፀ12፥5፤ ዘሌ12፥6፤
23፥13 ቍ17፤ ዘፍ35፥14፤ ዘሌ 2፥14-16፤ 6፥20፤ 10፥9፤24፥5፤ ዘኍ15፥6፤28፥9

[ሀ]32 ወይም የተደለኋችሁ
[ለ]32 ወይም ቅዱስ አድርጌ የምለያችሁ
[ሐ]13 4.5 ሊትር ገደማ ይሆናል፤ እንዲሁም ቍ 17 ይመ

22፥24 *የተቀጠቀጠ ወይም የተኰላሸ፣ የተሰነጠቀ ወይም የተቈረጠ፤* የተኰላሹ እንስሳት መሥዋዕት ሆነው ቢቀርቡ ተቀባይነት አይኖራቸውም።

22፥28፤ ይህ ሕግ የወጣው ምናልባት ከሰብአዊ ርኅራኄ የተነሣ (ቍ 27 ይመ) ወይም ከተፈጥሮ ሕግ የተነሣ ሳይሆን አይቀርም፤ እናቲቱ ሌላ ዘር እንድትተካ ከግልገሉቿ ጋር መሥዋዕት ሆና መቅረብ የለባትም (ዘዳ 22፥6-7 ይመ)። ወይም ደግሞ ይህ ሕግ የወጣው ምናልባት በውል የማይታወቅ አረማዊ ልማድን ለመከላከል ሲባል ሊሆን ይችላል (የዘፀ 23፥19 ማብ ይመ)።

22፥30 *በዚያኑ ዕለት፤* ይህ ሕግ ለፋሲካ በዓል በሚታረደው እንስሳም ላይ ተፈጻሚ ይሆናል (ዘፀ 34፥25) ይሁን እንጂ የኅብረት መሥዋዕቱ ግን ሊያድርና በማግስቱ ሊበላ ይችላል (7፥16)።

23፥2 *የተመረጡት የእግዚአብሔር በዓላት፤* ዘፀ 23፥14-17 እና ማብ ይመ፤ 34፥18-25፤ ዘኍ 28-29፤ ዘዳ 16፥1-17 ይመ። በዘኍልቍ የሚገኘው ተጓዳኝ ሐሳብ (ከዘሌዋውያን ጋር በጣም የሚመሳሰለው) በእያንዳንዱ በዓል ላይ የሚቀርበውን የመሥዋዕት ዐይነት አንድ ባንድ ዘርዝሮ ያሳያል።

23፥3 *ሰንበት፤* የዘኍ 16፥23፤ 20፥9-10 ማብ ይመ። በዘፀ 23፥12 ላይ ሰንበት ከዓመታዊ በዓላት ጋር ግንኙነት እንዳለው ተጠቅሶአል። በየሰንበቱ ሌሎች ሁለት የበግ ጠቦቶች ተጨማሪ የሚቃጠል መሥዋዕት ሆነው ይቀርቡ ነበር፡ (ዘኍ 28፥9-10)።

23፥5 *ፋሲካ፤* የዘፀ 12፥11:14:21 ማብ ይመ። *የመጀመሪያው ወር፤* የዘፀ 12፥2ን ማብ ይመ። እስራኤላውያን ወራትን አስመልክቶ ሦስት ዐይነት የአጠራር መንገድ አላቸው። አንደኛው ዐይነት አቈጣጠር (እዚህ ላይና በቍ 24 እንደተመለከተው) የመጀመሪያው ወር፣ ሁለተኛው ወር፣ ሦስተኛው ወር፣ ወዘተ እያሉ ወሮቹን በመደዳ መጥራት ነው። ሁለተኛው የአቈጣጠር ዐይነት ደግሞ ከነዓናውያን የሚጠቀሙበትን የወር አቈጣጠር (ለምሳሌ አቢብ፣ ቡል፣ ወዘተ) መሠረት ያደረገ ሲሆን ከእነዚህ የወር ስሞች ውስጥ አሁን የሚታወቁት አራቱ ብቻ ናቸው። ሦስተኛው ዐይነት አቈጣጠር ባቢሎናውያን የሚጠቀሙበትን የወር አቈጣጠር (ኒሳን፣ አዳር፣ ቲሽሪ፣ ኪስሌቭ፣ ወዘተ) መሠረት ያደረገ ሲሆን እነዚህ የወር ስሞች ተጠቅሰው የሚገኙት በምርኮ ጊዜና ከምርኮ በኋላ በተጻፉት መጻሕፍት ውስጥ ብቻ ነው።

23፥6 *የቂጣ በዓል፤* የዘፀ 23፥15 ማብ ይመ። በዓሉ በሚከበርበት ጊዜ ከገብሱ አዝመራ የመጀመሪያው ነዶ ይቀርብ ነበር (ቍ 10-11)።

የተለወሰ የላመ ዱቄት ለእህል ቊርባን፣ አንድ አራተኛ የኢን መስፈሪያ የወይን ጠጅ ለመጠጥ ቊርባን አቅርቡ:: 14 ስጦታውን ለአምላካችሁ (ኤሎሂም) እስከምታቀርቡበት እስ ከዚያ ቀን ድረስ እንጀራም ቢሆን፣ ቈሎ ወይም እሸት አትብሉ፤ ይህም በምትኖሩ በት ስፍራ ሁሉ ለሚመጡት ትውልዶች የዘላለም ሥርዐት ነው::

የመከር በዓል

23፥15-22 ተጓ ምብ - ዘኍ28:26-31፤ ዘዳ 16፥9-12

15 “ ‘የሚወዘወዘውን የነዶ መሥዋዕት ካቀረባችሁበት የሰንበት ማግስት አንሥታ ችሁ ሰባት ሙሉ ሳምንታት ቊጠሩ:: 16 እስከ ሰባተኛው ሰንበት ማግስት ድረስ አምሳ ቀን ቊጠሩ፤ ከዚያም የአዲስ እህል ቊርባን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) አቅርቡ:: 17 በሁ ለት ዐሥረኛ የኢፍ መስፈሪያ የላመ ዱቄት፣ በእርሾ የተጋገረ ሁለት እንጀራ ለሚወዘወዝ መሥዋዕት፣ የበኵራት ስጦታ እንዲሆን ከየቤታችሁ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) አምጡ:: 18 ከእንጀራውም ጋር ሰባት ነውር የሌለባቸው የአንድ ዓመት ተባዕት የበግ ጠቦ ቶች፣ አንድ ወይፈንና ሁለት አውራ በጎች አቅርቡ፤ እነዚህም ከእህል ቊርባናቸውና ከመጠጥ ቊርባናቸው ጋር *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚቃጠል መሥዋዕት ይሆናሉ፤ ይህም በእሳት የሚቀርብ ሽታውም *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት ነው:: 19 እን ዲሁም አንድ ተባዕት ፍየል ለኀጢአት መሥዋዕት፣ ሁለት የአንድ ዓመት ተባዕት ጠቦቶችም ለኅብረት መሥዋዕትˣ አቅርቡ:: 20 ካህኑም ሁለቱን የበግ ጠቦቶች ከበኵራቱ እንጀራ ጋር የሚወዘወዝ መሥዋዕት አድርጎ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ይወዘውዛቸዋል፤ እነዚህም *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ቅዱስ መሥ ዋዕት፣ የካህኑም ድርሻ ናቸው:: 21 በዚያኑ ዕለት የተቀደሰ ጉባኤ ዐውጁ፤ የተለመደ ተግባራችሁንም አታከናውኑ፤ ይህም በምትኖሩ በት ስፍራ ሁሉ ለሚመጡት ትውልዶች የዘላለም ሥርዐት ነው::

22 “ ‘የምድራችሁን መከር በምትሰበስ ቡበት ጊዜ፣ የዕርሻችሁን ዳርና ዳር አት ጨዱ፤ ቃርሚያውን አትልቀሙ፤ እነዚህንም

23፥14 ዘፀ34፥26፤ ዘሌ3፥17፤ዘኍ10፥8፤ 15፥21፤ኢያ5፥11፤ 1ሳሙ17፥17፤25፥18 2ሳሙ17፥28፤ ሩት2፥14፤ኤር2፥3
23፥16 ሐሥ2፥1፤ 20፥16
23፥17 ቍ13፤ ዘፀ34፥22
23፥18 ቍ13፤ ዘፀ29፥41፤30፥9፤ 37፥16፤ኤር19፥13፤ 44፥18
23፥20 ዘፀ29፥24
23፥21 ቍ3:2፤ ዘፀ32፥5፤
23፥22 ዘሌ19፥9: 10፤ዘዳ24፥19-21፤ ሩት2፥2:15
23፥24 ቍ27:36፤ ዘሌ25፥9፤ዘኍ10፥9: 10፤29፥1፤31፥6፤ 2ነገ11፥14፤ 2ዜና13፥12፤ዕዝ3፥1፤ መዝ98፥6
23፥25 ቍ21፤ ዘሌ1፥9
23፥27 ቍ2:24፤ ዘፀ30፥10፤ ዘሌ16፥29፤
23፥28 ቍ31
23፥29 ዘፍ17፥14፤ ዘሌ7፥20፤ዘኍ5፥2
23፥30 ዘሌ20፥3
23፥31 ዘሌ3፥17
23፥32 ዘሌ16፥31፤ ነህ13፥19
23፥34 ዘፀ23፥16፤ 1ነገ8፥2፤ሐጌ2፥1፤ ዮሐ7፥2

ለድኾችና ለእንግዶች ተዉላቸው፤ እኔ *እግዚአብሔር* አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ::’

የመለከት በዓል

23፥23-25 ተጓ ምብ - ዘኍ 29፥1-6

23 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 24 “እስራኤላውያንን እንዲህ በላቸው፤ ‘የሰባተኛው ወር የመጀመሪያ ቀን ዕረፍት ይሁንላችሁ፤ በዚሁ በመለከት ድምፅ የሚከበር የተቀደሰ ጉባኤ ይኑራችሁ:: 25 መሥዋዕትን በእሳት *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) አቅርቡ እንጂ የተለመደ ተግባራችሁን አታከናውኑበት::’ ”

የስርየት ቀን

23፥26-32 ተጓ ምብ - ዘሌ 16፥2-34፤ ዘኍ 29፥7-11

26 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 27 “የሰባተኛው ወር ዐሥረኛ ቀን የስርየት ቀን ነው፤ የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ አን ዳች ነገርም አትብሉ፤ˀ መሥዋዕትም በእሳት *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) አቅርቡ:: 28 *በእግዚ አብሔር* (ያህዌ) በአምላካችሁ (ኤሎሂም) ፊት ለእ ናንተ ስርየት የሚደረግበት የስርየት ቀን ስለ ሆነ፣ በዚያ ዕለት ምንም ሥራ አትሥሩ:: 29 በዚያ ዕለት ሰውነቱን የሚያጐስቍል ማንኛውም ሰው ከወገኖቹ መካከል ተለይቶ ይጥፋ:: 30 በዚያ ዕለት ማንኛውንም ሥራ የሚሠራውን ሰው ሁሉ ከወገኖቹ መካከል ለይቼ አጠፋዋለሁ:: 31 ማንኛውንም ሥራ ከቶ አትሥሩበት፤ ይህ በምትኖሩበት ስፍራ ሁሉ ለልጅ ልጆቻችሁ የዘላለም ሥርዐት ነው:: 32 ይህ ለእናንተ የዕረፍት ሰንበት ስለ ሆነ፣ ራሳችሁን ዝቅ ዝቅ አድርጉ* አጕሳ ቊሉ፤ በወሩም ከዘጠነኛው ቀን ምሽት ጀምራችሁ እስከሚቀጥለው ቀን ምሽት ድረስ ሰንበታችሁን አክብሩ::”

የዳስ በዓል

23፥33-43 ተጓ ምብ - ዘኍ 29:12-39፤ ዘዳ 16፥13-17

33 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 34 “እስራኤላውያንን እንዲህ በላ ቸው፤ ‘ሰባተኛውም ወር በገባ በዐሥራ አም ስተኛው ቀን *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) የዳስ በዓል

ˀ13 1 ሊትር ገደማ ይሆናል
ˣ19 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል
ˀ27 ወይም *ጹሙ*፤ እንዲሁም ቍ 29:32 ይመ
*32 ወይም *ጹሙ*

23፥15 *ሰባት ሙሉ ሳምንታት፤* የዘፀ 23፥16 ማብ ይመ::

23፥16 *አምሳ ቀን፤* በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ የመከር በዓል ጰንጠቆስጤ ተብሎአል (የሐሥ 2፥1፤ 20፥16፤ 1ቆሮ 16፥8)፤ ትርጕሙም “አምሳ” ማለት ነው::

23፥22 የ19፥9-10 ማብ ይመ::

23፥24 *የሰባተኛው ወር የመጀመሪያ ቀን፤* በአሁኑ ጊዜ ይህ ዕለት የአይሁድ “የዘመን መለወጫ” ቀን ነው (ዕለቱ በዕብራይስጥ ሮሽ ሃሻና ተብሎ ይጠራል፤ ትርጕሙም “የዓመት መጀመሪያ” ማለት ነው)፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ግን እንደዚህ የሚል የለም (የዕብራይስጡ አገላለጽ የሚገኘው በሕዝ 40፥1 ላይ ብቻ ነው):: *በመለከት ድምፅ፤* በየወሩ መጀመሪያ ላይ መለከት መንፋት የተለመደ ሥርዐት ነበር (መዝ 81፥3):: እንደ አሁኑ ጊዜ የቀን መቍጠሪያ በሌለበት ወቅት በእስራኤል ምድር ከዳር እስከ ዳር የሚያስተጋባው የመለከት ድምፅ አዲስ ወቅት መጀመሩንና የአዝመራው ወቅት መጠናቀቁን ያመለክት ነበር፤ የ16፥29 ማብ ይመ::

23፥27 *የስርየት ቀን፤* ለዝርዝር ማብራሪያ የ16፥1-34 ማብ ይመ:: አሮን በዓመት አንድ ጊዜ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ይገባል (16፥29-34)፤ በዘመናኛ አይሁድ ዘንድ ይህ ቀን “ዮም ኪፑር” ተብሎ ይጠራል:: በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ግን ይህ ቀን “ዮም ሐኩፑሪም” በሚልና ብዙ ቍጥርን (በዚህ ቍጥር ላይ እንደተጠቀሰው) በሚያመለክት ስም ነው የሚታወቀው፤ ቃሉም “ዮም” (ቀን) እና “ኪፐር” (አስተሰረየ) ከተባሉ የዕብራይስጥ ቃላት የተገኘ ነው:: ይህ ቀን ታላቁ ሊቀ ካህናችን ክርስቶስ የሠ ራውን ሥራ ተምሳሌታዊ በሆነ መንገድ የሚያሳይ ነው (ዕብ 9፥2፤ 13፥11-12 ይመ):: *አንዳች ነገርም አትብሉ፤* የ16፥29:31ን ማብ ይመ::

23፥29 *ከወገኖቹ ... ተለይቶ ይጥፋ፤* የ7፥20 ማብ ይመ::

23፥34 *የዳስ በዓል፤* የዘፀ 23፥16 እና የዮሐ 7፥37-39ን ማብ ይመ:: የዳስ በዓል እስራኤላውያን በዓመት ሦስት ጊዜ ከሚያከብሯቸው በዓላት መካከል የመጨረሻው ሲሆን የሚከበረው እግዚአብሔርን ለማክበር ወደተመረጠው ስፍራ በመሄድ ነው (ዘፀ 23፥14-17፤ ዘዳ 16፥16)::

የብሉይ ኪዳን በዓላትና ሌሎች ቅዱስ/የተቀደሱ ቀናት

ስም	የብሉይ ኪዳን ክፍሎች	የብሉይ ኪዳን ጊዜ	በኢትዮጵውያን ቀን አቈጣጠር ዘመናዊው ቀን አቈጣጠር	መግለጫ	ዓላማው	የአዲስ ኪዳን ክፍሎች
ሰንበት	ዘፀ20÷8-11፤ 31÷12-17፤ ዘሌ23÷3፤ ዘዳ5÷12-15	ሰባተኛው ቀን	ተመሳሳይ	የዕረፍት ቀን፣ ሥራ የማይሠራበት	ለሰዎችና ለእንስሳት ዕረፍት መስጠት	ማቴ 12÷1-4 28÷1፤ሉቃ 4÷16፤ ዮሐ 5÷9፤ሐሥ 13÷42፤ ቈላ 2÷16፤ዕብ 4÷1-11
ሰባተኛ ዓመት	ዘፀ23÷10-11፤ ዘሌ25÷1-7	ሰባተኛው ዓመት	ተመሳሳይ	የዕረፍት ዓመት ፣ እርሻ የማይታረስበት	የእርሻ መሬትን ማሳረፍ	የእርሻ መሬት ማሳረፍ
ኢዮቤልዩ	ዘሌ25÷8-55፤27÷17-24፤ ዘኍ36÷4	50ኛው ዓመት	ተመሳሳይ	የዕዳ መሰረዝ፤ የባሮችና የቅጥር ሠራተኞች ነጻ መውጣት፤ የእርሻ መሬት ለመጀመሪያው ባለቤት መመለስ	ድኾችን ለመርዳት፣ ኅብረተሰብን ማጽናት	-
ፋሲካ	ዘፀ12÷1-14፤ዘሌ23÷5፤ ዘኍ9÷1-14፤ 28÷16፤ ዘዳ16÷1-3፡ 4-7	የመጀመሪያው ወር (አቢብ) 14	ሚያዝያ	እያንዳንዱ ቤተ ሰብ ከመራራ ቅጠል ና ያለ እርሾ ከተጋገረ ቂጣ ጋር በግ ዐርዶ መብላት	የእስራኤል ከግብፅ ባርነት መውጣትን ማስታወስ	ማቴ 26÷17፤ ማር 14÷12-26፤ ዮሐ2÷13፤11÷55፤ 1ቆሮ 5÷7፤
የቂጣ በዓል	ዘፀ12÷15-20፤ 13÷3-10፤ 23÷15፤ 34÷18፤ዘሌ23÷6-8፤ ዘኍ28÷17-25፤ ዘዳ16÷3፡4፡8	የመጀመሪያው ወር (አቢብ) 15-21	ሚያዝያ	ያልቦካ ቂጣ መብላት፣ ብዙ ጉባኤዎችን ማካሄድ፣ የተለየ ቍርባን ማቅረብ	እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ከግብፅ ምድር በማስቸኰል ያወጣበት ማስታወስ	ማር 14÷1፤ ሐሥ 12÷3፤ 1ቆሮ 5÷6-8
በኵራት	ዘኍ23÷9-14፤	ሰባተኛው ወር (አቢብ) 16	ሚያዝያ	የመጀመሪያውን የገብስ ነዶ ማቅረብ፣ የሚቃጠል መሥዋዕትንና የእህል ቍርባንን ማቅረብ	በእርሾች ላይ እግዚአብሔር ያደረገውን በረከት ማስብ/መገንዘብ	ሮሜ 8÷23፤ 1ቆሮ 15÷20-23
በዓለ አምሳ	ዘፀ23÷16፤34÷22፤ ዘሌ23÷15-21፤ ዘኍ28÷26፣31፤ዘዳ16÷9-12	ሦስተኛው ወር (ሲዋን) 6	ሰኔ	በደስታ በዓል፣ የስንዴ መከር በኵራትን ያካተተ በፈቃደኝነት የሚቀርብ መስዋዕት	ለተሰበሰበው መከር እግዚአብሔር ማመስገንና ደስ መሰኘትን ማሳየት	ሐሥ 2÷1-4፤ 20÷16፤ 1ቆሮ 16÷8
መለከት (ሮሽ ሆሳዕና)	ዘሌ23÷23-25፤ ዘኍ29÷1-6፤	ሰባተኛው ወር (አታኒም) 1	ጥቅምት	በመለከት ድምፅና በመሥዋዕት የታጀበ በዕረፍት ቀን የሚደረግ ጉባኤ	ጌታ ስላደረገው ቸርነት እስራ ኤልን በፊቱ ማቅረብ	-
የማስተሰሪያ ቀን	ዘሌ16፤ 23÷26-32፤ ዘኍ29÷7-11	ሰባተኛው ወር (አታኒም) 10	ጥቅምት	ለካህናትና ለሕዝቡ እንዲሁም ለድንኳኑና ለመሠዊያው ማስተሰሪያ፤ የዕረፍትና የጾም ቀን	ካህናቱንና ሕዝቡን ከኀጢአት ማንጻትና የተቀደሰውን ስፍራ ማንጻት	ሮሜ 3÷24-26፤ ዕብ 9÷7፤ 10÷319-22
የመገናኛ ድንኳን	ዘፀ23÷16፤ 34÷22፤ ዘሌ23÷33-36፡39-43፤ ዘኍ29÷12-34፤ ዘዳ 16÷13-15፤ ዘካ14÷16-19	ሰባተኛው ወር (አታኒም) 15-21	ጥቅምት	ስለ ተሰበሰበው መከር ለሳምንት ያህል የሚደረግ በዓል፣ በዳስ ውስጥ መቆየትና መሥዋዕት ማቅረብ	ከግብፅ ወደ ከነዓን የተደረገውን ጕዞ ማስታወስ፣ ስለ ከነዓን ፍሬያማነት እግዚአብሔርን ማመስገን	ዮሐ7÷2፡37
የተቀደሰ ጉባዔ	ዘሌ23÷36፤ ዘኍ29÷35-38	ሰባተኛው ወር (አታኒም) 22	ጥቅምት	በአንድነት የመሆን፣ የዕረፍትና መሥዋዕት ማቅረቢያ ቀን	የበዓላትን መዝጊያ	-
ፑሪም	አስ9÷18-32	ዐሥራ ሁለተኛው (ሕዳር) 14-15	መጋቢት	የደስታና ስጦታ የመሰጣጫ ቀን	በአስቴር ዘመን ለእስራኤል የተደረገውን ትድግና ማስታወስ	-

በተጨማሪም የአዲስ ጨረቃ ቀናት ልዩ የበዓላት ቀናት ሆነው ይከበራሉ (ዘኍ 10÷10፤ 1ቆሮ 23÷31፤ ዕዝ 3÷5፤ ነህ10÷33፤ መዝ 81÷3፤ ኢሳ 1÷13-14፤ 66÷23፤ ሆሴ 5÷7፤ አሞ 8÷5፤ ቈላ 2÷16)።

ይጀምራል፤ እስከ ሰባት ቀንም ይቆያል:: [35]የመጀመሪያው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ ነውና የተለመደ ተግባራችሁን አታከናውኑበት:: [36]ሰባት ቀን መሥዋዕቱን በእሳት *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) አቅርቡ፤ በስምንተኛው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ *መሥዋዕትን* በእሳት *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) አቅርቡ፤ የተለመደ ተግባራችሁንም አታከናውኑበት::

[37]" 'የሚቃጠል መሥዋዕትንና የእህል ቍርባንን፣ መሥዋዕትንና የመጠጥ ቍርባንን በተመደበላቸው ቀን *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በእሳት ለማቅረብ፣ የተቀደሱ ጉባኤዎችን የምታውጁባቸው *የእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በዓላት እነዚህ ናቸው:: [38]እነዚህ መሥዋዕቶች *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) ሰንበት ከምታቀርቡት፣ ከስጦታችሁ፣[ጠ] ከስእለታችሁና ከበጎ ፈቃድ ስጦታችሁ በተጨማሪ የምታቀርቧቸው ስጦታዎች ናቸው::

[39]" 'የምድራችሁን ፍሬ ከሰበሰባችሁ በኋላ በሰባተኛው ወር ከዐሥራ አምስተኛው ቀን ጀምራችሁ ሰባት ቀን *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በዓል አክብሩ፤ የመጀመሪያው ቀን የዕረፍት ዕለት ነው፤ ስምንተኛውም ቀን እንደዚሁ የዕረፍት ዕለት ይሆናል:: [40]በመጀመሪያው ቀን የመልካም ዛፍ ፍሬ፣ የዘንባባ ዝንጣፊ፣ የለመለመ ዛፍ ቅርንጫፍ የአኻያ ዛፍ ቅርንጫፍ ይዛችሁ ሰባት ቀን በአምላካችሁ *በእግዚአብሔር* (ኤሎሂም ያሁዌ) ፊት ደስ ይበላችሁ:: [41]በየዓመቱም *የእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በዓል አድርጋችሁ ሰባት ቀን አክብሩ፤ ይህም ለልጅ ልጃችሁ የዘላለም ሥርዐት ነው፤ በሰባተኛውም ወር አክብሩት:: [42]ሰባት ቀን ዳስ ውስጥ ተቀመጡ፤ በትውልዱ እስራኤላዊ የሆነ ሁሉ ዳስ ውስጥ ይሰንብት፤ [43]በዚህም እኔ እስራኤላውያንን ከግብፅ ባወጣሁ ጊዜ፣ ዳስ ውስጥ እንዲቀመጡ ማድረጌን የልጅ ልጆቻችሁ ያውቃሉ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያሁዌ ኤሎሂም) ነኝ::' "

[44]በዚህ ሁኔታም ሙሴ የተመረጡትን *የእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በዓላት ለእስራኤላውያን አስታወቀ::

በእግዚአብሔር (ያሁዌ) *ፊት የሚቀርብ* ዘይትና ኅብስት

24፥1-3 ተጓ ምብ - ዘፀ27:20-21

24 *እግዚአብሔር* (ያሁዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"መብራቶቹ ያለማቋረጥ እንዲያበሩ ከወይራ ተጨምቆ የተጠለለ ዘይት እንዲያመጡልህ እስራኤላውያንን እዘዛቸው:: [3]አሮንም በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከምስክሩ መጋረጃ ውጭ *በእግዚአብሔር* (ያሁዌ) ፊት ያሉትን መብራቶች ከምሽት እስከ ንጋት ያለ ማቋረጥ ያስናዳቸው፤ ይህም ለትውልዶቻችሁ ሥርዐት ነው:: [4]*በእግዚአብሔር* (ያሁዌ) ፊት በንጹሕ የወርቅ መቅረዝ ላይ ያሉት መብራቶች ያለማቋረጥ መስናዳት አለባቸው::

[5]"የላመ ዱቄት ወስደህ ዐሥራ ሁለት ኅብስት ጋግር፤ እያንዳንዱ ኅብስትም በሁለት ዐሥረኛ የኢፍ[ጩ] መስፈሪያ ዱቄት ይጋገር:: [6]እነዚህንም ስድስት ስድስቱን በሁለት ረድፍ *በእግዚአብሔር* (ያሁዌ) ፊት ባለው የንጹሕ ወርቅ ጠረጴዛ ላይ አኑራቸው:: [7]ከኅብስቱ ጋር የመታሰቢያ ድርሻ ሆኖ *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በእሳት የሚቀርብ መሥዋዕት እንዲሆን ንጹሕ ዕጣን በእያንዳንዱ ረድፍ ላይ አኑር:: [8]ኅብስቱ የእስራኤልን ሕዝብ ይወክል ዘንድ ዘወትር በየሰንበቱ *በእግዚአብሔር* (ያሁዌ) ፊት ይደርደር፤ ይህም የዘላለም ቃል ኪዳን ነው:: [9]ኅብስቱ የአሮንና የልጆቹ ድርሻ ነው፤ በተቀደሰ ስፍራም ይበሉታል፤ *ለእግዚአብሔር* (ያሁዌ) በእሳት ከሚቀርበው መሥዋዕት እጅግ

[ጠ]38 ወይም እነዚህ በዓላት ከእግዚአብሔር ሰንበታት በተጨማሪ የምታቀርቡአቸው ናቸው፤ ስጦታዎቹም
[ጩ]5 4.5 ሊትር ገደማ ይሆናል

23፥35 ቍ2:3
23፥36 ቍ24፤ ዘሌ1፥9፤1ነገ8፥2፤ 2ዜና7፥9፤ነህ8፥18፤ ዮሐ7፥37፤
23፥37 ቍ13
23፥38 ዘፀ20፥10፤ ዘሌ1፥2፤7፥16፤2ዜና 2፥4፤ሕዝ45፥17
23፥39 ዘፀ23፥16፤ ኢሳ62፥9፤
23፥40 ዘዳ12፥7፤ 14፥26፤28፥47፤ ነህ8፥10:14-17፤ መዝ9፥2፤66፥6፤ 105፥43፤118፥27፤ 137፥2፤ኢሳ44፥4፤ ኢል2፥26
23፥42 ዘፀ23፥16
23፥43 መዝ78፥5
24፥3 ዘፀ12፥14
24፥4 ዘፀ25፥31
24፥5 ዘፀ25፥30፤ ዘሌ23፥13፤ዕብ9፥2፤
24፥6 ዘፀ25፥23-30፤ዘኍ4፥7
24፥7 ዘሌ2፥1፤2፥2
24፥8 ዘፀ25፥30፤ ዘኍ4፥7፤1ዜና9፥32፤ 2ዜና2፥4፤ማቴ12፥5
24፥9 ዘሌ6፥16: 17፤ማቴ12፥4፤ ማር2፥26፤ሉቃ6፥4፤

23፥42 *ዳስ፤* ቃሉ በዕብራይስጥ "ሱኮት" ሲሆን "የመገናኛ ድንኳን" ወይም "የማደሪያ ድንኳን" ተብሎ ተተርጕሟል፤ በዓሉም ስሙን ያገኘው ከዚሁ ቃል ነው:: በዚህ ጕዳይ ጠንካራ እምነት ያላቸው አይሁዳውያን፣ እግዚአብሔር ከግብፅ ባርነት ባወጣቸው ጊዜ በምድረ በዳ ዳስ ሠርተው የኖሩበትን ሁኔታ ለማስታወስ ዛሬም ትናንሽ ዳሶችን እየሠሩ በዓሉን ያከብሩታል (ነህ 8፥13-17 ይመ)::

24፥2-4፤ ዘፀ 27፥20-21::

24፥3 *ከምስክሩ፤* የዘፀ 16፥34ን ማብ ይመ:: *ያሉትን መብራቶች ... ያስናዷቸው፤* ምሽቱንና ሌሊቱን ሁሉ ባለማቋረጥ ሲበሩ ያድራሉ:: *ያለ ማቋረጥ፤* ሌሊቱን ያለ ምንም ማቋረጥ ሲበሩ የሚያድሩ ሲሆን ቀን ግን እንዲህ ላይሆን ይችላል 1ሳሙ 3፥3 እና ማብ ይመ::

24፥5 *ሁለት ዐሥረኛ፤* እስዚያም ኅብስቱ ትልቅ ነበር ማለት ነው፤ እስዚያም መስፈሪያው ትንሽ መሆኑን ይገልጻል::

24፥7 *ንጹሕ ዕጣን፤* ኅብስቱን ለማጣፈጥ የሚያገለግል ሳይሆን፣ በገበታው ላይ ተነባብረው ወይም በተርታ ተቀምጠው ከሚገኙት ኅብስቶች አጠገብ ሆኖ የሚቃጠል ነው::

24፥8 *ኅብስቱ፤* አብዛኛውን ጊዜ "ገጽ ኅብስት" በሚል ስም ይጠራል (ዘፀ 25፥30 እና ማብ ይመ):: ይህም ዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች የሚያመጡትን ስጦታ የሚያመለክትና እግዚአብሔር ሕዝቡን ጠብቆ የሚያኖር መሆኑን የሚያሳይ ነው፤ ኅብስቱን የሚበሉት ካህናቱ ናቸው (24፥9)::

24፥9 1ሳሙ 21፥4-6 ይመ::

24፥10 *አባቱ ግብፃዊ የሆነ፤* ይህ ሰው መጻተኛ ነው፤ ሕጉ፣ ቢያንስ በጻኝነት ረገድ፣ በመጻተኛውም ሆነ ባገር ተወላጁ እስራኤላዊ መካከል ልዩነት አያደርግም (ቍ 22፤ ዘፀ 12፥49 ይመ)::

24፥11 *በማቃለል ሰደበ፤* ዘፀ 20፥7 እና ማብ ይመ::

24፥17:21 ዘፍ 9፥6 እና ማብ ይመ::

24፥20 *በዐይን ፈንታ ዐይን፣ በጥርስ ፈንታ ጥርስ፤* የዘፀ 21፥23-25ን ማብ ይመ:: ይህ ሕግ አንድ ቋሚ መርሕ መኖሩን ያሳያል:: በዚህ ሕግ መሠረት ለአንድ ጥፋት የሚሰጠው ቅጣት ከተፈጸመው ጥፋት ጋር ተመጣጣኝ መሆን አለበት እንጂ ከጥፋቱ መብለጥ የለበትም:: ዐይን ያጠፋ በእርግጥ ዐይኑ ይጠፋል፤ ወይም ደግሞ ጥርስ የሰበረ ጥርሱ ይሰበራል ማለት አይደለም፤ ቅጣቱም ተግባራዊ ይሆን እንደ ነበር የሚያሳይ ምንም ማስረጃ የለም:: በቀጥታ ተተግባሪ የማይመስል ከዚህ የበቀል ሕግ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ሕግ በሐሙራቢ ሕግ ላይ ተጽፎ ይገኛል:: ክርስቶስ፣ ለዘብተኛ አቋም እንደነበራቸው ፈሪሳውያን ሁሉ (የሂሌል ደቀመዛሙርት) በዚህ መርሕ ላይ በመመርኰዝ ለበቀል ቦታ የሚሰጡ አጥባቂ ፈሪሳውያን (የሻማይ ደቀመዛሙርት) የሚጠቀሙበትን የአተረጓጐም ስልት ተቃውሞታል (ማቴ 5፥38-42 ይመ)::

24፥22፤ የቍ 10 ማብ ይመ::

25፥4 *ምድሪቱ የዕረፍት ሰንበት ታድርግ፤* ዘፀ 23፥10-11 ይመ:: እስራኤላውያን የዑደተ ሰብልን (በአንድ የዕርሻ መሬት ላይ ዘርን እየለዋወጡ መዝራት) አጠቃቀም ዘዴ ተገልግለውበት አያውቁም፤ ሆኖም በየሰባት ዓመቱ የዕርሻ መሬት ጦም እንዲያድር ስለሚደረግ ይህ ሁኔታ የዑደተ ሰብልን ዘዴ ያህል ይጠቅም

የተቀደሰ ድርሻቸው ነውና::”

እግዚአብሔርን መሰደብ የሚያስከትለው ቅጣት

10እናቱ እስራኤላዊት፣ አባቱ ግብፃዊ የሆነ አንድ ሰው በእስራኤላውያን መካከል ወጣ፤ በሰፈርም ውስጥ ከአንድ እስራኤላዊ ጋር ተጣሉ:: 11የእስራኤላዊቱ ልጅ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ስም በማቃለል ሰደበ፤ ስለዚህም ወደ ሙሴ አመጡት፤ የሰውየው እናት ስም ሰሎሚት ነበር፤ እርሷም ከዳን ወገን የተወለደው የደብራይ ልጅ ነበረች:: 12*የእግዚአብሔር* (ያህዌ) *ፈቃድም* ግልጽ እስኪሆንላቸው ድረስ በግዞት አኖሩት::

13*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 14“ተሳዳቢውን ከሰፈር ወደ ውጭ አውጣው፤ ሲሳደብ የሰሙት ሁሉ እጃቸውን በራሱ ላይ ይጫኑበት፤ ማኅበሩም ሁሉ በድንጋይ ይውገረው:: 15እስራኤላውያንን እንዲህ በላቸው፤ ‘ማንም ሰው ስምላኩን (ኤሎሂም) ቢሳደብ ኀጢአት ሠርቶአልና ይጠየቅበታል:: 16*የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ስም የሚሳደብ ማንኛውም ሰው ይገደል፤ ማኅበሩ ሁሉ ይውገሩት፤ መጻተኛም ሆነ የአገር ተወላጅ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ስም ከሰደበ ይገደል::

17“ ‘ሰውን ደብድቦ የገደለ ይገደል:: 18የሌላውን ሰው እንስሳ ደብድቦ የገደለ ማንኛውም ሰው ያንኑ ዐይነት እንስሳ ይተካለት:: 19ማንኛውም ሰው በባልንጀራው ላይ ጉዳት ቢያደርስ የዚያው ዐይነት ጉዳት ይፈጸምበት፤ 20ይኸውም በስብራት ፈንታ ስብራት፣ በዐይን ፈንታ ዐይን፣ በጥርስ ፈንታ ጥርስ ማለት ነው:: በሌላው ሰው ላይ ያደረሰው ጉዳት በእርሱም ላይ ይድረስበት፤ 21እንስሳ የገደለ ማንኛውም ሰው በገደለው ፈንታ ይተካ፤ ሰው የገደለ ግን ይገደል:: 22ለመጻተኛው ሆነ ለአገር ተወላጅ አንድ ዐይነት ሕግ ይኑራችሁ፤ እኔ *እግዚአብሔር* ስምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ::’ ”

23ሙሴም ይህን ለሕዝቡ ነገራቸው፤ እነርሱም ተሳዳቢውን ከሰፈር ወደ ውጭ ወስደው በድንጋይ ወገሩት፤ እስራኤላውያንም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው አደረጉ::

24፥11 ዘፀ3፥15፤ 18፥22፤20፥7፤31፥2፤ ዘኍ1፥4፤7፥2፤10፥15 13፥2፤17፥2፤ 2ነገ6፥33፤ኢሱ7፥18፤ 1ነገ7፥14ኢዮ1፥11፤
24፥12 ዘፀ18፥16
24፥14 ቍ23፤ ዘሌ20፥2፤ዘዳ13፥9፤1 7፥5፡7፤ሐሥ 7፥58
24፥15 ዘፀ22፥28፤ ዘሌ5፥1
24፥16 ዘፀ21፥12፤ 22፥28፤1ነገ21፥10፡ 13፤ማቴ26፥66፤ ማር14፥64፤ዮሐ10፥3 3፤19፥7፤ሐሥ7፥58
24፥17 ቍ21፤ ዘፍ9፥6፤ዘፀ21፥12፤ ዘዳ27፥24
24፥18 ቍ21
24፥20 ዘፀ21፥24፤ ማቴ5፥38
24፥21 ቍ17፡18
24፥22 ዘፀ12፥49፤ 22፥21፤ዘኍ9፥14፤ ሕዝ47፥22፤
24፥23 ቍ14
25፥1 ዘፀ19፥11
25፥3 ዘፀ23፥10
25፥4 ቍ5፡6፡20፤ ዘሌ26፥35፤2ዜና36፥ 21፤ኢሳ36፥16፤ 37፥30
25፥5 ቍ4፡11፤ ዘፍ40፥10፤ዘኍ6፥3፤ 13፥20፤ዘዳ23፥24፤ 2ነገ19፥29፤ነህ13፥15 ኢሳ5፥2፤
25፥6 ቍ4
25፥7 ዘፀ23፥11
25፥9 ዘፀ30፥10፤ ዘሌ16፥29፤23፥24፤ ዘኍ10፥8፤ኢሱ6፥4፤ መሳ3፥27፤7፥16፤ 1ሳሙ13፥3፤ ኢሳ27፥13፤ ዘካ 9፥14፤
25፥10 ቍ11፡27፡ 28፡50፤ዘሌ27፥17፡21 ዘኍ36፥4፤ ኢሳ61፥1፤ኤር34፥8፡ 15፡17፤ሕዝ46፥17፤ ሉቃ4፥19፤
25፥11 ቍ5፡10
25፥13 ቍ10
25፥14 ዘሌ19፥13፤ 1ሳሙ12፥3፡4፤ 1ቆሮ6፥8

የሰባተኛው ዓመት ዕረፍት

25 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን በሲና ተራራ ላይ እንዲህ አለው፤ 2“ለእስራኤላውያን እንዲህ ብለህ ተናገር፤ ወደምሰጣችሁ ምድር በምትገቡበት ጊዜ ምድሪቱ ራስዋ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ሰንበት ታክብር:: 3ስድስት ዓመት በዕርሻህ ላይ ዝራ፤ ስድስት ዓመት ወይንህን ግረዝ፤ ፍሬውንም ሰብስብ:: 4በሰባተኛው ዓመት ግን ምድሪቱ የዕረፍት ሰንበት ታድርግ፤ ይህም *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰንበት ነው:: በዕርሻህ ላይ አትዝራ፤ ወይንህንም አትግረዝ:: 5ሳይዘራ የበቀለውን አትጨደው፤ ካልተገረዘው የወይን ተክልህ ፍሬ አትሰብስብ:: ምድሪቱ የአንድ ዓመት ዕረፍት ታድርግ:: 6ምድሪቱም በሰንበት ጊዜዋ የምታስገኘው ማንኛውም ፍሬ ለአንተ፣ ለወንድ ባሪያህ፣ ለሴት ባሪያህ፣ ለቅጥር ሠራተኛህና ከአንተ ጋር ለሚኖር መጻተኛ ምግብ ይሁን፤ 7እንዲሁም ለቤት እንስሶችህና በምድርህ ለሚኖሩ የዱር አራዊት ምድሪቱ የምታበቅለው ሁሉ መኖ ይሁን::

የኢዮቤልዩ ዓመት

25:8-38 ማመ - ዘዳ 15:1-11
25:39-55 ማመ - ዘፀ 21:2-11፤ ዘዳ 15:12-18

8“ ‘ሰባት የሰንበት ዓመታት ማለትም ሰባት ጊዜ ሰባት ዓመታትን ቍጠር፤ ሰባቱ የሰንበት ዓመታትም አርባ ዘጠኝ ዓመታት ይሆናሉ:: 9ከዚያም በኋላ በሰባተኛው ወር በዐሥረኛው ቀን፣ መለከት ይነፋ፤ በማስተስረያ ቀንም በምድራችሁ ሁሉ መለከት ንፉ:: 10አምሳኛውን ዓመት ቀድሱ፤ በምድሪቱ ሁሉ ላሉ ነዋሪዎች በሙሉ ነጻነት ዐውጁ፤ ይህም ኢዮቤልዩ ይሁንላችሁ፤ ከእናንተ እያንዳንዱ ወደ ቤተ ሰቡ ርስት፣ ወደ ወገኑም ይመለስ:: 11የአምሳኛው ዓመት ኢዮቤልዩ ይሁንላችሁ፤ አትዝሩ፤ ሳትዘሩት የበቀለውን አትጨዱ፤ ካልተገረዘውም የወይን ሐረግ ፍሬ አትሰብስቡ:: 12ኢዮቤልዩ ስለሆነ ለእናንተ የተቀደሰ ይሁን፤ ሳትዘሩት በሜዳ የበቀለውን ብሉ::

13“ ‘በዚህ በኢዮቤልዩ ዓመት እያንዳንዱ ሰው ወደ ርስቱ ይመለስ::

14“ ‘ከወገንህ ከአንዱ መሬት ብትገዛ ወይም ብትሸጥለት፣ አንዱ ሌላውን አያታል::

ነበር:: ምድር የሰንበት ዓመት እንደሚያስፈልጋት ሁሉ አንድ ዕብራዊ ባሪያ በባርነት የሚያገለግለው ለስድስት ዓመት ብቻ ነው፤ የዕረፍት ሰንበት ዓመት ዋለም አልዋለም አንድ ባሪያ በሕጉ መሠረት ከስድስት ዓመት በኋላ አርነት መውጣት አለበት:: (ዘፀ 21፥2 እና ማብ ይመ):: በዘዳ 15፥1-11 ላይ በሰንበት ዓመት ማንኛውም ዕዳ መሰረዝና መተው እንዳለበት በግልጽ ተደንግጎአል:: ለእስራኤል በተሰጠው ሕግ ወስጥ ለድኾች የሚደረገው ጥንቃቄ ሁነኛ ሥፍራ አለው (ዘፀ 23፥11 ይመ):: 23፥7፡35፤ ዘዳ 31፥10፤ ነህ 10፥31 ይመ::

25፥9 *በማስተስረያ ቀን፤* የ16፥1-34ን ማብ ይመ:: እንዲሁም 23፥27 ይመ::

25፥10 *አምሳኛውን ዓመት፤* ምናልባት ከሰባተኛው የሰንበት ዓመት በተጨማሪ ምድሪቱ ዕረፍት የምታደርግበት ሌላ ዓመት፣ ወይም ደግሞ ከአርባ ዘጠነኛው ዓመት ጋር (የመጀመሪያውንና የመጨረሻውን ዓመት በመቍጠር) አንድ ሊሆን ይችላል:: በብሉይና በአዲስ ኪዳን ዘመን መካከል የተጻፉ የአይሁድ ሥነ ጽሑፍ ምንጮች ሁለተኛውን አተረጓጎም ይከተላሉ:: *በምድሪቱ ሁሉ ላሉ ነዋሪዎች ... ነጻነት ዐውጁ፤* ቍ 39-43፤47-55 ይመ:: *ኢዮቤልዩ፤* ምንም እንኳ በቍ 9 ላይ “መለከት” የሚለውን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል የተለየ ቢሆንም፣ በዚህ ቦታ “ኢዩቤልዩ” የሚለውን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል “ቀንድ (የበግ)” ወይም “መለከት” የሚሉትን ቃላት ለመግለጽ ከገቡት የዕብራይስጥ ቃላት ጋር (ለምሳሌ ዘፀ 19፥13 ይመ) አንድ ዐይነት ወይም ተዛማጅ ሳይሆን አይቀርም:: መለከት የሚነፋው የስርየት ቀን አብቅቶ የኢዮቤልዩ ዓመት መጀመሩን ለማብሠር ነው:: ከ23፥24 ጋር ያነጻጽሩ::

25፥13 *ወደ ርስቱ ይመለስ፤* ቍ 10 ይመ:: ድኾች ያለ ርስት እንዳይቀሩ ለማድረግ እግዚአብሔር በርስት ላይ ርስት

[15]ከኢዮቤልዩ በኋላ ያሉትን ዓመታት ብዛት መሠረት በማድረግ ከወገንህ ትገዛለህ፤ እርሱም የቀሩትን የመከር ዓመታት ብዛት መሠረት በማድረግ ይሸጥልሃል። [16]የዓመቱ ቍጥር ከበዛ ዋጋውን ጨምር፤ የዓመቱ ቍጥር ካነሰም፣ ዋጋውን ቀንስ፤ ምክንያቱም የሚሸጥልህ የዓመቱን የምርት መጠን ነውና። [17]አንዱ ሌላውን አያታልል፤ ስምላክህን (ኤሎሂም) ፍራ፤ እኔ እግዚአብሔር ስምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ።

[18]“ ‘ሥርዐቴን ጠብቁ፤ ሕጌን በጥንቃቄ አድርጉ፤ በምድሪቱም በሰላም ትኖራላችሁ። [19]ምድሪቱ ፍሬዋን ትሰጣለች፤ እስክትጠግቡ ትበላላችሁ፤ በዚያም በሰላም ትኖራላችሁ። [20]እናንተም፣ “ካልዘራን ወይም ሰብላችንን ካልሰበሰብን በሰባተኛው ዓመት ምን እንበላለን?” በማለት ትጠይቁ ይሆናል። [21]በስድስተኛው ዓመት በረከቴን እሰድድላችኋለሁ፤ ምድሪቱም ለሦስት ዓመት የሚበቃ ፍሬ ትሰጣለች። [22]በስምንተኛው ዓመት በምትዘሩበት ጊዜ፣ የምትበሉት ቀድሞ ከሰበሰባችሁት ሰብል ይሆናል፤ የዘጠነኛውን ዓመት መከር እስክትሰበስቡ ድረስ ከዚሁ እህል ትበላላችሁ።

[23]“ ‘መሬት ለዘለቄታ አይሸጥ፤ ምክንያቱም ምድሪቱ የእኔ ናት፤ እናንተም መጻተኞችና እንግዶች ናችሁ። [24]ርስት አድርጋችሁ በምትይዙት ምድር ሁሉ መሬት የሚዋጅበት እንዲኖር አድርጉ።

[25]“ ‘ከወገንህ አንዱ ደኽይቶ ርስቱን ቢሸጥ፣ የቅርብ ዘመዱ መጥቶ ወገኑ የሸጠውን ይዋጅለት። [26]ነገር ግን ሰውየው ርስቱን የሚዋጅለት ምንም ዘመድ ባይኖረውና፣ እርሱ ራሱ መዋጀት የሚችልበትን ሀብት ቢያገኝ፣ [27]ርስቱን ከሸጠበት ጊዜ ጀምሮ ያለውን የሽያጭ ዘመን በመቍጠር የዋጋውን ልዩነት ለገዛው ሰው ይመልስ፤ እርሱም ወደ ገዛ ርስቱ ይመለስ። [28]ነገር ግን ዋጋውን መመለስ ካልቻለ፣ የሸጠው ርስት እስከ ኢዮቤልዩ ዓመት ድረስ የገዢው ንብረት ሆኖ ይቈያል፤ በኢዮቤልዩ ዓመት ለባለቤቱ ይመለሳል፤ ሰውየውም ወደ ርስቱ ይመለሳል።

[29]“ ‘ማንኛውም ሰው ቅጥር በተሠራለት ከተማ ውስጥ የሚገኝ መኖሪያ ቤቱን ቢሸጥ ከሸጠበት ጊዜ ጀምሮ እስከ አንድ ዓመት ሊዋጀው ይችላል፤ የመዋጀት መብቱ እስከ አንድ ዓመት ድረስ ነው። [30]አንዱ ዓመት ከማለቁ በፊት መዋጀት ካልቻለ ግን፣ ቅጥር በተሠራለት ከተማ ውስጥ ያለው ቤት የገዢውና የልጅ ልጆቹ ንብረት ሆኖ ይቀራል፤ በኢዮቤልዩ አይመለስለትም። [31]ቅጥር በዙሪያው ባልተሠራለት መንደር ውስጥ የሚገኙ ቤቶች ግን እንደ ዕርሻ መሬት ተቈጥረው ሊዋጁ ይችላሉ፤ በኢዮቤልዩም ይመለሳሉ።

[32]“ ‘ነገር ግን ሌዋውያን የራሳቸው በሆኑት ከተሞች ውስጥ የሚገኙትን ቤቶቻቸውን ምን ጊዜም የመዋጀት መብት አላቸው። [33]ሌዋውያን በከተማቸው ያለውን ቤታቸውን ቢሸጡና መዋጀት ባይችሉ፣ በኢዮቤልዩ ይመለሳል፤ በሌዋውያን ከተሞች የሚገኙ ቤቶች በእስራኤላውያን መካከል የሌዋውያን ንብረት ናቸውና። [34]በከተሞቻቸው ዙሪያ ያለው የግጦሽ መሬት ግን አይሸጥ፤ ለዘላለም ቋሚ ንብረታቸው ነውና።

[35]“ ‘በመካከልህ ከወገንህ አንዱ ቢደኸይ፣ ራሱንም መርዳት ባይችል፣ በመካከልህ ይኖር ዘንድ መጻተኛውን ወይም እንግዳውን እንደምትረዳ እርዳው። [36]ወገንህ በመካከልህ ይኖር ዘንድ ምንም ዐይነት ወለድ[a] አትቀበለው፤ ስምላክህን (ኤሎሂም) ፍራው። [37]ገንዘብህን በዐራጣ አታበድረው፤ ምግብህንም በትርፍ አትሸጥለት። [38]የከነዓንን ምድር ልሰጥህና ስምላክህ (ኤሎሂም) ልሆን፣ ከግብፅ ያወጣሁህ እኔ እግዚአብሔር ስምላክህ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ።

[39]“ ‘ከወገንህ አንዱ ከመካከልህ ቢደኸይ፣ ራሱንም ለአንተም ቢሸጥ፣ እንደ ባሪያ አድርገህ አታሠራው። [40]በመካከልህ እንዳለ ቅጥር ሠራተኛ ወይም እንደ እንግዳ አድርገህ ቍጠረው፤ እስከ ኢዮቤልዩ ዓመትም ይሥራልህ፤ [41]ከዚያም በኋላ እርሱና ልጆቹ በነጻ ይለቀቁ፤ ወደ ቤተ ሰቡና ወደ አባቶቹ ንብረት ይመለስ። [42]እስራኤላውያን ከግብፅ ያወጣኋቸው አገልጋዮቼ ስለሆኑ እንደ ባሪያ አይሸጡ። [43]በጭካኔ አትግዛቸው፤ ነገር ግን ስምላክህን (ኤሎሂም) ፍራ።

[44]“ ‘የሚኖሩህ ወንዶችና ሴቶች ባሪያ ወችህ፣ በዙሪያህ ካሉት አሕዛብ መካከል የገዛሃቸው ባሪያዎች ይሁኑ። [45]እንደዚሁም በመካከላችሁ ከሚኖሩት መጻተኞችና ከተወለዱት ወገናቸው ባሪያዎችን ግዙ፤ ንብረታችሁም ይሁኑ። [46]እነርሱንም እንደ ንብረት

25፥15 ቍ27፤ ዘሌ27፥18:23
25፥16 ቍ27:51:52
25፥17 ዘሌ19፥13:14:32ኢዮ31፥16፤ ምሳ22፥22፤ኤር7፥5:6፤21፥12፤22፥3:15፤ ዘካ7፥9-10፤ 1ተሰ4፥6፤
25፥18 ቍ19፤ ዘፍ26፥5፤ዘሌ26፥4:5 ዘዳ12፥10፤33፥28፤ ኢዮ5፥22፤መዝ4፥8፤ ኤር23፥6፤30፥10፤ 32፥37፤ 33፥16፤ ሕዝ28፥26፤34፥25፤ 38፥14
25፥19 ቍ18፤ ዘሌ26፥4፤ዘዳ11፥14፤ 28፥12፤ኢሳ55፥10፤
25፥20 ቍ4
25፥21 ዘፀ16፥5፤ ዘዳ28፥8:12፤መዝ133፥3፤134፥3፤147፥13 ፤ሕዝ44፥30፤ ሐጌ2፥19፤ ሚል3፥10፤
25፥22 ዘሌ26፥10
25፥23 ዘፍ23፥4፤ ዘፀ19፥5፤ዘኍ36፥7፤ 1ነገ21፥3፤ ሕዝ46፥18፤ ዕብ11፥13
25፥24 ቍ29:48፤ ሩት4፥7፤ኤር32፥8
25፥25 ቍ48፤ ዘሌ27፥13:19:31፤ ሩት2፥20፤4፥4፤ ኤር32፥7፤
25፥26 ቍ49
25፥27 ቍ10:15
25፥28 ቍ10፤ ዘሌ27፥24፤
25፥32 ዘኍ35፥1-8፤ኢሱ21፥2
25፥34 ዘኍ35፥2-5፤ ሕዝ48፥14
25፥35 ዘዳ15፥8፤ 24፥14:15፤ መዝ37፥21:26፤ ምሳ21፥26፤ሉቃ6፥35
25፥36 ዘፀ22፥25፤ ዘሌ19፥32፤ ኤር15፥10፤
25፥37 ዘፀ22፥25
25፥38 ዘፍ10፥19፤ 17፥7
25፥39 1ነገ5፥13፤ 19፥22፤ኤር34፥14
25፥40 ቍ53
25፥41 ቍ28፤ ኤር34፥8
25፥42 ቍ38
25፥43 ዘፍ42፥18፤ ዘፀ1፥13፤
ሕዝ34፥4፤ቈላ4፥1፤

[a]36 ወይም *አጅግ ብዙ ወለድ፤* እንዲሁም ቍ 37 ይመ

ማግበስበስን ከለከለ። “ምድሪቱ የእኔ ናት” ይላል ጌታ (ቍ23)። የእግዚአብሔር ሕዝቦች የምድሪቱ ጠባቂዎች ብቻ ናቸው ማለት ነው (1ዜና 29፥15፤ ዕብ 11፥13 ይመ)።

25፥15 ***የቀሩትን የመከር ዓመታት፤*** በእስራኤል መሬት ተሸጠ የሚቈየው እስከ ኢዮቤልዩ ዓመት ድረስ ሲሆን፣ ሽያጩም የሊዝ ሽያጭ ነው (27፥18:23 ይመ)።

25፥24 ***መሬት የሚዋጅበት፤*** ቀድሞ የመሬቱ ባለቤቶች የነበሩት መሬቱን መልሰው የመግዛት መብት አላቸው ማለት ነው።

25፥25 ***የቅርብ ዘመዱ መጥቶ ወገኑ የሸጠውን ይዋጅለት፤*** ኤር 32፥6-15 ይመ። የቅርብ ዘመድ የሆነው ሰው ለኑኃሚና ለሩት ያደረገውም (ሩት 4፥1-4) ይህንኑ ነበር፤ ይህ ብቻ ሳይሆን መበለቲቱን የማግባትና ቤተሰቡን የመርዳት ግዴታም ነበረበት (ዘዳ 25፥5-10 ይመ)። ሁለቱንም ለማድረግ ፈቃደኛ የሆነው ቦዔዝ ብቻ ነው (ሩት 4፥9-10)።

25፥33 ***በሌዋውያን ከተሞች፤*** ዘኍ 35፥1-8፤ ኢሱ 21፥1-42 ይመ።

25፥36 ***ወለድ፤*** ዋናው ሐሳብ ወለድን ሁሉ ለመከልከል ሳይሆን፣ ድኾችን ለመርዳት ነው። ሕጉ መስጠትን የሚያበረታታውን ያህል ማበደርን አይከለክልም።

ለልጆቻችሁ አውርሷቸው፤ በሕይወታቸው ዘመን ሁሉ ባሪያዎች ይሁኑአችሁ፤ እስራ ኤላውያን ወገኖቻችሁን ግን በጭካኔ አትግ ዟቸው::

[47]" 'በመካከላችሁ የሚኖር መጻተኛ ወይም እንግዳ ሀብታም ቢሆንና ከወገናችሁ አንዱ ደኸይቶ በመካከላችሁ ለሚኖር መጻ ተኛ ወይም ከመጻተኛው ወገን ለአንዱ ራሱን ቢሸጥ፣ [48]ከተሸጠ በኋላ ሊዋጅ ይችላል:: ከዘመዶቹም አንዱ:- [49]አጎቱ ወይም የአጎቱ ልጅ ወይም ከወገኖቹ ማንኛውም የሥጋ ዘመዱ ይዋጀው፤ ሀብት ካገኘም ራሱን መዋጀት ይችላል:: [50]እርሱም ራሱን ከሸጠ በት ዓመት አንሥቶ እስከ ኢዮቤልዩ ዓመት ድረስ ያለውን ጊዜ ከገዛው ሰው ጋር በመ ሆን ይቍጠር፤ ነጻ የሚለቀቅበትም ዋጋ በእነዚያ ዓመታት ለአንድ ቅጥር ሠራተኛ በሚከፈለው መሠረት ይተመናል:: [51]ብዙ ዓመት የሚቀረው ከሆነም፣ እርሱን ለመ ግዛት ከተከፈለው ዋጋ ላይ በቀረው ዓመት መጠን ለሚዋጅበት መልስ ይክፈል:: [52]እስከ ኢዮቤልዩ ድረስ የሚቀረው ጥቂት ዓመት ከሆነም፣ በቀረው ዓመት መጠን የሚዋጅ በትን መልስ ይክፈል:: [53]ከዓመት እስከ ዓመት እንደ ቅጥር ሠራተኛ ይኑር፤ አሳዳሪውም በፊትህ በጭካኔ አይግዛው::

[54]" 'ከእነዚህ መንገዶች በአንዱ እንኳ መዋጀት ባይችል፣ እርሱና ልጆቹ በኢዮቤ ልዩ ዓመት በነጻ ይለቀቁ፤ [55]እስራኤላውያን ለእኔ አገልጋዮቼ ናቸውና:: እነርሱ ከግብፅ ምድር ያወጣኋቸው አገልጋዮቼ ናቸው፤ እኔ እግዚአብሔር ኤሎሂም አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ::

በመታዘዝ የሚገኝ በረከት

26 [1]" 'ትሰግዱላቸው ዘንድ ጣዖታትን አታ ብጁ፤ ምስል ወይም የማምለኪያ ዐምድ አታቁሙ፤ በምድራችሁም ላይ የተቀ ረጸ ድንጋይ አታኑሩ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ::

[2]" 'ሰንበታቴን ጠብቁ፤ መቅደሴን አክ ብሩ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ::

[3]" 'በሥርዐቴ ብትሄዱ፤ ትእዛዜንም በጥን ቃቄ ብትጠብቁ፣ [4]ዝናብን በወቅቱ እሰጣች ኋለሁ፤ ምድሪቱ እህልዋን፣ የሜዳ ዛፎችም ፍሬያቸውን ይሰጣሉ:: [5]የምትወቁት እህል፣ የወይን ዘለላ እስከምትቈርጡበት ጊዜ፣ የምትቈርጡትም የወይን ዘለላ፣ እህል እስ ከምትዘሩበት ጊዜ ያደርሷችኋል፤ ምግባች ሁን እስክትጠግቡ ትበላላችሁ፤ በምድራ ችሁም ላይ በጸጥታ ትኖራላችሁ::

[6]" 'በምድሪቱ ላይ ሰላምን እሰጣለሁ፤ ትተኛላችሁ፤ ማንም አያስፈራችሁም:: ክፉ አራዊትን ከምድሪቱ አስወግዳለሁ፤ ሰይፍም በምድራችሁ ላይ አያልፍም:: [7]ጠላቶቻ ችሁን ታሳድዳላችሁ፤ እነርሱም በፊታችሁ በሰይፍ ይወድቃሉ:: [8]ከእናንተ አምስቱ መቶውን፣ መቶውም ዐሥሩን ሺህ ያሳድ ዳሉ፤ ጠላቶቻችሁም በፊታችሁ በሰይፍ ይወድቃሉ::

[9]" 'ፊቴን ወደ እናንተ እመልሳለሁ፤ እንድታፈሩና እንድትበዙም አደርጋችኋለሁ፤ ቃል ኪዳኔንም ከእናንተ ጋር አጸናለሁ:: [10]የዓምናውን እህል እየበላችሁ ከጐተራው ሳያልቅ ለዘንድሮው እህል ደግሞ ቦታ ታስ ለቅቃላችሁ:: [11]ማደሪያዬን[a] በመካከላችሁ አደርጋለሁ፤ ነፍሴም አትጸየፋችሁም:: [12]በመ ካከላችሁ እመላለሳለሁ፤ አምላካችሁ (ኤሎሂም) እሆናለሁ፤ እናንተም ሕዝቤ ትሆናላችሁ:: [13]ለግብፃውያን ባሪያዎች እንዳትሆኑ ከግብፅ ምድር ያወጣኋችሁ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ፤ የባርነት ቀንበራ ችሁን ሰብሬ ቀና ብላችሁ እንድትሄዱ አድርጌአችኋለሁ::

አለመታዘዝ የሚያስከትለው ቅጣት

[14]" 'ነገር ግን ባትሰሙኝ፣ እነዚህን ትዕ ዛዛት ባትጠብቁ፣ [15]ሥርዐቴን ብትንቁ፣ ሕጌን ብታቃልሉ፣ ትእዛዛቴንም ሁሉ ባለ መፈጸም ቃል ኪዳኔን ብታፈርሱ፣ [16]እኔም ይህን አደርግባችኋለሁ፤ ድንገተኛ ድንጋጤ፣ የሚቀሥፍ፣ ዐይናችሁን የሚያጠፋና ሰውነ ታችሁን የሚያመነምን ትኩሳት አመጣባች ኋለሁ፤ እህል የምትዘሩት በከንቱ ነው፤ ጠላ ቶቻችሁ ይበሉታልና:: [17]በጠላቶቻችሁ ድል እንድትሆኑ ፊቴን በእናንተ ላይ አከብድባ ችኋለሁ፤ የሚጠሏችሁ ይገዟችኋል፤ ማንም ሳያሳድዳችሁም ትሸሻላችሁ::

25፥47 ነህ5፥5፤ ኢዮ24፥9
25፥48 ቍ24፥25
25፥49 ቍ26
25፥50 ቍ10፤ ኢዮ7፥1፤14፥6፤ ኢሳ16፥14፤21፥16
25፥52 ቍ16
25፥53 ቈላ4፥1
25፥55 ዘሌ11፥44፡45
26፥1 ዘፀ20፥4፤ 23፥24፤ዘኍ33፥52፤ መዝ97፥7፤ኢሳ48፥5፤ ኤር44፥19፤ዕን2፥18፤
26፥2 ዘፀ20፥8፤ ዘሌ19፥30
26፥3 ዘፍ26፥5፤ ዘፀ24፥8፤ዘዳ6፥17፤ 7፥12፤11፥13፡22፤ 28፥1፡9
26፥4 ዘፀ23፥26፤ ዘሌ25፥19፤ዘዳ11፥14 ፤28፥12፤ኢዮ5፥10፤ 14፥9፤መዝ65፥9፤ 67፥6፤68፥9፤104፥13 ፤147፥8፤ኤር5፥24፤ ሆሴ6፥3፤ኢዩ2፥23፤ ዘካ10፥1፤
26፥5 ዘሌ25፥18፤ ዘዳ6፥11፤11፥15፤ ሕዝ36፥29-30፤ ኢዩ2፥19፡26፤
26፥6 ቍ22፤ ዘፍ37፥20፤ ኢዮ11፥18፡19፤ መዝ3፥5፤4፥8፤ 29፥11፤37፥11፤ 85፥8፤147፥14፤ ምሳ3፥24፤ኢሳ17፥2፤ 26፥3፤54፥13፤60፥18 ኤር30፥10፤ ሐጌ 2፥9፤ሚክ 4፥4፤ ሶፎ 3፥13፤
26፥7 መዝ18፥37፤ 44፥5
26፥8 ዘዳ28፥7፤ 32፥30፤ኢያ23፥10፤ መሳ15፥15፤ 1ዜና12፥14፤ ኢሳ30፥17፤
26፥9 ዘፍ1፥22፤ 17፥6፡7፤ነህ9፥23
26፥10 ዘሌ25፥22
26፥11 ቍ15፡43፡ 44፤ዘፀ25፥8፤ ዘዳ31፥6፤ 1ሳሙ12፥22፤ 1ነገ6፥13፤2ነገ17፥15 መዝ74፥7፤76፥2፤ ሕዝ37፥27
26፥12 ዘፍ3፥8፤ 17፥7፤ዘፀ6፥7፤ ኤር7፥23፤11፥4፤ 24፥7፤30፥22፤31፥1፤ ዘካ13፥9፤2ቆሮ6፥16
26፥13 ዘፀ6፥6፤13፥3፤ዘሌ11፥44፤ ኢሳ10፥27፤ ኤር2፥20፤ 27፥2፤ 28፥10፤30፥8፤ ሕዝ30፥18፤34፥27፤ ሆሴ11፥4
26፥14 ዘዳ28፥15-68፤ሚል2፥2
26፥15 ቍ11፤ ዘፍ17፥7
26፥16 ቍ 39፤ ዘዳ28፥22፡35፤መዝ78፥33፤መሳ6፥3-6፤ 1ሳሙ2፥33፤ኢዮ31፥8 መዝ107፥17፤ሕዝ4፥17፤24፥23፤33፥10፤
26፥17 ቍ36፡37፤ ዘሌ17፥10፤ዘዳ28፥7፡25፡48፤ኢያ7፥4፡12፤ መሳ2፥15፤1ነገ8፥33፤ 2ዜና6፥24፤ መዝ 53፥5፤106፥41፤ምሳ28፥1፤ ኢሳ30፥17፤ ኤር19፥7፤21፥7፤ሕዝ15፥7፤

[a]11 ወይም *የመገናኛ ድንኳኔን*

25፥55 *አገልጋዮቼ፤* ኪዳናዊ ስያሜ ሲሆን "እንደራሴ" ከሚለው ጋር ተመሳሳይነት አለው:: እጅግ ዝቅተኛ ቢሆንም ባር ነት ራሳቸው የእግዚአብሔር አገልጋዮች መሆናቸውን በሚገባ በተረዱ ባሪያ አሳዳሪዎች ዘንድ የጭካኔ ድርጊት የሚታይበት አይደለም:: ጳውሎስ አገልጋዮችንና አሳዳሪዎችን በተመለከተ ከሰጠው መመሪያ ጋር ያነጻጽሩ (ኤፌ 6፥5-9፤ ቈላ 3፥22-4፥1)::

26፥1 *ጣዖታትን አታብጁ፤* ይህ ቍጥር ምናልባት ምስል ማበጀትን የሚከለክል አይደለም፤ ነገር ግን እግዚአብሔርን በማናቸውም ዐይነት ሰው ሠራሽ ቅርጽ መስሉ ማምለክን በጥብቅ ይከለክላል (ዘፀ 20፥4 እና ማብ ይመ):: "እግዚአብሔር መንፈስ ነው" (ዮሐ 4፥24፤ ዘዳ 4፥15-19 ተመ)::

26፥3 *ትእዛዜንም ... ብትጠብቁ፤* መታዘዝ የበረከት መክ ፈቻ ቍልፍ ነው (ገላ 6፥7-10፤ ያዕ 1፥22-25 ይመ):: በቍ 3፥13 የተሰጠውን የበረከት ተስፋ ከዘዳ 28፥1-14 ጋር ያነጻጽሩ::

26፥9 *እንድታፈሩና እንድትበዙም፤* የዘፍ 1፥22 ማብ ይመ:: እንዲሁም ከዘሌ 26፥22 ጋር ያነጻጽሩ::

26፥12 *አምላካችሁ ... ሕዝቤ፤* በኋላ ላይ በነቢዩ ሆሴዕ እንዲታወቁ የተደረጉ ኪዳናዊ ቃላት ናቸው (1፥9-10፤ 2፥23):: ኤር 31፥33፤ ሕዝ 36፥38፤ ዕብ 8፥10 ይመ::

26፥14 *ባትሰሙኝ፤* ኪዳኑን ባለመፈጸም የሚመጣ እርግ ማን ዝርዝር (ቍ 14-39 ይመ) በመታዘዝ የሚገኘውን በረከት ለማመልከት ከተሰጠው ዝርዝር በእጅጉ ይበልጣል (ቍ 3-13፤ ዘዳ 28፥15-29፥28፤ ከዘዳ 28፥1-14 ጋር ያነጻጽሩ)::

26፥17፤ ቍ 36 እና በምሳሌ 28፥1 ላይ የዚህ ዐረፍተ ነገር ፍንጭ የሆነውን ሐሳብ ይመ::

[18]“ ‘ከዚህ ሁሉ በኋላ ባትታዘዙኝ፣ ስለ ኀጢአታችሁ ሰባት ዕጥፍ እቀጣችኋለሁ፤ [19]የትዕቢታችሁን ኀይል እሰብራለሁ፤ ሰማያችሁን እንደ ብረት፣ ምድራችሁንም እንደ ናስ አደርጋለሁ። [20]ኀይላችሁ በከንቱ ያልቃል፤ ምድራችሁ እህሏን፣ የምድሪቱ ዛፎችም ፍሬዎቻቸውን አይሰጡምና።

[21]“ ‘በእኔ ላይ ማመፅ ብትቀጥሉና ባትታዘዙኝ እንደ ኀጢአታችሁ መጠን ሰባት ዕጥፍ መቅሠፍት እጨምርባችኋለሁ። [22]የዱር አራዊትን እሰድባችኋለሁ፤ ልጆቻችሁን ይነጥቋችኋል፤ ከብቶቻችሁን ያጠፋባችኋል፤ ቍጥራችሁ ይመነምናል፤ መንገዶቻችሁም ሰው አልባ ይሆናሉ።

[23]“ ‘በዚህ ሁሉ ግን ወደ እኔ ባትመለሱ፣ በእኔም ላይ ማመፃችሁን ብትቀጥሉ [24]እኔም ጠላት እሆንባችኋለሁ፤ ስለ ኀጢአታችሁም ሰባት ዕጥፍ አስጨንቃችኋለሁ። [25]ቃል ኪዳኔን ስላፈረሳችሁ፣ በላያችሁ ሰይፍ በማምጣት እበቀላችኋለሁ፤ በከተሞቻችሁ ውስጥ በምትሰበሰቡበት ጊዜ ቸነፈር እሰድባችኋለሁ፤ ለጠላትም እጅ አልፋችሁ ትሰጣላችሁ። [26]የእንጀራችሁ እህል እንዲቋረጥ በማደርግበት ጊዜ፣ ዐሥር ሴቶች በአንድ ምጣድ ላይ እንጀራ ይጋግራሉ፤ እንጀራውንም በሚዛን መዝነው እናንተም ትበላላችሁ፤ ግን አትጠግቡም።

[27]“ ‘በዚህ ሁሉ ግን ባትታዘዙኝ፣ በእኔም ላይ ማመፃችሁን ብትቀጥሉ፣ [28]እኔም በቍጣዬ እመጣባችኋለሁ፤ ስለ ኀጢአታችሁም እኔው ራሴ ሰባት ዕጥፍ እቀጣችኋለሁ። [29]የወንዶች ልጆቻችሁን ሥጋና የሴቶች ልጆቻችሁን ሥጋ ትበላላችሁ። [30]የኰረብታ መስገጃዎቻችሁን እደመስሳለሁ፤ የዕጣን መሠዊያዎቻችሁን አፈርሳለሁ፤ በድኖቻችሁን በድን በሆኑት ጣዖቶቻችሁ ላይ እጥላለሁ፤ ነፍሴም ትጸየፋችኋለች። [31]ከተሞቻችሁን አፈራርሳለሁ፤ መቅደሶቻችሁንም ወና አደርጋለሁ፤ ጣፋጭ ሽታ ያለውን መሥዋዕታችሁንም አልቀበልም። [32]በዚያ የሚኖሩ ጠላቶቻችሁ እስኪደነቁ ድረስ፣ ምድሪቱን ባድማ አደርጋታለሁ። [33]በአሕዛብ መካከል እበትናችኋለሁ፤ ሰይፌን መዝዤም አሳድዳችኋለሁ። ምድራችሁ ባድማ፣ ከተሞቻችሁም ፍርስራሽ ይሆናሉ። [34]ምድሪቱ ባድማ በሆነችበት ጊዜ ሁሉና እናንተም በጠላቶቻችሁ ምድር በምትኖሩበት ወቅት ምድሪቱ በሰንበት ዓመቷ ትደሰታለች፤ ምድሪቱም በሰንበቷ ታርፋለች፤ ትደሰታለችም። [35]ምድሪቱ እናንተ በነበራችሁባት ጊዜ በሰንበት ያላገኘችውን ዕረፍት፣ ባድማ በምትሆንበት ጊዜ ሁሉ ታገኛለች።

[36]“ ‘ከእናንተ በሕይወት የተረፉትን፣ በጠላቶቻቸው ምድር ሳሉ ድንጋጤ እሰድባቸዋለሁ፤ ነፋስ የሚያንቀሳቅሰው የቅጠል ድምፅ ያስበረግጋቸዋል፤ የሚያሳድዳቸውም ሳይኖር ከሰይፍ እንደሚሸሹ ይሮጣሉ፤ ይወድቃሉም። [37]የሚያሳድዳቸው ሳይኖር ከሰይፍ እንደሚሸሹ እርስ በርሳቸው ይሰነካከላሉ፤ በጠላቶቻችሁም ፊት መቆም አትችሉም። [38]በአሕዛብ መካከል ታልቃላችሁ፤ የጠላቶቻችሁም ምድር ትውጣችኋለች። [39]ከእናንተ የተረፉት በጠላቶቻቸው ምድር በራሳቸው ኀጢአትና በአባቶቻቸው ኀጢአት ምክንያት መንምነው ያልቃሉ።

[40]“ ‘ነገር ግን ለእኔ ያልታመኑበትንና በእኔም ላይ ያመፁበትን የራሳቸውን ኀጢአትና የአባቶቻቸውን ኀጢአት ቢናዘዙ፣ [41]ይኸውም፣ እኔ ጠላት እንድሆንባቸውና ወደ ጠላቶቻቸው ምድር እንድሰዳቸው ያደረገኝን ኀጢአት ቢናዘዙ፣ ያልተገረዘው ልባቸው ቢዋረድና ስለ ኀጢአታቸው የሚገባውን ቅጣት ቢቀበሉ፣ [42]በዚያ ጊዜ ከያዕቆብ ጋር የገባሁትን ኪዳኔን፣ ከይስሐቅም ጋር የገባሁትን ኪዳኔን፣ ደግሞም ከአብርሃም ጋር የገባሁትን ኪዳኔን አስባለሁ፤ ምድሪቱንም አስባታለሁ። [43]ምድሪቱ እነርሱ ለቀዋት ስለሄዱ ባዶ ትቀራለች፤ እነርሱ በሌሉበት ጊዜም ባድማ ሆና በሰንበትዋ ትደሰታለች፤ ሕጌን በማቃለላቸውና ሥርዐቴን በመናቃቸው፣ የኀጢአታቸውን ቅጣት ይቀበላሉ። [44]በዚህ ሁሉ ግን ከእነርሱ ጋር የገባሁትን ኪዳኔን በማፍረስ፣ በጠላቶቻቸው ምድር ሳሉ ፈጽሜ እስካጠፋቸው ድረስ አልተዋቸውም፤ አልጸየፋቸውምም፤ እኔ እግዚአብሔር ስምላካቸው (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ። [45]ስለ እነርሱም ስል፣ ስምላካቸው (ኤሎሂም) እሆን ዘንድ አሕዛብ እያዩ ከግብፅ ምድር ካወጣኋቸው አባቶቻቸው ጋር የገባሁትን ኪዳን አስባለሁ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ።’ ”

[46]እግዚአብሔር (ያህዌ) በራሱና በእስራኤላ

26፥18 ቍ14:21፤ መዝ99፥8፤ ኤር21፥14፤አሞ3፥14
26፥19 ዘዳ28፥23፤ ኢዮ38፥38፤ መዝ10፥4፤73፥6፤ ኢሳ16፥6፤25፥11፤ 28፥1-3፤ኤር13፥9፤ 48፥29፤ሕዝ24፥21፤ አሞ6፥8፤ሶፎ3፥11፤
26፥20 ዘዳ11፥17፤ 28፥24:38፤ መዝ127፥1፤ ኢሳ17፥11፤49፥4፤ ኤር12፥13፤ሚክ6፥15፤ሐጌ1፥6፤
26፥21 ቍ18፥41፤ ዘፍ4፥15
26፥22 ዘፍ37፥20፤ ዘዳ28፥62፤ኤር42፥2፤ 5፥6፤14፥16፤15፥3፤ 16፥4፤ሕዝ14፥15
26፥23 ኤር2፥30፤ 5፥3፤7፥28፤17፥23፤ 32፥33፤ሶፎ3፥2
26፥24 2ሳሙ22፥27
26፥25 ዘፀ5፥3፤ 9፥3፤ዘኍ16፥46፤ 1ነገ8፥37፤ኤር5፥17፤ 15፥3፤47፥6፤50፥28፤ 51፥6:11፤ሕዝ11፥8፤ 14፥17፤21፥4፤33፥2፤ ዕን3፥5፤
26፥26 1ነገ8፥37፤ 18፥2፤2ነገ4፥38፤ 6፥25፤8፥1፤25፥3፤ መዝ105፥16፤ ኢሳ3፥1፤9፥20፤ ኤር37፥21፤52፥6፤ ሕዝ4፥16:17፤5፥16፤ 14፥13፤ሆሴ4፥10፤ ሚክ6፥14
26፥27 ቍ14
26፥28 ቍ18 ዘዳ32፥19፤መሳ2፥14 መዝ78፥59፤ 106፥40፤ዘዳ7፥10፤ ኢዮ34፥11፤ኢሳ 59፥18፤65፥6-7፤ 66፥6፤ኤር17፥10፤ 25፥29፤ኢል3፥4
26፥29 2ነገ6፥29፤ ኤር19፥9፤ሰቆ4፥10፤ ሕዝ5፥10፤ዘዳ28፥53
26፥30 ዘዳ12፥2፤ 1ሳሙ9፥12፤10፥5፤ 1ነገ3፥2:4፤12፥31፤ 13፥2:32፤2ነገ17፥29 23፥20፤2ዜና34፥3፤ መዝ78፥58፤106፥40 ኢሳ17፥8፤21፥9፤ 27፥9፤ኤር50፥2፤ ሕዝ6፥3:6:13፤ 16፥16፤አሞ6፥8፤7፥9
26፥31 2ነገ22፥19፤ ነህ1፥3፤መዝ74፥3-7፤ ኢሳ1፥7፤3፥8:26፤ 6፥11፤24፥12፤61፥4፤ 63፥18፤64፥11፤ ኤር4፥7፤9፥11፤ 25፥11፤34፥22፤ 44፥2:6:22፤ሰቆ2፥7፤ ሕዝ24፥21፤ 36፥33፤ አሞ5፥21:22፤ 7፥9፤8፥10፤ሚክ2፥4፤ 3፥12፤ሶፎ2፥5፤3፥6
26፥32 1ነገ9፥8፤ 2ዜና29፥8፤ኢሳ 5፥6፤52፥14፤ኤር9፥11፤12፥11፤18፥16፤19፥8፤ 25፥11፤26፥9፤ 33፥10፤34፥22፤ 44፥22፤48፥39፤ሕዝ5፥14፤26፥16፤ 27፥35፤28፥19
26፥33 ቍ31፤ ዘዳ4፥27፤28፥64፤1ሳሙ15፥22፤ ነህ1፥8፤ኢዮ36፥11፤ መዝ44፥11፤106፥27፤ኤር4፥11፤7፥34፤ 9፥16፤13፥24፤31፥10፤40፥3:15፤42፥16፤ 50፥17፤ኢሳ49፥19፤ ሕዝ5፥10፤12፥15፤ 17፥21፤20፥23፤22፥15፤34፥6፤ኢል3፥2፤ ዘካ7፥14፤አሞ9፥4
26፥34 ቍ43፤ 2ዜና36፥21፤ኢሳ1፥7፤ ኤር7፥34፤ 25፥11፤44፥6፤ሕዝ33፥29
26፥35 ዘሌ25፥4
26፥36 ቍ17፤ 2ነገ25፥5፤ኢዮ13፥25፤ መዝ58፥7፤ሰቆ1፥3: 6፤4፥19፤ሕዝ21፥7
26፥37 ኢሱ7፥12፤ኤር6፥21፤13፥16፤ 46፥16፤ሕዝ3፥20፤ ናሆ3፥3
26፥38 ዘዳ4፥26፤ኢዮ4፥9፤36፥12፤ መዝ1፥6፤ኢሳ1፥28፤ ኤር16፥4፤44፥27
26፥39 ቍ16፤ ዘፀ20፥5፤ኢሳ14፥21፤ኢሳ24፥16
26፥40 ዘሌ5፥5፤መዝ32፥5፤ 38፥18፤ነህ9፥2፤መዝ106፥6፤ኤር3፥12-15፤14፥20፤ሆሴ5፥15፤ ሉቃ15፥18፤ 1ዮሐ1፥9
26 41 ቍ21፤ዘዳ10፥16፤30፥6፤ 2ዜና7፥14፤12፥6፤ኢሳ6፥7፤33፥24፤40፥2፤53፥5:6:11፤ ኤር4፥4፤9፥25:26፤ ሕዝ20፥43፤44፥7:9፤ሐሥ7፥51
26፥42 ዘፍ28፥15፤35፥11-12፤26፥5፤ዘፀ2፥24፤ዘኍ11፥20፤14፥31፤ 1ሳሙ8፥7
26፥43 ቍ11፤መዝ9፥25፤106፥24ኢሳ6፥11፤ 32፥14፤62፥4፤ኤር2፥15፤44፥2፤ሰቆ1፥1፤ሕዝ20፥13፤ሕዝ36፥4
26፥44 ቍ11:33፤ዘዳ4፥31፤መሳ2፥1፤2ነገ17፥20፤25፥11፤ 2ዜና6፥36፤36፥20፤ኤር4፥27፤5፥10፤30፥11፤31፥37፤33፥26፤ 51፥5፤ሮሜ11፥2
26፥45 ዘፀ6፥8፤ ዘሌ25፥38፤ዘዳ4፥31
26፥46 ዘፀ19፥11፤ ዘሌ7፥38፤27፥34

26፥41 *ያልተገረዘው ልባቸው፤* የዘፍ 17፥10 ማብ ይመ። 11፥1-29 ይመ።
26፥44 *አልተዋቸውም፤* ኤር 31፥37፤ 33፥25-26፤ ሮሜ
26፥46፤ ከም 1-26 ላለው ሐሳብ እጣሬ ነው።

ውያን መካከል በሲና ተራራ ላይ በሙሴ በኩል ያቆማቸው ሥርዐቶች፣ ሕጎችና ደንቦች እነዚህ ናቸው::

ስለ ስጦታ የወጣ ሕግ

27 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"ለእስራኤላውያን እንዲህ ብለህ ተናገር፤ 'ማንኛውም ሰው ተመጣጣኙን ዋጋ በመክፈል ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰውን ለመስጠት የተለየ ስእለት ቢሳል፣ [3]ዕድሜው ከሃያ እስከ ሥልሳ ዓመት ለሆነ ወንድ፣ በቤተ መቅደሱ ሰቅል[ሀ] ሚዛን መሠረት፣ ግምቱ አምሳ ጥሬ ሰቅል[ለ] ብር ይሁን:: [4]ለሴት ከሆነ ግምቱ ሠላሳ ሰቅል[ሐ] ይሁን:: [5]ዕድሜው ከአምስት እስከ ሃያ ዓመት ለሆነ ሰው፣ ወንድ ከሆነ ግምቱ ሃያ ሰቅል፣[መ] ሴት ከሆነች ግምቷ ዐሥር ሰቅል[ሠ] ይሁን:: [6]ዕድሜው ከአንድ ወር እስከ አምስት ዓመት ለሆነ ሰው፣ ወንድ ከሆነ ግምቱ አምስት ሰቅል[ረ] ጥሬ ብር፣ ለሴት ከሆነ ሦስት ሰቅል[ሰ] ጥሬ ብር ይሁን:: [7]ሥልሳ ዓመት ወይም ከዚያ በላይ ለሆነ ሰው፣ ወንድ ከሆነ ግምቱ ዐሥራ አምስት ሰቅል፣ ሴት ከሆነች ዐሥር ሰቅል ይሁን:: [8]ስእለት የተሳለው ድኻ ከሆነና ግምቱን መክፈል ካልቻለ ግን፣ ለስጦታ ያሰበውን ሰው ወደ ካህኑ ያምጣ፤ ካህኑም የተሳለው ሰው ባለው ዐቅም መሠረት መክፈል የሚገባውን ይተምንለታል::

[9]" 'ሰውየው የተሳለው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት ሆኖ መቅረብ የሚችል እንስሳ ከሆነ፣ እንዲህ ያለው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተሰጠ እንስሳ የተቀደሰ ይሆናል:: [10]ሰውየው መልካም የሆነውን እንስሳ መልካም ባልሆነው፣ መልካም ያልሆነውንም መልካም በሆነው አይለውጥ ወይም አይተካ፤ አንዱን እንስሳ በሌላው ከተካም ሁለቱ የተቀደሱ ይሆናሉ:: [11]እንስሳው በሥርዐቱ መሠረት የረከሰ፣ ለእግዚአብሔርም (ያህዌ) መሥዋዕት ሆኖ መቅረብ የማይገባው ከሆነ፣ ሰውየው እንስሳውን ወደ ካህኑ ያቅርብ፤ [12]መልካም ቢሆን ወይም ባይሆን፣ ካህኑ ዋጋውን ይወስን፤ የካህኑም ውሳኔ የጸና ይሆናል:: [13]ባለ ቤቱ እንስሳውን መዋጀት ከፈለገ ግን በተተመነው ዋጋ ላይ አንድ አምስተኛ መጨመር አለበት::

[14]" 'አንድ ሰው ቤቱን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ይሆን ዘንድ ቢቀድስ፣ መልካም ቢሆን ወይም ባይሆን ካህኑ ዋጋውን ይተምን፤ ካህኑም የተመነው ዋጋ የጸና ይሆናል:: [15]ቤቱን የቀደሰው ሰው መልሶ ሊዋጀው ከፈለገ ግን፣ የዋጋውን አንድ አምስተኛ በዋጋው ላይ መጨመር አለበት፤ ቤቱም ዳግመኛ የራሱ ይሆናል::

[16]" 'አንድ ሰው ከወረሰው ርስት ላይ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የዕርሻ መሬት ቢቀድስ፣ ዋጋው የሚተመነው ለመሬቱ በሚያስፈልገው ዘር መጠን ይሆናል፤ ይኸውም ለአንድ ሆሜር[ሸ] መስፈሪያ የገብስ ዘር አምሳ ሰቅል ጥሬ ብር ነው:: [17]ሰውየው ዕርሻውን የቀደሰው በኢዮቤልዩ ዓመት ከሆነ፣ የተወሰነው ዋጋ አይለወጥም:: [18]ዕርሻውን የሚቀድሰው ከኢዮቤልዩ በኋላ ከሆነ ግን፣ ካህኑ ዋጋውን የሚተምነው እስከሚመጣው የኢዮቤልዩ ዓመት ድረስ ባሉት ዓመታት ቍጥር ልክ ነው፤ የተተመነውም ዋጋ ይቀነሳል:: [19]ዕርሻውን የቀደሰው ሰው መልሶ መዋጀት ከፈለገ፣ በዋጋው ላይ አንድ አምስተኛ መጨመር አለበት፤ ከዚያ በኋላ ዕርሻው እንደገና የራሱ ይሆናል:: [20]ዕርሻውን ባይዋጅ ወይም ለሌላ ሰው አሳልፎ ቢሸጥ፣ ከዚያ በኋላ ሊዋጀው አይችልም:: [21]እርሻው በኢዮቤልዩ በሚለቀቅበት ጊዜ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ተሰጠ ዕርሻ ተቈጥሮ ቅዱስና የካህናቱ[ቀ] ንብረት ይሆናል::

[22]" 'አንድ ሰው የወረሰው ርስት ያልሆነውን፣ በገንዘቡ የገዛውን የዕርሻ መሬት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ቢቀድስ፣ [23]ካህኑ የእርሻውን መሬት ዋጋ እስከ ኢዮቤልዩ ዓመት ድረስ ባለው ጊዜ መጠን ይተምናል፤ ሰውየው የተተመነውን ዋጋ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰ አድርጎ በዚያኑ ዕለት ይክፈል:: [24]በኢዮቤልዩ ዓመትም የእርሻው መሬት የቀድሞው ባለ ርስት ለነበረው፣ ለሸጠውም ሰው ይመለሳል:: [25]እያንዳንዱ ዋጋ የሚተመነው በቤተ መቅደሱ ሰቅል ልክ ሆኖ አንዱ ሰቅል ሃያ ጌራ ነው::

[26]" 'የእንስሳት በኵር ቀድሞውኑ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ስለ ሆነ፣ ማንም ሰው የእን

27፥2 ዘኍ28፥20
27፥3 ዘፀ30፥13
27፥5 ዘኍ37፥28
27፥6 ዘኍ3፥47፤ 18፥16
27፥8 ቍ12:14፤ ዘሌ5፥11
27፥9 ቍ21:26: 28፤ዘኍ28፥20፤ ዘፀ40፥9፤ዘሌ1፥2፤ ዘኍ6፥20፤18፥17፤ ዘዳ15፥19
27፥10 ቍ33
27፥11 ቍ27፤ ዘፀ13፥13፤ ዘኍ18፥15
27፥13 ዘሌ5፥16፤ 25፥25
27፥15 ቍ13:20
27፥18 ዘሌ25፥10: 15
27፥19 ዘሌ25፥25
27፥21 ቍ9:28፤ ዘሌ25፥10፤ዘኍ18፥14፤ሕዝ44፥29
27፥23፤ ዘሌ25፥15
27፥24 ዘሌ25፥28
27፥25 ዘፀ30፥13፤ ዘኍ3፥47፤ ሕዝ45፥12
27፥26 ዘፀ13፥12

[ሀ]3 0.6 ኪሎ ግራም ገደማ ይሆናል፤ እንዲሁም ቍ16 ይመ
[ለ]3 11.5 ግራም ገደማ ይሆናል፤ እንዲሁም ቍ 25 ይመ
[ሐ]4 0.3 ኪሎ ግራም ገደማ ይሆናል
[መ]5 0.2 ኪሎ ግራም ገደማ ይሆናል
[ሠ]5 110 ግራም ገደማ ይሆናል፤ እንዲሁም ቍ 7 ይመ
[ረ]6 55 ግራም ገደማ ይሆናል
[ሰ]6 35 ግራም ገደማ ይሆናል
[ሸ]16 220 ሊትር ገደማ ይሆናል
[ቀ]21 ወይም የካህኑ

27፥1-34፤ ይህ የመጨረሻው ምዕራፍ ከየዐይነቱ ለእግዚአብሔር ሊቀርቡ ቃል የተገባባቸውን፣ ለምሳሌ ሰውን፣ እንስሳን፣ ቤትን ወይም መሬትን የሚገልጽ ክፍል ነው:: ሆኖም አንድ ሰው እዚህ ላይ የተዘረዘሩትን የስጦታ ዐይነቶች በብር ወይም በገንዘብ ለውጦ መስጠት ይችላል፤ እንደዚህ ሲያደርግ ግን፣ የስጦታው ዐይነት በሚያወጣው ዋጋ ላይ አንድ አምስተኛ ጨምሮ መስጠት አለበት:: እንደዚህ ዐይነቶቹ፣ ስጦታ አምጪው ሰው ልዩ ምስጋና ማቅረቡ የሚገለጽባቸውና (1ሳሙ 1፥28) ከሚጠበቀው በላይ መሥዋዕት መስጠቱ የሚታይባቸው ናቸው::

27፥2 *ሰውን ለመስጠት፤* ምናልባት በቤተ መቅደስ እንዲያገለግሉ ባሪያዎችን ስጦታ አድርጎ ማቅረብን ሊያመለክት ይችላል፤ ነገር ግን ቃሉ በይበልጥ የሚያመለክተው ራስን ወይም ከቤተ ሰቡ አባላት መካከል አንዱን ለመስጠት ስእለት ማድረግን ነው:: ለዚህ ዐይነቱ አገልግሎት በአብዛኛው ተቀባይነት ያላቸው ሌዋውያን ሲሆኑ፣ ሌሎች ሰዎች ግን ከዚህ ስእለት ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ሌላ ስጦታ ማቅረብ አለባቸው፤ ሆኖም በ1ሳሙ 1፥11 ላይ ያለውን ታሪክ ይመ::

27፥9 *የተቀደሰ ይሆናል፤* መሥዋዕት ሆኖ እንዲቀርብ የተሰጠ እንስሳ በሌላ አይለወጥም (ቍ 10):: በሚልክያስ ዘመን የነበሩ ሰዎች ነውር የሌለበትን ንጹሕ እንስሳ ለመስጠት ከተሳሉ በኋላ፣ እንከኛና የታመመ እንስሳ ያቀርቡ ነበር (ሚል 1፥13-14):: ንጹሕ ያልሆነ እንስሳ ከተሰጠ ግን እንስሳው በሚያወጣው ዋጋ ላይ 20 በመቶ ተጨማሪ መቀጫ ተከፍሎ እንስሳው ሊዋጅ ይችላል (ቍ 11-13)::

ስሳትን በኵር ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መቀ ደስ አይችልም፤ በሬም[ሀ] ሆነ በግ የእግዚአ ብሔር (ያህዌ) ነውና:: [27]እንስሳው ርኩስ ከሆነ ግን፣ ባለቤቱ በተተመነው ዋጋ ላይ አንድ አምስተኛ ጨምሮ ሊዋጀው ይችላል፤ የማይ ዋጀው ከሆነ ግን በተተመነው ዋጋ ይሸጥ::

[28]" 'ነገር ግን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ተለይቶ የተሰጠ[ለ] ማንኛውም ነገር:- ሰውም ሆነ እን ስሳ ወይም በውርስ የተገኘ መሬት አይሸ ጥም፤ አይዋጅምም:: ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተሰጠ ማንኛውም ነገር እጅግ የተቀደሰ ነውና::

[29]" 'እንዲጠፋ የተወሰነ ማንኛውም ሰው አይዋጅም፤[ሐ] መገደል አለበት::

[30]" 'ከዕርሻ ምርትም ሆነ ከዛፍ ፍሬ፣ ማንኛውም ከምድሪቱ የሚገኝ ዐሥራት የእ ግዚአብሔር (ያህዌ) ነው፤ ለእግዚአብሔርም (ያህዌ) የተቀደሰ ነው:: [31]አንድ ሰው ከዐሥራቱ የትኛውንም መዋጀት ቢፈልግ፣ በዋጋው ላይ አንድ አምስተኛ መጨመር አለበት:: [32]ከቀንድ ከብቶች፣ ከበጎችና ከፍየሎች መንጋ የሚወጣው ዐሥራት ከእረኛ በትር በታች ከሚያልፉት ዐሥረኛው እንስሳ ይሆ ናል፤ ይህም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰ ነው:: [33]ሰውየው መልካም የሆነውን መልካም ካልሆነው አይለይ ወይም አይተካ፤ አንዱን በሌላው ቢተካ ግን ሁለቱም እንስሳት የተቀደሱ ይሆናሉ፤ ሊዋጁም አይችሉም::

[34]እግዚአብሔር (ያህዌ) በሲና ተራራ ላይ በሙሴ አማካይነት ለእስራኤል ሕዝብ የሰጣ ቸው ትእዛዛት እነዚህ ናቸው::

27፥27 ቍ11
27፥28 ዘኍ18፥14፤ ኢሱ6፥17-19
27፥29 ዘዳ7፥26
27፥30 ዘኍ18፥26፤ ዘዳ7፥6፤12፥6:17፤ 14፥22:28፤ 2ዜና31፥6፤ዕዝ9፥2፤ ነህ10፥37፤ 12፥44፤ 13፥5፤ኢሳ6፥13፤ ሚል3፥8፤
27፥31 ዘሌ5፥16፤ 25፥25
27፥32 መዝ89፥32፤ ኤር33፥13፤ ሕዝ20፥37
27፥33 ቍ10፤ ዘኍ18፥21
27፥34 ዘፀ19፥11፤ ዘሌ7፥38፤ሐሥ7፥38

[ሀ]26 የዕብራይስጡ ቃል ተባዕትና እንስትን ሊያጠቃልል ይችላል
[ለ]28 የዕብራይስጡ አገላለጽ አንድን ነገር ወይም ሰውን እንደ ማይመለስ ሆኖ ለእግዚአብሔር መስጠትን ያመለክታል::
[ሐ]29 የዕብራይስጡ አገላለጽ አንድን ነገር ወይም ሰውን ሙሉ በሙሉ በማስወገድ እንደማይመለስ ሆኖ ለእግዚአብሔር መስጠትን ያመለክታል

27፥28 *ለእግዚአብሔር ተለይቶ የተሰጠ፤* አንድን ነገር ሙሉ በሙሉ ለእግዚአብሔር ለይቶ መስጠት ማለት ለተቀደሰ አገልግሎት እንዲውል ከመስጠት እጅግ የተለየ ጒዳይ ነው:: ለእግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ ተለይቶ የተሰጠው ነገር የእግዚ አብሔር ብቻ ነው:: የአካን ኀጢአት ታላቅ ሊሆን የቻለው ለእግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ የተሰጠውን በመስረቁ ነው (ኢሱ 7፥11):: ሙሉ በሙሉ ለጥፋት የተዳረጉት ሰዎች በከነዓን ጦርነት ጊዜ የተማረኩ ሰዎች እንደነበሩ ይታወቃል (ከ1ሳሙ 15፥3:18 ጋር ያነጻጽሩ)::

27፥29፤ ሳኦል አማሌቃውያንን ፈጽሞ ሳይደመስስ በመቅረቱ በዚሁ ኀጢአት በደለኛ ሆኖአል (1ሳሙ 15)::

27፥30 *ዐሥራት፤* አንድ ዐሥረኛ ማለት ነው (ዘኍ 18፥21-29፤ ዘዳ 12፥6-18፤ 14፥22-29፤ 26፥12 ይመ):: ከእነዚህ ክፍሎች እንደምንረዳው እስራኤላውያን ሦስት የዐሥራት ዐይነ ቶች ነበሯቸው (1) በዚህ ቦታ የተጠቀሰው ለሌዋውያን የሚወጣው መደበኛውና (ዘኍ 18፥21) ሌዋውያንም በበኩላቸው አንድ ዐሥረኛውን ለካህናቱ የሚሰጡለት ዐሥራት (ዘኍ 18፥26)፤ (2) ዐሥራት አውጭውና ሌዋውያኑ በኅብረት ከሚበሉት የተቀደሰ ምግብ ጋር የተያያዘው ዐሥራት (ዘዳ 14፥22-27)፤ (3) በየሦስት ዓመቱ ለድኾች እንዲሰጥ የሚወጣው ዐሥራት (ዘዳ 14፥28-29) ናቸው::

27፥34 *እግዚአብሔር ... በሙሴ አማካይነት ... የሰጣቸው፤* 1፥1፤ 7፥37-38፤ 25፥1፤ 26፥46 ይመ:: ይህን መጽሐፍ የጻፈው ሙሴ መሆኑንና መጽሐፉንም እንዲጻፍ ያደረገው ራሱ እግዚአብሔር መሆኑን ይህ ቃል በሚገባ ያረጋግጣል::

ኦሪት ዘኍልቍ

መግቢያ

አሰያየሙ

መጽሐፉ ስያሜውን ያገኘው በም 1 እና 26 ላይ ከተወሳው የትውልዶች ቈጠራ ነው። ለዚህ መጽሐፍ የተሰጠው የዕብራይስጡ ርእስ (*በሚድባር* "በምድረ በዳ") ይበልጥ የሚገልጸው ይዘቱን ነው። የዘኍልቍ መጽሐፍ የሚናገረው እስራኤላውያን በሲና ተራራ ከተደረገው ኪዳን በኋላ በምድረ በዳ ስላሳለፉት 38 ዓመታት ነው (1፥1ን ከዘጸ 1፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ

በትውፊት እንደሚታወቀው የመጽሐፉ ጸሓፊ ሙሴ ነው። ይህ ድምዳሜ የተመሠረተው፣ (1) ስለ ሙሴ የጽሕፈት ሥራ የሚያወሱ ነገሮች አሉ በሚለውና (33፥1-2፤ ዘፀ17፥14፤ 24፥4፤ 34፥7)፣ (2) የመጀመሪያዎቹ አምስት መጻሕፍት (አምስቱ ብሔረ ኦሪት) አንድ መጽሐፍ በመሆናቸው የተጻፉትም በአንድ ሰው ነው በሚለው አመለካከት ላይ ነው። በዘፍጥረት መግቢያ ላይ፣ "ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ።

ይሁን እንጂ የዘኍልቍ መጽሐፍ ሙሉ በሙሉ ተጽፎ የተጠናቀቀውም ሆነ የመጨረሻውን መልክ የያዘው በሙሴ እጅ ነው ማለት አግባብ አይደለም። ጥቂት ክፍሎች በጥንት የእስራኤል ጸሓፍያን ወይም አርታዕያን የተጨመሩ ሊሆኑ ይችላሉ። ለምሳሌ በ12፥3 ላይ የተገለጸው የሙሴ ትሕትና የተነገረው በራሱ በሙሴ እንደሆነ ነው ብሎ መናገር በጣም ይከብዳል። ሆኖም የመጽሐፉ ርእስ ነገር የተጻፈው በሙሴ መሆኑን መናገር አግባብነት ይኖረዋል።

ይዘቱ

የዘኍልቍ መጽሐፍ እስራኤላውያን ከሲና ተራራ ተነሥተው፣ በከነዓን ድንበር ላይ ወደሚገኘው ወደ ሞዓብ ምድር መጓዛቸውን ከሲናው ተራራ ሁነት ጋር ያዛምደዋል። ለሕዝቡና ለካህናቱ የተሰጡት ሕግጋት በዘፀአት፣ በዘሌዋውያንና በዘዳግም መጻሕፍት ውስጥ ከተሰጡት ጋር በአብዛኛው ተመሳሳይ ናቸው። መጽሐፉ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ማጕረምረምና ማመፅ፣ በዚህም ሳቢያ የመጣባቸውን ፍርድ ይናገራል። እግዚአብሔር ከግብፅ ባርነት የተቤዣቸውና በሲና ተራራ ኪዳን የገባላቸው ሕዝቦች ለተደረገላቸው ነገር ምላሻቸው እምነት፣ ምስጋናና መታዘዝ ሳይሆን አለማመን፣ አለማመስገንና ማመፅ ነበር፤ ይህም ተግባራቸው ከነዓንን እንወርስም እስከ ማለት አኍርሶአቸው ነበር (ም14)። ከዚህም የተነሣ ዘመናቸውን ሁሉ በምድረ በዳ እንዲያሳልፉ ተረገሙ፤ ከእነርሱ ጋር የገባውን የተስፋ ቃል እንዲወርሱ የተፈቀደላቸው ልጆቻቸው ብቻ ሆኑ (ከዕብ 3፥7-4፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

ትምህርተ መለኮቱ

የዘኍልቍ መጽሐፍ ስለ እስራኤል ሕዝብ በምድረ በዳ መንከራተት ቢያትትም ብዙ ዐበይት ትምህርተ መለኮት ያዘለ መጽሐፍ ነው። እስራኤል ከግብፅ ባርነት በተቤዠችበት የመጀመሪያው ዓመት ለእግዚአብሔር የመንግሥቱ ሕዝብ እንድትሆን ከእርሱ ጋር በሲና ተራራ ኪዳን ገባች፤ እርሱም በመካከላቸው የሚያድርበትን ድንኳን ተከለች፤ የዘፀአትም ታሪክ ይኸው ነው። የዘኍልቀ መጽሐፍ ሲጀምር እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ በጦር ሰፈሮች ሲያደራጅ ይታያል። የሲናን ተራራ ከለቀቁ በኋላ መንግሥቱን በተስፋዪቱ ምድርና በአሕዛብ መካከል ይመሠርቱ ዘንድ በእግዚአብሔር የሚመራድል አድራጊ ሰራዊት ሆነው ወደ ፊት ይገሠግሣሉ። መጽሐፉ እስራኤል በእግዚአብሔር የተዋጀች የኪዳኑ ሕዝብና መንግሥቱን በዚህ ምድር ለመመሥረት የተመረጠች የእግዚአብሔር አገልጋይ መሆኗን በሚገባ ይናገራል። የእግዚአብሔር ዓላማ በግልጽ ተወስኗል፤ ዓላማው በኀጢአት የወደቀውን የሰውን ልጅ መዋጀትና ፍጥረቱን መታደግ ነው፤ በዚህ ተልእኮ ውስጥ ደግሞ ሕዝቡ ሙሉ በሙሉ ተሳታፊ ይሆናል።

የዘኍልቍ መጽሐፍ በእምቢተኞች ልጆቹ ላይ የእግዚአብሔር ቍጣ እንደሚመጣ ይናገራል። እስራኤል በዐመፀኝነቷ ምክንያት (በተለይም ከነዓንን አልወርስም በማለቷ) ከእግዚአብሔር ጋር የገባችውን ኪዳን አፍርሳለች። ከአምስቱ ብሔረ ኦሪት መካከል አራተኛ መጽሐፍ የሆነው ኦሪት ዘኍልቍ ስለ አንድ እውነታ በግልጽ ያወሳል፤ ይኸውም ከአብርሃም ጋር ኪዳን የገባው (ዘፍ15፥17)፣ ሕዝቡን ከግብፅ ባርነት የተቤዠው (ዘፀ14-15)፣ እስራኤልን "የተመረጠ ርስት" አድርጎ (ዘፀ19፤ በተለይ ዘፀ 19፥5 ይመ) ከእርሷ ጋር ኪዳን የገባውና ከቸርነቱ የተነሣ ወደ እርሱ ለመቅረብ እንዲችሉ ቅድስናውን የገለጠው አምላክ (ዘሌ1-7) የቍጣም አምላክ ነው። ቍጣውም በእምቢተኞቹ ልጆቹም ሆነ ጠላት በሆኑት በግብፅና በከነዓን መንግሥታት ላይ ይገለጣል።

ታላቅ ነቢይና የጌታ አገልጋይ የነበረው ሙሴ እንኳ ለእግዚአብሔር ባለመታዘዙ ከቍጣው አላመለጠም። የሙሴን አለመታዘዝ የሚያወሳው ም 20 የማርያምን ሞት በመናገር ይጀምርና (20፥1) የአሮንን ሞት በመዘገብ ይጨርሳል (20፥22-29)። እዚህ ላይ የሚነሣው ጥያቄ፦ እግዚአብሔር ሕዝቡን ጨርሶ ተወውን (ከሮሜ 11፥1 ጋር ያነጻጽሩ)? ኪዳኑስ አበቃለትን? የሚለው ይሆናል። ለእነዚህ ጥያቄዎች መልስ የተሰጠው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እጅግ ተወዳጅ በሆነው ክፍል ነው (ም22-24)፤

ክፍሉ የሚናገረው ስለ አረማዊው መተተኛ ስለ በለዓም ነው። ሕዝቡ ታማኝ ባይሆንም እግዚአብሔር ግን ለሕዝቡ ታማኝ ነበር፤ ምሕረቱንና ቸርነቱን በግልጽ ያሳያቸው ነበር። በለዓም በምድር ሁሉ የታወቀ ነቢይ ሲሆን፣ የእስራኤል አምላክ ያህዌ እንደ ሌሎች አማልክት በጥንቈላና በአስማት የሚሠራ መስሎት ነበር። ሆኖም በለዓም ከእውነተኛው አምላክ ጋር ፊት ለፊት ከተገናኘ በኋላ (ም22)፣ እውነተኛው አምላክ ከዚህ በፊት ከሚያውቃቸው አማልክት ሁሉ ፍጹም የተለየ መሆኑን ሊረዳ ችሏል። በለዓም በሞዓብ ንጉሥ በበላቅ አነሣሽነት እስራኤልን ለመርገም ሲነሣ እንደበቱ መርገም ተሳነው። ይልቁንም እስራኤልን ባርኮ ጠላቶቿን ረገመ (ም23-24)።

በለዓም በሰባቱ ንግሮች ላይ እግዚአብሔር በታላቅ በረከቱ እስራኤልን እንደሚጐበኝ ተናግሯል (23፥20 ይመ)። ምንም እንኳ ይህን ታላቅ በረከት ለመቀበል ሕዝቡ ታማኝ ሆኖ መገኘት ቢኖርበትም፣ የኋላ ኋላ ግን ከእግዚአብሔር ባሕርይ የተነሣ በረከቱ እውን ይሆናል (23፥19 ይመ)። እንግዲህ የዘኍልቍ መጽሐፍ የእግዚአብሔር ዓላማ ቀጣይ እንደ ሆነ ያረጋግጣል ማለት ነው። እግዚአብሔር ዐመፀኛውን ሕዝቡን ቢቀጣም፣ እስራኤል የተስፋዪቱን ምድር እንድትወርስ የወሰነውን ነገር አያጥፍም። ምክንያቱም ለእስራኤል ለመስጠት ያሰበው በረከት የተመሠረተው በሉዓላዊ ፈቃዱ ላይ ነው።

ይህ መጽሐፍ ለእስራኤልና ለቤተ ክርስቲያን ትልቅ ትምህርት አለው (ከሮሜ15፥40፤ 1ቆሮ 10፥6፡11 ጋር ያነጻጽሩ)። እግዚአብሔር በእምቢተኛ ሕዝቡ ላይ ቍጣውን ይገልጣል፤ ሆኖም ጸጋውን አትረፍርፎ ስለሚሰጥ የመቤዠት ዓላማው አይታጠፍም።

በመጽሐፉ ውስጥ የሚታዩ እክሎች

ከእስራኤል ነገዶች የተውጣጡትና ሰራዊቱን ለማደራጀት የተመለመሉት ወንዶች ቍጥር መብዛት በዘመኑ ምሁራን ዘንድ እንቆቅልሽ ሆኖአል (ለምሳሌ 1፥46፤ 26፥51 ይመ)። ይህን ያህል ሰራዊት ለማሰለፍ ጠቅላላው የእስራኤል ሕዝብ ቍጥር ከሁለት ሚሊዮን በላይ መሆን አለበት። የሰራዊቱ ብዛት ከነበሩበት ዘመንና ቦታ፣ ከበረሓው ጕዞና ከከነዓን ነዋሪዎች ቍጥር አንጻር ሲታይ እጅግ ብዙ ነው። የ3፥43 ማብ ይመ።

ለዚህ እክል ልዩ ልዩ የመፍትሔ ሐሳቦች ተሰጥተዋል። አንዳንዶች የቍጥሮቹ ልዩነት የተፈጠረው በቅጅ ጊዜ ነው ይላሉ። ሌሎች ደግሞ 'ሺህ' ለሚለው አኀዝ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በተለይ እዚህ ላይ ከቍጥር አመልካችነቱ ይልቅ ሌላ ትርጕም አለው ይላሉ። ለምሳሌ በአንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ላይ 'ሺህ' የሚለው አኀዝ ብዙ ሰዎችን ለመግለጽ ገብቶአል (ኢሱ 22፥14 "የቤተ ሰቡ አለቆች"፤ 1ሳሙ 23፥23 "በይሁዳ ነገዶች ሁሉ")። ሺህ የሚለውን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ሁለት ትርጕም (ማለትም "አለቃ" ወይም "ሺህ") አለው የሚሉም አሉ (1፥20 ይመ)። ይህ እክል በበቂ ሁኔታ መልስ ባያገኝም፣ የያዕቆብ ልጆች በግብፅ መጻተኛ ሆነው ባሳለፉበት አራት መቶ ዓመታት ውስጥ እጅግ ተባዝተው እንደ ነበር መጽሐፍ ቅዱስ ይናገራል (ዘፀ1፥7-12 ይመ)። ያም ሆነ ይህ አኀዙ የሚያመለክተን እግዚአብሔር ለሕዝቡ ምን ያህል ይጠነቀቅና ይጨነቅ እንደ ነበር፣ ታምራትም እያደረገ ሕዝቡን ይንከባከብና ይመራ እንደ ነበር ነው።

ውቅሩ

የእስራኤል ሕዝብ የሰፈረባቸውን ቦታዎች በመመርኰዝ መጽሐፉን በሦስት ዐበይት ክፍሎች መፈረጅ ይቻላል፤ እያንዳንዱም ክፍል ቀጥሎ በተመለከተው መሠረት ሦሥት ቦታ ይከፈላል:- (1) እስራኤል ከሲና ተራራ በመነሣት ወደ ተስፋዪቱ ምድር ለመጓዝ በዝግጅት ላይ ነበረች (1፥1-10፥10)፤ ከዚያም ከሲና ወደ ቃዴስ አመራች (10፥11-12፥16)፤ (2) እስራኤል በዐመፀኛነቷ ምክንያት በቃዴስ ከረመች (13፥1-20፥13)፤ ከዚያም ከቃዴስ ወደ ሞዓብ ምድር አመራች (20፥14-22፥1)፤ (3) እስራኤል የተስፋዪቱን ምድር ለመውረስ በሞዓብ ምድር ሰፈረች (22፥2-32፥42)፤ ከዚያም ልዩ ልዩ ጕዳዮችን የሚመለከቱ የመጨረሻ መመሪያ ተሰጣት (ም 33-36)።

አስተዋፅኦ

1. እስራኤል በሲና፤ ጕዞ ወደ ተስፋዪቱ ምድር (1፥1-10፥10)
   ሀ. የሕዝብ ቈጠራ እንዲደረግ የተሰጠ ትእዛዝ (ም 1-4)
      1. ከየነገዱ ለጦርነት የተመለመሉ ወንዶች ቍጥር (ም 1)
      2. በማደሪያው ድንኳን ዙሪያ የየነገዱ አሰፋፈርና የጕዞው አሰላለፍ (ም 2)
      3. በማደሪያው ድንኳን ዙሪያ የሌዋውያኑ አሰፋፈርና የሌዋውያኑና የእስራኤል የበኵር ልጆች ቍጥር (ም 3)
      4. በማደሪያው ድንኳን እግዚአብሔርን የሚያገለግሉ የሌዋውያን ቍጥር (ም 4)
   ለ. ሕዝቡ እንዲነጻ የተሰጠ ትእዛዝ (5፥1-10፥10)
      1. በሥርዐቱ መሠረት ስለ መንጻት የተሰጠ መመሪያ (ም 5)
      2. የናዝራዊ ስእለትና የአሮን ቡራኬ (ም 6)
      3. የማደሪያው ድንኳን ሲመረቅ 12ቱ መሪዎች ያቀረቡት ስጦታ (ም 7)
      4. የመብራቶቹ መተከልና የሌዋውያኑ መቀደስ (ም 8)
      5. የፋሲካ በዓል አከባበር (9፥1-14)

6. የክብር ደመናው መውረድና የብር መለከቶች (9፥15-10፥10)

2. ከሲና ወደ ቃዴስ የተደረገ ጕዞ (10 ፥11-12፥16)
   ሀ. የጕዞው መጀመር (10 ፥11-36)
   ለ. የሐዘን ጕዞ፤ እሳትና ድርጭቶች (ም 11)
   ሐ. የማርያምና የአሮን ተቃውሞ (ም 12)
3. እስራኤል በቃዴስ፤ በዐመፅ ምክንያት ዘገዩ (13፥1-20፥13)
   ሀ. ዐሥራ ሁለቱ ሰላዮችና ስለ መልካሙ ምድር ያቀረቡት የተለያዩ አስተያየቶች (ም 13)
   ለ. ሕዝቡ እግዚአብሔር የሰጠውን ተልእኮ አለመቀበሉና መሸነፉ (ም 14)
   ሐ. ስለ ስጦታዎች፣ ስለ ሰንበትና በልብስ ጫፍ ላይ ስለሚደረግ ዘርፍ የተሰጡ ሕጎች (ም 15)
   መ. የቆሬና የተባባሪዎቹ ዐመፅ (ም 16)
   ሠ. የአሮን በትር ማቈጥቈጥ (ም 17)
   ረ. ስለ ካህናት ተግባርና ስለሚያገኙት ድጐማ (ም 18)
   ሰ. ቀይ ጊደርና የመንጻት ውሃ (ም 19)
   ሸ. የሙሴ ኀጢአት (20፥1-13)
4. ከቃዴስ ወደ ሞዓብ የተደረገ ጕዞ (20፥14-22፥1)
   ሀ. የኤዶም መገዳደር (20፥14-21)
   ለ. የአሮን መሞት (20፥22-29)
   ሐ. የዓራድ መደምሰስ (21፥1-3)
   መ. የናሱ እባብ (21፥4-9)
   ሠ. የምንጩ መዝሙር (21፥10-20)
   ረ. የሴዎንና የዐግ መሸነፍ (21፥21-35)
   ሰ. የእስራኤል ሕዝብ ወደ ሞዓብ ምድር መግባት (21፥31-22፥1)
5. እስራኤል በሞዓብ ምድር፤ የተስፋዪቱን ምድር ለመውረስ የተደረገ ዝግጅት (22፥2-32፥42)
   ሀ. የሞዓቡ ባለቅ እስራኤልን እንዲረግምለት በለዓምን መቅጠሩ (22፥2-41)
   ለ. በለዓም በተናገረው ሰባት ንግር እስራኤልን መባረኩ (ም 23-24)
   ሐ. ብዔልፌጎርና የእስራኤል ክህደት (ም 25)
   መ. የሕዝብ ቈጠራ ለሁለተኛ ጊዜ መካሄዱ (ም 26)
   ሠ. ለአዲሱ ትውልድ የተሰጠ መመሪያ (ም 27-30)
      1. ለሴቶች የተሰጠው ርስት (27፥1-11)
      2. የሙሴ ተተኪ (27፥12-23)
      3. መሥዋዕቶችን በተመለከተ የተሰጠ ትእዛዝ (28፥1-15)
      4. በዓሎችን በተመለከተ የተሰጠ ትእዛዝ (28፥16-29፥40)
      5. ስእለትን በተመለከተ የተሰጠ ትእዛዝ (ም 30)
   ረ. ከምድያማውያን ጋር የተደረገ ጦርነት (ም 31)
   ሰ. ከዮርዳኖስ ማዶ የሰፈሩ ነገዶች (ም 32)
6. ተጨማሪ ጕዳዮችን በተመለከተ (ም 33-36)
   ሀ. በየደረጃው ያለ ጕዞ (ም 33)
   ለ. የሚወርሷት ምድር (ም 34-35)
   ሐ. ለሴቶች የተሰጠው ርስት (ም 36)

የሕዝብ ቈጠራ

1 እስራኤላውያን ከግብፅ በወጡ በሁለተኛው ዓመት፣ በሁለተኛው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን በሲና ምድረ በዳ ሳሉ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ተናገረው፤ እንዲህም አለው፤ 2“የወንዶቹን ስም አንድ በአንድ በመዘርዘር መላውን የእስራኤል ማኅበረ ሰብ በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው ቍጠሯቸው። 3በመላው እስራኤል ያሉትን ዕድሜያቸው ሃያና ከዚያም በላይ ሆኖ ለውጊያ ብቁ የሆኑትን ወንዶች ሁሉ አንተና አሮን በየምድባቸው ቍጠሯቸው። 4ከየነገዱ የአባቶች ቤት ተጠሪ የሆነ አንድ ሰው ከእናንተ ጋር ይሁን። 5የሚረዷችሁም ሰዎች ስም የሚከተለው ነው፦

“ከሮቤል የሰዲዮር ልጅ ኤሊሱር፤
6ከስምዖን የሱሪሰዳይ ልጅ ሰለሚኤል፤
7ከይሁዳ የአሚናዳብ ልጅ ነአሶን፤
8ከይሳኮር የሶገር ልጅ ናትናኤል፤
9ከዛብሎን የኬሎን ልጅ ኤልያብ፤
10ከዮሴፍ ልጆች ከኤፍሬም የዓሚሁድ ልጅ ኤሊሳማ፤
ከምናሴ የፍዳሱር ልጅ ገማልኤል
11ከብንያም የጋዴዮን ልጅ አቢዳን፤
12ከዳን የአሚሳዳይ ልጅ አኪዔዘር፤
13ከአሴር የኤክራን ልጅ ፉግኤል፤
14ከጋድ የራጉኤል ልጅ ኤሊሳፍ፤
15ከንፍታሌም የዔናን ልጅ አኪሬ።”

16እነዚህ ከማኅበረ ሰቡ የተመረጡ የየነገዱ አለቆች ሲሆኑ እነርሱም የእስራኤል ጐሣዎች መሪዎች ነበሩ።

17ሙሴና አሮን ስማቸው የተጠቀሰውን እነዚህን ሰዎች ወሰዱ፤ 18ከዚያም በሁለተኛው ወር በመጀመሪያው ቀን ማኅበረ ሰቡን በሙሉ በአንድነት ሰበሰቧቸው። የተሰበሰቡትም በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው የትውልድ ሐረጋቸውን ተናገሩ፤ 19እግዚአብሔር ሙሴን ባዘዘው መሠረት ዕድሜአቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ የሆነ ወንዶች ስማቸው አንድ በአንድ ተመዘገበ። እንዲህ አድርጎም በሲና ምድረ በዳ ቈጠራቸው።

20ከእስራኤል የበኵር ልጅ ከሮቤል ዘርያ
ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያ በላይ ሆኖ በሰራዊቱ ውስጥ ለማገልገል ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ። 21ከሮቤል ነገድ የተቈጠሩት አርባ ስድስት ሺህ አምስት መቶ ነበሩ።

22ከስምዖን ዘርያ፦
ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ። 23ከስምዖን ነገድ የተቈጠሩት አምሳ ዘጠኝ ሺህ ሦስት መቶ ነበሩ።

24ከጋድ ዘርያ፦
ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው

1፥1 ቍ18፤ዘፀ6፥14፤19፥1፤27፥21፤40፥2
1፥2 ቍ18፤ዘፀ30፥11-16፤ዘኍ3፥40
1፥3 ቍ20፤ዘፀ4፥14፤30፥14፤ዘኍ17፥3፤ኢሱ5፥4፤1ዜና5፥18
1፥4 ቍ16፤ዘፀ18፥21፤ዘሌ24፥11፤ዘኍ7፥2፤30፥1፤31፥26፤34፥18፤ዘዳ1፥15፤ኢሱ7፥1፤22፥14
1፥5 ዘፍ29፥32፤ዘኍ2፥10፤7፥30፤10፥8፤17፥2፤ራእ7፥5
1፥6 ቍ22፤ዘኍ2፥12፤7፥36፡41፤10፥19፤25፥14
1፥7 ቍ26፤ዘፍ29፥35፤ዘፀ6፥23፤ ዘኍ7፥12፤ሩት4፥20፤1ዜና2፥10፤መዝ78፥68፤ማቴ1፥4፤ሉቃ3፥32
1፥8 ዘፍ30፥18፤ዘኍ2፥5፤7፥18፤10፥15
1፥9 ቍ30፤ዘኍ2፥7፤7፥24፤10፥16
1፥10 ቍ32፤ዘኍ2፥18፤7፥48፡53፤10፥22፤ቍ34፤2፥20፤7፥54፤10፥23
1፥11 ዘኍ2፥22፤7፥60፤10፥24፤መዝ68፥27
1፥12 ቍ38፤ዘኍ2፥25፤7፥66፤10፥25
1፥13 ቍ40፤ዘኍ2፥27፤7፥72፤10፥26
1፥14 ቍ24፤ዘኍ2፥14፤7፥42፤10፥20
1፥15 ቍ42፤ዘኍ2፥29፤7፥78፤10፥27
1፥16 ቍ4፤ዘፀ18፥ 25፤ዘኍ32፥28
1፥18 ቍ1፡2፤ዘፀ30፥14፤ዕዝ2፥59፤ዕብ 7፥3 1፥19 ዘፀ30፥12፤ዘኍ26፥63፤31፥49 1፥20 ዘፍ10፥15፤29፥32፤46፥9፤ራእ7፥5 1፥21 ዘኍ26፥7 1፥22 ዘፍ29፥33፤ራእ 7፥7 1፥23 ዘኍ26፥14 1፥24 ዘፍ30፥11፤ኢሱ13፥24-28፤ራእ7፥5

1፥1 *በሁለተኛው ዓመት በሁለተኛው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን*፤ የዘኍልቍ መጽሐፍ ትረካ የሚጀምረው እስራኤላውያን ከግብፅ ከወጡ ከዐሥራ ሦስት ወራት በኋላ ነው። ከዚያ በፊት በነበረው የአንድ ዓመት ጊዜ፣ የእስራኤል ሕዝብ የኦሪትን ሕግ በመቀበልና የመገናኛውን ድንኳን በመትከል፤ በሲና ተራራ አካባቢ ቆይተዋል። ከዚህ በኋላ ግን በሥርዐት ለመጓዝ እንደ አንድ ወታደራዊ ኀይል መከማቸትና መዘጋጀት ነበረባቸው። ከዘፀአት ጀምሮ ዘመን የመቍጠር ልማድ (ለተጨማሪ ምሳሌ 1ነገ 6፥1 ይመ) ክርስቲያኖች የክርስቶስን ልደት መሠረት በማድረግ ከሚጠቀሙበት የዘመን አቈጣጠር አሠራር ጋር ተመሳሳይነት አለው። ዘፀአት፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከባርነት ቀንበር ነጻ ያወጣበት ታላቅ ተግባር ነው። *በሲና ምድረ በዳ*፤ በዕብራይስጥ ቋንቋ የተለመደው የዘኍልቍ መጽሐፍ መጠሪያ፣ “በምድረ በዳ” የሚል ሲሆን፣ የመጣውም ከዚሁ መጽሐፍ መጀመሪያ፣ ከአምስተኛው ቃል ነው። በዘኍልቍ መጽሐፍ ውስጥ የምናገኘው ታሪክ በሠላሳ ስምንት ዓመት ከዘጠኝ ወይም ከዐሥር ወር ውስጥ ስለ ተከናወኑ ጕዳዮች ነው፤ ይህም እስራኤላውያን በምድረ በዳ የተንከራተቱበት ዘመን ነው። *እግዚአብሔር ሙሴን... ተናገረው*፤ በዘኍልቍ መጽሐፍ ውስጥ አጽንዖት በስፋት ከተሰጣቸው ነገሮች አንዱ እግዚአብሔር ለሙሴ፣ በሙሴም በኩል ደግሞ ለእስራኤላውያን መናገሩ ነው። ከመጽሐፉ መጀመሪያ አንሥቶ እስከ ማጠቃለያው ቃል ድረስ (36፥13) ይህ ሐሳብ በተለያዩ መንገዶች ተደጋግሞ ተጠቅሶአል። እግዚአብሔር ሙሴን የራሱ ነቢይ አድርጎ እንደ ተጠቀመበት በ12፥6-8 ተገልጾአል። በዕብራይስጥ ቋንቋ ለዚህ መጽሐፍ ከተሰጡ ስሞች አንዱ “ዋየዳበር” የሚለው የዕብራይስጡ መጽሐፍ የመ ጀመሪያው ቃል ሲሆን፣ “እግዚአብሔር ተናገረ” ማለት ነው። *በመገናኛው ድንኳን*፤ የሚተከልና የሚነሣ፣ ለእግዚአብሔር የሚሰገድበትና እግዚአብሔር የሚመለክበት፣ የሚገለጥበትም ድንኳን።

1፥2 *ቍጠሯቸው*፤ የዕብራይስጡ አገላለጽ ሙሴና አሮን አንድ ላይ ሆነው ይህን ኀላፊነት መወጣት እንዳለባቸው የሚያመለክት የብዙ ቍጥር ነው፤ (ቍ 3 ላይ፣ “አንተና አሮን” የሚለውን ይመ)፤ ነገር ግን አብዛኛው ኀላፊነት ሙሴን የሚመለከት ነበር። የቈጠራው ዋና ዐላማ ማኅበራዊና ፖለቲካዊ ጕዳዮችን ወይም የቀረጥ አከፋፈል ሰነዶችን የሚመለከት ሳይሆን፣ ወታደራዊ ተግባርን ለማከናወን ፈረቃ ወይም ተራ ለማዘጋጀት ነበር።

1፥3 *ለውጊያ ብቁ የሆኑትን*፤ ይህ ሐረግ የቈጠራው ዋና ዐላማ ወታደራዊ ግዳጅን የሚመለከት እንደ ሆነ የሚያሳይ ሲሆን፣ በም 1 ተደጋግሞ ተጠቅሶአል፤ በ26፥2 ላይም ተጠቅሶአል።

1፥4 *ከየነገዱ... አንድ ሰው*፤ ከየነገዱ የተወከለ አንዳንድ ሰው ሙሴንና አሮንን እንዲረዳ መደረጉ ቈጠራውን በሁሉም ዘንድ ሕጋዊና ተቀባይነት ያለው ያደርገዋል።

1፥5-16፤ በዚህ ክፍል የተዘረዘረው የእነዚህ ሰዎች ስም በም 2፤7፤10 ላይ እንደ ገና ተጠቅሶአል። የብዙዎቹ ስሞች ትርጕም የእግዚአብሔርን ስም ያዘለ ነው። ሌዊ በቈጠራው ዝርዝር ውስጥ አልተጠቀሰም (ቍ 47-53 ይመ)።

1፥19 *በሲና ምድረ በዳ ቈጠራቸው*፤ ይህ አጭር መግለጫ ሲሆን ዝርዝሩ በቍ 20-43 ላይ ይገኛል።

1፥20-43፤ የተደጋገመ የአሠራርን ስልት በተከተለ ሁኔታ ለእያንዳንዱ ነገድ ሁለት ሁለት ቍጥሮች ተሰጥቶታል፤ አቀራረቡም የሚከተሉትን ያካትታል፤ (1) የነገዱ ስም፤ (2) የተቈጠሩት ሰዎች ዝርዝር ሁኔታ፤ (3) እንደ ገና የነገዱ ስም፤ (4) ጠቅላላ ከነገዱ የተቈጠሩት ሰዎች ብዛት። የእያንዳንዱ ነገድ ብዛት የመጨረሻ ቍጥር ወደ መቶ ቤት ተጠጋግቶ የተጻፈ ሲሆን፣ የጋድ ነገድ ብዛት የመጨረሻው ቍጥር ግን ወደ አምሳ ቤት የተጠጋጋ ነው፤ (ቍ 25)። በምዕራፍ ሁለት ላይ የተጠቀሰውም የእያንዳንዱ ነገድ ቍጥር ከዚህ ጋር ተመሳሳይ ነው፤ በዚሁ ምዕራፍ ውስጥ በሦስት ሦስት ነገድ የተመደቡ አራት

አንድ በአንድ ተጻፈ:: [25]ከጋድ ነገድ የተቈጠሩትም አርባ አምስት ሺህ ስድስት መቶ አምሳ ነበሩ::

[26]ከይሁዳ ዝርያ:-

ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ:: [27]ከይሁዳ ነገድ የተቈጠሩትም ሰባ አራት ሺህ ስድስት መቶ ነበሩ::

[28]ከይሳኮር ዝርያ:-

ዕድሜአቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ:: [29]ከይሳኮር ነገድ የተቈጠሩትም አምሳ አራት ሺህ አራት መቶ ነበሩ::

[30]ከዛብሎን ዝርያ:-

ዕድሜያቸው ሃያ አመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ:: [31]ከዛብሎን ነገድ የተቈጠሩትም አምሳ ሰባት ሺህ አራት መቶ ነበሩ::

[32]ከዮሴፍ ልጆች:-

ከኤፍሬም ዝርያ ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ:: [33]ከኤፍሬም ነገድ የተቈጠሩትም አርባ ሺህ አምስት መቶ ነበሩ::

[34]ከምናሴ ዝርያዎች:-

ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ:: [35]ከምናሴ ነገድ የተቈጠሩትም ሠላሳ ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ነበሩ::

[36]ከብንያም ዝርያ:-

ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ፤ [37]ከብንያም ነገድ የተቈጠሩትም ሠላሳ አምስት ሺህ አራት መቶ ነበሩ::

[38]ከዳን ዝርያ:-

ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ:: [39]ከዳን ነገድ የተቈጠሩትም ሥልሳ ሁለት ሺህ ሰባት መቶ ነበሩ::

[40]ከአሴር ዝርያ:-

ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ [41]ከአሴር ነገድ የተቈጠሩት አርባ አንድ ሺህ አምስት መቶ ነበሩ::

[42]ከንፍታሌም ዝርያ:-

ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት ወንዶች ሁሉ በየጐሣቸውና፣ በየቤተ ሰባቸው መዝገብ መሠረት ስማቸው አንድ በአንድ ተጻፈ:: [43]ከንፍታሌም ነገድ የተቈጠሩትም አምሳ ሦስት ሺህ አራት መቶ ነበሩ::

[44]በሙሴና በአሮን፣ እያንዳንዳቸውም ቤተ ሰባቸውን በወከሉት በዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል አለቆች የተቈጠሩት ወንዶች እነዚህ ናቸው:: [45]ስለዚህ እስራኤላውያን ሁሉ ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ሆኖ በእስራኤል ሰራዊት ውስጥ ለመዋጋት ብቁ የሆኑት በየቤተ ሰባቸው ተቈጠሩ፤ [46]ጠቅላላ ቊጥራቸውም ስድስት መቶ ሦስት ሺህ አምስት መቶ አምሳ ነበር::

1፥25 ዘፍ46፥16፤ ዘኍ26፥18፤1ዜና 5፥11
1፥26 ቍ7፤ ማቴ1፥2፤ራእ7፥5
1፥27 ዘኍ26፥22
1፥28 ዘፍ30፥18፤ ራእ7፥7
1፥29 ዘፍ30፥18፤ ዘኍ26፥25
1፥30 ዘፍ30፥20፤ ራእ7፥8
1፥31 ዘኍ26፥27
1፥32 ዘፍ49፥26፤ 41፥52
1፥33 ዘኍ26፥37፤ 1ዜና7፥20
1፥34 ዘፍ41፥51፤ ራእ7፥6
1፥36 ዘፍ35፥18፤ 2ዜና17፥17ኤር32፥44፤አብ1፥19፤ራእ7፥8
1፥37 ዘኍ26፥41
1፥38 ዘፍ30፥6፤ ዘዳ33፥22
1፥39 ዘኍ26፥43
1፥40 ዘፍ30፥13፤ ዘኍ26፥44፤ራእ7፥6
1፥41 ዘኍ26፥47
1፥42 ዘፍ30፥8፤ ራእ7፥6
1፥43 ዘፀ1፥1-4፤ ዘኍ2650
1፥44 ዘኍ26፥64
1፥45 ቍ3፤ ዘኍ2፥32፤14፥29
1፥46 ዘፀ12፥37፤ 2ሳሙ24፥9

ቡድኖች ይገኛሉ:: የእያንዳንዱን ነገድ ብዛት ለመግለጽ የተጠቀሱት ቊጥሮች መጨረሻቸው በሁለት መቶና በሰባት መቶ መካከል መሆኑ፣ አንድ ልዩ ነገር ለማመልከት ነው እንጂ ብዛታቸውን አይደለም ብለው የሚያምኑ ሰዎች አሉ:: "ለሺህ" ቊጥር የቆመውን የዕብራይስጡን ቃል ትርጒም በተመለከተም የተለያዩ ሐሳቦች ተሰንዝረዋል:: በዚህ ምዕራፍ ግን ቃሉ የገባው አጠቃላይ የቈጠራውን ድምር ለማሳየት ነው::

1፥32-35፤ ከሌዊ ነገድ የሆኑ በቈጠራው ውስጥ ባለመግባታቸው (የቍ 47 ማብ ይመ) የዮሴፍ ዝርያ የሆኑት በሁለት ልጆቹ በኤፍሬምና (ቍ 32-33) በምናሴ (ቍ 34-35) ቤተ ሰብ መሠረት ዝርዝራቸው ተመዝግቦአል:: በዚህ ሁኔታ የዐሥራ ሁለቱ ነገድ ቊጥር ተጠብቆ ቆይቶአል፤ በውርሱም ውስጥ የሴፍ "ዕጥፍ ድርሻ" ተሰጥቶታል፤ (ከዘፍ 49፥22-26፤ ከዘዳ 33፥13-17፤ ከ2ነገ 2፥9 ጋር ያነጻጽሩ)::

1፥46 *ስድስት መቶ ሦስት ሺህ አምስት መቶ አምሳ፤* ከኢያሱና ከካሌብ በስተቀር እነዚህ ሁሉ በምድረ በዳ ሞተዋል፤ የእነዚህ ቊጥሮች ስሌት ትክክለኛነትና ውስብስብነትም አለው:: ውስብስብነቱ፣ ጠቅላላ ድምሩን በሁለት መንገድ ማግኘት ስለሚቻል ነው:- (1) የዐሥራ ሁለቱን ነገድ ቊጥር አንድ በአንድ ማስቀመጥ (ቍ 20-43)፤ ከዚያ በኋላ ጠቅላላ ድምሩን ማስፈር (ቍ 46)፤ (2) ጠቅላላውን ሕዝብ በሦስት ሦስት ነገድ አራት ቦታ በመመደብ የእያንዳንዱን መደብ መለስተኛ ድምር አቅርቦ ከዚያም በኋላ ጠቅላላ ድምሩን ማስቀመጥ (2፥3-32):: እዚህ ላይ የተጠቀሰው አኀዝ በዘፀ 12፥37፤ 38፥26 ላይ ከተጠቀሰው አኀዝ ጋር ይስማማል:: ይህ ለውትድርና የተመዘገበው የወንድ ብዛት የጠቅላላው ሕዝብ ቊጥር ከሁለት ሚሊዮን በላይ ሊሆን እንደሚችል ያመለክታል:: ዕብራውያን አራት መቶ ዓመት ግብፅ አገር በቆዩበት ዘመን በሚያስደንቅ ሁኔታ እንደ በዙ ዘፀ 1፥7 ያስረዳል:: ቊጥራቸው እጅግ ከመብዛቱ የተነሣ ለግብፅ ጸጥታ አሥጊ ደረጃ ላይ ደርሰው ነበር (ዘፀ 1፥9-10:20)፤ ግብፅ ከገቡ ሰባ ሰዎች (ዘፀ 1፥5) ተነሥቶ፣ የእስራኤል ሕዝብ ቊጥር በአስገራሚ ሁኔታ ይህን ያህል መብዛቱ የእግዚአብሔርን ታላቅ በረከትና ከአብርሃም ጋር ለገባው ኪዳኑ (ዘፍ 12፥2፤ 15፥5፤ 17፥4-6፤ 22፥17) ታማኝ መሆኑን ያሳያል::

[47]የሌዊ ነገድ ቤተ ሰቦች ግን ከሌሎች ጋር አብረው አልተቈጠሩም፤ [48]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ ብሎት ነበርና፤ [49]"የሌዊን ነገድ አትቍጠር፤ በእስራኤላውያንም ቈጠራ ውስጥ አታስገባው፤ [50]በዚህ ፈንታ ሌዋውያንን በምስክሩ ማደሪያ፣ በውስጡ ባሉት በመገልገያ ዕቃዎች ሁሉ እንዲሁም ከዚሁ ጋር በተያያዙ በማናቸውም ነገሮች ላይ ኀላፊዎች ይሁኑ፤ ማደሪያውንና በውስጡ ያሉትን የመገልገያ ዕቃዎች ይሸከሙ፤ በውስጡ ያገልግሉ፤ ድንኳናቸውንም በዙሪያው ይትከሉ። [51]ማደሪያው በሚነሣበት ጊዜ ሌዋውያን ይንቀሉት፤ ማደሪያው በሚተከልበትም ጊዜ ሌዋውያን ያቁሙት፤ ሌላ ሰው ቢቀርብ ግን ይገደል። [52]እስራኤላውያን በየምድባቸው ድንኳናቸውን ይትከሉ፤ እያንዳንዱም ሰው በየሰፈሩና በየዐርማው ሥር ይስፈር። [53]ሌዋውያን ግን በእስራኤላውያን ማኅበረ ሰብ ላይ ቍጣ እንዳይወርድ ድንኳኖቻቸውን በምስክሩ ማደሪያ ዙሪያ ይትከሉ፤ የምስክሩ ማደሪያ ድንኳን ኀላፊዎች ሌዋውያን ናቸው።

[54]እስራኤላውያንም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት ይህን ሁሉ አደረጉ።

1፥47 ዘኍ3፥17-20፤4፥3:49
1፥50 ዘፀ16፥34፤25፥9፤26፥1፤ዘኍ3፥31፤ሐሥ7፥21፥12፤26፥1፤ዘኍ3፥38፤4፥5:15
1፥52 ዘኍ10፥14፤መዝ20፥5፤ማሕ2፥4፤6፥4
1፥53 ዘፀ38፥21፤ዘኍ2፥10፤3፥23:29:38፤16፥46፤18፥24:5፤29:38፤ዘሌ10፥6፤ዘዳ9፥22
2፥2 መዝ74፥4፤ኢሳ31፥9፤ኤር4፥21

የየነገዱ አሰፋፈር

2 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [2]"እስራኤላውያን ከምስክሩ ድንኳን ትይዩ ዙሪያውን ጥቂት ራቅ ብለው እያንዳንዱ ሰው በየዐርማውና በየቤተ ሰቡ ምልክት ሥር ይስፈር።"

1፥47፤ ሌዋውያን የተለየ ተግባር ስለ ነበራቸው በዚህ ወታደራዊ ቈጠራ ውስጥ አልገቡም። እነርሱም እግዚአብሔርን ማገልገል ይገባቸዋል፤ ይሁን እንጂ ልዩ ተግባራቸው የማደሪያውን ድንኳን የአምልኮ ሥርዐት ማስፈጸምና የድንኳኑን ሁኔታ መንከባከብ ነበር (የቍ 32-35 ማብ ይመ)።

1፥50 *በምስክሩ፤* በታቦቱ ውስጥ የሚገኙትንና (ዘፀ 25፥16:21፤ 40፥20) በድንጋይ ጽላቶች ላይ የተጻፉትን ዐሠርቱ ትእዛዛትን (ዘፀ 31፥18:18፤ 32፥15፤ 34፥29) የሚያመለክት ሲሆን፣ "የምስክሩ ታቦት" (ዘፀ 25፥22፤ 26፥33:34) የሚለው ሐረግም ከዚሁ ቃል ጋር የተያያዘ ነው።

1፥51 *ሌላ ሰው፤* ይህ ሐረግ በዕብራይስጥ፣ "እንግዳ"፣ "ባዕድ" ወይም "መጻተኛ" የሚል ትርጕም አለው (ለምሳሌ ኢሳ 1፥7፤ ሆሴ 7፥9 ይመ)። ስለዚህ ከሌዊ ነገድ ያልሆነ እስራኤላዊ በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ለሚከናወን ሃይማኖታዊ ተግባር እንደ ባዕድ ይቈጠር ነበር (ዘፀ 29፥33፤ 30፥33፤ ዘሌ 22፥12 ይመ)። *ይገደል፤* 3፥10:38፤ 18፥7 ይመ፤ ከ16፥31-33፤ 1ሳሙ 6፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥53 *ቍጣ፤* ሌዋውያን ያልሆኑ እስራኤላውያን ወደ ምስክሩ ማደሪያ በመቅረብ ኀጢአት እንዳይፈጽሙና የመለኮት ቍጣ እንዳይደርስባቸው ሌዋውያኑ በመካከል ገብተው መከላከያ ሆኑ። *ድንኳኖቻቸውን በምስክሩ ማደሪያ ዙሪያ፤* 3፥21-38 ይመ።

1፥54 *እግዚአብሔር ሙሴን ባዘዘው መሠረት፤* በዘኍልቍ መጽሐፍ በስተ መጨረሻ ባሉት ምዕራፎች ከሚታየው ከእስራኤላውያን ታላቅ አለመታዘዝ አንጻር፣ መጀመሪያ ላይ የሚያሳዩት በጎ መታዘዝ ልብ የሚነካ ነው።

2፥1-34፤ ይህ ምዕራፍ የያዘው ሐሳብ ሚዛን በጠበቀ ሁኔታ የተዋቀረ ነው፦

- አጠቃላይ ትእዛዝ (ቍ 1-2)
  - የአፈጻጸም ዝርዝር (ቍ 3-33)
    - በምሥራቅ በኩል ያለው ሰፈር (ቍ 3-9)
    - በደቡብ በኩል ያለው ሰፈር (ቍ 10-16)
      - የመገናኛው ድንኳንና ሌዋውያን (ቍ 17)
    - በምዕራብ በኩል ያለው ሰፈር (ቍ 18-24)
    - በሰሜን በኩል ያለው ሰፈር (ቍ 25-31)
      - ጠቅላላ ብዛት (ቍ 32-33)
- አጭር መደምደሚያ (ቍ 34)

በምዕራፍ አንድ ላይ ሕዝቡ ተሰብስቦ ተመዘገበ፤ የትውልድ ሐረጉም ተገለጸ ይላል። በምዕራፍ ሁለት ላይ ደግሞ ሕዝቡ በየምድባቸው፣ በጕዞ አሰላለፋቸውና በየሰፈራቸው በመሆን በሥርዐት ተዋቀሩ ይልና በምዕራፍ አንድ ላይ የተመዘገበው ቍጥር በምዕራፍ ሁለት ላይ እንደ ገና በአዲስ አቀራረብ ተጠቅሶአል፤ የመጀመሪያ መሪዎችም ስም በድጋሚ ተገልጾአል።

2፥2 *ጥቂት ራቅ ብለው፤* 1፥52-53 ይመ። *እያንዳንዱ ሰው፤* በሰፈሩ ውስጥ እያንዳንዱ ትክክለኛ ቦታውን ለይቶ ማወቅ ነበረበት። *በየዐርማው... ምልክት፤* እያንዳንዱ ነገድ የራሱ ምልክት ነበረው፤ እያንዳንዱም ሦስትዮሽ የነገድ ምድብ የተለየ ዐርማ

የእስራኤል ነገዶች አሰፋፈር

ዘኍ 2፡1-31፤10፡11-33

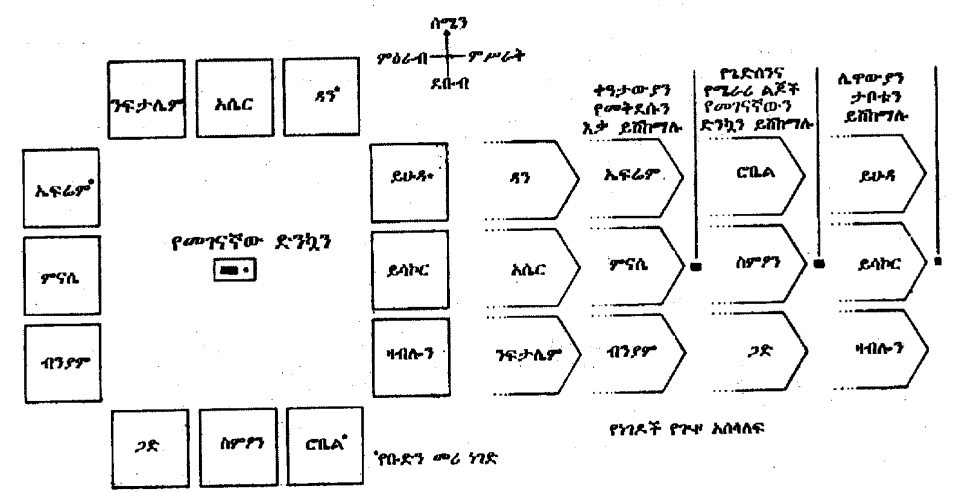

[3] "በምሥራቅ በኩል በፀሓይ መውጫ የይሁዳ ምድብ በየሰራዊቱና በዐርማቸው ሥር ይስፈር፤ የይሁዳ ሕዝብ አለቃ የአሚናዳብ ልጅ ነአሶን ነው፤ [4] የሰራዊቱም ብዛት ሰባ አራት ሺህ ስድስት መቶ ነው።

[5] "ከእነዚህ ቀጥሎ የይሳኮር ነገድ ይሰፍራል፤ የይሳኮር ሕዝብ አለቃ የሶገር ልጅ ናትናኤል ሲሆን፤ [6] የሰራዊቱም ብዛት አምሳ አራት ሺህ አራት መቶ ነው።

[7] "ከዚያም የዛብሎን ነገድ ይቀጥላል፤ የዛብሎን ሕዝብ አለቃ የኬሎን ልጅ ኤልያብ ሲሆን፣ [8] የሰራዊቱም ብዛት አምሳ ሰባት ሺህ አራት መቶ ነው።

[9] በየሰራዊታቸው ሆነው ከአይሁድ ምድብ የተመዘገቡ አንድ መቶ ሰማንያ ስድስት ሺህ አራት መቶ ናቸው፤ እነዚህ አስቀድመው ይወጣሉ።

[10] "በደቡብ በኩል የሮቤል ምድብ ሰራዊት በዐርማቸው ሥር ይሆናል፤ የሮቤል ሕዝብ አለቃ የሰዲዮር ልጅ ኤሊሱር ሲሆን፣ [11] የሰራዊቱም ብዛት አርባ ስድስት ሺህ አምስት መቶ ነው።

[12] "ከእነዚህ ቀጥሎ የስምዖን ነገድ ይሰፍራል፤ የስምዖን ሕዝብ አለቃ የሱሪሰዳይ ልጅ ሰለሚኤል ሲሆን፣ [13] የሰራዊቱም ብዛት አምሳ ዘጠኝ ሺህ ሦስት መቶ ነው።

[14] "ከዚያም የጋድ ነገድ ይቀጥላል፤ የጋድ ሕዝብ አለቃ የራጉኤል[υ] ልጅ ኤሊሳፍ ሲሆን፣ [15] የሰራዊቱም ብዛት አርባ አምስት ሺህ ስድስት መቶ አምሳ ነው።

[16] በየሰራዊታቸው ሆነው ከሮቤል ምድብ የተመዘገቡት ወንዶች በሙሉ አንድ መቶ አምሳ አንድ ሺህ አራት መቶ አምሳ ናቸው፤ እነዚህ ቀጥለው ይመጣሉ።

[17] "ከዚህ በኋላ የመገናኛው ድንኳንና የሌዋውያን ምድብ በመካከል ሆነው ይጓዛሉ፤ እያንዳንዳቸውም አሰፋፈራቸውን በመከተል ቦታቸውን ጠብቀው በዐርማቸው ሥር ይጓዛሉ።

[18] በምዕራብ በኩል የኤፍሬም ምድብ ሰራዊት በዐርማቸው ሥር ይሆናል፤ የኤፍሬም ሕዝብ አለቃ የዓሚሁድ ልጅ ኤሊሳማ ሲሆን፣ [19] የሰራዊቱም ብዛት አርባ ሺህ አምስት መቶ ነው።

[20] "ከእነዚህም የምናሴ ነገድ ይቀጥላል፣ የምናሴ ሕዝብ አለቃ የፍዳሱር ልጅ ገማልኤል ሲሆን፣ [21] የሰራዊቱም ብዛት ሠላሳ ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ነው።

[22] ከዚያም የብንያም ነገድ ይቀጥላል፣ የብንያም ሕዝብ አለቃ የጋዴዮን ልጅ አቢዳን ሲሆን፣ [23] የሰራዊቱም ብዛት ሠላሳ አምስት ሺህ አራት መቶ ነው።

[24] በየሰራዊታቸው ሆነው ከኤፍሬም ምድብ የተመዘገቡት ወንዶች በሙሉ አንድ መቶ ስምንት ሺህ አንድ መቶ ናቸው፤ እነዚህ ሦስተኛ ሆነው ይመጣሉ።

[25] "በሰሜን በኩል የዳን ምድብ ሰራዊት በዐርማው ሥር ይሆናል፤ የዳን ሕዝብ አለቃ የአሚሳዳይ ልጅ አኪዔዘር ሲሆን፣ [26] የሰራዊቱም ብዛት ሥልሳ ሁለት ሺህ ሰባት መቶ ነው።

[27] "የአሴር ነገድ ከእነዚህ ቀጥሎ ይሰፍራል፤ የአሴር ሕዝብ አለቃ የኤክራን ልጅ ፋግኤል ሲሆን፣ [28] የሰራዊቱም ብዛት አርባ አንድ ሺህ አምስት መቶ ነው።

[29] ከዚያም የንፍታሌም ነገድ ይቀጥላል፤ የንፍታሌም ሕዝብ አለቃ የዔናን ልጅ አኪሬ ሲሆን፣ [30] የሰራዊቱም ብዛት አምሳ ሦስት ሺህ አራት መቶ ነው።

[31] "በየሰራዊታቸው ሆነው ከዳን ምድብ የተመዘገቡት ወንዶች ሁሉ አንድ መቶ አምሳ ሰባት ሺህ ስድስት መቶ ናቸው፤ እነርሱም በዐርማቸው ሥር በመጨረሻ ይመጣሉ።

[υ]14 ብዙ የማሶሬቲክ፣ የአራት ሳምራውያንና የቩልጌት ቅጆች ጸዑኤል ይላሉ (ዘኍ 1፥14 ይመ)፤ አያሌ የማሶሬቲክ ቅጆች ግን ከዚህ ይስማማሉ።

2፥3 ዘፀ6፥23
2፥5 ዘኍ10፥15፤ 1፥8
2፥7 ዘኍ1፥9፤ 10፥16
2፥9 ዘኍ10፥14፤ መሳ1፥1
2፥10 ዘኍ1፥5:53
2፥12 ዘኍ1፥6፤ 10፥19
2፥14 ዘኍ1፥14፤ 10፥20
2፥16 ዘኍ10፥18
2፥17 ዘኍ1፥50፤ 10፥21
2፥18 ዘፍ48፥20፤ ዘኍ1፥10፤53፤ኤር 31፥18-20
2፥20 ዘፍ48፥20፤ ዘኍ1፥10
2፥22 ዘኍ1፥11፤ 10፥24
2፥24 ዘኍ10፥22፤ መዝ80፥2
2፥25 ዘኍ1፥12፤ 3፤10፥25
2፥27 ዘኍ1፥13፤ 10፥26
2፥29 ዘኍ1፥15፤ 10፥27
2፥31 ዘኍ10፥25፤ ኢሱ6፥9

ነበረው። የነገድ ምልክት (ሰንደቅ ዐላማ) ቀለም በሊቀ ካህናቱ የደረት ኪስ ላይ ከነበሩት ዐሥራ ሁለቱ የድንጋይ ፈርጦች (ዘፀ 28፥15-21) ቀለም ጋር እንደሚመሳሰል የአይሁድ ወግ ያወሳል። በይሁዳ የሚመራው ሦስትዮሽ የነገድ ምድብ ዐርማው የአንበሳ ምስል፣ በሮቤል የሚመራው ሦስትዮሽ ምድብ የሰው ምስል፣ በኤፍሬም የሚመራው ምድብ የበሬ ምስል፣ በዳን የሚመራው ምድብ ደግሞ የንስር ምስል እንደ ነበረባቸው በዘልማድ ይነገራል፤ (በሕዝ 1፥10 ላይ የተገለጹትን አራቱን እንስሳት ይመ፤ ከራእ 4፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። ሆኖም ይህ አባባል በትውፊት ከመነገሩ ውጭ ሌላ ተጨባጭ ማስረጃ የለውም።

2፥3-7 *ይሁዳ ... ይሳኮር ... ዛብሎን*፤ የያዕቆብና የልያ አራተኛ፣ አምስተኛና ስድስተኛ ልጆች ናቸው። ሮቤል የያዕቆብ የበኵር ልጅ መሆኑ እየታወቀ (1፥20) በአሰላለፍ ቅደም ተከተል እነዚህ ነገዶች የመጀመሪያ መሆናቸው የሚያስደንቅ ነው። ታላላቅ ወንድሞቹ ሮቤል፣ ስምዖንና ሌዊ ሆነው ባለመገኘታቸው (ዘፍ 49፥3-7 ይመ) ይሁዳ በወንድሞቹ መካከል የክብር ስፍራ ተሰጥቶታል (ዘፍ 49፥8)። መሲሑ የመጣበት ንጉሣዊ የትውልድ ሐረግ የተገኘው ከይሁዳ ነው (ዘፍ 49፥10፤ ሩት 4፥18-21፤ ማቴ 1፥1-16)።

2፥10-12 *ሮቤል ... ስምዖን*፤ የያዕቆብና የልያ የመጀመሪያና ሁለተኛ ልጆች ናቸው።

2፥14 *ጋድ*፤ ያዕቆብ የልያ ገረድ ከነበረችው ከዘለፋ የወለደው የመጀመሪያ ልጅ ነው። የልያ ሦስተኛው ልጅ ሌዊ በሕዝብ ቈጠራና ምደባ ውስጥ አልገባም።

2፥17 *የመገናኛው ድንኳን*፤ እግዚአብሔር በሰፈሩ መካከል መገኘቱን ይገልጻል፤ (1፥1 እና ማብ ይመ)። *ሌዋውያን*፤ በጕዞ አሰላለፍ፥ የይሁዳና የሮቤል ምድብ ኅብረተ ሰቡን ይመራል፤ የማደሪያው ድንኳንም እንደ ዐጥር በከለሉት ሌዋውያን በመታጀብ ቀጥሎ ይሄዳል፤ (የ1፥53 ማብ ይመ)፤ በመጨረሻም በኤፍሬምና በዳን የሚመራው ምድብ ይመጣል።

2፥18-22፤ በምዕራብ በኩል የራሔል ነገዶች (ዮሴፍና ብንያም) ሰፍረው ነበር። የዮሴፍ ሁለት ልጆች ምናሴና ኤፍሬም ከአያታቸው ከያዕቆብ ልዩ ምርቃት ተቀብለዋል፤ ነገር ግን ታናሽየው ኤፍሬም በምናሴ ላይ የበላይነት ተሰጥቶታል (ዘፍ 48፥5-20)። በዚህም ክፍል ያዕቆብ እንደ ተናገረው ኤፍሬም ከምናሴ ይልቅ ቀዳሚ ሆኖ ይገኛል። መጨረሻ ላይ የተሰለፈው ብንያም የያዕቆብ ልጆች ሁሉ ታናሽ ነው።

2፥25 *ዳን*፤ የራሔል ገረድ የነበረችው የባላ የመጀመሪያ ልጅ ነው።

2፥27 *አሴር*፤ የራሔል ገረድ የነበረችው የዘለፋ ሁለተኛ ልጅ ነው።

2፥29 *ንፍታሌም*፤ የባላ ሁለተኛ ልጅ ነው።

[32]በየቤተ ሰባቸው፣ በየምድባቸውና በየሰራዊታቸው የተመዘገቡት እስራኤላውያን ስድስት መቶ ሦስት ሺህ አምስት መቶ አምሳ ናቸው፤ [33]ያም ሆኖ ግን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት ሌዋውያኑ ከሌሎቹ እስራኤላውያን ጋር አልተቈጠሩም።

[34]ስለዚህ እስራኤላውያን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን ያዘዘውን ሁሉ አደረጉ፤ በየአርማውም ሥር የሰፈሩትና፣ እያንዳንዳቸው በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው የተጓዙት በዚህ ሁኔታ ነበር።

ሌዋውያን

3 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን በሲና ተራራ ላይ ባነጋገረው ጊዜ የአሮንና የሙሴ ትውልድ ይህ ነበር፤ [2]የአሮን ልጆች የበኵሩ ስም ናዳብ፣ የሌሎቹም አብዩድ አልዓዛርና ኢታምር ይባላል። [3]እርሱ ለክህነት አገልግሎት የለያቸው፣ ካህናት ለመሆን የተቀቡት የአሮን ወንድ ልጆች ስም ይህ ነው፤ [4]ናዳብና አብዩድ ግን በሲና ምድረ በዳ ባልተፈቀደ እሳት *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) *መሥዋዕት* ባቀረቡ ጊዜ እዚያው እፊቱ ወድቀው ሞቱ። ወንዶች ልጆች ስላልነበሩአቸውም አልዓዛርና ኢታምር ብቻ አባታቸው አሮን በሕይወት በነበረበት ዘመን በክህነት ያገለግሉ ነበር።

[5]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [6]“የሌዊን ነገድ አምጥተህ ካህኑን አሮንን በአገልግሎቱ እንዲረዱት ከፊቱ አቁማቸው፤ [7]በመገናኛው ድንኳን የማደሪያውን አገልግሎት በመፈጸም ለእርሱና ለማኅበረ ሰቡ ሁሉ የሚያስፈልጉትን ተግባሮች ያከናውኑ፤ [8]የማደሪያውን ሥራ በመሥራትና የእስራኤላውያንን ግዴታ በመወጣት የመገናኛውን ድንኳን ሁሉ ይጠብቁ። [9]ሌዋውያኑን ለአሮንና ለልጆቹ ስጥ፤ እነርሱም ከእስራኤላውያን ተለይተው ለእርሱ[a] ፈጽመው የተሰጡ ናቸው። [10]አሮንንና ልጆቹን ሹማቸው፤ እነርሱም ክህነታቸውን ይጠብቁ፤ ሌላ ሰው ማደሪያውን ቢቀርብ ግን ይገደል።”

[11]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [12]“እነሆ፤ በኵር ሆኖ በሚወለደው ሁሉ ምትክ ሌዋውያኑን ከእስራኤላውያን ወስጃለሁ፤ ስለዚህ ሌዋውያን የእኔ ናቸው፤ [13]በኵር የሆነ ሁሉ የእኔ ነውና። በግብፅ ምድር በኵር የሆነውን ሁሉ በመታሁ ዕለት ከሰውም ሆነ ከእንስሳ ማናቸውንም የእስራኤልን በኵር ለራሴ ለይቻለሁ፤ የእኔ ይሁን። እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ።”

[14]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን በሲና ምድረ በዳ፣ [15]“ሌዋውያንን በየቤታቸውና በየጐሣቸው ቍጠር፤ የምትቈጥረውም አንድ ወርና ከዚያ በላይ የሆነውን ወንድ ሁሉ ነው” አለው።

2፥32 ዘኍ1፥45፤ ዘፀ12፥37
2፥33 ዘኍ1፥47፤ 26፥57-62
3፥1 ዘፀ6፥27፤ 19፥11
3፥2፤ ዘፀ6፥23፤ ዘኍ1፥20
3፥3 ዘፀ28፥41፤ 29፥30
3፥4 ዘሌ10፥1:2: 6:12፤ዘኍ4፥28፤ 1ዜና24፥1
3፥6 ዘኍ8፥6-22፤ 18፥1-7፤ዘዳ10፥8፤ 31፥9፤1ዜና15፥2፤ 2ዜና29፥11
3፥7 ዘኍ1፥53፤ 8፥19፤ዘሌ8፥35
3፥9 ቍ12:45፤ ዘኍ8፥19፤18፥6
3፥10 ዘፀ29፥9፤ 30፥7፤ዘኍ1፥51
3፥12 ቍ9:41፤ዘፀ 13፥2፤ዘኍ8፥14:16: 18፥16፤ነህ13፥29፤ ሚል2፥4
3፥13 ዘፀ13፥12፤ ዘሌ11፥44
3፥14 ዘፀ19፥1
3፥15 ቍ22፤39፤ ዘኍ1፥19፤18፥16፤ 26፥62

[a]9 ብዙ የማሶሬቲክ ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ጥቂት የማሶሬቲክ፣ የኦሪተ ሳምራውያንና የሰባ ሊቃናት ቅጆች ግን ለእኔ ይላሉ።

2፥32 *ስድስት መቶ ሦስት ሺህ አምስት መቶ አምሳ፤* 1፥46 እና ማብ ይመ።

2፥33 *ሌዋውያን፤* የ1፥47-53 ማብ ይመ።

2፥34 *እግዚአብሔር ሙሴን ያዘዘውን ሁሉ አደረጉ፤* በ1፥54 ላይ እንደ ተጠቀሰው ይህ ሐሳብ በፍጹም መታዘዝን የሚያመለክት ሲሆን፣ ወደ ኋላ ከሚከሠተው የእስራኤል አለመታዘዝ ጋር በማገናዘብ የሚታይ ነው። በየዐርማው፣ በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው ቍጥራቸው እጅግ ብዙ የሆነ ከባርነት በቅርብ ነጻ የወጣንና ሥርዐት ያልያዘን ሕዝብ በዚህ መልክ ማደራጀት ትልቅ ክንዋኔ ነው። በለዓም፣ “ያዕቆብ ሆይ፤ ድንኳኖችህ፣ እስራኤል ሆይ፤ ማደሪያዎችህ እንዴት ያማሩ ናቸው”(24፥5) ያለው የሕዝቡ አሰፋፈር ሥርዐት የተጠበቀ ከመሆኑ የተነሣ ሊሆን ይችላል።

3፥1 *የአሮንና የሙሴ፤* በመጀመሪያ እይታ የስሞቹ አቀማመጥ ቅደም ተከተልን ያልጠበቀ ይመስላል፤ ነገር ግን ገለጻው በአሮን ቤተ ሰብ ላይ የሚያተኵር ስለ ሆነ (ቍ 2 ይመ) ለግንዛቤ እንደዚህ መጻፉ ትክክል ነው።

3፥3 *ካህናት ለመሆን የተቀቡት፤* በክህነት ጌታን እንዲያገለግሉ ሙሴ ወንድሙን አሮንንና ወንዶች ልጆቹን እንዲቀባቸው እግዚአብሔር እንዳዘዘው ዘፀ 28፥41 ላይ ተመዝግቦ ይገኛል፤ (ዘፀ 30፥30፤ ዘሌ 8፥30 ይመ)። በዚህ ክቡር ሥርዐት መሠረት በተለየ መንገድ ለጌታ ይቀደሳሉ። ነገሥታትም (1ሳሙ 16፥13) በተለየ መንገድ እግዚአብሔርን እንዲያገለግሉ በዘይት ይቀቡ ነበር። ግዑዛን ነገሮችም ይቀቡ ነበር (ዘፍ 28፥18፤ ዘፀ 29፥36 ይመ)። በዕብራይስጡ “የተቀባ” የሚለው ቃል ከጊዜ በኋላ በተለይ መሲሑን (ክርስቶስን) ለማመልከት ውሎአል። *የተቀቡት፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጥ ቃል በቀሙ “የ... እጅ መሙላት” ማለት ነው (ዘፀ 32፥29 ይመ)፤ በዚህ ሥርዐት ውስጥ ሥልጣን መስጠት፣ መቀደስንና መለየት ያካትታል።

3፥4 *ናዳብና አብዩድ፤* ዘሌ 10፥1-3 እና ማብ ይመ። *ባልተፈቀደ እሳት፤* “ልዩ እሳት” ማለት ይቻላል፤ ተራኪው ድርጊታቸው ተገቢ አለመሆኑን ቢረዳም ሆን ብሎ ግልጽ ያልሆነ ሐረግ የተጠቀመ ይመስላል። እግዚአብሔር ያላዘዘውን እሳት ተጠቅመው ነበር (ዘሌ 10፥1)። ወደ እግዚአብሔር ቅድስና ለመቅረብ ካህናቱ የጽድቅና የመታዘዝ ሕይወት ሊኖራቸው ይገባል። አዲስ የተሾሙት የአሮን ልጆች ሞት፣ የእግዚአብሔር አገልጋዮች አገልግሎታቸው ምን ያህል ክቡርና የሚያስፈራ እንደ ሆነ ሁል ጊዜ ለማስጠንቀቅ ይጠቅማል (ከ1ሳሙ 2፥12-17:22-25: 27-36፤ 3፥11-14፤ 4፥1-11 ጋር ያነጻጽሩ)። በማዳን ታሪክ ውስጥ ገና በጅማሬው ላይ ተመሳሳይ መለኮታዊ የቅጣት ርምጃ ስለ መወሰዱ ኢሱ 7፤ 2ሳሙ 6፥7፤ ሐሥ 5፥1፥11 ይመ።

3፥5-10፤ በምዕራፍ አንድና ሁለት ላሉት ትእዛዞች እንደ ተደረገው፣ እዚህ ላይ ለተጠቀሱት ትእዛዞች የሕዝቡን መታዘዝ በማስከተል አልተጻፈም፤ ነገር ግን በምዕራፍ ስምንት ሰፋ ያለ ተጨማሪ ገለጻ ተሰጥቶአል። በዚህ ክፍል በአሮን ልጆችና በሌዋውያን መካከል ያለው ልዩነት በግልጽ ተመልክቶአል። ሌዋውያን የተመደቡት ካህናትን ይረዱ ዘንድ ነበር፤ በዚህም አሮንን ብቻ ሳይሆን አብረው የሚጓዙትን ጠቅላላውን ሕዝብ አገልግለዋል፤ (ቍ 7-8 ይመ)።

3፥9 *ለእርሱ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። እዚህ ላይ ሐሳቡ ለአሮን የሚደረገውን (በእርሱም በኩል ለእግዚአብሔር የሚደረገውን) አገልግሎት የሚመለከት ነው፤ በ8፥16 ላይ አገልግሎቱ በቀጥታ ለእግዚአብሔር እንደ ሆነ ተጠቅሶአል።

3፥10 *ሌላ ሰው፤* ቀጥታ ትርጕሙ፣ “እንግዳ” ማለት ሲሆን፣ ሥልጣን የሌለውና፣ ያልተፈቀደለት ለማለት ነው። በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ለማገልገል የሚቻለው እግዚአብሔር በግልጽ ሲሾም ብቻ ነው። በቍ 10 ላይ ያለው ሐሳብ የተጠቀሰው ስለ አሮን ልጆች ሞት ከሚናገረው አንቀጽ ቀጥሎ ነው። እነዚህ ሥልጣን የተሰጣቸው ሰዎች ነበሩ፤ ነገር ግን ያልተፈቀደውን ነገር አደረጉ። የአሮን ልጆች ገና ከመሾማቸው፣ መጀመሪያ ላይ በሞት ከተቀጡ፣ ያልተሾመው ሰውማ ሕግ መተላለፍ ቀርቶ እንዴት ደፍሮ ስለ መተላለፍ ሊያስብ ይችላል? ቍ 38፤ 18፥7 ይመ።

3፥12-13፤ የዘፀ 13፥2 ማብ ይመ። *የእኔ፤* አጽንዖት ወይም ግንዛቤ ለመስጠት የተደገመ ቃል ነው።

3፥12 *ምትክ፤* አንድን ሰው በሌላው መተካት የተለመደ አሠራር ስለ መሆኑ አንድ ምሳሌ ነው (ዘፍ 22፥13 እና ማብ፤ ማቴ 20፥28 ይመ)።

3፥15 *አንድ ወርና ከዚያ በላይ፤* እዚህ ላይ ከሃያ ዓመት መሆኑ ቀርቶ ከአንድ ወር ጀምሮ ያለው ወንድ ሁሉ ይቈጠር ከማለቱ በስተቀር በሌዋውያን የተደረገው አቈጣጠር በምዕራፍ አንድና ሁለት ላይ በሌሎች ነገዶች ከተደረገው ቈጠራ ጋር

16ስለዚህ ሙሴ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ቃል በታዘዘው መሠረት እነዚህን ቈጠራቸው።

17የሌዊ ልጆች ስም
ጌድሶን፣ ቀዓትና ሜራሪ ነው።
18የጌድሶን ልጆች ጐሣ ስም
ሎቢኒና ሰሜኢ ነው።
19የቀዓት ጐሣዎች፤
እንበረም፣ ይስዓር፣ ኬብሮን፣ ዑዝኤል።
20የሜራሪ ጐሣዎች፤
ሞሖሊና ሙሲ።

እንግዲህ የሌዋውያን ጐሣዎች በየቤተ ሰባቸው ሲቈጠሩ እነዚህ ናቸው።

21የሎቤናና የሰሜአ ጐሣዎች ከጌርሶን ወገን ናቸው፤ እነዚህ የጌርሶን ጐሣዎች ነበሩ። 22አንድ ወርና ከዚያ በላይ ሆኖአቸው የተቈጠሩት ወንዶች በሙሉ ብዛታቸው ሰባት ሺህ አምስት መቶ ነበር። 23የጌርሶን ጐሣዎች በምዕራብ በኩል ከማደሪያው ድንኳን ጀርባ ይሰፍራሉ። 24የጌርሶን ጐሣዎች ቤተ ሰቦች አለቃ የዳኤል ልጅ ኤሊሳፍ ይሆናል። 25የጌድሶናውያን ኀላፊነት በመገናኛው ድንኳን ማደሪያውንና ድንኳኑን፣ መደረቢያዎቹን እንዲሁም በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ ያለውን መጋረጃ፣ 26የአደባባዩን መጋረጃዎች፣ ማደሪያ ድንኳኑንና መሠዊያውን የሚጋርደውን የአደባባዩን መግቢያ መጋረጃ፣ ገመዶቹንና ከነዚሁ ጋር ተያይዞ አገልግሎት የሚሰጠውን ሁሉ መጠበቅ ይሆናል።

27የእንበረማውያን፣ የይስዓራውያን፣ የኬብሮናውያንና የዑዝኤላውያን ጐሣዎች ከቀዓት ወገን ናቸው፤ እነዚህ የቀዓት ጐሣዎች ነበሩ። 28አንድ ወርና ከዚያ በላይ ሆኖአቸው የተቈጠሩት ወንዶች በሙሉ ብዛታቸው ስምንት ሺህ ስድስት መቶ* ሲሆን፣ ቀዓታውያንም መቅደሱን የመጠበቅ ኀላፊነት ነበራቸው። 29የቀዓት ጐሣዎች ከማደሪያው ድንኳን በደቡብ በኩል ይሰፍራሉ። 30የቀዓት ጐሣዎች ቤተ ሰቦች አለቃ የዑዝኤል ልጅ ኤሊሳፈን ይሆናል። 31እነርሱም ታቦቱን፣ ጠረጴዛውን፣ መቅረዙን፣ መሠዊያዎቹን፣ ለመቅደሱ አገልግሎት የሚውሉትን ዕቃዎች፣ መጋረጃዎችንና ከነዚህ ጋር ተያይዞ አገልግሎት የሚሰጠውን ሁሉ ይጠብቃሉ። 32ዋናው የሌዋውያን አለቃ የካህኑ የአሮን ልጅ አልዓዛር ነው፤ እርሱም መቅደሱን ለመጠበቅ ኀላፊ በሆኑት ላይ ተሹሞ ነበር።

33የሞሖላውያንና የሙሳውያን ጐሣዎች ከሜራሪ ወገን ናቸው፤ እነዚህም የሜራሪ ጐሣዎች ነበሩ። 34አንድ ወርና ከዚያ በላይ ሆኖአቸው የተቈጠሩት ወንዶች ሁሉ ብዛታቸው ስድስት ሺህ ሁለት መቶ ነበር። 35የሜራሪም ጐሣዎች ቤተ ሰቦች አለቃ የአቢካኢል ልጅ ሱሪኤል ይሆናል፤ የሜራሪም ጐሣዎች ከማደሪያው ድንኳን በሰሜን በኩል ይሰፍራሉ። 36ሜራሪያውያንም የማደሪያውን ድንኳን ሳንቃዎች፣ መወርወሪያዎች፣ ምሰሶዎች፣ ምሰሶዎቹ የሚቆሙባቸውን እግሮች፣ የማደሪያ ዕቃዎችን ሁሉና ከነዚሁ ጋር ተያይዞ አገልግሎት የሚሰጠውን ሁሉ ለመጠበቅ ተሹመው ነበር። 37እንዲሁም የአደባባዩን ዙሪያ ምሰሶዎች ከነመቆሚያ እግሮቻቸው፣ ከነካስማቸውና ከነገመዶቻቸው ይጠብቃሉ።

38ሙሴ፣ አሮንና ልጆቹ ከማደሪያው ድንኳን በምሥራቅ በኩል በፀሐይ መውጫ ከመገናኛው ድንኳን ፊት ለፊት ይሰፍራሉ፤ እነርሱም እስራኤላውያንን ወክለው ማደሪያ ድንኳኑን ለመጠበቅ ኀላፊዎች ይሆናሉ፤ ወደ ማደሪያው ድንኳን የሚቀርብ ማንኛውም ሌላ ሰው ግን ይገደል።

*28 የዕብራይስጡ ትርጕም ከዚህ ጋር ይስማማል አንዳንድ የሰባ ሊቃናት ቅጆች ግን *ስምንት ሺህ ሦስት መቶ* ይላሉ።

3፥17 ዘፍ29፥34፤ 46፥11፤ዘፀ6፥16፤ ዘኍ1፥47፤ኢሱ21፥4፡ 6፤1ዜና15፥4፤23፥6፤ 2ዜና29፥12
3፥18 ዘፀ6፥17
3፥19 ዘፀ6፥18
3፥20 ዘፍ46፥11፤ ዘፀ6፥19
3፥21 ዘፍ46፥11፤ ዘፀ6፥17
3፥23 ዘኍ2፥18
3፥25 ዘፍ25፥9፤ ዘፀ26፥14፡36፤40፥2፤ ዘኍ4፥25፤7፥1
3፥26 ቍ31፤ዘፀ 27፥9፤35፥18፤ዘኍ 4፥26
3፥27 ዘፍ46፥11፤ ዘፀ6፥18፤ዘኍ4፥15፡ 37፤1ዜና26፥23
3፥28 ቍ15፤ዘኍ 4፥4፡15፤ዘፀ25፥8፤ 30፥13፤2ዜና30፥19፤ መዝ15፥1፤20፥2፤ ሕዝ44፥27
3፥29 ዘኍ1፥53
3፥30 ዘፀ6፥22
3፥31 ቍ26፤ዘፀ 25፥10-22፤23፡31፤ 26፥33፤ዘኍ1፥50፤ 4፥5፡15፤18፥3፤ዘዳ10፥ 1-8፤1ዜና28፥15፤2ዜና 5፥2፤ኢር3፥16፤52፥19
3፥32 ቍ28፤ዘፀ6፥ 23፤ዘኍ4፥19፤18፥3
3፥33 ዘፀ6፥19፤ ዘፍ46፥11
3፥34 ቍ15
3፥35 ዘኍ2፥25
3፥36 ዘኍ4፥32፤ 18፥3፤ዘፀ26፥15-25፡ 26-29፤35፥20-29፤ 36፥36
3፥37 ዘፀ27፥10-17፡19
3፥38 ዘኍ1፥53፤ 2፥3፤1ዜና9፥27፤23፥ 32፤ቍ7፡10፤ዘኍ1፥ 51፤18፥5

ይመሳሰላል። ሌዋውያን ተመልምለው የተሰበሰቡ ለጦርነት ሳይሆን በተቀደሰ የእግዚአብሔር ስፍራ የተለየ አገልግሎት እንዲሰጡ ነው።

3፥16 *በታዘዘው መሠረት*፤ ሙሴ ለእግዚአብሔር ትእዛዝ ግልጽና ሙሉ መታዘዝ ነበረው።

3፥21-38፤ በ1፥53 ላይ፣ "ድንኳናቸውን በምስክሩ ማደሪያ ዙሪያ" በማለት የተጠቀሰው ሐሳብ በዚህ ክፍል በሚገኙ አራት አንቀጾች ውስጥ በዝርዝር ተገልጾአል፦ (1) ጌድሶናውያን በምዕራብ በኩል (ቍ 21-26)፤ (2) ቀዓታውያን በደቡብ በኩል (ቍ 27-32)፤ (3) የሜራሪ ወገን በሰሜን በኩል (ቍ 33-37)፤ (4) ሙሴ፣ አሮንና ልጆቹ በምሥራቅ በኩል (ቍ 38)። የሌሎች ነገዶች አሰፋፈር በጣም ተወዳጅ ከሆነው ሰው ወገን ይጀምራል (1) ይሁዳ በምሥራቅ በኩል (2፥3)፤ (2) ሮቤል በደቡብ በኩል (2፥10)፤ (3) ኤፍሬም በምዕራብ በኩል (2፥18)፤ (4) ዳን በሰሜን በኩል (2፥25)። የሌዋውያን ነገድ በጣም ተወዳጅ ከሆነው ነገድ ፊት ይሆናል። የሌዋውያን ቤት መሪዎች ከሌሎቹ ነገድ መሪዎች ጋር ይመሳሰላሉ (የ1፥5-16 ማብ ይመ)። እንደ ሌሎቹ የነገድ መሪዎች ስም ሁሉ የሌዋውያን ነገድ መሪዎችም ስም የእግዚአብሔርን ስም በውስጣቸው ያዘሉ ናቸው።

3፥24 *ዳኤል*፤ "የእግዚአብሔር" ማለት ነው። *ኤሊሳፍ*፤ የዚህ ስም ትርጕም፣ "አምላኬ ጨምሮአል" ማለት ነው።

3፥25-26፤ የማደሪያው ድንኳን ሦስት መጋረጃዎች ወይም መከለያዎች ነበሩት፤ (1) በአደባባዩ መግቢያ ላይ (ቍ 26፤ 4፥26)፤ (2) በድንኳኑ መግቢያ በር ላይ (ቍ 25፡31፤ 4፥25)፤ (3) በቅድስተ ቅዱሳንና በቅድስት መካከል (4፥5)።

3፥27 *እንበረማውያን*፤ አሮን እንበረማዊ ነበር (ዘፀ 6፥20 ይመ)፤ ስለዚህ አሮንና ሙሴ ከቀዓት ቤተ ሰብ ነበሩ። ቀዓታውያን እጅግ ቅዱስ የሆኑ ንዋየ ቅዱሳትን እንዲጠብቁ ኀላፊነት ተሰጥቶአቸው ነበር (4፥4-18 ይመ)።

3፥28 *ስምንት ሺህ ስድስት መቶ*፤ በቍ 39 እንደ ተጠቀሰው ጠቅላላ የሌዋውያን ቍጥር ሃያ ሁለት ሺህ ነው፤ ይህም ከሰባት ሺህ አምስት መቶ ጌድሶናውያን (ቍ 22)፣ እዚህ ላይ ከተመለከቱ ስምንት ሺህ ስድስት መቶ ቀዓታውያንና ከስድስት ሺህ ሁለት መቶ የሜራሪ ወገኖች (ቍ 34) አጠቃላይ ድምር ላይ ሦስት መቶ ተቀንሶለት የሚቀረው ቍጥር ማለት ነው። ብዙዎች ጽሑፉን የገለበጠው ሰው እዚህ ላይ ተሳስቶ ይሆናል እንጂ ትክክለኛው ቍጥር ስምንት ሺህ ሦስት መቶ ነው ብለው ያምናሉ።

3፥30 *ኤሊሳፈን*፤ "አምላኬ ጠብቆአል" ማለት ነው። *ዑዝኤል*፤ "ብርታቴ እግዚአብሔር ነው" ማለት ነው።

3፥35 *ሱሪኤል*፤ "ዐለቴ እግዚአብሔር ነው" ማለት ነው። *አቢካኤል*፤ "አባቴ (መለኮታዊ) ኀይል ነው" ማለት ነው።

3፥38 *በፀሐይ መውጫ*፤ በጣም ክቡር ስፍራ ሲሆን፣ እስራኤላውያንን በመወከል ለሚሰጡት አገልግሎት ሙሴና አሮን በዚያ በኩል እንዲሆኑ ተደርጎ ነበር። *ሌላ ሰው ... ይገደል*፤ በማደሪያው ውስጥ የሚከናወነው አገልግሎት ሰዎች በእግዚአብሔር ፊት እንዲቀርቡ የሚረዳ የምሕረት አገልግሎት ነበር፤ ነገር ግን እንደ እግዚአብሔር ሐሳብ የሚፈጸም ስለ ሆነ ጥብቅ ሥነ ሥርዐት ያለው ነው። ወደ እርሱ ለመቅረብ በተወሰነ መንገድ ብቻ እንዲሆን ማድረጉ፣ እግዚአብሔር ከሁሉ በላይ ለመሆኑ ማስረጃ ነው (ቍ 10፤ 1፥51፤ 18፥7 ይመ)።

[39]አንድ ወርና ከዚያ በላይ ሆኖአቸው፣ ሙሴና አሮን በእግዚአብሔር ትእዛዝ በየጐሣቸው የቈጠሩአቸው የሌዋውያን ወንዶች ልጆች ጠቅላላ ብዛት ሃያ ሁለት ሺህ ነበር።

[40]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "በኵር ሆነው የተወለዱትን፣ አንድ ወርና ከዚያ በላይ የሆናቸውን እስራኤላውያን ወንዶች ሁሉ ቍጠር፤ ዝርዝራቸውንም ያዝ። [41]በኵር በሆኑት በእስራኤላውያን ልጆች ሁሉ ምትክ ሌዋውያንን እንዲሁም በኵር በሆኑት በእስራኤላውያን ከብቶች ሁሉ ምትክ የሌዋውያንን ከብቶች ለእኔ አድርጋቸው፤ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ።"

[42]ስለዚህ ሙሴ እግዚአብሔር ባዘዘው መሠረት የእስራኤላውያንን በኵር ሁሉ ቈጠረ፤ [43]አንድ ወርና ከዚያ በላይ ሆኖአቸው በየስማቸው የተመዘገቡት ወንድ በኵሮች ሁሉ ብዛታቸው ሃያ ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ሰባ ሦስት ነበር።

[44]ደግሞም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [45]"በእስራኤላውያን በኵሮች ምትክ ሌዋውያኑን፣ በከብቶቻቸውም ምትክ የሌዋውያኑን ከብቶች ውሰድ፤ ሌዋውያኑም የእኔ ይሁኑ፤ እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ። [46]ቍጥራቸው ከሌዋውያን ቍጥር በሁለት መቶ ሰባ ሦስት በልጦ የተገኘውን እስራኤላውያን በኵሮች ለመዋጀት፣ [47]ለእያንዳንዱ በኵር ክብደቱ ባለ ሃያ አቦሊ በሆነው በቤተ መቅደሱ ሰቅል″ ሚዛን ልክ አምስት አምስት ሰቅል ተቀበል፤ [48]የተረፉትንም እስራኤላውያን ለመዋጀት ገንዘቡን ለአሮንና ለልጆቹ ስጥ።"

[49]ስለዚህ ሙሴ በሌዋውያኑ ተዋጅተው ቍጥራቸው ትርፍ ከሆነው በኵሮች ላይ የመዋጃውን ገንዘብ ተቀበለ፤ [50]ከእስራኤላውያን በኵሮች ላይ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ልክ አንድ ሺህ ሦስት መቶ ስልሳ አምስት ሰቅል″ ሰበሰበ። [51]ሙሴም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ቃል በታዘዘው መሠረት የመዋጃውን ገንዘብ ለአሮንና ለልጆቹ ሰጣቸው።

ቀዓታውያን

4

እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [2]"ከሌዋውያን ወገን የቀዓት ዘር የሆኑትን በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው ቍጠሩ። [3]እንዲሁም በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ይሠሩ ዘንድ ለማገልገል የሚመጡትን ከሠላሳ እስከ አምሳ ዓመት የሆናቸውን ወንዶች ሁሉ ቍጠሩ።

[4]"በመገናኛው ድንኳን ውስጥ የቀዓታውያን ሥራ ንዋየ ቅዱሳቱን መጠበቅ ነው። [5]ሰፈሩ ሲነሳ አሮንና ልጆቹ ገብተው የሚከልለውን መጋረጃ ያውርዱ፤ የምስክሩንም ታቦት ይጠቅልሉበት፤ [6]ከዚያም በአቆስጣው ቍርበት ይሸፍኑት፤ ሙሉ በሙሉ ሰማያዊ የሆነ መጐናጸፊያ በላዩ ላይ ይዘርጉበት፤ መሎጊያዎቹንም በየቦታው ያስገቡ።

[7]"በገጸ ኅብስቱ ገበታ ላይ ሰማያዊ ጨርቅ ይዘርጉበት፤ በላዩም ላይ ወጭቶች፣ ጭልፋዎች፣ ጽዋዎች፣ ለመጠጥ ቍርባን የሚሆኑትን ማንቈርቈሪያዎች እንዲሁም ሁልጊዜ ከዚያ የማይታጣውን ኅብስት ያስቀምጡ። [8]በእነዚህም ላይ ቀይ ጨርቅ ይዘርጉ፤ የአቆስጣውን ቍርበት ደርበውም መሎጊያዎቹን በየቦታቸው ያስገቡ።

[9]"ደግሞም ሰማያዊ ጨርቅ ወስደው ማብሪያ መቅረዙንና መብራቶቹን፣ መኮስተሪያዎቹንና የኵስታሪ መቀበያዎቹን፣ እንዲሁም ለዚሁ አገልግሎት የሚውሉትን የዘይት ዕቃዎች ይሸፍኑበት። [10]ከዚያም ይህንና ከዚሁ ጋር የተያያዙትን ዕቃዎች ሁሉ በአቆስጣ ቍርበት መሸፈኛ ጠቅልለው በመሸከሚያ ሳንቃ ላይ ያስቀምጡት።

[11]"በወርቅ መሠዊያ ላይ ሰማያዊ ጨርቅ ዘርግተው በአቆስጣ ቍርበት በመሸፈን መሎጊያዎቹን በየቦታቸው ያስገቡ።

[12]"እንዲሁም በመቅደሱ ውስጥ ለአገልግሎት የሚሆኑትን ዕቃዎች በሙሉ ወስደው በሰማያዊ ጨርቅ በአቆስጣ ቍርበት በመሸፈን በመሸከሚያው ሳንቃ ላይ ያስቀምጡት።

[13]"ከናሱ መሠዊያ ላይ ዐመዱን ጠርገው ሐምራዊ ጨርቅ ያልብሱት፤ [14]ከዚያም ለመሠዊያው አገልግሎት የሚውሉትን ዕቃዎች በሙሉ፤ የእሳት ማንደጃዎቹን፣ ሜንጦዎቹን፣ የእሳት መጫሪያዎቹንና ጐድጓዳ ሳሕኖችን በላዩ ላይ ያድርጉ፤ በእነዚህም ላይ የአቆስጣ

″47 አምሳ አምስት ግራም ያህል ነው።
″50 አሥራ አምስት ኪ.ግ. ተኩል ያህል ነው።

3፥39 ቍ15፤ ዘኍ26፥62
3፥40 ቍ15፤ ዘኍ1፥2
3፥41 ቍ12፤ ዘሌ11፥44
3፥43 ቍ15፥39
3፥45 ቍ9፤ ዘሌ11፥44
3፥46 ዘፀ13፥13፤ ዘኍ18፥15
3፥47 ዘሌ27፥6:25፤ዘፀ30፥13
3፥48 ቍ50:51
3፥49 ቍ48
3፥50 ቍ41:45: 46-48
4፥2 ዘፀ30፥12
4፥3 ቍ23፤ዘኍ1፥47፤8፥25፤1ዜና23፥3: 24:27፤ዕዝ3፥8
4፥4 ቍ19፤ ዘኍ3፥28፤7፥9
4፥5 ዘኍ1፥51፤ ዘፀ26፥31:33፤ 1ዜና23፥26
4፥6 ዘፀ25፥5:13-15፤1ነገ8፥7፤2ዜና5፥8
4፥7 ዘፀ25፥30፤ 39፥36፤ዘሌ24፥6፤ ኤር52፥19
4፥8 ዘፀ26፥26-28
4፥9 ዘፀ25፥38
4፥10 ቍ12
4፥11 ዘፀ30፥1:4
4፥12 ቍ10፤ ዘኍ3፥31
4፥13 ዘፀ27፥1-8፤ ዘሌ1፥16፤ዘኍ3፥31
4፥14 ዘፀ31፥9፤ 27፥3:6፤ዘኍ7፥84፤ 1ዜና28፥17፤2ዜና4፥8 :11:16፤ኤር52፥18

3፥41 *እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤* እንዲደረግ የታዘዘው ሁሉ እውነተኛ አምላክ ከሆነ ከእግዚአብሔር ባሕርይ ጋር የሚሄድ ነው (የዘፀ 3፥14 ማብ ይመ)።

3፥43 *ሃያ ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ሰባ ሦስት፤* ጠቅላላ ብዛቱ ከሁለት ሚሊዮን በላይ እንደ ሆነ ለሚገመት ሕዝብ ይህ ቍጥር እጅግ አነስተኛ ይመስላል፤ አጠቃላይ የሕዝቡን ቍጥር ቀንሶ ለማቅረብ መንገድ ለማግኘት ለሚደረገው ሙከራም እንደ አንድ የመከራከሪያ ነጥብ ሆኖ የሚቀርብ ነው (በዚህ ቍጥር መሠረት የተሰላው ጠቅላላ የሕዝብ ብዛት ሁለት መቶ አምሳ ሺህ ያህል ይሆናል)። አንዳንድ ሰዎች በዘፀአት ጊዜ የነበሩት በኵሮች ሁሉ በመጀመሪያው ፋሲካ ለእግዚአብሔር ተለይተው ስለ ነበር እነዚህ ሃያ ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ሰባ ሦስት የበኵር ልጆች እስራኤላውያን ከግብፅ ከወጡ በኋላ እንደ ተወለዱ ይገምታል (ዘፀ 12፥22-23 ይመ)። ይሁን እንጂ የተጠቀሰው ሰው ወገን የተለየ የእግዚአብሔር አገልግሎት ስለ መመደቡ የሚጠቁም ክፍል ባለ መኖሩ ይህ ግምት ችግር ይፈጥራል።

4፥3 *ከሠላሳ እስከ አምሳ ዓመት፤* በምዕራፍ ሦስት ላይ ዕድሜያቸው ከአንድ ወር በላይ የሆኑት ወንዶች ሁሉ ተዘርዝረዋል (3፥15)። በምዕራፍ አራት ላይ በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ለማገልገል ዕድሜያቸው የደረሰው ሌዋውያን ተገልጸዋል። ከሃያ ሁለት ሺህ ሌዋውያን ወንዶች ውስጥ (3፥39) ስምንት ሺህ አምስት መቶ ሰማንያዎቹ ለአገልግሎት የበቁ ነበሩ (ቍ 48)። ከ8፥24 አገልግሎት የሚጀመረው በሃያ አምስት ዓመት እንደ ነበር እንረዳለን፤ የመጀመሪያውም አምስት ዓመት በሌላው ሰው ሥር ሆኖ ልምምድ የሚያደርግበት ጊዜ ሊሆን ይችላል።

4፥4 *ንዋየ ቅዱሳቱ፤* ቀዓታውያን ንዋየ ቅዱሳቱን ለመጠበቅ ዋና ኀላፊነት የተሰጣቸው ቢሆንም ሞትን ስለሚያስከትል እንዲነኩአቸው (ቍ 15) ወይም እንዲመለከቱአቸው እንኳ (ቍ 20) አልተፈቀደላቸውም ነበር። አሮንና ልጆቹ ቀዓታውያን የሚሠሩትን ሥራ ሁሉ በጥብቅ ይቈጣጠሩ ነበር፤ ያልተሸፈኑ ወይም ያልተጋረዱ ንዋየ ቅዱሳትን መንካትና መመልከት የሚችሉት ካህናት ብቻ ነበሩ።

ቍርበት መሸፈኛ አልብሰው መሎጊያዎቹን በየቦታቸው ያስገቡ::

[15]"አሮንና ልጆቹ መቅደሱንና ዕቃዎቹን፣ ንዋየ ቅዱሳቱንም በሙሉ ሸፍነው ከጨረሱ በኋላ ሰፈሩ ለመንቀሳቀስ ዝግጁ ሲሆን ቀዓታውያን ለመሸከም ይምጡ፤ እንዳይሞቱ ግን ንዋየ ቅዱሳቱን መንካት የለባቸውም፤ ስለዚህ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ያሉትን እነዚህን ዕቃዎች የሚሸከሙ ቀዓታውያን ናቸው::

[16]"የካህኑ የአሮን ልጅ አልዓዛር በመብራቱ ዘይት፣ ደስ የሚያሰኝ ሽታ ባለው ዕጣን፣ ዘወትር በሚቀርበው በእህል ቍርባንና በቅብዐ ዘይቱ ላይ ኀላፊነት ይኖረዋል፤ እንደዚሁም ማደሪያውንና በውስጡ ያለውን ሁሉ መቅደሱንና ዕቃዎቹን ጭምር ይጠብቃል::"

[17]*እግዚአብሔር* (ያሕዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [18]"የቀዓት ጐሣዎች ከሌዋውያን ተለይተው እንዳይጠፉ፤ [19]ወደ ንዋየ ቅዱሳቱ በሚቀርቡበትም ጊዜ በሕይወት እንዲኖሩ እንጂ እንዳይሞቱ አንተ ይህን አድርግላቸው፤ አሮንና ልጆቹ ወደ መቅደሱ ይግቡ፤ እያንዳንዱንም ሰው በየሥራው ላይ ይደልድሉት፤ ምን መሸከም እንዳለበትም ያስታውቁት:: [20]ቀዓታውያን ግን ንዋየ ቅዱሳቱን ለአንድ አፍታ እንኳን ለማየት አይግቡ፤ ቢገቡ ይሞታሉ::"

ጌድሶናውያን

[21]*እግዚአብሔር* (ያሕዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [22]"ጌድሶናውያንንም በየቤተ ሰባቸውና በየጐሣቸው ቍጠራቸው፤ [23]ከሠላሳ እስከ አምሳ ዓመት የሆናቸውን በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ይሠሩ ዘንድ ለማገልገል የሚመጡትን ወንዶች ሁሉ ቍጠር::

[24]"የጌድሶናውያን የሥራና የሸክም አገልግሎታቸው ይህ ነው፤ [25]እነርሱም የማደሪያውን መጋረጃዎች፣ የመገናኛውን ድንኳን፣ መደረቢያውንና በላዩ ላይ ያለውን የአቆስጣ ቍርበት፣ የመገናኛውን ድንኳን ደጃፍ መጋረጃዎች ይሸከሙ፤ [26]እንዲሁም በማደሪያውና በመሠዊያው ዙሪያ ያሉትን የአደባባዩን መጋረጃዎች፣ የአደባባዩን ደጃፍ መጋረጃ፣ ገመዶችና ለዚሁ አገልግሎት የሚውሉትን ዕቃዎች ሁሉ ይሸከሙ፤ በዚህም ያገልግሉ:: [27]የጌድሶናውያን አገልግሎት ሁሉ፣ ሸክምም ሆነ ሌላ ሥራ አሮንና ልጆቹ በሚሰጡት አመራር መሠረት ይሆናል:: የሚሸከሙትን ሁሉ በኀላፊነት ታስረክቧቸዋላችሁ:: [28]እንግዲህ የጌድሶናውያን ጐሣዎች በመገናኛው ድንኳን የሚኖራቸው አገልግሎት ይህ ነው፤ ተግባራቸውም በካህኑ በአሮን ልጅ በኢታምር አመራር ሥር ይሆናል::

ሜራሪያውያን

[29]"ሜራሪያውያንን 'በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው ቍጠራቸው፤ [30]እንደዚሁም በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ይሠሩ ዘንድ ለማገልገል የሚመጡትን ከሠላሳ እስከ አምሳ ዓመት የሆናቸውን ወንዶች ሁሉ ቍጠር:: [31]በመገናኛው ድንኳን ውስጥ አገልግሎታቸውን በሚያከናውኑበት ጊዜ ተግባራቸው ይህ ነው፤ የማደሪያውን ሳንቃዎች፣ መወርወሪያዎች፣ ምሰሶዎችንና መቆሚያ እግሮቻቸውን፣ ይሸከማሉ፤ [32]እንደዚሁም በአደባባዩ ዙሪያ ያሉትን ምሰሶዎች ከነመቆሚያ እግሮቻቸው፣ ካስማዎችን፣ ገመዶችን፣ ከእነዚሁ ጋር ያሉትን ዕቃዎች ሁሉና ማንኛውም ለአገልግሎቱ አስፈላጊ የሆኑትን ነገሮች ሁሉ ይሸከማሉ:: እያንዳንዱ ሰው የሚሸከመውን ዕቃ ለይታችሁ በስሙ መድቡለት:: [33]እንግዲህ የሜራሪያውያን ጐሣዎች በካህኑ በአሮን ልጅ በኢታምር ሥር ሆነው በመገናኛው ድንኳን ሲሠሩ አገልግሎታቸው ይህ ነው::"

የሌዋውያን ጐሣዎች ቈጠራ

[34]ሙሴ፣ አሮንና የማኅበረ ሰቡ አለቆች ቀዓታውያንን በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው ቈጠሯቸው:: [35]ከሠላሳ እስከ አምሳ ዓመት የሆኖአቸው በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ለማገልገል የመጡት ወንዶች ሁሉ፣ [36]በየጐሣቸው የተቈጠሩት ሁለት ሺህ ሰባት መቶ አምሳ ነበሩ:: [37]ይህ ከቀዓት ጐሣዎች ሁሉ በመገናኛው ድንኳን ያገለገሉት ሰዎች ጠቅላላ ድምር ነው:: ሙሴና አሮን፣ *እግዚአብሔር* (ያሕዌ) በሙሴ አማካይነት በሰጠው ትእዛዝ መሠረት እነዚህን ቈጠሯቸው::

[38]ጌድሶናውያን በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው ተቈጥረው ነበር:: [39]በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ይሠሩ ዘንድ ለማገልገል የሚመጡት ከሠላሳ እስከ ሃምሳ ዓመት የሆናቸው ወንዶች ሁሉ፣ [40]በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው የተቈጠሩት ሁለት ሺህ ስድስት መቶ ሠላሣ ነበሩ:: [41]ይህ ከጌድሶን ጐሣዎች በመገናኛው ድንኳን ያገለገሉት ሰዎች ጠቅላላ ድምር ነው፤ *እግዚአብሔር* (ያሕዌ) በሰጠው ትእዛዝ መሠረት ሙሴና አሮን እነዚህን ቈጠሯቸው::

[42]ሜራሪያውያንም በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው ተቈጥረው ነበር:: [43]በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ይሠሩ ዘንድ ለማገልገል የሚመጡት ከሠላሳ እስከ አምሳ ዓመት የሆናቸው ወንዶች ሁሉ፣ [44]በየጐሣቸው የተቈጠሩት ሦስት ሺህ ሁለት መቶ ነበሩ:: [45]ይህ የሜራሪ ጐሣዎች ጠቅላላ ድምር ነው፤ *እግዚአብሔር* (ያሕዌ) በሙሴ አማካይነት በሰጠው ትእዛዝ መሠረት ሙሴና አሮን እነዚህን ቈጠሯቸው::

[46]ስለዚህ ሙሴ፣ አሮንና የእስራኤል አለቆች ሌዋውያኑን በየጐሣቸውና በየቤተ ሰባቸው ቈጠሯቸው፤ [47]ከሠላሳ እስከ አምሳ ዓመት የሆኖአቸው በመገናኛው ድንኳን ውስጥ አገል

4፥15 ቍ4፥5፤ዘፀ 28፥43፤ዘኍ1፥51፤3፥27፤7፥9፤2ሳሙ6፥6፡7
4፥16 ዘፀ25፥6፤ 29፥41፤ዘሌ6፥14-23፤ 10፥6፤29፥41፤ ዘኍ 3፥32
4፥19 ቍ15:27፤ ዘኍ3፥32
4፥20 ዘፀ19፥21
4፥23 ቍ3
4፥25 ዘፀ26፥14፤ 27፥10-18፤ዘኍ3፥25
4፥26 ዘፀ27፥9:16፤ ዘኍ3፥26
4፥27 ቍ19፤ ዘኍ3፥25:26
4፥28 ዘኍ7፥7፤ ዘፀ6፥23
4፥29 ዘፀ30፥12፤ ዘፍ46፥11
4፥31 ዘኍ3፥36
4፥32 ዘኍ3፥37
4፥33 ዘፀ38፥21
4፥34 ቍ2
4፥35 ቍ3
4፥37 ዘኍ3፥27
4፥38 ዘፍ46፥11
4፥43 ቍ3
4፥45 ቍ29
4፥46 ዘኍ1፥19
4፥47 ቍ3

4፥16 *የካህኑ ... አልዓዛር ... ኀላፊነት ይኖረዋል*፤ ሊቀ ካህናቱ ሕዝቡን በመወከል ወደ ንዋየ ቅዱሳቱ ሊቀርብ ይችላል:: እርሱ ይህን ማድረግ ባይችል ኖሮ ሕዝቡም ቀርቦ ማምለክ ባልቻለ ነበር::

ግሎት ለመስጠትና ለመሸከም የመጡት፣ [48]ቍጥራቸው ስምንት ሺህ አምስት መቶ ሰማንያ ነበሩ። [49]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሙሴ አማካይነት በሰጠው ትእዛዝ መሠረት እያ ንዳንዱ በየአገልግሎቱና በየሸክም ሥራው ተደለደለ፤ ስለዚህም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት ቈጠራቸው።

የሰፈሩ መንጻት

5 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"ተላላፊ የቆዳ በሽታ[ረ] ያለበትን ወይም ማንኛውም ዐይነት ፈሳሽ ከሰውነቱ የሚወ ጣውን ወይም ሬሳ በመንካቱ በሥርዐቱ መሠረት የረከሰውን ሰው ሁሉ ከሰፈር እን ዲያስወጡ እስራኤላውያንን እዘዝ፤ [3]ወን ድም ሆነ ሴት አስወጡ፤ እኔ በመካከላቸው የምኖርበትን ሰፈራቸውን እንዳያረክሱ ከሰ ፈር አስወጧቸው።" [4]እስራኤላውያን ይህ ንኑ አደረጉ፤ ሰዎቹንም ከሰፈር አስወጧቸው፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘውም መሠ ረት ፈጸሙ።

የካሳ አከፋፈል

[5]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [6]"እስራኤላውያንን እንዲህ በላቸው፤ 'ወን ድም ሆነ ሴት በማናቸውም ረገድ ሌላውን ቢበድልና ከዚህም የተነሣ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ዘንድ ያለውን *ታማኝነት* ቢያጐድል ያ ሰው በደለኛ ነው [7]በሠራው ኀጢአት ይናዘዝ፤ ስለ በደሉም ሙሉ ካሳ ይክፈል፤ የተመደበበትም ካሳ ላይ አንድ አምስተኛ በመጨመር በደል ላደረሰበት ሰው ይስጥ፤ [8]ነገር ግን ይህ ሰው ካሳውን የሚቀበልለት ዘመድ ከሌለው ካሳው *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ስለሚሆን ማስተስረያ እንዲሆነው ከሚያ ቀርበው አውራ በግ ጋር ለካህኑ ይስጥ። [9]እስራኤላውያን የሚያመጧቸው የተቀደሱ ስጦታዎች ሁሉ ለተቀባዩ ካህን ይሆናሉ፤ [10]የእያንዳንዱ ሰው የተቀደሰ ስጦታ ለካህኑ ይሆናል፤ ለካህኑ የሚሰጠውም ሁሉ የራሱ ይሆናል።' "

በአመንዝራነት ስለሚጠረጠሩ ሚስቶች

[11]ከዚህ በኋላ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [12]"እስራኤላውያንን ተናገራቸው፤ እንዲህም በላቸው፤ 'አንዲት ባለ ትዳር ሴት ወደ ሌላ ወንድ በማዘንበል ለባሏ ያላትን *ታማኝነት* አጕድላ፣ [13]ከሌላ ሰው ጋር ብት ተኛ፣ ይህም እጅ ከፍንጅ ባለመያዟ ምክ ንያት ይህ ከባሏ ቢደበቅ፣ የሚመሰክርባት ሰው ባይኖርና መርከሷም ባይገለጥ፣ [14]ባሏ የቅናት መንፈስ አድሮበት ቢጠረጥርና በር ግጥም ጐድፋ ብትገኝ ወይም ባሏ የቅናት መንፈስ አድሮበት ቢጠረጥርና እርሷ ግን ጐድፋ ባትገኝ፣ [15]ወደ ካህኑ ይውሰዳት፤ ስለ እርሷም አንድ ኪሎ[ሰ] ገብስ ዱቄት ለቍርባን ይውሰድ፤ በላዩ ላይ ዘይት አያፍ ስስበት፤ ዕጣንም አይጨምርበት፤ ይህ ስለ ቅናት የቀረበ የእህል ቍርባን በደልን የሚያሳስብ የመታሰቢያ ቍርባን ነውና።

4፥48 ዘኍ3፥39
4፥49 ዘኍ1፥47
5፥2 ዘሌ13፥2፡3፤ 15፥2፤21፥11፤ዘኍ 9፥6-10፤ማቴ9፥20
5፥3 ዘፀ29፥45፤ ዘሌ26፥12፤2ቆሮ6፥16
5፥6 ዘሌ5፥14-6፥7፤ 6፥2
5፥7 ዘሌ5፥5፡16፤ ሉቃ19፥8
5፥8 ዘሌ5፥15፤ 6፥6፡7
5፥9 ዘሌ6፥17
5፥10 ዘሌ7፥29-34
5፥12 ቍ19-21፤ ዘፀ20፥14
5፥13 ዘፀ20፥14
5፥14 ቍ30፤ምሳ 6፥34፤27፥4፤ መሓ8፥6
5፥15 ቍ18፡25፤ ዘፀ16፥36፤ዘሌ6፥20 ፤ሕዝ21፥23፤29፥16

[ረ]2 በተለምዶ ለምጽ ማለት ነው፤ የዕብራይስጡ ትርጕም ለምጽን ብቻ ሳይሆን የተለያዩ የቆዳ በሽታዎችን የሚያመለክት ነው።
[ሰ]15 የኢፍ መስፈሪያ አንድ አሥረኛ ማለት ነው።

5፥2 *ተላላፊ የቆዳ በሽታ፤* የዘሌ 13፥2 ማብ ይመ፤ ከሉቃ 5፥12-16፤ 17፥11-19 ጋር ያነጻጽሩ። *ማንኛውም ዐይነት ፈሳሽ፤* የዘሌ 15፥2 ማብ ይመ። አብዛኛውን ጊዜ እንደዚህ ዐይ ነት ፈሳሽ የሚመጣው ከአባለ ዘር አካባቢ ሲሆን፣ ረዘም ላለ ጊዜ ሊቆይ የሚችል ነው (ከሉቃ 8፥43-48 ጋር ያነጻጽሩ)። ወደ እግ ዚአብሔር ለመቅረብ ሕዝቡ ሁሉ፣ "ንጹሕ" መሆን እንደሚያስፈ ልጋቸው በዚህ ዐይነት ፈሳሽ የሚሠቃዩ ሰዎች ለኅብረተ ሰቡ ሁሉ ትምህርት የሚሆን ተጨባጭ ምሳሌዎች ነበሩ። *የረከሰው፤* ከአምልኮ ሥርዐት የተነሣ ከማኅበረ ሰቡ ጋር ሊሆን የማይገባው፣ ለማደሪያውና ንጹሕ ለሆነው የእግዚአብሔር አምልኮ መርከስ ምክንያት ሊሆን የሚችል ሰው ነው። ንጹሕ አለመሆን ሲባል በደፈናው ወይም በቃል ብቻ ተነግሮ የታለፈ አይደለም፤ እንደ ቈዳ በሽታና እንደ ፈሳሽ ያሉ በግልጽ በሚታዩ ተጨባጭ ነገ ሮች ላይ ያተኮረ ነበር። *ሬሳ፤* የመርከስ የመጨረሻው ተጨባጭ ምልክት ነው። የአስከሬኑ የመበስበስ ሂደትና የመፍረስ ሁኔታ ለሁሉ በግልጽ የሚታይ ነበር። ከሬሳ ጋር የአካል ንክኪ ማድረግ እርግጠኛ የመርከስ ምልክት ነበር፤ ተገቢ የሆነውን የመንጻት ሥርዐት እስኪፈጽሙ ድረስ በሕይወት ካሉት ሰዎች ጋር የሚደረገው ግንኙነት ለአጭር ጊዜ መቋረጥ አለበት። ከናዝራውያን የስእለት ሥርዐት ጋር ስላለው ግንኙነት የ6፥6 ማብ ይመ። ኢየሱስ ግን የሞተውንም በሕይወት ያለውንም ሰው ቀርቦ ይነካ ነበር፤ የኢያ ኢሮስንም ልጅ እጇን ይዞ ከሞት እንድትነሣ አድርጓአል (ሉቃ 8፥54)።

5፥3 *ወንድም ሆነ ሴት፤* ንጹሕ መሆንና አለመሆን ጾታን የሚለይ አይደለም። ዋናው ነገር እግዚአብሔር በሰፈሩ ውስጥ የመገኘቱ ጉዳይ ነበር፤ እርሱ ባለበት ስፍራ ርኩስ የሆነ ነገር ሊገኝ አይገባም። እግዚአብሔር በክርስቶስ አምነው ከዳኑ ሰዎች ጋር በሚኖርባት አዲሲቷ ኢየሩሳሌም (ራእ 21፥2-3)፣ ማንኛውም ዐይ ነት ርኩሰት ቦታ አይኖረውም (ራእ 21፥27)።

5፥5-10፤ በዚህ ክፍል በሰዎች ዘንድ ስላለው ስለ እርስ በርስ በደል በተገለጸውና ቀደም ባለው አንቀጽ በተጠቀሰው በሥ ርዐት መሠረት መርከስ መካከል ያለው ግንኙነት በግልጽ ከሚታየው ውጫዊ ጕድለት ይበልጥ ውስጣዊና ድብቅ ወደ ሆነው የማኅ በረ ሰቡንም ንጽሕና የባሰ ወደሚበክለው ርእስ ጕዳይ መሄድ ሳይሆን አይቀርም። ንጹሕ ያለመሆናቸው ግልጽ ምልክት የሚ ታይባቸው ሰዎች ከበሽታው እስከሚነጹ ድረስ ከሰፈሩ ይገለላሉ። ነገር ግን በጣም አደገኛ የሆኑ በማኅበረ ሰቡ ውስጥ በሌሎች ላይ ግልጽ በደል ፈጽመው ምንም እንዳላደረጉ ለመመሳሰስ የሚሞ ክሩ ሰዎች ናቸው።

5፥11-31፤ ቀደም ባሉት ሁለት አንቀጾች የተጠቀሰው ሐሳብ በዚህ ክፍል ካለው ጋር ያለው ግንኙነት በግልጽ ከሚታየው ኀጢ አት ጀምሮ ድብቅ ወደ ሆነው የግል ኀጢአት መሄዱ ነው። ስለ ንጽሕና የተጠቀሰው ሐሳብ በሰውነት ላይ ከሚታይ ምልክት ጀምሮ (ቍ 14) ከሌላው ጋር ባለው ግንኙነት የሚፈጠረውን ሁኔታ በመጥቀስ (ቍ 5-10)፣ ከዚያም ጥብቅ ወደ ሆነው ግን ኙነት፣ ይኸውም በጋብቻ የተጣመሩትን ባልና ሚስት ወደሚመ ለከት ንጽሕና ይገባል። በቈዳ ላይ የሚታየውን ጕድለት ለማረጋ ገጥ ከሚደረገው ሙከራ ይልቅ በትዳር ውስጥ ያለውን ታማኝ ነት ለማረጋገጥ የሚደረገው ሙከራ እጅግ አስቸጋሪ ነው፤ ስለዚህ ምዕራፉ ከሌሎቹ ክፍሎች ይልቅ በሰፊው ያተኮረው በዚህ ዋና ጕዳይ ላይ ነው።

5፥14 *የቅናት መንፈስ፤* ይህ መነሾው ትክክለኛ ነገር ተመሥርቶ ሊሆን ይችላል፤ መፍትሔም ሊገኝለት ያስፈልጋል። ዋናው ዐላማ ለተጐዳው ለባልየው የግል ስሜት በማሰብ ሳይሆን እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል እንደ መኖሩ መጠን ማኅበረ ሰቡ እንዲጠራ ነው (ቍ 3)። ሆኖም የምዕራፉ ዐላማ እምነት ሳይኖ ደል እንዲሁ ማስረጃ የሌላቸው ክሶች እንዳይቀርቡ ለማገድ ነው። በስሜቱ ተለዋዋጭ የሆነ ክፉ አሳቢ ባል፣ ታማኝ ሚስቱን ለመጨቅጨቅ ይህን ጽሑፍ መጠቀም አይችልም ነበር። *ጐድፋ ብትገኝ፤* ምዕራፉ የሚያተኵረው በአንድ ጕዳይ ላይ ነው፤ ይኸ ውም እግዚአብሔር የሚገኝበት ሰፈር (ቍ 3) ንጹሕ መሆን እን ዳለበት ነው።

5፥15-28፤ በዚህ ክፍል የሚታየው ድርጊት ከባድና ጭካኔ የተሞላበት ይመስላል። በተለይ በዝሙት ጕዳይ በባሏ ክስ የቀረ በባት ሴት ለታማኝነቷ ወይም ለጥፋቷ ማስረጃ የሚሆን አሠራር ባይኖር ኖሮ ውጤቱ እጅግ የከፋ በሆነ ነበር። ሴትየዋ በመ

[16]“ ‘ካህኑ ሴትየዋን ያመጣትና *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት እንድትቆም ያደርጋታል፤ [17]ከዚያም የተቀደሰ ውሃ በሸክላ ዕቃ ቀድቶ በማደሪያው ድንኳን ካለው ወለል ጥቂት ዐፈር ቈንጥሮ በውሃው ውስጥ ይጨምራል። [18]ካህኑ ሴትየዋን *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት እንድትቆም ካደረገ በኋላ የጠጕሯን መሸፈኛ ይገልጣል፤ ስለ ቅናት የቀረበውን የመታሰቢያ ቍርባን በእጇ ያስይዛታል፤ ከዚያም ካህኑ ርግማን የሚያመጣውን መራራ ውሃ በእጁ ይይዛል። [19]ካህኑም ሴትየዋን ያስምላታል፤ እንዲህም ይላታል፤ “ሌላ ወንድ አብሮሽ ካልተኛ በትዳር ላይ ሆነሽ ወደ ርኩሰት ካላዘነበልሽ ይህ ርግማን የሚያመጣ መራራ ውሃ ጕዳት አያድርስብሽ፤ [20]ነገር ግን በትዳር ላይ እያለሽ ወደ ርኵሰት በማዘንበል ከባልሽ ሌላ ከወንድ ጋር በመተኛት ከጐደፍሽ”፣ [21]እዚህ ላይ ካህኑ እንዲህ በማለት ሴትየዋን በርግማን መሐላ ያስምላታል፤ “*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጭንሽን እያሰለለና[a] ሆድሽን እያሳበጠ በሕዝብሽ መካከል ርግማንና መሐላ ያድርግብሽ፤ [22]ይህን ርግማን የሚያመጣ ውሃ በጠጣሽ ጊዜም ሆድሽን ያሳብጠው፤ ጭንሽን ያስልለው፤” “ ‘ሴትየዋም፣ “አሜን፤ አሜን” ትበል።

[23]“ ‘ካህኑ እነዚህን መርገሞች በሰሌዳ ላይ ይጻፍ፤ በመራራውም ውሃ ይደምስሳቸው። [24]ርግማን የሚያመጣውንም ውሃ ሴትየዋ እንድትጠጣ ያድርግ፤ ውሃውም ወደ ሰውነቷ ገብቶ የመረረ ሥቃይ ያስከትልባታል። [25]ካህኑ ለቅናት የቀረበውን የእህል ቍርባን ይቀበላት፤ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ወዝውዞ ወደ መሠዊያው ያቅርበው። [26]ካህኑ የመታሰቢያ ቍርባን እንዲሆን እፍኝ የእህል ቍርባን ከዚያ ወስዶ በመሠዊያው ላይ ያቃጥለው፤ ከዚያም በኋላ ሴቲቱ ውሃውን እንድትጠጣ ያድርግ። [27]ራሷን በማጕደፍ ለባሏ ያላትን ታማኝነት አጕድላ ከሆነ፣ ርግማን የሚያመጣውን ውሃ እንድትጠጣ ሲደረግ ውሃው ወደ ሰውነቷ ገብቶ ክፉ ሥቃይ ያመጣባታል፤ ሆዷ ያብጣል[b]፤ ጭኗ ይሰልላል፤ በሕዝቧም ዘንድ የተረገመች ትሆናለች። [28]ዳሩ ግን ሴትየዋ ካልጐደፈችና ነውር ከሌለባት ከበደሉ ነጻ ትሆናለች፤ ልጆችም ትወልዳለች።

[29]“ ‘እንግዲህ የቅናት ሕግ ይህ ነው፤ አንዲት ሴት በትዳር ላይ እያለች ወደ ሌላ ሄዳ ከረከሰች፣ [30]ወይም አንድ ሰው ሚስቱን ከመጠርጠሩ የተነሣ የቅናት መንፈስ ሲያድርበት *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያቁማት፤ ካህኑም ሕጉ በሙሉ በሴቲቱ ላይ ተፈጻሚነት እንዲኖረው ያድርግ። [31]ባልየውም ከበደል ንጹሕ ይሆናል፤ ሴትየዋ ግን በበደሏ ምክንያት የሚመጣውን ፍዳ ትቀበላለች።” ’

የናዝራዊነት ሥርዐት

6 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]“እስራኤላውያንን ተናገራቸው፤ እንዲህም በላቸው፣ ‘ወንድም ሆነ ሴት ናዝራዊ ይሆን ዘንድ ራሱን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ለመለየት ስእለት ቢሳል፣ [3]ከወይን ጠጅና ከሌላም ከሚያሰክር መጠጥ ይታቀብ፤ የወይንም ሆነ የሚያሰክር የሌላ መጠጥ ኾምጣጤ አይጠጣ፤ እንዲሁም የወይን ጭማቂ አይጠጣ፤ የወይን ፍሬም ሆነ ዘቢብ አይብላ። [4]በናዝራዊነቱ ወቅት ከወይን ተክል የሚገኘውን ማንኛውም ነገር፣ የወይኑን ዘር፣ ግልፋፊውንም እንኳ ቢሆን አይብላ።

[5]“ ‘ስእለት ተስሎ ራሱን በለየበት ጊዜ ሁሉ ምላጭ ራሱን አይንካው፤ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የተለየበት ጊዜ እስኪያበቃ ድረስ የተቀደሰ ይሁን፤ የራስ ጠጕሩንም ያሳድግ።

[a]21 *ሴቶች ያስወርዱ ወይም መካን ይሁኑ ማለት ነው።*
[b]27 *ትመክናለች ወይም ታስወርዳለች ማለት ነው።*

5፥18 ቍ15:19፤ ዘሌ10፥6፤1ቆሮ11፥6
5፥19 ቍ12:18:29
5፥20 ቍ12
5፥21 ኢሱ6፥26፤ 1ሳሙ14፥24፤ነህ 10፥29
5፥22 ቍ18፤መዝ 109፥18፤ዘዳ27፥15
5፥23 ኤር45፥1
5፥25 ዘሌ8፥27
5፥26 ዘሌ2፥2
5፥27 ኢሳ43፥28፤ 65፥15፤ኤር26፥6፤ 29፥18፤42፥18፤ 44፥12:22፤ዘካ8፥13
5፥29 ቍ19
5፥30 ቍ14
5፥31 ዘሌ5፥1
6፥2 ቍ5:6፤ዘፍ 28፥20፤ሐሥ21፥23፤ መሳ13፥5፤16፥17
6፥3 ዘሌ10፥9፤ 25፥5፤ሩት2፥14፤ መዝ69፥21፤ምሳ 0፥26፤ሉቃ1፥15
6፥5 መዝ52፥2፤ 57፥4፤59፥7፤ኢሳ 7፥20፤ሕዝ5፥1፤ 1ሳሙ1፥11

ጨረሻ ላይ ወደ ካህኑ መወሰዷ (ቍ 15) የምሕረትና የርኅራኄ ተግባር ነው። ታማኝነቷ ለሚያጠራጥር ሴት ይህን ያህል ጠንከር ያለ ሥርዐት መደረጉ ሕጉ በትዳር ላይ ታማኝነት ማጕደልን አጥብቆ እንደሚከለክል ያሳያል፤ ይህም ስለ ቀናተኛ ባል ብቻ የሚመለከት ጕዳይ አልነበረም። እንዲህ ዐይነቱን ታማኝነት ማጉደል ለጠቅላላው ኅብረተ ሰብ የሚተርፍ ችግር ነበረው፤ ስለዚህ ፍርዱ የሚሰጠው ከኅብረተ ሰቡ አንጻር ነበር።

5፥18 *የጠጕሯን መሸፈኛ ይገልጣል፤* ግልጽ መሆንን የሚያመለክት ሲሆን ጥፋተኛው ግን ፍርድና ሐዘን እንደሚጠብቀው ያሳያል። *ርግማን የሚያመጣውን መራራ ውሃ፤* ውሃው መራራ ጣዕም ነበረው ማለት ሳይሆን፣ መራራ ርግማን እንደሚያስከትል ለመግለጽ ነው። ይህ ውሃ ከጥንቆላ አሠራር ወይም ከሥነ ልቦና አንጻር ጫና የመፍጠር ዘዴ አለመሆኑን ለማሳየት የእግዚአብሔር ድርሻ በዚህ ውስጥ ምን እንደ ሆነ ተደጋግሞ ተገልጿል (ቍ 16:21:25)፤ ሴትየዋ በአካሏና በስሜቷ ለመራራው ውሃ የምታሳየው ሁኔታ በእርሷ ላይ የሚሰጠውን የውሳኔ ፍርድ ያፋጥነዋል፤ ነገር ግን ፍርዱ የሚሆነው ከእግዚአብሔር ነበር።

5፥21 *ጭንሽን እያሰለለና ሆድሽን እያሳበጠ፤* እዚህ ላይ የተሰጠው የአገላለጽ ዘይቤ (ደግሞ በቍ 22:27 ላይ)፣ ልጅ መውለድ አለመቻልንና ሴቲቱ ነፍሰ ጡር ከሆነችም ውርጃ እንደሚያስከትልባት የሚያመለክት ነው። ይህም ያለ አግባብ የተከሰሰች ሴት በሚገጥማት ዕድል ተለይቶ ይታወቃል (ቍ 28)። በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ አገሮች አንዲት ሴት ልጅ መውለድ ከተሳናት ይህ በሕይወቷ ውስጥ እጅግ ከፍተኛ ጕዳት ነበር። በጥንቱ ዓለም ሴት ከፍተኛ ክብርና ግምት የሚሰጣት ልጅ መውለድ ስትችል ስለ ነበር ይህን ዕድል መነፈግ አሳዛኝ ቅጣት ነበር።

6፥2 *ወንድም ሆነ ሴት፤* ወንዶችና ሴቶች በሚሳሉት ስእለት መካከል ያለውን ልዩነት ለመረዳት ም 30 ይመ። *ናዝራዊ ... ስእለት፤* ለተወሰነ ጊዜ ወይም ዕድሜ ልክም ቢሆን በተለየ መንገድ ራስን ለይቶ ለእግዚአብሔር በመስጠት በቅድስና መኖርን ያመለክታል። ብዙውን ጊዜ ትኵረት የሚሰጠው ናዝራዊ የሆነ ሰው ከምን ከምን እንደሚከለከል ነው፤ በእግዚአብሔር ፊት ግን በአምንታዊ መልኩ ራስን ለእርሱ መለየቱ ትልቅ ዋጋ አለው (ቍ 8 ይመ)። ይህ ራስን ለመግዛት የሚደረግ ስእለት ብቻ ሳይሆን ራስን ለእግዚአብሔር አሳልፎ ሙሉ በሙሉ የመስጠት ተግባርም ነው።

6፥4 *ማንኛውም ነገር፣ የወይኑን ዘር፤* የፈላ የወይን ጠጅ ወይም ጭማቂው ብቻ ሳይሆን፣ የወይኑ ፍሬና ግልፋፊው እንኳ የተከለከለ ነበር። አንድ ናዝራዊ ስእለት በሚሳልበት ጊዜ ራሱን ከሦስት ነገሮች አንጻር መቈጣጠር ነበረበት፤ (1) ምግቡን፣ (2)ገጽታውን፣ (3) ከሌሎች ሰዎች ጋር ያለውን ግንኙነት። እስራኤላዊ የሆነ ሁሉ እነዚህ ነገሮችን በተመለከተ ቍጥጥር ነበረበት፤ ናዝራዊ የሆነ ሰው ግን ቍጥጥሩ እጅግ ይጠብቅበት ነበር። ከዚህ ጋር ያለው ንጽጽር የክርስቶስን ሥቃይ በሚታሰብበት ወቅት ራስን ለክርስቶስ አሳልፎ በመስጠት በመንፈሳዊ ሕይወት ረገድ ክርስቲያኖች ጥሩ ምግብን በመተው የሚያደርጉት ጾም ሊሆን ይችላል።

6፥5 *ምላጭ ራሱን አይንካው፤* መሳ 13፥5 ይመ። ከተላጨው ውጭ ረጅም የናዝራዊ ጠጕር፣ ራሱን ለእግዚአብሔር ለይቶ በስእለት ለመስጠቱ በአካሉ ላይ የሚታየው ምልክት ነው፤ ከዘሌ 21፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

[6]ራሱን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በለየበት ጊዜ ሁሉ ወደ ሬሳ አይቅረብ። [7]ራሱን ለእግዚአብሔር (ኤሎሂም) የለየበት ምልክት በራሱ ላይ ስላለ አባቱም ይሁን እናቱ፣ ወንድሙም ይሁን እኅቱ ቢሞቱ ለእነርሱ ሲል እንኳ ራሱን አያርክስ። [8]ራሱን በለየበት ጊዜ ሁሉ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰ ነው።

[9]" 'ድንገት ሰው አጠገቡ ሞቶ ለእግዚአብሔር የተለየበትን ጠጕሩን ቢያረክስበት፣ በሚነጻበት ዕለት ማለት በሰባተኛው ቀን ጠጕሩን ይላጭ። [10]በስምንተኛው ቀን ሁለት ዋኖስ ወይም ሁለት የርግብ ጫጩቶች ይዞ ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ ወደ ካህኑ ዘንድ ያምጣ። [11]ካህኑም አንዱን ለኀጢአት መሥዋዕት ሌላውን ማስተስረያ እንዲሆንለት የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ ያቅርበው፤ በሬሳ አጠገብ በመገኘቱ ኀጢአት ሠርቶአልና። በዚያኑ ዕለት ጠጕሩን ይቀድስ። [12]ራሱን የተለየ ያደረገበትን ጊዜ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መቀደስ አለበት፤ እንዲሁም የአንድ ዓመት ተባት ጠቦት የበደል መሥዋዕት አድርጎ ያምጣ። ያለፉት ቀኖች አይቈጠሩም፤ በተለየበት ጊዜ ረክሶአልና።

[13]" 'እንግዲህ ናዝራዊ የመለየቱ ጊዜ ሲያበቃ ሥርዐቱ ይህ ነው፤ ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ እንዲመጣ ይደረጋል። [14]እዚያም መሥዋዕቱን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያቅርብ፤ ይኸውም፣ እንከን የሌለበት የአንድ ዓመት ተባዕት ጠቦት ለሚቃጠል መሥዋዕት፣ እንከን የሌለበት የአንድ ዓመት እንስት ጠቦት ለኀጢአት መሥዋዕት እንዲሁም እንከን የሌለበት አውራ በግ ለኅብረት መሥዋዕት[ሀ] ሲሆን፣ [15]ከእነዚህም ጋር የሚቀርበውን የእህልና የመጠጥ ቍርባን ያለ እርሾ የተጋገረ ቂጣ ማለት ከላመ ዱቄት በዘይት የተለወሱ ዕንጎቻዎች እንዲሁም በስሱ የተጋገረና ዘይት የተቀባ ስስ ቂጣ ያምጣ።

[16]" 'ካህኑ እነዚህን የኀጢአት መሥዋዕትና የሚቃጠል መሥዋዕት በማድረግ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያቀርባል። [17]በመሶብ ያለውን እርሾ የሌለበት ቂጣ እንዲሁም አውራ በጉን የኅብረት መሥዋዕት አድርጎ ከእህሉና ከመጠጡ ቍርባን ጋር ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያቅርብ።

[18]" 'ከዚያም ናዝራዊው ተስሎ የተለየበትን ጠጕር በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ይላጨው፤ ጠጕሩንም ወስዶ ከኅብረቱ መሥዋዕት ሥር በሚነደው እሳት ውስጥ ይጨምረው።

[19]" 'ናዝራዊው ተስሎ የተለየበትን ጠጕር ከተላጨ በኋላ፣ ካህኑ የተቀቀለውን የአውራውን በግ ወርች እንዲሁም ከመሶቡ ላይ እርሾ የሌለበትን አንድ ወፍራምና አንድ ስስ ቂጣ ወስዶ ናዝራዊው ያስይዘው [20]ከዚያም ካህኑ የሚወዘወዝ መሥዋዕት በማድረግ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ይወዘውዛቸዋል፤ እነዚህም የተቀደሱ ናቸው። ከተወዘወዘው ፍርምባና ከቀረበው ወርች ጋር የተቀደሱ የካህኑ ድርሻ ይሆናሉ። ከዚህ በኋላ ናዝራዊው የወይን ጠጅ መጠጣት ይችላል።

[21]" 'ስእለቱን ለመፈጸም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ለሚሳል ናዝራዊ ሕጉ ይኸው ነው፤ ሊቀርብ ከሚችለው በላይ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ለመስጠት ቃል ለሚገባው ነገር እንደ ናዝራዊነቱ በተሳለው መሠረት መሆን አለበት። በናዝራዊነት ሕግ መሠረት የተሳለውን ስእለት መፈጸም ይገባዋል።' "

የካህናት ቃለ ቡራኬ

[22]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ [23]"አሮንንና ልጆቹን እንዲህ በላቸው፤ 'እስራኤላውያንን በምትባርኩበት ጊዜ እንዲህ በሉአቸው፤

[24]" 'እግዚአብሔር (ያህዌ) ይባርክህ፤
ይጠብቅህም፤
[25]እግዚአብሔር (ያህዌ) ፊቱን ያብራልህ፤
ይራራልህም፤
[26]እግዚአብሔር (ያህዌ) ፊቱን ይመልስልህ፤
ሰላሙንም ይስጥህ።' "

[27]" በዚህ ሁኔታ ስሜን በእስራኤላውያን ላይ ያደርጋሉ፤ እኔም እባርካቸዋለሁ።"

ማደሪያው ድንኳን ሲመረቅ የቀረቡ ስጦታዎች

7 ሙሴ የማደሪያ ድንኳኑን ተክሎ ካበቃ በኋላ ማደሪያ ድንኳኑንና ዕቃዎቹን ሁሉ

6፥6 ዘሌ21፥1-3፤ ዘኍ19፥11-22
6፥7 ዘኍ9፥6
6፥9 ቍ18፤ ዘሌ14፥9
6፥10 ዘሌ5፥7፤ 14፥10:11
6፥11 ዘፍ8፥20፤ ዘፀ29፥36፤30፥10
6፥12 ዘሌ5፥15፤ 12፥6
6፥13 ሐሥ21፥26፤ ዘሌ14፥11
6፥14 ዘፀ12፥5፤ ቍ11፤ዘሌ3፥1፤4፥3፤ 5፥15፤14፥10
6፥15 ዘሌ2፥1፤ 6፥14፤ዘፍ35፥14፤ ዘፀ29፥2
6፥16 ዘሌ1፥3፤ ቍ10:11
6፥17 ዘፀ29፥41፤ ዘሌ3፥1፤23፥13
6፥18 ቍ9፤ ሐሥ21፥24
6፥19 ዘሌ7፥12
6፥20 ዘሌ7፥30: 34፤27፥9፤መክ9፥7
6፥21 ቍ2:13
6፥23 ዘዳ21፥5፤ 1ዜና23፥13
6፥24 ዘፍ28፥3፤ ዘዳ28፥3-6፤1ሳሙ 2፥9፤መዝ17፥8፤ 28፥9፤128፥5
6፥25 ዘፍ43፥29፤ ኢዮ29፥24፤መዝ4፥6 ፤25፥16፤31፥16፤80፥ 3፤86፥16፤119፥29: 135
6፥26 መዝ4፥6:8፤ 44፥3፤29፥11፤37፥11: 37፤127፥2፤ኢሳ 14፥7፤ኤር33፥6፤ ዮሐ14፥27
6፥27 ዘዳ28፥10፤ 2ሳሙ7፥23፤2ዜና 7፥14፤ነህ9፥10፤ኤር 25፥29፤ሕዝ36፥23
7፥1 ቍ84:88፤ ዘፀ30፥26፤40፥9:10: 17፤2ዜና7፥9

[ሀ]14 በተለምዶ የድነት መሥዋዕት ማለት ነው

6፥6 *ሬሳ፤* የ5፥2 ማብ ይመ። ናዝራዊ የሆነ ሰው የሞተው ሰው ከራሱ ቤተ ሰብ እንኳ ቢሆን፣ ሬሳ እንዳይነካ ይከለከላል (ቍ 7፤ ዘሌ 21፥1-3 ከዚህ ጋር ያገናዝቡ)።

6፥9-12፤ ናዝራዊ የሆነ ሰው ስእለት ሲሳል በሚገባ ተረድቶ መወሰን በሚቻለው ጕዳይ ላይ መሆን ነበረበት። ይህ ክፍል ሳይታሰብና ከዕቅድ ውጭ በዕለት ኑሮ የሚያጋጥሙትን ነገሮች የሚመለከት ነው።

6፥13-20፤ ናዝራዊው የስእለቱ ወቅት በተፈጸመ ጊዜ የሚያቀርበው መሥዋዕት ብዛት ያለውና ውድ ከመሆኑም በላይ ራሱን በለየባቸው ወራት ሕይወቱ ሙሉ በሙሉ ለጌታ የተገዛ እንደ ነበር የሚገልጽ ነበር።

6፥21 *ለ ... ናዝራዊ ሕጉ ይኸው ነው፤* እንደዚህ ዐይነቱ የማጠቃለያ ዐረፍተ ነገር በክፍሉ የተጠቀሰውን ፍሬ ነገር ለመደምደም ብቻ ሳይሆን የይዘቱንም ሐሳብ ለማጽናት ነው።

6፥24-26፤ የአሮን የቡራኬ ቃል ነው። የእግዚአብሔር ስም ሦስት ጊዜ ተደጋግሞ መጠቀሱ አጽንዖት ለመስጠትና በቍ 27፣ "ስሜን በእስራኤላውያን ላይ ያደርጋሉ" የሚለው አገላለጽ ክብደት እንዲኖረው ነው። በእያንዳንዱ ቍጥር ላይ ሁለት የቡራኬ ቃላት ይገኛሉ፤ የስንኞቹ ርዝመት በተወሰነ መጠን እየጨመረ የሚሄድ ነው (በዕብራይስጡ የመጀመሪያው ቍጥር ሦስት ቃላት፣ ሁለተኛው ቍጥር አምስት፣ ሦስተኛው ደግሞ ሰባት ቃላት አሏቸው)።

6፥25 *ፊቱን ያብራልህ፤* ተቀባይነትና ሞገስ ማግኘትን ያመለክታል።

6፥26 *ሰላሙንም፤* ቃሉ ፍጹም መረጋጋትን የሚያሳይ ሲሆን፣ አንዳች መዛባት በሌለበት ሁኔታ በፍጹም ደኅንነት መገኘትን የሚያመለክት እንጂ፣ የጦርነትን አለመኖር ብቻ የሚያሳይ አይደለም። እንዲህ ዐይነቱ ሰላም የሚገኘው ከእግዚአብሔር ብቻ ነው።

7፥1-89፤ ስለ ማደሪያው ድንኳን አተካከል የሚገልጸውን ደግሞም ደመናው ወርዶ እንዴት ድንኳኑን እንደ ሸፈነና የእግዚአብሔር ክብር እንዴት ስፍራውን እንደ ሞላው በመዘገብ የሚደመደመውን ዘፀ 40 ይመ። ከአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ውስጥ (ብሔረ ኦሪት) በጣም ረጅም የሆነው ይህ ምዕራፍ ተደ

ቀባቸው፤ ቀደሳቸውም፤ እንደዚሁም መሠዊያውንና ዕቃዎቹን በሙሉ ቀባቸው፤ ቀደሳቸውም። 2ከዚያም የእስራኤል አለቆች ሆነው ከተቈጠሩት ነገዶች ኀላፊዎች የነበሩት የየቤተ ሰቡ መሪዎች ስጦታቸውን አቀረቡ። 3ስድስት የተሸፈኑ ሠረገሎችና ዐሥራ ሁለት በሬዎች ይኸውም ከያንዳንዱ አለቃ አንዳንድ በሬ እንዲሁም ከየሁለቱ አለቆች አንድ ሠረገላ ስጦታ አድርገው ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት አመጡ፤ እነዚህንም በማደሪያው ድንኳን ፊት አቀረቧቸው።

4እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 5"በመገናኛው ድንኳን ለአገልግሎት እንዲውሉ እነዚህን ከእነርሱ ተቀበል፤ ለእያንዳንዳቸውም ለአገልግሎታቸው በሚያስፈልጋቸው መጠን ለሌዋውያኑ ስጣቸው።"

6ስለዚህ ሙሴ ሠረገሎቹንና በሬዎቹን ወስዶ ለሌዋውያኑ ሰጣቸው፤ ለጌድሶናውያን ለአገልግሎታቸው በሚያስፈልጋቸው መጠን ሁለት ሠረገሎችና አራት በሬዎች ሰጠ። 8ለሜራሪያውያንም ለአገልግሎታቸው በሚያስፈልጋቸው መጠን አራት ሠረገሎችና ስምንት በሬዎች ሰጠ። እንግዲህ እነዚህ ሁሉ በካህኑ በአሮን ልጅ በኢታምር ኀላፊነት የሚመሩ ነበሩ። 9በኀላፊነት የተሰጧቸውን ንዋያተ ቅዱሳት በትከሻቸው መሸከም ስለነበረባቸው፣ ሙሴ ለቀዓታውያን ምንም አልሰጣቸውም።

10መሠዊያው በተቀባበት ቀን አለቆች የመሠዊያውን መቀደስ ምክንያት በማድረግ ስጦታዎችን አመጡ፤ በመሠዊያውም ፊት አቀረቡ። 11እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን፣ "የመሠዊያውን መቀደስ ምክንያት በማድረግ እያንዳንዱ አለቃ ስጦታውን በቀን በቀኑ ያቅርብ" አለው።

12በመጀመሪያው ቀን ስጦታውን ያቀረበው ከይሁዳ ነገድ የአሚናዳብ ልጅ ነአሶን ነበር፤

13ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ 14ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወርቅ ጭልፋ፣ 15ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ 16ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ 17እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆናቸው አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የአሚናዳብ ልጅ ነአሶን ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

18በሁለተኛው ቀን የይሳኮር አለቃ የሶገር ልጅ ናትናኤል ስጦታውን አመጣ፤

19ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ 20ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወርቅ ጭልፋ፣ 21ለሚቃጠል መሥዋዕት፣ አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ 22ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ 23እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆናቸው አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የሶገር ልጅ ናትናኤል ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

24በሦስተኛው ቀን የዛብሎን ሕዝብ አለቃ የኬሎን ልጅ ኤልያብ ስጦታውን አመጣ፤

25ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ 26ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወርቅ ጭልፋ፣ 27ለሚቃጠል መሥዋዕት፣ አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ 28ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ 29እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆናቸው አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የኬሎን ልጅ ኤልያብ ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

30በአራተኛው ቀን የሮቤል ሕዝብ አለቃ

7፥2 ዘኍ1፥5-16፡19
7፥3 ዘፍ45፥19፤ 1ሳሙ6፥7-14፤ 1ዜና13፥7
7፥7 ዘኍ4፥24-26፡28
7፥8 ዘኍ4፥31-33
7፥9 ዘኍ4፥4፡15
7፥10 ቍ1፤ዘፀ 29፥36፤2ዜና7፥9
7፥12 ዘኍ1፥7
7፥13 ቍ85፤ዘፀ 27፥3፤30፥13፤ዘሌ2፥1፤27፥3-7፤ዘኍ 6፥15፤15፥4
7፥14 ቍ20፡86፤ ዘፀ25፥6፤1ነገ7፥50፤ 2ነገ25፥14፤2ዜና 4፥22፤24፥14
7፥15 ዘፀ24፥5፤ 29፥3፤ዘኍ28፥11፤ ዘሌ1፥3
7፥16 ዘሌ4፥3
7፥17 ዘሌ3፥1፤ ዘኍ1፥7
7፥18 ዘኍ1፥8
7፥20 ቍ14
7፥24 ዘኍ1፥9
7፥30 ዘኍ1፥5

ጋጋሚ በሆነ አገላለጽ በመጠቀም የዐሥራ ሁለቱ ነገድ አለቆች፣ ለማደሪያው ድንኳን አገልግሎት ይውል ዘንድ ለእግዚአብሔር ያቀረቡትን የከበረና ተመሳሳይ የሆነ ስጦታን ይዘረዝራል። ለእግዚአብሔር የቀረበው መሥዋዕት ከአሮን ቡራኬ (6፥24-26) ቀጥሎ መጻፉ ትክክለኛ አቀማመጥ ይመስላል፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመባረክ ለገባው ቃል ምላሽ በመስጠት የነገድ አለቆቹ ለዐሥራ ሁለት ተከታታይ ቀናት የበዓል መልክ ባለው ሁኔታ ለእግዚአብሔር ስጦታ አቀረቡ።

7፥12-78፤ የዐሥራ ሁለቱ ነገድ አለቆች ስም ቀደም ብሉ በ1፥5-15፤ 2፥3-32 ተገልጾአል። ለእግዚአብሔር መሥዋዕት ያቀረቡት ቅደም ተከተልም ከጕዞ አሰላለፋቸው ጋር ተመሳሳይ ነበር፤ ይኸውም፣ መጀመሪያ ከማደሪያው ድንኳን በስተ ምሥራቅ የሰፈሩት ሦስት ነገዶች (ይሁዳ፣ ይሳኮርና ዛብሎን፤ 2፥3-9፤ 7፥12፡18፡24)፣ ሁለተኛ በስተ ደቡብ በኩል የሰፈሩት ሦስት ነገዶች (ሮቤል፣ ስምዖንና ጋድ፤ 2፥10-16፤ 7፥30፡36፡42)፣ ሦስተኛ በስተ ምዕራብ በኩል የሰፈሩት ሦስት ነገዶች (ኤፍሬም፣ ምናሴና ብንያም፤ 2፥18-24፤ 7፥48፡54፡60)፣ በመጨረሻም በስተ ሰሜን በኩል የሰፈሩት ሦስት ነገዶች (ዳን፣ አሴርና ንፍታሌም፤ 2፥25-31፤ 7፥66፡72፡78)።

የሰዲዮር ልጅ ኤሊሱር ስጦታውን አመጣ፤ [31]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቊር ባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [32]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወ ርቅ ጭልፋ፣ [33]ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ [34]ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [35]እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆና ቸው አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የሰዲዮር ልጅ ኤሊ ሱር ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

[36]በአምስተኛው ቀን የስምዖን ሕዝብ አለቃ የሱሪሰዳይ ልጅ ሰለሚኤል ስጦታውን አመጣ፤

[37]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቊር ባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [38]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወርቅ ጭልፋ፣ [39]ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይ ፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ [40]ለኀጢአት መሥ ዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [41]እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚ ቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆናቸው አምስት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የሱሪሰዳይ ልጅ ሰለሚኤል ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

[42]በስድስተኛው ቀን የጋድ ሕዝብ አለቃ የራ ጉኤል ልጅ ኤሊሳፍ ስጦታውን አመጣ፤ [43]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቊር ባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሰላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [44]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወ ርቅ ጭልፋ፣ [45]ለሚቃጠል መሥዋዕት፣ አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ [46]ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [47]እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆና ቸው አምስት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የራጉኤል ልጅ ኤሊሳፍ ያቀ ረበው ስጦታ ይህ ነበር።

[48]በሰባተኛው ቀን የኤፍሬም ሕዝብ አለቃ የዓሚሁድ ልጅ ኤሊሳማ ስጦታውን አመጣ፤ [49]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቊር ባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [50]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወ ርቅ ጭልፋ፣ [51]ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ [52]ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [53]እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አም ስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆናቸው አም ስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እን ግዲህ የዓሚሁድ ልጅ ኤሊሳማ ያቀረ በው ስጦታ ይህ ነበር።

[54]በስምንተኛው ቀን የምናሴ ሕዝብ አለቃ የፍደሱር ልጅ ገማልኤል ስጦታውን አመጣ፤ [55]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቊር ባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [56]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወ ርቅ ጭልፋ፣ [57]ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ [58]ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [59]እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆና ቸው አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የፍደሱር ልጅ ገማል ኤል ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

[60]በዘጠነኛው ቀን የብንያም ሕዝብ አለቃ የጋዴዮን ልጅ አቢዳን ስጦታውን አመጣ፤ [61]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቊር ባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [62]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወ ርቅ ጭልፋ፣ [63]ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ [64]ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [65]እንዲሁም ለኅብረት

7፥36 ዘኍ1፥6
7፥42 ዘኍ1፥14
7፥48 ዘኍ1፥10
7፥53 ዘኍ1፥10
7፥54 ዘኍ1፥10
7፥60 ዘኍ1፥11

መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆናቸው አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የጋዴዮን ልጅ አቢዳን ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

[66]በአሥረኛው ቀን የዳን ሕዝብ አለቃ የአሚሳዳይ ልጅ አኪዔዘር ስጦታውን አመጣ፤ [67]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [68]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወርቅ ጭልፋ፣ [69]ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው የበግ ጠቦት፣ [70]ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [71]እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆናቸው አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የአሚሳዳይ ልጅ አኪዔዘር ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

[72]በዐሥራ አንደኛው ቀን የአሴር ሕዝብ አለቃ የኤክራን ልጅ ፋግኤል ስጦታ አመጣ፤ [73]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [74]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወርቅ ጭልፋ፣ [75]ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው ተባዕት የበግ ጠቦት፣ [76]ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [77]እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት ፍየል እንዲሁም አንድ ዓመት የሆናቸው አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የኤክራን ልጅ ፋግኤል ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

[78]በዐሥራ ሁለተኛው ቀን የንፍታሌም ሕዝብ አለቃ የዔናን ልጅ አኪሬ ስጦታውን አመጣ፤ [79]ስጦታውም፣ እያንዳንዱ ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የተሞላ በቤተ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን መቶ ሠላሳ ሰቅል የሚመዝን የብር ሳሕንና ሰባ ሰቅል የሚመዝን ከብር የተሠራ ጐድጓዳ ሳሕን፣ [80]ዐሥር ሰቅል የሚመዝን በዕጣን የተሞላ የወርቅ ጭልፋ፣ [81]ለሚቃጠል መሥዋዕት አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግ፣ አንድ ዓመት የሆነው ተባዕት የበግ ጠቦት፣ [82]ለኀጢአት መሥዋዕት አንድ ተባዕት የፍየል ጠቦት፣ [83]እንዲሁም ለኅብረት መሥዋዕት የሚቀርብ ሁለት በሬ፣ አምስት አውራ በግ፣ አምስት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበሩ። እንግዲህ የዔናን ልጅ አኪሬ ያቀረበው ስጦታ ይህ ነበር።

[84]መሠዊያው በተቀባ ቀን የእስራኤል አለቆች የመሠዊያውን መቀደስ ምክንያት በማድረግ ያቀረቡአቸው ስጦታዎች እነዚህ ናቸው፤ ዐሥራ ሁለት የብር ሳሕኖች፣ ዐሥራ ሁለት ከብር የተሠሩ ጐድጓዳ ሳሕኖችና ዐሥራ ሁለት የወርቅ ጭልፋዎች፣ [85]እያንዳንዱ የብር ሳሕን መቶ ሠላሳ ሰቅል፣ እያንዳንዱም ጐድጓዳ ሳሕን ሰባ ሰቅል፣ ባጠቃላይም የብር ሳሕኖቹ ክብደት በመቅደሱ ሰቅል ሚዛን ሁለት ሺህ አራት መቶ ሰቅል ይመዝን† ነበር። [86]ዕጣን የሞላባቸው ዐሥራ ሁለቱ የወርቅ ጭልፋዎችም እያንዳንዳቸው በመቅደሱ ሰቅል ሚዛን ዐሥር ሰቅል መዘኑ፤ ባጠቃላይ የወርቅ ጭልፋዎቹ ክብደት አንድ መቶ ሃያ ሰቅል‡ ነበር። [87]ለሚቃጠል መሥዋዕት የቀረቡት እንስሳት የእህል ቍርባናቸውን ጨምሮ ድምራቸው፦ ዐሥራ ሁለት ወይፈን፣ ዐሥራ ሁለት አውራ በግ፣ ዐሥራ ሁለት አንድ ዓመት የሆናቸው ተባዕት የበግ ጠቦቶች ሆነ፤ እንዲሁም ለኀጢአት መሥዋዕት የቀረቡ ዐሥራ ሁለት ተባዕት ፍየሎች ነበሩ። [88]ለኅብረት መሥዋዕት የቀረቡት እንስሳት ድምር ሃያ አራት በሬ፣ ሥልሳ አውራ በግ፣ ሥልሳ ተባዕት ፍየልና ሥልሳ አንድ ዓመት የሆናቸው ተባዕት የበግ ጠቦቶች ነበር፤ እንግዲህ መሠዊያው ከተቀባ በኋላ ለመሠዊያው መቀደስ የቀረቡ ስጦታዎች እነዚህ ናቸው።

[89]ሙሴ ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ጋር ለመነጋገር ወደ መገናኛው ድንኳን በገባ ጊዜ ከምስክሩ ታቦት መክደኛ በላይ በሁለቱ ኪሩቤል መካከል ድምፅ ሲናገረው ሰማ፤ አነጋገረውም።

የመብራቶቹ አቀማመጥ

8 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"አሮንን ተናገረው፤ እንዲህም በለው፤ 'ሰባቱን መብራቶች በየቦታቸው በምታስቀምጥበት ጊዜ በመቅረዙ ፊት ለፊት ላለው አካባቢ ብርሃን ይሰጣሉ።' "

†85 ሃያ ስምንት ኪ.ግ. ያህል ነው።
‡86 አንድ ኪ.ግ. ተኩል ያህል ነው።

7፥66 ዘኍ1፥12
7፥72 ዘኍ1፥13
7፥78 ዘኍ1፥15
7፥84 ቍ1፡10፡ 14፤ዘኍ4፥14
7፥85 ቍ13
7፥86 ቍ13
7፥87 ቍ13፡15፡16
7፥88 ቍ1፡10፡ 17፤ዘፍ32፥14
7፥89 ዘፀ40፥2፤ 16፥34፤29፥42፤40፥2 ዘኍ3፥31፤መዝ80፥1፤ 99፥1
8፥2 ዘፀ25፥37

7፥84-88፤ በዐሥራ ሁለት ቦታ የተመደቡ ስጦታዎችን ጠቅላላ ብዛት ያመለክታል።

7፥89፤ በእግዚአብሔርና በነቢዩ መካከል ግንኙነት መመሥረቱን ያሳያል፤ ግንኙነቱም ግቡን በሚገባ መትቶአል፤ ሕዝቡም ከእግዚአብሔር ጋር የሚያነጋግረው መካከለኛ የሚሆን ሰው አግኝቶአል።

8፥2 *በመቅረዙ ፊት ለፊት ላለው አካባቢ፤* በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ቅድስት በተባለው ስፍራ ማለት ነው (ዘፀ 25፥37፤ 26፥33፤ 27፥21 ይመ)።

[3]አሮንም እንዲሁ አደረገ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት መብራቶቹ በመቅረዙ ላይ ሆነው ፊት ለፊት እንዲያበሩ አስቀመጣቸው:: [4]የመቅረዙ አሠራር እንዲህ ነበር፤ ከመቆሚያው እስከ አበቦቹ ያለው ከተቀጠቀጠ ወርቅ የተሠራ ሲሆን፣ የመቅረዙም አሠራር እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ ባሳየው መሠረት ነበር::

የሌዋውያን ለአገልግሎት መለየት

[5]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [6]“ሌዋውያኑን ከእስራኤላውያን መካከል ለይተህ በሥርዐቱ መሠረት አንጻቸው:: [7]ስታነጻቸውም እንዲህ አድርግ፤ በሚያነጻ ውሃ እርጫቸው፤ ገላቸውን በሙሉ ተላጭተው ልብሳቸውን ይጠቡ፤ በዚህም ይንጹ:: [8]በዘይት ከተለወሰ ልም ዱቄት የእህል ቍርባን ጋር አንድ ወይፈን ይውሰዱ፤ ከዚያም ለኀጢአት መሥዋዕት የሚሆን ሌላ ወይፈን አንተ ትወስዳለህ:: [9]ሌዋውያኑን ወደ መገናኛው ድንኳን ፊት አምጣ፤ መላውንም የእስራኤል ማኅበረ ሰብ ሰብስብ፤ [10]ሌዋውያኑን በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት አቅርብ፤ ከዚያም እስራኤላውያን እጃቸውን ይጫኑባቸው:: [11]ከዚያም አሮን ሌዋውያኑን የእግዚአብሔርን (ያህዌ) አገልግሎት ለማከናወን ዝግጁ እንዲሆኑ ከእስራኤላውያን መካከል እንደሚወዘወዝ መሥዋዕት በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያቅርባቸው::

[12]“ሌዋውያኑ እጃቸውን በወይፈኖቹ ራስ ላይ ከጫኑ በኋላ ለሌዋውያኑ ማስተስረያ ይሆን ዘንድ የኀጢአት መሥዋዕት፣ ሌላውን የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገህ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አቅርባቸው:: [13]ከዚያም ሌዋውያኑን በአሮንና በልጆቹ ፊት አቁማቸው፤ እንደሚወዘወዝ መሥዋዕት አድርገህም ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አቅርባቸው:: [14]በዚህ መሠረት ሌዋውያኑን ከእስራኤላውያን ትለያቸዋለህ፤ እነርሱም የእኔ ይሆናሉ::

[15]“ሌዋውያኑን ካነጻሐቸውና እንደሚወዘወዝ መሥዋዕት አድርገህ ካቀረብሀቸው በኋላ አገልግሎታቸውን ለመፈጸም ወደ መገናኛው ድንኳን ይማጣሉ፤ [16]እነርሱም ሙሉ በሙሉ የእኔ እንዲሆኑ የተሰጡኝ እስራኤላውያን ናቸው፤ ከማንኛቸውም እስራኤላዊት በተወለደ በኵር ወንድ ልጅ ምትክ የራሴ እንዲሆኑ ወስጃቸዋለሁ:: [17]ከሰውም ሆነ ከእንስሳ በእስራኤል የተወለደ ማንኛውም በኵር ተባዕት የእኔ ነው፤ በግብፅ የነበረውን በኵር ሁሉ በመታሁ ጊዜ የእኔ እንዲሆኑ ለይቻቸዋለሁ:: [18]በእስራኤል በተወለዱት ተባዕት በኵሮች ሁሉ ምትክም ሌዋውያኑን ወስጃለሁ:: [19]እስራኤላውያንን ወክለው በመገናኛው ድንኳን ውስጥ የሚፈጸመውን አገልግሎት እንዲያከናውኑና እስራኤላውያን ወደ ተቀደሰው ስፍራ ቢቀርቡ እንዳይቀሠፉ ያስተሰርዩላቸው ዘንድ፣ ከእስራኤላውያን ሁሉ መካከል ሌዋውያኑን ስጦታ አድርጌ ለአሮንና ለልጆቹ ሰጥቻቸዋለሁ::”

[20]ሙሴና አሮን እንዲሁም የእስራኤል ማኅበረ ሰብ ሁሉ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት በሌዋውያኑ አደረጉ:: [21]ሌዋውያኑ ራሳቸውን አነጹ፤ ልብሶቻቸውንም አጠቡ፤ ከዚያም አሮን እንደሚወዘወዝ መሥዋዕት በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት አቀረባቸው፤ እንዲነጹም ማስተስረያ አደረገላቸው:: [22]ከዚህ በኋላ ሌዋውያኑ በአሮንና በልጆቹ ኀላፊነት ሥር ሆነው ድንኳን ውስጥ የሚፈጸመውን አገልግሎት ለማከናወን ገቡ:: እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት አስፈላጊውን በሌዋውያኑ አደረጉ::

[23]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [24]“ሌዋውያንን የሚመለከተው ደንብ ይህ ነው፤ በመገናኛው ድንኳን አገልግሎት ለመሳተፍ ሃያ አምስት ዓመትና ከዚያ በላይ የሆናቸው ወንዶች ይመጣሉ፤ [25]ዕድሜያቸው አምሳ ዓመት ሲሞላ ግን መደበኛ አገልግሎታቸውን ይተዉ፤ ዳግም ሥራ አይሥሩ:: [26]ከዚያ በኋላ ወንድሞቻቸው በመገናኛው ድንኳን ሥራቸውን በሚያከናውኑበት ጊዜ

8፥4 ዘፀ25፥9:18:36
8፥6 ዘሌ22፥2፤ ኢሳ1፥16፤52፥11
8፥7 ዘፍ35፥2፤ዘኍ 6፥9፤19፥9:17፤31፥23 ፤ዘሌ14፥8:9፤ ዘዳ21፥12
8፥8 ዘሌ2፥1፤ 4፥3፤ዘኍ15፥8-10
8፥9 ዘፀ40፥12፤ ዘሌ8፥3
8፥10 ዘሌ3፥2፤ ሐሥ6፥6
8፥11 ዘፀ29፥24
8፥12 ዘፀ29፥10: 36፤ዘሌ1፥3፤4፥3፤ ዘኍ6፥11
8፥13 ዘፀ29፥24
8፥14 ዘኍ3፥12
8፥15 ዘፀ29፥24፤ 40፥2
8፥16 ዘኍ1፥20፤ 3፥12
8፥17 ዘፀ4፥23፤ 13፥2፤22፥29
8፥18 ዘኍ3፥12
8፥19 ዘኍ3፥7: 9፤16፥46
8፥21 ቍ7:12፤ ዘፍ35፥2፤ዘኍ16፥47
8፥22 ቍ11
8፥24 ዘፀ38፥21፤ 1ዜና23፥3
8፥25 ዘኍ4፥3
8፥26 ቍ11

8፥5-26፤ የሌዋውያንን መንጻት የሚገልጽ ሲሆን፣ አሮንና ልጆቹ ለክህነት መቀባታቸውን ከሚናገረው ታሪክ ጋር (ዘሌ 8) ሲነጻጸር ይችላል:: ሌዋውያን የካህናት ረዳቶች እንደ መሆናቸው መጠን መቀደሳቸውን የሚገልጸውም አነጋገር ስለ ካህናት ከተነገረው ይለያል:: ለካህናት፣ “ቅዱሳን” ሆኑ ሲል፣ ለሌዋውያን “ንጹ” ይላል፤ ለካህናት፣ “ተቀቡ፣ ታጠቡ” ሲል፣ ለሌዋውያን ያላቸውን ልብስ አጠቡ፤ ካህናት ደም እንዲነካቸው ሲደረግ፣ ሌዋውያን ግን በላያቸው ላይ ይወዘወዝ ነበር::

8፥7 *ገላቸውን በሙሉ ተላጭተው፤* ከለምጽ የነጻው ሰው እንደሚያደርገው (ዘሌ14፥8)፣ ሙሉ በሙሉ መንጻታቸውን የሚያመለክት ድርጊት ነው::

8፥10 እስራኤላውያን እጃቸውን ይጫኑባቸው፤ ሌዋውያን ሕዝቡን ወክለው በእግዚአብሔር ፊት የሚቆሙ ነበሩ፤ በእነርሱ ላይ እጃቸውን ሲጭኑ፣ ሕዝቡ ይህን ውክልና መቀበላቸውን ያረጋግጣል (ቍ 16-18 ይመ)::

8፥16 *የእኔ፤* የ3፥9 ማብ ይመ::

8፥19 ሌዋውያኑን ስጦታ አድርጌ ለአሮንና ለልጆቹ ሰጥቻቸዋለሁ፤ ሌዋውያን ለተለየ አገልግሎት ለእግዚአብሔር ብቻ የተሰጡ ነበሩ (ቍ 14 ይመ):: በመገናኛው ድንኳን የአምልኮ አገልሎት ካህናትን ይረዱአቸው ዘንድ እግዚአብሔር የእርሱ የሆኑትን ሌዋውያን ለካህናቱ ሰጣቸው:: *እስራኤላውያን ... እንዳይቀሠፉ፤* የእስራኤል ሕዝብ ወደ ተቀደሰው ማደሪያ ድንኳን ቅጥር ግቢ በመዝለቅ እንዳይተላለፉ፣ ሌዋውያን በሕዝቡና በድንኳኑ መካከል በመስፈር መከለያ ሆነው ነበር (የ1፥53 ማብ ይመ)::

8፥20 እግዚአብሔር ሙሴን ባዘዘው መሠረት፤ ቍ 4: 22፤ 1፥54፤ 2፥3፤ 3፥16:51፤ 4፥49፤ 5፥4፤ 9፥5:23 ይመ:: እግዚአብሔር የአምልኮንና የአመጋገብን ሥርዐት በሚመለከት የሰጠውን ትእዛዝ ሙሴና እስራኤላውያን በፍጹም ታዘዋል፤ ይሁን እንጂ ከም 11 ጀምሮ ሕዝቡ ፍቅር በተሞላው በእግዚአብሔር ባሕርይ ላይ ማጕረምረማቸውና ታማኝነት እያጎደሉ መሄዳቸው ከነበራቸው ታዛዥነት ጋር ሲነጻጸር የሚገርም ነው::

8፥24 *ሃያ አምስት ዓመት፤* የ4፥3 ማብ ይመ፤ በንጉሣዊ አገዛዝ ሥር የአሠራራቸው ሁኔታ እጅግ በመለወጡ (1ዜና 23፥26 ይመ)፤ ዳዊት ሌዋውያን አገልግሎት የሚጀምሩበትን ዕድሜ ወደ ሃያ ዓመት ዝቅ አድርጎት ነበር (1ዜና 23፥24:27 ይመ):: ይሁን እንጂ በ4፥3 እና በዚህ ጥቅስ መካከል የሁኔታዎች ለውጥ ይኖራል ብሎ መገመት ያስቸግራል:: በመሆኑም እነዚህ ሁለት ክፍሎች የአምስት ዓመት የአገልግሎት ልምምድ ጊዜን እንደ ሚያመለክቱ የአይሁድ መምህራን የሚሰጡት ግምት ተቀባይነት ያለው ይመስላል::

ያግዟቸዋል እንጂ ራሳቸው መሥራት የለባቸውም:: ኀላፊነታቸውን እንዲወጡ የምታስማራቸው በዚህ መልኩ ነው::"

የፋሲካ በዓል

9 ከግብፅ ምድር በወጡ በሁለተኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን በሲና ምድረ በዳ ተናገረው፤ እንዲህም አለው፤ [2]"እስራኤላውያን በተወሰነው ጊዜ የፋሲካን በዓል እንዲያከብሩ አድርግ፤ [3]በዓሉንም በዚህ ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን ፀሐይ በምትጠልቅበት ጊዜ በተወሰነው ሕግና ሥርዐት መሠረት ሁሉ አክብሩ::"

[4]ስለዚህ ሙሴ ፋሲካን እንዲያከብሩ ለእስራኤላውያን ነገራቸው፤ [5]እነርሱም በመጀመሪያው ወር፣ በዐሥራ አራተኛውም ቀን ፀሐይ በምትጠልቅበት ጊዜ በሲና ምድረ በዳ ፋሲካ አደረጉ፤ እስራኤላውያን እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት ሁሉንም አደረጉ::

[6]አንዳንዶቹ ግን የሰው ሬሳ በመንካታቸው በሥርዐቱ መሠረት ረክሰው ስለ ነበር በዚያን ዕለት የፋሲካን በዓል ማክበር አልቻሉም፤ ስለዚህም በዚያኑ ዕለት ወደ ሙሴና ወደ አሮን መጥተው፣ [7]ሙሴን፣ "በሬሳ ምክንያት ረክሰናል፤ ታዲያ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) መሥዋዕት ከሌሎቹ እስራኤላውያን ጋር ሆነን በተወሰነው ጊዜ እንዳናቀርብ ለምን እንከለከላለን?" አሉት::

[8]ሙሴም፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) ስለ እናንተ የሚያዘውን እስካውቅ ድረስ ጠብቁ" ሲል መለሰላቸው::

[9]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [10]"እስራኤላውያንን እንዲህ በላቸው፤ 'ከእናንተ ወይም ከዘሮቻችሁ ማንኛውም ሰው በሬሳ ምክንያት ቢረክስ ወይም ሩቅ መንገድ ቢሄድ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ፋሲካ ማክበር ይችላል፤ [11]ይህንም በሁለተኛው ወር፣ በዐሥራ አራተኛው ቀን ፀሐይ በምትጠልቅበት ጊዜ ያክብሩ፤ የፋሲካውንም በግ እርሾ ከሌለበት ቂጣና ከመራራ ቅጠል ጋር ይብሉት:: [12]እስከ ነጋ ድረስ ከዚህ ምንም አያስተርፉ፤ ከዐጥንቱም ምንም አይስበሩ፤ ፋሲካን በሚያከብሩበት ጊዜ ሥርዐቱን በሙሉ መጠበቅ አለባቸው:: [13]በሥርዐቱም መሠረት ንጹሕ የሆነ ወይም ሩቅ መንገድ ያልሄደ ሰው ፋሲካን ሳያከብር ቢቀር፣ ያ ሰው የእግዚአብሔርን (ያህዌ) መሥዋዕት በተወሰነው ጊዜ ኣላቀረበምና ከወገኖቹ ፈጽሞ ይለይ፤ ያም ሰው የኀጢአቱን ዋጋ ይቀበላል::

[14]" 'በመካከላችሁ የሚኖር መጻተኛ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ፋሲካ ለማክበር ቢፈልግ በሕጉና በሥርዐቱ መሠረት መፈጸም አለበት፤ ለመጻተኛውም ሆነ ለአገሬው ተወላጅ የሚኖራችሁ ሕግ አንድ ይሁን' "

ከማደሪያው በላይ የነበረው ደመና

[15]ማደሪያው በተተከለ ዕለት ደመናው የምስክሩን ድንኳን ሸፈነው፤ ከምሽት እስከ ንጋት ድረስ ማደሪያውን የሸፈነው ደመና እሳት ይመስል ነበር:: [16]ይህ በዚህ ሁኔታ ቀጠለ፤ ደመናው ማደሪያውን ሸፈነው፤ በሌሊትም የእሳት መልክ ነበረው:: [17]ደመናው ከድንኳኑ ላይ በሚነሣበት ጊዜ እስራኤላውያን ጕዞአቸውን ይጀምሩ ነበር፤ ደመናው በሚቆምበት ቦታ ደግሞ ይሰፍሩ ነበር፤ [18]እስራኤላውያን ጕዞ የሚጀምሩትም ሆነ የሚሰፍሩት በእግዚአብሔር (ያህዌ) ትእዛዝ ነበር:: ደመናው በድንኳኑ ላይ በሚቈይበት ጊዜ ሁሉ ከሰፈር አይንቀሳቀሱም ነበር:: [19]ደመናው በድንኳኑ ላይ ብዙ ቀን ቢቈይም እስራኤላውያን የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ትእዛዝ

9፥1 ዘፀ40፥2፤ ዘኍ1፥1
9፥2 ቍ7፤ዘፀ12፥11
9፥3 ዘፀ12፥6:42፤ 12፥2-11:43-49፤ ዘሌ23፥5-8፤ ዘዳ 16፥1-8
9፥4 ቍ2፤ዘፀ12፥11
9፥5 ቍ1:3፤ ዘፀ12፥6
9፥6 ዘፀ18፥15፤ ዘሌ5፥3፤13፥3፤21፥11 ፤ዘኍ27፥2
9፥7 ቍ2
9፥8 ዘፀ18፥15፤ ዘሌ24፥12፤ዘኍ15፥34፤27፥5:21፤መዝ 85፥8
9፥10 ቍ6፤ 2ዜና30፥2
9፥11 ዘፀ12፥6:8
9፥12 ቍ3፤ዘፀ12፥8:46፤ዮሐ19፥36
9፥13 ዘፍ17፥14
9፥14 ዘፀ12፥19:43
9፥15 ዘፀ13፥21፤ 26፥30፤33፥16፤ 38፥21
9፥16 ዘፀ40፥38
9፥17 ቍ21፤ 1ቆሮ10፥1
9፥18 ዘፀ40፥37
9፥19 ዘፀ40፥37፤ ዘሌ8፥35

8፥26 *ያግዙአቸዋል፤* አንድ ሌዋዊ አገልግሎቱን የሚፈጽምበት አምሳ ዓመት ዕድሜው ከደረሰ በኋላ (ቍ 25 ይመ) አነስተኛ ዕድሜ ያላቸውን የሥራ ባልደረቦቹን መርዳት (በበዓላት ጊዜ ሊሆን ይችላል) አይከለከልም፤ ሆኖም ቀደም ብሎ ይሠራ የነበረውን ዐይነት ከባድ ተግባር እንዲያከናውን አይደረግም::

9፥1-14፤ ይህ ክፍል በአራት የተከፈለ ነው:- (1) ፋሲካን ያከብሩ ዘንድ የተሰጠው ትእዛዝ (ቍ 1-5)፤ (2) በአምልኮ ሥርዐት መሠረት ንጹሕ ስላልሆኑ ሰዎች የተነሣ ጥያቄ፤ (3) እግዚአብሔር በቂ ምክንያት ያላቸው ዘግይተው ፋሲካ እንዲያደርጉ መፍቀዱ፤ ያለ በቂ ምክንያት ችላ ብለው ጊዜውን የሚያሳልፉ ግን እንዲቀጡ ማድረጉ (ቍ 9-13)፤ (4) በፋሲካ ጊዜ የመጻተኛው መብት (ቍ 14):: የመጀመሪያው ፋሲካ የተደረገው በግብፅ ነበር (ዘፀ 12 ይመ)፤ ሁለተኛውም ከአንድ ዓመት በኋላ እዚህ በሲና ተከበረ:: በእስራኤል አለመታዘዝና እግዚአብሔር በእርሷ ላይ በወሰነው ፍርድ ምክንያት (ም 14)፣ እስራኤል ወደ ተስፋዪቱ ምድር እስከምትገባ ድረስ ፋሲካን ኣላከበረችም (ኢያ 5፥10 ይመ)::

9፥1 *በሁለተኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር፤* በዚህ ምዕራፍ የተጠቀሱ ድርጊቶች የተፈጸሙት በም 1 ላይ ያለው የሕዝብ ቈጠራ ከመደረጉ በፊት ነው (1፥1 ይመ)::

9፥3 *ፀሐይ በምትጠልቅበት ጊዜ፤* በአይሁድ ልማድ ይህ ጊዜ አንድ ቀን የሚያበቃበትና ቀጣዩ ቀን የሚጀምርበት እንደ ሆነ ይቈጠራል::

9፥7 *የእግዚአብሔርን፣ መሥዋዕት... እንዳናቀርብ ለምን እንከለከላለን?* በአምልኮው ሥርዓት መሠረት ንጹሕ ያልሆኑ ሰዎች እግዚአብሔርን "በመንፈስና በእውነት" ለማምለክ (ዮሐ 4፥24) ከፍተኛ ፍላጎት ነበራቸው::

9፥10 *ማክበር ይችላል፤* እነዚህ ሰዎች ፋሲካን ከማክበር ፍጹም እንዳይገለሉ ከአንድ ወር በኋላ የሚያከብሩበት አማራጭ ቀን ከእግዚአብሔር ቸርነት የተነሣ ተሰጥቶአቸዋል (ቍ 11):: ንጹሕ ሆኖ አለመገኘት በአማኙና በጉባኤው መካከል ልዩነት መፍጠሩና በኅብረት እንዳይሳተፍ ማገዱ እውነት መሆኑን ጌታ ይገልጻል፤ በቸርነቱ ግን አማራጩን ያዘጋጃል::

9፥12 *ከዐጥንቱም ምንም አይስበሩ፤* ኢየሱስ ("የፋሲካን በግ" 1ቆሮ 5፥7፤ ከዮሐ 1፥29 ጋር ያነጻጽሩ) በተሰቀለ ጊዜ በቅዱሳት መጻሕፍት የተጻፈው ይፈጸም ዘንድ (ዮሐ 19፥36) ከእርሱ ዐጥንት አንድም አልተሰበረም:: በተጨማሪም ዘፀ 12፥46፤ መዝ 34፥20 ይመ::

9፥13 *ፋሲካን ሳያከብር ቢቀር... ፈጽሞ ይለይ፤* አዲስ ኪዳንም ተገቢ ባልሆነ አቀራረብና ጥንቃቄ በጐደለው ሁኔታ ቀርቦ ከጌታ እራት መካፈል ፍርድ እንደሚያስከትል በብርቱ ያሳስባል (1ቆሮ 11፥28-30):: የዘፀ 12፥15 ማብ ይመ::

9፥14 *መጻተኛ፤* በፋሲካ ክብረ በዓል ከመሳተፉ በፊት መገረዝ ያስፈልገው ነበር (ዘፀ 12፥48)::

9፥15 *ደመናው ... ሸፈነው፤* የዘፀ 13፥21፤ 40፥34 ማብ ይመ:: የእግዚአብሔር ክብር በማደሪያው ድንኳን ላይ ስፍር እንደ ነበር ደመናው በግልጽ ያመለክት ነበር:: ይህ ደመና ተራ አለመሆኑ የሚታወቀው የመገናኛው ድንኳን ተከላ ሲያልቅ ወዲያው በመታየቱ ብቻ ሳይሆን ማታ ማታም የእሳት መልክ የነበረው በመሆኑ ነው:: እግዚአብሔርም የሕዝቡን ጕዞ በደመናው አማካይነት ይመራ ነበር (ቍ 17-18)::

9፥18 *በእግዚአብሔር ትእዛዝ፤* ደመናው የሚወርደውም የሚወጣውም በእግዚአብሔር ትእዛዝ ነበር::

ይጠብቃሉ እንጂ ተነሥተው አይጓዙም:: [20]አንዳንድ ጊዜ ደመናው በድንኳኑ ላይ የሚቈየው ለጥቂት ቀን ብቻ ነበር፤ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ትእዛዝ ይሰፍራሉ፤ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ትእዛዝ ጕዞ ይጀምራሉ፤ [21]አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ደመናው ከምሽት እስከ ንጋት ብቻ ይቈያል፤ ደመናው ንጋት ላይ ሲነሣም ጕዞአቸውን ይጀምራሉ፤ ቀንም ይሁን ሌሊት ደመናው ከተነሣ ጕዞ ይጀምራሉ:: [22]ደመናው በድንኳኑ ላይ ለሁለት ቀንም ይሁን ለወር ወይም ለዓመት ቢቈይ፣ እስራኤላውያን በሰፈር ይቈያሉ እንጂ ጕዞአቸውን አይቀጥሉም:: [23]*በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ትእዛዝ ይሰፍራሉ፤ *በእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ትእዛዝ ይጓዛሉ፤ እነርሱም በሙሴ አማካይነት የተሰጠውን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ይጠብቁ ነበር::

የብር መለከቶች

10 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]“ከተቀጠቀጠ ብር ሁለት መለከት አብጅ፤ ማኅበረ ሰቡን ለመጥሪያና ከሰፈራቸው እንዲነሡም ለመቀስቀሻ አድርጋቸው:: [3]ሁለቱ መለከቶች ሲነፉ ማኅበረ ሰቡ በሙሉ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ አንተ ዘንድ ይሰብሰብ፤ [4]ነገር ግን አንዱ መለከት ብቻ ከተነፋ አለቆች ማለት የእስራኤል ጐሣ መሪዎች አንተ ዘንድ ይሰብሰቡ፤ [5]መለከቱ ከፍ ባለ ድምፅ ሲነፋ በስተ ምሥራቅ የሰፈሩት ነገዶች ጕዞ ይጀምሩ፤ [6]መለከቱ ከፍ ባለ ድምፅ ለሁለተኛ ጊዜ ሲነፋ በስተ ደቡብ የሰፈሩት ነገዶች ጕዞ ይጀምሩ፤ ከፍ ያለው ድምፅ ጕዞ ለመጀመር ምልክት ይሆናል:: [7]ማኅበሩን ለመሰብሰብ መለከቶች ይነፉ፤ ነገር ግን ድምፁ አይጩኽ::

10፥2 ቍ8:9፤ዘኍ 31፥6፤33፥3፤ነህ4፥18፤12፥35፤መዝ47፥5፤98፥6፤150፥3፤ኢር4፥5፡19፤6፥1፤ሆሴ5፥8፤8፥1፤አሞ3፥6፤ኢል2፥1፡15
10፥4 ዘፀ18፥21
10፥5 ቍ14
10፥6 ቍ18
10፥7 ኢር4፥5፤6፥1፤ሕዝ33፥3፤ኢል2፥1፤1ቆሮ14፥8
10፥8 ዘፍ9፥12፤ዘኍ15፥14፤35፥29
10፥9 ዘፍ8፥1፤ዘፀ3፥9፤ዘሌ23፥24፤መሳ2፥18፤6፥9፤1ሳሙ10፥18፤2ነገ13፥4፤2ዜና13፥12፤መዝ106፥4:42
10፥10 ዘሌ1፥3፤3፥1፤11፥44፤23፥24፤ዘኍ6፥14፤28፥11፤1ሳሙ20፥5:24፤2ነገ4፥23፤2ዜና8፥13፤መዝ81፥3፤ኢሳ1፥13፤ሕዝ45፥17፤46፥6፤አሞ8፥5
10፥11 ዘፀ38፥21፤40፥17፤ዘኍ9፥17
10፥12 ዘፍ14፥6፤ዘጸ1፥1፤33፥2
10፥13 ዘጸ1፥6
10፥14 ዘኍ1፥7:52፤2፥3-9
10፥15 ዘሌ24፥11፤ዘኍ1፥8
10፥16 ዘኍ1፥9፤2፥7
10፥17 ቍ21፤ዘኍ4፥21-32
10፥18 ዘኍ1፥5፤2፥10-16

[8]“መለከቶቹን ካህናቱ የአሮን ልጆች ይንፉ፤ ይህም ለእናንተና ለሚመጡት ትውልድ የዘላለም ሥርዐት ይሁን:: [9]በገዛ ምድራችሁ በግፍ በመጣባችሁ ጠላት ላይ ስትዘምቱ መለከቶቹን ከፍ ባለ ድምፅ ንፉ፤ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) በአምላካችሁ (ኤሎሂም) ትታሰባላችሁ፤ ከጠላታችሁም እጅ ትድናላችሁ:: [10]እንዲሁም በደስታችሁ ቀናት ማለት በተደነገጉት በዓሎቻችሁና የወር መባቻ በዓል ስታከብሩ በሚቃጠል መሥዋዕታችሁና በኅብረት መሥዋዕታችሁ[1] ላይ መለከቱን ንፉ፤ እነዚህም በአምላካችሁ (ኤሎሂም) ፊት መታሰቢያ ይሆኑላችኋል:: እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) አምላካችሁ (ኤሎሂም) ነኝ::”

እስራኤላውያን ከሲና ተነሡ

[11]በሁለተኛው ዓመት፣ ሁለተኛው ወር በገባ በሃያኛው ቀን ደመናው ከምስክሩ ማደሪያ ላይ ተነሣ:: [12]ከዚያም እስራኤላውያን ከሲና ምድረ በዳ ተነሥተው ደመናው በፋራን ምድረ በዳ እስከከየረፍ ድረስ ከአንዱ ቦታ ወደ ሌላው ቦታ ተጓዙ:: [13]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሙሴ አማካይነት በሰጠው ትእዛዝ መሠረትም ለመጀመሪያ ጊዜ ተጓዙ::

[14]በመጀመሪያ የይሁዳ ሰፈር ሰራዊት በዐርማቸው ሥር ሆነው ተጓዙ፤ አለቃቸውም የአሚናዳብ ልጅ ነአሶን ነበር:: [15]የይሳኮር ነገድ ሰራዊት አለቃም የሰገር ልጅ ናትናኤል ነበር:: [16]እንዲሁም የዛብሎን ነገድ ሰራዊት አለቃ የኬሎን ልጅ ኤልያብ ነበር:: [17]ከዚህ በኋላ ማደሪያው ተነቀለ፤ ድንኳኑን የተሸከሙት ጌድሶናውያንና ሜራሪያውያንም ጕዞ ጀመሩ::

[18]ቀጥሎም የሮቤል ሰፈር ሰራዊት በዐርማቸው ሥር ሆነው ተጓዙ፤ አለቃቸውም

[1] 10 በተለምዶ የድነት መሥዋዕት ማለት ነው

9፥23 *የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ይጠብቁ ነበር*፡ በቍ 15-23 ያለው የተደጋገመ ሐሳብ፣ እስራኤል በምድረ በዳ ጕዞው እግዚአብሔር ለሚሰጠው ምሪት ዘወትር በፍጹም መታዘዝ እንዳለበት ያመለክታል:: የእግዚአብሔር ትእዛዝ የሚከናወነው በሙሴ አማካይነት እንደ መሆኑ እዚህ ላይ ሙሴን መጥቀሱ ሚዛን ለመጠበቅ ነው፤ ደመናው ሲንቀሳቀስ ሕዝቡ እንዲጓዝ ምልክት እንደ ሆነ የሚተረጕም የእግዚአብሔር ወኪል ሙሴ ነበር:: ካለመታዘዛቸው የተነሣ የሚደርሰው አሳዛኝ ሁኔታ (ም 11) በዚህ አንቀጽ ውስጥ ካለው መታዘዝ አንጻር ሲታይ ዐመፃቸው ያመዝናል::

10፥2 *መለከት*፤ ረጅም፣ ቀጥ ያለና ቀጭን ሆኖ ከመጨረሻው በኩል ሰፋ ያለ አፍ ያለው የሚነፋ ውስጠ ክፍት የከብት ቀንድ፣ ከብረታ ብረት ወይም ከሌላ የሚሠራ ትእዛዝ ለማስተላለፍ፣ ዐዋጅ ለመንገር፣ ለዝማሬ አገልግሎት ይውላል::

10፥3 *ሲነፉ*፤ ለመሰብሰብ ብቻ ሳይሆን ለጕዞ (ቍ 5-6)፣ ለጦርነትና (ቍ 9) በዓልን ለማክበር (ቍ 10) ጥሪ ለማስተላለፍ ያገለግሉ ነበር:: ለተለያዩ የድምፀት ምልክቶች ጥቅም ላይ በመዋላቸው (ቍ 7) መለከት ነፊ የካህናት ቡድን ተቋቋመ (ቍ 8):: በኢያሪኮ ጦርነት ጊዜ ከበግ ቀንድ ስለ ተሠሩ ስለ ሰባት ቀንደ መለከቶች አገልግሎት ለመረዳት ኢሱ 6፥4 ይመ::

10፥10 *በ ... በዓሎቻችሁ ... መለከቱን ንፉ*፤ የመለከቱ ድምፅ እንደ መግቢያ በመሆን ሕዝቡ ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረት እንዲፈጥር ያዘጋጅ ነበር:: ኋላም ለእግዚአብሔር በሚቀርበው አምልኮ የመዘምራን ኅብረት እንዲያገለግሉበት ዳዊት የተለያዩ የሙዚቃ መሣሪያዎች እንዲጨመሩ በማድረግ ሙሉ በሙሉ አደራጀ (1ዜና 25 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ከብር የተሠሩ መለከቶች በእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ታቦት ፊት ዘወትር እንዲነፉ አድርጎአል (1ዜና 16፥6)::

10፥11-28፤ የዚህ ክፍል አወቃቀር ቀጥሎ ተመልክቶአል፤ (1) ቍ 11 ድርጊቱ የተፈጸመበት ጊዜ፤ (2) ቍ 12-13 ስለ ጕዞው አጠር ያለ መግቢያ፤ (3) ቍ14-17 በይሁዳ የሚመሩ ነገዶች ጕዞ መጀመራቸው (2፥3-9 ይመ)፤ (4) ቍ 18-21 በሮቤል የሚመሩ ነገዶች ጕዞ መጀመራቸው (2፥10-16 ይመ)፤ (5) ቍ 22-24 በኤፍሬም የሚመሩ ነገዶች ጕዞ መጀመራቸው (2፥18-24 ይመ)፤ (6) ቍ 25-27 በዳን የሚመሩ ነገዶች ጕዞ መጀመራቸው (2፥25-31 ይመ)፤ (7) ቍ 28 ስለ ጕዞው አሰላለፍ የማጠቃለያ ሐሳብ::

10፥11 *ሁለተኛው ወር በገባ በሃያኛው ቀን*፤ ሕዝቡ በሲና ተራራ አካባቢ ዐሥራ አንድ ወራት ከቈየ በኋላ በደመና እየተመራ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ጕዞ ጀመረ:: በዘኍልቍ መጽሐፍ ሁለተኛው ትልቁ ክፍል (10፥11-22፥1) ከዚህ ጥቅስ ይጀምራል:: እስራኤላውያን በጥቂት ወራት ውስጥ ከነዓንን ድል አድርገው ለመያዝ ከሚያስችላቸው ጕዞ ወደ ኋላ አሉ::

10፥14-27፤ የዐሥራ ሁለቱ ነገድ መሪዎች ስም ለአራተኛ ጊዜ በመጽሐፉ ውስጥ ተጠቅሶአል (1፥5-15፤ 2፥3-31፤ 7፥12-83 ይመ):: የጕዞው አሰላለፍ በም 2 ከተጠቀሰው ጋር በመሠረቱ ተመሳሳይ ነው:: አዲስ ነገር ቢኖር ማደሪያውን ድንኳን የተሸከሙ የጌድሶንና የሜራሪ ልጆች በይሁዳ የሚመራውን ሦስቱን ነገዶች መከተላቸው (ቍ 17) ንዋየ ቅዱሳቱን የሚሸከሙ ቀዓታውያን ደግሞ በሮቤል የሚመራውን ሦስቱን ነገዶች ተከትለው መጓዛቸው ነው (ቍ 21)::

10፥14 *በዐርማቸው*፤ በ2፥3:10:18:25 እንደ ተጠቀሰው አራቱም የሦስት የሦስት ነገድ ቡድኖች በአንድ ላይ ለመሰብሰብ ብና ለመደራጀት እያንዳንዱ የነገድ ቡድን ዐርማ ወይም ሰንደቅ ዐላማ ነበረው::

የሰዲዮር ልጅ ኤሊሱር ነበር። 19የስምዖን ነገድ ሰራዊት አለቃም የሱሪሰዳይ ልጅ ሰለሚኤል ነበር። 20እንዲሁም የጋድ ነገድ ሰራዊት አለቃ የራጉኤል ልጅ ኤሊሳፍ ነበር። 21ከዚህ በኋላ ቀዓታውያን ንዋያተ ቅዱሳቱን ተሸክመው ተጓዙ፤ እነርሱ ከመድረሳቸው በፊት ማደሪያው ተተክሎ ነበር።

22ቀጥሎም የኤፍሬም ሰፈር ሰራዊት በዐርማቸው ሥር ሆነው ተጓዙ፤ አለቃቸውም የዓሚሁድ ልጅ ኤሊሳማ ነበር። 23እንዲሁም የምናሴ ነገድ ሰራዊት አለቃ የፍዳሱር ልጅ ገማልኤል ነበር። 24የብንያም ነገድ ሰራዊት አለቃም የጋዴዮን ልጅ አቢዳን ነበር።

25በመጨረሻም የዳን ሰፈር ሰራዊት ለሁሉም ክፍሎች የኋላ ደጀን በመሆን በዐርማቸው ሥር ተጓዙ፤ አለቃቸውም የአሚሳዳይ ልጅ አኪዔዘር ነበር። 26እንዲሁም የአሴር ነገድ ሰራዊት አለቃ የኤክራን ልጅ ፋግኤል ነበር። 27እንዲሁም የንፍታሌም ነገድ ሰራዊት አለቃ የዔናን ልጅ አኪሬ ነበር። 28እንግዲህ የእስራኤል ሰራዊት የጕዞ አሰላለፍ ሥርዐት ይህ ነበር።

29በዚህ ጊዜ ሙሴ የሚስቱን አባት የምድያማዊውን የራጉኤልን ልጅ ኦባብን፣ "እነሆ፤ እግዚአብሔር፣ (ያህዌ) 'እሰጣችኋለሁ' ወዳለን ምድር ጕዞ ጀምረናል፤ በመልካም ሁኔታ ስለምናኖርህ ከእኛ ጋር ሂድ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለእስራኤል በጎ ነገር ለማድረግ ቃል ገብቶአልና" አለው።

30እርሱም መልሶ፣ "ይህስ አይሆንም፤ አልሄድም፤ ወደ አገሬና ወደ ወገኖቼ ተመልሼ እሄዳለሁ" አለው።

31ሙሴ ግን እንዲህ አለ፤ "እባክህ አትለየን፤ በምድር በዳ ውስጥ የት መስፈር እንደሚገባን አንተ ታውቃለህ፤ ዐይናችንም ትሆናለህ። 32ከእኛ ጋር ብትሄድ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከሚያደርግልን መልካም ነገር ሁሉ እኛም እናደርግልሃለን።"

33ስለዚህ ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ተራራ ተነሥተው የሦስት ቀን መንገድ ተጓዙ፤ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቃል ኪዳን ታቦትም በእነዚያ ሦስት ቀናት ውስጥ የሚያርፉበትን ቦታ በመፈለግ ፊት ፊታቸው ይሄድ ነበር። 34ከሰፈራቸው በሚነሡበት ጊዜ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ደመና ቀን ቀን ከላያቸው ነበር።

35ታቦቱ ለጕዞ በተነሣ ጊዜ ሁሉ ሙሴ፣
"እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ ተነሥ!
ጠላቶችህ ይበተኑ፤
የሚጠሉህም ከፊትህ ይሽሹ" ይል ነበር።

36ባረፈ ጊዜም፣
"እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤
በብዙ ሺህ ወደሚቈጠሩት
እስራኤላውያን ተመለስ" ይል ነበር።

ከእግዚአብሔር የወረደ እሳት

11 በዚህ ጊዜ ሕዝቡ ስለ ደረሰባቸው ችግር በእግዚአብሔር (ያህዌ) ላይ አጕረመረሙ፤ እግዚአብሔርም (ያህዌ) ማጕረምረማቸውን በሰማ ጊዜ በጣም ተቈጣ፤ ከዚያም የእግዚአብሔር (ያህዌ) እሳት በመካከላቸው ነደደች፤ ከሰፈሩም ዳርቻ ጥቂቱን በላች። 2ሕዝቡ ወደ ሙሴ ጮኹ፤ ሙሴም ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጸለየ፤ እሳቲቱም ጠፋች። 3ከዚህ የተነሣም የቦታው ስም፣ "ተቤራ"[3] ተባለ፤ የእግዚአብሔር (ያህዌ) እሳት በመካከላቸው ነዳለችና።

እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን የላከላቸው ድርጭት

4ድብልቅ ሕዝብ ሌላ ምግብ ጐመጀ፤ እስራኤላውያንም እንዲህ እያሉ ያጕረመርሙ ጀመር፤ "ምነው የምንበላው ሥጋ ባገኘን ኖሮ! 5በግብፅ ያለምንም ዋጋ የበላነው ዓሣ እንዲሁም ዱባው፣ በጢኹ፣ ኩራቱ፣ ነጭ ሽንኩርቱ ትዝ ይለናል። 6አሁን ግን የምግብ ፍላጎታችን ጠፍቶአል፤ ከዚህ መና በስተቀር የምናየው የለም!"

7መናው እንደ ድንብላል ዘር ትንንሽ ሆኖ የሙጫ መልክ ነበረው። 8ሕዝቡ ተዘዋውሮ

10፥19 ዘኍ1፥6
10፥20 ዘኍ1፥14
10፥21 ቍ17፤ ዘኍ2፥17፤4፥20
10፥22 ዘኍ1፥10፤ 2፥24
10፥23 ዘኍ1፥10
10፥24 ዘኍ1፥11
10፥25 ዘኍ1፥12፤ 2፥31
10፥26 ዘኍ1፥13
10፥27 ዘኍ1፥15
10፥29 ዘፍ12፥7፤ 15፥14፤ዘፀ2፥18፤ 3፥1፤መሳ4፥11
10፥30 ዘፀ18፥27፤ ማቴ21፥29
10፥31 ኢዮ29፥15
10፥32 ዘፀ12፥48፤ ዘዳ10፥18፤መዝ22፥ 27-31፤67፥5-7
10፥33 ቍ12፤ ዘዳ1፥33፤10፥8፤31፥9 ፤ኢሱ3፥3፤መሳ20፥ 27፤2ሳሙ15፥24፤ ኤር31፥2
10፥34 ዘኍ9፥15-23
10፥35 ዘዳ5፥9፤ 7፥10፤32፥41፤መሳ5፥ 31፤ሳሙ2፥1፤2ዜና6፥ 41፤መዝ17፥13፤44፥ 26፤68፥1፤2፥9፤92፤94 ፥2፤132፥8፤ኢሳ 17፥12-14፤59፥18
10፥36 ዘፍ15፥5፤ 26፥4፤ዘዳ1፥10፤10፥ 22፤ነህ 9፥23፤ኢሳ 52፥8፤63፥17
11፥1 ዘፀ4፥14፤14፥ 11፤16፥7፤ዘሌ10፥2፤ ዘኍ12፥2፤21፥28፤ዘዳ 1፥34፤መዝ፤78፤63፤ ኢሳ26፥11፤ሰቆ3፥39
11፥2 ዘፍ20፥7፤ ዘኍ21፥7፤ዘዳ9፥19፡20፤ 1ሳሙ2፥25፤12፥23፤ መዝ106፥23፤ዮና2፥1
11፥3 ዘዳ9፥22፤ ዘኍ16፥35፤ኢዮ 1፥16፤ኢሳ10፥17
11፥4 ቍ18፤ዘፀ16፥3
11፥5 ዘፀ16፥3፤ ዘኍ21፥5
11፥6 ዘፀ16፥14

11፥7 ዘፍ2፥12፤ዘፀ16፥31

[3] ተቤራ ማለት ማቃጠል ማለት ነው

10፥29 *የራጉኤልን ልጅ ኦባብን፤* አባብ የሙሴ ሚስት ወንድም የነበረ ነው። *ራጉኤል፤* ዮቶር የተባለው ነው (ዘፀ 2፥18፤ 3፥1 ይመ)።

10፥31 *ዐይናችንም ትሆናለህ* አባብ ሙሴ ላቀረበው ልመና እሺ ማለቱ በመሳ 1፥16 ላይ ተጠቅሶአል።

10፥33 *የሦስት ቀን፤* የእስራኤል ነገዶች ከፍተኛ ቍጥር ያለውን ሕዝብ ያቀፉ በመሆናቸውና በዚህ መልክ ተደራጅተው ሲጓዙ የመጀመሪያ ጊዜአቸውም ስለ ሆነ በመጀመሪያው ጕዞአቸው ብዙ ርቀው እንዳልሄዱ መገመት ይቻላል።

10፥35-36፤ እስራኤል በእግዚአብሔር አዝማችነት ለሰልፍ የወጣ የእግዚአብሔር ሰራዊት ከሲና እስከ ኢየሩሳሌም ድረስ በድል የተጠናቀቀውን የእግዚአብሔርን ሰልፍ በማወደስ የተጻፈው መዝሙር የመክፈቻ ቃላት ሆኖአል (መዝ 68፥1 ይመ)።

11፥1 *ሕዝቡ ... አጕረመረሙ፤* ሙሴና የእስራኤል ሕዝብ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ሙሉ በሙሉ መቀበላቸውና ማድረጋቸው በዚህ መጽሐፍ በመጀመሪያዎቹ ዐሥር ምዕራፎች ውስጥ ተደጋግሞ በአጽንዖት ተገልጾአል። ነገር ግን ሦስት ቀን ብቻ ከተጓዙ በኋላ ሕዝቡ በታማኝነት ሳይቈይ ወደ ማጕረምረም ሲመለስ ይታያል። ከአንድ ዓመት በፊት፣ ከግብፅ ባርነት ነጻ ወጥተው ቀይ ባሕርን ከተሻገሩ ከሦስት ቀን በኋላ እንደዚሁ ዐይነት ጕርምርምታ አሰምተው ነበር (ዘፀ 15፥22-27)፤ ከዚህ በኋላ ስለ መና (ዘፀ 16) እንዲሁም ውሃ ስላጡ አጕረምርመው ነበር (ዘፀ 17፥1-7)። *የእግዚአብሔር እሳት፤* ይህ የሚያጠራ እሳት ከሰፈሩ ዳርቻ ወደ ሰፈሩ መኻል እንዳይገባ የእግዚአብሔር ምሕረት ተቈጣጥሮት ነበር።

11፥3 *ተቤራ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

11፥4 *ድብልቅ ሕዝብ፤* እስራኤላውያን ከግብፅ ሲወጡ ተከትለዋቸው የወጡትን ከእስራኤል ወገን ያልሆኑትን ሕዝቦች የሚያመለክት ነው፤ እነዚህ በተደጋጋሚ በእስራኤል ሰፈር ለተፈጠረው ጕርምርምታና ችግር ምክንያት ነበሩ። እግዚአብሔርንና ምሕረቱን የማያውቁት እነዚህ ሰዎች፣ እግዚአብሔርን ያወቁትን እስራኤላውያንን በእግዚአብሔር ላይ እንዲያምፁ ገፋፉአቸው። *የምንበላው ሥጋ ባገኘን ኖሮ!* በዘፀ 16 ላይ እንዳደረጉት ሁሉ ሕዝቡ እግዚአብሔር ያደረገላቸውን ነገር በመርሳት ስለሚበሉት ምግብ ማጕረምረም ጀመሩ (መዝ 106፥14 ይመ)። በግብፅ አገር በባርነት በኖሩበት ዘመን ሥጋ የተለመደ ምግባቸው እንዳልነበረ ግልጽ ነው፤ አሁን አዲስ መከራ ውስጥ ገብተው የቀድሞውን ችግር እንደ ቀላል በመቍጠር ያለፈውን ጊዜ ማድነቅ ጀመሩ።

11፥5 *ዓሣ... ዱባው... ነጭ ሽንኩርቱ፤* በምድረ በዳ ይበሉት ከነበረው መና ጋር ሲነጻጸር በግብፅ ብዙ የምግብ ዐይነት እንደ ነበር ያመለክታል።

11፥7 *መና፤* ሰዎች ስለ መና የተለያዩ አስተያየቶችን

በመልቀም በወፍጮ ከፈጨ ወይም በሙቀጫ ከወቀጠ በኋላ በምንቸት ይቀቅለው ወይም ይጋግረው ነበር፤ ጣዕሙም በወይራ ዘይት የተጋገረ ያህል ይጣፍጥ ነበር። [9]ጤዛው ሌሊት በሰፈር ላይ በሚወርድበት ጊዜ መናውም እንዲሁ ይወርድ ነበር።

[10]ሙሴ፣ ሕዝቡ ሁሉ በየቤተ ሰቡ፣ በየድንኳኑ ደጃፍ ሆኖ ሲያለቅስ ሰማ። *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) እጅግ ተቈጣ፤ ሙሴም ተጨነቀ። [11]እርሱም *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲህ ሲል ጠየቀው፤ “እንዲህ ያለውን መከራ በባሪያህ ላይ ለምን አመጣህ? የዚህን ሕዝብ ሁሉ ሸክም የጫንህብኝስ ምን አስቀይሜህ ነው? [12]ይህን ሁሉ ሕዝብ የፀነስሁት እኔ ነኝን? እኔስ ወለድሁትን? ታዲያ ሞግዚት ሕፃን እንደምትታቀፍ በክንዴ ታቅፌ ለቀድሞ አባቶቻቸው ትሰጣቸው ዘንድ በመሐላ ቃል ወደ ገባህላቸው ምድር እንዳስገባቸው የምትነግረኝ ለምንድነው? [13]ለዚህ ሁሉ ሕዝብስ ሥጋ ከወዴት አመጣለሁ? ሁሉም ‘የምንበላው ሥጋ ስጠን’ እያሉ ያለቅሱብኛል። [14]እጅግ ከብዶኛልና ይህን ሁሉ ሕዝብ ብቻዬን ልሸከም አልችልም። [15]እንዲህስ ከምታደርገኝ በፊትህ ሞገስ አግኝቼ እንደ ሆነ አሁኑኑ ግደለኝ፤ የሚደርስብኝን ጥፋት አልይ።”

[16]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ “በሕዝቡ መካከል በመሪነትና በአለቅና ብቃት አላቸው የምትላቸውን ሰባ የእስራኤል ሽማግሌዎች አምጣልኝ፤ ካንተም ጋር ይቆሙ ዘንድ ወደ መገናኛው ድንኳን እንዲመጡ አድርግ። [17]ወደዚያም ወርጄ አነጋግርሃለሁ፤ ባንተ ላይ ካለው መንፈስ ወስጄ በእነርሱ ላይ አደርጋለሁ፤ የሕዝቡንም ሸክም ብቻህን እንዳትሸከም እነርሱ ያግዙሃል።

[18]“ለሕዝቡ እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ ‘ነገ ሥጋ ትበላላችሁና ራሳችሁን በመቀደስ ተዘጋጁ’። “በግብፅ ተመችቶን ነበር፤ አሁን ግን ሥጋ ማን ይሰጠናል!” ብላችሁ ያለቀሳችሁትን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰምቶአል፤ ስለዚህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሥጋ ይሰጣችኋል፤ እናንተም ትበላላችሁ። [19]የምትበሉትም ለአንድ ወይም ለሁለት ቀን ወይም ለአምስት፣ ለዐሥር ወይም ለሃያ ቀን አይደለም፤ [20]ነገር ግን በአፍንጫችሁ እስኪወጣና እስኪያንገፈግፋችሁ ድረስ ወር ሙሉ ትበሉታላችሁ፤ በመካከላችሁ ያለውን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ንቃችሁ በፊቱ፣ “ለምን ከግብፅ ወጣን?” ብላችሁ አልቅሳችኋልና።”

[21]ሙሴ ግን እንዲህ አለ፤ “እነሆ እኔ በስድስት መቶ ሺህ እግረኛ መካከል እገኛለሁ፤ አንተ ደግሞ ‘ወር ሙሉ የሚበሉትን ሥጋ እኔ እሰጣቸዋለሁ!’ ብለሃል፤ [22]ታዲያ ስንት የበግ፣ የፍየልና የከብት መንጋ ቢታረድላቸው ይበቃ ይሆን? በባሕር ያለው ዓሣ ሁሉ ቢያዝ ሊዳረሳቸው ይችላልን?”

[23]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ለሙሴ፣ “በውኑ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ክንድ ይህን ያህል አጭር ነውን? የነገርሁህ ቃል እውነት መሆን አለመሆኑን አሁኑኑ ታየዋለህ” ሲል መለሰለት።

11፥8 ዘፀ16፥16
11፥9 ዘፀ16፥13
11፥10 ቍ4
11፥11 ዘዳ34፥30፤ ዘፀ5፥22፤18፥18
11፥12 ዘዳ12፥7፤ ዘፀ13፥5፤ዘኍ14፥16፤ ኢሳ40፥11፤49፥23፤ 66፥11፡12
11፥13 ዘፀ12፥37፤ ዮሐ6፥5-9
11፥14 ዘፀ18፥18
11፥15 ዘፀ32፥32፤ 1ነገ19፥4፤ኢዮ6፥9፤ 7፥15-16፤9፥21፤ 10፥1፤ኢሳ38፥12፤ ዮና4፥3
11፥16 ዘፀ3፥16፤ 18፥25፤40፥2
11፥17 ቍ25፡29፤ ዘፀ18፥18፤19፥20፤ 1ሳሙ10፥6፤2ነገ2፥9፡ 15፤3፥12፤ኢሳ32፥15፤ 40፥5፤63፥11፤ኤር19 ፥1፤ኢል 2፥28፤ሐጌ 2፥5
11፥18 ዘፀ16፥7፤ 19፥10፤መዝ78፥20፤ ሐሥ7፥39
11፥20 ቍ33፤ ዘሌ26፥43፤ኢሱ24፥ 27፤መሳ8፥23፤1ሳሙ 10፥19፤ኢዮ20፥13፡ 23፤31፥28፤መዝ78፥ 29፤106፥14፡15፤ኢሳ 59፥13፤ሆሴ13፥11
11፥21 ዘፀ12፥37
11፥22 ማቴ15፥33
11፥23 ዘኍ23፥19፤ 1ሳሙ15፥29፤ኢሳ 50፥2፤59፥1፤ሕዝ 12፥25፤24፥14

ሰንዝረዋል፤ ለምሳሌ አንዳንዶች ወደ ሰኔ መጀመሪያ ላይ በሲና አካባቢ የሚገኙ የተለያየ መጠን ያላቸው ነፍሳት ከውስጣቸው የሚያወጡት ፈሳሽ ሲነፍስበት ፈጥኖ ጠጣር የሚሆንና የማጣበቅም ጠባይ ያለው ሙጫ ነው ይላሉ። ነገር ግን በተፈጥሮ ከሚገኙት ነገሮች በክፍሉ የተጠቀሱትን መስፈርት የሚያሟላ የለም። ይልቁን መና እግዚአብሔር በምድረ በዳ ለሕዝቡ የሰጠው ልዩ ምግብ እንደ ሆነ ብዙ መረጃዎች ያመለክታሉ፤ (1) ለመና የገባው የዕብራይስጡ ቃል ትርጒም በዘመኑ በሕዝቡ ዘንድ የተለመደ እንዳልነበረ ያመለክታል (ዘፀ 16፥ 31 ይመ)፤ (2) በሌላ ጊዜ በሌሎች ሰዎች ዘንድ የተለመደ ምግብ እንዳልነበረ የመናው መልክና ጣዕም ያመለክታል (ዘፀ 16፥31)፤ (3) መናው በየቀኑ በብዛት መውረዱና ሳይቋረጥ መገኘቱ በተለይ በስድስተኛው ቀን መጠኑ ዕጥፍ መሆኑና በሰባተኛው ቀን ምንም ያለመውረዱ (ዘፀ 16፥22፡27)፣ ከተፈጥሮ ክሥተት ጋር አንድ ነው ለማለት ያስቸግራል፤ (4) ሰዎቹ የትም ይሁኑ መናው በምድረ በዳው ጕዞአቸው ወቅት ሁሉ ተትረፍርፎ ሊገኝ መቻሉ (ዘፀ 16፥35) በተፈጥሮ ከሚገኝ ነገር ጋር ይቃረናል፤ (5) ለመጪው ትውልድ ምስክር ይሆን ዘንድ በታቦቱ ፊት ለዐይነት የሚሆን መና ለወደ ፊት እንዲቈይ መደረጉ (ዘፀ 16፥33-34)፣ የተለየ ምግብ እንደ ነበር ያመለክታል።

11፥10 *እግዚአብሔርም እጅግ ተቈጣ*፤ “ከሰማይ እንጀራ አዘንብላችኋለሁ” (ዘፀ 16፥4)፣ የከበረውን የእርሱን ስጦታ ማቃለላቸው እግዚአብሔርን አስቈጣው። ሕዝቡ መናውን ከተቀበለ በኋላ መታዘዝ አለመታዘዙ የሚታይበት ልዩ መፈተኛ እንደ ሆነ እግዚአብሔር ተናግሮ ነበር (ዘፀ 16፥4)። እግዚአብሔር ወደ ፊት ሊሰጣቸው ካሰበው በረከት አኳያ (10፥32)፣ ሕዝቡ በየቀኑ የሚያገኙትን መና የቸሩ እግዚአብሔር በጎ ስጦታና ሊመጣ ላለው ታላቅ በረከት ተስፋ መሆኑን ዐውቀው ያለ ማንጐራጐር መቀበል ነበረባቸው። መናውን ማጣጣላቸው እግዚአብሔርን እንደ ማቃለል ነው። እምነታቸውም ተፈትኖ አላለፈም። *ሙሴም ተጨነቀ*፤ ሕዝቡ ከእግዚአብሔር ለተሰጣቸው መና የነበራቸው ግምት ሙሴንም ጭምር አውኮታል። የማጕረምረማቸው ፍሬ ነገር ምን እንደ ሆነ እግዚአብሔርን በመጠየቅ ፈንታ ሙሴ እንዲህ ያለው ውሌታ ቢስ ሕዝብ በእርሱ ይመራ ዘንድ ለምን እንደ ተሰጠው ጠየቀ።

11፥11-15፤ ጥድፊያ፣ ምፀትና ብርቱ ስሜት የሞላበት የጭንቀትና የማጕረምረም ጸሎት ነው።

11፥12 *ይህን ሁሉ ሕዝብ የፀነስሁት እኔ ነኝን?* ሕዝቡን የፀነሰውና ተንከባክቦ የሚይዛቸው የተስፋ ቃል የሰጣቸው እግዚአብሔር መሆኑን የሚያመለክት አባባል ነው። “እጅግ ከብዶኛል” (ቍ 14፤ ከኤልያስ ጋር ያነጻጽሩ፣ 1ነገ 19) በማለት ሙሴ በሕዝቡና በእግዚአብሔር መካከል የመቆሙን ተግባር ለመልቀቅ ጥያቄ ያቀርባል። የሕዝቡን ማጕረምረም ዘወትር ከመስማት ይልቅ ሙሴ ሞት እንደሚሻል አረጋግጦ ይናገራል (ቍ 15)።

11፥16-34፤ እግዚአብሔር የራሱ ነቢይ እጅግ በተጨነቀ ጊዜ ምሕረትና መርገም አዘል የሆነ ሁለት ዐይነት መልስ ሰጥቶታል፤ (1) አሁን የሙሴን የኀላፊነት ሸክም የሚጋሩ ሰባ መሪዎች በመመረጣቸው (ቍ 16-17) ለሙሴ ምሕረት ሆኖለታል፤ (2) ለማጕረምረማቸው ተመጣጣኝ የሆነ ርግማን በሕዝቡ ላይ ደርሶአል፤ ሥጋ ለመኑ፤ በሥጋ ታመሙ (ቍ 18-34)።

11፥18 *ሥጋ ትበላላችሁ*፤ በየቀኑ ከመናው በስተቀር ሌላ ምግብ ባለማግኘታቸው ያደረባቸው ጭንቀት ሕዝቡ የእግዚአብሔርን በጎነት እንዲፈታተኑ አደረጋቸው። ሥጋ ጐምጅተው እጅግ አንጐራጐሩ። ስለዚህ እስከሚታመሙና እስከሚሰለቻቸው ድረስ (ቍ 20) መብላት የቻሉትን ያህል እንዲበሉ ሥጋ ተሰጣቸው።

11፥20 *እግዚአብሔርን ንቃችሁ*፤ የሕዝቡ ዐቢይ ችግር ሥጋ ያለ ማግኘታቸው ሳይሆን፣ በመካከላቸው ያለውንና ለሚፈልጉት መልካም ነገር ሁሉ ምንጭ ለሆነው ለእግዚአብሔር የሚገባውን ምስጋናና ክብር አለመስጠታቸው ነው።

11፥21 *በስድስት መቶ ሺህ እግረኛ፤* ቍጥሩ ቋሚ ነው፤ ብዛቱ ይህን የሚያህል ተዋጊ ሰራዊት መኖሩ የጠቅላላው ሕዝብ ቍጥር ከሁለት ሚሊዮን በላይ እንደ ሆነ ያመለክታል (የ1፥46 ማብ ይመ)። ይህን ቍጥሩ እጅግ ከፍተኛ የሆነ ሕዝብ ሥጋ የማብላቱ ጕዳይ ሙሴን ያስጨነቀው ነገሩ የማይቻልና ቀልድ መስሎ ስለታየው ነው።

11፥23 *በውኑ የእግዚአብሔር ክንድ ይህን ያህል አጭር ነውን?* ለሰው የማይቻለው ሁኔታ እግዚአብሔር የኀይሉን ታላቅ

[24]ሙሴም ወጣና *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ያለውን ለሕዝቡ ነገራቸው፤ ከሕዝቡም ሽማግሌዎች ሰባውን ሰብስቦ በድንኳኑ ዙሪያ እንዲቆሙ አደረጋቸው። [25]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በደመና ወርዶ ተናገረው፤ በሙሴ ላይ ከነበረውም መንፈስ ወስዶ በሰባው ሽማግሌዎች ላይ አሳደረባቸው፤ መንፈሱ ባደረባቸውም ጊዜ ትንቢት ተናገሩ፤ ከዚያ በኋላ ግን አልደገሙትም።[ፕ]

[26]ኤልዳድና ሞዳድ የተባሉ ሁለት ሰዎች ግን ሰፈር ውስጥ ቀርተው ነበር፤ እነርሱም ከሽማግሌዎቹ ጋር ተቈጥረው ሳለ ወደ ድንኳኑ አልሄዱም ነበር፤ ሆኖም የእግዚአብሔር መንፈስ በእነርሱም ላይ ስላደረባቸው ሰፈር ውስጥ እያሉ ትንቢት ተናገሩ። [27]አንድ ወጣትም ሮጦ በመሄድ፣ "ኤልዳድና ሞዳድ ሰፈር ውስጥ ትንቢት ይናገራሉ" ብሎ ለሙሴ ነገረው።

[28]ከወጣትነቱ ጀምሮ የሙሴ ረዳት የነበረው የነዌ ልጅ ኢያሱም ተነሥቶ፣ "ጌታዬ ሙሴ ሆይ፤ ከልክላቸው እንጂ!" ሲል ተናገረ።

[29]ሙሴ ግን መልሶ፣ "ስለ እኔ ተቈርቍረህ ነውን? *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ሕዝብ ሁሉ ነቢያት ቢሆኑ፣ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) መንፈሱን ቢያሳድርባቸው ምንኛ ደስ ባለኝ!" አለ፤ [30]ከዚያም ሙሴና የእስራኤል ሽማግሌዎች ወደ ሰፈር ተመለሱ።

[31]በዚህ ጊዜ ነፋስ *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ዘንድ ወጥቶ ድርጭቶችን ከባሕር ወደ ሰፈር አመጣ፤ በየአቅጣጫውም ከፍታው ሁለት ክንድ፣[ሉ] ርቀቱም የአንድ ቀን መንገድ ያህል እስኪሆን ድረስ በሰፈሩ ዙሪያ ከመራቸው፤ [32]በዚያን ዕለት ቀንና ሌሊቱን በሙሉ፣ በማግሥቱም ሙሉውን ቀን እንደዚሁ ሕዝቡ ወጥቶ ድርጭቶች ሰበሰበ፤ ከዐሥር የቆሮስ[ከ] መስፈሪያ ያነሰ የሰበሰበ ማንም አልነበረም፤ የሰበሰቡትንም በሰፈሩ ዙሪያ ሁሉ አሰጡት። [33]ነገር ግን ሥጋው ገና በጥርስና በጥርሳቸው መካከል ሳለ አላምጠው ሳይውጡት *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ቍጣ በላያቸው ነደደ፤ እግዚአብሔርም ሕዝቡን በታላቅ መቅሠፍት ክፉኛ መታ። [34]ሌላ ምግብ ለማግኘት የጐመጁትን ሰዎች በዚያ ስለ ቀበሩአቸው የቦታው ስም "ቂብሮት ሃታአባ"[ፐ] ተባለ።

[35]ሕዝቡም ከቂብሮት ሃታአባ ወደ ሐጼሮት ተጕዘው እዚያው ሰፈሩ።

11፥25 ቍ17:26፡ 29፤ዘፀ19፥9፤ዘኍ12፥5፤24፥2፤መሳ3፥10፤ 1ሳሙ10፥6:10፤ 19፥20፤23፤2ዜና 15፥1፤ሐሥ2፥17
11፥26 ቍ25፤1ዜና 12፥18፤ራእ1፥10
11፥28 ዘፀ17፥9፤ 33፥11፤ዘኍ13፥8፤26 ፥65፤ኢያ1፥1፤14፥ 10፤ ማር9፥38-40
11፥29 ቍ17፤ዘኍ 27፥18፤1ሳሙ10፥5፤ 19፥20፤2ዜና24፥19፤ ኤር7፥25፤44፥4፤ 1ቆሮ14፥5
11፥31 ዘፀ16፥13፤ መዝ78፥26-28
11፥33 ቍ18-20፤ ዘኍ14፥18፤ዘዳ 9፥7፤ መሳ2፥12መዝ78፥30 ፤106፥15:29፤2ነገ22፥ 17፤ኢሳ10፥16፤ኤር 44፥3፤ሕዝ8፥17
11፥34 ዘኍ33፥16፤ ዘዳ9፥22
11፥35 ዘኍ33፥17
12፥1 ዘፀ15፥20፤ 2፥21
12፥2 ዘኍ16፥3፤ 11፥1
12፥3 ማቴ11፥29
12፥5 ዘፀ13፥21፤ ዘኍ11፥25
12፥6 ዘፍ15፥1፤ 20፥3፤1ሳሙ3፥7:21፤ 20፥3፤ማቴ27፥19፤ ዕብ1፥1

ማርያምና አሮን ሙሴን ተቃወሙ

12 ሙሴ ኢትዮጵያዊት ሴት አግብቶ ነበርና ባገባት ኢትዮጵያዊት ምክንያት ማርያምና አሮን ይነቅፉት ጀመር። [2]እነርሱም፣ "*ለመሆኑ እግዚአብሔር* (ያህዌ) የተናገረው በሙሴ አማካይነት ብቻ ነውን? በእኛስ አልተናገረም?" ተባባሉ፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ይህን ሰማ።

[3]ሙሴ በምድር ላይ ካሉት ሰዎች ሁሉ ይልቅ እጅግ ትሑት ሰው ነበር።

[4]ወዲያው *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣ አሮንንና ማርያምን፣ "ሦስታችሁም ውጡና ወደ መገናኛው ድንኳን ኑ" አላቸው፤ ሦስቱም ወጥተው ሄዱ። [5]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በደመና ዐምድ ወረደ፤ በድንኳኑም ደጃፍ ቆሞ አሮንንና ማርያምን ጠራቸው፤ ሁለቱም ወደ እርሱ በቀረቡ ጊዜ፣ [6]እንዲህ አላቸው፤ "ቃሌን አድምጡ፤

"*የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ነቢይ በመካከላችሁ ቢኖር፣
በራእይ እገለጥለታለሁ፤
በሕልምም እናገረዋለሁ።

[ፕ]25 *ትንቢት ተናገሩ፤ ከዚያ በኋላም ትንቢት መናገራቸውን አላቆሙም* የሚሉ አሉ። [ሉ]31 አንድ ሜትር ያህል ነው። [ፐ]34 የምኞት መቃብር ማለት ነው።

ነት የሚገልጽበት አጋጣሚ ነው።

11፥25 *ትንቢት ተናገሩ፤* 1ሳሙ 10፥5-6፤ 18፥10፤ 19፥20-24፤ 1ነገ 18፥29 ይመ። *ከዚያ በኋላ ግን አልደገሙትም፤* ለእነዚህ ሽማግሌዎች ጊዜያዊ የሆነ የትንቢት ስጦታ መሰጠቱ በመንፈስ ቅዱስ የተሾሙ ብቁ መሪዎች መሆናቸውን ለማጽናት ይመስላል።

11፥29 *ስለ እኔ ተቈርቍረህ ነውን?* እዚህ ላይ ሙሴ ምን ዐይነት ሰው እንደ ሆነ በግልጽ ይታያል። በኤልዳድና በሞዳድ ላይ በግልጽ በታየው የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ በመከፋት ፈንታ ሙሴ የእግዚአብሔር ሕዝብ ሁሉ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ ቢቀበል ምኞቱ እንደ ሆነ ይገልጻል (ከፊል 1፥15-18 ጋር ያነጻጽሩ)። የሙሴን መሪነት በማቃለል በም 12 ላይ ለሚከሠተው ተቃውሞ ይህ ጥቅስ ተስማሚ መግቢያ ነው።

11፥31-32፤ ጌታ ኢየሱስ አምስት ሺህ ሰዎችን (ዮሐ 6፥5-13 እንዲሁም ማቴ 15፥29-39) በመመገብ ያደረገውን ታምራት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። በእነዚያ ክፍሎች የሰዎቹ ምግብ መብላት የእግዚአብሔርን ቸርነት የሚገልጽ ሲሆን፣ በዚህኛው ክፍል ግን የእግዚአብሔርን ቍጣ ያመለክታል።

11፥34 *ቂብሮት ሃታአባ፤* የስሙ ትርጕም "የምኞት መቃብር" ማለት ነው። እግዚአብሔር በቸርነቱ የሰጣቸውን መና ያናናቁ ሰዎች የተቀበሩበትን ስፍራ የሚያመለክት ነው።

12፥1 *ባገባት ኢትዮጵያዊት ምክንያት፤* ኩሽ የካም የበኵር ልጅ ነበር፤ ካም በደቡብ የዐባይ ሸለቆ ወደ ደቡባዊው ጫፍ ክልል ይኖር የነበረ ሕዝቧ አባት ሲሆን፣ ይህም ሕዝብ በዕብራውያን ዘንድ ይታወቅ ነበር (ዘፍ 10፥6-7)። ይህ የኩሽ አገርም ኢትዮጵያ ተብሎ ይጠራ ነበር። እዚህ የተጠቀሰችውም የሙሴ ሚስት ሲፓራ ልትሆን ትችላለች (ዘፀ 2፥15-22)፤ የተናገሩት ስለ ሲፓራ ከሆነ፣ "ኢትዮጵያዊት" የሚለውን ቃል መጠቀማቸው ወገኖቿን ምድያማውያንን በንቀት መናገራቸውን የሚያመለክት ነው። ነገር ግን ሙሴ የመጀመሪያ ሚስቱ ከሞተች በኋላ ሌላ ሚስት ማግባቱን ሳያመለክት አይቀርም። አሮንና ማርያም ሙሴን የተቃወሙት በዚች ሴት ምክንያት መስሉ ቢታይም ዋና ምክንያታቸው ግን ሙሴ ከእግዚአብሔር ጋር በነበረው ልዩ ግንኙነትና የትንቢት ስጦታ በመቅናታቸው ነበር (ቍ 2)።

12፥2 *በሙሴ አማካይነት ብቻ ነውን?* በእርግጥ ተናግሮአል። ሙሴ፣ አሮንና ማርያም ለእስራኤል የተሰጡ የእግዚአብሔር ስጦታዎች እንደ ሆኑ ሚክ 6፥4 ይናገራል። ማርያምና አሮን ወንድማቸውን ለመቃወም ያነሣሣቸው ለሰባዎቹ (70) ሽማግሌዎች የተሰጠው የትንቢት ስጦታ (11፥24-30) ይመስላል።

12፥3፤ በዚህ ጽሑፍ ላይ ያለው ሐሳብ በሙሴ ላይ የቀረበው ወቀሳ ተገቢ አለመሆኑን ምናልባትም እንጋቢ እንዲያውቀው በኋላ የተጨመረ ሊሆን ይችላል።

12፥4 *ወዲያው፤* የእግዚአብሔር መልስ ቅጽበታዊ መሆኑ ድንጋጤን ያስከትላል (ኢዮ 22፥10፤ ኢሳ 47፥11፤ ኤር 4፥20 ይመ)።

12፥5 *ወረደ፤* መለኮታዊ መገለጥን ለማመልከት ብዙ ጊዜ ጥቅም ላይ ውሎአል። በ11፥25 ላይ እግዚአብሔር በምሕረት ወረደ፤ እዚህ ላይና በዘፍ 11፥5 ላይ ግን በቍጣ ለመፍረድ ወረደ። እያንዳንዱ የእግዚአብሔር መገለጥ ኢየሱስ ጸጋንና ፍርድን ተሞልቶ በሥጋ የመገለጡ ነጸብራቅና ተስፋ ነው ማለት ይቻላል።

12፥6-8፤ ይህ ክፍል በግጥም መልክ መቅረቡ የበለጠ ክብደት እንዲኖረው ያደርጋል፤ የግጥሙ ፍሬ ነገር ግልጽ ነው፤

[7]ለአገልጋዬ ሙሴ ግን እንዲህ አይደለም፤
እርሱ በቤቴ ሁሉ የታመነ ነው።
[8]እኔ ከእርሱ ጋር የምነጋገረው ፊት ለፊት
ነው፤
በግልጽ እንጂ በልዩ ዘይቤ አይደለም፤
እርሱ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) መልክ ያያል።
ታዲያ እናንተ አገልጋዬን ሙሴን
ትቃወሙ ዘንድ
ለምን አልፈራችሁም?"

[9]የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቍጣ በላያቸው ነደደ፤ እርሱም ትቶአቸው ሄደ።

[10]ደመናው ከድንኳኑ ላይ በተነሣ ጊዜ፣ እነሆ፤ ማርያም በለምጽ* ተመታች፤ እንደ በረዶም ነጣች። አሮንም ወደ እርሷ ዘወር ሲል ለምጽ ወርሶአት አየ፤ [11]ሙሴንም እንዲህ አለው፣ "ጌታዬ ሆይ፤ በስንፍናችን የሠራነውን ኀጢአት እባክህ አትቍጠርብን። [12]እርሷንም በእናቱ ማሕፀን ሳለ ሞቶ ግማሽ አካሉ ከተበላ በኋላ የተወለደ ጭንጋፍ መስላ እንድትቀር አታድርግ።"

[13]ስለዚህም ሙሴ፣ "ስምሳክ (ኤሎሂም) ሆይ፤ እባክህ ፈውሳት" ብሎ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጮኸ።

[14]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ለሙሴ፣ "አባቷ እፊቷ ላይ ቢተፋባት እስከ ሰባት ቀን በኀፍረት መቈየት አይገባትምን? አሁንም ከሰፈር ውጭ ሰባት ቀን እንድትገለል አድርግ፤ ከዚያ በኋላ ግን ልትመለስ ትችላለች" ሲል መለሰለት። [15]ስለዚህም ማርያም ከሰፈር ውጭ ሰባት ቀን ተገለለች፤ ከዚያ እስክትመለስም ሕዝቡ ጕዞውን አልቀጠለም ነበር።

[16]ከዚያ በኋላ ሕዝቡ ከሐጼሮት ተነሥተ፤ በፋራን ምድረ በዳም ሰፈረ።

12፥7 ዘጸ34፥5፤ኢያ 1፥1-2፤መዝ105፥26 ዕብ3፥2-5
12፥8 ዘፀ20፥41 24፥2፤መሳ14፥12፤ 1ነገ10፥1፤ኢዮ19፥26 1መዝ17፥15፤49፥4፤ 140፥13፤ምሳ1፥6፤ ኢሳ6፥1፤ዳን5፥12
12፥9 ዘፍ17፥22፤ ዘፀ4፥14
12፥10 ዘፀ4፥6፤ 40፥2፤ዘሌ13፥11፤ዘዳ 24፥9፤2ነገ5፥1፡27፤ 2ዜና16፥12፤21፥12-15፤26፥19
12፥11 2ሳሙ19፥ 19፤24፥10
12፥13 ዘፀ15፥26፤ መዝ6፥2፤147፥3፤ኢሳ 1፥6፤30፥26፤53፥5፤ ኤር17፥14፤ሆሴ6፥1
12፥14 ዘሌ13፥46፤ ዘዳ25፥9፤ኢዮ17፥6፤ 30፥9-10፤ኢሳ50፥6
12፥15 ዘሌ13፥4፤ 14፥8
12፥16 ዘፍ21፥21፤ ዘኍ11፥35፤10፥12፤ 15፥32
13፥2 ቍ16፤ዘዳ 1፥22፤ዘሌ14፥34፤ 24፥11፤ኢያ1፥3
13፥3 ዘኍ1፥16
13፥6 ቍ30፤ዘኍ 14፥6፡24፤34፥19፤ዘዳ 1፥36፤መሳ1፥12-15
13፥8 ዘኍ11፥28
13፥16 ቍ2፡8፤ ዘጸ32፥44
13፥17 ቍ2፤ኢያ 14፥7፤ዘፍ12፥9፤ዘዳ1፥ 7፤ኢያ9፥1፤መሳ1፥9

ከነዓንን መሰለል

13 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"ለእስራኤላውያን የምሰጠውን የከነዓንን ምድር እንዲሰልሉ ጥቂት ሰዎች ላክ፤ ከእያንዳንዱም የአባቶች ነገድ አለቃ ይላክ።"

[3]ስለዚህ ሙሴ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ትእዛዝ ከፋራን ምድረ በዳ እነዚህን ላካቸው፤ ሁሉም የእስራኤላውያን አለቆች ነበሩ፤ [4]ስማቸውም እንደሚከተለው ነው፤

ከሮቤል ነገድ፣ የዘኩር ልጅ ሳሙኤል፤
[5]ከስምዖን ነገድ፣ የሱሬ ልጅ ሰፈጥ፤
[6]ከይሁዳ ነገድ፣ የዩፎኒ ልጅ ካሌብ፤
[7]ከይሳኮር ነገድ፣ የዮሴፍ ልጅ ይግአል፤
[8]ከኤፍሬም ነገድ፣ የነዌ ልጅ አውሴ፤
[9]ከብንያም ነገድ፣ የራፉ ልጅ ፈልጢ፤
[10]ከዛብሎን ነገድ፣ የሰዲ ልጅ ጉዲኤል፤
[11]ከምናሴ ነገድ ይህም የዮሴፍ ነገድ
ነው፤ የሱሲ ልጅ ጋዲ፤
[12]ከዳን ነገድ፣ የገማሊ ልጅ ዓሚኤል፤
[13]ከአሴር ነገድ፣ የሚካኤል ልጅ ሰቱር፤
[14]ከንፍታሌም ነገድ፣ የያቢ ልጅ ናቢ፤
[15]ከጋድ ነገድ፣ የማኪ ልጅ ጉዲኤል።

[16]እንግዲህ ምድሪቱን እንዲሰልሉ ሙሴ የላካቸው ሰዎች ስም ይህ ነው። ሙሴ ለነዌ ልጅ ለአውሴ፣ "ኢያሱ" የሚል ስም አወጣለት።

[17]ሙሴም ከነዓንን እንዲሰልሉ በላካቸው ጊዜ እንዲህ አላቸው፤ "ኔጌብን ዘልቃችሁ ወደ ተራራማው አገር ግቡ። [18]ምድሪቱ ምን እንደምትመስልና የሚኖሩባትም ሰዎች ብርቱዎች ወይም ደካሞች፣ ጥቂቶች ወይም ብዙዎች መሆናቸውን እዩ። [19]የሚኖሩባት

*10 በዕብራይስጡ ትርጕም ለምጽ ብቻ ሳይሆን፣ የተለያዩ የቆዳ በሽታዎችንም ያመለክታል።

ይኸውም ትክክለኛ ራእይ ሁሉ ከእግዚአብሔር ሲሆን፣ ሙሴን በተመለከተ ግን ያለበት ከፍተኛ የኀላፊነት ቦታና ታማኝነቱ ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ልዩ ግንኙነት ያጐላል።

12፥7 *ለአገልጋዬ፤* የዘፀ 14፥31 ማብ፤ ኢሳ 41፥8-9፤ 42፥1 ይመ። *ቤቴ፤* የእግዚአብሔር ወገን በሆነው የእስራኤል ቤተ ሰው ላይ ማለት ነው።

12፥8 *በግልጽ እንጂ በልዩ ዘይቤ፤* እግዚአብሔር ለአገልጋዮቹ የሚገለጠው ለሁሉም በአንድ ዐይነት መንገድ አይደለም። ይኸውም አንድ ነቢይ በወቅቱ ሙሉ በሙሉ ሊረዳው የማይችል ከእግዚአብሔር የሚሰጥ የትንቢት ቃል ይኖራል፤ ለነቢዩ እንቆቅልሽና ምስጢር ሊሆንበት ይችላል (ከ1ጴጥ 1፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ)። ለሙሴ ግን እግዚአብሔር ልዩ በሆነ ግልጸት ፊት ለፊት ሆኖ የመነጋገር ያህል አነጋግሮታል (ዘዳ 34፥10 በተጨማሪ ይመ)።

12፥10 *በለምጽ ተመታች፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። የወንድሟ የሙሴ ዋና ተቃዋሚ የሆነችው ማርያም አሁን ከእስራኤል ማኅበረ ሰብ እንድትገለል በሚያደርግ በለምጽ በሽታ ተመታች (5፥1-4 ይመ)።

12፥11 *ጌታዬ ሆይ!* ለተደረገው የድፍረት ኀጢአት በአሮን ላይ የሚታየው ንስሐ ፍጹም ከልብ መሆኑና ለእኅቱ (ለሙሴ እኅት) ያለውን አዘኔታ የሚገልጽ በመሆኑ ልብን የሚነካ ነው።

12፥14 *ሰባት ቀን በኀፍረት፤* በሕዝብ ፊት የሚያስወቅስ ተግባር (ዘዳ 25፥9 ይመ) ለተወሰነ ጊዜ በሕዝብ ፊት ኀፍረትን ያስከትላል። የሰው በድን የነካ ለሰባት ቀን ርኩስ ሆኖ እንዲቈይ ማድረግ የተለመደ ነበር (19፥11:14:16 ይመ)።

12፥16 *በፋራን ምድረ በዳ፤* የተስፋዪቱ ምድር ደቡባዊ ጫፍ ክልል ነው። በዚህ ጊዜ ሕዝቡ ድል አድርጎ ምድሪቱን ለመያዝ የቀረው ጥቂት ጊዜ ነበር።

13፥2 *የከነዓንን ምድር እንዲሰልሉ ጥቂት ሰዎች ላክ፤* በጥንቶቹ የቅርብ ምሥራቅ አገሮች መሰለል የተለመደ ተግባር ነበር (የኢያ 2፥1-24 ማብ ይመ)። ከዘዳ 1፥22-23 አንጻር እግዚአብሔር ይህን ትእዛዝ ለሙሴ የሰጠው፣ በሕዝቡ ጥያቄ ላይ ተመሥርቶ ይመስላል። ስለዚህ በዚህ ዘዴ ሰላዮችን የመላኩ ጕዳይ የእግዚአብሔርን ቸርነት የሚገልጽ ነበር።

13፥4-15፤ እዚህ ላይ የተዘረዘሩት ስሞች በም 1-2፤ 7፤10 ላይ ከተጠቀሱት የተለዩ ናቸው። ቀደም ባሉት አራት ዝርዝሮች ውስጥ የተገለጹት የነገድ መሪዎች ሽምግል ያሉ ሰዎች ነበሩ ማለት ይቻላል። ለስለላ ተግባር የሚያስፈልጉ ሰዎች በዕድሜ ወጣቶች፣ በሰውነት አቋማቸውም ጠንከር ያሉ እንዲሆኑ ያስፈልግ ነበር፤ በጎደኞቻቸውም ዘንድ ከበሬታ ያላቸው ሰዎች ሊሆኑ ይገባል።

13፥16 *ሙሴ ለነዌ ልጅ ለአውሴ፣ "ኢያሱ" የሚል ስም አወጣለት፤* ኢያሱ ወደ ፊት ዕውቅ ሰው እንደሚሆን ለመጠቈም ያህል ለየት ብሎ የገባ ገለጻ ነው። ለመሰለል ከተላኩት ሰዎች የስም ዝርዝር ውስጥ ይህ ስም ትርጕም አዘል መሆኑን አንባቢው በንቃት እንዲያስተውል ተደርጎአል፤ ይህም ሰው ለወደፊት በሕይወቱ ትልቅ ቁም ነገር (ዐላማ) ይከናወንበታል። አውሴ ትርጕሙ "ድነት" ማለት ሲሆን፣ ኢያሱ ማለት ደግሞ "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ነው።

13፥17-20፤ ሙሴ ለዐሥራ ሁለቱ ሰላዮች የሰጠው መመሪያ ብዙ ነገር ያካተተ ነበር። ይኸውም ስለ ምድሪቱና ስለምታስገኘው ምርት፣ ስለ ሕዝቦቿና ስለ ከተሞቿ፣ ስለሌላውም ስለ ለው የተሟላ ዘገባ ይዘው እንደሚመለሱ ይጠበቅባቸው ነበር።

ምድር ምን ዐይነት ናት? መልካም ወይስ መጥፎ? የሚኖሩባቸውስ ከተሞች ምን ይመስላሉ? በግንብ ያልታጠሩ ናቸው ወይስ የተመሸጉ? [20]ዐፈሩስ እንዴት ያለ ነው? ለም ወይስ ደረቅ? ደናም ወይስ ደን አልባ? በተቻለ መጠን ከምድሪቱ ፍሬ ይዛችሁ ኑ:: ወቅቱ የወይን ፍሬ መብሰል የጀመረበት ጊዜ ነበር::

[21]ስለዚህ ወጥተው ከጺን ምድረ በዳ አንሥቶ በሊቦ ሐማት በኩል እስከ ረአብ ድረስ ዘልቀው ምድሪቱን አጠኑ:: [22]በኔጌብ በኩል አልፈው አኪመን፣ ሴሲና ተላሚ የተባሉ የዔናቅ ዝርያዎች ወደሚኖሩበት ወደ ኬብሮን መጡ:: ኬብሮን የተመሠረተችው ጣኔዎስ በግብፅ ምድር ከመቈርቈሯ ሰባት ዓመት አስቀድሞ ነበር:: [23]ወደ ኤሽኮል[b] ሸለቆ በደረሱ ጊዜ የወይን ዘለላ ያንዠረገገ አንድ ቅርንጫፍ ቈረጡ፤ ይህንንም ከሮማንና ከበለስ ጋር በመሎጊያ አድርገው ለሁለት ተሸከሙት:: [24]እስራኤላውያን የወይን ዘለላ ስለ ቈረጡባትም ያች ስፍራ የኤሽኮል ሸለቆ ተባለች:: [25]ምድሪቱንም አሥሠው ከአርባ ቀን በኋላ ተመለሱ::

ሰላዮቹ ያቀረቡት የአሠሣ ውጤት

[26]ሰዎቹም፣ ሙሴና አሮን መላውም የእስራኤላውያን ማኅበረ ሰብ ወዳሉበት በፋራን ምድረ በዳ ወደምትገኘው ወደ ቃዴስ ተመለሱ፤ ያዩትንም ለእነርሱና ለማኅበሩ ሁሉ አስረዱ፤ የምድሪቱንም ፍሬ አሳዩአቸው:: [27]ለሙሴም እንዲህ ብለው ነገሩት፤ "ወደ ላክኸን ምድር ዘልቀን ገባን፤ ማርና ወተት የምታፈስስ ናት፣ ፍሬዋም ይኸው:: [28]በዚያ የሚኖሩት ሰዎች ግን ኀያላን ሲሆኑ፣ ከተሞቹም የተመሸጉና ትላልቅ ናቸው፤ እንዲያውም የዔናቅን ዝርያዎች በዚያ አይተናል:: [29]አማሌቃውያን የሚኖሩት በኔጌብ፣ ኬጢያውያን ኢያቡሳውያንና አሞራውያን በኰረብታማው አገር፣ ከነዓናውያን የሚኖሩት ደግሞ በባሕሩ አቅራቢያና በዮርዳኖስ ዳርቻ ነው::"

[30]ከዚያም ካሌብ ሕዝቡን በሙሴ ፊት ጸጥ አሰኝቶ፣ "እንውጣ! ምድራቸውን እንውረስ፤ ማሸነፍም እንችላለን" አላቸው:: [31]ከእነርሱ ጋር የወጡት ሰዎች ግን፣ "ከእኛ ይልቅ ብርቱዎች ስለ ሆኑ፣ ልናሸንፋቸው አንችልም" አሉ:: [32]እንዲህም ስለ ሰለሏት ምድር በእስራኤላውያን መካከል እንዲህ የሚል መጥፎ ወሬ አሠራጩ፤ "ያየናት ምድር የሚኖሩባትን ሰዎች የምትበላ ናት፤ እዚያ ያየናቸው ሰዎች ሁሉ ግዙፎች ናቸው፤ [33]ኔፊሊምንም በዚያ አይተናል፤ የዔናቅ ዝርያዎች የመጡት ከኔፊሊም ነው:: ራሳችንን ስናየው እንደ አንበጣ ነበርን፤ በእነርሱ ዐይን የታየነውም በዚሁ መልክ ነበር::

የሕዝቡ ማመፅ

14 በዚያች ሌሊት ማኅበረ ሰቡ ሁሉ ድምፁን ከፍ አድርጎ ጮኸና አለቀሰ:: [2]እስራኤላውያን በሙሉ በሙሴና በአሮን ላይ አጕረመረሙ፤ ማኅበሩም ሁሉ እንዲህ አሉአቸው፤ "ምነው በግብፅ ወይም በዚህ ምድረ በዳ ሞተን ባረፍነው ኖሮ! [3]እግዚአብሔር (ያህዌ) ወደዚች ምድር የሚያመጣን ለምንድነው? በሰይፍ እንድንወድቅ ነውን?

13፥20 ዘዳ1፥25፤ ዘሌ25፥5
13፥21 ዘኍ20፥1፤ 34፥8፤27፥14፤33፥36፤ዘዳ32፥51፤ኢያ13፥5፤15፥1፤19፥28፤መሳ1፥31፤3፥3፤18፥28፤2ሳሙ10፥6፤1ነገ8፥65፤2ነገ14፥25፤1ዜና6፥75፤13፥5፤2ዜና7፥8፤ኤር52፥9፤ሕዝ47፥16፡20፤አሞ6፥14
13፥22 ቍ28፤ዘፍ13፥18፤23፥19፤ዘዳ2፥10፤9፥2፤ኢያ11፥21፤15፥13፡14፤መሳ1፥10፡20፤መዝ78፥12፡43፤ኢሳ19፥11፡13፤30፥4፤ሕዝ30፥14
13፥23 ዘፍ3፥7፤14፥13፤ዘፀ28፥33፤ዘኍ20፥5፤ዘዳ8፥8፤2ነገ18፥31፤ነህ13፥15
13፥25 ዘፍ7፥4፤ዘኍ14፥34
13፥26 ዘፍ14፥6፡7፤ዘኍ32፥8፤ዘዳ1፥25
13፥27 ዘፀ3፥8፤ዘዳ1፥25፤ኤር2፥7
13፥28 ቍ22፤ዘዳ1፥28፤9፥1፡2፤ኢያ14፥12
13፥29 ቍ17፤ዘፍ10፥15፡16፡18፤13፥10፤14፥7፤ዘፀ3፥8፤ዘኍ22፥1፤32፥5፤ዘዳ1፥1፤7፥1፤20፥17፤ኢያ1፥2፤መሳ3፥28፤1ነገ9፥20፤10፥29፤2ነገ7፥6፤መዝ42፥6
13፥30 ቍ6
13፥31 ዘዳ9፥1፤ኢያ14፥8
13፥32 ዘኍ14፥36፡37፤ዘዳ1፥28፤ሕዝ36፥13፡14፤አሞ2፥9
13፥33 ቍ28፤ዘፍ6፥4፤ዘዳ1፥28፤ኢያ11፥22፤14፥12፤መክ12፥5፤ኢሳ40፥22 14፥1 ዘፍ27፥38፤ዘፀ33፥4፤ዘኍ25፥6፤ዘዳ1፥45፤መሳ20፥23፡26፤2ሳሙ3፥32፤ኢዮ31፥29 14፥2 ዘፀ15፥24፤16፥3፤ዘኍ11፥1፤16፥13፡20፥4፤21፥5፤ዕብ3፥16 14፥3 ቍ31፤ዘፍ34፥29፤ዘፀ5፥21፤ዘዳ1፥39፤መዝ109፥11፤ኢሳ33፥4፤ሕዝ7፥21፤25፥7፤26፥5፤ሐሥ7፥39

[a]21 ወይም *በከተማዋ መግቢያ በኩል*
[b]23 ዘለላ ማለት ነው::

13፥21 ***ምድሪቱን አጠኑ፤*** የሰላዮቹ ጕዞ በምድሪቱ ደቡባዊ ዳርቻ ካለው ከጺን ምድረ በዳ ጀምሮ እስከ በሰሜናዊው ዳርቻ በሐማት አቅራቢያ እስካለው ሖር ተራራ ድረስ ይዘልቅ ነበር (34፥8 ይመ):: ይህ አራት መቶ ኪሎ ሜትር ርቀት ያለው ጕዞ አርባ ቀን (ቍ 25) የፈጀ ሲሆን፣ አርባ የተባለው ምናልባትም ዕጥፍ ቍጥር ሊሆን ይችላል::

13፥22 ***የዔናቅ ዝርያዎች፤*** ሦስት የታወቁ የዔናቅ ዘሮች በኬብሮን ይኖሩ እንደ ነበር ተገልጿል:: ዔናቃውያን በሰውነት አቋማቸው ግዙፎች ነበሩ፤ የቀመታቸውም ርዝማኔ በሰዎቹ ላይ ፍርሀት አሳድሮ ነበር (ቍ 32-33 ይመ):: ወደ ፊት በሚወሰደው የእምነት ርምጃ ካሌብ እነዚህን ሰዎች ከከተሞቻቸው አስወጥቶአቸዋል (ኢያ 15፥14፤ መሳ 1፥10):: ***ኬብሮን፤*** ሰላዮች ከነዓን ሲገቡ በመጀመሪያ ያገኙአት ከተማ ናት:: ከተማዋ በግብፅ ከነበረችው ከተማ ከጣኔዎስ ሰባት ዓመት ቀደም ብላ መቈርቈሯ በተጨማሪነት የተጠቀሰው ከአራት መቶ ዓመት በፊት ቀደም ብለው ከነበሩት ከአያቶቻቸው የአኗኗር ሁኔታ ጋር ተመሳሳይነት ስለሚታይባትና (ዘፍ 13፥14-18፤ 14፥12፤ 23፥2፤ 25፥9፤ 35፥27-29፤ 50፥13 ይመ) የከተማዋን መጠንና ቅጥር ከማድነቃቸው የተነሣ ሊሆን ይችላል:: በሕዝባቸው የዘር አመጣጥ ታሪክ ውስጥ ኬብሮን ትልቅ ከተማ አልነበረችም፤ እንዲያውም የከብት ጠባቂዎች መኖሪያና የንግድ ቦታ ነበረች::

13፥23 ***ኤሽኮል ሸለቆ፤*** ኤሽኮል ማለት፣ "ዘለላ" ማለት ነው:: ይህ ሸለቆ የሚገኘው በኬብሮን አጠገብ ነው፤ ሰላዮቹ ተልእኮአቸውን ፈጽመው ሲመለሱ የወይን ዘለላ ሳይቈርጡ አልቀሩም:: የወይኑም ዘለላ ትልቅነት እግዚአብሔር ሊሰጣቸው ያለውን ምድር መልካምነት አመልክቶአቸው ይሆናል::

13፥26-29፤ የመጀመሪያው ክፍል የሰላዮቹ ዘገባ እውነት ሲሆን በዚያ የሚኖሩትን ኀይለኞች ሰዎች በመፍራታቸው የምድሪቱን መልካምነት እንዳያዩ ዐይናቸውን ሸፍኖአቸዋል::

13፥30 ***ካሌብ ሕዝቡን... ጸጥ አሰኝቶ፤*** በእግዚአብሔር ላይ ባላቸው እምነት የተደገፈ ዘገባ ያቀረቡት ካሌብና ኢያሱ ብቻ ነበሩ::

13፥32 ***ስለ ሰለሏት ምድር... መጥፎ ወሬ፤*** የዐሥሩ ሰላዮች አለማመን በሁለት አቅጣጫ ይታያል፤ (1) ባለፉት ጊዜያት እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያሳየው ታማኝነት እነዚህን ዐሥር ሰዎች በእግዚአብሔር ታምነው እንዲቆሙ አላደረጋቸውም፤ (2) ለወደ ፊቱ ሕይወታቸውም በእግዚአብሔርና በሰጣቸው ተስፋ አልታመኑም (ከዘፍ 15፥18፤ 17፥8፤ ከዘፀ 33፥2 ጋር ያነጻጽሩ):: ተስፋ የተሰጣቸው ምድር መልካምና የእግዚአብሔር ቸር ስጦታ ነበረች:: እነዚህ እምነት የሌላቸው ሰላዮች ስለ ምድሪቱ መጥፎ ነገር ሲናገሩ፣ ስለ እግዚአብሔር ክፉኑት መናገራቸው ነበር (ከ10፥29 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥33፤ የተናገሩት ነገር የተጋነነና የተዛባ ነበር:: የዔናቅ ሰዎች ኔፊሊም እንደ ሆኑ ተመልክቶአል (የዘፍ 6፥4 ማብ ይመ):: ኔፊሊም መሆናቸውን የገለጹት ሆን ብለው ፍርሀትን ለመፍጠር ያደረጉት ይመስላል:: እነዚህ በእግዚአብሔር የማይታመኑ ሰዎች በማጋነን መናገራቸው መጨረሻ ላይ ወደ ቂልነት መርቶአቸዋል፤ ይኸውም እኛ በእነርሱ ዘንድ "እንደ አንበጣ" የሆን ነበርን ብለዋል::

14፥1 ***ማኅበረ ሰቡ ሁሉ... አለቀሰ፤*** በእግዚአብሔር ያልታመኑ ሰላዮች የተናገሩት አስፈሪ ቃል ማኅበረ ሰቡ በሙሉ እንዲያለቅሱና በእግዚአብሔር ላይ ታላቅ ዐመፅ እንዲያካሄዱ አደረገ:: ከዚያ በፊት እግዚአብሔር ያደረገላቸውን ታምራት ሁሉ ረሱ፤ ምሕረቱንና ታላቅ ችሎታውን አቃለሉ:: በእግዚአብሔር ያልታመኑና ምስጋና ቢስ በመሆናቸው ሞትን መረጡ (ቍ 2)::

ሚስቶቻችንና ልጆቻችንም ይማረካሉ፤ ታዲያ ወደ ግብፅ መመለሱ አይሻለንም?" [4]እርስ በርሳቸውም፣ "አለቃ መርጠን ወደ ግብፅ እንመለስ" ተባባሉ::

[5]ከዚያም ሙሴና አሮን እዚያ በተሰበሰ ቡት በመላው እስራኤላውያን ማኅበር ፊት በግንባራቸው ተደፉ:: [6]ምድሪቱን ከሰለሏት መካከል የነበሩት የነዌ ልጅ ኢያሱና የዩ ፎኒ ልጅ ካሌብ ልብሳቸውን ቀደዱ፤ [7]ለመ ላው የእስራኤል ማኅበርም እንዲህ አሉ፤ 'ዞረን ያየናትና የሰለልናት ምድር እጅግ ሲበዛ መልካም ናት:: [8]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በእኛ ደስ ከተሰኘብን ማርና ወተት ወደምታፈ ሰው ወደዚያች ምድር መርቶ ያገባናል፤ ለእ ኛም ይሰጠናል:: [9]ብቻ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ላይ አታምፁ፤ እንደ እንጀራ እንጕርሳቸዋ ለንና የምድሪቱን ሰዎች አትፍሩአቸው:: ጥላ ቸው ተገፎአል፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ከእኛ ጋር ነውና አትፍሯቸው::"

[10]መላው ማኅበር ግን በድንጋይ ሊወግሯ ቸው ተነጋገሩ፤ ከዚያም *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ክብር በመገናኛው ድንኳን ለእስራኤላ ውያን ሁሉ ተገለጠ:: [11]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "ይህ ሕዝብ እስከ መቼ ይንቀኛል? እነዚህን ሁሉ ታምራት በመካከሉ እያደረግሁ የማያምንብኝስ እስከ መቼ ነው? [12]በቸነፈር እመታዋለሁ፤ እደመ ስስዋለሁም፤ አንተን ግን ብርቱና ታላቅ ለሆነ ሕዝብ አደርግሃለሁ::"

[13]ሙሴ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲህ አለው፤ "ነገሩን ግብፃውያን ቢሰሙትስ! ይህን ሕዝብ በኀይልህ ከመካከላቸው አውጥተኸዋልና፤ [14]የተ ደረገውንም በዚች ምድር ለሚኖሩት ሰዎች ይነግሯቸዋል:: *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሆይ፤ አንተ ከዚህ ሕዝብ ጋር መሆንህን፣ ደግ ሞም አንተ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሆይ፤ ፊት ለፊት እንደታየህና ደመናህ በላያቸው እንደ ሆነ፣ አንተም ቀን በደመና ዐምድ ሌሊ ትም በእሳት ዐምድ እፊት እፊታቸው እየ ሄድህ እንደ መራሃቸው ቀድሞውኑ ሰምተ

ዋል:: [15]ታዲያ ይህን ሁሉ ሕዝብ በአንድ ጊዜ ብትፈጀው ዝናህን የሰሙ ሕዝቦች፣ [16]'*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለዚህ ሕዝብ ይሰጠው ዘንድ በመሐላ ቃል ወደ ገባለት ምድር ሊ ያስገባው ባለመቻሉ በምድረ በዳ ፈጀው' ይሉሃል::

[17]"አሁንም እንዲህ ስትል በተናገርኸው መሠረት የጌታ ኀይል ይገለጥ፤ [18]'*እግዚአ ብሔር* (ያህዌ) ለቍጣ የዘገየ፣ ፍቅሩ የበዛ፣ ኀጢአትንና ዐመፃን ይቅር የሚል፣ በደለኛ ውን ግን ሳይቀጣ የማይተው፣ ስለ አባቶቻ ቸውም ኀጢአት ልጆችን እስከ ሦስትና አራት ትውልድ የሚቀጣ ነው::' [19]ከግብፅ ከወጡበት ጊዜ አንሥቶ እስካሁን ድረስ ይቅር እንዳልሃቸው ሁሉ እንደ ፍቅርህ ታላቅነት መጠን እባክህ አሁንም የዚህን ሕዝብ ኀጢ አት ይቅር በል::"

[20]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) እንዲህ ሲል መለ ሰለት፤ "በጠየቅኸው መሠረት ይቅር ብያቸ ዋለሁ፤ [21]ይሁን እንጂ ሕያው እንደመሆኔና *የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ክብር ምድርን ሁሉ የሞላ እንደ መሆኑ መጠን፣ [22]ክብሬን ደግ ሞም በግብፅና በምድረ በዳ ያደረግኋቸ ውን ታምራት አይተው ካልታዘዙኝና ዐሥር ጊዜ ከተፈታተኑኝ ሰዎች አንዳቸውም፣ [23]ለአ ባቶቻቸው እሰጣቸው ዘንድ በመሐላ ቃል የገባሁላቸውን ምድር አያዩዋትም:: የናቀኝ ማንኛውም ሰው ፈጽሞ አያያትም፤ [24]አገ ልጋዬ ካሌብ ግን የተለየ መንፈስ ስላለውና በፍጹም ልቡ የተከተለኝ በመሆኑ ሄዶባት ወደ ነበረችው ምድር አስገባዋለሁ፤ ዘሮቹም ይወርሷታል:: [25]አማሌቃውያንና ከነዓናው ያን በሸለቆው የሚኖሩ ስለ ሆነ በነገው ዕለት

14፥4 ነህ9፥17
14፥5 ዘሌ9፥24፤ 19፥2፤ዘኍ16፥4፤22፡ 45፤20፥6፤ኢሱ5፥14፤ 2ሳሙ14፥4፤1ዜና 21፥16፤ሕዝ1፥28
14፥6 ዘፍ37፥29፡ 34፤ዘኍ11፥28፤ መሳ11፥35፤ዕዝ9፥3፤ አስ4፥1፤2ሳሙ13፥31 ፤2ነገ19፥1፤ማር14፥63
14፥7 ዘኍ13፥27፤ ዘዳ1፥25
14፥8 ዘኍ13፥27፤ ዘዳ1፥21፥7፥8፥10፥15፤ መዝ18፥19፤22፥8፤37 ፥23፤41፥11፤56፥9፤ 147፥11፤ምሳ11፥20፤ ኢሳ62፥4፤ሚል2፥17
14፥9 ቍ24ዘፍ21፥ 22፤26፥24፤ዘዳ1፥21፡ 26፤30፤7፥18፤9፥7፡23 ፡24፤20፥1፤2ዜና13፥1 2፤32፥7፤መዝ118፥ 6፤ኤር15፥20፤41፥18 ፤42፥11፤46፥28፤ ሐጌ1፥13
14፥10 ዘፀ17፥4፤ 24፥16
14፥11 ዘፀ3፥20፤ 4፥17፤23፥21፤10፥1፤ ዘኍ15፥31፤16፥30፤ዘ ዳ1፥32፤1ሳሙ2፥17፤ ሕዝ31፥14፤ሚል1፥ 13፤መዝ78፥22፤ 106፥24፤ዮሐ3፥15
14፥12 ዘፀ5፥3፤ 30፥12፤32፥10፤ዘዳ9፥ 14፤29፥20፤32፥26፤ መዝ109፥13
14፥13 ዘፀ32፥11- 14፤መዝ106፥23
14፥14 ዘፀ13፥21፤ 15፥14፤33፥16፤ዘኍ 5፥3፤16፥3፤ዘዳ5፥4፤ 34፥10፤ኢሱ2፥9
14፥16 ዘፀ32፥12፤ ዘኍ11፥12፤ኢሱ7፥7
14፥18 ዘፀ20፥5፡6፤ 34፥6፤መዝ145፥8፤ ዮና4፥2፤ያዕ5፥11
14፥19 ዘፀ34፥9፤ 1ነገ8፥34፤መዝ78፥38 ፤85፥2፤103፥3፤106፥45
14፥20 ዘፀ34፥6፤ መዝ99፥8፤106፥23፤ ሚክ7፥18-20 14፥21 ቍ28፤ዘሌ9፥6፤ዘዳ32፥40፤መሳ8፥19፤ሩት3፥13፤ 1ሳሙ14፥39፤19፥6፤መዝ72፥19፤ኢሳ6፥3፤40፥5፤49፥18፤ ኤር4፥2፤ሕዝ5፥11፤ዕን2፥14፤ሶፎ2፥9 14፥22 ቍ11፤ዘፀ14፥11፤ 17፥7፤32፥1፤መዝ81፥7፤1ቆሮ10፥5 14፥23 ቍ11፡16፤ዘፀ33፥1፤ ዘኍ32፥11፤ዘዳ1፥34፤መዝ95፥11፤106፤26፤ዕብ3፥18 14፥24 ቍ 6-9፤ዘኍ13፥6፤26፥65፤32፥12፤ዘዳ1፥36፤ኢሱ14፥8፡14፤መዝ25፥13፤ 37፥9፡11 14፥25 ዘፍ10፥18፤14፥7፤ዘፀ23፥31፤ዘኍ21፥4፤14፥7፤ ዘዳ1፥40፤1ነገ9፥26

14፥3 *ልጆቻችን*፤ የእግዚአብሔርን ምሕረት በመዘንጋት ካሰቡት ማጕረምረም ሁሉ እጅግ የሚነቀፈው ስለ ልጆቻቸው የተናገሩት ነው:: በሕይወት የሚተርፉት ልጆቻቸው ብቻ ነበሩ (ቍ 31-33 ይመ)::

14፥9 *እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነውና፤* እግዚአብሔር ከእ ነርሱ ጋር በሚሆንበት ጊዜ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ሊቋቋምና በፊታቸውም ሊቆም የሚችል ቅጥር ወይም ምሽግ ወይም ግዙ ፍና ጠንካራ የሰውነት አቋም የለም፤ ባዕዳን አማልክትም እንኳ ቢሆኑ ሊቋቋሟቸው እንደማይችሉ የተረጋገጠ ነው::

14፥10 *የእግዚአብሔር ክብር... ተገለጠ፤* እግዚአብሔር የተገለጠው ድንገት በታላቅ ግርማና ቍጣ ስለ ነበር እጅግ ሳያ ስደነግጣቸው አልቀረም::

14፥11 *ይንቀኛል፤* የእስራኤል ሕዝብ በተለይ ካያቸውና ከተለማመደው ድንቅ ነገሮች አንጻር በእግዚአብሔር ኀይል አለ ማመኑ ለእግዚአብሔር ንቀት አሳይቶ እንደ ነበር ያመለክታል::

14፥12 *ሕዝብ አደርግሃለሁ፤* ታማኝ የሚሆነውን ሌላ ሕዝብ እንደሚያዘጋጅ፣ ሕዝቡ ከግብፅ ከወጡ በኋላ እግዚአብሔር ለሙሴ ሲናገር ሁለተኛ ጊዜው ነው (ዘፀ 32፥10 ይመ)::

14፥13 *ነገሩን ግብፃውያን ቢሰሙትስ!* ሙሴ ከራሱ ክብር ይልቅ ለእግዚአብሔር ስም የሚጠነቀቅ ራሱን ሙሉ በሙሉ ለእግዚአብሔር የሰጠ ሰው መሆኑን ያሳያል:: እግዚአብሔር ሕዝ ቡን ከግብፅ ባርነት ነጻ ማውጣቱን ከፍጻሜ ሊያደርስ እንዳልቻለ በመቍጠርና ኀይሉን በመናቅ የእግዚአብሔር ሕዝብ ጠላቶች በእግዚአብሔር ላይ ሊያላግጡ ይችላሉ::

14፥17-19፤ እዚህ ላይ ሙሴ የእግዚአብሔርን ስም ከማስ ከበር ርእስ ጕዳይ ተመልሶ እግዚአብሔር ራሱ ስለ ጽኑ ፍቅሩና ሕዝ ቡን ለመገሠፅ ስለሚወስደው ርምጃ የተናገረውን አስማምቶና አቀነባብሮ በመጥቀስ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ ይገልጻል (ዘፀ 20፥6፤ 34፥6-7 ይመ)::

14፥22 *ዐሥር ጊዜ፤* ዝርዝሩ ቀጥሎ ባለው ሁኔታ ሊቀ ርብ ይችል ይሆናል (1) ዘፀ 14፥10-12፤ (2) ዘፀ 15፥22-24፤ (3) ዘፀ 16፥1-3፤ (4) ዘፀ 16፥19-20፤ (5) ዘፀ 16፥27-30፤ (6) ዘፀ 17፥1-4፤ (7) ዘፀ 32፥1-35፤ (8) ዘኍ 11፥1-3፤ (9) ዘኍ 11፥4-34፤ (10) ዘኍ 14፥3:: ነገር ግን "ዐሥር ጊዜ" ሲባል፣ "ብዙ ጊዜ" ለማለትም ይሆናል::

14፥24 *አገልጋዬ ካሌብ ግን የተለየ መንፈስ ስላለው፤* ካሌብ ብቻ ተለይቶ የተመረጠ ይመስላል፤ ምናልባት በቍ 7-9 የተጠቀሰውን የተናገረው ካሌብ ሊሆን ይችላል፤ ኢያሱም ሐሳ ቡን በመደገፍ የቀረበ ይመስላል:: ካሌብ ይበልጥ የተመሰከረለት ከአርባ አምስት ዓመት በኋላ ነው (የ13፥22 ማብ፣ ኢሱ 14፥10 ይመ)::

ተመልሳችሁ በቀይ ባሕር[*] መንገድ ወደ ምድረ በዳው ሂዱ::”

[26]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [27]“ይህ ክፉ ማኅበረ ሰብ በእኔ ላይ የሚያጕረመርመው እስከ መቼ ነው? የእነዚህን ነጭናጮች እስራኤላውያን ማጕረምረም ሰምቻለሁ:: [28]ስለዚህ እንዲህ በላቸው፤ ‘እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ ይላል፤ እኔ ሕያው ነኝ፤ ስትናገሩ የሰማኋችሁን እነዚያን ነገሮች አደርግባችኋለሁ፤ [29]በተደረገው ቈጠራ መሠረት፣ ሃያ ዓመት ወይም ከዚያ በላይ የሆናችሁና በእኔም ላይ ያጕረመረማችሁ ሁሉ በድናችሁ በዚህ ምድረ በዳ ይወድቃል:: [30]መኖሪያችሁ እንድትሆን በጽኑ ወደ ማልሁላችሁ ምድር ከዮፎኒ ልጅ ከካሌብና ከነዌ ልጅ ከኢያሱ በስተቀር ከእናንተ አንዳችሁም አትገቡባትም:: [31]ይማረካሉ ያላችኋቸውን ልጆቻችሁን ግን አገባቸዋለሁ፤ እናንተ የናቃችኋትን ምድር እነርሱ ይደሰቱባታል:: [32]እናንተ ግን፣ በድናችሁ በዚሁ ምድረ በዳ ወድቆ ይቀራል:: [33]ካለማመናችሁ የተነሣ ከእናንተ የመጨረሻው በድን እዚሁ ምድረ በዳ እስኪወድቅ ድረስ፣ ልጆቻችሁ መከራ እየበሉ አርባ ዓመት እረኞች ይሆናሉ:: [34]ምድሪቱን ለመሰለል በቈያችሁበት አርባ ቀን ልክ እያንዳንዱ ዓመት እንደ አንድ ዕለት ተቈጥሮ ስለ ኀጢአታችሁ አርባ ዓመት መከራ ትቀበላላችሁ፤ ምን ያህል በእናንተ ላይ እንደ ተነሣሁም ታውቃላችሁ:: [35]እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ይህን ተናግሬአለሁ፤ ደግሞም አንድ ሆኖ በተነሣብኝ በዚህ ክፉ ማኅበረ ሰብ ሁሉ ላይ እነዚህን ነገሮች አደርጋለሁ፤ መጨረሻቸው በዚሁ ምድረ በዳ ይሆናል፤ እዚሁም ይሞታሉ::’ ”

[36]ከዚህ በኋላ ምድሪቱን እንዲሰልሉ ሙሴ ልኳቸው የነበሩትና ከዚያ ተመልሰው ስለ ምድሪቱ ክፉ ወሬ በማሠራጨት ማኅበረ ሰቡ በሙሉ እንዲያጕረመርሙበት ያደረጉ፣ [37]ስለ ምድሪቱም ክፉ ወሬ በማሠራጨት ተጠያቂ የሆኑት እነዚሁ ሰዎች ተቀሥፈው በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ሞቱ:: [38]ምድሪቱን እንዲሰልሉ ከተላኩት ሰዎች በሕይወት የተረፉት የነዌ ልጅ ኢያሱና የዮፎኒ ልጅ ካሌብ ብቻ ነበሩ::

[39]ሙሴም ይህን ለእስራኤላውያን ሁሉ በነገራቸው ጊዜ ክፉኛ አዘኑ:: [40]በማግሥቱም ጠዋት ማለዳው ወደ ተራራማው አገር ወጡ፤ እንዲህም አሉ፣ “ኀጢአት ሠርተናልና እግዚአብሔር (ያህዌ) ተስፋ ወደ ሰጠን ስፍራ እንወጣለን”::

[41]ሙሴ ግን እንዲህ አለ፤ “የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ትእዛዝ ለምን ትጥሳላችሁ? ይህም አይሳካላችሁም! [42]እግዚአብሔር (ያህዌ) ከእናንተ ጋር ስላይደለ አትውጡ፤ በጠላቶቻችሁ ድል ትመታላችሁ፤ [43]አማሌቃውያንና ከነዓናውያን በዚያ ያጋጥሟችኋልና:: እግዚአብሔርን (ያህዌ) ስለተዋችሁትና እርሱም ከእናንተ ጋር ስለማይሆን በሰይፍ ትወድቃላችሁ::”

[44]ሙሴም ሆነ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ታቦት ከሰፈር ሳይነሡ በስሜት ተገፋፍተው ብቻ ወደ ተራራማው አገር ወጡ:: [45]በዚህ ጊዜ በተራራማው አገር የሚኖሩት አማሌቃውያንና ከነዓናውያን ወርደው ወጉአቸው፤ እስከ ሔርማ ድረስም አሳደዱአቸው::

ተጨማሪ ቍርባን

15 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]“እስራኤላውያንን ተናገራቸው፤ እንዲህም በላቸው፤ ‘እንድትኖሩበት ወደምሰጣችሁ ምድር ከገባችሁ በኋላ፣ [3]ስእለታችሁን ለመፈፀም ወይም የበጎ ፈቃድ ስጦታ ለማድረግ ወይም በተወሰኑ በዓሎቻችሁ ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት ከላም ወይም ከበግ መንጋ በእሳት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ስታቀርቡ

[*]25 በዕብራይስጥ ትርጕሙ ያም ሱፍ የሚል ሲሆን የሸምበቆ ባሕር ማለት ነው::

14፥27 ዘፀ16፥12፤ ዘዳ1፥34:35
14፥28 ቍ21፤ዘኍ 33፥56
14፥29 ቍ23:30: 32፤ዘፀ30፥12፤ዘኍ1፥ 45፤26፥65፤32፥13፤ 1ቆሮ10፥5፤ዕብ3፥ 17፤ይሁ1፥5
14፥30 ቍ29፤ዘፀ 6፥8፤ዘኍ11፥28፤13፥ 6፤ዘዳ32፥40፤ነህ9፥15 ፤መዝ106፥26፤ሕዝ 20፥5፤36፥7
14፥31 ዘሌ26፥43
14፥32 ቍ29:35
14፥33 ቍ34፤ዘፀ 16፥35፤ሐሥ13፥18፤ ዕብ3፥9
14፥34 ቍ33፤ ዘኍ13፥25
14፥35 ቍ32 ዘኍ23፥19
14፥36 ቍ2፤ዘኍ 13፥4-16:32
14፥37 ዘኍ13፥32፤ 16፥49፤25፥9፤26፥1፤ 31፥16፤1ቆሮ10፥10፤ ዕብ3፥17፤ዘዳ4፥3
14፥38 ቍ24:30፤ 32ዘኍ13፥4-16፤ ኢሱ14፥6
14፥39 ቍ28-35፤ ዘፀ33፥4
14፥40 ቍ45፤ዘኍ 13፥17፤ዘፀ9፥27
14፥41 2ዜና24፥20
14፥42 ዘዳ1፥42
14፥43 ቍ45፤ዘፍ 39፥23፤ዘኍ13፥29፤ መሳ1፥19፤3፥13፤ዘዳ 31፥8፤ኢሱ6፥27፤መሳ 1፥19፤6፥16፤1ሳሙ3፥ 19፤18፥14፤2ዜና1፥1
14፥44 ዘኍ31፥6፤ ዘዳ1፥43
14፥45 ቍ40:43፤ ዘኍ21፥3፤ዘዳ1፥44፤ ኢሱ12፥14፤15፥30፤ 19፥4፤መሳ1፥17፤1ሳ ሙ30፥30፤1ዜና4፥30
15፥2 ዘሌ23፥10
15፥3 ቍ24፤ዘሌ 1፥2:3፤9፤7፥16፤

14፥28 *ስትናገሩ የሰማኋችሁን እነዚያን ነገሮች አደርግባችኋለሁ፤* የእስራኤል ሕዝቦች ቅጣታቸውን በራሳቸው ላይ አመጡ:: በሰይፍ ለመሞት ከነዓን ከሚገቡ በምድረ በዳ ቢሞቱ እንደሚሻላቸው ተናግረው ነበር (ቍ 2):: በሕዝብ ቈጠራው ወቅት ዕድሜያቸው ሃያና ከዚያም በላይ የሆኑት ሁሉ በምድረ በዳ እንደሚሞቱ ተነገራቸው (ቍ 29)፤ ይህም ኢያሱና ካሌብ ብቻ ሲቀሩ ነው (ቍ 30):: እግዚአብሔር፣ ልጆቻችን በምድረ በዳ እንዲሞቱብን አድርጎአል ያሉአቸው (ቍ 3) የሚተርፉት ልጆቻቸው ብቻ ሆኑ (ቍ 31)::

14፥34፤ ሰላዮቹ አርባ ቀን መጓዛቸው ሕዝቡ በበረሓ ስለ መንከራተቱ አጓዙ የሚያመለክተው ምሳሌ ነበረው፤ አንድ ቀን እንደ አንድ ዓመት የሚቈጠር ሲሆን፣ የተዛባ ፍርድ አሰጣጣቸውን አርባ ዓመት ሙሉ ያሰላስላሉ፤ ደግሞም ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ የሆኑት ሁሉ በአርባ ዓመት ጊዜ ውስጥ ሞተው ያልቃሉ፤ ስለዚህ ወደ ከነዓን ምድር የሚገባው አዲሱ ትውልድ ብቻ ይሆናል:: እስራኤል ምድሩን ድል አድርጋ ትወርስ ዘንድ እግዚአብሔር ለሰጣት ተልእኮ አለመታዘዟ እግዚአብሔርን ያስቈጣ እስራኤልም በምድረ በዳ እንድትቀር ያደረገ ከፍተኛ ዐመፅ ነው::

14፥37 ***ክፉ ወሬ በማሠራጨት፣ ተጠያቂ የሆኑት እነዚሁ ሰዎች ተቀሥፈው ... ሞቱ፤*** በዐሥሩ ክፉዎቹ ሰላዮች ላይ የተሰጠው የቅጣት ፍርድ ፈጣን ነበር፤ እነርሱ በክፉ ወሬ የበከሏቸው ሰዎች በምድረ በዳ ዕድሜያቸው የፈቀደውን ያህል መኖር ቀጠሉ::

14፥40 ***እንወጣለን፤*** ሕዝቦች አንወጣም ወዳሉት ምድር ሊወጡ ወሰኑ፤ ነገር ግን ጊዜው አልፎባቸዋል፤ ከንቱ ልፋትም ነበር:: እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ያለመሆኑ ብቻ ሳይሆን ይዋጋቸውም ነበር (ቍ 41):: በመቀጠልም የሚገጥማቸው ሽንፈት (ቍ 45) ዐመፀኞቹ ሰዎች በገዛ ራሳቸው ላይ ያመጡት ሌላው ቅጣት ነበር::

15፥1-41፤ ይህ ምዕራፍ በሦስት ክፍል ተከፍሎአል፤ እያንዳንዱም ክፍል፣ “እግዚአብሔር ሙሴን እንዲህ አለው” (ቍ 1፡ 17:37) በሚል ሐረግ ይጀምራል:: ሕዝቦች ግልጽ የሆነውን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ባለመታዘዛቸው ምክንያት ለማንነቱም ክብር ስላልሰጡ በከፋ ቅጣት ሥር ወድቀው ነበር::

15፥2 ***ወደምሰጣችሁ ምድር ከገባችሁ በኋላ፤*** የም 14 አሳዛኝ ፍጻሜ ከዚህ ሐረግ ጋር ጐን ለጐን መቀመጡ ዐይን የሚስብ አቀራረብ ነው:: የሕዝቡ ኀጢአት ብዙ ዐይነት በመሆኑ ፍርድ ይጠብቀዋል:: እግዚአብሔር ጥንት ለአብርሃም የገባውን ቃል ማሰቡ (ዘፍ 12፥7) ደግሞም አሁን ሕዝቡ ወደ ተስፋዪቱ ምድር እንደሚገባ ማረጋገጡ፣ ጸጋውንና ምሕረቱን አጕልቶ ያሳያል::

15፥3-12፤ የእህልና የወይን ጠጅ ቍርባን ከሚቃጠል መሥዋዕት ጋር ይቀርብ ነበር፤ እህሉም በዘይት ይለወሳል:: ለሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርበው እንስሳ መጠን ከፍ ሲል እንዲሁም የእህሉ ቍርባን መጠን ይጨምር ነበር (ቍ 6-12):: ከሚቃጠል መሥ

[4]መሥዋዕቱን ይዞ የሚመጣው ሰው በኢን[a] አንድ አራተኛ ዘይት የተለወሰ የኢፍ[b] አንድ ዐሥረኛ የላመ ዱቄት የእህል ቍርባን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያቀርባል። [5]ለሚቃጠል ወይም ለዕርድ መሥዋዕት ከሚቀርብ ከእያንዳንዱ የበግ ጠቦት ጋር የኢን አንድ አራተኛ የወይን ጠጅ የመጠጥ ቍርባን አብራችሁ አዘጋጁ።

[6]“ ‘ከአውራ በግ ጋር በኢን[c] ሢሶ ዘይት የተለወሰ የኢፍ[d] ሁለት ዐሥረኛ ልም ዱቄት የእህል ቍርባን አዘጋጁ፤ [7]እንዲሁም ለመጠጥ ቍርባን የሚሆን የኢን አንድ ሦስተኛ የወይን ጠጅ አዘጋጁ፤ ይህንም እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ ሽታ ያለው አድርጋችሁ አቅርቡ።

[8]“ ‘አንዱን ወይፈን ለተለየ ስለት ወይም ለኅብረት የሚቀርብ የሚቃጠል መሥዋዕት[e] ወይም የዕርድ መሥዋዕት አድርጋችሁ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) በምታዘጋጁበት ጊዜ፣ [9]ከወይፈኑ ጋር በግማሽ ኢን[f] ዘይት የተለወሰ የኢፍ[g] ሦስት ዐሥረኛ የላመ ዱቄት አብራችሁ አምጡ። [10]እንዲሁም ለመጠጥ ቍርባን የሚሆን ግማሽ ኢን የወይን ጠጅ አቅርቡ፤ ይህም በእሳት የሚቀርብና ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት ይሆናል። [11]እያንዳንዱ ወይፈን ወይም አውራ በግ፣ እያንዳንዱ የበግም ሆነ የፍየል ጠቦት በዚህ ሁኔታ ይዘጋጅ። [12]ባዘጋጃችሁት ቍጥር ልክ ይህን ለእያንዳንዱ አድርጉ።

[13]ማናቸውም የአገር ተወላጅ የሆነ በእሳት የሚቀርብ ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት በሚያቀርብበት ጊዜ እነዚህን ነገሮች በዚሁ ሁኔታ ያድርግ። [14]ለሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ መጻተኛ ወይም በመካከላችሁ የሚኖር ማናቸውም ሰው በእሳት የሚቀርብ ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት በሚያቀርብበት ጊዜ ልክ እናንተ እንደምታደርጉት ያድርግ። [15]ማኅበረ ሰቡ ለእናንተም ሆነ በመካከላችሁ ለሚኖር መጻተኛ አንድ ዐይነት ደንብ ይኖረዋል፤ ይህም በሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ የማይሻር ሥርዐት ነው። እናንተም ሆናችሁ መጻተኞቹ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት እኩል ትታያላችሁ፤ [16]ለእናንተም ሆነ በመካከላችሁ ለሚኖር መጻተኛ ይኸው ሕግና ሥርዐት እኩል ተፈጻሚነት ይኖረዋል።’ ”

[17]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤

23፥1-44፤ዘኍ 28፥13፤ዕዝ1፥4
15፥4 ዘፀ16፥36፤ ዘሌ6፥14
15፥5 ዘፍ35፥14፤ ዘሌ3፥7፤10፥9
15፥6 ዘሌ5፥15፤ 23፥13፤ዘኍ28፥12፤ 29፥14፤ሕዝ46፥14
15፥7 ቍ5፤ዘሌ 1፥9፤23፥13፤ዘኍ 28፥14፤29፥18
15፥8 ዘፀ12፥5፤ ዘሌ1፥5፤3፥6፤22፥18
15፥9 ዘሌ2፥1፤ 14፥10
15፥10 ዘሌ1፥9፤ 23፥13፤ዘኍ28፥14
15፥12 ዕዝ7፥17
15፥13 ዘሌ1፥9፤ 16፥29
15፥14 ቍ25፤ዘፀ 12፥19፤43፤22፥21፤ ዘሌ3፥17፤22፥18፤ ዘኍ10፥8
15፥15 ቍ14:21
15፥16 ዘፀ12፥49፤ ዘሌ22፥18፤ዘኍ9፥14
15፥18 ዘሌ23፥10
15፥19 ዘኍ18፥8፤ ኢሱ5፥11፡12
15፥20 ዘፍ50፥10፤ ዘሌ2፥14፤23፥14፤ ዘኍ18፥27
15፥21 ዘሌ23፥14 ፤ሕዝ44፥30፤ሮሜ 11፥16
15፥22 ዘሌ4፥2
15፥23 ቍ21
15፥24 ቍ3፡25፡ 26፤ዘሌ5፥15፤4፥14፤ 2፥1፤23፥13፤4፥3፤ ዘኍ6፥15
15፥25 ቍ14:22: 24፤ዘሌ4፥3፥20፤ ሮሜ3፥25
15፥26 ቍ24
15፥27 ዘሌ4፥3: 27፤ዘኍ6፥14
15፥28 ዘሌ4፥20፤ ዘኍ8፥12፤28፥22

[18]“እስራኤላውያንን ተናገራቸው፤ እንዲህም በላቸው፤ ‘እኔ ወደምወስዳችሁ ምድር ገብ ታችሁ፣ [19]የምድሪቱን በረከት ስትመገቡ ከዚሁ ላይ አንሥታችሁ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ቍርባን አቅርቡ። [20]ይህንም ከመጀመሪያው ዱቄት ላይ ኅብስት ጋግራችሁ ከዐውድማ እንደ ተገኘ ቍርባን አድርጋችሁ አምጡ። [21]በሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ ከመጀመሪያው ዱቄት ላይ አንሥታችሁ ይህን ቍርባን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ትሰጣላችሁ።

ባለማወቅ ስለሚደረግ ኀጢአት የሚቀርብ መሥዋዕት

[22]“ ‘እንግዲህ ካለማወቅ የተነሣ እግዚአብሔር (ለያህዌ) ለሙሴ ከሰጣቸው ትእዛዛት አንዱን ሳትፈጽሙ ብትቀሩ፣ ይህም ማለት [23]እግዚአብሔር (ያህዌ) ትእዛዛቱን ከሰጠበት ዕለት ጀምሮ በተከታታይ ትውልዶች በሙሴ አማካይነት ያዘዛችሁን እነዚህን ትእዛዛት ሁሉ ባታደርጉ፣ [24]ይህም የተፈጸመው ሆን ተብሎ ሳይሆንና ማኅበረ ሰቡም ሳያውቀው ከሆነ፣ ማኅበረ ሰቡ በሙሉ ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ አድርጎ አንድ ወይፈን በእሳት ለሚቃጠል መሥዋዕት ያቅርብ፤ ከዚሁም ጋር ሥርዐቱ የሚጠይቀውን የእህል ቍርባንና የመጠጥ ቍርባን ደግሞም ለኀጢአት መሥዋዕት ተባዕት ፍየል ያቅርብ። [25]ካህኑም ለመላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብ ያስተሰርያል፤ እነርሱም ይቅር ይባላሉ፤ ምክንያቱም ባለማወቅ የተፈጸመ ስለ ሆነና ስለ ስሕተታቸውም በእሳት የሚቃጠል መሥዋዕትና የኀጢአት መሥዋዕት ለእግዚአብሔር (ለያህዌ) ስላቀረቡ ነው። [26]ባለማወቅ የተደረገውን ስሕተት ሁሉም የፈጸሙት ስለ ሆነ፣ መላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብና በመካከላቸው የሚኖር መጻተኛ ሁሉ ይቅር ይባላል።

[27]“ ‘ነገር ግን አንድ ሰው ካለማወቅ የተነሣ በግሉ ኀጢአት ቢሠራ ግን ለኀጢአት መሥዋዕት የአንድ ዓመት እንስት ፍየል ያምጣ። [28]ከዚያም ካህኑ፣ ባለማወቅ ኀጢአት ሠርቶ ለተሣሣተው ሰው በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ያስተሰርይለታል፤ ስርየት

[a]4 ሁለት ሊትር ያህል ነው። [b]4 አንድ ሊትር ያህል ነው።
[c]6 አራት ተኩል ሊትር ያህል ነው።
[d]6 አንድ ሊትር ያህል ነው።
[e]8 በተለምዶ የድነት መሥዋዕት ይባላል።
[f]9 ስድስት ተኩል ሊትር ያህል ነው።
[g]9 ሁለት ሊትር ያህል ነው።

ዋዕትና ከኅብረት መሥዋዕት ሁሉ ጋር የወይን ጠጅ ቍርባን አብሮ መቅረብ እንዳለበት ለመጀመሪያ ጊዜ የተመለከተው በዚህ ክፍል ላይ ነው።

15፥14 *መጻተኛ፤* የፋሲካ በዓል በሚከበርበት ጊዜ እንደሚደረገው ሁሉ (የ9፥14 ማብ ይመ) መጻተኛ የሆነ ሰው በትውልዱ እስራኤላዊ ከሆነ ሰው ጋር አንድ ዐይነት ደንብና ሥርዐት ይከተል ነበር። የራሳቸውን እምነት ጥለው የእስራኤልን እምነት ለሚቀበሉ ሰዎች የእስራኤል ማኅበረ ሰብ ሁል ጊዜ ክፍት ነበር። በእርግጥም የእስራኤል መሠረተ እምነት በምድር ላይ የሚኖረውን ሰው ሁሉ የሚያቅፍ ነው (ዘፍ 12፥3)።

15፥20 *ከመጀመሪያው ዱቄት ላይ ኅብስት ጋግራችሁ... አምጡ፤* ይህ ሕግ እስራኤላውያን ወደ ምድሪቱ በሚገቡበት ጊዜ የሚሆነውን በደስታና በጕጕት እንዲጠብቁት ያደርጋል። መጀመሪያ ከሚወቃው እህል ኅብስት ተሠርቶ ለእግዚአብሔር መቅረብ ነበረበት። ከዕርሻ የመጀመሪያው ፍሬ የማቅረቡ ሐሳብ፣ በረከት ሁሉ ከእርሱ እንደሆነና ምርት ሁሉ የእርሱ እንደ ሆነ የሚያመለክት ምሳሌ ነው።

15፥22 *ካለማወቅ የተነሣ... ሳትፈጽሙ ብትቀሩ፤* ኀጢአት ባለማወቅ ሊሠራ ወይም ሊፈጸም ይቻላል፤ ሆኖም የመንጻት ሥርዐት መደረግ አለበት (የዘሌ 4፥2 ማብ ይመ)። ባለማወቅ የሚደረግ እንደዚህ ያለው ኀጢአት በሕዝቡ ሁሉ (ቍ 22-26) ወይም በአንድ ግለሰብ (ቍ 22-29) ሊፈጸም ይችላል።

በሚደረግለትም ጊዜ ሰውየው ይቅር ይባላል። [29]*ያገር ተወላጅ እስራኤላዊ ይሁን ወይም መጻተኛ ባለማወቅ ኀጢአት ከሠራ በማና ቸውም ሰው ላይ ሕጉ እኩል ተፈጻሚነት ይኖረዋል።*

[30]" '*ያገር ተወላጅም ይሁን መጻተኛ ሆን ብሎ ኀጢአት የሚሠራ ማንኛውም ሰው ግን እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ስለሚያቃልል ያ ሰው ከወገኖቹ ተለይቶ ይጥፋ። [31]*የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ቃል ስለ ናቀ፣ ትእዛዛቱንም ስለ ጣሰ ያ ሰው በእርግጥ ተለይቶ መጥፋት አለ በት፤ ጥፋቱ የራሱ ነው።' "

ሰንበትን የሻረው በሞት ተቀጣ

[32]እስራኤላውያን በምድረ በዳ በነበሩበት ጊዜ አንድ ሰው በሰንበት ቀን ዕንጨት ሲለቅም ተገኘ። [33]ዕንጨት ሲለቅም ያገኙ ትም ሰዎች ሰውየውን ወደ ሙሴ፣ ወደ አሮንና ወደ መላው የእስራኤል ማኅበር አመጡት፤ [34]በሰውየው ላይ ምን መደረግ እንዳለበት ግልጽ የሆነ ነገር ባለመኖሩ በጥ በቃ ሥር እንዲቈይ አደረጉት። [35]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣ "ሰውየው ይሙት፤ መላውም ማኅበር ከሰፈር ውጭ በድንጋይ ይውገረው" አለው፤ [36]ስለዚህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት ማኅበሩ ሰውየውን ከሰፈር አውጥቶ እስኪሞት ድረስ በድንጋይ ወገረው።

ስለ ልብስ ዘርፍ የተሰጠ መመሪያ

[37]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [38]"እስራኤላውያንን ተናገራቸው፤ እንዲህም በላቸው፤ 'በሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ በየልብሳችሁ ጫፍ ላይ ዘርፍ አድርጉ፤ እያ ንዳንዱም ዘርፍ ሰማያዊ ጥለት ይኑረው። [39]ልባችሁ የተመኘውን፣ ዐይናችሁ ያየውን ሁሉ ተከትላችሁ እንዳታመነዝሩ እነዚህን ዘርፎች በማየት *የእግዚአብሔርን* (የያህዌ) ትእዛዛት በማስታወስ እንድትታዘዙ ማስታ ወሻ ይሆኑአችኋል። [40]ስለዚህ ትእዛዛቴን ሁሉ ለመፈጸም ታስባላችሁ፤ ለአምላካችሁም (ኤሎሂም) የተቀደሳችሁ ትሆናላችሁ። [41]አምላካ ችሁ (ኤሎሂም) እሆን ዘንድ ከግብፅ ምድር ያወ ጣኋችሁ እኔ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* (ኤሎሂም ያህዌ) ነኝ። እኔ *እግዚአብሔር* አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) ነኝ።'"

ቆሬ፣ ዳታንና አቤሮን

16 የሌዊ ልጅ፣ የቀዓት ልጅ፣ የይስዓር ልጅ የሆነው ቆሬ፣ ከሮቤልም ነገድ የኤልያብ ልጆች ዳታንና አቤሮን እንዲ ሁም የፍሌት ልጅ ኦን በክፉት ተነሣሥ ተው፣ [2]ሙሴን ተቃወሙት። ከእነዚህም ጋር ታዋቂ የማኅበረ ሰቡ መሪዎች የሆኑና በጉባኤ አባልነት የተመረጡ ሁለት መቶ አምሳ እስራኤላውያን አብረው ነበሩ። [3]እነ ዚህም ሙሴንና አሮንን ለመቃወም ግን ባር ፈጥረው በመምጣት፣ "ምነው ከልክ አላለፋችሁም! የማኅበረ ሰቡ አባላት ሁሉ እያንዳንዳቸው የተቀደሱ ናቸው፤ *እግዚአ ብሔርም* (ያህዌ) ከእነርሱ ጋር ነው፤ ታዲያ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ማኅበር ላይ የምትታ በዩት ለምንድነው?" አሉአቸው።

[4]ሙሴም ይህን ሲሰማ በግንባሩ መሬት ላይ ተደፋ፤ [5]ቆሬንና ተከታዮቹን በሙሉ እንዲህ አላቸው፤ "የእርሱ የሆነውና የተቀ ደሰው ማን መሆኑን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነገ ጠዋት ይለያል፤ ወደ ራሱም ያመጣዋል፤ የሚመርጠውን ሰው ወደ ራሱ እንዲቀርብ ያደርገዋል። [6]ቆሬ፣ አንተና ተከታዮችህ ሁሉ እንዲህ አድርጉ፤ ጥናዎችን ውሰዱ፤ [7]በማ ግስቱም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት እሳትና ዕጣን ጨምሩባቸው፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚመርጠውም ያ ሰው ቅዱስ ይሆናል፤ እናንተ የሌዊ ልጆች፤ ከልክ ያለፋችሁትስ እናንተ ናችሁ!"

[8]ደግሞም ሙሴ ቆሬን እንዲህ አለው፤ "እናንተ ሌዋውያን አድምጡ! [9]የእስራኤል አምላክ (ኤሎሂም) እናንተን ከቀሩት እስራኤላ

15፥29 ዘፀ12፥49
15፥30 ቍ14፤ዘፍ 17፥14፤ዘኍ14፥40-44፤ዘዳ1፥43፤17፥13፤ ኢዮ31፥22፤መዝ19፥13፤2ነገ19፥6፡20፤ኢሳ 37፥6፡23፤ሕዝ20፥27
15፥31 ዘሌ5፥1፤ዘኍ 14፥11፤1ሳሙ15፥23፡ 26፤2ሳሙ11፥27፤ 12፥9፤መዝ119፥126፤ ምሳ13፥13፤ሕዝ18፥20
15፥32 ዘፀ31፥14፡ 15፤35፥2፡3፤ዘኍ12፥16
15፥34 ዘኍ9፥8
15፥35 ዘፀ31፥14፡ 15፤ዘሌ20፥2፤ሉቃ 4፥29፤ሐሥ7፥58
15፥36 ዘፀ31፥14፤ ዘሌ20፥2፤ኤር17፥21
15፥38 ዘሌ3፥17፤ ዘኍ10፥8፤ዘዳ22፥12፤ ማቴ23፥5
15፥39 ዘሌ17፥7፤ ዘዳ4፥23፤6፥12፤መሳ 2፥17፤መዝ73፥27፤78 ፥37፤106፥39ኤር3፥2 17፥24፤ሕዝ20፥16፤ ሆሴ4፥12
15፥40 ዘፍ26፥5፤ ዘሌ11፥44፤ዘዳ11፥13 ፤መዝ103፥18፤119፥ 56፤ሮሜ12፥1፤ቈላ 1፥22፤1ጴጥ1፥15
15፥41 ዘፍ17፥7፤ ዘፀ20፥2
16፥1 ቍ24፤ዘፀ 6፥24፤ዘኍ26፥8፤ዘዳ 11፥6፤መዝ106፥17፤ ይሁ1፥11
16፥2 ዘኍ1፥16፤ 26፥9፤27፥3
16፥3 ቍ7፤ዘፀ 19፥6፤ዘኍ12፥2፤ 14፥14፤መዝ106፥16
16፥4 ዘኍ14፥5
16፥5 ዘሌ10፥3፤ ዘኍ17፥5፤መዝ65፥4፤ 105፥26፤ኤር30፥21፤ 50፥44፤2ጢሞ2፥19
16፥6 ቍ7፡16፤ ዘሌ10፥1፤ራእ8፥3
16፥7 ቍ5፡6፤ ዘሌ10፥1፤ዘፀ30፥9

15፥30 *ሆን ብሎ፤* ቀጥተኛ ትርጕሙ፣ "በትዕቢት ወይም በዕብሪት" ማለት ነው። ሳያውቅ ኀጢአትን የሚሠራ ከእግዚ አብሔር ምሕረት ያገኛል፤ ነገር ግን የእግዚአብሔርን ቃል የሚ ያቃልል ስሙንም የሚንቅና ለመሳደብ በትዕቢት የሚነሣሣ ሰው መቀጣት አለበት። በም 14 ላይ ሕዝቡ ይህን ያደርግ እንደ ነበር ተገልጾአል፤ እዚህ ላይ ማለትም ከቍ 32-36 ግለሰብን በሚመለከት ተጠቅሶአል። *ተለይቶ ይጥፋ፤* የዘፀ 12-15 ማብ ይመ።

15፥32 *በሰንበት ቀን ዕንጨት ሲለቅም፤* ሰንበትን ለሻረ ሰው ቅጣቱ ሞት ነበር (ቍ 36፤ ዘፀ 31፥15፤ 35፥2 ይመ)። ሆን ብሎ የእግዚአብሔርን ስም እንደሚሳደበው ሰው ሁሉ (ዘሌ 24፥10-16)፣ ሰንበትን የሻረውም በትዕቢትና በዐመፅ ኀጢአትን በመፈጸሙ (የቍ 30 ማብ ይመ) ሞት ይፈረድበት ነበር። ክር ስቶስ በምድር በነበረበት ጊዜ ከሕዝቡ ፍላጐት ይልቅ ለሰን በት ሕግ ከፍተኛ ግምት እስከሚሰጠው ድረስ ሰንበት በተሳሳተ ሁኔታ እንዲከበር ይደረግ ነበር። በዚህ ጕዳይ ላይ ኢየሱስ ፈሪሳ ውያንን ብዙ ጊዜ ተቃውሞአቸዋል (ማቴ 12፥1-14 ይመ)፤ በእነ ርሱ አመለካከት ኢየሱስን ለመግደል እንዲነሣሡ (ማቴ 12፥14) በቂ ምክንያት የሆኑአቸው እነዚህ ሕጎች ናቸው (ቍ 32-36)።

15፥38 *በየልብሳችሁ ጫፍ ላይ ዘርፍ አድርጉ፤* አንድ ሰው በሚሄድበት ጊዜ በልብሱ ጫፍ ላይ ያለው ዘርፍ ይዞር ነበር (ከቍ 39 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህም የእግዚአብሔርን ትእዛዝ እንዲፈጽሙ ለማስታወስ (ከዘዳ 6፥4-9 ጋር ያነጻጽሩ) እንደ መማ ጸኛ ሆኖ ያገለግል ነበር።

15፥41 *ያወጣኋችሁ እኔ አምላካችሁ እግዚአብሔር ነኝ፤* እግዚአብሔር ሕዝቡ እንዲፈጽሙት የሰጠው ትእዛዝ በማዳን ሥራው ላይ የተመሠረተ ነበር (ዘዳ 20፥2 እና ማብ ይመ)።

16፥1-7፤ ቀደም ሲል ማርያምና አሮን የሙሴን መሪነት በመቃወም ዐመፅ ለማነሣሣት ሞክረው ነበር (ም 12)። በዚህ ጊዜ ደግሞ ቆሬና ግብረ አበሮቹ የሙሴንና የአሮንን መሪነት በመ ቃወም ተነሡ። ቆሬ በቀዓት በኩል የሌዊ የልጅ ልጅ ነበር። ቀዓ ታዊ በመሆኑ በማደሪያው ውስጥ በሚደረገው የእግዚአብሔር አገልግሎት (4፥1-20 ይመ) ቆሬ ከፍተኛ ኀላፊነት ነበረው። በዚ ህም ላይ ተጨማሪ ሥልጣን ለመያዝ ፈለገ፤ ምኞቱም ካህን ለመ ሆን ነበር፤ ምኞቱን እውን ለማድረግ አታሏል። ከቆሬ ጋር የተባ በሩት ከሮቤል ልጆች ዳታን፣ አቤሮንና ሌሎች እነርሱን የመሳ ሰሉት ሲሆኑ እንዲሁም ወደ ሁለት መቶ አምሳ የሚጠጉ የግል ቂም የነበራቸው ሌሎች የእስራኤል መሪዎችም ነበሩ። ያቀረቡ ትም ክስ ማኅበሩ ሁሉ ቅዱስ ሲሆን (ቍ 3) ሙሴ በሕዝቡ ሁሉ ላይ የመንፈሳዊ መሪነቱን ቦታ በመያዙ፣ "ከመጠን በላይ አብዝቶታል" (ቍ 3) የሚል ነበር። ለዚህ ስድብ አዘል የሐሰት ክስ ሙሴ፣ "ከልክ ያለፋችሁትስ እናንተ ናችሁ!" (ቍ 7) ሲል በቍጣ መለሰ፤ በእሳት የሚቀርብ መሥዋዕትም አዘጋጀ።

ውያን ማኅበረ ሰብ መለየቱና *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ማደሪያ አገልግሎት እንድትፈጽሙ ወደ ራሱ ማቅረቡ፣ እንድታገለግሏቸውም በማ ኅበረ ሰቡ ፊት እንድትቆሙ ማድረጉ አይ በቃችሁምን? [10]አንተንና ከአንተም ጋር ወገ ኖችህ የሆኑትን ሌዋውያንን ሁሉ ወደ ራሱ አቅርቧችኋል፤ እናንተ ግን የክህነቱንም ሥራ ደርባችሁ ለመያዝ ይኸው ትሯሯጣላችሁ:: [11]አንተና ተከታዮችህ ሁሉ አባሪ ተባባሪ ሆና ችሁ የተነሣችሁት *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ላይ ነው፤ ለመሆኑ ታጕረመርሙበት ዘንድ አሮን ማነው?"

[12]ከዚያም ሙሴ የኤልያብን ልጆች ዳታ ንና አቤሮንን አስጠራቸው፤ እነርሱ ግን እንዲህ አሉ፤ "እኛ አንመጣም! [13]በምድረ በዳ ልትገድለን ማርና ወተት ከምታፈሰው ምድር ያወጣኸን አይበቃህም? አሁን ደግሞ በእኛ ላይ ጌታ መሆን ያምርሃል? [14]ከዚ ህም በቀር አንተ ማርና ወተት ወደምታ ፈሰው ምድር አላመጣኸንም፤ ወይም ዕርሻ ዎችንና የወይን ተክል ቦታዎች አላወረስ ከንም:: ታዲያ የእነዚህን ሰዎች ዐይን ታወ ጣለህን?[a] በጭራሽ አንመጣም!"

[15]ሙሴም በጣም ተቈጣ፤ *እግዚአብሔር ንም* (ያህዌ) "ቍርባናቸውን አትቀበል፤ እኔ ከእነዚህ ሰዎች የወሰድኩት አንድ አህያ እንኳ የለም፤ አንዳቸውንም አልበደልሁም" አለ::

[16]ሙሴም ቆሬን እንዲህ አለው፤ "አንተና ተከታዮችህ እንዲሁም አሮን ነገ *በእግዚአ ብሔር* (ያህዌ) ፊት ትቀርባላችሁ:: [17]እያንዳን ዱም ሰው ጥናውን ይወስዳል፤ ባጠቃላይ ሁለት መቶ አምሳ ጥናዎች ይሆናሉ፤ በዚያም ላይ ዕጣን ጨምሮ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ያቀርባል፤ አንተና አሮንም ጥናዎቻ ችሁን እንደዚሁ ታቀርባላችሁ:: [18]እያንዳንዱ ሰው ጥናውን በመያዝ ፍም አድርጎበት፣ ዕጣን ጨምሮበት ከሙሴና ከአሮን ጋር በመገና ኛው ድንኳን ደጃፍ ቆመ:: [19]ቆሬም እነ ርሱን በመቃወም ተከታዮቹን ሁሉ በመገ ናኛው ድንኳን ደጃፍ በሰበሰባቸው ጊዜ፣ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ክብር ለመላው ማኅበር ተገለጠ:: [20]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [21]"ሁሉንም በአ ንድ ጊዜ እንዳጠፋቸው እናንተ ከዚህ ማኅ በር ተለዩ::"

[22]ሙሴና አሮን ግን በግንባራቸው ተደፍ ተው፣ "የሰብአዊ ፍጡር ሁሉ መንፈስ ስም ላክ (ኤሎሂም) የሆንህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሆይ፤ አንድ ሰው ኀጢአት በሠራ በመላው ማኅ በር ላይ ትቈጣለህን?" ሲሉ ጮኹ::

[23]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [24]"ማኅበሩን 'ከቆሬ፣ ከዳ ታንና ከአቤሮን ድንኳኖች ራቁ' በላቸው::"

[25]ሙሴ ተነሥቶ ወደ ዳታንና አቤሮን ሄደ፤ የእስራኤልም ሽማግሌዎች ተከተሉት:: [26]እር ሱም፣ "ከእነዚህ ክፉ ሰዎች ድንኳን ራቍ! የእነርሱ የሆነውን ማንኛውንም ነገር አት ንኩ፤ ያለበለዚያ በእነርሱ ኀጢአት ሁሉ እናንተም ትጠፋላችሁ" ሲል ማኅበሩን አስጠነ ቀቀ:: [27]ስለዚህ እነርሱ ከቆሬ፣ ከዳታንና ከአቤሮን ድንኳን ራቁ:: ዳታንና አቤሮን ወጥተው ከሚስቶቻቸው፣ ከልጆቻቸውና ከሕ ፃናቶቻቸው ጋር በየድንኳኖቻቸው ደጃፍ ላይ ቆመው ነበር::

[28]ሙሴም እንዲህ አለ፤ "እነዚህን ነገሮች ሁሉ እንዳደርግ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደ ላከኝና ከራሴም እንዳይደለ በዚህ ታውቃላ ችሁ፤ [29]እነዚህ ሰዎች እንደማንኛውም ሰው አሟሟት የሚሞቱ ቢሆኑና በሌሎች ሰዎች ላይ የሚደርሰው ብቻ የሚደርስባቸው ከሆነ፣ እኔን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) አልላከኝም:: [30]ይሁን እንጂ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ፈጽሞ አዲስ የሆነ ነገር አምጥቶ ምድር አፏን ከፍታ እነር ሱንና የእነርሱ የሆነውን ሁሉ ብትውጥና በሕይወታቸው ወደ መቃብር[θ] ቢወርዱ፣ ሰዎቹ እግዚአብሔርን (ያህዌ) የናቁ መሆናቸ ውን የምታውቁት ያን ጊዜ ነው::"

[31]ይህን ሁሉ ተናግሮ እንደ ጨረሰ የቆ ሙባት ምድር ተሰነጠቀች፤ [32]አፏንም ከፍታ ሰዎቹን ከነቤተ ሰቦቻቸው እንዲሁም የቆሬን ሰዎች በሙሉ፣ ንብረታቸውንም ሁሉ ዋጠች::

16፥9 ዘፍ30፥15፤ ዘኍ3፥6፤ዘዳ10፥8፤17፥12፤21፥5፤1ሳሙ2፥11፤መዝ134፥1፤ሕዝ44፥11
16፥10 ዘኍ3፥10፤18፥7፤መሳ17፥5:12
16፥11 ቍ41፤ዘፀ16፥7፤1ቆሮ10፥10
16፥12 ቍ1:14:27
16፥13 ዘፍ13፥8፤ዘኍ13፥27፤14፥2፤ሐሥ7፥27:35
16፥14 ቍ12፤ዘፀ22፥5፤23፥11፤ዘሌ20፥24፤23፥11፤ዘኍ20፥5፤መሳ16፥21፤1ሳሙ11፥2፤1ነገ14፥25፤ነህ13፥15፤መዝ105፥33፤ኤር5፥17፤39፥7፤ሆሴ2፥12፤ኢል2፥22፤ሐጌ2፥19፤ዘካ3፥10
16፥15 ዘፀ4፥14፤1ሳሙ12፥3
16፥16 ቍ6
16፥17 ሕዝ8፥11
16፥18 ዘሌ10፥1
16፥19 ቍ42፤ዘፀ16፥7፤ዘኍ14፥10፤20፥2፥6
16፥21 ቍ24፤ዘፍ19፥14፤ዘፀ32፥10
16፥22 ዘፍ18፥23፤ዘሌ10፥6፤ዘኍ14፥5፤27፥16፤ኢዮ12፥10፤21፥20፤27፥8፤33፥4፤34፥14፤ኤር32፥27፤ሕዝ18፥4፤ዕብ12፥9
16፥25 ዘፀ19፥7
16፥26 ዘፍ19፥15፤ኢሳ52፥11፤ኤር51፥6
16፥27 ቍ12:32፤ዘፀ33፥8፤ኢሱ7፥24፤ኢሳ13፥16፤14፥21
16፥28 ዘፀ3፥12፤1ነገ18፥36፤ዮሐ5፥36፤6፥38
16፥29 ዘኍ24፥13፤ኢዮ31፥2፤መክ3፥19
16፥30 ቍ33፤ዘፍ37፥35፤ዘኍ14፥11፤1ሳሙ2፥6፤ኢዮ5፥26፤21፥13፤መዝ9፥17፤16፥10፤55፥15፤141፥7፤ኢሳ5፥14፤14፥11፤38፥18፤ሕዝ26፥20
16፥31 ኢሳ64፥1-2፤ሕዝ47፥1-12፤ሚክ1፥3-4፤ዘካ14፥4
16፥32 ዘፀ15፥12

[a]14 ባሪያ ታደርጋቸዋለህ፤ ወይም ታታላቸዋለህ ማለት ነው::
θ30 በዕብራይስጥ ሲኦል ማለት ነው::

16፥12 *ዳታንና አቤሮን*፤ በሙሴ ላይ ክስ ያቀረቡት ወደ ተስፋዪቱ ምድር አላስገባንም በሚል ሰበብ ነበር:: ሙሴ ሕዝቡን "ማርና ወተት ከምታፈሰው ምድር" (ቍ 13) አስወጥቶናል በማ ለት ሕዝቡን የሚያደናግር ማስረጃ በማቅረብ ተናግረዋል:: ይሁን እንጂ እውነት ባልሆነ ፈጠራ በአእምሮአቸው ውስጥ ተቀርጾ የታያቸው የግብፅ ምድር፣ እስር ቤት ከመሆን ይልቅ ወደ ገነት መለወጧ ነበር::

16፥15 *አንዳቸውንም አልበደልሁም*፤ ሙሴ በሰብአዊ ስሜት ምንም በደል አለመፈጸሙን መናገሩ፣ ምን ያህል ትሑት እንደ ነበር ያመለክታል::

16፥18-21፤ መሥዋዕት የማቅረቡ ፉክክሮሽ የተካሄደው በእሳት ነበር፤ እግዚአብሔር ቅዱስ በሆነው ማደሪያ ውስጥ የእ ርሱ ካህናት አድርጎ የሚቀበላቸው የትኞቹን ሰዎች ይሆን? ከቆሬ ጋር ያበሩት ሁለት መቶ አምሳ ሰዎች፣ በመገናኛው ድንኳን መግ ቢያ ላይ ሙሴንና አሮንን ለመቃወም በትዕቢት ተሞልተው መጡ:: በዚያ የእግዚአብሔር ክብር መገለጡ የማይቀር ሲሆን፣ ይኸው ዐመፀኞችን ሰዎች (ቍ 21) በሞት የሚቀጣ ቅጽበታዊ ቃል የያዘ በድንገት የሆነ ቅጣት ነበር (ቍ 19)፤ ቅጣቱም የተገ ላቢጦሽ ሆነ:: በጥናዎቻቸው ውስጥ እሳት በማድረግ በእግዚአ ብሔር ፊት ራሳቸውን እንደ ካህን ለማቅረብ የደፈሩት እነዚያ ሁለት መቶ አምሳ ሰዎች፣ በእግዚአብሔር እሳት ተቃጥለው ሞቱ (ቍ 35)

16፥22፤ ሙሴና አሮን ወደ እግዚአብሔር በመማጸናቸው እሳቱ ቆመ እንጂ ሕዝቡ ሁሉ ሊጠፉ ነበር::

16፥24 *ራቁ!* እግዚአብሔር የሚሰጠው ፍርድ እጅግ ከባድ ነው፤ ነገር ግን ቆመው ተመልካች የነበሩትንና ከጥፋተኞቹ ጋር ያላበሩትን ሰዎች ማጥፋት አልፈለገም:: በዚህ ስፍራ ላይ ቆሬ ከሁለት መቶ አምሳዎቹ ሐሰተኛ ካህናት ተለይቶ በሙሴ ላይ የጀመሩትን ተቃውሞ ለመቀጠል ከዳታንና ከአቤሮን ጋር አብሮ የቆመ ይመስላል::

16፥30 *አዲስ የሆነ ነገር*፤ በፍጥነት የሚፈጸመው ይህ ፍርድ በእግዚአብሔር የሚሆን እንጂ በሌላ ነገር ወይም መንገድ ተተ ርጕሞ በአጋጣሚ የሚደረግ ያለመሆኑን ሙሴ ለሕዝቡ በሚገባ አረጋግጦአል:: ዐመፀኞችን ለመዋጥ ምድር መሰንጠቋ፣ የሙሴ ንና የአሮንን እውነተኛነትና የእግዚአብሔርን ቍጣ የሚያሳይ ትክክለኛ ምልክት ነበር::

16፥32 *ከነቤተ ሰቦቻቸው... ዋጠች*፤ የቆሬ ልጆች ማስተ ዋል በጐደለው በአባታቸው ምክር ውስጥ ስላልገቡ ከእርሱ ጋር

33እነርሱም ካላቸው ከማናቸውም ነገር ጋር ከነሕይወታቸው ወደ መቃብር ወረዱ፤ ምድሪቱም በላያቸው ተከደነችባቸው፤ ጠፉ፤ ከማኅበረ ሰቡም ተወገዱ። 34ከጩኸታቸውም የተነሣ በአካባቢያቸው የነበሩት እስራኤላውያን ሁሉ፣ "ምድሪቱ እኛንም እኮ ልትውጠን ነው" ብለው ሸሹ።

35እሳትም *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ዘንድ ወርዶ የሚያጥኑትን ሁለት መቶ አምሳ ሰዎች በላቻቸው።

36*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 37"ጥናዎቹ የተቀደሱ ናቸውና ከተቃጠሉት ሰዎች ዘንድ ወስደህ በውስጣቸው ያለውን ፍም አርቆ እንዲደፋ ለካህኑ ለአሮን ልጅ ለአልዓዛር ንገረው፤ 38እነዚህም ሕይወታቸውን ለማጥፋት ኀጢአት የሠሩ ሰዎች ጥና ናቸው፤ ጥናዎቹም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት የቀረቡና የተቀደሱ በመሆናቸው ለመሠዊያው መለበጫ እንዲሆኑ ቀጥቅጠህ አሣሣቸው፤ እነዚህም ለእስራኤላውያን ማስጠንቀቂያ ይሁኑ።"

39ከዚህ የተነሣም ካህኑ አልዓዛር የተቃጠሉት ሰዎች አምጥተዋቸው የነበሩትን የናስ ጥናዎች ሰብስቦ የመሠዊያው መለበጫ እንዲሆኑ ቀጠቀጣቸው፤ 40ይህን ያደረገውም፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሙሴ አማካይነት ባዘዘው መሠረት ነው፤ ይህም ከአሮን ዘር በስተቀር ማንም ሰው *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ቀርቦ ዕጣን እንዳያጥን ያለበለዚያ ግን፣ እንደ ቆሬና እንደ ተከታዮቹ እንደሚሆን ለእስራኤላውያን የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነበር።

41በማግሥቱም መላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብ፣ "እናንተ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ሕዝብ ገድላችኋል" በማለት በሙሴና በአሮን ላይ አጒረመረሙ።

42ማኅበሩም ሙሴንና አሮንን ለመቃወም በተሰበሰቡ ጊዜ ወደ መገናኛው ድንኳን ዘወር ሲሉ ደመና ድንኳኑን በድንገት ሸፍኖት አዩ፤ *የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ክብር ተገለጠ። 43ከዚያም ሙሴና አሮን ወደ መገናኛው ድንኳን ፊት ለፊት ሄዱ። 44*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 45"በቅጽበት አጠፋቸዋለሁና ከዚህ ማኅበር ራቅ" እነርሱም በግንባራቸው ተደፉ።

46ከዚያም ሙሴ አሮንን፣ "*ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ዘንድ ቊጣ ወጥቶ መቅሠፍት ጀምሮአልና ጥናውን ወስደህ ዕጣን በመጨመር ከመሠዊያው እሳት አድርግበት፤ ፈጥነህም ወደ ማኅበሩ ሄደህ አስተሰርይላቸው" አለው። 47ስለዚህ አሮን፣ ሙሴ በነገረው መሠረት ወደ ማኅበሩ መካከል ሮጦ ገባ፤ መቅሠፍቱም ቀደም ብሎ በሕዝቡ መካከል መስፋፋት ጀምሮ ነበር፤ ሆኖም አሮን ዕጣኑን ዐጥኖ አስተሰረየላቸው። 48እርሱም በሕይወት ባሉትና በሞቱት መካከል ቆመ፤ መቅሠፍቱም ተከለከለ። 49ይሁን እንጂ በቆሬ ምክንያት የሞቱትን ሳይጨምር ዐሥራ አራት ሺህ ሰባት መቶ ሰዎች ተቀሥፈው ሞቱ። 50ከዚያም መቅሠፍቱ ቆመ፤ አሮንም ሙሴ ወዳለበት ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ ተመለሰ።

የአሮን በትር ማቈጥቈጥ

17 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ 2"ለእስራኤላውያን ንገራቸውና ከየነገዱ አለቆች አንዳንድ፣ ባጠቃላይ ዐሥራ ሁለት በትር ተቀበል፤ የያንዳንዱንም ሰው ስም በየበትሩ ላይ ጻፈው። 3ለያንዳንዱ የነገድ አለቃ አንዳንድ በትር መኖር ስላለበት በሌዊ በትር ላይ የአሮንን ስም ጻፍ። 4በትሮቹንም እኔ ከአንተ ጋር በምገናኝበት በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከምስክሩ ፊት ለፊት አስቀምጣቸው። 5እኔ የምመርጠው ሰው በትርም ታቈጠቊጣለች፤ እስራኤላውያን በእናንተ ላይ ነጋ ጠባ የሚያደርጉትንም ማጒረምረም በዚህ እገታለሁ።"

6ሙሴም ለእስራኤላውያን ተናገራቸው፤ አለቆቻቸውም በቀደሙት በያንዳንዱ አባቶች ስም ዐሥራ ሁለት በትር ሰጡት፤ የአሮን በትርም በበትሮቹ መካከል ነበረች። 7ሙሴም በትሮቹን ወስዶ በምስክሩ ድንኳን ውስጥ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት አኖራቸው።

16፥33 ቍ30፤ መክ9፥10
16፥35 ዘሌ10፥2፤ ዘኍ11፥1-3፤26፥10፤ ራእ11፥5
16፥37 ቍ6፤ዘፀ 6፥23
16፥38 ዘፀ20፥24፤ 38፥1-7፤ዘሌ10፥1፤ ዘኍ26፥10፤ዘጸ28፥46 ፤ምሳ20፥2፤ኤር44፥ 29፤ሕዝ14፥8፤ 2ጴጥ2፥6
16፥39 ዘሌ20፥14፤ 2ዜና26፥18
16፥40 ዘፀ30፥1፡9፤ ዘኍ3፥102ኛዜና26፥ 18፤2ነገ12፥3፤2ዜና2 6፥18፤ኢሳ1፥13፤ 66፥3፤ኤር41፥5፤ 44፥3
16፥42 ቍ19፤ዘፀ 16፥7፤ዘኍ14፥10
16፥45 ዘፀ32፥10
16፥46 ዘፀ29፥36፤ ዘሌ10፥1፡6፤26፥25፤ ዘኍ1፥53፤8፥19፤መዝ 106፥29
16፥47 ዘኍ25፥6-8
16፥48 ዘኍ25፥8፤ መዝ106፥30
16፥49 ቍ32
17፥2 ዘፍ32፥10፤ ዘፀ4፥2፤ዘኍ1፥4
17፥3 ዘኍ1፥3
17፥4 ቍ7፤ዘፀ 16፥34፤25፥22፤40፥2
17፥5 ቍ8፤ዘፀ 16፥7፤ዘኍ16፥5
17፥7 ዘፀ38፥21

አልሞቱም ነበር (26፥11)። ነገር ግን ሌሎቹ ዐመፀኞችና ቤተ ሰቦቻቸውም ከእነርሱ ጋር አብረው ሞቱ።

16፥37 *ጥናዎቹ … ወስደህ* እውነተኞቹ ካህናት፣ ሁለት መቶ አምሳዎቹ ሐሰተኞች ሰዎች ተቃጥለው ከሞቱበት ቦታ ከናስ የተሠሩት ጥናዎቻቸውን በመውሰድ ከጠፈጠፉአቸው በኋላ ካህን ሳይሆን ራሱን ካህን አድርጎ ለሚቈጥር ማስተዋል ለጐደለው ሰው (ቍ 40) ማስጠንቀቂያ ይሆኑ ዘንድ ለመሠዊያ መለበጫ አደረጉአቸው።

16፥41 *መላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብ … አጒረመረሙ፤* ለሞቱት ሰዎች ተጠያቂ አድርገው ሙሴን ያለአግባብ በመክሰስ ማኅበሩ ሁሉ እርሱን ተቃወመ። ሙሴና አሮን ጣልቃ ገብተው በግንባራቸው ተደፍተው በመማለድ የእግዚአብሔርን ቍጣ ባያበርዱ ኖሮ (ቍ 4፥22 ይመ) ተደጋግሞ በታየው ዐመፃቸው ምክንያት (ቍ 45 ይመ) ጠቅላላው ሕዝብ በጠፋ ነበር።

16፥49 *ዐሥራ አራት ሺህ ሰባት መቶ ሰዎች… ሞቱ፤* የማኅበሩ ጠቅላላ ቍጥር ቢምዕራፍ ሁለት ላይ በተጠቀሰው የሕዝብ ቈጠራ ዝርዝር መሠረት ከሆነ እዚህ ላይ የተጠቀሰው የሕዝብ ብዛት ተቀባይነት ያለው ይሆናል።

17፥1-13፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሰው ታሪክ የተፈጸመው፣ በቆሬ ላይ ከተሰጠው መለኮታዊ ፍርድ (16፥1-35)፣ የዐመፀኞቹ ሰዎች ጥናዎችና ከእነርሱም ጋር ተያይዞ የተደረገው ነገር (16፥36-50) ያስገኘው ምሳሌያዊ ትምህርትን በተመለከተ ከተጻፈው ትረካ በኋላ ነው። በዚያ ሁሉ ተቃውሞ የአሮን ክህነት የጸደቀና የተረጋገጠ መሆኑን የሚያመለክቱ ተከታታይ ታሪኮችን በመያዝ አንጻር ም 17 ሦስተኛ መሆኑ ነው። ከየነገዱ አንዳንድ በትር መወሰዱና ዐሥራ ሁለት በትሮች መመረጣቸው የአሮንን መለኮታዊ ምርጫ በድጋሚ አረጋግጦ ለማመልከት የገባ ምሳሌያዊ አገላለጽ ነበር።

17፥3 *በሌዊ በትር ላይ የአሮንን ስም ጻፍ፤* እግዚአብሔር የሌዊን ነገድ አገልጋዮች አድርጎ መምረጡና በተለይም አሮንን ካህን ማድረጉ በም 17 ላይ መከላከያ የሚሆን ታሪክ ተፈጽሞአል። እግዚአብሔርም ምርጫው ትክክል መሆኑን ለማሳየት ታምር አድርጎአል (ቍ 8 ይመ)፤ የቆሬ ዐመፅ በብዙዎች የተደገፈ ስለ ነበር፣ ለማረጋገጫ የሚደረገው ታምር ግልጽና የማያሻማ መሆን ነበረበት። ከቆሬ ጋር ያበሩት ሁለት መቶ አምሳ ሰዎች፣ ከብዙ ነገድ ምናልባትም ከሁሉም ነገድ የመጡ ሊሆኑ ይችላሉ።

17፥4 *ከምስክሩ ፊት ለፊት፤* ዐሥርቱ ትእዛዛትን በያዘው በታቦቱ ፊት ለፊት ማለት ነው፤ ምናልባትም በዕጣን መሠዊያው አጠገብ ባለው ቅዱስ ስፍራ ሊሆን ይችላል።

[8]በማግስቱ ሙሴ ወደ ምስክሩ ድንኳን ሲገባ በሌዊ ቤት ስም የቀረበችው የአሮን በትር ማቈጥቈጥ ብቻ ሳይሆን እንቡጥ አውጥታ፣ አብባና ለውዝ አፍርታ አገኛት። [9]ከዚያም ሙሴ በትሮቹን ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት አውጥቶ ወደ እስራኤላውያን ሁሉ አመጣቸው፤ እነርሱም አዩ፤ እያንዳንዱም ሰው የየራሱን በትር ወሰደ።

[10]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "የአሮን በትር ለዐመፀኞቹ ምልክት እንድትሆን መልሰህ በምስክሩ ፊት ለፊት አኑራት፤ እነርሱ እንዳይሞቱም በእኔ ላይ የሚያደርጉትን ማጕረምረም ይህ ይገታዋል" አለው። [11]ሙሴም ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው አደረገ።

[12]ከዚያም እስራኤላውያን ሙሴን እንዲህ አሉት፤ "እነሆ መሞታችን ነው! ጠፋን፤ ሁላችንም መጥፋታችን ነው! [13]ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ማደሪያ የሚጠጋ እንኳ ማንኛውም ሰው ቢሆን ይሞታል፤ ሁላችንም ልንጠፋ ነው እንዴ?"

የካህናትና የሌዋውያን ተግባር

18 እግዚአብሔር (ያህዌ) አሮንን እንዲህ አለው፤ "መቅደሱን በተመለከተ ስለሚፈጸም በደል አንተ፣ ልጆችህና የአባትህ ቤተ ሰቦች ኀላፊነቱን ትሸከማላችሁ፤ ክህነቱን በተመለከተ ስለሚፈጸም በደል ግን ኀላፊነቱ የሚወድቀው በአንተና በልጆችህ ላይ ብቻ ነው። [2]አንተና ልጆችህ በምስክሩ ድንኳን ፊት በምታገለግሉበት ጊዜ አብረዋችሁ እንዲሆኑና እንዲረዱአችሁ ከአባትህ ነገድ ሌዋውያንን አምጣቸው። [3]እነርሱም በአንተ ኀላፊነት ሥር ሆነው የድንኳኑን አገልግሎት በሙሉ ያከናውኑ፤ ይሁን እንጂ ወደ መቅደሱ ዕቃዎችም ሆነ ወደ መሠዊያው አይጠጉ፤ ከተጠጉ ግን እነርሱም አንተም ትሞታላችሁ። [4]እነርሱም የመገናኛውን ድንኳን ለመንከባከብ ማለትም በድንኳኑ ውስጥ የሚሠራውን ሥራ ሁሉ ኀላፊነት በመውሰድ አብረዋችሁ ይሁኑ፤ ከዚህ በተረፈ ግን እናንተ ወዳላችሁበት ማንም ሰው አይጠጋ።

[5]"በእስራኤላውያን ላይ ዳግም ቍጣ እንዳይደርስባቸው የመቅደሱና የመሠዊያው እንክብካቤ ኀላፊነት የሚመለከተው እናንተን ይሆናል። [6]ከእስራኤላውያን መካከል ወገኖቻችሁን ሌዋውያንን ለእናንተ ስጦታ አድርጌ እኔ ራሴ መርጫቸዋለሁ፤ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ የሚከናወነውን ሥራ ሁሉ እንዲሠሩ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተሰጡ ናቸው። [7]ይሁን እንጂ በመሠዊያው ላይ የሚደረገውንና በመጋረጃ ውስጥ ያለውን ማንኛውንም የክህነት አገልግሎት የምትፈጽሙት አንተና ልጆችህ ብቻ ናችሁ፤ የክህነቱን አገልግሎት ስጦታ አድርጌ ሰጥቻችኋለሁ። ከእናንተ በስተቀር ወደ መቅደሱ የሚጠጋ ቢኖር ግን ይገደል።"

ለካህናትና ለሌዋውያን የሚሰጡ መባዎች

[8]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) አሮንን እንዲህ አለው፤ "ለእኔ በሚቀርበው መባ ላይ ኀላፊነትን የሰጠሁህ እኔው ራሴ ነኝ፤ እስራኤላውያን የሚያቀርቡልኝም የተቀደሰ መባ ሁሉ ለአንተና ለልጆችህ መደበኛ ድርሻችሁ እንዲሆን ሰጥቻችኋለሁ። [9]ለእኔ ከሚቀርብልኝ እጅግ ከተቀደሰው መባ ሁሉ፣

17፥8 ቍ2:7:10፤ ዘኍ1፥50፤ሕዝ 17፥24፤ዕብ9፥4
17፥9 ቍ2
17፥10 ቍ8፤ዘፀ 23፥21፤ዘዳ9፥24፤መዝ 66፥7፤68፥18፤ምሳ 24፥21
17፥12 መሳ13፥22፤ ኢሳ6፥5፤15፥1
17፥13 ዘኍ1፥51
18፥1 ዘፀ28፥38
18፥2 ዘኍ3፥10
18፥3 ቍ7፤ዘኍ 1፥51፤3፥32
18፥4 ዘኍ3፥38
18፥5 ቍ3፤ዘሌ6፥12
18፥6 ዘኍ3፥8:9
18፥7 ቍ3:20፤ዘፀ 29፥9፤40፥13፤ዘኍ 3፥10፤ዕብ5፥4፤9፥3:6
18፥8 ዘፀ18፥1፤ ዘሌ2፥2፤6፥16፤7፥6:3 1-34:36፤ዘዳ 18፥1፤2ዜና31፥4
18፥9 ዘሌ2፥1፤ 5፥15፤6፥17:25

17፥8 *ማቈጥቈጥ ብቻ ሳይሆን እንቡጥ አውጥታ፣ አብባና ለውዝ አፍርታ አገኛት፤* ማን ምን እንዳደረገ፣ የድርጊቱ ዐላማ ምን እንደ ሆነ በማያሻማ ሁኔታ ግልጽ ይሆን ዘንድ እግዚአብሔር በበትሯ ላይ የተለያዩ ለውጦች እንዲታዩ አደረገ።

17፥10 *በምስክሩ ፊት ለፊት፤* የአሮን በትር በቃል ኪዳኑ ታቦት ውስጥ ወይም አጠገብ (ዕብ 9፥4 ይመ)፣ ካሉት የሙሴን ሕግ ከያዘው ጽላት (የዘፍ 25፥16 ማብ ይመ) እና መና ከያዘው ማድጋ (ዘፀ 16፥33-34) ጋር ሆነች። ስለ ሕዝቡ ላደረገው የተለየ ነገር መታሰቢያ ይሆን ዘንድ እነዚህ ቅዱስ ምሳሌዎች ሁል ጊዜ በእግዚአብሔር ፊት ነበሩ። በተጨማሪም በሚቀጥለው ትውልድ ማንም ሰው በእግዚአብሔር አገልግሎት ውስጥ የተለየና ቅዱስ የሆነውን የአሮንን የክህነት ሥልጣን መጠየቅ ቢደፍር እግዚአብሔር አሮንን መምረጡን የሚያመለክተው ይህ መታሰቢያ የሰውየውን የድፍረት ጥያቄ የሚቃወም ይሆናል። በእስራኤል የአምልኮ ሥርዐት ውስጥ (የ18፥1-7 ማብ ይመ) የአሮንንና የልጆቹን አገልግሎት አስፈላጊነት ከተሰጣቸው ኀላፊነት በላይ አድርጎ መገመትም አስቸጋሪ ሁኔታ ውስጥ ያስገባል።

17፥12 *መሞታችን ነው!* የአሮንን ክህነት በመቃወም ያሳዩት ዐመፅ በመጨረሻ ላይ ኀጢአት እንደ ሆነ ሕዝቡ ማስተዋሉን ያመለክታል። ወደ እግዚአብሔር ለመቅረብ የሚያስችሉ ተገቢ መንገዶች በም 18-19 በሰፋት ተገልጸዋል።

17፥12-13፤ ሕዝቡ ያሰማው ወዮታ ትክክለኛ ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የሚገኝበትን ቅዱስ ሥፍራ የሚያረክስ ከባድ ኀጢአት መፈጸም በሞት የሚያስቀጣ ነበር። እግዚአብሔር ያደረገው ቸርነት የጸጋው አንዱ ገጽታ ነበር (ከመዝ 99፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በመሠረቱ ሕዝቡ ከፍርድ ነጻ ለመሆን ተስፋ የሚያደርገው ይህን ብቻ ነበር።

18፥1-7፤ በእግዚአብሔር የተመረጡት አሮንና ቤተ ሰቡ ለተቀደሰው አምልኮ ትክክለኛ ካህናት ይሆኑ ዘንድ የተሰጣቸው ኀላፊነት እጅግ ከባድ ነበር። በ17፥12-13 ሕዝቡ ያሰማው ወዮታ ትክክለኛ ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የሚገኝበትን ቅዱስ ሥፍራ የሚያረክስ ከባድ ኀጢአት መፈጸም በሞት የሚያስቀጣ ነበር። እግዚአብሔር ሕጋዊ የሆነ ክህነት በመስጠት ያደረገው ቸርነት የጸጋው አንዱ ገጽታ ነበር (ከመዝ 99፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በመሠረቱ ሕዝቡ ከፍርድ ነጻ ለመሆን ተስፋ የሚያደርገው ይህን ብቻ ነበር።

18፥1 *ስለሚፈጸም በደል ... ኀላፊነቱን ትሸከማላችሁ፤* ካህናትና ሌዋውያን በእግዚአብሔር ማደሪያ ውስጥ ለሚፈጸም ርኩሰት ሁሉ ተጠያቂዎች ናቸው፤ እግዚአብሔርን ለማገልገል፣ ፈቃዱንም ለመፈጸም ከፍተኛ ጥንቃቄ ማድረግ ይገባቸው ነበር (ከዘሌ 10፥7 ጋር ያነጻጽሩ)።

18፥2 *ሌዋውያንን አምጣቸው፤* ከሌዊ ነገድ የሆኑት ሌሎች ሰዎች ከአሮን ወገን የሆኑትን ካህናት ሊያግዙአቸው ይገባል፤ እነዚህ ረዳቶች ከተወሰነላቸው አገልግሎት ውጭ አልፈው መሄድ አይፈቀድላቸውም። ነገር ግን ተላልፈው ከተገኙ የሚሞቱት እነርሱ ብቻ ሳይሆኑ ኀላፊነት የተሰጣቸው ካህናትም ጭምር ነበሩ (ቍ 3)።

18፥7 *የክህነቱን አገልግሎት ስጦታ አድርጌ ሰጥቻችኋለሁ፤* ካህናት ቅዱስ ወደ ሆነው ቦታ ለመቅረብና በእግዚአብሔር ፊት ለማገልገል ከሌሎች ሰዎች ሁሉ ይልቅ ልዩ መብት ሰጥቶአቸው ነበር። ክህነቱ ለካህናቱም ሆነ ለሕዝቡ የእግዚአብሔር ጸጋ ስጦታ ነበር።

18፥8 *ለአንተና ለልጆችህ መደበኛ ድርሻችሁ፤* ካህናቱ በአገልግሎት ሥራቸው ውስጥ ሊታገዙ ይገባ ነበር (ዘሌ 6፥14-7፥36 ይመ)። ሌዋውያን በጠቅላላ፣ በተለይም ካህናት እግዚአብሔር ለሕዝቡ ከሚሰጠው ርስት ድርሻ ስላልነበራቸው የተሰጣቸው ነገር ምን እንደ ሆነ በሚገባ እንዲያውቁት ማድረግ አስፈላጊ ነበር። በምድሪቱ ድርሻ አልነበራቸውም፤ ድርሻቸውና ርስታቸው እግዚአብሔር ራሱ ነበር (ቍ 20)።

በእሳት የማይቃጠለው የራስህ ድርሻ ይሆ
ናል፤ እጅግ የተቀደሰ አድርገው ከሚያ
መጡልኝ ስጦታ ከእህል ቍርባንም ሆነ
ከኀጢአት ወይም ከበደል መሥዋዕት የሚነ
ሣው ሁሉ የአንተና የልጆችህ ድርሻ ነው።
[10]እጅግ ቅዱስ መሆኑን በማሰብ በተቀደሰ
ስፍራ ብላው፤ እያንዳንዱም ወንድ ከዚሁ
ይብላ፤ ይህ ለአንተም የተቀደሰ ነው።

[11]“እስራኤላውያን ከሚያቀርቡት ስጦታ፣ ከሚ
ወዘወዘው ቍርባን ተለይቶ የሚቀመጠው
ስጦታ ሁሉ የአንተ ይሁን። ይህንም ለአ
ንተ፣ ለወንድና ለሴት ልጆችህ መደበኛ ድርሻ
አድርጌ ሰጥቻችኋለሁ። ከቤተ ሰዎችህ በሥ
ርዐቱ መሠረት የነጻ ማንኛውም ሰው ከዚሁ
መብላት ይችላል።

[12]“እስራኤላውያን የመከር በኵራት አድ
ርገው *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚሰጡትን ምርጥ
የወይራ ዘይት በሙሉ፣ ምርጥ የሆነውን
አዲስ የወይን ጠጅና እህል ሁሉ ለእናንተ
ሰጥቻችኋለሁ። [13]*ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚያ
መጡት የምድራቱ በኵር ፍሬ ሁሉ የአንተ
ይሆናል። ከቤተ ሰዎችህ በሥርዐቱ መሠ
ረት ንጹሕ የሆነ ማንኛውም ሰው ይህን
መብላት ይችላል።

[14]“*ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፈጽሞ የተሰጠ[ሐ]
በእስራኤል ያለ ማንኛውም ነገር ሁሉ የአ
ንተ ነው። [15]ማሕፀን የሚከፍትና *ለእግዚአ
ብሔር* (ያህዌ) የተሰጠ ሰውም ሆነ እንስሳ
የአንተ ነው፤ ነገር ግን ማንኛውም በኵር
ሆኖ የተወለደውን ወንድ ልጅና ንጹሕ ካል
ሆነ እንስሳ በኵር ሆኖ የተወለደውን ተባዕት
ሁሉ ዋጀው። [16]እነዚህም አንድ ወር ሲሆና
ቸው ሃያ ጌራ በሚመዝነው በቤተ መቅ
ደሱ ሰቅል[T] ልክ፣ በተወሰነው በማዋጃው ዋጋ
በአምስት ሰቅል ጥሬ ብር ትዋጀዋለህ።

[17]“የተቀደሱ ስለሆኑ የበሬ፣ የበግ ወይም
የፍየል በኵር የሆኑትን አትዋጃቸውም፤ ደማ
ቸውን በመሠዊያው ላይ ትረጨዋለህ፤ ሥባ
ቸውንም ሽታው *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ደስ
የሚያሰኝ እንዲሆን በእሳት የሚቀርብ መሥ
ዋዕት አድርገህ *ታቃጥለዋለህ*። [18]የሚወዘ
ወዘው ቍርባን ፍርምባና የቀኙ ወርች የአ
ንተ እንደ ሆነ ሁሉ የእነዚህም ሥጋ የአ

18፥10 ዘሌ6፥16፡17፡18
18፥11 ዘፀ29፥26፤ ዘሌ7፥30፡31-34፤ 13፥3፡22፥1-16፤ ዘኍ6፥20
18፥12 ዘፍ4፥3፤ዘፀ 23፥19፡34፥26፤ዘፀ 7፥13፡11፥14፡12፥17 ፡28፥51፡2ነገ18፥32፤ 2ዜና31፥5፤ነህ10፥35፡ 37፤ኤር31፥12፤ሕዝ 23፥41፤ሆሴ2፥8፤ኢዩ 1፥10፤ሐጌ1፥11
18፥13 ቍ11፤ ዘፀ29፥27
18፥14 ዘሌ27፥21፤ ኢሱ6፥17-19
18፥15 ዘፍ10፥15፤ ዘፀ13፥2፡13፤ ዘኍ3፥46
18፥16 ዘፀ30፥13፤ ዘሌ27፥6፤ዘኍ3፥15፡47
18፥17 ዘፀ29፥13፤ ዘሌ1፥9፡3፥2፡27፥9
18፥18 ቍ11፤ ዘሌ7፥30
18፥19 ዘሌ2፥13፤ 2ነገ12፥4
18፥20 ቍ24፤ዘኍ 26፥62፤ዘዳ10፥9፡12፥ 12፡14፥27፡18፥1-2፤ ኢሱ13፥33፤ሕዝ 44፥28
18፥21 ቍ24፤ዘፍ 28፥22፤ዘሌ27፥30- 33፤ዘኍ1፥53፡31፥28 ፤ዘዳ14፥22፤ነህ10፥37 ፡13፥5፤ሚል3፥8፤ ዕብ7፥5
18፥22 ዘፀ28፥43
18፥23 ቍ20፤ዘፀ 12፥14፡27፥21፤ዘኍ 10፥8፡26፥62፤ ዘዳ10፥9፤ሕዝ44፥10
18፥24 ዘሌ27፥30፤ ዘዳ26፥12
18፥26 ቍ21፡28፤ ነህ10፥38
18፥27 ቍ12፡30፤ ዘፍ50፥10፤ዘሌ7፥18፤ ዘዳ15፥14፤መሳ6፥37፤ ሩት3፥3፡6፡ 14፤1ሳሙ23፥1

ንተ ይሆናል። [19]እስራኤላውያን *ለእግዚአ
ብሔር* (ያህዌ) ከሚያቀርቡት ከተቀደሰ ቍር
ባን የሚለየው ሁሉ ለአንተ፣ ለወንድና
ለሴት ልጆችህ መደበኛ ድርሻ አድርጌ ሰጥ
ቻችኋለሁ፤ ይህም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት
ለአንተና ለዘሮችህ ዘላለማዊ የጨው ኪዳን
ነው።”

[20]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) አሮንን እንዲህ አለው፤
“ከምድራቸው የምትካፈለው ርስት፣ ከእነር
ሱም የምታገኘው ድርሻ የለህም፤ በእስራኤ
ላውያን መካከል ድርሻህና ርስትህ እኔ ነኝ።

[21]“በመገናኛው ድንኳን በሚያገለግሉበት
ጊዜ ለሚሠሩት ሥራ ደመወዝ እንዲሆና
ቸው ከእስራኤል የሚወጣውን ዐሥራት
ሁሉ ለሌዋውያን ርስት አድርጌ ሰጥቻቸዋ
ለሁ። [22]አድራጎቱ ኀጢአት ስለ ሆነ ሞት
እንዳያስከትልባቸው ከእንግዲህ ወዲያ እስ
ራኤላውያን ወደ መገናኛው ድንኳን አይጠጉ።
[23]በመገናኛው ድንኳን የሚከናወነውን ሥራ
የሚሠሩት ሌዋውያን ናቸው፤ በዚያም ለሚ
ፈጸመው በደል ኀላፊነቱን ይሸከማሉ። ይህም
ለሚመጡት ትውልዶች የዘላለም ሥርዐት
ነው፤ ሌዋውያን በእስራኤላውያን መካከል
ርስት አይሰጣቸውም። [24]በዚህ ፈንታም እስ
ራኤላውያን መባ አድርገው *ለእግዚአብሔር*
(ያህዌ) የሚያቀርቡትን ዐሥራት ለሌዋውያን
ርስት አድርጌ ሰጥቻቸዋለሁ፤ እኔም እነር
ሱን በተመለከተ፣ ‘በእስራኤላውያን መካ
ከል ርስት አይኖራቸውም’ ያልኩት በዚሁ
ምክንያት ነው።”

[25]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤
[26]“ሌዋውያንን ተናገራቸው፤ እንዲህም በላ
ቸው፤ ‘ርስት አድርጌ የምሰጣችሁን ዐሥራት
ከእስራኤላውያን በምትቀበሉበት ጊዜ፣ እናን
ተም ካገኛችሁት ላይ አንድ ዐሥርኛ በማ
ውጣት *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) መባ አድርጋችሁ
ታቀርባላችሁ። [27]ቍርባናችሁም ከዐውድማ
እንደ ገባ እህል ወይም ከመጭመቂያ እንደ
ወጣ ወይን ሆኖ ይቈጠርላችኋል። [28]እና
ንተም ከእስራኤላውያን ላይ ከምትቀበሉት

[ሐ]14 የዕብራይስጡ ትርጒም አንድን ነገር ወይም አንድን ሰው በማይለወጥ ውሳኔ ለእግዚአብሔር መስጠትን ያመለክታል።
[T]16 አምሳ አምስት ግራም ያህል ነው።

18፥11 *ለወንድና ለሴት ልጆችህ* ከሚቀርበው ስጦታ ተካፋይ የሚሆኑት ካህናት ብቻ ሳይሆኑ ቤተ ሰቦቻቸውም ጭምር ነበሩ። በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ ያልሆኑ የቤተ ሰብ አባላት ብቻ ሕዝቡ ከሚያመጣው ስጦታና መሥዋዕት እንዳይበሉ ይከለከሉ ነበር (ቍ 13 ይመ)፤ ለመንጻት የሚደረጉ ዝግጅቶች በዘሌ 22፥4-8 ተገልጸዋል።

18፥12 *ምርጥ የወይራ ዘይት... ምርጥ የሆነውን አዲስ የወይን ጠጅና እህል ሁሉ፤* ከተመረተው ሁሉ ምርጥ የሆነውን ለእግዚአብሔር መስጠት የተገባ ነበር፤ ይህም ለካህናትና ለቤተ ሰቦቻቸው የተለየ ምግብ ይሆን ነበር። በተመሳሳይ ሁኔታም በአሁኑ ዘመን የእግዚአብሔርን ቃል በማስተማርና በመስበክ የሚያገለግሉ ሰዎች ለአገልግሎታቸው ተገቢ የሆነ ክፍያ ማግኘት እንዳለባቸው (የ1ቆሮ 9፥3-10 እና ማብ ይመ) የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች በአጽንዖት ይገልጻሉ።

18፥19 *ዘላለማዊ የጨው ኪዳን፤* በቋሚነት ለካህናት የሚሰጥ ነበር። “የጨው ኪዳን” የሚለው ሐረግ (2ዜና 13፥5 ይመ) አሁንም ግልጽ አይደለም። በዘሌ 2፥13 ከእህል ቍርባን ጋር አብሮ ይቀርብ የነበረው ጨው፣ “የጨው ኪዳን” ተብሎ ተጠርቶአል። በሕዝ 43፥24 እንደ ተጠቀሰው በሚቃጠል መሥዋዕት ላይ ጨው ማድረግ አስፈላጊ ነበር፤ ለቤተ መቅደሱ አገልግሎት ከሚቀመመው ልዩ ዕጣንም ውስጥ ጨው ከተደባለቁት ነገሮች አንዱ ዐይነት እንደ ነበር በዘፀ 30፥35 ተጠቅሶአል። “የጨው ኪዳን” መሥዋዕት ከቀረበ በኋላ በሚበላውና ኪዳን በሚደረግበት ምግብ (ዘፍ 31፥54፤ዘፀ 24፥5-11፤ መዝ 50፥5 ይመ) ላይ የሚጨመረውን ጨው የሚያመለክት ይሆናል። ጨው ለብዙ ጊዜ የሚቆይና ቋሚ የሆነ ነገርን ስለሚወክል፣ የተሰጠውም ኪዳን የማይለወጥ መሆኑን ያመለክታል (ከዘሌ 2፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

18፥26-32፤ ሌዋውያን፣ ሕዝቡ ለእግዚአብሔር የሚሰጠውን ዐሥራት ተቀብለው ወደ ቤተ መቅደሱ የሚያስገቡ እነርሱ ቢሆኑም ዐሥራትን በመስጠት እግዚአብሔርን የማምለኩ ጕዳይ ራሳቸውንም ይመለከት ነበር። ከሚያገኙት ገቢ አንድ ዐሥረኛውን ለካህኑ ለአሮን መስጠት ይጠበቅባቸው ነበር (ቍ 28)፤ ከሚቀበሉትም የተመረጠው ለእግዚአብሔር መቅረቡን ማረጋገጥ ይገባቸዋል (ቍ 29)። ስለዚህ ሌዋውያን እንደታዘዙት ቢያደርጉ ከሞት ፍርድ ሊያመልጡ ይችላሉ ማለት ነው (ቍ 32)።

ዐሥራት ሁሉ በዚሁ ዐይነት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መባ ታቀርባላችሁ፤ ከዚሁም የእግዚአብሔር (ያህዌ) ድርሻ የሆነውን ዐሥራት ለካህኑ ለአሮን ትሰጣላችሁ:: [29]ከምትቀበሉት ሁሉ ምርጥና እጅግ የተቀደሰውን ክፍል የእግዚአብሔር (ያህዌ) ድርሻ አድርጋችሁ ታቀርባላችሁ::

[30]"ሌዋውያንን እንዲህ በላቸው፤ 'ምርጥ የሆነውን ክፍል በምታቀርቡበት ጊዜ፣ እንደ ዐውድማ ምርት ወይም እንደ ወይን መጭመቂያ ውጤት ሆኖ ይቈጠርላችኋል:: [31]የቀረው ግን በመገናኛው ድንኳን ለሰጣችሁት አገልግሎት ደመወዛችሁ ስለ ሆነ፣ እናንተና ቤተ ሰዎቻችሁ በየትኛውም ስፍራ ልትበሉት ትችላላችሁ:: [32]የተመረጠውን ክፍል ካቀረባችሁ በዚህ በደለኞች አትሆኑም፤ ደግሞም የተቀደሰውን የእስራኤላውያንን መባ አታረክሱም፤ አትሞቱምም::

የመንጻት ሥርዐት ውሃ

19 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [2]"እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘው፣ ሕጉ የሚጠይቀው ሥርዐት ይህ ነው፤ እንከን ወይም ነውር የሌለባትና ቀንበር ተጭኖባት የማያውቅ አንዲት ቀይ ጊደር እንዲያመጡልህ ለእስራኤላውያን ንገራቸው:: [3]ለካህኑ ለአልዓዛርም ስጠው፤ ከሰፈሩ አውጥተውም በፊቱ ይረድዋት:: [4]ከዚያም ካህኑ አልዓዛር ጣቱን በደሙ ውስጥ ነክሮ፣ ወደ መገናኛው ድንኳን ፊት አቅጣጫ ሰባት ጊዜ ይርጨው:: [5]እርሱ እየተመለከተም ጊደሯን ያቃጥሏት፤ ቈዳዋም፣ ሥጋዋም፣ ደሟም፣ ፈርሷም ጭምር ይቃጠል:: [6]ካህኑ የዝግባ ዕንጨት፣ ሂሶጵና ብሩህ ቀይ ክር ወስዶ ጊደሪቱ በምትቃጠልበት እሳት ውስጥ ይጨምር:: [7]ከዚህ በኋላ ካህኑ ልብሱን በውሃ ማጠብ፣ ሰውነቱንም መታጠብ አለበት፤ ከዚያም ወደ ሰፈሩ ሊመለስ ይችላል፤ ይሁን እንጂ በሥርዐቱ መሠረት እስከ ማታ ድረስ የረከሰ ይሆናል:: [8]የሚያቃጥላትም ሰው እንደዚሁ ልብሱን ማጠብ፣ ሰውነቱንም በውሃ መታጠብ አለበት፤ እርሱም ደግሞ እስከ ማታ ድረስ የረከሰ ይሆናል::

18፥28 ሚል3፥8
18፥30 ቍ27
18፥31 ቍ23
18፥32 ቍ29፤ ዘሌ19፥8፤22፥15
19፥2 ዘፍ15፥9፤ ዘሌ22፥19-25፤ዘዳ 21፥3፤1ሳሙ6፥7፤ ዕብ9፥13
19፥3 ዘፀ29፥14፤ ዘኍ3፥4
19፥4 ዘሌ4፥17
19፥5 ዘፀ29፥14
19፥6 ቍ18፤ ዘሌ14፥4፤መዝ51፥7
19፥7 ዘሌ11፥25፤ 14፥8
19፥9 ቍ13፤ዘፍ 35፥2፤ዘፀ29፥31፤ዘሌ 4፥12፤ዘኍ8፥7፤ ዕብ9፥13
19፥10 ዘሌ3፥17፤ 15፥10፤14፥46፤22፥18
19፥11 ዘሌ8፥33፤ 21፥1፤ዘኍ31፥19
19፥12 ቍ19፡20፤ ዘኍ31፥19፤2ዜና 26፥21
19፥13 ቍ22፤ዘሌ 7፥20፤15፥31፤21፥11 ፤22፥3፤2ዜና36፥14፤ መዝ79፥1፤ሕዝ2፥13
19፥15 ዘሌ6፥28
19፥16 ዘኍ31፥19፤ 1ነገ13፥2፤2ነገ23፥6፤ 14፤ሕዝ6፥5፤ማቴ 23፥27፤ዘሌ5፥3
19፥17 ቍ9፤ ዘኍ8፥7
19፥18 ቍ6፡16፤ ዘፀ12፥22፤ዘሌ4፥17

[9]"ንጹሕ የሆነ ሰው የጊደሯን ዐመድ አፍሶ ከሰፈሩ ውጭ በመውሰድ በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ በሆነ ስፍራ ያኑረው፤ ይህም ለመንጻቱ ውሃ እንዲውል በእስራኤል ማኅበረ ሰብ የሚጠበቅ ይሆናል፤ ከኀጢአትም ለመንጻት ይጠቅማል:: [10]የጊደሯን ዐመድ የሚያፈስውም ሰው እንደዚሁ ልብሱን ማጠብ አለበት፤ ያም ሰው እስከ ማታ ድረስ የረከሰ ይሆናል፤ ይህም ለእስራኤላውያን እንዲሁም በመካከላቸው ለሚኖሩ መጻተኞች የሚሆን ዘላለማዊ ሥርዐት ነው::

[11]"የሞተን ሰው በድን የሚነካ ማንኛውም ሰው እስከ ሰባት ቀን የረከሰ ይሆናል:: [12]በሦስተኛውና በሰባተኛውም ቀን ሁለመናውን በውሃው ያንጻ፤ ንጹሕም ይሆናል:: በሦስተኛውና በሰባተኛው ቀን ሁለመናውን ካላነጻ ግን ንጹሕ አይሆንም:: [13]የሞተን ሰው በድን ነክቶ ራሱን ያላነጻ ማንኛውም ሰው የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ማደሪያ ያረክሳል፤ ያም ሰው ከእስራኤል ተለይቶ ይጥፋ:: የሚያነጻው ውሃ ስላልተረጨበት ርኩስ ነው፤ ከርኵሰቱም አልተላቀቀም::

[14]"አንድ ሰው በድንኳን ውስጥ በሚሞትበት ጊዜ የሚፈጸመው ሥርዐት የሚከተለው ነው፤ ወደ ድንኳኑ የሚገባም ሆነ በዚያ ውስጥ ያለ ማንኛውም ሰው እስከ ሰባት ቀን ድረስ የረከሰ ይሆናል፤ [15]እንዲሁም ያልተከደነ ማንኛውም ክፍት ዕቃ የረከሰ ይሆናል::

[16]"ሜዳ ላይ በሰይፍ የተገደለውን ወይም እንዲሁ የሞተውን ወይም ደግሞ ዐፅም ወይም መቃብር የሚነካ ማንኛውም ሰው እስከ ሰባት ቀን ድረስ የረከሰ ይሆናል::

[17]"ለረከሰውም ሰው፣ ለማንጻት ከተቃጠለው የጊደር ዐመድ ላይ ማሰሮ ውስጥ በማድረግ በላዩ የምንጭ ውሃ ይጨምሩበት:: [18]ከዚያም በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ የሆነ ሰው ሂሶጵ ወስዶ በውሃው ውስጥ ከነከረው በኋላ ድንኳኑን፣ በውስጡ ያሉትን ዕቃዎች ሁሉ፣ እዚያ የነበሩትንም ሰዎች ሁሉ ይርጫቸው:: እንዲሁም የሰው ዐፅም ወይም መቃብር ወይም ደግሞ የተገደለውን ወይም እንዲሁ የሞተውን ሰው የነካው ማንኛውንም ሰው ይርጭ:: [19]የነጻው ሰው ያልነጻውን

19፥2 *ቀይ ጊደር*፤ በአምልኮ ሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ ያልሆነ ወይም ከመርከሱ የተነሣ በአምልኮ ወደ እግዚአብሔር መቅረብ (ቍ 11፡14፡16) የማይችል ማንኛውም ሰው እንዲነጻ ለማድረግ፣ የቀይ ጊደር መሥዋዕት ይቀርብ ነበር:: ነውር የሌለባት ቀይ ጊደር ከሰፈር ውጭ ታርዳ እንድትቃጠል ይደረጋል (ቍ 3-6):: የተቃጠለውን የጊደሪቱን ዐመድ አፍሶ ከሚያነጻው ውሃ ጋር በመደባለቅ (ቍ 9፡17) የረከሱ ሰዎችን ለማንጻት ይውላል (ቍ 12፡18):: ይህ የረከሱ ሰዎችን የማንጻት ሥርዐት፣ ረክሶ የነበረውን ሰው ተመልሶ ወደ እግዚአብሔር መቅረብ እንዲችል ያደርገዋል:: የዕብራውያን መልእክት፣ የክርስቶስ ደም ያለውን የማንጻት ኀይል ከቀይዋ ጊደር ዐመድ ጋር ያነጻጽረዋል (ዕብ 9፥13-14፤ ቀጥሎም ያለውን ማብ ይመ)::

19፥6 *የዝግባ ዕንጨት፣ ሂሶጵና ብሩህ ቀይ ክር*፤ የቀይዋ ጊደር ዐመድ ካለው የማንጻት ሁኔታ ጋር የተገናኙ ናቸው::

19፥12 *ሁለመናውን በውሃው ያንጻ*፤ የቀይዋ ጊደር ዐመድ ከሰፈር ውጭ ይከማች ነበር፤ የሞተን ሰው በድን የነካ ሰው እንዲነጻ ለማድረግ ዐመዱ በሚፈለገው ሁኔታ ከውሃ ጋር ይደባለቅ ነበር::

19፥13 *የእግዚአብሔርን ማደሪያ ያረክሳል*፤ ከርኵሰቱ እንዲነጻ የተዘጋጀውን መንገድ ሆን ብሎ ችላ የሚል ሰው በራሱ ላይ ፍርድን ማምጣት ብቻ ሳይሆን፣ ለማደሪያው መርከስም ምክንያት ይሆናል:: *ከእስራኤል ተለይቶ ይጥፋ*፤ የዘፀ 12፥15 ማብ ይመ::

19፥14 *ወደ ድንኳኑ የሚገባም ሆነ በዚያ ውስጥ ያለ ማንኛውም ሰው*፤ ሰው የሚረክስባቸው የተለያዩ አጋጣሚዎች ሊኖሩ ይችላሉ፤ የሞተውን ሰው በድን ሆን ብሎ በመንካት ብቻ ሳይሆን፣ በሞተው ሰው በድን አቅራቢያ በመሆን እንኳ ማንኛውም ሰው ሊረክስ ይችላል::

19፥18 *ሂሶጵ ወስዶ በውሃው ውስጥ ከነከረው በኋላ … ይርጫቸው*፤ እዚህ ላይ የመንጻቱ ሥርዐት የሚካሄድበት መንገድ ተገልጾአል:: እንደ ሥርዐቱ ንጹህ የሆነው ሰው፣ ሂሶጵን ወስዶ ንጹሕ ባልሆነው ሰው ወይም ነገር ላይ ይረጭ ነበር:: የክርስቶስ ደም የማንጻት ኀይል፣ የቀይዋ ጊደር ዐመድ የተደባለቀበት ውሃ ርኵሰትን ለማንጻት ካለው ብቃት ጋር ተነጻጽሮአል፤ ("እጅግ አብልጦ" ዕብ 9፥13-14)::

ሰው በሦስተኛውና በሰባተኛው ቀን ይርጨው፤ በሰባተኛው ቀን ያንጻው፤ የሚነጻውም ሰው ልብሱን ይጠብ፤ ገላውንም በውሃ ይታጠብ፤ ማምሻውም ላይ የነጻ ይሆናል። [20]ይሁን እንጂ አንድ የረከሰ ሰው ራሱን ሳያነጻ ከቀረ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) መቅደስ አርክሶአልና ከማኅበረ ሰቡ ተለይቶ ይጥፋ፤ የሚያነጻው ውሃ ያልተረጨበት ስለ ሆነ ርኩስ ነው። [21]ይህም ለእነርሱ የዘላለም ሥርዐት ነው።

"የሚያነጻውን ውሃ የሚረጨውም ሰው ልብሱን ይጠብ፤ የሚያነጻውንም ውሃ የሚነካ ማንኛውም ሰው እስከ ማምሻው ድረስ የረከሰ ይሆናል። [22]የረከሰ ሰው የሚነካው ማናቸውም ነገር ይረክሳል፤ ይህን የነካ ሰው ደግሞ እስከ ማምሻው ድረስ የረከሰ ይሆናል።"

ከዐለት የፈለቀ ውሃ

20 በመጀመሪያው ወር መላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብ ወደ ጺን ምድረ በዳ መጥተው በቃዴስ ተቀመጡ፤ እዚያ ማርያም ሞተች፤ ተቀበረችም።

[2]በዚህ ጊዜ ለማኅበረ ሰቡ የሚሆን ውሃ አልነበረም፤ ሕዝቡም ሙሴንና አሮንን በመቃወም ተሰበሰቡ። [3]ሙሴን ተጣሉት፤ እንዲህም አሉት፤ "ወንድሞቻችን *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት በሞቱ ጊዜ ምነው እኛም ያኔ ሞተን ባረፍነው ኖሮ! [4]*የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ማኅበረ ሰብ ወደዚህ ምድረ በዳ ያመጣችሁት ለምንድነው! ከነከብቶቻችን እዚሁ እንድናልቅ ነውን? [5]ከግብፅ አውጥታችሁ እህል ወይም በለስ፣ ወይን ወይም ሮማን ወደሌለበት ወደዚህ ክፉ ቦታ ያመጣችሁንስ ለምንድነው? የሚጠጣ ውሃ እንኳ ይታጣ!"

[6]ሙሴና አሮን ከማኅበረ ሰቡ ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ ሄደው በግንባራቸው ተደፉ፤ *የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ክብር ተገለጠላቸው። [7]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [8]"በትሪቱን ውሰድ፤ አንተና ወንድምህ አሮን ማኅበሩን በአንድነት ሰብስቡ፤ እነርሱም እያዩ ዐለቱን ተናገሩት፤ ዐለቱም ውሃ ያወጣል። አንተም ለማኅበረ ሰቡ ከዐለቱ ውሃ ታወጣላቸዋለህ፤ እነርሱና ከብቶቻቸውም ይጠጣሉ።"

[9]ስለዚህም ሙሴ ልክ እንደታዘዘው በትሩን *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ወሰደ። [10]እርሱና አሮንም ማኅበሩን በዐለቱ ፊት አንድ ላይ ሰበሰቡ፤ ሙሴም፣ "እናንተ ዐመፀኞች አድምጡ፤ ከዚህ ዐለት እኛ ለእናንተ ውሃ ማውጣት አለብን?" አላቸው። [11]ከዚያም ሙሴ እጁን ዘርግቶ በበትሩ ዐለቱን ሁለት ጊዜ መታው፤ ውሃውም ተንዶለዶለ፤ ማኅበረ ሰቡና ከብቶቻቸውም ጠጡ።

[12]ነገር ግን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን፣ "በእስራኤላውያን ፊት እኔን ቅዱስ አድርጋችሁ ለማክበር ስላልታመናችሁብኝ ይህን ማኅበረ ሰብ ወደምሰጠው ምድር ይዛችሁ አትገቡም" አላቸው።

[13]እስራኤላውያን *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) ጋር የተጣሉበት፣ እርሱም ቅዱስ መሆኑን በመካከላቸው የገለጠበት ይህ የመሪባ[u] ውሃ ነበር።

ኤዶም እስራኤል እንዳያልፍ ከለከለ

[14]ሙሴ ከቃዴስ ለኤዶም ንጉሥ እንዲህ

[u]13 *መሪባ* ማለት *መጣላት* ማለት ነው።

19፥19 ዘኍ35፥2፤ ዘሌ16፥14-15፤ዘኍ 31፥19፤ሕዝ36፥25፤ ዕብ10፥22
19፥20 ቍ12፤ ዘሌ 14፥8፤15፥31፤ መዝ74፥7
19፥21 ዘፀ27፥21
19፥22 ዘሌ5፥2፤ 15፥4-12
20፥1 ቍ14፤ዘፀ 15፥20፤ዘኍ13፥21፡ 26፤33፥36፤ዘዳ1፥46፤ መሳ11፥17፤መዝ 29፥8
20፥2 ዘፀ15፥22፤ 17፥1፤ዘኍ16፥19
20፥3 ቍ13፤ዘፍ 13፥7፤ዘፀ5፥21፤17፥2፤ 21፥18፤ዘኍ14፥2፤ 16፥31-35
20፥4 ዘፀ14፥11፤ ዘኍ14፥2:3፤16፥13
20፥5 ዘፀ17፥1፤ ዘኍ13፥23፤16፥14
20፥6 ዘፀ40፥2፤ ዘኍ14፥5፤16፥19
20፥8 ዘፀ4፥2፤ 10፥12-13፤17፥6፤ ኢሳ41፥18፤43፥20፤ ኢር31፥9
20፥9 ዘኍ17፥2:10
20፥10 ቍ8፤ መዝ106፥32:33
20፥11 ዘፀ17፥6፤ ኢሳ33፥21
20፥12 ቍ24፤ ዘኍ27፥14፤ዘዳ1፥37፤ 3፥27፤32፥51፤ ኢሳ5፥16፤8፥13
20፥13 ቍ3፤ዘፀ 17፥7፤ዘሌ10፥3
20፥14 ቍ1:16፤ ዘፍ፤24፥3፤25፥30፤

20፥1-29፤ ይህ ምዕራፍ የማርያምን ሞት (ቍ 1) በማውሳት ይጀምርና በአሮን ሞት ይደመድማል (ቍ 28)። ከኤዶም ጋር የተደረገውንም ግጭት በተመለከተ የተጠቀሰውን ታሪክ ያካትታል (ቍ 14-21)፤ በሙሴ አሳዛኝ ኀጢአትም ላይ ያተኵራል (ቍ 11-12)። በምድረ በዳ የእስራኤል የመጨረሻው ዓመት አሳዛኝ ጅማሬ ይህን የመሰለ ነበር።

20፥1 ***በመጀመሪያው ወር፤*** ዓመቱ አልተጠቀሰም፤ ነገር ግን በቍ 22-29 ያለው ሐሳብ በ33፥38 ላይ ከተገለጸው ጋር ሲነጻጸር ይህ ምዕራፍ የሚጀምረው ከግብፅ ምድር ከወጡ በኋላ በአርባኛው ዓመት ይሆናል ወደሚለው አዝማሚያ ይመራል (የ1፥1፤ 9፥1 ማብ ይመ)። በቃዴስ ዐመፅ በተደረገበት ጊዜ (ም 13፥14) የነበሩ ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ የሆናቸው ብዙ ሰዎች በዚህ ጊዜ ሞተዋል። *በቃዴስ፤* አብዛኛው በምድረ በዳ ያሳለፉት መንከራተት አልተጻፈም፤ ሕዝቦች መና እየበሉ፣ የውሃ ምንጭንና ዘርዘር ብሎ የሚበቅለውን የምድረ በዳ ተክል ለማግኘት የተደጋገመ ጕዞ በማድረግ ብዙ ዞረው ሊሆን ይችላል። ነገር ግን ዞረው የሚመጡት ከፍተኛ ዐመፅ ወደ አደረገበት (ም 13-14) በቃዴስ ወደሚገኘው ዋና ሰፈር ነበር። ዙሪያውን ይዙሩ እንጂ ወደ ተስፋዪቱ ምድር አልደረሱም፤ አሁንም ከፊታቸው ነበረች።

20፥2 ***ውሃ አልነበረም፤*** ከአርባ ዓመት በፊት እግዚአብሔር የዐባይን ወንዝ ለመምታት (ዘፀ 17፥1-7) የተጠቀመበትን በትር እንዲወስድ ሙሴን አዝዞት ነበር። አሁን ደግሞ ከአርባ ዓመት በላይ እስራኤል ከፍተኛ ዐመፅ ባደረጉበት ስፍራ ቀድሞ የሆነው ነገር ተደገመ። የዐመፀኞቹ ልጆች ከሞቱት ዘመዶቻቸው ጋር አብረው ቢሞቱ ይሻላቸው እንደ ነበር ተናገሩ። ከሰማይ የወረደውን መና በሚመለከት ቀድሞ የተሰማው ቅሬታ አሁንም በልጆቻቸው ተደገመ።

20፥8 *ዐለቱን ተናገሩት፤* እግዚአብሔር በግብፅና በዚያ ሁሉ የምድረ በዳ ጕዞ ታምር ያደረገበትን በትር እንዲወስድ ለሙሴ ነግሮት ነበር፤ በዚህ ጊዜ ግን ሙሴ ለሕዝቡ ውሃን ያፈልቅ ዘንድ ዐለቱን መምታት ሳይሆን መናገር ነበረበት (ከመዝ 114፥8 ጋር ያነጻጽሩ)።

20፥10 *እናንተ ዐመፀኞች አድምጡ፤* አርባ ዓመት ሙሉ በሙሴ ልብ ተጠራቅሞ የነበረው ቍጣ፣ ንዴትና ምሬት በአንድ ጊዜ ተገለጠ (መዝ 106፥ 33 ይመ)።

20፥11 *ዐለቱን ሁለት ጊዜ መታው፤* ሙሴ በመቈጣቱ ለድንጋዩ እንዲናገር (ቍ 8) ከእግዚአብሔር የተሰጠውን ትእዛዝ አላከበረም። ሙሴ ተጣድፎ ባለማስተዋል ባደረገው ነገር ከእግዚአብሔር ከባድ ተግሣጽ አደረሰበት (ቍ 12)። ሙሴን ያስቈጣው ነገር ምን እንደ ሆነ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በግልጽ አልተጠቀሰም፤ ይሁን እንጂ ከዚህ ቀጥሎ ያሉት የቍጣው ምክንያቶች ይመስላሉ፤ (1) ቃል ብቻ መናገር በቂ እንዳልሆነ በማሰብ ያደረገው ቢመስልም ሙሴ ይህን የፈጸመው በእግዚአብሔር ካለማመኑ የተነሣ ነበር፤ (2) ህልዎተ እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር እንደ ሆነ የእምነት ቃል ተናግሮ ለሕዝቡ ምላሽ በመስጠት ፈንታ ሙሴ ችኩሎ ባደረገው ነገር (ቍ 12) ቅዱስ የሆነውን እግዚአብሔርን አሳዘነ።

20፥12 ይህን ማኅበረ ሰብ ወደምሰጠው ምድር ይዛችሁ አትገቡም፤ ሙሴ ባለመታዘዙ በመጨረሻ የሚደርስበት ነገር ግልጽ ነው፤ ይኸውም አሮንም ሆነ ሙሴ ወደ ተስፋዪቱ ምድር አለመግባታቸው ነው። አብረዋቸው ከነበሩት መካከል ኢያሱና ካሌብ ብቻ በሕይወት ኖረው ወደ ተስፋዪቱ ምድር ሲገቡ፣ ከሙሴ ጋር አሮንም እንዳይገባ መደረጉ እግዚአብሔርን ባለመቀደሱና ከወንድሙ ጋር በመተባበሩ ነበር።

20፥13 *መሪባ፤* ከአርባ ዓመት በፊት ለመጀመሪያ ጊዜ ከዐለት ውሃ እንዲፈልቅ ሲደረግ ይህንኑ የሚመስል ስም ተጠቅሶ ነበር (በዘፀ 17፥7 ላይ ደግሞ ማሳህ ማለት "መፈተን" ተብሎአል)፤ በመዝ 95፥8 ላይ በመሪባ እና በማሳህ ውሃ አጠገብ የተደረገው ዐመፅ አሳዛኝ መሆኑ በእንጕርጕሮ ተገልጾአል።

20፥14-21፤ ሙሴ በስምምነት ሕዝቡ ለሚጠቀምበት ነገር ዋጋ ከፍሎ በኤዶም ምድር ያልፍ ዘንድ ላቀረበው ጥያቄ ግትር

ሲል መልእክተኞች ላከ፤

"ወንድምህ እስራኤል የሚለው ይህ ነው፤ የደረሰብን መከራ ሁሉ ምን እንደ ሆነ አንተም ታውቃለህ:: [15]የቀድሞ አባቶቻችን ወደ ግብፅ ወረዱ፤ እኛም እዚያ ብዙ ዘመን ኖርን:: ግብፃውያን እኛንም አባቶቻችንንም አሠቃዩን፤ [16]ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በጮኽን ጊዜ ግን ጩኸታችንን ሰማ፤ መልአክ ልኮም ከግብፅ አወጣን::

"አሁንም ያለነው እዚሁ ቃዴስ በግዛትህ ድንበር ላይ ባለችው ከተማ ነው:: [17]ስለዚህ በአገርህ እንድናልፍ እባክህን ፍቀድልን፤ በየትኛውም ዕርሻ ወይም የወይን ተክል ውስጥ አንገባም፤ ከየትኛውም ጕድጓድ ውሃ አንጠጣም:: የንጉሡን አውራ ጐዳና ይዘን ከመጓዝ በስተቀር፣ ግዛትህን አልፈን እስክንሄድ ድረስ ወደ ቀኝም ወደ ግራም አንልም::"

[18]ኤዶም ግን እንዲህ ሲል መለሰ፤

"በዚህ በኩል አታልፉም፤ እናልፋለን የምትሉ ከሆነ በሰልፍ ወጥተን በሰይፍ እንመታችኋለን::"

[19]እስራኤላውያንም መልሰው፣

"አውራውን መንገድ ይዘን እንሄዳለን፤ እኛም ሆንን ከብቶቻችን የትኛውንም ውሃችሁን ከጠጣን ዋጋውን እንከፍላለን፤ በእግር አልፈን መሄድ ብቻ እንጂ ሌላ ምንም አንፈልግም::" አሏቸው::

[20]ኤዶምም እንደ ገና፣

"በዚህ ማለፍ አትችሉም::" የሚል መልስ ሰጣቸው::

ከዚያም ኤዶም ብዙና ኀይለኛ የሆነ ሰራዊት አሰልፎ ሊወጋቸው ወጣ፤ [21]ስለዚህ ኤዶም በግዛቱ አልፈው እንዳይሄዱ ስለ ከለከላቸው እስራኤላውያን ተመለሱ::

36፥16፤ዘዐ18፥8፤ ዘዳ4፥39፤ኢሱ2፥11፤ 9፥9
20፥15 ዘፍ15፥13፤ 46፥6፤ዘዐ1፥14
20፥16 ቍ14:23፤ ዘፍ16፥11፤21፥17፤ዘዐ 2፥23፤12፥42፤14፥19 ፤ዘኍ33፥37፤ዘዳ26፥8
20፥17 ቍ20፤ ዘኍ21፥22፤ዘዳ2፥27፤ መሳ11፥17
20፥18 ቍ14፤ ዘኍ21፥23
20፥19 ዘዐ12፥38፤ ዘዳ2፥6:28
20፥20 ቍ14: 17:18
20፥21 ዘኍ21፥4: 23፤ዘዳ2፥8፤መሳ11፥18
20፥22 ዘኍ33፥ 37፤34፥7፤ዘዳ1፥46፤ 32፥50
20፥23 ቍ16
20፥24 ቍ10፤ ዘፍ25፥8፤ዘዐ17፥7
20፥25 ዘኍ33፥38
20፥26 ቍ24፤ዘዐ 28፥1-4፤40፥13፤ዘሌ 16፥4፤ዘኍ27፥13፤ 31፥2
20፥27 ዘኍ33፥38
20፥28 ቍ26፤ዘዐ 29፥29፤ዘኍ33፥38፤ ዘዳ10፥6፤32፥50
20፥29 ዘፍ27፥41፤ ዘሌ10፥6፤ዘዳ32፥50፤ 34፥8
21፥1 ዘፍ12፥9፤ ዘኍ 13፥17፤33፥40፤ ዘዳ1፥7፤ኢሱ12፥14፤ መሳ1፥9:16
21፥2 ቍ3፤ዘሌ 7፥16፤ዘዐ22፥20፤ ዘዳ2፥34፤ኢሱ2፥10፤ 8፥26፤ኤር25፥9፤ 50፥21
21፥3 ቍ2፤ዘፍ 10፥18፤ዘኍ14፥45

የአሮን መሞት

[22]መላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብ ከቃዴስ ተነሥቶ ወደ ሖር ተራራ መጣ:: [23]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) በኤዶም ወሰን አጠገብ ባለው በሖር ተራራ ሙሴንና አሮንን እንዲህ አላቸው፤ [24]"አሮን ወደ ወገኖቹ ይሰበሰባል፤ ሁለታችሁም በመሪባ ውሃ በትእዛዜ ላይ ዐምፃችኋልና ለእስራኤላውያን ወደምሰጣት ምድር አይገባም:: [25]አሮንንና ልጁን አልዓዛርን ወደ ሖር ተራራ ይዘሃቸው ውጣ:: [26]አሮን ወደ ወገኖቹ ስለሚሰበሰብ ልብሱን አውልቀህ ልጁን አልዓዛርን አልብሰው፤ አሮንም እዚያው ይሞታል::"

[27]ሙሴ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዳዘዘው አደረገ፤ መላው ማኅበረ ሰብ እያያቸው ወደ ሖር ተራራ ወጡ:: [28]ሙሴም የአሮንን ልብስ አውልቆ ልጁን አልዓዛርን አለበሰው፤ አሮንም እዚያው ተራራው ጫፍ ላይ ሞተ:: ከዚያም ሙሴና አልዓዛር ከተራራው ወረዱ፤ [29]መላው ማኅበረ ሰብም አሮን መሞቱን በተረዳ ጊዜ፣ የእስራኤል ቤት በሙሉ ሠላሳ ቀን አለቀሰለት::

የዓራድ መደምሰስ

21 [1]በኔጌብ ይኖር የነበረው ከነዓናዊው የዓራድ ንጉሥ እስራኤል በአታሪም መንገድ መምጣቱን በሰማ ጊዜ በእስራኤላውያን ላይ አደጋ ጥሎ ጥቂቶቹን ማረከ:: [2]በዚያን ጊዜ እስራኤል፣ "ይህን ሕዝብ አሳልፈህ በእጃችን ከሰጠኸን ከተሞቻቸውን ፈጽሞ እንደመስሳለን"[^] ሲል *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ተሳለ:: [3]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) የእስራኤልን ልመና ሰምቶ ከነዓናውያንን በእጃቸው አሳልፎ ሰጣቸው፤ እነርሱም ሰዎቹንና ከተሞቻቸውን ፈጽመው ደመሰሱ፤ ከዚህ የተነሣም ስፍራው ሖርማ[+] ተባለ::

^2 የዕብራይስጡ ትርጕም አንድን ነገር ወይም አንድን ሕዝብ ፈጽሞ በመደምሰስ፣ በማይሻር ውሳኔ ለእግዚአብሔር መስጠትን ያመለክታል::

+3 መደምሰስ ወይም ማጥፋት ማለት ነው::

የሆነ የእምቢታ መልስ ተሰጠው::

20፥14 *ወንድምህ እስራኤል፤* የኤዶም ሕዝብ የያዕቆብ ወንድም ከሆነው ከዔሳው የትውልድ ሐረግ ነው (ዘፍ 36፥1 ይመ)::

20፥17 *የንጉሡን አውራ ጐዳና፤* በዮርዳኖስ ማዶ የሚገኝና ከአረቢያ እስከ ደማስቆ የሚደርስ ጐዳና ሲሆን፣ የሰሜን ደቡብ ንግድ ዋና መንገድ ነው::

20፥20 *ብዙና ኀይለኛ የሆነ ሰራዊት፤* ኤዶም ሰራዊቱን አሰልፎ በመውጣቱ እስራኤል ወንድሙ ከሆነው ሕዝብ ጋር ጦርነት ላለመግጠም ወደ ኋላ አፈገፈገ:: እስራኤል የጫማ መርገጫ የምታህል መሬት እንኳ ከኤዶም እንዳይወስድ እግዚአብሔር ከልክሎት ነበር (ዘዳ 2፥4-6 ይመ)::

20፥22 *ሖር ተራራ፤* በኤዶም ምድር ዳርቻ እንደሚገኝ (ቍ 23) ከመነገሩ በስተቀር በየት አቅጣጫ እንደ ሆነ የታወቀ ነገር የለም::

20፥24 *ወደ ወገኖቹ ይሰበሰባል፤* በማለዘብ እንደሚሞት የተነገረ አባባል ነው (ዘፍ 25፥8:17፤ 35፥29):: *ሁለታችሁም፤* እግዚአብሔርን ባለመታዘዝ በተደረገው ነገር አሮን ከሙሴ ጋር ተባብሮ ነበር (ቍ 12)፤ በመሆኑም አሮን ሞተ፤ የአሮን ሞት ሙሴም እንደሚሞት የሚያሳይ ቀዳሚ ምልክት ነበር (ዘዳ 34 ይመ)::

20፥25 *አሮንንና ልጁን አልዓዛርን፤* በሙሴ እግር የሚተካው ሰው ማን እንደ ሆነ ግልጽ ነበር (ዘዳ 34)፤ አሮንንም የሚተካው ሰው ማን ሊሆን እንደሚችል የታወቀ ነበር::

20፥26-28፤ አሮን በሕይወት እያለ ልጁ የእርሱን ልብስ እንዲለብስ ተደረገ፤ አሮን የሞተውም ከዚያ በኋላ ነው::

20፥29 *አለቀሰለት፤* የአሮን (እንዲሁም የሙሴ) ሞት አንድ ትውልድ ማለፉን ያመለክታል:: የቀደመው ትውልድ አሁን ያለፈ ሲሆን በአርባ ዓመት ዕድሜአቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ የሆናቸው ሰዎች ሙሉ በሙሉ ተተክተው ነበር::

21፥1-3፤ የእስራኤል አዲሱ ማኅበረ ሰብ ከከነዓናውያን ጋር ያደረገው የመጀመሪያው ጦርነት፣ በዓራድ ንጉሥ የተቀሰቀሰ ሳይሆን አይቀርም:: ዓራድ ድንገተኛ ወረራ ሊያደርግባቸው ቢያስብም፣ ድሉ ግን ሙሉ በሙሉ ለእስራኤል ሆነ፤ በቀደመው ትውልድ፣ በአማሌቃውያንና በከነዓናውያን ተሸንፈው ስለ ነበር (14፥41-45)፣ ይህ ለእነርሱ አዲስ ቀን ነበር::

21፥2 *ፈጽሞ እንደመስሳለን፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ::

21፥3 *ሖርማ፤* የዚህን ቦታ ስም መጠቀሱ፣ ቀደም ሲል ከሆነው ከእስራኤል ሽንፈት ጋር የተገናኘ መሆኑን ያረጋግጣል (14፥45 ይመ)::

ከናስ የተሠራው እባብ

[4]እስራኤላውያን በኤዶም ዞረው ለመሄድ ስላሰቡ ከሖር ተራራ ተነሥተው ወደ ቀይ ባሕር[ᵃ] በሚወስደው መንገድ ተጓዙ፤ ይሁን እንጂ ሕዝቡ በመንገድ ሳለ ትዕግሥቱ አለቀ፤ [5]በእግዚአብሔርና (ኤሎሂም) በሙሴም ላይ ተነሥተው፣ "በምድረ በዳ እንድንሞት ከግብፅ ያወጣችሁን ለምንድነው? ምግብ የለ! ውሃ የለ! ይህን የማይረባ ምግብ ሰውነታችን ተጸይፎታል" ሲሉ ተናገሩ።

[6]በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር (ያህዌ) መርዘኛ እባቦች ሰደደባቸው፤ ሕዝቡን ነደፉ፤ ብዙ እስራኤላውያንም ሞቱ። [7]ሕዝቡም ወደ ሙሴ መጥቶ፣ "በእግዚአብሔርና (ያህዌ) በአንተ ላይ በመናገራችን በድለናል፤ እባቦቹን ከእኛ እንዲያርቅልን ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጸልይልን" አለ፤ ሙሴም ስለ ሕዝቡ ጸለየ።

[8]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "እባብ ሠርተህ በዕንጨት ላይ ስቀለው፤ የተነደፈውም ሁሉ ወደ እርሱ በማየት ይድናል" አለው፤ [9]ስለዚህ ሙሴ የናስ እባብ ሠርቶ በዕንጨት ላይ ሰቀለ፤ ከዚያም በእባብ የተነደፈ ማናቸውም ሰው ወደ ናሱ እባብ በተመለከተ ጊዜ ይድን ነበር።

ወደ ሞዓብ የተደረገው ጒዞ

[10]እስራኤላውያን ተጓዙ፤ በኦቦትም ሰፈሩ፤ [11]ከዚያም ከኦቦት ተነሥተው፣ በፀሓይ መውጫ ትይዩ ባለው ምድረ በዳ በዒዮዓባሪም ሰፈሩ። [12]ከዚያም ተጒዘው በዘሬድ ሸለቆ ሰፈሩ። [13]ከዚያም ተነሥተው እስከ አሞራውያን ግዛት በሚዘልቀው ምድረ በዳ ባለው በአርኖን አጠገብ ሰፈሩ፤ አርኖን በሞዓብና በአሞራውያን መካከል የሚገኝ የሞዓብ ወሰን ነው። [14]እንግዲህ በእግዚአብሔር (ያህዌ) የጦርነት መጽሐፍ እንዲህ ተብሎ የተጻፈው በዚሁ የተነሣ ነው፤

"…በሱፋ[ᵇ] ውስጥ የሚገኘው ዋሄብ አርኖንና [15]ወደ ዔር የሚወስዱት በሞዓብ ድንበርም የሚገኙት የሸለቆች ተረተሮች።"

[16]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ፣ "ሰዎቹን በአንድነት ሰብስባቸውና ውሃ እሰጣቸዋለሁ" ወዳለበት ብኤር ወደተባለው የውሃ ጒድጓድ ጒዞአቸውን ቀጠሉ።

[17]ከዚያም እስራኤል ይህን መዝሙር ዘመረ፤

"አንተ ምንጭ ሆይ ፍለቅ!
እናንተም ዘምሩለት፤
[18]ልዑላን ለቈፈሩት፣
የሕዝብ አለቆች በበትረ
መንግሥታቸውና በበትሮቻቸው
ላጐደጐዱት፣
የውሃ ጒድጓድ ዘምሩለት።"

ከዚህ በኋላ ከምድረ በዳው ወደ መቴና ሄዱ፤ [19]ከመቴና ወደ ነሃሊኤል፣ ከነሃሊኤልም ወደ ባሞት፣ [20]ከባሞትም ፊስጋ ላይ ሆኖ ምድረ በዳው ቊልቊል ወደሚታይበት በሞዓብ ወደሚገኘው ሸለቆ ተጓዙ።

የሴዎንና የዐግ ድል መሆን

[21]እስራኤል ወደ አሞራውያን ንጉሥ ወደ ሴዎን እንዲህ የሚሉ መልእክተኞች ላከ፤

[22]"በአገርህ አልፈን እንድንሄድ ፍቀድልን፤ ወደ የትኛውም ዕርሻ ሆነ የወይን አትክልት አንገባም፤ ወይም ከየትኛውም ጒድጓድ ውሃ አንጠጣም። ከግዛትህ እስክንወጣ ድረስም የንጉሡን አውራ ጐዳና አንለቅም።"

[23]ሴዎን ግን እስራኤል በግዛቱ ውስጥ እንዲያልፍ አልፈቀደም፤ ሰራዊቱን በሙሉ አሰባስቦ እስራኤልን ለመውጋት ወደ ምድረ

ᵃ4 በዕብራይስጥ ያም ሱፍ ሲሆን፣ የደንገል ባሕር ማለት ነው።
ᵇ14 የዕብራይስጡ ትርጒም አይታወቅም።

21፥4 ዘኍ14፥25፤ 20፥21:22፤ዘዳ2፥1:8፤ 11፥14፤መሳ11፥18
21፥5 ዘፀ14፥11፤ ዘኍ11፥5:20፤14፥2:3 ፤20፥5፤መዝ78፥19
21፥6 ቊ7፤ዘዳ8፥ 15፤32፥33፤ኢዮ20፥ 14፤መዝ58፥4፤140፥3 ፤ኤር8፥17፤1ቆሮ10፥9
21፥7 ዘፀ8፥8፤ዘኍ 11፥2፤14፥40፤1ሳሙ 7፥8፤መዝ78፥34፤ኤር 27፥18፤37፥3፤ሆሴ 5፥15፤ሐሥ8፥24
21፥8 ዮሐ3፥14
21፥9 2ነገ18፥4፤ ዮሐ3፥14-15
21፥10 ዘኍ33፥43
21፥11 ዘፍ36፥35፤ ዘኍ33፥44፤ዘዳ34፥8፤ ኤር40፥11
21፥12 ዘዳ2፥13:14
21፥13 ዘፍ10፥16፤ ዘኍ22፥36፤ዘዳ2፥24፤ ኢሱ12፥1፤መሳ11፥13 :18፤2ነገ10፥33፤ኢሳ 16፥2፤ኤር48፥20
21፥14 1ሳሙ17፥ 47፤18፥17፤25፥28
21፥15 ቊ28፤ዘዳ 2፥9:18፤ኢሳ15፥1
21፥16 ዘኍ25፥1፤ 33፥49፤መሳ9፥21፤ ኢሳ15፥8
21፥17 ዘፀ15፥1
21፥20 ዘኍ23፥14፤ ዘዳ3፥17:27፤34፥1፤ ኢሱ12፥3፤13፥20
21፥21 ዘፍ32፥3፤ ዘፀ23፥23፤ዘኍ32፥ 33፤ዘዳ1፥4፤ኢሱ2፥ 10፤12፥2:4፤13፥10፤ መሳ11፥19-21፤1ነገ 4፥19፤ነህ9፥22፤መዝ 135፥11፤136፥19፤ ኤር48፥45
21፥22 ዘኍ20፥17
21፥23 ዘኍ20፥18: 21፤ዘዳ2፥32፤ኢሱ13፥ 18፤21፥36፤መሳ11፥ 20፤ኢሳ15፥4፤ኤር 48፥21:34

21፥4፤ ሙሴ ከኤዶም ጋር ጦርነት ላለመግጠም በመወሰኑ (የ20፥20 ማብ ይመ) ሕዝቦች በእግዚአብሔር ምሪትና በሙሴ ላይ በቍጣ ተናገሩ። ብዙ ድል በማግኘታቸውም በራሳቸው ተማምነው ነበር። በዓራድ ንጉሥ ላይ ያገኙት ድል ለተሳሉት ስእለት ምላሽ ለመስጠት (ቍ 2) በእግዚአብሔር የተደረገ መሆኑን ዘነጉት፤ አሁንም በእግዚአብሔር ላይ ለማመፅ ተዘጋጅተው ነበር።

21፥5 *ይህን የማይረባ ምግብ ሰውነታችን ተጸይፎታል፤* ሕዝቡ ትዕግሥት ከማጣቱ የተነሣ (ቍ 4) የእግዚአብሔርን ክብር ለማቃለል፣ የእርሱ አገልጋይ የሆነውን ሙሴን ለመናቅና ከሰማይ የወረደውን መና ለመጸየፍ ተዳፈረ። ስለ መናው ሕዝቡ ከተናገረው የነቀፋ ቃል ሁሉ ይኸኛው እጅግ የከፋ ነው (የ11፥7 ማብ ይመ)። ሙሴ ድንጋዩን በቍጣ መምታቱ ሊሆን ከሚገባው ግምት ውጪ (የ20፥11 ማብ ይመ) እንደ ሆኑ ሁሉ፣ ሕዝቡ ከሰማይ ለወረደው እንጀራ ያሳየው ንቀትና መጸየፍ እጅግ የከፋ ነበር። ከሰማይ የወረደውን እንጀራ መናቅ የእግዚአብሔርን ክብር ከማቃለል ተለይቶ የሚታይ አይደለም (ከዮሐ 6፥32-35፡ 48-51:58 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥8-9፤ ሕዝቡ በኀጢአታቸው ተጸጽተው ላደረጉት ጸሎት ምላሽ ይሆን ዘንድ (ቍ 7) በእባብ የተነደፈም ሁሉ አይቶ እንዲድን የእባብ ምስል ሠርቶ ቋዐላማ ወይም በዕንጨት ላይ እንዲሰቅል እግዚአብሔር ሙሴን አዘዘው። የዚህን ድርጊት ምሳሌያዊ አገላለጽ በዮሐ 3፥14-15 ይመ።

21፥10-13፤ ሕዝቡ በኤዶም ዳርቻ አድርገው፣ በስተ ምዕራብ ወደ ጨው ባሕር ማዕከላዊ ክፍል ወደሚገባው፣ በሞአብና በአሞራውያን ግዛት መካከል አዋሳኝ ወደ ሆነው ወደ አርኖን ወንዝ አመራ።

21፥14 *በእግዚአብሔር የጦርነት መጽሐፍ፤* በብሉይ ኪዳን ውስጥ የተጠቀሰው እዚህ ቦታ ብቻ ነው። እግዚአብሔርን የሚያወድሱ የተለያዩ ጥንታዊ የጦርነት መዝሙሮችን የያዘ መጽሐፍ ሊሆን ይችላል (ስለ ጦርነት ጊዜ ሙዚቃ ለመረዳት የ10፥3 ማብ ይመ)። ከ"ያሻር መጽሐፍ" ጋር ያነጻጽሩ (ኢሱ 10፥13፤ 2ሳሙ 1፥18)።

21፥16 *ውሃ እሰጣቸዋለሁ፤* በምድረ በዳው ጒዞ ወቅት ውሃን በተመለከተ የሚነሣው ጥያቄ የተደጋገሙ ችግሮች ተከሥተው ነበር (ም 20፤ ዘፀ 17 ይመ)።

21፥17-18፤ የውሃው ምንጭ መዝሙርም የተገኘው ከእግዚአብሔር የጦርነት መጽሐፍ (ቍ 14) ሊሆን ይችላል።

21፥21-26፤ እስራኤል የኤዶምን ንጉሥ እንደ ጠየቀ ሁሉ (20፥14-19) በአሞራውያንም ምድር ማለፍ ይችሉ ዘንድ የአሞራውያንን ንጉሥ ጠየቀ። ሴዎን ኀይሉን አሰልፎ እስራኤልን ሊገጥም በሞከረ ጊዜ ድል ተመታ። የአሞራውያን የነበረው ምድር የሚገኘው ከዮርዳኖስ ማዶ ሲሆን፣ ከአርኖን ወንዝ (የጨው ባሕር አማካይ) ጀምሮ ከጨው ባሕር በስተ ሰሜን ሠላሳ ስምንት ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ ወደሚገኘው ዮርዳኖስ ወንዝ ወደሚፈሰው ያቦቅ ወንዝ (ቍ 24) ድረስ ነው።

በዳው ወጣ፤ ያህጽ እንደ ደረሰም ከእስራኤል ጋር ጦርነት ገጠመ:: [24]እስራኤል ግን በሰይፍ መታው፤ ከአርኖን እስከ ያቦቅ ድረስ ያለውንም ምድሩን ወሰደበት፤ ይሁን እንጂ የአሞናውያን ወሰን የተመሸገ ስለ ነበር ከያቦቅ አላለፈም:: [25]እስራኤልም ሐሴቦንና በአካባቢዋ ያሉትን መንደሮች ጨምሮ የአሞራውያንን ከተሞች በሙሉ በመያዝ እዚያው ተቀመጠ:: [26]ሐሴቦን የቀድሞውን የሞዓብን ንጉሥ ወግቶ እስከ አርኖን ድረስ ያለውን ምድሩን የወሰደበት የአሞራውያን ንጉሥ የሴዎን ከተማ ነበረች::

[27]እንግዲህ ባለቅኔዎች እንደዚህ ያሉት ለዚህ ነው፤

"ወደ ሐሴቦን ኑ፣ እንደ ገና ትገንባ፤
የሴዎንም ከተማ ተመልሳ ትሠራ፤

[28]"እሳት ከሐሴቦን ወጣ፤
ነበልባልም ከሴዎን ከተማ ተንቦገቦገ፤
የሞዓብን ዔር፣
በአርኖን ከፍታዎች የሚኖሩትንም በላ::
[29]ሞዓብ ሆይ፤ ወዮልህ!
የከሞስ ሕዝብ ሆይ፤ ተደመሰስህ!
ወንዶች ልጆቹን ለሽሽት፣
ሴቶች ልጆቹን ለምርኮ፣
ለአሞራውያን ንጉሥ ለሴዎን አሳልፎ ሰጥቶአል::

[30]"እኛ ግን ገለበጥናቸው፤
ሐሴቦን እስከ ዴቦን ድረስ ተደመሰሰች፤
እስከ ኖፋ ድረስ ያሉትን፣
እስከ ሜድባ የተዘረጉትን
እንዳሉ አፈራርሰናቸዋል::"

[31]ስለዚህም እስራኤል በአሞራውያን ምድር ተቀመጠ::

[32]ሙሴ ሰላዮችን ወደ ኢያዜር ከላከ በኋላ እስራኤላውያን በአካባቢዋ ያሉትን መንደሮች በመያዝ እዚያ የነበሩትን አሞራውያን አባረሩአቸው:: [33]ከዚያም ተመልሰው ወደ ባሳን የሚወስደውን መንገድ በመያዝ ሄዱ፤ የባሳን ንጉሥ ዐግና መላ ሰራዊቱም ኤድራይ ላይ ጦርነት ሊገጥማቸው ወጡ::

[34]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "እርሱን ከመላው ሰራዊቱና ከምድሩ ጋር በእጅህ አሳልፌ ሰጥቼሃለሁና አትፍራው:: በሐሴቦን ሆኖ ይገዛ በነበረው በአሞራውያን ንጉሥ በሴዎን ላይ ያደረግህበትን ሁሉ በእርሱም ላይ አድርግበት" አለው::

[35]ስለዚህም እስራኤላውያን ዐግን ከልጆቹና ከመላው ሰራዊቱ ጋር አንድም ሳይቀሩ ሁሉንም ፈጇቸው፤ ምድሩንም ወረሱ::

ባላቅ በለዓምን አስጠራ

22 ከዚህ በኋላ እስራኤላውያን ወደ ሞዓብ ሜዳ ተጕዘው ከዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ ከኢያሪኮ[a] ማዶ ሰፈሩ::

[2]በዚህ ጊዜ የሴፎር ልጅ ባላቅ፣ እስራኤል በአሞራውያን ላይ ያደረገውን ሁሉ አየ፤ [3]ሞዓብም ከሕዝቡ ብዛት የተነሣ ተሸበረ፤ በእርግጥም ሞዓብ በእስራኤላውያን ምክንያት በፍርሀት ተውጦ ነበር::

[4]ሞዓባውያንም የምድያምን ሽማግሌዎች፣ "በሬ የመስክ ሣር ጠራርጎ እንደሚበላ ሁሉ፣ ይህም ሰራዊት በዙሪያችን ያለውን ሁሉ ጠራርጎ የሚያጠፋ ነው" አሏቸው::

ስለዚህ በዚያን ጊዜ የሞዓብ ንጉሥ የነበረው የሴፎር ልጅ ባላቅ፣ [5]ከወንዙ[b] ዳር ባለች በትውልድ አገሩ በምትገኝ በፋቱራ የነበረውን የቢዖርን ልጅ በለዓምን እንዲጠሩት መልእክተኞች ላከ፤ እንዲህም አለ፤

> እነሆ ከብዛቱ የተነሣ ምድሩን የሸፈነ ሕዝብ ከግብፅ ወጥቶ በአቅራቢያዬ ሰፍሮአል:: [6]ስለዚህ ይህን ሕዝብ መቋቋም ስለማልችል መጥተህ ርገምልኝ፤ ምናልባትም ድል አድርጌ ከአገሬ ላስወጣቸው የምችለው ከዚያ በኋላ ሊሆን ይችላል፤ አንተ የምትባርከው ቡሩክ፣ የምትረግመውም ርጉም እንደሚሆን ዐውቃለሁና::"

[7]የሞዓብና የምድያም ሽማግሌዎችም ለሟርት የሚከፈለውን ዋጋ ይዘው ሄዱ፤ በለዓም ዘንድ በደረሱ ጊዜም የባላቅን መልእክት ነገሩት::

21፥24 ቍ35፤ዘፍ 19፥38፤32፥22፤ዘኍ 32፥33፤ዘዳ2፥33፡37፤ 3፥3፡4፤29፥7፤ኢሱ13፥ 10፤መሳ2፥37፤11፥13 ፡22፤መዝ፤135፥ 10-11አሞ2፥9
21፥25 ቍ30፤ዘኍ 13፥29፤32፥3፤ዘዳ1፥4 ፤29፥7፤ኢሱ9፥10፤ 12፥2መሳ10፥11፤11፥ 26ኢሳ15፥4፤16፥8፤ ኤር48፥2፡34፤አሞ 2፥10
21፥26 ቍ11፡13፤ 21፤ዘኍ13፥29፤ዘዳ 29፥7፤መዝ135፥11
21፥28 ቍ15፤ዘኍ 11፥1፤22፥41፤ዘዳ 12፥2፣ኢሱ13፥17፤ ኢሳ15፥2፤ኤር19፥5፤ 48፥45
21፥29 ዘኍ24፥17፤ መሳ10፥6፤11፥24፤ ሩት1፥15፤2ሳሙ8፥2፤ መዝ60፥8፤1ነገ11፥7፡ 33፤2ነገ፤23፥13፤1ዜና 18፥2፤ኢሳ15፥5፤16፥2 ፤25፥10ኤር48፥7፡46
21፥30 ዘኍ32፥3፤ ኢሱ13፥9፡16፡17፤ ነህ11፥25፤1ዜና19፥7 ኢሳ15፥2፤ኤር 48፥18፡22፤
21፥31 ዘኍ13፥29
21፥32 ዘኍ32፥1፡ 3፡35፤ኢሱ2፥1፤6፥22፤ 7፥2፤ኢሱ13፥25፤መሳ 18፥2፤2ሳሙ10፥3፤ 2ሳሙ24፥5፤1ዜና19፥ 3፤1ዜና6፥81፤ኢሳ 16፥8፤ኤር48፥32
21፥33 ዘኍ32፥33፤ ዘዳ1፥4፤3፥1፡3፡4፡10፥ 31፥4፤32፥14፤ኢሱ2፥ 10፤9፥10፤12፥4፤13፥ 12፡30፡31፤19፥37፤ 1ነገ4፥13፡19፤ነህ9፥ 22፤መዝ135፥11፤ 136፥20
21፥34 ዘዳ3፥2
21፥35 ቍ24ኢሱ 9፥10
22፥1 ዘኍ13፥29፤ 21፥11፤31፥12፤33፥ 48፤ዘዳ32፥49፤ኢሱ 2፥1፡7
22፥2 ዘኍ23፥1-3፤ ኢሱ24፥9፤መሳ11፥25 ፤ሚክ6፥5፤ራእ2፥14
22፥3 ዘፀ15፥15
22፥4 ዘፍ19፥37፤ 25፥2፤ዘኍ32፥17፡18፡29፤ኢዮ5፥25፤መዝ72፥16 22፥5 ቍ7፤ዘፍ 2፥14፤ዘፀ13፥3ዘኍ24፥25፤31፥8፡16፤ዘዳ23፥4፤ኢሱ13፥22፤ነህ 13፥2፤ሚክ6፥5፤2ጴጥ2፥15 22፥6 ቍ11፡12፡17፤ዘኍ23፥7፡ 11፡13፤24፥9፡10 22፥7 ዘፍ30፥27

[a]1 በዕብራይስጥ *የኢያሪኮ ዮርዳኖስ* የሚባል ሲሆን፣ ይህም የዮርዳኖስ ወንዝ የጥንት ስም ሳይሆን አይቀርም::
[b]5 የኤፍራጥስ ወንዝ ነው::

21፥27-30፤ በዚህ ምዕራፍ ላይ የሚገኘው ይህ ሦስተኛው ጥንታዊ ግጥም፣ አሞራውያን በሞዓብ ላይ ስለ አገኙት ድል (ቍ 29) የተዘመረና ተሸናፊውን ወገን የሚያስቈጣ የአሞራውያን መዝሙር ነበር:: "የሐሴቦን መዝሙር" ደግሞ በእግዚአብሔር የጦርነት መጽሐፍ ተጽፎ እንዲቈይ ተደርጐ ይሆናል (ቍ 14)::

21፥33 *ባሳን፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ሰሜን ምሥራቅ የሚገኝ አገር ነው::

21፥35 *ሁሉንም ፈጇቸው፤* እስራኤላውያን ግን ካሸነፉት በኋላ ከዮርዳኖስ ማዶ ያለውን አገር፣ ይኸውም ከሞአብ ጀምሮ በሔርሞን ተራራ አካባቢ የሚገኙት እስከ ባሳን ከፍታዎች ድረስ ያሉትን አገሮች ተቈጣጠሩ:: በሴዎንና በዖግ ላይ የተገኘውን ድል ለማብሰር መዝሙር ተዘምሮአል፤ (መዝ 135፥11፤ 136፥19-20)፤ እግዚአብሔር ላደረገውም ነገር መታሰቢያ በሚከበርበት በፋሲካ በዓል ዕለት በቋሚነት ከሚጠቀሱት ነገሮች አንዱ ነው::

22፥1 *ሞዓብ ሜዳ፤* የእስራኤል ሕዝብ ከጨው ባሕር በስተ ሰሜን፣ ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ወዳለው የሰፈራ ቦታቸው ተመልሶ ሄደ:: ከጥንታዊዋ የኢያሪኮ ከተማ በመጀመር በከነዓን ላይ ጦርነት የከፈቱት ከዚህ ቦታ ተነሥተው ነበር:: ነገር ግን ሞዓብ የእስራኤል ዕቅድና ሁኔታ አላስተማመነውም:: የሞዓብ ፍራት በእስራኤል የመውረስ ታሪክ ሂደት ውስጥ ክፍተት በመፍጠር ታሪክ እንዲቋረጥ ያደርጋል፤ በክፍተቱ መኻል የሚታየው የባላቅና የበለዓም ታሪክ ነው (ም 22-24)::

22፥3 *ሞዓብ... በፍርሀት ተውጦ ነበር፤* የሞዓብ ንጉሥ ባላቅ፣ እስራኤል በእርሱ ላይ ያቀዱት ክፉ ነገር እንደ ሌለ አላወቀም ነበር::

22፥4 *የምድያምን ሽማግሌዎች ... አሉአቸው፤* እስራኤልን ለመቃወም (ቍ 7) ባላቅ ከምድያማውያን ጋር ኅብረት ፈጠረ:: *በሬ የመስክ ሣር ጠራርጎ እንደሚበላ፤* የሚለው አባባል ሕዝቦች ከብት አርቢዎች መሆናቸውን ለማመልከት የገባ ምሳሌያዊ ንጽጽር ነው::

22፥5 የቢዖርን ልጅ በለዓምን እንዲጠሩት፤ ባላቅ ወታደር አሰልፎ እስራኤልን ለመዋጋትና ለመቋቋም እንደማይቻል ስለ ተረዳ፣ ወደ ፊት የሚሆነውን ነገር በመተንበይና በመርገም

[8]በለዓምም፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚሰጠኝን መልስ አመጣላችኋለሁና የዛሬን ሌሊት እዚሁ ዕደሩ" አላቸው። ስለዚህም የሞዓብ አለቆች ከእርሱ ዘንድ ቈዩ።

[9]እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ወደ በለዓም መጥቶ፣ "ከአንተ ጋር ያሉት እነዚህ ሰዎች እነማን ናቸው?" ሲል ጠየቀው።

[10]በለዓምም እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) እንዲህ አለው፤ "የሞዓብ ንጉሥ የሴፎር ልጅ ባላቅ ይህን መልእክት ልኮብኛል፤ [11]'ከግብፅ የወጣ ሕዝብ የምድሩን ገጽ አጥለቅልቆታል፤ ስለዚህ መጥተህ ርገምልኝ፤ ምናልባት ልዋጋቸውና ላባርራቸው የምችለው ከዚያ በኋላ ሊሆን ይችላል።' "

[12]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ግን በለዓምን፣ "አብረሃቸው አትሂድ፤ የተባረከ ሕዝብ ስለ ሆነም አትርገመው" አለው።

[13]በማግሥቱ ጠዋት በለዓም ተነሥቶ የባላቅን አለቆች፣ "አብሬአችሁ እንዳልሄድ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከልክሎኛልና እናንተ ወደ አገራችሁ ተመለሱ አላቸው።"

[14]ስለዚህ የሞዓብ አለቆች ወደ ባላቅ ተመልሰው፣ "በለዓም አብሮን ለመምጣት እምቢ አለን" አሉት።

[15]ከዚያም ባላቅ ከፊተኞቹ ይልቅ ቍጥራቸው የበዛና ይበልጥ የተከበሩ ሌሎች አለቆች ላከ። [16]እነርሱም ወደ በለዓም መጥተው እንዲህ አሉት፤ "የሴፎር ልጅ ባላቅ ይህን እንድንነግርህ ልኮናል፤ ወደ እኔ ለመምጣት የሚያግድህ ምንም ነገር አይኑር፤ [17]ወሮታህን በእጅጉ እከፍላለሁ፤ የምትለውንም ሁሉ አደርጋለሁ፤ ስለዚህ መጥተህ ይህን ሕዝብ ርገምልኝ።"

[18]በለዓም ግን እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "ሌላው ይቅርና ባላቅ በብርና በወርቅ የተሞላ ቤተ መንግሥቱን ቢሰጠኝ እንኳ፣ የአምላኬን የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም ያህዌ) ትእዛዝ በመጣስ ከዚያ ያለፈ ወይም ያነሰ ማንኛውንም ነገር ማድረግ አልችልም። [19]አሁንም ሌሎቹ እንዳደረጉት ሁሉ፣ እናንተም ዛሬ እዚሁ ዕደሩና እግዚአብሔር (ያህዌ) ምን እንደሚለኝ ደግሞ ልወቅ።"

[20]በዚያች ሌሊት እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወደ በለዓም መጥቶ፣ "እነዚህ ሰዎች የመጡት እንድትሄድላቸው እስከ ሆነ ድረስ አብረሃቸው ሂድ፤ ነገር ግን እኔ የምነግርህን ብቻ አድርግ።"

የበለዓም አህያ

[21]በለዓም በጠዋት ተነሣ፤ አህያውንም ጭኖ ከሞዓብ አለቆች ጋር ሄደ። [22]ይሁን እንጂ በለዓም በሄደ ጊዜ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በጣም ተቈጥቶ ስለ ነበር የእግዚአብሔር (ያህዌ) መልአክ ሊቃወመው በመንገዱ ላይ ቆመ። በለዓምም በአህያው ላይ ተቀምጦ ነበር፤ ሁለት አሽከሮቹም አብረው ነበሩ። [23]አህያዪቱም የእግዚአብሔር (ያህዌ) መልአክ የተመዘዘ ሰይፍ ይዞ በመንገድ ላይ መቆሙን ባየች ጊዜ ከመንገድ ወጥታ ዕርሻ ውስጥ ገባች፤ በለዓምም ወደ መንገዱ እንድትመለስ መታት።

[24]ከዚያም የእግዚአብሔር (ያህዌ) መልአክ በሁለቱም በኩል ግንብ ባለበት በሁለት የወይን ተክል ቦታ መካከል በሚገኝ ጠባብ መተላለፊያ ላይ ቆመ። [25]አህያዪቱም የእግዚአብሔርን (ያህዌ) መልአክ ባየች ጊዜ ወደ ግንቡ ተጠግታ የበለዓምን እግር አጣበቀችው፤ ስለዚህም እንደ ገና መታት።

[26]የእግዚአብሔርም (ያህዌ) መልአክ ወደ ፊት ሄድ ብሎ ወደ ቀኝም ሆነ ወደ ግራ መተላለፊያ በሌለበት ጠባብ ቦታ ላይ ቆመ። [27]አህያዪቱም የእግዚአብሔርን (ያህዌ) መልአክ ባየች ጊዜ ከበለዓም በታች ተኛች፤ በለዓም ተቈጥቶ ነበርና በበትሩ ደበደባት። [28]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) የአህያዪቱን አፍ ከፈተ፤ በለዓምንም፣ "እንዲህ አድርገህ ሦስት ጊዜ የመታኸኝ ምን አድርጌህ ነው?" አለችው።

22፥8 ቍ 19
22፥9 ቍ 20፤ ዘፍ 20፥3፤ ዘኍ 23፥5፤ 24፥4፡16
22፥12 ዘፍ 12፥2
22፥17 ቍ 6፡37፤ ዘኍ 24፥11
22፥18 ቍ 38፤ ዘኍ 23፥12፡26፤ 24፥13፤ 1ነገ 22፥14፤ 2ዜና 18፥13፤ ኤር 42፥4፤
22፥19 ቍ 8
22፥20 ቍ 35፡38፤ ዘፍ 20፥3፤ ዘኍ 23፥5፡12፡16፡26፤ 24፥13፤ 2ዜና 18፥13
22፥22 ዘፍ 16፥7፤ ዘፀ 4፥14፤ መሳ 13፥3፡6፡13
22፥23 ቍ 25፡27፤ ኢያ 5፥13
22፥27 ዘኍ 11፥1፤ ያዕ 1፥19
22፥28 ቍ 32፤ 2ጴጥ 2፥16

ታዋቂ የሆነውን ሰው በማስጠራት በጣዖት አምላኪዎች የሟሟረት አሠራር (ቍ 6-7) እስራኤልን ለማስረገም ፈለገ።

22፥8 ***እግዚአብሔር የሚሰጠኝን መልስ፤*** እዚህ ላይ ያለውን ሐረግና በቍ 18 ላይ፣ "አምላኬ እግዚአብሔር" የሚለውን በማየት አንዳንዶች በለዓም በእስራኤል አምላክ "በያህዌ" የሚያምን ሰው ነበር እስከ ማለት ደርሰዋል። ነገር ግን ተከታዩን አገላለጽ መሠረት በማድረግ በለዓም የተናገረው ነገር ራሱን የማንኛውም አማልክት ቃል አቀባይ መሆኑን የሚገልጽ አድርጎ መውሰዱ ይበልጥ ተቀባይነት ያለው ይመስላል፤ (31፥7-8፡ 15-16፣ ዘዳ 23፥3-6፤ ኢያ 13፥22፤ 24፥9-10፤ ነህ 13፥1-3፤ ሚክ 6፥5፤ 2ጴጥ 2፥15-16፣ ይሁ ቍ 11፤ ራእ 2፥14 ይመ)።

22፥9 ***እግዚአብሔርም ወደ በለዓም መጥቶ፤*** በለዓም "ያህዌ" (ቍ 8) ብሎ በተናገረው ቃል ፈንታ፣ "አምላክ" ብሎ በመጻፍ፣ ጸሐፊው ለባዕድ አማልክት ነቢይ ለሆነው በለዓም ያለውን ጥላቻ ያመለክታል። በለዓም ራሱን ትክክለኛ የእግዚአብሔር ነቢይ አድርጎ በመቍጠር ከተናገረው የሚያስቈጣ ቃል አንጻር ብልኀት በሞላበት ዘዴ ተራኪው ራሱን ያርቃል። እግዚአብሔር በለዓምን መናገሩ የማይካድ ነው፤ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ግን ከሌሎች አማልክት የተለየ መሆኑን በለዓም ገና አልተረዳም ነበር።

22፥12 ***የተባረከ፤*** ለአብርሃም በተሰጠው ተስፋ መሠረት እስራኤል በእግዚአብሔር በረከት ሥር ነበር (ዘፍ 12፥2-3)።

22፥18 ***የአምላኬን የእግዚአብሔርን፤*** በለዓም፣ "የአምላኬን የእግዚአብሔርን" ብሎ መናገሩ ከሚያመልካቸው ብዙ አማልክት መካከል የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔርንም የሚያካትት መሆኑን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። መጽሐፍ ቅዱስ፣ በለዓምን ጽድቅ ከመፈለግ ይልቅ በገንዘብ ጥቅም የሚደለል ሰው ምሳሌ አድርጎ ይገልጸዋል (ዘዳ 23፥3-6፤ 2ጴጥ 2፥15-16፤ ይሁ ቍ 11)።

22፥20 ***አብረሃቸው ሂድ፤*** ቀደም ሲል በለዓም እንዳይሄድ መከልከሉና (ቍ 12) በጕዞ ላይ እያለ በእርሱ ላይ መቈጣቱ (ቍ 22)፣ እዚህ ላይ ደግሞ በለዓም እንዲሄድ እግዚአብሔር መፍቀዱ፣ እርስ በእርሱ የሚቃረን ሐሳብ ይመስላል። ችግሩ ግን የበለዓም ወላዋይ ባሕርይ እንደ ሆነ ግልጽ ነው። እስራኤልን ለመርገም እንዳይሄድ እግዚአብሔር በለዓምን ከልክሎታል፤ ቀጥሎም ትእዛዙን የሚያከብር ከሆነ ብቻ እንዲሄድ ፈቅዶለታል። እግዚአብሔር ግን የበለዓምን ድብቅ ዐላማ ያውቅ ነበር። ለዚህም ነው እግዚአብሔር ተቈጥቶ ይህን የባዕድ አማልክት ነቢይ የተቃወመው።

22፥23 ***አህያዪቱም የእግዚአብሔርን መልአክ ... ባየች ጊዜ፤*** ወደፊት የሚሆነውን ነገር በማወቅ የተደነቀው ሰው ለመንፈሳዊ እውነታ ዕውር ነበር፤ ነገር ግን ድዳ የሆነች አህያው የእግዚአብሔር መልአክ በመንገዱ ላይ ቆሞ አየች። የባዕድ አማልክት ነቢይ እንደመሆኑ፣ በለዓም የእንስሳን ጠባይ ለይቶ የማወቅ ችሎታ ነበረው፤ ሆኖም ለእርሱ ያልታየውን ነገር አህያው ልታይ ችላለች።

[29]በለዓምም መልሶ አህያዪቱን፣ "ስላላገጠሽብኝ ነዋ! በእጄ ሰይፍ ይዤ ቢሆን ኖሮ አሁኑኑ በገደልሁሽ ነበር" አላት። [30]አህያዪቱም ደግሞ በለዓምን እንዲህ አለችው፣ "ከብዙ ጊዜ ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ የተቀመጥክብኝ አህያህ አይደለሁምን? ታዲያ ይህን የመሰለ ነገር የማድረግ ልማድ ነበረኝ?"

እርሱም፣ "በጭራሽ!" አላት።

[31]በዚህ ጊዜ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የበለዓምን ዐይን ከፈተ፤ እርሱም *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) መልአክ የተመዘዘ ሰይፍ እንደ ያዘ መንገዱ ላይ ቆሞ አየ፤ ጐንበስ ብሎም በግንባሩ ተደፋ።

[32]*የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) መልአክ እንዲህ ሲል ጠየቀው፤ "አህያህን እንዲህ አድርገህ ሦስት ጊዜ የመታሃት ስለ ምንድን ነው? መንገድህ በፊቴ[a] ጠማማ ስለ ሆነ ልቃወምህ መጥቻለሁ። [33]አህያዪቱ አይታኝ ሦስቱንም ጊዜ ከፊቴ ዞር ባትልማ ኖሮ በእውነት እስካሁን አንተን በገደልሁህ አህያዪቱን ግን በሕይወት በተውኋት ነበር።

[34]በለዓምም *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) መልአክ፣ "ኀጢአት ሠርቻለሁ፤ እኔን ለመቃወም መንገዱ ላይ መቆምህን አላወቅሁም፤ አሁንም ደስ የማትሰኝ ከሆነ እመለሳለሁ" አለው።

[35]*የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) መልአክ በለዓምን፣ "መሄዱን ከሰዎቹ ጋር ሂድ፤ ነገር ግን እኔ የምነግርህን ብቻ ተናገር" አለው። ስለዚህ በለዓም ከባላቅ አለቆች ጋር ሄደ።

[36]በለዓም በመምጣት ላይ መሆኑን ባላቅ በሰማ ጊዜ በግዛቱ ዳርቻ በአርኖን ወሰን ላይ ወደምትገኘው ወደ ሞዓብ ከተማ ሊቀበለው ወጣ። [37]ባላቅ በለዓምን፣ "በቶሎ እንድትመጣ ልኬብህ አልነበረምን? ለምን አልመጣህም? በእርግጥ ወሮታህን ልከፍል የማልችል ሆኜ ነውን?" አለው።

[38]በለዓምም፣ "ይኸው አሁን መጥቻለሁ፤ ግን እንዲያው ማንኛውንም ነገር መናገር እችላለሁን? እኔ መናገር የሚገባኝ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) በአፌ ያስቀመጠውን ብቻ ነው" ብሎ መለሰለት።

[39]ከዚያም በለዓም ከባላቅ ጋር ወደ ቂርያት ሐጾት ሄደ። [40]ባላቅም ከብቶችና በጎች ሠዋ፤ ከፊሉንም ለበለዓምና ከእርሱ ጋር ለነበሩት አለቆች ሰጣቸው። [41]በማግስቱ ጠዋት ባላቅ በለዓምን ወደ ባሞት በአል አወጣው፤ እዚያም ሆኖ ሕዝብ በከፊል አየ።

የመጀመሪያው የበለዓም ንግር

23 በለዓም፣ "እዚህ ሰባት *መሠዊያ ሥራ*ልኝ፤ ሰባት ኮርማዎችና ሰባት አውራ በጎችም አዘጋጅልኝ" አለው። [2]ባላቅም በለዓም እንደ ነገረው አደረገ፤ ሁለቱም በእያንዳንዱ መሠዊያ ላይ አንድ ኮርማና አንድ አውራ በግ አቀረቡ።

[3]ከዚያም በለዓም ባላቅን፣ "እኔ ወደዚያ ስሄድ፣ አንተ እዚሁ መሥዋዕትህ አጠገብ ቈይ፤ ምናልባትም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሊገናኘኝ ይመጣ ይሆናል፤ የሚገልጥልኝንም ሁሉ እነግርሃለሁ" አለው። ከዚያም በለዓም ወደ አንድ ገላጣ ኰረብታ ሄደ።

[4]እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ተገናኘው፤ በለዓምም፣ "እነሆ፤ ሰባት መሠዊያዎች አዘጋጅቻለሁ፤ በእያንዳንዱም ላይ አንድ ኮርማና አንድ አውራ በግ አቅርቤአለሁ" አለው።

[5]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) በበለዓም አፍ መልእክት አስቀምጦ፣ "ወደ ባላቅ ተመልሰህ ይህን መልእክት ንገረው" አለው።

[6]እርሱም ተመልሶ ሲሄድ ባላቅን ከመላው የሞዓብ አለቆች ጋር በመሠዊያው አጠገብ ቆሞ አገኘው። [7]ከዚያም በለዓም ንግሩን እንዲህ ሲል ጀመረ፤

"ባላቅ ከአራም አመጣኝ፣
 የሞዓብ ንጉሥ ከምሥራቅ ተራሮች።
'ና ያዕቆብን ርገምልኝ፤
 መጥተህም እስራኤልን አውግዝልኝ'
 አለኝ።

[a]32 የዚህ ጥገኛ ሐረግ የዕብራይስጡ ትርጒም አይታወቅም።

22፥29 ቊ33፤ ዘጸ25፥4፤ምሳ12፥10፤ 27፥23-27፤ማቴ 15፥19
22፥31 ዘፍ21፥19
22፥33 ቊ29
22፥34 ዘፍ39፥9፤ ዘኍ14፥40፤1ሳሙ15፥24፡30፤2ሳሙ12፥13፤24፥10፤ኢዮ33፥27፤ መዝ51፥4
22፥36 ቊ2፤ ዘኍ21፥13
22፥38 ዘኍ23፥5፡16፡26
22፥40 ዘኍ23፥1፡14፡29፤ሕዝ 45፥23
22፥41 ዘኍ21፥28፤23፥13
23፥1 ዘኍ22፥40
23፥2 ቊ14፡30
23፥3 ቊ15
23፥4 ቊ16
23፥5 ዘዳ4፥12፡ 4፥15፤ዘኍ22፥20፤ ኢሳ59፥21
23፥6 ቊ17
23፥7 ቊ18፤ዘፍ 24፥10፤ዘኍ22፥5፡6፤ 24፥3፡21፤ኢሱ24፥9፤ 2ሳሙ23፥1፤2ነገ5፥1፤ ነህ13፥2

22፥29 *በእጄ ሰይፍ ይዤ ቢሆን ኖሮ፣* ይህ አባባል ያሰበው ያልተሳካለትን የበለዓምን አስቂኝ ገጽታ ያመለክታል። በዚያ ቦታ ሰይፍ ነበረ (ቍ 23፥31-33 ይመ)፤ ሆኖም የሰይፉ ሰለባ መሆን የሚገባት አህያዪቱ አልነበረችም።

22፥31 *እግዚአብሔር የበለዓምን ዐይን ከፈተ፤* ይህ አባባል በቍ 28 መጀመሪያ ላይ ከተጠቀሰው ዐረፍተ ነገር ጋር አንድ ነው። በሌላ አንጻር በዚያ የቆመውን መልአክ ያይ ዘንድ የባዕድ አማልክት ነቢይ ዐይኖችን መክፈት የበለጠ ተአምር ነበር።

22፥35 *እኔ የምነግርህን ብቻ ተናገር፣* በለዓም አሁን በፊቱ ተደቅኖ ያለው ኀላፊነት ከባድ መሆኑን ይበልጥ መረዳቱን ያሳያል፤ እግዚአብሔር እንዲናገር የሚሰጠውንም ቃል ፈጽሞ ሊለውጥ አይችልም (23፥12፡20፡26)።

22፥37 *በቶሎ እንድትመጣ ልኬብህ አልነበረምን?* የታሪኩ አስቂኝ ክፍል ያሰበው ባልተሳካለት በበለዓም በኩል ብቻ ሳይሆን ግራ በተጋባው በባላቅም በኩል ነበር (23፥11፡ 25፤ 24፥10 ይመ)።

22፥40 *ባላቅም ከብቶችና በጎች ሠዋ፤* ለእግዚአብሔር የቀረበ መሥዋዕት አልነበረም። በለዓም የባዕድ አማልክት ነቢይ እንደ መሆኑ ጒበትን አይቶ ወደፊት የሚሆነውን የመተንበይ ችሎታ ነበረው፤ ስለዚህ ከተሰጠው ሥጋ ውስጥ ጒበት ሳይኖርበት አይቀርም። የእግዚአብሔር ቃለ ኀይል በእርሱ ላይ በመጣ ጊዜ በለዓም በተከታታይ የጥንቈላ ሥራውን አቋረጠ (24፥1)።

23፥1 *ሰባት መሠዊያ ... ሰባት ኮርማዎችና ሰባት አውራ በጎች፤* ይህ መሥዋዕት በለዓም እንደማያምንበት የባዕድ አምላክ አሠራር፣ እንደ አንዱ ክፍል ሆኖ ተዘጋጅቶ ነበር። ፍጹምነትን የሚያመለክተው ሰባት ቍጥር በአጠቃላይ በሴም ሕዝቦች ዘንድ ከፍተኛ ግምትና ትኩረት የሚሰጠው ነበር፤ ይህ ከምሥራቅ የመጣው ነቢይ የወደፊቱን ሁኔታ ለመተንበይ የሚያስችለው በቂ ጒበትና ሌላም የሥጋ ብልት ለመሥዋዕት ከሚቀርቡት ብዙ እንስሳት ያገኛል።

23፥2 *ባላቅም በለዓም እንደ ነገረው አደረገ፤* በለዓም ዋና አዛዥ ሲሆን፣ ባላቅ ግን አሁን ትእዛዝ ፈጻሚ ሆኖአል።

23፥7-24፥24፤ በግጥም መልክ የቀረቡ ሰባት የትንቢት ስንኞች እዚህ ላይ ተጠቅሰዋል። የመጀመሪያው አራቱ ረዘም ያሉ ሲሆኑ ለትረካው መሸጋገሪያ የሆነ መግቢያ ያላቸውና ውበት የተላበሱ ቅኔያዊ ግጥሞች ናቸው (23፥7-10፡18-24፤ 24፥15-19)። የመጨረሻዎቹ ሦስቱ አጠር ያሉ ሲሆኑ በቀላሉ ለመረዳት የሚቻሉ አይደሉም፤ ነጠል ባለ ሁኔታም በተከታታይ ተጽፈው ይገኛሉ (24፥20፡21-22፡23-24)።

8እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ያልረገመውን፣
  እኔ እንዴት ረግማለሁ?
እግዚአብሔር (ያህዌ) ያላወገዘውንስ፣
  እንዴት አወግዛለሁ?
9ከዐለታማ ተራሮች ጫፍ ሆኜ
    አየዋለሁ፤
  በከፍታዎቹም ላይ ሆኜ
    እመለከተዋለሁ፤
ተለይቶ የሚኖረውን፣
  ራሱንም ከሌሎች ሕዝቦች ጋር
    የማይቈጥረውን፣
  ሕዝብ አያለሁ።
10የያዕቆብን ትቢያ ማን ቈጥሮ
    ይዘልቃል?
  የእስራኤልንስ ሩብ ማን
    ይቈጥረዋል።
የጻድቁን ሞት እኔ ልሙት፤
  ፍጻሜዬም የእርሱ ዐይነት ፍጻሜ
    ትሁን!"

11ባላቅም በለዓምን፣ "እንዴት እንዲህ ታደርገኛለህ? ጠላቶቼን እንድትረግምልኝ አመጣሁህ፤ አንተ ግን ባረክሃቸው እንጂ ምንም አላደረግህልኝም!" አለው።

12እርሱም መልሶ "እግዚአብሔር (ያህዌ) በአፌ ያስቀመጠውን መናገር አይገባኝምን?" አለው።

ሁለተኛው የበለዓም ንግር

13ከዚህ በኋላ ባላቅ፣ "እነርሱን ማየት ወደ ምትችልበት ወደ ሌላ ቦታ እንሂድ፤ እዚያም ሁሉን ሳይሆን በከፊል ብቻ ታያቸዋለህ፤ እዚያም ሆነህ እነርሱን ርገምልኝ" አለው። 14ስለዚህም በፊስጋ ተራራ ጫፍ ላይ ወዳለው ወደ ጾፊም ሜዳ ወሰደው፤ እዚያም ሰባት መሠዊያ ሠርቶ በእያንዳንዱ ላይ አንድ ኮርማና አንድ አውራ በግ ሠዋ።

15በለዓምም ባላቅን፣ "እርሱን ለመገናኘት ወደዚያ ስሄድ፣ አንተ እዚሁ መሥዋዕትህ አጠገብ ቈይ" አለው።

16እግዚአብሔር (ያህዌ) በለዓምን ተገናኘው፤ በአፉም መልእክት አስቀመጠ፣ "ወደ ባላቅ ተመለስና ይህን መልእክት ንገረው" አለው።

17እርሱም ተመልሶ ሲሄድ ባላቅን ከመሳው የሞዓብ አለቆች ጋር በመሠዊያው አጠገብ ቆሞ አገኘው፤ ባላቅም፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) ምን አለ?" ሲል ጠየቀው።

18ከዚያም ንግሩን እንዲህ ሲል ጀመረ፤

"ባላቅ ሆይ ተነሣ፤ አድምጠኝ፤
  የሴፎር ልጅ ሆይ ስማኝ፤
19ይዋሽ ዘንድ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሰው
    አይደለም፤
  ይጸጸትም ዘንድ የሰው ልጅ
    አይደለም፤
ተናግሮ አያደርገውምን?
  ተስፋ ሰጥቶስ አይፈጽመውምን?
20እባርክ ዘንድ ትእዛዝ ተቀብያለሁ፤
  እርሱ ባርኳል፤ እኔም ልለውጠው
    አልችልም።
21"በያዕቆብ መጥፎ ነገር አልተገኘም፤
  በእስራኤልም* ጕስቍልና
    አልታየም፤
እግዚአብሔር አምላኩ (ያህዌ ኤሎሂም)
    ከእርሱ ጋር ነው፣
  የንጉሡም እልልታ በመካከላቸው
    ነው።
22እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከግብፅ አወጣቸው፤
  ብርታታቸውም እንደ ጎሽ ብርታት
    ነው።
23በያዕቆብ ላይ የሚሠራ አስማት
    የለም፤
  በእስራኤልም ላይ የሚሠራ ሟርት
    አይኖርም፤
ለያዕቆብና ለእስራኤል፣
  'እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ያደረገውን እዩ!'
    ይባልላቸዋል።
24ሕዝቡ እንደ እንስት አንበሳ ይነሣል፤
  ያደነውን እስኪያነክት፣
የገደለውንም ደም እስኪጠጣ፣
  እንደማያርፍ አንበሳ ሆኖ ይነሣል።"

25በዚህ ጊዜ ባላቅ በለዓምን፣ "እንግዲያውስ ፈጽሞ አትርገማቸው፤ ፈጽሞም አትመርቃቸው!" አለው።

26በለዓምም፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለኝን ሁሉ ማድረግ እንዳለብኝ አልነገርሁህምን?" ሲል መለሰለት።

*21 በያዕቆብ ላይ ወይም በእስራኤል ላይ እንከን አለማግኘቱን ያመለክታል።

23፥8 ቍ20፤ዘኍ 22፥12፤ኢሳ43፥13
23፥9 ዘፀ33፥16፤ ዘኍ22፥41፤ዘዳ32፥8
23፥10 ዘፍ13፥16፤ መዝ16፥3፤116፥15፤ ኢሳ 57፥1፤መዝ 37፥37
23፥11 ዘኍ22፥6፤ 24፥10፤ኢሱ24፥10፤ ነህ13፥2
23፥12 ዘኍ22፥18፡ 20
23፥13 ቍ27፤ዘኍ 22፥6፡41
23፥14 ቍ2፤ዘኍ 21፥20፤27፥12
23፥16 ዘፀ4፥15፤ ዘኍ22፥38
23፥17 ቍ6
23፥18 ቍ7፤ ዘኍ22፥2
23፥19 ዘፍ22፥17፤ ዘኍ11፥23፤1ሳሙ15 ፥29፤2ሳሙ7፥25፤ኢዮ 9፥32፤12፥13፤36፥5፤ መዝ33፥11፤89፥34፤ 102፥27፤110፥4፤119 ፥38፤ኢሳ55፥9፤ኤር 4፥28፤7፥16፤ሆሴ 11፥9፤9፤ሚል3፥6፤ ቲቶ1፥2፤ዕብ6፥18፤ 7፥21፤ያዕ1፥17
23፥20 ቍ5፡8፡16፤ ዘፍ22፥17፤ዘኍ22፥ 12፤24፥1፤ኢዮ9፥12
23፥21 ዘፍ26፥3፤ ዘፀ29፥45፡46፤ዘዳ 4፥7፤32፥15፤33፥5፤ መዝ32፥2፡5፤34፥17- 18፤85፥2፤89፥15-18፤ 145፥18፤ኢሳ33፥24፤ 40፥2፤44፥2፤ኤር50፥ 20፤ዘካ2፥10፤ሮሜ 4፥7-8
23፥22 ዘኍ24፥8፤ ኢሱ2፥10፤9፥9፤ዘዳ 33፥17፤ኢዮ39፥9፤ መዝ22፥21፤29፥6፤ 92፥10፤ኢሳ34፥7
23፥23 ቍ3፤ዘፍ 30፥27፤ዘኍ24፥1
23፥24 ዘፍ49፥9፤ ዘኍ24፥9፤ኢሳ49፥ 26፤ሕዝ19፥2፤ ናሆ2፥11

23፥8 *እግዚአብሔር ያልረገመውን እኔ እንዴት ረግማለሁ?* በለዓም ዋጋ ተከፍሎት እንዲያደርገው የሚጠበቅበትን ነገር ማድረግ አልቻለም። ከዓለም ሕዝብ ለየት ያለውን (ቍ 9) የእግዚአብሔርን ሕዝብ በለዓም እንዳይረግም እግዚአብሔር ራሱ ከለከለው።

23፥10 *የጻድቁን ሞት እኔ ልሙት፤* በለዓም ያልፈጸመው ከንቱ ምኞት ነው (31፥18፡16 ይመ)። *ፍጻሜዬም የእርሱ ዐይነት ፍጻሜ ትሁን፤* እንዲረግም የመጣው ሰው ከእስራኤል በረከት ተካፋይ ይሆን ዘንድ ተመኘ።

23፥13 *ሁሉንም ሳይሆን በከፊል ብቻ፤* እጅግ ከፍተኛ የሆነው ቍጥራቸው በግልጽ የማይታይበትን ቦታ በመምረጥ ባላቅ የእስራኤልን ኀይል ዝቅ ለማድረግ ሞከረ። እሱ እንዳሰበው ሳይሆን፣ በኋላ የተነገረው የትንቢት ቃል (ቍ 18-24) እስራኤልን በመባረክ የበለጠ ሆኖ ተገኝቶአል።

23፥19 *ይዋሽ ዘንድ እግዚአብሔር ሰው አይደለም፤* እነዚህ ድንቅ ቃላት፣ እግዚአብሔር የማይለወጥና ቃሉ የታመነ መሆኑን ይገልጻሉ። በለዓም የእግዚአብሔርን ዕቅድ የሚያደናቅፍ ወላዋይ፣ እውነተኛውን ነገር የሚያጣምምና ተለዋዋጭ ባሕርይ ያለው በመሆኑ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ላለው ልዩነት ጥሩ ምሳሌ ነው።

23፥21 *የንጉሡም እልልታ በመካከላቸው ነው፤* ከሙሴ መጽሐፍ ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ ስለ እግዚአብሔር ንጉሥነት በግልጽ የሚያሳይ ሐሳብ በበለዓም መነገሩ፣ ይሆናል ተብሎ የማይታሰብ ነገር ነው። እግዚአብሔር ኀያል ንጉሥ በመሆኑ፣ በሚያስገርምና በሚያስደንቅ ሁኔታ የእግዚአብሔርን ሕዝብ እንዲባርክ በለዓምን ለዐላማው ሊጠቀምበት ችሎአል።

23፥22 *ጎሽ፤* በጥንት የቅርብ ምሥራቅ አገሮች ባሕል መሠረት ኀይልን የሚያመለክት ቃል ነው (24፥8 ይመ)።

23፥23 *በያዕቆብ ላይ የሚሠራ አስማት የለም፤* በለዓም ካየው አስፈሪ ሁኔታ የተነሣ የተናገረው ነው። እግዚአብሔር እስራኤልን መባረኩን ሊቋቋም የሚያስችለው ዘዴ በለዓም ከማታለያ ከረጢቱ ውስጥ ሊያወጣ አልቻለም።

23፥24 *እንደ እንስት አንበሳ፤* እንስት አንበሳ በአደን ጊዜ እንደምታደርገው ሁሉ፣ እስራኤል ተነሥቶ ጠላቱን ሊውጥ እንደተዘጋጀ ያመለክታል (24፥9፤ ዘፍ 49፥9 ይመ)።

ሦስተኛው የበለዓም ንግር

[27]ከዚህ በኋላ ባላቅ በለዓምን፣ "በል እንግዲያው ወደ ሌላ ቦታ ልውሰድህ፤ ከዚያ ሆነህ እንድትረግምልኝ ምናልባት እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ይፈቅድልህ ይሆናል" አለው:: [28]ባላቅም በለዓምን ምድረ በዳው ቍልቍል ወደሚታይበት ወደ ፌጎር ጫፍ አወጣው::

[29]በለዓምም፣ "ሰባት መሠዊያዎች እዚህ ሥራልኝ፤ ሰባት ኮርማዎችና ሰባት አውራ በጎችም አዘጋጅልኝ አለው:: [30]ባላቅም በለዓም እንደ ነገረው አደረገ፤ በእያንዳንዱም መሠዊያ ላይ አንድ ኮርማና አንድ አውራ በግ ሠዋ::

24 በለዓምም እግዚአብሔር (ያህዌ) እስራኤልን መባረክ እንደ ወደደ ባየ ጊዜ፣ እንደ ሌላው ጊዜ ሁሉ አስማት ለመሻት አልሄደም፤ ነገር ግን ፊቱን ወደ ምድረ በዳ መለሰ:: [2]በለዓም አሻግሮ ተመልክቶ እስራኤል በየነገድ በየነገዱ ሆኖ መስፈሩን ሲያይ የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) መንፈስ በላዩ መጣበት፤ [3]ንግሩንም እንዲህ ሲል ጀመረ፤

"የዚያ ዐይኑ የተከፈተለት፣
የቢዖር ልጅ የበለዓም ንግር፣
[4]የዚያ የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ቃል
የሚሰማ፣
ሁሉን የሚችል[ሀ] የአምላክን ራእይ
የሚያይ፣
ከመሬት የተደፋው ዐይኖቹም
የተከፈቱለት ሰው ንግር፤

[5]"ያዕቆብ ሆይ፤ ድንኳኖችህ፣
እስራኤል ሆይ፤ ማደሪያዎችህ
እንዴት ያማሩ ናቸው!

[6]"እንደ ሸለቆዎች፣
በወንዝ ዳር እንዳሉም የአትክልት
ስፍራዎች ተዘርግተዋል፤
በእግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ተተከሉ
ሬቶች፣
በውሃም አጠገብ እንዳሉ ዝግባዎች
ናቸው::
[7]ከማድጋቸው ውሃ ይፈሳል፤
ዘራቸውም የተትረፈረፈ ውሃ
ያገኛል፤

"ንጉሣቸው ከአጋግ ይልቃል፤
መንግሥታቸውም ከፍ ከፍ ይላል፤

[8]"እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ከግብፅ አወጣቸው፤
ብርታታቸውም እንደ ጎሽ ብርታት
ነው፤
ጠላቶች የሆኑአቸውን ሕዝብ
ያነክታሉ፤
ዐጥንቶቻቸውን ያደቅቃሉ፤
በፍላጻቸው ይወጓቸዋል::
[9]እንደ አንበሳ አድፍጠዋል፤
እንደ እንስቲቱም አንበሳ
አድብተዋል፤
ሊቀሰቅሳቸውስ የሚችል ማን ነው?

"የሚባርኩህ ቡሩክ፣
የሚረግሙህም ርጉም ይሁኑ!"

[10]ከዚያም ባላቅ፣ በበለዓም ላይ እጅግ ተቈጣ፤ እጆቹንም አጨብጭቦ እንዲህ አለው፤ "ጠላቶቼን እንድትረግምልኝ ጠራሁህ፤ አንተ ግን ሦስቱንም ጊዜ ባረክሃቸው:: [11]በል ቶሎ ወደ ቤትህ ሂድልኝ፤ ወሮታህን አሳምሬ ልከፍልህ ነበር፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ግን እንዳታገኝ ከለከለህ::"

[12]በለዓምም ለባላቅ እንዲህ ሲል መለሰለት፤ ወደ እኔ ለላክሃቸው ሰዎች እንዲህ ብዬ ነግሬአቸው አልነበረምን? [13]'ሌላው ይቅርና ባላቅ በብርና በወርቅ የተሞላ ቤት መንግሥቱን ቢሰጠኝ እንኳ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለውን ብቻ ከመናገር በስተቀር ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ትእዛዝ ውጭ በራሴ

[ሀ]4 በዕብራይስጥ ሻዳይ ማለት ነው::

23፥26 ዘኍ22፥18፡20
23፥27 ቍ13፤ ዘኍ24፥10
23፥28 ዘኍ25፥3፡18፤31፥16፤ዘዳ3፥29፤4፥3፤ኢሱ22፥17፤መዝ106፥28፤ሆሴ9፥10
23፥30 ቍ2
24፥1 ዘኍ23፥20፡23፡28
24፥2 ዘኍ11፥25፡26
24፥3 ቍ15
24፥4 ዘፍ15፥1ዘኍ22፥9
24፥5 ኤር4፥20፤30፥18፤ሚል2፥12
24፥6 ዘፍ2፥10፤ ኢዮ 29፥19፤መዝ1፥3፤45፥8፤104፥16፤ ማሕ4፥14ሕዝ31፥5
24፥7 ዘፀ17፥8-16፤ ዘዳ28፥1፤2ሳሙ5፥12 ፤1ዜና14፥2፤መዝ89፥27፤145፥11-13
24፥8 ዘፀ15፥6፤ 2ሳሙ18፥14፤መዝ45፥5፤ኤር50፥17
24፥9 ዘፍ12፥2፡3፤ ዘኍ23፥24
24፥10 ቍ3-9፤ዘፀ4፥14፤ዘኍ22፥6፤23፥7-10፡11፡18-24፤ዘዳ23፥5፤ኢዮ27፥23፤34፥37፤ሰቆ2፥15፤ሕዝ21፥14፤22፥13፤25፥6
24፥11 ቍ14፡25፤ ዘኍ22፥17
24፥12 ዘኍ22፥18
24፥13 ዘኍ22፥18፡20

23፥28 *ፌጎር፤* በለዓም የእስራኤልን ሰፈር በሚገባ ለማየት የቻለበት (24፥2) የተራራው ሰንሰለት ሰሜናዊ ክፍል ነው (የ23፥14 ማብ ይመ)::

24፥1 *እንደ ሌላው ጊዜ ሁሉ አስማት ለመሻት፤* እዚህ ላይ የበለዓም የጥንቈላና የአስማት ሥራ ተገልጾአል (የ22፥40፤ 23፥1 ማብ ይመ)::

24፥2 *የእግዚአብሔር መንፈስ በላዩ መጣበት፤* የእግዚአብሔር መንፈስ በበለዓም ላይ መምጣቱ በአዲስ ኪዳን ከተገለጸው በመንፈስ ቅዱስ መሞላት ጋር ተመሳሳይ አይደለም (ሐሥ 2፥1-4):: መንፈስ ቅዱስ በላዩ ላይ የመጣው በለዓም ትክክለኛ የእግዚአብሔር ነቢይ እንደ ሆነ ለማጽደቅ ሳይሆን፣ በእርሱ በኩል አንድ ጊዜ የሚገልጠው እውነት በመኖሩ ነው:: እግዚአብሔር ዐላማውን ለመፈጸም ሲል አንዳንድ ጊዜ እርሱን በሚገባ የማያውቁትንና በመንገዱ የማይሄዱትን ሰዎች ይጠቀምባቸዋል::

24፥3-4፤ ለትንቢቱ እንደ መግቢያ ሆኖ ሰፋ ተደርጎ የተጻፈው ሐሳብ፣ ህልዎተ እግዚአብሔር በበለዓም ፊት በመሆኑ ያየውንና የተረዳውን ነገር የሚገልጽ ነው:: አሁን የበለዓም ዐይኖች ተከፍተዋል (የ22፥31 ማብ ይመ)::

24፥6-7፤ እዚህ ላይ በአጠቃላይ መልኩ በለዓም የሚናገር ሲሆን፣ እስራኤል በተሰጣቸው አዲስ ምድር በሚሰፍሩበት ጊዜ ወደ እነርሱ የሚመጣው በረከት የተትረፈረፈ እንደሚሆን ያመለክታል:: ከእግዚአብሔር የሚሰጣቸው እንዲህ ዐይነቱ የተትረፈረፈ በረከት፣ በኤድን የነበረውን በረከት የሚያስታውስ ነው::

24፥7 *ከአጋግ ይልቃል፤* የንጉሥ ሳኦል ጠላት የሆነውን ሰው በሚመለከት (1ሳሙ 15፥32-33) የተነገረ፣ ወደ ፊት የሚፈጸም አንድ ትንቢት ሊሆን ይችላል፤ ይህም በአራተኛው ትንቢት ውስጥ የተጠቀሱትን (ቍ 15-19) አስደናቂ ቃሎችን ለመግለጽ የሚያዘጋጅ መንደርደሪያ ሆኖ የገባ ሐሳብ ነው:: ነገር ግን አጋግ የሚለው ስም በአማሌቃውያን ነገሥታት ዘንድ የተለመደ ነው፤ ይኸውም የሚያመለክተው እስራኤላውያን ከግብፅ በወጡ ጊዜ (ዘፀ 17፥8-13)፣ ከዚያም ቀጥሎ ከነዓን ለመግባት በተቃረቡበት ወቅት (14፥45 ይመ)፣ በእነርሱ ላይ ጦርነት የከፈቱባቸውን አማሌቃውያንን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል::

24፥8 *እግዚአብሔር ከግብፅ አወጣቸው፤* የእስራኤልን ድነት የሚያመለክቱ እነዚህ ቍልፍ የሆኑ ቃሎች ጠላታቸው በሆነ የሌላ አገር ሰው ተነግረዋል (የ25፥1 ማብ ይመ)::

24፥9 *የሚባርኩህ ቡሩክ፣ የሚረግሙህም ርጉም፤* ለአብርሃም በተሰጠው ተስፋ ውስጥ የተጠቀሰው የበረከትና የመርገም ቃል (ዘፍ 12፥2-3)፣ የእስራኤልን መባረክ አስመልክቶ በተነገረው በዚህ ትንቢትም ውስጥ ተገልጾአል:: እዚህ ላይ በለዓም የእስራኤላውያን በረከት ተካፋይ ለመሆን ያለውን ምኞት አስረግጦ መናገሩ ይሆናል (የ23፥10 ማብ ይመ)::

24፥11 *እግዚአብሔር ግን እንዳታገኝ ከለከለህ፤* እስራኤልን በለዓም ስላልረገመለት ባላቅ በመከፋቱ፣ በለዓምን ያለ አንዳች ክፍያ ሸኘው፤ ይኸውም በለዓም ጓጉቶለት ለነበረው ዋጋ በምላሹ የተሰጠው እጅግ አሳፋሪ ስድብ ነው (2ጴጥ 2፥15 ይመ)::

ሐሳብ በጎም ሆነ ክፉ ማድረግ አልችልም።'
14እንግዲህ ወደ ሕዝቤ እመለሳለሁ፤ ይሁን እንጂ በሚመጣው ዘመን ይህ ሕዝብ በሕዝብህ ላይ የሚያደርገውን ና ልንገርህ።"

አራተኛው የበለዓም ንግር

15ከዚያም እንዲህ ሲል ንግሩን ጀመረ፤

"የቢዖር ልጅ የበለዓም ንግር፤
የዚያ ዐይኑ የተከፈተለት ሰው
ንግር።
16የዚያ የልዑልን (ኤሎሂም) ቃል የሚሰማ፣
ከልዑልም ዕውቀትን ያገኘው፣
ሁሉን ከሚችለው ራእይ
የሚገለጥለት፣
መሬት የተደፋው፣ ዐይኖቹም
የተገለጡለት ሰው ንግር፤

17"አየዋለሁ፤ አሁን ግን አይደለም፤
እመለከተዋለሁ፤ በቅርቡ ግን
አይደለም፤
ኮከብ ከያዕቆብ ይወጣል፤
በትረ መንግሥት ከእስራኤል
ይነሣል።
የሞዓብን ግንባሮች፣
የሤትንም ወንዶች ልጆች ራስ
ቅል✝ ያደቃል።
18ኤዶም ይሸነፋል፤
ጠላቱ ሴይርም ድል ይሆናል፤
እስራኤል ግን እየበረታ ይሄዳል።
19ገዥ ከያዕቆብ ይወጣል፤
የተረፉትንም የከተማዪቱን ነዋሪዎች
ይደመስሳል።"

የመጨረሻዎቹ የበለዓም ንግሮች

20ከዚያም በለዓም አማሌቅን አይቶ ንግሩን እንዲህ ሲል ጀመረ፤

"አማሌቅ ከሕዝቦች የመጀመሪያው
ነበር፤
በመጨረሻ ግን ይደመሰሳል።"

21ቄናውያንንም አይቶ ንግሩን እንዲህ ሲል ጀመረ፤

"መኖሪያህ አስተማማኝ ነው፤
ጎጆህም በዐለት ውስጥ ተሠርቶአል፤
22ያም ሆኖ ግን እናንት ቄናውያን፤
አሶር በምርኮ ሲወስዳችሁ
ትደመሰሳላችሁ።"

23ከዚያም ንግሩን ቀጠለ፤

"አቤት! ሰምባከ (ኤሎሂም) ይህን
ሲያደርግ ማን ይተርፋል?
24መርከቦች ከኪቲም ዳርቻዎች
ይመጣሉ፤
አሦርንና ዔቦርን ይይዛሉ፤
እነርሱም ደግሞ ይደመሰሳሉ።

25ከዚህ በኋላ በለዓም ተነሥቶ ወደ ቤቱ ተመለሰ፤ ባላቅም መንገዱን ቀጠለ።

ሞዓብ እስራኤልን አሳሳተ

25 እስራኤላውያን በሰጢም በነበሩበት ጊዜ ወንዶቹ ከሞዓብ ሴቶች ጋር ማመንዘር ጀመሩ። 2እነዚህም ሴቶች ወደ አምላኮቻቸው መሥዋዕት ሕዝቡን ጋበዙ፤ ሕዝቡም መሥዋዕቱን በላ፤ ለአማልክቱም ሰገደ።

3ስለዚህ እስራኤል የፌጎርን በኣል በማምለክ ተባበረ፤ የእግዚአብሔርም (ያህዌ) ቍጣ በላዩ ነደደ።

4እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "እስፈሪው የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቍጣ ከእስራኤል እንዲመለስ የሕዝቡን አለቆች ሁሉ ወስደህ ግደልና በጠራራ ፀሓይ ላይ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ስቀላቸው" አለው።

24፥14 ዘፍ49፥1፤ ዘኍ31፥8፡16፤ሚክ 6፥5
24፥16 ዘፍ14፥18፤ ዘኍ22፥9፤ኢሳ14፥14
24፥17 19፥37፤ዘፍ 49፥10፤ዘኍ21፥29፤ ዘዳ23፥6፤ኢሳ15፥1-16፥14፤ኤር48፥45፤ ማቴ2፥2፤ራእ1፥7
24፥18 ዘፍ9፥25፤ 14፥6፤ዘዳ1፥44፤ኢሱ 12፥7፤15፥10፤መሳ 5፥4፤2ሳሙ8፥12፤ 1ዜና18፥11፤መዝ 60፥8፤ኢሳ11፥14፤ አሞ9፥12፤አብ1፥2
24፥19 ዘፍ49፥10፤ ሚክ 5፥2
24፥20 ዘፍ14፥7፤ ዘፀ17፥14፤ዘዳ25፥19፤ 1ሳሙ15፥20፤30፥17-20፤2ሳሙ8፥12፤ 1ዜና18፥11
24፥21 ዘፍ15፥19፤ መዝ37፥27፤ምሳ1፥33 ፤ኢሳ32፥18፤ሕዝ 34፥27
24፥22 ዘፍ10፥22
24፥24 ቍ20፥22፤ ዘፍ10፥4፤21
24፥25 ዘኍ22፥5
25፥1 ዘፍ19፥37፤ ዘኍ21፥16፤31፥16፤ ኢሱ2፥1፤ኢሳ66፥11፤ ኤር5፥7፤7፥9፤9፥2፤ ኢል3፥18፤ሚክ6፥5፤ 1ቆሮ10፥8፤ራእ2፥14
25፥2 ዘፀ20፥5፤ 32፥6፤ዘዳ32፥38፤ 1ቆሮ10፥20
25፥3 ዘኍ23፥28፤ ዘዳ4፥19፤መሳ2፥19፤ 1ነገ9፥9፤ኤር1፥16፤ 44፥3
25፥4 ዘፀ32፥12፤ ዘኍ7፥2፤13፥3፤ዘዳ4፥3 ፤13፥17፤ኢሱ7፥26፤ 2ሳሙ21፥6፤2ነገ23፥26፤2ዜና28፥11፤29፥10፤30፥8፤ዕዝ10፥14፤ኤር44፥3

✝17 የአራተ ሳምራውያኑ ቅጅ የራስ ቅል ሲል፣ በማሶሬቲክ ቅጅ ግን ያቃሉ ትርጕም አይታወቅም።

24፥14 *በሚመጣው ዘመን፤* ይህ አገላለጽ ይበልጡን ገና በሩቅ ያለውን (መሲሑ የሚመጣበትን) የወደፊቱን ዘመን ያመለክታል (ኤር 48፥47 እና ማብ ይመ)።

24፥15-16፤ በሦስተኛው ትንቢት መጀመሪያ ላይ እንደ ተጠቀሰው ሁሉ (ቍ 3-4 ይመ)፣ ለአራተኛው ትንቢት የተጻፈው መግቢያም እንደዚሁ ረጅም ነው፤ ይህም በዚህ ትንቢት ውስጥ የተጠቀሱ አስደናቂ ቃሎች አንባቢ እንዲረዳ የሚያዘጋጅ ነው።

24፥17 *ኮከብ ... በትረ መንግሥት፤* መጀመሪያ ዳዊት በነገሠ ጊዜ ተፈጽሞ ይሆናል፤ በከፍተኛ ሁኔታ ሙሉ በሙሉ የሚፈጸመው ግን በመጨረሻ መሲሑ መጥቶ በሚገዛበት ጊዜ ነው። ወደ ፊት እስራኤልን የሚታደገው እንደ ኮከብ (ራእ 22፥16) እና በንጉሥ እንዳለች የከበረች በትር ይሆናል፤ በሕዝቡም ጠላቶች ላይ ድል ይቀዳጃል (ቍ 19 ይመ)። *ሤት፤* በጥንታዊ የግብፅ መዛግብት ውስጥ ሹቱ በመባል ይታወቁ የነበሩት የመጀመሪያዎቹ (ጥንታውያን) የሞዓብ ነዋሪዎች ሊሆኑ ይችላሉ።

24፥20 *አማሌቅ... የመጀመሪያው ነበር፤* በእስራኤል ላይ ጦርነት ለመክፈትና እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ ያለውን ዐላማ ለመቃወም የመጀመሪያው ነገድ ነበር (ዘፀ 17፥8-13)።

24፥21 *ቄናውያንንም፤* ይህ ስም ብረታ ብረት ሠራተኞች የሆኑትን ነገዶች ያመለክታል፤ በሌላ ቦታ ቄናውያን ከእስራኤል ጋር እንደተባበሩ ተገልጾአል (መሳ 1፥16፤ 4፥11፤ 1ሳሙ 15፥6 ይመ)። የሙሴ ዐማት ቄናዊ ቢሆንም ከምድያም ጋር ተባብሮአል (ዘፀ 2፥16 ይመ)፤ ምናልባትም በለዓም የተናገረውም ስለ ምድያማውያን ሳይሆን አይቀርም (22፥4:7 ይመ)።

24፥24 *ኪቲም፤* በቆጵሮስ የነበረችው ጥንታዊቷ ኪቶን ልትሆን ትችላለች። *አሦርንና ዔቦርን ይይዛሉ፤ እነርሱም ደግሞ ይደመሰሳሉ፤* አንድ ሕዝብ ተነሥቶ የሌላውን አገር ይወስዳል፤ እርሱም ደግሞ መጨረሻው ጥፋት ይሆናል። በአንጻሩም ለእስራኤል ሕዝብ የሚሆነው የማያቋርጥ በረከት፣ የመጨረሻውን ድል በመቀዳጀት (ቍ 17-19) ታዳጊያቸው የሆነው ወደፊት የሚሰጣቸውን አስተማማኝ ተስፋ ያመለክታል።

25፥1-18፤ ም 31፥8:16 እስከምንደርስ ድረስ፣ ለእስራኤል መሳሳት ዋና ምክንያት የሆነው በለዓም እንደ ነበር አንረዳም (የ22፥5:8 ማብ ይመ)። በለዓም የርግማን ቃል በመናገር እስራኤልን ማጥፋት አልቻለም፤ ነገር ግን በከነዓናውያን የበኣል ልምላሜ ሥርዐት እስራኤልን አታለለ።

25፥1 *ሰጢም፤* ከነዓንን ድል ለማድረግ እስራኤል ዝግጅት ያደረገችበት ቦታ ሌላ ስሙ ነው፤ የሚገኘውም ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ፣ ከጥንታዊቷ የኢያሪኮ ከተማ ትይዩ ነበር (ኢሱ 2፥1 ይመ)። *ማመንዘር ጀመሩ፤* እስራኤል የበኣልን የልምላሜ ሥርዐት ተቀብላ የዝሙት ኀጢአት ከማድረጓም በላይ፣ በምድሪቱ ለነበሩ ባዕድ አማልክት መስገዷና (ቍ 2-3) በታሪካቸው ውስጥ በሕዝቡ ኀጢአት ተሳታፊ ሆና በመገኘቷ ከእግዚአብሔር ጋር የገባችውን ኪዳን ጣሰች።

25፥4 *ወስደህ ግደልና በጠራራ ፀሓይ ላይ በእግዚአብሔር ፊት ስቀላቸው፤* የሞቱት ሰዎች በድን በዚህ ሁኔታ እንዲታይ መደረጉ፣ በኀጢአት ምክንያት ከቅጣት የተረፉትን ሰዎች ያስጠነቅቃል።

[5]ሙሴም የእስራኤልን ዳኞች፣ "እያንዳ ንዳችሁ የፌጎርን በአል በማምለክ የተባበሩ ትን ሰዎቻችሁን ግደሉ አላቸው።"

[6]ከዚህ በኋላ ሙሴና መላው የእስራኤል ማኅበር በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ እያለቀሱ ሳለ፣ አንድ እስራኤላዊ እነርሱ እያዩት አንዲት ምድያማዊት ሴት ይዞ ወደ ቤተ ሰቡ መጣ። [7]የካህኑ የአሮን ልጅ የአልዓዛር ልጅ ፊንሐስ ይህን ባየ ጊዜ ማኅ በሩን ትቶ ጦሩን በእጁ በመያዝ፣ [8]እስራ ኤላዊውን ተከትሎ ወደ ድንኳኑ ገባ፤ ጦሩ ንም ወርውሮ እስራኤላዊውንና ሴቲቱን አጣምሮ ወጋቸው፤ ከዚያም በእስራኤላው ያን ላይ የወረደው መቅሠፍት ተከለከለ፤ [9]ሆኖም በመቅሠፍቱ የሞተው ሰው ቍጥር ሃያ አራት ሺህ ደርሶ ነበር።

[10]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [11]"የካህኑ የአሮን ልጅ፣ የአልዓዛር ልጅ ፊንሐስ እኔ ለክብሬ በመካከላቸው እንደ ምቀና ስለ ቀና ቍጣዬን ከእስራኤላውያን መልሶታል፤ ስለዚህ እኔም በቅናቴ ጨርሶ አላጠፋኋቸውም፤ [12]ስለዚህ እነሆ እኔ የሰላም ቃል ኪዳኔን ከእርሱ ጋር እንደማደርግ ንገ ረው። [13]ስለ አምላኩ (ኤሎሂም) ክብር ቀንቶ ለእስ ራኤላውያን ስላስተሰረየላቸው፣ እርሱና ልጆቹ ዘላቂ የክህነት ቃል ኪዳን ይኖራቸዋል።

[14]ከምድያማዊቷ ሴት ጋር የተገደለው እስራኤላዊ የሰሉ ልጅ ዘንበሪ ይባላል፤ የስ ምዖናውያን ቤተ ሰብ አለቃ ነበር። [15]እንዲ ሁም የተገደለችዋ ምድያማዊት ሴት ከስቢ ትባላለች፤ እርሷም ከምድያማውያን ቤተ ሰብ የአንዱ ነገድ አለቃ የሆነው የሱር ልጅ ነበረች።

[16]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤

25፥5 ዘፀ32፥27፤ ሆሴ9፥10
25፥6 ዘፍ25፥2፤ ዘኍ14፥1፤መሳ2፥4፤ ሩት1፥9፤1ሳሙ11፥4፤ 2ሳሙ15፥30፤ዕዝ 10፥1፤መዝ126፥6፤ ኢር41፥6
25፥7 ዘፀ6፥25፤ኢሱ 22፥13፤መሳ5፥8፤20፥ 28፤1ሳሙ13፥19፥22፤ 1ነገ18፥28፤መዝ35፥3 ፤46፥9፤ኢል3፥10፤ ሚክ4፥3
25፥8 መዝ106፥30
25፥9 ዘኍ14፥37፤ 31፥16፤1ቆሮ10፥8
25፥11 ዘፀ20፥5፤ዘዳ 32፥16፥21፤መዝ 78፥58፤106፥30
25፥12 ኢሳ11፥9፤ 54፥10፤ሕዝ34፥25፤ 37፥26፤ሚል2፥4፥5
25፥13 ቍ11፤ዘፀ 29፥9፥36፤1ነገ19፥10፤ 2ነገ10፥16፤መዝ106፥ 31፤ኢር33፥18፤ሮሜ 3፥25
25፥14 ቍ6፤ ዘኍ1፥6
25፥15 ቍ18፤ዘኍ 31፥8፤ኢሱ13፥21፤ ዕን3፥7
25፥16 ዘኍ31፥7
25፥17 ዘፀ23፥22፤ ዘኍ31፥1-3፤ዘዳ21፥1 ፤መሳ2፥16-18፤1ሳሙ 17፥9፥35፤2ነገ9፥27፤መዝ 8፥2፤21፥8፤74፥23
25፥18 ዘኍ23፥28
26፥1 ዘኍ14፥37፤ 25፥8
26፥2 ዘፀ30፥11- 16፤ዘኍ1፥3
26፥3 ቍ63፤ዘኍ 22፥1፤33፥48፤

[17]"ምድያማውያንን እንደ ጠላት ቍጠራችሁ ፍጇቸው። [18]ይኸውም ፌጎር ላይ በተፈጸመው ድርጊትና በፌጎር ምክንያት በመጣው መቅ ሠፍት በተገደለችው በምድያማዊው አለቃ ልጅ፣ በእኅታቸው በከስቢ አታልለው የጠላ ትነት ሥራ ስለሠሩባችሁ ነው።"

ሁለተኛው የሕዝብ ቈጠራ

26 ከመቅሠፍቱ በኋላ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና የካህኑን የአሮንን ልጅ አልዓዛርን እንዲህ አላቸው፤ [2]"ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያ በላይ የሆናቸውን፣ በእ ስራኤልም ጦር ሰራዊት ውስጥ ለማገልገል ብቃት ያላቸውን ሁሉ ከመላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብ ከየቤተ ሰቡ ቍጠሩ።" [3]ስለዚህ ሙሴና ካሁ አልዓዛር ከኢያሪኮ* ማዶ በዮር ዳኖስ አጠገብ ባለው በሞዓብ ሜዳ ለሕዝቡ እንዲህ ሲሉ ተናገሩ፤ [4]"እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት ዕድሜያቸው ሃያና ከዚያ በላይ የሆነውን ቍጠሩ።"

ከግብፅ የወጡት እስራኤላውያንም እነዚህ ነበሩ፤

[5]የእስራኤል የበኵር ልጅ የሆነው የሮቤል ዘሮች እነዚህ ነበሩ፤

በሄኖን በኩል፣ የሄኖኀውያን ጐሣ፤
በፈለስ በኩል፣ የፈሉሳውያን ጐሣ፤
[6]በአስሮን በኩል፣ የአስሮናውያን ጐሣ፤
በከርሚ በኩል፣ የከርማውያን ጐሣ፤

[7]እነዚህ የሮቤል ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነዚህም የተቈጠሩት አርባ ሦስት ሺህ ሰባት መቶ ሠላሳ ነበሩ።

ኢሱ13፥32 26፥4 ዘፀ6፥14፤13፥3 26፥5 ዘፍ46፥9፤ዘኍ1፥20፤ 1ዜና5፥3 26፥6 ዘፍ46፥9፤1ዜና5፥3

*3 በዕብራይስጥ የኢያሪኮ ዮርዳኖስ የሚባል ሲሆን፣ ይህም የዮርዳኖስ ወንዝ የጥንት ስም ሳይሆን አይቀርም።

25፥6 *አንዲት ምድያማዊት ሴት ይዞ ወደ ቤተ ሰቡ መጣ*። ዘንበሪና ፍቅረኛው ከስቢ (ቍ 15)፣ ለእግዚአብሔር ቃልና ለቅ ድስና ያሳዩት ንቀት፣ ሞት ይደረጋል ተብሎ የማይገመት ነበር።

25፥9 *ሃያ አራት ሺህ*፤ ሕዝቡ በአልን በማምለክ የድፍረት ኀጢአት ስለ ሠሩ የሞቱት ሰዎች ቍጥር ሲሆን፣ ይህም በቆ ሬና በተባባሪዎቹ ዐመፅ የተነሣ ከሞቱት ሰዎች ቍጥር ይበል ጣል (14000፤ 16፥49 ይመ)። የሞቱት ሰዎች ቍጥር ከፍተኛ ነት፣ በመጀመሪያው (1፥46) እና በሁለተኛው (26፥51) የሕዝብ ቈጠራ ከተገለጸው ቍጥሩ እጅግ ብዙ ከሆነው ሕዝብ ጋር ሲነጻ ጸር ተመጣጣኝነት አለው።

25፥11 *ለክብሬ በመካከላቸው እንደምቀና ስለ ቀና*፤ ከዘፀ 20፥4-6 ጋር ያነጻጽሩ፤ ፊንሐስ ለእግዚአብሔር ክብር በመ ቅናቱ እውነተኛ የእግዚአብሔር ካህናት ሆነው ያገለግሉት ዘንድ እግዚአብሔር ከፊንሐስና ከዘሩ ጋር ኪዳን አደረገ (የዘፍ 9፥9 ማብ ይመ)። የአልዓዛር ልጅ ፊንሐስ ያደረገው ነገር፣ አጎ ቶቹ የሆኑት ናዳብና አብዩድ የፈጸሙትን የግዴለሽነት ኀጢአት ይቃረናል (ዘሌ 10፥1-3 እና ማብ ይመ)።

25፥17 *ምድያማውያንን እንደ ጠላት ቍጠራችሁ ፍጇ ቸው*፤ ይህ የተፈረደባቸው እስራኤልን ለማሳት በተደረገው ተን ኮል ውስጥ ተሳታፊ ስለ ነበሩ ነው። እስራኤልን ለመቋቋም በተ ደረገው ሤራ ከመጀመሪያ ጀምሮ ምድያማውያን ከባላቅ ጋር በመተባበራቸው (22፥4፡7)፤ በ 31፥1-24 ላይ ለተገለጸው ቅዱስ ጦርነት ዒላማዎች ሆኑ።

26፥1-51፤ ከሠላሳ ስምንት ዓመት በፊት ለድል ጦርነት እንዲወጣ ለተሰበሰበው ሰራዊት ቈጠራ ተደርጎ ነበር። ዕድሜ ያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ የነበሩት እነዚያ ከመጀመሪ ያው ትውልድ የተቈጠሩት ሰዎች ሁሉ ሞተዋል። ወደፊት ለሚጠብቀው ጦርነት ዝግጁ ለመሆን በዚህ ጊዜ አዲሱ ትው ልድ ተሰብስቦ መቈጠሩ እጅግ ያስፈልግ ነበር። በዚህ ወቅት አሮን ሞቶአል (20፥28 ይመ)፤ በዕድሜ የገፋው ሙሴም በሥራው እንዲያግዘው የወንድሙ ልጅ አልዓዛር ተመድቦለት ነበር። በዚህ ሁለተኛ ቈጠራ ውስጥ ዋና ዋና የሆኑት ነገዶች ተዘርዝረዋል። የአብዛኞቹ ነገዶች የሕዝብ ቍጥር ጨምሮአል። የሕዝብ ቍጥራ ቸው ከቀነሱት ነገዶች አንዱ የሮቤል ነገድ ነው። ቆሬና ከሮቤል ወገን የሆኑት ተባባሪዎቹ ባስነሡት ዐመፅ በሞት ስለ ተቀጡ (የቍ 9 ማብ ይመ)፣ በሮቤል ነገድ የሕዝብ ብዛት ላይ መጠነኛ የሆነ የማነስ ለውጥ የታየው በዚህ ምክንያት ሊሆን ይችላል። ከዚያ በኋላ በመካከል በነበሩት ዓመታት የሮቤል ነገድ ቍጥር ከመጀመሪያው ብዛት ጋር የተቀራረበ ነበር (የቍ 14 ማብ ይመ)። በመጀመሪያውና በሁለተኛው የሕዝብ ቈጠራ ጊዜ የተመ ዘገበው፣ በእያንዳንዱ ነገድ የተደረገው ንጽጽር ከዚህ እንደሚከ ተለው ነው፤

ነገድ	የመጀመሪያው ቈጠራ	ሁለተኛው ቈጠራ
ሮቤል	46,500	43,730
ስምኦን	59,300	22,200
ጋድ	45,650	40,500
ይሁዳ	74,600	76,500
ይሳኮር	54,400	64,300
ዛብሎን	57,400	60,500
ኤፍሬም	40,500	32,500
ምናሴ	32,200	52,700
ብንያም	35,400	45,600
ዳን	62,700	64,400
አሴር	41,500	53,400
ንፍታሌም	53,400	45,400
ጠቅላላ ድምር	603,550	601,730

[8]የፈሉስ ልጅ ኤልያብ ሲሆን፣ [9]የኤልያብ ልጆች ደግሞ፣ ነሙኤል ዳታንና አቤሮን ነበሩ። እነዚሁ ዳታንና አቤሮን በሙሴና በአሮን ላይ ያመፁ የማኅበሩ ሹማምንት ሲሆኑ፣ ቆሬና ተከታዮቹ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ላይ ባመፁ ጊዜ እነርሱም በነገሩ ነበሩበት። [10]ሁለት መቶ አምሳዎቹን ሰዎች እሳት በበላቻቸው ጊዜ የቆሬ ተከታዮች ሲሞቱ እነዚህን ደግሞ ምድር ተከፍታ ከእርሱ ጋር ዋጠቻቸው፤ መቀጣጫም ሆኑ፤ [11]የቆሬ የዘር ሐረግ ግን አልጠፋም።

[12]የስምዖን ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በነሙኤል በኩል፣ የነሙኤላውያን ጐሣ፤
በያሚን በኩል፣ የያሚናውያን ጐሣ፤
በያኪን በኩል፣ የያኪናውያን ጐሣ፤
[13]በዛራ በኩል፣ የዛራውያን ጐሣ፤
በሳኡል በኩል፣ የሳኡላውያን ጐሣ፤
[14]እነዚህ የስምዖን ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነዚህ የተቈጠሩትም ሃያ ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ነበሩ።

[15]የጋድ ዘሮች በየጐሣዎቻቸው እነዚህ ነበሩ፤
በጽፎን በኩል፣ የጽፎናውያን ጐሣ፤
በሐጊ በኩል፣ የሐጋውያን ጐሣ፤
በሹኒ በኩል፣ የሹናውያን ጐሣ፤
[16]በኤስና በኩል፣ የኤስናናውያን ጐሣ፤
በዔሪ በኩል፣ የዔራውያን ጐሣ፤
[17]በአሮዲ[†] በኩል፣ የአሮዳውያን ጐሣ፤
በአርኤሊ በኩል፣ የአርኤላውያን ጐሣ፤
[18]እነዚህ የጋድ ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከነዚህ የተቈጠሩት አርባ ሺህ አምስት መቶ ነበሩ።

[19]ዔርና አውናን የይሁዳ ልጆች ነበሩ፤ ነገር ግን በከነዓን ምድር ሞተዋል።
[20]የይሁዳ ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በሴሎም በኩል፣ የሴሎማውያን ጐሣ፤
በፋሬስ በኩል፣ የፋሬሳውያን ጐሣ፤
በዛራ በኩል፣ የዛራውያን ጐሣ፤
[21]የፋሬስ ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በኤስሮም በኩል፣ የኤስሮማውያን ጐሣ፤
በሐሙል በኩል፣ የሐሙላውያን ጐሣ፤
[22]እነዚህ የይሁዳ ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነዚህ የተቈጠሩት ሰባ ስድስት ሺህ አምስት መቶ ነበሩ።

[23]የይሳኮር ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በቶላ በኩል፣ የቶላውያን ጐሣ፣
በፋዋ በኩል፣ የፋዋውያን ጐሣ፣
[24]በያሱብ በኩል፣ የያሱባውያን ጐሣ፣
በሺምሮን በኩል፣ የሺምሮናውያን ጐሣ፤
[25]እነዚህ የይሳኮር ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነዚህ የተቈጠሩት ሥልሳ አራት ሺህ ሦስት መቶ ነበሩ።

[26]የዛብሎን ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በሴሬድ በኩል፣ የሴሬዳውያን ጐሣ፤
በኤሎን በኩል፣ የኤሎናውያን ጐሣ፣
በያሕልኤል በኩል፣ የያሕልኤላውያን ጐሣ፤
[27]እነዚህ የዛብሎን ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነዚህ የተቈጠሩት ሥልሳ ሺህ አምስት መቶ ነበሩ።

[28]የዮሴፍ ዘሮች በምናሴና በኤፍሬም በኩል ያሉት በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
[29]የምናሴ ዘሮች፤
በማኪር በኩል፣ የማኪራውያን ጐሣ፤
ማኪርም የገለዓድ አባት ነው፤
በገለዓድ በኩል፣ የገለዓዳውያን ጐሣ፤
[30]የገለዓድ ዘሮች እነዚህ ነበሩ፤
በኢዔዝር በኩል፣ የኢዓዝራውያን ጐሣ፣
በኬሌግ በኩል፣ የኬሌጋውያን ጐሣ፣
[31]በአሥሪኤል በኩል፣ የአሥሪኤላውያን ጐሣ፣
በሴኬም በኩል፣ የሴኬማውያን ጐሣ፣
[32]በሸሚዳ በኩል፣ የሸሚዳውያን ጐሣ፣
በኦፌር በኩል፣ የኦፌራውያን ጐሣ፣
[33]የኦፌር ልጅ ሰለጰዓድ ወንዶች ልጆች አልነበሩትም፤ ልጆቹ ሴቶች ብቻ ነበሩ፤ እነርሱም ማህለህ፣ ኑዓ፣ ዔግላ፣ ሚልካና ቴርጻ ይባላሉ።
[34]እነዚህ የምናሴ ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነዚህ የተቈጠሩት አምሳ ሁለት ሺህ ሰባት መቶ ነበሩ።

[35]የኤፍሬም ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በሱቱላ በኩል፣ የሱቱላውያን ጐሣ፣
በቤኬር በኩል፣ የቤኬራውያን ጐሣ፣
በታሐን በኩል፣ የታሐናውያን ጐሣ፤
[36]የሱቱላ ዘሮች እነዚህ ነበሩ፤
በዔዴን በኩል፣ የዔዴውናውያን ጐሣ፤

[†]17 በአራተ ሳምራውያኑ ትጅ አሮዲ፣ በማሶሬቲክ ትጅ አሮድ ተብሎአል።

26፥9 ዘኍ 10፥16፤ 16፥1፡2
26፥10 ዘፀ 3፥12፤ 15፥12፤ ዘኍ 16፥35፡ 38
26፥11 ዘፀ 6፥24፤ ዘኍ 16፥33፤ ዘዳ 5፥9፤2 4፥16፤ 2ነገ 14፥6፤ 2ዜና 25፥4፤ ሕዝ 18፥20
26፥12 ዘፍ 46፥10፤ 1ዜና 4፥24
26፥13 ዘፍ 46፥10
26፥14 ዘፍ 46፥10፤ ዘኍ 1፥23
26፥15 ዘፍ 46፥16
26፥18 ዘፍ 30፥11፤ ዘኍ 1፥25፤ ኢያሱ 13፥24-28
26፥19 ዘፍ 38፥3፡ 4፡7
26፥20 ዘፍ 38፥5፡ 29፤ ኢያሱ 7፥17
26፥21 ዘፍ 38፥29፤ ሩት 4፥19፤ 1ዜና 2፥9
26፥22 ዘኍ 1፥27
26፥23 ዘፍ 46፥13
26፥24 ዘፍ 46፥13
26፥25 ዘፍ 30፥18
26፥26 ዘኍ 1፥30
26፥27 ዘፍ 30፥20
26፥28 ዘፍ 41፥52፤ ዘኍ 1፥32፤ 36፥1
26፥29 ዘፍ 50፥23፤ ዘኍ 1፥34፤ መሳ 11፥1
26፥30 ዘኍ 27፥1፤ 36፥1፤ ኢያሱ 17፥2፤ መሳ 6፥11፤ 8፥2፤ 1ዜና 7፥14፡17
26፥33 ዘኍ 27፥1፤ 3፤ 36፥2፤ 11፤ ኢያሱ 17፥3፤ 1ዜና 7፥15
26፥34 ዘኍ 1፥35
26፥35 ዘኍ 1፥32

26፥9 *ዳታንና አቤሮን*፤ የሮቤል ቤተ ሰብ መዘርዘሩ ከቤተ ሰቡ የተወሰኑ ሰዎች በቆሬ ዐመፅ መካፈላቸውን ይህን ክፍል ለሚያነብ ሰው የሚያስታውስ ነው (16፥1 ይመ፤ ከይሁዳ ቍ 11 ጋር ያነጻጽሩ)።

26፥14 *ሃያ ሁለት ሺህ ሁለት መቶ*፤ ከአምሳ ዘጠኝ ሺህ ሦስት መቶ ሰዎች የተረፉት ቍጥር ሲታይ፣ ከስምዖን ነገድ የሞተው ሰው ብዛት እጅግ ከፍተኛ መሆኑን ያመለክታል። ዘንበሪ ከስምዖን ቤት ነበር (25፥14)። በእልን በማምለካቸው በእግዚአብሔር መቅሠፍት ከሞቱት ሃያ አራት ሺህ ሰዎች ውስጥ አብዛኞቹ ከስምኦን ነገድ ሊሆኑ ይችላሉ። ፍርዱ የሆነው በቅርብ ስለነበር፣ የስምኦን ነገድ እንደ ሮቤል ነገድ (የቍ 1-51 ማብ ይመ) በቂ ጊዜ አግኝቶ ቍጥሩ ሊጨምር አልቻለም።

26፥19 *ዔርና አውናን*፤ የይሁዳ ክፉ ልጆች ስማቸው ሳይረሳ ተጠቅሶአል፤ ነገር ግን የውርስ ድርሻ አልነበራቸውም (ዘፍ 38፥1-10 ይመ)

26፥20 *ፋሬስ*፤ የዳዊትና የኢየሱስ የትውልድ ሐረግ ከዚህ ሰው ዘር ተያይዞ የመጣ ነው (ሩት 4፥18-22፤ ማቴ 1፥1-3)።

26፥29፡35 *ምናሴ … ኤፍሬም*፤ የኤፍሬምና የምናሴ ነገድ ስም ዝርዝር አጻጻፉ ተቀያየረ እንጂ የነገዶቹ ቅደም ተከተል በምዕራፍ አንድ ላይ ተዘርዝሮ እንደ ተጻፈው ነው።

26፥33 *የሰለጰዓድ … ሴቶች ልጆች*፤ 27፥1-11፤ 36 ይመ።

26፥34 *አምሳ ሁለት ሺህ ሰባት መቶ*፤ ከሁሉም ይልቅ ቍጥሩ የጨመረው የምናሴ ነገድ ነበር፤ ቀደም ሲል በነገዱ ሥር የተመዘገበው ሠላሳ ሁለት ሺህ ነበር፣ ይሁን እንጂ ለቍጥሩ መጨመር ምክንያት የሆነው ነገር አልተገለጸም።

[37]እነዚህ የኤፍሬም ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነ ዚህ የተቈጠሩት ሠላሳ ሁለት ሺህ አምስት መቶ ነበሩ።
እነዚህም በየጐሣቸው የተቈጠሩ የዮሴፍ ዘሮች ነበሩ።

[38]የብንያም ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በቤላ በኩል፣ የቤላውያን ጐሣ፣
በአስቤል በኩል፣ የአስቤላውያን ጐሣ፣
በአኪራን በኩል፣ የአኪራናውያን ጐሣ፣
[39]በሶፋን[1] በኩል፣ የሶፋናውያን ጐሣ፣
በሑፋም በኩል፣ የሑፋማውያን ጐሣ፤
[40]የቤላ ዘሮች በአርድና በናዕማን በኩል፤
በአርድ በኩል፣ የአርዳውያን ጐሣ፣
በናዕማን በኩል፣ የናዕማናውያን ጐሣ፤
[41]እነዚህ የብንያም ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነዚ ህም የተቈጠሩት አርባ አምስት ሺህ ስድ ስት መቶ ነበሩ።

[42]የዳን ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በሰምዔ በኩል፣ የሰምዔያውያን ጐሣ ዎች።
እነዚህ እንግዲህ የዳን ጐሣዎች ሲሆኑ፣
[43]ሁሉም የሰምዔያውያን ጐሣዎች ነበሩ፤ ከእነዚህ የተቈጠሩት ደግሞ ሥልሳ አራት ሺህ አራት መቶ ነበሩ።

[44]የአሴር ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በዪምና በኩል፣ የዪምናውያን ጐሣ፣
በየሱዋ በኩል፣ የየሱዋውያን ጐሣ፣
በበሪዓ በኩል፣ የበሪዓውያን ጐሣ፤
[45]እንዲሁም በበሪዓ ዘሮች በኩል፣
በሐቤር በኩል፣ የሐቤራውያን ጐሣ፣
በመልኪኤል በኩል፣ የመልኪኤላው ያን ጐሣ።
[46]አሴር ሤራሕ የምትባል ልጅ ነበረ ችው።
[47]እነዚህ የአሴር ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእነዚህ የተቈጠሩት አምሳ ሦስት ሺህ አራት መቶ ነበሩ።

[48]የንፍታሌም ዘሮች በየጐሣቸው እነዚህ ነበሩ፤
በያሕጽኤል በኩል፣ የያሕጽኤላውያን ጐሣ፣
በጉኒ በኩል፣ የጉናውያን ጐሣ፣
[49]በሺሌም በኩል፣ የሺሌማውያን ጐሣ፤
[50]እነዚህ የንፍታሌም ጐሣዎች ሲሆኑ፣ ከእ ነዚህ የተቈጠሩት አርባ አምስት ሺህ አራት መቶ ነበሩ።
[51]ባጠቃላይ የእስራኤል ወንዶች ቍጥር ስድስት መቶ አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሠላሳ ነበር።

26፥37 ዘኍ1፥33
26፥38 ዘፍ46፥21፤ ዘኍ1፥36፤1ዜና8፥40
26፥40 ዘፍ46፥21
26፥41 ዘኍ1፥37
26፥42 ዘፍ46፥23፤ ዘኍ1፥38፤መሳ18፥19
26፥44 ዘኍ1፥40
26፥47 ዘኍ1፥41
26፥48 ዘፍ30፥8
26፥50 ዘኍ1፥42፡ 43
26፥51 ዘፀ12፥37
26፥53 ቍ55፤ኢሱ 11፥23፤14፥1፤ሕዝ 45፥8
26፥54 ዘኍ33፥ 54፤35፥8
26፥55 ዘሌ16፥8
26፥57 ዘፍ46፥11
26፥58 ዘፀ6፥20
26፥59 ዘፀ2፥1፡4፤ 6፥20፤15፥20
26፥60 ዘፀ6፥23
26፥61 ዘሌ10፥1-2 ዘኍ3፥4
26፥62 ዘኍ1፥47፤ 2፥33፤3፥39፤18፥23
26፥63 ቍ3፤ዘኍ 1፥19፤22፥1
26፥64 ዘኍ1፥44፤ 14፥29

[52]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [53]"ምድሪቱ በስማቸው ቍጥር ልክ ተደልድላ በርስትነት ለእነርሱ ትሰጥ። [54]በር ከት ያለ ቍጥር ላለው ጐሣ ሰፋ ያለውን ርስት፣ አነስ ያለ ቍጥር ላለው ጐሣ ደግሞ አነስ ያለውን ስጥ፤ ርስቱንም እያንዳንዱ በዝርዝሩ ላይ በተመለከተው ቍጥር መሠ ረት ይረከባል። [55]የመሬት ድልድሉም በዕጣ ይሁን፤ እያንዳንዱ የሚወርሰውም በየነገድ አባቶቹ ስም ይሆናል። [56]እያንዳንዱም ርስት በትልልቆቹና በትንንሾቹ ነገዶች መካከል በዕጣ ይደለደላል።

[57]በየጐሣቸው የተቈጠሩት ሌዋውያን እነዚህ ነበሩ፤
በጌድሶን በኩል፣ የጌድሶናውያን ጐሣ፣
በቀዓት በኩል፣ የቀዓታውያን ጐሣ፣
በሜራሪ በኩል፣ የሜራራውያን ጐሣ፤
[58]እነዚህም ደግሞ የሌዊ ጐሣዎች ነበሩ፤
የሊብናውያን ጐሣ፣
የኬብሮናውያን ጐሣ፣
የሞሖላውያን ጐሣ፣
የሙሳውያን ጐሣ፣
የቆሬያውያን ጐሣ።
ቀዓት የእንበረም ቅድመ አያት ነበር፤ [59]ሚስቱ ዮካብድ ትባል ነበር፤ እርሷም በግብፅ አገር ከሌዋውያን የተወለደች የሌዊ ዘር ነበረች። ከእንበረምም አሮ ንን፣ ሙሴንና እኅታቸውን ማርያምን ወለደች። [60]አሮንም የናዳብና የአብዩድ፣ የአልዓዛርና የኢታምር አባት ነበር። [61]ነገር ግን ናድብና አብዩድ ባልተፈ ቀደ እሳት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥ ዋዕት ስላቀረቡ ሞቱ።

[62]አንድ ወርና ከዚያ በላይ የሆናቸው ሌዋውያን ወንዶች ሁሉ ተቈጥረው ሃያ ሦስት ሺህ ሆኑ፤ እነርሱም ከሌሎቹ እስራ ኤላውያን ጋር ርስት ተካፋዮች ስላልነበሩ አብረዋቸው አልተቈጠሩም።
[63]ሙሴና ካህኑ አልዓዛር ከኢያሪኮ ማዶ በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ ካለው ከሞዓብ ሜዳ ላይ የእስራኤልን ሕዝብ በቈጠሩበት ወቅት የተቈጠሩት እነዚህ ናቸው። [64]ሙሴና ካህኑ አሮን በሲና ምድረ በዳ እስራኤላው ያንን በቈጠሩ ጊዜ ከእነዚህ ከተቈጠሩት መካከል አንዳቸውም አልነበሩም፤ [65]ምክን ያቱም በእርግጥ በምድረ በዳ እንደሚሞቱ

[1]39 ጥቂት የማሶሬቲክ፣ የአሪተ ሳምራውያን፣ የቩልጌትና የሱር ስት ቅጆች ሰፋን የሚሉ ሲሆን፣ አያሌ የማሶሬቲክ ቅጆች ግን ሼፉፋም ይላሉ።

26፥46 *ሤራሕ የምትባል ልጅ፣* የዚህች ሴት ልጅ ስም በተለይ መጠቀሱ የሚያስገርም ነው።
26፥51 *ስድስት መቶ አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሠላሳ፣* ሕዝቡ ሁሉ በምድረ በዳው ጉዞ ወቅት ባጋጠመው ችግርና ውጣ ውረድ ከመጀመሪያ አንሥቶ እስከ መጨረሻ የነበረ ቢሆንም፣ ጠቅላላ ቍጥሩ ግን ከመጀመሪያው ብዙም የተራራቀ አልነበረም። እግዚ አብሔር የገባውን ብዙ ኪዳን ለመፈጸም በያዕቆብ በኩል የአብ ርሃም ትውልድ የሆነውን ሕዝብ (ዘፍ 12፥2-3) ቍጥሩ እንዲበዛ ያደረገ ሲሆን፣ ይህ አስደናቂ ነገር የእግዚአብሔር በረከት እንደ ሆነ መቈጠር አለበት። ይህ ጠቅላላ ድምርና በሥሩ የተዘረዘረው የእያንዳንዱ ነገድ ብዛት፣ በመጽሐፉ ውስጥ ከተጠቀሰው አጠቃ ላይ ቍጥር ጋር የተስማማ ነው (የ1፥46 ማብ ይመ)።
26፥53 *በስማቸው ቍጥር ልክ ተደልድላ፤* ከፍተኛ ቍጥር ያለው ነገድ ሰፋ ያለ መሬት የሚሰጠው ሲሆን፣ የቦታው ምርጫ ግን በዕጣ ይወሰናል (ቍ 55)።
26፥57 *ሌዋውያን፣* በመጀመሪያው ቈጠራ ላይ እንደተደ ረገው ሁሉ (ም 3) በሁለተኛውም ቈጠራ ሌዋውያን በተለይ ተቈጥረዋል።

ያን ጊዜ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነግሮአቸው ነበር፣ ከዮፎኒ ልጅ ከካሌብና ከነዌ ልጅ ከኢያሱ በስተቀር ከእነርሱ የተረፈ ማንም ሰው አልነበረም።

የሰለጰዓድ ሴት ልጆች

27 የምናሴ ልጅ፣ የማኪር ልጅ፣ የገለዓድ ልጅ፣ የኦፌር ልጅ፣ የሰለጰዓድ ሴት ልጆች ከዮሴፍ ልጅ ከምናሴ ጐሣዎች ነበሩ፤ ስማቸውም ማህለህ፣ ኑዓ፣ ዔግላ፣ ሚልካና ቲርጻ ይባላል። እነርሱም፣ [2]ወደ መገናኛው ድንኳን መግቢያ ቀረቡ፤ በሙሴ፣ በካህኑ በአልዓዛር፣ በመሪዎችና በመላው ማኅበርም ፊት ቆመው እንዲህ አሉ፤ [3]"አባታችን በምድረ በዳ ሞተ፤ ተባብረው *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ላይ ካመፁት ከቆሬ ተከታዮች ጋር አልነበረም፤ የሞተው ግን በራሱ ኀጢአት ሲሆን፣ ወንዶች ልጆችም አልነበሩትም። [4]ታዲያ አባታችን ወንድ ልጅ ባለመውለዱ ስሙ ከጐሣዎቹ ተለይቶ እንዴት ይጠፋል? ለእኛም በአባታችን ዘመዶች መካከል ርስት ስጡን።"

[5]ስለዚህ ሙሴ ጕዳያቸውን ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) አቀረበ፤ [6]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) እንዲህ አለው፤ [7]"የሰለጰዓድ ልጆች ጥያቄ ትክክል ነው፤ በእርግጥ በአባታቸው ዘመዶች መካከል ድርሻቸውን ርስት አድርገህ ልትሰጣቸው ስለሚገባ የአባታቸውን ድርሻ ለእነርሱ አስተላልፍላቸው።

[8]"እስራኤላውያንን እንዲህ በላቸው፤ 'አንድ ሰው ወንድ ልጅ ሳይተካ ቢሞት ውርሱን ለሴት ልጁ አስተላልፉ። [9]ሴት ልጅ ከሌለችው ደግሞ ውርሱን ለወንድሞቹ ስጡ። [10]ወንድሞች ከሌሉትም ውርሱን ለአባቱ ወንድሞች ስጡ። [11]አባቱ ወንድሞች ከሌሉት ውርሱ ከጐሣው መካከል ቅርብ ለሆነ ዘመዱ ይሰጥ፤ እርሱም ይውረሰው። ይህም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት ለእስራኤላውያን ሕጋዊ መመሪያ ይሆናቸዋል።'"

ኢያሱ በሙሴ እግር ተተካ

[12]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "በዓባሪም ሸንተረር ላይ ወዳለው ወደዚህ ተራራ ውጣና ለእስራኤላውያን የሰጠኋቸውን ምድር እይ። [13]ካየኸውም በኋላ አንተም እንደ ወንድምህ እንደ አሮን ወደ ሕዝብህ ትሰበሰባለህ፤ [14]ምክንያቱም ማኅበረ ሰቡ በጺን ምድረ በዳ ባለው ውሃ አጠገብ ባመፁ ጊዜ እኔን በሕዝቡ ፊት ቅዱስ አድርጋችሁ ለማክበር ሁለታችሁም ትእዛዜን ስላልጠበቃችሁ ነው።" ይህም በጺን ምድረ በዳ በቃዴስ የሚገኝ የመሪባ ውሃ ነው።

[15]ሙሴ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲህ አለው፤ [16]"የሰብአዊ ፍጡር ሁሉ መንፈስ ስምዓክ (ኤሉሂም) የሆነ ጌታ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በዚህ ማኅበረ ሰብ ላይ ሰው ይሹም፤ [17]እርሱም፣ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ሕዝብ እረኛ እንደሌለው የበግ መንጋ እንዳይሆን በፊቱ የሚወጣና የሚገባ፣ መርቶ የሚያወጣውና የሚያገባው እንዲሆን ነው።"

[18]ስለዚህም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "መንፈስ ቅዱስ[1] ያደረበትን የነዌን ልጅ ኢያሱን ወስደህ እጅህን ጫንበት። [19]በካህኑ በአልዓዛርና በመላው ማኅበር ፊት እንዲቆም አድርገው፤ በፊታቸውም ሹመው፤ [20]መላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብ እንዲታዘዝለትም ከሥልጣንህ ከፍለህ ስጠው። [21]እርሱም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ሆኖ በኡሪም በመጠየቅ ውሳኔ በሚያስገኝለት በካህኑ በአልዓዛር ፊት ይቆማል፤ እርሱም ሆነ መላው የእስራኤል ማኅበረ ሰብ በአልዓዛር ትእዛዝ ይወጣሉ፤ በእርሱም ቃል ይገባሉ።"

[22]ሙሴም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዳዘዘው አደረገ፤ ኢያሱንም ወስዶ በካህኑ በአልዓዛርና በመላው የእስራኤል ማኅበር ፊት አቆመው፤

[1]18 *ወይም መንፈስ*

26፥65 ዘኍ14፥28፤13፥6፤14፥28፤ 1ቆሮ10፥5
27፥1 ዘፍ50፥23፤ ዘኍ26፥30፡33፤ኢሱ 17፥2፡3፤1ዜና2፥21
27፥2 ዘፀ40፥2፡ 17፤ዘኍ1፥16፤9፥6፤ 31፥13፤32፥2፤36፥1
27፥3 ዘኍ16፥2፤ 26፥33፡65
27፥5 ዘፍ25፥22፤ዘፀ 18፥19፤ዘኍ9፥8
27፥7 ቍ8፤ኢሱ 17፥4፤ኢዮ42፥15
27፥11 ዘኍ35፥29
27፥12 ዘኍ23፥14፤ 33፥47፤ዘሌ14፥34፤ ዘዳ3፥23-27፤32፥ 48-52፤ኤር22፥20
27፥13 ዘኍ20፥12፡ 28፤31፥2፤ዘዳ4፥22፤ 31፥14፤32፥50፤ 1ነገ2፥1
27፥14 ዘፀ17፥7፤ ዘኍ20፥1፡2-5፡12
27፥16 ዘኍ16፥22፤ ኢዮ21፥20
27፥17 1ነገ22፥17፤ 2ዜና18፥16፤ሕዝ 34፥5፤ዘካ10፥2፤ ማቴ9፥36
27፥18 ቍ23፤ዘፍ 41፥38፤ዘኍ11፥25- 29፤ዘዳ34፥9፤ሐሥ 6፥6
27፥19 ቍ23፤ዘዳ 3፥28፤31፥7፡14፡23
27፥20 ኢሱ1፥16፡17
27፥21 ዘፍ25፥22፤ ዘፀ28፥30፤ኢሱ9፥14፤ መዝ106፥13፤ኢሳ8፥ 19፤ሐጌ1፥13፤ሚል 2፥7፤3፥1

27፥1-11፤ ወንድ ልጅ ሳይወልድ የሞተው ሰው፣ ሴት ልጆቹ (26፥33 ይመ) የመውረስ መብታቸውን ለማስከበርና የአባታቸውን ስም በምድሪቱ ለማስጠራት (ቍ 4) ተቈርቍረው ተነሡ። ሴቶቹ ወደ ሙሴና አልዓዛር፣ ወደ ሕዝቡም አለቆች ዘንድ ቀርበው ያደረጉት ነገር ያልተለመደና በጽኑነት ድፍረትን የተሞላ ነበር።

27፥3 *የሞተው ግን በራሱ ኀጢአት ሲሆን፤* በምድረ በዳ ያለቁት ሰዎች (26፥64-65 ይመ) ከሞቱበት ኀጢአት የተለየ ነው። በእምነታቸው ጽኑ አቋም የያዙ እነዚህ ሴቶች፣ ስለ ምድረ በዳው ጕዞ በቂ ግንዛቤ ነበራቸው፤ ስለ ቤተ ሰባቸውም ፍትሐዊ ጥያቄ አቀረቡ።

27፥4 *ርስት ስጡን፤* አንድ ሰው ወንዶች ልጆች ከሌሉት ይዞታው ለሌላ እንዳይተላለፍ በዕብራይስጥ ሕግ የተከለከለ ነበር፤ ነገር ግን እግዚአብሔር፣ ሴት ልጅ ከአባቷ የመሬት ይዞታና የቤተ ሰቧን ድርሻ እንድትወርስ የሚያደርግ ሕግ ሰጠ።

27፥5 *ሙሴ ጕዳያቸውን ወደ እግዚአብሔር አቀረበ፤* ለየት ያለ ጕዳይን የሚመለከት ሕግ በእስራኤል ዘንድ እንዴት ተግባራዊ ይሆን እንደ ነበር ይህ ቍጥር በግልጽ ያሳያል። መሠረታዊ የሆኑ መመሪያ ሕጎች ይታወቁ ነበር። በሕጉ ውስጥ የሌሉ ተገቢ የሆኑ ጥያቄዎችና የተለዩ ሐሳቦች ለሕዝቡ አለቆች ምናልባትም ለሙሴ ለራሱ ይቀርቡ እንደ ነበር፣ እርሱም ለቀረበው ጕዳይ ውሳኔውን ከእግዚአብሔር ይጠብቅ ነበር። በዚህ ጕዳይ ላይ እግዚአብሔር ለእነዚህ ሴቶች የሚስማማ ውሳኔ ሰጠ። ይህን በሚመለከት በም 36 ላይ ተጨማሪ ሐሳብ ተሰጥቶአል።

27፥12-23፤ የሰለጰዓድ ሴት ልጆች የአባታቸውን መሬት ለመውረስ (ቍ 1-11) ጥያቄ የማቅረባቸው ሁኔታ፣ ሙሴ ከመሬቱ ድርሻ እንዳይኖረው (ቍ 12-14) እግዚአብሔር ካደረገው ነገር ጋር ሲነጻጸር የሚያሳዝን ነው። በውርስ ሕጉ ውስጥ ላልተካተቱና ከተለመደው አሠራር ውጭ ለሚያጋጥሙ ጕዳዮች አስፈላጊውን ነገር የሚያደርግ ቢሆንም፣ ሙሴ ምንም ያገኘው ድርሻ አልነበረም። ሙሴ፣ በቃዴስ በመሪባ ውሃ አጠገብ የሠራው ኀጢአት (20፥1-13) ሁል ጊዜ ይታወስ ነበር።

27፥16 *ሰው ይሹም፤* ሙሴ በያዘው የመሪነት ስፍራ እንደማይቀጥል ሲነገረው የሰጠው ምላሽ በምትኩ ስለሚሾመው ሰው መጸለይ ነበር።

27፥18 *ኢያሱን ወስደህ፤* አሮን ከመሞቱ በፊት ሙሴና አሮን አንድ ላይ ሆነው የሚተካውን ሰው መወሰን እንደነበረባቸው ሁሉ (20፥22-29)፣ ሙሴንም የሚተካ ትክክለኛውን ሰው መሾም አስፈላጊ ነበር። እስራኤል እምነቷን ጥላ ሁሉም ነገር ጨለማ በሆነባት ሰዓት ሁለቱ የእምነት ጀግኖች ኢያሱና ካሌብ ነበሩ (ም 13-14)። እግዚአብሔር ከሁለቱ አንዳቸውን መምረጡ ተገቢ ነበር (ከዘፀ 17፥9-14፤ 24፥13፤ 32፥17፤ 33፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

27፥20 *ከሥልጣንህ ከፍለህ ስጠው፤* ከሙሴ አመራር በኋላ፣ የመሪነቱን ሥልጣን ወደሚተካው ሰው ማሸጋገር አስቸጋሪ ነበር። ሙሴ በሕይወት እያለ ቀስ በቀስ ሥልጣኑን ለሚተካው ሰው በማስተላለፍ፣ ለውጡን በተረጋጋ ሁኔታ ማሸጋገር ይገባ ነበር።

[23]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) በሙሴ አማካ ይነት ባዘዘው መሠረት እጁን በራሱ ላይ ጭኖ ሾመው::

የየዕለቱ መሥዋዕት

28 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2]"ይህን ትእዛዝ ለእስራኤላውያን ስጣቸው፤ 'ሽታው ደስ እንዲያሰኘኝ በእሳት የሚቀርብልኝን የምግብ ቍርባን የተወሰነውን ጊዜ ጠብቃችሁ አቅርቡልኝ' በላቸው:: [3]ደግሞም እንዲህ በላቸው፤ 'በእሳት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የምታቀርቡት መሥዋዕት ይህ ነው፤ አንድ ዓመት የሆናቸውና እንከን የሌለባቸውን ሁለት ተባዕት የበግ ጠቦቶች መደበኛ የሚቃጠል መሥዋዕት በማድረግ በየዕለቱ አቅርቡ:: [4]አንዱን ጠቦት ጠዋት ሌላውን ደግሞ ማታ አቅርቡ፤ [5]ከዚህም ጋር ተወቅጦ በተጠለለ በሂን[ሀ] አንድ አራተኛ የወይራ ዘይት የተለወሰ የኢፍ[ለ] አንድ ዐሥረኛ ልም ዱቄት የእህል ቍርባን አዘጋጁ:: [6]ይህም ሽታው ደስ እንዲያሰኝ በእሳት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚቀርብ ምሥዋዕት ሲሆን፣ በሲና ተራራ የተደነገገ መደበኛ የሚቃጠል መሥዋዕት ነው:: [7]ከእያንዳንዱ ጠቦት ጋር አብሮት የሚቀርበውም የመጠጥ ቍርባን ፈልቶ የወጣለት የሂን አንድ አራተኛ መጠጥ ይሆናል፤ የመጠጡንም ቍርባን በተቀደሰው ቦታ ላይ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አፍስሱት:: [8]ሁለተኛውንም ጠቦት ጠዋት ባቀረባችሁት ዐይነት አድርጋችሁ ከእህል ቍርባኑና ከመጠጥ ቍርባኑ ጋር ማታ አቅርቡት፤ ይህም ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ በእሳት የሚቀርብ መሥዋዕት ነው::

የሰንበት መሥዋዕት

[9]" 'በሰንበት ዕለት፣ አንድ ዓመት የሆናቸውንና እንከን የማይገኝባቸውን ሁለት ተባዕት የበግ ጠቦቶች መሥዋዕት ከመጠጥ ቍርባኑና በዘይት ከተለወሰ የኢፍ[ሐ] ሁለት ዐሥረኛ ልም ዱቄት ጋር አቅርቡ:: [10]ይህም ከመጠጥ ቍርባኑ ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ በየሰንበቱ የሚቀርብ የሚቃጠል መሥዋዕት ነው::

የየወሩ መሥዋዕት

[11]" 'በየወሩ መባቻ እንከን የሌለባቸውን ሁለት ወይፈኖች፣ አንድ አውራ በግ፣ ዓመት የሆናቸውን ሰባት ተባዕት የበግ ጠቦቶችን የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጋችሁ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አቅርቡ:: [12]ከእያንዳንዱ ወይፈን ጋር ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ የኢፍ[መ] ሦስት ዐሥረኛ ልም ዱቄት፣ ከአውራውም በግ ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ የኢፍ ሁለት ዐሥረኛ ልም ዱቄት ይቀርባል፤ [13]እንደዚሁም ከእያንዳንዱ የበግ ጠቦት ጋር ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ የኢፍ አንድ ዐሥረኛ ልም ዱቄት አቅርቡ፤ ይህም ለሚቃጠል መሥዋዕት ሲሆን ሽታው ደስ የሚያሰኝና በእሳት ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚቀርብ መሥዋዕት ነው:: [14]ከእያንዳንዱ ወይፈን ጋር ለመጠጥ ቍርባን የሚሆን የኢን[ሠ] ግማሽ የወይን ጠጅ፣ ከአውራው በግ ጋር የኢን[ረ] አንድ ሦስተኛ፣ ከእያንዳንዱም የበግ ጠቦት ጋር የኢን አንድ አራተኛ የወይን ጠጅ ይቀረብ፤ ይህም በየወሩ መባቻ ዓመቱን ሙሉ የሚቀርብ የሚቃጠል መሥዋዕት ነው:: [15]ከመጠጥ ቍርባኑ ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት ሆኖ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ይቀርባል::

ፋሲካ

28፥16-25 ተጓ ምብ - ዘፀ 12፥14-20፤ ዘሌ 23፥4-8፤ ዘዳ 16፥1-8

[16]" 'የመጀመሪያው ወር በገባ በዐሥራ አራተኛው ቀን የእግዚአብሔር (ያህዌ) ፋሲካ በዓል ይከበራል:: [17]በዚሁ ወር በዐሥራ አምስተኛው ቀን በዓል ይሆናል፤ እስከ ሰባትም ቀን ድረስ ያለ እርሾ የተጋገረ ቂጣ ብሉ:: [18]በመጀመሪያው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ የዘወትር ተግባራችሁንም አትሥሩበት:: [19]እንከን የሌለባቸው ሁለት ወይፈኖች፣ አንድ አውራ በግና ዓመት የሆናቸው ሰባት ተባዕት የበግ ጠቦቶች በእሳት የሚቃጠል መሥዋዕት በማድረግ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አቅርቡ:: [20]ከእያንዳንዱም ወይፈን ጋር ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ የኢፍ ሦስት ዐሥረኛ ልም ዱቄት፣ ከአውራውም በግ ጋር የኢፍ ሁለት ዐሥረኛ ልም ዱቄት አቅርቡ፤ [21]ከሰባቱም የበግ ጠቦቶች ከእያንዳንዳቸው ጋር የኢፍ አንድ ዐሥረኛ ልም ዱቄት አዘጋጁ:: [22]በተጨማሪም ማስተስረያ እንዲሆናችሁ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ አቅርቡ:: [23]እነዚህንም ጧት ጧት በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ጋር አቅርቧቸው:: [24]በዚህም ዐይነት ሽታው እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ሆኖ በየዕለቱ

27፥23 ቍ19
28፥2 1፥9፤3፥11፤ ዘሌ23፥1-44
28፥3 ዘፀ12፥5፤ 29፥38፤አሞ4፥4
28፥4 ዘፀ29፥39
28፥5 ዘሌ2፥1፤ 6፥20፤ዘኍ29፥6
28፥6 ዘፀ19፥3፤ ዘሌ1፥3:9
28፥7 ዘሌ3፥7፤ 10፥9፤23፥13፤ዘኍ 3፥28፤6፥15
28፥8 ቍ2፤ዘፀ 29፥39፤ዘሌ1፥9፤3፥7
28፥9 ቍ3:5፤ዘፀ 20፥10፤ዘሌ23፥13 ማቴ12፥5
28፥10 ቍ3፤ ዘሌ23፥38
28፥11 ዘሌ1፥3፤ 5፥15፤ዘኍ7፥15፤ 10፥10
28፥12 ቍ20፤ዘኍ 15፥6:9፤29፥3
28፥13 ቍ21፤ዘሌ 1፥9፤6፥14፤ዘኍ15፥3
28፥14 ቍ11፤ዘኍ 15፥7፤2ዜና2፥4፤ዕዝ 3፥5
28፥15 ቍ3:23: 24:30፤ዘሌ4፥3፤ዘኍ 29፥16:19
28፥16 ዘፀ12፥11፤ 2ዜና30፥13፤35፥1
28፥17 ዘፀ12፥15: 19
28፥18 ዘፀ12፥16
28፥19 ቍ11፤ ዘሌ1፥9
28፥20 ቍ12፤ ዘሌ14፥10
28፥21 ቍ13
28፥22 ዘሌ4፥3፤ ዘኍ15፥28ሮሜ8፥3
28፥24 ዘሌ1፥9

[ሀ]5 አንድ ሊትር ያህል ነው:: [ለ]5 ሁለት ሊትር ያህል ነው::
[ሐ]9 አራት ተኩል ሊትር ያህል ነው::
[መ]12 ስድስት ተኩል ሊትር ያህል ነው::
[ሠ]14 ሁለት ሊትር ያህል ነው:: [ረ]14 አንድ ሊትር ያህል ነው::

28፥1-29፥40፤ በእነዚህ ምዕራፎች መሥዋዕት ማቅረብ በሰዎች ሕይወት ውስጥ ያለውን ከፍተኛ ስፍራና የካህናት ኀላፊነት ምን ያህል ሰፊ እንደ ሆነ ተገልጿል:: እነዚህ የመጽሐፉ ክፍሎች በዚህ ጊዜ መጻፋቸው በቅርብ ጊዜ ከሚሆነው የሥልጣን ሽግግር ማለት ከሙሴ ወደ ኢያሱ የመሪነት ሥልጣን መተላለፍ ጋር ለማያያዝ ይሆናል (27፥12-23)::

28፥1-8፤ ዘፀ 29፥38-41፤ ዘሌ 1-7 እና ማብ ይመ::

28፥9-10፤ ዘወትር ከሚደረገው መሥዋዕት ሌላ በሰንበት ቀን የተለየ መሥዋዕት ይቀርብ ነበር::

28፥11-15፤ በወሩ መጀመሪያ ላይ የሚቀርቡ መሥዋዕቶች እጅግ አስፈላጊ ነበሩ፤ ይህም በዓል በሚደረግበትና ለአምልኮ መለከቶች በሚነፉበት ጊዜ ነበር (10፥10 ይመ)::

28፥16-25፤ በዓመቱ መጀመሪያ ወር ላይ ለሚሆነው የፋሲካ በዓል ተዝቢው ዝግጅት እንዲደረግ ካህናት ታዘዋል:: የፋሲካ በዓል ደግሞ ከቂጣ በዓል ጋር የተያያዘ ነው (ዘፀ 12፥15፤ ዘሌ 23፥4-8 ይመ):: ቍጥር ሰባት እንዲሁም ብዜቱ የሆነው ዐሥራ አራት በዚህ አንቀጽ ውስጥ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል::

ለሰባት ቀን በእሳት ለሚቀርብ መሥዋዕት የምግብ ቍርባን አዘጋጁ፤ ይህም ከመጠጥ ቍርባኑ ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ጋር ሆኖ በተጨማሪ ይቀርባል። [25]በሰባተኛው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ የዘወትር ተግባርም አትሥሩበት።

የሳምንቱ በዓል

28፥26-31 ተጓ ምብ - ዘሌ 23፥15-22፤ ዘዳ 16፥9-12

[26]“ ‘በየሳምንቱ በሚደረገው በዓል፣ አዲስ የእህል ቍርባን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በምታቀርቡበት በፍሬ በኵራት ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ የዘወትር ተግባርም አትሥሩበት። [27]ሁለት ወይፈኖች፣ አንድ አውራ በግና ዓመት የሆናቸውን ሰባት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ሽታው *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ አድርጋችሁ የሚቃጠል መሥዋዕት አቅርቡ። [28]ከእያንዳንዱም ወይፈን ጋር ለእህል ቍርባን የሚሆን በዘይት የተለወሰ የኢፉ ሦስት ዐሥረኛ፣ ከአውራው በግ ጋር የኢፍ ሁለት ዐሥረኛ ልም ዱቄት ይቀርባል፤ [29]ከሰባቱም የበግ ጠቦቶች ከእያንዳንዳቸው ጋር የኢፉ አንድ ዐሥረኛ ልም ዱቄት ይቅረብ። [30]በተጨማሪም ማስተስረያ እንዲሆንላችሁ አንድ ተባዕት ፍየል አቅርቡ። [31]ከእህል ቍርባኑ ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት በተጨማሪ እነዚህን ከመጠጥ ቍርባናቸው ጋር አቅርቡ። እንስሳቱም እንከን የሌላቸው መሆናቸውን አረጋግጡ።

የመለከት በዓል

29፥1-6 ተጓ ምብ - ዘሌ 23፥23-25

29 “ ‘በሰባተኛው ወር በመጀመሪያው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ የዘወትር ሥራም አትሥሩበት፤ ይህም የመለከት ድምፅ የምታሰሙበት ቀናችሁ ነው። [2]እንከን የሌለባቸውን አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግና ዓመት የሆናቸው ሰባት ተባዕት የበግ ጠቦቶች ሽታው *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጋችሁ አቅርቡ። [3]ከወይፈኑ ጋር ለእህል ቍርባን የሚሆን የኢፍ[ሀ] ሦስት ዐሥረኛ፣ ከአውራውም በግ ጋር የኢፍ ሁለት ዐሥረኛ[ለ]፣ በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት አቅርቡ፤ [4]ከእያንዳንዱም ሰባት የበግ ጠቦት ጋር በዘይት የተለወሰ የኢፍ አንድ ዐሥረኛ[ሐ] ልም ዱቄት አዘጋጁ። [5]ማስተስረያ እንዲሆናችሁም አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት በማድረግ በተጨማሪ አቅርቡ። [6]እነዚህ እንግዲህ በተደነገገው መሠረት ከእህል ቍርባናቸውና ከመጠጥ ቍርባናቸው ጋር በየዕለቱና በየወሩ ከሚቀርቡት የሚቃጠሉ መሥዋዕቶች ሌላ ተጨማሪ ሆነው፣ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ሽታቸው ደስ የሚያሰኝ በእሳት የሚቀርቡ መሥዋዕቶች ናቸው።

የማስተስረያ ቀን

29፥7-11 ተጓ ምብ - ዘሌ 16፥2-34፤ 23፥26-32

[7]“ ‘በዚሁ በሰባተኛው ወር በዐሥረኛውም ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ ራሳችሁን አዋርዱ፤[መ] ሥራም አትሥሩ። [8]ሁሉም እንከን የሌለባቸው አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግና ዓመት የሆናቸው ሰባት ተባዕት የበግ ጠቦቶች፣ ሽታው *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጋችሁ አቅርቡ። [9]ከወይፈኑ ጋር ለእህል ቍርባን የሚሆን የኢፍ ሦስት ዐሥረኛ፣ ከአውራ በጉ ጋር የኢፍ ሁለት ዐሥረኛ በዘይት የተለወሰ ዱቄት አቅርቡ፤ [10]ከሰባቱ የበግ ጠቦቶችም ከእያንዳንዳቸው ጋር በዘይት የተለወሰ የኢፍ አንድ ዐሥረኛ ልም ዱቄት አዘጋጁ። [11]ማስተስረያ እንዲሆንም ለኀጢአት መሥዋዕት ከሚቀርበው እንዲሁም ከእህሉ ቍርባንና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ቀርቦ ከሚቃጠለው መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

የዳስ በዓል

29፥12-39 ተጓ ምብ - ዘሌ 23፥33-43፤ ዘዳ 16፥13-17

[12]“ ‘በሰባተኛው ወር በዐሥራ አምስተኛው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ የዘወትር ሥራ አትሥሩ፤ *ለእግዚአብሔርም* (ያህዌ) የሰባት ቀን በዓል አክብሩ። [13]ሁሉም እንከን የሌለባቸው ዐሥራ ሦስት ወይፈኖች፣ ሁለት አውራ በጎችና ዓመት የሆናቸው ዐሥራ ሁለት ተባዕት የበግ ጠቦቶች የሚቃጠል መሥዋዕት በማድረግ ሽታው *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ደስ እንዲያሰኝ በእሳት አቅርቡ [14]ከዐሥራ ሦስቱ ወይፈኖች ከእያንዳንዳቸው ጋር የኢፍ ሦስት ዐሥረኛ፣ ከሁለቱ አውራ በጎችም ከእያንዳንዳቸው ጋር የኢፍ ሁለት ዐሥረኛ በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የእህል ቍርባን አቅርቡ፤ [15]እንዲሁም ከዐሥራ አራቱ ተባዕት የበግ ጠቦቶች ከእያንዳንዳቸው ጋር

28፥26 ቍ 18፤ ዘፀ 34፥22፤ 23፥16
28፥27 ቍ 19
28፥28 ቍ 12
28፥29 ቍ 13
28፥30 ቍ 15
28፥31 ቍ 3፥19
29፥1 ዘኍ 28፥18
29፥2 ቍ 36፤ ዘሌ 1፥3፡9፤ ዘኍ 28፥2፡3፡11
29፥3 ቍ 14፤ ዘኍ 28፥12
29፥4 ዘኍ 28፥13
29፥5 ዘኍ 28፥15
29፥6 ዘሌ 1፥9፤ ዘኍ 28፥2፡3፡5፡7፡11
29፥7 ዘፀ 31፥15፤ ሐሥ 27፥9
29፥8 ቍ 2
29፥9 ቍ 3፥18፤ ዘኍ 28፥12
29፥10 ዘኍ 28፥13
29፥11 ቍ 5፥6፤ ዘሌ 16፥3፤ ዘኍ 28፥15
29፥12 ዘሌ 23፥24፤ 1ነገ 8፥2፤ 12፥32
29፥13 ቍ 2፤ ዘኍ 28፥2፡3
29፥14 ቍ 3፤ ዘኍ 15፥6
29፥15 ቍ 4፤ ዘኍ 28፥13

[ሀ]3 ስድስት ተኩል ሊትር ያህል ነው።
[ለ]3 አራት ተኩል ሊትር ያህል ነው።
[ሐ]4 ሁለት ሊትር ያህል ነው።
[መ]7 ወይም ጹሙ

28፥26-31፤ የቂጣ በዓል ከተደረገ ከአምሳ ቀን በኋላ፣ የመከር በዓል ይደረጋል (ዘሌ 23፥9-22 *ይመ*)፤ በአዲስ ኪዳን የተጠቀሰው (*ሐሥ* 2፥1)፣ “በዓለ ኀምሳ” የተባለው ቃል የተገኘው ከዚሁ “ከአምሳ” ቍጥር ነው።

29፥1-6፤ በሰባተኛው ወር መጀመሪያ ላይ መለከት በመንፋት በዓል የተደረገ ከመሆኑም በላይ፣ በተቀደሰ በዓል እግዚአብሔርን ለማምለክ ወሩ ሁሉ ሥራ የበዛበት ወቅት ነበር (ዘሌ 23፥23-25 *ይመ*)። ከጊዜ በኋላም፣ በአይሁድ ልማድ ይህ በዓል የአዲስ ዓመት መታሰቢያ ነበር።

29፥7-11፤ መለከት በመንፋት የሚደረገው በዓል ለኀጢአት ስርየት ቀን የሚያዘጋጅ ነው፤ ይህ ቀን ሕዝቡ ከሠራው ኀጢአት በመጽዳት በንስሓ የሚቀርብበትና በዓል የሚደረግበት ዕለት ነው (ዘሌ 16፤ 23፥26-32 *ይመ*)።

29፥12-34 በሰባተኛው ወር መለከት በመንፋት በተደረገው በዓል በመጀመሪያው ቀን ነው፤ በዐሥረኛው ቀን የኀጢአት ስርየት ቀን የነበረ ሲሆን፣ በዐሥራ አምስተኛውም ቀን ለሰባት ቀናት የተከበረው የዳስ በዓል ተደርጓአል (ዘሌ 23፥33-44 *ይመ*)። በእያንዳንዱ ቀን የሚቀርበው መሥዋዕት ራሱን የቻለ ሥርዐት ነበረው።

የኢፍ አንድ ዐሥረኛ በዘይት የተለወሰ ልም ዱቄት የእህል ቍርባን አቅርቡ። [16]ከእህሉ ቍርባንና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

[17]“ ‘በሁለተኛው ቀን ሁሉም እንከን የሌለባቸው ዐሥራ ሁለት ወይፈኖች፣ ሁለት አውራ በጎችና ዓመት የሆናቸው ዐሥራ አራት ተባዕት የበግ ጠቦቶች አቅርቡ። [18]ከወይፈኖቹ፣ ከአውራ በጎቹና ከበግ ጠቦቶቹ ጋር በተወሰነው ቍጥር መሠረት የእህል ቍርባናቸውንና የመጠጥ ቍርባናቸውን አብራችሁ አቅርቡ። [19]ደግሞም ከእህሉ ቍርባንና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ አውራ ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

[20]“ ‘በሦስተኛው ቀን ሁሉም እንከን የሌለባቸው ዐሥራ አንድ ወይፈኖች፣ ሁለት አውራ በጎችና ዓመት የሆናቸው ዐሥራ አራት ተባዕት የበግ ጠቦቶች አቅርቡ። [21]ከወይፈኖቹ፣ ከአውራ በጎቹና ከበግ ጠቦቶቹ ጋር የእህል ቍርባናቸውንና የመጠጥ ቍርባናቸውን በተወሰነው ቍጥር መሠረት አብራችሁ አቅርቡ። [22]ደግሞም ከእህሉ ቍርባኑና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

[23]“ ‘በአራተኛው ቀን ሁሉም እንከን የሌለባቸው ዐሥር ወይፈኖች፣ ሁለት አውራ በጎችና ዓመት የሆናቸው ዐሥራ አራት ተባዕት የበግ ጠቦቶች አቅርቡ። [24]ከወይፈኖቹ፣ ከአውራ በጎቹና ከጠቦቶቹ ጋር የእህል ቍርባናቸውንና የመጠጥ ቍርባናቸውን በተደነገው ቍጥር መሠረት አቅርቡ። [25]ደግሞም ከእህሉ ቍርባኑና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

[26]“ ‘በአምስተኛው ቀን ሁሉም እንከን የሌለባቸው ዘጠኝ ወይፈኖች፣ ሁለት አውራ በጎችና ዓመት የሆናቸው ዐሥራ አራት ተባዕት የበግ ጠቦቶች አቅርቡ። [27]ከወይፈኖቹ፣ ከአውራ በጎቹና ከጠቦቶቹ ጋር የእህል ቍርባናቸውንና የመጠጥ ቍርባናቸውን በተወሰነው ቍጥር መሠረት አቅርቡ። [28]ደግሞም ከእህሉ ቍርባኑና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

[29]“ ‘በስድስተኛው ቀን ሁሉም እንከን የሌለባቸው ስምንት ወይፈኖች፣ ሁለት አውራ በጎችና ዓመት የሆናቸው ዐሥራ አራት ተባዕት የበግ ጠቦቶች አቅርቡ። [30]ከወይፈኖቹ፣ ከአውራ በጎቹና ከበግ ጠቦቶቹ ጋር የእህል ቍርባናቸውንና የመጠጥ ቍርባናቸውን በተወሰነው ቍጥር መሠረት አቅርቡ። [31]ደግሞም ከእህሉ ቍርባንና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

[32]“ ‘በሰባተኛው ቀን ሁሉም እንከን የሌለባቸው ሰባት ወይፈኖች፣ ሁለት አውራ በጎችና ዓመት የሆናቸው ዐሥራ አራት ተባዕት የበግ ጠቦቶች አቅርቡ። [33]ከወይፈኖቹ፣ ከአውራ በጎቹና ከበግ ጠቦቶቹ ጋር የእህል ቍርባናቸውንና የመጠጥ ቍርባናቸውን በተወሰነው ቍጥር መሠረት አቅርቡ። [34]ደግሞም ከእህሉ ቍርባንና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

[35]“ ‘በስምንተኛው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አድርጉ፤ የዘወትር ሥራም አትሥሩ። [36]ሁሉም እንከን የሌለባቸው አንድ ወይፈን፣ አንድ አውራ በግና ዓመት የሆናቸው ሰባት ተባዕት የበግ ጠቦቶች የሚቃጠል መሥዋዕት በማድረግ ሽታው እግዚአብሔርን (ያህዌ) ደስ የሚያሰኝ ቍርባን በእሳት አቅርቡ። [37]ከወይፈኑ፣ ከአውራ በጉና ከበግ ጠቦቶቹ ጋር የእህል ቍርባናቸውንና የመጠጥ ቍርባናቸውን በተወሰነው ቍጥር መሠረት አቅርቡ። [38]ደግሞም ከእህሉ ቍርባንና ከመጠጡ ቍርባን ጋር በመደበኛነት ከሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ሌላ አንድ ተባዕት ፍየል የኀጢአት መሥዋዕት አድርጋችሁ በተጨማሪ አቅርቡ።

[39]‘በስእለትና በበጎ ፈቃድ ከምታቀርቧቸው ቍርባኖች በተጨማሪ የሚቃጠሉ መሥዋዕቶቻችሁን፣ የእህል ቍርባኖቻችሁን፣ የመጠጥ ቍርባኖቻችሁንና የኅብረት መሥዋዕቶቻችሁን[1] በተወሰኑት በዓሎቻችሁ ላይ ለእግዚአብሔር (ለያህዌ) አቅርቡ።’ ”

[40]ሙሴም እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘውን ሁሉ ለእስራኤላውያን ነገራቸው።

ስእለት

30 ሙሴ ለእስራኤል የነገድ አለቆች እንዲህ አላቸው፤ “እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘው ይህ ነው፤ [2]አንድ ሰው ለእግዚአብሔር (ለያህዌ) ስእለት በሚሳልበት ወይም አንድ ነገር ለማድረግ በመሐላ ራሱን ግዴታ ውስጥ በሚያስገባበት ጊዜ ቃሉን ሳያጥፍ ያለውን ሁሉ መፈጸም አለበት።

[1]39 በተለምዶ የደኅንነት መሥዋዕት ይባላል።

29፥16 ቍ5፡6፤ ዘኍ28፥15
29፥17 ቍ2፤ዘሌ 23፥36፤ዘኍ28፥3
29፥18 ቍ9፤ዘኍ 15፥4-12፤28፥7
29፥19 ቍ6፤ዘኍ 28፥3፡15
29፥20 ቍ17
29፥21 ቍ18
29፥35 ዘሌ23፥36
29፥36 ቍ2፤ ዘሌ1፥9
29፥39 ዘሌ1፥3፤ 3፥1፤7፥16፤23፥2፤ ዘኍ 6፥2፤1ዜና 23፥31፤2ዜና31፥3
30፥1 ዘኍ1፥4
30፥2 ዘዳ23፥21-23፤መሳ11፥35፤ኢዮ 22፥27፤መዝ22፥25፤ 50፥14፤61፥5፡8፤76፥ 11፤116፥14፤ምሳ20፥ 25፤መክ5፥4፡5፤ኢሳ 19፥21፤ዮና1፥16፤ 2፥9

29፥40 *ሙሴም ... ለእስራኤላውያን ነገራቸው፤* በበዓሉ መጨረሻ ላይ የተሰጠው የማጠቃለያ ሐሳብ ከሙሴ ወደ ኢያሱ ሥልጣን በማስተላለፍ ለሚደረገው ሂደት አስፈላጊ ነበር።

30፥1-16፤ ይህ ዋና የብሉይ ኪዳን ክፍል ስእለትን በተመለከተ የተጠቀሰ ነው (ዘዳ 23፥21-23 ይመ)። ቸኩሉ ስእለት መሳል ተገቢ እንዳልሆነና (ከመክ 5፥1-7 ጋር ያነጻጽሩ) ለእግዚአብሔር የተሳሉትንም ነገር መፈጸም ተገቢ መሆኑን የገልጻል።

³"በአባቷ ቤት የምትኖር ሴት ልጅ ለእግዚአብሔር (ለያህዌ) ስእለት ብትሳል ወይም አንድ ነገር ለማድረግ በመሐላ ራሷን ግዴታ ውስጥ ብታስገባ፣ ⁴አባቷም መሳሏን ወይም ራሷን ግዴታ ውስጥ ማስገባቷን ሰምቶ ምንም ነገር ሳይላት ቢቀር ስእለቶቿ በሙሉ፣ ራሷንም ግዴታ ውስጥ ያስገባችባቸው ነገሮች ሁሉ መፈጸም ይኖርባቸዋል። ⁵አባቷ ይህንኑ ሰምቶ ከከለከላት ግን የትኛውም ስእለቷ ወይም ራሷን ግዴታ ውስጥ ያስገባችበት መሐላ አይያዝባትም፤ የከለከላት አባቷ ስለ ሆነ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነጻ ያደርጋታል።

⁶"እንዲሁም ከተሳለች ወይም አምልጦአት ተናግራ ራሷን ግዴታ ውስጥ ካስገባች በኋላ ባል ብታገባ፣ ⁷ባሏም ሰምቶ ምንም ነገር ሳይላት ቢቀር ስእለቶቿ ወይም ራሷን ግዴታ ውስጥ ያስገባችባቸው ነገሮች መፈጸም ይኖርባቸዋል። ⁸ሆኖም ባሏ ይህንኑ ሰምቶ ከከለከላት ግን ለመፈጸም የተሳለችውንም ሆነ አምልጦአት ተናግራ ራሷን ግዴታ ውስጥ ያስገባችበትን ነገር ስለሚያስቀር እግዚአብሔር (ያህዌ) ከዚህ ነጻ ያደርጋታል።

⁹"ባሏ የሞተባት ወይም ከባሏ የተፋታች ሴት የትኛውም ስእለቷ ወይም የገባችበት ግዴታ ሁሉ የጸና ይሆናል።

¹⁰"ከባሏ ጋር የምትኖር ሴት ብትሳል ወይም አንድ ነገር ለማድረግ በመሐላ ራሷን ግዴታ ውስጥ ብታስገባና ¹¹ባሏም ይህንኑ ሰምቶ ምንም ነገር ባይላትና ባይከለክላት ግን ስእለቶቿም ሆኑ ለማድረግ ራሷን ግዴታ ውስጥ ያስገባችባቸው ነገሮች ሁሉ የጸኑ ይሆናሉ። ¹²ባሏ ሰምቶ እንዲቀሩ ካደረገ ግን ስእለቶቿንም ሆነ ለማድረግ ቃል የገባቻቸውን ነገሮች የመፈጸም ግዴታ የለባትም፤ ባሏ እንዲቀሩ ስላደረጋቸው እግዚአብሔር (ያህዌ) ነጻ ያደርጋታል። ¹³የትኛውንም ስእለቷን ወይም ራሷን ለመከላከል በመሐላ የታሰረችበትን ሁሉ ባሏ ሊያጸናው ወይም ሊያፈርሰው ይችላል። ¹⁴ይሁን እንጂ ባሏ ግን ስለ ጉዳዩ ከዕለት ወደ ዕለት ምንም ነገር ሳይላት ቢቀር ስእለቶቿን ወይም ራሷን ግዴታ ውስጥ ያስገባችባቸውን ነገሮች ሁሉ እያጸናላት ነው ማለት ነው፤ ስለ ነገሮቹ ሰምቶ ምንም ነገር ሳይላት በመቅረቱ አጽንቶላታል። ¹⁵ስለ ነገሮቹ ከሰማ በኋላ እንዲቀሩ ካደረገ ግን ለፈጸመችው በደል በኀላፊነት የሚጠየቀው ራሱ ነው።"

¹⁶እነዚህ እንግዲህ በባልና በሚስት፣ በአባትና አብራው በቤት ውስጥ በምትኖር ልጁ መካከል ያለውን ግንኙነት አስመልክቶ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ የሰጠው ሥርዐቶች ናቸው።

ምድያማውያንን መበቀል

31 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፤ ²"ለእስራኤላውያን ምድያማውያንን ተበቀልላቸው፤ ከዚያም ወደ ወገኖችህ ትከማቻለህ" አለው።

³ስለዚህ ሙሴ ሕዝቡን እንዲህ አላቸው፤ "ምድያማውያንን ለመውጋት እንዲሄዱና ስለ እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዲበቀሏቸው ከሰዎቻችሁ ጥቂቶቹን ለጦርነት አዘጋጁ። ⁴ከእያንዳንዱም የእስራኤል ነገድ አንዳንድ ሺህ ሰው ለጦርነቱ ላኩ።" ⁵ስለዚህ ከእስራኤል ጐሣዎች ተወጣጥቶ ከእያንዳንዱ ነገድ አንድ ሺህ በአጠቃላይ ዐሥራ ሁለት ሺህ ሰው ለጦርነት ተዘጋጀ። ⁶ሙሴም የቤተ መቅደሱን ንዋየ ቅዱሳትና ምልክት መስጫ የሆኑትን መለከቶች ከያዘው ከካህኑ ከአልዓዛር ልጅ ከፊንሐስ ጋር ከየነገዱ አንዳንድ ሺህ ሰው ለጦርነት ላከ።

⁷እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን ባዘዘው መሠረት ከምድያም ጋር ተዋጉ፤ ወንዱንም በሙሉ ፈጁት፤ ⁸ከተገደሉትም መካከል አምስቱ የምድያም ነገሥታት ኤዊ፣ ሮቄም፣ ሱር፣ ሑርና ሪባ ይገኙባቸዋል፤ የቢዖርን ልጅ በለዓምንም በሰይፍ ገደሉት። ⁹ከዚያም እስራኤላውያን

30፥4 ቍ7
30፥5 ቍ8፡12፡15
30፥6 ዘሌ5፥4
30፥8 ቍ5፤ዘዳ3፥6
30፥12 ኤፌ5፥22፤ ቈላ3፥18
30፥15 ቍ5
31፥2 ዘፍ25፥2፤ ዘኍ20፥26
31፥3 መሳ11፥36፤ 1ሳሙ24፥12፤2ሳሙ4፥8፤22፥48፤መዝ94፥1፤149፥7፤ኢሳ34፥8፤ኤር11፥20፤46፥10፤ሕዝ25፥17
31፥5 ቍ6፡21
31፥6 ቍ5፤ዘፀ6፥25፤ዘኍ10፥2፤14፥44
31፥7 ዘኍ25፥16፤ ዘዳ20፥13፤መሳ21፥11፤1ነገ11፥15፡16
31፥8 ዘፍ34፥29፤ ዘኍ22፥5፤24፥14፤25፥15፤ኢሱ13፥21፤22

30፥3-5፤ በአባቷ ቤት ያለች ያላገባች ልጃገረድ የምትሳለውን ስእለት አባቷ ሊፈጽምላት ይገባል። በዚህ ስፍራ የተጠቀሰውና ከእርሱ ቀጥሎ ያለው ሕግ የወጣው፣ ሴት እንዳትጐዳ መከላከያ ለማበጀት ይሆናል፤ ይህም በጥንት የቅርብ ምሥራቅ አገር ልማድ ሴት አንዳንድ ጊዜ ያለ ረዳት እስከምትቀር ድረስ ከባድ በሆነ የኀብረተ ሰብ ተጽእኖ ሥር ስለምትሆን ነበር።

30፥6-8፤ ያገባች ሴት የምትሳለው ስእለት በባሏ መፈጸም አለበት።

30፥9 *ባሏ የሞተባት ወይም ከባሏ የተፋታች ሴት፣* በዚህ ሁኔታ ያለች ሴት ስእለት መሳሉ በቀጥታ እርሷን የሚመለከት ስለ ሆነ ራሷ የግድ መፈጸም ይገባታል።

30፥10-15፤ በባልና በሚስት ግንኙነት ደረጃ ስእለት መሳል ሊያስከትል የሚችል ውስብስብ ሁኔታን የሚያሳይ ተጨማሪ ምሳሌ ነው። እንደዚህ ዐይነት ውስብስብ ነገር ጐልቶ የታየው በሰለጰዓድ ሴት ልጆች ዘንድ በተፈጠረው ሁኔታ ሊሆን ይችላል (27፥1-11)። በመጨረሻ በሕግ መልክ ለሰፈረው ለዚህ ነገር ምክንያት ሆኖ አንዱ ጉዳይ ከሌላው ጋር ተያይዞ እንደ መጣ ተገልጾአል። እስከ አዲስ ኪዳን ባሉት ዓመታት፣ ስእለትን በተመለከተ ይሰጥ የነበረው ሕጋዊ ውሳኔ ይበልጥ ውስብስብ ሆኖ ነበር። ከመሐላ ጋር በተያያዘ አንድ ሰው ውስብስብ ሁኔታ ውስጥ ራሱን እንዳያስገባ (ማቴ 5፥33-37) ኢየሱስ የተናገረው ነገር ለዚህ ችግር መፍትሔ ነው።

31፥1-24፤ ሙሴ ከመሞቱ በፊት ሊያደርጋቸው ከሚገባው የመጨረሻ ነገሮች እንደ አንዱ ሆኖ እንዲፈጽመው የተፈለገው፣ እግዚአብሔር በምድያማውያን ላይ ቅዱስ ጦርነት ማወጁን እንዲያሳውቅ ነበር። የዝሙት ኀጢአት እንዲሠሩና በበአል ፌጎር እንዲያመልኩ እስራኤላውያንን በማታለላቸው፣ እግዚአብሔር በምድያማውያን ላይ ያወጀው፣ "የእግዚአብሔር በቀል" ጦርነት እንጂ ሙሴ በቅናት ተነሣስቶ ያደረገው አልነበረም (25፥16-18 ይመ፤ በም 31 ላይ የተገለጸው ቍጣ መባባስ ምክንያት የሆነችው ምድያማዊቷ ሴት ከስቢ በዚህ ስፍራ ተጠቅሳለች)።

31፥2 *ወደ ወገኖችህ ትከማቻለህ፤* ለዘብ ባለ አነጋገር ሙሴ መሞቱን ለመግለጽ ነው (ዘፍ 25፥8፡17፤ 35፥29 ይመ)።

31፥4 *ከእያንዳንዱም የእስራኤል ነገድ አንዳንድ ሺህ ሰው፣* ይህን ቅዱስ ጦርነት በተመለከተ እያንዳንዱ ነገድ እኩል የሆነ ሸክምና ኀላፊነት እንዲሰማው ማድረግ አስፈላጊ ነበር።

31፥6 *ፊንሐስ፤* ለእግዚአብሔር ክብር ከመቅናቱ የተነሣ ዘንበሪንና ከስቢን ገደላቸው (25፥8)። ይህ ቅዱስ ጦርነት መሆኑን ለማሳየት በጦርነቱ ላይ የሚያገለግሉ ንዋየ ቅዱሳትን የመጠበቅ ኀላፊነት ለእርሱ ተሰጠ፤ የ10፥3 ማብ ይመ።

31፥7 *እግዚአብሔር ሙሴን ባዘዘው መሠረት፤* ይህ የእግዚአብሔር ጦርነት ነበር።

31፥8 *በለዓምንም... ገደሉት፤* ከእግዚአብሔር ሕግ ውጪ በአልን እንዲያመልኩ እስራኤላውያንን ለማታለል ዋና አነሣሽ የነበረው ሰው ስም በም 25 ላይ አልተጠቀሰም። ነገር ግን በዚያ ከሞቱ ሰዎች አንዱ እንደ ሆነ ተጠቅሶአል። በለዓም የጕንቁላ ሥራ

የምድያማውያን ሴቶችና ሕፃናት ማረኩ፤ የቀንድ ከብቶቻቸውን፣ የበግና የፍየል መንጋዎቻቸውን ሁሉ ነዱ፤ ሀብታቸውንም በሙሉ ወሰዱ። [10]ምድያማውያኑ የሚኖሩባቸውን ከተሞች ሁሉ ሰፈሮቻቸውንም በሙሉ አቃጠሉ። [11]ሰውና እንስሳትን ጨምሮ የማረኩትንና የዘረፉትን ሁሉ እንዳለ አጋዙት። [12]የማረኳቸውን ሰዎች፣ የነዱአቸውን እንስሳትና የዘረፉትን ሀብት በሙሉ፣ ከኢያሪኮ[m] ማዶ፣ በዮርዳኖስ አጠገብ፣ በሞዓብ ወዳለው፣ ሙሴና ካህኑ አልዓዛር እንዲሁም መላው የእስራኤላውያን ማኅበር ወዳሉበት ሰፈራቸው አመጡአቸው።

[13]ሙሴ፣ ካህኑ አልዓዛርና የማኅበረ ሰቡ መሪዎች በሙሉ ሊቀበሉአቸው ከሰፈር ወጡ። [14]ሙሴም ከጦርነት በተመለሱት በሰራዊቱ አዛዦች ማለትም በሻለቆችና በመቶ አለቆች ላይ ተቈጣ።

[15]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "ሴቶችን ሁሉ እንዴት በሕይወት ትተውአቸዋላችሁ?" [16]የበለዓምን ምክር ተቀብለው በፌጎር በተፈጸመው ድርጊት እስራኤላውያን *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዲመለሱና *የእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሕዝብ እንዲቀሠፍ ያደረጉት እነርሱ ናቸው። [17]አሁንም ወንዶቹን ልጆች ሁሉ፣ ወንድ ያወቁትንም ሴቶች በሙሉ ግደሉዋቸው፤ [18]ነገር ግን ወንድ ያላወቁትን ልጃገረዶች ሁሉ ለራሳችሁ አስቀሩአቸው።

[19]"ከእናንት መካከል ሰው የገደለ ወይም የተገደለውን የነካ ሁሉ ከሰፈር ውጭ ሰባት ቀን ይቈይ። በሦስተኛውና በሰባተኛው ቀን ራሳችሁንና ምርኮኞቻችሁን አንጹ። [20]ማናቸውንም ልብስ እንዲሁም ከቈዳ፣ ከፍየል ጠጕር ወይም ከዕንጨት የተሠራ ማንኛውንም ነገር አንጹ።"

[21]ከዚያም ካህኑ አልዓዛር ወደ ጦርነት ሄደው የነበሩትን ወታደሮች እንዲህ አላቸው፤ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለሙሴ የሰጠው የሕጉ ሥርዐት ይህ ነው፤ [22]ወርቅ፣ ብር፣ ናስ፣ ብረት፣ ቈርቈሮ፣ እርሳስ [23]እንዲሁም እሳትን መቋቋም የሚችል ማንኛውም ነገር በእሳት ውስጥ ማለፍ አለበት፤ ከዚያም ንጹሕ ይሆናል፤ ይህም ሆኖ መንጻት አለበት። እሳትን መቋቋም የማይችል ማንኛውም ነገር በዚሁ ውሃ ውስጥ ማለፍ አለበት። [24]በሰባተኛው ቀን ልብሳችሁን እጠቡ፤ ትነጻላችሁም፤ ከዚያም ወደ ሰፈር መግባት ትችላላችሁ።"

ምርኮን መከፋፈል

[25]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [26]"አንተ፣ ካህኑ አልዓዛርና በማኅበረ ሰቡ ውስጥ ያሉት የየቤተ ሰቡ አለቆች ሆናችሁ የተማረከውን ሕዝብና እንስሳት ሁሉ ቍጠሩ። [27]ምርኮውንም ለሁለት ክፍላችሁ በጦርነቱ ለተካፈሉት ወታደሮችና ለቀረው ማኅበረ ሰብ አከፋፍሉት። [28]በጦርነቱ ከተካፈሉት ወታደሮች ድርሻ ላይ፣ ከሰውም ሆነ ከቀንድ ከብት፣ ከአህያ፣ ከበግ ወይም ከፍየል ከየአምስት መቶው አንዱን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ግብር አውጣ። [29]ይህንንም ግብር ከድርሻቸው ላይ ወስደህ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፈንታ በማድረግ ለካህኑ ለአልዓዛር ስጠው። [30]ከእስራኤላውያን እኩሌታ ድርሻ ደግሞ ከሰውም ይሁን ከቀንድ ከብት፣ ከአህያ፣ ከበግ፣ ከፍየል ወይም ከሌሎች እንስሳት ከየአምሳው አንዳንድ መርጠህ፣ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ማደሪያ ድንኳን በኀላፊነት ለሚጠብቁ ሌዋውያን ስጣቸው።" [31]ሙሴና ካህኑ አልዓዛርም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው አደረጉ።

[32]ወታደሮቹ ማርከው ከወሰዱለት ምርኮ ውስጥ የቀረው ይህ ነበር፤ ስድስት መቶ ሰባ አምስት ሺህ በግ፣ [33]ሰባ ሁለት ሺህ የቀንድ ከብት፣ [34]ሥልሳ አንድ ሺህ አህያ [35]ወንድ ያላወቁ ሠላሳ ሁለት ሺህ ሴቶች።

[36]በጦርነቱ ላይ የነበሩት ወታደሮች እኩሌታ ድርሻ ይህ ነበር፤

ሦስት መቶ ሠላሳ ሰባት ሺህ አምስት መቶ በግ፤ [37]ከነዚህም *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የተሰጠ ግብር ስድስት መቶ ሰባ አምስት ነበር።

[38]ሠላሳ ስድስት ሺህ የቀንድ ከብት፣ ከነዚህም *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የተሰጠው ግብር ሰባ ሁለት ነበር።

[39]ሠላሳ ሺህ አምስት መቶ አህያ፣ ከነዚህም *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የተሰጠው ግብር ሥልሳ አንድ ነበር።

[40]ዐሥራ ስድስት ሺህ ሰው፤ ከነዚህም *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የተሰጠው ግብር ሠላሳ ሁለት ነበር።

[41]ሙሴም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዳዘዘው *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ድርሻ የሆነውን ግብር ለአልዓዛር ሰጠው።

[42]ሙሴ ከዘመቱት ሰዎች የለየው የእስራኤላውያን እኩሌታ ድርሻ ማለትም፣ [43]የማኅበረ ሰቡ ድርሻ ይህ ነበር፤ ሦስት መቶ ሠላሳ ሰባት ሺህ አምስት መቶ በግ፣ [44]ሠላሳ ስድስት ሺህ የቀንድ ከብት፣ [45]ሠላሳ ሺህ አምስት መቶ አህያ፣ [46]ዐሥራ ስድስት ሺህ ሰው። [47]ከእስራኤላውያን እኩሌታ ድርሻ ላይ፣

[m]12 በዕብራይስጥ *የኢያሪኮ ዮርዳኖስ* ማለት ሲሆን፣ ይህም የዮርዳኖስ ወንዝ የጥንት ስም ሳይሆን አይቀርም።

31፥9 ቍ15፤ዘፍ 34፥29
31፥10 ዘፍ25፥16፤ ኢሱ6፥24፤8፥28፤11፥11፤መሳ18፥27፤1ዜና 6፥54፤መዝ69፥25፤ ሕዝ25፥4
31፥11 ቍ26፤ ዘዳ20፥14፤2ዜና28፥8
31፥12 ቍ32፡53፤ ዘፍ49፥27፤ዘፀ15፥9፤ ዘኍ22፥1፤27፥2
31፥14 ቍ48፤ዘፀ 18፥21፤ዘዳ1፥15፤ 2ሳሙ18፥1
31፥16 ዘኍ22፥5፤ 23፥28፤24፥14፤25፥1-9፤14፥37፤2ጴጥ2፥15
31፥17 ዘዳ7፥2፤20፥16-18፤መሳ21፥11
31፥19 ዘሌ21፥1፤ ዘኍ19፥12፡16
31፥20 ዘሌ11፥32፤ ዘኍ19፥19
31፥21 ቍ5
31፥22 ኢሱ6፥19፤ 22፥8
31፥23 ዘኍ8፥7፤ 1ቆሮ3፥13
31፥24 ዘሌ11፥25፤ 14፥8
31፥26 ቍ11፡12፤ ዘኍ1፥4፡19
31፥27 ኢሱ22፥8፤ 1ሳሙ25፥13፤ 30፥24
31፥28 ቍ37-41፤ ዘኍ18፥21
31፥30 ዘኍ3፥7፤ 18፥3
31፥32 ቍ12
31፥37 ቍ38-41
31፥41 ቍ21፡28፤ ዘኍ5፥9፤18፥8

ወይም አስማት በመጠቀም (ም 22-24) ሊያደርግ ያልቻለውን ነገር፣ ምድያማውያንን ክፉ ምክር በመምከር ግብ መትቶለታል (ቍ 16)።

31፥9-18፤ ወታደሮቹ ምድያማውያን ወንዶችን ሲገድሉ ሴቶችንና ልጆችን ማርከው ወሰዱ። በፌጎር ነውር ያልተሳተፉ ደናግል የሆኑ ሴቶች ብቻ እንዲሳተፉ ሙሴ አዘዘ፤ በእስራኤል የምርኮ መብትም ላይ ችግር ስለሚፈጥር፣ ነውረኛ የሆኑትን ሴቶችና ወንዶች ልጆች እንዲሞቱ ተደረገ (ቍ 15-17)።

31፥19-24፤ ይህ ቅዱስ ጦርነት እንደ መሆኑ ሰዎች (ቍ 19-20) እና ዕቃዎቹ (ቍ 21-24) ሁለቱም ይነጹ ዘንድ አስፈላጊ ነበር (ከ19፥11-13 ጋር ያነጻጽሩ)።

31፥26-35፤ በጦርነቱ ከተማረኩ ነገሮች የጦርነቱ ባለቤት ለሆነው ለእግዚአብሔር የሚገባውን ድርሻ በመስጠት (ቍ 28) ወደ ሰልፍ ለወጡና በማኅበሩ መካከል ሳይወጡ ለቀሩ ሰዎችም እኩል ማካፈል፣ የዚህ ቅዱስ ጦርነት ሌላው ገጽታው ነበር።

ሙሴ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው ከየአምሳው ሰውና እንስሳ አንዳንድ መርጦ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ማደሪያ ድንኳን በኀላፊነት ለሚጠብቁ ሌዋውያን ሰጣቸው።

48ከዚያም በኋላ በሰራዊቱ ክፍሎች ላይ የተሾሙት የሻለቆችና የመቶ አለቆች ወደ ሙሴ ቀርበው፣ 49እንዲህ አሉት፤ “እኛ አገልጋዮችህ በእጃችን ሥር ያሉትን ወታደሮች ቈጥረናል፤ አንድም የጐደለ የለም። 50ስለዚህ እያንዳንዳችን ያገኘነውን የወርቅ ጌጣ ጌጥ፣ የእግር ዐልቦዎች፣ የእጅ አንባሮች፣ የጣት ቀለበቶች፣ የጆሮ ጒትቻዎችና የዐንገት ሐብሎች በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ማስተስረያ እንዲሆንን መባ አድርገን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አምጥተናል።”

51ሙሴና ካህኑ አልዓዛር በጌጣ ጌጥ መልክ የተሠራውን ወርቅ ሁሉ ተቀበሉአቸው። 52ሙሴና አልዓዛር ከሻለቆቹና ከመቶ አለቆቹ በመቀበል ስጦታ አድርገው ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ያቀረቡት ወርቅ ዐሥራ ስድስት ሺህ ሰባት መቶ ሃምሳ ሰቅል[ዐ] መዘን። 53እያንዳንዱም ወታደር ለራሱ የወሰደው ምርኮ ነበረው። 54ሙሴና ካህኑ አልዓዛር ወርቁን ከሻለቆቹና ከመቶ አለቆቹ ተቀብለው በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ለእስራኤላውያን መታሰቢያ እንዲሆን ወደ መገናኛው ድንኳን አመጡት።

ከዮርዳኖስ ማዶ ያሉ ነገዶች

32 እጅግ ብዙ የሆነ የቀንድ ከብት፣ የበግና የፍየል መንጋዎች የነበሩአቸው የሮቤልና የጋድ ነገዶች የኢያዜርና የገለዓድ ምድር ለከብት ምቹ ስፍራዎች መሆናቸውን አዩ። 2ስለዚህ ወደ ሙሴ፣ ወደ ካህኑ ወደ አልዓዛርና ወደ ማኅበረ ሰቡ መሪዎች መጥተው እንዲህ አሉ፤ 3“አጣሮት፣ ዲቦን፣ ኢያዜር፣ ኒምራ፣ ሐሴቦን፣ ኤልያሊ፣ ሰባማ፣ ናባውና፣ ባያን፣ 4እግዚአብሔር (ያህዌ) በእስራኤል ሕዝብ ፊት እንዲሸንፍ ያደረገው ይህ ሁሉ ምድር ለከብት ምቹ ነው፤ እኛ አገልጋዮችህም ከብቶች አሉን።” 5“በፊትህ ሞገስ ያገኘን ከሆነ ይህ ምድር ለእኛ ለአገልጋዮችህ በርስትነት ይሰጠን፤ ዮርዳኖስንም እንድንሻገር አታድርገን” አሉ።

6ሙሴም የጋድንና የሮቤልን ነገዶች እንዲህ አላቸው፤ “እናንተ እዚህ ተቀምጣችሁ ወገኖቻችሁ ወደ ጦርነት ይሂዱ? 7እስራኤላውያን ተሻግረው እግዚአብሔር (ያህዌ) ወደ ሰጣቸው ምድር እንዳይገቡ ተስፋ የምታስቈርጧቸው ለምድን ነው? 8አባቶቻችሁ ምድሪቱን እንዲሰልሉ ከቃዴስ በርኔ በላክኋቸው ጊዜም ያደረጉት ይህንኑ ነበር። 9ወደ ኤሽኮል ሸለቆ ሄደው ምድሪቱን ካዩ በኋላ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) ወደ ሰጣቸው ምድር እንዳይገቡ እስራኤላውያንን ተስፋ አስቈረጧቸው። 10በዚያም ቀን የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቍጣ ነደደ፤ እንዲህም ሲል ማለ፤ 11‘በፍጹም ልባቸው ስላልተከተሉኝ ከግብፅ ከወጡት፣ ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከዚያ በላይ የሆናቸው ሰዎች አንዳቸውም ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ ልሰጥ በመሐላ ቃል የገባሁላቸውን ምድር አያዩዋትም፤ 12እግዚአብሔርን (ያህዌ) በፍጹም ልባቸው ተከትለውታልና፣ ከቄኔዛዊው ከዮፎኒ ልጅ ከካሌብና ከነዌ ልጅ ከኢያሱ በስተቀር አንዳቸውም አያዩዋትም።’ 13የእግዚአብሔርም (ያህዌ) ቍጣ በእስራኤል ላይ ስለ ነደደ፣ በፊቱ ክፉ ነገር ያደረገው ያ ትውልድ በሙሉ እስኪያልቅ ድረስ አርባ ዓመት በምድረ በዳ እንዲንከራተቱ አደረጋቸው።

14“እናንት የኀጢአተኞች ልጆች ይኸው በአባቶቻችሁ እግር ተተክታችሁ እግዚአብሔር (ያህዌ) በእስራኤል ላይ ይበልጥ እንዲቈጣ ታደርጋላችሁ። 15እርሱን ከመከተል ብትመለሱ አሁንም ይህን ሁሉ ሕዝብ በምድረ በዳ ይተወዋል፤ ለሚደርስበትም ጥፋት ምክንያቱ እናንተው ትሆናላችሁ።”

16ከዚህ በኋላ ወደ እርሱ ቀርበው እንዲህ አሉት፤ “እዚህ ለከብቶቻችን በረቶች፣ ለሴቶቻችንና ለልጆቻችን ከተሞች መሥራት እንወዳለን፤ 17ይሁን እንጂ ወደ ስፍራቸው እስክናገባቸው ድረስ ታጥቀንና በእስራኤላውያን ፊት ግንባር ቀደም ሆነን ለመሄድ ዝግጁ ነን፤ በዚህም ጊዜ ሴቶቻችንና ልጆቻችን በምድሪቱ ላይ ካሉት ነዋሪዎች እንዲጠበቁ በተመሸጉ ከተሞች ይኖራሉ። 18እኛም እያንዳንዱ እስራኤላዊ ርስቱን እስኪወርስ ድረስ ወደየቤታችን አንመለስም። 19ድርሻችንን ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ስለ ገኘን፣ ከዮርዳኖስ ማዶ ከእነርሱ ጋር የምንካፈለው አንዳችም ርስት አይኖርም።”

20ከዚያም ሙሴ እንዲህ አላቸው፤ “ይህን ብታደርጉ ማለትም በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ታጥቃችሁ ለጦርነት ብትዘጋጁ፣ 21እንዲሁም ጠላቶቹን ከፊቱ አሳዶ እስኪያስወጣ ድረስ ሁላችሁም በእግዚአብሔር ፊት ለጦርነት ዝግጁ ሆናችሁ ዮርዳኖስን ብትሻገሩ፣ 22ምድሪቱ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ከተገዛች በኋላ

ዐ52 አንድ መቶ ዘጠና ኪ.ግ. ያህል ነው።

31፥48 ቍ14
31፥49 ዘኍ1፥19፤ ኤር23፥4
31፥50 ዘፀ30፥16
31፥53 ዘፍ34፥29፤ ዘዳ20፥14
31፥54 ዘፀ27፥21፤ 28፥12፤40፥2
32፥1 ቍ24፥36፤ ዘፍ31፥21፤ዘፀ12፥38፤ ዘኍ21፥32፤መሳ5፥16
32፥2 ዘሌ4፥22፤ ዘኍ27፥2
32፥3 ቍ1፥34፤36፤ 37፤38፤ዘኍ21፥25፤ 30፤33፤47፤ዘዳ32፥49 ፥34፥1፤ኢሱ13፥17፤ 19፤27፤16፥2፤7፥18፥3 ፤ዘሌ5፥8፤ኢሳ15፥4፤ 16፥8፤9፤ኤር48፥32፤ 34፤ሕዝ25፥9
32፥4 ዘኍ21፥34፤ ዘፀ12፥38
32፥5 ዘኍ13፥29
32፥7 ዘኍ13፥27-14፥4
32፥8 ዘኍ13፥3፤ 26፤ዘዳ1፥19-25
32፥9 ዘኍ13፥23፤ ዘዳ1፥24
32፥10 ዘኍ11፥1፤ 14፥20-23
32፥11 ዘፀ30፥14፤ ዘኍ1፥1፤14፥23፤ 28-30
32፥12 ዘኍ14፥24፤ 30፤መዝ63፥8
32፥13 ዘፀ4፥14፤ ዘኍ14፥28-35፤ 26፥64፡65
32፥14 ቍ10፤ዘዳ 1፥34፤መዝ78፥59
32፥15 ዘዳ30፥17-18፤2ዜና7፥20
32፥16 ቍ24፥36፤ ዘፀ12፥38፤ዘዳ3፥19፤ 1ሳሙ24፥3፤መዝ 50፥9፤78፥70
32፥17 ዘኍ22፥4፤ ዘዳ3፥18፤20፤ኢሱ 4፥12፡13
32፥18 ኢሱ22፥1-4
32፥19 ቍ22፥29፤ ዘኍ21፥33፤ኢሱ 12፥1፤22፥7
32፥20 ቍ17
32፥21 ቍ17
32፥22 ዘሌ14፥34፤ ዘዳ3፥18-20፤ኢሱ22፥4

32፥1 *የሮቤልና የጋድ ነገዶች*፤ ከዮርዳኖስ ማዶ የሚገኘውን ሰፊና ለም የግጦሽ መሬት ለማግኘት ስለጓጉ የእነዚህ ሁለት ነገድ መሪዎች በዚያ ለመስፈርና ዮርዳኖስን እንዳይሻገሩ ጥያቄ አቀረቡ፡ ይህም አካባቢ በጦርነት የተገኘ የእግዚአብሔር ስጦታ ነበር።

32፥8 *አባቶቻችሁ... ያደረጉት ይህንኑ ነገር*፤ ከነዓንን ድል ለማድረግ እነዚህ ሁለት ነገዶች ከማኅበሩ ሁሉ ጋር ይቈዩ ዘንድ ወደ ኋላ ማለታቸው፣ ወደ ምድሪቱ ላለመግባት የአጠቃላይ ዐመፅ መነሻ እንዳይሆን የሙሴ ሥጋት ነበር። ይህ ከሆነ፣ የቃዴስ ውድቀት (ም 13-14) እንደ ገና ይደገማል ማለት ነው። ከሁሉም በላይ ከነዓናውያንን ድል ማድረግ የእስራኤላውያን ሁሉ ተልእኮ ነበር።

32፥17 *ታጥቀን... ለመሄድ ዝግጁ ነን*፤ መሬቱን ድል ለማድረግ ያግዙ ዘንድ ያለባቸውን ኀላፊነት ከመወጣት ወደ ኋላ የማለት ሐሳብ እንደሌላቸው የሮቤልና የጋድ ነገድ መሪዎች ለሙሴ ሊያረጋግጡ ፈለጉ፤ ከወንድሞቻቸው ጋር ለጦርነት በመውጣቱ ላይ የተስማሙ ሲሆን፣ ቤተ ሰቦቻቸውንና ከብቶቻቸውን ግን ምርኳቸው በሆነው ቦታ ለመተው ወሰኑ።

ልትመለሱ ትችላላችሁ፤ *ለእግዚአብሔርና* (ያህዌ) ለእስራኤል ካለባችሁም ግዴታ ነጻ ትሆናላችሁ፤ ይህችም ምድር *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ርስታችሁ ትሆናለች::

[23]"ይህን ባታደርጉ ግን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ትበድላላችሁ፤ ኀጢአታችሁ እንደሚያገኛችሁም ዕወቁ:: [24]ለሴቶቻችሁና ለልጆቻችሁ ከተሞች፣ ለበግና ለፍየል መንጎቻችሁም ጒረኖች ሥሩላቸው፤ የገባችሁበትን የተስፋ ቃል ግን ፈጽሙ::"

[25]የጋድና የሮቤል ሰዎች ሙሴን እንዲህ አሉት፤ "እኛ አገልጋዮችህ ጌታችን ያዘዘንን እንፈጽማለን:: [26]ልጆቻችንና ሚስቶቻችን፣ የበግና የፍየል እንዲሁም የከብት መንጎቻችን እዚሁ በገለዓድ ከተሞች ይቀራሉ፤ [27]ባሮችህ ግን ልክ ጌታችን እንዳለው እያንዳንዱ ሰው ለጦርነት ዝግጁ ሆኖ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ለመዋጋት እንሻገራለን::"

[28]ከዚያም ሙሴ ለካህኑ ለአልዓዛር፣ ለነዌ ልጅ ለኢያሱና ለእስራኤል ነገድ ቤተ ሰብ አለቆች እነርሱን አስመልክቶ ትእዛዝ ሰጠ፤ [29]እንዲህም አላቸው፤ "የጋድና የሮቤል ወንድ ሁሉ፣ እያንዳንዱ ለጦርነት በመዘጋጀት *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ከእናንተ ጋር ዮርዳኖስን የሚሻገር ከሆነ፣ ምድሪቱም በእጃችሁ ስትገባ የገለዓድን ምድር ርስት አድርጋችሁ ስጧቸው:: [30]ለጦርነት ተዘጋጅተው ከእናንተ ጋር ካልተሻገሩ ግን፣ ርስታቸውን አብረዋችሁ በከነዓን መካፈል አለባቸው::"

[31]የጋድና የሮቤል ሰዎች እንዲህ ሲሉ መለሱለት፤ "ባሪያዎችህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ያለውን ያደርጋሉ፤ [32]ለጦርነት ዝግጁ ሆነን *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ወደ ከነዓን እንሻገራለን፤ የምንወርሰው ርስት ግን ከዮርዳኖስ ወዲህ እዚሁ ይሆናል::"

[33]ከዚያም ሙሴ፣ የአሞራውያንን ንጉሥ የሴዎንን ግዛትና የባሳንን ንጉሥ የዐግን ግዛት ማለትም ምድሪቱንና ከነከተሞቿ በዙሪያዋ ያለውን ግዛት በሙሉ ለጋድና ለሮቤል ነገዶች እንዲሁም ለዮሴፍ ልጅ ለምናሴ ነገድ እኩሌታ ሰጣቸው::

[34]የጋድ ልጆች፣ ዲቦንን፣ አጣሮትን፣ አሮዔርን፣ [35]ዓጥሮትሾፋንን፣ ኢያዜርን፣ ዮግብሃን፣ [36]ቤትነምራንና ቤትሃራንን የተመሸጉ ከተሞች አድርገው ሠሩአቸው፤ እንዲሁም ለበግና ለፍየል መንጎቻቸው ጒረኖዎች አበጁላቸው:: [37]የሮቤልም ልጆች ሐሴቦንን፣

32፥23 ዘፍ4፥7፤ኢሳ 3፥9
32፥24 ቍ1:16፤ ዘኍ30፥2
32፥25 ቍ29፤ኢሱ 1፥16:18፤22፥2
32፥26 ቍ16:24፤ ኢሱ1፥14፤12፥2፤ 22፥9፤2ሳሙ2፥9፤ 1ዜና5፥9
32፥27 ቍ17:21
32፥28 ቍ29፤ዘኍ 1፥16፤11፥28ዘዳ 3፥18-20፤ኢሱ1፥13
32፥29 ቍ19፤ዘኍ 22፥4
32፥30 ቍ23:29:32
32፥31 ቍ29
32፥32 ቍ17:30፤ ኢሱ12፥6
32፥33 ቍ19፤ዘኍ 21፥21:24፤34፥14፤ ዘዳ2፥26፤36፤ኢሱ 1፥12፤12፥5:6፤13፥ 24-28፤1ሳሙ13፥7
32፥34 ዘዳ2፥36፤ 3፥12፤4፥48፤ኢሱ12፥ 2፤13፥9፤መሳ11፥26፤ 1ሳሙ30፥28፤1ዜና 5፥8፤ኤር48፥19
32፥35 ቍ3፤ መሳ8፥11
32፥36 ቍ1:3
32፥37 ቍ3፤ዘኍ 21፥25፤ኢሱ13፥19፤ 1ዜና6፥76፤ኤር48፥1: 23፤ሕዝ25፥9
32፥38 ቍ3፤ኢሳ 15፥2፤ኤር48፥1:22
32፥39 ዘፍ10፥16፤ 50፥23፤ዘኍ26፥29፤ ዘዳ2፥36
32፥40 ዘፍ50፥23፤ ዘዳ3፥15
32፥41 ዘዳ3፥14፤ ኢሱ13፥30፤መሳ10፥ 4፤1ዜና2፥23፤1ነገ 4፥13
32፥42 መሳ8፥11፤ 1ዜና2፥23፤1ሳሙ15፥ 12፤2ሳሙ18፥18፤ መዝ49፥11፤ኢሳ 22፥16፤56፥5
33፥1 ዘፀ4፥16፤ 6፥26፤17፥1፤40፥36፤ ዘኍ1፥1
33፥2 ቍ1፤ዘፀ 17፥14
33፥3 ዘፍ47፥11፤ዘፀ 14፥8፤ዘኍ10፥2፤ ኢሱ5፥10
33፥4 ዘፀ4፥23፤12፥ 12፤2ዜና24፥24፤ኤር 15፥3፤ሕዝ14፥21
33፥5 ዘፀ12፥37

ኤልያሊንና ቂርያታይምን [38]እንዲሁም ስማቸው የተለወጠውን ናባውን፣ በአልሜዎንን፣ ሴባማንን ዐደሱ፤ ሳደሷቸውም ከተሞች ስም አወጡላቸው::

[39]የምናሴ ልጅ የሆነው የማኪር ዘሮች ወደ ገለዓድ ሄደው ምድሪቱን በመያዝ፣ እዚያ የነበሩትን አሞራውያን አሳደዱአቸው፤ [40]ስለዚህ ሙሴ ገለዓድን የምናሴ ዘሮች ለሆኑት ለማኪራውያን ሰጣቸው፤ እነርሱም መኖሪያቸውን በዚያው አደረጉ:: [41]ከምናሴ ነገድ የሆነው ኢያዕር መኖሪያዎቻቸውን ወስዶ፣ "የኢያዕር መንደሮች" ብሎ ሰየማቸው:: [42]እንዲሁም ኖባህ ቄናትንና በዙሪያዋ ያሉትን መንደሮች በመያዝ በራሱ ስም፣ "ኖባህ" ብሎ ጠራቸው::

እስራኤላውያን ከግብፅ እስከ ሞዓብ ሲጓዙ የሰፈሩባቸው ቦታዎች

33 እስራኤላውያን በየነገዳቸው ተከፋፍለው በሙሴና በአሮን መሪነት ከግብፅ ወጥተው፣ በጒዞ ላይ ሳሉ የሰፈሩባቸው ቦታዎች እነዚህ ናቸው፤ [2]ሙሴም በጒዞአቸው ላይ ሳሉ የሰፈሩባቸውን ቦታዎች *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ትእዛዝ መዘገበ፤ በየቦታው እየሰፈሩ ያደረጉት ጒዞም ይህ ነው፤

[3]እስራኤላውያን በመጀመሪያው ወር በዐሥራ አምስተኛውም ቀን በፋሲካ ማግስት ከራምሴ ተነሡ፤ ግብፃውያን ሁሉ እያዩአቸውም በልበ ሙሉነት ተጓዙ:: [4]በዚህ ጊዜ ግብፃውያን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከመካከላቸው የገደላቸውን በኵሮቻቸውን ይቀብሩ ነበር፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በግብፅ አማልክት ላይ ፈርዶ ነበር::

[5]እስራኤላውያን ከራምሴ ተነሥተው በሱኮት ሰፈሩ::

[6]ከሱኮትም ተነሥተው በምድረ በዳው ዳርቻ በምትገኘው በኤታም ሰፈሩ::

[7]ከኤታም ተነሥተው ከበአልዛፎን በስተምሥራቅ ወዳለችው ወደ ፊሀሒሮት በመመለስ በሚግዶል አጠገብ ሰፈሩ::

[8]ከፊሀሒሮት* ተነሥተው በባሕሩ ውስጥ በማለፍ ወደ ምድረ በዳው ሄዱ፤ ከዚያም በኤታም ምድረ በዳ ሦስት ቀን ተጒዘው በማራ ሰፈሩ::

33፥6 ዘፀ13፥20 33፥7 ዘፀ14፥2:9 33፥8 ዘፀ14፥2: 22፤15፥23

*8 ብዙ የማሶሬቲክ፣ የኦሪተ ሳምራውያንና የቩልጌት ቅጆች *ከፊሀሒሮት ተነሥተው* የሚሉ ሲሆን፤ አያሌ የማሶሬቲክ ቅጆች ግን *ከፊሃሒሮት ፊት ለፊት ተነሥተው* ይላሉ::

32፥23 *ኀጢአታችሁ እንደሚያገኛችሁም ዕወቁ!* ድርድሩ ስሌታማ ሆኖአል፤ ይሁን እንጂ ቃላቸውን ባያከብሩ የሚያስከትልባቸውን በማመልከት ስምምነቱ ከከባድ ማስጠንቀቂያ ጋር ነበር::

32፥33 *ለምናሴ ነገድ እኩሌታ!* በዮርዳኖስ ማዶ ባለው አካባቢ ለመስፈር በቀረበው ጥያቄ ላይ ከሮቤልና ከጋድ ነገዶች ጋር ስምምነት እንደተደረገና የምናሴ ነገድ እኩሌታ አብረው እንዲሰፍሩ የተወሰነ ይመስላል::

33፥1-49! ከራምሴ ጀምሮ እስከ ሞዓብ ሜዳ ድረስ፣ በምድረ በዳ ጒዞ ወቅት እስራኤላውያን የሰፈሩባቸው በግልጽ የታወቁ አርባ የሚሆኑ አካባቢዎች ተዘርዝረዋል:: ነገር ግን ብዙዎቹ ቦታዎች በምድረ በዳው ጒዞ የሰፈራ ጣቢያዎች እንጂ፣ በከርስ ምድር የተገኘ በታሪካዊ ቅርስነት ለጥናት የሚቀርብ መረጃ የነበራቸው ከተሞች ባለመሆናቸው በትክክል ማመልከት አስቸጋሪ ነው:: ብዙዎቹ ቦታዎች (ቍ 19-29) ከዚህ ክፍል ሌላ በዘፀአትና በዘኍልቍ ውስጥ አልተጻፉም:: በሌላ ቦታ የተጠቀሱ አንዳንድ ቦታዎች ደግሞ (ለምሳሌ:- ተቤራ 11፥2፤ 21፥19 ይመ) በዚህ ክፍል አልተጻፈም:: መረጃው ቀጥሎ ያሉትን ድምዳሜዎች ያቀርባል፤ (1) ሙሴ የቦታዎችን ዝርዝር በእግዚአብሔር ትእዛዝ ጻፈ (ቍ 2)፤ (2) ብዙዎቹን ቦታዎች ማመልከት አስቸጋሪ ቢሆንም ዝርዝሩ የጒዞውን ሁኔታ የሚያሳይ ትክክለኛ የሆነ አጭር መግለጫ ተደርጎ መወሰድ አለበት፤ (3) ከራምሴ እስከ ሞዓብ ሜዳ ድረስ

[9]ከማራ ተነሥተው ዐሥራ ሁለት የውሃ ምንጮችና ሰባ የተምር ዛፎች ወደ ነበሩበት ወደ ኤሊም መጥተው በዚያ ሰፈሩ።
[10]ከኤሊም ተነሥተው በቀይ ባሕር* አጠገብ ሰፈሩ።
[11]ከቀይ ባሕር ተነሥተው በሲን ምድረ በዳ ሰፈሩ።
[12]ከሲን ምድረ በዳ ተነሥተው በራፍቃ ሰፈሩ።
[13]ከራፍቃ ተነሥተው በኤሉስ ሰፈሩ።
[14]ከኤሉስ ተነሥተው በራፊዲም ሰፈሩ፤ በዚያም ሕዝቡ የሚጠጣው ውሃ አልነበረም።
[15]ከራፊዲም ተነሥተው በሲና ምድረ በዳ ሰፈሩ።
[16]ከሲና ምድረ በዳ ተነሥተው በቂብሮት ሃታቫ ሰፈሩ።
[17]ከቂብሮት ሃታቫ ተነሥተው በሐጼሮት ሰፈሩ።
[18]ከሐጼሮት ተነሥተው በሪትማ ሰፈሩ።
[19]ከሪትማ ተነሥተው በሬሞን ዘፋሬስ ሰፈሩ።
[20]ከሬሞን ዘፋሬስ ተነሥተው በልብና ሰፈሩ።
[21]ከልብና ተነሥተው በሪሳ ሰፈሩ።
[22]ከሪሳ ተነሥተው በቀሄላታ ሰፈሩ።
[23]ከቀሄላታ ተነሥተው በሻፍር ተራራ ሰፈሩ።
[24]ከሻፍር ተራራ ተነሥተው በሐራዳ ሰፈሩ።
[25]ከሐራዳ ተነሥተው በመቅሄሎት ሰፈሩ።
[26]ከማቅሄሎት ተነሥተው በታሐት ሰፈሩ።
[27]ከታሐት ተነሥተው በታራ ሰፈሩ።
[28]ከታራ ተነሥተው በሚትቃ ሰፈሩ።
[29]ከሚትቃ ተነሥተው በሐሽሞና ሰፈሩ።
[30]ከሐሽሞና ተነሥተው በምሴሮት ሰፈሩ።
[31]ከምሴሮት ተነሥተው በብኔያዕቃን ሰፈሩ።
[32]ከብኔያዕቃን ተነሥተው በሖርሃጊድጋድ ሰፈሩ።
[33]ከሖርሃጊድጋድም ተነሥተው በዮጥባታ ሰፈሩ።
[34]ከዮጥባታ ተነሥተው በዔብሮና ሰፈሩ።
[35]ከዔብሮና ተነሥተው በዔጽዮንጋብር ሰፈሩ።
[36]ከዔጽዮንጋብር ተነሥተው በጺን ምድረ በዳ ባለችው በቃዴስ ሰፈሩ።
[37]ከቃዴስ ተነሥተው በኤዶም ዳርቻ ባለው በሖር ተራራ ሰፈሩ። [38]*በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ትእዛዝ ካህኑ አሮን ወደ ሖር ተራራ ወጣ፤ እዚያም እስራኤላውያን ከግብፅ በወጡ በአርባኛው ዓመት፣ በአምስተኛው ወር፣ ከወሩም በመጀመሪያው ቀን ሞተ። [39]አሮን በሖር ተራራ ላይ ሲሞት፣ ዕድሜው መቶ ሃያ ሦስት ዓመት ነበር።
[40]በከነዓን በምትገኘው በኔጌብ የሚኖረው ከነዓናዊው የዓራድ ንጉሥ፣ የእስራኤላውያንን መምጣት ሰማ።
[41]እነርሱም ከሖር ተራራ ተነሥተው በሴልሞና ሰፈሩ።
[42]ከሴልሞና ተነሥተው በፉኖን ሰፈሩ።
[43]ከፉኖን ተነሥተው በአቦት ሰፈሩ።
[44]ከአቦት ተነሥተው በሞዓብ ዳርቻ በምትገኘው በኢየአባሪም ሰፈሩ።
[45]ከኢይም ተነሥተው በዲቦንጋድ ሰፈሩ።
[46]ከዲቦንጋድ ተነሥተው በዓልሞንዲብላታይም ሰፈሩ።
[47]ከዓልሞንዲብላታይም ተነሥተው በናባው አጠገብ በሚገኙት በዓብሪም ተራራዎች ላይ ሰፈሩ።
[48]ከዓብሪም ተራራዎች ተነሥተው ከኢያሪኮ ማዶ በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ ባለው በሞዓብ ሜዳ ላይ ሰፈሩ።
[49]እዚያም በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ በሞዓብ ሜዳ ከቤት የሺሞት እስከ አቤልሰጢም ባለው ስፍራ ሰፈሩ።

[50]ከኢያሪኮ ማዶ በዮርዳኖስ አጠገብ ባለው በሞዓብ ሜዳ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [51]"እስራኤላውያንን ተናገራቸው፤ እንዲህም በላቸው፤ 'ወደ ከነዓን ለመግባት ዮርዳኖስን ስትሻገሩ፣ [52]የምድሪቱን ነዋሪዎች በሙሉ ከፊታችሁ አሳዳችሁ አስወጧቸው፤ የተቀረጹ ምስሎቻቸውንና ቀልጠው የተሠሩ ጣዖቶቻቸውን በሙሉ አጥፉ፤ እንዲሁም በኰረብታ ላይ የተሠሩትን መስገጃዎቻቸውን ሁሉ አፈራርሱ። [53]ምድሪቱን ርስት አድርጌ ሰጥቻችኋለሁና ውረሷት፤ ኑሩባትም። [54]ምድሪቱንም በየጐሣዎቻችሁ በዕጣ ተከፋፈሉ። ከፍ ያለ ቍጥር ላለው ሰፋ ያለውን፣ ዝቅተኛ ቍጥር ላለው ደግሞ አነስተኛውን ስጡ፤ ምንም ይሁን ምን በዕጣ የወጣላቸው፣

*10 በዕብራይስጥ *ያም ሱፍ* የሚል ሲሆን፣ የደንገል ባሕር ማለት ነው።

33፥9 ዘፀ15፥27
33፥10 ዘፀ16፥1
33፥11 ዘፀ16፥1
33፥14 ዘፀ15፥22፤ 17፥2
33፥15 ዘፀ17፥1፤ 19፥1
33፥16 ዘኍ11፥34
33፥17 ዘኍ11፥35
33፥20 ኢሱ10፥29፤ 12፥15፤15፥42፤21፥13፤2ነገ8፥22፤19፥8፤23፥31፤1ዜና6፥57፤2ዜና21፥10፤ኢሳ37፥8፤ኤር52፥1
33፥30 ዘዳ10፥6
33፥31 ዘዳ10፥6
33፥33 ዘዳ10፥7
33፥35 ዘዳ2፥8፤ 1ነገ9፥26፤22፥48
33፥36 ዘኍ13፥21
33፥37 ዘፍ36፥16፤ ዘኍ20፥16፡22
33፥38 ዘፀ16፥35፤ ዘኍ20፥25-28፤ 27፥13
33፥40 ዘፍ10፥18፤ 12፥9፤ዘኍ21፥1
33፥43 ዘኍ21፥10
33፥44 ዘኍ21፥11
33፥47 ዘኍ27፥12፤ 32፥3
33፥48 ዘፍ13፥10፤ ዘኍ22፥1፤26፥3፤ 27፥12፤ኢሱ12፥9
33፥49 ዘኍ21፥16፤ ኢሱ12፥3፤13፥20፤ ሕዝ25፥9
33፥50 ቍ48
33፥51 ዘኍ34፥2፤ ኢሱ3፥17
33፥52 ዘሌ 26፥1፤ መዝ 106፥34-36
33፥53 ዘዳ11፥31፤ 17፥14፤ኢሱ1፥11፤ 21፥43
33፥54 ዘሌ16፥8፤ ዘኍ26፥54፤35፥8፤ 36፥2፤ኢሱ18፥10

ያሉት አርባ ቦታዎች የተራ ቍጥር አቀማመጥ ሁኔታ ዝርዝሩ የተወሰነ ስልት የተከተለ መሆኑን ያሳያል፤ ይህም ያልተጠቀሱትን ቦታዎች ለማወቅ ይረዳል። (4) በሙሴ የሕግ መጻሕፍት ውስጥ በተመለከተው የትውልድ ሐረግ ላይ እንደ ተጻፈው፣ ጥንት ትርጕም ያላቸውና አስፈላጊ የነበሩ ነገሮች ዛሬ ለእኛ ግልጽ ላይሆኑ ይችላሉ (5) በመሠረቱ ይህ ጽሑፍ በረጅሙ የምድረ በዳ ጕዞአቸው ወቅት ለሕዝቡ የሆነውን የእግዚአብሔርን በረከት የሚገልጽ ነው። እስራኤል በምድረ በዳ ጕዞ ያሳለፈውን ሁኔታ በመዘረዘሩ ከመልከዓ ምድር ጋር በተያያዘ አስፈላጊነቱ ባይካድም በይበልጥ ግን እግዚአብሔር ሕዝቡን ነጻ ማውጣቱን የሚገልጽ መንፈሳዊ ጽሑፍ ነው።

33፥52 *የምድሪቱን ነዋሪዎች በሙሉ ከፊታችሁ አሳዳችሁ አስወጧቸው፤ የተቀረጹ ምስሎቻቸውን.. አጥፉ፤* እስራኤላውያን ከምድያማውያን ጋር ጦርነት ባደረጉበት ጊዜ እንደ ፈጸሙት ሁሉ (ም 31)፣ በከነዓንም ሕዝብ ሁሉ ላይ ያደርጉ ዘንድ አስፈላጊ ነበር። የከነዓናውያን የጣዖት አምልኮ ሥርዐት ምልክት የሆኑትን ነገሮች ሁሉ ለማጥፋት የተሰጠው ትእዛዝ ከሁሉም ይልቅ ትኩረት የተሰጠው ነበር።

የራሳቸው ርስት ይሆናል። አከፋፈሉም በየአባቶቻችሁ ነገዶች አንጻር ይሁን።

[55] ‘የምድሪቱን ነዋሪዎች አሳዳችሁ ሳታስወጧቸው ብትቀሩ ግን፣ እንዲኖሩ የተዋችኋቸው ሰዎች ለዐይናችሁ ስንጥር፣ ለጐናችሁም እሾኽ ይሆኑባችኋል፤ በምትኖሩበትም ምድር ችግር ይፈጥሩባችኋል። [56] እኔም በእነርሱ ላይ ለማድረግ ያሰብሁትን በእናንተ ላይ አደርግባችኋለሁ።’ ”

የከነዓን አዋሳኞች

34 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2] “እስራኤላውያንን እዘዛቸው፤ እንዲህም በላቸው፤ ‘ርስት አድርጋችሁ በዕጣ ወደምትካፈሏት ወደ ከነዓን ምድር በምትገቡበት ጊዜ አዋሳኞቿ እነዚህ ይሆናሉ፤

[3] ‘የደቡብ ድንበራችሁ በኤዶም ወሰን ላይ ካለው ከጺን ምድረ በዳ ጥቂቱን ይጨምራል፤ በምሥራቅም በኩል የደቡብ ድንበራችሁ ከጨው ባሕር[a] ጫፍ ይጀምርና [4] በአቅረቢም መተላለፊያ አቋርጦ እስከ ጺን ይሄድና በስተ ደቡብ እስከ ቃዴስ በርኔ ይዘልቃል፤ ከዚያም በሐጸር አዳር ዐልፎ እስከ ዓጽሞን ይደርስና [5] ዞሮ ከግብፅ ወንዝ ደረቅ መደብ ጋር በመገናኘት መጨረሻው ባሕሩ[b] ይሆናል።

[6] ‘የምዕራቡ ድንበራችሁ ደግሞ የታላቁ ባሕር ጠረፍ ይሆናል። በምዕራቡ በኩል ያለው ወሰናችሁም ይኸው ነው።

[7] ‘የሰሜን ድንበራችሁን ከታላቁ ባሕር እስከ ሖር ተራራ ምልክት አድርጉበት፤ [8] ከሖር ተራራ እስከ ሌቦሐማት[c] እንደዚሁ አድርጉ፤ ከዚያም ወሰኑ እስከ ጽዳድ ይሄድና [9] እስከ ዚፍሮን በመቀጠል መጨረሻው ሐጻርዔናን ይሆናል፤ በሰሜን በኩል ያለው ወሰናችሁ ይኸው ነው።

[10] ‘ለምሥራቁ ድንበራችሁም እንደዚሁ ከሐጻርዔናን እስከ ሴፋማ ምልክት አድርጉበት። [11] ወሰኑም ከሴፋማ እንሥቶ ከዓይን በስተ ምሥራቅ እስካለው እስከ ሪብላ ቍልቍል ይወርድና ከኪኔሬት ባሕር[d] በስተ ምሥራቅ እስካሉት ሸንተረሮች ድረስ ይዘልቃል። [12] ከዚያም ወሰኑ የዮርዳኖስን ወንዝ ተከትሎ መጨረሻው የጨው ባሕር ይሆናል።

“ ‘እንግዲህ በዙሪያዋ ካሉት ወሰኖቿ ጋር ምድራችሁ ይህች ናት።’ ”

[13] ሙሴ እስራኤላውያንን እንዲህ ብሎ አዘዛቸው፤ “ይህችን ምድር ርስት አድርጋችሁ በዕጣ ተካፈሉ፤ እግዚአብሔርም (ያህዌ) ለዘጠኙና ለግማሹ ነገድ እንድትሰጥ አዞአል፤ [14] የሮቤል ነገድ ቤተ ሰቦች፣ የጋድ ነገድ ቤተ ሰቦች እንዲሁም የምናሴ ነገድ እኩሌታ ርስታቸውን ተቀብለዋልና። [15] እነዚህ ሁለቱ ነገዶችና እኩሌታው ነገድ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ፣ ከኢያሪኮ ማዶ በፀሓይ መውጫ በኩል ርስታቸውን ተቀብለዋል።”

[16] እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [17] “ምድሪቱን ርስት አድርገው የሚያከፋፍሏችሁ ካህኑ አልዓዛርና የነዌ ልጅ ኢያሱ ናቸው፤ [18] ምድሪቱን በማከፋፈሉ እንዲረዱም ከየነገዱ አንዳንድ መሪ ውሰዱ። [19] ስማቸውም ይህ ነው፤

ከይሁዳ ነገድ፣
የዮፎኒ ልጅ ካሌብ፤
[20] ከስምዖን ነገድ፣
የዓሚሁድ ልጅ ሰላሚኤል፤
[21] ከብንያም ነገድ፣
የኪስሎን ልጅ ኤልዳድ፤
[22] የዳን ነገድ መሪ፣
የዮግሊ ልጅ ቡቂ፤
[23] የዮሴፍ ልጅ የምናሴ ነገድ መሪ፣
የሱፊድ ልጅ አኒኤል፤
[24] የዮሴፍ ልጅ የኤፍሬም ነገድ መሪ፣
የሺፍጣን ልጅ ቀሙኤል፤
[25] የዛብሎን ነገድ መሪ፣
የፌርናክ ልጅ ኤሊሳፈን፤
[26] የይሳኮር ነገድ መሪ፣
የዖዛ ልጅ ፈልጢኤል፤
[27] የአሴር ነገድ መሪ፣
የሴሎሚ ልጅ አሒሁድ፤
[28] የንፍታሌም ነገድ መሪ፣
የዓሚሁድ ልጅ ፈዳሄል።”

[29] እነዚህ በከነዓን ምድር ለእስራኤላውያን ርስት እንዲያከፋፍሉ እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዛቸው ሰዎች ናቸው።

ለሌዋውያን የተሰጡ ከተሞች

35 ከኢያሪኮ[a] ማዶ በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ፣ በሞዓብ ሜዳ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [2] “ከሚወርሱት ርስት ላይ ለሌዋውያን የሚኖሩባቸውን ከተሞች እንዲሰጧቸው እስራኤላውያንን እዘዛቸው፤ በየከተሞቹ ዙሪያም የግጦሽ መሬት ስጧቸው። [3] ከተሞቹ ለእነርሱ መኖሪያ፣ የግጦሽ መሬቱ ለከብቶቻቸው፣ ለበግና ለፍየል

33፥55 ኢሱ23፥13፤ መሳ2፥3፤መዝ106፥36፤ኢሳ55፥13፤ሕዝ2፥6፤28፥24፤ሚክ7፥4፤2ቆሮ12፥7
33፥56 ዘኍ14፥28
34፥1 ዘፍ17፥8፤2፤ ዘኍ33፥51፤ዘዳ1፥7-8፤ኢሱ23፥4፤መዝ78፥54-55፤105፥11፤ ሕዝ47፥15
34፥3 ዘፍ14፥3፤ዘኍ13፥21፤ ኢሱ15፥1-3
34፥4 ዘኍ32፥8፤ኢሱ15፥3፡4፤መሳ1፥36
34፥5 ዘፍ15፥18
34፥6 ኢሱ1፥4፤9፥1፤15፥12፡47፤23፥4፤ ሕዝ47፥10፡15፡19-20፤48፥28
34፥7 ሕዝ47፥15-17፤ዘኍ 20፥22
34፥8 ዘኍ13፥21፤ ኢሱ13፥5
34፥10 ኢሱ 15፥5
34፥11 ዘዳ3፥17፤ ኢሱ11፥2፤13፥27፤15፥32፤21፥16፤2ነገ23፥33፤25፥6፡21፤1ዜና4፥32፤ኤር39፥5፤52፥9፡27
34፥13 ዘሌ16፥8፤ ኢሱ13፥6፤18፥10፤14፥1-5፤ኢሳ49፥8፤65፥9፤ሕዝ45፥1፤ሚክ2፥5
34፥14 ዘኍ32፥19፤ ዘዳ33፥21፤ኢሱ14፥3
34፥17 ዘኍ11፥28፤ ዘዳ 1፥38
34፥18 ዘኍ1፥4፤ ኢሱ14፥1
34፥19 ቍ29፤ዘፍ29፥35፤ዘኍ26፥65፤ ዘዳ33፥7፤መዝ60፥7
34፥20 ዘፍ29፥33
34፥21 ዘፍ49፥27፤ መሳ5፥14፤መዝ68፥27
34፥23 ዘኍ1፥34
34፥24 ዘኍ1፥32
34፥25 ዘፍ30፥20
34፥27 ዘኍ1፥40
34፥29 ቍ19
35፥1 ዘኍ22፥1
35፥2 ዘሌ25፥32-34፤ኢሱ14፥3፡4፤21፥1-42
35፥3 ዘዳ18፥6፤ ኢሱ14፥4፤21፥2

[a]3 ሙት ባሕር ነው።
[b]5 የሜድትራኒያን ባሕር ነው።
[c]8 ወይም እስከ ሌቦሐማት መግቢያ ድረስ
[d]11 የገሊላ ባሕር ማለት ነው።
[a]1 በዕብራይስጥ የኢያሪኮ ዮርዳኖስ ማለት ሲሆን፣ ይህም የዮርዳኖስ ወንዝ የጥንት ስም ሳይሆን አይቀርም።

34፥3-12፤ አራቱን የከነዓን ዳርቻዎች በዝርዝር ማመልከቱ ለመረጃ ያህል ብቻ ሳይሆን እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው ስጦታ ምን ያህል ሰፊ እንደ ሆነም ለመግለጽ ነው።

34፥13-15፤ ይህም የሮቤልና የጋድ እንዲሁም የምናሴ ነገድ እኩሌታ በዮርዳኖስ ማዶ በመስፈሩ (ም 32 ይመ) የተፈጠረ አዲስ ሁኔታ ነው።

34፥16-29፤ የየነገዱ አለቃ የሆኑትን የአዲሶቹን ሰዎች ስም መዘርዘሩ በመጀመሪያው ትውልድ አለቃ የነበሩትን ሰዎች ስም የመዘርዘር ሁኔታን ያስታውሳል (1፥5-16)፤ አሁን ግን የተሰጠው ተስፋ አስተማማኝነቱ ግልጽ ሆኖ ይታያል፤ አዲሶቹ የነገድ መሪዎች መሬት በማከፋፈል አልዓዛርንና ኢያሱን ይረዳሉ።

35፥1-5፤ ሌዋውያን ከሌሎች ነገዶች ጋር ርስትን ስለማይወርሱ (1፥47-53) ለራሳቸውና ለቤተ ሰቦቻቸው መኖሪያ እንዲሁም ለከብቶቻቸው ማስማሪያ የሚሆን ከተማ ማግኘት ስለሚኖርባቸው ይኸውም በአንድ ለየት ባለ አካባቢ እንዲሰፍሩ ሳይሆን፣ በተለያየ አቅጣጫ በምድሪቱ ሁሉ እንዲቀመጡ ማድረግ አስፈላጊ ነበር። ይህ ትእዛዝ ተግባራዊ መሆኑን በኢሱ 21 ላይ ተመልክቶአል።

መንጎቻቸውና ለሌሎቹም እንስሶቻቸው ይሆናሉ።

[4]“በየከተሞቹ ዙሪያ ለሌዋውያኑ የምትሰጧቸውም የግጦሽ መሬት ከከተማው ቅጥር አንድ ሺህ ክንድ[*] ይዘረጋል። [5]ከዚያም ከተማውን መካከል በማድረግ ወደ ምሥራቅ ሁለት ሺህ ክንድ፣[**] ወደ ደቡብ ሁለት ሺህ ክንድ፣ ወደ ምዕራብ ሁለት ሺህ ክንድ፣ ወደ ሰሜን ሁለት ሺህ ክንድ ከከተማው ውጭ ለካ፤ እነዚህንም ቦታዎች ለከተሞቹ የግጦሽ መሬት ያደርጓቸዋል።

የመማጸኛ ከተሞች

35፥6-34 ማመ - ዘዳ 4፥41-43፤ 19፥1-14፤ ኢሱ 20፥1-9

[6]“ለሌዋውያኑ ከምትሰጧቸው ከተሞች ስድስቱ፣ ሰው የገደለ ሸሽቶ የሚጠጋባቸው መማጸኛ ከተሞች ይሆናሉ፤ በተጨማሪም አርባ ሁለት ከተሞች ስጧቸው፤ [7]የግጦሽ መሬቶቻቸውን ጨምሮ በጠቅላላው አርባ ስምንት ከተሞች ለሌዋውያኑ ስጧቸው። [8]እስራኤላውያን ከወረሷት ምድር ላይ ለሌዋውያኑ የምትሰጧቸው ከተሞች እያንዳንዱ ነገድ እንዳለው ድርሻ መጠን ይሆናል። ብዙ ካለው ነገድ ላይ ብዙ ከተሞች እንዲሁም ጥቂት ካለው ነገድ ላይ ጥቂት ከተሞችን ውሰዱ።”

[9]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [10]“እስራኤላውያንን እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ ‘ወደ ከነዓን ለመግባት ዮርዳኖስን በምትሻገሩበት ጊዜ፣ [11]ሳያስበው ሰው የገደለ ሰው ሸሽቶ የሚጠጋባቸው ከተሞች እንዲሆኑ መማጸኛ ከተሞችን ምረጡ። [12]እነዚህም፣ ነፍሰ ገዳዩ በማኅበሩ ዘንድ ለፍርድ ከመቅረቡ በፊት እንዳይሞት ከደም ተበቃዩ የሚሸሸባቸው የመማጸኛ ከተሞች ይሆናሉ። [13]እነዚህ ለሌዋውያኑ የምትሰጧቸው ስድስት ከተሞች መማጸኛ ከተሞቻችሁ ይሆናሉ። [14]ስለዚህ ከዮርዳኖስ ወዲህ ሦስቱን እንዲሁም በከነዓን ሦስቱን የመማጸኛ ከተሞች አድርጋችሁ ስጡ። [15]እነዚህም ስድስት ከተሞች ሳያስበው ሰው የገደለ ማንኛውም ሰው እንዲሸሸባቸው ለእስራኤላውያን፣ ለመጻተኞችና በመካከላቸው ለሚኖር ለማንኛውም ሕዝብ የመማጸኛ ቦታዎች ይሆናሉ።

[16]“ ‘አንድ ሰው ሌላውን እንዲሞት በብረት ቢመታው ነፍሰ ገዳይ ነው፤ በሞትም ይቀጣል። [17]ወይም አንድ ሰው መግደል የሚችል ድንጋይ በእጁ ቢይዝና ሌላውን ሰው እንዲሞት ቢመታው ነፍሰ ገዳይ ነው፤ በሞትም ይቀጣል። [18]ወይም አንድ ሰው መግደል የሚችል ዕንጨት በእጁ ቢይዝና ሌላውን ሰው እንዲሞት ቢመታው ነፍሰ ገዳይ ነው፤ በሞትም ይቀጣል። [19]ደም መላሹም ነፍሰ ገዳዩን ይግደለው፤ ባገኘውም ጊዜ ይግደለው። [20]አንድ ሰው አስቦበት ሌላውን በክፋት ገፍትሮ ቢጥለው ወይም እንዲሞት ሆን ብሎ አንዳች ነገር ቢወረውርበት [21]ወይም ደግሞ በጥላቻ ተነሣሥቶ በእጁ ቢመታውና ቢሞት፣ ያ ሰው በሞት ይቀጣል፤ ነፍሰ ገዳይ

35፥5፤ ዘሌ 25፥34፤ ኢሱ 3፥42ዜና 11፥14፤ 13፥9፤23፥2፤31፥19
35፥6 ቊ 11፤ኢሱ 21፥13
35፥8 ዘኍ 26፥54፤ 33፥54
35፥10 ዘኍ 33፥51፤ ዘዳ 9፥1፤ኢሱ 1፥2፡11
35፥11 ቊ 22-25፤ ዘፀ 21፥13
35፥12 ቊ 19፡24፡ 25፡26፡27፡28፤ዘዳ 19፥6፤ኢሱ 20፥3፤ 2ሳሙ 14፥11
35፥13 ቊ 6፡14
35፥16 ዘፀ 21፥12
35፥19 ቊ 12፡21
35፥20 ዘፀ 21፥14
35፥21 ቊ 19፤ ዘፀ 21፥14

[*]4 አራት መቶ አምሳ ሜትር ያህል ነው።
[**]5 ዘጠኝ መቶ ሜትር ያህል ነው።

35፥6-15፤ ስድስት የሌዋውያን ከተሞች በምድሪቱ አስፈላጊ በሆኑ ቦታዎች ላይ እንዲመሠረቱ ተደርጉአል፤ ከእነዚህም ሦስቱ በዮርዳኖስ ማዶ፣ ሦስቱ ደግሞ በከነዓን ምድር የነበሩ ሲሆን፣ በድንገት የነፍስ ግድያ የፈጸመ ሰው ከሚደርስበት በቀል ለማምለጥ አመቺ የሆኑ መሸሸጊያና መማጸኛ ከተሞች ነበሩ። በኢሱ 20 ላይ ለዚህ ዐላማ ስለተመረጡት ቦታዎች ተገልጾአል።

35፥16-21፤ ሆን ተብሎ ስለሚፈጸም የነፍስ ግድያ የተለያየ ገለጻ ቀርቦአል።

የመማፀኛ ከተሞች

ከፍተኛ ለሆነ ወንጀል የመማፀኛ ከተሞችን የማዘጋጀት ሐሳብ በቀልን ለመፈጸም በሚያስችለው በልማዳዊው የነገዶች ሕግ እና ፍትሕን በተከተለውና በብዙዎች ዘንድ ተቀባይነት በሚኖረው በወንጀለኛ መቅጫ ሕግ መካከል ባለው ውጥረት ላይ የተመሠረተ ሥር የሰደደ ጉዳይ ነው።

በሥጋ ዝምድና የሚደረጉ ግጭቶች ብዙውን ጊዜ ከዘላን ኅብረተሰብ ጋር የተያያዘ ነው። እስራኤል በአንድ አካባቢ/ሰፍራ ወደ መከተም ሂደት ውስጥ ያለ ኅብረተሰብ እንደ መሆኑ ወንጀለኛ ያልሆኑ ሰዎች ፍርድ ፊት ሳይቀርቡና ሳይረጋገጥ እንዳይገደሉ ለማድረግ መካከለኛ የሆነ እርምጃ መውሰዱ አስፈላጊ ነበር። ከነፍስ ገዳይነት ነጻ መውጣት የሚቻለው በአገሩ ማኅበር ነጻ ማውጣት እና በዘመኑ ያለው ሊቀ ካህን ከሞተ ብቻ ነው።

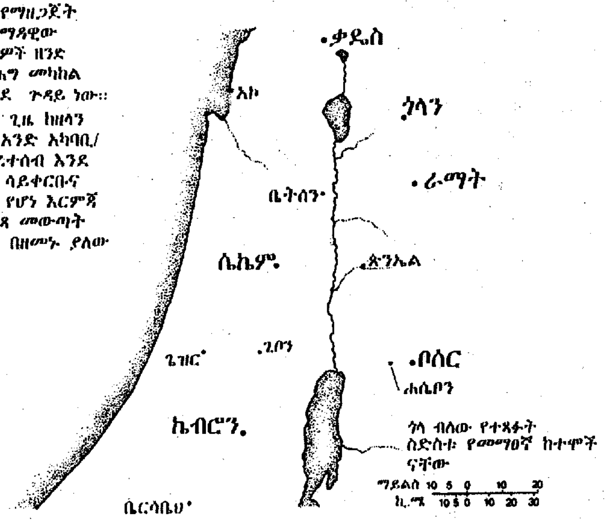

ነው፤ ደም መላሹም ገዳዩን ባገኘው ጊዜ ይግደለው።

[22]“ ‘ነገር ግን በጥላቻ ሳይሆን እንዲያው በድንገት አንዱ ሌላውን ገፍትሮ ቢጥለው ወይም ሳያስበው አንዳች ነገር ቢወረውርበት [23]ወይም መግደል የሚችል ድንጋይ ሳያይ ጥሎበት ቢሞት፣ ጠላቱ ስላልሆነና ሊጐዳውም አስቦ ያላደረገው ስለ ሆነ፣ [24]ማኅበሩ በዚህ ሰውና በደመኛው መካከል በእነዚህ ደንቦች መሠረት ይፍረድ። [25]ማኅበሩም በነፍስ ገዳይነት የተከሰሰውን ሰው ከደመኛው እጅ በማስጣል ወደ ሸሸበት ወደ መማጸኛው ከተማ ይመልሰው፤ የተቀደሰ ዘይት የተቀባው ሊቀ ካህን እስኪሞትም ድረስ በዚያ ይቈይ።

[26]“ ‘ሆኖም ተከሳሹ ሰው ሸሽቶ ከተጠጋበት መማጸኛ ከተማ ክልል ከወጣ፣ [27]ደም ተበቃዩም ከከተማው ውጭ ካገኘው፣ ተከሳሹን ሊገድለው ይችላል፤ በነፍስ ገዳይነትም አይጠየቅም። [28]ተከሳሹም ሊቀ ካህናቱ እስኪሞት ድረስ በመማጸኛው ከተማ ይቈይ፤ ወደ ገዛ ርስቱ መመለስ የሚችለው ከሊቀ ካህናቱ ሞት በኋላ ብቻ ነው።

[29]“ ‘እንግዲህ በየትኛውም በምትኖሩበት ስፍራ፣ በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ የምትፈጽሟቸው ሕጋዊ ግዴታዎቻችሁ እነዚህ ናቸው።

[30]“ ‘ሰው የገደለ ማንኛውም ሰው በሞት የሚቀጣው ምስክሮች ሲመሰክሩበት ብቻ ነው፤ ይሁን እንጂ ማንም ሰው በአንድ ምስክር ብቻ በሞት አይቀጣም።

[31]“ ‘በሞት መቀጣት ስላለበት ሰው የነፍስ ዋጋ አትቀበሉ፤ ፈጽሞ መሞት አለበት።

[32]“ ‘ወደ መማጸኛ ከተማ ሸሽቶ ስለ ገባ ስለ ማንኛውም ሰው የደም ዋጋ በመቀበል ሊቀ ካህናቱ ከመሞቱ በፊት ወደ አገሩ ተመልሶ ሄዶ እዚያ እንዲኖር አታድርጉ።

[33]“ ‘ደም ምድሪቱን ስለሚያረክሳት፣ ደም ለፈሰሰባትም ምድር ስርየት ሊደረግላት የሚችለው በሌላ ሳይሆን በዚያው ደሙን ባፈሰሰው ሰው ደም ብቻ በመሆኑ፣ የምትኖሩባትን ምድር በደም አታርክሷት፤ [34]የምትኖሩባትን፣ እኔም የማድርባትን ምድር አታርክሷት እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) በእስራኤላውያን መካከል እኖራለሁና።’ ”

35፥22 ዘፀ21፥13
35፥24 ቍ12
35፥25 ቍ32፤ ዘፀ28፥41፤29፥7
35፥29 ዘኍ10፥8፤ 27፥11፤ዘፀ12፥20
35፥30 ዘዳ17፥6፤ 19፥15፤ማቴ18፥16፤ ዮሐ7፥51
35፥31 ዘፀ21፥30፤ ኢዮ6፥22፤መዝ 49፥8፤ምሳ13፥8
35፥33 ዘፍ4፥10
35፥34 ዘሌ18፥24፡ 25፤ዘፀ29፥45

የሰለጰዓድ ሴት ልጆች ርስት

36፥1-12 ተጓ ምብ - ዘኍ 27፥1-11

36 ከዮሴፍ ዘርያ ጐሣዎች የሆኑ የምናሴ ልጅ፣ የማኪር ልጅ፣ የገለዓድ ጐሣ የቤተ ሰብ አለቆች ወደ ሙሴና የእስራኤላውያን ቤተ ሰቦች አለቆች ወደ ሆኑት መሪዎች ቀርበው ተናገሩ፤ [2]እንዲህም አሉ፤ “ምድሪቱን በዕጣ ከፋፍለህ ለእስራኤላውያን ርስት አድርገህ እንድትሰጣቸው እግዚአብሔር (ያህዌ) አንተን ጌታዬን ባዘዘ ጊዜ የወንድማችንን የሰለጰዓድን ድርሻ ለሴቶች ልጆቹ እንድትሰጥ አዞሃል። [3]ከሌሎች የእስራኤል ነገዶች ባል ቢያገቡ ድርሻቸው ከእኛ የዘር ርስት ላይ ተወስዶ የሚያገቧቸው ሰዎች ላሉበት ነገድ ይተላለፋል፤ ይህ ከሆነ ደግሞ በዕጣ ከተደለደለልን ርስት ላይ ከፊሉ ሊቀነስብን ነው። [4]የእስራኤላውያን ዓመተ ኢዮቤልዩ በሚመጣበት ጊዜ የእነርሱ ድርሻ ወደ ባሎቻቸው ነገድ ይጨመራል፤ ይህ ከሆነም ድርሻቸው ከአባቶቻችን ነገድ ርስት ላይ ይወሰዳል።”

[5]ከዚህ በኋላ ሙሴ እግዚአብሔር (ያህዌ) በተናገረው መሠረት እስራኤላውያንን እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ “የዮሴፍ ነገድ የተናገረው ትክክል ነው፤ [6]እንግዲህ የሰለጰዓድን ሴት ልጆች በተመለከተ እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚያዝዘው ይህ ነው፤ ከአባታቸው ነገድ ወገን እስከ ሆነ ድረስ የወደዱትን ማግባት ይችላሉ። [7]እያንዳንዱ እስራኤላዊም ከቀደሙት አባቶቹ በወረሰው ርስት ይጽና፤ በእስራኤል ከአንዱ ነገድ ወደ ሌላው ነገድ የሚተላለፍ ርስት አይኖርም። [8]እያንዳንዱ እስራኤላዊ የየአባቶቹን ርስት መውረስ ስላለበት፣ በማንኛውም የእስራኤል ነገድ ውስጥ ርስት የምትወርስ የትኛዪቱም ሴት፣ ከአባቷ ነገድ ወገን የሆነውን አንዱን ማግባት አለባት። [9]እያንዳንዱ የእስራኤል ነገድ የወረሰውን መሬት እንዳለ ማቈየት ስላለበት፣ ርስት ከአንዱ ነገድ ወደ ሌላው ነገድ አይተላለፍም።”

[10]ስለዚህም የሰለጰዓድ ሴት ልጆች እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው አደረጉ። [11]የሰለጰዓድ ሴት ልጆች፤ ማህለህ፣ ቲርጻ፣ ዔግላ፣ ሚልካ፣ ኑዓ ከአባታቸው ወንድሞች ልጆች ጋር ተጋቡ። [12]ከዮሴፍ ልጅ ከምናሴ ዘርያ ጐሣዎች ጋር በመጋባታቸው፣ ርስታቸው በዚያው በአባታቸው ጐሣና ነገድ እጅ

36፥1 ዘፍ50፥23፤ ዘኍ26፥28፡30፥27፥2
36፥2 ዘኍ26፥33፤ 33፥54
36፥4 ዘሌ25፥10
36፥7 ዘሌ25፥23
36፥8 1ዜና23፥22
36፥11 ዘኍ26፥33
36፥12 1ዜና7፥15

35፥22 *በጥላቻ ሳይሆን፤* እነዚህ መሸሸጊያ ከተሞች በድንገት የነፍስ ግድያን ለሚፈጽም ሰው ተገን ይሆኑ ዘንድ ለመማጸኛነት የተቈረቈሩ ናቸው።

35፥24 *በእነዚህ ደንቦች መሠረት፤* በምሕረት የሚደረግ ማንኛውም ነገር የሚያስነቅፍ ነው። በዚህ ምክንያት በድንገት የነፍስ ግድያን የፈጸመ ሰው ጒዳዩ በዳኛ መወሰን አለበት። በተጨማሪም ዋናው ካህን እስኪሞት ድረስ ተከሳሹ በመሸሸጊያው ከተማ እንዲቈይ ይደረግ ነበር፤ ነገር ግን ተከሳሹ ከመሸሸጊያው ከተማ ወጥቶ በደም ተበቃዩ ቢገደል አይጠየቅበትም።

35፥25-28፤ የኢሱ 20፥6 ማብ ይመ።

35፥30 *ምስክሮች፤* ጥፋተኛ ያልሆነው ወገን ያለ በቂ ማስረጃ እንዳይከሰስና የሞት ፍርድ እንዳይፈረድበት ለመከላከል ነው።

35፥32፤ በድንገት የነፍስ ግድያ የፈጸመ ሰው እንኳ፣ የነፍስ ዋጋ በመክፈል ከመሸሸጊያ ከተማ መውጣት አይችልም ነበር።

35፥33 *ደም ምድሪቱን ስለሚያረክሳት፤* ነፍስ መግደል የሕይወትን ቅድስና ብቻ ሳይሆን የተቀደሰውንም የእግዚአብሔር ምድር የሚያረክስ ነው።

36፥1-13፤ ይህ ክፍል የሰለጰዓድ ሴት ልጆችን ታሪክ በመቀጠል ደስ የሚያሰኝና ሰፋ ያለ ሐሳብ ይዟል (27፥1-11 ይመ)። ሴቶቹ ልጆች የአባታቸውን ርስት እንዲወርሱ እግዚአብሔር ለሙሴ ከሰጠው ትእዛዝ አንጻር ተጨማሪ ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን፣ ይኸውም እነዚህ ሴቶች ልጆች ከነገዳቸው ውጭ ባል ቢያገቡ የቤተ ሰቡ ርስት እንዴት ይደረጋል? የመጀመሪያው ስጦታ መሠረታዊ ዐላማ አይደናቀፍም ወይ? የሚሉ ጥያቄዎች ናቸው። እነዚህ ጥያቄዎች በመቅረባቸው የቤተ ሰቡ ርስት “ከአንድ ነገድ ወደ ሌላ ነገድ” (ቍ 9) እንዳይተላለፍ፣ እያንዳንዱ ከነገዱ ሳይወጣ ጋብቻ እንዲፈጽም ውሳኔ ተደረገ።

እንዳለ ቀረ።

[13]ከኢያሪኮ[ሠ] ማዶ፣ በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ፣ በሞዓብ ሜዳ ሳሉ እግዚአብሔር (ያህዌ) በሙሴ አማካይነት ለእስራኤላውያን

36፥13 ዘሌ7፥38፤ 27፥34፤ዘኍ22፥1

የሰጣቸው ትእዛዞችና ደንቦች እነዚህ ናቸው።

[ሠ]13 በዕብራይስጥ *የኢያሪኮ ዮርዳኖስ* የሚል ሲሆን፣ ይህም የዮርዳኖስ ወንዝ የጥንት ስም ሳይሆን አይቀርም።

36፥10 *የሰለጰዓድ ሴት ልጆች እግዚአብሔር ሙሴን እንዳዘዘ አደረጉ፤* የእግዚአብሔርን ጸጋ በመቃወምና ፈቃዱንም ችላ በማለት ብዙ ጊዜ የእግዚአብሔር ሕዝብ ያደረገውን ዐመፅ የሚናገረው የዘኍልቍ መጽሐፍ ደስ የሚል አጭር ጽሑፍ በማቅረብ ታሪኩን ይደመድማል። ስለ አባታቸው ስምና በምድሪቱ ስለ አለው ርስታቸው የተቈረቈሩት እነዚህ የተከበሩ ሴቶች ልጆች እግዚአብሔርን ታዘዋል።

ኦሪት ዘዳግም

መግቢያ

አሰያየሙ

"ዘዳግም" የሚለው ቃል፣ 'ድጋሚ' የሚል ትርጉም ሲኖረው፣ ቀደም ባሉት የኦሪት መጻሕፍት የተጻፉትን ሕግጋት ጠቅለል አድርጎ በድጋሚ የሚያቀርብ መጽሐፍ ነው።

ጸሐፊው

ሙሴ የመጽሐፉ ጸሐፊ እንደሆነ በዚሁ መጽሐፍ በብዙ ስፍራዎች ላይ ተጠቅሶ ይገኛል (1፥5፤ 31፥9፡22፡24)። ሙሴ ከሞተ በኋላ ያለውን ግን (ም 34) ሌላ ሰው እንደጻፈው ይገመታል። ኢየሱስም ሆነ የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች መጽሐፉ በሙሴ እንደተጻፈ መስክረዋል (ማቴ19፥7-8፤ ማር10፥3-5፤ ዮሐ5፥46-47፤ ሐሥ3፥22-23፤ 7፥37-38፤ ሮሜ10፥19)። በተጨማሪም ኢየሱስ ከዘዳግም መጽሐፍ በመጥቀስ ቃሉ ሥልጣናዊ መሆኑን ሲያረጋግጥ (ማቴ4፥4፡7፡10)፣ በአዲስ ኪዳን ከሙቶ የማያንሱ ጥቅሶችና ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ የተጠቀሱ ሐሳቦች ከዘዳግም መጽሐፍ ተወስደዋል፤ ትውፊትም ይህ መጽሐፍ በሙሴ እንደተጻፈ ይመሰክራል (ማር12፥19ይመ)። የኦሪት ዘፍጥረትን መግቢያ ይመ።

የተጻፈበት ጊዜ

የዘዳግም መጽሐፍ 1406 ዓ.ቅ.ክ ላይ እንደተጻፈ ይገመታል። የኦሪት ዘፍጥረትን መግቢያ ይመ።

ታሪካዊ መቼቱ

ይህ መጽሐፍ ሙሴና እስራኤላውያን፣ በሞዓብ ምድር የዮርዳኖስ ወንዝ ወደ ሙት ባሕር በሚፈስበት አካባቢ መስፈራቸውን ያመለክታል (1፥5)። ሙሴ መሪነቱን ለኢያሱ በሚያስተላልፍበት ወቅት፣ የእስራኤል ሕዝብ ወደ ከነዓን ምድር ለመግባት እንዲዘጋጁ የሚያደርግ የስንብት ንግግር ያቀርባል። ይህ የስንብት ቃል እንደገና ኪዳኑን እንዲያስታውሱ የቀረበ ሲሆን፣ በዚህ ወቅት ሙሴ ሕጉን አበክሮ መናገሩ ተገቢ ነበር። ኦሪት ዘዳግም ከሌሎቹ የኦሪት መጻሕፍት በተለየ መንገድ ከትረካ ይልቅ የስብከት አቀራረብ ያለው የሙሴ ማስገንዘቢያ ነው ማለት ይቻላል።

ትምህርተ መለኮቱ

መጽሐፉ የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነት እንዲሁም እግዚአብሔር ለሕዝቡና ሕዝቡም ለእግዚአብሔር ያለውን የፍቅር ግንኙነት በሰፋት ይተርካል። የዘዳግም መጽሐፍ መንፈሳዊ ትኩረቱ እንዲሁም በአምልኮና በመታዘዝ ሙሉ በሙሉ ለእግዚአብሔር መሰጠትን በተመለከተ የሚያስተምረው ትምህርት ለተቀሩት የብሉይና የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ፋና ወጊ እንዲሆን አድርጎታል።

ሥነ ጽሑፋዊ ውቅሩ

የዘዳግም የጽሑፍ ታሪካዊ ውቅር፣ ታሪካዊ መቼቱን የሚደግፍ ነው። ገላጭ መሆኑ፣ ድግግሞሹ፣ ያለፈውን በድጋሚ ማቅረቡ እንዲሁም ቅርጽየለሽ አቀራረቡ የጊዜን ቅደም ተከተል ሳይጠብቅ መጻፉን ያመለክታሉ (ለምሳሌ 10፥3 ይመ)። በአጠቃላይ መጽሐፉ በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ያለውን ኪዳን በግልጽ ማሳየቱ ("የብሉይ ኪዳን ታላላቅ ኪዳናት" የሚለውን ሰንጠረዥ በገጽ 18 ላይ ይመ)፣ የኪዳኑን መታደስ የሚገልጽ ሰነድ ነው ማለት ይቻላል።

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ (1፥1-5)
2. ታሪካዊ መቅድም (1፥6-4፥43)
3. የኪዳኑ ቅድመ ሁኔታ (4፥44-26፥19)
   - ሀ. ታላቁ ትእዛዝ – ፍጹም መገዛትን ይጠይቃል (4፥44-11፥32)
   - ለ. ንዑሳን ትእዛዛት (ም 12-26)
     1. የመቀደስ ሥርዐት (12፥1-16፥17)
     2. የአገር መሪዎችና ጻድቅ ሕዝብ (16፥18-21፥21)
     3. የእግዚአብሔር መንግሥት ቅድስና (21፥22-25፥19)
     4. የእግዚአብሔርን አዳኝነትና ንጉሥነት መመስከር (ም 26)
4. የመርገምና የበረከት አይቀሬነት (ም 27-30)
5. በኪዳኑ መሠረት መሪን መተካት (ም 31-34)
   - ሀ የአመራር ለውጥ (31፥1-29)
   - ለ የሙሴ መዝሙር (31፥30-32፥47)
   - ሐ ሙሴና የእስራኤል ነገዶች የበረከት ኪዳን (32፥48-33፥29)
   - መ የሙሴ መሞትና የኢያሱ መተካት (ም 34)

አንዳንድ ጊዜ የዘዳግም መጽሐፍ ተደራስያኑን በሦስት ይከፍላል

የመጀመሪያው (1፥1-4፥43)
ሁለተኛው ክፍል (4፥44-28፥68)
ሦስተኛው ክፍል (ም 29-33)
የሙሴ መሞት (ም 34)

እስራኤል ከኮሬብ እንዲነሡ የተሰጠ ትእዛዝ

1 ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ዓረባ በተባለው ምድረ በዳ ከሱጳ ትይዩ፣ በፋራንና በጦፌል፣ በላባን፣ በሐጼሮትና በዲዛሃብ መካከል ሳሉ፣ ሙሴ ለእስራኤል ሁሉ የተናገረው ቃል ይህ ነው:: [2](በሴይር ተራራ መንገድ ከኮሬብ እስከ ቃዴስ በርኔ ዐሥራ አንድ ቀን ያስሄዳል::)

[3]በአርባኛው ዓመት፣ በዐሥራ አንደኛው ወር ከወሩም በመጀመሪያው ቀን እስራኤላውያንን በሚመለከት *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ያዘዘውን ሁሉ ሙሴ ለእነርሱ ነገራቸው:: [4]ይህ የሆነው በሐሴቦን ይገዛ የነበረውን የአሞራውያንን ንጉሥ ሴዎንና በአስታሮት ይገዛ የነበረውን የዐግን ንጉሥ ባሳንን በኤድራይ ድል ካደረገ በኋላ ነው::

[5]ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ በሞዓብ ምድር ሳሉ፣ ሙሴ ይህን ሕግ እንዲህ እያለ መግለጥ ጀመረ፤

[6]"*እግዚአብሔር* አምላካችን (ያህዌ ኤሎሂም) በኮሬብ እንዲህ አለን፤ 'እነሆ በዚህ ተራራ ለረጅም ጊዜ ቈይታችኋል:: [7]ሰፈር ነቅላችሁ ወደ ኰረብታማው የአሞራውያን አገር ጕዞ ቀጥሉ፤ ከዚያም በዓረባ፣ በተራሮቹ፣ በምዕራብ ኰረብታዎች ግርጌ፣ በኔጌብና በባሕሩ ዳርቻ ወዳሉት አጐራባች ሕዝቦች ሁሉ ሂዱ፤ እንዲሁም ወደ ከነዓናውያን ምድርና ወደ ሊባኖስ፣ እስከ ታላቁ ወንዝ እስከ ኤፍራጥስ ድረስ ዝለቁ:: [8]እነሆ፤ ይህችን ምድር ሰጥቻችኋለሁ፤ እንግዲህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለአባቶቻችሁ ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ ከእነርሱም በኋላ ለዘሮቻቸው ሊሰጥ የማለላቸውን ምድር ገብታችሁ ውረሱ::"

የመሪዎች መሾም

[9]"እኔም በዚያን ጊዜ እንዲህ አልኋችሁ፤ ብቻዬን ልሸከማችሁ አልችልም፤ [10]*አምላካችሁ እግዚአብሔር* (ያህዌ ኤሎሂም) ቍጥራችሁን ጨምሮአል፤ ስለዚህ ዛሬ እናንተ እንደ ሰማይ ከዋክብት በዝታችኋል:: [11]አሁንም የአባቶቻችሁ *አምላክ እግዚአብሔር* (ያህዌ ኤሎሂም) ሺህ ጊዜ ያብዛችሁ፤ በሰጠውም ተስፋ መሠረት ይባርካችሁ! [12]ይሁን እንጂ ችግራችሁን፣ ሸክማችሁንና ክርክራችሁን ሁሉ ብቻዬን እንዴት አድርጌ መሸከም እችላለሁ? [13]ጥበበኞችን፣ አስተዋዮችንና የተከበሩ ሰዎችን ከየነገዳችሁ ምረጡ፤ እኔም በእናንተ ላይ እሾማቸዋለሁ::"

[14]እናንተም፣ "ይደረግ ዘንድ ያቀረብኸው ሐሳብ መልካም ነው" ብላችሁ መለሳችሁልኝ::

[15]ስለዚህ እኔም የየነገዶቻችሁን አለቆች ጥበበኞችንና የተከበሩትን ሰዎች ተቀብዬ፣ ሻለቆች፣ መቶ አለቆች፣ አምሳ አለቆችና ዐሥር አለቆች እንዲሁም የየነገዱ ሹማምንት በማድረግ በእናንተ ላይ ሥልጣን እንዲኖራቸው ሾምኋቸው:: [16]በዚያን ጊዜም ዳኞቻችሁን እንዲህ ስል አዘዝኋቸው፤ "በወንድሞቻችሁ መካከል የሚነሣውን ክርክር ያለ አድልዎ እዩት፤ ሙግቱ ወንድማማች በሆኑ እስራኤላውያን መካከል ወይም በአንድ እስራኤላዊና በመጻተኛ መካከል ቢሆን፣ በትክክል ፍረዱ:: [17]በፍርድ አድልዎ አታድርጉ፤ ትልቁንም ትንሹንም እኩል እዩ፤ ፍርድ የእግዚአብሔር ስለሆነ፣ ማንኛውንም ሰው አትፍሩ:: ከዐቅማችሁ በላይ የሆነውን ሁሉ ወደ እኔ አምጡት፤ እኔ እየዋለሁ::" [18]በዚያን ጊዜ ማድረግ የነበረባችሁን ሁሉ ነገርኋችሁ::

1፥1 ቍ7፤ዘኍ10፥12፤ 13፥29፤ዘዳ2፥8፤3፥17፤ 4፥46፤ኢሱ3፥16፤ 8፥14፤11፥2፤ሕዝ47፥8
1፥2 ቍ19፤ ዘፍ14፥7፤ዘፀ3፥1፤ ዘኍ24፥18፤ዘዳ2፥14፤ 9፥23፤ኢሱ15፥3
1፥3 ዘፍ50፥3፤ ዘኍ14፥33፤32፥13፤ ዘዳ4፥1-2፤8፥2፤ 34፥8፤ኢሱ4፥19፤ ዕብ3፥7-9፤
1፥4 ዘፍ10፥16፤ 14፥7፤ዘኍ21፥21-26፤21፥33-35፤ ዘዳ3፥10፤ኢሱ9፥10፤ 12፥4፤1ዜና11፥44
1፥5 ዘኍ21፥11
1፥6 ዘፀ3፥1፤ ዘኍ10፥13፤ዘዳ2፥3
1፥7 ቍ1፤19፤ ዘፍ2፥14፤10፥18፤ ዘኍ21፥1፤ዘዳ2፥24፤ 7፥1፤11፥24፤ ኢሱ10፥5፤11፥16፤ 12፥8፤2ሳሙ24፥7፤
1፥8 ዘፀ13፥11፤ ዘኍ14፥23፤34፥2፤ ኢሱ23፥13፤ ዕብ6፥13-14
1፥9 ዘፀ18፥18፤ ዘኍ11፥14፤ መዝ38፥4
1፥10 ቍ11፤ ዘፍ15፥5፤22፥17፤ ዘኍ10፥36፤ዘዳ7፥13 ፤ኢሳ51፥2፤60፥22፤ ሕዝ16፥7፤33፥24
1፥11 ቍ8፤10፤ ዘፀ32፥13፤2ሳሙ 24፥3፤1ዜና21፥3
1፥12 ዘፀ 5፥22፤18፥18
1፥13 ዘፍ47፥6
1፥15 ዘፍ47፥6፤ዘፀ 5፥14፤18፥25፤ዘኍ1፥ 4፤11፥16፤31፥14፤ ኢሱ1፥10፤3፥2፤1ሳሙ8፥12፤22፥7፤1ነገ14፥27
1፥16 ዘፍ31፥37፤ ዘፀ12፥19፡49፤22፥21፤1ነገ3፥9፤መዝ72፥1፤ዮሐ7፥24
1፥17 ዘፀ18፥16፡26፤ዘሌ19፥15፤ምሳ29፥25፤ሐሥ10፥34፤ያዕ 2፥1
1፥18 ዘፍ39፥11

1፥1-5፤ መግቢያው የመጽሐፉን አጠቃላይ ታሪካዊ ዳራ ይናገራል::

1፥1 *ዓረባ፤* ከገሊላ ባሕር ጀምሮ እስከ ሙት ባሕር ደቡባዊ ጫፍ ድረስ ያለውን የዮርዳኖስን ሸለቆ እንዲሁም እስከ አካባ ባሕረ ሰላጤ ድረስ ያለውን ሸለቆ የሚያጠቃልል ስፍራ ነው:: *ሱጳ ... ፋራን... ጦፌል... ላባን ... ሐጼሮት ... ዲዛሃብ፤* ከሲና እስከ ሞዓብ ምድር ባለው መንገድ ላይ የሚገኙ ቦታዎች ናቸው:: *ሙሴ ... የተናገረው፤* በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ የምናገኛቸው ቃሎች በሙሉ፣ እስራኤላውያን የዮርዳኖስን ወንዝ ከመሻገራቸው በፊት፣ ሙሴ ወደ ሕይወቱ ፍጻሜ ገደማ የተናገራቸው ቃሎች ናቸው ማለት ይቻላል::

1፥2 *ኮሬብ፤* በ33፥2 ላይ ከተጠቀሰው በስተቀር በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ ለሲና ተራራ የተሰጠ ስም ነው:: *ቃዴስ በርኔ፤* የዘፍ 14፥7 ማብ ይመ:: *ሴይር፤* የዘፍ 36፥8 ማብ ይመ::

1፥3 *አርባኛው ዓመት፤* ከግብፅ ምድር ከወጡ በኋላ ማለት ነው:: እግዚአብሔር እስራኤላውያን በሲና ምድረበዳ ለ40 ዓመታት ያህል በማንከራተት ቀጥቶአቸዋል፤ የቀጣቸውም ወደ ከነዓን ሲገቡ በቃዴስ ባርኔ ባዛቸው መሠረት ስላልገቡ ነው (ዘኍ 14፥33-34):: ይህ 40 ዓመት በሲና ያሳለፉትን ጊዜና ወደ ቃዴስ ያደረጉትን ጕዞ እንዲሁም ከዚያ በኋላ በምድረ በዳው የፈጁትን ሠላሳ ስምንት ዓመት ሁሉ የሚያጠቃልል ነው (2፥14 ፤ 8፥2-5፤ 29፥5-6፤ ዘኍ 14፥29-35፤ 32፥13 ዕብ 3፥7-19 ይመ):: *ዐሥራ አንደኛው ወር፤* ከጥር እስከ የካቲት ማለት ነው::

1፥5 *ይህን ሕግ፤* በሲና ተራራ የተሰጡትን እንዲሁም በዘፀ 20-24 በዘሌዋውያንና በዘኍልቍ መጻሕፍት ተመዝግበው የሚገኙትን ዐሥሩን ትእዛዛትና ሌሎቹንም ሕግጋት ማለት ነው:: በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ የምናገኛቸው ሕግጋት እጥር ምጥን ብለው ቀርበዋል፤ ትርጕማቸው ተፍታቶ ተሰጥቶአል፤ ደግሞም እስራኤላውያን በከነዓን ምድር ሲኖሩ ሊያጋጥማቸው ከሚችል አዲስና ልዩ ሁኔታ ጋር ተገናዝቦአል:: እንግዲህ የዘዳግም መጽሐፍ የቃል ኪዳኑ ሕግ የታደሰበት ማለትም ከጊዜው ሁኔታ ጋር የተገናዘበበት መዝገብ ነው ማለት ይቻላል::

1፥7፤ ኢሱ 1፥4 ይመ:: ምድሪቱ በተለያዩ መልክዐ ምድራዊ አቀማመጦች ተገልጸለች:: *ዓረባ፤* የቍ 1 ማብ ይመ፤ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ግን የዮርዳኖስ ወንዝ የሚገኝበት ሸለቆና የሙት ባሕር ያለበትን አካባቢ ለማመልከት ብቻ ነው:: *ተራሮቹ፤* ከሰሜን እስከ ደቡብ ያለው መሃል አገር ማለት ነው:: *በምዕራብ ኰረብታዎች ግርጌ፤* ወደ ሚድትራኒያን ባሕር የሚያሽቈለቍል አካባቢ ማለት ነው:: *ኔጌብ፤* የዘፍ 12፥9 ማብ ይመ:: *በባሕሩ ዳርቻ፤* በሜድትራኒያን ባሕር ጠረፍ ዳር ዳሩን የሚገኘው ምድር ማለት ነው:: "የከነዓናውያን ምድር" እንዲሁም፣ "... ሊባኖስ፣ እስከ ታላቁ ወንዝ እስከ ኤፍራጥስ" የሚለው ሰሜናዊውን ክፍል ያመለክታል:: "ኰረብታማው የአሞራውያን አገር" የሚለው ባጠቃላይ በመካከለኛውና በስተ ደቡብ በኩል የሚገኙትን ተራራማ ስፍራዎች ያመለክታል:: ስለ ምድሪቱ የተሰጠው ገለጻ፣ በዘፍ 15፥18-21 ላይ ለአብርሃም ከተሰጠው የተስፋ ቃል (ቍ 8)፣ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ደግሞ ለይስሐቅ ዘሮች ከተሰጠው የተስፋ ቃል (ዘፍ 26፥2-4) እንዲሁም ውሎ አድሮ ለያዕቆብ ዘሮች ከተሰጠው የተስፋ ቃል (ዘፍ 35፥11-12) ጋር ይስማማል::

1፥9-18፤ ከ16፥18-20፤ ከዘፀ 18፥13-26 ጋር ያነጻጽሩ::

1፥10 *አምላካችሁ እግዚአብሔር፤* ይህ መጠሪያ ስም በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶአል:: እንደ ሰማይ ከዋክብት፤ 10፥22፤ 28፥62፤ ዘፍ 13፥16 እና ማብ 15፥5 እና ማብ፤ 22፥17፤ 26፥4፤ ዘፀ 32፥13 ይመ::

የሰላዮች መላክ

[19]ከዚያም አምላካችን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ባዘዘን መሠረት ከኮሬብ ተነሥተን እንዳያ ችሁት በዚያ ጭልጥ ባለና በሚያስፈራ ምድረ በዳ ዐልፈን፣ በኰረብታማው በአሞራውያን አገር በኩል ወደ ቃዴስ በርኔ መጣን። [20]እኔም፣ እንዲህ አልኋችሁ፤ "*አምላካችን* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚሰጠን ወደ ኰረብታ ማው የአሞራውያን አገር ደርሳችኋል፤ [21]እነሆ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ምድሪቱን ሰጥቶአችኋል፤ አሁንም የአባቶቻችሁ *አምላክ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በነገራችሁ መሠረት ውጡ፤ ውረ ሷትም፤ አትፍሩ፤ አትደንግጡም።"

[22]ከዚያም ሁላችሁ ወደ እኔ መጥታችሁ፣ "ምድሪቱን እንዲሰልሉልን ሰዎች አስቀድመን እንላክ፤ እነርሱም ወደዚያ የሚያደርሰንን መን ገድና የምንሄድባቸውን ከተሞች በማጥናት ተመልሰው ይነግሩናል" አላችሁ።

[23]ይህም ሐሳብ መልካም መስሎ ታየኝ፤ እኔም ከእያንዳንዱ ነገድ አንዳንድ ሰው በማድረግ ከእናንተ ዐሥራ ሁለት ሰዎች መረጥሁ። [24]እነርሱም ተነሥተው ወደ ኰረብታማው አገር ከወጡ በኋላ ወደ ኤሽኮል ሸለቆ መጥተው ምድሪቱን ሰለሉ። [25]ከምድሪቱም ፍሬ ወደ እኛ ይዘው በመምጣት፣ "*አምላካችን* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚሰጠን ምድር መልካም ናት" ብለው ነገሩን።

በእግዚአብሔር ላይ ማመፅ

[26]እናንተ ግን ለመውጣት ፈቃደኞች አልነ በራችሁም፤ *በአምላካችን* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ትእዛዝ ላይ ዐመፃችሁ። [27]በየድንኳኖቻችሁ ሆናችሁ እንዲህ ስትሉ አጕረመረማችሁ፤ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጠልቶናል፤ ስለዚህም ከግብፅ ያወጣን አሞራውያን እንዲያጠፉን፣ በእጃቸው አሳልፎ ሊሰጠን ነው። [28]ታዲያ ወዴት መሄድ እንችላለን? ወንድሞቻችን፣ 'ሰዎቹ ከእኛ ይልቅ ብርቱዎችና ቁመተ ረጃጅሞች፣ ከተሞቹም ትልልቆችና እስከ ሰማይ በሚደርስ ቅጥር የታጠሩ ናቸው፤ እንዲያውም በዚያ የዔናቅን ልጆች አይተናቸዋል' ሲሉ እንድንፈራ አድርገውናል።"

[29]እኔም አልኋችሁ፤ "አትሸበሩ፤ አትፍሯ ቸውም። [30]በፊታችሁ የሚሄደው *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከዚህ በፊት ዐይናችሁ እያየ በግብፅ እንዳደረገላችሁ ሁሉ፣ አሁንም ለእናንተ ይዋጋል፤ [31]በምድረ በዳው እንደ አደ ረገው ሁሉ። በዚያም አባት ልጁን እንደሚ ሸከም፣ እናንተን *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እዚህ ስፍራ እስክትደርሱ በመጣች ሁባት መንገድ ሁሉ እንዴት እንደ ተሸከማችሁ አይታችኋል።"

[32]ይህም ሆኖ *በአምላካችሁ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አልታመናችሁም፤ [33]በጕዞ ላይ ሳላችሁ የምትሰፍሩባቸውን ቦታዎች ለመፈ ለግና የምትሄዱበትን መንገድ ለማሳየት እርሱ ሌሊት በእሳት፣ ቀን በደመና ይመ ራችሁ ነበር።

[34]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) እናንተ ያላችሁትን በሰማ ጊዜ ተቈጣ፤ ማለም፤ [35]"ለቀደሙት አባ ቶቻችሁ ለመስጠት የማልሁላቸውን መልካሚ ቱን ምድር፣ ከዚህ ክፉ ትውልድ አንድም ሰው አያያትም፤ [36]ከዮፎኒ ልጅ ከካሌብ በስተ ቀር የሚያያት የለም፤ እርሱ ያያታል፤ *እግዚ አብሔርን* (ያህዌ) በፍጹም ልቡ ስለ ተከተለ፣ የረገ ጣትን ምድር ለእርሱና ለዘሮቹ እሰጣለሁ።"

[37]በእናንተ ምክንያት *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እኔን ተቈጥቶ እንዲህ አለኝ፤ "አንተም ብትሆን አትገባባትም። [38]ረዳትህ የነዌ ልጅ ኢያሱ ግን ይገባባታል፤ ምድሪቱን እንዲ ወርሱ እስራኤልን የሚመራ እርሱ ስለ ሆነ፣ አበረታታው። [39]ይማረካሉ ያላችኋቸው ታናና ሾች፣ ክፉና በጎውን ለይተው የማያውቁት ልጆቻችሁ ምድሪቱን ይገቡባታል፤ ለእነርሱም እሰጣቸዋለሁ፤ እነርሱም ይወርሷታል። [40]እና ንተ ግን፣ ተመልሳችሁ ወደ ቀይ ባሕር[ሀ] የሚወስደውን መንገድ ይዛችሁ ወደ ምድረ በዳው ተጓዙ።"

[41]እናንተ፣ "*እግዚአብሔርን* (ያህዌ) በድለናል፤ *አምላ ካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ባዘዘንም መሠረት

[ሀ]40 ዕብራይስጡ፣ *ያም ሳውፍ* ይለዋል፤ ይኸውም፣ የደንገል ባሕር ማለት ነው።

1፥19 ቍ.2፡7፤ ዘኍ13፥26፤ዘዳ2፥7፤ 8፥15፤32፥10፤ መዝ136፥16፤ ኤር2፥2፡6፤ሆሴ13፥5
1፥21 ዘኍ14፥9፤ ዘዳ7፥18፤9፥23፤ ኢያ1፥6፡9፡18፤8፥1፤ 10፥8፤24ሙ-10፥12፤ መዝ27፥14፤ ኢሳ8፥1፤10፥8
1፥22 ዘፍ42፥9፤ ዘኍ13፥1-3
1፥23 ዘኍ13፥1-3
1፥24 ዘኍ13፥21-25፤32፥9
1፥25 ዘኍ13፥27፤1 4፥7፤ኢያ1፥2
1፥26 ዘኍ14፥1-4፡9
1፥27 ዘዳ9፥28፤ መዝ106፥25
1፥28 ዘኍ13፥32፡ 33፤ዘዳ9፥1-3
1፥29 ዘዳ3፥22፤ 7፥18፤ 20፥1፡3፤ 31፥6፤ነሀ4፥14
1፥30 ዘፀ14፥14
1፥31 ዘፀ19፥4፤ ዘዳ32፥10-12፤ መዝ28፥9፤ኢሳ46፥3-4፤ 63፥9፤ኤር31፥32፤ ሆሴ11፥3፤ሐሥ13፥18፤
1፥32 ዘኍ14፥11፤ ዘዳ9፥23፤መዝ78፥22 ፤106፥24፤ሶፎ3፥2፤ ዕብ3፥19፤ይሁዳ1፥5
1፥33 ዘፀ13፥21፤ ዘኍ9፥15-23፤ 10፥33፤ ነህ9፥12፤መዝ78፥14፤
1፥34 ዘኍ11፥1፤ 32፥14፤14፥23፡28-30፤ ሕዝ20፥15፤ዕብ3፥11
1፥35 ዘኍ14፥29
1፥36 ዘኍ13፥6፤ 14፥24
1፥37 ዘኍ27፥13፤ መዝ106፥32
1፥38 ዘኍ11፥28፤ ዘዳ3፥28፤31፥7፤ ኢያ11፥23፤ መዝ78፥55፤136፥21
1፥39 ዘኍ14፥31 ኢሳ7፥15-16
1፥40 ዘፀ14፥27፤ መሳ11፥16

1፥19-46፤ ዘኍ 13፥14 ይመ።

1፥21 *እግዚአብሔር በነገራችሁ መሠረት፤* ስለ ተስፋዪቱ ምድር የተሰጠው የተስፋ ቃል (የቍ 7 ማብ ይመ)፣ በሚገነደው ቀጥቋጦ አጠ ገብ ለሙሴ እንደገና ተረጋግጦለታል (ቍ 8፤ ዘፀ 3፥8፡17)። አሁን ደግሞ እስራኤላውያን ወደ ምድሪቱ ገብተው እንዲወርሱአት ተነገራቸው። *አትፍሩ አትደንግጡም፤* 31፥8፤ ኢያ 1፥9፤ 8፥1፤ 10፥25 ይመ።

1፥23 *ዐሥራ ሁለት፤* ስማቸው በዘኍ 13፥4-15 ላይ በዝርዝር ተጠቅሶአል።

1፥24 *ኤሽኮል፤* የቃሉ ትርጕም 'ስብስብ' እንደ ማለት ነው።

1፥26 *ዐመፃችሁ፤* በዚህ ወቅት የነበሩት ሰዎች ባያምፁም፣ ቀደም ሲል ከነበረው ዐመፀኛ ትውልድ ጋር እንደ ተባበረ ሕዝብ ተቈጥረዋል (5፥2 ይመ፤ ከ29፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥27 *አጕረመረማችሁ፤* የዘፀ 15፥24 ማብ ይመ። *እግዚአብ ሔር ጠልቶናል፤* ከዘዳግም መጽሐፍ መሪ ሐሳብ አንጻር ሲታይ የሕዝቡ አነጋገር ምፀታዊ ነው (መግቢያ፤ ትምህርተ መለኮት የሚለውን ይመ)።

1፥28 *የዔናቅን ልጆች፤* ቀድሞ በከነዓን ምድር ይኖሩ የነበሩና ብርቱ ሕዝብ ተብሎ የተነገረላቸው ናቸው (2፥10፡21፤ 9፥2፤ ዘኍ 13፥32 ይመ)።

1፥30 *በግብፅ እንዳደረገላችሁ፤* ዘፀ 14፥1-15፥19 ይመ።

1፥31 *እግዚአብሔር ... ተሸከማችሁ፤* የኢሳ 41፥10፡13፤ 43፥1-2 ማብ ይመ፤ ከኢሳ 40፥11፤ ኤር 31፥10፤ ሕዝ 34፥11-16 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥33 *ሌሊት በእሳት፣ ቀን በደመና፤* የእግዚአብሔር ሀልዎት እስራኤላውያንን በመንገዳቸው ሊመራ በመገናኛው ድንኳን ዐናት ላይ በሰፈፈው ደመና ውስጥ ነበር (ዘፀ 13፥21 እና ማብ፤ 40፥34-38 ይመ)።

1፥36 *ካሌብ፤* ዘኍ 13፥30-14፥38፤ ኢያ 14፥6-15 ይመ።

1፥37 *በእናንተ ምክንያት፤* 3፥26፤ 4፥21 ይመ። ሙሴ ጥሩ ባልሆነ መንፈስ ተነሣሥቶ በመሪባ ውሃ ለማፍለቅ ዐለቱን በመታ ጊዜ፣ እግዚአብሔር ሙሴን ተቈጣው (ዘኍ 20፥9-13፤ 27፥12-14)። ሙሴን ለዚህ ኀጢአት የዳረጉት ራሳቸው እስራ ኤላውያን በመሆናቸው፣ እግዚአብሔር እነርሱንም ተቈጣቸው። ይህ ሁኔት (ቍ 37) የተፈጸመው ከፍ ሲል ባሉት ቍጥሮች ላይ የተጻፈው ታሪክ (ቍ 34-36) ከተፈጸመ ከ40 ዓመታት በኋላ ነው፤ ነገር ግን ሙሴ የእስራኤላውያንና የራሱን ኀጢአት ሊናገር ስለፈለገ፣ ሁለቱን ሁኔቶች አንድ ላይ አቅርቦአቸዋል።

1፥39 *ክፉውና በጎውን ለይተው የማያውቁት፤* የዘፍ 2፥9፤ የኢሳ 7፥15 ማብ ይመ።

1፥41 *እናንተም፤* የቍ 26 ማብ ይመ።

ወጥተን እንዋጋለን ብላችሁ መለሳችሁልኝ፡፡ ወደ ተራራማው አገር መሄድ ቀላል መስሎ ስለ ታያችሁ፣ እያንዳንዳችሁ የጦር መሣሪያችሁን ታጥቃችሁ ተነሣችሁ፡፡

[42]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ግን፣ "እኔ ከእናንተ ጋር አልሆንምና ወጥታችሁ እንዳትዋጉ፤ በጠላቶቻችሁ ድል ትነሣላችሁ ብለህ ንገራቸው" አለኝ፡፡

[43]እኔም ነገርኋችሁ፤ እናንተ ግን አላዳመጣችሁም፤ *በእግዚአብሔር* (በያህዌ) ትእዛዝ ላይ ዐምፃችሁ፤ በትዕቢታችሁ ወደ ኰረብታማዪቱ አገር ዘመታችሁ፡፡ [44]በነዚያ ኰረብቶች ላይ የሚኖሩት አሞራውያን ሊወጓችሁ ወጡ፤ እንደ ንብ ሰራዊትም ሆነው አባረሯችሁ፤ ከሴይር አንሥቶ እስከ ሔርማ ድረስ አሳደው መቷችሁ፡፡ [45]እናንተም ተመልሳችሁ መጥታችሁ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት አለቀሳችሁ፤ ነገር ግን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ልቅሶአችሁን አልሰማም፤ አላዳመጣችሁምም፡፡ [46]ስለዚህ ያን ያህል ጊዜ በማጥፋት በቃዴስ ብዙ ቀን ቈያችሁ፡፡

በምድረ በዳ መንከራተት

2 ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ባዘዘኝ መሠረት ተመለስን፤ ቀይ ባሕርን^ ይዘን ወደ ምድረ በዳው ተጓዝን፤ በሴይር ኰረብታማ አገር ዙሪያ ለረጅም ጊዜ ተንከራተትን፡፡

[2]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ አለኝ፤ [3]"በዚህ በኰረብታማ አገር ዙሪያ እስኪበቃችሁ ተንከራታችኋል፤ አሁን ግን ወደ ሰሜን ተመለሱ፡፡ [4]ለሕዝቡም እነዚህን ትእዛዞች ስጣቸው፤ ሴይር በሚኖሩት በወንድሞቻችሁ በዔሳው ዘሮች ግዛት ዐልፋችሁ ትሄዳላችሁ፤ እነርሱ ይፈሯችኋል፤ ቢሆንም ከፍ ያለ ጥንቃቄ አድርጉ፡፡ [5]ከየትኛውም ምድራቸው ላይ ለጫማችሁ መርገጫ ታህል እንኳ መሬት ስለማልሰጣችሁ፣ ለጦርነት አታነሣሷቸው፡፡ ኰረብታማውን የሴይርን አገር ርስት አድርጌ ለዔሳው ሰጥቼዋለሁ፡፡ [6]ከዚያ ለምትበሉት ምግብም ሆነ ለምትጠጡት ውሃ በጥሬ ብር ትከፍሏቸዋላችሁ፡፡"

[7]*አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በእጃችሁ ሥራ ሁሉ ባርኮአችኋል፤ በዚህ ጭልጥ ባለው ምድረ በዳ ባደረጋችሁት ጕዞ ጠብቆአችኋል፡፡ በእነዚህ አርባ ዓመታት እግዚአብሔር ከእናንተ ጋር ነበርና አንዳችም ነገር አላጣችሁም፡፡

[8]ስለዚህ በሴይር የሚኖሩ የዔሳው ዘሮች የሆኑ ወንድሞቻችንን ዐልፈናቸው ሄድን፡፡ ከኤላትና ከጽዮንጋብር ከሚመጣው ከዓረባ መንገድ ተመልሰን፣ በሞአብ ምድረ በዳ መንገድ ተጓዝን፡፡

[9]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ)፣ "ከሞዓባውያን ምድር አንዳችም መሬት ስለማልሰጣችሁ አታስቸግሯቸው፤ ለጦርነትም አታነሣሷቸው፤ ዔርን ለሎጥ ዘሮች ርስት አድርጌ ሰጥቻቸዋለሁ" አለኝ፡፡

[10]በዚያም ጠንካራና ቍጥራቸው የበዛ እንዲሁም እንደ ዔናቃውያን ረጃጅም የሆኑ ኤሚማውያን ይኖሩ ነበር፡፡ [11]እነዚህም እንደ ዔናቃውያን ሁሉ ራፋይማውያን ናቸው ተብለው ይገመቱ ነበር፤ ሞዓባውያን ግን ኤሚማውያን ብለው ይጠሯቸዋል፡፡ [12]ሖራውያን ቀድሞ በሴይር ይኖሩ ነበር፤ የዔሳው ዘሮች ግን ከዚያ አሳደው አስወጧቸው፡፡ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ርስት አድርጎ በሰጠው ምድር ላይ እስራኤል እንዳደረገው ሁሉ፣ እነዚህም ሖራውያንን ከፊታቸው አጥፍተው መኖሪያቸውን እዚያው አደረጉ፡፡

[13]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) "አሁኑኑ ተነሡና የዘሬድን ደረቅ ወንዝ ተሻገሩ" አለን፤ እኛም ወንዙን ተሻገርን፡፡

[14]ቃዴስ በርኔን ከለቀቅንበት ጊዜ አንሥቶ የዘሬድን ደረቅ ወንዝ እስከ ተሻገርንበት ጊዜ ድረስ ሠላሳ ስምንት ዓመት ዐለፈ፡፡ በዚያን ጊዜም ለጦርነት ብቁ የሆኑት የዚያ ትውልድ ወንዶች ሁሉ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ስለ እነርሱ አስቀድሞ በማለው መሠረት ከሰፈሩ ፈጽመው ዐለቁ፡፡ [15]ከሰፈር ፈጽሞ እስኪያጠፋቸውም

^2 ዕብራይስጡ፣ ያም ሳውፍ ይለዋል፤ ይኸውም የደንገል ባሕር ማለት ነው፡፡

1፥42 ዘኍ14፥41-43
1፥44 ዘኍ14፥45፤ 24፥18፤መዝ118፥12
1፥45 ዘኍ14፥1፤ ኢዮ27፥9፤35፥13፤ መዝ18፥41፤28፥1፤ 39፥12፤66፥18፤ ምሳ1፥28፤28፥9፤ ኢሳ1፥15፤ኤር14፥12፤ ሰቆ3፥8፤ሚክ3፥4፤ ዮሐ9፥31
1፥46 ዘኍ20፥1
2፥1 ዘፀ14፥27፤ ዘኍ21፥4፤24፥18
2፥3 ዘዳ1፥6
2፥4 ቍ1፤ዘፍ36፥8፤ ዘፀ15፥16፤ ዘኍ20፥14-21፤ ዘዳ15፥16
2፥5 ኢሱ24፥4
2፥7 ቍ14፤ ዘፀ13፥21፤ ዘኍ14፥33፤ 32፥13፤ዘዳ1፥19፤ 8፥2-4፤ኢሱ5፥6፤ ነህ9፥21፤አሞ2፥10
2፥8 ዘኍ20፥21፤ 21፥4፤ 33፥35፤ ዘዳ1፥1፤1ነገ9፥26
2፥9 ዘፍ19፥38፤ ዘኍ21፥15፤መዝ83፥8
2፥10 ዘፍ14፥5፤ ዘኍ13፥22:33
2፥11 ዘፍ14፥5
2፥12 ዘፍ14፥6፤ ዘኍ21፥25:35
2፥13 ዘኍ21፥12
2፥14 ቍ7፤ ዘኍ14፥29-35፤ ዘዳ1፥2፤1፥34-35፤ ኢሱ5፥6
2፥15 መዝ106፥26፤ ይሁዳ1፥5

1፥43 *እናንተ ግን ... በእግዚአብሔር ትእዛዝ ላይ ዐመፃችሁ፤* በቍ 26 ላይ ከቀረበባቸው ክስ ጋር አንድ ዐይነት ነው፡፡ በመጀመሪያ ሕዝቡ ወደ ምድሪቱ ለመግባት አሻፈረኝ ብለው በእግዚአብሔር ትእዛዝ ላይ ዐመፁ፤ ከዚያም ወደ ምድሪቱ ዘልቀን አንገባም በማለት ዐመፁ፡፡ ከመጀመሪያው ዐመፃቸው በኋላ እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ሊወጣ አልፈለገም፤ የእርሱ አብሮ መሆን እጅግ አስፈላጊ በመሆኑ፣ እስራኤል ይህንን እውነት መማር ነበረባቸው፡፡

1፥44 *ንብ፤* የዘፀ 23፥28 ማብ ይመ፡፡

1፥45 *በእግዚአብሔር ፊት፤* በማደሪያው ድንኳን ፊት ማለት ነው፡፡

2፥1-3፥11፤ ዘኍ 20፥14-21፥35 ይመ፡፡

2፥1 *ቀይ ባሕር፤* ምናልባት የአካባ ባሕረ ሰላጤ ሊሆን ይችላል (የ1ነገ 9፥26 ማብ ይመ)፡፡ *በሴይር ኰረብታማ አገር፤* ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ ያለው ተራራማ ስፍራ ነው፡፡

2፥5 *ከየትኛውም ምድራቸው ... መሬት ስለማልሰጣችሁ፤* ቍ 9:19 ይመ፡፡ እስራኤላውያን ከዔዶም፣ ከሞዓብና ከአሞናውያን ሕዝቦች ጋር የሥጋ ዝምድና ስለ ነበራቸው፣ እነዚህን ሕዝቦች ምንም ሳይነኩ እንዲያልፉ እግዚአብሔር ለሙሴ ነገረው፡፡ እስራኤላውያን መውረስ ያለባቸው ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ የሚገኙትንና በአሞራውያን የተያዙትን ስፍራዎች ብቻ ነው (ቍ24፤ 3፥2 ይመ)፡፡ *ሰጥቼዋለሁ፤* ቍ 9:19 ይመ፡፡ እግዚአብሔር ከዮርዳኖስ ወንዝ ባሻገር የሚገኘውን ምድርና የከነዓናውያንን ምድር ለእስራኤላውያን እንደ ሰጣቸው ሁሉ፣ ለዔሳው ዝርያዎችና (ለዔዶማውያን) ለሎጥ ዝርያዎች (ለሞዓባውያንና ለአሞናውያን) ምድራቸውን ሰጥቶአቸዋል፡፡

2፥8 *ኤላትና ዔጽዮንጋብር፤* ከአካባ ባሕረ ሰላጤ በላይኛው ጫፍ በኩል የሚገኙ ስፍራዎች ናቸው፤ "የዓረባ መንገድ" የተባለውም ከዚሁ ባሕረ ሰላጤ ሰሜናዊ ጫፍ ተነሥቶ እስከ ምሥራቃዊው የሞዓብ ምድር ድረስ ይደርሳል፡፡

2፥9 *ዔር፤* ይህ ስፍራ የት እንደሚገኝ አይታወቅም፡፡

2፥10 *ዔናቃውያን፤* የ1፥28 ማብ ይመ፡፡ *ኤሚማውያን፤* ምናልባት "ሽብር" ማለት ሊሆን ይችላል፡፡

2፥11 *ራፋይማውያን፤* ግዙፍና ረጃጅም የሆኑ የጥንት ሰዎች ናቸው፡፡

2፥12 *ሖራውያን፤* የዘፍ 14፥6 ማብ ይመ፡፡ *እግዚአብሔር ... በሰጠው ምድር፤* ይህ ምድር (1) ከዮርዳኖስ ባሻገር የሚገኙ ቦታዎችን (2፥24-3፥20 ይመ)፣ (2) ራሱን የከነዓንን ምድር ወይም (3) ከዮርዳኖስ ማዶ የሚገኘውን ስፍራና የከነዓንን ምድር በአንድነት ሊሆን ይችላል፡፡

2፥13 *ዘሬድ፤* ከምሥራቅ አካባቢ ተነሥቶ ወደ ደቡባዊው የሙት ባሕር መጨረሻ ክፍል የሚፈስ ትልቅ ጅረት ነው፡፡

2፥14 *ሠላሳ ስምንት ዓመት፤* የ1፥3 ማብ ይመ፡፡

ድረስ የእግዚአብሔር (ያህዌ) እጅ በእነርሱ ላይ ነበር።

[16]በሕዝቡ መካከል የነበሩት የመጨረሻዎቹ ተዋጊዎች ከሞቱ በኋላ፣ [17]እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ አለኝ፤ [18]"የሞዓብ ዳርቻ ዔርን ዛሬውኑ ታልፋላችሁ። [19]ከየትኛውም የአሞናውያን ምድር ለእናንተ ርስት ስለማልሰጣችሁ፣ አሞናውያን ዘንድ በደረሳችሁ ጊዜ አታስቸግሯቸው፤ ለጦርነትም አታነሣሡአቸው። ያን ቦታ ርስት አድርጌ ለሎጥ ዘሮች ሰጥቻቸዋለሁ።"

[20]ያም ደግሞ በዚያ ይኖሩ የነበሩት የረፋይማውያን ምድር እንደ ሆነ ይቈጠር ነበር፤ አሞናውያን ግን ዘምዙማውያን ብለው ይጠሯቸው ነበር። [21]ዘምዙማውያን ብርቱዎች፣ ቍጥራቸው የበዛና እንደ ዔናቃውያን ቁመተ ረጃጅሞች ነበሩ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከእነርሱ ፊት አጠፋቸው፤ እነርሱም አሳደዷቸው በምትካቸውም ሰፈሩበት። [22]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሖሪውያንን ከፊታቸው ባጠፋ ጊዜ፣ በሴይር ለሚኖሩት የዔሳው ዘሮች ያደረገው ይህንኑ ነበር። እነርሱም አሳደው በማስወጣት ባስለቀቁት ስፍራ ላይ እስከ ዛሬ ይኖራሉ። [23]እስከ ጋዛ ድረስ ባሉት መንደሮች የኖሩትን ኤዋውያን በተመለከተም፣ ከከፍቶር* ወጥተው የመጡት ከፍቶራውያን እነርሱን አጥፍተው መኖሪያቸውን እዚያው አደረጉ።

የሐሴቦን ንጉሥ የሴዎን ድል መነሣት

[24]"አሁኑኑ ተነሡና የአርኖንን ወንዝ ተሻገሩ፤ እነሆ፣ የሐሴቦንን ንጉሥ፣ አሞራዊውን ሴዎንንና አገሩን በእጃችሁ ሰጥቻችኋለሁ፤ ምድሩን መውረስ ጀምሩ፤ ጦርነት ግጠሙት። [25]ከሰማይ በታች ባሉ አሕዛብ ሁሉ ላይ፣ ማስደንገጣችሁና ማስፈራታችሁ እንዲያድርባቸው ከዚህች ከዛሬዋ ዕለት እጀምራለሁ። ስለ እናንተ ሰምተው ይረበተበታሉ፤ ከእናንተ የተነሣም ይጨነቃሉ።"

[26]ከቅዴሞት ምድረ በዳም ለሐሴቦን ንጉሥ ለሴዎን የሰላም ቃል እንዲያደርሱለት እንዲህ በማለት መልእክተኞች ላክሁ፤ [27]"በአገርህ አቋርጠን እንድናልፍ ፍቀድልን፤ ከዋናው መንገድ አንወጣም፤ ቀኝም ግራም አንልም። [28]የምንበላውን ምግብ፣ የምንጠጣውንም ውሃ፣ በጥሬ ብር ሽጥልን። በእግር እንድናልፍ ብቻ ፍቀድልን፤ [29]በሴይር የሚኖሩ የዔሳው ዘሮችና በዔር የሚኖሩ ሞዓባውያን እንዳደረጉልን ሁሉ፣ እንተም አምላካችን እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚሰጠን ምድር ለመግባት ዮርዳኖስን እስክንሻገር ድረስ እንደዚሁ አድርግልን።" [30]ይሁን እንጂ የሐሴቦን ንጉሥ ሴዎን እንድናልፍ አልፈቀደልንም። ምክንያቱም አምላካችሁ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አሁን እንዳደረገው ሁሉ እርሱን በእጃችሁ አሳልፎ ለመስጠት መንፈሱን አደንድኖት፣ ልቡንም አጽንቶት ነበር።

[31]እግዚአብሔርም (ያህዌ)፣ "እነሆ፣ ሴዎንንና አገሩን ለእናንተ አሳልፌ ልሰጣችሁ ተነሥቻለሁ፤ አሁንም እርሱን አሸንፋችሁ ምድሩን ለመውረስ ተነሡ" አለኝ።

[32]ሴዎንና መላው ሰራዊቱ በያህጽ ጦርነት ሊገጥሙን በወጡ ጊዜ፣ [33]አምላካችን እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በእጃችን ላይ ጣለው፤ እኛም፣ እርሱን ከወንድ ልጆቹና ከመላው ሰራዊቱ ጋር አንድ ላይ መታነው። [34]በዚያን ጊዜ ከተሞቹን በሙሉ ወስደን የሚኖሩባቸውን ወንዶች፣ ሴቶችና ልጆቻቸውን ጭምር ፈጽመን አጠፋናቸው**፤ አንዳቸውንም በሕይወት አላስቀረንም። [35]ከብቶቻቸውንና ከየከተሞቻቸው ያገኘነውን ምርኮ ግን ለራሳችን አደረግን። [36]በአርኖን ሸለቆ ጫፍ ካለችው ከአሮዔርና በሸለቆው ውስጥ ከምትገኘዋ ከተማ አንሥቶ እስከ ገለዓድ ካሉት ከተሞች አንዳቸውም እንኳ ሊገቱን አልቻሉም። አምላካችን እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ሁሉንም አሳልፎ ሰጠን። [37]ይሁን እንጂ አምላካችን እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሰጠው ትእዛዝ መሠረት፣ ወደ ማናቸውም የአሞናውያን ምድር ወይም በያቦቅ ወንዝ መውረጃ ወዳለው ምድር፣ ወይም ደግሞ በኰረብቶች ወዳሉት ከተሞች ዙሪያ ዐልፋችሁ አልሄዳችሁም።

የባሳን ንጉሥ የዐግ መሸነፍ

3 ከዚያም፣ ተመልሰን የባሳንን መንገድ ይዘን ወጣን፤ የባሳን ንጉሥ ዐግም ከመላው ሰራዊቱ ጋር ሆኖ በኤድራይ ጦርነት ሊገጥመን ተነሣ። [2]እግዚአብሔር (ያህዌ)፣ "እርሱን፣ መላው ሰራዊቱንና ምድሩን በእጅህ አሳልፌ ስለ

2፥18 ዘኍ21፥15
2፥19 ቍ9፤ ዘፍ19፥38፤2ዜና20፥10
2፥20 ዘፍ14፥5
2፥21 ቍ10
2፥22 ዘፍ14፥6
2፥23 ዘፍ10፥14፡ 19፤ኢያ13፥3፤ 18፥23፤2ነገ17፥31፤ ኤር47፥4፤አሞ9፥7
2፥24 ዘኍ21፥13-14፤ ዘዳ1፥7፤3፥6፤ መሳ11፥13፡18
2፥25 ዘፍ35፥5፤ ዘፀ15፥14-16፤ ዘዳ11፥25፤ኢያ2፥9፡ 11፤1ዜና14፥17፤ 2ዜና14፥14፤17፥10፤ 20፥29፤ኢሳ2፥19፤ 13፥13፤19፥16፤
2፥26 ዘዳ1፥4፤ 20፥10፤ኢያ13፥18፤ መሳ11፥21-22፤ 21፥13፤2ሳሙ20፥19፤ 1ዜና6፥79
2፥27 ዘኍ21፥21-22
2፥28 ዘዳ23፥4፤ ዘኍ20፥19
2፥30 ዘፀ4፥21፤ 14፥7፤መሳ14፥4፤ 1ነገ12፥15፤ሰቆ3፥65፤ ሮሜ9፥18
2፥31 ዘፍ12፥7
2፥32 ዘኍ21፥23
2፥33 ዘፀ23፥31፤ ዘኍ21፥24፤ዘዳ7፥2፤ 31፥5
2፥35 ዘፍ34፥29፤ 49፥27፤ዘዳ3፥7
2፥36 ዘኍ32፥34፡ 39፤መዝ44፥3
2፥37 ቍ18-19፤ ዘፍ32፥22፤ዘኍ21፥24
3፥1 ዘኍ32፥19፡ 21፥33
3፥2 ኢያ10፥8፤2ነገ 19፥6፤ኢሳ7፥4

*23 ቀርጤስ ነች
**34 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ነገር ወይም አንድን ሰው ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያሳይ ነው።

2፥20 *ዘምዙማውያን፤* ምናልባት፣ "አጕረምራሚዎች" ማለት ሊሆን ይችላል፤ በዘፍ 14፥5 ላይ ከተጠቀሱት ከ"ዙዚምናውያን" ጋርም አንድ ሊሆኑ ይችላሉ።

2፥23 *ኤዋውያን፤* ከፍልስጥኤማውያን በፊት ይኖሩ የነበሩ ሕዝቦች ሊሆኑ ይችላሉ፤ ይህ ካልሆነ ግን ስለ ማንነታቸው ምንም የሚታወቅ ነገር የለም ማለት ነው (ኢያ 13፥3)። *ከፍቶራውያን፤* የዘፍ 10፥14 ማብ ይመ።

2፥24 *አርኖን፤* የዘኍ 21፥10-13 ማብ ይመ።

2፥26 *ቅዴሞት፤* "ምሥራቃዊ ክልሎች" ማለት ነው።

2፥30 *መንፈሱን አደንድኖት፣ ልቡንም አጽንቶት፤* በብሉይ ኪዳን ድርጊቶች፣ አብዛኛውን ጊዜ የሚያያዙት ከድርጊቱ መንሥኤ ወይም ከአካባቢያዊ ሁኔታዎች ወይም ድርጊቱን ከፈጸሙት ሰዎች ጋር ሳይሆን ከእግዚአብሔር ጋር ነው። ሴዎን እስራኤላውያን እንዳያልፉ ሆን ብሎ መንገድ ዘጋባቸው፤ ነገር ግን የሴዎንን ምድር ለእስራኤል የሚሰጥ እግዚአብሔር ነው (የዘፀ 4፥21 ማብ ይመ)።

2፥32 *ያህጽ፤* የኢሳ 15፥4 ማብ ይመ።

2፥34 *ፈጽመን አጠፋናቸው፤* ይህ ሐረግ የተገለጸበት የዕብራይስጡ ቃል መጥፋት ያለበትን ማንኛውንም ሰውና ነገር ያመለክታል። መጥፋት የማይችሉ እንደ ወርቅ፣ ብርና ናስ ያሉ ነገሮች ግን የእግዚአብሔር ንብረት ተብለው በጥንቃቄ ይቀመጡ ነበር። ሰዎችንና ነገሮችን ጨርሶ ማጥፋት ወርቅ፣ ብርና ናስ በድል አድራጊዎች ዘንድ ዋጋ የሌላቸው አርጓቸዋል፤ ይሁን እንጂ እንደ እግዚአብሔር ንብረት ተቈጥረው ለእግዚአብሔር ይሰጡ ነበር። ስለዚህ ቃሉ አንዳንድ ጊዜ፣ "አጠፉ" ተብሎ ሌላ ጊዜ ደግሞ፣ "አስረከቡ" ተብሎ (ለምሳሌ ኢያ 6፥17 ይመ) ተተርጕሞአል። እግዚአብሔር የእርሱ የጦር ወታደር ሆኖ ያገለገለው ሕዝብ የከብቱንና የንብረቱን ምርኮ ለራሳቸው እንዲወስዱ በሚያደርግበት ጊዜ ይህ ድርጊት በከፊል ይሻራል (ቍ35፤ 3፥7፤ ኢያ 8፥2 ይመ)።

2፥36 *አሮዔር፤* የኢሳ 17፥2 ማብ ይመ። *ገለዓድ፤* የዘፍ 31፥21 ማብ ይመ።

2፥37 *ያቦቅ፤* የዘፍ 32፥22 ማብ ይመ።

ስጠሁህ፣ አትፍራው፤ ሐሴቦንን ይዞ በነበረው በአሞራውያን ንጉሥ በሴዎን ላይ ያደረግህ በትን በእርሱም ላይ አድርግበት” አለኝ::

[3]ስለዚህ *አምላካችን* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የባሳንን ንጉሥ ዐግንና ሰራዊቱን ሁሉ እንደዚሁ በእጃችን ላይ ጣላቸው፤ እኛም አንድ እንኳ በሕይወት ሳናስቀር አጠፋናቸው:: [4]በዚያን ጊዜ ከተሞቹን ሁሉ ያዝን፤ የዐግ ግዛት ከሆነው፣ በባሳን ከሚገኘው ከጠቅላላው የአ ርጎብ ክልል ሥልሳ ከተሞች ውስጥ፣ እኛ ያልያዝነው አንድም ከተማ አልነበረም:: [5]እነዚህ ከተሞች ሁሉ ከፍ ባሉ ቅጥሮች፣ በመዝጊያዎችና በመወርወሪያዎች የተመሸጉ ነበሩ፤ እንዲሁም ቅጥር የሌላቸው አያሌ መንደሮች ነበሩ:: [6]በእያንዳንዱ ከተማ ያሉትን ወንዶቹን፣ ሴቶቹንና ልጆቻቸውን ጭምር በማ ጥፋት፣ በሐሴቦን ንጉሥ በሴዎን ላይ እንዳ ደረግነው ሁሉ፣ እነዚህንም ፈጽመን ደመሰ ስናቸው[ሠ]:: [7]ከብቱን በሙሉና ከየከተሞቻቸው የማረክነውን ሁሉ ግን ለራሳችን አደረግን::

[8]ስለዚህ በዚያን ጊዜ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ የሚገኘውን፣ ከአርኖን ሸለቆ እስከ አርሞንዔም ተራራ ያለውን ግዛት፣ ከእነዚህ ከሁለቱ የአሞራውያን ነገሥታት ላይ ወሰድን ባቸው:: [9]አርሞንዔምን፣ ሲዶናውያን ሢርዮን ብለው ሲጠሩት፣ አሞራውያን ግን ሳኔር ይሉታል:: [10]በከፍታው ቦታ ላይ የሚገኙትን ከተሞች በሙሉ፣ ገለዓድን እንዳለ፣ እስከ ሰልካና እስከ ኤድራይ ያለውን ባሳንን ሁሉ እንዲሁም በባሳን ውስጥ የሚገኙትን የዐግ ግዛት ከተሞች በእጃችን አደረግን:: [11]ከራ ፋይማውያን ወገን የተረፈ የባሳን ንጉሥ ዐግ ብቻ ነበር:: ዐልጋው[ረ] ከብረት የተሠራ ቁመ ቱም ዘጠኝ ክንድ፣ ስፋቱ ደግሞ አራት ክንድ[ሰ] ነበር:: ይህም እስካሁን በአሞናውያን ከተማ በረባት ይገኛል::

እስራኤላውያን ምድሪቱን መከፋፈላቸው

[12]በዚያን ጊዜ ከያዝነው ምድር ላይ በአር ኖን ሸለቆ አጠገብ ካለችው ከአሮዔር አንሥቶ በስተ ሰሜን ያለውን ግዛት፣ በተጨማሪም ኰረብታማውን የገለዓድ አገር እኩሌታ ከነ ከተሞቹ ለሮቤላውያንና ለጋዳውያን ሰጠ ኋቸው:: [13]ቀሪውን የገለዓድ ምድርና የዐግ ግዛት የሆነውን ባሳንን በሙሉ ለምናሴ ነገድ እኩሌታ ሰጠሁ:: በባሳን የሚገኘው መላው የአርጎብ ክልል የራፋይማውያን ምድር በመባል ይታወቅ ነበር:: [14]ከምናሴ ነገድ የሆነው ኢያዕር፣ እስከ ጌሹራውያንና እስከ ማዕካታ ውያን ወሰን ድረስ የሚገኘውን መላውን የአርጎብ ምድር ወሰደ፤ ምድሪቱም በስሙ ተጠራች[ሸ]፤ ከዚሁ የተነሣ ባሳን እስከ ዛሬ ድረስ ሐቦት ኢያዕር ትባላለች:: [15]ገለዓድንም ለማኪር ሰጠሁት:: [16]ነገር ግን የሸለቆውን እኩሌታ ወሰን በማድረግ ከገለዓድ አንሥቶ እስከ አርኖን ሸለቆ፣ ከዚያም የአሞናውያን ድንበር እስከ ሆነው እስከ ያቦቅ ወንዝ ያለ ውን ግዛት ለሮቤላውያንና ለጋዳውያን ሰጠ ኋቸው:: [17]የምዕራቡ ወሰን፣ በዓረባ የሚ ገኘው ዮርዳኖስ ሲሆን፣ ይኸውም ከፈስጋ ተረተሮች በታች፣ ከኪኔሬት አንሥቶ የጨው ባሕር[ቀ] እስከሚባለው እስከ ዓረባ ባሕር ድረስ ነው::

[18]በዚያን ጊዜ እኔ እንዲህ ብዬ አዘዝኋችሁ፤ “*አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ይህችን ምድር ርስት አድርጎ ለእናንተ ሰጥቶአችኋል፤ ይሁን እንጂ የአካል ብቃት ያላቸው ሰዎቻችሁ ሁሉ ለጦርነት ዝግጁ ሆነው ከወንድሞቻችሁ ከእስራኤላውያን ፊት በመቅደም መሻገር አለባቸው:: [19]ሆኖም ሚስቶቻችሁና ልጆቻችሁ፣ (ብዙ ከብቶች እንዳሏችሁም ስለማውቅ) ከብቶቻችሁም በሰጠኋችሁ ከተሞች ውስጥ ይቈዩ፤ [20]ይኸውም፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለእናንተ እንዳደረገው ሁሉ ወንድሞቻችሁን እስኪያሳር ፋቸውና *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከዮርዳኖስ ማዶ የሚሰጣቸውን ምድር እነርሱም እንደዚሁ እስኪወርሱ ድረስ ነው፤ ከዚያ በኋላ እያንዳንዳችሁ ወደ ሰጠኋችሁ ርስት ትመለ ሳላችሁ::”

3፥3 ዘኍ21፥24:35
3፥4 ቍ13፤ ዘኍ21፥24:33
3፥6 ዘዳ2፥24
3፥7 ዘዳ2፥35
3፥8 ዘኍ32፥33፤ ዘዳ4፥48፤ ኢሱ11፥3:17፤12፥1፤ 13፥5:8-12፤መሳ3፥3፤ 1ዜና5፥23፤መዝ42፥6፤ 89፥12፤133፥3፤ መሓ4፥8
3፥9 1ዜና5፥23፤ መዝ29፥6፤መሓ4፥8፤ ሕዝ27፥5
3፥10 ኢሱ12፥5፤ 1ዜና5፥11
3፥11 ዘፍ14፥5፤ ኢሱ13፥25፤15፥60፤ 2ሳሙ11፥1፤12፥26፤ 17፥27፤1ዜና20፥1፤ ኤር49፥2፤ሕዝ21፥20፤ 25፥5፤አሞ1፥14
3፥12 ዘዳ2፥36
2፥13 ዘፍ14፥5፤ ዘዳ29፥8
3፥14 ዘኍ32፥41፤ ኢሱ12፥5፤13፥11፡ 13፤ 19፥47፤2ሳሙ10፥6፤ 23፥34፤2ነገ25፥23፤ 1ዜና4፥19፤ መዝ49፥11፤ኤር40፥8
3፥15 ዘፍ50፥23፤ ዘኍ32፥39-40
3፥16 ዘኍ21፥24
3፥17 ዘፍ14፥3፤ ዘኍ34፥11፤ዘዳ1፥1፤ ሳሙ2፥29፤4፥7፤ ሕዝ 47፥8
3፥18 ዘኍ32፥17፤ ኢሱ1፥13
3፥19 ዘኍ32፥16፤ ኢሱ1፥14

[ሠ]6 የ2፥34 አማራጭ ትርጒም ይመ::
[ረ]11 ወይም፣ *ድንጋይ ተጠርቦ የተዘጋጀ የሬሳ ሣጥን*
[ሰ]11 ቁመቱ 4 ሜትር ስፋቱ 1.8 ሜትር ያህል ነው::
[ሸ]14 ወይም፣ *የኢያዕር መኖሪያ ተብላ ተጠራች*
[ቀ]17 ይኸውም የሙት ባሕር ነው::

3፥3 *ዐግን ... በእጃችን ላይ ጣላቸው፤* በ2፥26-37 ላይ ሌሎችን አሳልፎ እንደሰጣቸው ማለት ነው::

3፥4 *የአርጎብ ክልል፤* ከዚህ ክፍል በስተቀር በሌላ ስፍራ በባሳን ምድር ውስጥ እንደሚገኝ አልተጠቀሰም (ቍ 13-14፤ 1ነገ 4፥13 ይመ):: *ሥልሳ ከተሞች፤* ከተሞቹ ትልቅና ዙሪያቸውም የተቀጠረ ነበር (1ነገ 4፥13)፤ ይህም የሚያሳየው በከተሞቹ ውስጥ ከፍተኛ የሕዝብ ቍጥር እንደ ነበረ ነው (ቍ 5 ይመ)::

3፥6-7፤ የ2፥34 ማብ ይመ::

3፥8 *አርሞንዔም ተራራ፤* ከዓመት እስከ ዓመት ጫፉ በበረዶ የተሸፈነ ሲሆን፣ ከፍታው እስከ 9200 ጫማ የሚደርስና በሊባኖስ አገር ከሚገኙ ታላላቅና ውብ ተራሮች ውስጥ አንዱ ነው::

3፥9 *ሢርዮን፤* ለአርሞንዔም ተራራ የተሰጠው ይህ ስም ሙሴ በነበረበት ዘመን በአንድ የከነዓናውያን ጽሑፍ ውስጥ ተገኝቶአል:: *ሳኔር፤* ለአርሞንዔም ተራራ የተሰጠው ይህ ስም በአሦራውያንም ጽሑፍ ይገኛል::

3፥10 *ሰልካ፤* የባሳንን ምሥራቃዊ ድንበር የሚያመለክት ከተማ ነው (ኢሱ 13፥11 ይመ)::

3፥11 *ዐልጋውም ከብረት የተሠራ፤* በባሳን ምድር፣ ከባልጩት ድንጋይ የተሠራ በድን የሚያርፍበት ዐልጋ ሲሆን፣ “ዐልጋ” እን ዲሁም “ብረት” የሚሉትን ቃላት ለመግለጽ የገቡት የዕብራይስጥ ቃላት በአንድነት ሲጣመሩ ይህን ያንጸባርቃሉ:: ዐልጋው እውነተኛ ዐልጋ ከሆነ የሚሠራው ከእንጨት ስለ ሆነ ምናልባት ይህ የሚያመ ለክተው የዐልጋው መጋጠሚያዎች ከብረት መሠራታቸውን ነው፤ ለምሳሌ “የብረት ሠረገላዎች” እንደሚባለው ዐይነት ማለት ነው (የኢሱ 17፥16 ማብ ይመ):: *በአሞናውያን ከተማ በረባት፤* አዲስ ኪዳን በተጻፈበት ዘመን ፊላደልፍያ ተብላ የምትጠራ ሲሆን፣ ረባት የጥንቷ የአሞናውያን ዋና ከተማ ነበረች (አሞ 1፥13-14):: በአሁኑ ጊዜ ስሟ አማን ሲሆን፣ የዮርዳኖስ መንግሥት ዋና ከተማ ናት።

3፥12-20፤ ዘኍ 32፤34፥13-15 ይመ::

3፥14 *ኢያዕር ... ሐቦት ኢያዕር፤* “የኢያዕር ሰፈር” ወይም “የኢ ያዕር መንደር” ማለት ነው፤ እንዲሁም የመሳ 10፥3 ማብ ይመ:: *ጌሹራ ውያንና ... ማዕካታውያን፤* ከሌሎቹ ጋር ሲነጻጸሩ አነስተኛ መንግሥታት ናቸው፤ ጌሹር ከገሊላ ባሕር በስተ ምሥራቅ ሲገኝ፣ ማዕ ካት ደግሞ ከሜሮን ውሃ በስተ ሰሜን ይገኛል (የኢሱ 11፥5 ማብ ይመ)::

3፥15 *ማኪር፤* የዘፍ 50፥23 ማብ ይመ::

3፥17 *ኪኔሬት፤* የማር 1፥16 ማብ ይመ:: *ፈስጋ፤* በስተ ምሥራቅ በዐምባው ጫፍ ላይ የሚገኝና የሙት ባሕርን ወደታች የሚያይ ቦታ ነው::

3፥20 *እስኪያሳርፋቸው፤* ፍጹም ዕረፍትንና መረጋጋትን የሚያሳይ

ሙሴ ዮርዳኖስን እንዳይሻገር መከልከሉ

[21]በዚያን ጊዜ ኢያሱን እንዲህ ስል አዘዝሁት፤ "አምላካችሁ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በእነዚህ በሁለቱ ነገሥታት ላይ ያደረገውን ሁሉ በገዛ ዓይንህ አይተሃል፤ አሁንም ዐልፈህ በምትሄድባቸው መንግሥታት ላይ ሁሉ እግዚአብሔር ይህንኑ ይደግመዋል። [22]*አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) *ራሱ* ይዋጋላችኋልና አትፍሯቸው።"

[23]በዚያን ጊዜ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲህ ብዬ ለመንሁት፤ [24]"ጌታ *እግዚአብሔር* (አዶናይ ያህዌ) ሆይ፤ ታላቅነትህንና ብርቱ ክንድህን ለእኔ ለባሪያህ እነሆ፤ ማሳየት ጀምረሃል፤ ለመሆኑ በሰማይም ሆነ በምድር፣ አንተ የምታደርጋቸውን ሥራዎችና ታላላቅ ድርጊቶች መፈጸም የሚችል አምላክ ማነው? [25]አሁንም ከዮርዳኖስ ማዶ ያለችውን ያችን መልካሚቱን ምድር፣ ውብ የሆነችውን ኰረብታማ አገርና ሊባኖስን እንዳይ ፍቀድልኝ።"

[26]እግዚአብሔር ግን በእናንተ ሰበብ ተቈጥቶኝ ነበርና አልሰማኝም፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዲህ አለኝ፤ "ይበቃል፤ ከእንግዲህ ወዲያ ስለዚህ ነገር አታንሣብኝ። [27]ወደ ፈስጋ ተራራ ጫፍ ውጣ፤ ወደ ምዕራብና ወደ ሰሜን፣ ወደ ደቡብና ወደ ምሥራቅም ተመልከት። አንተ ዮርዳኖስን ስለማትሻገር፣ ምድሪቱን በዐይንህ ብቻ እያት። [28]ነገር ግን ሕዝቡን መርቶ በማሻገር የምታያትን ምድር እንዲወርሱ የሚያደርጋቸው ስለ ሆነ፣ ኢያሱን ላከው፤ አደፋፍረው፤ አበረታታውም።" [29]ስለዚህ እኛ በቤተ ፌጎር አጠገብ ባለው ሸለቆ ውስጥ ቈየን።

ሙሴ እስራኤላውያን እንዲታዘዙ ማስጠንቀቁ

4 አሁንም እስራኤል ሆይ፤ በሕይወት እንድትኖሩ፣ የአባቶቻችሁ *አምላክ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚሰጣችሁ ምድር እንድትገቡና እንድትወርሱ የማስተምራችሁን ሥርዐትና ሕግ ስሙ፤ ጠብቋቸውም። [2]ባዘዝኋችሁ ላይ አትጨምሩ፤ ከእርሱም አትቀንሱ፤ ነገር ግን የምሰጣችሁን የአምላካችሁን *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ትእዛዞች ጠብቁ።

[3]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በብዔልፌጎር ላይ ምን እንዳደረገ በዐይናችሁ አይታችኋል፤ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከመካከላችሁ ብዔልፌጎርን የተከተሉትን ሁሉ አጥፍቶአቸዋል፤ [4]አምላካችሁን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) የተከተላችሁት እናንተ ሁላችሁ ግን ይኸው እስከ ዛሬ በሕይወት አላችሁ።

[5]ገብታችሁ በምትወርሷት ምድር፣ እንድትፈጽሟቸው እግዚአብሔር *አምላኬ* (ኤሎሂም ያህዌ) ባዘዘኝ መሠረት ሥርዐትንና ሕግን አስተምሬአችኋለሁ። [6]በጥንቃቄ ጠብቋቸው፤ ስለ እነዚህ ሥርዐቶች ሁሉ ለሚሰሙና፣ "በእውነቱ ይህ *ታላቅ* ሕዝብ የቱን ያህል ጥበበኛና አስተዋይ ነው" ለሚሉ ሕዝቦች ይህ ጥበባችሁንና ማስተዋላችሁን ይገልጣልና። [7]በምንጠራው ጊዜ ሁሉ *አምላካችን* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ለእኛ ቅርብ እንደ ሆነ አማልክቱ የሚቀርቡት ሌላ *ታላቅ* ሕዝብ ማነው? [8]ዛሬ እኔ በፊታችሁ እንዳስቀመጥሁት ሕግ ያለ፣ ጽድቅ የሆነ ሥርዐትና ሕግ ያሉት ሌላ *ታላቅ* ሕዝብስ ማነው?

[9]ዐይኖቻችሁ ያዩዋቸውን ነገሮች እንዳትረሱ፣ ደግሞም በሕይወት እስካላችሁ ድረስ ከልባችሁ እንዳይጠፉ ብቻ ተጠንቀቁ፣ ነቅታችሁም ራሳችሁን ጠብቁ። እነዚህን ለልጆቻችሁና ከእነርሱ በኋላ ለሚወለዱት ልጆቻቸው አስተምሯቸው። [10]"በምድሪቱ በሚኖሩበት ጊዜ ሁሉ እኔን ማክበር እንዲማሩ፣ ለልጆቻቸውም እንዲያስተምሩ ቃሌን ይሰሙ ዘንድ ሕዝቡን በፊቴ ሰብስብ" ባለኝ ጊዜ፣ በኮሬብ *በአምላካችሁ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት

3፥22 ዘፀ14፥14፤ ዘዳ1፥29፤7፥18፤ 20፥1፤31፥6፤2ዜና32፥8፤መዝ23፥4፤ ኢሳ41፥10
3፥23 ዘዳ1፥37፤ 31፥2፤32፥52፤34፥4
3፥24 ዘፀ8፥10፤ ዘዳ5፥24፤11፥2፤32፥3፤ 8፥10፤2ሳሙ7፥22፤ መዝ71፥16፤106፥2፤ 145፥12፤150፥2
3፥25 ዘዳ1፥7፤ 4፥22፤ኢሱ1፥4፤9፥1፤ 11፥17፤12፥7፤13፥5፤ መሳ3፥3፤9፥15፤ 1ነገ4፥33
3፥26 ቍ27፤ ዘዳ1፥37፤31፥2
3፥27 ቍ26፤ ዘፍ13፥14፤ዘኍ20፥12፤21፥20፤27፥12፤ ዘዳ32፥52
3፥28 ዘኍ27፥18-23፤ ዘዳ31፥7፤ዘዳ1፥38፤ 31፥3፡23
3፥29 ዘኍ23፥28፤ ዘዳ4፥46፤34፥6፤ ኢሱ13፥20
4፥1 ዘሌ18፥4፡5፤ ዘዳ1፥3፤30፥15-20፤ ሮሜ10፥5
4፥2 ዘሌ22፥31፤ ዘዳ10፥12-13፤ 12፥32፤ኢሱ1፥7፤ ምሳ30፥6፤ኤር26፥2፤ መክ12፥13፤ ራእ22፥18-19
4፥3 ዘኍ25፥1-9፤ መዝ106፥28
4፥5 ዘፀ18፥20፤ ዘሌ27፥34፤መዝ71፥17፤ 119፥102፤ኤር32፥33፤ ዕዝ9፥11
4፥6 ዘዳ29፥9፤ 30፥19-20፤32፥46-47፤ 1ነገ2፥3፤መዝ19፥7፤ 119፥98፤ምሳ1፥7፤ ኢዮ1፥1፤28፥28፤ መዝ111፥10፤ ምሳ2፥5፤3፥7፤9፥10፤ መክ12፥13፤ ሕዝ 5፥5፤2ጢሞ3፥15
4፥7 ቍ32-34፤ ዘኍ23፥21፤2ሳሙ7፥23፤መዝ46፥1፤ሐሥ17፥27
4፥8 መዝ89፥14፤ 97፥2፤119፥7፡62፡144፡160፡172፤ሮሜ3፥2
4፥9 ዘፍ14፥14፤18፥19፤ዘፀ10፥2፤23፥13፤ዘዳ6፥20-25፤ኤፌ6፥4
4፥10 ቍ9፤ዘፀ3፥1፤ 20፥20፤12፥1፤ዘዳ12፥1፤14፥23፤ 17፥19፤31፥12-13፤ መዝ2፥11፤111፥10፤147፥11፤ኢሳ8፥13፤ ኤር32፥40

ነው፤ ይህም ዕረፍት ከውጭ ከሚመጣ ዛቻና ጭቆና ነጻ መሆንን እንዲሁም ከውስጥ በሚፈጠር የእርስ በርስን ግጭት፣ ረሃብን ወይም ቸነፈርን ያመለክታል (12፥9-10፤ 25፥19 ይመ፤ እንዲሁም የኢሱ 1፥13፤ የ1ነገ 5፥4፤ የዕብ 4፥1-11 ማብ ይመ)።

3፥22 *እግዚአብሔር አምላካችሁ ራሱ፤* እስራኤል ያደረገቻቸው ፍልሚያዎች ሁሉ የሚያረጋግጡት ያለ እግዚአብሔር ርዳታ እስራኤል ድል ልታገኝ የማትችል መሆኗን ነው። ድል የሚያስገኘው የእስራኤል ኀይል ሳይሆን የእግዚአብሔር ኀይል ነው። ሙሴ የእስራኤልን ወኔና እምነት በዚህ እውነት አነሣሣ (1፥30፤ 2፥21-22፡31፤20፥4 ይመ)።

3፥23-25፤ ሙሴ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ለመግባት ያቀረበው የመጨረሻ ልመና ነው (1፥37 እና ማብ 31፥2 ይመ)።

3፥26 *በእናንተ ሰበብ፤* የ1፥37 ማብ ይመ።

3፥27 *ወደ ፈስጋ ተራራ ጫፍ ውጣ፤* ሙሴ ይህን ያደረገው እስራኤላውያን በተስፋዪቱ ምድር እንዴት መኖር እንዳለባቸው የሕጉን መጽሐፍ እያብራራ ካዘጋጃቸው በኋላ ነበር (32፥48-52፤ 34፥1-6 ይመ)። *ፈስጋ፤* የቍ 17 ማብ ይመ። *ወደ ምዕራብና ወደ ሰሜን፣ ወደ ደቡብና ወደ ምሥራቅም ተመልከት፤* እንደ አብርሃም (ዘፍ 13፥14 ይመ)፣ ሙሴም የተስፋዪቱን ምድር የሚወርሰው በዘርያዎቹ አማካይነት ብቻ ነው (34፥1-4 ይመ)።

3፥28 *ኢያሱን ላከው፤* 31፥7-8 ይመ።

3፥29 *ቤተ ፌጎር፤* የፌጎር ቤት ማለት ሲሆን፣ ምናልባት "የፌጎር በኣል" የተባለ ጣዖት የሚመለክበትን ስፍራ ሳያመለክት አይቀርም (ዘኍ 23፥28፤ 25፥3፡5)።

4፥1 *እስራኤል ሆይ፤ ... ስሙ፤* ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ እንዲሰማና እንዲታዘዝ የቀረበው ጥሪ በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ ተደጋግሞ የሚወጣ መሪ ሐሳብ ነው (ለምሳሌ 5፥1 6፥3-4፤ 9፥1፤ 20፥3 ይመ)፤ በሌሎች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትም ተመሳሳይ ጥሪ ይገኛል። በተጨማሪም የ6፥4-9 ማብ ይመ።

4፥2 *አትጨምሩ፤ አትቀንሱ፤* እግዚአብሔር የሚሰጠው መገለጥ በቂ ነው። መገለጡን በሙሉ ልብ መታዘዝ እንጂ ከእርሱ አንዳች ማጉደል ወይም መጨመር ከቶ አይፈቀድም (12፥32፤ ምሳ 30፥6፤ ገላ 3፥15፤ ራእ 22፥18-19 ይመ)።

4፥4 *የተከተላችሁት፤* የ10፥20 ማብ ይመ።

4፥7 *በምንጠራው ጊዜ ... ለእኛ ቅርብ እንደ ሆነ፤* እስራኤላውያን ዘወትር በጸሎት ወደ እግዚአብሔር የመቅረብ ዕድል ነበራቸው። የእግዚአብሔር ህልዎት በሰፈሩ መኻል ለመኻል በተተከለው የመገናኛ ድንኳንና በድንኳኑም ላይ ባረፈው የደመና ዐምድ ተመስሎአል (ዘፀ 40፥34-38፤ ዘኍ 23፥21 ይመ)።

4፥9 *ለልጆቻችሁ ... አስተምሯቸው፤* ቍ 10፤ 11፥19 ይመ፤ ከዘፀ 12፥26-27 ጋር ያነጻጽሩ።

4፥10-14፤ ዘፀ 19-24 ይመ።

የቆማችሁበትን ዕለት አስታውሱ። [11]ተራራው በጥቍር ደመናና በድቅድቅ ጨለማ ተውጦ ሳለ ነበልባሉ ሰማይ እስከሚደርስ ድረስ በተቃጠለ ጊዜ መጥታችሁ ከተራራው ግርጌ ቆማችሁ። [12]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በእሳቱ ውስጥ ሆኖ ተናገራችሁ፤ እናንተም የቃሉን ድምፅ ሰማችሁ፤ መልክ ግን አላያችሁም፤ ድምፅ ብቻ ነበርና። [13]እርሱ ኪዳኑን ይኸውም እንድትከተሏቸው ያዘዛችሁን ዐሥርቱን ትእዛዛት ዐወጀላችሁ፤ ከዚያም በሁለት የድንጋይ ጽላቶች ላይ ጻፋቸው፤ [14]ዮርዳኖስን ተሻግራችሁ በምትወርሷት ምድር ውስጥ የምትከተሏቸውን ሥርዐትና ሕግ እንዳስተምራችሁ በዚያን ጊዜ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) አዘዘኝ።

ጣዖትን ማምለክ ስለ መከልከሉ

[15]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በኮሬብ ተራራ ላይ በእሳት ውስጥ በተናገራችሁ ቀን ምንም ዐይነት መልክ ከቶ አላያችሁም፤ ስለዚህ ለራሳችሁ ተጠንቀቁ፤ [16]ይኸውም እንዳትረክሱ፣ በወንድ ወይም በሴት መልክ በማናቸውም ዐይነት ምስል የተቀረጸ ጣዖት ለራሳችሁ እንዳታበጁ፣ [17]ወይም በምድር ላይ የሚኖር የማናቸውንም እንስሳ ወይም በአየር ላይ የሚበር የማናቸውንም ወፍ፣ [18]ወይም በደረቱ የሚሳብ የማናቸውንም ፍጡር ወይም በውሃ ውስጥ የሚኖር የማናቸውንም ዓሣ ምስል እንዳታደርጉ ነው። [19]ወደ ሰማይ ቀና ብለህ ፀሓይን፣ ጨረቃንና ከዋክብትን፣ የሰማይ ሰራዊትንም ሁሉ በምትመለከትበት ጊዜ፣ ወደ እነርሱ እንዳትሳብና እንዳትሰግድላቸው፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከሰማይ በታች ላሉ ሕዝቦች ሁሉ ድርሻ አድርጎ የሰጣቸውንም ነገሮች እንዳታመልክ ተጠንቀቅ፤ [20]እናንተን ግን ልክ ዛሬ እንደ ሆናችሁት ሁሉ ርስቱ ትሆኑለት ዘንድ፣ *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እናንተን ከብረት ማቅለጫ ምድጃ፣ ከግብፅ አውጥቶ አመጣችሁ።

[21]በእናንተም ምክንያት እግዚአብሔር እኔን ተቈጣኝ፤ የርዳኖስንም እንዳልሻገርና *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ ወደ ሚሰጣችሁ ወደ መልካሚቱ ምድር እንዳልገባ ማለ። [22]እኔም በዚህች ምድር እሞታለሁ፤ ዮርዳኖስን አልሻገርም፤ እናንተ ግን ልትሻገሩ ነው፤ ያችንም መልካም ምድር ትወርሳላችሁ። [23]*አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከእናንተ ጋር የገባውን ኪዳን እንዳትረሱ ተጠንቀቁ፤ *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የከለከለውን ጣዖት በማናቸውም ዐይነት መልክ ለራሳችሁ አታብጁ። [24]*አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚባላ እሳት ቀናተኛም አምላክ (ኤሎሂም) ነውና።

[25]ልጆችንና የልጅ ልጆችን ከወለዳችሁና በምድሪቱም ላይ ለረጅም ጊዜ ከኖራችሁ በኋላ ራሳችሁን በማርከስ ማንኛውንም ዐይነት ጣዖት ብታበጁ፣ *በአምላካችሁም* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ክፉት በማድረግ ለቍጣ ብታነሣሡት፣ [26]ዮርዳኖስን ተሻግራችሁ ከምትወርሷት ምድር ላይ ፈጥናችሁ እንደምትጠፉ በዚህ ቀን ሰማይንና ምድርን በእናንተ ላይ ምስክሮች አድርጌ እጠራለሁ፣ በዚያ ቦታ ብዙ ዘመን አትኖሩም፤ ፈጽሞ ትጠፋላችሁ። [27]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እናንተን በአሕዛብ መካከል ይበትናችኋል፤ እግዚአብሔር በሚበትናችሁ አሕዛብ መካከል የምትተርፉት ጥቂቶቻችሁ ብቻ ናችሁ። [28]እዚያም፣ ማየት ወይም መስማት ወይም መብላት ወይም ማሽተት በማይችሉ በሰው እጅ በተሠሩ የእንጨትና የድንጋይ አማልክት ታመልካላችሁ። [29]ነገር ግን እዚያም ሆናችሁ *አምላካችሁን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) በፍጹም ልባችሁና በፍጹም ነፍሳችሁ ብትፈልጉት ታገኙታላችሁ። [30]ስትጨነቅና ይህ ሁሉ ነገር ሲደርስብህ ያን ጊዜ፣ በኋለኞቹ ዘመናት ወደ አምላክህ ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ትመለ

4፥11 ዘፀ3፥1፤ 19፥9፡17፡18፤ መዝ18፥11፤97፥2
4፥12 ዘፀ19፥9፤ 20፥22፤ዘዳ5፥4፡22፤ ዮሐ5፥37፤ማቴ3፥17፤ ዕብ12፥19
4፥13 ዘፀ24፥12፤ ዘዳ9፥9፤ሮሜ9፥4
4፥14 ዘፀ21፥1
4፥15 ዘፀ3፥1፤ ኢሱ23፥11፤ ኢሳ40፥18፤41፥22-24፤ ሚል2፥15
4፥16 ዘፍ6፥11-12፤ ዘፀ20፥4-5፤ዘዳ9፥12፤ 31፥29፤32፥5፤ መሳ2፥19፤ሮሜ1፥23
4፥17 ሮሜ1፥23
4፥19 ዘፍ1፥16፤ 2፥1፤37፥9፤ዘኍ25፥3፤ ዘዳ13፥5፤17፥3፤2ነገ2 3፥11፤ኤር8፥2፤43፥1 3፤ሕዝ8፥16፤ ኢዮ31፥26፤ ሮሜ1፥25
4፥20 ዘፍ17፥7፤ ዘፀ1፥13፤3፥10፤8፥22፤ 34፥9፤ቲቶ2፥14
4፥21 ዘኍ20፥12፤ ዘዳ1፥37
4፥22 ዘኍ27፥13-14፤ ዘዳ3፥25
4፥23 ቍ9፤ ዘፀ20፥4
4፥24 ዘፀ15፥7፤ 19፥18፤20፥5፤ ዕብ12፥29
4፥25 ቍ16፡23፤ 1ነገ11፥6፤15፥26፤ 16፥25፡30፤2ነገ17፥2፡ 17፤21፥2
4፥26 ዘፍ31፥50፤ ዘዳ6፥15፤7፥4፤ 30፥18-19፤31፥28፤ 32፥1፤መዝ50፥4፤ ምሳ14፥5፤ኢሳ1፥2፤ 34፥1፤ኤር6፥19፤ ሚክ6፥2፤
4፥27 ዘሌ26፥33፤ ዘዳ28፥36፡64፤29፥28፤ 1ነገ8፥46፤2ነገ17፥6፤ መዝ44፥11፤106፥27፤ ኢሳ17፥6፤21፥17፤ ኤር3፥8፤ሚክ1፥16፤ አብ1፥5
4፥28 ዘዳ13፥2፤ 28፥36፡64፤29፥17፤1ሳሙ26፥19፤መዝ115፥4-8፤ 135፥15-18፤ኢሳ8፥19፤26፥14፤44፥17-20፤ኤር5፥19፤16፥13፤ ሐሥ19፥26፤ራእ9፥20
4፥29 ዘዳ6፥5፤30፥1-3፡10፤1ሳሙ7፥3፤ 13፥12፤ 1ነገ8፥48፤ 2ነገ13፥4፤2ዜና7፥14፤15፥4፤33፥12፤ መዝ78፥34፤119፥58፤ኢሳ45፥19፡22፤55፥6፤ኤር26፥19፤29፥13፤ ዳን9፥13፤ሆሴ3፥5፤አሞ5፥4፤
4፥30 ዘሌ26፥41፤ዘዳ30፥2፤ 31፥17፡21፡29፤ 1ነገ8፥48፤ኢዩ1፥9፤መዝ4፥1፤18፥1፤46፥1፤59፥16፤ 107፥6፤ኤር3፥1፡12፡22፤4፥1፤18፥11፤ 23፥20፤ሆሴ3፥5፤ኢዩ2፥12፤ ዕብ1፥2

4፥10 *አስታውሱ፤* እግዚአብሔር በቀደመው ዘመን እስራኤልን እንዴት እንደታደገ በተለይም ከግብፅ ባርነት እንዴት እንዳወጣ ሕዝቡ መለስ ብሎ እንዲያስታውስ የቀረበው መለኮታዊ ጥሪ በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ ተደጋግሞ የተወሳ መሪ ሐሳብ ሲሆን (5፥15፤ 7፥18፤ 8፥2፡18፤ 9፥7፡27፤ 11፥2፤ 15፥15፤ 16፥3፡12፤ 24፥9፡18፡22፤ 25፥17)፣ ይህም በ32፥7 ላይ፣ "የጥንቱን ዘመን አስታውስ" በሚለው አገላለጽ ተጠቃልሎአል።

4፥12 *መልክ ግን አላያችሁም፤* ቍ 15 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 20፥4 ማብ ይመ። "እግዚአብሔር መንፈስ ነው" (ዮሐ 4፥24 ይመ፤ ከኢሳ 31፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥13 *ኪዳኑን ... ዐሥርቱን ትእዛዛት፤* የዘፀ 20፥1፤ 34፥28 ማብ ይመ። *ሁለት የድንጋይ ጽላቶች፤* የዘፀ 31፥18 ማብ ይመ።

4፥15-18፤ የዘፀ 20፥4 ማብ ይመ።

4፥19 *ወደ እነርሱ እንዳትሳብ፤* ከብዙ ዘመን በኋላ የይሁዳ ንጉሥ እንደ ሆነው ማለት ነው (2ነገ 23፥5)።

4፥20 *ከብረት ማቅለጫ ምድጃ፤* እስራኤላውያን በግብፅ ምድር ያሳለፉት ጊዜ የመከራ፣ የፈተናና የመጥሪያ ጊዜ እንደ ነበረ ያመለክታል (1ነገ 8፥51፤ ኤር 11፥4 ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ 48፥10 ይመ)።

4፥21 *በእናንተም ምክንያት፤* የ1፥37 ማብ ይመ።

4፥24 *የሚባላ እሳት፤* 9፥3 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 24፥17 ማብ ይመ። *ቀናተኛ አምላክ፤* 5፥9፤ 6፥15 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 20፥5 ማብ ይመ።

4፥25 *በምድሪቱ ላይ ... ከኖራችሁ በኋላ፤* የእስራኤላውያን ዐመፅ፣ በዚህም ምክንያት ከምድሪቱ ተነቃቅለው መሰደድ፣ ከዚያም በኀጢአታቸው ተጸጽተው ንስሓ በመግባት እንደገና ወደ ምድሪቱ መመለስ በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ ጉልቶ የሚገኝ ሐሳብ ነው (ለምሳሌ በም 27-28 ላይ ያለውን የበረከትና የመርገም ዝርዝር ይመ)።

4፥26 *ሰማይና ምድርን ... ምስክሮች አድርጌ፤* የ30፥19፤ የመዝ 50፥1፤ የኢሳ 1፥2 ማብ ይመ።

4፥27 *ይበትናችኋል፤* የ28፥64 ማብ ይመ።

4፥29 *በፍጹም ልባችሁና፣ በፍጹም ነፍሳችሁ፤* ሙሉ በሙሉ መሰጠትን ያመለክታል። ሐረጉ የእግዚአብሔር ሕዝብ አምላኩን እንዴት መሻት እንዳለበት የሚያመለክት ብቻ ሳይሆን፣ እንዴት መፍራት፣ መታዘዝ፣ መውደድና ማገልገል እንዳለበት ጭምር የሚያሳይ ነው (6፥5፤ 10፥12፤ 11፥13፤ 13፥3፤ 30፥6)፤ ከዚህም በተጨማሪ ሕዝቡ ከአምላኩ መንገድ ዘወር ባለ ጊዜ እንዴት ተመልሶ ኅብረት መፍጠርና ራሱን መስጠት እንደሚችል ያመለክታል (26፥16፤ 30፥2፡10)።

ሳለህ፣ ትታዘዝለታለህም። [31]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) *መሐሪ* አምላክ (ኤሎሂም) ነውና፣ አይተውህም ወይም አያጠፋህም፤ ወይም ደግሞ ለአባቶችህ በመሐላ ያጸናላቸውን ቃል ኪዳን አይረሳም።

እግዚአብሔር አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) ነው

[32]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰውን በምድር ላይ ከፈጠረበት ቀን ጀምሮ እናንተ ከመኖራችሁ በፊት ስለ ነበረው የቀድሞ ዘመን ጠይቁ፤ ከአንዱ የሰማይ ጫፍ እስከ ሌላው የሰማይ ጫፍ ድረስ ጠይቅ፤ እንደዚህ ያለ ታላቅ ነገር ከቶ ተደርጎ ወይስ እንደዚህ ዐይነት ነገር ከቶ ተሰምቶ ያውቃልን? [33]ከእሳት ውስጥ የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ድምፅ እንደ እናንተ የሰማና በሕይወት የኖረ ከቶ ሌላ ሕዝብ አለን? [34]*አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በዐይናችሁ እያያችሁ ለእናንተ በግብፅ እንዳደረገው ሁሉ በፈተና፣ በታምራዊ ምልክቶችና በድንቆች፣ በጦርነት፣ በጸናች እጅና በተዘረጋች ክንድ ወይም ቢታላቅና በአስፈሪ ሥራዎች ከሌላ ሕዝብ መካከል አንድን ሕዝብ የራሱ ለማድረግ የቻለ አምላክ አለን?

[35]*እግዚአብሔር* እርሱ አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) *መሆኑን*፣ ከእርሱም በቀር ሌላ አምላክ አለ *መኖሩን ታውቁ ዘንድ* እነዚህን ነገሮች እንድ ታዩ ተደረገ። [36]ሊገሥጽህ ድምፁን ከሰማይ እንድትሰማ አደረገ፤ በምድርም ላይ አስፈሪ እሳቱን አሳየህ፤ ከእሳቱም ውስጥ ቃሉን ሰማህ። [37]አባቶችህን ከመውደዱ የተነሣና ከእነ ርሱም በኋላ ዘራቸውን ስለ መረጠ፣ ከአንተ ጋር በመሆን በታላቅ ኀይሉ ከግብፅ አወጣህ፤ [38]ዛሬ እንደ ሆነው ሁሉ ከአንተ ይልቅ ታላ ቅና ብርቱ የሆኑትን አሕዛብ ከፊትህ በማስ ወጣት ወደ ምድራቸው አስገብቶህ ለአንተ ርስት አድርጎ ለመስጠት ነው።

[39]እንግዲህ በላይ በሰማይ፣ በታችም በምድር *እግዚአብሔር* እርሱ አምላክ (ያህዌ ኤሎሂም) *መሆኑን* ዛሬ ዕወቅ፤ በልብህም ያዘው፤ ሌላም የለም። [40]ለአንተና ከአንተም በኋላ ለልጆችህ መልካም እንዲሆንላችሁ፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ለዘላለም በሚሰጥህም ምድር ዕድሜህ እንዲረዝም፣ ዛሬ እኔ የማዝህን ሥርዐቱንና ሕግጋቱን ጠብቅ።

4፥31 ዘፀ34፥6፤ ዘሌ26፥44፡45፤ ዘዳ31፥6፡8፤ኢሱ1፥5፤ 1ነገ8፥57፤1ዜና28፥9፡ 20፤ነህ9፥31፤ መዝ9፥10፤27፥9፤ 71፥9፤111፥4፤ ኢሳ42፥16፤ዕብ13፥5
4፥32 ቍ7፤ ዘፍ1፥27፤ዘዳ28፥64፤ 30፥1፤32፥7፤ 2ሳሙ7፥23፤ ኢሳ45፥12፤ ኤር9፥16፤ማቴ24፥31
4፥33 ዘፀ20፥22፤ ዘዳ5፥24-26
4፥34 ዘፀ3፥20፤ 4፥17፤14፥30፤15፥11፤ ዘዳ5፥15፤6፥21፤7፥19፤ 15፥15፤26፥8፤29፥3፤ 34፥12፤1ዜና16፥12፤ መዝ9፥1፤40፥5፤45፥4፤ 65፥5፤ኢሳ7፥12፤ ኤር32፥20፤
4፥35 ቍ39፤ዘፀ 8፥10፤ዘዳ7፥9፤32፥4፡ 12፤1ሳሙ2፥2፤1ነገ8 ፥60፤2ነገ19፥19፤ኢ ሳ43፥10፤ማር12፥32
4፥36 ዘፀ19፥19፤ ዘዳ8፥5፤ዕብ12፥25፤
4፥37 ዘፀ3፥20፤ 33፥14፤ዘዳ7፥8፤10፥1 5፤23፥5፤33፥3፤መዝ4 4፥3፤ኤር31፥3፤ሆሴ1 1፥1፤ሚል1፥2፤2፥11
4፥38 ዘኍ34፥14-15፤ ዘዳ7፥1፤9፥5
4፥39 ቍ35፤ ዘፀ8፥10፤15፥11
4፥40 ቍ1፤ ዘፍ26፥5፤ዘፀ23፥26፤ ዘሌ22፥31፤ዘዳ5፥16፡ 29፤11፥1፤12፥25፤ መዝ105፥45፤ኢሳ3፥10፤ 48፥18፤ኤፌ6፥2-3
4፥42 ዘፀ21፥13
4፥43 ኢሱ21፥38፤ 1ነገ22፥3፤2ነገ8፥28፤ 9፥14
4፥46 ዘኍ21፥26
4፥48 ዘዳ2፥36፤ 3፥8፡9
5፥1 ዘፀ18፥20
5፥2 ዘፍ17፥9፤ ዘፀ3፥1፤19፥5፤ ኤር11፥2፤ዕብ9፥15፤ 10፥15-17
5፥3 ዘኍ26፥63-65፤ ዘዳ11፥2-7፤ዕብ8፥9

የመማፀኛ ከተሞች

4፥41-43 ማመ - ዘኍ 35፥6-34፤ ዘዳ 19፥1-14፤ ኢሱ 20፥1-9

[41]በዚያን ጊዜ ሙሴ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ሦስት ከተሞችን ለየ፤ [42]ይኸውም የቈየ ጠላትነት ሳይኖር፣ በድንገት ባልጀራውን የገደለ ማናቸውም ሰው ሸሽቶ ከእነዚህ ከተሞች ወደ አንዲቱ በመሄድ ሕይወቱን ማትረፍ ይችል ዘንድ ነው። [43]ከተሞቹም በምድረ በዳው በከፍተኛ ቦታ ላይ የምትገኘው ቦሶር ለሮቤላውያን፣ በገለዓድ የምትገኘው ራሞት ለጋዳውያን፣ በባሳን ያለችው ጎላን ለምናሴያውያን ነበሩ።

ስለ ሕጉ የተሰጠ ማብራሪያ

[44]ሙሴ በእስራኤላውያን ፊት የደነገገው ሕግ ይህ ነው። [45]ከግብፅ በወጡ ጊዜ ሙሴ ለእ ስራኤላውያን የሰጣቸው *መመሪያዎች*፣ ሥርዐ ቶችና ሕጎች እነዚህ ናቸው፤ [46]ይህም ከግብፅ በወጡ ጊዜ በሙሴና በእስራኤላውያን ድል በተደረገው፣ በሐሴቦን በነገሠው፣ በአሞራ ውያን ንጉሥ በሴዎን ምድር፣ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ በቤተ ፌጎር አጠገብ ባለው ሸለቆ ውስጥ በነበሩበት ጊዜ ነው። [47]ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለውን፣ የእርሱን ምድርና የባሳ ንን ንጉሥ የዐግን፣ የሁለቱን አሞራውያን ነገሥታት ምድር ርስት አድርገው ወሰዱ። [48]ይህም ምድር በአርኖን ሸለቆ ዳርቻ ካለው ከአሮዔር አንሥቶ እስከ ሴዎን[a] ተራራ ማለ ትም እስከ አርሞንዔም የሚደርስ ሲሆን፣ [49]በዮርዳኖስ ምሥራቅ ያለውን ዓረባን በሙሉና ከፈስጋ ተረተር በታች ያለውን የዓረባ ባሕር[†] ያጠቃልላል።

ዐሥርቱ ትእዛዛት

5፥6-21 ተጓ ምብ - ዘፀ 20፥1-17

5 ሙሴ እስራኤልን ሁሉ ጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "እስራኤል ሆይ፤ በዛሬዋ ዕለት በጆሮአችሁ የምነግራችሁን ሥርዐትና ሕግ ስሙ፤ አጥኗቸው፤ በጥንቃቄም ጠብቋቸው። [2]*አምላካ ችን* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በኮሬብ ከእኛ ጋር ቃል ኪዳን ገብቶአል። [3]እግዚአብሔር ይህን ቃል ኪዳን የገባውም ከአባቶቻችን ጋር ሳይሆን፣ ዛሬ እዚህ በሕይወት ከምንገኘው ከእኛ ከሁላችን

[a]48 የዕብራይስጡና የሱርስቱ ትርጒም፣ ሢርዮን ይለዋል (ዘዳ 3፥9 ይመ)

[†]49 ይኸውም የሙት ባሕር ነው።

4፥31 *በመሐላ ያጸናላቸውን ቃል ኪዳን፤* የዘፍ 21፥23፤ 22፥16፤ የዕብ 6፥13፡18 ማብ ይመ። በጥንት ዘመን ቃል ኪዳን የሚጋቡ ሁለት ወገኖች የገቡትን ቃል ባይፈጽሙ በራሳቸው ላይ ክፉ ነገር እንዲደርስ በመሐላ ያረጋግጡ ነበር (የዘፍ 15፥17 ማብ ይመ)።

4፥35 *ታውቁ ዘንድ፤* ቍ 10 ይመ። *ከእርሱ በቀር ሌላ አምላክ አለመኖሩን፤* ቍ 39፤ 5፥7፤ 6፥4 እና ማብ፤ 32፥39 ይመ። ሙሴ ለአንዱ አምላክ ያለው እምነት ፍጹምና የማያወላውል ነበር (የዘፍ 1፥1 ማብ ይመ)።

4፥37 *ከመውደዱ፤* ይህ ቃል በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን ፍቅር የሚያሳይ የመጀመሪያው ጥቅስ ነው። የ7፥8 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 5፥10፤ 7፥9፡13፤ 10፥15፤ 23፥5 ይመ። ባንጻሩም ሕዝቡ አምላኩን መውደድ እንዳለበት ያሳያል (የ6፥5 ማብ ይመ)።

4፥39፤ ቍ 35 እና ማብ ይመ።

4፥41-43፤ 19፥1-13፤ ዘኍ 35፥9-28፤ ኢሱ 20 ይመ።

4፥43 *ቦሶር፤* ከሙት ባሕር በስተ ሰሜን ምሥራቅ ማዕዘን 32 ኪ.ሜ. ያህል ርቃ የምትገኝ ከተማ ናት።

5፥1 *እስራኤል ሆይ፤ ... ስሙ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

5፥2 *በኮሬብ ከእኛ ጋር ቃል ኪዳን፤* የዘፀ 19፥5 ማብ ይመ። እግዚአብሔር በኮሬብ (በሲና) ተራራ ከእስራኤላውያን ጋር የገባውና አሁን እዚህ ላይ እንደገና የታደሰው ኪዳን እስራ ኤላውያን እግዚአብሔርን ብቻ አምላካቸው፣ ሕጉንና ሥርዐቱንም የሕይወታቸው መመሪያ እንዲያደርጉ ከእግዚአብሔር ጋር አስተ ሳስሮአቸዋል። በኪዳኑ መሠረት መኖር የእግዚአብሔርን በረከት ያወርድላቸዋል፤ ኪዳኑን አፍርሰው ቢገኙ ግን፣ "መርገም" የተባለው (ለምሳሌ 28፥15-20 ይመ) ቅጣት ያደርስባቸዋል። የሲናውን ኪዳን የሚሽር አዲስ ኪዳን እንደሚመሠረት በኤር 31፥31-34 አስቀድሞ ተነግሮአል (ዕብ 7፥22 ይመ፤ እንዲሁም ዕብ 8፥6-13፤ 10፥15-18 እና ማብ ይመ)።

5፥3 *ከአባቶቻችን ጋር ሳይሆን ... ከእኛ ከሁላችን ጋር፤* ቃል ኪዳኑ የተደረገው በሲና ተራራ ከተገኙት ጋር ቢሆንም፣ እነርሱ ሕዝቡን ሁሉ የሚወክሉ በመሆናቸው፣ ከእነርሱ በኋላ ከተነሣው ከእስራኤል ትውልድ ሁሉ ጋር የተደረገ ቃል ኪዳን

ጋር ነው። [4]እግዚአብሔር (ያህዌ) እናንተን በተራራው ላይ በእሳት ውስጥ ሆኖ ፊት ለፊት አነጋገራችሁ። [5]እናንተ ግን እሳቱን በመፍራት ወደ ተራራው ስላልወጣችሁ፣ በዚያን ጊዜ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ቃል ለእናንተ እነግራችሁ ዘንድ እኔ በእግዚአብሔርና (ያህዌ) በእናንተ መካከል ቆምሁ፤ እርሱም እንዲህ አለ፤

[6]"ከባርነት ምድር፣ ከግብፅ ያወጣሁህ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እኔ ነኝ።

[7]"ከእኔ በቀር[*] ሌሎች አማልክት አይሁኑልህ።

[8]በላይ በሰማይ፣ በታች በምድር ላይ፣ ባለው ወይም ከምድር በታች ውሃ ውስጥ በሚኖር በማንኛውም ዐይነት ምስል ለራስህ ጣዖትን አታብጅ፤

[9]እኔ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም)፣ የሚጠሉኝን ስለ አባቶቻቸው ኀጢአት እስከ ሦስትና እስከ አራት ትውልድ ድረስ ልጆቻቸውን የምቀጣ ቀናተኛ አምላክ ነኝና። ለእነርሱ አትስገድላቸው፤ ወይም አታምልካቸው። [10]ለሚወዱኝና ትእዛዛቴን ለሚጠብቁ ግን እስከ ሺህ ትውልድ ቸርነትንና ፍቅርን እገልጣለሁ።

[11]"እግዚአብሔር (ያህዌ) ስሙን በከንቱ የሚያነሣውን ሳይቀጣው አይቀርምና፤ የአምላክህን የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ስም በከንቱ አታንሣ።

[12]"አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ባዘዘህ መሠረት የሰንበትን ቀን ቀድሰህ አክብረው። [13]ስድስት ቀን ሥራ፤ ተግባርህንም ሁሉ አከናውን። [14]ሰባተኛው ቀን ግን የአምላክህ የእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ሰንበት ነው። በዚህም ቀን አንተም ሆንህ ወንድ ወይም ሴት ልጅህ፣ ወንድ አገልጋይህም ሆነ ሴት አገልጋይህ በሬህ፣ አህያህ ወይም ማናቸውም እንስሳህ፣ ወይም ደጅህ በደጅህ ያለ እንግዳ ምንም ዐይነት ሥራ አትሥሩ። ይህም አንተ እንዳረፍህ ሁሉ ወንድ አገልጋይህም ሆነ ሴት አገልጋይህ እንዲያርፉ ነው። [15]በግብፅ ሳለህ አንተም ባሪያ እንደ ነበርህ፣ ከዚያም አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በጸናች እጅና በተዘረጋ ክንድ እንዳወጣህ አስታውስ፤ ስለዚህ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሰንበትን ቀን ታከብረው ዘንድ አዘዘህ።

[16]"አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ ምድር ላይ ዕድሜህ እንዲረዝምና መልካም እንዲሆንልህ፣ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ባዘዘህ መሠረት አባትህንና እናትህን አክብር።

[17]"አትግደል።

[18]"አታመንዝር።

[19]"አትስረቅ።

[20]"በባልንጀራህ ላይ በሐሰት አትመስክር።

[21]"የባልንጀራህን ሚስት አትመኝ። በባልንጀራህ ቤትም ሆነ በመሬቱ፣ በወንድ ሆነ በሴት አገልጋዩ፣ በበሬውም ሆነ በአህያው ወይም የእርሱ በሆነው ነገር ላይ ዐይንህን አትጣል።"

[22]እግዚአብሔር (ያህዌ) በተራራው ላይ በእሳቱ፣ በደመናውና በድቅ ድቅ ጨለማ ውስጥ ለማኅበራችሁ ሁሉ በከፍተኛ ድምፅ የተናገራችሁ ትእዛዛቱ እነዚህ ናቸው፤ የጨመረውም ሌላ የለም፤ ትእዛዛቱንም በሁለት የድንጋይ ጽላቶች ላይ ጽፎ ሰጠኝ።

[23]ተራራው በእሳት ሲቃጠል፣ ከጨለማው ውስጥ ድምፁን በሰማችሁ ጊዜ እናንተ የየነገዶቻችሁ አለቆችና ሽማግሌዎቻችሁም በሙሉ ወደ እኔ ዘንድ መጣችሁ፤ [24]እንዲህም አላችሁ፤ "አምላካችን እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ክብሩንና ግርማውን አሳይቶናል፤ ከእሳቱም ውስጥ ድምፁን ሰምተናል። እግዚአብሔር አነጋግሮትም እንኳ፣ ሰው በሕይወት ሊኖር እንደሚችል በዛሬው ቀን አይተናል። [25]ከእንግዲህ የአምላካችንን የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ድምፅ ብንሰማ እንሞታለን፤ ይህችም ታላቅ እሳት ፈጽማ ታጠፋናለች፤ ታዲያ ለምን እንሙት? [26]ለመሆኑ ከእሳት ውስጥ ሆኖ ሲናገር እኛ እንደ ሰማነው ሁሉ፣ የሕያው እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ድምፅ ሰምቶ በሕይወት ለመኖር የቻለ ከሥጋ ለባሽ ማን አለ? [27]አንተ ቅረብ፤ አምላካችን እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚለውን ሁሉ አዳምጥ፤ ከዚያም አምላካችን እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚነግርህን ሁሉ ንገረን፤ እኛም እንሰማለን፤ እናደርገዋለንም።"

[28]ይህን ስትነግሩኝ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሰማ፤ እግዚአብሔርም (ያህዌ) አለኝ፤ "ይህ ሕዝብ ምን እንዳለህ ሰምቻለሁ፤ ያሉትም ሁሉ መልካም ነው። [29]ታዲያ ለእነርሱም ሆነ ለልጆቻቸው

5፥4 ዘኍ14፥14፤ ዘዳ4፥12፤ዘፀ19፥18
5፥5 ዘፍ3፥10፤ ገላ3፥19፤ዕብ12፥18-21
5፥6 ዘፀ13፥3፤ 29፥46፤ዘሌ26፥1፤ ዘዳ6፥4፤መዝ81፥10
5፥8 ዘሌ26፥1፤ ዘዳ4፥15-18፤ መዝ78፥58፤97፥7
5፥9 ዘፀ34፥7፤ ዘኍ26፥11፤10፥35፤ 14፥18
5፥10 ዘፀ34፥7፤ ዘኍ14፥18፤ዘዳ7፥9፤ ነህ1፥5፤ኤር32፥18፤ ዳን9፥4
5፥11 ዘሌ19፥12፤ ዘዳ10፥20፤ መዝ139፥20፤ ማቴ5፥33-37
5፥12 ዘፀ16፥23-30፤ 31፥13-17፤ ማር2፥27-28
5፥14 ዘፍ2፥2፤ ኤር17፥21፥24፤ 34፥9-11፤ኢዮ31፥13፤ ማቴ12፥2፤ማር2፥27፤ ዕብ4፥4
5፥15 ዘፍ15፥13፤ ዘፀ6፥1፤ዘዳ4፥34፤ መዝ108፥6፤ ኤር32፥21፤
5፥16 ዘፀ21፥17፤ ዘሌ19፥3፤ዘዳ4፥40፤ 11፥9፤ምሳ3፥1-2፤ ሕዝ22፥7፤ሚል1፥6፤ ማቴ15፥4፤19፥19፤ ማር7፥10፤10፥19፤ ሉቃ18፥20፤ኤፌ6፥2-3
5፥17 ዘፍ9፥6፤ ዘሌ24፥17፤መክ3፥3፤ ኤር40፥15፤41፥3፤ ማቴ5፥21-22፤ 19፥19፤ማር10፥19፤ ሉቃ18፥20፤ሮሜ 13፥9፤ያዕ2፥11
5፥18 ዘሌ20፥10፤ ማቴ5፥27-30፤ 19፥18፤ማር10፥19፤ ሉቃ18፥20፤ሮሜ13፥9፤ ያዕ2፥11
5፥19 ዘሌ19፥11፤ ማቴ19፥19፤ ማር10፥19፤ ሉቃ18፥20፤ሮሜ13፥9
5፥20 ዘፀ23፥1፤ ማቴ19፥18፤ ማር10፥19፤ ሉቃ18፥20
5፥21 ሮሜ7፥7፤13፥9
5፥22 ዘፀ20፥21፤ 24፥12

5፥23 ዘፀ3፥16 5፥24 ዘፀ19፥19፤ ዘዳ3፥24፤4፥34፥8፥5፤11፥2፤ ኢሳ53፥4፤ 5፥25 ዘፀ20፥18-19፤ ዘዳ18፥16፤ዕብ12፥19
5፥26 ዘፀ33፥20፤ ዘዳ4፥33፤መሳ6፥22-23፤ 13፥22፤ኢሳ6፥5
5፥27 ዘፀ19፥8፤ 24፥7 5፥28 ዘዳ18፥17 5፥29 ቈ33፥ ዘዳ4፥1፤40፤12፥25፤22፥7፤ኢሳ22፥5፤ መዝ78፥7፤81፥8፥13፤

[*]7 ወይም ፣ ከፊቴ ተብሎ መተርጐም ይችላል።

ተደርጎ ይቈጠራል።

5፥5፤ ቍ 23-26፤ ዘፀ 20፥18-21 ይመ።

5፥6-21፤ ዐሥርቱ ትእዛዛት እስራኤላውያን ከእግዚአብሔር ጋር ላላቸው ግንኙነት መሠረትና እምብርት ናቸው። ትእዛዛቱ ከተሰጡበት ጊዜ ጀምሮ በሰው ልጅ ታሪክ ላይ ያመጡት ለውጥ በቀላሉ የሚታይ አይደለም። እነዚህ ትእዛዛት በማናቸውም ኅብረተ ሰብ ውስጥ ለምናገኛቸው የምግባር መመሪያዎች መሠረት ሲሆኑ፣ እውነተኛውና ብቸኛው አምላክ እምነትን፣ አምልኮንና የዕለት ተዕለት ኑሮን አስመልክቶ ከሕዝቡ የሚፈልገው ምን እንደሆነ በእነዚሁ ትእዛዛት ላይ ተጠቃሎአል (የዘፀ 20፥3-17 ማብ ይመ)።

5፥12 *አምላክህ እግዚአብሔር ባዘዘህ መሠረት፤* ይህ ሐረግ በዘፀአት መጽሐፍ ተጓዳኝ ክፍል ላይ (ዘፀ 20፥8) ተጠቅሶ ባይገኝም፣ ከ40 ዓመት በፊት የተሰጡት ዐሥርቱ ትእዛዛት መግኛቸው እግዚአብሔር መሆኑን ሕዝቡን ያሳስባል (ቍ 15-16 ይመ)።

5፥14 *ወንድ አገልጋይህም ሆነ ሴት አገልጋይህ ... ምንም ዐይነት ሥራ አትሥሩ፤* የዘፀ 20፥10 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ቍ 15 ይመ።

5፥15 *አስታውስ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

5፥16-21፤ ይህ በአዲስ ኪዳን በአብዛኛው ተጠቅሶ የምናገኘው የዐሥርቱ ትእዛዛት ክፍል ነው።

5፥20፤ 19፥18-19 ይመ።

5፥22 *ትእዛዛቱ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ቃላቱ" ማለት ነው (የዘፀ 20፥1 ማብ ይመ)። *ሁለት የድንጋይ ጽላቶች፤* የዘፀ 31፥18 ማብ ይመ።

5፥25 *እንሞታለን፤* የዘፍ 16፥13፤ 32፥30 ማብ ይመ።

5፥27 *እንሰማለን፤ እናደርገዋለንም፤* የዘፀ 19፥8 ማብ ይመ።

ለዘላለም መልካም እንዲሆንላቸው፣ እኔን እንዲፈሩና ሁልጊዜ ትእዛዞቼን ሁሉ እንዲጠብቁ እንደዚህ ያለ ልብ ቢኖራቸው ምናለ!

[30]ሂደህ ወደየድንኳናቸው እንዲመለሱ ንገራቸው። [31]አንተ ግን እንዲወርሷት በምሰጣቸው ምድር እንዲጠብቋቸው የምታስተምራቸውን ትእዛዞች፣ ሥርዐቶችና ሕጎች ሁሉ እንድሰጥህ እዚሁ ከእኔ ዘንድ ቈይ።"

[32]እንግዲህ *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሉሂም) ያዘዛችሁን ለመፈጸም ተጠንቀቁ፤ ቀኝም ግራም አትበሉ። [33]በምትወርሷት ምድር በሕይወት ለመኖር እንድትችሉ፣ መልካም እንዲሆንላችሁና ዕድሜያችሁም እንዲረዝም፣ *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሉሂም) ባዘዛችሁ መንገድ ሁሉ ሂዱ።

አምላክህን እግዚአብሔርን ውደድ

6 ዮርዳኖስን ተሻግራችሁ በምትወርሷት ምድር እንድትጠብቁት አስተምራችሁ ዘንድ *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሉሂም) የሰጠኝ ትእዛዝ፣ ሥርዐትና ሕግ ይህ ነው፤ [2]ይኸውም፣ የምሰጣችሁን ሥርዐቱንና ትእዛዙን ሁሉ በመጠበቅ፣ ዕድሜያችሁ እንዲረዝም፣ አንተ፣ ልጆችህና ከእነርሱ በኋላ የሚመጡት ልጆቻቸው በሕይወት ዘመናችሁ ሁሉ *አምላካችሁን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሉሂም) ትፈሩት ዘንድ ነው። [3]እንግዲህ እስራኤል ሆይ ስማ፤ የአባቶችህ *አምላክ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሉሂም) በሰጠህ ተስፋ መሠረት፣ ማርና ወተት በምታፈሰው ምድር መልካም እንዲሆንልህና እጅግ እንድትበዛ፣ ትእዛዙንም ትጠብቅ ዘንድ ጥንቃቄ አድርግ።

[4]እስራኤል ሆይ ስማ፤ *አምላካችን* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሉሂም) አንድ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነው[ኀ]። [5]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሉሂም) በፍጹም ልብህ፣ በፍጹም ነፍስህ፣ በፍጹም ኀይልህ ውደድ። [6]ዛሬ የምሰጥህን እነዚህን ትእዛዛት በልብህ ያዝ። [7]ለልጆችህም አስጠናቸው፤ በቤትህ ስትቀመጥ፣ በመንገድም ስትሄድ፣ ስትተኛና ስትነሣም ስለ እነርሱ ተናገር። [8]በእጅህ ላይ ምልክት አድርገህ እሰራቸው፤ በግንባርህም ላይ ይሁኑ። [9]በቤትህ መቃኖች በግቢህም በሮች ላይ ጻፋቸው።

[10]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሉሂም) ለአንተ ለመስጠት ለአባቶችህ ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ ወደ ማለላቸው ምድር ሲያስገባህ፣ በዚያም ያልሠራሃቸውን ታላላቅና ያማሩ ከተሞችን፣ [11]የራስህ ባልነበሩ መልካም ነገሮች ሁሉ የተሞሉ ቤቶችን ያልቈፈርሃቸውን የውሃ ጕድጓዶች፣ ያልተከልሃቸውን የወይን ተክሎችና የወይራ ዛፎች ሲሰጥህና በልተህም ስትጠግብ፣ [12]ከባርነት ምድር ከግብፅ ያወጣህን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዳትረሳ ተጠንቀቅ!

[13]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሉሂም) ፍራ፤ እርሱን ብቻ አገልግል፤ በስሙም ማል። [14]በዙሪያህ ያሉ ሕዝቦች የሚያመልኳቸውን ሌሎች አማልክት አትከተል፤ [15]ምክንያቱም በመካከልህ ያለው *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሉሂም) ቀናተኛ አምላክ (ኤሉሂም) ስለ ሆነ፣ በአንተም ላይ ቍጣው ስለሚነድ፣ ከምድር ገጽ ያጠፋሃል። [16]በማሳህ እንዳደረጋችሁት *አምላካችሁን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሉሂም) አትፈታተኑት። [17]*አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሉሂም) የሰጣችሁን ትእዛዞች፣ መመሪያዎችና ሥርዐቶች በጥንቃቄ ጠብቁ። [18]መልካም እንዲሆንልህና *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለአባቶችህ በመሐላ ተስፋ የሰጣቸውን መልካሚቱን ምድር ገብተህ እንድትወርሳት፣ በ*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ቀናና መልካም የሆነውን አድርግ፤ [19]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በተናገረው መሠረትም ጠላቶችህን ሁሉ ከፊትህ ታስወጣለህ። [20]በሚመጡት ዘመናት ልጅህ፣

5፥31 ዘፀ24፥12
5፥32 ዘዳ4፥29፤ 10፥12፤17፥11:20፤ 28፥14፤ኢሱ1፥7፤ 1ነገ15፥5፤2ነገ22፥2፤ ምሳ4፥27
5፥33 ቍ29፤ ኢሳ3፥10፤ኤር7፥23፤ 38፥20፤ሉቃ1፥6፤
6፥2 ዘፍ26፥5፤ ዘፀ20፥12:20፤ዘዳ4፥9፤ 1ሳሙ12፥24፤
6፥3 ዘፍ15፥5፤ ዘፀ3፥8፤13፥5፤19፥5፤ ዘዳ5፥33፤32፥13-14፤
6፥4 ዘዳ4፥35:39፤ ነህ9፥6፤መዝ86፥10፤ ኢሳ44፥6፤ዘካ14፥9፤ ማር12፥29፤ ዮሐ10፥30፤1ቆሮ8፥4፤ ኤፌ4፥6፤ያዕ2፥19
6፥5 ዘዳ4፥29፤ 10፥12፤11፥1:22፤ ኢሱ22፥5፤ 1ሳሙ12፥24፤ ማቴ22፥37፤ ማር12፥30፤ ሉቃ10፥27፤
6፥6 ቍ8፤ዘዳ11፥18፤ 30፥14፤32፥46፤ ምሳ3፥3፤መዝ26፥2፤ 37፥31፤40፥8፤ 119፥11፤ኢሳ51፥7፤ ኤር17፥1፤31፥33፤ ሕዝ40፥4
6፥7 ዘዳ4፥9፤11፥19፤ ምሳ22፥6፣ኤፌ6፥4
6፥8 ቍ6፤ዘፀ13፥9፤ ማቴ23፥5
6፥9 ዘዳ11፥20
6፥10 ዘፍ11፥4፤ ዘዳ12፥29፤19፥1፤ ኢሱ24፥13፤ መዝ105፥44
6፥11 ዘሌ26፥5፤ ዘዳ8፥10፤14፥29፤ 31፥20ኤር2፥13፤
6፥12 ዘዳ4፥9:23፤ 2ነገ17፥38፤ መዝ44፥17፤78፥7፤103፥2
6፥13 ዘፀ20፥7፤ ዘዳ13፥4፤1ሳሙ7፥3፤ 20፥3፤መዝ33፥8፤ 34፥9፤ ኤር44፥10፤ማቴ4፥10፤5፥33፤ ሉቃ4፥4:8፤
6፥15 ዘዳ4፥24፤ 5፥9 6፥16 ዘፀ17፥2፤ማቴ4፥7፤ሉቃ4፥12
6፥17 ዘሌ26፥3፤ ዘዳ11፥22፤መዝ119፥4: 56:100:134:168
6፥18 ዘዳ4፥40፤ 2ነገ18፥6፤ኢሳ36፥7፤ 38፥3
6፥19 ዘፀ23፥27፤ ኢሱ21፥44፤ መዝ78፥53፤107፥2፤136፥24
6፥20 ዘፀ10፥2

[ኀ]4 ወይም፣ *እግዚአብሔር አምላካችን ነው፤ እግዚአብሔር አንድ ነው ወይም እግዚአብሔር አምላካችን ነው፤ እግዚአብሔር ብቻውን*

6፥2 *ዕድሜአችሁ እንዲረዝም፤* 4፥40፤ 5፥16:33 ይመ። እግዚአብሔርን በመታዘዝና ሕጋጋቱንም በመጠበቅ፣ እያንዳንዱ እስራኤላዊ በምድሪቱ ለረዥም ዘመን ይኖራል፤ ሕዝቡም በአጠቃላይ ለረጅም ዘመን በምድሪቱ በሰላም ይኖራል። *እግዚአብሔርን ትፈሩት ዘንድ፤* የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ።

6፥3-4 *እስራኤል ሆይ ስማ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

6፥3 *ማርና ወተት በምታፈሰው ምድር፤* የዘፀ 3፥8 ማብ ይመ። ይህ ሐረግ ከዘፀአት እስከ ዘዳግም 14 ጊዜ፣ በሌሎቹ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ደግሞ 5 ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል (በተለይ 32፥13-14 ይመ)።

6፥4-9፤ በዕብራይስጥ፣ 'ሽማ' በመባል ይታወቃል፤ ትርጕሙም "ስማ" ማለት ነው። ይህ ክፍል የአይሁድ የእምነት መግለጫና ሃይማኖተኞች በየዕለቱ የሚደግሙት ጸሎት ሆኖአል (ማቴ 22፥37-38፤ ማር 12፥29-30፤ ሉቃ 10፥27 ይመ)።

6፥4 *እግዚአብሔር ... አንድ እግዚአብሔር ነው፤* በተለይ የበኣል አማልክትና ሌሎች አማልክት በበዙበት በከነዓንና በሌላ ስፍራ፣ እግዚአብሔር እርሱ ብቻ አምላክ መሆኑን ማወቅ መለኮት የሚገልጠው መረዳት ነው (ለምሳሌ መሳ 2፥11-13 ይመ)።

6፥5 *እግዚአብሔር ... ውደድ፤* እግዚአብሔርንና ሰውን መውደድ (ዘሌ 19፥18) የተመሠረተው፣ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ባለው ፍቅርና (1ዮሐ 4፥19-21) ራሱን ከሕዝቡ ጋር አንድ በማድረጉ ላይ ነው። የዚህ ዐይነቱ ፍቅር ፍጹምና ሁለንተናን መስጠትን ይጠይቃል (የ 4፥29፤ የኢሱ 22፥5 ማብ ይመ)።

6፥6 *ትእዛዛት በልብህ ያዝ፤* በተለይ፣ "አዲሱን ኪዳን" የሚያመለክት አገላለጽ ነው (ኤር 31፥33 ይመ)።

6፥8-9፤ አይሁዳውያን ይህን አባባል ቃል በቃል በመተርጐም አሸንክታብ በግንባራቸውና በግራ ክንዳቸው ላይ ያስራሉ (የማቴ 23፥5 ማብ ይመ)። ከዚህም ሌላ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስ ያለባቸውን ጽሕፈቶች በዕንጨት ወይም በብረት ሣጥን ውስጥ በማድረግ በበራቸው መቃን ላይ ያንጠለጥሉ ነበር። ይሁን እንጂ ይህ ክፍል ተምሳሌታዊ ትርጕም ሊኖረው እንደሚችል 11፥18-20፤ ዘፀ 13፥9:16 ይጠቁማሉ። የዘፀ 13፥9 ማብ ይመ።

6፥10-12፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አጽንዖት የሚሰጠው ሰዎች በጥረታቸው የሚያገኙት ነገር ሳይሆን፣ እግዚአብሔር የሚሠራው ሥራ ነው፤ ስለሆነም ሰዎች እግዚአብሔር ያደረገላቸውን በጎ ነገር ከቶ መዘንጋት የለባቸውም።

6፥13፤ ኢየሱስ በሰይጣን በተፈተነ ጊዜ ይህን ጥቅስ በከፊል ጠቅሶታል (ማቴ 4፥10፤ ሉቃ 4፥8)። ሰይጣን ላቀረበለት ሌሎች ሁለት ፈተናዎች፣ ኢየሱስ ጠቅሶ መልስ የሰጠው ከዚሁ ከዘዳግም መጽሐፍ ነው (የቍ 16፤ 8፥3 ማብ ይመ)።

6፥15 *ቀናተኛ አምላክ፤* የዘፀ 20፥5 ማብ ይመ።

6፥16፤ በማቴ 4፥7፤ ሉቃ 4፥12 ላይ ኢየሱስ በከፊል ጠቅሶታል። (የቍ 13 ማብ በተጨማሪ ይመ)። *በማሳህ እንዳደረጋችሁ፤* 9፥22፤ 33፥8 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 17፥7 ማብ ይመ።

6፥20፤ ዘፀ 12፥26 እና ማብ ይመ።

"*አምላካችን* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ያዘዛችሁ የመመሪያዎቹ፣ የሥርዐቶቹና የሕጎቹ ትርጕም ምንድነው?" ብሎ በሚጠይቅህ ጊዜ፣ [21]እን ዲህ በለው፤ "እኛ በግብፅ የፈርዖን ባሮች ነበርን፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ግን በብርቱ እጅ ከግብፅ አወጣን:: [22]እኛ በዐይናችን እያየን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ታላላቅና አስፈሪ የሆኑ ታምራዊ ምልክቶችና ድንቆችን በግብፅ፣ በፈር ዖንና በመላው ቤተ ሰዎቹ ላይ አደረገ:: [23]እኛን ግን ለአባቶቻችን በመሐላ ተስፋ ወደ ሰጣቸው ምድር ሊያስገባንና ሊሰጠን ከዚያ አወጣን:: [24]ዛሬ እንደ ሆነው ሁሉ ምን ጊዜም መልካም እንዲሆንልንና በሕይወት እንድንኖር ይህን ሥርዐት ሁሉ እንድንፈጽም፣ *አምላካ ችንንም* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) እንድንፈራ *እግዚ አብሔር* (ያህዌ) አዘዘን:: [25]እንግዲህ ይህን ሁሉ ሕግ እርሱ ባዘዘን መሠረት፣ *በአምላካችን* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ተጠንቅቀን ከጠ በቅን፣ ያ ለእኛ ጽድቃችን ይሆናል::"

አሕዛብን ማስወጣት

7 *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ልትወርሳት ወደምትገባባት ምድር በሚያመጣህና ብዙ ዎችን፣ ከአንተ የሚበልጡ ታላላቆችና ብር ቱዎች የሆኑትን ሰባቱን አሕዛብ:- ኬጢ ያውያንን፤ ጌርጌሳውያንን፣ አሞራውያንን፣ ከነዓናውያንን፣ ፌርዛውያንን፣ ኤዊያውያንንና ኢያቡሳውያንን ከፊትህ በሚያስወጣቸው ጊዜ፣ [2]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በእጅህ አሳልፎ በሰጠህና አንተም ድል ባደረግሃቸው ጊዜ፣ ሁሉንም ፈጽመህ ደምስሳቸው[1]፤ ከእነርሱ ጋር አትዋዋል፤ አትራራላቸውም:: [3]ከእነርሱ ጋር ጋብቻ አታድርግ፤ ሴት ልጆችህን ለወንድ ልጆቻቸው አትስጥ፤ ወይም ለወንድ ልጆችህ ሴት ልጆቻቸውን አታምጣ፤ [4]ምክንያቱም እኔን ከመከተል ልጆችህን መልሰው ሌሎችን አማልክት እንዲያመልኩ ስለሚያደርጉና ከዚ ህም የተነሣ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ቍጣ በላይህ ነዶ፣ ፈጥኖ ስለሚያጠፋህ ነው:: [5]እንግዲህ በእነርሱ ላይ የምታደርጉት ይህ ነው፤ መሠ ዊያዎቻቸውን አፈራርሱ፤ የማምለኪያ ዐምዶቻ ቸውን[5] ሰባብሩ፤ የአሼራ ምስል ዐምዶቻቸውን ቍረጡ፤ ጣዖቶቻቸውንም በእሳት አቃጥሉ:: [6]አንተ *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ቅዱስ ሕዝብ ስለ ሆንህ፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የራሱ ሕዝብ፣ ርስትም እንድትሆንለት በምድር ላይ ከሚኖሩ ሕዝቦች ሁሉ መረጠህ::

[7]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እናንተን የወደዳችሁና የመረጣችሁ ከሌሎች ሕዝቦች በቍጥር ስለ በዛችሁ አይደለም፤ ቍጥራችሁማ ከሕዝቦች ሁሉ እጅግ አነስተኛ ነበር:: [8]ነገር ግን እና ንተን በብርቱ እጅ ያወጣችሁ፣ ከባርነት ምድርና ከግብፅ ንጉሥ ከፈርዖን መዳፍ የተ ቤዣችሁ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እናንተን ስለ ወደዳችሁና ለአባቶቻችሁ የማለላቸውን መሐላ ስለ ጠበቀ ነው:: [9]ስለዚህም *አምላክህ* እግዚአ ብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አምላክ (ኤሎሂም) *መሆኑን ዕወቅ*፤ እርሱ ለሚወዱትና ትእዛዞቹን ለሚጠብቁት የፍቅሩን ኪዳን እስከ ሺህ ትውልድ ድረስ የሚጠብቅ ታማኝ አምላክ (ኤሎሂም) ነው:: [10]ነገር ግን፣ የሚጠሉትን ዐይናቸው እያየ ይበቀላቸ ዋል፤ የሚጠሉትን ዐይናቸው እያየ ለመበቀል አይዘገይም::

[11]ስለዚህ በዛሬው ቀን የምሰጥህን ትእዛዙን፣ ሥርዐቱንና ሕግጋቱን ለመከተል ጥንቃቄ አድርግ::

[12]እነዚህን ሕግጋት ብታዳምጥና በጥንቃቄ ብትጠብቃቸው፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ለአባቶችህ እንደ ማለላቸው ከአንተ ጋር የገባውን የፍቅር ኪዳኑን ይጠብቃል:: [13]ይወ ድሃል፤ ይባርክሃል፤ ያበዛሃልም:: ለአንተ ለማስጠት ለአባቶችህ በማለላቸው ምድር የማሕፀ ንህን ፍሬ፣ የምድርህን ሰብል:- እህልህን፣ አዲሱን ወይንና ዘይት፤ የከብት መንጋህን ጥጆች፣ የበግና የፍየል መንጋህን ግልገሎች

6፥21 ዘጸ4፥34
6፥24 ዘጸ10፥12፤ 30፥6፤መዝ27፥12፤ 41፥2፤86፥11፤ ኤር32፥39፤ሮሜ10፥5
6፥25 ዘጸ24፥13፤ መዝ103፥18፤119፥34፥ 55፤ሮሜ9፥31
7፥1 ዘፍ10፥16፡ 17፤13፥7፤15፥20፤ ዘሌ14፥34፤ዘጸ1፥7፤ 4፥38፤20፥16-18፤ 31፥3፤ኢሱ3፥10
7፥2 ቍ16፤ ዘፀ23፥32፤ዘኍ31፥17፤ ዘጸ2፥33፡34፤13፥8፤ 19፥13፤25፥12፤ 33፥27፤ኢሱ11፥11፤
7፥3 ዘፀ34፥15-16፤ ኢሱ22፥16፤ዳን9፥7
7፥4 ዘጸ4፥26፤ መሳ3፥6፤
7፥5 ዘፀ23፥24፤ 34፥13ዘጸ16፥21፤
7፥6 ዘፍ17፥7፤ ዘፀ8፥22፤19፥6፤34፥9፤ ዘሌ27፥30፤ዘጸ14፥2፤ 26፥19፤1ነገ3፥8፤ መዝ30፥4፤37፥28፤ 50፥5፤52፥9፤ ኢሳ41፥9፤43፥1፤ ሕዝ20፥5፤ሮሜ9፥4፤ ቲቶ2፥14
7፥7 ዘፍ22፥17፤ 34፥30፤ ዘጸ4፥37፤ 10፥22
7፥8 ዘፀ3፥20፤6፥6፤ 13፥14፤32፥13፤ ዘኍ14፥8፤ዘጸ4፥37፤ 1ነገ10፥9፤2ዜና2፥11፤ መዝ44፥3፤ሮሜ11፥28፤
7፥9 ቍ12፤ ዘፀ20፥6፤ዘጸ4፥35፤ 5፥10፤1ነገ8፥23፤ 2ዜና6፥14፤ነህ1፥5፤ 9፥32፤መዝ18፥25፤ 33፥4፤108፥4፤ 145፥13፤146፥6፤ ኢሳ49፥7፤ኤር42፥5፤ ሆሴ11፥12፤1ቆሮ1፥9
7፥10 ዘሌ26፥28፤ ዘኍ10፥35፤ናሆ1፥2
7፥12 ዘሌ26፥3-13፤ ዘጸ28፥1-14፤ መዝ105፥8-9፤ ሚክ7፥20
7፥13 ዘፍ17፥6፤ 27፥28፤49፥25፤ዘፀ1፥7፤ዘጸ1፥10፤13፥17፤28፥4፤ 30፥5፤ዘኍ18፥12፤ መዝ11፥5፤107፥38፤146፥8፤ምሳ15፥9፤ ኢሳ51፥1፤ዮሐ14፥21

[1]2 በዚህና በቍጥር 26 ላይ የዕብራይስጡ ቃል አንድን ነገር ወይም አንድን ሰው ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያሳይ ነው::
[5]5 በዚህ መጽሐፍም ሆነ በሌላ ስፍራ ይህ የአሼራን ምስል ዐምድ የሚያመለክት ነው::

6፥23 *ሊያስገባን ... አወጣን፤* የዘፀ 6፥7-8 ማብ ይመ::

6፥25 *ጽድቃችን፤* እዚህ ላይ ምናልባት ራሱን በሕዝቡ የዕለት ትዕለት ሕይወት ውስጥ ከገለጠውና የቃል ኪዳን አምላክ ከሆነው ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን እውነተኛ ግንኙነት ይገልጻል (24፥13 ይመ)::

7፥1 *ኬጢያውያን ... ኢያቡሳውያን፤* 20፥17 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 10፥6፡ 15-18፤ 13፥7 ማብ ይመ:: *ሰባቱን አሕዛብ፤* የዘጸ 3፥8 ማብ ይመ::

7፥2-5 *ከእነርሱ ጋር አትዋዋል፤ ... ከእነርሱም ጋር ጋብቻ አታድርግ፤ መሠዊያዎቻቸውን አፈራርሱ፤* እስራኤል ከከነዓን ጣዖት አምላኪ ሕዝቦች ጋር ምንም ዐይነት ፓለቲካዊ፣ ማኅበራዊና ሃይማኖታዊ ግንኙነት መፍጠር የለባትም (ቍ 16፤ እንዲሁም የ2፥34 ማብ ይመ)::

7፥2 *ሁሉንም መደምሰስ አለብህ፤* የ2፥34 ማብ ይመ::

7፥4 *ሌሎችን አማልክት እንዲያመልኩ ስለሚያደርጉ፤* እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ከሌሎች የውጭ ሕዝቦች ጋር ምንም ዐይነት ጋብቻ እንዳይፈጽሙ የከለከለው፣ በዘር ወይም በጐሣ ላይ በተመሠረተ ዐላማ ሳይሆን፣ ሕዝቡን ከመንፈሳዊ ብክለትና ክህደት ለመከላከል ሲል ነው (ለምሳሌ 1ነገ 11፥1-11፤ ነህ 13፥25-27 ይመ)::

7፥5 *መሠዊያዎቻቸውን ... የማምለኪያ ዐምዶቻቸውን ... የአሼራ ምስል ዐምዶቻቸውን፤* የከነዓን ሰዎች ለጣዖት አምልኮ የሚጠቀሙባቸው ነገሮች ናቸው (12፥3፤ 16፥21-22 ይመ)፤ በተጨማሪ የዘፀ 34፥13 ማብ ይመ::

7፥6 *ቅዱስ፤* ሊያረክሱ ከሚችሉ ሰዎች ወይም ማናቸውም ነገሮች ተለይቶ ለእግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ የተሰጠ ማለት ነው (የዘፀ 3፥5 ማብ ይመ)::

7፥8 *እግዚአብሔር እናንተን ስለወደዳችሁ፤* "የፍቅር ቃል ኪዳኑ" (ቍ 9:12) የመነጨው እግዚአብሔር ለሕዝቡ ካለው ፍቅር የተነሣ ሲሆን፣ የተመሠረተው ደግሞ በእግዚአብሔር ባሕርይ ላይ ሆኖ በኪዳኑ የታቀፈ ነው:: እግዚአብሔር ሕዝቡን የወደደው በቍጥር ብዙ ወይም በአካሄዳቸው ንጹሕ ስለሆኑ አይደለም:: ይልቁን እርሱ እንዲያው የወደደው ሕዝቡ፣ ለእግዚአብሔር ፍቅር ምላሽ መስጠትና ከልብ መውደድ ይጠበቅበታል (ቍ 9-10፤ 9፥4-6 ይመ፤ እንዲሁም የ6፥5 ማብ ይመ)::

7፥9 *እግዚአብሔር ... አምላክ መሆኑን ዕወቅ፤* መዝ 100፥3 ይመ:: *ለሚወዱት ... እስከ ሺህ ትውልድ፤* የዘፀ 20፥6 ማብ ይመ::

7፥13 *እህልህን፣ አዲሱን ወይንና ዘይት፤* በብሉይ ኪዳን ውስጥ ይህ ሐረግ የዕርሻን፣ የወይንንና የወይራ ዘይትን ምርት በአጭሩ የሚገልጽ የተለመደ አባባል ነው (ለምሳሌ 11፥14፤

ይባርካል:: [14]ከሕዝቦች ሁሉ የበለጠ አንተ ትባረካለህ፤ ከአንተ ወይም ከከብቶችህ መካከል የማይወልድ ወንድ ወይም ሴት አይኖርም:: [15]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከማናቸውንም በሽታ ነጻ ያደርግሃል፤ በግብፅ የምታውቃቸውን እነዚያን አሠቃቂ በሽታዎች በሚጠሉህ ሁሉ ላይ እንጂ፣ በአንተ ላይ አያመጣብህም:: [16]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በእጅህ አሳልፎ የሚሰጥህን ሕዝቦች ሁሉ ማጥፋት አለብህ፤ አትዘንላቸው፤ ወጥመድ ስለሚሆኑብህም አማልክታቸውን አታምልክ::

[17]"እነዚህ አሕዛብ ከእኛ ይልቅ ጠንካሮች ስለ ሆኑ፣ እንዴት አድርገን እናስወጣቸዋለን?" ብለህ በልብህ ታስብ ይሆናል:: [18]ነገር ግን አትፍራቸው፤ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በፈርዖንና በግብፅ ሁሉ ላይ ያደረገውን በሚገባ አስታውስ:: [19]*ታላላቅ ፈተናዎችን*፣ *ታምራዊ ምልክቶችንና ድንቅ ነገሮችን አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አንተን ያወጣበትን ብርቱ እጅና የተዘረጋች ክንድ በገዛ ዐይንህ አይተሃል:: *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አሁን በምትፈራቸው ሕዝቦች ሁሉ ላይ ያንኑ ያደርጋል:: [20]ይልቁንም *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሕይወት ተርፈው፣ ከአንተ የተደበቁት እንኳ እስኪጠፉ ድረስ በመካከላቸው ተርብ ይሰድባቸዋል:: [21]በመካከልህ ያለው *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ታላቅና የሚያስፈራ አምላክ (ኤሎሂም) ስለ ሆነ አያስደንግጡህ:: [22]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እነዚህን ሕዝቦች ጥቂት በጥቂት ከፊትህ ያስወጣቸዋል፤ የዱር አራዊቱ ቍጥር በአካባቢህ እንዳይበራከት ሁሉንም በአንድ ጊዜ ማጥፋት አይፈቀድልህም፤ [23]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ግን እስኪጠፉ ድረስ ከባድ ትርምስ ፈጥሮባቸው በእጅህ አሳልፎ ይሰጥሃል:: [24]*ነገሥታታቸውን* በእጅህ ይጥላቸዋል፤ ስማቸውንም ከሰማይ በታች ታጠፋለህ:: እስክ ትደመስሳቸው ድረስ፣ አንተን መቋቋም የሚችል አንድም ሰው የለም:: [25]የአማልክታቸውን ምስሎች በእሳት አቃጥል፤ በላያቸው የሚገኘውን ብርና ወርቅ አትመኝ፤ ለራስህ አታድርግ፤ አለበለዚያ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ዘንድ አስጸያፊ ስለ ሆነ፣ ያሰናክልሃል:: [26]አስጸያፊ ነገርን ወደ ቤትህ ወይም ወደ ራስህ አታምጣ፤ አለበለዚያ አንተም እንደ እርሱ ለጥፋት ትዳረጋለህ፤ ፈጽመህ ጥላው፤ ተጸየፈውም፤ ለጥፋት የተለየ ነውና::

7፥14 ዘፀ23፥26
7፥15 ዘፀ9፥9፤ 15፥26፤23፥25፤ ዘዳ30፥8-10
7፥16 ቍ2፥24፤ ቍ25፤ዘፀ10፥7፤ ኢያ6፥2፤10፥26፤ መሳ3፥6፤ዕዝ9፥1፤ መዝ106፥36፤
7፥17 ዘኍ33፥53
7፥18 ዘኍ14፥9፤ ዘዳ1፥21፡29፤ መዝ105፥5፤119፥52
7፥19 ዘዳ4፥34፤ መዝ136፥12፤
7፥20 ዘፀ23፥28
7፥21 ዘፍ17፥7፤ ዳን10፥17፤ ኢያ3፥10፤ነህ1፥5፤ 9፥32፤መዝ47፥2፤ 66፥3፤68፥35፤ ኢሳ9፥6፤ዳን9፥4
7፥22 ዘፀ23፥28-30
7፥23 ዘፀ23፥27፤ ኢያ10፥10
7፥24 ቍ16፤ ዘፀ23፥31፤ዘዳ11፥25፤ ኢያ1፥5፤10፥8፡24፤ 21፥44፤23፥9፤ መዝ110፥5
7፥25 ቍ16፤ ዘፀ4፥14፤20፥17፤ 32፥20፤ዘዳ17፥1፤ ኢያ7፥21፤
7፥26 ዘሌ27፥28-29
8፥1 ዘፀ19፥5፤ ዘዳ4፥1፤ኢዩ36፥11፤ መዝ16፥11፤ሕዝ20፥19
8፥2 ዘፍ22፥1፤ ዘዳ29፥5፤መዝ136፥16፤ አሞ2፥10፤
8፥3 ቍ9፤ ዘፍ3፥19፤ ዘፀ16፥2-3፡4፤ 1ነገ8፥36፤2ዜና6፥27 36፥12፤ ኢዮ22፥22፤23፥12፤ መዝ25፥5፤44፥9፤ 94፥12፤104፥15፤ 119፥13፡171፤ 138፥4፤ምሳ18፥12፤ 28፥21፤ኢሳ2፥11፤ 51፥14፤ኤር42፥14፤ 44፥10፤ማቴ4፥4፤ ሉቃ4፥4
8፥4 ዘዳ29፥5፤ ነህ9፥21
8፥5 ዘዳ4፥36፤2 ሳሙ7፥14፤ኢዮ5፥17፤ 33፥19፥ምሳ3፥11-12፤ ዕብ12፥5-11፤ ራእ3፥19
8፥6 ዘፀ33፥13፤ዘዳ5፥33፤1ነገ3፥14፤ መዝ81፥13፤95፥10
8፥7 ዘዳ11፥9-12፤መዝ106፥24፤ ኤር2፥7፤ 3፥19፤ሕዝ20፥6፤
8፥8 ዘፍ49፥11፤ዘፀ9፥31፤ዘኍ13፥23፤ዘዳ32፥13፤ 1ነገ4፥25፤ መዝ81፥16
8፥9 ቍ31 መሳ18፥10፤ኢዮ28፥2
8፥10 ዘዳ6፥10-12

እግዚአብሔርን አትርሳ

8 በሕይወት እንድትኖሩ፣ እንድትበዙና *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለአባቶቻችሁ በመሐላ ተስፋ የገባላቸውን ምድር ገብታችሁ እንድትወርሱ፣ ዛሬ እኔ የምሰጥህን እያንዳንዱን ትእዛዝ ለመከተል ጥንቃቄ አድርጉ:: [2]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ትእዛዞቹን መጠበቅህንና በልብህ ያለውን ለማወቅ፣ ትሑት ሊያደርግህና ሊፈትንህ በእነዚህ አርባ ዓመታት በዚህ ምድረ በዳ ጕዞህ ሁሉ እንዴት እንደመራህ አስታውስ:: [3]ሰው *ከእግዚአብሔር* (ያህዌ) አፍ በሚወጣው በእያንዳንዱ ቃል እንጂ፣ በእንጀራ ብቻ እንደማይኖር ሊያስተምርህ አስራበህ፤ አንተም ሆንህ አባቶችህ የማታውቁትን መና መገበህ፤ [4]በእነዚህ አርባ ዓመታት ውስጥ ልብስህ አላለቀም፤ እግርህም አላበጠም:: [5]ስለዚህ ሰው ልጁን እንደሚቀጣ፣ *አምላክህ* እግዚአብሔርም (ያህዌ ኤሎሂም) አንተን እንደሚቀጣህ በልብህ ዕወቅ::

[6]በመንገዶቹ በመሄድና እርሱንም በማክበር፣ *የአምላክህን* የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ትእዛዞች ጠብቅ:: [7]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ጅረቶችና የኵሬ ውሃ ወዳለበት፣ ምንጮች ከየሸለቆውና ከየኰረብታው ወደሚፈሱበት ወደ መልካሚቱ ምድር ያገባሃልና ነው፤ [8]ስንዴና ገብስ፣ ወይንና የበለስ ዛፎች፣ ሮማን፣ የወይራ ዘይትና ማር የሚገኝባት ምድር፤ [9]ምንም ነገር የማይታጣባት፣ የዳቦም ዕጦት የሌለባት፣ ዐለቶች ብረት የሆኑባት፣ ከኰረብቶቿም መዳብ ቈፍረህ ልታወጣ የምትችልባት ምድር ናት::

[10]በልተህ በምትጠግብበት ጊዜ እንዲህ ያለች መልካም ምድር ስለ ሰጠህ *አምላክህን* እግዚአብ

14፥23፤ 18፥4፤ 28፥51 *ይመ*)::

7፥15 *በሽታዎች ... በአንተ ላይ አያመጣብህም፤* የ28፥60 *ማብ ይመ*::

7፥16፤ የኢያሱን መጽሐፍ መግቢያ *ይመ*::

7፥18 *አስታውስ፤* የ4፥10 *ማብ ይመ*::

7፥20 *ተርብ፤* የዘፀ 23፥28 *ማብ ይመ*::

7፥22 *እግዚአብሔር ... ያስወጣቸዋል፤* የ3፥22 *ማብ ይመ*::

7፥25-26፤ የአካንን ታሪክ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ኢያ 6፥17-19፤ 7፥1፡ 20-25)::

7፥26 *ለጥፋት ትዳረጋለህ፤* የ2፥34 *ማብ ይመ*::

8፥2 *ሊፈትንህ፤* ቍ 16 *ይመ*፤ በተጨማሪም የዘፍ 22፥1 *ማብ ይመ*:: *አስታውስ፤* የ4፥10 *ማብ ይመ*::

8፥3 *ሰው ... በእንጀራ ብቻ እንደማይኖር፤* የ6፥13 *ማብ ይመ*፤ ኢየሱስ በዲያብሎስ በተፈተነ ጊዜ ይህን ቃል ጠቅሶአል (ማቴ 4፥4፤ ሉቃ 4፥4 *ይመ*):: እንጀራ ሕይወትን ይደግፋል እንጂ የሕይወት ዋስትና አያሆንም፤ ሕይወት የእግዚአብሔርን ቃል ማለትም ትእዛዙንና ተስፋውን (ቍ 1፡18 *ይመ*) ለሚያምኑና ለሚጠብቁ ከእግዚአብሔር ዘንድ የምትሰጥ ናት:: እግዚአብሔር ሕዝቡን ወደ ምድረ በዳ ወስዶ እየጕዳ በማሠልጠን (ቍ 5) ይህንን መሠረታዊ እውነት አስተማራቸው:: በዚያም እግዚአብሔርን ብቻ ሙሉ በሙሉ እስኪታመኑ ድረስ ትሑት ተደርገዋል (ቍ14 ጋር ያነጻጽሩ)፤ *መና* ቍ 16 *ይመ*፤ እንዲሁም የዘኍ 11፥7 *ማብ ይመ*::

8፥7-9፤ እስራኤላውያን ገብተው ሊወርሷት የተቃረቡትንና በተፈጥሮ ሀብቷና በለምነቷ እጅግ የታወቀችውን የተስፋይቱን ምድር የሚገልጽ ክፍል ነው (11፥8-12 *ይመ*)::

8፥9 *ብረት ... መዳብ፤* የደቡብ ሊባኖስ ተራሮችና ከገሊላ ባሕር በስተ ምሥራቅ እንዲሁም ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ የሚገኘው ክፍል የብረት ማዕድን ይገኝበታል:: ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ የሚገኘው የዓረባ ምድር የመዳብና የብረት ሀብት እጅግ የሞላበት ስፍራ ነው:: በዚህ ስፍራ የነበረው አንዳንድ የመዳብ ማዕድን ቁፋሮ ከንጉሥ ሰሎሞን ዘመንና ከዚያም በፊት ጀምሮ የታወቀ ነው:: በሰሎሞን ዘመን፣ ደርታን የናስ ሥራ ማእከል ነበረች (1ነገ 7፥45-46):: ከዚህ ስፍራ በቍፋሮ የተገኙ አንዳንድ የናስ ዕቃዎች ከንጉሥ ሰሎሞን ዘመን በፊት እንደ ነበሩ ታውቆአል፤ በአሁኑ ጊዜ በኔጌብ አካባቢ ቲምናህ በተባለ ቦታ የመዳብ ቍፋሮ ሥራ እየተከናወነ ነው::

ሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ባርከው። [11]በዛሬዪቱ ዕለት የምሰጥህን ትእዛዙን፣ ሕጉንና ሥርዐቱን ባለመጠበቅ *አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) እንዳትረሳው ተጠንቀቅ። [12]አለበለዚያ በልተህ ስትጠግብና ጥሩ ጥሩ ቤቶችን ሠርተህ መኖር ስትጀምር፣ [13]ደግሞም የከብት፣ የበግና የፍየል መንጋህ ሲበዛ፣ ብርህና ወርቅህ ሲበረክት፣ ያለህም ሁሉ በላይ በላዩ እየጨመረ ሲሄድ፣ [14]ልብህ ይታበይና ከባርነት ምድር፣ ከግብፅ *ያወጣህን አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ትረሳለህ። [15]በዚያ ጭልጥ ባለና አስፈሪ ምድረ በዳ፣ በዚያ በሚያስጠማና ውሃ በማይገኝበት ደረቅ መሬት፣ መርዘኛ እባብና ጊንጥ ባለበት ምድረ በዳ መራህ፤ ከጽኑ ዐለትም ውሃ አፈለቀልህ። [16]በመጨረሻ መልካም እንዲሆንልህ፣ አንተን ትሑት ለማድረግና ለመፈተን፣ አባቶችህ ፈጽሞ የማያውቁትን መና በምድረ በዳ መገበህ። [17]ምናልባትም፣ "ይህን ሀብት ያፈራሁት በጕልበቴና በእጄ ብርታት ነው" ብለህ በልብህ *ታስብ* ይሆናል። [18]ነገር ግን ሀብት እንድታፈራ ችሎታ የሰጠህ፣ ለአባቶችህም በመሐላ የገባውን ኪዳን ያጸናልህ እርሱ ስለ ሆነ፣ *አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) አስበው።

[19]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ብትረሳና ሌሎችን አማልክት ብትከተል፣ ብታመልክና ለእነርሱ ብትሰግድላቸው በእርግጥ እንደምትጠፋ ዛሬ እመሰክርባችኋለሁ። [20]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከፊታችሁ ያሉትን አሕዛብ እንዳጠፋቸው ሁሉ፣ *ለአምላካችሁ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ባለመታዘዛችሁ እናንተም ትጠፋላችሁ።

የሕዝቡ አለመታዘዝ

9 እስራኤል ሆይ፣ ስማ፤ ሰማይ ጠቀስ ቅጥር ያላቸው ታላላቅ ከተሞች ያሏቸውን፣ ከአንተ ይልቅ ታላቅና ብርቱ፣ የሆኑትን አሕዛብ አስለቅቀህ ለመግባት ዮርዳኖስን አሁን ትሻገራለህ። [2]ዔናቃውያን ብርቱና ቁመተ ረጃጅም ሕዝቦች ናቸው፤ ስለ እነርሱ ታውቃለህ፤ "ዔናቃውያንን ማን ሊቋቋማቸው ይችላል?" ሲባልም ሰምተሃል። [3]ይሁን እንጂ እንደሚባላ እሳት ከፊትህ ቀድሞ የሚሻገረው *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) መሆኑን ዛሬ እርግጠኛ ሁን፤ እነርሱን ያጠፋቸዋል፤ በፊትህም ድል ያደርጋቸዋል፤ አንተም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሰጠህ ተስፋ መሠረት ታስወጣቸዋለህ፤ በፍጥነትም ትደመስሳቸዋለህ።

[4]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እነርሱን ከፊትህ ካስወጣቸው በኋላ፣ "ይህችን ምድር እንድወርስ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ወደዚህ ያመጣኝ፣ ከጽድቄ የተነሣ ነው" ብለህ በልብህ አታስብ። በዚህ አይደለም፤ እነዚህን አሕዛብ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከፊትህ የሚያሳድዳቸው በክፋታቸው ምክንያት ነው። [5]ምድራቸውን ገብተህ የምትወርሳት ከጽድቅህ ወይም ከልብህ ቅንነት የተነሣ ሳይሆን፣ ለአባቶችህ ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ የማለላቸውን ቃል ለመፈጸም *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እነዚህን አሕዛብ ከክፋታቸው የተነሣ ከፊትህ ስለሚያባርራቸው ነው። [6]ስለዚህ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ይህችን መልካም ምድር እንድትወርሳት የሚሰጥህ ከጽድቅህ የተነሣ አለመሆኑን አስተውል፤ አንተ ዐንገተ ደንዳና ነህና።

የወርቁ ጥጃ

[7]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) በምድረ በዳ እንዴት እንዳስቈጣኸው አስታውስ፤ ከቶም አትርሳ። ከግብፅ ከወጣህበት ዕለት አንሥቶ እዚህ ቦታ እስከ ደረስህበት ጊዜ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ላይ እንዳመፅህ ነህ። [8]በኮሬብ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ለቍጣ አነሣሣችሁት፤ እርሱም እናንተን ሊያጠፋችሁ እጅግ ተቈጣ። [9]እኔም የድንጋይ ጽላቶቹን፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከእናንተ ጋር የገባውን የኪዳን ጽላቶች ለመቀበል ወደ ተራራው በወጣሁ ጊዜ፣ እህል ሳልበላ፣ ውሃም ሳልጠጣ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ቈየሁ፤ [10]*በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ጣት የተጻፈባቸውን ሁለት የድንጋይ ጽላቶች *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰጠኝ፤ በተከበባች ሁበት ዕለት *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከተራራው ላይ፣ በእሳት ውስጥ ሆኖ ለእናንተ የነገራችሁ ትእዛዛት ሁሉ በእነርሱ ላይ ነበሩባቸው።

[11]አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ከተፈጸመ በኋላ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሁለቱን የድንጋይ ጽላቶች ማለትም የኪዳኑን ጽላቶች ሰጠኝ። [12]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ)፣ "ተነሥ፤ ከግብፅ ያወጣሃቸው ሕዝብህ ረክሰዋልና ፈጥነህ ከዚህ ውረድ፤ እኔ ካዘዝኋቸው ፈጥነው ፈቀቅ ብለዋል፤ ቀልጦ የተሠራ ጣዖትም ለራሳቸው አበጅተዋል" ብሎ ነገረኝ።

[13]ደግሞም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዲህ አለኝ፤ "ይህን ሕዝብ አይቼዋለሁ፤ በእርግጥ ዐንገተ

8፥11 ዘዳ4፥9
8፥12 ምሳ30፥9፤ ሆሴ13፥6
8፥14 ቍ11፤ መዝ78፥7፤106፥21
8፥15 ዘፀ17፥6፤ ዘኍ21፥6፤ ዘዳ1፥19፤ 32፥10፤32፥13፤ ኢዮ28፥9፤ መዝ78፥15፤ 114፥8፤ ኢሳ14፥29፤ 30፥6፤
8፥16 ዘፍ22፥1፤ ዘፀ16፥14፡15
8፥17 ዘዳ9፥4፡7፡ 24፤31፥27፤ መሳ7፥2፤ መዝ44፥3፤ ኢሳ10፥13
8፥18 ዘፍ26፥13፤ ዘዳ26፥10፤28፥4፤ 1ሳሙ2፥7፤ መዝ125፥13፤ 112፥3፤ ምሳ8፥18፤ 10፥22፤ መክ9፥11፤ ሆሴ2፥8፤
8፥19 ዘዳ6፥14፤ ዘዳ4፥26፤30፥18፤ መዝ16፥4፤ ኤር7፥6፤ 13፥10፤25፥6
8፥20 2ነገ21፥2፤ መዝ10፥16፤ ሕዝ5፥5-17
9፥1 ዘፍ11፥4፤ ዘኍ13፥28፤35፥10፤ ዘዳ4፥38፤
9፥2 ዘኍ13፥22፤ ኢሱ11፥22
9፥3 ዘፀ15፥7፤ 19፥18፤23፥31፤ ዘዳ31፥3፤ ኢሱ3፥11፤ ዕብ12፥29
9፥4 ዘፀ23፥24፤ ዘዳ8፥17፤18፥9-14፤ ዘሌ18፥21፡24-30፤ 2ነገ16፥3፤17፥8፤ 21፥2፤ ዕዝ9፥11፤
9፥5 ዘፍ12፥7፤ ዘዳ4፥38፤11፥23፤ ዘዳ18፥9፤ ዘሌ18፥25፤ ሕዝ36፥32፤ ኤፌ2፥9
9፥6 ዘፀ32፥9፤ ሐሥ7፥51
9፥7 ዘኍ11፥33፤ ዘፀ14፥11፤23፥21
9፥8 ዘፀ32፥7-10፤ ዘኍ16፥46፤ 1ሳሙ28፥18፤ ዕዝ9፥14፤ ኢዮ20፥28፤ መዝ2፥12፤7፥11፤ 69፥24፤110፥5፤ ኢሳ9፥19፤ ሕዝ20፥13፤
9፥9 ዘፍ7፥4፤ ዘፀ24፥12፤ ዘዳ4፥13፤
9፥10 ዘፀ31፥18፤ ዘዳ10፥4፤18፥16
9፥11 ዘፍ7፥4፤ ዘፀ24፥12
9፥12 ዘዳ4፥16፤ መሳ2፥17
9፥13 ቍ6፤ ዘዳ10፥16

8፥11፡14፡19 *እንዳትረሳ ... ትረሳለህ ... ብትረሳ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

8፥15 *ከጽኑ ዐለትም ውሃ፤* ዘፀ 17፥6 እና ማብ ይመ።

8፥16 *ለመፈተን፤* ቍ 2 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 22፥1 ማብ ይመ።

8፥17-18፤ ዘካ 4፥6 እና ማብ ይመ።

8፥18 *አስበው፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

9፥1 *እስራኤል ሆይ፤ ስማ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

9፥2 *ዔናቃውያን፤* የ1፥28 ማብ ይመ።

9፥3 *እንደሚባላ እሳት፤* 4፥24 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 24፥17 ማብ ይመ። *በፊትህም ድል ያደርጋቸዋል፤ አንተም ... ታስወጣቸዋለህ፤* እግዚአብሔር በእስራኤላውያን ፊት መሄድ ብቻ ሳይሆን፣ ድልን ሊሰጣቸው ኀይሉን በእነርሱ ውስጥ ገልጦአል። የእስራኤል ሕዝብ ለጦርነት በወጣበት ጊዜ ሁሉ ከእስራኤል ሰራዊት ጋር በመሆን እግዚአብሔር ለእስራኤል ይዋጋ እንደነበር በዘዳግም መጽሐፍና በታሪክ መጻሕፍት ውስጥ ተጠቅሶአል።

9፥4 *ከጽድቄ የተነሣ፤* የ7፥8 ማብ ይመ። *እነዚህን አሕዛብ ... በክፋታቸው ምክንያት፤* የዘፍ 15፥16 ማብ ይመ።

9፥6፡13 *ዐንገተ ደንዳና፤* 10፥16፤31፥27 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 32፥9 ማብ ይመ።

9፥7፡27 *አስታውሱ ... አትርሳ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

9፥9 *የድንጋይ ጽላቶቹን የኪዳን ጽላቶች፤* የዘፀ 20፥1፤ 34፥38 ማብ ይመ።

9፥10 *በእርሱ ጣት፤* የዘፀ 8፥19 ማብ ይመ። *ሁለት የድንጋይ ጽላቶች፤* የዘፀ 31፥18 ማብ ይመ።

ደንዳና ሕዝብ ነው፤ [14]አጠፋቸውና ስማ ቸውንም ከሰማይ በታች እደመስሰው ዘንድ ተወኝ፤ አንተንም ከእነርሱ ይልቅ ብርቱና ብዙ ሕዝብ አደርግሃለሁ።”

[15]ስለዚህ ተራራው በእሳት እየተቀጣጠለ ሳለ፣ ሁለቱን የቃል ኪዳን ጽላቶች በሁለቱም እጆቼ እንደያዝሁ[ሀ] ከተራራው ተመልሼ ወረድሁ። [16]በእርግጥ *በአምላካችሁ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ላይ ኀጢአት *ሠርታችሁ* እንደ ነበር ተመለከትሁ፤ ቀልጦ የተሠራ የጥጃ ምስልም ለራሳችሁ አበጃችሁ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እናንተን ካዘዛችሁ መንገድ በፍጥነት ወጥታችሁ ነበር። [17]ስለዚህ ሁለቱን ጽላቶች ወስጄ ከእጆቼ አሽቀንጥሬ በፊታችሁ ሰባበርኋቸው።

[18]ከዚያም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ክፉ ነገርን በመፈጸም ለቍጣ እንዲነሣሣ የሚያደርገውን ኀጢአት ሁሉ ስለ ሠራችሁ፣ እህል ውሃ ሳልቀምስ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት እንደ ገና *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት በግምባሬ ተደፋሁ። [19]እናንተን ሊያጠፋችሁ ክፉኛ ተቈጥቶ ነበርና፣ እኔም *የእግዚአብሔርን* (የያህዌ) ቍጣና መዓት ፈራሁ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ግን እንደ ገና ሰማኝ። [20]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) አሮንን ሊያጠፋው ክፉኛ ተቈጥቶ ነበር፤ በዚያን ጊዜ ለአሮንም ጸለይሁ። [21]ደግሞም ያን የኀጢአት *ሥራችሁን*፣ አበጅታችሁት የነበረውን ጥጃ ወስጄ፣ በእሳት አቃጠልሁት፤ ከዚያም ሰባብሬ እንደ ትቢያ ዱቄት እስኪሆን ድረስ ፈጭቼ ከተራራው በሚወርደው ጅረት ውስጥ በተንሁት።

[22]በተቤራም፣ በማሳህና በቂብሮት ሐታአዋ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) አስቈጣሁት።

[23]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከቃዴስ በርኔ ባስወጣችሁ ጊዜ፣ “ውጡ፤ የሰጠኋችሁንም ምድር፣ ርስት አድርጋችሁ ውረሷት” አላችሁ። እናንተ ግን *በአምላካችሁ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ትእዛዝ ላይ ዐመፃችሁ፤ እርሱን አልታመናችሁበትም፤ አልታዘዛችሁትምም። [24]እኔ እናንተን ካወቅኋችሁ ጊዜ ጀምሮ፣ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ላይ እንዳመፃችሁ ናችሁ።

[25]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እናንተን እንደሚያጠፋችሁ ተናግሮ ስለ ነበር፣ በእነዚያ አርባ ቀናትና አርባ ሌሊቶች በእግዚአብሔር ፊት በግንባሬ ተደፋሁ፤ [26]እንዲህም በማለት ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጸለይሁ፤ “ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ (አዶናይ ያህዌ) በታላቅ ኀይልህ የተቤዠኸውንና በኀያል ክንድህ ከግብፅ ያወጣኸውን፣ *ያንተ* ርስት የሆነውን ሕዝብህን አታጥፋ።

9፥14 ዘፀ32፥10፤ ዘኍ14፥12፤ ኤር7፥16
9፥15 ዘፀ32፥15
9፥16 ዘፀ32፥4
9፥18 ቍ9፤ ዘፀ32፥31፤ ዘዳ34፥28
9፥19 ቍ26፤ ዘፀ32፥14፤34፥10፤ ዘኍ11፥2፤1ሳሙ7፥9፤ ኤር15፥1፤ዕብ12፥21፤
9፥21 ዘፀ32፥20፤ መዝ18፥42፤ ኢሳ2፥18፤29፥5፤ 40፥12፤ሚክ1፥7
9፥22 ዘፀ17፥7፤ ዘኍ1፥53፤11፥3፡34፤
9፥23 ዘኍ14፥9፤ ዘዳ1፥2፡21፡32፤ መዝ106፥24
9፥24 ዘዳ8፥17
9፥25 ቍ18፤ ዘፍ7፥4፤ዘፀ33፥17
9፥26 ቍ19፤ ዘፀ6፥6፤32፥11፤ 33፥13፤34፥9፤ ዘዳ15፥15፤2ሳሙ7፥23፤ መዝ78፥35
9፥27 ቍ6፤ ዘፀ32፥9
9፥28 ዘፀ32፥12፤ ዘዳ1፥27፤32፥27፤ ኢሱ7፥9
9፥29 ዘፀ33፥13፤ 34፥9፤ዘዳ4፥34፤32፥9፤ ነህ1፥10፤ኤር27፥5፤ 32፥17
10፥1 ዘፀ34፥1-2
10፥2 ዘፀ25፥16፡ 21፤2ዜና5፥10፤6፥11
10፥3 ዘፀ34፥4፤ 37፥1-9
10፥4 ዘፀ24፥12፤ 34፥28፤20፥1፤ዘዳ9፥10
10፥5 ዘፀ19፥11፤ 25፥10፡21፤ 1ሳሙ3፥3፤1ነገ8፥9
10፥6 ዘፀ6፥23፤ ዘኍ20፥20-28፤ 27፥13፤33፥30
10፥7 ዘኍ33፥32-34፤መዝ42፥1፤ መኃ5፥12፤ኢሳ32፥2
10፥8 ዘፍ48፥20፤ ዘኍ3፥6፤10፥33፤ 16፥9፤1ዜና23፥26
10፥9 ዘኍ18፥20

[27]ባሪያዎችህን አብርሃምን፣ ይስሐቅንና ያዕቆብን አስብ፤ የዚህን ሕዝብ ልብ ደንዳናነት፣ ክፋትና ኀጢአት አትመልከት። [28]አለበለዚያ እኛንካመጣህበት ምድር ያሉ ሰዎች ‘*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ተስፋ ወደ ሰጣቸው ምድር ሊያገባቸው ስላልቻለና ስለጠላቸው፣ በምድረ በዳ ሊገድላቸው አወጣቸው ይላሉ።’ [29]ነገር ግን እነርሱ በታላቅ ኀይልህና በተዘረጋች ክንድህ ያወጣሃቸው ሕዝብህና ርስትህ ናቸው።”

በድንጋሚ የተሰጡ የመጀመሪያዎቹ ዐይነት ጽላቶች

10 በዚያን ጊዜ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዲህ አለኝ፤ “እንደ *መጀመሪያዎቹ* ያሉ ሁለት የድንጋይ ጽላቶች ቀርጸህ ወደ እኔ ወደ ተራራው ላይ ውጣ፤ *ታቦትም* ከዕንጨት *ሥራ*። [2]እኔም አንተ በሰበርሃቸው በፊተኞቹ ጽላቶች ላይ የነበሩትን *ቃላት* በእነዚህኞቹ ጽላቶች ላይ እጽፋቸዋለሁ፤ አንተም በ*ታቦቱ* ውስጥ *ታኖራቸዋለህ*።”

[3]ስለዚህ ከግራር ዕንጨት *ታቦት* ሠራሁ፤ እንደ ፊተኞቹ ያሉ ሁለት የድንጋይ ጽላቶች ቀረጽሁ፤ ሁለቱንም ጽላቶች በእጆቼ ይዤ ወደ ተራራው ወጣሁ። [4]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በስብሰባው ቀን፣ በእሳት ውስጥ ሆኖ ለእናንተ የተናገራቸውንና ቀድሞ ጽፎአቸው የነበሩትን ዐሥሩን ትእዛዛት በእነዚህ ጻላቶች ላይ ጻፋቸው። *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) እነርሱን ለእኔ ሰጠኝ። [5]ከዚያም ከተራራው ተመልሼ ወረድሁ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ባዘዘኝ መሠረት በሠራሁት *ታቦትም* ውስጥ፣ ጽላቶቹን አስቀመጥኋቸው፤ አሁንም እዚያ ናቸው።

[6]እስራኤላውያን ከብኤሮት ብኔያዕቃን፣ የያዕቃን ልጆች ከቈፈሯቸው የውሃ ጕድጓዶች ተነሥተው ወደ ሞሴራ ተጓዙ፤ አሮንም በዚያ ቦታ ሞቶ ተቀበረ፤ ልጁ አልዓዛር በእርሱ ምትክ ካህን ሆነ። [7]ከዚያም ተነሥተው ጕድጎዳ ወደተባለ ስፍራ፣ ቀጥሎም የውሃ ፈሳሾች ወዳሉባት ዮጥባታ ወደምትባል ምድር ተጓዙ። [8]በዚያን ጊዜ፣ ዛሬም እንደሚያደርገው ያገለግል ዘንድ፣ *በእግዚአብሔርም* (ያህዌ) ፊት እንዲቆምና በስሙ እንዲባርክ *የእግዚአብሔርንም* (ያህዌ) የኪዳኑን ታቦት እንዲሸከም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሌዊን ነገድ ለየ። [9]ሌዋዊ በወንድሞቹ መካከል ድርሻም ሆነ ርስት የሌለው ከዚህ የተነሣ ነው፤ *አምላክህ*

[ሀ]15 ወይም፣ *ሁለቱም የቃል ኪዳን ጽላቶች ከእኔ ጋር ነበሩ፤ አንዱም በአንዱ፣ ሌላውም በሌላው እጄ ነበር* ተብሎ መተርጐም ይችላል።

9፥11-12፤ ዘፀ 31፥18-32፥20 ይመ።

9፥19 *እግዚአብሔር ግን እንደ ገና ሰማኝ፤* ሙሴ በዚህ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር ያቀረበው የምልጃ ጸሎት (ቍ 26-29)፣ ለእስራኤል ሕዝብ ሕልውና ከተጸለዩት ታላላቅ ጸሎቶች አንዱ ነው (1ሳሙ 7፥5፡8-9፤ ኤር 15፥1 ይመ)።

9፥22 *ተቤራ፤* ዘኍ 11፥3 ይመ፤ “ተቤራ” ማለት “የሚነድ፣ የሚበራ” ማለት ነው። *ማሳህ፤* 6፥16፤ 33፥8፤ እንዲሁም የዘፀ 17፥7 ማብ ይመ። *ቂብሮት ሐታአዋ፤* ዘኍ 11፥34 ይመ፤ “ቂብሮት ሐታአዋ” ማለት “የምኞች መቃብር” ማለት ነው።

9፥23 *ቃዴስ በርኔ፤* የዘፍ 14፥7 ማብ ይመ።

9፥27 *አትመልከት፤* የሐሥ 17፥30 ማብ ይመ።

10፥1-3 *ታቦት፤* የዕብራይስጡ ቃል ትርጕሙ “ሣጥን” ማለት ነው።

10፥1 *ሁለት የድንጋይ ጽላቶች፤* የዘፀ 31፥18 ማብ ይመ።

10፥2 *በታቦቱ ውስጥ ታኖራቸዋለህ፤* የዘፀ 16፥34፤ 25፥16 ማብ ይመ።

10፥3፤ ዘፀ 34-37 እንደሚያሳየውና በዚህ ቦታ እንደተጠቀሰው፣ የሁነቶቹ ቅደም ተከተል በዘፀአት መጽሐፍ ላይ ከተመለከተው የተለየ ነው።

10፥6-9፤ በመኻል የገባ የታሪክ ዘገባ ሲሆን፣ ታሪኩ የተመ

እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በነገረው መሠረት ርስቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነው::

[10]እኔም በመጀመሪያው ጊዜ እንዳደረግ ሁት፣ በተራራው ላይ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ቈየሁ፤ በዚህ ጊዜም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ገና ሰማኝ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) አንተን ሊያጠፋ አልፈቀደም:: [11]ስለዚህም እግዚአብሔር (ያህዌ)፣ "ሂድ፤ ለአባቶቻቸው ለመስጠት ወደ ማልሁላቸው ምድር ገብተው እንዲወርሱ ሕዝቡን ምራ" አለኝ::

እግዚአብሔርን (ያህዌ) ፍራ

[12]አሁንም እስራኤል ሆይ፤ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከአንተ የሚፈልገው ምንድን ነው? አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) እንድት ፈራው፣ በመንገዶቹ ሁሉ እንድትሄድ፣ እንድት ወደው፣ በፍጹም ልብህ፣ በፍጹም ነፍስህ እንድታገለግለው፣ [13]መልካም እንዲሆንልህና ዛሬ እኔ የምሰጥህን ትእዛዞችና ሥርዐቶች እን ድትጠብቅ አይደለምን?

[14]ሰማያት፣ ሰማየ ሰማያት፣ ምድርና በእ ርሷም ያለው ሁሉ የአምላክህ የእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ነው:: [15]ነገር ግን እግዚአብሔር (ያህዌ) አባቶችህን ስላፈቀረ፣ ወደዳቸው፤ ዛሬም እንደ ሆነው የእነርሱ ዘር የሆናችሁትን እናንተን ከአሕዛብ ሁሉ ለይቶ መረጣችሁ:: [16]ስለዚህ የልባችሁን ሸለፈት ግረዙት፤ ከእንግዲህም ወዲያ ዐንገተ ደንዳና አትሁኑ:: [17]አምላካችሁ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የአማልክት አምላክ (ኤሎሂም)፣ የጌቶች ጌታ (አዶናይ)፣ ታላቅ አምላክ (ኤሎሂም)፣ ኀያልና የሚያስፈራ፣ አድልዎ የማያደርግ፣ መማለጃም የማይቀበል ነውና:: [18]እርሱ አባት ለሌላቸውና ለመበለቶች ይፈርዳል፤ መጻተኛውንም ምግብና ልብስ በመስጠት ይወዳል:: [19]ስለዚህ እናንተም በግብፅ ምድር መጻተኞች ነበራችሁና መጻተኛን ውደዱ:: [20]አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ፍራ፤ አምልከውም፤ ከእርሱም ጋር ተጣበቅ፤ በስሙም ማል:: [21]እርሱ ውዳሴህ ነው፤ በገዛ ዐይኖችህ ያየሃቸውን፣ እነዚያን ታላላቅና አስፈሪ ነገሮች ያደረገልህ አምላክህ (ኤሎሂም) ነው:: [22]አባቶችህ ወደ ግብፅ ሲወርዱ ሰባ ነበሩ፤ አሁን ግን አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንደ ሰማይ ከዋክብት አብዝቶሃል::

እግዚአብሔርን (ያህዌን) ውደድ፤ ታዘዘውም

11

እንግዲህ አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ውደድ፤ ግዴታውን፣ ሥርዐቱን፣ ሕጉንና ትእዛዙን ሁልጊዜ ጠብቅ:: [2]የአምላካ ችሁን የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ተግሣጽ ይኸ ውም ግርማውን፣ ብርቱ እጁንና የተዘረጋች ክንዱን ያዩትና የተለማመዱት ልጆቻችሁ ሳይሆኑ እናንተ እንደ ሆናችሁ ዛሬ አስታ ውሱ፤ [3]በግብፅ መካከል፣ በግብፅ ንጉሥ በፈርዖንና በመላው አገሩ ላይ ያደረጋቸውን ምልክቶችና የሠራቸውን ነገሮች፣ [4]በግብፃውያን ሰራዊት፣ በፈረሶቻቸውና በሠረገሎቻቸው ላይ፣ እናንተን ባሳደዷችሁ ጊዜ በቀይ ባሕር[h] ውሃ እንዴት እንዳሰጠማቸውና እግዚአብሔር (ያህዌ) ፈጽሞ እንዴት እንዳጠፋቸው አስታውሱ፤ [5]ከምድረ በዳው አንሥቶ እዚህ እስከምትደርሱ ድረስ፣ ለእናንተ ያደረገላችሁን ያዩት ልጆቻችሁ አልነበሩም፤ [6]የሮቤል ልጅ የኤልያብ ልጆች የሆኑትን ዳታንና አቤሮንን ከነቤተሰቦቻቸው፣ ከነድንኳናቸውና ከነእንስሳታቸው በመላው እስራኤል መካከል ምድር እንዴት አፏን ከፍታ እንደ ዋጠቻቸው እነርሱ አላዩም:: [7]የእናንተ ዐይኖች ግን እግዚአብሔር (ያህዌ) ያደረጋቸውን ሥራዎች ሁሉ አይተዋል::

[8]ስለዚህ ዮርዳኖስን ተሻግራችሁ ወደምት ወርሷት ምድር ለመግባትና ለመያዝ ብርታት እንድታገኙ፣ ዛሬ እኔ የምሰጣችሁን ትእዛዞች ሁሉ ጠብቁ፤ [9]ለአባቶቻቸውና ለዘሮቻቸው እግዚአብሔር (ያህዌ) ሊሰጣቸው በማለላቸው፣ በዚያች ማርና ወተት በምታፈስው ምድር ረጅም ዕድሜ ትኖሩ ዘንድ፣ [10]የምትገቡባት ምድር እንደ ወጣህባትና ዘርህን ዘርተህባት በእግርህ ውሃ እንዳጠጣሃት የአትክልት ቦታ እንደ ግብፅ ምድር አይደለችም:: [11]ዮርዳኖስን ተሻግረህ ልትወርሳት ያለችው ምድር ግን፣ ከሰማይ ዝናብ የምትጠጣ፣ ተራሮችና ሸለቆች ያሉባት ምድር ናት:: [12]ይህች ምድር አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚንከባከባት፣ ከዓመቱ መጀመሪያ እስከ ዓመቱ መጨረሻ የአምላክህ የእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ዐይን ምንጊዜም የማይለያት ናት::

10፥10 ዘፀ33፥17
10፥12 ዘፀ20፥20፤ ዘዳ5፥32-33፤6፥5-13፤ 11፥13፤28፥47፤ 1ነገ2፥3፤3፥3፤9፥4፤ ሚክ22፥37፤ 1ጢሞ1፥5፤ መዝ100፥2፤119፥2፤ ሚክ6፥8፤
10፥13 ዘዳ4፥2፤ 5፥33፤6፥24
10፥14 ዘፀ19፥5፤ ዘዳ33፥26፤ኢሳ35፥5፤ 1ነገ8፥27፤ነህ9፥6፤ ኢዮ35፥5፤መዝ8፥3፤ 24፥1፤89፥11፤104፥3፤ 115፥16፤148፥4፤ ኢሳ19፥1፤ዕን3፥8፤ ሐሥ17፥24
10፥15 ዘኍ14፥8፤ ዘዳ4፥37፤መዝ105፥6፤ 135፥4፤ሮሜ11፥28፤ 1ጴጥ2፥9
10፥16 ዘፍ17፥11፤ ዘፀ32፥9፤13፤ ዘሌ26፥41፤ዘዳ30፥6፤ ኤር32፥39
10፥17 ዘፀ23፥8፤ ዘሌ19፥16፤ዘዳ1፥17፤ 7፥21፤ኢሱ22፥22፤ መዝ135፥5፤136፥2፤ 3፤ዳ2፥47፤11፥36፤ ሚል2፥9፤ 1ጢሞ6፥15
10፥18 ዘፀ22፥21፤ 22-24፤23፥9፤ ዘሌ19፥33፤ዘኍ10፥32፤ ዘዳ27፥19፤ ኢዮ29፥13፤ መዝ94፥6፤ኢሳ10፥2፤ ኤር49፥11
10፥19 ዘፀ22፥21፤ ዘሌ19፥34፤ዘዳ7፥12፤ 24፥19፤ሕዝ47፥22-23
10፥20 ዘፀ20፥7፤ ዘዳ11፥22፤13፥4፤30፥ 20፤ኢሱ23፥8፤ ሩት1፥14፤ 2ነገ18፥6፤ መዝ119፥31፤ ኢሳ38፥3፤ማቴ4፥10፤
10፥21 ዘፀ15፥2፤ 1ሳሙ12፥24፤ 2ሳሙ7፥23፤መዝ126፥2፤
10፥22 ዘፍ12፥2፤ 34፥30፤46፥26፤ ዘኍ10፥36፤ ሐሥ7፥14፤
11፥1 ዘሌ8፥35፤ ዘዳ6፥5
11፥2 ዘዳ31፥13፤ ዘዳ3፥24፤5፥24፤31፥13፤ መዝ78፥6፤136፥12
11፥3 ዘፀ7፥8-21

11፥4 ዘፀ14፥27፤ 15፥1፤ዘኍ21፥4 11፥6 ዘኍ16፥1-35፤ መዝ106፥16-18፤ኢሳ24፥19 11፥7 ዘዳ5፥3 11፥8 ዘዳ31፥6-7፤ 23፤ኢሱ1፥7፤ዕዝ9፥10 11፥9 ዘፀ3፥8፤ ዘዳ5፥16፤9፥5፤ 11፥10 ኢሳ11፥15፤ 37፥25 11፥11 ዘዳ8፥7፤ሕዝ36፥4፤ነህ9፥25 11፥12 1ነገ8፥29፤ 9፥3

[h]4 ዕብራይስጡ፣ ያም ሳውፍ ይለዋል፤ ይኸውም የደንገል ባሕር ማለት ነው::

ሠረተው ሙሴ ለአሮንና ለእስራኤላውያን በጸለየው ጸሎትና (9፥26-29) ስለ ታቦቱ በተጠቀሰው ክፍል (ቍ 1-5) ላይ ነው::

10፥8 *ያገለግል ዘንድ፤* የ21፥5 ማብ ይመ:: *ታቦት እንዲ ሸከም፤* የዘኍ 1፥50 ማብ ይመ::

10፥9፤ ዘኍ 18፥20፡24 ይመ::

10፥12 *አምላክህን እግዚአብሔርን እንድትፈራው፤* የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ:: *እንድትወደው፤* የ4፥29፡37፤ የ6፥5 ማብ ይመ::

10፥13 *መልካም እንዲሆንልህ፤* 6፥24፤ እንዲሁም የ6፥2 ማብ ይመ::

10፥16 *ልባችሁን ... ግረዙት፤* የዘፍ 17፥10 ማብ ይመ:: *ዐንገተ ደንዳና፤* 9፥6፡13፤ 31፥27 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 32፥9 ማብ ይመ::

10፥20 *ተጣበቅ፤* ሰው ከሚስቱ ጋር፣ "እንደሚጣመር" (ዘፍ 2፥24) እንዲሁም ሩት ከኑኃሚን ጋር፣ "እንደተጣበቀች" ማለት ነው (ሩት 1፥14):: 4፥4፤ 11፥22፤ 13፥4፤ 30፥20 ይመ::

10፥22 *ሰባ፤* የዘፍ 46፥26-27 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘፀ 1፥5 ይመ:: *እንደ ሰማይ ከዋክብት፤* የ1፥10 ማብ ይመ::

11፥2-7፤ አድማጮቹ በእግዚአብሔር የርዳታና የማዳን ሥራ ውስጥ ተካፋይ መሆናቸውን፣ ሙሴ በነገሩ ሁሉ አጽንዖት ሰጥቶታል:: በ5፥3 ላይ እንደተገለጸው እግዚአብሔር ቃል ኪዳን የገባው ከአባቶ ቻቸው ጋር ሳይሆን ከእነርሱ ጋር ነው:: በዚህ ቦታ እንደተጠቀሰው፣ የእግዚአብሔርን ታላላቅ ሥራዎች ያዩት ልጆቻቸው ሳይሆኑ እነርሱ ራሳቸው ናቸው::

11፥2 *አስታውሱ፤* የ4፥10 ማብ ይመ::

11፥8-12፤ የ8፥7-9 ማብ ይመ::

11፥9 *ረጅም ዕድሜ ትኖሩ ዘንድ፤* የ6፥2 ማብ ይመ::

11፥10 *በእግርህ ውሃ እንዳጠጣሃት፤* በግብፅ ምድር የሚገኙ

[13]ዛሬ እኔ የምሰጣችሁን ትእዛዞች በታማኝነት ብትጠብቁ፣ ይኸውም አምላካችሁን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ብትወዱና በፍጹም ልባችሁ፣ በፍጹም ነፍሳችሁም እርሱን በማገልገል፣ በታማኝነት ብትጠብቁ፣ [14]እህልህን፣ ወይንህንና ዘይትህን እንድትሰበስብ የበልጉንና የክረምቱን ዝናብ በምድርህ ላይ በየወቅቱ አዘንባለሁ:: [15]በሜዳ ላይ ለከብቶችህ ሣር እሰጣለሁ፤ አንተም ትበላለህ፤ ትጠግባለህም::

[16]ተጠንቀቁ! አለበለዚያ ተታላችሁ ሌሎች አማልክትን ታመልካላችሁ፤ ትሰግዳላችሁም:: [17]ከዚያም *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) *ቍጣ* በላያችሁ ይነዳል፤ እርሱም ዝናብ እንዳይዘንብ፣ ምድሪቱም ፍሬ እንዳትሰጥ ሰማያትን ይዘጋል፤ እናንተም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከሚሰጣችሁ ከመልካሚቱ ምድር ወዲያውኑ ትጠፋላችሁ:: [18]እነዚህን ቃሎቼን፣ በልባችሁና በአእምሮአችሁ አኑሯቸው፤ በእጆቻችሁ ላይ ምልክት አድርጋችሁ እሰሯቸው፣ በግምባራችሁም ላይ ይሁኑ:: [19]ልጆቻችሁንም አስተምሯቸው፤ ቤት ስትቀመጥ፣ መንገድ ስትሄድ፣ ስትተኛና ስትነሣ ስለ እነዚሁ አጫውታቸው:: [20]በቤትህ መቃኖችና በግቢህ በሮች ላይ ጻፋቸው፤ [21]ይህን ካደረጋችሁ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለአባቶቻችሁ ለመስጠት በማለላቸው ምድር የእናንተና የልጆቻችሁ ዘመን ከምድር በላይ ያሉ ሰማያትን ርቀት ያህል ይሆናል::

[22]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ትወዱ ዘንድ፣ በመንገዶቹም ሁሉ ትሄዱና ከእርሱም ጋር ትጣበቁ ዘንድ እንድትከተሏቸው የምሰጣችሁን እነዚህን ትእዛዞች ሁሉ በጥንቃቄ ብትጠብቁ፣ [23]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እነዚህን አሕዛብ ሁሉ ከፊታችሁ ያስወጣቸዋል፤ እናንተም፣ ከእናንተ ይልቅ ታላላቅና ብርቱ የሆኑትን አሕዛብ ታስለቅቃላችሁ:: [24]በእግራችሁ የምትረግጡት ስፍራ ሁሉ የእናንተ ይሆናል፤ ግዛታችሁም ከምድረ በዳው እስከ ሊባኖስ፣ ከኤፍራጥስ ወንዝ አንሥቶ በስተ ምዕራብ እስካለው ባሕር[ሀ] ይደርሳል:: [25]ማንም ሰው ሊቋቋማችሁ አይችልም፤ *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሰጣችሁ ተስፋ *መሠረት ማስደንገጣችሁንና መፈራታችሁን* በምትሄዱበት በየትኛውም ምድር ሁሉ ላይ ያሳድራል::

[26]እነሆ፤ ዛሬ በረከትንና መርገምን በፊታችሁ አኖራለሁ፤ [27]በረከቱ ዛሬ የምሰጣችሁን *የአምላካችሁን* የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ትእዛዞች ስትፈጽሙ ሲሆን፣ [28]*መርገሙ* ደግሞ፣ *የአምላካችሁን* የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ትእዛዞች የማትፈጽሙ፣ የማታውቋቸውንም ሌሎች አማልክት ለመከተል እኔ ከማዛችሁ መንገድ የምትወጡ ከሆነ ነው:: [29]ልትወርሳት ወደ ምትሄድባት ምድር *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚያስገባህ ጊዜ በረከቱን በገሪዛን ተራራ፣ መርገሙን ደግሞ በጌባል ተራራ ላይ ታሰማለህ:: [30]እነዚህ ተራሮች የሚገኙት ከዮርዳኖስ ማዶ[ለ] ፀሓይ በምትጠልቅበት አቅጣጫ ካለው መንገድ በስተ ምዕራብ በዓረባ በሚኖሩ የከነዓናውያን ምድር ውስጥ ከጌልገላ ፊት ለፊት፣ በሞሬ ታላላቅ ዛፎች አጠገብ አይደለምን? [31]*አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጣችሁ ምድር ትገቡባትና ትወርሷት ዘንድ ዮርዳኖስን ልትሻገሩ ስለ ሆነ፣ ምድሪቱን ወርሳችሁ በምትኖሩባት ጊዜ፣ [32]ዛሬ በፊታችሁ እኔ ያስቀመጥኋቸውን ሥርዐቶችና ሕጎች ሁሉ ለመፈጸም ተጠንቀቁ::

ብቸኛው የማምለኪያ ስፍራ

12 የአባቶቻችሁ *አምላክ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም)፣ እንድትወርሷት በሰጣችሁ ምድር ላይ በምትኖሩባት ጊዜ ሁሉ፣ በጥንቃቄ ልትከተሏቸው የሚገባችሁ ሥርዐቶችና ሕግጋት እነዚህ ናቸው:: [2]ከምድራቸው የምታስለቅቋቸው አሕዛብ በረጅሙ ተራሮች፣ በኰረብቶችና በእያንዳንዱ ዛፍ ሥር አማልክታቸውን የሚያመልኩባቸውን ስፍራዎች ሁሉ ፈጽማችሁ አጥፉ:: [3]መሠዊያዎቻቸውን አፍርሱ፤ የማምለኪያ ዐምዶቻቸውን ሰባብሩ፤ የአሼራ ምስል ዐምዶቻቸውን በእሳት አቃጥሉ፤ የአማልክታቸውን ጣዖቶች ቈራርጣችሁ ጣሉ፤ ስማቸውንም ከእነዚያ ስፍራዎች ላይ አጥፉ::

[4]በእነርሱ *መንገድ አምላካችሁን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) አታምልኩ:: [5]ዳሩ ግን *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ለስሙ ማደሪያ እንዲሆነው፣ በነገዶቻችሁ መካከል የሚመርጠውን

11÷13 ዘዳ4÷29፤ 6÷17፤10÷12፤ኤር17÷24
11÷14 ዘሌ26÷4፤ መዝ147÷8፤ኤር3÷3፤ 5÷24፤ኢዩ2÷23፤ ሐሥ14÷17፤ያዕ5÷7
11÷15 ዘሌ26÷5፤ መዝ104÷14
11÷16 ዘዳ4÷19፤ 8÷19፤29÷18፤ ኢዮ31÷9:27
11÷17 ዘሌ26÷20፤ ዘዳ4÷26፤6÷15፤9÷19፤ 28÷12:24፤1ነገ17÷1፤ 2ዜና6÷26፤7÷13፤
11÷18 ዘፀ13÷9፤ ዘዳ6÷6-8
11÷19 ዘፀ12÷26፤ ዘዳ4÷9-10፤6÷7፤ መዝ145÷4፤ ኢሳ38÷19፤ ኤር32÷39፤
11÷20 ዘዳ6÷9
11÷21 ኢዮ5÷26፤ ምሳ3÷2፤4÷10፤9÷11
11÷22 ዘዳ6÷5:17፤ 10÷20
11÷23 ዘፀ23÷28፤ ዘዳ9÷1:5
11÷24 ዘፍ2÷14፤ 15÷18፤ዘዳ1÷36፤ 12÷20፤19÷8፤ ኢያ1÷3:14÷9
11÷25 ዘፀ23÷27፤ ዘዳ2÷25፤7÷24
11÷26 ዘሌ26÷14-17፤ ዘዳ27÷13-26፤30÷1: 15:19፤መዝ24÷5፤ ሰቆ2÷17፤ዳን9÷11፤ ሐጌ1÷11፤ ሚል2÷2፤3÷9፤4÷6
11÷27 ዘዳ28÷1-14፤ መዝ24÷5
11÷28 ዘዳ4÷28፤ 13÷6:13፤29÷26፤ 1ሳሙ26÷19፤ 2ዜና24÷20፤ ኤር42÷13፤44÷16፤
11÷29 ዘዳ27÷4: 12-13፤ኢያ8÷30: 33፤መሳ9÷7፤ዮሐ4÷20
11÷30 ዘፍ12÷6፤ ኢያ4÷19፤5÷9፤9÷6፤ 10÷6፤14÷6፤15÷7፤ መሳ2÷1፤2ነገ2÷1፤ ሚክ6÷5
11÷31 ዘኍ33÷53፤ ዘዳ12÷10፤ኢያ11÷23
12÷1 ዘዳ4÷9-10፤ 6÷5፤1ነገ8÷40፤ መዝ119÷5፤ሕዝ20÷19

12÷2 ዘኍ21÷28፤ 1ነገ14÷23፤2ነገ17÷10፤ኢሳ57÷5፤ኤር2÷20፤ 3÷6:13 12÷3 ዘፀ23÷13፤32÷20፤34÷13፤ነገ11÷18፤1ነገ14÷15:23 12÷4 ቍ30፤2ነገ17÷15፤ኤር10÷2 12÷5 ቍ11:13፤ዘፀ20÷24፤ ዘዳ14÷23፤ 15÷20፤16÷2:11፤ 18÷6፤26÷2፤ 1ሳሙ2÷29፤ 2ሳሙ7÷13፤1ነገ5÷5፤ 8÷16፤9÷3፤2ዜና2÷4፤ 6÷6፤7÷12:16፤ዕዝ6÷12፤ 7÷15፤መዝ26÷8፤ 78÷68፤ዘካ2÷12

[ሀ]24 የሜዲትራንያን ባሕር ነው::
[ለ]30 ወይም፣ *ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ*::

ተክሎች ውሃ የሚያገኙት ከዐባይ ወንዝ በቦይ ተስቦ ከሚመጣ ውሃ ነው፤ የከነዓን ምድር ውሃ የምታገኘው ግን ከዝናብ ነው (ቍ 11)::

11÷13፤ የ4÷29 ማብ ይመ::

11÷14 *የበልጉንና የክረምቱን ዝናብ፤* በፓለስቲና የዝናቡ ወቅት በጥቅምት ጀምሮ በሚያዝያ ያቆማል::

11÷17 *ሰማያትን ይዘጋል፤* በከነዓን የሚኖሩ ሰዎች እንደሚያስቡት (ከሆሴ 2÷8 :17 ጋር ያነጻጽሩ)፣ እጅግ አስፈላጊውንና ወቅቱን ጠብቆ የሚመጣውን ዝናብ (ቍ 14 ይመ) የሚቈጣጠረው በኣል ሳይሆን እግዚአብሔር ነው::

11÷18-20፤ የ6÷8-9 ማብ ይመ::

11÷22 *ትጣበቁ ዘንድ፤* የ10÷20 ማብ ይመ::

11÷24 *በእግራችሁ የምትረግጡት ስፍራ ሁሉ፤* የ1÷7 ማብ ይመ::

11÷26-30፤ በገሪዛንና በጌባል ተራሮች ላይ የተነገሩት በረከቶችና መርገሞች በም 27-28 ላይ በሰፊው ተዘርዝረዋል::

11÷28 *የማታውቋአቸውን፤* ከዚህ በፊት አይታችኋቸውም ሆነ ሰግዳችሁላቸው የማታውቋቸውን ማለት ነው (13÷2:6:13፤ 28÷64፤ 29÷26፤ 32÷17 እንዲሁም የዘፀ 6÷3 ማብ ይመ)::

11÷30 *መንገድ፤* ምናልባት በገሊላ ባሕርና በሙት ባሕር መካከል፣ ከዮርዳኖስ ወንዝ ጋር ትይዩ ሆኖ ከሰሜን ወደ ደቡብ የተዘረጋውን መንገድ ሊሆን ይችላል:: *ዓረባ፤* የ1÷1 ማብ ይመ:: በዚያ ይኖሩ የነበሩት ከነዓናውያን በገሪዛንና በጌባል ተራሮች አካባቢ የነበረውን ስፍራ ተቈጣጥረውት ነበር:: *በሞሬ ታላላቅ ዛፎች፤* የዘፍ 12÷6 ማብ ይመ::

12÷3 *መሠዊያዎቻቸውን … የማምለኪያ ዐምዶቻቸውን … የአሼራ ምስል ዐምዶቻቸውን፤* የ7÷5 ማብ ይመ::

12÷4 *በእነርሱ መንገድ፤* ጣዖታት የሚመለኩበትን የአምልኮ ሥርዐትና የሚገለገሉበትን ዕቃ ተጠቅሞ፣ እውነተኛውን አንድ አምላክ ማምለክ ተገቢ አይደለም (ከቍ 29-31 ጋር ያነጻጽሩ)::

12÷5 *አምላካችሁ እግዚአብሔር ለስሙ ማደሪያ …*

ስፍራ እሹ፤ ወደዚያም ስፍራ ሂዱ። [6]ወደዚያም የሚቃጠሉ መሥዋዕቶቻችሁንና ሌሎች መሥዋዕቶቻችሁን፣ ዐሥራታችሁንና የእጃችሁን ስጦታ፣ ስእለቶቻችሁንና የፈቃዳችሁን ስጦታዎች፣ የቀንድ ከብት መንጋችሁን፣ የበግና የፍየል መንጋዎቻችሁን በኵራት አምጡ። [7]በዚያም *በአምላካችሁ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) *ፊት ትበላላችሁ፤ አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እናንተን በባረከበት፣ በምታደርጉት ሁሉ አንተና ቤተ ሰዎችህ ሐሤት ታደርጋላችሁ።

[8]ዛሬ እንደምናደርገው ሁሉ፣ እያንዳንዱ የሚመስለውን እንዳደረገ አታድርጉ፤ [9]ምክንያቱም ማረፊያ ወደ ሆነውና *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚሰጣችሁ ርስት ገና አልደረሳችሁም። [10]ይሁን እንጂ ዮርዳኖስን ስትሻገሩና *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ በሚሰጣችሁ ምድር ስትቀመጡ፣ ያለ ሥጋት እንድትኖሩ በዙሪያችሁ ካሉት ጠላቶቻችሁ ሁሉ ያሳርፋችኋል። [11]ከዚያም *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ለስሙ ማደሪያ እንዲሆን ወደሚመርጠው ስፍራ፣ እኔ የማዝዛችሁን ሁሉ፦ የሚቃጠሉ መሥዋዕቶቻችሁንና ሌሎች መሥዋዕቶቻችሁን፣ ዐሥራቶቻችሁንና የእጃችሁን ስጦታ፣ እንዲሁም *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የተሳላችኋቸውን ምርጥ ነገሮች ሁሉ ወደዚያ ታመጣላችሁ። [12]እዚያም እናንተ፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችሁ፣ ወንዶችና ሴቶች አገልጋዮቻችሁ፣ እንዲሁም የራሳቸው ድርሻ ወይም ርስት የሌላቸው በየከተሞቻችሁ የሚኖሩት ሌዋውያን በእግዚአብሔር ፊት ሐሤት አድርጉ። [13]የሚቃጠለውን መሥዋዕትህን በፈለግኸው ስፍራ ሁሉ እንዳታቀርብ ተጠንቀቅ። [14]ከነገዶችህ መካከል በአንዱ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሚመርጠው ስፍራ ብቻ የሚቃጠሉ መሥዋዕቶችህን አቅርብ፤ እዚያም እኔ የማዝዝህን ሁሉ ጠብቅ፤ [15]ሆኖም *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ መጠን፣ በየትኛውም ከተማህ፣ እንስሳትህን ሚዳቋም ሆነ ድኵላ ዐርደህ የምትፈልገውን ያህል ሥጋ ብላ፤ በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ የሆነም ሆነ ያልሆነ ሰው ከዚሁ ሥጋ ሊበላ ይችላል። [16]ደሙን ግን እንደ ውሃ መሬት ላይ አፍስሰው እንጂ አትብላው። [17]የእህልህን፣ የወይን ጠጅህንና የዘይትህን ዐሥራት፣ ወይም የቀንድ ከብት፣ የበግና የፍየል መንጋህን በኵራት፣ ወይም ለመስጠት የተሳልኸውን ወይም የፈቃድህን ስጦታ፣ ወይም የእጅህን ስጦታ፣ በከተሞችህ ውስጥ መብላት የለብህም። [18]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚመርጠው ስፍራ አንተ፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆችህ፣ ወንድና ሴት አገልጋዮችህ፤ በከተሞችህ የሚኖር ሌዋዊም፣ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) *ፊት* ትበሉታላችሁ፤ እጅህም በነካው ነገር ሁሉ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) *ፊት* ደስ ይበልህ። [19]በምድርም ላይ በምትኖርበት ጊዜ ሁሉ ሌዋዊውን ቸል እንዳትለው ተጠንቀቅ።

[20]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሰጠህ ተስፋ መሠረት ግዛትህን ሲያሰፋልህ፣ ሥጋ አምሮህ፣ "ሥጋ መብላት እፈልጋለሁ" በምትልበት ጊዜ፣ ያሰኘህን ያህል ሥጋ መብላት ትችላለህ። [21]ስሙን ለማኖር *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የመረጠው ስፍራ ከአንተ እጅግ የራቀ ከሆነ፣ ባዘዝሁህ መሠረት ከቀንድ ከብትህ፣ ከበግና ከፍየል መንጋህ እንስሳት ማረድ ትችላለህ፤ በከተሞችህ ውስጥ የምትፈልገውን ያህል መብላት ትችላለህ። [22]ሚዳቋ ወይም ድኵላ እንደሚበላ አድርገህ ብላ፤ በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ የሆኑትና ያልሆኑት ሊበሉ ይችላሉ። [23]ደሙን ግን እንዳትበላ ተጠንቀቅ፤ ደም ሕይወት ስለ ሆነ፣ ሥጋን ከነሕይወቱ አትብላ። [24]ደሙን እንደ ውሃ በመሬት ላይ አፍስሰው እንጂ አትብላው። [25]*በእግዚአብሔር* (ያህዌ) *ፊት* ትክክል የሆነውን ነገር ስለምታደርግ፣ ለአንተም ሆነ ከአንተ በኋላ ለሚመጡት ልጆችህ መልካም እንዲሆንላቸው አትብላው።

[26]ነገር ግን የተቀደሱ ነገሮችህን ለመስጠት የተሳልሃቸውን ሁሉ ይዘህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ወደሚመርጠው ስፍራ ሂድ። [27]የሚቃጠል መሥዋዕትህን፣ ሥጋውንም ደሙንም *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) መሠዊያ ላይ አቅርብ። የመሥዋዕትህ ደም *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) መሠዊያ ላይ ይፍሰስ፤ ሥጋውን ግን መብላት ትችላለህ። [28]*በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) *ፊት* መልካምና ትክክል የሆነውን ነገር ስለምታደርግ፣ ለአንተና ከአንተም በኋላ ለሚመጡት ልጆችህ ለዘላለም መልካም እንዲሆንላችሁ፣ እኔ የምሰጥህን

12፥6 ዘፍ28፥20፤ ዘሌ27፥30፤ኢሱ22፥27፤ ኢሳ66፥20
12፥7 ዘፀ18፥12፤ ዘሌ23፥40፤ መክ3፥12-13፤ 5፥18-20፤ኢሳ62፥9
12፥8 መሳ17፥6፤ 21፥25
12፥9 ዘፀ33፥14፤ ዘዳ3፥20፤4፥21፤ መዝ95፥11፤ሚክ2፥10
12፥10 ዘፀ33፥14፤ ዘዳ11፥31፤
12፥11 ቍ5፤ ዘሌ1፥3፤ኢሱ22፥23
12፥12 ቍ7፤ ዘኍ18፥20፤ ዘዳ26፥11-13
12፥13 ቍ5
12፥14 ቍ11
12፥15 ቍ22፤ ዘዳ14፥5፤15፥22
12፥16 ቍ23-24፤ዘፍ9፥4፤35፥14፤ ዘሌ17፥13፤ዘዳ15፥23፤ 1ዜና11፥18፤ሕር7፥18፤ ዮሐ19፥34፤ ሐሥ15፥20፤
12፥17 ቍ26፤ ዘሌ27፥30፤ዘኍ18፥12፡ 19፤ዘዳ14፥23፤15፥20
12፥18 ቍ5፡7፡12፤ ዘዳ14፥23፡26፤15፥20፤ ነህ8፥10፤ መክ3፥12-13፤5፥18-20
12፥19 ቍ12፤ ዘዳ14፥27፤ነህ13፥10፤ ሚል3፥8
12፥20 ዘፍ15፥8፤ ዘፀ16፥3፤34፥24፤ ዘዳ11፥24
12፥21 ዘሌ17፥4፤ ዘዳ14፥24፤
12፥22 ቍ15
12፥23 ዘሌ7፥26፤ ሕዝ33፥25
12፥24 ቍ16
12፥25 ቍ28፤ ዘፀ15፥26፤ዘዳ4፥40፤ 13፥18፤1ነገ11፥38፤ 2ነገ12፥2
12፥26 ቍ17፤ ዘኍ5፥9-10
12፥27 ዘሌ1፥13፤ 3፥1-17
12፥28 ዘዳ4፥40፤ መክ8፥12

የሚመርጠውን ስፍራ፤ እስራኤላውያን በምድረበዳ በሚጓዙበት ወቅት የእግዚአብሔር ማደሪያ በመሆን ያገለገለው የመገናኛው ድንኳን፣ ራሱ እግዚአብሔር ሊያድርበት በመረጠው ስፍራ በከነዓን ይተከላል። ሙሴ እስራኤላውያን የተስፋዪቱን ምድር እንዲወርሱና በዚያም መኖሪያውን እንዲያደርጉ በሚያሳስባቸው ጊዜ የአምልኮ ስፍራቸውን በአንድ ማእከላዊ ቦታ ማድረግ እንዳለባቸው አበክሮ አሳውቆአቸዋል፤ ባንጻሩም ከነዓናውያን በርካታ የማምለኪያ ቦታ ነበራቸው (ቍ 11፡14 18፡21፡26፤ 14፥23-24፤ 16፥2፡6፡11፤ 26፥2 ይመ)።

12፥6፤ ቍ 11 ይመ። እንዲሁም፣ "የብሉይ ኪዳን መሥዋዕቶች" የሚለውን ስንጠረዥ በገጽ 151 ላይ ይመ።

12፥8 *ዛሬ እንዳደረግነው ሁሉ፤* እስራኤላውያን በምድረበዳ በሚንከራተቱበትና ከባላጋራዎቻቸው ጋር ፍልሚያ በሚያደርጉበት ወቅት የመሥዋዕት አቀራረቡን ሥርዐት በሚገባ መከተል አልቻሉም ነበር። ሙሴ ምድሪቱን በሚወርሱበትና በዚያም በሚኖሩበት ወቅት እንዴት መሥዋዕታቸውን ማቅረብና መኖር እንዳለባቸው መመሪያ እየሰጣቸው ነበር (ቍ 10-14)። *እያንዳንዱ እንደሚመስለው፤* የመሳ 17፥6 ማብ ይመ።

12፥9 *ማረፊያ ወደ ሆነው፤* የ3፥20 ማብ ይመ።

12፥11 *ለስሙ ማደሪያ፤* "ለራሱ ማደሪያ" ከሚለው ጋር ይመሳሰላል። የዘፀ 3፥13-15 ማብ ይመ።

12፥12 *ርስት የሌላቸው ... ሌዋውያን፤* 10፥9፤ ዘኍ 18፥20፡24 ይመ። *በእግዚአብሔር ፊት ሐሤት አድርጉ፤* ዕብራውያን በተስፋዪቱ ምድር ተደላድለው በሚኖሩበት ወቅት በእግዚአብሔር በረከት ላይ የተመሠረተ ደስታ የዕለት ተዕለት ኑሮአቸውና አምልኮአቸው አንዱና ትልቁ ገጽታ ነው (ቍ 7፥18)።

12፥13 *በፈለግኸው ስፍራ ሁሉ እንዳታቀርብ፤* መሥዋዕቶችና ስጦታዎች ሁሉ ለእግዚአብሔር መቅረብ ያለባቸው የአምልኮ ማእከል በሆነው በማደሪያው ድንኳን እንጂ፣ በተለያዩ የከነዓናውያን የበኣል አምልኮ ስፍራዎች አይደለም።

12፥16፡24 *ደሙን ... አትብላው፤* የዘፍ 9፥4፤ እና የዘሌ 17፥11 ማብ ይመ።

እነዚህን ደንቦች ሁሉ በጥንቃቄ ፈጽማቸው::

29የምትወርሯቸውንና የምታስለቅቋቸውን አሕዛብ አምላካችሁ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከፊታችሁ ያስወግዳቸዋል፤ ባስወጣችኋቸውና በምድራቸው በተቀመጣችሁ ጊዜ ግን፣ 30ከፊትህ ከጠፉ በኋላ፣ "እነዚህ ሕዝቦች አማልክታቸውን የሚያመልኩት እንዴት ነው? እኔም እንደ እነርሱ አደርጋለሁ" ብለህ በመጠየቅ እንዳ ትጠመድ ተጠንቀቅ:: 31አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) በእነርሱ መንገድ ፈጽሞ አታምልክ፤ ምክንያቱም አማልክታቸውን ሲያመልኩ እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚጸየፈውን ሁሉንም ዐይነት ነገር ያደርጋሉና፤ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውን እንኳ ለአማልክታቸው መሥዋዕት አድርገው ያቃጥላሉ::

32እኔ ያዘዝሁህን ሁሉ ጠብቅ፤ አትጨምርበት፤ አትቀንስለትም::

ሌሎች አማልክትን ማምለክ

13 ነቢይ ወይም ሕልም ዐላሚ ከመካከልህ ተነሥቶ ምልክት ወይም ድንቅ አደርጋለሁ ቢልህ፣ 2የተናገረው ምልክት ወይም ድንቅ ቢፈጸም፣ "አንተ የማታውቃቸውን ሌሎች አማልክት እናምልካቸው" ቢልህ፣ 3አምላካችሁ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በፍጹም ልባችሁና በፍጹም ነፍሳችሁ ትወዱት እንደ ሆን ያውቅ ዘንድ ሊፈትናችሁ ነውና፣ የዚያን ነቢይ ቃል ወይም ሕልም ዐላሚውን አትስማ:: 4አምላካችሁን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ተከተሉት፤ ፍሩት፤ ትእዛዞቹንም ጠብቁ፤ ታዘዙት፤ አገልግሉት፤ ከእርሱም ጋር ተጣበቁ:: 5ከግብፅ ባወጣችሁና ከባርነት ምድር በዋጃችሁ በአምላካችሁ በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ላይ እንድታምፁ ተናግሯልና፣ አምላካችሁ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንድትከተሉት ካዘዛችሁ መንገድ እንድትመለሱ አድርጓልና፣ ያ ነቢይ ወይም ሕልም አላሚ ይገደል፤ ስለዚህ ክፉውን ከመካከልህ አስወግድ:: 6የእናትህ ልጅ ወንድምህ፣ ወንድ ወይም ሴት ልጅህ፣ ወይም የምትወዳት ሚስትህ ወይም የልብ ጓደኛህ፣ "ሄደን ሌሎች አማልክትን እናምልክ" (አንተም ሆንህ አባቶችህ የምታውቋቸውን አማልክት፣) ብሎ በስውር ሊያስትህ ቢሞክር፣ 7በቅርብም ሆነ በሩቅ፣ ከአንዱ የምድር ጫፍ እስከ ሌላው ድረስ በዙሪያህ ያሉትን የአሕዛብ አማልክት እናምልክ ቢልህ፣ 8እሺ አትበለው፤ ወይም አታዳምጠው፤ አትራራለት፤ አትማረው፤ ወይም አትሸሽገው:: 9ያለማመንታት ግደለው፤ እርሱንም ለመግደል በመጀመሪያ የአንተ እጅ፣ ከዚያም በኋላ የሕዝቡ ሁሉ እጅ ይነሣ:: 10የባርነት ምድር ከሆነው ከግብፅ ካወጣህ ከአምላክህ ከእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ሊያርቅህ ፈልጎአልና እስኪሞት ድረስ በድንጋይ ውገረው:: 11ከዚያም እስራኤል ሁሉ ሰምተው ይፈራሉ፤ ከመካከልህም ማንም እንደዚህ ያለውን ክፉ ነገር ዳግም አያደርግም::

12አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንድትኖርባቸው ከሚሰጥህ ከተሞች ባንዲቱ ውስጥ እንዲህ ሲባል ብትሰማ፣ 13ክፉ ሰዎች ከመካከላችሁ ተነሥተው አንተ የማታውቃቸውን፣ "ሌሎች አማልክትን ሄደን እናምልክ" በማለት የከተማቸውን ሕዝብ እያሳቱ ቢሆን፣ 14ጉዳዩን አጣራ፤ መርምር፤ በሚገባም ተከታተል፤ ነገሩ እውነት ሆኖ ከተገኘና ይህ አስጸያፊ ነገር በመካከልህ መፈጸሙ ከተረጋገጠ፣ 15በዚያች ከተማ የሚኖሩትን ሁሉ በሰይፍ ግደላቸው፤ ከተማዪቱን ከነሕዝቧና ከነቀንድ ከብቷ ፈጽሞ ደምስሳት°:: 16በከተማዪቱ የተገኘውን የምርኮ ዕቃ ሁሉ በአደባባይዋ መካከል ላይ ሰብስበህ፣ ከተማዪቱን ከነምርኮዋ እንዳለ ለአምላክህ ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚቀርብ መሥዋዕት አድርገህ በሙሉ አቃጥል:: ለዘላለም እንደ ፈረሰች ትቅር፤ ተመልሳም አትሠራ:: 17እግዚአብሔር (ያህዌ) ከቁጣው ይመለስ ዘንድ እርም ከሆኑ ነገሮች በእጅህ አይገኝ°፤ እርሱ ምሕረቱን ያሳይሃል፤ ይራራልሃል፤ ለአባቶችህ በመሐላ ተስፋ በሰጠው መሠረት ቍጥርህን ያበዛዋል፤ 18ይህም የሚሆነው ዛሬ እኔ የምሰጥህን ትእዛዞቹን ሁሉ በመጠበቅና መልካም የሆነውን በአምላክህ በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት በማድረግ ለአምላክህ ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ስለ ታዘዝህለት ነው::

ንጹሕና ንጹሕ ያልሆነ ምግብ

14፥3-20 ተጓ ምብ - ዘሌ 11 1-23

14 እናንተ የአምላካችሁ የእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ልጆች ናችሁ፤ ለሞተ ሰው ሰውነታችሁን አትብጩ፤ ከግንባራችሁ በላይ ያለውን ጠጕር አትላጩ፤ 2ምክንያቱም አንተ ለአምላክህ ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ቅዱስ ሕዝብ

12፥29 ዘጸ6፥10፤ ኢሱ23፥4፤
12፥30 ቍ41 ዘፀ10፥7፤
12፥31 ዘሌ18፥21፡ 25፤2ነገ13፥27
12፥32 ዘዳ4፥2፤ ራእ22፥18-19
13፥1 ዘፍ20፥3፤ ኤር23፥25፤27፥9፤ 29፥8፤ማቴ24፥24፤ ማር13፥22፤2ተሰ2፥9
13፥2 ዘዳ11፥28፤ 18፥22፤1ሳሙ2፥34፤ 10፥9፤2ነገ19፥29፤ 20፥9፤ኢሳ7፥11፤
13፥3 ዘፍ22፥1፤ ዘዳ6፥5፤1ሳሙ28፥6፡ 15፤1ነገ13፥18፤ 22፥22-23፤ ኤር29፥31፤43፥2፤ ሕዝ13፥9፤1ቆሮ11፥19፤ 2ጴጥ2፥1
13፥4 ዘዳ6፥13፤ 10፥20፤2ነገ23፥3፤ 2ዜና34፥31፤ መዝ5፥7፤2ዮሐ1፥6
13፥5 ቍ10፤ ዘፀ21፥12፥12፤ 22፥20፤ ዘዳ4፥19፤17፥7፡12፤1 9፥19፤24፥7፤ መሳ20፥13፤1ቆሮ5፥13
13፥6 ዘዳ11፥28፤ 17፥2-7፤29፥18
13፥8 ዘዳ7፥2፤ ምሳ1፥10
13፥9 ቍ5፤ዘሌ24፥14
13፥10 ዘፀ20፥3
13፥11 ዘዳ17፥13፤ 19፥20፤21፥21፤ 1ጢሞ5፥20
13፥13 መሳ19፥22፤ 20፥13፤1ሳሙ2፥12፤ 10፥27፤11፥12፤ 25፥17፤1ነገ21፥10
13፥14 ዘዳ17፥4፤ መሳ20፥12
13፥15 ዘፀ22፥20፤ ኢሳ24፥6፤34፥5፤ 43፥28፥47፥6፤ ሰቆ2፥6፤ዳን9፥11፤ ዘካ8፥13፤ሚል4፥6፤
13፥16 ዘዳ7፥25፡ 26፤ኢሱ6፥24፤ 8፥28፤2ነገ25፥9፤ ኢሳ7፥16፤17፥1፤ 24፥10፤25፥2፤27፥10፤ 32፥14፡19፤37፥26፤ ኤር39፥8፤49፥2፤ 52፥13፤ሕዝ16፥41፤ ሚክ1፥6
13፥17 ዘፍ12፥2፤
13፥14፤26፥24፤43፥14፤ዘፀ32፥12፤ ዘኍ25፥4፤ ዘዳ7፥13፤30፥3፤
13፥18 ዘዳ12፥25 14፥1 ዮሐ1፥12፤ሮሜ8፥14፤ 9፥8 14፥2 ዘፍ28፥14፤ዘፀ8፥22፤22፥31፤ዘሌ20፥26፤ዘዳ7፥6፤ኢሳ6፥13፤ ሚል2፥15፤ሮሜ12፥1፤

°15:17 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ነገር ወይም አንድን ሰው ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያሳይ ነው::

12፥31 *ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውን ... መሥዋዕት አድርገው ያቃጥላሉ፤* 18፥10 ይመ፤ እንዲሁም የዘሌ 18፥21 ማብ ይመ::

12፥32 *አትጨምርበት፤ አትቀንስለትም፤* የ4፥2 ማብ ይመ::

13፥1-5፤ የአንድ ትንቢት እውነተኛነት የሚረጋገጠውና የሚታወቀው ትንቢቱ እንደተነገረው ሲፈጸም ነው (18፥21-22)፤ ሆኖም በዚህ ቦታ የተሰጠው መመሪያ፣ በልዩ ችሎታ መጪውን ዘመን ከወዲሁ ከሚተነብዩና በአጋጣሚ ከሚፈጸም የሐሰተኞች ነቢያት ትንቢት እንድንጠበቅ የሚያሳስብ ነው::

13፥3 *በፍጹም ልባችሁ፤* የ4፥29 ማብ ይመ:: *ሊፈትናችሁ፤* የዘፍ 22፥1 ማብ ይመ::

13፥4 *ተጣበቁ፤* የ10፥20 ማብ ይመ::

13፥5 *ነቢይ ... ይገደል፤* 18፥20፤ ኤር 28፥15-17 ይመ:: *ክፉውን ከመካከልህ አስወግድ፤* ይህ ትእዛዝ 17፥7፤ 19፥19፤ 21፥21፤ 22፥21፡24፤ 24፥7 ላይ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል፤ ሐሳቡም በ1ቆሮ 5፥13 ላይ ይገኛል:: ይህ መመሪያ የተሰጠበት ዋና ዐላማ ክፉ አድራጊዎችንና ክፉን ለማስወገድ ነው::

13፥13 *ክፉ ሰዎች፤* 1ሳሙ 1፥16፤ 2፥12፤ 25፥17 ይመ:: በዚህ ቦታ የምናገኘው የዕብራይስጥ ቃል በሌሎች ቦታዎችም ላይ ለምሳሌ በ1ሳሙ 10፥27፤ 30፥22፤ 1ነገ 21፥10፡13፤ ምሳ 6፥12 ላይ ጉብቶ ይገኛል:: ከጊዜ በኋላ ይህ ቃል (በዕብራይስጥ "ቤሊያል") የክፉትና የዐመፅ ባለቤት ለሆነው ለሰይጣን ተሰጥቶአል (2ቆሮ 6፥15)::

13፥15 *ፈጽሞ ደምስሳት፤* የ2፥34 ማብ ይመ::

14፥1 *ሰውነታችሁን አትንጩ፤* ይህን ማድረግ በአረማውያን ሃይማኖት የተለመደ ነው (1ነገ 18፥28 ይመ):: *ፊት ያለውን የራሳችሁን ጠጕር አትላጩ፤* በሐዘን ጊዜ ከፊት ለፊት ያለውን ጠጕር መላጨት በከነዓን የተለመደ ነበር::

14፥2፡21 *ለአምላክህ ለእግዚአብሔር ቅዱስ፤* የዘሌ 11፥44 ማብ ይመ:: ንጹሕና ንጹሕ ያልሆኑ ምግቦችን በተመለከተ የተሰጠው

ነህ፤ ለራሱ የተለየ ሕዝብ እንድትሆንለት እግዚአብሔር (ያህዌ) በምድር ላይ ከሚኖሩ ሕዝቦች ሁሉ አንተን መርጦሃል።

[3]ማናቸውንም ርኩስ ነገር አትብላ። [4]የምትበሏቸው እንስሳት እነዚህ ናቸው፤ በሬ፣ በግ፣ ፍየል፣ [5]ዋላ፣ ድኵላ፣ ሰስ፣ የበረሓ ፍየል፣ ዋሊያ፣ ሚዳቋ፣ አጋዘን*። [6]ሰኰናው ስንጥቅ የሆነውን፣ ለሁለት የተከፈለውንና የሚያመሰኳ ማናቸውንም እንስሳ ብላ። [7]ነገር ግን ከሚያመሰኩት ወይም ሰኰናቸው ከተሰነጠቀ እንስሳት መካከል ግመልን፣ ጥንቸልንና ሽኮኮን አትብሉ፤ እነርሱ ቢያመሰኩ እንኳ፣ ሰኰናቸው የተሰነጠቀ ባለመሆኑ፣ በሥርዐቱ መሠረት በእናንተ ዘንድ ርኩሶች ናቸው። [8]ዐሳማም እንደዚሁ ርኩስ ነው፤ ምንም እንኳ ሰኰናው የተሰነጠቀ ቢሆንም፣ ስለማያመሰኳ፣ እርሱ ለእናንተ ንጹሕ አይደለም፤ የእነዚህን ሥጋ አትብሉ፤ ጥምባቸውንም አትንኩ።

[9]በውሃ ውስጥ ከሚኖሩ ፍጡራን ሁሉ ክንፍና ግልፋፊ ያለውን ማናቸውንም ብሉ፤ [10]ክንፍና ግልፋፊ የሌለውን ግን አትብሉ፤ ለእናንተ ርኩስ ነው።

[11]ንጹሕ የሆነውን ወፍ ሁሉ መብላት ትችላላችሁ። [12]የሚከተሉትን ግን አትበሉም፤ እነርሱም፦ ንስር፣ ገዴ፣ ዓሣ አውጪ፣ [13]ጭልፊት፣ ጭላት፣ ማናቸውም ዐይነት አድኖ በል አሞራ፣ [14]ማናቸውም ዐይነት ቁራ፣ [15]ሰጎን፣ ጠላቋ፣ ዝዪ፣ ማናቸውም ዐይነት በቋል፣ [16]ጉጉት፣ ጋጋኖ፣ የውሃ ዶሮ፣ [17]ይብራ፣ ጥንብ አንሣ አሞራ፣ እርኩም፣ [18]ሽመላ፣ ማናቸውም ዐይነት ሳቢሳ፣ ጅንጅላቴ ወፍና የሌሊት ወፍ ናቸው።

[19]ክንፍ ያላቸው ጥቃቅን ነፍሳት ሁሉ ለእናንተ ርኩስ ናቸው፤ እነርሱን አትብሏቸው። [20]ንጹሕ የሆነውን ማናቸውንም ክንፍ ያለውን ፍጡር ግን ብሉ።

[21]አንተ ግን ለአምላክህ ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ቅዱስ ሕዝብ ነህና የሞተውን ሁሉ አትብላ፤ ከከተሞችህ በአንዲቱ ለሚኖር መጻተኛ ስጠው፤ ይብላውም፤ ለውጭ አገር ሰው ሽጠው። የፍየልን ግልገል በእናቱ ወተት አትቀቅል።

ዐሥራት

[22]በየዓመቱ ከእርሻህ ከምታገኘው ምርት ከዐሥር አንዱን እጅ ለይተህ አስቀምጥ። [23]ምን ጊዜም አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ማክበር ትማር ዘንድ፣ የአዲሱን ወይን ጠጅህንና የዘይትህን ዐሥራት፣ የቀንድ ከብትህን፣ የበግና የፍየል መንጋህን በኵራት ስሙ እንዲጠራበት በሚመርጠው ስፍራ፣ በአምላክህ በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ብላ። [24]ነገር ግን አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ባርኮህ ሳለ፣ መንገዱ ቢርቅብህና እግዚአብሔር (ያህዌ) የስሙ ማደሪያ ይሆን ዘንድ የሚመርጠው ስፍራ ከአንተ እጅግ ከመራቁ የተነሣ ዐሥራትህን ወደዚያ ቦታ ማድረስ ካልቻልህ፣ [25]ዐሥራትህን በብር ለውጥ፤ ብሩንም ይዘህ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚመርጠው ስፍራ ሂድ። [26]በብሩም ደስ ያለህን ሁሉ ማለትም የቀንድ ከብት፣ በግ፣ የወይን ጠጅ ወይም ሌላ ብርቱ መጠጥ ወይም የምትሻውን ሁሉ ግዛበት። ከዚያም አንተና ቤተሰብህ በአምላክህ በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት በዚያ ትበላላችሁ፤ ሐሤትም ታደርጋላችሁ። [27]የራሱ ድርሻ ወይም ርስት ስለሌለው በከተሞችህ የሚኖረውን ሌዋዊ ቸል አትበለው።

[28]በየሦስት ዓመቱ መጨረሻ የዚያን ዓመት ሰብል ዐሥራት በሙሉ አውጥተህ በከተሞችህ ውስጥ አከማች። [29]ይህን የምታደርገው የራሱ ድርሻ ወይም ርስት የሌለው ሌዋዊና መጻተኛ፣ በከተሞችህ የሚኖሩ አባት የሌላቸውና መበለቶች መጥተው እንዲበሉና እንዲጠግቡ፣ አንተንም አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በእጅህ ሥራ ሁሉ እንዲባርክህ ነው።

ዕዳ የሚተውበት ዓመት

15፥1-11 ማመ - ዘሌ 25፥8-38

15 በየሰባቱ ዓመት መጨረሻ የዕዳ ምሕረት አድርግ። [2]አፈጻጸሙም እንደሚከተለው ነው፤ እያንዳንዱ አበዳሪ ለእስራኤላዊ ባልንጀራው ያበደረውን ይተውለት፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) የዕዳ ምሕረት አውጆአልና፣ አበዳሪው፣ እስራኤላዊ ባልንጀራውን ወይም ወንድሙን ዕዳውን እንዲከፍለው አይጠይቀው። [3]ለባዕድ ያበደርኸውን መጠየቅ ትችላለህ፤ ወንድምህ ከአንተ የተበደረውን ማናቸውንም ዕዳ ግን ተወው። [4]ይሁን እንጂ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ትወርሳት ዘንድ ርስት አድርጎ በሚሰጥህ ምድር ውስጥ አብዝቶ ስለሚባርክህ፣ በመካ

*5 በዚህ ስፍራ የተጠቀሱት አንዳንድ አዕዋፍና እንስሳት ማንነታቸው በትክክል አይታወቅም።

14፥3 ሕዝ4፥14
14፥4 ዘሌ7፥23፤ ሐሥ10፥14፤
14፥5 ዘዳ12፥15፤ ኢዮ39፥1፤መዝ104፥18
14፥8 ዘሌ5፥2
14፥13 ዘፍ1፥11፤ ኢሳ34፥15
14፥14 ዘፍ8፥7
14፥17 መዝ102፥6፤ ኢሳ13፥21፤14፥23፤ 34፥11፤ሶፎ2፥14
14፥20 ዘሌ20፥25
14፥21 ቈላ2፤ ዘፀ23፥19፤ ዘሌ11፥39፤
14፥22 ዘፍ14፥20፤ ዘኍ18፥21፤ዘሌ27፥30፤
14፥23 ዘዳ4፥10፤ 12፥5፡17፡18፤1ነገ3፥2፤ መዝ4፥7፤22፥23፤ 33፥8፤ሚል2፥5
14፥25 ማቴ21፥12፤ ዮሐ2፥14
14፥26 ዘሌ10፥9፤ 23፥40፤ዘዳ12፥18፤ መክ10፥16-17
14፥27 ዘኍ18፥20፤ 26፥62፤ዘዳ12፥19፤ 18፥1-2
14፥28 ዘሌ27፥30፤ ዘዳ26፥12
14፥29 ዘፍ47፥22፤ ዘኍ26፥62፤ዘዳ6፥11፤ 15፥10፤16፥11፤ 24፥19-21፤መዝ41፥1፤ 94፥6፤ ምሳ22፥9፤ ኢሳ1፥17፤58፥6፤ ሚል3፥10
15፥1 ዘዳ31፥10፤ ነህ10፥31
15፥3 ዘፍ31፥15፤ ዘዳ23፥20፤28፥12፤ ሩት2፥10

ሕግ፣ እግዚአብሔር አስጸያፊና ርኩስ ናቸው ብሎ ከለያቸው ነገሮች እስራኤላውያንን ለመለየት ታስቦ ነው።

14፥2 *የተለየ ሕዝብ፤* የዘፀ 19፥5 ማብ ይመ።

14፥3-21፤ ንጹሕና ንጹሕ ያልሆኑ ምግቦችን አስመልክቶ በዘሌ 11 ላይ በሰፊው ተገልጾአል (በዚያው ያለውን ማብ ይመ)።

14፥21 *የሞተ ሁሉ አትብላ፤* ደም መብላት የተከለከለው የሞተ ከብት ደም ተሚጦ ከእንስሳው ስለማይወጣ ነው (12፥16፡24፤ እንዲሁም የዘፍ 9፥4፤ የዘሌ 17፥11 ማብ ይመ)። *የፍየልን ግልገል በእናቱ ወተት አትቀቅል፤* የዘፀ 23፥19 ማብ ይመ።

14፥22-29፤ ዘኍ 18፥21-29 ይመ። ሁለቱ ክፍሎች አንድ ላይ ሲታዩ ከዚህ የሚከተለውን ያመለክታሉ፤ (1) እስራኤላውያን ሁሉ በየዓመቱ ከሚያመርቱት ሰብል አንድ ዐሥረኛው ተወስዶ የእግዚአብሔር ማደሪያ በሚገኝበት ማእከላዊ ስፍራ ለሌዋውያን ይከፋፈላል፤ (2) በዚያን ጊዜ፣ በመጀመሪያው ክብረ በዓል እስራኤላውያን ሁሉ ከዐሥራቱ የተወሰነውን ወስደው ይመገባሉ፤ (3) የቀረው ትልቁ ድርሻ ለሌዋውያን ይሆናል፤ (4) በየሦስት ዓመቱም፣ በየከተሞቹ ዐሥራት ተሰብስቦ ይከማቻል፤ ከዚያም ለሌዋውያንና ለችግረኞች ማለትም ለመጻተኞች፣ ለድኻ አደጎችና ለመበለቶች ይከፋፈላል (26፥12 ይመ)፤ (5) ሌዋውያን በበኩላቸው ከሚያገኙት ዐሥራት አንድ ዐሥረኛውን ለእግዚአብሔር ይሰጣሉ፤ የዘሌ 27፥30 ማብ ይመ።

14፥22 *ከዐሥር አንዱን እጅ ለይተህ ማስቀመጥ፤* የዘፍ 14፥20፤28፥22 ማብ ይመ።

14፥23 *ስሙ እንዲጠራበት በሚመርጠው ስፍራ፤* የ12፥5 ማብ ይመ።

14፥25 *ብር፤* በዚያን ዘመን የመገበያያው ገንዘብ እንዲህ እንደ አሁኑ ዘመን ሳንቲም ሳይሆን፣ የተለያየ ክብደት ያለው ቍር ጥራጭ ጥሬ ብር ነበር (የዘፍ 20፥16 ማብ ይመ)።

15፥1 *በየሰባት ዓመት፤* ዘፀ 23፥10-11፤ ዘሌ 25፥1-7 ይመ።

15፥3 *ለሌላ አገር ሰው ያበደርኸውን መጠየቅ፤* በሰባተኛው ዓመት የዕርሻ ቦታችሁን አሳርፉ የሚለውን ትእዛዝ የመጠበቅ ግዴታ ስለሌለበት፣ አንድ የውጭ አገር ሰው ያለበትን ዕዳ እንዲከፍል ቢጠየቅ ዕዳውን የመክፈል ዐቅም ሊኖረው ይችላል።

ከልህ ድኻ አይኖርም፤ ⁵ይህ የሚሆነውም *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፈጽመህ ስትታዘዝና ዛሬ የምሰጥህን እነዚህን ትእዛዞች ሁሉ በጥንቃቄ ስትከተል ብቻ ነው። ⁶*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሰጠህ ተስፋ መሠረት ስለሚባርክህ፣ አንተ ለብዙ አሕዛብ ታበድራለህ እንጂ ከማንም አትበደርም፤ ብዙ አሕዛብን ትገዛለህ እንጂ ማንም አንተን አይገዛህም።

⁷*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ ምድር ላይ ካሉት ከተሞች በአንዲቱ ውስጥ ድኻ ቢኖር፣ በድኻ ወንድምህ ላይ ልብህን አታጨክንበት፤ ወይም እጅህን ወደ ኋላ አትሰብስብበት። ⁸ይልቁንስ እጅህን ፍታለት፤ የሚያስፈልገውንም ሁሉ ቅር ሳይልህ አበድረው። ⁹“ዕዳ የሚሠረዝበት ሰባተኛው ዓመት ተቃርቦአል” የሚል ክፉ ሐሳብ አድሮብህ፣ በችግረኛ ወንድምህ ላይ እንዳትጨክንና ምንም ሳትሰጠው እንዳትቀር፣ እርሱም በአንተ ላይ ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጮኾ በደለኛ እንዳትሆን ተጠንቀቅ! ¹⁰በልግስና ስጠው፤ ስትሰጠውም ልብህ አይጸጸት፤ ከዚህም የተነሣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሥራህ ሁሉና እጅህ ባረፈበት በማናቸውም ነገር ይባርክሃል። ¹¹በምድሪቱ ላይ ድኾች ምንጊዜም አይጠፉም፤ ስለዚህ በዚያ ለሚኖሩ ወንድሞችህ፣ ለድኾችና ለችግረኞች እጅህን እንድትዘረጋ አዝሃለሁ።

አገልጋዮችን ዐርነት ማውጣት

15፥12-18 ተጓ ምብ - ዘፀ 21፥2-6
15፥12-18 ማመ - ዘሌ 25፥38-55

¹²ወገንህ የሆነ ዕብራዊ ወንድን ወይም ሴትን ገዝተህ ስድስት ዓመት ካገለገለህ፣ በሰባተኛው ዓመት ዐርነት አውጣው። ¹³በምታሰናብተውም ጊዜ ባዶ እጁን አትስደደው። ¹⁴ከመንጋህ፣ ከዐውድማህና ከወይን መጭመቂያህ በልግስና ስጠው፤ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በባረከህ መጠን ስጠው። ¹⁵አንተም ራስህ በግብፅ ባሪያ እንደ ነበርህና *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንደ ተቤዠህ አስታውስ፤ ይህን ትእዛዝ ዛሬ የምሰጥህም በዚሁ ምክንያት ነው።

¹⁶ነገር ግን አገልጋይህ፣ አንተንና ቤተ ሰብህን ከመውደዱና ከአንተም ጋር ደስተኛ ሆኖ ከመኖሩ የተነሣ፣ “ከአንተ መለየት አልፈልግም” ቢልህ፣ ¹⁷ጆሮውን ከቤትህ መዝጊያ ላይ በማስደገፍ በወስፌ ትበሳዋለህ፤ ከዚያም ዕድሜ ልኩን አገልጋይህ ይሆናል። በሴት አገልጋይህም ላይ እንደዚሁ አድርግ።

¹⁸አገልጋይህን ዐርነት ማውጣቱ ከባድ መስሎ አይታይህ፤ የስድስት ዓመት አገልግሎቱ፣ አንድ የቅጥር ሠራተኛ የሚሰጠው አገልግሎት ዕጥፍ ነውና። *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በምታደርገው ነገር ሁሉ ይባርክሃል።

የእንስሳት በኵራት

¹⁹የቀንድ ከብት፣ የበግና የፍየል መንጋችህን ተባዕት በኵር ሁሉ *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ቀድስ። የበሬህን በኵር አትሥራበት፤ የበግህንም በኵር አትሸልት፤ ²⁰እርሱ በሚመርጠው ስፍራ አንተና ቤተ ሰብህ በየዓመቱ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ትበሉታላችሁ። ²¹አንድ እንስሳ እንከን ካለበት፣ አንካሳ ወይም ዕውር፣ ወይም ደግሞ ማናቸውም ዐይነት ከባድ ጕድለት ያለበት ከሆነ፣ *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አትሠዋው፤ ²²በየከተሞችህም ትበላዋለህ፤ በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ የሆነውም ሆነ ያልሆነው ሰው፣ እንደ ድኵላ እንደ ዋላ ይበላዋል። ²³ደሙን ግን እንደ ውሃ መሬት ላይ አፍስሰው እንጂ አትብላው።

ፋሲካ

16፥18-ተጓ ምብ - ዘፀ 12፥14-20፤ ዘሌ 23 4-8፤ ዘኍ 28፥16-25

16 *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በአቢብ ወር ከግብፅ በሌሊት ስላወጣህ፣ የአቢብን ወር ጠብቅ፤ *የአምላክህን* የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ፋሲካ አክብርበት። ²*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለስሙ ማደሪያ ይሆን ዘንድ በሚመርጠው ስፍራ ከበግና ከፍየል ወይም ከመንጋህ አንዱን

15፥4 ዘዳ 28፥8
15፥5 ዘፀ15፥26፤ ዘዳ7፥12፤28፥1
15፥6 ዘዳ28፥12-13፡44
15፥7 ቍ፡11፤ ማቴ26፥11፤ 1ዮሐ3፥17
15፥8 ማቴ5፥42፤ ሉቃ6፥34፤ ሐሥ24፥17
15፥9 ቍ፡1፤ ዘፀ22፥23፤ኢዮ5፥15፤ ማቴ20፥15፤ያዕ5፥4
15፥10 2ቆሮ9፥5፤ ዘዳ14፥29
15፥11 ቍ፡7፤ ማቴ26፥11፤ ማር14፥7፤ዮሐ12፥8
15፥12 ኤር34፥14
15፥14 ዘኍ18፥27
15፥15 ዘፀ13፥3፤ 20፥2፤ ዘዳ4፥34፤ 9፥26፤16፥12፤24፥18፤ ኤር16፥14፤23፥7፤ 34፥13፤
15፥19 ዘፍ4፥4፤ ዘፀ13፥2፤22፥30፤ ዘሌ27፥9
15፥20 ዘሌ7፥15-18፤ ዘዳ12፥5-7፡17፡18
15፥21 ዘፀ12፥5፤ ዘሌ22፥19-25፤ ዘዳ17፥1፤ሚል1፥8፡13
15፥22 ዘዳ12፥15
15፥23 ዘፍ9፥4፤ ዘዳ12፥16፤ሕዝ33፥25
16፥1 ዘፀ12፥2፡11፤ 2ነገ23፥21፤ ማቴ26፥17-29
16፥2 ዘዳ12፥5፡26

15፥4 *በመካከልህ ድኻ አይኖርም፤* በመካከላቸው ድኻ የማይኖረው፣ እግዚአብሔር እርሱን ለሚታዘዙ ሁሉ በረከቱን ስለሚሰጥና (ቍ 4-6) በሰባተኛው ዓመት ድኾች ሁሉ ነጻ ስለሚወጡ ነው (ቍ 7-11)። ይህ “ዕዳ የሚተውበት ዓመት” (ቍ 9) የኑሮ ችግር ለገጠማቸው እስራኤላውያን ከዕዳ ነጻ የመሆን ዕድል የሚሰጣቸው ሲሆን፣ አልፎ ተርፎም በማኅበረሰቡ ውስጥ የሀብት መበላለጥ እንዳይኖር ያደርጋል። ‘ኢዮቤልዩ ዓመት’ የሚያስገኘውን ጥቅም ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ዘሌ 25፥8-38)።

15፥6 *ታበድራለህ፤* እስራኤላውያን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ካልጠበቁ ማበደር ቀርቶ የሚበደሩ ይሆናሉ (28፥43-44 *ይመ*)።

15፥11 *ድኾች ምን ጊዜም አይጠፉም፤* ኢየሱስ በማቴ 26፥11 ላይ የተናገረውን ይመ። መልካም ሕግ አላቸው በሚባሉት ኅብረተሰቦች ውስጥ እንኳ፣ የኑሮ ዋስትና አለመኖርና የገቢ ሁኔታ አለመመጣጠን፣ በኅብረተ ሰብ ውስጥ ድኾች እንዲኖሩ ያደርጋል። እንዲህ ባለው ጊዜ ለድኾችና ለችግረኞች የልግስናንና የርኅራኄን እጅ እንድንዘረጋ ጌታ አዞአል።

15፥15 *አስታውስ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

15፥16 *አንተንና ... ከመውደዱ፤* በዘፀ 21፥5-6 ላይ አገልጋዩ መሄድ ካልፈለገ ከቤተ ሰቡ ጋር መኖር ይችላል የሚል ተጨማሪ ምክንያት ተሰጥቶአል።

15፥17 *ጆሮውን ... በወስፌ ትበሳዋለህ፤* የዘፀ 21፥6 ማብ ይመ።

15፥18 *ዕጥፍ፤* አንድ ዕብራዊ አገልጋይ የሐሙራቢ ሕግ ከዕዳ ነጻ ለመውጣት ከሚጠይቀው በላይ፣ ዕጥፍ ዓመታትን እንዲያገለግል ይጠበቅበታል። “ስድስት ዓመት” በሚለው ፈንታ የሐሙራቢ ሕግ “ሦስት ዓመት” ይላል። ሌሎች ጥንታዊ የሕግ ሰነዶች፣ “ዕጥፍ” በሚለው ቃል ፈንታ፣ “አቻ ወይም እኩል” ይላሉ።

15፥19 *ተባዕት በኵር ሁሉ ... ቀድስ፤* ወንድ የሆነ በኵር ሁሉ ለእግዚአብሔር የተለየ እንዲሆን የተደረገው፣ እግዚአብሔር መቅሠፍቱን በግብፃውያን ላይ ባወረደ ጊዜ ሕዝቡን ከዚህ መቅሠፍት ስላዳነ ነው (ዘፀ 12፥12፡29፤ 13፥2 እና ማብ እንዲሁም 13፥15 *ይመ*)።

15፥21 *አንድ እንስሳ እንከን ካለበት ... አትሠዋው፤* የዘሌ 1፥3 ማብ ይመ።

15፥23፤ 12፥16፡24 እንዲሁም የዘፍ 9፥4፤ የዘሌ 17፥11 ማብ ይመ።

16፥1-17፤ በገጽ 178 ላይ፣ “የብሉይ ኪዳን በዓላትና ሌሎች የተቀደሱ ቀናት” የሚለውን ሠንጠረዥ ይመ። እንዲሁም ዘፀ 23፥14-19 እና ማብ፤ 34፥18-26፤ ዘሌ 23፥4-44 ማብ፤ ዘኍ 28፥16-29፡40 ይመ።

16፥1-8፤ ዘፀ 12፥1-28፤ 13፥1-16 እና ማብ ይመ።

16፥1 *አቢብ፤* በገጽ 101 ላይ፣ “የዕብራውያን የቀን አቈጣጠር” የሚለውን ሠንጠረዥ ይመ።

እንስሳ *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፋሲካ አድርገህ ሠዋው። [3]ከቦካ ቂጣ ጋር አትብላው፤ ከግብፅ የወጣኸው በችኮላ ነውና ከግብፅ የወጣህበትን ጊዜ በሕይወትህ ዘመን ሁሉ ታስብ ዘንድ የመከራ ቂጣ ሰባት ቀን ብላ። [4]በምድርህ ሁሉ ላይ በአንተ ዘንድ ለሰ ባት ቀን እርሾ አይገኝ፤ በመጀመሪያው ዕለት ምሽት ከምትሠዋውም ላይ ማናቸውንም ሥጋ ሧት ድረስ እንዲቈይ አታድርግ።

[5]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ በማናቸውም ከተማ ፋሲካን መሠዋት አይገባህም፤ [6]ነገር ግን ለስሙ ማደሪያ ይሆን ዘንድ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚመርጠው ስፍራ፣ ፀሓይ ስትጠልቅ ምሽቱ[ж] ላይ ከግብፅ በወጣህበት ሰዓት ዓመታዊ መታሰቢያ (በዚያ) ፋሲካን ሠዋ። [7]ሥጋውንም ጠብሰህ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚመርጠው ስፍራ ብላ፤ ሲነጋም ወደ ድንኳንህ ተመልሰህ ሂድ። [8]ስድስት ቀን ያልቦካ ቂጣ ብላ፤ በሰባተኛው ቀን *ለአም ላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የተቀደሰ ጉባኤ አድርግ፤ ሥራም አትሥራበት።

የመከር በዓል

16፥19-12 ተጓ ምብ - ዘሌ 23፥15- 22፤ ዘኍ 28፥26- 31

[9]እህልህን ማጨድ ከምትጀምርበት ዕለት አንሥቶ ሰባት ሳምንት ቍጠር፤ [10]ከዚያም በኋላ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በባረከህ መጠን፣ በፈቃድህ የምታመጣውን ስጦታ በማ ቅረብ የመከሩን በዓል *አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) አክብር። [11]አንተ፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆችህ፣ ወንዶችና ሴቶች አገልጋዮችህ፣ በከተሞችህ ያለ ሌዋዊና መጻተኛ በመካከልህ የሚኖሩ አባት የሌላቸውና መበለቶች *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ለስሙ ማደሪያ እንዲሆን በሚመርጠው ስፍራ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ደስ ይበላችሁ። [12]አንተም በግ ብፅ ባሪያ እንደነበርህ አስታውስ፤ ይህንንም በጥንቃቄ ጠብቅ።

የዳስ በዓል

16፥13-17 ተጓ ምብ ዘሌ 23፥33-43 ዘኍ 29፥12-39

[13]የእህልህን ምርት ከዐውድማህ፣ ወይንህንም ከመጭመቂያህ ከሰበሰብህ በኋላ፣ የዳስን በዓል ሰባት ቀን አክብር። [14]በበዓልህ አንተ፣ ወንድና ሴት ልጅህ፣ ወንድና ሴት አገልጋይህ፣ በከተ ማው ያለሌዋዊ፣ መጻተኛ፣ አባት አልባውና መበለቲቱ ደስ ይበላችሁ። [15]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በመረጠው ስፍራ *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በዓሉን ሰባት ቀን አክብር፤ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በእህል ምርትህና በእጅህ ሥራ ሁሉ ይባርክሃል፤ ደስታህም ፍጹም ይሆናል።

[16]ወንዶችህ ሁሉ በዓመት ሦስት ጊዜ፣ በቂጣ በዓል፣ በመከር በዓልና በዳስ በዓል ላይ፣ እርሱ በሚመርጠው ስፍራ *በአምላክህ* በእግዚ አብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ይቅረቡ፤ ማንም ሰው *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ባዶ እጁን አይቅ ረብ። [17]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በባረከህ መጠን እያንዳንዱ እንደ ችሎታው ይስጥ።

ስለ ፍርድ አሰጣጥ

[18]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ ከተሞች ሁሉ ለየነገዶችህ ዳኞችንና አለቆችን ሹም፤ እነርሱም ሕዝቡን በቅን ፍርድ ይዳኙ። [19]ፍርድ አታዛባ፤ አድልዎ አታድርግ፤ ጉቦም አትቀበል፤ ጉቦ የጠቢባንን ዐይን ያሳውራል፤ የጻድቃንንም ቃል ያጣምማልና። [20]በሕይወት እንድትኖርና *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚሰጥህን ምድር እንድትወርስ፣ ቅን ፍርድን ብቻ ተከተል።

ሌሎችን አማልክት ስለ ማምለክ

[21]*ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በምት ሠራው መሠዊያ አጠገብ የአሼራን ምስል የዕንጨት ዐምድ አታቁም[፣]። [22]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚጠላውን ማምለኪያ ዐምድ ለአንተ አታቁም።

17 እንከን ወይም ጕድለት ያለበትን በሬ ወይም በግ በእርሱ ዘንድ አስጸያፊ ነውና *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አት ሠዋ።

[2]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሚሰጥህ ከተሞች በአ ንዲቱ አብሮህ የሚኖር ወንድ ወይም ሴት ኪዳኑን በማፍረስ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ክፉ ድርጊት ሲፈጽም ቢገኝ፣ [3]ትእዛዜንም በመተላለፍ ባዕዳን አማልክትን ያመለከ፣ ለእርሱም ማለትም ለፀሓይ ወይም ለጨረቃ ወይም ለሰማይ ከዋክብት የሰገደ፣ [4]አንተም ይህ መደረጉን ብትሰማ፣ ነገሩን በጥንቃቄ መርምር፤ የተባለውም እውነት ከሆነና እንዲህ ያለው አስጸያፊ ነገር በእስ ራኤል ዘንድ መፈጸሙ ከተረጋገጠ፣ [5]ይህን

16፥3 ዘፀ12፥8፡ 11:39፥34፥18፤ ዘዳ4፥9፤1ቆሮ5፥8፤
16፥4 ዘፀ12፥6:8፤ ማር14፥12
16፥6 ዘፀ12፥42
16፥7 ዘፀ12፥8
16፥8 ዘሌ23፥8፤ ማቴ26፥17፤ ሉቃ2፥41፤22፥7፤ ዮሐ2፥13
16፥9 ዘፀ23፥16፤ ሐሥ2፥1
16፥11 ዘፀ20፥24፤ ዘዳ12፥7፤ዘዳ12፥12፤ 14፥29፤2ሳሙ7፥13፤ ነህ8፥10
16፥12 ዘዳ15፥15
16፥13 ዘኖ27፥37፤ ዘፀ23፥16ዘሌ2፥14፤
16፥14 ቀኍ11
16፥15 ኢዩ38፥7፤ መዝ4፥7፤28፥7፤30፥11
16፥16 ዘፀ12፥17፤ 23፥14:16፤34፥20፤ ዘዳ31፥11፤መዝ84፥7፤ ዕዝ3፥4
16፥18 ዘኖ31፥37፤ ዘፀ18፥21:26፤
16፥19 ዘፀ18፥21፤ 23፥2፤ዘሌ19፥15፤ 1ሳሙ8፥3
16፥21 ዘፀ34፥13፤ ዘዳ7፥5፤1ነገ14፥15፤ 2ነገ17፥16፤21፥3፤ 2ዜና33፥3
16፥22 ዘፀ23፥24
17፥1 ዘፀ12፥5፤ ዘሌ22፥20፤ዘዳ7፥25፤ 15፥21
17፥2 ዘዳ13፥6-11
17፥3 ዘኖ1፥16፤ 2፥1፤37፥9፤ዘፀ22፥20፤ ኤር7፥31
17፥4 ዘዳ22፥20፤ 13፥12-14
17፥5 ዘሌ24፥14

[ж]6 ወይም፣ *ፀሓይ ስትወጣ ንጋቱ ላይ፡*
[፣]21 ወይም፣ *ለአሼራ ብለህ ምንም ዐይነት ዛፍ አትትከል።*

16፥3:12 *ታስብ ዘንድ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።
16፥6 *ዓመታዊ መታሰቢያ፤* ከዚህ ቀደም ሲል ያሉት ሐረጎች እንደሚያመለክቱት የቀኑን ጊዜ ወይም ከግብፅ ለቀው የወጡበትን ዕለት ሊያመለክት ይችላል።
16፥7 *ወደ ድንኳንህ፤* በዓሉን ካከበራችሁ በኋላ ወዳረፋችሁበት ቤት ተመለሱ ማለት ነው፤ ይህም በቋሚነት ወይም በጊዜያዊነት የሚኖሩበት ሊሆን ይችላል።
16፥8 *ጉባኤ፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ፣ "የመዝጊያ ጉባኤ" የሚል ትርጒም ሳይኖረው አይቀርም፤ ዘሌ 23፥36 ይመ።
16፥9 *እህልህን ማጨድ ከምትጀምርበት ዕለት አንሥቶ፤* በአቢብ ወር በ16ኛው ቀን ማለት ነው፤ ይህም የፋሲካ በዓል የሚከበርበት ሁለተኛው ቀን ነው።
16፥15 *ደስታህም ፍጹም ይሆናል፤* ደስታቸው ፍጹም የሚሆነው ከእግዚአብሔር በረከት የተነሣ ነው (ከዮሐ 3፥29፤15፥11፤ 16፥24፤ ከፊል 2፥2፤ ከ1ዮሐ 1፥4፤ ከ2ዮሐ 12ጋር ያነጻጽሩ)።
16፥16 *በዓመት ሦስት ጊዜ፤* ሦስቱን ዓመታዊ ክብረ በዓላት ሲሆን፣ እነዚህን ሦስት ታላላቅ በዓላት ለማክበር ወደ ተመረጠው ማእከላዊ ስፍራ መሄድ ያስፈልግ ነበር (ዘፀ 23፥14:17፤ 34፥23 ይመ)።
16፥17 *በባረከህ መጠን እያንዳንዱ እንደችሎታው ይስጥ፤* ቍ 10 ይመ፤ ከ2ቆሮ 8፥12 ጋር ያነጻጽሩ።
16፥18-20፤ ከ1፥9-18፤ ከዘፀ 18፥13-26 ጋር ያነጻጽሩ።
16፥19፤ ዘፀ 23፥8 እና ማብ ይመ።
16፥21-22 *የአሼራን ምስል የዕንጨት ዐምድ ... ማምለኪያ ዐምድ፤* የ7፥5 ማብ ይመ።
17፥1 *እንከን ወይም ጕድለት፤* የዘሌ 1፥3 ማብ ይመ።
17፥3 *ለፀሓይ ወይም ለጨረቃ ወይም ለሰማይ ከዋክብት የሰገደ፤* 2ነገ 17፥16፤ 21፥3:5፤ 23፥4-5 ይመ።

ክፉ ድርጊት የፈጸመውን ወንድ ወይም ሴት ወደ ከተማ ደጅ ወስደህ፣ ያን ሰው እስኪ ሞት ድረስ በድንጋይ ውገረው:: [6]ሞት የሚ ገባው ሰው፣ በሁለት ወይም በሦስት ሰዎች ምስክርነት ይገደል፤ ነገር ግን በአንድ ሰው ምስክርነት ብቻ ማንም ሰው አይገደል:: [7]ሲገ ደልም መጀመሪያ የምስክሮቹ እጅ፣ ቀጥ ሎም የሕዝቡ ሁሉ እጅ ይረፍበት፤ ክፉን ከመካከልህ አስወግድ::

የፍርድ አደባባይ

[8]በአንድ የነፍስ ግድያ ዐይነትና በሌላ፣ በአንድ ዐይነት ሕጋዊ ክርክርና በሌላ፣ ወይም በአንድ የክስ ዐይነትና በሌላ መካከል ውሳኔ የሚጠ ይቅ ማንኛውም ጉዳይ ቢነሣ፣ ከዐቅምህ በላይ የሆነ ጉዳይ በከተሞችህ ውስጥ ቢያጋጥምህ፣ ተነሥተህ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚመርጠው ስፍራ ውጣ፤ [9]ካህናት ወደ ሆኑት ሌዋውያንና በዚያን ጊዜ ዳኛ ወደ ሆነው ሰው ሂደህ፣ ስለ ጉዳዩ ጠይቃቸው፤ እነር ሱም ውሳኔውን ይነግሩሃል:: [10]አንተም *እግዚ አብሔር* (ያህዌ) በሚመርጠው ስፍራ እነርሱ በሚሰጡህ ውሳኔ መሠረት ፈጽም፤ እንድትፈ ጽም የሚሰጡህን መመሪያ ሁሉ በጥንቃቄ አድርግ:: [11]በሚያስተምሩህ ሕግና በሚሰጡህ መመሪያዎች መሠረት ፈጽም:: እነርሱ ከሚነ ግሩህ ቀኝም ግራም አትበል:: [12]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ለማገልገል በዚያ የሚቆመውን ካህን ወይም ዳኛ የሚንቅ ይገ ደል፤ ከእስራኤልም መካከል ክፉውን አስወግድ:: [13]ሕዝቡም ሁሉ ይህን ሲሰማ ይፈራል፤ ከዚያ ወዲያም እንዲህ ያለውን የንቀት ድርጊት አይደግመውም::

ንጉሥን ስለማንገሥ

[14]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚሰጥህ ምድር ስትገባ፣ በምትወርሳትና በምትቀመ ጥባት ምድር፣ "በዙሪያዬ እንዳሉት አሕዛብ ሁሉ፣ እኔም በላዬ ንጉሥ ላንግሥ" ብትል፣ [15]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚመ ርጠውን ንጉሥ በላይህ ታነግሣለህ፤ ከገዛ ወንድሞችህ መካከል እንጂ፣ እስራኤላዊ ወንድ ምህ ያልሆነውን ባዕድ በላይህ አታንግሥ:: [16]ንጉሡም ብዙ ፈረሶችን ለራሱ አያብዛ፤ ወይም ደግሞ የፈረሰኞችን ቍጥር ለመጨመር ሕዝቡን ወደ ግብፅ አይመልስ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ)፣ "በዚያ መንገድ ፈጽሞ አትመለሱ" ብሎአችኋልና:: [17]ልቡ እንዳይስትም ብዙ ሚስ ቶችን አያግባ፤ ብዙ ብርና ወርቅም አያግበ ስብስ::

[18]በመንግሥቱ ዙፋን ላይ በሚቀመጥበትም ጊዜ የዚህን ሕግ ቅጅ ከሌዋውያን ካህናት ወስዶ በጥቅልል መጽሐፍ ለራሱ ይጻፍ:: [19]*አምላኩን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ማክበር ይማር ዘንድ፣ የዚህን ሕግ ቃል ሁሉና ይህን ሥርዐት በጥንቃቄ ይከተል ዘንድ ከእርሱ ጋር ይሁን፤ በሕይወቱ ዘመን ሁሉ ያንብበው፤ [20]እርሱና ዘሮቹ በእስራኤል ላይ ረጅም ዘመን ይገዙ ዘንድ፣ ከሕጉ ቀኝም ግራም አይበል፤ ራሱን ከሌሎች ወንድሞቹ በላይ የተሻለ አድርጎ አይቍጠር::

የካህናትና የሌዋውያን የመባ ድርሻ

18 ሌዋውያን ካህናት፣ የሌዊ ነገድም ሁሉ ከእስራኤል ጋር የመሬት ድርሻ ወይም ርስት አይኖራቸውም፤ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በእሳት ከሚቀርበው መባ ይብሉ፣ ድርሻቸው ነውና:: [2]በወንድሞቻቸው መካከል ርስት አይኖራቸውም፤ በሰጣቸው ተስፋ መሠረት *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ርስታቸው ነው::

[3]ኰርማ ወይም በግ የሚሠዋው ሕዝብ ለካህኑ የሚሰጠው ድርሻ ወርቹን፣ መንገጭላ ውንና ሆድ ዕቃውን ነው:: [4]የእህልህን፣ የአዲሱን ወይንህንና የዘይትህን በኵራት እንዲ ሁም ከበጎችህ በመጀመሪያ የተሸለተውን ጠጕር ትሰጣለህ፤ [5]*በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ስም ቆሞ ለዘላለም ያገለግል ዘንድ *አምላክህ* እግ

17፥6 ዘኍ35፥30፤ ዘዳ19፥15፤ ማቴ18፥16
17፥7 ዘሌ24፥14፤ ዘዳ13፥5፤ሐሥ7፥58፤ ዮሐ8፥7፤1ቆሮ5፥13
17፥8 ዘፀ21፥6፤ ዘዳ12፥5፤2ዜና19፥10፤ መዝ122፥3-5
17፥9 ዘፍ25፥22፤ ዘፀ21፥6፤ዘዳ19፥17፤ 24፥8፤27፥9፤ ሕዝ44፥24፤ሐጌ2፥11
17፥11 ዘሌ10፥11፤ ዘዳ5፥32
17፥12 ቍ13፤ ዘፍ17፥14፤ዘኍ15፥30፤ 16፥9፤ዘዳ13፥5፡11፤ 18፥20፤19፥20፤ 1ነገ18፥40፤ኤር14፥14፤ ሆሴ4፥4፤ዘካ13፥3
17፥13 ቍ12
17፥14 ዘኍ33፥53፤ ኢያ21፥43፤ 1ሳሙ8፥5፡19-20፤ 10፥19
17፥15 1ሳሙ16፥3፤ 2ሳሙ5፥3፤ ኤር30፥21
17፥16 ዘፀ13፥17፤ 1ሳሙ8፥11፤1ነገ4፥26፤ 9፥19፤10፥26፡28፡29፤2ዜና1፥14፤መዝ20፥7፤ ኢሳ2፥7፤30፥16፤ 31፥1፤ኤር42፥14፤ ሕዝ17፥15፤
17፥17 ዘፀ34፥16፤ 2ሳሙ5፥13፤12፥11፤ 1ነገ10፥27፤11፥2፡3፤ 2ዜና1፥11፤11፥21፤ ምሳ31፥3፤ኢሳ2፥7
17፥18 ዘዳ31፥22፡ 24፤ኢያ24፥26፤ 1ሳሙ10፥25፤ 1ነገ1፥46፤1ዜና29፥23፤ 2ዜና23፥11
17፥19 ዘዳ4፥9-10፤ 11፥13፤ኢያ1፥8፤ 1ነገ3፥3፤11፥38፤ 2ነገ22፥2
17፥20 ዘዳ5፥32፤ ኢያ23፥6፡12፤ 1ሳሙ8፥5፤10፥25፤ 1ነገ2፥3፤ 9፥4፤1ዜና28፥8፤ መዝ119፥102
18፥1 ዘኍ18፥8፡20፤ ኤር33፥18፡21፤1ቆሮ9፥13
18፥2 ዘኍ18፥20፤ ኢያ13፥14
18፥3 ዘፀ29፥27፤ዘሌ1፥5፤ 7፥28-34፤ ዘኍ18፥12
18፥4 ዘፀ22፥29፤ ዘኍ18፥12
18፥5 ዘፀ28፥1፤ 29፥9፤ዘዳ10፥8

17፥6 *በሁለት ወይም በሦስት ሰዎች ምስክርነት፤* በዘኍ 35፥30 ላይ ይህን በተመለከተ ተጨማሪ ማብራሪያ ተሰጥቶአል:: 19፥15 ይመ፤ ከማቴ 18፥16፤ ከ2ቆሮ 13፥1፤ ከ1ጢሞ 5፥19፤ ከዕብ 10፥28 ጋር ያነጻጽሩ::

17፥7 *ክፉውንም ከመካከልህ ማስወገድ አለብህ፤* ቍ 12 ይመ፤ እንዲሁም የ13፥5 ማብ ይመ::

17፥14 *በዙሪያዬ እንዳሉት አሕዛብ ሁሉ ... ንጉሥ፤* ሙሴና ኢያሱ እንዲሁም ከእነርሱም በኋላ የተነሡት መሳፍንት በእግዚአብሔር ምትክ ሆነው እስራኤልን እንዲያስተዳድሩ የተመረጡት በራሱ በእግዚ አብሔር ነው:: በኋላም ጌዴዎን፣ "እግዚአብሔር ይገዛችኋል" እንዳለው ማለት ነው (መሳ 8፥23 እና ማብ ይመ):: ይሁን እንጂ፣ ሙሴ እዚህ ላይ ሕዝቡ፣ እግዚአብሔር ከሰጣቸው ሥርዐት በማፈንገጥ ወደ ፊት ንጉሥ ይንገሥልን ብለው እንደሚጠይቁ ተናግሮአል (1ሳሙ 8፥4-9 ይመ፤ እንዲሁም የ7፥2-5፤ የ1ሳሙ 8፥1-12፥25 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ዘሌ 20፥23 ይመ):: ስለዚህ ሙሴ ወደ ፊት ንጉሥ እንዴት መምረጥ እንዳለባቸው መመሪያ ሰጣቸው::

17፥16-17፤ እስራኤልን ወደ ግብፅ የመለሰ መሪ አይኑር እንጂ (ኤር 42፥13-43፥7 ይመ)፣ የኋላ ኋላ በእስራኤል ላይ የነገሡ ነገሥታት፣ በተለይም ከንጉሥ ሰሎሞን ጀምሮ በዚህ ክፍል የተጠቀሱትን ነገሮች ሁሉ ተላልፈው ተገኝተዋል (1ነገ 4፥26፤ 11፥1-4)::

17፥18 *የዚህን ሕግ ቅጅ ... ለራሱ ይጻፍ፤* አንድ ንጉሥ የእግዚአብሔርን ሕግ ቅጅ ለራሱ የሚያስቀረው፣ እግዚአብሔር የእርሱ ንጉሥ እንደ መሆኑ ለእርሱ ብቻ መገዛት እንዳለበት ለማ ሳየትና በሰማይ የሚኖረውን ገዥ የሚታዘዘው በሕጉ ቃል መሠረት መሆኑን ለማመልከት ነው:: በዚህ ዘመንም ሆነ ከዚህ ዘመን በፊት በሒታውያንና በሌሎችም አገሮች ዘንድ፣ ከአንድ ንጉሥ በታች ሆነው የሚያስተዳድሩ ገዥዎች ይህን ሥርዐት የመከተል ግዴታ ነበረባቸው (የ31፥9 ማብ ይመ):: በገጽ 18 ላይ፣ "በብሉይ ኪዳን የተደረጉ ዋና ዋና ኪዳኖች" በሚል የተጻፈውን ሠንጠረዥ ይመልከቱ::

17፥20 *ራሱን ... የተሻለ አድርጎ አይቍጠር፤* ከእርሱ በታች ያሉ ሰዎች ሁሉ፣ ከሕግ በላይ እንዳልሆኑ ሁሉ፣ ንጉሡም ከእግዚአብሔር ሕግ በላይ ሊሆን አይችልም::

18፥1 *ድርሻ ወይም ርስት አይኖራቸውም፤* የግል የመሬት ይዞታ እንዲኖራቸው አልተፈቀደላቸውም:: ከሕዝቡ የሚሰበሰበው ዐሥራትና ለመሥዋዕት ከሚቀርቡት እንስሳት የተወሰነው ክፍል ለሌዋውያን እንደሚሰጥ ሁሉ (14፥22-29 እና ማብ እንዲሁም የዘሌ 27፥30 ማብ እና ዘኍ 18፥21-29 ይመ) ከተሞችና በአካባቢያቸው የሚገኙ የግጦሽ ቦታዎችም ለሌዋውያን ተለይተዋል (ኢያ 21፥41-42)::

18፥4 *በኵራት፤* ዘፀ 23፥19 እና ማብ፤ 34፥26፤ ዘሌ 23፥10-11፤ ዘኍ 15፥18-20፤ 18፥12-13 ይመ::

18፥5፤ የ21፥5 ማብ ይመ::

እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከነገዶችህ ሁሉ እርሱንና ዘሮቹን መርጦአል::

[6]አንድ ሌዋዊ ከሚኖርበት ከየትኛውም በእስራኤል ካሉት ከተሞችህ መካከል በፍ ጹም ፈቃድ እግዚአብሔር (ያህዌ) ወደሚመ ርጠው ስፍራ ቢመጣ፣ [7]በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ቆመው እንደሚያገለግሉት ሌዋውያን ወንድሞቹ፣ እርሱም በአምላኩ በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ስም ያገልግል:: [8]ከቤተ ሰቡ ንብ ረት ሽያጭ ላይ ገንዘብ ቢቀበል እንኳ፣ ባልንጀ ሮቹ ከሚያገኙት ጥቅም እኩል ይካፈላል::

አስጸያፊ ድርጊቶች

[9]አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚሰጥህ ምድር በምትገባበት ጊዜ፣ በዚያ የሚኖሩት አሕዛብ የሚፈጽሙትን አስጸያፊ መንገድ አትከተል:: [10]በመካከልህ ወንድ ወይም ሴት ልጁን በእሳት የሚሠዋ[x] ማርተኛ፣ ወይም መተተኛ፣ ሞራ ገላጭ፣ ጠንቋይ [11]ወይም በድግምት የሚጠነቍል፣ መናፍስት ጠሪ ወይም ሙት አነጋጋሪ በመካከልህ ከቶ አይገኝ:: [12]እነዚህን የሚያደርግ ሁሉ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ዘንድ አስጸያፊ ነውና፣ ከእነዚህ አጸያፊ ልምዶች የተነሣም አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እነዚያን አሕዛብ ከፊትህ ያባርራቸዋል:: [13]በአምላክህ በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ነውር አልባ ሁን::

ነቢይ ስለ መነሣቱ

[14]ምድራቸውን የምታስለቅቃቸው አሕዛብ፣ መተተኞችን ወይም ማርተኞችን ያዳምጣሉ፤ አንተ ግን ይህን እንድታደርግ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አልፈቀደልህም:: [15]አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከገዛ ወንድሞችህ መካከል እንደ እኔ ያለ ነቢይ ያስነሣልሃል፤ እርሱን አድምጥ:: [16]በኮሬብ ጉባኤ በተደረገበት ዕለት፣ "እንዳልሞት የአምላክህ የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ድምፅ አልስማ፤ እንዲህ ያለውንም አስፈሪ እሳት ደግሜ አልይ" ብለህ አምላክህን እግ ዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) የጠየቅኸው ይህን ነውና::

[17]እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ አለኝ፤ 'የተናገሩት መልካም ነው፤ [18]ከወንድሞቻቸው መካከል እንደ አንተ ያለ ነቢይ አስነሣላቸዋለሁ፤ ቃሌን በአፉ አደርጋለሁ፤ የማዘውንም ሁሉ ይነግራ ቸዋል:: [19]ማንም ሰው ነቢዩ በስሜ የሚናገረ ውን ቃሌን ባይሰማ፣ እኔ ራሴ በተጠያቂነት እይዘዋለሁ:: [20]ነገር ግን እንዲናገር እኔ ያላዘዝ ሁትን ቃል በድፍረት በስሜ የሚናገርም ሆነ በሌሎች አማልክት ስም የሚናገር ነቢይ ይገ ደል::"

[21]አንተም በልብህ፣ "ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ያልተነገረውን መልእክት እንዴት ማወቅ እንችላለን?" ብትል፣ [22]ነቢዩ በእግዚአብሔር (ያህዌ) ስም የተናገረው ካልተፈጸመ ወይም እውነት ሆኖ ካልተገኘ፣ መልእክቱ እግዚ አብሔር (ያህዌ) የተናገረው አይደለም:: ያ ነቢይ በድፍረት ተናግሮታልና እርሱን አትፍራው::

መማጸኛ ከተሞች

19፥1–14 ማመ – ዘኍ 35፥6-34፤ ዘዳ 441-43፤ ኢሱ 2፥1-9

19 አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ምድ ራቸውን ለአንተ የሚሰጥባቸውን አሕዛብ በሚደመስሳቸው ጊዜና አንተም እነርሱን አስለ ቅቀህ በከተሞቻቸውና በቤቶቻቸው በምትቀመ ጥበት ጊዜ፣ [2]አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ በሚሰጥህ ምድር አማካይ ስፍራ፣ ሦስት ከተሞችን ለራስህ ለይ:: [3]ሰው የገደለ ሁሉ እንዲሸሸባቸው አምላክህ እግዚአ ብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ በሚሰጥህ ምድር መንገዶችን ሥርተህ፣ በሦስት ክፈላቸው::

[4]በተንኰል ሳይሆን ድንገት ሳያስበው ባል ንጀራውን ገድሎ ሕይወቱን ለማትረፍ ለሚሸሽ ሰው መመሪያው የሚከተለው ነው:: [5]እነሆ፤ አንድ ሰው ከባልንጀራው ጋር እንጨት ለመ ቍረጥ ወደ ጫካ ቢሄድ፣ ዛፉን ለመጣል መጥረቢያውን በሚሰነዝርበት ጊዜ ብረቱ ከእጀታው ወልቆ ባልንጀራውን በመምታት ቢገድለው፣ ያ ሰው ከእነዚህ ከተሞች ወደ አንዱ በመሸሽ ሕይወቱን ማትረፍ ይችላል:: [6]አለበለዚያ በተንኰል ሳይሆን ድንገት ሳያስ በው ባልንጀራውን ቢገድል፣ መንገዱ ረጅም ከሆነ ደም ተበቃዩ በንዴት ተከታትሎ ይደር ስበትና፣ መገደል የማይገባውን ሰው ሊገድል ይችላል:: [7]ሦስት ከተሞችን ለራስህ እንድትለይ ያዘዝሁህ በዚሁ ምክንያት ነው::

[8]ለአባቶችህ በመሐላ በገባላቸው ቃል መሠረት አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወሰንህን ሲያሰፋ

18፥6 ዘኍ35፥2-3፤ ዘዳ12፥5
18፥7 ቍ19፤ 1ነገ18፥32፤22፥16፤ መዝ118፥26
18፥8 ዘኍ18፥24፤ 2ዜና31፥4፤ነህ12፥44፡ 47፤13-12
18፥9 ዘሌ18፥3፤ ዘዳ9፥5፤12፥29-31፤ 2ነገ21፥2፤2ዜና28፥3፤ 33፥2፤34፥33፤ ዕዝ6፥21፤9፥11፤ ኤር44፥4
18፥10 ዘፀ7፥11፤ ዘሌ18፥21፤19፥31፤ 1ሳሙ15፥23
18፥11 ዘፀ22፥18፤ 1ሳሙ28፥13፤ ኢሳ47፥9
18፥12 ዘሌ18፥24
18፥13 ዘፍ6፥9፤ መዝ119፥1፤ማቴ5፥48
18፥14 2ነገ21፥6
18፥15 ማቴ21፥11፤ ሉቃ2፥25-35፤ ዮሐ1፥21፤ሐሥ3፥22፤ 7፥37
18፥16 ዘፀ20፥19፤ ዘዳ5፥23-27
18፥18 ዘፍ20፥7፤ ዘፀ4፥12፤ኢሳ2፥3፤ 26፥8፤51፥4፤ሚክ4፥2፤ ዮሐ4፥25-26፤ 14፥24፤ሐሥ3፥22
18፥19 ቍ7፤ ዘፀ23፥21፤ ዘሌ19፥12፤2ነገ2፥24፤ ኢሱ22፥23፤ ሐሥ3፥23፤ዕብ12፥25
18፥20 ዘፀ23፥13፤ ዘዳ13፥1-5፤17፥12
18፥22 ቍ20፤ ዘዳ13፥2፤1ሳሙ3፥20፤ 1ነገ22፥28፤ኤር28፥9
19፥1 ዘዳ6፥10-11
19፥6 ዘኍ35፥12
19፥8 ዘፍ15፥8፤ ዘፀ34፥24፤ዘዳ11፥24

[x]10 ወይም፣ *ወንድ ወይም ሴት ልጁን የሚገድል*::

18፥9 *አሕዛብ የሚፈጽሙትን አስጸያፊ መንገድ፤* ከዚህ ቀጥሎ የሚገኘው የአስማተኝነትንና የመናፍስት ጠሪነትን ተግባር አስመልክቶ፣ በብሉይ ኪዳን ከተሰጠው ዝርዝር ሁሉ እጅግ የተሟላ ዝርዝር ነው:: በዚህ ክፍል የተጠቀሱት ሁሉ በከነዓን ምድር የሚገኙ ዐጕል ልማዶች ሲሆኑ፣ ሁሉም በእግዚአብሔር ተወግዘዋል፤ ተከልክለዋል:: የእግዚአብሔር ሕዝብ መረጃን፣ ምሪትንና ራእይን ፍለጋ ወደ እነዚህ ሰዎች መሄድ የለበትም:: ከዚህ ይልቅ ግን የእግዚአብሔር እውነተኛ ነቢያት የሚያመጡለትን መልእክት ማድመጥ ይገባዋል (ቍ 14-22 ይመ)::

18፥10 *ወንድ ወይም ሴት ልጁን በእሳት የሚሠዋ፤* 12፥31 ይመ፤ እንዲሁም የዘሌ 18፥21 ማብ ይመ::

18፥15 *እንደ እኔ ያለ ነቢይ፤* ቍ 16 እንዲሁም የክፍሉ አጠ ቃላይ ዐውድ (በተለይ ቍ 20-22 ይመ) እንደሚያመለክተው፣ በየጊ ዜው የሚነሡ ነቢያትን ማለት ነው:: በኮሬብ ተራራ ላይ ሕዝቡ ሙሴ ከእግዚአብሔር መልእክት ተቀብሎ እንዲነግራቸው ጠይቀው ነበር (ዘፀ 20፥19 እና ማብ ይመ):: አሁን ግን ሙሴ ሊለያቸው በመሆኑ ሌላ የእግዚአብሔር ነቢይ የእርሱን ቦታ እንደሚተካና ወደፊት ለሚነሣው ትውልድ ደግሞ ሌላ ነቢይ እንደሚያስፈልግ ነገ ራቸው:: ስለዚህ፣ "እንደ እኔ ያለ ነቢይ" ሲል ከእርሱ በኋላ የሚነሡ ነቢያትን የሚያሳይ የወል አመልካች ነው:: ከዚህም በተጨማሪ ወደፊት የሚመጣውን መሲሕ የሚያመለክትና ልዩ በሆነ መንገድ በኢየሱስ የተፈጸመ ቃል ነው (ዮሐ 1፥21፡25፡45፤ 5፥46፤ 6፥14፤ 7፥40፤ ሐሥ 3፥22-26፤ 7፥37 ይመ)::

18፥16፤ ዘፀ 20፥18-19፤ ዕብ 12፥18-21 ይመ::

18፥18 *ቃሌንም በአፉ፤* ዘፀ 4፥15-16፤ እንዲሁም የዘፀ 7፥1-2 ማብ ይመ::

18፥20 *በድፍረት ... የሚናገር ነቢይ፤* የ13፥1-5 ማብ ይመ:: *ይገደል፤* 13፥5፤ ኤር 28፥15-17 ይመ::

18፥21-22፤ ይህ በአሉታዊ አነጋገር የቀረበው ዐረፍተ ነገር ሁልጊዜ እውነትነት አለው:: ሆኖም "የተነገረው ትንቢት ከተፈጸመ ከእግዚአብሔር ነው" ተብሎ በአዎንታዊ አነጋገር የቀረበ ዐረፍተ ነገር ሁልጊዜ እውነትነት ላይኖረው ይችላል (የ13፥1-5 ማብ ይመ)::

19፥1-13፤ 4፥41-43፤ ዘኍ 35፥9-28፤ ኢሱ 20 ይመ::

ውና ለእነርሱ በሰጣቸው መሠረት ምድሪቷን ሁሉ ሲሰጥህ፣ 9*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) እንድትወድና ምንጊዜም በመንገዱ እንድትሄድ ዛሬ የማዝዝህን እነዚህን ሕግጋት ሁሉ በጥንቃቄ የምትጠብቅ ከሆነ፣ በእነዚህ ላይ ሌሎች ሦስት ከተሞችን ትጨምራለህ። 10*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ በሚሰጥህ ምድር የንጹሕ ሰው ደም እንዳይፈስና በሚፈሰውም ደም በደለኛ እንዳትሆን ይህን አድርግ።

11ይሁን እንጂ አንድ ሰው ባልንጀራውን ቢጠላው፣ አድፍጦ ጥቃት ቢያደርስበት፣ ቢገድለውና፣ ከእነዚህ ከተሞች ወደ አንዲቱ ቢሸሽ፣ 12የሚኖርባት ከተማ ሽማግሌዎች ሰው ልከው ከከተማው ያስመጡት፤ እንዲገድለውም ለደም ተበቃዩ አሳልፈው ይስጡት። 13አትራራለት፤ ነገር ግን መልካም እንዲሆንልህ የንጹሑን ደም በደል ከእስራኤል አስወግድ።

14*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንድትወርሳት በሚሰጥህ ምድር ውስጥ ለአንተ በሚተላለፍልህ ርስት ላይ የቀድሞ ሰዎች ያስቀመጡትን የባልጀራህን የድንበር ምልክት አታንሣ።

ምስክሮች

15በማናቸውም ወንጀል ወይም ሕግ በመተላለፍ ሰውን ጥፋተኛ ለማድረግ፣ አንድ ምስክር አይበቃም፤ ጉዳዩ በሁለት ወይም በሦስት ሰዎች ምስክርነት መረጋገጥ አለበት።

16ተንኰለኛ የሆነ ምስክር አንድን ሰው በሐሰት ቢከስ፣ 17ክርክሩ የሚመለከታቸው ሁለቱ ሰዎች *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) *ፊት*፣ በዚያ ወቅት በሚያገለግሉት ካህናትና ፈራጆች ፊት ይቅረቡ። 18ፈራጆችም ጉዳዩን በጥልቅ ይመርምሩት፤ ያም ምስክሩ በወንድሙ ላይ በሐሰት የመሰከረ መሆኑ ከተረጋገጠ፣ 19በወንድሙ ላይ ለማድረግ ያሰበውን በእርሱ ላይ አድርግበት፤ ክፉውን ከመካከልህ አስወግድ። 20የቀሩትም ሰዎች ይህን ሰምተው ይፈራሉ፤ እንዲህ ያለው ክፉ ነገርም ለወደፊቱ በመካከልህ ከቶ አይደገምም። 21ርኅራኄ አታድርግ፤ ሕይወት በሕይወት፣ ዐይን በዐይን፣ ጥርስ በጥርስ፣ እጅ በእጅ፣ እግር በእግር ይመለስ።

ለጦርነት መውጣት

20 ጠላቶችህን ለመውጋት ወደ ጦርነት ስትሄድ፣ ሠረገሎችንና ፈረሶችን ከአንተ የሚበልጥ ሰራዊትንም በምታይበት ጊዜ አትፍራቸው፤ ከግብፅ ያወጣህ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከአንተ ጋር ነውና። 2ወደ ውጊያው ቦታ ስትቃረቡ፣ ካህኑ ወደ ፊት ወጣ ብሎ ለሰራዊቱ ይናገር፤ 3እንዲህም ይበል፤ "እስራኤል ሆይ ስማ፤ በዛሬው ቀን ጠላቶቻችሁን ለመግጠም ወደ ጦርነት ልትገቡ ነው፤ ልባችሁ አይባባ፤ አትፍሩ፤ አትደንግጡ፤ በጠላቶቻችሁ ፊት አትሸበሩ፤ 4ድልን ያቀዳጃችሁ ዘንድ ስለ እናንተ ጠላቶቻችሁን ሊወጋ አብሮአችሁ የሚወጣው *አምላካችሁ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ነውና።"

5አለቆቹም ለሰራዊቱ እንዲህ ይበሉ፤ "አዲስ ቤት ሠርቶ ያላስመረቀ አለን? ወደ ቤቱ ተመልሶ ይሂድ፤ ያለበለዚያ በጦርነቱ ላይ ይሞትና ቤቱን የሚያስመርቀው ሌላ ሰው ይሆናል። 6ወይን ተክሎ ገና ያልበላለት አለን? ወደ ቤቱ ይመለስ፤ ያለበለዚያ በጦርነቱ ላይ ይሞትና ወይኑን ሌላ ሰው ይበላዋል። 7ሚስት አጭቶ ያላገባት አለን? ወደ ቤቱ ይመለስ፤ ያለበለዚያ በጦርነቱ ይሞትና ሌላ ሰው ያገባታል።" 8ከዚያም አለቆቹ፣ "የሚፈራ ወይም ልቡ የሚባባ ሰው አለን? የወንድሞቹም ልብ እንዳይባባ ወደ ቤቱ ይመለስ" በማለት ጨምረው ይናገሩ።

9አለቆቹ ለሰራዊቱ ተናግረው ሲያበቁ፣ አዛዦችን በሰራዊቱ ላይ ይሹሙ።

10አንድን ከተማ ለመውጋት በምትዘምትበት ጊዜ፣ አስቀድመህ ለሕዝቧ የሰላም ጥሪ አስተላልፍ፤ 11ከተቀበሉህና ደጆቻቸውን ከከፈቱልህ በከተማዋ ውስጥ ሕዝብ ሁሉ ገባርህ ይሁን፤ ያገልግሉህም። 12ዕርቀ ሰላምን ባለመቀበል ውጊያን ከመረጡ፣ ከተማዪቱን ከበባት። 13*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አሳልፎ በእጅህ በሰጠህ ጊዜ፣ በውስጧ ያሉትን ወንዶች በሙሉ በሰይፍ ግደላቸው። 14ነገር ግን ሴቶቹን ሕፃናትን፣ እንስሳቱንና በከተማዪቱ ውስጥ የሚገኘውን ማናቸውንም ነገር በምርኮ ለራስህ አድርግ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከጠላቶችህ የሚሰጥህን ምርኮ ልትጠቀምበት ትችላለህ። 15እንግዲህ የአካባቢህ አሕዛብ ከተሞች ባልሆኑትና ከአንተ እጅግ ርቀው በሚገኙት ከተሞች ሁሉ ላይ የምታደርገው ይኸው ነው።

16*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ በሚሰጥህ በአሕዛብ ከተሞች ውስጥ፣

19፥9 ዘዳ6፥5
19፥10 ዘዳ21፥1-9፤ ምሳ6፥17፤ኤር7፥6፤ 26፥15
19፥11 ዘፀ21፥12፤ 1ዮሐ3፥15
19፥13 ዘዳ7፥2፤ 21፥9፤1ነገ2፥31
19፥14 ዘዳ27፥17፤ ኢዮ24፥2፤ ምሳ15፥25፤22፥28፤ 23፥10፤መዝ16፥6፤ ኢሳ1፥23፤ሆሴ5፥10
19፥15 ዘዳ17፥6፤ ማቴ18፥16፤26፥60፤ 2ቆሮ13፥1
19፥16 ዘፀ23፥1፤ ምሳ6፥19
19፥17 ዘፀ21፥6
19፥18 ዘፀ23፥7
19፥19 ምሳ19፥5፡ 9፤1ቆሮ5፥13
19፥20 ዘዳ13፥11
19፥21 ቊ13፤ ዘፀ21፥24፤ማቴ5፥38
20፥1 ዘኍ14፥9፤ ዘዳ3፥22፤1ሳሙ17፥45፤ መዝ20፥7፤ኢሳ31፥1፤ 41፥10
20፥3 1ሳሙ17፥32፤ ኢዮ23፥16፤መዝ22፥14፤ ኢሳ7፥4፤35፥4፤ ኤር51፥46
20፥4 ዘፀ14፥14፤ 1ዜና5፥22፤ 2ዜና20፥14-22፤ ነህ4፥20፤መሳ12፥3፤ 15፥18፤መዝ44፥7፤ 144፥10
20፥5 ነህ12፥27
20፥6 ኤር31፥5፤ ሕዝ28፥26፤ ሚክ1፥6፤1ቆሮ9፥7
20፥7 ዘዳ24፥5፤ ምሳ5፥18
20፥8 መሳ7፥3
20፥10 ዘዳ2፥26፤ ሉቃ14፥31-32
20፥11 ቊ15፤ 1ነገ9፥21፤2ነገ6፥22፤ 1ዜና22፥2፤ኢሳ31፥8
20፥13 ዘኍ31፥7
20፥14 ዘኍ31፥11፡ 53፤ኢያሱ8፥2፤22፥8
20፥15 ቊ11፤ ኢያሱ9፥9
20፥16 ዘፀ23፥31-33፤ ዘኍ21፥2-3፤ ዘዳ7፥2፤ኢያሱ6፥21፤

19፥14 *የድንበር ምልክት፤* በዚያን ዘመን የድንበር ምልክት የሚደረገው በድንጋይ ሲሆን፣ ምልክቶቹ የዕርሻ ቦታና የመሬት ይዞታ ክልል፣ ከየት እስከ የት እንደ ሆነ ያስታውቃሉ። የግል ይዞታን ለማስፋት የድንበር ምልክቶቹን ከቦታቸው ነቅሎ በሌላ ቦታ መትከል ትልቅ ወንጀል ነው።

19፥15፤ የ17፥6 ማብ ይመ።

19፥18 *በሐሰት የመሰከረ፤* 5፥20፤ ዘሌ 19፥11-13፤ 1ነገ 21፥10:13 ይመ።

19፥19 *ክፉውን ከመካከልህ አስወግድ፤* የ13፥5 ማብ ይመ። ማብ ይመ 19፥21 *ሕይወት በሕይወት፤* የዘፀ 21፥24-25፤ ዘሌ 24፥20፤ እንዲሁም ማቴ 5፥38-42 ይመ።

20፥2 *ካህኑ ... ይናገር፤* ሥርዐቱን እየመላለሱ መናገር ማለት አይደለም። አንዳንድ ጊዜ ካህናት ሰራዊቱ ለጦርነት ሲወጣ አጅበው ይወጡ ነበር (ለምሳሌ ኢሱ 6፥4-21፤ 2ዜና 20፥14-22 ይመ)።

20፥3 *እስራኤል ሆይ ስማ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

20፥4፤ የ3፥22 ማብ ይመ።

20፥5-8 *ወደ ቤቱ ተመልሶ ይሂድ፤* በ28፥30 ላይ የተጠቀሰውን ርግማን ይመ። እስራኤል መታመን ያለባት በሰራዊትዋ ብዛት ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ነው። ስለዚህም ከውትድርና ተግባር ነጻ የሚሆኑ ሰዎች ቍጥር አንዳንድ ጊዜ ብዙ ነበር (ለምሳሌ መሳ 7፥2-8)።

20፥10-15፤ ይህ ክፍል በተስፋዪቱ ምድር ዙሪያ ከሚኖሩ ሕዝቦች ጋር ስለሚደረገው ጦርነት መመሪያን ይሰጣል።

20፥11 *ገባርህ ይሁን፤* የኖኅ ርግማን በልጁ በከነዓን ላይ መድረሱን ያሳያል (ዘፍ 9፥25 እና ማብ ይመ)።

እስትንፋስ ያለውን ነገር አታስተርፍ፤ [17]ኬጢያዊውን፣ አሞራዊውን፣ ከነዓናዊውን፣ ፌርዛዊውን፣ ኤዊያዊውን፣ ኢያቡሳዊውን *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ባዘዘህ *መሠረት ፈጽመህ* ደምስሳቸው[ጀ]፤ [18]አለበለዚያ አማልክታቸውን በሚያመልኩበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን አስጸያፊ ተግባራት ሁሉ ታደርግ ዘንድ ያስተምሩሃል፤ *በአምላክህ* በእግዚአብሔርም (ያህዌ ኤሎሂም) ላይ ኀጢአት ትሠራለህ::

[19]አንድን ከተማ ተዋግተህ ለመያዝ የረጅም ጊዜ ከበባ ካደረግህ፣ ዛፎቹን በመጥረቢያ ጨፍጭፈህ አታጥፋ፤ የእነርሱን ፍሬ መብላት ትችላለህና አትቍረጣቸው፤ ከበህ የምታጠፋቸው የሜዳ ዛፎች ሰዎች ናቸውን?[1] [20]የሚበላ ፍሬ እንደማያፈራ የምታውቀውን ዛፍ ግን ልትቈርጠውና ጦርነት የምታካሄድባትን ከተማ በድል እስክትቈጣጠራት ድረስ ለከበባው ምሽግ *መሥሪያ* ልትጠቀምበት ትችላለህ::

ገዳዩ ላልታወቀ ሰው ስለሚቀርብ ማስተስረያ

21 *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንድትወርሳት በሚሰጥህ ምድር አንድ ሰው ተገድሎ ሜዳ ላይ ቢገኝና ገዳዩም ማን እንደ ሆነ ባይታወቅ፣ [2]ሽማግሌዎችህና ዳኞችህ ወጥተው ሬሳው ወድቆ ከተገኘበት አንሥቶ በአቅራቢያው እስካሉት ከተሞች ድረስ ያለውን ርቀት ይለኩ:: [3]ከዚያም ሬሳው ወድቆ ከተገኘበት ስፍራ በጣም ቅርብ የሆነችው ከተማ ሽማግሌዎች ሊሠራ ያልደረሰችና ቀንበር ያልተጫነባትን ጊደር ይዘው፣ [4]ከዚያ በፊት ታርሶ ወይም ተዘርቶበት ወደማይታወቅ ወራጅ ውሃ ወዳለበት ሸለቆ ያምጡት:: በዚያ ሸለቆም የጊደሪቱን ዐንገት ይስበሩ፤ [5]እንዲያገለግሉና *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ስም እንዲባርኩ፣ በማንኛውም የክርክርና የጥቃት ጕዳዮች ሁሉ ላይ ውሳኔ እንዲሰጡ፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) መርጦአቸዋልና የሌዊ ልጆች ካህናቱ ወደ ፊት ይቅረቡ:: [6]ከዚያም ሬሳው በተገኘበት አቅራቢያ ባለችው ከተማ የሚኖሩ ሽማግሌዎች ሁሉ፣ በሸለቆው ውስጥ፣ ዐንገቷ በተሰበረው ጊደር ላይ እጃቸውን ይታጠቡ:: [7]እንዲህም ብለው ይናገሩ፤ "እጆቻችን ደም አላፈሰሱም፤ ድርጊቱ ሲፈጸምም ዐይኖቻችን አላዩም:: [8]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሆይ፤ ስለ ተቤዠኸው ሕዝብህ ስለ እስራኤል ብለህ ይህን ስርየት ተቀበል፤ ሕዝብህንም በፈሰሰው ንጹሕ ደም በደለኛ አታድርግ::" ስለ ፈሰሰውም ደም ስርየት ይደረግላቸዋል:: [9]አንተም *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ቀና የሆነውን ስታደርግ፣ የንጹሑን ደም የማፍሰስ በደልን ከመካከልህ ታስወግዳለህ::

የተማረከች ሴት ስለ ማግባት

[10]ከጠላቶችህ ጋር ጦርነት ልትገጥም ወጥተህ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እነርሱን በእጅህ አሳልፎ ሰጥቶህ በማረክህ ጊዜ፣ [11]ከምርኮኞቹ መካከል መልከ መልካም ሴት አይተህ ብትማርክህ፣ ሚስትህ ልታደርጋት ትችላለህ:: [12]ወደ ቤትህ ውሰዳት፤ ጠጕሯን ትላጭ፤ ጥፍሯንም ትቍረጥ:: [13]ስትማረክ የለበሰችውንም ልብስ ታውልቅ፤ እቤትህ ተቀምጣ ለአባትና ለእናቷ ወር ሙሉ ካለቀሰችላቸው በኋላ፣ ልትደርስባትና ባል ልትሆናት፣ እርሷም ሚስት ልትሆንህ ትችላለች:: [14]በእርሷ ደስተኛ ባትሆን፣ ወደምትፈልገው እንድትሄድ ነጻነት ስጣት፤ ውርደት ላይ ጥለሃታልና ልትሸጣት ወይም እንደ ባሪያ ልትቈጥራት አይገባህም::

የበኵር ልጅ መብት

[15]አንድ ሰው ሁለት ሚስቶች ቢኖሩት፤ አንደኛዋን የሚወዳት፣ ሌላዋን ግን የሚጠላት ቢሆን፣ ሁለቱም ወንዶች ልጆችን ወልደውለት በኵር ልጁ ግን የተወለደው ከማይወዳት ሚስቱ ቢሆን፣ [16]ንብረቱን ለልጆቹ በሚያወርስበት ጊዜ፣ የብኵርናን መብት ከማይወዳት ሚስቱ ከወለደው በኵር ልጅ ገፎ፣ ከሚወዳት ሚስቱ ለተወለደው ልጁ፣ በአድልዎ ማስጠት አይገባውም፤ [17]ይልቁንም ከተጠላችው ሚስቱ ለተወለደው ልጅ ካለው ሀብት ሁሉ ሁለት እጅ ድርሻውን በመስጠት ብኵርናውን ያስታ

10፥1፡11፥14
20፥18 ዘፀ10፥7፤ 34፥16
20፥20 ኤር6፥6
21፥1 ዘኍ25፥17
21፥3 ዘኍ19፥2
21፥5 ዘዳ48፥20፤ ዘፀ39፥43፡ዘዳ17፥8-11
21፥6 ማቴ27፥24
21፥8 ዘኍ35፥33-34
21፥9 ዘዳ19፥13
21፥10 ኢሱ21፥44፤ 1ነገ8፥46፡1ዜና9፥1፤ ዕዝ5፥12፡ኤር40፥1፤ ሕዝ1፥1፡17፥12፤ ዳን2፥25፡ሚክ4፥10
21፥11 ዘዳ6፥2፤ 34፥8
21፥12 ዘሌ14፥9፤ ዘኍ8፥7፡1ቆሮ11፥5
21፥13 መዝ45፥10
21፥14 ዘፍ34፥2
21፥15 ዘፍ4፥19፤ 29፥33
21፥16 1ዜና26፥10
21፥17 ዘፍ25፥31፤ 49፥3፡2ነገ2፥9፤ ኢሳ40፥2፡61፥7፤ ዘካ9፥12፡ሉቃ15፥12

[ጀ]17 የዕብራይጡ ቃል አንድን ነገር ወይም አንድን ሰው ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያሳይ ነው::
[1]19 ወይም፣ *ለመከበብ ወረደ፤ የዛፎቹ ፍሬ ለሰው ጥቅም ይኖሉ*

20፥17 *ኬጢያዊውን ... ኢያቡሳዊውን፤* 7፥1 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 10፥6፡15-18፤ 13፥7 ማብ ይመ::

20፥19 *ዛፎቹን ... አታጥፋ፤* ከጊዜ በኋላ የተነሡ ጦረኞች ይህን መልካም ሕግ ባለመከተላቸው፣ አብዛኛው የፖለስቲና ምድር በረሓ ሊሆን ችሎአል (በአሁኑ ጊዜ በዚህ ምድር ዛፍ የማይገኘው በአብዛኛው ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በተፈጠረ ሁኔታ ነው)::

21፥5 *እንዲያገለግሉ፤* እግዚአብሔር በሚመለክበት ስፍራ ሕዝቡን ወክለው በእግዚአብሔር ፊት እንዲቆሙ ማለት ነው (10፥8፤ 18፥5 ይመ):: *እንዲባርኩ፤* ዘኍ 6፥22-27 ይመ::

21፥6 *እጃቸውን ይታጠቡ፤* ከበደል ንጹሕ መሆንን የሚያመለክት ምሳሌያዊ አደራረግ ነው (ቍ 7፤ ማቴ 27፥24 ይመ)::

21፥10 *ከጠላቶችህ ጋር ጦርነት ልትገጥም፤* እዚህ ላይ የተጠቀሱት በከነዓን ምድር ዙሪያ የሚኖሩ ጠላቶች ናቸው (20፥14-15 ይመ)፤ በቍ 11 ላይ የተጠቀሰችውን ዐይነት ሴት ተማርካ ትወሰዳለች እንጂ ፈጽሞ አትጠፋም::

21፥12 *ጠጕርዋን ትላጭ፤* የቀድሞ ሕይወትዋን ትታ አዲስ ሕይወት መጀመሯን የሚያመለክት ወይም ደግሞ የሐዘን ምልክት (ቍ 13፤ ለምሳሌ ኤር 47፥5፤ ሚክ 1፥16 ይመ) ወይም የመዋረድ ምልክት (የኢሳ 7፥20 ማብ ይመ) ሊሆን ይችላል:: ለመንጻት ሥርዐትም ጠጕር መላጨት የተለመደ ነበር (ዘሌ 14፥8፤ ዘኍ 8፥7 ይመ፤ ከ2ሳሙ 19፥24 ጋር ያነጻጽሩ)::

21፥14 *ውርደት ላይ ጥለሃታልና፤* ይህን ሐሳብ ለመግለጽ በዚህ ስፍራ ከተጠቀሰው ሌላ ዐሥራ ሁለት ጊዜ ተብቶ የሚገኘው የዕብራይስጡ ቃል፣ ወንዶች ሴቶችን አስገድደው እንደሚደፍሩ የሚያመለክት ነው (22፥24፡29፤ ዘፍ 34፥2፤ መሳ 19፥24፤ 20፥5፤ 2ሳሙ 13፥12፡14፡ 22፡32፤ ሰቆ 5፥11፤ ሕዝ 22፥10-11)::

21፥15 *ሁለት ሚስቶች፤* የዘፍ 4፥19፤25፥6 ማብ ይመ::

21፥16 *በአድልዎ፤* ውርስ ይሰጥ የነበረው በልደት ቅደም ተከተል መሠረት እንጂ፣ በወላጆች አድልዎ አይደለም፤ ሆኖም ይህ ሕግ በመለኮት ፈቃድ አንዳንድ ጊዜ ተጥሶ ይገኛል (ለምሳሌ ያዕቆብ ወይም ሰሎሞን)::

21፥17 *ሁለት እጅ ድርሻውን፤* በእስራኤል አገር የበኵር ልጅ ከውርሱ ሁለት እጁን የመውሰድ መብት አለው:: ከእንዲህ ያለው ባሕል ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ልማዶች በኑዚ፣ በጥንት ባቢሎናውያን ዘመን በነርሳ እንዲሁም በመካከለኛው የአሦራውያን ዘመን በአሦር ነበሩ:: በጥንት ሕዝቦች ዘንድ ይህ ዐይነቱ ልማድ የሕዝቡ መታወቂያ ነበር:: ከውርሱ ሁለት እጁን መውሰድ ማለት ደግሞ ሕጋዊ ተተኪ መሆን ማለት ነው:: ስለዚህም ኤልሳዕ

ውቅ፤ ያ ልጅ የአባቱ ኀይል መጀመሪያ ነውና፤ የብኵርና መብት የራሱ ነው::

የማይታዘዝ ልጅ

[18]አንድ ሰው፣ የአባቱን ወይም የእናቱን ትእዛዝ የማይሰማ፣ ቢቀጡትም የማይታረም እልከኛና ዐመፀኛ ልጅ ቢኖረው፣ [19]አባትና እናቱ ይዘው በሚኖሩበት ከተማ በር ወዳሉት አለቆች ያምጡት፤ [20]"ይህ ልጃችን እልከኛና ዐመፀኛ ነው፤ አይታዘዘንም፤ አባካኝና ሰካራም ነው" ብለው ለአለቆች ይንገሯቸው:: [21]ከዚያም በኋላ የከተማዪቱ ሰዎች ሁሉ እስኪሞት ድረስ በድንጋይ ይውገሩት፤ ክፉውንም ከመ ካከልህ አስወግድ፤ እስራኤልም ሁሉ ይህን ሰምቶ ይፈራል::

ልዩ ልዩ ሕጎች

[22]አንድ ሰው ለሞት የሚያበቃ በደል ፈጽሞ ቢገደልና በድኑ በዕንጨት ላይ ቢሰቀል፤ [23]በድኑን በዕንጨት ላይ እንደ ተሰቀለ አታሳ ድረው፤ ምክንያቱም በዕንጨት ላይ የተሰቀለ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ዘንድ የተረገመ ነውና፤ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ የሚሰጥህን ምድር እንዳታረክስ፣ በዚያኑ ዕለት ቅበረው::

22 የወንድምህ በሬ ወይም በግ ጠፍቶ ሲባዝን ብታየው፣ ወደ እርሱ መልስህ አምጣለት እንጂ ዝም ብለህ አትለፈው፤ [2]ወን ድምህ በአቅራቢያህ ባይኖር፣ ወይም የማን መሆኑን የማታውቅ ከሆነ፣ ባለቤቱ ፈልጎት እስኪመጣ ድረስ፣ ወደ ቤትህ ወስደህ ከአ ንተ ዘንድ አቈየው፤ ከዚያም መልስህ ስጠው:: [3]የወንድምህን አህያ ወይም ልብስ ወይም የጠፋበትን ማናቸውንም ነገር ስታገኝ እንደዚሁ አድርግ፤ በቸልታ አትለፈው::

[4]የወንድምህ አህያ ወይም በሬ መንገድ ላይ ወድቆ ብታየው፣ በእግሩ እንዲቆምለት ርዳው እንጂ ዐልፈኸው አትሂድ::

[5]ሴት የወንድ ልብስ አትልበስ፤ ወንድም የሴት ልብስ አይልበስ፤ እንዲህ የሚያደርገውን ሁሉ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ይጸየፈ ዋልና::

[6]በመንገድ ስታልፍ፣ አንዲት ወፍ ጫጩቶቿን ወይም ዕንቁላሎቿን የታቀፈችበትን ጐጆ በዛፍ ወይም በመሬት ላይ ብታገኝ፣ እናቲቱን ከነጫ ጩቶቿ አትውሰድ፤ [7]ጫጩቶቿን መውሰድ ትች ላለህ፤ እናቲቱን ግን መልካም እንዲሆንልህና ዕድሜህም እንዲረዝም ልቀቃት፤

[8]አዲስ ቤት በምትሠራበት ጊዜ፣ ከጣራው ላይ ሰው ወድቆ በቤትህ ላይ የደም በደል እንዳታመጣ፣ በጣራው ዙሪያ መከታ አብጅለት::

[9]በወይን ተክል ቦታህ ውስጥ ሁለት ዐይነት ዘር አትዝራ፤ ይህን ካደረግህ፣ የዘራኸው ሰብል ብቻ ሳይሆን፣ የወይን ፍሬህም ይጠፋል::

[10]በሬና አህያ በአንድ ላይ ጠምደህ አትረስ::

[11]ሱፍና በፍታ አንድ ላይ ተፈትሎ የተሠራ ልብስ አትልበስ::

[12]በምትለብሰው ልብስ ላይ በአራቱ ማእዘኖች ዘርፍ አድርግ::

ጋብቻን በንጽሕና ስለ መጠበቅ

[13]አንድ ወንድ ሚስት አግብቶ አብሮአት ከተኛ በኋላ ቢጠላት፣ [14]ስሟንም በማጥፋት፣ "ይህችን ሴት አገባኋት፤ ዳሩ ግን በደረስሁባት ጊዜ ድንግልናዋን አላገኘሁም" ቢል፣ [15]የልጂቱ አባትና እናት ድንግልናዋን የሚያረጋግጥ ማስረጃ ይዘው በከተማዪቱ በር ወዳሉት አለቆች ይምጡ:: [16]የልጂቱም አባት ለአለቆቹ እንዲህ ይበል፤ "ልጄን ለዚህ ሰው ዳርሁለት፤ እርሱ ግን ጠላት፤ [17]ስሟንም በማጥፋት፣ 'ልጅህን ከነድንግልናዋ አላገኘኋትም' ብሎኛል፤ ነገር ግን የልጄ ድንግልና ማረጋገጫ ይኸውላችሁ!" ከዚያም ወላጆቿ የደሙን ሸማ በከተማዪቱ አለቆች ፊት ይዘርጉት:: [18]ከዚያም በኋላ አለቆቹ ሰውየውን ይዘው ይቅጡት፤ [19]ይህ ሰው የአንዲት እስራኤላዊት ድንግል ስም አጥፍቶአልና አንድ መቶ ሰቅል[a] ብር ያስከፍሉት፤ ገንዘቡንም ለልጂቱ አባት ይስጡት፤ ሴቲቱም ሚስቱ

[a]19 ወደ አንድ ኪሎ ግራም ነው::

21፥18 ዘፍ31፥35፤ ምሳ1፥8፤30፥17፤ መዝ78፥8፤ ኢሳ30፥1፤ ኤር5፥23፤ሶፎ3፥1፤ ኤፌ6፥1-3
21፥21 ዘሌ20፥9፤ ዘዳ13፥11፤19፥19፤1 ቆሮ5፥13
21፥22 ዘዳ22፥26፤ ማቴ26፥66፤ ማር14፥64፤ ሐሥ23፥29
21፥23 ዘሌ18፥25፤ ኢያ8፥29፤10፥27፤ ዕዝ6፥11፤አስ2፥23፤ 7፥9፤8፥7፤9፥13፡25፤ ኢሳ50፥11፤ ሕዝ39፥12፤ ዮሐ19፥31፤ገላ3፥13፤
22፥1 ዘፀ23፥4-5፤ ምሳ27፥10፤ዘካ7፥9
22፥4 ዘፀ23፥5፤ 1ቆሮ9፥9
22፥6 ዘሌ22፥28፤
22፥7 ዘሌ22፥28፤ ዘዳ5፥29
22፥8 ኢያ2፥8፤ 1ሳሙ9፥25፤ 2ሳሙ11፥2
22፥9 ዘሌ19፥19
22፥10 2ቆሮ6፥14
22፥11 ዘሌ19፥19
22፥12 ዘኍ15፥37-41፤ ማቴ23፥5
2፥13 ዘዳ24፥1
22፥15 ዘፍ23፥10
22፥18 ዘፀ18፥21፤ ዘዳ1፥9-18

በኤልያስ ቦታ ተተካ (2ነገ 2፥9):: *የአባቱ ኀይል መጀመሪያ ነውና፤* የአንድ ሰው ዘር የመተካት ችሎታው የመጀመሪያ ውጤት ነው::

21፥18 *የአባቱን ወይም የእናቱን ትእዛዝ የማይሰማ ... እልከኛና ዐመፀኛ፤* ከዐሥርቱ ትእዛዛት መካከል አምስተኛውን ትእዛዝ በግልጽ የሚጻረር እኩይ ተግባር ነው (5፥16፤ ዘፀ 20፥12 እና ማብ ይመ)::

21፥21 *በድንጋይ ይውገሩት፤* 5፥16፤ 27፥16፤ ዘፀ 21፥15፡17 ይመ:: *ክፉውንም ከመካከልህ አስወግድ፤* የ13፥5 ማብ ይመ::

21፥22 *ቢገደልና በድኑ በዕንጨት ላይ ቢሰቀል፤* በደል ፈጽሞ የተገኘው ሰው በመጀመሪያ ከተገደለ በኋላ፣ 'ዕንጨት ላይ ይሰቀላል' (ዘፍ 40፥19 ይመ)፤ ወይም ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ በግልጽ እንደሚያስረዳው፣ "በሹል ምሰሶ ላይ ይሰካል" (የዘፍ 40፥19፤ የአስ 2፥23 ማብ ይመ)::

21፥23 *በድኑን በዕንጨት ላይ እንደተሰቀለ አታሳድረው፤* በድኑን ለረጅም ጊዜ እንዲታይ ማድረግ ለወንጀሉም ሆነ ለወንጀለ ኛው ከሚገባው በላይ ትኵረት እንዲሰጥ ያደርጋል:: *በእግዚአብሔር ዘንድ የተረገመ፤* እግዚአብሔር ነፍስ መግደልን በፍጹም ይቃወማል፤ በዕንጨት ላይ መሰቀል የእግዚአብሔርን ፍርድና በእርሱም መተውን ያመለክታል:: ክርስቶስ የኀጢአታችንን ሙሉ ቅጣት ተቀበለ፤ ስለዚ ህም በእኛ ምትክ "ርግማን ሆነ" (ገላ 3፥13)::

22፥1 *ዝም ብለህ አትለፈው፤* ቍ 3-4 ይመ:: በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኛቸው ሕጎች የተሰጡት፣ እኩይ ባሕርይንና ተግባርን ለመቅጣት ብቻ ሳይሆን፣ አንድ ሰው ለሌላው ሰውና ንብረት ጥንቃቄ እንዲያደርግ ጭምር ነው:: በገጽ 273 ላይ "በኪዳኑ ውስጥ ለሚገኙ ዋና ዋና ማኅበራዊ ጕዳዮች የሚደረግ ጥንቃቄ" በሚል የተጻፈው ሠንጠረዥ ይመ::

22፥5፤ ይህ ሕግ የወጣው፣ ምናልባት በሃይማኖት ስምና ሽፋን የተቃራኒን ጾታ ልብስ በመልበስ የግብረ ሥጋ ፍላጎት ለማር ካት የሚደረገውን ስውር ስሜት ወይም የግብረ ሰዶምን ተግባር ለመከላከል ነው:: እግዚአብሔር በወንድና በሴት መካከል እንዲ ኖር ያደረገውን ልዩነት እንደሌለ መቍጠር ተገቢ አይደለም (ዘሌ 18፥22፤ 20፥13 ይመ)::

22፥14 *ድንግልናዋን አላገኘሁም፤* ለድንግልናዋ ማስረጃ የሚሆን ደም የነካው ልብስ ወይም ጨርቅ ማለት ነው (ቍ 15፡17፡20 ይመ)::

22፥15 *በከተማዪቱ በር ወዳሉት አለቆች፤* 25፥7 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 19፥1፤ የሩት 4፥1 ማብ ይመ::

22፥19 *አንድ መቶ ሰቅል ብር፤* ይህን ያህል ቅጣት መክፈል ከባድ ነው፤ ሆሴዕ ሚስቱን ጎሜርን ለ 'መግዛት' ካወጣው (ሆሴ 3፥2) ወይም ኤርምያስ በዓናቶት ያለውን እርሻ ለመግዛት ካወጣው ገንዘብ በብዙ ዕጥፍ ይበልጣል (ኤር 32፥9):: ይህም ለአንዲት ልጃገረድ ማጫ ከሚከፈለው አማካይ ገንዘብ በሁለት ዕጥፍ ከፍ ያለ ነው (የቍ 29 ማብ ይመ):: ይህ ከፍተኛ ቅጣትና ፍቺን የሚከለክለው ሕግ

ሆና ትኖራለች፤ በሕይወት ዘመኑ ሁሉ ሊፈታት አይችልም::

[20]ሆኖም ክሱ እውነት ሆኖ ሴቲቱ ድንግል ለመሆኗ ምንም ማረጋገጫ ማቅረብ ካልተቻለ፣ [21]ገና በአባቷ ቤት ሳለች በማመንዘር በእስራ ኤል ውስጥ ወራዳ ተግባር ፈጽማለችና ወደ አባቷ ቤት ደጃፍ ያምጧት፤ እዚያም የከተ ማዋ ሰዎች እስክትሞት ድረስ በድንጋይ ይውገሯት:: ክፉውን ከመካከልህ ማስወገድ አለብህ::

[22]አንድ ሰው፣ ከሌላ ሰው ሚስት ጋር ተኝቶ ቢገኝ፣ አብሮአት የተኛው ሰውና ሴቲቱ ሁለ ቱም ይገደሉ፤ ክፉውን ከእስራኤል ማስወገድ አለብህ::

[23]አንድ ሰው የታጨች ድንግል በከተማ ውስጥ አግኝቶ ከእርሷ ጋር ቢተኛ፣ [24]ልጃ ገረዲቱ በከተማ ውስጥ እያለች አስጥሉኝ ብላ ስላልጮኸች፣ ሰውየውም የሌላን ሰው ሚስት አስገድዶ ስለ ደፈረ፣ ሁለቱንም ወደ ከተማ ደጃፍ ወስዳችሁ እስኪሞቱ ድረስ በድንጋይ ውገሯቸው:: ክፉውን ከመካከልህ ማስወገድ አለብህ::

[25]ነገር ግን አንድ ሰው የታጨችውን ልጃ ገረድ ከከተማ ውጭ አግኝቶ በማስገደድ ቢደ ፍራት፣ ይህን ድርጊት የፈጸመው ሰው፣ ብቻ ይገደል:: [26]በልጃገረዲቱ ላይ ግን ምንም አታድርጉባት፤ ለሞት የሚያበቃ ኃጢአት ምንም አልሠራችም፤ ይህ ዐይነቱ ጉዳይ፣ አደጋ ጥሎ ባልንጀራውን ከሚገድል ሰው አድራ ጎት ጋር የሚመሳሰል ነው:: [27]ምክንያቱም ሰውየው የታጨችውን ልጃገረድ ከከተማ ውጭ ስላገኛትና ብትጮኽም እንኳ ለርዳታ የደረሰላት ማንም ሰው ስላልነበር ነው::

[28]አንድ ሰው ያልታጨች ልጃገረድ አግኝቶ በማስገደድ ቢደርስባትና ቢጋለጡ፣ [29]ሰውየው ለልጅቷ አባት አምሳ ሰቅል[a] ብር ይክፈል፤ ልጃገረዲቱን አስገድዶ ደፍሮአታልና እርሷን

22፥20 ዘዳ17፥4
22፥21 ዘፍ34፥7፤ 38፥24፤ዘሌ19፥29፤ ዘዳ23፥17-18፤ 1ቆሮ5፥13
22፥22 ዘፍ38፥24፤ ዘፀ21፥12፤ 2ሳሙ11፥4፤ ማቴ5፥27-28፤ ዮሐ8፥5፤1ቆሮ6፥9፤ ዕብ13፥4
22፥24 1ቆሮ5፥13
22፥27 ዘፍ39፥14
22፥28 ዘፀ20፥7፤ 34፥16

[a]29 ወደ 0.6 ኪሎ ግራም ነው::

የወጣው፣ ባል ሚስቱን በሆነ ባልሆነው እንዳይከስና ድንገት ብድግ ብሎ እንዳይፈታ ለመከላከል ነው::

22፥21፡24 *ክፉውን ከመካከልህ ማስወገድ አለብህ* ቍ 22 ይመ፤ እንዲሁም የ13፥5 ማብ ይመ::

22፥22 ዘሌ 20፥10 ይመ::

22፥29 *አምሳ ሰቅል ብር*፤ ምናልባት በአማካይ ለአንዲት ልጃገረድ የሚከፈለውን ማጫ ያህል ይሆናል፤ ሆኖም እንደየሰው ዐቅም ሊለያይ ይችላል (የዘፀ 22፥16 ማብ ይመ)::

22፥30 *የአባቱን ሚስት*፤ ከእናቱ ሌላ አባቱ ያገባትን ሴት ለማለት ነው (27፥20 ይመ):: *የአባቱን መኝታ አያርክስ*፤ ቃል በቃል

በኪዳኑ ውስጥ ለሚገኙ ዋና ዋና ማኅበራዊ ጉዳዮች የሚደረግ ጥንቃቄ

1. **ሰብእና**
   የእያንዳንዱ ሰው ሰብእና መጠበቅ አለበት (ዘፀ 20፥13፤ 21፥16-21፡26-31፤ ዘሌ 19፥14፤ ዘዳ 5፥17፤ 24፥7፤ 27፥18)::

2. **የሐሰት ውንጀላ**
   እያንዳንዱ ሰው ከስድብና ከሐሰት ውንጀላ የተጠበቀ ነው (ዘፀ 20፥16፤ 23፥1-3፤ ዘሌ 19፥16፤ ዘዳ 5፥20፤ 19፥15-21)::

3. **ሴቶች**
   ሴት በኅብረተሰቡ ውስጥ በጥገኝነት ስፍራ ብትገኝም ምንም ዓይነት በደል ሊደርስባት አይገባም (ዘፀ 21፥7-11፡ 20፡26-32፤ 22፥16-17፤ ዘዳ 21፥10-14፤ 22፥13-30፤ 24፥1 -5):: ከጥፋቱ መጠን በላይ መቀጣት

4. **ቅጣት**
   ጥፋተኛው (ዘዳ 25፥1-5) የለበትም::

5. **ክብር**
   የእያንዳንዱን እስራኤላዊ የእግዚአብሔር ነጻ ሰውና አገልጋይ የመሆን ክብርና መብት አለው፤ ይህ መብት ይጠ በቃል (ዘፀ 21፥2፡5-6፤ ዘሌ 25፤ ዘዳ 15፥12-18)::

6. **ውርስ**
   የእያንዳንዱ እስራኤላዊ በተስፋዪቱ ምድር ያለው ውርስ የተጠበቀ ነው (ዘሌ 25፤ ዘኍ 27፥5-7፤ 36፥1-9፤ ዘዳ 25፥5 -10)::

7. **ንብረት**
   የእያንዳንዱ እስራኤላዊ ንብረት የተጠበቀ ነው (ዘፀ 20፥15፤ 21፥33-36፤ 22፥1-5፤ 23፥4-5፤ ዘሌ 19፥35-36፤ ዘዳ 5፥19፤ 22፥1-4፤ 25፥13-15)::

8. **የሥራ ፍሬ/ዋጋ**
   እያንዳንዱ የሥራውን ፍሬ የማግኘት መብት አለው (ዘሌ 19፥13፤ ዘዳ 24፥14፤ 25፥4፤)::

9. **የምድር ፍሬ**
   እያንዳንዱ ሰው ምድር ያበቀለችውን/ያፈራችውን ፍሬ መካፈል ይችላል (ዘፀ 23፥10-11፤ ዘሌ 19፥9-10፤ 23፥22፣ 25፥3-55፤ ዘዳ 14፥28-29፤ 24፥19-21)::

10. **የሰንበት ዕረፍት**
    እያንዳንዱ ሰው እስከ ዝቅተኛው አገልጋይ ድረስ ያለው ሳምንታዊውን የእግዚአብሔርን ሰንበት መካፈል/ማረፍ ይገባዋል (ዘፀ 23፥12፤ 28፥8-11፤ ዘዳ 5፥12-15)::

11. **ጋብቻ**
    ጋብቻ በቅድስና መጠበቅ ይኖርበታል (ዘፀ 20፥14፤ ዘሌ 18፥6-23፤ 20፥10-21፤ ዘዳ 5፥18፤ 22፥13-30)::

12. **ብዝበዛ**
    ማንም ሰው ዐቅም የሌለው፣ ድኻ ወይም ደካማ ቢሆን እንኳ መጨቈን ወይም መበዝበዝ የለበትም (ዘፀ 22፥21-27፤ ዘሌ 19፥14፡ 33-34፤ 25፥35-36፤ ዘዳ 23፥19፤ 24፥6፡12-15፡17፤ 27፥18)::

13. **ቅን ፍርድ**
    ማንኛውም ሰው ወደ ፍርድ ችሎት የመቅረብና አቤቱታ የማቅረብ እንዲሁም ቅን ፍርድ የማግኘት መብት አለው (ዘፀ 23፥6፡8፤ ዘሌ 19፥15፤ ዘዳ 1፥17፤ 10፥17-18፤ 16፥18 -20፤ 17፥8-13፤ 19፥15-21)::

13. **ቅን ፍርድ**
    ማንኛውም ሰው ወደ ፍርድ ችሎት የመቅረብና አቤቱታ የማቅረብ እንዲሁም ቅን ፍርድ የማግኘት መብት አለው (ዘፀ 23፥6፡8፤ ዘሌ 19፥15፤ ዘዳ 1፥17፤ 10፥17-18፤ 16፥18-20፤ 17፥8-13፤ 19፥15-21)::

14. **ማኅበራዊ ሥርዓት**
    እያንዳንዱ ሰው በኅብረተሰቡ ውስጥ እግዚአብሔር የሰጠው ስፍራ መከበር አለበት (ዘፀ 20፥12፤ 21፥15፡17፤ 22፥28፤ዘሌ 19፥3፡32፤ 20፥9፤ ዘዳ 5፥16፤17፥8-13፤ 21፥15-21፤ 27፥16)::

15. **ሕግ**
    ማንኛውም ሰው፣ ንጉሥ እንኳ ቢሆን ከሕግ በላይ ሊሆን አይችልም (ዘዳ 17፥18-20)::

16. **እንስሳት**
    ለእንስሳት ጥበቃና እንክብካቤ ማድረግ ከሁሉ ሰው ይጠበቃል (ዘፀ 23፥5፡11፤ ዘሌ 25፥7፤ ዘዳ 22፥4፡6-7፤ 25፥4)::

ማግባት አለበት፤ በሕይወት ዘመኑ ሁሉ ሊፈ ታት አይችልም።

30 አንድ ሰው የአባቱን ሚስት ማግባት የለበትም፤ የአባቱንም መኝታ አያርክስ።

ከእግዚአብሔር ጉባኤ መለየት

23 ብልቱ የተቀጠቀጠ ወይም የተቈረጠ ማናቸውም ሰው ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጉባኤ አይግባ።

2 ዲቃላም ይሁን የዲቃላው ዘር የሆነ ሁሉ፣ እስከ ዐሥር ትውልድ ድረስ እንኳን ቢሆን ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጉባኤ አይግባ።

3 አሞናዊም ሆነ ሞዓባዊ ወይም ማናቸውም የእርሱ ዘር፣ እስከ ዐሥር ትውልድ እንኳ ቢሆን ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጉባኤ አይግባ። 4 ምክንያቱም ከግብፅ ከወጣችሁ በኋላ በጕዞ ላይ በነበራችሁበት ጊዜ እህል ውሃ ይዘው አልተቀበሏችሁም፤ በመስጴጦምያ በምትገኘው በፐቶር* ይኖር የነበረውን የቢዖርን ልጅ በለዓምም አንተን እንዲረግም በገንዘብ ገዙት። 5 ይሁን እንጂ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በለዓምን አልሰማውም፤ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ስለሚወድህ ርግማኑን በረከት አደረገልህ። 6 በሕይወት ዘመንህ ሁሉ ሰላምን ለእነርሱ አትመኝ።

7 ወንድምህ ስለ ሆነ ኤዶማዊውን አትጸየፈው፤ መጻተኛ ሆነህ በአገሩ ኖረሃልና ግብፃዊውን አትጥላው። 8 ለእነርሱ የተወለዱላቸው የሦስተኛው ትውልድ ልጆች ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ጉባኤ መግባት ይችላሉ።

የጦር ሰፈር ንጽሕና አጠባበቅ

9 ጠላትህን ለመውጋት ወጥተህ በሰፈርህ ጊዜ፤ ከማናቸውም ርኵሰት ራስህን ጠብቅ። 10 ከመካከላችሁ ሌሊት ዘር በማፍሰስ የረከሰ ሰው ቢኖር ከሰፈር ወጥቶ እዚያው ይቈይ። 11 እየመሸ ሲመጣ ግን ገላውን ይታጠብ፤ ፀሐይ ስትጠልቅም ወደ ሰፈሩ ይመለስ።

12 ለመጸዳጃ የሚሆንህን ቦታ ከሰፈር ውጭ አዘጋጅ። 13 ከትጥቅህም ጋር መቈፈሪያ ያዝ፤ በምትጸዳዳበት ጊዜ ዐፈር ቈፍረህ በዐይነ ምድርህ ላይ መልስበት። 14 *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ሊጠብቅህ ጠላቶችህንም በእጅህ አሳልፎ ሊሰጥህ በሰፈር ውስጥ ስለሚዘዋወር፣ በመካከልህ አንዳች ነውር አይቶ ከአንተ እንዳይመለስ፣ ሰፈርህ የተቀደሰ ይሁን።

ልዩ ልዩ ሕጎች

15 አንድ ባሪያ ከአሳዳሪው ኰብልሎ ወደ አንተ ቢመጣ፣ ለአሳዳሪው አሳልፈህ አትስጠው። 16 ደስ በሚያሰኘው ቦታና ራሱ በመረጠው ከተማ በመካከልህ ይኑር፤ አንተም አታስጨንቀው።

17 ወንድ ወይም ሴት እስራኤላዊ የቤተ ጣዖት አመንዝራ አይሁን። 18 ለዝሙት አዳሪ ሴት ወይም ለወንደቃ* የተከፈለውን ዋጋ ለማናቸውም ስእለት አድርገህ ለመስጠት ወደ *አምላክህ* ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ቤት አታምጣ፤ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ሁለቱንም ይጸየፋቸዋልና።

19 የገንዘብ፣ የእህል ወይም የማንኛውንም ነገር ወለድ ለማግኘት ለወንድምህ በወለድ አታበድር። 20 ባዕድ ለሆነ ሰው ወለድ ማበደር ትችላለህ፤ ነገር ግን ልትወርሳት በምትገባባት ምድር እጅህ በሚነካው በማናቸውም ነገር *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንዲባርክህ ለእስራኤላዊ ወንድምህ በወለድ አታበድረው።

21 *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ስእለት ከተሳልህ፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) አጥብቆ ከአንተ ይሻዋልና፣ ኀጢአት እንዳይሆንብህ ለመክፈል አትዘግይ። 22 ሳትሳል ብትቀር ግን በደለኛ አትሆንም። 23 በአንደበትህ የተናገርኸውን ሁሉ ለመፈጸም ጠንቃቃ ሁን፤ *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በገዛ አንደበትህ ፈቅደህ ስእለት ተስለሃልና።

24 ወደ ባልንጀራህ የወይን ተክል ቦታ በምትገባበት ጊዜ፣ ያሰኘህን ያህል መብላት ትችላለህ፤ ነገር ግን አንዳችም በዕቃህ አትያዝ። 25 ወደ ባልንጀራህ ዕርሻ በምትገባበት ጊዜ፣ እሸት መቅጠፍ ትችላለህ፤ በሰብሉ ላይ ግን ማጭድ አታሳርፍበት።

22፥30 ዘፍ29፥29፤ ዘሌ.18፥8፤20፥9፤ 1ቆሮ5፥1
23፥1 ዘሌ.21፥20
23፥3 ቊ4፤ ዘፍ19፥38፤ነህ13፥2
23፥4 ቊ3፤ ዘፍ24፥10፤ዘኍ23፥7፤ ዘዳ2፥28፤2ጴጥ2፥15
23፥5 ዘኍ24፥10፤ ዘዳ4፥37፤ ኢሱ24፥10፤ ምሳ26፥2
23፥6 ዘኍ24፥17፤ ዕዝ9፥12፤ ኢሳ15፥1፤25፥10፤ ኤር25፥21፤27፥3፤ 48፥1፤ሕዝ25፥8፤ ሶፎ2፥9፤ማቴ5፥43
23፥7 ዘፍ25፥26፡ 30፤ዘሌ.19፥34
23፥9 ዘሌ.15፥1-33
23፥10 ዘሌ.15፥16
23፥11 ዘሌ.15፥16፤ 1ሳሙ21፥5
23፥14 ዘፍ3፥8፤ ዘፀ3፥5
23፥15 2ሳሙ22፥3፤ 1ሳሙ30፥15፤ መዝ2፥12፤71፥1
23፥16 ዘፀ22፥21፤ 23፥6
23፥17 ዘፍ38፥21፤ 1ነገ14፥24፤15፥12፤ 22፥46፤2ነገ23፥7፤ ኢዮ36፥14
23፥18 ዘፍ19፥5፤ ዘሌ.20፥13፤ ራእ22፥15
23፥19 ዘሌ.25፥35-37፤ነህ5፥2-7
23፥20 ዘፍ31፥15፤ ዘዳ15፥3፡10
23፥21 ዘኍ6፥21፤ 30፥1-2፤መሳ11፥35፤ ኢዮ22፥27፤ መዝ15፥4፤61፥8፤ 65፥1፤76፥11፤ መክ5፥4-5፤ ኢሳ19፥21፤ማቴ5፥33፤ ሐሥ5፥3፤
23፥22 ሐሥ5፥4
23፥25 ማቴ 12፥1፤ ማር2፥23፤ሉቃ6፥1

*4 ይኸውም ሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ ነው።
*18 ዕብራይስጡ፣ ውሻ ይላል።

ከተወሰደ፣ 'የአባቱን ልብስ ጫፍ አይግለጥ' ማለት ነው (የሩት 3፥9፤ የሕዝ 16፥8 ማብ ይመ)።

23፥11 ጃንደረባ ለሆኑ ሰዎች ከጊዜ በኋላ የተሰጠውን በረከት በኢሳ 56፥4-5፤ ሐሥ 8፥26-39 ላይ ይመ።

23፥2-3 *እስከ ዐሥር ትውልድ ድረስ፤* 'ዐሥር' ቍጥር ሙሉነትን ወይም ፍጻሜን የሚያመለክት ቃል በመሆኑ እስከ ዘላለም ማለት ሊሆን ይችላል። ከዚህ ሐረግ ጋር አቻ አገላለጽ ያለው ሐረግ በቍ 6 ላይ "በሕይወት ዘመንህ ሁሉ" ተብሎ ተጠቅሷል (ቃል በቃል ሲተረጐም "ዕድሜህን ሙሉ ለዘላለም" ማለት ነው)።

23፥3፤ ሞዓባውያን ወደ እግዚአብሔር ሕዝብ ጉባኤ እንዳይገቡ የተከለከሉ ቢሆንም፣ ሩት ግን ልዩ ዕድል አግኝታለች (በሩት መጽሐፍ መግቢያ ላይ "መሪ ሐሳብና ሥነ መለኮታዊ ይዘት"የሚለውን ይመ)።

23፥4 *የቢዖር ልጅ በለዓም፤* ዘኍ 22፥4-24፥25 ይመ።

23፥6 *ሰላምን ለእነርሱ አትመኝ፤* ነቢያት በሞዓብ፣ በአሞንና በኤዶም ላይ የተናገሩትን የፍርድ ቃል ይመ (ኢሳ 15፥16፤ ኤር 48፥1-49፥6፤ ሕዝ 25፥1-11፤ አሞ 1፥13-2፥3፤ ሶፎ 2፥8-11 ይመ)።

23፥7 *ወንድምህ ስለ ሆነ ኤዶማዊውን፤* ኤዶም (ዔሳው) ከወንድሙ ከያዕቆብ (ከእስራኤል) ጋር በነበረው ጠብ ምክንያት ብዙ ጊዜ ተዘግቦአል፤ (አሞ 1፥11፤ አብ 10 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 25፥22፡26 ማብ ይመ)።

23፥9-14፤ የእስራኤልን ጦር ሰፈር በንጽሕና ስለ መጠበቅ የተሰጠ መመሪያ ነው። በአጠቃላይ ሕዝቡን በተመለከተ የተሰጠውን ተመሳሳይ መመሪያ በዘሌ 15 ላይ ይመ።

23፥15 *አንድ ባሪያ ከአሳዳሪው ኰብልሎ ወደ አንተ ቢመጣ፤* አንድ ከሌላ አገር የመጣ ባሪያ በእስራኤል አገር ነጻ ሆኖ ለመኖር ከፈለገ ማለት ነው (ቍ 16 ይመ)፤ ከ24፥7 ጋር ያነጻጽሩ።

23፥17-18፤ የዘፀ 34፥15፤ መሳ 2፥17 ማብ ይመ። ማብ ይመ።

23፥18 *ወንደቃ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ውሻ" ማለት ሲሆን፣ ቃሉ አብዛኛውን ጊዜ ንጽሕና ከጐደለው ምግባር ወይም መንፈሳዊነት ጋር የተያያዘ ነው (ከ7፥6፤ 15፥26፤ ከፊል 3፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

23፥19 *ወለድ፤* የዘፀ 22፥25-27፤ የዘሌ 25፥36 ማብ ይመ።

23፥20 *ባዕድ ለሆነ ሰው በወለድ ማበደር ትችላለህ፤* አንድ የውጭ አገር ነጋዴ ወደ እስራኤል የሚመጣው ለራሱ ጥቅም ብሎ ስለሆነ ወለድ መክፈል አለበት።

23፥21-23፤ የዘኍ 30 ማብ ይመ፤ እንዲሁም መክ 5፥4-6 ይመ።

24 አንድ ሰው አንዲት ሴት ካገባ በኋላ፣ አሳፋሪ ነገር አግኝቶባት ባይደሰት ባት፣ የፍቺ ወረቀት ጽፎ በመስጠት ከቤቱ አስወጥቶ ይስደዳት። [2]ከቤቱ ከወጣች በኋላ ሌላ ባል ብታገባ፣ [3]ሁለተኛ ባሏም እንደዚሁ ጠልቷት የፍቺ ወረቀት በመስጠት ከቤቱ አስወጥቶ ቢሰዳት ወይም ቢሞት፣ [4]ከዚያ በኋላ የፈታት የመጀመሪያ ባሏ፣ የረከሰች በመሆኗ እንደ ገና መልሶ ሊያገባት አይችልም፤ ይህ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት አስጸያፊ ነው። *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ በሚሰጥህ ምድር ላይ ኀጢአት አታምጣ።

[5]አዲስ ሚስት በቅርብ ጊዜ ያገባ ሰው፣ ለጦርነት አይሂድ፤ ወይም ሌላ ሥራ እንዲሠራ አይገደድ። ለአንድ ዓመት ነጻ ሆኖ እቤቱ ይቈይ፤ ያገባትን ሚስቱን ደስ ያሰኛት።

[6]ወፍጮና መጁን ወይም መጁንም እንኳ ቢሆን፣ የብድር መያዣ አድርገህ አትውሰድ፤ የሰውን ነፍስ መያዣ አድርጎ መውሰድ ይሆናልና።

[7]አንድ ሰው ከእስራኤላውያን ወንድሞቹ አንዱን ፈንግሎ በመውሰድ ባሪያ ሲያደርገው ወይም ሲሸጠው ቢገኝ፣ ፈንጋዩ ይሙት። ክፉውን ከመካከልህ አስወግድ።

[8]የለምጽ ደዌን* በተመለከተ ሌዋውያን ካህናት የሚሰጡህን መመሪያ በትክክል ለመፈጸም ጥንቃቄ አድርግ። እኔ ለእነርሱ የሰጠሁትን ትእዛዝ በጥንቃቄ ተከተል። [9]ከግብፅ ከወጣችሁ ኋላ በመንገድ ላይ ሳላችሁ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በማርያም ላይ ያደረገባትን አስታውሱ።

[10]ማናቸውንም ነገር ለባልንጀራህ ስታበድር መያዣ አድርጎ የሚሰጥህን ለመቀበል ወደ ቤቱ አትግባ። [11]አንተ ከውጭ ሆነህ ጠብቅ፤ ያበደርኸውም ሰው መያዣውን ከቤት ያምጣልህ። [12]ሰውየው ድኻ ከሆነ፣ መያዣውን ከአንተ ዘንድ አታሳድርበት። [13]መደረቢያውን ለብሶት እንዲያድር ፀሓይ ሳትጠልቅ መልስለት። ከዚያም ያመሰግንሃል፤ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊትም የጽድቅ ሥራ ሆኖ ይቈጠርልሃል።

[14]ድኻና ችግረኛ የሆነውን የምንዳ ሠራተኛ እስራኤላዊ ወንድምህም ሆነ፣ ከከተሞችህ ባንዲቱ የሚኖረውን መጻተኛ አትበዝብዘው፤ [15]የሠራበትን ሒሳብ በዕለቱ፣ ፀሓይ ሳትጠልቅ ክፈለው፤ ድኻ በመሆኑ በጕጕት ይጠባበቀዋልና። ያለበለዚያ ወደ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ይጮኽና ኀጢአት ይሆንብሃል።

[16]አባቶች ስለ ልጆቻቸው፣ ልጆችም ስለ አባቶቻቸው አይገደሉ፤ እያንዳንዱ በራሱ ኀጢአት ይገደል።

[17]ለመጻተኛው ወይም አባት ለሌለው ልጅ ፍትሕ አትንፈገው፤ የመበለቲቱንም መደረቢያ መያዣ አታድርግ። [18]አንተም በግብፅ ባሪያ እንደ ነበርህና *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከዚያ እንደ ተቤዠህ አስታውስ፤ ይህን እንድታደርግ ያዘዝሁህ ለዚህ ነው።

[19]የዕርሻህን ሰብል በምታጭድበት ጊዜ፣ ተረስቶ የቀረ ነዶ ቢኖር፣ ያን ለመውሰድ ተመልሰህ አትሂድ። *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በእጅህ ሥራ ሁሉ እንዲባርክህ ነዶውን ለመጻተኛው፣ አባት ለሌለውና ለመበለቲቱ ተወው። [20]የወይራ ዛፍህን ፍሬ በምታራግፍበት ጊዜ በየቅርንጫፉ ላይ የቀረውን ለመቃረም ተመልሰህ አትሂድ፤ ለመጻተኛው፣ አባት ለሌለውና ለመበለቲቱ ተወው። [21]የወይን ተክልህን ፍሬ ስትሰበስብ ቃርሚያውን ለመሰብሰብ አትመለስበት፤ የቀረውን ለመጻተኛው፣ አባት ለሌለውና ለመበለቲቱ ተወው። [22]በግብፅ ባሪያ እንደ ነበርህ አስታውስ፤ ይህን እንድታደርግ ያዘዝሁህ ለዚህ ነው።

25 በሰዎች መካከል ጠብ ቢነሣና ወደ ፍርድ አደባባይ ቢሄዱ፣ ዳኞች ተበዳይን ነጻ፣ በዳይን ግን ጥፋተኛ በማድረግ የፍርድ ውሳኔ ይስጡ። [2]በደለኛው ሰው መገረፍ የሚገባው ሆኖ ከተገኘ፣ ዳኛው መሬት ላይ ያጋድመው፤ ለጥፋቱ ተመጣጣኝ የሆነ ግርፋት እርሱ ባለበት ይገረፍ። [3]ሆኖም ግርፋቱ ከአርባ የሚበልጥ አይሁን፤ ከዚህ ካለፈ ግን፣ ወንድምህ በፊትህ የተዋረደ ይሆናል።

[4]እህል እያበራየ ያለውን በሬ አፉን አትሰር።

[5]ወንድማማቾች በአንድነት ቢኖሩና ከእነርሱ አንዱ ወንድ ልጅ ሳይወልድ ቢሞት፣ የሚቹ ሚስት ከቤተ ሰቡ ውጭ ባል ማግባት የለባትም። የባሏ ወንድም ይውሰዳትና ያግባት፤ የዋርሳነት ግዴታውንም ይፈጽምላት። [6]በመጀመሪያ

*8 ዕብራይስጡ ለምጽን ብቻ ሳይሆን ቆዳን የሚያጠቁትን ማናቸውንም ዐይነት በሽታዎች ያመለክታል።

24፥1 ቍ3፤ ዘዳ22፥13፤2ነገ17፥6፤ ኢሳ50፥1፤ኤር3፥8፤ ሚል2፥16፤ ማቴ1፥19፤5፥31፤ 19፥7-9፤ማር10፥4-5
24፥4 ኤር 3፥1
24፥5 ዘዳ20፥7
24፥6 ዘፀ22፥22
24፥7 ዘፀ21፥16፤ 1ቆሮ5፥13
24፥8 ዘሌ13፥1-46፤ 14፥2፤ዘዳ17፥9
24፥9 ዘኍ12፥10
24፥10 ዘፀ22፥25-27
24፥13 ዘፀ22፥26፡ 27፤ዘዳ6፥25፤ መዝ106፥31፤ዳን4፥27
24፥14 ዘሌ19፥13፤ 25፥35-43፤ ዘዳ15፥12-18፤ኢዮ24፥4፤ ምሳ14፥31፤19፥17፤ አሞ4፥1፤1ጢሞ5፥18
24፥15 ዘፀ22፥23፤ ዘሌ19፥13፤25፥35፤ ኢዮ12፥19፤ ማቴ20፥8፤ያዕ5፥4
24፥16 ዘኍ26፥11፤ ኤር31፥29-30
24፥17 ዘፀ22፥21፡ 22፤23፥2፤ዘዳ10፥18፤ ኢዮ6፥27፤24፥9፤ 29፥12፤መዝ10፥18፤ 82፥3፤ምሳ23፥10፤ ሕዝ22፥7፤
24፥18 ዘዳ15፥15
24፥19 ቍ20፤ ዘሌ19፥9፤ዘዳ10፥19፤ 14፥29፤27፥19፤ ምሳ19፥17፤28፥27፤ መክ11፥1፤ ሕዝ47፥22፤ ዘካ7፥10፤ሚል3፥5
24፥20 ዘሌ19፥10
24፥22 ቍ18
25፥1 ዘፀ21፥6፤ 23፥7፤ዘዳ1፥16-17፤ 17፥8-13፤19፥17፤ 1ነገ8፥32፤ሐሥ23፥3
25፥2 ምሳ10፥13፤ 19፥29፤ሉቃ12፥47-48
25፥3 ኤር20፥2፤ ማቴ27፥26፤ ዮሐ19፥1፤2ቆሮ11፥24
25፥4 ዘኍ22፥29፤ 1ቆሮ9፥9፤1ጢሞ5፥18
25፥5 ሩት4፥10፡

24፥1-4፤ በሙሴ መጻሕፍት ውስጥ ፍች የተፈቀደ ሲሆን፣ ፍች ደረጃ የደረሱ ሰዎች ነገራቸውን እንዴት መጨረስ እንዳለባቸውም መመሪያ ተሰጥቶአል (ዘሌ 21፥7፡14፤ 22፥13፤ ዘኍ 30፥9 ይመ)። ኢየሱስ በተራራው ስብከቱ በ24፥1 ላይ የተሰጠውን ሕግ ገደባዊ ይዘት እንዲኖረው ከማድረጉም በላይ (ማቴ 5፥31-32) ዋናውን የሥነ ፍጥረት ሕግ ጠቅሶአል (ማቴ 19፥3-9)።

24፥5 *ደስ ያሰኛት፤* በጋብቻ ውስጥ ላለው ደስታ ከፍተኛ ግምት ተሰጥቶታል።

24፥6 *ወፍጮና መጁን፤* ለዱቄትና ለዕለት ጕርስ የሚሆነውን እህል ለመፍጨት ያገለግላል (የመሳ 9፥53 ማብ ይመ)።

24፥7 *ባሪያ ሲያደርገው፤* ከ23፥15 ጋር ያነጻጽሩ። *ክፉውን ከመካከልህ ማስወገድ፤* የ13፥5 ማብ ይመ።

24፥8 *የለምጽ ደዌን፤* የዘሌ 13፥2 ማብ ይመ።

24፥9፡18፡22 *አስታውስ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

24፥10-13፤ የዘፀ 22፥26-27 ማብ ይመ።

24፥16 *እያንዳንዱ በራሱ ኀጢአት ይገደል፤* ሕዝ 18፥4 እና ማብ ይመ።

24፥17-18፤ እስራኤላውያን በመከራ ውስጥ በነበሩ ጊዜ እግዚአብሔር ረድቶአቸዋል። በመሆኑም የሌሎችን መከራ ለእነርሱ መጠቀሚያ ሊያደርጉ አይገባም።

24፥19-21፤ የዘሌ 19፥9-10 ማብ ይመ።

25፥3 *ሆኖም ግርፋቱ ከአርባ የሚበልጥ አይሁን፤* ወንጀለኛው በግርፋት ሲቀጣ ከልክ በላይ ከሆነ ከፈጸመው በደል ይበልጥ የተዋረደ ሊያደርገው ስለሚችል፣ ግርፋቱ ኢሰብአዊ እንዳይሆን ያግዳል፤ በጳውሎስ ላይ የደረሰውን ግርፋት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (2ቆሮ 11፥24)።

25፥4፤ ይህ ሕግ ለክርስቶስ አገልጋዮችም የተሰጠ እንደ ሆነ በ1ቆሮ 9፥9-10፤ 1ጢሞ 5፥17-18 ላይ ተጠቅሶአል። *እህል እያበራየ፤* የዘፍ 50፥10፤ የሩት 1፥22 ማብ ይመ።

25፥5-6፤ እያንዳንዱ ቤተ ሰብ የትውልድ ሐረጉ ሳይጠፋ እንዲቀጥልና መሬትም በጥቂት ቤተ ሰቦች ቍጥጥር ሥር ብቻ እንዳይሆን መከላከል፣ የሙሴ ሕግ ዐይነተኛ ባሕርይ ነው (የዘፍ 38፥8 ማብ ይመ)።

የምትወልደውም ልጅ ስሙ ከእስራኤል ፈጽሞ እንዳይጠፋ በሟች ወንድሙ ስም ይጠራ።

[7]ሆኖም ግን አንድ ሰው የወንድሙን ሚስት ለማግባት ባይፈልግ፣ ሴትዮዋ በከተማዋ በር ወዳሉት ሽማግሌዎች ሄዳ፣ "የባለቤቴ ወንድም የወንድሙን ስም በእስራኤል ለማስጠራት አልፈለገም፤ የዋርሳነት ግዴታውንም አልፈጸመልኝም" ትበላቸው። [8]ከዚያም የከተማው ሽማግሌዎች ያን ሰው ጠርተው ያነጋግሩት፤ እርሱም፣ "እርሷን ላገባት አልፈልግም" ብሎ በሐሳቡ ቢጸና፣ [9]የወንድሙም ሚስት በሽማግሌዎች ፊት ወደ እርሱ ቀርባ፣ የአንድ እግሩን ጫማ በማውለቅ በፊቱ ላይ ትትፋበትና "የወንድሙን ቤት በማይሠራ ሰው ላይ እንዲህ ያለው ድርጊት ይፈጸምበታል" ትበል። [10]የዚያም ሰው የዘር ሐረግ በእስራኤል ዘንድ፣ "ጫማው የወለቀበት ቤት" ተብሎ ይታወቃል።

[11]ሁለት ሰዎች ቢደባደቡ፣ የአንደኛው ሚስት ባሏን ከደብዳቢው እጅ ለማስጣል መጥታ፣ እጇን ዘርግታ ብልቱን ብትይዘው፣ [12]እጇን ቍረጠው፤ አትራራላት።

[13]በከረጢትህ ውስጥ ከባድና ቀላል የሆኑ ሁለት የተለያዩ ሚዛኖች አይኑሩህ። [14]በቤትህም ውስጥ ትልቅና ትንሽ የሆኑ ሁለት የተለያዩ መስፈሪያዎች አይኑሩህ። [15]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ ምድር ዕድሜህ እንዲረዝም፣ ትክክለኛና የታመነ ሚዛንና መስፈሪያ ይኑርህ። [16]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንዲህ ያሉትን ነገሮች የሚፈጽመውንና የሚያምታታውን ሁሉ ይጸየፋዋልና።

[17]ከግብፅ በወጣህ ጊዜ፣ አማሌቅ በመንገድ በአንተ ላይ ያደረገብህን አስታውስ፤ [18]ደክመህና ዝለህ በነበርህበት ጊዜ፣ በጕዞ ላይ አግኝተውህ፣ ከኋላ ያዘገሙ የነበሩትን ሁሉ ገደሉ፤ እግዚአብሔርንም (ኤሎሂም) አልፈሩም። [19]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ በሚሰጥህ ምድር ዙሪያ ካሉት ጠላቶችህ ሁሉ ባሳረፈህ ጊዜ፣ ከሰማይ በታች ያለውን የአማሌቅን መታሰቢያ ደምስስ፤ ከቶ እንዳትረሳ!

ዐሥራትና በኵራት

26 *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ርስት አድርጎ ወደሚሰጥህ ምድር ስትገባ፣ ስትወርሳትና ስትኖርባት፣ [2]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከሚሰጥህ ምድር ከምትሰበስበው ሰብል ሁሉ፣ በኵራት ወስደህ በቅርጫት ውስጥ አድርገው፤ ከዚያም *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ለስሙ ማደሪያ እንዲሆን ወደ ሚመርጠው ስፍራ ሂድ፤ [3]በዚያም ወቅት ለሚያገለግለው ካህን፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) ለእኛ ሊሰጠን ለአባቶቻችን ወደ ማለላቸው ምድር እንደ ገባሁ ዛሬ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት እናገራለሁ" በለው። [4]ካህኑም ቅርጫቱን ከእጅህ ተቀብሎ፣ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) መሠዊያ ፊት ለፊት ያስቀምጠዋል። [5]አንተም *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት እንዲህ ብለህ ትናገራለህ፤ "አባቴ ዘላን ሶርያዊ ነበር፤ ከጥቂት ሰዎችም ጋር ወደ ግብፅ ወረደ፤ በዚያም ተቀመጠ፤ ታላቅ፣ ኀያልና ቍጥሩ የበዛ ሕዝብ ሆነ። [6]ግብፃውያን ግን ከባድ ሥራ በማሠራት አንገላቱን፤ አሠቃዩንም። [7]ከዚያ በኋላ የአባቶቻችን *አምላክ* (ያህዌ) ወደ ሆነው ወደ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ጮኽን፤ እግዚአብሔርም ጩኸታችንን ሰማ፤ ጕስቍልናችንን፣ ድካማችንንና የተፈጸመብንን ግፍ ተመለከተ። [8]ከዚህ የተነሣ እግዚአብሔር (ያህዌ) በብርቱ እጅና በተዘረጋች ክንድ፣ በታላቅ ድንጋጤ፣ በታምራዊ ምልክትና በድንቅ ከግብፅ አወጣን። [9]ወደዚህ ስፍራ አመጣን፤ ማርና ወተት የምታፈሰውን ይህችን ምድር ሰጠን፤ [10]አሁንም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ "እነሆ፣ አንተ የሰጠኸኝን የምድሪቱን በኵራት አምጥቻለሁ።" ቅርጫቱንም *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት አስቀምጠው፤ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ስገድ። [11]ከዚያም አንተ፣ ሌዋዊውና በመካከልህ የሚኖረው መጻተኛ፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ለአንተና ለቤትህ በሰጠው በጎ ነገር ሁሉ ደስ ይበላችሁ።

[12]የዐሥራት ዓመት የሆነውን የሦስተኛውን ዓመት ምርት አንድ ዐሥረኛ ለይተህ ካወጣህ በኋላ በየከተሞችህ ውስጥ በልተው እንዲጠግቡ፣ ለሌዋዊው፣ ለመጻተኛው፣ አባት ለሌለውና ለመበለቲቱ ስጣቸው፣ [13]ከዚያ በኋላ *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) እንዲህ በል፤ "በሰጠኸኝ ትእዛዝ መሠረት የተቀደሰውን ክፍል ከቤቴ አውጥቼ ለሌዋዊው፣ ለመጻተኛው፣ አባት ለሌለውና ለመበለቲቱ ሰጥቻለሁ። ከትእዛዝህ አልወጣሁም፤ አንዱንም አልረሳሁም። [14]በሐዘን ላይ ሳለሁ፣ ከተቀደሰው ክፍል ላይ ምንም አልበላሁም፤ ባልነጻሁበትም ጊዜ ከዚሁ ላይ ያነሣሁትም ሆነ ለሙታን ያቀረብሁት ምንም ነገር የለም፤ *አምላኬን* እግዚአብሔርን

13፤ማቴ22፥24፤ ማር12፥19፤ ሉቃ20፥28
25፥6 ዘፍ38፥9፤ ሩት4፥5፡10
25፥7 ዘፍ23፥10፤ ሩት1፥15፤4፥1-2፡5-6
25፥9 ዘኍ12፥14፤ ኢሳ24፥22፤ሩት4፥7-8፡ 11፤ኢዮ17፥6፤ 30፥10፤ኢሳ50፥6
25፥12 ዘዳ7፥2
25፥13 ምሳ11፥1፤ 20፥23፤ሚክ6፥11
25፥15 ዘፀ20፥12
25፥16 ምሳ11፥1
25፥17 ዘፍ36፥12
25፥18 መዝ36፥1፤ ሮሜ3፥18
25፥19 ዘፍ36፥12፤ ዘፀ33፥14፤እስ9፥16፤ ዕብ3፥18-19
26፥2 ዘፀ20፥24፤ 22፥29፤ዘዳ12፥5
26፥5 ዘፍ12፥2፤ 20፥13፤25፥20፤ 34፥30፤43፥14
26፥6 ዘፀ1፥13፤ ዘኍ20፥15
26፥7 ዘፍ16፥11፤ 21፥17፤ዘፀ3፥9፤ 2ነገ13፥4፤14፥26፤ መዝ42፥9፤44፥24፤ 72፥14
26፥8 ዘኍ20፥16፤ ዘፀ3፥20፤ዘዳ4፥34፤ 34፥11-12
26፥9 ዘፀ3፥8
26፥10 ዘዳ8፥18
26፥11 ዘዳ12፥12፤ 16፥11
26፥12 ዘፍ14፥20፤ ዘኍ18፥24፤ ዘዳ14፥28-29፤ ዕብ7፥7፡9
26፥13 መዝ119፥141፡ 153፡176
26፥14 ዘሌ7፥20፤

25፥7 *አንድ ሰው የወንድሙን ሚስት ለማግባት ባይፈልግ፤* ቍ 8-10 ይመ፤ በዘፍ 38፥8-10፤ ሩት 4፥1-12 ላይ የተገለጸውንና ከዚህ ታሪክ ጋር የሚመሳሰለውን ያገናዝቡ። *በከተማዋ በር ወዳሉት ሽማግሌዎች፤* 22፥15 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 19፥1፤ የሩት 4፥1 ማብ ይመ።

25፥11-12፤ ከዘፀ 21፥22-25 ጋር ያነጻጽሩ።

25፥13-16፤ የዘሌ 19፥35 ማብ ይመ።

25፥14 *መስፈሪያዎች፤* የመጠን መለኪያ ነው።

25፥17 *አስታውስ፤* የ4፥10 ማብ ይመ። *አማሌቅ፤* ዘፀ 17፥8-16፤ ዘኍ 14፥45 ይመ።

25፥18 *እግዚአብሔርንም አልፈሩም፤* የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ።

25፥19 *ባሳረፈህ ጊዜ፤* የ3፥20 ማብ ይመ።

26፥1 *ርስት፤* የዘፀ 32፥13 ማብ ይመ።

26፥2 *በኵራት፤* እዚህ ላይ የተጠቀሰው መባ አንድ ጊዜ ብቻ የሚሰጥ ሲሆን፣ በየዓመቱ ከሚቀርበው በኵራት ጋር ግን አንድ ዐይነት አይደለም (18፥4 እና ማብ ይመ)። *አምላክህ እግዚአብሔር ለስሙ ማደሪያ እንዲሆን ወደሚመርጠው ስፍራ፤* የ12፥5 ማብ ይመ።

26፥5 *ዘላን ሶርያዊ፤* ከደቡብ ከነዓን ወደ ካራን፣ ከዚያም ወደ ነበረበት አገር (ዘፍ 27-35)፣ ኋላም ወደ ግብፅ ምድር (ዘፍ 46፥3-7 ይመ) በመመለስ የባዘነውን ያዕቆብን ያመለክታል። እርሱም ሁለት የሶርያ ሴቶችን አግብቶ ነበር (ዘፍ 28፥5፤ 29፥16፡28 ይመ)። *ከጥቂት ሰዎችም ጋር ... ታላቅ ... ሕዝብ ሆነ፤* ዘፀ 1፥5፤ 1፥7 እና ማብ ይመ።

26፥11 *ደስ ይበላችሁ፤* የ12፥12 ማብ ይመ።

26፥12፤ የ14፥22-29 ማብ ይመ።

(ያህዌ ኤሎሂም) ታዝዛለሁ፤ ያዘዝኸኝንም ሁሉ ፈጽሜአለሁ:: [15]ከቅዱስ ማደሪያህ ከሰማይ ተመልከት፤ ሕዝብህን እስራኤልንና ለአባቶ ቻችን በመሐላ ቃል በገባኸው መሠረት፣ ለእኛ የሰጠኸንን ይህችን ማርና ወተት የምታፈ ሰውን ምድር ባርክ::"

የእግዚአብሔርን ትእዛዞች ስለ መጠበቅ

[16]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ይህን ሥርዐትና ሕግ ትጠብቅ ዘንድ ዛሬ ያዝሃል፤ አንተም በፍጹም ልብህ፣ በፍጹምም ነፍስህ ተፈ ጽመው ዘንድ ተጠንቀቅ:: [17]እግዚአብሔር *አምላክህ* (ኤሎሂም ያህዌ) እንደ ሆነ በመንገዱም እንደምትሄድ፣ ሥርዐቱን፣ ትእዛዙንና ሕጉን እንደምትጠብቅና እንደምትታዘዘው በዛሬዪቱ ዕለት ተናግረሃል:: [18]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በሰጠህ ተስፋ መሠረት አንተ፣ ሕዝቡና ርስቱ መሆንህን፣ ትእዛዙንም ሁሉ እንደምትጠብቅ በዛሬው ዕለት ተናግሮአል፤ [19]ከፈጠራቸው ሕዝቦች ሁሉ በላይ በምስጋና፣ በስም፣ በክብርም ከፍ እንደሚያ ደርግህና በሰጠውም ተስፋ መሠረት *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ቅዱስ ሕዝብ እንደም ትሆን ተናግሮአል::

በጌባል ተራራ ላይ የቆመ መሠዊያ

27 ሙሴና የእስራኤል አለቆች ሕዝቡን እንዲህ ብለው አዘዙ፤ "ዛሬ የማዝዛችሁን እነዚህን ትእዛዞች ሁሉ ጠብቁ፤ [2]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚሰጥህ ምድር ለመግባት ዮርዳኖስን በተሻገራችሁ ጊዜ፣ ጥቂት ትልልቅ ድንጋዮችን አቁምና በኖራ ቅባቸው:: [3]የአባቶችህ *አምላክ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሰጠህ ተስፋ መሠረት፣ ማርና ወተት ወደምታፈስው *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ወደሚሰጥህ ምድር ለመግባት ዮርዳኖስን ስትሻገር፣ የዚህን ሕግ ቃላት ሁሉ ጻፍባቸው:: [4]ዮርዳኖስን እንደ ተሻገርህም፣ ዛሬ ባዘዝሁህ መሠረት እነዚህን ድንጋዮች በጌ ባል ተራራ ላይ ትከላቸው፤ በኖራም ቅባቸው:: [5]እዚያም *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የድ ንጋይ መሠዊያ ሥራ፤ በድንጋዮቹም ላይ ማናቸውንም የብረት መሣሪያ አታሳርፍባቸው:: [6]*የአምላክህን* የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) መሠዊያ ካልተጠረበ ድንጋይ ሥራ፤ በላዩም *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚቃጠል መሥዋዕት አቅርብበት:: [7]በዚያም የኅብረት መሥዋዕት* ሠዋ፤ ብላም፣ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ደስ ይበልህ:: [8]በድንጋዮቹ ላይ የዚህን ሕግ ቃላት ሁሉ ግልጽ አድርገህ ጻፍባቸው::"

በጌባል ተራራ ላይ የተነገረ መርገም

[9]ሙሴና ሌዋውያን ካህናትም ለእስራኤል ሁሉ እንዲህ አሉ፤ "እስራኤል ሆይ፤ ጸጥ ብለህ አድምጥ! አንተ ዛሬ *የአምላክህ* የእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ሕዝብ ሆነሃል፤ [10]*አምላክህን* እግዚአ ብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ታዘዝ፤ ዛሬ የምሰጥህን ትእዛዙ ንና ሥርዐቱን ጠብቅ::"

[11]ሙሴ በዚያኑ ዕለት ሕዝቡን እንዲህ ብሎ አዘዘ:-

[12]"ዮርዳኖስን በተሻገራችሁ ጊዜ፣ ስምዖን፣ ሌዊ፣ ይሁዳ፣ ይሳኮር፣ የሴፍና ብንያም ሕዝቡን ለመባረክ በገሪዛን ተራራ ላይ ይቆሙ:: [13]ሮቤል፣ ጋድ፣ አሴር፣ ዛብሎን፣ ዳንና ንፍታሌምም በጌባል ተራራ ላይ ለመርገም ይቆሙ::

[14]ሌዋውያን ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ለእስራኤል ሕዝብ ሁሉ እንዲህ ብለው ይናገሩ:-

[15]"የእጅ ጥበብ ባለ ሙያ የሠራውን፣ *በእግ ዚአብሔር* (ያህዌ) ዘንድ አስጸያፊ የሆነውን ምስል የሚቀርጽ ወይም ጣዖትን የሚያበጅ፣ በስውርም የሚያቆም ሰው የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[16]"አባቱን ወይም እናቱን የሚያቃልል የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[17]"የባልንጀራውን የድንበር ድንጋይ ከቦታው የሚያንቀሳቅስ የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[18]"ዐይነ ስውሩን በተሳሳተ መንገድ የሚመራ፣ የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[19]"በመጻተኛው፣ አባት በሌለውና በመበለቲቱ ላይ ፍትሕ የሚያዛባ የተረገመ ይሁን::"

*7 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል::

ሆሴ9፥4
26፥15 ዘፀ39፥43፤ መዝ68፥5፥80፥14፤ 102፥19፤ኢሳ63፥15፤ ዘካ2፥13
26፥16 ዘዳ4፥29
26፥17 ዘፀ19፥8፤ መዝ48፥14
26፥18 ዘፀ6፥7፤ ዘዳ7፥6
26፥19 ዘዳ4፥7-8፤ 7፥6፤28፥1:13:44፤ 1ዜና14፥2፤ መዝ148፥14፤ ኢሳ40፥11፤62፥7፤ ሶፎ3፥20
27፥1 መዝ78፥7
27፥2 ዘፀ24፥4፤ ኢያ4፥1፤8፥31፤ 24፥26፤1ሳሙ7፥12
27፥3 ዘፀ3፥8
27፥4 ዘዳ11፥29
27፥5 ዘፀ20፥24:25
27፥7 ዘፀ32፥6፤ ዘዳ16፥11፤ኢያ8፥31
27፥8 ኢያ8፥32፤ ኢሳ8፥1፤30፥8፤ ዕን2፥2
27፥9 ዘዳ17፥9፤ 26፥18
27፥12 ዘፍ30፥18፤ ዘዳ11፥29፤ኢያ8፥35
27፥13 ዘዳ11፥29
27፥15 ዘፀ20፥4፤ ዘኍ5፥22፤1ነገ11፥5: 7፤2ነገ23፥13፤ ኢሳ44፥19፤66፥3፤ 1ቆሮ14፥16
27፥16 ዘፍ31፥35፤ ዘፀ21፥12፤ዘዳ5፥16
27፥17 ዘዳ19፥14
27፥18 ዘሌ19፥14
27፥19 ዘፀ22፥21፤ 23፥2፤ዘዳ10፥18፤

26፥16 *በፍጹም ልብህ፣ በፍጹም ነፍስህ፤* የ4፥29 ማብ ይመ::

26፥17፤ ቃሉ የኪዳን ወይም የውል ቃል ሲሆን፣ እስራኤል የገባችውን መሐላ የምታድስበትን ይኸውም የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ብቻ መሆኑንና እስራኤልም የምትገዛው ለእርሱ ብቻ እንደሆነ የሚያመለክት ነው (የዘፀ 19፥8 ማብ ይመ)::

26፥18 *ርስቱ መሆንህን፤* የዘፀ 19፥5 ማብ ይመ::

27፥2-8፤ በጥንት የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች፣ የመታሰቢያ ጽሑፍ የተጻፈበት ድንጋይ ማቆም የተለመደ ነበር::

27፥2:4 *በኖራ ቅባቸው፤* በድንጋዮቹ ላይ የተቀረጸው ጽሑፍ በግልጽ እንዲታይ ለማድረግ ነው (ቍ 8 ይመ)::

27፥3:8 *የዚህን ሕግ ቃላት ሁሉ፤* ሙሴ በድጋሚ የተናገራቸው ቃላት የሚገኙበት የኪዳኑ ሕግጋት ናቸው (የዘፀ 20፥1 ማብ ይመ)::

27፥5 *የድንጋይ መሠዊያ ሥራ፤* ከመገናኛው ድንኳን መሠዊያ ጋር በቅርጽም ሆነ በአገልግሎት የተለየ ነው (የዘፀ 20፥25 ማብ ይመ)::

27፥9 *አንተ ዛሬ የአምላክህ የእግዚአብሔር ሕዝብ ሆነሃል፤* የኪዳኑን ቃል ለመጠበቅ በድጋሚ ቃል መግባታቸውን የሚያመለክት አነጋገር ነው::

27፥12 *ስምዖን ... በገሪዛን ተራራ ላይ ይቆሙ፤* ስድስቱም የያዕቆብ ዝርያዎች ሲሆኑ የተወለዱትም ከልያና ከራሔል ነው (ዘፍ 35፥23-24)፤ 11፥30 እና ማብ ይመ):: *ለመባረክ፤* ከቍ 15-26 ባለው ክፍል ላይ አንድም የበረከት ቃል አልተጠቀሰም፤ ነገር ግን የተጠቀሰው 12 የርግማን ቃል ነው (28፥15-68 ይመ):: ይሁን እንጂ በ28፥1-14 ላይ የበረከት ቃል ከመዘርዘሩም በላይ በሚገባ ተብራርቶአል::

27፥15 *ምስል የሚቀርጽ ወይም ጣዖትን የሚያበጅ፤* ከዐሥሩ ትእዛዛት መካከል አንደኛውንና ሁለተኛውን ሕግ የሚያፈርስ ማለት ነው (የዘፀ 20፥1 ማብ ይመ):: 4፥28፤ 5፥6-10፤ 31፥29፤ ኢሳ 40፥19-20፤ 41፥7፤ 44፥ 9-20፤ 45፥16፤ ኤር 10፥3-9፤ ሆሴ 8፥4-6፤ 13፥2 ይመ:: *አሜን፤* ለማለት ያህል የሚባል ሳይሆን፣ ሕዝቡ ኪዳኑን ተቀብሎ ቢጠብቅ በረከት እንደሚያገኝ ባይጠብቅ ግን ርግማኑ እንደሚደርስበት ከልብ መስማማቱን የሚያረጋግጥበት ቃል ነው (ቍ16-26 ይመ)::

27፥16፤ 5፥16፤ ዘፀ 20፥12 እና ማብ ይመ::

27፥17፤ የ19፥14 ማብ ይመ::

27፥19፤ 24፥17-18 እና ማብ ይመ::

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[20]"ከአባቱ ሚስት ጋር የሚተኛ የተረገመ ይሁን፤ የአባቱን መኝታ ያረክሳልና::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[21]"ከማናቸውም እንስሳ ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሚያደርግ የተረገመ ይሁን::

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[22]"የአባቱ ወይም የእናቱ ልጅ ከሆነችው እኅቱ ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሚፈጽም የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[23]"ከዐማቱ ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሚፈጽም የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[24]"ባልንጀራውን በድብቅ የሚገድል የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[25]"ንጹሕን ሰው ለመግደል ጉቦ የሚቀበል የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

[26]"የዚህን ሕግ ቃሎች በመፈጸም የማይጸና የተረገመ ይሁን::"

ሕዝቡም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል::

በመታዘዝ የሚገኝ በረከት

28 *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በፍጹም ብትታዘዝና እኔ ዛሬ የምሰጥህን ትእዛዙን ሁሉ በጥንቃቄ ብትከተል፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በምድር ላይ ከሚኖሩ አሕዛብ ሁሉ በላይ ከፍ ያደርግሃል:: [2]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ብትታዘዝ፣ እነዚህ በረከቶች ሁሉ ያንተ ይሆናሉ፤ አይለዩህምም::

[3]በከተማ ትባረካለህ፣ በዕርሻህም ትባረካለህ::

[4]የማሕፀንህ ፍሬ፣ የምድርህ አዝመራ፣ የእንስሳትህ ግልገሎች፣ የከብትህ ጥጃ፣ የበግና የፍየል ግልገሎችህም ይባረካሉ::

[5]እንቅብህና ቡሖ ቃህ ይባረካሉ::

[6]ስትገባ ትባረካለህ፤ ስትወጣም ትባረካለህ::

[7]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በአንተ ላይ የሚነሡ ጠላቶችህን በፊትህ እንዲሸነፉ ያደርጋቸዋል፤ በአንድ አቅጣጫ ይመጡብሃል፤ በሰባት አቅጣጫም ከአንተ ይሸሻሉ::

[8]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በጐተራህና እጅህ በነካው ሁሉ በረከቱን ይልካል:: *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህም ምድር ላይ ይባርክሃል::

[9]*የአምላክህን* የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ትእዛዞች የምትጠብቅና በመንገዱ የምትሄድ ከሆነ፣ በመሐላ በሰጠህ ተስፋ መሠረት የተቀደሰ ሕዝቡ አድርጎ ያቆምሃል፤ [10]ከዚያም የምድር አሕዛብ ሁሉ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ስም መጠራትህን ያያሉ፤ ይፈሩሃልም:: [11]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሊሰጥህ ለአባቶችህ በማለላቸው ምድር በማሕፀንህ ፍሬ፣ በእንስሳትህም ግልገል፣ በምድርህም ሰብል የተትረፈረፈ ብልጽግና ይሰጥሃል::

[12]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለምድርህ በወቅቱ ዝናብን ለማስጠትና የእጅህን ሥራ ሁሉ ለመባረክ፣ መልካሙን መዝገብ ሰማዩን ይከፍትልሃል፤ አንተም ለብዙ አሕዛብ ታበድራለህ እንጂ ከአንዳቸውም አትበደርም:: [13]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ራስ እንጂ ጅራት አያደርግህም:: ዛሬ የምሰጥህን *የአምላክህን* የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ትእዛዝ በጥንቃቄ ብትጠብቅ መቼውንም ቢሆን እላይ እንጂ ፈጽሞ እታች አትሆንም:: [14]ሌሎችን አማልክት በመከተል እነርሱን በማገልገል ዛሬ ከምሰጥህ ትእዛዞች ቀኝም ግራም አትበል::

አለመታዘዝ የሚያስከትላቸው ርግማኖች

[15]ነገር ግን *ለአምላክህ* ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ባትታዘዝ በዛሬዋ ዕለት የምሰጥህን ትእዛዙንና ሥርዐቱን ሁሉ በጥንቃቄ ባትከተላቸው፣ እነዚህ ርግማኖች ሁሉ ይደርሱብሃል፤ ያጥለቀልቁሃልም:-

[16]በከተማ ትረገማለህ፤ በዕርሻም ትረገማለህ::

[17]እንቅብህና ቡሖ ቃህ የተረገሙ ይሆናሉ::

[18]የማሕፀንህ ፍሬ፣ የዕርሻህ ሰብል፣ የመንጋህ ጥጆች፣ የበግና የፍየል ግልገሎችህ ይረገማሉ::

[19]ስትገባ ትረገማለህ፤ ስትወጣም ትረገማለህ::

[20]እርሱን[T] በመተው ክፉ ድርጊት ከመፈጸምህ የተነሣ፣ እስክትደመሰስ ፈጥነህም እስክትጠፋ ድረስ እጅህ በነካው ሁሉ ላይ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ርግማንን፣ መደናገርንና ተግሣጽን ይሰድብሃል:: [21]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ልትወርሳት ከምትገባበት ምድር ላይ እስኪያጠፋህ ድረስም፣ በደዌ ይቀሥፍሃል:: [22]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እስክትጠፋ ድረስ በሚቀሥፍ ደዌ፣ ትኩሳትና ዕባጭ፣ ኀይለኛ ሙቀትና ድርቅ፣ ዋግና አረማሞ ይመታሃል:: [23]ከራስህ በላይ ያለው ሰማይ ናስ፣ ከእግርህ በታች ያለው ምድርም ብረት

24፥19
27፥20 ዘፍ34፥5፤ ዘሌ18፥7
27፥21 ዘፀ22፥19
27፥22 ዘሌ18፥9
27፥23 ዘሌ20፥14
27፥24 ዘፍ4፥23፤ ዘፀ21፥12
27፥25 ዘፀ23፥7-8፤ ዘሌ19፥16
27፥26 ዘሌ26፥14፤ ዘዳ28፥15፤ መዝ119፥21፤ ኤር11፥3:5፤ገላ3፥10
28፥1 ዘሌ26፥3፤ ዘኍ24፥7፤ዘዳ15፥5፤ 26፥19
28፥2 ኤር32፥24፤ ዘካ1፥6
28፥3 ዘፍ39፥5፤ መዝ144፥15
28፥4 ዘፍ49፥25፤ ዘዳ8፥18
28፥6 መዝ121፥8
28፥7 ዘሌ26፥8: 17፤2ዜና6፥34፤
28፥8 ዘዳ15፥4
28፥9 ዘፀ19፥6፤ ዘሌ26፥3
28፥10 ዘኍ6፥27፤ 1ነገ8፥43፤ኤር25፥29፤ ዳን9፥18
28፥11 ቊ4፤ ዘፍ30፥27፤ዘዳ30፥9
28፥12 ቊ44፤ ዘሌ25፥19፤26፥4፤ ዘዳ15፥3:6፤ 1ነገ8፥35-36፤18፥1፤ ኢዮ38፥22፤ መዝ65፥11፤68፥10፤ 104፥13፤135፥7፤ ኢሳ5፥6፤30፥23፤ 32፥20፤61፥9፤65፥23፤ ኤር10፥13፤31፥12፤ 32፥38-41፤51፥16፤ ሕዝ34፥26፤ሚል3፥12
28፥13 ዘዳ26፥19፤ ኤር11፥6
28፥14 ዘዳ5፥32፤ ኢሱ1፥7
28፥15 ዘዳ27፥26፤ 29፥27፤ኢሱ23፥15፤ 1ነገ9፥6፤2ዜና7፥19፤ ኤር12፥5፤ዳን9፥11፤ ሚል2፥2
28፥16 ቊ3
28፥17 ቊ5
28፥18 ቊ4
28፥19 ቊ6
28፥20 ቊ8:15፤ ዘፀ32፥22፤ዘሌ26፥16፤ ዘዳ4፥26፤መዝ39፥11፤ 76፥6፤80፥16፤ 54፥9፤66፥15፤ ኤር42፥18፤ሕዝ5፥25፤ ሚል2፥2፤3፥9፤4፥6
28፥21 ዘሌ2625፤ ዘኍ14፥12፤ኤር24፥10፤28፥26 ዘፍ40፥19፤ መዝ79፥2፤ኢሳ18፥6፤ ኤር7፥33፤12፥9፤ 15፥2፤16፥4፤19፥7፤34፥20 አሞ4፥10 28፥22 ቊ48፤ ዘሌ26፥16:25፤ ዘዳ4፥26፤32፥24፤ 2ነገ8፥1፤ኢዮ12፥15፤ መዝ105፥16፤ ኤር2፥17፤14፥1፤ አሞ4፥9፤ ሐጌ1፥11፤ሚል3፥9 28፥23 ዘሌ26፥19

27፥20፤ ከ22፥30 ጋር ያነጻጽሩ፤ ዘሌ 18፥8 ይመ::

27፥21፤ ዘፀ 22፥19 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘሌ 18፥23፤ 20፥15-16 ይመ::

27፥22፤ ዘሌ 18፥9 ይመ::

27፥23፤ ዘሌ 18፥8 ይመ::

27፥24-25፤ 5፥17፤ ዘፀ 20፥13፤ 21፥12፤ ዘሌ 24፥17:21 ይመ::

27፥26፤ ማንም ሰው የእግዚአብሔርን ሕግ ሙሉ በሙሉ መጠበቅ ስለማይችል፣ ሰዎች ሁሉ ከርግማን በታች መሆናቸውን ለማረጋገጥ በገላ 3፥10 ላይ ተጠቅሶአል:: *በመፈጸም፤* ከሕጉ ወገን ነኝ ብሎ በመናገር ከለላን ለማግኘት መሞከር በራሱ በቂ አይደለም፤ በሕጉ መሠረት መኖር አስፈላጊ ነው::

28፥1-14፤ እነዚህ በረከቶች በቊ 15-44 ላይ የተጠቀሱት ርግማኖች ተቃራኒ ናቸው (በተለይ ከቊ 3-6 ያለውን ከቊ 16-19 ጋር ያነጻጽሩ)::

28፥5:17 *እንቅብህና ቡሖ ቃህ፤* በቤት ውስጥ ለእህል ማከማቻና ለምግብ ማዘጋጃ የሚያገለግሉ ናቸው::

28፥7፤ የዚህን ተቃራኒ በቊ 25 ላይ ይመ::

28፥12 *መልካሙን መዝገብ ሰማዩን፤* ሰማያት የዝናብ፣ የበረዶ፣ የበረዶ ድንጋይና የነፋስ መመንጫ መሆናቸውን በኢዮ 38፥22፤ መዝ 135፥7፤ ኤር 10፥13፤ 51፥16 ይመ:: *ታበድራለህ፤* የዚህን ተቃራኒ በቊ 44፤ እንዲሁም በ15፥6 ማብ ላይ ይመ::

28፥13 *ራስ እንጂ ጭራ አያደርግህም፤* የዚህን ተቃራኒ በቊ 44 ላይ ይመ::

28፥23 *ሰማይ፣ ናስ ... ምድርም ብረት፤* ሰማይን በስቶ የሚወርድ፣ ምድርን ዘልቆ የሚገባ ዝናብ አይኖርም ለማለት ነው::

ይሆናል። [24]እግዚአብሔር (ያህዌ) የምድርህን ዝናብ ወደ ዐቧራነትና ወደ ትቢያነት ይለውጠዋል፤ ይህም እስክትጠፋ ድረስ ከሰማይ ይወርድብሃል።

[25]እግዚአብሔር (ያህዌ) በጠላቶችህ ፊት እንድትሸነፍ ያደርግሃል፤ በአንድ አቅጣጫ ትመጣባቸዋለህ፤ ነገር ግን በሰባት አቅጣጫ ከፊታቸው ትሸሻለህ፤ ለምድር መንግሥታትም ሁሉ መሸማቀቂያ ትሆናለህ። [26]ሬሳህ የሰማይ አሞሮችና የምድር አራዊት ሲሳይ ይሆናል፤ በማስፈራራትም የሚያባርራቸው አይኖርም። [27]እግዚአብሔር (ያህዌ) በማትድንበት በግብፅ ብጉንጅ፣ በእባጭ፣ በሚመግል ቊስልና በዕከክ ያሠቃይሃል። [28]እግዚአብሔር (ያህዌ) በእብደት በዕውርነትና ግራ በማጋባት ያስጨንቅሃል። [29]በእኩለ ቀን፣ በጨለማ እንዳለ ዕውር በዳበሳ ትሄዳለህ። የምታደርገው ሁሉ አይሳካልህም። በየዕለቱ ትጨቈናለህ፤ ትመዘበራለህም፤ የሚታደግህ አይኖርም።

[30]ሚስት ለማግባት ልጃገረድ ታጫለህ፤ ሌላው ግን ወስዶ ይደፍራታል። ቤት ትሠራለህ፣ ግን አትኖርበትም። ወይን ትተክላለህ፤ ፍሬውን ግን አትበላም። [31]በሬህ ዐይንህ እያየ ይታረዳል፤ ከሥጋውም አንዳች አትቀምስም። አህያህም በግድ ይወሰድብሃል፤ አይመለስልህም። በጎችህ ለጠላቶችህ ይሰጣሉ፤ የሚያስጥላቸውም አይኖርም። [32]ወንዶችና ሴቶች ልጆችህ ለባዕድ ሕዝብ ይሰጣሉ፤ እጅህንም ለማንሣት ዐቅም ታጣለህ፤ ከዛሬ ነገ ይመጣሉ፤ በማለትም ዐይኖችህ ሁልጊዜ እነርሱን በመጠባበቅ ይደክማሉ። [33]የምድርህንና የድካምህን ፍሬ ሁሉ የማታውቀው ሕዝብ ይበላዋል፤ ዕድሜ ልክህን በጭካኔና በጭቈና ከመኖር በቀር የሚተርፍህ ነገር አይኖርም። [34]የምታየው ሁሉ ያሳብድሃል። [35]እግዚአብሔር (ያህዌ) ከእግርህ ጥፍር እስከ ራስህ ጠጕር በሚዛመት፣ ሊድን በማይችልና በሚያሠቃይ ቊስል ጒልበትህንና እግርህን ይመታሃል።

[36]እግዚአብሔር (ያህዌ) አንተንና በላይህ ያነገሥኸውን ንጉሥ፣ አንተና አባቶችህ ወደ ማታውቀት ሕዝብ ይወስዳችኋል፤ ከዚያም ከዕንጨትና ከድንጋይ የተሠሩ ሌሎች አማልክትን ታመልካለህ። [37]እግዚአብሔር (ያህዌ) እንድትገባ በሚያደርግበት ምድር ለሕዝብ ሁሉ መሸማቀቂያ፣ ማላገጫና መዘባበቻ ትሆናለህ።

[38]በዕርሻ ላይ ብዙ ዘር ትዘራለህ፤ አንበጣ ስለሚበላው የምትሰበስበው ጥቂት ይሆናል። [39]ወይን ትተክላለህ፤ ትንከባከበዋለህ፤ ነገር ግን ዘለላውን አትሰበስብም። [40]በአገርህ ምድር ሁሉ የወይራ ዛፍ ይኖርሃል፤ ፍሬው ስለሚረግፍብህ ግን ዘይቱን አትጠቀምበትም። [41]ወንዶችና ሴቶች ልጆች ትወልዳለህ፤ ነገር ግን በምርኮ ስለሚወሰዱ፣ አብረውህ አይኖሩም። [42]ዛፍህንና የምድርህን ሰብል ሁሉ የአንበጣ መንጋ ይወርሰዋል።

[43]በመካከልህ የሚኖር መጻተኛ ከአንተ በላይ ከፍ ከፍ ሲል አንተ ግን ዝቅ ዝቅ ትላለህ። [44]እርሱ ያበድርሃል እንጂ አንተ አታበድረውም። እርሱ ራስ ይሆናል፤ አንተ ግን ጅራት ትሆናለህ።

[45]እነዚህ ርግማኖች ሁሉ በአንተ ላይ ይመጣሉ፤ አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ስላልታዘዝህና የሰጠህን ትእዛዝና ሥርዐት ስላልጠበቅህ እስክትጠፋ ድረስ ይከተሉሃል፤ ይወርዱብሃልም። [46]ለአንተና ለዘርህ ለዘላለም ምልክትና መገረም ይሆናሉ። [47]በብልጽግና ጊዜ አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) በደስታና በሐሤት ስላላገለገልኸው፣ [48]በራብና በጥም፣ በእርዛትና በከፋ ድኽነት እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚያስነሣብህን ጠላቶችህን ታገለግላለህ፤ እስኪያጠፉህም ድረስ በዐንገትህ ላይ የብረት ቀንበር ይጭንብሃል።

[49]እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ንስር ፈጥኖ የሚወርድንና ቋንቋውን የማታውቀውን ሕዝብ እጅግ ሩቅ ከሆነ፣ ከምድርም ዳርቻ ያስነሣብሃል፤ [50]ሽማግሌ የማያከብር፣ ለብላቴና የማይራራ፣ ሲያዩት የሚያስፈራ ሕዝብ ነው። [51]እስክትጠፋም ድረስ የእንስሶችህን ግልገልና የምድርህን ሰብል ይበላል፤ እስኪያጠፉህም ድረስ እህል፣ አዲስ የወይን ጠጅ ሆነ ዘይት፣ የመንጋህን ጥጃ ሆነ፣ የበግና ፍየል መንጋህን ግልገል አያስቀርልህም። [52]የምትታመንባቸውን ታላላቅ የተመሸጉ ቅጥሮች እስኪወድቁ ድረስ በመላው አገርህ ያሉትን ከተሞችህን ሁሉ ይከባል፤ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ ምድር ያሉትን ከተሞች በሙሉ ይወራቸዋል።

[53]ጠላቶችህ ከበው በሚያስጨንቁህ ጊዜ፣ ከሥቃይ የተነሣ፣ አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሰጠህን፣ የወገብህ ፍሬ የሆኑትን

ኢሳ17፥13፤51፥20፤
28፥24 ዘሌ26፥19፤ ዘዳ11፥17፤1ነገ8፥35፤17፥1፤ኢሳ5፥6፤ ኤር14፥1፤ሐጌ1፥10
28፥25 ቍ37፤ ዘሌ26፥17፤ 1ሳሙ4፥10፤2ዜና29፥8፤30፥7፤ መዝ78፥62፤ ኤር15፥4፤24፥9፤26፥6፤29፥18፤44፥12፤ ሕዝ23፥46
28፥27 ዘዳ7፥15
28፥29 ዘፍ19፥11፤ ዘፀ10፥21፤መሳ3፥9፤ ኢዮ4፥14፤2ነገ13፥5፤ ኢዮ5፥14፤12፥25፤ 24፥13፤38፥15፤ ኢሳ59፥10፤ ኢሳ19፥20፤43፥11፤ ሆሴ13፥4፤አብ1፥21
28፥30 ኢዮ31፥10፤ ኢሳ65፥22፤ኤር12፥13፤ አሞ5፥11
28፥32 ቍ41
28፥33 ኤር5፥15-17፤ 6፥6፤22፥17፤ሕዝ25፥4
28፥34 ቍ67
28፥35 ዘዳ7፥15፤ ኢዮ2፥7፤7፥5፤13፥28፤ 30፥17፤30፤ኢሳ1፥6፤ ራእ16፥2
28፥36 ዘዳ4፥27፤28፤ 1ሳሙ12፥25፤ 2ነገ24፥14፤25፥7፤11፤ 2ዜና33፥11፤36፥21፤ ዕዝ5፥12፤ኤር15፥14፤ 16፥13፤27፥20፤39፥1-9፤ 52፥28፤ሰቆ1፥3
28፥37 ቍ25፤ 1ነገ9፥7፤2ዜና7፥20፤ ዕዝ9፥7፤መዝ22፥7፤ 39፥8፤44፥13፤14፤ 64፥8፤ኤር18፥16፤ 19፥8፤24፥9፤25፥9፤ 18፤29፥18፤42፥18፤ 44፥8፤48፥27፤ ሰቆ2፥15፤ ሕዝ5፥15፤ሚክ6፥16
28፥38 ዘፀ10፥4፤15፤ ዘሌ26፥20፤ መዝ129፥7፤ ኢሳ5፥10፤ኤር12፥13፤ ሆሴ8፥7፤ሐጌ1፥6፤ 9፤2፥16፤ ሚክ6፥15
28፥39 ዘሌ10፥9፤ ኢሳ5፥10፤17፥10-11፤ ኢዩ1፥4፤2፥25፤ ሶፎ1፥13፤ሚል3፥11
28፥40 ኤር11፥16፤ ሚክ6፥15
28፥41 ቍ32
28፥42 ቍ12፥38፤ ዘጸ26፥19፤መሳ6፥5፤ 7፥12፤ኤር46፥23
28፥43 ቍ13
28፥44 ቍ12፤

28፥45 ቍ15፤ ዘፀ15፥9፤ዘዳ4፥25-26 28፥46 ዘኍ16፥38፤ መዝ71፥7፤ኢሳ8፥18፤20፥3፤ሕዝ5፥15፤ዘካ3፥8 28፥47 ዘሌ23፥40፤ ዘዳ10፥12፤ነህ9፥35 28፥48 ዘፍ49፥8፤ ኤር14፥3፤28፥13-14፤ ሰቆ1፥14፤4፥4 28፥49 ዘፍ11፥7፤ ዘሌ26፥44፤2ሳሙ1፥23፤ኢሳ5፥26-30፤ 7፥18-20፤39፥3፤ኤር4፥13፤16፤5፥15፤6፥22፤25፥32፤31፥8፤48፥40፤ 49፥22፤ ሰቆ4፥19፤ሕዝ17፥3፤ ሆሴ8፥1፤1ቆሮ14፥21፤ዕብ1፥6 28፥50 ኢሳ47፥6 28፥51 ቍ33፤ዘኍ18፥12፤መሳ6፥4፤መዝ4፥7፤ ኢሳ36፥17፤ሐጌ1፥11 28፥52 2ነገ6፥24፤ ኤር10፥18፤ሕዝ6፥10፤ ሶፎ1፥14-16፡17 28፥53 ቍ57፤ ዘሌ26፥29፤2ነገ6፥28-29፤ ሰቆ2፥20

[†20] ዕብራይስጡ፣ እኔን ይላል።

28፥25፤ የዚህን ተቃራኒ በቍ7 ላይ ይመ።
28፥27 *በግብፅ ብጉንጅ፤* የዘፀ 9፥9 *ማብ ይመ።*
28፥30፤ 20፥5-7 *ይመ።*
28፥35፤ የዘፀ 9፥11 *ማብ ይመ።*
28፥44፤ የቍ 12-13 *ማብ ይመ።*
28፥49 *እንደ ንስር ፈጥኖ የሚወርደውን፤* የአሦራውያንን (ሆሴ 8፥1 ይመ) እንዲሁም የባቢሎናውያንን ፈጣንነትና ኀያልነት የሚያመለክት ተምሳሌታዊ አነጋገር ነው (ኤር 48፥40፤49፥22 ይመ)። *ቋንቋውን የማታውቀውን ሕዝብ፤* የአሦራውያንና የባቢሎናውያን ቋንቋ ከዕብራይስጥ ቋንቋ ጋር ዝምድና ያለው ቢሆንም፣ አብዛኛው እስራኤላዊ ግን እነዚህን ቋንቋዎች መረዳት አይችልም ነበር (ኢሳ 28፥11፤ 33፥19 እና ማብ፤ 1ቆሮ 14፥21 ይመ)። *ከምድር ዳርቻ፤* 'ከሩቅ ምድር' ለማለት ሲሆን፣ ይህም ወሰን ዳርቻው የማይታወቀውን ክልል የሚያመለክት ተምሳሌታዊ አገላለጽ ነው፤ ይህም የምድርን አድማስ ይዞ በጊዜው ይታወቅ የነበረውን ዓለም የሚያካልል ለማለት ነው።

28፥53 *ጠላቶችህ ከበው በሚያስጨንቁህ ጊዜ፤* ቍ 55፡57 ይመ፤ ይህ ሐረግ ተደጋግሞ የተጠቀሰው፣ እስራኤላውያን እግዚአብሔርን ባይታዘዙ የሚደርስባቸውን መከራ በአጽንዖት ለመግለጽ ነው። *የወንዶችና የሴቶች ልጆችህን ሥጋ ትበላለህ፤* ይህ ርግማን መድረሱን በ2ነገ 6፥24-29፤ በሰቆ 2፥20፤ 4፥10 ላይ ይመ።

የወንዶችና የሴቶች ልጆችህን ሥጋ ትበላለህ። [54]ሌላው ይቅርና በመካከልህ በጣም ደግና ርኅሩኅ የሆነው ሰው እንኳ ለገዛ ወንድሙ ወይም ለሚወዳት ሚስቱ ወይም ለተረፉት ልጆቹ አይራራላቸውም። [55]ከሚበላው ከልጆቹ ሥጋ ላይም ቅንጣት ታህል እንኳ ከእነርሱ ለአንዱ አያቀምስም፤ ከተሞችህ ሁሉ በመከበባቸው ጠላቶችህ ከሚያደርሱብህ ሥቃይ የተነሣ ለእርሱ የቀረለት ይህ ብቻ ነውና። [56]በመካከልህ ተለሳልሳና ተቀማጥላ የምትኖር፣ ከልስላሴና ከቅምጥልነት የተነሣ፣ እግሯን ዐፈር ነክቶት የማያውቅ ሴት፣ የምትወደውን ባሏን፣ የገዛ ወንድ ወይም ሴት ልጆቿን ትንቃለች። [57]ከማሕፀኗ የወጣውን እንግዴ ልጇንና የምትወልዳቸውን ሕፃናት ትጠየፋለች፤ ይህን የምታደርገውም በመከራው ወቅት ጠላቶችህ ከተሞችህን ከበው በሚያስጨንቁህ ጊዜ፣ እነርሱን ደብቃ ለመብላት ስትል ነው።

[58]በዚህ መጽሐፍ የተጻፈውን የዚህን ሕግ ቃሎች በጥንቃቄ ባትከተልና አስደናቂና አስፈሪ የሆነውን *የአምላክህን* የእግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ስም ባታከብር፣ [59]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) አስፈሪ መቅሠፍት፣ አስጨናቂና ለብዙ ጊዜ የሚቈይ መዓት፣ አሠቃቂና በቀላሉ የማይወገድ ደዌ በአንተና በዘሮችህ ላይ ይልክባችኋል። [60]የምትፈራቸውንም የግብፅ በሽታዎች ሁሉ ያመጣብሃል፤ በአንተም ላይ ይጣበቃሉ። [61]ደግሞም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በዚህ የሕግ መጽሐፍ ያልተጻፈውን ማንኛውንም ዐይነት ደዌና መከራ እስክትጠፋ ድረስ ያመጣብሃል። [62]ለአምላካችሁ ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ስላልታዘዛችሁ፣ እንደ ሰማይ ከዋክብት በዝታችሁ የነበራችሁት እናንተ ጥቂት ብቻ ትቀራላችሁ። [63]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እናንተን በማበልጸግና ቍጥራችሁን በማብዛት ደስ እንደተሰኘ፣ እናንተን በማጥፋትና በመደምሰስም ደስ ይለዋል፤ ልትወርሷት ከምትገቡባት ምድር ትነቀላላችሁ።

[64]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ከአንዱ የምድር ዳርቻ እስከ ሌላው ዳርቻ በሕዝቦች ሁሉ መካከል ይበትንሃል። በዚያ አንተም ሆንህ አባቶችህ የማታውቋቸውን ከዕንጨትና ከድንጋይ የተሠሩ ሌሎች አማልክትን ታመልካለህ። [65]በእነዚያ ሕዝቦች መካከል ዕረፍት አታገኝም፤ ለእግርህም ጫማ ማረፊያ ቦታ አይኖርም። እዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚጨነቅ አእምሮ፣ በናፍቆት የሚደክም ዐይንና ተስፋ የሚቈርጥ ልብ ይሰጥሃል። [66]ቀንም ሆነ ሌሊት በፍርሀት እንደ ተዋጥህ፣ ሕይወትህ ዋስትና ሳታገኝ፣ ዘወትር በሥጋት ትኖራለህ። [67]ልብህ በፍርሀት ከመሞላቱና ዐይንህ ከሚያየው የተነሣ፣ ሲነጋ፣ "ምነው አሁን በመሸ!" ሲመሽ ደግሞ፣ "ምነው አሁን በነጋ!" ትላለህ። [68]*ዳግመኛ አትመለስበትም* ባልሁህ መንገድም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በመርከብ ወደ ግብፅ ይመልስሃል። እዚያም ወንዶችና ሴቶች ባሮች እንድትሆኗቸው ለጠላቶቻችሁ ለመሸጥ ራሳችሁን ታቀርባላችሁ፤ የሚገዛችሁ ግን አይኖርም።

የቃል ኪዳኑ መታደስ

29 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) በኮሬብ ከገባው ቃል ኪዳን በተጨማሪ በሞዓብ ምድር ከእስራኤላውያን ጋር እንዲያደርግ ሙሴን ያዘዘው የኪዳኑ ቃሎች እነዚህ ናቸው።

[2]ሙሴ እስራኤላውያንን ሁሉ ጠርቶ እንዲህ አላቸው፦ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በግብፅ፣ በፈርዖን፣ በሹማምንቱ ሁሉና በመላ አገሩ ላይ ያደረገውን ሁሉ ዐይኖቻችሁ አይተዋል። [3]እነዚያን ከባድ ፈተናዎች፣ ታምራዊ ምልክቶችና ታላላቅ ድንቆች በገዛ ዐይኖቻችሁ አይታችኋል። [4]ነገር ግን እስከ ዛሬ ድረስ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚያስተውል አእምሮ ወይም የሚያይ ዐይን ወይም የሚሰማ ጆሮ አልሰጣችሁም። [5]በምድረ በዳ በመራኋችሁ በእነዚያ አርባ ዓመታት ውስጥ ልብሳችሁ አላረጀም፤ የእግራችሁም ጫማ አላለቀም። [6]ቂጣ አልበላችሁም፤ የወይን ጠጅ ወይም ሌላ የሚያሰክር መጠጥ አልጠጣችሁም፤ ይህን ያደረግሁት እኔ *እግዚአብሔር* አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) እንደ ሆንሁ ታውቁ ዘንድ ነው።

[7]ወደዚህ ስፍራ በደረሳችሁ ጊዜ፣ የሐሴቦን ንጉሥ ሴዎንና የባሳን ንጉሥ ዐግ ሊወጉን

ዘጸ26፥19
28፥55 2ነገ6፥29
28፥56 ኢሳ47፥1፤ ሰቆ4፥10
28፥57 ቍ53
28፥58 ዘፀ3፥15፤ ዘዳ31፥24፤መዝ96፥4፤ ኤር5፥22፤ሚል1፥14፤ 2፥5፤3፥5፡16፤4፥2፤ ኢሱ7፥9
28፥60 ዘፀ15፥26
28፥61 ዘዳ4፥25-26፤29፥21፤30፥10፤ 31፥26፤ኢሱ1፥8፤ 8፥34፤23፥6፤24፥26፤ 2ነገ14፥6፤22፥8፤ 2ዜና17፥9፤25፥4፤ ነህ8፥1፡18፤ሚል4፥4
28፥62 ዘፍ22፥17፤ ዘሌ26፥22፤ዘዳ4፥27፤ 10፥22
28፥63 ዘፍ6፥7፤ ዘዳ30፥9፤መዝ52፥5፤ ምሳ1፥26፤ኢሳ62፥5፤ 65፥19፤ኤር12፥14፤ 31፥28፤32፥41፤45፥4፤ ሶፎ3፥17
28፥64 ዘዳ4፥27፡ 32፤11፥28፤32፥17፤ ዕዝ9፥7፤ነህ1፥8፤ መዝ44፥11፤ኢሳ6፥12፤ ኤር8፥19፤13፥24 ፤18፥17፤22፥22፤ 32፥23፤43፥11፤ 52፥27
28፥65 ዘሌ26፥16፡ 36፤ሰቆ1፥3፤ ኢዩ11፥20፤ሆሴ9፥17
28፥67 ቍ34
28፥68 ዘፀ13፥14
29፥1 ዘፀ3፥1፤ ዘሌ7፥38
29፥2 ዘፀ19፥4
29፥3 ዘዳ4፥34
29፥4 ኢሳ6፥10፤ 32፥3፤48፥8፤ ኤር5፥21፤ሕዝ12፥2፤ ማቴ13፥15፤ኤፌ4፥18፤ ሮሜ11፥8
29፥5 ዘዳ8፥2፡4
29፥6 ዘሌ10፥9፤ ዘዳ8፥3
29፥7 ዘኍ21፥21-24፤ 25፤26፤33-35፤

28፥58 *የዚህን ሕግ ቃሎች፤* የ31፥24 ማብ ይመ። *አስደናቂና አስፈሪ የሆነውን የአምላክህን የእግዚአብሔርን ስም ባታከብር፤* የዘፀ 3፥15 ማብ ይመ። በብሉይ ኪዳን ለእግዚአብሔር መጠሪያ የሆነው ስም ትክክለኛ አነባበብ እንዴት እንደሆነ አይታወቅም፤ የዕብራይስጡ ቃል ያለ አናባቢ ፊደሎች የተጻፈ በመሆኑ የስሙን ትክክለኛ አነባበብ ማወቅ አልተቻለም፤ ይህም በታሪክና እግዚአብሔር ለሕዝቡ በሰጠው መገለጥ ውስጥ ከምናገኛቸው አስገራሚ ነገሮች መካከል አንዱ ነው (የዘፍ 2፥4 ማብ ይመ)። ያም ሆነ ይህ ለእግዚአብሔር መጠሪያ የሆነው ስም፣ "ያህዌ" የሚለው ሳይሆን አይቀርም። የኋላ ኋላ ይህ ስም በአይሁዳውያን ዘንድ እጅግ የተቀደሰ ተደርጎ ስለሚቈጠር ስሙን መጥራት ጨርሶ ቀርቶ ነበር፤ ይህም የሆነው በዘፀ 20፥7 እና በዘሌ 24፥16 ላይ የተጠቀሰውን ትእዛዝ እንተላለፋለን የሚል ፍራቻ ስላደረባቸው ነው። በዚህ የአማርኛ ትርጉም ውስጥ ይህ ስም፣ "እግዚአብሔር" ተብሎ ተተርጕሞአል።

28፥60 *የግብፅ በሽታዎች፤* በግብፅ ምድር መቅሠፍት በወረደ ጊዜ የታዩትን የበሽታ ዐይነቶች ማለት ነው (7፥15፤ ዘፀ 15፥26 ይመ)።

28፥61 *የሕግ መጽሐፍ፤* የ31፥24 ማብ ይመ።

28፥62 *እንደ ሰማይ ከዋክብት፤* 1፥10 ይመ። እንዲሁም የዘፍ 13፥16፤ 15፥5 ማብ ይመ።

28፥64 *ይበትንሃል፤* እስራኤላውያን ወደ አሦርና (722-721 ዓ.ቅ.ክ)፤ ወደ ባቢሎን ምድር (586 ዓ.ቅ.ክ) ተማርከው በተወሰዱ ጊዜ ይህ ቃል ተፈጽሞአል (2ነገ 17፥6፤ 25፥21 ይመ)።

28፥68 *ዳግመኛ አትመለስበትም ባልሁህ መንገድም፤* 17፥16፤ ዘፀ 13፥17፤ ዘኍ 14፥3-4 ይመ።

29፥1 የ5፥2-3 ማብ ይመ። *ኪዳን፤* ሙሴ ከዚህ በፊት እንዳደረገው ሁሉ፣ በዚህም ቦታ የእስራኤል ሕዝብ ከአምላኩ የተቀበለውን ሕግና ሥርዐት መጠበቅ እንዳለበት ያሳስባል። ምክንያቱም ሕጉን መጠበቅ በረከትን ያስገኛል፤ ሕጉን መተላለፍ ደግሞ መርገምን ያመጣል (ዘዳ 28 ይመ)።

29፥2 *ዐይኖቻችሁ አይተዋል፤* ይህን የተባሉት፣ እስራኤላውያን በቃዴስ በርኔ የተስፋዪቱን ምድር እንዲሰልሉ ከተላኩት መካከል አብዛኞቹ ሰላዮች ያመጡትን ቃል በመስማት ወደ ከነዓን ለመግባት እምቢ ባሉ ጊዜ፣ ዕድሜአቸው ከ20 ዓመት በታች የሆኑትና ከግብፅ ከመውጣታቸው በፊት የግብፅን ሕይወት ያዩት ብቻ ናቸው (ዘኍ 14፥29)። ሙሴ ግን ይህንን ያለው የግብፅን ሕይወት ሕዝቡ ሁሉ እንዳየ አድርጎ ነው (የ 5፥3 ማብ ይመ)።

29፥4፤ ሕዝቡ እግዚአብሔር ያደረገላቸውን በጎ ነገር ሁሉ ማየት ተስኖት ነበር (ከመዝ 106፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ ቃል በሮሜ 11፥8 ላይ ልባቸውን ያደነደኑትን እስራኤላውያንን አስመልክቶ ተጠ

መጡ፤ ሆኖም ድል አደረግናቸው:: [8]ምድራቸውንም ወስደን፤ ለሮቤላውያን፣ ለጋዳውያንና ለምናሴ ነገድ እኩሌታ ርስት አድርገን ሰጠን::

[9]እንግዲህ የምታደርጉት ሁሉ እንዲከናወንላችሁ፣ የዚህን ኪዳን ቃሎች በጥንቃቄ ተከተሉ:: [10]እናንተ ሁላችሁ መሪዎቻችሁና አለቆቻችሁ፣ ሽማግሌዎቻችሁና ሹሞቻችሁ እንዲሁም ሌሎች የእስራኤል ሰዎች ሁሉ ዛሬ በአምላካችሁ በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ቆማችኋል፤ [11]ልጆቻችሁና ሚስቶቻችሁ እንጨትህን እየፈለጡ፣ ውሃህንም እየቀዱ በሰፈርህ የሚኖሩ መጻተኞችም አብረውህ ቆመዋል:: [12]እዚህ የቆምኸው እግዚአብሔር (ያህዌ) ዛሬ ከአንተ ጋር ወደሚያደርገውና በመሐላ ወደሚያጸናው ኪዳን ከአምላክህ ከእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ጋር ትገባ ዘንድ፣ [13]ለአንተ በሰጠው ተስፋና ለአባቶችህ ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ በማለላቸው መሠረት እርሱ ስምባክህ (ኤሎሂም) ይሆን ዘንድ፣ አንተም ሕዝቡ መሆንህን፣ በዛሬው ዕለት ለማረጋገጥ ነው:: [14]እኔም ይህን የመሐላ ኪዳን የማደርገው ከእናንተ ጋር ብቻ አይደለም፤ [15]አብራችሁን በአምላካችን በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት እዚህ ከቆማችሁት ጋር ብቻ ሳይሆን፣ ዛሬ እዚህ ከሌሉትም ጋር ነው::

[16]በግብፅ ምድር እንዴት እንደ ኖርንና ወደ ዚህ ስንመጣም በየአገሮቹ ውስጥ እንዴት እንዳለፍን ራሳችሁ ታውቃላችሁ:: [17]በመካከላቸውም አስጸያፊ ምስሎቻቸውንና የዕንጨትና የድንጋይ፣ የብርና የወርቅ ጣዖቶቻቸውን አይታችኋል:: [18]የእነዚህን ሕዝቦች አማልክት ለማምለክ ልቡን ከአምላካችን ከእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚመልስ ወንድም ሆነ ሴት ጐሣም ሆነ ነገድ ዛሬ ከመካከላችሁ አለመገኘቱን አረጋግጡ፤ ከመካከልህ እንዲህ ያለውን መራራ መርዝ የሚያወጣ ሥር እንዳይኖር ተጠንቀቁ::

[19]እንዲህ ያለው ሰው የዚህን መሐላ ቃል በሚሰማበት ጊዜ፣ በልቡ ራሱን በመባረክ፣ "እንደ ልቤ ሐሳብ ብኖርም እንኳ ሰላም አለኝ" ብሎ ያስባል:: ይህም በለምለሙም ሆነ በደረቁ መሬት ላይ ጥፋትን ያመጣል[u]:: [20]እግዚአብሔር (ያህዌ) ለዚያ ሰው ፈጽሞ ይቅርታ አያደርግለትም፤ ቍጣውና ቅናቱ በእርሱ ላይ ይነድበታል:: በዚህ መጽሐፍ የተጻፈው ርግማን ሁሉ ይወርድበታል፤ እግዚአብሔርም (ያህዌ) ስሙን ከሰማይ በታች ይደመስሰዋል:: [21]በዚህ የሕግ መጽሐፍ በተጻፈው የኪዳኑ ርግማን መሠረት፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) እርሱን ከእስራኤል ነገዶች ሁሉ ለጥፋት ይለየዋል::

[22]የሚቀጥለው ትውልድ ከእናንተ በኋላ የሚተኩት ልጆቻችሁና ከሩቅ አገር የሚመጡ እንግዶች በምድሪቱ የደረሰውን ታላቅ መቅሠፍትና እግዚአብሔር (ያህዌ) ያመጣባቸውን በሽታዎች ያያሉ:: [23]ምድሪቱ በሙሉ የተቃጠለ ጨውና ዲን ዐመድ ትሆናለች:: አንዳች ነገር አይተከልባትም፤ ምንም ነገር አያቈጠቍጥባትም፤ የሚያድግ ተክል አይገኝባትም:: የሚደርስባት ውድመት እግዚአብሔር (ያህዌ) በታላቅ ቍጣ እንደ ገለባበጣቸው እንደ ሰዶምና ገሞራ፣ እንደ አዳማና ሲባዮ ጥፋት ይሆናል:: [24]አሕዛብም ሁሉ፣ "እግዚአብሔር (ያህዌ) በዚች ምድር ላይ ይህን ለምን አደረገባት? ይህ አስፈሪና የሚነድ ቍጣስ ለምን መጣባት?" ብለው ይጠይቃሉ::

[25]መልሱም፣ "የአባቶቻቸው ስምባክ (ኤሎሂም) ከግብፅ ምድር ባወጣቸው ጊዜ፣ ከእነርሱ ጋር የገባውን ኪዳን ሕዝቡ ስለ ተዉ ነው:: [26]ወጥተውም የማያውቋቸውን፣ እርሱም ያላዘዛቸውን ሌሎችን አማልክት አመለኩ፤ ሰገዱላቸውም:: [27]ስለዚህ በዚህ መጽሐፍ የተጻፈውን ርግማን ሁሉ እስኪያመጣባት ድረስ፣ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቍጣ በዚህች ምድር ላይ ነደደ:: [28]በአስፈሪ ቍጣና በታላቅ መዓት እግዚአብሔር (ያህዌ) ከምድራቸው ነቀላቸው፤ አሁን እንደ ሆነውም ወደ ሌላ ምድር ጣላቸው" የሚል ይሆናል::

[29]ምስጢር የሆነው ለአምላካችን ለእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ነው፤ የተገለጠው ግን የዚህን ሕግ ቃል ሁሉ እንከተል ዘንድ ለዘላለም የኛና የልጆቻችን ነው::

ወደ እግዚአብሔር በመመለስ የሚገኝ በረከት

30 በፊትህ ያስቀመጥሁት ይህ በረከትና መርገም ሁሉ በአንተ ላይ ሲመጣና አምላክህ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በትኖህ በምትኖርበት አሕዛብ መካከል ሆነህ ወደ ልብህ ተመልሰህ ነገሮቹን በምታስተውልበት ጊዜ፣ [2]እንዲሁም ዛሬ እኔ በማዝህ ሁሉ መሠረት አንተና ልጆችህ ወደ አምላካችሁ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ተመልሳችሁ በፍጹም ልባችሁና በፍጹም ነፍሳችሁ እርሱን ስትታዘዙ፣

ዘዳ2፥26-3፥11
29፥8 ዘኍ32፥33፤ ዘዳ3፥12-13፤ መዝ78፥55፤135፥12፤ 136፥22
29፥9 ዘፀ19፥5፤ ዘዳ4፥6፤ኢያ1፥7፡8፤ 2ዜና31፥21፤ መዝ25፥10፤103፥18
29፥11 ኢያ9፥21፡ 23፡27፤1ዜና20፥3
29፥13 ዘፍ6፥18፤ 17፥7፤ዘፀ19፥6
29፥14 ዘፀ19፥5፤ ኢሳ59፥21፤ ኤር31፥31፤32፥40፤ 50፥5፤ሕዝ16፥62፤ 37፥26፤ዕብ8፥7-8
29፥15 ዘፍ6፥18፤ ሐሥ2፥39
29፥17 ዘፀ20፥23፤ ዘዳ4፥28
29፥18 ዘዳ11፥16፤ 13፥6፤ዕብ12፥15
29፥19 መዝ36፥2፤ 72፥17፤ኢሳ65፥16
29፥20 ዘፀ23፥21፤ 34፥14፤2ነገ13፥23፤ 14፥27፤መዝ74፥1፤ 79፥5፤80፥4፤ ሕዝ23፥25፤36፥5፤ ሶፎ1፥18፤ራእ3፥5
29፥21 ዘዳ28፥61፤ 32፥23፤ሕዝ7፥26
29፥22 ኤር19፥8፤ 49፥17፤50፥13
29፥23 ዘፍ13፥10፤ 14፥8፤19፥24፡25፤ ኢሳ1፥7፤6፥11፤9፥18፤ 64፥10፤ኤር12፥11፤ 44፥2፡6፤ሕዝ47፥11፤ ሚክ5፥11፤ሶፎ2፥9 ማቴ10፥15፤ ሮሜ9፥29
29፥24 1ነገ9፥8፤ 2ዜና36፥19፤ ኤር16፥10፤ 22፥8-9፤52፥13
29፥25 2ነገ17፥23፤ 2ዜና36፥21
29፥27 ዘዳ28፥15
29፥28 2ዜና7፥20፤ 1ነገ14፥15፤መዝ7፥1 1፤9፥6፤52፥5፤ምሳ2፥ 22፤ኤር12፥14፤31፥2 8፥42፤10፤ሕዝ19፥12
29፥29 ሐሥ1፥7፤ 17፥11፤ዮሐ5፥39፤ 2ጢሞ3፥16
30፥1 ዘሌ26፥40-45፤ ዘዳ4፥32፤11፥26፤ 29፥28
30፥2 ዘዳ4፥29፡30፤ መዝ119፥2

[u]19 ወይም፣ *ለመርካት ስካርን ይጨምራል::*
[a]3 ወይም፣ *ከግዞት ይመልስሃል::*

ቅሰአል::

29፥8 *ርስት አድርገን ሰጠን፤* 3፥12-17 ይመ::

29፥9-15፤ ሕዝቡ የገባውን ኪዳን እንደሚጠብቅ በድጋሚ ያረጋገጠ መሆኑን የሚያሳይ ግልጽና አጭር ማጠቃለያ ነው::

29፥18 *መራራ መርዝ የሚያወጣ ሥር፤* እግዚአብሔርን በመተው ባዕድ አማልክትን የማምለክ መርዝ ነው::

29፥20 *እግዚአብሔር ለዚያ ሰው ፈጽሞ ይቅርታ አያደርግለትም፤* በ2ጴጥ 3፥9 ላይ ("ማንም እንዳይጠፋ") ያለውን ሐሳብ እንደሚቃረን ተደርጎ መታየት የለበትም:: ራሱ ጴጥሮስ እንደሚለው፣ "የዋጃቸውን ጌታ" የሚክዱ "በራሳቸው ላይ ድንገተኛ ጥፋት" ያመጣሉ (2ጴጥ 2፥1):: *በዚህ መጽሐፍ፤* የ31፥24 ማብ ይመ:: *ስሙን ከሰማይ በታች ይደመስሰዋል፤* 9፥14፤ ዘፀ 32፥32-33፤ ራእ 3፥5 ይመ::

29፥21 *የሕግ መጽሐፍ፤* የ31፥24 ማብ ይመ::

29፥23 *እንደ ሰዶምና ... ጥፋት፤* ዘፍ 19፥24-25 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 10፥19፤ 13፥10 ማብ ይመ::

29፥27 *በዚህ መጽሐፍ፤* የ31፥24 ማብ ይመ::

29፥28 *አሁን እንደ ሆነውም፤* እንዲህ ማለት የሚቻለው እስራኤል በተማረከችበት ጊዜ ነበር (ቍ 25 ይመ)::

29፥29 *ምስጢር የሆነው፤* ከበረከቱና ከርግማኑ አንጻር፣ ወደ ፊት ስለሚገለጠው የእስራኤል ዕጣ ፈንታ ማለት ነው፤ ሆኖም አባባሉ ከዚህ በላይ ሰፋ ያለ ትርጒም ሊኖረው ይችላል:: *የተገለጠው፤* ከሁሉ በፊት፣ "የዚህን ሕግ ቃላት" ማለት ነው::

30፥2፡6፡10 *በፍጹም ልባችሁና በፍጹም ነፍሳችሁ፤* የ4፥29

[3]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ምርኮህን ይመልስልሃል[^]፤ ይራራልሃልም፤ አንተን ከበተነበት አሕዛብ መካከል እንደ ገና ይሰበስብሃል። [4]ከሰማይ በታች እጅግ ሩቅ ወደ ሆነ ምድር ብትጋዝ እንኳ፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ከዚያ ይሰበስብሃል፤ መልሶም ያመጣሃል። [5]የአባቶችህ ወደ ሆነችው ምድር ያመጣሃል፤ አንተም ትወርሳታለህ። ከአባቶችህ ይበልጥ ያበለጽግሃል፤ ያበዛሃልም። [6]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) በፍጹም ልብህና በፍጹም ነፍስህ እንድትወደው፣ በሕይወትም እንድትኖር፣ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የአንተንና የዘርህን ልብ ይገርዛል። [7]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ይህን ርግማን ሁሉ በሚጠሉህና በሚያሳድዱህ ጠላቶችህ ላይ ያደርገዋል። [8]አንተም ተመልሰህ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ትታዘዛለህ፤ ዛሬ እኔ የማዝህን ትእዛዝ ሁሉ ትጠብቃለህ። [9]ከዚያም *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) በእጅህ ሥራ ሁሉና በወገብህ ፍሬ፣ በእንስሳትህ ግልገሎችና በምድርህ ሰብል እጅግ ያበለጽግሃል። በአባቶችህ ደስ እንደ ተሰኘ ሁሉ፣ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) አንተንም በማበልጸግ ደስ ይለዋልና። [10]ይህም የሚሆነው፣ *አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) ከታዘዝህና በዚህ የሕግ መጽሐፍ የተጻፉትን ትእዛዙንና ሥርዐቱን በመጠበቅ፣ በፍጹም ልብህና በፍጹም ነፍስህ ወደ *አምላክህ* ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ስትመለስ ነው።

ሕይወትን ወይም ሞትን ስለ መምረጥ

[11]በዛሬው ዕለት የምሰጥህ ትእዛዝ ይህን ያህል አስቸጋሪ ወይም ከአንተ የራቀች አይደለችም። [12]"እንድንፈጽማት አምጥቶ ይነግረን ዘንድ፣ ማን ወደ ሰማይ ይወጣል?" እንዳትል፣ በላይ በሰማይ አይደለችም። [13]ደግሞም፣ "እንድናደርጋት አምጥቶ ይነግረን ዘንድ፣ ማን ባሕሩን ይሻገራል?" እንዳትልም፣ ከባሕር ማዶ አይደለችም። [14]ነገር ግን ቃሉ ለአንተ በጣም ቅርብ ነው፤ ታደርገውም ዘንድ በአፍህና በልብህ ውስጥ ነው።

[15]እነሆ፤ ዛሬ ሕይወትንና በረከትን፣ ሞትንና ጥፋትን በፊትህ አኑሬአለሁ። [16]*አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) እንድትወድ፣ በመንገዱም እንድትሄድና ትእዛዙን፣ ሥርዐቱንና ሕጉን እንድትጠብቅ አዝሃለሁ፤ ከዚያም በሕይወት ትኖራለህ፤ ትበዛለህም፤ *አምላክህም* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ትወርሳት ዘንድ በምትገባበት ምድር ይባርክሃል።

[17]ልቡ ግን ልብህ ወደ ኋላ ቢመለስና ባትታዘዝ፣ ለሌሎች አማልክት ለመስገድ ብትታለልና ብታመልካቸው፣ [18]በርግጥ እንደምትጠፋ እኔ በዛሬው ዕለት እነግራችኋለሁ፤ ዮርዳኖስን ተሻግረህ ትወርሳት ዘንድ በምትገባባት ምድር ብዙ አትኖሩባትም።

[19]ሕይወትንና ሞትን፣ በረከትንና ርግማንን በፊትህ እንዳስቀመጥሁ ዛሬ ሰማይንና ምድርን ምስክር አድርጌ እጠራብሃለሁ። እንግዲህ አንተና ልጆችህ በሕይወት እንድትኖሩ ሕይወትን ምረጥ፤ [20]ይኸውም *አምላክህን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) እንድትወድ፣ ቃሉን እንድታደምጥና ከእርሱ ጋር እንድትጣበቅ ነው። ምክንያቱም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሕይወትህ ነው፣ ለአባቶችህ፣ ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ ሊሰጣቸው በማለላቸው ምድር ረጅም ዕድሜ ይሰጥሃል።

ኢያሱ በሙሴ እግር መተካቱ

31 [1]ከዚያም ሙሴ ወጥቶ እነዚህን ቃሎች ለእስራኤል ሁሉ ተናገረ፤ [2]"እነሆ፤ መቶ ሃያ ዓመት ሆኖኛል፤ ከእንግዲህ ልወጣና ልገባ አልችልም፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) 'ዮርዳኖስን አትሻገርም' ብሎኛል፤ [3]*አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ራሱ በፊትህ ቀድሞ ይሄዳል፤ እነዚህንም አሕዛብ ከፊትህ ያጠፋቸዋል፤ አንተም ምድራቸውን ትወርሳለህ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደ ተናገረው፣ ኢያሱም አንተን ቀድሞ ይሻገራል። [4]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) የአሞራውያንን ነገሥታት ሴዎንንና ዐግን ከነምድራቸው እንዳጠፋቸው እነዚህንም ያጠፋቸዋል። [5]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እነርሱን በፊታችሁ አሳልፎ ይሰጣችኋል፤ እናንተም ያዘዝኋችሁን ሁሉ በእነርሱ ላይ ታደርጋላችሁ። [6]ብርቱና ደፋር ሁኑ፤ አትፍሯቸው ወይም

30፥3 ዘፍ11፥4፤ 48፥21፤ዘዳ4፥27፤ 13፥17፤መዝ14፥7፤ 53፥6፤85፥1፤126፥4፤ ኢሳ11፥11፤ኤር12፥15፤ 16፥15፤24፥6፤29፥14፤ 30፥18፤33፥11፤48፥47፤49፥6፤ሕዝ16፥53፤ ኢዩ3፥1
30፥4 ነህ1፥8-9፤ መዝ19፥6፤ ኢሳ11፥12፤17፥6፤ 24፥13፤27፥12፤40፥11፤ 41፥5፤42፥10፤43፥6፤ 48፥20፤49፥5፤56፥8፤ 62፥11፤ኤር10፥50፥2፤ 29፥31፥8፤ሕዝ20፥34፤41፤34፥13
30፥5 ዘዳ7፥13፤ ኤር29፥14
30፥6 ዘዳ6፥5፡24፤ 10፥16
30፥7 ዘፍ12፥3፤ ዘዳ7፥15
30፥9 ዘዳ28፥63፤ ኤር1፥10፥24፥6፤ 31፥28፤34፥41፤ 42፥10፤45፥4
30፥10 ዘዳ5፥29፤ 28፥61
30፥11 መዝ19፥8፤ ኢሳ45፥19፡23፤63፥1
30፥12 ምሳ30፥4፤ ሮሜ10፥6
30፥13 ኢዮ28፥14፤ ሮሜ10፥7
30፥14 ዘዳ6፥6፤ ሮሜ10፥8
30፥15 ዘፍ2፥17፤ ዘዳ11፥26፤28፥11፤ ኢዮ36፥10፤ መዝ25፥13፤106፥5፤ ምሳ3፥1-2፤10፥16፤ 11፥19፤12፥28፤ኤር21፥8
30፥16 ቍ19፤ ዘዳ4፥1፤6፥5፤32፥47፤ ነህ9፥29
30፥18 ዘዳ8፥19
30፥19 ዘዳ4፥26፤ 11፥26
30፥20 ዘፍ12፥7፤ ዘዳ4፥1፤6፥5፤8፥3፤ 32፥47፤ መዝ27፥1፤37፥3፤ ምሳ3፥22፤ዮሐ5፥26፤ ሐሥ17፥28
31፥2 ዘፀ7፥7፤ ዘኍ27፥17፤ ዘዳ3፥23፡26፤1ነገ3፥7
31፥3 ዘኍ27፥18፤ ዘዳ3፥28፤7፥1፤9፥3
31፥4 ዘኍ21፥33
31፥5 ዘዳ2፥33
31፥6 ቍ7፥23፤ ዘፍ28፥15፤ዘዳ1፥29፤4፥31፤20፥4፤ኢሱ1፥6፡ 9፡18፤10፥25፤

ማብ ይመ።

30፥3 *ምርኮህን ይመልስልሃል፤* "ከምርኮ አገር ይመልስሃል" ማለት ሊሆን ይችላል።

30፥6 *ልብ ይገርዛል፤* የዘፍ 17፥10 ማብ ይመ።

30፥7 *ርግማን ሁሉ በሚጠሉህ፤* እዚህ ላይ በዘፍ 12፥3 የተጠቀሰው ቃል ተፈጽሞአል።

30፥9 *በአባቶችህ፤* ርእሳን አበው ማለት ነው (ቍ 20 ይመ)።

30፥10 *የሕግ መጽሐፍ፤* የ31፥24 ማብ ይመ።

30፥12፡14 *በላይ በሰማይ አይደለችም ... ለአንተ በጣም ቅርብ ነው፤* የኪዳኑን ሕግ ለማስተዋል፣ ለማመንና ለመታዘዝ ከእነርሱ ዐቅም በላይ እንዳልሆነ ሙሴ ይገልጽላቸዋል። ጳውሎስ ይህንን ክፍል፣ "የእምነት ቃል" ቅርብ መሆኑን ለመግለጽ ተጠቅሞበታል (ሮሜ 10፥6-10)።

30፥19 *ሰማይና ምድርን ምስክር አድርጌ እጠራብሃለሁ፤* ከብሉይ ኪዳን ውጭ የሚገኙ የጥንት ቃል ኪዳኖች ለተገባው ኪዳን፣ "ምስክር" የሚሆኑ የአማልክትን ስም ዝርዝር ይዘዋል። በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ የሚገኘው ቃል ኪዳን ግን፣ "ምስክር" አድርጎ የጠራው ሰማይንና ምድርን ነው (31፥28፤ 32፥1 ይመ፤ እንዲሁም የመዝ 50፥1፤ የኢሳ 1፥2 ማብ ይመ)።

30፥20 *ከእርሱ ጋር እንድትጣበቅ፤* የ10፥20 ማብ ይመ። *እግዚአብሔር ሕይወትህ ነው፤* እግዚአብሔርን ሲመርጡ ሕይወትን መርጠዋል (ቍ 19)። በ32፥46-47 ላይ፣ "የዚህ ሕግ ቃላት ሁሉ" የተባለው ሕይወታቸው እንደ ሆነ ተመልክቶአል። ሕጉ፣ እግዚአብሔርና ሕይወት የማይነጣጠሉ ናቸው። በዚህ ዐውድ፣ "ሕይወት" የሚለው ቃል የሚያመለክተው እግዚአብሔር ሲፈጥረው ይሆን ዘንድ ባሰበው መሠረት ሕይወትን ሙሉና ፍሬያማ የሚያደርገውን ነገር ነው።

31፥2 *ከእንግዲህ ልወጣና ልገባ አልችልም፤* የአካሉን ወይም የሰውነቱን መድከም ብቻ ላያመለክት ይችላል (34፥7 ይመ)። ከኀጢአቱ የተነሣም ሙሴ የእስራኤልን ሕዝብ እንዲመራ እግዚአብሔር አልፈቀደለትም ነበር (1፥37፤ 3፥23-27፤ 4፥21-22፤ 32፥48-52፤ ዘኍ 20፥2-13 ይመ)።

31፥4 *ሴዎንንና ዐግን ከነምድራቸው እንዳጠፋቸው፤* 2፥26-3፥11 ይመ።

31፥6 *ብርቱና ደፋር ሁኑ፤* እግዚአብሔር በአገልጋዮቹ አማካይነት ለእስራኤል ሕዝብ (ኢሱ 10፥25)፣ ለኢያሱ (ቍ 7፡23፤ ኢሱ

አትደንግጡላቸው፡፡ *አምላክህ* እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ካንተ ጋር ይሄዳልና፤ አይተውህም፤ አይጥልህምም፡፡"

[7]ከዚያም ሙሴ ኢያሱን ጠርቶ በእስራኤል ሁሉ ፊት እንዲህ አለው፤ "*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለአባቶቻቸው ሊሰጥ ወደ ማለላቸው ምድር ከዚህ ሕዝብ ጋር አብረህ ስለምትገባ፣ ምድሪቱን ርስታቸው አድርገህ ስለምታከፋፍል በርታ፤ ደፋርም ሁን፡፡ [8]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ራሱ በፊትህ ይሄዳል፤ ከአንተም ጋር ይሆናል፤ ፈጽሞ አይለይህም፤ አይተውህምም፤ አትፍራ፤ ተስፋም አትቍረጥ፡፡"

ሕጉን ለማንበብ ትእዛዝ ስለ መሰጠቱ

[9]ሙሴም ይህን ሕግ ጽፎ፣ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) የኪዳን ታቦት ለሚሸከሙ ለሌዊ ልጆች፣ ለካህናቱና ለእስራኤል አለቆች ሁሉ ሰጠ፡፡ [10]ከዚያም በኋላ ሙሴ እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ "ዕዳ በሚተውበት፣ የዳስ በዓልም በሚከበርበት፣ በየሰባቱ ዓመት መጨረሻ፣ [11]እስራኤል ሁሉ እርሱ በሚመርጠው ስፍራ *በአምላክህ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) ፊት ሲታይ ይህን ሕግ በእነርሱ ፊት በጆሮአቸው ታነበዋለህ፡፡ [12]ይሰሙና *አምላካችሁን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) መፍራት ይማሩ ዘንድ፣ የዚህን ሕግ ቃል ሁሉ በጥንቃቄ እንዲከተሉ ሕዝቡን ይኸውም ወንዶችን፣ ሴቶችን፣ ልጆችንና በከተሞችህ የሚኖረውንም መጻተኛ ሰብስብ፡፡ [13]ዮርዳኖስን ተሻግረህ በምትወርሷት ምድር በምትኖሩበት ዘመን ሁሉ ይህን ሕግ የማያውቁት ልጆቻቸውም መስማትና *አምላካችሁን* እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሎሂም) መፍራት ሊማሩ ይገባቸዋል፡፡

የእስራኤል አለመታዘዝ አስቀድሞ ስለ መነገሩ

[14]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣ "እነሆ የምትሞትበት ቀን ቀርቦአል፤ ትእዛዝ እንድሰጠው ኢያሱን ጥራውና ወደ መገናኛው ድንኳን ቅረቡ፡፡" ሙሴና ኢያሱም ሄዱ፤ ወደ መገናኛው ድንኳንም ቀረቡ፡፡

[15]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) በድንኳኑ ላይ በደመና ዐምድ ተገለጠ፤ የደመናውም ዐምድ ከድንኳኑ ደጃፍ ላይ ቆመ፡፡ [16]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፡- "እነሆ፣ ከአባቶችህ ጋር ልታርፍ ነው፤ ይህም ሕዝብ በሚገባበት ምድር በሚገኙ ባዕዳን አማልክት ወዲያውኑ ያመነዝራል፡፡ እኔን ይተወኛል፤ ከእነርሱም ጋር የገባሁትን ኪዳን ያፈርሳሉ፡፡ [17]በዚያች ቀን እቈጣቸዋለሁ፤ እተዋቸዋለሁም፤ ፊቴን ከእነርሱ እሰውራለሁ፤ እነርሱም ይጠፋሉ፡፡ ብዙ ጥፋትና የከፋ ችግር ይደርስባቸዋል፤ በዚያችም ቀን፣ 'ይህ ጥፋት የደረሰብን፣ አምላካችን (ኤሎሂም) ከእኛ ጋር ባለመሆኑ አይደለምን?' ይላሉ፡፡ [18]ወደ ባዕዳን አማልክት በማዘር ከፈጸሙት ክፋታቸው የተነሣ በዚያች ቀን ፊቴን ከእነርሱ ፈጽሞ እሰውራለሁ፡፡

[19]"እንግዲህ ይህን መዝሙር ለራሳችሁ ጻፉ፤ ለእስራኤል ልጆችም አስተምሩ፤ ስለ እኔ ምስክር ይሆንባቸው ዘንድ እንዲዘምሩ አድርጉ፡፡ [20]ወተትና ማር ወደምታፈሰውና ለአባቶቻቸው በመሐላ ቃል ወደ ገባሁላቸው ምድር ባመጣኋቸው ጊዜ ከበሉና ከጠገቡ፣ ከበለጸጉም በኋላ እኔን ንቀው ኪዳኔንም አፍርሰው ወደ ባዕዳን አማልክት ይዞራሉ፤ እነርሱንም ያመልካሉ፡፡ [21]ብዙ ጥፋትና የከፋ ችግር በደረሰባቸው ጊዜ ይህ መዝሙር ምስክር ይሆንባቸዋል፡፡ በዘራቸው የሚረሳ አይደለምና፡፡ ወደ ማልሁላቸው ምድር ሳላስገባቸው በፊት ምን ለማድረግ እንደሚያስቡ እንኳን አስቀድሜ ዐውቃለሁ፡፡" [22]ስለዚህም ሙሴ ይህን መዝሙር በዚያች ቀን ጻፈ፤ ለእስራኤላውያንም አስተማራቸው፡፡

[23]*እግዚአብሔርም* (ያህዌ) ለነዌ ልጅ ለኢያሱ፣ "በርታ፤ ደፋር ሁን፤ የእስራኤልን ልጆች በመሐላ ቃል ወደ ገባሁላቸው ምድር ታስገባቸዋለህና፤ እኔም ከአንተ ጋር እሆናለሁ" በማለት ትእዛዝ ሰጠው፡፡

[24]ሙሴ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የዚህን ሕግ ቃል በመጽሐፍ ጽፎ እንዳበቃ፣ [25]*የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) የኪዳን ታቦት የሚሸከሙ ሌዋውያንን እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ [26]"በእናንተ ላይ ምስክር ሆኖ በዚያ ይኖር ዘንድ *በአምላካችሁ* በእግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የኪዳን ታቦት አጠገብ አስቀምጡት፤ ይህም በእናንተ ላይ ምስክር ሆኖ በዚያ ይኖራል፤ [27]የቱን ያህል ዐመፀኞችና ዐንገተ ደንዳኖች እንደ ሆናችሁ ዐውቃለሁና፡፡ እኔ በሕይወት ከእናንተ ጋር እያለሁ እንደዚህ ካመፃችሁ፣ ከሞትሁ በኋላማ የቱን ያህል

31፥6፤ 1ሳሙ 12፥22፤ 1ነገ 6፥13፤ 1ዜና 22፥13፤ 28፥20፤ 2ዜና 32፥7፤ መዝ 56፥9፤ 94፥14፤ 118፥6፤ ኢሳ 41፥17፤ ኤር 1፥8፡17፤ ሕዝ 2፥6፤ ማቴ 28፥20፤ ዕብ 13፥5
31፥7 ቍ 23፤ ዘኍ 27፥23፤ ኢያ 1፥6
31፥8 ዘፍ 28፥15፤ ዘፀ 13፥21፤ ዘዳ 4፥31
31፥9 ቍ 25፤ ዘፀ 17፥14፤ 1ዜና 15፥2
31፥10 ዘፀ 23፥16፤ ዘዳ 15፥1፤ 16፥13
31፥11 ዘዳ 12፥5፤ 16፥16፤ ኢያ 8፥34-35፤ 2ነገ 23፥2፤ ነህ 8፥2
31፥12 ዘዳ 4፥10፤ ሐጌ 1፥12፤ ሚል 1፥6፤ 3፥5፡16
31፥13 ዘዳ 11፥2
31፥14 ዘፍ 25፥8፤ ዘፀ 33፥9-11፤ ዘኍ 27፥13፡19፡23፤ ዘዳ 34፥9፤ ኢያ 1፥1-9
31፥15 ዘፀ 33፥9
31፥16 ዘፍ 15፥15፤ ዘፀ 34፥15፤ ዘዳ 4፥25-28፤ መሳ 2፥12፤ 10፥6፡13፤ 1ነገ 9፥9፤ 18፥18፤ 19፥10፤ ኤር 2፥13፤ 5፥19፤ 19፥4
31፥17 ዘኍ 14፥42፤ ዘዳ 32፥16፡20፤ መሳ 2፥14፡20፤ 6፥13፤ 10፥7፤ 2ነገ 13፥3፤ 22፥13፤ 2ዜና 15፥2፤ 24፥20፤ ዕዝ 8፥22፤ ኢዮ 13፥24፤ መዝ 13፥1፤ 27፥9፤ 30፥7፤ 44፥9፤ 104፥29፤ 106፥29፡40፤ ኢሳ 1፥15፤ 2፥6፤ 45፥15፤ 50፥6፤ 53፥3፤ 54፥8፤ ኤር 4፥20፤ 7፥18፤ 21፥5፤ 33፥5፤ 36፥7፤ ሕዝ 7፥26፤ ሕዝ 39፥29፤ ሆሴ 9፥12፤ ሚክ 3፥4
31፥19 ቍ 22፤ ዘፍ 31፥50
31፥20 ቍ 16፤ ዘፍ 6፥10-12፤ ዘዳ 6፥10-12፤ 8፥19፤ 11፥16-17፤ መዝ 4፥2፤ 16፥4፤ 40፥4፤ ኤር 13፥25፤ ዳን 3፥28፤ አሞ 2፥4
31፥21 ዘዳ 4፥30፤ 1ዜና 28፥9፤ ሆሴ 5፥3፤ ዮሐ 2፥24-25
31፥22 ቍ 19
31፥23 ቍ 7፤ ኢያ 1፥6 31፥24 ዘዳ 17፥18፤ 28፥58፤ 2ነገ 22፥8
31፥25 ቍ 9 31፥26 ቍ 19 31፥27 ዘፀ 23፥21፤ ዘዳ 9፥27

1፥6-7፡9፡18)፣ ለሰሎሞን (1ዜና 22፥13፤ 28፥20) እንዲሁም ለሕዝቅያስ ወታደር አዛዦች (2ዜና 32፥7) የሚሰጠው የማበረታቻ ቃል ነው፡፡ ምንም ያህል ብርቱ ፈተና ቢያጋጥማቸውም፣ እግዚአብሔርን በመታመንና በመታዘዝ በእርሱ መንገድ የሚሄዱ አሸናፊዎች ይሆናሉ፡፡ *አይለይህም፤ አይተውህም፤* ቍ 8፤ ኢያ 1፥5፤ 1ነገ 8፥57 ይመ፡፡ እንዲሁም የዘፍ 28፥15 ማብ ይመ፡፡

31፥9 *ይህን ሕግ ጽፎ ... ለካህናቱ ... ሰጠ፤* በጥንት ዘመን በሕዝቦች መካከል ውል ሲደረግ፣ የውሉ ቅጅ በተዋዋዮቹ የአምልኮ ማእከል በሆኑ ስፍራዎች በአማልክት ፊት ይቀመጥ ነበር፡፡ እስራኤላውያን ግን የኪዳኑን ሕግ ማስቀመጥ ያለባቸው በታቦቱ ላይ ነው (33፥9 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 16፥34፤ 31፥18 ማብ ይመ)፡፡

31፥10 *በየሰባቱ ዓመት፤* 15፥4 እና ማብ፤ ዘፀ 23፥10-11፤ ዘሌ 25፥17 ይመ፡፡ እንዲሁም በገጽ 178 ላይ፣ "የብሉይ ኪዳን በዓላትና ሌሎች የተቀደሱ ቀናት" የሚለውን ይመ፡፡

31፥11 *በሚመርጠው ስፍራ፤* የ12፥5 ማብ ይመ፡፡ *ይህን ሕግ በእነርሱ ፊት በጆሮአቸው ታነበዋለህ፤* የሕጉን ቃል ለእስራኤል ሕዝቦች ማንበብ እንዲሁም ማስተማር የካህናት አንዱ ዋና ተግባር ነው (33፥10፤ ሚል 2፥4-9 ይመ)፡፡

31፥14 *ትእዛዝ እንድሰጠው፤* ቍ 23 ይመ፤ ከዘኍ 27፥18-23 ጋር ያነጻጽሩ፡፡

31፥19 *ይህን መዝሙር ለራሳችሁ ጻፉ፤ ለእስራኤል ልጆችም አስተምሩ፤* ቍ 22፤ 31፥30-32፥43 ይመ፡፡

31፥23 *በርታ፤ ደፋር ሁን፤* የቍ 6 ማብ ይመ፡፡

31፥24 *ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የዚህን ሕግ ቃል፤* በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ ከመጀመሪያው ምዕራፍ አንሥቶ እስከዚህ ድረስ ያለውን ለማለት ነው (የቍ 9 ማብ ይመ)፡፡

31፥26 *የኪዳን ታቦት አጠገብ አስቀምጡት፤* የቍ 9 ማብ ይመ፡፡

31፥27 *ዐንገተ ደንዳኖች፤* 9፥6፡13፤ 10፥16 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 32፥9 ማብ ይመ፡፡

ሊታምፁ! 28ይህን ቃል ይሰሙ ዘንድ እንድናገር፣ ሰማይንና ምድርን ምስክር አድርጌ እንድጠራባቸው፣ የነገድ አለቆቻችሁን በሙሉና ሹሞቻችሁን ሁሉ በፊቴ ሰብስቡ። 29እኔ ከሞትሁ በኋላ ፈጽማችሁ እንደምትረክሱ፣ ካዘዝኋችሁም መንገድ ዘወር እንደምትሉ ዐውቃለሁና። *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ክፉ ድርጊት ስለምትፈጽሙ፣ እጆቻችሁ በሠሯቸውም ነገሮች እርሱን ለቍጣ ስለምታነሣሡት፣ በሚመጡት ዘመናት ጥፋት ይደርስባችኋል።"

የሙሴ መዝሙር

30ሙሴም የዚህን መዝሙር ቃል ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ ድረስ፣ ለተሰበሰበው የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ በጆሮአቸው እንዲህ ሲል አሰማ፦

32 ሰማያት ሆይ፤ አድምጡ፤ እኔም እናገራለሁ፤
ምድር ሆይ፤ አንቺም የአፌን ቃል ስሚ።
2ትምህርቴ እንደ ዝናብ ትውረድ፤
ቃሌም እንደ ጤዛ ይንጠባጠብ፤
በቡቃያ ሣር ላይ እንደ ካፊያ፣
ለጋ ተክልም ላይ እንደ ከባድ ዝናብ ይውረድ።
3እኔ *የእግዚአብሔርን* (ያህዌ) ስም ዐውጃለሁ፤
የአምላካችንን (ኤሎሂም) ታላቅነት አወድሱ!
4እርሱ ዐለት፣ ሥራውም ፍጹም ነው፤
መንገዱም ሁሉ ትክክል ነው፤
የማይሳሳት ታማኝ አምላክ፣
ቀጥተኛና ጻድቅ አምላክም (ኤሎሂም) እርሱ ነው።
5በእርሱ ላይ ክፋት ፈጽመዋል፤
ከነውራቸው የተነሣ ከእንግዲህ ልጆቹ አይደሉም፤
ወልጋዳና ጠማማ ትውልዶች ናቸውሐ።
6አንተ ተላላና ጥበብ የጐደለህ ሕዝብ፣
ለእግዚአብሔር (ለያህዌ) የምትመልሰለት በዚህ መንገድ ነውን?
አባትህ ፈጣሪህመ፣
የሠራህና ያበጀህ እርሱ አይደለምን?
7የጥንቱን ዘመን አስታውስ፤
አባትህን ጠይቅ፤ ይነግርሃልም፤
ሽማግሌዎችህንም ጠይቅ፤ ያስረዱሃል።
8ልዑል ለአሕዛብ ርስታቸውን በሰጠ ጊዜ፣
የሰውንም ዘር በለያየ ጊዜ፣
በእስራኤል ልጆችሠ ቍጥር ልክ፣
የአሕዛብን ርስት ድንበር ለየ፤
9*የእግዚአብሔር* (ያህዌ) ድርሻ የገዛ ሕዝቡ፣
ያዕቆብ የተለየ ርስቱ ነውና።
10እርሱን በምድረ በዳ፣
ባዶና ጭው ባለ በረሓ ውስጥ አገኘው፤
ጋሻ ሆነው፤ ተጠነቀቀለትም፤
እንደ ዐይኑ ብሌን ጠበቀው።
11ንስር ጎጆዋን በትና፣
በጫጩቶቿም ላይ እንደምትረብብ፣
እነርሱን ለመያዝ ክንፎቿን እንደምትዘረጋ፣
በክንፎቿም እንደምትሸከማቸው፣
12*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ብቻ መራው፤
ምንም ባዕድ አምላክ አብሮት አልነበረም።
13በምድር ከፍታ ላይ አወጣው፤
የዕርሻንም ፍሬ መገበው፤
ከዐለት ድንጋይ ማር አበላው፤
ከባልጩትም ድንጋይ ዘይት መገበው።
14የላሙንና የበጉን መንጋ ቅቤና ወተት፣
የሰቡትን በጎችና ፍየሎች፣
የባሳንን ምርጥ አውራ በግ፣
መልካም የሆነውንም ስንዴ፣
ማለፊያውንም የወይን ጠጅ፣
15ይሹሩንረ ወፈረ፤ ረገጠ፤
ጠገበ፤ ሰውነቱ ደነደነ፤ ለሰለሰ፤
የፈጠረውንም አምላክ (ኤሎሂም) ተወ፤
መጠጊያ ዐለት የሆነውን አዳኙንም ናቀ።
16በባዕዳን አማልክታቸው አስቀኑት፤
በአስጸያፊ ጣዖቶቻቸውም አስቈጡት።
17አምላክ ላልሆኑ አጋንንት፦
ላላወቋቸው አማልክት፣
ከጊዜ በኋላ ለተነሡ አማልክት፣
አባቶቻችሁ ላልፈሯቸው አማልክት ሠዉ።
18አባት የሆነህን ዐለት ከዳኸው፤
የወለደህን አምላክ (ኤሎሂም) ረሳኸው።
19*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ይህን አይቶ ናቃቸው፤
በወንድና በሴት ልጆቹ ተቈጥቶአልና።

31፥28 ዘዳ4፥26፤ 30፥19፤32፥1፤ኢ.የ20፥27፤ኢሳ26፥21
31፥29 ዘዳ4፥16፤1ነገ9፥9፤ 22፥23፤2ነገ22፥16፤ ራእ9፥20
32፥1 ዘዳ4፥26፤ መዝ49፥1፤ኤር2፥12፤ ሚክ1፥2
32፥2 2ሳሙ23፥4፤ መዝ65፥10፤68፥9፤ 72፥6፤107፥20፤ 147፥8፤ኢሳ9፥8፤ 55፥11፤ሚክ5፥7
32፥4 ዘፍ18፥25፤ 49፥24፤ዘዳ4፥35፤ 2ሳሙ22፥31፤ መዝ18፥30፤19፥7፤ 92፥15
32፥5 ቍ20፤ ማቴ17፥17፤ሉቃ9፥41፤ ሐሥ2፥40
32፥6 ቍ15፡28፤ ዘፀ4፥22፤2ሳሙ7፥24፤ መዝ94፥8፤116፥12፤ ኤር5፥21
32፥7 ዘፀ10፥2፤ ዘዳ4፥32፤ኢ.ዮ8፥8፤ 15፥18፤20፥4፤ መዝ44፥1፤74፥2፤ 77፥5፤78፥4፤ ኢሳ46፥9፤
32፥8 ዘፍ11፥8፤ ዘኍ23፥9፤ዘዳ33፥12፡ 28፤መዝ7፥8፤74፥17፤ ኤር23፥6፤ሐሥ8፥1
32፥9 ዘዳ9፥29፤ 1ሳሙ26፥19፤ መዝ16፥5፤73፥26፤ 119፥57፤142፥5፤ ኤር10፥16
32፥10 ዘፀ19፥4፤ ዘዳ1፥19፤8፥15፤ ኢዮ12፥24፤መዝ17፥8፤ 32፥10፤107፥40፤ ምሳ7፥2፤ኤር31፥22፤ ሆሴ13፥5፤ዘካ2፥8
32፥11 ዘፀ19፥4፤ መዝ17፥8፤18፥10-19፤ 61፥4
32፥12 ቍ39፤ ዘዳ4፥35፤መሳ2፥12፤ መዝ18፥31፤81፥9፤ 106፥9፤ኢሳ43፥12፤ 45፥5፤63፥13፤ ኤር31፥32
32፥13 ዘዳ8፥8፤ 33፥24፡29፤ 2ሳሙ22፥34፤ ኢዮ29፥6፤መዝ18፥33፤ ኢሳ33፥16፤58፥14፤ ሕዝ36፥2፤ዕብ3፥19
32፥14 ዘፍ49፥11፤ ዘኍ21፥33፤መዝ65፥9፤ 81፥16፤147፥14
32፥15 ዘፍ49፥24፤ ዘዳ31፥20፡16፤ 33፥5፤ኢሳ1፥4፡ 28፤44፥2፤58፥2፤65፥11፤ኤር5፥28፤ 15፥6፤ሕዝ14፥5፤
32፥16 ዘኍ25፥11፤ዘዳ31፥17፤ 1ነገ14፥9፤1ቆሮ10፥22
32፥17 ዘፀ32፥8፤22፥20፤ዘዳ28፥64፤ መሳ5፥8፤1ቆሮ10፥20
32፥18 መሳ3፥7፤1ሳሙ12፥9፤መዝ44፥17፡20፤ 106፥21፤ኤር2፥32፤ ሕዝ23፥35፤ ሆሴ8፥14፤13፥6 32፥19 ዘሌ26፥30፤ መዝ78፥59፤ አሞ6፥8

ሐ5 ወይም *የተጣመሙት እነርሱ እንጂ የእርሱ ልጆች አይደሉም*።
መ6 ወይም *ያወጣህ አባትህ*።
ሠ8 የማሶሬቱ ቅጅ፣ የሙት ባሕር ጥቅል እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም፣ *የእግዚአብሔር ልጆች* ይላሉ።
ረ15 ይሹሩን ማለት *ቅን* ወይም *ትክክለኛ* ማለት ሲሆን፣ ይኸውም እስራኤልን የሚያሳይ ነው።

31፥28 *ሰማይንና ምድርን ምስክር አድርጌ፤* የ30፥19 ማብ ይመ።

31፥29 *እጆቻችሁ በሠሯቸውም ነገሮች፤* የጣዖት ምስሎችን ለማለት ነው (4፥28፤ 27፥15 እና ማብ ይመ)።

31፥30-32፥43፤ ይህ ክፍል የሙሴ መዝሙር በመባል ይታወቃል (የዘፀ 15፥1-18፤ የራእ 15፥3 ማብ ይመ)።

32፥1 *ሰማያት ሆይ፤ አድምጡ፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ የመግቢያ ቃሎችን በኢሳ 1፥2 እና ማብ፤ 34፥1፤ ሚክ 1፥2፤ 6፥1-2 ላይ ይመ።

32፥4 *እርሱ ዐለት ... ነው፤* የሙሴ መዝሙር ዋና ሐሳብ ነው (ቍ 15፡18፡30-31 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 49፥24 ማብ ይመ)።

32፥5 *ወልጋዳና ጠማማ ትውልዶች፤* ፊል 2፥15 ይመ።

32፥6 *አባትህ፤* ኢሳ 63፥16፤ 64፥8 ይመ።

32፥7 *የጥንቱን ዘመን አስታውስ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

32፥8 *ልዑል፤* በዘዳግም መጽሐፍ ውስጥ እግዚአብሔር በዚህ ስም የተጠራው እዚህ ቦታ ብቻ ነው (የዘፍ14፥19 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር በፍጥረት ሁሉ ላይ ጌታና ገዥ መሆኑን የሚያስገነዝብ ስም ነው። *የሕዝብን ርስት ድንበር ለየ፤* ዘፍ 10 ይመ። *በእስራኤል ልጆች ቍጥር ልክ፤* የሕዝቡ ቍጥር ምንም ያህል ሊጨምር ቢችል፣ እግዚአብሔር ለሁሉም የሚበቃ ርስት አድርጎ ከነዓንን እንደሚሰጣቸው የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (የዘፍ 10፥2 ማብ ይመ)።

32፥10 *እንደ ዐይኑ ብሌን፤* ይህም የሚያመለክተው በቀላሉ ሊጐዳ የሚችለውን፣ ለማየት በጣም አስፈላጊ የሆነውንና የተከፈለው ዋጋ ተከፍሎ ልዩ ጥንቃቄ ሊደረግለት የሚገባውን የዐይንን ብሌን ነው።

32፥11 *በላያቸውም እንደምትረብብ፤* የዘፍ 1፥2 ማብ ይመ።

32፥13 *ከዐለት ድንጋይ ማር፤* መዝ 81፥16 ይመ። *ከባልጩት ድንጋይ ዘይት፤* ኢዮ 29፥6 ይመ።

32፥14 *ባሳን፤* የሕዝ 39፥18 ማብ ይመ። *ማለፊያውንም የወይን ጠጅ፤* ዘፍ 49፥11 ይመ።

32፥15 *ይሹሩን፤* የስሙ ትርጉም "ቅን የሆነ" ማለት ሲሆን፣

[20]እርሱም፣ "ፊቴን ከእነርሱ እሰውራለሁ፤"
"መጨረሻቸው ምን እንደሚሆንም አያለሁ አለ፤
ጠማማ ትውልድ፣
የማይታመኑም ልጆች ናቸውና።
[21]አምላክ ባልሆነው አስቀኑኝ፤
በከንቱ ጣዖቶቻቸው አስቈጡኝ።
እኔም ሕዝብ ባልሆነው አስቀናቸዋለሁ።
በማያስተውልም ሕዝብ አስቈጣቸዋለሁ።
[22]በቍጣዬ እሳት ተቀጣጥሎአልና፤
እርሱ እስከ ሲኦል ዘልቆ ይነዳል።
ምድርን እስከ ሰብሏ ይበላል፤
የተራሮችንም መሠረት ያቀጣጥላል።
[23]"በመዓት ላይ መዓት አመጣባቸዋለሁ።
ፍላጻዬንም በእነርሱ ላይ እጨርሳለሁ።
[24]የሚያጠፋ ራብ፣
በልቶ የሚጨርስ ቸነፈርና ከባድ መቅ
ሠፍት እሰድባቸዋለሁ፤
የአራዊትን ሹል ጥርስ፣
በምድር የሚሳብ የእባብ መርዝም እሰድ
ባቸዋለሁ።
[25]ሰይፍ መንገድ ላይ ያስቀራቸዋል፤
ቤታቸውም ውስጥ ድንጋጤ ይነግሣል፤
ጕልማሳውና ልጃገረዷ፣
ሕፃኑና ሽማግሌው ይጠፋሉ።
[26]እበትናቸዋለሁ፤
ከሰዎችም መካከል መታሰቢያቸውን አጠ
ፋለሁ አልሁ፤
[27]ነገር ግን ጠላቶቻቸው እንዳይታበዩ፣
'ድል ያደረገችው እጃችን እንጂ፣
እግዚአብሔር (ያህዌ) ይህን ሁሉ አላደረገም
እንዳይሉ፣'"
የጠላትን መነሣሣት ሠጋሁ።
[28]አእምሮ የጐደላቸው፣
ማስተዋልም የሌላቸው ናቸው።
[29]አስተዋዮች ቢሆኑ ኖሮ ይህን በተገነዘቡ፣
መጨረሻቸውም ምን እንደሚሆን ባስተዋሉ
ነበር።
[30]መጠጊያ ዐለታቸው ካልሸጣቸው፣
እግዚአብሔር (ያህዌ) ካልተዋቸው በቀር፣
አንድ ሰው እንዴት ሺሁን ያሳድዳል?
ሁለቱስ እንዴት ዐሥር ሺሁን እንዲሸሹ
ያደርጋሉ?
[31]የእነርሱ መጠጊያ ዐለት እንደ እኛ መጠጊያ
ዐለት አይደለምና፤
ጠላቶቻችንም እንኳ ይህን አይክዱም።
[32]ወይናቸው ከሰዶም ወይን፣
ከገሞራም እርሻ ይመጣል፤
የወይናቸው ፍሬ በመርዝ፣
ዘለላቸውም በምሬት የተሞላ ነው።
[33]ወይናቸው የእባብ መርዝ፣
የመራዥ እባብም መርዝ ነው።
[34]"ይህ በእኔ ዘንድ ተጠብቆ ያለ፣
በመዝገቤስ የታተመ አይደለምን?
[35]በቀል የእኔ ነው፤ እኔ ብድራትን እመልሳለሁ፤
ጊዜው ሲደርስ እግራቸው ይሰናከላል፤
የመጥፊያቸው ቀን ቀርቦአል፤
የሚመጣባቸውም ፍርድ ፈጥኖባቸዋል።"
[36]ኀይላቸው መድከሙን፣
ባሪያም ሆነ ነጻ ሰው አለመቅረቱን በሚያዩበት
ጊዜ፣
እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሕዝቡ ይፈርዳል፤
ለአገልጋዮቹም ይራራል።
[37]እንዲህም ይላል፤ "መጠጊያ ዐለት የሆናቸው፣
እነዚያ አማልክታቸው የት አሉ?
[38]የመሥዋዕታቸውን ስብ የበሉ፣
የመጠጥ ቍርባናቸውንም የወይን ጠጅ
የጠጡ አማልክት ወዴት ናቸው?
እስቲ ይነሡና ይርዷችሁ!
እስቲ መጠለያ ይስጧችሁ!
[39]"እኔ ራሴ እርሱ እንደ ሆንሁ እዩ፤
ከእኔም በቀር ሌላ አምላክ የለም፤
እገድላለሁ፤ አድናለሁም፤
አቈስላለሁ፤ እፈውሳለሁም፤
ከእጄም የሚያስጥል ማንም የለም።
[40]እጄን ወደ ሰማይ አነሣለሁ፤
ለዘላለምም ሕያው እንደ ሆንሁ እናገራለሁ፤
[41]የሚያብረቀርቅ ሰይፌን ስዬ፣
እጄ ለፍርድ ስትይዘው፣
ባላጋራዎቼን እበቀላቸዋለሁ፤
የሚጠሉኝንም እንደ ሥራቸው እከፍላቸዋለሁ።
[42]ሰይፌ ሥጋ በሚበላበት ጊዜ፣
ፍላጻቼ በደም እንዲሰክሩ አደርጋለሁ፤
ደሙ የታረዱትና የምርኮኞች፣
የጠላት አለቆችም ራስ ደም ነው።"
[43]አሕዛብ ሆይ፤ ከሕዝቡ ጋር ደስ ይበላችሁ[ሀ][ለ]፤

32፥20 ቍ5፤ ዘጸ9፥23፤31፥17፡29፤ መዝ4፥6፤44፥24 32፥23 ቍ42፤ ዘጸ29፥21፤2ሳሙ22፥15 ኢዮ6፥4፤መዝ7፥13፤ 18፥14፤45፥5፤77፥17፤ 120፥4፤ኢሳ5፥28፤ 49፥2፤ሕዝ5፥16፤ ዕን3+9፡11 32፥24 ቍ33፤ ዘፍ26፥1፤37፥20፤ 41፥55፤42፥5፤ ዘጸ28፥22፤ 2ሳሙ24፥13፤ 1ዜና21፥12፤ ኢዮ20፥16፤መዝ58፥4፤ 91፥6፤ኤር8፥17፤ አሞ5፥18-19፤ ሚክ7፥17 32፥25 2ዜና36፥17፤ ኢሳ13፥18፤24፥17፤ ኤር4፥31፤14፥18፤ ሰቆ1፥20፤2፥21፤ ሕዝ7፥15፤2ቆሮ7፥5 32፥26 ዘኍ14፥12፤ ዘጸ4፥27፤ኢዮ18፥17፤ መዝ18፥17፤34፥16፤ 37፥28፤109፥15፤ ኢሳ14፥20 32፥27 ዘጸ9፥26-28፤መዝ140፥8፤ ኢሳ10፥13፤ ኤር40፥2-3 32፥28 ኢሳ1፥3፤ 5፥13፤27፥11፤ ኤር8፥7 32፥29 ዘጸ5፥29፤ መዝ81፥13፤ ኢሳ47፥7፤ሰቆ1፥9 32፥30 ዘሌ26፥8፤ ዘኍ21፥34፤ 1ሳሙ12፥9፤23፥7፤ መሳ2፥14፤3፥8፤4፥2፤ 10፥7፤መዝ31፥8፤ 44፥12፤106፥41፤ ኢሳ50፥1፤ 54፥6 32፥31 ዘፍ49፥24፤ ዘፀ14፥25 32፥32 ዘጸ29፥18፤ ኢዮ6፥4፤20፥16፤ ኤር23፥14 32፥33 ቍ24 32፥34 ኢዮ14፥17፤ ኤር2፥22፤ሆሴ13፥12 32፥35 ቍ41፤ ዘፍ4፥24፤30፥2፤ ዘፀ32፥34፤መዝ17፥5፤ 35፥6፤37፥31፤38፥16፤ 54፥5፤66፥9፤73፥2፡18፤ 94፥18፤121፥3፤ ምሳ4፥19፤ኤር23፥12፤ 51፥6፤ሕዝ7፥8-9፤ ሮሜ12፥19፤ዕብ10፥30 32፥36 ዘሌ26፥43-45፤ዘጸ30፥1-3፤ መሳ2፥18፤1ነገ14፥10፤ 21፥21፤2ነገ9፥8፤ መዝ90፥13፤102፥13፤ 103፥13፤106፥45፤ 135፥14፤ኢዩ2፥14፤ አሞ7፥3፤ዕብ10፥30 32፥37 መሳ10፥14፤ ኤር2፥28፤11፥12 32፥38 ዘኍ25፥1-2፤ ኤር11፥12፤44፥8፡25 32፥39 ቍ12፤ዘፀ15፥26፤ዘጸ15፥26፤ 1ሳሙ2-6፤2ነገ5፥7፤ኢዮ5፥18፤9፥12፤ 10፥7፤15፥11፤መዝ7፥2፤ 47፥3፤ 50፥22፤68፥20፤ኢሳ6፥10፤19፥22፤30፥26፤41፥4፤43፥10፡13፤ 44፥7፤46፥4፤ 48፥12፤53፥5፤57፥18፤ኤር33፥6፤ዳን4፥35፤ሆሴ5፥14፤ 6፥1፤ሚል4፥2፤ዮሐ11፥25-26፤1ጴጥ2፥24 32፥40 ዘፍ14፥22፤ 21፥33፤ራእ1፥18 32፥41 ቍ35፤መሳ7፥20፤መዝ7፥12፤45፥3፤ 137፥8፤149፥7፤ኢሳ27፥1፤34፥6፤ 66፥16፤ኤር12፥12፤24፥56፤25፥14፤ 46፥10፤50፥29፤ 51፥24፡56፤ሕዝ21፥9-10፤ናሆ1፥2 32፥42 ቍ23፤ 2ሳሙ2፥26፤ኤር12፥12፤44፥1፤46፤10፡14 32፥43 2ነገ9፥7፤ መዝ65፥3፤79፥9፤ 137፥6፤ኢሳ1፥24፤25፥9፤ 65፥18፤66፥10፤ 33፥2 ዘፀ19፥18፤ ዘኍ10፥12፤ኢሳ11፥17፤መሳ5፡4፤ መዝ50፥2፤68፥8፤ 80፥1፤89፥7፤94፥1፤ ዳን4፥13፤ 7፥10፤8፥13፤ዘካ14፥5፤ ሐሥ7፥53፤ገላ3፥19፤ዕብ2፥2፤ራእ5፥11፤ኤር9፥9፤ሮሜ15፥10፤ራእ6፥10፤

[ሀ]43 ወይም፣ ሕዝቦች ሆይ፤ ደስ ይበላችሁ።
[ለ]43 የማሶሬቱ ቅጅ፣ የሙት ባሕር ጥቅል እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም፣ ሕዝቦች ሆይ፤ መላእክት ሁሉ ለእርሱ ይስገዱ ይላሉ።

የእስራኤል ሕዝቦች የሚጠሩበት ሌላው ስም ነው። ከዚህም በተጨማሪ ኢሳ 44፥2 እና ማብ ይመ። *መጠጊያ ዐለት፤* ቍ18 ይመ፤ የቍ 4 ማብ ይመ።

32፥21፤ እስራኤላውያን ስለ ክርስቶስ የተነገራቸውን የምሥራች ቃል መረዳት ያቃታቸው መሆኑን ለመግለጽ በሮሜ 10፥19 ላይ በከፊል ተጠቅሶ ይገኛል።

32፥22 *እስከ ሲኦል ዘልቆ፤* የዘፍ 37፥35 ማብ ይመ።

32፥30 *መጠጊያ ዐለታቸው፤* የእስራኤልን አምላክ ለማለት ነው።

32፥31 *የእነርሱ መጠጊያ ዐለት፤* የእስራኤልን ጠላቶች አማልክት ለማለት ነው።

32፥34 *በመዝገቤስ የታተመ፤* እግዚአብሔር ወደፊት የሚያደርጋቸው ነገሮች ሁሉ፣ አስቀድሞ የተወሰኑ ናቸው፤ ደግሞም በተወሰነው መሠረት ይፈጸማሉ። ኀጢአትም በጊዜው ይቀጣል።

32፥35-36፤ የእግዚአብሔርን ልጅ አለመቀበል የሚያስከትለውን ቅጣት ለማመልከት በዕብ 10፥30 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል።

32፥35 *በቀል የእኔ ነው፤ እኔ ብድራትን እመልሳለሁ፤* በቀል የእግዚአብሔር ልዩ ሥልጣን መሆኑን ለማረጋገጥ በሮሜ 12፥19 ላይ ተጠቅሶአል።

32፥39 *ከእኔም በቀር ሌላ አምላክ የለም፤* የ4፥35 ማብ ይመ።

እርሱ የአገልጋዮቹን ደም ይመልሳል፤
ጠላቶቹንም ይበቀላል።
ምድሪቱንና ሕዝቡን ይቤዣቸዋልና።

[44]ሙሴም ከነዌ ልጅ ከኢያሱ ጋር መጥቶ የዚህን መዝሙር ቃሎች በሕዝቡ ጆሮ ተናገረ። [45]ሙሴም እነዚህን ቃሎች ሁሉ ለመላው እስራኤል ተናግሮ ከጨረሰ በኋላ፣ [46]እንዲህ አላቸው፤ የዚህን ሕግ ቃሎች ሁሉ በጥንቃቄ ይጠብቁ ዘንድ ልጆቻችሁን እንድታዝዟቸው፣ እኔ ዛሬ በግልጥ የምነግራችሁን ቃሎች ሁሉ በልባችሁ አኑሩ። [47]ቃሎቹ ለእናንተ ሕይወታችሁ እንጂ እንዲሁ ባዶ ቃሎች አይደሉም፤ በእነርሱ የዮርዳኖስን ተሻግራችሁ፤ በምትወርሷትም ምድር ረጅም ዘመን ትኖራላችሁ።

ሙሴ በናባው ተራራ ላይ መሞቱ

[48]በዚያችም ዕለት እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ [49]ከኢያሪኮ ማዶ ባለው የሞዓብ ምድር፣ ከዓባሪም ተራሮች አንዱ ወደ ሆነው ወደ ናባው ተራራ ወጥተህ ለእስራኤላውያን ርስት አድርጌ የምሰጣትን የከነዓንን ምድር አሻግረህ ተመልከት። [50]ወንድምህ አሮን በሖር ተራራ ላይ እንደ ሞተና ወደ ወገኖቹ እንደ ተሰበሰበ ሁሉ፣ አንተም በወጣህበት በዚያ ተራራ ላይሙት፤ ወደ ወገኖችህም ተሰብሰብ። [51]ይህ የሚሆንበት ምክንያት ሁለታችሁም በጺን ምድረ በዳ፣ ቂቃዴስ በመሪባ ውሃ አጠገብ በእኔ ላይ መታመናችሁን በእስራኤላውያን ፊት ስላጐደላችሁና ቅድስናዬንም በእስራኤላውያን መካከል ስላላከበራችሁ ነው። [52]ስለዚህ ምድሪቱን ከሩቅ ሆነህ ታያታለህ እንጂ፣ ለእስራኤል ሕዝብ ወደምሰጣት ምድር አትገባም።"

ሙሴ የእስራኤልን ነገዶች ባረከ

33፥1-29 ማመ - ዘፍ 49፥1-28

33 የእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰው ሙሴ ከመሞቱ በፊት ለእስራኤላውያን የሰጠው ቃለ ቡራኬ ይህ ነው፤ [2]እንዲህም አለ፦
"እግዚአብሔር (ያህዌ) ከሲና መጣ፤
በእነርሱም ላይ ከሴይር እንደ ማለዳ ፀሐይ
ወጣ፤
ከፋራን ተራራ አበራላቸው፤
ከአእላፋት ቅዱሳኑ ጋር⁺ መጣ፤
በስተቀኙ የሚነድ እሳት ነበር።
[3]በእርግጥ ሕዝቡን የምትወድ አንተ ነህ፤
ቅዱሳኑ ሁሉ በእጅህ ውስጥ ናቸው።
ከእግርህ ሥር ሁሉ ይሰግዳሉ፤
ከአንተ ትእዛዝ ይቀበላሉ፤
[4]ይህ ሙሴ የሰጠን ሕግ፣
የያዕቆብ ጉባኤ ርስት ነው።
[5]የሕዝቡ አለቆች ከእስራኤል ነገዶች ጋር
ሆነው፣
በአንድነት በተሰበሰቡ ጊዜ፣
እርሱ በይሹሩን[a] ላይ ንጉሥ ነበር።
[6]"ሮቤል በሕይወት ይኑር፤ አይሙት፤
የወገኖቹ ቍጥርም አይጕደልበት።"
[7]ስለ ይሁዳ የተናገረው ይህ ነው፦
"እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ የይሁዳን ጩኸት
ስማ፤
ወደ ወገኖቹም አምጣው።
በገዛ እጆቹ ራሱን ይከላከላል፤
አቤቱ ከጠላቶቹ ጋር ሲዋጋ ረዳቱ ሁን!
[8]ስለ ሌዊም እንዲህ አለ፦
"ቱሚምህና ኡሪምህ፣
ለምትወደው ሰው ይሁን፤
ማሳህ በተባለው ቦታ ፈተንኸው፤
በመሪባም ውሃ ከእርሱ ጋር ተከራከርህ።
[9]ስለ አባቱና ስለ እናቱ ሲናገርም፣
'ስለ እነርሱ ግድ የለኝም' አለ።
ወንድሞቹን አላለያቸውም፤
ልጆቹንም አላወቃቸውም። ለቃልህ ግን
ጥንቃቄ አደረገ፤
ኪዳንህንም ጠበቀ።
[10]ሥርዐትህን ለያዕቆብ፣
ሕግህንም ለእስራኤል ያስተምራል።
ዕጣን በፊትህ፣
የሚቃጠለውን መሥዋዕት ሁሉ በመሠዊያህ
ላይ ያቀርባል።
[11]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ ኀይሉን ሁሉ ባርክለት፤
በእጁ ሥራ ደስ ይበልህ፤
በእርሱ ላይ የሚነሡበትን ሽንጣቸውን ቍረጠው፤
ጠላቶቹንም እንዳያንሠራሩ አድርገህ
ምታቸው።"

32፥44 ዘኍ13፥8፡16
32፥46 ዘዳ6፥6፡7፤ ዮሐ1፥17፤7፥19
32፥47 ዘፀ23፥26፤ ዘዳ30፥20፤ 33፥25፤ ኢሳ65፥22
32፥48 ዘኍ27፥12
32፥49 ዘሌ14፥34፤ ዘኍ22፥1፤27፥12፤ 32፥3
32፥50 ዘፍ25፥8፤ ዘኍ20፥22፡29፤ 27፥13
32፥51 ዘኍ13፥21፤ 20፥11-13፤27፥14፤ ሕዝ47፥19
32፥52 ዘዳ3፥37፤ 34፥1-3
33፥1 ዘፍ27፥4፤ ኢሱ14፥6፤1ሳሙ2፥27፤ 9፥6፤1ነገ12፥22፤ 13፥1፤2ነገ1፥9-13፤ 5፥8፤ኤር35፥4
33፥3 ዘዳ4፥37፤ 7፥6፤ሉቃ10፥39፤ ራእ4፥10
33፥4 ዘዳ4፥2፤ ዮሐ1፥17፤7፥19፤ መዝ119፥11
33፥5 ዘፀ16፥8፤ ዘኍ23፥21፤ዘዳ32፥15፤ 1ሳሙ10፥19፤ መዝ10፥16፤149፥2
33፥6 ዘፍ34፥5
33፥7 ዘፍ49፥10
33፥8 ዘፍ29፥34፤ ዘፀ17፥7፤28፥30፤ ዘኍ14፥22፤ መዝ106፥16
33፥9 ዘፀ32፥26-29፤ መዝ61፥5፤ሚል2፥5
33፥10 ዘፀ30፥7፤ ዘሌ10፥11፤16፥12-13፤ ዘዳ17፥8-11፤31፥9-13፤ ዕዝ7፥10፤ነህ8፥18፤ መዝ119፥151፤ ኤር23፥22፤ሚል2፥6፤ መዝ51፥19
33፥11 2ሳሙ24፥23፤ መዝ20፥3፤51፥19

⁺2 ወይም *በአእላፋት ቅዱሳኑ።*
[a]5 በዚህ ስፍራና በቍጥር 26 ላይ ይሹሩን ማለት፣ *ቅን ወይም ትክክለኛ* ማለት ሲሆን ይኸውም እስራኤልን የሚያሳይ ነው።

አገድላለሁ፤ ... እፈውሳለሁም፤ ኢሳ 45፥7 እና ማብ ይመ።

32፥43 *አሕዛብ ሆይ፤* ከሕዝቡ ጋር ደስ ይበላችሁ፤ በሙት ባሕር አካባቢ የተገኙ ቅጆች በዚህ ቍጥር ላይ፣ "የእግዚአብሔር መላእክት ሁሉ ይስገዱለት" የሚል ተጨማሪ ሐረግ የያዙ ሲሆን፣ ይህም ሐረግ በዕብ 1፥6 ላይ ተጠቅሶአል።

32፥47 *ሕይወታችሁ፤* የ30፥20 ማብ ይመ።

32፥50 *አሮን በሖር ተራራ ላይ እንደ ሞተ፤* 10፥6፤ ዘኍ 20፥22-29 ይመ። *ወደ ወገኖቹ እንደ ተሰበሰበ፤* የዘፍ25፥8 ማብ ይመ።

32፥51 *በጺን ምድረ በዳ፣ በቃዴስ መሪባ፤* 33፥8 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 17፥7፤ የዘኍ 20፥13 ማብ ይመ። *በእኔ ላይ ያላችሁን እምነት ... ስላጐደላችሁ፤* 1፥37፤ 3፥23-26፤ 4፥21-22፤ 31፥2፤ ዘኍ 20፥12 ይመ።

33፥1 *የእግዚአብሔር ሰው፤* ይህ ስያሜ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው በዚህ ስፍራ ነው። ከዚህም በኋላ በኢሱ 14፥6 ላይ ሙሴን አስመልክቶ ተጠቅሶአል (የመዝ 90 ርእስ ይመ)። በኋላም ሌሎችን የእግዚአብሔር መልእክተኞች ለማመልከት ተጠቅሶአል (የ1ሳሙ 2፥27 ማብ ይመ)። *ቃለ ቡራኬ፤* ዘፍ 12፥1-3፤ 22፥15-18፤ 27፥27-29፤ 28፥10-15፤ 49፥1-28 ይመ። ሙሴ የእስራኤልን ነገዶች ሲባርክ የተናገረውን ቃል (ቍ6-25) ያዕቆብ በዘፍ 49 ላይ ልጆቹን ሲባርክ ከተናገረው ቃል ጋር ማነጻጸር አስፈላጊ ነው።

33፥2 *ሲና ... ሴይር ... ፋራን፤* ሕጉ የተሰጠባቸው ተራሮች ናቸው (ዘፍ 21፥21 እና ማብ፤ መሳ 5፥4-5፤ ዕን 3፥3 ይመ)። *ከአእላፋት ቅዱሳኑ፤* መላእክቱን ለማለት ነው።

33፥3 *ቅዱሳኑ፤* እስራኤላውያንን ለማለት ነው (7፥6፤ 14፥2፤ 26፥19፤ 28፥9 ይመ)።

33፥5 *ይሹሩን፤* የ32፥15 ማብ ይመ። *ንጉሥ ነበር፤* በእስራኤል ላይ መንገሥ የሚገባው እግዚአብሔር እንጂ ምድራዊ ገዥ አይደለም (መሳ 8፥23 እና ማብ ይመ)።

33፥8 *ቱሚምህና ኡሪምህ፤* የዘጸ 28፥30 ማብ ይመ። *ማሳህ፤* 6፥16፤ 9፥22፤ ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 17፥7 ማብ ይመ። *መሪባ፤* 32፥51 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 17፥7 ማብ ይመ።

33፥9 *ለቃልህ ግን ጥንቃቄ አደረገ፤* ሌዋውያን፣ የመገናኛውን ድንኳንና የሕጉ መጽሐፍ የተቀመጠበትን ታቦት የመጠበቅ ኀላፊነት ነበረባቸው (የ31፥9 ማብ ይመ)።

33፥10 *ሥርዐትህን ለያዕቆብ ... ያስተምራል፤* የ31፥11 ማብ ይመ።

[12]ስለ ብንያም እንዲህ አለ:-
"የእግዚአብሔር (ያህዌ) ወዳጅ የሆነ በእርሱ ተጠብቆ በሰላም ይረፍ፤
ቀኑን ሙሉ ይጋርደዋልና፤
እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚወደውም ሰው በትከሻዎቹ መካከል ያርፋል::"
[13]ስለ ዮሴፍ ደግሞ እንዲህ አለው:-
"እግዚአብሔር (ያህዌ) ምድሩን ይባርክ፤
ድንቅ የሆነውን ጠል ከላይ ከሰማይ በማውረድ፣
ከታች የተንጣለለውን ጥልቅ ውሃ በመስጠት፤
[14]ፀሓይ በምታስገኘው ምርጥ ፍሬ፣
ጨረቃም በምትሰጠው እጅግ መልካም ነገር፤
[15]ከጥንት ተራሮች በተገኘ ምርጥ ስጦታ፣
በዘላለማዊ ኰረብቶች ፍሬያማነት፤
[16]ምድር በምታስገኘው ምርጥ ስጦታና በሙላቷ፣
በሚቃጠለው ቍጥቋጦም ውስጥ በነበረው በእርሱ ሞገስ::
እነዚህ ሁሉ በወንድሞቹ መካከል ገዥ በሆነው፣
በዮሴፍ ዐናት ላይ ይውረዱ::
[17]በግርማው እንደ በኵር ኰርማ ነው፤
ቀንዶቹም የጐሽ ቀንዶች ናቸው::
በእነርሱም ሕዝቦችን፣
በምድር ዳርቻ ላይ ያሉትን እንኳ ሳይቀር ይወጋል፤
እነርሱም የኤፍሬም ዐሥር ሺዎቹ ናቸው፤
የምናሴም ሺዎቹ እንደዚሁ ናቸው::"
[18]ስለ ዛብሎንም እንዲህ አለ:-
"ዛብሎን ሆይ፤ ወደ ውጭ በመውጣትህ፣
አንተም ይሳኮር በድንኳኖችህ ውስጥ ደስ ይበልህ፤
[19]አሕዛብን ወደ ተራራው ይጠራሉ፤
በዚያም የጽድቅን መሥዋዕት ያቀርባሉ::
በባሕሮች ውስጥ ያለውን በተትረፈረፈ ብልጽግና፣
በአሸዋውም ውስጥ የተደበቀውን ሀብት ይደሰቱበታል::"
[20]ስለ ጋድም እንዲህ አለ:-
"የጋድን ግዛት የሚያሰፋ የተመሰገነ ነው!
ክንድንና ራስን በመገንጠል፣
ጋድ እንደ አንበሳ በዚያ ይኖራል::
[21]ለም የሆነውን መሬት ለራሱ መረጠ፤
የአለቃም ድርሻ ለእርሱ ተጠብቆለታል::
የሕዝቡ መሪዎች በተሰበሰቡ ጊዜ፣
የእግዚአብሔርን (ያህዌ) የቅን ፈቃድና፣
በእስራኤል ላይ የበየነውን ፍርዱን ፈጸመ::"

33፥12 ዘፍ35፥18፤ ዘፀ19፥4፤28፥12፤ ዘዳ4፥37-38፤ 12፥10፤32፥8፤ መዝ60፥5፤127፥2፤ ኢሳ5፥1
33፥13 ዘፍ27፥28፤ 30፥24፤መዝ148፥7
33፥15 ዕን3፥6
33፥16 ዘፍ37፥8፤ ዘፀ3፥2
33፥17 ዘፍ41፥51፤ 52፤ዘኍ23፥22፤ 1ሳሙ2፥10፤ 2ሳሙ22፥3፤1ነገ22፥11፤መዝ44፥5፤ ሕዝ34፥21
33፥18 ዘፍ30፥18፤20
33፥19 ዘፀ15፥17፤ መዝ4፥5፤48፥1፤ 51፥19፤ኢሳ2፥3፤ 18፥7፤23፥18፤ 45፥14፤60፥5፤11፤ 61፥6፤65፥11፤66፥20፤ ኤር31፥6፤ሐጌ2፥7፤ ዘካ14፥14
33፥20 ዘፍ30፥11፤ ዘዳ3፥12-17
33፥21 ዘኍ32፥1-5፤ 31-32፤34፥14፤ ኢያ22፥1-3
33፥22 ዘኍ1፥38፤ 49፥16
33፥23 ዘፍ30፥8
33፥24 ዘፍ30፥13፤ 49፥20፤ዘዳ32፥13
33፥25 ዘዳ32፥47፤ ነህ3፥3፤7፥3፤ መዝ147፥13
33፥26 ዘፀ15፥7፤ ዘዳ10፥14፤32፥15፤ 2ሳሙ22፥10፤ መዝ18፥9፤10፤68፥4፤ 33፤104፥3፤ዕን3፥13
33፥27 ዘፍ21፥33፤ ዘፀ15፥18፤34፥11፤ ዘዳ7፥2፤ኢያ24፥18፤ መዝ9፥9፤84፥1፤ 90፥1፤91፥9፤ ኢሳ40፥28፤57፥15
33፥28 ቊ13፤ ዘፍ27፥28፤ዘፀ33፥16፤ ዘሌ25፥18፤ዘዳ32፥8፤ መዝ16፥9፤ምሳ1፥33፤ ኢሳ14፥30፤
33፥29 ዘፍ15፥1፤ ዘፀ18፥4፤ዘኍ33፥52፤ ዘዳ4፥7፤32፥13፤ 2ሳሙ22፥45፤ መዝ1፥1፤10፥14፤ 18፥1፤44፥27፥1፥9፤ 30፥10፤32፥1-2፤54፥4፤ 66፥3፤70፥5፤81፥15፤

[22]ስለ ዳንም እንዲህ አለ:-
"ዳን ከባሳን ዘሎ የሚወጣ፣
የአንበሳ ደቦል ነው::"
[23]ስለ ንፍታሌምም እንዲህ አለ:-
"ንፍታሌም በእግዚአብሔር (ያህዌ) ሞገስ ረክቶአል፤
በበረከቱም ተሞልቶአል፤
ባሕሩንና የደቡብን ምድር ይወርሳል::"
[24]ስለ አሴርም እንዲህ አለ:-
"አሴር ከሌሎች ልጆች ይልቅ የተባረከ ነው፤
በወንድሞቹ ዘንድ ተወዳጅ ይሁን፤
እግሩንም በዘይት ውስጥ ያጥልቅ::
[25]የደጃፍህ መቀርቀሪያ ብረትና ናስ ይሆናል፤
ኀይልህም በዘመንህ ሁሉ ይኖራል::
[26]አንተን ለመርዳት በሰማያት ላይ፣
በግርማው በደመናትም የሚገሠግሥ፣
እንደ ይሽሩን ስምባከ (ኤሎሂም) ያለ ማንም የለም::
[27]ዘላለማዊ ስምባከ (ኤሎሂም) መኖርያህ ነው፤
የዘላለም ክንዶቹም ከሥርህ ናቸው፤
'እርሱን አጥፋው!' በማለት፣
ጠላትህን ከፊትህ ያስወግደዋል::
[28] ስለዚህ እስራኤል ብቻውን በሰላም ይኖራል፤
የሰማያት ጠል በሚወርድበት፣
እህልና የወይን ጠጅ ባለበት ምድር፣
የያዕቆብ ምንጭ የሚነካው የለም::
[29]እስራኤል ሆይ፤ አንተ ብሩክ ነህ፤
እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዳነው ሕዝብ፣
እንዳንተ ያለ ማን አለ?
እርሱ ጋሻህና ረዳትህ፣
የክብርህም ሰይፍ ነው::
ጠላቶችህ በፍርሀት ከፊትህ ያፈገፍጋሉ፤
አንተም የማምለኪያ ኰረብታቸውን መረማመጃ ታደርጋለህ::

የሙሴ መሞት

34 ሙሴ ከሞአብ ሜዳ ተነሥቶ ለኢያሪኮ ትይዩ ወደ ሆነው ፈስጋ ጫፍ፣ ወደ ናባው ተራራ ወጣ:: በዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ምድሪቱን ሁሉ አሳየው፤ ይኸውም ከገለዓድ እስከ ዳን፣ [2]ንፍታሌምን ሁሉ፣

115፥9-11፤118፥7፤ 144፥15፤ኢሳ45፥24፤ ሆሴ13፥9፤ዕን3፥19
34፥1 ዘፍ14፥14፤ ዘኍ21፥20፤32፥3፤ ዘዳ32፥49፤52፤
34፥2 ዘፀ23፥31

33፥13 *ስለ ዮሴፍ፤* ሙሴ የእስራኤልን ነገዶች ሲባርክ፣ ከዮሴፍ ጋር የዮሴፍን ልጆች ኤፍሬምንና ምናሴን ጨምሮ ባረከ (ቊ 17):: *ጠል ከላይ ከሰማይ ... ጥልቅ ውሃ፤* የዘፍ 49፥25 ማብ ይመ::

33፥15-16፤ ዘፍ 49፥26 እና ማብ ይመ::

33፥16 *ምድር በምታስገኘው ምርጥ ስጦታና በሙላቷ፤* ከእግዚአብሔር ባርኮት የተነሣ፣ በማእከላዊ ከነዓን ለዮሴፍ የተሰጠው ምድር ከወትሮው በተለየ ሁኔታ ለምና ፍሬያማ ነበር:: *በሚቃጠለው ቍጥቋጦ ውስጥ በነበረው፤* ዘፀ 3፥1-6 ይመ::

33፥19 *በባሕሮቹ ውስጥ ያለውን የተትረፈረፈ ብልጽግና፣ በአሸዋ ውስጥ የተደበቀውን ሀብት፤* በባሕር ውስጥ የሚገኙትን ልዩ ልዩ ሀብቶች ለማለት ነው (የዘፍ 49፥13 ማብ ይመ)::

33፥21 *ለም የሆነውን መሬት ለራሱ መረጠ፤* ይህን ያደረገው ለከብቶቹ ሲል ነው (3፥12-20 ይመ)

33፥22 *ከባሳን ዘሎ የሚወጣ፤* ዘሎ የሚወጣው ዳን ሳይሆን፣ የአንበሳው ግልገል ነው:: በሌላ በኩል ደግሞ "ከእፍኝት ይሸሻል" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል፤ የኋላ ኋላ ዳን ራሱ እንደ እፍኝት ቢሆንም (ዘፍ 49፥17 ይመ)፣ የቀድሞ ታሪኩ ግን ፈሪ እንደ ነበር ያሳያል::

33፥23 *ባሕሩ፤* የገሊላን ባሕር ለማመልከት ነው:: የንፍታሌም ምድር ከሜሮም ውሆች በስተ ሰሜን ጀምሮ እስከ ገሊላ ባሕር ደቡብ ድረስ ይዘልቃል::

33፥26 *በደመናት ላይ የሚገሠግሥ፤* የመዝ 68፥4 ማብ ይመ:: *ይሹሩን፤* የ32፥15 ማብ ይመ::

33፥29 *ጋሻህ፤* የዘፍ 15፥1 ማብ ይመ:: *የማምለኪያ ኰረብታቸውን፤* የ1ነገ 3፥2 ማብ ይመ::

34፥1 *ሙሴ ... ወደ ናባው ተራራ ወጣ፤* በ32፥48-52 ላይ እግዚአብሔር የተናገረውን በመታዘዝ ነው:: *ፈስጋ፤* አንዳንድ ጊዜ የናባው ተራራ ተብሎ ይጠራል::

የኤፍሬምንና የምናሴን ግዛት፣ እስከ ምዕራብ ባሕር[+] ድረስ ያለውን የይሁዳን ምድር ሁሉ፣ [3]ኔጌብንና የዘንባባ ከተማ ከሆነችው ከኢያሪኮ ሸለቆ እስከ ዞዓር ያለውን ምድር ሁሉ ነው። [4]ከዚያም በኋላ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን "ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ፣ 'ለዘሮቻችሁ እሰጣለሁ' ብዬ በመሐላ ቃል የገባሁላቸው ምድር ይህች ናት። በዐይንህ እንድታያት አድርጌአለሁ፤ ነገር ግን ወደዚያ አትሻገርም" አለው።

[5]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደ ተናገረው *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) አገልጋይ ሙሴ በሞዓብ ምድር ሞተ። [6]በሞዓብ ምድር በቤተ ፌጎር ፊት ለፊት ባለው ሸለቆ ቀበረው[*]፤ ይሁን እንጂ መቃብሩ የት እንደ ሆነ እስከ ዛሬ ማንም አያውቅም። [7]ሙሴ በሞተ ጊዜ ዕድሜው መቶ ሃያ ዓመት ነበር፤ ሆኖም ዐይኑ አልፈዘዘም፤ ጕልበቱም አልደከመም። [8]የልቅሶውና የሐዘኑ ጊዜ እስኪያበቃ ድረስ እስራኤላውያን በሞዓብ ሜዳ ሠላሳ ቀን አለቀሱለት።

[9]ሙሴ እጆቹን ጭኖባት ነበርና፣ የነዌ ልጅ ኢያሱ በጥበብ መንፈስ ተሞላ። ስለዚህ እስራኤላውያን አደመጡት፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን አዞት የነበረውንም ሁሉ አደረጉ።

[10]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ለፊት ያወቀው እንደ ሙሴ ያለ ነቢይ ከዚያ ወዲህ በእስራኤል አልተነሣም። [11]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ልኮት፣ እነዚያን ታምራዊ ምልክቶችና ድንቆች ሁሉ በግብፅ በፈርዖን፣ በሹማምንቱና በምድሪቱ ሁሉ ላይ እንዲያደርግ የላከውን ያደረገ ማንም ሰው አልነበረም። [12]ሙሴ በእስራኤል ሁሉ ፊት ያሳየውን ታላቅ ኀይል ያሳየ ወይም ያደረገውን አስፈሪ ተግባር የፈጸመ ማንም ሰው የለም።

34፥3 ዘፍ12፥9፤ 13፥10፤2ዜና28፥15፤ መሳ1፥16፤ 3፥13
34፥4 ዘፍ12፥7፤ 28፥13፤ዘጸ3፥23፤ ኢሱ21፥43
34፥5 ዘፍ25፥8፤ ዘኍ12፥7፤
34፥6 ዘጸ3፥29፤ ይሁ1፥9
34፥7 ዘፍ15፥15፤ 27፥1፤ዘዐ7፥7
34፥8 ዘፍ37፥34፤ ዘኍ21፥11፤ዘጸ1፥3፤ 2ሳሙ11፥27
34፥9 ዘፍ41፥38፤ ዘዐ28፥3፤ዘጸ31፥14፤ ኢሳ11፥2፤ሐሥ6፥6
34፥10 ዘፍ20፥7፤ ዘዐ33፥11፤ ዘጸ18፥15:18
34፥11 ዘዐ11፥3፤ ዘጸ4፥34
34፥12 ዘጸ4፥34፤ ዕብ3፥1-6፤

[+]2 ይኸውም የሜዲትራንያን ባሕር ነው።
[*]6 ወይም፣ *ተቀበረ* ተብሎ መተርጐም ይቻላል።

34፥4 *በመሐላ ቃል የገባሁላቸው ምድር፤* 1፥8፤ ዘፍ 12፥1፤ 15፥18 እና ማብ፤ ዘዐ 33፥1 ይመ።

34፥5 *የእግዚአብሔር አገልጋይ፤* እግዚአብሔር ታላቅ ንጉሥ እንደ መሆኑ የእርሱ አገልጋይ እንዲሆኑ የተመረጡ ሰዎችን የሚያመለክት ልዩ መጠሪያ ነው፤ እነዚህ ሰዎች የእግዚአብሔር ንጉሣዊ አገዛዝ አባል በመሆን ያገለግላሉ፤ ለምሳሌ አብርሃም (ዘፍ 26፥24)፣ ሙሴ (ዘዐ 14፥31)፣ ኢያሱ (ኢሱ 24፥29)፣ ዳዊት (2ሳሙ 7፥5)፣ ነቢያት (2ነገ 9፥7)፤ የእስራኤል ሕዝብ በጥቅሉ (ኢሳ 41፥8)፤ ከዚህም በላይ እግዚአብሔር ዐላማውን ከግብ ለማድረስ የመረጣቸው የአሕዛብ ነገሥታት እንኳ የእግዚአብሔር አገልጋይ ተብለዋል (ኤር 25፥9)። እንዲሁም የዘዐ 14፥31፤ የኢሳ 42፥1-4 ማብ ይመ።

34፥6 *ቤት ፌጎር፤* የ3፥29 ማብ ይመ።

34፥7 *ዕድሜው መቶ ሀያ ዓመት ነበረ፤* 31፥2 ይመ። ይህም እያንዳንዱ 40 ዓመትን ያቀፈ ሦስት ትውልዶችን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም።

34፥8 *ሠላሳ ቀን አለቀሱለት፤* ዘፍ 50፥3 እና ማብ ይመ።

34፥10 *ፊት ለፊት፤* ዘኍ 12፥8 እና ማብ ይመ። *እንደ ሙሴ ያለ ነቢይ ከዚያ ወዲህ በእስራኤል አልተነሣም፤* የ18፥15 ማብ ይመ።

34፥12 *ማንም ሰው የለም፤* ጌታ ኢየሱስ እስከመጣበት ጊዜ ድረስ ከሙሴ የሚበልጥ ሰው አልተነሣም ነበር። "አገልጋዩ" ሙሴ (ዕብ 3፥5) "ልጅ" ከሆነው ከክርስቶስ (ዕብ 3፥6) ጋር እንዴት እንደተነጻጸረ በዕብ 3፥1-6 ላይ ይመ።

መጽሐፈ ኢያሱ

መግቢያ

አሰያየሙና መሪ ሐሳቡ

መጽሐፈ ኢያሱ ተስፋዪቱን ምድር በውጊያ ስለ መውረስና ለእግዚአብሔር ሕዝብ ስለ ተገባው ቃል መፈጸም የሚተርክ ነው። በግብፅ ብዙ ዓመት በባርነት ከቈዩና በምድረ በዳ 40 ዓመት ከተንከራተቱ በኋላ፣ ለአባቶቻቸው በተገባው ቃል መሠረት እስራኤላውያን ወደ ተስፋዪቱ ምድር ገብተዋል። ዘመኑን ሁሉ በመጻተኝነት የኖረው አብርሃም ወደዚያ የተላከበትን ምድር አልወረሰም፤ የእርሱ ልጆች ግን የእግዚአብሔር ኪዳን ለእነርሱም ሆኖ ከነዓንን በሙሉ ወረሱ (ዘፍ 15፥13፡16፡18፤17፥8 ይመ)። ኢያሱም ይህን ተስፋ እውን ለማድረግ የታደለ ሆነ።

መጽሐፈ ኢያሱ አራት ዘዳግም ከቆመበት በመቀጠል የእስራኤል ነገዶች ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተምሥራቅ እንደ ሰፈሩ ይናገራል። ትረካውንም የሚጀምረው እስራኤላውያን ወደ ፊት እንዲሄዱና ወንዙን በደረቅ ምድር እንዲሻገሩ እግዚአብሔር በሚሰጣቸው ትእዛዝ ነው። በመቀጠልም በመካከለኛው፣ በደቡባዊውና በሰሜናዊው የከነዓን ምድር ድል ስለ መቀዳጀታቸውና ደጋውንና ቈላውን ምድር ሁሉ ስለ መቈጣጠራቸው፣ የእስራኤል ነገዶች ርስት ስለ መከፋፈላቸውና ኢያሱ ለሕዝቡ ያደረገውን የመጨረሻ ንግግር በማውሳት ያጠቃልላል። ስለዚህ የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ የእስራኤል ሕዝብ በተስፋዪቱ ምድር መተከሉ ነው።

ኢያሱ ቀድሞ ይጠራበት የነበረው ስም "አውሴ" ሲሆን (ዘኍ13፥8፡16)፣ ትርጓሜውም "ድነት" ማለት ነው። ኋላ ግን ሙሴ ስሙን ወደ ኢያሱ አለው፤ ይህም *"እግዚአብሔር ያድናል"* (ወይም *"እግዚአብሔር* ድልን ይሰጣል") ማለት ነው። ይህ ስም በግሪክ ቋንቋ "ኢየሱስ" ይባላል። ለማርያም የበኵር ልጅም የተሰጠው ስም ይኸው ሲሆን (ማቴ1፥21)፣ ከስሞች ሁሉ በላይ የሚወደድ ስም ሆኖአል።

በዕብራይስጡ መጽሐፍ ቅዱስ፣ የመጽሐፈ ኢያሱ አቀማመጥ "ቀደምት ነቢያት" በተባለው ክፍል የመጀመሪያው መጽሐፍ ነው፤ ይህም ክፍል መጽሐፈ መሳፍንትን፣ መጽሐፈ ሳሙኤልን (1ኛ እና 2ኛ) እንዲሁም መጽሐፈ ነገሥትን (1ኛ እና 2ኛ) ያካተተ ነው። እነዚህም ስለ እስራኤል መንግሥት፣ ከሙሴ ጊዜ ጀምሮ እስከ ይሁዳ ውድቀት (586 ዓ.ቅ.ክ.) ያለውን ታሪክ በመዘገብ ብቻ አያበቁም፤ እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር የገባውን ቃል ኪዳን በማመልከት እንዴት በኢያሱ፣ በመሳፍንት፣ በሳሙኤልና በዳዊት አማካይነት ቃሉን እንደ ፈጸመና እንደ ጠበቀ ከማስረዳታቸው በላይ የእስራኤልን ዐመፀኝነት እንዴት እንደ ማረና እንደ ቀጣ ያሳያሉ። በመጽሐፈ ኢያሱ ውስጥ ተዋግቶ ድል ያደረገውና "ለአባቶቻቸው የማለውን ምድር ለእስራኤላውያን የሰጣቸው እግዚአብሔር ነው" (21፥43)።

ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ

አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት፣ መጽሐፈ ኢያሱ ከነገሥታት ዘመን በኋላ እንደ ተጻፈ ይገምታሉ፤ ይኸውም መጽሐፉ የተጻፈው የመጽሐፉ ታሪክ ከተፈጸመ ከስምንት መቶ ዓመት በኋላ ነው ማለታቸው ነው። ይሁን እንጂ ከዚህ ግምት ገሸሽ የሚያስደርግና ከዚያ እጅግ ቀደም ብሎ እንደ ተጻፈ የሚያሳምን ብዙ ነጥብ አለ። "ታልሙድ" በተባለው የአይሁድ ትውፊት መጽሐፍ ስለ ሞቱና ስለ ቀብሩ ከሚያወራው ክፍል በስተቀር፣ ይህን መጽሐፍ የጻፈው ኢያሱ ራሱ እንደ ሆነ ይናገራል፤ የተጠቀሰውንም መደምደሚያ የጻፈለት የአሮን ልጅ አልዓዛር እንደ ሆነ ይታመናል።

በመጽሐፉ ውስጥ ሁለት ቦታ እንደ ተጠቀሰው፣ መጽሐፉ በኢያሱ ትእዛዝ ወይም በራሱ በኢያሱ እንደ ተጻፈ ተገልጾአል፤ በ18፥8 ላይ ኢያሱ አንዳንድ ዘገባ እንዲጻፍ ማዘዙን የሚገልጽ ታሪክ ሲኖር፣ በመጽሐፉ መጨረሻ (24፥25) ላይ ደግሞ ኢያሱ "ሥርዐትንና ፍርድን አደረገላቸው" የሚል ስላለ ኢያሱ ራሱ የጻፈው ክፍል እንዳለ ያመለክታል። በ5፥1፡6 ላይ የተዘገበው ታሪክ ደግሞ ጸሓፊው ራሱ በድርጊቱ ውስጥ ተሳታፊ እንደ ነበረ የሚገልጹ ቃላት አሉት።

በተጨማሪም ጸሓፊው ስለ ድርጊቶች ያለው አስተውሎት እጅግ ትክክለኛ ነው። የአንዳንድ ከተሞችን የቀድሞ ስም በትክክለኛነት ጠቅሶ ይገኛል፤ ኢየሩሳሌምን "የኢያቡስ ከተማ" (15፥8፤18፥16፡28) ኬብሮንን "ቂርያትአርባቅ" (14፥15፤15፥54፤20፥7፤21፥11)፣ ሲዶንን "ታላቂቱ ሲዶን" (11፥8፤19፥28) በማለት አቅርቦአል። ጢሮስ፣ በኢያሱ ዘመን ገና የምትታወቅ ወደብ ስላልነበረች፣ ከቶ አልተጠቀሰችም።

አንዳንድ ሁነቶች የኢያሱን የሕይወት ዘመን ቢጠቍሙም፣ አንዳንዶቹ ከኢያሱ ሕይወት ዘመን በኋላ የተከሠቱ እንደ ሆኑ የሚያመለክቱ ሐሳቦችም አሉ። ለምሳሌ በኤሎን ሸለቆ ላይ ፀሓይ ስለ መቆሟ ድጋፍ ከሌላ ምንጭ፣ ከያሻር መጽሐፍ (10፥13)፣ ተጠቅሶአል። ታምሩን በዐይኑ ያየ፣ እንደ ኢያሱ ያለ ሰው እንዲህ ይጽፋል ማለት ያዳግታል። በሌላም በኩል ጸሓፊው "እስከ ዛሬ ድረስ" የሚል ሐረግ 12 ጊዜ ተጠቅሞ ይገኛል።

ስለዚህ እስራኤል ገና በነገሥታት መስተዳደር ከጀመረችበት ጊዜ አንሥቶ፣ መጽሐፉ በግርድፍ መልኩም ቢሆን እንደ ነበረ መገመቱ የሚያስኬድ ነው። አንዳንዶች፣ ሳሙኤል በማሰባሰቡና መልክ በማስያዙ ውስጥ ድርሻ ይኖረዋል የሚሉ አሉ፤ ይሁን እንጂ የመጽሐፉ የመጨረሻ ትክክለኛ ጸሓፊ ወይም አርታዒ እገሌ ነው ለማለት አያስደፍርም።

የኢያሱ ሕይወት

የኢያሱ ሕይወት በደስታ፣ በለውጥ፣ በስኬትና በክብር የተሞላ መልክ ነበረው:: በእግዚአብሔር ላይ ባለው ጥብቅ እምነቱና "የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት ሰው"(ዘኍ 27፥18)በመባል የታወቀ ነበር:: በወጣትነት ዕድሜው የግብፅን ባርነት የቀመሰ፣ እግዚአብሔርም ከዚያ ባርነት ነጻ ሲያወጣቸው ያደረገውን ታላቅ ታምራትና ከግብፃውያንም ለማምለጥ በወጡ ጊዜ ቀይ ባሕር ሲከፈል ያየ ሰው ነበር:: ከአማሌቃውያን ጋር በተደረገው ጦርነት የእስራኤልን ሰራዊት የመራና (ዘፀ17፥8-13)፣ ከሙሴ ጋር በቅርብ ሆኖ የእግዚአብሔርን ድምፅ መስማትን የተለማመደ ሰው ነበር (ዘፀ 24፥13-14):: ደግሞም መቅደሱ በቋሚነት ከመተከሉ በፊት፣ ጊዜያዊ መገናኛ ድንኳኑን ለመጠበቅ ዘብ ይቆም ነበር (ዘፀ 33፥11)::

ኢያሱ የከነዓንን ምድር ለመሰለል የራሱን ነገድ ኤፍሬምን እንዲወክል ተመርጦ በተላከ ጊዜ፣ እርሱና ካሌብ ብቻ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመከተልና ምድሪቱን ለመውረስ ፈቃደኞች ሆኑ (ዘኍ 14፥26-34):: ሌሎቹ እንዲሁም ሙሴ እንኳ ሳይቀር በምድረ በዳ ሞቱ፤ ስለዚህም መሪነቱ ለኢያሱ ተላለፈ:: እግዚአብሔርም ከሙሴ ጋር እንደ ነበረ ኢያሱንም እንደሚመራውና እንደሚያበረታው ተስፋ ሰጠው (ዘዳ31፥23)::

ኢያሱ የተዋጣለት የጦር መሪ ብቻ ሳይሆን፣ የእስራኤልን ነገዶች በማስተዳደርም ብቃት አሳይቶአል:: ከሁሉም በላይ፣ ሙሴ የጀመረውን ሥራ ከግብ ለማድረስና የእስራኤልን መንግሥት በተስፋዪቱ ምድር ለመመሥረት እግዚአብሔር የመረጠው ሰው ነበር (24፥29፤የዘዳ34፥5 ማብ ይመ):: ኢያሱ በብሉይ ኪዳን የነበረው ሚና የክርስቶስ ሕይወትና አገልግሎት ጐልቶ የሚታይበት ጥላ (ምሳሌ) ነው (የዕብ4፥1፡6-8 ማብ ይመ)::

ታሪካዊ ዳራው

እስራኤላውያን ወደ ከነዓን ለመግባት በሚጓዙበት ዘመን፣ በመካከለኛው ምሥራቅ አካባቢ የነበሩ መንግሥታት ከእስራኤል አንጻር ደከም ያሉ ነበሩ:: ኬጢያውያን ኀይላቸው መንምኖአል:: ባቢሎንና ግብፅም በከነዓን ምድር የጦር ኀይል አልነበራቸውም:: አሦራውያንም ቢሆኑ ሰራዊታቸው ወደዚህ ስፍራ የመጣው ከብዙ ዘመን በኋላ ነበር::

በዚህ ጊዜ እስራኤልን የሚቋቋመው ኤዶም ብቻ ነበር:: ሞዓብ ሳይወድ በግዱ እስራኤላውያን በምድሩ መካከል እንዲያልፉና እንዲሰፍሩም ጭምር ፈቅዶአል:: ሁለቱ የአሞራውያን ነገሥታት እስራ ኤልን ለመቋቋም ቢነሡም፣ በቀላሉ ተሸንፈው ምድራቸው ተወርሶአል::

የመጽሐፍ ቅዱስን ሥነ ቅርስ በቍፋሮ የሚያጠኑ ተመራማሪዎች ይህን ዘመን "የኋለኛው የናስ ዘመን" ይሉታል (1550-1200 ዓ.ቅ.ክ.):: አንዳንድ በቍፋሮ የተገኙ የቅርሳ ቅርስ መረጃዎች እንደሚጠቁሙት፣ እስራኤል በሰፈረችበት በከነዓን ምድር የአረማውያን የባህልና የአምልኮ ዕቃዎች፣ መቅደሶችና መሠዊያዎች በብዛት መኖራቸው ምን ዐይነት ሕዝቦች በእስራኤል ዙሪያ እንደ ነበሩ ያመለክታል:: ብዙ የሥነ ቅርስ የቍፋሮ ማስረጃዎች ኢያሱ ከነዓንን የወረረው በ1250 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ እንደ ነበረ ያመለክታሉ፤ በዘልማድ ግን 1406 ዓ.ቅ.ክ. እንደ ነበረ ይገመታል::

ወረራውና ጦርነቱ ከግብረ ገብ አንጻር ሲታይ

የኢያሱን መጽሐፍ (ሌሎችንም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት)የሚያነቡ ብዙ ሰዎች እግዚአብሔር ከሕ ዝቡ ጋር በሚኖረው ግንኙነት ውስጥ የጦርነት ሚና ምን ሊሆን እንደሚገባ ጥያቄ ይሆንባቸዋል:: አንዳንዶችም ይህን ጥያቄ ለማስወገድ ከአዲስ ኪዳን ዘመን በፊት የነበረ ታሪክ በመሆኑ ክርስቲያናዊ ግብረ ገብ አይመለከተውም ይላሉ፤ ነገር ግን ልብ ሊባል የሚገባው፣ በኢያሱ መጽሐፍ ውስጥ ያለው ጦርነት ሰው ፍላጎቱን ያገኘበት መንገድ ሳይሆን፣ ከአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ጀምሮ እግዚአብሔር መለኮታዊ ጸጋውንና ፍርዱን የገለጠበት የማዳን ታሪክ ቀጥያ መሆኑ ነው:: ኢያሱ፣ እስራኤላውያን ከነዓንን ለመውረስ በእግዚአብሔር ርዳታ ባደረጉት የድል ጦርነቶች ውስጥ ዋነኛ ሰው ሳይሆን፣ ምድርና ሞላዋ የእርሱ የሆነችው እግዚአብሔር በአንድ የማዳን ታሪክ ደረጃ ላይ የምድርን አንድ ክፍል ከዚህ ዓለም ገዥ እንዴት ነጥቆ እንደ ወሰደና በሐሰተኛ አማልክትና በጠራቸው የሚመኩ መታመኛቸው ከንቱ እንደ ሆነ ያሳየበት ታሪክ ነው:: ይህ መጽሐፍ እግዚአብሔር በባሪያው በኢያሱ መሪነት ኀጢአቷ እጅግ የበዛውን ከነዓንን ቀጥቶ ሕዝቡ ምድራቸውን እንዲወርስ ያደረገበትን ታሪክ የሚያወሣ ነው (በዚህ ጊዜ ኀጢአታቸው ከልክ አልፍ ፍርድ እየጋበዘ ነበር፤ ዘፍ15፥16ይመ)::

መጽሐፈ ኢያሱ፣ በምድር ላይ የነበሩ ብሔሮችንና መንግሥታትን የፈጠሩና የሚያስተዳድሩ ባዕ ዳን አማልክት እንደ ሆኑ በሚታመንበት ዘመን፣ የእግዚአብሔር መንግሥት እንዴት ወደ ዓለም ሕዝ ቦች መካከል ዘልቃ እንደ ገባች የሚያሳይ መጽሐፍ ነው:: ስለዚህ እግዚአብሔር በከነዓናውያን ላይ የበላይነቱን በመግለጡ፣ የእስራኤል አምላክ ብቻ ምድርን የሚያስተዳድር እውነተኛና ሕያው አምላክ መሆኑን ለዓለም አረጋግጦአል:: በተጨማሪም የእግዚአብሔርን መንግሥት ለመጋፋትም ሆነ ለመቃወም የሚነሣ መንግሥት የሚፈነገል መሆኑና በአንጻሩም ደግሞ ጌትነቱን ተቀብሎ የሚያገለግለው መንግሥት ብቻ እንደሚጸና ማስጠንቀቂያ ሆኖአል:: የእግዚአብሔር መንግሥት ፍርድንና ማዳንን አጣምራ የያዘች እንደ መሆኗ፣ የታሪክን ፍጻሜና ሰውን ጨምሮ የፍጥረትን ሁሉ የመጨረሻ ግብ ታመለክታለች::

ስለዚህ የከነዓንን ጦርነት በእግዚአብሔር የማዳን ዕቅድ ውስጥ ሆኖ፣ በተለየ ጊዜ የተገለጠ ቅዱስ ጦርነት ነው:: የተወረሰችው ምድርና በውስጧ የነበረው ሀብት የእግዚአብሔር እንጂ ለእስራኤላውያን የሚሰጥ አልነበረም:: እስራኤል በዚህ መሠረት የእግዚአብሔር መንግሥት አምሳያ ሆና ለሕዝቦች ምስ

ክፎና በረከት እንድትሆን ተመሠረተች፤ ነገር ግን እርሷ ራሷ ታማኝ መሆኗ ቀርቶ የከነዓናውያንን የኑሮ ዘይቤ ብትከተል፣ በከነዓን ላይ የደረሰው ሁሉ ይደርስባታል::

ጦርነት የሰው ዘር በእኩይ መንገድ ግዛቱን ለማስፋፋት ሲል በራሱ ላይ የሚያመጣው መርገም ነው:: ነገር ግን እግዚአብሔርን በማይሰሙትና በማይታዘዙት ላይ ሊመጣ ካለው የመጨረሻው ርግማን አንጻር ይህኛው ርግማን ቀላል ሆኖ ይገኛል:: ሁለተኛውም ኢያሱ (ኢየሱስ)፣ ምንም እንኳ አሁን ዓለም በወንጌል እስክትዳረስ ቢታገሥም፣ የፍርድ ሰይፉን መዝአል (ራእ 19፥11-16)፤ ፍርዱም ተቃርቦአል::

አስተዋፅኦ

1. ወደ ተስፋዪቱ ምድር መግባት (1፥1-5፥12)
    - ሀ. ለመውረር የተሰጠ መመሪያ (ም1)
    - ለ. ኢያሪኮን መሰለል (ም2)
    - ሐ. የዮርዳኖስን ወንዝ መሻገር (ም3-4)
    - መ. በጌልጌላ መቀደስ (5፥1-12)
2. የተስፋዪቱን ምድር መውረስ (5፥13-12፥24)
    - ሀ. የመጀመሪያዎቹ ጦርነቶች (5፥13-8፥3
        - (1) በኢያሪኮ የተገኘው ድል (5፥13-6፥27)
        - (2) በአካን ኀጢአት ምክንያት በጋይ ያጋጠመው ሽንፈት (ም7)
        - (3) በጋይ የተገኘው ድል (8፥1-29)
        - (4) በሴኬም የኪዳኑ መታደስ (8፥30-35)
    - ለ. በደቡብ የነበረው ዘመቻ (ም9-10)
        - (1) ከገባዖን ሰዎች ጋር የተደረገ ውል (ም9)
        - (2) በገባዖን ላይ የቀን መራዘም (10፥1-15)
        - (3) በደቡብ የነበሩ ከተሞች መያዛቸው (10፥16-43)
    - ሐ. በሰሜን የነበረው ዘመቻ (ም11)
    - መ. የተሸነፉ የከነዓን ነገሥታት (ም12)
3. የርስት ክፍፍል (ም13-21)
    - ሀ. ገና ያልተወረሱ ቦታዎች (13፥1-7)
    - ለ. ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለው ምድር ለሮቤል፣ለጋድና ለምናሴ ነገድ እኩሌታ መሰጠቱ (13፥8-33)
    - ሐ. በጌልገላ ለይሁዳና ለ"ዮሴፍ" ነገዶች የተሰጠው ምድር (ም14-17)
    - መ. ለተቀሩት ነገዶች የተሰጠው ምድር (ም18-19)
        - (1) የመገናኛው ድንኳን በሴሎ (18፥1-10)
        - (2) ለብንያም፣ለስምዖን፣ለዛብሎን፣ለይሳኮር፣ለአሴር፣ለንፍታሌምና ለዳን የተከፋፈለው ርስት(18፥11-19፥48)
        - (3) ለኢያሱ የተሰጠው ከተማ (19፥49-51)
    - ሠ. ለሌዋውያን የተሰጡ ከተሞች (ም20-21)
        - (1) ስድስቱ የመጻተኞች ከተሞች (ም20)
        - (2) አርባ ስምንቱ የካህናት ከተሞች (ም21)
4. መዝጊያ ክፍል፤ የነገዶች አንድነትና ለጌታ ታማኝ መሆን (ም22-24)
    - ሀ. በዮርዳኖስ አጠገብ ለምስክር የተሠራው መሠዊያ (ም22)
    - ለ. የኢያሱ የስንብትና የምክር ቃል (ም23)
    - ሐ. በሴኬም የኪዳኑ እንደ ገና መታደስ (24፥1-28)
    - መ. የኢያሱና የአልዓዛር መሞት፣ መቀበር (24፥29-33)

እግዚአብሔር ኢያሱን አዘዘ

1 *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ ከሞተ በኋላ፣ *እግዚአብሔር* የሙሴን አገልጋይ የነዌን ልጅ ኢያሱን እንዲህ አለው፤ [2]"እነሆ፤ ባሪያዬ ሙሴ ሞቶአል፤ እንግዲህ አሁንም አንተና ይህ ሕዝብ ሁሉ ተነሡ፤ ለእሥራኤላውያን ወደምሰጣቸው ምድር ለመግባት የዮርዳኖስን ወንዝ ተሻገሩ:: [3]ለሙሴ በሰጠሁትም ተስፋ መሠረት፣ እግራችሁ የሚረግጠውን ቦታ ሁሉ እሰጣችኋለሁ:: [4]የርስታችሁ ዳርቻ ከምድረ በዳው እስከ ሊባኖስ፣ ከታላቁ ወንዝ ከኤፍራጥስ አንሥቶ፣ የኬጢያውያንን ምድር በሙሉ ይዞ፣ በምዕራብ በኩል እስከ ታላቁ ባሕር[ሀ] ይደርሳል:: [5]በሕይወት በምትኖርበት ዘመን ሁሉ ማንም አይቋቋምህም፤ ከሙሴ ጋር እንደ ነበርሁ ሁሉ ከአንተም ጋር እሆናለሁ፤ ከቶ አልጥልህም፤ አልተውህም::

[6]"ጽና፤ ለቀደሙት አባቶቻቸው እሰጣችኋለሁ ብዬ የማልሁላቸውን ምድር እንዲወርሱ፣ ይህን ሕዝብ የምትመራው አንተ ነህና በርታ:: [7]አይዞህ፤ ብቻ አንተ በርታ፤ ባሪያዬ ሙሴ የሰጠህን ትእዛዝ ሁሉ በጥንቃቄ ጠብቅ፤ በምትሄድበትም ሁሉ እንዲሳካልህ፣ ወደ ቀኝም ወደ ግራም አትበል:: [8]ይህ የሕግ መጽሐፍ ከአፍህ አይለይ፤ በውስጡ የተጻፈውን ሁሉ በጥንቃቄ እንድትፈጽመውም ቀንም ሆነ ሌት ከሐሳብህ አትለየው፤ ይህን ካደረግህ ያሰብኸው ይቃናል፤ ይሳካልም፤ [9]በምትሄድበት ሁሉ *እግዚአብሔር* አምላክህ ከአንተ ጋር ነውና አይዞህ፤ በርታ፤ ጽና፤ አትፍራ፤ አትደንግጥ ብዬ አላዘዝሁህምን?"

[10]ኢያሱም የሕዝቡን አለቆች እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ [11]"ወደ ሰፈር ግቡ፤ ለሕዝቡም፣ 'ስንቃችሁን አዘጋጁ፤ ከአሁን ጀምሮ ባሉት ሦስት ቀናት ውስጥ ዮርዳኖስን ተሻግራችሁ፣ *እግዚአብሔር* አምላካችሁ ርስት አድርጎ የሚሰጣችሁን ምድር ገብታችሁ ትወርሳላችሁ' በሏቸው::"

[12]ኢያሱ የሮቤልን ነገድ፣ የጋድን ነገድና የምናሴን ነገድ እኩሌታ እንዲህ አላቸው፤ [13]"*የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ እንዲህ ሲል የሰጣችሁን ትእዛዝ አስቡ፤ '*እግዚአብሔር* አምላካችሁ ያሳርፋችኋል፤ ይህችንም ምድር

1፥1 ዘፀ14፥31፤17፥9 ዘዳ34፥5፤ራእ15፥3
1፥2 ዘፍ15፥14፤ ዘኍ13፥29፤35፥10፤ 12፥7፤ዘዳ1፥25
1፥3 ዘፍ50፥24፤ዘኍ 13፥2፤ዘዳ1፥8፤11፥24፤
1፥4 ዘፍ2፥14፤10፥ 15፤23፥10፤ዘፀ3፥8፤ ዘኍ34፥2-12፤ ዘዳ3፥25፤ዕዝ4፥20
1፥5 ቍ17፤ዘፍ26፥3፤ 28፥15፤ዘዳ4፥31፤7፥24፤ 39፥2፤መሳ6፥12፤1ሳሙ 10፥7፤ኤር1፥8፤30፥11
1፥6 ዘዳ1፥21፤31፥ 6፤መሳ5፥21፤2ሳሙ2 ፥7፤1ነገ2፥2፤ኢሳ41፥ 6፤ኤር3፥18፤7፥7ኢል 3፥9-10፤
1፥7 ቍ2:9:15፤ዘኍ 12፥7፤ዘዳ4፥2፤5፥3:3 2፤11፥8፤29፥9፤ኢሱ 11፥15፤23፥6፤1ነገ2፥ 3፤3፥3፤ዕዝ7፥26፤ኢዮ 1፥8፤42፥7፤መዝ78፥ 10፤119፥136፤ኢሳ 42፥24፤ኤር26፥4- 6፤32፥23፤44፥10
1፥8 ዘፍ24፥63፤ዘፀ 4፥15፤ዘዳ28፥61፤29፥ 9፤1ሳሙ18፥14፤ መዝ1፥1-3፤147፥19፤ ኢሳ52፥13፤53፥10፤ 59፥21፤ኤር23፥5

1፥9 ቍ7፤ዘዳ1፥21፤31፥6:8፤ኢሱ10፥8፤ኢዮ4፥5፤2ነገ19፥6፤ኢሳ35፥ 5፤37፥6፤ኤር1፥8 1፥10 ዘዳ1፥15 1፥11 ዘፍ40፥13፤ዘኍ35፥10፤ 33፥53፤ኢሱ3፥2፤1ሳሙ17፥22፤ኢሳ10፥28 1፥12 ዘኍ 32፥33 1፥13 ዘፀ33፥14፤መዝ55፥6፤ኢሳ11፥10፤28፥12፤30፥15፤32፥18፤ 40፥31፤ኤር6፥16፤45፥3፤ሰቆ5፥5

[ሀ]4 *የሜድትራኒያን ባሕር*

1፥1-18 እግዚአብሔር፣ የመረጠውን (ዘዳ 31፥1-8) ኢያሱን በሙሴ ምትክ በመሾም እስራኤላውያን የዮርዳኖስን ወንዝ ተሻግረው የተስፋይቱን ምድር ለመውረስ የሚያካሂዱትን እንቅስቃሴ እንዲቀጥሉ ያደርጋል፤ ያደፋፍራቸዋል፤ እንደሚያሳካላቸውም ቃል ይገባላቸዋል:: ይህ የሚደረግላቸው ግን ሕዝቡ በሙሴ አማካይነት የተሰጣቸውን የእግዚአብሔርን ሕግ ሙሉ በሙሉ ሲፈጽሙ ብቻ ነው:: ምዕራፉ በይዘትና በቅደም ተከተል የታወቁ ንግግሮችን ይዞአል፤ እግዚአብሔር የሕዝቡ መሪ እንዲሆን ለሾመው ለኢያሱ ትእዛዝ ይሰጣል (ቍ 1-9)፤ ኢያሱ እግዚአብሔርን ወክሎ ለእስራኤላውያን ንግግር ያደርጋል (ቍ 10-15)፤ እስራኤላውያን የእግዚአብሔር ወኪልና የሙሴ ምትክ ለሆነው ለኢያሱ እንደሚታዘዙ ምላሽ ይሰጣሉ:: እንግዲህ የመጽሐፉ ሁነቶች በቅደም ተከተል ተቀምጠዋል፤ በመጽሐፉ ውስጥ የተጠቀሱ የዋና ዋና ተዋንያንም ድርሻ በግልጽ ሰፍሮአል::

1፥1 *ሙሴ ከሞተ በኋላ፤* ታሪኩ እሪት ዘዳግም ካቆመበት ከሙሴ ሞት የሚጀምር መሆኑን በማሳየት ድርጊቱ የተፈጸመበትን ጊዜና የድርጊቱን ሁናቴ ወዲያውኑ ይገልጻል፤ "ኢያሱ ከሞተ በኋላ" (መሳ 1፥1) ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ:: *የእግዚአብሔር ባሪያ፤* የዘፀ 14፥31፤ የዘዳ 34፥5፤ የመዝ 18 ርእስ፤ የኢሳ 41፥8-9፤ 42፥1 ማብ ይመ:: *የሙሴ አገልጋይ፤* ኢያሱ የሙሴ ምክትል ሆኖ ለብዙ ዓመት ያገለገለበት ማዕረግ ነው (ዘኍ 1፥2 እንዲሁም ዘፀ 24፥13፤ 33፥11፤ ዘዳ 1፥38 ይመ)::

1፥2 *የዮርዳኖስ ወንዝ፤* ወንዙ በያመቱ አብዛኛውን ጊዜ በኢያሪኮ አቅራቢያ ከፍተኛ የውሃ መጠን የለውም (በዚህ ጊዜ ወርዱ ከ24.37 እስከ 30.46 ሜትር ቢደርስ ነው)፤ በሚሞላበት ጊዜ ግን ወርዱ እስከ 1.6 ኪሎ ሜትር ይደርሳል፤ በዚህ ጊዜ ወንዙን ለመሻገር እጅግ አዳጋች ነው:: *ወደምሰጣቸው ምድር፤* የአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት መሪ ሐሳብ ነው (ዘፍ 12፥1፤ 50፥24፤ ዘፀ 3፥8፤ 23፥31፤ ዘዳ 1፥8 ይመ):: ኢያሱ ይህን የእግዚአብሔርን ተስፋ ቃል ፍጻሜ በጥንቃቄ መዝግቦአል::

1፥3-5፤ ዘዳ 11፥24-25 ይመ::

1፥4፤ ለእስራኤል ሊሰጥ ቃል የተገባው ምድር የቆዳ ስፋቱ ከየት እስከ የት እንደሆነ የሚገልጹ ክፍሎች ያላቸው ሐሳብ የተለያየ ነው (ይህን ክፍልና ዘፍ 15፥18ን ከዘዳ 34፥1-4 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሆኖም በዚህ ክፍል ላይ የምናነበው የምድሪቱን ከፍተኛ የቆዳ ስፋት ሲሆን፣ እስራኤላውያን ይህን ያህል ከፍተኛ የቆዳ ስፋት ያለውን ምድር የያዙት፣ ዳዊትና ሰሎሞን ጠላቶቻቸውን ድል ካደረጉ በኋላ ነው:: የከነዓን ምድር ኬጢያውያን ወደ ሰሜን አፈግፍገው ከሰፈሩ በኋላ እንኳ "የኬጢ ምድር" ተብላ ትጠራ ነበር:: ኢያሱ ግን እንዲይዝ የታዘዘውን ምድር ሁሉ መያዝ ነበረበት፤ እግሩ የረገጠው ምድር ሁሉ የእርሱ ነው:: የኢያሱ ድል ዐሥራ ሁለቱን የእስራኤል ነገዶች አብዛኛውን ማእከላዊ ተራራማ አገርና የኔጌብን ክፍል እንዲይዙ አስችሎአቸዋል::

1፥5 *ከአንተም ጋር እሆናለሁ፤* መምራት፣ መበርታትና ድል ማድረግ እንዲችል ነው::

1፥6 *ለቀደሙት አባቶቻቸው ... የማልሁላቸውን ምድር፤* ረጅም ዘመን ሲጠበቅ የኖረው፣ ለአብርሃምና (ዘፍ 15፥7:8-21) ለያዕቆብ ዘሮች (ዘፍ 28፥13) ሊሰጥ ቃል የተገባው ርስት ነው::

1፥7 *በጥንቃቄ ጠብቅ፤* ድል ማድረግ የሚቻለው እግዚአብሔር የሰጠውን መመሪያ በሙሉ መጠበቅ ሲቻል ብቻ ነው (ዘዳ 8፥1፤ 11፥8:22-25 ይመ)::

1፥8 *የሕግ መጽሐፍ፤* የእግዚአብሔርን ቃል የያዙትን አምስቱን የሙሴ መጻሕፍት የሚመለከት ነው:: እግዚአብሔር ሕጉን በሲና ተራራ ላይ ከሰጠበት ጊዜ ጀምሮ ሕጉ በሚገባ ተመዝግቦ ተይዞ ነበር:: *ከአፍህ* ዘዳ 4፥9-10፤ 6፥6-7፤11፥19 ይመ:: ሕጉ አብዛኛውን ጊዜ በቃል ይነበባል (ከዘዳ30፥9-14፤ ከሐሥ 8፥30 ጋር ያነጻጽሩ):: ከሐሳብህ አትለየው፤ መዝ 1፥2 ይመ::

1፥9 *አላዘዝሁህምን?* የተናገረውን ሥልጣን የሚያመለክት መልስ አዘል ጥያቄ ነው::

1፥10 *ኢያሱም ... አዘዛቸው፤* በዚህ ጊዜ ኢያሱ ሕዝቡን የማዘዝ ሙሉ ሥልጣን ነበረው:: *አለቆች፤* ምናልባት ሙሴ በሕዝቡ ላይ የሾማቸውን ሰዎች የሚያመለክት ነው (ዘፀ 18፥21፤ ዘዳ 1፥15)::

1፥11 *ስንቃችሁን፤* ወደፊት ለሚጠብቃቸው ረጅም ጉዞ የሚያስፈልጋቸውን ምግብ ነው::

1፥12-15፤ ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ የሚገኙት ሁለቱ ነገሥታትና ከሞዓብ ምድር በስተ ሰሜን፣ እንዲሁም ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ የሚገኘው ምድር በወታደራዊ ድል ተያዘ:: በዚያ ለመቅረት የጠየቁት፣ የሮቤልና የጋድ እንዲሁም የምናሴ እኩሌታ ነገዶች ተዋጊ ጦረኞቻቸውን እንዲልኩና ከነዓንን ለመያዝ በሚደረገው ጦርነት ላይ እንዲካፈሉ ሙሴ አዝዞአቸው ነበር (ዘኍ 21፥21-35፤ 32፥2-27):: የተስፋዪቱን ምድር ለመውረስ በሚደረገው ዘመቻ ላይ መላው የእስራኤል ሕዝብ መሳተፍ አለበት::

1፥13 *ያሳርፋችኋል፤* በብሉይ ኪዳን ውስጥ ትልቅ ስፍራ ይዞ የሚገኝ እሳቤ ነው (የዘዳ 3፥20፤ የ2ሳሙ 7፥1:11 ማብ ይመ)፤ ይህም ድንበርን በንቃት መጠበቅን፤ ከጎረቤት አገሮች ጋር በሰላም መኖርንና በምድሪቱ ውስጥ ለሕይወትና ለኑሮ አስጊ የሆኑ ነገሮችን ማስወገድ ያጠቃልላል (የ1ነገ 5፥4 ማብ ይመ)::

ይሰጣችኋል።” [14]ሚስቶቻችሁና ልጆቻችሁ እንዲሁም ከብቶቻችሁ ሙሴ በሰጣችሁ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ባለው ምድር ይቆዩ፤ ነገር ግን ተዋጊዎቻችሁ ሁሉ፣ ከነሙሉ ትጥቃቸው፣ ከወንድሞቻችሁ ቀድመው ይሻገሩ፤ እናንተም ከወንድሞቻችሁ ጐን ተሰለፉ። [15]ይህም፣ *እግዚአብሔር* እስኪያሳርፋቸውና ለእናንተም እንዳደረገው ሁሉ፣ እነርሱም *እግዚአብሔር* አምላካቸው የሰጣቸውን ምድር እስኪወርሱ ድረስ ነው። ከዚህ በኋላ እናንተም ተመልሳችሁ *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ የሰጣችሁን፣ በፀሐይ መውጫ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለውን ምድር ትወርሳላችሁ።”

[16]እነርሱም ለኢያሱ እንዲህ ሲሉ መለሱለት፤ “ያዘዝኸንን ሁሉ እናደርጋለን፤ ወደ ምትልከንም ሁሉ እንሄዳለን። [17]ለሙሴ ሙሉ በሙሉ እንደታዘዝን ሁሉ፣ ለአንተም እንታዘዛለን፤ ብቻ *እግዚአብሔር* አምላክህ ከሙሴ ጋር እንደ ነበረ፣ አሁንም ከአንተ ጋር ይሁን። [18]በትእዛዝህ ላይ የሚያምፅና ለቃልህ የማይታዘዝ ሁሉ ይገደል፤ ብቻ አንተ ጽና፤ አይዞህ፤ በርታ።”

ረዓብና እስራኤላውያን ሰላዮች

2 ከዚያም የነዌ ልጅ ኢያሱ፣ “ሂዱና ምድሪቱን፣ በተለይም የኢያሪኮን ከተማ ሰልሉ” ብሎ ከሰጢም ሁለት ሰላዮች በስውር ላከ፤ ሰዎቹም ሄደው ረዓብ ከተባለች ጋለሞታ ቤት^ ገቡ፤ በዚያም ዐደሩ።

[2]ለኢያሪኮም ንጉሥ፣ “እነሆ፤ ምድሪቱን ሊሰልሉ ጥቂት እስራኤላውያን በሌሊት ወደ ዚህ መጥተዋል” ተብሎ ተነገረው። [3]የኢያሪኮም ንጉሥ፣ “ወደ አንቺ መጥተው ወደ ቤትሽ የገቡት ሰዎች ምድሪቱን በሙሉ ለመሰለል ስለሆነ፣ እንድታስወጪአቸው” የሚል መልእክት ወደ ረዓብ ላከ።

[4]ሴቲቱ ግን ሁለቱን ሰዎች ተቀብላ ሸሽጋቸው ስለ ነበር፣ እንዲህ አለች፤ “በእርግጥ ሰዎቹ ወደ እኔ መጥተዋል፤ ነገር ግን ከወዴት እንደ መጡ አላውቅም። [5]ጨለሞ የቅጥሩ በር ከመዘጋቱ በፊት ወጥተው ሄደዋል፤ በየት በኩል እንደሄዱ ግን እኔ አላውቅም፤ ልትደርሱባቸው ትችላላችሁና ፈጥናችሁ ተከታተሏቸው።” [6]ነገር ግን ሰዎቹን ጣራ ላይ አውጥታ በረበረበችው የተልባ እግር ውስጥ ደብቃቸው ነበር። [7]ሰዎቹም ሰላዮቹን በመከታተል ወደ ዮርዳኖስ መሻገሪያ የሚወስደውን መንገድ ይዘው ሄዱ፣ አሳዳጆቹ ወጥተው እንደሄዱም የቅጥሩ በር ተዘጋ።

[8]ሰላዮቹ ከመተኛታቸው በፊት ሴቲቱ ወደ ጣራው ወጥታ፣ [9]እንዲህ አለቻቸው፤ “*እግዚአብሔር* ይህችን ምድር እንደሰጣችሁ፣ እናንተንም መፍራት እንዳደረብን፣ የዚህች አገር ነዋሪዎች ሁሉ ልባቸው በፊታችሁ መቅለጡንም ዐውቃለሁ። [10]ከግብፅ በወጣችሁ ጊዜ *እግዚአብሔር* ቀይ ባሕርን* በፊታችሁ እንዴት እንዳደረቀ፣ እናንተም ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ፈጽሞ ያጠፋችኋቸውን" ሁለቱን የአሞራውያን ነገሥታት፣

^1 ምናልባትም፣ *የሆቴል ቤት* ተጠቃሚ *10 ዕብራይስጡ *ያም ሰውፍ* ይላል፤ ይኸውም የደንገል ባሕር ማለት ነው።
"10 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት ማለት ነው።

1፥14 ዘፀ13፥18፤ዘኍ 32፥26፤ዘዳ3፥19፤ኢሱ 4፥12
1፥15 ዘኍ32፥20-22፤ ኢሱ22፥1-4
1፥16 ዘኍ27፥20፤ 32፥25
1፥17 ዘኍ27፥20
1፥18 ዘኍ32፥25፣ ዘዳ1፥21፤31፥6
2፥1 ቍ4፤ዘፍ42፥9፤ ዘኍ21፥32፤25፥1፤ 33፥48፤ኢሱ3፥1፤6፥17:25፤መሳ18፥2፤ ኢል3፥18፤ዕብ11፥31
2፥3 ኢሱ6፥23
2፥4 ቍ1፤ኢሱ6፥17:22
2፥5 መሳ5፥8፤9፥35፤ 16፥2፤ዕብ11፥31
2፥6 ዘፀ1፥19፤ኢሱ 6፥25፤መሳ15፥14፤ 2ሳሙ17፥19፤ምሳ31፥13፤ኢሳ19፥9፤
2፥7 ቍ16:22፤ዘኍ 22፥1፤መሳ3፥28፤7፥24፤12፥5:6፤ኢሳ16፥2
2፥8 ዘዳ22፥8፤መሳ 16፥27፤2ሳሙ16፥22፤ ነህ8፥16፤ኢሳ15፥3፤22፥1፤ኤር32፥29
2፥9 ዘፍ35፥5፤ ዘፀ15፥14
2፥10 ዘፍ8፥1፤10፥16፤14፥7፤ዘፀ14፥21፤ዘኍ21፥2:21፤ 23፥22፤ኢሱ3፥17፤ 9፥10፤መዝ74፥15

1፥14 *ተዋጊዎቻችሁ ... ከነሙሉ ትጥቃቸው፤* ዕድሜያቸው ከሃያ ዓመት በላይ (ለምሳሌ ዘፀ 38፥26 ይመ) የሆኑ የጦር መሣሪያ መሸከም የሚችሉትንና ጠረኞች የሆኑትን ማለት ነው።

1፥18 *የሚያምፅ ... ሁሉ፤* ሕዝበ እስራኤል ኢያሱ ከተናገረው ጋር ሙሉ በሙሉ የተቀበሉ መሆናቸውን በመሐላ ካረጋገጡ በኋላ የተናገረውን ቃል የማይፈጽም ሰው በመካከላቸው ቢኖር፣ በሞት እንዲቀጣ ተስማሙ (ለምሳሌ የአካን ሞት፤ 7፥15)። *ጽና፤ አይዞህ* ሕዝቡ ኢያሱን ያበረታታበት ቃል፣ እግዚአብሔር ኢያሱን ለማበረታታት የተናገረውን ቃል የሚያንጸባርቅና የሚያጠናክር ነው (ቍ 6-7:9)።

2፥1-24፤ የሁለቱን ሰላዮች ተልእኮና የረዓብን ታሪክ የያዘ ክፍል ነው። እንደ ጦርነት ሁሉ ስለላም ረጅም ዕድሜ አለው (ከመሳ 7፥10-11፤ ከ1ሳሙ 26፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። ረዓብ የእስራኤልን አምላክ የምታመልክና በዕብራውያንም መካከል የምትታወቅ ሴት ሆነች። በአዲስ ኪዳንም ስለ እምነቷና (ዕብ 11፥31) ስለ መልካም ሥራዋ (ያዕ 2፥25) ተመስግናለች።

2፥1 *ከሰጢም ... ላከ፤* ውጊያው የሚካሄደው በዮርዳኖስና በኢያሪኮ ትይዩ በሚገኘው የሞዓብ ምድር ላይ ነው (ዘኍ 33፥48-49)። “ሰጢም” የሚለው የዕብራይስጡ ቃል “የግራር እንጨት” ማለት ሲሆን፣ የሚገኘውም ከፊል በረሓማ በሆኑ አካባቢዎች ነው። በተለይም የኢያሪኮን ከተማ፤ ሰላዮቹ በተለየ ሁኔታ እንዲያጠኗት ተደርጓአል። ኢያሪኮ በግንብ የተቀጠረች፣ ዘወትር ለምነቷን ጠብቃ እንድትኖር የሚያስችላት የውሃ ምንጭ ያላትና ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምዕራብ ስምንት ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ ከተማ ናት። ስሟ፣ “የጨረቃ ከተማ” የሚል ትርጒም ሊኖረው ይችላል፤ የሥነ ቅርስ መረጃዎች እንደሚያመለክቱት፣ ከተማዋ ከ7000 ዓ.ቅ.ክ ወዲህ ለበርካታ ጊዜ ስትወረር ኖራለች። *ጋለሞታ፤* ጆሴፈስና ሌሎች የጥንት ጸሐፊዎች እንደሚያመለክቱት፣ ረዓብ “ባለ ቡና ቤት” ናት። ይሁን እንጂ ዕብ 11፥31፤ ያዕ 2፥25 ይመ።

2፥2 *የኢያሪኮ ንጉሥ፤* የከነዓን ዋና ዋና ከተሞች የየራሳቸው መንግሥት የነበራቸው ሲሆን፣ ለያንዳንዳቸውም ንጉሥ ነበራቸው (በዐሥራ አራተኛው ምዕተ ዓ.ቅ.ክ የተጻፉት “የአማርኛ ደብዳቤዎች” ይህንኑ ያረጋግጣሉ)።

2፥6 *የተልባ እግር ውስጥ ደብቃቸው ነበር፤* በመካከለኛው ምሥራቅ፣ የቤት ጣራዎች እስከ ዛሬ ድረስ የእህልና የአገዳ ማስጫ በመሆን ያገለግላሉ። ረዓብ ሁለቱን የእስራኤል ሰዎች ከሞት ያተረፈችው፣ የራስዋን ሕይወት ለአደጋ በማጋለጥ ነው።

2፥7 *ዮርዳኖስ መሻገሪያ፤* መሻገሪያው የወንዙ ጥልቀት እጅግ አነስተኛ በሆነበት፣ ከበዛም ሦስት ጫማ ያህል ብቻ ከፍ በሚልበት መልካ በኩል ነው።

2፥8-11፤ የረዓብ እምነት አንድ ጕዳይ ላይ የሚያተኵር መዋቅር አለው፣

ሀ. “ዐውቃለሁ”
ለ. “በዚህች አገር የምንኖረው ... ታላቅ ፍርሃት ያሳደራችሁብን ... ”
ሐ. “ሰምተናል”
ለለ. “ልባችን ቀለጠ”
ሀሀ. “እግዚአብሔር አምላካችሁ... አምላክ ነውና”

የረዓብ እምነት ውጫዊውን ሁኔታ ይገልጻል፤ (ሀ. - ሀሀ.)፤ ውሳጣዊው ሁኔታ (ለ.-ለለ) ሰላዮቹ ተመልሰው ለኢያሱ ያቀበሉትን ወታደራዊ መረጃ ይገልጻል፤ የመዋቅሩ እምብርት ደግሞ (ሐ፤ ቍ 10) የከነዓናውያንን ልብ ያቀለጠውንና ረዓብ ከነዓንንና የከነዓናውያንን አማልክት ትታ የእስራኤልን አምላክ ያህዌን እንድትቀበል ያደረጋትን ዜና ባጭሩ ይዞአል። ረዓብ በእግዚአብሔር ላይ ያላት እምነትና እግዚአብሔር በኀያላን ጠላቶች ላይ ስለ ተቀዳጀው ድል ያገኘችው ትክክለኛ ዜና አስገራሚ ነው። የከነዓናውያን ልብ “በፍርሃት መቅለጥን” መስማት (ቍ 9) ለሰላዮቹ እጅግ ጠቃሚ መረጃ ነበር።

2፥10 *ፈጽሞ ያጠፋችኋቸውን፤* አማራጭ ትርጒሙን ይመ።

ሴዎንንና ዐግን ምን እንዳደረጋችኋቸው ሰምተናል። [11]ይህን በሰማን ጊዜ ልባችን ቀለጠ፤ እናንተን ከመፍራት የተነሣም ያል ተሸበረ ሰው አልነበረም፤ *እግዚአብሔር* አምላካችሁ በላይም በሰማይ፣ በታችም በምድር እርሱ አምላክ ነውና። [12]እንግዲህ እኔ በጎነትን እንዳሳየኋችሁ ሁሉ፣ እናንተም በጎነትን ለአባቴ ቤት እንድታሳዩ *በእግዚአብሔር* ማሉልኝ፤ *መተማመኛ የሚሆን ምልክትም* ስጡኝ፤ [13]የአባቴንና የእናቴን፣ የወንድሞቼንና የእኅቶቼን እንዲሁም የእነርሱ የሆነውን ነፍስ ሁሉ እንድታተርፉልኝ፤ ከሞትም አድኑን።"

[14]ሰዎቹም፣ "የእናንተን ሞት ለእኛ ያድርገው! እኛ የምናደርገውን ሁሉ ካልተናገራችሁ፣ *እግዚአብሔር ምድሪቱን በሚሰጠን ጊዜ*፣ በጎነትና *ታማኝነት* እናሳይሻለን" አሏት።

[15]*መኖሪያ ቤቷ የከተማውን ቅጥር ተጠግቶ* የተሠራ ስለ ነበር፣ ሰዎቹን በመስኮት አሾልካ በገመድ አወረደቻቸው። [16]እርሷም፣ "የሚከታተሏችሁ ሰዎች እንዳያገኟችሁ፣ ወደ ኰረብታዎቹ ሂዱ፤ እነርሱ እስኪመለሱም ድረስ ሦስት ቀን በዚያ ተሸሸጉ፤ ከዚያ በኋላ መንገዳችሁን ትቀጥላላችሁ" አለቻቸው።

[17]ሰዎቹም እንዲህ አሏት፤ "ባማልሽን በዚህ መሐላ የምንያዘው፣ [18]ወደ ምድሪቱ በገባን ጊዜ፣ ይህን ቀይ ፈትል እኛን ባወረድሽበት መስኮት ላይ አስረሽ ካንጠለጠልሽው፣ እንዲሁም አባትሽንና እናትሽን፣ ወንድሞችሽንና የአባትሽን ቤተ ሰዎች ሁሉ ወደ ቤትሽ ካመጣሻቸው ብቻ ነው። [19]ማንም ከቤትሽ ወጥቶ መንገድ ላይ ቢገኝ፣ ደሙ በራሱ ላይ ነው፤ እኛ አንጠየቅበትም፤ ነገር ግን ከአንቺ ጋር እቤት ውስጥ ያለ ማንኛውም ሰው ቢነካ የደሙ ባለ ዕዳ እኛ እንሆናለን። [20]እኛ የምናደርገውን ብትናገሪ ግን፣ ካስማልሽን መሐላ ነጻ እንሆናለን።"

[21]እርሷም፣ "ይሁን፤ ባላችሁት ተስማምቻለሁ" ስትል መለሰች፤ ከዚያም ሰደደቻቸው፤ እነርሱም ሄዱ፤ ቀይ ፈትሉንም በመስኮቷ ላይ አንጠለጠለችው።

[22]እነርሱም ወጥተው ወደ ኰረብቶቹ ሄዱ፤ የሚከታተሏቸውም ሰዎች በየመንገዱ ሁሉ ላይ ፈልገውና አጥተው እስኪመለሱ ድረስ፣ ሦስት ቀን በዚያው ተሸሸጉ። [23]ሁለቱም ሰላዮች ተመለሱ፤ ከኰረብቶቹም ወርደው ወንዙን በመሻገር፣ ወደ ነዌ ልጅ ወደ ኢያሱ መጥተው ያጋጠማቸውን ነገር ሁሉ ነገሩት። [24]ለኢያሱም፣ "በእርግጥ *እግዚአብሔር* ምድሪቱን በሙሉ በእጃችን አሳልፎ ሰጥቶናል፤ በዚያ የሚኖረውም ሕዝብ ሁሉ እኛን ከመፍራቱ የተነሣ ልቡ መቅለጡን አይተናል" አሉት።

እስራኤላውያን ዮርዳኖስን ተሻገሩ

3 ኢያሱም ማልዶ ተነሣ፤ ከእስራኤላውያንም ሁሉ ጋር ከሰጢም ወደ ዮርዳኖስ መጥተው፣ ወንዙን ከመሻገራቸው በፊት በዚያ ሰፈሩ። [2]ከሦስት ቀን በኋላም የጦሩ አለቆች በሰፈር ውስጥ አለፉ፤ [3]ሕዝቡንም እንዲህ ሲሉ አዘዙ፤ "ሌዋውያን ካህናቱ የአምላካችሁን *የእግዚአብሔርን* የቃል ኪዳን ታቦት ተሸክመው ስታዩ፣ ከሰፈራችሁ ተነሥታችሁ ታቦቱን ተከተሉ፤ [4]ካሁን በፊት በዚህ መንገድ ሄዳችሁ ስለማታውቁ፤ በየት በኩል መሄድ እንዳለባችሁ በዚህ ትረዳላችሁ፤

2፥11 ዘፍ14፥19፤ 42፥28፤ዘፀ15፥14፤ ዘኍ20፥14፤ዘዳ2፥25፤ ኢሱ5፥1፤7፥5፤2ሳሙ 4፥1፤2ነገ5፥15፤ 19፥15፤መዝ22፥14፤1 07፥26፤ኢሳ13፥7፤ 19፥1፤ኤር51፥30፤ዳን 6፥26፤ዮና1፥5 ናሆ2፥10፤
2፥12 ዘፍ24፥8:12: 14፤47፥31፤ዘፀ3፥12፤ ኢሱ4፥6፤ሩት3፥10፤ 1ሳሙ2፥34፤2ነገ19፥29
2፥13 ቍ18፤ኢሱ 6፥23
2፥14 ዘፍ47፥29፤1ነገ 20፥39:42፤2ነገ10፥24
2፥15 ቍ18:21፤ዘፍ 26፥8፤መሳ5፥28፤ 1ሳሙ19፥12፤ኤር 38፥6:11
2፥16 ቍ7:22፤ዘፍ 14፥10፤ ዕብ11፥31
2፥17 ዘፍ24፥8
2፥18 ቍ13:15:21
2፥19 ዘሌ20፥9፤ ማቴ27፥25
2፥20 ዘፍ24፥8፤ 47፥31
2፥21 ቍ15:18
2፥22 ቍ7:16
2፥24 ዘፀ15፥15፤ኢሱ 10፥8፤11፥6፤መሳ3፥2 8፤7፥9:14፤20፥28፤1 ሳሙ14፥10
3፥1 ዘፍ13፥10፤ኢሱ 2፥1፤ኢዮ40፥23
3፥2 ዘፍ40፥13፤ዘዳ 1፥15፤ኢሱ1፥11፤2፥16
3፥3 ቍ8:17፤ዘኍ 4፥15፤10፥33፤ዘዳ31፥ 9፤1ሳሙ6፥15፤ 1ነገ8፥3
3፥4 ዘኍ35፥5

2፥12 *በጎነትን ለአባቴ ቤት እንድታሳዩ፤* "በጎነትን" የሚለውን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል አብዛኛውን ጊዜ "ፍቅር" ወይም "ዘላለማዊ ፍቅር" ተብሎ የተተረጐመ ሲሆን፣ ቃሉ ብዙ ጊዜ የሚያመለክተው እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚገልጸውን ኪዳናዊ ፍቅር ወይም ሰዎች ለሌሎች ማሳየት የሚገባቸውን ፍቅር ነው። ረዓብ ሰላዮቹን የተቀበለቻቸው ልክ እንደ አንዲት እስራኤላዊት ሆና ነው፤ እዚህ ላይ እነርሱም በበኩላቸው እርሷን እንደ እስራኤላዊት እንዲያዩአት ትለምናለች። *መተማመኛ የሚሆን ምልክትም፤* ቤተ ሰቧን በሙሉ ለማትረፍ በመሐላ ቃል ገቡላት (ቍ 14)።

2፥14፤ "ቃላችንን ያልጠበቅን እንደሆነ እኛ በአንቺ ምትክ እንሙት" ማለታቸው ነው። *በጎነትና ታማኝነት፤* ሰላዮቹ የገቡት ቃል ረዓብ በቍ 12 ላይ የጠየቀችውን የሚያዘክር ነው። *እግዚአብሔር ምድሪቱን በሚሰጠን ጊዜ፤* እስራኤላውያን በኢያሪኮ ከተማ ላይ ድል እንደሚጎናጸፉ እርግጠኞች ሆነዋል።

2፥15 የመኖሪያ ቤቷ የከተማውን ቅጥር ተጠግቶ የተሠራ ስለ ነበር፤ የኢያሪኮ ከተማ ነዋሪዎች ቤቶቻቸውን የሚሠሩት ከከተማው ቅጥር ጋር አያይዘው እንደሆነ የሥነ ቅርስ ጥናት መረጃዎች ያመለክታሉ። ይህ መረጃ ከኢያሱ ዘመን በፊት ይሠሩ የነበሩትን ቤቶች የሚያመለክት ቢሆንም፣ ስለዚህ ቅርስ በሚገባ እንድንረዳ አስተዋጽኦ ያደርጋል። ባንጻሩም በጥንት ዘመን የሚሠሩ ቅጥሮች በውስጥ በኩል ለመኖሪያ የሚያገለግሉ ክፍሎች ያሏቸው ስለሆነ፣ ረዓብ ምናልባት ከእነዚህ ክፍሎች ውስጥ አንዱን ወይም ሁለቱን ሳትይዝ አትቀርም።

2፥18 *ይህን ቀይ ፈትል ... መስኮት ላይ፤* የዚህ ቀይ ፈትል ምልክት አገልግሎት፣ እግዚአብሔር የግብፅን በኵራት በመታ ጊዜ የፋሲካው በግ ደም ከሰጠው አገልግሎት ጋር ተመሳሳይ ነው (ዘፀ 12፥13፡ 22-23 *ይመ*)። የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን የደም መልክ ያለውን ፈትል የክርስቶስ የሥርየት መሥዋዕት አምሳል አድርጋ ትመለከተው ነበር።

2፥19 *የደሙ ባለ ዕዳ እንሆናለን፤* በሌላ ሰው ሞት በኀላፊነት ተጠያቂ ለመሆን የሚቀርብ መሐላ ነው።

2፥22 *ወደ ኰረብቶቹ፤* ከጥንታዊቷ የኢያሪኮ ከተማ በስተ ምዕራብ በኩል የሚገኘው ስፍራ ተራራማና ሸለቆአማ በመሆኑ ሁለቱን ሰላዮች ካሳዳጆቻቸው በቀላሉ እንዲያመልጡ አስችሉአቸዋል።

3፥1-4፥24፤ እስራኤላውያን የዮርዳኖስን ወንዝ መሻገራቸውንና ጌልገላ በሚገኘው ሰፈር የመታሰቢያ ድንጋዮች መተከላቸውን የሚያወሳ ክፍል ነው። ይህ ክፍል እስራኤላውያን ወደ ተስፋዪቱ ምድር ለመግባት የዮርዳኖስን ወንዝ መሻገራቸውን ስለሚጠቅስና ከግብፅ ወጥተው "ቀይ ባሕርን" ሲሻገሩ በባሕሩ ላይ ከተፈጸመው ታምር ጋር ስለሚነጻጸር (ዘፀ14-15) የታሪኩን ታላቅነት አጕልቶ ማሳየት ተገቢ ነው። የእስራኤላውያን እምነት በጽኑ ሊፈተን በተቃረበ ጊዜ፣ በአባቶቻቸው አምላክ ላይ ያላቸው እምነት እየታደሰና እየጠነከረ ሄደ፤ ባንጻሩ ከነዓናውያን በታላቅ ፍርሃት እየተዋጡ መጡ (5፥1)። የዚህ ታሪክ ጸሓፊ ልዩ የአጻጻፍ ስልት በመጠቀም እስራኤላውያን የዮርዳኖስን ወንዝ እንዴት እንደተሻገሩ የሚገልጸውን ትረካ ከደመደመ በኋላ (ም3)፣ በተፈጸመው ሁነት ውስጥ ወሳኙ ነጥቦች በመመለስ በርካታ ዝርዝር ሐሳቦችን ያቀርባል፤ እነዚህም ዝርዝር ሐሳቦች ከዚህ የሚከተሉት ናቸው፤ ስለ መታሰቢያ ድንጋዮች (4፥1-9)፤ መላው እስራኤል ዮርዳኖስን ስለ መሻገሩ (4፥10-14)፤ እስራኤላውያን ከተሻገሩ በኋላ ወንዙ እንደቀድሞው መውረድ ስለ መቀጠሉ (4፥15-18)። ምዕራፍ 4 በመጨረሻው አንቀጽ (ቍ 19-24) በ3፥17 ላይ የተነገረውን ታሪክ መነሻ አድርጎ እስራኤላውያን በጌልገላ መስፈራቸውንና የመታሰቢያ ድንጋይ ማቆማቸውን በማውሳት ይደመድማል።

3፥3 *የቃል ኪዳን ታቦት፤* በመገናኛው ድንኳን ከሚገኙት ሁሉ እጅግ የተቀደሰ ነው (ዘፀ 25፥10-22 *ይመ*)። ታቦቱ የእግዚአብሔርን ዙፋን የሚያመለክት በመሆኑ፣ ሕዝቡን ወደ ዕረፍት ምድር እየመራቸው ሳለ እግዚአብሔር ራሱ ከእነርሱ ፊት በመሆን ወደ ዮርዳኖስ ገባ (ዘኍ 10፥33-36 *ይመ*)።

3፥4 *የሁለት ሺህ ክንድ ያህል ርቀት፤* እስራኤላውያን በካህናቱና በታቦቱ መሪነት በሰልፍ ይጓዙ እንደ ነበር ያመለክታል። ታቦቱን በተሸከሙት ካህናትና በሕዝቡ መካከል የተወሰነ

ሆኖም በታቦቱና በእናንተ መካከል የሁለት ሺህ ክንድ[ሠ] ያህል ርቀት ይኑር፤ ወደ ታቦቱም አትቅረቡ።”

[5]ከዚያም ኢያሱ ሕዝቡን፣ “በነገው ዕለት *እግዚአብሔር* በመካከላችሁ አስደናቂ ነገር ስለሚያደርግ ራሳችሁን ቀድሱ” አላቸው። [6]ኢያሱም ካህናቱን፣ “የቃል ኪዳኑን ታቦት ተሸክማችሁ ሕዝቡን ቀድማችሁ ሂዱ” አላቸው፤ እነርሱም ታቦቱን ተሸክመው ሕዝቡን ቀድመው ሄዱ።

[7]*እግዚአብሔርም* ኢያሱን እንዲህ አለው፤ “ከሙሴ ጋር እንደ ነበርሁ ሁሉ፣ ከአንተም ጋር መሆኔን ያውቁ ዘንድ፣ በእስራኤል ሁሉ ፊት አንተን ከፍ ከፍ ማድረጌን በዛሬዋ ዕለት እጀምራለሁ። [8]የቃል ኪዳኑን ታቦት የሚሸከሙትንም ካህናት፣ ‘ከዮርዳኖስ ውሃ ዳር ስትደርሱ፣ በወንዙ ውስጥ ገብታችሁ ቁሙ’ በላቸው።”

[9]ኢያሱ የእስራኤልን ሕዝብ “ወደዚህ ቀርባችሁ፣ የአምላካችሁን *የእግዚአብሔርን* ቃል ስሙ” አላቸው፤ [10]እንግዲህ ሕያው አምላክ በመካከላችሁ መሆኑንና እርሱም በእርግጥ ከነዓናውያንን፣ ኬጢያውያንን፣ ኤዊያውያንን፣ ፌርዛውያንን፣ ጌርጌሳውያንን፣ አሞራውያንንና ኢያቡሳውያንን ከፊታችሁ እንዴት አድርጎ እንደሚያሳድዳቸው የምታውቁት በዚህ ነው። [11]እነሆ፤ የምድር ሁሉ ጌታ የቃል ኪዳኑ ታቦት ቀድሞአችሁ ወደ ዮርዳኖስ ይገባል። [12]እንግዲህ ከእስራኤል ነገዶች ዐሥራ ሁለት ሰው ምረጡ፤ ከየነገዱም አንዳንድ ሰው ይሁን። [13]የምድርን ሁሉ ጌታ *የእግዚአብሔርን* ታቦት የተሸከሙት ካህናት ገና እግራቸውን በዮርዳኖስ ውሃ ውስጥ እንዳስገቡ፣ ቍልቍል የሚወርደው ውሃ ወዲያውኑ ይቋረጣል፤ እንደ ክምርም ሆኖ ይቆማል።”

[14]ስለዚህ ሕዝቡ ዮርዳኖስን ለመሻገር ሰፈሩን ለቀው ሲወጡ፣ የቃል ኪዳኑን ታቦት የተሸከሙት ካህናት ከፊታቸው ቀድመው ሄዱ። [15]ወቅቱም የመከር ጊዜ በመሆኑ፣ የዮርዳኖስ ወንዝ ሞልቶ ነበር፤ ታቦቱን የተሸከሙት ካህናት ወደ ዮርዳኖስ ወንዝ በደረሱ ጊዜ እግራቸው ውሃውን እንደነካ፣ [16]ከላይ የሚወርደው ውሃ ቆመ፤ በጻርታን አጠገብ “አዳም” ተብላ እስከምትጠራው ሩቅ ከተማ ድረስ በመከማቸት እንደ ክምር ተቈለለ፤ ቍልቍል ወደ ዓረባ ጨው ባሕር[ረ] የሚወርደውም ውሃ ፈጽሞ ተቋረጠ፤ ሕዝቡም ከኢያሪኮ ትይዩ ባለው አቅጣጫ ተሻገሩ። [17]*የእግዚአብሔርን* የቃል ኪዳኑን ታቦት የተሸከሙት ካህናትም፣ ሕዝቡ ሁሉ ማለትም እስራኤል በሙሉ ፈጽመው እስኪሻገሩ ድረስ፣ በዮርዳኖስ ወንዝ መካከል በደረቁ ምድር ላይ ቀጥ ብለው ቆመው ነበር።

4

ሕዝቡ ሁሉ ዮርዳኖስን ከተሻገረ በኋላ፣ *እግዚአብሔር* ኢያሱን እንዲህ አለው፤ [2]“ከሕዝቡ መካከል ከየነገዱ አንዳንድ ሰው፣ በድምሩ ዐሥራ ሁለት ሰው ምረጥ፤ [3]እንዲሁም ከዮርዳኖስ ወንዝ መካከል ልክ ካህናቱ ከቆሙበት ስፍራ ዐሥራ ሁለት ድንጋይ አንሥተው በመሸከም ከእናንተ ጋር እንዲሻገሩና ዛሬ በምታድሩበት ቦታ እንዲያኖሯቸው ንገራቸው።”

[4]ስለዚህ ኢያሱ ከእያንዳንዱ የእስራኤል ነገድ የሾማቸውን ዐሥራ ሁለት ሰዎች ጠራ፤ [5]እንዲህም አላቸው፤ ‘ከአምላካችሁ *ከእግዚአብሔር* ታቦት ፊት ቀድማችሁ ወደ ዮርዳኖስ ወንዝ መካከል ዕለፉ፤ እያንዳንዳችሁም በእስራኤል ነገድ ቍጥር አንዳንድ ድንጋይ በትከሻችሁ ተሸከሙ፤ [6]ይህም በመካከላችሁ ምልክት እንዲሆናችሁ ነው። ወደ ፊት ልጆቻችሁ፣ ‘እነዚህ ድንጋዮች ምንድን ናቸው?’ ብለው ቢጠይቋችሁ፣

3፥5 ዘፀ29፥1፤ዘሌ 11፥44፤መሳ6፥13፤ 1ዜና16፥9:24፤መዝ2 6፥7፤75፥1
3፥6 ኢሱ1፥5፤4፥14፤ 1ዜና29፥25
3፥8 ቍ3
3፥10 ዘፍ26፥34፤ዘፀ 3፥8፤23፥23፤ዘዳ5፥26 ፤7፥1:21፤ኢሱ9፥1፤ 11፥3፤12፥8፤17፥15፤ 24፥11፤መሳ1፥4፤3፥5፤ 19፥11፤1ሳሙ17፥26: 36፤2ነገ19፥4:16፤1ዜና 11፥4፤መዝ18፥46፤42 ፥2፤84፥2፤ኢሳ37፥4: 17፤ኤር10፥10፤23፥ 36፤ዳን6፥26፤ሆሴ1፥ 10፤ማቴ16፥16፤
3፥11 ቍ13፤ዘፀ19፥ 5፤ዘዳ9፥3፤10፥14፤ ኢዮ9፥10፤28፥24፤ 41፥11፤መዝ50፥12፤9 7፥5፤ዘካ6፥5
3፥12 ኢሱ4፥2:4
3፥13 ቍ11:16፤ዘፀ 14፥22፤ኢሱ4፥7፤ ኢሳ11፥15
3፥14 መዝ132፥8፤ ሐሥ7፥44-45
3፥15 ዘፍ8፥22፤ ኢሱ4፥18፤2ነገ2፥6፤ 1ዜና12፥15፤ኢሳ8፥7፤
3፥16 ቍ13፤ዘፍ 14፥3፤8፥1፤ዘፀ14፥22፤ ዘዳ1፥1፤ኢዮ 38፥37፤ 1ነገ4፥12፤7፥46፤2ነገ 2፥4፤መዝ33፥7፤66፥6 ፤74፥15፤114፥3
3፥17 ቍ3፤ዘፀ 14፥22፤ኢሱ2፥10፤ 4፥3:5:8:9:10
4፥1 ዘዳ27፥2
4፥2 ኢሱ3፥12
4፥3 ቍ19:20፤ ኢሱ 3፥17
4፥4 ኢሱ3፥12
4፥5 ኢሱ3፥17
4፥6 ቍ21፤ ዘፀ10፥2፤12፥26፤

[ሠ]4 የዕብራይስጡ ትርጒም 900 ሜትር ይላል።
[ረ]16 የሙት ባሕር ነው።

ርቀት እንዲኖር የተደረገው፣ የእግዚአብሔር ህልዎት መገኛ ምሳሌ ለሆነው ለተቀደሰው ታቦት ክብር መስጠት አስፈላጊ መሆኑን ለማሳየት ነው።

3፥5 *ራሳችሁን ቀድሱ፤* እስራኤላውያን በሲና ተራራ ላይ በእግዚአብሔር ፊት ከመቅረባቸው በፊት አስቀድሞ ራሳቸውን ሲቀድሱ፣ ልብሳቸውንና ሰውነታቸውን በሙሉ መታጠብ ነበረባቸው፤ ከዚህም በተጨማሪ ከግብረ ሥጋ ግንኙነት መቈጠብ አለባቸው (ዘፀ 19፥10:14-15 ይመ)።

3፥7 *አንተን ከፍ ከፍ ማድረጌን ... እጀምራለሁ፤* እግዚአብሔር በዮርዳኖስ ወንዝ ላይ ታላቅ ኀይሉን የገለጠው የኢያሱን አመራር እስራኤላውያን እንዲቀበሉት ለማድረግ ነው። “ቀይ ባሕር” ለሁለት በተከፈለ ጊዜ ከታየው ታምር ጋር ተመሳሳይ የሆነ ታምር እዚህም ላይ የተፈጸመው፣ እንደ ሙሴ ሁሉ ኢያሱም የእግዚአብሔር አገልጋይ መሆኑን ለማረጋገጥ ነው።

3፥10 *የምታውቁት በዚህ ነው፤* እግዚአብሔር የእስራኤል ሕዝብ የዮርዳኖስን ወንዝ እንዲሻገር የሚያደርግበት መንገድ ብቸኛውና እውነተኛው አምላክ ከእስራኤል ጋር እንደ ሆነና ከነዓናውያንን ከምድሪቱ እንደሚነቃቅል ያረጋግጣል። እዚህ ላይ ሁለት ወሳኝ ጥያቄዎች ይነሣሉ፤ (1) ኀያልና እውነተኛ የሆነው አምላክ ማን ነው? የእስራኤል አምላክ ወይስ ከነዓናውያን የሚያመልኩት በኣል (የባሕር አምላክን ድል ነሥቶ የአማልክት ሁሉ ንጉሥ ለመሆን በቅቶአል ብለው የሚታመኑበት) እግዚአብሔር እጅግ የሞላውን የዮርዳኖስን ወንዝ ለሁለት ከፍሎ ሕዝቡን እንዲሻገሩ በማድረግ በውሆች ላይ ጌታ መሆኑን (“በቀይ ባሕር”፣ በጥፋት ውሃና በፍጥረት ጊዜ እንዳደረገው) እና በዓለም ላይ የገዛ ራሱን ሥርዐት መመሥረት እንደሚችል አሳየ፤ 1ነገ 20፥23፤ 2ነገ 18፥32-35 ይመ። (2) ምድሪቱ የማን ናት? የጌታ ወይስ የከነዓናውያን? (መሳ 11፥27 ይመ)። እግዚአብሔር በሰራዊቱ ፊት የዮርዳኖስን ወንዝ ለሁለት ከፍሎ በማለፉ ምድሪቱ ለእርሱ እንደምትገባ አረጋገጠ። *ከነዓናውያንን ... ኢያቡሳውያንን፤* የዘፍ 9፥25፤ 10፥6: 15-16፤ 13፥7፤ 15፥16፤ 23፥3፤ ዘፀ 3፥8፤ የመሳ 3፥3፤ 6፥10 ማብ ይመ።

3፥12 *ዐሥራ ሁለት ሰው ምረጡ፤* የመታሰቢያ ድንጋይ እንዲያቆሙ እግዚአብሔር የሰጣቸውን ትእዛዝ ኢያሱ ከወዲሁ የተረዳው ይመስላል (4፥2-3 ይመ)።

3፥13 *ይቋረጣል፤* ወንዙ መውረዱን ያቆማል ለማለት ነው። *እንደ ክምርም ሆኖ ይቆማል፤* “ክምር” የሚለውን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል እዚህና ቍ 16 ላይ እንዲሁም ሙሴና የእስራኤል ሕዝብ ቀይ ባሕርን ከተሻገሩ በኋላ በዘመሩት መዝሙር ውስጥ (ዘፀ 15፥8፤ መዝ 78፥13) ይገኛል።

3፥15 *ሞልቶ ነበር፤* ወንዙ ሊሞላ የቻለው በጸደዩ ወራት ከዘነበው ዝናብና ከአርሞንዔም ተራራ ላይ እየቀለጠ ከሚወርደው የበረዶ ውሃ የተነሣ ነው። *መከር፤* መከር የሚሰበሰበው በሚያዝያና በግንቦት ወራት ነው።

3፥17 *ታቦት የተሸከሙት ካህናት ... በዮርዳኖስ ወንዝ መካከል በደረቁ ምድር ላይ ቀጥ ብለው ቆመው ነበር፤* እስራኤላውያን በሙሉ እስኪሻገሩ ድረስ እግዚአብሔር ራሱ ባደገኛው ስፍራ ላይ መቆሙን ያመለክታል።

4፥3 *ዛሬ በምታድሩበት ቦታ፤* ሕዝቡ በሙሉ ዮርዳኖስን የተሻገረው በአንድ ቀን መሆኑን ያመለክታል።

4፥6 *እነዚህ ድንጋዮች ምንድን ናቸው?* የመታሰቢያ ድንጋዮች የሚቆሙት ወደፊት የሚነሣው ትውልድ በዚያ ስፍራ ምን እንደ ተደረገ እንዲያስታውስ ነው፤ የድንጋይ ሐውልቶችን ለዚህ ዓላማ

[7]የዮርዳኖስ ወንዝ *በእግዚአብሔር* የቃል ኪዳኑ ታቦት ፊት መቆሙን፤ እንዲሁም ታቦቱ ዮርዳ ኖስን በሚሻገርበት ጊዜ፣ የዮርዳኖስ ወንዝ ውሃ መቆሙን፣ እነዚህ ድንጋዮች ለእስራኤል ሕዝብ የዘላለም መታሰቢያ መሆናቸውን ንገሯቸው።"

[8]እስራኤላውያንም ኢያሱ እንዳዘዛቸው አደረጉ፤ *እግዚአብሔር* ለኢያሱ በነገረውም መሠረት፣ በእስራኤል ነገዶች ቍጥር ልክ ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች ከዮርዳኖስ ወንዝ መካከል አነሡ፤ ወደ ሰፈራቸውም ይዘው በመሻገር በዚያ አኖሯቸው። [9]ኢያሱም የቃል ኪዳኑን ታቦት የተሸከሙት ካህናት ቆመውበት በነበ ረው በዮርዳኖስ ወንዝ መካከል ሌሎች ዐሥራ ሁለት ድንጋዮችን አቆመ፤ እነዚህም ድንጋዮች እስከ ዛሬ ድረስ[a] በዚሁ ስፍራ ይገኛሉ።

[10]ሙሴ ለኢያሱ በሰጠው መመሪያ መሠ ረት፣ *እግዚአብሔር* ለሕዝቡ እንዲነግር ኢያ ሱን ያዘዘው እስኪፈጸም ድረስ፣ ታቦቱን የተሸከሙት ካህናት በዮርዳኖስ መካከል ቆመው ቈዩ፤ ሕዝቡም ፈጥነው ተሻገሩ፤ [11]ሕዝቡ ሁሉ ተሻግረው እንዳበቁ፣ *የእግዚ አብሔር* ታቦትና ካህናቱ፣ ሕዝቡ እያዩአ ቸው ተሻገሩ። [12]የሮቤል ነገድና የጋድ ነገድ፣ የምናሴም ነገድ እኩሌታ ሙሴ ባዘዛቸው መሠረት፣ የጦር መሣሪያቸውን ይዘው ከእ ስራኤላውያን ፊት ቀድመው ተሻገሩ። [13]አርባ ሺህ ያህሉ ጦርና ጋሻቸውን ይዘው፣ ለውጊያ ዝግጁ ሆነው፣ *በእግዚአብሔር* ፊት ወደ ኢያሪኮ ሜዳ ተሻገሩ።

[14]በዚያች ዕለት *እግዚአብሔር* ኢያሱን በእስራኤል ሁሉ ፊት ከፍ ከፍ አደረገው፤ ሕዝቡ ሙሴን እንዳከበሩት ሁሉ፣ ኢያሱ ንም በሕይወት ዘመኑ ሁሉ አከበሩት።

[15]ከዚያም *እግዚአብሔር* ኢያሱን እንዲህ አለው፤ [16]"የምስክሩን ታቦት የተሸከሙትን ካህናት ከዮርዳኖስ ወንዝ እንዲወጡ እዘዛቸው።"

[17]ኢያሱም ካህናቱን "ከዮርዳኖስ ውጡ" ብሎ አዘዛቸው።

[18]ካህናቱ *የእግዚአብሔርን* የቃል ኪዳን ታቦት ተሸክመው ከውሃው በመውጣት እግ ራቸው ደረቁን መሬት ልክ ሲነካ የዮርዳ ኖስ ውሃ ወደ ስፍራው ተመለሰ፤ እንደቀድ ሞው ሁሉ ሞልቶ በዳሩ ሁሉ ይፈስ ጀመር።

[19]የመጀመሪያው ወር በገባ በዐሥረኛው ቀን ሕዝቡ ዮርዳኖስን ተሻግሮ በኢያሪኮ ምሥራቃዊ ዳርቻ በጌልገላ ሰፈረ። [20]ኢያ ሱም ከዮርዳኖስ ወንዝ ያወጧቸውን ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች በጌልገላ ተከላቸው፤ [21]እስ ራኤላውያንንም እንዲህ አላቸው፤ "ልጆቻ ችሁ ወደ ፊት፣ 'እነዚህ ድንጋዮች ምንድን ናቸው?' ብለው አባቶቻቸውን ቢጠይቁ፣ [22]'እስራኤል ይህን ዮርዳኖስ በደረቅ ምድር ተሻገረ' ብላችሁ ንገሯቸው፤ [23]እኛ እስክንሻ ገር ድረስ ስምላካችሁ *እግዚአብሔር* ቀይ ባሕርን[b] እንዳደረቀው ሁሉ እናንተም እስክትሻገሩ ድረስ ስምላካችሁ *እግዚአብሔር* የዮርዳኖስን ወንዝ በፊታችሁ አደረቀው። [24]ይህን ያደረ ገውም፣ *የእግዚአብሔር* ክንድ ብርቱ መሆ ኑን የምድር ሕዝቦች ሁሉ እንዲያውቁና እናንተም ስምላካችሁን *እግዚአብሔርን* ለዘላለም እንድትፈሩ ነው።"

በጌልገላ የተደረገ ግዝረት

5 በዚህ ጊዜ ከዮርዳኖስ ማዶ በምዕራብ በኩል ያሉት የአሞራውያን ነገሥታት ሁሉ፣ በባሕሩም ዳርቻ ያሉ የከነዓናውያን ነገሥታት በሙሉ *እግዚአብሔር* ዮርዳኖስን እስክንሻገር ወንዙን በእስራኤላውያን ፊት እንዴት እንዳደረቀው በሰሙ ጊዜ፣ ልባቸው በፍርሃት ቀለጠ፤ እስራኤላውያንንም ለመቋ ቋም ድፍረት አጡ።

[2]በዚያን ጊዜ *እግዚአብሔር* ኢያሱን፣ "የባል ጩት መቍረጫ አዘጋጅተህ፣ ያልተገረዙ ትን እስራኤላውያንን ለሁለተኛ ጊዜ ግረዛቸው"

[a]9 ወይም *ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች አቆመ* [b]23 *ዕብራይስጡ ያም ሰውፍ ይላል፤ ይኸውም የደንገል ባሕር ማለት ነው።*

13፥14፤ኢሱ2፥12
4፥7 ዘፀ28፥12፤ ኢሱ3፥13
4፥8 ቍ20፤ዘፀ 28፥21፤ኢሱ3፥17
4፥9 ዘፍ28፥18፤ 35፥20፤ኢሱ24፥ 26፤1ሳሙ7፥12፤
4፥12 ዘፍ29፥32፤ 30፥11፤41፥51፤ዘኍ 32፥27:29
4፥13 ዘፀ13፥18፤ ዘኍ32፥17
4፥14 ኢሱ3፥7
4፥16 ዘፀ25፥22
4፥18 ዘፀ14፥27፤ ኢሱ3፥15
4፥19 ዘዳ11፥30
4፥20 ቍ3፡8
4፥21 ቍ6
4፥22 ዘፀ14፥22
4፥23 ዘፀ14፥19-22
4፥24 ዘፀ14፥31፤ 15፥16፤1ነገ8፥60፤18 ፥36፤2ነገ5፥15፤1ዜና2 9፥12፤መዝ44፥3፤67፥ 2፤83፥18፤89፥13፤98፥ 1፤106፥8፤118፥15-16፤ ኢሳ37፥20፤ 52፥10
5፥1 ዘፍ42፥28፤ ዘኍ13፥29
5፥2 ዘፍ17፥10:12፡ 14፤ዘፀ4፥25

ማቆም በወቅቱ የተለመደ ተግባር ነበር (24፥26፤ 1ሳሙ 7፥12)።

4፥9 *ኢያሱ ... ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች አቆመ፤* እያን ዳንዱ ነገድ ለሐውልቱ መሥሪያ የሚሆን ድንጋይ ከወንዙ ዳር በመልቀም በጌልገላ ወደሚገኘው አዲሱ ሰፈር አመጣ፤ ኢያ ሱም ሐውልቱን በዚያ አቆመ። አንዳንድ ትርጕሞች ኢያሱ ሁለ ተኛ ሐውልት በወንዙ መካከል አቆመ ይላሉ፤ አግራጌ ትርጕሙን ይመ።

4፥13 *አርባ ሺህ ያህል፤* ይህ አኀዝ በዘኍ 26 ላይ ከተጠቀሱት ከሮቤል፣ ከጋድና ከምናሴ እኩሌታ ሰዎች አኀዝ ጋር ሲነጻጸር አነስተኛ ይመስላል፤ ከየነገዱ የተውጣጣውን ሠራ ዊት የሚወክሉ ሊሆኑ ይችላሉ፤ ምክንያቱም ከዮርዳኖስ ማዶ የሚገኙትን ሰዎች ያለጠባቂ መተው አግባብ አይደለም (በ22፥8 ላይ "ወንድሞች" ከተባሉትና ከዘኍ 32፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥19 *የመጀመሪያው ወር በገባ በዐሥረኛው ቀን፤* የፋሲ ካው በግ የሚመረጠው በዚህ ዕለት ነው (ዘፀ 12፥3)። *ጌልገላ፤* አብዛኛውን ጊዜ ከኢያሪኮ ሦስት ኪሎ ሜትር ተኩል ርቃ ከምትገኘው ከቂርበት ኢል ማፈር ጋር አንድ ተደርጋ ትወሰዳለች።

4፥23 *እግዚአብሔር የዮርዳኖስን ወንዝ ... አደረቀው፤* "ውሃው ተቋረጠ"፣ "እንደ ክምር ቆመ"፣ "ወንዙ መውረዱን አቆመ" (3፥16) የሚሉት በተጨማሪ በወንዙ ላይ የተደረጉትን ታምራት የሚገልጹ ናቸው።

4፥24 *ሁሉ እንዲያውቁ፤* "ቀይ ባሕርን" መሻገራቸውን እንዲ ሁም ሲዖንንና ዐግን ድል ማድረጋቸውን እንደ ሰሙ ሁሉ፣ (2፥10) እግዚ አብሔር በእስራኤላውያን መካከል የገለጠው ኀይል ታላቅ መሆኑን ከነዓናውያን ሁሉ ሰምተዋል (5፥1 ይመ)። *እናንተም፤* ዕብራይስጡ "እነርሱም" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል። *እግዚአብሔርን ... እንድትፈሩ ነው፤* በትእዛዙ መሠረት እንዲያመልኩትና እንዲያገለግሉት ነው።

5፥1-12፤ በሲና በተሰጠው ሕግ መሠረት፣ ሁለት የኪ ዳን በዓላት እንደ ገና በጌልገላ ተከብረዋል፤ እነዚህም በዓላት የግዝረትና የፋሲካ በዓላት ናቸው። ሁለቱም በዓላት የተስፋዪቱን ምድር ለመውረስ ሕዝቡን የሚያዘጋጁ ናቸው።

5፥1 *የአሞራውያን ... የከነዓናውያን፤* አብዛኛውን ጊዜ እነዚህ ሁለት ስሞች ተወራራሽ ሲሆኑ፣ በምድሪቱ የሚኖሩ በርካታ ትናንሽ ሕዝቦችን የሚጨምሩ ናቸው። አሞራውያን ማለት "ምዕራባውያን" ማለት ሲሆን፣ ከነዓናውያን የሚለው ደግሞ በሜድትራኒያን ባሕር ጠረፍ አካባቢ ይኖሩ የነበሩ ሕዝቦ ችን ያመለክታል። ይህ ቍጥር፣ የዮርዳኖስ ወንዝ እንዴት ባለ ታምር እንደ ደረቀና ይህም ነገር በከነዓናውያን ላይ ያስከተለ ውን ጫና የሚገልጽ በመሆኑ፣ ወንዙን እንዴት እንደ ተሻገሩ የሚያወሣውን ታሪክ የሚያጠቃልል ሳይሆን አይቀርም (የ3፥10ን ማብ ይመ)።

5፥2 *የባልጩት መቍረጫ፤* ከብረት የተሠሩ መቍረ ጫዎች በዚያን ዘመን የነበሩ ቢሆንም፣ ዘመናዊ ሕክምና እንዳ ረጋገጠው፣ በተለይ ከባልጩት የተሠሩ መቍረጫዎች ለቀዶ ሕክ ምና ብቁ መሣሪያዎች ነበሩ። እስራኤል ለውጊያ ከመውጣቷና የተስፋዪቱን ምድር ለመውረስ ከመሄዷ በፊት ለእግዚአብሔር

አለው:: 3ስለዚህ ኢያሱ የባልጩት መቍረጫ አዘጋጅቶ በጊብዓዝ ዓረሎት+ በተባለ ስፍራ እስራኤላውያንን ገረዛቸው::

4እንግዲህ ኢያሱ እስራኤላውያንን የገረዘበት ምክንያት ይህ ነው፤ ዕድሜያቸው መሣሪያ ለመያዝ የደረሱ ወንዶች ሁሉ ከግብፅ ከወጡ በኋላ በመንገድ ላይ ሳሉ በምድረ በዳ ሞቱ:: 5ከዚያ የወጡት ሰዎች ሁሉ ተገርዘው ነበር፤ ከግብፅ ከወጡ በኋላ በምድረ በዳ በጕዞ ላይ ሳሉ የተወለዱት ግን በሙሉ አልተገረዙም ነበር:: 6ግብፅን ለቀው በወጡ ጊዜ መሣሪያ ለመያዝ የደረሱ ወንዶች ሁሉ ለእግዚአብሔር ስላልታዘዙ፣ እነርሱ ሞተው እስኪያልቁ ድረስ፣ እስራኤላውያን በምድረ በዳ አርባ ዓመት ይንከራተቱ ነበር:: እግዚአብሔር ለእኛ ይሰጠን ዘንድ ለአባቶቻቸው ቃል የገባላቸውን ያችን ማርና ወተት የምታፈስ ምድር እንደማያዩአት ምሎአልና:: 7ስለዚህ በእነርሱ ምትክ ወንዶች ልጆቻቸውን አስነሣ፤ እንግዲህ ኢያሱ የገረዛቸው እነዚህን ነበር፤ በጕዞ ላይ ሳሉ ባለመገረዛቸው ከነሸለፈታቸው ነበሩና:: 8ሕዝቡ ሁሉ ከተገረዙ በኋላ ቍስሉ እስኪሽር ድረስ እዚያው በሰፈሩበት ቦታ ቈዩ::

9ከዚያም እግዚአብሔር ኢያሱን፣ "እነሆ፤ ዛሬ የግብፅን ነውር ከእናንተ ላይ አንከባልያለሁ" አለው፤ ከዚህም የተነሣ የዚያ ቦታ ስም እስከ ዛሬ ድረስ ጌልገላ° ተባለ::

10እስራኤላውያን በኢያሪኮ ሜዳ በጌልገላ ሰፍረው ሳሉ፣ ወሩ በገባ በዐሥራ አራተኛው ቀን ምሽት የፋሲካን በዓል አከበሩ:: 11ከፋሲካም በኋላ በዚያኑ ዕለት የምድሪቱን ፍሬ ማለት ያልቦካ ቂጣና የተጠበሰ እሸት በሉ:: 12የምድሪቱን ፍሬ በበሉበት ቀን+ መናው መውረዱ ቀረ፤ ከዚያ በኋላ ለእስራኤላውያን መና አልወረደላቸውም፤ ነገር ግን በዚያኑ ዓመት የከነዓንን ምድር ፍሬ በሉ::

የኢያሪኮ መውደቅ

13ኢያሱ በኢያሪኮ አጠገብ ሳለ፣ ቀና ብሎ ሲመለከት የተመዘዘ ሰይፍ በእጁ የያዘ አንድ ሰው ከፊቱ ቆሞ አየ፤ ኢያሱም ወደ እርሱ ቀርቦ፤ "ከእኛ ወገን ነህ ወይስ ከጠላቶቻችን?" ሲል ጠየቀው::

14እርሱም፣ "አይደለሁም፤ ነገር ግን የእግዚአብሔር ሰራዊት አለቃ በመሆኔ እነሆ፤ መጥቻለሁ" ሲል መለሰለት፤ ኢያሱም በግንባሩ ተደፍቶ ሰገደና፣ "ጌታዬ ለባሪያው የሚነግረው ምንድን ነው?" አለው::

15የእግዚአብሔር ሰራዊት አለቃም ኢያሱን፣ "ጫማህን ከእግርህ አውልቅ፤ የቆምህባት ምድር የተቀደሰች ናትና" አለው፤ ኢያሱም እንደ ታዘዘው አደረገ::

6 በዚህ ጊዜ እስራኤላውያንን ከመፍራት የተነሣ፣ ኢያሪኮ ፈጽማ ተዘግታ ነበር፤ ወደ ውጭ የሚወጣም ሆነ ወደ ውስጥ የሚገባ አልነበረም::

5፥4 ዘኍ14፥3፤ዘዳ 2፥14
5፥6 ዘፀ3፥8፤16፥35፤ ዘኍ14፥23:29-35፤ 32፥13፤ ዘዳ2፥14፤ኢሱ 14፥10፤መዝ107፥4
5፥8 ዘፍ34፥25
5፥9 ዘዳ11፥30
5፥10 ዘፀ12፥6:11
5፥11 ዘፀ12፥15፤ ዘሌ 23፥14፤ ዘኍ15፥19
5፥12 ዘፀ16፥35
5፥13 ዘፍ18፥2፤ ዘኍ22፥23
5፥14 ዘፍ17፥3፤ 19፥1
5፥15 ዘፍ28፥17፤ዘፀ 3፥5፤ሐሥ7፥33
6፥1 ኢሱ24፥11

+3 ትርጓሜውም የሸለፈት ኩረብታ ማለት ነው::
°9 በዕብራይስጡ ጌልገላ የሚለው የቃል ድምፅ መንከባለል ከሚለው ቃል ጋር አንድ ዐይነት ነው::
+12 ወይም በበሉበት ጊዜ ተብሎ መተርጐም ይቻላል::

አገልግሎት መለየት አለባት (ከዘፀ 4፥24-26 ጋር ያነጻጽሩ):: *ገረዛቸው፤* ግዝረት እግዚአብሔርን ከማምለክ ጋር በተያያዘ መልኩ፣ ማንኛውንም ወንድ የአብርሃም ልጅ እንዲሆን አድርጎታል (ዘፍ 17፥10-11)፤ በፋሲካ በዓል ለመሳተፍም አስቀድሞ መገረዝ ያስፈልጋል (ዘፀ 12፥48)::

5፥3 *በጊብዓዝ ዓረሎት፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ::

5፥6 *አርባ ዓመት፤* ከግብፅ ከወጡበት ዕለት አንሥቶ የዮርዳኖስን ወንዝ እስከ ተሻገሩበት ዕለት ድረስ ያለው ጊዜ ነው:: ቃዴስ በርኔን ትተው ከሄዱ ሠላሳ ስምንት ዓመት ብቻ ሆኖአቸው ነበር (ዘኍ 14፥20-22፤ ዘዳ 2፥14)::

5፥9 *የግብፅን ነውር፤* እዚህ ላይ ይህ ሐረግ እስራኤላውያን በግብፅ ምድር በባርነት ያሳለፉትን ሕይወት የሚያመለክት ቢመስልም፣ በበለጠ የሚያተኵረው ግን እስራኤላውያን በበረሓ ወድቀው ቢቀሩ ኖሮ፣ በእስራኤል አምላክና በእስራኤል ላይ ግብፃውያን የሚሰነዝሩትን ነቀፋ በማሳየት ላይ ነው (ዘፀ 32፥12፤ ዘኍ 14፥13፤ ዘዳ 9፥28 ይመ):: አሁን ግን የበረሓው ጕዞ ተጠናቀቀ፤ እስራኤልም በግዝረት ሥርዐት ለእግዚአብሔር ተለይታና የእርሱም ልዩ ሕዝብ ሆና በሰላም ወደ ተስፋዋ ምድር ገባች፤ የግብፅም ውርደት ከላይዋ ላይ ተንከባሎ ወደቀ::

5፥10 *የፋሲካን በዓል፤* በዓሉ የሚከበረው የዓመቱ መጀመሪያ ወር በሆነው በአቢብ ወር ነው (ዘፀ 12፥2):: በወሩ 14ኛ ቀን ጀምበር ልትጠልቅ ስትቃረብ፣ የፋሲካው በግ ይታረዳል፤ ከዚያም በእሳት ተጠብሶ በዚያኑ ሌሊት ይበላል (ዘፀ 12፥5-8):: እስራኤላውያን ከግብፅ ከወጡ ከአንድ ዓመት በኋላና በሲና ተራራ ላይ የፋሲካን በዓል ከማክበራቸው በፊት፣ በከነዓን ድንበር አካባቢ በእግዚአብሔር ላይ ዐምፀው ስለ ነበር፣ ከግብፅ ምድር የወጣው ትውልድ ሁሉ በምድረበዳ እንዲንከራተት ተቀጣ (ዘኍ 14፥21-23:29-35):: በመሆኑም ለዚህ ትውልድ የፋሲካን በዓል ማክበር (ከፍርድ ማምለጥ) የጐላ ትርጕም ላይሰጠው ይችላል::

5፥11 *ያልቦካ ቂጣና፤* ያለ እርሾ የተጋገረ ቂጣ ነው:: ይህም የፋሲካ በዓል ከሚውልበት ቀን ቀጥሎ ባሉት ሰባት የበዓል ቀናት የሚበላ ነው (ዘፀ 12፥15፤ ዘሌ 23፥6)::

5፥12 *መና አልወረደላቸውም፤* እስራኤላውያን መና ከመብላት "የምድሪቱን ፍሬ" (ቍ 11) ወደ መብላት በተሸጋገሩ ጊዜ ለ40 ዓመታት እግዚአብሔር በሚያዘጋጅላቸው ልዩ ምግብ ላይ መደገፋቸው አበቃ:: መና፣ እግዚአብሔር በምድረ በዳ ለሕዝቡ ያዘጋጀው ልዩ ምግብ ነው፤ ከዚህ በኋላ ግን ከተስፋይቱ ምድር የሚገኘውን ፍሬ ሰጣቸው::

5፥13-6፥5፤ የተስፋዋን ምድር ለመውረስ የተደረገውን ፍልሚያ የሚያወሣው ታሪክ የሚጀምረው ድንገት በታየውና ራሱን "የእግዚአብሔር ሰራዊት አለቃ" (5፥14) ብሎ በጠራው ሰማያዊ መልእክተኛ ነው::

5፥13 *ኢያሱ በኢያሪኮ አጠገብ ሳለ፤* የእግዚአብሔርን ሰራዊት የሚመራው ኢያሱ በቅርብ የሚገኘውን የከነዓናውያንን ምሽግ ለመሰለል ወጥቶ ነበር፤ ነገር ግን ሌላ የጦር አለቃ ቀድሞት በቦታው ተገኘ:: *ሰው ... ቆሞ፤* ይህን ገጠመኝ ብዙዎች እግዚአብሔር ራሱ በሰው አምሳል (አስተርእዮ እግዚአብሔር) እንደ ተገለጠ ይረዱታል፤ ሌሎች ደግሞ ክርስቶስ (አስተርእዮ ክርስቶስ) እንደ ተገለጠ ያስባሉ:: ይሁን እንጂ መላእክትም ለተመሳሳይ ተልዕኮ በዚሁ መልክ የተገለጡበት ጊዜ አለ (መሳ 6፥11: 13፥3)፤ የቀሩትም የሰማይ ሰራዊት ነው ይላሉ(ዳን 10፥5:20፤12፥1)::

5፥14 *አይደለሁም፤* ኢያሱና እስራኤላውያን ስፍራቸውን ማወቅ አለባቸው፤ እግዚአብሔር ከእነርሱ ወገን ስለ ሆነ ሳይሆን፣ ውጊያው የእግዚአብሔር በመሆኑ መዋጋት ይገባቸዋል:: *የእግዚአብሔር ሰራዊት አለቃ፤* እግዚአብሔር በምድር ያለውን ውጊያ እንዲመራ የሰማይ ሰራዊቱን አለቃ ልኮአል፤ ኢያሱም ከዚህ ከእግዚአብሔር ሰራዊት አለቃ ትእዛዝ መቀበል ይገባዋል (6፥2-5)፤ በተጨማሪም ቈይተው የታዩ ሁነቶች እንደሚያረጋግጡት የሰማይ ሰራዊት ለእስራኤል እንደሚዋጋ ማወቅ አለበት:: *ጌታዬ፤* የበላይ ለሆነ የሚሰጥ የአክብሮት ስም ነው::

5፥15፤ ሙሴ ፈርዖንን እንዲቋቋም በእግዚአብሔር ተሹሞ እንደ ነበረ ሁሉ (ዘፀ 3፥5)፣ ኢያሱንም የእግዚአብሔርን ውጊያ እንዲመራና ከነዓንን እንዲይዝ እግዚአብሔር ሾመው::

6፥1 *ኢያሪኮ፤* በአሁኑ ጊዜ ቴል ኤስ ሡልጣን ተብሎ የሚጠራ ስፍራ ሲሆን፣ በዚህ ስፍራ ከሃያ አራት በላይ የሚሆኑ ጥንታዊ ከተሞች በተለያየ ጊዜ ፈርሰው እንደገና ተቈርቍረዋል:: ብዙዎቹ ከተሞች ጠንካራና ድርብ ቅጥር የነበራቸው ሲሆን በኢያሱ

[2]እግዚአብሔርም ኢያሱን እንዲህ አለው፤ “እነሆ፤ ኢያሪኮን ከንጉሥዋና ከተዋጊዎቿ ጋር አሳልፌ በእጅህ ሰጥቻለሁ። [3]ከተማዪቱን ከተዋጊዎቻችሁ ጋር አንድ ጊዜ ዙሩ፤ ይህንም ስድስት ቀን አድርጉ። [4]ሰባት ካህናት፣ ሰባት ቀንደ መለከት ተሸክመው በታቦቱ ፊት ይውጡ፤ በሰባተኛውም ቀን ካህናቱ መለከት እየነፉ ከተማይቱን ሰባት ጊዜ ይዙሩ። [5]የማያቋርጥ የመለከት ድምፅ ሲነፉ በምትሰሙበት ጊዜ፣ ሕዝቡ ሁሉ ከፍ ያለ ጩኸት ያሰማ፤ ከዚያም የከተማዪቱ ቅጥር ይፈርሳል፤ ሕዝቡም ወደ ላይ ይወጣል፤ እያንዳንዱም ሰው በቀጥታ ይገባል።”

[6]ስለዚህ የነዌ ልጅ ኢያሱ ካህናቱን ጠርቶ፣ “የቃል ኪዳኑን ታቦት ተሸከሙ፤ ሰባት ካህናትም ሰባት ቀንደ መለከት ይዘው *በእግዚአብሔር* ታቦት ፊት ይሂዱ” አላቸው። [7]ሕዝቡንም፣ “ወደ ፊት ሂዱ፤ ከተማዋን ዙሩ፤ የታጠቁ ተዋጊዎችም *በእግዚአብሔር* ታቦት ፊት ቀድመው ይሂዱ፤ ከተማዪቱንም ዙሩ” ሲል አዘዛቸው።

[8]ኢያሱም ለሕዝቡ ከተናገረ በኋላ፣ ሰባቱ ካህናት *በእግዚአብሔር* ፊት ሰባት ቀንደ መለከት ይዘው መለከታቸውን እየነፉ ወደ ፊት ቀደሙ፤ *የእግዚአብሔር* የቃል ኪዳን ታቦትም ተከተላቸው። [9]የታጠቁ ተዋጊዎችም መለከት ከሚነፉት ካህናት ፊት ቀድመው ሲሄዱ፣ ደጀን የሆኑት ጠባቂዎች ደግሞ ታቦቱን ተከተሉ፤ በዚህ ጊዜ ሁሉ መለከቶቹ ባለማቋረጥ ይነፉ ነበር። [10]ኢያሱ ሕዝቡን፣ “የማሸበሪያ ጩኸት አታሰሙ፤ ድምፃችሁ ከፍ ብሎ አይሰማ፤ ጩኹ እስከምላችሁም ቀን ድረስ ከአፋችሁ አንዲት ቃል አትውጣ፤ የምትጮኹት ከዚያ በኋላ ነው” ሲል አዘዛቸው። [11]ስለዚህ ኢያሱ *የእግዚአብሔርን* ታቦት ተሸክመው፣ ከተማዪቱን አንድ ጊዜ እንዲዞሩ አደረገ። ከዚያም ሕዝቡ ወደ ሰፈር ተመልሰው ዐደሩ።

[12]ኢያሱ በማግሥቱ ማልዶ ተነሣ፤ ካህናቱም *የእግዚአብሔርን* ታቦት ተሸከሙ። [13]ሰባቱም ካህናት ሰባት ቀንደ መለከት ይዘው *በእግዚአብሔር* ታቦት ፊት እየሄዱ፣ መለከቱን ባለማቋረጥ ይነፉ ጀመር፤ የታጠቁ ተዋጊዎችም እነዚህን በመቅደም ሲሄዱ፣ የደጀን ጠባቂዎቹ ደግሞ *የእግዚአብሔርን* ታቦት ይከተሉ ነበር፤ ካህናቱም ሳያቋርጡ መለከት ይነፉ ነበር። [14]በሁለተኛውም ቀን ከተማዪቱን አንድ ጊዜ ከዞሩ በኋላ ወደ ሰፈር ተመለሱ፤ ስድስት ቀን ሙሉም እንዲሁ አደረጉ።

[15]በሰባተኛው ቀን ገና ጎሕ ሲቀድ ተነሡ፤ እንደ በፊቱም ከተማይቱን ሰባት ጊዜ ዞሩ፤ ከተማዪቱን ሰባት ጊዜ የዞሯትም በዚያን ቀን ብቻ ነው። [16]በሰባተኛው ዙር ላይ ካህናቱ መለከቱን ሲነፉ፣ ኢያሱ ሕዝቡን እንዲህ ሲል አዘዘ፤ “*እግዚአብሔር* ይህችን ከተማ ሰጥቶአችኋልና ጩኹ! [17]ከተማዪቱና በውስጧ ያለው ሁሉ *ለእግዚአብሔር* የተለየ ስለ ሆነ ፈጽማችሁ አጥፉ[*]፤ እኛ የላክናቸውን ሰላዮች ስለሸሸገች ጋለሞታዪቱ[†] ረዓብ ብቻና ከእርሷ ጋር በቤቷ ውስጥ ያሉት ሁሉ ይትረፉ።

6፥2 ቍ16፤ዘዳ7፥24፤ ኢሱ 8፥1
6፥4 ዘፀ19፥13፤ዘሌ 25፥9
6፥5 ቍ20፤ዘፀ19፥13፤1ሳሙ4፥5፤2ሳሙ 6፥15፤ዕዝ3፥11፤10፥12፤መዝ42፥4፤95፥1፤ ኢሳ8፥9፤42፥13
6፥6 ቍ4
6፥7 ዘፀ14፥15፤ዘኍ 10፥35፤1ሳሙ4፥3፤ 7፥1
6፥9 ቍ13፤ዘኍ 2፥31፤ ኢሳ52፥12
6፥10 ቍ20፤ 1ሳሙ4፥5፤ዕዝ3፥11
6፥15 1ነገ18፥44፤2 ነገ4፥35፤5፥14
6፥16 ቍ2
6፥17 ቍ21፡25፤ዘሌ 27፥28፤ዘዳ20፥17፤ኢሱ 2፥1፡4፤ኢሳ13፥5፤24፥1፤ 34፥2፡5፤ሚል4፥6

[*]17 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት ማለት ነው።
[†]17 በዚህም ሆነ በቍጥር 22 እና 25 ላይ *የሆቴል ቤት ተጠቃሚ* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።

ሰራዊት የፈረሰው የትኛው ቅጥር እንደሆነ በውል ማረጋገጥ አልተቻለም። የፍርስራሹ ክምር 366.72 ሜትር በ183.36 ሜትር ያህል ነበር። ኢያሪኮ የጨረቃ አምላክ ማምለኪያ ማእከል በመሆኗ (ኢያሪኮ ማለት “የጨረቃ ከተማ” ማለት ነው)፣ እግዚአብሔር ያጠፋው የከነዓናውያንን ከተሞች ብቻ ሳይሆን እምነታቸውንም ጭምር ነበር።

6፥2 *እግዚአብሔር፤* የእግዚአብሔር ትእዛዝ ወደ ኢያሱ የመጣው የመጀመሪያዋን የከነዓንን ከተማ እንዲወር ትእዛዝ በሰጠው፣ “ብእግዚአብሔር ሰራዊት አለቃ” (5፥14) ለመሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም።

6፥3 *ከተማይቱን ... ዙሩ፤* ስድስት ቀን ተደጋግሞ መፈጸም የነበረበት፣ የአንድን ከተማ መከበብ የሚያመለክት ሥርዐት ነው።

6፥4 *ከበግ ቀንድ የተሠራ ቀንደ መለከት፤* መለከቱ የሙዚቃ መሣሪያ ሳይሆን፣ ሕዝቡን ለጦርነት ወይም ለሃይማኖታዊ በዓላት የሚያዘጋጅ ነው (እዚህ ላይ ጦርነትና ሃይማኖታዊ ሥርዐት በአንድነት ተጠቅሰዋል)። በሰባተኛው ቀን መለከት ይነፋል (ቍ 8)፤ የመለከቱ መነፋት የእግዚአብሔርን በሕዝቡ መካከል መገኘት ያውጃል (2ሳሙ 6፥15፤ 1ዜና 15፥28፤ ዘካ 9፥14 ይመ)። *ታቦቱ፤* እግዚአብሔር ከተማዪቱን እንደከበበ ያሳያል። *ሰባተኛው ዕለት፤* የኢያሪኮን ከተማ ለሰባት ቀን ከበው ሲቀመጡ ስለ ሰንበት የተወሳ ምንም ነገር የለም፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ቃል በገባላቸው መሠረት፣ የዕረፍት ምድር የሆነችሙን ከነዓንን ለእስራኤላውያን የሰጣቸው በዚሁ ዕለት ሳይሆን አይቀርም። ከረጅም ጕዞ በኋላ፣ በሰባተኛው ቀን ካሰቡበት ቦታ መድረስ በጥንት የመካከለኛው ምሥራቅ ሥነ ጽሑፎች ውስጥ የሚገኝ ዐቢይ ሐሳብ ነው። የሰባት ቍጥር ተደጋግሞ መጠቀስ (ቀንደ መለከት የያዙ ሰባት ካህናት፣ ሰባት ቀን፣ በሰባተኛው ቀን፣ ሰባት ጊዜ መዞር) የሁኔቱን ታላቅነት ያመለክታል (የዮሐንስን ራእይ መግቢያ ይመ)፤ ይህም ምናልባት የፍጥረት ሥራ በሰባት ቀናት ውስጥ እንደ ተጠናቀቀ በማስታወስ እግዚአብሔር በዓለም ውስጥ አንድ ሥርዐት መጀመሩን የሚጠቍም ሳይሆን አይቀርም።

6፥5 *የማያቋርጥ... ድምፅ ... ከፍ ያለ ጩኸት፤* ጦርነቱ መጀመሩን የሚያመለክት ሲሆን፣ ፍርሃትንና ሽብርን እንዲያስከትል የታቀደ የሥነ ልቡና ጦርነት ነው (መሳ 7 ይመ)። “የብርሃን ልጆችና የጨለማ ልጆች ጦርነት” የሚለው የሙት ባሕር ጥቅልል ሊዋውያን የጠላትን ልብ ለማራድና ለማቅለጥ መለከት እንዲነፉ መታዘዛቸውን ይገልጻል። *እያንዳንዱም ሰው በቀጥታ ይገባል፤* የከተማዪቱ ቅጥር የሚፈርሰው በከፊል ሳይሆን እንዳለ ሙሉ በሙሉ ነው፤ ይህም በሁሉም አቅጣጫ ወደ ከተማዋ ለመግባት ያስችላል።

6፥7 *የታጠቁ ተዋጊዎችም፤* ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በቍ 3 ላይ ከገባው ቃል ጋር ምናልባት ተመሳሳይ ሳይሆን አይቀርም። ሰልፉን የሚመራው ታቦቱ ነው። እንዲህ ከሆነ፣ በዚህ ቦታ “የታጠቁ ተዋጊዎችም” የተባሉት የክብር ዘቦች ሊሆኑ ይችላሉ (ቍ 9 እና ማብ ይመ)።

6፥8-14፤ በዚህ ክፍል ውስጥ የእግዚአብሔር ታቦት ልዩ ትኵረት ተሰጥቶታል፣ ይህም ከተማዋን የከበበው ራሱ እግዚአብሔር እንደሆነ ያሳያል።

6፥9 *ደጀን የሆኑት ጠባቂዎች፤* ደጀን የሆኑት ጠባቂዎች የተውጣጡት ከጠቅላላው ሰራዊት መካከል ከሆነ (ዘኍ 10፥25 ይመ)፣ በቍ 7 እና 9 ላይ የተጠቀሱት የጦር መሣሪያ የያዙ ሰዎች የሰራዊቱ ዋና አካል ናቸው ማለት ነው።

6፥12-14፤ የቃላቱ መደጋገም የድርጊቱን መደጋገም የሚያሳይ ሲሆን፣ እንዲህ ያለው የአጻጻፍ ስልት በጥንቱ የመካከለኛው ምሥራቅ ሥነ ጽሑፍ ውስጥ የተለመደ ነው።

6፥17 *የተለየ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። በዚህ ዐይነት ለእግዚአብሔር የተሰጠው ፈጽሞ ይደመሰሳል (ቍ 18 እና 21 ይመ)። የኢያሪኮ ነዋሪዎች ሙሉ በሙሉ እንዲደመሰሱ ሲወሰን፣ ሊደመሰስ የማይችል የከተማዋ ሀብትና ንብረት ግን ለእግዚአብሔር የተለየ ነበር (ቍ 19)። በሙሴ ሕግ መሠረት ደምሰሰው ለመሥዋዕት በሚቀርቡ እንስሳት፣ ለእግዚአብሔር በሚሰጡ ንብረቶችና ሞት በሚገባው ማንኛውም ሰው ላይ ተፈጻሚ ይሆናል (ዘሌ 27፥28-29)። የከነዓን ነዋሪዎች በሙሉ በሞት “የተለዩ” እንዲሆኑ ሕግ ያወጣው ራሱ ሙሴ ነው፤ ፈጽሞ እንዲደመሰሱም የተወሰነው፣ ጣዖት አምላኪና ክፉ አድራጊ በመሆናቸው ነው (ዘዳ 20፥16-18)። የዘዳ 2፥34 ማብ ይመ። *ረዓብ ብቻና ... በቤትዋ ውስጥ ያሉት ሁሉ ይትረፉ፤* ሁለቱ ሰላዮች የገቡትን ቃል ለማክበር ነው (2፥14)።

18እናንተ ግን እርም ከሆኑት ነገሮች አንዳች በመውሰድ በራሳችሁ ላይ ጥፋት እንዳታመጡ እጃችሁን ሰብስቡ፤ ያለዚያ የእስራኤልን ሰፈር ለጥፋት ትዳርጋላችሁ፤ ክፉ ነገር እንዲደርስበትም ታደርጋላችሁ፤ 19ብሩና ወርቁ እንዲሁም የናሱና የብረቱ ዕቃ ሁሉ *ለእግዚአብሔር* የተቀደሰ ስለ ሆነ፣ ወደ *እግዚአብሔር* ግምጃ ቤት ይግባ።"

20መለከቱ ሲነፋ ሕዝቡ ጮኸ፤ የመለከቱ ድምፅ ተሰምቶ፣ ሕዝቡ በኀይል ሲጮኽ ቅጥሩ ፈረሰ፤ እያንዳንዱ ሰው ሰተት ብሎ ገባ፤ ከተማዪቱም በእጃቸው ወደቀች። 21በከተማዪቱ ውስጥ ያለውን ሁሉ ማለትም ወንዱንና ሴቱን፣ ወጣቱንና ሽማግሌውን፣ ከብቱንና በጉን እንዲሁም አህያውን በሰይፍ ስለት ፈጽመው አጠፉ።

22ኢያሱ ምድሪቱን የሰለሉትን ሁለቱን ሰዎች፣ "ወደ ጋለሞታዪቱ ቤት ሂዱ፤ በማላችሁላትም መሠረት እርስዋንና የእርሷ የሆነውን ሁሉ ከዚያ አውጡ" አላቸው። 23ስለዚህ ሁለቱ ወጣት ሰላዮች ገብተው ረዓብን፣ አባቷንና እናቷን፣ ወንድሞቿንና የእርሷ የሆኑትን ሁሉ ከዚያ አወጧቸው። ቤተ ዘመዶቿንም ሁሉ አውጥተው ከእስራኤል ሰፈር ውጭ አስቀመጧቸው።

24ከዚያም ከተማዪቱን በሙሉ፣ በውስጧ ያለውንም ሁሉ አቃጠሉ፤ ብሩንና ወርቁን፣ የናሱንና የብረቱን ዕቃ ግን *በእግዚአብሔር* ግምጃ ቤት አኖሩ። 25ኢያሪኮን እንዲሰልሉ ኢያሱ የላካቸውን ሰዎች ስለ ደበቀች፣ ጋለሞታዪቱን ረዓብን፣ ቤተ ሰቧንና የእርሷ የሆኑትን ሁሉ አዳናቸው፤ እርሷም እስከ ዛሬ ድረስ በእስራኤላውያን መካከል ትኖራለች።

26በዚያን ጊዜም ኢያሱ፣ እንዲህ ሲል ማለ፤
"ይህችን ከተማ መልሶ የሚሠራት ሰው *በእግዚአብሔር* ፊት የተረገመ ይሁን፤

"መሠረቷን ሲጥል፣
የበኵር ልጁ ይጥፋ፤
ቅጥሮቿንም ሲያቆም፣
የመጨረሻ ልጁ ይጥፋ" ብሎ ማለ።

27ስለዚህ *እግዚአብሔር* ከኢያሱ ጋር ነበር፤ ዝናውም በምድሪቱ ሁሉ ላይ ወጣ።

የአካን ኀጢአት

7 እስራኤላውያን ግን እርም የሆነውን ነገር[ሀ] ባለማጥፋታቸው በደሉ፤ ይህም ከይሁዳ ነገድ የሆነው አካን የከርሚ ልጅ፣ የዘንበሪ[ለ] ልጅ፣ የዛራ ልጅ እርም ከሆነው ነገር ስለ ወሰደ *የእግዚአብሔር* ቍጣ በእስራኤል ልጆች ላይ ነደደ።

2ኢያሱ ከቤቴል በስተ ምሥራቅ ካለችው ከቤትአዌን አጠገብ ወደምትገኘው ወደ ጋይ ከኢያሪኮ ሰዎችን ልኮ፣ "ወደዚያ ውጡ፤ አገሪቱንም ሰልሉ" አላቸው፤ ሰዎቹም ወጥተው ጋይን ሰለሉ።

3ወደ ኢያሱም ተመልሰው፣ "ጋይን ለመውጋት ሕዝቡ ሁሉ መሄድ አያስፈልገውም፤ በዚያ ያለው ሕዝብ ጥቂት ስለ ሆነ፣ ከተማዪቱን ለመውጋት ሁለት ወይም ሦስት ሺህ ሰው ስለሚበቃ ሕዝቡ ሁሉ ወደዚያ በመሄድ አይድከም" አሉት። 4ስለዚህ ሦስት ሺህ ያህል ሰው ወጣ፤ ከጋይም ሰዎች ፊት ሸሸ፤ 5የጋይም ሰዎች እስራኤላውያንንም ከከተማዪቱ ቅጥር በር ጀምሮ እስከ ሸባሪም[ሐ] ድረስ በማባረር ቍልቍለቱ ላይ መቷቸው፤ ከእነርሱም ሠላሳ ስድስት ያህል ሰው ገደሉባቸው። ከዚህ የተነሣም የሕዝቡ ልብ ቀለጠ፤ እንደ ውሃም ፈሰሰ።

6በዚህ ጊዜ ኢያሱ ልብሱን ቀደደ፤ *በእግዚአብሔርም* ታቦት ፊት በግንባሩ ተደፋ፤

[ሀ]1 በዚህም ሆነ በቍጥር 11፡12፡13 እና 15 ላይ የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት ማለት ነው። [ለ]1 1ዜና 2፥6 እና የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም ይመ፤ በዚህም ሆነ በቍጥር 17 እና 18 ላይ ዕብራይስጡ *ዘብዲ* ይላል። [ሐ]5 ወይም እስከ *ድንጋይ መፍለጫው* ተብሎ መተርጐም ይችላል።

6፥18 ኢሱ7፥1፡12፡25፡26፤1ዜና2፥7
6፥19 ቍ24፤ዘኍ31፥22
6፥20 ቍ5፡10፤ዘሌ25፥9፤መሳ6፥34፤7፥22፤1ነገ1፥41፤ኢሳ18፥3፤27፥13፤ኤር4፥21፤42፥14፤አሞ2፥2፤ዕብ11፥30
6፥21 ቍ17፤ዘዳ20፥16
6፥22 ዘፍ42፥9፤ዘኍ21፥32፤ኢሱ2፥4፡14፤ዕብ11፥31
6፥23 ኢሱ2፥13
6፥24 ቍ19፤ዘኍ31፥10፤ዘዳ13፥16
6፥25 ቍ17፤ኢሱ2፥1፡6፤መሳ1፥25
6፥26 ዘኍ5፥21፤1ሳሙ14፥24፤1ነገ16፥34
6፥27 ዘፍ39፥2፤ዘኍ14፥43፤ኢሱ9፥1፤1ዜና14፥17
7፥1 ቍ18፡26፤ዘፀ4፥14፤32፥20፤ዘሌ10፥6፤ዘኍ1፥4፤ኢሱ6፥18፤22፥20፤ 1ዜና2፥7
7፥2 ዘፍ12፥8፤ዘኍ21፥32፤ኢሱ8፥1፡28፤12፥16፤16፥1፤18፥12፤መሳ1፥22፤1ሳሙ13፥5፤14፥23፤30፥27፤2ነገ23፥15፤ኤር48፥13፤ሆሴ4፥15፤5፥8፤10፥5፤አሞ3፥14፤4፥4፤5፥5-6፤7፥10፡13
7፥4 ዘሌ26፥17፤ዘዳ28፥25
7፥5 ዘፍ42፥28፤ኢሱ22፥7፤መዝ22፥14፤ኢሳ13፥7፤ሕዝ21፥7፤ናሆ2፥10
7፥6 ዘፍ17፥3፤37፥29፤ኢሱ8፥10፤9፥11፤20፥4፤23፥2፤መሳ20፥23፤1ሳሙ4፥12፤2ሳሙ13፥19፤15፥32፤1ዜና21፥16፤ነህ9፥1፤ኢዮ2፥12፤ሰቆ2፥

6፥18 *በራሳችሁ ላይ ጥፋት ...!* የቍ 17 አማራጭ ትርጕም ይመ። እስራኤል፣ እግዚአብሔር ፈጽሞ ይደምሰስ ያለውን ነገር ለራሷ ብትወስድ፣ እርሷ ራሷ ፈጽማ ትደመሰሳለች።

6፥25 *በእስራኤላውያን መካከል ትኖራለች!* የረዓብ እምነት በአዲስ ኪዳን ውስጥ ሁለት ጊዜ በምሳሌነት ተጠቅሶአል (ዕብ 11፥31፤ ያዕ 2፥25)።

6፥26 *ሰው ... የተረገመ ይሁን!* እግዚአብሔር በክፉ ከነዓናውያን ላይ ለሚያመጣው ፍርድ ቋሚ ምልክትና የምድሪቱም የበኵራት መሥዋዕት መሆኗን ለማመልከት ኢያሪኮ ራሷ ለእግዚአብሔር የተለየች መሆን አለባት። ይህም ድል የተመታችው ምድር የእግዚአብሔር መሆኗ ማረጋገጫ መንገድ ነበረ። እርግማኑ በንጉሥ አክዓብ የዐመፅ ዘመን ተፈጸመ (1ነገ 16፥34)።

7፥1-26! በዚህ ክፍል ውስጥ የምናገኘው የአካን አሳዛኝ *ታሪክ* ከረዓብ *ታሪክ* ጋር በእጅጉ ይጻረራል። ቀደም ባለው *ታሪክ* ውስጥ እንደምናነበው፣ አንዲት ከነዓናዊት ጋለሞታ፣ ከእስራኤል ሕዝብ ጋር አንድ ለመሆንና የእስራኤልንም አምላክ ለማምለክ በወሰደችው ጽኑ አቋም ከሞት ልትተርፍና ወደ እስራኤልም ጉባኤ ልትቀላቀል ቻለች። ለእግዚአብሔርና ለእስራኤል ስትል ከነዓንንና የከነዓንን አማልክት እርግፍ አድርጋ ተወች፤ በዚህም ምክንያት ከነዓንን እንደገና አገኘች (ወረሰች)። በዚህ *ታሪክ* ውስጥ እንደምናነበው ደግሞ አንድ እስራኤላዊ (ያውም ከይሁዳ ነገድ የሆነ) ለእግዚአብሔርና ለእስራኤል ታማኝ ሆኖ ባለመገኘቱ እንደ ከነዓናውያን ተደመሰሰ። የከነዓንን ሀብት ከእግዚአብሔር በመስረቁ በተስፋዪቱ ምድር ርስቱን አጣ። ከዚህም በተጨማሪ የአንድ ሰው በደል መላውን ሕዝብ እንዴት ክፉኛ እንደበከለ ይህ *ታሪክ* በግልጽ ያሳያል። በዚህ *ታሪክ* ውስጥ (እንዲሁም በሌሎች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ እንደሚነበበው) እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ባላት ኪዳንና ለእርሱም በምትሰጠው አገልግሎት እንደ አንድ አካል ተቈጥራለች። በመሆኑም በአንድ ሰው (በአካን) ወይም በጥቂት ሰዎች ድርጊት (3000 ሰዎች በጋይ ድል ተደረጉ) መላው የእስራኤል ሕዝብ ተሳታፊ ነው (ቍ 1፥11፤ 22፥20 ይመ)።

7፥2 *ወደ ጋይ ከኢያሪኮ!* ወደ መካከለኛው የፓለስቲና ተራተር ጫፍ ለመውጣት በሸለቆው በኩል ሽቅብ 24 ኪሎ ሜትር ያህል መጓዝ ያስፈልጋል። ከውጊያው ስልት አንጻር፣ እስራኤል ከጌልገላ ወደ ጋይ በመንቀሳቀስ የዮርዳኖስን ሸለቆ እንድትሻገርና የመካከለኛውን አገር ከፍተኛ ቦታዎች እንድትይዝ ያስችላታል። በዕብራይስጥ ቋንቋ ጋይ ማለት "ፍርስራሽ" ማለት ነው። ጋይ አብዛኛውን ጊዜ 'ኤቴል' ተብላ ከምትጠራው ከተማ ጋር አንድ እንደ ሆነች ይገመታል (በዐረብኛ ቋንቋ ኤቴል ማለት "ፍርስራሽ" ማለት ነው)፤ ኤቴል ከቤቴል 3.2 ኪሎ ሜትር ርቃ ትገኛለች፣ ጋይና ኤቴል አንድ ናቸው የሚለውን አባባል አንዳንዶች አይቀበሉትም። *ቤትአዌን!* ትርጕሙ "የዐመፅ ቤት" ማለት ሲሆን፣ ቤቴልን ወይም በአቅራቢያዋ የሚገኘውን ቤተ ጣዖት ለማንቋሸሽ የተሰጠ ስም ነው (1ሳሙ 13፥5፤ ሆሴ 4፥15፤ አሞ 5፥5 ይመ)። *አገሪቱንም ሰልሉ!* የ2፥1-24ን ማብ ይመ።

7፥5 *ሸባሪም!* የድንጋይ መፍለጫ ወይም ካባ ማለት ነው፤ ይህም ከዮርዳኖስ ሸለቆ ማዶ የሚታየውን ድንጋያማ ቦታ የሚገልጽ ትክክለኛ ስያሜ ነው።

7፥6 *ኢያሱ ልብሱን ቀደደ!* የታላቅ ኀዘን ምልክት ነው

የእስራኤል ሽማግሌዎችም እንደዚሁ አደረጉ፤ በራሳቸውም ላይ ትቢያ ነሰነሱ። 7ኢያሱም እንዲህ አለ፤ "ወዮ! ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ዮርዳኖስን አሻግረህ ይህን ሕዝብ ወደዚህ ያመጣኸው ለአሞራውያን አሳልፈህ በመስጠት እንዲያጠፉን ነውን? ምነው ሳንሻገር እዚያው ማዶ በቀረን ኖሮ! 8ጌታ ሆይ፤ እስራኤል በጠላቱ ፊት ሲሸሽ እኔ ምን ልበል? 9ከነዓናውያንና ሌሎቹ የምድሪቱ ነዋሪዎች ሁሉ ይህን ሲሰሙ ይከቡናል፤ ስማችንንም ከምድር ገጽ ያጠፉታል፤ እንግዲህ ስለ ታላቁ ስምህ ስትል የምታደርገው ምንድን ነው?"

10*እግዚአብሔር* ኢያሱን እንዲህ አለው፤ "ተነሥ! ለምን በግንባርህ ተደፋህ? 11እስራኤል በድሎአል፤ እንዲጠብቁ ያዘዝኋቸውን ቃል ኪዳኔን ጥሰዋል፤ እርም የሆነውን ነገር ወስደዋል፤ ሰርቀዋል፤ ዋሽተዋል፤ የወሰዱትንም ከራሳቸው ንብረት ጋር ደባልቀዋል። 12እንግዲህ እስራኤላውያን ጠላቶቻቸውን ለመቋቋም ያልቻሉት በዚህ ምክንያት ነው። ጀርባቸውን አዙረው የሸሹትም ለጥፋት በመዳረጋቸው ነው። እርም የሆነውን ነገር ከመካከላችሁ ካላጠፋችሁ፣ ከዚህ በኋላ ከእናንተ ጋር አልሆንም።

13"ተነሣ፤ ሕዝቡን ቀድስ፤ እንዲህም በላቸው፤ 'እስራኤል ሆይ፤ እርም የሆነ ነገር በመካከላችሁ ስላለ፣ ይህን ካላስወገዳችሁ ጠላቶቻችሁን ለመቋቋም እንደማትችሉ፣ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ተናግሮአልና፣ ለነገ ራሳችሁን ለማዘጋጀት ሰውነታችሁን ቀድሱ።

14" 'ማለዳ በየነገድ በየነገዳችሁ ሆናችሁ ቅረቡ፤ እግዚአብሔር የሚለየው ነገድ በየጐሣ በየጐሣው ሆኖ ከሕዝቡ መካከል ወደ ፊት ይወጣል፤ እንዲሁም *እግዚአብሔር* የሚለየው ጐሣ በየቤተሰቡ ሆኖ ወደ ፊት ይወጣል፤ *እግዚአብሔር* የሚለየው ቤተ ሰብ ደግሞ በግለሰብ በግለሰብ ሆኖ ወደ ፊት ይወጣል። 15እርሙ የተገኘበት ሰው፣ እርሱና ያለው ሁሉ በእሳት ይቃጠላል፤ *የእግዚአብሔርን* ቃል ኪዳን አፍርሶአል፤ በእስራኤልም ዘንድ አሳፋሪ ተግባር ፈጽሞአልና።"

16በማግሥቱ ጥዋት ኢያሱ ማልዶ ተነሣ፤ እስራኤልንም በየነገድ በየነገዳቸው ሆነው እንዲቀርቡ አደረገ፤ ከዚያም የይሁዳ ነገድ ተለየ፤ 17የይሁዳንም ጐሣዎች ወደ ፊት አቀረበ፤ ከእነዚህም የዛራን ጐሣ ለየ፤ እነዚህን ደግሞ በየቤተሰባቸው እንዲወጡ አደረገ፤ ከእነዚህም ዘንበሪ ተለየ። 18ኢያሱ የዘንበሪን ቤተ ሰብ አባላት አንድ በአንድ ወደፊት እንዲቀርቡ አደረገ፤ ከዚያም ከይሁዳ ነገድ የሆነውም የዛራ ልጅ፣ የዘንበሪ ልጅ፣ የከርሚ ልጅ አካን ለብቻው ተለየ።

19ኢያሱም አካንን፣ "ልጄ ሆይ፤ ለእስራኤል ስምባክ[ሀ] *ለእግዚአብሔር* ክብርን ስጥ፤ ለእርሱም ተናዘዝ፤ ያደረግኸውን ሳትደብቅ ንገረኝ" አለው።

20አካንም *መልሶ* ኢያሱን እንዲህ አለው፤ "እውነት ነው! የእስራኤልን ስምባክ *እግዚአብሔርን* በድያለሁ፤ ያደረግሁትም ይህ ነው፤ 21ከምርኮው *ዕቃ* መካከል ከሰናዖር[ለ] የመጣ አንድ የሚያምር ካባ፣ ሁለት መቶ ሰቅል[ሐ] ብርና[መ] ክብደቱ አምሳ ሰቅል የሚሆን የወርቅ ቡችላ አይቼ ጐመጀሁ፤ ወሰድኋቸውም፤ ዕቃውም ብሩ ከታች ሆኖ፣ በድንኳኔ ውስጥ መሬት ተቀብሮአል።"

22በዚህ ጊዜ ኢያሱ መልእክተኞች ላከ፤ እነርሱም ወደ ድንኳኑ ሮጡ፤ በዚያም ብሩ ከታች ሆኖ ዕቃው እንደ ተቀበረ አገኙ። 23ከድንኳኑም አውጥተው፣ ኢያሱና እስራኤላውያን ሁሉ ወዳሉበት አምጥተው *በእግዚአብሔር ፊት* አኖሩ።

24ኢያሱም ከመላው እስራኤል ጋር ሆኖ፣ የዛራን ልጅ አካንን፣ ብሩን፣ ካባውን፣ የወርቁን ቡችላ፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቹን፣ የከብቱን መንጋ፣ አህዮቹንና በጎቹን እንዲ

10፤ሕዝ9፥8፤27፥30፤ራእ18፥19
7፥7 ዘፀ5፥22፤ዘኍ14፥16፤1ሳሙ4፥3
7፥9 ዘፀ32፥12፤ዘዳ9፥28፤28፥58፤1ሳሙ12፥22፤መዝ48፥10፤106፥8፤ኤር14፥21
7፥11 ቍ15፥21፤ዘፀ9፥27፤ዘዳ29፥27፤ኢሱ6፥17-19፤23፥16፤24፥16-27፤መሳ2፥20፤1ሳሙ15፥24፤2ነገ17፥7፤መዝ78፥10፤ሆሴ10፥9፤ሐሥ5፥1-2፤
7፥12 ዘሌ26፥17፡37፤ኢሱ6፥18፤መዝ18፥40፤21፥12፤44፥9፤60፥10
7፥13 ዘሌ11፥44
7፥14 1ሳሙ10፥19፤ምሳ16፥33
7፥15 ቍ11፤ዘፍ34፥7፤ዘዳ7፥25፤ኢሱ6፥18፤1ሳሙ14፥39፤2ነገ25፥9፤1ዜና14፥12፤ኢሳ37፥19፤ኤር43፥12፤ሕዝ30፥16
7፥17 ዘኍ26፥20
7፥18 ቍ1፤ዘሌ24፥11፤ዮና1፥7
7፥19 ዘፀ14፥17፤ዘሌ5፥5፤1ሳሙ6፥5፤14፥43፤መዝ96፥8፤ኢሳ42፥12፤ኤር13፥16፤ዮሐ9፥24
7፥21 ዘፍ34፥29፤49፥27፤ዘዳ7፥25፤ኤፌ5፥5፤1ጢሞ6፥10
7፥24 ቍ26፤ዘኍ16፥27፤ኢሱ15፥7፤ኢሳ65፥10፤ሆሴ2፥15

[ሀ]19 እውነትን ለመናገር የሚደረግ መሐላ ነው። [ለ]21 አንዳንድ ቅጂዎች *ባቢሎን* ይላሉ። [ሐ]21 2.3 ኪሎ ግራም ያህል ነው። [መ]21 0.6 ኪሎ ግራም ያህል ነው።

(ዘፍ 37፥29፡34፤ 44፥13፤ *መሳ* 11፥35 *ይመ*)። በቀረበው ጸሎት ውስጥ እንደ ተመለከተው የኢያሱ (እንዲሁም የሕዝቡ) ኀዘን የመነጨው፣ እግዚአብሔር ከእስራኤል ሰራዊት ጋር ያልወጣ መሆኑን ከመገንዘብ ነው። እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ካልወጣ ደግሞ የዮርዳኖስን ወንዝ መሻገራቸው ምንም ፋይዳ የለውም። ከዚህም በተጨማሪ ከነዓናውያን፣ እስራኤልም ሆነች አምላኳ ከቶ የማይሸነፉ አይደሉም ብለው ያስባሉ። እስራኤል በዮርዳኖስ ሸለቆ ውስጥ እንዳለች፣ ያለ የሌለ ኀይላቸውን አሰባስበው ሊዘምቱባትና ዶግ ዐመድ ሊያደርጓት ይችላሉ።

7፥9 *ታላቁ ስምህ፤* በሕዝቡ ኀጢአት ምክንያት የእግዚአብሔር ክብር በዓለም ፊት ዝቅ እንዳይል ኢያሱም እንደ ሙሴ ማለደ (ዘኍ 14፥13-16፤ ዘዳ 9፥28-29)።

7፥11 *እስራኤል በድሎአል፤* አንድ ወታደር ለእግዚአብሔር የተቀደሰውን ዕቃ በመስረቁ፣ መላው ሕዝብ በደለኛ ሆነ (22፥20 *ይመ*)። *ቃል ኪዳኔን ጥሰዋል፤* ቍ 15 *ይመ*። የእስራኤል ትልቁ በደል ይህ ነው፤ ከዚህ በኋላ ያለው ክፍል አንድ በደለኛ ሰው እንዴት መቀጣት እንዳለበት ተጨማሪ መመሪያ ይሰጣል።

7፥12 *እርም የሆነውን፤* የ6፥18 ማብ ይመ።

7፥13 *ሰውነታችሁን ቀድሱ፤* እያንዳንዱ እስራኤላዊ እግዚአብሔርን ለመገናኘት በሃይማኖታዊ በዓላት ወይም እግዚአብሔር በጠራው ልዩ ጉባኤ ላይ ከመገኘቱ በፊት ተከታታይነት ያለው የመንጻት ሥርዓት መፈጸም አለበት (የ3፥5 ማብ *ይመ*)። እዚህ ላይ እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚጠራው ለፍርድ ነው።

7፥14 *እግዚአብሔር የሚለየው ነገድ፤* ዕጣ በሚጣልበት ጊዜ፣ በመጀመሪያ ከነገዶቹ አንዱ "በእግዚአብሔር ይለያል"፤ ከዚያም ከቤተ ሰቦቹ አንዱ፣ ቀጥሎ ግለሰቡ ይለያል፤ በዚህ ዐይነት እግዚአብሔር በደለኛውን ሰው ነጥሎ ያወጣዋል። ዕጣው የሚጣለው ምናልባት ሊቀ ካህናቱ በሚለብሰው ኤፉድ ውስጥ በሚገኙት በኡሪምና በቱሚም አማካይነት ሊሆን ይችላል (የዘፀ 28፥30፤ የ1ሳሙ 2፥28 ማብ *ይመ*፤ የ1ሳሙ 14፥41 አማራጭ ትርጕም *ይመ*።

7፥15 *በእስራኤልም ዘንድ አሳፋሪ ተግባር፤* እስራኤል የእግዚአብሔር የኪዳን ሕዝብ በመሆኗ፣ በመካከሏ የተፈጸመው ተግባር እጅግ አስነዋሪ መሆኑን ለመግለጽ የገባ ቃል ነው (ዘዳ 22፥21፤ *መሳ* 19፥23-24፤ 20፥6፡10፤ 2ሳሙ 13፥21 *ይመ*)።

7፥19 *ልጄ ሆይ፤* ኢያሱ አካንን እንደ ልጁ ተመለከተው። *ለእግዚአብሔር ክብርን ስጥ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። *ለእርሱም ተናዘዝ፤* "አመስግነው" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።

7፥21 *ከሰናዖር የመጣ ... ካባ፤* ከውጭ ወደ አገር ውስጥ የገባ ውድ ልብስ ነው።

7፥23 *በእግዚአብሔር ፊት፤* እዚህ ላይ ዳኛ ሆኖ የሚፈርደው እግዚአብሔር ነው።

7፥24 *ኢያሱም ከመላው እስራኤል ...፤* ኢያሱና መላው የእስራኤል ሕዝብ፣ እግዚአብሔር በከነዓናውያንም ሆነ ኪዳኑን በሚተላለፉ ሁሉ ላይ ፍርዱን የሚያስፈጽምባቸው ወኪሎቹ ናቸው።

ሁም ድንኳኑንና የእርሱ የሆነውን ሁሉ ወደ አኮር ሸለቆ አስወሰደ። 25ኢያሱም፣ “እንዲህ ያለውን መከራ ለምን አመጣብህን? እነሆ፤ ዛሬ በአንተም ላይ *እግዚአብሔር* መከራ ያመጣብሃል” አለው፤ ከዚያም እስራ ኤል በሙሉ በድንጋይ ወገሩት፤ የቀሩትንም እንደዚሁ ከወገሩ በኋላ በእሳት አቃጠሏ ቸው። 26በአካንም ላይ እስከ ዛሬ ድረስ የሚታየውን ታላቅ የድንጋይ ቍልል ከመሩበት፤ ከዚያም *እግዚአብሔር* ከአስፈሪ ቍጣው ተመለሰ፤ ስለዚህ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ያ ስፍራ የአኮር* ሸለቆ ተባለ።

የጋይ ከተማ ተደመሰሰ

8 ከዚያም *እግዚአብሔር* ኢያሱን እንዲህ አለው፤ “አትፍራ፤ አትደንግጥ፤ ሰራዊቱን ሁሉ ይዘህ በመውጣት ጋይን ውጋ፤ የጋይን ንጉሥ፣ ሕዝቡን፣ ከተማውንና ምድሩን አሳ ልፌ በእጅህ ሰጥቼሃለሁና። 2በኢያሪኮና በን ጉሥዋ ላይ ያደረግኸውንም ሁሉ፣ በጋይና በንጉሥዋ ላይ ትደግመዋለህ፤ በዚህ ጊዜ ግን ምርኮውንና ከብቱን ለራሳችሁ ታደርጉ ታላችሁ፤ ታዲያ ከከተማዪቱ በስተጀርባ የደፈጣ ጦር አዘጋጅ።”

3ስለዚህ ኢያሱና ሰራዊቱ በሙሉ ጋይን ለመውጋት ወጡ፤ ኢያሱም ምርጥ ከሆኑት ተዋጊዎቹ ሠላሳ ሺህ ጦር አዘጋጅቶ በሌሊት ላካቸው፤ 4እንዲህ የሚል ትእዛዝም ሰጣቸው፤ “እነሆ፤ ከከተማዪቱ በስተጀርባ ታደፍጣላ ችሁ፤ ከከተማዪቱ አትራቁ፤ ሁላችሁም ነቅ ታችሁ ተጠባበቁ፤ 5እኔና አብረውኝ ያሉት ሁሉ ወደ ከተማዪቱ እንጠጋለን፤ ሰዎቹ ከዚህ በፊት እንዳደረጉት ሊወጉን ወደኛ ሲመጡ፤ እኛ ደግሞ እንሸሻለን፤ 6እነርሱም፣ ‘ከዚህ ቀደም እንዳደረጉት አሁንም ከእኛ በመሸሽ ላይ ናቸው’ በማለት ከከተማዪቱ እስክናርቃቸው ድረስ ይከታተሉናል፤ በዚህ ሁኔታ እኛም እንሸሻለን፣ 7እናንተም ከተደ በቃችሁበት ትወጡና ከተማዪቱን ትይዛላ ችሁ፤ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ከተማዪቱን በእጃችሁ አሳልፎ ይሰጣችኋልና። 8ከተማዪ ቱን ስትይዙም በእሳት አቃጥሏት፤ *እግዚ አብሔር* ያዘዘውንም አድርጉ፤ እነሆ አዝዣ ችኋለሁ።”

9ከዚያም ኢያሱ ሰዎቹን ላካቸው፤ እነር ሱም ሄደው ከጋይ በስተ ምዕራብ በቤቴልና በጋይ መካከል ባለው ቦታ አደፈጡ፤ ኢያሱ ግን እዚያው ከሕዝቡ ጋር ዐደረ።

10በማግስቱ ጧት ኢያሱ ማልዶ በመነ ሣት ወንዶቹን ሰበሰበ፤ እርሱና የእስራኤል አለቆችም ከፊት ሆነው እየመሯቸው ወደ ጋይ ወጡ፤ 11ከእርሱ ጋር የነበሩትም ተዋጊ ዎች በሙሉ ወጥተው ወደ ከተማዪቱ በመጠጋት ከፊት ለፊቷ ደረሱ፤ ከዚያም ከጋይ በስተ ሰሜን መካከል ካለው ሸለቆ ማዶ ሰፈሩ። 12ኢያሱ ቀደም ብሎ አምስት ሺህ ሰው ያህል በመውሰድ ከከተማዪቱ በስተ ምዕራብ፣ በቤቴልና በጋይ መካከል እንዲያደፍጡ አድርጎ ነበር። 13ከከተማዪቱ በስተ ሰሜን የነበሩትንም፣ ከከተማዪቱ በስተ ምዕራብ የሸመቁትንም ወታደሮች ሁሉ ስፍራ ስፍራቸውን እንዲይዙ አደረጋቸው፤ በዚያችም ሌሊት ኢያሱ ወደ ሸለቆው ሄደ።

14የጋይ ንጉሥ ይህን ባየ ጊዜ እርሱና የከተማዪቱ ወንዶች ሁሉ ማልደው በመገ ሥገሥ፣ እስራኤልን ለመውጋት ከዓረባ ፊት ለፊት ወደሚገኘው ስፍራ መጡ፤ ንጉሡ ግን ከከተማዪቱ በስተ ጀርባ ያደፈጠ ኀይል የሚጠባበቀው መሆኑን አያውቅም ነበር። 15ኢያሱና እስራኤል በሙሉ ድል የተመቱ መስለው በመታየት፣ ወደ ምድረ በዳው ሸሹ። 16የጋይ ሰዎች በሙሉ እንዲ ያሳድዷቸው ተጠሩ፤ ኢያሱንም አሳደዱት፤ በዚህ ሁኔታም የጋይ ሰዎች ከከተማዪቱ እንዲርቁ ተደረገ። 17እስራኤልን ለማሳደድ ከጋይና ከቤቴል ያልወጣ ወንድ አልነበረም፤ ከተማዪቱንም ከፍተው ትተው እስራኤልን ማሳደድ ያዙ።

7፥25 ዘኍ38፥24፤ ዘሌ20፥2፤ዘዳ17፥5፤ ኢሱ6፥18፤1ነገ12፥18፤2ዜና10፥18፤24፥21፤ነህ9፥26፤
7፥26 ቍ24፤ዘፍ 5፥20፤ዘኍ25፥4፤ 2ሳሙ18፥17
8፥1 ዘፍ26፥24፤ዘኍ 14፥9፤ዘዳ1፥21፤31፥6 ፤ኢሱ6፥2፤7፥2፤9፥31 10፥1፡7፤12፥9፤6፥2
8፥2 ቍ4፡12፡27፤ ዘፍ49፥27፤ዘዳ20፥14፤መሳ9፥43፤20፥29
8፥7 መሳ7፥7፤ 1ሳሙ 23፥4
8፥8 ቍ19፤መሳ20፥29-38
8፥9 2ዜና13፥13
8፥10 ዘፍ22፥3፤ ኢሱ7፥6
8፥14 ዘዳ1፥1፤ መሳ20፥34
8፥15 ኢሱ15፥61፤ 16፥1፤18፥12፤ መሳ20፥36
8፥16 መሳ20፥31

*26 *አኮር* ማለት ችግር ወይም መከራ ማለት ነው።

የእርሱ የሆነውን ሁሉ፤ አካን የቤተ ሰቡ መሪ (ምሳሌም) እንደ መሆኑ፣ በእርሱ ኀጢአት ምክንያት መላ ቤተ ሰቡ በፍርድ ሥር ወደቀ። ይህም የሆነው መላው ኅብረተሰብ በአንድ ሰው ይወከላል በሚለው መርሕ መሠረት ነው።

7፥25 *በድንጋይ ወገሩት፤* በድንጋይ የተወገረው የቅዱሱን የእግዚአብሔርን ኪዳን በመተላለፉና በደለኛም ሆኖ በመገኘቱ ነው (ዘፀ 19፥13፤ ዘሌ 24፥23፤ ዘኍ 15፥36 ይመ)። ከዚያም በኋላ ምድሪቱ ከክፉት ትጠራ ዘንድ የአካንና የቤተ ሰቡ አስከሬን ተቃጠለ።

7፥26 *ታላቅ የድንጋይ ቍልል፤* በጌልገላ ከተተከለው የመታሰቢያ ሐውልት በተጨማሪ ሕዝቡ ያደረገውን ውጊያ ለማ ስታወስ የቆመ ሁለተኛው የመታሰቢያ ድንጋይ ነው። *አኮር፤* ለአካን የተሰጠ ሌላው ስም ነው (1ዜና 2፥7 ይመ)፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

8፥1-29፤ ይህ ክፍል እስራኤላውያን ከዚህ በኋላ ላለባቸው ውጊያ እንዴት መዘጋጀትና ጋይን እንዴት መያዝ እንዳለባቸው የሚያሳስብ ነው።

8፥1 *አትፍራ፤* አሁን እስራኤል ካለባት በደል ሁሉ ጸድታለች፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ኢያሱን እንደ ገና ያበረታታ ዋል (1፥3-5፤ 3፥11-13፤ 6፥2-5 ይመ)።

8፥2 *ምርኮውንና ... ለራሳችሁ ታደርጉታላችሁ፤* እግዚ አብሔር የከነዓን ሀብት ሁሉ የእርሱን ውጊያ ለሚዋጋው ሰራዊቱ እንዲሰጥ አዘዘ። *የደፈጣ ጦር አዘጋጅ፤* ሰራዊቱን የሚመራው እግዚአብሔር በመሆኑ፣ የውጊያውንም ስልት የሚነድፈው እርሱ ነው።

8፥3 *ሠላሳ ሺህ፤* አድፍጦ አደጋ ለመጣል ይህ ቍጥር እጅግ ብዙ ይመስላል፤ ከዚህም የተነሣ አንዳንድ ሰዎች “ሺህ” የሚለውን ቃል “አለቃ” ብለው ይተረጕሙታል። እንዲህ ከሆነ ደግሞ፣ ኢያሱ በደፈጣ ተዋጊነት የላከው ሠላሳ አለቆችን ነው ማለት ነው።

8፥4 *ከከተማዪቱ በስተጀርባ፤* በምዕራብ በኩል ማለት ነው (ቍ9 ይመ)።

8፥12 *አምስት ሺህ፤* ቍጥር 3 ሠላሳ ሺህ ወታደሮች ለደፈጣ ተዋጊዎች ደጀን መሆናቸውን ይገልጣል። ምናልባት ኢያሱ አስተማማኝ ድልን ለመቀዳጀት ሌሉች ሁለት የተለያዩ ክፍሎ ችን ሳይመድብ አይቀርም። ወይም ደግሞ ከተሰለፈው ሠላሳ ሺህ ወታደር ውስጥ አምስቱ ሺህ ጋይን እንዲወጋ፣ የተቀረው ሃያ አምስት ሺህ ደግሞ ከቤቴል በኩል ሊሰነዝር የሚችለውን ጥቃት እንዲመክት ሳያደርግ አይቀርም (ቍ 17 ይመ)።

8፥13 *በስተ ሰሜን የነበሩትንም፤* የኢያሱ ሰራዊት ከከተ ማዪቱ በስተ ሰሜን በኩል ሄዶ ሰፈረ፤ ከዚያም በስተ ምሥራቅ በኩል የሸሸ ለመምሰል ሰራዊቱን እንዳለ ነቅሎ አስወጣ።

8፥17 *ከጋይና ከቤቴል፤* ምንም እንኳ ሁለቱም የየራ ሳቸው ንጉሥ ቢኖራቸውም (12፥9፡16)፣ እርስ በርስ ለመተባበር

18*እግዚአብሔርም* ኢያሱን፣ "ከተማዪቱን በእጅህ አሳልፌ እሰጥሃለሁ፣ የያዝኸውን ጦር ወደ ጋይ አነጣጥር" አለው፤ ኢያሱም ጦሩን ወደ ጋይ አነጣጠረ። 19ይህን እንዳደረገም ያደፈጡት ሰዎች ከተደበቁበት ስፍራ በፍጥነት ወጥተው ወደ ፊት ሮጡ፤ ገብተው ከተማዪቱን ያዟት፤ ወዲያውኑም በእሳት አቃጠሏት።

20የጋይ ሰዎች ወደ ኋላ ዞረው ሲመለከቱ የከተማዪቱ ጢስ ወደ ሰማይ ሲወጣ አዩ፤ ወደ ምድረ በዳ ይሸሹ የነበሩት እስራኤላውያን ፊታቸውን ስላዞሩባቸውም፣ በየትኛውም በኩል ማምለጫ መንገድ አልነበራቸውም። 21ኢያሱና እስራኤል ሁሉ ያደፈጠው ጦር ከተማዪቱን መያዙንና ጢሱ ወደ ላይ መውጣቱን ሲያዩ፣ ወደ ኋላ ተመልሰው በጋይ ሰዎች ላይ አደጋ ጣሉባቸው፤ 22ያደፈጡትም ሰዎች እንደዚሁ ከከተማዪቱ ወጥተው መጡባቸው፤ ስለዚህ እስራኤላውያን በዚያም በዚህም ስለ ከበቧቸው የጋይን ሰዎች ከመካከል አደረጓቸው፤ እስራኤላውያንም ሰዎቹን ፈጇቸው፤ አንድ እንኳ የተረፈ ወይም ያመለጠ አልነበረም፤ 23ነገር ግን የጋይን ንጉሥ ከነሕይወቱ ይዘው ወደ ኢያሱ አመጡት።

24እስራኤላውያን የጋይን ወንዶች ሁሉ ባሳደዷቸው ሜዳና ምድረ በዳ ከጨረሷቸውና እያንዳንዳቸውንም በሰይፍ ከፈጁ በኋላ፣ ወደ ከተማዪቱ ተመልሰው በዚያ ያገኙትን ሁሉ ገደሉ። 25በዚያች ዕለት የጋይ ሰዎች ሁሉ አለቁ፤ የወንዶቹና የሴቶቹም ብዛት ዐሥራ ሁለት ሺህ ነበር። 26ኢያሱ በጋይ የሚኖሩትን ሰዎች ሁሉ ፈጽሞ እስኪያጠፋቸው* ድረስ ጦር ያነጣጠረባትን እጁን አላጠፈም ነበር። 27እስራኤላውያንም *እግዚአብሔር* ኢያሱን ባዘዘው መሠረት፣ በከተማዪቱ ያገኙትን እንስሳትና ምርኮ ብቻ ለራሳቸው አደረጉ።

28ስለዚህ ኢያሱ ጋይን አቃጠላት፣ እስከ ዛሬ እንደሚታየውም ለዘላለም የዐመድ ቊልልና ባድማ አደረጋት። 29የጋይንም ንጉሥ በዛፍ ላይ ሰቀለው፤ ሬሳውንም እስኪመሽ ድረስ እዚያው እንዳለ ተወው፤ ፀሓይ ስትጠልቅም፣ ኢያሱ ሬሳውን እንዲያወርዱትና በከተማው በር ላይ እንዲጥሉት አዘዘ፤ የትልልቅ ድንጋይ ቊልልም ከመሩበት፤ ይህም እስከ ዛሬ ድረስ እዚያው ይገኛል።

ቃል ኪዳኑ በጌባል ተራራ ታደሰ

30ከዚያም ኢያሱ በጌባል ተራራ ላይ ለእስራኤል አምላክ *ለእግዚአብሔር* መሠዊያን ሠራ። 31መሠዊያዉንም የሠራው *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ፣ እስራኤላውያንን ባዘዛቸው መሠረት ሲሆን፣ ይህንም የሠራው በሙሴ የሕግ መጽሐፍ እንደ ተጻፈው ባልተጠረበና የብረት መሣሪያ ባልነካው ድንጋይ ነው፤ በዚህም ላይ የሚቃጠል መሥዋዕት አቀረቡ፤ የኅብረት መሥዋዕትም† ሠዉ። 32ኢያሱም ሙሴ የጻፈውን የሕግ መጽሐፍ እስራኤላውያን እያዩ በድንጋዮች

8፥18 ቍ26፤ዘፀ4፥2፤17፥9-12፤ኢዮ41፥26፤መዝ 35፥3
8፥19 ቍ8፤መሳ 20፥33
8፥20 መሳ20፥40
8፥22 ዘዳ7፥2፤ ኢሱ10፥1
8፥23 1ሳሙ15፥8
8፥25 ዘዳ20፥16-18
8፥26 ቍ18፤ ዘፀ17፥12፤ዘኍ21፥2
8፥27 ቍ2
8፥28 ዘፍ35፥20፤ ዘኍ31፥10፤ዘዳ13፥16፤ ኢሱ7፥2፤10፥1፤ኤር 49፥3
8፥29 ዘዳ21፥23፤ 2ሳሙ18፥17፤ዮሐ 19፥31
8፥30 ቍ33፤ዘፀ 20፥24፤ዘዳ11፥29
8፥31 ዘፀ20፥25፤ ዘዳ27፥6-7
8፥32 ዘዳ27፥8

*26 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት ማለት ነው። †31 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል።

የወሰዱት እርምጃ በመካከላቸው ጥብቅ ስምምነት መኖሩን ያስገነዝባል።

8፥18-19፤ ኢያሱ አድፍጦ ለሚጠባበቀው ሰራዊት ምልክት ያስተላለፈው በጦሩ ስለት ላይ የፀሓይ ብርሃን ነጸብራቅ እንዲታይ በማድረግ ነው።

8፥26 *እስኪያጠፋቸው፤* ኢያሱ የከነዓን ከተማ ነዋሪዎች ሙሉ በሙሉ እንዲደመሰሱ ለሁለተኛ ጊዜ የተቀደሰ ትእዛዙን አስተላለፈ (የ6፥17ን ማብ ይመ)።

8፥28 *ጋይን አቃጠላት፤* ኢያሪኮን (6፥24)፣ በኋላም አሦርን እንዳቃጠለ ሁሉ (11፥11) ማለት ነው። *እስከ ዛሬ . . . ባድማ፤* ጋይ የፍርስራሽ ክምር መሆኗ በትክክል ከተረጋገጠ (የ7፥2ን ማብ ይመ)፣ ከ1200-1100 ዓ.ቅ.ክ. ጀምሮ በዚያ አካባቢ ሰዎች ይኖሩ እንደ ነበር ምልክት ሊሆን ይችላል።

8፥29 *የጋይንም ንጉሥ በዛፍ ላይ ሰቀለው፤* እስራኤላውያን ሰውን በስቅላት አይገድሉም፤ "ዛፍ" የሚለው ቃል ምናልባት ንጉሡ ከተገደለ በኋላ ሬሳው የተሰቀለበት ግንድ ሊሆን ይችላል (የዘዳ 21፥22ን ማብ ይመ)። *እስኪመሽ ድረስ፤* ይህ የሆነው በሙሴ ሕግ መሠረት ነው (ዘዳ 21፥22-23 ይመ)። *የትልልቅ ድንጋይ ቊልል፤* በምድሪቱ የቆመ ሦስተኛው የመታሰቢያ ሐውልት ነው (የ7፥26ን ማብ ይመ)።

8፥30-35፤ ሙሴ ባዘዘው መሠረት (ዘዳ 11፥26-30፤ 27፥1-8)፣ እስራኤላውያን ከእግዚአብሔር ጋር የገቡትን ቃል ኪዳን ባደሱ ጊዜ የመጀመሪያው ውጊያ ተጠናቀቀ (የመጽሐፈ ኢያሱን መግቢያ ይመ)። በከነዓን የተቀዳጁት ድል የእግዚአብሔርን ማንነት በሚገባ አሳይቶአቸዋል። ይህም የመጨረሻ ሁኔት (ኢያሱ በመጨረሻ ለሕዝቡ ያደረገውን ንግግር በም 24 ላይ ይመ) በአጽንዖት የሚያመለክተው፣ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ያላት ግንኙነት የጌታና የአገልጋይ ግንኙነት መሆኑን ነው። እስራኤል ለውጊያ ስትወጣና አገር ስትወርስ ለእግዚአብሔር ሕግና ትእዛዝ የምትገዛ የእግዚአብሔር መንግሥት ሕዝብ መሆኗን ከልብ መቀበል አለባት (የ5፥14 ማብ ይመ)።

እስራኤል ተጨማሪ ውጊያ ስታካሂድ በጌባልና በገሪዛን ተራራ መካከል እንዴት በሰላም መሰፈር እንደ ቻለች በትክክል መግለጥ አይቻልም፤ ከዚህ የተነሣ አንዳንድ ሰዎች የእስራኤልን ታሪክ በሌላ አቅጣጫ ለማየትና ሊታረቅም ሌላ ቅርጽ ለማስጠት ተገደዋል። ይሁን እንጂ የቅዱሳት መጻሕፍት ጸሓፊዎች፣ በተቻላቸው ዐቅም የሁነቶቹን ቅደም ተከተል ጠብቀው ከመጻፍ ይልቅ የታሪኩን ፍሬ ሐሳብ ብቻ ተከትለው የሚጽፉበት ጊዜ እንዳለ ልብ ማለት ያሻል። እዚህም ላይ የምናየው ይህንኑ ዓይነት የአጻጻፍ ስልት ሳይሆን አይቀርም፤ ምክንያቱም ስለ ገባዖን ሰዎች ማታለልና እጅ መስጠት (ም 9) የተነገረው ታሪክ፣ እስራኤል የተቀረውን የከነዓንን ምድር እንዴት እንደ ወረሰች በሚያወሳው ታሪክ ውስጥ ቍልፍ ቦታ ይዞ እናገኘዋለን (በ9፥1-2 ላይ ያለውን የጸሓፊውን መግቢያ ይመ)። የሴኬም ሰዎች (በሁለቱ ተራሮች መካከል የምትገኝ ዋና ከተማ ናት) ኤዊያውያን ናቸው (ወይም ደግሞ በኤዊያውያን አገዛዝ ሥር የሚኖሩ ናቸው፤ ዘፍ 34፥2 ይመ)፤ በመሆኑም ከገባዖን ከተማ ነዋሪዎች ጋር የቅርብ ዝምድና አላቸው (9፥7፤ 11፥19)። ከዚህም በተጨማሪ በገባዖንና በሴኬም መካከል አንድም ታዋቂ ከተማ የለም (ቤቴልና ጋይ ድል ተደርገዋል)። በእስራኤልና በገባዖን ሰዎች መካከል የተደረገው እጅ የመስጠት ስምምነት (ም9)፣ የሴኬምን ኤዊያውያን ሳይጨምር አይቀርም፤ ከጊዜ ቅደም ተከተል አንጻር ያየን እንደሆነ በም 8 መደምደሚያ ላይ የምናገኘው የቃል ኪዳኑ መታደስ ሥርዐት (ቀደም ሲልም የተጠቀሰው ትረካ) የተፈጸመው በምዕ 9 ላይ ከተነገረው ሁኔት በኋላ ነው። ይህ አባባል ትክክል ከሆነ፣ እስራኤል የገባችውን ኪዳን እንደገና ስታድስ (ቍ 33:35) የገባዖን ሰዎች ወይም ወኪሎቻቸው "መጻተኞች" ከተባሉት መካከል ሳይሆኑ አይቀሩም።

8፥30 *በጌባል ተራራ፤* በዚህ ተራራ ጫፍ ላይ የሴኬም ከተማ ምሽግ ይገኛል፤ አብርሃም መሠዊያ የሠራውም በዚሁ ተራራ ላይ ነው (ዘፍ 12:6-7)።

8፥31 *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* ዘሌ 1:1-17 ይመ። *የኅብረት መሥዋዕት፤* ዘሌ 3፥1-17፤ 7፥11-18 ይመ።

8፥32 *በድንጋዮች ላይ ቀረጸው፤* ሕዝቡ በመጀመሪያ ድንጋዮቹን እንዲለስኑ፣ ከዚያም ሕጉን እንዲጽፉባቸው ሙሴ አዝዞ ነበር (ዘዳ 27፥2-4)። እነዚህ ድንጋዮች በምድሪቱ አራተኛ

ላይ ቀረጸው። [33]እስራኤል በሙሉ መጻተኛውም ሆነ ተወላጁ፣ ሽማግሌዎቻቸውም ሆኑ ሹማምንታቸው እንዲሁም ዳኞቻቸው የእግዚአብሔርን የቃል ኪዳን ታቦት ወደ ተሸከሙት ሌዋውያን ካህናት ፊታቸውን አዙረው፣ በታቦቱ ግራና ቀኝ ቆመው ነበር። የእግዚአብሔር ባሪያ ሙሴ የእስራኤልን ሕዝብ እንዲባርኩ መመሪያ በሰጠ ጊዜ፣ አስቀድሞ ባዘዘው መሠረት፣ ግማሹ ሕዝብ በገሪዛን ተራራ፣ ግማሹ ደግሞ በጌባል ተራራ ፊት ለፊት ቆመ።

[34]ከዚህ በኋላ ኢያሱ፣ የሕጉን ቃላት በሙሉ ማለትም በረከቱንና መርገሙን ሁሉ፣ ልክ በሕጉ መጽሐፍ እንደተጻፈው አነበበ። [35]ኢያሱ በመላው የእስራኤል ጉባኤ ፊት ሴቶች፣ ሕፃናትና በመካከላቸው የኖሩ መጻተኞች ባሉበት ያነበበው፣ አንድም ሳይቀር ሙሴ ያዘዘውን ቃል ሙሉ በሙሉ ነበር።

የገባዖን ሰዎች የፈጸሙት ማታለል

9 በዮርዳኖስ ምዕራብ ባለው በተራራማው አገር፣ በቈላማው ምድር እንዲሁም እስከ ሊባኖስ በሚደርሰው በመላው በታላቁ ባሕር[ሰ] ዳርቻ የነበሩት የኬጢያውያን፣ የአሞራውያን፣ የከነዓናውያን፣ የፌርዛውያን፣ የኤዊያውያን፣ የኢያቡሳውያን ነገሥታት ይህን በሰሙ ጊዜ፣ [2]ኢያሱንና እስራኤልን ለመውጋት በአንድነት መጡ።

[3]የገባዖን ሰዎች ግን ኢያሱ በኢያሪኮና በጋይ ላይ ያደረገውን በሰሙ ጊዜ፣ [4]ለማታለል ፈለጉ፤ ስለዚህም ያረጀ ስልቻና የተጣፈ አሮጌ የወይን ጠጅ አቍማዳ በአህያ የጫኑ[ሸ] መልእክተኛ መስለው ሄዱ። [5]ሰዎቹም ያረጀና የተጠጋገነ ነጠላ ጫማ አድርገዋል፤ አሮጌ ልብስ ለብሰዋል፤ ለስንቅ የያዙት እንጀራም በሙሉ የደረቀና የሻገተ ነበር። [6]ከዚያም ኢያሱ ወደ ሰፈረበት ወደ ጌልገላ ሄደው ኢያሱንና የእስራኤልን ሰዎች፣ "የመጣነው ከሩቅ አገር ነው፤ ከእኛ ጋር ቃል ኪዳን ግቡ" አሏቸው።

[7]የእስራኤልም ሰዎች ለኤዊያውያኑ፣ "እናንተ የምትኖሩት እዚሁ ቅርብ ቢሆንስ? ታዲያ ከእናንተ ጋር እንዴት ቃል ኪዳን እንገባለን?" አሏቸው።

[8]እነርሱም ኢያሱን፣ "እኛ ባሪያዎችህ ነን" አሉት።

ኢያሱ ግን፣ "እናንተ እነማን ናችሁ? የመጣችሁትስ ከየት ነው?" ሲል ጠየቃቸው።

[9]እነርሱም እንዲህ ብለው መለሱለት፤ "እኛ ባሪያዎችህ የአምላክህን የእግዚአብሔርን ዝና ሰምተን፣ እጅግ ሩቅ ከሆነ አገር መጥተናል፤ ዝናውንና በግብፅ ያደረገውንም ሁሉ ሰምተናል፤ [10]እንዲሁም ከዮርዳኖስ ማዶ ባሉት በሁለቱ የአሞራውያን ነገሥታት ማለትም በሐሴቦን ንጉሥ በሴዎን፣ አስታሮትን ይገዛ በነበረው በባሳን ንጉሥ በዐግ ያደረገውን ሁሉ ነው። [11]ሽማግሌዎቻችንና በአገራችን የሚኖሩት ሁሉ፣ 'ለመንገዳችሁ የሚሆን ስንቅ ያዙ፤ ሂዳችሁም ተገናኟቸው፤ እኛ ባሮቻችሁ እንሆናለን፤ ከእኛ ጋር ቃል ኪዳን ግቡ በሉአቸው' አሉን። [12]ይህ የያዝነው እንጀራ ወደ እናንተ ለመምጣት ከቤታችን በተነሣንበት ቀን ትኵስ ነበር፤ አሁን ግን እንዴት እንደ ደረቀና እንደ ሻገተ ተመልከቱ። [13]እነዚህ የወይን ጠጅ አቍማዳዎቻችን ያን ጊዜ ስንሞላቸው አዲስ ነበሩ፤ አሁን ግን እንዴት እንደተቀዳደዱ ተመልከቱ፤ ልብሳችንና ጫማችንም ብዙ መንገድ በመጓዛችን አልቆዋል።"

[14]የእስራኤልም ሰዎች ከስንቃቸው ላይ ጥቂት ወሰዱ፤ ስለ ጉዳዩ ግን እግዚአብሔርን አልጠየቁም ነበር። [15]ኢያሱም በሰላም ለመኖር የሚያስችላቸውን ቃል ኪዳን ከእነርሱ ጋር አደረገ፤ የጉባኤውም መሪዎች ይህንኑ በመሐላ አጸኑላቸው።

8፥33 ዘሌ16፥29፤ ዘዳ11፥29፤31፥12 ዮሐ4፥20
8፥34 ዘዳ28፥61፤ 31፥11
8፥35 ዘፀ12፥38፤ ዘዳ31፥12
9፥1 ቍ7፤ዘፍ13፥7፤ ዘኍ13፥17፤34፥6፤ዘዳ 3፥25፤ኢሱ3፥10፤ 11፥19
9፥3 ቍ17፤ዘፍ12፥ 8፤ኢሱ8፥1፤10፥10፤ 11፥19፤18፥25፤21፥1 7፤2ሳሙ2፥12፤5፥25፤ 20፥8፤1ነገ3፥4፤9፥2 1ዜና8፥29፤14፥16፤1 6፥39፤21፥29፤2ዜና1 ፥3፤ነህ3፥7፤ኢሳ28፥ 21፤ኤር28፥1፤41፥12
9፥6 ቍ22፤ዘፍ26፥ 28፤ዘዳ11፥30
9፥7 ቍ1፤ዘፀ23፥ 32፤1ነገ5፥12
9፥8 2ነገ10፥5
9፥9 ቍ24፤ዘዳ20፥ 15፤ዘኍ23፥22
9፥10 ዘኍ21፥24:25:33:35፤21፥ 24:35፤ኢሱ2፥10
9፥14 ዘፀ16፥28፤ ዘኍ27፥21
9፥15 ቍ3:7:21፤ ኢሱ10፥1:4፤11፥19፤ መሳ1፥21፤2ሳሙ21፥ 2፤24፥1፤መዝ106፥34

[ሰ]1 የሚድትራኒያን ባሕር ነው። [ሸ]4 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጂዎች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ነገር ግን አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጂዎች፣ የቩልጌት፣ የሱርስቱ ትርጒም እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናት ቅጂ *የሚያስፈልጋቸውን ነገር አዘጋጁ፤ በአህዮቻቸውም ላይ ጫኑ* ይላሉ።

የመታሰቢያ ሐውልት ናቸው (የቍ 29 ማብ ይመ)።

8፥33 *መጻተኛውም ሆነ ተወላጁ፤* አሁን የእስራኤል ሕዝብ ጉባኤ ከግብፅ የወጡ "ሌሎች ሕዝቦች" (ዘፀ 12፥38) እንዲሁም በምድረ በዳ ሲንከራተቱ በነበሩበት ወቅት ከእነርሱ ጋር የተቀላቀሉ ሕዝቦችን አጠቃሎ ይዞአል (የቍ 30-35ን ማብ ይመ)።

8፥34 *በረከቱንና መርገሙን፤* ዘዳ 27፥28 እና ማብ ይመ።

9፥1-27፤ ይህ ምዕራፍ የሚያትተው የገባዖን ሰዎች የነገድ መሪዎችን እንዴት እንዳታለሉና ከእስራኤልም ጋር በሰላም ለመኖር እንዴት የስምምነት ፈቃድ እንዳገኙ ነው። ታሪኩም እስራኤል የምድሪቱን ታላቅ ክፍል እንዴት እንደ ያዘች ከሚናገሩት ሦስት ክፍሎች ውስጥ የመጀመሪያው ነው፤ ቍ 1-2 እነዚህን ሦስት ክፍሎች ያስተዋውቀናል።

9፥1 *በዮርዳኖስ ምዕራብ ... የነበሩት ... ነገሥታት፤* ትንንሽና ነጻ የከተማ መንግሥታት በከነዓንና በአካባቢዋ ይገኙ ነበር፤ ነዋሪዎቻቸውም ከከነዓን ምድር ውጭ ከየቦታው ፈልሰው የመጡ የተለያዩ ሕዝቦች ነበሩ (ቍ 1-2 ከዘፍ 15፥19 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥3 *የገባዖን፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ኤል-ጂብ ተብሎ በሚጠራው ስፍራ የሚገኝ ቦታ ሲሆን፣ በኋለኛው የናስ ዘመን እጅግ መልካም የውሃ አቅርቦት የነበረበት የአንድ ከተማ ቅሪት ያሳያል። ገባዖናውያን በዙሪያቸው ከሚገኙ በርካታ ከተሞች ጋር የኅብረት ስምምነት ነበራቸው (ቍ 17)፤ በኅብረቱ ውስጥ የበላይነት የነበራቸው ግን እነርሱ ሳይሆኑ አልቀሩም።

9፥4 *ለማታለል ፈለጉ፤* ገባዖናውያን የእስራኤልን አምላክ እጅግ ስለ ፈሩ፣ ኢያሱን በማታለል በሕይወት የሚኖሩበትን ስምምነት አደረጉ።

9፥6 *ከእኛ ጋር ቃል ኪዳን ግቡ፤* የገባዖን ሰዎች ይህን ጥያቄ ያቀረቡት ለእስራኤላውያን የሚገዙ ባሪያዎች አድርገው ራሳቸውን በመስጠት ነው (በቍ 11 ላይ ራሳቸውን "እኛ ባሮቻችሁ" ብለው እንደጠሩ ይመ፤ ይህ አባባል የወቅቱ ዓለም ዐቀፋዊ የዲፕሎማሲ ቋንቋ ነው)። ከፊታቸው የሚጠብቃቸውን ሞት ከመሞት ይልቅ ራሳቸውን ባሪያ ማድረግ መረጡ (ቍ 24)።

9፥7 *ለኤዊያውያን፤* ምናልባት ሖራውያን በመባል የሚታወቁ፣ በከነዓን የሚኖሩ ጐሳዎችና በሰሜናዊ ሜስጶጦሚያ ከሚኖሩ ሑራውያን ጋር የሚዛመዱ ሳይሆኑ አይቀርም (11፥19፤ ዘፍ 10፥17፤ ዘፀ 23፥23፤ መሳ 3፥3)።

9፥9 *ዝና ሰምተን፤* በኢያሪኮ ከተሰማው ዝና ጋር (2፥10 ይመ) አንድ ነው።

9፥10፤ ገባዖናውያን እስራኤል በቅርቡ የተቀዳጀቻቸውን ድሎች (ከሩቅ መጥተው ቢሆን ኖሮ፣ ሊያውቋቸው የማይችሏቸውን) ባለመጥቀስ ብልጣብልጥ ለመሆን ሞከሩ።

9፥14 *እግዚአብሔርን አልጠየቁም፤* ለዚህ ተልእኮ ያሰማራቸውን ንጉሥ እግዚአብሔርን አላማከሩትም።

9፥15 *በሰላም ለመኖር፤* የገባዖንን ሰዎች ከእስራኤል ሕዝብ ጋር ለመኖር የሚያስችላቸው የቃል ኪዳን መሐላ የተደረገው

[16]እስራኤላውያን ከገባዖን ሰዎች ጋር ቃል ኪዳኑን ካደረጉ ከሦስት ቀን በኋላ፣ ሰዎቹ እዚያው አጠገባቸው የሚኖሩ ጎረቤቶቻቸው መሆናቸውን ሰሙ:: [17]ስለዚህ እስራኤላውያን ተጕዘው በሦስተኛው ቀን ገባዖን፣ ከፊራ፣ ብኤሮትና ቂርያትይዓይሪም ወደ ተባሉት የገባዖን ሰዎች ወደሚኖሩባቸው ከተሞች መጡ:: [18]ሆኖም እስራኤላውያን አልወጓቸውም፤ የጉባኤው መሪዎች በእስራኤል ስም ባክ *በእግዚአብሔር* ስም ምለውላቸው ነበርና:: ማኅበሩም ሁሉ በመሪዎቹ ላይ አጕረመረሙ፤ [19]ነገር ግን መሪዎቹ ሁሉ ለማኅበሩ እንዲህ ሲሉ መለሱ፤ "በእስራኤል ስም ባክ *በእግዚአብሔር* ስም ስለማልንላቸው፣ አሁን ጕዳት ልናደርስባቸው አንችልም፤ [20]እንዲህ እናደርግላቸዋለን፤ የገባንላቸውን መሐላ በማፍረስ ቍጣ እንዳይደርስብን፣ በሕይወት እንዲኖሩ እንዲሁ እንተዋቸዋለን፤ [21]ነገር ግን ለማኅበረ ሰቡ በሙሉ ዕንጨት እየቈረጡ ውሃ እየቀዱ ይኑሩ::" ስለዚህ መሪዎቹ የገቡላቸው ቃል ተጠበቀ::

[22]ከዚያም ኢያሱ የገባዖንን ሰዎች ጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "እዚሁ አጠገባችን መኖራችሁ የታወቀ ሆኖ ሳለ፣ 'የምንኖረው ከእናንተ በሩቀ ስፍራ ነው' ብላችሁ ያታለላችሁን ለምንድን ነው? [23]ስለዚህ አሁን የተረገማችሁ ናችሁ፤ ጥቂቶቻችሁም ስአምላኬ ቤት ምን ጊዜም ዕንጨት ቈራጭ፣ ውሃ ቀጂ ባሮች ትሆናላችሁ::"

[24]እነርሱም ለኢያሱ እንዲህ ብለው መለሱለት፤ "አምላክህ *እግዚአብሔር* ባሪያውን ሙሴን እንዳዘዘው፣ ምድሪቱን በሙሉ ለእናንተ እንደሚሰጣችሁና ነዋሪዎቿንም ከፊታችሁ እንደሚያጠፋቸው በእርግጥ ለእኛ ለባሪያዎችህ ተነግሮናል፤ ስለዚህ ከእናንተ የተነሣ ለሕይወታችን በመሥጋት ይህን አድርገናል:: [25]እነሆ፤ አሁን በእጅህ ውስጥ ነን፤ በጎና ትክክል መስሎ የታየህን ነገር ሁሉ አድርግብን::"

[26]ስለዚህ ኢያሱ የገባዖንን ሰዎች ከእስራኤላውያን እጅ አዳናቸው፤ እነርሱም አልገደሏቸውም:: [27]በዚያችም ዕለት ኢያሱ የገባዖንን ሰዎች ለማኅበረ ሰቡና *እግዚአብሔር* በሚመርጠው ስፍራ ለሚቆመው የ*እግዚአብሔር* ለሆነው መሠዊያ እስከ ዛሬ ድረስ ዕንጨት ቈራጮችና ውሃ ቀጂዎች አደረጋቸው::

ፀሓይ ቆመች

10 የኢየሩሳሌም ንጉሥ አዶኒጼዴቅ፣ ኢያሱ ጋይን ይዞ እንደ ደመሰሳት[1]፣ እንደዚሁም በኢያሪኮና በንጉሥዋ ላይ ያደረገውን ሁሉ፣ በጋይና በንጉሥዋ ላይ ማድረጉን፣ የገባዖን ሰዎችም ከእስራኤል ጋር የሰላም ውል አድርገው በአጠገባቸው መኖራቸውን ሰማ፤ [2]በዚህም እርሱና ሕዝቡ ደነገጡ፤ ምክንያቱም ገባዖን እንደ ነገሥታቱ ከተማ ሁሉ ታላቅ ከተማ፣ በስፋቷም ከጋይ የምትበልጥ፣ ሰዎቿም ብርቱ ተዋጊዎች ነበሩ:: [3]ስለዚህ የኢየሩሳሌም ንጉሥ አዶኒጼዴቅ፣ ሆሃም ወደ ተባለው የኬብሮን ንጉሥ ጲርአም ወደ ተባለው የየርሙት ንጉሥ፣ ያፊዓ ወደ ተባለው የለኪሶ ንጉሥና ዳቤር ወደተባለው የዔግሎን ንጉሥ በመላክ፣ [4]"ወደ ዚህ ወጥታችሁ አግዙኝ፤ ከኢያሱና ከእስራኤላውያን ጋር ሰላምን መሥርታለችና ገባዖንን እንምታ" አላቸው::

[5]ከዚያም አምስቱ የአሞራውያን ነገሥታት ማለት የኢየሩሳሌም ንጉሥ፣ የኬብሮን ንጉሥ፣ የያርሙት ንጉሥ፣ የለኪሶ ንጉሥና የዔግሎን ንጉሥ ያላቸውን አስተባብረው፣ ሰራዊታቸውንም ሁሉ ይዘው በመውጣት ገባዖንን ወጉት::

9፥16 ቍ22
9፥17 ኢሶ15፥9:60፤ 18፥14:15:25፤መሳ 18፥12፤1ሳሙ6፥21፤ 7፥2፤2ሳሙ4፥2፤23፥3 7፤መዝ132፥6፤ኤር 26፥20
9፥18 ቍ15፤ዘፀ 15፥24፤መሳ21፥1:7: 18፤1ሳሙ20፥17፤መዝ 15፥4
9፥20 ዘፍ24፥8
9፥21 ቍ15፤ዘዳ 29፥11
9፥22 ቍ6:16
9፥23 ዘፍ9፥25
9፥24 ቍ9
9፥25 ዘፍ16፥6፤ ኤር26፥14
9፥27 ዘዐ1፥11፤ዘዳ 12፥5፤29፥11
10፥1 ቍ3፤ዘዳ20፥ 16፤ኢሱ8፥1:22፤9፥ 3:15፤12፥10፤15፥8:6 3፤18፥28፤መሳ1፥7
10፥3 ቍ5:23:31: 34:36:38፤ዘፍ13፥ 18፤ኢሱ11፥21፤12፥ 11-13፤13:26፤15፥ 7:35:39:49፤21፥15: 29፤መሳ1፥11፤2ነገ 14፥19፤1ዜና6፥58፤ 2ዜና11፥9፤25፥27፤ 32፥9፤ነህ11፥29:30፤ ኢሳ36፥2፤37፥8፤ኤር 34፥7፤ሚክ1፥13፤9፥ 3:15፤12፥10፤15፥8: 63፤18፥28፤መሳ1፥7፤
10፥4 ኢሱ9፥15
10፥5 ቍ16፤ዘኍ 13፥29፤ዘዳ1፥7

[1]የዕብራይስጡ ቃል በዚህም ሆነ በቍጥር 28:35:37:39 እና 40 ላይ ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት ማለት ነው::

በነገድ አለቆች አማካይነት በቅዱሱ በእግዚአብሔር ስም ነው:: እንዲህ ዐይነቱ መሐላ በእስራኤል ዘንድ የጸና ነው (ዘፀ 20፥7፤ ዘሌ 19፥21፤ 1ሳሙ 14፥24 ይመ)::

9፥18 ***ማኅበሩም ሁሉ ... አጕረመረሙ፤*** ምናልባት እስራኤላውያን የፈሩት ከዚህ በፊት ከነዓናውያንን ሙሉ በሙሉ እንዲያጠፉ የተሰጣቸውን መለኮታዊ ትእዛዝ አለመፈጸም የሚያስከትለውን መዘዝ ሊሆን ይችላል፤ እዚህ ላይ ሕዝቡ ያጕረመረሙበት ምክንያት ግን የገባዖናውያንን ከተሞችና ንብረት መውሰድ ካለመቻላቸው የተነሣ ሳይሆን አይቀርም::

9፥21 ***ዕንጨት እየቈረጡ ውሃ እየቀዱ፤*** በዚያን ዘመን ይህ ሐረግ የቤት አገልጋዮችን ተግባር የሚገልጥ የተለመደ አባባል ነው::

9፥23 ***የተረገማችሁ፤*** አንድ ቀን ከነዓን "የሴም ባሪያ" እንደምትሆን (ዘፍ 9፥25-26) ኖኅ የተናገረው ትንቢት እዚህ ላይ በከፊል ተፈጽሞአል:: ***ለአምላኬ ቤት፤*** ምናልባት የገባዖን ሰዎች "ማኅበረሰቡን በሙሉ" (ቍ 21) እንዴት እንደሚያገለግሉ በግልጽ የሚያመለክት ነው:: በመገናኛው ድንኳን (ኋላም በቤተ መቅደሱ) ውስጥ ለሚደረገው የአምልኮ ሥርዐት ብዙ ዕንጨትና ውሃ (ለመሥዋዕቱ ማቃጠያና ለመታሰቢያ) ያስፈልግ ነበር፤ ይህም ብዙ ዝቅተኛ ሥራ እንዲኖር አድርጎአል:: ከዚህ በኋላ ይህ ሥራ የሚሠራው በገባዖናውያን ሲሆን፣ የሚከናወነውም በፈረቃ ነው:: በዚህ ዐይነት ገባዖናውያን ወደ እግዚአብሔር ቤት አገልግሎት ገቡ:: ሰሎሞን በነገሠ ጊዜ፣ የማደሪያው ድንኳንና መሠዊያው በገባዖን ነበሩ (2ዜና 1፥3:5)::

9፥27 ***እግዚአብሔር በሚመርጠው ስፍራ፤*** ኢያሱ የመገናኛውን ድንኳን (መሠዊያውንም) ወደ ሴሎ ወሰደ፤ እስከ ነቢዩ ሳሙኤል ዘመን ድረስም በዚሁ ስፍራ ቆየ (1ሳሙ 4፥3):: ኋላ ግን እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን መረጠ (1ነገ 9፥3)::

10፥1-43፤ በኢያሱ የሚመራው ሰራዊት ገባዖንን ለመከላከል ወጣ፤ የደቡብ ነገሥታት ጥምር ኀይልም በኤሎን ድል ነሣ፤ ከዚያም በይሁዳና በኔጌብ የሚገኙትን የደቡብ ከተሞች ሁሉ አስገበረ::

10፥1 ***አዶኒጼዴቅ፤*** "የጽድቅ ጌታ" ወይም "ጌታዬ ጻድቅ ነው" ማለት ነው:: ከዚህ ጊዜ በፊት የነበረው የኢየሩሳሌም ንጉሥ ተመሳሳይ ስም ነበረው (መልከ ጼዴቅ፤ ዘፍ 14፥18 እና ማብ ይመ):: ***ኢየሩሳሌም፤*** የኢያቡሳውያን ከተማ ነበረች::

10፥2 ***ታላቅ ከተማ፤*** ገባዖን ከቤቴል ወይም ከጋይ በስፋት የምትበልጥ ብቻ ሳይሆን፤ ከሁለቱም ከተሞች ይልቅ ለኢየሩሳሌም ትቀርብ ነበር:: ቤቴልና ጋይ ድል በመመታታቸውና የገባዖናውያን ንብረትም እጅ በመስጠቱ፣ እስራኤላውያን ማእከላዊ በሆነው ከፍተኛ ቦታ ተረጋግተው ሰፈሩ፤ ቦታውም ምድሪቱን መኻል ለመኻል የሚከፍል ነበር:: ይህን ሁሉ ያየው የኢየሩሳሌም ንጉሥ ሥጋት አደረበት፤ ስለዚህም ከነዓናውያንን በሙሉ አስተባብሮ በእስራኤል ላይ ለማስነሣት ፈለገ:: ምናልባትም የገባዖንን ከተሞች የመግዛት ፍላጎት ስለነበረው፣ የገባዖን ሰዎች እጆቻቸውን ለእስራኤላውያን መስጠታቸውን እንደ ዐመፅ ሳይቈጥረው አልቀረም:: ***ብርቱ ተዋጊዎች፤*** በውጊያ ላይ ባላቸው ጀግንነት በጣም የታወቁ ሰዎች ናቸው፤ ከእስራኤልም ጋር የሰላም ስምምነት ማድረጋቸው አስተዋይ መሆናቸውን ያሳያል::

10፥5 ***አምስቱ የአሞራውያን ነገሥታት፤*** በደቡባዊው ተራራማ ክፍል የሚገኙና አምስቱን ታላላቅ ከተሞች የሚገዙ ናቸው:: እዚህ ላይ በኰረብታማው ክፍል የሚኖሩ አሞራውያን በባሕር ጠረፍ አካባቢ ከሚኖሩት ከነዓናውያን ተለይተው ተጠቅሰዋል::

[6]የገባዖንም ሰዎች በጌልገላ ወደ ሰፈረው ወደ ኢያሱ፣ “በተራራማው አገር የሚኖሩ የአሞራውያን ነገሥታት ኀይላቸውን አስተባብረው ተሰልፈውብናል፤ እኛን ባሮችህን አትተወን፤ ርዳን፤ ፈጥነህ በመድረስም አድነን” ሲሉ ላኩበት።

[7]ስለዚህ ኢያሱ ምርጥ የሆኑትን ተዋጊዎች ሁሉ ጨምሮ ሰራዊቱን በሙሉ ይዞ ከጌልገላ ወጣ። [8]*እግዚአብሔርም* ኢያሱን፣ “አትፍራቸው፤ ሁሉንም አሳልፌ በእጅህ ሰጥቻቸዋለሁ፤ አንዳቸውም እንኳ ሊቋቋሙህ አይችሉም” አለው።

[9]ኢያሱ ከጌልገላ ሌሊቱን ሁሉ ሲገሠግሥ አድሮ ድንገት ወረራቸው። [10]*እግዚአብሔርም* የአሞራውያንን ነገሥታት በእስራኤል ፊት አሸበራቸው፤ በገባዖን እጅግ መታቸው፤ ወደ ቤትሖሮን በሚያስወጣውም መንገድ ሽቅብ ተከተላቸው፤ እስከ ዓዜቅና እስከ መቄዳም ድረስ አሳድዶ መታቸው። [11]ከቤትሖሮን ወደ ዓዜቃ ቍልቍል በሚወስደው መንገድ ላይ፣ ከእስራኤላውያን ፊት በሚሸሹበት ጊዜ፣ *እግዚአብሔር* ከሰማይ ትልልቅ የበረዶ ድንጋይ አወረደባቸው፤ በእስራኤላውያን ሰይፍ ካለቁት ይልቅ በወረደው የበረዶ ድንጋይ ያለቁት በልጠው ተገኙ።

[12]*እግዚአብሔር* አሞራውያንን ለእስራኤል አሳልፎ በሰጠባት ዕለት፣ ኢያሱ *እግዚአብሔርን* በእስራኤል ፊት እንዲህ አለው፤

“ፀሓይ ሆይ፤ በገባዖን ላይ ቁሚ፤
ጨረቃም ሆይ፤ በኤሎን ሸለቆ ላይ ቀጥ በዪ፤
[13]ስለዚህ ሕዝቡ ጠላቶቹን እስኪበቀል ድረስ[ጠ]፣
ፀሓይ ባለችበት ቆመች፤
ጨረቃም አልተንቀሳቀሰችም።

ይህም በያሻር መጽሐፍ ተጽፎ ይገኛል።

ፀሓይ በሰማዩ መካከል ቆመች፤ ለመጥለቅም ሙሉ ቀን ፈጀባት። [14]*እግዚአብሔር* የሰውን ቃል የሰማበት እንደዚያ ያለ ዕለት ከዚያ በፊትም ሆነ ከዚያ በኋላ አልነበረም፤ *እግዚአብሔር* ለእስራኤል ተዋግቶ ነበርና። [15]ከዚያም ኢያሱ ከመላው እስራኤል ጋር ጌልገላ ወዳለው ሰፈር ተመለሰ።

10፥6 ዘዳ11፥30
10፥7 ኢሱ8፥1
10፥8 ዘዳ3፥2፤7፥24፤ኢሱ1፥9፤2፥24
10፥10 ቍ16፡17፡21፤ዘፀ14፥24፤ዘዳ7፥23፤ኢሱ9፥3፤12፥16፤15፥35፡41፤16፥3፡5፤18፥13፡14፤21፥22፤1ሳሙ13፥18፤17፥1፤1ነገ9፥17፤1ዜና6፥68፤7፥24፤2ዜና8፥5፤11፥9፤25፥13፤ነህ11፥30፤ኤር34፥7
10፥11 ዘፀ9፥18፤መሳ5፥20፤መዝ18፥12፤ኢሳ28፥2፡17፤32፥19፤ሕዝ13፥11፡13
10፥12 ኢሱ19፥42፤21፥24፤መሳ1፥35፤12፥12፤1ሳሙ14፥31፤1ዜና 6፥69፤8፥13፤2ዜና11፥10፤28፥18፤አሞ2፥9፤
10፥13 2ሳሙ1፥18፤ኢሳ38፥8፤ዕን3፥11
10፥14 ቍ42፤ዘፀ14፥14፤መዝ106፥43፤136፥24፤ኢሳ63፥10፤ኤር21፥5
10፥15 ቍ43
10፥16 መዝ68፥12
10፥20 ዘዳ20፥16፤2ዜና11፥10፤ኤር4፥5፤5፥17፤8፥14፤35፥11
10፥24 ዘዳ7፥24፤2ሳሙ22፥40፤መዝ110፥1፤ኢሳ51፥23፤ሚል4፥3
10፥25 ዘዳ31፥6

አምስቱ የአሞራውያን ነገሥታት ተገደሉ

[16]በዚህ ጊዜ አምስቱ የአሞራውያን ነገሥታት ሸሽተው በመቄዳ ዋሻ ተደብቀው ነበር። [17]ኢያሱም አምስቱ ነገሥታት በመቄዳ ዋሻ ውስጥ ተደብቀው መገኘታቸውን ሰማ፣ [18]እንዲህም አለ፤ “ትልልቅ ድንጋዮች ወደ ዋሻው አፍ አንከባሉ፤ ጠባቂ ሰዎችንም በዚያ አቁሙ፤ [19]ጠላቶቻችሁን አሳዱአቸው እንጂ ችላ አትበሉ፤ ከበስተ ኋላ ሆናችሁም አደጋ ጣሉባቸው፤ ወደ ከተሞቻቸው እንዳይገቡ ከልክሏቸው፤ እነሆ፤ *እግዚአብሔር* አምላካችሁ በእጃችሁ አሳልፎ ሰጥቶአቸዋልና።”

[20]ስለዚህ ኢያሱና እስራኤላውያን እስከ መጨረሻው ደመሰሷቸው፤ የተረፉት ጥቂቶቹ ግን ወደ ተመሸጉት ከተሞቻቸው ለመድረስ ቻሉ። [21]ከዚያም ሰራዊቱ ሁሉ በደኅና ተመልሶ፣ ኢያሱ ወደ ሰፈረበት ወደ መቄዳ መጣ፤ በእስራኤላውያንም ላይ አንዲት ቃል የተናገረ ሰው አልነበረም።

[22]ኢያሱም፣ “ዋሻውን ከፍታችሁ እነዚያን አምስቱን ነገሥታት አውጥታችሁ አምጡልኝ” አላቸው። [23]እነርሱም አምስቱን ነገሥታት ማለትም የኢየሩሳሌምን ንጉሥ፣ የኬብሮንን ንጉሥ፣ የያርሙትን ንጉሥ፣ የለኪሶን ንጉሥ የዔግሎንን ንጉሥ አውጥተው አመጡለት። [24]እነዚህን ነገሥታት ባመጡለትም ጊዜ፣ ኢያሱ መላውን የእስራኤልን ወንዶች ከጠራ በኋላ አብረውት የመጡትን የጦር አዛዦች፣ “ወደዚህ ቅረቡና እግሮቻችሁን በእነዚህ ነገሥታት አንገት ላይ አድርጉ” አላቸው፤ እነርሱም ወደ ፊት ቀርበው እግራቸውን በነገሥታቱ አንገት ላይ አሳረፉ።

[25]ኢያሱም፣ “አትፍሩ፤ አትደንግጡ፤ በርቱ፤ ጽኑ፤ እንግዲህ በምትወጓቸው ጠላቶች ሁሉ ላይ *እግዚአብሔር* እንደዚሁ ያደርጋልና” አላቸው። [26]ከዚያም ኢያሱ ነገሥታቱን መትቶ ገደላቸው፤ በአምስትም ዛፎች ላይ ሰቀላቸው፤ ሬሳቸውም እስኪመሽ ድረስ አልወረደም ነበር።

[ጠ]13 *ወይም ሕዝቡ እስኪያሸንፍ ድረስ*

10፥6 *ፈጥነህ ... አድነን፤* “እግዚአብሔር ያድናል” የሚል ትርጒም ባለው ስም የሚጠራ አንድ ሰው በፍጥነት መጥቶ እንዲታደጋቸው የቀረበ ጥሪ ነው። ኢያሱ ከገባዖን ሰዎች ጋር ያደረገው ስምምነት፤ አንድ ገዥ በሚገዛው ሕዝብ ላይ ጥቃት ሲደርስበት መርዳት እንዳለበት ያስገድዳል።

10፥9 *ሌሊቱን ሁሉ ሲገሠግሥ አድሮ፤* ጌልገላ ከገባዖን በስተ ምሥራቅ 32 ኪ.ሜ. ያህል ርቃ የምትገኝ ቦታ ናት። ኢያሱ የላካቸው ሰዎች ወደ ጌልገላ ሲሄዱ አቀበቱን መውጣት ነበረባቸው። *ሳይታሰብ ድንገት፤* ኢያሱ በጠላቶቹ ላይ ጥቃት የሰነዘረው ገና ጨረቃ ወጥታ እንዳለች (ቍ 12) በማለዳ ነበር።

10፥10 *አሸበራቸው፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል መራድንና መንቀጥቀጥን ያመለክታል።

10፥11 *ከቤትሖሮን ... ቍልቍል፤* ወደ ኤሎን ሸለቆ የሚወስድ ረጅም ተዳፋት ሲሆን፣ ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን፣ ወደ ምሥራቅና ወደ ምዕራብ ከሚወስደው መስቀለኛ መንገድ ጀምሮ ያለው አካባቢ ነው። *ትልልቅ የበረዶ ድንጋይ፤* እግዚአብሔር ተፈጥሮአዊ ነገሮችን እንደ መሣሪያ አድርጎ ስለ መጠቀሙ መሳ 5፥20፤ 1ሳሙ 7፥10፤ ኢዮ 38፥22 ይመ።

10፥13 *በያሻር መጽሐፍ፤* የእስራኤልን የውጊያ ውሎ የሚተርክ መጽሐፍ ነው (ምናልባት መጽሐፉ በሙሉ በግጥም መልክ ሳይጻፍ አይቀርም፤ 2ሳሙ 1፥18፤ እንዲሁም የመሳ 5፥1-31ን ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ ይህ መጽሐፍ የቀኖና መጻሕፍት ክፍል አይደለም። *ለመጥለቅም ሙሉ ቀን ፈጀባት፤* እስራኤላውያን ጠላቶቻቸውን ድል እስኪያደርጉ ድረስ እግዚአብሔር ቀኑን አስረዘመላቸው።

10፥16 በ*መቄዳ፤* በዓዜቃ አቅራቢያ የምትገኝ (ቍ 10) የኢያሱ ሰራዊት የሰፈረባት ከተማ ናት፤ የምትገኘውም በስተ ምዕራብ ባለው ኰረብታማ አካባቢ ነው።

10፥19 *ጠላቶቻችሁን አሳዱአቸው፤* በስተ ደቡብ የሚገኙትን ከተሞች ከሚጠብቁት ተዋጊዎች አብዛኞቹ፣ ወደ ምሽጎቻቸው ከመድረሳቸውና ከማምለጣቸው በፊት ተይዘው ተገድለዋል።

10፥21 *አንዲት ቃል የተናገረ ሰው አልነበረም፤* የዚህ ሐረግ ሐሳብ ከዚህ በኋላ በእስራኤላውያን ላይ አፉን ሊከፍት የደፈረ እንኳ አልነበረም የሚል ይመስላል።

10፥24 *እግሮቻችሁን በ...አንገት ላይ አድርጉ፤* በመካከለኛው ምሥራቅ የተሸነፈን ጠላት በዚህ መንገድ በአደባባይ እንዲዋረድ ማድረግ የተለመደ ነው።

10፥26 *በአምስትም ዛፎች ላይ ሰቀላቸው፤* የዘዳ 21፥22 ማብ ይመ።

[27]ፀሐይ ለመጥለቅ በማዘቅዘቅ ላይ ሳለች ኢያሱ ትእዛዝ ሰጠ፤ ከዚያም የነገሥታቱን ሬሳ ከዛፎቹ ላይ አውርደው ቀድሞ ተደ ብቀው ወደ ነበሩበት ዋሻ ውስጥ ጣሏቸው። በዋ ሻውም አፍ ትልልቅ ድንጋዮች አኖሩ፤ ድን ጋዮቹም እስከ ዛሬ ድረስ በዚያ ይገኛሉ።

[28]በዚያች ዕለት ኢያሱ መቄዳን ያዘ፤ ከተማዪቱንና ንጉሥዋንም በሰይፍ ስለት መታ፤ አንድም ሰው ሳያስቀር በውስጧ ያለ ውን ሁሉ ፈጽሞ ደመሰሰ፤ በኢያሪኮ ንጉሥ ላይ ያደረገውንም ሁሉ፣ በመቄዳ ንጉሥ ላይ አደረገ።

የደቡብ ከተሞች መያዝ

[29]ከዚያም ኢያሱና ከእርሱ ጋር የነበሩት እስራኤላውያን በሙሉ ከመቄዳ ወደ ልብና አለፉ፤ ወጓትም። [30]እንዲሁም እግዚአብሔር ከተማዪቱንና ንጉሥዋን በእስራኤል እጅ አሳልፎ ሰጣቸው፤ ኢያሱ ከተማዪቱንና በውስጧ ያለውን ሁሉ በሰይፍ ስለት አጠፋ፤ አንድም ሰው አላስተረፈም፤ በኢያሪኮ ንጉሥ ላይ ያደረገውንም በልብና ንጉሥ ላይ ደገ መው።

[31]ከዚያም ኢያሱና ከእርሱ ጋር የነበሩት እስራኤላውያን በሙሉ ከልብና ወደ ለኪሶ አለፉ፤ ወጓትም። [32]*እግዚአብሔር* ለኪሶን አሳልፎ ለእስራኤል ሰጠ፤ ኢያሱም በሁለ ተኛው ቀን ያዛት፤ በልብና እንዳደረገው ሁሉ እዚህም ከተማዪቱንና በውስጧ ያሉ ትን ሁሉ በሰይፍ ስለት ፈጃቸው። [33]በዚህ ጊዜ የጌዝር ንጉሥ ሆራም ለኪሶን ለመር ዳት መጣ፤ ኢያሱ ግን አንድ እንኳ ሳያስ ተርፍ ንጉሡንና ሕዝቡን መታቸው።

[34]ከዚያም ኢያሱና ከእርሱ ጋር የነበሩት እስራኤላውያን በሙሉ ከለኪሶ ወደ ዔግ ሎን አለፉ፤ ወጓትም። [35]በዚያኑ ዕለት ያዟት፤ በሰይፍም ስለት አጠፏት፤ በለኪሶ እንዳደረጉት ሁሉ እዚህም በውስጧ የሚገ ኙትን ፈጽመው ደመሰሷቸው።

[36]ከዚያም ኢያሱና ከእርሱ ጋር የነበሩት እስራኤላውያን በሙሉ ከዔግሎን ወደ ኬብሮን ወጡ፤ ወጓትም። [37]ከተማዪቱንም ከንጉሥዋ፣ ከመንደሮቿና በውስጧ ካሉት ጋር ሁሉ አንድም ሰው ሳያስቀሩ በሰይፍ ስለት ፈጇቸው፤ በዔግሎን እንዳደረጉት ሁሉ እዚህም ከተማዪቱንና በውስጧ ያለውን ሁሉ ፈጽመው ደመሰሱ።

[38]ከዚያም ኢያሱና ከእርሱ ጋር የነበሩት እስራኤላውያን በሙሉ ወደ ኋላ ተመል ሰው ዳቤርን ወጓት። [39]ከተማዪቱን፣ ንጉ ሥዋንና መንደሮቿን ይዘው በሰይፍ ስለት ፈጇቸው፤ በውስጧ ያለውንም ሁሉ አንድም ሳያስቀሩ ደመሰሱ፤ በልብናና በንጉሥዋ እንዲሁም በኬብሮን ያደረጉትን ሁሉ እዚ ህም በዳቤርና በንጉሥዋ ላይ ደገሙት።

[40]በዚህ ሁኔታም ኢያሱ ተራራማውን አገር ኔጌቭን፣ የምዕራቡን ቈላና የተራራውን ሸንተረሮች ጨምሮ ምድሪቱን በሙሉ ከነገ ሥታቷ ጋር ያዘ፤ የእስራኤል አምላክ *እግዚ አብሔር* ባዘዘውም መሠረት፣ እስትንፋስ ያላቸውን ሁሉ ፈጽሞ ደመሰሰ፤ ማንንም በሕይወት አላስቀረም፤ [41]ኢያሱም ከቃዴስ በርኔ እስከ ጋዛ እንዲሁም የጎሶምን ምድር ሁሉ እስከ ገባዖን ድረስ በሙሉ ያዘ። [42]ኢያሱ እነዚህን ሁሉ ነገሥታትና ምድራቸውን ያሸነፈው በአንድ ዘመቻ ብቻ ነበር፤ የእስ ራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* ለእስራኤላው ያን ተዋግቶላቸዋልና።

[43]ከዚህ በኋላ ኢያሱ ከመላው እስራኤላው ያን ጋር ጌልገላ ወዳለው ሰፈር ተመለሰ።

የሰሜን ነገሥታት ድል መሆን

11 የአሦር ንጉሥ ኢያቢስ ይህን በሰማ ጊዜ፣ ወደ ማዶን ንጉሥ፣ ወደ ዮባብ ንጉሥ፣ ወደ ሺምሮን ንጉሥ፣ ወደ አዚፍ ንጉሥ ላከ፤ [2]እንዲሁም በተራራማው አገር ከኪኔሬት ደቡብ በዓረባ፣ በምዕራቡ ቈላ አገርና ከዶር ኰረብታ[ሠ] በስተ ምዕራብ ወዳ ሉት ነገሥታት ላከ፤ [3]ደግሞም በምሥራቅና

10፥27 ዘፍ35፥20፤ ዘዳ21፥23
10፥28 ቍ30:32: 35:39፤ዘዳ20፥16፤ ኢሱ6፥21
10፥29 ዘኍ33፥20
10፥31 ቍ3
10፥33 ኢሱ12፥12፤ 16፥3:10፤21፥21፤መሳ 1፥29፤2ሳሙ5፥25፤1ነገ9፥15፤1ዜና6፥67
10፥34 ቍ3
10፥36 ዘፍ13፥18፤ ኢሱ14፥13፤15፥13:20 ፥7፤21፥11፤መሳ16፥3
10፥37 ቍ28
10፥38 ቍ3
10፥39 ቍ28
10፥40 ዘፍ12፥9፤ ዘዳ1፥7፤7፥24፤20፥ 16-17፤ኢሱ12፥8፤ 15፥19:21፤18፥25፤1 9፥8፤1ሳሙ30፥27
10፥41 ዘፍ14፥7፤ 10፥19፤ኢሱ11፥ 16፤15፥51
10፥42 ቍ14
10፥43 ቍ15፤ኢሱ 5፥9፤1ሳሙ7፥16፤10፥ 8፤11፥14፤13፥12
11፥1 ቍ10፤ኢሱ 12፥19:20፤15፥23:25፤ 19፥15:25:36፤መሳ4፥2: 7:17:23፤1ሳሙ12፥ 9፤1ነገ4፥15፤2ነገ15፥ 29፤ነህ11፥33፤መዝ83 ፥9፤ኤር49፥28:33
11፥2 ቍ16፤ዘኍ 34፥11፤ዘዳ1፥1፤3፥ 17፤ኢሱ12፥1:23፤ 17፥11፤18፥18፤19፥3 5፤መሳ1፥27፤1ነገ15፥ 20፤4፥11፤1ዜና7፥29
11፥3 ኢሱ3፥10፤ ዘኍ13፥17፤ዘፀ3፥8፤ ዘዳ7፥1፤መሳ3፥3:5፤1 ነገ9፥20፤ዘዳ3፥8፤ቍ8 ፤ዘፍ31፥49፤ኢሱ 15፥38፤18፥26፤ መሳ11፥11፤20፥1፤21 ፥1፤1ሳሙ7፥5:6፤1ነገ 15፥22፤2ነገ25፥23

[ሠ]2 ወይም *ከዶር ከፍታማ ስፍራ*

10፥27 *ትልልቅ ድንጋዮች አኖሩ፤* ከነዓንን ለመያዝ በተደረገው ፍልሚያ፣ ይህ አምስተኛው የድል መታሰቢያ ሐው ልት ነው (የ8፥32 ማብ ይመ)።

10፥28 *አንድም ሰው ሳያስቀር... ደመሰሰ፤* የመደምሰስ እርምጃ እንዲወስድ የተሰጠው ቅዱስ ትእዛዝ ተግባራዊ የሆነው በመቄዳ ሕዝቦች ላይ ነው፤ መቄዳ ማለት "ለሞት የተዳረጉ" ማለት ነው፤ የመቄዳ ሕዝቦች ለሞት የተሰጡት በኀጢአታቸው ምክንያት ነው (የቍ1 አማራጭ ትርጕም ይመ)። በስተ ደቡብ የሚገኙ ታላላቅ ከተሞችም ተመሳሳይ የመጥፋት ዕጣ ደርሶባቸዋል (ቍ 19-42)።

10፥33 *የጌዝር ንጉሥ ሆራም፤* በአካባቢው እጅግ ኀይለኛ የነበረች ከተማ ንጉሥ ድል መመታቱን የሚገልጽ ጠ ቃሚ መግለጫ ነው። በመጨረሻ ጌዝር በግብፃውያን ተወሰደች፣ ለንጉሥ ሰሎሞንም የጋብቻ ገጸ በረከት ሆና ተሰጠች (1ነገ 9፥16 ይመ)።

10፥38 *ዳቤርን፤* ቀደም ሲል ዳቤር (ቂርያትሤፍር ተብላ ትጠራ ነበር፤ 15፥15) ከቴል ቤት ሚርሲም ጋር አንድ ተደርጋ ትቈጠር ነበር፤ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ግን ከሔብሮን በስተ ደቡብ ምዕራብ ስምንት ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ከምትገኘው ከቂርቤት ራቡድ ጋር አንድ እንደ ሆነች ይነገራል።

10፥41 *ከቃዴስ በርኔ እስከ ጋዛ፤* በክልሉ ምዕራባዊ አቅጣጫ ከሰሜን እስከ ደቡብ ያለውን ወሰን ያመለክታል። *ጎሶም፤* አልፎ አልፎ በስተ ምሥራቅ የሚገኘው ኔጌብ በዚህ ስም የሚጠራ ሲሆን፣ በግብፅ የዐባይ ወንዝ መፋሰሻ አካባቢ ከሚገኘው ጎሶም ጋር አንድ ሆኖ መታየት የለበትም፤ በተጨማሪም ጎሶም የከተማ መጠሪያ ስም ነው (15፥15)። ጎሶምና ገባዖን በክልሉ ምሥራቃዊ ክፍል ከሰሜን እስከ ደቡብ ያለውን ወሰን ያመለክታሉ።

11፥1-23፤ አሁን በጦርነት ያልተያዙት በስተ ሰሜን የሚገኙት ከተሞች ብቻ ናቸው። የገሊላን ኰረብታማ አካባቢ ዎች ለመያዝ የተደረገው ዋና ጦርነት ተጠናቋል፤ አሦርና የሌሎች ሰሜናዊ የከተማ መንግሥታት ጥምር ኀይልም ድል ተመቶአል። ከዚህ ቀጥሎ የሚገኘው ታሪክ ኢያሱ በደቡብና በማ እከላዊ ክፍሎች ያገኘውን ድል ሁሉ የሚያወሳ ታሪክ ነው።

11፥1 *የአሦር ንጉሥ ኢያቢስ፤* ኢያቢስ የሚለው ስም ምናልባት የሥርወ መንግሥት ስም ሳይሆን አይቀርም፤ ስሙ በዘመነ ዲቦራ ተጠቅሶ ይገኛል (መሳ 4፥2)። የሥነ ቅርስ ግኝቶች እንደሚያመለክቱት፣ አሦር በከነዓን ከሚገኙት ከተሞች ሁሉ ይልቅ እጅግ ትልቅና ምሽጎቿም የጠላትን ጦር ለመከላከል ብቃት ያላቸው ናቸው። የከተማዋ ታችኛ ክፍል 0.708 ስኩዌር ኪሎ ሜትር ወይም 70.8 ሄክታር ያህል ይሰፋል።

11፥2 *ኪኔሬት፤* የቃሉ ትርጕም "በገና" ማለት ነው፤ የገሊላ ባሕር ለማለት ነው።

በምዕራብ ወደሚገኙት ወደ ከነዓናውያን፣ ወደ አሞራውያን፣ ወደ ኬጢያውያን፣ ወደ ፌርዛውያንና በኰረብታማው አገር ወደሚኖሩት ወደ ኢያቡሳውያን፣ እንዲሁም ደግሞ በምጽጳ ምድር በአርሞንዔም ተራራ ግርጌ ወዳሉት ወደ ኤዊያውያን ነገሥታት መልእክት ላከ። 4እነዚህም ሰራዊታቸውን ሁሉ እጅግ ብዙ ከሆኑ ፈረሶችና ሠረገሎች ጋር ይዘው ወጡ፤ የሰራዊቱም ብዛት በባሕር ዳር እንዳለ አሸዋ ነበር። 5እነዚህ ሁሉ ነገሥታት እስራኤልን ለመውጋት ኀይላቸውን አስተባብረው በማሮን ውሃ አጠገብ በአንድነት ሰፈሩ።

6*እግዚአብሔር* ኢያሱን፣ "እነዚህን ሁሉ ነገ በዚች ሰዓት እንደ ሙት አድርጌ፣ በእስራኤል እጅ አሳልፌ ስለምሰጣቸው አትፍራቸው፤ የፈረሶቻቸውን ቋንጃ ትቈርጣለህ፤ ሠረገሎቻቸውንም ታቃጥላለህ" አለው።

7ስለዚህ ኢያሱና ሰራዊቱ ሁሉ በድንገት ወደ ማሮን ውሃ መጥተው ወጓቸው። 8*እግዚአብሔርም* በእስራኤል እጅ አሳልፎ ስለ ሰጣቸው ድል አደረጓቸው፤ በታላቂቱ ሲዶና መንገድ መጨረሻ እስከ ማስሮን፣ በስተ ምሥራቅም እስከ ምጽጳ ሸለቆ ድረስ አሳደዷቸው፤ ከእነርሱም በሕይወት የተረፈ አንድም ሰው አልነበረም። 9ኢያሱ *እግዚአብሔር* ባዘዘው መሠረት የፈረሶቻቸውን ቋንጃ ቈረጠ፤ ሠረገሎቻቸውንም አቃጠለ።

10በዚያን ጊዜም ኢያሱ ወደ ኋላ ተመልሶ ሐጾርን ያዘ፤ ንጉሥዋንም በሰይፍ ገደለው፤ አጾርም ቀድሞ በእነዚህ ሁሉ መንግሥታት ላይ የበላይነት ነበራት። 11በውስጥዋ ያሉትን ሁሉ በሰይፍ ስለት ገደሉ፤ እስትንፋስ ካለው ፍጡር አንድ እንኳ ሳያስቀሩ ሁሉንም ደመሰሱ[a]፤ ራሷን ሐጾርንም በእሳት አቃጠሏት።

12ኢያሱ እነዚህን የነገሥታት ከተሞች በሙሉና ነገሥታታቸውን ሁሉ ያዘ፤ በሰይፍም ስለት ፈጃቸው፤ *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ ባዘዘውም መሠረት ፈጽሞ ደመሰሳቸው። 13ያም ሆኖ ግን ኢያሱ ካቃጠላት ከሐጾር በስተቀር፣ እስራኤላውያን በየተራራው ላይ ያሉትን ከተሞች አላቃጠሉም ነበር። 14እስራኤላውያን ምርኮውን በሙሉ፣ ከእነዚህም ከተሞች የተገኙትን እንስሳት ለራሳቸው ወሰዱ፤ ሕዝቡን ግን በሙሉ በሰይፍ ስለት ፈጁት፤ እስትንፋስ ካለው ፍጡር አንድም ሳያስቀሩ ፈጽመው ደመሰሱት። 15*እግዚአብሔር* ባሪያውን ሙሴን እንዳዘዘው ሁሉ፣ ሙሴም ኢያሱን አዘዘው፤ ኢያሱም እንዲሁ አደረገ፤ *እግዚአብሔር* ሙሴን ካዘዘው ሁሉ እርሱ ያልፈጸመው አንዳች ነገር አልነበረም።

16ኢያሱ ያንን ምድር በሙሉ ማለት ተራራማውን አገር፣ ኔጌብን ሁሉ፣ የጎሶምን ምድር በሙሉ፣ የምዕራቡን ቈላ፣ ዓረባን እንዲሁም የእስራኤልን አገር ደጋውንና ቈላውን ጠቅልሎ ያዘ፤ 17እንዲሁም እስከ ሴይር በሚደርሰው ከሐላቅ ተራራ አንሥቶ ከአርሞንዔም ተራራ በታች በሊባኖስ ሸለቆ ውስጥ እስካለው እስከ በኣልጋድ ድረስ ያለውን ምድር በሙሉ ያዘ፤ ነገሥታታቸውንም ሁሉ ያዘ፤ መትቶም ገደላቸው። 18ኢያሱ ከእነዚህ ነገሥታት ጋር ብዙ ዘመን የፈጀ ጦርነት አደረገ። 19በገባዖን ከሚኖሩ ከኤዊያውያን በስተቀር፣ ከእስራኤላውያን ጋር የሰላም ውል ያደረገ አንድም ከተማ አልነበረም፤ ሁሉንም የያዙት በጦርነት ነው። 20*እግዚአብሔር* ሙሴን ባዘዘው መሠረት፣ ያለአንዳች ርኅራኄ ፈጽሞ ይደመስሳቸው ዘንድ እስራኤልን እንዲወጉ ልባቸውን ያደነደነው ራሱ *እግዚአብሔር*

[a]11 የዕብራይስጡ ቃል በዚህም ሆነ በቍጥር 12፡20 እና 21 ላይ አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት ማለት ነው።

11፥4 ዘፍ12፥2፤ መሳ 7፥12፤1ሳሙ13፥5
11፥5 ቍ-7፤መሳ 5፥19
11፥6 ቍ-9፤ዘፍ49፥ 6፤ኢሱ2፥24
11፥8 ዘፍ10፥15፤ኢሱ13፥6፤መሳ18፥7
11፥10 ኢሳ3፥25፤ ኤር41፥2፤44፥18
11፥11 ዘኍ31፥10 ፤ዘዳ7፥2፤20፥16-17
11፥12 ዘኍ33፥50-52፤ዘዳ7፥2
11፥14 ዘዳ20፥16
11፥15 ዘፀ34፥11፤ ዘዳ7፥2፤ኢሱ1፥7
11፥16 ዘኍ13፥17፤ ዘዳ1፥7፤ኢሱ10፥41
11፥17 ዘፍ14፥6፤ ዘኍ24፥18፤ዘዳ3፥25፤ ዘዳ3፥9፡25፤7፥24፤33 ፥2፤ኢሱ12፥7፡8፤ 13፥5
11፥19 ኢሱ9፥ 1፡3፡15
11፥20 ዘፀ4፥21፤ 14፥17፤ዘዳ7፥16፤መሳ 14፥4፤ሮሜ9፥18፤

11፥4... *ብዛት እንዳለ ... አሸዋ ነበር፤* የአንድን ነገር ብዛት ለመግለጽ የተለመደ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው (የዘፍ 22፥17ን ማብ ይመ)።

11፥5 *እነዚህ ሁሉ ነገሥታት፤* የኢያቢስ ግዛት በዮርዳኖስ ሸለቆ እስከ ዓረባና (ቍ 2) ከቀርሜሎስ ተራራ በስተ ደቡብ በሜድትራኒያን ባሕር እስካለው እስከ ዶር ኰረብታ ይደርሳል። *ማሮን፤* ምናልባት ከሳፌድ ሰሜን ምዕራብ በኩል በዋዲ አሙድ (ማሩን) አቅራቢያ በአሁኑ ጊዜ ሜሩን ተብላ የምትጠራዋ ቦታ ሳትሆን አትቀርም፤ ዋዲ አሙድ ከገሊላ ባሕር በስተ ሰሜን ምዕራብ በኩል 13 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ትገኛለች።

11፥6 *የፈረሶቻቸውን ቋንጃ ትቈርጣለህ፤* ፈረሱ እንዲሽመደመድ ማለትም ከዚህ በኋላ ሁለተኛ እንዳይጋልብ ከቍርጭምጭሚቱ በላይ ጅማቱ ይቈረጣል። *ሠረገሎቻቸውንም ታቃጥላለህ፤* የእስራኤል ጦር እስከ ሰሎሞን ዘመነ ንግሥ ድረስ በእንዲህ ዐይነቱ ከባድ የውጊያ እርምጃ አልተጠቀመም (1ነገ 9፥22፤ 10፥26-29 ይመ)።

11፥10 *ኢያሱ ... አጾርን ያዘ፤* ይህ ምናልባት ትልቁ ድል ነው። የተደራጀውና የታጠቀው የሐጾር ሰራዊት ግን ቀደም ሲል በሜሮን ድል ተመቶአል። የሥነ ቅርስ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት፣ የከነዓናውያን ከተማ በ1400 እና በ1300 ዓ.ቅ.ክ.፣ እንደገናም በ1230 ዓ.ቅ.ክ. ስትቃጠል ከፍተኛ ውድመት ደርሶባታል። በከተማዋ ላይ በ1300 ዓ.ቅ.ክ. የደረሰው የውድመት ደረጃ እንደሚያመለክተው ከተማዋ የተቃጠለችው በፈርዖን ሴቲ ቀዳማዊ ሊሆን ይችላል፤ ነገሩ እንዲህ ከሆነ፣ በ1400 እና በ1230 ዓ.ቅ.ክ. የደረሰው ውድመት በኢያሱ ዘመን ተፈጽሞአል ማለት ነው።

በምድሪቱ የተገኘውን ሰው ሁሉ እንዲያጠፉ የተሰጠው ትእዛዝ አሁንም እዚህ ላይ ሲፈጸም ይታያል (ቍ 11)

11፥13 *በየተራራው፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ቴል" ይባላል፤ ከጥንት ጀምሮ በአንድ የተወሰነ ቦታ ኢያሌ የሕዝብ ሰፈራ የተካሄደ በመሆኑ፣ በየጊዜው የተጠራቀመው የፍርስራሽ ክምር የፈጠረው ኰረብታ ነው (የ7፥2ን ማብ ይመ)።

11፥15 *ያልፈጸመው አንዳች ነገር አልነበረም፤* የኢያሱ አመራር መለካት ያለበት እስራኤል የኋላ ኋላ ከምትወርሰው የመሬት ስፋት (መጠን) አንጻር ሳይሆን፣ እግዚአብሔር የሰጠውን ትእዛዝ ሁሉ ተቀብሎ ሙሉ በሙሉ ከመፈጸሙ አንጻር ነው።

11፥16 *ያንን ምድር በሙሉ፤* የከነዓንን መልክዐ ምድራዊ አቀማመጥ ያሳያል።

11፥17 *ሐላቅ ተራራ፤* ከቃዴስ በርኔ በስተ ምሥራቅ የሚገኝና የእስራኤልን ደቡባዊ ጫፍ የሚያመለክት የምድረ በዳ ጫፍ ነው። *በኣልጋድ፤* ከአርሞንዔም ተራራ በስተ ምዕራብ የሚገኝ የመጀመሪያው ሸለቆ ነው።

11፥18 *ብዙ ዘመን የፈጀ፤* ኢያሱ ከነዓንን ድል አድርጎ ለመያዝ የፈጀበትን ዘመን ከካሌብ የሕይወት ዘመን አንጻር ማስላት ይቻላል፤ ከነዓንን ለመያዝ ጦርነት ከጀመረበት ጊዜ አንሥቶ (የአሮን ዕድሜ 78 ነው፤ 14፥7 እና ዘዳ 2፥14 ያነጻጽሩ) ኬብሮንን እስከ ያዘበት ጊዜ ድረስ (ዕድሜው 85 ሲሆን፤ 14፥10 ይመ) ሰባት ዓመት ፈጅቷል።

11፥20 *ልባቸውን ያደነደነው ... እግዚአብሔር ነውና፤* እግዚአብሔር የታሪክ ጌታና መሪ ነው፤ ይሁን እንጂ ፈቃዱ ግላዊ ምርጫችንንም ሆነ ነጻነታችንን የሚያሳጣ አይደለም (በዘፀ

ነውና::

[21]በዚያን ጊዜ ኢያሱ ሄዶ በተራራማው አገር ማለት በኬብሮን፣ በዳቤርና በአናብ እንዲሁም በመላው የይሁዳና የእስራኤል ተራራማ አገሮች ያሉትን የዔናቅን ዘሮች ከነከተሞቻቸው በሙሉ ደመሰሳቸው፤ [22]ከእነዚህም ጥቂቶቹ ብቻ በጋዛ፣ በጌትና በአሽዶድ ሲቀሩ፣ በእስራኤል የቀሩ የዔናቅ ዘሮች ግን አልነበሩም:: [23]ስለዚህ ኢያሱ *እግዚአብሔር* ሙሴን ባዘዘው መሠረት ምድሪቱን በሙሉ ያዘ፤ እንደ ነገዳቸው አከፋፈል በመመደብም ርስት አድርጎ ለእስራኤላውያን ሰጣቸው::

ከዚያም ምድሪቱ ከጦርነት ዐረፈች::

የተሸነፉ ነገሥታት ስም ዝርዝር

12 እንግዲህ እስራኤላውያን ድል ያደረጓቸውና ከዮርዳኖስ ማዶ በስተ ምሥራቅ የሚገኘውን የዓረባን ክፍል በሙሉ ይዞ፣ ከአርኖን ሸለቆ እስከ አርሞንዔም ተራራ የሚዘልቀውን ግዛታቸውን የወሰዱባቸው ነገሥታት እነዚህ ናቸው፤

[2]መቀመጫውን በሐሴቦን አድርጎ የገዛው የአሞራውያን ንጉሥ ሴዎን፣ ከአርኖን ሸለቆ ዳርቻ ላይ ካለችው ከአሮዔር ማለት ከሸለቆው መካከል አንሥቶ፣ የአሞናውያን ወሰን እስከ ሆነው እስከ ያቦቅ ወንዝ ድረስ ገዝቶአል፤ ይህም የገለዓድን እኩሌታ ይጨምራል:: [3]እንዲሁም ከኪኔሬት ባሕር[a] እስከ ሙት ባሕር[b] ያለውን ምሥራቃዊውን ዓረባ፣ እስከ ቤት የሺሞትና ከዚያም በስተ ደቡብ እስከ ፊስጋ ተራራ ግርጌ ድረስ ገዝቶአል::

[4]መቀመጫውን በአስታሮትና በኤድራይ አድርጎ የገዛውና ከመጨረሻዎቹ ከራፋይም ዘሮች አንዱ የሆነው የባሳን ንጉሥ ዐግ፣ [5]የአርሞንዔምን ተራራ፣ ሰልካንን፣ ባሳንን ሁሉ እስከ ጌሹራውያንና እስከ ማዕካታውያን ድንበሮች እንዲሁም ከገለዓድ እኩሌታ እስከ ሐሴቦን ንጉሥ እስከ ሴዎን ወሰን ድረስ ገዝቶአል::

[6]*የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴና እስራኤላውያን እነዚህን ድል አደረጉ፤ *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴም ምድራቸውን ለሮቤል፣ ለጋድና ለምናሴ ነገድ እኩሌታ ርስት አድርጎ ሰጣቸው::

[7]እንግዲህ ኢያሱና እስራኤላውያን ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ ድል ያደረጓቸው የምድሪቱ ነገሥታት እነዚህ ናቸው፤ ግዛታቸውም በሊባኖስ ሸለቆ ውስጥ ካለው ከበኣልጋድ ተነሥቶ በምዕራብ ሴይር እስካለው እስከ ሐላቅ ተራራ ይደርሳል፤ ኢያሱም የእነዚህን ነገሥታት ምድር እንደ ነገዳቸው አከፋፈል ለእስራኤላውያን በማከፋፈል ርስት አድርጎ ሰጣቸው፤ [8]ይህም ተራራማው አገር፤ በስተ ምዕራብ ያለው የኰረብታ ግርጌ፣ ዓረባ፣ የተራራው ሸንተረሮች፣ ምድረ በዳውና ኔጌብ ማለት የኬጢያውያን፣ የአሞራውያን፣ የከነዓናውያን፣ የፌርዛውያን፣ የኤዊያውያንና የኢያቡሳውያን ምድር ነው፤ ነገሥታቱም እነዚህ ናቸው፤

[9]የኢያሪኮ ንጉሥ፣ አንድ፤
ቤቴል አጠገብ ያለችው የጋይ ንጉሥ፣ አንድ፤
[10]የኢየሩሳሌም ንጉሥ፣ አንድ፤
የኬብሮን ንጉሥ፣ አንድ፤
[11]የየርሙት ንጉሥ፣ አንድ፤
የለኪሶ ንጉሥ፣ አንድ፤
[12]የዔግሎን ንጉሥ፣ አንድ፤
የጌዝር ንጉሥ፣ አንድ፤
[13]የዳቤር ንጉሥ፣ አንድ፤
የጌድር ንጉሥ፣ አንድ፤
[14]የሔርማ ንጉሥ፣ አንድ፤
የዓራድ ንጉሥ፣ አንድ፤
[15]የልብና ንጉሥ፣ አንድ፤
የዓዶላም ንጉሥ፣ አንድ፤
[16]የመቄዳ ንጉሥ፤ አንድ፣
የቤቴል ንጉሥ፣ አንድ፤
[17]የታጱዋ ንጉሥ፣ አንድ፤
የኦፌር ንጉሥ፣ አንድ፤
[18]የአፌቅ ንጉሥ፣ አንድ፤
የለሸሮን ንጉሥ፣ አንድ፤
[19]የማዶን ንጉሥ፣ አንድ፤
የሐጾር ንጉሥ፣ አንድ፤
[20]የሺምሮን ሚሮን ንጉሥ፣ አንድ፤
የአዚፍ ንጉሥ፣ አንድ፤
[21]የታዕናክ ንጉሥ፣ አንድ፤
የመጊዶ ንጉሥ፣ አንድ፤

11፥21 ዘኍ13፥22:33፤ኢሱ10፥3፤15፥50
11፥22 ዘፍ10፥19፤ ኢሱ12፥17፤15፥47፤ 19፥13፤1ሳሙ5፥1:8፤ 17፥4፤1ነገ2፥39፤2ነገ 14፥25፤1ዜና8፥13፤ ኢሳ20፥1፤አሞ6፥2
11፥23 ዘፀ33፥14፤ ዘኍ26፥53፤ዘዳ1፥38፤ 12፥9-10፤25፥19፤ኢሱ 13፥7፤14፥15፤21፥43-45፤ ዕብ9፥24፤መዝ105፥44
12፥1 ዘኍ32፥19፤ 21፥13፤ዘዳ3፥8፤ኢሱ 11፥2፤መዝ136፥21፤
12፥2 ቊ5፤ዘፍ19፥ 38፤31፥21፤32፥22: 26፤ዘኍ21፥21:25፤ 32፥26:34፤ዘዳ2፥36፤ 3፥15፤ኢሱ13፥10: 11:16:25፤17፤20፥ 8፤21፥38፤መሳ5፥17፤ 7፥3፤10፥8፤11፥19
12፥3 ዘፍ14፥3፤ዘኍ 21፥20፤33፥49፤ኢሱ 11፥2፤13፥20
12፥4 ዘፍ14፥5፤ዘኍ 21፥21:33፤ዘዳ1፥4፤ ኢሱ13፥30
12፥5 ቊ2፤ዘኍ32፥ 33፤ዘዳ3፥10:14፤ኢሱ 17፥1፤20፥8፤21፥27፤ 22፥7፤13፥2:13፤ 1ሳሙ 27፥8
12፥6 ዘኍ32፥29: 33፤ዘዳ3፥8፤ኢሱ13፥8
12፥7 ኢሱ11፥17
12፥8 ዘዳ1፥7፤ኢሱ 3፥10፤11፥17፤ዕዝ9፥1
12፥9 ዘፍ12፥8፤ዘኍ 33፥48፤ኢሱ8፥1፤ 7፥2፤8፥9፤18፥13፤ መሳ1፥23፤4፥5፤20፥ 18፤21፥2፤ነህ11፥31
12፥10 ኢሱ10፥1
12፥11 ኢሱ10፥3
12፥12 ኢሱ10፥3:33
12፥13 ኢሱ10፥3
12፥14 ዘኍ14፥45፤ 21፥1
12፥15 ዘፍ38፥1፤ ዘኍ33፥20፤ኢሱ15፥ 35፤ሚክ1፥15
12፥16 ኢሱ7፥2፤ 10፥10
12፥17 ኢሱ11፥22፤ 15፥34፤16፥8፤ 17፥8፤1ነገ4፥10
12፥18 ኢሱ13፥4፤ 19፥30፤መሳ1፥31፤ 1ሳሙ4፥1፤29፥1
12፥19 ኢሱ11፥1
12፥20 ኢሱ11፥1 12፥21 ኢሱ17፥11፤21፥25፤መሳ1፥27፤ 5፥19፤ 1ነገ4፥12

[a]3 ገሊላ ናት:: [b]3 የሙት ባሕር፣ የጨው ባሕርም ይባላል::

8፥32፤9፥12 ላይ የሚገኘውን የፊርያን ገጠመኝ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)::

11፥21 *የዔናቅ ዘሮች፤* ዐሥራ ሁለቱ ሰላዮች "ቈመተ ረጃጅሞች" ናቸው በማለት መረጃ ያቀረቡባቸውና (ዘኍ 13፥32) እስራኤላውያንም ከፍርሃት የተነሣ እነርሱን ለመውጋት እንወጣም ያሏቸው ሰዎች እነዚህ ናቸው:: ከኔፊሊም ጋር ዝምድና ያላቸው ሲሆን (የዘፍ 6፥4 ማብ ይመ)፣ ስማቸው የመጣው ከነገድ አባታቸው ከዔናቅ ነው:: ኢያሱና ካሌብ በዔናቅ ሰዎች ላይ ድልን ተቀዳጅተዋል (14፥12-15)::

12፥1-24፤ ለኢያሱ መጽሐፍ የመጀመሪያ ክፍል መደምደሚያ ሲሆን፣ እስራኤላውያን የተቀዳጁትን ድልና ነገሥታታቸው ድል የተመቱባቸውን ከተሞች ታሪክ አጠር አድርጎ የሚያቀርብ ነው::

12፥1 *ከዮርዳኖስ ማዶ በስተ ምሥራቅ የሚገኘውን ... ክፍል፤* በዚህ ክፍል ውስጥ "ከዮርዳኖስ ማዶ" የሚገኙ አገሮች በሙሉ ተጠቅሰዋል፤ ይህም የእስራኤልን ሕዝብ አንድነት ያረጋግጣል:: *የአርኖን ሸለቆ፤* በደቡብ በኩል ከሞዓብ ምድር ጋር የሚያዋስነውን ድንበር የሚለይ ነው:: *የአርሞንዔም ተራራ፤* በሰሜን በኩል የሚገኘው የእስራኤል ድንበር የት ድረስ እንደሆነ የሚወስን ነው::

12፥4 *የባሳን ንጉሥ ዐግ፤* ዐግና ሴዎን (ቊ 2) በሙሴ መሪነት ድል የተመቱ ነገሥታት ናቸው፤ ይህም የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እጅግ ታላቅና ብርቱ አምላክ መሆኑን ለዘመናት ሲያስታውስ የሚኖር ነው (ዘኍ 9፥22፤ መዝ 135፥11 ይመ::)

12፥7 *ከ... በስተ ምዕራብ ... የምድሪቱ... ፤* የከነዓን ምድር በየት በኩል እንደሚገኝ በትክክል የሚያመለክት ነው (9፥7፤ 11፥16-17፤ 24፥11፤ ዘፍ 15፥18-19)::

12፥12 *የጌዝር ንጉሥ፤* ለኪሶ በተደመሰሰች ጊዜ (10፥33) ድል የተመታ ንጉሥ ነው፤ ሆኖም ኢያሱ ይህችን ከተማ ወይም አፌቅን ወይም ታዕናክን ወይም መጊዶን ወይም ደግሞ ዶርን በውጊያ አልያዘም (ቊ 18-23፤ መሳ 1፥27-31 ይመ)::

[22]የቃዴስ ንጉሥ፣ አንድ፤
በቀርሜሎስ የሚገኘው የዮቅንዓም ንጉሥ፣ አንድ፤
[23]በዶር ኰረብታ[ፐ] የሚገኘው የዶር ንጉሥ፣ አንድ፤
በጌልገላ የሚገኘው የጎይም ንጉሥ፣ አንድ፤
[24]የቲርሳ ንጉሥ፣ አንድ፤
እነዚህ በድምሩ ሠላሳ አንድ ነገሥታት ናቸው።

ወደ ፊት የሚያዝ ምድር

13 ኢያሱ በሸመገለና ዕድሜው በገፋ ጊዜ፣ *እግዚአብሔር* እንዲህ አለው፤ "እነሆ አርጅተሃል፤ ዕድሜህም ገፍቶአል፤ ነገር ግን መያዝ ያለበት እጅግ በጣም ሰፊ ምድር ገና አለ።

[2]"የሚቀረውም ምድር ይህ ነው፤ እርሱም የፍልስጥኤማውያንና የጌሹራውያን አገር ሁሉ ነው፤ [3]ከግብፅ በስተ ምሥራቅ ከሚገኘው ከሺሖር ወንዝ አንሥቶ፣ በሰሜን እስከ አቃሮን ወሰን ያለው አገር፣ ሁሉም እንደ ከነዓናውያን ምድር ይቈጠራል፤ ይኸውም በጋዛ፣ በአሽዶድ፣ በአስቀሎና፣ በጌትና በአቃሮን የሚኖሩትን የአምስቱን የፍልስጥኤማውያን ገዦች ምድር የሚያካትት ሲሆን፣ ይህም የኤዋውያን ምድር ነበር። [4]በደቡብ በኩል የከነዓናውያን ምድር ሁሉና የሲዶናውያን ይዞታ ከሆነችው ከመዓራ አንሥቶ እስከ አፌቅ ያለው የአሞራውያን ግዛት፣ [5]የጌባላውያንም ምድር[ሀ]፤ በምሥራቅም ከበኣልጋድ አንሥቶ በአርሞንዔም ተራራ ግርጌ አልፎ፣ እስከ ሐማት መተላለፊያ[ለ] ያለው የሊባኖስ ምድር ሁሉ ነው።

[6]"ከሊባኖስ እስከ ማሴሮን ባለው ተራራማ ምድር ላይ የሚኖሩትን ሁሉ፣ ሲዶናውያንንም ጭምር እኔው ራሴ ከእስራኤላውያን ፊት አሳድጄ አስወጣቸዋለሁ። ብቻ አንተ ባዘዝሁህ መሠረት ምድሪቱን ርስት አድርገህ ለእስራኤላውያን አካፍል። [7]ይህንንም ለዘጠኙ ነገድና ለምናሴ ነገድ እኩሌታ ርስት አድርገህ አካፍል።"

ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለው ምድር አከፋፈል

[8]ሌላው የምናሴ ነገድ እኩሌታ፣ የሮቤል ነገድና የጋድ ነገድ *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ እንደየድርሻቸው ከፋፍሎ በመደበላቸው መሠረት፣ ራሱ ሙሴ የሰጣቸውን ርስት ተቀበሉ።

[9]ይህም ከአርኖን ሸለቆ ዳርቻ ካለው ከአሮዔርና በሸለቆው መካከል ካለችው ከተማ አንሥቶ እስከ ዲቦን የሚደርሰውን የሜድባን ደጋማ ምድር በሙሉ ይይዛል፤ [10]እንዲሁም በሐሴቦን ተቀምጦ እስከ አሞናውያን ዳርቻ የገዛውን የአሞራውያንን ንጉሥ የሴዎንን ከተሞች ሁሉ ያጠቃልላል፤ [11]በተጨማሪም ገለዓድን፣ የጌሹራውያንንና የማዕካታውያንን ግዛት ሁሉ፣ የአርሞንዔምን ተራራ በሙሉ፣ ባሳንንም ሁሉ እስከ ሰልካ ድረስ ይይዛል፤ [12]ይህም በአስታሮትና በኤድራይ ሆኖ የገዛውን በባሳን ያለውን የዐግን መንግሥት በሙሉ ያጠቃልላል፤ ዐግም በሕይወት ከቀሩት ከመጨረሻዎቹ ከራፋይም ዘሮች አንዱ ነበር፤ እነዚህንም ሙሴ ድል አደረጋቸው፤ ምድራቸውንም ያዘ፤ [13]ነገር ግን እስራኤላውያን የጌሹርንና የማዕካትን ሕዝብ ስላላስወጡ፣ እስከ ዛሬ ድረስ በመካከላቸው ይኖራሉ።

[14]ለሌዊ ነገድ ግን ርስት አልሰጠም፤ ለእስራኤል አምላክ *ለእግዚአብሔር* በእሳት የሚቀርበው ቍርባን፣ በተስፋው መሠረት ርስታቸው ነውና።

[15]ሙሴ በየጐሣቸው መድቦ ለሮቤል ነገድ የሰጠው ርስት ይህ ነው፤

[16]ድንበራቸው ከአርኖን ሸለቆ ዳርቻ ካለው ከአሮዔርና ከሸለቆው መካከል ካለችው ከተማ አንሥቶ ያለው ግዛት ሲሆን፣ ሜድባ አጠገብ ያለውን ደጋውን አገር በሙሉ፣ [17]ሐሴቦንና በደጋው ላይ ያሉትን ከተሞችዋን በሙሉ፣ እንዲሁም ዲቦንን፣ ባሞትባኣልን፣ ቤትበኣልምዖንን፣ [18]ያህጽን፣ ቅዴሞትን፣ ሜፍዓትን፣ [19]ቂርያታይምን፣ ሴባማን፣ በሸለቆው ኰረብታ ላይ ያለችውን ጼሬትሻሐርን፣ [20]ቤተ ፌጎርን፣ የፈስጋን ሸንተረሮችና ቤትየሺሞትን፣

12፥22 ኢሱ15፥23:55፤19፥11:26:37፤20፥7፤21፥32:34 መሳ4፥6:9፤1ሳሙ15፥12፤2ሳሙ23፥35
12፥23 ኢሱ11፥2
12፥24 1ነገ14፥17፤15፥33፤16፥8:23፤መሓ6፥4፤መዝ135፥11፤136፥18
13፥1 ዘፍ 24፥1፤ኢሱ14፥10፤23፥1:2፤1ነገ1፥1
13፥2 ዘፍ10፥14፤ኢሱ12፥5፤መሳ3፥31
13፥3 ዘጸ2፥23፤ኢሱ11፥22፤15፥11:45፤19፥43፤መሳ1፥18፤3፥3፤14፥19፤16፥5:18፤1ሳሙ5፥10፤6፥4:17፤7፥14፤2ሳሙ1፥20፤1ዜና13፥5፤ኢሳ23፥3፤14፥29፤ኤር2፥18፤25፥20፤ሕዝ25፥15፤አሞ3፥9
13፥4 ዘፍ14፥7፤15፥16፤ኢሱ12፥18፤አሞ2፥10
13፥5 ዘኍ13፥21፤34፥8፤ዘዳ3፥8፤1ነገ5፥18፤ኢሱ11፥17፤መሳ3፥3፤መዝ83፥7፤ሕዝ27፥9
13፥6 ዘኍ33፥54፤34፥13፤ኢሱ11፥8፤መዝ80፥8
13፥7 ኢሱ11፥23፤መዝ78፥55
13፥8 ኢሱ12፥6፤8፥7
13፥9 ቍ16:17:21፤ዘኍ21፥30፤32፥3:34፤ዘዳ2፥36፤መሳ11፥26፤2ሳሙ24፥5፤ኢሳ15፥2፤ኤር48፥8:18:21:22
13፥10 ዘኍ21፥24፤ኢሱ12፥2
13፥11 ኢሱ12፥2:5
13፥12 ዘፍ14፥5፤ዘኍ21፥33፤ዘዳ1፥4፤3፥8፤ኢሱ12፥4
13፥13 ዘዳ3፥12:14፤ኢሱ12፥5
13፥14 ቍ33፤ዘዳ18፥1-2፤ኢሱ14፥3
13፥16 ቍ9፤ዘኍ21፥30፤ኢሱ12፥2፤1ሳሙ30፥28፤ኢሳ15፥2
13፥17 ቍ9፤ዘኍ32፥3፤22፥41፤1ዜና5፥8፤ኤር48፥23፤ሕዝ25፥9
13፥18 ዘኍ21፥23፤ዘዳ2፥26፤ኢሱ21፥37፤ኤር48፥21 13፥19 ዘኍ32፥3:37 13፥20 ዘዳ3፥29 13፥21 ቍ9፤ዘፍ25፥2፤ ዘኍ25፥15፤31፥8

[ፐ]23 ወይም፣ *ናፎት ዶር* ማለት ነው። [ሀ]5 የቢብሎስ አካባቢ ነው። [ለ]5 ወይም፣ *እስከ ሌቦ ሐማት*

13፥1-32፤ ምድሪቱን በድል የተቈጣጠረው ሰማያዊው ንጉሥ፣ ለየነገዶቹ የተወሰነውን ምድር በማከፋፈል የአስተዳደር ሥራውን ይጀምራል። ከም 13-21 ያለው ክፍል በአብዛኛው የአስተዳደር ጕዳዮች በዝርዝር የተገለጡበት ክፍል ነው። ታሪኩ የሚጀምረው መያዝ ያለበት ምድር (ለየነገዱ መከፋፈል ያለበት) ገና እንዳለ በመጠቈምና ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ የሁለቱ ነገድ እኩሌታ ድርሻ አድርጎ መድቦት የነበረውን በማስታወስ ነው።

13፥1 *ኢያሱ በሸመገለ...ጊዜ፤* ኢያሱ በዘጠናና በመቶ ዓመት የዕድሜ ዘመን መካከል የሚገኝ ሲሆን፣ ካሌብ ደግሞ ሰማንያ አምስት ዓመቱ ነበር (14፥10)።

13፥3 *ከሺሖር ወንዝ* ከጋዛ ወረድ ብሎ፣ በምሥራቅ በኩል በሲና በረሓ መግቢያ ላይ የሚገኘው የዋዲ ኤል አሪሽ ሌላ መጠሪያ ነው። *ገዦች፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጥ ቃል የፍልስጥኤማውያን ሥረ መሠረት ከኤጂያን ባሕር መሆኑን ለማመልከት "ጨካኝ ገዥ" የሚል ትርጕም ካለው የግሪክ ቃል የተገኘ ሳይሆን አይቀርም።

13፥5 *ጌባላውያን፤* ከዛሬዋ ቤይሩት በስተ ሰሜን በኩል ይኖሩ የነበሩ የቢብሎስ ጥንታዊት ከተማ ነዋሪዎች ናቸው (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)። ፊንቂያውያንና ፍልስጥኤማውያን እስራኤል ገና ወደፊት የምትወርሰውን አብዛኛውን ምድር የያዙ ሕዝቦች ናቸው።

13፥9 *አሮዔር፤* በአርኖን ወንዝ አጠገብ የምትገኝ ይህች ከተማ፣ የእስራኤልን ደቡባዊ ወሰን ታካልላለች። የእስራኤል ምድር ከዚህ አንሥቶ አሞንን፣ ገለዓድንና ባሳንን በማቋረጥ ከዚህ በፊት ሁለቱ የአሞራውያን ነገሥታት ሲዖንና ዐግ ይገዙት እስከ ነበረው እስከ ኤርሞን ተራራ ይደርሳል።

13፥14 *ቍርባን...ርስታቸው ነውና፤* ዘዳ 18፥1-8፤ የዘዳ 18፥1 ማብ ይመ።

13፥15 *ሙሴ...ለሮቤል...የሰጠው፤* ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ በአርኖን ወንዝና (የሞዓብ ወሰን) በሐሴቦን (የሴዎን

[21] ይህም በደጋው አገር የሚገኙትን ከተሞች ሁሉና መቀመጫውን በሐሴቦን አድርጎ የገዛውን የአሞራውያንን ንጉሥ የሴዎንን ግዛት በሙሉ ያካትታል። ሙሴ ሴዎንንና በዚያው ምድር ተቀማጭ የነበሩትን መሳፍንት፣ አዊ፣ ሮቆም፣ ሱር፣ ሑርና ሪባ የተባሉትን የምድያም አለቆች ድል አደረጋቸው። [22] በጦር ሜዳ ከሞቱት ሌላ እስራኤላውያን የቢዖርን ልጅ ምዋርተኛውን በለዓምን በሰይፍ መትተው ገደሉት። [23] የሮቤል ነገድ ወሰን የዮርዳኖስ ወንዝ ነው፤ የሮቤል ነገድ በየጐሣቸው የወረሷቸው ከተሞችና መንደሮ ቻቸው እነዚህ ነበሩ፤

[24] ሙሴ በየጐሣቸው መድቦ ለጋድ ነገድ የሰጠው ርስት ይህ ነው፤

[25] ድንበራቸው ኢያዜር፣ የገለዓድን ከተሞች በሙሉ በረባት አጠገብ እስካለው እስከ አሮዔር የሚደርሰውን የአሞናውያን አገር እኩሌታ፣ [26] ከሐሴቦን እስከ ራማት ምጽጴና ከዚያም እስከ ብጦኒም፣ ከመሃናይም እስከ ደቤር ግዛት ያለውን፣ [27] በሸለቆው ውስጥ ደግሞ ቤትሀራምን፣ ቤትኒምራን፣ ሱኮትን፣ ጻፎንንና እስከ ኪኔሬት* ባሕር ጫፍ የሚደርሰውን ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለውን ቀሪውን የሐሴቦን ንጉሥ የሴዎንን ግዛት ያካትታል፤ [28] የጋድ ነገድ በየጐሣቸው የወረሷቸው ከተሞችና መንደሮቻቸው እነዚህ ነበሩ።

[29] ሙሴ ለምናሴ ነገድ እኩሌታ ማለት ለገሚሱ የምናሴ ቤተሰብ ዘሮች በየጐሣቸው የሰጣቸው ርስት ይህ ነው፤

[30] ድንበራቸው ከመሃናይም አንሥቶ ባሳንን በሙሉ ይጨምርና፣ በባሳን ያሉትን ሥልሳ የኢያዕር ከተሞች ሁሉ ይዞ የባሳን ንጉሥ የዐግን ግዛት ሁሉ የሚያካትት ሲሆን፣ [31] የገለዓድን እኩሌታ፣ በባሳን የዐግ

13፥22 ዘኍ30፥27፤ ዘኍ22፥5፤23፥23
13፥23 1ዜና5፥7
13፥25 ዘኍ21፥32፤ ዘዳ3፥11፤ኢሱ 21፥39፤ 12፥2
13፥26 ዘፍ32፥21 ዘኍ21፥25፤ኢሱ 10፥3፤ኤር49፥3
13፥27 ዘፍ33፥17፤ ዘኍ32፥3፤34፥11፤ መሳ12፥1፤መዝ48፥2
13፥28 ዘፍ46፥16፤ ዘኍ32፥33፤ሕዝ48፥27
13፥30 ዘፍ32፥2፤ ዘኍ21፥33፤32፥41፤ ኢሱ12፥41
13፥31 ዘፍ50፥23፤ ዘኍ21፥33፤ኢሱ17፥5

*27 የገሊላ ባሕር ነው።

ከተማ) መካከል የሚገኝ ምድር ነው።

13፥22 *የቢዖርን ልጅ... በለዓምን፤* በለዓም በአማልክት መንፈስ የተያዘ ሰው እንደ ነበር ይገመታል (ዘኍ 22፥24፤ 2ጴጥ 2፥15-16፤ ይሁዳ 11)። ምድያማውያን የእስራኤልን ሕዝብ በጣዖት አምልኮና በዝሙት ርኵሰት ባሳቱና በዚህም በደላቸው እግዚአብሔር በቀጣቸው ጊዜ በለዓም በሰይፍ ተገድሎአል (ዘኍ 25፥31፥8)።

13፥24 *ሙሴ... ለጋድ ...የሰጠው፤* በደቡብ በኩል ከሐሴቦን ጀምሮ፣ የዮርዳኖስን ወንዝ በመከተል እስከ ገሊላ ባሕር ደቡባዊ ጫፍ ድረስ የሚዘልቀው ማእከላዊው ክፍል ነው። ይህም በአብዛኛው የገለዓድን ምድር የሚጨምር ቢሆንም፣ ስም የተሰጣቸውን ቦታዎች ሁሉ ማመልከት ስለማይቻል፣ በጋድና በምናሴ ነገድ እኩሌታ መካከል የሚገኘውን ትክክለኛ ድንበር በውል መለየት አስቸጋሪ ነው።

13፥29 *ሙሴ ለምናሴ ነገድ እኩሌታ ... የሰጣቸው፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ምሥራቅና በስተ ሰሜን በኩል የሚገኝ ምድር ነው፤ ላይኛውን የገለዓድ ምድርም ያጠቃልላል። ይህን ምድር ለመያዝ አመራር ይሰጥ የነበረው ማኪር ነው (ዘኍ 32፥32:39-42)።

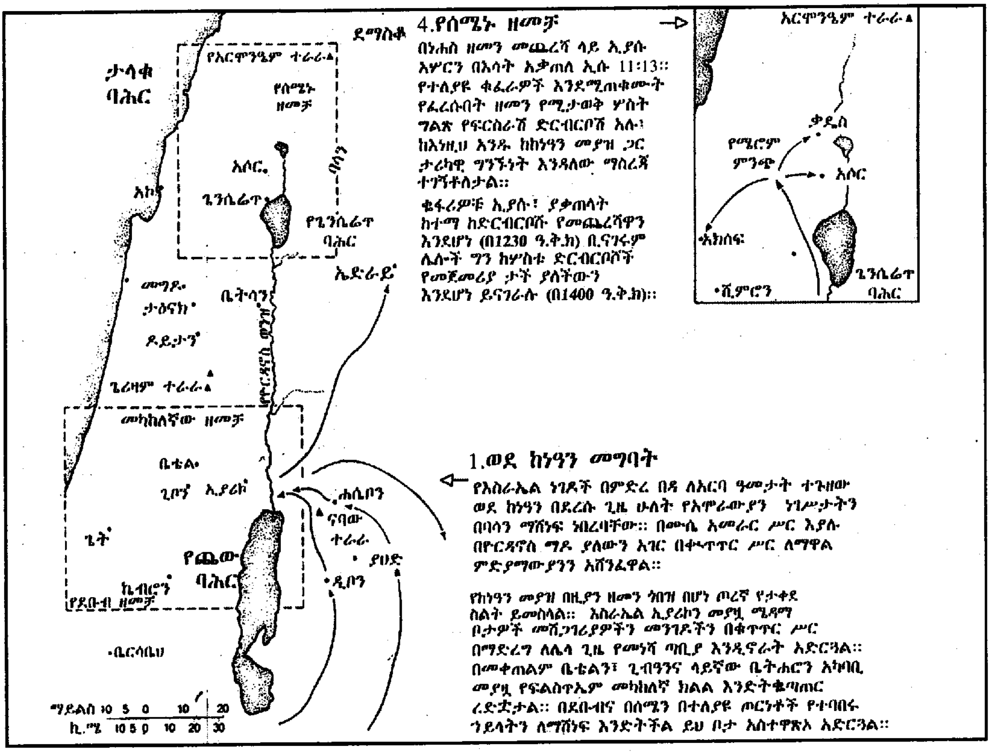

መንግሥት ዋና ከተማ የሆኑትን አስታሮትንና ኤድራይን ይጨምራል፤ እነዚህ ለምናሴ ልጅ ለማኪር ዘሮች የተሰጡ ሲሆን፣ ይህም ለግማሾቹ የማኪር ልጆች በየጐሣቸው የተሰጡ ናቸው።

[32]ሙሴ ከኢያሪኮ በስተ ምሥራቅ፣ ከዮርዳኖስ ማዶ በሞዓብ ሜዳ ሳለ የሰጣቸው ርስት ይህ ነበር። [33]ለሌዊ ነገድ ግን ሙሴ ርስት አልሰጠም፤ የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንደ ተናገራቸው እርሱ ራሱ ርስታቸው ነውና።

ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ ስላለው ምድር አከፋፈል

14 ካህኑ አልዓዛር፣ የነዌ ልጅ ኢያሱና የእስራኤል የየነገዱ ጐሣ አባቶች የደለደሉላቸው፣ እስራኤላውያንም በከነዓን ምድር የወረሱት ርስት ይህ ነው። [2]ርስታቸውም *እግዚአብሔር* በሙሴ አማካይነት በሰጠው ትእዛዝ መሠረት፣ ለዘጠኙ ነገድና ለእኩሌታው ነገድ በዕጣ ተከፋፈለ። [3]ሙሴ ለሁለቱ ነገድና ለእኩሌታው፣ የዮርዳኖስን ምሥራቅ ክፍል ርስት አድርጎ ሰጣቸው፤ ሌዋውያኑ ግን አብረዋቸው እንዲካፈሉ አላደረገም፤ [4]የዮሴፍ ልጆች ምናሴና ኤፍሬም ሁለት ነገዶች ሆነው ነበርና፤ ለሌዋውያኑ ግን ከሚኖሩባቸው ከተሞች እንዲሁም ለበግ፣ ለፍየልና ለከብት መንጋቸው መሰማሪያ እንዲሆን አብሮ የተከለለላቸውን ምድር ብቻ እንጂ ሌላ አልሰጣቸውም፤ [5]ስለዚህ እስራኤላውያን *እግዚአብሔር* ሙሴን ባዘዘው መሠረት፣ ምድሪቱን ተካፈሉ።

ኬብሮን ለካሌብ ተሰጠች

[6]የይሁዳም ሰዎች በጌልገላ ወደ ኢያሱ ቀረቡ፤ ከዚያም የቄኔዛዊው የዮፎኒ ልጅ ካሌብ እንዲህ አለው፤ "*እግዚአብሔር* በቃዴስ በርኔ ስለ አንተና ስለ እኔ፣ የአምላክ ሰው ለሆነው ለሙሴ የተናገረውን ታውቃለህ። [7]*የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ ምድሪቱን

13፥32 ዘኍ26፥3፤ 22፥1
13፥33 ቍ14፤ዘኍ 26፥62፤18፥20፤ኢሱ 18፥7፤ሕዝ44፥28
14፥1 ዘፀ6፥23፤ዘኍ 26፥53፤34፥17-18፤ ኢሱ11፥23፤19፥51፤ 21፥1፤መዝ16፥6፤136፥21
14፥2 ዘሌ16፥8፤ ዘኍ34፥13
14፥3 ዘኍ32፥33፤ 34፥14፤35፥2፤ኢሱ 13፥14
14፥4 ዘፍ41፥52፤ ዘኍ35፥2-3፤ኢሱ 21፥2፤መሳ1፥29
14፥5 ዘኍ34፥13
14፥6 ዘኍ13፥6፡26፤ 14፥30፡38፤ዘዳ11፥30 ፤33፥1
14፥7 ዘኍ1317፡30፤ 14፥6-9፤ኢሱ 15፥3

13፥33 *እግዚአብሔር ... ርስታቸው ነውና፤* ቍ 14 እንዲሁም ዘዳ 18፥1-8 እና የዘዳ 18፥1 ማብ ይመ።

14፥1-15፤ ለሚቀጥለው ክፍል (ም 15-19) አጭር መግቢያ ሲሆን፣ እግዚአብሔር ለካሌብ ያሳየውን ታማኝነትም በተለየ ሁኔታ ይገልጻል።

14፥1 *ካህኑ አልዓዛር፤* አልዓዛር የአሮን ልጅ ስለ ሆነና፣ ሊቀ ካህናትም ስለ ነበረ፣ ዕጣ የመጣል ከፍተኛው ሥልጣን ያለው እርሱ ብቻ ነው። ኡሪምና ቱሚም ሥራ ላይ ሳይውሉ አልቀሩም (የዘጸ 28፥30፤ የ1ሳሙ 2፥28ን ማብ ይመ)።

14፥4 *ምናሴና ኤፍሬም፤* የዮሴፍ ልጆች ናቸው። ያዕቆብ እንደ ራሱ ልጆች አድርጎ ስላሳደጋቸው (ዘፍ 48፥5)፣ በስማቸው ሁለት የተለያዩ ነገዶች ተጠርተዋል። ይህም ሌዋውያንን በክህነት ተግባር በመመደብ፣ የእስራኤል ሕዝብ በዐሥራ ሁለት ነገድ እንዲከፋፈል አድርጎአል።

14፥6 *እግዚአብሔር...የተናገረውን፤* ካሌብ ስለ ምድሪቱ በጎ ወሬ ይዞ በመጣ ጊዜ (ዘኍ 13፥30፤ 14፥6-9፤ ዘዳ 1፥34-36)፣ እግዚአብሔር ከሠላሳ ስምንት ዓመት በፊት በቃዴስ በርኔ የገባለትን የተስፋ ቃል በዚህ ጊዜ ያስታውሳል።

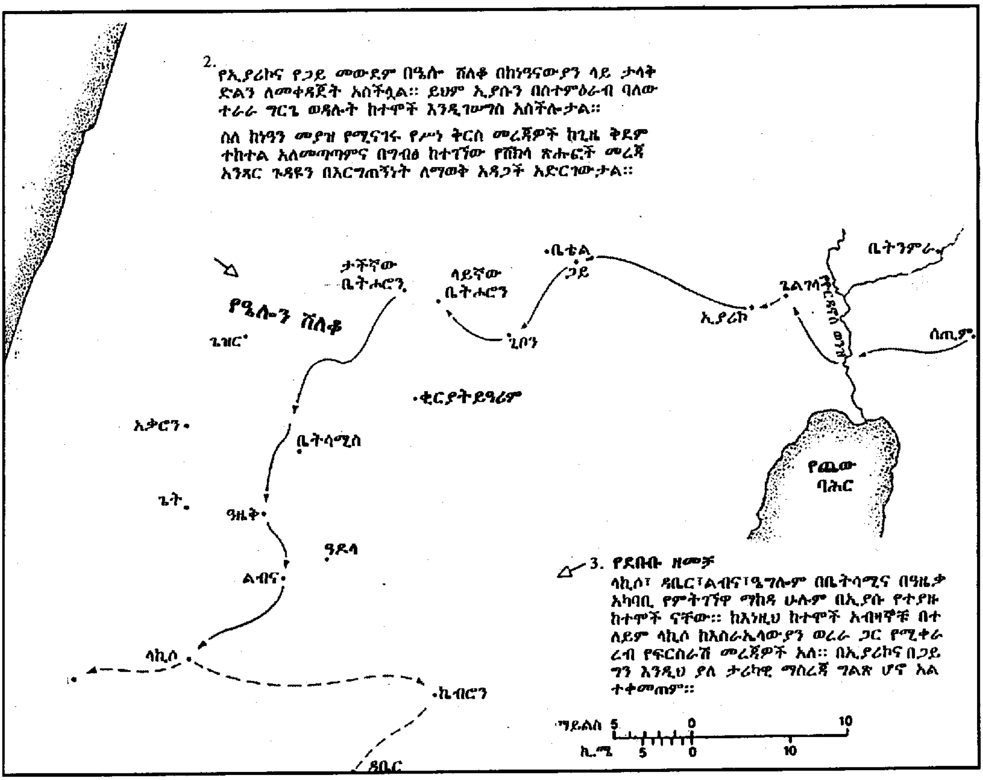

እንድሰልል ከቃዴስ በርኔ በላከኝ ጊዜ የአርባ ዓመት ሰው ነበርሁ፤ እኔም ትክክለኛውን ማስረጃ ይዤለት መጣሁ፤ [8]አብረውኝ ወደዚያ የወጡት ወንድሞቼ ግን፣ የሕዝቡ ልብ በፍርሃት እንዲቀልጥ አደረጉ፤ ሆኖም እኔ አምላኬን *እግዚአብሔርን* በፍጹም ልቤ ተከተልሁት:: [9]ስለዚህም ሙሴ በዚያች ዕለት፣ 'አምላክህን *እግዚአብሔርን* በፍጹም ልብህ ተከትለሃልና እግርህ የረገጣት ምድር ለዘላለም የአንተና የዘርህ ርስት ትሆናለች'[m] ብሎ ማለልኝ::

[10]"አሁንም እነሆ፤ ልክ *እግዚአብሔር* እንዳለው ይህን ለሙሴ ከተናገረበት ጊዜ አንሥቶ እስራኤል በምድረ በዳ ሲንከራተት እኔን አርባ አምስት ዓመት በሕይወት ጠብቆ አኑሮኛል፤ ይኸው ዛሬ ሰማንያ አምስት ዓመት ሆነኝ:: [11]ሙሴ በላከኝ ጊዜ የነበረኝ ብርታት ዛሬም አብሮኝ አለ፤ ልክ እንደዚያን ጊዜ ሁሉ አሁንም ወደ ጦርነት ለመሄድ ኀይሉም ብርታቱም አለኝ:: [12]አሁንም እግዚአብሔር በዚያች ዕለት ቃል የገባልኝን ይህችን ኰረብታማ አገር ስጠኝ:: ዔናቃውያን በዚያ እንደ ነበሩና ከተሞቻቸውም ታላላቅና የተመሸጉ እንደሆኑ ያን ጊዜ አንተው ራስህ ሰምተሃል፤ ሆኖም ልክ እርሱ እንዳለው *በእግዚአብሔር ርዳታ* አሳድጄ አወጣቸዋለሁ::"

[13]ከዚያም ኢያሱ የዮፎኒን ልጅ ካሌብን ባረከው፤ ኬብሮንንም ርስት አድርጎ ሰጠው:: [14]ስለዚህም ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ኬብሮን የቄኔዛዊው የዮፎኒ ልጅ የካሌብ ርስት ሆነች፤ የእስራኤልን አምላክ *እግዚአብሔርን* በፍጹም ልቡ ተከትሎአልና:: [15]ኬብሮን ቀድሞ ከዔናቃውያን ሁሉ ታላቅ በሆነው በአርባቅ ስም ቂርያትአርባቅ ተብላ ትጠራ ነበር::

ከዚያም ምድሪቱ ከጦርነት ዐረፈች::

ለይሁዳ ነገድ የተመደበው ድርሻ

15፥15-19ተጓ ምብ-መሳ 1፥11-15

15 ለይሁዳ ነገድ በየጐሣቸው በዕጣ የተመደበው ድርሻ እስከ ኤዶም ምድር የሚወርድ ሲሆን፣ በስተ ደቡብ መጨረሻ እስከ ጺን ምድረ በዳ ድረስ ይዘልቃል::

[2]የደቡብ ወሰናቸው፣ ከጨው ባሕር[n] ደቡባዊ ጫፍ ካለው የባሕር ወሽመጥ ይነሣል፤ [3]ከዚያም የአቅረቢምን መተላለፊያ በማቋረጥ በጺን በኩል እስከ ቃዴስ በርኔ ደቡባዊ ክፍል ይደርሳል፤ ደግሞም ሐጽሮንን አልፎ ወደ አዳር ይወጣና ወደ ቀርቃ ይታጠፋል፤ [4]በአጽሞን በኩል አድርጎም ወደ ግብፅ ደረቅ ወንዝ ይገባና መቆሚያው ባሕሩ ይሆናል፤ እንግዲህ በደቡብ በኩል ያለው ወሰናቸው[o] ይህ ነው::

[5]በምሥራቅ በኩል ያለው ወሰናቸው ደግሞ የጨው ባሕር ሲሆን፣ ይህም የዮርዳኖስ ወንዝ እስከሚሠርግበት ይደርሳል::

በሰሜን በኩል ያለው ወሰንም የዮርዳኖስ ወንዝ ከሚሠርግበት የባሕር ወሽመጥ ይነሣና [6]ሽቅብ ወደ ቤትሖግላ ይወጣል፤ ከዚያም በሰሜናዊው ቤትዓረባ በኩል አድርጎ የሮቤል ልጅ የቦሀን ድንጋይ እስካለበት ይደርሳል:: [7]ከዚያም ድንበሩ ከአኮር ሸለቆ ወደ ዳቤር ይወጣና ከወንዙ በስተ ደቡብ ባለው በአዱሚም መተላለፊያ ፊት ለፊት አድርጎ በስተ ሰሜን ወደ ጌልገላ ይታጠፋል፤ በዓይንሳሚስ ምንጭ በኩል አልፎም ወደ ዓይንሮጌል ይወጣል:: [8]እንደዚሁም የሄኖምን ልጅ ሸለቆ አልፎ ይሄድና የኢያቡሳውያን ከተማ እስከ ሆነችው እስከ ኢየሩሳሌም ደቡባዊ ተረተር በመዝለቅ፣ በራፋይም ሸለቆ ሰሜን ጫፍ በኩል አድርጎ ከሄኖም ሸለቆ በስተ ምዕራብ ካለው ኰረብታ አናት ላይ ይደርሳል:: [9]ከዚያም በመቀጠል ከተራራው አናት ተነሥቶ ወደ ኔፍቶ ምንጮች በማምራት፣ በዔፍሮን ተራራ ላይ ያሉትን ከተሞች አልፎ ይወጣና ቂርያትይዓሪም ተብሎ ወደ ሚጠራው ወደ በኣላ ቍልቍል ይወርዳል፤ [10]ከዚያም ከበኣላ በምዕራብ በኩል አድርጎ ወደ ሴይር ይታጠፍና ክሳሎን ተብሎ በሚጠራው በይዓሪም ኰረብታ

14፥8 ዘኍ13፥31፤ 14፥24፤32፥12
14፥9 ዘኍ14፥24፤ ዘዳ11፥24
14፥10 ዘኍ11፥28፤ 14፥30፤ኢሱ5፥6፤ 13፥1
14፥11 ዘፍ15፥15፤ ዘዳ34፥7
14፥12 ዘኍ13፥28፡ 33፤14፥24
14፥13 ዘፍ23፥19፤ ኢሱ10፥36፤22፥6፡7፤ መሳ1፥20፤1ሳሙ25፥3፤30፥14፤1ዜና6፥56
14፥14 ዘኍ14፥24
14፥15 ዘፍ23፥2፤ ኢሱ11፥23፤15፥13፤መሳ3፥11፤1ነገ4፥24፤5፥4፤1ዜና22፥9
15፥1 ዘኍ34፥3፤1 3፥21፤ኢሱ18፥5
15፥2 ዘፍ14፥3
15፥3 ዘኍ34፥4፤ ዘዳ1፥2
15፥4 ዘፍ15፥18፤ ዘኍ34፥4
15፥5 ዘፍ14፥3፤ዘኍ34፥10፤ኢሱ18፥15-19
15፥6 ቍ61፤ኢሱ18፥17-19፡21
15፥7 ዘዳ11፥30፤ ኢሱ7፥24፤10፥3፤ 18፥16፡17፤2ሳሙ17፥17፤1ነገ1፥9
15፥8 ቍ63፤ኢሱ10፥1፤18፥16፡28፤ መሳ1፥21፤19፥10፤ 2ሳሙ5፥6፡18፡22፤ 2ነገ23፥10፤1ዜና11፥4፤14፥9፤2ዜና28፥3፤ ዕዝ9፥1፤ኢሳ17፥5፤ ኤር7፥31፤19፥2፡6
15፥9 ቍ10፡11፡ 29፤ኢሱ9፥17፤18፥15፤2ሳሙ6፥2፤ 1ዜና13፥6
15፥10 ቍ9፤ዘፍ38፥12፤ዘኍ24፥18፤ኢሱ19፥22፡38፤21፥16፤ መሳ1፥33፤1ሳሙ6፥9፤ 1ነገ4፥9፤2ነገ14፥11

[m]9 ዘዳ 1፥36 ይመ:: [n]2 በዚህና በቍጥር 5 ላይ *የሙት ባሕር፤* ማለት ነው:: [o]4 ዕብራይስጡ *ወሰናችሁ፤* ይላል::

14፥12 *ይህችን ኰረብታማ አገር፤* ኬብሮን ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ 40 ኪ.ሜ. ያህል በመራቅ፣ በይሁዳ ተራራማ ስፍራ ከፍ ብላ የምትገኝ አገር ናት:: *ዔናቃውያን፤* የ11፥21 ማብ ይመ::

14፥15 *ቂርያት አርባቅ፤* ትርጕሙ፣ "የአርባቅ ከተማ" ማለት ሲሆን፣ አርባቅ ተብላ የተሰየመችው በዔናቃውያን አባት ስም ነው (15፥13፤21፥11):: "የአራት ከተማ" ማለትም ሊሆን ይችላል:: ኬብሮን ማለት "አንድነት" ማለት ነው:: *ምድሪቱ ከጦርነት ዐረፈች፤* ይሁዳውያንና ካሌብ ስለሚሰጣቸው ርስት ወደ ኢያሱ በመቅረብ አመልክተው የነበሩት ገና በጌልገላ የጦር ሰፈር ሳለ በመሆኑ፤ ይህን ያደረጉት ምናልባት በኢያሱ መሪነት የተካሄደው ጦርነት ከመጠናቀቁ ከጥቂት ጊዜ በፊት ሊሆን ይችላል (11፥23 ይመ)::

15፥1-63፤ ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምዕራብ ከሰፈሩት ነገዶች መካከል የርስት ድርሻውን በመጀመሪያ የተቀበለው የይሁዳ ነገድ ነው:: በመጀመሪያ ከሌሎች ጋር የሚያዋስናቸው ድንበር እስከ የት ድረስ እንደሆነ ተዘረዘረ፤ ከዚያም ለካሌብና ለጎቶንያል የሚሰጠው ርስት ተደለደለ፤ በመጨረሻም ለይሁዳ ነገድ የሚሰጡ የከነዓናውያን ከተሞች በየአውራጃው ስም ወጣላቸው::

15፥1 *ለይሁዳ ነገድ፤* የይሁዳ ከሌሎቹ ነገዶች ቀዳሚ መሆን በያዕቆብ ንግር ወይም ትንቢት ውስጥ ዐይነተኛ ቦታ ከመያዙም በላይ (ዘፍ 49፥8-12) በእስራኤል ታሪክ ውስጥ ሁነኛ ስፍራ ተሰጥቶት ይገኛል (2ነገ 17፥18)::

15፥4 *በደቡብ በኩል ያለው ወሰናቸው፤* እዚህ ላይ የተጠቀሱት ቦታዎች ከሙት ባሕር ታችኛው ጫፍ በመነሣት ቃዴስ በርኔን አቋርጠው በዋዲ አል አሪሽ መግቢያ ላይ ከሚገኘው የሜዲትራኒያን ጠረፍ ጋር ሲገናኙ፣ አንድ ከርባ (ደጋን) መሳይ ቅርጽ ይፈጥራሉ (የ13፥3 ማብ ይመ)::

15፥5 *በምሥራቅ በኩል ያለው ወሰናቸው፤* ከብንያም ግዛት ጋር የሚዋሰነው የይሁዳ ድንበር ከዮርዳኖስ ወንዝ መግቢያ በመነሣት፣ ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ የሄኖምን ሸለቆ በማቋረጥ ቲምና ይደርሳል፤ ከዚያም በሰሜን ምዕራብ በኩል ከዮጳ በስተ ደቡብ 16 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ በባሕር ጠረፍ ላይ ወደምትገኘው ያብንኤል ድረስ (ከጊዜ በኋላ ያምኒያ/ጃምኒያ ተብላ ተሰይማለች) ይዘልቃል::

ሰሜናዊ ተረተር አልፎ ቍልቍል ወደ ቤትሳሚስ በመውረድ ወደ ተምና ይሻገ ራል:: [11]ደግሞም በአቃሮን ሰሜናዊ ተረተር አድርጎ ወደ ሽክሮን ይታጠፍና በበኣላ ተራራ ላይ አልፎ እስከ የብኒ ኤል ይደርሳል፤ ከዚህ በኋላ ወሰኑ ባሕሩ ላይ ይቆማል::

[12]የምድሪቱ ምዕራባዊ ወሰን የታ
ላቁ ባሕር[a] ጠረፍ ነው፤

እንግዲህ በየጐሣው የተደለደለውን የይሁ ዳን ሕዝብ በዙሪያው የከበቡት ወሰኖቹ እነ ዚሁ ናቸው::

[13]ኢያሱ *እግዚአብሔር* ባዘዘው መሠ ረት፣ ከይሁዳ ድርሻ ላይ ከፍሎ ኬብሮን የተባለችውን ቂርያትአርባቅን ለዮፎኒ ልጅ ለካሌብ ሰጠው፤ አርባቅም የዔናቅ አባት ነበረ:: [14]ካሌብም ሦስቱን የዔናቅን ዘሮች ሴሲንን፣ አኪመንንና ተላሚንን ከኬብሮን አሳደዳቸው፤ [15]ከዚያም በዳቤር ሕዝብ ላይ ዘመተ፤ ዳቤር ቀድሞ ቂርያትሤፍር ትባል ነበር:: [16]ካሌብ፣ "ቂርያትሤፍርን ወግቶ ለሚይዝ ሰው ልጄን ዓክሳን እድርለታለሁ" አለ:: [17]ስለዚህ የካሌብ ወንድም የቄኔዝ ልጅ ጎቶንያል ከተማዪቱን ያዛት፤ ካሌብም ልጁን ዓክሳን ዳረለት::

[18]ዓክሳ ወደ ጎቶንያል በመጣች ጊዜም፣ ከአባትዋ ላይ የእርሻ መሬት እንዲለምን አጥብቃ ነገረችው::[b] ከአህያዋ ላይ እንደ ወረደች ካሌብ፣ "ምን እንዳደርግልሽ ትፈ ልጊያለሽ?" ሲል ጠየቃት::

[19]እርስዋም፣ "እባክህ፤ በጎ ነገር አድርግ ልኝ፤ በኔጌብ መሬት እንደ ሰጠኸኝ ሁሉ፣ አሁንም የውሃ ምንጭ ጉድጓዶች ስጠኝ" አለችው፤ ካሌብም የላይኛውንና የታችኛ ውን ምንጮች ሰጣት::

[20]ለይሁዳ ነገድ በየጐሣቸው የተሰጣቸው ርስት ይህ ነው፤

[21]በኔጌብ አካባቢ በኤዶም ድንበር ላይ በወሰኑ ጫፍ የሚገኙት የይሁዳ ነገድ ደቡ ባዊ ከተሞች እነዚህ ነበሩ፤

ቀብስኤል፣ ዔዴር፣ ያጉር፣ [22]ቂና፣ ዲሞና፣ ዓድዓዳ፣ [23]ቃዴስ፣ ሐጾር፤ ዩትናን፣ [24]ዚፍ፣ ጤሌም፣ በዓሎት፣ [25]ሐጾርሐዳታ፣ ሐጾር የምትባለው ቂርያ ትሐጾር [26]አማም፣ ሽማዕ፣ ሞላዳ፣ [27]ሐጻርጋዳ፣ ሐሽሞን፣ ቤትጳሌጥ፣ [28]ሐጸር ሹዓል፣ ቤርሳቤህ፣ ቢዝዮትያ [29]በኣላ፣ ዒዪም፣ ዓጼም፣ [30]ኤልቶ ላድ፣ ኪሲል፣ ሔርማ፣ [31]ጺቅላግ፣ ማድማና፣ ሳንሳና [32]ለባዎት፣ ሺል ሂም፣ ዓይንና ሪሞን ናቸው፤ ባጠቃላ ይም ከተሞቹና መንደሮቻቸው ሃያ ዘጠኝ ናቸው::

[33]በምዕራቡ በኰረብታዎች ግርጌ ያሉት ደግሞ እነዚህ ናቸው፤

ኤሽታኦል፤ ጸርዓ፣ አሽና፣ [34]ዛኖዋ፣ ዓይ ንጋኒም፣ ታጱዋ፣ ዓይናም፣ [35]የርሙት፣ ዓዶላም፣ ሰኮት፣ ዓዜቃ፣ [36]ሽዓራይም፣ ዓዲታይም፣ ግዴራ፣ ግዴ ሮታይም ናቸው፤ ከተሞቹም ከነመንደ ሮቻቸው ዐሥራ አራት ናቸው::

[37]ጽናን፣ ሐዳሻ፣ ሚግዳል ጋድ፣ [38]ዲልዓን፣ ምጽጳ፣ ዮቅትኤል፣ [39]ለኪሶ፣ ቦጽቃት፣ ዔግሎን፣ [40]ከቦን፣ ለሕማስ፣ ኪትሊሽ፣ [41]ግዴሮት፣ ቤት ዳጎን፣ ናዕ ማና መቄዳ ናቸው፤ ከተሞቹም ከነመን ደሮቻቸው ዐሥራ ስድስት ናቸው::

[42]ልብና፣ ዔትር፣ ዓሻን [43]ይፍታሕ፣ አሽና፣ ንጺብ፣ [44]ቅዒላ፣ አክዚብና መሪሳ ናቸው፤ ከተሞቹም ከነመንደ ሮቻቸው ዘጠኝ ናቸው::

[45]አቃሮን በዙሪያዋ ካሉ ሰፈሮ ችና መንደሮቿ ጋር፣ [46]እንዲሁም ከአ ቃሮን በስተ ምዕራብ በአሽዶድ አካ ባቢ ያሉ ሰፈሮችና መንደሮቻቸው ሁሉ፣ [47]አሽዶድ በዙሪያዋ ካሉ ሰፈሮ ችና መንደሮች ጋር፣ ጋዛ እስከ ግብፅ ደረቅ ወንዝና እስከ ታላቁ ባሕር ጠረፍ በመለስ ካሉት ሰፈሮቿና መንደሮቿ ጋር::

[48]በኰረብታማዋም አገር የሚገኙ ከተሞች ደግሞ እነዚህ ናቸው፤ ሳምር፣ የቲር፣ ሶኮ [49]ደና፣ ዳቤር የምትባለው ቂርያ ትስና [50]ዓናብ፣ ኤሽትሞዓ፣ ዓኒም፣ [51]ጎሶም፣ ሖሎንና ጊሎ፤ እነዚህም ዐሥራ አንዱ ከተሞችና መንደሮቻቸው ናቸው::

[52]አራብ፣ ዱማ፣ ኤሽዓን፣ [53]ያኒም፣ ቤትታጱዋ፣ አፌቃ [54]ሑምጣ፣ ኬብሮን

15፥11 ቍ9፤ኢሱ 13፥3፤19፥33
15፥12 ዘኍ34፥6
15፥13 ዘፍ23፥2፤ ዘኍ13፥22፤ኢሱ10፥36፤21፥12፤1ሳሙ25፥3፤30፥14፤1ዜና6፥56
15፥14 ዘኍ13፥22:33፤መሳ1፥10:20
15፥16 1ዜና2፥49
15፥17 መሳ3፥9:11፤1ዜና4፥13፤27፥15
15፥19 ዘፍ36፥24፤ ኢሱ10፥40
15፥21 ዘፍ35፥21፤ ኢሱ10፥40፤2ሳሙ23፥20፤1ዜና11፥22
15፥23 ኢሱ11፥1፤12፥22
15፥24 ቍ55፤1ሳሙ23፥14፤2ዜና11፥8
15፥25 ኢሱ11፥1
15፥26 ኢሱ19፥2፤1ዜና4፥28፤ነህ11፥26
15፥28 ዘፍ21፥14፤ ኢሱ19፥3፤1ዜና4፥28
15፥29 ቍ9፤ኢሱ19፥3፤1ዜና4፥29
15፥30 ዘኍ14፥45፤ ኢሱ 19፥4
15፥31 ኢሱ19፥5፤1ሳሙ27፥6፤1ዜና2፥49፤4፥30፤12፥1፤ነህ11፥28
15፥32 ዘኍ34፥11፤ ኢሱ19፥7፤መሳ20፥45፤21፥13፤ዘካ14፥10
15፥33 ቍ43፤ኢሱ19፥41፤መሳ13፥2:25፤16፥31፤18፥2:11፤2ዜና11፥10፤ነህ11፥29
15፥34 ቍ56፤ኢሱ12፥17፤19፥21፤21፥29፤1ዜና4፥18፤ነህ3፥13፤11፥30
15፥35 ቍ48፤ዘፍ38፥1፤ኢሱ10፥3:10፤1ነገ4፥10
15፥36 1ሳሙ17፥52፤1ዜና4፥31፤12፥4
15፥38 ኢሱ11፥3፤2ነገ14፥7
15፥39 ኢሱ10፥3፤2ነገ22፥1
15፥41 ኢሱ10፥10፤19፥27፤2ዜና28፥18
15፥42 ዘኍ33፥20፤ ኢሱ19፥7፤1ሳሙ30፥30፤1ዜና4፥32፤6፥59
15፥43 ቍ33
15፥44 ኢሱ19፥29፤ መሳ1፥31፤1ሳሙ23፥1-2፤1ዜና4፥19፤ ነህ3፥17:18፤ሚክ1፥14:15
15፥45 ኢሱ13፥3
15፥46 ኢሱ11፥22
15፥47 ዘፍ15፥18፤ዘኍ34፥6፤ኢሱ11፥22 15፥48 ቍ35፤ኢሱ21፥14፤መሳ10፥1፤1ሳሙ30፥27፤1ዜና6፥57 15፥49 ኢሱ10፥3 15፥50 ኢሱ11፥21፤21፥14፤1ሳሙ30፥28 15፥51 ኢሱ10፥41፤21፥15፤2ሳሙ15፥12፤ሕ.ር48፥21 15፥52 ዘፍ25፥14 15፥54 ዘፍ35፥27

[a]12 በዚህና በቍጥር 47 ላይ የተጠቀሰው የሜድትራንያን ባሕር ነው:: [b]18 ዕብራይስጥና አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ብዙ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ግን (መሳ1፥14 ይመ) አጥብቆ ነገራት ያላሉ::

15፥15 *በዳቤር ሕዝብ ላይ ዘመተ፤* የ10፥38 ማብ ይመ::

15፥17 *ጎቶንያል፤* በእስራኤል ላይ መስፍን ሆኖ ስለማገልገሉ በመሳ 3፥7-11 ላይ ይመ::

15፥19 *የላይኛውንና የታችኛውን ምንጮች፤* እነዚህ ምን ጮች ዛሬም በኬብሮን ዙሪያ ለሚገኙ የእርሻ ቦታዎች አገልግሎት ይሰጣሉ::

15፥21 *ደቡባዊ ከተሞች፤* ከመጀመሪያዎቹ ሃያ ዘጠኝ መን ደሮች ውስጥ አብዛኛዎቹ የተሰጡት ለስምዖን ነገድ ነው (ከ19፥1-9 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥33 *በምዕራቡ ኰረብቶች ግርጌ፤* ይህን ቃል ለመግ ለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ሽጸላሕ" የሚል ሲሆን፣ ትር ጒሙም "ቈላ" ማለት ነው:: ይህ በማእከላዊ ይሁዳ ከፍተኛ ቦታዎችና በፍልስጥኤም ምድር ጠረፍ መካከል የሚገኘው ስፍራ፣ ታላቁ የእስራኤል ንጉሥ ዳዊት እስከ ተነሣበት ጊዜ ድረስ በእስ ራኤል ይዞታ ሥር አልነበረም:: በዚህ ዝርዝር ውስጥ የተጠ ቀሱት ቦታዎች ለዳን ነገድ እንደገና ተሰጥተዋል (ከ19፥41-43 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥48 *በኰረብታማዋም አገር፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ያለው ከፍተኛ ስፍራ ነው:: ሰብዐ ሊቃናት በዚህ ዝርዝር ውስጥ ቴቆሔንና ቤተ ልሔምን ጨምሮ፣ የዐሥራ አንድ ከተሞችን ስም ጨምሮአል::

የተባለችው ቂርያትአርባቅና ጺዖር ናቸው፤ እነዚህም ዘጠኝ ከተሞችና መንደሮቻቸው ናቸው::

[55]ማዖን፣ ቀርሜሎስ፣ ዚፍ፣ ዩጣ [56]ኢይዝራኤል፣ ዮቅድዓም፣ ዛኖዋሕ፣ [57]ቃይን፣ ጊብዓና ተምና ናቸው፤ እነዚህም ዐሥር ከተሞችና መንደሮቻቸው ናቸው::

[58]ሐልሑል፣ ቤትጹር፣ ጌዶር፣ [59]ማዕራት፣ ቤትዓኖትና ኤልትቆን ናቸው፤ እነዚህም ስድስት ከተሞችና መንደሮቻቸው ናቸው::

[60]ቂርያትይዓሪም የተባለችው ቂርያትበኣልና ረባት፤ እነዚህም ሁለት ከተሞችና መንደሮቻቸው ናቸው::

[61]በምድረ በዳው ደግሞ እነዚህ ናቸው፤ ቤትዓረባ፣ ሚዲን፣ ስካካ፣ [62]ኒብሻን፣ የጨው ከተማና ዓይንጋዲ፤ እነዚህም ስድስት ከተሞችና መንደሮቻቸው ናቸው::

[63]ነገር ግን የይሁዳ ዘሮች በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ኢያቡሳውያን ከቦታቸው ሊያስለቅቋቸው አልቻሉም፤ ኢያቡሳውያንም እስከ ዛሬ ድረስ ከይሁዳ ሕዝብ ጋር በኢየሩሳሌም አብረው ይኖራሉ::

ለኤፍሬምና ለምናሴ ነገድ የተመደበው ድርሻ

16 ለዮሴፍ ዝርያዎች የተመደበው ድርሻ፣ ከዮርዳኖስ ኢያሪኮ* ማለት ከኢያሪኮ ምንጮች በስተ ምሥራቅ ይነሣና፣ ምድረ በዳውን በማቋረጥ በኰረብታማው አገር አድርጎ ወደ ቤቴል ይወጣል:: [2]ሎዛ ከምትባለው ከቤቴል ይነሣና በአጣሮት ወደ ሚገኘው ወደ አርካውያን ግዛት ይሻገራል፣ [3]በዚያም በምዕራብ በኩል ቍልቍል ወደ የፍሌጣውያን ግዛት እስከ ታችኛው ቤትሖሮን ምድር ይወርድና ወደ ጌዝር ዘልቆ ባሕሩ ላይ ይቆማል::

[4]ስለዚህ የዮሴፍ ዘሮች ምናሴና ኤፍሬም ርስታቸውን ተቀበሉ::

[5]ለኤፍሬም ወገን በየጐሣ በየጐሣቸው የተሰጣቸው ድርሻ ይህ ነው፤

ድንበሩ በምሥራቅ በኩል ከአጣሮት አዳር ተነሥቶ እስከ ላይኛው ቤትሖሮን ይወጣና፣ [6]እስከ ባሕሩ ይዘልቃል:: በስተ ሰሜን ደግሞ ከሚክምታት ተነሥቶ በምሥራቅ በኩል ወደ ተአናት ሴሎ ይታጠፍና ከዚያ በማለፍ እስከ ኢያኖክ ምሥራቅ ይዘልቃል፤ [7]ከኢያኖክም በመነሣት ወደ አጣሮትና ወደ ነዓራት ቍልቍል ይወርድና በኢያሪኮ በኩል አድርጎ ዮርዳኖስ ላይ ብቅ ይላል:: [8]ድንበሩ አሁንም ከታጱዋ በምዕራብ በኩል አድርጎ ወደ ቃና ወንዝ ይወርድና ከባሕሩ ላይ ይቆማል:: እንግዲህ የኤፍሬም ነገድ በየጐሣ በየጐሣቸው የተካፈሉት ርስት ይህ ነበር:: [9]ይህም በምናሴ ነገድ ርስት ውስጥ ለኤፍሬም ዘሮች የተመደቡትን ከተሞች በሙሉና መንደሮቻቸውን የሚያጠቃልል ነው::

[10]ይህ ሁሉ ሆኖ የኤፍሬም ዘሮች በጌዝር የሚኖሩትን ከነዓናውያን ከዚያ አላባረሯቸውም ነበር፤ ከነዓናውያን እስከ ዛሬ ድረስ ከኤፍሬም ዘሮች ጋር አብረው ይኖራሉ፤ ይሁን እንጂ የጕልበት ሥራ እንዲሠሩ ይገደዳሉ::

17 ምናሴ የዮሴፍ የበኵር ልጅ እንደ መሆኑ መጠን፣ ለነገዱ የተመደበለት ድርሻ ይህ ነበር፤ የምናሴ የበኵር ልጅ ማኪር፣ የገለዓዳውያን አባት ብርቱ ጦረኛ ስለነበር ገለዓድና ባሳን ድርሻው ሆኑ:: [2]ስለዚህ ይህ ርስት ለተቀሩት የምናሴ ዘሮች ማለትም ለአቢዔዝር፣ ለኬሌግ፣ ለአሥሪኤል፣ ለሴኬም፣ ለኦፌር፣ ለሸሚዳ ጐሣዎች የተሰጠ ነው፤ እነዚህ በየጐሣዎቻቸው የዮሴፍ ልጅ የምናሴ ሌሎች ወንዶች ዝርያዎች ናቸው::

[3]ሰለጰዓድ የኦፌር ልጅ፣ የገለዓድ ልጅ፣ የማኪር ልጅ፣ የምናሴ ልጅ ነው:: እርሱም ሴቶች ልጆች እንጂ ወንዶች ልጆች አልነበሩትም:: የሴቶች ልጆቹም ስም ማህለህ፣

*1 ምናልባት፣ ዮርዳኖስ ዘኢያሪኮ የዮርዳኖስ ወንዝ የጥንት መጠሪያ ሊሆን ይችላል::

15፥55 ኢ-12፥22፤ 1፥16፤መሳ10፥12፤1ሳሙ 23፥24፡25፤25፥1፡2፤ 1ዜና2፥45
15፥56 ቍ34፤ኢሱ17፥16፤19፥18፤መሳ 6፥33፤1ሳሙ25፥43፤ 1ነገ18፥45፤1ዜና3፥1፤ ሆሴ1፥5
15፥57 ዘፍ38፥12፤ ኢሱ18፥28፤24፥33፤ መሳ19፥12፤20፥4፤2ሳሙ 23፥29፤ 1ዜና11፥31
15፥58 1ዜና2፥45፤ 4፥39፤12፥7፤2ዜና11 ፥7፤ ነህ3፥16
15፥60 ቍ9፤ዘዳ 3፥11፤ኢሱ9፥17
15፥61 ቍ6፤ኢሱ 8፥15
15፥62 1ሳሙ23፥ 29፤24፥1፤ሕዝ47፥10
15፥63 ቍ8፤ ኢሱ 10፥1፤16፥10፤17፥12፤ መሳ1፥21፤1ነገ9፥21፤ ሕዝ48፥7
16፥1 ኢሱ8፥15፤ 12፥9
16፥2 ቍ5፤ዘፍ28፥ 19፤ዘኁ32፥3፤2ሳሙ 15፥32
16፥3 ኢሱ10፥10፡33
16፥4 ኢሱ18፥5
16፥5 ቍ2፤ኢሱ10፥10፤18፥13
16፥6 ቍ7፤ኢሱ17፥ 7፤2ነገ15፥29
16፥7 ቍ6፤ዘኁ 32፥3
16፥8 ኢሱ12፥17፤ 17፥9፤19፥28
16፥9 ሕዝ48፥5
16፥10 ኢሱ15፥63፤ 17፥13፤መሳ1፥28- 29፤1ነገ9፥16
17፥1 ዘፍ41፥51፤50 ፥23፤ዘኁ1፥34፤ኢሱ 12፥2፡5፤1ዜና7፥14
17፥2 ዘኁ26፥30፤ 27፥1፤ ኢሱ22፥7፤ መሳ6፥ 11፡34፤8፥2፤ 1ዜና7፥14፡18፡19
17፥3 ዘኁ27፥1፤ 26፥33

15፥61 *ምድረ በዳው፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅና በስተ ደቡብ፣ ሙት ባሕርን የሚያዋስን ኖራማና ደረቅ ክልል ነው::

15፥62 *ዓይንጋዲ፤* የምትገኘው በብዙዎች ዘንድ ቀምራን እንደ ሆነች በምትታወቀው በ"የጨው ከተማ" ነው:: ቀምራን የሙት ባሕር ጥቅልሎችን የጻፉ ሰዎች ይኖሩበት የነበረ ስፍራ ነው::

15፥63 *ኢያቡሳውያን፤* የይሁዳ ሰዎች በኢያቡሳውያን ከተማ ላይ የተቀዳጁት ድል በምሳ 1፥8 ላይ ተጠቅሶአል፤ ይሁን እንጂ ይህ ድል ከተማዋን እስከ ዘለቄታው እንዲይዙ አላስቻላቸውም:: ብንያምም ሆነ ይሁዳ የኢያቡሳውያን ምሽግ የነበረችውን ኢየሩሳሌምን ለመያዝ አልቻሉም (መሳ 1፥21)::

16፥1-17፥18፤ "ለዮሴፍ ቤት" (ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምዕራብ የሰፈሩት ኤፍሬምና የምናሴ ነገድ እኩሌታ ናቸው) በርስትነት የተሰጠው መሬት በሁለቱ ምዕራፎች ውስጥ ተገልጾአል:: ከይሁዳ ቀጥሎ ቅድሚያ የተሰጠው ለዮሴፍ ነገዶች ነው::

16፥1 *ለዮሴፍ ... የተመደበው ድርሻ፤* የያዕቆብ ዐሥራ አንደኛ ልጅ የሆነው ዮሴፍ፣ ርስቱ ለሁለቱ ልጆቹ ለኤፍሬምና ለምናሴ ስለ ተሰጠ (ዘፍ 48፥14-22)፣ በስሙ የሚጠራ ነገድ አልነበረውም:: ስለዚህም፣ ኤፍሬምና ምናሴ ራሳቸውን የቻሉ ሁለት ነገዶች በመሆናቸው፣ የዮሴፍ ዘር የምድሪቱን ድርሻ የተካፈለው በእጥፍ ሊሆን ችሎአል::

16፥5 *ድንበሩ፤* የኤፍሬም ነገድ ርስት ሰሜናዊ ድንበር ኪታች ከዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ ተነሥቶ በምዕራብ በኩል እስከ ሴሎ ከተማ ይደርሳል፤ ከሴኬም በስተ ደቡብ በኩል ደግሞ የዋዲ ቃናን ሸለቆ በመከተል እስከ ሜድትራኒያን ባሕር ድረስ ይዘልቃል::

16፥10 *ጌዝር፤* የ10፥33ን ማብ ይመ:: ይሁን እንጂ የጕልበት ሥራም እንዲሠሩ ይገደዱ ነበር፤ ጌዝር ሰሎሞን እስከ ነገሠበት ጊዜ ድረስ በእስራኤላውያን እጅ የገባች አይመስልም (1ነገ 9፥15-16፤ እንዲሁም 2ሳሙ 5፥25 ይመ)::

17፥1 *ምናሴ የዮሴፍ የበኵር ልጅ፤* ምንም እንኳ ያዕቆብ የዮሴፍን ልጆች በማደጎነት ቢወስዳቸው ኤፍሬምን ቀዳሚ ቢያደርገውም (ዘፍ 48፥14፡19)፤ እዚህ ላይ የኤፍሬማውያንን ትዕቢት ለማስታወስ የምናሴ በኵርነት ተጠቅሶአል::

17፥3 *ሰለጰአድ ሴቶች ልጆች እንጂ ... አልነበሩትም፤* ሙሴ ከመሞቱ በፊት፣ እነዚህ ሴቶች ከዘመዶቻቸው ጋር ርስት

ኑዓ፣ ዔግላ፣ ሚልካ፣ ቲርጻ ይባላል:: [4]እነርሱም ወደ ካህኑ ወደ አልዓዛር፣ ወደ ነዌ ልጅ ወደ ኢያሱና ወደ መሪዎቹ ቀርበው፣ “ከወንድሞቻችን ጋር ርስት እንድንካፈል *እግዚአብሔር* ሙሴን አዞታል” አሏቸው:: ስለዚህ ኢያሱ *እግዚአብሔር* ባዘዘው መሠረት፣ ከአባታቸው ወንድሞች ጋር ርስት ሰጣቸው:: [5]ምናሴም ከገለዓድና ከባሳን ምድር ሌላ፣ ዐሥር ቦታ የሚደለደል የመሬት ክፍል በዮርዳኖስ ምሥራቅ ነበረው፤ [6]የምናሴ ነገድ ሴት ልጆች ከወንዶቹ ጋር ርስት ተካፍለዋልና፤ የገለዓድ ምድር ግን ለቀሩት የምናሴ ዘሮች ተሰጠ::

[7]የምናሴ ርስት ከአሴር አንሥቶ ከሴኬም በስተ ምሥራቅ እስካለችው እስከ ሚክምታት ይደርሳል፤ ድንበሩም ወደ ደቡብ በመዝለቅ በዓይንታጱዋ የሚኖረውን ሕዝብ ይጨምራል:: [8]የታጱዋ ምድር የምናሴ ይዞታ ነበር፤ ይሁን እንጂ በድንበሩ ላይ የምትገኘው የታጱዋ ከተማ የኤፍሬም ዘሮች ይዞታ ነበረች፤ [9]ከዚያም በመቀጠል ድንበሩ በደቡብ በኩል ወደ ቃና ወንዝ ይደርሳል:: በምናሴ ከተሞችም መካከል የኤፍሬም ከተሞች ነበሩ፤ ያም ሆኖ የምናሴ ድንበር የወንዙ ሰሜናዊ ክፍል ሲሆን፣ እስከ ባሕሩ ይዘልቃል:: [10]በደቡብ በኩል ያለው ምድር የኤፍሬም ሲሆን፣ በሰሜን በኩል ያለው ደግሞ የምናሴ ነበር፤ የምናሴ ግዛት እስከ ባሕሩ የሚደርስ ሲሆን፣ ሰሜናዊ ድንበሩ አሴር፣ ምሥራቃዊ ድንበሩ ደግሞ ይሳኮር ነው::

[11]እንዲሁም በይሳኮርና በአሴር ውስጥ፤ ቤትሳን፣ ይብልዓም፣ የዶር ሕዝብ፣ ዓይንዶር፣ ታዕናክና መጊዶ በዙሪያቸው ካሉ ሰፈሮቻቸው ጋር የምናሴ ነበሩ፤ ሦስተኛውም ናፌት ነው[ሀ]::

[12]ይሁን እንጂ የምናሴ ዘሮች እነዚህን ከተሞች መያዝ አልቻሉም፤ ከነዓናውያን የያዙትን ላለመልቀቅ ቍርጥ ሐሳብ አድርገው ነበርና:: [13]እስራኤላውያን በበረቱ ጊዜ ግን ከነዓናውያንን የጕልበት ሥራ እንዲሠሩ አስገደዷቸው እንጂ ከዚያ ፈጽመው አላባረሯቸውም ነበር::

[14]የዮሴፍ ዘሮች ኢያሱን፣ “ቍጥራችን ብዙ ነው፤ *እግዚአብሔርም* አብዝቶ ባርኮናል፤ ታዲያ እንዴት ርስታችን አንድ ዕጣና አንድ ድርሻ ብቻ ሆነ?” አሉት::

[15]ኢያሱም መልሶ፣ “ቍጥራችሁ ይህን ያህል በዝቶ ኰረብታማው የኤፍሬም ምድር እስከዚህ የሚጠባችሁ ከሆነ፣ ወደ ፌሪዛውያንና ወደ ራፋይም ምድር ወጥታችሁ ደኑን ለራሳችሁ መንጥሩ” አላቸው::

[16]የዮሴፍም ዘሮች፣ “ኰረብታማው አገር አይበቃንም፤ደግሞም በሜዳው ላይ ያሉት በቤትሳንና በሰፈሮችዋ፣ እንዲሁም በኢይዝራኤል ሸለቆ የሚኖሩት ከነዓናውያን ሁሉ የብረት ሠረገሎች አሏቸው” አሉት::

[17]ኢያሱ ግን ለዮሴፍ ዘሮች ለኤፍሬምና ለምናሴ እንዲህ አላቸው፤ “እናንተ ቍጥራችሁ ብዙ፣ እጅግም ኀያል እንደመሆናችሁ ድርሻችሁ አንድ ብቻ አይሆንም፤ [18]ነገር ግን ደን የለበሰው ኰረብታማው አገር የእናንተ ነው፤ ሂዱና መንጥሩት፣ ዳር ድንበሩ ሁሉ የእናንተ ይሆናል፤ ከነዓናውያን የብረት ሠረገላ ቢኖራቸውና ብርቱዎች ቢሆኑም እንኳ ከዚያ ታስወጧቸዋላችሁ::”

የቀሪው ምድር መከፋፈል

18 መላው የእስራኤላውያን ማኅበር በሴሎ ተሰበሰቡ፣ የመገናኛውንም ድንኳን እዚያው ተከሉ፤ ምድሪቱም ጸጥ ብላ

[ሀ]11 ይኸውም ናፌት ዶር ነው::

17፥4 ዘኊ27፥5-7
17፥5 ኢሱ13፥30-31
17፥7 ቊ10፤ዘፍ12፥6፤ኢሱ16፥6፤19፥24:31፤21፥6:30፤21፥21፤24፥25፤መሳ1፥31፤5፥17፤6፥35፤7፥23፤9፥1
17፥8 ኢሱ12፥17
17፥9 ኢሱ16፥8
17፥10 ቊ7፤ዘፍ30፥18፤ሕዝ48፥5
17፥11 ቊ10:16፤ኢሱ11፥2፤12፥21፤መሳ1፥27፤1ሳሙ28፥7፤31፥10፤2ሳሙ21፥12፤1ነገ4፥12፤9፥15፤2ነገ9፥27፤1ዜና7፥29፤መዝ83፥10፤ሕዝ 48፥4
17፥12 ኢሱ15፥63
17፥13 መሳ1፥27-28
17፥14 ዘኊ26፥28-37
17፥15 ዘፍ14፥5፤ኢሱ3፥10፤15፥8፤18፥16፤2ሳሙ5፥18፤18፥6፤23፥13፤ኢሳ15፥8፤17፥5
17፥16 ቊ11:18፤ኢሱ15፥56፤መሳ1፥19፤4፥3:13፤1ሳሙ29፥1
17፥17 ሕዝ48፥5
17፥18 ቊ16፤1ሳሙ1፥1
18፥1 ቊ10:8፤ዘፀ27፥21፤40፥2፤ኢሱ19፥51፤21፥2፤መሳ18፥31፤21፥12:19፤1ሳሙ1፥3፤3፥21፤4፥3፤1ነገ14፥2፤መዝ78፥60፤ኤር7፥12፤26፥6፤40፥2፤41፥5፤ሐሥ 7፥45

እንዲያገኙ ቃል ገብቶላቸው ነበር (ዘኊ26፥33፤ 27፥1-7 ይመ)::

17፥5 *ዐሥር ቦታ የሚደለደል የመሬት ክፍል፤* ከይሁዳ ቀጥሎ ሰፊ ይዞታ ያገኘው ምናሴ ነው:: ከዚያም ዐሥሩ የመሬት ክፍል ለአምስቱ ወንድማማቾችና (ከኦፌር በቀር) ለአምስቱ የኦፌር ሴቶች ልጆች ተሰጠ:: ወንድሞች የሌሏቸው ሴቶች ልጆች ርስት የመካፈል መብታቸው እንዴት እንደሚጠበቅ የሚናገረውን ሕግ በዘኊ 27፥8-11 ላይ ይመ::

17፥11 *ቤትሳን ... መጊዶ፤* እነዚህ ጠንካራና ኀይለኛ ምሽግ የነበራቸው ከተሞችና በምናሴ፣ በይሳኮርና በአሴር የጋራ ድንበር ላይ የሚገኙ ሌሎች ከተሞች ለብዙ ጊዜ በእስራኤላውያን አልተያዙም ነበር:: ንጉሥ ሳኦል በጦር ሜዳ ሲሞት፣ ድል አድራጊዎቹ ፍልስጥኤማውያን ሬሳውን በቤትሳን ከተማ ቅጥር ግንብ ላይ በምስማር ቸንክረውት (1ሳሙ 31፥10 ይመ)፤ ይህም፣ ከተማዋ ከፍልስጥኤማውያን ጋር የጋራ ስምምነት እንደ ነበራት ያሳያል::

17፥13 *እስራኤላውያን በበረቱ ጊዜ፤* ምናልባት የዳዊትንና የሰሎሞንን ዘመን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (የ16፥10 ማብ ይመ)::

17፥14 *የዮሴፍ ዘሮች ... “ቍጥራችን ብዙ ነው”፤* ኤፍሬምንና ምናሴን ማለት ነው (ቊ 17 ይመ):: ምንም እንኳ ለሁለቱ የዮሴፍ ልጆች የተከፋፈለው ርስት ለዮብቻ ቢጠቀስም፣ (16፥5፤17፥11)፣ እዚህ ላይ ለዮሴፍ ነገዶች የተደለደለው ድርሻ እንደ አንድ ተወስዶአል (16፥1:4 ይመ)::

17፥15 *ኰረብታማው የኤፍሬም ምድር፤* በበኵር ልጁ ስም የሚጠራ የዮሴፍ ነገዶች ርስት ነው (የቊ 1ን ማብ ይመ):: *ደኑን ለራሳችሁ መንጥሩ፤* ይህ የከነዓን ምድር ክፍል እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ ጥቅጥቅ ያለ ጫካ ነበር:: እስራኤላውያን የተመደበላቸውን ርስት የሚመለከቱት ለእርሻና ለግጦሽ የሚሆን የተመነጠረ ቦታ ካላቸው የከተሞች ብዛት አኳያ እንጂ፣ ከተሞቹ ከሚገኙበት ክልል ስፋት አንጻር አይመስልም:: ለዮሴፍ ነገዶች የተመደበላቸው ርስት በዚያን ጊዜ እንደ ሌሎቹ ነገዶች ርስት ብዙ ሕዝብ አልሰፈረበትም ነበር:: *ፌርዛውያንና ... ራፋይም፤* ምንም እንኳ ፌርዛውያን በከነዓን ምድር በስተ ምዕራብ በሚገኘው የዮርዳኖስ ወንዝ ዳርቻ (3፥10፤12፥8)፣ የራፋይም ሰዎች ደግሞ ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ ባለው በባ ግዛት ይኖሩ እንደ ነበር ቢታወቅም (12፥4፤ 13፥12)፣ እዚህ ላይ የተጠቀሱት እንደ ጎረቤት ሕዝብ ነው:: የዘፍ 13፥17ን፤ የዘዳ 2፥11 ማብ ይመ::

17፥16 *በሜዳው ላይ፤* የጦር ሠረገሎች ማገልገል የሚችሉት ሜዳማ በሆነ ቦታ ላይ ብቻ ነው:: *የብረት ሠረገሎች፤* የሠረገላው አንዳንድ ክፍሎች የተሠሩት ከብረት ነው (የ2ሳሙ 8፥7 ማብ ይመ)፤ ምናልባትም የሠረገላው አግዳሚ ብረት የተሠራው ከብረት ሊሆን ይችላል:: ከብረት በተሠሩ ነገሮች መጠቀም በዚያን ጊዜ አዲስ ግኝት ነበር (የ11፥6 ማብ ይመ)::

18፥1-19፥51፤ ርስት ሊደለደልላቸው የቀሩ ሰባት ነገዶች:- ብንያም፣ ስምዖን፣ ዛብሎን፣ ይሳኮር፣ አሴር፣ ንፍታሌምና ዳን ናቸው:: ለእነዚህ ነገዶች በሴሎ ዕጣ የተጣለው ለኢያሱ የተለየ ርስት ከተሰጠው በኋላ ነው::

18፥1 *ሴሎ፤* ከቤቴል ሰሜን ምሥራቅ 16 ኪ.ሜ. ያህል ርቀት ላይ፣ ከቤቴል ወደ ሴኬም በሚወስደው አውራ መንገድ ወደ ምሥራቅ ትንሽ ወጣ ብሎ የሚገኝ ከተማ ነው:: *የመገናኛውንም ድንኳን፤*

ተገዛችላቸው:: 2ዳሩ ግን ርስት ገና ያልተሰጣ ቸው ሰባት የእስራኤል ነገዶች ነበሩ::

3ስለዚህ ኢያሱ እስራኤላውያንን እንዲህ አላቸው፤ "የአባቶቻችሁ አምላክ *እግዚአብሔር* የሰጣችሁን ምድር ለመውረስ ቸል የምትሉት እስከ መቼ ነው? 4አሁንም ከእያንዳንዱ ነገድ ሦስት ሦስት ሰው ምረጡ፤ እኔም ምድሪቱን ተዘዋውረው እንዲያጠኑና እያንዳንዱም ነገድ መውረስ የሚገባውን ድርሻ ዝርዝር መግለጫ ጽፈው እንዲያመጡ እልካቸዋለሁ፤ ከዚያም ወደ እኔ ይመለሳሉ:: 5ምድሪቱንም ሰባት ቦታ ይከፍሏታል፤ ይሁዳ በደቡብ፣ የዮሴፍ ዘሮች በሰሜን በኩል የተመደበላቸውን ርስት ይዘው ይኖራሉ:: 6የሰባቱን የመሬት ክፍፍል ዝርዝር መግለጫ ጽፋችሁ ወደኔ ታመጡና በአምላካችን *በእግዚአብሔር ፊት ዕጣ እጥልላ* ችኋለሁ:: 7ሌዋውያኑ ግን *ለእግዚአብሔር* የሚሰጡት የክህነት አገልግሎት ርስታቸው ስለ ሆነ በእናንተ መካከል ድርሻ አይኖራቸውም፤ ጋድ፣ ሮቤልና የምናሴ ነገድ እኩሌታም *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ በምሥራቅ ዮርዳኖስ የሰጣቸውን ርስት ቀደም አድርገው ወስደዋል::"

8ሰዎቹ የምድሪቱን ሁኔታ ለማጥናትና ለመመዝገብ ጒዞ ሲጀምሩ ኢያሱ፣ "ሂዱና ምድሪቱን ሁኔታ አጥኑና በዝርዝር ከጻፋችሁ በኋላ ወደ እኔ ተመለሱ፤ እኔም እዚሁ ሴሎ *በእግዚአብሔር ፊት ዕጣ እጥልላ* ችኋለሁ" አላቸው:: 9ስለዚህም ሰዎቹ ሄደው ምድሪቱን ተዘዋውረው አዩ፤ ከነከተሞቿም ሰባት ቦታ ከፍለው በጥቅልል ብራና ላይ በዝርዝር ጻፉ፤ ከዚያም በሴሎ ሰፈር ወዳለው ወደ ኢያሱ ተመለሱ:: 10ኢያሱም በሴሎ *በእግዚአብሔር ፊት ዕጣ* ጣለላቸው፤ ምድሪቱንም እንደየነገዱ ደልድሎ ለእስራኤላውያን አከፋፈላቸው::

ለብንያም ነገድ የተመደበው ድርሻ

11ለብንያም ነገድ የሆነው የመጀመሪያው ዕጣ በየጐሣ በየጐሣው ወጣ፤ በዕጣ የደረሳቸውም ምድር የሚገኘው በይሁዳና በዮሴፍ ነገዶች ርስት መካከል ሲሆን እንደሚከተለው ነው፤

12በሰሜን ያለው ድንበራቸው ከዮርዳኖስ ይነሣና የኢያሪኮን ሰሜናዊ ተረተር አልፎ፣ በስተ ምዕራብ ወዳለው ኰረብታማ ምድር በማምራት፣ እስከ ቤትአዌን ምድረ በዳ ይዘልቃል:: 13ከዚያ ደግሞ ወደ ደቡብ ሎዛ ማለት ወደ ቤቴል ተረተር ይሻገርና በታችኛው ቤትሖሮን በስተ ደቡብ ባለው ተራራ በኩል አድርጎ ወደ አጣሮትአዳር ይወርዳል::

14በስተ ደቡብ ያለው ድንበር ከቤትሖሮን ትይዩ ካለው ኰረብታ ተነሥቶ፣ በምዕራብ በኩል ወደ ደቡብ በመታጠፍ፣ የይሁዳ ነገድ ከተማ ወደ ሆነችው ወደ ቂርያትበኣል ማለት ወደ ቂርያትይዓሪም ያልፋል፤ ይህ እንግዲህ በምዕራብ በኩል ያለው ድንበር ነው::

15በስተ ደቡብ ያለው ድንበር ደግሞ በምዕራብ በኩል ከቂርያትይዓሪም ጥግ ይነሣና እስከ ነፍቶ ውሃ ምንጭ ይዘልቃል፤ 16ይኸው ድንበር ከራፋይም ሸለቆ በስተ ሰሜን ባለው በሄኖም ሸለቆ ትይዩ ቍልቍል ወደ ኰረብታው ግርጌ ይወርዳል፤ ከዚያም ከኢያቡሳውያን ከተማ በደቡብ በኩል ባለው ተረተር አድርጎ ወደ ሄኖም ሸለቆ በመውረድ እስከ ዓይንሮጌል ይዘልቃል:: 17ደግሞም ወደ ሰሜን ይታጠፍና በቤትሳሚስ በኩል አድርጎ እስከ ጌሊሎት ይዘልቃል፤ ከዚያም በአዱሚም መተላለፊያ ትይዩ እስካለው እስከ ሮቤል ልጅ እስከ ቦሀን ድን ጋይ ይወርዳል:: 18ወደ ቤትዓረባ ሰሜናዊ ተረተር በመቀጠል ቍልቍል ወደ ዐረባ ይወርዳል:: 19ከዚያም ሰሜናዊን የቤትሖግላን ተረተር አልፎ ይሄድና በስተ ደቡብ የዮርዳኖስ ወንዝ እስከሚገባበት እስከ ሙት ባሕር ወሽመጥ ይዘልቃል፤ ይህም ደቡባዊ ድንበሩ ነው::

20በምሥራቅ በኩል ያለው ድንበር፣ ራሱ የዮርዳኖስ ወንዝ ነው::

ይህ እንግዲህ የብንያም ነገድ ጐሣዎች በርስትነት የወረሷት ምድር ዳር ድንበሮቿ ሁሉ እነዚህ ነበሩ::

21የብንያም ነገድ በየጐሣቸው የያዟቸው ከተሞች እነዚህ ናቸው፤

ኢያሪኮ፣ ቤትሖግላ፣ ዓመቀጺጽ፣ 22ቤት ዓረባ፣ ዘማራይም፣ ቤቴል፣ 23ዓዊም፣

18፥4 ቍ8፤ሚክ 2፥5
18፥5 ኢሱ15፥1፤ 16፥1-4
18፥6 ዘሌ16፥8
18፥7 ኢሱ13፥8:33
18፥8 ቍ1:4
18፥10 ቍ1፤ዘኍ 33፥54፤34፥13፤ኢሱ 19፥51፤ኤር7፥12
18፥12 ኢሱ7፥2፤ 8፥15
18፥13 ዘፍ28፥19፤ ዘኍ32፥3፤ኢሱ 12፥9፤16፥5
18፥14 ኢሱ9፥ 17፤10፥10
18፥15 ኢሱ15፥9
18፥16 ኢሱ15፥7: 8፤17፥15
18፥17 ኢሱ፤15፥6: 7፤22፥10
18፥18 ኢሱ11፥2፤ 15፥6
18፥19 ዘፍ14፥3፤ ኢሱ15፥6
18፥20 1ሳሙ9፥1
18፥21 ኢሱ15፥6
18፥22 ኢሱ15፥6፤ 16፥1፤2ዜና13፥4
18፥23 ዘዳ2፥23፤መሳ 6፥11:24፤8፥27:32፤9፥5፤1ሳሙ13፥17

የማደሪያውን ድንኳንና (የዘጸ 27፥21 ማብ ይመ) የኪዳኑን ታቦት ማለት ነው:: የመገናኛው ድንኳን እስከ ሳሙኤል ዘመን ድረስ በሴሎ ተቀምጦ ነበር (1ሳሙ 4፥3)::

18፥3 *ለመውረስ፤* ከድል በኋላ ሰፈራ መቀጠል ነበረበት፤ ይህም በመጀመሪያ ጥናት ማድረግን፣ ከዚያም ተገቢ የሆነ ድልድል ማካሄድን፣ ቀጥሎም ምድሪቱን ሙሉ በሙሉ መያዝን ያጠቃልላል:: ነገር ግን በብሔራዊ ጦርነትና (ኢያሱ) በነገድ ጦርነት (መሳ 1-2) መካከል ልዩነት እንዳለ መታወቅ አለበት::

18፥5 *በሰሜን፤* ከይሁዳ ምድር አንጻር ነው::

18፥6 *ዕጣ እጥልላችኋለሁ፤* የ14፥1 ማብ ይመ::

18፥7 *ለእግዚአብሔር የሚሰጡት የክህነት አገልግሎት ርስታቸው ስለ ሆነ፤* 13፥14፤ እንዲሁም ዘዳ 18፥1-8 እና የዘዳ 18፥1 ማብ ይመ::

18፥9 *ጥቅልል ብራና፤* መዛግብት የሚቀመጡት በዚህ መልክ ሳይሆን አይቀርም፤ ይሁን እንጂ ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ትርጒም የተወሰነ ነገርን የሚያመለክት አይደለም::

18፥11 *ለብንያም ... ዕጣ፤* በሁለቱ ኀያላን ነገዶች ማለትም በይሁዳና በኤፍሬም መካከል የሚገኝ ቀጣና ነው:: ይህ ቀጣና በሰሜን በኩል ከኤፍሬም ደቡባዊ ድንበር ጋር አንድ ሲሆን (የ16፥1 ማብ ይመ)፣ በደቡብ በኩል ያለው ድንበር ደግሞ ከይሁዳ አብዛኛው ሰሜናዊ ድንበር ጋር አንድ ነው (የ15፥5 ማብ ይመ)::

18፥23 *ዓዊም፤* የጋይ ሰዎች ማለት ነው::

ፋራ፣ ኤፍራታ፣ [24]ከፌርዓሞናይ፣ የፍኒ እንዲሁም ጋባ ናቸው፤ እነዚህም ከነመንደሮቻቸው ዐሥራ ሁለት ከተሞች ናቸው።

[25]ገባዖን፣ ራማ፣ ብኤሮት፣ [26]ምጽጳ፣ ከፊራ፣ አሞቂ፣ [27]ሬቄም፣ ይርጵኤል፣ ተርአላ፣ [28]ጼላ፣ ኤሌፍ፣ የኢያቡሳውያን ከተማ ኢየሩሳሌም፣ ጊብዓ እንዲሁም ቂርያት ነበሩ፤ እነዚህም ከነመንደሮቻቸው ዐሥራ አራት ከተሞች ናቸው።

እንግዲህ የብንያም ነገድ በየጐሣቸው የወረሱት ይህ ነበር።

ለስምዖን ነገድ የተመደበው ድርሻ

19፥2-10 ተጓ ምብ-1 ዜና 4፥28-33

19 ሁለተኛው ዕጣ ለስምዖን ነገድ በየጐሣ በየጐሣው ወጣ፤ ርስታቸውም ዙሪያውን በይሁዳ ነገድ ርስት የተከበበ ነበር፤ [2]ይህም የሚከተሉትን ያካትታል፤

ቤርሳቤህ፣ ሤባ፣ ሞላዳ፣ [3]ሐጸር ሹዓል፣ ባላ፣ ዔጼም፣ [4]ኤልቶላድ፣ በቱል፣ ሔርማ፣ [5]ጺቅላግ፣ ቤትማርካቦት፣ ሐጸርሱሳ፣ [6]ቤተ ለባኦትና ሻሩሔን ነበሩ፤ እነዚህ ዐሥራ ሦስት ከተሞችና መንደሮቻቸው ናቸው።

[7]ዓይን፣ ሪሞን፣ ዔቴርና ዓሻን የተባሉት አራት ከተሞቻቸውና መንደሮቻቸው፣ [8]ደግሞም እስከ ባዕላትብኤር ወይም ኔጌብ ውስጥ እስካለው እስከ ራማት ድረስ ባሉት ከተሞች ዙሪያ የሚገኙት መንደሮች ሁሉ ከእነዚሁ ጋር ይጠቃለላሉ።

እንግዲህ በየጐሣው የተደለደለው የስምዖን ነገድ ርስት ይህ ነበር። [9]የይሁዳ ነገድ የያዘው ርስት እጅግ ሰፊ ስለ ነበር፣ ከይሁዳ ነገድ ድርሻ ተከፍሎ ለስምዖን ነገድ በርስትነት ተሰጠ ፤ ከዚህ የተነሣም የስምዖን ነገድ በይሁዳ ነገድ ድርሻ ርስት ሊካፈል ቻለ።

ለዛብሎን ነገድ የተመደበው ድርሻ

[10]ሦስተኛው ዕጣ ለዛብሎን ነገድ በየጐሣ በየጐሣው ወጣ፤

የርስታቸውም ድንበር እስከ ሣሪድ ይደርሳል፤ [11]ወደ ምዕራብም በመሄድ በመርዓላ በኩል ያልፋል፤ ደባሼትን ተጠግቶም በዮቅንዓም አጠገብ እስካለው ወንዝ ድረስ ይዘልቃል። [12]ከሣሪድም ወደ ምሥራቅ በመታጠፍ፣ የፀሓይ መውጫ ወደ ሆነው አገር ወደ ኪስሎትታቦር በመዝለቅ እስከ ዳብራት ሄዶ ወደ ያፊዓ ያቀናል፤ [13]ከዚያም ወደ ምሥራቅ በመቀጠል፤ ወደ ጋትሔፍርና ወደ ዒትቃጺን ይዘልቃል፤ ከዚያ ደግሞ ወደ ሪሞን በመሄድ፣ ወደ ኒዓ ይታጠፋል። [14]በስተ ሰሜንም በኩል ወደ ሐናቶን ይዞርና በይፍታሕኤል ሸለቆ ላይ ይቆማል። [15]ደግሞም ቀጣትን፣ ነህላልን፣ ሺምሮንን፣ ይዳላንና ቤተ ልሔምን ይጨምራል፤ እነዚህም ከነመንደሮቻቸው ዐሥራ ሁለት ከተሞች ናቸው።

[16]እነዚህ ሁሉ ለዛብሎን ነገድ ርስት ሆነው ለየጐሣ ለየጐሣው የተደለደሉ ከተሞችና መንደሮቻቸው ነበሩ።

ለይሳኮር ነገድ የተመደበው ድርሻ

[17]አራተኛው ዕጣ ለይሳኮር ነገድ በየጐሣ በየጐሣው ወጣ፤ [18]ምድራቸውም የሚከተሉትን ያካትታል፤

ኢይዝራኤል፣ ከስሎት፣ ሱነም፣ [19]ሐፍራይም፣ ሺኦን፣ አናሐራት፣ [20]ረቢት፣ ቂሶን፣ አቤጽ፣ [21]ሬሜት፣ ዐይንጋኒም፣ ዐይንሐዳ እንዲሁም ቤትጳጼጽ። [22]ድንበራቸውም ታቦርና፣ ሻሕጹማን፣ ቤትሳሚስን ይነካና በዮርዳኖስ ላይ ያቆማል፤ እነዚህ ከነመንደሮቻቸው ዐሥራ ስድስት ከተሞች ናቸው።

[23]እነዚህ ለይሳኮር ነገድ ርስት ሆነው ለየጐሣ ለየጐሣው የተደለደሉ ከተሞችና መንደሮቻቸው ነበሩ።

ለአሴር ነገድ የተመደበው ድርሻ

[24]አምስተኛ ዕጣ ለአሴር ነገድ በየጐሣ በየጐሣው ወጣ፤ [25]ምድራቸውም የሚከተሉትን ያካትታል፤

ሔልቃት፣ ሐሊ፤ ቤጤን፣ አዚፍ፣ [26]አላሜሌክ፣ ዓምዓድ እንዲሁም ሚሽአል። ድንበሩ በስተ ምዕራብ ቀርሜሎስንና ሺሖርሊብናትን ይነካል፣ [27]ከዚያም በምሥራቅ በኩል ወደ ቤት ዳጎን ይመለስና ዛብሎንንና የይፍታሕኤልን ሸለቆ ይዞ ካቡልን በስተ ግራ በመተው በሰሜን በኩል ወደ ቤትዔሜቅና ወደ ንዒኤል ይቃናል። [28]በመቀጠልም ወደ ዔብሮን*፣ ወደ ረአብ፣ እንዲሁም ወደ ሐሞንና ወደ ቃና ሸቅብ ወጥቶ እስከ ታላቁ ሲዶና ይደርሳል። [29]ድንበሩ ወደ ራማ ከዞረ በኋላ ወደ ተመሸገው ወደ ጢሮስ ከተማ ታጥፎ ወደ

*28 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጂዎች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ነገር ግን ጥቂት ቅጂዎች ኢሱ21:30 ይመ፣ አብዶን ይላሉ።

18፥24 ኢሱ21፥17፤ 1ሳሙ13፥3፡16፤ 14፥5፤1ነገ15፥22፤ 2ነገ23፥8፤ኢሳ10፥29
18፥25 ኢሱ9፥3፡ 17፤10፥40፤መሳ4፥5፤ 19፥13፤1ሳሙ1፥1፡19 ፤2፥11፤7፥17፡25፥1፤ 1ነገ15፥17፡21፤ዕዝ 2፥25፡26፤ነህ7፥29፤1 1፥33፤ኢሳ10፥29፤ ኤር31፥15፥40፥1
18፥26 ኢሱ9፥17፤ 11፥3፤ዕዝ 2፥25፤ ነህ7፥29
18፥28 ኢሱ9፥17፤ 10፥1፡15፥8፡57፤2ሳሙ 21፥14፤ሕዝ 48፥23
19፥1 ዘፍ49፥7
19፥2 ዘፍ21፥14፤ ኢሱ15፥26፤1ነገ19፥3
19፥3 ኢሱ15፥28፡29
19፥4 ዘኍ14፥ 45፤ኢሱ15፥30
19፥5 ኢሱ15፥31
19፥7 ኢሱ15፥32፡42
19፥8 ኢሱ10፥40
19፥9 ዘፍ49፥7፤ሕዝ 48፥24
19፥10 ቊ12፡16፡ 27፡34፤ኢሱ21፥7፡34፤
19፥11 ኢሱ12፥22
19፥12 ቊ10፤ኢሱ 21፥28፤1ዜና6፥72
19፥13 ኢሱ11፥22፤ 15፥32
19፥14 ቊ27
19፥15 ዘፍ35፥19፤ ኢሱ11፥1፡21፥35
19፥16 ቊ10፤ሕዝ 48፥26
19፥17 ዘፍ30፥18
19፥18 ኢሱ15፥56፤ 1ሳሙ28፥4፤1ነገ1፥3፤ 2ነገ4፥8
19፥20 ኢሱ21፥28
19፥21 ኢሱ15፥34
19፥22 ኢሱ15፥10፤ መሳ4፥6፡12፡8፥18፤ መዝ89፥12፤ኤር46፥18
19፥23 ዘፍ49፥15፤ ኢሱ17፥10፤ሕዝ48፥ 25
19፥24 ኢሱ17፥7
19፥25 ኢሱ11፥1
19፥26 ኢሱ12፥22፤ 21፥30፤1ነገ18፥19፤ 2ነገ2፥25
19፥27 ቊ10፥14፤ ኢሱ15፥41፤1ነገ9፥13
19፥28 ቊ30፤ዘፍ 10፥19፤ዘኍ13፥21፤ኢሱ 16፥8፡21፥30፤መሳ1፥ 31፤1ዜና6፥74፡76
19፥29 ኢሱ15፥44፤ 18፥25፤መሳ5፥17፤ 2ሳሙ5፥11፡24፥7፤ ዕዝ3፥7፤መዝ45፥ 12፤ኢሳ23፥1፤ኤር

19፥1 *ሁለተኛው ዕጣ ለስምዖን …፤* በይሁዳ ድንበር (15፥21) በኔጌብ በይሁዳ ደቡባዊ ድንበር ውስጥ የሚገኙ ከተሞች ናቸው (1ዜና 4፥24-42)።

19፥10 *ሦስተኛው ዕጣ ለዛብሎን …፤* ለዚህ ነገድ የደረሰው ከገሊላ ባሕር በስተ ምዕራብ በኩል የሚገኘው ታችኛው የገሊላ ክፍል ወይም በአዲስ ኪዳን በናዝሬት አውራጃ ውስጥ የሚገኘው ክፍል ነው።

19፥17 *አራተኛው ዕጣ ለይሳኮር …፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ደቡብ ምዕራብ በኩል የሚገኝና እስከ ቤትሳንና በስተ ምዕራብ በኩል እስከ ኢይዝራኤል ሸለቆ ይደርሳል። በሰሜን በኩል ላለው ወሰን ደግሞ ምልክቱ ደብረ ታቦር ተራራ ነው።

19፥24 *አምስተኛው ዕጣ ለአሴር …፤* ለአሴር የተሰጠው ርስት በባሕር ጠረፍ አካባቢ የሚገኝ ሲሆን፣ በስተ ሰሜን በኩል በፊንቄ እስከምትገኘው እስከ ሲዶና፣ በስተ ደቡብ በኩል ደግሞ እስከ ቀርሜሎስ ተራራ ይደርሳል።

ሖሳ ይመለስና በአክዚብ በኩል ሜድትራኒያን ባሕር ደርሶ ይቆማል፤ [30]ይህም የዑማን፣ የአፌቅንና የረአብን ምድር ይጨምራል። በዚህም ሃያ ሁለት ከተሞችና መንደሮቻቸው ይገኛሉ።

[31]እነዚህ ለአሴር ነገድ ሆነው በየጐሣው የተደለደሉ ከተሞችና መንደሮቻቸው ነበሩ።

ለንፍታሌም ነገድ የተመደበው ድርሻ

[32]ስድስተኛው ዕጣ ለንፍታሌም ነገድ በየጐሣ በየጐሣው ወጣ፤

[33]ድንበራቸውም ከሔሌፍና በጸዕናኒም ካለው ከትልቁ የወርካ ዛፍ ይነሣና በአዳሚኔቄብና በየብኒኤል አልፎ ወደ ለቁም በመምጣት ዮርዳኖስ ላይ ይቆማል፤ [34]ድንበሩ በአዝኖት ታቦር ያልፍና ወደ ምዕራብ በመታጠፍ ሑቆቅ ላይ ይቆማል፤ ይኸው ድንበር በደቡብ ዛብሎንን፣ በምዕራብ አሴርን፣ በምሥራቅ ዮርዳኖስን ይነካል[a]። [35]የተመሸጉትም ከተሞች እነዚህ ናቸው፤ ጺዲም፣ ጼር፣ ሐማት፣ ረቃት፣ ኬኔሬት፣ [36]አዳማ፣ ራማ፣ አሶር፣ [37]ቃዴስ፣ ኤድራይ፣ ዐይንሐጾር፣ [38]ይርኦን፣ ሚግዳልኤል፣ ሖሬም፣ ቤትዓናትና ቤትሳሚስ። እነዚህ ከነመንደሮቻቸው ዐሥራ ዘጠኝ ከተሞች ናቸው።

[39]እነዚህ ለንፍታሌም ነገድ ርስት ሆነው በየጐሣው የተደለደሉ ከተሞችና መንደሮች ነበሩ።

ለዳን ነገድ የተመደበው ድርሻ

[40]ሰባተኛው ዕጣ ለዳን ነገድ በየጐሣው ወጣ፤ [41]የወረሱትም ምድር የሚከተሉትን ያካትታል፤

ጾርዓ፣ ኤሽታኦል፣ ዒርሼሜሽ፣ [42]ሸዕለቢን፣ ኤሎን፣ ይትላ፣ [43]ኤሎን፣ ተምና፣ አቃሮን፣ [44]ኢልተቄ፣ ገባቶን፣ ባዕላት፣ [45]ይሁድ፣ ብኔብረቅ፣ ጋትሪሞን፣ [46]ሜያርቆንና በኢዮጴ ፊት ለፊት ያለው ርቆን።

[47]ነገር ግን የዳን ዘሮች ርስታቸው አልበቃቸውም፣ ወደ ሌሼም ወጥተው አደጋ በመጣል ያዟት፤ ሰዎቹንም በሰይፍ ስለት ፈጅተው ይዞታቸው አደረጓት፤ በዚያው ሰፈሩ፤ ስሟንም ለውጠው በአባታቸው ስም ዳን አሏት።

[48]እነዚህ ለዳን ነገድ ርስት ሆነው በየጐሣው የተደለደሉ ከተሞችና መንደሮች ነበሩ።

ለኢያሱ የተመደበው ድርሻ

[49]እስራኤላውያን ድርሻ ድርሻቸውን ከያዙ በኋላ፣ ለነዌ ልጅ ለኢያሱ በመካከላቸው ርስት ሰጡት፤ [50]*እግዚአብሔር* ባዘዘውም መሠረት በኮረብታማው የኤፍሬም ምድር የምትገኘውን ተምናሴራ የምትባለውን የፈለጋትን ከተማ ሰጡት፤ እርሱም ከተማዪቱን ሠራ፤ መኖሪያውም አደረጋት።

[51]እንግዲህ ካህኑ አልዓዛር፣ የነዌ ልጅ ኢያሱና የእስራኤል ነገድ የየጐሣ መሪዎች ሴሎ ላይ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ፣ *በእግዚአብሔር* ፊት ዕጣ ያደላደሉት ርስት ይህ ነው፤ የምድሪቱንም አከፋፈል በዚህ ሁኔታ ፈጸሙ።

የመማጠኛ ከተሞች

20፥1-9 ግመ-ዘኍ35፥9-34፤ዘዳ4፥41-43፤19፥1-14

20 ከዚያም *እግዚአብሔር* ኢያሱን እንዲህ አለው፤ [2]"በሙሴ በኩል በነገርኋችሁ መሠረት የመማጠኛ ከተሞች እንዲለዩ ለእስራኤላውያን ንገራቸው፤ [3]ሳያስበው ድንገት ሰው የገደለ ማንኛውም ሰው ወደ ዚያ በመሸሽ ከደም ተበቃዩ እንዲያመልጥ ከተማዪቱ መጠለያ ትሁን።

[a]34 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ነገር ግን የዕብራይስጡ ቅጅ *ምሥራቅ ይሁዳንና ዮርዳኖስን፤* ይላል።

25፥22፤ሕዝ26፥2
19፥30 ቊ28፤ኢሱ 12፥18
19፥31 ዘፍ30፥13፤ ኢሱ17፥7፤ሕዝ48፥2
19፥33 ኢሱ15፥11፤ መሳ4፥11
19፥34 ቊ10፤1ዜና 6፥75
19፥35 ኢሱ11፥2፤ 1ዜና2፥55
19፥36 ኢሱ11፥ 1፤18፥25
19፥37 ዘኍ21፥33፤ ኢሱ12፥22
19፥38 ኢሱ15፥10፤ መሳ1፥33
19፥39 ሕዝ48፥3
19፥41 ኢሱ15፥33
19፥42 ኢሱ10፥12
19፥43 ዘፍ38፥12፤ ኢሱ13፥3
19፥44 ኢሱ21፥23፤ 1ነገ9፥18፤15፥27፤16፥15፤2ዜና8፥6
19፥45 ኢሱ21፥24፤ 1ዜና6፥69
19፥46 2ዜና2፥16፤ዕዝ3፥7፤ዮና 1፥3፤ሐሥ9፥36
19፥47 ዘፀ3፥14፤መሳ 18፥1፡7፡14፡27፡29
19፥48 ዘፍ30፥6
19፥50 ኢሱ24፥30፤ መሳ2፥9
19፥51 ኢሱ14፥1፤ 18፥10፤23፥10፤ ሐሥ13፥19
20፥3 ዘሌ4፥2፤ ዘኍ35፥12
20፥4 ዘፍ23፥10፤ ኢሱ7፥6፤ኤር38፥7
20፥6 ዘኍ35፥12
20፥7 ዘፍ12፥6፤35፥27፤ኢሱ10፥36፤

19፥32 *ስድስተኛው ዕጣ ለንፍታሌም፤* በአብዛኛው ከገሊላ ባሕር በስተ ሰሜን የሚገኝ ስፍራ ሲሆን፣ በአሁኑ ጊዜ ሁሌሕ ተብሎ የሚጠራውን ሸለቆና በስተ ምዕራብ በኩል ያለውን የአሴርን ምድር ያካትታል። ደቡባዊ ጫፉም ከገሊላ ባሕር ታችኛው ጫፍ ጋር ይገጠማል።

19፥40 *ሰባተኛው ዕጣ ለዳን ...፤* በኤፍሬምና በይሁዳ እንዲሁም በምዕራብ የብንያም ምድር መካከል የሚገኝና የደጋን ቅርጽ ያለው ምድር ነው። በስተ ሰሜን ምዕራብ በኩል የሚገኘው የዳን ምድር እስከ ኢዮጴ ወደብ ይደርሳል።

19፥47 *የዳን ዘሮች ... ችግር ገጥሞአቸው ስለ ነበር፤* በዚህ አካባቢ ይኖሩ የነበሩ አሞራውያን፣ "የዳን ነገድ በኰረብታማው ምድር ብቻ እንዲወሰን ወደ ሜዳው አገር እንዲወርድ... አልፈቀዱለትም" (መሳ 1፥34)፤ በዚህም ምክንያት ከነገዶቹ ብዙዎቹ ወደ ላይኛው የዮርዳኖስ ሸለቆ ፈለሱ፤ በዚያም ሌሳ የተባለችውን ከተማ ያዙ (መሳ 18፥2-10፡27-29)፤ ስሟንም ቀይረው ዳን አሏት።

19፥49 *ለኢያሱ ... ርስት ሰጡት፤* የተስፋዋን ምድር (ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምዕራብ የሚገኘውን ምድር) አከፋፈል ወይም አመዳደብ በሚያወሳው ክፍል ውስጥ ለካሌብ ስለ ተመደበው ርስት የተነገረው በመጀመሪያ ሲሆን (14፥6-15)፣ ለኢያሱ ስለ ተመደበው ርስት የተነገረው ደግሞ በመጨረሻ ነው። እንግዲህ ከምድረ በዳው ትውልድ ለተገኙት ለእነዚህ ሁለት የእግዚአብሔር አገልጋዮች የተመደበው ርስት (ዘኍ 13፥30፤ 14፥6፡24፡30 ይመ) ለየነገዱ የተሰጠው ርስት እንዴት እንደ ተከፋፈለ የሚያወሳውን ታሪክ (14፥6-19፥49) ያካትታል፤ ሁለቱም የጠየቁትን ርስት አግኝተዋል። ለኢያሱ ርስት የተመደበለት ከሁሉ መጨረሻ መሆኑ ተገቢ ነው፤ ምክንያቱም ኢያሱ ንጉሥ ወይም የጦር አዛዥ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ወደ ተስፋዪቱ ምድር መርቶ እንዲያገባ የተሾመ የእግዚአብሔር አገልጋይ ነው።

19፥50 *ተምናሴራ፤* በኤፍሬም ምድር በስተ ደቡብ ምዕራብ በኩል በባሕሩ ትይዩ የሚገኝ ቦታ ነው። ኢያሱም የተቀበረው በዚህ ቦታ ነው (24፥30)።

20፥1-9፤ እግዚአብሔር ምድሪቱን ለየነገዶቹ ካከፋፈለ በኋላ፣ ከዚህ ቀጥሎ የሚሰጣቸው መመሪያ በተለይ የነፍስ ግድያ ወንጀል እንዳይስፋፋ የሚከላከሉ የፍትሕ አካላት በየክልሉ እንዲሠሩ የሚያስችል የአስተዳደር ሥርዐት እንዲኖር (የ13፥1-32 ማብ ይመ) ነው። ይህም ፍትሕ እንዳይዛባና በምድሪቱም ደም አፍሳሽ እንዳይኖር ይከላከላል። የተመረጡት ከተሞች ለሌዋውያን ከተመደቡት፣ የሙሴ ሕግ ከሚታወቅባቸውና ከሚከበርባቸው ከተሞች መካከል ነው።

20፥2 *በሙሴ በኩል በነገርኋችሁ መሠረት፤* ዘኍ 35፥6-34 ይመ።

20፥3 *ከደም ተበቃይ፤* "ዋርሳ" (ሩት 3፥9) ወይም "መድኃኒት" ተብሎ (መዝ 19፥14) ሊተረጐም ይችላል። ተበቃይ ይሆን የነበረው የሚሰጠውን ኀላፊነት በሚገባ የሚወጣ የሚች የቅርብ ዘመድ ነው (ዘሌ 24፥17፤ ዘኍ 35፥16-28 ይመ)።

[4]"ገዳዩ ከነዚህ ከተሞች ወደ አንዲቱ በሚሸሸበት ጊዜ፣ በከተማዪቱ መግቢያ በር ላይ ቆሞ ጉዳዩን ለከተማዪቱ ሽማግሌዎች ይንገራቸው፤ ከዚያም እነርሱ ወደ ከተማቸው አስገብተው የሚኖሩበትን ስፍራ ሰጥተውት አብሮአቸው ይቀመጥ:: [5]ደም ተበቃዩ ተከታትሎት ቢመጣ፣ ሆን ብሎና በክፋት ተነሣሥቶ ወንድሙን የገደለው ባለ መሆኑ፣ ሰዎቹ ነፍሰ ገዳዩን አሳልፈው አይ ስጡት:: [6]በማኅበሩ ፊት ለፍርድ እስኪ ቀርብና በዚያ ጊዜ የሚያገለግለው ሊቀ ካህናት እስኪሞት ድረስ በዚያች ከተማ ይቆይ:: ከዚያም ወደ ቤቱ፣ ሸሽቶ ወደ መጣበት ከተማ ሊመለስ ይችላል::"

[7]ስለዚህም በኰረብታማው በንፍታሌም ምድር በገሊላ ቃዴስን፣ በኰረብታማው በኤፍሬም ምድር ሴኬምን፣ በኰረብታማው በይሁዳ ምድር ኬብሮን የምትባለውን ቂርያትአርባቅን ለዩ:: [8]እንደዚሁም ከዮር ዳኖስ ማዶ ከኢያሪኮ[1] በስተምስራቅ በሮቤል ነገድ ይዞታ ውስጥ ከፍታ ባለው ምድረ በዳ ያለችውን ቦሶርን፣ በጋድ ነገድ ይዞታ ውስጥ ባለችው በገለዓድ የምትገኘውን ራሞ ትንና በምናሴ ነገድ ይዞታ ውስጥ በባሳን የምትገኘውን ጎላንን ለዩ:: [9]ሳያስበው በድ ንገት ሰው የገደለ ማንኛውም እስራኤላዊ ወይም በመካከላቸው የሚኖር ማንኛውም መጻተኛ ወደ ተለዩት ከተሞች መሸሽ ይችላል፤ በማኅበሩ ፊት ከመቆሙ አስቀድ ሞም ደም ተበቃዩ መግደል የለበትም::

ለሌዋውያን የተመደቡ ከተሞች

21፥4-39 ተጓ ማብ-1ዜና 6፥54-80

21 የሌዋውያን ቤተሰብ አለቆች ወደ ካህኑ ወደ አልዓዛር፣ ወደ ነዌ ልጅ ወደ ኢያሱና ወደ ሌሎቹ የእስራኤል ነገድ አባቶች ዘንድ ቀረቡ፤ [2]በከነዓን ምድር በሴሎም፣ "እግዚአብሔር የምንኖርባቸውን ከተሞች፣ ከብቶቻችን ከሚሰማሩባቸው ቦታዎች እንድትሰጡን በሙሴ በኩል አዞ ልን ነበር" አላቸው:: [3]ስለዚህ እስራኤላ ውያን ከወረሱት ምድር ላይ የሚከተሉ ትን ከተሞችና መሰማሪያዎች እግዚአብ ሔር ባዘዘው መሠረት ለሌዋውያኑ ሰጡ፤

[4]የመጀመሪያው ዕጣ ለቀዓት ዘሮች በየጐ ሣቸው ወጣ፤ የካህኑ የአሮን ዝርያዎች ለሆ ኑት ሌዋውያን ከይሁዳ፣ ከስምዖንና ከብ ንያም ነገዶች ዐሥራ ሦስት ከተሞች በዕጣ ተመደቡላቸው:: [5]ለቀሩት ለቀዓት ዘሮች ደግሞ ከኤፍሬምና ከዳን ነገድ ጐሣዎች፣ እንዲሁም ከምናሴ ነገድ እኩሌታ ጐሣ ዎች ዐሥር ከተሞች በዕጣ ተመደቡላቸው::

[6]ለጌርሶን ዝርያዎች ከይሳኮር፣ ከአ ሴር፣ ከንፍታሌም ነገድ ጐሣዎችና ባሳን ውስጥ ካለው ከምናሴ ነገድ እኩሌታ ጐሣዎች ዐሥራ ሦስት ከተሞች ተመደ ቡላቸው::

[7]ለሜራሪ ዝርያዎች በየጐሣቸው ከሮ ቤል፣ ከጋድና ከዛብሎን ነገዶች ዐሥር ከተሞች ተመደቡላቸው::

[8]ስለዚህ እስራኤላውያን እግዚአብሔር በሙሴ በኩል ባዘዘው መሠረት፣ እነዚህን ከተሞችና መሰማሪያቸውን ለሌዋውያኑ በዕጣ መደቡላቸው::

[9]ከይሁዳና ከስምዖን ነገዶች ደግሞ ከዚህ በታች በስም የተጠቀሱትን ከተሞች በዕጣ መደቡላቸው:: [10]እነዚህም ከተሞች የሌዊ ልጆች፣ የቀዓት ጐሣዎች ለሆኑት ለአ ሮን ዝርያዎች ተመደቡ፤ ይህም የሆነው የመጀመሪያው ዕጣ ለእነርሱ ስለ ወጣላ ቸው ነበር፤

[11]እነርሱም በተራራማው የይሁዳ ምድር ያለችውን ኬብሮን የተባለች ውን ቂርያት አርባቅን በዙሪያዋ ካለው መሰማሪያ ጋር ሰጧቸው፤ አርባቅ የዔናቅ አባት ነበረ:: [12]ይሁን እንጂ በከተማዪቱ ዙሪያ ያሉትን ዕርሻዎችና መንደሮች ለዮፎኒ ልጅ ለካሌብ ርስት አድርገው ሰጡት::

[13]እንደዚሁም ለነፍስ ገዳይ መማጠኛ

12፥22፤ሉቃ1፥39
20፥8 ኢሱ12፥2፡ 5፤21፥36፤1ዜና6፥71፡ 78፡80
20፥9 ዘፀ21፥13፤ ዘሌ4፥2
21፥1 ኢሱ14፥1
21፥2 ዘሌ25፥32፤ ዘኍ35፥2-3፤ኢሱ 14፥4፤18፥1
21፥4 ቍ19፤ ዘኍ3፥17
21፥5 ቍ26
21፥6 ዘፍ30፥18፤ ዘኍ3፥17፤ኢሱ17፥7
21፥7 ቍ40፤ዘፀ 6፥16፤ኢሱ19፥10
21፥11 ዘፍ23፥2፤ ኢሱ10፥36
21፥12 ኢሱ15፥13
21፥13 ዘኍ33፥20፤ 35፥6

[1]8 ምናልባት፣ *ዮርዳኖስ ዘኢያሪኮ፤* የዮርዳኖስ ወንዝ የጥንት መጠሪያ ሊሆን ይችላል::

20፥4 *በከተማይቱ ... በር፤* ፍርድ የሚተላለፍበት የተለመደ ቦታ ሲሆን፣ የአገር ሽማግሌዎችም ለሕዝቡ ዳኝነት የሚሰጡት እዚሁ ነው (ሩት 4፥1 እና ማብ፤ እንዲሁም ኢዮ 29፥7 ይመ)::

20፥6 *በማኅበሩ፤* በከተማዋ ውስጥ የሚገኙ ጎልማሳ ወንዶች የሚገኙበት ጉባኤ ነው:: ሽማግሌዎቹ ፍርድ በሚ ሰጡበት ጊዜ የእነርሱ ድርሻ ምን እንደ ሆነ በግልጽ አይታወቅም (ቍ4)፤ ሆኖም የተሰጠው ፍርድ ትክክለኛ መሆኑንና አለመሆኑን ይመሰክሩ ይሆናል (ዝግ ችሎት ትክክለኛ ፍርድ ሊሰጥበት አይችልም):: *ሊቀ ካህናቱ እስኪሞት፤* ዘኍ 35፥25-28 ይመ:: በሊቀ ካህናቱ ሞት ስርየት ወይም ምሕረት ይገኝ ነበር::

20፥7 *ቃዴስን ... ለዩ፤* ጸሐፊው ተመሳሳይ ድምፀት ያላቸውን ቃላት በመጠቀም በልዩ የመልእክት ማስተላለፊያ ዘዴ ተጠቅሞአል፤ ይኸውም ቃዴስ ማለት "ቅዱስ" ወይም "የተለየ" ማለት ሲሆን፣ "የተለየውን (ከተማ) ለዩ" የሚል ነው:: ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ የሚገኙት ሁለቱ ከተሞች ቀደም ሲል ተለይተዋል፤ ስለ ሴኬም 8፥30-35 እና ማብ እንዲሁም ዘፍ 12፥6-7፤ ስለ ኬብሮን ዘፍ 23፥2፤49፥29-32 ይመ:: የከተሞቹ መልክዐ ምድራዊ አቀማመጥ ጠቀሜታ ነበረው፤ አንዱ በስተ ሰሜን፣ አንዱ በመኻል አገር፣ አንዱ ደግሞ በስተ ደቡብ ይገኙ ነበር (ከዮርዳኖስ ማዶ የሚገኙትና የመማፀኛ ከተማ በመሆን ያገለገሉት ሦስቱ ከተሞች ቅደም ተከተላቸው መገለባበጡን በቍ 8 ላይ ይመ፤ ቦሶር በስተ ደቡብ፣ ራሞት በመኻል አገር፣ ጎላን በስተ ሰሜን)::

20፥9 *ወይም ... ማንኛውም መጻተኛ፤* በእስራ ኤላውያንና በመጻተኞች መካከል እኩል የሕግ ከለላ ለመኖሩ ማስረጃ ነው (ከዘሌ 19፥33-34፤ ዘዳ 10፥18-19 ጋር ያነጻጽሩ)::

21፥1-45፤ በመጨረሻ ሌዋውያን የተመደቡላቸውን ከተ ሞችና የግጦሽ መሬት ተረከቡ፤ የካህናት ወገኖች ግን ቅድሚያ ተሰጥቶአቸው ነበር (ቍ 10 ይመ)::

21፥4 *ለቀዓት ዘሮች፤* ሦስቱ የሌዊ ወንዶች ልጆች፦ ቀዓት፣ጌድሶንና ሜራሪ ናቸው (ዘፀ 6፥16፤ ዘኍ 3፥17):: *ከይሁዳ፣ ከስምዖንና ከብንያም፤* ለእነዚህ ነገዶች የተመደበው ርስት ለኢየሩሳሌም ከተማ ቅርብ ሲሆን፣ ከጊዜ በኋላ ቤተ መቅደሱ የተሠራው በዚሁ ስፍራ ነው:: የተቀሩት ቀዓታውያን የተመደበላቸውን ከተሞች የወሰዱት ከሚያጎራብቷቸው ጐሣዎች ነው::

21፥11 *ኬብሮን፤* የካሌብ ከተማ ነበረች (14፥13-15):: ካህናትና ሌዋውያን ከሌላው ነዋሪ ጋር በተመደበላቸው ከተሞች ውስጥ የሚገኝ ቦታ ይሰጣቸው ነበር::

የሆነችውን ኬብሮንንና ልብናን ከነ ማሰማሪያቸው ለካህኑ ለአሮን ልጆች ሰጧቸው፤ [14]ደግሞም የቲርን፣ ኤሽትሞዓን፣ [15]ሖሎንን፣ ዳቤርን፣ [16]ዐይንን፣ ዮጣንና ቤትሳሚስን ከነማሰማሪያቸው ሰጧቸው፤ እነዚህ ዘጠኙ ከተሞች ከሁሉ ነገዶች ይዞታ ላይ ተከፍለው የተሰጡ ናቸው::

[17]ከብንያም ነገድ ገባዖን፣ ጌባዕ፣ [18]ዓናቶትና አልሞን የተባሉትን አራት ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው ሰጧቸው::

[19]ለካህናቱ ለአሮን ዝርያዎች ከነመሰማሪያቸው የተሰጧቸው ከተሞች ዐሥራ ሦስት ነበሩ::

[20]የሌዊ ልጅ የቀዓት ጐሣዎች ለሆኑት ለሌሎቹ ደግሞ ከኤፍሬም ነገድ ላይ ተከፍለው የሚከተሉት ከተሞች በዕጣ ተመደቡላቸው::

[21]በተራራማው በኤፍሬም ምድርም ለነፍስ ገዳይ መማጠኛ የሆነችው ሴኬምና ጌዝር፣ [22]ቂብጻይምና ቤትሖሮን ከነማሠማሪያዎቻቸው አራት ከተሞች ተሰጡአቸው::

[23]እንዲሁም ከዳን ነገድ ኤልተቄን፣ ገባቶን፤ [24]ኤሎንና ጋትሪሞን ከነመሰማሪያዎቻቸው አራት ከተሞች ተሰጧቸው::

[25]ከምናሴ ነገድ እኩሌታ ደግሞ ታዕናክና ጋትሪሞን ከነመሰማሪያዎቻቸው ሁለት ከተሞች ተሰጧቸው::

[26]እነዚህ ዐሥር ከተሞች ሁሉ ከነመሰማሪያዎቻቸው ለተቀሩት የቀዓት ጐሣዎች ተሰጧቸው::

[27]የጌርሶን ወገኖች ለሆኑት ለሌሎቹ የሌዊ ጐሳዎች የተሰጧቸው የሚከተሉት ናቸው፤

ከምናሴ ነገድ እኩሌታ በባሳን ውስጥ ለነፍሰ ገዳይ መማጠኛ የሆነችው ከተማ ጎላንና በኤሽትራ እነዚህ ሁለት ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው፤

[28]ከይሳኮር ነገድ፣

ቂሶን፣ ዳብራት፣ [29]የርሙትና ዓይንጋኒም፣ እነዚህ አራት ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው፤

[30]ከአሴር ነገድ፣

ሚሽአል፣ ዓብዶን፣ [31]ሔልቃትና ረአብ እነዚህ አራት ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው፤

[32]ከንፍታሌም ነገድ፣

በገሊላ ውስጥ ለነፍስ ገዳይ መማጠኛ የሆነችው ከተማ ቃዴስ፣ ሐሞትዶርና ቀርታን እነዚህ ሦስት ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው፤

[33]ለጌድሶናውያን ጐሣዎች የተመደቡት ከተሞች ሁሉ ከነመሰማሪያዎቻቸው ዐሥራ ሦስት ነበሩ::

[34]የሜራሪ ጐሣዎች ለሆኑት ለተቀሩት ሌዋውያን የተሰጧቸው የሚከተሉት ናቸው፤

ከዛብሎን ነገድ ዮቅንዓም፣ ቀርታ፣ [35]ዲሞናና ነህላል፣ እነዚህ አራት ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው::

[36]ከሮቤል ነገድ፣

ቦሶር፣ ያህጽ፣ [37]ቅዴሞትና ሜፍዓት፣ እነዚህ አራት ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው፤

[38]ከጋድ ነገድ፣

በገለዓድ ውስጥ ለነፍስ ገዳይ መማጠኛ የሆነችው ከተማ ራሞት መሃናይም፣ [39]ሐሴቦንና ኢያዜር፣ እነዚህ አራት ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው::

[40]የሜራሪ ጐሣዎች ለሆኑት ለተቀሩት ሌዋውያን የተመደቡት ከተሞች ሁሉ ዐሥራ ሁለት ነበሩ::

[41]እንግዲህ እስራኤላውያን ርስት አድርገው ከያዙት ምድር ለሌዋውያኑ የተሰጧቸው ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው ባጠቃላይ አርባ ስምንት ነበሩ:: [42]እነዚህም ከተሞች እያንዳንዳቸው በዙሪያቸው መሰማሪያዎች ነበሯቸው፤ መሰማሪያ የሌለው ከተማ አልነበረም::

[43]ስለዚህ *እግዚአብሔር* ለቀድሞ አባቶቻቸው ይሰጣቸው ዘንድ የማለላቸውን ምድር ሁሉ ለእስራኤል ሰጠ፤ እነርሱም ምድሪቱን ወረሱ፣ መኖሪያቸውም አደረጓት:: [44]*እግዚአብሔር* ለቀድሞ አባቶቻቸው እንደ ማለላቸው በዙሪያቸው ካሉት አሳረፋቸው፤ አንድም ጠላት ሊቋቋማቸው አልቻለም፤ *እግዚአብሔር* ጠላቶቻቸውን ሁሉ አሳልፎ በእጃቸው ሰጥቶአቸዋልና:: [45]*እግዚአብሔር* ለእስራኤል ቤት ከሰጠው መልካም የተስፋ ቃል አንዳችም አልቀረም፤ ሁሉም ተፈጽሞአል::

ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ርስት ያገኙ ነገዶች ወደ ቤታቸው ተመለሱ

22 በዚህ ጊዜ ኢያሱ የሮቤልንና የጋድን ነገዶች፣ እንዲሁም የምናሴን

21፥14 ኢሱ15፥48:50
21፥16 ዘኍ34፥11፤ኢሱ15፥10:55
21፥17 ኢሱ9፥3፤18፥24፤ነሀ11፥31
21፥18 2ሳሙ23፥27፤1ነገ2፥26፤ዕዝ2፥23፤ነሀ7፥27፤11፥32፤ኢሳ10፥30፤ኤር1፥1፤11፥21፤32፥7
21፥19 ቍ4፤2ዜና31፥15
21፥21 ኢሱ10፥33፤17፥7
21፥22 ኢሱ10፥10፤1ሳሙ1፥1
21፥23 ኢሱ19፥44
21፥24 ኢሱ10፥12፤19፥45
21፥25 ኢሱ12፥21
21፥26 ቍ5
21፥27 ዘኍ35፥6፤ኢሱ12፥5
21፥28 ዘፍ30፥18፤ኢሱ19፥12:20
21፥29 ኢሱ10፥3፤15፥34
21፥30 ኢሱ17፥7፤19፥26:28
21፥31 ኢሱ19፥28
21፥32 ዘኍ35፥6፤ኢሱ 12፥22
21፥33 ቍ6
21፥34 ኢሱ12፥22፤19፥10
21፥35 ኢሱ19፥15
21፥36 ዘኍ21፥23፤ዘዳ2፥32፤ኢሱ20፥8፤መሳ11፥20
21፥37 ኢሱ13፥18
21፥38 ዘፍ32፥2፤ዘዳ4፥43፤ኢሱ12፥2
21፥39 ኢሱ13፥25
21፥40 ቍ7
21፥41 ዘኍ35፥7
21፥43 ዘዳ11፥31፤17፥14፤34፥4
21፥44 ዘፀ23፥31፤33፥14፤ዘዳ6፥19፤21፥10
21፥45 ኢሱ23፥14፤ነሀ9፥8

21፥27 *የጌርሶን ወገኖች፤* ለአሴር፣ ለንፍታሌምና ለይሳኮር ነገዶች ከተሰጠው ርስት በስተ ሰሜን በኩል የሚገኙትን ከተሞች ተቀበሉ::

21፥34 *የሜራሪ ጐሣዎች፤* ዐሥራ ሁለቱ ከተሞቻቸው በሮቤል፣ በጋድና በዛብሎን ምድር ተበታትነው ይገኙ ነበር::

21፥43-45፤ ይህ ክፍል፣ እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን ሊሰጣቸው በመሐላ ቃል የገባላቸውን ምድር እንዴት እንደ ሰጣቸው ጥሩ የሚገልጽ መደምደሚያ ነው (ዘፍ 15፥18-21 *ይመ*):: ምድሪቱን ሙሉ በሙሉ የመያዙ ተግባር ገና ተግባራዊ አልሆነም (23፥4-5፤ መሳ 1፥2 *ይመ*)፤ ይሁን እንጂ ሕዝባዊ ዘመቻው ተጠናቅቆአል፤ እስራኤልም በመጨረሻ የተስፋዪቱን ምድር ወርሳለች:: የወረሰችውንም ከእጇ የሚያስጥል አንዳችም ኀይል በከነዓን አልቀረም::

21፥44 *በዙሪያቸው ... አሳረፋቸው፤* የ1፥13 ማብ *ይመ*::

22፥1-34፤ ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ የመጡት የሁለቱ ነገድ እኩሌታ በጦርነቱ ጊዜ ታማኞች ስለ ነበሩ፣ በኢያሱ ተመስግነው ወደ ወረሱት ምድር እንዲሄዱ ተደረገ:: ነገር ግን "የምስክር መሠዊያ" ብለው የሠሩት መሠዊያ (ቍ 26-27:34 *ይመ*) በሌሎች እስራኤላውያን ዘንድ መደናገርን በማስከተሉ ሕዝቡ ሊቀጣቸው ፈልጎ ነበር፤ ሆኖም

ነገድ እኩሌታ ጠርቶ፣ 2እንዲህ አላቸው፤ “የእግዚአብሔር ባሪያ ሙሴ ያዘዘውን ሁሉ ጠብቃችኋል፤ እኔም ያዘዝኋችሁን በሙሉ ፈጽማችኋል፤ 3ከረጅም ጊዜ ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ ወንድሞቻችሁን አልተዋችሁም፤ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* የሰጣችሁን ተልእኮ በሚገባ ተወጥታችኋል:: 4አሁንም አምላካችሁ *እግዚአብሔር* በሰጣችሁ ተስፋ መሠረት ወንድሞቻችሁን አሳርፎአቸዋል፤ ስለዚህ *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ ከዮርዳኖስ ማዶ ርስት አድርጎ በሰጣችሁ ምድር ወዳለው ቤታችሁ ተመለሱ:: 5*የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ፣ አምላካችሁን *እግዚአብሔርን* እንድትወዱ፣ በመንገዱ ሁሉ እንድትሄዱ፣ ትእዛዙን እንድትፈጽሙ፣ እርሱም አጥብቃችሁ እንድትይዙት እንዲሁም በፍጹም ልባችሁ፣ በፍጹም ነፍሳችሁ እንድታገለግሉት የሰጣችሁን ትእዛዙንና ሕጉን ነቅታችሁ ጠብቁ::”

6ከዚያም ኢያሱ መርቆ አሰናበታቸው፤ እነርሱም ወደ ቤታቸው ተመለሱ:: 7ሙሴ ለምናሴ ነገድ እኩሌታ በባሳን ምድር ርስት ሰጥቶአቸው ነበር፤ ለቀረው እኩሌታ ደግሞ ኢያሱ ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ ከወንድሞቻቸው ጋር ርስት ሰጣቸው:: ኢያሱ ወደ ቤታቸው እንዲገቡ ባሰናበታቸው ጊዜ መረቃቸው፤ 8እንዲህም አላቸው፤ “ብዙ ሀብት ይዛችሁ ማለትም አያሌ የከብት መንጋ፣ ብርና ወርቅ፣ ናስና ብረት እንዲሁም ቍጥሩ እጅግ የበዛ ልብስ ይዛችሁ ወደ ቤታችሁ ተመለሱ፤ ከጠላት የተገኘውንም ይህን ምርኮ ከወንድሞቻችሁ ጋር ተካፈሉት” አላቸው::

9ስለዚህ የሮቤልና የጋድ ነገዶች እንዲሁም የምናሴ ነገድ እኩሌታ እስራኤላውያንን ከነዓን ውስጥ ባለችው በሴሎ ትተው፣ በእግዚአብሔር ትእዛዝ በሙሴ አማካይነት ወደ ተቀበሏት ርስታቸው፣ ወደ ገለዓድ ምድር ተመለሱ::

10የሮቤልና የጋድ እንዲሁም የምናሴ ነገድ እኩሌታ በከነዓን ምድር ወዳለችው፣ ዮርዳኖስ አጠገብ ወደምትገኘው ገሊሎት ወደ ተባለች ስፍራ ሲደርሱ በወንዙ አጠገብ ግዙፍ መሠዊያ ሠሩ:: 11የእስራኤላውያን ይዞታ በሆነችው በከነዓናውያን ምድር ወሰን በገሊሎት ላይ መሠዊያ መሥራታቸውን፣ ሌሎቹ እስራኤላውያን በሰሙ ጊዜ፣ 12በእነርሱ ላይ ለመዝመት፣ የእስራኤል ማኅበር ሁሉ በሴሎ ተሰበሰቡ::

13ስለዚህም እስራኤላውያን የካህኑ የአልዓዛርን ልጅ ፊንሐስን በገለዓድ ምድር ወደ ሚኖሩት ወደ ሮቤልና ወደ ጋድ እንዲሁም ወደ ምናሴ ነገድ እኩሌታ ላኩ፤ 14ከእርሱም ጋር እያንዳንዱን የእስራኤልን ነገድ የሚወክሉ ዐሥር አለቆች አብረው ላኩ፤ እነዚህም እያንዳንዳቸው ከእስራኤላውያን ጐሣዎች የተውጣጡ የየቤተ ሰቡ አለቆች ነበሩ::

15እነርሱም በገለዓድ ምድር ወዳሉት ወደ ሮቤላውያን፣ ወደ ጋዳውያንና ወደ ምናሴ ነገድ እኩሌታ ሄደው እንዲህ አሏቸው፤ 16“መላው *የእግዚአብሔር* ጉባኤ እንዲህ ይላል፤ ‘በእስራኤል አምላክ ላይ እንዲህ ያለ ክህደት የፈጸማችሁት ለምንድን ነው? *እግዚአብሔርን* ከመከተልስ እንዴት ወደ ኋላ ትላላችሁ? እንዴትስ ዛሬ *በእግዚአብሔር* ላይ ዐምፃችሁ ለራሳችሁ መሠዊያ ትሠራላችሁ? 17በፌጎር የተሠራው ኀጢአት አይበቃንምን? ምንም እንኳ *በእግዚአብሔር* ጉባኤ ላይ መቅሠፍት ቢወርድም፣ እስከ ዛሬዪቱ ዕለት ድረስ ራሳችንን ከዚያች ኀጢአት አላነጻንም:: 18እናንተ፣ አሁንም *እግዚአብሔርን* ከመከተል ወደ ኋላ ትላላችሁን?

“‘ዛሬ እናንተ *በእግዚአብሔር* ላይ ብታምፁ፣ እርሱ ደግሞ ነገ በመላው እስራኤል ጉባኤ ላይ ይቈጣል:: 19የወረሳችኋት ምድር ረክሳ እንደ ሆነ፣ *የእግዚአብሔር* ማደሪያ ወደ ተተከለበት ወደ *እግዚአብሔር* ምድር መጥታችሁ ከእኛ ጋር ርስት ተካፈሉ፤ ነገር ግን ከአምላካችን ከ*እግዚአብሔር* መሠዊያ በስተቀር ሌላ መሠዊያ ሠርታችሁ *በእግዚአብሔርም* ሆነ በእኛ ላይ አታምፁ:: 20የዛራ ልጅ አካን፣ እርም የሆነውን ነገር በመውሰድ ኀጢአት ስለ ሠራ፣ በመላው የእስራኤል ጉባኤ ላይ ቍጣ አልመጣምን?

22፥2 ዘኍ32፥25
22፥4 ዘፀ33፥14፤ ዘኍ32፥18:22፤ዘዳ3፥20፤ኢሱ1፥13-15
22፥5 ዘዳ5፥29፤6፥5፤ኢሱ23፥11፤ኢሳ43፥22፤ ሚል3፥14
22፥6 ዘፍ24፥60፤ ዘፀ39፥43
22፥7 ዘኍ32፥19፤ኢሱ12፥5፤14፥13፤17፥2፤ሉቃ24፥50
22፥8 ዘፍ49፥27፤ ዘኍ31፥22:27፤ዘዳ20፥14፤1ሳሙ30፥16፤2ሳሙ1፥1፤ኢሳ9፥3
22፥9 ዘኍ32፥26፤ ኢሱ18፥1
22፥10 ቀኍ19:26-27፤ኢሱ18፥17፤ ኢሳ19፥19፤56፥7
22፥12 ኢሱ18፥1
22፥13 ዘኍ3፥32፤ 25፥7፤ኢሱ24፥33
22፥14 ቀኍ32፤ ዘኍ1፥4
22፥16 ዘዳ7፥3፤ 12፥13-14፤1ሳሙ13፥13፤15፥11
22፥17 ዘኍ23፥28፤ 25፥1-9
22፥18 ዘሌ10፥6
22፥19 ቀኍ10፤ዘፀ 26፥1
22፥20 ዘሌ10፥6፤ኢሱ7፥1:5፤መዝ7፥11

ከቅጣቱ ለጥቂት አመለጡ::

22፥2 *ሙሴ ያዘዘውን ሁሉ፤* ከነዓንን ለመያዝ በሚዋጉበት ጊዜ ከተቀሩት ሌሎች ነገዶች ጋር እንዲተባበሩ ሙሴ አዞአቸው ነበር (ዘኍ 32፥16-27፤ ዘዳ 3፥18)::

22፥5 *እግዚአብሔርን ... እንድትወዱ ... በፍጹም ልባችሁ ... እንድታገለግሉት፤* ሙሴም ሆነ ኢያሱ የእግዚአብሔርን ሕግ ለመታዘዝ ፍቅርና ከልብ የሆነ አገልግሎት እንደሚያስፈልግ ተረድተዋል:: በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ “ፍቅር” የሚለው ቃል የፖለቲካ ቃል በመሆኑ፣ ለአንድ ንጉሥ ከልብ መታዘዝ አስፈላጊ መሆኑን ያመለክታል::

22፥8 *ከወንድሞቻችሁ ጋር ተካፈሉት፤* በምርኮ የተገኙ ንብረቶችን እኩል መካፈል አስፈላጊ መሆኑን ሙሴም ተረድቶ ነበር (ዘኍ 31፥25-27)::

22፥10 *ገሊሎት፤* በሰብዓ ሊቃናት ትርጒም መሠረት ከኢያሪኮ ቀጥላ የምትገኘዋ ጌልገላ ናት፤ ሆኖም ከሴሎ በስተ ምሥራቅ፣ በዮርዳኖስ ወንዝ አካባቢ (18፥17) የምትገኘዋ ሳትሆን እንደማትቀር በበለጠ ይታሰባል::

22፥11 *እስራኤላውያን በሰሙ ጊዜ፤* ከሃዲ እሆናለሁ ብሎ ከልክ በላይ መጨነቅ ትክክለኛ ወዳልሆነ ድምዳሜ ያደርሳል:: እነርሱ ያቆሙት መሠዊያ በሴሎ ያለውን እውነተኛውን መሠዊያ የሚቀናቀን መስላቸው::

22፥12 *በእነርሱ ላይ ለመዝመት፤* ሊቀጧቸው ነው (ከዘዳ 13፥12-18፤ ከመሳ 20 ጋር ያነጻጽሩ):: *በሴሎ ተሰበሰቡ፤* በእግዚአብሔር ፊት በመገናኛው ድንኳን አጠገብ ማለት ነው::

22፥13-14፤ ከዮርዳኖስ ማዶ የሚገኙትን ነገዶች በእግዚአብሔር ላይ ከተነሣሡበት ዐመፅ ለመመለስ ተሰሚነት ያላቸው መልእክተኞች ተላኩ::

22፥16 *እንዴት...?* የቀረበባቸው ክስ፤ ክህደትንና ዐመፅን ፈጽማችኋል የሚል ከባድ ክስ ነበር::

22፥17 *ፌጎር፤* አንዳንድ እስራኤላውያን ብዔልፌጎር የተባለውን የከነዓናውያንን አምላክ ሲያመልኩበት የነበረ ቦታ ነው (ዘኍ 25፥1-5)::

22፥19 *ረክሳ እንደ ሆነ፤* ነዋሪዎቿን በሚበክል የአረማውያን አምልኮ ማለት ነው:: *እግዚአብሔር ምድር፤* የተስፋዪቱ ምድር ስፋት ከዮርዳኖስ ማዶ ያለውን አገር ጨምሮ አያውቅም:: ከነዓን እግዚአብሔር የእኔ ናት ያላትና ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ ዘሮች ሊሰጣቸው ቃል የገባላቸው ምድር ናት::

22፥20 *አካን ... በመላው የእስራኤል ጉባኤ፤* የ7፥1-26

በሠራው ኀጢአት የሞተውም[T] እርሱ ብቻ አልነበረም።"

[21]ከዚያም የሮቤልና የጋድ ነገዶች እንዲሁም የምናሴ ነገድ እኩሌታ ለእስራኤል ጐሣ መሪዎች እንዲህ ሲሉ መለሱላቸው፤ [22]"ኀያሉ አምላክ፣ *እግዚአብሔር!* ኀያሉ አምላክ፤ *እግዚአብሔር!* እርሱ ያውቃል! እስራኤልም ይህን ይወቅ! ይህ የተደረገው በማመፅ ወይም *ለእግዚአብሔር* ባለመታዘዝ ከሆነ፣ ዛሬ አትማሩን! [23]*መሠዊያውን* የሠራነው *እግዚአብሔርን* ከመከተል ወደ ኋላ ለማለት፣ የሚቃጠል መሥዋዕትና የእህል ቍርባን ልናሳርግበት ወይም የኅብረት መሥዋዕት[Λ] ልናቀርብበት አስበን ከሆነ፣ ራሱ *እግዚአብሔር* ይበቀለን።

[24]"እኛማ ይህን ያደረግነው፣ ወደፊት ዘሮቻችሁ ለዘሮቻችን እንዲህ እንዳይሏቸው ፈርተን ነው፤ 'ከእስራኤል አምላክ *ከእግዚአብሔር* ጋር ምን ግንኙነት አላችሁ? [25]እናንት የሮቤልና የጋድ ልጆች፤ *እግዚአብሔር* ዮርዳኖስን በመካከላችን መለያ ድንበር ስላደረገው፣ *ከእግዚአብሔር* ዘንድ ድርሻ የላችሁም።' ስለዚህ ዘሮቻችሁ፣ የእኛ ዘር *እግዚአብሔርን* እንዳይፈራ ሊያደርጉ ይችላሉ።

[26]"እኛም 'እንነሣና መሠዊያ እንሥራ፤ የምንሠራው መሠዊያ ግን ለሚቃጠል መሥዋዕት ወይም ለሌላ መሥዋዕት ማቅረቢያ አይውልም' ያልነው ለዚህ ነው። [27]በሌላም በኩል የሚቃጠል መሥዋዕታችንን፣ ሌላውን ቍርባናችንንና የኅብረት መሥዋዕታችንን ይዘን በተቀደሰው ስፍራ *እግዚአብሔርን* እንደምናመልክ መሠዊያው በእኛና በእናንተ እንዲሁም በሚቀጥሉት ትውልዶች መካከል ምስክር ይሆናል። ስለዚህ ወደፊት ዘሮቻችሁ ዘሮቻችንን፣ '*ከእግዚአብሔር* ዘንድ ድርሻ የላችሁም' ሊሏቸው አይችሉም።

[28]"እኛም፣ 'ወደ ፊት እኛንም ሆነ ዘሮቻችንን እንዲህ የሚሉ ከሆነ፣ "እነሆ፤ አባቶቻችን የሠሩትን *የእግዚአብሔርን* መሠዊያ ምሳሌ ተመልከቱ፤ ይህ በእኛና በእናንተ መካከል ምስክር እንዲሆን እንጂ፣ ለሚቃጠል መሥዋዕትና ለሌላ መሥዋዕት ማቅረቢያ አይደለም' ብለን እንመልሳለን' አልን።

[29]"በማደሪያው ድንኳን ፊት ካለው *ከእግዚአብሔር* መሠዊያ ሌላ፣ ለሚቃጠል መሥዋዕት ወይም ለእህል ቍርባን እንዲሁም ለሌላ መሥዋዕት ማቅረቢያ የሚሆን መሠዊያ በመሥራት ዛሬ *በእግዚአብሔር* ላይ እናምፃን? እርሱን ማምለካችንንም እንተውን? ይህ ከእኛ ይራቅ!"

[30]ካህኑ ፊንሐስና የእስራኤላውያን የጐሣ መሪዎች የነበሩት የማኅበረ ሰቡ አለቆች የሮቤል፣ የጋድና የምናሴ ወገኖች ያሉትን በሰሙ ጊዜ ተደሰቱ። [31]የካህኑ የአልዓዛር ልጅ ፊንሐስም፣ የሮቤልን የጋድንና የምናሴን ወገኖች "በዚህ ነገር *እግዚአብሔርን* አልበደላችሁምና፣ *እግዚአብሔር* ከእኛ ጋር መሆኑን ዛሬ ዐውቀናል፤ እነሆ እስራኤላውያንን *ከእግዚአብሔር* እጅ አድናችኋል" አላቸው።

[32]ከዚያም የካህኑ የአልዓዛር ልጅ ፊንሐስና መሪዎቹ፣ ከሮቤልና ከጋድ ወገኖች ጋር በገለዓድ ምድር ከተነጋገሩ በኋላ፣ ወደ ከነዓን ተመልሰው፣ ሁኔታውን ለእስራኤላውያን ነገሩ። [33]እስራኤላውያንም ይህን ሲሰሙ ደስ ብሎአቸው *እግዚአብሔርን* አመሰገኑ፤ ከዚያም የሮቤልና የጋድ ወገኖች የሚኖሩበትን አገር በጦርነት ለማጥፋት የመሄድን ነገር አላነሡም።

[34]የሮቤልና የጋድ ወገኖችም፣ *እግዚአብሔር* አምላክ ለመሆኑ፣ ይህ በመካከላችን ምስክር ነው፤ በማለት መሠዊያውን "ምስክር" ብለው ጠሩት።

ኢያሱ ለመሪዎች የተናገረው የመሰናበቻ ቃል

23 *እግዚአብሔር* እስራኤላውያንን በዙሪያቸው ካሉት ጠላቶቻቸው ሁሉ ካሳረፋቸው እነሆ፣ ብዙ ዘመን አለፈ፤ በዚህ ጊዜ ኢያሱ በጣም አርጅቶ፣ ዕድሜውም ገፍቶ ነበር፤ [2]ኢያሱ እስራኤልን ሁሉ አለቆቻቸውን፣ መሪዎቻቸውን፣ ፈራጆቻቸውንና ሹማምንታቸውን በሙሉ ጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "እኔ አርጅቻለሁ፤ ዕድሜዬም ገፍቶአል። [3]አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ስለ እናንተ ሲል በእነዚህ ሕዝቦች ሁሉ ላይ ያደረገውን ማናቸውንም ነገር እናንተው ራሳችሁ አይታችኋል፤ ስለ እናንተ የተዋጋላችሁ ራሱ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ነው። [4]ከዮርዳኖስ አንሥቶ በስተ ምዕራብ እስካለው

22፥22 ዘዳ10፥17፤ 1ሳሙ2፥3፤16፥7፤1ነገ 8፥39፤1ዜና28፥9፤መዝ 11፥4፤40፥9፤44፥21፤50፥1፤139፥4፤ኤር17፥10
22፥23 ዘዳ12፥11፤ 18፥19፤1ሳሙ20፥16፤ኤር41፥5
22፥27 ዘፍ21፥30፤ ዘዳ12፥6፤ኢሱ24፥27፤ ኢሳ19፥20
22፥28 ዘፍ21፥30
22፥29 ዘፀ26፥1፤ ኢሱ24፥16
22፥31 2ዜና15፥2
22፥32 ቍ14
22፥33 1ዜና29፥20፤ ዳን2፥19፤ሉቃ2፥28
22፥34 ዘፍ21፥30
23፥1 ዘዳ12፥9፤ኢሱ 13፥1፤21፥44
23፥2 ኢሱ7፥6፤13፥1፤24፥1
23፥3 ዘፀ14፥14፤ ዘዳ20፥4
23፥4 ዘኍ34፥2፡

[T]20 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት ማለት ነው። [Λ]23 በዚህና በቍጥር 27 ላይ በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል።

ማብ ይመ።

22፥22 *ኀያሉ አምላክ፣ እግዚአብሔር!* የመዝ 50፥1 ማብ ይመ። ይህን የተቀደሰ ስም ደጋግመው የጠሩት የገቡበት ሁኔታ አሳሳቢ መሆኑንና በደለኞች ሆነው ቢገኙ፤ የሚመጣባቸውን ቅጣት አሜን ብለው የሚቀበሉ መሆኑን ለመግለጽ ነው፥

22፥27 *ምስክር፤* መሠዊያው ካልተጠረበ ድንጋይ የተሠራ ሳይሆን አይቀርም (8፥31፤ ዘፀ 20፥25 ይመ)፤ ይህም ከዮርዳኖስ ማዶ ያሉ ነገዶች ምንም እንኳ ከተስፋዪቱ ምድር ውጭ ቢኖሩም፣ ለእግዚአብሔር ታማኝ ሆነው እንዲገኙና እርሱንም በመገናኛው ድንኳን ለማምለክ መብት ያላቸው መሆኑን ለመመስከር ነው። የመጽሐፈ ኢያሱ ጸሓፊ ከጠቀሳቸው የመታሰቢያ ሐውልቶች ውስጥ ይህ ስድስተኛው ነው (የ10-27 ማብ ይመ)።

22፥31 *እስራኤላውያንን ... አድናችኋል፤* የተናገሩት ቃል ከእግዚአብሔር ፍርድ የተነሣ በሌሎቹ ነገዶች ላይ ሊመጣ ያለውን ቅጣት ተከላክሎአል (የቍ 20 ማብ ይመ)።

23፥1-16፤ የእግዚአብሔር አገልጋይ ኢያሱ፣ ጌታ የሰጠውን ድል ሁሉ እያስታወሰ፣ የመሰናበቻ ንግግር ያደርጋል፤ ከዚህም በተጨማሪ ሕዝቡ ገና መውረስ ያለበት ቦታ እንዳለና ለእግዚአብሔርም የኪዳን ሕግ ታማኝ ሆኖ እንዲኖር ያሳስባል። የሕዝቡ ተልእኮ በዚህ ዓለም የእግዚአብሔር መንግሥት ካህናት ሆኖ መኖር ነው።

23፥1 *ካሳረፋቸው፤* የ1፥13 ማብ ይመ። *ዕድሜውም ገፍቶ፤* ኢያሱ በዚህ ጊዜ ዕድሜው 110 ደርሶ ነበር (24፥29)።

እስከ ታላቁ ባሕር[ሀ] ድረስ በሙሉ ካሸነፍኋቸው ሕዝቦች ያልወረሳችሁትን ቀሪ ምድር ርስት እንዲሆን ለየነገዶቻችሁ እንዴት አድርጌ በዕጣ እንዳከፋፈልኋችሁ አስታውሱ:: [5]ራሱ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ከፊታችሁ ያስወግዳቸዋል፤ ከፊታችሁም ያሉብትን ስፍራ ያስለቅቃቸዋል፤ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* በሰጣችሁም ተስፋ መሠረት ምድራቸውን ትወርሳላችሁ::

[6]"በርቱ፤ ወደ ግራም ወደ ቀኝም ሳትሉ በሙሴ የሕግ መጽሐፍ የተጻፈውን ሁሉ ለመጠበቅና ለማድረግ እጅግ በርቱ:: [7]በመካከላችሁ ከቀሩት ከእነዚህ ሕዝቦች ጋር አትተባበሩ፤ የአማልክቶቻቸውን ስም አትጥሩ፤ አትማሉባቸው፤ አታገልግሏቸው፤ አትስገዱላቸውም፤ [8]ነገር ግን እስካሁን እንዳደረጋችሁት ሁሉ አምላካችሁን *እግዚአብሔርን* አጥብቃችሁ ያዙ::

[9]"*እግዚአብሔር* ታላላቅና ኀያላን ሕዝቦችን ከፊታችሁ አሳድዶ አስወጥቶአቸዋል፤ እስከ ዛሬም ድረስ ማንም ሊቋቋማችሁ አልቻለም:: [10]አምላካችሁ *እግዚአብሔር* በሰጣችሁ ተስፋ መሠረት የሚዋጋላችሁ ስለ ሆነ፣ ከእናንተ አንዱ ሰው ሺውን ያሳድዳል:: [11]ስለዚህ አምላካችሁን *እግዚአብሔርን* ለመውደድ ተጠንቀቁ::

[12]ነገር ግን ከእርሱ ተመልሳችሁ ተርፈው በመካከላችሁ ከሚገኙት ከእነዚህ ሕዝቦች ጋር ብትተባበሩ፣ በጋብቻም ብትተሳሰሩና ብትቀላቀሉ፣ [13]አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ከእንግዲህ ከፊታችሁ እንደማያወጣቸው ይህን ልታውቁ ይገባል፤ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ከሰጣችሁ ከዚህች መልካም ምድር እስክትጠፉ ድረስም ወጥመድና አሽክላ፣ ለጀርባችሁ ጅራፍ፣ ለዐይኖቻችሁም እሾኽ ይሆኑባችኋል::

[14]"እነሆ፤ አሁን የምድርን ሁሉ መንገድ ልሄድ ነው፤ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ከሰጣችሁ መልካም ተስፋ ሁሉ አንዲቱን እንኳ እንዳላስቀረባችሁ፣ በፍጹም ልባችሁ በፍጹም ነፍሳችሁ ታውቃላችሁ፤ አንዱም ሳይቀር ሁሉም ተፈጽሞአል:: [15]ነገር ግን አምላካችሁ *እግዚአብሔር* የሰጣችሁ መልካሙ ተስፋ በሙሉ እንደ ተፈጸመ ሁሉ፣ እንደዚሁም አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ከሰጣችሁ ከመልካሚቱ ምድር እስኪያጠፋችሁ ድረስ ክፉውን ነገር ያመጣባችኋል:: [16]አምላካችሁ *እግዚአብሔር* ያዘዛችሁን ኪዳን ብታፈርሱ፣ ሄዳችሁም ሌሎችን አማልክት ብታገለግሉና ብትሰግዱላቸው የ*እግዚአብሔር* ቍጣ በላያችሁ ይነዳል፤ ከሰጣችሁም ከመልካሚቱ ምድር በፍጥነት ትጠፋላችሁ::"

ቃል ኪዳኑ በሴኬም ታደሰ

24 ከዚያም ኢያሱ የእስራኤልን ነገዶች ሁሉ በሴኬም ሰበሰበ፤ የእስራኤልንም ሽማግሌዎች፣ መሪዎች፣ ፈራጆችና ሹማምንት ጠራ፤ እነርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ቆሙ::

[2]ኢያሱም ሕዝቡን ሁሉ እንዲህ አላቸው፤ "የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'የቀድሞ አባቶቻችሁ፣ የአብርሃምና የናኮርን አባት ታራን ጨምሮ ከብዙ ዘመን በፊት ከወንዙ ማዶ ኖሩ[ለ]፤ ሌሎችንም አማልክት አመለኩ:: [3]እኔ ግን አባታችሁን አብርሃምን ከወንዙ ማዶ ካለው ምድር አምጥቼ፣ በከነዓን ምድር ሁሉ መራሁት፤ ዘሮቹን አበዛሁለት፤ ይስሐቅንም ሰጠሁት:: [4]ለይስሐቅ ያዕቆብንና ዔሳውን ሰጠሁት፤ ለዔሳውም ኰረብታማውን የሴይርን ምድር ርስት አድርጌ ሰጠሁት፤ ያዕቆብና ልጆቹ ግን ወደ ግብፅ ወረዱ::

[5]"'ከዚያም ሙሴንና አሮንን ላክሁ፤ ባመጣሁት መቅሰፍት ግብፃውያንን አስጨነቅሁ፣ እናንተን ከዚያ አወጣኋችሁ:: [6]አባቶቻችሁን ከግብፅ ባወጣኋቸው ጊዜ፣ ወደ ባሕሩ መጣችሁ፤ ግብፃውያንም በሠረገሎችና[ሐ] በፈረሰኞች እስከ ቀይ ባሕር[መ] ድረስ ተከታተሏቸው:: [7]እነርሱ ግን ወደ *እግዚ*

6፥ኢሱ19፥51፤መዝ 78፥55
23፥5 ቍ13፤ዘፀ 23፥30፤መሳ2፥21፤መዝ 44፥5፤ኤር46፥15
23፥6 ዘዳ17፥20፤ 28፥61፤ኢሱ1፥7
23፥7 ዘፀ20፥5፤23፥13፤ኤር5፥7፤12፥16
23፥8 ዘዳ10፥20
23፥9 ዘዳ7፥24፤ 11፥23
23፥10 ዘፀ14፥14፤ ዘሌ26፥8፤መሳ3፥31
23፥11 ዘዳ4፥15፤ ኢሱ22፥5
23፥12 ዘፍ34፥9፣ ዘፀ34፥16፤መዝ 106፥34-35
23፥13 ቍ5፤ዘፀ10፥7፤ዘኍ33፥55፤ዘዳ1፥8፤ 1ነገ9፥7፤2ነገ25፥21
23፥14 ኢሱ21፥45፤ 1ነገ2፥2፤መዝ119፥ 140፤145፥13
23፥15 ዘሌ26፥17፤ ዘዳ28፥15፤ኢሱ24፥20፤ 1ነገ8፥56፤14፥10፤2ነገ 22፥16፤ኢሳ24፥6፤34፥ 5፤43፥28፤ኤር6፥19፤ 11፥8፤33፥14፤35፥17፤ 39፥16፤40፥2፤ሚል4፥6
24፥1 ዘፍ12፥6፤ 49፥2፤ኢሱ7፥6፤23፥2፤ 1ሳሙ12፥7፤1ነገ8፥14
24፥2 ዘፍ11፥26:32
24፥3 ዘፍ1፥28፤12፥ 1:2፤21፥3
24፥4 ዘፍ14፥6፤25፥26፤ 46፥5-6፤ዘኍ24፥18
24፥5 ዘፀ3፥10፤ 12፥51
24፥6 ዘፀ14፥9: 22:23
24፥7 ዘፀ14፥10:20:

[ሀ]4 የሜድትራንያን ባሕር ነው:: [ለ]2 በዚህ እንዲሁም ቍጥር 3:14 እና 15 ላይ የተጠቀሰው የኤፍራጥስ ወንዝ ነው:: [ሐ]6 ወይም ሠረገኞች ተብሎ መተርጐም ይቻላል:: [መ]6 ዕብራይስጡ ያም ሳሙፍ ይላል፤ ይኸውም የደንገል ባሕር ማለት ነው::

23፥6 *ለመጠበቅና ለማድረግ ... በርቱ፤* እግዚአብሔር በመጽሐፉ መግቢያ ላይ የሰጠውን መመሪያ የሚያስተጋባ ነው (1፥7-8፤ 22፥5 ይመ):: *የሕግ መጽሐፍ፤* ከሙሴ ዘመን ጀምሮ የተጻፉትን ቀኖናውያን መጻሕፍት የሚያመለክት ነው (ከዘዳ 30፥10:19፤ 31፥9:24:26 ጋር ያነጻጽሩ)::

23፥11 *አምላካችሁን እግዚአብሔርን ለመውደድ፤* የንግግሩ ሁሉ ማጠቃለያ ነው (የ22፥5 ማብ ይመ)::

23፥12 *ነገር ግን ከእርሱ ተመልሳችሁ፤* ሕዝቡ በተስፋይቱ ምድር መኖር የሚችለው ለእግዚአብሔር ታማኝ ሆኖ እስከ ተገኘና በዙሪያውም ከሚገኘው የጣዖት አምልኮ እስከ ተለየ ድረስ ብቻ ነው:: ሕዝቡ ይህን መመሪያ ሙሉ በሙሉ መፈጸም ካልቻለ፣ ከተስፋይቱ ምድር ተጠራርጎ ይወገዳል (ከቍ 13:15-16፤ ከ2ነገ 17፥7-8፤ ከ2ዜና 7፥14-20 ጋር ያነጻጽሩ):: *ብትተባበሩ በጋብቻም ብትተሳሰሩ፤* እስራኤላውያን በብሔራዊም ሆነ በቤተሰብ ደረጃ ከከነዓናውያን ጋር ጨርሶ እንዳይተባበሩ እግዚአብሔር ከልክሎአቸዋል፤ ምክንያቱም እንደዚህ ዐይነቱ ኅብረት ለእግዚአብሔር ያላቸውን ታማኝነት ያመቻምቻል (ዘፀ 34፥15-16፤ ዘፀ 7፥2-4 ይመ)::

23፥13 *ወጥመድና አሽክላ፤* ኢያሱ እዚህ ላይ የሰጠው ማስጠንቀቂያ በዘፀ23፥33፤34፥12፤ ዘዳ 7፥16 ላይ የተነገረውን ያስተጋባል::

24፥1-33፤ ኢያሱ የእስራኤልን ነገዶች በሙሉ በሴኬም እንደ ገና ሰብስቦ፣ የገቡትን ቃል ኪዳን እንዲያድሱ ጥሪ ያደርግላቸዋል (8፥30-35 ይመ):: ኢያሱ የእግዚአብሔር አገልጋይና በሕዝቡ ላይ ባለው የእግዚአብሔር አገዛዝ መካከለኛ እንደ መሆኑ ይህን ጥሪ የማቅረብ ሥልጣን አለው፤ በዚህ ረገድ የሙሴን አርአያነት ተከትሎአል፤ ሙሴ አገልግሎቱን በጨረሰ ጊዜ ሕዝቡ የገባውን ቃል ኪዳን እንዲያድስ ጥሪ አድርጎ ነበር፤ ይህ በኦሪት ዘዳግም ተጽፎ ይገኛል::

24፥2 *እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤* በቍ 2-13 ላይ እንደ ተጠቀሰው በእግዚአብሔር ስም እንዲህ ባለ ሥልጣን መናገር የሚችለው፣ በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል መካከለኛ እንዲሆን የተሾመ ብቻ ነው:: *ከብዙ ዘመን በፊት፤* በጥንት የመካከለኛው ምሥራቅ ሕዝቦች ልማድ መሠረት በሁለት ወገኖች መካከል ውል (ቃል ኪዳን) ሲደረግ፣ ሁለቱ ወገኖች ቃል ኪዳን ከመጋባታቸው በፊት ከዚህ ቀደም የነበራቸው ግንኙነትና ታሪክ እንደ ገና ይወሳል፤ እዚህም ላይ የተደረገው ይኸው ነው:: ኢያሱ እዚህ ላይ የሚያተኵረው፣ አብርሃም ብዙ አማልክትን ከሚያመልክ ቤተሰቡ እንዴት ተለይቶ እንደ ሄደ፣ እስራኤላውያን ከግብፅ እንዴት እንደ ወጡና እግዚአብሔር ሕዝቡን በከነዓን ምድር እንዴት እንዳሰፈረ በሚያወሳው ታሪክ ላይ ነው:: *ከወንዙ፤* የኤፍራጥስ ወንዝ ነው፤ ቍ 3:14:15 ይመ::

24፥6 *ቀይ ባሕር፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ::

አብሔር ጮኹ፤ እርሱም በእናንተና በግብ
ፃውያን መካከል ጨለማ እንዲሆን አደረገ።
ባሕሩን በላያቸው አመጣ፤ አሰጠማቸውም።
በግብፃውያን ላይ ያደረግሁትንም ራሳችሁ
በዐይናችሁ አያችሁ፤ በምድረ በዳም ብዙ
ጊዜ ኖራችሁ።

[8]" 'በምሥራቅ ዮርዳኖስ ወደሚኖሩት
ወደ አሞራውያን ምድር አመጣኋችሁ፤
እነርሱ ወጓችሁ፤ እኔ ግን አሳልፌ በእ
ጃችሁ ሰጠኋቸው፤ ከፊታችሁ አጠፋኋ
ቸው፤ እናንተም ምድራቸውን ወረሳ
ችሁ። [9]የሞዓብ ንጉሥ የሴፎር ልጅ
ባላቅ፣ እስራኤልን ለመውጋት ተነሣ፣
እናንተንም መጥቶ ይረግማችሁ ዘንድ
ወደ ቢዖር ልጅ ወደ በለዓም መልእክ
ተኛ ላከ፤ [10]እኔ ግን በለዓምን ልሰማው
አልፈለግሁም፤ ስለዚህ ደግሞ ደጋግሞ
መረቃችሁ፤ እኔም፤ ከባላቅ እጅ ታደግ
ኋችሁ።

[11]" 'ከዚያም ዮርዳኖስን ተሻገራችሁ ወደ
ኢያሪኮ መጣችሁ፤ አሞራውያን፣ ፌርዛ
ውያን፣ ከነዓናውያን፣ ኬጢያውያን፣ ጌርጌ
ሳውያን፣ ኤዊያውያንና ኢያቡሳውያን እንደ
ወጓችሁ ሁሉ፤ የኢያሪኮም ነዋሪዎች ወጓ
ችሁ። [12]በፊታችሁ ተርብ ላክሁ፤ ይህም
እነርሱንና ሁለቱን የአሞራውያን ነገሥታት
ጭምር ከፊታችሁ አሳደደ፤ ይህ ደግሞ በራ
ሳችሁ ሰይፍና ቀስት ያደረጋችሁት አይደ
ለም። [13]ስለዚህ ያልደከማችሁበትን ምድ
ርና ያልሠራችኋቸውን ከተሞች ሰጠኋችሁ፤
እነሆ፤ በከተሞቹ ትኖራላችሁ፤ ካልተከላች
ሁት የወይን ተክልና የወይራ ዛፍ ትበላላ
ችሁ።'

[14]"አሁንም *እግዚአብሔርን* ፍሩ፤ በፍጹም
ታማኝነትም ተገዙለት። የቀድሞ አባቶ
ቻችሁ ከወንዙ ማዶና በግብፅ ያመለኳቸ
ውን አማልክት ከእናንተ አርቁ፤ *እግዚአ
ብሔርን* ብቻ አምልኩ። [15]*እግዚአብሔርን*
ማምለክ የማያስፈልግ መስሎ ከታያችሁ
ግን፣ የቀድሞ አባቶቻችሁ ከወንዙ ማዶ
ካመለኳቸው አማልክት ወይም በምድራ
ቸው የምትኖሩባቸው አሞራውያን ከሚያ
መልኳቸው አማልክት ታመልኩ እንደ ሆን
የምታመልኩትን ዛሬውኑ ምረጡ፤ እኔና
ቤቴ ግን *እግዚአብሔርን* እናመልካለን።"

[16]ከዚያም ሕዝቡ እንዲህ ሲል መለሰ፤
"ሌሎችን አማልእክት ለማምለክ ብለን እግ
ዚአብሔርን መተው ከእኛ ይራቅ። [17]እኛ
ንና የቀደሙ አባቶቻችንን ከዚያ ከጦር
ነት ምድር ከግብፅ ያወጣን፣ በፊታችንም
እነዚያን ታላላቅ ምልክቶች ያደረገ ማነው?
ራሱ አምላካችን *እግዚአብሔር* አይደለምን?
በጕዞአችን ላይና ባለፍንባቸውም ሕዝቦች
ሁሉ ዘንድ የጠበቀን እርሱ ነው። [18]እንዲ
ሁም *እግዚአብሔር* በምድሪቱ የሚኖሩትን
አሞራውያንን ጨምሮ ሕዝቦችን ሁሉ ከፊ
ታችን አሳደደ፤ ስለዚህ እኛም *እግዚአብሔ
ርን* እናመልካለን፤ አምላካችን ነውና።"

[19]ኢያሱም ሕዝቡን እንዲህ አለ፤ "እግዚ
አብሔርን ማምለክ አትችሉም፤ እርሱ
ቅዱስ አምላክና፤ ቀናተኛ አምላክ ነው፤ ዐመ
ፃችሁን ወይም ኀጢአታችሁን ይቅር አይ
ልም። [20]*እግዚአብሔርን* ትታችሁ ባዕዳን አማ
ልክትን የምታመልኩ ከሆነ፣ መልካም ነገር
ካደረገላችሁ በኋላ ተመልሶ ክፉ ነገር ያደ
ርግባችኋል፤ ያጠፋችኋልም።"

[21]ሕዝቡ ግን ኢያሱን፣ "የለም! እኛ *እግ
ዚአብሔርን* እናመልካለን" አሉት።

[22]ከዚያም ኢያሱ፣ "እንግዲህ *እግዚአብሔርን*
ለማምለክ መርጣችኋልና በራሳችሁ ላይ ምስክ
ሮች ናችሁ" አላቸው። እነርሱም፣ "አዎን ምስ
ክሮች ነን" ሲሉ መለሱ።

[23]ኢያሱም፣ "እንግዲህ በመካከላችሁ ያሉ
ትን ባዕዳን አማልክት አስወግዱ፤ ልባችሁ
ንም ወደ እስራኤል አምላክ ወደ *እግዚአ
ብሔር* መልሱ" አላቸው።

[24]ሕዝቡም ኢያሱን፣ "እኛ አምላካችንን
እግዚአብሔርን እናመልካለን፤ እንታዘዝለ
ታለንም" አሉት።

[25]በዚያን ቀን ኢያሱ ከሕዝቡ ጋር ቃል
ኪዳን አደረገ፤ የሚመሩበትንም ደንብና
ሥርዐት እዚያው ሴኬም ሰጣቸው። [26]ኢያሱም

28፥19፥4፤ዘዳ1፥46
24፥8 ዘፀ23፥23፤
ዘኍ21፥31
24፥9 ዘኍ22፥2፡
6፤23፥7
24፥10 ዘኍ23፥11፤
ዘዳ23፥5
24፥11 ዘፍ15፥
18-21፤ዘፀ14፥29፤
23፥23፤ዘዳ7፥1፤ኢሱ
3፥10፤6፥1
24፥12 ዘፀ23፥
28፡31፤መዝ44፥3፡
6-7፤135፥11
24፥13 ዘዐ6፥8፤
ዘዳ6፥10-11
24፥14 ቍ23፤ዘፍ
31፥19፤ዘፀ12፥12፤
18፥11፤20፥3፤ዘኍ
25፥2፤ዘዳ10፥12፤11
፥28፤18፥13፤መሳ10
፥16፤ሩት1፤ 15፤1ሳሙ
12፥14፡24፤ኢዮ23
፥15፤መዝ19፥9፤119
፥120፤ኢሳ55፥7፤ሕዝ
23፥3፤ 2ቆሮ1፥12
24፥15 ዘፍ35፥2፤
መሳ6፥10፤ሩት1፥15፡
16፤2፥12፤1ነገ18፥21
፤ዳን3፥18
24፥16 ኢሱ22፥29
24፥17 ዘፀ10፥11
መሳ6፥8
24፥18 ዘፍ28፥21፤
ዘፀ23፥31፤ዘዳ33፥
27፤ሐሥ7፥45
24፥19 ዘፀ20፥5፤
23፥21፤34፥7፤ዘሌ11፥
44፤20፥26
24፥20 ኢሱ23፥15፤
1ሳሙ12፥25፤1ዜና2
8፥9፡20፤2ዜና24፥18፤
ሆሴ13፥1፤ሐሥ7፥42
24፥22 ቍ27፤ዘዳ
25፥9፤ሩት4፥10፤መዝ
119፥30፡173፤ኢሳ8፥
2፤43፥10፤44፥8፤ኤር
42፥5፤ሚል2፥14
24፥23 ቍ14፤1ነገ
8፥58፤መዝ119፥36፤
141፥4፤ኤር31፥33
24፥24 ዘፀ19፥8፤
ኤር42፥6
24፥25 ዘፀ15፥25፤
24፥8፤ኢሱ17፥7

24፥10 *በለዓምን ልሰማው አልፈለግሁም፤* እግዚአብሔር የበለዓምን ጸሎት አለመስማቱ ብቻ ሳይሆን፣ ርግማኑንም ወደ በረከት ለውጦታል (ዘኍ 23፥24 ይመ)።

24፥12 *ተርብ፤* ታችኛው (ሰሜናዊው) ግብፅ ከብዙ ጊዜ ጀምሮ ተርብን ብሔራዊ አርማ አድርጎ ይጠቀምበት ነበር፤ ስለዚህ እዚህ ላይ ግብፃውያን በከነዓን ላይ ለመዝመት ያዘጋጁትን ወታደራዊ ኀይል ሊያመለክት ይችላል። ሆኖም "ተርብ" የሚለው ቃል ስለ እስራኤላውያን የተነገረውንና በከነዓናውያን ላይ ፍርሃት ያስከተለውን ዜና ያመለክታል (2፥11፤ 5፥1፤ 9፥24)። የዘፀ 23፥38 ማብ ይመ።

24፥14 *እግዚአብሔርን ፍሩ፤* እግዚአብሔርን ታመኑ፣ አገልግሉ፤ አምልኩ ማለት ነው። *የቀድሞ አባቶቻችሁ ከወንዙ ማዶና በግብፅ ያመለኳቸውን አማልክት፤* ቍ2 ይመ። ኢያሱ፣ እስራኤላውያን የቀድሞ አባቶቻቸው በመስጴጦምያና በግብፅ ያመልኳቸው ከነበሩት ባዕዳን አማልክት ፈጽሞ እንዲርቁ አሳሰባቸው። የታራ ቤተሰቦች በዑርና በካራን በነበሩት ወቅት "ናና" ወይም "ሲን" የተባለ የጨረቃ አምላክን ያመልኩ ነበር። በዘፀ 32፥4 ላይ የምናገኘው የወርቅ ጥጃ ምስል የግብፃውያንን አማልክት ስለ ማምለካቸው አንዱ ምሳሌ ነው። ይህ የወርቅ ጥጃ የተቀረጸው ምናልባት በግብፃውያን ዘንድ ቅዱስ ተደርጎ በሚታየው "በአጲስ" ቅርጽ ነው፤ የዘፀ 32፥4 ማብ ይመ (በሌላ በኩል ደግሞ ኢዮርብዓም በቤቴልና በዳን ያሠራቸው የወርቅ ጥጃዎች ምናልባት አማልክትን ለማስጋለብ የሚያመች ቅርጽ ያላቸው ሳይሆኑ አይቀርም፤ 1ነገ 12፥28-29 ይመ)።

24፥15 *እኔ ... ግን፤* ኢያሱ ለእግዚአብሔር ያለውን ታማኝነት በሕዝቡ ሁሉ ፊት አስታወቀ፤ ኢያሱ እንዲህ ያደረገው ሕዝቡ የእርሱን አርአያነት ይከተላል በሚል እምነት ነው።

24፥17-18፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከግብፅ ባወጣበት ታምራዊ ሁኔታ ላይ የተመሠረተ የእምነት መግለጫ ሲሆን፣ የተደመደመውም "እርሱ ... አምላካችን ነው" በሚለው ሐረግ ነው።

24፥19 *አትችሉም፤* ከመጠን በላይ በራስ መተማመን የሚያመጣውን አደጋ በአጽንዖት የሚገልጽ ነው።

24፥22 *ምስክሮች፤* ቍ 27 ይመ፤ አንዱ የውል አካል ነው (ዘዳ 30፥19 ይመ)።

24፥23 *ባዕዳን አማልክት፤* አማልክቱ ከእንጨት ወይም ከብረት በተሠሩ ጣዖታት የሚወከሉ፣ ሊሰበሩና ሊደቁ የትም ሊወረወሩ የሚችሉ ናቸው።

24፥25 *ከሕዝቡ ጋር ቃል ኪዳን፤* ይህ ኪዳን ሕዝቡ የገባውን ቃል ኪዳንና እግዚአብሔርም ለሕዝቡ የሰጠውን ሥርዐትና ሕግ ያካትታል።

እነዚህን ቃሎች *በእግዚአብሔር* የሕግ መጽሐፍ ጻፋቸው፤ ትልቅ ድንጋይም ወስዶ በባሉጥ ዛፍ ሥር፣ በተቀደሰው *በእግዚአብሔር* ስፍራ አጠገብ አቆመው።

[27]ኢያሱም ሕዝቡን ሁሉ፣ "እነሆ፤ ይህ ድንጋይ፣ *እግዚአብሔር* የተናገረንን ሁሉ ሰምቶአል፣ በእኛም ይመሰክርብናል፤ እናንተም በአምላካችሁ ዘንድ እውነተኞች ሆናችሁ ባትገኙ ምስክር ይሆንባችኋል" አላቸው።

ኢያሱ በተሰፋዪቱ ምድር ተቀበረ

24፥29-31ተጓ ምብ-መሳ 2፥6-9

[28]ከዚያም ኢያሱ ሕዝቡን ሁሉ ወደየርስቱ እንዲሄድ አሰናበተ።

[29]ከዚህ በኋላ *የእግዚአብሔር* ባሪያ የነዌ ልጅ ኢያሱ በመቶ ዐሥር ዓመቱ ሞተ። [30]በኩረብታማው በኤፍሬም አገር በምትገኘው፣ ከገዓስ ተራራ በስተ ሰሜን ባለችው በራሱ ርስት በተምናሴራ ቀበሩት።

[31]ኢያሱ በሕይወት በነበረበት ዘመን ሁሉ፣ ከኢያሱም በኋላ በሕይወት በኖሩትና *እግዚአብሔር* ለእስራኤል ያደረገውን ሁሉ በሚያውቁት ሽማግሌዎች ዘመን ሁሉ እስራኤላውያን *እግዚአብሔርን* አመለኩ።

[32]እስራኤላውያን ከግብፅ ያወጡት የዮሴፍ ዐፅም፣ ያዕቆብ ከሰኬም አባት ከኤሞር በመቶ ሰቅል* ብር በገዛው በሴኬም ምድር ተቀበረ፤ ይህችም የዮሴፍ ዘሮች ርስት ሆነች።

[33]እንዲሁም የአሮን ልጅ አልዓዛር ሞተ፤ እርሱም በኩረብታማው በኤፍሬም አገር በሚገኘው ለልጁ ለፊንሐስ በዕጣ በደረሰው በጊብዓ ምድር ተቀበረ።

*32 ዕብራይስጡ *አንድ መቶ ክሲታሃ* ይላል፤ ክብደቱና ዋጋው በትክክል የማይታወቅ የገንዘብ ዐይነት ነው።

24፥26 ዘፍ12፥6፤ 28፥18፤ዘጸ17፥18፤ 27፥2፤28፥61፤31፥ 24፤መሳ4፥11
24፥27 ቍ22፤ዘፍ 21፥30፤28፥18፤ዘኍ 11፥20፤ኢሱ7፥11፤ 22፥27፤ምሳ30፥9፤ ዕን2፥11
24፥28 መሳ21፥ 23፡24
24፥29 ዘፍ50፥22፤ መሳ1፥1
24፥30 ኢሱ19፥50፤ 2ሳሙ23፥30
24፥31 ኢሱ7፥6
24፥32 ዘፍ33፥19፤ 47፥29-30፤ዮሐ4፥5፤ ሐሥ7፥16፤ዕብ11፥22
24፥33 ዘፀ6፥25፤ ኢሱ15፥57፤22፥13፤ 1ሳሙ9፥4፤1ነገ4፥8

24፥26 *ትልቅ ድንጋይ፤* በኢያሱ አገልግሎት ማጠቃለያ ላይ ሕዝቡ የገባውን ቃል ኪዳን ለማስታወስ የቆመ ድንጋይ ነው፤ እግዚአብሔር በአገልጋዩ አማካይነት ለሕዝቡ ያደረገውን ለማስታወስ በምድሪቱ ከቆሙት የመታሰቢያ ሐውልቶች መካከል ይህ ሰባተኛው ነው (የ22፥27 ማብ ይመ)። ከእነዚህ የመታሰቢያ ሐውልቶች መካከል አንዱ የኢያሪኮ ፍርስራሽ ነው (6፥26 ይመ)፡ እስራኤላውያን የተስፋዪቱን ምድር መውረሳቸው ራሱ አንዱ ምስክር ነው (ሰባት ቍጥር ሙሉ ቍጥር ነው)፤ ይህም እስራኤላውያን ምድሪቱን እንዴት ሊወርሱ እንደቻሉና በምድሪቱም መኖር የሚችሉት የገቡትን ኪዳን መጠበቅ ሲችሉ ብቻ እንደሆነ ሲመሰክር ይኖራል። ምድሪቱ የራሷን ታሪክ ራሷ ትናገራለች። *የባሉጥ ዛፍ፤* የዘፍ 12፥6 ማብ ይመ። *በተቀደሰው በእግዚአብሔር ስፍራ አጠገብ፤* ምናልባት በዚያው ቆሞ የነበረን መሠዊያ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ ኢያሱ በጌባል ተራራ አጠገብ የሠራውን መሠዊያ የሚያመለክትም ሊሆን ይችላል (8፥30)፤ ወይም ደግሞ "ለእግዚአብሔር በተቀደሰው የወርካ ዛፍ ሥር" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል (ከዘፍ 12፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። ቁም ነገሩ፣ በድንጋዩ ላይ የተጻፈው ኪዳን በሕዝቡ ሁሉ መነበቡ ነው (24፥27)።

24፥29-33፤ በዚህ ክፍል ውስጥ ሦስት ቀብሮች ተፈጽመዋል። የጥንት ሰዎች በገዛ አገራቸው የመቀበር ከፍተኛ ፍላጎት ያላቸው በመሆኑ፣ የእነዚህ ቀብሮች ማስታወሻዎች የታሪኩን መደምደምና የዘመኑን ማብቃት ብቻ ሳይሆን፣ እስራኤል በእርግጥ የተስፋዋን ምድር እንደ ወረሰች ያስገነዝባሉ፤ እግዚአብሔርም የገባውን ቃል ኪዳን ጠብቆአል።

24፥29 *መቶ ዐሥር፤* የዚህን ቍጥር ልዩ ትርጕም ለመገንዘብ የዘፍ 50፥26 ማብ ይመ።

24፥30 *በተምናሴራ ቀበሩት፤* 19፥50 እና ማብ ይመ።

24፥31፤ በኢያሱ መጽሐፍ ውስጥ የተነገረው ታሪክ የእስራኤል ሕዝብ በወቅቱ ምን ያህል ታማኝ እንደ ነበር የሚገልጽ ነው። ጸሐፊው ከዚህ በኋላ የሚመጣው ትውልድ ከቀድሞው ምን ያህል እንደሚለይ ከወዲሁ አስተውሎአል።

24፥32 *የዮሴፍ ዐፅም፤* የዮሴፍን ዐፅም ወደ ሴኬም መመለስ አስፈላጊ የሆነው፣ ያዕቆብ ከኤሞር የገዛት ምድር በመሆኗ ብቻ ሳይሆን (ዘፍ 33፥19)፣ ሴኬም የዮሴፍ ልጆች የኤፍሬምና የምናሴ ማእከል መሆን ስለሚገባትም ጭምር ነው። በተጨማሪም ዮሴፍ ሊሞት በተቃረበበት ሰዓት የተገባለት መሐላ በተገባለት መሠረት መፈጸሙን ያመለክታል (ዘፍ 50፥25፤ ዘፀ 13፥19)።

24፥33 *አልዓዛር፤* አሮን ሙሴን እንዳገለገለ ሁሉ አልዓዛርም ኢያሱን ያገለገለ ሊቀ ካህናት ነበር። *ጊብዓ፤* በብንያም ምድር የምትገኘዋ ከተማ ሳትሆን፣ በኤፍሬም ምድር ሴሎ አጠገብ ያለችዋ ናት።

መጽሐፈ መሳፍንት

መግቢያ

አሰያየሙ

የዚህ መጽሐፍ አሰያየም ከኢያሱ ዘመን እንሥቶ ንጉሣዊው አገዛዝ እስከ ተጀመረበት ጊዜ ድረስ በእስራኤል ስለ ነበሩት መሪዎች ይገልጻል:: የመጽሐፉ ዋና ዐላማ በ2፥16 ላይ በግልጽ ተጠቅሶአል:: የእስራኤል መጨቈንና የሚታደጓት ሰዎች መነሣት በእግዚአብሔር ፈቃድ የመጣ ስለ ሆነ መስፍኗና ነጻ አውጪዋ ራሱ እግዚአብሔር ነበረ (11፥27 እና እግዚአብሔር የእስራኤል እውነተኛ መሪ እንደሆነ የተነገረበት 8፥23 ይመ)::

ጸሐፊውና የተጻፈበት ጊዜ

ሳሙኤል መጽሐፉን እንደ ጻፈው በትውፊት ቢነገርም፣ በእርግጠኝነት ማን እንደ ጻፈው ግን አይታወቅም:: ሳሙኤል ከመሳፍንት ዘመን ጀምሮ የነበረውን መረጃ ሊያሰባስብ እንደሚችል ቢገመ ትም፣ በዳዊት መንግሥት የነበሩት እንደ ናታንና ጋድ ያሉ ነቢያት መጽሐፉን ቅርጽ የማስያዝና የማ ስተካከል ዕድል እንደነበራቸው ይታሰባል (1ዜና 29፥29 ይመ):: መጽሐፉ የተጻፈበት ትክክለኛ ጊዜ ባይታወቅም በነገሥታት ዘመን እንደ ተጻፈ አጠራጣሪ አይሆንም:: በተደጋጋሚ "በዚያን ዘመን በእስራ ኤል ንጉሥ አልነበረም" የሚለው ዐረፍተ ነገር (17፥6፤18፥1፤19፥1፤21፥25)፣ መጽሐፉ እስራኤል በንጉሥ መመራት ከጀመረች በኋላ እንደ ተጻፈ ያመለክታል:: በወቅቱ ኢየሩሳሌም ገና በኢያቡሳውያን እጅ መሆኗ (1፥21)፣ ዘመኑ ዳዊት በ1000 ዓ.ቅ.ክ. አካባቢ ከተማዋን ከመያዙ በፊት መሆኑን ይጠቍ ማል (2ሳሙ 5፥6-10):: በም 17-21 እንደ ተጠቀሰው በእስራኤል የተከሠተው አዲስ ሁኔታ ግን የዳ ዊት መንግሥት በሚገባ ከተመሠረተ በኋላ ያለውን ጊዜ ያመለክታል::

መሪ ሐሳቡና ትምህርተ መለኮቱ

መጽሐፈ መሳፍንት ከኢያሱ ሞት እስከ ንጉሣዊ አስተዳደር ጅማሬ ድረስ የእስራኤል ሕዝብ በተስፋዪቱ ምድር የነበረውን ኑሮ ያመለክታል:: በአንድ በኩል ዐመፀኝነት በመብዛቱ በሕዝቡ ላይ የደረሰውን የእግዚአብሔርን ቅጣት፣ በሌላ በኩል ደግሞ እግዚአብሔር በመከራና በጭንቀት ጊዜ ለቀረበለት የርዳታ ጩኸትና ልመና ምላሽ በመስጠት የተለያዩ መሪዎች (መሳፍንትን) አስነሥቶ የሕዝቡን ጠላት እንደ መታና ሰላምን እንዳሰፈነ ይተርካል:: ከዚህም ሌላ መጽሐፉ እስራኤላውያን በኢያሱ መሪነት ለአባቶቻቸው የተገባላቸውን የተስፋ ምድር እንደ ወረሱና እስራኤልም እንደ እግዚአብሔር መንግሥት በምድር ላይ እንደ ተመሠረተች ይናገራል:: ነገር ግን እስራኤል ከነዓን ከገባች በኋላ እግዚአብሔር ያደረገላትን ሁሉ ወዲያው ረሳች:: ከከነዓናውያን ጣዖታትና እምነት ጋር ራሷን አጠላለፈች::

የመጽሐፈ መሳፍንት መሠረታዊ ጒዳይ እግዚአብሔር የእስራኤል ጌታ መሆኑን መግለጽ ነው:: እግዚአብሔርን በእስራኤል ላይ ጌታና ንጉሥ መሆኑ በመጀመሪያ በሲና ተራራ በተገባው ኪዳን (ዘፀ 19-20)፣ በኋላም በሞዓብ ምድር በሙሴ አማካይነት (ዘዳ29)፣ እንዲሁም በሴኬም በኢያሱ አማካይነት በተደረገው የኪዳን ተሐድሶ ውስጥ ተገልጾአል (ኢሱ24):: ይሁን እንጂ እስራኤል የእግዚአብሔርን ንጉሥነት ባለመቀበሏ ጸሐፊው ደጋግሞ ይወቅሳታል:: በም17-21 ላይም በተደጋጋሚ የተወሣው ሰቈቃና ክስ "በዚያ ዘመን እስራኤል ንጉሥ አልነበራትም፤ እያንዳንዱም በፊቱ መልካም የመሰለውን ያደርግ ነበር" የሚል ነው (የ17፥6ማብ ይመ):: ይህም በቅድሚያ ሰብዓዊ ነገሥታትን የሚያመለክት ቢሆንም፣ በውስጠ ታዋቂነት ግን እስራኤል ሰማያዊ ንጉሥዋን አለመቀበሏን የሚያሳይ ነው::

እግዚአብሔር በሉዓላዊ ሥልጣኑ ባዕዳን ወራሪዎችን ተጠቅሞ ሕዝቡን በመቅጣት፣ በዚህም በኪዳኑ የተጠቀሱትን ርግማን በመፈጸም (ዘሌ26፥14-45፤ዘዳ28፥15-68) እንዲሁም ሕዝቡ ተጨንቆ ወደ እርሱ በሚጮኽበት ጊዜ፣ ነጻ አውጪ መልእክተኞች በመላክ በእስራኤል ላይ ያለውን ንግሥና ይጠብቅ ነበር፤ የተመሠረተውም አዲስ መንግሥት እንዳይጠፋ ይከላከል ነበር:: ምድሪቱ ከመልክዐ ምድራዊ አቀ ማመጧ የተነሣም በየጊዜው በተለያየ አቅጣጫ ከተሠነዘረባት የጠላት ወረራ ይታደጋት ነበር::

የሕዝቡ አለመታዘዝ፣ የባዕዳን ጭቈና፣ የርዳታ ጩኸትና ለሕዝቡ የተደረገው ትድግና፣ እግዚአብሔር ኪዳኑን በታማኝነት እንደሚጠብቅ ያመለክታሉ (2፥11-19፤ነህ 9፥26-31):: መረጋጋት በሌለበት በዚህ ጊዜ፣ አስደናቂ የሆነው የእግዚአብሔር ትዕግስት ግልፅ በሆነ መንገድ ታይቶአል:: ከሙሴና ከኢያሱ ነጻ የማውጣት አመራር ቀጥሎ የተከሠተው የእስራኤል ውድቀት፣ መንፈስ ቅዱስ በብሉይ ኪዳን ዘመን የከፈተውን ልዩ የአሠራር መንገድ ያሳያል:: የእግዚአብሔርን መንግሥት ተቀናቃኝ ኀይሎች ለመምታትና የጌታን ቅዱስ ጦርነት ለሚዋጉ ሰዎች የእግዚአብሔር መንፈስ ኀይልን በመስጠት በድል ያራምዳቸው ነበር (3፥10፤6፥34፤11፥29፤13፥25፤14፥6:19፤15፥14 እና 1ሳሙ 10፥6:10፤11፥6፤16፥3 ይመ):: ከሁለተኛው ኢያሱ (ከኢየሱስ) የማዳን ሥራ በኋላም በቤተ ክርስቲያን ላይ በመፍሰስ ወንጌልን ለሕዝቦች ሁሉ የመስበክ ኀላፊነት ለመወጣትና የእግዚአብሔርን መንግሥት ለማስፋፋት የእግዚአብሔርን ሕዝብ በኀይል ሞልቶአል (የሐሥ1፥2:8 ማብ ይመ)::

ታሪካዊ ጸራው

መሳፍንት የነበሩበትን ትክክለኛ ዘመን ለመናገር አዳጋችና ውስብስብ ነው::⁄ የታሪኩ የዘመን አቈጣጠር በዘፀአትና በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት አራተኛ ዓመት መካከል ያለውን 480 ዓመት በሚናገረው በ1 ነገ 6፥1 ላይ የተመሠረተ ነው:: ይህም ዘፀአትን 1446 ዓ.ቅ..ክ ላይ፣ የመሳፍንትን ዘመን ደግሞ በ1380 ዓ.ቅ..ክ እና ሳኦል በነገሠበት 1050 ዓ.ቅ.ክ መካከል መሆኑን ያመለክታል:: እስራ ኤል የሐሴቦንን ምድር ለ300 ዓመት (11፥26) ይዛ እንደ ነበር የሚናገረው የዮፍታሔ ዘገባ፣ ከእነዚህ ዘመናት ጋር የሚስማማ ነው::

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

መጽሐፈ መሳፍንት ሦስት መሠረታዊ ገጽታዎች አሉት፤ 1) መግቢያ (1፥1-3፥6)፤ (2) ዋና ክፍል (3፥7-16፥3) እና (3) መደምደሚያ (17-21):: ይህም በጥልቀት ሲጠና ውስብስብ የሆነ የጽሑፍ መዋቅርና በዘመናት ያለውን ባሕርያት ጠቅለል ባለ መልኩ የሚያቀርብ ሆኖ ይገኛል::

መግቢያው የተለያየ ዐላማ ያላቸው ሁለት ክፍሎች አሉት፤ ሁለቱም በጊዜ ቅደም ተከተል የማይ ገናኙና የጊዜ ቅደም ተከተልን የማያመለክቱ ናቸው:: የመጀመሪያው ክፍል (1፥1-2፥5) እስራኤል የተስፋዪቱን ምድር ከወረሰችበት ጊዜ አንሥቶ ባለመታዘዟ ወድቃ እስከ ተገሠጸችበት ጊዜ ድረስ ያለውን ሁኔታ ይገልጻል፤ ሁለተኛው ክፍል (2፥6-3፥6) ከኢያሱ አንሥቶ እስከ መሳፍንት አገዛዝ ጅማሬ የነበረውን ታሪክ የሚያካትት ሲሆን፣ ይህም የክህደት፣ የጭቈና፣ የሰቆቃና የእግዚአብሔር የጸጋ ትድግና በተደጋጋሚ የታየበት ጊዜ ነው:: ጸሓፊው በዐመፀኛው ሕዝብ ላይ ስለ ደረሰው የእግዚአብሔር ፍርድ ሲተርክ፣ እግረ መንገዱን አንዳንድ መሠረታዊ ቃላትን ይጠቀማል፤ ለምሳሌ "በእግዚአብሔር ፊት ክፉ አደረጉ" 2፥11(3፥7፡12፤4፥1፤6፥1፤10፥6)፣ "አሳልፎ ሰጣቸው" 2፥4 (6፥1፤13፥1) እና "ሸጣቸው" 2፥14 (3፥8፤4፥2፤ 10፥7)::

የመጽሐፉ ዋና ክፍል በአብዛኛው ስለ አምስቱ ዐበይት መሳፍንት የሚያወሣ ነው፤ ይኸውም:-

1. ከምሥራቅ የመጣውን ወራሪ ኀይል አሸንፎ እስራኤልን ነጻ ያወጣው፣ ከብንያም ነገድ የሆነ ጀግናው ናዖድ (3፥12-30)
2. በሲሣራ መሪነት ከነዓናውያን እስራኤልን በወረሩ ጊዜ በእስራኤል ትፈርድ የነበረችው ከዮሴፍ ነገድ ከኤፍሬም ወገን የሆነችው ዲቦራ (ም6-9)::
3. የዘገባውን ማዕከላዊ ስፍራ የያዙት ጌድዎንና ልጁ አቤሜሌክ (ም6-9)፤ ጌዴዎን በብዙ አቅ ጣጫ የሙሴን መሪነት የሚያስታውስ ዐይነተኛ መሪ ሲሆን፣ ልጁ ግን ኀላፊነት የማይሰማውና የታማኝ መስፍን ተቃራኒ ባሕርይ ነበረው::
4. ከዮሴፍ ነገድ ከምናሴ ወገን የሆነው ከኀብረተ ሰቡ የተገለለው፣ በአሞን ንጉሥ ኀይል ጥቃት በሚደርስባት ዘመን በእስራኤል ይፈርድ የነበረው ዮፍታሔ እና
5. በጀግንነቱ የታወቀው እስራኤልን ከበስተ ምዕራብ ከመጣው ኀይል ነጻ ያወጣው ከዳን ነገድ የሆነው ሳምሶን (ም13-16)፤ የእነዚህ የትረካ ክፍሎች አቀማመጥ ራሱ መልእክት አለው:: የትረካውን ማእከላዊ ስፍራ የያዘው የጌዴዎንና የአቤሜሌክ ትረካ በዲቦራና በዮፍታሔ ትረ ካዎች መካከል የሚገኝ ሲሆን፣ እነዚህም በጀግኖቹ በናዖድና በሳምሶን ታሪክ ታጅበዋል:: በዚህ ሁኔታ የጽሑፉ አወቃቀር በመሳፍንት ዘመን አንገብጋቢ በሆነ ጕዳይ ላይ ትኵረት ያደርጋል፤ ይኸውም ስለ እስራኤል ሕዝብ በከነዓናውያን አማልክት መወሰድና የእግዚአብሔርን በእስራ ኤል ላይ መንገሥ የሚያመለክት ነው (የ 8፥ 23 ማብ ይመ)::

የመጽሐፉ መደምደሚያ ሁለት ንዑሳን ክፍሎች አሉት፤ የመጀመሪያው ንዑስ ክፍል (ም17-18) ሚካ የተባለ ሰው የጣዖትን የአምልኮ ስፍራ እንዳስፋፋና የዳን ነገድ የሚልካን ሃይማኖት ለማስፋፋት ሲል የተሰጠውን ርስት እንደለቀቀ የሚገልጽ ነው:: ሁለተኛው ንዑስ ክፍል (ም19-21) በብንያም ምድር በጊብዓ በአንድ ሌዋዊ ላይ የደረሰውን ክፉ ነገር እና የብንያም ነገድ ይህን ብልሹ ተግባር ለመከላከል የተወሰደውን ርምጃ ያስረዳል፤ ሁለቱ ክፍሎች አያሌ አስደናቂ ትይዩ ገጽታዎች አሏቸው:-

1. ሁለቱም ክፍሎች አንድ ሌዋዊ በቤተልሔምና በኤፍሬም መካከል በብንያምና በዳን መተላለፊያ መሻገሩን ይጠቅሳሉ::
2. ሁለቱም 600 ጦረኞችን ጠቅሰዋል፤ እነዚህም የዳንን ነገድ ይመሩ የነበሩና ከብንያም ነገድ የተረፉ ናቸው::
3. ሁለቱም በብንያምና በዳን መካከል ያለውን መተላለፊያ ድንበር ባዶ በማድረግ ያጠቃልላሉ::

የብንያምና የዳን ትይዩ ገጽታዎች በመደምደሚያው ውስጥ ጕልህ ስፍራ የተሰጣቸው ከመሆኑም በላይ፣ ከመጽሐፉ ዋና ክፍል ጋርም ጕልህ ግንኙነት አላቸው:: እስራኤልን የታደገው ናዖድ የተመረጠው ምግባረ ብልሹ ከሆነው ከብንያም ነገድ ነበር (3፥15):: የተሰጠውን ርስት በመተው የባዕድ አምልኮን ከተከተለው ከዳን ነገድም ሳምሶን የተባለው ታዳጊ ወይም ነጻ አውጪ ተነሥቶአል (13፥2፡5):: ስለዚህ በዚህ ክፍል የተጠቀሱት ነገዶች የእስራኤልን የእምነትና የምግባር ብልሹነትን የሚያመለክቱ ሲሆኑ፣ በሌላ በኩል ደግሞ ነጻ አውጪዎች የተመረጡባቸው ነገዶች ናቸው::

ከመግቢያው አንሥቶ እስከ መደምደሚያው ያለው የመጽሐፉ አጠቃላይ አወቃቀር፣ እያንዳንዱ

ክፍል ልዩ በሆነ ሁኔታ ዘመኑን መግለጹና ሦስቱም ዋና ዋና ክፍሎች መያያዛቸው በእስራኤል ንጉሥ አለመኖሩንና እያንዳንዱም ደስ ያሰኘውን ያደርግ እንደ ነበረ በግልጽ ያሳያሉ (የ17፥6 ማነብ ይመ)። በቀጥታ ተጠቅሰው የሚገኙት የተወሰኑ የአገሪቱ ክፍሎች ቢሆኑም፣ መጽሐፉ በአጠቃላይ የእስራኤልን ታሪክ የያዘ ነው። ከኢያሱ በኋላ የነበረው ዘመን እስራኤል ለእግዚአብሔር ያልታመነችበትና ለከነዓን ሽንገላ እጅ የሰጠችበት ጊዜ እንደ ሆነ በመጽሐፉ ተዘግቦአል። ነገር ግን አገሪቱ በዙሪያዋ ባሉ ጣዖት አምላኪ መንግሥታት ሙሉ በሙሉ ያልተዋጠችው ከእግዚአብሔር ምሕረት የተነሣ ብቻ ነበር። እንዲሁም ሆኖ የእግዚአሔር አገልጋይ የዳዊት መምጣትና የእርሱ ሥርወ መንግሥት መመሥረት ከመታደግ ታሪክ አኳያ እንደሚፈጸም የሚጠበቅ ነበር።

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ፤ ያልተሟላ ውርስና ክህደት (1፥1-3፥6)
   - ሀ. ክፍል አንድ:- እስራኤል ሙሉ ለሙሉ ምድሯን ከከነዓናውያን አለማጥራት (1፥1-2፥5)
   - ለ ክፍል ሁለት:- ለእስራኤል ዐመፀኝነት የእግዚአብሔር ምላሽ (2፥6-3፥6)
2. ጭቆናና ነጻ መውጣት (3፥7-16፥31)

ታላላቅ መሳፍንት	*ታናናሽ መሳፍንት*
ሀ. ጎቶንያል መስጴጦምያን አሸነፈ (3፥7-11)	1. ሰሜጋር (3፥31)
ለ. ናዖድ ሞዓብን አሸነፈ (3፥12-30)	2. ቶላ (10፥1-2)
ሐ. ዲቦራ ከነዓንን አሸነፈች (ም4-5)	3. ኢያዕር (10፥3-5)
መ. ጌዴዎን ምድያምን አሸነፈ(ም6-8) (አቤሜሌክ፣ ክፉው መስፍን ም9)	4. ኢብጻን (12፥8-10)
ሠ. ዮፍታሔ አሞንን አሸነፈ (10፥6-12)	5. ኤሎም (12፥11-12)
ረ. ሳምሶን ፍልስጥኤምን ተገዳደረ (ም13-16)	6. ዓብዶን (12፥13-15)

3. ማጠቃለያ፤ የሃይማኖት ወይም የሥነ ምግባር መበላሸትና መመሳቃቀል (ም17-21)
   - ሀ. ክፍል አንድ (ም17-18፤17፥6፤19፥1 ይመ)
     1) ሚካ ሃይማኖትን ማበላሸቱ (ም 17)
     2) የዳን ነገድ ከርስቱ መነቀሉ (ም 18)
   - ለ. ክፍል ሁለት (ም 19-21፤19፥1 እና 21፥25 ይመ)
     1) የጊብዓ ሰዎች ምግባረ ብልሹነት (ም19)
     2) የብንያማውያን ከርስታቸው መባረር (ም 20-21)

እስራኤላውያን ከቀሩት ከነዓናውያን ጋር ያደረጉት ውጊያ

1 ኢያሱ ከሞተ በኋላ እስራኤላውያን፣ "ከነዓናውያንን ለመውጋት ማን ቀድሞ ይውጣልን?" ብለው እግዚአብሔርን ጠየቁ::

[2]እግዚአብሔርም፣ "ይሁዳ ቀድሞ ይውጣ፤ እነሆ ምድሪቱን በእጁ አሳልፌ ሰጥቼዋለሁ" በማለት መለሰ::

[3]የይሁዳም ሰዎች ወንድሞቻቸውን የስምዖንን ልጆች፣ "ከነዓናውያንን ለመውጋት ድርሻችን ወደ ሆነው ምድር አብረን እንውጣ፤ እኛም እንደዚሁ ድርሻችሁ ወደ ሆነው ምድር አብረናችሁ እንወጣለን" አሏቸው፤ ስለዚህም የስምዖን ሰዎች አብረዋቸው ሄዱ::

[4]ይሁዳ በከነዓናውያንና በፌርዛውያን ላይ ወጣ፤ እግዚአብሔርም በእጃቸው አሳልፎ ሰጣቸው፤ ቤዜቅ በተባለውም ስፍራ ዐሥር ሺህ ሰው ገደሉ:: [5]በዚህም አዶኒቤዜቅን አግኝተው ተዋጉት፤ ከነዓናውያንንና ፌርዛውያንን ድል አደረጉ:: [6]አዶኒቤዜቅም ከዚያ ሸሸ፤ እነርሱ ግን አሳደው ያዙት፤ የእጆቹንና የእግሮቹንም አውራ ጣቶች ቈረጡ::

[7]ከዚያም አዶኒቤዜቅ፣ "የእጃቸውና የእግራቸው አውራ ጣቶች የተቈረጡባቸው ሰባ ነገሥታት ከገበታዬ ሥር የወደቀ ፍርፋሪ ይለቃቅሙ ነበር፤ አሁን ግን እግዚአብሔር በእነርሱ ላይ የፈጸምሁትን አመጣብኝ" አለ፤ እነርሱም ወደ ኢየሩሳሌም አመጡት፤ በዚያም ሞተ::

[8]የይሁዳ ሰዎች ኢየሩሳሌምን ወግተው ያዟት፤ ከተማዪቱንም በሰይፍ ስለት መተው በእሳት አቃጠሏት::

[9]ከዚያም በኋላ የይሁዳ ሰዎች በኰረብታማው አገር፣ በኔጌብና በምዕራቡ ኮረብታ ግርጌ የሚኖሩትን ከነዓናውያንን ለመውጋት ወረዱ፤ [10]ቀደም ሲል ቂርያትአርባቅ ተብላ በምትጠራው በኬብሮን በሚኖሩት ከነዓናውያን ላይ ዘመቱ፤ ሴሲንን፣ አኪመንንና ተላሚንን ድል አደረጉ::

[11]ከዚያም ቀደም ሲል ቅርያትሤፍር ተብላ በምትጠራው በዳቤር በሚኖሩት ሰዎች ላይ ዘመቱ:: [12]ካሌብም፣ "ቅርያት ሤፍርን ወግቶ ለሚይዛት ሰው ልጄን ዓክሳንን እድርለታለሁ" አለ:: [13]በዚህ ጊዜ የካሌብ ወንድም የቄኔዝ ልጅ ጎቶንያል ከተማዪቱን ያዘ፤ ካሌብም ልጁን ዓክሳንን ዳረለት::

[14]እርሷም ወደ ጎቶንያል በመጣች ጊዜ፣ አባቷ የዕርሻ መሬት እንዲሰጠው ይለምነው ዘንድ አጥብቃ ነገረችው፤[a] ካሌብም እርሷ ከአህያዋ ላይ እንደወረደች "ምን እንዳደርግልሽ ትፈልጊያለሽ?" ሲል ጠየቃት::

[15]እርሷም፣ "እባክህ አንድ ነገር አድርግልኝ፤ በኔጌብ መሬት እንደ ሰጠኸኝ ሁሉ፣ አሁንም የውሃ ምንጭ ስጠኝ" አለችው፤ ካሌብም የላይኛውንና የታችኛውን

[a]14 ዕብራይስጡ፤ሰብዓ ሊቃናትና ቩልጌት አጥብቆ ነገረው ይላሉ::

1፥1 ቍ 27፤ዘፍ10፥18፤ዘኍ2፥3-9፤ ኢሱ24፥29፤ መሳ3፥1-6፤20፥18፤ 1ነገ20፥141፥2
ቍ4፤ዘፍ 49፥10፤ መሳ3፥ 28፤4፥7:14፤ 7፥9
1፥3 ቍ 17
1፥4 ዘፍ13፥7፤ ኢሱ 3፥10፤ 1ሳሙ11፥8
1፥5 ቍ6:7
1፥7 ዘሌ24፥19፤ ኢሱ 10፥1፤ ኤር25፥12
1፥8 ቍ21፤ ኢሱ 15፥63፤ 2ሳሙ5፥6
1፥9 ዘፍ12፥9፤ ዘኍ13፥17፤21፥1፤ ኢሳ30፥6
1፥10 ቍ20፤ ዘፍ13፥18፤35፥27፤ ዘኍ13፥22፤ ኢሱ 15፥14
1፥11 ኢሱ10፥38
1፥15 ዘኍ13፥6

1፥3-3፥6፤ መግቢያው በሁለት የተለያዩ ክፍሎች ላይ የተጻፈ ነው፤ ይህም (1) እግዚአብሔር በገባላቸው ቃል መሠረት፣ እስራኤላውያን የተስፋዪቱን ምድር ሙሉ በሙሉ ሊወርሱ አለመቻላቸውን (1፥1-36)፤ እንዲሁም በታማኝነታቸው ጸንተው ባለመገኘታቸው (2፥1-5) ከእርሱ የደረሰባቸውን ተግሣጽ የሚያወሳ ታሪክ ነው:: (2) የመጽሐፉን ዋና ክፍል የሚያሳይ ሲሆን (3፥7-16፥31)፣ ይህም ከኢያሱ ሞት በኋላ ባሉት ምእት ዓመታት የእስራኤል ሕዝብ በእግዚአብሔር ላይ እንዳመፀና እግዚአብሔርም እንዴት አድርጎ እንደቀጣው በሚገባ የሚገልጽ ነው (2፥6-3፥6):: ከመግቢያው "ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ::

1፥1-36፤ ምድሪቱን ለመያዝ በሚደረገው ፍልሚያ ውስጥ ይሁዳ መሪነቱን ያዘ (ቍ 12፤ እንዲሁም 20፥18 ይመ):: ይህን ከግቡ ለማድረስ የእርሱ ኀይል ብቻ ሳይሆን፣ የስምዖንም ተጨምሮበት የተደረገው ጥረት እንደታሰበው አልተሳካም፤ በመሆኑም የተደረገው ጥረት ድል ሳይሆን ሽንፈት የታየበት አሳዛኝ ታሪክ ነው::

1፥1 ***ኢያሱ ከሞተ በኋላ፤*** እንደ መጽሐፈ ኢያሱ ሁሉ መጽሐፈ መሳፍንትም በድንት ታሪክ ውስጥ አንድ ታዋቂ መሪ ከሞተ በኋላ ስለሚቀጥለው ዘመን ይናገራል (ኢሱ 1፥1 ይመ):: ኢያሱ የሞተው በ1390 ዓ.ቅ.ክ ሳይሆን አይቀርም:: በእርሱ መሪነት የተደረገው ጦርነት የከነዓናውያንን ቅስም ስለ ሰበረው፣ እስራኤላውያንን ከምድሪቱ ለማስወጣት አልቻሉም ነበር:: በዚያ ጊዜ እስራኤላውያን ያጋጠማቸው ችግር የከነዓንን ምድር ሙሉ በሙሉ ለመያዝ አለመቻላቸው ነበር (የ18፥3፤ 21፥43-45 ማብ ይመ):: ***እግዚአብሔርን ጠየቁ፤*** ይህን ያደረጉት በካህናቱ አማካይነት በኡሪምና በቱሚም ሳይሆን አይቀርም (የዘፀ 28፥30፤ የ1ሳሙ 2፥28 ማብ ይመ):: ***ይውጣልን፤*** ዋናው የእስራኤላውያን ሰፈር የሚገኘው በዮርዳኖስ ሸለቆ ከኢያሪኮ አጠገብ ከባሕር ወለል 800 ሜማ በታች ባለው በጌልገላ ሲሆን፣ የከነዓናውያን ከተሞች ግን የሚገኙት ከፍታው ከባሕር በላይ ከ2500-3500 ሜማ በሆነው በመካከለኛው ኰረብታማ አገር ነበር::

1፥2 ***ይሁዳ ቀድሞ ይውጣ፤*** 20፥18 ይመ:: ይሁዳ ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምዕራብ ያለው ምድር በመጀመሪያ የተመደበው ለይሁዳ ነበር (ኢሱ 15):: የይሁዳ ነገድ የሚኖረው የመሪነት ድርሻ በያዕቆብ በረከት አስቀድሞ ተነግሮአል (ዘፍ 49፥8-12)::

1፥3 ***የስምዖንን ልጆች፤*** ኢያሱ በይሁዳ ግዛት ያሉትን ከተሞች ለስምዖን መደበለት (ኢሱ 19፥1-9፤ ዘፍ 49፥5-7ይመ)::

1፥4 ***በከነዓናውያንና፤*** የዘፍ10፥6 ማብ ይመ:: ***በፌርዛውያን፤*** የዘፍ 13፥7ማብ ይመ:: ***ቤዜቅ፤*** ይህ ስፍራ የት እንደሚገኝ በውል ለይቶ ማወቅ አይቻልም:: ሳዖል ወደ ኢያቢስ ዘገለዓድ ከመዝመቱ በፊት ሰራዊቱን ያሰባሰበው በዚህ ቦታ ነበር (1ሳሙ11፥8)::

1፥5 ***አዶኒቤዜቅ፤*** የቃሉ ትርጕም 'የቤዜቅ ጌታ' ማለት ነው::

1፥6 ***የእጆቹንና የእግሮቹንም አውራ ጣቶች ቈረጡ፤*** በጥንት ጊዜ በቅርብ ምሥራቅ የጦር እስረኞችን አካል መቍረጥ የተለመደ ተግባር ነበር (የ16፥21 ማብ ይመ)፤ ይህም የሚሆነው ለጦርነት ብቁ እንዳይሆኑ ለማድረግ ነው::

1፥7 ***ሰባ ነገሥታት፤*** ከነዓን በራሳቸው የሚተዳደሩ ብዙ ታናናሽ ከተሞች ነበሯት፤ እያንዳንዱ ከተማ የራሱ ንጉሥ ነበረው:: "ሰባ" የሚለው ቃል ትክክለኛውን ቍጥር የሚያመለክት ሳይሆን፣ በማጠጋጋት የተገኘ ቍጥር ሊሆን ይችላል ወይም ደግሞ ብዙ ቍጥር ለማመልከት የቆመ ይሆናል:: ***ከገበታዬ ሥር፣*** አባባሉ ለውሻ እንደሚጣል ቍራሽ በመቍጠር ሌላውን ዝቅ አድርጎ ማየትን ያመለክታል (ማቴ15፥27፤ሉቃ16፥21 ይመ) ***እግዚአብሔር... አመጣብኝ፤*** የዘፀ 21፥23-25 ማብ ይመ

1፥8 ***ኢየሩሳሌምን ወግተው ፤*** ምንም እንኳ ከተማዪቱ ብትሸነፍም፣ በዚህ ጊዜ በከፊል እንጂ ሙሉ በሙሉ በእስራኤላውያን እጅ አልገባችም ነበር (ቍ21፤ ኢሱ15፥63ይመ):: ዳዊት በ 1000 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ እስኪይዛት ድረስ (2ሳሙ 5፥6-10)፣ እስራኤላውያን ከተማዪቱን ለመቈጣጠር አልቻሉም ነበር::

1፥10 ***ቂርያትአርባቅ፤*** የኢሱ 14፥15 ማብ ይመ::

1፥11 ***በዳቤር*** የኢሱ 10፥38 ማብ ይመ::

1፥12 ***ካሌብም፤*** ከነዓንን ማሸነፍ እንደሚቻል ተስፋ ያለው ወሬ ይዘው የተመለሱት ካሌብና ኢያሱ ነበሩ (ዘኍ 14፥6-9):: ***ልጄን... እድርለታለሁ፤*** በጦርነት ድል ማድረግ፣ ለሴት ልጅ ከሚቀርቡ የጥሎሽ ዐይነቶች አንዱ ነበር (1ሳሙ 18፥25 ይመ)::

1፥13 ***ጎቶንያል፤*** የመጀመሪያው ታዋቂ መስፍን ነው (3፥7-11 ይመ)::

1፥15 ***የላይኛውንና የታችኛውን ምንጮች፤*** በኬብሮን ያሉት የዕርሻ መሬቶች ውሃ የሚያገኙት ከእነዚሁ ምንጮች ነው::

ምንጮች ሰጣት።

[16]የቄናዊው የሙሴ ዐማት ዝርያዎች ከዓራድ አጠገብ በኔጌብ ውስጥ በይሁዳ ምድረ በዳ ካሉት ሕዝቦች ጋር አብረው ለመኖር፣ ከይሁዳ ሰዎች ጋር በመሆን ከባለ ዘንባባዋ ከተማ ከኢያሪኮ ወጡ።

[17]የይሁዳ ሰዎች ከወንድሞቻቸው ከስምዖን ልጆች ጋር ሆነው በጸፋት በሚኖሩት ከነዓናውያን ላይ ዘመቱ፤ ከተማዪቱንም ፈጽሞ ደመሰሷት[^]፤ ስለዚህ ከተማዪቱ ሔርማ[*] ተብላ ተጠራች። [18]ደግሞም የይሁዳ ሰዎች ጋዛ፣ አስቀሎና፣ አቃሮን የተባሉትን ከተሞች ከነግዛቶቻቸው ያዙ[~]።

[19]እግዚአብሔር ከይሁዳ ሰዎች ጋር ነበር፤ ስለዚህ ኰረብታማውን አገር ያዙ፤ ነገር ግን በረባዳው ምድር የሚኖሩት ሰዎች ከብረት የተሠሩ ሠረገሎች ስለ ነበሯቸው ከዚያ አሳደው ሊያስወጧቸው አልቻሉም። [20]ሙሴ ባዘዘው መሠረት ኬብሮን ለካሌብ ተሰጠች፤ እርሱም ሦስቱን የዔናቅ ልጆች ከውስጧ አሳደደ። [21]የብንያም ልጆች በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ኢያቡሳውያንን ከዚያ ሊያስወጧቸው አልቻሉም፤ ስለዚህ ኢያቡሳውያን እስከ ዛሬ ድረስ ከብንያማውያን ጋር

1፥16 ዘፍ15፥19፤ ዘኍ10፥29፤21፥1፤ ዘዳ34፥3፤ኢሱ 12፥14፤ መሳ3፥13፤ 2ዜና28፥15
1፥17 ቍ3፤ ዘኍ14፥45
1፥18 ኢሱ11፥22፤ 13፥3
1፥19 ዘኍ13፥17፤14፥43፤ ኢሱ17፥16
1፥20 ቍ10፤ ኢሱ10፥36፤14፥13
1፥21 ቍ8፤ ኢሱ9፥15፤15፥63

[^]17 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ነገር ወይም ሰው ሙሉ ለሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያሳይ ነው
[*]17 ሔርማ ማለት ጥፋት ማለት ነው
[~]18 ዕብራይስጡና የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም አልያዙም ይላሉ።

1፥16 ***የሙሴ ዐማት፤*** የዘፀ 2፥16 ማብ ይመ።

1፥17 ***የይሁዳ ሰዎች...ከስምዖን ልጆች ጋር፤*** ይሁዳ የሚጠበቅበትን ኀላፊነት እየተወጣ ነው።

1፥18 ***ጋዛን፣ አስቀሎና፣ አቃሮን፤*** እነዚህ፣ ፍልስጥኤማውያን ከሚኖሩባቸው ከአምስቱ ዋና ከተሞች ሦስቱ ናቸው

1፥19 ***ከዚያ አሳደው ሊያስወጧቸው አልቻሉም፤*** እስራኤላውያን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ በመቀበል፣ ከነዓናውያንን ከምድሪቱ አሳደው ለማስወጣት አልቻሉም (ዘፀ7፥1-5፤20፥16-18)፤ ማስወጣት ለምን እንዳልቻሉ አምስት ምክንያቶች ተጠቅሰዋል፤ እነዚህም (1) የከነዓናውያን የጦር መሣሪያ በዐይነቱ ብልጫ ነበረው (ቍ19)፣ (2) እስራኤላውያን፣ ከከነዓናውያን ጋር ቃል ኪዳን በማድረግ እግዚአብሔርን ባለመታዘዛቸው (2፥1-3)፣ (3) ከቀደሙት አባቶቻቸው ጋር እግዚአብሔር የገባውን ኪዳን እስራኤላውያን ስላፈረሱ (2፥20-21)፣(4) ትእዛዙን ለመጠበቅ ታማኞች መሆናቸውን ለማወቅ እግዚአብሔር ስለ ፈተናቸው (2፥22-23፤3፥4)፣ (5) እስራኤላውያን የእግዚአብሔር ሰራዊት ስለ ሆኑ እግዚአብሔርን እንዲያውቁ የውጊያ ስልት ስጥቶአቸዋል (3፥1-2)። ***ከብረት የተሠሩ ሠረገሎች፤*** አብዛኛው የሠረገላ ክፍል ከዕንጨት የተሠራ ሆኖ የእግሮቹ ተሸካሚ ግን ብረት ሊሆን ይችላል።

1፥20 ***ሙሴ ባዘዘው መሠረት፤*** ዘኍ 14፥24፤ ዘዳ 1፥36፤ ኢሱ 14፥9-14 ይመ። የዔናቅ፤ የዘኍ13፥22 ማብ ይመ።

1፥21 ***የብንያም ልጆች...ከዚያ ሊያስወጧቸው አልቻሉም፤*** የቍ8 ማብ ይመ። ኢየሩሳሌም የምትገኘው በብንያምና በይሁዳ ወሰን ላይ ሲሆን፣ የተሰጠችው ግን ለብንያም ነበር (ኢሱ 18፥28)።

አምስቱ የፍልስጥኤም ከተሞች

በሉል እንዳጌጠ ገመድ አምስቱ የፍልስጥኤም ከተሞች በሜድትራኒያን ባሕር ዳርቻ ላይ ተሰልፈው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በሚጠናፉበት ስማቸው ቀርበዋል። እነርሱም ጋዛ፣ አስቀሎና፣አዛጦን፣ አቃሮንና ጌት ናቸው።

እያንዳንዳቸው ዋና ዋና የሆኑ የንግድ ከተሞች ሲሆኑ፣ በጥንታዊው ዘመን የተለያዩ አውራጃዎችን በሚያገናኝ እስከ ግብፅ በሚደርስ አውራ መንገድ ላይ ናቸው። የፊንቄ፣ የቆጵሮስና የቀርጤስ መርከቦች በዚህ ዘመን የፍልስጥኤም ቤተ ጣዖት የተመሠረተበት ከተማ ቤቴል ቃሲል ድረስ ወደ ፍልስጥኤም የባሕር ወደብ ይመጣሉ።

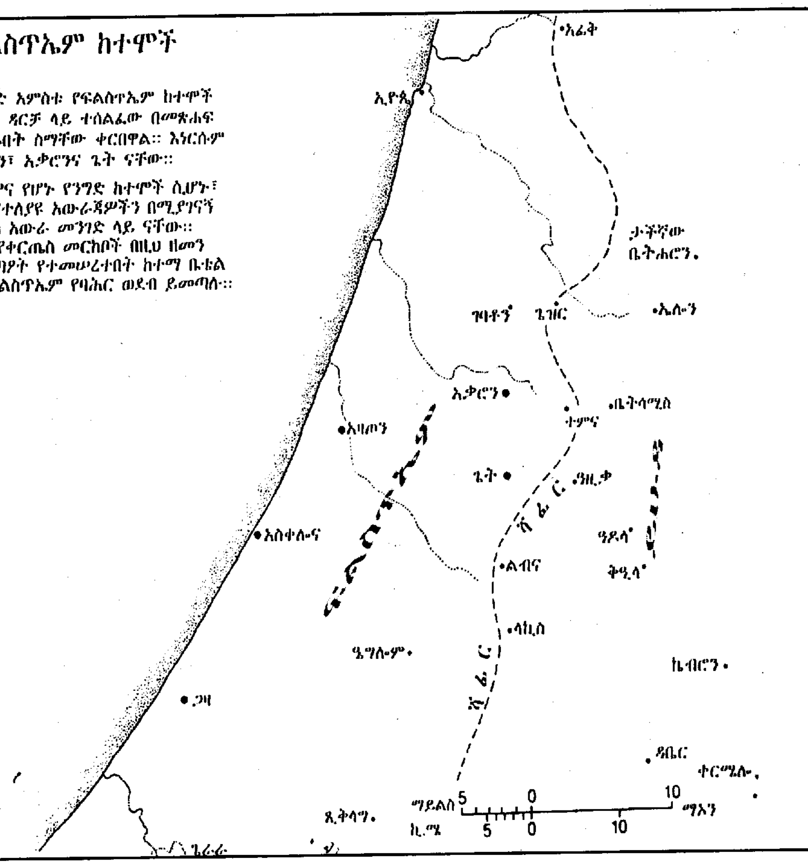

በዚያ አብረው ይኖራሉ።

[22]የዮሴፍ ወገን ደግሞ ቤቴልን ወጉ፤ እግዚአብሔርም ከእነርሱ ጋር ነበር። [23]እነርሱም ቀደም ሲል ሎዛ ትባል ወደ ነበረችው ወደ ቤቴል ሰላዮችን በላኩ ጊዜ፣ [24]ሰላዮቹም አንድ ሰው ከከተማዪቱ ሲወጣ አይተው፤ "የከተማዪቱን መግቢያ አሳየን፤ እኛም ምሕረት እናደርግልሃለን" አሉት። [25]እርሱም አሳያቸው፤ እነርሱም ከሰውየውና ከቤተ ሰቡ በስተቀር የከተማዪቱን ሕዝብ በሰይፍ ስለት ፈጁ። [26]ሰውየውም ወደ ኬጢያውያን ምድር ሄዶ ከተማ ሠራ፤ ስሟንም ሎዛ ብሎ ጠራት፤ እስከ ዛሬም የምትጠራው በዚሁ ስም ነው።

[27]የምናሴ ነገድ ግን በቤትሳን፣ በታዕናክ፣ በዶር፣ በይብለዓም፣ በመጊዶንና በየአካባቢያቸው ያሉት መንደሮች ነዋሪውን ሕዝብ ስላላስወጡ፣ ከነዓናውያን ኑሮአቸውን በዚያው ለማድረግ ወሰኑ። [28]እስራኤላውያን በበረቱ ጊዜ ግን ከነዓናውያንን የጒልበት ሥራ እንዲሠሩ አስገደዷቸው እንጂ ፈጽሞ አላስወጧቸውም። [29]እንደዚሁም የኤፍሬም ወገኖች በጌዝር የሚኖሩትን ከነዓናውያንን ማስወጣት አልቻሉም፤ ስለዚህ ከነዓናውያን በመካከላቸው እዚያው መኖርን ቀጠሉ። [30]ዛብሎንም እንደዚሁ በቂድሮንና በነህሎል የነበሩትን በመካከለቸው የቀሩትን ከነዓናውያንን አላስወጣም፤ ነገር ግን የጒልበት ሥራ እንዲሠሩ አስገደዳቸው። [31]አሴርም በዓኮ፣ በሲዶን፣ በአሕላብ፣ በአክዚብ፣ በሒልባ፣ በአፌቅና በረአብ የሚኖሩትን አላስወጣም፤ [32]በዚህ ምክንያት የአሴር ሕዝብ በምድሪቱ ካሉት ከነዓናውያን ጋር አብረው ኖሩ። [33]ንፍታሌምም በቤትሳሚስና በቤትዓናት የሚኖሩትን አላስወጣም፤ ስለዚህ የንፍታሌም ነገድ በምድሪቱ ከሚኖሩት ከነዓናውያን ጋር አብረው ኖሩ፤ ይሁን እንጂ በቤትሳሚስና በቤትዓናት የሚኖሩት ለእነርሱ የጒልበት ሥራ ተገደው ይሠሩ ነበር። [34]የዳን ነገድ በኰረብታማው ምድር ብቻ እንዲወሰን እንጂ ወደ ሜዳማው አገር እንዲወርድ አሞራውያን አልፈቀዱለትም። [35]አሞራውያንም በሔሬስ ተራራ፣ በኤሎንና በሸዓልቢም ኑሮአቸውን ቀጠሉ፤ ይሁን እንጂ የዮሴፍ ወገን በበረታ ጊዜ ተገደው የጒልበት ሥራ ከመሥራት አላመለጡም። [36]የአሞራውያን ድንበር አቅራቢያም መተላለፊያ እስከ ሴላዕና ከዚያም የሚያልፍ ነበር።

1፥22 ኢያሱ7፥2፤ መሳ10፥9
1፥23 ዘፍ28፥19
1፥24 ዘፍ47፥29
1፥25 ኢሱ6፥25
1፥26 ዘፍ28፥19፤ ዘኋ7፥1፤ሕዝ16፥3
1፥27 ቍ 1፤ኢሱ1 1፥2፤12፥21፤17፥11 ፣1ነገ9፥21
1፥28 ኢሱ17፥12-13
1፥29 ኢሱ10፥33፤ 14፥4፤16፥10፤ መሳ5፥14
1፥31 ዘፍ49፥13 ዘኍ13፥21፤ኢ ሱ12፥18፤ 15፥44፤17፥7
1፥33 ኢሱ15፥10፤ 19፥38
1፥34 ዘፍ30፥6፤ ዘኍ13፥29፤መሳ10፥ 11፤18፥1፤ ሳሙ7፥14
1፥35 ኢሱ19፥42፤ መሳ8፥13፤ 1ነገ4፥9
1፥36 ኢሱ15፥3፤ 2ነገ14፥7፤መዝ106፥ 34፤ኢሳ16፥1፤42፥11
2፥1 ቍ5፤ ዘፍ16፥7፤ 17፥8፤ዘፀ 20፥2፤ ዘሌ26፥42-44፤ ዘዳ7፥9፤11፥30፤ መሳ6፥8
2፥2 ዘፀ23፥24፤2፤3 4፥12፥13፤ዘዳ7፥2፥5፤ 2ዜና14፥3፤ኤር7፥28
2፥3 ዘፀ10፥7፤ ዘኍ33፥55፤ ኢሱ 23፥13
2፥4 ዘፍ27፥38፤ ዘ25፥6፤2ነገ17፥13
2፥5 ቍ1

የእግዚአብሔር መልአክ በቦኪም

2 የእግዚአብሔር መልአክ ከጌልገላ ወደ ቦኪም ወጥቶ እንዲህ አለ፤ "ከግብፅ ምድር አወጣኋችሁ፤ ለቀደሙትም አባቶቻችሁ ልሰጣቸው ወደ ማልሁላቸው ምድር አመጣኋችሁ፤ እንዲህም አልሁ፤ ከእናንተ ጋር የገባሁትን ቃል ኪዳኔን አላፈርስም፤ [2]እናንተም ከዚህች ምድር ነዋሪዎች ጋር ቃል ኪዳን አታድርጉ፤ መሠዊያቸውንም አፍርሱ፤ እናንተ ግን አልታዘዛችሁኝም፤ ይህን ያደረጋችሁት ለምንድነው? [3]ስለዚህ አሁንም ከፊታችሁ አሳድጄ እንደማላስወጣቸው እነግራችኋለሁ፤ ነገር ግን እነርሱ የጐን ውጋት፣ አማልክቶቻቸውም ወጥመድ ይሆኑባችኋል።"

[4]የእግዚአብሔርም መልአክ ይህን ቃል ለእስራኤላውያን ሁሉ በተናገረ ጊዜ፣ ሕዝቡ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው አለቀሱ፤ [5]ያንን ስፍራ ቦኪም* ብለው ጠሩት፤ በዚያም ለእግዚአብሔር መሥዋዕት አቀረቡ።

*5. ቦኪም ማለት አልቃሾ ማለት ነው።

ኢያቡሳውያን፤ የዘፍ 10፥16 ማብ ይመ።

1፥22 ***የዮሴፍ ወገን፤*** ኤፍሬምና የምናሴ ምዕራባዊ ክፍል ማለት ነው። ***ቤቴልን፤*** የዘፍ12፥8 ማብ ይመ። በ1300ዓ.ቅ.ክ የደረሰውን ጥፋት የሚያመለክት የሥነ ቅርስ ጥናት ማስረጃ ተገኝቶ አል፤ በመሆኑም በዚህ ቍጥር ላይ የተጠቀሰውን ጦርነት ሊያመለክት ይችላል።

1፥23 ***ሰላዮችን በላኩ፤*** የዘኍ 13፥2 ማብ ይመ።

1፥25 ***ከሰውየውና... በስተቀር፤*** ለረዓብ ከተደረገላት ነገር ጋር ያነጻጽሩ (ኢሱ 6፥25)።

1፥26 ***ወደ ኬጢያውያን ምድር፤*** እስራኤላውያን የተስፋ ዪቱን ምድር በያዙበት ወቅት፣ አራም (ሶርያ) የተባለው አገር ይጠራበት የነበረ ስም ነው (የዘፍ 10፥15 ማብ ይመ)።

1፥27-29፤ የኢሱ 17፥16-18 ማብ ይመ ።

1፥28 ***የጒልበት ሥራ...***የ1ነገ 5፥13 ማብ ይመ።

1፥33 ***በቤትሳሚስና፤*** ይህ ቦታ የት እንደሚገኝ አይታወቅም። የስሙ ትርጕም፣ "የፀሐይ አምላክ ቤት" ማለት ነው። እንደዚሁ በይሁዳም ምድር በቤትሳሚስ የሚባል ነበር (የቍ 35 ማብ ይመ)። ***ቤትዓናት፤*** "ዓናት" ለተባለችው እንስት አምላክ ቤት ማለት ነው (የ3፥31 ማብ ይመ)።

1፥34 ***የዳን ነገድ ... እንዲወሰን፤*** ቀደም ሲል ኢያሱ አሞራውያንን ድል ነሥቶአቸው ነበር (ኢሱ10፥5-11)፤ አሁንም ደግሞ የዳንን ነገድ ለመቋቋም የሚያስችል ኀይልም ብርታትም ነበራቸው፤ ለዚህም ነው አብዛኞቹ የዳን ነገድ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ወደ ሰሜን ለመሰደድ የበቁት (ም18)።

1፥35 ***በሔሬስ ተራራ፤*** ትርጕሙ "የፀሐይ አምላክ ተራራ" ማለት ነው። ይህም በይሁዳ ምድር የሚገኘው፣ ሌላ ስሙ ኢርሳሚስ ማለትም "የፀሐይ አምላክ ከተማ" የተባለው ቤትሳሚስ ሊሆን ይችላል (ኢሱ 19፥41)።

1፥36 ***የአሞራውያን ድንበር፤*** ደቡባዊው ወሰናቸውን ለማለት ነው (ኢሱ 15፥2-3 ይመ)።

2፥1-5፤ እግዚአብሔር ባዘዛቸው መሠረት እስራኤላውያን በጋለ መንፈስ ተነሣሥተው ምድሪቱን ሙሉ በሙሉ ባለመያዛቸው (1፥27-36 ይመ)፣ እግዚአብሔር ሊረዳቸው የዘረጋውን ክንዱን አጠፈባቸው። እግዚአብሔር የገሠጸበት ጊዜ በግልጽ ባይጠቀስም በመሳፍንት መጀመሪያ አካባቢ ምናልባትም በኢያሱ ም9 (ወይም ደግሞ ኢሱ 18፥1-3) ላይ ከተዘገበው ሁኔታ ጋር የተያያዘ ሳይሆን አይቀርም።

2፥1 ***የእግዚአብሔር መልአክ፤*** የዘፍ 16፥17 ማብ ይመ። በዚህ ክፍል የምናገኘው የእግዚአብሔር መልአክ ተልእኮ፣ በ6፥8-10 ላይ ስሙ ካልተጠቀሰው ነቢይ ተልእኮ ጋርና በ10፥11-14 ላይ እንደ ተገለጸው ሕዝቡን ከወቀሰው ከእግዚአብሔር ቃል ጋር በተጓዳኝነት የሚሄድ ነው። ***ጌልገላ፤*** የእስራኤል ሕዝብ በኢያሱ መሪነት ምድሪቱን በወረሱ ጊዜ፣ በመጀመሪያ የተቀመጡበት ስፍራ ነው (ኢሱ4፥19-5፥12ይመ)። ***ከግብፅ..... አወጣኋችሁ፤*** የዘፀአት መጽሐፍ መሪ ሐሳብ ሲሆን፣ እግዚአብሔር ከፍቅሩ የተነሣ ሕዝቡን እንደ ተቤዣቸው በማስረጃነት ተደጋግሞ ተጠቅሷል (ዘፀ 20፥2 ይመ)። ***ልሰጣቸው ወደ ማልሁላቸው፤*** ዘፍ15፥18 እንዲሁም የዕብ 6፥13ማብ ይመ።

2፥2 ***ቃል ኪዳን አታድርጉ፤*** ይህን ማድረግ ከእግዚአብሔር ጋር የገቡትን ኪዳን ማፍረስ ነው (ዘፀ 23፥32 ይመ)።

2፥6-3፥6፤ የመጽሐፉ መግቢያ ሁለተኛው ግማሽ በኢሱ 24፥28-31 ከሚገኘው ትረካ የቀጠለ ነው፤ ይህም መሳ 3፥7-16፥31 ላይ ለቀረበው ትረካ መንደርደሪያ ነው። የእስራኤል ሕዝብ በተስፋዪቱ ምድር ያሳለፉት የመጀመሪያው ምእተ ዓመት ከእምነት

ያለመታዘዝ ውጤት

[6]ኢያሱ ሕዝቡን ካሰናበተ በኋላ እያንዳንዱ የእስራኤል ነገድ ምድሪቱን ለመውረስ ወደ የርስቱ ሄደ። [7]ኢያሱ በሕይወት በነበረበት ዘመን ሁሉ እንዲሁም ከእርሱ በኋላ እግዚአብሔር ለእስራኤል ያደረገውን ታላላቅ ነገሮች ሁሉ ያዩ አለቆች በነበሩበት ዘመን ሁሉ ሕዝቡ እግዚአብሔርን አመለከ።

[8]*የእግዚአብሔር አገልጋይ* የነዌ ልጅ ኢያሱ በመቶ ዐሥር ዓመቱ ሞተ። [9]እነርሱም በኰረብታማው በኤፍሬም አገር በምትገኘው ከገዓስ ተራራ በስተ ሰሜን ባለችው በራሱ ርስት ላይ በተምናሔሬስ ቀበሩት።

[10]ያ ሁሉ ትውልድ ወደ አባቶቹ ከተከማቸ በኋላ እግዚአብሔርንም ሆነ እርሱ ለእስራኤል ሕዝብ ያደረገውን ነገር የማያውቅ ሌላ ትውልድ ተነሣ ። [11]ከዚያም እስራኤላውያን በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ነገር አደረጉ፤ የበኣል አማልክትንም አመለኩ። [12]ከግብፅ ምድር ያወጣቸውን የአባቶቻቸውን አምላክ እግዚአብሔርን ተው፤ በዙሪያቸው ያሉት ሕዝቦች የሚያመልኳቸውን አማልክት ተከተሉ፤ ሰገዱላቸውም። እግዚአብሔርንም አስቈጡት፤ [13]እርሱን ትተው በኣልንና አስታሮትን አምልከዋልና [14]እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ በመቈጣቱ ለሚዘርፏቸው አሳልፎ ሰጣቸው፤ በዙሪያቸው ላሉ ጠላቶቻቸው ሸጣቸው። [15]እስራኤላውያን ለውጊያ በሚወጡበት ጊዜ ሁሉ እግዚአብሔር አስቀድሞ በእርሱ ላይ እንደ ተናገረውና እንደ ማለው ይሸነፉ ዘንድ የእግዚአብሔር እጅ ትከፋባቸው ነበር፤ ከዚህም የተነሣ እጅግ ተጨነቁ።

[16]እግዚአብሔርም ከእነዚህ ወራሪዎች የሚያድኗቸውን መሳፍንት[ሬ] አስነሣ፤ [17]እስራኤላውያን ግን ሌሎችን አማልክት ተከትለው አመነዘሩ፤ ሰገዱላቸውም እንጂ መሳፍንታቸውን አልሰሙም። አባቶቻቸው እግዚአብሔርን በመታዘዝ በሄዱበት መንገድ ሳይሆን፣ አባቶቻቸው የእግዚአብሔርን ሕግ በመከተል ከሄዱበት መንገድ ፈጥነው ፈቀቅ አሉ። [18]እግዚአብሔር መሳፍንትን ባስነሣላቸው ቍጥር ከመስፍኑ ጋር ስለሚሆን፣ እርሱ በሕይወት እስካለ ድረስ እግዚአብሔር ከጠላቶቻቸው ያድናቸው ነበር፤ ከጠላቶቻቸው ሥቃይና መከራ ሲደርስባቸው በሚጮኹበት ጊዜ እግዚአብሔር ይራራላቸው ነበር። [19]መስፍኑ ከሞተ በኋላ ግን ሕዝቡ ሌሎችን አማልክት በመከተል፣ እነርሱን በማገልገልና በማምለክ ከአባቶቻቸው ይልቅ ወደ ክፉ መንገድ ተመለሱ፤ ክፉ ሥራቸውንና የእልኸኝነት መንገዳቸውንም አይተዉም ነበር።

2፥7 ቍ17
2፥8 ኢሱ1፥1
2፥9 ኢሱ19፥50
2፥10 ዘፀ5፥2፤ ገላ4፥8
2፥11 መሳ3፥7:12፤ 4፥1፤6፥1፤ 8፥33፤ 10፥6፤1ነገ15፥26፤16፥31፤22፥53፤2ነገ10፥18፤17፥16
2፥12 ዘኍ11፥33፤ ዘዳ4፥25፤31፥16፤32፥12፤መሳ10፥6፤መዝ78፥58፤106፥36:40
2፥13 መሳ3፥7፤5፥8፤6፥25፤8፥33፤10፥6፤1ሳሙ7፥3፤31፥10፤1ነገ11፥5:33፤2ነገ23፥13፤ነህ9፥26፤መዝ78፥56፤ኤር11፥10
2፥14 ዘዳ28፥25፤31፥17፤32፥30፤መሳ3፥8፤ነህ9፥27፤መዝ44፥10፤89፥41፤106፥41፤ሕዝ34፥8
2፥15 ዘፍ35፥3፤ሩት1፥13፤2ሳሙ22፥7፤2ዜና15፥4፤ኢዮ5፥5፤19፥21፤20፥22፤መዝ4፥1፤18፥6፤32፥4
2፥16 ሩት1፥1፤ 1ሳሙ4፥18፤7፥6፤15፥11፥3፤2ሳሙ7፥11፤1ዜና17፥10፤መዝ106፥46፤ሐሥ13፥20፤ዘዳ9፥12፤ነህ9፥28
2፥17 ቍ7፤ዘፀ34፥15፤ዘኍ15፥39መዝ4፥2፤106፥36
2፥18 ዘፀ2፥23፤ ዘኍ10፥9፤ዘዳ32፥36፤1ሳሙ7፥3፤2ነገ13፥5፤ ኢሳ19፥20፤ 43፥3:11፤45፥15:21፤49፥26፤60፥16፤63፥8
2፥19 ዘፍ6፥11፤ ዘፀ32፥9፤ ዘዳ4፥16፤32፥17፤መሳ4፥1፤8፥33፤ ነህ9፥2፤መዝ78፥57፤ኤር 44፥3:9

ሬ16 በዚህም ከ17—19 ባለው ክፍል *መሪ* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።

ማፈግፈግ፣ ጭቈና፣ ሰቈቃ፣ እንዲሁም የእግዚአብሔር ማዳን በተደጋጋሚ የታዩባቸው ዓመታት እንደ ነበሩ ያመለክታል (ከመጽሐፉ መግቢያ "ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርይው" የሚለውን ይመ)። እስራኤል ከእግዚአብሔር በተሰጣት ተስፋ መሠረት፣ በምትወርሰው ምድር በደስታ መኖር የምትችለው ለእግዚአብሔርና ለኪዳኑ ታማኝ ሆና ስትገኝ ብቻ መሆኑን ጸሓፊው ያስገነዝባል።

2፥6 ***ምድሪቱን ለመውረስ፤*** የ1፥1 ማብ ይመ።

2፥8 ***የእግዚአብሔር አገልጋይ፤*** ኢያሱ እግዚአብሔርን የሚወክል መሆኑን ያመለክታል (የዘፀ 14፥31 ማብ፤ የመዝ 18 ርእስ፤ ኢሳ 41፥8-9፤ 42፥1 ይመ)። ***በመቶ ዐሥር ዓመቱ፤*** ይህን ቍጥር በተመለከተ የዘፍ 50፥26 ማብ ይመ።

2፥10-15፤ የእስራኤል ሕዝብ እግዚአብሔርን ስለ ተወ፣ እርሱም እስራኤልን አልረዳውም። "የገዛውን (ዘፀ 15፥16) እና የታደገውን ሕዝብ" (ዘፀ15፥13፤ ከመዝ74፥2 ጋር ያነጻጽሩ) "ይሸጠዋል።"

2፥10 ***ወደ አባቶቹ ከተከማቸ በኋላ፤*** ዘፍ15፥15 እንዲሁም የዘፍ 25፥8ማብ ይመ። ***እግዚአብሔርንም ሆነ እርሱ ለእስራኤል፤*** እግዚአብሔር ያደረገውን ነገር አላወቁም ነበር (ዘፀ1፥8 ይመ)።

2፥11 ***በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ነገር አደረጉ፤*** ይህን የመሰለ አገላለጽ በ3፥7:12፤ 4፥1፤6፥1፤ 10፥6 ላይ ይገኛል። ***የበኣል፤*** ከነዓናውያን በልዩ ልዩ መልክ የሚያመልኳቸው የዚያው አገር ጣዖታት ናቸው (የቍ 13ማብ ይመ)።

2፥12 ***እግዚአብሔርን አስቈጡት፤*** ዘዳ4፥25 እንዲሁም የዘካ1፥2 ማብ ይመ።

2፥13 ***በኣል፤*** ትርጕሙ "ጌታ" ማለት ነው፤ በከነዓናውያንና በፊንቄያውያን ዘንድ ይመለክ የነበረው ይህ የጣዖት አምላክ የዳጎንና የኤል ልጅ በመባል ይታወቃል፤ በአራም (ሶርያ) ሀዳድ፣ በባቢሎን ደግሞ አዳድ በሚል ስም ይጠራል። በኣል ማሕፀን እንደሚያለመልም፣ ለምድር ሕይወት የሆነውን ዝናም እንደሚሰጥ ይታመን ነበር። እርሱም የልምላሜና የብርታት ምልክት በሆነ ኮርማ ላይ እንደ ቆመ አድርገው ይቀርጹታል (1ነገ12፥28 ይመ)፤ አስፈሪ ደመና ሠረገላው፣ ነጎድጓድ ድምፁ፣ መብረቅ ጦርና ቀስቱ ነው ይላሉ። የበኣል አምልኮ በቤተ ጣዖት ውስጥ ዝሙት መፈጸምንና ሕፃናትን መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብን ያካትታል (ኤር19፥5ይመ)። የኤልያስና የኤልሳዕ ታሪክ (1ነገ17-2ነገ13) እንዲሁም ሌሎች የብሉይ ኪዳን ክፍሎች (ለምሳሌ መዝ 29፥3-9፤ 68፥1-4:32-34፤ 93፥1-5፤ 97፥1-5፤ ኤር10፥12-16፤14፥22፤ ሆሴ2፥8:16-17፤ አሞ5፥8) በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ የበኣልን አምልኮ የሚቃወሙ ናቸው። ***አስታሮት፤*** የበኣል ሚስት እንደ ሆነችው እንደ አስታሮትና የኤል ሚስት እንደ ሆነችው አሼራ እንስት ጣኦት ናት። ኤል የከነዓናውያን አማልክት የበላይ አምላክ ነው ተብሎ ይታመን ነበር። አስታሮት ከምሽት ኮከብ ጋር የምትመሳሰል የተዋበች የጦርነትና የልምላሜ አምላክ እንደ ሆነች ይነገራል። እርሷም በባቢሎን ኢሽታር፣ በአራም (በሶርያ) ደግሞ አታርት በሚል ስም ትመለክ ነበር። ግሪኮች አስታርቴ ወይም አፍሮዲት፣ ሮማውያን ደግሞ ቬኑስ ይሏታል፤ የአስታሮት አምልኮ ዘግናኝና አስጸያፊ ከሆነ የዝሙት ተግባር ጋር የተቈራኘ ነው (1ነገ14፥24፤ 2ነገ 23፥7)።

2፥14 ***አሳልፎ ሰጣቸው፤*** ልክ ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ የሆነ አገላለጽ በ6፥1፤13፥1፤10፥7 ላይ ይገኛል። ***ሸጣቸው፤*** በ3፥8፤4፥2 ላይ ከተጠቀሰው አገላለጽ ጋር ተመሳሳይ ነው።

2፥16-19፤ እስራኤላውያን መከራ በሚያገኛቸው ጊዜ እግዚአብሔር ከጭቈና አገዛዝ ነጻ በማውጣት የሚታደጓቸውን መሳፍንት እያስነሣ ለሕዝቡ ምሕረቱን ይገልጽላቸው ነበር፤ እነርሱ ግን ቀድሞ በሙሴና በኢያሱ ያደረገውን ነገር እንደረሱት ሁሉ፣ አሁንም ይህን የማዳን ሥራውን አላስተዋሉትም።

2፥16 ***መሳፍንት፤*** በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "አስያየሙ" የሚለውን ይመ። ዋና ዋናዎቹ መሳፍንት ስድስት ሲሆኑ፣ ስማቸውም ጎቶንያል፣ ናዖድ፣ ዲቦራ፣ ጌዴዎን፣ ዮፍታሔ፣ ሳምሶን ነበር። ከእነዚህ አነስተኛ ደረጃ የነበራቸው ደግሞ ሰሜጋር፣ ቶላ፣ ኢያዕር፣ ኢብዳን፣ ኤሎም፣ ዓብዶን ይባላሉ፡

2፥17 ***አመነዘሩ፤*** በዕብራይስጥ በኣል "ጌታ" ማለት ሲሆን፣ ሴቶችም ባሎቻቸውን ለመጥራት የሚጠቀሙበት ቃል ነው። በተለዋጭ ዘይቤአዊ አገላለጽ ዝሙትን የሚገልጽ ሲሆን፣ በዚህም የእስራኤል ሕዝብ በኣልን ማምለካቸውን የሚያመለክት የተለመደ አባባል ነው (ሆሴ 2፥2-3:16-17)።

2፥18 ***ሥቃይና መከራ፤*** እስራኤላውያን በግብፅ ባርነት ሥር በነበሩበት ጊዜ የደረሰባቸውን የሚያመለክት ነው (ዘፀ 2፥24፤ 3፥9፤ 6፥5 ይመ)።

[20]ስለዚህ *እግዚአብሔር* በእስራኤል ላይ እጅግ ተቈጣ፤ እንዲህም አለ፤ "ይህ ሕዝብ ለቀደሙ አባቶቹ የሰጠሁትን ቃል ኪዳን ስለተላለፈ፣ እኔንም ስላልሰማ፣ [21]ኢያሱ በሞተ ጊዜ ከተዋቸው በምድሪቱ ከነበሩት ሕዝቦች አንዳቸውንም እንኳ በፊታቸው አሳድጄ አላስወጣም። [22]ይህን የሚያደርገውም አባቶቻቸው እንዳደረጉት ሁሉ፣ እስራኤላውያን *የእግዚአሔርን* መንገድ የሚጠብቁ መሆን አለመሆናቸውን ለማወቅ እፈትናቸው ዘንድ እነርሱን *መሣሪያ* ለማድረግ ነው።" [23]ስለዚህ *እግዚአብሔር* እነዚያን ሕዝቦች በዚያው እንዲኖሩ አደረገ፤ በኢያሱ እጅ አሳልፎ በመስጠት ወዲያውኑ አሳዶ አላስወጣቸውም።

3 በዚህ ጊዜ በከነዓን ላይ በተደረጉት ጦርነቶች ተሳትፈው የማያውቁትን እስራኤላውያን ለመፈተን፣ *እግዚአብሔር* ባሉበት የተዋቸው ሕዝቦች እነዚህ ናቸው፤ [2]ይህን ማድረጉ ቀደም ሲል በጦር ሜዳ ውለው የማያውቁትን የእስራኤል ልጆች የጦርነት ልምድ እንዲያገኙ ለማድረግ ብቻ ነው፤ [3]እነዚህም አሕዛብ አምስቱ የፍልስጥኤም ገዦች፣ ከነዓናውያን በሙሉ፣ ሲዶናውያንና ከበኣል አርሞንዔም ተራራ እስከ ሐማትስ *መግቢያ* ባሉት የሊባኖስ ተራሮች የሚኖሩ ኤዊያውያን ነበሩ። [4]እነዚህ፣ *እግዚአብሔር* በሙሴ በኩል ለቀደሙ አባቶቻቸው የሰጠውን ትእዛዛት ማክበር አለማክበራቸውን ለማወቅ መፈተኛ እንዲሆኑ እዚያው የቀሩ ነበሩ።

[5]ስለዚህ እስራኤላውያን ከከነዓናውያን፣ ከኬጢያውያን፣ ከአሞራውያን፣ ከፌርዛውያን፣ ከኤዊያውያንና ከኢያቡሳውያን ጋር አብረው ኖሩ። [6]እስራኤላውያን የእነዚህን ሴቶች ልጆች አገቡ፤ የራሳቸውንም ሴቶች ልጆች ለእነርሱ ወንዶች ልጆች ዳሩ፤ አማልክቶቻቸውንም አመለኩ።

ጎቶንያል

[7]እስራኤላውያን *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸሙ፤ *እግዚአብሔር* አምላካቸውንም ረሱ፤ የበኣልንና የአስታሮትን አማልክት አመለኩ። [8]*እግዚአብሔር* በእስራኤላውያን ላይ እጅግ ተቈጣ፤ ስለዚህ ለመስጴጦምያ[a] ንጉሥ ለኵሰርሰቴም አሳልፎ ሰጣቸው፤ እስራኤላውያንም ስምንት ዓመት በባርነት ተገዙለት። [9]እስራኤላውያን ወደ *እግዚአብሔር* በጮኹ ጊዜ ግን የካሌብን ታናሽ ወንድም የቄኔዝን ልጅ ጎቶንያልን *ታዳጊ* አድርጎ አስነሣላቸው። [10]*የእግዚአብሔር* መንፈስ በእርሱ ላይ ወረደ፤ የእስራኤል መስፍን[+] ሆኖ ወደ ጦርነትም ወጣ። *እግዚአብሔር* የመስጴጦምያን ንጉሥ ኵሰርሰቴምን አሳልፎ ስለ ሰጠው ድል አደረገ። [11]የቄኔዝ ልጅ ጎቶንያል እስኪሞት ድረስ ምድሪቱ ለአርባ ዓመት ሰላም አገኘች።

2፥20 ዘጸ31፥17፤ ኢሱ7፥11፤23፥16፤ 2ነገ17፥15
2፥21 ኢሱ23፥5
2፥22 ዘዳ22፥1፤ ዘፀ15፥25
2፥23 መሳ1፥1
3፥1 ዘፀ15፥25
3፥3 ዘፍ 10፥14፡17፤ ዘኍ13፥21፤ ዘዐ፥8፤ ዘሌ13፥21፤ ዘጸ3፥8፤ ኢሱ13፥3
3፥4 ዘፀ15፥25 3፥5 ኢሱ3፥10፤ 11፥3፤ዕ ዝ9፥1፤ መዝ106፥35
3፥6 ዘፀ34፥16፤ ዘዳ7፥3-4፡16፤ዕ ዝ10፥18፤ ነህ13፥23፤ሚል2፥11
3፥7 ዘፀ34፥13፤ ዘዳ4፥9፤32፥18፤ መሳ2፥11፡13፤8፥34፤ 1ነገ16፥33፤2ዜና34፥7፤መዝ78፥11፡42፤106፥7፤ኢሳ17፥8፤ ኤር23፥27
3፥8 ቍ 10፤ዘፍ 24፥10፤መሳ2፥14፤ መዝ44፥12፤ኢሳ 50፥1፤52፥3
3፥9 ቍ15፤ ዘጸ 28፥29፤ ኢሱ15፥17፤ መሳ6፥6፡7፤10፥10፤1ሳሙ12፥10ነህ9፥27፤ መዝ106፥44፤107፥13
3፥10 ቍ8፤ ዘፍ10፥22፤ዘኍ11፥25፤መሳ6፥34፤11፥29፤ 13፥25፤14፥6፡19፤15፥14፤1ሳሙ11፥6፤16፥13፤1ነገ18፥46፤ 1ዜና12፥18፤2ዜና24
3፥11 ቍ30፤ዘፀ16፥35፤ኢሱ14፥15፤15፥17፤ መሳ5፥31፤8፥28

[a]3 ወይም *እስከ መግቢያው ድረስ* ተብሉ ሊተረጉም ይችላል።
[a]8 ስሜን ምዕራብ መሴጴጦንያ ነው።
[+]10 ወይም *መሪ* ተብሉ ሊተረጉም ይችላል።

2፥20-23፤ እግዚአብሔር የእስራኤልን ታማኝነትና ታዛዥነት ለመፈተን ሲል የቀሩት ሕዝቦች እዚያው ባሉበት እንዲቀመጡ ፈቀደ።

3፥1-6፤ ኢያሱ በሞተበት ዘመን (ቍ1-4) የእስራኤል ሕዝብ ይዞት የነበረውን አገር በምዕራብና በሰሜን የሚያዋስኑትን ሕዝቦች ስም በዚህ ክፍል ተጠቅሰዋል፤ እስራኤላውያን በያዙት ግዛት ውስጥ የአገሬው ተወላጅ የሆኑ ብዙ ሕዝብ ይኖሩ ነበር (ቍ5፤ 1፥27-36 ይመ)፤ እስራኤላውያንም የእነዚህን ሕዝብ ሃይማኖት እስከሚከተሉ ድረስ ከእነርሱ ጋር ተቀላቅለው ይኖሩ ነበር።

3፥2 ***የጦርነት ልምድ እንዲያገኙ ለማድረግ ብቻ፤*** እስራኤላውያን የእግዚአብሔር ኪዳን አገልጋይ እንደ መሆናቸው መጠን፣ በምድሪቱ ላይ ተደላድለው የተቀመጡትን ኀያላን መንግሥታትን የሚወጉ የእግዚአብሔር ሰራዊት ናቸው። ገና ድል ካላገኘው ጦርነት አንጻር ሲታይ፣ ቀጣዩ የእስራኤል ትውልድ ወደ ፊትም ቢሆን ለጦርነት ብቃት ያለው ብርቱ ሰራዊት ሆኖ መገኘት ነበረበት፤ እዚህ ላይ "ብቻ" የሚለው ቃል የሚያመለክተው "በተለይ" የሚለውን ነው።

3፥3 ***አምስቱ...ገዦች፤*** በዕብራይስጥ "ገዥዎች" የሚለው ቃል አምባ ገነንነትን የሚያመለክት ነው። (የኢያሱ13፥3ማብ ይመ)፤ በዚህም የሚጠሩት ፍልስጥኤማውያን ገዦች ብቻ ነበሩ። እነዚህም ገዦች በኮንፌደሬሽን የሚተዳደሩትን አምስት ከተሞች የሚቈጣጠሩ ነበሩ። በአንድ ወቅት ይሁዳ ከእነዚህ ከተሞች ሦስቱን ድል ቢያደርግም፣ በአገዛዙ ሥር (1፥18) ሊያቈይ አልቻለም። ***ሲዶናውያን፤*** እዚህ ላይ የተጠቀሰው በጥቅሉ ፊንቄያውያንን ለማመልከት ነው። ***ኤዊያውያን፤*** እስከ ሐማት የሚዘልቀውን ሰሜኑን የከነዓን ምድር የሚያመለክት ነው (ኢሱ 11፥3 ይመ)። ***ከበኣል አርሞንኤም ተራራ፤*** ምናልባትም የአርሞንኤም ተራራ ሳይሆን አይቀርም (1ዜና 5፥23 ይመ)።

3፥6 ***ሴቶች ልጆች አገቡ ... አማልክቶቻቸውንም አመለኩ፤*** የኢሱ 23፥12 ማብ ይመ። እንዲህ ያለው በጋብቻ መቀላቀል ያስከተለው ጠንቅ በሰሎሞን ሕይወት ታይቶአል (1ነገ11፥1-8)።

3፥7-11፤ ጸሐፊው ስለ ዐበይት መሳፍንት ሲጽፍ የተጠቀመበትን ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽ ስለ መስፍኑ ጎቶልያል ለመዘገብም ተጠቅሞበታል። ከዚህም የተነሳ አጭጭር መግለጫዎች ክእምነት ማፈግፈግ፣ ጭቆና፣ መከራ ድነትና ሊታወስ የሚችል ማጠቃለያ አክሉበታል። ዝርዝር ሁኔታዎችን የሚያቀርበው ግን የተሟላ ዘገባ ለማቅረብ በሚፈልግበት ጊዜ ብቻ ነው (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ ሥነ ጽሑፋዊው ባሕርያቱ ይሚለውን ይመ)።

3፥7 ***በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸሙ፤*** በዚያን ዘመን በተከታታይ የተነሡት መሳፍንት የፈጸሙትን በደል ለማመልከት የተጠቀሰ ተደጋጋሚ አገላለጽ ነው (ቍ12፤4፥1፤6፥1፤10፥6፤ 13፥1ይመ)። ***የበኣል....አማልክት፤*** የ12፥13 ማብ ይመ። ***የአስታሮት፤*** የ2፥13፤ የዘፀ34፥13 ማብ ይመ።

3፥8 ***ለኵሰርሰቴም፤*** የስሙ ትርጕም "በእጥፍ የክፋ ኩሻን" ማለት ሊሆን ይችላል፤ ምናልባትም የስሙ ትርጕም እውነተኛ ስሙንና ባሕርይውን የሚያሳይ ሊሆን ይችላል (ብዔል ዜቡልን በተመለከተ የ10፥6 ማብ ይመ)

3፥9 ***ወደ እግዚአብሔር በጮኹ ጊዜ፤*** ከእያንዳንዱ መስፍን መነሣት በፊት በተደጋጋሚ ከደረሰባቸው መከራ የተነሣ፣ እስራኤላውያን ወደ እግዚአብሔር ያሰሙትን የመከራ ጩኸት ያመለክታል። ***ጎቶንያል፤*** 1፥13 ይመ።

3፥10 ***የእግዚአብሔር መንፈስ በእርሱ ላይ ወረደ፤*** ለጌዴዎን (6፥34)፣ለዮፍታሔ (11፥29)፣ ለሳምሶን (14፥6፡9) እንዲሁም ለዳዊት (1ሳሙ16፥13) እንዳደረገው ሁሉ፣ ለጎቶንያልም ሕዝቡን ይታደግ ዘንድ የመንፈስ ቅዱስ ኀይል ሰጠው፤ ከዘኍ11፥25-29 ጋር ያነጻጽሩ።

3፥11 ***ምድሪቱም ... ዓመት ሰላም አገኘች፤*** የእያንዳንዱ መስፍን የአገዛዝ ዘመን ሲያበቃ በተደጋጋሚ መደምደሚያ ሆኖ የሚቀርብ ሐሳብ ነው (የተጠቀሰውም እዚህ ላይና፣ ቍ30፤5፥31፤ 8፥28 ላይ ብቻ ነው)። ጌዴዎን መስፍን ሆኖ ከገዛ በኋላ ግን ይህ አባባል ቀርቶ፣ "***እስራኤልን... ዓመት መራቸው***" በሚል ተተክቶአል (12፥7፤15፥20፤16፥31)። ***አርባ ዓመት፤*** የአንድን ትውልድ ዘመን የሚያመለክት የተለመደ አነጋገር ነው።

ናዖድ

[12]እስራኤላውያን እንደ ገና በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸሙ፤ ይህን በማድረጋቸውም እግዚአብሔር የሞዓብ ንጉሥ ዔግሎን በእስራኤል ላይ እንዲበረታባቸው አደረገ:: [13]እርሱም አሞናውያንንና አማሌቃውያንን ካስተባበረ በኋላ እስራኤልን ወግቶ የዘንባባ ዛፎች[a] ከተማ የሆነችውን ኢያሪኮን ያዙ:: [14]እስራኤላውያንም ለሞዓብ ንጉሥ ለዔግሎን ዐሥራ ስምንት ዓመት ተገዙለት::

[15]እስራኤላውያን እንደ ገና ወደ እግዚአብሔር ጮኹ፤ እግዚአብሔርም ብንያማዊውን የጌራን ልጅ ግራኙን ናዖድን ነጻ እንዲያወጣቸው አስነሣው:: እስራኤላውያን ናዖድን ግብር አስይዘው ወደ ሞዓብ ንጉሥ ወደ ዔግሎን ላኩት:: [16]እርሱም በሁለት በኩል ስለታም የሆነና አንድ ክንድ ተኩል ርዝመት[+] ያለው ሰይፍ አዘጋጅቶ በልብሱ ውስጥ በቀኝ ጭኑ ላይ አሰረው:: [17]ግብሩንም ወፍራም ለነበረው ለሞዓብ ንጉሥ ለዔግሎን አቀረበ፤ [18]ናዖድም ግብሩን ካቀረበ በኋላ፣ ግብር ተሸክመው የመጡት ሰዎች ተመልሰው እንዲሄዱ አደረገ:: [19]እርሱ ራሱ ግን ጌልጌላ አጠገብ ድንጋዮች[*] ተጠርበው ከሚወጡበት አካባቢ ሲደርስ ወደ ኋላ በመመለስ ወደ ንጉሡ ሄዶ፣ "ንጉሥ ሆይ፤ በምስጢር የምነግርህ ነገር አለኝ" አለው::

ንጉሡም፣ "ጸጥታ!" ሲል፤ አጠገቡ የነበሩት አገልጋዮች በሙሉ ትተውት ወጡ:: [20]ንጉሡ ሰገነት ላይ ባለው ነፋሻ ዕልፍኝ[†] ውስጥ ብቻውን ተቀምጦ ሳለ ናዖድ ቀረብ ብሎ፣ "ከእግዚአብሔር ዘንድ ለአንተ ያመጣሁት መልእክት አለኝ" አለው፤ ንጉሡም ከዙፋኑ ተነሣ:: [21]ናዖድ ግራ እጁን ሰደድ በማድረግ ሰይፉን ከደበቀበት ከቀኝ ጭኑ መዝዞ በንጉሡ ሆድ ሻጠው:: [22]እጀታው ሳይቀር ሰይፉ እንዳለ ሆዱ ውስጥ ገባ፤ ስለቱም በጀርባው ወጣ፤ ሞራም ስለቱን ሸፈነው፤ ናዖድ ሰይፉን ስላልነቀለው አንጀቱ ተዘረገፈ:: [23]ከዚያም በኋላ ናዖድ በዕልፍኙ[‡] መግቢያ ወጣ፤ የዕልፍኙንም በር በንጉሡ ላይ ዘግቶ ቈለፈው:: [24]ናዖድ ከሄደ በኋላ የንጉሡ አገልጋዮች ሲመጡ፣ የዕልፍኙ በር ተቈልፎ አገኙት፤ እነርሱም፣ "በውስጠኛው ክፍል እየተጸዳዳ ይሆናል" አሉ፤ [25]እስኪደክማቸውም ድረስ ጠበቁ፤ ነገር ግን ንጉሡ የእልፍኙን በሮች ባለመክፈቱ ቍልፍ ወስደው ከፈቱ፤ በዚያም ጌታቸው ሞቶ፣ በወለሉም ላይ ተዘርግቶ አገኙት:: [26]የንጉሡ አገልጋዮች በዕልፍኙ በር ላይ ቆመው ሲጠባበቁ ናዖድ ርቆ ሄደ፤ ድንጋዮች ተጠርበው በሚወጡበት በኩል ወደ ሴርታይም አመለጠ:: [27]እዚያም እንደ ደረሰ፣ በኰረብታማው በኤፍሬም ምድር ቀንደ መለከቱን ነፋ፤ እስራኤላውያንም በእርሱ መሪነት ከኰረብታው ላይ አብረውት ወረዱ::

[28]እርሱም፣ "ጠላታችሁን ሞዓብን እግዚአብሔር በእጃችሁ አሳልፎ ስለ ሰጣችሁ ተከተሉኝ" በማለት አዘዛቸው፤ እነርሱም ተከትለውት ወረዱ፤ ከዚያም ከዮርዳኖስ ወደ ሞዓብ የሚያሻግሩትን መልካዎች በመያዝ አንድም ሰው እንዳያልፍ ከለከሉ:: [29]በዚያን ጊዜ ብርቱና ኀይለኛ የሆኑ ዐሥር ሺህ ሞዓባውያንን ገደሉ፤ አንድም ሰው አላመለጠም:: [30]በዚያን ቀን ሞዓብ በእስራኤል ድል ሆነች፤ ምድሪቱም ለሰማንያ ዓመት ሰላም አገኘች::

ሰሜጋር

[31]ከናዖድ በኋላ ስድስት መቶ ፍልስጥኤ

3፥12 መሳ2፥11፤1ሳሙ12፥9
3፥13 ዘፍ14፥7፤19፥38፤መሳ1፥16፤10፥11
3፥14 ኤር48፥1
3፥15 ቍ9:16:
3፥16 ቍ15
3፥17 ቍ15፤ኢዮ15፥27፤መዝ73፥4፤17:18፤መሳ4፥1፤20፥16፤2ሳሙ8፥2:6፤1ነገ4፥21፤2ነገ17፥3፤ዜና12፥2፤2ዜና10፥1፤መዝ68፥29፤72፥10፤89፥22፤መክ2፥8፤ኢሳ60፥5፤ሆሴ10፥6
3፥20 ነህ8፥5፤አሞ3፥15
3፥21 2ሳሙ2፥16፤3፥27፤20፥10
3፥24 1ሳሙ24፥3
3፥25 2ነገ2፥17፤8፥11
3፥27 ዘሌ25፥9፤መሳ6፥34፤7፥18፤2ሳሙ2፥28፤ኢሳ18፥3፤ኤር42፥14
3፥28 ዘፍ19፥37፤ዘኍ13፥29፤ኢሱ2፥7፤24፤መሳ1፥2
3፥30 ቍ11፤ዘፍ36፥35
3፥31 ኢሱ13፥2፤23፥10፤መሳ5፥6፤10፥1፤13፥1፤1ሳሙ5፥1፤31፥1፤2ሳሙ8፥1፤ኤር25፥20፤47፥1

[a]13 ኢያሪኮ ነች
[+]16 0.5 ሜትር ያህል ነው
[*]19 በዚህና በቍጥር26 ላይ ጣዖት ተብሉ ሊተረጐም ይችላል::
[†]20 የዕብራይስጡ ሐረግ ትርጕም በትክክል አይታወቅም::
[‡]23 የዕብራስጡ ቃል ትርጕም በትክክል አይታወቅም::

3፥12-30፤ ይህ ክፍል ናዖድ በሞዓብ ንጉሥ በዔግሎን ላይ ያገኘውን ድል የሚያወሣ ነው:: ግራኙ የብንያም ሰው ናዖድ በእርግጥም የሚደነቅ ጀግና ነበር:: ምንም ሰው አብሮት ሳይኖር፣ አንድ ራሱን ብቻ ሆኖ፣ የራሱን ብልሃትና ዘዴ በመጠቀም በከነዓን ምድር በኢያሪኮ አጠገብ ተደላድሎ ይኖር የነበረውን የሞዓብን ንጉሥ መግደል ቻለ:: ይህ ታሪክ በመጽሐፈ መሳፍንት ከተወሡት አምስት የተለያዩ ዋና ዋና ትረካዎች ጋር ሲነጻጸር፣ ስለ ሳምሶን ከተጻፈው ጋር ተመሳሳይነት አለው::

3፥12 **ሞዓብ፤** የዘፍ 19፥33 ማብ ይመ::

3፥13 ***አሞናውያን፤*** የዘፍ 19፥33 ማብ ይመ:: ***አማሌቃውያን፤*** እነዚህ የዔሳው ዘሮች ሲሆኑ (ዘፍ36፥12:16)፣ የኖሩትም በኔጌብ ነበር (ዘኍ 13፥29):: የዘፍ 14፥7 ማብ ይመ::

3፥14 ***እስራኤላውያን፤*** እዚህ ላይ በይበልጥ የሚያመለክተው ብንያምንና ኤፍሬምን ነው::

3፥15 ***ግራኙን፤*** ግራኝ መሆን በብንያማውያን ዘንድ አይፈለግም ነበር (20፥15-16):: ብንያም ማለት "የቀኝ እጁ ልጅ" ማለት ስለ ሆነ፣ ነገሩ የምጸት አባባልም ነው:: ናዖድ ግራኝ ስለ ነበር፣ ጩቤው እንዳይታይ አድርጎ ሊደብቀው ችሎአል (ቍ21 ይመ):: ***ግብር፤*** ከዕርሻ በሚገኝ ምርት የሚከፈል ዓመታዊ ክፍያ ሊሆን ይችላል (ከ2ነገ 3፥4 ጋር ያነጻጽሩ)::

3፥16 ***በሁለት በኩል ስለታም የሆነ... ሰይፍ፤*** በመሳፍንት ዘመን እስራኤላውያን ይጠቀሙበት የነበረው የጦር መሣሪያ የሚሰራው በወቅቱ የሚገጥማቸውን አደጋ ለመቋቋም ነበር፤ ከዚህ አንጻር የሰሜጋርን የበሬ መንጃ (ቍ31)፣ የኢያዔልን ካስማ (4፥22)፣ የጌዴዎንን ማሰሮዎችና ችቦዎች (7፥20)፣ የሴትየዋን መጅ (9፥53) እንዲሁም የሳምሶንን የአህያ መንጋጋ (15፥15) መጥቀስ ይቻላል፤ በተጨማሪም 1ሳሙ 13፥19 ይመ::

3፥19 ***ድንጋዮች፤*** የተጠረቡ ምስሎችን ያመለክታል፤ ነገር ግን እዚህ ላይ የዔግሎንን የተጠረበ ምስል ሊሆን ይችላል:: ይኸውም ዔግሎን በዚያን ጊዜ ወደ ግዛቱ የጨመረውን የአዲሱን አገር ወሰን ለማመልከት ያቆመው ሐውልት ነው:: ይህ ዐይነት ልማድ በቅርብ ምሥራቅ አገሮች የተለመደ ነበር::

3፥20 ***ሰገነት፤*** በዚያን ዘመን በየቤቱ ጣራና (2ነገ 4፥10-11) በቤተ መንግሥት ሰገነት ጣራ (ኤር22፥13-14) ላይ ዕልፍኞች ይሠሩ ነበር፤ የዓይነ ርግብ መስኮት ስላላቸው በበጋው ወራት ለስስ ያለ አየር በማስገባት ቀዝቀዝ ያለ አየር ያስገኙ ነበር::

3፥22 ***በጀርባው ወጣ፤*** ወይም "ሆድ ዕቃው ተዘረገፈ" ማለት ነው::

3፥28 ***የሚያሻግሩትን መልካዎች በመያዝ፤*** መተላለፊያውን አስቀድመው መያዛቸው፣ ሞዓባውያን ደጀን ጦር እንዳይልኩ አገዳቸው፤ እስራኤላውያንም ከኢያሪኮ የሚሸሹትን ሞዓባውያንን በሙሉ እንዲጨርሷቸው ረድቶአቸዋል::

3፥30 ***ሰማንያ ዓመት፤*** በመጽሐፈ መሳፍንት ውስጥ አብዛኛውን ጊዜ ቍጥሮች የሚነገሩት በማጠጋጋት ነው (ከመግቢያው "ታሪካዊ ዳራው" የሚለውን ይመ)::

3፥31 ***ሰሜጋር፤*** ከስድስቱ ታናናሽ መሳፍንት አንዱ ሲሆን፣ የኖረውም ዲቦራ በነበረችበት ዘመን ነበር (5፥6-7 ይመ):: ስሙ ለየት ያለ ስለሆነ፣ ይህ ሰው እስራኤላዊ ሳይሆን የሌላ አገ

ማውያንን በበሬ መንጃ የገደለው የዓናት ልጅ ሰሜጋር ተነሣ፤ እርሱም እንደዚሁ ደግሞ እስራኤልን አዳነ።

ዲቦራ

4 ናዖድ ከሞተ በኋላ እስራኤላውያን እንደ ገና በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸሙ። [2]ስለዚህም እግዚአብሔር በሐጾር ሆኖ ይገዛ ለነበረው ለከነዓን ንጉሥ ለኢያቢስ አሳልፎ ሸጣቸው። የኢያቢስ ሰራዊት አዛዥ፣ በሐሮሼትሐጎይም የሚኖረው ሲሣራ ነበረ፤ [3]እርሱም ዘጠኝ መቶ የብረት ሠረገሎች ስለ ነበሩት እስራኤላውያንን ሃያ ዓመት እጅግ አስጨነቃቸው፤ እነርሱም ይረዳቸው ዘንድ ወደ እግዚአብሔር ጮኹ።

[4]በዚያን ጊዜ የለፊዶት ሚስት ነቢዪቱ ዲቦራ በእስራኤል ላይ ፈራጅ[ፕ] ነበረች። [5]እርሷም በኰረብታማው በኤፍሬም ምድር፣ በራማና በቤቴል መካከል ካለው የዲቦራ ዘንባባ ዛፍ ሥር ተቀምጣ ትፈርድ ነበር፤ እስራኤላውያንም ለፍርድ ወደ እርሷ ይመጡ ነበር። [6]ዲቦራ፣ በንፍታሌም ውስጥ ቃዴስ በተባለች ከተማ ይኖር የነበረውን የአቢኒኤምን ልጅ ባራቅን አስጠርታ እንዲህ አለችው፤ "የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ሲል ያዝሃል፤ "ተነሣ፤ ከንፍታሌምና ከዛብሎን ዐሥር ሺህ ሰዎች ይዘህ ወደ ታቦር ተራራ ውጣ፤ [7]እኔም የኢያቢስን ሰራዊት አዛዥ ሲሣራን ከሠረገሎቹና ከሰራዊቱ ጋር ቂሶን ወንዝ እንዲመጣ አነሣሣዋለሁ፤ በእጅህም አሳልፌ እሰጥሃለሁ።"

[8]ባርቅም፣ "አብረሽኝ የምትሄጂ ከሆነ እሄዳለሁ፤ አብረሽኝ የማትሄጂ ከሆነ ግን አልሄድም" አላት።

[9]ዲቦራ መልሳ፣ "ይሁን እሺ፤ መሄዱን አብሬህ[ሖ] እሄዳለሁ፤ በዚህ ሁኔታ የምትሄድ ከሆነ ግን ክብሩ ለአንተ አይሆንም፤ እግዚአብሔር ሲሣራን ለሴት አሳልፎ ይሰጣልና" አለችው። ስለዚህ ዲቦራ ከባርቅ ጋር ወደ ቃዴስ ሄደች፤ [10]በዚያም ባርቅ ለዛብሎንና ለንፍታሌም ሰዎች ጥሪ አስተላለፈ፤ ዐሥር ሺህ ሰዎች ተከተሉት፤ ዲቦራም አብራው ሄደች።

[11]በዚያን ጊዜ ቄናዊው ሔቤር፣ የሙሴ

4፥1 መሳ2፥11፡ 19፤3፥15
4፥2 ዘዳ32፥30፤ ኢሱ11፥1፤ 1ሳሙ12፥9፤ መዝ83፥9
4፥3 ኢሱ17፥16፤ መሳ10፥12፤ መዝ106፥42
4፥4 ዘፀ15፥20፤ መሳ5፥1:7:12:15
4፥5 ኢሱ12፥9፤ 18፥25፤1ሳሙ14፥2፤ 22፥6
4፥6 ዘፍ30፥8፤ ኢሱ12፥22፤ 19፥22፤መሳ5፥1:12: 15:18፤6፥35፤ 1ሳሙ12፥11፤ ዕብ11፥32
4፥7 ቍ13፤ ኢሱ11፥1፤ መሳ1፥2፤5፥21፣1ነገ 18፥40፤መዝ83፥9
4፥9 ኢሱ12፥22
4፥10 2ዜና 36፥23፤ዕዝ1፥2፤ኢሳ4 1፥2፤42፥6፤ 45፥3፤ 46፥11፤48፥15
4፥11 ዘፍ15፥19፤ ዘኍ10፥29፤ኢሱ19፥33፤24፥26፤ መሳ9፥6

[ፕ]4 በትውፊት *መሳፍንት* ማለት ነው
[ሖ]9 ወይም፣ *ነገር ግን ልትሄድ ወደ ዐቀድከበት ስፍራ*

ሰው ሊሆን ይችላል። ***የዓናት ልጅ፤*** ይህ የሚያሳየው አንድም ሰሜጋር የመጣው ከቤት ዓናት መሆኑን፣ አሊያም ቤተሰቡ ዓናት የምትባለውን ጣዖት አምላክ ማምለኩን ነው። የበኣል እኅት የሆነችው ዓናት ለበኣል ትዋጋለት ነበር፣ የጦርነት አምላክ ስትሆን፣ "የዓናት ልጅ" የሚለው አባባል የጦርነት ማዕረግ ስም ሊሆን ይችላል፤ ትርጕሙም "ተዋጊ" ማለት ነው። ***በበሬ መንጃ፤*** ረዘም ያለ ዘንግ ሲሆን፣ አልፎ አልፎም እንስሳትን እያጣደፉ መንዳት እንዲቻል በጫፉ ላይ ሹል ብረት ይኖረዋል፤

4፥1-5፥31፤ ዲቦራ የከነዓናውያን የጦር አለቃ በሆነው በሲሣራ ላይ የተቀዳጀችው ድል፣ መጀመሪያ በስድ ንባብ (ም 4) ከዚያም ቀጥሎ በቅኔ (ም5) ቀርቦአል። ከነዓናውያን ከበስተ ሰሜን በኩል መምጣታቸው ከፋኛ ያሰጋ በነበረበት ወቅት፣ ዲቦራ የተባለች አንዲት ሴት ወደ እግዚአብሔር ጦርነት እንዲገቡ ጥሪ እስካደረገችበት ጊዜ ድረስ፣ እስራኤላውያን ኀይላቸውን በማስተባበር ጠላቶቻቸውን መቋቋም አልቻሉም ነበር። የእስራኤል ተዋጊዎች ቍርጠው በመነሣት ጠላትን ለመግጠም ድፍረቱ ስላልነበራቸው የድሉን ክብር ያገኘችው ኢያኤል የተባለች አንዲት ሴት ነበረች። ኢያኤል ምናልባትም እስራኤላዊት ላትሆን ትችላለች።

4፥1-2፤ ከከነዓናውያን በስተቀር የእስራኤል ጠላቶች የሚመጡት ድል አድርጋ ከያዘቻቸው ግዛት ውጭ ነበር። እንደ መስጴጦምያ፣ ሞዓብ፣ ምድያንና አሞን ያሉት ሕዝቦች ዋናው ፍላጎታቸው ምርኮና ብዝበዛ ማካሄድ ሲሆን፣ በም4-5 እንደ ተጻፈው የከነዓናውያን መሻት ግን በሰሜን መልሰው ኀይላቸውን ለማጠናከር ነበር፤ ፍልስጥኤማውያንም ደቡቡንና መካከለኛውን አገር እስከ መጨረሻው ለመቈጣጠር ሲሉ ከእስራኤል ጋር ያለ ማቋረጥ ጦርነት ያካሂዳሉ።

4፥2 ***ሐጾር፤*** ለኢያቢስ ሥርወ መንግሥት የመጀመሪያዪቱ መናገሻ ከተማ ናት። እስካሁንም እንደ ፈራረሰች ትገኛለች፤ የኢሱ 11፥10 ማብ ይመ። ሲሣራ በሐጾር ነገሥታት ሥር የነበረውን ግዛት ወደ ቀድሞ ቦታው ለመመለስ ፈልጎ ነበር። ***ኢያቢስ፤*** መዝ 83፥9-10ይመ። ይህ ስም የተጸውዖ ስም ሳይሆን፣ ነገሥታት የሚጠሩበት የማዕረግ ስም ሊሆን ይችላል። (ኢሱ11፥10) ***ሲሣራ፤*** የሚለው ስም ከነዓናዊ አለመሆኑን የሚጠቍም ነው።

4፥3 ***ዘጠኝ መቶ፤*** ቍጥሩ ይህን ያህል የሆነ ለጦርነት የተዘጋጀ ሠረገላ የአንዲት ከተማ ብቻ ሳይሆን፣ ምናልባት የእስራኤል ጠላቶች በኅብረት ያሰለፉት ኀይል ሊሆን ይችላል። በ15ኛው ዓ.ቅ.ክ. ገደማ የነበረው ኃያላዊ ፈርዖን ቱትሞስ በመጊዶን ጦርነት ዘጠኝ መቶ ሃያ አራት ሠረገሎች መማረኩን ተናግሮ ነበር። ***እስራኤላውያን፤*** በይበልጥ ዛብሎንንና ንፍታሌምን ያመለክታል፤ ይሁን እንጂ ምዕራቡን ምናሴን፣ ይሳኮርንና አሴርንም ያካትታል።

4፥4 ***ዲቦራ፤*** ትርጕሙ "ንብ" ማለት ነው፤ ከዘዳ1፥44 ጋር ያነጻጽሩ። በመጽሐፈ መሳፍንት ውስጥ ነቢይ መሆኗ የተነገረላት ሴት ፈራጅ እርስዋ ብቻ ናት። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ነቢይነታቸው የተወሣላቸው ሌሎች ሴቶች የሙሴ እኅት ማርያም (ዘፀ15፥20)፣ ሕልዳና (2ነገ22፥14)፣ ኖዓድያ (ነህ 6፥14)፣ እንዲሁም ሐና (ሉቃ2፥36) ናቸው፤ በተጨማሪም የሐሥ 21፥9 ይመ።

4፥6 ***በንፍታሌም ውስጥ ቃዴስ፤*** በከነዓናውያን ጭቈና ፍዳዋን ያየች ከተማ ናት። ***ባርቅ፤*** ትርጕሙ "መብረቅ" ማለት ነው። ይህም የሚንቦገቦግ የእግዚአብሔር ሰይፍ (ዘዳ32፥41) እንዲሆን መጠራቱን ያመለክታል። ከእምነት ጀግኖች አንዱ እንደ ሆነ ስሙ በዕብ 11፥32 ላይ ተጠቅሶአል። ***ንፍታሌም እና ዛብሎን፤*** ለእነዚህ ነገዶች የቅርብ ጎረቤት ናት፤ እዚህ ቍጥር ላይ አልተጠቀሰችም፤ ይሁን እንጂ በም5፥15 ላይ ስለ ጦርነቱ በሚያወሣው ግጥም ውስጥ ስሟ ገብቶአል። ባጠቃላይ ስድስት ነገዶች በጦርነቱ መካፈላቸው ተጠቅሶአል። ***ታቦር ተራራ፤*** ከፍታው 1300 ጫማ ሲሆን፣ የሚገኘውም ከጦርነቱ ቦታ በስተ ሰሜን ምሥራቅ ነው።

4፥7፤ እስራኤላውያን የሰፈሩበት የታቦር ተራራ ተረተር በሠረገላ ለሚደረገው ጦርነት አመቺ አልነበረም፤ ሲሣራን እንዲህ ባለው ወጥመድ ውስጥ እንዲገባ ማድረግ የእግዚአብሔርም ዐላማና ዕቅድ ነበር። ሲሣራ ጦርነቱን ለማካሄድ በጥንቃቄ የመረጠው ቦታ በቂሶን ወንዝ አጠገብ የሚገኘውን የኢይዝራኤል ሸለቆ ነበር፤ ቦታውም ሠረገሎቹን በማንኛውም አቅጣጫ ለማንቀሳቀስ፣ ጦርነቱን በተፈለገበት ሁኔታ ለመምራትና ከየትኛውም አቅጣጫ ሆኖ አደጋ ለመጣል ምቹ በመሆኑ ያደረገው ምርጫ ብልኀት የጐደለው አልነበረም፤ ይሁን እንጂ ያደረገው ነገር ተመልሶ ለራሱ መጥፊያ ሆነው፤ እግዚአብሔር በኢያሱ ዘመን እንዳደረገው ሁሉ (ኢሱ10፥11-14) አሁንም ለእስራኤላውያን በኀይለኛ ማዕበልና በጐርፍ ሙላት (5፥20-21) ከሰማይ እንደሚዋጋላቸው አላወቀም ነበር። በዚህ ዘመንም በቂሶን ወንዝ አካባቢ ባለው ሜዳ ላይ በረዶና ውሽንፍር የቀላቀለ ኀይለኛ ዝናብ በመውረዱ፣ በዚያ አቋርጦ ማለፍ የማይሞከር ነበር፤ በ1799 ዓ.ም. በሚያዝያ ወር ከመጠን በላይ የሞላው የቂሶን ወንዝ ናፖሊዮን በቱርክ ሠራዊት ላይ ድል እንዲቀዳጅ አስችሎታል።

4፥9 ***ለሴት፤*** የባርቅ ፍርሀት (የሌሎቹም የእስራኤል ጦረኞች ፍርሀት) በእግዚአብሔር ላይ ካለመታመን የተነሣ ስለ ሆነ ተግሣጽ ደርሶበታል (የ9፥54 ማብ ይመ)።

4፥11 ***ቄናዊው ሔቤር፤*** ሔቤር የሚለው ቃል ትርጕም "ማኅበር"፣ ማለት ነው፤ እንዲሁም ቄናዊ ማለት ከብረት ቀጥቃጭ ጕሣዎች የሆነ ማለት ነው። ይህ ከሕዝቡ አንድ ክፍል የሆነው ጕሣ፣ ከሙሴ ዘመን ጀምሮ ከእስራኤል ጋር ተባብሮአል፤ በዚያ ጊዜ ቍጥሩ ከፍተኛ የሆነ 'የብረት ሠረገላ" ተዋጊ ኀይል ከሚያሰባስበው

ዐማች የአባብ ልጆች ከሆኑት ከሌሎቹ ቄና ውያን ተለይቶ በቃዴስ አጠገብ ጻዕናይም ከተባለ ቦታ ከሚገኘው ትልቅ ወርካ ጥግ ድንኳኑን ተክሎ ነበር።

[12]የአቢኒዔም ልጅ ባርቅ ወደ ታቦር ተራራ መሄዱን ሲሣራ በሰማ ጊዜ፣ [13]ዘጠኝ መቶ የብረት ሠረገሎችንና ከአሪሶት ሐጎይም እስከ ቂሶን ወንዝ ያለውን ሰራዊቱን በሙሉ አሰባሰበ።

[14]በዚህ ጊዜ ዲቦራ ባርቅን፣ "ተነሣ! እግዚአብሔር ሲሣራን በእጅህ አሳልፎ የሰጠባት ቀን ይህች ናት፤ እነሆ እግዚአብሔር በፊትህ ቀድሞ ወጥቶአል" አላቸው። ስለዚህ ባርቅ ዐሥር ሺህ ሰዎችን አስከትሎ ከታቦር ተራራ ወረደ። [15]እግዚአብሔር ሲሣራንና ሠረገሎቹን ሁሉ በባርቅ ፊት በሰይፍ ስለት እጅግ ተሸንፈው ወደ ኋላ እንዲያፈገፍጉ አደረገ፤ ሲሣራም ከሠረገላው ወርዶ በእግሩ ሸሸ፤ [16]ባርቅ ግን የሲሣራን ሠረገሎችና ሰራዊቱን እስከ አሪሶት ሐጎይም ድረስ አሳደዳቸው፤ የሲሣራ ሰራዊት በሙሉ በሰይፍ ወደቀ፤ በሕይወት የተረፈ አንድም ሰው አልነበረም።

[17]በሐጾር ንጉሥ በኢያቡስና በቄናዊው በሔቤር ጐሣ መካከል መልካም ግንኙነት ስለ ነበር ሲሣራ በእግሩ ሸሽቶ የቄናዊው የሔቤር ሚስት ወደ ሆነችው ወደ ኢያዔል ድንኳን ሮጠ።

[18]ኢያዔልም ወጥታ ሲሣራን ተቀበለችውና፣ "ጌታዬ፤ ወደ ውስጥ ግባ፤ ፈጽሞ አትፍራ" አለችው፤ ሲሣራም ወደ ድንኳኗ ገባ፤ እርሷም በልብስ ሸፍና ደበቀችው።

[19]ሲሣራም፣ "ጠምቶኛልና እባክሽን ውሃ አጠጪኝ"አላት፤ እርሷም የውተት ጮጮውን ከፍታ የሚጠጣውን ሰጠችው፤ እንደ ገናም ሸፈነችው።

[20]እርሱም፣ "በድንኳኑ በር ላይ ቁሚ፤ ማንም ሰው መጥቶ፣ 'እዚህ ሰው አለ?' ቢልሽ፣ የለም በይ" አላት።

[21]የሔቤር ሚስት ኢያዔል ግን ሲሣራ ደክሞ፣ ከባድ እንቅልፍም ወስዶት ሳለ የድንኳን ካስማና መዶሻ ይዛ በቀስታ ወደ እርሱ ቀረበች፤ ከዚያም ካስማውን በመዶሻ ጆሮ ግንዱ ላይ መትታ ከመሬት ጋር ሰፋችው፤ እርሱም ሞተ።

[22]ባርቅ ሲሣራን በመከታተል ላይ ስለ ነበር ከዚያ ሲደርስ፣ ኢያዔል ከድንኳኗ ወጥታ "ና፤ የምትፈልገውን ሰው አሳይሃለሁ" አለችው፤ ስለዚህ ከእርሷ ጋር ወደ ድንኳንዋ ገባ፤ ሲሣራም በጆሮ ግንዱ ላይ ካስማ እንደተመታበት ሞቶ ተዘርሮ ነበረ።

[23]በዚያች ዕለት እግዚአብሔር የከነዓንን ንጉሥ ኢያቢስን በእስራኤላውያን ፊት እንዲሸነፍ አደረገው፤ [24]ከነዓናዊውን ንጉሥ ኢያቢስን እስኪደመስሱ ድረስ የእስራኤላውያን ክንድ እየበረታ ሄደ።

የዲቦራ መዝሙር

5 በዚያን ዕለት ዲቦራና የአቢኒኤም ልጅ ባርቅ ይህን ቅኔ ተቀኙ፤

[2]"በእስራኤል ያሉ መሳፍንት ሲመሩ፣
ሕዝቡም በፈቃዱ ራሱን ሲያስገዛ፣
እግዚአብሔርን አመስግኑ
[3]"እናንት ነገሥታት ይህን ስሙ፤
ገዦችም አድምጡ፤
ለእግዚአብሔር እዘምራለሁ፤ ደግሜም
እዘምራለሁ፤[ሀ]

4፥12 ኢሱ19፥22
4፥13 ቍ7፤ኢሱ17፥16፤መሳ5፥19
4፥14 ዘጸ9፥3፤ መሳ1፥2፤1ሳሙ8፥20፤2ሳሙ5፥24፤ መዝ68፥7
4፥15 ዘፀ14፥24፤ መዝ18፥14
4፥16 ዘፀ14፥28፤ መዝ83፥9
4፥17 ቍ18:21:22፤ ዘፍ15፥19፤ ኢሱ11፥1፤ መሳ5፥6:24
4፥18 ቍ17
4፥19 ዘፍ18፥8
4፥21 ቍ17፤ ዘፍ2፥21፤15፥12፤ መሳ5፥26፤1ሳሙ26፥12፤ኢሳ29፥10፤ ዮና1፥5
4፥22 ቍ17፤ መሳ5፥27
4፥23 ኢሱ11፥1፤ ነህ9፥24፤መዝ18፥47፤44፥2፤47፥3፤144፥2
4፥24 መዝ83፥9፤ 106፥43
5፥1 ዘፀ15፥1፤ መሳ4፥4:6፤ መዝ32፥7
5፥2 ቍ9፤ 2ዜና17፥16፤ መዝ110፥3
5፥3 ዘፀ15፥1፤ መዝ27፥6

[ሀ]3 ወይም *ከምዘምረው ዝማሬ ጋር* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል

ከከነዓናዊው ንጉሥ ጋር ለመተባበር (ቍ17) ከያቡስ ወደ ሰሜን መምጣቱ የተረጋገጠ እንደ ሆነ የመጽሐፈ መሳፍንት ጸሐፊ ፍንጭ ሰጥቶአል። ስለ ባርቅ ወታደራዊ ዝግጅትና እንስቃሴ ለሲሣራ ወሬ ያቀበለውም ይኸው ሰው እንደ ነበር የሚያጠራጥር አይደለም። ***አባብ፤*** ዘኍ10፥29 ይመ። ***ከሌሎቹ ቄናውያን፤*** በነጌብ ከሚገኘው ከቃዴስ በርኔ እምብዛም ሳይርቁ እዚያው በኔጌብ የተቀመጡ ናቸው (1፥16 ይመ)።

4፥14 ***እግዚአብሔር በፊትህ ቀድሞ ወጥቶአል፤*** እንደ ንጉሥ ሰራዊቱን እየመራ ማለት ነው (1ሳሙ8፥20 ይመ)፤ እንዲሁም በዘፀ15፥3 ላይ "እግዚአብሔር ተዋጊ ነው" የሚለውን ይመ፤ ኢሱ10፥10-11፤ 2ሳሙ5፥24፤ 2ዜና20፥15-17:2-24። ***ባርቅ ... ከታቦር ተራራ ወረደ፤*** የእግዚአብሔር "መብረቅ" (የቍ6 ማብ ይመ)፣ የከነዓናውያንን ሰራዊት ለማጥቃት ከተራራው ላይ ወረደ።

4፥15 ***እንዲያፈገፍጉ አደረገ፤*** የቍ7 ማብ ይመ። ግብፃውያን በቀይ ባሕር (ዘፀ 14፥24) ፍልስጥኤማውያን ደግሞ በምጽጳ (1ሳሙ 7፥10) የደረሰባቸውን ፍርሀትና ድንጋጤ ለመግለጽ የገባ የዕብራይስጥ ቃል ነው።

4፥18 ***ወደ ድንኳኗ ገባ፤*** በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ አገሮች ባህል፣ ከባል ወይም ከወላጅ አባት በስተቀር ማንም ወንድ ወደ አንዲት ሴት ድንኳን መግባት የተለመደ አይደለም፤ ኢያኤል ለሲሣራ የፈቀደችለት መደበቂያ አስተማማኝነቱ የሚያስጋ አልነበረም።

4፥19 ***ጮጮውን፤*** ጮጮ ፈሳሽ ነገር የሚቀመጥበት ዕቃ ሲሆን፣ የሚሠራውም ከፍየል ወይም ከበግ ቆዳ ነው። ***ወተት፤*** የ5፥25 ማብ ይመ። ኢያኤል የሚለው ስምም "የተራራ ፍየል" የሚል ትርጕም አለው፤ እርሷም ለሲሣራ የሚጠጣው ወተት ሰጠችው፤ ይህ ወተት ምናልባት የፍየል ወተት ሊሆን ይችላል (ዘፀ 23፥19፤ ምሳ 27፥27ይመ)።

4፥21 ***ካስማውን ... ጆሮ ግንዱ ላይ መትታ፤*** በመሠረቱ እንግዳ በትክክል ተስተናገደ የሚባለው፣ አስተናጋጁ እንግዳውን ተቀብሎ ምንም ዐይነት ችግርና ጕዳት እንዳይገጥመው ኀላፊነቱን ሲወጣ ብቻ ነው (19፥23፤ ዘፍ19፥8 ይመ)። ኢያኤል፣ ቤተሰቧ ከእስራኤል ሕዝብ ጋር አስቀድሞ ያደረገውን ኅብረት በሚገባ በመጠበቅ ባሏ ሆን ብሎ ያፈረሰው ታማኝነት ወደ ቀደመ ቦታው እንዲመለስ አድርጋለች። ምናልባትም ይህች ሴት እስራኤላዊት ላትሆን ትችላለች። ባርቅ በጣም ፈርቶት የነበረውን ሲሣራን ይህቺ ሴት እቤቷ ውስጥ ያለውን ካስማና መዶሻ ብቻ ተጠቅማ ገደለችው።

4፥22 ***ሲሣራም...ሞቶ ተዘርሮ ነበረ፤*** ከሲሣራ ሞት በኋላ፣ የኢያቢስ መንግሥት እስራኤልን የሚያስጋ አልሆነም። "ማርና ወተት የምታፈስውም" ምድር "በንብ" (የቍ4ማብ ይመ) እና በ"ተራራ ፍየል" (የቍ 19 ማብ ይመ) ድፍረትና ታማኝነት ለመዳን በቃች።

5፥1-31፤ እስራኤላውያን ቅኔ እየተቀኙ በመዝሙር ያገኙትን ድል የማክበር ልማድ ነበራቸው (ዘፀ15፥1-18፤ ዘኍ21፥27-30፤ ዘዳ32፥1-43፤1ሳሙ 8፥7ይመ)፡ "የእግዚአብሔር የጦርነት መጽሐፍ " (የዘኍ21፥14 ማብ ይመ)፤ እና "የያሻር መጽሐፍ" (የኢ.ሱ 10፥13ማብ ይመ) የተባሉት ምናልባትም እንደነዚህ ያሉት የቅኔ ወይም የመዝሙር ስብስብ ሳይሆኑ አይቀሩም። ይህን ቅኔ ወይንም መዝሙር የጻፈችው ዲቦራ ወይም በዘመኑ የነበረ ሌላ ሰው ሊሆን ይችላል (ቍ7 እና አማራጭ ትርጕሙን ይመ)፤ ይህም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከሚገኙት ቀደምት ቅኔዎች አንዱ ሲሆን፣ አንዳንድ የዚህ ትረካ መሪ ሐሳቦችን ይዟል (ከዘፀ15፥1-18፤ከ1ሳሙ2፥1-10፤2ሳሙ22፥23፥1-7፤ ከሉቃ 1፥46-55፡ 68-79 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በተለይም የእግዚአብሐርን የጽድቅ ሥራና የእርሱን ሰራዊት ተግባር (ቍ11) በሕዝቡ ፊት(ቍ3) ለማወደስ ይጠቀሙበታል። መዝሙሩን በሚከተለው ሁኔታ መክፈል ይቻላል፤ (1) የመዝሙሩ ዐላማ የሆነው ምስጋናና

ለእስራኤል አምላክ ለእግዚአብሔር
እቀኛለሁ።
[4]"እግዚአብሔር ሆይ፤ ከሴይር በወጣህ ጊዜ፣
ከኤዶም ምድርም በተነሣህ ጊዜ፣
ምድር ተንቀጠቀጠች፤ ሰማያትም ዝናብ
አዘነቡ፤
ደመናዎችም ውሃ አፈሰሱ።
[5]ተራሮች በሲና አምላክ በእግዚአብሔር ፊት፣
በእስራኤልም አምላክ በእግዚአብሔር
ፊት ተናወጡ።
[6]"በዓናት ልጅ በሰሜጋር ዘመን፣
በኢያዔል ጊዜ መንገዶች ባድማ ሆኑ፤
ተጓዦችም በጠመዝማዛ መንገድ ሄዱ።
[7]ለእስራኤል እናት ሆኜ
እኔ ዲቦራ እስክነሣ ድረስ
በእስራኤል ያለው የከተማ ኑሮ አበቃለት፤[a]
[8]አዳዲስ አማልክትን በተከተሉ ጊዜ፣
ጦርነት እስከ ከተማው በር መጣ፤
ጋሻም ሆነ ጦር፣ በአርባ ሺህ እስራ
ኤላውያን መካከል አልተገኘም።
[9]ልቤ ከእስራኤል መሳፍንት፣
ፈቃደኞችም ከሆኑ ሰዎች ጋር ነው፤
እግዚአብሔር ይመስገን።
[10]"እናንተ በነጫጭ አህዮች የምትጋልቡ፣
በባለ ግላስ ኮርቻ ላይ የምትቀመጡ፣
በመንገድ ላይ የምትጓዙ፣
በውሃ ምንጮች ዙሪያ ያለውን፣
[11]የዝማሬ ድምፅ[b] ስሙ።
ይህም የእግዚአብሔር የጽድቅ ሥራ፣
ጦረኞቹም በእስራኤል ያደረጉትን
ያስታውሳል።
"ከዚያም የእግዚአብሔር ሕዝቦች፣
ወደ ከተማዪቱ[c] በሮች ወረዱ፤
[12]'ዲቦራ ሆይ፤ ንቂ፤ ንቂ፤
ንቂ፤ ንቂ፤ ቅኔም ተቀኚ፤
የአቢኒኤል ልጅ ባራቅ ሆይ፤ ተነሣ፤
ምርኮኞችህንም ማርከህ ውሰድ' አሉ።
[13]የቀሩትም ሰዎች፣
ወደ መኳንንቱ ወረዱ፤
የእግዚአብሔር ሕዝብ፣
እንደ ኀያል ጦረኛ ወደ እኔ መጣ።
[14]መሠረታቸው ከአማሌቅ የሆነ አንዳንዶች
ከኤፍሬም መጡ፤
ብንያም አንተን ከተከተሉ ሰዎች ጋር ነበር፤
የጦር አዛዦች ከማኪር፣
የሥልጣን በትር የያዙም ከዛብሎን
ወረዱ።
[15]የይሳኮር መሳፍንት ከዲቦራ ጋር ነበሩ፤
ይሳኮርም ራሱ ወደ ሸለቆው ከኋላ
በመከተል፣ ከባርቅ ጋር ነበረ።
በሮቤል አውራጃዎች፣ ብዙ የልብ
ምርምር ነበር።
[16]በበጎች ጕረኖ[d] መካከል ለምን ተቀመጥህ?
መንጎችን የሚጠራውን ፉጨት ለመስማት
ነውን? በሮቤል አውራጃዎች፣
ብዙ የልብ ምርምር ነበር።
[17]ገለዓድ ከዮርዳኖስ ማዶ ተቀመጠ፤
ዳን ለምን በመርከብ ውስጥ ዘገየ?
አሴር በጠረፍ ቀረ፤
በባሕሩ ዳርቻም ተቀመጠ።

5፥4 ዘዐ13፥21፤ ዘኍ24፥18፤ዘዳ33፥2፤ 2ሳሙ22፥8፤መዝ18፥7፤ 68፥8፤77፥17፡1፤ 82፥5፤ኢሳ2፥19፡ 21፤13፥13፤24፥18፤ 64፥3፤ኤር10፥10፤ 50፥46፤51፥29፤ ኢል3፥16፤ ናሆ1፥5፤ዕን3፥6
5፥5 ዘዐ19፥18፤ መዝ29፥6፤46፥3፤ 77፥18፤114፥4፤ ኢሳ64፥3
5፥6 ዘሌ26፥22፤ መሳ3፥31፤4፥17፤ መዝ125፥5፤ ኢሳ33፥8፤59፥8
5፥7 መሳ4፥4
5፥8 ቊ11፤ዘኍ 25፥7፤ዘዳ32፥17፤ ኢሱ2፥5፤መሳ2፥13
5፥9 ቊ2
5፥10 ዘፍ49፥11፤ መሳ12፥14
5፥11 ቊ81ሳሙ 12፥7፤ዳን9፥16፤ሚክ6፥5
5፥12 መሳ4፥4፡6፤ መዝ44፥23፤57፥8፤ 68፥18፤ ኢሳ51፥9፡17፤ ኤፌ4፥8
5፥14 ዘፍ41፥ 52፤50፥23፤ዘኍ34፥ 21፤ መሳ1፥2 9፤3፥13
5፥15 ዘፍ30፥18፤ መሳ4፥4፡6
5፥16 ዘፍ49፥14፤ ዘኍ32፥1
5፥17 ኢሱ12፥2፤ 17፥7፤19፥29

[a]7 ወይም አንቺ ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።
[b]11 ወይም ቀስተኞች ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።
[c]11 ወይም ወደ መንደሮቹ ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
[d]16 ወይም በኮርቻ ላይ ተብሎ መተርጐም ይቻላል።

በዓሉ የሚከበርበት ምክንያት (ቊ2-9)፤ (2) እንዳለፈው የጀግንነት ዘመን ሁሉ ዛሬም እስራኤል ጠንክራ በጀግንነት እንድትዋጋ የሚያነሣሣ (ቊ10-11)፤ (3)ሕዝቡ ለዲቦራ ያቀረበው ልመና (ቊ11-12)፤ (4) የጀግኖች በኅብረት መሰብሰብ (ቊ13-18)፤ (5) ጦርነቱ (ቊ 19-23)፤ (6) ኢያኤል ዘዴ ተጠቅማ በሲሣራ ላይ ያገኘችው ድል (ቊ24-27)፣ (7) የሲሣራ እናት "ልጄ ከአሁን አሁን በድል ይመለሳል" ብላ በጉጉት መጠባበቋን (ቊ28-30) እና (8) መደምደሚያው (ቊ31) ናቸው።

5፥4-5፤ እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ በምድረ በዳ መርቶ ወደ ከነዓን ባገባቸው ጊዜ፣ በከባድ ደመና ውስጥ በሚያስፈራና በሚያስደነግጥ ግርማ መገለጡን የሚያስታውስ በግጥም የቀረበ ክፍል ነው (ዘዳ33፥2፤ መዝ 68፥7-8፤ ሚክ 1፥3-4 እንዲሁም መዝ 18፥7-15 ይመ)።

5፥4 **ሴይር፤** ኤዶም ማለት ነው፤ በተመሳሳይ ሁኔታም በዘዳ 33፥2 ላይ ሴይር ከሲና ጋር ተጠቅሶአል። **ሰማያትም ዝናብ አዘነቡ፤** መዝ 68፥7-10 ይመ።

5፥5 **በሲና አምላክ፤** መዝ 68፥8 ይመ። እግዚአብሔር በሲና ተራራ ላይ በተገለጠ ጊዜ፣ ምድር ተንቀጠቀጠች፤ ከባድ መብረቅና ነጎድጓድም ሆነ (ዘዐ19፥16-18)።

5፥6 **ሰሜጋር፤** የ3፥31 ማብ ይመ። **መንገዶች ባድማ ሆኑ፤** ከሰፈረው የጠላት ወራሪ ሰራዊት የተነሣ (የ4፥1-2 ማብ ይመ) በመንገድ ላይ መገኘት የሚያስተማምን አልነበረም።

5፥7 **የከተማ ኑሮ አበቃለት፤** ነዋሪዎቹ ራሳቸውን ለማዳን ቅጥር ወዳላቸው ከተሞች ሸሽተዋል ማለት ነው።

5፥8 **ጋሻም…ሆነ…ጦር…አልተገኘም፤** ይህ የሆነበት ምክንያት አንድም እስራኤላውያን የአገሪቱ ተወላጆች ከሆኑት ከነዓናውያን ጋር ሰላም ስለመሠረቱ (3፥5-6)፣ አሊያም የጦር መሣሪያ እንዳይኖራቸው ስላደረጉ ነው (1ሳሙ13፥19-22)።

5፥10 **እናንት በነጫጭ አህዮች የምትጋልቡ፤** መኳንንቱንና ባለጠጎችን በሚመለከት የተነገረ ነው (10፥4፤12፥14ይመ)።

5፥11 **የዝማሬ ድምፅ፤** ዘማሪዎች ውሃ ባለበት ቦታ እየተገኙ እግዚአብሔርና የጦር ሰራዊቱ የፈጸሙትን ጀግንነት እያስታወሱ፣ የመሪዎቻቸውን መንፈስ ያነቃቁና ያነሣሱ ነበር።

5፥12 **ንቂ፤** አንድ ድርጊት እንዲፈጸም ለማነሣሣት የሚቀርብ ልመና ነው (መዝ44፥23፤ኢሳ51፥9ይመ)። **ምርኮኞችህንም ማርከህ፤** በመዝሙር 68፥18 ላይ ስለ እግዚአብሔር፣ በኤፌ4፥8 ላይ ደግሞ ስለ ክርስቶስ በሚናገሩት ንባባት ውስጥ ተመሳሳይ ድርጊት ለመግለጽ የገባ ሐረግ ነው።

5፥13-18፤ ለጦርነት የተሰባሰቡትን የእግዚአብሔርን ሰራዊት ያመለክታል፤ የመጡትም ነገዶች ኤፍሬም፣ ብንያም፣ ምናሴ (ምናልባት "ማኪር" ከምናሴ ዕጣ ምሥራቁና ምዕራቡ ክፍል ሳይሆን አይቀርም ዘዳ3፥15፤ ኢሱ13፥29-31፤ 17፥1ይመ) ዛብሎን (ቊ14፡18)፣ ይሳኮር (ቊ15) እንዲሁም ንፍታሌም (ቊ8) ናቸው። በተለይም ቈርጠው ወደ ጦርነቱ የገቡትና የሲሣራን የጭካኔ በትር በመጀመሪያ የቀመሱት የነዛብሎንና የንፍታሌም ነገዶች ናቸው (ቊ18፤ እንዲሁም 4፥10ይመ)። ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ያሉት ሮቤል (ቊ15-16) እና ጋድ (እዚህ ስፍራ በቊ 17 ላይ ገለዓድ ተብሎ ተጠቅሶአል) እንዲሁም በጠረፉ ዳርቻ ያሉት ዳንና አሴር (ቊ17) ለቀረበላቸው ጥሪ ምላሽ ባለመስጠታቸው ተወቅሰዋል። ይሁዳና ስምዖን ስማቸው አልተነሣም፤ ይህ የሆነበትም ምክንያት ምናልባት ከፍልስጥኤማውያን ጋር ጦርነቱን ቀደም ብለው ገጥመው ይሆናል። ሌዊ በዚህ የእግዚአብሔር ምድራዊ መንግሥት ሥርዐት ውስጥ የውትድርና ግዴታ ስላልነበረበት ስሙ አልተወሣም።

5፥14 **መሠረታቸው ከአማሌቅ የሆነ፤** አንዳንድ አማሌቃውያን በአንድ ወቅት በኰረብታማው የኤፍሬም አገር መኖራቸው ይታወቃል (12፥15ይመ)። **ማኪር፤** የምናሴ የበኵር ልጅ ነው (ኢሱ 17፥1 ይመ)። የማኪር ዘሮች ምንም እንኳ በዮርዳኖስ ወንዝ ግራና

[18]የዛብሎን ሰዎች ሕይወታቸውን አሳልፈው
ሰጡ፤
የንፍታሌም ሰዎች እንደዚሁ በምድሪቱ
ኰረብታዎች አደረጉ::
[19]"ነገሥታት መጡ፤ ተዋጉም፤
የከነዓን ነገሥታት፣ በመጊዶ ውሆች
አጠገብ በታዕናክ ተዋጉ፤
ብርም ሆነ ሌላ ምርኮ ተሸክመው
አልሄዱም::
[20]ከሰማያት ከዋክብት ተዋጉ፤
በአካሄዳቸውም ሲሣራን ገጠሙት::
[21]ጥንታዊው ወንዝ፣ የቂሶን ወንዝ፣
የቂሶን ወንዝ ጠርጐ ወሰዳቸው፤
ነፍሴ ሆይ፤ በኀይል ገሥግሺ!
[22]የፈረሶች ኰቴ ድምፅ በኀይል ተሰማ፤
ጋለቡ፤ በኀይልም ፈጥነው ጋለቡ::
[23]የእግዚአብሔር መልአክ፣ 'ሜሮዝን
ርገሙ፤'
'ሕዝቧንም አብራችሁ ርገሙ፤
ከኀያላን ሰልፍ እግዚአብሔርን
ለመርዳት፣
በእግዚአብሔርም ጐን ለመቆም አልመ
ጡምና' አለ::
[24]'የቄናዊው የሔቤር ሚስት ኢያዔል፣
ከሴቶች ሁሉ የተባረከች ትሁን፤
በድንኳን ከሚኖሩ ሴቶች ሁሉ፣
የተባረከች ትሁን::
[25]ውሃ ለመነ፤ ወተት ሰጠችው፤
ለመኳንንት በሚገባ ዕቃ፣ እርጎ
አቀረበችለት::
[26]እጇ ካስማ ያዘ፤
ቀኝ እጇም የሠራተኛ መዶሻ ጨበጠ፤
ሲሣራን መታችው፤ ራሱንም ተረከከችው፤
ክፉኛ ወጋችው፤ ጆሮ ግንዱን በሳችው::
[27]በእግሯ ሥር ተደፋ፤ ወደቀ፤
በዚያም ተዘረረ፤ በእግሯ ስር ተደፋ፤
ወደቀ፤ በተደፋበት በዚያ ወደቀ፤
ሞተም::
[28]"የሲሣራ እናት በመስኮት ተመለከተች፤
በዐይነ ርግቡ ቀዳዳም ጮኻ ተጣራች፤
'ለምን ሠረገላው ሳይመጣ ዘገየ?
የሠረገሎቹስ ድምፅ ለምን ጠፋ?' አለች::
[29]ብልሃተኞች ወይዛዝርቷም መለሱላት፤
እርሷ ግን ለራሷ እንዲህ አለች፤
[30]'ምርኮ አግኝተው እየተከፋፈሉ፣
እያንዳንዱም ሰው አንዲት ወይም
ሁለት ልጃገረዶች እየወሰደ
አይደለምን?
ይህ ሁሉ ምርኮ፣ በቀለም ያጌጡ ልብሶች
ለሲሣራ ደርሰውት፣
በጌጣጌጥ የተጠለፉ ልብሶች ለዐንገቴ
ይዞልኝ እየመጣ አይደለምን?'
[31]"እግዚአብሔር ሆይ፤ ጠላቶችህ ሁሉ ይጥፉ፤
አንተን የሚወዱህ ግን፣ የንጋት ፀሐይ
በኀይል እንደሚወጣ እንዲያ ይሁኑ::"
ከዚያም በኋላ ምድሪቱ ለአርባ ዓመት
ሰላም አገኘች::

ጌዴዎን

6 እንደ ገና እስራኤላውያን በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸሙ፤ እግዚአብሔርም ለምድያማውያን አሳልፎ ሰጣቸው፤

5፥18 ዘፍ30፥8፡20፤መሳ4፥6፤ መዝ68፥27
5፥19 ቍ30፤ ኢሱ11፥5፤ 12፥21፤መሳ4፥13፤ ራእ16፥16
5፥20 ኢሱ10፥11
5፥21 መሳ4፥7፤ ኢሱ1፥6
5፥22 ኤር8፥16
5፥24 ዘፍ15፥19፤ መሳ4፥17፤ሉቃ1፥4
25፥25 ዘፍ18፥8
5፥26 መሳ4፥21
5፥27 መሳ4፥22
5፥28 ኢሱ2፥15፤ ምሳ7፥6
5፥30 ቍ19፤ ዘፀ5፥9፤ 1ሳሙ30፥24፤ 2ሳሙ1፥24፤ መዝ45፥14፤68፥12፤ ሕዝ16፥10
5፥31 ዘኍ10፥35፤ መሳ3፥11፤ 2ሳሙ18፥32፤ 23፥4፤ኢዮ37፥21፤ መዝ19፥4፤89፥36፤ ኢሳ18፥4
6፥1 ዘፍ25፥2፤ መሳ2፥11

ቀኝ ቢሰፍሩም (ዘዳ3፥15፤ ኢሱ13፥29-31፤17፥1፤ 1ዜና 7፥14-19 ይመ) እዚህ ላይ የተጠቀሰው ግን ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ ያሉትን የሚያ መለከት ነው (ቍ 17፤ኢሱ17፥5 ይመ)::

5፥18 ***በምድሪቱ ኰረብታዎች*** ከዘፍ49፥21 ጋር ሊገናዘብ የሚችል ሳይሆን አይቀርም:: ንፍታሊም "ኀጻ እንደተለቀቀች ሚዳቋ ነው"::

5፥19 ***መጊዶ፤*** መጊዶና ታዕናክ ከሳሮን ሜዳ እስከ ኢይዝራኤል ሸለቆ ባለው በተራራማው አገር አቋርጦ ወደ ሰሜን ምሥራቅ የሚዘልቀውን ዋና መተላለፊያ የሚቈጣጠሩ በታዎች ናቸው:: "የመጊዶ ሜዳ" ቍልፍ በታ ከመሆኑ የተነሣ (2ዜና 35፥22) ከጥንት ጀምሮ በተደጋጋሚ ጦርነት የተካሄደበት ስፍራ ነው:: ሣልሳዊ ቱትምስ የተባለው ፈርዖን፣ የተባበረውን የከነዓንን ሰራዊት በ1468 ዓ.ቅ..ክ በዚሁ በታ ጦርነት ገጥሞ ድል አድርጎታል:: እንዲሁም በ1917 ዓ.ም ታላቋ ብሪታንያ በጀነራል አለንቢ መሪነት በመጊዶ ትይዩ ባለው በኢይዝራኤል ሸለቆ ከቱርክ ጋር ጦርነት ገጥማ ድል በማድረግ፣ በፓሌስቲና ምድር ተንሰራፍቶ የነበረው የቱርክ አገዛዝ እንዲያከትም አድርጋለች:: በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተጽፎ እንደሚገኘው፣ የእስራኤል ሰራዊት በዲቦራና በባርቅ መሪነት የከነዓናውያንን ቅስም የሰበሩት፣ በመጊዶ "...ውሆች አጠገብ ነው"(ቍ 19)፤ እንዲሁም መልካሙ የይሁዳ ንጉሥ ኢዮስያስ በ609 ዓ.ቅ.ክ ከዳግማዊ ፈርዖን ኒካው ጋር ጦርነት ገጥሞ በዚሁ ስፍራ ሞቶአል (2ነገ 23፥29):: ደግሞም በራእ 16፥16 ላይ፣ "በዕብራይስጥ አርማጌዶን ተብሎ ስለሚጠራው ስፍራ የተጠቀሰውን ይመ:: አርማጌዶን ማለት "የመጊዶን ተራራ" ማለት ሲሆን፣ ይህም ሁሉን ማድረግ በሚችል በእግዚአብሔር ታላቅ ቀን የሚሆነው ጦርነት የሚካሄድበት ሥፍራ ነው (ራእ 16፥14)::

5፥20 ***ከዋክብት ተዋጉ፤*** የሰማይ ኀይላት እስራኤልን ረድተው መዋጋታቸውን ለማመልከት በግጥም መልክ የቀረበ አባባል ነው (የ4፥7 ማብ ይመ)::

5፥21 ***ጠርጐ ወሰዳቸው፤*** የ4፥7 ማብ ይመ::

5፥23 ***ሜሮዝን፤*** ይህች በንፍታሌም የምትገኝ የእስራኤል ከተማ የእግዚአብሔርን ሰራዊት ለመርዳት ስላልፈለገች ተረገመች፤ እንዲሁም ሌሎች ከተሞች በእግዚአብሔር ጦርነት ተካፋይ መሆን ስላልፈለጉ ከባድ ቅጣት ደርሶባቸዋል (8፥15-17፤ 21፥5-10 ይመ)::

5፥25 ***እርጎ፤*** በጮጮ ውስጥ ቀድሞ በነበረው ጥቂት እርጎ ላይ ወተት ጨምሮ በመናጥ የረጋ ነው::

5፥28፤ በዚህ ሥዕላዊ ገለጻ፣ የሲሣራን እናት ጭንቀት አጕልቶ የሚያሳየው ኢያዔል በከነዓናዊው ኀያል ጀኔራል ላይ የተቀዳጀውን ድል ሲሆን፣ በእስራኤል ያለችው እናት ዲቦራ (ቍ 7) ድል በከነዓን ካለችው እናት ጋር የሚነጻጸር ነው::

5፥31፤ አሁን የተገኘው ድል ወደ ፊትም ከእግዚብሔር ጠላ ቶች ጋር ለሚደረጉት ጦርነቶች (ዘኍ10፥35፤ መዝ 68፥1-2 ይመ) ምሳሌ ነው፤ መዝሙሩም እዚህ ላይ በጸሎት ይደመድ ማል:: ***ጠላቶችህ ... የሚወዱህ ግን፤*** እግዚአብሔርን ከማምለክ አንጻር ሁለት የተለያየ መሠረታዊ አመለካከት ያላቸውን ሕዝ ቦች ያሳያል:: እግዚአብሔር የኪዳን አምላካቸውና ንጉሣቸው በመሆኑ እንዲወዱት ይፈልጋል (ዘፀ20፥6 ይመ)፤ ይህም በጥ ንት የመካከለኛ ምሥራቅ አገሮች የነበሩ ነገሥታት የሚገዟ ቸውን ሕዝቦች ፍቅር ይፈልጉ እንደ ነበር ነው:: ***አርባ ዓመት፤*** የአንድን ትውልድ ዘመን የሚያመለክት የተለመደ አባባል ነው::

6፥1-9፥57፤ የጌዴዎንና የአቤሜሌክ ታሪክ ሲሆን፣ በዲቦ ራና በዮፍታሔ ታሪክ ታጥሮአል የዲቦራና የዮፍታሔም ታሪክ ደግሞ በብንያማዊው በናዖድና የዳን ወገን በሆነው በሶምሶን ታሪክ ታጥሮአል::

6፥1 ***ለምድያማውያን፤*** የዘፍ37፥25፤ የዘፀ2፥15 ማብ ይመ:: ምድያማውያን፣ እስራኤልን ለመውጋት ቍጥራቸው አነስተኛ በመሆኑ፣ ከሞዓባውያንና በዙሪያቸው ከሚኖሩ ሌሎች ሕዝቦች ጋር (ዘኍ2፥4-6፤ 25፥6-18) እንዲሁም በስተ ምሥራቅ በኩል ከሚገኙት ከአማሌቃውያንና ሌሎች ነገዶች ጋር ግምባር ይፈጥሩ ነበር (ቍ 3)፤ ሽንፈታቸውም በዕብራውያን ዘንድ ለብዙ ጊዜ ሲታወስ ቈይቶአል (መዝ 83፥9፤ ኢሳ9፥4፤ 10፥26፤ ዕብ 3፥7 ይመ)::

እነርሱም ሰባት ዓመት ገዟቸው:: [2]እስራኤላውያን የምድያማውያን ኀይል ስለበረታባቸው በየዋሻውና በየምሽጉ፣ በየተራራው ጥግ መሸሸጊያ ስፍራ አበጁ:: [3]እስራኤላውያን ዘር በሚዘሩበት ጊዜ ሁሉ ምድያማውያን፣ አማሌቃውያንና ሌሎች የምሥራቅ ሕዝቦች መጥተው አገሩን ይወሩ ነበር:: [4]እነርሱም በምድሪቱ ላይ ሰፍረው እስከ ጋዛ ያለውን ሰብል በማጥፋት አንዳችም የእህል ዘር አያስተርፉም፣ የበግም ሆነ የከብት ወይም የአህያ መንጋ አይተዉም ነበር:: [5]ከብቶቻቸውንና ድንኳኖቻቸውን ይዘው ሲመጡ ልክ የአንበጣ መንጋ ይመስሉ ነበር፤ ሰዎቹንም ሆነ ግመሎቻቸውን ለመቍጠር አዳጋች ሲሆን፣ የሚመጡትም ምድሪቱን ለማጥፋት ነበር:: [6]ምድያማውያን እስራኤላውያንን ችግር ላይ ስለጣሏቸው፣ ይረዳቸው ዘንድ ወደ *እግዚአብሔር* ጮኹ::

[7]ከምድያማውያን ጥቃት የተነሣ እስራኤላውያን ወደ እግዚአብሔር ጮኹ፤ [8]*እግዚአብሔር* አንድ ነቢይ ላከላቸው፤ እርሱም እንዲህ አለ፤ "የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ከባርነት ቤት ከግብፅ ምድር ያወጣኋችሁ እኔ ነኝ:: [9]ከግብፃውያን እጅ ታደግኋችሁ፤ ከሚያስጨንቋችሁ ሁሉ አዳንኋችሁ፤ እነርሱንም ከፊታችሁ አሳድጄ አስወጣኋቸው፤ ምድራቸውንም ሰጠኋችሁ:: [10]እናንተንም፣ 'እኔ *እግዚአብሔር* አምላካችሁ ነኝ፤ በምድራቸው ላይ የምትኖሩባቸው የአሞራውያንን አማልክት አታምልኩ' አልኋችሁ፤ እናንተ ግን አላዳመጣችሁኝም::"

[11]*የእግዚአብሔር* መልአክ *ዖፍራ* ወደ ምትባል መንደር መጥቶ፣ በአቢዔዝራዊው በኢዮአስ ዕርሻ ውስጥ በሚገኝ በአንድ የባሉጥ ዛፍ ሥር ተቀመጠ፤ የኢዮአስም ልጅ ጌዴዎን፣ ምድያማውያን እንዳያዩበት ደብቆ በወይን መጭመቂያው ስፍራ ስንዴውን ይወቃ ነበር:: [12]*የእግዚአብሔር* መልአክ ተገልጦ፣ "አንተ ኀያል ጦረኛ! እነሆ፤ *እግዚአብሔር* ከአንተ ጋር ነው" አለው::

[13]ጌዴዎን መልሶ፣ "ጌታዬ ሆይ፤ *እግዚአብሔር* ከእኛ ጋር ከሆነ ይህ ሁሉ እንዴት ሊደርስብን ቻለ? '*እግዚአብሔር* ከግብፅ ምድር አውጥቶናል' በማለት አባቶቻችን የነገሩን ታምራት የት አለ? አሁን ግን *እግዚአብሔር* ትቶናል፤ በምድያማውያንም እጅ አሳልፎ ሰጥቶናል" አለው::

[14]በዚህ ጊዜ *እግዚአብሔር* ወደ እርሱ ዞር ብሎ፣ "ሂድ፤ ባለህ ኀይል እስራኤላውያንን ከምድያማውያን እጅ ነጻ እንድታወጣ የምልክህ እኔ አይደለሁምን? አለው"::

[15]ጌዴዎንም፣ "ጌታ ሆይ፤ የእኔ ጐሣ ከምናሴ ነገድ እጅግ ደካማ ነው፤ ከቤተ ሰቤም እኔ የመጨረሻ ነኝ፤ ታዲያ እንዴት እኔ እስራኤልን ላድን እችላለሁ?" አለ::

[16]*እግዚአብሔርም*፣ "በእርግጥ እኔ ከአንተ ጋር እሆናለሁ፤ ምድያማውያንንም እንደ አንድ ሰው አድርገህ ትመታቸዋለህ" አለው::

[17]ጌድዎን እንዲህ ብሎ መለሰ፤ "አሁን በፊትህ ሞገስ አግኝቼ ከሆነ፣ በእርግጥ የምታነጋግረኝ አንተ ራስህ ለመሆንህ ምልክት ስጠኝ፤ [18]ተመልሼ እስክመጣ፣ መሥዋዕቴንም አምጥቼ በፊትህ እስካቀርብ ድረስ እባክህ አትሂድ::"

እግዚአብሔርም፣ "እስክትመለስ እጠብቅሃለሁ" አለው::

[19]ጌዴዎን ወደ ቤቱ ሄደ፤ የፍየል ጠቦትም ዐረደ፤ አንድ ኢፍ መስፈሪያ* ዱቄት ወስዶ ዕርሾ ያልገባበት ቂጣ ጋገረ:: ሥጋውን በቅርጫት፣ መረቁን በምንቸት ይዞ በመምጣት፣ በወርካው ሥር ለተቀመጠው አቀረበለት::

[20]የእግዚአብሔር መልአክ፣ "ሥጋውንና ዕርሾ ያልገባበትን ቂጣ ወስደህ በዚያ ዐለት ላይ አኑር፤ መረቁንም በሥጋውና በቂጣው ላይ አፍስስ" አለው፤ ጌዴዎንም እንደ ታዘዘው

*19.22 ሊትር ያህል ነው::

6፥2 1ሳሙ13፥6፤ ኢዮ24፥8፤ኢሳ2፥19፤5፥30፤8፥21፤26፥16፤37፥3፤ኤር41፥9፤48፥28፤49፥8:30፤ዕብ11፥38
6፥3 ዘፍ25፥6፤ ዘኍ13፥29፤ኢሳ11፥14፤ ኤር49፥28
6፥4 ዘፍ10፥19፤ ዘሌ26፥16፤ዘዳ28፥30:51፤ኢሳ10፥6፤39፥6፤ 42፥22
6፥5 ዘዳ28፥42፤ መሳ8፥10፤ኢሳ21፥7፤60፥6፤ኤር49፥32
6፥6 መሳ3፥9
6፥7 መሳ3፥9
6፥8 ዘዳ18፥15፤ ኢሱ24፥17፤መሳ2፥1፤1ነገ20፥13:22፤2ነገ17፥13:23፤ነህ9፥29፤ኢዮ36፥10፤ኤር25፥5፤ሕዝ18፥30-31
6፥9 ዘኍ10፥9፤ መዝ44፥2፤136፥24
6፥10 ዘፀ20፥5፤ ኢሱ24፥15
6፥11 ቍ29፤ ዘፍ16፥7፤ዘኍ26፥30፤ ኢሱ18፥23፤ መሳ7፥1:14፤8፥1:13:29፤ሩት2፥ 173፥2፤ 1ሳሙ23፥1፤1ዜና21፥20፤ ነህ13፥15፤ኢሳ16፥10፤63፥3፤ ሰቆ1፥15፤ ኢል3፥13፤ዕብ11+ 32
6፥12 ሉ1፥5፤ መሳ11፥1፤ሩት2፥4፤ 1ሳሙ10፥7፤ መዝ129፥8
6፥13 ዘዳ31፥17፤ ኢሱ3፥5፤ 2ሳሙ7፥22፤መዝ44፥1፤78፥3
6፥14 ቍ36፤ መሳ10፥1፤2ነገ14፥27፤ዕብ11፥34
6፥15 1ሳሙ9፥21፤ኢሳ60፥22
6፥16 ዘፀ3፥12፤ ዘኍ14፥43፤ኢሱ1፥5
6፥17 ቍ36-37፤ ዘፍ24፥14፤ዘፀ3፥12፤ 4፥8
6፥19 ዘፍ18፥7-8፤ ዘሌ19፥36፤ መሳ13፥15
6፥20 መሳ13፥19

6፥3 ***አማሌቃውያንና፤*** የዘፍ14፥7 ማብ ይመ:: በእርግጥ እነዚህ ሰዎች የኔጌብ ነዋሪዎች ናቸው፤ ነገር ግን ከሞዓብና ከአሞን ምሥራቅ በሚገኘው ምድረ በዳ ከሚኖሩ ዘላኖች ይኸውም ምድያማውያን ከሌሎች የምሥራቅ ሕዝቦች ጋር ግምባር ሲፈጥሩ ይታያሉ::

6፥5 ***ልክ የአንበጣ መንጋ፤*** ከዳር እስከ ዳር በምድሪቱ ላይ ተሰማርቶ ዝርፊያ በማካሄድ ምድሪቱን ባዶ ያስቀራትን ሰራዊት የሚያሳይ ሥዕላዊ መግለጫ ነው (7፥12፤ዘፀ 10፥13-15፤ኢዮ1፥4 ይመ):: ***ግመሎቻቸውን፤*** እነዚህ ግመሎች በጦርነት ጊዜ አገልግሎት እንደ ሰጡ በብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ነው::

6፥7 ***ወደ እግዚአብሔር በጮኹ ጊዜ፤*** እስራኤላውያን በመሳፍንት አገዛዝ ሥር ሆነው ሳሉ ጭንቅና መከራ ሲበዛባቸው በተደጋጋሚ ወደ እግዚአብሔር የሚያሰሙትን ጩኸት ያመለክታል (ከመግቢያው "ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ) ::

6፥8 ***ነቢይ፤*** የ2፥1፤ 10፥11 ማብ ይመ:: ከግብጽ ባርነት አውጥቶ ቃል የገባላቸውን ምድር የሰጣቸውን እግዚአብሔርን ስለረሱ አንድ በስም ያልተጠቀሰ ነቢይ ወቀሳቸው (ቍ9-10)::

6፥10 ***አሞራውያን፤*** ምናልባትም በከነዓን የሚኖሩትን ሁሉ የሚያካትት ሳይሆን አይቀርም (ዘፍ10፥16 ማብ ይመ)::

6፥11 ***የእግዚአብሔር መልአክ፤*** የዘፍ16፥7 ማብ ይመ:: ***ዖፍራ፤*** የብንያማውያን ዖፍራ አይደለም (ኢሱ18፥23):: ***አቢዔዝራዊው፤*** አቢዔዝራውያን (ቍ24) የምናሴ ወገን ነበሩ (ኢሱ17፥2):: ***በወይን መጭመቂያው ስፍራ ስንዴውን ይወቃ ነበር፤*** ጌዴዎን በተለመደው ዐውድማ ላይ ከመውቃት ይልቅ (የሩት 1፥22 ማብ ይመ) ማንም ሊደርስበት በማይችል ስውርና አስተማማኝ በሆነ ቦታ መውቃትን መረጠ::

6፥12 ***ኀያል ጦረኛ፤*** በቍ15 ላይ ጌዴዎን ስለ ራሱ ዝቅተኛነት ቢናገርም፣ ከገዥው ወገን መሆኑ በግልጽ ይታወቃል፤ (ቍ27 ይመ)::

6፥14 ***እግዚአብሔር...ዞር ብሎ፤*** ቍ22፥23 ይመ:: (ቍ11) በዚህ ስፍራ የታየው የእግዚአብሔር መልአክ የመለኮት መገለጥ (ግህደተ አምላክ) ምሳሌ ሳይሆን አይቀርም:: ***ሂድ... የምልክህ እኔ አይደለሁምን?*** ጌዴዎን እንደ ሙሴ ሁሉ (ዘፀ3፥7-10) እስራኤልን ከጠላት እጅ እንዲታደግ ኀላፊነት ተሰጠው::

6፥15 ***እንዴት እኔ፤*** አብዛኛውን ጊዜ እግዚአብሔር ፈቃዱን እንዲፈጽሙ የሚጠራቸው ከኀይለኞች ይልቅ ደካሞችን ነው (የዘፍ 25፥23፤ የ1ሳሙ 9፥21 ማብ ይመ)::

6፥17 ***ምልክት ስጠኝ፤*** ቍ36-40ይመ:: ሙሴ በሚያደርገው ነገር ሁሉ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር እንደሚሆን እግዚአብሔር ከሰጠው ምልክቶች ጋር ያነጻጽሩ (ዘፀ3፥12፤ 4፥1-17)::

አደረገ:: [21]መልአኩም በያዘው በትር ጫፍ ሥጋውንና ቂጣውን ነካ፤ ከዐለቱም እሳት ወጥቶ ሥጋውንና ቂጣውን በላ፤ ከዚያም የእግዚአብሔር መልአክ ተሰወረ:: [22]ጌዴዎን ያየው የእግዚአብሔር መልአክ መሆኑን ባወቀ ጊዜ፣ "ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤ የእግዚአብሔርን መልአክ ፊት ለፊት አይቻለሁና ወዮልኝ" አለ::

[23]እግዚአብሔርም፣ "ሰላም ለአንተ ይሁን፤ አትፍራ፤ አትሞትም" አለው::

[24]ጌዴዎንም በዚያ ለእግዚአብሔር መሠዊያ ሠራ፤ ስሙንም "እግዚአብሔር ሰላም ነው" ብሎ ጠራው፤ ይህ መሠዊያ የአቢዔዝራውያን ይዞታ በሆነው በዖፍራ ዛሬም ቆሞ ይታያል::

[25]በዚያች ሌሊት እግዚአብሔር ጌዴዎንን እንዲህ አለው፤ "ከአባትህ መንጋ ሰባት ዓመት የሆነውን ሁለተኛውን ወይፈን ውሰድ፤ አባትህ ለበኣል የሠራውን መሠዊያ አፍርስ፤ በአጠገቡ የአሼራን ዐምድ[ጸ] ሰባብረህ ጣል:: [26]በዚህ ፍርስራሽ ጒብታ ላይ ስለምባክህ ለእግዚአብሔር የሚገባውን መሠዊያ[ፀ] ሥራ:: ሰባብረህ በጣልኸው የአሼራ ምስል ዓምድ ሁለተኛውን[ፁ] ወይፈን ወስደህ የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገህ አቅርበው::"

[27]ጌዴዎን ከአገልጋዮቹ ዐሥር ሰዎች ወስዶ እግዚአብሔር እንዳዘዘው አደረገ፤ ቤተ ሰቡንና የከተማውን ሰው ስለ ፈራ ይህን ያደረገው ቀን ሳይሆን ሌሊት ነበር::

[28]ሌሊቱ ነግቶ የከተማው ሕዝብ ከመኝታው ሲነሣ፣ የበኣል መሠዊያ ፈርሶ በአጠገቡ የቆመው የአሼራ ምስል ተሰባብሮ፣ አዲስ በተሠራው መሠዊያ ላይ ሁለተኛው ወይፈን ተሠውቶ ነበር::

[29]እነርሱም፣ "ይህን ያደረገ ማን ነው?" በማለት እርስ በርሳቸው ተጠያየቁ::

ነገሩን በጥብቅ ሲከታተሉም፣ "የኢዮአስ ልጅ ጌዴዎን መሆኑን ደረሱበት::"

[30]የከተማዪቱም ሰዎች ኢዮአስን፣ "የበኣልን መሠዊያ ያፈረሰና በአጠገቡ የቆመውን የአሼራን ምስል ዐምድ የሰበረው ልጅህ በመሆኑ መሞት ስላለበት አውጣልን አሉት"::

[31]በዚህ ጊዜ ኢዮአስ በቍጣ ለከበቡትና በዙሪያው ለነበረው ሕዝብ እንዲህ አለ፤ "ለበኣል ትሟገቱለታላችሁን? ልታድኑትስ ትሞክራላችሁን? ለእርሱ የሚሟገትለት ቢኖር እስከ ጠዋት ይሙት! እንግዲህ በኣል በእርግጥ አምላክ ከሆነ መሠዊያውን ሲያፈርሱበት ራሱን ሊከላከል ይችላል::" [32]ስለዚህም፣ "መሠዊያውን አፍርሶበታልና ራሱ በኣል ይሟገተው" ሲሉ በዚያ ዕለት ጌዴዎንን፣ "ይሩበኣል"[ጣ] ብለው ጠሩት::

[33]በዚህ ጊዜ ምድያማውያን ሁሉ፣ አማሌቃውያንና ሌሎች የምሥራቅ ሕዝቦች ኀይላቸውን አስተባብረው የዮርዳኖስን ወንዝ በመሻገር በኢይዝራኤል ሸለቆ ሰፈሩ:: [34]ከዚያም የእግዚአብሔር መንፈስ በጌዴዎን ላይ ወረደ፤ እርሱም መለከት ነፋ፤ አቢዔዝራውያን እንዲከተሉት ጠራቸው:: [35]እንዲሁም በመላው የምናሴ ምድር መልእክተኞቹን ልኮ እንዲከተሉት ጥሪ አደረገ፤ ደግሞም የአሴር፣ የዛብሎንና የንፍታሌም ሰዎች ወጥተው እንዲገጥሟቸው መልእክተኛ ላከባቸው::

[36]ጌዴዎን እግዚአብሔርን እንዲህ አለው፤ "በተናገርኸው መሠረት እስራኤላውያንን በእጄ የምታድናቸው ከሆነ፣ [37]እነሆ፤ የበግ ጠጒር ባዘቶ በዐውድማው ላይ አኖራለሁ:: ምድሩ በሙሉ ደረቅ ሆኖ ባዘቶው ላይ ብቻ ጤዛ ቢኖር፣ እንዳልኸው እስራኤላውያንን በእኔ እጅ እንደምታድናቸው ዐውቃለሁ::" [38]እንደዚሁ ሆነ፤ ጌዴዎን በማግስቱ ጠዋት ማልዶ ተነሣ፤ ባዘቶውንም ሲጨምቅ የወጣው ውሃ አንድ ቈሬ ሞላ::

[39]ከዚያም ጌዴዎን እግዚአብሔርን እንዲህ አለው፤ "እባክህ አትቈጣኝ፤ አንዲት ጥያቄ እንደ ገና ልጠይቅ:: በጠጒሩ ባዘቶ ላይ ሌላ ሙከራ እንዳደርግ ፍቀድልኝ፤ በዚህ ጊዜ ምድሩ ሁሉ በጤዛ ተሸፍኖ ባዘቶው ደረቅ ይሁን::" [40]በዚያች ሌሊት እግዚአብሔር እንደ ተጠየቀው አደረገ፤ ምድሩ በሙሉ በጤዛ ሲሸፈን፣ ባዘቶው ብቻ ደረቅ ሆነ::

6፥21 ዘፀ4፥2፤ ዘሌ9፥24
6፥22 ዘፍ32፥30፤ መሳ13፥16፤21፤22
6፥23 ዘፍ16፥13፤ ዘዳ5፥26፤ዳን10፥19
6፥24 ዘፍ22፥14፤ ኢያሱ18፥23
6፥25 ቍ26፤ 28፤30፤ዘፀ34፥13፤ መሳ2፥13
6፥26 ዘፍ8፥20
6፥28 ቍ30፤ 1ነገ16፥32፤ 2ነገ21፥3
6፥29 ቍ11
6፥30 ቍ28
6፥31 ሳሙ24፥15፤ መዝ43፥1፤ ኤር30፥13
6፥32 መሳ7፥1፤ 8፥29፤35፤9፥1፤ 1ሳሙ12፥11
6፥33 ዘፍ25፥6፤ ዘኍ13፥29፤ ኢያሱ15፥56፤ ሕዝ25፥4፤ሆሴ1፥5
6፥34 ኢያሱ6፥20፤ 17፥2፤መሳ3፥10፤27
6፥35 ኢያሱ17፥7፤ መሳ4፥6፤7፥23
6፥36 ቍ14
6፥37 ዘፍ24፥14፤ ዘኍ18፥27፤2ሳሙ6፥6፤24፥16፤ ኢዮ31፥20
6፥39 ዘፍ18፥32
6፥40 ዘፀ4፥3-7፤ ኢሳ38፥7

[ፐ]25 ወይም፣ *ከአባትህ መንጋ በደንብ ያደገውን ኮርማ ውሰድ*
[ጸ]25 በዚህም ሆነ በመጽሐፉ ክፍሎች ሁሉ የአሼራን ምስል ጣዖት የሚያመለክት ነው::
[ፀ]26 ወይም፣ *የድንጋይ ካብ*
[ፁ]26 ወይም፣ *የደረሰ*
[ጣ]32 *ይሩበኣል ማለት በኣል ይጋፈጠው ማለት ነው::*

6፥21 ***ሥጋውን ... በላ፤*** ይህ የሚያሳየው የጌዴዎን መሥዋዕት በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት ማግኘቱን ነው (ዘሌ 9፥24 ይመ)::

6፥23 ***አትሞትም*** 13፥22 እንዲሁም የዘፍ16፥13፤32፥30 ማብ ይመ::

6፥25 ***በኣል፤*** የ2፥13 ማብ ይመ:: ***የአሼራን ዐምድ*** እንስት ጣዖት ናት የ2፥13፤ የዘፀ 34፥13 ማብ ይመ:: ***መሠዊያ አፍርስ፤*** የእግዚአብሔር ታዛዥ ጦረኛ እንደ መሆኑ የጌዴዎን ቀዳሚ ተግባር ለበኣል የቆመውን መሠዊያ ማፍረስ ነበር፤ እስራኤላውያንም እንዲሁ ያደርጉ ዘንድ ትእዛዝ ተሰጥቶአቸው ነበር (2፥2፤ዘፀ 34፥13፤ ዘዳ7፥5 ይመ)::

6፥26 ***የሚገባውን መሠዊያ፤*** ዘፀ20፥25 ይመ::

6፥30 ***መሞት ስላለበት፤*** እስራኤላውያን የገዛ ወገናቸውን ለመግደል ቈርጠው እስከሚነሡ ድረስ በበኣል አምልኮ ልባቸው ክፉኛ ተይዞ ነበር፤ ጣዖት አምላኪዎች በድንጋይ ተወግረው እንዲሞቱ እግዚአብሔር ሙሴን ካዘዘበት ከዘዳ13፥6-10 ጋር ያነጻጽሩ::

6፥32 ***ይሩበኣል፤*** ትርጒሙ ራሱ በኣል ይሟገተው ማለት ነው::

6፥33 ***በኢይዝራኤል ሸለቆ፤*** የ5፥19 ማብ ይመ::

6፥34 ***መንፈሱ... ወረደ፤*** ቃል በቃል ሲተረጐም "ጌዴዎን መንፈስን ለበሰ" ማለት ነው:: ይህ ዘይቤያዊ አባባል ተጠቅሶ የምናገኘው ሦስት ጊዜ ብቻ ነው (እዚህ፤ ላይ1ዜና 12፥18፤2ዜና 24፥20):: ይህም የእግዚአብሔር መንፈስ ያደረበት ሰው ኀይል እንደሚሰጠውና ካለው ኀይል ሥራ እንደሚሠራ ያሳያል (የ3፥10 ማብ ይመ)::

6፥35 ***ምናሴ፤*** ምዕራቡን የምናሴ ድርሻ ማለት ነው:: ***አሴር፤*** ይህ ነገድ ቀደም ብሎ ለጦርነቱ የተደረገለትን ጥሪ ሳይቀበል ቀርቶ ነበር (5፥17)::

6፥39 ***አንዲት ጥያቄ እንደ ገና ልጠይቅ፤*** በዘፍ 18፥32 ላይ አብርሃም ከተናገረው ጋር ያነጻጽሩ::

7፥1-8፤ የእስራኤልን ሰራዊት በራሱ ሥልጣንና ኀይል የሚመራው እግዚአብሔር በመሆኑ ፣ድል የሚገኘው በእነርሱ ኀይል ሳይሆን በእርሱ ኀይል መሆኑን እንዲያውቁ ስለ ፈለገ የዘማቹን ሰራዊት ቍጥር ቀነሰ::

ጌዴዎን ምድያማውያንን ድል አደረገ

7 ይሩበኣል የተባለው ጌዴዎን፣ ከእርሱም ጋር የነበሩት ሰዎች ሁሉ በጠዋት ተነሥተው በሐሮድ ምንጭ አጠገብ ሰፈሩ። የምድያማውያንም ሰፈር እስራኤላውያን ከሰፈሩበት በስተ ሰሜን በኩል፣ በሞሬ ኰረብታ አጠገብ በሸለቆው ውስጥ ነበር። [2]እግዚአብሔር ጌዴዎንን እንዲህ አለው፤ "ምድያማውያንን በእጃቸው አሳልፌ እንዳልሰጥ አብረውህ ያሉት ሰዎች በጣም ብዙ ናቸው፤ እስራኤላውያን የገዛ ኀይላቸው እንዳዳናቸው በመቍጠር እንዳይታበዩብኝ፣ [3]'ማንም የፈራ ቢኖር የገለዓድን ተራራ ትቶ ወደ መጣበት ይመለስ' ብለህ ለሕዝቡ ዐውጅ።" ስለዚህ ሃያ ሁለቱ ሺህ ሲመለሱ ዐሥሩ ሺህ ብቻ ቀሩ።

[4]እግዚአብሔር ጌዴዎንን እንዲህ አለው፤ "አሁንም ሰዎቹ ብዙ ናቸው፤ ወደ ወንዝ ይዘሃቸው ውረድ፤ በዚያም እለይልሃለሁ። 'ይህ ከአንተ ጋር ይሂድ' የምለው፣ ከአንተ ጋር ይሄዳል፤ ነገር ግን፣ 'ይህ ከአንተ ጋር አይሂድ' የምለው፣ ከአንተ ጋር አይሄድም"።

[5]ስለዚህ ጌዴዎን ሰዎቹን ወደ ወንዝ ይዞአቸው ወረደ፤ እዚያም እግዚአብሔር፣ "ውሻ በምላሱ እየጨለፈ እንደሚጠጣ ሁሉ፣ በምላሳቸው የሚጠጡትን፣ በጕልበታቸው ተንበርክከው ከሚጠጡት ለይ" አለው። [6]ሦስት መቶ ሰዎች ውሃውን በእጃቸው እያፈሱ ጠጡ፤ የቀሩት ሁሉ ግን ለመጠጣት በጕልበታቸው ተንበረከኩ።

[7]እግዚአብሔርም ጌዴዎንን፣ "ውሃውን በእጃቸው እያፈሱ በጠጡት ሦስት መቶ ሰዎች አድናችኋለሁ፤ ምድያማውያንንም በእጃችሁ አሳልፌ እሰጣችኋለሁ፤ የቀሩት በሙሉ ወደየመጡበት ይመለሱ" አለው። [8]ጌዴዎንም የቀሩትን እስራኤላውያን በሙሉ ወደየድንኳናቸው እንዲመለሱ አደረገ፤ ሦስት መቶውን ግን አስቀራቸው፤ እነርሱም የሚመለሱትን ሰዎች ስንቅና መለከት ወሰዱ።

በዚህ ጊዜ የምድያማውያኑ ሰፈር ከእነርሱ በታች በሸለቆአማው ውስጥ ነበር። [9]በዚያች ሌሊት እግዚአብሔር ጌዴዎንን እንዲህ አለው፤ "ተነሥ፤ በሰፈሩም ላይ ውረድ፤

7፥1 ዘፍ12፥6፤ 25፥2፤መሳ6፥11:32 ፤2ሳሙ23፥25
7፥2 ዘዳ8፥17፤ 2ቆሮ4፥7
7፥3 ዘዳ20፥8፤ ኢሱ12፥2
7፥4 1ሳሙ14፥6
7፥6 ዘፍ14፥14
7፥7 ኢሱ8፥7፤ 1ሳሙ14፥6
7፥9 ቍ13-15፤ ኢሱ2፥24፤መሳ1፥2

7፥1 ***ሐሮድ፤*** የዚህ ቃል ትርጒም "መንቀጥቀጥ" ማለት ነው፤ የሚያመለክተው ጭንቀትን (ቍ3) ወይም ጌዴዎን አደጋ በጣለባቸው ጊዜ (ቍ21) በምድያማውያን ላይ የደረሰውን ፍርሀትና ሽብር ነው። ***በሞሬ ኰረብታ፤*** ይህ ስፍራ የእስራኤል ሰራዊት ከሰፈረበት ስድስት ኪሎ ሜትር ያህል ርቀት ላይ በኢይዝራኤል ሸለቆ ማዶ የሚገኝ ነው።

7፥3 ***የገለዓድን ተራራ፤*** የጊልቦዓ ተራራ ሌላው ስም ሊሆን ይችላል። ***ወደ መጣበት ይመለስ፤*** ከእግዚአብሔር ጋር በመሰለፍ በጦርነቱ ላይ ለመካፈል የፈሩ ሰዎች፣ የሌሎቹን ቅስም እንዳይሰብሩ ከሰራዊቱ ጋር አብረው እንዳይሰለፉ ተደረገ (ዘዳ20፥8)።

7፥6 ***በእጃቸው እያፈሱ፤*** የቆሙት ሦስት መቶ ሰዎች የሚደርስባቸውን ማንኛውንም አደጋ ለመመልከት ዝግጁ መሆናቸውን የሚያመለክት ነው ።

7፥8-14፤ ጌዴዎንን ለማበረታታት ስለ ጠላት ሰራዊት መረጃ ሰጠው።

የጌዴዎን ጦርነት

የጌዴዎን ታሪክ የሚጀምረው ለም በሆነው መሬት ከአረም በረሃ ወደ ፍልስጥኤም ምድር ወቅት እየጠበቁ በሚሄዱ ዘላኖች ዘመን ነው። በጸደይ ወቅት እነዚህ ከብት አርቢዎች በአንድ አዳር በየኰረብታውና እርሻ ቦታው ተበታትነው ይሰፍራሉ። በእነዚህ ሁለት የኑሮ ዘይቤዎች በሚከተሉ ሰዎች በከብት አርቢዎችና በገበሬዎች መካከል የሚኖረው ግጭት የማይቀር ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ ዘመን የእነዚህ ከብት አርቢ ዘላኖች ቍጥር መበርከትና ጠረኛ ባሕርያቸው በመንደር ሰፍረው የሚኖሩ ሰዎችን ጥገኛ እንዲሆኑ ዳርጓቸዋል ። ለዚህ ችግር የጌዴዎን ምላሽ (1)ከቤተሰቡ ጀምሮ የሃይማኖት ተሐድሶ ማደረግ፣ እና (2) በሰሜን ከሚገኙ የእስራኤል ነገዶች ጋር በመተባበር ወታደራዊ እርምጃ መውሰድ ናቸው። የጌዴዎን ትውልድ አገር እፍራ ትክክለኛ ስፍራዋ ባይታወቅም ጥንታዊቷ አፈር (ጽሬራ ሸለቆ የምትገኘዋ) ሳትሆን አትቀርም።

በእግዚአብሔር ረድኤትና ምሪት ጥቂት የሆኑት እስራኤላውያን ለጦርነት ስልታዊ የሆነ ቦታ በመያዝ ታምራዊ ድል በምድያማውያን ላይ ተቀዳጅተዋል።

ዋነኛው ጦርነት የተደረገው ከታቦር ተራራ ሥር ባለው መንደር ነበር። ምድያማውያን የዮርዳኖስ ሸለቆን ተከትለው መሸሻቸውና በቤትሳን የሚያሻግረው መንገድ በኤፍሬም አገር ሰዎች መያዙ ምድያማውያን ወጥመድ ውስጥ እንዲገቡ ምክንያት ሆኖባቸዋል።

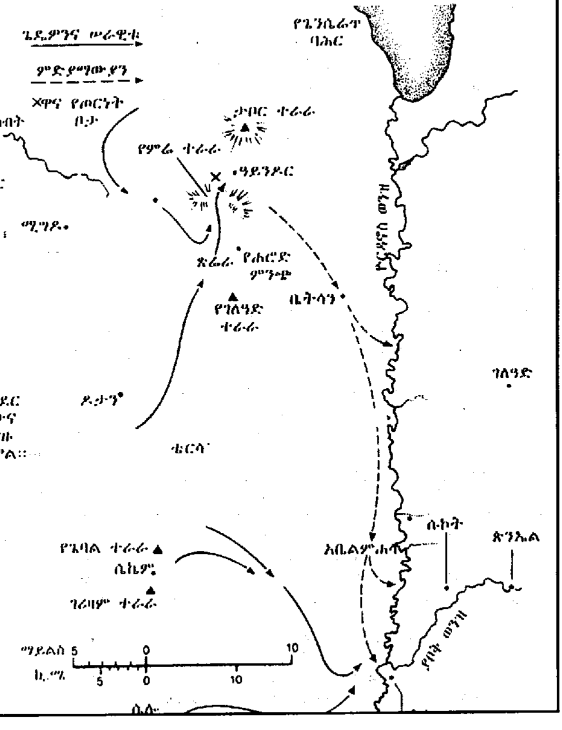

በእጅህ አሳልፌ ሰጥቼሃለሁና:: 10አደጋ ለመጣል የምትፈራ ከሆነ ግን፣ ፉራ ከተባለው አገልጋይህ ጋር ወደ ሰፈሩ ውረድ፤ 11የሚሉትንም አድምጥ፤ ከዚያ በኋላ በሰፈሩ ላይ አደጋ ለመጣል ድፍረት ታገኛለህ፣" ስለዚህም ጌዴዎን አገልጋዩን ፉራን አስከትሎ እስከ ሰፈሩ ዳርቻ ወረደ:: 12ብዛታቸው እንደ አንበጣ መንጋ የሆነ ምድያማውያን፣ አማሌቃውያንና ሌሎችም የምሥራቅ ሕዝቦች በሸለቆው ውስጥ ሰፍረው ነበር፤ የግመሎቻቸውም ብዛት በባሕር ዳርቻ እንዳለ አሸዋ ስፍር ቍጥር አልነበረውም::

13አንድ ሰው ያየውን ሕልም ለጓደኛው በሚነግርበት ጊዜ ጌዴዎን እዚያ ደረሰ:: ያም ሰው፣ "በሕልሜ ክብ የሆነ አንድ የገብስ ቂጣ ከላይ ተንከባሎ በምድያማውያን ሰፈር ላይ ሲወርድ፣ ድንኳኑንም ሲመታው ከአመታቱም ኀይለኛነት የተነሣ ድንኳኑ ተገልብጦ ሲፈራርስ አየሁ" በማለት ይነግረው ነበር::

14ጓደኛውም መልሶ፣ "ይህ የእስራኤላዊው የኢዮአስ ልጅ የጌዴዎን ሰይፍ እንጂ፣ ሌላ ነገር ሊሆን አይችልም፤ እነሆ፤ እግዚአብሔር ምድያማውያንንና ሰፈሩን በሙሉ በእጁ አሳልፎ ሰጥቶታልና" አለው::

15ጌዴዎንም ሕልሙንና ፍቺውን በሰማ ጊዜ ለእግዚአብሔር ሰገደ፤ ከዚያም ወደ እስራኤላውያን ሰፈር ወጥቶ፣ "*እግዚአብሔር* የምድያማውያንን ሰፈር በእጃችሁ አሳልፎ ሰጥቶአልና ተነሡ!" አላቸው:: 16ሦስቱን መቶ ሰዎች በሦስት ቡድን ከፍሎ፣ እያንዳንዱን ሰው ቀንደ መለከትና በውስጡ ችቦ ያለበት ባዶ ማሰሮ በእጁ እንዲይዝ አደረገ::

17ጌዴዎንም እንዲህ አላቸው፤ እኔን ተመልከቱ፤ የማደርገውንም አድርጉ፤ በሰፈሩ ዳርቻ ስደርስ፣ እኔ የማደርገውን አይታችሁ ልክ እንደዚያው አድርጉ:: 18እኔና አብረውኝ ያሉት ሁሉ ቀንደ መለከቶቻችንን በምንነፋበት ጊዜ እናንተም በሰፈሩ ዙሪያ ሁሉ ቀንደ መለከቶቻችሁን እየነፋችሁ፣ '*ለእግዚአብሔርና* ለጌዴዎን' ብላችሁ ጩኹ::"

19ዘቦቹ ተቀያይረው የእኩለ ሌሊቱን ጥበቃ በጀመሩበት ጊዜ፣ ጌዴዎንና አብረውት የነበሩት መቶ ሰዎች በሰፈሩ ዳርቻ ደረሱ፤ እነርሱም ቀንደ መለከቶቻቸውን ነፉ፤ የያዟቸውንም ማሰሮች ሰበሩ:: 20በሦስት ቡድን የተከፈሉት ሰዎች ቀንደ መለከቶቻቸውን ነፉ፤ ማሰሮቻቸውንም ሰበሩ፤ ችቦዎቻቸውን በግራ እጆቻቸው፣ የሚነፏቸውንም ቀንደ መለከቶች በቀኝ እጆቻቸው ይዘው፣ "*የእግዚአብሔርና የጌዴዎን ሰይፍ*" በማለት ጮኹ:: 21እያንዳንዱ ሰው በሰፈሩ ዙሪያ የተመደበበትን ቦታ እንደያዘም፣ ምድያማውያኑ እየጮኹ ሸሹ::

22የሦስት መቶው ቀንደ መለከት ድምፅ እንደተሰማም፣ *እግዚአብሔር* በሰፈሩ ውስጥ ያለው ሰው አንዱ በሌላው ላይ ሰይፉን እንዲመዝበት አደረገ፤ ሰራዊቱ በጽሬራ አቅጣጫ ወደ ቤት ሺጣ፣ ከዚያም አልፈው በጠባት አጠገብ እስካለው እስከ አቤላሞሖላ ድንበር ድረስ ሸሽተው ሄዱ:: 23በንፍታሌም፣ በአሴርና በመላው የምናሴ ምድር የሚገኙ እስራኤላውያን ተጠርተው ወጡ፤ ምድያማውያንንም አሳደዱ:: 24ጌዴዎንም በኤፍሬም ኰረብታማ አገር ለሚኖሩት ሁሉ፣ "በምድያማውያን ላይ ውረዱ፤ እስከ ቤትባራ ድረስ ያለውንም የዮርዳኖስ ወንዝ ቀድማችሁ ያዙ" አላቸው::

ስለዚህ የኤፍሬም ሰዎች ሁሉ ተጠርተው ወጡ፤ እስከ ቤትባራ ድረስ ያለውንም የዮርዳኖስን ወንዝ ያዙ:: 25እንዲሁም ሔሬብና ዜብ የተባሉትን ሁለቱን የምድያም መሪዎች ያዙ:: ሔሬብን በሔሬብ ዐለት አጠገብ፣ ዜብን ደግሞ በዜብ የወይን መጭመቂያ ላይ ገደሏቸው፤ ምድያማውያንንም አሳደዱ፤ የሔሬብንና የዜብን ራስ ቈርጠው ጌዴዎን ወዳለበት ወደ ዮርዳኖስ ይዘው መጡ::

7፥12 ዘኍ13፥29፤ ዘዳ28፥42፤ ኢሱ11፥4፤ ኤር46፥23፤ 49፥29
7፥14 መሳ6፥11
7፥15 ቍ9፤ 1ሳሙ15፥31
7፥16 ቍ19፤ ዘፍ14፥15፤15፥17፤ 24፥14፤ ዘሌ25፥9፤ መሳ9፥43፤ 1ሳሙ11፥11፤ 2ሳሙ18፥2 ሳ3፥27
7፥19 ቍ16
7፥20 ዘፍ15፥17፤ ዘዳ32፥41
7፥21 2ነገ7፥7
7፥22 ኢሱ6፥20፤ 1ሳሙ14፥20፤ 18፥19፤ 1ነገ4፥12፤ 19፥16፤ 2ዜና20፥23፤ ኢሳ9፥21፤ 19፥2፤ ሕዝ 8፥21፤ ዕን3፥14፤ ሐጌ2፥22፤ ዘካ14፥13
7፥23 ኢሱ17፥7፤ መሳ6፥35፤ መዝ83፥9
7፥24 ኢያ2፥7
7፥25 መሳ8፥3፡4፤ መዝ83፥11፤ 106፥4 3፤ ኢሳ9፥4፤ 10፥26

7፥13-14፤ ብብሉይ ኪዳን ሕልም ማለም በተደጋጋሚ የተገለጠ ቢሆንም፣ ለዮት የሚያደርገው ሕልም ዐላሚውም ሆነ ሕልም ፈቺው እስራኤላዊ አለመሆኑን ነው:: በግብፅ የፈርዖንን ሕልም የፈታው ዮሴፍን (ዘፍ40፥1-22፤41፥1-32) እንዲሁም በባቢሎን የናቡከደነጾርን ሕልም የፈታው ዳንኤልን (ዳን2፥1-45፤ 4፥4-27) ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::

7፥13 ***የገብስ ቂጣ፤*** በመሠረቱ ገብስ የታወቀ እህል ቢሆንም፣ በዋጋ ረገድ ከስንዴ ጋር ሲነጻጸር በግማሽ ይቀንሳል (2ነገ 7፥1 ይመ)፤ ይህም በቍጥር አነስተኛ የሆነውን የእስራኤልን ሰራዊት የሚያመለክት ነው::

7፥16 ***በሦስት ቡድን ከፍሎ፤*** እስራኤል ከጠላት ጋር ባደረገችው ጦርነት፣ ብዙውን ጊዜ የተጠቀመችበት የጦርነት ስልት ነው (9፥43፤ 1ሳሙ1፥11፤ 2ሳሙ18፥2) ***ቀንደ መለከት፤*** የሚሠራው ከበግ ቀንድ ነው (ዘፀ19፥13 ይመ)::

7፥19 ***የእኩለ ሌሊቱን ጥበቃ፤*** ዕብራውያን የሌሊቱን ጥበቃ በሦስት ፈረቃ ይከፍሉታል (የማቴ 14፥25 ማብ ይመ):: የእኩለ ሌሊቱ ጥበቃ የሚጀምረው ጠላት እንቅልፍ ከወሰደው በኋላ ነው::

7፥22 ***የሦስት መቶው ቀንደ መለከት፤*** በአንድ ሰራዊት ውስጥ ቀንደ መለከት የሚይዘው የተለመደው የሰው ቍጥር አነስተኛ ነበር:: ***አንዱ በሌላው ላይ፤*** ይህን የመሰለ ውሉ የጠፋና የተመሰቃቀለ ሁኔታ በአሞናውያን፣ በሞዓባውያንና በኤዶማውያን ላይም ደርሶአል (2ዜና20፥23):: እንደዚሁም ከዚህ መለስ ባለው መልኩ ጊብዓ ላይ በፍልስጥኤማውያን መካከል ይህ ሁኔታ ደርሶአል (1ሳሙ 14፥20፤ ሕዝ38፥21፤ ዘካ14፥13 እንዲሁም የመሳ 4፥15ማብ ይመ):: ***ጽሬራ፤*** በደቡብ ምሥራቅ አቅጣጫ የሚገኝ ቦታ ነው::

7፥23 ***ተጠርተው ወጡ፤*** የጦርነቱ ሁኔታ ተለዋውጦ ስለተገኘ ተለይተዋቸው ሄደው የነበሩት እስራኤላውያን ወኔ አግኝተው እንደ ገና የጦርነቱ ተካፋይ ሆኑ::

7፥24 ***በኤፍሬም ኰረብታማ አገር፤*** ምድያማውያን ወደ ዮርዳኖስ ሸለቆ ሸሽተው እንዳያመልጡ የኤፍሬም ሰዎች ቀድመው ወርደው በሩን እንዲይዙ ጌዴዎን ርዳታቸውን ጠየቀ:: ***የዮርዳኖስ ወንዝ፤*** በቤትሻን በኩል ያለው የወንዙ መልካ ሳይሆን አይቀርም:: ይህም እስራኤላውያን የሚሸሹትን ምድያማውያንን እንዲያመልጡ ማገድ የሚችሉት ወንዙን በመቈጣጠር ነበር (የ3፥28ማብ ይመ):: ***ቤትባራ፤*** ቦታው በውል ተለይቶ አይታወቅም፤ ይሁን እንጂ ወንዙን ተከትሎ ቍልቍል ከወረዱ በኋላ፣ ጥቂት ራቅ ብሎ የሚገኝ ስፍራ መሆን አለበት:: ጌዴዎን ጠላቶቹን ተከትሎ የዮርዳኖስን ወንዝ ከተሻገረ በኋላ፣ ከያቦቅ ወንዝ አጠገብ ወዳለው ወደ ሱኮት መጣ::

7፥25 ***ሔሬብ፤*** ቍራ ማለት ነው (ኢሳ 10፥26 ይመ)፤ ***ዜብ፤*** ተኵላ ማለት ነው:: ***ራስ፤*** በጦርነት ምን ያህል ሰዎች እንደሞቱ ለማወቅ ይረዳ ዘንድ ከሞቱ ሰዎች አካል ላይ ራስ፣ እጅ (8፥6)እና ሸለፈት (1ሳሙ18፥25) ቈርጠው ያመጡ ነበር::

ዛብሄልና ስልማና

8 በዚህ ጊዜ የኤፍሬም ሰዎች፣ "ምድያማውያንን ለመውጋት ስትሄድ ለምን አልጠራኸንም? ለምንስ እንዲህ ያለ ነገር አደረግህ?" በማለት ጌዴዎንን እጅግ ነቀፉት::

[2]ጌዴዎን ግን፣ "እናንተ ካደረጋችሁት ጋር ሲነጻጸር የእኔ ከምን ይቈጠራል? የኤፍሬም የወይን ቃርሚያ ተጠቃሎ ከገባው ከአቢዔዝር የወይን መከር አይበልጥምን? [3]እግዚአብሔር የምድያማውያንን መሪዎች ሔሬብንና ዜብን በእጃችሁ አሳልፎ ሰጣችሁ፤ ታዲያ እናንተ ከፈጸማችሁት ጋር የሚወዳደር ምን ማድረግ እችል ነበር?" ይህን ሲሰሙ ቍጣቸው በረደ::

[4]ጌዴዎንና ሦስት መቶዎቹ ሰዎች ዮርዳኖስን ተሻገሩ፤ ምንም እንኳ ድካም ቢሰማቸውም ጠላቶቻቸውን ያሳድዱ ነበር:: [5]የሱኮትንም ሰዎች፣ "የምድያምንም ነገሥታት ዛብሄልንና ስልማናን በማሳደድ ላይ ስለ ሆንሁ የተከተሉኝም ሰዎች ስለ ደከሙብኝ እባካችሁ የሚበሉትን እንጀራ ስጧቸው" አላቸው::

[6]የሱኮት ሹማምንት ግን፣ "ለተከተሉህ ሰዎች እንጀራ እንሰጥ ዘንድ ዛብሄልና ስልማና በእጅህ ገብተዋልን?" አሉት::

[7]ጌዴዎንም መልሶ፣ "ደህና፤ እግዚአብሔር ዛብሄልንና ስልማናን በእጄ አሳልፎ በሚሰጥበት ጊዜ በምድረ በዳ እሾኽና አሜከላ ሥጋችሁን እተለትላለሁ" አላቸው::

[8]ከዚያም ወደ ጵኒኤል ሰዎች ሄዶ ያንኑ ጥያቄ አቀረበላቸው፤ የእነርሱም መልስ የሱኮት ሰዎች ከሰጡት መልስ ጋር አንድ ዐይነት ነበር:: [9]እርሱም የጵኒኤልን ሰዎች፣ "በድል አድራጊነት በሰላም ስመለስ ከተማችሁን የምትጠብቁበትን ይህን ግንብ አፈርሰዋለሁ" አላቸው::

[10]በዚህ ጊዜ ዛብሄልና ስልማና ዐሥራ አምስት ሺህ ከሆነ ሰራዊታቸው ጋር ቀርቀር በተባለ ስፍራ ነበሩ፤ ይህም ከምሥራቅ ሕዝቦች ከተውጣጣውና በጦር ሜዳ ከወደቀው መቶ ሃያ ሺህ ሰይፍ ታጣቂ ሰራዊት የተረፈው ነበር:: [11]ከዚያም ጌዴዎን ተነሣ፤ ከኖባህና ከዮግብሃ በስተ ምሥራቅ የሚኖሩ ዘላኖች የሚሄዱበትን መንገድ ተከትሎ በጠላት ሰራዊት ላይ በድንገት አደጋ ጣለ:: [12]ሁለቱ የምድያም ነገሥታት ዛብሄልና ስልማና ሸሹ፤ ጌዴዎን ግን አሳዶ ያዛቸው፤ መላ ሰራዊታቸውንም እጅግ በታተነው::

[13]ከዚህ በኋላ የኢዮአስ ልጅ ጌዴዎን በሐሬስ መተላለፊያ በኩል አድርጎ ከጦርነቱ ተመለሰ፤ [14]እርሱም የሱኮት ሰው የሆነ አንድ ወጣት ማረከ፤ መረመረውም፤ ወጣቱም የሰባ ሰባት የሱኮት ሹማምትና የከተማዪቱንም አለቆች ስም ጻፈለት:: [15]ከዚያም ጌዴዎን ወደ ሱኮት ሰዎች መጥቶ እንዲህ አላቸው፤ "'ለደከሙት ሰዎችህ እንጀራ እንሰጥ ዘንድ ዛብሄልና ስልማና በእጅህ ገብተዋልን' በማለት ያላገጣችሁብኝ ዛብሄልና ስልማና እነዚሁ ናቸው::" [16]ጌዴዎን የከተማዪቱን አለቆች ወሰደ፤ በምድረ በዳ እሾኽና አሜኪላ በመቅጣት የሱኮትን ሰዎች ትምህርት ሰጣቸው:: [17]እንዲሁም በጵኒኤል ያለውን የከተማ መጠበቂያ ግንብ አፈረሰ፤ የከተማዪቱንም ሰዎች ገደለ::

[18]ዛብሄልና ስልማናንም፣ "በታቦር ላይ የገደላችኋቸው ሰዎች እንዴት ያሉ ነበሩ?" በማለት ጠየቃቸው::

እነርሱም፣ "ሁሉም እንዲህ እንዳንተ ያሉ የንጉሥ ልጆች የሚመስሉ ናቸው" አሉት::

[19]ጌዴዎንም፣ "እነርሱ የእናቴ ልጆች ወንድሞቼ ናቸው፤ ባትገድሏቸው ኖሮ፣ እኔም እንደማልገድላችሁ በሕያው እግዚአብሔር ስም አረጋግጥላችሁ ነበር::" ብሎ መለሰላቸው:: [20]ከዚያም ወደ በኵር ልጁ ወደ ዮቴር ዘወር ብሎ፣ "ግደላቸው" አለው፤ ዮቴር ግን ትንሽ ልጅ ነበርና ስለ ፈራ ሰይፉን አልመዘዘም::

[21]ዛብሄልና ስልማናም፣ "የሰው ጕልበቱ እንደ ሰውነቱ መጠን ነውና አንተው ራስህ ግደለን አሉት፤ ጌዴዎንም ተነሥቶ ገደላቸው፤ በግመሎቻቸው ዐንገት ላይ የነበሩትንም ጌጦች ወሰደ::

የጌዴዎን ኤፉድ

[22]እስራኤላውያንም ጌዴዎንን፣ "ከምድያማውያን እጅ ታድገኸናልና አንተ፣ ልጅህና የልጅ ልጅህ ግዙን" አሉት::

[23]ጌዴዎን ግን መልሶ፣ "እኔም ሆንሁ ልጄ አንገዛችሁም፤ የሚገዛችሁ እግዚአብሔር ነው"

8፥1 ዘፍ25፥2፤ መሳ6፥11፤12፥1፤ 2ሳሙ19፥41
8፥2 ዘኍ26፥30
8፥3 መሳ7፥25
8፥4 መሳ7፥25
8፥5 ቍ7:12፤ ዘፍ33፥17፤ኢዮ16፥7፤መዝ6፥6፤ 83፥11፤ ኤር45፥3
8፥6 ቍ14:15፤ 1ሳሙ25፥11
8፥7 ቍ5
8፥8 ቍ9:17፤ ዘፍ32፥30፤1ነገ12፥25
8፥9 ቍ17
8፥10 መሳ6፥5፤ ኢሳ9፥4
8፥11 ዘኍ32፥35፡42
8፥13 መሳ1፥35፤6፥11
8፥14 ቍ6፤ዘፀ3፥16
8፥15 ቍ6
8፥16 ሳሙ14፥12
8፥17 ቍ8:9
8፥18 ኢሱ19፥22
8፥19 ዘኍ14፥21
8፥21 ቍ26፤ ኢሳ3፥18
8፥23 ዘፀ16፥8፤ ዘኍ11፥20፤ 1ሳሙ12፥12

8፥1 ***የኤፍሬም ሰዎች፤*** የዚህን ነገድ ቍጣ ሊያበርድ የቻለውን ጌዴዎንን (ቍ2-3)፣ በዚህ ነገድ ላይ ውርደትንና ሽንፈትን ካመጣው ከዮፍታሔ ጋር ያነጻጽሩ (12፥1-6)::

8፥2 ***ቃርሚያ፤*** ዋናው ሰብል ከተሰበሰበ በኋላ የሚቀር እህል ነው፤ (የሩት1፥22 ማብ ይመ):: እዚህ ላይ ጌዴዎንና የእርሱ ኀይል በተካፈሉበት ጦርነት ካገኙት ድል ይልቅ፣ የኤፍሬም ሰዎች ባደረጉት ጦርነት ያገኙት ድል እንደሚበልጥ ማውሳቱ ነው:: ***አቢዔዝር፤*** የራሱ የጌዴዎን ጐሣ ስም ነው (የ6፥11 ማብ ይመ)፤ ትርጕሙም፣ "አባቴ (አምላኬ) ረዳቴ" ነው ወይም "አባቴ (አምላኬ) ጠንካራ ነው" ማለት ነው::

8፥3 ***ቍጣቸው በረደ፤*** "የለዘበ ምላስ ቍጣን ያበርዳል" (ምሳ15፥1) የተባለው እዚህ ላይ በትክክል ሲፈጸም ይታያል::

8፥5 ***የምድያምንም ነገሥታት፤*** ዛብሄልና ስልማና ከተለያዩ የምድያም ምድር ነገዶች የተውጣጡ ሊሆኑ ይችላሉ (ዘኍ31፥8 ይመ)::

8፥6 ***እንጀራ እንሰጥ ዘንድ፤*** የሱኮት ሰዎች ይህን ያሉት፣ ጌዴዎን እነዚህን የተባበሩትን የምድያምን ነገሥታት ማሸነፉን ስለተጠራጠሩ አሁን ለሰራዊቱ ምግብ ቢሰጡ ወደ ፊት ነገሥታቱ እንዳይበቀሏቸው ስለፈሩ ነው:: ***በእጅህ፤*** የ7፥25 ማብ ይመ::

8፥8 ***ጵኒኤል፤*** ያዕቆብ ከእግዚአብሔር ጋር የታገለበት ስፍራ ነው (ዘፍ 32፥30-31)::

8፥19 ***የእናቴ ልጆች፤*** አንድ ሰው ብዙ ሚስቶች በሚያገባበት ጊዜ፣ ከአንድ እናት የተወለዱትን ልጆች ብቻ ለይቶ ለመናገር ነው::

8፥21 ***አንተው ራስህ ግደለን፤*** እንደ እነርሱ ያሉ ሰዎች በአንድ ትንሽ ልጅ እጅ መሞትን እንደ ውርደት ቈጥረውት ሊሆን ይችላል (1ሳሙ17፥42):: ***ጌጦች፤*** ግማሽ ጨረቃ የሚመስል የሆነ ጌጥ ነው፤ በኢሳ3፥18 ላይ እንደ ተጠቀሰው ዐይነት ማለት ነው::

8፥23 ***እኔም...አንገዛችሁም፤ የሚገዛችሁ እግዚአብሔር ነው፤*** እንደ ሳሙኤል ሁሉ (1ሳሙ 8፥4-20) ጌዴዎንም ንጉሣዊ አገዛዝን አይፈልግም ነበር፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ንጉሥ መሆኑ በመጽሐፈ መሳፍንት ልዩ ስፍራ የተሰጠው

አላቸው:: [24]እርሱም፣ "አንድ የምጠይቃችሁ ነገር አለኝ፤ ይኸውም እያንዳንዳችሁ ከምርኮ ካገኛችሁት ውስጥ የጆሮ ጉትቻችሁን እንድትሰጡኝ ነው" አላቸው፤ የወርቅ ጉትቻ ማድረግ የእስማኤላውያን ባህል ነበርና::

[25]እነርሱም መልሰው፤ "ደስ እያለን እንሰጥሃለን" አሉት፤ ወዲያው ልብስ አነጠፉ፤ በላዩም ላይ እያንዳንዳቸው ከማረኩት ውስጥ የጆሮ ጉትቻ ጣል ጣል አደረጉለት:: [26]ሌሎቹን ገጣ ጌጦች ይኸውም የሆንጉት ሐብሉን ከአንጥልጥሉ፣ የምድያም ነገሥታት ይለብሱት የነበረውን ሐምራዊ ልብስ ወይም በግመሎቻቸው ዐንገት ላይ ያሉትን ጌጦች ሳይጨምር ጌዴዎን በጠየቃቸው መሠረት የሰጡት የወርቅ ጉትቻ ክብደት ሺህ ሰባት መቶ ሰቅል[ሠ] ያህል መዘነ:: [27]ጌዴዎን በወርቁ ኤፉድ ሠራ፤ በተወለደበትም ከተማ በዖፍራ አኖረው። እስራኤልም በሙሉ ኤፉዱን በማምለክ ስለ መንዘሩ፣ ኤፉዱ ለጌዴዎንና ለቤተ ሰቡ ወጥመድ ሆነ::

የጌዴዎን መሞት

[28]ስለዚህ ምድያማውያን በእስራኤላውያን ተሸነፉ፤ ዳግመኛም ራሳቸውን ከፍ ከፍ አላደረጉም:: ጌዴዎን በሕይወት እስካለ ጊዜ ድረስ ምድሪቱ አርባ ዓመት ሰላም አገኘች።

[29]የኢዮአስ ልጅ ይሩባኣል ወደ ቤቱ ተመለሰ፤ በዚያም ተቀመጠ፤ [30]ብዙ ሚስቶች ስላገባ ሰባ ልጆች ነበሩት፤ [31]በሴኬም የምትኖረው ቁባቱም እንደዚሁ ወንድ ልጅ ወለደችለት፤ ስሙንም አቤሜሌክ አለው:: [32]የኢዮአስ ልጅ ጌዴዎን ዕድሜ ጠግቦ ሞተ፤ በአቢዔዝራውያን ምድር ባለችው በዖፍራ፣ በአባቱ በኢዮአስ መቃብር ተቀበረ::

[33]ጌዴዎን ሞቶ ብዙም ሳይቈይ እስራኤላውያን የበኣልን አማልክት በማምለክ አመነዘሩ፤ በኣልብሪትንም አምላካቸው አደረጉ፤ [34]በዙሪያቸው ከነበሩት ጠላቶቻቸው እጅ የታደጋቸውን እግዚአብሔርን ስምባካቸውን አላሰቡትም:: [35]እንዲሁም ይሩባኣል የተባለው ጌዴዎን ያደረገላቸውን በጎ ነገር ሁሉ አስበው ለቤተ ሰቡ ውለታ መላሽ ሆነው አልተገኙም::

8፥24 ዘፍ16፥11፤ 35፥4፤49፥27
8፥26 ቍ 21
8፥27 ዘፀ10፥7፤ 25፥7፤32፥2፤ ኢሱ18፥23፤ መሳ17፥5፤18፥14
8፥28 መሳ3፥11፤ መዝ83፥2
8፥29 መሳ6፥ 11:32
8፥30 መሳ9፥2:5: 18:24፤12፥14፤2ነገ10፥1፤
8፥31 ዘፍ22፥24፤ መሳ9፥1፤10፥1፤ 2ሳሙ11፥21
8፥32 ዘፍ15፥15
8፥33 መሳ2፥11: 13:19፤9፥4:27:46
8፥34 መሳ3፥7፤ ነህ9፥17
8፥35 መሳ6፥32፤ 9፥16
9፥1 መሳ6፥32፤ 8፥31
9፥2 ዘፍ29፥14
9፥4 መሳ8፥33፤ 11፥3፤1ሳሙ25፥25 ፤2ዜና13፥7፤ ኢዮ30፥8

አቤሜሌክ

9 የይሩባኣል ልጅ አቤሜሌክ ወደ እናቱ ወንድሞች ወደ ሴኬም ሄደ:: እነርሱንና የእናቱን ጐሣዎች በሙሉ እንዲህ አላቸው፤ [2]"የሴኬምን ነዋሪዎች ሁሉ እንዲህ ብላችሁ ጠይቋቸው፤ 'ሰባዎቹ የይሩባኣል ልጆች ቢገዟችሁ ይሻላል ወይስ አንድ ሰው ብቻ?' የሥጋችሁ ቍራጭ፣ ያጥንታችሁ ፍላጭ መሆኔን ልብ በሉ::"

[3]የእናቱ ዘመዶች ስለ እርሱ ሆነው እነዚህን ቃሎች ሁሉ ለሴኬም ነዋሪዎች በሙሉ ነገሩ፤ አቤሜሌክንም ለመከተል ልባቸው ዳዳ፤ "እርሱማ ወንድማችን አይደል ብለዋልና":: [4]እነርሱም በኣልብሪት ቤተ ጣዖት ሰባ ሰቅል[ሸ] ናስ

[ሠ]26. 19.5ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[ሸ]4. 0.8 ኪሎ ግራም ያህል ነው

ጉዳይ ስለ ነበር፣ ንጉሥ ማንገሥ ማለት የእግዚአብሔርን አገዛዝ እንደ መተካት የሚቈጠር ነው::

8፥24 ***የጆሮ ጉትቻችሁን፤*** ምናልባትም በአፍንጫም ላይ የሚደረግ ጌጥ ሊሆን ይችላል (ዘፍ24፥47፤ ሕዝ16፥12 ይመ):: ***እስማኤላውያን፤*** ከምድያማውያን ጋር ዝምድና ያላቸው ናቸው (ዘፍ25፥1-2)፤ አንዳንድ ጊዜም ከእነዚሁ ጋር አንድ ሆነው ይገኛሉ (ቍ 22:24፤ ዘፍ37፥25-28፤ 39፥1)፤ እንዲሁ የዘፍ37፥25 ማብ ይመ::

8፥27 ***ኤፉድ፤*** አንዳንድ ጊዜ ከሥርዐተ ክህነት ጋር የተያያዘ የተቀደሰ ልብስ ነው (ዘፀ28፥6-30፤39፥2-26፤ ዘሌ 8፥7)፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ ከአረማውያን ጣዖት ጋር ተያይዞአል (17፥5፤ 18፥14:17)::

8፥28 ***አርባ ዓመት፤*** የአንድን ትውልድ ዕድሜን የሚያመለክት የዘመን ቍጥር ነው::

8፥29 ***ይሩበኣል፤*** የ6፥32 ማብ ይመ ::

8፥30 ***ሰባ ልጆች፤*** የኀይልና የብልጽግና ምልክት ነው (12፥14፤ 2ነገ 10፥1 ይመ)::

8፥31 ***ቁባቱም፤*** በመሠረቱ ሴቲቱ ቀደም ሲል የእርሱ የቤት አገልጋይ ነበረች (9፥18 እንዲሁም የዘፍ16፥2 ማብ ይመ):: ***አቤሜሌክ፤*** በሌላ ስፍራ ይህ የማዕረግ ስም ሆኖ ለነገሥታት ተሰጥቶአል (ዘፍ20፥2፤ 26፥1፤ የመዝ 34 ርእስ ይመ)፤ ትርጕሙም "(አምላኬ) አባቴ ንጉሥ ነው" ማለት ነው:: ጌዴዎን ይህን ስም ለልጁ ሲሰጠው፣ "አባት" የተባለው እግዚአብሔር ንጉሥ መሆኑን የሚያስረዳ ነው::

8፥32 ***ዕድሜ ጠግቦ፤*** ይህ ሐረግ በሌላ ቦታ ተጠቅሶ የምናገኘው፣ ለአብርሃምና (ዘፍ15፥15፤ 25፥8)፣ ለዳዊት ብቻ ነው (1ዜና29፥28)::

8፥33 ***የበኣልን አማልክት፤*** የ2፥11:13 ማብ ይመ:: ***በኣልብሪትንም፤*** ትርጕሙ "የኪዳን ጌታ" ማለት ነው፤ ይህ የጣዖት አምላክ በ9፥46 ላይ ኤልብሪት ተብሎ ተጠርቶአል፤ ትርጕሙም "የኪዳን አምላክ" ማለት ነው:: በሴኬም ለእርሱ የተሠራ ቤተ ጣዖት ነበር (9፥4 ይመ)፤ ከስሙ ጋር የተጠቀሰው፣ "ኪዳን" የሚለው ቃል ምናልባትም የከነዓንን ከተሞች ኅብረት አንድ ላይ አስተሳስሮ የሚይዘውን ጠንካራ ስምምነት የሚያመለክት ይሆናል፤ በእነዚህ ከተሞች የሚኖሩ ሕዝቦች ይህን ጣዖት አምላካቸው አድርገው ያመልኩት ነበር:: በአንጻሩ በኤባል አጠገብ ያለው ሴኬም (ቍ31)፣ እስራኤላውያን ወደ ከነዓን ምድር ከገቡ በኋላ እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ያደረገውን ኪዳን ኢያሱ ሁለት ጊዜ ያደሰበት ስፍራ ነበር (ኢሱ 8፥30-35፤ 24፥25-27):: እንዲሁም የ2፥11 ማብ ይመ::

9፥1-57 የጌዴዎንና የአቤሜሌክ ታሪክ ፣ በመጽሐፈ መሳፍንት ታሪክ ውስጥ የጽሑፉ ማዕከላዊ ክፍል ነው (በመጽሐፉ መግቢያ "ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ):: በበኣል ረዳትነት ራሱን የከነዓናውያን ከተሞች ንጉሥ ለማድረግ የሞከረው አቤሜሌክ (ቍ4)፣ የበኣልን አምልኮ ከተቃወመውና እስራኤልን የሚገዛ እግዚአብሔር ነው በሚል እምነቱ ከጸናው ከአባቱ ከጌዴዎን ጋር ሲነጻጸር በሁለቱ መካከል ሰፊ ልዩነት ነበር:: አቤሜሌክ ከነዓናዊነት እንዲያንሠራራ ታላቅ ጥረት ያደረገው፣ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ያላትን ኪዳን ቀደም ሲል ኢያሱ ባረጋገጠበት ቦታ ላይ ነው (ኢሱ 24፥14-27)። በማንኛውም ረገድ የአቤሜሌክ አድራጎት የእስራኤልን ሕዝብ እንዲመሩ በእግዚአብሔር ከተመረጡት መሳፍንት ጋር የሚቃረን ነበር::

9፥1 ***ሴኬም፤*** የዘፍ 33፥18 ማብ ይመ:: እስራኤላውያን ወደ ከነዓን ምድር ከመግባታቸው በፊት፣ የከነዓናውያንን ዘመን የሚያመለክቱ ፍርስራሾች እንደሚያስረዱት በዚህ ስፍራ ላይ የበኣልብሪት ወይም የኤልብሪት ቤተ ጣዖት ነበር (ቍ4፥46):: አቤሜሌክ ሴኬምን ካጠፋ በኋላ የሥነ ቅርስ ጥናትም እንደሚስረዳው ያ የአምልኮ ስፍራ እንደ ገና አልተገነባም::

9፥2 ***ነዋሪዎቹ፤*** ይህ ቃል በዕብራይስጥ "በአል" ይባላል፤ ትርጕሙም "ጌታ" ወይም ባለቤት ማለት ሲሆን ምናልባት የገዥውን መደብ ወይም በከተማ የሚኖሩ የመሬት ከበርቴዎችን የሚያመለክት ይሆናል:: ***የሥጋችሁ ቁራጭ ያጥንታችሁ ፍላጭ፤*** አቤሜሌክ ግማሽ ጐኑ ከነዓናዊ ስለ ሆነ፣ ለሰባው የጌዴዎን ልጆች ተገዥ ከሆኑት ይልቅ የገዛ ወገናቸው የሆነውን እርሱን ቢያነግሡት ጥቅሙ ለራሳቸው እንደ ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ መግለጹ ነው:: የእነርሱ ወገን መሆኑን በመግለጽ ከነዓናውያንን እንዲከተሉት ለማድረግ ችሎአል፤ ውጤቱም ለእስራኤል ሕዝብ አደገኛ ነበር::

9፥4 ***ቤተ ጣዖት፤*** በጥንት ዘመን፣ የግል ገንዘብም ሆነ በየጊዜው ከሕዝቡ የሚዋጣውና በስእለትም ሆነ በመቀጫ ወይም

ሰጡት፤ አቤሜሌክም በዚያ ወሮበሎችንና ምናምንቴዎችን ቀጠረበት፤ እነርሱም ተከተሉት:: [5]ከዚያም ዖፍራ ወደ ሚገኘው ወደ አባቱ ቤት ሄደ፤ ሰባውን የይሩበኣልን ልጆች ወንድሞቹን በአንድ ድንጋይ ላይ ዐረዳቸው፤ የይሩበኣል የመጨረሻ ልጅ ኢዮአታም ግን ተሸሽጎ ስለነበር አመለጠ:: [6]የሴኬምና የቤትሚሎ ነዋሪዎች በሙሉ አቤሜሌክን ለማንገሥ ሴኬም ውስጥ በዐምዱ አጠገብ ካለው የባሉጥ ዛፍ ሥር ተሰበሰቡ::

[7]ኢዮአታም ይህ በተነገረው ጊዜ፣ በገሪዛን ተራራ ጫፍ ላይ ወጥቶ ድምፁን ከፍ በማድረግ እንዲህ አላቸው፤ የሴኬም ነዋሪዎች ሆይ፤ እግዚአብሔር ይሰማችሁ ዘንድ እኔን ስሙኝ፤ [8]ከዕለታት አንድ ቀን ዛፎች የሚያነግሡትን ለመቀባት ወጡ፤ ወይራንም፣ 'አንተ ንጉሣችን ሁን' አሉት::

[9]የወይራ ዛፍም፣ "ከዛፎች በላይ ለመወዛወዝ ስል፣ እግዚአብሔርና ሰዎች የሚከበሩበትን ዘይቴን መስጠት ልተውን? "አለ::

[10]"ቀጥሎም ዛፎቹ በለስን፣ 'መጥተህ ንጉሣችን ሁን' አሉት::

[11]"በለስ ግን፣ 'ከዛፎች በላይ ለመወዛወዝ ስል፣ እጅግ ጣፋጭና መልካም የሆነውን ፍሬዬን መስጠት ልተውን?' አለ::

[12]"ከዚያም ዛፎቹ የወይን ተክልን፣ 'መጥተህ ንጉሣችን ሁን' አሉት::

[13] "የወይን ተክሉም፣ 'ከዛፎች በላይ ለመወዛወዝ ስል፣ አማልክትንና ሰዎችን ደስ የሚያሰኘውን የወይን ጠጄን መስጠት ልተውን? አለ::

[14]በመጨረሻም ዛፎቹ በሙሉ የእሾኽ ቍጥቋጦን፣ 'መጥተህ ንጉሣችን ሁን' አሉት::

[15]"የእሾኽ ቍጥቋጦውም ዛፎቹን፣ 'በእርግጥ ቀብታችሁ በላያችሁ የምታነግሡኝ ከሆነ መጥታችሁ በጥላዬ ሥር ተጠለሉ፤ ይህን ባታደርጉ ግን እሳት ከእሾኽ ቍጥቋጦው ይነሣ! የሊባኖስንም ዝግባዎች ይብላ' አላቸው::

[16]"እንግዲህ አቤሜሌክን ስታነግሡት በቅንነትና በእውነት አድርጋችሁት ከሆነ፣ ይሩበኣልንና ቤተ ሰቡን በበጎ ዐይን ተመልክታችሁ ሳደረገው የሚገባውን አይታችሁለት ከሆነ፣ [17]አባቴ ለእናንተ መዋጋቱን፣ ከምድያማውያን እጅ ሊያድናችሁ ሕይወቱን መስጠቱን አስባችሁ ማለት ነው:: [18]ነገር ግን እናንተ ዛሬ በአባቴ ቤተ ሰብ ላይ ዐመፃችሁ፤ ሰባ ልጆቹን በአንዲት ድንጋይ ላይ ዐረዳችሁ፤ ዘመዳችሁ ስለ ሆነም አባቴ ከባሪያው የወለደውን ልጅ አቤሜሌክን በሴኬም ነዋሪዎች ላይ አነገሣችሁት:: [19]እንግዲህ ዛሬ በይሩበኣልና በቤተ ሰቡ ላይ ያደረጋችሁት በእውነትና በቅንነት ከሆነ እናንተ በአቤሜሌክ ደስ ይበላችሁ፤ እርሱም በእናንተ ደስ ይበለው! [20]ይህ ካልሆነ ግን እሳት ከአቤሜሌክ ትውጣና እናንተን፣ የሴኬምንና የቤትሚሎንን ነዋሪዎች ትብላ፤ እንዲሁም እሳት ከእናንተ፣ ከሴኬምና ከቤትሚሎን ነዋሪዎች ትውጣና አቤሜሌክን ትብላ::"

[21]ከዚህ በኋላ ኢዮአታም ሸሽቶ አመለጠ፤ ብኤር ወደ ተባለች ቦታም መጣ፤ ወንድሙንም አቤሜሌክን ፈርቶ ስለ ነበር እዚያው ይኖር ጀመር::

[22]አቤሜሌክ እስራኤልን ሦስት ዓመት ከገዛ በኋላ፣ [23]እግዚአብሔር በአቤሜሌክና በሴኬም ነዋሪዎች መካከል ክፉ መንፈስ ሰደደ፤ ስለዚህም የሴኬም ሰዎች አቤሜሌክን ከዱት::

9፥5 ቍ7:21:57፤መሳ8፥30፤2ነገ11፥2፤2ዜና22፥9
9፥6 ቍ20፤ ዘፍ12፥6፤መሳ4፥11፤2ነገ12፥20
9፥7 ቍ5፤ ዘዳ11፥29፤ዮሐ4፥20
9፥13 ዘፍ14፥18፤መክ2፥3፤መዝ104፥10
9፥15 ቍ20፤ ዘዳ3፥25፤1ነገ5፥6፤ መዝ29፥5፤92፥12፤ ኢሳ2፥13፤30፥2
9፥17 መሳ12፥3፤ 1ሳሙ19፥5፤28፥21፤ኢዮ13፥14፤ መዝ119፥109
9፥18 መሳ8፥30
9፥19 ቍ16
9፥20 ቍ6:15:45
9፥21 ቍ5፤ዘኍ21፥16
9፥23 1ሳሙ16፥14:23፤18፥10፤19፥9፤1ነገ22፥22

በስጦታ የሚገባው ገንዘብ በቤተ ጣዖት ውስጥ ይቀመጥ ነበር:: የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች በሴኬም ያገኙት ትልቅ ሕንጻ ምናልባት የበኣልብሪት ቤተ ጣዖት ሊሆን ይችላል:: ***ወሮበሎች ምናምንቴዎች፤*** በጥንቱ ዘመን ፖለቲካም ሆነ የውትድርናን ዕላማን ከግብ ለማድረስ ቅጥረኞችን ማሰባሰብ የተለመደ ነበር:: ዕላማቸውን ከግቡ ለማድረስ በዚህ መንገድ የተጠቀሙ ሌሎች ሰዎችም አሉ፤ እነርሱም ዮፍታሔ (11፥3)፣ ዳዊት (1ሳሙ 2፥1-2)፣ አቤሴሎም (2ሳሙ15፥1)፣ አዶንያስ (1ነገ1፥5)፣ ሬዞን (1ነገ11፥23-24) እና ኢዮርብዓም (2ዜና 13፥6-7) ነበሩ::

9፥5 ***በአንድ ድንጋይ ላይ፤*** የአቤሜሌክ ሰባ ወንድሞች የታረዱት ልክ ለመሥዋዕት እንደሚቀርብ እንስሳ ነበር (13፥19-20፤ 1ሳሙ14፥33-34 ይመ):: እስራኤላውያን ወንድሞቹን መሥዋዕት አድርጎ ካቀረበ በኋላ የንግሥና በዓሉን አከበረ (2ሳሙ 15፥10:12፤ 1ነገ1፥5:9፤ 3፥4 ይመ)::

9፥6 ***ቤትሚሎ፤*** ሚሎ የሚለው ቃል የመጣው መሙላት ከሚለው የዕብራይስጥ ግስ ነው:: ምናልባት ይህ ጥልቅ ስገነት ወይም ከፍታ ቦታ ለማዘጋጀት በዐፈር ተሞልቶ የተደላደለ ስፍራን የሚያመለክት ቃል ሳይሆን አይቀርም:: ቤት ሚሎም በቍ 46 ላይ ከተመለከተው "ምሽግ" ከሚለው ቃል ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም:: ***የባሉጥ ዛፍ፤*** ኢያ24፥25-26 እንዲሁም የዘፍ12፥6 ማብ ይመ::

9፥7 ***ጫፍ*** ምናልባትም ከተማዪቱን ፍንትው አድርጎ ለማየት የሚያስችል ምቹ ስፍራ ሳይሆን አይቀርም::

9፥8 ***ዛፎች ... ወጡ፤*** ግዑዛን ፍጥረታት እንደተናገሩ፣ አንዳንድ ድርጊቶችንም እንደ ፈጸሙ የሚገልጽ እንዲህ ዐይነቱ የፈጠራ ትረካ ማቅረብ በጥንት የምሥራቅ ሰዎች ዘንድ የተለመደ ነበር (2ነገ 14፥9 ይመ)::

9፥9-13፤ ወይራ፣ በለስና ወይን በመካከለኛው ምሥራቅ አስፈላጊ የሆኑ ፍሬዎችን የሚያፈሩ ዛፎች ነበሩ::

9፥13 ***አማልክትን፤*** በዚያን ጊዜ አማልክት ሰዎች እንደሚያደርጉት ሁሉ ወይን ይጠጣሉ ተብሎ ይታመን ነበር::

9፥14 ***የእሾኽ ቍጥቋጦን፤*** በፓለስቲና ኰረብታማ ምድር በብዛት የሚገኝና ብዙ ጊዜ በግብርና ሥራ ላይ ችግር የሚፈጥር ጥቅጥቅ ያለ ቍጥቋጦ ነው፤ ምንም ዐይነት ጥቅም የሚሰጥ ፍሬ ስለማያፈራ ምሳሌው ለአቤሜሌክ መጠቀሱ ተገቢ ነው::

9፥15 ***በጥላዬ፤*** የእሾኽ ቍጥቋጦ ለዛፍ ጥላ ሆነ ማለት ነገሥታት ለሕዝባቸው ከለላ ሆነው የሚጫወቱት ሚና እርኪ እንዳልነበረ የሚገልጽ ምጸታዊ አነጋገር ነው (ኢሳ30፥2-3፤32፥1-2፤ሰቆ4፥20፤ዳን4፥12ይመ):: ***የሊባኖስንም ዝግባዎች፤*** በመካከለኛው ምሥራቅ እጅግ ጠቃሚና ውድ የሆነ ዛፍ ነው፤ እዚህ ላይ ግን ትርጓሜው የሚመለከተው የሴኬምን ዋነኛ ሰዎችን ትምህርት የሚያመለክት ነው (ቍ20 ይመ)::

9፥20 ***እሳት ...ትውጣና ... ትብላ፤*** አቤሜሌክና የሴኬም ሰዎች እርስ በርሳቸው እንደሚተላለቁ የተነገረ አስፈሪ ትንቢት ነው:: ጥቅጥቅ ያለ ጭራሮ ከበዛበት ቍጥቋጦ ውስጥ እሳት ሲነሣ በፍጥነት እየታዛመተ ያገኘውን ሁሉ በማቃጠል ከፍተኛ ጒዳት እንደሚያደርስ የታወቀ ነው (ዘፀ22፥6፤ኢሳ9፥18 ይመ)::

9፥21 ***ብኤር፤*** የተለመደ ስም ሲሆን ፣ትርጕሙም የውሃ ጒድጓድ ማለት ነው::

9፥22 ***እስራኤልን፤*** በሴኬም አካባቢ ያሉ የአቤሜሌክን ሥልጣን የተቀበሉ ናቸው::

9፥23 ***ክፉ መንፈስ፤*** ምናልባትም ያለመተማመንና የጥላቻ መንፈስ ይሆናል:: በዕብራይስጥ "መንፈስ" የሚለው ቃል የአንድን ሰው ትክክለኛ ሁኔታ ወይም ባሕርይ ለመግለጽ የሚያገለግል ቃል ነው:: ***ከዱት፤*** በተንኰል ተነሣሥቶ መንግሥቱን ያቆመ፣ እሱ ራሱ

[24]እግዚአብሔር ይህን ያደረገውም፣ በሰባው የይሩበአል ልጆች ላይ ስለ ተፈጸመው ግፍና ስለ ፈሰሰው ደማቸው ወንድማቸውን አቤሚሌክና ወንድሞቹን እንዲገድል የረዱትን የሴኬምን ሰዎች ለመበቀል ነው:: [25]የሴኬም ነዋሪዎችም አቤሚሌክን ሸምቀው የሚጠባበቁትን ሰዎች መደቡ፤ ሰዎቹም እርሱን በመጠባበቅ ላይ ሳሉ በዚያ የሚያልፈውን ሁሉ ዘረፉ፤ ወሬውም ለአቤሚሌክ ደረሰው::

[26]በዚህ ጊዜ የአቤድ ልጅ ገዓል ከወንድሞቹ ጋር ወደ ሴኬም መጣ፤ የሴኬምም ሰዎች ተማመኑበት:: [27]ወደ ዕርሻ ወጥተው ወይናቸውን ለቅመው ከጨመቁ በኋላ በአምላካቸው ቤት የደስታ በዓል አደረጉ፤ በዚያም እየበሉና እየጠጡ አቤሚሌክን ሰደቡ:: [28]የአቤድ ልጅ ገዓል እንዲህ አለ፤ "እንገዛለት ዘንድ አቤሚሌክ ማነው? ሴኬምስ ምንድን ናት? እርሱ የይሩበአል ልጅ አይደለምን? ዜቡልስ የእርሱ ረዳት ሹም አይደለምን? ለሴኬም አባት ለኤሞር ሰዎች ተገዙ፤ ለምን ለአቤሚሌክ እንገዛለን? [29]ምነው ይህን ሕዝብ የማዘው እኔ በሆንሁ ኖሮ!" አቤሚሌክን አስወግደው ነበር፤ 'ሰራዊትህን አብዝተህ ውጣ!* እለው ነበር:: '"

[30]የከተማዪቱ ገዥ ዜቡል፣ የአቤድ ልጅ ገዓል ያለውን በሰማ ጊዜ እጅግ ተቈጣ፤ [31]ወደ አቤሜልክም መልእክተኞች በምስጢር ልኮ እንዲህ አለ፤ "እነሆ፤ የአቤድ ልጅ ገዓልና ወንድሞቹ ወደ ሴኬም መጥተው ከተማዪቱ እንድትሸፍትብህ አድርገዋል:: [32]ስለዚህ በሌሊት ሰዎችህን ይዘህ ወጥተህ ሜዳው ላይ ማድፈጥ አለብህ፤ [33]ጠዋት ፀሐይ ስትወጣም ወደ ከተማዪቱ ገሥግሥ፤ ገዓልና ሰዎቹ ሊገጥሙህ በሚወጡበት ጊዜ እጅህ ማድረግ የሚችለውን ሁሉ አድርግ።"

[34]ስለዚህ አቤሚሌክና ሰዎቹ በሙሉ በሌሊት ወጡ፤ በአራት ምድብ ሆነውም በሴኬም አጠገብ አደፈጡ:: [35]የአቤድ ልጅ ገዓል ከከተማዪቱ ወጥቶ በመግቢያው በር ላይ ሲቆም፣ አቤሜሌክና ሰዎቹ ካደፈጡበት ወጡ።

[36]ገዓል ባያቸው ጊዜ ዜቡልን፣ "ተመልከት፤ ከተራራው ጫፍ ሕዝብ እየወረደ ነው" አለው:: ዜቡልም መልሶ፣ "የተራሮች ጥላ ሰዎች መስሎ ተሳስተህ " ነው:: አለው::

[37]ገዓልም፣ "ተመልከት እንጂ! ሕዝብ እከ ከተራራው ወገብ ላይ እየደረሰ ነው፤ አንዱ ክፍልም በቃላተኞች ዛፍ በኩል አድርጎ እየመጣ ነው" ብሎ እንደ ገና ተናገረ::

[38]ከዚያም ዜቡል፣ "እንገዛለት ዘንድ አቤሜልክ ማን ነው? ' ብለህ የደነፋኸው አሁን የት አለ? ያቃለልሃቸውስ ሰዎች እነዚህ አይደሉምን? በል ውጣና ግጠማቸው" አለው::

[39]ገዓል የሴኬምን ሰዎች መርቶ በመውጣት አቤሚሌክን ተዋጋው፤ [40]ሆኖም አቤሚሌክ አሳደደው፤ እስከ መግቢያው በር ድረስ ባለው መንገድ ሲሸሹም ብዙ ሰዎች ቈስለው ወደቁ:: [41]አቤሚሌክ በአሩማ ተቀመጠ፤ ዜቡልም ገዓልንና ወንድሞቹን ከሴኬም አስወጣቸው::

[42]በማግስቱ የሴኬም ሕዝብ ወደ ዕርሻ ወጡ፤ ይህም ለአቤሚሌክ ተነገረው፤ [43]እርሱም ሰዎቹን አስከትሎ ወጣ፤ ከዚያም ሰዎቹን ሦስት ቦታ መድቦ በዕርሻዎቹ ውስጥ አድፍጠው እንዲጠባበቁ አደረገ:: አቤሜሌክ የሴኬም ሰዎች ከከተማዪቱ መውጣታቸውን እንዳየም ካደፈጠበት ሊወጋቸው ተነሣ:: [44]ከዚያም አቤሚሌክና አብረውት የነበሩ ምድቦች ቦታ ለመያዝ በፍጥነት ወደ ከተማዪቱ መግቢያ በሚሮጡበት ጊዜ፣ ሌሎቹ ሁለት ምድቦች ደግሞ እየሮጡ ሄደው በዕርሻው ያሉትን ሁሉ ፈጇቸው:: [45]በዚያን ዕለት አቤሚሌክ ቀኑን ሙሉ ከተማዪቱን ሲወጋ ውሎ በመጨረሻ ያዛት፤ ሕዝቧን ፈጀ፤ ከተማዪቱንም አጠፋ፤ በላይዋም ጨው ዘራባት።

[46]በሴኬም ግምብ ውስጥ የሚኖሩ ሰዎች ይህን እንደ ሰሙ፣ በኤልበሪት ቤተ መቅደስ ወዳለው ምሽግ ውስጥ ገቡ:: [47]አቤሚሌክም በዚያ መመሸጋቸውን ሲሰማ፣ [48]እርሱና ሰዎቹ ሁሉ ወደ ሰልሞን ተራራ ወጡ፤ አቤሜሌክም መጥረቢያ ወስዶ ጥቂት የዛፍ ቅርንጫፍ ቈረጠ፤ በትከሻውም ላይ አደረገ:: የተከተሉትንም ሰዎች፣ "ፍጠኑ፤ እኔ ሳደርግ ያያችሁትን አድርጉ" ሲል አዘዛቸው:: [49]ሰዎቹም ሁሉ ቅርንጫፎች ቈርጠው አቤሜሌክን ተከተሉት፤ ቅርንጫፎቹንም ምሽጉ ላይ አስደግፈው በመከመር ሰዎቹ በውስጡ እንዳሉ በእሳት አቃጠሏቸው:: ስለዚህ በሴኬም ምሽግ ውስጥ የነበሩት አንድ ሺህ ያህል ወንዶችና ሴቶች ሞቱ::

9፥24 ቊ56-57፤ ዘፍ9፥6፤ዘሌ35፥33፤ ዘዳ27፥25፤መሳ8፥30፤1ነገ2፥32
9፥26 ቊ28:31:41
9፥27 መሳ8፥33፤ኢሳ16፥10፤አሞ5፥11፤ 9፥13
9፥28 ቊ26፤ ዘፍ33፥19፤1ሳሙ25፥10
9፥29 ቊ38፤ 2ሳሙ15፥4
9፥32 ኢሱ8፥2
9፥33 1ሳሙ10፥7
9፥34 ኢሱ2፥5፤ መዝ32፥7፤ ኢሳ28፥15:17፤ ኤር49፥10
9፥38 ቊ28-29
9፥43 ኢሱ8፥2፤ መሳ7፥16
9፥45 ቊ20፤ ኤር48፥9
9፥46 መሳ8፥33
9፥48 መዝ68፥14

*29. ዕብርይስጡ *አቤሜሌክን እንዲህ አለው ሰራዊትህን ሁሉ ጥራ !* ይላል::

9፥26 ***ተማመኑበት፤*** በአንድ ሐሳብ መርጋት የማይሆንለት ሕዝብ፤ አቤሜሌክን ተከትሎ እንደ ነበር ሁሉ፣ እንዲሁም ገዓል እንዲህ አደርጋለሁ፤ አብሮ እንዲህ እሠራለሁ እያለ እንደበቱን በማጣፈጥ የነገራቸውን በመስማት አብረውት ነጐዱ::

9፥27 ***በዓል አደረጉ፤*** የወይን የመከር ወቅት በዓመቱ ውስጥ እጅግ ከፍ ያለ ደስታ ከሚደረግባቸው ጊዜያት አንዱ ነው (ኢሳ16፥9-10፤ኤር25፥30ይመ)፤ በአሕዛብ ቤተ ጣዖት የሚደረገው በዓል ግን የሰውን መንፈስ የሚያርከስ ከስካርና፣ ዝሙት ጋር የተያያዘ ፈንጠዝያ ያለበት ነበር::

9፥28 ***ለኤሞር፤*** የሴኬምን ከተማ የቈረቈረ የኬጢያውያን ገዥ ነው (ዘፍ33፥19፤34፥2፤ኢሱ24፥32)::

9፥32 ***ማድፈጥ፤*** በብንያም ውስጥ ያለችውን ጊብዓንና (20፥37) ጋይን ለመያዝ የተደረገው ደፈጣ (ኢሱ8፥2) በድል ተጠናቀቀ::

9፥34 ***በአራት ምድብ፤*** ብዙ ሆነው ካደፈጡ ሰዎች ይልቅ ጥቂት ሆነው ያደፈጡ ሰዎችን ፈልጎ ማግኘት አስቸጋሪ ነው። በአንጻሩ ደግሞ ከየአቅጣጫው አደጋ መጣል ጠላትን ለማጥቃት ያስችላል።

9፥37 ***ከተራራው ወገብ፤*** የሕዝ 38፥12 ማብ ይመ:: ***በቃላተኞች ዛፍ፤*** ከበኣልብሪት ጋር በአንድ ዐይነት ሁኔታ የተያያዘ የአምልኮ ዛፍ ሊሆን ይችላል (የዘፍ12፥6 ማብ ይመ)::

9፥43 ***ሦስት ቦታ መድቦ፤*** የ7፥16 ማብ ይመ::

9፥45 ***በላይዋም ጨው ዘራባት፤*** ይህንም ያደረገው ምድሪቱ የተረገመችና ለዘላለም ምንም ሳታበቅል ምድረ በዳ ሆና እንድትቀር ነው (ዘዳ29፥23፤ መዝ107፥33-34፤ ኤር17፥6፤ ሰፎ2፥9 ይመ)::

9፥46 ***ምሽግ፤*** ምናልባትም በቍ6 ላይ የተመለከተው ቤትሚሎ ሳይሆን አይቀርም::

9፥49 በ***እሳት አቃጠሏቸው ፤*** የኢዮአታም ርግማን ደረሰ

[50]ከዚያም አቤሜሌክ ወደ ቴቤስ በመሄድ ከተማዪቱን ከቦ ያዛት። [51]ሆኖም በከተማዪቱ ውስጥ ብርቱ ግንብ ስለ ነበር፣ የከተማዪቱ ሕዝብ በሙሉ ወንድ ሴት ሳይባል ወደዚያ ሸሹ፤ ደጃፉንም በውስጥ ዘግተው ወደ ግንቡ ጣሪያ ወጡ። [52]አቤሜሌክም ተዋግቶ ግንቡን ያዘ፤ ይሁን እንጂ እሳት ለመለኮስ ወደ ግንቡ መግቢያ አጠገብ እንደ ደረሰ፣ [53]አንዲት ሴት ከላይ የወፍጮ መጅ በራሱ ላይ ለቀቀችበት፤ ጭንቅላቱንም አፈረሰችው።

[54]ወዲያውም ጋሻ ጃግሬውን ጠርቶ፣ "'ሴት ገደለችው' እንዳይሉ እባክህ ሰይፍህን መዘህ ግደለኝ' አለው። ስለዚህ አገልጋዩ ወጋው፤ እርሱም ሞተ። [55]እስራኤላውያንም አቤሜሌክ መሞቱን ሲያዩ ወደየቤታቸው ተመለሱ።

[56]አቤሜሌክ ሰባ ወንድሞቹን በመግደል በአባቱ ላይ ስላደረሰው በደል እግዚአብሔር የእጁን ከፈለው። [57]በዚህ ሁኔታ እግዚአብሔር የሴኬምን ሰዎች ክፋት ሁሉ በራሳቸው ላይ መለሰው፤ የይሩባኣል ልጅ የኢዮአታም ርግማን ደረሰባቸው።

ቶላ

10 ከአቤሜሌክ በኋላ ከይሳኮር ነገድ የሆነ የዱዳ ልጅ፣ የፎሐ ልጅ ቶላ እስራኤልን ለማዳን ተነሣ፤ እርሱም በኰረ ብታማው በኤፍሬም አገር ሳምር በምትባል መንደር ይኖር ነበር። [2]ቶላ በእስራኤል ላይ ሃያ ሦስት ዓመት በፈራጅነት ከተቀመጠ በኋላ ሞተ፤ በሳምርም ተቀበረ።

ኢያዕር

[3]ከቶላ ቀጥሎ ገለዓዳዊው ኢያዕር ተነሣ፤ እርሱም በእስራኤል ላይ ሃያ ሁለት ዓመት በፈራጅነት* ተቀመጠ። [4]ኢያዕር በሠላሳ አህዮች የሚጋልቡ ሠላሳ ወንዶች ልጆች ነበሩት፤ ልጆቹም እስከ ዛሬ ድረስ የኢያዕር መንደሮች ተብለው የሚጠሩ ሠላሳ ከተሞች በገለዓድ ምድር ነበሯቸው። [5]ኢያዕር ሞተ፤ በቃሞንም ተቀበረ።

ዮፍታሔ

[6]እስራኤላውያን እንደ ገና በእግዚአብሔር ላይ ክፉ ድርጊት ፈጸሙ፤ በአልንና አስታሮትን እንዲሁም የሶሪያን፣ የሲዶናን፣ የሞዓብን፣ የአሞንንና የፍልስጥኤማውያንን አማልክት አመለኩ፤ እስራኤላውያን እግዚአብሔርን ስለተወውና ስላላገለገሉት፣ [7]ተቈጣቸው፤ በፍልስጤማውያንና በአሞናውያን እጅ ሸጣቸው፤ [8]እነርሱም በዚያን ዓመት ሰበሯቸው፤ አደቀቋቸውም፤ እስራኤላውያንን ሁሉ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ባለው በገለዓድ ምድር፣ [9]በአሞራውያን አገር ዐሥራ ስምንት ዓመት እንዲሁም አሞናውያን ይሁዳን፣ ብንያምንና የኤፍሬምን ቤት ለመውጋት ዮርዳኖስን ስለ ተሻገሩ እስራኤላውያን እጅግ ተጨነቁ። [10]ከዚያም እስራኤላውያን፣ "አንተን አምላካችንን በመተው የበኣልን አማልክት በማምለካችን አንተን በድለናል" ብለው ወደ እግዚአብሔር ጮኹ።

[11]እግዚአብሔርም መልሶ እንዲህ አላቸው፤

*2 በዚህና በቍጥር 3 ላይ በትውፊት መሳፍንት ይባላል።

9፥50 2ሳሙ11፥21
9፥53 2ሳሙ11፥21
9፥54 1ሳሙ31፥4፤ 2ሳሙ1፥9
9፥57 ቍ5፥24፤ መዝ94፥23
10፥1 ዘፍ30፥18፤ 46፥13፤ኢሱ15፥48፤ መሳ6፥14፤8፥31
10፥3 ዘኍ32፥41
10፥4 ዘፍ49፥11፤ ዘሌ32፥41፤1ነገ1፥33
10፥5 ዘኍ32፥41
10፥6 ዘፍ10፥15፤ 19፥38፤26፥1፤ ዘኍ21፥29፤ዘዳ32፥15፤መአ2፥11፡12፡13፤ ሕዝ27፥16
10፥7 ዘዳ31፥17፤ 32፥30
10፥8 ኢሱ12፥2
10፥9 ቍ17፤ መሳ1፥22፤11፥4
10፥10 ዘፀ9፥27፤ መሳ3፥9፤መዝ32፥5፤ ኤር2፥27፤3፥25፤8፥14፤14፥20
10፥11 ዘፍ14፥7፤ ዘፀ14፥30፤ መሳ3፥13 31
10፥12 ዘፍ14፥7፤ ኢሱ15፥55፤

ማለት ነው (ቍ20)።

9፥53 ***ሴት፤*** ወንዶች በቀስት፣ በፍላጻና በጦር ሲዋጉ ሴቶች ደግሞ በቅጥሩ አጠገብ ካለው የጠላት ጦር ላይ ከባድ የድንጋይ ናዳ በመልቀቅ ምሽጉ እንዳይያዝ ይረባረቡ ነበር። ***የወፍጮ መጅ፤*** የ3፥16 ማብ ይመ። የወፍጮ መጅ ክብ ሆኖ ከመሀከሉ ቀዳዳ ያለው ሲሆን እህል መፍጫት ለሴቶች ድርሻ በመሆኑ (16፥21 ይመ)፣ ሥራውን የሚሠሩት ሴቶች ነበሩ (ዘፀ11፥5 ይመ)። እንግዲህ አቤሜሌክ በሴት እጅ ተራ በሆነ ነገር ተመቶ የሞተው በዚህ ሁኔታ ነበር (እንዲሁም 4፥21 ይመ)።

9፥54 ***ጋሻ ጃግሬውን፤*** በዚያን ዘመን አንድ የጦር መሪ ጋሻና ጦሩን አንግቦ እንዲከተለው ወጣት የሆነ ሰው መመደቡ የተለመደ ነበር (1ሳሙ14፥6፤31፥4 ይመ)። ***ሴት ገደለችው፤*** የአንድ ወታደር በሴት እጅ መገደል እንደ ውርደት የሚቈጠር ነበር። ከዚህ የተነሣ ነበር የአቤሜሌክ የውርደት አሟሟት ለብዙ ጊዜ ሲወሣ የቈየው (2ሳሙ 11፥21)።

9፥56 ***እግዚአብሔር የእጁን ከፈለው፤*** የአቢሜሌክ ድርጊት ከእግዚአብሔር የተሰወረ አልነበረም፤ እውነተኛ የእስራኤል ንጉሥ እርሱ ስለ ሆነ አቢሜሌክ ባደረገው ክፋትና በደል የእጁን አግኝቶ የውርደት አሟሟት እንዲሞት አደረገው።

9፥57 ***የኢዮአታም ርግማን፤*** ቍ20 ይመ።

10፥1 ***ከይሳኮር ነገድ የሆነ ... የፎሐ ልጅ ቶላ፤*** ቶላና ፎሐ ስማቸውን የወረሱት ከሁለቱ የይሳኮር ልጆች ነው (ዘፍ 46፥13፤ ዘኍ26፥23፤1ዜና 7፥1)።

10፥3 ***ኢያዕር፤*** ኢያዕር የመጣው ከገለዓድና ከምናሴ ምድር ስለ ነበርና ስሙም የምናሴ ዘር ከነበረው ሰው ጋር ሞክሼ ስለሆነ (በዘኍ32፥41፤ዘዳ3፥14፤1ነገ4፥13)፣ እርሱ ራሱም ከምናሴ ነገድ ይመስላል።

10፥4 ***ሠላሳ አህዮች...፤ ሠላሳ ወንዶች ልጆች... ሠላሳ ከተሞች፤*** ሀብታምና የተከበረ ሰው እንደነበር ያመለክታል።

10፥6-12፥7፤ በዚህ ጊዜ የእስራኤል ሕዝብ ፊቱን ወደ ዮፍታሔ አዞረ፤ ዮፍታሔም በማኅበረሰቡ ዘንድ የተጠላና ከእስራኤል ምድረ ርስት የተነቀለ፣ ከአገር ተባርሮም ሸፍቶ የኖረ ሰው ነበር። የዮፍታሔ ታሪክ በመጽሐፈ መሳፍንት ውስጥ ከተጻፉት ከሌሎቹ መሪዎች ታሪክ ጋር ሲነጻጸር ከዲቦራ ታሪክ ጋር ብቻ ይመስላል (የ4፥1-5፥31 ማብ ይመ)

10፥6 ***የሶርያን...አማልክት፤*** የሶርያ ዋናዎቹ አማልክት ሐዳድ (በኣል)፣ ሞት፣ አናትና ሪሞን የሚባሉ ናቸው። ***የሲዶና... አማልክት፤*** ሲዶናውያን ያመልኩ የነበሩት ከነዓናውያን የሚያመልኳቸውን አማልክት ነበር (የ2፥11፡13 ማብ ይመ)። ***የሞዓብን... አማልክት፤*** ዋናው የሞዓብ አምላክ ካሞሽ ይባላል። ***የአሞንን...አማልክት፤*** የአሞናውያን አምላክ ደግሞ ሞሎክ ይባል ነበር (1ነገ11፥7 ይመ)። ለዚህ አምላክ አንዳንድ ጊዜ የሰው ልጆችን መሥዋዕት አድርጎ በማቅረብ ያመልኩት ነበር (ዘሌ 18፥21፤20፥2-5፤2ነገ23፥10)። ይህ አምላክ በዕብራይስጥ ሚልኮም በሚል ስም ይታወቃል። ሞሎክ ወይም ሚልኮም የሚለው ስም በሴማውያን ቋንቋ "ንጉሥ" ከሚለው ቃል ጋር አንድ ነው። ***የፍልስጥኤማውያንን አማልክት፤*** ፍልስጥኤማውያን አብዛኞቹን የከነዓናውያንን አማልክት ያመልኩ የነበረ ሲሆን፣ ነገር ግን ዳጎንና ብዔልዜቡል ለተባሉት አማልክት ያላቸው ፍቅርና አክብሮት እጅግ ከፍ ያለ ነበር። ዳጎን የሚለው ስም በዕብራይስጥ "እህል" ከሚለው ቃል ጋር አንድ ነው፤ ምናልባት ይህ አምላክ የዕጽዋት አምላክ እንደሆነ ይጠቍማል። ይህ አምላክ ከሁለት ሺህ ዓ.ቅ.. ክ ጀምሮ በባቢሎን ይመለክ ነበር። ብዔልዜቡል የሚመለከው ደግሞ በአቃሮን (2ነገ1፥2-3፡6፡16) ነበር። የዚህ ስም ትርጕሙም የዝንብ "ጌታ" ማለት ሲሆን፣ በጥንት የከነዓናውያን ጽሑፎች "የበኣል ልዑል" በመባል የሚታወቀው ብዔልዜቡልን ለማቃለልና ለእርሱ የሚደረገውን አምልኮ በማንኳሰስ (ማቴ 10፥25፡ 12፥24ይመ)፣ የእውነተኛው አምላክ የያህዌ ተከታዮች ይህን ስም ሆን ብለው በመለወጥ በዚህ (የዝንብ ጌታ) እንዲጠራ አደረጉ።

10፥7 ***ፍልስጥኤማውያን፤*** የፍልስጥኤማውያን የጭቈና ታሪክ በ13፥1 ላይ እንደ ገና ሲቀጥል ይታያል።

10፥11 ***እግዚአብሔርም መልሶ እንዲህ አላቸው፤*** የ2፥1 ማብ ይመ። እስራኤላውያን በከነዓን ምድር መከራና ሥቃይ ካሳዩአቸው ጨቋኞች እጅ ነጻ ያወጣቸውን አምላክ ስለ ረሱ እግዚአብሔር ገሠጻቸው የ2፥16-19፤ የ6፥8 ማብ ይመ።

“ግብፃውያን፣ አሞራውያን፣ አሞናውያን፣
ፍልስጥኤማውያን፣ [12]ሲዶናውያን፣ አማሌቃው
ያንና ማያናውያን* አሠቃዩአችሁ፤ እናንተም
እንድረዳችሁ ወደ እኔ ጮኻችሁ፤ ታዲያ እኔ
ከእጃቸው አላዳንኋችሁምን? [13]እናንተ ግን
እኔን ትታችሁ ሌሎች አማልክትን አመ
ለካችሁ፤ ስለዚህ ከእንግዲህ ወዲያ አላድ
ናችሁም፤ [14]ሂዱና ወደ መረጣችኋቸው አማ
ልክት ጩኹ፤ መከራ በሚያገኛችሁ ጊዜ
እስቲ ያድኗችሁ!”

[15]እስራኤላውያንም *እግዚአብሔርን*፣ “ኀጢ
አት ሠርተናል፤ መልካም መስሎ የታየህን
አድርግብን፤ እባክህን የዛሬን ብቻ አድነን”
አሉት:: [16]ከዚያም በመካከላቸው ያሉትን
ባዕዳን አማልክት አስወገዱ፤ *እግዚአብሔ
ርንም* አመለኩ፤ *እግዚአብሔርም* የእስራ
ኤልን ጒስቍልና ሊታገሠው የማይቻለው
ሆነ::

[17]አሞናውያን ለጦርነት ዝግጁ ሆነው
በገለዓድ በሰፈሩ ጊዜ፣ እስራኤላውያንም እን
ደዚሁ ተሰብስበው በምጽጳ ሰፈሩ:: [18]የገለዓድ
ሕዝብ አለቆችም እርስ በእርሳቸው፣ “በአሞ
ናውያን ላይ ጦርነቱን የሚጀምር ሰው በገለዓድ
ነዋሪዎች ሁሉ ላይ አለቃ ይሆናል” ተባባሉ::

11

ገለዓዳዊው ዮፍታሔ ኀያል ጦረኛ
ነበረ፤ አባቱ ገለዓድ ነበር፤ እናቱም
ጋለሞታ ነበረች:: [2]እንደዚሁም የገለዓድ
ሚስት ለገለዓድ ወንዶች ልጆች ወለደች
ለት፤ እነርሱም ባደጉ ጊዜ ዮፍታሔን “ከሌላ
ሴት ስለ ተወለድህ ከቤተሰባችን ምንም ዐይ
ነት ውርስ አይገባህም” በማለት አሳደዱት::
[3]ስለዚህም ዮፍታሔ፣ ከወንድሞቹ ሸሽቶ
መኖሪያውን ጦብ በተባለች ምድር አደረገ፤
እዚያም ወሮበሎች ተሰባስበው ተከተሉት::
[4]ከጥቂት ጊዜ በኋላም አሞናውያን በእስ
ራኤል ላይ ጦርነት ባደረጉ ጊዜ፣ [5]የገለዓድ
አለቆች ዮፍታሔን ለማምጣት ወደ ጦብ
ምድር ሄዱ:: [6]እነርሱም፣ “ከአሞናውያን
ጋር መዋጋት እንችል ዘንድ መጥተህ
ምራን” አሉት::

[7]ዮፍታሔም፣ “ምነው ጠልታችሁኝ ከአባቴ
ቤት አሳዳችሁኝ አልነበረምን? ታዲያ አሁን
ችግር ሲገጥማችሁ ነው የምትፈልጉኝ?”
አላቸው::

[8]የገለዓድ አለቆችም፣ “እንግዲህ አሁን
ወደ አንተ መጥተናል፤ አሞናውያንን እንድ
ንወጋ በል ተነሥና አብረን እንሂድ፤ በገለ
ዓድ በምንኖረው በሁላችንም ላይ አለቃ ትሆ
ናለህ” አሉት::

[9]ዮፍታሔም፣ “አሞናውያንን ለመውጋት
ወደ አገሬ ብትመልሱኝና *እግዚአብሔር* በእጄ
አሳልፎ ቢሰጣቸው በእርግጥ አለቃችሁ
እሆናለሁ?” ሲል ጠየቃቸው::

[10]የገለዓድ አለቆችም፣ “*እግዚአብሔር*
ምስክራችን ነው፤ ያልከውንም በእርግጥ እናደ
ርጋለን” አሉት:: [11]ስለዚህ ዮፍታሔ ከገለዓድ
አለቆች ጋር ሄደ፤ ሕዝቡም በላያቸው ላይ
አለቃና አዛዥ አደረጉት፤ ዮፍታሔም የተና
ገረውን ቃል ሁሉ ምጽጳ ላይ *በእግዚአብሔር*
ፊት ደገመው::

[12]ከዚያም ዮፍታሔ ወደ አሞናውያን
ንጉሥ፣ “ከእኔ ጋር ምን ጠብ ቢኖርህ ነው
መጥተህ አገሬን የወጋኸው?” በማለት መል
እክተኞች ላከ::

[13]የአሞናውያንም ንጉሥ ለዮፍታሔ መልእ
ክተኞች፣ “ይህን ያደረግሁት እስራኤል ከግ
ብፅ በወጣ ጊዜ በአርኖንና በያቦቅ ወንዞች
መካከል ያለውንና እስከ ዮርዳኖስ ያለውን
አገሬን ስለ ወሰዱብኝ ነው፤ አሁንም
በሰላም መልሱልኝ” አላቸው::

[14]ዮፍታሔም መልእክተኞቹን እንደ ገና

*12. አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ምድያማውያን ይላሉ::

መሳ4፥3
10፥13 ዘዳ32፥15፤ ኤር11፥10፤13፥10
10፥14 ኢሳ32፥37፤ኢሳ44፥17፤57፥13፤ኤር2፥28፤11፥12፤ዕን2፥18
10፥15 1ሳሙ3፥18፤ 2ሳሙ10፥12፤15፥26፤ኢዮ1፥21፤ኢሳ39፥8
10፥16 ዘዳ32፥36፤ ኢሱ24፥23፤ ኢሳ63፥9፤ኤር18፥8
10፥17 ዘፍ31፥49፤ መሳ11፥29
10፥18 ሳ11፥8:9
11፥1 ዘፍ38፥15፤ ዘኍ26፥29፤መሳ6፥12፤12፥1፤1ሳሙ12፥11፤ዕብ11፥32
11፥3 ቍ5፤ መሳ11፥8:9
11፥4 መሳ10፥9
11፥7 ዘፍ26፥16
11፥8 መሳ10፥18
11፥10 ዘፍ31፥50፤ ኢሳ1፥2
11፥11 ዘፀ19፥9፤ ኢሱ11፥3፤1ሳሙ8፥4:21፤2ሳሙ3፥17
11፥13 ዘኍ21፥13:24
11፥15 ዘዳ2፥9: 19
11፥16 ዘፍ14፥7፤

10፥12 ***ማያናውያን፤*** አማራጭ ትርጒም ይመ:: ምናልባትም ምዑናውያን ከሚለው ጋር አንድ ሊሆን ይችላል:: እነዚህ ከፍል ስጥኤማውያንና ከዐረቦች ጋር ሆነው እስራኤልን የሚቃወሙ ናቸው (2ዜና 26፥7)::

10፥17 ***ምጽጳ፤*** ትርጒሙ፣ “የመጠበቂያ ማማ” ማለት ነው:: በዚህ ስም የሚጠሩ አያሌ ቦታዎች አሉ፤ የዮፍታሔ ዋና የጦር ሰፈር ወይም ምሽግ የሚገኘው በገለዓድ ሲሆን (11፥11)፣ ይህም “የገለዓድ ምጽጳ” በመባል ይጠራል (11፥29)፤ የገለዓድ ምጽጳ፣ ምናልባትም ራማት ምጽጳ ከተባለው ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም (ኢ.ሱ 13፥26)፤ ይህም የሚገኘው ከቤትሳን 48 ኪ.ሎ ሜትር ያህል ርቆ ነው::

10፥18 ***ሕዝብ፤*** የሚዋጉ ማለት ነው፤ ከአሞናውያን በድንገት የሚገጥማቸውን አደጋ ለመቋቋም ገለዓዳውያን ፈለጉ፤ ይሁን እንጂ ይህን ጒዳይ በልበ ሙሉነት ወደ ፊት የሚገፋ የጦር መሪ ማግኘት አልቻሉም::

11፥1 ***እናቱም ጋለሞታ ነበረች፤*** ዮፍታሔ፣ “ይህ የጋለሞታ ልጅ” እየተባለ በኅብረተ ሰቡ ዘንድ ስፍራ አልነበረውም::

11፥3 ***ጦብ፤*** የጦብ ሰዎች ከጊዜ በኋላ ከአሞናውያን ጋር ተባብረው ዳዊትን ሊወጉ ተነሥተው ነበር (2ሳሙ10፥6-8):: ***ወሮ በሎች፤*** የ9፥4 ማብ ይመ::

11፥8 ***በሁላችንም ላይ አለቃ ትሆናለህ፤*** የገለዓድ ሰዎች ከአሞናውያን ጋር በተደረገው ጦርነት የመሪነቱን ቦታ ለዮፍታሔ በመስጠት ብቻ ሳይወሰኑ (ቍ6) ጦርነቱ ካበቃ በኋላም አለ ቃቸው ሆኖ እንዲያስተዳድራቸው ጠየቁት::

11፥11፤ መሪዎቹ ያቀረቡትን ሐሳብ ሕዝቡ አሜን ብሎ ተቀበለው፤ ይህም ሳኦልን (1ሳሙ11፥15)፣ ሮብዓምን (1ነገ 12፥1) እንዲሁም ኢዮርብዓምን (1ነገ12፥20) ለመምረጥ በተፈጸመው ሂደት መሠረት ተከናወነ::

11፥13 ***አገሬን፤*** እስራኤላውያን በመጀመሪያ ወደ ከነዓን ምድር ለመግባት በተቃረቡበት ጊዜ፣ ምድሪቱ ትገዛ የነበረው በአሞራውያን ንጉሥ በሴዎን ሲሆን እርሱም የወሰደው ከሞዓ ባውያን ነበር (ዘኍ21፥29):: ከዚያን ጊዜ ጀምሮ አሞናውያን፣ ሞዓብን መቈጣጠር ስለ ቻሉ፣ ቀድሞ የሞዓብ የነበረውንም ግዛት ሁሉ የራሳቸው አድርገው በመቍጠር የይገባኛል ጥያቄ አቀረቡ::

11፥14-27፤ ዮፍታሔ በዘመኑ በነበረው የመንግሥታት ግን ኙነት መመሪያ መሠረት መልስ ሰጠ:: የደብዳቤው ይዘት ሲጤን በጊዜው የነበረው የመንግሥታት መሪዎች የደብዳቤ ልውውጥ ምን ይመስል እንደ ነበር የሚያመለክት ነው:: እንዲሁም በዚያን ጊዜ በሁሉም ዘንድ እንደሚታመነው የአንዱን አገር ዳር ድንበር የሚከልልና የሚጠብቅ የሚነሣውም የወሰን ግጭትና ጥያቄ ሁሉ ተገቢውን ውሳኔ የሚሰጥ በየአገሩ የሚመለከው አምላክ እንደ ነበር፣ ደብዳቤው በሚገባ ያንጸባርቃል:: ዮፍታሔ ምድሩ የእስራ ኤል መሆኑን ለማሳመን ሦስት የመከራከሪያ ነጥቦች አቅርቦአል፤ እነዚህም (1) እስራኤል ምድሩን የወሰደችው ከአሞራውያን ንጉሥ ከሴዎን እንጂ ከአሞናውያን አለመሆኑን (ቍ15-22)፤ (2) ምድሪቱን ለእስራኤል የሰጣቸው እግዚአብሔር መሆኑን (ቍ23፥25)፤ (3) ምድሪቱ የእስራኤል ይዞታ ሆና ለብዙ ዘመናት መቈየቷን (ቍ26-27) ናቸው::

ወደ አሞናውያን ንጉሥ ላካቸው፤ [15]እንዲህም አላቸው፤ "ዮፍታሔ እንዲህ ይላል፤ እስራ ኤል የሞዓብንም ሆነ የአሞናውያንን ምድር አልወሰደም:: [16]እስራኤል ከግብፅ በወጣ ጊዜ በምድረ በዳ አድርጎ ወደ ቀይ ባሕር[T] ከዚያም ወደ ቃዴስ ሄደ:: [17]እስራኤልም ወደ ኤዶም ንጉሥ፣ 'በአገርህ እንዳልፍ እባ ክህ ፍቀድልኝ' በማለት መልእክተኞችን ላከበት፤ የኤዶም ንጉሥ ግን አልሰማውም:: ለሞዓብ ንጉሥም እንደዚሁ ላከበት፤ እርሱም አልተ ቀበለውም፤ ስለዚህ እስራኤል በቃዴስ ተቀ መጠ::

[18]"ቀጥሎም የኤዶምንና የሞዓብን ምድር በመዞር፣ በምድረ በዳው ተጕዞ ከሞዓብ በስተ ምሥራቅ በኩል በማለፍ ከአርኖን ማዶ ሰፈረ፤ የሞዓብም ድንበር አርኖን ስለ ነበር ወደ ሞዓብ ክልል አልገባም::

[19]"ከዚያም እስራኤል በሐሴቦን ወዳለው ወደ አሞራውያን ንጉሥ ወደ ሴዎን መልእ ክተኞች ልኮ፣ 'ወደ ገዛ ስፍራችን ለመሄድ በአገርህ እንዳልፍ ፍቀድልኝ' አለው:: [20]ሴዎን ግን በግዛቱ እንዲያልፍ ለመፍቀድ እስራ ኤልን አላመነውም[U]፤ ሰራዊቱንም ሰብስቦ በያሃድ ከሰፈረ በኋላ ከእስራኤል ጋር ተዋጋ::

[21]"ከዚያም የእስራኤል አምላክ *እግዚ አብሔር* ሴዎንንና ሕዝቡን ሁሉ በእስራኤል እጅ አሳልፎ ሰጣቸው፤ አሸነፏቸውም፤ እስ ራኤልም በዚያ አገር የሚኖሩትን የአሞራ ውያንን ምድር በሙሉ ወረሰ፤ [22]ከአርኖን እስከ ያቦቅ፣ ከምድረ በዳው እስከ ዮርዳኖስ ድረስ ያለውን ምድር በሙሉ ወረሱ::

[23]እንግዲህ የእስራኤል አምላክ *እግዚ አብሔር* አሞራውያንን ከሕዝቡ ከእስራኤል ፊት አሳዶ ካስወጣቸው፣ አንተ ለመውሰድ ምን መብት አለህ? [24]አምላክህ ካሞሽ የሰጠህን ይዞ ማቈየቱ ያንተ ፈንታ ነው፤ እኛም እንደዚሁ አምላካችን *እግዚአብሔር* የሰጠንን ሁሉ ርስት አድርገን እንወርሳለን:: [25]አንተ ከሞዓብ ንጉሥ ከሴፎር ልጅ ከባላቅ ትበልጣለህን? ለመሆኑ እርሱ ከእስራኤል ጋር ተጣልቶአልን? ወይስ ተዋግቶአልን? [26]እስራኤልም በሐሴቦንና በመንደሮቿ፣ በአሮዔርና በመንደሮቿ፣ በአ ርኖንም አቅራቢያ ባሉት ከተሞች ሁሉ ሦስት መቶ ዓመት ተቀምጦ በነበረበት በዚያን ጊዜ ስለ ምን አልወሰዳችኋቸውም ነበር? [27]እኔ አልበደልሁህም፤ አንተ ግን በእኔ ላይ ዘም ተህ በድለኸኛል፤ እንግዲህማ ፈራጁ[^] *እግዚ አብሔር* በእስራኤላውያንና በአሞናውያን መካከል ዛሬ ይፍረድ::"

[28]የአሞን ንጉሥ ግን ዮፍታሔ የላከውን መልእክት ከምንም አልቈጠረውም::

[29]ከዚያም *የእግዚአብሔር* መንፈስ በዮፍ ታሔ ላይ ወረደ፤ ተነሥቶም ገለዓድንና ምናሴን አቋርጦ ሄደ፤ ገለዓድ ባለችው በምጽጳ በኩል አድርጎም በአሞናውያን ላይ ዘመተ ባቸው:: [30]ዮፍታሔም እንዲህ ሲል ለ*እግዚ አብሔር* ተሳለ፤ "አሞናውያንን በእጄ አሳል ፈህ ብትሰጠኝ፣ [31]አሞናውያንን ድል አድርጌ በምመለስበት ጊዜ በመጀመሪያ ሊቀበለኝ ከቤቴ ደጅ የሚወጣው ማንኛውም ሰው ለ*እግዚአብሔር* ይሆናል፤ እኔም የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጌ አቀርበዋለሁ::"

[32]ከዚያም ዮፍታሔ አሞናውያንን ለመ ውጋት ወጣ፤ እግዚአብሐርም እርሱን በእጁ አሳልፎ ሰጠው:: [33]ከአሮዔር አንሥቶ እስከ ሚኒት አካባቢ ከዚያም አልፎ እስከ ክራ ሚም የሚገኙትን ሃያ ከተሞች ፈጽሞ አጠ ፋቸው፤ አሞናውያንም ለእስራኤል ተገዙ::

[34]ዮፍታሔ ምጽጳ ወዳለው ቤቱ ተመለሰ፤ እነሆ፤ ልጁ አታሞ እየደለቀች በመዘፈን ልትቀበለው ወጣች፤ እርሷም አንዲት ልጁ ብቻ ነበረች፤ ከእርሷ በቀር ወንድም ሆነ ሴት ልጅ አልነበረውም:: [35]ባያትም ጊዜ ልብሱን በመቅደድ፣ "ወይኔ ልጄ ጕድ አደ ረግሽኝ! ጭንቅም ላይ ጣልሽኝ፤ ማስቀረት የማ ልችለውን ስእለት ለ*እግዚአብሔር* ተስያለሁና" ብሎ በሐዘን ጮኸ::

ዘኍ14፥25፤ዘዳ1፥40
11፥17 ቍ19፤ ዘፍ32፥3፤ዘኍ20፥14 ፡17፤ኢሱ24፥9፤ ኤር48፥1
11፥18 ዘኍ20፥21፤ 21፥13፤ዘዳ2፥8
11፥19 ቍ17፤ ዘኍ21፥21-22፤ ኢሱ12፥2
11፥20 ዘኍ21፥23
11፥22 ዘኍ21፥ 21-26፤ዘዳ2፥26
11፥24 ዘዳ2፥36፤ ኢሱ3፥10፤ ዘኍ21፥29
11፥25 ዘኍ22፥2፤ ኢሱ24፥9
11፥26 ዘኍ21፥ 25፤ 32፥34፤ኢ ሱ13፥9
11፥27 ዘፍ16፥5፤ 18፥25፤ 2ዜና20፥12
11፥29 ዘፍ31፥49፤ መሳ3፥10፤ መሳ10፥17
11፥30 ዘፍ28፥20፤ ዘኍ30፥10፤1ሳሙ1፥ 21፤ምሳ31፥2
11፥31 ዘፍ8፥20፤ 28፥21፤ዘሌ1+3፤ መሳ13፥16
11፥33 ሕዝ27፥17
11፥34 ዘፍ31፥27፤ ዘፀ15+20፤ዘካ12፥10
11፥35 ዘኍ14፥6፤ 30፥2፤ዘዳ23፥21፤ መክ5፥2፡4፡5

[T]16. ዕብራይስጡ *ያም ሱፍ* ይላል ይህም የዳንኤል ባሕር ማለት ነው::
[U]20. ወይም ከእስራኤል ጋር አልተስማማም ተብሎ ሊተረጎም ይችላል::
[^]27. ወይም *መሪው* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል::

11፥16 ***ቃዴስ፤*** ቃዴስ በርኔ ለማለት ነው፤ የዘኍ20፥1ማብ ይመ::

11፥21 ***የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር፤*** ጦርነት፣ በጦር ሜዳ የሚደረገውን ፍልሚያ ብቻ የሚያመለክት ሳይሆን፣ በአማልክትም መካከል የትኛው አሸናፊ እንደሚሆን የሚለይበት ነበር (ቍ24፤ዘፀ12፥12፤ ዘኍ33፥4 ይመ)::

11፥24 ***ካሞሽ፤*** የሞዓባውያን ዋናው አምላክ መጠቀሱ፣ በዚያን ጊዜ የአሞን ንጉሥ ሞዓብንም ጨምሮ መግዛቱን አለያም በሁለቱ ሕዝቦች መካከል የጋራ የጦር ቃል ኪዳን ስምምነት መኖሩን ያመለክታል::

11፥25 ***ባላቅ፤*** ዘኍ ም 22-24 ይመ::

11፥26 ***ሦስት መቶ ዓመት፤*** በመጽሐፈ መሳፍንት ለተ ወሣው ነገር ትክክለኛውን ጊዜ ለመመልከት፣ ይህ ሐረግ አስ ፈላጊ እንደ ሆን ለመገንዘብ የመግቢያን "ታሪካዊ ዳራ" የሚለ ውን ይመ::

11፥27 ***ፈራጁ፤*** 1ሳሙ24፥15 ይመ:: እግዚአብሔር እውነ ተኛ ፈራጅ እንደ መሆኑ መጠን የመጨረሻውን ፍርድ የሚሰጥ እውነተኛ ዳኛ እርሱ ብቻ ነው:: በመሠረቱ ለዚህ መጽሐፍ የተሰጠው "መሳፍንት" የሚለው ስም ከየእዝ የተወረሰ እንጂ የአማርኛ ቃል አይደለም፤ ይህ ቃል በቀጥታ ወደ አማርኛ ቢመለስ "ፈራጆች" ማለት ነው:: በመጽሐፈ መሳፍንት ውስጥ በነጠላ ቍጥር "ፈራጅ" ተብሎ የተነገረ ቃል ቢኖር እዚህ ቦታ ላይ ብቻ ነው፤ ይህም የእስራኤል ሕዝብ እውነተኛ ፈራጅ ለሆነው ለእግዚአብሔር የተነገረ ነው::

11፥29 ***የእግዚአብሔር መንፈስ፤*** የ3፥10 ማብ ይመ:: በብሉይ ኪዳን አንድ ሰው ከእግዚአብሔር የተሰጠውን ተልእኮ በሚገባ መወጣት እንዲችል አስቀድሞ ልዩ የሆነ የመንፈስ ቅዱስ ኀይል ይሰጠው ነበር::

11፥30 ***ተሳለ፤*** እንዲህ ማድረግ በእስራኤላውያን ዘንድ የተለመደ ነበር (ዘፍ28፥20፤1ሳሙ1፥11፤ 2ሳሙ 15፥8)፤ የስእለ ቱን ዐይነት በተመለከተ የተለያዩ አስተያየቶች ይሰጣሉ፤ ይሁን እንጂ ቍ31 ስእለቱ የሚቃጠል መሥዋዕት መሆኑን ያመለክታል:: ይህም ዮፍታሔ ምናልባት ልጁን የሚቃጠል የሰው መሥዋዕት አድርጎ አቅርቦአል ከሚል መደምደሚያ ላይ ያደርሳል (ቍ39):: ከአፍ የወጣ አፋፍ፣ ደግሞም የተተፋ ምራቅ ተመልሶ አይዋጥም እንደሚባለው ምሳሌ፣ አፍ የተናገረው ስእለት በምንም ዐይነት መቅረት ስለማይችል መፈጸም ነበረበት (ዘኍ30፥2፤ ዘዳ23፥21-23 እንዲሁም መክ 5፥4-5 ይመ)::

11፥34 ***በመዘፈን፤*** ጠላትን ድል አድርጎ የሚመለሰውን ዘማች ሴቶች በዚህ ሁኔታ መቀበላቸው የተለመደ ነበር (ዘፀ15፥20፤ 1ሳሙ18፥6 ይመ)::

11፥35 ***ልብሱን በመቅደድ፤*** ከባድ ሐዘን የሚገለጥበት

[36]እርሷም እንዲህ አለች፤ “አባቴ ሆይ፤ መቼም እንዴ ለእግዚአብሔር ቃል ገብተሃል፤ ጠላቶችህን አሞናውያንን አሁን እግዚአብሔር ተበቀሎልሃልና ቃል የገባኸውን ፈጽምብኝ:: [37]ነገር ግን አንድ ነገር ብቻ እንድትፈቅድልኝ እለምንሃለሁ፤ ከእንግዲህ ባል ስለማላገባ ከባልንጀሮቼ ጋር ወደ ተራሮች ወጥቼ እየ ዞርሁ ሁለት ወር እንዳለቅስ አሰናብተኝ::”

[38]እርሱም፣ “በይ ሂጂ” ብሎ ለሁለት ወር አሰናበታት፤ እርሷም ከእንግዲህ ባል ስለማታገባ ከልጃገረድ ጓደኞቿ ጋር ወደ ተራሮች ሄደው አለቀሰ:: [39]ከሁለት ወር በኋላ ወደ አባቷ ተመለሰች፤ እርሱም የተሳለውን አደረገ፤ ድንግልም ነበረች::

ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ይህ በእስራኤል ልማድ ሆኖ፣ [40]የእስራኤል ወጣት ሴቶች የገለዓዳዊውን የዮፍታሔን ልጅ በማሰብ በየዓመቱ እየወጡ የአራት ቀን ሐዘን ያደርጉላታል::

ዮፍታሔና ኤፍሬም

12 የኤፍሬም ሰዎች ኀይላቸውን አሰባስበው ወደ ጻፎን በመሻገር ዮፍታሔን፣ “አሞናውያንን ለመውጋት ስትወጣ አብረንህ እንድንሄድ ያልጠራኸን ለምንድን ነው? ቤትህን በላይህ ላይ እናቃጥለዋለን አሉት::”

[2]ዮፍታሔም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ “እኔና ሕዝቤ ከአሞናውያን ጋር ከፍተኛ ትግል ገጥመን በነበረበት ጊዜ ጠርቼያችሁ ከእጃቸው አላዳናችሁኝም፤ [3]እኔም እንደ ማትረዱኝ በተረዳሁ ጊዜ በሕይወቴ ቈርጬ አሞናውያንን ለመውጋት ተሻገርሁ፤ እግዚአብሔርም ድሉን ሰጠኝ፤ ታዲያ ዛሬ እኔን ለመውጋት የመጣችሁት ለምንድን ነው?”

[4]ከዚያም ዮፍታሔ የገለዓድን ሰዎች አሰባስቦ ከኤፍሬም ጋር ተዋጋ:: ኤፍሬማውያን ገለዓዳውያንን፣ “እናንተ ገለዓዳውያን ከኤፍሬምና ከምናሴ የከዳችሁ ናችሁ” ይሏቸው ስለ ነበር በብርቱ መቷቸው:: [5]ገለዓዳውያን ወደ ኤፍሬም የሚያሻግሩትን የዮርዳኖስን መልካዎች ያዙ፤ ታድያ አምልጦ የሚሸሽ አንድ ኤፍሬማዊ ለመሻገር በሚጠይቃቸው ጊዜ፣ የገለዓድ ሰዎች “አንተ ኤፍሬማዊ ነህ?” ብለው ይጠይቁታል፤ ያም ሰው፣ “አይ ደለሁም” ብሎ ከመለሰላቸው፣ [6]እስቲ “ሺቦሌት” በል ይሉታል፤ ታዲያ ቃሉን በትክክል ማለት ሳይችል ቀርቶ “ሲቦሌት” ካለ ይዘው እዚያው እመልካው ላይ ይገድሉታል፤ በዚያ ጊዜም አርባ ሁለት ሺህ ኤፍሬማውያን ተገደሉ:: [7]ዮፍታሔ በእስራኤል ላይ ስድስት ዓመት ፈራጅ*[7] ሆነ:: ገለዓዳዊው ዮፍታሔ ሞተ፤ ከገለዓድም ከተሞች በአንዲቱ ተቀበረ::

ኢብጻን፣ ኤሎም፣ ዔብዶን

[8]ከዮፍታሔ ቀጥሎ የቤተ ልሔሙ ኢብጻን በእስራኤል ላይ ፈራጅ ሆነ:: [9]እርሱም ሠላሳ ወንዶችና ሠላሳ ሴቶች ልጆች ነበሩት:: ሴቶች ልጆቹንም ከጐሣው ውጭ ለሆኑ ሰዎች ዳራቸው፤ ከጐሣው ውጭ የሆኑ ሠላሳ ልጃገረዶች አምጥቶ ከወንዶች ልጆቹ ጋር አጋባቸው:: ኢብጻን በእስራኤል ላይ ሰባት ዓመት ፈራጅ ሆነ:: [10]ኢብጻን ሞተ፤ በቤተ ልሔምም ተቀበረ::

[11]ከእርሱም በኋላ ዛብሎናዊው ኤሎም በእስራኤል ላይ ዐሥር ዓመት ፈራጅ ሆነ:: [12]ከዚያም ኤሎም ሞተ፤ በዛብሎን ምድር በኢያሎን ተቀበረ::

[13]ከኤሎም ቀጥሎ የጲርዓቶናዊው የሂሌል ልጅ ዓብዶን በእስራኤል ፈራጅ ሆነ:: [14]እርሱም በሰባ አህዮች ላይ የሚቀመጡ አርባ ወንዶች ልጆችና ሠላሳ ወንዶች የልጅ ልጆች ነበሩት፤ በእስራኤልም ላይ ስምንት ዓመት ፈራጅ ሆነ:: [15]ከዚያም የሂሌል ልጅ ዓብዶን ሞተ፤ ኰረብታማ በሆነው በአማሌቃውያን አገር በኤፍሬም ምድር በጲርዓቶን ተቀበረ::

11፥36 ዘኍ31፥3፤ 2ሳሙ18፥19፤ሉቃ1፥38
12፥1 ኢሱ13፥27፤ መሳ8፥1፤11፥1
12፥3 ዘዳ20፥4፤ መሳ9፥17
12፥4 ዘፍ46፥20፤ 1ነገ17፥1፤ኢሳ9፥21፤19፥2
12፥5 ኢሱ2፥7
12፥8 ዘፍ35፥19
12፥12 ኢሱ10፥12
12፥13 ቀኊ15፤ 2ሳሙ23፥30፤1ዜና1 1፥31፤27፥14
12፥14 መሳ5፥10፤ 8፥30
12፥15 መሳ5፥14

*7. በዚህ እንዲሁም በቍጥር 8-14 ላይ ባለው ክፍል በትውፊት *መሳፍንት* ይባላል::

የተለመደ ሁኔታ ነው (ዘፍ 37፥34፡ እና ማብ ይመ)::

11፥37 *ከእንግዲህ ባል ስለማላገባ፤* አለማግባትና ልጅ አለ መውለድ ለአንዲት እስራኤላዊ ሴት እጅግ አሳዛኝ ነው::

11፥39 *ይህ በእስራኤል ልማድ ሆኖ፤* ምናልባትም ይህን በተመለከተ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ በሌላ ስፍራ የተጠቀሰ ባለመሆኑ፣ ነገሩ የአንድ አካባቢ ልማድ ሊሆን ይችላል::

12፥1 *ቤትህን...እናቃጥለዋለን፤* ፍልስጥኤማውያንም የሳምሶንን ሚስት ደሊላን ያስፈራሯት በዚሁ ዐይነት ነው (14፥15) እንዲሁም 20፥48 ይመ::

12፥2 *መልሶ፤* ዮፍታሔ እንደ ገና በዘዴ ማነጋገሩን በማስ ቀደም ሊያግባባቸው ሞከረ 11፥12፥14 እንዲሁም የ8፥1 ማብ ይመ :: *ጠርቼአችሁ፤* በፊት ያልታወቀ፣ ግን በድርጊቱ ሂደት ውስጥ የተከሰተ አዲስ ነገር ነው::

12፥6 *ሺቦሌት፤* በምጸታዊ አነጋገር የቃሉ ትርጕም “ጐርፍ” ማለት ነው፤ ለምሳሌ መዝ 69፥2፡15 ይመ:: ከዮርዳኖስ በጕተ ምሥራቅ የሚገኙ እስራኤላውያን የዚህን ቃል መነሻ ሆኖ ጠበቅ አድርገው በመጫን “ሺ” ብለው የሚጠሩት ሲሆን፣ በክነዓን ያሉት ግን ላላ አድርገው “ሲ” በማለት ይጠሩት ነበር:: ጴጥሮስም የገሊላ ሰው መሆኑ የተጋለጠው በአነጋገር ዘዬው ነበር፤ ማቴ26፥73 ይመ::

12፥7 *በእስራኤል...ዓመት ፈራጅ ሆነ፤* የአንድን መስፍን ታሪክ ለመደምደም የቀረበ አዲስ ዐይነት አገላለጥ ነው (የ3፥11 ማብ ይመ፤ እንዲሁም በመጽሐፉ መግቢያ ሥር “ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ” የሚለውን ይመ)::

12፥8 *ቤተ ልሔም፤* ምናልባት በምዕራብ ዛብሎን የምትገኘውን ቤተ ልሔም ማለት ይሆናል::

12፥9 *ሠላሳ ወንዶችና ሠላሳ ሴቶች ልጆች፤* የ10፥4ማብ ይመ::

12፥11 *ኤሎም፤* በዛብሎን ነገድ ውስጥ የአንድ ጐሣ ስም ነው (ዘፍ 46፥14፤ ዘኍ26፥26)::

12፥14 *አርባ ወንዶች ልጆችና ሠላሳ ወንዶች የልጅ ልጆች፤* በጠቅላላ ሰባ ናቸው (የ8፥30፤ 10፥4 ማብ ይመ)::

12፥15 *ኰረብታማ በሆነው በአማሌቃውያን አገር፤* የ5፥14 ማብ ይመ:: የዚህ ምንጭ ዳራ አይታወቅም፤ ምክንያቱም አማሌቃውያን ከነጌብ ጋር በተያያዘ መልኩ ብቻ ስለሚገለጡ ነው::

13፥1-16፥31፤ ከዳን ወገን የሆነው ሳምሶን፣ ከብንያም ወገን እንደ ሆነው እንደ ናዖድ ሁሉ ምንም ረዳት ሳይፈልግ በጕልበተኞች ጠላቶቹ ላይ ታላቅ ድል የተጐናጸፈ ጀግና ነው፤ ከዚህ የተነሣም የዚህ ጀግና ታሪክ ከናዖድ ታሪክ ጋር ተመሳሳይ ነው (3፥12-30)። የሳምሶን ታሪክ የእስራኤልን ሕዝብ ሁኔታ የሚገልጽ ጕልህ ምሳሌ ነው:: ይኸውም የተወለደው በእግዚአብሔር ፈቃድ ሲሆን፣ ከሕፃንነቱ ጀምሮ ለእግዚአብሔር የተለየና ከወገኖቹም መካከል ተመርጦ ልዩ ኀይል ስለ ተሰጠው ነው:: ይህ መመሳሰል ይበልጥ ጐልቶ የሚታየው፣ ሳምሶን በመጨረሻ በጠላቶቹ ወጥመድ እስኪ ገባ ድረስ የባዕድ አገር ሴቶችን ተከትሎ በመሄዱ ነው:: እስራኤል

የሳምሶን መወለድ

13 እስራኤላውያን እንደ ገና *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸሙ፤ ስለዚህም *እግዚአብሔር* በፍልስጥኤማውያን እጅ አርባ ዓመት እንዲገዙ አሳልፎ ሰጣቸው:: [2]ማኑሄ የተባለ ከዳን ወገን የተወለደ አንድ የጸርዓ ሰው ነበረ፤ ሚስቱ መካን ስለ ነበረች ልጅ አልወለደችም:: [3]*የእግዚአብሔርም* መልአክ ለሴቲቱ ተገልጦ እንዲህ አላት፤ "እነሆ፤ አንቺ መካን ነሽ፤ ልጅም አልወለድሽም፤ ነገር ግን ትፀንሻለሽ ወንድ ልጅም ትወልጃለሽ:: [4]እንግዲህ ተጠንቀቂ፤ የወይን ጠጅም ሆነ ሌላ የሚያሰክር መጠጥ አትጠጪ፤ ርኩስ ነገርም አትብዪ፤ [5]ምክንያቱም ትፀንሻለሽ፤ ወንድ ልጅም ትወልጃለሽ:: በራሱ ላይ ምላጭ አይድረስበት፤ ልጁ ከእናቱ ማሕፀን ጀምሮ ናዝራዊ በመሆን ለእግዚአብሔር የተለየ ይሆናልና፤ እስራኤልንም ከፍልስጥኤማውያን እጅ መታደግ ይጀምራል::"

[6]ከዚያም ሴቲቱ ወደ ባሏ ሄዳ እንዲህ አለችው፤ "የእግዚአብሔር ሰው ወደ እኔ መጣ፤ የእግዚአብሔር መልአክ የሚመስልና እጅግ የሚያስደነግጥ ነበር:: ከየት እንደ መጣ አልጠየቅሁትም፤ እርሱም ስሙን አልነገረኝም፤ [7]ነገር ግን፣ 'ትፀንሻለሽ፤ ወንድ ልጅም ትወልጃለሽ፤ ስለዚህ ከእንግዲህ ወዲያ የወይን ጠጅም ሆነ ሌላ የሚያሰክር መጠጥ አትጠጪ፤ ርኩስ ነገር አትብዪ፤ ልጁም ከእናቱ ማሕፀን ጀምሮ እስኪሞት ድረስ ናዝራዊ በመሆን ለእግዚአብሔር የተለየ ይሆናልና' ብሎኛል::"

[8]ከዚያም ማኑሄ፣ "ጌታ ሆይ፤ የሚወለደውን ልጅ እንዴት አድርገን ማሳደግ እንዳለብን እንዲያስተምረን ያ ወደ እኛ የላክኸው የእግዚአብሔር ሰው እንደ ገና እንዲመጣ ታደርግ ዘንድ እለምንሃለሁ":: ብሎ ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ::

[9]እግዚአብሔርም የማኑሄን ጸሎት ሰማ፤ የእግዚአብሔርም መልአክ ሴቲቱ በዕርሻ ውስጥ ሳለች ተገለጠላት፤ በዚህ ጊዜ ግን ባሏ ማኑሄ አብሮአት አልነበረም:: [10]እርሷም ለባሏ ለመንገር ፈጥና በመሄድ፣ "ባለፈው ጊዜ የተገለጠልኝ ሰው ዛሬም ተገለጠልኝ" አለችው::

[11]ማኑሄም ተነሥቶ ሚስቱን ተከተላት፤ ሰውየው እንደ ደረሰም፣ "ከሚስቴ ጋር ተነጋግረህ የነበርኸው አንተ ነህ?" ሲል ጠየቀው::

እርሱም፤ "አዎን እኔ ነኝ" አለው::

[12]ማኑሄም፣ "ያልኸው በሚፈጸምበት ጊዜ የልጁ ሕይወት የሚመራው እንዴት ነው? እኛስ ምን ማድረግ አለብን?" ሲል ጠየቀው::

[13]*የእግዚአብሔርም* መልአክ እንዲህ አለው፤ "ሚስትህ የነገርኋትን ሁሉ ታድርግ:: [14]ከወይን ተክል የሚገኝ ማንኛቸውንም ነገር አትብላ፤ የወይን ጠጅም ሆነ ሌላ የሚያሰክር መጠጥ አትጠጣ፤ ርኩስ ነገር አትብላ፤ ያዘዝኋትንም ሁሉ ታድርግ::"

[15]ከዚያም ማኑሄ *የእግዚአብሔርን* መልአክ፣ "የፍየል ጠቦት ዐርደን እስክናዘጋጅልህ ድረስ እባክህ ቈይ" አለው::

[16]*የእግዚአብሔርም* መልአክ፣ "የግድ ብታቈየኝ እንኳ የምታቀርበውን ማንኛውንም ምግብ አልበላም፤ ነገር ግን የሚቃጠል መሥዋዕት የምታዘጋጅ ከሆነ እርሱን *ለእግዚአብሔር* አቅርበው" አለው:: የሚያነጋግረው *የእግዚአብሔር* መልአክ መሆኑን አላወቀም ነበር::

[17]ማኑሄ *የእግዚአብሔርን* መልአክ፣ "የተናገርኸው ሲፈጸም እንድናከብርህ ስምህ ማን ነው" በማለት ጠየቀው::

[18]እርሱም፣ "ስሜ ድንቅ[a] ስለ ሆነ ለምን ትጠይቀኛለህ?" አለው::

[19]ማኑሄም የፍየሉን ጠቦት ከእህል ቍርባኑ ጋር ወስዶ በዐለት ላይ *ለእግዚአብሔር*

13፥1 መሳ3፥31፤ 14፥4
13፥2 ቍ8፤ ዘፍ11፥30፤30፥6፤ ኢሱ15፥33፤ መሳ16፥31
13፥3 ቍ10፤ ዘፍ16፥7፤ ኢሳ7፥14፤ ሉቃ1፥13
13፥4 ቍ14፤ ዘሌ10፥9፤ዘኍ6፥2-4፤ሉቃ1፥15
13፥5 ዘፍ3፥15፤ ዘኍ6፥2 ፡13፤1 ሳሙ1፥11፤7፥13፤ አሞ2፥11 ፡12
13፥6 ቍ8፤ ዘኍ22፥22፤1ሳሙ2፥27፤9፥6፤1ነገ13፥1፤17፥18፤መዝ66፥5
13፥7 ዘሌ10፥9፤ 1ሳሙ1፥11 ፡28፤ኤር35፥6
13፥8 ቍ2:6
13፥10 ቍ3
13፥14 ቍ4፤ ዘሌ10፥9
13፥15 መሳ6፥19
13፥16 መሳ6፥22፤ 11፥31
13፥17 ዘፍ32፥29
13፥18 ዘፍ32፥29
13፥19 መሳ6፥20

[a]18 ወይም ድንቃ

በዘመነ መሳፍንት ለጊዜ ራሷ ጥፋት ከሰዓን አማልክት ጋር ያመነዘረችበትን ሁኔታ ሳምሶን በትክክል ያሳያል::

13፥1 ***በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸሙ፤*** የ3፥7 ማብ ይመ::

13፥2 ***ከዳን ወገን፤*** 1፥34 እና ማብ ይመ:: ***ጸርዓ፤*** በመጀመሪያ ለይሁዳ በርስትነት የተደለደለች ከተማ ስትሆን (ኢሱ 15፥33)፣ በኋላ ግን ለዳን ነገድ ተሰጥታለች (ኢሱ19፥41)፤ ይህም የዳን ልጆች ወደ ሰሜን እንዲፈልሱ ምክንያት ሆኖአቸዋል (18፥2:8፡ 11):: ***መካን ስለ ነበረች ልጅ አልወለደችም፤*** ሣራ ይስሐቅን (ዘፍ11፥30፤16፥1)፣ ርብቃ ያዕቆብን (ዘፍ 25፥21) ሐና ሳሙኤልን (1ሳሙ 1፥2)፣ ኤልሳቤጥ መጥምቁ ዮሐንስን (ሉቃ1፥7) ሳይወልዱና በእግዚአብሔር ሳይጐበኙ የነበሩበትን ሁኔታ ይመስላል::

13፥3 የእግዚአብሔር መልአክ፤ የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ:: ***ነገር ግን...ወንድ ልጅም ትወልጃለሽ፤*** ስለ እስማኤል (ዘፍ 16፥11)፣ ስለ ይስሐቅ (ዘፍ 18፥10)፣ ስለ አማኑኤል (ኢሳ 7፥14)፣ ስለ መጥምቁ ዮሐንስ (ሉቃ1፥13) እንዲሁም ስለ ኢየሱስ (ሉቃ1፥31) መወለድ አስቀድሞ ከተነገረው ጋር ያነጻጽሩ::

13፥5 ***ናዝራዊ፤*** በዕብራይስጥ የቃሉ ትርጒም የተለየ ወይም የተሰጠ ማለት ነው:: ናዝራዊ ለመሆን ስእለት የተሳለ ሰው መፈጸም ስለሚገባው ነገር ዘኍ6፥1-21 እና ማብ ይመ:: የሳምሶን ስእለት ግን የውዴታ ሳይሆን በእግዚአብሔር ውሳኔና የዕድሜ ልክ ነበር (ቍ7)፤ የሳሙኤል (1ሳሙ1፥11) እንዲሁም የመጥምቁ ዮሐንስ (ሉቃ 1፥15) ሕይወትም ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ ነበር:: ***ከፍልስጥኤማውያን እጅ መታደግ ይጀምራል፤*** ይህ መታደግ በሳሙኤል ዘመንም ቀጥሎ (1ሳሙ 7፥10-14) በዳዊት ዘመን ተጠናቋል (2ሳሙ 5፥17-25፤ 8፥1)::

13፥6 ***የእግዚአብሔር ሰው፤*** ይህ አባባል ብዙውን ጊዜ ነቢይን የሚያመለክት ሲሆን (ዘዳ 33፥1፤1ሳሙ 2፥27፤ 9፥6-10፤ 1ነገ12፥22 ይመ)፣ እዚህ ላይ ግን መልእክተኛው ነቢይ ሳይሆን የእግዚአብሔር መልአክ መሆኑ በቍ3:21 ላይ በግልጽ ተቀምጦአል::

13፥8 ***እንዲያስተምረን፤*** በተለምዶ ወላጆች ለልጆቻቸው የሚያደርጉትን መልካም አስተዳደግ ሳይሆን ሕፃኑ ለተጠራበት ተልእኮ ብቁ የሚያደርገውን ማለት ነው::

13፥12 ***ያልኸው በሚፈጸምበት ጊዜ፤*** ማኑሄን ያሳሰበው ከእግዚአብሔር መልአክ የሰማው ቃል መፈጸም ወይም አለመፈጸሙ ሳይሆን፣ የሚፈጸምበት ጊዜ መቼ ነው? የሚለው ጉዳይ ነበር (ቍ17)::

13፥15 ***የፍየል ጠቦት ዐርደን እስክናዘጋጅልህ ድረስ እባክህ ቈይ፤*** ይህ ዐይነት ምግብ ግብዣ ልዩ እንደሆነ ይነገራል:: የዚህ ዐይነቱ መስተንግዶ በጥንት የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች የተለመደ ነበር (6፥18-19፤ ዘፍ18፥1-8)::

13፥17 ***የተናገርኸው ሲፈጸም፤*** የተነገረ ትንቢት መፈጸም የተናጋሪውን ነቢይ ትክክለኛነት ያረጋግጣል (ዘዳ 18፥21-22፤ 1ሳሙ 9፥6):: ***ስምህ ማን ነው?፤*** ለመልእክቱ ክብደት ለመስጠት የተላከውን ማንነት ለይቶ ማወቅ አስፈላጊ ነው::

13፥18 ***ስሜ ድንቅ ስለ ሆነ ፤*** በኢሳ 9፥6 ላይ ይህ ሐረግ የሚያመለክተው የዕብራይስጡ ቃል "ድንቅ" ማለት ሲሆን፣ ስለ ሚመጣው "ኀያል አምላክ" ይናገራል::

ሠዋው:: ማኑሄና ሚስቱ እያዩ እግዚአብሔር አስደናቂ ነገር አደረገ፤ [20]ይኸውም የእሳቱ ነበልባል ከመሠዊያው ወደ ሰማይ ሲወጣ የእግዚአብሔር መልአክ በነበልባሉ ውስጥ ዐረገ:: ማኑሄና ሚስቱ ይህን ሲመለከቱ በግንባራቸው መሬት ላይ ተደፉ:: [21]የእግዚአብሔርም መልአክ ለማኑሄና ለሚስቱ ዳግመኛ ባለመገለጡ ቀደም ሲል የተገለጠላቸው የእግዚአብሔር መልአክ መሆኑን ማኑሄ ዐወቀ::

[22]ሚስቱንም፣ "እግዚአብሔርን ስላየን ያለ ጥርጥር እንሞታለን" አላት::

[23]ሚስቱ ግን መልሳ እንዲህ አለችው፣ "እግዚአብሔር ሊገድለን ቢፈልግ ኖሮ የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የእህል ቍርባኑን ከእጃችን ባልተቀበለን፤ ደግሞም ይህን ነገር ሁሉ ባላሳየንና እንዲህ ያለውንም ነገር በዚህ ጊዜ ባልነገረን ነበር::"

[24]ሴቲቱ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙንም ሳምሶን ብላ ጠራችው፤ ልጁ አደገ፤ እግዚአብሔርም ባረከው፤ [25]የእግዚአብሔርም መንፈስ በጸርዓና በኤሽታኦል መካከል ባለው በዳን ሰፈር ሳለ ያነቃቃው ጀመር::

የሳምሶን ጋብቻ

14 ሳምሶን ወደ ተምና ወረደ፤ እዚያም አንዲት ወጣት ፍልስጥኤማዊት አየ:: [2]እንደ ተመለሰም አባቱንና እናቱን፣ "በተምና አንዲት ወጣት ፍልስጥኤማዊት አይቻለሁና አሁኑኑ አጋቡኝ" አላቸው::

[3]አባቱና እናቱም፣ "ከዘመዶችህ ወይም ከሕዝባችን ሁሉ መካከል ለአንተ የምትሆን ሴት መች ታጣችና ነው ወደ ኢልተገረዘች አሕዛብ ዘንድ ሚስት ፍለጋ የሄድኸው?" አሉት::

ሳምሶንም አባቱን፣ "ልቤን የማረከችው እርሷ ናትና እርሷን አጋባኝ" አለው:: [4]በዚያን ጊዜ በእስራኤል ላይ ገዦቹ ፍልስጥኤማውያን ስለ ነበሩ፣ ከፍልስጥኤማውያን ጋር ጠብ እንዲፈጠር እግዚአብሔር ሆን ብሎ ያደረገው ነገር መሆኑን አባቱና እናቱ አላወቁም ነበር:: [5]ከዚያም ሳምሶን ከአባቱና ከእናንቱ ጋር ወደ ተምና ወረደ፤ በዚያም ከአንድ የወይን አትክልት ቦታ እንደ ደረሱ ድንገት አንድ የአንበሳ ደቦል እያገሣ መጣበት:: [6]በዚህ ጊዜ የእግዚአብሔር መንፈስ በኀይል ወረደበት፤ ስለዚህ የፍየል ጠቦት እንደሚገነጣጥል አንበሳውን ያለ ምንም መሣሪያ በባዶ እጁ ገነጣጠለው፤ ያደረገውን ግን ለአባቱም ሆነ ለእናቱ አልነገራቸውም ነበር:: [7]ወደ ሴቲቱም ወረደ፤ ከእርሷም ጋር ተነጋገረ፤ እጅግም ወደዳት::

[8]ከጥቂት ቀን በኋላም ሊያገባት ተመለሰ፤ የአንበሳውንም በድን ለማየት ከመንገድ ዘወር አለ፤ በበድኑም ውስጥ የንብ መንጋ ሰፍሮ ተመለከተ፤ ማርም ነበረበት፤ [9]በእጁ ወስዶም መንገድ ለመንገድ እየበላ ሄደ፤ ከወላጆቹም ጋር እንደ ተገናኘም ከማሩ ሰጣቸው፤ እነርሱም በሉ:: ነገር ግን ማሩን የወሰደው ከአንበሳ በድን መሆኑን አልነገራቸውም ነበር::

[10]የሳምሶን አባት ልጅቱን ሊያይ ወረደ፤ ሳምሶንም በነበረው የሙሽራ ወግ መሠረት በዚያ ግብዣ አደረገ:: [11]እርሱም ለፍልስጥኤማውያን በታየ ጊዜ ሠላሳ አጃቢዎች ሰጡት::

[12]ሳምሶን እንዲህ አላቸው፤ አንድ እንቈቅልሽ እነግራችኋለሁ፤ ታዲያ ፍቺውን በሰርጉ በዓል ሰባት ቀናት ውስጥ ከሰጣችሁኝ፣ ሠላሳ የቀጭን ፈትል በፍታ ቀሚስና ሠላሳ የክት ልብስ እሰጣችኋለሁ:: [13]እንቈቅልሹን ካልፈታችሁልኝ ግን ሠላሳ የቀጭኔ ፈትል በፍታ ቀሚስና ሠላሳውን የክት ልብስ እናንተ ትሰጡኛላችሁ::" እነር

13፥20 ዘፍ17፥3፤ ዘሌ9፥24
13፥21 መሳ6፥22
13፥22 ዘፍ16፥13፤ ዘፀ3፥6፤24፥10፤ ዘኍ17፥12፤ዘዳ5፥26
13፥23 መዝ25፥14
13፥24 መሳ14፥1፤ 15፥1፤ 16፥1ሳሙ2፥21፡ 26፥3፥19፤ ሉቃ1፥80፤ ዕብ11፥32
13፥25 መሳ3፥10፤ 18፥12
14፥1 ዘፍ38፥12 ፤መሳ13፥24
14፥2 ዘፍ21፥21
14፥3 ዘፍ24፥4፤ 34፥14፤ዘፀ 34፥16፤1ሳሙ14፥6
14፥4 ዘዳ2፥30፤ ኢሱ11፥20፤ መሳ13፥1፤15፥11
14፥6 መሳ3፥10፤ 1ሳሙ17፥35
14፥10 ዘፍ29፥22
14፥12 ዘፍ29፥27፤ 45፥22፤ዘኍ12፥8፤2 ነገ5፥5ሕዝ17፥2፤ 20፥49፤24፥3፤ሆሴ12፥1

13፥22 *ያለ ጥርጥር እንሞታለን፤* 6፥23 እና የዘፍ 16፥13፤32፥30 ማብ ይመ::

13፥24 *ሳምሶን፤* ይህ ስም የተገኘው "ፀሐይ" ወይም "ብሩኅነት" ከሚለው ከዕብራይስጡ ቃል ነው፤ ምናልባትም ይህ ስም ሊወጣለት የቻለው፣ አንድም በልጁ መወለድ የተገኘውን ደስታ ለመግለጽ አለያም በአጠገባቸው በምትገኘው በቤትሳሚስ ከተማ ውስጥ ያለውን "የፀሐይ አምላክ ቤት" ለማመልከት ይሆናል፤ *ልጁ አደገ፤ እግዚአብሔርም ባረከው፤* ከ1ሳሙ 2፥26፤ እና ከሉቃ 2፥52 ጋር ያነጻጽሩ::

13፥25 *ያነቃቃው ጀመር፤* የ3፥10፤ 11፥29 ማብ ይመ::

14፥1 *ተምና፤* ከቤትሳሚስ በስተ ምዕራብ ባለው በሶሬቅ ሸለቆ ውስጥ የምትገኝ ስትሆን ፣ ቴል ባታሽ በሚል መጠሪያም ትታወቃለች:: የሥነ ቅርስ ጥናት ሊቃውንት ከመሬት ውስጥ የነበረ አንድ የፍልስጥኤማውያን ከተማ ፍርስራሽ አግኝተዋል:: *አንዲት ወጣት ፍልስጥኤማዊት፤* እስራኤላውያን ከከነዓናውያን ጋር እንዳይጋቡ የሚከለክል ሕግ በመኖሩ (ዘፀ34፥11፡16፤ዘዳ 7፥1፡ 3፤መሳፍ3፥5-6 ይመ)፣ የሳምሶን ወላጆች በዚህ አድራጎቱ እንዳልተደሰቱ ግልጽ ነው (ቍ3 ይመ፣ በዘፍ 26፥35፤27፥46፤ 28፥1 ላይ ስለ ኤሳው ከተጠቀሰው ጋር ያነጻጽሩ)::

14፥2 *አጋቡኝ፤* ዘፍ 34፥4 ይመ:: አባት የቤተ ሰቡ ራስ እንደ መሆኑ ለወንዶች ልጆቹ ሚስት በመምረጥ ረገድ ሙሉ ሥልጣንና መብት አለው (12፥9፤ ዘፍ24፥3-9፤ ነህ10፥30 ይመ)::

14፥3 *ወዳልተገረዙት፤* ከእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ውጭ የሆኑትን በተለይም ፍልስጥኤማውያንን የሚመለከት ሲሆን፣ ጠንከር ያለ ጥላቻ የሚገለጥበት ቃል ነው (የ1ሳሙ 14፥6 ማብ ይመ):: *እርሷን አጋባኝ፤* የዕብራይስጡ አገላለጽ በ17፥6፤21፥25 ላይ ከተጠቀሰው "መልካም መስሎ የታየውን" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው። ይህን መሪ ሐሳብ ጸሓፊው በም 17-21 ላይ እንደ ገና ያጐላዋል::

14፥4 *እግዚአብሔር ሆን ብሎ ያደረገው፤* ኢሱ 11፥20፤ 1ነገ12፥15 ይመ:: እግዚአብሔር የሰዎችን ደካማ ጐን ለዐላማው መፈጸሚያ፣ ለስሙ ክብርና ምስጋና እንዲውል ማድረግ ይችላል (ዘፍ45፥8፣ 50፥20፤ 2ዜና25፥20፤ ሐሥ2፥23፤4፥28፤ሮሜ8፥28-29 ይመ)::

14፥5 *ተምና... የወይን አትክልት ቦታ፤* የተምና ከተማ ያለችበት የሶሬቅ ሸለቆና አካባቢው የታወቀ የወይን ተክል ቦታ ነበር:: *የአንበሳ ደቦል፤* በዚያን ዘመን በደቡቡ የከነዓን ምድር አንበሳ ይገኝ ነበር 1ሳሙ 17፥34፤ 2ሳሙ23፥20፤ 1ነገ13፥24፤ 20፥36)።

14፥6 *የእግዚአብሔር መንፈስ ... ወረደበት፤* 13፥25፤ 14፥19፤ 15፥14 እንዲሁም የ3፥10፤11፥29 ማብ ይመ:: *አንበሳውን... ገነጣጠለው፤* በኋላም ዳዊት (1ሳሙ17፥34-37) እና በናያስ (2ሳሙ 23፥20) ይህንኑ የመሰለ ተግባር ፈጽመዋል::

14፥10 *ግብዣ፤* ይህን ዐይነት ግብዣ ማድረግ በጥንት የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች የተለመደ ነበር (ዘፍ 29፥22 ይመ):: ያም ግብዣ ሰባት ቀን ያህል ቈይቶአል (ቍ12 እንዲሁም ዘፍ 29፥27 ይመ):: በግብዣውም ላይ የወይን ጠጅ ስለ ነበር፣ ምናልባት ሳምሶን የናዝራዊነት ስእለቱን ሳያፈርስ አልቀረም (13፥4፡7 ይመ)::

14፥11 *አጃቢዎች፤* ሙሽራውን የተከተሉ እንግዶች ሲሆኑ (ከማቴ9፥15ጋር ያነጻጽሩ) ምናልባት ወንበዴዎች በሙሽሮቹ ላይ አደጋ እንዳያደርሱባቸው ለመጠበቅ አብረው የሄዱ ሊሆኑ ይችላሉ::

14፥12 *እንቆቅልሽ፤* በጥንት ዘመን በግብዣም ሆነ በሌላ ልዩ ዝግጅት ላይ የእንቈቅልሽ ጥያቄ ማቅረብና ፍችውን መመለስ የተለመደ ነበር:: *የክት ልብስ፤* ከክብር ጋር እንደ ስጦታ የሚቀርብ፣ ከፍ

ሱም፣ “በል እንቈቅልሽህን ንገረንና እንስማው” አሉት::

[14]ሳምሶንም፣
“ከበላተኛው መብል፣
ከብርቱም ጣፋጭ ነገር ወጣ” አላቸው::
እነርሱም እስከ ሦስት ቀን ድረስ እንቈቅልሹን መፍታት አልቻሉም ነበር::

[15]በአራተኛው* ቀን የሳምሶንን ሚስት፣ “የእንቈቅልሹን ፍች እንዲነግረን ባልሽን እስቲ አግባቢልን፤ ያለዚያ አንቺንም የአባትሽንም ቤተ ሰብ በእሳት እናቃጥላችኋለን፤ ጠርታችሁ የጋበዛችሁን ልትዘርፉን ነው?” አሏት::

[16]ከዚያ የሳምሶን ሚስት ተንሰቅስቃ እያለቀሰች ከፊቱ በመቅረብ፣ “ለካስ ትጠላኛለህ! በእርግጥ አትወደኝም” አለችው::

እርሱም፣ “ይህን ለአባቴም ሆነ ለእናቴ አልነገርኋቸውም፤ ታዲያ ለአንቺ ለምን እነግርሻለሁ?” አላት:: [17]ሚስቱም በሰርጉ በዓል ሰባት ቀን ሙሉ እያለቀሰች ጨቀጨቀችው፤ አጥብቃ ስለ ነዘነዘችውም በመጨረሻ በሰባተኛው ቀን ነገራት፤ እርሷም በበኩሏ የእንቈቅልሹን ፍች ለሕዝቧ ነገረች::

[18]በሰባተኛው ቀን ፀሓይ ከመጥለቋ በፊት የከተማው ሰዎች፣

“ከማር የጣፈጠ ምን ተገኝቶ?
ከአንበሳስ ወዲያ ብርቱ ከየት መጥቶ!”
አሉት::

ሳምሶንም መልሶ፣
“በጊደሬ ባላረሳችሁ፣
እንቈቅልሼንም ባልፈታችሁ”አላቸው::

[19]ከዚያም *የእግዚአብሔር መንፈስ* በሳምሶን ላይ በኀይል ወረደበት፤ ወደ አስቀሎናም ወርዶ ከሰዎቻቸው መካከል ሠላሳውን ገደለ፤ ያላቸውንም ከገፈፈ በኋላ ልብሶቻቸውን አምጥቶ እንቈቅልሹን ለፈቱት ሰዎች ሰጣቸው:: በቍጣ እንደነደደም ተነሥቶ ወደ አባቱ ቤት ወጣ:: [20]የሳምሶንም ሚስት ለሚዜው ተዳረች::

14፥14 ቍ18
14፥15 ዘሌ20፥14፤ መሳ15፥6፤16፥5፤ መክ7፥26
14፥16 መሳ16፥15
14፥17 አስ1፥5
14፥18 ቍ14
14፥19 ኢሱ13፥3፤ መሳ3፥10፤ 1ሳሙ11፥6
14፥20 መሳ15፥2 :6፤ዮሐ3፥35
15፥1 ዘፍ29፥21፤ 30፥14፤38፥17፤ መሳ13፥24
15፥2 መሳ14፥20
15፥4 ዘፍ15፥17፤ መኃ2፥15
15፥5 ዘፍ15፥17፤ ዘፀ22፥6፤ 2ሳሙ14፥30-31
15፥6 ዘፍ38፥24፤ መሳ14፥5 :20
15፥8 ቍ11፤ ኢሳ2፥21
15፥9 ቍ14 : 17:19

ሳምሶን ፍልስጥኤማውያንን ተበቀለ

15 ከጥቂት ጊዜ በኋላ *በስንዴ መከር ወራት* ሳምሶን አንድ *የፍየል ጠቦት* ይዞ ሚስቱን ለማየት ሄደ፤ እርሱም፣ “ሚስቴ ወዳለችበት ጫጉላው ቤት ልግባ” አለ፤ አባቷ ግን እንዲገባ አልፈቀደለትም::

[2]አባትየውም፣ ፈጽሞ የጠላሃት መሆኑን ስለ ተረዳሁ ለሚዜህ ድሬለታለሁ፤ ታናሽ እኅቷ ከእርሷ ይልቅ ውብ አይደለችምን? እርሷን አግባት” አለው::

[3]ሳምሶንም መልሶ፣ “ከእንግዲህ በፍልስጥኤማውያን ላይ በሚደርሰው ጕዳት ተጠያቂ አልሆንም” አላቸው:: [4]ከዚያም ወጥቶ በመሄድ ሦስት መቶ ቀበሮች ያዘ፤ የሁለት ሁለቱን ጭራ አንድ ላይ ካሰረ በኋላ ችቦ ወስዶ ጥንድ ሆኖ ከተያያዘው ጭራ ጋር አሰረው:: [5]ችቦውን በእሳት አቀጣጥሎ ቀበሮቹን በፍልስጥኤማውያን የእህል አዝመራ ላይ ለቀቃቸው፤ ነዶውንና የቆመውን አዝመራ እንዲሁም የወይኑንና የወይራውን ተክል አቃጠለ::

[6]ፍልስጥኤማውያን፣ “ይህን ያደረገው ማን ነው?” ብለው ሲጠይቁ፣ “ሚስቱ ለሚዜው ስለ ተሰጠችበት የተምናዊው ዐማች ሳምሶን ነው” የሚል መልስ አገኙ::

ስለዚህም ፍልስጥኤማውያን ወጥተው ሴቲቱንና አባቷን በእሳት አቃጥለው ገደሏቸው:: [7]ሳምሶንም፣ “እንግዲህ እናንተ ይህን ካደረጋችሁ እኔ ደግሞ ሳልበቀላችሁ አልመለስም” አለ:: [8]ክፉኛ መታቸው፤ ከነርሱም ብዙዎችን ገደለ፤ ከዚያም ወርዶ በኢታም ዐለት ዋሻ ተቀመጠ::

[9]ፍልስጥኤማውያን ወጥተው በይሁዳ ሰፈሩ፤ ከዚያም *በሌሒ* አጠገብ ተበታትነው አደፈጡ:: [10]የይሁዳም ሰዎች፣ “ልትወጉን የመጣችሁት ለምንድን ነው?” ሲሉ ጠየቋቸው::

እነርሱም “እኛ የመጣነው ሳምሶንን ልናስርና ያደረገብንን ልናደርግበት ነው” ብለው መለሱላቸው::

*15. አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞችና የሱርስቱ ትርጒም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን ሰባተኛ ይላል::

ያለ ዋጋ ያለው መሆኑ በዘፍ 45፥22፤ 2ነገ 5፥22 ላይ ተመልክቶአል፤ እንዲሁም ዘካ14፥14 ይመ::

14፥16 ***በእርግጥ አትወደኝም፤*** ደሊላ እንዲህ ያለውን የብልጠት ጥያቄ ደጋግማ ታቀርብለታለች (18፥15)::

14፥18 ***በጊደሬ፤*** የሳምሶንን ሚስት ለማለት ነው (ቍ15 ይመ)፤ በዚያን ዘመን በጊደር ስለማይታረስ በዚህ መንገድ መምጣታቸው ትክክል ስላልሆነ በወቀሳ መልክ ነገራቸው::

14፥19 ***የእግዚአብሔር መንፈስ...ወረደበት፤*** ሳምሶን እንዲያከናውነው እግዚአብሔር ካዘጋጀለት ዕቅድ ውስጥ አንዱ ፍልስጥኤማውያንን ማዋረድ ነበር:: ***አስቀሎና፤*** ከፍልስጥኤማውያን አምስት ዋና ዋና ከተሞች አንዷ ነች::

14፥20 ***ለሚዜው፤*** 15፥2 ይመ፤ ምናልባትም ሳምሶንን ካጀቡት ከሠላሳዎቹ ሰዎች መካከል አንዱ ሊሆን ይችላል (ከዮሐ 3፥29 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም ቍ11 ይመ)::

15፥1 ***በስንዴ መከር ወራት፤*** በግንቦት ወር መጨረሻ ወይም በሰኔ ወር መግቢያ አካባቢ ማለት ነው (የሩት1፥22 ማብ ይመ):: ***የፍየል ጠቦት፤*** በተመሳሳይ ሁኔታም፣ ይሁዳ ለትዕማር ይህን ዐይነት የተለመደ ስጦታ አቅርቦ ነበር (ዘፍ38፥17)::

15፥2 ***ታናሽ እኅቷ፤*** የሳምሶን ዐማት የማጫ ገንዘብ ተቀብሎት ስለ ነበር በእኅቷ ለማካካስ ፈለገ:: በላባና በያዕቆብ (ዘፍ29፥16-28)፣ በሳኦልና በዳዊት (1ሳሙ18፥19-21) መካከል ይህንኑ የመሰለ ድርድር ተፈጽሞ ነበር::

15፥4 ***ቀበሮዎች፤*** የዕብራይስጡ ቃል ቀበሮን ወይም ተኵላን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል:: እነዚህ ሁለቱ እንስሳት ዛሬም በእስራኤል አገር ይገኛሉ::

15፥5 ***አቃጠሉ፤*** የስንዴ መከር (ቍ1) የሚደርሰው በበጋ ወቅት ስለ ሆነ ዕርሻው በቀላሉ እሳት ሊያይዝ ይችላል::

15፥7 ***ሳልበቀላችሁ፤*** በጥንት የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች መበቀል የተለመደ ነበር:: የማያቋርጥ የእርስ በርስ መገዳደልን ለማስቀረት እግዚአብሔርም ስድስት የመማጠኛ ከተሞች እንዲኖሩ አድርጎአል (ኢሱ 20፥1-9)::

15፥9 ***በሌሒ፤*** ትርጒሙ የመንጋጋ ዐጥንት ማለት ነው:: እዚህ ላይ የተወሣው ድርጊት እስከ ተፈጸመ ድረስ፣ ምናልባትም ይህ ቦታ በዚህ ስም አልተጠራ ይሆናል፤ ጸሐፊው ይህንን ስም የተጠቀመው ከሚፈጸመው ጋር በተያያዘ መልኩ ነው፤ ይህም በዕብራውያን የትረካ አጻጻፍ ስልት የተለመደ ነበር:: ሌሒ የነበረች ትክክለኛ ቦታ እስከ ዛሬ ድረስ በውል ተለይቶ አልታወቀም::

[11]ከዚያም ሦስት ሺህ ሰዎች ከይሁዳ ተነ ሥተው በኤታም ዐለት ወዳለው ዋሻ ወርደው ሳምሶንን፣ "ፍልስጥኤማውያን ገዦቻችን መሆ ናቸውን አታውቅምን? ያደረግህብንስ ነገር ምን ድን ነው?" ብለው ጠየቁት::

ሳምሶንም፣ "ያደረግሁት እነርሱ ያደረ ጉብኝን ነው" በማለት መለሰላቸው::

[12]እነርሱም፣ "አስረን ለፍልስጥኤማውያን ልንሰጥህ ይኸው መጥተናል" አሉት::

ሳምሶንም፣ "እናንተ ራሳችሁ ላትገድሉኝ ማሉልኝ" አላቸው::

[13]እነርሱም፣ "አስረን ብቻ ለእነርሱ አሳ ልፈን እንሰጥሃለን እንጂ ራሳችን አንገድል ህም" አሉት፤ ከዚያ በሁለት አዳዲስ ገመድ አስረው ከዐለቱ ዋሻ አወጡት:: [14]ሳምሶን ሌሒ እንደ ደረሰም ፍልስጥኤማውያን እየ ጮኹ ወደ እርሱ መጡ፤ በዚህ ጊዜ የእግዚ አብሔር መንፈስ በሳምሶን ላይ በኀይል ወረደበት:: እጆቹ የታሰሩበትም ገመድ እሳት ውስጥ እንደ ገባ የተልባ እግር ፈትል ሆኖ ከእጆቹ ላይ ወደቀ:: [15]ከዚያም በቅርቡ የሞተ የአንድ የአህያ መንጋጋ አይቶ ከመሬት አነሣ፤ በዚያም አንድ ሺህ ሰው ገደለ::

[16]ሳምሶንም፣

"በአንድ የአህያ መንጋጋ፣
ሺህ ሰው ዘራሁ፤
በአንድ የአህያ መንጋጋ፣
ሺህ ሬሳ አነባባርሁ[ሀ]፡ ብሎ ፎከረ::

[17]ይህን ተናግሮ እንዳበቃ የአህያውን መንጋጋ ከእጁ ወዲያ ወረወረው፤ የዚያም ቦታ ስም ራማት ሌሒ[ለ] ተብሎ ተጠራ::

[18]እጅግ ተጠምቶ ስለ ነበር፤ "እነሆ፤ ለአገ ልጋይህ ይህን ታላቅ ድል አጐናጽፈሃል፤ ታዲያ አሁን በውሃ ጥም ልሙት? እንዴትስ በእነ ዚህ ባልተገረዙ ፍልስጥኤማውያን እጅ ልውደቅ? በማለት ወደ እግዚአብሔር ጮኸ:: [19]እግዚአብሔርም በሌሒ ዐለት ሰነጠቀለት፤ ከዚያም ውሃ ወጣ፤ ሳምሶንም ያን ሲጠጣ በረታ፤ መንፈሱም ታደሰ:: ስለዚህ ያ ምንጭ ዓይንሀቆሬ[ሐ] ተባለ፤ እስከ ዛሬም ድረስ በዚ ያው በሌሒ ይገኛል::

[20]ሳምሶንም በፍልስጥኤማውያን ዘመን በእስራኤል ላይ ለሃያ ዓመት ፈራጅ[+] ሆነ::

15፥11 መሳ14፥4፤ መዝ106፥40-42
15፥12 ዘፍ47፥31
15፥13 መሳ16፥11 :12
15፥14 ቍ9፤ ኢሱ2፥6፤መሳ3፥10
15፥15 ዘሌ26፥8
15፥16 ኤር22፥9
15፥17 ቍ9
15፥18 ዘጸ20፥4፤ መሳ16፥28
15፥19 ዘፍ45፥27፤ ዘፀ17፥6፤ 1ሳሙ30፥12፤ ኢሳ40፥29
15፥20 መሳ16፥31
16፥1 ዘፍ10፥19፤ 38፥15፤መሳ13፥24
16፥2 ኢሱ2፥5፤ 1ሳሙ19፥11
16፥3 ኢስ10፥36
16፥4 ቍ6፤ ዘፍ24፥67፤34፥3
16፥5 ቍ6 :15 :18፤ዘፀ10፥7፤ ኢሱ13፥3፤ መሳ14፥15

ሳምሶንና ደሊላ

16 አንድ ቀን ሳምሶን ወደ ጋዛ ሄደ፤ እዚያም አንዲት ዝሙት አዳሪ አየ፤ አብሮአት ለማደርም ገባ:: [2]የጋዛ ሰዎች፣ "ሳምሶን እዚህ ነው!" የሚል ወሬ ደረሳቸው፤ ስለዚህም ሰዎቹ ቦታውን ከበው፣ ሌሊቱን በሙሉ በከተማዪቱ ቅጥር በር ላይ አድ ፍጠው ጠበቁት፤ "በማለዳ እንገድለዋለን" በማለትም ሌሊቱን በሙሉ እንዳደፈጡ አደሩ::

[3]ነገር ግን ሳምሶን እዚያ የተኛው እስከ እኩለ ሌሊት ብቻ ነበር፤ ተነሥቶም የከተ ማዪቱን ቅጥር በር ከሁለት መቃኖቹ ጋር መወርወሪያውንና ማያያዣውን ጭምር በሙሉ ነቅሎ በትከሻው ላይ ካደረገ በኋላ፣ በኬብሮን ፊት ለፊት እስካለው ኰረብታ ጫፍ ድረስ ተሸክሞት ወጣ::

[4]ከጥቂት ጊዜ በኋላ ሳምሶን በሶሬቅ ሸለቆ የምትኖር ደሊላ የምትባል አንዲት ሴት ወደደ:: [5]የፍልስጥኤማውያን ገዦች ወደ እርሷ ሄደው፣ "እርሱን አስረን በቍጥ ጥራችን ሥር በማዋል ልናሸንፈው እንዴት እንደምንችልና የብርታቱ ታላቅነት ምስጢር ምን እንደ ሆነ እንዲያሳይሽ እስቲ አባብ ዪው፤ ይህን ካደረግሽ እያንዳንዳችን አንድ ሺህ አንድ መቶ ሰቅል[ሀ] ጥሬ ብር እንሰጥ ሻለን" አሏት::

[ሀ]16. በዕብራይስጡ አህያ የሚለው ቃል ፍም ከመረ ወይም አነባበረ ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው::
[ለ]17. ራማት ሌሒ ማለት የመንጋጋ ኰረብታ ክምር ማለት ነው::
[ሐ]19. ዓይንሀቆሬ ማለት የጠሪዎች ምንጭ ማለት ነው
[+]20. በትውፊት መሳፍንት ይባላል::
[ሀ]5. 13 ኪሎ ግራም ያህል ነው::

15፥11 *ሦስት ሺህ ሰዎች ከይሁዳ፤* ከመሳፍንቱ ታሪክ ጋር በተያያዘ፣ ከይሁዳ ለጦርነት የወጣው የሰራዊት ብዛት ግል ጽ ሆኖ በቍጥር ሲቀርብ ይህ የመጀመሪያ መሆኑ ነው (የ1፥2 ማብ ይመ):: የይሁዳ ሰዎች የሳምሶንን ማንነት በሚገባ ያውቁ ስለ ነበር፣ ምንም እንኳ ያን ያህል ብዛት ያለው የሰው ኀይል ቢይ ዙም እርሱ ራሱ ሳይፈቅድላቸው ሊያስሩት አልደፈሩም (ቍ12-13):: *ፍልስጥኤማውያን ገዦቻችን መሆናቸውን፤* አብዛኛው የይሁዳ ክፍል በፍልስጥኤማውያን አገዛዝ ሥር ቢወድቅም ሕዝበ- እነሱን መቃወም እንደማይፈልግ የታወቀ ነበር:: ይህን ኀይል ያሰባሰቡትም ሳምሶንን ለመርዳት ሳይሆን፣ እጁን ይዞ ለፍልስ ጥኤማውያን አሳልፎ ለመስጠት ነበር::

15፥14 *እየጮኹ፤* የፉከራ ቃል ማሰማታቸውን ያመለክታል (1ሳሙ17፥52)፤ ፍልስጥኤማውያን ወደ በሳምሶን የመጡት፣ አንበሳ ሊውጠው የመጣበትን ሁኔታ ይመስል ነበር ፣ (14፥5):: *የእግዚአብሔር መንፈስ፤* የ3፥10፤ 11፥29፤14፥19 ማብ ይመ::

15፥15 *አንድ ሺህ ሰው ገደለ፤* ሰሚጋር በጀግንነት ስድስት መቶውን ፍልስጥኤማውያን በበሬ መንጃ እንዴት እንደፈጃቸው ከሚያወሳው ታሪክ ጋር ያነጻጽሩ (3፥31)::

15፥18 *ታዲያ አሁን በውሃ ጥም ልሙት?* ሳምሶን ምንም እንኳ ኀያልና ጀግና ቢሆንም፣ ሟች ሰው በመሆኑ ክፉኛ ተጠማ::

15፥19፤ ከዚያም፣ ውሃ ወጣ፤ እግዚአብሔር ለእስራኤል በምድረ በዳ ሲጓዙ በማሳና በመሪባ (ዘፀ 17፥1-7፤ ዘኍ 20፥2-13) እንዳደረገላቸው ሁሉ እንደዚሁ ለሳምሶን አደረገለት::

15፥20 *በእስራኤል...ዓመት፤* የ12፥7 ማብ ይመ:: *ሃያ ዓመት፤* በመጽሐፈ መሳፍንት ቍጥሩን እያጠጋጉ በሙሉ ቍጥር መጻፍ የተለመደ ነው (በመጽሐፉ መግቢያ "ታሪካዊ ዳራ" የሚለውን ይመ)::

16፥1 *ጋዛ፤* በደቡብ ምዕራብ ፓሌስቲና በሜድትራንያን ዳርቻ የሚገኝ ዋና የፍልስጥኤም የባሕር ወደብ ነው:: *ዝሙት አዳሪ፤* ምንም እንኳ ሳምሶን ብርቱና ጠንካራ ሰውነት ቢኖረውም፣ መን ፈስ ጠንካራ ስላልነበር ለውድቀቱ ምክንያት ሆነው::

16፥2 *ማለዳ፤* ይህን ጊዜ የመረጡት ሳምሶን ከመድከሙ የተነሣ ከባድ እንቅልፍ ላይ ሊሆን እንደሚችል በመገመታቸው ነው::

16፥3 *መወርወሪያ፤* ምናልባትም ከናስ (1ነገ4፥13) ወይም ከብረት (መዝ 107፥16፤ ኢሳ 45፥2) የተሠራ ይሆናል:: *በኬብሮንም ፊት ለፊት፤* በኬብሮን ትይዩ 61ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ በኰረ ብታማው አገር የሚገኝ ስፍራ ነው:: ኬብሮን የይሁዳ ምድር ዋና ከተማ ስለሆነች፣ የይሁዳ ሰዎች ስለፈጸሙበት ድርጊት ሳምሶን ሆን ብሎ ይህን አደረገ(15፥11-13)::

16፥5 *የፍልስጥኤማውያን ገዦች፤* የ3፥3 ማብ ይመ:: *ልናሸንፈው፤* ፍልስጥኤማውያን ሳምሶንን ወዲያውኑ ለመግደል ይኸን ያህል ጕጕት አልነበራቸውም፤ ፍላጐታቸው ረዘም ላለ ጊዜ በማሠቃየት ለመበቀል ነበር:: *አንድ ሺህ አንድ መቶ ሰቅል ብር፤* በ17፥10 ላይ ከተጠቀሰው ጋር ሲነጻጸር ክፍያው እጅግ ከፍ ያለ ነው (በዚያ የተጠቀሰውን ማብ ይመ)፤ በአጠቃላይ ከአ ምስቱ የፍልስጥኤም መኳንንት የቀረበው ይህ ክፍያ ከምእተ ዓመት በፊት ዮሴፍ በተሸጠበት ዋጋ ሲሰላ (ዘፍ37፥28)፣ የሁለት መቶ ሰባ አምስት ባሮች ዋጋ ነበር:: ሚካ ከእናቱ የሰረቀውም ብር ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ ነበር (17፥2)::

[6]ስለዚህም ደሊላ ሳምሶንን፣ “የብርታትህን ታላቅነት ምስጢርና ታስረህ በቍጥጥር ሥር የምትውለው እንዴት እንደ ሆነ እባክህ ንገረኝ” አለችው::

[7]ሳምሶንም፣ “ማንም ባልደረቀ ሰባት እርጥብ ጠፍሮች[+] ቢያስረኝ እንደ ማንኛውም ሰው ደካማ እሆናለሁ” አላት::

[8]ከዚያም የፍልስጥኤማውያን ገዦች ያልደረቁ ሰባት እርጥብ ጠፍሮች አመጡላት፤ እርሷም አሰረችው:: [9]ሰዎች በጓዳ ውስጥ ተደብቀው ነበር፤ እርሷም፣ “ሳምሶን! ፍልስጥኤማውያን መጡብህ” አለችው፤ ሳምሶን ግን ፈትል እሳት ሲነካው እንደሚበጣጠስ ጠፍሮቹን በቀላሉ በጣጠሳቸው፤ ስለዚህ የብርታቱ ምስጢር ምን እንደ ሆነ ሊታወቅ አልቻለም::

[10]ደሊላም ሳምሶንን፣ “አሞኘተኸኛል፤ ዋሽተኸኛል፤ እባክህ አሁንም አንተን እንዴት ማሰር እንደሚቻል ንገረኝ” አለችው::

[11]እርሱም፣ *ሥራ ላይ* ባልዋሉ አዳዲስ ገመዶች ቢያስሩኝ እንደ ማንኛውም ሰው ደካማ እሆናለሁ” አላት::

[12]ደሊላም አዳዲስ ገመዶች ወስዳ አሰረችው፤ ሰዎች በጓዳ ውስጥ ተደብቀው ነበር፤ እርሷም፣ “ሳምሶን! ፍልስጥኤማውያን መጡብህ” አለችው:: እርሱ ግን ክንዱ የታሰረባቸውን ገመዶች እንደ ፈትል ክር በጣጠሳቸው::

[13]ደግሞም ደሊላ ሳምሶንን፣ “እስካሁን አሞኘተኸኛል፤ ዋሽተኸኛል:: እባክህን አንተን ማሰር የሚቻለው እንዴት እንደ ሆነ ንገረኝ” አለችው::

እርሱም መልሶ፣ “የራስ ጠጕሬን ሰባት ቈንዳላዎች ከድር ጋር ጕንጕነሽ በችካል ብትቸክዪው፣ እንደ ማንኛውም ሰው ደካማ እሆናለሁ” አላት:: ደሊላም መተኛቱን አይታ ሰባቱን ቈንዳላዎቹን ከድር ጋር ጐነጐነችው፤ [14]ከችካልም ጋር ቸከለችው::

እንደ ገናም፣ “ሳምሶን! ፍልስጥኤማውያን መጡብህ” አለችው:: ሳምሶን ከእንቅልፉ ነቃ፤ ችካሉን ከነድሩ፣ ከነቈንዳላው ነቀለው::

[15]ከዚያም፣ “ሳታምነኝ እንዴት ‘እወድሻለሁ’ ትለኛለህ? ስታታልለኝና የኀይልህንም ታላቅነት ምስጢር ስትደብቀኝ ይህ ሦስተኛ ጊዜህ ነው” አለችው:: [16]በሕይወት መኖሩን እስኪጠላ ድረስ ዕለት ዕለት በመጨቅጨቅ አሰለቸችው::

[17]ስለዚህ ሁሉንም ነገር ነገራት፤ እንዲህም አለ፤ “ከተወለድሁ ጀምሮ ናዝራዊ በመሆን ለእግዚአብሔር የተለየሁ ስለ ሆንሁ ራሴን ምላጭ ነክቶት አያውቅም፤ የራሴ ጠጕር ቢላጭ ግን ኀይሌ ተለይቶኝ እንደማንኛውም ሰው ደካማ እሆናለሁ” አላት::

[18]ደሊላ ሁሉንም ነገር እንደ ነገራት በተረዳች ጊዜ፣ ለፍልስጥኤማውያን ገዦች “ሁሉንም ነገር ነግሮኛልና ተመልሳችሁ ኑ” ብላ ላከችባቸው፤ የፍልስጥኤማውያን ገዦችም ብሩን ይዘው ተመልሰው መጡ:: [19]ደሊላ፣ ሳምሶንን በጭኗ ላይ አስተኝታ እንቅልፍ እንዲወስደው ካደረገች በኋላ አንድ ሰው ጠርታ ሰባቱን የጠጕር ቈንዳላዎቹን አስላጨቻቸው፤ እርሷም ታስጨንቀው[#] ጀመር፤ ኀይሉም ተለየው::

[20]እርሷም፣ “ሳምሶን፤ ፍልስጥኤማውያን መጡብህ!” አለችው::

ሳምሶን ከእንቅልፉ ነቅቶ፣ “እንደ ወትሮው አደርጋለሁ” አለ፤ ነገር ግን *እግዚአብሔር* እንደ ተወው አላወቀም ነበር::

[21]ከዚያም ፍልስጥኤማውያን ያዙት፤ ዐይኖቹን አውጥተው ወደ ጋዛ ይዘውት ወረዱ፤ በናስ ሰንሰለት አስረውም እስር ቤት ውስጥ እህል እንዲፈጭ አደረጉት፤ [22]ነገር ግን ከተላጨ በኋላ ጠጕሩ እንደ ገና ማደግ ጀመረ::

የሳምሶን አሟሟት

[23]በዚህ ጊዜ የፍልስጥኤማውያን ገዦች፣ “አምላካችን ዳጎን ጠላታችን ሳምሶንን በእጃችን አሳልፎ ሰጥቶናል” ብለው በመደሰት ለአምላካቸው ለዳጎን ታላቅ መሥዋዕት ለማቅረብ ተሰበሰቡ::

[24]ሕዝቡም ሳምሶንን ባዩት ጊዜ፣ አምላካቸውን ዳጎንን በማመስገን፣

“ምድራችንን ያጠፋውን፣
ብዙ ሰው የገደለብንን፣ ጠላታችንን፣
አምላካችን በእጃችን አሳልፎ ሰጠን” አሉ::

16፥6 ቍ4
16፥9 ቍ12፤ቍ14
16፥10 ቍ13
16፥11 መሳ15፥13
16፥12 ቍ14
16፥14 ቍ9 :20
16፥15 ቍ5፤ ዘኍ24፥10፤ መሳ14፥16
16፥17 ቍ18፤ ዘኍ6፥2፤ ሚክ7፥5
16፥18 ቍ5፤ ኢሱ13፥3፤1ሳሙ5፥8
16፥19 ምሳ7፥26-27
16፥20 ቍ14፤ዘኍ 14፥42፤ ኢሱ7፥12፤ 1ሳሙ16፥14፤18፥12 ፤28፥15
16፥21 ዘፍ10፥19፤ ዘኍ16፥14፤ ኢዮ31፥10፤ ኢሳ47፥2፤ኤር47፥1
16፥23 1ሳሙ5፥2፤ 1ዜና10፥10
16፥24 1ሳሙ 31፥9፤ ዜና10፥9፤ ዳን5፥4

[+]7. ወይም በዚህ እንዲሁም በቍጥር 8 እና 9 ላይ *የቀስት አውታር*
[#]19. ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ሲስማማ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ግን *ታዳክመው ጀመር* ይላሉ

16፥7 ***ባልደረቁ ሰባት እርጥብ ጠፍሮች፤*** ሰባት የፍጹምነት ወይም የሙሉነት ትእምርት ነው ተብሉ ስለሚታሰብ፣ በጥንት ሕዝቦች ዘንድ ከፍ ያለ ግምት የሚሰጠው ቍጥር ነበር:: የሳምሶን ጠጕር ሰባት ቦታ ተከፍሎ የተጐነጐነ ነበር (በቍ 13)::

16፥11 ***አዳዲስ ገመዶች፤*** ይህን ዘዴ ከዚህ በፊት ተሞክሮ ሳይሠራ መቅረቱን ፍልስጥኤማውያን እንዳላስተዋሉ ግልጽ ነው (15፥13-14)::

16፥13፤ ፍልስጥኤማውያን ጠላቶቹን ከምንም ባለመቍጠር ሳምሶን በተለያየ መንገድ ያፌዝባቸው ነበር:: ***በችካል ብትቸክዪው፤*** በዚህ ቦታ የተጠቀሰው ችካል አንድን ነገር እንዳይንቀሳቀስ ከመሬት ጋር ግጥም አድርጐ ለመያዝ የሚያገለግል ነው፤ ከዚህም የተነሣ የሳምሶን ረጅም ጠጕር ከድር ጋር ተጐንጒኖ ከመሬት ጋር መቸከሉ ፍልስጥኤማውያን በቀላሉ ለመያዝ እንዲያመቻቸው ነው::

16፥19-20 ***ኀይሉም ተለየው... እግዚአብሔር እንደ ተወው፤*** ለሳምሶን የጕልበት ምንጭ ሙሉ በሙሉ እግዚአብሔር ብቻ ነበር::

16፥20 ***አላወቀም ነበር፤*** በብሉይ ኪዳን ውስጥ ከተወሰኑ እጅግ አሳዛኝ ሁኔታዎች አንዱ ይህ ነው:: ሳምሶን የተደረገለትን ጥሪ እንዳቃለለ አላወቀም ነበር:: ለእግዚአብሔር የተለየ መሆኑን የሚገልጸውን ልዩ ምልክት ለአንዲት ፍልስጥኤማዊት ሴት በቀላሉ አስረከበ፤ ይህ እግዚአብሔር መርጦት የነበረ ጀግና በወደዳት ሴት ክንድ ላይ አሳቡን ጥሎ ለመተኛት በቃ::

16፥21 ***ዐይኖቹን አውጥተው፤*** ለማዋረድና ዐቅም ለማሳጣት በጦር እስረኞች ላይ ይፈጸም የነበረ እንዲህ ዐይነቱ ጭካኔ የተሞላበት አድራጎት የተለመደ ነበር (1ሳሙ 11፥2፤ 2ነገ25፥7፤ እንዲሁም የመሳ 1፥6 ማብ ይመ):: ***ወደ ጋዛ፤*** ሳምሶን ቀድሞ ታላቅ ኀይሉን (ቍ 1-3) ወደ አሳየበት ወደ ጋዛ አዋርደውና አቃለው ወሰዱት:: ***እህል እንዲፈጭ አደረጉት፤*** የ9፥53 ማብ ይመ::

16፥23 ***ዳጎን፤*** ፍልስጥኤማውያን የሚያመልኩት የእህል ወይም የተክል አምላክ ነው (የ10፥6 ማብ ይመ):: ***አምላካችን... አሳልፎ ሰጥቶናል፤*** ድል ሲገኝ ሕዝቡ በሚያመልካቸው አማልክት ርዳታ እንደ ተገኘ መናገር የተለመደ ነበር::

25 እጅግ ደስ ባላቸው ጊዜ፣ "እንዲያዝ ናናን ሳምሶንን አምጡት" አሉ፤ ስለዚህ ሳምሶንን ከእስር ቤት ጠርተው አስመጡት፤ በፊታቸውም ተጫወተ።

በምሰሶዎቹ መካከል ባቆሙት ጊዜ፣ 26 ሳምሶን እጁን ይዞ የሚመራውን ልጅ፣ "ቤተ ጣዖቱን ደግፈው ወደ ያዙት ምሰሶዎች አስጠጋኝና ልደገፍባቸው" አለው። 27 በዚህ ጊዜ ወንዶችና ሴቶች ቤተ ጣዖቱን ሞልተውት ነበር፤ የፍልስጥኤማውያን ገዦችም በሙሉ በዚያ ነበሩ፤ ሳምሶን ሲጫወት ለማየት ሦስት ሺህ ያህል ወንዶችና ሴቶች በሰገነቱ ላይ ነበሩ። 28 ሳምሶንም ወደ *እግዚአብሔር* እንዲህ ሲል ጸለየ፤ "ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አስበኝ፤ አምላክ ሆይ፤ እባክህን አንድ ጊዜ ብቻ ብርታት ስጠኝና ስለ ጠፉት ዐይኖቼ፣ ፍልስጥኤማውያንን አንዴ ልበቀላቸው።" 29 ከዚያም ቤተ ጣዖቱን መካከል ላይ ደግፈው የያዙትን ሁለት ምሰሶዎች አንዱን በቀኙ፣ አንዱን በግራ እጁ አቅፎ በመያዝ፣ 30 "ከፍልስጥኤማውያን ጋር አብሬ ልሙት" በማለት ባለ ኀይሉ ሲገፋው፣ ቤተ ጣዖቱ በገዦቹና በውስጡ በነበሩት በሌሎቹ ሰዎች ሁሉ ላይ ወደቀባቸው፤ ስለዚህ በሕይወት ከኖረበት ጊዜ ይልቅ በሞቱ ጊዜ ብዙ ሰው ገደለ።

31 ወንድሞቹና መላው የአባቱ ቤተ ሰብ ሬሳውን ለማምጣት ወደዚያ ወረዱ፤ አምጥተውም የአባቱ የማኑሄ መቃብር ባለበት በጾርዓና በኤሽታኦል መካከል ቀበሩት። ሳምሶን በእስራኤል ላይ ሃያ ዓመት ፈራጅ ሆነ ።

16፥25 መሳ9፥27፤ 19፥6፡9፡22፤ ሩት3፥7፤ አስ1፥10
16፥27 ኢሱ2፥8
16፥28 ኅ15፥18፤ ኤር15፥15
16፥31 መሳ13፥2፤ 15፥20፤ሩት1፥1፤1 ሳሙ4፥18፤7፥6

ሚካ ያሠራቸው ጣዖታት

17 ሚካ የተባለ በኰረብታማው በኤፍሬም አገር የሚኖር ሰው ነበር። 2 እናቱን፣ "አንድ ሺህ አንድ መቶ ሰቅል[a] ብር ተሰርቆብሽ፣ የሰረቀውን ሰው ስትረግሚ ሰምቼሽ ነበር፤ ብሩ ከእኔ ዘንድ ይገኛል፤ የወሰድሁት እኔ ነኝ" አላት።

ከዚያም እናቱ፣ "ልጄ *እግዚአብሔር* ይባርክህ" አለችው።

3 አንድ ሺህ አንድ መቶውን ሰቅል ብር በመለሰላት ጊዜ፣ እናቱ "ብሬን የተቀረጸ ምስልና ቀልጦ የተሠራ ጣዖት ለማበጀት ስለ ልጄን *ለእግዚአብሔር* እቀድሰዋለሁ፤ አሁንም ለአንተው መልሼ እሰጥሃለሁ" አለችው።

4 ስለዚህ ብሩን ለእናቱ መለሰላት፤ እናቱም ከላዩ ሁለት መቶ[b] ጥሬ ብር ወስዳ ለብር አንጥረኛ ሰጠች፤ አንጥረኛውም የተቀረጸ ምስልና ቀልጦ የተሠራ ጣዖት አደረገው፤ ምስሎቹም በሚካ ቤት ተቀመጡ።

5 ሚካ የተባለው ይህ ሰው የአምልኮ ስፍራ ነበረው፤ አንድ ኤፉድና ተራፊም ሠርቶ ከልጆቹ አንዱን ካህን ሆኖ እንዲያገለግለው አደረገ። 6 በዚያን ዘመን በእስራኤል ንጉሥ አልነበረም፤ እያንዳንዱ ሰው ለራሱ መልካም መስሎ የታየውን ያደርግ ነበር። 7 በይሁዳ ምድር፣ በይሁዳ ነገድ መካከል በቤተልሔም የሚኖር አንድ ሌዋዊ ወጣት ነበር።

8 ይህም ሰው ሌላ መኖሪያ ስፍራ ለመፈለግ ከተማይቱን ለቆ ሄደ። በሚጓዝበትም ጊዜ[c] በኰረብታማው በኤፍሬም አገር ወዳለው ወደ ሚካ ቤት መጣ።

17፥1 መሳ18፥2፡13
17፥2 ሩት2፥20፤ 3፥10፤1 ሳሙ15፥13፤ 23፥21፤2 ሳሙ2፥5
17፥3 ዘፀ20፥4
17፥4 ዘዐ32፥4፤ ኢሳ17፥8
17፥5 ዘፍ31፥19፤ ዘፀ29፥9፤ ዘኍ16፥10፤ መሳ8፥27፤ ኢሳ44፥13፤ ሕዝ8፥ 10
17፥6 ዘዳ12፥8፤ መሳ18፥1፤ 19፥1፤21፥25

[a] 31. በትውፊት *መዝፍንት* ይባላል፡ 2. 13 ኪሎ ግራም ያህል ነው።
[b] 4 2.3 ኪሎ ግራም ያህል ነው፡
[c] 8. *ወይም የዕለት ምግቡና ኢያከናወነ ሳለ*

16፥27 *በጣራው ላይ፤* የቤተ ጣዖቱ ሕንፃ ጣራ ክፍት ስለሆነ፣ በጣራው ዙሪያ ሰዎች ቆመው ወይም ተቀምጠው ሳምሶንን ቍልቍል ለመመልከት ያመች ነበር።

16፥30 *ሲገፋው፤* ሳምሶን የዕንጨት ምሰሶዎች በመያዝ ከመሠረቱ ለማላቀቅ ገፋው፤ የሥነ ቅርስ አጥኚዎች የምሰሶ መሠረት ያሉትን አንድ የፍልስጥኤማውያን ቤተ ጣዖት አግኝተዋል። *ብዙ ሰው ገደለ፤* ቀደም ሲል ሳምሶን ከአንድ ሺህ ሰው በላይ ገድሎ ነበር 15፥15 ይመ፤ እንዲሁም 14፥19፡15፥8 ይመ።

16፥31 *ለማምጣት ወደዚያ ወረዱ፤* ቤተ ሰቦቹ አስከሬኑን ወስደው ለመቅበር አለመከልከላቸው በሳምሶን ራስ ላይ ፍልስጥኤማውያን ማላገጥ እንዳልፈለጉ ያሳያል (ከሳዖል አሟሟት ጋር ያነጻጽሩ 1ሳሙ 31፥9-10)። *በእስራኤል ላይ...ዓመት ፈራጅ ሆነ፤* የ12፥7 ማብ ይመ። *ሃያ ዓመት፤* በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ቍጥርን እያጠጋጉ መጻፍ የተለመደ ነው (ከመግቢያው "ታሪካዊ ዳራው" የሚለውን ይመ)።

17፥1-21፥25፤ በእነዚህ ምዕራፎች ውስጥ የሚገኙት ሁለት ትረካዎች፣ ለመጽሐፈ መሳፍንት መደምደሚያ ናቸው። (በመጽሐፉ መግቢያ ሥር "ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ)። እነዚህ ድርጊቶች ከዘመነ መሳፍንት ቀደም ብለው የተፈጸሙ ናቸው (የ18፥30 ፣20፥1፡28 ማብ ይመ)። ይህ ትረካ እስራኤላውያን ንጉሥ ባልነበራቸው ጊዜና እያንዳንዱ ሰው ለራሱ መልካም መስሎ የታየውን ያደርግ በነበረበት ዘመን የነበረው የሃይማኖትና የምግባር ብልሹነት የቱን ያህል አስከፊ ደረጃ ላይ እንደ ደረሰ ይገልጻል (17፥6፤21፥25)።

17፥1-18፥31፤ ይህ የመጀመሪያ ትረካ የሙሴ ዘር ነኝ በሚለው ሌዋዊ ሰው አማካይነት በኤፍሬም ምድር ባዕድ አምልኮ ማቆሙንና ይህም እስራኤላውያን ወደ ጥፋት እንዲያመሩ እንዳደረጋቸው ይናገራል፤ የዳን ነገድም ርስቱን ትቶ ወደ ሰሜን እስራኤል በሄደ ጊዜ በሕዝብ ልማድ ያደርግ የነበረውን አምልኮ እንዳለ ይዞ ሄዷል።

17፥2 *አንድ ሺህ አንድ መቶ ሰቅል፤* የ16፥5 ማብ ይመ። *ስትረግሚ፤ ሰምቼሽ ነበር፤* ገንዘቡን የመለሰው የእናቱን ርግማን በመፍራት ነበር። *እግዚአብሔር ይባርክህ፤* ርግማኑን የሚሽር ምርቃት ነው።

17፥3 *እናቱ... ልጁ፤* እናትና ልጅ የእስራኤልን አምላክ እግዚአብሔርን ያዩት፣ አሕዛብ አምላኮቻቸውን እንደሚያዩአቸው ነበር፣ ሕጉ የሚያዝዘውን ባለመፈጸም ሁለቱም ጣዖት አምላኪዎች ነበሩ (ዘፀ20፥4፡23፣ ዘዳ4፥16)፤ ከዚህም የተነሣ ሁለቱም ባዕድ አምልኮ ፈጽመዋል። *የተቀረጸ ምስልና ቀልጦ የተሠራ ጣዖት፤* ምናልባትም ምስሉ ከዕንጨት የተሠራ ሆኖ በብር የተለበጠ፣ ጣዖቱም ከነጠረ፣ ብር ወይም ከመናኛ ብረት የተሠራና በብር የተለበጠ ሳይሆን አይቀርም።

17፥4 *ብር አንጥረኛ፤* በሐሥ19፥24 ላይ እንደ ተመለከተው ማለት ነው (ከኢሳ40፥19 እና ከኤር10፥9 ጋር ያነጻጽሩ፤ ይህንም ቃል የዕብራይስጡ ወርቅ ሠሪ ይለዋል)።

17፥5 *ኤፉድ፤* 8፥27 እና የዘፀ 28፥6 ማብ ይመ። *ተራፊም፤* የቤተ ሰብ አምላክ ነው፤ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ለጥንቆላ ተግባር ነው (ከሕዝ21፥21፤እና ከዘካ 10፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥6 *ንጉሥ አልነበረም፤* 18፥1፤19፥1፡21፡25 ይመ፤ መጽሐፈ መሳፍንት የተጻፈው እስራኤላውያን በንጉሥ መገዛት ከጀመሩ ወዲህ እንደ ሆነ የሚጠቍም ነው (ከመጽሐፉ መግቢያ፤ "ጸሐፊውና የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ)። *ለራሱ መልካም መስሎ የታየውን ያደርግ ነበር፤* እስራኤላውያን በሕጉ መጽሐፍ (ዘዳ12፥8) ከተሰጣቸው ቃል ኪዳን የራቁ መሆናቸውን ይገልጻል።

17፥7 *በይሁዳ ምድር ቤተ ልሔም፤* ለሌዋውያን ከተመደቡት አርባ ስምንት ከተሞች አንዷ አይደለችም።

17፥8 *ከተማይቱን ለቆ ሄደ፤* እስራኤላውያን ለተሰጣቸው ሕግ አለመታዘዛቸው ሌዋውያኑ ተገቢውን ርዳታ እንዳያገኙ ሳያደርጋቸው አልቀረም፤ ሌዋዊው የተሻለ ነገር ለመፈለግ ሲል፣ የሚኖርበትን ከተማ ለቆ የሄደው በዚህ ምክንያት ነው።

[9]ሚካም፣ "የየት አገር ሰው ነህ?" ሲል ጠየቀው።

እርሱም፣ "እኔ በይሁዳ ምድር ከምትገኝ ከቤተ ልሔም የመጣሁ ሌዋዊ ነኝ፤ መኖሪያ ስፍራ እፈልጋለሁ" አለው።

[10]ሚካም፣ "እንግዲያውስ" አብረኸኝ ተቀመጥ፤ አባትም ካህንም ሁነኝ፤ እኔም በዓመት ዐሥር ሰቅል[ሀ] ብር እንዲሁም ልብስና ምግብ እሰጥሃለሁ" አለው። [11]ስለዚህ ሌዋዊው አብሮት ለመኖር ተስማማ፤ ወጣቱም ለሚካ ከልጆቹ እንደ አንዱ ሆነለት። [12]ሚካም ሌዋዊውን ካህን አድርጎ አስቀመጠው፤ ወጣቱም ካህኑ ሆነ፤ በቤቱም ኖረ። [13]ሚካም፤ "ይህ ሌዋዊ ካህን ስለ ሆነልኝ እግዚአብሔር በጎ ነገር እንደሚያደርግልኝ አሁን ተረዳሁ" አለ።

ዳናውያን ሰዎች በላይሽ ሰፈሩ

18 በዚያን ዘመን በእስራኤል ንጉሥ አልነበረም፣ የዳን ነገድም በእስራኤል ነገዶች መካከል ርስተ ድርሻውን ገና ስላልወሰደ፣ የሚሰፍርበትን የራሱን ርስት ይፈልግ ነበር። [2]ስለዚህ ዳናውያን ምድሪቱን እንዲሰልሉና እንዲመረምሩ አምስት ኀያላን ሰዎች ከጸርዓና ከኤሽታኦል ከተሞች ወደዚያ ላኩ፤ እነዚህም ነገዶቻቸውን ሁሉ የሚወክሉ ነበሩ። የላኳቸውም ሰዎች፣ "ሂዱ፤ ምድሪቱን ሰልሉ" አሏቸው።

መልእክተኞቹም ወደ ኰረብታማው የኤፍሬም አገር ገቡ፤ ወደሚያድሩበትም ወደ ሚካ ቤት መጡ። [3]በሚካ ቤት አጠገብ እንደ ደረሱም የወጣቱን ሌዋዊ ድምፅ ዐወቁ፤ ስለዚህ ወደዚያ ጐራ ብለው፣ "ወደዚህ ያመጣህ ማን ነው? እዚህ ምን ትሠራለህ? የመጣኸውስ ለምንድን ነው?"። ሲሉ ጠየቁት።

[4]እርሱም፣ "ሚካ ይህን ይህን አደረገልኝ፤ ቀጠረኝ፤ ካህኑም ሆንሁ" አላቸው።

[5]እነርሱም፣ "መንገዳችን መቃናት አለመቃናቱን እንድናውቅ እባክህ እግዚአብሔርን ጠይቅልን" አሉት።

[6]ካህኑም፣ "በሰላም ሂዱ፤ መንገዳችሁን እግዚአብሔር አቃንቶላችኋል" ብሎ መለሰላቸው።

[7]ስለዚህ አምስቱ ሰዎች ከዚያ ተነሥተው ወደ ላይሽ መጡ፤ ሲዶናውያን ያለ ስጋት በጸጥታ[ሐ] እንደሚኖሩ ሁሉ፣ በዚያም የሚኖረው ሕዝብ በሰላም እንደሚኖር አዩ። ምድሪቱ አንዳች የሚጐድላት ነገር ባለመኖሩ ሕዝቡ ባለጸጋ ነበር። እንዲሁም ከሲዶናውያን ርቆ የሚኖር ሲሆን፣ ከማንኛቸውም ሕዝብ ጋር[መ] ግንኙነት አልነበረውም።

[8]ወደ ጸርዓና ወደ ኤሽታኦል እንደ ተመለሱ ወገኖቻቸው፣ "የሄዳችሁበት ጒዳይ እንዴት ሆነ?" በማለት ጠየቋቸው።

[9]መልእክተኞቹም እንዲህ አሏቸው፤ "ምድሪቱ እጅግ መልካም መሆኗን አይተናል፤ እንግዲህ ተነሡ! ሄደን እንዋጋቸው፤ ተነሡ እንጂ ዝም ትላላችሁን? ወደዚያው ሄዳችሁ ምድሪቱን ለመያዝ አታመንቱ [10]እዚያ ስትደርሱም ያለ ሥጋት የሚኖር ሕዝብ፣ እግዚአብሔር በእጃችሁ የሚሰጣችሁን አንዳች ነገር ያልጐደላትን ሰፊ ምድር ታገኛላችሁ።"

[11]ከዚያ በኋላም ከዳን ወገን ለጦርነት ዝግጁ የሆኑ ስድስት መቶ ሰዎች ከጸርዓና ከኤሽታኦል ተነሡ። [12]ወጥተውም በይሁዳ ምድር ባለችው በቂርያትይዓሪም ሰፈሩ፤

17፥7 ዘፍ35፥19፤ መሳ18፥3፤ማቴ2፥1
17፥9 ሩት1፥1
17፥10 ዘፍ45፥8፤ መሳ18፥19
17፥12 ኍ16፥10፤ መሳ18፥4
17፥13 ዘኍ18፥7
18፥1 ኢሱ19፥47፤ መሳ1፥34፤17፥6
18፥2 ቍ17፤ ዘፍ30፥6፤ዘኍ21፥32፤ኢሱ2፥1፤መሳ17፥1
18፥3 መሳ17፥7
18፥4 መሳ17፥12
18፥5 ዘፍ25፥22፤ መሳ20፥18 ፡23 ፡27፤1ሳሙ14፥18፤ 2ሳሙ5፥19፤ 2ነገ1፥2፤8፥8
18፥6 1ነገ22፥6
18፥7 ቍ17፡28፤ ዘፍ34፥25፤ ኢሱ11፥8፤19፥47
18፥9 ዘኍ13፥30፤ 1ነገ22፥3
18፥10 ዘዳ8፥9፤ 1ዜና4፥40
18፥11 ቍ16፡17፤ መሳ13፥2
18፥12 ኢሱ9፥17፤ መሳ13፥25

[ሀ]10. 110 ግራም ያህል ነው።
[ሐ]7. በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም
[መ]7. ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ሲስማማ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ግን ከአራም ሰዎች ጋር ይላል።

17፥10 *አባትም፤* የአክብሮት መግለጫ ነው፤ ለኤልያስና (2ነገ 2፥12) ለኤልሳዕ አክብሮትን ለመግለጥ ጥቅም ላይ ውሏል (2ነገ 6፥21፤13፥14)፤ ዘፍ 45፥8፤ ማቴ 23፥9 ይመ። *ዐሥር ሰቅል፤* አማራጭ ትርጒሙን ይመ። ለአንድ ዓመት አገልግሎት የሚሰጠው ይህ ክፍያ ከ16፥5 እና ከ17፥2 ጋር ሲነጻጸር አነስተኛ ክፍያ ነበር። ሌዋዊው በዓመት እንዲከፈለው የቀረበለት የደመወዝ፣ የልብስና የምግብ ክፍያ የማያልፈው መልካም አጋጣሚ ስለነበር፣ እንዲህ በቀላሉ አልተመለከተውም (ቍ 11)፤ ከተወሰነ ጊዜም በኋላ ሌላ የተሻለ ክፍያ በቀረበለት ጊዜ መቀበሉ (18፥19-20) የሰው ውሳኔ የተመሠረተው ለኑሮ በሚያስፈልገው ነገር ላይ እንደ ሆነ ያመለክታል።

17፥12 *ሚካም ሌዋዊውን ካህን አድርጎ አስቀመጠው፤* ሚካ፣ እቤቱ ያለው ተራፊም ዕውቅና እንዲያገኝለትና እንዲከበርለት ጥረት ማድረጉ ነበር። በዚህ ጊዜ ሚካ ልጁን ከክህነት አገልግሎት ሳያስወግደው አይቀርም (ቍ5 ይመ)።

18፥1 *ርስት ይፈልግ ነበር ፤* ለዳን ነገድ የተደለደለለት ርስት በይሁዳና በኤፍሬም መካከል ያለው ወሽመጥ መሰል ቆላማ መሬት ነው (ኢሱ 19፥41-46)፤ ይሁን እንጂ ከአሞራውያንና (መሳ1፥34) ከፍልስጥኤማውያን ተቃውሞ የተነሣ፣ ይህን ምድር ለመያዝ አልቻሉም (የ13፥2 ማብ ይመ)።

18፥2 *እንዲሰልሉ፤* 1፥23 እና የዘኍ 13፥2 ማብ ይመ።

18፥3 *ድምፅ ዐወቁ፤* የድምፁን ቅላጼ በመለየት ሊሆን ይችላል።

18፥5 *እግዚአብሔርን ጠይቅልን፤* ጥያቄው የቀረበው ከእግዚአብሔር ንግር ለማግኘት ነው፤ ምናልባትም የሚጠየቀው በኤፉድና በቤተ ሰቡ አማልክት አማካይነት ሳይሆን አይቀርም (የ17፥5ማብ ይመ)። እግዚአብሔርም ምድሪቱ ለተለያዩ ነገዶች እንድትከፋፈል ባደረገ ጊዜ፣ ፈቃዱን ገልጾአል (ኢሱ 14፥20)። እነርሱ ለማግኘት የፈለጉት ንግር ጒዞአቸው የተቃና እንዲሆን የሚያረጋግጥ የእግዚአብሔር ቃል ነው።

18፥6 *በሰላም ሂዱ፤* ሌዋዊውም የነገራቸው መልእክት፣ እነርሱ ሊሰሙ የፈለጉትን ነበር። መልእክቱ የሚታመንና ክብደት ያለው እንዲሆን በእግዚአብሔር ስም ተናገራቸው።

18፥7 *ላይሽ፤* ወደ ሰሜን የተደረገው ጒዞ ከጸርዓና ከኤሽታኦል አንድ መቶ ስድሳ ኪሎ ሜትር ያህል ይርቅ ነበር (ቍ2)፤ ይህች ከተማ በመጽሐፈ ኢያሱ ሌሼም ተብላ ተጠራች (ኢሱ 19፥47)፤ ከተማዪቱ በዳን ነገድ ከተያዘች በኋላ የቀድሞ ስሟ ተለውጦ ዳን ተብላለች (ቍ29)፤ በስተ ሰሜን ላለው የእስራኤል ምድር የመጨረሻዋ የጠረፍ ከተማ ናት (20፥1፤1ሳሙ3፥20፤2ሳሙ3፥10 ይመ)። የሥነ ቅርስ ጥናት ሊቃውንት ባደረጉት ቁፋሮ የተገኘው መረጃ እንደሚገልጸው፣ ቀደምት እስራኤላውያን ይህን ቦታ በመጀመሪያ የያዙት አንድ ሺህ ሁለት መቶ ዓ.ቅ.ክ. ገደማ ሲሆን የመጀመሪያው ነዋሪ በድንኳን ወይም በጊዜያዊ መጠለያ ውስጥ እንደሆነ ነው። ይህ ቦታ እስከ አሦራውያን ዘመን ድረስ እንደተያዘ የቈየ ሲሆን፣ ከተማዪቱ በተደጋጋሚ ስትፈርስና ስትሠራ ቈይታለች። ከከተማዪቱ ወጣ ብሎ ያለ አንድ ከፍ ያለና ያማረ ቦታ በተደጋጋሚ ሲገነቡ የፈረሰውንም ሲያድሱ እስከ ግሪኮች ዘመን ድረስ ሲጠቀሙበት ቈይተዋል። *ሲዶናውያን፤* በሜድትራኒያን አገሮች ሁሉ በንግድ ሥራ የሚታወቁ ስላማውያን የፊንቄ ሰዎች ናቸው። *ግንኙነት አልነበረውም፤* ሕዝቡ ከሌሎች መንግሥታት ጥቃት ይደርስብኛል የሚል ሥጋት ስላልነበረው የጋራ መከላከያ ስምምነት አልነበረቸውም።

18፥11 *ስድስት መቶ ሰዎች፤* የዳን ነገድ መሪዎች እንደ መሆናቸው መጠን፣ መላው የዳን ነገድ በሰሜን ወደለው ወደ አዲሱ ምድር ለሚያደርገው ፍልሰት የሚወክሉ ናቸው። የብንያምን ነገድ ቅሬታ ከሚያዋቅሩት ስድስት መቶ ሰዎች ጋር ያነጻጽሩ (20፥47)።

እንግዲህ ከቂርያትይዓሪም በስተ ምዕራብ ያለው ስፍራ እስከ ዛሬ ድረስ የዳን ሰፈር መባሉ ከዚሁ የተነሣ ነው:: [13]ከዚያም ተጕዘው ወደ ኰረብታማው የኤፍሬም አገር በመሄድ ወደ ሚካ ቤት መጡ::

[14]የላይሽን ምድር ሰልለው የነበሩት አምስቱ ሰዎች ለወንድሞቻቸው፣ "ከእነዚሁ ቤቶች በአንዱ ኤፉድ፣ ተራፊም፣ የተቀረጸ ምስልና ቀልጦ የተሠራ ጣዖት እንዳለ ታውቃላችሁን? እንግዲህ ምን ማድረግ እንዳለባችሁ ዕወቁበት" አሏቸው:: [15]ስለዚህ ወጣቱ ሌዋዊ ወደሚኖርበት ወደ ሚካ ቤት ጎራ ብለው ሰላምታ አቀረቡለት :: [16]ለጦርነት ተዘጋጅተው የመጡት ስድስት መቶ የዳን ሰዎች በቅጥሩ በር መግቢያ ላይ ቆመው ነበር:: [17]ካህኑ ለጦርነት ከተዘጋጁት ስድስት መቶ ሰዎች ጋር በቅጥሩ በር ላይ ቆሞ ሳለ፣ ምድሪቱን ለመሰለል መጥተው የነበሩትን አምስት ሰዎች ወደ ቤቱ ውስጥ በመግባት የተቀረጸውን ምስልና ኤፉዱን፣ ተራፊሙንና ቀልጦ የተሠራውን ምስል ወሰዱ::

[18]እነዚህ ሰዎች ወደ ሚካ ቤት ገብተው የተቀረጸውን ምስልና ኤፉዱን፣ ተራፊሙንና ቀልጦ የተሠራውን ምስል በሚወስዱበት ጊዜ ካህኑ፣ "ምን ማድረጋችሁ ነው?" አላቸው::

[19]እነርሱም፣ "ዝም በል! አንዲት ቃል እንዳትተነፍስ፤ ከእኛ ጋር ሁን፤ አባትም ካህንም ሁነን፤ ለአንተስ የአንድ ቤተ ሰብ ካህን ከመሆን ይልቅ በእስራኤል የአንዱ ነገድና ጐሣ ካህን ሆነህ ማገልገሉ አይሻልህምን?" አሉት:: [20]ይህም ካህኑን ደስ አሰኘው፤ እርሱም ኤፉዱን፣ ተራፊሙንና የተቀረጸውን ምስል ይዞ ከሕዝቡ ጋር ሄደ:: [21]እነርሱም ሕፃናታቸውን፣ የከብቶቻቸውን መንጋና ሀብታቸውን ሁሉ ወደ ፊት በማስቀደም ተመልሰው ሄዱ::

[22]ከሚካ ቤት ጥቂት ራቅ እንዳሉም፣ የሚካ ጎረቤቶች ለርዳታ ተጠርተው ተሰበሰቡ፤ የዳን ሰዎችንም ተከታትለው ደረሱባቸው:: [23]ከበስተ ኋላቸው ሆነው ሲጮኹባቸውም፣ የዳን ሰዎች ወደ ኋላቸው ዞረው ሚካን፣ "ሰዎችህን ለውጊያ አሰባስበህ መምጣትህ ምን ሆንህና ነው?" አሉት::

[24]እርሱም፣ "እንዴት፣ 'ምን ሆንህ' ብላችሁ ትጠይቁኛላችሁ? የሠራኋቸውን አማልክቴንና ካህኔን ወስዳችሁ ሄዳችኋል፤ ምን የቀረኝ ነገር አለ?" አላቸው::

[25]የዳን ሰዎች፣ "አትሟገተን፤ ያለዚያ የተቈጡ ሰዎች ጉዳት ላይ ይጥሉሃል፤ አንተም ቤተ ሰብህም ሕይወታችሁን ታጣላችሁ" አሉት:: [26]የዳን ሰዎች ይህን ብለው መንገዳቸውን ቀጠሉ፤ ሚካም የማይችላቸው መሆኑን በማየት ተመልሶ ወደ ቤቱ ሄደ::

[27]ከዚያም ሚካ የሠራውን ጣዖትና ካህኑን ወስደው ወደ ላይሽ በመሄድ፣ በሰላምና ያለ ስጋት ይኖር የነበረውን ሕዝብ በሰይፍ መቱት፤ ከተማይቱንም በእሳት አቃጠሏት:: [28]የሚኖሩት ከሲዶና በጣም ርቀው ስለነበርና ከማንም ጋር ግንኙነት ስላልነበራቸው የሚታደጋቸው አንድም አልነበረም፤ ከተማይቱም የምትገኘው በቤትሮዓብ አጠገብ ነበረ::

የዳንም ሰዎች ከተማይቱን እንደ ገና ሠርተው መኖሪያቸው አደረጓት:: [29]ከተማይቱንም ከእስራኤል በተወለደው በአባታቸው በዳን ስም ዳን ብለው ጠሯት፤ ቀድሞ ግን ስሟ ላይሽ ይባል ነበር:: [30]እዚያም የዳን ሰዎች ለራሳቸው ጣዖታት አቆሙ፤ የሙሴ ልጅ፣[o] የጌርሳም ልጅ ዮናታንና የእርሱም ልጆች ምድሪቱ እስከ ተማረከችበት ጊዜ ድረስ ለዳን ነገድ ካህናት ሆኗቸው፤ [31]ስለዚህም ሚካ የሠራቸውን ጣዖታት፣ የእግዚአብሔር ቤት በሴሎ በነበረበት ጊዜ ሁሉ ባለማቋረጥ አመለኳቸው::

18፥13 መሳ17፥1
18፥14 ዘፍ31፥19፤ ኢሱ19፥47፤ መሳ8፥27
18፥16 ቍ11
18፥17 ቍ11፤ ዘፍ31፥19፤ሚክ5፥13
18፥18 ቍ24፤ ዘፍ31፥19፤ ኢሳ46፥2፤ ኤር43፥11፤48፥7፤49፥3፤ሆሴ10፥5
18፥19 ዘኍ26፥42፤ መሳ17፥10፤ ኢዮ13፥5፤ 21፥5፤29፥9፤40፥4፤ ኢሳ52፥15፤ ሚክ7፥16
18፥24 ቍ17-18
18፥26 2ሳሙ3፥39 ፤ መዝ18፥17፤ 35፥10
18፥27 ዘፍ34፥25፤ 49፥47፤ዘኍ31፥10፤ ኢሱ19፥47
18፥28 ቍ7፤ ዘፍ10፥19፤ ዘኍ13፥21
18፥29 ዘፍ14፥14፤ ኢሱ19፥47፤ 1ነገ15፥20
18፥30 ዘፀ2፥22
18፥31 ቍ17፤ ኢሱ18፥1፤ መሳ19፥18፤ 20፥18፤ኤር7፥14

[o]30 ጥንታዊው የዕብራውያን ጸሐፍት ትውፊት፣ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም እንዲሁም የቩልጌት ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን ምናሴ ይላል::

18፥19 *አባትም፤* የ17፥10 ማብ ይመ:: *ነገድና ጐሣ፤* ከዳን ነገድ ስሙ የተጠራ አንድ ጐሣ ብቻ ነው፤ ይኸውም ሹሐም የተባለው ነበር (ዘኍ26፥42)፤ ይህም በዘፍ46፥23 ላይ ሑሺም ተብሎአል:: የዳን ነገድ ሰዎች ሌዋውያን የማይጠቅሟቸውና ከንቱ የሆነ ቍሳ ቍስ ጠየቁ::

18፥21 *ወደፊት በማስቀደም፤* ድንገት አደጋ ቢገጥማቸው ለመከላከል እንዲያመች ነው:: ስለ ያዕቆብና ኤሳው በዘፍ33፥2-3 የተጻፈውን ይመ::

18፥24 *አማልክቴን... ወሰዳችሁ፤* ሚካን ያሳሰበው ራሳቸውን እንኳ ማዳን የማይችሉት ጣዖታት ስለ ተወሰዱበት ነው:: *ምን የቀረኝ ነገር አለ?* ይህ ተስፋ የመቍረጥ አነጋገር ሊጠቅሙ በማይችሉ ከንቱ አማልክት የሚታመን ሰው የሚያሰማው ሮሮ ነው::

18፥28 *በቤትሮዖብ፤* ምናልባት በዘኍ13፥21 ላይ ረአብ ተብሎ ከተጠቀሰው ጋር ተመሳሳይ ሳይሆን አይቀርም::

18፥30 *ዮናታን፤* እዚህ ላይ ሌዋዊው፣ የጌርሳም ልጅ የሆነው የሙሴ ልጅ ዮናታን እንደ ሆነ ተጠቅሶአል (ዘፀ 2፥22፤ 18፥3፤1ዜና23፥14-15):: የሙሴን ስም እንዳያጕድፍ በማለት በኋለኛው ዘመን የተነሡ ጸሐፊዎች ይህን ስም ለውጠው "ምናሴ" ብለውታል:: ዮናታን የሙሴ የልጅ ልጅ ከሆነ በዚህ ምዕራፍ ላይ የተወሳው ታሪክ ቀደም ባለው በመሳፍንት ዘመን ተፈጽሞአል ማለት ነው (የ20፥1፡28ማብ ይመ):: *ምድሪቱ እስከ ተማረከችበት ጊዜ ድረስ፤* ይህ የምርኮ ዘመን መቼ እንደነበር በውል ተለይቶ የሚታወቅ ነገር የለም (ላይሽን በተመለከተ የቍ7 ማብ ይመ)::

18፥31 *የእግዚአብሔር ቤት በሴሎ በነበረበት ጊዜ ሁሉ፤* ኢሱ18፥1 ይመ:: ስለ ሴሎ መጥፋት መዝ 78፥60፤ ኤር 7፥21፡14፤ 26፥6 ይመ:: በሴሎ የተደረገው የሥነ ቅርስ ጥናት ምርምር ሴሎ በ1050 ዓ.ቅ..ክ መጥፋቷንና ለብዙ ምእተ ዓመታት ሰው አልባ ምድር እንደ ነበረች አረጋግጦአል::

19፥1-21-25፤ ይህ የመጽሐፉ መደምደሚያ ሁለተኛው ትረካ ነው (የ17፥1-18፥31ማብ ይመ)፤ ይኸውም የጊብዓ ሰዎች የፈጸሙት ድርጊት እስራኤላውያን በሥነ ምግባር ረገድ ምን ያህል እንደወደቁ ቁልጭ አድርጎ የሚያሳይ ነው:: ከምእተ ዓመታት በኋላ እንኳ ሳይረሳ ቈይቶአል (ሆሴ9፥9፤10፥9):: የከተማይቱ ክፋት ከሌሎቹ የከነዓን ከተሞች አንሶ ባይገኝም እግዚአብሔር በእስራኤላውያን አማካይነት ሊያጠፋቸው ፈልጐ ሳለ፣ የብንያም ነገድ ልጆች ግን የገዛ ወገኖችው እስኪያልቁ ድረስ ለጊብዓ ሰዎች በመርዳት ተዋጉ::

19፥1-30፤ የሰዶም ሰዎች ክፉ ሥራ በአንድ የእስራኤል ከተማ እንደገና ተደገመ (ዘፍ 19 ይመ)::

አንድ ሌዋዊና ቁባቱ

19 በዚያን ዘመን በእስራኤል ንጉሥ አልነበረም፤ በዚሁ ጊዜም በኰረብታማው በኤፍሬም አገር የሚኖር አንድ ሌዋዊ ከይሁዳ ምድር ከቤተልሔም አንዲቱን ሴት ቁባት አድርጎ ወሰዳት። [2]ሴቲቱ ግን በታማኝነት አልጸናችም፤ ትታውም በይሁዳ ምድር ወደሚገኘው ወደ አባቷ ቤት ወደ ቤተልሔም ሄደች፤ እዚያም አራት ወር ከቈየች በኋላ፣ [3]ባሏ ታርቆ ሊመልሳት ወደ እርሷ ሄደ፤ ሲሄድም አሽከሩንና ሁለት አህዮችን ይዞ ነበር፤ ሴቲቱም ወደ አባቷ ቤት አስገባችው፤ አባቷም ባየው ጊዜ በደስታ ተቀበለው። [4]የልጂቱ አባትም እዚያው እንዲቈይ አጥብቆ ለመነው፤ ስለዚህ እየበላ እየጠጣ ሦስት ቀን አብሮት ተቀመጠ።

[5]በአራተኛው ቀን ማልደው ተነሡ፤ እንግዳውም ለመሄድ ተዘጋጀ፤ የልጂቱ አባት ግን፣ "እንድትበረታ እህል ቅመስ፤ ከዚያም መሄድ ትችላለህ" አለው። [6]ስለዚህ ሁለቱ ለመብላትና ለመጠጣት አብረው ተቀመጡ። የልጅቷም አባት፣ "እባክህ ዛሬም እዚሁ አድረህ ተደሰት" አለው። [7]ሰውየው ለመሄድ ሲነሣም ዐማቱ እንዲያድር ለመነውና እዚያው አደረ። [8]በአምስተኛውም ቀን ጠዋት ሌዋዊው ለመሄድ ሲነሣ፣ የልጅቱ አባት "ሰውነትህን አበርታ፤ ጥላው እስኪበርድም ድረስ በዚሁ ቈይ" አለው፤ ስለዚህ ሁለቱም አብረው በሉ።

[9]ሰውየውም ከቁባቱና ከአገልጋዩ ጋር ለመሄድ በተነሣ ጊዜ፣ የልጅቱ አባት ዐማቱ "እነሆ፣ ጊዜው እየመሸ ነው፤ እዚሁ እደሩ፤ ቀኑ እየተገባደደ ነው፤ እዚሁ አድራችሁ ተደሰቱ፤ ነገ ጠዋት ማልዳችሁ በመነሣት መንገዳችሁን ትሄዳላችሁ" አለው። [10]ሌዋዊው ግን በዚያች ሌሊት በዚያ ለማደር ስላልፈለገ ተነሥቶ የተጫኑትን ሁለቱን አህዮቹንና ቁባቱን ይዞ ኢየሩሳሌም ወደ ተባለችው ወደ ኢያቡስ ሄደ።

[11]ወደ ኢያቡስ እንደ ቀረቡም ጊዜው እየመሸ ስለ ነበር አገልጋዩ ጌታውን "እንግዲህ ወደዚህች ወደ ኢያቡሳውያን ከተማ ጐራ ብለን እንደር" አለው።

[12]ጌታውም፣ "አይሆንም፤ ሕዝቧ እስራኤላዊ ወዳልሆነ ወደ ባዕድ ከተማ አንገባም፤ ወደ ጊብዓ አልፈን እንሂድ" አለው። [13]ቀጥሎም፣ "ቡል ና፤ ወደ ጊብዓ ወይም ወደ ራማ ለመድረስ እንሞክርና ከዚያ በአንዱ ስፍራ እናድራለን" አለው። [14]ስለዚህም መንገዳቸውን ቀጠሉ፤ የብንያም ነገድ ወደ ሆነችው ወደ ጊብዓ እንደ ደረሱም ፀሓይ ጠለቀች። [15]ለማደርም ወደዚያው ጎራ አሉ፤ ሄደውም በከተማዪቱ አደባባይ ተቀመጡ፤ ሆኖም በቤቱ ለማሳደር ማንም አልተቀበላቸውም ነበር።

[16]በዚያች ምሽት ከኰረብታማው ከኤፍሬም አገር መጥቶ በጊብዓ የሚኖር አንድ መጻተኛ ሽማግሌ ከዕርሻ ሥራው መጣ፤ የዚያ አገር ሰዎች ግን ብንያማውያን ነበሩ። [17]ሽማግሌው ቀና ብሎ መንገደኛውን በከተማዪቱ አደባባይ ላይ ባየው ጊዜ፣ "ከወዴት መጣህ? ወዴትስ ትሄዳለህ?" ሲል ጠየቀው።

[18]ሰውየውም እንዲህ ሲል መለሰ፤ "እኛ የመጣነው ከይሁዳ ቤተልሔም ርቆ ከሚገኘው ከኰረብታማው ከኤፍሬም አገር ነው፤ ከይሁዳ ቤተልሔም ነበርሁ፤ አሁን ወደ እግዚአብሔር ቤት እሄዳለሁ፤ ወደ ቤቱ የሚወስደኝ ሰው አላገኘሁም። [19]ለአህዮቻችን ገለባና ገፈራ አለን፤ እኛ ባሮችህ ለእኔም ሆነ ለገረድህ፣ አብሮን ላለውም ወጣት እንጀራና የወይን ጠጅ ይዘናል፤ ሌላ ምንም ነገር አያስፈልገንም።"

[20]ሽማግሌውም፣ "ኑ ግቡ በቤቴም እደሩ፤ የሚያስፈልጋችሁን ሁሉ አቀርባለሁ፤ በዐደባባይ ግን አትደሩ" አለው። [21]ስለዚህ ወደ ቤቱ አስገብቶት ለአህዮቹ ገፈራ ሰጣቸው፤ እንግዶቹም እግራቸውን ታጠቡ፤ በሉ፤ ጠጡም።

[22]በግብዣው ላይ እየተደሰቱ ሳለ፣ ጥቂት የከተማዪቱ ወስላቶች ቤቱን ከበቡ፤ በሩንም እየደበደቡ፣ "ዝሙት እንድንፈጽምበት ቤትህ የገባውን ሰው አውጣው" በማለት

19፥1 ቀኍ16፡18፤ሩት1፥1
19፥4 ቀኍ6፡8፤ ዘፀ32፥6
19፥5 ቀኍ8፤ ዘፍ18፥5
19፥6 መሳ16፥25
19፥10 ዘፍ10፥16፤ ኢሱ15፥8
19፥11 ዘፍ10፥16፤ ኢሱ3፥10
19፥13 ኢሱ18፥25
19፥14 ኢሱ 15፥57፤ 1ሳሙ 10፥29
19፥15 ዘፍ19፥2፤ 24፥23
19፥16 ቍ1፤ መዝ104፥23
19፥17 ዘፍ29፥4
19፥18 መሳ18፥31
19፥19 ዘፍ14፥18፤ 24፥25፤42፥27
19፥21 ዘፍ24፥32-33፤ሉቃ7፥44
19፥22 ዘፍ19፥4-5፤ዘዳ13፥13፤መሳ16፥25፤20፥5፤ ሮሜ1፥26-27

19፥1 *ሌዋዊ፤* በም17-18 ላይ ያለው "ሌዋዊ" ስሙ የተጠቀሰ ስለሆነ፣ የዚህኛው ሌዋዊ ስም ግን አልተጠቀሰም። *ቍባት፤* የዘፍ 25፥6 ማብ ይመ።

19፥3 *በደስታ ተቀበለው፤* ቁባቱ ትታው ወደ አባቷ ቤት መሄዷ ለቤተ ሰቡ ኀፍረት ሳይሆን አይቀርም፤ ሆኖም ሌዋዊው በመጣ ጊዜ በሰላም አብረው መኖር ይችላሉ ብሎ በማሰብ አባቷ ደስ አለው ማለት ነው።

19፥10 *ኢያቡስ*፤1፥21ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ10፥16 ማብ ይመ።

19፥12 *ወደ ባዕድ ከተማ፤* ከተማዪቱን የሚቈጣጠሯት ኢያቡሳውያን በመሆናቸው፣ በእንግድነት እንደማይቀበሉትና ምናልባትም በሕይወታቸው ላይ አደጋ ሊደርስ እንደሚችል ሥጋት ሳያድርበት አልቀረም።

19፥14 *የብንያም ነገድ ወደ ሆነችው ጊብዓ፤* ይህች ጊብዓ በይሁዳ ካለችው ጊብዓ (ኢሱ15፥20፡57) እንዲሁም በተራራማው የኤፍሬም ምድር ካለችው ጊብዓ (ኢሱ 24፥33) ጋር አንድ አይደለችም። የሳኦል መንግሥት ዋና ከተማ ስለነበረች፣ የሳኦል ጊብዓ ትባል ነበር (1ሳሙ11፥4፤13፥15) ይመ።

19፥15 *በቤቱ…ማንም አልተቀበላቸውም፤* የ13፥15 እንዲሁም የዘፍ 18፥2ማብ ይመ ።

19፥18 *ወደ እግዚአብሔር ቤት፤* በመሠረቱ ሌዋዊው ያሰበው፣ ለእግዚአብሔር የምስጋና መሥዋዕት ለማቅረብ ወይም ስለ ራሱና ስለ ቁባቱ የኀጢአት መሥዋዕት ለማቅረብ ወደ ሴሎ ለመሄድ ነበር (18፥31፤ኢሱ 18፥1 ይመ)።

19፥21 *እግራቸውን ታጠቡ፤* በጥንት መካከለኛ ምሥራቅ አገሮች፣ መንገደኛ ነጠላ ጫማ አድርጎ ይጓዝ ስለ ነበር በእግሩ ላይም አቧራ ስለሚኖር የመንገደኛውን እግር ማጠብ የተለመደ ነበር (ዘፍ18፥4፤24፥32፤43፥24፤ሉቃ 7፥44፤ዮሐ 13፥5-14ይመ)።

19፥22 *ወስላቶች፤* በዕብራይስጥ ቀጥታ ትርጒሙ መጋጦች ማለት ነው። ይህ ቃል ጣዖት ማምለክን (የዘዳ13፥13)፣ ስካርን (1ሳሙ1፥16) እና ዐመፅን (1ሳሙ2፥12) የሚገልጽ ነው፤ እዚህ ላይ ግን የሚያመለክተው ግብረ ሰዶማዊነትን ለመግለጽ ነው። *የገባውን ሰው አውጣው፤* የእነዚህ ወስላቶች ግብረ ሥጋ ፍላጐት፣ "እያንዳንዱ ሰው ለራሱ መልካም መስሎ የታየውን ያደርግ ነበር" ለሚለው ሀረፍተ ነገር ጥሩ ማስረጃ ነው (17፥6፤ 21፥25)፤ የሰዶም ሰዎችም ይህን የመሰለ ጥያቄ አቅርበው ነበር (ዘፍ19፥5)። ግብረ ሰዶማዊነት በከነዓናውያን ዘንድ የተለመደ ነበር።

የቤቱ ባለቤት በሆነው ሽማግሌ ላይ ጮኹበት። [23]የቤቱም ባለቤት ወደ ውጭ ወጥቶ እንዲህ አላቸው፤ "የለም ወዳጆቼ፤ እንዲህ አትሁኑ፤ ሰውየው እንግዳዬ ስለ ሆነ ይህን አሳፋሪ ድርጊት አትፈጽሙ። [24]እነሆ ድንግል የሆነች ልጄና የሰውየው ቊባት አሉ፤ እነርሱን አሁኑኑ ላውጣላችሁና አስነ ውሯቸው፤ ያሻችሁንም አድርጉባቸው፤ በዚህ ሰው ላይ ግን እንዲህ ያለውን አሳፋሪ ድርጊት አትፈጽሙበት።"

[25]ሆኖም ሰዎቹ ሊሰሙት አልፈለጉም ፤ ስለዚህ ሌዋዊው ቁባቱን ወደ ውጭ አወጣ ላቸው፤ ሰዎቹም አመነዘሩባት፤ ሌሊቱን ሙሉ ሲፈራረቁባት አድረው ጎሕ ሲቀድ ለቀቋት። [26]በነጋም ጊዜ ሴቲቱ ጌታዋ ወዳለበት ቤት ተመልሳ ሄደች። ደጃፉ ላይ ወድቃ ፀሓይ እስክትወጣ ድረስ እዚያው ተዘረረች።

[27]ጌታዋ በጠዋት ተነሥቶ በሩን በመክፈት መንገዱን ለመቀጠል ሲወጣ፣ ቊባቱ እጆቿን ከደጃፉ መድረክ ላይ እንደ ዘረጋች ከቤቱ በራፍ ላይ ተዘርራ ወድቃ አገኛት። [28]ሌዋ ዊውም፣ "በዪ ተነሺና እንሂድ" አላት፤ ነገር ግን መልስ አልነበረም። ከዚያም በአህያው ላይ ከጫናት በኋላ ወደ ቤቱ ጒዞውን ቀጠለ።

[29]ቤቱ እንደ ደረሰም ቢላዋ አንሥቶ ቁባ ቱን ዐሥራ ሁለት ቦታ በመቈራረጥ ወደ እስራኤል ምድር ሁሉ ሰደደ። [30]ያየም ሁሉ፣ "እስራኤላውያን ከግብፅ ከወጡ ጀምሮ እንዲህ ያለ ነገር ከቶ አልታየም፤ አልተደ ረገም፤ ምን ማድረግ እንዳለብንም በነገሩ አስቡበት፤ ተመካከሩበት" ተባባሉ።

እስራኤላውያን ከብንያማውያን ጋር ተዋጉ

20 ከዚያም ከዳን እስከ ቤርሳቤህ ያሉ እንዲሁም በገለዓድ ምድር የሚገኙ እስራኤላውያን ሁሉ እንደ አንድ ሰው ሆነው ወጡ፤ በምጽጳም በእግዚአብሔር ፊት ተሰበ ሰቡ። [2]የእስራኤል ሕዝብ ነገዶች ሁሉ ቊጥራቸው አራት መቶ ሺህ በሚሆን፣ ሰይፍ በሚመዙ እግረኞች ወታደሮች በሆኑ በእግዚአብሔር ሕዝብ ጉባኤ መካከል አለቆች ተገኙ። [3]በዚህ ጊዜ ብንያማውያን፣ እስራ ኤላውያን ወደ ምጽጳ መውጣታቸውን ሰሙ፤ ከዚያም እስራኤላውያን፣ "ይህ ክፉ ድርጊት እንዴት እንደ ተፈጸመ እስቲ ንገሩን" ተባባሉ።

[4]ስለዚህ የተገደለችው ሴት ባል ሌዋዊ እንዲህ ሲል መለሰ፤ "እኔና ቊባቴ በዚያ ለማደር በብንያም ወደምትገኘው ወደ ጊብዓ መጣን። [5]የጊብዓም ሰዎች በሌሊት ሊገ ድሉኝ ያደርኩበትን ቤት ከበቡት፤ ከዚያም በቁባቴ ላይ ስለ አመነዘሩባት ሞተች። [6]የቀ ባቴንም ሬሳ ከቈራረጥሁ በኋላ እያንዳንዱን ቊራጭ፣ እያንዳንዱ የእስራኤል ርስት ወዳለበት አገር ሰደድሁ፤ ይህን ያደረግሁትም ሰዎቹ በእስራኤል ዘንድ አሠቃቂና አስነዋሪ ድርጊት ስለ ፈጸሙ ነው። [7]አሁንም እናንተ እስራኤላውያን ሁሉ በጒዳዩ ላይ ተወያ ዩበት፤ ፍርዳችሁንም ስጡ።"

[8]ከዚያም ሕዝቡ እንደ አንድ ሰው ሆነው በመነሣት እንዲህ አሉ፤ "ከእኛ ማንም ሰው ወደ ድንኳኑ አይሄድም፤ ማንኛችንም ወደ ቤታችን አንመለስም። [9]ነገር ግን በጊብዓ ላይ የምናደርገው ይህ ነው፤ በዕጣው መሠ ረት እንዘምትበታለን። [10]ከመላው የእስራ ኤል ነገዶችም ለሰራዊቱ ስንቅ እንዲይዙ ከመቶው ዐሥር፣ ከሺው አንድ መቶ፣ ከዐ ሥር ሺው ደግሞ አንድ ሺህ ሰው እንወ ስዳለን። ከዚያም ሰራዊቱ በብንያም ወደም ትገኘው ጊብዓ በሚደርስበት ጊዜ፣ ነዋሪዎችዋ በእስራኤል ላይ ለፈጸሙት አስነዋሪ ድርጊት ተገቢውን ቅጣት ይሰጣቸዋል።" [11]ስለዚህ የእስራኤል ሰዎች ሁሉ እንደ አንድ ሰው ሆነው በመተባበር በከተማዪቱ ላይ ዘመቱባት።

[12]የእስራኤል ነገዶች ለመላው የብንያም ነገድ እንዲህ በማለት መልእክተኞች ላኩ፣ "በመካከላችሁ የተፈጸመው ይህ ክፉ ድርጊት ምንድነው? [13]አሁንም እነርሱን ገድለን ይህን

19፥23 ዘፍ19፥6፤ 34፥7፤ዘሌ19፥29፤ ኢሱ7፥15፤ መሳ20፥6፤ሮሜ1፥27
19፥24 ዘፍ19፥8
19፥25 መሳ20፥5፤ 1ሳሙ31፥4
19፥29 ዘፍ22፥6፤ መሳ20፥6፤ 1ሳሙ11፥7
19፥30 መሳ20፥7፤ ምሳ13፥10፤ ሆሴ9፥9
20፥1 ቊ11፤ ዘፍ21፥14፤ኢ ሱ11፥3፤መሳ21፥5፤1 ሳሙ3፥20፤7፥5፤ 11፥7፤ 2ሳሙ3፥10፤17፥11፤ 24፥15፤1ነገ4፥25፤ 2ዜና30፥5
20፥2 1ሳሙ11፥8
20፥4 ዘፍ24፥23፤ ኢሱ15፥57
20፥5 መሳ19፥22፡ 25-26
20፥6 መሳ19፥23፡ 29፤2ሳሙ13፥12
20፥7 መሳ19፥30
20፥9 ዘሌ16፥8
20፥11 ቊ1
20፥12 ዘዳ13፥14
20፥13 ዘዳ13፥5፡13 ፤1ቆሮ5፥13

19፥23 ***እንዲህ አትሁኑ፤*** ያልተለመደና አስነዋሪ ድርጊትን ለመግለጽ የሚነገር ኀይለ ቃል ነው (ዘፍ19፥7፤2ሳሙ 13፥12 እንዲሁም ሮሜ1፥27 ይመ)።

19፥24 ***ድንግል የሆነች ልጄና የሰውየው ቊባት፤*** የዚህ ታሪክ አስከፊ ገጽታ፣ ራሳቸውን መከላከል የማይችሉትን እነዚህን ሴቶች ሌሊቱን ሙሉ አስነዋሪ ድርጊት እንዲፈጽሙባቸው ለጨካኝ ወንዶች አሳልፎ መስጠታቸው ነው። ይህንም ሎጥ ለሰዶም ሰዎች አሳልፎ የሰጠበትን ሁኔታ ከዘፍ19፥8 ጋር ያነጻ ጽሩ።

19፥25 ***አወጣላቸው፤*** ግቡ፣ በዕብራይስጥ ማስገደድን የሚያ መለክት ነው።

19፥29 ***የቁባቱን ሬሳ... በመቈራረጥ ፤*** የቁባቱን አካል ቈራርጦ ለዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች መላኩ "ጉበዝ ተነሣ እንጂ! እንዲህ ያለ ጒድ ሲሠራ እንዴት ዝም ትላለህ" ማለቱ ነው (ከ1ሳሙ11፥7 ጋር ያነጻጽሩ)።

20፥1-48፤ የጊብዓ ሰዎች እንዲህ ያለውን አሰቃቂ ድርጊት ስለ ፈጸሙ ከኢያቢስ ገላዓድ በስተቀር እስራኤላውያን በሙሉ በጊብዓ ሰዎች ላይ ምን ማድረግ እንዳለባቸው ለመመካከር በእግዚአብሔር ፊት ተሰበሰቡ፤ በመጀመሪያ የእግዚአብሔር ፈቃድ በመጠየቅ እርሱንም እንደ ንጉሣቸው አድርገው በመከተል የእግ ዚአብሔርን የቅጣት በትር ለማቅመስ በጊብዓ ሰዎችና በብንያማዎያን ላይ ዘመቱባቸው (ኢሳ 22፥11-34 ይመ)።

20፥1 ***ከዳን እስከ ቤርሳቤህ፤*** ከሰሜን (ዳን) እስከ ደቡብ (ቤርሳቤህ)ያሉትን እስራኤላውያን በሙሉ ለመግለጽ በተለምዶ የሚነገር አባባል ነው፤ (1ሳሙ 3፥20፤ 2ሳሙ 3፥10፤24፥2፤ 1ዜና 21፥2፤ 2ዜና 30፥5 ይመ)። ሆኖም ይህ አገላለጽ በዚህ ምዕራፍ ያለው ትረካ የተከናወነው የዳን ነገድ ወደ ሰሜን ከተጓዘ በኋላ ነው ማለት አይደለም (18፥27-29)፤ እንዲያውም ጸሓፊው ይህን መጽሐፍ የጻፈው፣ የዳዊት ሥርወ መንግሥት ከተጸፈ በኋላ ስለሆነ፣ በእርሱ ዘመን ያለውን አባባል በመጠቀሙ ብቻ ነው (ከመጽሐፉ መግቢያ፣ "ጸሓፊውንና የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ይመ)። ስለዚህም አባባሉ ከኢያቡ ገላዓድ በስተቀር፣ እስራ ኤላውያን በሙሉ ከብንያም ወገን የቀሩትንና በጊብዓ ሰዎች ላይ ያደረሱትን ቅጣት ያመለክታል። ይህ ርምጃ የተወሰደው በቅድመ መሳፍንት ዘመን ሲሆን፣ የእስራኤል ምድር በተለያዩ ጐረቤቶቻቸው መገዛት ከመጀመሩ ጥቂት ቀደም ብሎ ነው (2፥8-9 ይመ)። ***እንደ አንድ ሰው፤*** ከቊ8፡11፤1ሳሙ7 ጋር ያነጻጽሩ። ***በምጽጳ... ተሰበሰቡ፤*** በሳኦል ዘመን የእስራኤል ነገዶች የሚሰበሰቡበት ቦታ ነው (1ሳሙ 7፥5-17)።

20፥9 ***በዕጣ፤*** የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ዕጣ መጣል የተለመደ ልማድ ነበረ፤ የዘፀ 28፥30፤ ዮሐ 1፥7፤ የሐሥ 1፥26 ማብ ይመ።

20፥10 ***ዐሥር ... ሰው፤*** ብዙ ቊጥር ላለው ሰራዊት የሚ ደረገው ድጋፍ በሚገባ የተደራጀ እንዲሆን ማድረግ አስፈላጊ ነበር። አንዱ ሰው በግምባር ለሚሰለፉ ዘጠኝ ሰዎች ምግብ የማ ቅረብ ግዴታ ነበረበት።

ክፉ ድርጊት ከእስራኤል እንድናስወግድ፣ እነዚያን የጊብዓን ወስላቶች አሳልፋችሁ ስጡን::"

ብንያማውያን ግን ወገኖቻቸውን እስራኤላውያንን አልሰሟቸውም ነበር፤ [14]ስለዚህ እስራኤላውያንን ለመውጋት ከየከተሞቻቸው በአንድነት ወደ ጊብዓ መጡ:: [15]ብንያማውያንም ከመላው የጊብዓ ነዋሪዎች መካከል ከተመረጡት ሰባት መቶ ሰዎች ሌላ፣ ሰይፍ የታጠቁ ሃያ ስድስት ሺህ ሰዎች በአንድ አፍታ ከየከተሞቻቸው በተጨማሪ አሰባሰቡ:: [16]በእነዚህም ሁሉ መካከል እያንዳንዳቸው ድንጋይ ወንጭፈው ጠጕር እንኳ የማይስቱ ሰባት መቶ ምርጥ ግራኞች ነበሩ::

[17]እስራኤላውያን፣ ብንያማውያንን ሳይጨምር ሰይፍ የታጠቁ አራት መቶ ሺህ ተዋጊዎች አሰባሰቡ ::

[18]እስራኤላውያን ወደ ቤቴል[a] ወጡ፤ እግዚአብሔርንም፣ "ብንያማውያንን ለመውጋት ከመካከላችን ማን ቀድሞ ይውጣ?" ሲሉ ጠየቁ::

እግዚአብሔርም፣ "ይሁዳ ቀድሞ ይውጣ" ብሎ መለሰ::

[19]በማግሥቱ ጠዋት እስራኤላዋያን ተነሥተው በጊብዓ አጠገብ ሰፈሩ፤ [20]የእስራኤል ሰዎች ብንያማውያንን ለመውጋት ሄዱ፤ በጊብዓ ለሚያደርጉትም ውጊያ ቦታ ቦታቸውን ያዙ:: [21]ብንያማውያን ከጊብዓ ወጡ፤ በዚያችም ዕለት ከእስራኤላውያን ሃያ ሁለት ሺህ ሰዎች ገደሉ:: [22]ይሁን እንጂ እስራኤላውያን እርስ በርሳቸው ተበረታትተው በመጀመሪያው ቀን ተሰልፈው በነበረበት ስፍራ ላይ እንደ ገና ቦታ ቦታቸውን ያዙ:: [23]እስራኤላውያን ወጥተው እስኪመሽ ድረስ በእግዚአብሔር ፊት አለቀሱ፤ "ወንድሞቻችንን ብንያማውያንን ለመግጠም እንደ ገና እንውጣን?" ብለው እግዚአብሔርን ጠየቁ::

እግዚአብሔርም፣ "አዎን፤ ውጡና ግጠሟቸው" ብሎ መለሰላቸው::

[24]በሁለተኛው ቀን እስራኤላውያን ወደ ብንያማውያን ተጠጉ:: [25]በዚሁ ጊዜም ብንያማውያን፣ እስራኤላውያንን ሊወጉ ከጊብዓ ወጡ፤ እንደ ገናም በሙሉ ሰይፍ የታጠቁ ዐሥራ ስምንት ሺህ ሰዎች ገደሉ::

[26]የእስራኤልም ሕዝብ ሁሉ ወደ ቤቴል ወጡ፤ እዚያም እያለቀሱ በእግዚአብሔር ፊት ተቀመጡ፤ በዚያን ቀን እስኪመሽ ድረስ ጾሙ፤ በእግዚአብሔር ፊት የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት[b] አቀረቡ:: [27]እስራኤላውያንም የእግዚአብሔርን ፈቃድ ጠየቁ፤ በዚያን ጊዜ የእግዚአብሔር የኪዳኑ ታቦት እዚያው ነበር፤ [28]የአሮን ልጅ፣ የአልዓዛር ልጅ ፊንሐስም በፊቱ ይቆም ነበር:: እስራኤላውያንም፣ "ወንድሞቻችንን ብንያማውያንን እንደ ገና ሄደን ጦርነት እንግጠማቸው ወይስ ይቅር?" ሲሉ ጠየቁ::

እግዚአብሔርም፣ "ሂዱ፤ በነገው ዕለት በእጃችሁ አሳልፌ እሰጣችኋለሁ" አላቸው::

[29]ከዚያም እስራኤላውያን በጊብዓ ዙሪያ ድብቅ ጦር አኖሩ:: [30]በሦስተኛውም ቀን ብንያማውያንን ለመውጋት ወጡ፤ ከዚህ በፊት እንዳደረጉት ሁሉ ጊብዓን ለመውጋት ቦታ ቦታቸውን ያዙ:: [31]ብንያማውያንም ሊገጥሟቸው ወጡ፤ ከከተማዪቱም ርቀው እንዲሄዱ ተደረጉ፤ እንደ በፊቱም እስራኤላውያንን ይገድሉ ጀመር:: ከዚህ የተነሣም በሜዳው እንዲሁም ወደ ቤቴልና ወደ ጊብዓ በሚወስደው መንገዶች ላይ ሠላሳ ያህል ሰዎች ወድቀው ነበር::

[32]ብንያማውያኑ፣ "እንደ በፊቱ ይኸው ድል እያደረግናቸው ነው" አሉ፤ እስራኤላውያንም በበኩላቸው፣ "ወደ ኋላ እያፈገፈግን ከከተማዪቱ ወደ መንገዶቹ እንዲርቁ እናድርጋቸው" ይሉ ነበር::

[33]የእስራኤል ሰዎች በሙሉ ከነበሩበት ቦታ አፈግፍገው በበአልታማር ስፍራ ስፍራቸውን ያዙ:: ሽምቆ ይጠባበቅ የነበረው የእስራኤል ጦር ደግሞ ካደፈጠበት ከጊብዓ በስተ ምዕራብ[c] ካለው ቦታ ወጣ:: [34]ከዚያም ከመላው እስራኤል የተውጣጣው ዐሥር ሺህ ጦር በጊብዓ ላይ ፊት ለፊት አደጋ ጣለ:: ውጊያው ከመበርታቱ የተነሣም ብንያማውያን መጥፊያቸው እየቀረበ መምጣቱን ገና አላወቁም ነበር:: [35]እግዚአብሔር ብንያምን በእስራኤል ፊት መታው፤ በዚያችም ዕለት እስራኤላውያን በሙሉ ሰይፍ የታጠቁ ሃያ አምስት ሺህ አንድ መቶ ብንያማውያን

20፥16 መሳ3፥15
20፥18 ቍ23:28፤ ዘፍ49፥10፤ኢሱ12፥9፤መሳ1፥1፥18 ፥5:31
20፥23 ቍ18፤ ዘኍ14፥1፤ ኢሱ7፥6፤መሳ18፥5
20፥25 ቍ21
20፥26 ዘፀ32፥6፤ ዘሌ1፥3፤ዘኍ14፥1፤ መሳ21፥4፤ 2ሳሙ12፥21
20፥27 ዘኍ10፥33፤ መሳ18፥5
20፥28 ዘኍ25፥7፤ ዘዳ18፥5፤ ኢሱ2፥24
20፥29 ኢሱ8፥2
20፥31 ኢሱ8፥16፤ 16፥1
20፥32 ቍ39
20፥33 ኢሱ8፥19
20፥34 ቍ41፤ ኢሱ8፥14
20፥35 1ሳሙ9፥21

[a]18 ወይም ወደ እግዚአብሔር ቤት [b]26 በትውፊት የሰላም መሥዋዕት ይባላል:: [c]33. አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ቩልጌት ከዚህ ጋር ይስማማሉ ነገር ግን የዕብራይስጡ ቃል ትርጕም በትክክል አይታወቅም::

20፥13 **እነዚያን...ወስላቶች አሳልፋችሁ ስጡን፤** በመሠረቱ እስራኤላውያን ያቀረቡት ጥያቄ ትክክል ነበር፤ ፍላጐታቸውም ይህን አስነዋሪ ተግባር የፈጸሙትን ሰዎች ብቻ ለይቶ ለመቅጣት ነበር:: **ወስላቶች፤** የዘዳ13፥13 ማብ ይመ:: **እኛርሱን ገድለን፤** የጊብዓ ሰዎች ኀጢአት የሞት ቅጣት የሚያስከትል በመሆኑ፣ ይህንንም በደል ለማስወገድ ራሷ እስራኤል ቅጣቱን በገዛ እጇ መፈጸም ይገባታል (ዘዳ13፥5፤17፥7፤ 19፥19-20 ይመ)::

20፥16 **ግራኞች፤** ብናያማዊው ናዖድ ግራኝ ነበር (3፥15):: **ድንጋይ ወንጭፈው፤** በዘመኑ የልብ የሚያደርስ መሣሪያ ነበር (1ሳሙ 17፥19)::

20፥18 **ቤቴል፤** በዚህ ጊዜ፣ የቃል ኪዳኑ ታቦትና ሊቀ ካህኑ ፊንሐስ በቤቴል ነበሩ (ቍ 26-28 ይመ):: **እግዚአብሔርንም... ጠየቁ፤** ካህናት በሚጠቀሙበት በዑሪምና በቱሚም ሊሆን ይችላል (የዘፀ 28፥30፤ የ1ሳሙ 2፥28ማብ ይመ):: **ማን ቀድሞ ይውጣ፤** 1፥1-36 ይመ:: **ይሁዳ፤** የ1፥2 ማብ ይመ::

20፥21 **ከእስራኤላውያን ሃያ ሁለት ሺህ፤** ቍጥራቸው ሃያ አምስት ሺህ ሰባት መቶ ለሆነው ብንያማውያን ይህ ታላቅ ድል ነበር:: ባጠቃላይ ሲታይ እያንዳንዱ ሰው አንዳንድ እስራኤላዊ ገድሎአል ለማለት ይቻላል::

20፥27 **ታቦት፤** በመጽሐፈ መሳፍንት ላይ ታቦት ተጠቅሶ የምናገኘው እዚህ ቦታ ብቻ ነው::

20፥28 **ፊንሐስ፤** በኢያሱ ዘመን በመገናኛው ድንኳን የሚያገለግል ካህን ነበር (ኢሱ22፥13)፤ ይህ ሰው እስካሁን በሕይወት ኖሮ ማገልገሉ፣ ይህ ድርጊት በዘመነ መሳፍንት መጀመሪያ ላይ የተፈጸመ ለመሆኑ ተጨማሪ ማረጋገጫ ነው (የቍ 1፥18፥30 ማብ ይመ)::

20፥29 **ድብቅ ጦር አኖሩ፤** 9፥32፤ ኢሱ 8፥2 ይመ::

20፥33 **በዓል ትማር፤** ቦታው የት እንደሚገኝ አይታወቅም::

ገደሉ:: [36]ከዚህ የተነሣ ብንያማውያን ድል መሆናቸውን ተረዱ::

በዚህ ጊዜ እስራኤላውያን ጊብዓ ላይ ባኖሩት ድብቅ ጦር ስለ ተማመኑ የተሸነፉ በመምሰል ለብንያማውያን ቦታ ለቀቁ:: [37]ከዚያም ሸምቀው የነበሩት ሰዎች በድንገት እየተወረወሩ ወደ ጊብዓ ገቡ፤ በየቦታው ተሰራጭተውም መላዪቱን ከተማ በሰይፍ መቱ:: [38]የእስራኤል ሰዎች ያሸመቀው ጦር በከተማዪቱ ውስጥ ከባድ የጢስ ደመና ምልክት እንዲያሳዩ ተስማሙ፤ [39]እስራኤላውያንም ወዲያውኑ እንዲያፈገፍጉ ነበር::

ብንያማውያንን ማጥቃት እንደ ጀመሩ ሠላሳ እስራኤላውያንን ስለ ገደሉ፣ "እንደ መጀመሪያው የጦርነት ጊዜ እያሸነፍናቸው ነው" አሉ:: [40]ነገር ግን የጢሱ ዐምድ ከከተማዪቱ *መውጣት* በጀመረ ጊዜ፣ ብንያማውያን ወደ ኋላቸው ዞረው የመላዪቱ ከተማ ጢስ ወደ ሰማይ ሲወጣ አዩ:: [41]ከዚያም እስራኤላውያን ዞረው አጠቋቸው፤ በዚህ ጊዜ ብንያማውያን ጥፋት እንደ ደረሰባቸው ስላወቁ እጅግ ደነገጡ:: [42]ስለዚህም ጀርባቸውን አዙረው ከእስራኤላውያን ፊት ወደ ምድረ በዳው ሸሹ፤ ሆኖም ከጦርነት ማምለጥ አልቻሉም፤ ከየከተሞቹ የወጡ እስራኤላውያንም በዚያው ገደሏቸው:: [43]ብንያማውያንንም ከበቧቸው፤ አሳደዷቸው፤ ከጊብዓ በስተ ምሥራቅ ትይዩ ባለውም ስፍራ በቀላሉ[a] አሸነፏቸው፤ [44]በጦርነቱም ላይ ዐሥራ ስምንት ሺህ ብንያማውያን ወደቁ፤ ሁሉም ምርጥ ተዋጊዎች ነበሩ:: [45]ብንያማውያን ጀርባቸውን አዙረው በምድረ በዳው በኩል ወደ ሬሞን ዐለት በሚሸሹበት ጊዜ፣ እስራኤላውያን በመንገድ ላይ አምስት ሺህ ሰው ገደሉባቸው፤ እስከ ጊድአምም ድረስ ተከታትለው ሁለት ሺህ ሰዎች በተጨማሪ ገደሉ::

[46]በዚያች ዕለት ሰይፍ የታጠቁ ሃያ አምስት ሺህ ብንያማውያን በጦር ሜዳ ወደቁ፤ ሁሉም ምርጥ ተዋጊዎች ነበሩ:: [47]ነገር ግን ስድስት መቶ ሰዎች ጀርባቸውን አዙረው በምድረ በዳው ውስጥ ወዳለው ወደ ሬሞን ዐለት ሸሹ፤ በዚያም አራት ወር ተቀመጡ:: [48]ከዚያም እስራኤላውያን ወደ ብንያም ምድር ተመልሰው ከተሞቻቸውን በሙሉ እንዲሁም እንስሳቱንና በዚያ ያገኙትን ሁሉ በሰይፍ መቱ፤ በመንገዳቸው ያገኙትን ከተማ ሁሉ በእሳት አቃጠሉ::

20፥36 ኢሱ8፥2:15
20፥37 ኢሱ8፥19
20፥38 ኢሱ8፥4-8:20
20፥39 ቍ32፤ መዝ78፥9
20፥40 ኢሱ8፥20
20፥41 ቍ34፤ ኢሱ8፥21
20፥44 1ሳሙ10፥26፤ መዝ76፥5
20፥45 ኢሱ15፥32
20፥46 1ሳሙ9፥21
20፥48 መሳ21፥23
21፥1 ቍ18:22፤ ኢሱ9፥18፤11፥3
21፥2 ቍ6፥17
21፥4 መሳ20፥26
21፥5 መሳ20፥1
21፥7 ኢሱ9፥18
21፥8 1ሳሙ11፥1፤31፥11፤2ሳሙ2፥4፤21፥12፤1ዜና10፥11

ለብንያማውያን ሚስት ስለ ማግኘት

21 እስራኤላውያን በምጽጳ፣ "ከእኛ አንድም ሰው ሴት ልጁን ቢጋብቻ ለብንያማውያን መዳር የለበትም" በማለት ተማምለው ነበር::

[2]ሕዝቡ ወደ ቤቴል[b] ሄደው በዚያም እስከ ማታ ድረስ በእግዚአብሔር ፊት ተቀመጡ፤ ድምፃቸውንም ከፍ በማድረግ አምርረው አለቀሱ፤ [3]እንዲህም አሉ፤ "የእስራኤል *አምላክ እግዚአብሔር* ሆይ፤ ይህ ለምን በእስራኤል ላይ ሆነ? ዛሬ ከእስራኤል አንድ ነገድ እንዴት ይታጣ?"

[4]በማግሥቱ ጠዋት ሕዝቡ መሠዊያ ሠሩ፤ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት[c] አቀረቡ::

[5]በምጽጳ፣ *በእግዚአብሔር* ጉባኤ ፊት ያልተገኘ ማንኛውም ሰው መገደል አለበት ብለው እስራኤላውያን ተማምለው ስለ ነበር፣ "ከእስራኤል ነገዶች ሁሉ *በእግዚአብሔር* ፊት ሳይወጣ የቀረ ማን አለ?" ሲሉ ጠየቁ::

[6]በዚህ ጊዜ እስራኤላውያን ስለ ወንድሞቻቸው ስለ ብንያማውያን በማዘን እንዲህ አሉ፤ "ዛሬ ከእስራኤል ነገዶች አንዱ ታጣል፤ [7]ሴቶች ልጆቻችንን ለእነዚህ ብንያማውያን በጋብቻ ሳንሰጥ *በእግዚአብሔር* ስለ ማልን ለተረፉት እንዴት ሚስት ልናገኝላቸው እንችላለን?" [8]ከዚያም፣ "ከእስራኤል ነገዶች ምጽጳ ላይ *በእግዚአብሔር* ጉባኤ ፊት ሳይወጣ የቀረ ማን ነው" ሲሉ ጠየቁ፤ ታዲያ ከኢያቢስ ገለዓድ አንድም ሰው ለጉባኤው ወደ ሰፈሩ አለመምጣቱን ተረዱ፤ [9]ሕዝቡን ሲቈጥሩም ከኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች አንድም ሰው አልነበረምና::

[10]ስለዚህ ዐሥራ ሁለት ሺህ ተዋጊዎች ወደ ኢያቢስ ገለዓድ ሄደው በዚያ የሚኖሩትን

[a]43. የዕብራይስጡ ቃል ትርጒም በትክክል አይታወቅም::
[b]2. ወይም *ወደ እግዚአብሔር ቤት*
[c]4. በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል::

20፥36-45 በቍ 29-36 የተነገረው ታሪክ በዚህ ላይ በዝርዝር ቀርቦአል::

20፥46 *ሃያ አምስት ሺህ፤* ይህ ቍጥር የተጻፈው ተጠጋግቶ ነው፤ ትክክለኛ ቁጥሩ ሃያ አምስት ሺህ አንድ መቶ ነው (ቍ35)::

20፥47 *ስድስት መቶ ሰዎች፤* እነዚህ ባያመልጡ ኖሮ ከብንያም ነገድ ሰው ፈጽሞ ይጠፋ ነበር:: ብዛታቸው ይህንኑ የሚህል የዳን ወገን ሰዎች ወደ ላይሽ ሄደዋል (18፥11)::

21፥1-25፤ ብንያማውያን ወንድሞቻቸው በጦርነት አልቀው፣ የተረፉት ጥቂት ወንዶች ብቻ ስለ ነበሩ እስራኤላውያን አዘኑላቸው:: ከዚህም የተነሣ፣ የብንያም ነገድ ጨርሶ ከምድር ገጽ እንዳይጠፋ፣ እስራኤላውያን ከገለዓድ ሰዎች አራት መቶ ልጃገረዶችን ነጥቀው በማምጣት ለአራት መቶ ብንያማውያን ወንዶች ሚስቶች እንዲሆኗቸው ሰጧቸው::

21፥1 *ተማምለው ነበር፤* ምናልባትም ይህ በእግዚአብሔር ስም የተደረገ መሐላ እንጂ ተራ መሐላ ስላልሆነ፣ መሐላውን ባፈረሰ ሰው ላይ ርግማን የሚያስከትል ሳይሆን አይቀርም (ቍ18፤ እንዲሁም ሐሥ 23፥12-15 ይመ)::

21፥2 *ቤቴል፤*20፥18:26-27 ይመ:: *አምርረው አለቀሱ፤* ቀደም ሲል እስራኤላውያን በብንያም ነገድ ሰዎች በመሸነፋቸው አልቅሰው ነበር (20፥23:26):: አሁን ደግሞ በብንያማውያን ላይ የፈጸመው ቅጣት ከእስራኤል ነገዶች አንዱ የሆነውን የብንያም ነገድ ጨርሶ ሊጠፋ በመቃረቡ አለቀሱ (ቍ3 ይመ)::

21፥5 *ሳይወጣ የቀረ፤* ወደ ጦርነት ለመዝመት አስፈላጊ በሚሆንበት ጊዜ ሁሉ፣ እያንዳንዱ ነገድ በጦርነቱ የመካፈል ግዴታ ነበረበት (የ5፥13-18ማብ ይመ):: በጦርነቱ ሳይካፈሉ የቀሩትን ለይቶ በማውጣት እንዲቀጡ ይደረጋል፤ (5፥15-17:23):: *ተማምለው ስለ ነበር፤* እስራኤላውያን በጦርነቱ ላይ ያልተገኘ እንዲገደል ብለው የተማማሉት በዚህ ሁኔታ ግራ ስለተጋቡ ነበር::

21፥10 *ዐሥራ ሁለት ሺህ፤* ከየነገዱ አንዳንድ ሺህ ማለት ሲሆን (ዘኍ31፥6ይመ)፣ ይህም የብንያምን ነገድ ለመተካት የተደረገ ነው::

በሙሉ ሴቶቹንና ሕፃናቱን ጭምር በሰይፍ እንዲፈጇቸው ጉባኤው መመሪያ ሰጥቶ ላካቸው:: [11]እነርሱም፣ "እንግዲህ የምታደርጉት ይህ ነው፤ ወንዱን በሙሉ እንዲሁም ድንግል ያልሆኑትን ሴቶች ሁሉ ግደሉ" አሏቸው:: [12]በኢያቢስ ገለዓድ ከሚኖረው ሕዝብ መካከል ወንድ ያልደረሰባቸው አራት መቶ ደናግል አገኙ፤ በከነዓን ምድር በሴሎ ወደሚገኘውም ሰፈር አመጧቸው::

[13]ከዚያም ጉባኤው በሙሉ በሬሞን ዐለት ወዳሉት ብንያማውያን የሰላም ጥሪ አስተላለፈ:: [14]ስለዚህ በዚህን ጊዜ ብንያማውያን ተመለሱ፤ ከመገደል የተረፉትንም የኢያቢስ ገለዓድ ሴቶች ሰጧቸው፤ ይሁን እንጂ የሴቶቹ ቍጥር ለሁሉም የሚበቃ አልነበረም:: [15]*እግዚአብሔር* በእስራኤል ነገዶች መካከል አስደንጋጭ ስብራት ስላደረገ የእግዚአብሔር ሕዝብ ለብንያማውያን አዘኑ:: [16]የጉባኤውም መሪዎች እንዲህ አሉ፤ "እነሆ፤ የብንያም ሴቶች አልቀዋል፤ ታዲያ ለቀሩት ወንዶች ሚስት የምናገኝላቸው እንዴት ነው? [17]ከእስራኤል ነገዶች አንዱ የሆነው እንዳይጠፋ አሁን በሕይወት ያሉት ብንያማውያን ወራሽ የሚሆን ዘር ሊኖራቸው ይገባል:: [18]'ልጁን ለብንያማዊ የሚድር ርጉም ይሁን' ብለን እኛ እስራኤላውያን ስለ ተማማልን እንግዲህ ልጆቻችንን ልንድርላቸው አንችልም፤ [19]ይሁን እንጂ ከቤቴል በስተ ሰሜንና ከቤቴል ወደ ሴኬም በሚወስደው መንገድ በስተ ምሥራቅ እንዲሁም ከለቦና በስተ ደቡብ ባለችው በሴሎ የእግዚአብሔር በዓል በየዓመቱ ይከበራል::"

[20]ስለዚህም ለብንያማውያን እንዲህ ሲሉ መመሪያ ሰጧቸው፤ "ሄዳችሁ በወይኑ የአትክልት ስፍራ ተደበቁ፤ [21]አድፍጣችሁ ተጠባበቁ:: የሴሎ ልጃገረዶች ለጭፈራ ወደ ዚያ በሚወጡበት ጊዜ፣ ከወይኑ አትክልት ቦታ ወጥታችሁ ከልጃገረዶቹ ለየራሳችሁ ሚስት ጥለፉ፤ ወደ ብንያምም ምድር ሂዱ:: [22]አባቶቻቸውም ሆኑ ወንድሞቻቸው ቢቃወሙ፣ 'በጦርነት ጊዜ ለእያንዳንዳቸው የሚሆኑ ሚስቶች ስላላገኘን ነውና እነርሱን በመርዳት ምሕረት አድርጉልን፤ እናንተም ደግሞ ልጆቻችሁን ፈቅዳችሁ ያልዳራችሁ በመሆናችሁ በደለኞች አትሆኑም' እንላቸዋለን::"

[23]ብንያማውያን እንደ ተባሉት አደረጉ፤ ልጃገረዶቹ በሚጨፍሩበትም ጊዜ እያንዳንዱ ሰው አንዳንድ እየጠለፈ ሚስት እንድትሆነው ይዞ ሄደ፤ ከዚያም ወደ ርስታቸው ተመለሱ፤ ከተሞቻቸውንም አድሰው በዚያ ኖሩ::

[24]በዚያን ጊዜ እስራኤላውያን ያን ቦታ ትተው ወደየቤታቸው፣ ወደየርስታቸው፣ ወደ የጐሣቸውና ወደየነገዳቸው ሄዱ::

[25]በዚያን ዘመን በእስራኤል ንጉሥ አልነበረም፤ እያንዳንዱም ሰው መልካም መስሎ የታየውን ያደርግ ነበር::

21፥11 ዘኍ31፥7፡ 17-18
21፥12 ኢሱ18፥1
21፥13 ዘዳ2፥26፤ ኢሱ15፥32
21፥15 ቍ6
21፥17 ቍ3
21፥18 ቍ1፤ ኢሱ9፥18
21፥19 ኢሱ16፥1፤ 17፥7፤18፥1
21፥21 ዘፀ15፥20
21፥22 ቍ1
21፥23 ቍ21፤ ኢሱ24፥28፤ መሳ20፥48
21፥25 ዘዳ12፥8

21፥11 ***ወንዱን በሙሉ...ግደሉ፤*** በኢያቢስ ገለዓድ ላይ የተፈጸመው ቅጣት ዘግናኝ ቢሆንም፣ ይህን ቅጣት በፈጸሙት ነገዶች መካከል የነበረው የቃል ኪዳን ትስስር ግን እጅግ አስፈላጊ ነበር፤ ምንም እንኳ ሕገወጥ ድርጊት ቸል እየተባለ ቅጣት ሳይፈጸም ቢቀርም (5፥15-17)፣ እዚህ ላይ የተፈጸመው ድርጊት ብንያማውያን ወንጀለኞቹን አሳልፎ ለመስጠት ፈቃደኞች ካለመሆናቸው የተነሣ እስራኤላውያን ይህን መሐላ ለመማል ተገደው ነበር (ቍ5)::

21፥12 ***በከነዓን፤*** ልጃገረዶቹን ያመጧቸው ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ካለው አገር መሆኑን በአጽንዖት ይገልጻል::

21፥19 ***የእግዚአብሔር በዓል፤*** የወይን ተክል ስፍራ ከመጠቀሱ አንጻር (ቍ20) ምናልባት ጊዜው የዳስ በዓል የሚከበርበት ወቅት መሆኑን ሊያመለክት ይችላል (የ1ሳሙ1፥3 ማብ ይመ):: ***ከቤቴል በስተ ሰሜን ... ከለቦና በስተ ደቡብ፤*** የሴሎ ከተማ ስለ ነበረችው ስለዚህ ስፍራ የተሰጠው ይህ ዝርዝር መግለጫ፣ ይህ መጽሐፍ የተጻፈው ሴሎ በፈረሰችበት ዘመን ምናልባትም በአፌቅ ጦርነት ከተካሄደና ሴሎ ከተደመሰሰች በኋላ መሆኑን ይጠቍማል (1ሳሙ 4፥1-11)::

21፥21 ***ሚስት ጥለፉ፤*** ብንያማውያኑ በዚህ ሁኔታ ሚስት ለማግኘት ቢችሉም፣ ሌሎቹ ነገዶች ግን ልጆቻቸውን ሊያጋቧቸው አልፈለጉም ነበር (የቍ22 ማብ ይመ)::

21፥22 ***አባቶቻቸው ሆኑ ወንድሞቻቸው ቢቃወሙ፤*** አንዲት ልጃገረድ ተገዳ ከተወሰደች ወንድሞቿ መበቀላቸው የተለመደም ነበር (ዘፍ34፥7-31፤ 2ሳሙ13፥20-38 ይመ)፤ ስለዚህም ሽማግሌዎቹ የልጃገረዶቹን ወላጆች የሚሰጡትን መልስ ከወዲሁ ማዘጋጀት ነበረባቸው::

21፥24 ***ወደየቤታቸው፤*** ምናልባት እነዚህ ወታደሮች ከቤታቸው ከወጡ አምስት ወር ገደማ ሳይሆናቸው አይቀርም (20፥47 ይመ)::

21፥25 ***በእስራኤል ንጉሥ አልነበረም፤*** የ17፥6 ማብ ይመ::

መጽሐፈ ሩት

መግቢያ

የመጽሐፉ አሰያየም

መጽሐፉ የተሰየመው ከመጽሐፉ ገጸ ባሕርያት አንዷ በሆነችው በዳዊት የሴት ቅድመ አያትና በኢየሱስ የጥንት የትውልድ ሐረግ ውስጥ ባለችው (ማቴ1፥1:5) በሞዓባዊቷ ሴት በሩት ስም ነው:: በመ ጽሐፍ ቅዱስ ከተጻፉት መጻሕፍት በሴት ስም ርእስ የተሰጠው ሌላው መጽሐፍ የአስቴር መጽሐፍ ነው::

ታሪካዊ ዳራው

ታሪኩ በመሳፍንት ዘመን ሃይማኖት ወይም እግዚአብሔርን መፍራት በጠፋበትና የሥነ ምግባር ብልሹነት በበዛበት፣ የአገር አንድነት በፈረሰበትና የባዕዳን አገሮች ጭቈና በተንሰራፋበት ጊዜ የተከናወነ ነው:: መጽሐፈ ሩት በእስራኤልና በሞዓብ መካከል ለጥቂት ጊዜ የነበረውን ሰላም ያመለክታል (ከመሳ 3፥12-20 ጋር ያነጻጽሩ):: መጽሐፉ እንደ 1ሳሙ 1-2፣ የአንድን እስራኤላዊ ቤተሰብ የግል ሕይወት ሁኔታ፣ በተጨማሪም በመሳፍንት ዘመን እውነተኛ እምነትና እግዚአብሔርን የመፍራት ሕይወት የነበ ራቸው ጥቂት ሰዎች በዘመኑ የነበረውን ጨለማ እንዴት እንዳቃለሉ የሚያመለክት አስገራሚ ትረካ ያቀርባል::

ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ

ጸሓፊው ማን እንደሆነ በትክክል አይታወቅም:: በአይሁድ ትውፊት የመጽሐፉ ጸሓፊ ሳሙኤል እንደሆነ ቢነገርም፣ የዳዊት ስም በመጠቀሱ (4፥17:12) ወደ ኋላ የነበረውን ዘመን ስለሚያመለክት ሳሙኤል ሊጽፈው አይችልም የሚል ግምት አለ:: በዚህ መጽሐፍ የቀረበው የዕብራውያኑ የአጻጻፍ ዘዬ በነገሥታት ዘመን እንደ ተጻፈ ይጠቍማል::

መሪ ሐሳቡና ትምህርተ መለኮቱ

ጸሓፊው ያተኰረው ሩት ለብቸኛዋ ለኑኃሚን በነበራት የማይናወጥና ከግለኝነት የራቀ መሰጠት (1፥16-17፤2፥11-12፤3፥10፤4፥5) እንዲሁም በዔዝ ለእነዚህ ባልቴቶች ባሳየው በጎነት ላይ ነው (ም2-4):: እንዲህ ያለው ፍቅር የሰውን ሥራ ከእግዚአብሔር ሥራ ጋር በማገናዘብ የእግዚአብሔርን ፍቅር ያንጸባ ርቃል (2፥12 እና 3፥9 ያነጻጽሩ):: እነዚህ ሰዎች ከእግዚአብሔር በጎነት የተነሣ ተባርከዋል፤ ለሌሎችም በረከት ሆነዋል::

የእግዚአብሔርን ፍቅር በግልጽ ሁኔታ የምታንጸባርቀው ይህች ሴት ሞዓባዊት መሆኗ የሚያስ ገርም ይመስላል ("መጽሐፈ ሩት" የሚለውን ካርታ ከገጽ ይመ):: ሩት በጋብቻ ለተቀላቀለችበት እስ ራኤላዊ ቤተ ሰብ ባሳየችው ፍጹም ታማኝነትና ብቻዋን ላለችው አማቷ ባላት ሙሉ መሰጠት እንደ እውነተኛ የእስራኤል ልጅ ሆና በመቈጠሯ፣ በዳዊት ዘር ግንድ ውስጥ ለመግባት ብቁ ሆና ተገኝታለች:: በሚመጣው የእግዚአብሔር መንግሥት ውስጥ መግባት የሚቻለው በዝምድና ወይም በደም ግንኙነት ሳይሆን "በእምነት አማካይነት ወደሚገኘው መታዘዝ" (ሮሜ1፥5) በሚለው ቃል አ ማካይነት የአንድ ሰው ሕይወት ከእግዚአብሔር ፈቃድ ጋር ሲስማማ ብቻ እንደሆነ የዚህች ሴት ሕ ይወት በምስክርነት ቀርቦአል:: በዳዊት የዘር ግንድ ውስጥ መግባቷ፣ ሕዝቦች ሁሉ በታላቁ የዳዊት ልጅ መንግሥት ውስጥ መወከላቸውን ያመለክታል::

በዳዊት የትውልድ ሐረግ ታሪክ ውስጥ አንዱ ክፍል እንደ መሆኑ፣ በድነት ታሪክ ውስጥ ዳዊት ያለውን ሚና ያመለክታል:: የትረካው ዋና ሐሳብ ሆኖ የሚታየው ድነት ሲሆን፣ ቃሉም በተለያየ መልኩ 23 ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል:: መጽሐፉ በቀዳሚነት ራሳቸውን በሰጡና እግዚአብሔር በባረካቸው በሩትና በቦዔዝ መልካም ተግባር የኑኃሚን ተስፋ መቍረጥ ወደ ደስተኛነት መለወጡን የሚተርክ ነው:: ኑኃሚን ያለችበት ሁኔታ ከባዶነት ወደ ሙላት (1፥21፤ 3፥17፤ የ1፥1:3:5-6:12:21-22፤ 3፥17፤ 4፥15 ማብ ይመ)፣ ከኵስቍልና ወደ ድነትና ተስፋ ወደ ማግኘት ተለውጦአል (4፥13-17)፤ 1፥1-5):: በተመሳሳይ መልኩ የእስራኤል ሕዝብ በዔሊ መሞት ምክንያት የነበረው ተስፋ መቍረጥ (1ሳሙ4፥18)፣ የሩትና የቦዔዝ እውነተኛ ልጅ በሆነው በዳዊት ራስን የመስጠት አገልግሎት አማካይነት በሰሎሞን ዘመን የመጀመሪያ ዓመታት ወደ ሰላምና ብልጽግና ተለውጦአል (1ነገ4፥20-34፤5፥4):: ጸሓፊው፣ የዳዊት ቤት በእስራኤል መንገሡ የእግዚአብሔር የቸርነት አገዛዝ እንደ መሆኑ መጠን እግዚአብሔር የገባውን ቃል ሰላምና ዕረፍት በመሥጠት መፈጸሙን የሚያመለክት ነው:: ይህ ዕረፍት ቀጣይነት የሚኖረው በዚህ መንግሥት ውስጥ ያሉ ሁሉ በዕለት ኑሮአቸው በሩትና በቦዔዝ ሕይወት የታየውን ራስን የመስጠት ፍቅር ሲከተሉ ወይም ሲያሳዩ ብቻ ነው:: ታላቅ በሆነው "የዳዊት ልጅ"(ማቴ1፥1) በኢየሱስ እና በእርሱ የማዳን ሥራ በእግዚአብሔር መንግሥት ቃል የተገቡት በረከቶች ፍጻሜ አግኝተዋል::

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

መጽሐፈ ሩት ፍጹም በሆነ ጥበብ የተዘጋጀ የዕብራውያን አጭር ታሪክ ነው:: በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ካሉት የታሪክ መጻሕፍት መካከል በግልጽነት፣ በተነባቢነትና በሥነ ጽሑፍ ውበት ከሩት የሚበልጥ የለም::

ይህም የዕብራውያን የጽሑፍ ጥበብ አሸብርቆ የታየበት መጽሐፍ ነው።
ይህ ታሪክ በአራት የተከፈለ ሲሆን፣ ከተስፋ መቍረጥ ትረካ ይጀምርና (1፥1-5፥7)፣ አጠር ወዳለ የዕረፍትና ተስፋ የማግኘት ትረካ ይሄዳል (4፥13-17)። በዕብራይስጡ ማለትም ተስፋ መቍረጥና ተስፋ ማግኘት በሁለቱም ክፍሎች እኩል የሆነ የቃላት ብዛት አለው። ዋነኛው የለውጡ ስፍራ በመጽሐፉ እኩሌታ ላይ ይገኛል (የ2፥20 ማብ ይመ)። የአራቱም ክፍሎች የመግቢያ ዐረፍተ ነገሮች ዋና ሐሳቡን ፈንጠቅ ያደርጋሉ (1፥6 መመለስ፤ 2፥1 ከቦዔዝ ጋር መገናኘት፤ 3፥1 ለሩት ቤት መፈለግ፤ 4፥1 በከተማው መግቢያ በር የተፈጸመው ወሳኝ ክስተት)። የእያንዳንዱ ክፍል የመዝጊያ ዐረፍተ ነገሮች ደግሞ ወደሚቀጥለው ክፍል ለመግባት መንገድ ያመቻቻሉ (የ1፥22፤ 2፥23፤ 3፥18 እና 4፥12 ማብ ይመ)። አንዳንድ ቃላትም በንጽጽር ተቀምጠዋል፤ ጣፋጭ (የኑኃሚን ትርጉም) እና መራራ (1፥20)፣ ሙሉ እና ባዶ (1፥21)፣ ሕያውና ሙት (2፥20)። ከሁሉም የሚያስደንቀው በሁለቱ ገጸ ባሕርያት (በሩትና በቦዔዝ) መካከል ያለው ንጽጽር ነው። ይህም አንደኛዋ ወጣት፣ እንግዳ፣ ብቸኛና መበለት ስትሆን፣ ሌላኛው ሰው በመካከለኛ ዕድሜ የሚገኝ፣ በቤቱና በኅብረተሰቡ መካከል ያለችግር የሚኖር እስራኤላዊ ነው። ለሁለቱም፣ በጎነታቸው አጉልተው የሚያሳዩ ተዛማጅ ወገኖች አሉ፤ ለሩት--ዖርፋ፣ ለቦዔዝ--ስሙ ያልተጠቀሰው የአቤሜሌክ ዘመድ።

የመጽሐፈ ሩት ጸሓፊ፣ አንባቢዎቹ የታሪኩ ዋና ሐሳብ ከሆነው በሩትና በቦዔዝ መልካም ተግባር እማ ካይነት ከባዶነት ወደ ሙላት ከተለወጠው የኑኃሚን ሕይወት እንዳይርቁ ጥንቃቄ ያደርጋል። ለውጡ ወይም መልሶ መቋቋሙ በመጀመሪያ የተፈጸመው ከሞዓብ ምድር ወደ ተስፋዪቱ ምድር ወደ ቤተልሔም ከመመለስ ጋር የተያያዘ ነው ("የዳቦ ቤት" የ1፥1 ማብ ይመ)። በመቀጠልም የምድሪቱ አዝመራ የሚሰበሰብበት የመከር ጊዜን ያመለክታል። የታሪኩ ገጽታዎች በሙሉ የአንባቢውን ትኵረት በዋነኛው ጉዳይ ላይ እንዲሆን ያደርጋል። እነዚህና በጥናት ጽሑፉ ውስጥ የተጠቀሱት ሌሎች ሐሳቦች መጽሐፈ ሩትን ለመረዳት አጋዥ ይሆናሉ።

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ፤ የኑኃሚን ለብቻ መቅረት (1፥1-5)
2. የኑኃሚን ከሞዓብ ምድር መመለስ (1፥6-22)
    ሀ. ሩት ወደ ኑኃሚን ተጠጋች (1፥6-18)
    ለ. የሩትና የኑኃሚን ወደ ቤተ ልሔም መመለስ (1፥19-22)
3. የሩትና ቦዔዝ በዕርሻ ስፍራ መገናኘት (ም2)
    ሀ. ሩት ሥራ መጀመሯ (2፥1-7)
    ለ. ቦዔዝ ለሩት ቸርነት ማድረጉ (2፥8-16)
    ሐ. የሩት ወደ ኑኃሚን መመለስ (2፥17-23)
4 ቦዔዝና ሩት በዐውድማው ላይ (ም3)
    ሀ. ኑኃሚን ሩትን የመከረቻት ምክር (3፥1-5)
    ለ. ቦዔዝ ሩትን ለመዋጀት ቃል መግባቱ (3፥6-15)
    ሐ. የሩት ወደ ኑኃሚን መመለስ (3፥16-18)
5. ቦዔዝ ሩትን ለማግባት ሁኔታዎችን ማመቻቸቱ (4፥1-12)
    ሀ. ቦዔዝ የመዋጀት መብት ያለውን የሥጋ ዘመዱን ማነጋገሩ (4፥1-8)
    ለ. ቦዔዝ የኑኃሚንን ንብረት መግዛቱና ሩትን ማግባቱ (4፥9-12)
6. ማጠቃለያ፤ የኑኃሚን ኑሮ መሟላት (4፥13-17)
7. መደምደሚያ፤ የዳዊት ትውልድ ሐረግ (4፥18-22)

ኑኃሚንና ሩት

1 መሳፍንት[ሠ] በሚገዙበት ዘመን፣ በምድሪቱ ላይ ራብ ሆነ፤ አንድ ሰው በይሁዳ ከምትገኘው ከቤተ ልሔም ሚስቱንና ሁለቱን ወንዶች ልጆቹን ይዞ ለተወሰነ ጊዜ ለመኖር ወደ ሞዓብ አገር ሄደ። [2]የሰውየው ስም አቤሜሌክ፣ የሚስቱ ኑኃሚን፣ የሁለቱም ወንዶች ልጆቹ ስሞች መሐሎንና ኬሌዎን ነበሩ:: እነርሱም የይሁዳ ቤተ ልሔም ኤፍራታውያን ሲሆኑ፣ ወደ ሞዓብ አገር ሄደው በዚያ ኖሩ::

[3]የኑኃሚን ባል አቤሜሌክ ሞተ፤ ኑኃሚንም፣ ከሁለት ልጆቿ ጋር ብቻዋንቀረች:: [4]ልጆቿም ዖርፋና ሩት የተባሉ የሞዓብ ሴቶችን አገቡ፤ በዚያም ዐሥር ዓመት ያህል ከኖሩ በኋላ፣ [5]መሐሎንና ኬሌዎን ሁለቱም ሞቱ፤ ኑኃሚንም ሁለት ልጆቿንና ባሏን አጥታ ብቻዋን ቀረች::

[6]እርሷም በሞዓብ ሳለች እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደ ጐበኘና እህል እንደ ሰጣቸው በሰማች ጊዜ፣ ሁለቱን ምራቶቿን ይዛ ወደ አገሯ ለመመለስ ከዚያ ተነሣች:: [7]የኖረችበትን ስፍራ ትታ ከሁለቱ ምራቶቿ ጋር ወደ ይሁዳ ምድር የሚመልሳቸውን መንገድ ይዘው ጒዞአቸውን ቀጠሉ::

[8]ከዚያም ኑኃሚን ሁለቱን ምራቶቿን እንዲህ አለቻቸው፤ "እያንዳንዳችሁ ወደ እናቶቻችሁ ቤት ተመለሱ፤ ለሞቱ ባሎቻችሁና ለእኔ በጎ ነገር እንዳደረጋችሁ፣ ለእናንተም እግዚአብሔር እንደዚሁ ያድርግላችሁ፤ [9]እያንዳንዳችሁ በምታገቡት ባል ቤት፣ እግዚአብሔር ያሳርፋችሁ::"

ከዚያም ሳመቻቸው፤ እነርሱም ድምፃ

1፥1 ዘፍ12፥10፤ 35፥19፤36፥35፤ 47፥4፤መሳ2፥16-18፤ 2፥16፥25፤ መዝ105፥16፤ሐጌ1፥11
1፥2 ቍ3:5፤ ዘፍ35፥16:19፤ ሩት2፥1፥4፥3፤ 1ሳሙ16፥18
1፥4 ቍ14፤ ሩት4፥13፤1ነገ11፥1፤ 2ዜና24፥26፤ዕዝ9፥2፤ ነህ13፥23፤ማቴ1፥5
1፥5 ቍ2:8፤ ሩት2፥11
1፥6 ዘፍ11፥31፤ 36፥35፤38፥16፤ 50፥24፤ዘፀ4፥31፤ መዝ132፥15፤ ኤር29፥10፤ሶፎ2፥7፤ ማቴ6፥11
1፥8 ቍ5፤ዘፍ19፥19፤ 38፥11፤2ጢሞ1፥16
1፥9 ዘፍ27፥27:38፤

[ሠ]1 በትውፊት ፈራጆች ተብሉአል::

1፥1 *መሳፍንት በሚገዙበት ዘመን፤* ይህ የሆነው ምናልባት ከ1380-1050 ዓ.ቅ.ክ ባሉት ዓመታት ውስጥ ነው (ከመጽሐፈ መሳፍንት መግቢያ "ዳራ" የሚለውን ይመ):: ጸሓፊው የመሳፍንትን ዘመን የጠቀሰበት ምክንያት እስራኤል በክህደት፣ በሥነ ምግባር ዝቅጠትና በጭቈና ውስጥ የነበረችበትን ዘመን ለማስታወስ ነው:: *ራብ፤* ይህ በመሳፍንት መጽሐፍ ውስጥ አልተጠቀሰም:: *በይሁዳ... ቤተ... ልሔም፤* የዳዊት ከተማ ናት (1ሳሙ16፥18):: *ቤተ ልሔም፤* (የስሙ ትርጒም "የምግብ ቤት" ማለት ነው) ባደ ናት::

1፥2 *አቤሜሌክ፤* "አምላኬ ንጉሥ ነው" ማለት ነው (የመሳ 8፥23 ማብ ይመ)፤ *ኑኃሚን፤* "አስደሳች" ማለት ነው (ቍ 20 ይመ)፤ *ኤፍራታውያን፤* ኤፍራታ በቤተ ልሔም ዙሪያ ለሚገኘው አካባቢ የተሰጠ ስም ነው (4፥11፤ዘፍ 35፥19፤ 1ሳሙ 17፥12፤ ሚክ 5፥2 ይመ)::

1፥3 *የኑኃሚን ባል አቤሜሌክ ሞተ፤* የኑኃሚን ባዶ እጇን መቅረት ከዚህ ይጀምራል (ቍ21 ይመ)::

1፥4 *ሩት፤* ይህ ስም "ወዳጅነት" የሚል ትርጒም የሚሰጠውን የዕብራይስጡን ቃል ድምፅ ይመስላል:: ሩት በማቴዎስ ወንጌል ላይ በኢየሱስ ክርስቶስ የትውልድ ሐረግ ስማቸው ከተጠቀሰው አራት ሴቶች አንዷ ናት፤ ሌሎቹ ሴቶች ትዕማር፣ ረዓብና ቤርሳቤህ ናቸው (ማቴ 1፥3:5-6 ይመ):: *የሞዓብ ሴቶችን፤* ዘፍ19፥36-37 ይመ፤ የሞዓባውያን ሴቶች ማግባት አልተከለከለም፤ ነገር ግን አንድ ሞዓባዊ ወይም እስከ 0ሥር ትውልድ ድረስ ያሉት ልጆቹ "ወደ እግዚአብሔር ጉባኤ" መግባት አይፈቀድላቸውም ነበር (ዘዳ 23፥3):: *አገቡ፤* ዘርን ማስቀረት የተለመደ ነው::

1፥5 *መሐሎን፤* የሩት ባል ነው (4፥10 ይመ):: *ኑኃሚን ... ብቻዋን ቀረች፤* ኑኃሚን ባዶ እጇን ቀረች፤ ባሏንም፣ ልጆቿንም አጣች፤ የስሙ ትርጒም "ደካማ" ማለት ሊሆን ይችላል:: አሁን አብረዋት ያሉት የሟች ልጆቿ ሚስቶች ሲሆኑ እነርሱም ያልወለዱና መጻተኞች ነበሩ::

1፥6 *እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደ ጐበኘና እህል እንደሰጣቸው፤* በታሪኩ ውስጥ ብዙ ቦታ ላይ እግዚአብሔር የታሪክ ባለቤት መሆኑ በግልጽ ተጠቅሶአል (ቍ13:21፤ 2፥20፤ 4፥12-15):: እህል ቤተ ልሔም ("የምግብ ቤት") እንደ ገና ምግብ አገኘች:: *ለመመለስ ከዚያ ተነሣች፤* ባዶዋን የቀረችው ኑኃሚን አሁን እህል በእህል ወደ ሆነችው ወደ ተስፋዪቱ ምድር ተመለሰች::

1፥8 *ተመለሱ፤* ምስኪኗ ኑኃሚን የልጆቿ ሚስቶች ወደ አገራቸው ወደ ሞዓብ እንዲመለሱ ደጋግማ ለመነቻቸው (እዚህ ላይ ቍ11-12:15 ይመ)፤ ይህን ያደረገችውም የምትሰጣቸው ምንም ነገር ስላልነበራት ነው:: *በጎ ነገር ...፤* 2፥20፤ 3፥19 ይመ::

መጽሐፈ ሩት

ጨለማና ደም መፋሰስ በበዛበት በመሳፍንት ዘመን ውስጥ የተፈጸመው የሩት ታሪክ በአይሁዳውያንና በሞአባውያን ሕዝቦች መካከል ያለውን ግጭትና የኀሪጥ መተያየት በዝምታ አልፎታል:: አንድ ጊዜ የሞአባውያን በነበሩት ከተሞች ላይ የእስራኤል ነገዶች ያደረጉት ወረራ የተዘነጋ ወይም ይቅር የተባለ አልነበረም:: የዕብራውያን ነቢያት፣ ሞአብ በእስራኤል ላይ የሞከረውን ሚርት፣ ጭቆናና ማታለል፣ የትዕቢትና የእብሪት ሥራውን ሁሉ ተቃውመዋል:: የሜሻ ሐውልት (830 ዓ.ቅ.ክ) የእስራኤልን ከተሞች ሁሉ መጨፍጨፍ ያወራል::

የሞአብ ምድር በሙት ባሕር ባለው ሰፊ ሜዳማ ስፍራና በምሥራቅ በሁለት ታላላቅ ስምጥ ሸለቆዎች መካከል ያለውን በረሃ ያጠቃልላል:: በምሥራቅ ያለው ምድር በጣም ተራራማ ስለሆነ ለበጎችና ለፍየሎች ግጦሽ በስተቀር ለእርሻ የሚሆን መሬት የለውም:: በአካብ ዘመን ከሞአብ ይመጣ የነበረው ግብር 100.000 በጎች ጸጉር ነበር::

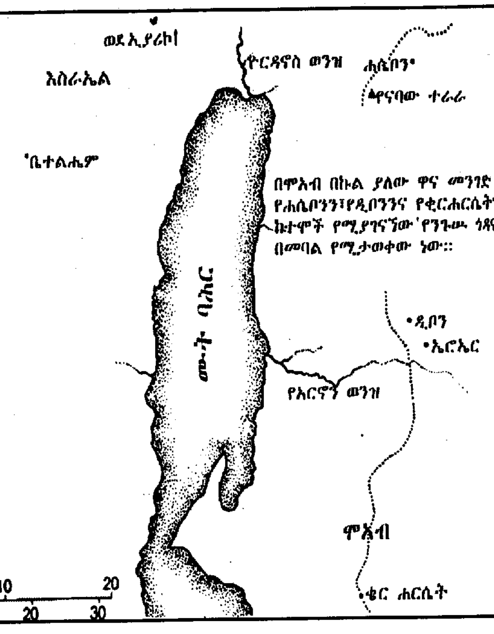

ቸውን ከፍ አድርገው አለቀሱ፤ [10]ቀጥለውም፣ “አይሆንም! ከአንቺ ጋር ተመልሰን ወደ ወገ ኖችሽ እንሄዳለን” አሏት።

[11]ኑኃሚን ግን እንዲህ አለቻቸው፤ “ልጆቼ ሆይ፤ ወደየቤታችሁ ተመለሱ፤ ከእኔ ጋር ለምን ትሄዳላችሁ? ባል የሚሆኗችሁ ሌሎች ልጆች ከእንግዲህ የምወልድ ይመስላችኋልን? [12]ወደየቤታችሁ ተመለሱ ልጆቼ፤ ሌላ ባል እንዳላገባ እጅግ አርጅቻለሁ፤ አሁንም ተስፋ አለኝ ብል፣ ዛሬ ማታ አግብቼ ከዚያም ልጆች ብወልድ፣ [13]እስኪያድጉ ድረስ ትጠብቃላችሁን? እነርሱን በመጠበቅ እስከዚያ ሳታገቡ ትቈያላችሁን? ልጆቼ ሆይ፤ እንዲህ አይ ሆንም፤ ሁኔታው ከእናንተ ይልቅ ለእኔ እጅግ መራራ ነው፤ *የእግዚአብሔር* እጅ በእኔ ላይ ወጥቶአልና።”

[14]እነርሱም ድምፃቸውን ከፍ አድርገው እንደ ገና አለቀሱ፤ ከዚያም ዖርፋ አማ ቷን ስማ ተሰናበተቻት፤ ሩት ግን ልትለ ያት ስላልፈለገች ተጠመጠመችባት።

[15]ኑኃሚን መልሳ፣ “እነሆ የባልሽ ወንድም ሚስት ወደ ወገኖቿና ወደ አማልክቷ ተመል ሳለች፤ አብረሻት ተመለሽ” አለቻት።

[16]ሩት ግን እንዲህ አለች፤ “ተለይቼሽ እን ድቀር ወይም እንድመለስ አትለማመጭኝ፤ ወደምትሄጂበት እሄዳለሁ፤ በምትኖሪበትም እኖራለሁ፤ ሕዝብሽ ሕዝቤ፤ አምላክሽ አምላኪ ይሆናል። [17]በምትሞቺበት እሞታለሁ፤ እዚ ያው እቀበራለሁ። ከእንግዲህ ሞት ከሚለየን በቀር ብለይሽ *እግዚአብሔር* ይፍረድብኝ፤ ከዚህም የከፋ ያድርግብኝ።” [18]ሩት አብራት ለመሄድ መቍረጧን በተረዳች ጊዜ፣ ኑኃሚን መጐትጐቷን ተወች።

[19]ከዚያም ሁለቱ ሴቶች እስከ ቤተ ልሔም ድረስ ተጓዙ፤ ቤተ ልሔም እንደ ደረሱም፣ በእነርሱ ምክንያት ከተማው በሙሉ ተተረ ማመሰ፤ ሴቶቹም፣ “ይህች ኑኃሚን ናትን?” በማለት ተገረሙ።

[20]እርሷም እንዲህ አለች፤ “ሁሉን የሚችል አምላክ[ሀ] ሕይወቴን እጅግ መራራ አድርጎ ታልና ማራ[ለ] በሉኝ እንጂ፣ ኑኃሚን[ሐ] ብላችሁ አትጥሩኝ። [21]በሙላት ወጣሁ፤ ነገር ግን *እግዚአብሔር* ባዶዬን መለሰኝ፤ *እግዚአብሔር* አስጨንቆኛል[መ]፣ ሁሉን የሚችል አምላክ መከራ አምጥቶብኝ ሳለ እንዴት ኑኃሚን ብላችሁ ትጠሩኛላችሁ?” አለቻቸው።

[22]ስለዚህ ኑኃሚን ከምራቷ ከሞዓባዊቷ ሩት ጋር በመሆን ከሞዓብ ተመለሰች፤ ቤተ ልሔም የደረሱትም የገብስ አዝመራ በሚሰበሰብበት ወቅት መጀመሪያ ላይ ነበር።

ሩት በቦዔዝ ዕርሻ

2 ኑኃሚን፤ ከአቤሜሌክ ጐሣ የሆነ ቦዔዝ የሚባል ባለጸጋ የባል ዘመድ ነበራት። [2]ሞዓባዊቷ ሩትም ኑኃሚንን፣ “በፊቱ ሞገስ አግኝቼ ቃርሚያ የሚያስቃርመኝ ሰው ባገኝ

29፥11፤ዘኍ25፥6፤ ሩት3፥1
1፥11 ዘፍ38፥11፤ ዘዳ25፥5
1፥13 ቍ20፤ ዘፍ38፥11፤ዘፀ1፥14፤ 15፥ 23፤መሳ2፥15፤ 1ሳሙ30፥6፤ኢዮ4፥5
1፥14 ቍ9፤ ዘፍ31፥28፤ዘዳ10፥20፤ ሩት2፥11፤3፥11 ሚክ7፥6
1፥15 ዘዳ25፥7፤ ኢሱ24፥14
1፥16 ዘፍ24፥58፤ ኢሱ24፥15፤ 2ነገ2፥2፤መዝ45፥10
1፥17 1ሳሙ3፥17፤ 14፥44፤20፥13፤ 25፥22፤2ሳሙ3፥9፡ 35፤15፥21፤19፥13፤ 1ነገ2፥23፤19፥2፤ 20፥10፤2ነገ6፥31
1፥18 ሐሥ21፥14
1፥19 መሳ17፥7፤ ማቴ21፥10
1፥20 ቍ13፤ ዘፍ15፥1፤17፥1፤ መዝ91፥1
1፥21 ኢዮ1፥21፤ 30፥11፤መዝ88፥7፤ ኢሳ53፥4
1፥22 ዘፍ11፥31፤ ዘፀ9፥31፤ዘሌ19፥9፤ ሩት2፥2፡6፡21፤4፥5፡ 10፤2ሳሙ21፥9
2፥1 ሩት1፥2፤3፥2፤ 4፥21፤1ሳሙ9፥1፤ 1ነገ11፥28፤ 1ዜና2፥12፤ምሳ7፥4፤ ማቴ1፥5፤ሉቃ3፥32

2፥2 ዘፍ6፥8፤18፥3፤ ዘሌ19፥9፤23፥22፤ሩት1፥22

[ሀ]20 በዚህና በቍጥር 21 ላይ ዕብራይስጡ፣ *ሻዳይ* ይላል።
[ለ]20 *ማራ* ማለት *መራራ* ማለት ነው። [ሐ]20 በዚህና በቍጥር 21 ላይ፣ *ኑኃሚን* ማለት *ደስተኛ* ማለት ነው። [መ]21 ወይም *እግዚአብሔር ፈተነኝ*

1፥11 *ባል የሚሆኗችሁ ሌሎች ልጆች የምወልድ ይመስላችኋል?* ኑኃሚን እዚህ ላይ ይህን ያለችው ለመበለቶች ከለላ የሚሆነውንና የቤተ ሰብ የትውልድ ሐረግ እንዳይቋረጥ የሚያረጋግጠውን የእስራኤላውያንን ሕግ ተመርኵዛ ነው (የዘፍ 38፥8፤ ዘዳ 25፥5-10 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ማር 12፥18-23)።

1፥12 *አርጅቻለሁ፤* ኑኃሚን ከእንግዲህ ልጅ ሊኖራት አይችልም፤ ማሕፀኗም ባዶ ነው።

1፥13 *እግዚአብሔር ተቈጥቶኛልና፤* የቍ5-6፡ እና 20-21 ማብ ይመ።

1፥14፤ የዖርፋ ተሰናብታ መሄድ፣ ሩት ለምስኪን ምራቷ ያላትን ጽኑ ታማኝነት አጒልቶ ያሳያል።

1፥15 *አማልክቷ፤* ዋናው የሞዓባውያን የጣዖት አምላክ ካሞሽ ነው (ዘኍ 21፥29 እና 1ነገ 11፥7፤ የ2ነገ 3፥26-27 ማብ ይመ)።

1፥16፤ ታማኝነትንና ፍቅርን የሚያመለክተው ይህ ዝነኛና የቈየ አባባል፣ የሩትን እውነተኛ ባሕርይ ይገልጻል። ለኑኃሚን የነበራት ታማኝነት ፍጹም ከመሆኑ የተነሣ የኑኃሚንን ሐዘን ልትካፈል ወደደች። ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ታማኝነትን ለማየት 2ሳሙ 15፥21 ይመ።

1፥17 *ብለይሽ እግዚአብሔር ይፍረድብኝ፤* የ1ሳሙ 3፥17 ማብ ይመ። ሩት ከአሕዛብ ወገን ሆና ሳለ ለኑኃሚን ያላትን ታማኝነት ለመግለጽ በእስራኤል አምላክ ስም ማለች፤ በዚህም ዐይነት የእስራኤልን አምላክ አምላኳ አደረገች (ቍ 16 ይመ)።

1፥20 *ማራ ... ኑኃሚን፤* “ማራ” በዕብራይስጥ “መራራ” ማለት ሲሆን፣ “ኑኃሚን” ማለት ደግሞ “አስደሳች” ማለት ነው። በጥንቱ የመካከለኛው ምሥራቅ የሰዎች ስም ትርጕም አለው። *ሁሉን የሚችል፤* የዘፍ 17፥1 ማብ ይመ።

1፥21 *በሙላት ... ባዶዬን፤* እነዚህ ሁለት ቃላት የታሪኩን ጭብጥ ወይም ማእከላዊ ሐሳብ በጒልህ ያሳያሉ፤ ባዶዋን የቀረችው ኑኃሚን እንደ ገና ሙሉ ሆነች።

1፥22 *ከሞዓባዊቷ ሩት፤* ጸሓፊው፣ ሩት የባዕድ አገር ሰውና ከተናቀ ሕዝብ መካከል የመጣች ሴት መሆኗን ደጋግሞ ይገልጻል (2፥2፡6፡21፤ 4፥5፡10 እና 2፥10 ይመ)። *አዝመራ፤* በጥንታዊቷ ከነዓን አዝመራ የሚሰበሰበው በመጋቢትና በሚያዝያ ወር ነው (በመጀመሪያ የሚሰበሰበው ገብስ ሲሆን፣ ከጥቂት ሳምንት በኋላ የሚሰበሰበው ስንዴ ነበር፤ 2፥23 ይመ)። የመከሩ አሰባሰብ ሂደት ከዚህ የሚከተለውን ይመስላል፤ (1) የደረሰው ሰብል በማጭድ ይታጨዳል (ዘዳ 16፥9፤ 23፥25፤ ኤር 50፥16፤ ኢል 3፥13)፤ አብዛኛውን ጊዜ ሰብሉን የሚያጭዱት ወንዶች ናቸው፤ (2) የታጨደው ሰብል በነዶ ይታሰራል፤ አብዛኛውን ጊዜ ሰብሉን በነዶ በነዶ የሚያስሩት ሴቶች ናቸው፤ (3) ሰብሉ ሲታጨድ የተረፈው ይቃረማል (2፥7)፤ (4) በነዶ በነዶ የታሰረው ሰብል ወደ መውቂያው ዐውድማ ይወሰዳል፤ ነዶው ወደ ዐውድማ የሚወሰደው በአህያ ወይም በጋሪ ተጭኖ ነው (አሞ2፥13)፤ (5) እህሉን ወይም ፍሬውን ከገለባው ለመለየት ይበራያል፤ እህሉ የሚወቃው በከብቶች በማበራየት ሲሆን (ዘዳ25፥4፤ ሆሴ 10፥11) አንዳንድ ጊዜ ግን ጥርስ ባለው የማሄጃ ወይም የመውቂያ መሣሪያ ይወቃል (ኢሳ 41፥15፤ አሞ 1፥3) ወይም የጋሪ መንኰራኵር እንዲሄድበት ይደረጋል (ኢሳ 28፥28)፤ (6) እህሉን ለአየር በመስጠት ወይም ወደ ሰማይ በመበተን በመንሽ ይበጠራል (ኤር 15፥7)፤ እህሉ ለአየር የሚሰጠው ከቀትር በኋላ ለጥቂት ሰዓት የሚነፍሰው ነፋስ ፍሬውን ከገለባው እየለየ በአበጣሪው እግር ሥር እንዲያስቀር ነው (መዝ 1፥4)፤ (7) እህሉ ከዐሠሩ እንዲለይ ይነፋል (አሞ 9፥9)፤ (8) እህሉ በቀላሉ እንዲጓጓዝም በስልቻ ይከተታል (ዘፍ 42፥44)። የመውቂያ ዐውድማዎች የተደለደሉና የለሰለሱ ሲሆኑ፣ እህሉን ለአየር ለመስጠት እንዲያመቹ በጥንቃቄ የተመረጡ ቦታዎች ናቸው። ለዐውድማው የሚመረጡ ቦታዎች አብዛኛው ጊዜ ከመንደሩ በስተ ምሥራቅ ነው። *መጀመሪያ፤* ኑኃሚንና ሩት ቤተ ልሔም ሲደርሱ አዝመራ የሚሰበሰብበት ወቅት ገና መጀመሩ ነበር፤ ይህም ባዶዋን የቀረችው ኑኃሚን ሙሉ እንደምትሆን አስቀድሞ የሚያመለክት ነው። የገብስ መከር የሚሰበሰብበት ወቅት ስለመድረሱ የተሰጠው መግለጫ በመከር መሰብሰቢያው ዕርሻ ላይ ወደፊት የሚታየው ትዕይንት ምን እንደሚመስል እንዲገነዘብ አንባቢውን አስቀድሞ ያዘጋጃል (በመግቢያው ላይ “ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ” የሚለውን ይመ)።

2፥1 *ቦዔዝ፤* በዕብራይስጥ ምናልባት “በእርሱ ኀይል አለ” የሚል ትርጓሜ አለው፤ ቦዔዝ በሁለቱም የኢየሱስ የትውልድ ሐረጎች ውስጥ ስሙ ተጠቅሶአል (ማቴ 1፥5፤ ሉቃ 3፥32)። *ዘመድ፤* ለኑኃሚን የተስፋ ምልክት ነው (የቍ 20 ማብ ይመ)።

2፥2 *እሰቲ ... ልሂድ፤* ሩት ምንም እንኳ መጻተኛና

እስቲ ወደ እህል አዝመራው ልሂድ" አለቻት::

ኑኃሚንም፣ "ልጄ ሆይ፤ ይሁን ሂጂ" አለቻት:: [3]ስለዚህ እርሷም ወጣች፤ ከዐጫጆች ኋላ ኋላ እየተከታተለችም ከአዝመራው ቦታ ትቃርም ጀመር፤ እንዳጋጣሚ ትቃርምበት የነበረው አዝመራ ከአቤሜሌክ ጐሣ የሆነው የቦዔዝ ነበር::

[4]በዚሁ ጊዜ ቦዔዝ ከቤተ ልሔም መጣ፤ ዐጫጆቹንም፣ "እግዚአብሔር ከእናንተ ጋር ይሁን" ብሎ ሰላምታ ሰጣቸው::

እነርሱም፣ "እግዚአብሔር ይባርክህ" ብለው መለሱለት::

[5]ከዚያም ቦዔዝ የዐጫጆቹን አለቃ፣ "ይህች ወጣት ሴት የማን ናት?" ሲል ጠየቀው::

[6]የዐጫጆቹም አለቃ እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ከኑኃሚን ጋር ከሞዓብ ምድር ተመልሳ የመጣች ሞዓባዊት ናት:: [7]እርሷም፣ 'ዐጫጆቹን እየተከተልሁ በነዶው መካከል እንድ ቃርም እባክህ ፍቀድልኝ' አለችኝ:: ለጥቂት ጊዜ በመጠለያው ከማረፏ በስተቀር ወደ አዝመራው ቦታ ገብታ ከጥዋት አንሥቶ እስካሁን ያለማቋረጥ ስትቃርም ቈይታለች::"

[8]ስለዚህም ቦዔዝ ሩትን፣ "ልጄ ሆይ ስሚኝ፤ ከእንግዲህ ወደ ሌላ አዝመራ ሄደሽ አትቃርሚ፤ ከዚህም አትራቂ፤ ከሴቶች ልጆቼ ጋር እዚሁ ሁኚ:: [9]ወንዶቹ የሚያጭዱበትን ዕርሻ ልብ እያልሽ ልጃገረዶቹን ተከተዪ፤ ወንዶቹ እንዳያስቸግሩሽም አስጠንቅቄአቸዋለሁ፤ ውሃ ሲጠማሽ ደግሞ እየሄድሽ ወንዶቹ ሞልተው ካስቀመጡት እንስራ ቀድተሽ ጠጪ::"

[10]በዚህ ጊዜ ወደ መሬት ዝቅ ብላ እጅ ነሣችው:: እርሷም፣ "ባይተዋር የሆንሁትን እኔን ታስበኝ ዘንድ በፊትህ ሞገስ ለማግኘት የበቃሁት እንዴት ነው?" አለችው::

[11]ቦዔዝም መልሶ እንዲህ አላት፤ "ባልሽ ከሞተ ጀምሮ ለዐማትሽ ያደረግሽላትን ሁሉ፣ አባት እናትሽን እንዲሁም የተወለድሽበትን አገር ትተሽ ቀድሞ ከማታውቂው ሕዝብ ጋር ለመኖር እንዴት እንደመጣሽ ነግረውኛል:: [12]ስላደረግሽው ሁሉ እግዚአብሔር ዋጋሽን ይክፈልሽ፤ በክንፉ ጥላ ሥር ለመጠለል የመጣሽበት የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ብድራትሽን አትረፍርፎ ይመልስልሽ::

[13]እርሷም መልሳ፣ "ጌታዬ ሆይ፤ ምንም እንኳ ከሴት ሠራተኞችህ እንደ አንዲቱ መቈጠር የማይገባኝ ብሆንም እንድጽናና አድርገኸኛል፤ እንዲሁም እኔን አገልጋይህን በመልካም ንግግር ደስ አሰኝተኸኛል፤ ስለዚህ ሞገስህ እንዳይለየኝ እለምንሃለሁ" አለችው::

[14]በምሳ ሰዓት ቦዔዝ፣ "ወደዚህ ቀረብ በዪ፤ እንጀራም ወስደሽ በወይን ሆምጣጤው አጥቅሺ" አላት::

እርሷም ከዐጫጆች አጠገብ እንደ ተቀመጠች ቦዔዝ የተጠበሰ እሸት ሰጣት፤ የቻለችውንም ያህል በልታ ጥቂት ተረፋት:: [15]ለመቃረም ስትነሣም፣ ቦዔዝ ጐበዛዝቱን እንዲህ ብሎ አዘዛቸው፤ "በነዶው መካከል እንኳ ብትቃርም ክፉ አትናገሯት፤ [16]ይልቁንም ከየታሰረው ነዶ ላይ ጥቂት ጥቂቱን ዘለላ እየመዘዛችሁ በመጣል እንድታነሣው ተዉላት፤ አታስቀይሟት::"

[17]ስለዚህ ሩት እስኪመሽ ድረስ ከአዝመራው ላይ ቃረመች፤ ከዚያም የሰበሰበችውን ገብስ ወቃች፤ አንድ የኢፍ መስፈሪያም[a] ያህል ሆነ:: [18]ያንንም ይዛ ወደ ከተማ ሄደች፤ አማቷም የሰበሰበችው ምን ያህል እንደ ሆነም አየች፤ እንዲሁም ሩት የሚበቃትን ያህል ከበላች በኋላ አስተርፋ የነበረውን አውጥታ ለእርሷ ሰጠቻት::

[19]አማቷም፣ "ዛሬ የቃረምሽው ከየት ነው? የትስ ቦታ ስትሠሪ ዋልሽ? መልካም ነገር ያደረገልሽ ሰው የተባረከ ይሁን" አለቻት::

ከዚያም ሩት ስትሠራ ስለዋለችበት ስፍራ ባለቤት ለአማቷ ነገረቻት፤ እርሷም፣ "ዛሬ ስቃርም የዋልሁበት አዝመራ ባለቤት ስሙ ቦዔዝ ይባላል" አለቻት::

[20]ኑኃሚንም ምራቷን፣ "በጎነቱን ለሕያዋንም ሆነ ለሙታን ማድረጉን ያልተወ እግዚአብሔር ይባርከው" አለቻት፤ ቀጥላም፣ "ሰውየው እኮ የሥጋ ዘመዳችን ነው፤ የመቤዠት ግዴታ ካለባቸው ዘመዶቻችን አንዱ እርሱ ነው" አለቻት::

[a]17 22 ሊትር ያህል ነው::

2፥3 ቀኁ1:14፤ 2ነገ4፥18፤ኤር9፥22፤ አሞ9፥13
2፥4 ዘፍ28፥3፤ ዘኍ6፥24፤መሳ6፥12፤ ሉቃ1፥28፤2ተሰ3፥16
2፥6 ሩት1፥22
2፥7 ዘፍ37፥7፤ ዘሌ19፥9፤2ሳሙ4፥5
2፥10 ቀኁ19፤ ዘፍ19፥1፤31፥15፤ ዘዳ15፥3፤1ሳሙ20፥41
2፥11 ሩት1፥5:14: 16-17፤ኢሳ55፥5
2፥12 ኢሱ24፥15፤ 1ሳሙ24፥19፤ 26፥23:25፤ መዝ17፥8፤18፥20፤ 36፥7፤57፥1፤61፥4፤ 63፥7፤71፥1፤91፥4፤ ምሳ25፥22፤ኤር31፥16
2፥13 ዘፍ18፥3
2፥14 ቀኁ3:18፤ ዘፍ3፥19፤ዘሌ23፥14
2፥15 ዘፍ37፥7፤ ዘሌ19፥9
2፥16 ዘፍ37፥10
2፥17 ዘሌ19፥36፤ መሳ6፥11
2፥18 ቀኁ14
2፥19 ቀኁ10
2፥20 ዘፍ11፥31፤ 19፥19፤ዘሌ25፥25፤ መሳ17፥2፤ሩት3፥9: 12፤4፥1:14፤ 1ሳሙ23፥21

ብቸኛ ወጣት ሴት ብትሆንም፣ በዕርሻ ቦታ ሊያጋጥም የሚችለውን መደፈር ሳትፈራ ለአማቷ የሚያስፈልገውን እህል ልትቃርም ሄደች:: በ3፥1 ላይ ኑኃሚን ለሩት የሚያስፈልገውን ልታዘጋጅ ተነሣች:: *ቃርሚያ እንድትቃርም፤* የዕርሻ ባለቤቶች መከር በሚሰበሰብበት ወቅት የሚወዳድቀውን ቃርሚያ ድኾች፣ መጻተኞች፣ መበለቶችና አባት የሌላቸው ልጆች የሚያስፈልጋቸውን መሰብሰብ እንዲችሉ በዚያው እንዲተውት የሙሴ ሕግ ያዛል (ዘሌ 19፥9፤ 23፥22፤ ዘዳ 24፥19)::

2፥3 *እንዳጋጣሚ፤* እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚያስፈልገውን ያዘጋጅ ነበር (ቀኍ 19፥20)::

2፥4፤ ቦዔዝና ዐጫጆቹ የተለዋወጡት ሰላምታ፣ ቦዔዝ የእግዚአብሔር ሰውና ቸር መሆኑን ያመለክታል::

2፥9 *ልጃገረዶቹን ተከተዪ፤* ወንዶች የደረሰውን እህል ሲያጭዱ፣ ሴቶች ደግሞ ከሥር ከሥር እየተከተሉ እህሉን በነዶ በነዶ ማሰር የተለመደ ነው፤ ስለዚህ ሩት የወዳደቀውን እህል መቃረም ችላ ነበር (የ1፥22 ማብ ይመ)::

2፥11፤ ሩት በኀዘን የተኮማተረችውን አማቷን ለመንከባከብ ያሳየችው ታማኝነት የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ ነው::

2፥12 *በክንፉ ጥላ፤* ወፍ ጫጩቶቿን ከክንፎቿ በታች አድርጋ እንደምትንከባከብ የሚያሳይ ምሳሌ ነው (ማቴ 23፥37፤ እንዲሁም የ3፥9 ማብ ይመ)::

2፥13 *እኔን አገልጋይህን፤* የሩትን ትሕትና የሚያሳይ አነጋገር ነው::

2፥15 *ጐበዛዝቱን፤* ቦዔዝ ሕጉ ከሚፈቅደው በላይ በመሄድ ሩት የቻለችውን ያህል መቃረም እንድትችል ፈቀደላት (3፥15 ይመ)::

2፥17 *ወቃች፤* የ1፥22 ማብ ይመ:: እንደ ጌዴዎን ሁሉ (መሳ 6፥11) የሩትም እህል ጥቂት በመሆኑ እህሉ የተወቃው በዱላ ወይም በበትር ነው::

2፥20 *በጎነቱን ... ማድረጉን ያልተወ እግዚአብሔር፤* 1፥8 ይመ፤ በ3፥10 ላይ ቦዔዝ ለሩት ያለውን ምኞች በተመሳሳይ ሁኔታ ገልጾአል:: *የመቤዠት ግዴታ ካለባቸውም ዘመዶቻችን አንዱ እርሱ ነው፤* በመጽሐፈ ሩት ውስጥ መቤዠት የሚለው ቍልፍ ነው (በመግቢያው ላይ "መሪ ሐሳቡና ትምህርተ መለኮቱ"

[21]ከዚያም ሞዓባዊቷ ሩት፣ "ደግሞም፣ 'እህሉን ሁሉ ዐጭደው እስኪጨርሱ ድረስ ከሠራተኞቼ አትለዪ! ብሎኛል" አለቻት። [22]ኑኃሚንም ምራቷን ሩትን፣ "የኔ ልጅ፤ እንዲህ ካልሽማ ከሴት ሠራተኞቹ ጋር አብሮ መሄድ ይሻልሻል፤ ወደ ሌላ ሰው አዝመራ ብትሄጂ ጉዳት ሊያገኝሽ ይችላልና" አለቻት። [23]ስለዚህ የገብሱና የስንዴው አዝመራ ተሰብስቦ እስኪያበቃ ድረስ ሩት የቦዔዝን ሴቶች ሠራተኞች ተጠግታ ቃረመች፤ ከአማቷም ጋር ኖረች።

በዔዝና ሩት በእህል ዐውድማው ላይ

3 ከዚህ በኋላ አማቷ ኑኃሚን፣ ሩትን እን ዲህ አለቻት፤ "ልጄ ሆይ፤ የሚመችሽን ቤት[a] እንድፈልግልሽ አይገባኝምን? [2]ከሴቶች ሠራተኞቹ ጋር አብረሽ የነበርሽበት በዔዝ ዘመዳችን አይደለምን? ዛሬ ማታ በዐውድማው ላይ ገብስ ያበራያል፤ [3]ተጣጠቢ፤ ሽቶ ተቀቢ፤ እንዲሁም የክት ልብስሽን ልበሺ፤ ከዚያም ወደ ዐውድማው ውረጂ፤ ይሁን እንጂ በልቶና ጠጥቶ እስኪያበቃ ድረስ እዚያ መሆንሽን እንዳያውቅ ይሁን። [4]በተኛም ጊዜ፣ የሚተኛበትን ቦታ ልብ ብለሽ እዩና ሄደሽ እግሩን ገልጠሽ ተኚ፤ ከዚያም የምታደርጊውን ራሱ ይነግርሻል።"

[5]ሩትም፣ "ያልሽውን ሁሉ አደርጋለሁ" አለቻት። [6]ስለዚህ ተነሥታ ወደ ዐውድማው ወረደች፤ አማቷ አድርጊ ያለቻትንም ሁሉ አደረገች።

[7]በዔዝ በልቶ ጠጥቶ ከጨረሰና ደስም ከተሰኘ በኋላ፣ ራቅ ካለው የእህል ክምር አጠገብ ለመተኛት ሄደ። ሩት በቀስታ ከአጠገቡ ደረሰች፤ እግሩንም ገልጣ ተኛች። [8]እኩለ ሌሊት ላይ ሰውዬውን አንዳች ነገር አስደነገጠው፤ ገልበጥ ሲልም አንዲት ሴት እግርጌው ተኝታ አገኘ።

[9]እርሱም፣ "አንቺ ማነሽ?" ሲል ጠየቀ።

እርሷም፣ "እኔ አገልጋይህ ሩት ነኝ፤ መቤዠት የሚገባህ ቅርብ የሥጋ ዘመድ አንተ ነህና ልብስህን ጣል አድርግብኝ" አለችው።

[10]እርሱም መልሶ እንዲህ አላት፤ "ልጄ ሆይ፤ እግዚአብሔር ይባርክሽ፤ ከዚህ በፊት ካደረግሽው ይልቅ ያሁኑ በጎነትሽ ይበልጣል፤ ባለጠጋም ሆነ ድኻ ወጣት ወንድ ፈልገሽ አልሄድሽምና። [11]አሁንም ልጄ ሆይ፤ አትፍሪ፤ የምትጠይቂውን ሁሉ አደርግልሻለሁ፤ አንቺ ምግባረ መልካም ሴት መሆንሽንም የአገሬ ሰው ሁሉ ያውቀዋል። [12]ምንም እንኳ እኔ ቅርብ የሥጋ ዘመድ መሆኔ የተረጋገጠ ቢሆንም፣ ከእኔ ይልቅ መቤዠት የሚገባው ቅርብ የሥጋ ዘመድ አለ። [13]ዛሬ ሌሊቱን እዚሁ ዕደሪ፤ ሲነጋም ሰውየው ሊቤዥሽ ከፈለገ፣ መልካም ነው ይቤዥሽ፤ የማይፈልግ ከሆነ ግን በሕያው እግዚአብሔር እምላለሁ፤ እኔ እቤዥሻለሁ፤ እስኪነጋም ድረስ እዚሁ ተኚ።"

[14]ስለዚህም ሩት እስኪነጋ ድረስ እግርጌው ተኛች፤ ዳሩ ግን ማንም ሰው ተለይቶ ሊታወቅ በማይችልበት ሰዓት ቀደም ብላ ተነሣች፤ እርሱም፣ "ሴት ወደዚህ ዐውድማ መምጣቷ እንዳይታወቅ" አላት።

[15]እንዲሁም፣ "በላይሽ የደረብሽውን ልብስ አቅርቢልኝ፤ ዘርግተሽም ያዢው" አላት፤ ዘርግታ እንደ ያዘችም፤ ስድስት መስፈሪያ ገብስ ሰፍሮ አሸከማት፤ ከዚያም ወደ ከተማ ተመለሰች[b]።

2፥21 ሩት1፥22
2፥23 ዘፍ30፥14፤ ዘፀ9፥31፤1ሳሙ6፥13
3፥1 ሩት1፥9፡14
3፥2 ዘሌ2፥14፤ ዘኁ18፥27፤ መሳ6፥11፤ሩት2፥1
3፥3 ዘፍ41፥14፤ ዘፀ32፥6፤ 2ሳሙ12፥20፤14፥2፤ 2ነገ5፥10፤መዝ26፥6፤ 51፥2፤መክ2፥3፤ ኢሳ1፥16፤61፥3፤ ኤር4፥14፤15፥17፤ ሕዝ16፥9
3፥5 ኤፌ6፥1፤ ቈላ3፥20
3፥6 ዘኁ18፥27
3፥7 መሳ19፥6፡22፤ 1ሳሙ25፥36፤ 2ሳሙ13፥28፤ 1ነገ21፥7፤2ዜና31፥6፤ አስ1፥10፤ ማሕ7፥2፤ኤር5፥26፤ ሐጌ2፥16
3፥9 ሩት2፥20፤ ሕዝ16፥8
3፥10 ኢሱ2፥12፤ መሳ17፥2
3፥11 ምሳ12፥4፤ 14፥1፤31፥10
3፥12 ሩት2፥20፤ 4፥1
3፥13 ዘኁ14፥21፤ ዘዳ25፥5፤ሩት4፥5፡6፤ ሆሴ4፥15፤ ማቴ22፥24
3፥14 ዘኁ18፥27፤ ሮሜ14፥16፤ 2ቆሮ8፥21
3፥15 ኢሳ3፥22

[a]1 ወይም *የምታርፍበትን*
[b]15 አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን *ተመለሰ* ይላሉ።

የሚለውን ይመ)። የቅርብ ዘመድ የሆነና የመቤዠት ኀላፊነት ያለበት ሰው በቤተሰቡም ሆነ በቤተ ዘመዱ ውስጥ ለሚገኙት ምስኪኖች ክብካቤ የማድረግ ኀላፊነት አለበት፤ ለምሳሌ በሞት ለተለየው ወንድሙ ወራሽ መተካት (ዘዳ 25፥5-10)፣ በችግር ምክንያት መሬቱን ከቤተ ሰቡ ውጭ የሸጠውን የዘመዱን መሬት መዋጀት (ዘሌ 25፥25-28)፣ በድኽነት ምክንያት ለባርነት የተሸጠውን ዘመዱን መቤዠትና (ዘሌ 25፥47-49) የሟች ዘመዱን ደም መበቀል ይኖርበታል (ዘኍ 35፥19-21፤ "መበቀል" የሚለውና "መቤዠት" የሚሉት ቃላት የተተረጐሙት ከአንድ የዕብራይስጥ ቃል ነው)። ኑኃሚን እግዚአብሔር ሩትን ሊቤዣት ወደሚችል ወደ ዘመዷ እርሻ እንደመራት ስትሰማ ተጽናናች፤ ይህ የኑኃሚንን ተስፋ ያለመለመው መለኮታዊ ምሪት በታሪኩ ውስጥ ወሳኝ ቦታ አለው።

2፥23 *የገብሱና የስንዴው አዝመራ ተሰብስቦ እስኪያበቃ፤* ይህ ሐረግ መከር በሚሰበሰብበት ወቅት የተፈጸመውን ድርጊት ደምድሞ በመውቂያው ዐውድማ ላይ ወደሚካሄደው ትዕይንት ያሸጋግራል።

3፥1 ኑኃሚን ተስፋዋ በመለምለሙ (ከ1፥8-13 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ስለ ሩት የወደፊት ኑሮ ማሰብ ጀመረች (የ2፥2 ማብ ይመ)።

3፥2 *ዛሬ ማታ ... ገብስ ያበራያል፤* የ1፥22 ማብ ይመ። እህል በሚወቃበት ወቅት የመሬቱ ባለቤት እህሉን ከሌቦች ለመጠበቅ በዐውድማው አካባቢ ማደሩ የተለመደ ነበር።

3፥3 ሩት ራሷን እንደ ሙሽራ እንድታዘጋጅ መመሪያ ተሰጣት (ሕዝ 16፥9-12 ይመ)። *ወደ ዐውድማው ውረጂ፤* እህል ወቂዎች ወደ አመሻሹ ላይ እየዘፈኑ በሚጨፍሩበት ቦታ ሴቶች አይገኙም (ቍ 14)። *በልቶና ጠጥቶ፤* የመከር ጊዜ የደስታና የፈንጠዝያ ጊዜ ነው (ኢሳ 9፥3፤ 16፥9-10፤ ኤር 48፥33)።

3፥4 *እግሩን ገልጠሽ ተኚ፤* ኑኃሚን ለሩት የሰጠቻት ምክር የማቻኩል መስሎ ቢታይም እንኳ፣ የኑኃሚንና የሩት ታማኝነት ግን የሚያጠያይቅ አይደለም፤ (ቍ11 ይመ)። ኑኃሚን ለሩት የሰጠቻት ምክር፣ በዔዝ የመቤዠት ኀላፊነቱን እንዴት እንደሚወጣ የሚያነሣሣ ነው። ሩት የፈጸመችው ድርጊት የጋብቻ ጥያቄ ነው። የፋሬስ እናት ትዕማር የመቤዠትን ሕግ ከለላዋ ስታደርግ ይታያል (4፥12፤ ዘፍ 38፥13-30 ይመ)።

3፥9 *ልብስህን ጣል አድርግብኝ፤* ይህ የጋብቻ ጥያቄ ነው (ሕዝ16፥8 ይመ)፤ በአሁኑም ጊዜ ቢሆን በአንዳንድ የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ነገር ሲፈጸም ይታያል።

3፥10 *ከዚህ በፊት ካደረግሽው ይልቅ... በጎነትሽ፤* 2፥11-12 ይመ።

3፥11 *ምግባረ መልካም ሴት፤* ምሳ 31፥10 ይመ። በዚህ ቍጥር ላይ የምናገኘው የዕብራይስጡ አገላለጽ በዔዝ በ2፥1 ላይ ከተናገረው ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ይህም ጸሐፊው ለሩትና ለበዔዝ ያለው ግምት እኩል መሆኑን ያሳያል።

3፥12 *ከእኔ ይልቅ መቤዠት የሚገባው ቅርብ የሥጋ ዘመድ አለ፤* በዔዝ ከቀድሞው የሩት ባል (መሐሎን) ጋር ያለው ዝምድና ምን እንደሆነ አይታወቅም፤ ይሁን እንጂ የመበለቲቱ የቅርብ ዘመድ እርሷን የማግባት ግዴታ አለበት። ሩት በዔዝን እንድትቀርብ ኑኃሚን ምክር የሰጠችው፣ በዔዝ ለሩት ከለላዋ ለመሆን ፈቃደኛ በመሆኑ ነው። በዔዝ ግን ዋርሳ መሆን ያለበት የቅርብ ዘመዱ እንደሆነ በሕግ የተጻፈውን ችላ ሊል አልፈለገም።

3፥13 *በሕያው እግዚአብሔር እምላለሁ፤* በዔዝ የቤተ ሰቡን ንብረት ለመዋጀትና ሩትን ለማግባት ቃለ መሐላ ፈጸመ (ከ1፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥15፤ በዔዝ ሕጉ ከሚፈቅደው በላይ በመሄድ ለሩት ከአውድማው ላይ ብዙ እህል ሰፈረላት (2፥15 ይመ)።

[16]ሩት ወደ አማቷ እንደ ተመለሰች፣ ኑኃሚን፣ "ልጄ ሆይ፤ የሄድሽበት ጉዳይ እንዴት ሆነ?" ብላ ጠየቀቻት።

ሩትም ቦዔዝ ያደረገላትን ሁሉ ነገረቻት፤ [17]ቀጥላም፣ " 'ወደ አማትሽ ባዶ እጅሽን አትመለሺ' በማለት ይህን ስድስት መስፈሪያ ገብስ ሰጠኝ" አለቻት።

[18]ኑኃሚንም፣ "ልጄ ሆይ፤ የሚሆነውን ነገር እስክታውቂ ድረስ ታገሺ፤ ጉዳዩ ዛሬውኑ እልባት ካላገኘ ሰውየው አያርፍም" አለቻት።

ቦዔዝ ሩትን አገባ

4 ቦዔዝም ወደ ከተማዪቱ በር አደባባይ ወጥቶ ተቀመጠ፤ እርሱም የመቤዠት ቅድሚያ ያለው የቅርብ ዘመድ በመጣ ጊዜ፣ "ወዳጄ ሆይ፤ ወደዚህ ና፤ እጠገቤም ተቀመጥ" አለው፤ ስለዚህም ሰውየው ሄዶ ተቀመጠ።

[2]ቦዔዝ ከከተማዪቱ ሽማግሌዎች ዐሥሩን ጠርቶ፣ "እዚህ ተቀመጡ" አላቸው፤ እነርሱም ተቀመጡ። [3]ከዚያም የመቤዠት ቅድሚያ ያለውን ቅርብ የሥጋ ዘመድ እንዲህ አለው፤ "ከሞዓብ የተመለሰችው ኑኃሚን፣ የወንድማችንን የአቤሜሌክን ጢንጦ መሬት ልትሸጥ ነው። [4]አንተም ይህንኑ ጉዳይ ማወቅ አለብህ ብዬ ስላሰብሁ፣ አሁን እዚህ በተቀመጡትና በሕዝቤም ሽማግሌዎች ፊት እንድትገዛው ላሳስብህ ወደድሁ፤ አሁንም ራስህ የምትቤዠው ከሆነ ልትቤዠው ትችላለህ፤ ለዚህ ከአንተ ቅድሚያ የሚኖረው የለም፤ ይህን የማታደርግ ከሆነ ግን ከአንተ ቀጥሎ የሚገባኝ ስለሆንሁ ንገረኝና ልወቀው።" ሰውየውም "እኔ እቤዠዋለሁ" አለ።

[5]ከዚያም ቦዔዝ፣ "እንግዲህ መሬቱን ከኑኃሚንና ከሞዓባዊቷ ከሩት ላይ በምትገዛበት ዕለት የሟቹን ስም በርስቱ ላይ ለማስጠራት ሚስቱንም አብረህ መውሰድ አለብህ" አለው።

[6]ያም ቅርብ የሥጋ ዘመድ፣ "እንዲህ ከሆንማ የራሴን ርስት አደጋ ላይ ልጥል ስለምችል እኔ ልቤዠው አልችልም፤ አንተው ራስህ ተቤዠው" አለው።

[7]በጥንት ዘመን በእስራኤል የመቤዠትም ሆነ ንብረት የማስተላለፍ ጉዳይ የሚጸናው አንዱ ወገን ጫማውን አውልቆ ለሌላው ወገን ሲሰጠው ነው፤ በእስራኤል ዘንድ መሸጥም ሆነ መግዛት ሕጋዊነት የሚኖረው በዚህ ሁኔታ ነበር።

[8]ቅድሚያ ያለው ቅርብ የሥጋ ዘመድም ቦዔዝን፣ "እንግዲህ አንተው ራስህ ግዛው" ብሎ ጫማውን አወለቀ።

[9]ቦዔዝም ለሽማግሌዎቹና ለሕዝቡ ሁሉ እንዲህ አለ፤ "የአቤሜሌክን፣ የኬሌዎንንና የመሐሎንን ንብረት በሙሉ ከኑኃሚን ላይ ለመግዛቴ በዛሬው ዕለት እናንተ ምስክሮች ናችሁ፤ [10]እንዲሁም የሟቹ ስም ከወንድሞቹ መካከልና ከአገሩ ደጅ እንዳይጠፋ፣ የሟቹን ስም በርስቱ ላይ ለማስጠራት የመሐሎን ሚስት የነበረችው ሞዓባዊት ሩትን አግብቼአታለሁ፤ እናንተም ዛሬ ምስክሮች ናችሁ።"

[11]ከዚያም ሽማግሌዎቹና በከተማዪቱ በር አደባባይ የነበሩት ሁሉ እንዲህ አሉ፤ "እኛ ምስክሮች ነን፤ እግዚአብሔር ይህችን ወደ ቤትህ የምትገባውን ሴት፣ የእስራኤልን ቤት በአንድነት እንደሠሩ እንደ ራሔልና እንደ ልያ ያድርጋት፤ አንተም በኤፍራታ የበረታህ ሁን፤ ስምህም በቤተ ልሔም የተጠራ ይሁን።

3፥18 መዝ37፥3-5
4፥1 ዘፍ18፥1፤ 23፥10፤ሩት2፥20፤ 3፥12
4፥2 ዘፀ3፥16፤ ዘዳ25፥7
4፥3 ዘሌ25፥25፤ ሩት1፥2
4፥4 ዘሌ25፥25፤ ኤር32፥7-8
4፥5 ዘፍ38፥8፤ ሩት1፥22፤3፥13
4፥6 ዘሌ25፥25፤ ዘዳ25፥7፤ሩት3፥13
4፥7 ቍ-8፤ ዘሌ25፥24፤ ዘዳ25፥7-9፤ ኢሳ8፥1-2፤16፤20
4፥8 ዘዳ25፥9
4፥9 ኢሳ8፥2፤ ኤር32፥10፤44
4፥10 ዘዳ25፥5፤6፤ ኢሱ24፥22፤ ሩት1፥22
4፥11 ዘፍ4፥19፤

3፥17 *ባዶ እጅሽን፤* ባዶ እጅ መቅረትና መሙላት የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ ነው (የ1፥2 ማብ ይመ)።

3፥18 *ታገሺ፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በ4፥1 ላይ "ተቀመጠ" ተብሎ ተተርጕሞአል። በዚህ ዐይነት ጸሓፊው፣ ቦዔዝ በከተማዪቱ መግቢያ በር ላይ ተቀምጦ ሁኔ ታውን በርጋታ ሲመረምር የሚያሳየውን ዐቢይ ትዕይንት ለአንባቢ ያስተዋውቃል።

4፥1 *ወደ ከተማዪቱ በር፤* የከተማ በር በዚያን ዘመን ለነበሩት እስራኤላውያን እንደ መሰብሰቢያ አዳራሽ የሚቈጠር ሲሆን የንግድ ልውውጥና ችሎት የሚያስችሉበት ቦታ ነበር፤ በፍርድ ጊዜ ምስክሮችን በቀላሉ ማግኘት የሚቻለውም በዚህ ቦታ ነበር (ቍ 9-12፤ የዘፍ 19፥1 ማብ ይመ)። *ወዳጄ ሆይ፤* ሌላው የሥጋ ዘመድ ስሙ አልተጠቀሰም።

4፥2 *ከከተማዪቱ ሽማግሌዎች ዐሥሩን ጠርቶ፤* ፍርድና ብይን ለመስጠት በቂ ቍጥር ነው።

4፥3 *ጢንጦ መሬት ልትሸጥ ነው፤* የ2፥20 ማብ ይመ። ይህ ሐረግ ሁለት ትርጕም ሊኖረው ይችላል፤ (1) መሬቱ የኑኃሚን ሲሆን፣ ካለባት ከባድ ችግር የተነሣ ለመሸጥ ተገደደች። ከችግር የተነሣ መሬታቸውን ለመሸጥ የሚገደዱ ሰዎች ካሉ የቅርብ ዘመዳቸው መሬቱ ከቤተ ሰቡ እጅ እንዳይወጣ መግዛት አለበት። (2) መሬቱ የኑኃሚን አይደለም፤ ቤተ ሰቡ ወደ ሞዓብ ከመሄዱ በፊት አቤሜሌክ መሬቱን ሸጦታል፤ ነገር ግን በሕጉ መሠረት መሬቱን መልሳ የመግዛት መብት እንዳላት ታውቃለች። ነገር ግን መሬቱን የመግዛት ዐቅም ስለሌላት የቅርብ ዘመዷ መሬቱን እንዲገዛላት ፈለገች።

4፥5 *የሟቹን ስም በርስቱ ለማስጠራት ሚስቱንም አብረህ መውሰድ አለብህ፤* አሁን ቦዔዝ ቀሪውን ግዴታ አስታወቀ፤ ያም ግዴታ ሩትን መውሰዱ ነበር። በሙሴ ሕግ መሠረት (ዘዳ 25፥5-6) የሩት የበኵር ልጅ የመሐሎንን ስም የማስጠራትና የቤተ ሰቡን ርስት የመውረስ መብት አለው።

4፥6 *ልቤዠው አልችልም፤* መሬቱን ሊዋጅ ያልፈለገው ከሩት ልጅ ከወለደና ወራሽም ይህ ልጅ ብቻ ከሆነ፣ ያለኝ ሀብት በሙሉ ለአቤሜሌክ ቤተ ሰብ ይተላለፋል የሚል ፍራቻ ስላለው ነው (የዘፍ 38፥9 ማብ ይመ)። ይህ ሰው የወሰደው እርምጃ ቦዔዝ ከወሰደው እርምጃ በምንም አይተናነስም። ይህ የቅርብ ዘመድ የሚጠበቅበትን የመቤዠት ኀላፊነት ለመወጣት ፈቃደኛ አለመሆኑ፣ የቦዔዝን በጎነትና ቸርነት አጕልቶ ያሳያል፤ ይህም የያርፋ ወደ ቤተ ሰቦቿ መመለስ ሩት ለኑኃሚን ያላትን ጽኑ ታማኝነት አጕልቶ እንደሚያሳየው ማለት ነው።

4፥7 *አንዱ ወገን ጫማውን አውልቆ፤* አንድ ሰው ንብረቱን ለሌላ ሰው መስጠቱንና ማስተላለፉን የሚያረጋግጠው ጫማውን አውልቆ ለሰውየው በመስጠት ነው (ከአሞ 2፥6፤8፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። የኑዚ መዛግብት ከዚህ ጋር ተመሳሳይነት ያለውን ልማድ ጽፈዋል (በሁለተኛው ሺህ ምእተ ዓ ቅ ክ አጋማሽ ላይ የተጻፈ ከባቢሉይ ኪዳን ጋር የሚዛመድ ጥንታዊ ጽሑፍ ነው)።

4፥9 *ምስክሮች፤* በአደባባይ የሚመሰክሩ ሰዎች ተግባር በመግቢያ በሮች ላይ የተሰጠው ፍርድ ትክክል መሆኑንና አለመሆኑን ማረጋገጥ ነው።

4፥10 *የሟቹ ስም፤* ዘዳ 25፥6 ይመ።

4፥11 *የእስራኤልን ቤት ... እንደ ሠሩ እንደ ራሔልና እንደ ልያ፤* ከዘዳ 25፥9 ጋር ያነጻጽሩ። የሩትን መጽሐፍ የሚያነቡ እስራኤላውያን በራሔልና በልያ የተሠራው የያዕቆብ (የእስራ ኤል) ቤት ሊጠፋ በተቃረበ ጊዜ፣ የሩትና የቦዔዝ ልጅ የሆነው ዳዊት እንደ ገና ከሠራው የእስራኤል ቤት ጋር ሊያገናዝቡት ይችላሉ (1ሳሙ 4)። ከዚህ በተጨማሪ እግዚአብሔር የዳዊትን ቤት ለመሥራትና ሥርወ መንግሥቱን ለማጽናት በዚህም በኩል የተባረከው የእስራኤል ዕድል ፈንታ ይረጋገጣል (2ሳሙ 7፥27-

[12]*እግዚአብሔር* ከዚህች ወጣት ሴት በሚሰጥህ ዘር አማካይነት ቤተ ሰብ ህን ትዕማር ለይሁዳ እንደ ወለደችው እንደ ፋሬስ ቤተ ሰብ ያድርገው።"

የዳዊት የትውልድ ሐረግ

4፥18 ተጓ ምብ - 1ዜና 2፥5-15፤ ማቴ 1፥3- 6፤ ሉቃ 3፥31- 33

[13]ስለዚህ ቦዔዝ ሩትን ወሰዳት፤ ሚስቱም ሆነች። ከዚያም ወደ እርሷ ገባ፤ *እግዚ አብሔር* እንድትፀንስ አደረጋት፤ ወንድ ልጅም ወለደች። [14]ሴቶቹም ኑኃሚንን እንዲህ አሏት፤ "ዛሬ የሚቤዥ ቅርብ የሥጋ ዘመድ ያላሳጣሽ *እግዚአብሔር* ይባረክ፤ በመላው እስራኤልም ስሙ ይግነን። [15]ልጁ ሕይወትሽን ያድሳታል፤ በእርጅናም ዘመንሽም ይጦርሻል፤ የምትወድሽና ከሰባት ወንዶች ልጆች የም ትበልጥብሽ ምራትሽ ወልዳዋለችና።"

[16]ከዚያም ኑኃሚን ሕፃኑን ተቀብላ ታቀ ፈችው፤ ሞግዚትም ሆነችው። [17]ጎረቤቶቿ የሆኑ ሴቶችም፣ "ለኑኃሚን ወንድ ልጅ ተወለደላት" አሉ። ስሙንም ኢዮቤድ ብለው ጠሩት፤ እርሱም የዳዊት አባት የሆ ነው የእሴይ አባት ነበር።

[18]እንግዲህ የፋሬስ ቤተ ሰብ ትውልድ ይህ ነው፦

ፋሬስ ኤስሮምን ወለደ፤
[19]ኤስሮምም አራምን ወለደ፤
አራምም አሚናዳብን ወለደ፤
[20]አሚናዳብም ነአሶንን ወለደ፤
ነአሶን ሰልሞንን[+] ወለደ፤
[21]ሰልሞንም ቦዔዝን ወለደ፤
ቦዔዝም ኢዮቤድን ወለደ፤
[22]ኢዮቤድም እሴይን ወለደ፤
እሴይም ዳዊትን ወለደ።

23፥10፤29፥16፤ 35፥16፤ዘዳ25፥9፤ ሩት1፥19
4፥12 ዘፍ38፥6፡24፡ 29
4፥13 ዘፍ8፥1፤29፥ 31፡32፤30፥6፤ ሉቃ1፥57
4፥14 ዘፍ24፥27፤ ሩት2፥20፤ሉቃ1፥58
4፥15 ዘፍ11፥31፤ 1ሳሙ1፥8፤2፥5፤ ኢዮ1፥2
4፥17 ቍ22፤1ሳሙ 16፥1፡13፡18፤17፥12፡ 58፤1ዜና2፥12፡13፡ 15፤መዝ72፥20
4፥18 ዘፍ38፥29፤ ዘኍ26፥21
4፥19 ዘፀ6፥23
4፥20 ዘኍ7፥12

[ሃ]15 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ ቡልጌትና ሱርስተ ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን ይነገረኛና ይላሉ።
[+]20 ጥቂት የዕብራይስጥ ቅጆች፣ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናትና ቡልጌት (እንዲሁም ቍጥር 21 እና ከሰብዓ ሊቃናት 1ዜና 2፥11 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን ሳልማ ይላሉ።

29 ይመ)። *ኤፍራታ፤* የ1፥2 ማብ ይመ።

4፥12 *ትዕማር ለይሁዳ እንደ ወለደችው እንደ ፋሬስ፤* ፋሬስ የቦዔዝ ዘር ነው (ቍ 18-21፤ ማቴ 1፥3፤ ሉቃ 3፥33 ይመ)፤ ፋሬስ ከይሁዳ ቤት ሊወለድ የቻለው አንድ ሰው ዘር ሳይተካ የሞተ እንደሆነ የሟቹን ሚስት ወንድሙ በመውረስ ዘር እንዲተካ በሚያዘው በሙሴ ሕግ መሠረት ነው (ዘፍ 38፡27-30፤ የ1፥11 ማብ ይመ)። እንግዲህ ፋሬስ ሽማግሌዎቹ ለቦዔዝ የሰጡ ትን ምርቃት በቦዔዝ ትውልድ በኩል ሊያገኝ ይችላል ማለት ነው። ከዚህ በተጨማሪ የፋሬስ ዘሮች የይሁዳ ነገድ በእስራ ኤል ሕዝብ መካከል ከፍ ከፍ እንዲል ትልቅ አስተዋፅኦ አድርገዋል። ስለዚህ የሽማግሌዎቹ ምርቃት ሩት ለቦዔዝ በምትወልድለት ልጅ በዳዊትና በሥርወ መንግሥቱ በኩል እውን ይሆናል። ቍ12 በምዕራፉ መደምደሚያ ላይ በአጭሩ የተነገረውን ለአንባቢው ከወዲሁ ያስተዋውቃል።

4፥13-17፤ የታሪኩ መደምደሚያ ከታሪኩ መግቢያ ጋር ተመሳሳይ ነው (1፥1-5)፤ ይኸውም፣ (1) በዕብራይስጡ ሁለቱም ክፍሎች እኩል የቃላት ብዛት አላቸው፤ (2) ሁለቱም ረጅሙን ታሪክ በአጭሩ ያቀርባሉ፤ (3) ሁለቱም ክፍሎች በኑኃሚን ላይ ያተኮ ራሉ፤ (4) መግቢያው ኑኃሚን ባዶ እጇን እንደቀረች ሲናገር መደምደሚያው ደግሞ ሙላቷን ይናገራል።

4፥13 *እግዚአብሔር እንድትፀንስ አደረጋት፤* የ1፥6 ማብ ይመ።

4፥14 *የሚቤዥ ቅርብ የሥጋ ዘመድ፤* ቍ 15 ግልጽ እንደሚያደርገው ይህ ሕፃን ኢዮቤድ ነው። *ስሙ ይግነን፤* በቍ11 ላይ ይህ መልካም ምኞት ለቦዔዝ ተነግሮአል።

4፥15 *ከሰባት ወንዶች ልጆች የምትበልጥብሽ፤* 1ሳሙ 1፥8 ይመ። "ሰባት" ሙሉነትን ወይም ፍጹምነትን የሚያ መለክት ቍጥር በመሆኑ፣ ሰባት ወንዶች ልጆች የሚለው ለእስራ ኤል ቤት በሙሉ የተሰጠውን በረከት ባጭሩ የሚገልጽ ነው (1ሳሙ 2፥5፤ ኢዮ 1፥2፤ 42፥13 ይመ)። ሩት ለኑኃሚን ያሳየችው ፍጹም ታማኝነት እዚህ ላይ ከፍተኛ ቦታ ተሰጥቶታል።

4፥16 *ታቀፈችው፤* እንደ ራሷ ልጅ አድርጋ ልታሳድገው መቀበሏን ያመለክታል (የዘፍ 30፥3 ማብ ይመ)።

4፥17 *ለኑኃሚን ወንድ ልጅ ተወለደላት፤* ልጅ መውለድ የማትችለው አሮጊቷ ኑኃሚን በሩት አማካይነት በመሐሉን ምትክ ወራሽ ልጅ አገኘች። *ኢዮቤድ፤* የስሙ ትርጕም "አገልጋይ" ማለት ሲሆን፣ ስሙ ሙሉ ሆኖ ቢጻፍ ኖሮ "የእግዚ አብሔር አገልጋይ" የሚል ትርጕም አለው።

4፥18-22፤ 1ዜና2፥5-15፤ ማቴ1፥3-6፤ሉቃ3፥31-33 ይመ። በዘፍ 5፥3-32፤11፥10-26 ላይ እንደሚገኘው የትውልድ ሐረግ ሁሉ በዚህ ክፍል የምናገኘውም የትውልድ ሐረግ ዐሥር ስሞች አሉት (የዘፍ 5፥5 ማብ ይመ)። ክፍሉ በዳዊት ዘመነ መንግሥት እስራ ኤል በተስፋዪቱ ምድር ያገኘችውን ሰላም (1ነገ5፥4 ይመ)፣ በ1፥1 ላይ ከተወሣውና በዘመነ መሳፍንት ከታየው ዕረፍት የለሽ ብጥብጥ ጋር ያነጻጽራል። ኑኃሚን በሩትና በቦዔዝ ጽኑ ፍቅር አማ ካይነት ከባዶነት ወደ ሙሉነት እንደመጣች ሁሉ፣ እግዚአብሔር የእስራኤልን ጦርነት በታማኝነት በተዋጋው በዳዊት በኩል ከብጥብጥ ወደ ሰላም አመጣ። ይህ የትውልድ ሐረግ የመጨረሻ ፍጻሜውን ያገኘው፣ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ወደ ፍጹም ሰላም ባመጣው "በዳዊት ልጅ" በኢየሱስ ክርስቶስ ነው (ማቴ 1፥1)።

መጽሐፈ ሳሙኤል - አንደኛ

መግቢያ

አሰያየሙ

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ 1ኛ ሳሙኤልና 2ኛ ሳሙኤል የሚለው ስም የመጣው እግዚአብሔር በእስራ ኤል ምድር ንጉሣዊ አገዛዝን ለመመሥረት ከተጠቀመበት ሰው ጋር በተያያዘ ምክንያት ነው:: ሳሙኤል የመጀመሪያዎቹን ሁለቱን የእስራኤል ነገሥታት የቀባ ብቻ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ያለውን አዲሱን ንጉሣዊ አስተዳደር የአመራር ስልት ያዋቀረ፣ መዋቅሩም ትርጉም እንዲያገኝ ያደረገ ሰው ነበረ:: ሳሙኤል በዚህኛው የእስራኤል ታሪክ ዋነኛው የእግዚአብሔር አገልጋይ ሆኖ መመረጡ ከሙሴ ጋር ያቀራርበዋል (መዝ 99፥6፣ ኤር 15፥1 ይመ)፣ ከመሳፍንት አገዛዝ ወደ ነገሥታት አገዛዝ በተደረገው ሽግግር፣ ሳሙኤል ከማንም ሰው ይልቅ ከፍ ያለ አስተዋፅአ ያደረገ ሰው ነበረ:: በመሠረቱ አንደኛ ሳሙኤልና ሁለተኛ ሳሙኤል እንደ አንድ መጽሐፍ የሚቈጠሩ ነበሩ፣ ሁለት ቦታ ተከፍለው፣ ሁለት መጽሐፍ የሆኑት ሰብዓ ሊቃናት (200 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ) መጻሕፍተ ብሉያትን ከዕብራይስጥ ወደ ጽርዕ (ግሪክ) ቋንቋ በመለሱበት ጊዜ ነበር:: ከዚያ በኋላም ጀሮም የተባለው የላቲን ቤተ ክርስቲያን አባት ቅዱሳት መጻሕፍትን ወደ ሮማይስጥ (ላቲን) ቋንቋ በመለሰበት ጊዜ ይህንኑ ፈለግ በመከተል በሁለት ከፍሎታል:: ከዚያ በኋላ የተተርጐሙት ቅዱሳት መጻሕፍትም ወደ እኛ የደረሱት በዚሁ መልክ ነው::

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ፣ ጸሓፊውና የተጻፈበት ዘመን

የአንደኛ ሳሙኤልና ሁለተኛ ሳሙኤልን ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርይ፣ ጸሓፊውንና የተጻፈበትን ዘመን በተመለከተ አያሌ ጥያቄዎች ተነሥተዋል፣ መጽሐፉ የተዘጋጀው ራሳቸውን ከቻሉ የተለያዩ ምንጮች ለመሆኑ ከአንዳንድ የሥነ ጽሑፉ ባሕርያት መረዳት ይቻላል:: መጽሐፉ በተዘጋጀበትም ወቅት ጸሓፊው ከሌሎች ምንጮች በቀጥታ ሳይቀዳ በተቻለም መጠን ከመሠረታዊ ይዘቱ ሳያፋልስ እንዳለ በራሱ አቀራ ረብ አቀናጅቶ ሳይጽፈው እንዳልቀረ ይታመናል:: ጸሓፊው የንጉሥ ሰሎሞን ልዩ አማካሪ የነበረው ዛብድ ነው የሚሉ አሉ:: በእርግጥም ስለ ንጉሥ ዳዊት ዘመነ መንግሥት የሚያወሳ ዜና ከአባቱ፣ ከናታንና ከቤተ መንግሥቱ መዛግብት ማግኘት የሚችል ሰው ስለ መሆኑ የሚያጠራጥር አይደለም፣ ብቻ ጸሓፊው ማንም ይሁን ከንጉሥ ሰሎሞን ሞት (930 ዓ.ቅ.ክ.) በኋላና እንዲሁም መንግሥቱ ከሁለት ከተከፈለ ("እስራ ኤልና ይሁዳ" የሚለውን አመለካከት ልብ ይሏል፣ በ11፥8፣ 17፥52፣ 18፥16፣ 2ሳሙ5፥5፣ 24፥1-9፣ ላይ የተጠቀሱትንና "የይሁዳ ነገሥታት" በሚል ጠንካራ አገላለጽ በ1ሳሙ27፥6፣ ላይ የተመለከተውን ይመ) በኋላ ጥቂት ቈየት ብሎ የእነርሱ ሰው ሳይሆን አይቀርም:: ጸሓፊው ከዚህም በቀር የሳሙኤልን፣ የሳኦልንና የዳዊትን ሕይወትና ዘመን በተመለከተ የተጻፉ መዛግብትን ሳያገላብጥ እንዳልቀረ እሙን ነው:: የያሳር መጽሐፍ ብቻ እንደ አንድ ምንጭ ተደርጎ በራሱ በመጽሐፉ ውስጥ በግልጽ ተመልክቶ አል (የያሳር መጽሐፍ፣ 2ሳሙ1፥18)፣ ይሁን እንጂ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህ ታሪክ ስለ ተፈጸመበት ዘመን፣ የሚናገሩ ሌሎች አራት መጻሕፍትን ጠቅሶአል (እነዚህም የዳዊት ዘመነ መንግሥት ታሪክ መጽሐፍ 1ዜና27፥24 የባለ ራእዩ የሳሙኤል የታሪክ መዛግብት፣ የነቢዩ የናታን የታሪክ መዛግብት፣ የባለ ራእዩ የጋድ የታሪክ መጻሕፍት 1ዜና29፥29 ናቸው)::

የመጽሐፉ ይዘትና መሪ ሐሳብ

አንደኛ ሳሙኤል የነገሥታት አስተዳደር እንዴት በእስራኤል እንደ ተመሠረተ ይተርካል:: ጸሓ ፊው በመለኮታዊው አስተዳደር ውስጥ የተከሠተውን ፈጣን ለውጥ ከመግለጹ በፊትም የዐውዱን ውስብስብነት ያሳየናል:: የሚከተሉት ሁነቶች ስለ ንጉሣዊው አገዛዝ አጀማመር ታሪካዊና ትምህርተ መለኮታዊ ዐውዶችን ያቀርባሉ::

1. **የሳሙኤል ልደት፣ እድገትና መጠራት** (ም1-3):- በአብዛኛው ክፍሉ የመጀመሪያዎቹን ሁለት ነገሥታት የሳኦልንና የዳዊትን ታሪክ በሚያወሳ መጽሐፍ ጸሓፊው የሁለቱንም ነገሥታት ዜና ልደት ትቶ የእነርሱ ተቀዳሚ የነበረውንና ቅብዐ መንግሥት የቀባቸውን የነቢዩን የሳሙኤልን ልደትና እድገት ዘርዝሮ በመጻፉ ራሱን የቻለ አንድ የቍም ነገር ሥራ አከናውኖአል:: ይህ ራሱ ሳሙኤል ወደ ፊት ከሚፈጽማቸው ተግባሮች ጋር ጸሓፊው የያዘውን ቁም ነገር አስፈላጊነት ይበልጥ ያጕላብተዋል:: ሰዎች እንዲህ በቀላሉ ሊረዱት በማይችሉበት አገላለጽ የነገሥታት አገዛዝ ሥርዐት በሚመሠረትበት ሂደት ውስጥ ሥጋና ደም ለ"ቃል"እና ለ"መንፈስ" መገዛት ያለባቸው መሆኑን ሳይገልጽ እንዳልቀረ ይገመታል:: ንግሥና በመጀመሪያ ብቅ ያለው ከዚያም ያቈጠቈጠውና ሥር የሰደደው በነቢዩ በሳሙኤል የትንቢት ቃልና ሥራ ነው::

2. **ታቦቱን አስመልክቶ የሚያወሳው ታሪክ** (4-6):- ይህ ክፍል የአምላክ ታቦት በፍልስጥኤማውያን እንዴት እንደ ተማረከና እግዚአብሔር በፍልስጥኤም ከተሞች ላይ ታላቅ ጥፋት ካመጣ በኋላ ግን እን ዴት ወደ እስራኤል እንደ ተመለሰ በዝርዝር ያቀርባል:: እስራኤላውያን ታቦቱን ይዘው ለጦርነት መውጣታቸው ብቻ በጠላት ላይ ድል እንደሚያጐናጽፋቸው መተማመናቸው ስሕተት መሆኑን ትረካው በግልጽ ያሳየናል:: ይህም ብቻ አይደለም፣ እጅግ በተከበረውና አስደንጋጭ በሆነው በእስራኤል አምላክ

(የእግዚአብሔር ታላቅ ኀይል) ፊት የፍልስጥኤማውያን አምላክ ዳጎን እንደ ኢምንት እንኳ የማይቈጠር ከንቱ፣ የከንቱ ከንቱ መሆኑንም ከታሪኩ መረዳት ይቻላል። ፍልስጥኤማውያን የእስራኤልን ታቦት በመመለሳቸው የእግዚአብሔርን ኀይል ለመቋቋም የሚያስችላቸው ነገር አለመኖሩን ለመግለጽ ተገደዋል። የታቦቱን ውጣ ውረድ ዝርዝር ታሪክ በትክክል ስንመለከት እስራኤላውያን ያለማቋረጥ የሚታይ ንጉሥ በመፈለግ የምኞት ኀጢአት እንዲያድርባቸው በማድረጉ ረገድ የጐላ ሚና ተጫውቶአል።

3.**የሳሙኤል ምስፍናና ትድግና ምን**:- ሳሙኤል እስራኤላውያን ንስሓ እንዲገቡና ራሳቸውን እንደ ገና ለእግዚአብሔር እንዲያስገዙ አሳሰባቸው፤ በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር ረዳቸው፤ በፍልስጥኤማውያ ንም ላይ ድልን አቀዳጃቸው። ሳሙኤል በእግዚአብሔር ስለ ተመረጠ ሥልጣኑ ኀይል ያለው መሆኑንም ይህ ታሪክ ያረጋግጣል። እንዲሁም ሕዝቡ በእግዚአብሔር እስከ ታመነና የቃል ኪዳኑን ግዴታ አክብሮ ለመኖር ፈቃደኛ እስከ ሆነ ድረስ የእግዚአብሔር ጥበቃ እንደማይለየው ያስገነዝባል።

በም1-7 የተጻፈው ክፍል ንግሥና በእስራኤል እንዴት እንደ ተጀመረ በም8-12 ላይ ለተጻፈው ታሪክ እንደ መግቢያ ሆኖ ያገለግላል፤ እንደ መግቢያ ሆኖ ማገልገሉም ደግሞ አስፈላጊነት አለው። ጸሓ ፊው በም8-12 ላይ ያሉትን ታሪኮች አሳምሮ አቅርቦአቸዋል፤ ይህን ያደረገውም ታሪካዊ ክሥተቶቹን የከበቧ ቸው ዋና ዋናዎቹ የትምህርተ መለኮት ግጭቶች ይበልጥ ኀይል እንዲኖራቸው ነው። ምሁራን እነዚህን ምዕራፎች በማጥናት፣ ንጉሣዊ አገዛዝን በተመለከተ ሁለት ተቃራኒ ኀይሎች ግራና ቀኝ በመሆን ገመድ በሚጓተቱበት ጊዜ ያለውን ውጥረት የመሰለ ለመምረጥ የሚያስቸግር ሐሳብ እንዳለበት ለመረዳት ችለ ዋል። ሳሙኤል ለሕዝቡ ንጉሥ እንዲያነግሥ ከእግዚአብሔር ሲታዘዝ ይታያል (8፥7:9:22፤ 9፥16-17፤ 10፥24፤ 12፥13)፤ በሌላ በኩል ደግሞ ሕዝቡ ንጉሥ እንዲነግሥለት መጠየቁ እግዚአብሔርን እንደተወና ይህም ኀጢአት ሆኖ እንደተቈጠረበት ይታያል (8፥7፤ 10፥19፤ 12፥12:17:19-20)። ይህ የንግሥታቱን አገዛዝ በተመለከተ እርስ በርሱ የሚቃረን መስሎ የሚታየው ሐሳብ መግምገም ያለበት የእስራኤል ሕዝብ ከእግዚ አብሔር ጋር በነበረው የቃል ኪዳን ትስስር ይዘት አንጻር መሆን አለበት።

እስራኤል በዙሪያዋ እንዳሉት አሕዛብ አንድ ቀን የራሷን ንጉሥ የማንገሥ ፍላጎት ሳያድርባት እንደማይቀር ሙሴ ዐውቆና ተረድቶ ነበር (ዘዳ 17፥18-20)፤ ይሁን እንጂ በእስራኤል የሚመሠረተው ንጉሣዊ አገዛዝ ታላቁና እውነተኛው ንጉሣቸው ከሆነው ከእግዚአብሔር የፍትሕ ርትዕ አገዛዝ ጋር ተጣጥሞ መቀጠል አለበት፤ በዚህ ፈንታ ግን የእስራኤል ሽማግሌዎች ሳሙኤል ንጉሥ እንዲያነግሥላቸው በጠየ ቁት ጊዜ (8፥5:19-20)፣ በእነርሱ ላይ ነግሦ በርትዕ ፍትሕ ሲመራቸው፣ ሲያስተዳድራቸው የነበረውን የእ ግዚአብሔርን ንጉሥነት ናቁ፤ አቃለሉ (8፥7፤10:19፤ 12፥17:19)። በዙሪያቸው ያሉ አሕዛብ እንደሚያደርጉት ሁሉ በጦርነት ጊዜ መርቶ እንዲያወጣቸው፣ ለእስራኤል ጸጥታና ደኅንነት ምክንያት፣ ለአንድነቷም ማሰሪያ ሰንሰለት እንዲሆን ፈልገው ንጉሥ እንዲያነግሥላቸው መጠየቃቸው እውነተኛ ንጉሣቸው ከሆነው ከእግዚአብሔር ጋር ያስተሳሰራቸውን የቃል ኪዳን ገመድ ቈርጦ እንደ መጣል ይቈጠ ራል። ከዚህም ይልቅ እግዚአብሔር ተስፋ የሰጣቸው፣ ጋሻ መከታቸው መሆኑን ብቻ ሳይሆን፣ ስለ እነርሱ ሆኖ ኀይሉን በተደጋጋሚ እንደሚገልጥ አሳይቶአል፤ አሁን በቅርቡ እንኳ (በሳሙኤል ጊዜ ማለት ነው) ታቦቱን በተመለከተ የተፈጸመው ድርጊትና (ም4-6) በሳሙኤልም መሪነት በፍልስጥኤማውያን ላይ የተገኘው ድል (ም7) አለ።

ያም ሆኖ ግን ለሕዝቡ ንጉሥ ያነግሥላቸው ዘንድ እግዚአብሔር ሳሙኤልን አዘዘው (8፥7:9:22)። ሳኦል ከሳሙኤል ጋር እንዲገናኝ እግዚአብሔር ፈቀደ፤ ሳሙኤልም ሳኦልን ለብቻው ወስዶ ለንጉሥነት የሚያበቃውን ቅባት እንዲቀባው አዘዘው (9፥1-10፥16)። ከዚያም ሳሙኤል ሕዝቡን በምጽጳ ሰብስቦ፣ ንጉሥ እንዲነግሥላቸው መፈለጋቸው (10፥18-19) ኀጢአት መሆኑን አንሥቶ እንደ ገና ከወቀሳቸው በኋላ፣ ንጉሡን በዕጣ ለማስመረጥም ዋናው ሰው እርሱ ራሱ ሆነ፤ ዕጣው በሳኦል ላይ ወጣ፤ እግዚአብሔር የመረጠውም እርሱ መሆኑን ለሕዝቡ አሳወቀ (10፥24)። ሳኦል ይህ እንደ ሆነ ያኔውኑ የንጉሥነት ሥራ ውን አልጀመረም፤ በቀጥታ ወደ ቤቱ ሄደ ዕርሻውን ያርስ ጀመር (11፥5:7)። አሞናዊው ናዖስ የኢያቢስ ዘገለዓድ ሰዎች በፍርሀት እንዲዋጡ ባደረገ ጊዜ፣ "ሳኦል እኔ አለሁላችሁ" ብሎ ለመግጠም ሰራዊት አሰ ባሰበ፣ ወደ ጦር ግንባር ዘመተ፤ እስራኤልንም ድል አቀዳጀ። ጦርነቱን በድል አድራጊነት መወጣቱም ሳኦል እንዲነግሥ የእግዚአብሔር ፈቃድ ስለ መሆኑ የመጨረሻው ማረጋገጫ ማኅተም ሆነ (10፥24-12፥25 ይመ)።

እንግዲህ ዛሬም እንኳ ትክክለኛ መልስ የሚያሻው ጥያቄ በዚያን ጊዜ እስራኤል እስከዚህ ንጉሥ ያስፈልጋት ነበር ወይ? የሚል ነው። ንጉሥ እንዲኖራቸው የፈቀደ እግዚአብሔር ለመሆኑ የሚያጠራጥር አይደለም፤ ይሁን እንጂ ዛሬ ምድራዊ ንጉሥ በላያቸው ማንገሥ ከጀመሩ፣ ራሱ ንጉሥ ሆኖ ያስተዳድራ ቸው ከነበረው ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸው ቃል ኪዳን እንዴት አድርገው ሊጠብቁት ይችላሉ? የሳኦል በዓለ ንግሥ በተከበረበት ሰዓት፣ ሳሙኤል ሕዝቡ ንስሓ እንዲገባ፣ ከእግዚአብሔር ጋር ያለውንም ግንኙነት እንዲያድስ ያኔውኑ ባሳሰበ ጊዜ ይህ ችግር እንዲፈታ አድርጎአል (11፥14-12፥25፤ እንዲሁም የ10፥18-19 ማብ ይመ)።

ሳሙኤል ቃል ኪዳን አድሶ የንጉሥ አገዛዝ ሥርዐት ከመሠረተ በኋላ፣ በዙሪያው ካሉት የአሕዛብ ነገሥታት አገዛዝ ፈጽሞ ልዩ የሆነ ንጉሣዊ አስተዳደር በእስራኤል ምድር እንዲገኝ አድርጎአል። ንጉሥ በእስራኤል ምድር ያሻውን ሁሉ ማድረግ የሚችል ሳይሆን ሥልጣኑም፣ ኀይሉም በእግዚአብሔር ሕግና በነቢያት ቃል የተገደበ ነበር(10፥25፤12፥23)፤ ይህም ሳኦልን ብቻ ሳይሆን፣ ከእርሱ በኋላ በእስራኤል

ዙፋን ላይ የሚቀመጡትን ነገሥታት ሁሉ የሚመለከት ሥርዐት ነበር፤ ሥርዐቱም ንጉሥ መሣሪያ ሆኖ እግዚአብሔር በእርሱ አማካይነት የገዛ ሕዝቡን የሚገዛበት፣ ሕዝቡም በበኩሉ እንደ ንጉሡ ሁሉ ፍ ጹም ገዥአቸው እግዚአብሔር መሆኑን ዐውቀው የሚገዙበት ሥርዐተ መንግሥት ነበር (12፥14-15)::

ሳኦል ግን በእግዚአብሔር የበላይነት የሚተዳደረው መንግሥት ለሚጠይቀው ሕግ መገዛት አለ መፈለጉን ያሳየው ወዲያውኑ ነበር (ም13-15):: የነቢዩን የሳሙኤልን ቃል ጥሶ ፍልስጥኤማውያንን ለመ ውጋት በተዘጋጀና (13፥13) አማሌቃውያንን ፈጽሞ እንዲያጠፋቸው በሳሙኤል አማካይነት የተነገረ ውን የእግዚአብሔር ቃል (ም15) ለመስማት ፈቃደኛ ባልሆነ ጊዜ፣ ሳኦል የእግዚአብሔር መሣሪያ መሆኑ ቀረ፤ ሕዝቡንም በእርሱ አማካይነት መግዛቱ አበቃ፤ አለመታዘዙም በእግዚአብሔር ዘንድ መናቅን አስከተለበት (15፥23)

ቀሪው የመጽሐፈ ሳሙኤል ቀዳማዊ ክፍል (ም16-31) ዳዊት በሳኦል ምትክ መመረጡን፣ እዚያ ቦታ ለመድረስም የተጓዘባቸውን አስቸጋሪ ጐዳናዎች የሚዘረዝር ነው:: የሳኦል አገዛዝ ከእግዚአብሔር መንገድ በየጊዜው እየወጣ መሄዱ ቢቀጥልም፣ ዳዊት መንግሥቱን በኀይል ሊቀማው አልፈለገም፤ ነገሩን ሁሉ ለእግዚአብሔር ተወው:: በኋላም ሳኦል ከፍልስጥኤማውያን ጋር ባደረገው ጦርነት ቈሰለ፤ በፍልስጥኤ ማውያን እጅ መውደቁን ስለፈራም በገዛ እጁ ራሱን ገደለ፤ ሦስቱ የሳኦል ወንዶች ልጆች በጦርነቱ ላይ ሞቱ:: ከነዚህም አንዱ የዳዊት የልብ ወዳጅ ዮናታን ነበር (ም3)

የሁነቶች ቅደም ተከተል

ምንም እንኳ የ1ኛ ሳሙኤልና የ2ኛ ሳሙኤል ታሪኮች አንዳንዶቹ የዘመናትን ቅደም ተከተል የጠበቁ ቢሆኑም (ለምሳሌ 1ሳሙ6፥1፤ 7፥2፤ 8፥1:5፤ 13፥1፤ 25፥1፤ 2ሳሙ2፥10-11፤ 5፥4-5፤ 14፥28፤ 15፥7 ይመ)፣ እንደ እውነቱ ግን ጥንቅር መረጃዎቹ የዚህኛውን ዘመን ዋና ዋናውን የእስራኤል ታሪክ ድርጊት ትክክለኛ የዘመናት ቅደም ተከተል ጠንቅቀው አስቀምጠዋል ለማለት ያስቸግራል:: በትክክል ከሚታወቀው (2ሳሙ5፥4-5)፣ ዳዊት ከተወለደበት ቀንና ከዘመነ መንግሥቱ ቍጥር ልክ በስተቀር፣ የቀረው የታሪክ ዘመናት ቅደም ተከተል እስከዚህ የጠነቀቀ አይደለም፤ ሳኦል ሲነግሥ ዕድሜው ስንት እንደ ነበርና የግዛት ዘመኑ የቈየበትንም ጊዜ ቅደም ተከተል መጽሐፉ ጠንቅቆ ባለ መመዝገቡ የተከሠተው ችግር የተወለደበትንና ነግሦ መግዛት የጀመረበትን ጊዜ በትክክል ላለማወቅ የራሱን አስተዋፅኦ አድርጎአል:: ስለ ሳሙኤል የልደትና (1ሳሙ 1፥1) የሞት ጊዜ የሚያስረዳ የተጻፈ ነገር የለም፤ ይኸስም ይብዛ በከፊል፣ ከሳምሶን እንዲሁም ከሩት ከተወለደው ከዳዊት አያት ከቦዔዝ ዘመን ሳይጋጠም አልቀረም:: የእስራኤል ሽማግሌዎች ንጉሥ እንዲነግሥላቸው በጠየቁት ጊዜ፣ ሳሙኤል ዕድሜው ገፍቶ እንደ ነበር የሚያመለክት ነገር አለ (8፥1:5 ይመ):: የታሪኩ ቅደም ተከተል በትክክል ሊቀመጥ ካል ቻለባቸው ምክንያቶች አንዱ፣ ራሱ ጸሓፊው ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻው ድረስ ላለው ለሌላው ድርጊት እንጂ ለታሪኩ ሂደት ቅደም ተከተል እስከዚህ ሥራዬ ብሎ ትኵረት አለመስጠቱ ነው::

ለምሳሌ 2ሳሙ 7፥1 በቅደም ተከተሉ መሠረት ቦታው አሁን ያለበት ሳይሆን በ2ሳሙ 8፥1-14 ላይ እንደ ተጻፈው የዳዊትን ድል ማድረግ ተከትሎ መምጣት አለበት (የ2ሳሙ 7፥1፤8፥1 ማብ ይመ):: ሌላው ደግሞ፣ ሳኦል ከገባዖን ሰዎች ጋር ያደረገውን ውል ስላፈረሰ፣ በዳዊት ዘመን የተከሠተው ራብ ታሪክ ተጽፎ የሚገኘው በ2ሳሙ21፥1-4 ላይ ነው:: እንደ ታሪኩ ሂደት ቅደም ተከተል ግን፣ ይህ ታሪክ የተጻፈው በ2ሳሙ 15-18 ላይ እንደ ተጻፈው (2ሳሙ21፥1-2 ማብ ይመ)፣ አቤሴሎም ከማመፁ በፊት ነበር፤ ይሁን እንጂ ከዚህ የሚቀጥለው የጊዜ ሰሌት ይብዛም ይነስም የሳሙኤልንና የዳዊትን ዋና ዋና የጊዜ ቅደም ተከተል የሚያ መለክት ነው::

1105 ዓ.ቅ.ክ- ሳሙኤል የተወለደበት ዘመን (1ሳሙ 1፥20)
1080 ዓ.ቅ.ክ - ሳኦል የተወለደበት ዘመን
1050 ዓ.ቅ.ክ- ሳኦል ለንጉሥነት ተቀባ (1ሳሙ10፥1)
1040 ዓ.ቅ.ክ- ዳዊት የተወለደበት ዘመን
1025 ዓ.ቅ.ክ- ዳዊት በሳኦል ምትክ ተቀባ (1ሳሙ16፥1-13)
1010 ዓ.ቅ.ክ- ሳኦል ሞተ፤ ዳዊት በኬብሮን ተቀምጦ በይሁዳ ሁሉ ላይ ነገሠ (2ሳሙ 1፥1፤2፥1:4:11)
1003 ዓ.ቅ.ክ- ዳዊት መላውን እስራኤልን ጠቅልሎ ገዛ፤ ኢየሩሳሌምንም ያዘ (2ሳሙ5)
997-992 ዓ.ቅ.ክ- ዳዊት የተዋጋቸው ጦርነቶች (2ሳሙ8፥1-14)
991 ዓ.ቅ.ክ- ሰሎሞን ተወለደ (2ሳሙ 12፥24፤1ነገ3፥7፤11፥42)
980 ዓ.ቅ.ክ- ዳዊት ሕዝቡ እንዲቈጠር አደረገ (2ሳሙ 24፥1)
970 ዓ.ቅ.ክ- የዳዊት ዘመነ መንግሥት ፍጻሜ (2ሳሙ 5፥4-5፤ 1ነገ 2፥10–11)

አስተዋፅኦ

1. ንጉሥነት በእስራኤል እንዲመሠረት ያመቻቹ የታሪክ ቅደም ተከተል ሁኔታዎች ጅማሬ (1ሳሙ1-7)
   ሀ) የሳሙኤል ልደት፣ ወጣትነቱና ለነቢይነት መጠራቱ፤ በዔሊ ቤት ላይ የተወሰነ ፍርድ (1ሳሙ1-3)
   ለ) እስራኤል በፍልስጥኤማውያን ድል ሆነች፤ የእግዚአብሔር ታቦት ተማረከ፤ ተመለሰ፤ ሳሙኤል ዳኛና ታዳጊ በመሆን ያከናወናቸው ሥራዎች(1ሳሙ4-7)
2. በነቢዩ በሳሙኤል አመራር ንጉሥነት በእስራኤል ተመሠረተ (1ሳሙ 8-12)

ሀ) ሕዝቡ ንጉሥ እንዲኖረው ጠየቀ፤ ይህም ኀጢአት ነበር። እግዚአብሔርም ንጉሥ እንደሚያነግሥ ባቸው (እንደሚሰጣቸው) ፈቃዱ መሆኑን ገለጠ (1ሳሙ 8)።
ለ) ሳሙኤል ሳኦል ንጉሥ ይሆን ዘንድ ቀባው (1ሳሙ 9፥1-10፥16)
ሐ) ሳኦል ንጉሥ ይሆን ዘንድ ብዙ ሕዝብ ባለበት በምጽዳ ዕጣ ወጣለት (1ሳሙ 10፥17-27)
መ) ሳኦል ለንጉሥነት የመመረጡ ነገር፣ በአሞናውያን ላይ ባገኘው ድል ተቀባይነት አገኘ (1ሳሙ 11፥1-13)
ሠ) ሳሙኤል በጌልጌላ ላይ ሕዝቡን ሰብስቦ ቃል ኪዳኑን ባደሰበት ቀን፣ የሳኦል ንጉሥነት በታላቅ ሥነ ሥርዐት ተከበረ (1ሳሙ 11፥14-12፥25)

3. የሳኦል አገዛዝ ውድቀት (1ሳሙ 13-15)
4. ዳዊት በዙፋኑ ላይ ተቀመጠ፤ የሳኦል መንግሥት በተከታታይ ኀይሉና ብርታቱ እየቀነሰና እየተዳከመ ሄደ፤ በመጨረሻም ወደቀ (1ሳሙ 16፥1-2ሳሙ 5፥5)፤
ሀ) ዳዊት ተቀባ፤ ንጉሥ ሳኦልን በወታደርነት አገለገለ፤ ሕይወቱን ለማትረፍ ሸሸ፤ (1ሳሙ 16-26)
ለ) ዳዊት በፍልስጥኤም ምድር ጥገኛ ሆነ፤ ሳኦልና ወንዶች ልጆቹ በጦርነት ላይ ሞቱ (1ሳሙ 27-31)
ሐ) ዳዊት በይሁዳ ላይ ነገሠ (2ሳሙ 1-4)
መ) ዳዊት በመላው እስራኤል ላይ ነገሠ (2ሳሙ 5፥1-5)
5. ዳዊት ያከናወናቸው ሥራዎችና ያገኘው ታላቅ ክብር (2ሳሙ 5፥6-9፥12)
ሀ) ዳዊት ኢየሩሳሌምን ድል አድርጎ ያዛት፤ ፍልስጥኤማውያንንም አሸነፈ (2ሳሙ 5፥6-25)
ለ) ዳዊት ታቦቱን ወደ ኢየሩሳሌም አመጣ (2ሳሙ 6)
ሐ) እግዚአብሔር ለዘላለም ጸንቶ የሚኖር ሥርወ መንግሥት ለዳዊት እንደሚሰጠው ቃል ኪዳን ገባለት (2ሳሙ 7)።
መ) የዳዊት መንግሥት ሰፋ፤ በውስጥ አስተዳደሩም ፍትሕ ሰፈነ (2ሳሙ 8)
ሠ) ዳዊት ከዮናታን ጋር የገባውን ቃል ኪዳን እስከ መጨረሻው ጠበቀ (2ሳሙ 9)
6. የዳዊት ዘመነ መንግሥት ድክመቶችና ውድቀቶች (2ሳሙ 10-20)
ሀ) ዳዊት የዝሙት በደል ፈጸመ፤ነፍስም አጠፋ (2ሳሙ 10-12)
ለ) ዳዊት ልጆቹን አምኖንንና አቤሴሎምን በሞት አጣ (2ሳሙ 13–20)
7. የመጨረሻው የዳዊት ዘመነ መንግሥት ገጽታ (2ሳሙ 21-24)

የሳሙኤል መወለድ

1 በተራራማው በኤፍሬም አገር በአርማቴም መሴፋ የሚኖር ሕልቃና የተባለ አንድ ሰው ነበረ፤ እርሱም ኤፍሬማዊ ሲሆን፣ የኢያሬምኤል ልጅ፣ የኢሊዩ ልጅ፣ የቶሑ ልጅ፣ የናሲብ ልጅ፣ ነበረ። [2]እርሱም አንዲቱ ሐና፣ ሌላዪቱ ፍናና የተባሉ ሁለት ሚስቶች ነበሩት፤ ፍናና ልጆች ሲኖሯት፣ ሐና ግን ምንም ልጅ አልነበራትም።

[3]ያም ሰው ሁሉን ቻይ ለሆነው ለእግዚአብሔር ለመስገድና መሥዋዕት ለመሠዋት በየዓመቱ ከሚኖርበት ከተማ ወደ ሴሎ ይወጣ ነበር። በዚያም ሁለቱ የዔሊ ልጆች አፍኒንና ፊንሐስ የእግዚአብሔር ካህናት ነበሩ። [4]ሕልቃና ወደ ሴሎ ሄዶ መሥዋዕት የሚሠዋበት ወቅት በደረሰ ጊዜ ሁሉ፣ ለሚስቱ ለፍናና እንዲሁም ለወንዶችና ለሴቶች ልጆቿ ሁሉ ከሥጋው ድርሻቸውን ይሰጣቸው ነበር። [5]ሐናን ግን ይወዳት ስለ ነበር፣ ዕጥፍ ድርሻ ይሰጣት ነበር፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ማሕፀኗን ዘግቶት ነበር። [6]እግዚአብሔር ማሕፀኗን ስለ ዘጋም ጣውንቷ ታስቈጣት፣ ታበሳጫትም ነበር። [7]ይህም በየዓመቱ ይደጋገም ነበር፤ ሐና ወደ እግዚአብሔር ቤት በምትወጣበት ጊዜ ሁሉ፣ እስክ ታለቅስና መብላት እስኪያቅታት ድረስ ጣውንቷ ታበሳጫት ነበር። [8]ባሏ ሕልቃናም እርሷን፣ "ሐና ሆይ፤ ለምን ታለቅሻለሽ? ለምንስ አትበዪም? ልብሽስ ለምን ያዝናል? ከዐሥር ወንዶች ልጆች እኔ አልበልጥብሽምን?" ይላት ነበር።

[9]አንድ ጊዜ በሴሎ ሳሉ ከበሉና ከጠጡ በኋላ ሐና ተነሥታ ቆመች፤ በዚያ ጊዜ ካህኑ ዔሊ በእግዚአብሔር ቤት መቅደስ[u] መቃን አጠገብ በወንበር ላይ ተቀምጦ ነበር። [10]ሐናም በነፍሷ ተመርራ አብዝታ በማልቀስ ወደ እግዚአብሔር ጸለየች። [11]እንዲህም ብላ ስእለት ተሳለች፤ "የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤ የአገልጋይህን መዋረድ ተመልክተህ ብታስበኝና አገልጋይህን ሳትረሳት ወንድ ልጅ ብትሰጣት፣ በሕይወት ዘመኑ ሁሉ ለእግዚአብሔር እሰጠዋለሁ፤ ምላጭም በራሱ ላይ አይደርስም።"

[12]ሐና ባለማቋረጥ ወደ እግዚአብሔር በጸለየች ጊዜ፣ ዔሊ አፏን ይመለከት ነበር። [13]እርሷም በልቧ ትጸልይ ስለ ነበር፣ ከንፈሯ ይንቀሳቀስ እንጂ ድምጿ አይሰማም ነበር፤ ዔሊም እንደ ሰከረች አድርጎ ቈጠራት [14]እርሱም "ስካሩ የማይለቅሽ እስከ መቼ ድረስ ነው? የወይን ጠጅሽን ከአንቺ አስወግጂው" አላት።

[15]ሐናም እንዲህ ብላ መለሰችለት፤ "ጌታዬ

1፥1 ኢያ 17፥17-18፤ 25፥21፥20-22
1ሳሙ 9፥5፤
1ዜና 6፥27፡34
1፥2 ዘፍ 4፥19
1፥3 ቍ21፤
ዘፀ23፥14፤
ዘዳ12፥5-7፤
ኢያ18፥1፤
1ሳሙ 2፥19፤31፤
14፥3፥20፥6፥29፤
ሉቃ2፥41
1፥4 ዘፍ29፥34፤
ዘሌ7፥15-18፤
ዘዳ12፥17-18
1፥5 ዘፍ11፥30፤
29፥31፥37፥3
1፥6 ዘፍ16፥4
1፥7 2ሳሙ12፥17፤
መዝ102፥4
1፥8 ሩት4፥15
1፥9 1ሳሙ3፥3
1፥10 ኢዮ3፥20፤
7፥11፥10፥1፥21፥25፤
23፥2፥27፥2፤
ኢሳ38፥15፤
ኤር 20፥18
1፥11 ዘፍ 8፥1፤
17፥1፤ዘኍ6፥1-21፤
መሳ11፥30፥13፥5፡7፤
መዝ24፥10፥46፥7፤
ኢሳ 1፥9፤ሉቃ1፥15
1፥15 2ነገ4፥27፤
መዝ42፥4፤
62፥8፤ሰቆ2፥19

[u]9 የማደሪያ ድንኳን ማለት ነው

1፥1 *በአርማቴም፤* ይህ ስም በብሉይ ኪዳን ውስጥ የሚገኘው እዚህ ላይ ብቻ ነው፤ "ራማ" ለሚለውም ስም ሌላው መጠሪያ ነው (1፥19፤ 2፥11፤ 7፥17፤ 19፥18፤ 25፥1 ይመ)። ምናልባትም ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ከኤፍሬምና ከብንያም ድንበር ስምንት ኪሎ ሜትር ርቃ ከምትገኘው ከኵረብታማዋ አገር ከብንያም ራማ (ኢያ 18፥25 ይመ) ጋር ሳትመሳሰል አትቀርም። *የናሲብ፤* ይህ ስም ሰውንም ሆነ ቦታን የሚያመለክት ስለ መሆኑ በውል የሚታወቅ ነገር የለም። ሰውን የሚመለከት ከሆነ ናሲብ የተባለውን ዘር (1ዜና 6፥34-35)፣ ቦታን የሚያመለክት ከሆነ ደግሞ አርማቴም የተባለውን አካባቢ ያመለክታል (9፥5 ይመ)። *ኤፍሬማዊ፤* በዚህ ስፍራ ሕልቃና ኤፍሬማዊ ተብሎ ቢጠራም፣ ምናልባት ቤተሰቡ በኤፍሬም፣ ከተሞች ተሰጥተውት ከነበረው ከቀሃት ነገዶች የተገኘ ሌዋዊ ሳይሆን አይቀርም (ኢያ 21፥20-21፤ 1ዜና 6፥22-26 ይመ)።

1፥2 *ሁለት ሚስቶች፤* የዘፍ 4፥19፥16፥2፥25፥6 ማብ ይመ።

1፥3 *በየዓመቱ ... ይወጣ ነበር፤* ወንድ የሆነ ማንኛውም እስራኤላዊ በዓመት ሦስት ጊዜ በእግዚአብሔር ፊት ለመቅረብ ወደ ቤተ መቅደስ መሄድ አለበት (ዘፀ 23፥14-19፤ 34፥23፤ ዘዳ16፥16-17 ይመ)። እዚህ ላይ የተጠቀሰው በዓል የዳስ በዓል ሳይሆን አይቀርም። ይህ በዓል የሚከበረው ከምድረ በዳ ወደ ከነዓን በተደረገው ጕዞ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ስላደረገው እንክብካቤ ብቻ ሳይሆን (ዘሌ23፥43)፣ ይበልጡኑ በዚሁ ዓመት እግዚአብሔር ሕዝቡን በእህል አዝመራ መባረኩን በማሰብ ጭምር በደስታና በፈንጠዝያ የሚከበር በዓል ነው (ዘዐ16፥13-15)። እንዲህ ያለ ታላቅ በዓል በሚከበርበት ጊዜ ሐና መካን በመሆኗ በጠለቀ ሐዘን ውስጥ መገኘቷ እጅግ ልብን የሚነካ ነው። *ሁሉን ቻይ ለሆነው ለእግዚአብሔር፤* በሌላ አገላለጽ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ማለት ነው። እግዚአብሔር ለመጀመሪያ ጊዜ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ራሱን የገለጠበት ስም ነው። "ሰራዊት" የሚለው ቃል በዕብራይስጡ፣ (1) የጦር ሰራዊትን (ዘፀ 7፥4፤ መዝ 44፥9፤) (2) ሰማያውያን ፍጥረትን ማለትም ፀሓይን፣ ጨረቃንና ከዋክብትን (ዘፍ2፥1፤ዘዳ4፥19፤ኢሳ40፥26 ወይም (3) ልዩ ፍጥረታትን ማለትም መላእክትን (ኢሳ5፥14፤1ነገ 22፥19፤ መዝ 148፥2) የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። "የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር" የሚለው ስም በፍጥረተ ዓለማት ውስጥ ባሉት ፍጥረታት ሁሉ የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነት ያሳያል። እስራኤላውያን የንጉሥን አስተዳደር ከመፈለጋቸው ጕዳይ ጋር ሲያያዝ እግዚአብሔር በሰማይ ሰራዊትና (ዘዐ33፥2፤ኢያ5፥14፤መዝ68፥17፤ዕን 3፥8) በእስራኤል ሰራዊት (1ሳሙ 17፥45) ላይ "ጌታ ነው" መባሉ ትክክለኛ ይሆናል። *ሴሎ፤* መቅደስና የቃል ኪዳኑ ታቦት የተቀመጡበት በቤቴልና በሴኬም መካከል ያለ በኤፍሬም ውስጥ የሚገኝ ከተማ ነው (ኢያ18፥1፤መሳ 21፥9)።

1፥4 *መሥዋዕት፤* እዚህ ላይ የተጠቀሰው መሥዋዕት ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ኅብረትና አንድነት የሚመለከት ሲሆን፣ ስላደረገውም ምሕረት እርሱን በማመስገን የሚደረግ የደስታ መብል ነው (ዘሌ7፥11-18፤ ዘዐ12፥7፡17-18)።

1፥5 *እግዚአብሔር ማኅፀኗን ዘግቶት ነበር፤* ልጆችን የሚሰጥም ሆነ የሚነሣ እግዚአብሔር ነው (ዘፍ18፥10፤ 29፥31፤ 30፥2፡22)።

1፥6 *ጣውንቷ፤* የዘፍ16፥4ማብ ይመ።

1፥9 *ቤተ መቅደስ፤* እዚህና በ3፥3 ላይ የተጠቀሰው ማደሪያ "የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ" የሚል መጠሪያ ተሰጥቶታል፤ ደግሞም "የእግዚአብሔር ቤት" (ቍ7፥3፥15)፣ "የመገናኛው ድንኳን" 2፥22)፣ "መኖሪያዬ" (2፥32) ተብሎአል። ማደሪያው "ቤት"፣ "ቤተ መቅደስ" መባሉና በተጨማሪም መቃን ከፍሎችና በሮች በውስጡ መኖራቸው (3፥2፡15)፣ በዚህ ጊዜ ማደሪያው ትልቅና ቋሚ ሕንጻዎች መካከል መሆኑን ሲያመለክት፣ "ቤተ መቅደስ" መባሉ ትክክል ነው (ከኤር 7፥12፡14፡26፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥11 *ተሳለች፤* ዘፍ28፥20-22፤ ዘኍ21፥2፤መዝ50፥14፤ 76፥11፤116፥14፡18፤ 132፥2-5፤ ምሳ20፥25፤ 31፥2 ይመ። ሴቶች እንዴት መሳል እንዳለባቸው የሚገልጽ መመሪያ በዘኍ 30 ላይ ይገኛል። *ተመልክተህ፤* ሐና ያለችበትን ሁኔታ እንዲሁ ከማየት ያለፈ ነው (ቍ19፤ የዘፍ8፥1 ማብ ይመ)። *በሕይወት ዘመኑ ሁሉ፤* አንድ ሌዋዊ ከ25 ዓመት ዕድሜው ጀምሮ መላ ሕይወቱን ለአገልግሎት የሚሰጥበትን ሁኔታ ያመለክታል (ዘኍ 8፥23-26 ይመ)። *ምላጭም በራሱ ላይ አይደርስም፤* ሐና፣ እግዚአብሔር ስለ ሶምሶን የተናገረውን ዐይነት ስእለት ተሳለች (መሳ 13፥5)። ረጅም ጠጕር ለጌታ አገልግሎት መለየትን የሚያመለክትና ከናዝራዊነት ስእለት አንዱ መታወቂያ ነው (ዘኍ 6፥1-21 ይመ)። ይህ ስእለት ለተወሰነ ጊዜ የሚፈጸም እንጂ የዕድሜ ልክ ስእለት አይደለም።

1፥13 ሰክረች፤ እዚህ ላይ ዔሊ የፈጸመው ስሕተት በዚያ ዘመን የሰከሩ ሰዎች ወደ ቤተ መቅደስ መግባት የሚፈቀድላቸው መሆኑን ያመለክታል፤ የጊዜው ሃይማኖታዊና ግብረ ገባዊ አቋም የተበላሸ እንደ ነበረ የሚጠቍም ተጨማሪ ማስረጃ በመሳ 17፥21 ባሉት ታሪኮች ይገኛል።

ሆይ፤ ሰክሬ አይደለም፤ እኔ ልቧ ክፉኛ የታወከባት ሴት ነኝ፤ ልቤን በእግዚአብሔር ፊት አፈሰስሁ እንጂ፣ የወይን ጠጅም ሆነ ሌላ የሚያሰክር መጠጥ አልጠጣሁም:: [16]ይህን ያህል ጊዜ የጸለይሁት ከባድ ከሆነው ጭንቀቴና ሐዘኔ የተነሣ ስለ ሆነ፣ አገልጋይህን እንደ ምናምንቴ ሴት አት ቍጠረኝ::"

[17]ዔሊም፣ "በሰላም ሂጂ፤ የእስራኤል አምላክ የለመንሺውን ይስጥሽ" ሲል መለሰላት::

[18]እርሷም፣ "አገልጋይህ በፊትህ ሞገስ ታግኝ" አለች፤ ከዚያም መንገዷን ሄደች፤ ምግብም በላች፤ ከዚያም በኋላ በፊቷ ላይ ሐዘን አልታየም::

[19]በማግስቱ ጠዋት ተነሥተው *በእግዚ አብሔር* ፊት ሰገዱ፤ ከዚያም በራማ ወደ ሚገኘው ቤታቸው ሄዱ:: ሕልቃና ከሚስቱ ከሐና ጋር ተኛ፤ *እግዚአብሔርም* አሰባት፤ [20]ስለዚህ ሐና ፀነሰች፤ የእርግዝናዋ ወራት በተፈጸመ ጊዜም ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙንም፤ "ከእግዚአብሔር ለምኜዋለሁ" ስትል ሳሙኤል[ሀ] አለችው::

ሐና ሳሙኤልን ለእግዚአብሔር ሰጠች

[21]ሰውየውም ሕልቃና *ለእግዚአብሔር* ዓመታዊውን መሥዋዕት ለመሠዋት ስእለቱን ለማድረስ ቤተሰቡን ሁሉ ይዞ ወደ ሴሎ ወጣ:: [22]ሐና ግን አልሄደችም፤ እርሷም ባሏን፣ "ሕፃኑ ጡት ከተወ በኋላ፣ ወስጄ *በእግዚአብሔር* ፊት አቀርበዋለሁ፤ እስከ ሕይወቱ ፍጻሜም በዚያ ይኖራል" አለችው::

[23]ባሏ ሕልቃናም፣ "መልካም መስሎ የታየሽን አድርጊ፤ ጡት እስክታስጥዪው ድረስ እዚሁ ቆዪ፤ ብቻ *እግዚአብሔር* ቃሉን[ለ] ያጽናልሽ" አላት:: ስለዚህ ሐና ሕፃኑን ጡት እስክታስጥለው ድረስ እያጠባችው በቤቷ ተቀመጠች::

[24]ልጁ ጡት በተወ ጊዜ ከእርሱ ጋር አንድ የሦስት ዓመት ወይፈን[ሐ]፣ አንድ የኢፍ መስፈሪያ[መ] ዱቄትና አንድ አቍማዳ የወይን ጠጅ ወስዳ፣ በሴሎ ወዳለው ወደ *እግዚአብሔር* ቤት አመጣችው፣ ልጁም ገና ሕፃን ነበረ:: [25]ወይፈኑን ካረዱ በኋላም ልጁን ወደ ዔሊ አቀረቡት:: [26]ሐናም ዔሊን እንዲህ አለ ችው፤ "ጌታዬ ሆይ፤ በነፍስህ እምላለሁ፤ እዚህ ቦታ ላይ በአጠገብህ ቆማ ወደ *እግዚ አብሔር* ስትጸልይ የነበረች ያች ሴት እኔ ነኝ:: [27]ይህን ልጅ እንዲሰጠኝ ጸለይሁ፤ *እግዚ አብሔርም* የለመንሁትን ሰጠኝ:: [28]ስለዚህ እኔም *ለእግዚአብሔር* እሰጠዋለሁ፤ በሕይ ወት ዘመኑም ሁሉ *ለእግዚአብሔር* የተሰጠ ይሆናል::" እርሱም በዚያ *ለእግዚአብሔር* ሰገደ::

የሐና የምስጋና ጸሎት

2 ሐናም እንዲህ ብላ ጸለየች፤
"ልቤ *በእግዚአብሔር* ጸና፤
ቀንዴም[ሠ] *በእግዚአብሔር* ከፍ ከፍ አለ፤
አፌ በጠላቶቼ ላይ ተከፈተ፤
በማዳንህ ደስ ይለኛልና::
[2]"እንደ *እግዚአብሔር* ያለ ቅዱስ[ረ] ማንም
የለም፤
ከአንተም በቀር ሌላ የለም፤
እንደ አምላካችን ያለ ዐለት የለም::
[3]"ይህን ያህል በመታበይ አትናገሩ፤
እንዲህ ያለውም የእብሪት ቃል

1፥16 መዝ 55፥2
1፥17 ዘኍ25፥20፥21፤ ዘኁ 6፥26፤ 1ሳሙ 20፥42፤ 2ነገ5፥19፤ መዝ20፥3-5፤ ሐሥ15፥33
1፥18 ዘፍ18፥3፤ ሩት2፥13፤ሮሜ15፥13
1፥19 ዘፍ8፥1፤ 29፥31፤ኢሱ18፥25
1፥20 ዘፍ17፥19፤ 29፥32፤30፥6፤ ዘፀ2፥10፤ 1ሳሙ7፥5፤12፥23፤ 1ዜና6፥27፤ኤር15፥1፤ ማቴ1፥21፤ ዕብ11፥32
1፥21 ቍ3፤ ዘፍ28፥20፤ ዘኁ 30፥2፤ ዘዳ12፥11
1፥22 ዘፀ13፥2፤ ሉቃ2፥22
1፥23 ዘፍ21፥8፤ 25፥21
1፥24 ዘኍ15፥8-10
1፥27 1ሳሙ2፥20፤ መዝ66፥19-20
1፥28 መሳ13፥7
2፥1 ዘኁ10፥35፤ መዝ6፥8፡10፤13፥5፤1፤ 18፥2፤33፥21፤89፥17፡ 24፤148፥14፤ዘካ10፥7፤ ሉቃ1፥46-55
2፥2 ዘፍ49፥24፤ ዘፀ8፥10፤15፥11፤33፥22፤ ዘሌ11፥44፤ዘዳ32፥37፤ 2ሳሙ22፥2፡32፤23፥3፤ መዝ31፥3፤71፥3፤ ኢሳ40፥25፤46፥5
2፥3 ኢሳ22፥22፤ 1ሳሙ16፥7፤1ነገ8፥39፤ 1ዜና28፥9፤ 2ዜና6፥30፤ መዝ17፥10፤31፥18፤ 73፥8፤75፥4፤94፥4፤ ምሳ15፥11፤ 16፥2፤ 24፥11-12፤ ኤር11፥20፤17፥10

[ሀ]20 በዕብራይስጡ ሳሙኤል የሚለው ቃል ድምፅ *እግዚአብሔር ሰማ* ከሚለው ሐረግ ጋር ይመሳሰላል::
[ለ]23 የሙት ባሕር ጥቅል፣ የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስቱ ትርጕም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን *ቃልሽን* ይላል::
[ሐ]24 የሙት ባሕር ጥቅልል፤ የሰብዓ ሊቃናትና የሱርቱ ትርጕም ከዚህ፤ ጋር ይስማማል የማስሬቱ ቅጅ ግን *ሦስት ወይፈን* ይላል::
[መ]24 22 ሊትር ያህል ነው::
[ሠ]1 በዚህ ስፍራና በቍጥር 10 ላይ *ቀንድ* የጥንካሬ ምልክት ነው
[ረ]2 ወይም *አንድ ቅዱስ*

1፥16 *ምናምንቴ፤* የዘዳ13፥13 ማብ ይመ::

1፥20 *ሳሙኤል፤* እግዚአብሔር ሰማኝ ማለት ነው::

1፥21 *ዓመታዊ መሥዋዕት፤* የቍ3-4 ማብ ይመ:: *ስእለ ቱን፤* በብሉይ ኪዳን ምስጋና ለማቅረብ ለእግዚአብሔር የተገባ ውን ስእለት መፈጸም የተለመደ የሃይማኖት ሥርዐት ነበረ (ዘሌ 7፥16፤ መዝ 50፥14፤ 56፥12፡66፥13-15፤ 116፥17-18፤ ኢሳ 19፥21):: በዚህም መሠረት ሕልቃና እንደማንኛውም ሰው እግዚ አብሔር እህሉንና ከብቱን እንዲባርክለት ተስሎ፣ ስእለቱ ከደ ረሰለት በኋላ በዓመቱ የቂጣ በዓል ላይ ምስጋና ሊያቀርብ ሳይ መጣ አልቀረም (የቍ 3 ማብ ይመ)::

1፥22 *ጡት ከተወ በኋላ፤* በምሥራቁ ዓለም አንድን ሕፃን ሦስት ዓመት ወይም ከዚያ በላይ የእናቱን ጡት እንዲጠባ ማድ ረግ የተለመደ ነበር::

1፥23 *ቃሉን፤* እግዚአብሔር ከዚህ በፊት የተናገረው ቃል አልተጠቀሰም፤ ምናልባት ዔሊ በቍ17 ላይ የተናገረውን የሚመ ለከት ሊሆን ይችላል::

1፥26 *በነፍስህ እምላለሁ፤* የተናገሩትን ቃል እውነተኛነት ለማስረገጥ የሚነገር፣ የተለመደ ሐረግ ነው::

2፥1 *ጸለየች፤* የሐና ጸሎት፣ "የጸሎት መዝሙራት" እንደ ሚባሉት እንደ ዳዊት መዝሙራት ሁሉ፣ ለእግዚአብሔር የሚቀ ርብ የውዳሴና የምስጋና መዝሙር ነው (መዝ 72፥20):: የማር ያም የምስጋና ጸሎት (ሉቃ1፥46-55) "የአዲስ ኪዳን የምስጋና ቅኔ" እንደሚባል ሁሉ፣ ይህም ተመሳሳይ በመሆኑ አንዳንድ ጊዜ "የብሉይ ኪዳን የምስጋና ቅኔ" ተብሎ ይጠራል፤ ከዘካርያስ የቡ ራኬ መዝሙር ጋርም የሚመሳሰልበት መንገድ አለው (ሉቃ 1፥67-79):: የሐና የምስጋና መዝሙር በሁለተኛ ሳሙኤል መጨረሻ ላይ በሚገኘው የዳዊት መዝሙር ውስጥ በብዛት ተስተጋብቶአል (2ሳሙ 22):: በዚህ ስፍራና በ2ሳሙ22 ያሉት መዝሙሮች የመጽሐፉን ታሪክ ዋና ሐሳብ ሲያመለክቱ፣ የእግዚ አብሔርን መንገድ በማሳየት ምስጋናና ውዳሴ ላይ ያተኵራሉ:: ሐና በጸሎቷ እስራኤል ስለምትገባበት አዲስ ሕይወትና በልጇ በሳ ሙኤል በኩልም ስለሚመሠረተው ንጉሣዊ አስተዳደር ትንቢት ትናገራለች:: *ልቤ በእግዚአብሔር ጸና፤* የሐና በእግዚአብሔር መደገፍ የተመሠረተው ባገኘችው ልጅ ሳይሆን፣ ጸሎቷን በመለሰላት በእግዚአብሔር ላይ ነው:: *ቀንዴ ... ከፍ ከፍ አለ፤* ከዘዳ 33፥17፤ መዝ 75፥5፡10፤ 92፥10፤112፥9፤ ሉቃ1፥69 ጋር ያነጻጽሩ:: ቀንድ በእግዚአብሔር ከፍ ከፍ ሲል፣ አንድ ሰው ከውርደት ወደ ክብርና ኀይል ተሻልፎአል ማለት ነው::

2፥2 *ከአንተም በስተቀር ሌላ የለም፤* 2ሳሙ 7፥22፤ ዘፀ 4፥39፤ኢሳ45፥6ይመ:: *ዐለት፤* ይህ በዘይቤያዊ አገላለጽ የቀረበው ቃል የእስራኤልን አምላክ ብርታትና ጽናት እንዲሁም ምን ጊዜም የማይናወጥ የሕዝቡ አለኝታ መሠረት መሆኑን የሚያመ ለክት ነው:: 2ሳሙ22፥32፤ ዘዳ32፥4፡31፤ መዝ18፥31፤ኢሳ30፥29፤ 44፥8 ይመ::

2፥3 *በመታበይ አትናገሩ፤* የፍናናን፣ (የዔሊን ልጆች፣ የፍልስጥኤማውያንን፣ የሳዖልን፣ የናባልን፣ የጎልያድን፣ የአቤ ሴሎምን፣ የሳሚንና፣ የሳባን) ባሕርይ ያመለክታል:: *እግዚአብሔር*

ከአፋችሁ አይውጣ፤
እግዚአብሔር ዕውቀት ዐዋቂ ነውና፤
ሥራም ሁሉ በእርሱ ይመዘናል።

4“የኀያላን ቀስቶች ተሰባብረዋል፤
ደካሞች ግን በኀይል ታጥቀዋል።
5ጠግበው የነበሩ ለእንጀራ ሲሉ ተገዙ፤
ተርበው የነበሩ ግን እንጀራ ጠገቡ፤
መካኒቱ ሰባት ልጆች ወልዳለች፤
ብዙ ወንዶች ልጆች ወልዳ የነበረችው
ግን መከነች።
6“እግዚአብሔር ይገድላል፤ ያድናልም፤
ወደ መቃብር[ሸ] ያወርዳል፤ያወጣልም።
7እግዚአብሔር ያደኸያል፤ ያበለጽጋልም፤
ያዋርዳል፤ ከፍ ከፍም ያደርጋል።
8እርሱ ድኻውን ከትቢያ ያነሣል፤
ምስኪኑንም ከጕድፍ ከፍ ከፍ ያደርጋል፤
ከመኳንንቱ ጋር ያስቀምጣቸዋል፤
የክብር ዙፋንም ያወርሳቸዋል።

“የምድር መሠረቶች የእግዚአብሔር ናቸውና፣
ዓለምን በእነርሱ ላይ አድርጎአል።
9እርሱ የቅዱሳኑን እግር ይጠብቃል፤
ክፉዎች ግን በጨለማ ውስጥ ይጣላሉ፤

“ሰው በኀይሉ ድል አያደርግም፤
10ከእግዚአብሔር ጋር የሚጣሉ ይደቃሉ፤
እርሱ ከሰማይ ያንጐደጕድባቸዋል፤
እግዚአብሔር እስከ ምድር ዳርቻ ይፈርዳል።

“ለንጉሡ ኀይልን ይሰጣል፤

2፥4 2ሳሙ1፥27፤ መዝ37፥15፤46፥9፤ 76፥3፤ኢዩ17፥9፤ ኢሳ40፥31፤41፥1፤ 52፥1፤57፥10
2፥5 መዝ113፥9፤ ኢሳ54፥1፤ኤር15፥9፤ ሉቃ1፥53
2፥6 ዘዳ32፥39፤ ኢሳ 26፥19፤ ሕዝ37፥3፡12
2፥7 ዘዳ8፥18፤ ኢዮ 5፥11፤40፥12፤ መዝ 75፥7፤ ኢሳ2፥12፤ 13፥11፤22፥19፤ ዳን4፥37
2፥8 2ሳሙ7፥8፤ 1ነገ16፥2፤ኢዮ15፥7፤ 36፥7፤38፥4፤ መዝ 72፥12፤ 104፥5፤ 107፥41፤113፥7-8፤ 145፥14፤146፥8፤ ምሳ8፥29፤ኢሳ22፥23፤ 40፥12፤ኤር10፥12፤ ሕዝ21፥26፤ ያዕ2፥5
2፥9 1ሳሙ17፥47፤ ኢዮ10፥22፤ መዝ 33፥16-7፤91፥12፤ 121፥3፤ዘዳ18፥31፤6፤ 7፥29-34፤ምሳ2፥8፤ 3፥26፤ኢሳ5፥30፤ 8፥22፤59፥9፤60፥2 ኤር13፥16፤አሞ5፥18፡ 20፤ሰፎ1፥14-15፤ ዘካ4፥6፤ማቴ8፥12 ኢዮ 37፥4፡5፤8፥1፤

የመሲሑንም ቀንድ ከፍ ከፍ ያደርጋል።”

11ከዚያ በኋላ ሕልቃና ወደ ቤቱ ወደ ራማ ሄደ፤ ብላቴናው ግን በካህኑ በዔሊ ፊት እግዚአብሔርን ያገለግል ነበር።

የዔሊ ልጆች ክፉ ድርጊት

12የዔሊ ልጆች ምናምንቴዎች ነበሩ፤ እግዚአብሔርንም አይፈሩም ነበር። 13በዚያን ጊዜ ካህናቱ ከሕዝቡ ጋር ባላቸው ግንኙነት የሚፈጽሙት ወግ ነበር፤ ይኸውም ማንም ሰው መሥዋዕት በሚያቀርብበት ጊዜ፣ ሥጋው እየተቀቀለ ሳለ የካህኑ አገልጋይ ሦስት ጣት ያለውን ሜንጦ ይዞ ይመጣል፤ 14ወደ ድስቱ ወይም ወደ ቶፋው ወይም ወደ አፍላሉ፣ ወይም ወደ ምንቸቱ ይሰደዋል። ከዚያም ካህኑ ሜንጦው ያወጣውን ማናቸውንም ሥጋ ለራሱ ይወስደዋል። ወደ ሴሎ የሚመጡትን እስራኤላውያን ሁሉ የሚያስተናግዱት በዚህ ዐይነት ነበር። 15ነገር ግን ሥቡ ገና ከመቃጠሉ በፊት የካህኑ አገልጋይ መጥቶ መሥዋዕት የሚያቀርበውን ሰው፣ “ካህኑ ጥሬውን እንጂ የተቀቀለውን ሥጋ ከአንተ ስለማይቀበል፣ ለካህኑ የሚጠበስ ሥጋ ስጠኝ” ይለው ነበር።

2፥10 ዘፀ15፥6፤ 19፥16፤ዘዳ33፥17፤1ሳሙ7፥10፤12፥17፤ 2ሳሙ22፥14፤መዝ18፥1፡13፤21፥1፤29፥3፤59፥16፤89፥24፤96፥13፤98፥9፤ኢሳ66፥6፤ማቴ25፥31-32፤ሉቃ1፥69 2፥11 ቍ18፤ዘኍ16፥9፤ ኢሱ18፥25፤ 1ሳሙ3፥1 2፥12 ኤር2፥8፤9፥6 2፥13 ዘሌ7፥35-36፤

[ሸ]6 ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል

ስምሳክ ዐዋቂ ነውና፤ 16፥7፤ 1ነገ8፥39፤መዝ139፥1-6 ይመ።

2፥4-5፤ የፍጥረቱ ሁሉ ባለቤት የሆነው እግዚአብሔር በፈቀደ ጊዜ፣ ከተፈጥሮ ሕግ በላይ የሆኑ ድንቅ ሥራዎችን እንደሚሠራ ሐና የለት ተዕለት እይታዋን በማስታወስ የእግዚአብሔርን ታምረኛ ሥራ ትገልጣለች።

2፥5 *ሰባት ልጆች፤* የሩት 4፥15 ማብ ይመ።

2፥6-8፤ የሕይወትና የሞት፣ የብልጽግናና የድኽነት መፈራረቅ የሚወሰነው በእግዚአብሔር ሉዓላዊ ኀይል መሆኑን ሐና ትናገራለች፤ ይህም እውነታ በሚከተሉት ትረካዎች ተገልጾአል (ዘፀ32፥29፤1ነገ17፥20-24፤2ነገ4፥32-35፤ዮሐ5፥21፤11፥41-44 ይመ)።

2፥6 *መቃብር፤* ሲኦል ማለት ነው፤ የዘፍ37፥35ማብ ይመ።

2፥8 *የምድር መሠረቶች፤* በብሉይ ኪዳን በተለይ ሰዎች የሚኖሩበትን የብስ የሚያመለክት የተለመደ አገላለጽ ነው (ዘፍ 1፥10)፤ ይሁን እንጂ ይህ ሐረግ የፍጥረተ ዓለምን አሠራር ንድፈ ሐሳብ የሚያስተምርም አይደለም (ኢዮ 9፥6፤38፥6፤ መዝ 75፥3፤104፥5፤ ዘካ12፥1 ይመ)።

2፥9 *የቅዱሳኑን፤* ለእግዚአብሔር ታማኝ የሆኑትን ሰዎች የሚያመለክት ነው። የዕብራይስጡ ቃል እግዚአብሔርንና ሕዝቡን (2ሳሙ22፥26፤መዝ18፥25) በተለይም የርስ በርስ ግንኙነታቸውን የሚያሳይ ነው (መዝ12፥1፡3 2፥6፤ ምሳ12፥8 ይመ)። *እግር ይጠብቃል፤* በጥንቷ እስራኤል አብዛኛውን ጊዜ ከአንዱ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ የሚሄደው በእግር ሲሆን፣ መሬቱም ድንጋያማና አስቸጋሪ ነበረ (መዝ 91፥11-12፡ 121፥3 ይመ)።

2፥10 *ይፈርዳል፤* ፍትሕንና ርትዕን ያሰፍናል ማለት ነው (መዝ 96፥13፤ 98፥9 ይመ)።*እስከ ምድር ዳርቻ፤* መንግሥታትንና ሕዝቦችን ሁሉ ማለት ነው (ዘዳ 33፥17፤ ኢሳ45፥22 ይመ)። *ለንጉሡ፤* በዚህ ስፍራ በእስራኤል ስለሚመሠረተው ንጉሣዊ አስተዳደርና ከዳዊት ዘር ስለሚገኘው መሲሕ፣ ሐና በጸሎቷ ትንቢት ተናግራለች (ሉቃ 1፥69)። ትንቢቱም በክርስቶስና በእግዚአብሔር ጠላቶች ላይ ክርስቶስ ባገኘው ፍጹም ድል በመጨረሻ ተፈጻሚነትን አግኝቶአል። *ቀንድ፤* የቍ1 ማብ ይመ። *የመሲሑንም፤* “እግዚአብሔር የቀባው” የሚለው ቃል ለመጀመሪያ ተጽፎ የምናገኘው እዚህ ቦታ ላይ ነው። ካህናትም እንዲሁ ለእግዚአብሔር ሥራ የተቀቡ ናቸው (ዘፀ28፥41፤ዘሌ4፥3 ይመ)። ንጉሥ ከይሁዳ ነገድ እንደሚወጣ መጀመሪያ በያዕቆብ ተተንብዮአል (ዘፍ49፥10)። ንግሥናውም በበለዓም ንግር ተገልጾአል (ዘኍ 24፥7፡17)። እንዲሁም ሕዝቡ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ከገቡ በኋላ፣ እግዚአብሔር የመረጠውን ንጉሥ እንደሚያነግሥላቸው በዘዳ 17፥14-20 ላይ ተጽፎአል። በሁለቱም የሳሙኤል መጻሕፍት ይህን የመሰለ በእግዚአብሔር ፈቃድ የሚመራ መንግሥት በዳዊት እንደሚመሠረት እናያለን፤ ስለዚህ ሐና፣ በእስራኤል ምድር ስለሚመሠረተው ንጉሣዊ አስተዳደር፣ ምክንያት የሆነውን ልጇን ለእግዚአብሔር ስትሰጥ፣ ስለ ንጉሣዊ አስተዳደር ትንቢት መናገሯ ሙሉ በሙሉ ትክክል ነበር።

2፥11 *ያገለግል ነበር፤* ሊቀ ካህናቱን በአገልግሎት ያግዝ ነበር ማለት ነው። *በእግዚአብሔር ፊት፤* “በእግዚአብሔር ቤት” (1፥24) ማለት ነው።

2፥12 *ምናምንቴዎች፤* የዘፀ 13፥13 ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን የማይፈሩ፤* በቀጥታ ሲተረጐም፣ “እግዚአብሔርን አያውቁም” ማለት ነው። በብሉይ ኪዳን አስተሳሰብ፣ “እግዚአብሔርን ማወቅ” ማለት እንዲሁ በአእምሮ ማወቅ ብቻ ማለት ሳይሆን፣ ከእርሱ ጋር ኅብረት ማድረግና በአንድ ሰው የግል ሕይወት እግዚአብሔር ያለውን መብት መቀበል ማለት ነው። ቃሉ ብዙውን ጊዜ የቃል ኪዳን ትስስር የሚያመለክት ነው (ኤር31፥34፤ሆሴ13፥4 ይመ)።

2፥13-16፤ ከቍ13-14 ያለው በግልጽ እንደሚያመለክተው፣ ሜንጦው ከኅብረት መሥዋዕቱ (ዘሌ7፥31-36፤10፥14-15፤ ዘዳ18፥1-5) ተመጣጣኝ የሆነውን የካህኑን ድርሻ መርጦ ያወጣል ተብሎ የሚታመንበት አሠራር ነበር። ከ15-16 ያሉት ቍጥሮች ታዲያ የዔሊ ልጆች ከላይ የተጠቀሰውን ሕግና ልማድ እንዴት በትዕቢት እንደጣሱት ያሳያሉ።

2፥15 *ስቡ ገና ከመቃጠሉ በፊት፤* በመሠዊያው ላይ የእግዚአብሔር ድርሻ ሆኖ የሚቀበለውን ማለት ነው (ዘሌ3፥16፤4፥10፡26፡31፡35፤7፥28፡30-31፤17፥6 ይመ)። *የሚጠበስ፤* በሕጉ መሠረት የካህናቱ ድርሻ ከሚቀቀለው ላይ የሚነሣ ነው (ዘኍ 6፥19-20)። የካህናቱን ድርሻ መጥበስ ሕጉ በየትኛውም ስፍራ አይከለክልም፤ እዚህ ላይ በግልጽ የተጠቀሰው ግን የፋሲካውን በግ አስመልክቶ ነው (ዘፀ12፥8-9፤ዘዳ16፥7)። ይህ ክፍል የካህናቱን ድርሻ መጥበስ ሕጋዊ አይደለም የሚል ይመስላል።

2፥16 *በግድ፤* የካህኑን ድርሻ ማቅረብ በኀይል ሳይሆን

[16]ሰውየውም፣ "በመጀመሪያ ሥቡ ይቃጠል፤ ከዚያ በኋላ የምትፈልገውን ትወስዳለህ" ቢለው እንኳ አገልጋዩ፣ "አይሆንም፤ አሁኑኑ ስጠኝ፤ ያለዚያ በግድ እወስዳለሁ" ይለው ነበር።

[17]ለእግዚአብሔር የሚቀርበውን መሥዋዕት ይንቁ ስለ ነበር[+]፣ ይህ የወጣቶቹ ኀጢአት በእግዚአብሔር ፊት እጅግ ታላቅ ነበረ።

[18]ብላቴናው ሳሙኤል ግን ከበፍታ የተሠራ ኤፉድ ለብሶ በእግዚአብሔር ፊት ያገለግል ነበር። [19]እናቱም ከባሏ ጋር ዓመታዊ መሥዋዕት ለማቅረብ በምትሄድበት ጊዜ ሁሉ ትንሽ መደረቢያ እየሠራች ይዛለት ትሄድ ነበር። [20]ዔሊም፣ "በጸሎት ባገኘችውና ለእግዚአብሔር በሰጠችው ልጅ ምትክ እግዚአብሔር ከዚህችው ሴት ዘር ይስጥህ" እያለ ሕልቃናንና ሚስቱን ይመርቃቸው ነበር፤ ከዚያ በኋላ ወደ ቤታቸው ይመለሱ ነበር። [21]እግዚአብሔርም ሐናን ባረካት፤ ፀነሰችም፤ ሦስት ወንዶች፣ ሁለት ሴቶች ልጆችም ወለደች። ብላቴናውም ሳሙኤል በእግዚአብሔር ፊት አደገ።

[22]በዚህ ጊዜ ዔሊ እጅግ አርጅቶ ነበር፤ ልጆቹም በመላው እስራኤል ያደርጉ የነበረውን፣ በመገናኛውም ድንኳን ደጃፍ ከሚያገለግሉ ሴቶች ጋር ዝሙት መፈጸማቸውን ሰማ። [23]ስለዚህም እንዲህ አላቸው፤ "ስለምትፈጽሙት ክፉ ድርጊት ከመላው ሕዝብ እሰማለሁ፤ ለምን እንዲህ ያለ ነገር ታደርጋላችሁ? [24]ልጆቼ ሆይ፤ ትክክል አይደላችሁም፤ በእግዚአብሔር ሕዝብ መካከል ተሠራጭቶ የምሰማባችሁ ወሬ ጥሩ አይደለም። [25]አንድ ሰው ሌላውን ቢበድል፣ እግዚአብሔር[a] ጣልቃ ገብቶ ይፈርዳል፤ ነገር ግን ሰው እግዚአብሔርን ቢበድል፣ ማን ይማልድለታል?" ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ሊያጠፋቸው ስለ ፈለገ፣ ልጆቹ የአባታቸውን ተግሣጽ አልሰሙም።

[26]ብላቴናውም ሳሙኤል በአካልና በሞገስ በእግዚአብሔርና በሰው ፊት እያደገ ሄደ።

በዔሊ ቤተ ሰብ ላይ የተነገረ ትንቢት

[27]በዚህ ጊዜ አንድ የእግዚአብሔር ሰው ወደ ዔሊ መጥቶ እንዲህ አለው፤ "እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'የአባትህ ቤት በግብፅ ምድር በፈርዖን እጅ በነበረ ጊዜ ራሴን ገለጥሁለት? [28]የእኔ ካህን እንዲሆን፣ ወደ መሠዊያዬ እንዲወጣ፣ ዕጣን እንዲያጥን፣ በፊቴም ኤፉድ እንዲለብስ ከእስራኤል ነገዶች ሁሉ አባትህን መረጥሁት። ደግሞም እስራኤላውያን በእሳት የሚያቀርቡትን ቍርባን ሁሉ ለአባትህ ቤት ሰጠሁ። [29]ታዲያ በማደሪያዬ እንዲቀርብ ያዘዝሁትን መሥዋዕትና ቍርባን የናቃችሁ ለምንድን ነው? አንተና ልጆችህ ሕዝቤ እስራኤል ካቀረበው ቍርባን ሁሉ ምርጥ ምርጡን በልታችሁ ራሳችሁን በማወፈር ከእኔ ይልቅ ልጆችህን የምታከብራቸው ስለ ምንድን ነው?"

[30]"ስለዚህ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'ቤትህና የአባትህ ቤት በፊቴ ለዘላለም ያገለግሉኝ ዘንድ ተስፋ ሰጥቼ ነበር፤' አሁን ግን እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'ይህን ከእንግዲህ አላደርገውም፤

2፥16 ዘሌ3፥3፡14-16፤ 7፥35-36፤
2፥17 ቍ22፡29፤ ዘኍ16፥14፥11፤ኤር 7፥21፤ሕዝ22፥26፤ ሚል2፥7-9
2፥18 ቍ11፡28፤ 1ሳሙ22፥18፤23፥9፤ 2ሳሙ6፥14፤ 1ዜና15፥27
2፥19 1ሳሙ 1፥3
2፥20 1ሳሙ 1፥27
2፥21 ዘፍ21፥1፤ መሳ13፥24፤ ሉቃ1፥80፤ 2፥40
2፥22 ቍ17፤ ዘፀ 38፥8
2፥25 ዘፀ4፥21፤ 32፥10፤ዘኍ11፥2፤ ኢሱ11፥20፤1ሳሙ 3፥14፤1ነገ13፥6፤ ኢዮ9፥33፤መዝ 106፥30፤ኢሳ1፥18፤ 22፥14፤ኤር15፥1፤ ዕብ10፥26
2፥26 መሳ13፥24፤ ምሳ3፥4፤ሉቃ2፥5
2፥27 ዘዳ33፥1፤ መሳ13፥6
2፥28 ዘፀ28፥1፤ 30፥7፤ዘሌ7፥35- 36፤1ሳሙ22፥18፤ 23፥6፡9፤30፥7
2፥29 ቍ12-17፤ ዘዳ 12፥5
2፥30 ዘፀ29፥9፤ መዝ50፥23፤91፥15፤ ምሳ8፥17፤ኢሳ53፥3፤ ኤር18፥10፤ናሆ3፥6፤ ሚል2፥9

[+]17 ወይም የሚንቁ ሰዎች ስለነበሩ።
[a]25 ወይም መሳፍንት

በበጎ ፈቃድ ለአምልኮ በሚመጡ ሰዎች የሚፈጸም ተግባር ነው (ዘሌ 7፥28-36፤ዘዳ18፥3 ይመ)።

2፥18 *ሳሙኤል ግን፤* ጸሐፊው ከ 2፥11-4፥1 ባለው ክፍል የሳሙኤልንና የዔሊን ልጆች ጠባይና አድራጎት በዝርዝር እያነጻጸረ ያቀርባል። *ከበፍታ የተሠራ ኤፉድ፤* እግዚአብሔርን በቤተ መቅደሱ የሚያገለግሉት ካህናት የሚለብሱት ልብስ ተክህኖ ነው (22፥18፤ 2ሳሙ6፥14 ይመ)። ወጥ ሆኖ የተሰፋና ረጅም እጅጌ የሌለው ልብስ ሲሆን፣ ሊቀ ካህናቱ ከሚለብሰው ኤፉድ የተለየ ነው (የቍ 28 ማብ ይመ፤ ከዘፀ39፥1-26 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥19 *ዓመታዊ መሥዋዕት፤* የ1፥3 ማብ ይመ። *ትንሽ መደረቢያ፤* ጕልበት ላይ የሚደርስ እጅጌ የሌለው ልብስ ሲሆን፣ ከውስጥ ልብስ በላይ ከኤፉድ ሥር የሚለበስ ነው (15፥27፤ 18፥4 ይመ)።

2፥22 *በመገናኛውም ድንኳን ደጃፍ ከሚያገለግሉ ሴቶች ጋር ዝሙት መፈጸማቸውን፤* ዘፀ38፥8 ይመ። እንደ እነዚህ ዐይነቶቹን ሴቶች በሚመለከት እዚህ ላይ እንጂ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ሌላ ስፍራ ላይ አናገኝም። ምናልባት ሴቶቹ ያከናውኑ የነበረው የጽዳት ሥራና የመሳሰለውን አነስተኛ ሥራ ሊሆን ይችላል፤ ይህ ግን በሙሴ መጻሕፍት ከተጠቀሰው የሌዋውያን አገልግሎት ጋር ፈጽሞ ሊገናኝ አይችልም (ዘኍ1፥50፤3፥6-8፤8፥15፤ 16፥9፤18፥2-3)። ይህ አስጸያፊ የዔሊ ልጆች ድርጊት ከነዓናውያን በቤተ ጣዖቶቻቸው 'ዘርን የማፍራት ሥርዐት' በሚል የሚፈጽሙትን የሚያመለክት ነው (1ነገ14፥24፤ 15፥12፤ 22፥46 ይመ)። ይህም ልማድ እግዚአብሔርን መድፈርና ቤቱንም ማርከስ እንደ ሆነ በሕጉ ተጽፎአል (ዘዳ23፥17-18)።

2፥23 *እንዲህ አላቸው፤* ዔሊ ልጆቹን ገሠጻቸው እንጂ ከአገልግሎቱ አላገዳቸውም፤ እግዚአብሔር ግን አስወገዳቸው።

2፥25 *እግዚአብሔር፤* ዔሊ በዚህ ላይ የሚናገረው፣ አንድ ሰው ሌላውን ሰው ቢበድል፣ ሦስተኛ ሰው በመካከል ገብቶ ጕዳዩን ሊመለከትና ሊፈርድ እንደሚችል ነው። ሰው እግዚአብሔርን ቢበድል ግን ማን ሊቆምለት ይችላል? ተበዳዩም፣ ፈራጁም እግዚአብሔር ስለ ሆነ ጕዳዩ እጅግ አስቸጋሪ ሊሆን እንደሚችል ይገልጻል። *እግዚአብሔር ሊያጠፋቸው ስለ ፈለገ፤* ጸሐፊው ይህን ሐሳብ ሲገልጽ የዔሊን ልጆች ለመደገፍ ሳይሆን፣ የአባታቸው የዔሊ ተግሣጽ የተሰነዘረው እጅግ ዘግይቶ እንደ ነበር ለማመልከት ነው። የዔሊም ልጆች በክፉ ድርጊታቸው ቀጠሉበት፤ እግዚአብሔርም በእነርሱ ላይ ፍርዱን አጸና (ቍ 34፡ ኢሱ11፥20 ይመ)።

2፥26 *እያደገ፤* በእግዚአብሔርና በሰውም ፊት ሞገስ እያገኘ ሄደ፤ ከሉቃ2፥52 ጋር ያነጻጽሩ።

2፥27 *የእግዚአብሔር ሰው፤* አብዛኛውን ጊዜ ነቢያት ተለይተው የሚጠሩበት ስም ነው (9፥6፡10፤ዘዳ33፥1፤ ኢሱ 14፥6፤ 1ነገ13፥1፡6-8፡17፥18፡24፤2ነገ4፥7 ይመ)። *የአባትህ ቤት፤* የአሮንን ዘሮች የሚመለከት ነው።

2፥28 *የእኔ ካህን እንዲሆን፤* ሦስት የካህናት ሥራዎች ተገልጸዋል፤ እነርሱም (1) *ወደ መሠዊያዬ እንዲወጣ፤* በቤተ መቅደሱ አደባባይ የሚቃጠለውን መሥዋዕት ማቅረብ ነው። (2) *ዕጣን እንዲያጥን፤* በቅዱስ ቦታ ዕጣን ማጠን ነው። (3) *ኤፉድ እንዲለብስ፤* የቍ 18 ማብ ይመ። እዚህ ላይ የተገለጸው ሊቀ ካህኑ የሚለብሰውን የተለየ ኤፉድ ለማመልከት ነው (ዘፀ28፥4-13 ይመ)። ኡሪምንና ቱሚምን የያዘውም የደረት ኪስ በሊቀ ካህናቱ ኤፉድ ላይ ይደረባል፤ ኡሪምና ቱሚም ሊቀ ካህኑ መለኮታዊ በሆነ መንገድ ከእግዚአብሔር ጋር የሚገናኝበት ሲሆን፣ የሚቀመጠውም በሊቀ ካህናቱ ልዩ ግምጃ ቤት ነው (ዘፀ28፥30 እና ማብ ይመ፤ 1ሳሙ23፥9-12፤30፥7-8 ይመ)።

2፥30 *ተስፋ ሰጥቼ ነበር፤* ዘፀ29፥9፤ዘሌ8፥9፤ዘኍ16-17፤ 25፥13 ይመ። *ይህን ከእንግዲህ አላደርገውም፤* ይህ ማለት እግዚአብሔር ለአሮን ቤት የሰጠውን ክህነት ተስፋ ሰርዞ

የሚያከብሩኝን አከብራለሁ፤ የሚንቁኝም ፈጽሞ ይናቃሉ። [31]እነሆ፤ በዘርህ ሽማግሌ እንዳይገኝ ያንተን ኀይልና የአባትህን ቤተ ሰብ ኀይል የምሰብርበት ጊዜ ይመጣል፤ [32]በ ማደሪያዬም መከራ ታያለህ፤ ምንም እንኳ ለእስራኤል በጐ ነገር ቢደረግም፣ በቤተ ሰብህ ውስጥ ሽማግሌ ፈጽሞ አይገኝም። [33]ከመሠዊያዬ የማላስወግዳቸው ዘሮችህ በሕ ይወት የሚተርፉትም ዐይኖችህን በእንባ ለማ ፍዘዝ፣ ልብህን በሐዘን ለማደንዘዝ ብቻ ነው፣ ሌሎቹ ዘሮችህ ግን በሙሉ በለጋነታ ቸው ባጭር ይቀጫሉ።

[34]"በሁለቱ ልጆችህ በአፍኒንና በፊንሐስ ላይ የሚደርሰው ላንተ ምልክት ይሆንሃል፣ ሁለቱም በአንድ ቀን ይሞታሉ። [35]እንደ ልቤና እንደ አሳቤ የሚያገለግል የታመነ ካህን ለራሴ አስነሣለሁ፤ ቤቱን አጽንቼ አቆ ማለሁ፣ እርሱም በቀባሁት ፊት ለዘላለም ያገለግላል። [36]ከዘሮችህም መካከል የተ ረፈው ማንኛውም ሰው፣ ለአንዲት ጥሬ ብርና ለቍራሽ እንጀራ ሲል በፊቱ ወድቆ ይሰግዳል፤ 'የዕለት ጕርሴን እንዳ ገኝ እባክህ በማንኛውም የክህነት ሥራ ላይ መድበኝ' በማለት ይለምናል።"'

እግዚአብሔር ሳሙኤልን ጠራው

3 ብላቴናው ሳሙኤል ከዔሊ በታች ሆኖ *እግዚአብሔርን* ያገለግል ነበር። በዚ ያም ዘመን *የእግዚአብሔር* ቃል ብርቅ ነበረ፤ ራእይም አይታይም ነበር።

[2]ዐይኖቹ ከመድከማቸው የተነሣ ማየት የተሳነው ዔሊ አንድ ሌሊት በስፍራው ተኝቶ ነበር። [3]ሳሙኤልም ደግሞ የእግዚ አብሔር ታቦት ባለበት፣ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ+ ውስጥ ተኝቶ ነበር፤ የእግ ዚአብሔር መብራትም ገና አልጠፋም ነበር። [4]*እግዚአብሔርም* ሳሙኤልን ጠራው፤

ሳሙኤልም፣ "እነሆኝ" አለ፤

[5]ወደ ዔሊም ሮጦ በመሄድ፣ "እነሆኝ የጠ ራኸኝ" አለው።

ዔሊ ግን፣ "እኔ አልተጣራሁም፤ ተመልሰህ ተኛ" አለው፤ እርሱም ሄዶ ተኛ።

[6]ደግሞም *እግዚአብሔር*፣ "ሳሙኤል!" ብሎ ጠራው።

ሳሙኤልም ተነሥና ወደ ዔሊ ሄዶ፣ "እነ ሆኝ የጠራኸኝ" አለው።

ዔሊም መልሶ፣ "ልጄ ሆይ፤ እኔ አልተጣራ ሁም፤ ተመልሰህ ተኛ" አለው።

[7]በዚያም ጊዜ ሳሙኤል *እግዚአብሔ ርን* ገና አላወቀም ነበር፤ *የእግዚአብሔርም* ቃል ገና አልተገለጠለትም ነበር።

[8]*እግዚአብሔር* ሳሙኤልን ለሦስተኛ ጊዜ ጠራው፤ አሁንም ሳሙኤል ተነሥቶ ወደ ዔሊ በመሄድ፣ "እነሆኝ የጠራኸኝ" አለው።

ዔሊ በዚህ ጊዜ ብላቴናውን ይጠራ የነ በረው *እግዚአብሔር* መሆኑን ተረዳ። [9]በዚያ ጊዜ ዔሊ ሳሙኤልን፣ "ሂድና ተኛ፤ ከእንግዲህ ቢጠራህ ግን፣ '*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ባሪያህ ይሰማልና ተናገር' በል" አለው። ስለዚህም

+3 የማደሪያው ድንኳን ነው

2፥31 1ሳሙ4፥11-18፤ 22፥16
2፥32 1ሳሙ4፥3፤ 22፥17-20፤ 1ነገ 2፥26-27፤ ኤር 7፥12:14
2፥33 ኤር29፥32፤ ሚል2፥12
2፥34 ዘጸ13፥2፤ 1ሳሙ 4፥11፤ 1ነገ13፥3
2፥35 1ሳሙ9፥16፤ 10፥1፤16፥13፤ 2ሳሙ 2፥4፤8፥17፤ 12፥7፤20፥25፤ 23፥1፤1ነገ 1፥8:32:34፤2፥35፤ 4፥4፤1ዜና16፥39፤ 29፥22፤መዝ89፥20፤ ሕዝ 44፥15-16
2፥36 1ሳሙ3፥12፤ 1ነገ2፥27፤ ሕዝ 44፥10-14
3፥1 1ሳሙ2፥11፤ መዝ74፥9፤ሰቆ2፥9፤ ሕዝ7፥26፤አሞ 8፥11
3፥2 ዘፍ27፥1፤ 1ሳሙ4፥15
3፥3 ዘፀ25፥31-38፤ ዘሌ24፥1-4፤ ዘጸ10፥ 1-5፤ 1ሳሙ1፥9፤ 1ነገ 6፥19፤8፥1
3፥4 ዘፍ22፥1፤ ዘፀ3፥4
3፥7 ዘኍ2፥6፤ 1ሳሙ2፥12፤ ኤር1፥2፤አሞ3፥7

ታል፤ ወይም ከኀጢአታቸው የተነሣ ዔሊና ቤተ ሰቡ ከተነገ ረው በረከት ተካፋይ አይሆኑም ማለት አይደለም። *የሚ ያከብሩኝን አከብራለሁ፤* ቍ 29 ይመ። መንፈሳዊ ጥቅሞች ኀላፊነትንና ግዴታን ይጠይቃሉ፤ እነዚህም እንደማይደፈር መብት ሊታዩ አይገባቸውም (2ሳሙ 22፥26-27)።

2፥31 *በዘርህ ሽማግሌ እንዳይገኝ፤* ልጆቹ በመሞታቸው (4፥11)፣ ዘሮቹ በኖብ ላይ በሳኦል በመደምሰሳቸው (22፥18-19) እና አብያታር ከክህነት አገልግሎቱ በመወገዱ ምክንያት (1ነገ2፥26-27)። የዔሊ ክህነታዊ ቤተሰብ የሚጠፋ መሆኑን የሚተነብይ ነው። *ኀይል፤* በቁሙ "ክንድ" ማለት ነው። የዔሊ ክንድና የሚያገለግውም የቤተሰቡ ክንድ ይሰበራል (ከ2ሳሙ 22፥35) ጋር ያነጻጽሩ።

2፥32 *በማደሪያዬም መከራ ታያለህ፤* ይህም የታቦቱን በፍ ልስጥኤማውያን መማረክ (4፥1-10)፣ የሴሎን መጥፋት (ኤር 7፥14 እንዲሁም ማደሪያው ወደ ኖብ (21፥1-6፤ የ21፥1 ማብ ይመ) መወሰዱን ያካትታል።

2፥33 ዳዊት ከሞተ በኋላ አዶንያስን ለማንገሥ ሞክሮ ያልተ ሳካለትንና በኋላም ከአገልግሎቱ በሰሎሞን የተባረረውን ካህኑን አብያታርን በተመለከተ የተጠቀሰ ነው (1ነገ2፥26-27)።

2፥34 *ላንተ ምልክት፤* የአፍኒንና የፊንሐስ ሞት አስቀ ድሞ በእነርሱ ላይ የተናገረውን ትንቢት (4፥11) የሚያስረ ግጥ ነው፤ እንዲህ ዐይነቱ ትንቢት ተነግሮ መፈጸሙ የተለ መደ ነበር (10፥7-9፤ 1ነገ13፥3፤ ኤር28፥15-17፤ ሉቃ1፥18-20 ይመ)።

2፥35 *የታመነ ካህን ለራሴ አስነሣለሁ፤* ይህ ቃል መጀ መሪያ በዳዊት ዘመን ካህን ሆኖ (2ሳሙ 8፥17፤ 15፥24:35፤ 20፥25) በመጨረሻም በሰሎሞን ዘመን አብያታርን በመተካት ሊ ቀ ካህን ሆኖ ባገለገለው በሳዶቅ (1ነገ2፥35፤1ዜና29፥22 ይመ) ተፈጽሞአል። *ቤቱን አጽንቼ አቆማለሁ፤* በቁሙ "የታመነ ቤት እሠ ራለታለሁ" ማለት ነው። የታመነ ሊቀ ካህን "የታመነ" ዘላቂ የካህን ቤተ ሰብ ይኖረዋል (ስለ ዳዊት መንግሥት በተመሳሳይ መንገድ የተነገረውን (25፥28 እና 2ሳሙ7፥16፤ 1ነገ11፥38 ይመ)። የሳዶቅ ቤተ ሰብ በልጁ በአዛርያስ ቀጥሎአል (1ነገ4፥1 ይመ)፤ ከምርኮ መልስም የሳዶቅ ቤተ ሰብ አገልግሎቱን ይመራ ነበር (1ዜና6፥14-15፤ዕዝ3፥2 ይመ)። በሁለቱ ኪዳኖች መካከል ያለውም ዘመን ማለትም በራብዓዊው አንጥያኮስ ኤጲፋነስ ዘመን (175-164 ዓ.ም) ይህ የሳዶቅ ቤተ ሰብ በክህነት ያገለግል ነበር። *በቀባሁት፤* ዳዊትንና ዘሮቹን የሚያመለክት ነው (የቍ 10 ማብ ይመ)።

3፥1 *ብላቴናው ሳሙኤል፤* 2፥11:18 ይመ። በዚህ ጊዜ ሳሙኤል ሕፃን ልጅ አይደለም (2፥21:26 ይመ)። አይሁዳ ዊው የታሪክ ጸሐፊ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን፣ ሳሙኤል በዚህ ጊዜ ዕድሜው ዐሥራ ሁለት ዓመት እንደ ነበር ገልጾአል፤ ይሁን እንጂ ዕ ድሜው ከዚህም ሊበልጥ ይችላል። *የእግዚአብሔር ቃል ብርቅ ነበር፤* ምሳ29፥18፤ አሞ8፥11 ይመ። በመሳፍንት ዘመን ሁሉ በ2፥27-36 ላይ ከተጠቀሰው ነቢይ ሌላ ሁለት ነቢያት (መሳ 4፥4:6፥8) እና አምስት ራእዮች (መሳ2፥1-3፤6፥11-23፤ 7፥2-11፤10፥11-14፤13፥3-21) ብቻ እንደ ነበሩ ይታወቃል። ምና ልባትም 2ዜና 15፥3 ስለዚህ ዘመን ሳይናገር አይቀርም። *ራእይ፤* ከዘፍ15፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

3፥3 *የእግዚአብሔር መብራትም ገና አልጠፋም ነበር፤* ይህ መብራት በተቀደሰው ስፍራ ገጸ ኅብስቱ ከሚቀመጥበት ጠረ ጴዛ አንጻር ያለው የወርቅ መቅረዝ ነው (ዘፀ25፥31-40)። *ጊዜው ገና ሌሊት ነው፤* መብራቱ ሊጠፋ ጭልጭል የሚለው ወይም ጨርሶ የሚጠፋው ሊነጋጋ ሲል ነበር (ዘፀ27፥20-21፤ 30፥7-8፤ ዘሌ24፥3-4፤ 2ዜና13፥11፤ ምሳ31፥18 ይመ)። ከንጋት በፊት መብራቱን ማጥፋት በሙሴ ሕግ መሠረት የተከለከለ ነበር። *መቅደስ፤* ማደሪያ ማለት ነው፤ የ1፥9 ማብ ይመ።

3፥6 *ዔሊም መልሶ፤* ሳሙኤልን እግዚአብሔር የጠራው መሆኑን ዔሊ ወዲያውኑ ማወቅ አለመቻሉ ከእግዚአብሔር ጋር ያለው ግንኙነት ደካማ መሆኑን ያሳያል።

3፥7 *እግዚአብሔርን ገና አላወቀም ነበር፤* ሳሙኤል ከእግዚአብሔር በቀጥታ ራእይ የመቀበል ልምምድ (ዘፀ 1፥8) አልነበረውም።

ሳሙኤል ወደ ስፍራው ተመልሶ ተኛ።

[10]*እግዚአብሔርም* መጥቶ በዚያ ቆመ፤ ቀደም ሲል እንዳደረገው ሁሉ "ሳሙኤል! ሳሙኤል!" ብሎ ጠራው። ሳሙኤልም፣ "ባሪያህ ይሰማልና ተናገር" አለ።

[11]*እግዚአብሔርም* ሳሙኤልን እንዲህ አለው፤ "እነሆ፣ የሰሚውን ሁሉ ጆሮ ጭው የሚያደርግ አንድ ነገር በእስራኤል ላይ አደርጋለሁ። [12]በዚያም ቀን ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ በዔሊና በቤተ ሰቡ ላይ የተናገር ሁትን ሁሉ እፈጽማለሁ። [13]ዔሊ በሚያውቀው ኀጢአት ምክንያት በቤተ ሰቡ ላይ ለዘላለም እንደምፈርድ ነግሬው ነበር ልጆቹ አስጸያፊ ነገር አድርገዋል[ቸ]፤ እርሱ ግን አልከለከላቸውም። [14]ስለዚህ 'የዔሊ ቤት በደል በመሥዋዕትም ሆነ በቍርባን ፈጽሞ አይሰረይም' ብዬ በዔሊ ቤት ላይ ምያለሁ።"

[15]ሳሙኤል እስኪነጋ ድረስ ተኛ፤ ከዚያም ተነሥቶ የእግዚአብሔርን ቤት በሮች ከፈተ፤ ራእዩንም ለዔሊ መንገር ፈራ፤ [16]ዔሊ ግን ሳሙኤልን፣ "ልጄ ሳሙኤል ሆይ" ሲል ጠራው።

ሳሙኤልም፣ "እነሆኝ" ሲል መለሰ።

[17]ዔሊም፣ "*እግዚአብሔር* የነገረህ ነገር ምንድነው? አትደብቀኝ፤ ከነገረህ ውስጥ አንዲቱን እንኳ ብትደብቀኝ ስግዚስብሔር እንደዚያው ያድርግብህ፤ ከዚያ ለከፋም ይዳርግህ" አለው። [18]ስለዚህ ሳሙኤል ምንም ነገር ሳይደብቅ ሁሉንም ነገረው። ዔሊም፣ "እርሱ *እግዚአብሔር* ነው፤ መልካም መስሎ የታየውን ያድርግ" አለ።

[19]ሳሙኤል እያደገ ሄደ፤ *እግዚአብሔርም* ከእርሱ ጋር ስለ ነበረ፣ ከሚናገረው ቃል አንዳች በምድር አይወድቅም ነበር። [20]ከዳን እስከ ቤርሳቤህ ያሉ እስራኤላውያን በሙሉ ሳሙኤል በእርግጥ *የእግዚአብሔር* ነቢይ መሆኑን ዐወቁ። [21]*እግዚአብሔር* በሴሎ ይገለጥ ነበር፤ በዚያም በቃሉ አማካይነት ራሱን ለሳሙኤል ገለጠ።

4 የሳሙኤልም ቃል ወደ እስራኤል ሁሉ ደረሰ።

ታቦቱ በፍልስጥኤማውያን ተማረከ

በዚያ ዘመን እስራኤላውያን ፍልስጥኤማውያንን ሊወጉ ወጡ፤ እስራኤላውያን በአቤንኤዘር፣ ፍልስጥኤማውያን ደግሞ በአፌቅ ሰፈሩ። [2]ፍልስጥኤማውያን እስራኤልን ለመግጠም ሰራዊታቸውን አሰለፉ፤ ጦርነቱ እንደ ተፋፋመም፣ እስራኤላውያን በፍልስጥኤማውያን ተሸነፉ፤ በጦርነቱም ላይ አራት ሺህ ያህል እስራኤላውያን ተገደሉ። [3]ሰራዊቱ ወደ ሰፈር በተመለሰ ጊዜ የእስራኤል አለቆች፣ ዛሬ *እግዚአብሔር* በፍልስጥኤማውያን እንድንሸነፍ ያደረገን ለምንድን ነው? አብሮን እንዲወጣ፣ ከጠላቶቻችንም እጅ እንዲያድነን *የእግዚአብሔርን* የኪዳኑን ታቦት ከሴሎ እናምጣ" አሉ።

[4]ስለዚህ ሕዝቡ ሰዎችን ወደ ሴሎ ልከው፣

3፥10 ዘፀ3፥4
3፥11 2ነገ21፥12፤ ኤዮ15፥21፤ ኤር19፥3
3፥12 1ሳሙ2፥27-36
3፥13 1ነገ1፥6
3፥14 1ሳሙ2፥25
3፥17 ሩት 1፥17፤ 1ነገ22፥14፤ ኤር 23፥28፤38፥14፤ 42፥4
3፥18 መሳ10፥15
3፥19 ዘፍ21፥22፤ ዘኍ14፥43፤ መሳ13፥24፤ 1ሳሙ9፥6
3፥20 ዘዳ18፥22፤ መሳ20፥1፤ ሕዝ33፥33
3፥21 ዘኍ 12፥6
4፥1 ኢሱ12፥18፤ 1ሳሙ5፥1፤29፥2፤ 1ነገ20፥26
4፥3 ኢሱ6፥7፤7፥7፤ 18፥1፤1ሳሙ2፥32፤ 2 ዜና13፥8
4፥4 ዘፍ3፥24፤ ዘፀ25፥22

[ቸ]13 የማሶሬቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ነገር ግን ጥንታዊው የዕብራይስጡ ጸሓፍት ትውፊት እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናት፣ *ልጆቹ እግዚአብሔርን ተዳፍረዋል* ይላል።

3፥11-14፤ እግዚአብሔር ለሳሙኤል በመጀመሪያ የተናገረው ቃል፣ "የእግዚአብሔር ሰው" አስቀድሞ ለዔሊ የተናገረውን ነበር (2፥27-36)፤ ይህ እንግዲህ ወጣቱ ሳሙኤል የእግዚአብሔርን ቃል በእርግጥ መቀበሉን የሚያረጋግጥ ነው።

3፥13 *አስጸያፊ፤* አማራጭ ትርጕሙንና ዘሌ 24፥14 ይመ።

3፥15 *የእግዚአብሔርን ቤት በሮች፤* የ1፥9 ማብ ይመ። የማደሪያው ድንኳን ራሱ በር አልነበረውም፤ ይህ የሚያመለክተው ዙሪያውን የተጋረደበትን ሊሆን ይችላል (የቍ 11-14 ማብ ይመ)።

3፥17 *እግዚአብሔር እንደዚያው ያድርግብህ፤ ከዚያ ለከፋም ይዳርግህ፤* እርግማን ነው (14፥44፤ 20፥13፤ 25፥22፤ 2ሳሙ3፥9፡35፤ 19፥13፤ ሩት1፥17፤ 1ነገ2፥23፤ 2ነገ6፥31 ይመ)። ብዙውን ጊዜ አንድ ሰው እንዲህ ዐይነቱን ርግማን የሚናገረው በራሱ ላይ ነው፤ እዚህ ላይ ግን እግዚአብሔር ለእርሱ ከተናገረው አንዳች ደብቆ ቢያስቀርበት ዔሊ ሳሙኤልን ሲረግመው እናገኛለን (የ14፥24 ማብ ይመ)።

3፥18 *መልካም መስሎ የታየውን ያድርግ፤* ፍርዱ ትክክለኛ መሆኑን በማመን ዔሊ በእግዚአብሔር ፊት ራሱን ዝቅ አደረገ (ዘፀ34፥5-7 ይመ)።

3፥19 *ከሚናገረው ቃል አንዳች በምድር አይወድቅም ነበር፤* ሳሙኤል የተናገረው ቃል ሁሉ እርግጠኛ ሆኖ ስለ ተገኘ፣ የእግዚአብሔርን ቃል የሚናገር የተከበረ ነቢይ ሆነ (ቍ 20-21 ይመ)።

3፥20 *ከዳን እስከ ቤርሳቤህ፤* በመጽሐፈ ሳሙኤል፣ በነገሥትና በዜና መዋዕል መጻሕፍት መላውን የእስራኤልን ምድር የሚያመለክት አገላለጽ ነው። ዳን ሰሜናዊውን ጫፍ ሲያመለክት፣ ቤርሳቤህ ደግሞ ደቡባዊውን ጫፍ ያመለክታል።

3፥21 *በሴሎ፤* ይህ ሁኔታ በም 4-6 ከሚገኙት ታሪካዊ ክሥተቶች በኋላ አልቀጠለም (ኤር7፥ 12-14፡26፥6 ይመ)።

4፥1 *የሳሙኤልም ቃል ወደ እስራኤል ሁሉ ደረሰ፤* ከ3፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *አቤንኤዘር፤* ማለት "የርዳታ ድንጋይ" ማለት ነው። ትክክለኛ ቦታው ባይታወቅም ከአፌቅ በስተ ምሥራቅ በቅርብ ርቀት ላይ (ቍ6 ይመ) እንደሚገኝ ይገመታል፤ ነገር ግን እስራኤላውያን በፍልስጥኤማውያን ላይ ያገኙትን ድል ለማክበር በምጽጳና በሲን መካከል (7፥12ይመ) ሳሙኤል አቤንኤዘር ብሎ በኋላ የተከለው ድንጋይ አይደለም። *በአፌቅ፤* በባሕር ጠረፍ ላይ ከምትገኘው ከኢዮጴ ከተማ በስተ ሰሜን ምሥራቅ ዐሥራ ዘጠኝ ኪሎ ሜትር ያህል የምትርቅ ከተማ ናት። ፍልስጥኤማውያን እስከዚህ ስፍራ ድረስ መዝለቃቸው፣ በመካከለኛው የከነዓን ምድር የሰፈሩትን እስራኤላውያንን ለመቈጣጠር ሙከራ ማድረጋቸውን ያመለክታል (ቍ9፤ መሳ15፥11ይመ)።

4፥3 *ዛሬ እግዚአብሔር ... እንድንሸነፍ ያደረገን ለምንድን ነው?* የተሸነፉበት ምክንያት ፍልስጥኤማውያን በጦር ኀይል ስለበለጧቸው ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ደስ ስላልተሰኘባቸው እንደ ሆነ የእስራኤል ሽማግሌዎች ተገንዝበዋል። ጣዖት የሚያመልኩ ጐረቤቶቻቸውም በጦርነት ድልን የሚሰጡ አማልክት መሆናቸውን እንደዚሁ ያምናሉ። *አብሮን እንዲወጣ፣ ... እንዲያድነን፤* የእስራኤል ሽማግሌዎች ከፍልስጥኤማውያን ጋር በሚዋጉበት ጊዜ እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር መሆኑን ለማረጋገጥ ታቦቱ እንዲመጣላቸው መልእክተኞች ላኩ። በታቦቱና በእግዚአብሔር ህልዎት ከሕዝቡ ጋር መሆን መካከል ግንኙነት እንዳለ ማሰባቸው ትክክል ነበር (ከቍ4ጋር ያነጻጽሩ)። በቀድሞው የእስራኤል ታሪክ በተመዘገቡ ታላላቅ ድሎች ወቅትም ታቦቱ ከእነርሱ ጋር እንደ ነበር የሚያስታውሱ ለመሆናቸው ጥርጥር የለውም (ዘኍ10፥33-36፤ ኢሱ3፥3፤11፡14-17፤6፥6፡12-20 ይመ)፤ እግዚአብሔር በፈለገ ጊዜ በወደደው ቦታ ሊገኝ የሚችል መሆኑን በማመን ፈንታ ታቦቱ በተገኘበት ቦታ ብቻ እንደሚገኝ፣ ታቦቱ ከሌለም እግዚአብሔር በዚያ ሊገኝ እንደማይችል በማሰባቸው ትልቅ ስሕተት ፈጽመዋል። በዚህም ምስሉ ባለበት ቦታ አምላክም እዚያው ይገኛል፤ ርዳታውም ወዲያውኑ ይደርሳል የሚለውን የአረማውያንን አስተሳሰብ አንጸባርቀዋል።

በኪሩቤል መካከል በዙፋኑ ላይ የተቀመጠውን የሰራዊት ጌታ *የእግዚአብሔርን* የኪዳን ታቦት አስመጡ፤ ሁለቱ የዔሊ ልጆች አፍኒንና ፊንሐስ ከኪዳኑ ታቦት ጋር በዚያ ነበሩ::

[5]*የእግዚአብሔር* የኪዳኑ ታቦት ወደ ሰፈር በገባ ጊዜ፣ ምድሪቱ እስክትናወጥ ድረስ እስራኤላውያን ሁሉ ታላቅ የደስታ ጩኸት አሰሙ:: [6]ፍልስጥኤማውያንም ይህን ታላቅ ጩኸት ሲሰሙ፣ "በዕብራውያን ሰፈር የምንሰማው ይህ ሁሉ ጩኸት ምንድ ነው?" ሲሉ ጠየቁ::

የእግዚአብሔር ታቦት ወደ ስር መምጣቱን በተረዱ ጊዜ [7]ፍልስጥኤማውያንም ፈርተው እንዲህ አሉ፤ "አምላክ ወደ ሰፈሩ መጥቶአል፤ ወዮልን! እንዲህ ዐይነት ነገር ገጥሞን አያውቅም:: [8]ወዮልን! ከእነዚህ ኀያላን አማልክት እጅ ማን ያድነናል? ግብፃውያንን በምድረ በዳ በልዩ ልዩ መቅሠፍት የመቱ እነዚሁ አማልክት ናቸው፤ [9]ፍልስጥኤማውያን ሆይ፤ በርቱ! ወንድነታችሁም ይታይ፤ ያለዚያ ባሪያ እንዳደረጋችኋቸው ሁሉ፣ ዕብራውያን እናንተን መልሰው ባሪያ ያደርጓችኋል:: ወንድነታችሁ ይታይ፤ ተዋጉ!"

[10]ስለዚህ ፍልስጥኤማውያን ተዋጉ፤ እስራኤላውያንም ስለ ተሸነፉ እያንዳንዱ ወደየድንኳኑ ሸሸ:: ታላቅ እልቂት ሆነ፤ ከእስራኤልም ሠላሳ ሺህ እግረኛ ወታደሮች ወደቁ:: [11]የእግዚአብሔር ታቦት ተማረከ፤ ሁለቱም የዔሊ ልጆች አፍኒንና ፊንሐስ ተገደሉ::

የዔሊ መሞት

[12]በዚያች ዕለት አንድ ብንያማዊ ልብሱን ቀዶ፣ በራሱም ላይ ትቢያ ነስንሶ፣ ከጦሩ ሜዳ እየበረረ ወደ ሴሎ መጣ:: [13]እዚያ እንደ ደረሰም፣ ዔሊ ስለ እግዚአብሔር ታቦት ልቡ ስለ ተጨነቀ፣ በመንገድ ዳር ወንበሩ ላይ ተቀምጦ ይጠባበቅ ነበር:: ሰውየውም ወደ ከተማው ገብቶ የሆነውን ሁሉ ባወራ ጊዜ፣ ከተማው ሁሉ በጩኸት ተናወጠ::

[14]ዔሊም ጩኸቱን በሰማ ጊዜ፣ "የምን ጩኸት ነው?" ሲል ጠየቀ::

ሰውየውም ፈጥኖ መጣና ለዔሊ ነገረው፤ [15]ዔሊ የዘጠና ስምንት ዓመት ሽማግሌ ስለ ነበር ዐይኖቹ ደክመው ማየት ተስኖአቸው ነበር:: [16]ሰውየውም ዔሊን፣ "ከጦሩ ሜዳ ገና አሁን መምጣቴ ነው፤ ከጦርነቱ አምልጬ የወጣሁትም ዛሬ ውኑ ነው" ብሎ ነገረው::

ዔሊም፣ "ልጄ ሆይ፤ ታዲያ እንዴት ሆነ?" ሲል ጠየቀ::

[17]ወሬውን ያመጣውም ሰው፣ "እስራኤል ከፍልስጥኤማውያን ፊት ሸሹ፤ ሰራዊቱም ከፍተኛ እልቂት ደርሶበታል፤ እንዲሁም ሁለቱ ልጆችህ አፍኒንና ፊንሐስ ሞተዋል፤ የእግዚአብሔርም የኪዳኑ ታቦት ተማርኮአል" ብሎ መለሰለት::

[18]ሰውየው ስለእግዚአብሔር ታቦት በተናገረ ጊዜ፣ ዔሊ በቅጥሩ በር አጠገብ ከተቀመጠበት ወንበር ላይ በጀርባው ወደቀ፤ እርጅና ሰውነቱም የሚከብድ ስለ ነበር፣ ዐንገቱ ተሰብሮ ሞተ:: እርሱም ለአርባ ዓመት በእስራኤል ላይ ፈራጅ ነበር::

[19]በዚያን ጊዜ ምራቱ የፊንሐስ ሚስት፣ ነፍሰ ጡር ነበረች፤ የምትወልድበትም ጊዜ ተቃርቦ ነበር፣ የእግዚአብሔርን ታቦት መማረክ፣ የዐማቷንና የባሏንም መሞት በሰማች ጊዜ ምጡ ስለ ጠናባት ተንበርክካ ወለደች:: [20]ለመሞትም በምታጣጥርበት ጊዜ፣ በአጠገቧ የነበሩት ሴቶች፣ "አይዞሽ፤ ወንድ ልጅ ወልደሻልና በርቺ" አሏት::

4፥5 ኢሱ 6፥5:10
4፥6 ዘፍ 14:13
4፥7 ዘፀ 15፥14
4፥8 ዘፀ12፥30፤ 1ሳሙ5፥12፤ ራእ11፥6
4፥9 መሳ13፥1
4፥10 ዘዳ 28፥25
4፥11 መዝ78፥64፤ ኤር7፥12
4፥12 ኢሱ7፥6፤ 2ሳሙ1፥2፤ ሕዝ 24፥26፤33፥21
4፥13 ቍ18
4፥15 1ሳሙ3፥2
4፥17 1ሳሙ22፥18፤ መዝ78፥61:64
4፥18 መሳ2፥16፤ 16፥31፤1ሳሙ 2፥31

ᵃ18 ወይም *እስራኤል መርቶ ነበር*

4፥4 *በኪሩቤል መካከል በዙፋኑ ላይ የተቀመጠውን የሰራዊትን ጌታ የእግዚአብሔርን የኪዳን ታቦት፤* በቃል ኪዳኑ ታቦት የሥርየት መክደኛ ላይ ሁለቱን ክንፎቻቸውን ወደ ላይ የዘረጉ ከወርቅ የተሠሩ ኪሩቤል ነበሩ (ዘፀ 25፥17-22 ይመ)፤ በሁለቱም ኪሩቤል መካከል ያለው ባዶ ስፍራ፣ እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል መገኘቱን በተለየ መንገድ ይገልጻል፤ ስለዚህ የስርየት መክደኛው የእስራኤል መለኮታዊ ንጉሥ ዙፋን መሆኑ ይታወቃል (2ሳሙ6፥2፤ መዝ 80፥1:99፥1 ይመ):: ዕብ 4፥6፤ የዘፍ 14፥13 ማብ ይመ::

4፥7 *አምላክ ወደ ሰፈራቸው መጥቶአል፤* ፍልስጥኤማውያንም የእስራኤልን አምላክ፣ ከሚገለጥበት ከታቦቱ ጋር አንድ አድርገው ቈጠሩት (የቍ3 ማብ ይመ)::

4፥8 *ኀያላን አማልክት፤* ፍልስጥኤማውያን ብዙ አማልክትን ስለሚያመልኩ፣ በብዙ ቍጥር የተጠቀሙት ከዚህ የተነሣ ነው:: *ግብፃውያንን...መቅሠፍት፤* የ6፥6 ማብ ይመ::

4፥11 *የእግዚአብሔር ታቦት ተማረከ፤* ይህ ሐረግ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ በተለያየ መንገድ አምስት ጊዜ ተጠቅሶአል:: ቍ17:19፤21-22፤ ይህም የትረካው ማዕከላዊ ሐሳብ ሲሆን፣ በዚህ አስደንጋጭ ሁኔታ በ3፥11 ላይ የተጠቀሰው የእግዚአብሔር ቃል ወዲያውኑ ተፈጻሚነትን አግኝቶአል:: *አፍኒንና ፊንሐስ ተገደሉ፤* በ2፥34፤ 3፥12 ላይ የተጠቀሰው ቃል ተፈጸመ::

4፥12 *ልብሱን ቀዶ፣ በራሱም ላይ ትቢያ ነስንሶ፤* የሐዘንና የጭንቀት ምልክት ሲሆን፣ መልእክተኛው መጥፎ ወሬ ይዞ የመጣ መሆኑን ያመለክታል (2ሳሙ 1፥2:13፥19:15፥32 ይመ)::

4፥13 *ስለ እግዚአብሔር ታቦት ልቡ ስለተጨቀ፤* ዔሊ የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ ጦር ሜዳ በድፍረት የመወሰዱ እርምጃ ያስከተለውን አደጋ ለማወቅ ዔሊ መንፈሳዊ ስሜት እንደ ነበረው ያሳያል:: ከልጆቹ ይልቅ ለእግዚአብሔር ታቦት የተጨነቀ ይመስላል::

4፥18 *ዔሊ ... ሞተ፤* ኢያሱና አብረውት ያገለግሉ የነበሩ ሽማግሌዎች ከሞቱ በኋላ የተጀመረው የመሳፍንት ዘመን በዔሊ ሞት ተደመደመ (ኢሱ24፥29-31):: የእስራኤልን ሕዝብ ወይም ልጆቹን ከክፉ መንገዳቸው ሊመልስ ያልቻለው፣ በዕድሜ ብዛት የታወረውና የደከመው ሽማግሌ ካህን፣ አሁን በአሳዛኝ ሁኔታ ወደ ፍጻሜ ለተቃረበው የስሕተት ዘመን ተስማሚ ምልክት ሆነ:: ለዚህ መጽሐፍ ትረካ ዐቢይ ትኩረት ለሆነው ለዳዊት አገዛዝም ትኩረትን የሚስብ ንጽጽር ለመሆን ቻለ:: *ሰውነቱም የሚከብድ፤* የዔሊ ውድቀት ለምን በድንገተኛ ሞት እንዳበቃ ለመግለጽ ብቻ ሳይሆን፣ ሞቱን አስቀድሞ ከተሰጠው ፍርድ ጋር ለማያያዝም የሚረዳ መጠነኛ መረጃ በ2፥29 ላይ ይመ:: *እርሱም ለአርባ ዓመት በእስራኤል ላይ ፈራጅ ነበር፤* በዚህ ስፍራ ላይ ከእርሱ በፊት ከኖሩት ከኢያሱና ከሽማግሌዎች ሞት በኋላ በእስራኤል ላይ ገዥ ሆነው ከሚቈጠሩት መሳፍንት ዔሊ የመጨረሻው እንደ ነበርና ከእርሱ ዘመንም በኋላ ንጉሣዊ አስተዳደር በእስራኤል እንደ ተጀመረ እንመለከታለን (2ሳሙ7፥11፤ መሳ2፥16-19፤ሩት 1፥1ይመ):: አርባው ዓመት የዔሊ የአመራር ዘመን፣ ዮፍታሔ (ስድስት ዓመት)፣ ኢብጻን (ሰባት ዓመት)፣ ኤሎምን (ዐሥር ዓመት)፣ ዓብዶን (ስምንት ዓመት) እንዲሁም ሳምሶን (ሃያ ዓመት) እስራኤልን ከመሩበት ዘመን የበለጠ ነበር (መሳ12፥7-14፤ 13-16 ይመ)::

እርሷ ግን መልስ አልሰጠችም፤ ልብ ብላም አላዳመጠችም።

[21]የእግዚአብሔር ታቦት ስለ ተማረከ፣ ዐማቷና ባሏም ስለ ሞቱ፣ “ክብር ከእስራኤል ተለይቶአል” ስትል የሕፃኑን ስም ኢካቦድ’ አለችው። [22]ከዚያም፣ “የእግዚአብሔር ታቦት ተማርኮአልና ክብር ከእስራኤል ተለይቶአል” አለች።

ታቦቱ ወደ አሽዶድና ወደ አቃሮን ተወሰደ

5 ፍልስጥኤማውያን የእግዚአብሔርን ታቦት ከማረኩ በኋላ፣ ከአቤንኤዘር ወደ አሽዶድ ወሰዱት። [2]ከዚያም ወደ ዳጎን ቤተ ጣዖት አግብተው፣ በዳጎን አጠገብ አኖሩት። [3]የአሽዶድም ሰዎች በማግስቱ ማለዳ ተነሥተው ሲመለከቱ እነሆ፣ ዳጎን በእግዚአብሔር ታቦት ፊት፣ መሬት ላይ በግንባሩ ተደፍቶ አገኙት። ከዚያም አንሥተው ወደ ቦታው መለሱት። [4]በሚቀጥለው ቀን ጠዋት ተነሥተው ሲመለከቱ፣ ዳጎን *በእግዚአብሔር* ታቦት ፊት፣ መሬት ላይ በግንባሩ ተደፍቶ ነበር፤ ራሱና እጆቹ ተሰባብረው በደጃፉ ላይ የወደቁ ሲሆን፣ የቀረው ሌላው አካሉ ብቻ ነበር። [5]የዳጎን ካህናትም ሆኑ ሌሎች በአሽዶድ ወዳለው የዳጎን ቤተ ጣዖት የሚገቡ ሁሉ እስከ ዛሬ ድረስ እግራቸው ደጃፉን እንዳይረግጥ ተራምደው የሚያልፉት በዚሁ ምክንያት ነው።

[6]*የእግዚአብሔር* እጅ በአሽዶድ ሕዝብና በአካባቢዋ ላይ ጠነከረ፤ እርሱም ጥፋት አመጣባቸው፤ በዕባጭም መታቸው˥። [7]የአሽዶድ ሰዎች ይህን ባዩ ጊዜ፣ “እጁ በእኛና በአምላካችን በዳጎን ላይ ጠንክሮአልና የእስራኤል አምላክ ታቦት በእኛ ዘንድ መቈየት የለበትም” አሉ። [8]ከዚህ በኋላ የፍልስጥኤማውያንን ገዦች በሙሉ ጠርተው፣ “የእስራኤልን አምላክ ታቦት ምን እናድርገው?” ሲሉ ጠየቁ።

እነርሱም፣ “የእስራኤልን አምላክ ታቦት ወደ ጌት ውሰዱት” አሏቸው። ስለዚህ የእስራኤልን አምላክ ታቦት ወሰዱት።

[9]ነገር ግን ታቦቱን ወደዚያ ከወሰዱት በኋላ *የእግዚአብሔር* እጅ በከተማዪቱ ላይ ሆነ፤ ታላቅ መሸበርም አመጣባቸው፤ ሕፃን ሽማግሌ ሳይል ሕዝቡን በዕባጭ መታˀ። [10]ስለዚህ የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ አቃሮን ሰደዱት።

የእግዚአብሔር ታቦት እዚያ ሲገባም፣ የአቃሮን ሕዝብ፣ “የእስራኤልን አምላክ ታቦት ያመጡብን እኛንና ሕዝባችንን ለማስፈጀት ነው” በማለት ጮኹ። [11]የእግዚአብሔር እጅ በርትቶባቸው ስለ ነበር፣ ሞት ከተማዪቱን እጅግ አስደንግጦአት ነበርና ሕዝቡ የፍልስጥኤማውያንን ገዦች በሙሉ ጠርተው፣ “የእስራኤልን አምላክ ታቦት ከዚህ አርቁልን፤ ወደ ገዛ ስፍራው ይመለስ፤ ያለዚያ እኛንም ሕዝባችንንም ይፈጃል” አሉ። [12]ያልሞቱትን ደግሞ ዕባጩ ያሠቃያቸው ስለ ነበር፣ የከተማዪቱ ጩኸት እስከ ሰማይ ወጣ።

4፥21 ዘፍ35፥18፤ ዘፀ24፥16፤ መዝ106፥20፤ ኤር2፥11፤ ሕዝ 1፥28፤ 9፥3፤10፥18
4፥22 ዘፀ24፥16፤ መዝ78፥61፤ ኤር7፥12
5፥1 ኢሱ11፥22፤ 13፥3፤1ሳሙ 4፥1
5፥2 መሳ16፥23፤ ኢሳ2፥18፤19፥11 46፥1
5፥3 ኢሳ40፥20፤ 41፥7፤46፥7፤ ኤር10፥4
5፥4 ሕዝ 6፥6፤ ሚክ 1፥7
5፥5 ሶፎ1፥9
5፥6 ዘፀ 9፥3፤ 15፥26፤1ሳሙ6፥5፤ 2ሳሙ 6፥7፤ መዝ 78፥66፤ ሐሥ13፥11
5፥8 ኢሱ11፥22፤ መሳ16፥18
5፥9 ዘፀ14፥24
5፥10 ኢሱ 13፥3
5፥11 ቍ 8
5፥12 1ሳሙ 4፥8

’21 *ኢካቦድ ማለት ክብር የለም ማለት ነው።*
˥6 *ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት የሱልጊት ትርጒም ግን በምድራቸው ላይ ዐይጥ መታየት ጀመረ፤እንዲሁም ሞትና ጥፋት በከተማዪቱ ዙሪያ ነበር ይላል።*
ˀ9 *ወይም ብልታቸውን አሳበጠባቸው*

4፥21 *ክብር ከእስራኤል ተለይቶአል፤* የእስራኤል ክብር የእስራኤል አምላክ እንጂ ታቦቱ አይደለም፤ የታቦቱም አለመኖር እግዚአብሔር ሕዝቡን ተለይቶአል ማለት አይደለም፤ ታቦቱ እግዚአብሔርን አይወስነውምና (ኤር3፥16-17)። ይሁን እንጂ የታቦቱ መማረክ በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ያለውን ግንኙነት አሻክሮታል፤ ታቦቱን ወደ ጦር ሜዳ በመውሰድ ፈቃዳቸውን እንዲፈጽምላቸው እግዚአብሔርን የማስገደድ ኀይል እንደነበራቸው በማሰብ የፈጸሙት ስሕተት ከባድ መሆኑንም አሳይቶአል።

5፥1 *አሽዶድ፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ምዕራብ አምሳ ስድስት ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ ከአምስቱ የፍልስጥኤም ዋና ዋና ከተሞች አንዷ ናት (ኢሱ13፥3)።

5፥2 *ዳጎን፤* በከነዓናውያን ሥነ ተረት ዳጎን የኤል ልጅ ወይም ወንድም እንዲሁም የበዓል አባት ነው። ዳጎን የፍልስጥኤማውያን ዋና አምላክ ነው፤ በጋዛ ባሉ (መሳ16፥ 21:23:26)፣ በአሽዶድ እና እዚህ ላይ እንደ ተመለከተው በቤትሻን (31፥10-12፤ 1ዜና10፥10) ባሉ ቤተ ጣዖታት ይመለክ ነበር። የዚህ ጣዖት አምልኮ በጥንቱ ዓለም ማለት ከመስጴጦምያ እስከ አራም ከዚያም እስከ ከነዓን ድረስ ባሉት አገሮች፣ ከ3000 ዓ.ቅ.ክ እስከ መቃብያን ዘመን ድረስ በከፍተኛ ደረጃ ተስፋፍቶ እንደ ነበር ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጪ የሆኑ አንዳንድ ምንጮች ይተርካሉ። ዳጎን በምን ዐይነት ሁኔታ ይመለክ እንደ ነበር የታወቀ ነገር የለም። አንዳንዶች የዓሣ አምላክ ነው ይላሉ፤ በቅርብ የተገኙ ማስረጃዎች ደግሞ የማዕበል ወይም የእህል አምላክ መሆኑን ይናገራሉ። ዳጎን የሚለው ስም፣ “እህል” ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ይቀራረባል።

5፥3 *ዳጎን ... መሬት ላይ በግንባሩ ተደፍቶ አገኙት፤* ታቦቱ ከዳጎን ምስል አጠገብ ተቀምጦ ነበር። ፍልስጥኤማውያን ይህን ያደረጉት ዳጎን ከእስራኤል አምላክ በላይ መሆኑን ለማሳየት ነበር። ይሁን እንጂ ዳጎን በእግዚአብሔር ታቦት ፊት በግንባሩ ሲደፋ፣ የፍልስጥኤማውያን አስተሳሰብ ተለወጠ።

5፥5 *እስከ ዛሬ፤* ሁለቱ የሳሙኤል መጻሕፍት የተጻፉበትን ጊዜ ለማመልከት ነው (መግቢያውን ይመ)። *ደጃፉን እንዳይረግጥ፤* የበሩ ደጃፍ ተሰባብሮ ከወደቀው የዳጎን ምስል ጋር ከመነካካቱ የተነሣ ልዩ ኀይል ይኖረዋል ተብሎ ይታሰብ ነበር። ሶፎ1፥9 አጠቃላይ የሆነውንና “የበር ደጃፍ የመናፍስት ማደሪያ ነው”፣ የሚለውን እጅግ የተስፋፋ አረማዊ አስተሳሰብ የሚገልጥ ክፍል ነው።

5፥6 *የእግዚአብሔር እጅ ... ጠነከረ፤* የተሰበረው የዳጎን እጅ መሬት ላይ ተጋድሞአል (ቍ4)፤ እግዚአብሔር ግን በአሽዶድ ሕዝብና በአካባቢው ላይ (ቍ9፥11) መቅሠፍትን (የ6፥4 ማብ ይመ) በማምጣት እውነተኛውን ነገርና የክንዱን ብርታት አሳየ። የገዛ ሕዝቡ እግዚአብሔርን እንደፈለገው ሊመራው አይችልም (የ4፥3 ማብ ይመ)፤ ፍልስጥኤማውያንም በእስራኤል ላይ ያገኙት ድልና ታቦቱን መማረካቸው፣ አምላካቸው በእስራኤል አምላክ ላይ የበላይነት አለው ብለው እንዲያስቡ አልፈቀደላቸውም።

5፥8 *ገዦች፤* አምስቱን የፍልስጥኤም ዋና ዋና ከተማ አለቆች ለማመልከት ነው (6፥16፤ኢሱ13፥3፤መሳ3፥3 ይመ)። *የእስራኤልን አምላክ ታቦት ወደ ጌት ውሰዱት፤* የፍልስጥኤም መሪዎች ታቦቱ አሽዶድ በመሄዱ ምክንያት ችግር ስለ መድረሱ ቀደም ሲል የሚያውቁት ነገር አልነበረም፤ ችግሩ በአጋጣሚ የደረሰ መስሎ ታይቶአቸዋል (6፥9 ይመ)። ስለዚህ ታቦቱ ወደ ጌት እንዲወሰድ ያደረጉት፣ በአሽዶድ የተፈጸመው ሁሉ በአጋጣሚ ከሆነ፣ በዚያም ሌላ የሙከራ ዕድል እንዲኖር ነው።

5፥10 *አቃሮን፤* ከአምስቱ የፍልስጥኤም ዋና ዋና ከተሞች አንዱ ሲሆን ፣በስተ ሰሜን ያለና ወደ እስራኤላውያን ግዛት ቀረብ የሚል፣ ከአሽዶድም በስተ ሰሜን ምሥራቅ ዐሥራ ሰባት ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ የሚገኝ ከተማ ነው።

5፥11 *የእስራኤልን አምላክ ታቦት...አርቁልን፤* ፍልስጥኤማውያን በሦስቱ ከተማዎቻቸው ላይ በደረሰው ተደጋጋሚ መቅሠፍትና ታቦቱ በደረሰበት ስፍራ ሁሉ ጭንቀት በመፈጠሩ፣ ከእስራኤል አምላክ ኀያልነት የተነሣ ለመሆኑ መጠነኛ ጥርጣሬ

የታቦቱ ወደ እስራኤል መመለስ

6 *የእግዚአብሔር* ታቦት በፍልስጥኤማውያን ግዛት ሰባት ወር ቈየ:: 2ፍልስጥኤማውያን ካህናትንና ጠንቋዮችን ጠርተው፣ “*የእግዚአብሔርን* ታቦት ምን እናድርገው? ወደ ስፍራው እንዴት መመለስ እንደሚገባን ንገሩን” አሏቸው::

3እነርሱም፣ “የእስራኤልን አምላክ ታቦት የምትመልሱ ከሆነ ከበደል *መሥዋዕት* ጋር ስደዱት እንጂ ባዶውን አትስደዱት፤ በዚያ ጊዜ ትፈወሳላችሁ፤ እጁም ከእናንተ ላይ ለምን እንዳልተነሣ ታውቃላችሁ” አሏቸው::

4ፍልስጥኤማውያንም፣ “የምንልከው የበደል *መሥዋዕት* ምን መሆን አለበት?” ሲሉ ጠየቁ::

እነርሱም እንዲህ ሲሉ መለሱ፤ “እናንተንም ሆነ አለቆቻችሁን የመታው መቅሠፍት አንድ ዐይነት በመሆኑ፣ በፍልስጥኤማውያን ገዦች ቍጥር ልክ አምስት የወርቅ ዕባጭና አምስት የወርቅ ዐይጦች ላኩ:: 5አገሩን በማጥፋት ላይ ባሉት ዕባጮችና ዐይጦች ዐይነት ምስሎችን ሥሩ፤ ለእስራኤል አምላክ ክብር ስጡ:: ይህን ካደረጋችሁ እጁን ከእናንተ፣ ከአማልክታችሁና ከምድራችሁ ላይ ያነሣ ይሆናል:: 6እንደ ግብፃውያንና እንደ ፈርዖን ልባችሁን የምታደነድኑት ለምንድን ነው? እነርሱም እስራኤላውያንን የለቀቋቸው እግዚአብሔር በጽኑ ከቀጣቸው በኋላ አይደለምን?

7“ስለዚህ አዲስ ሠረገላና ቀንበር ያልተጫነባቸው ሁለት የሚያጠቡ ላሞች አዘጋጁ:: ላሞቹን በሠረገላው ጥመዷቸው፤ እንቦሶቻቸውን ግን ወደ ቤት መልሷቸው:: 8*የእግዚአብሔርን* ታቦት ወስዳችሁ በሠረገላው ላይ አኑሩ፤ በታቦቱም አጠገብ ባለው ሣጥን ውስጥ ለበደል *መሥዋዕት* የምትልኩትን የወርቅ ምስሎች አስቀምጡ፤ በፈለገውም መንገድ እንዲሄድ ልቀቁት፤ 9ነገር ግን ወዴት እንደሚሄድ ተመልከቱ፤ ወደ ቤትሳሚስ አቅጣጫ ወደ ገዛ አገሩ የሚሄድ ከሆነ፣ ይህን ታላቅ መከራ ያመጣብን *እግዚአብሔር* ነው:: ወደዚያ ካልሄደ ግን፣ መከራው በአጋጣሚ የደረሰብን እንጂ የእርሱ እጅ እንዳልመታን እናውቃለን::”

10እነርሱም እንደዚሁ አደረጉ:: ሁለቱን ላሞች ወስደው በሠረገላው ጠመዷቸው፤ እንቦሶቻቸውንም በቤት ውስጥ ዘጉባቸው:: 11*የእግዚአብሔርንም* ታቦት፣ የወርቁን ዐይጦችና የዕባጮቹን ምስሎች በሠረገላው ላይ ጫኑ:: 12ከዚያም ላሞቹ መንገዳቸውን ይዘው እምቧ! እምቧ! እያሉ ቀጥ ብለው ወደ ቤትሳሚስ አመሩ:: የፍልስጥኤም ገዦችም እስከ ቤትሳሚስ ድንበር ተከተሏቸው::

13በዚህ ጊዜ የቤትሳሚስ ሰዎች በሸለቆው ውስጥ ስንዴአቸውን ያጭዱ ነበር፤ ቀና ብለው ሲመለከቱም ታቦቱን በማየታቸው በጣም ደስ አላቸው:: 14ሠረገላውም ወደ ቤትሳሚስ ወደ ኢያሱ ዕርሻ መጥቶ በአንድ ትልቅ ቋጥኝ አጠገብ ቆመ:: ሕዝቡም የሠረገላውን ዕንጨት ፈልጠው፣ ሁለቱን ላሞች የሚቃጠል *መሥዋዕት* አድርገው *ለእግዚአብሔር* አቀረቡ:: 15ሌዋውያኑም *የእግዚአብሔርን* ታቦት፣ የወርቅ ዕቃዎቹን ከያዘው ሣጥን ጋር አውርደው በትልቁ ድንጋይ ላይ አኖሩ:: በዚያችም ዕለት የቤትሳሚስ ሕዝብ *ለእግዚአብሔር* የሚቃጠል *መሥዋዕት* አቀረቡ፤ *መሥዋዕቶችንም* ሠዉ: 16አምስቱ የፍልስጥኤም ገዦችም ይህን ሁሉ ካዩ በኋላ በዚያኑ ዕለት ወደ አቃሮን ተመለሱ::

17ፍልስጥኤማውያን ስለ በደል *መሥዋዕት* *ለእግዚአብሔር* የላኳቸው የወርቅ ዕባጮች አንዱ ስለ አሽዶድ፣ አንዱ ስለ ጋዛ፣ አንዱ ስለ አስቀሎና፣ አንዱ ስለ ጌትና አንዱ ስለ አቃሮን የቀረቡ ናቸው፤ 18የወርቅ ዐይጦቹም ቍጥር፣ አምስቱ የፍልስጥኤም ገዦች በሚያስተዳድሯቸው የተመሸጉ ከተሞችና ከእነዚህ ውጭ ባሉት መንደሮቻቸው ቍጥር ልክ ነው:: በቤትሳሚሳዊው በኢያሱ ዕርሻ

6፥2 ዘፀ7፥11፤ ኢሳ44፥25
6፥3 ቍ9፤ ዘፀ 22፥29፤34፥20፤ ዘሌ5፥15
6፥4 ኢሱ13፥3፤ 2ሳሙ24፥25
6፥5 ኢሱ7፥19፤ 1ሳሙ5፥6፤ራእ14፥7
6፥6 ዘፀ4፥21፤ 10፥2፤12፥33
6፥7 ዘኍ19፥2፤ 2ሳሙ6፥3፤ 1ዜና13፥7
6፥9 ኢሱ15፥10፤ 21፥16
6፥13 ዘፍ30፥14፤ ሩት2፥23፤ 1ሳሙ12፥17
6፥14 1ሳሙ11፥7፤ 2ሳሙ 24፥22፤ 1ነገ19፥21
6፥15 ቍ18፤ ኢሱ3፥3፤21፥16
6፥17 ኢሱ13፥3

ሳያድርባቸው አልቀረም::

6፥2፤ ስለ ሃይማኖት ለየት ያለ ዕውቀት ያላቸው፣ የአማልክቶቻቸውን ካህናትና ሟርተኞቻቸውን በጥንቈላ የተደበቀን ነገር የሚያውቁና የሚተረጕሙ ሰዎች ምክር እንዲሰጡ ተጠይቀዋል (ዘዳ18፥10፤ኢሳ2፥6፤ሕዝ21፥21 ይመ)::

6፥3 *ከበደል መሥዋዕት፤* ካህናቶቻቸውና ሟርተኞቻቸው ታቦቱ ከስጦታ ጋር መመለስ እንዳለበት ሐሳብ አቀረቡ፤ ስጦታንም አብረው የሚልኩት ታቦቱን ከእስራኤል መውሰዳቸው በደል መሆኑን በማመንና የእግዚአብሔርንም ክብር ስለ ተዳፈሩ ካሳ እንዲሆናቸው ነው (ቍ5):: በእስራኤል ስለሚቀርበው የበደል *መሥዋዕት* ዘሌ5፥14-6፥7 ይመ::

6፥4 *አምስት የወርቅ እባጮችና፤* እነዚህ ከወርቅ የተሠሩ ምስሎች የመቅሠፍቱን ሁኔታ የሚያመለክቱ ናቸው (5፥6 ይመ):: *አምስት የወርቅ ዐይጦች፤* ከበሽታ ጋር የዐይጥ መንጋ ለጥፋት ተልኮ ነበር (ቍ5):: ከወርቅ የተሠሩት የዐይጥ ምስሎች መቅሠፍቱን የሚያመለክቱ ሲሆኑ፣ በሽታውን ያስተላለፉት ዐይጦች እንደ ሆኑ መገመት ይቻላል::

6፥5 *ዐይነት ምስሎችን ሥሩ፣ ለእስራኤል አምላክ ክብር ስጡ፤* ከወርቅ የተሠሩት ምስሎች መቅሠፍቱና ዐይጦቹ፣ ከእስራኤል አምላክ የታዘዙ መሆናቸውን ያመለክታል (የቍ3 ማብ ይመ)::

6፥6 *እንደ ግብፃውያንና እንደ ፈርዖን፤* እግዚአብሔር በግብፃውያን ላይ ያወረደው መዓትና እስራኤላውያን ከግብፅ ሲወጡ ያደረጋቸው ታምራት፣ በአካባቢው ሕዝብ ዘንድ አድናቆት አስከትለዋል (4፥8፤ ኢሱ2፥10 ይመ)::

6፥7 *ቀንበር ያልተጫነባቸው፤* ጋሪ ለመጐተት ያልሠለጠኑትን ለማለት ነው:: *እንቦሶቻቸውን ግን ወደ ቤት መልሷቸው፤* ላሞች የሚጠቡ ጥጆቻቸው ተነጥቀው እንዲለዩአቸው አይፈልጉም::

6፥9 *ቤትሳሚስ፤* በፍልስጥኤማውያን ድንበር ላይ የምትገኝ የይሁዳ ከተማ ናት (ኢሱ15፥10 ይመ):: የስሟ ትርጕም “የፀሐይ አማላክ ማደሪያ ወይም ቤት” ማለት ነው::

6፥13 *ስንዴአቸውን ያጭዱ ነበር፤* ስንዴ የሚታጨድበት ወቅት ከሚያዝያ እስከ ሰኔ አጋማሽ ባለው ጊዜ ነው::

6፥14-15 የታቦቱ ጕዞ ቤትሳሚስ ሲደርስ መቋረጡ፣ በጕዞው ላይ የእግዚአብሔር ፈቃድ እንዳለበት ያመለክታል፤ ምክንያቱም እስራኤላውያን ከነዓንን ድል አድርገው በያዙ ጊዜ፣ ይህ ስፍራ ለካህናት ርስት እንዲሆን የተሰጠ ነበር (ኢሱ21፥13-16 ይመ)::

ውስጥ የእግዚአብሔርን ታቦት ያስቀመጡ
በት ያ ትልቅ ድንጋይ እስከ ዛሬ ምስክር
ነው::

[19]ነገር ግን እግዚአብሔር ከቤትሳሚስ ሰዎች
ጥቂቱን መታ፤ ወደ እግዚአብሔር ታቦት
ውስጥ ተመልክተዋልና ከመካከላቸው ሰባ[ከ]
ሰዎችን ገደለ፤ እግዚአብሔር እጅግ ስለ
መታቸውም ሕዝቡ አለቀሰ:: [20]የቤትሳሚስም
ሰዎች፣ "ታዲያ በዚህ ቅዱስ አምላክ በእግዚ
አብሔር ፊት ማን መቆም ይችላል? ታቦቱስ
ከዚህ ወጥቶ ወደ ማን ይሂድ?" አሉ::

[21]ከዚያም ወደ ቂርያትይዓሪም ሰዎች
መልእክተኞች ልከው፣ "ፍልስጥኤማውያን
የእግዚአብሔርን ታቦት መልሰውልናል፤ ውረ
ዱና ይዛችሁ ወደ ሰፈራችሁ ውጡ" አሏ
ቸው::

7

የቂርያትይዓሪም ሰዎችም መጥተው የእ
ግዚአብሔርን ታቦት ይዘው ወጡ፤ ከዚ
ያም በኰረብታው ላይ ወዳለው ወደ አሚና
ዳብ ቤት ወሰዱት:: የእግዚአብሔርን ታቦት
እንዲጠብቅም ልጁን አልዓዛርን ቀደሱት::

የፍልስጥኤማውያን መሸነፍ

[2]ታቦቱ በቂርያትይዓሪም ከተቀመጠ ረዥም
ጊዜ ሆነው፤ በአጠቃላይ ሃያ ዓመት ቈየ::
የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ አዘነ፤ እግዚአብሔ
ርንም ፈለገ:: [3]ሳሙኤልም የእስራኤልን
ቤት ሁሉ፣ "በፍጹም ልባችሁ ወደ እግዚአ
ብሔር የምትመለሱ ከሆነ፣ ሌሎችን አማል
ክትና አስታሮትን ከመካከላችሁ አስወ
ግዱ፤ ራሳችሁንም ለእግዚአብሔር አሳል
ፋችሁ ስጡ፤ እርሱንም ብቻ አምልኩ፤ እር
ሱም ከፍልስጥኤማውያን እጅ ይታደጋች
ኋል::" አላቸው:: [4]ስለዚህ እስራኤላውያን
የበአልንና የአስታሮትን አማልክት አስወ
ግደው፣ እግዚአብሔርን ብቻ አመለኩ::

[5]ከዚያ በኋላ ሳሙኤል፣ "እስራኤልን ሁሉ
በምጽጳ ሰብስቡ፤ እኔም ስለ እናንተ ወደ
እግዚአብሔር እጸልያለሁ" አለ:: [6]እስራኤላ
ውያን በምጽጳ በተሰበሰቡ ጊዜ፣ ውሃ ቀድ
ተው በእግዚአብሔር ፊት አፈሰሱ፤ በዚ
ያች ዕለት ጾሙ፤ በዚያም "እግዚአብሔርን
በድለናል" ብለው ተናዘዙ:: ሳሙኤልም
በምጽጳ እስራኤልን ይፈርድ ነበር::

[7]እስራኤል በምጽጳ መሰብሰባቸውን ፍልስ
ጥኤማውያን በሰሙ ጊዜ፣ የፍልስጥኤማው
ያን ገዦች ሊወጓቸው ወጡ፤ እስራኤላ
ውያንም ይህን ሲሰሙ፣ ፍልስጥኤማው
ያንን ፈሩ፤ [8]ሳሙኤልንም፣ "አምላካችን እግ
ዚአብሔር ከፍልስጥኤማውያን እጅ ያድነን
ዘንድ ስለ እኛ ወደ እርሱ መጸለይህን
አታቋርጥ" አሉት:: [9]ሳሙኤልም አንድ የሚ
ጠባ የበግ ግልገል ወስዶ ሙሉ ለሙሉ የሚ
ቃጠል መሥዋዕት በማድረግ ለእግዚአብሔር
አቀረበው፤ ስለ እስራኤልም ወደ እግዚአ
ብሔር ጸለየ፤ እግዚአብሔርም መለሰለት::

[10]ሳሙኤል የሚቃጠለውን መሥዋዕት
በሚያሳርግበት ጊዜ፣ ፍልስጥኤማውያን እስ
ራኤልን ለመውጋት ቀረቡ:: ይሁን እንጂ
በዚያ ዕለት እግዚአብሔር በፍልስጥኤማ
ውያን ላይ ከባድ የነጐድጓድ ድምፅ ስላን
ጐደጐደባቸው እጅግ ተሸበሩ፤ ድልም ተመ

[ከ] 19 ጥቂት የዕብራይስጥ ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕ
ብራይስጥ ቅጆችና የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም ግን አምሳ ሺህ ሰባ
ይላል::

6፥19 ዘፀ19፥21፤ 2ሳሙ6፥7
6፥20 ዘሌ11፥45፤ 2ሳሙ6፥9፤ መዝ 130፥3፤ ሚል3፥2፤ራእ6፥17
6፥21 ኢያ 9፥17
7፥1 ኢያ6፥7፤ 2ሳሙ6፥3፤ 1ዜና13፥7
7፥2 1ዜና13፥3:5፤ መዝ 132፥6
7፥3 ዘዳ31፥19፤ ዘጸ 6፥13፤30፥10፤ ኢያ 24፥14፤ መሳ2፥12-13: 18፤1ሳሙ12፥10፤ 31፥10፤2ነገ18፥5፤ 23፥25፤ ኢር24፥7፤ ኢል2፥12፤ ማቴ 4፥10፤ሉቃ4፥8
7፥5 ቊ8፤ ዘዳ20፥7፤ ዘጸ9፥19፤ኢያ11፥3፤ መሳ21፥5፤ 1ሳሙ1፥20፤10፥17፤ መዝ99፥6፤ኤር15፥1
7፥6 ኢያ11፥3፤ መሳ2፥16፤16፥31፤ ሰቆ2፥19
7፥7 1ሳሙ17፥11
7፥8 ቊ5፤ ዘፀ32፥30፤ዘኍ21፥7፤ 1ሳሙ12፥19:23፤ 1ነገ18፥24፤ ኢሳ37፥4፤ ኤር15፥1፤27፥18
7፥9 ዘፀ32፥11፤ ዘጸ9፥19፤መዝ99፥6
7፥10 ዘዳ35፥5፤ ዘፀ9፥23፤14፥24፤1 ሳሙ2፥10

6፥17 *ስለ በደል መሥዋዕት፤* የቍ3 ማብ ይመ::

6፥18 *እስከ ዛሬ፤* ሁለቱ የሳሙኤል መጻሕፍት የተጻፉበት
ጊዜ ነው:: *ምስክር፤* ሁኔታውን የሚያመለክት ሐውልት ነው::

6፥19 *ሰባ፤* አንዳንድ የጥንት ትርጉሞች አምሳ ሺህ ያህል
ሰዎች በዚህ ቍጥር ላይ ይጨምራሉ፤ ጭማሪው የዕብራይስጡን
የሰዋስው ሕግ ስለሚጥስ የጸሓፊው (ገልባጭ) ስሕተት መሆኑ
ግልጽ ነው:: በዚህ ዘመን፣ በዚህች አነስተኛ ከተማ ይህን ያህል
ሰው ሊኖር አይችልም:: *ወደ እግዚአብሔር ታቦት ውስጥ ተመ
ልክተዋልና፤* ሌዋውያንና ካህናት የነበሩት የቤትሳሚስ ሰዎች
ያለፍርሃትና ያለ አክብሮት ታቦቱን ለማየት በመጓጓታቸው እግ
ዚአብሔር ፈረደባቸው:: እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል የእር
ሱን መኖር ከታቦቱ ጋር በቅርብ እንዲያያዝ ስላደረገው፣ ታቦቱ
መያዝ የሚገባው በፍርሃትና በታላቅ አክብሮት ነው (2ሳሙ
6፥7፤ዘኍ4፥17-20 ይመ):: በዚህ መንገድ ለታቦቱ ክብር የመስ
ጠቱ ሐሳብ ታቦቱን እንደ ምትሐት ዕቃ በመቍጠር ወደ ጦር ሜዳ
እንዲወስዱት ካደረገው የእስራኤል ሽማግሌዎች የጥንቈላ አስተ
ሳሰብ ጋር አይመሳሰልም (የቍ4፥3 ማብ ይመ)::

6፥20 *ወደ ማን ይሂድ?* ለእግዚአብሔር ፍርድ የቤትሳ
ሚስ ሰዎች ምላሽ የሰጡት ልክ እንደ አዛጦን፣ እንደ ጌትና፣
እንደ አቃሮን ሰዎች ነው (5፥8-10 ይመ)::

7፥1 *ወደ አሚናዳብ ቤት፤* ዳዊት ወደ ኢየሩሳሌም እስኪ
ያመጣው ድረስ፣ ታቦቱ በአሚናዳብ ቤት ተቀምጦ ነበር (2ሳሙ
6፥2-3):: ሴሎ በወደመች ጊዜ፣ የመገናኛው ድንኳንና የሚቃጠ
ለው መሥዋዕት መሠዊያ፤ ከጥፋት ተርፈው ነበር (ኤር 7፥12:
14:26፥6):: በመጀመሪያ ታቦቱ ከነበረበት ወደ ኖብ ተወስዶ
(21፥1-9)፣ በዳዊትና በሰሎሞን ዘመን በገባዖን ተቀመጠ (1ዜና
16፥39፤ 21፥29፤ 2ዜና1፥3:13):: *ገባዖን፤* በቤተ መቅደሱ ውስጥ
ተራ ሥራ እንዲሠሩ የተመደቡ ሰዎች የሚኖሩባት ከተማ ነበረች
(ኢያ9፥23:27):: በኋላም ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን ሠርቶ
በጨረሰ ጊዜ፣ የመገናኛውን ድንኳን ወደዚያ አምጥቶታል (የ1ነገ
3፥4፤8፥4 ማብ ይመ)::

7፥2 *በአጠቃላይ ሃያ ዓመት ቈየ፤* ይህ ጊዜ ምናልባት
ሳሙኤል በምጽጳ ሕዝቡን ጠርቶ በሰበሰበበትና ታቦቱ ወደ እስራ
ኤል በተመለሰበት ጊዜ መካከል ያለው ጊዜ ሳይሆን አይቀርም::

7፥3 *አስታሮትን፤* አስታሮት ከነዓናውያንን ጨምሮ በመካ
ከለኛው ምሥራቅ የፍቅር፣ ልጅ የምትሰጥና የጦርነት አምላክ
ተብላ በተለያየ መንገድ በብዙ ሕዝብ የምትመለክ ናት (የመሳ
2፥13 ማብ ይመ):: አብዛኛውን ጊዜ የአስታሮት አምልኮ ከበኣል
አምልኮ ጋር ይያያዛል (ቍ4፤12፥10፤ መሳ2፥13፤3፥7፤10፥6)፤ ይኸ
ውም ወንድና ሴት አማልክትን በማገናኘት ልጅ ይገኛል ተብሎ
ስለ ሚታመን ነው::

7፥5 *በምጽጳ፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ዐሥራ አንድ ኪሎ
ሜትር ርቃ በብንያም አገር የምትገኝ ከተማ ናት (ኢያ 18፥26)::
እስራኤላውያን በዚህ ስፍራ ተሰብስበው፣ አንድም ሰው ከብንያም
ነገድ ሚስት እንዳያገባ ተማማሉ (መሳ20፥1፤21፥1 ይመ):: በዚህ
ስም ብዙ ስፍራዎች ይጠራሉ (2ሳሙ 22፥3፤ ዘፍ 31፥49፤ ኢያ
11፥3:8፤ 15፥38 ይመ):: *እጸልያለሁ፤* 7፥8-9፤ 8፥6፤ 12፥17-19:
23፤15፥11 ይመ:: ሳሙኤልም ልክ እንደ ሙሴ ለሕዝቡ ይማ
ልድ ነበር (መዝ99፥6፤ኤር15፥1 ይመ):: ሁለቱም በእግዚአብሔር
የተሾሙ፣ እግዚአብሔርን በመወከል የእርሱን አስተዳደር ወደ
ሕዝቡ የሚያደርሱ ናቸው፤ ሕዝቡን በመወከል ስለ ሕዝቡ ለእግዚ
አብሔር ይናገራሉ::

7፥6 *ውሃ ቀድተው በእግዚአብሔር ፊት አፈሰሱ፤* በብ
ሉይ ኪዳን ይህን የመሰለ ሥርዐት መኖሩን የሚያረጋግጥ ሌላ
ማስረጃ የለም:: ልብን በእግዚአብሔር ፊት በትሀትናና በንስሓ
የማፍሰስ ምሳሌ ነው፤ ተመሳሳይ ለሆኑ መግለጫዎች 1፥15፤
መዝ 62፥8፤ ሰቆ2፥19 ይመ:: *ሳሙኤልም ... ይፈርድ ነበር፤*
የ4፥18 ማብ ይመ::

7፥10 *እግዚአብሔር ... ከባድ የነጐድጓድ ድምፅ*

ተው ከእስራኤላውያን ፊት ሸሹ:: [11]እስራኤላውያንም ከምጽጳ ወጥተው ፍልስጥኤማውያንን በየመንገዱ እየገደሉ ከቤትካር በታች እስካለው ስፍራ ድረስ አሳደዷቸው::

[12]ከዚህ በኋላ ሳሙኤል አንድ ድንጋይ ወስዶ በምጽጳና በሼን መካከል አቆመው፤ ስሙንም "*እግዚአብሔር* እስከ አሁን ድረስ ረድቶናል" ሲል "አቤንኤዘር[ħ]" ብሎ ጠራው:: [13]በዚህ ሁኔታ ፍልስጥኤማውያን ድል ስለ ተመቱ፣ የእስራኤልን ምድር ዳግመኛ አልወረሩም::

ሳሙኤል በሕይወት በነበረበት ዘመን ሁሉ፣ *የእግዚአብሔር* እጅ በፍልስጥኤማውያን ላይ ከብዳ ነበር:: [14]ፍልስጥኤማውያን ከእስራኤል የወሰዷቸው ከአቃሮን እስከ ጌት የነበሩ ከተሞች ለእስራኤል ተመለሱላት፤ ግዛታቸውም ከፍልስጥኤማውያን እጅ ነጻ ወጣች፤ በእስራኤልና በአሞራውያንም መካከል ሰላም ነበረ::

[15]ሳሙኤል በሕይወት በነበረበት ዘመን ሁሉ፣ እስራኤልን ይዳኝ ነበር:: [16]በየዓመቱ በቤቴል፣ በጌልገላና በምጽጳ እየተዘዋወረ፣ በእነዚህ ቦታዎች ሁሉ በእስራኤል ላይ ይፈርድ ነበር:: [17]ከዚያም በአርማቴም ወዳለው ቤቱ ይመለስ ነበር፤ በዚያም ደግሞ በእስራኤል ላይ ይፈርድ ነበር:: በዚያም *ለእግዚአብሔር* መሠዊያ ሠራ::

እስራኤል ንጉሥ ለማንገሥ መጠየቁ

8 ሳሙኤል በሸመገለ ጊዜ፣ ልጆቹን ፈራጆች አድርጎ በእስራኤል ላይ ሾማቸው:: [2]የበኵር ልጁ ኢዮኤል ሲሆን፣ ሁለተኛው ልጁ አብያ ነበረ፤ እነርሱም በቤርሳቤህ ይፈርዱ ነበር:: [3]ነገር ግን ልጆቹ የአባታቸውን ፈለግ አልተከተሉም፤ ተገቢ ያልሆነ ጥቅም ለማግኘት ሲሉ ከመንገዱ ወጡ፤ ጉቦ ተቀበሉ፤ ፍርድም አጣመሙ::

[4]ስለዚህ የእስራኤል ሽማግሌዎች ሁሉ በአንድነት ተሰብስበው ሳሙኤል ወዳለበት ወደ አርማቴም መጡ:: [5]እነርሱም፣ "አንተ አርጅተሃል፤ ልጆችህ ያንተን ፈለግ አይከተሉም፤ ስለዚህ ሌሎች ሕዝቦች እንደሚያደርጉት ሁሉ የሚመራን[ⴰ] ንጉሥ አንግሥልን" አሉት::

[6]ነገር ግን፣ "የሚመራን ንጉሥ አንግሥልን" ማለታቸው ሳሙኤልን አላስደሰተውም፤ ስለዚህ ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ፤ [7]እግዚአብሔርም ሳሙኤልን እንዲህ አለው፤ "ንጉሣቸው እንዳልሆን የናቁት እኔን እንጂ አንተን አይደለምና ሕዝቡ የሚሉህን ሁሉ አድምጥ:: [8]ከግብፅ ምድር ካወጣኋቸው ዕለት አንሥቶ እስከ ዛሬ ድረስ እኔን ትተው ሌሎች አማልክትን በማምለክ ያደረጉትን ሁሉ በአንተም ላይ እያደረጉ ነው:: አንተ ግን [9]የሚሉህን አድምጣቸው፤ በላያቸው የሚነግሠው ንጉሥ ምን እንደሚፈጽምባቸውም አሳውቃቸው፤ በሚገባም አስጠንቅቃቸው::"

[10]ሳሙኤልም *የእግዚአብሔርን* ቃል ሁሉ፣ ንጉሥ እንዲነግሥላቸው ለጠየቁት ሕዝብ ተናገረ:: [11]እንዲም አለ፤ "በላያችሁ የሚነግሠው ንጉሥ የሚያደርግባችሁ ይህ ነው፤ ወንዶች ልጆቻችሁን ወስዶ ሠረገለኞችና ፈረሰኞች ያደርጋቸዋል፤ በሠረገሎቹም ፊት ይሮጣሉ:: [12]አንዳንዶቹን ሻለቆችና አምሳ አለቆች ያደርጋቸዋል፤ ሌሎቹን መሬቱን እንዲያርሱና እህሉን እንዲያጭዱ፣ የቀሩትን ደግሞ የጦር መሣሪያና ለሠረገላ የሚሆኑትን ዕቃዎች እንዲሠሩ ያደርጋቸዋል፤ [13]ሴቶች ልጆቻችሁን ወስዶ ሽቶ ቀማሚ፣ ወጥ ሠሪዎችና እንጀራ ጋጋሪዎች ያደርጋቸዋል:: [14]ከዕርሻችሁ፣ ከወይንና ከወይራ ተክል ቦታዎቻችሁ ምርጥ ምርጡን ወስዶ ለባለሟ

7፥12 ዘፍ28፥22፤ ዘጸ27፥2፤ ኢሱ4፥9፤ 1ሳሙ4፥1
7፥13 መሳ13፥5
7፥14 ኢሱ13፥3፤ መሳ1፥34
7፥15 ቍ6፤ መሳ 2፥16፡18፤ 1ሳሙ 12፥11
7፥16 ቍ6፤ ዘፍ 12፥8፤ ኢሱ10፥43፤ 1ሳሙ10፥8፤ አሞ5፥5፤ ሐሥ13፥20
7፥17 ቍ6፤ ኢሱ 18፥25፤ 1ሳሙ8፥4፤ 9፥12፤14፥35፤15፥34፤ 19፥18፤20፥6፤25፥1፤ 28፥3፤2ሳሙ24፥25
8፥1 ዘዳ16፥18-19
8፥2 ዘፍ22፥19፤ 1ነገ19፥3፤1ዜና6፥28፤ አሞ5፥4-5
8፥3 ዘፀ23፥2:8፤ 1ሳሙ2፥12፤12፥3፤ ነህ9፥29፤ኢዮ8፥22፤ 34፥27፤መዝ14፥3፤ 58፥3፤ምሳ17፥23፤ ኢሳ53፥6
8፥4 መሳ11፥11፤ 1ሳሙ 7፥17፤11፥3
8፥5 ቍ19:20፤ ዘዳ 17፥14-20፤ 1ሳሙ3፥20፤10፥19፤ 12፥2:12:13፤ ሆሴ13፥11
8፥6 1ሳሙ12፥17፤ 15፥11፤16፥1፤ ሆሴ13፥10
8፥7 ቍ22፤ ዘፀ 16፥8፤ዘኍ11፥20፤ 1ሳሙ12፥1
8፥8 1ሳሙ12፥10፤ 2ነገ21፥22፤ኤር2፥17
8፥9 ቍ11-18፤ ዘዳ17፥14-20፤1ሳሙ 10፥25
8፥10 ዘፀ19፥7 ማሕ3፥7፤9፥25
8፥11 ዘፍ41፥46፤ ዘዳ17፥16፤1ሳሙ14፥52፤2ሳሙ15፥1፤ 1ነገ1፥5፤2ዜና1፥14፤1ሳሙ17፥25
8፥12 ዘዳ1፥15
8፥14 1ነገ21፥7:15፤2ነገ22፥12፤ሕዝ46፥18፤ ሚክ2፥2

[ħ]12 *አቤኔዘር* ማለት የርዳታ ድንጋይ ማለት ነው
[ⴰ]5 በዚም ሆነ በቍጥር 6 እና 20 ላይ በትውፊት *መተርጐም* ይቻላል

ስላንጐደ ጕደባቸው፤ ሕዝቡ የገቡትን ቃል ኪዳን ከጠበቀ፣ እግዚአብሔር እንደ ሚጠብቃቸው ቃል ገብቶአል (ዘፀ 23፥22፤ ዘዳ20፥1-4፤ 2ሳሙ 5፥19-25፤ ኢሱ10፥11-14፤ መሳ5፥20-21፤ 2ነገ7፥6፤ 19፥35፤ 2ዜና 20፥17:22 ይመ)::

7፥12 *አቤንኤዘር፤* የሚረዳ ዐለት ማለት ነው፤ የ4፥1 ማብ ይመ::

7፥13 *የእስራኤልን ምድር ዳግመኛ አልወረሩም፤* ይህ ዐረፍተ ነገር (በ9፥16፤ 10፥5፤ 13፥3:5፤ 17፥1፤ 23፥27 ላይ ካለው ሐሳብ ጋር እንደሚቃረን፣ አንዳንድ ምሁራን ይናገራሉ፤ ይሁን እንጂ ዐረፍተ ነገሩ ፍልስጥኤማውያን ወዲያውኑ እስራኤላውያንን እንዳልወረሩ የሚያመለክት ነው፤ ስለ ተመሳሳይ ሁኔታ 2ነገ 6፥23-24 ይመ::

7፥15፤ የሳሙኤልን አገልግሎትና ለእስራኤል የሰጠውን አመራር በተመለከተ ጸሐፊው ያስቀመጠው የማጠቃለያ ዐረፍተ ነገር ነው::

7፥16 *በእስራኤል ላይ ይፈረድ ነበር፤* የ4፥18 ማብ ይመ::

7፥17 *በአርማቴም፤* የ1፥1 ማብ ይመ::

8፥1 *ሳሙኤል በሸመገለ ጊዜ፤* ምናልባት ምጽጳ ላይ የተገኘው ድል ካለፈ ከሃያ ዓመት በኋላ፣ የሳሙኤል ዕድሜ ሥልሳ አምስት ዓመት ሲሆን ማለት ነው::

8፥3 *ጉቦ ተቀበሉ፤* በአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት መሠረት ጉቦ በመቀበል ፍትሕን ማጣመም አጥብቆ የተከለከለ ነው (ዘፀ 23፥8፤ ዘዳ16፥19 ይመ)::

8፥5 *የሚመራን ንጉሥ አንግሥልን፤* የእስራኤል ሽማግሌዎች ይህን ጥያቄ ለማቅረብ ምክንያት ያደረጉት ሳሙኤል ዕድሜው ስለገፋ ልጆቹም ፍትሕ ስላዛቡ ነበር፤ ይሁን እንጂ ወዲያውኑ የታየው እውነተኛው ምክንያት እንደ አካባቢያቸው ሕዝብ በጦርነት ጊዜ የሚመራቸውንና ለነጻነታቸውም መተማመኛ የሚሆናቸውን ንጉሥ የማግኘቱ ጉዳይ ነበር (ቍ 20፤ 10፥19፤12፥12 ይመ)::

8፥7 *ንጉሣቸው እንዳልሆን የናቁት እኔን እንጂ አንተን አይደለምና፤* ከመሳ 8፥23 ጋር ያነጻጽሩ:: የእስራኤል ሕዝብ ኀጢአት፣ ንጉሥ መፈለጋቸው ሳይሆን (10፥19፤12፥12፤ 17፥19-20 ይመ) ከሚፈልጉት የንጉሥ ዐይነትና ከንጉሡም ከሚጠብቁት ነገር የሚመነጭ ነው:: እነርሱ የሚፈልጉት ንጉሥ ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸውን የቃል ኪዳን ግንኙነት የማይቀበል ንጉሥ ነው:: "እንደ ሌሎቹ ሕዝቦች የሚመራንና ከፊታችን የሚሄድ፣ ጦርነታችንንም የሚዋጋልን ንጉሥ ያለን ሕዝቦች እንሆናለን" (ቍ20) በማለታቸው ቃል ኪዳኑን ያፈርሳሉ፤ ንጉሣቸው የሆነውን እግዚአብሔርን ይንቃሉ (12፥12፤ ዘኍ23፥21፤ ዘዳ33፥5)፤ ባለፉትም ዘመናት ባለማቋረጥ ያደረገላቸውን ጥበቃ ይረሳሉ (10፥18፤ 12፥8-11):: *ሕዝቡ የሚሉህን ሁሉ አድምጥ፤* ሕዝቡ ንጉሥ የሚፈልጉ መሆናቸው በሙሴ መጻሕፍት ተገልጾአል (ዘፍ49፥10፤ ዘኍ24፥7:17፤ ዘዳ17፥14-20 ይመ)፤ ስለዚህ ሳሙኤል የሕዝቡን ቃል እንዲያደምጥ ትእዛዝ ተሰጠው (ቍ9፥22)::

8፥11 *በላያችሁ የሚነግሠው ንጉሥ የሚያደርግባችሁ፤* በዚያ ዘመን የነበሩትን የከነዓናውያን ነገሥታት አገዛዝ ሁኔታ በመግ

ሎቹ ይሰጣቸዋል:: [15]ከእህላችሁና ከወይናችሁ ከዐሥር አንዱን ወስዶ ለሹማምቱና ለባለሟሎቹ ይሰጣቸዋል:: [16]ወንድና ሴት አሽከሮቻችሁን እንዲሁም ምርጥ ከብቶቻችሁንና[o] አህዮቻችሁን ለራሱ ያደርጋቸዋል:: [17]ከበግና ከፍየል መንጎቻችሁ አንድ ዐሥረኛውን ለራሱ ይወስዳል፤ እናንተ ራሳችሁም ባሪያዎቹ ትሆናላችሁ:: [18]ያም ቀን በደረሰ ጊዜ፣ ወዳችሁ ከመረጣችሁት ንጉሥ የተነሣ ትጮኻላችሁ፤ ነገር ግን በዚያ ቀን *እግዚአብሔር* አይመልስላችሁም::"

[19]ሕዝቡ ግን ሳሙኤልን መስማት እምቢ በማለት፣ እንዲህ አሉ፤ "አይሆንም፤ ንጉሥ እንዲነግሥልን እንፈልጋለን፤ [20]እኛም እንደ ሌሎቹ ሕዝቦች የሚመራንና ከፊታችን የሚሄድ፣ ጦርነታችንንም የሚዋጋልን ንጉሥ ያለን ሕዝቦች እንሆናለን::"

[21]ሳሙኤልም ሕዝቡ ያለውን ሁሉ ሰማ፤ ያንኑ *በእግዚአብሔር* ፊት ተናገረው:: [22]*እግዚአብሔርም*፣ "አድምጣቸው፤ ንጉሥም አንግሥላቸው" አለው::

ከዚያም ሳሙኤል የእስራኤልን ሰዎች፣ "እያንዳንዳችሁ ወደ ከተማችሁ ተመለሱ" አላቸው::

ሳሙኤል ሳኦልን ለንጉሥነት ቀባው

9 ቂስ የተባለ አንድ ታዋቂ ብንያማዊ ሰው ነበረ፤ እርሱም የአቢኤል ልጅ፣ የጽሮር ልጅ፣ የብኮራት ልጅ፣ የብንያማዊው የአፌቅ ልጅ ነበር:: [2]ቂስም ከእስራኤል ልጆች መካከል በመልከ ቀናነቱ ተወዳዳሪ የማይገኝለት፣ ቁመቱም ከሌሎቹ ሁሉ ይልቅ ከትከሻው በላይ ዘለግ ያለ፣ ሳኦል የተባለ ወጣት ልጅ ነበረው::

[3]በዚያም ጊዜ የሳኦል አባት የቂስ አህዮች ጠፍተው ነበር፤ ቂስም ልጁን ሳኦልን፣ "ከአገልጋዮቹ መካከል አንዱን ይዘህ ሂድና አህዮቹን ፈልግ" አለው:: [4]ስለዚህ በኰረብታማው በኤፍሬም አገርና በሻሊሻ አካባቢ ባለው ስፍራ ሁሉ ተዘዋወረ፤ ሆኖም አህዮቹን አላገኙም:: ወደ ሻዕሊምም ግዛት ዘልቀው ገቡ፤ አህዮቹ ግን በዚያም አልነበሩም:: እንዲሁም በብንያም ግዛት በኩል ዐለፈ፤ ሆኖም አላገኟቸውም::

[5]ወደ ጹፍ ግዛት በደረሱ ጊዜ ሳኦል አብሮት የነበረውን አገልጋይ፣ "አባቴ ይህን ጊዜ ስለ አህዮቹ ማሰቡን ትቶ ስለ እኛ መጨነቅ ስለሚጀምር፣ ና እንመለስ" አለው::

[6]አገልጋዩ ግን፣ "እነሆ፤ በዚህች ከተማ አንድ የእግዚአብሔር ሰው አለ፤ እርሱም በጣም የተከበረ ነው፤ የሚናገረውም ሁሉ በትክክል ይፈጸማል፤ በየትኛው መንገድ መሄድ እንዳለብን ይነግረን ይሆናልና ወደዚያ እንሂድ" ሲል መለሰለት::

[7]ሳኦልም አገልጋዩን፣ "መሄዱን እንሂድ፤ ነገር ግን ለሰውየው ምን እንሰጠዋለን? በስልቻዎቻችን የያዝነው ስንቅ አልቆአል:: ለእግዚአብሔር ሰው የምናበረክተውም ስጦታ የለንም፤ ታዲያ ምን አለን?" አለው::

[8]አገልጋዩ፣ "እኔ የአንድ ሰቅል ጥሬ ብር ሩብ[n] አለኝ፤ በየትኛው መንገድ መሄድ እንዳለብን ይነግረን ዘንድ ገንዘቡን ለእግዚአብሔር ሰው እሰጠዋለሁ" ሲል በድጋሚ መለሰለት:: [9]ቀደም ሲል በእስራኤል ዘንድ አንድ ሰው እግዚአብሔርን ለመጠየቅ ሲሄድ፣ "ኑ ወደ ባለ ራእዩ እንሂድ" ይል ነበር፤ ዛሬ ነቢይ የሚባለው በዚያ ጊዜ ባለ ራእይ ይባል ነበርና::

[10]ሳኦልም፣ "መልካም፤ ና እንሂድ" አለው:: ስለዚህ የእግዚአብሔር ሰው ወዳለበት ከተማ ሄዱ::

[11]በከተማዪቱ መዳረሻ ያለውን ኰረብታ በመውጣት ላይ ሳሉ፣ ውሃ ለመቅዳት የሚወጡ ልጃገረዶችን አግኝተው፣ "ባለ ራእዩ እዚህ ነውን?" ሲሉ ጠየቁ::

8፥15 ዘፍ41፥34፤
8፥18 1ሳሙ10፥25፤ 28፥6፤1ነገ12፥4፤ ኢዮ27፥9፤35፥12:13 ፤መዝ18፥41፤66፥18፤ ምሳ1፥28፤ኢሳ1፥15፤ 58፥4፤59፥2፤ ኤር 14፥12፤ ሕዝ8፥18፤ ሚክ3፥4
8፥19 ቁ5፤ ምሳ 1፥24፤ ኢሳ50፥2፤ 66፥4፤ ኤር7፥13፤8፥12፤13፥10፤ 44፥16፤ሐሥ13፥21
8፥20 ቁ5
8፥21 መሳ11፥11
8፥22 ቁ7
9፥1 ኢሱ18፥11-20፤ ሩት2፥1፤ 1ሳሙ 14፥51፤ 1ዜና8፥33፤ 9፥39፤አስ2፥5፤ ሐሥ 13፥21
9፥2 ዘፍ39፥6፤ 1ሳሙ10፥23:24
9፥3 ቁ20፤ 1ሳሙ10፥14:16
9፥4 ኢሱ 24፥33፤ 1ሳሙ10፥21 2ነገ4፥42
9፥5 1ሳሙ1፥1፤ 10፥2
9፥6 ዘዳ33፥1፤ መሳ13፥6፤1ሳሙ3፥19
9፥7 ዘፍ 32፥20፤ 1ነገ13፥7፤14፥3፤ 2ነገ4፥42፤5፥5:15፤ ኤር40፥5
9፥9 ዘፍ25፥22፤ 2ሳሙ15፥27፤ 24፥11 2ነገ17፥13፤ 1ዜና9፥22፤21፥9፤ 26፥28፤ 29፥29፤ 2ዜና19፥2፤ ኢሳ29፥10፤30፥10፤ አሞ7፥12
9፥11 ዘፍ24፥11:13

[o] 16 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን *ወጣቶችን* ይላል::
[n] 8 ሦስት ግራም ያህል ነው::

ለጽ (ቍ11-17)፣ የሚናፍቁት ንጉሣዊ አስተዳደር ምን ያህል ከባድ ሸክም የሚጭንባቸው መሆኑን በመናገር ሳሙኤል ሕዝቡን ያስጠነቅቃቸዋል::

8፥15 *ከዐሥር አንዱን፤* ይህ እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር ከሚሰጡት ዐሥራት የሚበልጥ የንጉሡ ድርሻ ነው (ዘሌ27፥30-32፤ዘኍ18፥26፤ዘዳ14፥22:28፤26፥12):: በዚህም ይሁን በዚያ ይህ ንጉሥ እስራኤላውያን እንዲሰጡት የሚጠብቀው እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር የሚሰጡትን ሁሉ ነው ::

8፥18 *ወዳችሁ ከመረጣችሁት ንጉሥ የተነሣ ትጮኻላችሁ፤* 1ነገ12፥4፤ ኤር22፥13-17 ይመ::

8፥20 *እንደ ሌሎቹ ሕዝቦች፤* የቍ 5:7 ማብ ይመ ::

9፥2 *ቁመቱም ከሌሎቹ ሁሉ ይልቅ ከትከሻው በላይ ዘለግ ያለ፤* ቁመቱ በጣም ረዥም ነበር ማለት ነው (10፥23 ይመ)::

9፥3 *አህዮች ጠፍተው ነበር፤* ሳኦልን በመጀመሪያ የምናገኘው የጠፉ አህዮችን እንዲፈልግ ሲታዘዝ ነው፤ ምናልባትም ንጉሥ እፈልጋለሁ ያለችውን ዐመፀኛዪቱን እስራኤልንና አህያ ሊፈልግ የወጣውን ሳኦልን በምሳሌነት ለማነጻጸር ሊሆን ይችላል (ከኢሳ1፥3 ጋር ያነጻጽሩ):: ዳዊትን በመጀመሪያ የምናገኘው የአባቱን በጎች ሲጠብቅ ነው፤ በኋላም የእግዚአሔርን መንጋ ጠባቂ ሆኖ እናገኘዋለን (2ሳሙ5፥2፤ 7፥7-8፤ መዝ78፥71-72)::

9፥6 *አገልጋዩ ግን ... ሲል መለሰለት፤* በዚህ ስፍራ ሳኦል ሳሙኤልን አለማወቁ የግል ጠባዩን ያመለክታል:: *በዚች ከተማ፤* ምናልባትም ራማ የተባለችው፣ የሳሙኤል የትውልድ ስፍራ የሆነችው አርማቴም ሳትሆን (ቍ12፤ 7፥16 ይመ)፣ ሳኦል ከመንገድ ተመልሶ ያረፈበትም፣ ይህችው ቦታ ናት:: *የእግዚአብሔር ሰው፤* የ2፥27 ማብ ይመ፤ ሳሙኤልን ያመለክታል:: *የሚናገረውም ሁሉ በትክክል ይፈጸማል፤* 3፥19 ማብ ይመ::

9፥7 *ምን እንሰጠዋለን፤* ለነቢያት ስጦታን ስለ መስጠት የተጠቀሱ ሌሎች ማስረጃዎች አሉ (1ነገ14፥3፤ 2ነገ4፥42፤ 5፥15-16፤ 8፥8-9 ይመ):: ስጦታውን ሳሙኤል ይቀበለው ወይም እንደ ዚህ ዐይነቱ ስጦታ ለኑሮው ያስፈልገው አያስፈልገው የታወቀ ነገር የለም:: ኤልሳዕ የሶርያውን የጦር ጀኔራል የንዕማንን ስጦታ አልተቀበለም (2ነገ 5፥16):: በኋለኞቹ ዘመናት የሐሰት ነቢያት ትንቢታቸውን የሚናገሩት፣ ስጦታ ለሚሰጧቸው ሰዎች ነበር (1ነገ 22፥6:8:18፤ ሚክ3፥5:11)::

9፥8 *የአንድ ሰቅል ጥሬ ብር ሩብ፤* ሦስት ግራም ያህል ማለት ነው፤ ሳንቲሞች መገበያያ ከመሆናቸው በፊት፣ ወርቅ ወይም ብር ተመዝኖ ለእያንዳንዱ የገንዘብ ለውጥ ሥራ ላይ ይውል ነበር (13፥21፤ኢዮ28፥15 ይመ):: በሳኦል ዘመን የዚህ ብር ዋጋ መጠን አይታወቅም ነበር::

9፥9 *ዛሬ ነቢይ የሚባለው ... ባለ ራእይ ይባል ነበርና፤* በባለ ራእይና በነቢይ መካከል መሠረታዊ ልዩነት የለም:: ሁለቱም የሳሙኤል መጻሕፍት በተጻፉበት ዘመን፣ ነቢይ በመባል የሚታወቀው በሳኦል ጊዜ ባለ ራእይ ይባላል:: ይህ ማለት ደግሞ "ነቢይ"

[12]እነርሱም እንዲህ ሲሉ መለሱላቸው፤ “አዎን አለ፤ እነሆ፤ ከፊታችሁ ነው፤ ፈጠን በሉ፤ ሕዝቡ በማምለኪያው ኰረብታ ላይ መሥዋዕት ስለሚያቀርብ፣ ወደ ከተማችን ገና ዛሬ መምጣቱ ነው፤ [13]ወደ ከተማዪቱም በገባችሁ ጊዜ፣ ለመብላት ወደ ማምለኪያው ኰረብታ ከመውጣቱ በፊት ታገኙታላችሁ:: መሥዋዕቱን እርሱ መባረክ ስላለበት፣ እርሱ እስኪመጣ ድረስ ሕዝቡ መብላት አይጀምርም፤ ከዚያ በኋላ የተጋበዘው ሕዝብ ይበላል፤ አሁኑኑ ውጡ፤ ወዲያው ታገኙታላችሁ::”

[14]እነርሱም ወደ ከተማዪቱ ወጡ፤ ወደ ከተማዪቱም በመግባት ላይ ሳሉ፣ እነሆ፤ ሳሙኤል ወደ ማምለኪያው ኰረብታ ለመውጣት እነርሱ ወዳሉበት አቅጣጫ መጣ::

[15]ሳኦል ከመምጣቱ ከአንድ ቀን በፊት እግዚአብሔር ለሳሙኤል ይህንን እንዲህ ሲል ገልጦለት ነበር፤ [16]“ነገ በዚህ ጊዜ ከብንያም ምድር አንድ ሰው ወደ አንተ እልካለሁ፤ በሕዝቤ በእስራኤል ላይ መሪ እንዲሆን ቅባው፤ እርሱም ሕዝቤን ከፍልስጥኤማውያን እጅ ይታደጋል:: እነሆ፤ ሕዝቤን ከላይ ተመልክቻለሁ፤ ጩኸቱ ከእኔ ዘንድ ደርሶአልና::”

[17]ሳሙኤል ሳኦልን ባየው ጊዜ እግዚአብሔር፣ “ያ የነገርሁህ ሰው እነሆ፤ እርሱም ሕዝቤን ይገዛል” አለው::

[18]ሳኦልም በቅጥሩ በር ላይ ወደ ሳሙኤል ቀረብ ብሎ፣ “የባለ ራእዩ ቤት የት እንደ ሆነ ትነግረኛለህ?” ሲል ጠየቀው::

[19]ሳሙኤልም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ “ባለ ራእዩ እኔ ነኝ፤ ዛሬ ከእኔ ጋር ስለምትበሉ፤ ከፊቴ ቀድማችሁ ወደ ማምለኪያው ኰረብታ ውጡ፤ ነገ ጠዋት አሰናብትሃለሁ፤ በልብህ ያለውንም እነግርሃለሁ:: [20]ከሦስት ቀን በፊት ስለ ጠፉብህ አህዮች አትጨነቅ፤ ተገኝተዋልና:: የእስራኤል ምኞት ሁሉ ያዘነበለው ወደ አንተና ወደ አባትህ ቤተ ሰብ ሁሉ አይደለምን?”

[21]ሳኦልም፣ “እኔ ከእስራኤል ነገዶች ውስጥ በጣም አነስተኛ ከሆነው ከብንያም ወገን አይደለሁምን? ጐሣዬስ ከብንያም ነገድ ጐሣዎች ሁሉ የሚያንስ አይደለምን? ታዲያ እንዲህ ያለውን ነገር ስለ ምን ትነግረኛለህ?” ብሎ መለሰለት::

[22]ከዚያም ሳሙኤል ሳኦልንና አገልጋዩን ወደ አዳራሹ አመጣ፤ ከተጋበዙትም ሠላሳ ያህል ሰዎች ሁሉ በላይ አስቀመጣቸው:: [23]ሳሙኤልም ወጥ ቤቱን፣ “ለይተህ አስቀምጥ ብዬ የሰጠሁህን የሥጋ ብልት አምጣው” አለው::

[24]ወጥ ቤቱም የጭኑን ሥጋ እንዳለ አምጥቶ በሳኦል ፊት አስቀመጠው:: ሳሙኤልም፣ “ይህ፣ ‘እንግዶችን ጋብዣለሁ’ ካልሁበት ጊዜ ጀምሮ እስከ ተወሰነው ጊዜ ድረስ ለአንተ ተለይቶ የተቀመጠልህ ስለ ሆነ ብላው” አለው:: ሳኦልም በዚያች ዕለት ከሳሙኤል ጋር አብሮ በላ::

[25]ከማምለኪያው ኰረብታ ወደ ከተማዪቱ ከወረዱ በኋላ ሳሙኤል በቤቱ ሰገነት ላይ ከሳኦል ጋር ተነጋገረ:: [26]በማለዳ ተነሡ፤ ሳሙኤል ሳኦልን ከሰገነቱ ላይ ጠርቶ፣ “ላሰናብትህ ስለ ሆነ ተዘጋጅ” አለው:: ሳኦልም ተዘጋጅቶ እንዳበቃ፣ ከሳሙኤል ጋር ተያይዘው ወደ ውጭ ወጡ:: [27]ወደ ከተማዪቱ ዳርቻ እየወረዱ ሳሉ፣ ሳሙኤል ሳኦልን፣ “አገልጋይህ ወደ ፊት ቀድሞን እንዲሄድ ንገረው” አለው፤ አገልጋዩም እንደ ተነገረው አደረገ፤ ከዚህ በኋላ ሳሙኤል፣ “አንተ ግን ከእግዚአብሔር የተላከ መልእክት እንግርህ ዘንድ ለጥቂት ጊዜ እዚህ ቈይ” አለው::

10 ከዚያም ሳሙኤል የዘይቱን ብርሌ ወስዶ፣ ዘይቱን በሳኦል ራስ ላይ ካፈሰሰ በኋላ እንዲህ ሲል ሳመው፤ “በርስቱ

9፥12 ዘሌ 26፥30፤ ዘኍ28፥11-15፤ 1ሳሙ7፥17
9፥13 ማቴ14፥19፤ 1ቆሮ10፥16፤ 1ጢሞ4፥3-5
9፥16 ዘፍ 16፥11፤ ዘፀ3፥8፤30፥25፤ 1ሳሙ2፥35፤12፥3፤ 15፥1፤23፥4፤26፥9፤ 2ሳሙ3፥18፤7፥8፤ 1ነገ8፥16፤2ነገ11፥12፤ 1ዜና5፥2፤መዝ2፥2፤ 102፥1
9፥17 1ሳሙ16፥12
9፥20 ቍ3፤ 1ሳሙ 12፥13፤ ዕዝ6፥8፤ኢሳ 60፥4-9፤ ዳን2፥44፤ሐጌ2፥7፤ ሚል3፥1
9፥21 ዘፀ3፥11፤ መሳ6፥15፤20፥35፡ 46፤1ሳሙ18፥18፤ መዝ 68፥27፤ ማቴ2፥6፤ ቆሮ15፥9
9፥24 ዘሌ7፥34
9፥25 ዘዳ22፥8፤ ኢሱ 2፥8፤ ማቴ24፥17፤ ሉቃ5፥19
10፥1 ዘፀ29፥7፤ 34፥9፤1ሳሙ9፥16፤ 16፥1፤2ሳሙ20፥19፤ 1ነገ1፥39፤2ነገ9፥1፤ መዝ78፥62፡71

የሚለው ቃል በሳኦል ዘመን አይታወቅም ወይም “ባለ ራእይ” የሚለው ቃል በኋለኞቹ ዘመናት አልነበረም ማለት አይደለም (ኢሳ 30፥10 ይመ)::

9፥12 *ኰረብታው ላይ፤* ዘሌ26፥30 ይመ:: እስራኤላውያን ወደ ተስፋዪቱ ምድር ከገቡ በኋላ፤ ልክ እንደ ከነዓናውያን ልማድ መሠዊያቸውን በኰረብታ ላይ መሥራት ጀመሩ (በዚህ ጊዜ ታቦቱ ከማደሪያው ስለ ተለየ፣ ሴሎ ስለ ፈረሰ፣ ከዔሊ ልጆች ሞት በኋላ የካህናት ቤተ ሰብ ስለማያገለግል ዋናው ቤተ መቅደስ አልነበረም):: እንግዲህ በኋለኞቹ ዘመናት በኰረብታ ስፍራዎች ላይ የመሠዋት ልማድ ቀስ በቀስ እስራኤላውያንን ወደ ጣዖት አምልኮ ሳባቸው፤ ከዚህም የተነሣ ድርጊቱ ተወግዞአል (የ1ነገ 3፥2 ማብ ይመ)::

9፥13 *መሥዋዕቱን እርሱ መባረክ ስላለበት፤* ሳሙኤል የመሥዋዕቱን መብል በጸሎት ይባርካል (1፥4፤2፥13-16 ይመ)፤ ቡራኬው ምናልባት በአዲስ ኪዳን ከተጠቀሰው ጋር ተመሳሳይ ሳይሆን አይቀርም (ማቴ26፥26-27፤ ዮሐ6፥11፡23፤ 1ጢሞ4፥3-5 ይመ)::

9፥16 *መሪ፤* ለዚህ ቃል አቻ ሆኖ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በደረጃ ከፍ እንዲል እግዚአብሔር የመረጠው መሆኑን ያሳያል:: በመሳፍንትና በነገሥታት/ ዘመን መካከል የነበረውን የሽግግር ሁኔታ ለማረጋጋት ጠቃሚ ቃል ሆኖ አገልግሎአል:: *ከፍልስጥኤማውያን፤* የ7፥13 ማብ ይመ:: *ቅባው፤* ካህናትም ይቀበሉ (ዘፀ 29፥7፤ 40፥12-15፤ ዘሌ4፥3፤ 8፥12 ይመ)፤ ነገር ግን ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ቃሉ በብሉይ ኪዳን “እግዚአብሔር የቀባው” የሚለው ሐረግ ንጉሥን ያመለክታል (የ2፥10 ማብ ይመ፤ ከ12፥3፤ 24፥6፤ 26፥9፡ 11፡16፤ 2ሳሙ 1፥14፡16፤ 19፥21፤ 22፥51፤ 23፥1፤ መዝ2፥2፡6 ጋር ያነጻጽሩ፤ ዘካ4፥14 ይመ):: መቀባት ለልዩ የእግዚአብሔር ሥራ መለየትንና ለአገልግሎቱ የሚሆን መለኮታዊ ዝግጅትን ይጨምራል (ቆላ6፤16፥13፤ ኢሳ61፥1 ይመ)::

9፥21 *ከእስራኤል ነገዶች ውስጥ በጣም አነስተኛ ከሆነው ... ወገን፤* ሳኦል የተገኘው በእስራኤል ካሉት የያዕቆብ ልጆች ዝቅተኛ ከሆነው ፣ በተለይም በመሳፍንት ዘመን ቍጥሩ እጅግ ከቀነሰው (መሳ20፥46-48) ከብንያም ነገድ ነው:: የእርሱ ወደ ንጉሥነት ከፍ ማለት እግዚአብሔር “ችግረኛውን ከፍ ከፍ ያደርጋል” (2፥8) የሚለውን በተለይም በሳሙኤል መጽሐፍ ዋና ሐሳብ የሆነውን ቃል ትክክለኛነት የሚያረጋግጥ ነው:: እግዚአብሔር መንግሥቱን ለማስፋት ዐቅም በሌላቸው ሰዎች መንግሥቱ ከዚህ ዓለም እንዳይደለ የሚያሳይ ሐቅና በመጽሐፍ ቅዱስ የተገለጠ ምስክርነት ነው::

9፥24 *የጭኑን፤* ቃሉ በዕብራይስጥ ወርቹን የሚያመለክት ሲሆን፣ ለጌታ ለተለዩ ካህናት የሚቀደስ ነው (ዘፀ 29፥22፡27፤ ዘሌ7፥32-33፡35፤ ዘኍ6፥20፤ 18፥18 ይመ):: ይህን የተመረጠ መሥዋዕት ለሳኦል ማቅረብ፣ ልዩ ክብር ይሰጠዋል፤ ለወደ ፊቱ በእግዚአብሔር የሚቀባ መሆኑንም ያመለክታል::

10፥1 *የዘይቱን፤* የተቀመመ የወይራ ዘይት ሊሆን ይችላል

ላይ ገዥ ትሆን ዘንድ *እግዚአብሔር* ቀብ ቶህ የለምን[*]? [2]ዛሬ ከእኔ ተለይተህ ስት ሄድ፣ በብንያም ወሰን ላይ በምትገኘው ጼልጻህ በተባለች ስፍራ በራሔል መቃ ብር አጠገብ ሁለት ሰዎች ታገኛለህ:: እነርሱም፣ 'የምትፈልጋቸው አህዮች ተገኝ ተዋል፤ አሁን አባትህ ስለ አህዮቹ ማሰቡን ትቶ፣ "ስለ ልጄ ምን ባደርግ ይሻለኛል?" እያለ በመጨነቅ ላይ ነው' ይሉሃል::

[3]"አንተም ጒዞህን በመቀጠል በታቦር እስካለው እስከ ትልቁ ዛፍ ድረስ ትሄዳለህ፤ እዚያም ሦስት ሰዎች፣ አንዱ ሦስት የፍ የል ግልገል፣ ሌላው ሦስት ዳቦ፣ ሌላው ደግሞ የወይን ጠጅ የተሞላበት አቁማዳ ይዘው ወደ እግዚአብሔር ወደ ቤቴል ሲወጡ ያገኙሃል:: [4]እነርሱም ሰላም ይሉሃል፤ ሁለት ዳቦ ይሰጡሃል፤ አንተም ትቀበላቸዋለህ::

[5]"ከዚያ በኋላ የፍልስጥኤማውያን ጦር ወዳለበት ወደ እግዚአብሔር ተራራ ወደ ጊብዓ ትሄዳለህ:: ወደ ከተማዪቱ እንደ ደረስህም የነቢያት ጉባኤ በመሰንቆ፣ በከ በሮ፣ በእምቢልታና በበገና ታጅበው ትን ቢት እየተናገሩ ከማምለኪያው ኰረብታ ላይ ሲወርዱ ታገኛቸዋለህ:: [6]*የእግዚአብሔር* መንፈስ በኀይል ይወርድብሃል፤ ከእነርሱ ጋር ትንቢት ትናገራለህ፤ እንደ ሌላ ሰውም ሆነህ ትለወጣለህ:: [7]እነዚህ ምልክቶች በተ ፈጸሙ ጊዜ እጅህ ማድረግ የምትችለውን ሁሉ አድርግ፤ እግዚአብሔር ከአንተ ጋር ነውና::

[8]"ከፊቴ ቀድመህ ወደ ጌልገላ ውረድ፤ እኔም የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የኅ ብረት መሥዋዕቱን[†] ለማቅረብ ወደ አንተ እመጣለሁ፤ ነገር ግን ወደ አንተ መጥቼ ምን ማድረግ እንዳለብህ እስክነግርህ ድረስ ሰባት ቀን መቆየት አለብህ::"

ሳኦል ነገሠ

[9]ሳኦል ከሳሙኤል ተለይቶ ለመሄድ ፊቱን በመለሰ ጊዜ፣ እግዚአብሔር የሳኦልን ልብ ለወጠው፤ ምልክቱም ሁሉ በዚያ ዕለት ተፈጸመ:: [10]ጊብዓ በደረሱ ጊዜ የነቢያቱ ጉባኤ አገኙት፤ የእግዚአብሔር መንፈስ በኀ ይል ወረደበት፤ ከእነርሱም ጋር ትንቢት ተናገረ:: [11]ቀድሞ የሚያውቁት ሁሉ ከነቢ ያቱ ጋር ትንቢት ሲናገር ባዩት ጊዜ፣ እርስ በርሳቸው፣ "የቂስን ልጅ ምን ነካው? ሳኦልም ከነቢያት ወገን ነውን?" ሲሉ ተጠ ያየቁ::

[12]በዚያ ነዋሪ የሆነ አንድ ሰው፣ "የእነ ርሱስ አባት ማን ነው?" ብሎ መለሰ:: ስለ ዚህ፣ "ሳኦልም ከነቢያት ወገን ነውን?" የሚል ምሳሌያዊ አነጋገር ሆነ:: [13]ሳኦል ትንቢት መናገሩን ከፈጸመ በኋላ ወደ ማምለኪያው ኰረብታ ሄደ::

[14]በዚህ ጊዜ የሳኦል አጎት እርሱንና አገል ጋዩን፣ "የት ነበራችሁ?" ሲል ጠየቃቸው::

እርሱም፣ "አህዮቹን ፍለጋ ሄደን ነበር፤ እንደማይገኙ በተረዳን ጊዜ ግን ወደ ሳሙኤል ሄድን" አለው::

[15]የሳኦል አጎትም፣ "እባክህ፣ ሳሙኤል ያለህን ንገረኝ" አለው::

[16]ሳኦልም መልሶ፣ "አህዮቹ መገኘታቸውን ገልጦ ነገረን" አለው:: ይሁን እንጂ ስለ መንግሡ ሳሙኤል የነገረውን ለአጎቱ አል ተናገረም::

[17]ሳሙኤል የእስራኤልን ሕዝብ ወደ ምጽጳ ወደ *እግዚአብሔር* ፊት ጠርቶ፣ [18]እንዲህ አላቸው፤ "የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'እስራኤልን ከግብፅ አወጣ ሁት፤ ከግብፃውያን እጅ ይጨቁኗችሁ ከነ

10፥2 ዘፍ35፥20፤ 1ሳሙ9፥4:5
10፥3 ዘፍ35፥8
10፥4 ቊ27፤ 1ሳሙ 16፥20፤ ምሳ18፥16
10፥5 ቊ10:26፤ ዘፍ31፥27፤ ዘሌ 26፥30፤ ዘኍ11፥29፤ 1ሳሙ11፥4፤13፥3፤ 15፥34፤16፥16፤ 18፥10፤ 19፥9:20፤ 1ነገ1፥40፤20፥35፤ 2ነገ 2፥3:15፤3፥15፤ 4፥1፤6፥1፤9፥1፤ 1ዜና25፥1፤መዝ92፥3፤ ኢሳ 30፥29፤ኤር31፥4፤ አሞ7፥14፤1ቆሮ14፥1
10፥6 ቊ9፤ ዘኍ 11፥25
10፥7 ኢሱ1፥5፤ መሳ9፥33፤ 2ሳሙ7፥3፤1ነገ8፥17፤ 1ዜና22፥7፤28፥2፤2 ዜና6፥7፤መክ9፥10፤ ሉቃ1፥28፤ዕብ13፥5
10፥8 ኢሱ4፥20፤ 10፥43፤1ሳሙ7፥16፤ 11፥14፤13፥8
10፥9 ቊ6:7፤ ዘጸ 13፥2
10፥10 ቊ5፤ ዘኍ 11፥25፤ 1ሳሙ11፥6
10፥11 ቊ12፤ 1ሳሙ19፥24፤ 2ነገ9፥11፤ኤር29፥26፤ ሆሴ9፥7፤ ማቴ 13፥54፤ ዮሐ7፥15
10፥12 ቊ 11
10፥13 1ሳሙ19፥23
10፥14 1ሳሙ9፥3፤ 14፥50
10፥16 1ሳሙ9፥3
10፥17 1ሳሙ 7፥5
10፥18 ዘፀ1፥14፤ ዘኍ 10፥9

[*]1 የዕብራይስጥ ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የሰብዓ ሊቃናትና የቩልጌት ትርጒም ግን፣ *የእግዚአብሔርን ሕዝብ ትገዛለህ ከከበቡት ጠላቶቹም እጅ ታድነዋለህ፤ እግዚአብሔር ለርስቱ ገዥ አድርጐ የሾመህ ምልክቱ ይህ ነው* የሚለውን ይጨምራሉ::
[†]8 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል::

(ዘፀ 30፥22-33 ይመ):: *እግዚአብሔር ቀብቶህ የለምን?* (የ9:16 ማብ ይመ) *ገዥ፤* 9፥16 እና ማብ ይመ:: *ለርስቱ፤* "ሕዝቤ እስራ ኤል" (9፥16) ማለት ነው:: የእግዚአብሔር ርስት ሕዝቡና (ዘፀ34፥9) መሬቱ (ዘፀ15፥17) ነው:: ሳኦል፣ ከሳሙኤል ከተለየ በኋላ ንጉሥ እንዲሆን በእግዚአብሔር እንደ ተመረጠና የሳሙኤልም ቃል እውነት መሆኑን ለመረዳት ሦስት ምልክቶች ተሰጥተውታል (ቊ2-7)::

10፥5 *ወደ እግዚአብሔር ተራራ ወደ ጊብዓ፤* የሳኦል አገሩ የብንያም ነገድ የሚኖርበት አገር ነው (ቊ26: 11፥4) (ኢሱ 18፥28፤ መሳ 19፥12-14):: "ጊብዓ" ወይም "የብንያም ጊብዓ" (13፥2:15)፣ እንዲሁም ሁለት ጊዜ "የሳኦል ጊብዓ" (15፥34፤ 2ሳሙ21፥6) ተብሎ ተጠርቶአል:: በዚህ ስፍራ ብቻ የሚገኘው አገላለጽ የከነዓናውያን ምድር የፍልስጥኤማውያን ሳይሆን፣ የእግ ዚአብሔር መሆኑን ለሳኦል ለማሳየት ሲል ሳሙኤል የተጠቀመ በት ነው (ዘፀ32፥43፤ኢሳ14፥2፤ ሆሴ9፥3 ይመ):: *ነቢያት፤* ከሳሙ ኤል ጋር የነበሩት ነቢያት፣ ኤልያስና ኤልሳዕ እንደ ነበሩበት "የነቢያት ጉባኤ" (የ1ነገ 20፥35 ማብ ይመ) ሁሉ መንፈሳዊ ውድ ቀት ሲያጋጥም ያላቸውን ሃይማኖታዊ ቅንዓት በአንድነት ለማሳ ደግ የተሰበሰቡ ሰዎች ኅብረት በመሆን ይታወቃል:: *ትንቢት እየተናገሩ፤* በዚህ ስፍራና በቊ 6:10-11:13 ላይ የተገለጸው፣ በመንፈስ ቅዱስ ኀይል በመታገዝ ለእግዚአብሔር የሚቀርበውን ምስጋና የሚመለከት ነው (ዘኍ11፥24-30 ይመ)::

10፥7 *እጅህ ማድረግ የምትችለውን ሁሉ አድርግ፤* ሳኦል ሁኔታዎች በሚያስገድዱት ጊዜ፣ ንጉሣዊ አመራሩን ለማሳየት እንደ ሁኔታው ተገቢ የሆነውን ማናቸውንም ዐይነት እርምጃ ዎች መውሰድ ይችላል:: (11፥4-11 ይመ)::

10፥8 *ከፊቴ ቀድመህ ወደ ጌልገላ ውረድ፤* ወደ ፊት ባልታወቀ ጊዜ ለሚሆን፣ ምናልባትም ቀደም ብሉ ለተነገረ ጉዳይ (9፥25 ይመ)፣ ሳኦል ሰባት ቀን ሳሙኤልን ለመጠበቅ ወደ ጌል ገላ መውረድ ነበረበት (13፥7-14 ይመ)::

10፥11 *ሳኦልም ከነቢያት ወገን ነውን?* ቀደም ብለው የሳኦልን ባሕርይ የሚያውቁ ሰዎች በአድናቆት የገለጹት ነው (የቊ5 ማብ ይመ)፤ ስለ ባሕርዩ በፌዝ መልክ የተሰነዘረ አባባል ነው (የ9፥3 ማብ ይመ)::

10፥12 *የእነርሱስ አባት ማን ነው?* አንዳንዶች ይህ ጥያቄ ነቢያትን በአጠቃላይ ለማንኳሰስ ሲባል የቀረበ ገለጻ ነው ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ የነቢይነት አገልግሎት ከእግዚአብሔር እን ደሚመጣ ለማመልከትና ይህም እግዚአብሔር ለመረጣቸው የሚ ሰጥ መሆኑን ለመግለጽ የተሰነዘረ ነው ይላሉ:: ይሁን እንጂ የቀ ደሙት ነቢያት አንዳንድ ጊዜ "አባቶች" (2ነገ2፥12፤ 6፥21፤ 13፥14) እንደሚባሉ ሁሉ፣ ተናጋሪው በሳሙኤል ላይ ተገቢ ያል ሆነ መግለጫ ሰጥቶ ሊሆን ይችላል ወይም ሳኦልን በሽሙጥ ተናግሮት ይሆናል::

10፥17 *ሳሙኤል የእስራኤልን ሕዝብ ... ጠርቶ፤* ሳሙ ኤል በግሉ ሳኦል ንጉሥ እንዲሆን ከሾመውና ከቀባው በኋላ (9፥1-10፥16)፣ እግዚአብሔር የመረጠውን ለሕዝቡ ለማሳወቅና (ቊ 21) ለንጉሡ የሚገባውን ወግና ሥርዐት ለመግለጽ (ቊ25) ጉባዔ ተጠራ:: *ምጽጳ፤* የ7፥5 ማብ ይመ::

10፥18 *ታደግኋችሁ፤* በታሪካቸው ሁሉ እግዚአብሔር አዳ

በሩት ከሌሎቹ መንግሥታት ሁሉ እጅ ታደግኋችሁ።" [19]ዛሬ ግን ከመከራችሁና ከጭንቃችሁ ሁሉ የሚያድናችሁን አምላካችሁን ንቃችሁ፤ 'የለም፤ ንጉሥ አንግሥልን' አላችሁ። ስለዚህ በየነገዳችሁና በየጐሣችሁ ሆናችሁ *በእግዚአብሔር ፊት* ቅረቡ።

[20]ሳሙኤል የእስራኤልን ነገዶች ሁሉ ባቀረበ ጊዜ፣ የብንያም ነገድ ተመረጠ። [21]ከዚያም የብንያምን ነገድ በየጐሣው ወደ ፊት አቀረበ፤ የማጥሪ ጐሣም ተመረጠ። በመጨረሻም የቂስ ልጅ ሳኦል ተመረጠ። እርሱ ግን ተፈልጎ አልተገኘም። [22]ስለዚህ ቹም፣ "ሰውየው መጥቶአልን?" ሲሉ *እግዚአብሔርን* ጠየቁ።

እግዚአብሔርም፣ "አዎን፤ ነገር ግን በዕቃ መካከል ተሸሽጎአል" አለ።

[23]እነርሱም ሮጠው ከተደበቀበት አመጡት፤ በሕዝቡ መካከል በቆመ ጊዜም ቁመቱ ከሌሎቹ ሁሉ ይልቅ ከትከሻው በላይ ዘለግ ያለ ነበር። [24]ሳሙኤልም መላውን ሕዝብ፣ "*እግዚአብሔር* የመረጠውን ሰው አያችሁን? ከሕዝቡ ሁሉ የሚስተካከለው ማንም የለም" አለ።

ከዚያም ሕዝቡ፣ "ንጉሡ ለዘላለም ይኑር!" ብለው ጮኹ።

[25]ሳሙኤልም ለንጉሥ የሚገባውን ወግና ሥርዐት ለሕዝቡ ገልጦ ካስረዳ በኋላ በመጽሐፍ ጽፎ *በእግዚአብሔር ፊት* አኖረው። ከዚህ በኋላ ሳሙኤል እያንዳንዱን ሰው ወደየቤቱ አሰናበተ።

[26]ሳኦልም ጊብዓ ወዳለው ቤቱ ሄደ፤ *እግዚአብሔርም* ልባቸውን የነካው ኀያላን ሰዎች አብረውት ሄዱ። [27]አንዳንድ ምናምንቴ ሰዎች ግን፣ "እንዲህ ያለ ሰው እንዴት ሊያድነን ይችላል?" በማለት ናቁት፤ ስጦታም አላመጡለትም። ሳኦል ግን ዝም አለ።

ሳኦል የኢያቢስን ከተማ ታደገ

11 አሞናዊው ናዖስ ወጥቶ ኢያቢስ ገለዓድን ከበባት፤ የኢያቢስም ሰዎች ሁሉ፣ "ከእኛ ጋር ቃል ኪዳን አድርግ፣ እኛም እንገዛልሃለን" አሉት።

[2]አሞናዊው ናዖስ፣ "ከእናንተ ጋር ቃል ኪዳን የማደርገው የእያንዳንዳችሁን ቀኝ ዐይን አውጥቼ እስራኤልን ሁሉ ካዋረድሁ በኋላ ብቻ ነው" ሲል መለሰ።

[3]የኢያቢስም ሽማግሌዎች፣ "ወደ መላው እስራኤል መልእክተኞችን እንድንልክ የሰባት ቀን ጊዜ ስጠን፤ ሊታደገን የሚመጣ ሰው ከሌለ፣ ለአንተ እንገዛለን" አሉት።

[4]መልእክተኞቹም ሳኦል ወዳለበት ወደ ጊብዓ መጥተው ይህን ለሕዝቡ በተናገሩ ጊዜ፣ ሕዝቡ ሁሉ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው አለቀሱ፤ [5]በዚህ ጊዜ፣ ሳኦል በሬዎቹን እየነዳ ከዕርሻ ተመለሰ፤ እርሱም፣ "ሕዝቡ የሚያለቅሰው ምን ሆኖ ነው?" ሲል ጠየቀ። እነርሱም የኢያቢስ ሰዎች ያሏቸውን ነገሩት።

[6]ሳኦል ይህን በሰማ ጊዜ የእግዚአብሔር መንፈስ በኀይል ወረደበት፤ እጅግ ተቈጣ። [7]ጥንድ በሬዎች ወስዶ ቈራረጠ፤ ሥጋቸውንም በመልእክተኞች እጅ ልኮ፣ "ሳኦልንና ሳሙኤልን የማይከተል ሰው በሬው እንደዚህ ይቈራረጣል" ሲል በመላው እስራኤል አስነ

10፥19 ዘኍ11፥20፤ ዘዳ 17፥14፤33፥5፤ ኢሱ7፥14፤1ሳሙ8፥5፤ መዝ7፥10፤18፥48፤ 68፥20፤145፥19
10፥21 አስ 3፥7፤ ምሳ16፥33
10፥22 ዘፍ25፥22፤ መሳ18፥5
10፥23 1ሳሙ 9፥2
10፥24 ዘዳ17፥15፤ 1ሳሙ9፥2፤2ሳሙ21፥6፤ 1ነገ1፥25፡34፡39፤ 2ነገ11፥12
10፥25 ዘዳ17፥14-20፤ 1ሳሙ8፥9፡11-18፤ 11፥14፤2ነገ11፥12
10፥26 ቍ5፤ መሳ19፥14፤20፥44
10፥27 ቍ4፤ ዘዳ 13፥13፤ 1ሳሙ 20፥7፤ 1ነገ10፥25፤ 2ዜና17፥5፤32፥23፤ መዝ68፥29
11፥1 ዘፍ19፥38፤ ዘዐ23፥32፤መሳ21፥8፤ 1ሳሙ12፥12፤31፥11፤ 2ሳሙ2፥4፡5፤10፥2፤ 17፥27፤21፥12፤ 1ዜና19፥1፤ኤር37፥1
11፥2 ዘፍ34፥15፤ ዘኍ 16፥14፤ 1ሳሙ 17፥26
11፥3 ቍ10፤ መሳ2፥16፤1ሳሙ8፥4
11፥4 ዘፍ27፥38፤ ዘኍ25፥6፤1ሳሙ 10፥5፡26
11፥6 መሳ3፥10
11፥7 መሳ19፥29፤ 20፥1፤21፥5፤ 1ሳሙ6፥14

ኞቻቸው መሆኑን በሳሙኤል በኩል አጥብቆ ይነግራቸዋል። ከግብፅ ምድር አወጣቸው፤ በመሳፍንት ዘመን ከጠላቶቻቸው ሁሉ ታደጋቸው። አንዳንድ ጊዜ መሳፍንትም የእስራኤል ታዳጊዎች (መሳ3፥9፡ 15፡31፤ 6፥14፤ 10፥1፤ 13፥5) ተብለው ቢጠሩም እንኳ ይህ እውነት የሚሆነው በሁለተኛ ደረጃ ሲታይ ብቻ ነው፤ ምክንያቱም እነርሱ የእግዚአብሔር የማዳኑ ኀይል መሣሪያ ናቸውና (መሳ 2፥18 ይመ)፤ እነርሱን የላካቸውና የሾማቸው እግዚአብሔር ነው (12፥11፤ መሳ6፥14 ይመ)።

10፥19 *አምላካችሁን ንቃችሁ፤* የ8፥7 ማብ ይመ።

10፥20 *የብንያም ነገድ ተመረጠ፤* ምናልባትም ዕጣ በመጣል ነው (14፥41-42፤ኢሱ7፥15-18 ይመ)። ኡሪምና ቱሚም ለዚህ አገልግሎት ይውሉ ነበር (የ2፥28 ማብ ይመ እና ዘፀ 28፥30 ይመ)።

10፥24 *ንጉሡ ለዘላለም ይኑር፤* 2ሳሙ16፥16 ይመ።

10፥25 *ለንጉሥ የሚገባውን ወግና ሥርዐት፤* ሳሙኤል እዚህ ላይ እስራኤላውያን ስለ ንጉሣዊ አስተዳደር በነበራቸው የተሳሳተ አስተሳሰብና እግዚአብሔር በሚሰጣቸው ንጉሣዊ አስተዳደር መካከል ያለውን ልዩነት በመጀመሪያ ማስተካከል ነበረበት፤ ይህም የንጉሣዊ አስተዳደር ወግና ሥዐርት መግለጫ ለሕዝቡ ጥቅምና ለተመረጠው ንጉሥ ዋስትና ነው፤ ከዚህም በላይ የእስራኤል ንጉሥ በአካባቢው ካሉ የአሕዛብ ነገሥታት የተለየ መሆኑንና የእግዚአብሔር ንጉሥነት በእስራኤል ምድር ተስማሚ መሆኑን ለማሳየት ነው (ዘዳ17፥14 ይመ)። *በእግዚአብሔር ፊት አኖረው፤* ንጉሡ የእግዚአብሔርን የቃል ኪዳን ሕዝብ ለማስተዳደር የሚጠቀምበት ሕግ ተጽፎ በማደሪያው፣ በኋላም ቤተ መቅደስ በተባለው ውስጥ ይቀመጣል። የእስራኤልን የኪዳን ግንኙነት በተመለከተ የተጻፉ ሌሎች ጽሑፎች በዘፀ24፥7፤በዘፀ 31፥26፤ እንዲሁም በኢሱ 24፥26 ተጠቅሰዋል።

10፥27 *ምናምንቴ ሰዎች፤* የዘዳ13፥13 ማብ ይመ። *እንዲህ ያለ ሰው እንዴት ሊያድነን ይችላል?* ሕዝቡ በዚህ ስፍራ ላይ አሁንም በተቃውሞ መልክ የሚገልጸው፣ ብሔራዊ ደኅንነት የሚረጋገጠው በእግዚአብሔር ሳይሆን ሰው በመረጠው ንጉሥ ነው በማለት ነው።

11፥1 *አሞናዊው፤* አሞናውያን የሎጥ ዝርያዎች ሲሆኑ (ዘፍ 19፥38፤ዘዳ2፥19 ይመ)፣ የጋድ ነገድ ከሰፈረበት በስተ ምሥራቅ በያቦቅ ወንዝ ከፍተኛ ቦታዎች ላይ ይኖራሉ (ዘዳ2፥37፤ኢሱ 12፥2ይመ)። አሞናውያን ቀደም ባለው ጊዜ የእስራኤልን ግዛት ለመያዝ ያደረጉት ሙከራ በመሳ3፥13፡11፥4-32 ተጠቅሶአል። ፍልስጥኤማውያን በምዕራብ በኩል እስራኤልን ባጠቁ ጊዜ፣ አሞናውያንም ይህን አጋጣሚ በመጠቀም እስራኤልን በምሥራቅ በኩል ለማጥቃት ሞክረው ከሎዱት አምልጠዋል። *ኢያቢስ ገለዓድን፤* ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ የምናሴ ነገድ በሚኖርበት ቦታ ያለች ከተማ ናት።

11፥2 *ቀኝ ዐይን አውጥቼ፤* ከማዋረድም በላይ (የመሳ 16፥21 ማብ ይመ) ቀኝ ዐይናቸውን ማውጣት እጅግ የከፋና ዘግናኝ ጭካኔ ነው።

11፥4 *ሳኦል ወዳለበት ወደ ጊብዓ፤* 10፥26 እና 10፥5 ማብ ይመ። በኢያቢስ ለሚኖሩ ለብንያም ነገድ ሰዎች ቀረቤታ ስላላቸው ርዳታ ለማግኘት መልእክተኞችን ላኩ (መሳ 21፥12-14 ይመ)።

11፥5 *ሳኦል ... ከዕርሻ ተመለሰ፤* ሳኦል በምጽጳ የተመረጠው ንጉሥ እርሱ መሆኑ ለሕዝብ ከተገለጠ በኋላ (10፥17-27)፣ ወደ ቤቱ ተመልሶ (10፥26) ቀደም ብሎ ይሠራ የነበረውን የግል ሥራ እየሠራ ወደ ዙፋን ለመውጣት የሚያስፈልገውን የእግዚአብሔር አመራር ይጠባበቅ ነበር (የቍ15 እና 10፥7 ማብ ይመ)።

11፥6 *የእግዚአብሔር መንፈስ በኀይል ወረደበት፤* በእስራኤል ታዳጊዎች ላይ ስለ ወረደው ተመሳሳይ የእግዚአብሔር ኀይል 10፥6፡10፤ መሳ14፥6፡19፤ 15፥14 ይመ።

11፥7 *ሥጋቸውንም በመልእክተኞች ... በመላው እስራኤል፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ ስለሆኑ ነገሮች መሳ 19፥29 ይመ።

ገረ:: ታላቅ ፍርሀት *ከእግዚአብሔር* ዘንድ በሕዝቡ ላይ ወደቀ፤ ሕዝቡም እንደ አንድ ሰው ሆኖ ወጣ:: [8]ሳኦል ቤዜቅ በተባለ ስፍራ ሰራዊቱን በሰበሰበ ጊዜ፤ ቍጥራቸው ከእስራኤል ሦስት መቶ ሺህ፣ ከይሁዳም ሠላሳ ሺህ ነበር::

[9]ከዚያ ለመጡትም መልእክተኞች፣ "ለኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች፣ 'ነገ ፀሓይ ሞቅ በሚልበት ጊዜ ነጻ ትሆናላችሁ' ብላችሁ ንገሯቸው" አሏቸው:: መልእክተኞቹም ሄደው ለኢያቢስ ሰዎች ይህንኑ በነገሯቸው ጊዜ በደስታ ፈነደቁ:: [10]ለአሞናውያንም፣ "እኛ ነገ እጃችንን እንሰጣችኋለን፤ እናንተም መልካም መስሎ የታያችሁን ሁሉ ልታደርጉብን ትችላላችሁ" አሏቸው::

[11]በማግስቱ ሳኦል ሰራዊቱን ከሦስት ቦታ ከፈለው፤ ሊነጋጋ ሲል፣ የአሞናውያንን ሰፈር ጥሰው በመግባት ፀሓይ ሞቅ እስኪል ድረስ ፈጇቸው:: በሕይወት የተረፉትም ሁለት እንኳን ሆነው በአንድ ላይ ሊሆኑ እስከማይችሉ ድረስ ተበታተኑ::

የሳኦል ንጉሥነት ተረጋገጠ

[12]ሕዝቡ ሳሙኤልን፣ "'ሳኦል እንዴት ሊገዛን ይችላል!' ያሉት እነማን ነበሩ? እነዚህን ሰዎች እንገድላቸው ዘንድ አምጣቸው" አሉት:: [13]ሳኦል ግን፣ "ይህ ዕለት *እግዚአብሔር* እስራኤልን የታደገበት ቀን ስለሆነ ፣በዛሬው ዕለት ማንም ሰው አይገደልም" አለ:: [14]ከዚያም ሳሙኤል ሕዝቡን፣ "ኑና ወደ ጌልገላ እንሂድ፤ ንግሥናውን እናጽና" አለ:: [15]ሕዝቡ ሁሉ ወደ ጌልገላ ሄደ፤ የሳኦልንም ንጉሥነት *በእግዚአብሔር* ፊት አጸና:: በዚያም ሕዝቡ የኅብረት መሥዋዕት[a] *በእግዚአብሔር* ፊት አቀረበ፤ ሳኦልና እስራኤላውያንም ሁሉ ታላቅ በዓል አደረጉ::

ሳሙኤል ያደረገው የመሰነባበቻ ንግግር

12 ሳሙኤል ለመላው እስራኤል እንዲህ አለ፤ "እነሆ፤ ያላችሁኝን ሁሉ ሰምቼ ንጉሥ አንግሼላችኋለሁ:: [2]ንጉሥ ሆኖ የሚመራችሁንም ሰው እነሆ፤ አግኝታችኋል:: እኔም ዕድሜዬ ገፍቶአል፤ ጠጕሬም ሸብቶአል፤ ልጆቼም አብረዋችሁ አሉ፤ ከወጣትነት ጊዜዬ ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ስመራችሁ ቈይቻለሁ:: [3]እነሆ፤ ከፊታችሁ ቆሜ አለሁ፤ *በእግዚአብሔርና* እርሱ በቀባው ፊት መስክሩብኝ፤ የማንን በሬ ወሰድሁ? የማንን አህያ ወሰድሁ? ማንን አታለልሁ? በማንስ ላይ ግፍ ሠራሁ? አይቶ እንዳላየ ለመሆንስ ከማን እጅ ጕቦ ተቀበልሁ? ከእነዚህ ሁሉ አንዱን እንኳ አድርጌ ከሆነ እመልስላችኋለሁ::"

[4]እነርሱም፣ "አላታለልኸንም ወይም ግፍ አልሠራህብንም፤ ከማንም እጅ አንዳች ነገር አልተቀበልህም" ብለው መለሱለት::

[5]ሳሙኤልም፣ "በእጄ ምንም እንዳላገኛችሁ *እግዚአብሔርና* እርሱ የቀባው ዛሬ በእናንተ ላይ ምስክሮች ናቸው" አላቸው::

እነርሱም፣ "እርሱ ምስክር ነው" አሉ::

[6]ከዚያም ሳሙኤል ለሕዝቡ እንዲህ አለ፤ "ሙሴንና አሮንን የመረጠ፣ የቀድሞ አባቶቻችሁንም ከግብፅ ያወጣ እግዚአብሔር ነው:: [7]አሁንም ለእናንተና ለአባቶቻችሁ *እግዚአብሔር* ስላደረገው የጽድቅ ሥራ ሁሉ

[a]15 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል::

11፥8 መሳ1፥4፤ 20፥2
11፥10 ቍ 3
11፥11 ዘፍ19፥38፤ መሳ7፥16
11፥12 ዘዳ13፥13፤ ሉቃ19፥27
11፥13 1ሳሙ19፥5፤ 2ሳሙ19፥22፤ 1ዜና11፥14
11፥14 ኢሳ10፥43፤ 1ሳሙ10፥8:25
11፥15 ኢሱ5፥9፤ 1ሳሙ12፥1፤ 2ሳሙ19፥15
12፥1 1ሳሙ8፥7፤ 11፥15
12፥2 1ሳሙ8፥3:5
12፥3 ዘፀ18፥21፤ 20፥17፤ዘሌ25፥14፤ ዘኍ16፥15፤1ሳሙ8፥3፤ 9፥16፤24፥6፤26፥9: 11፤2ሳሙ1፥14፤ 19፥21፤መዝ105፥15፤ ሐሥ20፥33
12፥5 ዘፍ31፥50፤ ዘፀ22፥4፤ሐሥ23፥9፤ 24፥20
2፥6 ዘፀ3፥10፤ ሚክ 6፥4
12፥7 ኢሱ24፥1፤ መሳ5፥11ኢሳ1፥18፤ 3፥14፤ኤር2፥9፤ 25፥31፤ሕዝ17፥20፤ 20፥35፤ሚክ 6፥1-5

11፥8 *ቤዜቅ፤* ከኢያቢስ ገለዓድ ብዙ ሳይርቅ፣ ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምዕራብ በሰሜናዊ ሴኬም ይገኛል::

11፥11 *ሊነጋጋ ሲል፤* በአይሁድ የጊዜ አቈጣጠር ሦስተኛው ሰዓት ማለት ሲሆን፣ ይህም ከሌሊቱ ስምንት ሰዓት እስከ ንጋቱ ዐሥራ ሁለት ሰዓት ድረስ ያለው ጊዜ ነው (ማቴ 14፥25 ማብ ይመ)::

11፥13 *እግዚአብሔር እስራኤልን የታደገበት፤* ሳኦል እውነተኛና የእስራኤል ታዳጊ የሆነውን እግዚአብሔርን ዐውቆ አከበረው (የ10፥18ን ማብ ይመ):: የተገኘው ድል፣ ሳኦል ራሱ በአፉ ከመሰከረው ጋር፣ እርሱ በእግዚአብሔር የተመረጠ ሰው ለመሆኑ መለኮታዊ ማረጋገጫ ነው::

11፥14 *ወደ ጌልገላ እንሂድ፤ ንግሥናውን እናጽና፤* በዚህ ጊዜ ሳሙኤል ማረጋገጥ የፈለገው እግዚአብሔር ጌታቸው መሆኑን ሕዝቡ እንዲያውቁ ነው:: መንግሥቱ የእግዚአብሔር እንጂ የሳኦል አለመሆኑንም ማረጋገጡ ነበር:: ሳሙኤል ጉባኤ የጠራው ሕዝቡ ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን የቃል ኪዳን ግንኙነት እንዲያድስ ነው:: ከዚህም በላይ በዚህ በአዲሱ ዘመን እግዚአብሔር በእስራኤል ሕዝብ ላይ ያለው ንጉሥነት በምንም መን ገድ ሊሻር እንደማይችል ለመግለጽ አስቦ ነው:: በቍ14-15 ላይ ያለው አጭር መግለጫ በምዕራፍ ዐሥራ ሁለት ላይ በስፋት ከተገለጸው ጋር የሚያያዝ ነው:: *ጌልገላ፤* በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ፣ ከኢያሪኮ በስተ ምሥራቅ የሚገኝ ስፍራ ነው፤ እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር ያላቸውን ታማኝነት የሚያድሱትም በዚሁ ስፍራ ነበር (ኢሱ 4፥19-5፥11፤ 10፥8-15)::

11፥15 *የሳኦልንም ንጉሥነት በእግዚአብሔር ፊት አጸና፤* ቀደም ብሎ ሳኦል ብቻውን ሳለ በአርማቴም በነቢዩ ሳሙኤል ተቀባ (10፥1)፤ በሕዝብም ፊት እግዚአብሔር የመረጠው ንጉሥ መሆኑ በምጽጳ ተነገረለት (10፥17-27):: በተከታዩ ታሪክ፣ አሞናዊው ረብሻ ባስነሣ ጊዜ (ቍ1-13)፣ የሳኦል አመራር በተሰጠው የመንግሥት ሥልጣን የሕዝብ ዕውቅና አግኝቶ አልጸደቀም፤ ነገር ግን በተገኘው ወታደራዊ ድል በሕዝብ ተረጋገጠለት:: ሳኦል አሁን በጌልገላ እግዚአብሔር የመረጠው ንጉሥ መሆኑ በነቢዩ በሳሙኤል በዐዋጅ ተነገረለት፤ መብቱንና ግዴታውንም ወዲያውኑ የራሱ አደረገ፤ ሥራውንም ጀመረ:: *የኅብረት መሥዋዕትን፤* በሲና ተራራ ላይ ቃል ኪዳን በሚጸድቅበት ወይም በሚታደስበት ጊዜ፣ ይህን ዐይነት ሥርዐት መፈጸም የተለመደ ነበር (ዘፀ24፥5 :11):: ሕዝቡ የቃል ኪዳን ግዴታቸውን ጠብቀው ሲኖሩ፣ በእነርሱና በእግዚአብሔር መካከል ያለውን ግንኙነትና ሰላም ያመለክታል (ዘሌ7፥11-17፤22፥21-23 ይመ):: *ታላቅ በዓል አደረጉ፤* ከአምላኩ ጋር ቃል ኪዳን ሳደሰ፣ ኀጢአቱን ለተናዘዘና ንጉሥ ለተሰጠው ሕዝብ ደስታ ዐይነተኛ መግለጫ ነው::

12፥3 *መስክሩብኝ፤* ሳሙኤል አዲስ የተመረጠውን ንጉሥ ለሕዝቡ በሚያሳውቅበት ጊዜ፣ ቀደም ባለው ዘመን የሕዝቡ መሪ በመሆን ለቃል ኪዳኑ ታማኝ እንደ ነበረም ጭምር ማረጋገጥ ነበረበት:: ዐላማውም ራሱን ነጻ ለማድረግና ለተመረጠውም ሳኦል የራሱን ምሳሌነት ለማሳየት ነበር:: *የማንን በሬ ወሰድሁ? የማንን አህያ ወሰድሁ?* ዘፀ 20፥17፤22፥1:4:9 ይመ:: ሳሙኤል የተሰጠውን ሥልጣን ለግል ጥቅሙ አላዋለውም (ዘኍ 16፥15 ይመ):: *ማንን አታለልሁ? በማንስ ላይ ግፍ ሠራሁ?* ዘሌ 19፥13፤ ዘዳ24፥14 ይመ:: *ከማን ... ጕቦ ተቀበልሁ?* ዘፀ23፥8፤ ዘዳ16፥19 ይመ::

12፥6 *ሳሙኤል ለሕዝቡ እንዲህ አለ፤* ሳሙኤል ቀደም ብሎ አትኩሮበት የነበረውን የራሱን የአመራር ጕዳይ ተወት በማድረግ፣ እግዚአብሔርን መካድና ቃል ኪዳኑን ማፍረስ ነው ብሎ ወደ አመነበት ወደ ሕዝቡ የንጉሥ ጥያቄ ዘወር አለ:: *እግዚአብሔር ነው፤* በቀደሙት ዘመናት ተገቢውን አመራር የሰጠ፣ ሕዝቡንም የመራ እርሱ እግዚአብሔር መሆኑን ሳሙኤል አጥብቆ ይናገራል::

12፥7 *እግዚአብሔር ስላደረገው የጽድቅ ሥራ፤* እነዚህ የጽድቅ ሥራዎች (ቍ8-11 ይመ) ባለፉት ዘመናት እግዚአብሔር ለቃል ኪዳኑ ታማኝ ሆኖ መዝለቁን ሲያመለክቱ፣ በተቃራኒው

በእግዚአብሔር ፊት ስለምሟገታችሁ በዚህ ቁሙ::

8"ያዕቆብ ወደ ግብፅ ከገባ በኋላ፣ አባቶቻችሁ እግዚአብሔር እንዲረዳቸው ወደ እርሱ ጮኹ፤ እግዚአብሔርም የቀድሞ አባቶቻችሁን ከግብፅ ምድር አውጥተው በዚህ ስፍራ እንዲኖሩ ያደረጉትን ሙሴንና አሮንን ላከላቸው::

9"እነርሱ ግን አምላካቸውን እግዚአብሔርን ረሱት፤ ስለዚህ ለሐጸር የጦር አዛዥ ለሲሣራ፣ ለፍልስጥኤማውያንና ለሞዓብ ንጉሥ አሳልፎ ሸጣቸው:: 10እነርሱም፣ 'ኀጢአት ሠርተናል፤ እግዚአብሔርን ትተን በአሊምንና አስታሮትን አምልከናል:: አሁን ግን ከጠላቶቻችን እጅ ታደገን፤ እኛም አንተን እናመልካለን' ሲሉ ወደ እግዚአብሔር ጮኹ:: 11ከዚያም እግዚአብሔር ይሩበኣልን[ጀ]፣ ባርቅን[ገ]፣ ዮፍታሔንና ሳሙኤልን[ሙ] ልኮ በሰላም ትኖሩ ዘንድ በዙሪያችሁ ካሉት ጠላቶቻችሁ እጅ ታደጋችሁ::

12"የአሞናውያን ንጉሥ ናዖስ እንደ መጣባችሁ ባያችሁ ጊዜ ግን፣ ምንም እንኳ አምላካችሁ እግዚአብሔር ንጉሣችሁ ቢሆንም፣ 'አይሆንም፤ የሚገዛን ንጉሥ እንፈልጋለን' አላችሁ:: 13"አሁንም የጠየቃችሁትና የመረጣችሁት ንጉሥ ይኸው፤ እነሆ፣ እግዚአብሔር በላያችሁ ንጉሥ አንግሦአል:: 14እግዚአብሔርን የምትፈሩና የምታመልኩ፣ የምትታዘዙትና በትእዛዙ ላይ የማታምፁ ከሆነ፣ እንዲሁም እናንተና በእናንተ ላይ የነገሠው ንጉሥ አምላካችሁን እግዚአብሔርን ከተከተላችሁ መልካም ይሆንላችኋል:: 15እግዚአብሔርን የማትታዘዙና በትእዛዛቱም ላይ የምታምፁ ከሆነ ግን፣ እጁ በአባቶቻችሁ ላይ እንደ ነበረች ሁሉ በእናንተም ላይ ትሆናለች::

16"ስለዚህ ጸንታችሁ ቁሙ፤ እግዚአብሔር በዐይናችሁ ፊት የሚያደርገውንም ይህን ታላቅ ነገር ተመልከቱ! 17አሁን የስንዴ መከር ጊዜ አይደለምን? እኔ ነጐድጓድና ዝናብ እንዲልክ ወደ እግዚአብሔር እጮኻለሁ፤ እናንተም ንጉሥ እንዲነግሥላችሁ በመጠየቃችሁ በእግዚአብሔር ፊት የቱን ያህል የከፋ ድርጊት እንደፈጸማችሁ ያን ጊዜ ታውቃላችሁ::"

18ከዚህ በኋላ ሳሙኤል ወደ እግዚአብሔር ጮኸ፤ በዚያኑ ዕለት እግዚአብሔር ነጐድጓድና ዝናብ ላከ:: ስለዚህ ሕዝቡ ሁሉ እግዚአብሔርንና ሳሙኤልን እጅግ ፈሩ::

19ሕዝቡም ሁሉ ሳሙኤልን፣ "ሌላው በደላችን ሳያንስ፣ ንጉሥ እንዲነግሥልን በመጠየቃችን ተጨማሪ ክፋት ስላደረግን እንዳንሞት፣ ለአገልጋዮችህ ወደ አምላክህ ወደ እግዚአብሔር ጸልይልን" አሉት::

20ሳሙኤልም እንዲህ ብሎ መለሰ፤ "አትፍሩ፤ ይህን ሁሉ ክፋት አድርጋችኋል፤ ሆኖም እግዚአብሔርን በፍጹም ልባችሁ አምልኩት እንጂ እግዚአብሔርን ከመከተል ፈቀቅ አትበሉ:: 21ሊጠቅሟችሁ ወይም ሊያድኗችሁ የማይችሉ ምናምንቴ ነገሮችን አትከተሉ፤ ከንቱ ናቸውና:: 22እግዚአብሔር የራሱ ሕዝብ ያደርጋችሁ ዘንድ ስለ ወደደ፣ ስለ ታላቅ ስሙ ሲል እግዚአብሔር ሕዝቡን አይተውም::

[ጀ]11 ጌድዮን በመባል ይታወቃል::
[ገ]11 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት የሱርስት ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብርይስጡ ግን፣ ቢዳን ይላል
[ሙ]11 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት የሱርስቱ ቅጅ ግን ሳንሶን ይላሉ::

12፥8 ዘፍ46፥6፤ ዘፀ2፥23፤3፥10፤4፥16
12፥9 ዘዳ32፥18፡ 30፤ኢሱ11፥1፤ መሳ 3፥7፡12፤4፥2፤10፥7
12፥10 መሳ3፥9 1ሳሙ7፥3፤8፥8
12፥11 መሳ4፥6፤ 6፥32፤11፥1፤1ሳሙ7፥15
12፥12 1ሳሙ8፥5፤ 11፥1፤25፥30፤ 2ሳሙ 5፥2፤1ዜና5፥2
12፥13 1ሳሙ8፥5፤ 9፥20
12፥14 ኢሱ24፥14 ኤር4፥17፤ሰቆ1፥18
12፥15 ዘሌ26፥16፤ ኢሱ24፥20፤ኢሳ 1፥20፤ ኤር4፥17፤ 26፥4
12፥16 ዘፀ14፥13፡ 14
12፥17 ዘፍ7፥12፤ 30፥14፤ዘፀ9፥18፡23፤ 1ሳሙ2፥10፤6፥13፤ 8፥6፤1ነገ18፥42፤ ኢዮ37፥13፤ምሳ26፥1፤ ያዕ 5፥18
12፥18 ዘፍ3፥፥10፤ ዘፀ14፥31፤መዝ99፥6
12፥19 ዘፀ8፥8፤ ዘዳ9፥19፤1ሳሙ7፥8፤ ኤር37፥3፤ያዕ5፥18፤ 1ዮሐ5፥16
12፥20 ዘፀ32፥30
12፥21 ዘዳ11፥16፤ ኢሳ40፥20፤41፥24፡ 29፤44፥9፤ኤር2፥5፡ 11፤14፥22፤16፥16፤ ዕን2፥18፤ዮሐ2፥8፤ ሐሥ14፥15
12፥22 ዘሌ26፥11፤ ዘዳ7፥7፤31፥6፤ ኢሱ7፥9፤2ሳሙ7፥23፤ መዝ25፥11፤106፥8 ኢሳ48፥9፡11፤ ኤር14፥7፤ዳን9፥19፤ ዮሐ 7፥12፤1ጴጥ2፥9

ደግሞ ሕዝቡ አሁን ላሳየው ክህደት የክስ ማስረጃዎች ናቸው:: *ስለምሟገታችሁ፤* አባባሉ በቍ 2-5 እንዳለው የሕግ አሠራርን የተከተለ ሲሆን፣ አሁን ጉዳዩ የሚመለከታቸው ቡድኖች ግንኙነት ግን ተለውጦአል:: በዚህ ጊዜ ከሳሽ ሳሙኤል ሲሆን፣ ተከሳሽ ሕዝቡ፣ ዳኛው ደግሞ እግዚአብሔር ነው::

12፥11 *ታደጋችሁ፤* ንጉሥ መፈለጋቸው እግዚአብሔርን መክዳት መሆኑን በማሳየት እስከ ሳሙኤል ዘመን መጨረሻ ድረስ እግዚአብሔ እስራኤላውያንን በተደጋጋሚ ከጠላቶቻቸው እጅ አድኖአቸዋል (7፥3:8:10:12)::

12፥12 *ናዖስ እንደ መጣባችሁ ባያችሁ ጊዜ፤* በእስራኤላውያን ከሁለት በኩል ማለትም ከምዕራብ ፍልስጥኤማውያን (9፥16)፣ ከምሥራቅ ደግሞ አሞናውያን (11፥1-13) በወረሯቸው ጊዜ ከእግዚአብሔር ይልቅ ምድራዊ ንጉሥ እንዲታደጋቸው ፈለጉ:: *እግዚአብሔር ራሱ ንጉሣችሁ፤* እስራኤላውያን ከግብፅ ምድር ወጥተው ወደ ከነዓን ባደርጉት የጕዞ እንዲሁም በመሳፍንት ዘመን እግዚአብሔር በታማኝነቱ ያደረገላቸውን ጥበቃ በመርሳት፣ የእርሱንም ንጉሥነት በመናቅ የሰውን አመራር በመፈለጋቸው እግዚአብሔር ንጉሣቸው እንደ ነበር እንደ ካደ ለመግለጽ የገባ አባባል ነው (8፥7 ማብ ይመ)::

12፥13 *እግዚአብሔርም በላያችሁ ንጉሥ አንግሦአል፤* የሕዝቡ ጥያቄ በዐመፅ የተሞላ ቢሆንም እግዚአብሔር በራሱ መንግሥታዊ አስተዳደር ውስጥ እንዲካተት የንጉሥን አገዛዝ ፈቀደላቸው፤ ሁነኛም ሰው መረጠላቸው:: ይህ የንጉሥ አስተዳደር የተፈቀደው ለእግዚአብሔር አስተዳደር ማስፈጸሚያ መሣሪያ በመሆን እንዲያገለግል ነው::

12፥14 *እግዚአብሔርን የምትፈሩ ... ከሆነ፤* እስራኤላውያን ከሚጀምሩት ከአዲሱ ንጉሣዊ አስተዳደር ጋር፣ የቀደመውን የቃል ኪዳን ግንኙነት ሁኔታ (ዘፀ19፥5-6፤ ዘዳ8፥19፤ 11፥13-15፡ 22-28፤ 30፥17-18፤ ኢሱ24፥20 ይመ) ሳሙኤል በዚህ ስፍራ ያገናዝበዋል:: *እናንተና በእናንተ ላይ የነገሠው ንጉሥ አምላካችሁን እግዚአብሔርን ተከተላችሁ መልካም፤* ምድራዊ አገዛዝ እንዲመሠረት እግዚአብሔር ቢፈቅድም፣ እስራኤልና ንጉሷ እግዚአብሔር እውነተኛ ንጉሣቸው እንደ ሆነ ማረጋገጥ እንዳለባቸው ይጠበቅ ቃል:: በአዲሱ የአስተዳደር ዘመን ለምድራዊ ንጉሥና ለእግዚአብሔር በመታዘዝ መካከል ግጭት ሊኖር እንደሚችል ቢታመንም፣ እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር ያላቸው ታዛዥነት በምንም መንገድ መጣስ አይገባውም:: "መከተል" ስለሚለው ቃል ተመሳሳይ አገላለጽ 2ሳሙ2፥10፤15፥13፤1ነገ12፥20፤16፥21 ይመ::

12፥15 *የማትታዘዙና... ከሆነ ግን፤* ሙሴ ከዘመናት በፊት የተናገረውን ተመሳሳይ አማራጭ ሳሙኤልም ለእስራኤላውያን በመንገር ያለመታዘዝን ውጤት ያሳያቸዋል (ዘዳ28፤30፥15-20 ይመ):: ወደ እስራኤላውያን ማኀበራዊና ፖለቲካዊ ሕይወት የገባው አዲሱ መንግሥታዊ አስተዳደር፣ እስራኤላውያን ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸውን መሠረታዊ ግንኙነት አልለወጠውም::

12፥16 *ይህን ታላቅ ነገር ተመልከቱ፤* ሳሙኤል በተናገረው ቃል እግዚአብሔር እውነተኛነቱንና ታማኝነቱን ለማረጋገጥ በኀይል ራሱን የሚገልጽበትን ሁኔታ የእስራኤል ሕዝብ እንዲመለከት አደረገ::

12፥17 *የስንዴ መከር፤* የ6፥13 ማብ ይመ ::

12፥19 *ወደ አምላክህ ወደ እግዚአብሔር ጸልይልን፤* የሳሙኤል ክስ (ቍ 6-15) በድርቅ ወቅት፣ ከእግዚአብሔር ዘንድ አስፈሪ ነጐድጓድንና ዝናብን በሕዝቡ ላይ አመጣ (ቍ16-18)፤ ይህም ሁኔታ ሕዝቡ ኀጢአታቸውን እንዲናዘዙና ሳሙኤልም ለእነርሱ ይጸልይላቸው ዘንድ እንዲለምኑት አስገደዳቸው::

12፥20 *እግዚአብሔርን... ፈቀቅ አትበሉ፤* ንጉሣዊ አስተዳደርን በእስራኤል በመመሥረት ዙሪያ ያለውን ዐቢይ ጉዳይ እንደገና በመጥቀስ ትኩረት እንዲደረግበት ለእስራኤላውያን ያሳስባል::

12፥21 *ምናምንቴ ነገሮችን፤* ከእግዚአብሔር ጋር ሊፎካከሩ የሚችሉ አማልክት የሉም፤ እንዳቸውም ለደኅንነትና ለጥበቃ ዋስትና አይሰጡም::

[23]ከዚህም በላይ እኔ ለእናንተ ከመጸለይ ወደ ኋላ በማለት እግዚአብሔርን መበደል ከእኔ ይራቅ፤ እኔ መልካምና ቅን የሆነውን መንገድ አስተምራችኋለሁ:: [24]ብቻ እግዚአብሔርን ፍሩ፤ በፍጹም ልባችሁ በታማኝነት አምልኩት፤ ያደረገላችሁንም ታላላቅ ነገሮች አትርሱ:: [25]በክፉ ሥራችሁ ብትጸኑ ግን፣ እናንተም ንጉሣችሁም ትጠፋላችሁ::"

ሳሙኤል ሳኦልን መገሠጹ

13 ሳኦል በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሠላሳ[a] ዓመት ነበረ፤ እስራኤልንም አርባ[b] ሁለት ዓመት ገዛ::

[2]ሳኦል[c] ከእስራኤል ሦስት ሺህ ሰዎች መረጠ:: ሁለቱ ሺህ በማክማስና በኰረብታማው አገር በቤቴል ከሳኦል ጋር፣ አንዱ ሺህ ደግሞ በብንያም ግዛት በጊብዓ ከዮናታን ጋር ነበሩ:: የቀሩትን ሰዎች ግን ወደ የቤታቸው እንዲሄዱ አሰናበተ::

[3]ዮናታን ጊብዓ የነበረውን የፍልስጥኤማውያን ጦር ሰፈር መታ፤ ፍልስጥኤማውያንም ይህን ሰሙ:: ሳኦልም፣ "ዕብራውያን ይስሙት!" በማለት በምድሪቱ ሁሉ መለከት አስነፋ:: [4]ስለዚህ እስራኤላውያን ሁሉ፣ "ሳኦል የፍልስጥኤማውያንን ጦር ሰፈር መታ፤ እስራኤልም በፍልስጥኤማውያን ዘንድ እንደ ርኩስ ተቈጥራ ተጠላች" የሚለውን ወሬ ሰሙ፤ ሕዝቡም ሳኦልን ለመከተል ወደ ጌልገላ ተሰበሰቡ::

[5]ፍልስጥኤማውያን ሦስት[d] ሺህ ሠረገሎች፣ ስድስት ሺህ ፈረሰኞች ቍጥሩ እንደ ባሕር አሸዋ የበዛ ሰራዊት ይዘው እስራኤልን ለመውጋት ተሰበሰቡ፤ ወጥተውም ከቤትአዌን በስተ ምሥራቅ ባለችው በማክማስ ሰፈሩ:: [6]እስራኤላውያን፣ ያለቡት ሁኔታ እጅግ የሚያሠጋ መሆኑንና ሰራዊታቸውም በከባድ ጭንቀት ውስጥ መግባቱን ባዩ ጊዜ፣ በየዋሻውና በየቍጥቋጦው፣ በየዐለቱ መካከልና በየገደሉ እንዲሁም በየጕድጓዱ ሁሉ ተደበቁ:: [7]ከዕብራውያንም አንዳንዶቹ ዮርዳኖስን ተሻግረው ወደ ጋድና ወደ ገለዓድ ምድር ሄዱ::

ሳኦል ግን በጌልገላ ቈየ፤ አብሮት የነበረውም ሰራዊት ሁሉ በፍርሀት ይንቀጠቀጥ ነበር:: [8]እርሱም ሳሙኤል በሰጠው ቀጠሮ መሠረት ሰባት ቀን ጠበቀው:: ነገር ግን ሳሙኤል ወደ ጌልገላ አልመጣም፤ የሳኦልም ሰራዊት መበታተን ጀመረ:: [9]በዚህ ጊዜ ሳኦል፣ "የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕቱን[e] አምጡልኝ" አለ:: ከዚያም የሚቃጠለውን መሥዋዕት አቀረበ:: [10]ልክ መሥዋዕቱን አቅርቦ እንዳበቃ፣ ወዲያውኑ ሳሙኤል መጣ፤ ሳኦልም ሊቀበለው ወጣ::

[11]ሳሙኤልም፣ "ያደረግኸው ምንድን ነው?" ሲል ጠየቀው::

ሳኦልም እንዲህ ሲል መለሰ፤ ሰራዊቱ መበታተኑን፣ አንተም በቀጠርኸው ጊዜ አለመምጣትህን፣ ፍልስጥኤማውያንም በማክማስ መሰብሰባቸውን አየሁ፤ [12]ስለዚህ ፍልስጥኤማውያን ወርደው ወደ ጌልገላ ይመጡብኛል፤ እኔም የእግዚአብሔርን ሞገስ አልለመንሁም' ብዬ አሰብሁ:: ስለዚህ የሚቃጠል መሥዋዕት ማቅረብ ግድ ሆነብኝ::"

[13]ሳሙኤልም እንዲህ አለ፤ "የማይገባህን አደረግህ፤ ስምላክህ እግዚአብሔር የሰጠህን ትእዛዝ አልጠበቅህም፤ ጠብቀኸው ቢሆን

12፥23 ዘኍ11፥2፤ 1ሳሙ1፥20፤7፥8፤ 1ነገ8፥36፤መዝ25፥4፤ 34፥11፤86፥11፤ 94፥12፤ምሳ4፥11፤ ሮሜ1፥10
12፥24 ዘዳ6፥2፡5፤ 10፥21፤ኢሱ24፥14፤ ኢያ34፥27፤መክ12፥3፤ ኢሳ5፥12፤ 22፥11፤26፥10
12፥25 ዘዳ28፥36፤ ኢሱ24፥20፤1ሳሙ 31፥1-5፤1ነገ14፥10
13፥2 ቍ5፡11፡ 15፡23፤መሳ19፥14፤ ነህ11፥31፤ኢሳ10፥28
13፥3 ዘሌ25፥9፤ ኢሱ 18፥24፤መሳ3፥27፤ 1ሳሙ10፥5
13፥4 ዘፍ34፥30
13፥5 ቍ2፡ ኢሱ 7፥2፤11፥4፤1 ሳሙ 17፥1፤ሬእ20፥8
13፥6 መሳ6፥2፤ 1ሳሙ14፥11፡22፤ ሕዝ 33፥27
13፥7 ዘፍ35፥5፤ዘዐ 19፥16፤ዘኍ32፥33
13፥8 1ሳሙ10፥8
13፥9 ዘዳ12፥5-14፤2ሳሙ24፥25፤ 1ነገ3፥4
13፥10 1ሳሙ15፥13 ፥25፥14
13፥11 ቍ2
13፥12 ዘዳ4፥29፤ ኢሱ10፥43፤መዝ 119፥58፤ኤር26፥19
13፥13 ቍ14፤ኢሱ 22፥16፤1ሳሙ15፥23፡ 24፥2ሳሙ7፥15፤ 1ዜና10፥13፤16፥9፤ መዝ72፥5

[a]1 ጥንታዊ ያልሆኑ ጥቂት የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን ሠላሳ የሚለውን አይጨምርም
[b]1 የሥር ብዙት የሆኑት ቍጥሮች በተመለከተ በሐሥ13፥21 ይመ፤ ዕብራይስጡ ግን አርባ የሚለውን አይጨምርም::
[c]1፡2 ወይም እርሱ በእስራኤል ላይ ለሁለት ዓመት ከነገሠ በኋላ
[d]5 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞችና የሶርስቱ ቅጅ ከዚህ ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን ሠላሳ ሺህ ይላል::
[e]9 በትውፊት የሰላም መሥዋዕት ይባላል::

12፥23 *መልካምና ቅን የሆነውን መንገድ አስተምራችኋለሁ፤* ሳሙኤል አዲሱን ንጉሥ ለእስራኤል ሕዝብ ካስተዋወቀ በኋላ፣ ከነቢይነት አገልግሎቱ ዐርፎአል ማለት አይደለም፤ ለሕዝቡ በመማለድ ይጸልያል (ቍ 19፤7፥8-9)፤ በቃል ኪዳን ውስጥ ያላቸውንም ግንኙነት በማሳወቅ ያስተምራቸዋል (ዘዐ6፥18፤12፥28):: ሳኦልና ከእርሱ ቀጥለው የሚመጡት ነገሥታት በእግዚአብሔር ነቢያት እየተመከሩና እየታረሙ ሥራቸውን ይሠራሉ::

12፥24 *እግዚአብሔርን ፍሩ፤* ሳሙኤል ሐሳቡን የሚያጠቃልለው እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር ያለባቸው የመታዘዝ ግዴታ በሕይወታቸው ሳያደረገላቸው ታላላቅ ነገሮች የባለውለታነት መግለጫ እንደሆነ ነው::

12፥25 *እናንተም ንጉሣችሁም ትጠፋላችሁ፤* አንድ ሕዝብ የተሰጠውን ቃል ኪዳን በማፍረስ በኀጢአት ቢጸና፣ በራሱ ላይ ጥፋት ያመጣል::

13፥1 *ሠላሳ ዓመት... አርባ ሁለት ዓመት፤* የሐረጉቹ አቀማመጥ ከዚህ በኋላ በየጊዜው የሚነሡት የእስራኤል ነገሥታት በስንት ዓመታቸው ዙፋን ላይ እንደወጡና ምን ያህል ጊዜ እንደ ነገሡ የሚገልጽ ቋሚ አባባል ነው (ለምሳሌ 2ሳሙ2፥10፤ 1ነገ14፥21፤2ነገ8፥26 ይመ)::

13፥2 *በማክማስና፤* ከቤቴል ደቡብ ምሥራቅና ከጊብዓ ሰሜን ምሥራቅ መተላለፊያ አጠገብ የሚገኝ ስፍራ ነው (ቍ 23 ይመ):: *ከዮናታን፤* የሳኦል የበኵር ልጅ ሲሆን (14፥49 ይመ)፣ ስሙ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው በዚህ ስፍራ ነው::

13፥3 *ጊብዓ፤* ከማክማስ በስተ ደቡብና ከሸለቆው ማዶ ያለ ስፍራ ነው::

13፥4 *እንደ ርኩስ ... ተጠላች፤* ከፍተኛ ጥላቻን ለመግለጽ የገባ ዘይቤ ነው (ለምሳሌ 2ሳሙ10፥6፤16፥21፤ዘፍ34፥30፤ዘዐ 5፥21):: *ጌልገላ፤* የ11፥14 ማብ ይመ:: ሳኦል ቀደም ብሎ በመዘጋጀት ሳሙኤልን በዚህ ስፍራ መጠበቅ እንዳለበት ትእዛዝ ተሰጠው (የቍ8 ማብ እና 10፥8 ይመ)::

13፥5 *ሦስት ሺህ ሠረገሎች፤* አንዳንድ የጥንት ቅጆች "ሠላሳ ሺህ ሠረገሎች" ይላሉ:: በሲሣራ ይመሩ የነበሩት ከነዓናውያን (መሳ4፥13)፤ ዘጠኝ መቶ ሠረገሎች ነበሯቸው፤ እስራኤላውያን እስከ ሰሎሞን ዘመን ድረስ ሠረገሎች እንዳልነበሯቸው ተጠቅሶአል (1ነገ 4፥26 ይመ)::

13፥8 *ሳሙኤል በሰጠው ቀጠሮ መሠረት፤* የ10፥8 ማብ ይመ:: ሳሙኤል በጌልገላ ሕዝቡን ጠርቶ ያደረገውን ስብሰባ፣ በዚያም የሰጠውን ትእዛዝ ሳኦል በሚገባ ያውቅ ነበር:: *ሰራዊትም መበታተን ጀመረ፤* ሳሙኤል ሰባት ቀን መዘግየቱ፣ የእስራኤልን ወታደሮች ድንጋጤ እጅግ አባብሶታል::

13፥9 *ሳኦል የሚቃጠለውን መሥዋዕትና ... አቀረበ፤* እስራኤላውያን ወደ ጦርነት ከመውጣታቸው በፊት (7፥9 ይመ)፣ ሳሙኤል ራሱ ይህን መሥዋዕት እንደሚያቀርብ ተናግሮአል፤ ከዚህም በላይ እስኪመጣ ድረስ እንዲጠብቀው ሳኦልን አዞታል::

13፥13 *የማይገባህን አደረግህ፤* እንደ ሞኝነትና እንደ ኀጢአት የተቈጠረው የሳኦል ድርጊት (26፥21፤2ሳሙ24፥10፤ 1ዜና21፥8፤ 2ዜና16፥9 ይመ)፣ የእግዚአብሔር ነቢይ የሆነውን የሳሙኤልን ትእዛዝ ቸል በማለት እስራኤላውያን በፍልስጥኤማውያን ላይ የመጠናከር ዕድል ያጋጥማቸው ይሆናል ብሎ ከማሰብ የተነሣ የተፈጸመ ስሕተት ነው:: *እግዚአብሔር አምላክህ የሰጠህን ትእዛዝ አልጠበቅህም፤* ሳኦል የነቢዩን የሳሙኤልን ቃል ልክ እንደ እግዚአብሔር ቃል አድርጎ መቍጠር ነበረበት (3፥20፤15፥1፤የዘዐ

ኖሮ፣ መንግሥትህን በእስራኤል ላይ ለዘላለም ባጸናልህ ነበር፤ [14]አሁን ግን መንግሥትህ አይጸናም፤ እነሆ፣ *እግዚአብሔር* እንደ ልቡ የሚሆንለትን ሰው አግኝቶአል፤ አንተ *የእግዚአብሔርን* ትእዛዝ ባለመጠበቅህም፣ እርሱን የሕዝቡ መሪ አድርጎ መርጦታል።"

[15]ከዚያ በኋላ ሳሙኤል ከጌልገላ ተነሥቶ[T] በብንያም ግዛት ወዳለው ወደ ጊብዓ ወጣ። ሳኦልም አብረውት የነበሩትን ሰዎች ቈጠራቸው፤ ብዛታቸውም ስድስት መቶ ያህል ነበረ።

እስራኤል ያለ ጦር መሣሪያ

[16]ፍልስጥኤማውያን በማክማስ ሰፍረው በነበረበት ጊዜ ሳኦል፣ ልጁ ዮናታንና አብረዋቸው የነበሩት ሰዎች በብንያም ግዛት በምትገኘው በጊብዓ ነበሩ። [17]በሦስት ምድብ የተከፈሉ ወራሪዎች ከፍልስጥኤማውያን ሰፈር ወጡ፤ አንዱ ምድብ በሦጋል ግዛት ወደሚገኘው ወደ ዖፍራ አቀና፤ [18]ሌላው ወደ ቤትሖሮን፣ ሦስተኛው ደግሞ በምድረ በዳው ትይዩ ካለው ከስቦይም ሸለቆ ቍልቍል ወደሚያሳየው ድንበር ዞረ።

[19]ፍልስጥኤማውያን፣ "ዕብራውያን ሰይፍ ወይም ጦር ለራሳቸው አይሥሩ" ብለው ስለ ነበር፣ በመላው የእስራኤል ምድር ብረት ቀጥቃጭ አልተገኘም። [20]ስለዚህ እስራኤላውያን ሁሉ፣ ማረሻቸውንና ዶማቸውን ለማሾል፣ ጠገራቸውንና ማጭዳቸውን ለማሳል ወደ ፍልስጥኤማውያን ይወርዱ ነበር። [21]ማረሻና ዶማ ለማሾል የሚከፈለው ዋጋ ሁለት ሦስተኛ ሰቅል[υ] ሲሆን፣ መንሽና ጠገራ እንዲሁም የበሬ መንጃ ለማሾል ደግሞ አንድ ሦስተኛ ሰቅል[λ] ነበር።

[22]ስለዚህ ጦርነቱ በተደረገበት ዕለት ከሳኦልና ከልጁ ከዮናታን በስተቀር፣ አብረዋቸው ከነበሩት ወታደሮች መካከል ሰይፍ ወይም ጦር የያዘ አንድም ሰው አልነበረም።

13፥14 1ሳሙ 15፥26፡ 28፤16፥1፤18፥8፤ 24፥20፤25፥30፤ 2ሳሙ 5፥2፤6፥21፤ 12፥9፤1ነገ13፥21፤ 1ዜና10፥14፤ መዝ 18፥43፤ኢሳ16፥51 55፥4፤ኤር30፥9፤ ሕዝ34፥23-24፤ 37፥24፤ዳን9፥25፤ ሆሴ3፥5፤13፥11፤ ሚክ5፥2፤ ሐሥ7፥46፤13፥22
13፥15 ቍ2፤ 1ሳሙ14፥2
13፥16 ኢሱ18፥24
13፥17 ኢሱ18፥23 ፤1ሳሙ14፥15
13፥18 ኢሱ10፥10፤ ነህ11፥34
13፥19 ዘፍ4፥22፤ ዘኍ25፥7
13፥22 ዘኍ25፥7፤ 1ሳሙ14፥6፤17፥47፤ 1ዜና9+39፤ዘካ4፥6
13፥23 ቍ2፤ 1ሳሙ14፥4
14፥2 ዘዐ28፥33፤ መሳ4፥5፤1ሳሙ 13፥15፤ ኢሳ10፥28
14፥3 ዘፍ35፥18፤ 1ሳሙ1፥3፤22፥11፡ 20፤መዝ78፥60
14፥4 1ሳሙ13፥23
14፥5 ኢሱ18፥24
14፥6 መሳ7፥4፤ 14፥3፤1ሳሙ13፥22፤ 17፥26፡36፤31፥4፤ 1ነገ 19፥12፤ መዝ 33፥16፤ ኤር9፥26፤ሕዝ28፥10፤ ማቴ 19፥26፤ ዕብ11፥34

ዮናታን በፍልስጥኤማውያን ላይ አደጋ መጣሉ

[23]በዚያ ጊዜ አንድ የፍልስጥኤማውያን ጭፍራ ወደ ማክማስ መተላለፊያ ወጥቶ ነበር።

14 አንድ ቀን የሳኦል ልጅ ዮናታን ወጣት ጋሻ ጃግሬውን፣ "ና በሌላ በኩል ወዳለው የፍልስጥኤማውያን ጦር ሰፈር እንሻገር" አለው። ይህን ግን ለአባቱ አልነገረውም ነበር።

[2]ሳኦልም በጊብዓ ዳርቻ መጌዶን በተባለ ስፍራ ከአንድ የሮማን ዛፍ ሥር ሰፍሮ ነበር፤ ስድስት መቶ ያህል ሰዎችም አብረውት ነበሩ፤ [3]ኤፉድ ይለብስ የነበረውም አኪያ በመካከላቸው ነበር። እርሱም በሴሎ *የእግዚአብሔር* ካህን የነበረው የዔሊ ልጅ፣ የፊንሐስ ልጅ የኢካቦድ ወንድም የአኪጦብ ልጅ ነበር። ዮናታን አለመኖሩን ግን ያወቀ ሰው አልነበረም።

[4]ዮናታን ወደ ፍልስጥኤማውያን ጦር ሰፈር ለመሻገር በፈለገበት መተላለፊያ ግራና ቀኝ አንዱ ቦጼጽ ሌላው ሴኔ የተባሉ ሁለት ሾጣጣ ዐለቶች ነበሩ። [5]አንዱ ዐለት በስተ ሰሜን በኩል በማክማስ አንጻር፣ ሌላው ደግሞ በስተ ደቡብ በኩል በጊብዓ አንጻር ይገኝ ነበር።

[6]ዮናታን ወጣት ጋሻ ጃግሬውን፣ "ና፤ ወደነዚያ ሸለፈታሞች ጦር ሰፈር እንሻገር፤ ምናልባትም *እግዚአብሔር* ይዋጋልን ይሆናል፤ በብዙም ሆነ በጥቂት ለማዳን *እግዚአብሔርን* የሚያግደው የለምና" አለው።

[7]ወጣቱም ጋሻ ጃግሬ፣ "በልብህ ያሰብኸውን ሁሉ አድርግ፤ ወደ ኋላም አትበል፤

[T]15 *ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ግን፣ ከጌልገላ ተነሥተው ወደ መንገድ ሄዱ፤ ከጦሩ ጋር ለመገናኘት የተቀረው ሕዝብ ሳኦልን ተከተለ፤ ከጌልገላም ወጥቶ ሄደ ይላል።*
[υ]21 በዕብራይስጡ፣ *ፒም* ይባላል፤ 8 *ግራም ያህል ነው*
[λ]21 4 *ግራም ያህል ነው።*

7፥1-2፤20፡18-19፤ ማብ ይመ)። የእግዚአብሔርን ነቢይ የሳሙኤልን ትእዛዝ ባለማክበሩ፣ ሳኦል የተሰጠውን ኀላፊነት መሠረታዊ ቍም ነገር ተላልፎአል። የተሰጠው የንጉሥነት ሥልጣን ከሕግና ከነቢያት ቃል ጋር ሊጣጣም ይገባው ነበር (12፥14፡23፤15፥11 ማብ ይመ)።

13፥14 *መንግሥትህ አይጸናም፤* ከሳኦል በኋላ ልጆቹ በዙፋን ተቀምጠው አይነግሡም ማለት ነው፤ ስሙንም የሚጠብቅ ሥርወ መንግሥት አይኖርም (እግዚአብሔር ለዳዊት ከተናገረው ቃል ጋር ያነጻጽሩ፤ 2ሳሙ 7፥11-16)። እግዚአብሔር ለዔሊ ከተናገ ረው ቃል ጋር ተመሳሳይነት አለው (2፥30፡35)። *እግዚአብሔር እንደ ልቡ የሚሆንለትን ሰው አግኝቶአል፤ ... እርሱን የሕዝቡ መሪ አድርጎ መርጦታል፤* ጳውሎስ ይህን ክፍል ወስዶ በአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን አስተምሮአል (ሐሥ13፥22)። *መሪ፤* የ9፥16 ማብ ይመ።

13፥15 *ስድስት መቶ፤* የሰባቱ ቀን መዘግየት፣ የሳኦልን ሰራዊት ቍጥር በእጅጉ አመናምኖታል (ቍ 24፡6-8 ይመ)።

13፥17 *በሦስት ምድብ ... ወራሪዎች፤* የእነዚህ ሠርጎ ገብ የፍልስጥኤም ወራሪዎች ዋና ዐላማ፣ ከእስራኤላውያን ጋር ፊት ለፊት ጦርነት ለመግጠም ሳይሆን፣ ምድሪቱን ለመዝረፍና ነዋሪዎቹንም ተስፋ ለማስቈረጥ ነበር።

13፥18 *ከስቦይም ሸለቆ፤* በምሥራቅ በኩል በዮርዳኖስ ሸለቆ ማዶ የሚገኝ ቦታ ነው።

13፥19 *ብረት ቀጥቃጭ አልተገኘም፤* በዚያ ዘመን ፍልስጥኤማውያን የብረት ሥራና ምርት ባለሀብትና ባለሙያዎች ስለ ነበሩ፣ እስራኤላውያን የዕርሻና የጦር መሣሪያዎችን እንደ ልብ ማግኘት አልቻሉም ነበር።

13፥22 *ሰይፍ ወይም ጦር የያዘ አንድም ሰው አልነበረም፤* እስራኤላውያን የሚዋጉት በቀስትና በወንጭፍ ነበር።

14፥1 *በሌላ በኩል ወዳለው፤* ፍልስጥኤማውያን ከመተላለፊያው በስተ ሰሜን በኩል ሲሰፍሩ፣ እስራኤላውያን ደግሞ የሰፈሩት በስተ ደቡብ በኩል ነበር።

14፥2 *በጊብዓ፤* ሳኦል ከናቢብ (13፥3) በስተ ደቡብ ወዳለው ወደ ጊብዓ አፈገፈገ። *የሮማን ዛፍ ሥር፤* በጥንት ዘመን የእስራኤል መሪዎች በታወቀ ዛፍ ሥር ተቀምጠው ችሎት ማስቻላቸው የተለመደ ነበር (22፥6፤መሳ4፥5 ይመ)።

14፥3 *የኢካቦድ ወንድም፤* 4፥21 ይመ። *ኤፉድ ይለብስ የነበረውም፤* የ2፥28 ማብ ይመ። *አኪያ፤* የአኪጦብ ልጅ የአቢሜሌክ ታናሽ ወይም ታላቅ ወንድም (21፥1፤22፥9፡11 ላይ የሚጠቀሰው) ወይም ደግሞ የአቢሜሌክ ሌላ ስም ሊሆን ይችላል።

14፥6 *ወደ እነዚያ ሸለፈታሞች፤* የንቀት አባባል ነው (17፥26፡36፤ 31፥4፤ 2ሳሙ1፥20፤ መሳ14፥3፤ 15፥18፤ 1ዜና10፥4 ይመ)፤ ይህም እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ያላትን የቃል ኪዳን ግንኙነት ሲያሳይ (የዘፍ17፥10 ማብ ይመ)፣ ፍልስጥኤማውያን ደግሞ በምድሪቱ ላይ መኖር እንደማይገባቸው ያመለክታል። *በብዙም ሆነ በጥቂት፤* የ17፥47 ማብ ይመ። ዮናታን በእግዚአብሔር እምነት ላይ በመመሥረት (ከዕብ11፥33-34 ጋር ያነጻጽሩ) የወሰደው የድፍረት ዕቅድ ነው (9፥16)።

እኔም በሙሉ ልብ ካንተው ጋር ነኝ” አለው::

[8]ዮናታንም እንዲህ አለው፣ “እንግዲያውስ ና፤ ወደ ሰዎቹ እንሻገርና እንታያቸው:: [9]እነርሱም፣ ‘ወደ እናንተ እስክንመጣ እዚያው ጠብቁን’ ካሉን፣ ባለንበት ሆነን እንጠብቃቸዋለን፤ ወደ እነርሱም አንወጣም:: [10]ነገር ግን፣ ‘ወደ እኛ ውጡ’ ካሉን፣ *እግዚአብሔር* እነርሱን በእጃችን አሳልፎ የሰጠን ለመሆኑ ምልክቱ ይህ ስለ ሆነ፣ ወደ እነርሱ እንወጣለን::”

[11]ሁለቱም ለፍልስጥኤማውያን ጭፍራ በታዩ ጊዜ፣ ፍልስጥኤማውያን፣ “እነሆ፤ ዕብራውያን ከተደበቁባቸው ጕድጓዶች እየወጡ ነው” አሉ:: [12]የፍልስጥኤም ጦር ሰፈር ሰዎችም፣ “ኑ ወደ እኛ ውጡ፤ አንድ ነገር እናሳያችሁ” ሲሉ በዮናታንና በጋሻ ጃግሬው ላይ ጮኹባቸው::

ስለዚህ ዮናታን ጋሻ ጃግሬውን፣ “ተከትለኸኝ ውጣ፤ *እግዚአብሔር* በእስራኤላውያን እጅ አሳልፎ ሰጥቶአቸዋልና” አለው::

[13]ዮናታን በእጁና በእግሩ ተፍጨርጭሮ፣ ጋሻ ጃግሬውን በማስከተል ወጣ:: ፍልስጥኤማውያንም በዮናታን እጅ ወደቁ፤ ጋሻ ጃግሬውም ከበስተኋላው እየተከተለ ገደላቸው:: [14]ዮናታንና ጋሻ ጃግሬው በመጀመሪያው ቀን ባደረጉት ግዳይ አንድ ጥማድ በምታውል የዕርሻ ቦታ[ሐ] ላይ ሃያ ያህል ሰዎች ገደሉ::

የፍስጥኤማውያን መሸነፍ

[15]በሰፈር በዕርሻ ላይና በሕዝብ ሁሉ መካከል ሽብር ሆነ፤ ከተማ ጠባቂዎችና አደጋ ጣዮችም ሁሉ ተቀጠቀጡ፤ ምድሪቱም ተናወጠች፤ ሽብሩም ከእግዚአብሔር ዘንድ የተላከ ነበር[መ]::

[16]በብንያም ግዛት በጊብዓ የነበሩ የሳኦል ዘቦች፣ የፍልስጥኤም ሰራዊት በየአቅጣጫው መበታተኑን አዩ:: [17]ሳኦልም አብረውት የነበሩትን ሰዎች፣ “እስኪ፣ ሰራዊቱን ቍጠሩና ማን ከዚህ እንደ ሄደ እዩ” አላቸው:: ይህን ባደረጉ ጊዜም ዮናታንና ጋሻ ጃግሬው በዚያ አልነበሩም::

[18]ሳኦልም አኪያን፣ “የእግዚአብሔርን ታቦት ወደዚህ አምጣ” አለው፤ በዚያን ጊዜ ታቦቱ በእስራኤላውያን ዘንድ ነበር[ሠ]:: [19]ሳኦል ለካህኑ በመናገር ላይ ሳለ፣ በፍልስጥኤማውያን ሰፈር ሁካታው እየጨመረ ሄደ:: ስለዚህ ሳኦል ካህኑን፣ “እጅህን መልስ” አለው::

[20]ከዚያም ሳኦልና ሰዎቹ ተሰብስበው ወደ ውጊያው ሄዱ:: እነርሱም ፍልስጥኤማውያን በሰይፋቸው እየተጨፋጨፉ በታላቅ ትርምስ ላይ ሆነው አገኟቸው:: [21]እነዚያ ቀድሞ ከፍልስጥኤማውያን ጎን ተሰልፈው የነበሩትና አብረዋቸውም ወደ ሰፈራቸው የወጡት ዕብራውያን ከሳኦልና ከዮናታን ጋር ወደ ነበሩት እስራኤላውያን ገቡ:: [22]በኰረብታማው የኤፍሬም አገር ተሸሽገው የነበሩት እስራኤላውያን ሁሉ ፍልስጥኤማውያኑ በሽሽት ላይ መሆናቸውን በሰሙ ጊዜ፣ አጥብቀው በመከታተል አሳደዷቸው:: [23]በዚያ ቀን *እግዚአብሔር* እስራኤልን ታደገው፤ ጦርነቱም ከቤትአዌን ዘልቆ ሄደ::

ዮናታን ማር በላ

[24]ሳኦል፣ “ዛሬ ጠላቶቼን ከመበቀሌ በፊት እስከ ማታ ድረስ እህል የሚበላ ሰው የተረገመ ይሁን” ብሎ ሕዝቡን አምሎ ስለ ነበር፣ በዚያች ዕለት የእስራኤል ሰዎች ተጨንቀው ዋሉ፤ ስለዚህ ከሕዝቡ አንድም እህል የቀመሰ አልነበረም::

[25]ሰራዊቱ[ረ] ሁሉ ወደ ጫካ ሲገባ፣ ማር በመሬቱ ላይ ይታይ ነበር:: [26]ሕዝቡ ወደ ጫካው በገባ ጊዜ፣ የማሩ ወለላ እየተ

14፥10 ዘፍ24፥14፤ ኢሱ2፥24
14፥11 ዘፍ14፥13፤1 ሳሙ13፥6
14፥12 መሳ8፥16፤ 1ሳሙ17፥46፤ 2ሳሙ5፥24
14፥15 ዘፍ 35፥5፤ ዘፀ14፥24፤19፥16፤ 1ሳሙ13፥17፤ 2ነገ 7፥5-7
14፥16 2ሳሙ 18፥24፤2ነገ9፥17፤ ኢሳ52፥8፤ሕዝ33፥2
14፥18 መሳ18፥5፤ 1ሳሙ30፥7
14፥19 ዘኍ27፥21
14፥20 መሳ7፥22፤ ሕዝ38፥21፤ ዘካ14፥13
14፥21 1ሳሙ29፥4
14፥22 1ሳሙ13፥6
14፥23 ዘፀ14፥30፤ ኢሱ7፥2
14፥24 ኢሱ6፥26

[ሐ]14 ዕብራይስጡ ግማሽ ቀንበር ይላል፤ ይኸውም በጥማድ በሬ በአንድ ቀን የሚታረሰውን መሬት የሚያሳይ ነው
[መ]15 ወይም ከፍተኛ የሆነ
[ሠ]18 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ግን ኤፉዱን ወደዚህ አምጣ፤ በዚያ ጊዜ እርሱ ኤፉዱን በእስራኤል ፊት ለብሶት ነበር ይላል::
[ረ]25 ወይም *አሁን የምድሩ ነዋሪዎች* በሙሉ

14፥10 ***ምልክቱ፤*** መሳ6፥36-40፤ ኢሳ7፥11 ይመ::

14፥11 ***ዕብራውያን፤*** 4፥6፤ 13፥3:7 እና የዘፍ14፥13 ማብ ይመ::

14፥15 ***ምድሪቱም ተናወጠች፤*** 7፥10፤ ኢሱ10፥11-14፤ መዝ 77፥18 ይመ::

14፥18 ***የእግዚአብሔርን ታቦት ... አምጣ፤*** ሳኦል ከፍልስጥኤማውያን ጋር ጦርነት ከመግጠሙ በፊት የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ፈለገ (ዘኍ27፥21፤ዘዳ20፥2 ይመ)፤ እዚህ ላይ የሰበዓ ሊቃናት ትርጒም የጥንቱን ዕብራይስጥ ተከትሎ ከዚህ በታች በተዘረዘሩት ምክንያቶች “ኤፉዱን አምጣ” ሲል ጽፎአል፤ (1) በ7፥1 እንደ ተጠቀሰው ዳዊት ወደ ኢየሩሳሌም እስኪያመጣው ድረስ (2ሳሙ6)፣ ታቦቱ በቂርያትይዓሪም፣ ኤፉዱ ደግሞ በሳኦል ሰፈር በጊብዓ ነበር (ቍ3 ይመ):: (2) በብሉይ ኪዳን በየትም ስፍራ ታቦት የእግዚአብሔርን ፈቃድ ማወቂያ ሆኖ አላገለገለም፤ ኤፉድ ግን ከኡሪምና ከቱሚም ጋር የተሰጠው ለዚሁ አገልግሎት ነበር (23፥9፤30፥7 እና የ2፥18:28 ማብ ይመ):: (3) ካህኑ እጁን ዘርግቶ የሚሰጠው ትእዛዝ (ቍ19)፣ ከኤፉድ ጋር እንጂ ከታቦት ጋር ግኑኙነት አልነበረውም::

14፥19 ***እጅህን መልስ፤*** የጊዜውን አጣዳፊነት በመመልከት፣ ሳኦል የእግዚአብሔርን ቃል መጠበቁ፣ ሊያገኝ ያሰበውን ወታደራዊ ድል የሚያሳጣው መሰለው:: በ13፥8-12 እንደ ተመለከተው በእግዚአብሔር ላይ በመታመን፣ ሊቃሉም በመታዘዝ ሳይሆን በራሱ ሐሳብ በመመራት ያደረገው ውሳኔ ነው::

14፥23 ***እግዚአብሔር እስራኤልን ታደገው፤*** ጸሐፊው ሳኦልን ወይም ዮናታንን ሳይሆን (ቍ 6:10:15፤ 11፥13 ይመ)፣ እግዚአብሔርን የድሉ ባለቤት አደረገ::

14፥24-46፤ ከተገኘው ትልቅ ድል በኋላ፣ ሳኦል እግዚአብሔር የሰጠውን ድል ከወሰዳቸው ርምጃዎች ጋር በማገናዘብ ንጉሥ ለመሆን የማይበቃ ሰው እንደ ሆነ ጸሐፊው ገልጾአል:: ከጦርነቱ በፊት ባለማስተዋል የተናገረው የርግማን ቃል (የቍ24 ማብ ይመ)፣ በእስራኤል ጦር ላይ ጭንቀት አመጣ፤ ዮናታንም እንደ ተናገረው፣ ከድል ይልቅ “በአገሪቱ ላይ ችግር ፈጠረ” (ቍ 29):: በኋላም ሳኦል ድሉን እንዲሰጠው እግዚአብሔርን በጠየቀ ጊዜ መልስ አላገኘም (ቍ 37)፤ ሳኦል በዚህ ፈንታ ምክንያቱ ልጄ ነው ብሎ ዮናታንን ሊገድል ተዘጋጀ፤ ሕዝቡ ግን ዮናታን ያደረገውን አስተዋጽዖ ስለ ተገነዘበ ከሞት አተረፈው (ቍ 45):: እያደገ የመጣው የሳኦል ራስ ወዳድነት ሁሉንም ራስ ወዳድ ስላደረጋቸው፣ ሕዝቡ ለከፋ ሁኔታ ተዳረገ፤ እግዚአብሔርንና ሕዝቡን የሚያገለግል ንጉሥ ከመሆን ፈንታ በአካባቢው እንዳሉት እንደ አሕዛብ ነገሥታት ሆነ (8፥5)::

14፥24 ***ተጨንቀው ዋሉ፤*** ወታደሮቹ እህል መቅመስ እንደሌለባቸው የሚያስገድደው የሳኦል የተጣደፈ ርምጃ፣ በጦርነቱ የማያስፈልግና ያልተጠበቀ ነገር እንዲደርስ አደረገ (ከቍ29፥30 ይመ):: ***የተረገመ ይሁን፤*** ሳኦል ንጉሥ እንደመሆኑ መጠን ሕዝቡን በከባድ ቃለ መሐላ አሰረው (ቍ 28):: መሐላ እጅግ ከባድ ነገር ነው፤ ምክንያቱም ምስክርነት መስጠትንም ሆነ (ዘፀ20፥7፤ ዘሌ19፥12)፣ ቃል መግባትን (ዘፍ21፥23-24፤ 24፥3-4) ወይም

ንጠባጠበ መውረዱን አየ፤ ሆኖም መሐላውን ፈርቶ ስለ ነበር፣ እጁን ወደ አፉ የዘረጋ ማንም አልነበረም። [27]ነገር ግን ዮናታን አባቱ ሕዝቡን በመሐላ ማስሩን አልሰማም ነበር። ስለዚህ በእጁ የያዘውን ዘንግ ጫፍ በማሩ ወለላ ውስጥ በማስገባት እጁን ወደ አፉ አደረገ፤ ዐይኑም በራ። [28]ከዚያም አንዱ ወታደር፣ "አባትህ ሰራዊቱን፣ 'ዛሬ እህል የሚቀምስ ማናቸውም ሰው የተረገመ ይሁን!' በማለት በጽኑ መሐላ አስሮአል። ሰው ሁሉ የተዳከመው በዚሁ ምክንያት ነው" አለው።

[29]ዮናታንም እንዲህ አለ፤ "አባቴ በምድሪቱ ላይ ችግር ፈጥሮአል፤ ከዚህ ማር ጥቂት በቀመስሁ ጊዜ ዐይኔ እንዴት እንደ በራ[a] ተመልከቱ! [30]ሕዝቡ ከጠላቶቻቸው እጅ ከወሰዱት ምርኮ ዛሬ በልተው ቢሆን ኖሮ ምንኛ በተሻለ ነበር፤ የተገደሉትም ፍልስጥኤማውያን ቍጥር ከዚህ በበለጠ ነበር።"

[31]በዚያች ዕለት እስራኤላውያን ፍልስጥኤማውያንን ከማክማስ እስከ ኤሎን ድረስ ከመቷቸው በኋላ እጅግ ዝለው ነበር። [32]በምርኮው ላይ ተረባርበው በጉን፣ በሬውንና ጥጃውን በመውሰድ በመሬት ላይ ዐርደው ሥጋውን ከነደሙ በሉት። [33]ከዚያም ለሳኦል፣ "እነሆ፤ ሕዝቡ ሥጋውን ከነደሙ በመብላት *እግዚአብሔርን* እየበደለ ነው" ተብሎ ተነገረው።

ሳኦልም፣ "ሕግ ተላልፋችኋል፤ በሉ አንድ ትልቅ ድንጋይ አንከባላችሁ አቅርቡልኝ" አለ። [34]እርሱም፣ "በሕዝቡ መካከል እየዞራችሁ፣ 'እያንዳንዳችሁ በሬዎቻችሁንና በጎቻችሁን አምጡ፤ እዚሁ ዐርዳችሁ ብሉ፤ ነገር ግን ሥጋውን ከነደሙ በመብላት *እግዚአብሔርን* አትበድሉ' በሏቸው" አለ።

ስለዚህ በዚያች ሌሊት እያንዳንዱ ሰው በሬውን አምጥቶ በዚያ ዐረደው። [35]ሳኦልም *ለእግዚአብሔር* መሠዊያ ሠራ፤ መሠዊያ ሲሠራም ይህ የመጀመሪያ ጊዜው ነበር።

[36]ሳኦልም፣ "ፍልስጥኤማውያንን ተከትለን በሌሊት እንውረድና እስኪነጋ ድረስ እንበዝብዛቸው፤ አንድም ሰው በሕይወት አናስቀርላቸው" አለ። እነርሱም፣ "መልካም መስሎ የታየህን ሁሉ አድርግ" ብለው መለሱለት።

ካህኑ ግን፣ "እዚሁ እግዚአብሔርን እንጠይቅ" አለ።

[37]በዚህ ጊዜ ሳኦል፣ "ፍልስጥኤማውያንን ተከትዬ ልውረድን? በእስራኤላውያንስ እጅ አሳልፈህ ትሰጣቸዋለህን?" ሲል እግዚአብሔርን ጠየቀ። ነገር ግን እግዚአብሔር በዚያች ቀን አልመለሰለትም።

[38]ስለዚህ ሳኦል እንዲህ አለ፤ "የሰራዊቱ መሪዎች ሁላችሁም ወደዚህ ቅረቡ፤ ዛሬ ምን ኀጢአት እንደ ተሠራ እንወቅ። [39]እስራኤልን የታደገ ሕያው *እግዚአብሔርን*! አድራጊው ልጄ ዮናታን እንኳ ቢሆን መሞት አለበት።" ነገር ግን ከሕዝቡ መካከል የመለሰለት አንድም አልነበረም።

[40]ሳኦልም እስራኤላውያንን ሁሉ፣ "እናንተ በዚያ በኩል ቁሙ፤ እኔና ልጄ ዮናታን ደግሞ በዚህ በኩል እንቆማለን" አላቸው።

ሰዎቹም፣ "መልካም መስሎ የታየህን አድርግ" ብለው መለሱለት።

[41]ከዚያ በኋላ ሳኦል፣ "ትክክለኛውን መልስ ስጠኝ"[b] ሲል ወደ እስራኤል አምላክ ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ፤ ዕጣው በሳኦልና በዮናታን ላይ ወደቀ፤ ሕዝቡም ነጻ ሆነ። [42]ሳኦልም "በእኔና በልጄ በዮናታን መካከልም ዕጣ ጣሉ" አላቸው። ዕጣውም በዮናታን ላይ ወደቀ።

[43]ከዚያም ሳኦል ዮናታንን፣ "እስቲ ያደረግኸውን ንገረኝ" አለው።

ዮናታንም፣ "በዘንጌ ጫፍ ጥቂት ማር ቀምሻለሁ፤ እነሆ፤ ለመሞት ዝግጁ ነኝ" አለው።

[44]ሳኦልም፣ "ዮናታን፣ አንተ ካልተገደልህ እግዚአብሔር ይፍረድብኝ፣ የከፋም ነገር ያምጣብኝ" አለ።

[45]ሕዝቡ ግን ሳኦልን፣ "ለእስራኤል ይህን ታላቅ ድል ያስገኘ ዮናታን መሞት ይገባዋልን? አይደረግም! ዛሬ ይህን ያደረገው *በእግዚአብሔር* ርዳታ ስለ ሆነ፣ ሕያው

14፥27 ቍ43፤ መዝ19፥10፤ ምሳ 16፥24፤24፥13
14፥29 ኢሱ7፥25፤ 1ነገ18፥18
14፥31 ቍ5፤ ኢሱ10፥12
14፥32 ዘፍ9፥4፤ 1ሳሙ15፥19፤ አስ9፥10
14፥33 ዘፍ9፥4
14፥34 ዘሌ19፥26
14፥35 1ሳሙ7፥17
14፥36 ዘፍ25፥22፤ መሳ18፥5
14፥37 1ሳሙ28፥6፤ 15፤2ሳሙ 22፥42፤ መዝ 18፥41
14፥38 ኢሱ 7፥11
14፥39 ቍ44፤ ዘኍ14፥21፤ ኢሱ 7፥15፤ 2ሳሙ12፥5፤ ኢዮ19፥25፤ መዝ 18፥46፤42፥2፤
14፥41 ምሳ16፥33፤ ሐሥ1፥24
14፥42 ዮና1፥7
14፥43 ቍ27፤ ኢሱ7፥19
14፥44 ቍ39፤ ሩት1፥17
14፥45 2ሳሙ14፥11፤ 1ነገ1፥52፤ ማቴ10፥30

[a]29 *ወይም ኀይሌ እንዴት እንደ ታደሰ*
[b]41 *ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ግን ዛሬ ለባሪያህ ያልመለስክለት ለምንድን ነው ጥፋቱ በእኔና በልጄ በዮናታን ላይ ከሆነ በኡሪም መልስልኝ፤ነገር ግን ጥፋቱ በእስራኤል ሰዎች ላይ ከሆነ በቱሚም መልስ ይላል።*

ደግሞ አንድ ድርጊት እንዳይፈጸም የመከልከልን (እዚህና ኢሱ 6፥24) የሚመለከት ከሆነ፣ እግዚአብሔር በቀጥታ ጣልቃ እንዲገባ ስለሚሻ ነው፤ ይኸውም እግዚአብሔር የታላቅ ኀይል ምንጭና በሰው ድርጊቶች ላይ ሁሉን ዐዋቂ ፈራጅ መሆኑን የሚያመለክት ነው። ዛሬ ጠላቶቼን ከመበቀሌ በፊት ሳኦል ከፍልስጥኤማውያን ጋር የነበረውን ግጭት እንደ ግል ቂም አድርጎ ወስደው እንጂ (የ15፥12 ማብ ይመ)፣ ጦርነቱ የእግዚአብሔርን ክብር ለመጠበቅና የእግዚአብሔርን ሕዝብ ለመታደግ አልነበረም (በሳኦልና በልጁ በዮናታን አስተሳሰብ መካከል ስለ ነበረው ልዩነት በቍ 6፡10፡12 ላይ ያሉትን ማብ ይመ)።

14፥31 *ኤሎን፤* ለፍልስጥኤማውያን ግዛት ቅርብ የሆነ በስተ ምዕራብ የሚገኝ ስፍራ ነው (ኢሱ10፥12 ይመ)።

14፥33 *ሥጋውን ከነደሙ በመብላት፤* ለእስራኤላውያን ደም መብላት አልተፈቀደላቸውም (ዘፍ9፥4፤ ዘሌ17፥11፤ 19፥26፤ ዘዐ12፥16፤ ሕዝ33፥25፤ ሐሥ15፥20 እና ማብ ይመ)። *እግዚአብሔርን እየበደለ ነው፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነው የዕብራይስጥ ቃል በመዝ 78፥57፤ ኤር3፥8–11 ላይ "ከዳተኛ" እና በኢሳ 48፥8 ላይ ደግሞ "ዐመፀኛ" ተብሎ ተተርጒሞአል።

14፥35 *የመጀመሪያ ጊዜው፤* ሳኦል ለመንፈሳዊ ነገር ደንታ የሌለው ሰው መሆኑን የሚያሳይ ሌላ ማረጋገጫ ነው የ9፥6፤10፥11 ማብ ይመ)።

14፥36 *ካህኑ፤* አኪያን ማለት ነው (ቍ 3 ይመ)።

14፥37 *ሳኦል ... እግዚአብሔርን ጠየቀ፤* ኤፉድ በኡሪምና በቱሚም አማካይነት የእግዚአብሔርን ፈቃድ የሚጠይቅበት ነገር ነው (ቍ3 እና ማብ ይመ እንዲሁም ቍ18 ይመ)። *ነገር ግን እግዚአብሔር ... አልመለሰለትም፤* በጦርነቱ ጊዜ ቃለ መሐላ ተጥሶ ስለ ነበር፣ ተጨማሪ ወታደራዊ እርምጃ ለመውሰድ ሳኦል ያቀረበውን ጥያቄ እግዚአብሔር አልተቀበለውም።

14፥39 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የመሐላ ቃል የሚሰጥበት አባባል ነው (የቍ24 ማብ ይመ ፤19፥6፤ኤር4፥2፤ሆሴ4፥15 ይመ)።

14፥41 *ዕጣው በሳኦልና በዮናታን ላይ ወደቀ፤* 10፥20-21፤ ኢሱ 7፥14-18፤ ምሳ16፥33 ይመ።

14፥44፤ የመሐላ ቃል ነው (የቍ24 ማብ ይመ፤ 3፥17 እና ማብ ይመ)።

14፥45 *ዛሬ ይህን ያደረገው በእግዚአብሔር ርዳታ ስለ ሆነ፤* በሳኦል ጦር ሰራዊት ውስጥ ያሉ ሰዎች በእግዚአብሔር

እግዚአብሔርን! ከራስ ጠጕሩ አንዲቱ እንኳ መሬት ላይ አትወድቅም" አሉት:: ስለዚህ ሰዎቹ ዮናታንን ታደጉት፤ እርሱም ከመ ሞት ዳነ::

[46]ሳኦል ፍልስጥኤማውያንን ከማሳደድ ተመለሰ፤ እነርሱም ወደ አገራቸው ተመለሱ::

[47]ሳኦል በእስራኤል ላይ በተረ መንግሥ ቱን ከጨበጠ በኋላ፣ በዙሪያው ያሉትን ጠላቶቹን ማለትም ሞዓብን፣ አሞናውያንን፣ ኤዶምን፣ የሱባን ነገሥታትና[+] ፍልስጥኤ ማውያንን ወጋቸው:: በሄደበት ሁሉ ድል ይነሣ ነበር[a]:: [48]በጀግንነት ተዋግቶ አማሌ ቃውያንን አሸነፈ፤ እስራኤልንም ይዘርፏ ቸው ከነበሩት እጅ ታደጋቸው::

የሳኦል ቤተ ሰብ

[49]የሳኦል ወንዶች ልጆች ዮናታን፣ የሱዊ፣ ሚልኪሳ ነበሩ፤ ሴቶች ልጆቹም ትልቋ ሜ ሮብ፣ ትንሿ ሜልኮል ይባሉ ነበር:: [50]የሳ ኦል ሚስት አኪናሆም የምትባል የአኪ ማአስ ልጅ ነበረች፤ የሰራዊቱም አዛዥ አበኔር የሚባል የአጎቱ የኔር ልጅ ነበረ:: [51]የሳኦል አባት ቂስና የአበኔር አባት ኔር ሁለቱም የአቢኤል ልጆች ነበሩ::

[52]በሳኦል ዘመን ሁሉ ከፍልስጥኤማውያን ጋር ከባድ ጦርነት ነበረ፤ ስለዚህ ሳኦል ብርቱ ወይም ጀግና ሰው ባየ ቍጥር ወደ ራሱ ወስዶ እንዲያገለግለው ያደርግ ነበር::

እግዚአብሔር የሳኦልን ንጉሥነት መናቁ

15 ሳሙኤል ሳኦልን እንዲህ አለው፤ "በሕዝቡ በእስራኤል ላይ ቀብቼ እንዳነግሥህ፣ *እግዚአብሔር* የላከው እኔን ነው፤ ስለዚህ *ከእግዚአብሔር* የመጣውን መልእክት አድምጥ:: [2]የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'እስራኤል ከግ ብፅ በወጣ ጊዜ፣ አማሌቃውያን በመንገድ ላይ ስለ ተቃወሙት እቀጣቸዋለሁ:: [3]አሁ ንም ሂድ፤ አማሌቃውያንን ውጋ፤ ያላቸ ውንም ሁሉ ፈጽመህ አጥፋ[+]፤ አንዱንም አታስቀር፤ ወንዱንና ሴቱን፣ ልጁንና ሕፃ ኑን፣ የቀንድ ከብቱንና በጉን፣ ግመሉንና አህያውን ግደል::" '[+]

[4]ስለዚህ ሳኦል ሰዎቹን ጥላኢም በተባለ ቦታ ሰብስቦ ቈጠራቸው፤ እነርሱም ሁለት መቶ ሺህ እግረኛ ወታደሮችና ከይሁዳም ዐሥር ሺህ ሰዎች ነበሩ፤ [5]ሳኦልም ወደ አማሌቅ ከተማ ሄዶ በአንዲት ሸለቆ ውስጥ አደፈጠ:: [6]እርሱም፣ ቄናውያንን፣ "ከእ ነርሱ ጋር እንዳላጠፋችሁ ከአማሌቃውያን ራቁ፤ ተለዩአቸውም፤ እስራኤላውያን ከግ ብፅ ምድር በወጡ ጊዜ፣ ቸርነት አድርጋ ችሁላቸዋልና" አላቸው:: ስለዚህ ቄናውያን ከአማሌቃውያን ተለዩ::

[7]ከዚያም ሳኦል አማሌቃውያንን ከኤው ላጥ አንሥቶ በምሥራቅ ግብፅ እስካለው እስከ ሱር ድረስ ወጋቸው:: [8]የአማሌቃው ያንን ንጉሥ አጋግን ከነሕይወቱ ማረከው፤ ሕዝቡን ሁሉ በሰይፍ ስለት ፈጽሞ አጠ ፋቸው:: [9]ነገር ግን ሳኦልና ሰራዊቱ አጋግን፣ ምርጥ ምርጡን በግና የቀንድ ከብት፣ የሰባውን ጥጃና[*] ጠቦት፣ መልካም የሆነውን ሁሉ ሳይገድሉ ተውት:: እነዚህን ፈጽመው ለማጥፋት ፈቃደኞች አልነበሩም፤ ነገር

14፥47 ዘፍ19፥37፡ 38፤1ሳሙ21፥7፤ 2ሳሙ8፥3፤10፥6፤ 12፥31፤23፥36
14፥48 ዘፍ36፥12፤ ዘኁ13፥29፤መሳ 3፥13፤1ሳሙ15፥2፥7፤ 27፥8፤28፥18፤ 30፥13፤2ሳሙ1፥13፤ 1ዜና 4፥43
14፥49 ዘፍ29፥26፤ 1ሳሙ31፥2፤1ዜና 8፥33
14፥50 1ሳሙ 10፥14፤2ሳሙ2፥8፤ 3፥6፤1ነገ2፥5
14፥51 1ሳሙ9፥1
14፥52 1ሳሙ8፥11
15፥1 1ሳሙ9፥16
15፥2 ዘፀ 14፥7፤ 1ሳሙ14፥48፤ 2ሳሙ1፥8
15፥3 ቍ9:19፤ ዘፍ14፥23፤ ኢሱ 6፥17፤ 1ሳሙ22፥19፤ 27፥9፤28፥18፤ አስ3፥13፤9፥5
15፥6 ዘፍ15፥19፤ ዘኁ24፥22፤መሳ 1፥16፤1ሳሙ30፥29
15፥7 ዘፍ16፥7፤ 3፤1ሳሙ14፥48
15፥8 ዘፀ17፥8-16፤ ዘኁ24፥7፤ኢሱ8፥23
15፥9 ቍ3

+47 የማሶሬት ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሙት ባሕር ጥቅልና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ግን ንጉሥ ይላል::
a47 ዕብራይስጡ *ያሠቃያቸው ነበር* ሲል፣የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ደግሞ *ድል ይነሣቸው ነበር* ይላል::
+3 በዚህም ሆነ በቍጥር 8:9:15:18:20 እና 21 ላይ የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያሳይ ነው::
*9 ወይም ያደገ ጥጃ የዚህ ሐረግ የዕብራይስጡ ትርጕም

ርጸታ ሕዝቡን የታደገውን ሰው ሕይወት ማጥፋት አግባብ እንዳ ልሆነ ተገነዘቡ::

14፥47-48፤ ሳኦል በምሥራቅ በሞዓብና በአሞናውያን፣ በደቡብ በኤዶም፣ በምዕራብ በፍልስጥኤማውያን፣ በሰሜን በዞባ ላይ ያገኘው ወታደራዊ ድል ማጠቃለያ ነው::

14፥47 *አሞናውያንን፤* ዘዳ 2፥19-21 ይመ::

14፥48 *አማሌቃውያንን፤* የ15፥2 ማብ ይመ::

14፥49 *የሳኦል ወንዶች ልጆች፤* 2ሳሙ 2፥8:10፤ 1ዜና 9፥39፤10፥2 ይመ:: *ሜሮብ ... ሜልኮል፤* 18፥17:20:27፤19፥11-17፤ 25፥44፤ 2ሳሙ6፥16-23 ይመ::

14፥50 *አኪናሆም፤* በዚህ ምዕራፍና ቍጥር ላይ ብቻ ተጠ ቅሳለች:: ፊጽፋ የተባለችው ቍባቱ በ2ሳሙ3፥7፤ 21፥8-11 ላይ ተጠቅሳለች::

14፥52 *በሳኦል ዘመን ሁሉ፤* ዋናውን የሳኦል የአገዛዝ ዘመን ታሪክ ያጠቃልላል:: *ወደ ራሱ ወስዶ እንዲያገለግለው ያደርግ ነበር፤* ሳኦል ለየት ያለ ችሎታ ያላቸውን ሰዎች ወታደሮቹ እንዲሆኑ ያደርግ ነበር፤ ዳዊትም በኋላ ከዚህ የበለጠ አድርጓአል (22፥2፤ 23፥13፤ 25፥13፤ 27፥2-3፤ 29፥2፤ 20፥1:9፤ 2ሳሙ2፥3፤ 5፥6፤ 8፥18፤ 15፥18፤ 23፥8-39 ይመ)::

15፥1-35፤ ይህ ክፍል ሳኦል በእግዚአብሔር እንዴት እንደ ተናቀ የሚገልጽ ነው፤ ጊዜው ባይጠቀስም እንኳ ይህ የሆነው በ14፥47 ላይ ከተጠቀሱት ውጊያዎች በኋላ ሰላምና ደኅንነት በመጠኑም ቢሆን በምድሪቱ ከሰፈነ በኋላ ነበር:: ዳዊትም የተ ቀባው (16፥1-13) ሳኦል በእግዚአብሔር ከተናቀ ከጥቂት ጊዜ በኋላ (ቍ 22:26:28) በ1025 ዓ.ቅ.ክ ላይ ሳይሆን አይቀርም::

15፥2 *አማሌቃውያን፤* ከዔሳው ዘር የሆኑ የምድረ በዳ ሰዎች (ዘፍ 36፥12:16) ሲሆኑ፣ የሚኖሩትም በኔጌብና በሲና ምድር ነበር (27፥8፤ 30፥1፤ ዘፍ14፥7፤ ዘፀ17፥8፤ ዘኁ13፥29 ይመ):: *እስራኤል ከግብፅ በወጣ ጊዜ ... ስለ ተቃወሙት፤* ዘፀ17፥8-13፤ ዘኁ14፥43:45፤ ዘዳ25፥17-19 ይመ፤ ከመሳ3፥13፤ 6፥3-5:33፤ 7፥12፤ 10፥12 ጋር ያነጻጽሩ::

15፥3 *ያላቸውንም ሁሉ ፈጽመህ አጥፋ፤* ዘሌ 27፥28-29፤ ዘፀ13፥12-18፤ ኢሱ6፥17-18 ማብ ይመ:: ሳኦል በተሰጠው ኀላ ፊነት ለእግዚአብሔር በመታዘዝ ታማኝነቱን መግለጥ ነበረበት::

15፥4 *ጥላኢም፤* ከይሁዳ በስተ ደቡብ የሚገኘው በኢሱ 15፥24 ላይ የተገለጸው ስፍራ ሊሆን ይችላል::

15፥5 *አማሌቅ ከተማ፤* አማሌቃውያን የሰፈሩበት በጥላኢ ምና በቃዴስ በርኔ መካከል የሚገኝ ስፍራ ነው፤ የንጉሣቸው መቀመጫ ሊሆን ይችላል::

15፥6 *ቄናውያን፤* ከምድያማውያን ጋር ዝምድና ያላቸው የሲና በረሓ ዘላኖች ሳይሆኑ አይቀሩም:: ሙሴ ምድያማዊት ሴት አገባ (ዘፀ2፥16፤ 21፥22፤ ዘኁ10፥29)፤ ምድያማውያንና ቄና ውያን እንደ አንድ ሕዝብ ተጠቅሰዋል (መሳ1፥16፤ 4፥11):: ከቄና ውያንም መካከል አንዳንዶቹ እስራኤላውያንን ተከትለው በመ ሄድ በከነዓን ምድር ተቀምጠዋል (27፥10፤ መሳ1፥16፤ 4፥17-23፤ 5፥24፤1ዜና 2፥55)::

15፥7 *ከኤውላጥ ... እስከ ሱር፤* ኤውላጥ የት እንደ ምትገኝ አይታወቅም፤ ሱር ግን በግብፅ ምስራቅ ድንበር ላይ ትገ ኛለች (27፥8፤ ዘፍ16፥7፤ 20፥1 ይመ):: ይህን አካባቢ እስማኤላ ውያን ይዘውት ነበር (ዘፍ25፥18 ይመ)::

15፥8 *ሕዝቡን ሁሉ፤* ጦርነት የገጠሟቸውን አማሌቃውያ ንን በሙሉ ማለት ነው፤ አንዳንድ አማሌቃውያን ግን ከሞት ተርፈዋል (27፥8፤ 30፥1፡18፤ 2ሳሙ8፥12፤ 1ዜና 4፥43 ይመ)::

15፥9፤ እስራኤላውያን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ሲቃወሙ

በትክክል አይታወቅም
ግን የተናቀውንና የማይጠቅመውን ሁሉ አጠፉ::

[10]ከዚህ በኋላ *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ ሳሙኤል መጣ፤ [11]“ሳኦልን በማንገሤ ተጸጸቻለሁ፤ እኔን ከመከተል ተመልሶአልና፣ ትእዛዜንም አልፈጸመምና::” ሳሙኤልም እጅግ ተጨንቆ፣ ሌሊቱን ሁሉ ወደ *እግዚአብሔር* ጮኸ::

[12]ሳሙኤልም ጠዋት ተነሥቶ በማለዳ ሳኦልን ለመገናኘት ሄደ፤ ነገር ግን፣ “ሳኦል ወደ ቀርሜሎስ ሄዶአል፤ ለራሱ ክብር የመታሰቢያ ሐውልት በዚያ ካቆመ በኋላ ተመልሶ ወደ ጌልገላ ወርዶአል” ተብሎ ተነገረው::

[13]ሳሙኤል ባገኘው ጊዜ ሳኦል፣ “*እግዚአብሔር* ይባርክህ፤ *የእግዚአብሔርን* ትእዛዝ ፈጽሜለሁ” አለው::

[14]ሳሙኤል ግን፣ “ታዲያ ይህ በጆሮዬ የምሰማው የበጎች ጩኸትና የበሬዎች ግሣት ምንድን ነው?” ሲል ጠየቀ::

[15]ሳኦልም፣ “ሰራዊቱ ከአማሌቃውያን ማርከው ያመጧቸው ናቸው፤ ምርጥ ምርጦቹ በጎችና በሬዎች *ለእግዚአብሔር* ለአምላክህ መሥዋዕት እንዲሆኑ ሳይገድሉ የተዉአቸው ናቸው፤ የቀሩትን ግን በሙሉ አጥፍተናል” ብሎ መለሰ::

[16]ሳሙኤልም ሳኦልን፣ “ስማ! ትናንት ማታ *እግዚአብሔር* የነገረኝን ልንገርህ?” አለው::

ሳኦልም፣ “ንገረኝ” ሲል መለሰለት::

[17]ሳሙኤልም እንዲህ አለው፤ “በዐይንህ ፊት ታናሽ የነበርህ ብትሆንም፣ የእስራኤል ነገዶች መሪ ሆንህ የለምን? *እግዚአብሔርም* በእስራኤል ላይ ቀብቶ አንግሦሃል:: [18]*እግዚአብሔርም*፣ ‘ሂደህ እነዚያን ኀጢአተኞቹን አማሌቃውያንን ፈጽመህ አጥፋቸው፤ ጨርሰህ እስክታጠፋቸውም ድረስ ውጋቸው’ ብሎ ልኮህ ነበር:: [19]ታዲያ *እግዚአብሔርን* ለምን አልታዘዝህም? ለምርኮው ስ ተስገብግበህ *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ የሆነውን ነገር ለምን አደረግህ?”

[20]ሳኦልም መልሶ እንዲህ አለ፤ “*እግዚአብሔር* ታዝዣለሁ፤ እግዚአብሔር በላከኝ መሠረት ሄጃለሁ፤ አማሌቃውያንን በሙሉ አጥፍቼ ንጉሣቸውን አጋግን አምጥቻለሁ:: [21]ሰራዊቱ ግን ከምርኮው ለእግዚአብሔር ከተለዩት መካከል፣ ምርጥ ምርጡን በግና በሬ፣ በጌልገላ ለአምላክህ *ለእግዚአብሔር* ይሠዉ ዘንድ ወስደዋል::”

[22]ሳሙኤልም እንዲህ አለ፤

“*ለእግዚአብሔር* ቃል በመታዘዝ ደስ
 የሚለውን ያህል፣ *እግዚአብሔር*፣
በሚቃጠል ቍርባንና መሥዋዕት ደስ
 ይለዋልን?
እነሆ! መታዘዝ ከመሥዋዕት፣
 ማዳመጥም ከአውራ በግ ሥብ ይበልጣል::
[23]ዐመፅ እንደ ጥንቈላ ያለ ኀጢአት፣
 እልኸኝነትም እንደ ጣዖት አምልኮ ያለ
ክፉ ነገር ነው፤ አንተ *የእግዚአብሔርን* ቃል
ስለ ናቅህ፣ እርሱም ንጉሥ እንዳትሆን ንቆ
ሃል::”

[24]ከዚያም ሳኦል ሳሙኤልን እንዲህ አለው፤ “ኀጢአት ሠርቻለሁ፤ *የእግዚአብሔርን* ትእዛዝና የአንተን መመሪያ ጥሻለሁ፤ ሕዝቡን

15፥11 ቍ35፤ ዘፍ6፥6፤ዘፀ32፥14፤ ኢሱ22፥16፤ 1ሳሙ 8፥6፤ ኢዮ21፥14፤ 34፥27፤መዝ28፥5፤ ኢሳ5፥12፤53፥6፤ ኤር 48፥10፤ ሕዝ18፥24
15፥12 ዘኍ32፥42፤ ኢሱ15፥55
15፥17 ዘፀ3፥11
15፥19 ዘፍ14፥23፤ 1ሳሙ14፥32
15፥20 1ሳሙ28፥18
15፥22 መዝ40፥6-8፤ 51፥16፤ምሳ21፥3፤ ኢሳ1፥11-15፤ ኤር 7፥22፤ሆሴ6፥6፤ አሞ 5፥25፤ ሚክ6፥6-8፤ ማር12፥33
15፥23 ዘዳ18፥10፤ 1ሳሙ13፥13
15፥24 ዘፀ9፥27፤ ዘኍ22፥34፤ 1ሳሙ 13፥13፤ መዝ51፥4፤ ምሳ29፥25፤ ኢሳ51፥ 12-13፤ ኤር42፥11

(ቍ3)፣ በአማሌቃውያን ላይ ያወጁት ቅዱስ ጦርነት፣ ከነዓንን በወረሩበት ጊዜ አካን እንዳደረገው የግል ጥቅምን ወደ ማሳደድ ተለወጠ (ኢሱ7፥1 ይመ):: ምርጡን ሁሉ ለራስ አስቀርቶ የተናቀውንና ደካማውን በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት ድፍረት የተሞላበት (ሚል1፥7-12 ይመ)፣ ይቅርታም የማይገኝለት (ቍ19 ይመ) ነው ፤ ይህም እጅግ የከበረውና የተሻለው ለእግዚአብሔር ሊሠዋ ይገባል በማለት (ቍ15:21 ይመ) የተፈጸመ ድርጊት ነው::

15፥11 *ተጸጸቻለሁ፤* የ ቍ 29 ማብ ይመ:: *እኔን ከመከተል ተመልሶአልና፤* ንጉሥ እንደ መሆኑ መጠን የሚጠበቅበትን መሠረታዊ ኀላፊነት ጥሶአል (2፥14-15 ማብ ይመ)::

15፥12 *ቀርሜሎስ፤* ከኬብሮን በስተ ደቡብ ዐሥራ አንድ ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ ይገኛል (25፥2፤ ኢሱ 15፥55 ይመ):: *ለራሱ ክብር የመታሰቢያ ሐውልት፤* እዚህ ላይ ሳኦል ራሱን ከፍ ከፍ ያደረገበት ሁኔታ፣ አሞናውያንን ድል ካደረገ በኋላ ካሳየው ትሕትና ጋር በእጅጉ የሚቃረን ነው (የ11፥13ን ማብ ይመ፤ ከቍ 17 ጋር ያነጻጽሩ፤ 2ሳሙ 18፥18 ይመ):: *ጌልገላ፤* ሳኦል ወደ ነገሠበትና ትእዛዝ ወደ ተቀበለበት ተመለሰ (11፥14-12፥25 ይመ)፤ በተጨማሪም ካለመታዘዙ የተነሣ ከዘሮቹ ንጉሥ እንደማይነሣ የተነገረው በዚህ ስፍራ ነው(13፥13-14)::

15፥13 *የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ፈጽሜለሁ፤* በዚህ ስፍራና በቍ 20 ላይ ሳኦል በሚናገረው ቃል ለሳሙኤል ታማኝ ሆኖ አልተገኘም::

15፥15 *ሰራዊቱ ... ምርጥ ምርጦቹ ... መሥዋዕት እንዲሆኑ ሳይገድሉ የተዉአቸው፤* ሳኦል ኀላፊነቱን ከራሱ አውርዶ ወደ ሰራዊቱ ሲያስተላልፍና ድርጊታቸው ይቅር እንዲባል ቅዱስ የሚመስል ሐሳብ ሲያቀርብ ይታያል:: *ለእግዚአብሔርለ አምላክህ፤* ሳኦል ምንም እንኳ ስለ መታዘዝና መሥዋዕት በማቅረብ እግዚአብሔርን ለማክበር ፍላጎት እንዳለው በአፉ ቢናገርም፣ በዚህ ስፍራና በቍ 21:30 ላይ “አምላኬ” ከማለት ይልቅ “አምላክህ” ማለቱ ከእግዚአብሔር መራቁን ያመለክታል (ለተመሳሳይ ጉዳይ 12፥19 ይመ)::

15፥17 *በዐይንህ ታናሽ የነበርህ ብትሆንም፤* 9፥21፤ 10፥22 ይመ::

15፥22፤ ሳሙኤል መሥዋዕት ማቅረብ አይጠቅምም አላለም፤ ነገር ግን መሥዋዕቱ ተቀባይነት የሚኖረው በመታዘዝና በአክብሮት መንፈስ የቀረበ እንደ ሆነ ነው ለማለት ነበር (መዝ 15፤ ኢሳ1፥11-17፤ ሆሴ6፥6፤ አሞ5፥21-27፤ ሚክ6፥6-8 ይመ):: *ከአውራ በግ ሥብ፤* የሚሠዉ እንስሳት ሥብ ምንጊዜም ለእግዚአብሔር የሚሰጥ ነው (2፥15፤ ዘፀ23፥18፤ ዘሌ3፥14-16፤ 7፥30 ይመ)::

15፥23 *ዐመፅ፤* ሳሙኤል፣ ሳኦልን የሚገሥጸው ንጉሥ በሆነበት ጊዜ የገባውን ቃል ኪዳን መጣሱን በማሳየትና በእግዚአብሔር ላይ የፈጸመውን ጥፋት በመግለጥ ነበር (12፥14-15 ይመ):: *እንደ ጥንቈላ ያለ ኀጢአት፤* በእግዚአብሔር ላይ የሚፈጸም እጅግ የከፋ በደል ነው (ዘሌ 19፥26፤ ዘዳ 18፥9-12)፤ ይህ በደል ራሱ ሳኦል ያወገዘው በደል ነበር (28፥3:9):: *የእግዚአብሔርን ቃል ስለ ናቅህ፤* የእግዚአብሔርን መንግሥት ዐይነተኛ ባሕርይ በመሻር ከእግዚአብሔር ትእዛዝ በላይ የራሱን ፈቃድና ሐሳብ የሚያደርግ ንጉሥ፣ እግዚአብሔር የሚጠቀምበት የሕዝቡ መሪ መሆኑ ያበቃል:: *እርሱም ንጉሥ እንዳትሆን ንቆሃል፤* እዚህ ላይ የተሰጠው ፍርድ ቀደም ብሎ ከተሰጠው ፍርድ በላይ ነው (የ13፥14 ማብ ይመ):: ይህ ምንም እንኳ በቅርብ የማይፈጸም ቢሆንም፣ ራሱ ሳኦል በገዛ ፈቃዱ ዙፋኑን መልቀቅ አለበት፤ በም16፥31 ላይ እንደ ተመለከተው ሁኔታዎች ወደ ሞቱ ሲያመሩ እናያለን:: የእግዚአብሔር መንፈስ ከእርሱ መራቁ፣ በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ ማጣቱ (16፥14)፣ ወንድ ልጁ ዮናታንና ሴት ልጁ ሜልኮም እርሱን ከደው ዳዊትን መውደዳቸውና የእርሱ ባለሟል የነበሩትም ሁሉ ለዳዊት መገዛታቸው በዚህ ውስጥ ይጠቃለላል (22፥17)::

15፥24፤ ሳኦል የገባው የንስሓ ዐይነት ራሱን በማዳንና በሕዝቡ በማሳበብ ላይ የተመሠረተ ነበር (ከ2ሳሙ12፥13፤ መዝ51

ፈርቼ ስለ ነበር፣ የጠየቁኝን ታዝዣለሁ:: [25]አሁንም፣ ኀጢአቴን ይቅር እንድትለኝ፣ *ለእግዚአብሔርም* እሰግድ ዘንድ አብረኸኝ እንድትመለስ እለምንሃለሁ::"

[26]ሳሙኤል ግን፣ "ከአንተ ጋር አልመለስም፤ አንተ *የእግዚአብሔርን* ቃል ንቀሃል፤ *እግዚአብሔርም* በእስራኤል ላይ ንጉሥ እንዳትሆን ንቆሃል" አለው::

[27]ሳሙኤል ለመሄድ ዘወር ባለ ጊዜ፣ ሳኦል የልብሱን ጫፍ ያዘ፤ ተቀደደም:: [28]ሳሙኤልም እንዲህ አለው፤ "*እግዚአብሔር* የእስራኤልን መንግሥት ዛሬ ከአንተ ቀዶታል፤ ከአንተም ለሚሻል ለጎረቤትህ አሳልፎ ሰጥቶታል:: [29]የእስራኤል ክብር የሆነው *እግዚአብሔር* አይዋሽም፤ አይጸጸትምም፤ እርሱ ይጸጸት ዘንድ ሰው አይደለምና::"

[30]ሳኦልም መልሶ፣ "ኀጢአት ሠርቻለሁ፤ ነገር ግን በሕዝቤ አለቆች ፊትና በእስራኤል ፊት አክብረኝ፤ ስስምላክህ *ለእግዚአብሔር* እሰግድ ዘንድ እባክህ አብረኸኝ ተመለስ" አለው:: [31]ስለዚህ ሳሙኤል አብሮት ተመለሰ፤ ሳኦልም *ለእግዚአብሔር* ሰገደ::

[32]ከዚያም ሳሙኤል፣ "የአማሌቃውያንን ንጉሥ አጋግን አምጡልኝ" አለ::

አጋግም፣ "በውኑ ሞት እንዲህ መራራ ነውን? በማለት እየተንቀጠቀጠ መጣ::

[33]ሳሙኤልም፣

"ሰይፍህ ሴቶችን ልጅ አልባ እንዳደረገቻቸው፣ እናትህም በሴቶች መካከል ልጅ አልባ ትሆናለች"

ሲል አጋግን ጌልገላ ላይ *በእግዚአብሔር* ፊት ቈራረጠው::

[34]ከዚያም ሳሙኤል ወደ አርማቴም ሄደ:: ሳኦል ግን ወደ ቤቱ ወደ ሳኦል ጊብዓ ወጣ:: [35]ሳሙኤል ለሳኦል ቢያለቅስለትም እንኳ እስከ ሞተበት ዕለት ድረስ ዳግመኛ ሊያየው አልሄደም፤ *እግዚአብሔርም* ሳኦልን በእስራኤል ላይ በማንገሡ ተጸጸተ::

ሳሙኤል ዳዊትን መቀባቱ

16 *እግዚአብሔር* ሳሙኤልን፣ "በእስራኤል ላይ እንዳይነግሥ ለናቅሁት ለሳኦል የምታለቅስለት እስከ መቼ ነው? ወደ ቤተ ልሔሙ ሰው ወደ እሴይ ስለምልክህ፣ ዘይት በቀንድ ሞልተህ ሂድ፤ ከልጆቹ አንዱ ንጉሥ ይሆን ዘንድ መርጬዋለሁ" አለው::

[2]ሳሙኤል ግን፣ "ሳኦል ከሰማ ስለሚገድለኝ እንዴት መሄድ እችላለሁ?" አለ::

እግዚአብሔርም እንዲህ አለው፤ "አንዲት ጊደር ይዘህ ሂድና፣ '*ለእግዚአብሔር* ልሠዋ መጥቻለሁ' በል:: [3]እሴይን ወደ መሥዋዕቱ ጥራው፤ ከዚያም የምታደርገውን አሳይሃለሁ፤ የምነግርህንም ሰው ትቀባልኛለህ::"

[4]ሳሙኤል *እግዚአብሔር* ያለውን ነገር አደረገ:: ቤተ ልሔም እንደ ደረሰም፣ የከተማዪቱ ሽማግሌዎች እየተንቀጠቀጡ ሊገናኙት መጡ፣ እነርሱም "አመጣጥህ ለሰላም ነውን?" ብለው ጠየቁት::

[5]ሳሙኤልም፣ "አዎን፤ ለሰላም ነው፤ የመጣሁትም *ለእግዚአብሔር* መሥዋዕት ላቀርብ ነው፤ እናንተም ራሳችሁን ቀድሳችሁ ከእኔ ጋር ወደ መሥዋዕቱ ኑ" ሲል መለሰላቸው:: ከዚያም እሴይንና ልጆቹን ቀደሳቸው፤ ወደ መሥዋዕቱም እንዲመጡ ጠራቸው::

[6]እዚያ በደረሱ ጊዜም፣ ሳሙኤል ኤልያብን አይቶ፣ "በእርግጥ *እግዚአብሔር* የቀባው ሰው እነሆ፤ *በእግዚአብሔር* ፊት ቆሞ አል" ብሎ አሰበ::

[7]*እግዚአብሔር* ግን ሳሙኤልን፣ "መል

15፥25 ዘፀ10፥17
15፥26 ዘኍ15፥31፤ 1ሳሙ13፥14፤ 1ነገ14፥10
15፥27 1ሳሙ28፥14፤ 1ነገ11፥11:31፤14፥8፤ 2ነገ17፥21
15፥28 1ሳሙ13፥14፤ 28፥17፤2ሳሙ6፥21፤ 7፥15
15፥29 ዘኍ23፥19፤ ቲቶ1፥2፤ዕብ7፥21
15፥30 ዘኍ22፥34፤ ኢሳ29፥13፤ ዮሐ12፥43
15፥33 አስ9፥7-10፤ ኤር18፥21
15፥34 መሳ19፥14፤ 1ሳሙ7፥17፤10፥5
15፥35 ቍ11፤ ዘፍ6፥6፤1ሳሙ16፥1፤ 19፥24
16፥1 ሩት4፥17፤ 1ሳሙ8፥6፤10፥1፤ 13፥14፤15፥35፤ 2ሳሙ5፥2፤7፥8፤ 1ነገ 8፥16፤ 1ዜና 12፥23፤ መዝ78፥70፤ ሐሥ13፥22
16፥3 ዘፀ4፥15፤ ዘዳ17፥15
16፥4 ዘፍ48፥7፤ 1ሳሙ21፥1፤ 1ነገ2፥13፤2ነገ9፥17፤ ሉቃ2፥4
16፥5 ዘፀ19፥10:22
16፥6 1ሳሙ17፥13፤ 1ዜና2፥13
16፥7 1ሳሙ2፥3፤ 2ሳሙ7፥20፤ መዝ44፥21፤139፥23፤ 147፥10፤ራእ2፥23

ላይ ከተገለጠው የዳዊት ንስሓ ጋር ያነጻጽሩ):: ሳኦል ቀደም ሲል የወታደሮቹ ድርጊት ትክክል እንደ ሆነ ለማሳመን ሞክሮ ነበር (ቍ 15:21)::

15፥25 *አብረኸኝ እንድትመለስ፤* ሳኦልን በከፍተኛ ደረጃ ያስጨነቀው ከነቢዩ ከሳሙኤል ጋር ያለው ግንኙነት በይፋ መቋረጡና ንግሥናውን ማጣቱ እንጂ፣ እግዚአብሔርን የማምለክ ያለ ማምለኩ ጕዳይ አልነበረም (ቍ 30)::

15፥28 *ለጎረቤትህ፤* ዳዊትን ማለት ነው (የ13፥14 ማብ ይመ)::

15፥29 *የእስራኤል ክብር፤* የእግዚአብሔር ስም ሲሆን፣ በሚክ1፥15 ብቻ ይገኛል፤ በመዝ106፥20፤ ኤር2፥11፤ ሆሴ4፥7 "ክብር" ተብሎ ተጠርቶአል (የ4፥21 ማብ ይመ)፤ ከ2ሳሙ 1፥19፤ መዝ89፥17፤ ኢሳ13፥19 ጋር ያነጻጽሩ:: *አይዋሽም፤ አይጸጸትም፤* ዘኍ23፥19፤ መዝ110፥4፤ ኤር4፥28፤ ሚል3፥6 እና ማብ ይመ:: በዚህ ዐረፍተ ነገርና በቍ 11፡ 35 ላይ "አይጸጸትም" በሚለው ቃል መካከል በሐሳብ ግጭት የለም፤ እግዚአብሔር ስሜት አለውና (ስሜት የስብዕና መለያ ከሆኑት ነገሮች አንዱ ነው)::

15፥31 *ሳሙኤል አብሮት ተመለሰ፤* ሳሙኤል ከሳኦል ጋር ለመመለስ የተስማማው ሳኦልን ለማክበር ሳይሆን፣ በአማሌቃውያን ንጉሥ በአጋግ ላይ የተወሰነውን የእግዚአብሔር ፍርድ ለመፈጸምና የሳኦልን ከንጉሥነት ማፈንገጥ በትኩረት ለማስገንዘብ ነበር::

15፥34 *አርማቴም፤* የሳሙኤል አገር ነው (7፥17 ይመ):: *ሳኦል ጊብዓ፤* የ10፥5 ማብ ይመ::

15፥35 *ሳሙኤል ለሳኦል ቢያለቅስም፤* ሳሙኤል፣ ሳኦልን የሞተ ያህል ቈጥሮ አለቀሰ (በ6፥19 ላይ "አለቀሰ" የሚለውን ቃል ይመ):: ለሳኦል የነበረው ፍቅር እንዳለ ቢሆንም፣ እግዚአብሔር ንጉሥ እንዳይሆን ስለ ናቀው ዳግመኛ ከእርሱ ጋር ለመገናኘት አልፈለገም:: ሳኦል ግን በአንድ ወቅት ወደ ሳሙኤል መጥቶ ነበር (19፥24 ይመ)::

16፥1 *እግዚአብሔር ሳሙኤልን ... አለው፤* ምናልባት ይህ የሆነው በ1025 ዓ.ቅ.ክ ሊሆን ይችላል (የ15፥1-35 ማብ ይመ):: *እሴይ፤* የእሴይን የትውልድ ሐረግ በሩት 4፥18-22፤ማቴ1፥3-6 ይመ:: *ቤተ ልሔሙ፤* ቀድሞ ኤፍራታ በመባል የምትታወቅ ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ስምንት ኪሎ ሜትር ያህል የምትርቅ ከተማ ናት (ዘፍ48፥7)፤ በኋላም "የዳዊት ከተማ" ተብላለች (ሉቃ 2፥4)፤ ክርስቶስም የተወለደው በቤተ ልሔም ነው (ሚክ5፥2፤ ማቴ2፥1፤ ሉቃ2፥4-7):: *ከልጆቹ አንዱ ንጉሥ ይሆን ዘንድ መርጬዋለሁ፤* የ13፥14 ማብ 15፥28 ይመ::

16፥2 *ሳኦል ... ስለሚገድለኝ፤* ሳሙኤል ከሚኖርበት ከአርማቴም (15፥34) ወደ ቤተ ልሔም የሚወስደው መንገድ ሳኦል የሚኖርበትን ጊብዓን አቋርጦ የሚያልፍ ነበር፤ ይሁን እንጂ ሳኦል አስቀድሞ በእርሱ ምትክ እግዚአብሔር ሌላ ሰው እንደሚያነግሥ ዐውቆ ነበር (15፥28):: እንግዲህ ሳሙኤል የፈራው፣ ቅንዓት ሳኦልን ለዐመፅ ያነሣሣው ይሆናል በማለት ነበር፤ በኋላ የተከሠቱት ሁኔታዎች (18፥10-11፤19፥10፤20፥33) የሳሙኤል ፍርሀት ትክክል እንደ ነበር አመልክተዋል::

16፥3 *ትቀባልኛለህ፤* የ9፥16 ማብ ይመ::

16፥5 *ራሳችሁን ቀድሳችሁ፤* በመንፈሳዊ ረገድ ራስን ማዘጋጀትን፣ በሥርዐቱ መሠረት መታጠብንና ንጹሕ ልብስ በመልበስ መንጻትን ያጠቃልላል (ዘፀ19፥10:14፤ ዘሌ15፤ ዘኍ19፥11-22 ይመ)::

16፥6 *ኤልያብን፤* የእሴይ ትልቁ ልጅ ነው (1፥13)::

16፥7 *መልኩን ወይም ቁመቱን፤* ከዚህ በፊት በሳኦል ላይ የታየውን መልክና ቁመና፣ በዳዊት ላይ መጠበቅ አልነበረበትም

ኩን ወይም ቁመቱን አትይ፤ እኔ ንቄዋለ ሁና:: እግዚአብሔር የሚያየው፣ ሰው እንደሚ ያየው አይደለም:: ሰው የውጭውን ገጽታ ያያል፤ እግዚአብሔር ግን ልብን ያያል" አለው::

[8]ከዚያም እሴይ አሚናዳብን ጠርቶ በሳ ሙኤል ፊት እንዲያልፍ አደረገ፤ ሳሙኤል ግን፣ "እግዚአብሔር ይህንንም አልመረጠ ውም" አለው:: [9]እሴይም ሣማን አሳለፈ፤ ሳሙ ኤልም፣ "እርሱንም እግዚአብሔር አልመረጠ ውም" አለ:: [10]እሴይም ሰባቱን ልጆቹን በሳሙ ኤል ፊት እንዲያልፉ አደረገ፤ ሳሙኤል ግን፣ "እግዚአብሔር እነዚህንም አልመረጣቸ ውም" አለው:: [11]ቀጥሎም እሴይን፣ "ልጆችህ እነዚሁ ብቻ ናቸውን?" ሲል ጠየቀው::

እሴይም፣ "የሁሉም ታናሽ ገና አልመጣም፤ ነገር ግን በጎች እየጠበቀ ነው" ብሎ መለሰ::

ሳሙኤልም፣ "በል ልከህ አስመጣው፤ እስኪመጣ ድረስ አንቀመጥምና[ገ]" አለው::

[12]ስለዚህ ልኮ አስመጣው፤ እርሱም ደም ግባት ያለው፣ ዐይኑ የሚያምርና መልከ መልካም ነበረ::

እግዚአብሔርም፣ "የመረጥሁት ይህ ነውና ተነሥተህ ቅባው" አለው::

[13]ሳሙኤልም የዘይቱን ቀንድ ወስዶ በወን ድሞቹ ፊት ቀባው:: ከዚያ ቀን ጀምሮ የእግ ዚአብሔር መንፈስ በዳዊት ላይ በኀይል መጣ፤ ሳሙኤልም ወደ አርማቴም ሄደ::

ዳዊት ሳኦልን ማገልገሉ

[14]*የእግዚአብሔር መንፈስ* ከሳኦል ስለ ራቀ፤ *ከእግዚአብሔር* ዘንድ የታዘዘ ክፉ[ነ] መንፈስ ያሠቃየው ነበር::

16፥8 1ሳሙ 17፥13
16፥9 1ሳሙ 17፥13፤ 2ሳሙ 13፥3፤21፥21
16፥11 ዘፍ37፥2፤ 1ሳሙ 17፥12፤ 2ሳሙ 7፥8
16፥12 ዘፍ39፥6፤ 1ሳሙ 9፥17
16፥13 1ሳሙ 2፥35፤ 11፥6፤18፥12[ፕ] 2ሳሙ 22፥51
16፥14 ቀኍ23፤ መሳ9፥23፤1፤16፥20፤ 1ሳሙ 18፥10፤ 2ሳሙ 7፥15

[ገ]11 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማ ማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን *አንሰበሰብምና* ይላል::
[ነ]14 በዚህ እንዲሁም በቍጥር 15፡16 እና 23 ላይ ጐጂ

(9፥2፤ 10፥23-24 ይመ):: ***ልብን፤*** እግዚአብሔር የሚመረምረው ልብንና ኵላሊትን ነው (1ነገ8፥39፤ 1ዜና28፥9፤ ሉቃ16፥15፤ ዮሐ 2፥25፤ ሐሥ1፥24 ይመ)::

16፥8 ***አሚናዳብን፤*** የእሴይ ሁለተኛ ልጅ ነው::

16፥9 ***ሣማን፤*** የእሴይ ሦስተኛ ልጅ ነው::

16፥11 ***በጎች እየጠበቀ ነው፤*** እግዚአብሔር የመረጠው የበጎችን እረኛ ነው (የ9፥3 ማብ ይመ፤ 2ሳሙ 7፥7-8፤ መዝ 78፥71-72 ይመ)::

16፥13 ***በወንድሞቹም ፊት፤*** ዳዊት ሲቀባ እዚያ የነበሩት ጥቂት ሰዎች ነገ ንጉሥ እንደሚሆን እርግጠኞች ሆኑ፤ እንዲሁም ዳዊት በሳሙኤል የተቀባ መሆኑንና የሳኦልን መንግሥት ቀምቶ የወሰደበት አለመሆኑንም ወደ ፊት በሰፊው የሚመሰክሩ ናቸው:: ***የእግዚአብሔር መንፈስ በዳዊት ላይ በኀይል መጣ፤*** 10፥5-6፤ 11፥6፤ መሳ15፥14 ይመ::

16፥14-17:58፤ በሚቀጥሉት ሁለት ክፍሎች ዳዊት በሳ ኦል ቤተ መንግሥት ውስጥና በእስራኤልም ሁሉ ፊት ሲቆም፣ በገና የመደርደር ስጦታ ያለውና ጦረኛም እንደ ሆነ ታይቶ ነው:: በእነዚህ በሁለቱ ስጦታዎቹ በእስራኤል ዘንድ የታወቀ ሆነ ስለ ሕዝቡንም በጠንካራ መንፈሳዊና ፖለቲካዊ አመራር መራ (2ሳሙ 22፡ 23፥1-7 ይመ)፤ በእነዚህ ሁለት ስጦታዎቹ ዳዊት ሳኦልን አገልግሎታል::

16፥14 ***የእግዚአብሔር መንፈስ ከሳኦል ስለ ራቀ፤*** ከመሳ 16፥20 ጋር ያነጻጽሩ:: የእግዚአብሔር መንፈስ ከሳኦል ተለይቶ መራቁና በታላቅ ኀይል በዳዊት ላይ ማደሩ ሕይወት ውስጥ

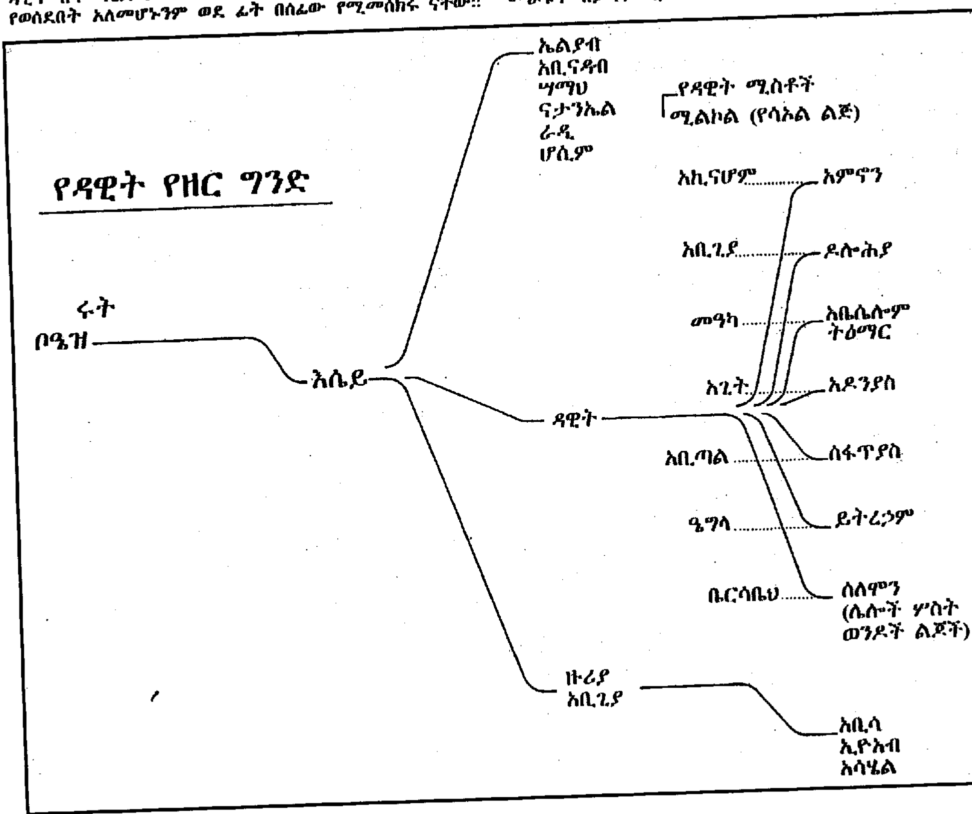

[15]የሳኦል አገልጋዮችም እንዲህ አሉት፤ “እነሆ፤ ከእግዚአብሔር ዘንድ የታዘዘ ክፉ መንፈስ እያሠቃየህ ነው:: [16]እንግዲህ በገና መደርደር የሚችል ሰው እንዲፈልጉ፣ ጌታችን በፊቱ የሚቆሙትን አገልጋዮቹን ይዘዝ፤ ከዚያም ከእግዚአብሔር የታዘዘው ክፉ መንፈስ ባንተ ላይ በሚመጣ ጊዜ በገና ይደረድርልሃል፤ ደኅናም ትሆናለህ::”

[17]ስለዚህ ሳኦል አገልጋዮቹን፣ “መልካም አድርጎ በገና መደርደር የሚችል ሰው ፈልጋችሁ አምጡልኝ” አላቸው::

[18]ከአገልጋዮቹም አንዱ፣ “መልካም አድርጎ በገና መደርደር የሚችለውን የቤተ ልሔሙን የእሴይን ልጅ አይቻለሁ፣ እርሱም ጀግናና ተዋጊ ነው፤ በአነጋገሩ አስተዋይና የደስ ደስ ያለው ነው፤ *እግዚአብሔርም* ከእርሱ ጋር ነው” ብሎ መለሰ::

[19]ከዚያም ሳኦል፣ “ከበጎች ጋር ያለውን ልጅህን ዳዊትን ላክልኝ” ሲል መልክተኞችን ወደ እሴይ ላከ:: [20]እሴይም እንጀራና በወይን ጠጅ የተሞላ አቁማዳ በአህያ አስጭኖ፣ የፍየል ጠቦትም አስይዞ ልጁን ዳዊትን ወደ ሳኦል ላከው::

[21]ዳዊት ወደ ሳኦል መጥቶ አገልግሎቱን ጀመረ፤ ሳኦልም እጅግ ወደደው፣ እርሱም የሳኦል ጋሻ ጃግሬ ሆነ:: [22]ከዚያም ሳኦል፣ “ዳዊትን ወድጄዋለሁና ከእኔ ዘንድ ሆኖ እንዲያገለግለኝ ፍቀድልኝ” ብሎ ወደ እሴይ ላከ::

[23]ክፉው መንፈስ ከእግዚአብሔር ዘንድ በሳኦል ላይ በሚመጣበት ጊዜ፣ ዳዊት በገናውን ይዞ ይደረድር ነበር፤ ሳኦልም ይሻለው ነበር፤ ክፉውም መንፈስ ከእርሱ ይርቅ ነበር::

ዳዊትና ጎልያድ

17 ፍልስጥኤማውያን ሰራዊታቸውን ለጦርነት አሰባሰበው፣ በይሁዳ ምድር በሰኮት ላይ አከማቹ፤ እነርሱም በሰኮትና በዓዜቃ መካከል ባለው በኤፌስደሚም ሰፈሩ:: [2]ሳኦልና እስራኤላውያን ተሰብስበው፣ በዔላ ሸለቆ ሰፈሩ፤ ፍልስጥኤማውያንንም ለመግጠም በታ በታቸውን ያዙ:: [3]ሸለቆ በመካከላቸው ሆኖ ፍልስጥኤማውያን አንዱን ኰረብታ እስራኤላውያን ደግሞ፣ ሌላውን ኰረብታ ያዙ::

[4]ከጌት የመጣ ቁመቱ ከዘጠኝ ጫማ በላይ የሆነ፣ ጎልያድ የተባለ አንድ ጀግና ከፍልስጥኤማውያን ሰፈር ወጣ:: [5]እርሱም ከናስ የተሠራ የራስ ቍር ደፍቶ፣ ክብደቱ አምስት ሺህ ሰቅል የሆነ የናስ ጥሩር ለብሶ ነበር:: [6]በእግሮቹ ላይ የናስ ገምባሌ አድርጎ፣ በጫንቃው ላይ ደግሞ የናስ ጭሬ ይዞ ነበር:: [7]የጦሩም ዘንግ እንደ ሸማኔ መጠቅለያ የወፈረ፣ የጦሩም ብረት ስድስት መቶ ሰቅል ያህል የሚመዝን ነበር፤ ጋሻ ጃግሬውም ከፊት ከፊቱ ይሄድ ነበር::

[8]ጎልያድ ቆሞ ለተሰለፈው የእስራኤል ሰራዊት እንዲህ ሲል ጮኾ ተናገረ፤ “ለውጊያ ተሰልፋችሁ መውጣታችሁ ስለ ምንድን ነው? እኔ ፍልስጥኤማዊ፣ እናንተም የሳኦል አገልጋዮች አይደላችሁምን? አንድ ሰው ምረጡና እኔ ወደ አለሁበት ይውረድ፤ [9]ከእኔ ጋር ሊዋጋና ሊገድለኝ ከቻለ፣ እኛ ባሪያዎቻችሁ እንሆናለን፤ እኔ ባሸንፈውና ብገድለው ግን እናንተ ባሪያዎቻችን ትሆናላችሁ፤ ትገዙልናላችሁ::” [10]ከዚያም ፍልስጥኤማዊው፣ “ዛሬ የእስራኤልን ሰራዊት እገዳደራለሁ፤ እንዋጋ ዘንድ ሰው ስጡኝ” አለ:: [11]ሳኦልና እስራኤላውያን ሁሉ የፍልስጥኤማዊውን ቃል

16፥16 ቍ23፤ 1ሳሙ10፥5:6፤ 2ዜና29፥26-27፤ መዝ49፥4
16፥18 ዘፍ39፥2፤ ሩት4፥17፤ 1ሳሙ 17፥37፤ 20፥13፤ 2ሳሙ17፥8፤ 1ዜና 22፥11፤ ማቴ1፥23
16፥19 1ሳሙ17፥15
16፥20 ዘፍ32፥13፤ 1ሳሙ10፥4
16፥21 ዘፍ41፥46
16፥23 ቍ14፤ መሳ9፥23
17፥1 ኢሱ10፥10: 11፤15፥35፤ 1ሳሙ 13፥5፤ 2ዜና28፥18
17፥2 1ሳሙ21፥9
17፥4 1ሳሙ21፥9፤ 2ሳሙ21፥19
17፥6 ቍ45፤ 1ሳሙ18፥10
17፥7 ቍ41፤ 2ሳሙ21፥19፤ 1ዜና11፥23፤20፥5
17፥8 2ሳሙ2፥12-17
17፥10 ቍ23:26: 45፤2ሳሙ21፥21

የሚታዩ ተቃራኒ ሂደቶችን ከወዲሁ ይጠቍማል:: *ከእግዚአብሔር ዘንድ የታዘዘ ክፉ መንፈስ፤* ይህና ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ሌሎች ዐረፍተ ነገሮች በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ የሚያሳዩት፣ ክፉ መናፍስት በእግዚአብሔር ቍጥጥር ሥር እንደ ሆኑና እስከ ተፈቀደላቸው ገደብ ድረስ ብቻ እንደሚሠሩ ያመለክታል (መሳ 9፥23፤ 1ነገ22፥19-23፤ ኢዮ1፥12፤ 2፥6፤ 2ሳሙ24፥1፤ ከ1ዜና21፥1 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሳኦል ባለመታዘዙ ምክንያት በክፉ መንፈስ ፍዳ ተቀጣ (ቍ15-16:23፤ 18፥10፤19፥9):: *ያሠቃየው ነበር፤* እየጕላ የመጣው የሳኦል ተስፋ መቍረጥና ጭንቀት፣ ቅንዓትና ዐመፅ ሊከሠት የቻለው ያለ ጥርጥር ንጉሥ እንዳይሆን ከመናቁ (13፥13-14፤ 15፥22-26፤ 18፥9፤ 20፥30-33፤ 22፥16-18) እና በሌላ በኩልም የዳዊት ተወዳጅነት እየጨመረ መሄዱን ከማወቁ የተነሣ ነው፤ በእነዚህም የሥነ ልቡና ችግሮች (18፥10-12፤ 19፥9-10) ውስጥ ክፉ መንፈስ ሠርቶአል::

16፥16 *ደኅናም ትሆናለህ፤* የሰውን መንፈስ የሚያረጋጉ አንዳንድ ዜማዎች እንዳሉ የታወቀ ነው (2ነገ3፥15 ይመ)፤ ይሁንና ከዚህ ከተለመደው ዜማ ሌላ ለጊዜውም ቢሆን ክፉውን መንፈስ ለማራቅ በዳዊት በገና የእግዚአብሔር መንፈስ ይሠራ ነበር (ቍ 23 ይመ)::

16፥19 *ልጅህን ዳዊትን ላክልኝ፤* ሳኦል ሳያውቀው እግዚአብሔር በእርሱ ምትክ የመረጠውን ሰው ወደ ቤተ መንግሥቱ እንዲመጣ ጠራው:: በዚህ ዐይነት ዳዊት ከሳኦልና ከእስራኤል ሕዝብ ጋር መተዋወቅ ጀመረ::

16፥21 *እርሱም የሳኦል ጋሻ ጃግሬ ሆነ፤* ምናልባት ይህ ጊዜ ዳዊት በጎልያድ ላይ ድል ካገኘ በኋላ ቆይቶ ሊሆን ይችላል (18፥2 ይመ)::

17፥1 *በሰኰትና፤* ከፍልስጥኤማውያን ወሰን አጠገብ ከቤተ ልሔም በስተ ምዕራብ ሃያ አራት ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ትገኛለች (2ዜና 28፥18 ይመ):: *ኤፌስደሚም፤* በ1ዜና 11፥13 ላይ ፈስደሚም ተብሎአል (2ሳሙ 23፥9 ይመ):: *በዓዜቃ፤* ከሰኰት በስተ ሰሜን ምዕራብ ከአንድ ኪሎ ሜትር ተኩል በላይ ርቃ የምትገኝ ስፍራ ናት::

17፥2 *በዔላ ሸለቆ፤* በዓዜቃና በሰኰት መካከል ባለው ደረቅ ወንዝ ላይ የሚገኝ ስፍራ ነው::

17፥4 *አንድ ጀግና፤* ከፍልስጥኤማውያን ጋር ይፋ ግንኙነት የነበራቸው ጥንታውያን ግሪኮች አንዳንድ ጊዜ ጦርነትን በሚመለከት የተመረጡ ሰዎች በሚያደርጉት ፍልሚያ አሸናፊና ተሸናፊ ይለዩ ነበር፤ የተፋላሚ ጀግኖቹን የመጨረሻ ውጤት የሚወስኑትም አማልክት ናቸው ተብሎ ይታመን ነበር:: እስራኤላውያንም እንዲህ ዐይነቱን ነገር ሳያውቁት አይቀሩም::

17፥11 *ሳኦልና እስራኤላውያን ሁሉ … ፈሩ፤* የእስራኤል ትልቁ ተዋጊ (9፥2፤ 10፥23 ይመ)፤ በዋናው በፍልስጥኤማውያን ጀግና ፊት ተርበደበደ:: የሳኦልና የእስራኤል ሰራዊት ፍርሀት (ቍ24: 32)፣ እግዚአብሔር በገባላቸው ቃል ኪዳን ላይ የነበራቸው እምነት መጥፋቱን አሳየ (ዘፀ23፥22፤ ዘዳ3፥22፤ 20፥1-4):: ፍርሀታቸው በእግዚአብሔር ከመደገፍ ውጭ ከምድራዊ ንጉሥ የሰላም ዋስትና ለማግኘት የነበራቸው ምኞት ከንቱ ሆኖ እንደ ቀረም አረጋግጦአል (የ8፥5:7 ማብ ይመ):: እስራኤላውያን እግዚአብሔር በገባላቸው የቃል ኪዳን ተስፋ መሠረት በእግዚአብሔር ሊታመኑ ይገባቸው ነበር እንጂ ጠላቶቻቸውን መፍራት አልነበረባቸውም (2ሳሙ

በሰሙ ጊዜ እጅግ ፈሩ፤ ደነገጡም።

12 ዳዊት በይሁዳ የቤተ ልሔሙ ሰው የኤፍራታዊው የእሴይ ልጅ ነበር። እሴይ ስምንት ወንዶች ልጆች ነበሩት፤ በሳኦልም ዘመን ያረጀና ዕድሜው የገፋ ሰው ነበር። 13 ሦስቱ የእሴይ ታላላቅ ልጆች ሳኦልን ተከትለው ወደ ጦርነት ሄደው ነበር፤ እነርሱም ታላቁ ኤልያብ፣ ሁለተኛው አሚናዳብ፣ ሦስተኛውም ሣማ ይባላሉ፤ 14 ዳዊት የሁሉም ታናሽ ነበር። ሦስቱ ታላላቅ ወንድሞቹ ሳኦልን ተከትለው ሄዱ፤ 15 ዳዊት ግን የአባቱን በጎች ለመጠበቅ ከሳኦል ዘንድ ወደ ቤተልሔም ይመላለስ ነበር።

16 ፍልስጥኤማዊውም አርባ ቀን ሙሉ ጠዋትና ማታ ፊት ለፊት ብቅ እያለ ቆሞ ይታያቸው ነበር።

17 በዚህ ጊዜ እሴይ ልጁን ዳዊትን እንዲህ አለው፤ "ይህን ዐሥር ኪሎ የተጠበሰ እሸትና ዐሥር እንጀራ ለወንድሞችህ ይዘህ ወዳሉበት የጦር ሰፈር በቶሎ ድረስ። 18 ይህንም ዐሥር የአይብ ጥፍጥፍ ለክፍል አዛዣቸው[5] አብረህ ውሰድ፤ ወንድሞችህም እንዴት እንደሆኑ አይተህ፣ ደኅንነታቸውን የሚያረጋግጥ ምልክት ከእነርሱ ዘንድ አምጣልኝ። 19 እነርሱ ከሳኦልና ከእስራኤል ሰዎች ሁሉ ጋር ሆነው በዔላ ሸለቆ ከፍልስጥኤማውያን ጋር እየተዋጉ ናቸው።"

20 ዳዊት በማለዳ በጎቹን ለጠባቂ ትቶ፣ እሴይ እንዳዘዘው ዕቃውን ይዞ ጕዞ ጀመረ። ልክ ሰራዊቱ እየፎከረ ለውጊያ ቦታ ቦታውን ለመያዝ በሚወጣበት ጊዜ ከጦሩ ሰፈር ደረሰ። 21 እስራኤልና ፍልስጥኤማውያን ቦታ ቦታቸውን ይዘው ፊት ለፊት ተፋጠው ይጠባበቁ ነበር። 22 ዳዊት ዕቃውን ከስንቅ ጠባቂው ዘንድ አስቀምጦ ወደ ጦሩ ግንባር ሮጠ፤ ወንድሞቹንም አግኝቶ ደኅንነታቸውን ጠየቀ። 23 ከእነርሱም ጋር በሚነጋገርበት ጊዜ፣ ከጌት የመጣው ፍልስጥኤማዊው ጀግና ጎልያድ ከሰልፉ መካከል ወጥቶ እንደ ለመደው ሲደነፋ፤ ዳዊት ሰማ። 24 እስራኤላውያንም ሰውየውን ባዩት ጊዜ ሁሉም በታላቅ ፍርሀት ከፊቱ ሸሹ።

25 እስራኤላውያንም እርስ በርሳቸው "ይህ ሰው በየቀኑ እየመጣ እስራኤልን እንደሚገዳደር ታያላችሁ? ይህን ሰው ለሚገድል፣ ንጉሡ ብዙ ሀብት ይሰጠዋል፤ ሴት ልጁን ይድርለታል፣ የአባቱንም ቤት በእስራኤል ዘንድ ከግብር ነጻ ያደርገዋል" ይባባሉ ነበር።

26 ዳዊት በአጠገቡ የቆሙትን ሰዎች፣ "ለመሆኑ ይህን ፍልስጥኤማዊ ገድሎ እንዲህ ያለውን ውርደት ከእስራኤል ለሚያስወግድ ሰው ምን ይደረግለታል? ደግሞስ የሕያው እግዚአብሔርን ሰራዊት ይገዳደር ዘንድ ይህ ያልተገረዘ ፍልስጥኤማዊ እርሱ ማነው?" ሲል ጠየቀ።

27 እነርሱም፣ "ለሚገድለው ሰው የሚደረግለትማ ይህ ነው" ሲሉ አስቀድመው ያሉትን ደግመው ነገሩት።

28 ታላቅ ወንድሙ ኤልያብ፣ ዳዊት ከሰዎች ጋር ሲነጋገር በሰማ ጊዜ እጅግ ተቈጥቶ፣ "ለምን ወደዚህ ወረድህ? እነዚያንስ ጥቂት በጎች በምድረ በዳ ለማን ተውሃቸው? ትዕቢትህንና የልብህን ክፋት ዐውቃለሁ፤ የመጣኸው ጦርነቱን ለማየት ብቻ ነው" አለው።

29 ዳዊትም፣ "ታዲያ ምን አደረግሁ? መጠየቅ እንኳ አልችልም?" አለ። 30 ከዚያም ወደ ሌላ ሰው ዘወር ብሎ፣ ያንኑ ጥያቄ ጠየቀ፤ ሰዎቹም እንደ ቀድሞው መለሱለት፤ 31 ዳዊት የተናገረው ነገር ወደ ሳኦል ጆሮ ደረሰ፤ ሳኦልም ልኮ አስጠራው።

32 ዳዊትም ሳኦልን፣ "ከዚህ ፍልስጥኤማዊ የተነሣ የማንም ሰው ልብ አይሸበር፤ ባሪያህ ሄዶ ይዋጋዋል" አለው።

33 ሳኦልም መልሶ "አንተ ገና አንድ ፍሬ ልጅ ነህ፣ ሰውየው ግን ከልጅነቱ ጀምሮ ውጊያ የተለማመደ ስለ ሆነ፣ ወጥተህ ይህን ፍልስጥኤማዊ ልተገጥመው አትችልም" አለው።

34 ዳዊት ግን ሳኦልን እንዲህ አለው፣ "አገልጋይህ የአባቱን በጎች በሚጠብቅበት ጊዜ፤ አንበሳ ወይም ድብ መጥቶ ከመንጋው አንድ በግ ነጥቆ ሲሄድ፣ 35 ተከትዬ በመሄድ እመታውና ከአፉ አስጥል ነበር፤ ፊቱን ወደ እኔ በሚያዞርበትም ጊዜ ጕሮሮውን ይዤ በመምታት እገድለው ነበር። 36 ባሪያህ አንበሳውንም ድቡንም ገድሎአል፤ ይህም ያልተገረዘ ፍልስጥኤማዊ የሕያው እግዚአብሔርን ሰራ

17፥12 ዘፍ35፥16፡ 19፥48፥7፡ሩት4፥17፤ 1ሳሙ16፥11፤ መዝ 132፥6
17፥13 1ሳሙ16፥6፡ 8:9
17፥15 ዘፍ37፥2፤ 1ሳሙ16፥19
17፥17 ዘሌ19፥36፤ 23፥14፤1ሳሙ25፥18
17፥18 ዘፍ37፥14
17፥22 ኢሱ 1፥11
17፥23 ቍ8-10
17፥25 1ሳሙ8፥15፤ 18፥17
17፥26 ቍ10፤ ዘዳ5፥26፤ኢሱ3፥10፤ 1ሳሙ11፥2፤ 14፥6፤2ነገ18፥35
17፥28 ዘፍ27፥41፤ ምሳ18፥19
17፥32 ዘዳ20፥3፤ መዝ18፥45፤ ኢሳ7፥4፤ኤር4፥9፤ 38፥4፤ዳን11፥30
17፥33 ዘኍ13፥31
17፥34 ኢዮ10፥16፤ ኢሳ31፥4፤ ኤር49፥19፤ሆሴ13፥8፤ አሞ3፥12
17፥35 መሳ14፥6
17፥36 1ዜና11፥22

10፥12፤ ዘፀ14፥13-14፤ ዘኍ14፥9፤ ኢሱ10፥8፤ 2ዜና20፥17 ይመ)።

17፥12 *የኤፍራታዊው፤* የሩት 1፥2 ማብ ይመ።

17፥15 *ዳዊት ግን ... ከሳኦል ዘንድ ... ይመላለስ ነበር፤* ዳዊት በሳኦል ቤተ መንግሥት ውስጥ የነበረው አገልግሎት ቋሚ አልነበረም (16፥21-23)፤ ስለ ሆነም የቤተ መንግሥት አገልግሎቱ ዐልፎ ዐልፎ የሚከናወን ነበር (በም 16 እና 17 መካከል ላለው ግንኙነት የቍ55 ማብ ይመ)።

17፥24 *ታላቅ ፍርሀት፤* የቍ11 ማብ ይመ።

17፥25 *ንጉሡ ብዙ ሀብት ይሰጠዋል፤* 8፥14:22፥7 ይመ። *ሴት ልጁን ይድርለታል፤* 18፥17-26፤ ከኢሱ15፥16 ጋር ይነጻጸሩ።

17፥26 *እርሱ ማነው?* ዳዊት ሁኔታውን በግልጽ ተረድቶታል፤ ይህም በዚያ የጦር ሜዳ ከሳኦልና ከሌሎቹ እስራኤላውያን የተለየ ሰው መሆኑን ያመለክታል።

17፥28 *እጅግ ተቈጥቶ፤* የኤልያብ ቍጣ የተነሣው በወንድሙ ላይ ስለ ቀና እና የእስራኤል ሰራዊት ሽንፈትና ውርደት ስለ ተሰማው ነው። የዳዊትን የማይሸነፍ መንፈስ ቢያውቀውም የነገሩን ምንጭ ግን ሊረዳ አልቻለም (16፥13)።

17፥32 *ከዚህ ፍልስጥኤማዊ የተነሣ የማንም ሰው ልብ አይሸበር፤* ዳዊት ይህን ቃል በድፍረት የተናገረው በራሱ ጀግንነት ተማምኖ ሳይሆን (ቍ 37:47)፣ ክብሩ በፍልስጥኤማውያን በተደፈረውና ቃል ኪዳኑ በእስራኤላውያውያን በተናቀው በሕያው እግዚአብሔር ኀይል ተማምኖ ነው።

17፥33 *አንተ ... አትችልም፤* ሳኦል ለዳዊት እንዲህ ብሎ ሲናገር የእግዚአብሔርን ኀይል ከግምት ውስጥ አላስገባውም (ቍ 37:47 ይመ)።

17፥34 *አንበሳ፤* በዚያ ዘመን ብዙ አንበሶች በከነዓን ምድር ይገኙ ነበር (2ሳሙ23፥20፤ መሳ14፥5-18፤ 1ነገ13፥24-26፤ አሞ3፥12 ይመ)። *ድብ፤* 2ሳሙ17፥8፤ 2ነገ2፥24፤ አሞ5፥19 ይመ።

17፥36 *ይህም ያልተገረዘ ፍልስጥኤማዊ፤* የ14፥6 ማብ ይመ።

17፥37 *እግዚአብሔር ... ያድነኛል፤* በእግዚአብሔር ለሚ

[T]18 ዕብራይስጡ ሻለቃ ይላል::

ዊት ተገዳድሮአልና መጨረሻው ከእነርሱ እንደ አንዱ ይሆናል:: [37]ከአንበሳ መዳፍና ከድብ መንጋጋ ያዳነኝ እግዚአብሔር አሁንም ከዚህ ፍልስጥኤማዊ እጅ ያድነኛል::"

ሳኦልም፣ "ሂድ፤ እግዚአብሔር ካንተ ጋር ይሁን" አለው::

[38]ከዚያም ሳኦል ለዳዊት የገዛ ራሱን የጦር ልብስ አለበሰው፤ ጥሩር አጠለቀለት፤ ከናስ የተሠራ ቊርም ደፋለት:: [39]ዳዊትም ይህን ዐይነት ልብስ ለብሶ ስለማያውቅ፣ ሰይፉን በጦር ልብሱ ላይ ታጥቆ ለመራመድ ሞከረ፤

እርሱም ሳኦልን፣ "ያልተለማመድሁት ስለ ሆነ እንደዚህ ሆኜ መራመድ አልችልም" አለው:: ስለዚህ ሁሉንም አወለቀው:: [40]ከዚያም በትሩን በእጁ ያዘ፤ አምስት ድቡልቡል ድንጋዮች ከወንዝ መርጦ በእረኛ ኮረጆው ከጨመረ በኋላ፣ ወንጭፉን በእጁ ይዞ፣ ወደ ፍልስጥኤማዊው ቀረበ::

[41]ፍልስጥኤማዊውም፣ ጋሻ ጃግሬውን እፊት እፊቱ በማስቀደም፣ ወደ ዳዊት እየቀረበ መጣ:: [42]እርሱም ዳዊትን ትኵር ብሎ ሲያየው፣ ደም ግባት ያለው፣ መልከ መልካምና አንድ ፍሬ ልጅ ነበር፤ ስለዚህ ናቀው:: [43]ፍልስጥኤማዊውም ዳዊትን፣ "በትር ይዘህ የምትመጣብኝ እኔ ውሻ ነኝን?" አለው፤ በአማልክቱም ስም ረገመው:: እርሱም፣ "እስቲ ወደኔ ና! ሥጋህን ለሰማይ አሞሮችና፣ ለምድር አራዊት እሰጣለሁ" አለው::

[45]ዳዊትም ፍልስጥኤማዊውን እንዲህ አለው፤ "አንተ ሰይፍ፣ ጦርና ጭሬ ይዘህ ትመጣብኛለህ፤ እኔ ግን አንተ በተገዳደርኸው የእስራኤል ሰራዊት አምላክ በሆነው፣ ሁሉን በሚችል በእግዚአብሔር ስም እመጣብሃለሁ:: [46]እግዚአብሔር ዛሬ አንተን በእጄ አሳልፎ ይሰጣል፤ እኔ መትቼ እጥልሃለሁ፤ ራስህንም እቈርጠዋለሁ:: በዚህች ዕለት የፍልስጥኤማውያንን ሰራዊት ሬሣ ለሰማይ አሞሮችና ለምድር አራዊት እሰጣለሁ፣ ዓለምም ሁሉ በእስራኤል ዘንድ ስምባክ መኖሩን ያውቃል:: [47]እዚህ የተሰበሰቡትም ሁሉ፣ እግዚአብሔር የሚያድነው በሰይፍ ወይም በጦር እንዳልሆነ ያውቃሉ፤ ስልፉ የእግዚአሔር ስለ ሆነም ሁላችሁን በእጃችን አሳልፎ ይሰጣል::"

[48]ፍልስጥኤማዊው ሊመታው በቀረበ ጊዜ፣ ዳዊትም ሊገጥመው ወደ ውጊያው ሜዳ በፍጥነት ሮጠ:: [49]እጁንም ወደ ኮሮጆው በመስደድ አንድ ድንጋይ አውጥቶ ወነጨፈው፤ ፍልስጥኤማዊውንም ግንባሩ ላይ መታው:: ድንጋዩም ግንባሩ ውስጥ ገብቶ ተቀረቀረ፤ ፍልስጥኤማዊውም በግምባሩ ተደፋ::

[50]በዚህ ሁኔታ ዳዊት በወንጭፍና በድንጋይ ብቻ ፍልስጥኤማዊውን አሸነፈው፤ በእጁም ሰይፍ ሳይዝ ፍልስጥኤማዊውን መታው፤ ገደለውም::

[51]ዳዊት ሮጦ በላዩ ላይ ቆመ፤ ከዚያም የፍልስጥኤማዊውን ሰይፍ ከሰገባው መዞ አወጣው፤ እርሱንም ከገደለው በኋላ ራሱን በሰይፍ ቈረጠው::

ፍልስጥኤማውያንም ጀግናቸው መሞቱን ባዩ ጊዜ ሸሹ:: [52]ከዚህ በኋላ የእስራኤልና የይሁዳ ሰዎች ተነሥተው እየፎከሩ ፍልስጥኤማውያንን እስከ ጌት መግቢያና እስከ ዔቅሮን በሮች ድረስ አሳደዷቸው:: የፍልስጥኤማውያንም ሬሳ ከሸዓይራይም አንሥቶ እስከ ጌት[A] ከዚያም እስከ ዔቅሮን በሮች ባለው መንገድ ላይ ወድቆ ነበር:: [53]እስራኤላውያን ፍልስጥኤማውያንን ከማሳደድ ተመለሱ፤ ሰፈራቸውንም በዘበዙ:: [54]ዳዊትም የፍልስጥኤማዊውን ራስ ይዞ ወደ ኢየሩሳሌም አመጣው፤ ነገር ግን የፍልስጥኤማዊውን የጦር መሣሪያዎች በራሱ ድንኳን ውስጥ አስቀመጠ::

17፥37 1ሳሙ16፥18፤ 18፥12፤2ቆሮ 1፥10፤ 2ጢሞ4፥17
17፥38 ዘፍ41፥42
17፥41 ቊ7
17፥42 1ሳሙ16፥12፤ መዝ123፥3-4፤ ምሳ16፥18
17፥43 1ሳሙ24፥14፤ 2ሳሙ3፥8፤9፥8፤ 2ነገ8፥13
17፥44 ዘፍ40፥19፤ 2ሳሙ21፥10፤ኤር 34፥20፤ራእ19፥17
17፥45 ቊ6፡10፤ ዘዳ20፥1፤2ዜና13፥12፤ 14፥11፤32፥8፤ መዝ 20፥7-8፤ 124፥8፤ ዕብ11፥32-34
17፥46 ዘዳ28፥26፤ ኢሱ4፥24፤ 1ሳሙ 14፥12፤ 1ነገ18፥36፤ 2ነገ5፥8፤19፥19፤ ኢሳ 11፥9፤37፥20፤
17፥47 ዘፀ14፥14፤ ዘኍ21፥14፤ 1ሳሙ2፥9፤14፥6፤ 2ዜና14፥11፤20፥15፤ መዝ44፥6-7፤ ኤር39፥18፤ ሆሴ1፥7
17፥50 1ሳሙ25፥29
17፥51 1ሳሙ21፥9፤ 22፥10፤ዕብ11፥34
17፥52 ኢሱ15፥11፡ 36

[A]52 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን ሸለቆ ይላል::

መራ ንጉሥ በእግዚአብሔር መደገፍ አስፈላጊ ነገር ነው (10፥18፡ 11፥13 ማብ ይመ):: በዚህ ስፍራ ዳዊት በእግዚአብሔር ላይ የነበረው መታመን የተነጻጸረው ከሳኦል እምነት ማጣት ጋር ነበር (ሳኦል ቀደም ብሎ ስለ ነበረው እምነት 11፥6-7 ይመ):: *ሳኦልም፣ "ሂድ ... " አለው፤* ሳኦል በዳዊት የሚተማመነው በገና ደርድሮ ርኩስ መንፈሱን በማራቁ ብቻ ሳይሆን ለመንግሥቱም ደኅንነት እንደሚበጅ በማሰብ ነበር::

17፥40 *በትሩን፤* በእግዚአብሔር የተመረጠው አዲሱ የሕዝብ እረኛ (2ሳሙ5፥2፤ 7፥7፤ መዝ78፥72 ይመ) በፍርሃት የታመሰውንና የተጨነቀውን የእግዚአብሔርን መንጋ ሊታደግ ሄደ:: *ድንጋዮች፤* አብዛኛውን ጊዜ የሚመረጡት ድንጋዮች ድብልብልና ከትንንሽ ኳሶች ከፍ ከፍ ያሉ ነበሩ፤ በሰዓት ከአንድ መቶ ሥልሳ ኪሎ ሜትር በላይ ይወረወራሉ:: *ወንጭፉን፤* ብንያማውያን ወንጭፍ በመወንጨፍ የተካኑ ናቸው (መሳ20፥16 ይመ)::

17፥43 *እኔ ውሻ ነኝን?* የ2ሳሙ 9፥8 ማብ ይመ::

17፥45 *ሁሉን በሚችል በእግዚአብሔር ስም፤* የዳዊት ጥንካሬው በእግዚአብሔር ላይ መታመኑ ነበር (መዝ9፥10፤ ምሳ 18፥10 ይመ):: "የእግዚአብሔር ስም" ስለሚለው አገላለጥ የዘፀ 3፥13-14፤ የዘዳ12፥11 ማብ ይመ::

17፥46 *ዓለምም ሁሉ ... ያውቃል፤* ዳዊት በጕጕት የሚጠበቀው ድል የእስራኤልን አምላክ መኖርና ኀያልነቱን ለመላው ዓለም እንዲያሳይ ነው (ዘፀ7፥17፤ 9፥14፤ 16፥29፤ ዘዳ4፥34-35፤ ኢሱ2፥10-11፤ 4፥23-24፤ 1ነገ8፥59-60፤ 18፥36-39፤ 2ነገ5፥15፤ 19፥19 ይመ)::

17፥47 *ሰልፉ የእግዚአብሔር ስለ ሆነም፤* የእስራኤልም ሆነ የፍልስጥኤም ጦር ሰራዊት ለግልም ሆነ ለብሔራዊ ደኅንነት በሰው ብልኀትና ጥበብ በመደገፍ ስሕተት ውስጥ ገብተዋል (2፥10፤ 14፥6፤ 2ዜና14፥11፤ 20፥15፤ መዝ33፥16-17፤ 44፥6-7፤ መክ9፥11፤ ሆሴ 1፥7፤ ዘካ 4፥6 ይመ)::

17፥51 *ሸሹ፤* በቊ9 ላይ ጎልያድ የተናገረውን፣ ፍልስጥኤማውያን ያስተዋሉ አይመስልም፤ የዋናው ጀግናቸው ተመቶ መውደቅ የአማልክት ፍርድ ስለ መሰላቸው ሸሹ::

17፥54 *ወደ ኢየሩሳሌም አመጣው፤* ኢየሩሳሌም በዚህ ጊዜ በእስራኤላውያን አልተያዘችም ነበር:: ዳዊት ምናልባት የጎልያድን ራስ እንደ ድል ማረጋገጫና ማስታወሻ በመቈጠር ኢየሩሳሌምን ሲይዝና መናገሻ ከተማው ሲያደርጋት ወደዚያ ሳይወስደው አልቀረም (2ሳሙ5፥1-9)፤ ወይም በኢያቡሳውያን ከተማ በኖረበት ጊዜ፣ የጎልያድን ራስ በዚያ ለሚኖሩት ተቀናቃኞቹ በማሳየት የእስራኤል አምላክ ያደረገውንና ወደ ፊትም የሚያደርገውን በመግለጽ በማስጠንቀቂያነት ተጠቅሞበት ሊሆን ይችላል:: *ነገር ግን የፍልስጥኤማዊውን የጦር መሣሪያዎች በራሱ ድንኳን ውስጥ አስቀመጠ፤* እንደ ግል የምርኮ ንብረት ማለት ነው:: ዳዊት የማረከው የጎልያድ ሰይፍ በኋላ በኖብ ከተማ በሚገኘው የካህኑ ግምጃ ቤት ውስጥ ተቀምጦ ነበር (21፥9)፤ ይህም በጦርነቱ እውነተኛ ድል አድራጊ ለሆነው ለእግዚአብሔር በመታሰቢያነት ዳዊት ሳያስቀምጠው እንዳልቀረ የሚያመለክት ነው (ከ31፥10 ጋር ያነጻጽሩ)::

17፥55 *ይህ ልጅ የማን ነው?* በቊ55-58 የተጠቀሰው ሐሳብ

55ዳዊት ፍልስጥኤማዊውን ለመግጠም በሚ ሄድበት ጊዜ ሳኦል ተመልክቶ የሰራዊቱን አዛዥ አበኔርን፣ “አበኔር ሆይ፤ ይህ ልጅ የማን ነው?” ሲል ጠየቀው::

አበኔርም፣ “ንጉሥ ሆይ፤ በሕያው ነፍ ስህ እምላለሁ፤ አላውቅም” ብሎ መለሰለት::

56ንጉሡም፣ “እንግዲህ ወጣቱ የማን ልጅ እንደ ሆነ ተከታትለህ ድረስበት” አለው::

57ዳዊት ፍልስጥኤማዊውን ገድሎ እንደ ተመለሰ፣ አበኔር ይዞ ንጉሡ ዘንድ አቀ ረበው:: በዚህ ጊዜ ዳዊት የጎልያድን ራስ በእጁ ይዞ ነበር::

58ሳኦልም፣ “አንተ ወጣት፣ የማን ልጅ ነህ?” ሲል ጠየቀው::

ዳዊትም፣ “እኔ የአገልጋይህ የቤተ ልሔሙ ሰው የእሴይ ልጅ ነኝ” ሲል መለሰ::

ሳኦል በዳዊት ቀና

18 ዳዊት ከሳኦል ጋር የሚያደርገውን ንግግር እንዳበቃ፣ የዮናታን ነፍስ ከዳዊት ነፍስ ጋር ተቈራኘች፤ እንደራሱም አድርጎ ወደደው:: 2ከዚያች ዕለት አንሥቶ ሳኦል ዳዊትን አብሮት እንዲኖር አደረገ፤ ወደ አባቱም ቤት እንዲመለስ አላሰናበ ተውም:: 3ዮናታን እንደ ራሱ አድርጎ ስለ ወደደው፣ ከዳዊት ጋር ኪዳን አደረገ፤ 4ዮናታን የለበሰውን ካባ አውልቆ ከነጦር ልብሱ፣ በተጨማሪም ሰይፉን፣ ቀስቱንና መታጠቂያውን ሰጠው::

5ሳኦል በሚልከው በማናቸውም ስፍራ፣ ዳዊት ተልእኮውን በሚገባ[ከ] ይፈጽም ስለ ነበር፣ በሰራዊቱ ላይ ሾመው፤ ይህም ሕዝ ቡን በሙሉ፣ የሳኦልንም የጦር ሹማምንት ደስ አሰኘ::

6ዳዊት ፍልስጥኤማዊውን ከገደለ በኋላ፣ ሰዎቹ ወደየቤታቸው በሚመለሱበት ጊዜ፣ ሴቶች ከበሮና መሰንቆ ይዘው እየዘፈኑ፣ እየጨፈሩና እልል እያሉ ንጉሥ ሳኦልን ለመቀበል ከእስራኤል ከተሞች ሁሉ ወጡ:: 7ሴቶቹም እንዲህ ሲሉ በመቀባበል ዘፈኑ፤

“ሳኦል ሺህ ገደለ፤

ዳዊት ግን ዐሥር ሺህ ገደለ::”

8ሳኦል እጅግ ተቈጣ፤ ይህም ነገር አላስ ደሰተውም:: እርሱም፣ “ለዳዊት ዐሥር ሺህ አሉለት፤ ለእኔ ግን ሺህ ብቻ! እንግዲህ መንግሥት እንጂ ሌላ ምን ቀረው” አለ:: 9ከዚያች ዕለት አንሥቶ ሳኦል ዳዊትን በቅ ናት ዐይን ይመለከተው ጀመር::

10በማግስቱም ከእግዚአብሔር የታዘዘ ክፉ[ቸ] መንፈስ በሳኦል ላይ ኀይል መጣበት፣ በዚህ ጊዜ ዳዊት ወትሮ እንደሚያደርገው ሁሉ በገና ሲደረድር፣ ሳኦል በቤቱ ሆኖ ትንቢት ይናገር ነበር:: ሳኦል በእጁ ጦር ይዞ ነበር፤ 11እርሱም፣ “ዳዊትን ከግድግዳው ጋር አጣ ብቀዋለሁ” ብሎ በማሰብ ጦሩን ወረወረ በት፤ ዳዊት ግን ሁለት ጊዜ ከፊቱ ዘወር አለ::

12*እግዚአብሔር* ከእርሱ ተለይቶ ከዳዊት ጋር ስለ ሆነ፣ ሳኦል ዳዊትን ፈራው:: 13ስለ ዚህ ዳዊትን ከአጠገቡ በማራቅ የሺህ አለቃ አደረገው:: ዳዊትም ሰራዊቱን እየመራ በፊታቸው ይወጣና ይገባ ነበር:: 14*እግዚ አብሔር* ከእርሱ ጋር ስለ ነበር የሚያደርገው ነገር ሁሉ ይሳካለት[ሠ] ነበር:: 15ሳኦልም፣ ዳዊት እንደ ተሳካለት[ዐ] ባየ ጊዜ ፈራው፤ 16መላው እስራኤልና ይሁዳ ግን ዳዊትን ወደዱት፤ በፊታቸው እየወጣና እየገባ የሚመራቸው እርሱ ነበርና::

17፥55 1ሳሙ 16፥21፤ 26፥5
17፥58 ሩት4፥17
18፥1 ዘፍ44፥30፤ 1ሳሙ19፥1፤20፥16፤ 31፥2፤2ሳሙ1፥26፤ 4፥4
18፥3 1ሳሙ20፥8 ፡ 16:17:42፤22፥8፤ 23፥18፤24፥21፤ 2ሳሙ21፥7
18፥4 ዘፍ41፥42፤ 2ሳሙ18፥11
18፥5 ቍ30፤ 2ሳሙ 5፥2
18፥6 ዘፀ15፥20፤ 2ሳሙ1፥20፤ መዝ68፥25
18፥7 ዘፀ15፥21፤ 1ሳሙ21፥11፤29፥5፤ 2ሳሙ18፥3
18፥8 1ሳሙ13፥14
18፥9 1ሳሙ19፥1
18፥10 መሳ9፥23፤ 1ሳሙ10፥5፤16፥14: 21፤17፥6፤19፥7
18፥11 ቍ25፤ 1ሳሙ 20፥7ሐ33፤ 19፥10፤መዝ132፥1
18፥12 ቍ29፤ ኢሱ1፥5፤ መሳ 16፥20፤ 1ሳሙ16፥13፤17፥37፤ 20፥13፤ 1ዜና22፥11
18፥13 ዘኍ27፥17፤ 2ሳሙ5፥2
18፥14 ዘፍ39፥2:3፤ ዘኍ14፥43፤ 2ሳሙ 7፥9
18፥16 2ሳሙ5፥2

[ከ]5 ወይም በብልኀት
[ቸ]10 ወይም *የሚጐዳ*
[ሠ]14 ወይም *እጅግ ብልኀ ነበር*
[ዐ]15 ወይም *ብልኀ እንደሆነ*

ከ16፥14-23 ካለው ጋር ይቃረናል፤ ይሁን እንጂ ይህን ቅራኔ ከዚህ በፊት ዳዊት የሳኦል ቤተ መንግሥት ቋሚ ኗሪ አልነበረም በሚለው ሐሳብ ማስታረቅ ይቻላል (ቍ 15:18፥2: የ16፥21 ማብ ይመ)፤ ሳኦል ስለ ዳዊትና ስለ ቤተሰቡ ያለው ዕውቀት ውሱን ሊሆን የቻለውም ከዚህ የተነሣ ሳይሆን አይቀርም:: ከዚህም ሌላ ሳኦል የዳዊትን ድፍረት ማመን ስለ ተሳነው፣ ይህን ጥያቄ ያቀ ረበው የዳዊትን ልዩ ጠባይ፣ ቤተ ሰባዊ ሁኔታውና ማኅበራዊ አቋሙ ይገልጡታል ብሎ በማሰብ ሳይሆን አይቀርም::

18፥1፣ ዳዊት ከሳኦል ጋር ረዘም ላለ ጊዜ የተነጋገረ ይመ ስላል፤ በንግግሩም የገለጻቸው ነገሮች በእግዚአብሔር ላይ ያለውን እምነት የሚያሳዩ ናቸው፤ ከዚህ የተነሣም በዮናታን ዘንድ ተወዳጅነትንና ታማኝነትን ሊያተርፉለት ችለዋል (ቍ3፤ 14፥6፤ 19፥5 ይመ):: ዮናታን የአባቱን ዙፋን ዳዊት እንደሚወ ርስ ቢያውቅም በወዳጅነቱ እስከ መጨረሻው ዘለቀ::

18፥2 *ሳኦል ዳዊትን አብሮት እንዲኖር አደረገ፤* የ17፥15 ማብ ይመ::

18፥3 *ዮናታን ... ከዳዊት ጋር ኪዳን አደረገ፤* ግፊቱ የመጣው ከዮናታን ነው፤ የስምምነቱ ቃል በዚህ ስፍራ አልተገለ ጸም (19፥1፤20፥8:13-16:41-42፤23፥18 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ስም ምነቱ በእርስ በርስ በመተማመንና በወዳጅነት መንፈስ ላይ የተ መሠረተ እንደ ሆነ ይታያል፤ ዮናታን ዳዊትን ቢያንስ እንደ እኩያ ጓደኛው አድርጎ አይቶታል::

18፥4 *የለበሰውንም ካባ አውልቆ ... ሰጠው፤* ዮናታን ራሱን ለዳዊት መስጠቱን በሚያሳይ ድርጊት ቃል ኪዳኑን ያጸናል፤ አድራጎቱም በእርሱ ፈንታ አባቱን ሳኦልን የሚተካው ዳዊት መሆኑን የሚያመለክት ነበር (20፥14-15:31፤ 23፥17 ይመ)፤ ይህ ንን ይበልጥ የሚያረጋግጥልን፣ “ሰይፉን፣ ቀስቱንና መታጠቂያ ውን” አንሥቶ ለዳዊት መስጠቱ ነበር (ከ13፥22 ጋር ያነጻጽሩ)::

18፥5 *ሳኦል በሚልከው በማናቸውም ስፍራ፤* በሚቀጥለው ዘመቻ ሁሉ ማለት ነው::

18፥7 *ዳዊት ግን ዐሥር ሺህ፤* በተለመደው የዕብራውያን ቅኔ “ዳዊትና ሳኦል ሺህ ገደሉ” እያሉ የሚቀኙት ሴቶች ነበሩ:: ዐሥር ሺህ ከአንድ ሺህ ጋር በተጓዳኝ መቅረቡ የተለመደ ነው (ዘዐ32፥30፤ መዝ91፥7፤ ሚክ6፥7 ይመ):: ነገር ግን ይህን አባባል ሳኦል አሉታዊ በሆነ ጐኑ ስለ ተመለከተው በዳዊት ላይ የበቀል ርምጃ እንዲወስድ አነሣሣው:: ሳኦል መጀመሪያ በዳዊት ላይ ያለው ጥላቻ የገነፈለበት ስሙ ከእርሱ ስም ጋር አብሮ በመጠቀሱ ሊሆን ይችላል (ፍልስጥኤማውያን ዘፈኑን እንዴት እንደተረጐሙት የ21፥11 ማብ ይመ)::

18፥10 *ከእግዚአብሔር የታዘዘ ክፉ መንፈስ፤* የ16፥14 ማብ ይመ:: *ትንቢት ይናገር ነበር፤* ይህን ቃል የሚተካው የዕብ ራይስጡ ቃል አንዳንድ ጊዜ ከቍጥጥር ውጭ የሆነ ልዩ መንፈ ሳዊ ስሜትን ይገልጣል (የ1ነገ 18፥29 ማብ ይመ)፤ በዚህ ዐውድ ቃሉ ያንኑ ፅንሰ ሐሳብ ይዞ ገብቶአል (የ10፥5 ማብ ይመ):: *ወትሮ እንደሚያደርገው፤* 16፥14:23 ይመ::

18፥12 *እግዚአብሔር ከእርሱ ተለይቶ ከዳዊት ጋር ስለ ሆነ፤* 16፥14 እና ማብ ይመ::

18፥13 *ስለዚህም ዳዊትን ከአጠገቡ በማራቅ፤* ሳኦል በጦ ርነቱ ውስጥ ዳዊት እንዲሞት ይፈልግ ነበር (ቍ17:21:25፤ 19፥1 ይመ)፤ ውጤቱ ግን የዳዊትን ታላቅነት የሚያረጋግጥ ሆነ (ቍ14:16:30 ይመ)::

[17]ሳኦል ዳዊትን፣ "ታላቋ ልጄ ሜሮብ እነኋት፤ እርሷን እድርልሃለሁ፤ አንተ ግን በጀግንነት አገልግለኝ፤ *የእግዚአብሔርንም* ጦርነቶች ተዋጋ" አለው፤ ሳኦል በልቡ፣ "ፍልስጥኤማውያን እጃቸውን ያንሡበት እንጂ እኔ በእርሱ ላይ እጄን አላነሣም" ብሎ ነበርና::

[18]ዳዊት ግን ሳኦልን፣ "የንጉሥ ዐማች እሆን ዘንድ እኔ ማን ነኝ? ቤተ ሰቤም ሆነ የአባቴ ጐሣ በእስራኤል ዘንድ ምንድን ነው?" አለው:: [19]ይሁን እንጂ[a] የሳኦል ልጅ ሜሮብ ለዳዊት የምትዳርበት ጊዜ ሲደርስ ለመሐላታዊው ለኤስድሪኤል ተዳረች::

[20]በዚህ ጊዜ የሳኦል ልጅ ሜልኮል ዳዊትን ወደደችው፤ ሳኦልም ይህን ሲሰማ ደስ አለው:: [21]ሳኦልም በልቡ፣ "ወጥመድ እንድትሆነው፣ በፍልስጥኤማውያንም እጅ እንዲጠፋ እርሷን እድርለታለሁ" ሲል አሰበ:: ስለዚህ ሳኦል ዳዊትን፣ "እነሆ፤ ዛሬ ለሁለተኛ ጊዜ ዐማቼ ትሆናለህ" አለው::

[22]ከዚያም ሳኦል ባለሟሎቹን፣ "ለዳዊት፣ 'እነሆ፤ ንጉሡ በአንተ ደስ ብሎታል፤ ባለሟሎቹም ሁሉ ይወዱሃል፤ ስለዚህ ዐማቹ ሁንለት' ብላችሁ በምስጢር ንገሩት" ብሎ አዘዛቸው::

[23]እነርሱም ይህንኑ ለዳዊት ደግመው ነገሩት፤ ዳዊት ግን፣ "ለመሆኑ የንጉሥ ዐማች መሆንን እስከዚህ ትንሽ ነገር አድርጋችሁ ትቈጥራላችሁን? እኔ አንድ ምስኪን ድኻና እምብዛም የማልታወቅ ሰው ነኝ" አላቸው::

[24]የሳኦል ባለሟሎችም ዳዊት ያላቸውን በነገሩት ጊዜ፣ [25]ሳኦል፣ "ዳዊትን፣ 'ንጉሡ ለልጅቱ ካንተ የሚፈልገው ጥሎሽ ጠላቶቹን ለመበቀል የመቶ ፍልስጥኤማውያን ሸለፈት እንጂ ሌላ አይደለም' ብላችሁ ንገሩት' " አላቸው:: ሳኦል ይህን ያቀደው ዳዊት በፍልስጥኤማውያን እጅ እንዲወድቅ ነበር::

[26]ባለሟሎቹ ይህን ለዳዊት በነገሩት ጊዜ የንጉሥ ዐማች መሆኑ ደስ አሰኘው:: ስለዚህ የተወሰነው ጊዜ ከማለፉ በፊት፣ [27]ዳዊትና አብረውት የነበሩት ሰዎቹ ሄደው ሁለት መቶ ፍልስጥኤማውያንን ገደሉ፤ ለንጉሡ ዐማች ይሆን ዘንድ፣ ሸለፈታቸውን አምጥቶ በቍጥራቸው ልክ ለንጉሡ አቀረበ፤ ከዚያም ሳኦል ልጁን ሜልኮልን ለዳዊት ዳረለት::

[28]ሳኦል *እግዚአብሔር* ከዳዊት ጋር እንደ ሆነና ልጁ ሜልኮልም እንደወደደችው በተረዳ ጊዜ፣ [29]ሳኦል ከቀድሞው ይልቅ ፈራው፤ እስከ ዕድሜውም ፍጻሜ ድረስ ጠላቱ ሆነ::

[30]የፍልስጥኤማውያን ጦር አዛዦች እንደ ወትሮው ሁሉ፣ ለጦርነት ይወጡ ነበር፤ ዳዊትም ከቀሩት የሳኦል መኳንንት የበለጠ ድል አገኘ[b]፤ ስሙም የታወቀ ሆነ::

ሳኦል ዳዊትን ለመግደል ያደረገው ሙከራ

19 ሳኦል ዳዊትን እንዲገድሉት ለልጁ ለዮናታንና ለባልሟሎቹ ነገራቸው:: ዮናታን ግን ዳዊትን እጅግ ይወደው ነበር፣ [2]እንዲህ ሲል አስጠነቀቀው፤ "አባቴ ሳኦል ሊገድልህ አጋጣሚ እየፈለገ ነው፤ ነገ ጠዋት ተጠንቀቅ፤ ወደ አንድ መደበቂያ ቦታም ሂድ፤ በዚያም ቈይ:: [3]እኔም እወጣና አንተ ባለህበት ዕርሻ ከአባቴ አጠገብ እቆማለሁ፤ ስለ አንተም አነጋግረዋለሁ፤ የተረዳሁትንም እነግርሃለሁ::"

[4]ዮናታን ለአባቱ ለሳኦል ስለ ዳዊት እንዲህ ሲል መልካም ነገር ተናገረ፣ "ንጉሥ በአገልጋዩ በዳዊት ላይ ክፉ ነገር አያድርግ፤ እርሱ አልበደለህም፤ ያደረገውም ነገር በእጅጉ ጠቅሞሃል:: [5]ዳዊት ፍልስጥኤማዊውን የገደለው በገዛ ሕይወቱ ቈርጦ ነው:: *እግዚአብሔር* ለመላው እስራኤል ታላቅ ድልን አቀዳጀ፤ አንተም አይተህ ደስ አለህ:: ታዲያ እርሱን በከንቱ በመግደል ዳዊትን በመሰለ ንጹሕ ሰው ላይ ለምን በደል ትፈጽማለህ?"

[6]ሳኦልም ዮናታንን ካዳመጠው በኋላ፣ "ሕያው *እግዚአብሔርን!* ዳዊት አይገደልም" ብሎ ማለ::

[7]ስለዚህም ዮናታን ዳዊትን ጠርቶ የተባባሉትን ሁሉ ነገረው፤ ወደ ሳኦልም አመጣው፤ ዳዊትም እንደ ቀድሞው በፊቱ ቆመ::

[8]እንደ ገና ሌላ ጦርነት ተነሣ፤ ዳዊትም

[a]19 ወይም *ስለዚህ ተብሎ*
[b]30 ወይም *ዳዊት....የበለጠ በብልኀት አደረገ*

18፥17 ቍ25፤ ዘፍ29፥26፤ ዘኍ 21፥14፤ 1ሳሙ 17፥25፤ 20፥33
18፥18 ቍ23፤ ዘፀ3፥11፤ 1ሳሙ9፥21
18፥19 መሳ7፥22፤ 2ሳሙ21፥8
18፥20 ቍ28:29፤ ዘፍ29፥26
18፥21 ዘፀ10፥7፤ ዘዳ7፥16
18፥23 ቍ18
18፥25 ቍ11:17፤ ዘፍ34፥12፤ መዝ8፥2፤44፥16፤ ኤር20፥10
18፥27 2ሳሙ3፥14፤ 6፥16
18፥28 ቍ20
18፥29 ቍ 12
18፥30 ቍ5
19፥1 1ሳሙ18፥1:9
19፥2 1ሳሙ20፥5:19
19፥3 1ሳሙ20፥12
19፥4 1ሳሙ20፥32፤ 22፥14፤25፥21፤ ምሳ17፥13፤31፥8:9፤ኤር18፥20
19፥5 ዘፍ31፥36፤ ዘዳ10፥10፥10-13፤ መሳ9፥17፤12፥3፤ 1ሳሙ11፥13
19፥7 1ሳሙ18፥10

18፥17 *ታላቋ ልጄ ... እነኋት፤* ዳዊት በጎልያድ ላይ ካገኘው ድል የተነሣ የሳኦልን የመጀመሪያ ልጅ እንደሚያገባት ቃል ተገብቶለት ነበር (17፥25 *ይመ*):: ይህ ቃል ለዳዊት አልተፈጸመለትም ነበርና፤ አሁን ደግሞ እንደ ገና ዳዊት ይገደልበታል ብሎ ተስፋ ሳደረገው ሌላ ወታደራዊ ግዳጅ እንደ ቅድመ ሁኔታ ሆኖ የቀረበ ሐሳብ ነው:: *የእግዚአብሔርንም ጦርነቶች፤* 25፥28 *ይመ*::

18፥25 *ሌላ አይደለም፤* አብዛኛውን ጊዜ ሙሽራ ለሙሽራዪቱ አባት ማጫ ይከፍላል (ዘፍ34፥12፤ዘፀ22፥16)፤ ይህም የሚደረገው ልጁን ለዳረው አባት ማካካሻና ምናልባትም ባሏ ቢሞት ለሴቲቱ ዋስትና ይሆናት ዘንድ ነው:: ሳኦል ግን በዚህ ምትክ ከዳዊት የሚፈልገው ይሞታል በሚል ተስፋ፣ ለታላቅ ተዋጊ የሚሰጠውን ከባድ የጦርነት ፈተና ማለፍን ነው (ቍ17፥21 *ይመ*)::

18፥28 *ሜልኮልም እንደ ወደደችው፤* በዳዊት ላይ የነበረው የእግዚአብሔር ሞገስ በወታደራዊ ድል ብቻ ሳይሆን፣ ከዮናታን ቀጥሎ በወደደችው በሜልኮል ፍቅርም በሚገባ ታይቶአል:: ሳኦል ዳዊትን ለመጒዳት የሚያደርገው ማንኛውም ነገር ሁሉ ዳዊትን የሚጠቅም ሆኖ ተገኘ::

18፥29 *ሳኦል ከቀድሞው ይልቅ ፈራው፤* የእግዚአብሔር እጅ በዳዊት ላይ መሆኑን ሳኦል መረዳቱ ንስሓ እንዲገባና ዕድል ፈንታውን እንዲቀበል አላደረገውም (15፥26)፤ ነገር ግን ይበልጡኑ ዳዊትን ወደ መፍራትና ወደ ቅንዓት መራው::

19፥1 *ሳኦል ዳዊትን እንዲገድሉት ለልጁ ... ነገራቸው፤* በዚህ ጊዜ ሳኦል የዳዊትን ሕይወት ለማጥፋት የሚያደርገውን ቀጥተኛ ያልሆነ ሙከራ በመተው (18፥13:17:25 *ይመ*)፣ ዳዊትን በግልጥ ከቤተ መንግሥቱ በማባረርና ለእርሱ የሚሰጠውንም አገልግሎት እንዲያቋርጥ በማድረግ የበለጠ ቀጥተኛ የሆነ ዘዴን መጠቀም ጀመረ (ቍ 12:18፤ 20፥42 *ይመ*)::

19፥4 *ዮናታን ... ስለ ዳዊት ... መልካም ነገር ተናገረ፤* የዮናታን የግል ስሜት ስለ ዳዊት የሚያውቀውን እውነተኛና ጠንካራ መንፈስ ሊያዛባበት አልቻለም (ቍ5 እና የ14፥6፤17፥11፤ 18፥1 ማብ *ይመ*)::

19፥6 *ሳኦልም ዮናታንን ካዳመጠው በኋላ ... ብሎ ማለ፤* 14፥24:44 *ይመ*፤ ሳኦል ስላልጠበቃቸው የቀድሞ መሐላዎች 14፥39 ማብ *ይመ*::

ወጥቶ ፍልስጥኤማውያንን ወጋቸው፤ ከፊቱም እስኪሸሹ ድረስ እጅግ መታቸው።

[9]ነገር ግን ሳኦል ጦሩን ይዞ በቤቱ ተቀምጦ ሳለ፣ ከእግዚአብሔር ዘንድ ክፉ መንፈስ[የ] መጣበት፤ ዳዊት በገናውን ይደረድር ነበር፣ [10]ሳኦልም ከግድግዳው ጋር ሊያጣብቀው ጦሩን ወረወረበት፤ ነገር ግን ዳዊት ዘወር በማለቱ ሳኦል የወረወረው ጦር እግድግዳው ላይ ተሰካ። በዚያች ሌሊት ዳዊት ሸሽቶ አመለጠ።

[11]ሳኦልም የዳዊትን ቤት ከበው በማለዳ እንዲገድሉት ሰዎችን ላከ። የዳዊት ሚስት ሜልኮል ግን፣ "ሕይወትህን ለማትረፍ በዚህች ሌሊት ካልሸሸህ፣ በነገው ቀን ትገደላለህ" ብላ አስጠነቀቀችው። [12]ሜልኮልም ዳዊትን በመስኮት አሾልካ አወረደችው፣ እርሱም ሸሽቶ አመለጠ። [13]ከዚያም ሜልኮል የጣዖት[ዶ] ምስል ወስዳ በዐልጋው ላይ አጋደመችው፤ በራስጌውም የፍየል ጠጕር አኖረች፤ በልብስም ሸፈነችው።

[14]ሳኦል ዳዊትን እንዲይዙት ሰዎች በላከ ጊዜ ሜልኮል፣ "እርሱ ታሞአል" አለቻቸው።

[15]ሳኦልም ሰዎቹ ዳዊትን እንዲያዩት መልሶ ላካቸው፤ እርሱም፣ "እገድለው ዘንድ ከነዐልጋው አምጡልኝ" አላቸው። [16]የተላኩትም ሰዎች በገቡ ጊዜ እነሆ፤ የጣዖት ምስሉ በዐልጋው ላይ ተጋድሞ በራስጌውም የፍየል ጠጕር ተደርጎለት ነበር።

[17]ሳኦልም ሜልኮልን፣ "እንዲህ አድርገሽ ያታለልሽኝ፣ ጠላቴ እንዲያመልጥ ያሰደድሽው ለምንድን ነው?" ሲል ጠየቃት።

ሜልኮልም፣ "'እንዳመልጥ እርጂኝ፤ ያለዚያ እገድልሻለሁ' አለኝ" ብላ መለሰችለት።

[18]ዳዊት ሸሽቶ ካመለጠ በኋላ፣ ወደ አርማቴም ወደ ሳሙኤል ሄደ፣ ሳኦል ያደረገበትን ሁሉ ነገረው። ከዚያም እርሱና ሳሙኤል ወደ ነዋት ሄደው ተቀመጡ። [19]ለሳኦልም፣ "እነሆ፤ ዳዊት በአርማቴም በምትገኘው በነዋት ተቀምጦአል" ብለው ነገሩት። [20]ስለዚህ ዳዊትን እንዲይዙ ሰዎችን ላከ፤ ይሁን እንጂ፣ የነቢያትም ጉባኤ በሳሙኤል መሪነት ትንቢት ሲናገሩ ባዩ ጊዜ፣ የእግዚአብሔር መንፈስ በሳኦል ሰዎች ላይ ወረደ፤ እነርሱም እንደዚሁ ትንቢት ተናገሩ።

19፥9 መሳ9፥23፤ 1ሳሙ10፥5
19፥10 1ሳሙ18፥11
19፥11 መሳ16፥2፤ መዝ59
19፥12 ኢሱ2፥15፤ ሐሥ9፥25፤ 2ቆሮ11፥33
19፥13 ዘፍ31፥19
19፥14 ዘፀ1፥19፤ ኢሱ 2፥4
19፥18 1ሳሙ7፥17
19፥20 ዘኍ11፥25፤ 29፤1ሳሙ10፥5
19፥23 1ሳሙ10፥13
19፥24 1ሳሙ10፥11፤ 15፥35፤2ሳሙ6፥20፤ ኢሳ20፥2
20፥1 1ሳሙ22፥23፤ 23፥15፤24፥9፥11፤ 25፥29፤መዝ40፥14፤ 54፥3፤63፥9፤70፥2
20፥3 ዘዳ6፥13

[21]ሳኦልም ይህ በተነገረው ጊዜ ሌሎች ሰዎች ላከ፤ እነርሱም ትንቢት ተናገሩ፤ ሳኦል ለሦስተኛ ጊዜ ሰዎች ላከ፣ እነርሱም ደግሞ ትንቢት ተናገሩ። [22]በመጨረሻም፣ እርሱ ራሱ ወደ አርማቴም ሄደ፤ ከዚያም በሤኩ ወዳለው ትልቅ የውሃ ማጠራቀሚያ ጕድጓድ እንደ ደረሰ፣ "ሳሙኤልና ዳዊት የት ናቸው?" ሲል ጠየቀ።

አንድ ሰውም "በአርማቴም በምትገኘው በነዋት ዘራማ ናቸው" ብሎ ነገረው።

[23]ስለዚህ ሳኦል በአርማቴም ወደምትገኘው ወደ ነዋት ዘራማ ሄደ፤ የእግዚአብሔር መንፈስ በእርሱም ላይ ደግሞ ወረደ፤ ወደ ነዋት እስኪደርስ ድረስም ትንቢት እየተናገረ ተጓዘ። [24]እርሱም ልብሱን አውልቆ፣ በሳሙኤልም ፊት ደግሞ ትንቢት ተናገረ፤ በዚህ ሁኔታም ቀኑንና ሌሊቱን በሙሉ ራቁቱን ተጋደመ። ሕዝቡ፣ "ሳኦልም ደግሞ ከነቢያት እንደ አንዱ ሆኖ ተቈጠረ?" ያለው በዚህ ምክንያት ነው።

ዳዊትና ዮናታን

20 ከዚህ በኋላ ዳዊት በአርማቴም ካለችው ከነዋት ዘራማ ሸሽቶ ወደ ዮናታን በመሄድ፣ "ምን አድርጌአለሁ? ምን በደልስ ፈጸምሁ? አባትህ ሕይወቴን ለማጥፋት የሚፈልገውስ በፊቱ ምን ተገኝቶብኝ ነው?" ሲል ጠየቀው።

[2]ዮናታንም፣ "ይህስ ከቶ አይሁንብህ፤ አትሞትም! እነሆ፤ አባቴ ትልቅም ይሁን ትንሽ ማናቸውንም ነገር አስቀድሞ ሳይነግረኝ አያደርገውም። ታዲያ አባቴ ይህን ለምን ይደብቀኛል? ነገሩ እንዲህ አይደለም!" ብሎ መለሰለት።

[3]ዳዊት ግን፣ "በፊትህ ሞገስ ማግኘቴን አባትህ በሚገባ ያውቃል፤ እርሱም በልቡ፤ 'ዮናታን እንዳያዝን ይህን ማወቅ የለበትም' ብሎአል፤ ነገር ግን ሕያው እግዚአብሔርን! በነፍስህ እምላለሁ! በእኔና በሞት መካከል አንድ እርምጃ ብቻ ቀርቶአል" ብሎ ማለ።

[4]ዮናታንም ዳዊትን፣ "እንዳደርግልህ የምትፈልገውን ማናቸውንም ነገር አደርግልሃ

[የ]9 ወይም የሚጐዳ
[ዶ]13 በዚህና በቍጥር 13 ላይ ዕብራይስጡ *ተራፊም* ይላል።

19፥9 *ከእግዚአብሔር ዘንድ ክፉ መንፈስ መጣበት፤* 16፥14 ማብ ይመ፤ ከ18፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ።

19፥10 *ጦሩን፤* 18፥10-11፤ 20፥33 ይመ።

19፥12 *በመስኮት፤* ለተመሳሳይ ታሪክ ኢሱ2፥15፤ ሐሥ9፥25 ይመ።

19፥13 *የጣዖት ምስል፤* የዘፍ 31፥19 ማብ ይመ።

19፥18 *አርማቴም፤* የሳሙኤል አገር ነው (7፥17 እና የ1፥1 ማብ ይመ)። *ነዋት፤* መኖሪያዎች ወይም ማደሪያዎች ማለት ነው። ቃሉ በአርማቴም በአንድ አካባቢ ስብስብ ብለው የተሠሩትን ቤቶች በተለይም ነቢያት በአንድነት የሚኖሩበትን ሰፈር የሚያ መለክት ነው (ቊ 19፥20፡22-23)።

19፥20 *የነቢያትም ጉባኤ፤* 10፥5 እና ማብ ይመ። *ትንቢት ሲናገሩ፤* የ10፥5 እና 18፥10 ማብ ይመ።

19፥24 *በዚህ ሁኔታም ቀኑንና ሌሊቱን በሙሉ … ተጋደመ፤* ሳኦል የእግዚአብሔር መንፈስ ተስፋ ስላስቈረጠው የዳዊትን ሕይወት ለማጥፋት የነበረው ዕቅድ ተበላሸበት። ዳዊትን ለመግደል ያደረጋቸው የቀቢጸ ተስፋ ሙከራዎቹ፣ ማለትም በዳዊት ላይ ጕዳት ለማድረስ አለመቻሉና ዮናታን ለዳዊት ባሳየው ታማኝነት፣ በሜልኮል የማታለል ድርጊትና በራሱ በዳዊት ብልኀት ጠቅላላ ዕቅዱ በመክሸፉ እዚህ ላይ ሁሉም ነገር በንረት ደረጃ ላይ ደረሰ። *ሳኦል ደግሞ ከነቢያት እንደ አንዱ ሆኖ ተቈጠረ፤* እዚህም ላይ ይህ ጥያቄ መነሣቱ የመጀመሪያውን ያጠናክረዋል (10፥11 እና ማብ ይመ)። ጥያቄው መደገሙ ደግሞ የሳኦል መንፈስ ከእነዚህ ትጕህ የእግዚአብሔር አገልጋዮች መንፈስ የተለየና ባዕድ መሆኑን ያመለክታል።

20፥1 *በአርማቴም ካለችው ከነዋት ዘራማ፤* የ19፥18 ማብ ይመ።

20፥3 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የ14፥39 ማብ ይመ።

ለሁ” አለው::

[5]ስለዚህ ዳዊት እንዲህ አለ፤ ‘እነሆ፤ ነገ የወር መባቻ በዓል ስለ ሆነ፣ ከንጉሡ ጋር ምሳ መብላት ይጠበቅብኛል፤ ነገር ግን እስከ ከነገ ወዲያ ማታ ድረስ ከዱር ልደ በቅ፤ [6]አባትህ ከፈለገኝ፣ ‘ለቤተ ዘመዶቹ ሁሉ ዓመታዊ መሥዋዕት የሚቀርብ ስለ ሆነ፣ ዳዊት ወደ መኖሪያ ከተማው ወደ ቤተ ልሔም ቶሎ ለመሄድ አጥብቆ ፈቃድ ጠየቀኝ’ ብለህ ንገረው:: [7]እርሱም ‘መልካም ነው’ ካለ፣ አገልጋይህን የሚያሰጋው የለም፤ ከተቈጣ ግን፣ ክፉ ነገር እንዳሰበብኝ ታረጋግጣለህ:: [8]አንተ ግን፤ ለአገልጋይህ በጎነትን አሳይ፣ ከአገልጋይህ ጋር *በእግዚአብሔር* ፊት ቃል ኪዳን ገብ ታችኋልና:: እኔ በደለኛ ከሆንሁ፣ አንተው ራስህ ግደለኝ፤ ለምንስ ለአባትህ አሳልፈህ ትሰጠኛለህ!”

[9]ዮናታንም፣ “ይህ ከአንተ ይራቅ! አባቴ ክፉ ነገር እንዳሰበብህ ባውቅ ኖሮ እንዴት ሳልነግርህ እቀራለሁ?” አለው::

[10]ዳዊትም፣ “አባትህ ክፉ ቃል ቢመል ስልህ ማን ይነግረኛል?” ብሎ ጠየቀው::

[11]ዮናታን፣ “በል ና፤ ወደ ሜዳ እንውጣ” አለው፤ ተያይዘውም ወጡ::

[12]ከዚያም ዮናታን ዳዊትን እንዲህ አለው፤ “የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* ምስክር ይሁንብኝ፤ አባቴን ነገ መርምሬ ነገ ወይም ከነገ ወዲያ በዚህ ሰዓት እልክብሃለሁ፤ ስለ አንተ ያለው አመለካከት በጎ ከሆነም አሳውቅሃለሁ:: [13]ነገር ግን አባቴ ክፉ አስቦብህ፣ ይህን ሳላሳውቅህ ብቀርና በሰላም እንድት ሄድ ባላደርግ፣ *እግዚአብሔር* ክፉ ያድርግ ብኝ፤ ከዚያም የባሰ ያምጣብኝ:: *እግዚአ ብሔር* ከአባቴ ጋር እንደ ነበር እንደዚሁ ከአንተም ጋር ይሁን:: [14]አንተም እኔ በሕ ይወት እስካለሁ ድረስ እንዳልገደል *የእግዚ አብሔርን* በጎነት አድርግልኝ:: [15]*እግዚአብሔር* የዳዊትን ጠላቶች ሁሉ ከምድረ ገጽ በሚደ መስስበት ጊዜ እንኳ የበጎነት ሥራህ ከቤተ ሰቤ በፍጹም አይቋረጥ::

[16]ስለዚህ ዮናታን፣ “የዳዊትን ጠላቶች *እግ ዚአብሔር* ይፋረዳቸው” በማለት ከዳዊት

20፥5 ዘኍ10፥10፤ 1ሳሙ19፥2
20፥6 ቍ28፤ 1ሳሙ1፥3፤17፥58
20፥7 1ሳሙ10፥27፤ 18፥11፤25፥17
20፥8 1ሳሙ18፥3፤ 2ሳሙ14፥32
20፥12 1ሳሙ19፥3
20፥13 ሩት1፥17፤ 1ሳሙ16፥18፤ 18፥12
20፥14 ዘፍ40፥14
20፥15 1ሳሙ24፥21፤ 2ሳሙ9፥7
20፥16 ኢሱ2፥23፤ 1ሳሙ 18፥1፡3

20፥5 *የወር መባቻ በዓል፤* በያመቱ ያለው እያንዳንዱ ወር ልዩ መሥዋዕት በማቅረብና (ዘኍ28፥11-15) መለከት በመን ፋት ዘኍ10፥10፤ መዝ81፥3)፣ ለእግዚአብሔርን ይቀደሳል:: ይህ በዓል በተለይም በሰባተኛው ወር መባቻ ላይ ከማናቸውም የተለ መደ ሥራ ማቈምን ይጨምራል (ዘሌ23፥24-25፤ ዘኍ29፥1-6፤ 2ነገ 4፥23፤ ኢሳ1፥13፤ አሞ8፥5)::

20፥6 *ዓመታዊ መሥዋዕት፤* ይህ የዳዊት አባባል አዲስ ጨረቃ የምትታይበትን በዓል በዓመት አንድ ጊዜ ማክበር በየ ቤተ ሰቡ የተለመደ እንደ ሆነ ያመለክታል:: ስለዚህ በዓል በብ ሉይ ኪዳን መጻሕፍት በሌላ ስፍራ የተጻፈ ነገር የለም::

20፥8 *ኪዳን፤* የ18፥3 ማብ ይመ::

20፥11 *በል ና፤ ወደ ሜዳ እንውጣ፤* ዮናታን ይህን ያደረ ገው ዳዊትን ከሞት ለማዳን ነበር፤ ቃየንም ይህንኑ የመሰለ ቃል ለወንድሙ ለአቤል ተናግሮ ነበር፤ ይሁን እንጂ ቃየን ይህን ያለው ወንድሙን ለመግደል ፈልጉ ነበር (ዘፍ 4፥8)::

20፥13 *እግዚአብሔር ክፉ ያድርግብኝ፤ ከዚያም የባሰ ያምጣብኝ፤* የተለመደ የእርግማን አባባል ነው .(የ3፥17 ማብ ይመ):: *እግዚአብሔር ከአባቴ ጋር እንደ ነበር እንደዚሁ ከአንተም ጋር ይሁን፤* ዳዊት ነገ ንጉሥ ሊሆን እንደሚችል ዮናታን ያውቅ እንደ ነበር ይህ አባባል በግልጽ ይመሰክራል::

20፥14 *እንዳልገደል፤* ጥንት በመካከለኛው ምሥራቅ አንድ አዲስ ንጉሥ መንግሥቱን ለማጽናትና ሥልጣኑን ለማደላደል ዙፋኑን የሚቀናቀኑትን የቀድሞውን ንጉሥ ዘሮች ሁሉ ማጥፋት የተለመደ ነበር (1ነገ15፥29፤ 16፥11፤ 2ነገ10፥7፤ 11፥1 ይመ)::

20፥15 *የበጎነት ሥራህ ከቤተ ሰቤ በፍጹም አይቋረጥ፤* ይህ ሐሳብ ቀደም ብሎ በዳዊትና በዮናታን ቃል ኪዳን ውስጥ የተካተተ ነበር (የ18፥3 ማብ ይመ)፤ በኋላም ዳዊት ይህንኑ ለዮና ታን ልጅ ለሜምፊቦስቴ ፈጽሞለታል (2ሳሙ9፥3:7፤ 21፥7 ይመ)::

20፥16 *የዳዊትን ጠላቶች እግዚአብሔር ይፋረዳቸው፤* ይህ አባባል የራሱን አባት ሳኦልን የሚመለከት ቢሆንም እንኳ፣ ዮናታን ራሱን የዳዊት ወገን በማድረግ የዳዊትን ጠላቶች እግዚአ ብሔር እንዲያጠፋቸው ይራገማል::

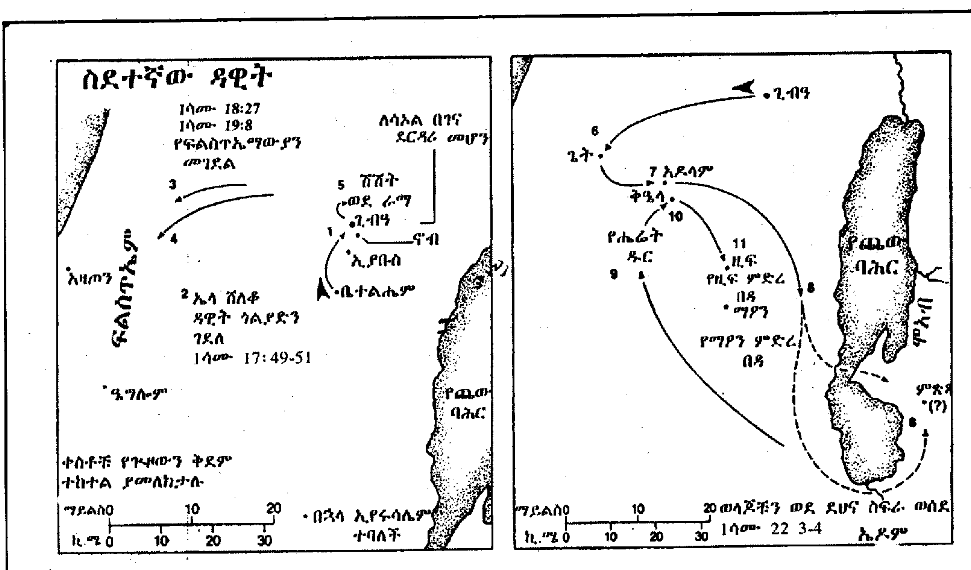

ቤት ጋር ቃል ኪዳን አደረገ:: [17]ዮናታን ከፍቅሩ የተነሣ ዳዊት እንደ ገና እንዲምልለት አደረገ፤ ዳዊትን የሚወደውም እንደ ራሱ አድርጎ ነበርና::

[18]ከዚያም ዮናታን ዳዊትን እንዲህ አለው፤ “ነገ የወር መባቻ በዓል ነው፤ መቀመጫህ ባዶ ስለሚሆን፣ አለመኖርህ ይታወቃል:: [19]ከነገ ወዲያ ምሽት ላይ ይህ ችግር በተፈጠረ ዕለት ወደ ተደበቅህበት ስፍራ ሂድና ኤዜል በተባለው ድንጋይ አጠገብ ቈይ:: [20]እኔም በአንድ ዒላማ ላይ እንደሚያነጣጥር ሰው ወደ ድንጋዩ አጠገብ ሦስት ፍላጻ እወረውራለሁ፤ [21]ከዚያም፣ ‘ሂድና ፍላጻቹን አምጣቸው’ ብዬ አንድ ልጅ እልካለሁ፤ ልጁንም፣ ‘እነሆ፤ ፍላጻቹ ያሉት፣ ከአንተ ወዲህ ነው፤ ሂደህ አምጣቸው’ ያልሁት እንደሆነ፣ ሕያው እግዚአብሔርን! ክፉ ነገር አያገኝህም፤ አደጋም የለም፤ ውጣና ና:: [22]ነገር ግን ልጁን፣ ‘እነሆ፤ ፍላጻቹ ያሉት ከአንተ ወዲያ ዐልፎ ነው’ ያልሁት እንደሆነ እግዚአብሔር እንድትሄድ ፈቅዶአልና ሂድ:: [23]አንተና እኔ ስለ ተነጋገርነው ነገር እነሆ፤ *እግዚአብሔር* በመካከላችን ለዘላለም ምስክር ነው::”

[24]ስለዚህም ዳዊት በዱር ተደበቀ፤ የወር መባቻ በዓል በተከበረበት ጊዜ፣ ንጉሡ ግብር ለመብላት ተቀመጠ፤ [25]ንጉሡ እንደ ወትሮው በግድግዳው[*] አጠገብ ተቀመጠ፤ ዮናታን ከፊት ለፊቱ፣ አበኔር ደግሞ ከአጠገቡ ተቀመጡ፤ የዳዊት መቀመጫ ግን ባዶ ነበር:: [26]ሳኦልም፣ “ዳዊት በሥርዐቱ መሠረት እንዳይነጻ የሚያደርገው አንድ ነገር ገጥሞታል፤ በእርግጥም አልነጻም” ብሎ ስላሰበ፣ በዚያ ቀን ምንም አልተናገረም:: [27]በማግስቱም፣ ወር በገባ በሁለተኛው ቀን የዳዊት መቀመጫ ባዶ ነበር፤ ከዚያም ሳኦል ልጁን ዮናታንን፣ “የእሴይ ልጅ ትናንትናም፣ ዛሬም ግብር ላይ ያልተገኘው ለምንድን ነው?” ሲል ጠየቀው::

[28]ዮናታንም እንዲህ ብሎ መለሰለት፤ “ዳዊት ወደ ቤተ ልሔም እንዲሄድ እፈቅድለት ዘንድ አጥብቆ ለመነኝ:: [29]እርሱም ‘ቤተ ሰባችን በከተማዪቱ ውስጥ መሥዋዕት ስለሚያደርግ በዚያ እንድገኝ ወንድሜ አዞኛልና ልሂድ፤ በፊትህ ሞገስ አግኝቼ እንደሆነ ወንድሞቼን ለማየት እንድሄድ አሰናብተኝ’ አለኝ:: በንጉሡ ግብር ላይ ሳይገኝ የቀረውም በዚህ ምክንያት ነው::”

[30]ሳኦል በዮናታን ላይ እጅግ ተቈጣ፤ እንዲህም አለው፤ “አንተ የዚያች ጠማማና ዐመፀኛ ሴት ልጅ! ለአንተው ለራስህ ውርደት፣ ለወላጅ እናትህም ዕፍረት ከሚሆነው ከእሴይ ልጅ ጋር መግጠምህን የማላውቅ መሰለህ? [31]የእሴይ ልጅ በምድር ላይ በሕይወት እስካለ ድረስ አንተም ሆንህ መንግሥትህ አትጸኑም:: መሞት ስለሚገባው፣ ሰው ላክና አስመጣልኝ!”

[32]ዮናታንም፣ “ለምን ይገደላል? ጥፋቱስ ምንድን ነው?” ሲል አባቱን ጠየቀ:: [33]ሳኦልም ዮናታንን ለመግደል ጦሩን ወረወረበት:: ስለዚህ ዮናታን፣ አባቱ ዳዊትን ለመግደል ቍርጦ መነሣቱን ዐወቀ::

[34]ዮናታንም በታላቅ ቍጣ ከግብሩ ላይ ተነሣ፤ አባቱም ዳዊትን ስላዋረደው ወሩ በገባ በሁለተኛው ቀን ምግብ አልበላም::

[35]በማግስቱ ጠዋት ዮናታን አንድ ትንሽ ልጅ አስከትሎ፣ ከዳዊት ጋር ወደ ተቃጠረበት ቦታ ሄደ፤ [36]ልጁንም፣ “ሩጥ! የምሰዳቸውን ፍላጻዎች ፈልጋቸው” አለው፤ ልጁም በሮጠ ጊዜ፣ ከእርሱ አሳልፎ አንድ ፍላጻ ወረወረ:: [37]ልጁም የዮናታን ፍላጻ ባረፈበት ስፍራ እንደ ደረሰ፤ ዮናታን ጠራውና፣ “ፍላጻው ካንተ ወዲያ ዐልፎ የለምን?” አለው:: [38]እርሱም “ቶሎ በል! ፍጠን! አትቁም!” ሲል ጮኸበት፤ ልጁም ፍላጻዎቹን ሰብስቦ ወደ ጌታው ተመለሰ:: [39]ከዮናታንና ከዳዊት በስተቀር ልጁ ስለዚህ ነገር የሚያውቀው አንዳች አልነበረም:: [40]ከዚያም ዮናታን የጦር መሣሪያውን ለልጁ ሰጥቶ፣ “ይዘህ ወደ ከተማ ተመለስ” አለው::

[41]ልጁ ከሄደ በኋላ፣ ዳዊት ከድንጋዩ በስተደቡብ ከተደበቀበት ቦታ ወጥቶ በዮናታን ፊት ሦስት ጊዜ በምድር ላይ ተደፍቶ ሰገደለት፤ ከዚያም ተሳሳሙ፤ ተላቀሱም፤ በይበልጥ ያለ ቀሰው ግን ዳዊት ነበር::

[42]ዮናታንም ዳዊትን፤ “ ‘በአንተና በእኔ፣ በዘሮችህና በዘሮቼ መካከል *እግዚአብሔር* ለዘላለም ምስክር ነው’ ተባብለን ወዳጅነታችን እንዲጸና በእግዚአብሔር ስም ስለ ተማማልን እንግዲህ በሰላም ሂድ” አለው::

20፥17 ኢሱ9፥18፤ 1ሳሙ18፥3
20፥18 ቁ25
20፥19 1ሳሙ19፥2
20፥20 2ነገ13፥15
20፥22 ቁ37
20፥23 ዘፍ31፥50
20፥24 ዘኍ10፥10
20፥25 ቁ18
20፥26 ዘሌ7፥20-21
20፥28 ቁ6
20፥29 ዘፍ 8፥20
20፥31 1ሳሙ23፥17፤ 24፥20
20፥32 ዘፍ31፥36፤ 1ሳሙ19፥4፤ ማቴ27፥23
20፥33 1ሳሙ18፥11:17
20፥37 ቁ22
20፥41 ዘፍ33፥3፤ ሩት2፥10፤ 1ሳሙ24፥8፤25፥23፤ 2ሳሙ1፥2
20፥42 ዘፍ31፥50፤ 40፥14፤1ሳሙ1፥17፤ 18፥3፤ 2ሳሙ1፥26፥9፥1፤ ምሳ18፥24፤ ኢሳ 48፥1፤ ሐሥ15፥33

[*]25 የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ዮናታን ሲነሣ ይላል::

20፥17 *እንደ ገና እንዲምልለት አደረገ፤* ቍ14-15:42፤ 18፥3 ይመ:: *ዳዊትን የሚወደውም እንደ ራሱ አድርጎ ነበርና፤* 18፥3፤ 2ሳሙ1፥26 ይመ::

20፥18 *የወር መባቻ በዓል፤* የቍ5 ማብ ይመ::

20፥19 *ወደ ተደበቅህበት ስፍራ፤* ምናልባት በቍ19፥2 ላይ የተጠቀሰው ስፍራ ሊሆን ይችላል::

20፥23 *አንተና እኔ ስለ ተነጋገርነው ነገር፤* ቍ15-17 ይመ:: *እግዚአብሔር ... ምስክር ነው፤* ምስክርና ዳኛ ሆኖ በመካከላቸው ይሠራ ዘንድ የእግዚአብሔርን ስም መጥራታቸው በመካከለኛው የተደረገው ቃለ መሐላ የሚከበር መሆኑን ያረጋግጣል::

20፥25 *አበኔር፤* የሳኦል የአጎት ልጅና የጦር ሰራዊቱ አዛዥ ነው (14፥50 ይመ)::

20፥26 *በሥርዐቱ መሠረት እንዳይነጻ፤* የ16፥5 ማብ ይመ፤ ከዘሌ7፥19-21፤15፥16፤ዘዳ23፥19 ጋር ያነጻጽሩ::

20፥30 *የዚያች ጠማማና ዐመፀኛ ሴት ልጅ፤* የዕብራይስጡ አባባል የዮናታንን እናት ጠባይ ሳይሆን፣ የልጁን የዮናታንን ጠባይ ለመግለጥ የተሰነዘረ ፈሊጣዊ አነጋገር ነው::

20፥31 *አንተም ሆንህ መንግሥትህ አትጸኑም፤* ሳኦል በዚህ ጊዜ ዳዊት ካልተገደለ በእርሱ ምትክ ንጉሥ እንደሚሆን ዐውቆ አል (የ18፥13:17:29፤ 19፥1ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ ልጁ ዮናታን በእርሱ ምትክ ንጉሥ ለመሆን አለ መፈለጉን ሊረዳ አልቻለም::

20፥33 *ጦሩን ወረወረበት፤*18፥11፤19፥10 ይመ::

20፥41 *ሦስት ጊዜ በምድር ላይ ተደፍቶ ሰገደለት፤* የመገዛትና የማክበር ምልክት ነው (ዘፍ 33፥3፤42፥6 ይመ)::

20፥42 *ወዳጅነታችን እንዲጸና ... ስለተማማልን፤* ቍ

ከዚያም ዳዊት ተነሥቶ ሄደ፤ ዮናታንም ወደ ከተማ ተመለሰ::

ዳዊት ወደ ኖብ ሄደ

21 ዳዊትም ካህኑ አቢሜሌክ ወዳለበት ወደ ኖብ ሄደ:: አቢሜሌክም እየተንቀጠቀጠ ዳዊትን ሊገናኘው መጣና፣ "ምነው ብቻህን? ሰውስ ለምን አብሮህ የለም?" ሲል ጠየቀው::

[2]ዳዊት ካህኑን አቢሜሌክን እንዲህ አለው፤ "ንጉሡ፣ 'ስለ ላክሁህ ነገርና ስለ ሰጠሁህ *መመሪያ* ማንም ሰው ምንም ነገር አይወቅ' ብሎ አዞኛል:: ሰዎቼንም የት እንደምንገናኝ ነግሬያቸዋለሁ:: [3]ታዲያ አሁን በእጅህ ምን አለ? አምስት እንጀራ ወይም የተገኘውን ማንኛውንም ነገር ስጠኝ::"

[4]ካህኑም፣ "ሰው ሁሉ የሚበላው እንጀራ የለኝም፤ ነገር ግን ሰዎቹ በቅርቡ ከሴት የተጠበቁ ከሆነ፣ የተቀደሰ እንጀራ በዚህ አለ" አለው::

[5]ዳዊትም "እንደተለመደው ሁሉ ከወጣሁ ጊዜ ጀምሮ ሴቶች ከእኛ ተጠብቀዋል፤ ባልተቀደሰ ተልእኮ ውስጥ እንኳ የሰዎቹ ዕቃዎች[1] የተቀደሱ ናቸው፤ ታዲያ ዛሬማ እንዴታ!" ሲል መለሰ:: [6]ስለዚህ ካህኑ የተቀደሰውን እንጀራ ለዳዊት ሰጠው፤ *ከእግዚአብሔር ፊት* ተነሥቶ በትኩስ እንጀራ ከተተካው ከኅብስተ ገጹ በስተቀር በዚያ ሌላ እንጀራ አልነበረምና::

[7]በዚያችም ዕለት ከሳኦል አገልጋዮች አንዱና የእረኞቹ አለቃ የሆነው ኤዶማዊው ዶይቅ እዚያው *በእግዚአብሔር ፊት* እንዲቈይ ተገዶ ነበር::

[8]ዳዊት አቢሜሌክን፣ "የንጉሡ ጕዳይ ስላስቸኰለኝ፣ ሰይፌንም ሆነ ሌላ የጦር *መሣሪያ* አላመጣሁም፤ እዚህ ካንተ ዘንድ ጦር ወይም ሰይፍ አይገኝምን?" ሲል ጠየቀው::

[9]ካህኑም፣ "በኤላ ሸለቆ አንተ የገደልኸው የፍልስጥኤማዊው የጎልያድ ሰይፍ እዚህ አለ፤ ከኤፉዱ በስተኋላ በጨርቅ ተጠቅልሎአል፤ ከፈለግህ ውሰደው፤ ከእርሱ በስተቀር ሌላ ሰይፍ እዚህ የለም" ብሎ መለሰለት::

ዳዊትም "እንደ እርሱ ያለ የለምና እርሱኑ ስጠኝ" አለው::

ዳዊት ወደ ጌት ሄደ

[10]በዚያች ዕለት ዳዊት ከሳኦል ሸሽቶ ወደ ጌት ንጉሥ ወደ አንኩስ ሄደ:: [11]የአንኩስ አገልጋዮችም፣ "የምድሪቱ ንጉሥ ዳዊት ይህ አይደለምን? ደግሞስ

'ሳኦል ሺህ ገደለ፤
ዳዊት ግን ዐሥር ሺህ ገደለ'

ብለው በጭፈራቸው የዘፈኑለትስ እርሱ አይደለምን?" አሉት::

[12]ዳዊት ነገሩን በልቡ አኖረ፤ የጌትን ንጉሥ አንኩስንም እጅግ ፈራው:: [13]ስለዚህ በፊታቸው አእምሮውን እንደሳተ ሰው ሆነ፤ በያዙትም ጊዜ የከተማዪቱን ቅጥሮች እየቧጫጨረ፣ ልጋጉንም በጺሙ ላይ እያዝረበረበ እንደ እብድ ሆነ::

[14]አንኩስም አገልጋዮቹን እንዲህ አላቸው፤ ሰውየውን እስቲ ተመልከቱት፤ እብድ እኮ ነው! ታዲያ ወደ እኔ ያመጣችሁት ለምንድን ነው? [15]በፊቴ እንዲህ ይሆን ዘንድ ይህን ሰው እዚህ ያመጣችሁት እብድ አጥቼ ነውን? እንዲህ ያለውስ ሰው ወደ ቤቴ መግባት ይገባዋልን?"

ዳዊት በዓዶላምና በምጽጳ

22 ዳዊት ከጌት ወደ ዓዶላም ዋሻ ሸሸ፤ ወንድሞቹና የአባቱ ቤተ ሰቦች ይህን በሰሙ ጊዜ፣ እርሱ ወዳለበት ወደዚያው ወረዱ:: [2]የተጨነቁ፣ ዕዳ ያለባቸውና የተከፉ አራት መቶ ያህል ሰዎች፣ ወደ እርሱ ተሰባሰቡ፤ *መሪያቸውም* ሆነ::

[3]ዳዊት ከዚያ ተነሥቶ፣ በሞዓብ ምድር ወዳለችው ወደ ምጽጳ ሄደ፤ ለሞዓብ

[1]5 ወይም አካል

21፥1 1ሳሙ16፥4፤ 22፥9፤19ነህ11፥32፤ ኢሳ10፥32
21፥4 ዘፀ19፥15፤ ዘሌ15፥18፤24፥8-9፤ ማቴ12፥4
21፥5 ዘዳ23፥9-11፤ ኢሱ3፥5፤ 2ሳሙ11፥11፤ 1ተሰ 4፥4
21፥6 ዘፀ25፥30፤ 1ሳሙ22፥10፤ ማቴ12፥3-4፤ ማር2፥25-28፤ ሉቃ6፥1-5
21፥7 1ሳሙ14፥47፤ 22፥9፡22፤መዝ52
21፥9 1ሳሙ17፥2፡ 4፡51
21፥10 1ሳሙ25፥13፤ 27፥2
21፥11 1ሳሙ18፥7
21፥13 መዝ34
22፥1 ዘፍ38፥1፤ መዝ57፤142
22፥2 1ሳሙ23፥13፤ 25፥13፤ 2ሳሙ 15፥20

14-15:23፤18፥3 ይመ:: *ወደ ከተማ፤* ጊብዓ ናት (10፥26 ይመ)::

21፥1 *ካህኑ አቢሜሌክ፤* የ14፥3 ማብ ይመ:: በ22፥10:15 ተጠቅሶ እንደምናየው፣ ዳዊት ወደ ኖብ የመጣው በኡሪምና በቱሚም አማካይነት የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ነበር (2፥28፤ ዘፀ28፥3 ማብ ይመ):: *ኖብ፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ምሥራቅና በጊብዓ በስተ ደቡብ ያለች ሴሎ ከጠፋች በኋላ ማደሪያው እንደ ገና የተተከለባት ከተማ ናት (4፥2-3፤ ኤር7፥12):: ታቦቱን ወደ መቅደሱ ለማምጣት የተደረገ ሙከራ የሌለ ቢመስልም (የ7፥1 ማብ ይመ)፣ ሊቀ ካህኑ አቢሜሌክ እንዲሁም ሌሎች 85 ካህናት (22፥17-18)፣ ኤፉድ (ቍ9)፣ ለተቀደሰው ኅብስት ማስቀመጫ የሆነው ጠረጴዛ (ቍ6) ከዚህ ጋር ተያይዘው ተጠቅሰዋል::

21፥2፤ ዳዊት ለአቢሜሌክ በሰጠው መልስ ላይ ሁኔታውን ለመደበቅ ሙከራ ማድረጉ እንደ ሆነ አይታወቅም፤ ምናልባት ዳዊት እንደዚህ የተናገረው ከሳኦል በመሸሹ ምክንያት አቢሜሌክን ከተባባሪነት ነጻ ለማድረግ ይሆናል፤ ሙከራው ከዚህ የተነሣ ቢሆንም እንኳ የተሳካ አልነበረም (22፥13-18 ይመ)::

21፥4 *የተቀደሰ እንጀራ፤* በተቀደሰው ስፍራ በማደሪያው በኋላም በቤተ መቅደስ፣ እግዚአብሔር የዕለት እንጀራን እንደሚሰጥ በምሳሌነት ለማሳየት፣ የምስጋና መሥዋዕት ሆኖ የሚቀርበውን ኅብስተ ገጽ (ቍ6፤ዘፀ25፥30 ይመ) የሚያመለክት ነው:: *ነገር ግን ሰዎቹ ... ከሴት የተጠበቁ ከሆነ፤* እንጀራው የተፈቀደው ለካህናቱ ቢሆንም እንኳ፣ ዳዊትና የእርሱ ሰዎች በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ ከሆኑ (ዘፀ19፥15፤ ዘሌ15፥18)፣ አቢሜሌክ ሊሰጣቸው ተስማምቶ ነበር:: ኢየሱስ ክርስቶስ ይህን እንደ ምሳሌ ወስዶ ሥርዐት እንደ ሕግ መቈጠር እንደሌለበት (ማቴ12፥3-4)፣ መልካም ማድረግና ሕይወትን ማዳን ምንጊዜም ሕግ እንደ ሆነ ጨምሮ አስተምሮአል (ሉቃ6፥9):: ይህን መሰል የርኅራኄ ተግባራት የሕጉ እውነተኛና ትክክለኛ መንፈስ ናቸው::

21፥9 *የጎልያድ ሰይፍ፤* የ17፥54 ማብ ይመ:: *ከኤፉዱ፤* የ2፥28 ማብ ይመ::

21፥10 *አንኩስ፤* የመዝ 34 ርእስ ማብ ይመ:: *ጌት፤* ከአምስቱ የፍልስጥኤማውያን ዋና ከተማዎች አንዱ ነው (ኢሱ 13፥3)::

21፥11 *የምድሪቱ ንጉሥ፤* "ዳዊት" በፍልስጥኤማውያን ንጉሥ ተብሎ መጠራቱ፣ በእስራኤል ዘንድ ዝናው እየገነነ መውጣቱን የሚያመለክት አገላለጥ ነው::

22፥1 *ዓዶላም ዋሻ፤* 2ሳሙ23፥13፤ ዘፍ38፥1፤ ኢሱ12፥15፤ 15፥35፤ 1ዜና11፥15 እና የመዝ142 ርእስ ማብ ይመ::

22፥2 *አራት መቶ ያህል ሰዎች፤* በሳኦል መንግሥት እንደ ወንጀለኛ የተቈጠረው ዳዊት በተመሳሳይ ሁኔታ ውስጥ ከነበሩ ሰዎች ድጋፍ አገኘ፤ እነዚህም ሰዎች ዳዊት በኋላ ንጉሥ ሆኖ ለሚመሠርተው መንግሥት የኀይል መሠረት ሆኑለት::

22፥3 *በሞዓብ ምድር ወዳለችው ወደ ምጽጳ፤* ትክክለኛው

ንጉሥ፣ እግዚአብሔር የሚያደርግልኝን እስካውቅ ድረስ፣ አባቴና እናቴ መጥተው ካንተ ዘንድ እንዲቀመጡ ፈቃድህ ነውን?” አለው:: 4እርሱም በሞዓብ ንጉሥ ዘንድ አስቀመጣቸው፤ ዳዊት በዐምባ ውስጥ እስከ ቈየበትም ጊዜ ድረስ ከንጉሡ ዘንድ ተቀመጡ::

5ይሁን እንጂ ነቢዩ ጋድ ዳዊትን፣ “በዐምባው ውስጥ አትቈይ፤ ሂድና ወደ ይሁዳ ምድር ግባ” አለው:: ስለዚህ ዳዊት ተነሥቶ ወደ ሔሬት ጫካ ገባ::

ሳኦል የኖብን ካህናት መግደሉ

6ሳኦልም፣ ዳዊትና ከእርሱ ጋር የነበሩ ሰዎች መገኘታቸውን በሰማ ጊዜ፣ በጊብዓ ኰረብታ ላይ በአጣጥ ዛፍ ሥር፣ ጦሩን በእጁ ይዞ ተቀምጦ ነበር፤ ሹማምንቱም ሁሉ በዙሪያው ቆመው ነበር:: 7ሳኦልም እንዲህ አላቸው፤ “እናንት የብንያም ሰዎች ስሙ! በውኑ የእሴይ ልጅ ዕርሻና የወይን ቦታ ለሁላችሁ ይሰጣችኋልን? ሁላችሁንስ ሻለቆችና የመቶ አለቆች ያደርጋችኋልን? 8በእኔ ላይ የዶለታችሁት ለዚህ ነውን? ልጄ ከእሴይ ልጅ ጋር ቃል ኪዳን ሲያደርግ ማንም አልነገረኝም፤ ዛሬ እንደሚያደርገው ሁሉ፣ ልጄ አገልጋዬን በእኔ ላይ እንዲያደባብኝ ማነሣሣቱን ከእናንተ ስለ እኔ ተቈርቋሪ የነገረኝ ማንም የለም::”

9ነገር ግን እዚያ ከነበሩት የሳኦል ሹማምንት ጋር ቆሞ የነበረው ኤዶማዊው ዶይቅ እንዲህ አለ፣ “የእሴይ ልጅ በኖብ ወዳለው ወደ አኪጦብ ልጅ ወደ አቢሜሌክ ሲመጣ አይቻለሁ:: 10አቢሜሌክም እግዚአብሔርን ጠየቀለት፤ እንዲሁም ስንቅና የፍልስጥኤማዊውን የጎልያድን ሰይፍ ሰጠው::”

11ከዚያም ንጉሡ፣ የአኪጦብን ልጅ ካህኑን አቢሜሌክን፣ በኖብ ካህናት የነበሩትን የአባቱን ቤተ ሰብ በሙሉ ልኮ አስጠራቸው፤ ሁሉም ወደ ንጉሡ መጡ:: 12ሳኦልም፤ “የአኪጦብ ልጅ ሆይ፤ እንግዲህ ስማ” አለው::

አቢሜሌክም፣ “እሺ ጌታዬ” ብሎ መለሰ::

13ሳኦልም፣ “ዛሬ እንደሚያደርገው ሁሉ፣ በእኔ ላይ እንዲያምፅብኝና እንዲያደባብኝ፣ እንጀራና ሰይፍ በመስጠት፣ እግዚአብሔርን ስለ እርሱ በመጠየቅ ከእሴይ ልጅ ጋር ለምን ዶለታችሁብኝ?” አለው::

14አቢሜሌክም ለንጉሡ እንዲህ ሲል መለሰ፤ “የንጉሥ ዐማች፣ የክብር ዘበኞችህ አዛዥና በቤተ ሰብህ ዘንድ እጅግ የተከበረው ዳዊትን የመሰለ ታማኝ ከአገልጋዮችህ ሁሉ ማን አለ? 15ስለ እርሱ እግዚአብሔርን ስጠይቅስ ያ ቀን የመጀመሪያ ጊዜዬ ነበርን? ፈጽሞ አልነበረም፤ ይህን ጉዳይ በተመለከተ አገልጋይህ የሚያውቀው ምንም ነገር ስለሌለ ንጉሥ እኔን አገልጋዩን ወይም ከአባቴ ቤተ ሰብ ማንንም ጥፋተኛ አያድርግ::”

16ንጉሡ ግን፣ “አቢሜሌክ ሆይ፤ አንተም የአባትህም ቤተ ሰብ በሙሉ በእርግጥ ትሞታላችሁ” አለው::

17ከዚያም ንጉሡ በአጠገቡ የቆሙትን ዘበኞች፣ “እነዚህም የእግዚአብሔር ካህናት ከዳዊት ጋር ስላበሩ፣ ዳዊት መኰብለሉንም እያወቁ ስላልነገሩኝ ዙሩና ግደሏቸው” ሲል አዘዛቸው::

የንጉሡ ሹማምንት ግን እጃቸውን አንሥተው የእግዚአብሔርን ካህናት ለመምታት ፈቃደኞች አልሆኑም::

18ንጉሡም ዶይቅን፣ “እንግዲያውስ አንተው ዙርና ካህናቱን ግደላቸው” ብሎ አዘዘው:: ኤዶማዊው ዶይቅም ዞረና ገደላቸው:: በዚያች ዕለት ሰማንያ አምስት የበፍታ ኤፉድ የለበሱ ካህናትን ገደለ:: 19የካህናቱንም ከተማ ኖብን በሰይፍ መታት፣ በዚያ የሚኖሩትንም ወንዶችንና ሴቶችን፣ ልጆችንና ጡት የሚጠቡ ሕፃናትን፣ እንዲሁም በሬዎችንና አህያዎችን፣ በጎችንም ሁሉ በሰይፍ ስለት ፈጃቸው::

20የአኪጦብ ልጅ፣ የአቢሜሌክ ልጅ አብያታር ግን አምልጦ ዳዊት ወዳለበት ሸሸ:: 21እርሱም ሳኦል የእግዚአብሔርን ካህናት እንደ ገደላቸው ለዳዊት ነገረው:: 22ዳዊትም አብያታርን እንዲህ አለው፤ “ያን ዕለት ኤዶማዊው ዶይቅ እዚያ ስለ ነበር፣ ነገሩን በትክክል ለሳኦል እንደሚናገር አውቄ አለሁ፤

22፥4 ዘፍ19፥37
22፥5 2ሳሙ23፥14፤ 24፥11፤1ዜና21፥9፤ 29፥25:29
22፥6 ዘፍ21፥33፤ መሳ4፥5
22፥7 ዘዳ1፥15
22፥8 ቍ13፤ 1ሳሙ18፥3፤ 23፥21፤2ሳሙ20፥1
22፥9 1ሳሙ14፥3፤ 21፥1:7
22፥10 ዘፍ25፥22፤ 1ሳሙ17፥51፤21፥6፤ 23፥2
22፥13 ቍ8
22፥14 1ሳሙ19፥4
22፥16 1ሳሙ2፥31
22፥17 ዘፀ1፥17
22፥18 1ሳሙ2፥18፤ 4፥17
22፥19 1ሳሙ15፥3፤ 21፥1
22፥20 1ሳሙ2፥32፤ 14፥3፤23፥6:9፤30፥7፤ 2ሳሙ15፥24፤20፥25፤ 1ነገ1፥7፤2፥22: 26:27:4፥4፤ 1ዜና15፥11፤27፥34
22፥22 1ሳሙ21፥7

ስፍራ አይታወቅም:: *አባቴና እናቴ መጥተው ካንተ ዘንድ እንዲቀመጡ፤* በሳኦል ውጊያ ተካሂዶበት ስለ ነበር የሞዓብም ንጉሥ ዳዊትን ደግፎታል (14፥47 ይመ)፤ ከዚህም በላይ የዳዊት ቅድመ አያት ሞዓባዊት ነበረች (ሩት 4፥13:22)::

22፥4 *በዐምባ፤* ምናልባት የታወቀ ምሽግ ሊሆን ይችላል፤ ይሁን እንጂ በምልክዐ ምድራዊ አቀማመጡ መሸሸጊያ ሊሆን የሚችል የታወቀ ስፍራን የሚያመለክት ነው::

22፥5 *ነቢዩ ጋድ፤* ነቢዩ የተመረጠውን ንጉሥ አገልግሎታል፤ ቈይቶም ካህን ይመጣና (ቍ20) ተገቢውን ንጉሣዊ አጀብ የተሟላ ያደርገዋል፤ ሁሉም ከሳኦል መንግሥታዊ አስተዳደር ሸሽተው ያመለጡ ናቸው:: ይህ ወቅት ነቢይ ለመጀመሪያ ጊዜ የታየበት ነው፤ በኋላም ዳዊትን በቤተ መቅደስ የሙዚቃ አገልግሎት ዝግጅት የረዳው (1ዜና29፥29)፣ ዳዊት እስራኤላውያንን በቈጠረ ጊዜ የእግዚአብሔርን ቃል ይዞ ፊት ለፊት ያወገዘው ይኸው ነቢይ ነበር (2ሳሙ 24፥11-25):: *ሔሬት ጫካ፤* በይሁዳ ነገድ ምድር የሚገኝ ነው::

22፥6 *በጊብዓ፤* የ10፥5 ማብ ይመ:: *በአጣጥ ... ዛፍ፤* የ14፥2 ማብ ይመ::

22፥7 *የብንያም ሰዎች፤* ብንያማዊው ሳኦል (9፥1-2፤10-21) ለነገዱ ያለውን ታማኝነት በማስቀደም ከሹማምንቱ ጋር ሥልጣኑን ማጠናከር ይፈልጋል:: ዳዊት ግን ከይሁዳ ነገድ ነበር (የ2ሳሙ 2፥4 እና የ16፥1 ማብ ይመ):: *ዕርሻና የወይን ቦታ ለሁላችሁም ይሰጣችኋል?* ሳሙኤል አስቀድሞ ተናግሮት የነበረውን፣ ሳኦል እንደ ሌሎች ሕዝቦች ነገሥታት በመሆን ይፈጽመዋል (8፥14 ይመ):: ድርጊቶቹ ስለ ንጉሥነት ከተሰጠው የቃል ኪዳን አሠራር ጋር የሚቃረኑ ናቸው (የ8፥7 እና 10፥25 ማብ ይመ)::

22፥10 *አቢሜሌክም እግዚአብሔርን ጠየቀለት፤* የ21፥1 ማብ ይመ::

22፥17 *መኰብለሉንም እያወቁ፤* ካህናቱ ጉዳዩን ምን ያህል እንደሚያውቁት የተገለጠ ነገር የለም:: ዳዊት ራሱም የገለጠላቸው ነገር የለም (21፥2-3፥8 ይመ)::

22፥18 *የበፍታ ኤፉድ፤* የ2፥18 ማብ ይመ::

22፥19 *ኖብን በሰይፍ መታት፤* ስለዚህ በዔሊ ቤት ላይ የተነገረው የፍርድ ትንቢት ተፈጸመ (2፥31 ይመ)::

22፥20 *አብያታር ግን አምልጦ ዳዊት ወዳለበት ሸሸ፤* የቍ5 ማብ ይመ:: አብያታር ሊቀ ካህናት የሚለብሰውን ኤፉድ ይዞ መጣ (23፥6 ይመ)፤ በኋላም ለዳዊት “እግዚአብሔርን ጠየቀለት”

ለመላው የአባትህ ቤተሰብ ዕልቂት ተጠያቂው እኔ ነኝ። ²³አሁንም ከእኔ ጋር ቈይ፤ አትፍራ፤ የአንተን ሕይወት የሚፈልግ የእኔን ሕይወት የሚፈልግ ነውና። አብረኸኝ በሰላም ትኖራለህ።"

ዳዊት ቅዒላን መታደጉ

23 ከዚህ በኋላ "እነሆ፤ ፍልስጥኤማውያን በቅዒላ ላይ ጦርነት ከፍተው፣ ዐውድማውን እየዘረፉት ነው" ብለው ለዳዊት ነገሩት። ²እርሱም፣ "እነዚህን ፍልስጤማውያን ሄጄ ልምታን?" ሲል *እግዚአብሔርን* ጠየቀ።

እግዚአብሔርም "ሂድ፤ ፍልስጥኤማውያንን ምታ፤ ቅዒላንም አድናት" ብሎ መለሰለት።

³የዳዊት ሰዎች ግን፣ "እዚሁ በይሁዳ ምድር እያለን እየፈራን ነው፤ የፍልስጥኤማውያንን ሰራዊት ለመውጋት ወደ ቅዒላ የምንሄድ ከሆነማ ምን ያህል የሚያስፈራ ነው?" አሉት።

⁴ዳዊት እንደ ገና *እግዚአብሔርን* ጠየቀ፤ *እግዚአብሔርም*፣ "ፍልስጥኤማውያንን በእጅህ አሳልፌ ስለምሰጥ፣ ወደ ቅዒላ ውረድ" አለው። ⁵ስለዚህ ዳዊትና ሰዎቹ ወደ ቅዒላ ሄደው፣ ፍልስጥኤማውያንን ወጉ፤ እንስሶቻቸውን ማርከው ወሰዱ፤ በፍልስጥኤማውያን ላይ ከባድ ጉዳት አደረሱ፤ ዳዊትም የቅዒላን ሕዝብ ታደገ። ⁶የአቢሜሌክ ልጅ አብያታር ወደ ቅዒላ ወደ ዳዊት በሸሸ ጊዜ፣ ኤፉዱን ይዞ ወርዶ ነበር።

ሳኦል ዳዊትን ማሳደዱ

⁷ሳኦል የዳዊትን ወደ ቅዒላ መሄድ በሰማ ጊዜ፣ "ዳዊት መዝጊያና የብረት መወርወሪያ ወዳላት ከተማ መግባቱ፣ ራሱን በራሱ እንደ ማሰር ስለ ሆነ፣ ይህን ሰው ስግዚስብሔር በእጄ አሳልፎ ሰጥቶኛል" አለ። ⁸ሳኦልም፣ ወደ ቅዒላ ወርደው ዳዊትንና ሰዎቹን እንዲከቡ፣ ሰራዊቱን በሙሉ ለጦርነት ጠራ።

⁹ዳዊትም ሳኦል ክፉ እንዳሰበበት ባወቀ ጊዜ፣ ካህኑን አብያታርን፣ "ኤፉዱን አምጣ" አለው። ¹⁰ከዚያም ዳዊት እንዲህ አለ፤ "የእስራኤል ስምባክ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ሳኦል ወደ ቅዒላ መጥቶ፣ በእኔ ምክንያት ከተማዪቱን ለማጥፋት ማሰቡን ባሪያህ በትክክል ሰምቶአል። ¹¹የቅዒላ ሰዎች ለሳኦል አሳልፈው ይሰጡኝ ይሆን? ባሪያህ እንደሰማውም ሳኦል ወደዚህ ይወርድ ይሆን? የእስራኤል ስምባክ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ለባሪያህ እንድትነግረው እለምንሃለሁ።"

እግዚአብሔርም "አዎን ይወርዳል" አለው።

¹²ዳዊትም እንደ ገና፣ "የቅዒላ ነዋሪዎች እኔንና ሰዎቼን ለሳኦል አሳልፈው ይሰጡናል?" ሲል ጠየቀ።

እግዚአብሔርም "አዎን አሳልፈው ይሰጡአችኋል" አለው።

¹³ስለዚህ ዳዊትና ስድስት መቶ የሚሆኑ ሰዎቹ ከቅዒላ ተነሥተው መሄድ ወደ ሚችሉበት ቦታ ሁሉ ሄዱ፤ ዳዊት ከቅዒላ መሸሹን በሰማ ጊዜ፣ ሳኦል ወደዚያ መሄዱን ተወ።

¹⁴ዳዊት በምድረ በዳ ባሉ ምሽጎችና በዚፍ ምድረ በዳ ኰረብታዎች ተቀመጠ፤ ሳኦልም በየዕለቱ ይከታተለው ነበር፤ ነገር ግን ስግዚስብሔር ዳዊትን አሳልፎ አልሰጠውም።

¹⁵ዳዊት በዚፍ ምድረ በዳ ሖሬሽ በተባለ ቦታ ሳለ፣ ሳኦል ሊገድለው መምጣቱን አየ። ¹⁶የሳኦል ልጅ ዮናታንም ዳዊት ወዳለበት ወደ ሖሬሽ ሄዶ፣ በእግዚአብሔር ስም አበረታታው፤ ¹⁷እርሱም፣ "አትፍራ፤ አባቴ ሳኦል እጁን በአንተ ላይ አያሳርፍም፤ በእስራኤል ላይ ትነግሣለህ፤ እኔም ካንተ ቀጥዬ ሁለተኛ ሰው እሆናለሁ፤ ይህንም አባቴ ሳኦል እንኳ ያውቀዋል" አለው። ¹⁸ሁለቱም *በእግዚአብሔር* ፊት ቃል ኪዳን አደረጉ። ከዚያም ዮናታን ወደ ቤቱ ሄደ፤ ዳዊት ግን እዚያው ሖሬሽ ተቀመጠ።

¹⁹የዚፍ ሰዎች ወደ ጊብዓ ወደ ሳኦል ወጥተው እንዲህ አሉ፤ "እነሆ፤ ዳዊት ከየሲሞን በስተደቡብ በኤኪላ ኰረብታ ላይ በሖሬሽ ምሽጎች ውስጥ በመካከላችን ተደብቆ የለምን? ²⁰አሁንም ንጉሥ ሆይ፤ አንተ ደስ ባለህ ጊዜ ና እንጂ፣ እርሱን ለንጉሡ አሳልፎ ለመስጠት እኛ አለን።"

²¹ሳኦል እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ለእኔ ስለ ተቈረቈራችሁ *እግዚአብሔር* ይባርካችሁ፤ ²²አሁንም ሂዱና አጣሩ ዘወትር የት እንደ ሆነና በዚያ ያየውን ሰው ለይታችሁ ዕወቁ፤ እጅግ ተንኰለኛ መሆኑን ሰምቻለሁና።

22፥23 1ሳሙ 20፥1
23፥1 ዘኍ 18፥27፤ ኢያ 15፥44፤ መሳ 6፥11
23፥2 ቍ 4፡12፤ 1ሳሙ 22፥10፤30፥8፤ 2ሳሙ 2፥1፤5፥19፤ መዝ 50፥15
23፥4 ቍ 2፤ ኢያ 8፥7፤ 1ሳሙ 9፥16
23፥6 1ሳሙ 2፥28፤ 22፥20
23፥7 ዘዳ 32፥30፤ መዝ 31፥21
23፥9 1ሳሙ 2፥18፤ 22፥20
23፥12 ቍ 20
23፥13 1ሳሙ 22፥2
23፥14 ኢያ 15፥24፤ መዝ 32፥7፤54፥3-4፤ 55፥7
23፥15 1ሳሙ 20፥1
23፥16 1ሳሙ 30፥6፤ መዝ 18፥2፤27፥14
23፥17 1ሳሙ 20፥31
23፥18 1ሳሙ 18፥3፤ 2ሳሙ 9፥1
23፥19 1ሳሙ 26፥1፡ 3፤ መዝ 54
23፥20 ቍ 12
23፥21 ሩት 2፥20፤ 1ሳሙ 22፥8፤ 2ሳሙ 2፥5

(23፥2 እና ማብ ይመ፤ 23፥4፡9፤ 30፥7-8፤ 2ሳሙ 2፥1፤ 5፥19፡23)። ከአዶንያስ ጋር ዐመፅ በመተባበሩ በንጉሥ ሰሎሞን ከአገልግሎቱ እስከ ተወገደበት ጊዜ ድረስ (1ነገ 26፥27) ሊቀ ካህናት ሆኖ አገልግሎአል።

23፥2 *እግዚአብሔርን ጠየቀ፤* ዳዊት ይህን ያደረገው በሊቀ ካህኑ በአብያታር አማካይነት በኡሪምና በቱሚም ነው (ቍ 6፡9 እና የ2፥28 ማብ ይመ)።

23፥9 *ኤፉዱን አምጣ፤* የቍ 2 ማብ ይመ።

23፥13 *ስድስት መቶ፤* የዳዊት ሰዎች ቍጥር በእጅጉ ጨምሮአል ማለት ነው (ከ22፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

23፥14 *በምድረ በዳ...ምሽጎችና* የማይደረስባቸው ቦታዎች ናቸው (የ22፥4 ማብ ይመ)። *በዚፍ ምድረ በዳ፤* ከሔብሮን በስተደቡብ ይገኛል። *ነገር ግን እግዚአብሔር ዳዊትን አሳልፎ አልሰጠውም፤* እዚህ ላይ የተገለጸው እግዚአብሔር ለዳዊት ያደረገው ጥበቃ፣ በገዛ ፈቃዱ ከሚራመደው ከሳኦል የምኞት አስተሳሰብ ጋር በቍ 7ላይ በከፍተኛ ደረጃ ተነጻጽሮአል።

23፥17 *በእስራኤል ላይ ትነግሣለህ፤* የ18፥4 ማብ ይመ ፤ 20፥13፡16፡31 ይመ። *እኔም ከአንተ ቀጥዬ ሁለተኛ ሰው እሆናለሁ፤* ዮናታን ለዳዊት ያለው ፍቅርና አክብሮት ያለ አንዳች ቅናት የበታች ሆኖ ለማገልገል ፈቃደኛ መሆኑን እንዲገልጽ አድርጎታል (18፥3 ማብ ይመ 19፥4 ይመ)። በዳዊትና በዮናታን መካከል ተጽፎ የሚገኘው የመጨረሻው ግንኙነታቸው ይህ ነው። *ይህንም አባቴ ሳኦል እንኳ ያውቀዋል፤* 18፥8 እና 20፥31 ማብ ይመ።

23፥18 *ኪዳን፤* የ18፥3፤ 20፥14-15 ማብ ይመ።

23፥19 *ምሽጎች፤* የማይደረስባቸው ስፍራዎች ናቸው (የ22፥4 ማብ ይመ)።

[23]የሚደበቅባቸውን ቦታዎች ሁሉ ካያችሁ በኋላ ግልጽ መረጃ ይዛችሁ ወደ እኔ ኑ፤ እኔም አብሬችሁ እሄዳለሁ፤ ብቻ በዚያ አገር ይገኝ እንጂ በይሁዳ ነገዶች ሁሉ መካከል ከገባበት ጒድጓድ ገብቼ አወጣዋለሁ።”

[24]ስለዚህ ሰዎቹ ለመሄድ ተነሥተው ከሳኦል በፊት ወደ ዚፍ ሄዱ፤ በዚህ ጊዜ ዳዊትና ሰዎቹ ከየሴሞን በስተ ደቡብ በዓረባ ውስጥ ባለው በማዖን ምድረ በዳ ነበሩ። [25]ሳኦልና ሰዎቹም ዳዊትን ሊፈልጉት ሄዱ፤ እርሱም ይህን በሰማ ጊዜ፣ ወደ ዐለቱ ወርዶ በማዖን ምድረ በዳ ተቀመጠ። ሳኦልም ይህን እንደሰማ፣ ዳዊትን በማሳደድ ወደ ማዖን ምድረ በዳ ዘልቆ ገባ።

[26]ሳኦል በተራራው በአንዱ በኩል ሆኖ ሲያሳድድ፣ ዳዊትና ሰዎቹ ደግሞ በተራራው በሌላ በኩል ከሳኦል ለማምለጥ ይጣደፉ ነበር። ሳኦልና ወታደሮቹ ዳዊትንና ሰዎቹን ከበው ለመያዝ ተቃርበው ሳሉ፣ [27]አንድ መልእክተኛ ወደ ሳኦል መጥቶ፣ “ፍልስጥኤማውያን አገሩን ወረውታልና ቶሎ ድረስ!” አለው። [28]ከዚያም ሳኦል ዳዊትን ማሳደዱን ትቶ፣ ከፍልስጥኤማውያን ጋር ሊዋጋ ሄደ። ከዚህ የተነሣም የዚያን ቦታ ስም “የመለያያ ዐለት” ብለው ጠሩት። [29]ዳዊትም ከዚያ ወደ ላይ ወጥቶ በዐይንጋዲ ምሽጎች ተቀመጠ።

ዳዊት ሳኦልን ከመግደል ታቀበ

24 ሳኦል ፍልስጥኤማውያንን ከማሳደድ ከተመለሰ በኋላ፣ “እነሆ፤ ዳዊት በዓይንጋዲ ምድረ በዳ አለ” ብለው ነገሩት። [2]ስለዚህ ሳኦል ከመላው እስራኤል የተመረጡ ሦስት ሺህ ሰዎችን ይዞ ዳዊትንና ሰዎቹን ለመፈለግ “የሜዳ ፍየሎች ዐለት” ወደ ተባለው ቦታ አቅራቢያ ሄደ።

[3]ሳኦልም በመንገድ ዳር ወዳለው ወደ አንድ የበጎች ማደሪያ በደረሰ ጊዜ፣ ዋሻ አግኝቶ ወገቡን ሊሞክር ወደዚያ ገባ። ዳዊትና ሰዎቹም ከዋሻው በውስጠኛው ቦታ ተቀምጠው ነበር። [4]የዳዊት ሰዎችም ዳዊትን፣ “እግዚአብሔር፣ ‘የወደድኸውን ታደርግበት ዘንድ ጠላትህን በእጅህ አሳልፌ እሰጥሃለሁ’ ብሎ ለአንተ የተናገረው ቀን ዛሬ ነው” አሉት። ዳዊትም በልቡ እየተሳበ ሄዶ የሳኦልን ልብስ ጫፍ ማንም ሳያውቅ ቈርጦ ወሰደ።

[5]ዳዊት የሳኦልን ልብስ ጫፍ በመቍረጡ ልቡ በሐዘን ተመታ። [6]ለሰዎቹም፣ “እግዚአብሔር በቀባው በጌታዬ ላይ እንዲህ ያለውን ነገር ከማድረግና እግዚአብሔር የቀባው ስለ ሆነም እጄን በእርሱ ላይ ከማንሣት እግዚአብሔር ይጠብቀኝ” አላቸው። [7]ዳዊት ሰዎቹን በዚህ ቃል ገሠጻቸው፤ በሳኦል ላይ አደጋ እንዲያደርሱበትም አልፈቀደላቸውም። ሳኦልም ከዋሻው ወጥቶ ሄደ።

[8]ከዚያም ዳዊት ከዋሻው ወጥቶ ሳኦልን፣ “ጌታዬ ንጉሥ ሆይ!” ብሎ ጠራው። ሳኦልም ወደ ኋላው ዞር ባለ ጊዜ፣ ዳዊት ወደ መሬት ጐንበስ ብሎ እጅ ሲነሣው ተመለከተ፤ [9]ዳዊትም ሳኦልን እንዲህ አለው፤ “ሰዎች፣ ‘እነሆ፤ ዳዊት ክፉ ነገር ሊያደርግብህ ይፈልጋል’ ሲሉ ለምን ትቀበላቸዋለህ? [10]በዛሬው ዕለት በዋሻው ውስጥ እግዚአብሔር አንተን እንዴት አድርጎ በእጄ ላይ እንደ ጣለህ እነሆ፤ በገዛ ዐይንህ አይተሃል፤ አንዳንዶች እንድገድልህ ገፋፍተውኝ ነበር፤ እኔ ግን፣ ‘እግዚአብሔር በቀባው በጌታዬ ላይ እጄን አላነሣም’ በማለት ራራሁልህ። [11]አባቴ ሆይ፤ የልብስህ ቍራጭ ይኸው በእጄ ላይ ተመልከተው! የልብስህን ጫፍ ቈረጥሁ እንጂ አንተን አልገደልሁህም። አሁንም ክፋት ወይም ዐመፅ አለመፈጸሜን ዕወቅልኝ፤ ተረዳልኝም፤ እኔ ክፉ አልሠራሁብህም፤ አንተ ግን ሕይወቴን ለማጥፋት እያሳደድኸኝ ነው። [12]እግዚአብሔር በአንተና በእኔ መካከል ይፍረድ። ክፉ ስላደረግህብኝ እግዚአብሔር ይበቀልህ እንጂ፣ እጄስ በአንተ ላይ አትሆንም፤ [13]በጥንት አባባል፣ ‘ከክፉ አድራጊዎች ክፉ ድርጊት ይወጣል’ እንደ ተባለ፤ አሁንም እጄ በአንተ ላይ አትሆንም።

[14]“የእስራኤል ንጉሥ የወጣው በማን ላይ ነው? አንተስ የምታሳድደው ማንን ነው? የሞተ ውሻን? ወይስ ቍንጫ? [15]አሁንም እግዚአብሔር ዳኛ ሆኖ በመካከላችን ይፍረድ፤ ጉዳዬን ተመልክቶ እርሱው ይሟገትልኝ፤ እኔንም ከእጅህ ነጻ በማውጣት እውነተኛ መሆኔን ይግለጠው።”

[16]ዳዊት ይህን ተናግሮ ሲያበቃ ሳኦል፣ “ልጄ ዳዊት ሆይ፤ ይህ የአንተ ድምፅ ነውን?” ሲል ጠየቀው፤ ጮኸም አለቀሰ። [17]እንዲህም አለ፤ “ክፉ ሳደርግብህ፣ በጎ መልሰህልኛልና፣ አንተ ከእኔ ይልቅ ጻድቅ

23፥23 ዘፍ31፥36
23፥24 ኢያ15፥55፤ 1ሳሙ26፥1
23፥26 መዝ17፥9
23፥29 ኢያ15፥62፤ 1ሳሙ24፥22፤ 2ዜና 20፥2፤ ማሕ1፥14፤
24፥1 ኢያ15፥62
24፥2 1ሳሙ26፥2
24፥3 መሳ3፥24፤ መዝ57፥142
24፥4 ቍ10:11፤ 1ሳሙ25፥28-30፤ 2ሳሙ4፥8
24፥5 1ሳሙ24፥10፤ 26፥9
24፥6 ዘፍ26፥11፤ 1ሳሙ12፥3
24፥8 1ሳሙ20፥41
24፥9 1ሳሙ26፥9፤ 2ሳሙ24፥10
24፥10 ቍ4
24፥11 ቍ4፤ ዘፍ 31፥36፤ 1ሳሙ20፥1፤ 25፥28፤26፥20፤ መዝ7፥3፤35፥7
24፥12 ዘፍ16፥5፤ ዘኍ31፥3፤ 1ሳሙ 25፥38፤ ኢዮ9፥15
24፥13 ማቴ 7፥20
24፥14 1ሳሙ17፥43፤ 26፥20
24፥15 ቍ12፤ ዘፍ16፥5፤ መዝ26፥1፤ 35፥1:23፤24፤43፥1፤ 50፥4፤54፥1፤119፥13፤ 4:154፤135፥14፤ ኢሳ49፥25
24፥16 1ሳሙ26፥17
24፥17 ዘፍ38፥26፤ ዘጸ9፥27፤ ማቴ 5፥44

24፥4 *እግዚአብሔር...ብሎ ላንተ የተናገረው ቀን፤* የዳዊት ሰዎች የተናገሩትን ነገር እግዚአብሔር መቼና የት እንደ ገለጠላቸው የተጻፈ ነገር የለም። ምናልባት ሳኦልን ለመተካት ለዳዊት መቀባት የሰጡት የራሳቸው ትርጒም ሊሆን ይችላል ወይም ከሳኦል የበቀል ርምጃ ዳዊት ንጉሥ እንደሚሆን ለዳዊት የተሰጠውን ዋስትና የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (16፥13-14፤ 20፥14-15፤ 23፥17)። ዛሬ እግዚአብሔር ይናገራል፤ የሚለው ተለዋዋጭ ሐረግ ዳዊት ቸል ሊለው የማይገባውን የእርሱ ሰዎች የእግዚአብሔር መገለጥ እንደ ሆነ የተረዱትን የራሱን የአጋጣሚውን ምቹነት እንጂ እግዚአብሔር በቃል የተናገረውን የሚመለከት አይደለም።

24፥6 *እግዚአብሔር የቀባው ስለ ሆነም፤* ሳኦል በእግዚአብሔር የተቀባ ስለ ሆነና መንግሥቱም መለኮታዊ ፈቃድ ስለ ነበረው (የ9፥16 ማብ ይመ)፣ ዳዊት ንግሥናውን ከሳኦል በትግል ሊነጥቀው አልፈለገም፤ ነገር ግን ሥልጣኑን የሰጠው እግዚአብሔር ከሳኦል ወስዶ እስኪያስረክበው ድረስ ጠበቀ (ቍ12:15፤ 26፥10 ይመ)።

24፥11 *አባቴ ሆይ፤* ዳዊት እንደዚህ ያለው ሳኦል ዐማቱ ስለ ነበረ (18፥27 ይመ) ወይም ለአክብሮትና ለትሕትና ሊሆን ይችላል።

24፥16 *ጮኸም አለቀሰ፤* ሳኦል በዳዊት ላይ በፈጸመው ድርጊት ለጊዜው በደለኛ መሆኑ ተሰምቶታል (26፥21 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ዳዊትን ለመግደል ፈጥኖ ወደ ቀድሞ ውሳኔው ተመለሰ (26፥2)።

ነህ:: [18]ያደረግህልኝን በጎ ነገር ይኸው ነግረኸኛል፤ እግዚአብሔር እኔን በእጅህ ጥሎኝ ነበር፤ አንተ ግን አልገደልኸኝም:: [19]ለመሆኑ ጠላቱን አግኝቶ ጉዳት ሳያደርስበት የሚለቀው ማን ነው? ዛሬ ስላደረግህልኝ ቸርነት እግዚአብሔር ይመልስልህ:: [20]እነሆ፤ አንተ በእርግጥ እንደምትነግሥና የእስራኤል መንግሥት በእጅህ እንደምትጸና ዐውቃለሁ:: [21]ዘሮቼን እንዳታጠፋ ስሜንም ከአባቴ ቤት እንዳትደመስስ አሁን *በእግዚአብሔር* ማልልኝ::"

[22]ዳዊትም ለሳኦል ማለለት፤ ከዚያም ሳኦል ወደ ቤቱ ተመለሰ:: ዳዊትና ሰዎቹ ግን ወደ ዐምባው ወጡ::

ዳዊት፣ ናባልና አቢግያ

25 ሳሙኤልም ሞተ፤ እስራኤል ሁሉ ተሰብስበው አለቀሱለት፤ አርማቴም ባለው ቤቱም ቀበሩት::

ከዚያም ዳዊት ተነሥቶ ወደ ማዖን ምድረ በዳ ወረደ:: [2]በማዖን ምድር በቀርሜሎስ ንብረት ያለው አንድ ባለጸጋ ሰው ነበረ፤ እርሱም አንድ ሺህ ፍየሎችና በቀርሜሎስ የሚሸልታቸው ሦስት ሺህ በጎች ነበሩት:: [3]የሰውየው ስም ናባል፣ የሚስቱም ስም አቢግያ ነበረ:: እርሷም አስተዋይና ውብ ነበረች፤ ባሏ ግን ባለጌና ምግባረ ብልሹ ሰው ነበረ፤ እርሱም ከካሌብ ወገን ነበር::

[4]ዳዊት በምድረ በዳ ሳለ ናባል በጎቹን እንደሚሸልት ሰማ:: [5]እርሱም ዐሥር ወጣቶችን እንዲህ ሲል ላካቸው፤ "ወደ ቀርሜሎስ ወደ ናባል ውጡ፤ በስሜም ሰላምታ አቅርቡለት:: [6]እንዲህም በሉት፤ 'ዕድሜህ ይርዘም! ሰላም ለአንተ ይሁን፤ ሰላም ለቤተሰብህና የአንተ ለሆነው ሁሉ ይሁን::

[7]"በዚህ ጊዜ በጎች እንደምትሸልት ሰምቻለሁ፤ እረኞችህ ከእኛ ጋር በነበሩበት ጊዜ፣ ያደረስንባቸው ጉዳት የለም፤ ቀርሜሎስ በነበሩበት ጊዜ ሁሉ፣ የጠፉባቸው አንዳች ነገር አልነበረም:: [8]የገዛ አገልጋዮችህን ጠይቅ፤ እነርሱም ይነግሩሃል:: ስለዚህ አመጣጣችን በጥሩ ቀን በመሆኑ፣ እነዚህ ወጣቶቼ በፊትህ ሞገስ ያግኙ:: እባክህን ለአገልጋዮችህና ለልጅህ ለዳዊት የምትችለውን ያህል ስጥ::" '

[9]የዳዊት ሰዎች ከዚያ እንደ ደረሱም፣ በዳዊት ስም ይህንኑ መልእክት ለናባል ከተናገሩ በኋላ ምላሹን ይጠባበቁ ጀመር::

[10]ናባልም ለዳዊት አገልጋዮች እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ለመሆኑ ይህ ዳዊት ማነው? የእሴይስ ልጅ ማን ነው? በአሁኑ ጊዜ ከጌቶቻቸው የሚኰበልሉ አገልጋዮች ብዙ ናቸው:: [11]ታዲያ እንጀራዬንና ውሃዬን እንዲሁም በጎቼን ለሚሸልቱልኝ ሰዎች ያረድሁትን ፍሪዳ ከየት እንደመጡ ለማይታወቁ ሰዎች የምሰጠውስ ለምንድን ነው?"

[12]የዳዊት ሰዎችም ወደ መጡበት ተመለሱ፤ እዚያም እንደ ደረሱ የተባሉትን ሁሉ ነገሩት:: [13]ዳዊትም ሰዎቹን፣ "በሉ ሁላችሁም ሰይፋችሁን ታጠቁ" አላቸው:: ስለዚህ ሁሉም ሰይፋቸውን ታጠቁ፤ ዳዊትም የራሱን ታጠቀ:: አራት መቶ ያህል ሰዎች ከዳዊት ጋር ሲወጡ መቶ ያህሉ ግን ጓዝ ለመጠበቅ ቀሩ::

[14]ከአገልጋዮቹ አንዱ ለናባል ሚስት ለአቢግያ እንዲህ አላት፤ "እነሆ፤ ዳዊት ሰላም

24፥18 1ሳሙ 26፥23
24፥19 ሩት 2፥12፤ 2ዜና 15፥7
24፥20 1ሳሙ 13፥14፤ 20፥31
24፥21 ዘፍ 21፥23፤ 47፥31፤ 1ሳሙ 18፥3፤ 20፥14-15፤ 2ሳሙ 21፥1-9
24፥22 1ሳሙ 23፥29
25፥1 ዘሌ 10፥6፤ ዘዳ 34፥8፤ 1ሳሙ 7፥17፤ 28፥3
25፥2 ዘፍ 31፥19፤ ኢሱ 15፥55፤ 2ሳሙ 19፥32
25፥3 15፥13፤ ምሳ 31፥10
25፥6 1ዜና 12፥18፤ መዝ 122፥7፤ ማቴ 10፥12
25፥7 ቍ 15
25፥8 ነህ 8፥10
25፥10 መሳ 9፥28
25፥11 መሳ 8፥6
25፥13 ዘኍ 31፥27፤ 1ሳሙ 21፥10፤ 22፥2
25፥14 1ሳሙ 13፥10

24፥21 ***ዘሮቼን እንዳታጠፋ፤*** የ20፥14-15 ማብ ይመ::

24፥22 ***ዐምባው፤*** ሊደረስበት የማይቻል ቦታ ነው (የ22፥4 ማብ ይመ):: ዳዊት ካለፈው ተመክሮ በመነሣት የሳኦልን የንስሓ ቃል ሊያምን ስላልቻለ፣ ከሰዎቹ ጋር ወደ መደበቂያው ቦታ ሄደ::

25፥1 ***እስራኤል ሁሉ...አለቀሱለት፤*** ሳሙኤል በእግዚአብሔር የሚመራ ንጉሣዊ አስተዳደር እንደ ገና በእስራኤል እንዲጀመርና ብሔራዊ አንድነት እንዲጠበቅ ታላቅ አስተዋጽዖ ያደረገ ሰው ስለ ነበር (ም8.12)፣ ሞቱ የእስራኤልን ሕዝብ እጅግ አሳዝኖ አል:: አመራሩን ማጣት ያስከተለው ጥልቅ ሐዘን በእስራኤል የጥንት ታሪክ ስማቸው በዋነኝነት ከሚጠቀሰው ከነያዕቆብ (ዘፍ 50፥20)፣ ከነአሮን (ዘኍ 20፥29፤ እንዲሁም ከነሙሴ ጋር (ዘዳ 34፥8) አስቈጥሮታል:: ***አርማቴም፤*** 7፥17 እና የ1፥1 ማብ ይመ::

25፥2-44፤ ***ናባል*** (ቍ 25) በቀርሜሎስ አጠገብ ይኖር ነበር፤ ይህ ስፍራ ሳኦል ለራሱ ክብር ሐውልት ያቆመበት (15፥12) እንዲሁም በእግዚአብሔር እንዲናቅ ያደረገውን ድርጊት የፈጸመበት ስፍራ ነው (15፥26):: የናባል ታሪክ ጸሓፊው ለመግለጽ የፈለገውን ዐላማ በተለያየ መንገድ ለማሳየት ዕገዛ አድርጎአል፤ ይኸውም (1) ምንም እንኳ ዳዊት መንጎቹን ቢጠብቅለትም የናባል አጠቃላይ ባሕርይ ይኸውም ለዳዊት የነበረው ንቀትና በእግዚአብሔር እጅ በድንገት መሞቱ እነዚህ ሁሉ ዳዊት መንጎቹን የጠበቀለትን ሳኦልን የሚያጎዳኙት ናቸው:: ይህም ጸሓፊው ሳኦልን በተዘዋዋሪ መንገድ እንደ ጅል አድርጐ እንዲያቀርበውና (13፥13፤ 26፥21) መጨረሻውም ምን እንደሚመስል አስቀድሞ ለማሳየት ምቹ ሁኔታን ፈጥሮለታል፤ (2) ናባል ስላበሳጨው ሊበቀለው መነሣቱ የተፈጥሮ ባሕርዩን ዝንባሌ ያሳያል፤ እግዚአብሔር በቀባው ንጉሥ ላይ እጁን ላለማንሣት መወሰኑንም እጅግ አድርጎ ያጐላል፤ (3) ብልኅነትን የተሞላው፣ የአቢግያ ድርጊት፣ ዳዊት በግል ቂም ተነሣሥቶ የመሪነት ሥልጣኑን በመጠቀም የሰው ሕይወት እንዳያጠፋ አድርጎታል:: ይህም ዳዊት ከሳኦል የተለየ መሪ መሆኑን ያሳያል፤ በዚህ መንገድ ለባሪያዎቹ የሚበቀል እግዚአብሔር፣ የዳዊትን ሰይፍ ከደም ጠብቆታል፤ ይህም ለዳዊት የማይረሳ ትምህርት ሰጥቶታል:: (4) አቢግያ ወደ ፊት የሚነግሠው ዳዊት መሆኑን መገንዘቧ እግዚአብሔር ለዳዊት የጸና መንግሥት ሊመሠርትለት ቃል መግባቱን ያመለክታል (ቍ 28፤ ከ2ሳሙ 7፥11-16 ጋር ያነጻጽሩ):: (5) ሳኦል ዳዊትን ለመጒዳት ለሚያደርገው እንቅስቃሴ ሁሉ እግዚአብሔር እንዴት ምላሽ ይሰጥ እንደ ነበር ለማሳየት ሳኦል የዳዊትን ሚስት ልጁን ሜልኮልን ለሌላ ሰው ሲሰጥበት፣ እግዚአብሔር ደግሞ አቢግያን የመሰለች ብልኅና ጠቃሚ ሚስት ለዳዊት ሰጠው::

25፥3 ***ከካሌብ ወገን፤*** የካሌብ ዘር (ዘኍ 14፥24) እስራኤላውያን ከነዓንን ድል አድርገው ከወረሱ በኋላ በኬብሮን ርስት የተሰጠው ወገን ነው (ኢሱ 14፥13):: የካሌብ ስም ትርጒም "ውሻ" ማለት እስከ ሆነ ድረስ ናባል "ጅል" እና "ውሻ" መሆኑ በዘዴ ተገልጦአል ፤ በዳዊት ላይ ለሰነዘረውም ስድብ እግዚአብሔር ሲፈርድበት እርሱም ወዲያውኑ "የሞተ ውሻ" ይሆናል (2ሳሙ 9፥8 ማብ ይመ):: ሳኦል በዳዊት ላይ የፈጸመውን በደል እግዚአብሔር በሚበቀልበት ጊዜ (24፥12:15)፣ ንጉሡ ከእንግዲህ ወዲያ የሞተ ውሻ እንደማይከታተል (24፥14) እና ይልቁንም እርሱ ራሱ ተናካሽ ውሻ እንደሚሆን እዚህ ላይ የተሰጠው ፍንጭ ጠንካራ ነው:: ስለዚህ ሳኦል፣ እንደ ሞተ ውሻ መቈጠሩና ናባልም ከካሌብ ወገን መሆኑ የስሙ ትርጓሜና የዳዊት አባባል አንድን እውነታ እንዲያሳይ አድርገዋል::

25፥4 ***በጎቹን እንደሚሸልት፤*** ከግብዣ ጋር የተያያዘ ነው (ቍ 8፤ 2ሳሙ 13፥23-24 ይመ)::

25፥8 ***የምትችለውን ያህል ስጥ፤*** የናባልን እረኞችና በጎች ከዘራፊዎች ስለ ጠበቀ (ቍ 15-16:21)፣ ዳዊትና ሰዎቹ የጠየቁት ክፍያ ተገቢ ነው::

ታውን እንዲያቀርቡለት ከምድረ በዳ ወደ ጌታችን መልእክተኞች ልኮ ነበር፤ እርሱ ግን የስድብ ናዳ አወረደባቸው:: [15]እነዚህ ሰዎች ግን እጅግ መልካም ነበሩ፤ ጕዳትም አላደረሱብንም፤ በዱር አብረናቸው በነበር ንበት ጊዜም ሁሉ፣ ምንም ነገር አልጠፋ ብንም:: [16]በጎቻችንን እየጠበቅን አብረናቸው ባሳለፍነው ጊዜ ሁሉ፣ ቀንም ሆነ ሌሊት በዙሪያችን ዐጥር ሆነውን ነበር:: [17]አሁንም በጌታችንና በመላው ቤተ ሰቡ ላይ መከራ እያንዣበበ ስለሆነ፣ አስቢበትና የምታደርጊ ውን አድርጊ፤ እርሱ እንደ ሆነ እንዲህ ያለ ባለጌ ሰው ስለሆነ፣ ደፍሮ የሚነግረው አን ድም ሰው የለም::

[18]አቢግያም ጊዜ አላጠፋችም፤ ሁለት መቶ እንጀራ፣ ሁለት አቍማዳ የወይን ጠጅ፣ አምስት የተሰናዱ በጎች፣ አምስት መስፈ ሪያ የተጠበሰ[ጠ] እሸት፣ መቶ የወይን ዘለላና ዘቢብ፣ ሁለት መቶ ጥፍጥፍ የበለስ ፍሬ ወስዳ በአህዮች ላይ ጫነች:: [19]ከዚያም አገ ልጋዮቿን፣ "ቀድማችሁኝ ሂዱ፤ እኔም እከ ተላችኋለሁ" አለቻቸው፤ ለባሏ ለናባል ግን አልነገረችውም::

[20]እርሷም በአህያዋ ላይ ተቀምጣ ወደ ሸለቆው በምትወርድበት ጊዜ ዳዊትና ሰዎቹ ወደ እርሷ ወረዱ፤ እርሷም አገኘቻቸው:: [21]ዳዊትም እንዲህ ብሎ ነበር፤ "ምንም ነገር እንዳይጠፋበት የዚህን ሰው ሀብት በምድረ በዳ ያን ያህል መጠበቄ ለካ በከንቱ ኖሮ አል፤ ደግ በሠራሁ ይኸው ክፉ መለሰልኝ:: [22]ነገ ጠዋት የእርሱ ከሆነው ሁሉ አንድ ወንድ እንኳ በሕይወት ባስቀር እግዚአብሔር በዳዊት ላይ[ጨ] እንዲህ ያለውን ነገር ያድር ግበት፣ ከዚህም የከፋ ይጨምርበት!"

[23]አቢግያም ዳዊትን ባየች ጊዜ ወዲያው ከአህያዋ ወርዳ፣ በዳዊትም ፊት በግምባርዋ ተደፍታ እጅ ነሣች:: [24]በእግሩም ላይ ወድቃ እንዲህ አለች፤ "ጌታዬ ሆይ፤ በደሉ በእኔ ላይ ብቻ ይሁን፤ እባክህ አገልጋይህ ታናግርህ፤ የምትልህንም ስማ:: [25]ጌታዬ፣ ያን ባለጌ ሰው ናባልን ከቁም ነገር አይቍጠረው፤ ስሙ ራሱ ጅል ማለት ስለሆነ፣ ሰውየውም ልክ እንደ ስሙ ነው፤ ጅልነትም አብሮት የኖረ ነው:: እኔ አገልጋይህ ግን ጌታዬ የላካቸውን ጕልማሶች አላየኋቸውም::

[26]"ጌታዬ ሆይ፤ ሕያው *እግዚአብሔርን*! በሕያው ነፍስህም እምላለሁ፤ ደም ከማፍሰ ስና በገዛ እጅህ ከመበቀል የጠበቀህ *እግዚ አብሔር* ነው፤ አሁንም ጠላቶችህና ጌታዬን ሊጐዱ የሚፈልጉ ሁሉ እንደ ናባል ይሁኑ፤ [27]አገልጋይህም ለጌታዬ ያመጣችው ይህ ስጦታ አንተን ለሚከተሉ ጕልማሶች ይሰጥ:: [28]ጌታዬ *የእግዚአብሔርን* ጦርነት ስለሚዋጋ *እግዚ አብሔርም* ለጌታዬ ሥርወ መንግሥቱን በእርግጥ ለዘላለም የሚያጸናለት በመሆኑ፣ እባክህ የእኔን የአገልጋይህን በደል ይቅር በል፤ በሕይወት ዘመንህም ሁሉ ክፉት አይገኝብህ:: [29]ማንም ሰው ሕይወትህን ለማ ጥፋት ቢያሳድድህ እንኳ፣ የጌታዬ ሕይ ወት በሕያዋን አንድነት እስራት ውስጥ በአምላክህ *በእግዚአብሔር* ዘንድ በሰላም ትጠ በቃለች፤ የጠላቶችህን ሕይወት ግን፣ እንደ ወንጭፍ ድንጋይ ይወነጭፋል:: [30]*እግዚአ ብሔር* ለጌታዬ በሰጠው ተስፋ መሠረት በጎ ውን ነገር ሁሉ ባደረገለትና በእስራኤልም ላይ ባነገሠው ጊዜ፣ [31]ጌታዬ የምታዝንበት ምክንያት ወይም የኅሊና ጸጸት አይኖርህም፤ በከንቱ ያፈሰስኸውም ደም ሆነ በገዛ እጅህ የተበቀልኸው የለምና:: *እግዚአብሔር* በጎ ነገር ባደረገልህ ጊዜ እኔን አገልጋይህን አስበኝ::"

[32]ዳዊትም አቢግያን እንዲህ አላት፤ "ዛሬ እንድታገኚኝ ወደ እኔ የላከሽ፣ የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* የተመሰገነ ይሁን:: [33]ደም እንዳላፈስና በገዛ እጄ እንዳልበቀል ዛሬ ስለ ጠበቅሽኝ ስለ በጎ ሐሳብሽ አንቺም የተባረክሽ ሁኚ:: [34]ጕዳት እንዳላደርስብሽ የጠበቀኝ የእስራኤል አምላክ ሕያው *እግዚ አብሔርን*! እንዲህ በቶሎ መጥተሽ ባታገ ኚኝ ኖሮ፣ እስኪነጋ ድረስ ለናባል አንድ ወንድ እንኳ ባልተረፈ ነበር::"

[35]ከዚያም ዳዊት ያመጣችለትን ከእጇ ተቀበለ፣ "በሰላም ወደ ቤትሽ ሂጂ፤ እነሆ፤ ቃልሽን ሰምቻለሁ፤ የጠየቅሽኝንም ተቀብ ያለሁ" አላት::

25፥15 ቍ 7:21
25፥16 ዘፀ14፥22፤ ኢዮ1፥10፤ መዝ139፥5
25፥17 ዘዳ13፥13፤ 1ሳሙ20፥7
25፥18 ዘፍ42፥26፤ ዘሌ23፥14፤ 1ሳሙ 17፥17፤ 2ሳሙ16፥1፤ 1ዜና12፥40፤ ኢሳ 30፥6
25፥19 ቍ36፤ ዘፍ32፥20
25፥21 ቍ15፤ 1ሳሙ19፥4፤ መዝ109፥5
25፥22 ሩት1፥17፤ 1ነገ14፥10፡21፥21፤ 2ነገ9፥8
25፥23 ዘፍ19፥1፤ 1ሳሙ20፥41
25፥24 2ሳሙ14፥9
25፥25 ምሳ12፥16፤ 14፥16፥17፥12፡20፥3፤ ኢሳ32፥5:34፤ 2ሳሙ 18፥32፤ ዕብ10፥30
25፥27 ዘፍ33፥11
25፥28 ቍ24፤ 1ሳሙ18፥17፡24፥11፤ 2ሳሙ7፥11:ዕ26፤ 14፥9
25፥29 1ሳሙ17፥50፤ 20፥1፤2ሳሙ4፥8፤ ኤር10፥18፤22፥26
25፥30 1ሳሙ12፥12፤ 13፥14
25፥31 ዘፍ40፥14፤ 2ሳሙ3፥10
25፥32 ዘፍ24፥27
25፥33 ቍ26
25፥34 ቍ26
25፥35 ዘፍ19፥21

[ጠ]18 37 ሊትር ያህል ነው::
[ጨ]22 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ከዚህ ጋር ይስማ ማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን *በዳዊት ጠላቶች ላይ* ይላል::

25፥17 *ባለጌ ሰው፤* የዘዳ 13፥13 ማብ ይመ:: *ደፍሮ የሚ ነግረው አንድም ሰው የለም፤* በዚህ መልኩ ናባል ከሳኦል ጋር ይመሳሰላል (ለምሳሌ ከ20፥29-33 ጋር ያነጻጽሩ)::

25፥19 *ለባሏ ለናባል ግን አልነገረችውም፤* ሜልኮል ለአባቷ ለሳኦል ከመለሰችለት መልስ ጋር ያነጻጽሩ (19፥11-14)::

25፥22 *እግዚአብሔር በዳዊት ላይ እንዲህ ያለውን ነገር ያድርግበት፤ ከዚህም የከፋ ይጨምርበት፤* የ3፥17 ማብ ይመ:: ዳዊት በናባል ቤት ያለውን ወንድ ሁሉ ቢገድልና የናባልን ቤተ ሰብ ቢያጠፋ፣ የእግዚአብሔርን ርግማን በራሱ ላይ ያመጣል::

25፥25 *ባለጌ ሰው፤* የዘዳ 13፥13 ማብ ይመ:: *ሰውየውም ልክ እንደ ስሙ ነው፤* በጥንት ጊዜ የሰው ስም ተፈጥሮንና ባሕ ርይን ያንጸባርቃል ተብሎ ይታመን ነበር:: *ስሙ ራሱ "ጅል" ማለት ስለ ሆነ፤* በዕብራይስጥ "ናባል" ማለት ጅል ማለት ነው::

25፥26 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የ14፥39 ማብ ይመ::

25፥28 *እግዚአብሔርም ለጌታዬ ሥርወ መንግሥቱን በእ ርግጥ ለዘላለም የሚያጸናለት በመሆኑ፤* ዳዊት በሳኦል ፈንታ እንደሚነግሥ በሕዝቡ ዘንድ የታወቀ ቢሆንም፣ አቢግያ የነበራት ግንዛቤ በባልዋ ላይ ከታየው ጋር እጅግ የሚጻረር ነው (ቍ 10):: *የእግዚአብሔርን ጦርነት ስለሚዋጋ፤* አቢግያ ዳዊት በፍልስጥኤ ማውያን ላይ በተደጋጋሚ ያገኘውን ድል ታውቃለች፤ ከዚህም በላይ የሚዋጋው ስለ ራሱ ክብር ሳይሆን፣ እግዚአብሔርን ለማስ ከበር እንደ ሆነ ተረድታለች (17፥26:45-47፤18፥16-17):: *ክፉት አይገኝብህ፤* አቢግያ ይህን የተናገረችው ዳዊት በኋላ በሚኖረው ሥልጣን ክብሩንና ስሙን የሚያጐድፍ አንዳች ነገር እንዳይፈጽም በማሰብ ነው (ቍ 30-31:39 ይመ)::

25፥29 *በሕያዋን አንድነት እሥራት ውስጥ ... ትጠበ ቃለች፤* ውድ የሆነ ዕቃ በጥንቃቄ በተጠበቀ ስፍራ እንደ ሚያዝ፣ አቢግያ እግዚአብሔር ዳዊትን በአደጋ ውስጥ እንደሚጠ ብቀው ታስገነዝበዋለች::

25፥30 *ባነገሠው ጊዜ፤* የ9፥16 ማብ ይመ::

25፥31 *በከንቱ ያፈሰስኸውም ደም፤* የቍ 28 ማብ ይመ::

25፥32 *ወደ እኔ የላከሽ፤* ዳዊት ከአቢግያ ጋር የሚያደር ገውን ንግግር እንደ እግዚአብሔር ትድግና ቈጥሮታል (ቍ39)::

36አቢግያም ወደ ናባል በተመለሰች ጊዜ፣ እነሆ፤ በቤቱ እንደ ንጉሥ ግብዣ ትልቅ ግብዣ አድርጎ አገኘችው፤ ክፉኛም ሰክሮ ልቡ በደስታ ተሞልቶ ነበር:: ስለዚህ እስኪ ነጋ ድረስ ምንም አልነገረችውም:: 37ነግቶ የወይን ጠጁ ስካር ካለፈለት በኋላ የሆነውን ሁሉ ስትነግረው ልቡ ቀጥ አለ፤ ሰውነቱም እንደ ድንጋይ በድን ሆነ። 38ዐሥር ቀን ያህል ካለፈ በኋላ፣ እግዚአብሔር ናባልን ቀሠፈው፤ እርሱም ሞተ::

39ዳዊትም ናባል መሞቱን በሰማ ጊዜ፣ "የናባልን ስድብ የተበቀለልኝና እኔን አገልጋዩን ክፉ ከማድረግ የጠበቀኝ እግዚአብሔር ይመስገን፤ ናባል የሠራውንም ክፉ ነገር በራሱ ላይ መለሰበት" አለ::

ዳዊትም አቢግያ ሚስት ትሆነው ዘንድ በመጠየቅ መልእክት ላከባት:: 40አገልጋዮቹም ወደ ቀርሜሎስ ሄደው አቢግያን፣ "ሚስት ትሆኚው ዘንድ እንድንወስድሽ ዳዊት ወደ አንቺ ልኮናል" አሏት::

41እርሷም ተነሥታ በግምባሯ በመደፋት እጅ ከነሣች በኋላ፣ "እነሆ፤ እኔ ገረድህ አንተን ለማገልገል፣ የጌታዬንም አገልጋዮች እግር ለማጠብ ዝግጁ ነኝ" አለች:: 42አቢግያም ወዲያውኑ በአህያ ላይ ተቀምጣ አምስት አገልጋዮቿን በማስከተል፣ ከዳዊት መልእክተኞች ጋር ሄደች፤ ለዳዊትም ሚስት ሆነችው:: 43እንዲሁም ዳዊት ኢይዝራኤላዊቷን አኪናሆምን አገባ፣ ሁለቱም ሚስቶቹ ሆኑ:: 44ሳኦል ግን የዳዊት ሚስት የነበረችውን ልጁን ሜልኮልን፣ ለጋሊም ተወላጅ ለሌሳ ልጅ ለፈልጢ ሰጥቶ ነበር::

ዳዊት ለሁለተኛ ጊዜ ሳኦልን ከመግደል ታቀበ

26 የዚፍ ሰዎች ሳኦል ወዳለበት ወደ ጊብዓ መጥተው፣ "እነሆ፤ ዳዊት በየሴሞን ትይዩ በሚገኘው በኤኬላ ኰረብታ ተደብቆአል" ብለው ነገሩት::

2ስለዚህ ሳኦል ተነሣ፤ ከእስራኤል የተመረጡትን ሦስት ሺህ ሰዎችን ይዞ፣ ዳዊትን ፍለጋ ወደ ዚፍ ምድረ በዳ ወረደ:: 3ሳኦልም በየሴሞን ትይዩ በሚገኘው በኤኬላ ኰረብታ ላይ በመንገድ ዳር ሰፈረ፤ ዳዊት ግን በምድረ በዳ ነበር:: ዳዊትም ሳኦል እዚያ ድረስ እንደ ተከተለው ባወቀ ጊዜ፣ 4ሰላዮች ልኮ በትክክል ሳኦል መምጣቱን አረጋገጠ::

5ዳዊትም ተነሥቶ ሳኦል ወደ ሰፈረበት ቦታ ሄደ፤ ሳኦልና የሰራዊቱ አለቃ፣ የኔር ልጅ አበኔር የተኙበትን ስፍራ አየ:: ሳኦል በሰፈሩ መካከል ተኝቶ ሳለ፣ ሰራዊቱ በዙሪያው ሰፍሮ ነበር::

6ዳዊትም ኬጢያዊውን አቢሜሌክንና የጽሩያን ልጅ የኢዮአብን ወንድም አቢሳን፣ "ወደ ሳኦል ሰፈር አብሮኝ የሚወርድ ማነው?" ሲል ጠየቃቸው::

አቢሳም፣ "እኔ አብሬህ እወርዳለሁ" አለ::

7ስለዚህ ዳዊትና አቢሳ በሌሊት ሰራዊቱ ወዳለበት ሄዱ:: እነሆ፤ ሳኦል በሰፈሩ ውስጥ ተኝቶ ጦሩም ራስጌው አጠገብ በመሬት ላይ ተተክሎ ነበር፤ አበኔርና ወታደሮቹም በዙሪያው ተኝተው ነበር::

8አቢሳም ዳዊትን፣ "ዛሬ እግዚአብሔር ጠላትህን በእጅህ ላይ ጥሎታል፤ አሁንም እኔ አንድ ጊዜ በጦር ወግቼ ከመሬት ጋር ላጣብቀው፤ መድገምም አያስፈልገኝም" አለው::

9ዳዊት ግን አቢሳን እንዲህ አለው፤ "አትግደለው! እግዚአብሔር በቀባው ላይ እጁን አንሥቶ ከበደል ነጻ የሚሆን ማን ነው? 10ሕያው እግዚአብሔርን ! እግዚአብሔር ራሱ ይቀሥፈዋል፤ ወይም ቀኑ ደርሶ ይሞታል፤ ወይም በጦርነት ይሞታል:: 11እግዚአብሔር በቀባው ላይ እጄን ከማንሣት እግዚአብሔር ይጠብቀኝ! ነገር ግን በራስጌው አጠገብ ያለውን ጦርና የውሃ መያዣውን ያዝና እንሂድ::"

12ስለዚህ ዳዊት በሳኦል ራስጌ አጠገብ የነበረውን ጦርና የውሃውን መያዣ ወሰደ፤ ከዚያም ሄዱ፤ ይህን ያየም ሆነ ያወቀ ወይም የነቃ ማንም አልነበረም:: ከእግዚአብሔር ዘንድ ከባድ እንቅልፍ ስለ ወደቀባቸው ሁሉም ተኝተው ነበርና::

13ከዚህ በኋላ ዳዊት ወደ ማዶ ተሻግሮ በኰረብታው ጫፍ ላይ ራቅ ብሎ ቆመ፤ በመካከላቸውም ሰፊ ርቀት ነበር:: 14ዳዊት ሰራዊቱንና የኔርን ልጅ አብኔርን፣ "አበኔር ሆይ፣ አትመልስልኝምን?" ሲል ተጣራ::

አበኔርም፣ "በንጉሡ ላይ የምትጮኸ አንተ

25፥36 ቍ19፤ ሩት 3፥7፤ምሳ20፥1፤ መክ 10፥17፤ ኢሳ5፥11፡ 22፤22፥13፤28፥7፤ 56፥12፤ሆሴ4፥11
25፥37 ዘፀ15፥16
25፥38 ዘዳ32፥35፤ 1ሳሙ24፥12፤26፥10፤ 2ሳሙ 6፥7፤12፥15
25፥42 2ሳሙ2፥2፤ 3፥3፤1ዜና3፥1
25፥43 1ሳሙ27፥3፤ 30፥5፤2ሳሙ2፥2፤ 3፥2፤1ዜና3፥1
25፥44 2ሳሙ3፥15፤ ኢሳ10፥30
26፥1 1ሳሙ23፥19፡ 24፤መዝ54
26፥2 1ሳሙ24፥2
26፥3 1ሳሙ23፥19
26፥5 1ሳሙ17፥55
26፥6 ዘፍ10፥15፤ 2ሳሙ2፥18፤10፥10፤ 16፥9፤18፥2፤19፥21፤ 23፥18፤1ዜና2፥16፤ 11፥20፤19፥11
26፥9 ቍ16፤ ዘፍ 26፥11፤ 1ሳሙ9፥16፤ 24፥5፤ሳሙ1፥14፤ 19፥21፤ሰቆ4፥20
26፥10 ዘፍ16፥5፤ ዘዳ31፥14፤ 1ሳሙ 25፥38፤31፥6፤ 2ሳሙ 1፥1፤ መዝ37፥13፤ ሮሜ12፥19
26፥12 መሳ 4፥21

25፥37 *እንደ ድንጋይ በድን ሆነ፤* ምናልባት በመቅሠፍት ተመቶ ሊሆን ይችላል:: የራሱ የሞራል ብልሹነት የማይሰማው ሰው ልክ እንደ ድንጋይ ስሜት የለሽ ነው::

25፥43 *አኪናሆምን፤* የዳዊት የመጀመሪያ ሚስት (27፥3፡ 30፥5፤ 2ሳሙ2፥2)፣ የበኵር ልጁ የአምኖን (2ሳሙ 3፥2 ይመ) እናት ናት:: *ኢይዝራኤላዊቷን፤* በቀርሜሎስ አጠገብ ያለ ስፍራ ሲሆን (ቍ2፤ ኢሱ15፥15)፣ በሰሜን ተመሳሳይ ስም ካለው፣ እስራኤላውያን ከፍልስጥኤማውያን ጋር ሲዋጉ ከሰፈሩበትና (29፥1፡11) በኋለኛውም ዘመን አክዓብ ከኖረበት ስፍራ (1ነገ18፥45-46) ጋር አንድ አይደለም::

25፥44 *የዳዊት ሚስት ... ሜልኮልን፤* 18፥27 ይመ::

26፥1 *የዚፍ ሰዎች፤* የ23፥14፡19 ማብ ይመ:: *ጊብዓ፤* ሳኦል የሚኖርበት አገር ነው (10፥26 ይመ)::

26፥2 *ሦስት ሺህ፤* የሳኦል መደበኛ ሰራዊት (24፥2 ይመ)::

26፥5 *የተኙበትን ስፍራ፤* ሰዎቹ ሁሉ ተኝተው ሳለ ዳዊት በሌሊት ወደ ሳኦል ሰፈር መጣ:: *አበኔር፤* የሳኦል ያጎቱ ልጅ ነው (14፥50 ይመ)::

26፥6 *ኬጢያዊውን አቢሜሌክንና፤* በሌላ ስፍራ አልተጠቀሰም:: ኬጢያውያን ጥንት በከነዓን ይኖሩ ነበር (የዘፍ10፥15 ማብ ይመ፤ ዘፍ15፥20፤ 23:3-20፤ ዘዳ7፥1፤ 20፥17 ይመ):: ዳዊትን ሲያገለግል የነበረ ሌላው ኬጢያዊ ኦርዮ ነበር (2ሳሙ11፥3፤ 23፥39 ይመ):: *የጽሩያን ልጅ የኢዮአብን ወንድም አቢሳን፤* ጽሩያ የዳዊት ታላቅ እኅት ስትሆን (1ዜና 2፥16)፣ አቢሳና ኢዮአብ እንዲሁም ወንድማቸው አሣሄል (2ሳሙ 2፥18) የዳዊት የእኅቱ ልጆች ከመሆናቸውም በላይ የታመኑ የሰራዊቱ አለቆች ነበሩ:: ኢዮአብ ለረዥም ጊዜ የዳዊት ሰራዊት ዋና አዛዥ ነው::

26፥9፤ የ24፥6 ማብ ይመ::

26፥10 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የ14፥39 ማብ ይመ::

26፥12 *ዳዊት ... ጦርና የውሃውን መያዣ ወሰደ፤* ዳዊት አሁንም ሳኦልን የመግደል ፍላጎት እንደሌለው ይታያል::

ማነህ?" በማለት መለሰ።

[15]ዳዊትም እንዲህ አለ፤ "አንተ ብርቱ ሰው ነህ? በእስራኤልስ ዘንድ አንተን የሚመስል ማን ነው? እነሆ፤ አንድ ሰው ንጉሡን ጌታህን ለመግደል መጥቶ ነበር፤ ታዲያ አንተ ንጉሥ ጌታህን ያልጠበቅኸው ስለ ምንድን ነው? [16]ያደረግኸው መልካም አይደለም፤ ሕያው እግዚአብሔርን! አንተና ሰዎችህ ሞት ይገባችኋል፤ እግዚአብሔር የቀባውን ጌታችሁን አልጠበቃችሁምና። እስቲ ተመልከት፤ በራስጌው የነበሩት የንጉሡ ጦርና የውሃ መያዣ የት አሉ?"

[17]ሳኦል የዳዊትን ድምፅ ለይቶ ስላወቀ፣ "ልጄ ዳዊት ሆይ፤ ይህ ድምፅህ ነውን?" አለው። ዳዊትም፣ "ንጉሥ ጌታዬ ሆይ፤ አዎን ድምፄ ነው" ሲል መለሰ፤ [18]በመቀጠልም፣ "ጌታዬ አገልጋዩን የሚያሳድደው ስለምን ድን ነው? ምን አደረግሁ? ምን በደልስ ፈጸምሁ? [19]አሁንም ንጉሥ ጌታዬ የባሪያውን ቃል ያድምጥ፤ እግዚአብሔር በእኔ ላይ አነሣሥቶህ እንደ ሆነ፣ ቍርባን ይቀበል፤ ነገር ግን ይህን ያደረጉት ሰዎች ከሆኑ፣ በእግዚአብሔር ፊት የተረገሙ ይሁኑ፤ 'ሂድ ሌሎችን አማልክት አምልክ' ብለው በእግዚአብሔር ርስት ድርሻ እንዳይኖረኝ ዛሬ አሳደውኛልና። [20]አንድ ሰው በተራራ ላይ ቆቅ እንደሚያድን የእስራኤልም ንጉሥ ቍንጫ ለመፈለግ ስለ ወጣ፣ ደሜ ከእግዚአብሔር ፊት ርቆ በምድር ላይ እንዲፈስ አታድርግ።"

[21]ሳኦልም፣ "በድያለሁ፤ ልጄ ዳዊት ሆይ፤ ተመለስ፤ ዛሬ ነፍሴ በፊትህ ስለ ከበረች፣ ከእንግዲህ ወዲያ አልጐዳህም፤ በእርግጥ የሞኝ ሥራ ሠርቻለሁ፤ እጅግ ሲበዛም ተሳስቻለሁ" አለ።

[22]ዳዊትም እንዲህ ሲል መለሰ፤ "የንጉሥ ጦር እነሆ፤ ከወጣቶችህ አንዱ መጥቶ ይውሰዳት። [23]እግዚአብሔር ለእያንዳንዱ ሰው እንደ ጽድቁና እንደ ታማኝነቱ ይከፈለው። እኔ ግን ዛሬ እግዚአብሔር አንተን በእጄ አሳልፎ ሰጥቶኝ ሳለ እግዚአብሔር በቀባው ላይ እጄን አላነሣሁም። [24]እነሆ፤ ዛሬ ሕይወትህ በፊቴ እንደ ከበረች ሁሉ፣ የእኔም ሕይወት በእግዚአብሔር ዘንድ የከበረች ትሁን፤ ከመከራም ሁሉ ያድነኝ።"

[25]ከዚያም ሳኦል ዳዊትን፣ "ልጄ ዳዊት ሆይ፤ የተባረክህ ሁን፤ ታላቅ ነገር ታደርጋለህ፤ በእርግጥም ይከናወንልሃል" አለው።

ስለዚህም ዳዊት ወደሚሄድበት ሄደ፤ ሳኦልም ወደ ቤቱ ተመለሰ።

ዳዊት በፍልስጥኤማውያን መካከል መኖሩ

27 ዳዊት ግን በልቡ፣ "ከእነዚህ ቀናት በአንዱ በሳኦል እጅ መገደሌ ስለ ማይቀር፣ የሚበጀኝ ወደ ፍልስጥኤማውያን ምድር መሸሽ ብቻ ነው፤ ከዚያ በኋላም ሳኦል በእስራኤል ሁሉ እኔን ማሳደዱን ይተዋል፤ እኔም ከእጁ አመልጣለሁ" ብሎ አሰበ።

[2]ስለዚህ ዳዊትና አብረውት ያሉት ስድስት መቶ ሰዎች ተነሥተው የጌት ንጉሥ ወደ ሆነው ወደ አሜህ ልጅ ወደ አንኩስ ሄዱ። [3]ዳዊትና ሰዎቹ በጌት በአንኩስ ዘንድ ተቀመጡ፤ እያንዳንዱ ሰው ከቤተሰቡ ጋር ነበረ፤ ዳዊትም ከሁለቱ ሚስቶቹ ጋር፣ ከኢይዝራኤላዊቷ ከአኪናሆምና የናባል ሚስት ከነበረችው ከቀርሜሎሳዊቷ አቢግያ ጋር ነበር። [4]ሳኦልም፣ ዳዊት ወደ ጌት እንደ ሸሸ በሰማ ጊዜ፣ እርሱን ማሳደዱን ተወ።

[5]ከዚያም ዳዊት አንኩስን፣ "በፊትህ ሞገስ አግኝቼ እንደሆነ፣ በአገሪቱ ካሉት ከተሞች በአንዲቱ እኖር ዘንድ ስፍራ ይሰጠኝ፤ ስለ ምን አገልጋይህ ካንተ ጋር በንጉሥ ከተማ ይቀመጣል?" አለው።

26፥17 1ሳሙ 24፥16
26፥18 ኢዮ13፥23፤ ኤር37፥18
26፥19 ዘዳ4፥28፤ 11፥28፤20፥16፤ 32፥9፤1ሳሙ 24፥9፤ 2ሳሙ 14፥16፤16፥11፤ 20፥9፤21፥3
26፥20 1ሳሙ 24፥11፣ 14፤ኤር4፥29፤ 16፥16፤አሞ 9፥3
26፥21 ዘፀ9፥27፤ መዝ72፥14
26፥23 ዘፍ16፥5፤ ሩት2፥12፤ 1ሳሙ 24፥18፤ 2ሳሙ 22፥21፣ 25፤መዝ7፥8፤ 18፥20፣24፤62፥12
26፥24 መዝ54፥7
26፥25 ሩት2፥12
27፥2 1ሳሙ 21፥10፤ 30፥9፤2ሳሙ 2፥3፤ 1ነገ2፥39
27፥3 1ሳሙ 25፥43

26፥19 *ቍርባን ይቀበል!* ዳዊት እግዚአብሔር ይቈጣኛል ብሎ የሚያሠጋበት ምክንያት የለም፤ ይሁን እንጂ ሳኦል እርሱን ለመግደል ሲያሳድደው ከእግዚአብሔር ተቀባይነትን አግኝቶ እንደ ሆነ ማረጋገጫ ፈለገ (ከ16፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። ስለዚህ በማንኛውም ሁኔታ ቢሆን እግዚአብሔር በእርሱና በሳኦል መካከል ገብቶ ፍርዱን እንዲሰጠው ጠየቀ። *በእግዚአብሔር ፊት የተረገሙ ይሁኑ!* በእርሱና በሳኦል መካከል ጣልቃ ገብተው እንዲጋደሉ የሚያደርጓቸው ሰዎች ካሉ ዳዊት ለእግዚአብሔር ፍርድ አሳልፎ ይሰጣቸዋል። *በእግዚአብሔር ርስት!* የ10፥1 ማብ ይመ። በእግዚአብሔር ምድር በሰላም እንዳይኖርና ከሕዝቡም ጋር ግንኙነት እንዳያደርግ የተከለከለ መሆኑን ሳኦል እንዲገነዘብለት ዳዊት አጥብቆ ያሳስበዋል። *ሂድ! ሌሎችን አማልክት አምልክ!* በዚያ ዘመን በነበረው አስተሳሰብ ከእግዚአብሔር ርስት መባረር፣ ከመቅደሱ እንደ መባረር የሚቈጠርና በሚሄድበት አገር ላሉት አማልክት መገዛትን የሚያመለክት ነበር (ኢሱ 22፥24-27 ይመ)።

26፥20 *ቍንጫ ለመፈለግ!* 24፥14 ይመ። በደል የሌለበትንና በንጉሥ ላይ የዐመፅ ዕቅድ የሌለውን ሰው በማሳደድ ሳኦል ራሱን የሚያሞኝ መሆኑን ዳዊት ያሳስበዋል።

26፥21 *በድያለሁ!* 24፥17 ይመ። *የሞኝ ሥራ ሠርቻለሁ!* ሳኦል ጠባዩ ጥበብ የጐደለው ብቻ ሳይሆን እግዚአብሔር የማይወደውን ሥራ መሥራቱን ተናዘዘ (የ13፥13፤ 25፥2-44 ማብ ይመ)።

26፥23 *እግዚአብሔር በቀባው ላይ እጄን አላነሣሁም!* ቍ9 እና የ24፥6 ማብ ይመ ።

26፥25 *ይከናወንልሃል!* ሳኦል የሚተካው ሰው ዳዊት መሆኑን በደፈናው ይናገራል (24፥20 ይመ)።

27፥1 *በሳኦል እጅ መገደሌ ስለማይቀር!* ዳዊት ይህን ሲል መፍራቱንና እምነት ማጣቱን ያሳያል (23፥14፤25፥29 ይመ)፤ ከዚህም በላይ ሳኦል ከነበረው ከፍተኛ የጦር ኀይል የተነሣ ከእስራኤል አገር ውጪ የሆነ መሸሸጊያ ለመፈለግ ተገደደ። *ወደ ፍልስጥኤማውያን ምድር!* ዳዊት ለሁለተኛ ጊዜ በፍልስጥኤም ምድር መሸሸግ ፈለገ (21፥10-15 ይመ)።

27፥2 *የጌት ንጉሥ ወደ ... አንኩስ!* 21፥10 ይመ። ዳዊት ከዚህ ቀደም ወደ ፍልስጥኤም ምድር ሄዶ ከነበረበት ጊዜ ይልቅ፣ ሳኦል የዳዊት ጠላት መሆኑን የጌት ንጉሥ፣ ስለተረዳ ሊቀበለው ዝግጁ ነበር። ከዚህም በላይ ዳዊትና ሰዎቹ በጥገኝነት ካሉበት ሁኔታ የተነሣ፣ ማንኛውም የጦርነት ጥሪ ቢደርሳቸው፤ የጌትን ንጉሥ የመርዳት ግዴታ ነበረባቸው (28፥1 ይመ)።

27፥3 *ከአኪናሆምና!* የ25፥43 ማብ ይመ። *አቢግያ!* 25፥39-42 ይመ።

27፥4 *እርሱን ማሳደዱን ተወ!* ሳኦል ወደ ፍልስጥኤም ምድር ገብቶ ዳዊትን ለመከታተልና ለመያዝ በቂ ወታደራዊ ኀይል አልነበረውም፤ ዳዊትም ከአገር ውጪ ስለሚገኝ ከዚያ ወዲያ ዙፋኑን በቅርብ ሊቀናቀን የሚችል ሰው አይኖርም።

27፥5 *በአገሪቱ ካሉት ከተሞች በአንዲቱ!* እንደ ልቡ ለመንቀሳቀስ ነጻነት ይኖረው ዘንድ ዳዊት ከጌት ንጉሥ ፊት ዘወር ለማለት ፈለገ። *ስለ ምን አገልጋይህ ካንተ ጋር በመናገሻ ከተማ ይቀመጣል?* ዳዊት ይህ ክብር የማይገባው ሰው መሆኑን ገለጸ።

[6]ስለዚህ በዚያ ዕለት አንኩስ ጺቅላግን ሰጠው፤ ጺቅላግም ከዚያ ጊዜ ጀምሮ የይሁዳ ነገሥታት ይዞታ ሆነች። [7]ዳዊት በፍልስጥኤማውያን ምድር አንድ ዓመት ከአራት ወር ተቀመጠ።

[8]በዚያ ጊዜም ዳዊትና ሰዎቹ ወጥተው ጌሹራውያንን፣ ጌርዛውያንንና አማሌቃውያንን ወረሩ። እነዚህ ሕዝቦች ከጥንት ጀምሮ፣ እስከ ሱርና እስከ ግብፅ ባለው ምድር ላይ ይኖሩ ነበር። [9]ዳዊትም ምድሪቱን በመታበት ጊዜ፣ ወንድም ሆነ ሴት በሕይወት አላስቀረም፤ ነገር ግን በጎችንና ላሞችን፣ አህዮችንና ግመሎችን እንዲሁም ልብሶችን ወሰደ፤ ወደ አንኩስም ተመለሰ።

[10]አንኩስም፣ "ዛሬ በማን ላይ ዘመታችሁ?" ሲል በጠየቀው ጊዜ ዳዊት፣ "የዘመትነው በይሁዳ ደቡብ፣ ወይም በይረሕምኤላውያን ደቡብ፣ ወይም በቄናውያን ደቡብ ላይ ነው" በማለት ይመልስ ነበር።" [11]ዳዊት "'እርሱ እንዲህ አድርጎአል' ብለው ይነግሩብናል" ብሎ ስላሰበ፣ ወንድም ሆነ ሴት በሕይወት አስቀርቶ ወደ ጌት አላመጣም። በፍልስጥኤም ግዛት በኖረበት ዘመን ሁሉ፣ እንዲህ ማድረጉ የተለመደ ነበር። [12]አንኩስም በልቡ፣ "እርሱ ራሱ የገዛ ሕዝቡ የሆኑት እስራኤላውያን እጅግ እንዲጠሉት ስላደረገ፣ ለዘላለም አገልጋዬ ይሆናል" ብሎ ስላሰበ ዳዊትን አመነው።

27፥6 ኢያሱ15፥31፤ 19፥5፤1ሳሙ30፥1፤ 1ዜና12፥20፤ ነህ11፥28
27፥7 1ሳሙ29፥3
27፥8 ዘፍ16፥7 ዘፀ17፥14፤ኢያሱ12፥5፤ 1ሳሙ14፥48፤30፥1፤ 2ሳሙ1፥8፤8፥12
27፥9 1ሳሙ15፥3
27፥10 መሳ1፥16 ፤ 1ሳሙ30፥29
27፥12 ዘፍ34፥30፤ 1ሳሙ29፥6
28፥1 1ሳሙ29፥1
28፥2 1ሳሙ29፥2

ሳኦልና የዓይንዶር ነዋሪዋ ሙታን ጠሪ

28 በዚያን ዘመን ፍልስጥኤማውያን፣ እስራኤልን ለመውጋት ሰራዊታቸውን ሰበሰቡ። አንኩስም ዳዊትን፣ "አንተና ሰዎችህ አብራችሁኝ ለጦርነት መውጣት እንዳለባችሁ ዕውቅ" አለው።

[2]ዳዊትም፣ "አገልጋይህ ምን እንደ ሚያደርግ ያን ጊዜ አንተው ራስህ ታያለህ" አለው።

አንኩስም፣ "መልካም፤ በዘመኔ ሁሉ የራሴ የክብር ዘብ አደርግሃለሁ" ሲል መለሰለት።

27፥6 *ጺቅላግም፤* ትክክለኛው ቦታ የት እንደ ሆነ አይታወቅም፤ ይሁን እንጂ በደባባዊ ይሁዳ ከሚገኙ ከተሞች እንደ አንዷ ተጠቅሳለች (ኢሱ 15፥31 ይመ)። ለስምዖን ነገድ ተሰጥታ ስለ ነበር (ኢሱ19፥1-5 ይመ)፣ እነርሱም ሳይኖሩባት እንዳልቀረ ይገመታል (ኢሱ 1-17-18)፤ በኋላ ግን ጊዜው በውል ተለይቶ በማይታወቅበት ወቅት ፍልስጥኤማውያን የስምዖን ነገድ አስለቅቀዋቸዋል። *የይሁዳ ነገሥታት ይዞታ ሆነች፤* የንጉሣዊ ይዞታ እንደ ነበረች መጠቀሷ፤ መጽሐፈ ሳሙኤል የተጻፈው እስራኤል የደቡብና የሰሜን መንግሥት ተብሎ ከተከፈለ በኋላ መሆኑን ያመለክታል፤ ይህም መጽሐፈ ሳሙኤል መቼ እንደ ተጻፈ ከሚጠቁሙ ክፍሎች ውስጥ ዋነኛው ነው።

27፥7 *ዳዊት በፍልስጥኤማውያን ምድር አንድ ዓመት ከአራት ወር ተቀመጠ፤* ዳዊት መኖሪያውን ከጺቅላግ ወደ ኬብሮን ያዛወረው ሳኦል ከሞተ በኋላ ነበር (2ሳሙ1፥1፤ 2፥13 ይመ)።

27፥8 *ጌሹራውያንን፤* እስራኤላውያን ከነዓንን ድል ባደረጉ ጊዜ ሳይሸነፉ የቀሩ ከፍልስጥኤም በስተ ደቡብ የሚኖሩ ሕዝቦች ናቸው (ኢሱ13፥1-3 ይመ)፤ እነዚህ በአራም ምድር በላይኛው ዮርዳኖስ (2ሳሙ3፥3፤ 13፥37-38፤ ዘዳ3፥14፤ ኢሱ12፥5 ይመ) አጠገብ ባለው በሰሜን ክፍል ከሚኖሩት ጌሹራውያን የተለዩ ናቸው። *ጌርዛውያንንና፤* በብሉይ ኪዳን በሌላ ቦታ አልተጠቀሱም። *አማሌቃውያንን፤* የ15፥3 ማብ ይመ። *ሱር፤* የ15፥7 ማብ ይመ።

27፥9 *ወንድም ሆነ ሴት በሕይወት አላስቀረም፤* ዳዊት ይህን ለምን እንዳደረገ በቍ 11 ላይ ተገልጾአል፤ ድርጊቱ ኢያሱ ከነዓንን ድል ባደረገ ጊዜ (ኢሱ6፥21 እና የኢሱ6፥17 ማብ ይመ) ከፈጸመው ጋር ይመሳሰላል።

27፥10 *በይሁዳ ደቡብ፤* ዕብራይስጡ "ኔጌብ" ይለዋል ትርጓሜውም "ደረቅ" ማለት ነው፤ ይህም ከቤርሳቤህ እስከ ሲና ልሳነ ምድር ኰረብታዎች ድረስ ያለውን ሰፊውን ደቡባዊ የፍልስጥኤም ምድር ያመለክታል። *በይረሕምኤላውያን፤* ይረሕምኤላውያን በኤስሮን በኩል የይሁዳ ዘሮች ናቸው (1ዜና 2፥9፡25 ይመ)። *በቄናውያን፤* የ15፥6 ማብ ይመ።

27፥12 *አንኩስም ... ዳዊትን አመነው፤* ዳዊትና ሰዎቹ በእስራኤል ድንበር ላይ ያሉትን ጌሹራውያንን፣ ጌርዛውያንንና፣ አማሌቃውያንን መውረራቸውን ሲያረጋግጥ፣ አንኩስ ዳዊትን ለማመን በቃ (ቍ 8)።

28፥1 *ለጦርነት መውጣት ... ዕወቅ፤* በጥንታዊው የመካከለኛ ምሥራቅ ታሪክ፣ አንድ ሰው በአንድ አገር የፖለቲካ ጥገኛ ከሆነ፣ ጥገኝነት ለሰጠው መንግሥት ወታደራዊ አገልግሎት የመስጠት ግዴታ ነበረበት (የ27፥2 ማብ ይመ)።

28፥2 *አገልጋይህ ምን እንደሚያደርግ ያን ጊዜ አንተው ራስህ ታያለህ፤* ምናልባት መልሱ አሻሚ ሊሆን ይችላል። *የራሴ የክብር ዘብ አደርግሃለሁ፤* ይህ ድርጊት አብዛኛውን ጊዜ ዳዊት ለዘመቻ በተንቀሳቀሰበት ጊዜ በሚያሳየው ታማኝነትና ውጤታማነት ላይ የተመሠረተ ነበር።

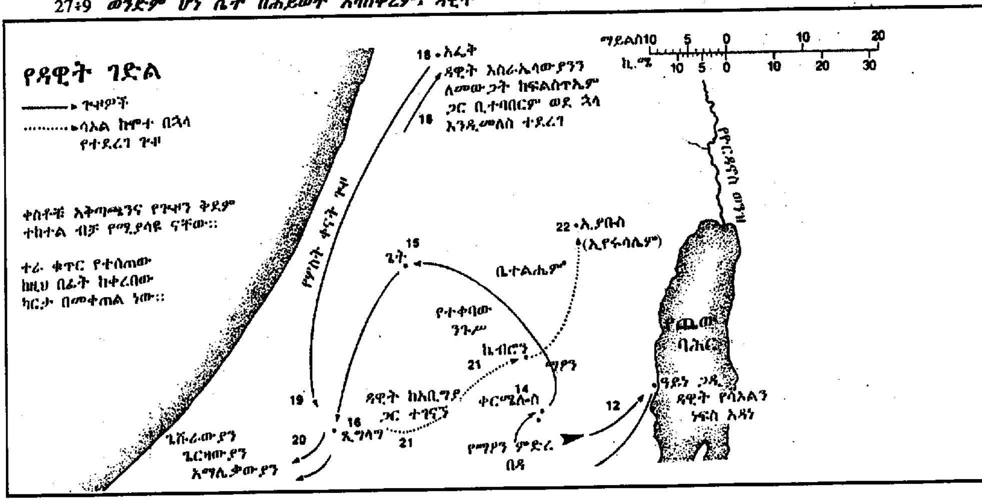

[3]በዚህ ጊዜ ሳሙኤል ሞቶ ነበር፤ እስራኤላውያንም ሁሉ በገዛ ከተማው በአርማቴም አልቅሰው ቀበሩት:: ሳኦል ሙታን ሳቢዎችንና መናፍስት ጠሪዎችን ከምድሪቱ አባሮአቸው ነበር::

[4]ፍልስኤማውያን ተሰብስበው በመምጣት በሱነም ሲሰፍሩ፣ ሳኦል ደግሞ እስራኤላውያንን ሁሉ ሰብስቦ በጊልቦዓ ተራራ ላይ ሰፈረ:: [5]ሳኦል የፍልስጥኤማውያንን ሰራዊት ባየ ጊዜ ፈራ፤ ልቡም እጅግ ተሸበረ:: [6]እርሱም *እግዚአብሔርን* ጠየቀ፤ *እግዚአብሔር* ግን በሕልምም ሆነ በኡሪም ወይም በነቢያት አልመለሰለትም:: [7]ሳኦልም አገልጋዮቹን፣ "እስቲ ሙታን ሳቢ ሴት ፈልጉልኝና ሄጄ ልጠይቃት" አላቸው::

እነርሱም፣ "እነሆ፤ ሙታን የምትስብ ሴት በዓይንዶር አለች" አሉት::

[8]ስለዚህ ሳኦል ሌላ ልብስ በመልበስ መልኩን ለውጦ ከሁለት ሰዎች ጋር በሌሊት ወደ ሴቲቱ ሄደ:: እርሱም፣ "እባክሽ፣ መናፍስትን ጠይቂልኝ፤ የምነግርሽንም ሰው አስነሺልኝ" አላት::

[9]ሴትዮዋ ግን፣ "እነሆ፤ ሳኦል ሙታን ሳቢዎችንና መናፍስት ጠሪዎችን ከምድሪቱ እንዴት እንዳጠፋና ያደረገባቸውን ታውቃለህ፤ ታዲያ፣ ታስገድለኝ ዘንድ በሕይወቴ ላይ ወጥመድ የዘረጋኸው ለምንድን ነው?" አለችው::

[10]ሳኦልም፣ "ሕያው *እግዚአብሔርን* በዚህ ነገር ቅጣት አያገኝሽም" ሲል *በእግዚአብሔር* ስም ማለላት::

[11]ሴትዮዋም፣ "ማንን ላስነሣልህ?" ብላ ጠየቀችው::

እርሱም፣ "ሳሙኤልን አስነሺልኝ" አላት::

[12]ሴትዮዋም ሳሙኤልን ባየችው ጊዜ በታላቅ ድምፅ ጮኸች፤ ሳኦልንም፣ "አንተ ሳኦል ሆነህ ሳለ፣ ለምን አታለልኸኝ?" አለችው::

[13]ንጉሡም፣ "አትፍሪ፤ ለመሆኑ ምን እያየሽ ነው?" አላት::

ሴትዮዋም፣ "አንድ መንፈስ[a] ከምድር ሲወጣ አያለሁ" አለችው::

[14]እርሱም፣ "መልኩ ምን ይመስላል?" ሲል ጠየቃት:: እርሷም፣ "ካባ የለበሰ አንድ ሽማግሌ ሰው እየወጣ ነው" አለችው::

ሳኦልም ሴትዮዋ ያየችው ሳሙኤል መሆኑን ዐወቀ፤ በመሬትም ላይ ተደፍቶ እጅ ነሣ::

[15]ሳሙኤልም ሳኦልን፣ "አስነሥተህ የምታውከኝ ለምንድነው?" አለው'

ሳኦልም፣ "እጅግ ተጨንቄአለሁ፤ ፍልስጥኤማውያን እየወጉኝ ነው፤ ስግዚስብሔርም ከእኔ ርቆአል፤ በነቢያትም ሆነ በሕልም አልመለሰልኝም፤ ስለዚህ ምን ማድረግ እንደሚገባኝ እንድትነግረኝ ጠራሁህ" አለው::

[16]ሳሙኤልም እንዲህ አለ፤ "ታዲያ *እግዚአብሔር* ከራቀህ፣ ጠላትም ከሆነህ ለምን ትጠይቀኛለህ? [17]*እግዚአብሔር* በእኔ የተናገረውን አድርጎአል፤ *እግዚአብሔር* መንግሥትህን ከእጅህ ነጥቆ ለጐረቤትህ ለዳዊት ሰጥቶታል:: [18]*ለእግዚአብሔር* ስላልታዘዝህ፣ ታላቅ ቍጣውንም በአማሌቃውያን ላይ ስላልፈጸምህ *እግዚአብሔር* ዛሬ ይህን አድርጎብሃል:: [19]*እግዚአብሔር* አንተንና እስራኤልን

28፥3 ቍ9፤ ዘፀ22፥18፤1ሳሙ7፥17፤25፥1
28፥4 ኢሱ19፥18፤ 1ሳሙ31፥1፡31 2ሳሙ1፥6፡21፥12
28፥5 ዘፀ19፥16
28፥6 ዘፀ28፥30፤ ዘሌ8፥8፤ዘዳ13፥3፤ 1ሳሙ8፥18፤14፥37፤ ሕዝ20፥3፤ አሞ 8፥11፤ ሚክ 3፥7
28፥7 ኢሱ17፥11፤ 1ዜና10፥13፤ መዝ 83፥10፤ ሐሥ16፥16
28፥8 2ዜና18፥29፤ 35፥22፤1ነገ22፥30፤ 2ነገ1፥3፤ኢሳ8፥19
28፥9 ቍ3፤ ኢዮ 18፥10፤ መዝ31፥4፤ 69፥22፤ኢሳ8፥14
28፥12 ዘፍ27፥36፤ 1ነገ14፥6
28፥13 ቍ15፤ ዘሌ 19፥31፤ 2ዜና33፥6
28፥14 1ሳሙ15፥27
28፥15 ዘዳ13፥3፤ መሳ16፥20፤ 1ሳሙ14፥37
28፥17 1ሳሙ15፥28
28፥18 ዘፍ14፥7፤ ዘጸ9፥8፤1ሳሙ14፥48፤ 15፥3፡20
28፥19 1ሳሙ31፥2፤ 1ዜና8፥33

[a]13 *ወይም መናፍስት ወይም አማልክት*

28፥3 *በዚህ ጊዜ ሳሙኤል ሞቶ ነበር፤* 25፥1 ይመ:: በዚያ በጭንቅ ጊዜ እንኳ ሳኦል ወደ እርሱ መምጣት አልቻለም:: *ሙታን ሳቢዎችንና መናፍስት ጠሪዎችን፤* ዘሌ19፥31፤ 20፥6፡27፤ ዘዐ 18፥11 ይመ:: *ከምድሪቱ አባሮአቸው ነበር፤* ተገድለው ነበር የሚለውን አገላለጥ ከሙሴ ሕግ ጋር በሚስማማ መልኩ በማለዘብ የቀረበ ሊሆን ይችላል (ቍ 9፥21 ይመ)::

28፥4 *ሱነም፤* ፍልስጥኤማውያን በይሳኮር ምድር (ኢሱ 19፥18 ይመ) በኢይዝራኤል ሜዳ ሰራዊታቸውን በስተ ሰሜን በኩል ያሰፈሩበት ቦታ ነው:: *በጊልቦአ፤* ከኢይዝራኤል ሜዳ በስተ ምሥራቅ የሚገኝ የተራራ ሰንሰለት ነው::

28፥5 *ልቡም እጅግ ተሸበረ፤* ከእግዚአብሔር ስለ ራቀና እንደ እውነተኛ ንጉሥም ማድረግ የሚገባውን ስላላደረገ ልቡ በፍርሀት ተሞልቶአል (የ17፥11 ማብ ይመ)::

28፥6 *እርሱም እግዚአብሔርን ጠየቀ፤* መቼም ሳኦል ይህን ያደረገው በካህን በኩል ሳይሆን አይቀርም፤ እንደዚህ ያደረገው የሚመጣው ጦርነት እጅግ ስላስፈራው ውጤቱን ማወቅ እንዲችል የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመጠየቅ ነበር:: *በሕልምም፤* በቀጥታ ለግለሰቡ የሚገለጥ መልእክት ነው (ዘኍ12፥6 እና ማብ ይመ):: *በኡሪም፤* በካህን በኩል የሚሰጥ መገለጥ ነው (የ2፥28 ማብ ይመ):: ትክክለኛው ኤፉድ ከነኡሪሙ ሳኦልን ከድቶ ከዳዊት ጋር ከተባበረው ከካህኑ አብያታር (23፥2፡6፡9) ዘንድ ይገኛል፤ ምናልባት በዚህ ስፍራ ላይ የተገለጸው ኡሪም ሳኦል በግሉ ባሠራው ኤፉድ ላይ የነበረ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ደግሞ የመጽሐፉ ፀሓፊ ሐሳቡን ግልጥ ለማድረግ ሦስቱን የመገለጥ መንገዶች ጨምሮ አንድ አስማሚ ዐረፍተ ነገር ተጠቅሞአል ማለት ነው:: *በነቢያት፤* ዳዊት ነቢይ ነበረው (ነቢዩ ጋድ 22፥5)፤ ይሁን እንጂ ሳሙኤል ከተለየው በኋላ (15፥35)፣ ሳኦልን ያገለገለ ሌላ ነቢይ አልነበረም::

28፥7 *እስቲ ሙታን ሳቢ ሴት ፈልጉልኝና፤* ሳኦል ቀድሞ በሙሴ ሕግ መሠረት ሲያወግዘው (ቍ 3፤ ዘሌ 19፥26 ይመ)፣ እንዳልነበር ሁሉ ዛሬ ጭንቅ ሲይዘው ወደ ጣዖት አምልኮ ፊቱን አዞረ:: *በዓይንዶር፤* ከሱነም በስተ ሰሜን ምዕራብ ዐሥር ኪሎ ሜትር ያህል ትርቃለች (ቍ 4፤ ኢሱ17፥11 ይመ)::

28፥9 *በሕይወቴ ላይ ወጥመድ የዘረጋኸው ለምንድን ነው?* ሴትዮዋ እንዳትጋለጥ ሥራዋን የምታከናውነው ለሳኦል አሳልፈው እንዳይሰጧት በጥንቃቄ መሆኑን ያሳያል (የቍ 3 ማብ ይመ)::

28፥10 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የ14፥39ን ማብ ይመ::

28፥12 *ሴትዮዋ ሳሙኤልን ባየችው ጊዜ፤* ትእይንቱ በተለያየ መንገድ ግንዛቤ አግኝቶአል፤ ከግንዛቤዎችም መካከል የሚከተሉት ይገኙበታል፤ (1) የሳሙኤል መንፈስ ለሴትዮዋ እንዲገለጥ እግዚአብሔር ፈቅዶ ይሆናል:: (2) ሴትዮዋ ከክፉ ወይም ከሰይጣን መንፈስ ጋር ግንኙነት ኖሯት በዚሁ መንፈስ ሳሙኤልን የመሰለ ሰው በምትሀት ተገልጦላት ሊሆን ይችላል:: የዚህ ምስጢራዊ ጕዳይ ትርጓሜ የተለያየ ቢሆንም፣ ሳኦል ሙታን ሳቢ አስፈልጎ ማግኘት ችሎአል:: እየገሠገሠ የመጣበት ሰራዊት ሞት እንደ ሚያስከትልበት፣ መንግሥቱን ለማጽናት የነበረውን ተስፋ እንደ ሚያጨልምበት፣ እስራኤልን አፈራርሶ አገዛዙን እንደሚያስወግድና ሕዝቡንም ዕድሜውን ሙሉ ሲታገላቸው ለነበሩ ፍልስጥኤማው ያን አሳልፎ እንደሚሰጥበት ተረድቶአል:: ይህም የሚደርስበት፣ ሳሙኤል አስቀድሞ እንደ ተናገረው (15፥26፡28) ሳኦል ለእግዚአብሔር ታማኝ ስላልሆነ ነው:: *ሴትዮዋ … በመጮኽ ሳኦልን "አንተ ሳኦል ሆነህ ሳለ ለምን አታለልኸኝ፣"* ነገሩ በምን መንገድ እንደ ሆነ ባይታወቅም፣ የምትነጋገረው ከሳኦል ጋር መሆኑን ወዲያ ውኑ ዐውቃለች ::

28፥14 *ካባ የለበሰ አንድ ሽማግሌ፤* ሳሙኤል አዘውትሮ እንደዚህ ይለብስ ስለነበረ ሳኦል ለማስታወስ አልተቸገረም (15፥27 ይመ)::

ለፍልስጥኤማውያን አሳልፎ ይሰጣል፤ አንተና ልጆችህም ነገ ከእኔ ጋር ትሆናላችሁ፤ እንዲሁም *እግዚአብሔር* የእስራኤልን ሰራዊት ለፍልስጥኤማውያን አሳልፎ ይሰጣል::"

20ሳሙኤል ከተናገረው ቃል የተነሣ፣ ሳኦል በፍርሃት ተውጦ ወዲያውኑ በቁመቱ ሙሉ መሬት ላይ ወደቀ፤ ቀኑንና ሌሊቱን ሁሉ እህል ስላልቀመሰ ጕልበቱ ዝሎ ነበር::

21ሴትዮዋ ወደ ሳኦል መጥታ እጅግ መደንገጡን ባየች ጊዜ እንዲህ አለችው፤ "እነሆ፤ አገልጋይህ ቃልህን ሰምቻለሁ፤ በነፍሴም ቈርጬ የነገርኸኝን ፈጽሜአለሁ:: 22አሁንም እባክህ አገልጋይህ የምትልህን ስማ፤ ብርታት አግኝተህ መሄድ እንድትችል፣ ጥቂት ምግብ ላቅርብልህና ብላ::"

23እርሱም፣ "አልበላም" በማለት እምቢ አለ:: ነገር ግን የራሱ ሰዎች ከሴትዮዋ ጋር ሆነው አጥብቀው ስለ ለመኑት ቃላቸውን ሰማ፤ ከመሬትም ተነሥቶ በአልጋ ላይ ተቀመጠ::

24ሴትዮዋም በቤቷ የሠባ ጥጃ ስለነበራት፣ ፈጥና አረደችው፤ ዱቄት ወስዳ ለወሰች፣ እርሾ የሌለው እንጀራም ጋገረች:: 25ከዚያም ለሳኦልና ለሰዎቹ አቀረበችላቸው፤ እነርሱም በሉ፤ በዚያም ሌሊት ተነሥተው ሄዱ::

አንኩስ ዳዊትን ወደ ጺቅላግ መልሶ መላኩ

29 ፍልስጥኤማውያን ሰራዊታቸውን ሁሉ በአፌቅ ሰበሰቡ፤ እስራኤላውያንም በኢይዝራኤል ሸለቆ ባለው ምንጭ አጠገብ ሰፈሩ፤ 2የፍልስጥኤማውያን ገዦች በመቶና በሺህ ሆነው ሲዘምቱ፣ ዳዊትና ሰዎቹም ከአንኩስ ጋር ደጀን ሆነው ይከተሉ ነበር:: 3የፍልስጥኤም አዛዦችም፣ "እነዚህ ዕብራውያን እዚህ ምን እያደረጉ ነው?" ብለው ጠየቁ::

አንኩስም፣ "ይህ የእስራኤል ንጉሥ የሳኦል አገልጋይ የነበረው ዳዊት አይደለምን?" ከእኔ ጋር መኖር ከጀመረ እነሆ ዓመት አለፈው፤ እኔን ከተጠጋበት ጊዜ ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ምንም በደል አላገኘሁበትም" አላቸው::

4የፍልስጥኤማውያን አዛዦች ግን በአንኩስ ላይ ተቈጥተው እንዲህ አሉ፤ "ይህን ሰው ወደዚያው ወደ ሰጠኸው ቦታ ይመለስ ዘንድ ስደደው፤ በውጊያው ጊዜ በእኛ ላይ ተመልሶ ጠላት እንዳይሆን፣ አብሮን ወደ ጦርነቱ መሄድ የለበትም፤ የእኛን ሰዎች ራስ ቈርጦ ካልወሰደ ከጌታው ጋር እንዴት ሊታረቅ ይችላል? 5በዘፈን እየተቀባበሉ፣

'ሳኦል ሺህ ገደለ፤
ዳዊት ግን ዐሥር ሺህ'

ብለው የዘመሩለት ይኸው ዳዊት አይደለምን?"

6ስለዚህ አንኩስ ዳዊትን ጠርቶ እንዲህ አለው፤ "ሕያው *እግዚአብሔርን*! አንተ ታማኝ ነህ፤ ወደ እኔ እዚህ ከመጣህበት ቀን ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ምንም ጥፋት ያላገኘሁብህ ስለሆነ፣ አብረኸኝ ብትዘምት በበኩሌ ደስተኛ ነበርሁ፤ ነገር ግን ገዦቹ አልተቀበሉህም፤ 7እንግዲህ ተመልሰህ በሰላም ሂድ፤ የፍልስጥኤማውያንን ገዦች ደስ የማያሰኝ ምንም ነገር አታድርግ"

8ዳዊትም፣ "ለመሆኑ ምን አደረግሁ? እዚህ ከመጣሁበት ዕለት ጀምሮ እስካሁን ድረስ፣ በአገልጋይህ ላይ ምን አገኘህበት? ታዲያ፣ ከንጉሡ ከጌታዬ ጠላቶች ጋር የማልዋጋው ስለ ምንድን ነው?" ብሎ ጠየቀው::

9አንኩስም እንዲህ አለው፤ "በእኔ ዘንድ እንደ እግዚአብሔር መልአክ መልካም እንደ ሆንህ ዐውቃለሁ፤ የፍልስጥኤማውያን አዛዦች ግን፣ 'አብሮን ለጦርነት መውጣት የለበትም' ብለዋል:: 10አሁንም አብረውህ ከመጡት ከጌታህ አገልጋዮች ጋር ማለዳ ተነሡ፤ በጥዋት ፀሓይ እንደ ወጣችም ሂዱ" አለው::

11ስለዚህ ዳዊትና ሰዎቹ ወደ ፍልስጥኤማውያን ምድር ለመመለስ በማለዳ ተነሡ፤ ፍልስጥኤማውያንም ወደ ኢይዝራኤል ወጡ::

ዳዊት አማሌቃውያንን አጠፋ

30 በሦስተኛው ቀን ዳዊትና ሰዎቹ ጺቅላግ ደረሱ፤ በዚህ ጊዜ አማሌቃውያን ደቡቡን አገርና ጺቅላግን ወረው

28፥21 መሳ9፥17፤ 12፥3
28፥23 1ነገ21፥4
28፥24 ዘፍ18፥7
29፥1 ኢሱ17፥16፤ 1ሳሙ4፥1፤28፥1፤ 1ነገ18፥45፤21፥1፡23፤ 2ነገ9፥30፤ኤር50፥5፤ ሆሴ1፥4፡5፡11፤2፥22
29፥2 1ሳሙ28፥2
29፥3 1ሳሙ27፥7፤ 1ዜና12፥19
29፥4 1ሳሙ14፥21፤ 1ዜና12፥19
29፥5 1ሳሙ18፥7
29፥6 ቍ3፤ 1ሳሙ27፥8-12
29፥9 ቍ4፤ 2ሳሙ 14፥17፡20፤ 19፥27
29፥10 1ዜና12፥19
30፥1 ቍ14፤ 1ሳሙ27፥6፡8

28፥21 *ሴትዮዋ ወደ ሳኦል መጥታ፤* ይህ ዐረፍተ ነገር የሚያሳየው ሴትዮዋ ንግሯን ለሳኦል በምትነግርበት ጊዜ ካጠገቡ አለመኖሯን ያሳያል::

29፥1 *ፍልስጥኤማውያን ሰራዊታቸውን ሁሉ በአፌቅ ሰበሰቡ፤* በ28፥2 ላይ ተቋርጦ የነበረው ትረካ እዚህ ላይ ቀጥሎአል:: *አፌቅ፤* ስሙ በ4፥1 ላይ ከተጠቀሰው ጋር ተመሳሳይ ቢሆንም፣ ይህ ቦታ የሚገኘው በሱነም ትይዩ ነው (28፥4፤ 1ነገ 20፥26፡30፤ 2ነገ 13፥17 ይመ)::

29፥2 *የፍልስጥኤማውያን ገዦችም፤* የ5፥8 ማብ ይመ::

29፥3 *ምንም በደል አላገኘሁበትም፤* በ27፥10-12ላይ የተጠቀሱት የዳዊት ዘዴዎች፣ በዚህ ጊዜ በከፍተኛ ደረጃ ውጤት አስገኝተውለታል::

29፥4 *ወደዚያው ወደ ሰጠኸው ቦታ፤* 27፥6 *ይመ:: በውጊያው ጊዜ ተመልሶ ለእኛ ጠላት እንዳይሆን፤* ይህን የመሰለ ነገር ከዚህ በፊት አጋጥሞአቸው ስለነበር፣ ፍልስጥኤማውያን በዚህ ጊዜ ዳዊትንና ሰዎቹን ጠረጠሯቸው (14፥21 ይመ)::

29፥6 *ሕያው እግዚአብሔርን!* የ14፥39 ማብ ይመ:: አንኩስ በእስራኤል አምላክ መማሉ ለዳዊት የቀን ያህል ግልጽ እንደነበር ያመለክታል::

29፥8 *ለመሆኑ ምን አደረግሁ?* እዚህ ላይ ዳዊት የማታለል ዕቅዱ እንዳይፈርስበት ነገሩን መሸፋፈን የፈለገ ይመስላል:: በእርግጥ ይህ ሁኔታ ዳዊትን ከጭንቅ አውጥቶታል:: *ታዲያ፣ ከንጉሡ ከጌታዬ ጠላቶች ጋር የማልዋጋው ስለ ምንድን ነው?* ዳዊት አሁንም አሻሚ ትርጕም ያለው ሐሳብ ያቀርባል (28፥2 ይመ)፤ "ጌታዬ ንጉሡ" የሚለው አንኩስን ይሁን ወይም ሳኦልን ወይም ደግሞ እግዚአብሔርን አይታወቅም::

29፥9 *እንደ እግዚአብሔር መልአክ፤* የተለመደ ዘይቤያዊ ንጽጽር ነው::

30፥1-31፥13፤ ሳኦል በፍልስጥኤማውያን እጅ ሊገደል ወደ ሞት ሲሄድ፣ ዳዊት ግን ተመልሶ የእግዚአብሔርን ጦርነት ሊዋጋ አማሌቃውያንን አሳደደ (15፥2-3 እና ማብ ይመ)::

30፥1 *ጺቅላግ፤* የ27፥6 ማብ ይመ:: *አማሌቃውያን፤* 27፥8 እና የ15፥2 ማብ ይመ:: በዚህ ጊዜ ዳዊትና ሰዎቹ ስለሌሉ፣ አማ

ነበር፤ ጺቅላግንም ወግተው አቃጥለው ነበር። ²ሴቶቹን፣ በዚያ የነበሩትን ወጣቶችና ሽማግሌዎቹን ሁሉ ማርከው ወሰዱ፤ የማረኩትንም ይዘው ከመሄድ በስተቀር አንዱንም አልገደሉም ነበር።

³ዳዊትና ሰዎቹ ወደ ጺቅላግ እንደ ደረሱም፣ እነሆ፤ ከተማዪቱ በእሳት ጋይታ፣ ሚስቶቻቸው፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸው ተማርከው አገኙ። ⁴በዚህ ጊዜ ዳዊትና ሰዎቹ ማልቀስ እስከሚያቅታቸው ድረስ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው አለቀሱ፤ ⁵ሁለቱ የዳዊት ሚስቶች ማለትም ኢይዝራኤላዊቷ አኪናሆምና የቀርሜሎሳዊው የናባል ሚስት የነበረችው አቢግያም ተማርከው ነበር። ⁶ሰዎቹ ስለ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸው ነፍሳቸው ተመራ ሊወግሩት ስለ ተመካከሩ ዳዊት በጣም ተጨነቀ፤ ነገር ግን ዳዊት በአምላኩ *በእግዚአብሔር* በረታ።

⁷ከዚያም ዳዊት የአቢሜሌክን ልጅ ካህኑን አብያታርን፣ "ኤፉዱን አምጣልኝ" አለው፤ አብያታርም አመጣለት፤ ⁸ዳዊትም፣ "ይህን ወራሪ ሰራዊት ልከተለውን?' እደርስባቸዋለሁን?" ሲል *እግዚአብሔርን* ጠየቀ።

እግዚአብሔርም፣ "በእርግጥ ትደርስባቸዋለህ፤ ምርኮውንም ትመልሳለህ፤ ተከተል" ሲል መለሰለት።

⁹ስለዚህ ዳዊትና አብረውት የነበሩት ስድስት መቶ ሰዎች ወደ ቦሦር ወንዝ መጡ፤ ጥቂቶቹም በቦሦር ወንዝ ቈዩ፤ ¹⁰ሁለት መቶዎቹ እጅግ ዝለው ስለ ነበር ወንዙን መሻገር አልቻሉምና። ነገር ግን ዳዊትና አራት መቶ ሰዎች መከታተላቸውን ቀጠሉ።

¹¹እነርሱም በምድረ በዳ አንድ ግብፃዊ አገኙ፤ ወደ ዳዊትም አመጡት፤ የሚጠጣውን ውሃና የሚበላውን ምግብ ሰጡት። ¹²እንደዚሁም የበለስ ጥፍጥፍ ቍራሽና ሁለት ደረቅ የወይን ዘለላዎች ሰጡት። ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት ምንም እህል ስላልበላ፣ ውሃም ስላልጠጣ ይህን ከበላ በኋላ ነፍሱ ተመለሰች።

¹³ዳዊትም ፣ "አንተ የማን ነህ? የመጣኸውስ ከየት ነው?" ብሎ ጠየቀው። እርሱም እንዲህ አለው፤ "እኔ ግብፃዊ ስሆን፣ የአንድ አማሌቃዊ ባሪያ ነኝ፤ ከሦስት ቀን በፊት ታምሜ በነበረበት ጊዜ ጌታዬ ጥሎኝ ሄደ። ¹⁴የከሊታውያንን ደቡብ፣ የይሁዳን ግዛትና የካሌብን ደቡብ ወረርን፤ ጺቅላግንም በእሳት አጋየናት።"

30፥3 ዘፍ31፥26
30፥4 ዘፍ27፥38
30፥5 1ሳሙ25፥43
30፥6 ዘፀ17፥4፤ ሩት1፥13፤ 1ሳሙ 23፥16፤ ዮሐ8፥59፤ ሮሜ 4፥20
30፥7 1ሳሙ2፥28፤ 2፥20
30፥8 ዘፍ14፥16፤ ዘፀ2፥17፤ 1ሳሙ23፥2
30፥9 1ሳሙ27፥2
30፥10 ቍ21
30፥12 መሳ15፥19
30፥13 1ሳሙ14፥48
30፥14 ቍ1፤ ኢሱ14፥13፤15፥13፤ 2ሳሙ8፥18፥15፥18፤ 20፥7:23፤1ነገ1፥38: 44፤ሕዝ25፥16፤ሶፎ2፥5
30፥15 ዘዳ 23፥15
30፥16 ቍ7፤ ኢሱ22፥8፤ ሉቃ12፥19
30፥17 ቍ16፤ 1ሳሙ11፥11፤ 2ሳሙ1፥1:8
30፥18 ዘፍ14፥16
30፥21 ቍ10
30፥24 ዘኍ31፥27፤ መሳ5፥30
30፥26 ዘፍ33፥11

¹⁵ዳዊትም፣ "ታዲያ ወራሪው ሰራዊት ወዳለበት መርተህ ታደርሰኛለህ?" ሲል ጠየቀው። እርሱም፣ "እንደማትገድለኝ ወይም ለጌታዬ አሳልፈህ እንደማትሰጠኝ በእግዚአብሔር ማልልኝ እንጂ እነዚህ ወራሪዎች ወዳሉበት አደርስሃለሁ" አለው።

¹⁶ዳዊትን ወደ ታች መርቶ ባደረሰው ጊዜም፣ ወራሪዎቹ ከፍልስጥኤማውያንና ከይሁዳ ምድር ከወሰዱት ታላቅ ምርኮ የተነሣ በየቦታው ተበታትነው ይበሉ፣ ይጠጡና ይዘፍኑ፣ ይጨፍሩም ነበር። ¹⁷ዳዊት፣ ከዚያች ዕለት ማታ ጀምሮ እስከ ማግሥቱ ምሽት ድረስ ወጋቸው፤ በግመል ተቀምጠው ከሸሹት አራት መቶ ወጣቶች በስተቀር፣ ከመካከላቸው ያመለጠ አንድም አልነበረም። ¹⁸ዳዊት አማሌቃውያን የወሰዱትን ሁሉ አስጣለ፣ ሁለቱንም ሚስቶቹን አስመለሰ። ¹⁹ትንሽም ሆነ ትልቅ፣ ወንዶችም ሆኑ ሴቶች ልጆች፣ ምርኮም ሆነ ሌላ፣ አማሌቃውያን ከወሰዱት ነገር ምንም የጐደለ አልነበረም፤ ዳዊት ሁሉንም አስመለሰ። ²⁰እንዲሁም ዳዊት የበጉን፣ የፍየሉንና የላሙን መንጋ ሁሉ ወሰደ፤ ሰዎቹም "ይህ የዳዊት ምርኮ ነው' እያሉ መንጋውን ከሌሎች ከብቶች ፊት ለፊት ይነዱ ነበር።

²¹ከዚያም ዳዊት፣ እጅግ በመድከማቸው ምክንያት ሊከተሉት ወዳልቻሉት በቦሦር ወንዝ ቀርተው ወደ ነበሩት ወደ ሁለቱ መቶ ሰዎች መጣ፤ እነርሱም ዳዊትንና አብረውት የነበሩትን ሰዎች ለመቀበል ወጡ። ዳዊትና ሰዎቹ ወደ እነርሱ እንደ ቀረቡም ዳዊት ሰላምታ ሰጣቸው። ²²ከዳዊት ተከታዮች ክፉዎቹና ምናምንቴዎቹ ሁሉ ግን፣ "አብረውን ስላልዘመቱ ካመጣነው ምርኮ አናካፍላቸውም፤ ነገር ግን እያንዳንዱ ሚስቱንና ልጆቹን ይዞ መሄድ ይችላል" አሉ።

²³ዳዊትም እንዲህ አለ፤ "ወንድሞቼ ሆይ፤ የጠበቀን፣ የመጣብንንም ወራሪ በእጃችን የጣለልን *እግዚአብሔር* ነው፤ እርሱ በሰጠን ነገር፣ ይህን ማድረግ አይገባችሁም። ²⁴የምትሉትን ማን ይቀበላችኋል? ከጓዝ ጋር የቀረው ሰው ድርሻ ለጦርነት ከወጣው ሰው ድርሻ ጋር አይበላለጥም፤ ሁሉም እኩል ይካፈላሉ።" ²⁵ዳዊትም ከዚያ ቀን ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ ይህን ለእስራኤል ደንብና ሥርዐት አደረገው።

²⁶ዳዊት ወደ ጺቅላግ በመጣ ጊዜ፣ ወዳጆቹ ለሆኑት ለይሁዳ ሽማግሌዎች፣ "*ከእግ*

ሌቃውያን ጺቅላግን ለመምታት ዕድል አገኙ።

30፥2፤ በዚህ ክፍል እንደሚታየው የማረኳቸውን ሁሉ ባሪያ ለማድረግ ይዘዋቸው ሄዱ።

30፥5 *አኪናሆምና፤* የ25፥43 ማብ ይመ። *አቢግያ፤* 25፥42 ይመ።

30፥7 *ካህኑን አብያታርን፤* የ22፥20 ማብ ይመ። *ኤፉዱን፤* የ2፥28 ማብ ይመ።

30፥14 *ደቡብ፤* የ27፥10 ማብ ይመ። *የከሊታውያን፤* እነዚህ በኋለኛው ጊዜ ከፈሊታውያን ጋር በዳዊት ሰራዊት ውስጥ ምርጥ የግል ተዋጊዎች ሆነዋል (2ሳሙ15፥18፤ 20፥7፤ 1ነገ1፥38 ይመ)። ቀደም ሲል ከቀርጤስ ደሴት የመጡ መሆናቸውን ስማቸው ያመለክታል (አሞ9፥7 ይመ)። *የካሌብን ደቡብ፤* ከኬብሮን በስተ ደቡብ ያለው ስፍራ ነው (ኢሱ14፥13 ይመ)።

30፥20፤ ዳዊት በይሁዳ ላሉ ወዳጆቹ፣ ከማረከው ምርኮ አከፋፈላቸው (ቍ 26፥31)።

30፥22 *ምናምንቴዎቹ፤* የዘፀ 13፥13 ማብ ይመ።

30፥23 *እርሱ በሰጠን ነገር፤* ዳዊት ድሉ የተገኘው በእኛ ጕብዝና ነው የሚለውን ሐሳብ በየዋሃትና በጽናት ተቃወመ። ድል የሰጣቸው ራሱ እግዚአብሔር ስለ ሆነ፣ ከዳዊት ሰራዊት አንድም ሰው በራሱ ጕብዝና ድል እንዳገኘ ሊያስብ አይገባውም።

30፥26 *ወዳጆቹ ለሆኑት ለይሁዳ ሽማግሌዎች፤* ዳዊት ከሳኦል በሸሸ ጊዜ (ቍ31) ለረዱት፣ ካገኘው ምርኮ ከምስጋና ጋር ስጦታ ላከላቸው፤ ይህን በማድረግም በይሁዳ ለመንገሥ መንገዱን

ዚአብሔር ጠላቶች የተገኘ ስጦታ እነሆ፣" በማለት ከምርኮው ላይ ከፍሎ ላከላቸው::
[27]ይህንም፣ በቤቴል፣ በደቡብ ራሞትና በየቲር ለነበሩ፣ [28]በአሮዔር፣ በሢፍሞት፣ በኤሽትሞዓና [29]በራካል እንዲሁም በይረሕ ምኤላውያንና በቄናውያን ከተሞች ለሚ ኖሩ፣ [30]በሔርማ፣ በቦራሣን፣ በዓታክ፣ [31]በኬ ብሮን እንዲሁም ዳዊትና ሰዎቹ በተዘዋወሩ ባቸው ስፍራዎች ሁሉ ለነበሩት ላከላቸው::

የሳኦል መሞት

31፥1-13 ተጓ ምብ-2ሳሙ 1፥4-12፤ 1ዜና10፥1-12

31 በዚህ ጊዜ ፍልስጥኤማውያን እስራ ኤልን ወጉ፤ እስራኤላውያን ከፊ ታቸው ሸሹ፤ ብዙዎቹም በጊልቦዓ ተራራ ላይ ተወግተው ወደቁ:: [2]ፍልስጥኤማውያን ሳኦልንና ልጆቹን አጥብቀው ተከታተሉ፤ የሳኦልንም ልጆች ዮናታንን፣ አሚናዳ ብንና ሜልኪሳን ገደሉ:: [3]ውጊያው በሳኦል ላይ በረታበት፤ ቀስተኞችም ደርሰው እጅግ አቈሰሉት::
[4]ሳኦልም ጋሻ ጃግሬውን፣ "እነዚህ ያል ተገረዙ ሰዎች መጥተው እንዳይወጉኝ፣ እንዳ ያዋርዱኝ፣ አንተው ሰይፍህን መዘህ ውጋኝ" አለው::
ጋሻ ጃግሬው ግን እጅግ ፈርቶ ስለ ነበር፣ እምቢ አለው:: ስለዚህ ሳኦል የራሱን ሰይፍ ወስዶ በላዩ ላይ ወደቀበት:: [5]ጋሻ ጃግሬውም ሳኦል መሞቱን ባየ ጊዜ፣ እር ሱም እንደዚሁ በሰይፉ ላይ ወድቆ አብሮት ሞተ:: [6]ሳኦልና ሦስቱ ልጆቹ፣ አብረውት የነበሩ ሰዎች ሁሉና ጋሻ ጃግሬው የሞቱት በዚያኑ ቀን ነበር::
[7]በሸለቆው ማዶና ከዮርዳኖስ ባሻገር ያሉ እስራኤላውያን የእስራኤል ሰራዊት መሸ ሹን፣ ሳኦልና ልጆቹም መሞታቸውን ባዩ ጊዜ ከተሞቻቸውን ለቀው ሸሹ፤ ፍልስጥኤ ማውያንም መጥተው ተቀመጡባቸው::
[8]በማግስቱ ፍልስጥኤማውያን የሞቱትን ሰዎች ለመግፈፍ ሲመጡ፣ ሳኦልና ሦስቱ ልጆቹ በጊልቦዓ ተራራ ላይ ወድቀው አገኟ ቸው:: [9]ከዚያም የሳኦልን ራስ ቈርጠው፣ የጦር መሣሪያውንም ገፈው፣ የምሥራቹን በየቤተ ጣዖቶቻቸውና በሕዝባቸው መካከል እንዲናገሩ ወደ ፍልስጥኤም ምድር ሁሉ መልክተኞች ላኩ:: [10]የጦር መሣሪያውን በአስታሮት ቤተ ጣዖት ውስጥ አኖሩት፤ ሬሳውን ደግሞ በቤትሳን ግንብ ላይ አንጠ ለጠሉት::
[11]የኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች ፍልስጥኤ ማውያን በሳኦል ላይ ያደረጉትን በሰሙ ጊዜ፣ [12]ጀግኖቻቸው ሁሉ በሌሊት ወደ ቤትሳን ሄዱ:: የሳኦልንና የልጆቹን ሬሳ ከግንቡ ላይ አውርደው ወደ ኢያቢስ አምጥተው አቃጠሉ:: [13]ከዚያም ዐጥንቶቻቸውን ወስደው በኢያ ቢስ ባለው የአጣጥ ዛፍ ሥር ቀበሩ፤ ሰባት ቀንም ጾሙ::

30፥27 ኢሱ7፥2፤ ኢሱ10፥40፤15፥48
30፥28 ዘኍ32፥34፤ ኢሱ13፥16፤ 15፥50፤1ዜና27፥27
30፥29 1ሳሙ15፥6፤ 27፥10
30፥30 ዘኍ14፥45፤ 21፥3፤ኢሱ15፥42
30፥31 ዘኍ13፥22፤ ኢሱ10፥36፤ 2ሳሙ 2፥1:4
31፥1 1ሳሙ28፥4
31፥2 1ሳሙ14፥49፤ 18፥1፤28፥19
31፥3 1ሳሙ28፥4
31፥4 ዘፍ34፥14፤ መሳ9፥54፤ 1ሳሙ14፥6
31፥6 1ሳሙ26፥10
31፥8 2ሳሙ1፥20
31፥9 መሳ16፥24፤ 2ሳሙ1፥20፤4፥4
31፥10 ኢሱ17፥11፤ መሳ2፥12-13፤1ሳሙ7፥3
31፥11 መሳ21፥8፤ 1ሳሙ11፥1
31፥12 ዘፍ38፥24፤ መዝ76፥5፤ ዘሞ 6፥10
31፥13 ዘፍ21፥33፤ 2ሳሙ21፥12-14

አመቻቸ (2ሳሙ 2፥1-4 ይመ)::
30፥26-31፤ ዳዊት በይሁዳ ከሚኖሩት ጋር እንደ ገና ግን ኙነቱን አጠናከረ፤ ከዚያም በኋላ አነገሡት (2ሳሙ2፥1-4)፤ እዚህ ላይ የተጠቀሱት አገሮች በሙሉ በይሁዳና በስምዖን ግዛት ያሉ ናቸው::
30፥27 *በቤቴል፤* በብንያም አገር ያለው ሳይሆን በኢሱ 19፥4 ላይ በቱል የተባለው ስፍራ ሳይሆን አይቀርም::
30፥29 *በይረሕምኤላውያን፤* የ27፥10 ማብ ይመ:: *በቄናውያን፤* የ15፥6 ማብ ይመ::
30፥31 *በኬብሮን፤* በደቡባዊ ይሁዳ ያለች የታወቀች ከተማ ናት:: በዚህ ስም የተጠቀሱት ሌሎቹ ስፍራዎች ከኬብሮን በስተ ምሥራቅና በስተ ምዕራብ ይገኛሉ::
31፥1፤ የጊልቦዓ ተራራ በኢይዝራኤል ሸለቆ የሚገኝ አንድ ሺህ ስድስት መቶ ዘጠና ስድስት ጫማ ከፍታ ያለው ቦታ ነው::
31፥2 *ዮናታንን፣ አሚናዳብንና ሜልኪሳን፤* የ14፥49 ማብ ይመ:: ከሞት የተረፈው የሳኦል ልጅ ሚምፊቦስቴ ወይም በ1ዜና 8፥33፤ 9፥39 ላይ አስቦአል የተባለው አባላቱን እንዲተካ በአበኔር ተገፋፍቶ ነበር (2ሳሙ2፥8-9):: በሳኦልና በልጆቹ የደረሰው ይህ አሰቃቂ ሞት የሳሙኤል ትንቢት (28፥9) ፍጻሜ ነው::
31፥4 *እነዚህ ያልተገረዙ ሰዎች፤* 14፥6 እና ማብ ይመ:: *እንዳያዋርዱኝ፤* ፍልስጥኤማውያን የሳምሶንን ዐይኖች አው ጥተው ይዘባበቱበትና ይሣለቁበት እንደ ነበር ሁሉ (መሳ 16፥23-25)፣ ሳኦል እንዲህ ዐይነቱ ነገር እንዳይገጥመው ስለፈራ ነበር:: *የራሱን ሰይፍ ወስዶ በላዩ ላይ ወደቀበት፤* አሰቃቂ በሆነ መንገድ ሳኦል የራሱን ሕይወት አጠፋ::
31፥6 *አብረውት የነበሩ ሰዎች፤* ሳኦል በሚያስተዳድርበት ጊዜ አብረውት ሲሠሩ የነበሩትን ሁሉ ሊመለከት ይችላል (ነገር ግን የቍ 2 ማብ ይመ)::
31፥7 *በሸለቆው፤* በኢይዝራኤል ይገኛል::
31፥9 *የሳኦልን ራስ ቈርጠው፤* ዳዊት በጎልያድ ላይ ይህንኑ አድርጎ ነበር (17፥51 ይመ):: *ወደ የፍልስጥኤም ምድር ሁሉ መልእክተኞች ላኩ፤* ምናልባትም የሳኦልን ራስና የጦር መሣ ሪያዎች የያዙት የድላቸው ማረጋገጫ እንዲሆን አስበው ይሆናል::
31፥10 *የጦር መሣሪያውን በአስታሮት ቤተ ጣዖት ውስጥ አኖሩት፤* አስታሮት የከነዓናውያን የወሊድ አምላክና በኣል ለተ ባለው ጣዖት ሚስት ናት:: ቤተ ጣዖቷም የዮርዳኖስን ሸለቆዎችና ኢያዝራኤልን በሚያገናኝ መንገድ ላይ ቤትሳን በሚባል የታወቀ ከተማ ውስጥ ይገኝ ነበር:: ፍልስጥኤማውያን የሳኦልን የጦር ዕቃ ወደዚህ ቤተ ጣዖት ማምጣታቸው የተጐናጸፉት ድል ከአማልክ ታቸው ርዳታ የተነሣ የተገኘ መሆኑን ለማመልከት ነበር:: በጦርነቱ የወደቁ እስራኤላውያን ሬሳም በቤትሳን ከተማ ቅጥር ላይ ተሰቅሎ ነበር (ከ2ሳሙ 21፥12 ጋር ያነጻጽሩ)::
31፥11 *የኢያቢስ ገለዓድ፤* የ11፥1 ማብ ይመ::
31፥12 *የሳኦልንና የልጆቹን ሬሳ ... አውርደው፤* አሞ ናውያን መጥተው ባስጨነቋቸው ጊዜ (ም11)፣ ሳኦል እንዴት እንደተከላከላቸውና እንዳዳናቸው የኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች አልረ ሱም ነበር:: *አቃጠሉ፤* በጥንት የእስራኤል ታሪክ ሬሳ ማቃጠል የተ ለመደ አልነበረም፤ በዚህ ስፍራ የተደረገው ምናልባት የሳኦልንና የሰዎቹን ሬሳ ከፍልስጥኤማውያን ርኵሰት ለማንጻት ሊሆን ይችላል::
31፥13 *ዐጥንቶቻቸውን ወስደው ... ቀበሩ፤* በኋላም ዳዊት ዐፅማቸውን ከኢያቢስ ወስዶ በብንያም ውስጥ ጼላ በተባለችው ቦታ በሚገኘው በሳኦል ቤተ ሰብ መቃብር ውስጥ አኖረው (2ሳሙ 21፥12-14):: *ሰባት ቀንም ጾሙ፤* ለሳኦል የነበራቸውን ሐዘን ለመግለጽ ነው (ከ2ሳሙ1፥12፤ 3፥35፤12፥16:21-23 ጋር ያነጻጽሩ)::

መጽሐፈ ሳሙኤል - ሁለተኛ

መግቢያ

አሰያየሙ

በመጀመሪያ መጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛና መጽሐፈ ሳሙኤል ሁለተኛ አንድ መጽሐፍ ነበሩ (የመ ጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛን መግቢያ ይመ)።

ሥነ ጽሑፋዊ ገጽታው፣ ጸሓፊውና፣ የተጻፈበት ዘመን

ከመጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛ መግቢያ፣ "ሥነ ጽሑፋዊ ገጽታው፣ ጸሓፊውና የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ክፍል ይመ።

ይዘትና መሪ ሐሳብ:- ንግሥናና ቃል ኪዳን

መጽሐፈ ሳሙኤል ሁለተኛ ሁሉን ነገር ያካተተ ባይሆንም ዳዊት የእግዚአብሔር እንደራሴ በመሆን የእግዚአብሔርን ሕዝብ የሚመራ እውነተኛ ንጉሥ አድርጎ ያቀርበዋል። ዳዊት ንጉሥ መሆኑ ለመጀመሪያ ጊዜ በይሁዳ ነገድ ዕውቅናን ያገኘው በኬብሮን ሲሆን (ም 1-4)፣ ከዚያም በሕይወት ከተረፉት የሳኦል ወንዶች ልጆች አንዱ የሆነው ኢያቡስቴ እንደ ተገደለ ወዲያውኑ፣ በቀሩት ነገዶች ተቀባይነት አገኘ። የዳዊት አመራር ወሳኝነት ያለው፣ ውጤቱም ያማረና የሰመረ ነበር። ኢየሩሳሌምን ከኢያቡሳውያን በመማረክ የመናገሻ ከተማውና መኖሪያው አደረጋት (5፥6-14)። ጥቂት ቈይቶም የእግዚአብሔርን ታቦት ከአሚናዳብ ቤት ወደ ኢየሩሳሌም አመጣው፤ ራሱን ዳዊትንና ሕዝቡን የሚገዛ እውነተኛው ንጉሥ እግዚ አብሔር መሆኑን በሕዝቡ ሁሉ ፊት ተናገረ (ም 6፤ መዝ 132፥3-5)።

በዳዊት ዘመነ መንግሥት እግዚአብሔር ሕዝቡን አበለጸገው፤ የገባውንም ቃል ኪዳን ለመፈጸም (ዘፍ 15፥18 ይመ)፣ የግዛቱን ዳር ድንበር ከግብፅ እስከ ኤፍራጥስ (ም 8) ለማስፋት ይችል ዘንድ በጠ ላቶቹ ላይ ድልን አጐናጸፈው። ዳዊት፣ ቤተ ንጉሥ፣ የዙፋኑ (የታቦቱ) ማረፊያና እስራኤላውያን እግዚ አብሔርን የሚያመልኩበት ስፍራ እንዲሆን ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ፈለገ። ነገር ግን ነቢዩ ናታን ለእግዚአብሔር ቤት የሚሠራለት ዳዊት ሳይሆን በተቃራኒው ለዳዊት ቤት የሚሠራለት (ሥርወ መንግሥት) ራሱ እግዚአብሔር መሆኑን ገልጸለት፤ ይህ ለዳዊት የተሰጠው ተስፋ ለዘላለም ጸንቶ የሚ ኖር ለመሆኑም በም 7 ላይ ተገልጸአል። ይህን ታላቅ ቁም ነገር የያዘው ምዕራፍ ለዳዊት ስለ ተገባለት ቃል ኪዳን እንዲሁም ስለ ቃል ኪዳኑ መመሥረት (መዝ 89፥34-37 ይመ) በስፋት ያስተምራል፤ ቃል ኪዳኑም በሔዋን ዘር በኩል በዚያ ጥንታዊ ጠላት ላይ የሚገኘውን የማያዳግም ድል የሚያረጋግጥ ተስፋ ነው (ዘፍ 3፥15 እና ማብ ይመ)። ይህ ሴምንና ዘሮቹን (ዘፍ 9፥26-27 እና ማብ ይመ)፣ አብርሃምንና ዘሮቹን (ዘፍ 12፥2-3፤ 13፥16፤ 15፥15 እና ማብ ይመ)፣ ከዚያም ይሁዳንና ንጉሣዊ ዘሮቹን (ዘፍ 49፥8-11 እና ማብ ይመ) የሚያመለክት ተስፋ እዚህ ላይ የዳዊትን ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ሲያመ ለክት ይታያል። ከዚያ በኋላም ነቢያት ያ ከዳዊት ቤት ተወልዶና በዳዊት ዙፋን ላይ የሚቀመጠው እውነተኛው የእግዚአብሔር እንደራሴ ሆኖ ሕዝቡን በእግዚአብሔር ስም የማስተዳደሩን ተግባር በትክ ክል የሚፈጽም መሆኑን የተናገሩለት እርሱ ጊዜው ሲደርስ ይገለጣል (ኢሳ 9፥6-7፤ 11፥1-16፤ ኤር 23፥5-6፤ 30፥8-9፤ 33፥14-16፤ ሕዝ 34፥23-24፤ 37፥24፡25 ይመ)፤ እነርሱም የተሰጣቸውን የተስፋ ድል በዚህ ዐይነት አብረውት ይጐናጸፋሉ (ሮሜ 16፥20)።

ጸሓፊው ታላቅ ክብር ያገኘውና አገዛዙ የሰመረለትን የዳዊትን መንግሥት በሚገባ ከገለጸ በኋላ፣ በም 10-20 ላይ ደግሞ የዘመነ መንግሥቱን አስከፊ ገጽታ፣ ደካማነቱንና ዐላማው እንደታሰበው ዳር ሊደርስ አለ ማቻሉን ይገልጻል። ዳዊት በኀጢአቱ ተጸጽቶና ንስሓ ገብቶ (12፥13)፣ ልበ አምላክ መባሉን እንደ ያዘ ቢቆይም እንኳ በዚያው ሊቀጥል ባለመቻሉና ሳይታዘዝ በመቅረቱም ከተግሣጽና፣ ከቅጣት አላመ ለጠም (12፥10-12)። ከቤርሳቤህ ጋር የሠራው ኀጢአት (ም 11፥12)፣ የወንዶች ልጆቹ ጥፋት (13፥21፤ 14፥1፡33፤ 19፥4-6) እይቶ እንዳላየ፣ ዐውቆ እንዳላወቀ ሆኖ ሳይወቅሳቸው፣ ሳይገሥጻቸው መቅረቱ፣ የኢ ዮአብ ዐመፅ (3፥29፡39፤ 20፥10፡23)፣ በቤተ ሰቡና በአገሪቱ ውስጥ ሁከት፣ ብጥብጥና ደም መፋሰስን አስከትሎአል። የአቤሴሎም ዐመፅ አባቱ ከኢየሩሳሌም ሸሽቶ እንዲወጣ አድርጎታል፤ ይህም ሁሉ ሆኖ እግዚአብሔር ዳዊትን አልተወውም፤ ዘመነ መንግሥቱም ከእርሱ በኋላ ለተነሡት ነገሥታት ዘመነ መንግሥት የአስተዳደር መለኪያ፣ ማነጻጸሪያ ለመሆን በቅቶአል (2ነገ 18፥3፤ 22፥2 ይመ)።

መጽሐፉ የሚዘጋው ዳዊት ከጠላቶቹ ሁሉ ለታደገው አምላክ በሚያቀርበው ውዳሴና ምስጋና (መዝ 22፥31-51) እንዲሁም ከዳዊት ቤት ተነሥቶ "ሰዎችን በጽድቅ የሚገዛው" (23፥3-5) ንጉሥ የሚመጣበትን ጊዜ በተመለከተ የተሰጠውን ተስፋ ፍጻሜ ለማየት በጕጕት በሚጠባበቅ ቃል ነው። እነዚህ የዝማሬ ቃላት አብዛኛው የሐናን ዝማሬ ዐቢይ ሐሳብ የሚያንጸባርቁ ናቸው (1ሳሙ 2፥10)፤ ሁሉም መሠረታዊውን ታሪክ የሚያዋቅሩና የሚተረጕሙ ናቸው።

የድርጊቱ ቅደም ተከተል

ከመጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛ መግቢያ "ቅደም ተከተል" የሚለውን ይመልከቱ።

አስተዋፅኦ

ከዚህ ቀጥሎ የመጽሐፈ ሳሙኤል ሁለተኛ አስተዋፅኦ ባጭሩ ቀርቦአል፤ ስለ አጠቃላዩ አስተዋፅኦ የመጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛን መግቢያ አስተዋፅኦ ይመልከቱ።

4. ዳዊት በዙፋኑ ላይ ተቀመጠ፤ የሳኦል መንግሥት በተከታታይ ኀይሉና ብርታቱ እየቀነሰና እየደከመ ሄዶ በመጨረሻ ወደቀ (1ሳሙ 16፥1 – 2ሳሙ 5፥5)
    - ሀ) ዳዊት ገና በእረኝነት ሳለ ተቀባ፤ ለንጉሥ ሳኦል ወታደርነት ዐደረ፤ ሕይወቱን ለማትረፍ ሸሸ (1ሳሙ 16-26)
    - ለ) ዳዊት በፍልስጥኤም ምድር ጥገኛ ሆነ፤ ሳኦልና ወንዶች ልጆቹ በጦርነት ላይ ሞቱ (1ሳሙ 27-31)
    - ሐ) ዳዊት በይሁዳ ላይ ነገሠ (2ሳሙ 1-4)
    - መ) ዳዊት በመላው እስራኤል ላይ ነገሠ (2ሳሙ 5፥1-5)
5. ዳዊት ያከናወናቸው ሥራዎችና ያገኘው ታላቅ ክብር (2ሳሙ 5፥6-9፡12)
    - ሀ) ዳዊት ኢየሩሳሌምን ድል አድርጎ ያዛት፤ ፍልስጥኤማውያንንም አሸነፈ (2ሳሙ 5፥6-25)
    - ለ) ዳዊት ታቦቱን ወደ ኢየሩሳሌም አመጣ (2ሳሙ 6)
    - ሐ) እግዚአብሔር ለዘላለም ጸንቶ የሚኖር ዘርዓ መንግሥት ለዳዊት እንደሚሰጠው ቃል ኪዳን ገባለት (2ሳሙ 7)
    - መ) የዳዊት መንግሥቱ ሰፋለት፤ በውስጥ አስተዳደሩም ፍትሕ አሰፈነ (2ሳሙ 8)
    - ሠ) ዳዊት ከዮናታን ጋር የገባውን ቃል ኪዳን እስከ መጨረሻው ጠበቀ (2ሳሙ 9)
6. የዳዊት ዘመነ መንግሥት ድክመትና ውድቀት
    - ሀ) ዳዊት የዝሙት በደል ፈጸመ፤ ነፍስም አጠፋ (2ሳሙ 10-12)
    - ለ) ዳዊት ልጆቹን አምኖንንና አቤሴሎምን በሞት አጣ (2ሳሙ 13-20)
7. የመጨረሻው የዳዊት ዘመነ መንግሥት ገጽታ (2ሳሙ 21-24)

ዳዊት የሳኦልን ሞት ሰማ

1፥4-12 ተጓ ምብ - 1ሳሙ 31፥1-13፤ 1ዜና10፥1-12

1 ሳኦል ከሞተ በኋላ፣ ዳዊት አማሌቃውያንን ድል አድርጎ በመመለስ፣ በጺቅላግ ሁለት ቀን ቈየ:: [2]በሦስተኛውም ቀን የተቀደደ ልብስ የለበሰ፣ በራሱም ላይ ትቢያ የነሰነሰ አንድ ሰው ከሳኦል ሰፈር መጣ:: ወደ ዳዊት እንደደረሰም፣ ወደ መሬት ለጥ ብሎ በአክብሮት እጅ ነሣ::

[3]ዳዊትም፣ “ከወዴት መጣህ?” ሲል ጠየቀው::

እርሱም፣ “ከእስራኤላውያን ሰፈር ሸሽቼ መምጣቴ ነው” በማለት መለሰለት::

[4]ዳዊትም፣ “ምን ነገር ተፈጠረ?” ሲል ጠየቀው::

እርሱም “ሰዎቹ ከጦርነቱ ሸሽተዋል፤ ብዙዎቹ ወድቀዋል፤ ሞተዋል፤ ሳኦልና ልጁ ዮናታንም ሞተዋል” አለ::

[5]ከዚያም ዳዊት ወሬውን የነገረውን ወጣት፣ “ሳኦልና ልጁ ዮናታን መሞታቸውን እንዴት አወቅህ?” ሲል ጠየቀው::

[6]ወሬ ነጋሪው ወጣትም እንዲህ አለ፤ “ድንገት ወደ ጊልቦዓ ተራራ ወጥቼ ነበር፤ እዚያም ሳኦል ጦሩን ተደግፎ ሳለ፣ ሠረገሎችና ፈረሰኞች ተከታትለው ደረሱበት፤ [7]ወደ ኋላውም ዞር ሲል እኔን ስላየ ጠራኝ፤ እኔም፣ ‘ምን ልታዘዝ’ አልሁ::

[8]“እርሱም፣ ‘አንተ ማን ነህ?’ ሲል ጠየቀኝ፤

“እኔም ‘አማሌቃዊ ነኝ’ ብዬ መለስሁለት::

[9]“ከዚያም፣ ‘እኔ በሞት ጣር ውስጥ እገኛለሁ፤ ነፍሴ ግን አልወጣችም፤ እባክህ በላዬ ቆመህ ግደለኝ’ አለኝ::

[10]“መቼም ከወደቀ በኋላ እንደማይተርፍ ስላወቅሁ፣ በላዩ ቆሜ ገደልሁት፤ በራሱ ላይ የነበረውን ዘውድና የክንዱን አንባር ወስጄ እነሆ፤ ለጌታዬ አምጥቻለሁ::”

[11]ከዚያም ዳዊትና አብረውት የነበሩት ሰዎች ሁሉ ልብሳቸውን ቀደዱ:: [12]ለሳኦልና ለልጁ ለዮናታን፣ ለእግዚአብሔር ሰራዊትና ለእስራኤል ቤት አዘኑ፤ አለቀሱ፤ እስከ ማታም ድረስ ጾሙ፤ የወደቁት በሰይፍ ነበርና::

[13]ዳዊትም ወሬውን ያመጣለትን ወጣት፣ “ከየት ነው የመጣኸው?” ብሎ ጠየቀው::

እርሱም፣ “እኔ የአንድ መጻተኛ አማሌቃዊ ልጅ ነኝ” ብሎ መለሰ::

[14]ዳዊትም፣ “ታዲያ *እግዚአብሔር* የቀባውን ለማጥፋት እጅህን ስታነሣ እንዴት አልፈራህም?” ሲል ጠየቀው::

[15]ዳዊትም ከጕልማሶቹ አንዱን ጠርቶ፣ “በል ቀረብና ውደቅበት” አለው:: እርሱም መታው፤ ሞተም:: [16]ዳዊትም፣ “‘*እግዚአብሔር* የቀባውን ገድያለሁ’ ስትል የገዛ አፍህ መስክሮብሃልና፣ ደምህ በራስህ ላይ ይሁን” አለው::

ዳዊት ለሳኦልና ለዮናታን የተቀኘው የሐዘን እንጒርጒሮ

[17]ዳዊትም በሳኦልና በልጁ በዮናታን ሞት ምክንያት ይህን የሐዘን እንጒርጒሮ እየተቀኘ አለቀሰ፤ [18]እንዲሁም የቀስት እንጒርጒሮ የተባለውን ለይሁዳ ሕዝብ እንዲያስተምሩ አዘዘ፤ ይህም በያሻር መጽሐፍ ተጽፎአል::

[19]“እስራኤል ሆይ፤ ክብርህ በኰረብቶችህ
ላይ ተወግቶ ሞቶአል፤
ኃያላኑ እንዴት እንደዚህ ይውደቁ!

1፥1 ዘፍ14፥7፤ዘኊ13፥29፤ኢሱ22፥8፤1ሳሙ26፥10፤30፥17፤1ዜና10፥13
1፥2 ዘፍ37፥7፤1ሳሙ4፥12፤20፥41፤2ሳሙ4፥10፤ኢዮ2፥12፤ሕዝ27፥30
1፥6 ቍ21፤1ሳሙ28፥4
1፥8 ቍ13፤1ሳሙ15፥2፤27፥8፤30፥13፥17
1፥9 መሳ9፥54
1፥10 2ነገ11፥12
1፥11 ዘፍ37፥29፤ዘኊ14፥6
1፥13 ቍ8፤1ሳሙ14፥48
1፥14 1ሳሙ12፥3፤26፥9
1፥15 2ሳሙ4፥10፡12
1፥16 ዘሌ20፥9፤ማቴ27፥24-25፤ሐሥ18፥6
1፥17 ቍ26፤ዘፍ50፥10፤ሕዝ32፥2
1፥18 ኢሱ10፥13
1፥19 2ሳሙ3፥38፤23፥8፤መዝ29፥11፤45፥3

1፥1 *ከሞተ በኋላ፤* ኢሱ 1፥1፤ መሳ 1፥1 ይመ:: የመጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛ ትረካ በዚህ መጽሐፍም ላይ ይቀጥላል፤ ሁለቱ መጻሕፍት መጀመሪያ በአንድ መጽሐፍ ተጠቃልለው ነበር (በመጀመሪያ የሳሙኤል መጽሐፍ የመጽሐፉ አሰያየም የሚለውን ይመ):: ዳዊት አማሌቃውያንን ድል አድርጎ በመመለስ፤ 1ሳሙ 30፥26 ይመ:: *በጺቅላግ፤* የ1ሳሙ 27፥6 ማብ ይመ::

1፥2 *የተቀደደ ልብስ የለበሰ፣ በራሱም ላይ ትቢያ፤* የ1ሳሙ 4፥12 ማብ ይመ:: በተጨማሪም ኢሱ 7፥6፤ ሐሥ 14፥14 ይመ::

1፥8 *አማሌቃዊ፤* በቍ 3 ላይ ያለውን ሐሳብ መሠረት በማድረግ ይህኛው አማሌቃዊ፣ የሳኦል ሰራዊት አባል ነው ብሎ መደምደም ተገቢ አይደለም:: ይህ ሰው፣ “ወደ ጊልቦዓ ተራራ ወጥቼ ነበር” (ቍ 6) በማለት የተናገረው እውነት ይምሰል እንጂ፣ ትክክል ላይሆን ይችላል:: ምናልባት በውጊያ ላይ የወደቁትን ወታደሮች ንብረትና የጦር መሣሪያ ለመዝረፍ በማሰብ በዚያ ስፍራ ተገኝቶ ሊሆን ይችላል:: የሳኦል መሞት በአንድ አማሌቃዊ አንደበት መነገሩ እንደ ምፀት የሚቈጠር ነው (1ሳሙ 15 ይመ)::

1፥10 *በላዩ ቆሜ ገደልሁት፤* አማሌቃዊው የተናገረው ሐሳብ በ1ሳሙ 31፥3-6 ላይ ሳኦል ራሱን እንደ ገደለ ከሚገልጸው ታሪክ ጋር ይቃረናል:: አማሌቃዊው ስለ ሳኦል አሟሟት የፈጠራ ወሬ ያወራው ዳዊት እንደሚሸልመው በማሰብ ነበር:: አማሌቃዊው የዳዊትን መልስ በትክክል ማወቅ ባለመቻሉ ሕይወቱን ለሞት ዳረገ (ቍ 15 ይመ):: *ዘውድና... አምጥቻለሁ፤* ፍልስጥኤማውያን ሳኦል በወደቀበት ቦታ ከመድረሳቸው በፊት አማሌቃዊው ደርሶ ነበር ማለት ነው (1ሳሙ 31፥8-9 ይመ)::

1፥11 *ልብሳቸውን ቀደዱ፤* የ1ሳሙ 4፥12 ማብ ይመ::

1፥12 *አዘኑ፤ አለቀሱ፤* ዳዊትና ተከታዮቹ ሐዘናቸውን የገለጹት በተለመደው የመካከለኛው ምሥራቅ የሐዘን አገላለጽ መሠረት ነው (ዘፍ 23፥2፤ 1ነገ 13፥30፤ ኤር 22፥18 ይመ):: *ጾሙ፤* 3፥35፤ 1ሳሙ 31፥13 ይመ::

1፥13 *አማሌቃዊ፤* ምናልባት ዳዊት በቅርብ ጊዜ ከአማሌቃውያን ጋር መጋጨቱን ይህ ሰው አላወቀ ይሆናል (ቍ 1፤ 1ሳሙ 30 እና የ1ሳሙ 15፥2 ማብ ይመ)::

1፥14፤ ዳዊት፣ “እግዚአብሔር የቀባው ሰው የከበረ ነው” በማለት የተናገረው እውነት ቢሆንም፣ አማሌቃዊው ግን ስለዚህ ጥልቅ ሐሳብ ምንም ነገር ላይገነዘብ ይችላል (የ1ሳሙ 24፥6 ማብ ይመ):: *እግዚአብሔር የቀባውን፤* የ1ሳሙ 9፥16 ማብ ይመ::

1፥15 *ውደቅበት፤* ዳዊት የሳኦልን ሞት በደስታ ስላልተቀበለው፣ የሳኦል ገዳይ ነው ብሎ ባመነበት አማሌቃዊ ላይ የሞት ፍርድ ፈረደበት (የቍ 10 ማብ፤ እንዲሁም 4፥10 ይመ)::

1፥16 *ደምህ በራስህ ላይ ይሁን፤* አማሌቃዊው ራሱ በሰጠው ምስክርነት በራሱ ላይ ሞት አመጣ (ኢሱ 2፥19፤ 1ነገ 2፥37 ይመ)::

1፥17 *እንጒርጒሮ፤* በጥንታዊው የመካከለኛው ምሥራቅ የአገር መሪዎች ወይም የጦር ሜዳ ጀግኖች ሲሞቱ የሙሾ ግጥም መደርደር የተለመደ ነበር::

1፥18 *የቀስት እንጒርጒሮ፤* ከዚህ ቀደም የደረሰባቸው ተመሳሳይ ሽንፈት እንዳይደገም (የሕዝ 21፥9 ማብ ይመ) በሚለማመዱበት ጊዜ በቀስት አወራወር አስተማማኝ ዕውቀት ይኖራቸው ዘንድ፣ ለመቀስቀሻነት እንዲያንጐራጒሩት ዳዊት ለሕዝቡ ሳያስተምራቸው አልቀረም:: *በያሻር መጽሐፍ፤* የኢሱ 10፥13 ማብ ይመ::

1፥19 *ክብርህ፤* የእግዚአብሔርን የኪዳን ሕዝብ እንዲመሩ በአምላካዊ ሥልጣን የተሾሙትን ሳኦልንና ዮናታንን የሚመለከት ነው፤ እነዚህ መሪዎች በእስራኤል ጠላቶች ላይ ወሳኝ ድሎችን ተጐናጽፈዋል (1ሳሙ 14፥47-48 እና ማብ ይመ):: *በኰረብቶችህ፤* የጊልቦዓን ተራራ የሚመለከት ነው (ቍ 21፥25፤ 1ሳሙ 31፥1 ይመ):: *ኃያላኑ እንዴት እንደዚህ ይውደቁ፤* የዳዊት እን

[20]"ይህን በጌት አትናገሩ፤
በአስቀሎናም መንገዶች አታውጁት፤
የፍልስጥኤም ቈነጃጅት አይደሰቱ፤
ያልተገረዙት ሴቶች ልጆች እልል አይበሉ።

[21]"እናንት የጊልቦዓ ተራሮች ሆይ፤
ጠል አያረስርሳችሁ፤
ዝናብም አይውረድባችሁ፤
የቍርባን እህል የሚያበቅሉም ዕርሻዎች
አይኑራችሁ፤
በዚያ የኀያሉ ሰው ጋሻ ረክሶአልና፤
የሳኦል ጋሻ ከእንግዲህ በዘይት
አይወለወልም።

[22]ከሞቱት ሰዎች ደም፣
ከኀያላኑም ሥብ፣
የዮናታን ቀስት ተመልሳ አልመጣችም፤
የሳኦልም ሰይፍ በከንቱ አልተመለሰችም።

[23]"ሳኦልና ዮናታን በሕይወት እያሉ፣
የሚዋደዱና የሚስማሙ ነበሩ፤
ሲሞቱም አልተለያዩም፤
ከንስርም ይልቅ ፈጣኖች፣
ከአንበሳም ይልቅ ብርቱዎች ነበሩ።

[24]"እናንት የእስራኤል ቈነጃጅት ሆይ፤
ሐምራዊ ቀሚስና ቀጭን ፈትል ሳለበሳችሁ፣
ልብሶቻችሁንም በወርቀ ዘቦ ሳስጌጠላችሁ፣
ለሳኦል አልቅሱለት።

[25]"ኀያላን እንዴት እንዲህ በጦርነት ወደቁ!
ዮናታን በኰረብቶችህ ላይ ተወግቶ ሞቶአል።

[26]ወንድሜ ዮናታን ሆይ፤ እኔ ስለ አንተ
አዘንሁ፤
አንተ ለእኔ እጅግ ውድ ነበርህ፤
ፍቅርህ ለእኔ ድንቅ ነበረ፤
ከሴት ፍቅርም ይልቅ ግሩም ነበር።

1፥20 ኢሱ13፥3፤ 1ሳሙ18፥6፤31፥8፤ ሚክ1፥10
1፥21 ቍ6፤ዘፍ 27፥28፤ዘዳ11፥17፤ 1ነገ18፥35፤17፥1፤ 18፥1፤2ዜና6፥26፤ ኢዮ36፥27፤38፥28፤ መዝ65፥10፤147፥8፤ ኢሳ5፥6፤18፥4፤ 21፥5፤ኤር5፥24፤ 12፥4፤14፥4፤ሕዝ 31፥15፤አሞ1፥12
1፥22 ዘዳ32፥42፤ ኢሳ34፥3፡7፤49፥26
1፥23 ዘዳ28፥49፤ መሳ14፥18
1፥24 መሳ5፥30
1፥26 ቍ17፤1ሳሙ 18፥1፤20፥42፤ ኤር22፥18፤34፥5
1፥27 1ሳሙ2፥4
2፥1 ዘፍ13፥18፤ 23፥19፤1ሳሙ23፥2፡ 11-12
2፥2 1ሳሙ25፥42 ፡43
2፥3 ዘፍ13፥18፤ 23፥2፤37፥14፤1ሳሙ 27፥2፤1ዜና12፥22
2፥4 መሳ21፥8፤ 1ሳሙ2፥35፤11፥1፤ 30፥31፤2ሳሙ5፥3-5፤ 1ዜና12፥23-40
2፥5 መሳ17፥2፤ 1ሳሙ23፥21፤ 2ጢሞ1፥16
2፥6 ዘፀ34፥6
2፥7 ኢሱ1፥6፤ መሳ5፥21

[27]"ኀያላኑ እንዴት ወደቁ!
የጦር መሣሪያዎቹስ እንዴት ከንቱ ይሁኑ!"

ዳዊት የይሁዳ ንጉሥ ሆነ

2 ከዚህ በኋላ ዳዊት፣ "ከይሁዳ ከተሞች ወደ አንዲቱ ልውጣን?" ብሎ እግዚአብሔርን ጠየቀ።
እግዚአብሔርም፣ "አዎን ውጣ" አለው።
ዳዊትም፣ "ወደ የትኛዪቱ ልሂድ?" ሲል ጠየቀ።
እግዚአብሔርም፣ "ወደ ኬብሮን" ብሎ መለሰ ለት።

[2]ስለዚህ ዳዊት ከሁለቱ ሚስቶቹ ከኢይዝራኤላዊቷ ከአኪናሆምና የቀርሜሎሳዊው የናባል ሚስት ከነበረችው ከአቢግያ ጋር ወደ ዚያ ወጣ። [3]እንዲሁም ዳዊት አብረውት የነበሩትን ሰዎች ከነቤተ ሰቦቻቸው አመጣቸው፤ እነርሱም በኬብሮን ከተሞች ተቀመጡ። [4]የይሁዳም ሰዎች ወደ ኬብሮን መጡ፤ በዚያም ዳዊትን ቀብተው በይሁዳ ቤት ላይ አነገሡት።

ሳኦልን የቀበሩት የኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች መሆናቸውን ለዳዊት በነገሩት ጊዜ፣ [5]እርሱም የኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች ይህን እንዲነግሩ መልእክተኞች ላከ፤ "በእንዲህ ዐይነት ሁኔታ ጌታችሁን ሳኦልን በመቅበር በጎነት አሳይታችኋልና እግዚአብሔር ይባርካችሁ፤ [6]አሁንም እግዚአብሔር ጽኑ ፍቅሩንና ታማኝነቱን ይግለጥላችሁ፤ እናንተ ይህን ስላደረጋችሁ፣ እኔም እንደዚሁ በጎ ነገር አደርግላችኋለሁ፤ [7]እንግዲህ ጠንክሩ፤ በርቱ ጌታችሁ ሳኦል ሞቶአልና፤ የይሁዳ ቤትም እኔን ቀብተው በላያቸው አንግሠውኛል።"

ጕርጕር ዋና ሐሳብ ነው (ቍ 27 ይመ)። በዳዊት አባባል ውስጥ የሳኦልንና የዮናታንን ጠንካራ ጐንና መልካም ተግባሮቻቸውን ከማ ውሣት ውጭ የቂመኝነት ሐሳብ አልነበረበትም።

1፥20 *በጌት አትናገሩ፤ በአስቀሎናም፤* ከእስራኤል ድንበሮች እጅግ የሚቀርቡትንና የሚርቁትን የሚያሳዩት ጌትና አስቀሎና የፍልስጥኤም ዋና ከተማዎች እንደ መሆናቸው፣ የፍልስጥኤምን ሕዝብ ሁሉ የሚወክሉ ናቸው። ዳዊት የእግዚአብሔር የኪዳኑ ሕዝብ ጠላቶች በእስራኤል መሸነፍ እንዲደሰቱና (1ሳሙ 31፥9-10 ይመ) የጌታም ስም በክፉ እንዲነሣ አልፈለገም (ዘፀ 32፥12፤ ዘኍ 14፥13-19፤ ዘዳ 9፥28፤ ኢሱ 7፥9፤ ሚክ 1፥10 ይመ)። *ያልተገረዙ፤* የ1ሳሙ 14፥6 ማብ ይመ።

1፥21 *እናንት የጊልቦዓ ተራሮች፤* ዳዊት እጅግ ከማዘኑ የተነሣ የእስራኤል ሕዝብ የተሸነፈበትን ሳኦልና ዮናታን የወደቁበትን ምድር አምርሮ ይረግማል (ኢዮ 3፥3-26፤ ኤር 20፥14-18 ይመ)። *ከእንግዲህ በዘይት አይወለወልም፤* የቈዳ ጋሻ ጥንካሬውን እንደ ያዘ ለብዙ ጊዜ ይቈይ ዘንድ ይወለወል ነበር (የኢሳ 21፥5 ማብ ይመ)።

1፥23 *ሲሞቱም አልተለያዩም፤* የናታን አባቱ በዳዊት ላይ ያሳየውን ጥላቻና ያደረሰውን በደል ቢቃወምም እንኳ፣ ለእስራኤል ደኅንነት ሲል ከአባቱ ጐን ጦር ሜዳ በመሰለፍ ሕይወቱን ሰጠ።

1፥26 *ከሴት ፍቅርም ይልቅ፤* ዳዊት ከሚስት ፍቅር ይልቅ የጓደኛ ፍቅር ይበልጣል ማለቱ አይደለም፤ ዐረፍተ ነገሩ ዮናታን በአባቱ ምትክ እንዲነግሥ እግዚአብሔር የመረጠው እርሱን ሳይሆን ዳዊትን መሆኑን ገና ከመጀመሪያው ያወቀ ቢሆንም ለዳዊት ያለውን ታማኝነት እስከ መጨረሻው መጠበቁን የሚያሳይ ነው (የ1ሳሙ 20፥13-16 ማብ ይመ)።

1፥27 *የጦር መሣሪያዎቹስ፤* ምናልባት ሳኦልንና ዮናታንን የሚያሳይ ዘይቤያዊ አገላለጽ ሳይሆን አይቀርም።

2፥1 *ዳዊት... እግዚአብሔርን ጠየቀ፤* የጠየቀው በሊቀ ካህኑ በአብያታር አማካይነት በኤፉድ ነው (የዘፀ 28፥30፤ 1ሳሙ 2፥28፤ 23፥2 ማብ ይመ)። *ከይሁዳ ከተሞች ወደ አንዲቱ፤* ምንም እንኳ ሳኦል ቢሞትና ዳዊትም ከራሱ ነገድ ውስጥ አብዛኞቹ ወዳጆቹና ከእርሱ ጋር ቅርበት የነበራቸው ሆነው ቢያገኛቸውም (1ሳሙ 30፥26-31)፣ ቃል በተገባለት ዙፋኑ ላይ ለመቀመጥ የጌታን ምሪት ሳይጠይቅ ወደ መካከለኛው ምሥራቅ ምድር ለመመለስ አልደፈረም። *ኬብሮን፤* ጥንታዊትና የታወቀች ከተማ ናት (ዘፍ 13፥18፤ 23፥2፤ ኢሱ 15፥13-15፤ የ1ሳሙ 30፥3 ማብ ይመ)፤ ይህች ከተማ በይሁዳ ነገድ ክልል ውስጥ የምትገኝ ነበረች።

2፥2 *ከኢይዝራኤላዊቷ ከአኪናሆም፤* የ1ሳሙ 25፥43 ማብ ይመ። *ከአቢግያ፤* 1ሳሙ 25 ይመ።

2፥3 *አብረውት የነበሩትን ሰዎች፤* 1ሳሙ 22፥2፤ 23፥13፤ 30፥3፡9 ይመ።

2፥4 *ዳዊትን ቀብተው፤* የ1ሳሙ 2፥10፤ 9፥16 ማብ ይመ። ከዚህ በፊት ዳዊት ቤተ ሰቡ ባለበት በሳሙኤል ተቀብቶ ነበር (የ1ሳሙ 16፥13 ማብ ይመ)። ለሁለተኛ ጊዜ መቀባቱ ንጉሥ እንዲሆን በእግዚአብሔር የተመረጠ ለመሆኑ በራሱ ነገድ ይፋ ዕውቅና እንዲያገኝ ነው። *በይሁዳ ቤት ላይ፤* የስምዖን ነገድም በዚህ ተግባር ሳይሳተፍ አልቀረም (ኢሱ 19፥1፤ መሳ 1፥3 ይመ)፤ ይሁን እንጂ የይሁዳ ቤት በማንኛውም መንገድ ቍልፍ የሆነውን የሥራ ድርሻ ሲቈጣጠር ይታያል። *ሳኦልን የቀበሩት፤* የ1ሳሙ 31፥13 ማብ ይመ። *የኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች፤* የ1ሳሙ 11፥1፤ 31፥12 ማብ ይመ።

2፥7 *ጌታችሁ... ሞቶአልና፤ የይሁዳ ቤትም እኔን ቀብተው በላያቸው አንግሠውኛል፤* ለኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች ዳዊት ያቀረበው የመጨረሻ ሐሳብ የይሁዳ ቤት እንዳደረገው ሁሉ፣ የኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች ንጉሥነቱን እንዲቀበሉት የሚያደርግ የተሸፋፈነ ጥሪ ነው። ሆኖም ድጋፋቸውን ለማግኘት ሲባል የቀረበው ጥሪ ተቀባይነት አላገኘም (1ሳሙ 2፥8-9 ይመ)።

በዳዊት ቤትና በሳኦል ቤት መካከል የተደረገ ጦርነት

3፥2-5 ተጓ ምብ - 1ዜና 3፥1-4

8በዚህ ጊዜ የሳኦል ሰራዊት አዛዥ የኔር ልጅ አበኔር፣ የሳኦልን ልጅ ኢያቡስቴን ወስዶ ወደ መሃናይም አሻገረው፤ 9እርሱንም በገለዓድ፣ በአሴር፣ በኢይዝራኤል፣ በኤፍሬምና በብንያም እንዲሁም በእስራኤል ሁሉ ላይ አነገሠው።

10የሳኦል ልጅ ኢያቡስቴ በእስራኤል ላይ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው አርባ ዓመት ነበረ፤ ሁለት ዓመትም ገዛ። የይሁዳ ቤት ግን ዳዊትን ተከተለ። 11ዳዊት በኬብሮን ንጉሥ ሆኖ እስራኤልን የገዛው ሰባት ዓመት ከስድ ስት ወር ነበረ።

12የኔር ልጅ አበኔር፣ ከሳኦል ልጅ ከኢያ ቡስቴ አገልጋዮች ጋር ሆኖ ከመሃናይም ተነ ሥተው ወደ ገባዖን ሄዱ። 13እነርሱንም የጽሩያ ልጅ ኢዮአብና የዳዊት ሰዎች ወጥተው በገ ባዖን ኵሬ አጠገብ ተገናኟቸው፤ አንዱ ወገን በኵሬው ወዲህ ማዶ፣ ሌላው ወገን ደግሞ በኵሬው ወዲያ ማዶ ተቀመጡ።

14ከዚያም አበኔር፣ ኢዮአብን፣ "ከእናንተም ከእኛም ጕልማሶች ይነሡና በፊታችን በጨበጣ ውጊያ ይጋጠሙ" አለው።

ኢዮአብም፣ "ይሁን እሺ ይጋጠሙ" ብሎ መለሰ።

15ስለዚህ ከብንያም ለሳኦል ልጅ ለኢያቡ ስቴ ዐሥራ ሁለት፣ ለዳዊት ደግሞ ዐሥራ ሁለት ሰዎች ተነሥተው ተቈጠሩ። 16ከዚያም እያንዳንዱ ሰው የባላጋራውን ራስ በመያዝ ሰይፉን በጐኑ እየሻጠበት ተያይዘው ወደቁ። ስለዚህም በገባዖን የሚገኘው ያ ቦታ "የሰይፍ ምድር"[ሀ] ተባለ።

17የዚያን ዕለቱ ጦርነት እጅግ ከባድ ነበር፤ አበኔርና የእስራኤል ሰዎች በዳዊት ሰዎች ድል ሆኑ።

18ሦስቱ የጽሩያ ወንዶች ልጆች ኢዮአብ፣ አቢሳና አሣሄል እዚያው ነበሩ። አሣሄል እንደ ዱር ሚዳቋ በሩጫ ፈጣን ነበረ፤ 19ወደ ቀኝ ወይም ወደ ግራ ሳይል አበኔርን ተከ ታተለው። 20አበኔርም ወደ ኋላው ዘወር ብሎ በመመልከት፣ "አሣሄል! አንተ ነህ?" ሲል ጠየቀው።

እርሱም፣ "አዎን እኔ ነኝ" ብሎ መለሰለት።

21ከዚያም አበኔር፣ "ወደ ቀኝህ ወይም ወደ ግራህ ዘወር በልና አንዱን ጕልማሳ ይዘህ መሣሪያውን ንጠቀው" አለው። አሣሄል ግን እርሱን መከታተሉን አልተወም ነበር።

22እንደ ገናም አበኔር፣ "እኔን መከታተል ብትተው ይሻልሃል፤ እኔስ ለምን ከመሬት ጋር ላጣብቅህ? ከዚያስ የወንድምህን የኢዮአብን ፊት ቀና ብዬ እንዴት አያለሁ?" አለው።

23አሣሄል ግን መከታተሉን አልተወም፤ ስለዚህ አበኔር በጦሩ ጫፍ ሆዱን ወጋው፣ ጦሩም በጀርባው ዘልቆ ወጣ፤ አሣሄልም

2፥8 ዘፍ32፥2፤ 1ሳሙ14፥50፤2ሳሙ3፥27፤4፥5፤1ዜና8፥33፤9፥39
2፥9 ዘኍ32፥26፤ ኢሱ19፥24-31፤ 1ዜና12፥29
2፥11 2ሳሙ5፥5
2፥12 ኢሱ9፥3
2፥13 2ሳሙ8፥16፤ 19፥13፤1ነገ1፥17፤ 1ዜና2፥16፤11፥6፤ 27፥34
2፥16 መሳ3፥21
2፥17 1ሳሙ17፥8፤ 2ሳሙ3፥1
2፥18 1ሳሙ26፥6፤ 2ሳሙ3፥30:39፤10፥7 ፤11፥1፤14፥1፤16፥10፤ 18፥14፤19፥22፤ 20፥8፤23፥24፤ 24፥3፤1ነገ1፥7፤ 2፥5:34፤1ዜና2፥16፤ 11፥26፤12፥8፤27፥7፤ ምሳ6፥5፤ማሕ2፥9
2፥22 2ሳሙ3፥27
2፥23 2ሳሙ3፥27፤ 4፥6፤20፥12

[ሀ]16 ዕብራይስጡ፣ *ሔልቃዝ ሀዙሪም* ይባላል፤ ትርጕሙም፣ *የመሻሻጥ ምድር ወይም የጥላቻ ምድር ማለት ነው።*

2፥8 *የኔር ልጅ አበኔር፤* 1ሳሙ 14፥50 ይመ። *የሳኦል ሰራዊት፤* ለእርሱና ለቤተ ሰቡ እስከ መጨረሻው በታማኝነት የቆመ አነስ ተኛ ቍጥር ያለው ቋሚ ሰራዊት ነው (1ሳሙ 13፥2:15፤ 14፥2:52 ይመ)። *ኢያቡስቴም፤* በመጀመሪያ እስባኦል ተብሎ ይጠራ ነበር (1ዜና 8፥33)፤ የመጽሐፈ ሳሙኤል ጸሓፊ ግን ኢያቡስቴ ብሎ ጠራው፤ ትርጕሙም "አሳፋሪ" ማለት ነው (የ4፥4 ማብ ይመ)። "በአል" የተባለው ቃል እስከዚህ ጊዜ ድረስ ጥቅም ላይ የዋለው "ገዥ" ወይም "ሹም" በሚለው ትርጕም ጌታን ለማሳየት ነበር። በኋላ ግን የከነዓናውያን አምላክ ከነበረው ከበአል ጋር በመያያዙ ውዥንብር ስላስከተለ፣ ጌታን በዚህ ስም መጥራት ቀረ፤ ጸሓፊውም በዚያ ጊዜ የነበረውን ስሜት በማስተዋል ገልጦታል። *የሳኦልን ልጅ፤* የ1ሳሙ 14፥49፤ 31፥2 ማብ ይመ። *አሻገረው፤* በሳኦል ሞት ምክንያት የሥልጣን ክፍተት ተፈጥሮ ስለ ነበር፣ አበኔር ለራሱ የሥልጣን ፍላ ጎት ሲል ኢያቡስቴን መሣሪያ በማድረግ፣ በተፈጠረው ሁኔታ ለመጠቀም ርምጃ ወሰደ (3፥11 የ4፥1 ማብ ይመ)። ኢያቡስቴ በእስራኤላውያን ዘንድ ከፍተኛ ድጋፍ እንደ ነበረው የሚገልጽ ማረጋገጫ የለም፤ *መሃናይም፤* ከፍልስጥኤም ግዛት ውጭ ሆና ከዮርዳኖስ ማዶ የምትገኝ የገለዓድ ከተማ ናት።

2፥9 *አነገሠው፤* አበኔር የሳኦል የወንድም ልጅ በመሆኑ (የ1ሳሙ 14፥50 ማብ ይመ)፣ የሳኦል ሥልጣን ከቤተ ሰቡ ሳይ ወጣ እንዲቀጥል ይፈልጋል። ፍላጎቱም ካለው የዘር ግንኙነት ጋር ብቻ ሳይሆን፣ ከግል ጥቅምም ጋር የተያያዘ ነበር። *በገለዓድ... በእስራኤል ሁሉ ላይ፤* የኢያቡስቴ ግዛት በዚህ መልክ መገለጡ፣ ትክክለኛ ግዛቱ ምሥራቃዊውንና ምዕራባዊውን ዮርዳኖስ የሚ ጨምር ቢሆንም እንኳ፣ እጅግ የተወሰነ ግዛት እንደ ነበረ ያሳ ያል፤ "በእስራኤል ሁሉ ላይ" የሚለውም ምኞትን እንጂ ትክክ ለኛ የሆነውን ግዛት አያመለክትም። ዳዊት የስምዖንና የይሁዳን ምድር አስተዳድሮአል፤ ፍልስጥኤማውያንም አብዛኛው ሰሜናዊውን የነገዶች ምድር ተቈጣጥረውት ነበር።

2፥11 *ሰባት ዓመት ከስድስት ወር፤* ኢያቡስቴ በመሃና ይም የነበረውን የሁለት ዓመት አገዛዝ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ቍ 10)። ኢያቡስቴ እንደ ሞተ ወዲያውኑ ዳዊት በመላው እስራ ኤል ላይ ስለ ነገሠ (5፥1-5)፣ ብዙ ሳይቈይም መናገሻ ከተማውን ወደ ኢየሩሳሌም አዛውሮ ስለ ነበር (5፥6-21)፣ የዳዊትንና የኢ ያቡስቴን የግዛት ዘመን ምን ያህል እንደ ሆነ በትክክል ለይቶ ለማ ስቀመጥ አስቸጋሪ ነው። ይህ ችግር በአግባቡ መፍትሔ ማግኘት የሚችለውም ኢያቡስቴ የአባቱ ተተኪ መሆኑ እስኪታወቅ ድረስ የተወሰኑ ዓመታት ማለፋቸውንና፣ ሁለቱ የአገዛዝ ዓመታትም ዳዊት በኬብሮን ከነበሩት የመጨረሻዎቹ ሁለት ወይም ሦስት ዓመ ታት ጋር በመጠኑ የሚስማሙ መሆናቸውን በመቀበል ነው።

2፥12፤ የዳዊት ግዛት ከይሁዳ ወደ ሰሜን እንዳይስፋፋ ለመገደብ አበኔር ቀድሞ እርምጃ ወሰደ። ገባኦን ቤተ ሰቡ የነበሩ ባት በብንያም ነገድ ምድር የምትገኝና በፍልስጥኤማውያን እጅ ያልወደቀች ከተማ ናት።

2፥13 *የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ፤* የ1ሳሙ 26፥6 ማብ ይመ። ኢዮአብ በዳዊት ዘመነ መንግሥት ከፍተኛ ኀላፊነት የነበረው ታላቅ ሰው ቢሆንም እጅግ ጨካኝ የጦር አዛዥ ነበር (10፥7-14፤ 11፥1፤ 12፥26፤ 1ነገ 11፥15-16 ይመ)። ንጉሥ ዳዊት እንኳ እርሱን ለመ ቈጣጠር ያልቻለበት ጊዜ ነበር (3፥39፤ 18፥5:14፤ 1ነገ 2፥5-6)፤ በመጨረሻም ገደብ ባልነበረው ጭካኔውና በዳዊት ዙፋን ላይ ሰሎ ሞንን በማንገሥ ፈንታ አዶንያስን ለማንገሥ ባውጠነጠነው ሤራ የሞት ፍርድ ተፈርዶበታል (1ነገ 2፥28-34)። *የዳዊት ሰዎች፤* በዳዊት ዙሪያ የነበሩ በሞያቸው የተካኑ ጥቂት ጦረኞች ነበሩ (1ሳሙ 2፥1-2፤ 23፥13፤ 27፥2፤ 30፥9 ይመ)።

2፥15 *ከብንያም፤* በዚህ ጊዜ ኢያቡስቴ አብዛኛውን ድጋፍ ያገኘው ከራሱ ነገድ ነበር።

2፥17 *የዚያን ዕለቱ ጦርነት እጅግ ከባድ ነበር፤* ከግራ ቀኙ ወገን ዐሥራ ሁለት ዐሥራ ሁለት ወታደር ተመርጦ የተካሄደው ፍል ሚያ (የ1ሳሙ 17፥4 ማብ ይመ) የታሰበውን ውጤት ማምጣት ስላ ልቻለ በሁለቱ ወገን ጦርነት ተካሄደ፤ የዳዊት ሰራዊት የድሉ ባለ ቤት ሆነ (3፥1 ይመ)።

2፥21 *አበኔር... ዘወር በልና፤* አሣሄል እንዳይገደል አበኔር ጥረት አድርጎ ነበር፤ ሆኖም ግን ጥረቱ ሳይሳካ ቀረ።

2፥22 *የወንድምህን የኢዮአብን ፊት ቀና ብዬ እንዴት አያለሁ?* አበኔር ደም የመበቀልን ልማድ ተግባራዊ በማድረግ በእርሱና በኢዮአብ መካከል የነበረው ጠብ እየከረረ እንዲሄድ አልፈለገም ነበር (የ2፥27 ማብ ይመ)።

እዚያው ወደቀ፤ ወዲያው ሞተ። እያንዳንዱም ሰው አሣሄል ወድቆ ወደ ሞተበት ስፍራ ሲደርስ ይቆም ነበር።

[24]ኢዮአብና አቢሳ ግን አበኔርን ተከታተሉት፤ እየሳደዱም ወደ ገባዖን ምድረ በዳ በሚወስደው መንገድ ከጋይ አጠገብ ወዳለው ወደ አማ ኰረብታ ሲደርሱ ፀሓይ ጠለቀች። [25]ከዚያም የብንያም ሰዎች ወደ አበኔር ተሰብስበው ግንባር በመፍጠር በኰረብታው ጫፍ ላይ ተሰለፉ።

[26]አበኔር ኢዮአብን ጠርቶ፣ “ይህ ሰይፍ ዘላለም ማጥፋት አለበትን? ውጤቱ መራራ መሆኑን አንተስ ሳታውቀው ቀርተህ ነውን? ሰዎችህ ወንድሞቻቸውን ማሳደዱን እንዲያቆሙ ትእዛዝ የማትሰጣቸውስ እስከ መቼ ድረስ ነው?” አለው።

[27]ኢዮአብም፣ “ሕያው *እግዚአብሔርን*! ይህን ባትናገር ኖሮ፣ ሰዎቹ እስኪነጋ ድረስ ወንድሞቻቸውን ማሳደዱን ባላቆሙም ነበር”[a] ብሎ መለሰ።

[28]ስለዚህ ኢዮአብ ቀንደ መለከቱን ነፋ፤ ከዚያም በኋላ ሰዎቹ በሙሉ እስራኤልን ማሳደዱን ተው፤ ውጊያውም በዚሁ አበቃ።

[29]አበኔርና ሰዎቹም ሌሊቱን ዓረባን አልፈው ሄዱ፤ ከዚያም ዮርዳኖስን በመሻገር ቢትሮንን[a] ሁሉ ዐልፈው ወደ መሃናይም መጡ።

[30]ከዚያም ኢዮአብ አበኔርን ማሳደዱን ትቶ ተመለሰ፤ ሰዎቹንም ሁሉ አንድ ላይ በሰበሰባቸው ጊዜ፣ ከዳዊት ሰዎች አሣሄልን ሳይጨምር፣ ዐሥራ ዘጠኝ ሰዎች መጥፋታቸው ታወቀ። [31]የዳዊት ሰዎች ግን ከአበኔር ጋር ከነበሩት ሦስት መቶ ሥልሳ ብንያማውያን ገደሉ። [32]አሣሄልንም ከወደቀበት አንሥተው በቤተ ልሔም በአባቱ መቃብር ቀበሩት። ከዚያም ኢዮአብና ሰዎቹ ሌሊቱን ሁሉ ሲገሠግሡ አድረው፣ ሲነጋ ኬብሮን ደረሱ።

3

በዳዊት ቤትና በሳኦል ቤት መካከል የነበረው ጦርነት ብዙ ጊዜ ቈየ፤ ዳዊት እየበረታ ሲሄድ፣ የሳኦል ቤት ግን እየተዳከመ መጣ።

[2]ዳዊት በኬብሮን ሳለ፣ ስድስት ወንዶች
ልጆች ተወለዱለት፤
የበኵር ልጁ፣ ከኢይዝራኤላዊቷ ከአኪና
ሆም የተወለደው አምኖን፣
[3]ሁለተኛው፣ የቀርሜሎሳዊው የናባል ሚስት
ከነበረችው ከአቢግያ የተወለደው ኪልአብ፣
ሦስተኛው፣ ተልማይ ከተባለው ከጌሹር ንጉሥ
ልጅ ከመዓካ የተወለደው አቤሴሎም፣
[4]አራተኛው፣ ከአጊት የተወለደው አዶንያስ፤
አምስተኛው፣ ከአቢጣል የተወለደው ሰፋጥያ፣
[5]ስድስተኛው፣ ከዳዊት ሚስት ከዔግላ የተ
ወለደው ይትረኃም ነበር፤ እነዚህ ዳዊት
በኬብሮን ሳለ የተወለዱለት ናቸው።

አበኔር ከዳዊት ጋር ተባበረ

[6]የሳኦል ቤትና የዳዊት ቤት በጦርነት ላይ በነበሩበት ጊዜ፣ አበኔር በሳኦል ቤት ላይ ኀይሉን ያጠናክር ነበር። [7]ሳኦልም የኢዮሄል ልጅ ሪጽፋን በቁባትነት አስቀምጦአት ነበር፤ ኢያቡስቴም አበኔርን፣ “ለምንድን ነው ከአባቴ ቁባት ጋር የተኛኸው?” አለው።

[8]አበኔርም በኢያቡስቴ ንግግር እጅግ ስለ ተቈጣ እንዲህ አለ፤ “እኔ ለይሁዳ የምወግን የውሻ ጭንቅላት ነኝን? ለአባትህ ለሳኦል ቤት ለወንድሞቹና ለዘመዶቹ ታማኝነቴን እስከ ዛሬ ድረስ አሳንደልሁም፤ አንተንም አሳልፌ ለዳዊት አልሰጠሁም፤ አሁን ግን አንተ ከዚህች ሴት ጋር በፈጸምሁት ነገር ትከሰኛለህን? [9]*እግዚአብሔር* ለዳዊት በመሐላ የሰጠውን ተስፋ እዳር እንዲደርስ ሳላደርግ ብቀር *እግዚአብሔር* በአበኔር ላይ ክፉ ያድርግበት፤ ከዚያ የባሰም ያምጣበት፤ [10]የማለትም መንግሥትን ከሳኦል ቤት አውጥቶ፣ ከዳን እስከ ቤርሳቤህ ባለው በእስራኤልና በይሁዳ

2፥26 ዘዳ32፥42፤ ኤር46፥10፡14፤ናሆ 2፥13፤3፥15
2፥28 መሳ3፥27፤ 2ሳሙ18፥16፤20፥23
2፥29 ዘዳ32፥2፤ ዘዳ3፥17
2፥32 ዘፍ49፥29
3፥1 2ሳሙ2፥17፤ 5፥10፤22፥44፤1ነገ 14፥30፤አስ9፥4
3፥2 1ሳሙ25፥43፤ 2ሳሙ13፥1
3፥3 1ሳሙ25፥42፤ 2ሳሙ13፥1፡28፡37፤ 14፥32፤15፥8
3፥4 1ነገ1፥5፡11፤ 2፥13፡22
3፥6 1ሳሙ14፥50
3፥7 ዘፍ22፥24፤ 2ሳሙ16፥21-22፤ 21፥8-11፤1ነገ1፥3
3፥8 1ሳሙ17፥43፤ 2ሳሙ9፥8፤16፥9፤ 2ነገ8፥13
3፥9 1ሳሙ15፥28
3፥10 መሳ20፥1፤ 1ሳሙ25፥28-31፤ 2ሳሙ24፥2

[a]27 ወይም፣ *በዚህ ማለዳ ይህንን ብትናገር ኖሮ ሰዎቹ ወንድሞቻቸውን ማሳደዱን ባቆሙ ነበር ወይም፣ ይህንን ብትናገር ኖሮ ሰዎቹ እስኪነጋ ድረስ ወንድሞቻቸውን ማሳደዱን ባቆሙ ነበር*

[a]29 ወይም *ማለዳ ወይም ሸለቆ* የዕብራይስጡ ቃል ትርጉም በትክክል አይታወቅም።

2፥26 *ይህ ሰይፍ ዘላለም ማጥፋት አለበትን?* አበኔር የእርስ በርስ ጦርነት የሚያመጣውን መዘዝ በመፍራት ፍልሚያ እንዲቆም ሐሳብ አቀረበ።

2፥27 *ሕያው እግዚአብሔርን!* የመሐላ አነጋገር ነው (የ1ሳሙ 14፥39 ማብ ይመ)።

2፥28 *ውጊያውም በዚሁ አበቃ!* በይፋ ይካሄድ የነበረው ጦርነት ለጊዜው ቢቆምም፣ ጥላቻው ግን አልተፋቀም (3፥1 ይመ)።

2፥29 *ዓረባን!* የዘዳ 1፥1 ማብ ይመ።

3፥2-51 የሳኦል ቤት እየተዳከመ ሲሄድ፣ የዳዊት ቤት እየተጠናከረ መምጣቱን በኬብሮን ከተወለዱት የዳዊት ልጆች ስም ዝርዝር መረዳት ይቻላል (ቍ 1)። ስድስቱ ወንዶች ልጆች እያንዳንዳቸው ከተለያዩ ሴቶች መወለዳቸው፣ ዳዊት በኬብሮን በኖረበት ጊዜ አራት ሌሎች ሚስቶች ማግባቱን (2፥2 ይመ)፣ በተዘዋዋሪ መንገድ ያሳያል። ከዘዳ 17፥17 ጋር የሚቃረነውን በአንድ ሚስት ያለ መወሰንን ልማድ (5፥13)፣ ጸሓፊው በቀጥታ አያወግዘውም፤ ይሁን እንጂ በዳዊት ቤተ ሰብ ውስጥ የተፈጠረው ቀውስ ይህን ጉልቶ እንዲታይ አድርጎአል (ም 13-19፤ 1ነገ 1፥2 ይመ)። *አምኖን!* ከአደገ በኋላ እኅቱን ትዕማርን በመድፈሩ፣ ወንድሙ አቤሴሎም ገደለው (ም 13 ይመ)። *ከኢይዝራኤላዊቷ ከአኪናሆም!* የ1ሳሙ 25፥43 ማብ ይመ።

3፥3 *ኪልአብ* በ1ዜና 3፥1 ላይ ዳንኤል ተብሎ ተጠርቶአል። *አቢግያ!* 1ሳሙ 25 ይመልከቱ። *አቤሴሎም!* አምኖንን በማደል የእኅቱን የትዕማርን መደፈር ተበቀለ፤ ራሱን ለማንገሥ በማሰብም በአባቱ በዳዊት ላይ ዶለተ (ም 13-18 ይመ)። *ከተልማይ ልጅ ከመዓካ!* ዳዊት ከመዓካ ጋር መጋባቱ ያለ ጥርጥር የፖለቲካ እንድምታ ነበረው፤ በኢያቡስቴ ሰሜን አዋሳኝ በኩል የተልማይን ድጋፍ በማግኘት፣ ዳዊት የሰሜኑን መንግሥት በደቡብና በሰሜን በኩል ለማስፋፋት ቻለ። *ጌሹር!* ከገሊላ ባሕር በስተ ሰሜን ምሥራቅ የምትገኝ ሲሆን (ኢሱ 12፥5፤ 13፥11-13)፣ ትንሿ የሶርያ ከተማ መንግሥት ናት (ኢሱ 12፥5፤ 13፥11-13 ይመ)።

3፥4 *አዶንያስ!* ሰሎሞን ከመንገሡ በፊት ዙፋኑ ላይ ለመውጣት በመፈለጉ ተገደለ (1ነገ 1፥2 ይመ)።

3፥7 *ሪጽፋ!* 21፥8-11 ይመ። *ለምንድን ነው ከአባቴ ቍባት ጋር የተኛኸው?* የአበኔር ድርጊት ዙፋን ለመንጠቅ ሲል ያውጠነጠነው ሤራ አካል ሳይሆን እንዳልቀረ ኢያቡስቴ ጥርጣሬ አደረበት (ከቍ 6 ጋር ያነጻጽር)። በዚህ ዘመን ንጉሥ ያስቀመጣትን ቍባት የራስ ማድረግ ትልቅ ግምት ይሰጠው ነበር (የ12፥8 ማብ፤ እንዲሁም 16፥21፤ 1ነገ 2፥22 ይመ)።

3፥9 *እግዚአብሔር በአበኔር ላይ ክፉ ያድርግበት!* የተለመደ የርግማን መግለጫ ነው (የ1ሳሙ 3፥17 ማብ ይመ)። *እግዚአብሔር... በመሐላ የሰጠውን ተስፋ!* ዳዊት የሳኦል መንግሥት ወራሽ እንዲሆን በእግዚአብሔር የተወሰነ መሆኑ፣ በሰፊው ተሠራጭቶ ነበር (የ 2፥4፤ 1ሳሙ 16፥3፤ 25፥28 ማብ ይመ)።

3፥10 *መንግሥትን... አውጥቶ!* አበኔር ከዙፋኑ በስተ

ምድር ላይ የዳዊትን ዙፋን ለመመሥረት የሰጠው ተስፋ ነው።" [11]ኢያቡስቴም አበኔርን አጥብቆ ፈርቶት ስለ ነበር፣ እንደ ገና አንዲት ቃል እንኳ ሊመልስለት አልደፈረም።

[12]ከዚያም አበኔር ለዳዊት፣ "ምድሪቱ የማን ናት? ከእኔ ጋር ተስማማ፤ እነሆ እስራኤል ሁሉ ወደ አንተ እንዲመለስ እኔ እረዳሃለሁ" ብለው ለዳዊት እንዲነግሩለት መልክተኞች ላከ።

[13]ዳዊትም፣ "ይሁን እሺ፣ ከአንተ ጋር ስምምነቱን አደርጋለሁ፣ ነገር ግን ከአንተ አንዲት ነገር እሻለሁ፤ ይኸውም ወደ እኔ ስትመጣ በመጀመሪያ የሳኦልን ሴት ልጅ ሜልኮልን ይዘህልኝ እንድትመጣ ነው፤ ያለዚያ ግን ወደ እኔ እንዳትመጣ" አለ። [14]ከዚያም ዳዊት፣ "የመቶ ፍልስጥኤማውያን ሸለፈት ማጫ የከፈልሁባትን ሚስቴን ሜልኮልን ስጠኝ" ብሎ ወደ ሳኦል ልጅ ወደ ኢያቡስቴ መልክተኞች ላከበት።

[15]ስለዚህም ኢያቡስቴ መልክተኛ ልኮ፣ ሜልኮልን ከባሏ ከሌሳ ልጅ ከፈልጢኤል ወሰዳት። [16]ባሏም እስከ ብራቂም ከተማ ድረስ እያለቀሰ ተከትሎአት ሄደ፤ ከዚያም አበኔር፣ "በል በቃህ! ወደ ቤትህ ተመለስ" አለው። ስለዚህም ተመለሰ።

[17]አበኔር ከእስራኤል ሽማግሌዎች ጋር ተመካከረ፤ እንዲህም አለ፤ "ባለፈው ጊዜ ዳዊት በላያችሁ እንዲነግሥ ፈልጋችሁ ነበር፤ [18]እግዚአብሔር ለዳዊት፣ 'በባሪያዬ በዳዊት ሕዝቤን እስራኤልን ከፍልስጥኤማውያን እጅና ከጠላቶቻቸው እጅ እታደጋቸዋለሁ' ብሎ ተስፋ ስለ ሰጠው፣ ይህን አሁኑኑ አድርጉት።"

[19]እንዲሁም አበኔር ለብንያማውያን ራሱ ሄዶ ይህንኑ ነገራቸው፤ ከዚያም እስራኤልና መላው የብንያም ቤት ለማድረግ የፈለጉትን ሁሉ ለዳዊት ለመንገር ወደ ኬብሮን ሄደ። [20]አበኔር ከሃያ ሰዎች ጋር ዳዊት ወዳለበት ወደ ኬብሮን መጣ፤ ዳዊትም ለአበኔርና አብረውት ለነበሩት ሰዎች ግብዣ አደረገላቸው። [21]ከዚያም አበኔር ዳዊትን፣ "ከአንተ ጋር ቃል ኪዳን እንዲያደርጉ፣ ልብህ እንደተመኘውም ሁሉን እንድትገዛ ፈጥኜ ሄጄ፣ ለጌታዬ ለንጉሡ መላውን እስራኤልን ልሰብስብ" አለው። ስለዚህ ዳዊት አበኔርን አሰናበተው፤ በሰላምም ሄደ።

3፥13 ዘፍ43፥5
3፥14 1ሳሙ18፥27
3፥15 ዘዳ24፥1-4፤ 25፥44
3፥16 2ሳሙ16፥5፤ 17፥18
3፥17 መሳ11፥11
3፥18 1ሳሙ9፥16፤ 2ሳሙ8፥6
3፥19 1ዜና12፥2፤ 16፥29
3፥20 1ዜና12፥39
3፥21 2ሳሙ5፥3፤ 1ነገ11፥37
3፥27 ዘፀ21፥14፤ መሳ3፥21፤2ሳሙ2፥8:22:23፤4፥1፤1ነገ2፥5:32

ኢዮአብ አበኔርን ገደለው

[22]የዳዊትና የኢዮአብ ሰዎች በዚያኑ ጊዜ ብዙ ምርኮ ይዘው ከዘመቻ ተመለሱ። አበኔር ግን ዳዊት በሰላም አሰናብቶት ስለ ሄደ፣ በኬብሮን አልነበረም። [23]ኢዮአብና አብሮት የነበረው ሰራዊት ሁሉ እዚያ እንደ ደረሱ፣ የኔር ልጅ አበኔር ወደ ንጉሡ መምጣቱን፣ ንጉሡ እንዳሰናበተውና እርሱም በሰላም እንደ ሄደ፣ ኢዮአብ ሰማ።

[24]ስለዚህ ኢዮአብ ወደ ንጉሡ ገብቶ እንዲህ አለ፤ "ምን ማድረግህ ነው? እነሆ አበኔር መጥቶልህ እንዴት በሰላም እንዲሄድ አሰናበትኸው? [25]የኔርን ልጅ አበኔርን ታውቀዋለህ፤ የመጣው ሊያታልልህ፣ መውጣት መግባትህን ለማወቅና የምታደርገውን ሁሉ ሊሰልል ነው።"

[26]ከዚያም ኢዮአብ ከዳዊት ዘንድ ወጣ፤ አበኔርን እንዲያመጡትም መልክተኞች ላከ፤ መልክተኞቹም ከሴይር የውሃ ጉድጓድ አጠገብ መለሱት፤ ዳዊት ግን ይህን አላወቀም ነበር። [27]አበኔር ወደ ኬብሮን በተመለሰ ጊዜ፣ ኢዮአብ በቈይታ የሚያነጋግረው በመምሰል ዞር አድርጎ ወደ ቅጽሩ በር ይዞት ሄደ፤ እዚያም የወንድሙን የአሣሄልን ደም ለመበቀል ሲል፣ ሆዱ ላይ ወግቶ ገደለው።

ጀርባ የሚገኝ እውነተኛው ኀያል ሰው ነበር። *ከዳን እስከ ቤርሳቤህ፤* የ1ሳሙ 3፥20 ማብ ይመ።

3፥12 *ምድሪቱ የማን ናት?* ምድሪቱ የአበኔር ወይም የዳዊት መሆኗን ለማስገንዘብ የቀረበ መልስ አዘል ጥያቄ ነው፤ ቀጥሎ ከሚገኘው ዐረፍተ ነገር አንጻር ሲታይ፣ መልሱ በመጀመሪያ የተጠቀሰውን የሚመለከት ይመስላል። *ከእኔ ጋር ተስማማ፤* አበኔር ለሳኦል ቤት የነበረው ታማኝነት ጉዳት የማያመጣበት ለመሆኑ ዋስትና እንዲሰጠው ይፈልጋል።

3፥13 *የሳኦልን ሴት ልጅ ሜልኮልን፤* ሳኦል ሜልኮልን ቀደም ሲል ለዳዊት የሰጣት ቢሆንም እንኳ (1ሳሙ 18፥27)፣ ዳዊት ከቤተ መንግሥቱ ከሸሸ በኋላ ለሌላ ሰው ድሮአት ነበር (1ሳሙ 25፥44)። እንደ ሰሜናውያን ሽማግሌዎች አስተሳሰብ፣ የዳዊትና የሜልኮል ዳግም ግንኙነት ዳዊት የሳኦል ዐማች እንደ መሆኑ፣ ሕጋዊ የዐልጋ ወራሽነቱን መብት የሚያጠናክር ነው።

3፥14 *ዳዊት... ኢያቡስቴ መልእክተኞች ላከበት፤* ዳዊት በአበኔር በታቀደው የማታለያ ዘዴ ከመጠቀም ይልቅ ኢያቡስቴ ነገሩን በይፋ ዐውቆት፣ ሜልኮል እንድትመለስለት ፈለገ። ኢያቡስቴ የአበኔርን ፍላጎት ለመቃወም ዐቅም እንደሌለውም ዳዊት ያውቃል (ቍ 11 ይመ)። *የመቶ ፍልስጥኤማውያን ሸለፈት፤* 1ሳሙ 18፥25 ይመ። ሳኦል ዳዊትን የመቶ ፍልስጥኤማውያንን ሸለፈት እንዲያቀርብ ጠይቆት ነበር፤ ዳዊት ግን የሁለት መቶ ፍልስጥኤማውያንን ሸለፈት አመጣ (1ሳሙ 18፥27)።

3፥16 *ብራቂም፤* ወደ ኬብሮን በሚወስደው መንገድ ላይ የምትገኝ መጨረሻዋ የብንያማውያን ከተማ ናት (16፥5፤ 17፥18 ይመ)።

3፥17 *ከእስራኤል ሽማግሌዎች፤* የልዩ ልዩ ነገዶች ጥምር አመራር፣ መደበኛ የመንግሥት ሥልጣን የሌለውን ብሔር ዐቀፍ የአስተዳደር አካል መሥርቶአል፣ (የዘፀ 3፥16፤ የኢዩ 1፥2፤ የማቴ 15፥2፤ የሐሥ 24፥1 ማብ፤ እንዲሁም 1ሳሙ 8፥4፤ 2ሳሙ 5፥3፤ 5፥13 1ነገ 8፥1፡3፤ 20፥7፤ 2ነገ 10፥1፤ 23፥1 ይመ)። *ዳዊት... እንዲነግሥ ፈልጋችሁ ነበር፤* ለኢያቡስቴ ርዳታ የመጣለት በአብዛኛው ከብንያም ነገድና (2፥15 እና ማብ ይመ) ከዮርዳኖስ ማዶ ከሚገኘው ከገለዓድ ምድር ነበር (2፥8፤ 1ሳሙ 11፥9-11፤ 31፥11-13 ይመ)።

3፥18 *እግዚአብሔር ለዳዊት... ተስፋ ሰጠው፤* በዚህ ጊዜ ዳዊት ንጉሥ እንዲሆን ሳሙኤል የቀባው መሆኑ በሁሉም ዘንድ ታውቆአል (5፥2 ይመ)። ሳሙኤል እጅግ የተከበረ የእግዚአብሔር ነቢይ በመሆኑ፣ አበኔር የዳዊትን መቀባት ከእግዚአብሔር የተሰጠ ተስፋ አድርጎ ተመለከተው።

3፥19 *እንዲሁም አበኔር ለብንያማውያን... ነገራቸው፤* ሳኦልና ቤተ ሰቡ ከብንያም ነገድ በመሆናቸው፣ ዙፋኑን ወደ ይሁዳ ነገድ ስለማስተላለፍ አበኔር ከብንያማውያን ጋር የተነጋገረው በጥንቃቄ ነበር፤ እነርሱም በዚሁ መስማማታቸውን ገለጹ፤ ይሁን እንጂ አበኔር ነገሮችን ለራሱ ዕላማ በሚበጅ መንገድ ለማስፈጸም በውስልና ከመንቀሳቀስ በላይ የሚያልፍ ሰው አልነበረም።

3፥21 *ከአንተ ጋር ቃል ኪዳን እንዲያደርጉ* 5፥3 እና ማብ ይመ።

3፥25 *የመጣው ሊያታልልህ... ነው፤* ወንድሙን አሣሄልን ስለ ገደለበት ኢዮአብ አበኔርን ናቀው (2፥18-23፤ 3፥27)፤ እንደ አድርባይ በመቍጠርም በዳዊት ፊት ሊያዋርደው ፈለገ። አበኔር በሰሜኑ የእስራኤል ነገዶች ዘንድ ተሰሚነት ያለው ሰው እንደ መሆኑ፣ ከዳዊት ሰራዊት ጋር ከተቀላቀለ፣ ኢዮአብ የራሱን ሥልጣን የሚቀናቀነው መሰለው።

3፥27 *ኢዮአብ... ሆዱ ላይ ወግቶ ገደለው፤* የኢዮአብ አበኔርን መግደሉ እንደ ውጊያ ተግባር ወይም እንደ ትክክለኛ በቀል

[28]ዳዊት ይህን ነገር ቈይቶ በሰማ ጊዜ እን ዲህ አለ፤ "እኔም ሆንሁ መንግሥቴ ከኔር ልጅ ከአበኔር ደም በእግዚአብሔር ፊት ለዘላለም ንጹሕ ነን፤ [29]ደሙ በኢዮአብ ራስና በአባቱ ቤት ሁሉ ላይ ይሁን፤ ፈሳሽ ነገር የሚወጣው ወይም አሠቃቂ የቈዳ በሽታ[ሠ] ያለበት፣ በምርኲዝ የሚሄድ አንካሳ፣ ወይም በሰይፍ ተመቶ የሚወድቅ ወይም የሚበላው ያጣ ራብተኛ ከኢዮአብ ቤት አይታጣ።"

[30]አበኔር ገባዖን ላይ በተደረገው ጦርነት የኢ ዮአብንና የአቢሳን ወንድም አሣሄልን ገድሎት ስለ ነበር፣ እነርሱም አበኔርን ገደሉት።

[31]ከዚያም ዳዊት ለኢዮአብና አብሮት ለነበ ረው ሕዝብ ሁሉ፣ "ልብሳችሁን ቀዳችሁ፣ ማቅ ለብሳችሁ በአበኔር ፊት አልቅሱ" አላቸው፤ ራሱ ንጉሥ ዳዊትም አስከሬኑን አጀበ። [32]ከዚያም አበኔርን በኬብሮን ቀበሩት፤ ንጉሡም በአበኔር መቃብር ላይ ጮኾ አለቀሰ፤ ሕዝቡም ሁሉ እንደዚሁ አለቀሱ።

[33]ንጉሡም ለአበኔር ይህን የሐዘን እንጕርጕሮ ተቀኘ፤

"አበኔር እንደ ተራ ሰው ይሙት?
[34]እጆችህ አልታሰሩም፤
እግሮችህ በእግር ብረት አልገቡም፤
ሰው በክፉ ሰዎች ፊት እንደሚወድቅ
አንተም እንደዚሁ ወደቅህ።"

ሕዝቡም ሁሉ እንደ ገና አለቀሱለት።

[35]ከዚያም ሕዝቡ ሁሉ እህል በሚቀምስ በት ሰዓት ወደ ዳዊት መጥተው ምግብ እንዲበላ አጥብቀው ለመኑት። ዳዊት ግን፣ "ፀሓይ ከመጥለቋ በፊት እንጀራ ወይም ሌላ ነገር ብቀምስ፣ እግዚአብሔር ክፉ ያድርግብኝ ከዚያም የባሰ ያምጣብኝ" ብሎ ማለ።

[36]ሕዝቡም ሁሉ ይህንኑ ተመለከቱ፤ ደስም አላቸው፤ በእርግጥ ንጉሡ ያደረገው ሁሉ ሕዝ ቡን ደስ አሰኛቸው። [37]እንዲሁም በዚያን ዕለት ሕዝቡ ሁሉና እስራኤል በሙሉ ንጉሡ የኔር ልጅ በአበኔር ሞት እጁ እንዳልገባበት ዐወቁ።

[38]ከዚያም ንጉሡ ለራሱ ሰዎች እንዲህ አለ፤ "በዛሬዪቱ ዕለት በእስራኤል መስፍንና ታላቅ ሰው መውደቁን አላወቃችሁምን? [39]ምንም እንኳ ዛሬ የተቀባሁ ንጉሥ ብሆንም፣ እኔ ደካማ ሰው ነኝ፤ እነዚህ የጽሩያ ልጆች እጅግ በርትተ ውብኛል። እግዚአብሔር ለክፉ አድራጊ የእጁን ይስጠው።"

3፥28 ቍ37፤ ዘዳ21፥9
3፥29 ዘሌ15፥2፤ 20፥9፤1ነገ2፥31-33
3፥31 ዘፍ37፥34፤ መዝ30፥11፤35፥13፤ 69፥11፤ኢሳ20፥2
3፥32 ዘኍ14፥1፤ ምሳ24፥17
3፥33 ዘፍ50፥10
3፥34 ኢዮ36፥8፤ መዝ2፥3፤149፥8፤ ኢሳ45፥14፤ናሆ3፥10
3፥35 ሩት1፥17፤ 1ሳሙ31፥13፤2ሳሙ 12፥17፤ኤር16፥7
3፥37 ቍ28
3፥38 2ሳሙ1፥19
3፥39 መሳ18፥26፤ 2ሳሙ2፥18፤16፥9፤ 18፥11፤1ነገ2፥32፤ መዝ41፥10፤101፥8
4፥1 2ሳሙ3፥27
4፥2 ኢያ9፥17
4፥3 ነህ11፥33
4፥4 ዘሌ21፥18፤ 1ሳሙ18፥1፤31፥9፤ 2ሳሙ9፥8-12፤ 16፥1-4፤19፥24፤ 21፥7-8፤1ዜና 8፥34፤9፥40
4፥5 ሩት2፥7፤ 2ሳሙ2፥8
4፥6 2ሳሙ2፥23
4፥7 ዘዳ3፥17
4፥8 ዘኍ31፥3፤ 1ሳሙ24፥4፤25፥29፤2 ሳሙ20፥21፤ 2ነገ10፥7

ኢያቡስቴ ተገደለ

4 አበኔር በኬብሮን መሞቱን የሳኦል ልጅ ኢያቡስቴ በሰማ ጊዜ ወኔ ከዳው፤ መላው እስራኤልም ደነገጠ። [2]በዚህ ጊዜ የሳኦል ልጅ ኢያቡስቴ የወራሪ ጭፍራ ቡድን መሪዎች የሆኑ ሁለት ሰዎች ነበሩት፤ አንዱ በዓና ሌላው ደግሞ ሬካብ ይባሉ ነበር። እነርሱም ከብንያም ነገድ የብኤሮት ተወላጅ የሆነው የሬሞን ልጆች ነበሩ፤ ብኤሮት ከብንያም ክፍል እንደ አንዱ ትቈጠራለች። [3]የብኤ ሮት ሕዝብ ወደ ጌቴም በመሸሽ እስከ ዛሬም በመጻተኛነት እዚያው ይኖራሉና።

[4]የሳኦል ልጅ ዮናታን ሁለት እግሮቹ ሽባ የሆኑ አንድ ልጅ ነበረው። እርሱም የሳኦ ልና የዮናታን አሟሟት ወሬ ከኢይዝራኤል በመጣ ጊዜ የአምስት ዓመት ልጅ ነበረ። ሸባ የሆነውንም በዚህ ጊዜ ሞግዚቱ እንሥ ታው በጥድፊያ ስትሸሽ በመውደቁ ነው። ስሙም ሜምፊቦስቴ ይባል ነበር።

[5]በዚህ ጊዜ የብኤሮታዊው የሬሞን ልጆች ሬካብና በዓና ወደ ኢያቡስቴ ቤት ለመሄድ ተነሡ፤ እርሱም የቀትር ጊዜ ዕረፍት ለማ ድረግ ዐልጋው ላይ ተኝቶ ሳለ፣ ሙቀት ሲ ሆን እኩለ ቀን ላይ ደረሱ፤ [6]ስንዴ እንደ ሚፈልግም ሰው ሆነው ወደ ቤቱ ውስጥ ዘልቀው በመግባት ሆዱ ላይ ወጉት። ከዚያም ሬካብና ወንድሙ በዓና ሹልክ ብለው ወጡ።

[7]ወደ ቤቱ ውስጥ የገቡት ኢያቡስቴ በመኝታ ክፍሉ ውስጥ ተኝቶ ሳለ ነበር፤ ወግተው ከገደሉትም በኋላ ራሱን ቈርጠው በመውሰድ፣ ሌሊቱን ሁሉ በዓረባ መንገድ ተጓዙ። [8]የኢያቡስ ቴንም ራስ ወደ ኬብሮን ዳዊት ዘንድ አምጥተው

[ሠ]29 የዕብራይስጡ ቃል ማናቸውንም ዐይነት የቈዳ በሽታ የሚ ያመለክት ነው።

ተቈጥሮ ይቅርታ ሊያሰጠው አይችልም (ከዘኍ 32፥12፤ ከዘዳ 19፥11-13 ጋር ያነጻጽሩ)። አበኔር አሣሄልን የገደለው በጦርነት ላይ ነበር (2፥23፤ እንዲሁም የ2፥21 ማብ ይመ)።

3፥29 *ደሙ በኢዮአብ ራስና በአባቱ ቤት ሁሉ ላይ ይሁን፤* አበኔርን በመግደል ሤራ ውስጥ የግልም ሆነ የመንግሥት እጅ ያልነበረበት መሆኑን ዳዊት ከገለጸ በኋላ (ቍ 28)፣ ኢዮአብን ረገ መው፤ እንዲፈርድበት ለእግዚአብሔር ልመና አቀረበ። ዳዊት ከሰሜኑ የእስራኤል ነገዶች ጋር የነበረው ግንኙነት በመዋለል ላይ በነበረበት በዚህ ወሳኝ ወቅት ኢዮአብን በሕዝብ ፊት ለፍርድ ለማቅረብ የተረጋጋ ሁኔታ አይታይበትም ነበር (ቍ 39)። ስለዚህ የኢዮአብ ወንጀል እስከ መጀመሪያዎቹ የሰሎሞን የሥልጣን ዓመታት ድረስ የፍርድ ውሳኔ አላገኘም ነበር (1ነገ 2፥5-6፡29-35)።

3፥31 *ኢዮአብ፤* እርሱም ከሴራ ተባባሪዎች ጋር አብሮ ለመቀመጥ ተገደደ፤ ይህም የሆነው ምናልባት ኢዮአብ በአበኔር ግድያ እጁን ያስገባ መሆኑ በይፋ ስላልታወቀና፣ ለጊዜውም ቢሆን ዳዊትም ጉዳዩ በም ስጢር እንዲያዝ ስለፈለገ ነው።

3፥32 *በኬብሮን፤* በዚያን ጊዜ የዳዊት መናገሻ ከተማ ነበ ረች። *ንጉሡም በአበኔር መቃብር ላይ ጮኾ አለቀሰ፤* የአበኔር መሞት የዳዊትን መንግሥት እንድትት ሊያናጋ ስለሚችል፣ ዳዊት በግድያው እጁ እንደሌለበት ለሕዝቡ ለመግለጽ፣ የተቻለውን ሁሉ አድርጎአል፤ በዚህም ተሳክቶለት ነበር (ቍ 36-37 ይመ)።

3፥35 *እግዚአብሔር ይህን ያድርግብኝ፤ ከዚህም የባሰ ያምጣብኝ፤* የተለመደ የርግማን ቃል አገላለጽ ነው (የ1ሳሙ 3፥17 ማብ ይመ)።

3፥39 *እግዚአብሔር ለክፉ አድራጊ የእጁን ይስጠው፤* የቍ 29 ማብ ይመ።

4፥1 *ደነገጠ፤* ኢያቡስቴ ያለ አበኔር እንደማይሳካለት ተገ ንዝቦ ነበር (የ2፥8 ማብ ይመ)። *መላው እስራኤልም ደነገጠ፤* የእርስ በርስ ብጥብጥ ሊነሣ ይችላል የሚል ሥጋትም ነበረ፤ የሰሜን ነገዶችም ጠንካራ መሪ አልነበራቸውም።

4፥2 *ብኤሮት፤* ለብንያም ነገድ ከተመደቡት (ኢያ 18፥25)፣ ከገባዖን ከተሞች አንዷ ናት (ኢያ 9፥17)።

4፥4 *የሳኦል ልጅ ዮናታን ሁለት እግሮቹ ሽባ የሆኑ አንድ ልጅ ነበረው፤* ኢያቡስቴ ከሞተ በኋላ (ቍ 6)፣ ከሳኦል ቤት ዘውድ ይገኛል የሚል ሰው እንዳልነበረ ጸሐፊው በአጽንዖት ይገልጻል። *የሳ ኦልና የዮናታን... ወሬ፤* 1፥4፤ 1ሳሙ 31፥2-4 ይመ። *ሜምፊቦስቴ፤* 9፥1-13፤ 16፥1-4፤ 19፥24-30፤ 21፥7-8 ይመ። የቀድሞው ስሙ መሪ በኣል ሲሆን፣ ትርጕሙም በበኣል የተወደደ ማለት ነው፤ 1ዜና 8፥34 ይመ፤ የ2፥8 ማብ ይመ።

4፥7 *በዓረባ፤* የዘዳ 1፥1 ማብ ይመ።

ንጉሡን፣ “ሊገድልህ ይፈልግ የነበረው የጠላትህ የሳኦል ልጅ የኢያቡስቴ ራስ ይኸውልህ፤ እነሆ እግዚአብሔር በዛሬው ቀን ስለ ጌታዬ ስለ ንጉሡ ሳኦልንና ዘሩን ተበቅሎአል” አሉት።

[9]ዳዊትም ለብኤሮታዊው ለሬሞን ልጆች ለሬካብና ለወንድሙ ለበዓና እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ ‘ከመከራ ሁሉ ያዳነኝ ሕያው እግዚአብሔርን [10]የምሥራች ያመጣልኝ መስሎት፣ ‘እነሆ ሳኦል ሞተ’ ብሎ የነገረኝን ሰው ይዤ ጺቅላግ ላይ ገደልሁት፤ እንግዲህ ለዚያ ሰው ስላመጣው ምሥራች የሸለምሁት ይህን ነበር። [11]ታዲያ በገዛ ቤቱ፣ በገዛ ዐልጋው ላይ ዐርፎ የተኛውን ንጹሕ ሰው የገደሉትን ክፉ ሰዎች እንዴት የባሰ ቅጣት አይገባቸውም? ደሙን ከእጃችሁ መፈለግ፣ እናንተን ከምድሪቱ ማጥፋት የለብኝምን?”

[12]ስለዚህም ዳዊት የራሱን ሰዎች አዘዘ፤ እነርሱንም ገደሏአቸው፤ እጅና እግራቸውንም ቈርጠው በኬብሮን ካለው ኩሬ አጠገብ ሰቀሏቸው። ነገር ግን የኢያቡስቴን ራስ ወስደው ኬብሮን በሚገኘው በአበኔር መቃብር አጠገብ ቀበሩት።

ዳዊት በእስራኤል ላይ ነገሠ

5፥1-3 ተጓ ምብ - 1ዜና 11፥1-3

5 የእስራኤል ነገዶች በሙሉ ወደ ኬብሮን ወደ ዳዊት መጥተው እንዲህ አሉ፤ “እነሆ፤ እኛ የዐጥንትህ ፍላጭ፣ የሥጋህ ቍራጭ ነን፤ [2]ባለፈው ሳኦል በእኛ ላይ ነግሦ በነበረ ጊዜ፣ እስራኤልን በጦርነት የምትመራቸው አንተ ነበርህ፤ እግዚአብሔርም ‘ሕዝቤን እስራኤልን ትጠብቃለህ፤ መሪያቸውም ትሆናለህ’ ብሎህ ነበር።”

[3]ስለዚህም የእስራኤል ሽማግሌዎች በሙሉ ወደ ኬብሮን መጡ፤ ንጉሥ ዳዊትም ኬብሮን ላይ በእግዚአብሔር ፊት ከእነርሱ ጋር ቃል ኪዳን አደረገ፤ እነርሱም ዳዊትን ቀብተው በእስራኤል ላይ አነገሡት።

[4]ዳዊት በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሠላሳ ዓመት ነበረ፤ አርባ ዓመትም ገዛ። [5]በኬብሮን ተቀምጦ በይሁዳ ላይ ሰባት ዓመት ከስድስት ወር፣ ኢየሩሳሌም ሆኖም በመላው እስራኤልና በይሁዳ ላይ ሠላሳ ሦስት ዓመት ነገሠ።

ዳዊት ኢየሩሳሌምን ድል አደረገ

5፥6-10 ተጓ ምብ - 1ዜና 11፥4-9
5፥11-16 ተጓ ምብ - 1ዜና 3፥5-9፤ 14፥1-7

[6]ንጉሡና ሰዎቹ በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ኢያቡሳውያንን ለመውጋት ወደዚያ ሄዱ። ኢያቡሳውያንም፣ “ዳዊት እዚህ ሊገባ አይችልም” ብለው ስላሰቡ ዳዊትን፣ “ዕውሮችና አንካሶች እንኳ ይከላከሉሃልና ወደዚህች አትገባም” አሉት። [7]ይሁን እንጂ ዳዊት የጽዮንን ምሽግ ያዘ፤ ይህችም የዳዊት ከተማ የተባለችው ናት።

4፥9 ዘፍ48፥16፤ 1ነገ1፥29
4፥10 2ሳሙ1፥2-16
4፥11 ዘፍ4፥10፤ 9፥5፤መዝ9፥12፤ 72፥14
4፥12 2ሳሙ1፥15
5፥1 ዘፍ29፥14፤ 35፥26፤2ሳሙ19፥43
5፥2 ዘፍ48፥15፤ 1ሳሙ11፥6፤12፥12፤ 13፥14፤16፥1፤18፥5፡ 13፡16፤2ሳሙ6፥21፤ 7፥7፤ማቴ2፥6፤ ዮሐ21፥16
5፥3 ዘጸ17፥15፤ 2ሳሙ2፥4፤3፥21
5፥4 ዘፍ37፥2፤ 1ነገ2፥11፤1ዜና3፥4፤ 26፥31፤ሉቃ3፥23
5፥5 2ሳሙ2፥11፤ 1ነገ2፥11፤1ዜና3፥4
5፥6 ኢሱ15፥8፤ መሳ1፥8
5፥7 2ሳሙ6፥12፡ 16፤1ነገ2፥10፤8፥1፤ መዝ76፥2፤ኢሳ29፥1፤ ኤር21፥13፤25፥29

4፥8 *እግዚአብሔር በዛሬው ዕለት ስለ ጌታዬ ስለ ንጉሡ ሳኦልንና ዘሩን ተበቅሎአል፤* ሬካብና በዓና ዳዊት በድርጊታቸው የሚያመሰግናቸው መስሎአቸው፣ የኢያቡስቴን ግድያ የነገሩት በመቈርቈር ስሜትና የእምነት ሰው በመምሰል ነበር፤ ሆኖም ግን ድርጊቱ ሕይወታቸውን ለአደጋ ዳረገው።

4፥9 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የተለመደ የመሐላ አነጋገር ነው (የ1ሳሙ 14፥39 ማብ ይመ)።

4፥11 *ደሙን ከእጃችሁ መፈለግ፤* የሞት ፍርድ የሚፈረድባቸው መሆኑን የሚገልጥ ነው (ዘፍ 9፥5-6 ይመ)። ዳዊት በኢዮአብ ላይ መውሰድ ያልቻለውን ርምጃ በዚህ ላይ ሲወስድ ይታያል (የ3፥29 ማብ ይመ)።

4፥12 *እጅና እግራቸውም፤* የኢያቡስቴን ሕይወት ያጠፉ እጆችና የአሟሟቱን ወሬ ለመንገር የተጣደፉ እግሮች ናቸው።

5፥1-24፥25፤ ከም 5 ጀምሮ ያሉት ክፍሎች በመጽሐፈ ዜና መዋዕል አንደኛ ከሚገኙ ምንባቦች ጋር የሚመሳሰሉ ናቸው። በአንዳንድ ሁኔታዎች ውስጥ እነዚህ ተጓዳኝ ትረካዎች ሙሉ በሙሉ አንድ ዐይነት ሲሆኑ፣ በሌሎች ክፍሎች ደግሞ ልዩነቶች ይታዩባቸዋል።

5፥1 *የእስራኤል ነገዶች በሙሉ፤* ሽማግሌዎችንና ወታደሮችን ጨምሮ የእያንዳንዱን ነገድ ተወካዮች ያካትታል (1ዜና 12፥23-40 ይመ)። *የዐጥንትህ ፍላጭ፣ የሥጋህ ቍራጭ፤* የልዩ ልዩ ነገድ ተወካዮች ዳዊትን ንጉሥ አድርገው ለመቀበላቸው ሦስት ምክንያቶች አሏቸው፤ ከእነዚህ ምክንያቶች የመጀመሪያው፣ ዳዊት እስራኤላዊ መሆኑን መቀበላቸው ነው። ሳኦል ከሞተ በኋላ (2፥8-3፥1) የእርስ በርስ ጦርነት በመነሣቱ ብሔራዊ አንድነት ቢፈርስም እንኳ፣ በዘር ሐረግ ላይ የተ መሠረተው ግንኙነት አልተዘነጋም ነበር።

5፥2 *እስራኤልን በጦርነት የምትመራቸው አንተ ነበርህ፤* ዳዊትን በንጉሥነት ለመቀበላቸው (1ሳሙ 18፥5፡ 13-14፡16፡30 ይመ) ሁለተኛ ምክንያት ይህ ነው (የቍ 1 ማብ ይመ)። *እግዚአብሔርም... ብሎህ ነበር፤* ሦስተኛውና ዐቢይ የሆነው ምክንያት ደግሞ ይህ ነው (1ሳሙ 13፥13-14፤ 16፥1፡13፤ 23፥17፤ 25፥26-31 ይመ)።

5፥3 *ንጉሥ ዳዊትም... በእግዚአብሔር ፊት ከእነርሱ ጋር ቃል ኪዳን አደረገ፤* ዳዊትና የእስራኤል ሕዝብ የየበኩላቸውን ኀላፊነት የሚወጡ ለመሆናቸው በእግዚአብሔር ፊት ራሳቸውን ግዴታ ውስጥ ያስገቡበትን ኪዳን አደረጉ (2ነገ 11፥17 እና ማብ ይመ)። ስለዚህ ዳዊት የይሁዳ ንጉሥ ይሆን ዘንድ በዙፋን ላይ እንዲቀመጥ የተደረገው በራሱ ነገዶች ነው። ከጊዜ በኋላም የኢየሩሳሌም ንጉሥ የሆነው በጦርነት ድል አድርጎ ነው (ቍ 6-10)፤ በሰሜን ነገዶች ላይ ገዥ ለመሆን የበቃው ግን የሰሜን ነገዶች የተሸነፉ መሆናቸውን ተቀብለው በመስማማታቸው ነው። የዳዊት የልጅ ልጅ ሮብዓም በነገሠ ጊዜ የስምምነቱን ቃል ለማክበር ፈቃደኛ ባለመሆኑ፣ ውሉ አልታደሰም ነበር (1ነገ 12፥1-16)። *እነርሱም ዳዊትን ቀብተው በእስራኤል ላይ አነገሡት፤* ዳዊት ለሦስተኛ ጊዜ ተቀባ (የ2፥4 ማብ ይመ)።

5፥5 *በኬብሮን ተቀምጦ በይሁዳ ላይ ሰባት ዓመት ከስድስት ወር... ነገሠ፤* 2፥11 ይመ። *በመላው እስራኤልና በይሁዳ፤* ዳዊት ግዛቱ ከሆኑት ከእነዚህ ሁለት ክፍሎች ጋር የነበረው ልዩ ግንኙነት ክፍሎቹ የየራሳቸውን ማንነት ይዘው እንዲዘልቁ ያደረገ ይመስላል (የቍ3 ማብ ይመ)።

5፥6 *ኢየሩሳሌም፤* በዳዊት የአገዛዝ ዘመን ከተከናወኑት ዐበይት ተግባራት ውስጥ አንዱና ዋናው ኢየሩሳሌም የዙፋኑና የአገሪቱ ዋና ከተማ መሆኗ ነበር (መግቢያውን ይመ)። ቦታው በመጀመሪያ ከክርስቶስ ልደት በፊት በሦስት ሺህ ዓመት የተያዘና አብርሃም በነበረበት ዘመን መናገሻ ከተማ የነበረ ቦታ ነው (የዘፍ 14፥18 ማብ ይመ)። የኢየሩሳሌም ከተማ የምትገኘው በይሁዳና በብንያም ድንበር መካከል ነው፤ ይሁን እንጂ አንዳቸውም አልያዟትም ነበር። በወረራው ጊዜ ይሁዳና ብንያም ይህቺኑ ከተማ አጥቅተው ይዘዋታል (የመሳ 1፥8፡21 ማብ ይመ)፤ ሆኖም ግን ኢያቡሳውያን ወዲያውኑ እጃቸው ውስጥ አስገብተዋታል (ኢያ 15፥63)፤ በዚህም ምክንያት አንዳንድ ጊዜ ኢያቡስ ተብላ ትጠራ ነበር (መሳ 19፥10፤ 1ዜና 11፥4 ይመ)። ዳዊት አሸንፎ የያዛት ከተማ ስፋቷ ከሩብ ጋሻ መሬት በታች ስለ ነበረ፣ ነዋሪዎቿ ከ3500 አይበልጡም ነበር። ዳዊት በሁለቱ የግዛቱ ክፍሎች ድንበር ላይ የያዛትን አዲስ ከተማ መናገሻው በማድረግ አንዱ በሌላው ጥገኛ በማይሆንበት መልክ መንግሥቱን በአገዛዙ ሥር አንድ አደረገው። *ኢያቡሳውያን፤* በኢየሩሳሌምና (ኢያ 15፥8፤ 18፥16) በአካባቢዋ (ዘኍ 13፥29፤ ኢያ 11፥13) ይኖሩ የነበሩ የከነዓን ሰዎች ናቸው (ዘፍ 10፥15-16)። *ዕውሮችና አንካሶች እንኳ ይከላከሉሃልና፤* ከሦስት አቅጣጫ ጥልቀት ባላቸው ሸለቆዎች በተከበበ ኰረብታ ላይ የምትገኝ በመሆኗ፣ ኢየሩሳሌም የተፈጥሮ ዐምባ ናት፤ ከዚህም የተነሣ ኢያቡሳውያን ምሽጋቸው ከጠላት ጥቃት በቀላሉ መከላከል እንደሚያስችላቸው ተማመኑ።

5፥7 *ዐምባ፤* ምናልባት የተመሸገችውን ከተማ ራሷን የሚመለከት ሊሆን ይችላል። *ጽዮን፤* ይህ ስም በብሉይ ኪዳን ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ነው (ትርጕሙ አይታወቅም)። በመጀመሪያ ይህ ስም የኢያቡሳውያን ምሽግ ለሚገኝበት የከተማዋ የደቡብ ጫፍ ኰረብታ ተሰጥቶ የነበረ መጠሪያ ይመስላል። ከተማዋ እየተስፋፋች ስትሄድ (ከሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ጀምሮ)፣ ይህ ስም የመላዋ ከተማ

[8]በዚያም ዕለት ዳዊት፣ "ኢያቡሳውያንን ድል ማድረግ የሚፈልግ፣ የዳዊት ጠላቶች[c] ወደሚ ሆኑ፣ 'አንካሶችና ዕውሮች' ለመድረስ በውሃ መተላለፊያው[a] ሽቅብ መውጣት አለበት" አለ። እንግዲህ፣ "'አንካሶችና ዕውሮች' ወደ ቤተ መንግሥት አይገቡም" ያሉት ለዚህ ነው።

[9]ከዚያም ዳዊት መኖሪያውን በዐምባዪቱ ላይ አደረገ፤ የዳዊት ከተማም ብሎ ጠራት። ዳዊትም ከሚሎ አንሥቶ ወደ ውስጥ ዙሪያዋን ገነባት። [10]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ስለ ነበር፣ ዳዊት ከዕለት ወደ ዕለት እየበረታ ሄደ።

[11]በዚህ ጊዜ የጢሮስ ንጉሥ ኪራም ወደ ዳዊት መልእክተኞችን ላከ፤ እንዲሁም የዝግባ ዕንጨት፣ አናጢዎችንና ድንጋይ ጠራቢዎችን አብሮ ሰደደ፤ እነርሱም ለዳዊት ቤተ መንግሥት ሠሩለት። [12]እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ንጉሥነቱን እንዳጸናለት፣ ስለ ሕዝቡ ስለ እስራኤልም መንግሥቱን እንዳስፋለት ዳዊት ዐወቀ።

[13]ዳዊት ከኬብሮን ከሄደ በኋላ፣ ከበፊቶቹ በተጨማሪ በኢየሩሳሌም ሌሎች ቁባቶች አስቀመጠ፤ ሚስቶችንም አገባ፤ ሌሎች ወንዶችና ሴቶች ልጆችም ተወለዱለት። [14]በኢየሩሳሌም የተወለዱለትም ልጆች ሳሙስ፣ ሶባብ፣ ናታን፣ ሰሎሞን፣ [15]ኢያቤሐር፣ ኤሊሱዔ፣ ናፌቅ፣ ያፍያ፣ [16]ኤሊሳማ፣ ኤሊዳሄ፣ ኤሊፋላት ይባላሉ።

5፥8 2ነገ20፥20፤ 32፥30፤ማቴ21፥14
5፥9 1ነገ9፥15፡24
5፥10 2ሳሙ3፥1፤ 7፥9፤መዝ24፥10
5፥11 1ነገ5፥1፡18፤ 2ዜና2፥3
5፥12 ዘኍ24፥7
5፥13 ዘዳ17፥17
5፥14 1ዜና3፥5፤ ሉቃ3፥31
5፥17 2ሳሙ23፥14 ፤1ዜና11፥16

ዳዊት ፍልስጥኤማውያንን ድል አደረገ

5፥17-25 ተጓ ምብ - 1ዜና 14፥8-17

[17]ዳዊት በእስራኤል ላይ ንጉሥ ሆኖ መቀባቱን ፍልስጥኤማውያን በሰሙ ጊዜ፣ እርሱን ለመፈለግ በሙሉ ኀይላቸው ወጡ፤ ዳዊት ግን ይህን ሰምቶ ወደ ምሽጉ ወረደ። [18]በዚህ ጊዜም

[a]8 ወይም *ማንጠልጠያ ኮላቦች*
[c]8 ወይም *በዳዊት የተጠላ*

መጠሪያ ሆን (ኢሳ 1፥8፤ 2፥3 ይመ)።

5፥8 *በዚያም ዕለት ዳዊት…* *አለ፤* ታሪኩን በበለጠ የተሟላ ለማድረግ፣ 1ዜና 11፥6 ከዚህ ጋር ተጣምሮ ሊታይ ይችላል። ከተማዋን ለመያዝ በተካሄደው ጦርነት ኢዮአብ የነበረው ድርሻ፣ ከፍተኛ ወታደራዊ ችሎታውን ከማሳየቱም በላይ፣ የዳዊት ተዋጊ ሰራዊት የበላይ አዛዥ መሆኑንም በድጋሚ አረጋግጦለታል። *በውሃ መተላለፊያው፤* ለዚህ ሐረግ የተሰጠው አቻ የዕብራይስጥ ቃል ግልጽ ባይሆንም እንኳ፣ ምናልባት ከተማዋ በተከበበችበት ጊዜ ውሃ ለማግኘት የሚያስችለውን ከከተማዋ ውጭ ከግዮን ምንጭ እስከ ምሽጉ መግቢያ ድረስ ያለውን ምስጢራዊ የመተላለፊያ ቦይ ዳዊት ያወቀው ይመስላል (2ዜና 32፥30 ይመ)። *አንካሶችና ዕውሮች፤* ኢያቡሳውያንን የሚመለከት ምፀት (ከቍ 6 ጋር ያነጻጽሩ)። *ዕውሮችና አንካሶች ወደ ቤተ መንግሥት አይገቡም፤* ምሳሌው ምንም እንኳ ኢያቡሳውያን በከተማዋና በአካባቢዋ እንዲኖሩ ቢፈቀድላቸውም፣ ወደ ቤተ መንግሥት የመቅረብ ዕድል ያልነበራቸው መሆኑን ያሳያል።

5፥9 *ዙሪያዋን ገነባት፤* ለሕንጻዎች ተጨማሪ ቦታ በማመቻቸት በኰረብታው መዳፊያ ላይ የድንጋይ እርከን ተሠራ (የመሳ 9፥6 ማብ ይመ)።

5፥11 *የጢሮስ ንጉሥ ኪራም፤* የፊንቄ ንጉሥ አዲስ መንግሥት ለመሠረተው ለዳዊት በዓለም ዐቀፍ ደረጃ ዕውቅና የሰጠ የመጀመሪያው መሪ ነበር። እስራኤል ወደ ጢሮስ የሚወስደውን የንግድ መተላለፊያ መስመር በቍጥጥሯ ሥር አድርጋ ስለ ነበርና፣ ጢሮስም አብዛኛውን የምግብ ሰብሏን የምታገኘው ከእስራኤል በመሆኑ፣ ኪራም ከእስራኤል ንጉሥ ጋር መልካም ግንኙነት መመሥረት እጅግ አስፈልጎት ነበር (ከጌታ ልደት በኋላ በመጀመሪያው ምእተ ዓመትም፤ ይህ ግንኙነት እንደዚሁ ቀጥሎ አል፤ ሐሥ 12፥20 ይመ)። ሁለቱ መንግሥታት እስከ ባቢሎናውያን ወረራ ድረስ የቀረበ ግንኙነት ነበራቸው። *ጢሮስ፤* በሜዲትራንያን ጠረፍ ከእስራኤል በስተ ሰሜን የምትገኝ የታወቀች የፊንቄ የባሕር ወደብ ነበረች (ሕዝ 26፥27 ይመ)።

5፥12 *እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ንጉሥነቱን እንዳጸናለት…* *ዐወቀ፤* በጥንቱ የቅርብ ምሥራቅ አመለካከት መሠረት አንድ ሰው በትረ መንግሥት ይዞ ዙፋን ላይ መውጣቱ የክብሩ መግለጫ ነው። *ስለ ሕዝቡ ስለ እስራኤልም፤* ልክ እንደ ሙሴ፣ ኢያሱ፣ መሳፍንትና ሳሙኤል አገልግሎት ሁሉ፣ ዳዊት በመላው እስራኤል ላይ በንጉሥነት ደረጃ ላይ መድረሱ፣ የእግዚአብሔር ሥራ እንደሆነና እየቀጠለ ላለው እስራኤልን የመታደግ አምላካዊ ዕቅድ አካል መሆኑን መሰከረ።

5፥13 *ከበፊቶቹ በተጨማሪ… ሌሎች ቁባቶች፤* የ3፥2 ማብ ይመ።

5፥14 *ሳሙስ፣ ሶባብ፣ ናታን፣ ሰሎሞን፤* 1ዜና 3፥5 የእነዚህ ሁሉ እናት ቤርሳቤህ መሆኗን ይገልጻል።

5፥17 *ዳዊት በእስራኤል ላይ ንጉሥ ሆኖ መቀባቱን ፍልስጥኤማውያን በሰሙ ጊዜ፤* በድርጊት ቅደም ተከተል መሠረት ሲታይ ፍልስጥኤማውያን ጥቃት የጀመሩት በቍ 3 ላይ የተጠቀሱት ክሥተቶች ከተፈጸሙ በኋላ ኢየሩሳሌም ገና ሳትማረክ የጀመረ ይመስላል (ቍ 6-14)፤ (ጸሐፊው ትረካውን ያዘጋጀው በአርእስት መልክ ነው፤ የ7፥1 ማብ ይመ)። ዳዊት የይሁዳ ንጉሥ መሆኑ ፍልስኤማውያንን ይህን ያህል አላሳሰባቸውም ነበር፤ ሳኦል ከተሸነፈ በኋላ ግን በአብዛኛው ተቈጣጥረውት በነበረው በሰሜኑ ክፍል ያላቸውን ጥቅም ለማስከበር ታጥቀው ተነሡ (1ሳሙ 31)። *ምሽጉ፤* በደቡብ ይሁዳ ውስጥ የሚገኝ ዳዊት በሳኦል በተሰደደ ጊዜ የተሸሸገበትን በረሓማ ስፍራ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (የ1ሳሙ 22፥4፤ 23፥14 ማብ ይመ)። ይህ

አስተማማኝ መጽሐፍ ቅዱሳዊና መጽሐፍ ቅዱሳዊ ያልሆኑ ታሪካዊ መረጃዎች የሄሮድስን ቤተ መቅደስ (ከዚህም በፊት የዘሩባቤልንና የሰሎሞንን ቤተ መቅደሶች) ንጉሥ ዳዊት ለእግዚአብሔር መሠዊያ የሠራበት ቦታ ላይ እንደተሠራ ይናገራሉ። ዳዊት ይህን መሬት ለአውድማ ከሚገለገልበት ከኢያቡሳዊው ከኦርና ገዛ (2ሳሙ 24፡18-25)። በትውፊት ይህን ቦታ አብርሃም በሞሪያም ተራራ (ዘፍ 22፡1-19) ላይ ከሠራው መሠዊያ ጋር በማመሳሰል ልዩ ቅድስና ይሰጠዋል። የዘፍጥረት መጽሐፍ ጸሐፊ የሞሪያ ተራራን «ከእግዚአብሔር ተራራ» ጋር እና ሌሎች በአብርሃም መሠዊያዎች ላይ ከተጀመሩት የበሉይ ኪዳን መቅደሶች ጋር ያስተሳስረዋል።

1. የኢያቡሳውያን ከተማ
2. የዳዊት ኢየሩሳሌም

1000 ዓ.ቅ.ክ.

ወደ 5 ሄክታር ስፋት ያላት የከነዓናውያን ከተማ ኢያቡስ በከፍታ ላይ ከተሠሩት ቅጥሮችና በመሬት ውስጥ ካለው የውሃ መስመር የተነሣ ራሷን ከጥቃት መከላከል የምትችል ነበረች። ዳዊት በ 1000 ዓ.ቅ.ክ. ይህችን ከተማ ይዞ የመናገሻ ከተማው አደረጋት።

ፍልስጥኤማውያን መጥተው በራፋይም ሸለቆ ተበታትነው ሰፈሩ:: [19]ስለዚህም ዳዊት *እግዚአብሔርን*፣ "ፍልስጥኤማውያንን ወጥቼ ልውጋቸው? በእጄስ አሳልፈህ ትሰጠኛለህ?" ሲል ጠየቀ::

እግዚአብሔርም፣ "አዎን ሂድ፤ በእርግጥ ፍልስጥኤማውያንን በእጅህ አሳልፌ እሰጥሃለሁ" አለው::

[20]ስለዚህም ዳዊት ወደ በአልፐራሲም[a] ሄዶ ፍልስጥኤማውያንን ድል አደረጋቸው:: እርሱም "የጐርፍ ውሃ ጥሶ በመውጣት እንደሚያፈራርስ፣ *እግዚአብሔርም* ጠላቶቼን በፊቴ አፈራረሳቸው" አለ:: ከዚህ የተነሣም የዚያ ቦታ ስም በአልፐራሲም ተባለ:: [21]ፍልስጥኤማውያንም ጣዖቶቻቸውን ትተው ሸሽተው ስለ ነበር፣ ዳዊትና ሰዎቹ ወስደው አቃጠሏቸው::

[22]ፍልስጥኤማውያን እንደ ገና መጥተው በራፋይም ሸለቆ ተበታትነው ሰፈሩ:: [23]ስለዚህም ዳዊት *እግዚአብሔርን* ጠየቀ፤ *እግዚአብሔርም* እንዲህ አለው፤ "በስተ ኋላቸው በኩል በመክበብ በበለሳኑ ፊት ለፊት ግጠማቸው እንጂ በቀጥታ ወዳሉበት አትውጣ፤ [24]በበለሳኑ ዛፎች ጫፍ ላይ የሰልፍ ጉዞ ድምፅ ስትሰማም፣ *እግዚአብሔር* የፍልስጥኤማውያንን ሰራዊት ለመምታት ቀድሞህ ወጥቶአል ማለት ነውና በዚያን ጊዜ በፍጥነት ወደ ፊት ሂድ::" [25]ስለዚህም ዳዊት *እግዚአብሔር* እንዳዘዘው አደረገ፤ ፍልስጥኤማውያንንም ከገባዖን[b] እስከ ጌዝር ድረስ እያሳደደ መታቸው::

5፥18 ኢሱ15፥8፤ 17፥15
5፥19 መሳ18፥5፤ 1ሳሙ23፥2
5፥20 ዘፍ38፥29
5፥21 ዘዳ7፥5፤ኢሳ 46፥2
5፥24 ዘፀ14፥24፤ መሳ4፥14
5፥25 ኢሱ10፥33፤ 2ሳሙ8፥12፤21፥15፤ ኢሳ28፥21
6፥2 ዘፍ3፥24፤ዘፀ 25፥22፤ዘሌ24፥16፤ ዘዳ28፥10፤ኢሱ 15፥9፤1ሳሙ4፥4፤ 7፥1፤መዝ99፥1፤ 132፥14፤ኢሳ63፥14
6፥3 ቊ7፤ዘኍ 7፥4-9፤1ሳሙ6፥7፤ 2ሳሙ7፥1
6፥5 ዘፀ15፥20፤ ዕዝ3፥10፤ነህ12፥27፤ መዝ150፥5
6፥6 ዘኍ4፥15፡ 19-20
6፥7 ዘፀ19፥22፤ 1ሳሙ5፥6፤6፥19፤25፥ 38፤1ዜና15፥13-15
6፥8 ዘፍ38፥29፤ መዝ7፥11

ታቦቱ ወደ ኢየሩሳሌም ወጣ

6፥1-11 ተጓ ምብ - 1ዜና 13፥1-14
6፥12-19 ተጓ ምብ - 1ዜና 15፥25-16፥3

6 ዳዊት እንደ ገና ከእስራኤል የተመረጡ በአጠቃላይ ሠላሳ ሺህ ሰዎች ሰበሰበ:: [2]እርሱና አብረውት ያሉት ሰዎች ሁሉ በታቦቱ ላይ ባለው ኪሩቤል ላይ በተቀመጠው በሰራዊት ጌታ *በእግዚአብሔርም* ስም[c] የተጠራውን የእግዚአብሔርን ታቦት ከዚያ ለማምጣት በይሁዳ ወዳለችው ወደ በአል ሄዱ:: [3]የእግዚአብሔርንም ታቦት በአዲስ ሠረገላ ላይ አኑረው፣ በኰረብታ ላይ ካለው ከአሚናዳብ ቤት አውጥተው አመጡ፤ ሠረገላውን ይነዱ የነበሩትም የአሚናዳብ ልጆች ዖዛና አሒዮ ሲሆኑ፣ [4]የእግዚአብሔርም ታቦት በሠረገላው ላይ ሆኖ[d]፣ አሒዮ ፊት ፊት ይሄድ ነበር:: [5]ዳዊትና የእስራኤል ቤት በሙሉ በዝማሬ፣ በበገና፣ በመሰንቆ፣ በከበሮ፣ በጽናጽልና በቃጭል ባለ ኀይላቸው ሁሉ *በእግዚአብሔር* ፊት ያሸበሽቡ ነበር::

[6]ወደ ናኮን ዐውድማ ሲደርሱም በሬዎቹ ስለ ተደናቀፉ፣ ዖዛ እጁን ዘርግቶ የእስራኤልን ታቦት ያዘ:: [7]ዖዛ በድፍረት ይህን ስላደረገ፣ *የእግዚአብሔር* ቍጣ በላዩ ላይ ነደደ፤ ስለዚህም *እግዚአብሔር* ቀሠፈው፤ እርሱም በእግዚአብሔር ታቦት አጠገብ እዚያው ሞተ::

[8]*የእግዚአብሔር* ቍጣ ዖዛን ስለ ሰበረው፣ ዳዊት ተከፋ፤ አዘነም፤ ያም ቦታ እስከ ዛሬ ድረስ ፔሬዝ ዖዛ[e] ተብሎ ይጠራል::

[a]20 *በአልፐራሲም* ማለት *የሰባበረ ጌታ* ማለት ነው::
[b]25 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ከዚህ ጋር ይስማማል (1ዜና 14፥16 ይመ)፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *ጌባ* ይላል:: [c]2 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ግን፣ *ስም* የሚለውን አይጨምርም:: [d]4 የሙት ባሕር ጥቅልና አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቲኩ ቅጅ ግን፣ *ኰረብታው ላይ ካለው ከአቢናዳብ ቤት ከእግዚአብሔር ታቦት ጋር አመጡት* ይላል:: [e]8 *ፔሬዝ ዖዛ* ማለት *ዖዛን ማሰበር* ማለት ነው

ድርጊት ዳዊት ኢየሩሳሌምን ገና በእጁ እንዳላስገባ ያመለክታል::

5፥19 *ዳዊት እግዚአብሔርን... ጠየቀ፤* የ2፥1፤ የ1ሳሙ 2፥28፣ 22፥20፤ 23፥2 ማብ ይመ::

5፥20 *እግዚአብሔርም... አፈራረሳቸው... በአልፐራሲም፤* የዚህን ክፍል ማብ ይመ:: በእውነተኛው የእግዚአብሔር ፈቃድና ሥልጣን የሚመራው ንጉሥ ዳዊት ድሉ የእግዚአብሔር መሆኑን አመነ፤ ክብሩንም ለራሱ አላደረገም (የ1ሳሙ 10፥18፡27፤ 11፥13፤ 12፥11፤ 14፥23፤ 17፥11፡45-47 ማብ ይመ)::

5፥21 *ጣዖቶቻቸውን ትተው፤* እስራኤላውያን ታቦቱን ወደ ጦር ሜዳ እንደ ወሰዱት ሁሉ (የ1ሳሙ 4፥3 ማብ ይመ)፣ ፍልስጥኤማውያንም ድል የሚያስገኙላቸው ስለ መሰላቸው፣ ጣዖቶቻቸውን ወደ ጦሩ ሜዳ ይዘው ሄዱ:: *ወስደው አቃጠሉአቸው፤* ይህ የተፈጸመው በዘዳ 7፥5 ላይ በተሰጠው ትእዛዝ መሠረት ነው (1ዜና 14፥12)::

5፥23 *አለው፤* ኢያሱ በተዋጋበት ጊዜ እንደ ታየው ሁሉ፣ ጦርነቱን የመራውና ከሰማያዊ ሰራዊቱ ጋር ሄዶ ጠላትን የወጋው ራሱ እግዚአብሔር ነው (ኢሱ 6፥2-5፤ 8፥1-2፤ 10፥8፡14፤ 11፥6 ይመ):: ዳዊት ያደረገው ጦርነት ኢያሱ ላካሄደው ጦርነት ተከታይና መደምደሚያ ነበር::

5፥24 *የሰልፍ ጉዞ ድምፅ፤* የጌታ ሰማያዊ ሰራዊት ወደ ጦርነት ሲጓዝ የተሰማው ድምፅ ነው::

6፥2 *በይሁዳ ወዳለችው ወደ በአል፤* የዚህን ክፍል ማብ ኢሱ 15፥60፤ 18፥14፤ 1ሳሙ 7፥1 ይመ:: *የእግዚአብሔርንም ታቦት፤* ዘፀ 25፥10-22፤ እንዲሁም የ1ሳሙ 4፥3-4፥21 ማብ ይመ:: በሳኦል ዘመነ መንግሥት ታቦቱ የተቀመጠው በቂርያት ይዓሪም ነበር:: *ስም የተጠራውን፤* ይህ ሐረግ በሌላ ቦታ ጥቅም ላይ የዋለው ባለቤትነትን ለማመልከት ነው (12፥28፤ ዘፀ 28፥19፤ ኢሳ 4፥1፤ 63፥19 ይመ):: *በኪሩቤል ላይ በተቀመጠው፤* የ1ሳሙ 4፥4 ማብ፤ እንዲሁም 1ዜና 28፥2 ("ለአምላካችን እግር ማረፊያ" የሚለውን ይመ):: የእስራኤል አምላክ ምድራዊ ዙፋን የሆነውን የታቦቱን ታላቅ ክብር ዳዊት አስተዋለ:: በእግዚአብሔር የሚመራ እውነተኛ ንጉሥ እንደ መሆኑ መጠን፣ በአገሪቱ ውስጥ እጅግ ወደሚታወቅና ምርጥ ወደ ሆነ ስፍራ ታቦቱን አምጥቶ በማስቀመጥ፣ እግዚአብሔር በእርሱና በሕዝቡ ላይ ንጉሥና ባለ ሥልጣን መሆኑን ለማረጋገጥ ፈለገ:: *ጌታ በእግዚአብሔርም፤* የ1ሳሙ 1፥3 ማብ ይመ::

6፥3 *በአዲስ ሠረገላ፤* ዳዊት ሌዋውያን ታቦቱን በትከሻቸው እንዲሸከሙ (1ዜና 15፥13-15 ይመ) የሚያዘውን የዘፀ 25፥12-14 እና የዘኍ 4፥5-6፡15 በመከተል ፈንታ የፍልስጥኤማውያንን ምሳሌ ተከተለ (1ሳሙ 6፥7 ይመ):: *ከአሚናዳብ ቤት፤* 1ሳሙ 7፥1 ይመ:: *የአሚናዳብ ልጆች ዖዛና አሒዮ፤* 1ሳሙ 7፥1 አልዓዛር የአሚናዳብ ልጅ መሆኑን ይገልጣል፤ "ልጅ" የሚለው የዕብራይስጡ ቃል "ወገን" ወይም "ዘር" የሚለውን ሰፋ ያለ ትርጉም ይይዛል::

6፥7 *በድፍረት... ስላደረገ፤* ምንም እንኳ መልካም ያደረገ ቢመስልም፣ ታቦት እንዴት መያዝ እንዳለበት ጌታ የሰጠውን ግልጽ ትእዛዝ ተላልፎአል (የቍ 3 ማብ ይመ፤ ከዘፀ 25፥15፤ ከዘኍ 4፥5-6፡15፤ ከ1ዜና 15፥13-15 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም የ1ሳሙ 6፥19 ማብ ይመ):: ከእግዚአብሔር ጋር ለመኖር እስራኤል በወጠነችው በዚህ ጠቃሚ አዲስ የሕይወት ጅማሬ ወቅት፣ እግዚአብሔርን እና ዝግጅቱን የሚሉ ሁሉ ሕጉን በከፍተኛ ጥንቃቄ ማክበር እንዳለባቸው፣ ጌታ ለዳዊትና ለእስራኤል አስደንጋጭና የማይረሳ ማሳሰቢያ ሰጣቸው (ዘሌ 10፥1-3፤ ኢሱ 7፥24-25፤ 24፥19-20፤ ሐሥ 5፥1-11 ይመ)::

6፥8 *ዳዊት ተከፋ፤* ዳዊት እግዚአብሔርን ለማክበር ያደረገው ጥረት የእግዚአብሔርን ቍጣ በማስከተሉ፣ ወዲያውኑ ተበሳጨ:: *እስከ ዛሬ፤* መጽሐፈ ሳሙኤል ሁለተኛ እስከ ተጻፈበት ጊዜ ድረስ ማለት ነው:: *ፔሬጽ ዖዛ፤* የዚህን ክፍል ማብ ይመ:: የቦታው ስም በቀላሉ የማይደረሰውን መለኮታዊ ማስጠንቀቂያ

[9]ዳዊት በዚያን ቀን *እግዚአብሔርን* ስለ ፈራ "የእግዚአብሔር ታቦት እንዴት ወደ እኔ ይመጣል?" አለ:: [10]ስለዚህ ዳዊት የእግዚአብሔር ታቦት አብሮት እንዲሆን ወደ ዳዊት ከተማ ይዞት ለመሄድ አልፈለገም፤ በዚህ ፈንታ አቅጣጫ ለውጦ የጌት ሰው ወደ ሆነው ወደ አቢዳራ ቤት ወሰደው:: [11]የእግዚአብሔርም ታቦት የጌት ሰው በሆነው በአቢዳራ ቤት ሦስት ወር ተቀመጠ፤ *እግዚአብሔርም* አቢዳራንና ቤተ ሰዉን ሁሉ ባረከ::

[12]በዚህ ጊዜ፣ "በእግዚአብሔር ታቦት ምክንያት የአቢዳራን ቤተ ሰውና ያለውን ሁሉ *እግዚአብሔር* ባርኮለት" ብለው ለዳዊት ነገሩት። ስለዚህ ዳዊት ወደዚያው ወርዶ፣ *የእግዚአብሔርን* ታቦት ከአቢዳራ ቤት ወደ ዳዊት ከተማ በታላቅ ደስታ አመጣው:: [13]እነዚያ የእግዚአብሔርን ታቦት ተሸክመው የነበሩት ሰዎች ስድስት ርምጃ በሄዱ ቍጥር፣ አንድ በሬና አንድ የሰባ ጥጃ ይሠዋ ነበር:: [14]ዳዊትም የበፍታ ኤፉድ በወገቡ ታጥቆ በሙሉ ኀይሉ *በእግዚአብሔር* ፊት ይጨፍር ነበር:: [15]እንዲህ ባለ ሁኔታም ዳዊትና መላው የእስራኤል ቤት ሆ! እያሉና ቀንደ መለከቱን እየነፉ የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ ላይ አመጡ::

[16]የእግዚአብሔር ታቦት ወደ ዳዊት ከተማ ሲገባ፣ የሳኦል ልጅ ሜልኮል በመስኮት ሆና ትመለከት ነበር፤ ንጉሥ ዳዊት *በእግዚአብሔር* ፊት ሲዘልና ሲያሸበሽብ ባየችው ጊዜ በልቧ ናቀችው::

[17]ከዚያም የእግዚአብሔርን ታቦት አምጥተው፣ ዳዊት በተከለለት ድንኳን ውስጥ አግብተው በተዘጋጀለት ስፍራ አኖሩት፤ ዳዊትም የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት* *በእግዚአብሔር* ፊት አቀረበ:: [18]ዳዊት የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የኅብረቱን መሥዋዕት ካቀረበ በኋላ ሕዝቡን በሰራዊት ጌታ *በእግዚአብሔር* ስም ባረከ:: [19]የእስራኤል ወገን ለሆነው ለሕዝቡ ሁሉ፣ ለወንዱም ለሴቱም ለእያንዳንዱ ሰው አንዳንድ እንጀራ፣ አንዳንድ ሙዳ ሥጋና አንዳንድ የዘቢብ ጥፍጥፍ ሰጠ፤ ከዚህ በኋላ ሁሉም ወደየቤቱ ሄደ::

[20]ዳዊት ቤተ ሰዉን ለመመረቅ ወደ ቤቱ በተመለሰ ጊዜ፣ የሳኦል ልጅ ሜልኮል ልትቀበለው ወጥታ፣ "ዛሬ የእስራኤል ንጉሥ በሎሌዎቹ ገረዶች ፊት እንደ አንድ ተራ ሰው ራቍቱን መታየቱ ክብሩ ሆኖ ነው!" አለችው::

[21]ዳዊትም እንዲህ አላት፤ "አምን ከአባትሽና በቤቱ ካሉት ሁሉ አስበልጦ *በእግዚአብሔር* ሕዝብ በእስራኤል ላይ ገዥ አድርጎ በመረጠኝ *በእግዚአብሔር* ፊት አሸብሽቤአለሁ፤ አሁንም አሸበሽባለሁ:: [22]እንዲያውም ከዚህ ይልቅ ራሴን በፊቱ ዝቅ አደርጋለሁ፤ ከዚህም የባሰ የተናቅሁ እሆናለሁ፤ ነገር ግን በጠቀስሻቸው ገረዶች ፊት እከበራለሁ::"

[23]የሳኦልም ልጅ ሜልኮል እስከሞተችበት ጊዜ ድረስ ልጅ አልወለደችም ነበር::

እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠው ተስፋ

7፥1-17 ተጓ ምብ - 1ዜና 17፥1-15

7 ንጉሡ በቤተ መንግሥቱ ተደላድሎ ከተቀመጠና *እግዚአብሔርም* በዙሪያው ካሉት ጠላቶቹ ሁሉ ካሳረፈው በኋላ፣ [2]ነቢዩን ናታንን፣ "እነሆ፤ እኔ ከዝግባ በተሠራ ቤተ መንግሥት ውስጥ እኖራለሁ፤ የእግዚአብሔር ታቦት ግን በድንኳን ውስጥ ይኖራል" አለው::

*17 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል::

6፥9 1ሳሙ 6፥20
6፥10 1ዜና15፥18፤ 26፥4-5
6፥11 ዘፍ30፥27፤ 39፥5
6፥12 1ነገ8፥1
6፥13 1ነገ8፥5:62፤ ዕዝ6፥17
6፥14 ዘፀ15፥20፤ 19፥6፤1ሳሙ2፥18
6፥15 ኢሱ6፥5፤ መዝ47፥5፤98፥6
6፥16 1ሳሙ18፥27፤2ሳሙ5፥7
6፥17 ዘሌ1፥1-17፤ 1ነገ8፥6:62-64፤ 1ዜና15፥1፤2ዜና1፥4
6፥18 ዘፀ39፥43፤ 1ነገ8፥22
6፥19 ዘዳ26፥13፤ ነህ8፥10፤ሆሴ3፥1
6፥20 1ሳሙ19፥24
6፥21 1ሳሙ13፥14፤15፥28፤2ሳሙ5፥2፤ 7፥8፤1ዜና5፥2፤ 17፥7፤ሚክ5፥2
7፥1 ቍ11፤2ሳሙ 6፥3፤1ዜና22፥18
7፥2 ዘፀ26፥1፤2ሳሙ 5፥11፤12፥1፤1ነገ1፥8 :22፤3፥1፤7፥1:2:7፤ 9፥1፤1ዜና29፥29፤ 2ዜና8፥1፤9፥29፤ መዝ132፥3፤ኤር 22፥14፤ሐጌ1፥4፤ ሐሥ7፥45-46

ያመለክታል (ኢሱ 7፥26 እና የዚህን ክፍል ማብ ይመ)::

6፥9 *ዳዊት... እግዚአብሔርን ስለ ፈራ፤* የዳዊት ንዴት ፍርሀት የተቀላቀለበት ነበር፤ ይህም ለእግዚአብሔር ተገቢ ከሆነው አክብሮት የመነጨ ፍጹም ፍርሀት ሳይሆን (1ሳሙ 12፥24፤ ኢሱ 24፥14)፣ የበደሉ ጥልቅ ስሜት ከፈጠረበት ጭንቀት የተነሣ የተከሠተ ፍርሀት ነበር (ዘፍ 3፥10፤ ዘዳ 5፥5)::

6፥10 *አቢዳራ፤* ምናልባት ትርጕሙ "የሰው አገልጋይ" ማለት ነው:: *የጌት ሰው፤* ሌዋዊ ሳይሆን አይቀርም (የ1ዜና 13፥13 ማብ ይመ፤ ከ1ዜና 15፥18:24፤ 16፥5፤ 26፥4-8:15፤ 2ዜና 25፥24 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ብዙዎች ግን "የጌት ሰው" የሚለው ቃል አቢዳራ ጌት በተባለው በፍልስጥኤም ከተማ የተወለደ መሆኑን እንደሚያመለክት ያስባሉ (15፥18 ይመ)፤ ይሁን እንጂ የጌት ሰው የሚለው ቃል በዳን ወይም በምናሴ የምትገኘውን የሌዋውያንን ከተማ ጋትሪሞንን ሊያመለክት ይችላል (ኢሱ 21፥20-25)::

6፥12 *ዳዊት... ታቦት... አመጣው፤* የአቢዳራ ቤት መባረክ እግዚአብሔር ከቍጣው የተመለሰ መሆኑን ለዳዊት ግልጽ አደረገለት::

6፥13 *ታቦት ተሸክመው የነበሩት፤* ዳዊት በዚህ ጊዜ ከዚህ ቀደም የፈጸመውን ስሕተት አስታውሶታል (1ዜና 15፥13-15):: *ስድስት ርምጃ፤* በዚህ ጊዜ የእግዚአብሔር በረከት በሌዋውያን ላይ መሆኑን ለማሳየት በቂ ነው (1ዜና 15፥26 ይመ)::

6፥14 *የበፍታ ኤፉድ፤* የ1ሳሙ 2፥18 ማብ ይመ::

6፥16 *ናቀችው፤* ሜልኮል በዕለቱ በታየው ታላቅ ክሥተት አልተደሰተችም፤ ዳዊት ንጉሥ ሆኖ ሳለ፣ በአደባባይ ያደረገው ከንጉሥ ክብር ጋር እንደማይስማማ በማሰብ፣ የዳዊትን በሕዝብ ፊት እንደዚህ መሆን አጥብቃ ጠላችው (ቍ 20፥23 ይመ)::

6፥17 *የሚቃጠል መሥዋዕትና፤* ዘሌ 1 ይመ:: *የኅብረት መሥዋዕት፤* የ1ሳሙ 11፥15 ማብ ይመ::

6፥18 *ሕዝቡን ... ባረከ፤* ከዚህ በኋላ ሰሎሞን በቤተ መቅደሱ የምረቃ በዓል ላይ እንዳደረገው ማለት ነው (1ነገ 8፥55-61)::

6፥20 *እንዲህ ሆኖ መቅረቡ፤* ዳዊት ልብሰ መንግሥቱን በመልበስ ፈንታ የበፍታ ኤፉድ መልበሱን (ቍ 14) ለመግለጥ ስትል ሜልኮል የተጠቀመችበት ምፀት ነው::

6፥23 *ሜልኮም... ልጅ አልወለደችም፤* ምናልባት ሳሳየችው ትዕቢት የተሰጠ ቅጣት ሊሆን ይችላል፤ እንደዚሁም በሳኦል ቤት ላይ የመጣ ሌላው የእግዚአብሔር ፍርድ ሳይሆን አይቀርም::

7፥1-29፤ እግዚአብሔር ለዳዊት የገባለት ታላቅ ተስፋ (ከመግቢያው "የመጽሐፉ ይዘትና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ):: እዚህ ላይ በግልጽ ኪዳን ተብሎ ባይጠቀስም፣ በሌላ ቦታ ግን ተመልክቶአል (23፥5፤ መዝ 89፥3:28: 34:39 ይመ፤ ከመዝ 132፥11 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ዳዊትም ኪዳን ተመሥርቶ እንደ ነበረ መረዳቱን በሚጠቍም ቋንቋ ምላሽ ይሰጣል (የ20፥28 ማብ ይመ)::

7፥1 *ንጉሡ በቤተ መንግሥቱ ተደላድሎ ከተቀመጠና... በኋላ፤ 5፥11፤* የ5፥12 ማብ ይመ:: *እግዚአብሔርም በዙሪያው ካሉት ጠላቶቹ ሁሉ ካሳረፈው፤* በጊዜ ቅደም ተከተል ሲታይ፣ በ8፥1-14 የተመለከቱት ድሎች በዚህ ምዕራፍ የተጠቀሱትን ክሥተቶች ሳይቀድሙ አልቀሩም:: የሐሳቡ አቀራረብ ርእሳዊ ጥንቅር የሚታይበት ነው (የ5፥17 ማብ ይመ)፤ ም 6 የታቦቱን ወደ ኢየሩሳሌም መምጣት መዝግቦ ይዞአል፤ ም 7 ደግሞ የታቦቱ ማደሪያ ይሆን ዘንድ ዳዊት በኢየሩሳሌም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ለማሠራት ያለውን ፍላጎት ይነግረናል::

7፥2 *ናታን፤* ይህ ነቢይ ማንነቱ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ነው (12፥1-14፤ 1ነገ 1 ይመ):: *በድንኳን፤* ቍ 6፤ 6፥17 ይመ:: ዳዊት ራሱ በቤተ መንግሥቱ ተደላድሎ እየኖረ ኀያሉ አምላክ የእስራኤል ንጉሥ በድንኳን ውስጥ ማደሩ ተገቢ መስሎ አልታየውም (የ6፥2 እንዲሁም መዝ 132፥2-5፤ ሐሥ 7፥46 ይመ):: ዳዊት በመናገሻ ከተማው ለኀያሉ አምላክ ለእስራኤል ንጉሥ ማደ

[3]ናታንም፣ "እግዚአብሔር ካንተ ጋር ስለ ሆነ፣ ያሰብኸውን ሁሉ አድርግ" አለው።
[4]በዚያች ሌሊት የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ ናታን መጣ፤

[5]"ሂድና ባሪያዬን ዳዊትን፣ 'እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ የምኖርበትን ቤት የምትሠራልኝ አንተ አይደለህም፤ [6]እስራኤላውያንን ከግብፅ ምድር ካወጣሁበት ቀን አንሥቶ እስከ ዛሬ ድረስ ድንኳንን ማደሪያዬ አድርጌ ከቦታ ወደ ቦታ ተንዝሁ እንጂ በቤት ውስጥ አልተቀመጥሁም። [7]ከእስራኤላውያን ሁሉ ጋር በተንዝሁበት ስፍራ ሁሉ ሕዝቤን እስራኤልን እንዲጠብቁ ካዘዝኋቸው መሪዎቻቸው አንዱን፣ "ከዝግባ ዕንጨት ለምን ቤት አልሠራህልኝም?" ያልሁት አለን?

[8]"አሁንም ባሪያዬን ዳዊትን እንዲህ በለው፤ 'የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ በሕዝቤ በእስራኤል ላይ ገዥ እንድትሆን ከሜዳ አነሣሁህ፤ ከበግ ጥበቃም ወሰድሁህ፤ [9]በሄድህበት ሁሉ እኔ ከአንተ ጋር ነበርሁ፤ ጠላቶችህንም ሁሉ ከፊትህ አጠፋሁልህ፤ አሁንም ስማቸው በምድር ላይ ከገነነው እጅግ ታላላቅ ሰዎች እንደ አንዱ ስምህን ገናና አደርገዋለሁ፤ [10]የራሱ የሆነ መኖሪያ እንዲኖረውና ከእንግዲህ ወዲያ እንዳይናወጥ፣ ለሕዝቤ ለእስራኤል ቦታ እሰጠዋለሁ፤ እጸናዋለሁም። ከዚህ በፊት እንደሆነውም ከእንግዲህ ወዲህ ክፉ ሕዝብ አይጨቍነውም፤ [11]ለሕዝቤ ለእስራኤልም መሪዎች[†] ከሾም ሁለት ጊዜ አንሥቶ እንዳደረጉበት ሁሉ ከእንግዲህ አያደርጉበትም፤ እንዲሁም ከጠላቶችህ ሁሉ እጠብቅሃለሁ። " 'እግዚአብሔር ራሱ ቤት እንደሚሠራልህ ይነግርሃል፤ [12]ዕድሜህን ጨርሰህ ከአባቶችህ ጋር በምታንቀላፋበት ጊዜ፣ በእግርህ እንዲተካ ከአብራክህ የተከፈለ ዘር አስነሣልሃለሁ፤ መንግሥቱንም አጸናለሁ። [13]ለስሜ ቤት የሚሠራ እርሱ ነው፤ እኔም የመንግሥቱን ዙፋን ለዘላለም አጸናለሁ። [14]አባት እሆነዋለሁ፤ እርሱም ልጄ ይሆናል። በደል ቢፈጽም ግን ሰዎች በሚቀጡበት በትር እቀጣዋለሁ፤ የሰው ልጆችም በዐለንጋ እንደሚገረፉ እገርፈዋለሁ። [15]ምሕረቴን ከአንተ በፊት ካስወገድሁት ከሳኦል እንዳራቅሁ ሁሉ ከእርሱ አላርቅም። [16]ቤትህና መንግሥትህ በፊቴ[†] ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል፤ ዙፋንህም እንደዚሁ ለዘላለም የጸና ይሆናል።' "

7፥3 1ሳሙ10፥7፤ መዝ132፥1-5
7፥5 1ነገ5፥3-5፤ 8፥19፤1ዜና22፥8፤ 28፥3
7፥6 ዘፀ40፥18:34፤ ኢሱ18፥1፤1ነገ8፥16፤ሐሥ7፥45
7፥7 ዘሌ26፥11-12፤ ዘዳ23፥14፤2ሳሙ5፥2፤1ነገ8፥27፤ ኢሳ66፥1
7፥8 1ሳሙ2፥7-8፤ 9፥16፤16፥1:11፤ 2ሳሙ6፥21፤1ዜና 21፥17፤መዝ74፥1፤ 78፥70-72፤አሞ7፥15 ፤2ቆሮ6፥18
7፥9 ዘፀ11፥3፤1ሳሙ 18፥14፤2ሳሙ5፥10፤ መዝ18፥37-42
7፥10 ዘፀ15፥17፤ 2ነገ21፥8፤2ዜና33፥8 ፤መዝ89፥22-23፤ 147፥14፤ኢሳ5፥1-7፤ 54፥14፤60፥18
7፥11 ቍ1፤ዘፀ1፥21 ፤መሳ2፥16፤1ሳሙ12፥ 9-11፤25፥28፤1ነገ2፥ 24፤መዝ89፥35-37፤ ኢሳ7፥2፤ማቴ1፥1፤ ሉቃ1፥32-33፤ሐሥ 13፥22-23፤2ጢሞ2፥8
7፥12 ዘፍ15፥15፤ 1ነገ2፥1፤8፥20፤2ዜና 23፥3፤መዝ132፥11-12፤ኤር30፥21፤33፥ 15፤ሐሥ13፥36
7፥13 ቍ16፤ዘፍ 9፥16፤ዘዳ12፥5፤ 16፥11፤2ሳሙ22፥51፤1ነገ2፥4:45፤5፥5፤6፥12፤8፥19:29፤2ነገ21፥4:7 ፤1ዜና22፥10፤28፥6፤2ዜና6፥16፤7፥18፤13፥5፤21፥7፤መዝ89፥3-4:29: 35-37ምሳ25፥5፤ኢሳ9፥7፤16፥5፤ኤር17፥25፤33፥17:21፤ዳን7፥27
7፥14 ዘዳ8፥5፤1ነገ11፥34፤1ዜና22፥10፤መዝ2፥7፤89፥26:30-33፤ ምሳ13፥24፤ኤር3፥19፤ማቴ3፥17፤ዮሐ1፥49፤2ቆሮ6፥18፤ዕብ1፥5፤12፥ 7፤ራእ21፥7
7፥15 ቍ25፤1ሳሙ13፥13፤15፥28፤16፥14፤1ነገ2፥4፤ 6፥12፤8፥25፤9፥5፤11፥13:32፤2ነገ19፥34፤2ዜና6፥16፤7፥18፤21፥7፤ መዝ89፥24:33፤ኤር33፥17
7፥16 ቍ13፤መዝ9፥7፤89፥36-37፤ 93፥2፤103፥19፤ሉቃ1፥33

[†]11 በትውፊት፣ መሳፍንት ይባላል
[†]16 አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆችና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *በፊትህ* ይላሉ

ሪያ ይሆነው ዘንድ ቤተ መቅደስ መሥራት ፈለገ። ዳዊት ለታቦቱ ማደሪያ ይሆን ዘንድ ቤተ መቅደስ ለማሠራት መፈለጉ ለእግዚአብሔር ያለው ፍቅር የቱን ያህል መሆኑን ያሳያል።

7፥3 *ናታንም... አለው፤* ዳዊት ነቢይን በማማከር የእግዚአብሔር ፈቃድ ምን እንደ ሆነ ለማወቅ ፈለገ፤ ነገር ግን ነቢዩ ናታን ከእግዚአብሔር ሳይገለጥለት በድፍረት አበረታታው።

7፥5 *አንተ አይደለህም፤* የዳዊት ምኞት የሚደገፍ ነው (1ነገ 8፥18-19)፤ ነገር ግን የእርሱ ተሰጥኦና ተልእኮ እስራኤል በተደላደለና አስተማማኝ በሆነ ሰላም በተስፋዪቱ አገር እስከሚያርፍ ድረስ፣ የእግዚአብሔርን ጦርነት መዋጋት ነበር (ቍ 10፤ 1ነገ 5፥3 ይመ)።

7፥7 *ለምን ቤት አልሠራህልኝም? ያልሁት አለን?* ጌታ በቅድሚያ የሚፈልገውን ጕዳይ ዳዊት ለይቶ ለማስተዋል አልቻለም፤ እግዚአብሔር ለእስራኤል መሪዎች መርጦ በሥልጣን ላይ ያስቀመጣቸው ሕዝቡን በትክክል እንዲያስተዳድርና እንዲንከባከቡ ነው (ዳዊትን ከበግ እረኝነት ያመጣውም ለዚሁ ዐቢይ ጕዳይ ነው ቍ 8)።

7፥9 *ጠላቶችህንም ሁሉ ከፊትህ አጠፋሁልህ፤* የቍ 1 ማብ ይመ።

7፥10 *ለሕዝቤ ለእስራኤል ቦታ እሰጠዋለሁ፤* እግዚአብሔር ዳዊትን ንጉሥ ያደረገው ለዚህ ዐላማ ነው፤ ይህንኑ ዐላማውን ከፍጻሜ የሚያደርሰውም በዳዊት አማካይነት ነው። *ከዚህ በፊት፤* በግብፅ የነበሩትን ሁኔታ የሚመለከት ነው።

7፥11 *መሪዎች፤* በመሳፍንት ዘመን የነበሩትን የሚመለከት ነው (የዚህን ክፍል ማብ ይመ)። *ከጠላቶችህ ሁሉ እጠብቅሃለሁ፤* ቍ 1 እና 9 ይመ። ዳዊት አስቸጋሪ በሆኑ መንግሥታት ላይ የተቀዳጃቸው ድሎች እዚህ ላይ የተሟሉ ይሆናሉ፤ ከዚህም የተነሣ የተገኘው ዕረፍት ለወደፊቱም የተረጋገጠ ይሆናል። *እግዚአብሔር ራሱ ቤት እንደሚሠራልህ ይነግርሃል፤* ይህን ዐረፍተ ነገር በቍ 5 ላይ ከተመለከተው መልስ አዘል ጥያቄ ጋር ያነጻጽሩ። ዳዊት ለጌታ ቤት (ቤተ መቅደስ) የማይሠራ መሆኑን እግዚአብሔር ውብ በሆኑ ቃላት ገለጸለት፤ ይልቁንም እግዚአብሔር ለዳዊት ዘላለማዊ ቤት (ሥርወ መንግሥት) ይመሠርትለታል (ቍ 16)። ከአብርሃም ዘመን ጀምሮ እግዚአብሔር እስራኤልን በመገንባት ላይ ነው፤ አሁን ደግሞ "በተስፋ ምድር ላይ አሳርፋችኋለሁ" የሚለው ተስፋ ይፈጸም ዘንድ፣ የዳዊትን መንግሥት ለማጠናከር ቃል ይገባል፤ መንግሥቱ ውጤታማ ሊሆን የቻለውም እግዚአብሔር ስለ ገነባው ነው። እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር የገባው ይህ ቃል ኪዳን እንደ ኖኅ፣ አብርሃምና ፊንሐስ ሁሉ፣ ጽኑና አዎንታዊ በሆነው የእግዚአብሔር ዐላማ ላይ የተመሠረተ ምክንያት አልባ ኪዳን ነበረ (የዘፍ 9፥9 ማብ ይመ)። ይህ ኪዳን በመጨረሻ ተፈጻሚነት የሚያገኘው፣ ከይሁዳ ነገድና ከዳዊት ቤት በተወለደው በክርስቶስ ንግሥና ነው (መዝ 89፥30-38፤ ኢሳ 9፥1-7፤ ማቴ 1፥1፤ ሉቃ 1፥32-33:69፤ ሐሥ 2፥30፤ 13፥23፤ ሮሜ 1፥2-3፤ 2ጢሞ 2፥8፤ ራእ 3፥7፤ 22፥16)።

7፥12 *ከአብራክህ የተከፈለ ዘር አስነሣልሃለሁ፤* ከሳኦል ጋር ሲነጻጸር የዳዊት ሥርወ መንግሥት በዘሮቹ ቀጥሉአል።

7፥13 *ለስሜ ቤት የሚሠራ እርሱ ነው፤* እግዚአብሔር በቅድሚያ የሚፈልገው፣ እስራኤል ዕረፍት እስከሚያገኝና የዳዊት መንግሥትም ደኅንነት እስከሚረጋገጥ ድረስ (በልጁ የሥልጣን ዘመን)፤ ዙፋኑ (ታቦቱ) በመጨረሻ መጥቶ ሊያርፍበት የሚችለው የራሱ ንጉሣዊ ቤት ሥራ እንዲቆይ ነው (1ዜና 6፥31፤ 28፥2-3)። በቍ 5 ላይ "ስሜ" የሚለው ቃል "እኔ" ከሚለው ጋር አንድ ነው (የ1ሳሙ 25፥25 ማብ ይመ)።

7፥14 *አባት እሆነዋለሁ... ልጄ፤* ይህ ቤተ ሰባዊ አባባል እግዚአብሔር በዳዊት ዙፋን ላይ ወደፊት ከሚያስቀምጣቸው የዳዊት ዘሮች ጋር እንዲኖረው ቃል የገባበትን ልዩ ግንኙነት ይገልጣል፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን ለሚመራበት ሕጉ ዋና ወኪል በመሆን ሕዝቡን በእግዚአብሔር ስም ለመምራት ዳዊት በእግዚአብሔር ተመርጦ የነገሠ መሆኑንም ያመለክታል (የመዝ 2፥7፤ 45፥6፤ 89፥27 ማብ ይመ)፤ ይህ ተስፋ በመጨረሻ ተፈጻሚነት የሚያገኘው በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ነው (ማቴ 1፥1፤ ማር 1፥11፤ ዕብ 1፥5 ይመ)።

7፥15 *ምሕረቴን፤* ምን ጊዜም የማይሻርና የማይደበዝዝ የእግዚአብሔር ፍቅር (የመዝ 6፥4 ማብ ይመ)።

7፥16 *መንግሥትህ... ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል፤* የቍ 11 ማብ ከመግቢያው "የመጽሐፉ ይዘትና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ። ለዳዊት ቤት የተሰጠው የዘላለም መንግሥት የተስፋ ቃል ከዘመን በኋላ ለተነገሩት ትንቢቶች ማእከላዊ መሠረት ሲሆን፣

[17]ናታንም የዚህን የጠቅላላውን ራእይ ቃል በሙሉ፣ ለዳዊት ነገረው።

የዳዊት ጸሎት

7፥18-29 ተጓ ምብ - 1ዜና 17፥16-27

[18]ከዚያም ንጉሥ ዳዊት ገብ፤ *በእግዚአብሔር* ፊት ተቀምጦ እንዲህ አለ፤

"ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ እስከዚህ ያደረስኸኝ እኔ ማን ነኝ? ቤቴስ ምንድን ነው? [19]ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ይህ በፊትህ ጥቂት ሆኖ ሳለ፤ አንተ ግን ስለ ወደፊቱ የባሪያህ ቤት ተናገርህ፤ ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከሰው ጋር የምታደርገው ግንኙነት ለካ እንዲህ ነው?

[20]"ዳዊት ከዚህ በላይ ምን ሊልህ ይችላል? ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ባሪያህን አንተ ታውቀዋለህና! [21]ስለ ቃልህና እንደ ልብህ ሐሳብ ይህን ታላቅ ነገር አድርገሃል፤ ባሪያህም እንዲያውቀው ገልጸህለታል።

[22]"ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ እንዴት ታላቅ ነህ! ከቶ የሚመስልህ ማንም የለም፤ በጆሮአችን እንደሰማነው ሁሉ፣ ከአንተ በቀር አምላክ የለም።

[23]ለራሱ ሕዝብ ይሆን ዘንድ ሊታደገው፣ *እግዚአብሔር* በፊቱ እንደሄደለት ሕዝብ፣ ለራሱም ስም ያደርግ ዘንድ አሕዛብንና አማልክቶቻቸውን ከፊቱ አሳዶ ታላቅና አስፈሪ ታምራት እንዳደረገለትና ከግብፅም እንደ ተቤዠው እንደ ሕዝብህ እንደ እስራኤል ያለ በምድር ላይ ማን አለ? [24]ሕዝብህን እስራኤልን ለዘላለሙ ያንተው የራስህ ሕዝብ አደርገህ አጽንተኸዋል፤ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተም አምላክ ሆነኸዋል።

[25]"አሁንም *እግዚአብሔር* አምላክ ሆይ፤ ለባሪያህና ለቤቱ የሰጠኸውን ተስፋ ለዘላለም ጠብቅለት፤ እንደተናገርኸውም ፈጽም፤ [26]ስለዚህ ስምህ ለዘላለም ታላቅ ይሆናል፤ ሰዎችም፣ 'የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* የእስራኤል አምላክ ነው!' ይላሉ። የባሪያህ የዳዊትም ቤት በፊትህ የጸና ይሆናል።

[27]"አቤቱ የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ 'እኔ ለአንተ ቤት እሠራልሃለሁ' ብለህ ይህን ለባሪያህ ገልጸህለታል። ስለዚህ ባሪያህ ይህችን ጸሎት ወደ አንተ ለማቅረብ በልቡ ደፈረ። [28]ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ አምላክ ነህ፤ ቃልህም የታመነ ነው፤ ይህንንም መልካም ነገር ለማድረግ ለባሪያህ ተስፋ ሰጥተኸዋል፤ [29]በፊትህ ለዘላለም ጸንቶ እንዲኖር፣ አሁንም የባሪያህን ቤት እባክህ ባርክ። ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ይህን አንተው ራስህ ተናግረሃል፤ በበረከትህም የባሪያህ ቤት ለዘላለም ይባረካል።

ዳዊት የተቀዳጃቸው ድሎች

8፥1-14 ተጓ ምብ - 1ዜና 18፥1-13

[8] ከዚህ በኋላ ዳዊት ፍልስጥኤማውያንን ድል አደረጋቸው፤ በቍጥጥሩም ሥር አዋላቸው፣ ሜቴግ አማ የተባለችውንም ከተማ ከፍልስጥኤማውያን ቍጥጥር ነጻ አደረጋት።

[2]እንዲሁም ዳዊት ሞዓባውያንን ድል አደረገ፤ በመሬት ላይ አጋድሞ በገመድ ለካቸው፤ በገመድ ከተለኩትም ሁለት እጅ ሲገድል፣ አንድ

7፥18 ዘፀ3፥11
7፥19 ኢሳ55፥8-9
7፥20 1ሳሙ16፥7፤ ኢሳ38፥15፤ዮሐ 21፥17
7፥22 ዘፀ8፥10፤ 9፥14፤10፥2፤20፥4፤ ዘዳ3፥24፤መዝ6፥13፤ መዝ44፥1፤48፥1፤ 77፥13፤86፥10፤ ኤር10፥6
7፥23 ዘኍ6፥27፤ ዘዳ4፥32-38፤7፥7-8፤ 9፥26፤10፥21፤33፥29፤ 1ሳሙ12፥22
7፥24 ዘፀ6፥6-7፤ ዘዳ26፥18፤መዝ 48፥14
7፥25 ቍ15፤ዘኍ 23፥19፤2ዜና1፥9
7፥26 ዘፀ6፥3፤ነህ 9፥5፤1ሳሙ25፥28፤ መዝ72፥19፤96፥8፤ ሚል6፥9
7፥28 ዘፀ34፥6፤ ዮሐ17፥17
7፥29 ዘኍ6፥23-27
8፥1 መዝ60፥8፤ 87፥4፤108፥9፤ ዕብ11፥32-33
8፥2 ዘፍ19፥37፤ ዘኍ21፥29፤መሳ 3፥15፤ኢሳ45፥14

መሲሐዊው ተስፋ በእስራኤል ውስጥ እያደገ እንዲሄድ ኀይለኛ ግፊት አድርጎአል።

7፥18-29፤ እግዚአብሔር ይህን የመሰለ ተስፋ ለእርሱና ለዘሮቹ መስጠቱ ያስደነቀው መሆኑን ዳዊት በጸሎት ይገልጣል። ነገር ግን ዳዊት እግዚአብሔር ለእርሱ የገባለት ቃል ለእስራኤል መሆኑን፣ ይኸውም ዐላማው እግዚአብሔር ለሕዝቡ የገባውን ኪዳናዊ ተስፋ ለመፈጸም እንደ ሆነ፣ የተስፋው ፍጻሜ የመጨረሻ ግብም በዓለም ዙሪያ እግዚአብሔር እንዲመሰገንና እንዲከበር መሆኑን ያውቃል።

7፥18 *ገባ፤* ምናልባት ታቦቱ ወደ ዐረፈበት ወደ ድንኳኑ ውስጥ (6፥17) ሊሆን ይችላል። *በእግዚአብሔር ፊት ተቀምጦ፤* ታቦቱ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የመገኘቱ ምልክት ነበር (ዘፀ 25፥22፤ እንዲሁም የ1ሳሙ 4፥3-4፥21 ማብ ይመ)።

7፥19 *ከሰው ጋር የምታደርገው ግንኙነት ለካ እንደዚህ ነው?* የዚህ ዐረፍተ ነገር ትርጒም በትክክል አይታወቅም (ከ1ዜና 17፥17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ "ልዑል እግዚአብሔር ሆይ፣ ለሰው የምትሰጠው ሕግ ከቶ ይህ ይሆን እንዴ!" በማለትም በቃል አጋኖ መልክ ተገልጦአል፤ ከዚያም ዳዊትንና ቤቱን በተመለከተ ለተሰጠው መለኮታዊ ትእዛዝ መደምደሚያ እንደሆነም ግንዛቤ አግኝቶአል።

7፥20 *ታውቀዋለህና!፤* ወይም "ለይተኸዋል" አሊያም "መርጠኸዋል" በዘፍ 18፥19፤ አሞ 3፥2 "መርጬዋለሁ" የሚለውን ይመ። ዳዊት የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃል እንደ ኪዳን አድርጎ ይመለከተዋል (23፥5)።

7፥21 *ቃልህና፤* ምናልባት እግዚአብሔር ለሕዝቡ የገባውን የኪዳን ተስፋ ሊያመለክት ይችላል።

7፥22 *ከቶ የሚመስልህ ማንም የለም፤* 22፥32፤ 1ሳሙ 2፥2 ይመ።

7፥23 *ለራሱ ሕዝብ ይሆን ዘንድ ሊታደገው፣ እግዚአብሔር በፊቱ እንደሄደለት ሕዝብ፣... እንደ እስራኤል ያለ በምድር ላይ ማን አለ?* እስራኤል የተለየ ሕዝብ መሆኑ ከእግዚአብሔር ምርጫ የተገኘ እንጂ፣ ከሕዝቡ ማንነት የተነሣ የመጣ አይደለም (ዘዳ 7፥6-8፤ 33፥26-29 ይመ)። *ለራሱም ስም ያደርግ ዘንድ፤* ከእስራኤል ጋር በነበረው ግንኙነት የታየው የእግዚአብሔር የምርጫ ፍቅር መሠረት በእግዚአብሔር በራሱ ሉዓላዊ ዐላማ ላይ እንጂ፣ በእስራኤል ሕዝብ ባሕርይ ወይም መልካምነት ላይ አልቆመም (ዘዳ 7፥6-8፤ 9፥4-5፤ 1ሳሙ 12፥22፤ ነህ 9፥10፤ ኢሳ 63፥12፤ ኤር 32፥20-21፤ ሕዝ 36፥22-38 ይመ)።

7፥24 *እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተም አምላክ ሆነኸዋል፤* እግዚአብሔር የእስራኤል አምላክ እንደ መሆኑ፣ መጠን ለዳዊት የገባውን ቃል ለሕዝቡም ገባላቸው።

7፥27 *እነሆ ባሪያህ ይህችን ጸሎት ወደ አንተ ለማቅረብ በልቡ ደፈረ፤* ዳዊት ለጸሎቱ መታመኛ ያደረገው እግዚአብሔር የሰጠውን ተስፋ ነው።

7፥28 *መልካም ነገር ለማድረግ፤* በኪዳኑ አማካይነት የተገኘውን በረከት ለመግለጽ የተለመደ የመደምደሚያ ቃል ነው (ለምሳሌ 1ሳሙ 2፥32 "በረከት" ዘኍ 10፥29፡32፤ ዘዳ 26፥11፤ ኢያ 21፥45፤ 23፥14 "መልካም ነገር"፤ ኢሳ 63፥7፤ ኤር 29፥32፤ 32፥40-41 "ቸርነት"፣ "መልካም ነገር" የሚሉትንና 33፥9 ይመ)።

8፥1 *ከዚህ በኋላ፤* ከጊዜ ቅደም ተከተል አኳያ ሲታይ፣ የዚህ ምዕራፍ ድርጊቶች ወይም ደግሞ ከእነዚህ ውስጥ ብዙዎቹ ምናልባት በም 5 ና 6 መካከል መሆን የሚገባቸው ነበሩ (7፥1 እና ማብ ይመ)። *ሜቴግ አማ፤* በታው አይታወቅም፤ ነገር ግን ከጌት አጠገብ የሚገኝ ስፍራ ሳይሆን አይቀርም (1ዜና 18፥1 ይመ)።

8፥2 *ሞዓባውያን፤* በሙት ባሕር ምሥራቅ የሰፈሩ የሎጥ የልጅ ልጆች ናቸው (ዘፍ 18፥37 ይመ)። ሳኦል ከሞዓባውያን ጋር ተዋግቶአል (1ሳሙ 14፥47)፤ ዳዊትም በስደቱ ወቅት ለወላጆቹ መጠጊያ ያገኘላቸው በዚሁ ስፍራ ነበር (1ሳሙ 22፥3-4)፤

እጅ ግን በሕይወት ይተው ነበር። ስለዚህ ሞዓባውያን የዳዊት ተገዦች ሆኑ፤ ገበሩለትም።

[3]ከዚህም በቀር ዳዊት በኤፍራጥስ ወንዝ አጠገብ ያለውን ግዛት መልሶ ለመያዝ በሄደ ጊዜ፣ የሱባን ንጉሥ የረአብን ልጅ አድርአዛርን ወጋው። [4]ዳዊትም አንድ ሺህ ሠረገሎች፣ ሰባት ሺህ ፈረሰኞችና[ሀ] ሃያ ሺህ እግረኞች ማረከበት። ቍጥራቸው መቶ የሆነ የሠረገላ ፈረሶች ብቻ ሲቀሩ ሌሎቹን በሙሉ ቋንጃቸውን ቈረጠ።

[5]የደማስቆዎቹ ሶርያውያን የሱባን ንጉሥ አድርአዛርን ለመርዳት በመጡ ጊዜ ዳዊት ሃያ ሁለት ሺህ ሰው ገደለባቸው። [6]ከዚያም የደማስቆ ክፍል በሆነው የሶርያውያን ግዛት የጦር ሰፈሮችን አቋቋመ። ሶርያውያን ተገዙለት፤ ገበሩለትም። *እግዚአብሔርም* ዳዊት በሄደበት ሁሉ ድልን ሰጠው።

[7]ዳዊት የአድርአዛር ሹማምንት ያነግቧቸውን የወርቅ ጋሻዎች ወስዶ ወደ ኢየሩሳሌም አመጣቸው። [8]ንጉሥ ዳዊት ቤጣህና[ለ] ቤሮታይ ከተባሉ ከአድርአዛር ከተሞችም እጅግ ብዙ ናስ አጋዘ።

[9]የሐማት ንጉሥ ቶዑ ዳዊት መላውን የአድርአዛርን ሰራዊት ማሸነፉን በሰማ ጊዜ፣ [10]ቶዑ ከአድርአዛር ጋር ሁልጊዜ ይዋጋ ስለ ነበር፣ ሰላምታና በአድርአዛር ላይ ስለ ተቀዳጀውም ድል የደስታ መግለጫ እንዲያቀርብለት፣ ልጁን ዮራምን ወደ ንጉሥ ዳዊት ላከው፤ እርሱም የብር፣ የወርቅና የናስ ዕቃ ይዞ መጣ።

[11]ንጉሥ ዳዊትም፣ ቀድሞ ካስገበራቸው መንግሥታት ሁሉ በገባለት ብርና ወርቅ እንዳደረገው እነዚህንም ዕቃዎች *ለእግዚአብሔር* ቀደሳቸው። [12]የገበሩትም መንግሥታት ኤዶምና[ሐ] ሞዓብ፣ አሞናውያን፣ ፍልስጥኤማውያንና አማሌቃውያን ነበሩ። እንዲሁም ከሱባ ንጉሥ ከረአብ ልጅ ከአድርአዛር የወሰደውን ምርኮ *ለእግዚአብሔር* ቀደሰ።

[13]ዳዊት የጨው ሸለቆ በተባለው ስፍራ ዐሥራ ስምንት ሺህ ኤዶማውያንን[መ] ገድሎ ከተመለሰ በኋላ ስሙ ገነነ።

[14]በመላው ኤዶም የጦር ሰፈሮችን አቋቋመ፤ ኤዶማውያን ሁሉ ለዳዊት ተገዙ፤ *እግዚአብሔርም* ዳዊት በሄደበት ስፍራ ሁሉ ድልን ሰጠው።

የዳዊት ሹማምት

8፥15-18 ተጓ ምብ - 1ዜና 18፥14-17

[15]ዳዊት በመላው እስራኤል ላይ ነገሠ፤ ለሕዝቡም ሁሉ ፍትሕና ርትዕ አሰፈነላቸው። [16]የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ የሰራዊቱ አለቃ ሲሆን፣ የአሒሉድ ልጅ ኢዮሣፍጥም ታሪክ ጸሐፊ ነበረ። [17]እንዲሁም የአኪጦብ ልጅ ሳዶቅና የአብያታር ልጅ አቢሜሌክ ካህናት ሲሆኑ፣

8፥3 ዘፍ2፥14፤1ሳሙ14፥47፤2ሳሙ10፥16፡19፤1ነገ11፥23
8፥4 ዘፍ49፥6፤ኢሱ11፥9
8፥5 ዘፍ14፥15፤2ሳሙ10፥6፤1ነገ11፥24፤2ነገ8፥7፤14፥28
8፥6 2ሳሙ3፥18፤10፥19፤1ነገ20፥34
8፥7 1ነገ10፥16፤14፥26፤2ነገ11፥10
8፥8 ሕዝ47፥16
8፥9 1ነገ8፥65፤2ነገ14፥28፤2ዜና8፥4፤ሉቃ14፥31-32
8፥11 ቍ12፤1ነገ7፥51፤15፥15፤1ዜና26፥26፤2ዜና5፥1
8፥12 ቍ2፤ዘኍ24፥18፡20፤1ሳሙ27፥8፤2ሳሙ5፥25፤10፥14
8፥13 2ሳሙ7፥9፤2ነገ14፥7፤1ዜና18፥12፤መዝ60 ርዕስ
8፥14 ዘፍ27፥29፡37-40፤ዘኍ24፥17-18፤2ሳሙ22፥44፤መዝ108፥9፤144፥10፤ኢሳ34፥5፤63፥1፤ኤር49፥7፤ሕዝ25፥12
8፥15 ዘፍ18፥19፤1ነገ11፥38፤14፥8፤15፥11፤22፥43፤2ነገ12፥2፤ኢዮ29፥14፤መዝ5፥12፤119፥121፤ዕብ11፥33
8፥16 2ሳሙ2፥13፤20፥24፤1ነገ4፥3፤ኢሳ36፥3፡22
8፥17 1ሳሙ2፥35፤2ሳሙ15፥24፡29፤20፥25፤1ነገ1፥8፤4፥3፡4፤2ነገ12፥10፤19፥2፤22፥3፤1ዜና6፥8፡53፤16፥39፤24፥3፤27፥17፤2ዜና31፥10፤ኢሳ36፥3፤ኤር36፥12፤ሕዝ40፥46፤43፥19፤44፥15፤48፥11፤ማር2፥26

[ሀ]4 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም (እንዲሁም የሙት ባሕር ጥቅልና 1ዜና 18፥4 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ *ሰባት መቶ ሠረገለኞቹን* ይላል።
[ለ]8 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም 1ዜና 18፥8 ይመ)፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *ቴባ* ይላሉ።
[ሐ]12 አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒምና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል (እንዲሁም 1ዜና 18፥11 ይመ)፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *አራም* ይላሉ።
[መ]13 ጥቂት የዕብራይስጥ ቅጆች፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒምና የሱርስቱ ቅጅ (እንዲሁም 1ዜና 18፥11 ይመ)፤ ከዚህ ጋር ይስማማል አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *አራም* ይላሉ።

የሩት 1፥22 ማብ ይመ።

8፥3 አድርአዛር፤ "አድር ረዳት(ቴ) ነው" ማለት ነው። አድር ከከነዓናውያን አምላክ ከበአል ጋር የሚተካከል የአራማውያን አምላክ ነበር። *ሱባን፤* ሳኦል ከዚህ ቀደም በሊባኖስ ተራሮችና በአንጻሩ ባሉት ተራሮች መካከል በሚገኘው በቤካ ሸለቆ ውስጥ በእስራኤል ሰሜናዊ ድንበር ግዛት ከነበረው ከሱባን ንጉሥ ጋር ተዋግቶአል (1ሳሙ 14፥47)፤ *መልሶ ለመያዝ፤* በሱባን ንጉሥ ላይ ቀደም ሲል የተገኙት የሳኦል ድሎች ለአጭር ጊዜ ቢሆንም እንኳ፣ እስከ ኤፍራጥስ ሸለቆ ድንበር የእስራኤልን የቍጥጥር አድማስ አስፍተውታል። *በኤፍራጥስ ወንዝ፤* ለአብርሃም ቃል የተገባለት ምድር ከግብፅ ወሰን ጀምሮ እስከ ኤፍራጥስ ድረስ ያለውን የሚያካትት ነበር (ዘፍ 15፥18-21፤ ዘዳ 1፥7፤ 11፥24፤ ኢሱ 1፥4 ይመ)። እዚህ ላይ በመጠኑም ቢሆን፣ የተሰጠው ተስፋ ለጊዜው ሲፈጸም ይታያል (1ነገ 4፥21-24፤ እንዲሁም ዘፍ 17፥8፤ ኢሱ 21፥43-45 ይመ)።

8፥4 የዚህን ክፍል ማብ ይመ። *የሠረገላ ፈረሶች… ቋንጃቸውን ቈረጠ፤* ኢሱ 11፥6 እና ማብ ይመ። በዚህ ጊዜ ዳዊት ፈረስ ለውጊያ ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ አላስተዋለም ይሆናል።

8፥5 *አድርአዛርን ለመርዳት፤* በሰሜን በኩል የእስራኤል መስፋፋት ሶርያውያንን አስግቶአቸው ነበር።

8፥7 *የወርቅ ጋሻዎች፤* በወርቅ የተለበጡ ጋሻዎች ለማለት ነው፤ ሐረጉ፤ "ጥብረት ሠረገሎች" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው (ኢሱ 17፥16 እና ማብ ይመ)።

8፥8 *ናስ፤* በኋላ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን ለመሥራት ተገልግሎበታል።

8፥9 *ሐማት፤* ከሱባን በስተ ሰሜን በኦሮንጤስ ወንዝ ዳር ላይ የተመሠረተ መንግሥት ነው (ቍ 3 እና ማብ ይመ)።

8፥13 *የጨው ሸለቆ፤* 2ነገ 14፥7፤ እንዲሁም የመዝ 60 ርእስ ይመ።

8፥15 *ፍትሕና ርትዕ፤* ዳዊት በእግዚአብሔር የሚመራ ንጉሥ እንደ መሆኑ መጠን፣ አገዛዙ ሳሙኤል እንደ ጻፈው "ለንጉሥ የሚገባውን ወግና ሥርዐት" የተከተለ ነበር (1ሳሙ 10፥25 እና ማብ፤ 1ነገ 2፥3-4 ይመ)፤ የእግዚአብሔርን ሥርዐትም በመጠበቅ የሚታወቅ ነበረ (የ1ሳሙ 8፥3፤ 12፥3 ማብ ይመ)።

8፥16 *የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ፤* የሰራዊቱ አለቃ የ2፥13፤ 5፥8 ማብ ይመ። *ታሪክ ጸሐፊ፤* ይህ ሥልጣን በነገሥታቱ ዘመን በቤተ መንግሥት ውስጥ የሚሠራበት ቢሆንም እንኳ (2ነገ 18፥18፡37፤ 2ዜና 34፥8፤ ኢሳ 36፥3፡11፡22 ይመ)፣ የዚህ ዐይነቱ የሥራው ምንነት በውል አይታወቅም። ከበርካታ ተግባሮቹ ጋር ተደምሮ ቤተ መንግሥታዊ ጕዳዮች ተመዝግበው በሰነድ እንዲያዙ የሚያደርግ የቤተ መንግሥቱ ዋና አስተዳዳሪ ሳይሆን አልቀረም።

8፥17 *የአኪጦብ ልጅ ሳዶቅ፤* ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ነው (1ዜና 6፥4-8፡50-52፤ 24፥1-3 ይመ)። ሳዶቅ የአሮን ልጅ የሆነው የአልዓዛር ዘር ነው። አባቱ አኪጦብ ተመሳሳይ ስም ከነበረው ከኢካቦድ ወንድም ጋር እንደ አንድ ሊቈጠር አይገባውም (1ሳሙ 14፥3)። ሳዶቅ ዳዊት በነገሠበት ዘመን ሁሉ ታማኙ ነበር (15፥24-29፤ 17፥15-16፤ 19፥11)፤ በመጨረሻም ሰሎሞንን ቀብቶ በዳዊት ዙፋን ላይ ያስቀመጠው እርሱ ነው (1ነገ 1፥8፡45፤ 2፥35፤ 4፥4)። *የአብያታር ልጅ አቢሜሌክ* እነዚህ ሁለት ስሞች እዚህና በ1ዜና 24፥3፡6፡31 ላይ ቦታ ተለዋውጠው ሊገኙ የቻሉት ምናልባት ጽሑፉ ሲገለበጥ ከተፈጠረ ስሕተት የተነሣ ሳይሆን አይቀርም። በ1ሳሙ 22፥20 ላይ አብያታር የአቢሜሌክ ልጅ መሆኑ ተጠቅሶአል፤ በ1ሳሙ 22፥20 ላይ የተጠቀሰው አብያታር በአያቱ ስም የሚጠራ አቢሜሌክ የሚባል ልጅ ሊኖረው እንደሚችል ሲታመን፣ ይህ ዐይነቱ ሰው የሳዶቅ የሥራ ባልደረባ ተብሎ በሳሙኤልና በነገሥት ውስጥ በየትኛውም ስፍራ አልተጠቀሰም። አብያታር ግን ተደጋግሞ ተጠቅሶአል (15፥29፡ 35፤ 17፥15፤ 19፥11፤ 20፥25፤ 1ነገ 1፥7-8፡19፤ 2፥27፡35፤ 4፥4)። አብያታር በዔሊ የዘር ሐረግ ውስጥ በኢታምር በኩል (1ዜና 24፥3) የአሮን ልጅ ነው (የ1ሳሙ 2፥31፡33ን

ሠራያ ጸሐፊ ነበረ፤ [18]የዮዳሔ ልጅ በናያስ የከሪታውያንና የፈሊታውያን አለቃ ሲሆን፣ የዳዊት ወንዶች ልጆች ደግሞ የቤተ መንግሥት አማካሪዎች[a] ነበሩ።

ዳዊትና ሜምፊቦስቴ

9 ዳዊትም፣ "ስለ ዮናታን ስል ቸርነት አደርግለት ዘንድ ከሳኦል ቤት የቀረ ሰው ይኖር ይሆን?" በማለት ጠየቀ።

[2]በዚያን ጊዜ ከሳኦል ቤት ሲባ የሚባል አንድ አገልጋይ ስለ ነበር፣ ወደ ዳዊት እንዲሄድ ነገሩት። ንጉሡም፣ "ሲባ የምትባለው አንተ ነህን?" ሲል ጠየቀው።

እርሱም፣ "አዎን እኔ አገልጋይህ ነኝ" አለ።

[3]ንጉሡም፣ "የእግዚአብሔርን ቸርነት እንዳደርግለት ከሳኦል ቤት የቀረ ሰው የለምን?" ሲል ጠየቀው።

ሲባም ለንጉሡ፣ "እግሮቹ ሽባ የሆኑ አንድ የዮናታን ልጅ አለ" ብሎ መለሰለት።

[4]ንጉሡም፣ "የት ነው ያለው?" ብሎ ጠየቀ።

ሲባም፣ "ሎዶባር በተባለ ስፍራ በዓሚኤል ልጅ በማኪር ቤት ይገኛል" ብሎ መለሰለት።

[5]ስለዚህም ንጉሥ ዳዊት፣ ሜምፊቦስቴን ከዓሚኤል ከማኪር ቤት ከሎደባር ልኮ አስመጣው። [6]የሳኦል ልጅ፣ የዮናታን ልጅ ሜምፊቦስቴ ወደ ዳዊት በመጣ ጊዜ፣ አክብሮቱን ለመግለጥ ለጥ ብሎ እጅ ነሣ።

ዳዊትም፣ "ሜምፊቦስቴ!" ብሎ ጠራው።

እርሱም፣ "እነሆ፤ አገልጋይህ" አለ።

[7]ዳዊትም፣ "አትፍራ፤ ስለ አባትህ ስለ ዮናታን ስል በእርግጥ ቸርነት አደርግልሃለሁና። የአባትህን የሳኦልን ምድር በሙሉ እመልስልሃለሁ፤ ዘወትርም ከማዕዴ ትበላለህ" አለው።

[8]ሜምፊቦስቴ ለጥ ብሎ እጅ ነሣና፣ "እንደ ሞተ ውሻ ለምቈጠር ለእኔ ይህን ያህል የምታደርግልኝ አገልጋይህ እረ ማን ነኝ?" አለ።

[9]ከዚያም ንጉሡ የሳኦልን አገልጋይ ሲባን ጠርቶ እንዲህ አለው፤ "የሳኦልና የቤተ ሰቡ የሆነውን ሁሉ ለጌታህ የልጅ ልጅ ሰጥቼዋለሁ። [10]አንተ፣ ልጆችህና አገልጋዮችህ የጌታችሁ የልጅ ልጅ የሚበላውን እንዲያገኝ መሬቱን እረሱለት፣ ምርቱንም አግቡለት። የጌታህ የልጅ ልጅ ሜምፊቦስቴ ግን ምን ጊዜም ከማእዴ ይበላል።" በዚያን ጊዜ ሲባ ዐሥራ አምስት ወንዶች ልጆችና ሃያ አገልጋዮች ነበሩት።

[11]ከዚያም ሲባ ንጉሡን፣ "ጌታዬ ንጉሥ፣ አገልጋዩን ያዘዘውን ሁሉ፣ አገልጋይህም ይፈጽመዋል" አለው። ስለዚህም ሜምፊቦስቴ ከንጉሡ ልጆች እንደ አንዱ ሆኖ ከዳዊት[b] ማእድ ይበላ ነበር።

[12]ሜምፊቦስቴ ሚካ የተባለ አንድ ትንሽ ልጅ ነበረው፤ የሲባ ቤተ ሰዎች በሙሉ ሜምፊቦስቴን ያገለግሉት ነበር። [13]ሜምፊቦስቴም ሁል ጊዜ ከንጉሥ ማእድ ስለሚበላ ይኖር የነበረው

[a]18 ወይም *ካህናት* ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
[b]11 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *ከእኔ* ይላል።

8፥18 1ሳሙ 30፥14፤ 2ሳሙ 20፥23፤23፥20፤ 1ነገ 1፥8:38፤2፥25:35:46፤4፥4
9፥1 1ሳሙ 20፥14-17:42፤23፥18
9፥2 2ሳሙ 16፥1-4፤19፥17:26:29
9፥3 ዘሌ 21፥18፤ 1ዜና 8፥34
9፥4 2ሳሙ 17፥27-29
9፥6 ዘፍ 37፥7
9፥7 ቍ 13፤1ሳሙ 20፥14-15፤2ሳሙ 19፥28፤21፥7፤1ነገ 2፥7፤2ነገ 25፥29፤ ኤር 52፥33
9፥8 2ሳሙ 3፥8፤4፥4
9፥10 2ሳሙ 16፥3
9፥11 ኢዮ 36፥7፤ መዝ 113፥8
9፥12 2ሳሙ 4፥4

ማብ ይመ)። *ሠራያ፤* "ሱሳ" ና "ሴባ" ተብሎአል (20፥25፤ 1ነገ 4፥3፤ 1ዜና 18፥16 ይመ)። *ጸሐፊ፤* ዋና ተግባሩ የአገር ውስጥና የውጭ ግንኙነት ጒዳዮችን፣ እጅግ ጠቃሚ የሆነ ፖለቲካዊና ልዩ ልዩ አስተዳደራዊ ተግባርን መዝግቦ መያዝን ያካተተ ሳይሆን አይቀርም።

8፥18 *የከሪታውያንና የፈሊታውያን፤* የ1ሳሙ 30፥14 ማብ ይመ፤ በበናያስ መሪነት ዳዊትን ለመጠበቅ ተቋቁመው የነበሩ ልዩ የክብር ዘቦች ናቸው (23፥22-23)። "ፈሊታዊ" ምናልባት "ፍልስጥኤም" ለሚለው ስም ተለዋጭ ሊሆን ይችላል። *የቤተ መንግሥት አማካሪዎች፤* በዕብራይስጥ "ካህን" የሚለው ቃል ከዚህ ጋር ተመሳሳይ ነው። መጽሐፈ ዜና መዋዕል፣ "በንጉሡ አጠገብ አለቆች ነበሩ" (1ዜና 18፥17 እና ማብ ይመ) ስለሚል፣ "የቤተ መንግሥት አማካሪ" የሚለውን ትርጒም ይደግፋል።

9፥1-20፡26 እነዚህ ምዕራፎች ከ1ነገ 1፥1-2፥46 ጋር ተደምረው "የዳዊት የቤተ መንግሥቱ ታሪክ" በመባል የሚታወቁ ሲሆን፣ በጥንታዊው ዓለም ለተጻፈው ታሪክ እጅግ ከፍተኛ ምሳሌነት አላቸው ከሚባሉት መካከልም ተቈጥረዋል። የዝርዝር ሐሳባቸው ትስስርና ግልጽነት የዐይን ምስክር ሥራ መሆናቸውን ያመለክታል።

9፥1-13፤ የዚህ ምዕራፍ ሁነቶች መቼ እንደ ተፈጸሙ በግልጽ ማየት አይቻልም፤ ሆኖም ዳዊት ኢየሩሳሌምን ከያዘ በኋላ በጥቂት ዓመታት ውስጥ የተከናወኑ ሳይሆኑ አልቀረም። ሜምፊቦስቴ አባቱ ዮናታን ሲሞት የአምስት ዓመት ልጅ ነበር (4፥4)፤ በዚህ ጊዜ ግን የራሱ ልጅ ነበረው (ቍ 12)።

9፥1 *ስለ ዮናታን ስል ቸርነት አደርግለት ዘንድ፤* ዳዊት ለዮናታን የገባውን ቃል አልረሳም (1ሳሙ 20፥15:42 ይመ)።

9፥2 *ሲባ፤* የሳኦል የበኵር ልጅ የዮናታን ልጅ ሜምፊቦስቴ ወርሶት ለነበረው የሳኦል ንብረትና ርስት ጠባቂ ነበር (16፥1-4፤ 19፥17 ይመ)።

9፥3 *አንድ የዮናታን ልጅ አለ፤* ሳኦል ሌሎች ልጆች ነበሩት (21፥8)፤ ነገር ግን ሲባ እስ ያለው፣ ዳዊት ሊረዳው በእጅጉ ደስተኛ የሆነበትን ልጅ ብቻ ነበር።

9፥4 *ማኪር፤* ለሜምፊቦስቴ ርዳታ ያደረገለት በኋላም ዳዊትን ለማገዝ የመጣ (17፥27) ሀብታም ሰው ነበር። *ሎዶባር፤* ከዮርዳኖስ በአሻገር ባለው በገለዓዳውያን ምድር ውስጥ ዝቅ ብሎ የሚገኝ ከተማ ሲሆን (ኢሱ 13፥26 "ዳቤር")፣ ከሳኦል ርስትና ከዳዊት ቤተ መንግሥት ራቅ ብሎ የሚገኝ ቦታ ነው (የ2፥8 ማብ ይመ)።

9፥7 *እመልስልሃለሁ፤* ሳኦል ንጉሥ በነበረበት ዘመን ያከማቸው ንብረት አንድም በዳዊት ተወርሶአል፤ ያለዚያም ደግሞ የንጉሡ ንብረት ጠባቂ የነበረው ሲባ የራሱ አድርጎታል፤ ጥቅምም አግኝቶበታል (16፥1-4፤ 19፥26-30 ይመ)፤ *ዘወትርም ከማዕዴ ትበላለህ፤* እንደዚህ የተደረገው ለሳኦል የልጅ ልጅ ለሜምፊቦስቴ የገንዘብ ርዳታ ለማድረግ ሳይሆን፣ ከዚያ በላይ የሆነውን የክብር ስፍራ ሊሰጠው ፈልጎ ነው። ሜምፊቦስቴ የሚያስፈልገውን የገንዘብ ድጋፍ የሚያገኘው ከሳኦል ርስት ነበር (ቍ 10)።

9፥8 *እንደ ሞተ ውሻ ለምቈጠር፤* ራስን እጅግ ዝቅ አድርጎ የሚገልጽ ሐረግ ነው። "የሞተ ውሻ" የሚለውን አባባል ጸሐፊው በዚህና በሌላም ቦታ ላይ ታላቅ ስሜትን ሊያሳድር በሚችል መልክ ተጠቅሞበታል፤ በመጀመሪያ ጎልያድ፣ ወጣቱን ተጋጣሚ ዳዊትን በመናቅ፣ "እኔ ውሻ ነኝን?" ሲለው (1ሳሙ 17፥43) እና ይህም አባባል ሳይታሰብ ድንገት የጎልያድን የራሱን የመጨረሻ ዕድል ምን እንደሚመስል አስቀድሞ ሲያመለክት ይታያል። በኋላም ጠቃሚ ሰው እንደ ሆነ በማሰብ፣ የእስራኤል ንጉሥ ክትትል ሊያደርግበት እንደሚያስፈልግ ለሳኦል ለመንገር ዳዊት "የሞተ ውሻ" በማለት ራሱን ዋጋ እንደሌለው ሰው አድርጎ ይገልጣል (1ሳሙ 24፥14)። ስለ ናባል በተጻፈው ማብራሪያ ውስጥ፣ "ውሻ" (ካሌባዊ) የሚለው ቃልና ድንገተኛ አሟሟቱ የሳኦልን ጠባይ ያሳስባሉ፤ አሳዛኙንም የሕይወቱ ፍጻሜ ያመላክታሉ (የ1ሳሙ 25፥3 ማብ ይመ)። እዚህ ላይ የሳኦል የልጅ ልጅ ሜምፊቦስቴ በ16፥9 ላይ ደግሞ ዳዊትን የረገመው የሞተው ንጉሥ የሳኦል ዘመድ በተመሳሳይ መልክ ተገልጠዋል፤ "ጸሐፊው 'የሞተ ውሻ' በሚለው ሐረግ እግዚአብሔር ቀብቶ ያነገሠውን የሚቃወሙትን ወይም የሚሰድቡትን ሰዎች ጠባይ በተስማማ መንገድ ሲገለጥበት፣ ዳዊት ራሱን ዝቅ አድርጎ ማቅረብ ግን (1ሳሙ 18፥18፤ 2ሳሙ 7፥18)፣ ክብሩንና ሥልጣኑን የሚያረጋግጥ ነው።

9፥12 *ሚካ፤* የትውልድ ሐረጉን በ1ዜና 8፥35-39 ላይ ይመ።

በኢየሩሳሌም ነው፤ ሁለት እግሮቹም ሽባ ነበሩ።

ዳዊት አሞናውያንን ድል አደረገ

10፥1-19 ተጓ ምብ - 1ዜና 19፥1-19

10 ከዚህ በኋላ የአሞናውያን ንጉሥ ሞተ፤ ልጁ ሐኖንም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ። [2]ዳዊትም፣ "አባቱ ቸርነትን እንዳደረገልኝ ሁሉ፣ እኔም ለናዖስ ልጅ ለሐኖን ወሮታውን ልክፈል" ሲል አሰበ። ስለዚህ ስለ አባቱ ሞት የተሰማውን ሐዘን እንዲገልጹለት ዳዊት መልክተኞችን ላከ።

የዳዊት ሰዎች ወደ አሞናውያን ምድር በደረሱ ጊዜ፣ [3]የአሞናውያን መኳንንት ጌታቸውን ሐኖንን፣ "ዳዊት የተሰማውን ሐዘን ለመግለጽ ሰዎች መላኩ አባትህን ለማክበር አስቦ ይመስልሃል? የላካቸው ሰዎች ከተማዪቱን እንዲመረምሩ፣ እንዲሰልሉና እንዲያጠፏት አይደለምን?" አሉት። [4]ስለዚህ ሐኖን የዳዊትን ሰዎች ይዞ፣ የእያንዳንዳቸውን ጢም በከፊል ላጨ፣ ልብሳቸውንም ወገባቸው ድረስ አሳጥሮ በመቀረጥ መልሶ ሰደዳቸው።

[5]ዳዊት ይህን በሰማ ጊዜ፣ ሰዎቹ እጅግ ዐፍረው ስለ ነበር መልክተኞቹን ላከባቸው፤ ንጉሡም፣ "ጢማችሁ እስኪያድግ በኢያሪኮ ቈዩና ከዚያ በኋላ ተመለሱ" አላቸው።

[6]አሞናውያን፣ ዳዊት እንደ ጠላቸው ባወቁ ጊዜ፣ ከቤትሮዖብና ከሱባ ሃያ ሺህ ሶርያውያን እግረኛ ወታደሮችን እንዲሁም ንጉሥ መዓካን ከአንድ ሺህ ሰዎቹ ጋር ደግሞም ከጦብ ዐሥራ ሁለት ሺህ ሰዎች ቀጠሩ።

[7]ዳዊት ይህን ሲሰማ፣ ኢዮአብን ከመላው ተዋጊ ሰራዊት ጋር ላከው። [8]አሞናውያን ወጥተው በከተማቸው መግቢያ በር ላይ ተሰለፉ፤ የሱባና የረአብ ሶርያውያን እንዲሁም የጦብና የመዓካ ሰዎች ለብቻ ሜዳው ላይ ተሰለፉ።

[9]ኢዮአብም ከፊትና ከኋላው ጦር እንደ ከበበው ባየ ጊዜ፣ በእስራኤል ጀግንነታቸው ከታወቀው ጥቂቶቹን መርጦ በሶርያውያን ግንባር አሰለፋቸው። [10]የቀሩትን ሰዎች ደግሞ በወንድሙ በአቢሳ ሥር መድቦ በአሞናውያን ግንባር አሰለፋቸው።

10፥2 1ሳሙ 11፥1
10፥3 ዘኍ 21፥32
10፥4 ዘሌ 19፥27፤ ኢሳ 7፥20፤ 15፥2፤ 20፥4፤ 50፥6፤ 52፥14፤ ኤር 48፥37፤ ሕዝ 5፥1
10፥6 ዘፍ 34፥30፤ ዘኍ 13፥21፤ ዘዳ 3፥14፤ መሳ 11፥3-5፤ 1ሳሙ 14፥47፤ 2ሳሙ 8፥5
10፥7 2ሳሙ 2፥18
10፥10 1ሳሙ 26፥6
10፥12 ዘዳ 1፥21፤ 31፥6፤ መሳ 10፥15፤ ነህ 4፥14፤ ኤፌ 6፥10
10፥14 2ሳሙ 8፥12
10፥19 2ሳሙ 8፥6፤ 1ነገ 11፥25፤ 22፥31፤ 2ነገ 5፥1
11፥1 ዘዳ 3፥11፤ 2ሳሙ 2፥18፤ 1ነገ 20፥22፡26፤ 1ዜና 20፥1

[11]ኢዮአብም እንዲህ አለ፤ ሶርያውያን የሚያይሉብኝ ከሆነ አንተ መጥተህ ትረዳኛለህ፤ አሞናውያን የሚያይሉብህ ከሆነ እኔ መጥቼ እረዳሃለሁ። [12]እንግዲህ በርታ፤ ለሕዝባችንና ስለ ምላካችን ከተሞች በጀግንነት እንዋጋ፤ እግዚአብሔርም በፊቱ መልካም መስሎ የታየውን ያድርግ።

[13]ከዚያም ኢዮአብና አብሮት የነበረው ሰራዊት ሶርያውያንን ለመውጋት ወደፊት ገሠገሠ፤ ሶርያውያንም ከፊቱ ሸሹ። [14]ሶርያውያን መሸሻቸውን አሞናውያን ባዩ ጊዜ፣ እነርሱም ከአቢሳ ፊት ሸሽተው ወደ ከተማዪቱ ውስጥ ገቡ። ስለዚህም ኢዮአብ አሞናውያንን መውጋቱን አቁሞ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ።

[15]ሶርያውያን በእስራኤላውያን እንደ ተሸነፉ ባዩ ጊዜ፣ እንደ ገና ተሰባሰቡ። [16]አድርአዛር መልክተኞችን ሰዶ ከወንዙ[u] ማዶ ያሉትን ሶርያውያን አስመጣ፤ እነርሱም በአድርአዛር ሰራዊት አዛዥ በሶባክ መሪነት ወደ ኤላም ሄዱ።

[17]ዳዊት ይህን በሰማ ጊዜ፣ መላውን እስራኤልን ሰበሰበ፤ ከዚያም ዮርዳኖስን ተሻግሮ ወደ ኤላም ሄደ። ሶርያውያንም ለጦርነት ተሰልፈው ዳዊትን በግንባር ገጠሙት፤ [18]ይሁን እንጂ ከእስራኤል ፊት ሸሹ፤ ዳዊትም ሰባት መቶ ሠረገለኞችንና አርባ ሺህ እግረኛ ወታደሮች[v] ገደለባቸው። እንዲሁም የሰራዊታቸውን አዛዥ ሶባክን አቍስሎት ስለ ነበር፣ እዚያው ሞተ። [19]በአድርአዛር ሥር የነበሩት ነገሥታት ሁሉ በእስራኤል መሸነፋቸውን ባዩ ጊዜ ከእስራኤላውያን ጋር ሰላም መሠረቱ፤ ተገዙላቸውም።

ስለዚህም ሶርያውያን ከዚያ በኋላ አሞናውያንን መርዳት ፈሩ።

ዳዊትና ቤርሳቤህ

11 ነገሥታት ለጦርነት በሚወጡበት፣ በጸደይ ወራት ዳዊት ኢዮአብን ከንጉሡ ሰዎችና ከመላው የእስራኤል ሰራዊት

[u]16 የኤፍራጥስ ወንዝ ነው።
[v]18 የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም እንዲሁም (1ዜና 19፥18 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የዕብራይስጡ፣ ፈረሰኞች ይላል።

10፥1 *ንጉሥ፤* ናዖስ ነው (ቍ 2፤ 1ሳሙ 11 ይመ)። *አሞናውያን፤* የ1ሳሙ 11፥1 ማብ ይመ።

10፥2 *ቸርነትን እንዳደረገልኝ ሁሉ፤* ይህን ሐሳብ መግለጥ የሚችለው አቻ የዕብራይስጥ ቃል በእስራኤላውያንና በአሞናውያን ሁሉ መካከል የጋራ ስምምነት ተፈጥሮ እንደ ነበረ ያመለክታል። ይህ ምናልባት በአሞናውያን ላይ የተካሄደ የጦርነት ታሪክ በም 8 ላይ ላለመመዝገቡና አሞናውያንም ሞዓባውያንን ለማገዝ ለምን እንዳልመጡ ምክንያት ሳይሆን አልቀረም።

10፥3 *ከተማዪቱ፤* ዋና ከተማዪቱ ረባት ናት (11፥1፤ 12፥26)።

10፥4 *የእያንዳንዳቸውን ጢም በከፊል ላጨ፤* በዚያ ዘመን ይህ ድርጊት በምሥራቅ ዓለም እንደ ትልቅ ውርደት ይቈጠር ነበር። አንድ ሰው ጢሙን የሚላጨው መሪር ሐዘን ለመግለጽ ነው (ኢሳ 15፥2፤ ኤር 41፥5፤ ሕዝ 5፥1 ይመ)። *ልብሳቸውንም ወገባቸው ድረስ አሳጥሮ በመቀረጥ፤* የጦር ምርኮኞችን ለማዋረድ ሲባል የሚደረግ ልማድ ነበር (ኢሳ 20፥4 ይመ)።

10፥5 *በኢያሪኮ፤* የኢያ 6፥1፡26፤ 1ነገ 16፥34 ማብ ይመ። ኢያሱ ድል አድርጎ በያዘበትና አክዓብ ይገዛ በነበረበት ጊዜ መካከል ባሉት ዘመናት ውስጥ ኢያሪኮ አልተመለሰችም ነበር።

10፥6 *ከቤትሮዖብ፤* ዘኍ 13፥21፤ መሳ 18፥28 ይመ። *ሱባ፤* የ8፥3 ማብ ይመ። *መዓካ፤* ዘዳ 3፥14፤ ኢያ 12፥5፤ 13፥13 ይመ። *ጦብ፤* መሳ 11፥3፡5 ይመ።

10፥10 *አቢሳ፤* የ1ሳሙ 26፥6 ማብ ይመ።

10፥16 *አድርአዛር፤* የ8፥3ን ማብ ይመ። *ኤላም፤* በገለዓድ ሰሜናዊ ድንበር አጠገብ የምትገኝ ከተማ ናት።

10፥18 *ሰባት መቶ፤* ይህ የቍጥር ልዩነት ረቂቁን ከገለበጠው ሰው ስሕተት የተነሣ የመጣ መሆኑ የታወቀ ነው፣ በ1ዜና 19፥18 ላይ ቍጥሩ ገላጭ ነው።

10፥19 *ከእስራኤላውያን ጋር ሰላም መሠረቱ፤* ከዚህ ሽንፈት በኋላ በተፈጠረው ሁኔታ ሳቢያ ረዳቶቹ እንዳደረጉት ሁሉ አድርአዛር ከእስራኤላውያን ጋር የዕርቀ ሰላም ስምምነት ስለማድረጉ ፍንጭ የለም፤ እነዚህ ሁነቶች ዳዊት በእርሱ ላይ ተባብረው በተነሡበት ጠላቶቹ ላይ ያደረገውን የመጨረሻ ዘመቻ ይወክላሉ።

11፥1 *በጸደይ ወራት፤* በም 10 ላይ ከተገለጡት ድርጊቶች ቀጥሎ የነበረውን ዓመት የሚመለከት ነው። ጊዜው ዳዊት በኢየሩሳሌም ተደላድሎ ከተቀመጠ በኋላ ዐሥር ዓመት ገደማ ላይ ነው። *ነገሥታት ለጦርነት በሚወጡበት፤* በሚያዝያና

ጋር አዘመተው፤ እነርሱም አሞናውያንን አጠፉ፤ ረባት የተባለችውንም ከተማ ከበቡ፤ በዚህ ጊዜ ግን ዳዊት በኢየሩሳሌም ቀርቶ ነበር::

[2]አንድ ቀን ማታ፣ ዳዊት ከዐልጋው ተነሥቶ በቤተ መንግሥቱ ሰገነት ወዲያና ወዲህ ይመላለስ ነበር፤ ከሰገነቱ ላይ እንዳለም፣ አንዲት ሴት ገላዋን ስትታጠብ አየ፤ ሴቲቱም እጅግ በጣም ውብ ነበረች:: [3]ዳዊትም ሰው ልኮ ስለ ሴቲቱ አጠያየቀ:: ሰውየውም፣ "ይህች የኤልያብ ልጅ፣ የኬጢያዊው የኦርዮን ሚስት ቤርሳቤህ አይደለችምን?" አለ:: [4]ከዚያም ዳዊት መልእክተኞች ልኮ አስመጣት፤ እርሱ ወዳለበት ገባች፤ አብሮአትም ተኛ:: በዚህም ጊዜ ወርሐዊ የመንጻት ጊዜዋን ፈጽማ ነበር:: ከዚያም ተመልሳ ወደ ቤቷ ሄደች:: [5]ሴቲቱ ፀነሰች፤ ለዳዊትም፣ "አርግዣለሁ" ብላ ላከችበት::

[6]ስለዚህም ዳዊት ለኢዮአብ፣ "ኬጢያዊውን ኦርዮንን ወደ እኔ ስደደው" ሲል ላከበት፤ ኢዮአብም ወደ ዳዊት ላከው:: [7]ኦርዮን በመጣ ጊዜም፣ ዳዊት የኢዮአብንና የሰራዊቱን ሁሉ ደኅንነት እንዲሁም ጦርነቱ እንዴት እየተካሄደ እንዳለ ጠየቀው:: [8]ከዚያም ዳዊት ኦርዮንን፣ "በል እንግዲህ ወደ ቤትህ ወርደህ እግርህን ታጠብ" አለው:: ኦርዮን ከቤተ መንግሥት ተሰናብቶ ወጣ፤ ንጉሥም ማለፊያ ምግብ አስከትሎ ላከለት:: [9]ነገር ግን ኦርዮን ከጌታው አገልጋዮች ሁሉ ጋር በቤተ መንግሥቱ ቅጽር በር ተኛ እንጂ፣ ወደ ቤቱ አልወረደም ነበር::

[10]ዳዊት፣ "ኦርዮ ወደ ቤቱ አልሄደም" መባሉን ሲሰማ ኦርዮንን፣ "ከመንገድ ገና አሁን መምጣትህ አይደለምን? ወደ ቤትህ ያል ሄድኸው ለምንድን ነው?" ሲል ጠየቀው::

[11]ኦርዮም ዳዊትን፣ "ታቦቱ፣ እስራኤልና ይሁዳ በድንኳን ሆነው፣ ጌታዬ ኢዮአብና የጌታዬም ሰዎች አውላላ ሜዳ ላይ ሰፍረው፣ ለመብላትና ለመጠጣት እንዲሁም ከሚስቴ ጋር ለመተኛት እንዴት ወደ ቤቴ እሄዳለሁ? እንዲህ ያለውን ነገር እንደማላደርገው በነፍስህ እምላለሁ" አለው::

[12]ከዚያም ዳዊት፣ "እንግዲያውስ ዛሬ እዚህ እደርና ነገ አሰናብትሃለሁ" አለው:: ስለዚህ ኦርዮ በዚያ ዕለትና በማግስቱ እዚያው ኢየሩሳሌም ቈየ:: [13]በማግስቱም ዳዊት ራሱ ባለበት ግብዣ አድርጎለት በላ፤ ጠጣ፤ አሰከረውም፤ ሲመሽም ኦርዮ በምንጣፉ ላይ ለመተኛት የጌታው አሽከሮች ወዳሉበት ወጥቶ ሄደ እንጂ ወደ ቤቱ አልወረደም::

[14]ሲነጋም ዳዊት ለኢዮአብ ደብዳቤ ጽፎ በኦርዮን እጅ ላከለት፤ [15]በደብዳቤውም ላይ፣ "ኦርዮን ውጊያው በተፋፋመበት ግንባር መድበው፤ ከዚያም ተወግቶ እንዲሞት ትታችሁት ሽሹ" ብሎ ጻፈ::

[16]ስለዚህም ኢዮአብ ከተማዪቱን በከበባት ጊዜ፣ እጅግ ጠንካራ ተከላካዮች እንዳሉበት በሚያውቀው ግንባር ኦርዮንን መደበው:: [17]የከተማዪቱም ሰዎች ወጥተው ከኢዮአብ ጋር ጦርነት ገጠሙ፤ ከዳዊት ሰራዊት ውስጥ ጥቂቶቹ ወደቁ፤ እንዲሁም ኬጢያዊው ኦርዮንም ሞተ::

[18]ኢዮአብም በጦርነቱ የሆነውን ሁሉ ለዳዊት ላከ:: [19]መልእክተኛውንም እንዲህ አለው፤

11፥2 ዘዳ22፥8፤ ኢሱ2፥8፤ማቴ5፥28
11፥3 2ሳሙ23፥34፡39፤1ዜና3፥5
11፥4 ዘሌ15፥25-30፤20፥10፤ዘዳ22፥22፤መዝ51 ርእስ፤ ያዕ1፥14-15
11፥6 1ዜና11፥41
11፥8 ዘፍ18፥4
11፥11 1ሳሙ 21፥5፤2ሳሙ-7፥2
11፥14 1ነገ21፥8
11፥15 ቍ14-17፤ 2ሳሙ-12፥9፡12

በግንቦት ወራት የሚሰበሰበው የእህል መከር ወቅት ካለፈ በኋላ ማለት ነው:: *ረባት*፤ የ10፥3 ማብ ይመ:: በዚህ ጊዜ የቀሩት አሞናውያን ብቻ ቢሆኑም (10፥19)፣ ገና አልተሸነፉም ነበር::

11፥2 *ሰገነት... ይመላለስ ነበር*፤ በዚያ ዘመን የነበሩት የቤት ጣራዎች ደልዳላ ነበሩ (1ሳሙ 9፥25 ይመ):: ዳዊት በዚህ ጊዜ ሰገነቱ ላይ ሊገኝ የቻለው በምሽቱ ተስማሚ አየር ለመናፈስ ፈልጎ ሊሆን ይችላል::

11፥3 *ኤልያብ*፤ ምናልባት የዳዊት የጥበቃ ዘብ (23፥34) አባልና የአማካሪው የአኪጦፌል ልጅ ሳይሆን አይቀርም:: *ኦርዮ*፤ ይህም ሰው ከዳዊት የክብር ዘብ አባላት መካከል አንዱ ነው:: ኬጢያዊ ቢሆንም እንኳ ስሙ እንደሚያመለክተው የእስራኤልን እምነት የተቀበለ ሰው ሳይሆን አይቀርም:: የስሙ ትርጒም "ብርሃኔ እግዚአብሔር ነው" የሚል ነው:: *ኬጢያዊ*፤ የ1ሳሙ 26፥6 ማብ ይመ::

11፥4 *ከዚያም ዳዊት መልእክተኞች ልኮ አስመጣት*፤ ዳዊት በዚህ ድርጊቱ ስድስተኛውን፣ ሰባተኛውን፣ ዘጠነኛውንና ዐሥረኛውን ትእዛዝ በመተላለፍ በደለኛ ሆነ (ዘፀ 20፥13-17):: *ወዳለበት ገባች፤ አብሮአትም ተኛ*፤ በዚህ የዝሙት ተግባር ቤርሳቤህ ራሷን ከዚህ ነውር አልጠበቀችም (በዚህም ጊዜ ወርሓዊ የመንጻት ሥርዐቷን ፈጽማ ነበር)፤ በቅንፍ ውስጥ የተቀመጠው ዐረፍተ ነገር ቤርሳቤህ ከዳዊት ጋር ዝሙት በፈጸመችበት ጊዜ በምን ሁኔታ እንደ ነበረች ያመለክታል:: ቤርሳቤህ ከሰባት የወር አበባ መምጫ ቀኖች በኋላ (ዘሌ 15፥19-30)፣ በሥርዐቱ መሠረት ንጽሕት ነበር (ዘሌ 15፥28-30):: ይህ ሐሳብ በዚህ ዐውደ ንባብ ውስጥ በትኩረት የተገለጠው ዳዊት ቤርሳቤህን በወሰዳት ጊዜ ከባሏ ፀንሳ እንዳልነበር ለማመልከት ነው::

11፥5 *አርግዣለሁ*፤ ቤርሳቤህ ከዚህ በኋላ የሚመጣውን ችግር ዳዊት እንደሚወጣው በማሰብ ሁሉን ነገር ለእርሱ ተወች፤ ዳዊትና ቤርሳቤህ በሚገባ እንደሚያውቁት ሕጉ ሁለቱም በሞት እንደሚቀጡ ይናገራል (ዘሌ 20፥10፤ ዘዳ 22፥22)::

11፥6 *ኦርዮንን ወደ እኔ ስደደው*፤ ጦርነቱ በምን ደረጃ ላይ እንደሚገኝ የሚጠይቅ አስመስሎ ዳዊት ኦርዮንን ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመጣ አስጠራው::

11፥8 *ወደ ቤትህ ወርደህ እግርህን ታጠብ፤* ዳዊት ለኦርዮ የነገረው ወደ ቤቱ ሄዶ እንዲዝናና ነበር:: በንግግሩ ውስጥ ግልጥ ያልሆነ፣ በጣም ጠቃሚና ኦርዮንም በሚገባ የተረዳው (ቍ 11) ሐሳብ ነበረበት:: *ማለፊያ ምግብ አስከትሎ ላከለት*፤ ዳዊት፣ ኦርዮና ቤርሳቤህ በዚያ ምሽት በአንድ ላይ እንዲሆኑ ፈልጎአል::

11፥11 *ታቦቱ*፤ የኦርዮ አነጋገር የሚያመለክተው፣ ታቦቱ ዳዊት በኢየሩሳሌም ባዘጋጀው ድንኳን ውስጥ መገኘቱን ሳይሆን (6፥17)፣ በጦር ሜዳ በሚገኘው ድንኳን ከሰራዊቱ ጋር መሆኑን ነው፤ ይህ ከሆነ ደግሞ ታቦቱ በጦር ሜዳ የተገኘው ምናልባት ለአምልኮና በጦርነቱም ላይ አመራር ለመስጠት ሳይሆን አልቀረም:: እግዚአብሔር ከሰራዊቱ ጋር በጦር ሜዳ እያለ ዳዊት ግን እቤቱ ቀርቶ በመዝናናት ላይ በመገኘቱ ሁኔታዎች ለእርሱ የባሰ የኀሊና ወቀሳ የሚያስከትሉበት ነበር:: *እንዴት ወደ ቤቴ እሄዳለሁ?* ኦርዮ ለተሰጠው የሥራ ኀላፊነት ያሳየው ፍቅር ዳዊት የበለጠ እንዲሳጣ አድርጎታል፤ ሰራዊቱ በጦር ሜዳ እየተዋጋ ሳለ ዳዊት በቤቱ ውስጥ የፈጸመውን የሞኝነት ተግባር በከፍተኛ ሁኔታ የሚያጋልጥ ነው:: *በነፍስህ እምላለሁ፤* የ1ሳሙ 1፥26 ማብ ይመ::

11፥13 *ዳዊት... አሰከረውም*፤ ዳዊት፣ ኦርዮ ከመጠጡ የተነሣ ሐሳቡን በመለወጥ ከቤርሳቤህ ጋር ይተኛል የሚል ተስፋ ነበረው::

11፥15 *ተወግቶ እንዲሞት*፤ ከቤርሳቤህ የሚወለደው ልጅ አባት ኦርዮ እንደ ሆነ ለማስመሰል የተደረገው ጥረት ሁሉ ባለመሳካቱ፣ ዳዊት በተቻለ መጠን በቶሎ ቤርሳቤህን ለማግባት ሲል፣ ኦርዮ እንዲገደል ቈረጠ::

"ይህን የጦርነቱን ወሬ ለንጉሡ ከነገርኸው በኋላ፣ [20]ንጉሡ በቍጣ ቱግ ብሎ 'ለመዋ ጋት ስትሉ ይህን ያህል ወደ ከተማዪቱ የተጠጋችሁት ስለምንድን ነው? ከግንቡ ቅጥር በላይ ፍላጻ እንደሚሰዱባችሁ አታውቁም ኖሮአል? [21]የይሩቤሼትን ልጅ አቤሜሌክን የገደለው ማነው? በቴቤስ ከግንብ ቅጥር የወፍጮ መጅ ለቃበት የገደለችው አንዲት ሴት አይደለችምን? ታዲያ እናንተስ ወደ ግንቡ ቅጥር ይህን ያህል የተጠጋችሁት ለምንድን ነው?' በማ ለት ቢጠይቅህ፣ አንተም መልሰህ፣ 'አገልጋይህ ኬጢያዊው ኦርዮም ሞቶአል' ብለህ ንገረው።"

[22]ስለዚህ መልእክተኛው ተነሥቶ ሄደ፤ እዚያ እንደ ደረሰም፣ ከኢዮአብ የተቀበለ ውን መልእክት በሙሉ ለዳዊት ነገረው። [23]መልእክተኛውም ለዳዊት እንዲህ አለው፤ "ሰዎቹ አየሉብን፤ እኛንም ለመውጋት ወጥተው እስከ ሜዳው ድረስ መጡ፤ እኛ ግን እስከ ከተማዪቱ ቅጽር መግቢያ ድረስ አሳደን መለስናቸው። [24]ከዚያም ባለ ፍላጻዎቹ ከግ ንቡ ላይ ሆነው በእኛ በአገልጋዮችህ ላይ ቀስት ስለ ለቀቁ፣ ከንጉሡ አገልጋዮች ጥቂ ቶቹን ገደሉ፤ አገልጋይህ ኬጢያዊው ኦር ዮም ሞተ።"

[25]ዳዊትም፣ መልእክተኛውን፣ "እንግዲህ እንዲህ ብለህ ይህን ለኢዮአብ ንገረው፤ 'መቼም ሰይፍ አንድ ጊዜ ይህን፣ ሌላ ጊዜም ሌላውን ትበላለችና በዚህ አትዘን'" አለው።

[26]የኦርዮ ሚስት ባሏ መሞቱን በሰማች ጊዜ አዘነች፤ አለቀሰችለትም። [27]የሐዘኑ ጊዜ ካበቃ በኋላም፣ ዳዊት ልኮ ቤርሳቤህን ወደ ቤቱ አስመጣት፤ ሚስቱ ሆነች፤ ወንድ ልጅም ወለደችለት፤ ነገር ግን ዳዊት የሠራው ሥራ *እግዚአብሔርን* አላስደሰተውም ነበር።

ናታን ዳዊትን ገሠጸው

11፥1፤ 12፥29-31 ተጓ ምብ - 1ዜና 20፥1-3

12 *እግዚአብሔር* ናታንን ወደ ዳዊት ላከው፤ እርሱም ወደ ዳዊት መጥቶ እንዲህ አለው፤ "በአንድ ከተማ የሚኖሩ ሁለት ሰዎች ነበሩ፤ ከእነርሱም አንዱ ባለ ጠጋ ሲሆን፣ ሌላው ደግሞ ድኻ ነበረ። [2]ባለ ጠጋው እጅግ ብዙ በጎችና የቀንድ ከብቶች ነበሩት፤ [3]ድኻው ግን ከገዛት ከአንዲት ጠቦት በግ በስተቀር ሌላ አልነበረውም። ተንከባከባት፤ አብራውም ከልጆቹ ጋር አደገች፤ አብራው ትበላ፤ ከጽዋው ትጠጣ እንዲሁም በዕቅፉ ትተኛ ነበር፤ ልክ እንደ ገዛ ልጁ ነበረች።

[4]ወደ ባለ ጠጋውም ቤት እንግዳ መጣ፤ ባለ ጠጋው ግን ከራሱ በጎች ወይም ቀንድ ከብቶች ወስዶ ለመጣበት እንግዳ ምግብ ማዘጋጀት አልፈለገም፤ ከዚህ ይልቅ የድኻ ውን እንስት ጠቦት በግ ወስዶ ቤቱ ለመ ጣው እንግዳ አዘጋጀው።

[5]ዳዊት በዚያ ሰው ላይ እጅግ ተቈጥቶ ናታንን እንዲህ አለው፤ "ሕያው *እግዚአ ብሔርን* ይህን ያደረገው ሰው ሞት ይገባ ዋል! [6]እንዲህ ያለውን ነገር በማድረጉና ባለ ማዘኑም ስለ በጊቱ አራት ዕጥፍ መክ ፈል አለበት።"

[7]ከዚያም ናታን፣ ዳዊትን እንዲህ አለው፤ "ያ ሰው አንተ ነህ፤ የእስራኤል ስምላክ *እግ ዚአብሔር* የሚለው ይህን ነው፤ በእስራኤል ላይ ንጉሥ ትሆን ዘንድ ቀባሁህ፤ ከሳኦልም እጅ ታደግሁህ፤ [8]የጌታህን ቤት ሰጠሁህ፣ የጌታህንም ሚስቶች በብብትህ አስታቀፍ ሁህ፤ የእስራኤልንና የይሁዳን ቤት ሰጠሁህ፤ ይህም ሁሉ አንሶህ ቢሆን ኖሮ፤ ከዚህ በላይ ጨምሬ በሰጠሁህ ነበር። [9]ታዲያ በፊቱ ክፉ ነገር በማድረግ፣ *የእግዚአብሔርን ቃል* ያቃለልኸው ስለምንድን ነው? ኬጢያዊውን ኦርዮን በሰይፍ መታህ፤ ሚስት እንድትሆ ንህም ሚስቱን ወሰድሃት፤ እርሱንም በአሞ ናውያን ሰይፍ ገደልኸው። [10]ስለዚህ ሰይፍ ለዘላለም ከቤትህ አይርቅም፤ እኔን አቃለኸ ኛል፤ ሚስት እንድትሆንህም የኬጢያዊውን የኦርዮን ሚስት ወስደሃታልና።'

'21 ጌዴዎን፣ *ይሩበአል* በመባልም ይታወቃል።

11፥21 መሳ8፥31፤ 9፥50-54
11፥27 ዘዳ34፥8፤ 2ሳሙ12፥9፤ መዝ51፥4-5
12፥1 2ሳሙ7፥2፤ 14፥4፤መዝ51ርእስ
12፥5 ዘፍ34፥7፤ 1ሳሙ14፥39፤ 1ነገ20፥40፤ሮሜ2፥1
12፥6 ዘፀ22፥1
12፥7 1ሳሙ2፥35፤ 2ሳሙ14፥13፤1ነገ 20፥42፤ዳን4፥22
12፥8 2ሳሙ9፥7
12፥9 ዘኍ15፥31፤ 1ሳሙ13፥14፤ 2ሳሙ11፥15፤1ነገ 15፥5፤መዝ26፥9፤ 51፥14
12፥10 2ሳሙ13፥ 28፤18፥14-15፤ 1ነገ2፥25
12፥11 ዘዳ17፥17፤ 28፥30፤2ሳሙ16፥ 11:21-22

11፥21 *ይሩቤሼትን፤* በመጽሐፈ መሳፍንት ይሩበአል ተብ ሎአል (የመሳ 6፥32 ማብ ይመ)። በመጽሐፈ ሳሙኤል ጸሓፊ ለመጣው የተመሳሳይ ስሞች ለውጥ የ2፥8፤ 4፥4 ማብ ይመ። *የወፍጮ መጅ፤* መሳ 9፥52-53 ይመ። *ኦርዮም ሞቶአል፤* ይህ ዜና ለዳዊት እጅግ አስፈላጊ እንደ ሆነ ኢዮአብ ያውቃል፤ ዳዊት በውጊያው ስልት ላይ ሊሰነዝር የሚችለውን ማንኛውንም ነቀፋ ለመቋቋምም ይጠቀምበታል።

11፥25 *ዳዊትም መልእክተኛውን... ንገረው፤* ዳዊት፣ "ጦር ነት መቼም ጦርነት ነውና የኦርዮ መሞት ተስፋ ሊያስቈርጥ አይገባም" በሚለው የግብዝነት አነጋገሩ በዚህ ዜና እፎይታ ያገኘ መሆኑን ደበቀ።

11፥27 *የሐዘኑ ጊዜ ካበቃ በኋላም፤* ምናልባት የሰባት ቀን ሐዘን ሊሆን ይችላል (ዘፍ 50፥10፤ 1ሳሙ 31፥13)። *ሚስቱ ሆነች፤* የ3፥2-5፤ 5፥14 ማብ ይመ። *ዳዊት የሠራው ሥራ እግዚአብሔ ርን አላስደሰተውም፤* የዳዊት ችግር የእግዚአብሔርን ሕግ ያለ አን ዳች ሐፍረት መጣስ ብቻ (የቍ 4 ማብ ይመ) አይደለም፤ ይልቁ ንም ከዚህ በባሰ ሁኔታ እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመምራት የሰጠ ውን ዐደራ ማክበርና መጠበቅ አልቻለም (5፥2፤ 7፥7-8)።

12፥1 *እግዚአብሔር... ላከው፤* ነቢያት ከጌታ የተላኩ መል እክተኞች ነበሩ፤ እዚህ ላይ ታላቁ ንጉሥ እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ ያነገሠውን የአገር መሪ እንዲወቅሰውና ፍርዱንም እንዲነግረው መል እክተኛውን ይልካል። *ናታንን፤* የ7፥2 ማብ ይመ። *ሁለት ሰዎች ነበሩ፤* ናታን በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ እጅግ በጣም ልብን ከሚነኩት ምሳሌዎች አንዱን ይነግረዋል።

12፥5 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የ1ሳሙ 14፥39 ማብ ይመ።

12፥6 *አራት ዕጥፍ፤* ዘፀ 7:22፥1 በሚያዝዘው መሠረት ማለት ነው።

12፥8 *የጌታህንም ሚስቶች፤* ቀደም ያሉ ታሪኮች እንደሚያ ወሡት ሳኦል አንድ ሚስትና (አኪናሆም 1ሳሙ 14፥50) አንድ ቁባት (ሪጽፋ 2ሳሙ 3፥7፤ 21፥8) እንደ ነበሩት ያመለክታሉ፤ ይህ ዐረፍተ ነገር ሳኦል ሌሎች ቁባቶች እንደ ነበሩትም ያሳያል፤ ነገር ግን የቀ ደሙት ነገሥታት ሴቶች ተተኪዎች ነገሥት መውረሳቸው ስለ ነበር (የ3፥7 ማብ ይመ)፣ እግዚአብሔር በሳኦል ዙፋን ላይ ዳዊትን ያስቀ መጠው መሆኑን ለመግለጽ፣ ናታን ምናልባት በተለመደው አባባል ተጠቅሞ ሊሆን ይችላል። *የእስራኤልንና የይሁዳን ቤት ሰጠሁህ፤* 2፥4፤ 5፥2-3 ይመ።

12፥9 *የእግዚአብሔርን ቃል ያቃለልኸው፤* የ11፥4:27 ማብ ይመ። *በሰይፍ መታህ፤* ኦርዮ የሞተው በጦርነት ላይ ቢሆንም እንኳ፣ ዳዊት ለኦርዮ ሞት በቀጥታ ተጠያቂ ነው (11፥15 ይመ)።

12፥10 *ሰይፍ ለዘላለም ከቤትህ አይርቅም፤* ሦስቱ የዳዊት ልጆች አምኖን (13፥28-29)፣ አቤሴሎም (18፥14) እና አዶንያስ (1ነገ 2፥25) አሟሟታቸው ክፉ ነበር።

[11]"እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'እነሆ ከራስህ ቤት ክፉ ነገር አስነሣብሃለሁ፤ ዐይንህ እያየም ሚስቶችህን ወስጄ ለአንተ ቅርብ ለሆነ ሰው ለአንዱ እሰጣለሁ፤ እርሱም በቀን ብርሃን ከሚስቶችህ ጋር ይተኛል:: [12]አንተ ይህን በስውር አድርገኸዋል፤ እኔ ግን ይህ ንኑ ነገር በቀን ብርሃን በእስራኤል ሁሉ ፊት እገልጠዋለሁ::' "

[13]ከዚያም ዳዊት ለናታን፣ "እግዚአብሔርን በጣም በድያለሁ" አለው::

ናታንም እንዲህ አለው፣ "እግዚአብሔር ኀጢአትህን አስወግዶልሃል:: አንተ አትሞትም፤ [14]ይህን በመፈጸምህ ግን፣ የእግዚአብሔር ጠላቶች እጅግ እንዲያቃልሉት[ᵃ] ስላ ደረግህ፣ የተወለደልህ ልጅ ይሞታል::"

[15]ናታን ወደ ቤቱ ከሄደ በኋላ፣ የኦርዮን ሚስት ለዳዊት የወለደችለትን ሕፃን እግዚአብሔር ክፉኛ ሕመም ላይ ጣለው:: [16]ዳዊት ስለ ሕፃኑ እግዚአብሔርን ለመነ፤ ጾመም፤ ከዚያም ወደ ክፍሉ ገብቶ በተከታታይ ሌሊቱን መሬት ላይ ተኝቶ ዐደረ:: [17]የቤተ ሰው ሽማግሌዎችም ከመሬት ሊያስነሡት በአጠገቡ ቆሙ፤ እርሱ ግን እምቢ አለ፤ አብሮአቸውም አንዳች ነገር አልበላም::

[18]በሰባተኛው ቀን ሕፃኑ ሞተ፤ የዳዊት አገልጋዮችም፣ "እነሆ ሕፃኑ በሕይወት እያለ የነገርነውን ዳዊት አልሰማንም ታዲያ አሁን የሕፃኑን መሞት እንዴት አድርገን ልንነግረው እንችላለን? በራሱ ላይ ጕዳት ሊያ ደርስ ይችላል" ብለው መንገሩን ፈሩ::

[19]ዳዊት አገልጋዮቹ በሹክሹክታ ሲነጋገሩ አይቶ፣ ሕፃኑ መሞቱን ዐወቀ፤ ስለዚህ፣ "ሕፃኑ ሞተ?" ብሎ ጠየቃቸው::

እነርሱም፣ "አዎን ሞቶአል" ብለው መለሱለት::

[20]በዚህ ጊዜ ዳዊት ከመሬት ተነሣ፤ ከታጠበ፣ ከተቀባና ልብሱን ከለወጠ በኋላ ወደ እግዚአብሔርም ቤት ሄዶ ሰገደ:: ከዚያም ወደ ክፍሉ ገባ፤ በራሱም ጥያቄ ምግብ አቅርበ ውለት በላ::

[21]አገልጋዮቹም፣ "እንደዚህ ያደረግኸው ለምንድን ነው? ሕፃኑ በሕይወት እያለ ጾምህ፤ አለቀስህ፤ ሕፃኑ ከሞተ በኋላ ግን ተነሥተህ በላህ" ብለው ጠየቁት::

[22]እርሱም እንዲህ አለ፤ "በእርግጥ ሕፃኑ በሕይወት እያለ፣ 'እግዚአብሔር ይቅር ብሎኝ ሕፃኑን በሕይወት ያኖረው ይሆናል' ብዬ ጾምሁ፤ አለቀስሁ:: [23]አሁን ግን ሕፃኑ ስለ ሞተ፣ የምጾመው ለምንድን ነው? መልሼ ላመጣው እችላለሁን? እኔ ወደ እርሱ እሄዳ ለሁ እንጂ፣ እርሱ ወደ እኔ አይመለስ!"

[24]ከዚያም ዳዊት ሚስቱን ቤርሳቤህን አጽ ናናት፤ ወደ እርሷም ገብቶ አብሮአት ተኛ፤ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙንም ሰሎሞን አለው:: እግዚአብሔርም ወደደው፤ [25]እግዚ አብሔር ሕፃኑን ስለ ወደደም ስሙ ይዲ ድያ[ᵇ] ተብሎ እንዲጠራ በነቢዩ በናታን በኩል ቃል ላከ::

[26]በዚያን ጊዜም ኢዮአብ የአሞናውያንን ከተማ ረባትን ወግቶ የቤተ መንግሥቱን ምሽግ ያዘ:: [27]ከዚያም ኢዮአብ እንዲህ በማ ለት ወደ ዳዊት መልክተኞችን ላከ፤ "ረባ ትን ወግቼ የውሃውን ከተማ ይዤአለሁ፤ [28]እንግዲህ የቀረውን ሰራዊት አሰባስበህ ከተማዪቱን ከበብና ያዛት፤ ያለበለዚያ እኔ ከተማዪቱን እይዛትና በስሜ መጠራቷ ነው::"

[29]ስለዚህ ዳዊት መላውን ሰራዊት አሰባ ስቦ ወደ ረባት በመሄድ ወግቶ ያዛት:: [30]የንጉሣቸውንም ዘውድ ከራሱ ላይ ወሰደ፤ የዘውዱ ክብደት የሚመዝን አንድ መክሊት ወርቅ ሲሆን፣ በከበረ ዕንቍም ያጌጠ ነበር፤ ይህም በዳዊት ራስ ላይ ተጫነ:: ዳዊትም ከከተማዪቱ እጅግ ብዙ ምርኮ ወሰደ፤

[ᵃ]14 የማሶሬቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ጥንታዊው የዕብራ ይስጥ የአሓፍት ትውፊት ግን፤ *በዚህም እግዚአብሔርን እጅግ ስላቃለልህ* ይላል::
[ᵇ]25 *ይዲድያ* ማለት *በእግዚአብሔር (ያህዌ) የተወደደ* ማለት ነው

12፥12 2ሳሙ 11፥4-15፤16፥22
12፥13 ዘፍ13፥13፤ 20፥6፤ዘሌ20፥10፤ 24፥17፤ዘኍ22፥34፤ መዝ32፥1-5፤51፥1፡9፤ 103፥12፤ምሳ28፥13፤ ኢሳ43፥25፤44፥22፤ ኤር2፥35፤ሚክ 7፥18-19፤ዘካ3፥4፡9
12፥14 ኢሳ52፥5፤ ሮሜ2፥24
12፥15 1ሳሙ 25፥38
12፥16 መዝ5፥7፤ 95፥6
12፥17 ዘፍ37፥35፤ 1ሳሙ1፥7፤2ሳሙ 3፥35፤ዳን6፥18
12፥20 ዘፍ41፥14፤ ማቴ6፥17
12፥21 መሳ20፥26
12፥22 ኢሳ 38፥1-5፤ዮና3፥9
12፥23 ዘፍ37፥35፤ 1ሳሙ31፥13፤2ሳሙ 13፥39፤ኢዮ7፥10፤ 10፥21
12፥24 1ነገ1፥10፤ 11፤1ዜና22፥9፤ 28፥5፤ማቴ1፥6
12፥25 ነህ13፥26
12፥26 ዘዳ3፥11
12፥30 አስ8፥15፤ መዝ21፥3፤132፥18
12፥31 1ሳሙ 14፥47

12፥11 *እነሆ፣ ከራስህ ቤት ክፉ ነገር አስነሣብሃለሁ፤* አቤሴሎም ከገዛ አባቱ ላይ የንጉሥነት ሥልጣን ለመቀማት ካካሄደው ሤራ የተነሣ (15፥1-15)፣ ዳዊት ከኢየሩሳሌም ለመውጣት ተገድዶ ነበር:: *እርሱም በቀን ብርሃን ከሚስቶችህ ጋር ይተኛል፤* ይህም በአቤሴሎም ዐመፅ ተፈጽሞአል (የ16፥22 ማብ ይመ)::

12፥13 *እግዚአብሔርን በጣም በድያለሁ፤* ዳዊት መተላለፉን ተገንዝቦአል፤ ከናታን ግሣጼ የተነሣም ኀጢአቱን ተናዞአል (መዝ 51 ይመ):: የዳዊት ንስሓ ከሳኦል ንስሓ ምን ያህል የተለየ እንደ ሆነ አስተውል (የ1ሳሙ 15፥24 ማብ ይመ):: *እግዚአብሔር ኀጢአትህን አስወግዶልሃል፤* ዳዊት ኀጢአቱ ይቅር ስለ ተባለለት ከኀጢአት ሥርየት የተነሣ የሚገኘውን ሐሤት ተለማምዶታል (መዝ 32፥1፡5 ይመ፤ ከመዝ 51፥8፡12 ጋር ያነጻጽሩ):: *አንተ አትሞትም፤* ዳዊት የፈጸመው የዝሙትና የነፍስ ማጥፋት በደል በነበረው ሥርዐት መሠረት የሞት ቅጣት የሚያስከትልበት መሆኑ ቢታወቅም፣ (ዘሌ 20፥10፤ 24፥17)፣ ጌታ በቸርነቱ ከሚደርስበት የሞት ቅጣት ነጻ አድርጎታል::

12፥14 *ይህን በመፈጸምህ ግን የእግዚአብሔር ጠላቶች እጅግ እንዲያቃልሉት ስላደረግህ፤* ምንም እንኳ እግዚአብሔር ኀጢአቱንና በደሉን ይቅር ያለው ቢሆንም በሰው ፊት ስለተ ገለጠው ኀጢአቱ ግን መቀጣቱ ተገቢ ነው::

12፥15 *ናታን ወደ ቤቱ ከሄደ በኋላ፤* ዳዊት ኀጢአተኛ መሆኑን ለናታን አምኖአል (ቍ 13) ኀጢአቱን ለእግዚአብሔር ተናዞአል (ስለ ዳዊት የኑዛዜና የንስሓ ጸሎት መዝ 51 ይመ)::

12፥20 *ወደ እግዚአብሔርም ቤት ሄዶ ሰገደ፤* ዳዊት ኀጢአቱ ያስከተለበትን ቅጣት በትሕትና የተቀበለ መሆኑን በዚህ መልክ በግልጥ አረጋገጠ:: አሁንም (የቍ 13 ማብ ይመ) በዳዊትና በሳኦል ጠባይ መካከል ያለውን ልዩነት አስተውል (የ1ሳሙ 15፥25 ይመ)::

12፥23 *እኔ ወደ እርሱ እሄዳለሁ፤* ልጁ እንደ ሞተ ሁሉ ዳዊ ትም ይሞታል፤ ወደ መቃብርም ይወርዳል (የዘፍ 37፥35 ማብ ይመ)::

12፥24 *ሰሎሞን* 1ዜና 22፥9 እና የዚህን ክፍል ማብ ይመ::

12፥25 *ይዲድያ፤* የዚህን ክፍል ማብ ይመ:: የዚህ ስም መሰጠት፣ ሰሎሞን ከተወለደበት ጊዜ ጀምሮ ልዩ የእግዚአብሔር ምርጫ በእርሱ ላይ ያረፈ መሆኑን ያመለክታል፤ ይህም ስም የዳ ዊትን ስም መልሶ የሚያስተጋባ በመሆኑ፣ እግዚአብሔር እርሱ ንም እንደሚወደውና ሥርወ መንግሥቱም ወደፊት እንደሚቀ ጥል ለዳዊት አረጋገጠለት::

12፥26 *ኢዮአብ... ረባትን ወግቶ፤* አሁን ደግሞ ጸሓፊው ለዳዊትና ለቤርሳቤህ ግንኙነት ምክንያት ወደ ሆነው፣ ከአሞናውያን ጋር ወደ ተካሄደው ጦርነት ውጤት ይመለሳል (11፥1፡25):: ዳዊት እግዚአብሔርን አሳዝኖት በነበረበት ጊዜ እንኳ፣ እግዚአብሔር ለእስ ራኤላውያን ባዋረዳቸው ሕዝብ ላይ ድልን ሰጣቸው::

12፥30 *ይህም በዳዊት ራስ ላይ ተጫነ፤ ታላቅ ክብደት*

[31]እዚያ የነበሩትንም ሕዝብ አውጥቶ መጋዝ፣ የብረት መቈፈሪያና መጥረቢያ ተጠቅመው ሥራ እንዲሠሩ አደረጋቸው፣ እንዲሁም የሸክላ ጡብ አሠራቸው[ገ]። እንዲህ ያለውም ሥራ በሌሎቹ የአሞናውያን ከተሞች ሁሉ እንዲፈጸም አደረገ። ከዚያም ዳዊትና ሰራዊቱ በሙሉ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ።

አምኖን ትዕማርን ደፈረ

13 የዳዊት ልጅ አቤሴሎም ትዕማር የምትባል ቈንጆ እኅት ነበረችው፤ እርሷንም የዳዊት ልጅ አምኖን ወደዳት።

[2]አምኖን እኅቱን ትዕማርን ከማፍቀሩ የተነሣ እስኪታመም ድረስ ተጨነቀ፤ ድንግል ስለ ሆነች እርሷን ማግኘት የማይቻል ሆኖ አግኝቶታልና።

[3]አምኖን ኢዮናዳብ የተባለ ወዳጅ ነበረው፤ እርሱም የዳዊት ወንድም የሳምዓ ልጅ ነው። ኢዮናዳብ እጅግ ተንኰለኛ ሰው ነበር። [4]አምኖንንም፣ "የንጉሥ ልጅ ሆይ፤ ሰውነትህ ቀን በቀን የሚከሳበትን ምክንያት ለምን አትነግረኝም?" ሲል ጠየቀው።

አምኖንም፣ "የወንድሜን የአቤሴሎምን እኅት ትዕማርን አፍቅሬ ነው" አለው።

[5]ኢዮናዳብም፣ "እንግዲያው 'ታምሜአለሁ' ብለህ ዐልጋ ላይ ተኛ፤ አባትህ ሊጠይቅህ ሲመጣም፣ 'እኅቴ ትዕማር መጥታ የምበላውን ነገር ብትሰጠኝ ደስ ይለኛል፤ መብሉንም እዚሁ አጠገቤ ሆና እያየሁ አዘጋጅታ በእጇ እንድታጐርሰኝ እባክህ ፍቀድልኝ ብለህ ንገረው" አለው።

[6]ስለዚህ አምኖን የታመመ ሰው መስሎ ተኛ፤ ንጉሡም ሊጠይቀው መጣ፤ አምኖንም፣ "እኅቴ ትዕማር መጥታ፣ እያየሁ ሁለት እንጀራ ጋግራ በእጇ እንድታጐርሰኝ እለምንሃለሁ" ብሎ ጠየቀው።

[7]ዳዊትም፣ "ወንድምሽ አምኖን ቤት ሄደሽ ምግብ እንድታዘጋጂለት" በማለት ለትዕማር እንዲነግሯት ወደ ቤተ መንግሥቱ ላከ። [8]ስለዚህም ትዕማር ወንድሟ አምኖን ወደ ተኛበት ቤት ሄደች፤ ጥቂት ሊጥ ወስዳ ካበካች በኋላ እያየ አዘጋጅታ ጋገረችው፤ [9]ከዚያም መጋገሪያውን አውጥታ እንጀራውን አቀረበችለት፤ እርሱ ግን መብላት አልፈለገም።

አምኖንም፣ "ሰውን ሁሉ ከዚህ አስወጡልኝ" አለ፤ ያለውም ሰው ሁሉ ትቶት ወጣ። [10]ከዚያም አምኖን ትዕማርን፣ "እንድታጐርሺኝ ምግቡን እዚሁ መኝታ ክፍሌ አምጪልኝ" አላት። ትዕማርም ያዘጋጀችውን እንጀራ ይዛ ወንድሟ አምኖን ወዳለበት መኝታ ክፍል ገባች። [11]ነገር ግን ምግቡን ስታቀርብለት አፈፍ አድርጎ ያዛትና፣ "እህቴ ነዪ አብረን እንተኛ" አላት።

[12]እርሷም እንዲህ አለችው፤ "እባክህ ወንድሜ ተው አይሆንም! አታስገድደኝ፤ እንዲህ ያለው ነገር በእስራኤል ተደርጎ አያውቅም፤ ይህን አሳፋሪ ድርጊት አታድርግ። [13]እኔስ እንዴት እሆናለሁ? ነውሬንስ ተሸክሜ የት እገባለሁ? አንተስ ብትሆን በእስራኤል ከወራዶቹ እንደ አንዱ መቈጠርህ አይደለምን? እባክህ ለንጉሡ ንገረው፤ እንዳላገባህም አይከለክለኝም።" [14]እርሱ ግን ሊሰማት አልፈለገም፤ ከእርሷ ይልቅ ብርቱ ስለ ነበር፣ በግድ አስነወራት፤ ከእርሷም ጋር ተኛ።

[15]ከዚያም አምኖን እጅግ ጠላት፤ እንዲያውም ቀድሞ ካፈቀራት የበለጠ ጠላት። አምኖንም፣ "ተነሽ ውጪልኝ!" አላት።

[16]እርሷም፣ "ይህ አይሆንም! እኔን አስወጥቶ መስደድ፣ አስቀድመህ ካደረስህብኝ በደል የባሰ መፈጸምህ ነው" አለችው። እርሱ ግን አልተቀበላትም፤ [17]በግል የሚያገለግለውን ወጣት ጠርቶ፣ "ይህቺን ሴት ከዚህ አስወጣና በሩን ዝጋባት" አለው። [18]ስለዚህም አገልጋዩ አስወጥቶ በሩን ዘጋባት፤ ጌጠኛ[ጠ] የሆነና በዚያን ጊዜ ድንግል የሆኑት የንጉሥ ልጆች የሚለብሱትን ዐይነት ልብስ ለብሳ ነበር። [19]ትዕማርም በራሷ ላይ ዐመድ ነሰነሰች፤ ጌጠኛ[ጠ] ልብሷን ቀደደች፤ ከዚያም እጇን በራሷ ላይ አድርጋ እያለቀሰች ሄደች።

13፥1 2ሳሙ 3፥2:3፤ 14፥27፤1ዜና 3፥9
13፥3 1ሳሙ 16፥9
13፥9 ዘፍ 45፥1
13፥11 ዘፍ 38፥16፤ 39፥12
13፥12 ዘፍ 34፥7፤ ዘሌ 20፥17
13፥13 ዘሌ 18፥9፤ ዘዳ 22፥21:23-24
13፥14 ዘፍ 34፥2፤ ሕዝ 22፥11
13፥18 ዘፍ 37፥23
13፥19 ኢሱ 7፥6፤ አስ 4፥1፤ዳን 9፥3
13፥21 ዘፍ 34፥7

[ገ]31 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።
[ጠ]18 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።
[ጠ]19 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።

ያለው እንደዚህ ዐይነቱ ዘውድ (የዚህን ክፍል ማብ ይመ)፣ ለአጭር ጊዜና ታላቅ በዓል ሲከበር ብቻ ይደፋ ነበር፤ ምናልባት ዳዊት በአሞን ላይ ያለውን የበላይ ገዢነት ለአንድ ጊዜ ብቻ በምልክትነት ለመግለጽ ሲባል ሳይጫን አልቀረም።

12፥31 *እንዲሠሩ አደረጋቸው፤* ድል የተቀዳጁ ነገሥታት የጦር ምርኮኞችን በቤተ መንግሥት ሕንጻ ሥራ ላይ በጒልበት ሥራ እንዲሰማሩ ያደርጉ ነበር (1ነገ 9፥20-21 ይመ፤ ከዘፀ 1፥11 ጋርም ያነጻጽሩ)።

13፥1-39፤ በዳዊት ቤተ ሰብ ውስጥ ብጥብጥ ተጀመረ (የ12፥10 ማብ ይመ)።

13፥1 *አምኖን፤* የዳዊት የበኵር ልጅ ነው (3፥2)። *ትዕማር፤* ከመዓካ የተወለደች የዳዊት ልጅ ሳትሆን፣ ለአቤሴሎም የአባት የእናቱ ልጅ እኅቱ ናት።

13፥2 *ተጨነቀ፤* ጭንቀቱ የመጣው ከፍትወተ ሥጋው ፍላጎት መቀስቀስ የተነሣ ነው፤ የአባት ወይም የእናት ልጅ የሆነችውን ማግባት በሙሴ ሕግ የተከለከለ ነበር (ዘሌ 18፥11)።

13፥3 *ሳምዓ፤* በ1ሳሙ 16፥9 ላይ ሣማ ተብሎአል።

13፥13 *አንተስ ብትሆን፤* ይህ ድርጊት አምኖን በዐልጋ ወራሽነቱና በልዑልነቱ የነበረውን ሥልጣን አደጋ ላይ የሚጥል ነው። *እንዳላገባህም አይከለክለኝም፤* ትዕማር ይህን ያለችው ከአምኖን እጅ ለማምለጥ ለጊዜው የፈጠረችው መላ እንጂ እውነትም ከዳር መድረስ የሚችል ከልብ የሆነ ሐሳብ አልነበረም፤ ምክንያቱም እንዲህ ዐይነቱ ጋብቻ በሙሴ ሕግ የተከለከለ ነበርና (ዘሌ 18፥9፤ 20፥17፤ ዘፀ 27፥22 ይመ)።

13፥15 *አምኖን እጅግ ጠላት፤* የአምኖን ስሜት ወደ ጥላቻ ተለውጦ መታየቱ (ቍ 1)፣ የቀድሞ "ፍቅር" ስሜታዊ እንጂ ልባዊ እንዳልነበረ ያረጋግጣል።

13፥16 *እኔን አስወጥቶ መስደድ አስቀድመህ ካደረስህብኝ በደል የባሰ መፈጸምህ ነው፤* ክብረ ንጽሕናዋን ስለ አስወሰደች፣ ከዚህ በኋላ አብሯ ለሌላ ባል ሊድራት አይችልም (ቍ 21 እና ማብ ይመ)።

13፥18 *ጌጠኛ የሆነና... ልብስ፤* ዘፍ 37፥ 3 እና ማብ ይመ።

13፥19 *በራሷ ላይ ዐመድ ነሰነሰች፤* የጥልቅ ሐዘን ምልክት ነው። *ጌጠኛ ልብሷን ቀደደች፤* ይህን ርምጃ የወሰደችው ያደረባትን ጭንቀት በመግለጽና ክብረ ንጽሕናዋ የተደፈረ መሆኑን ይፋ በማድረግ ነው። *እጇን በራሷ ላይ አድርጋ፤* ይህም የሐዘን ምልክት ነው (ኤር 2፥37 ይመ)።

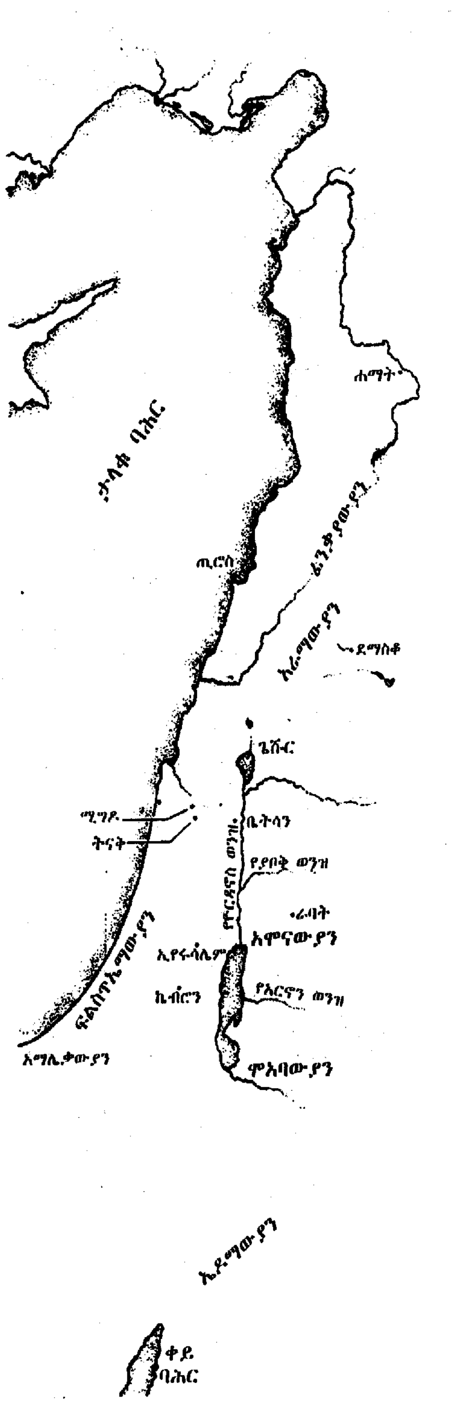

ዳዊት በድል የያዛቸው ስፍራዎች

በእስራኤል ሁሉ ላይ ከነገሠ በኋላ (2ሳሙ 5:1-5) ዳዊት:-

1. የኢያቡሳውያንን አምባ ጽዮንን (ኢየሩሳሌምን) ያዘ፥ የዙፋን መቀመጫ ከተማ አደረጋት (2ሳሙ 5:6-10)፡
2. የፊንቄያውያን ንጉሥ የጢሮሱ ኪራም የዳዊትን ንግሥና ተቀበለ (2 ሳሙ 5:11-12)፡
3. ፍልስጥኤማውያንን በብርቱ በመምታት የእስራኤልን ግዛት ለቅቀው እንዲወጡና ዳግመኛ ማስፈራራታቸው እንዲያከትም አደረገ (2ሳሙ 5:17-25፥8:1)
4. ሞአባውያንን ገባር በማድረግ ከግዛቱ ሥር አደረገ (2ሳሙ 8:2)
5. የአድርአዛርን፣ የደማስቆንና የመዓካ ነገሥታትን አሸንፎ እንዲገብሩ አደረገ (2ሳሙ 8:3-8፥10:6-19) የጌሹር ንጉሥ ተልማይ ዳዊት በኬብሮን በነገሠ ጊዜ የሰላም ስምምነት በማድረግ ልጁን መዓካን ሚስት እንድትሆነው ሰጠው (2ሳሙ 3:3፥1ዜና 2:23)
6. ኤዶማውያንን ገባር በማድረግ ከግዛቱ ሥር አደረገ (2ሳሙ 8:13-14)
7. አሞናውያንን አሸንፎ በመንግሥቱ ሥር እንዲተዳደሩ አደረገ (2ሳሙ 12:19-31)
8. ቀድሞ ራሳቸውን ከእስራኤል ነጻ ያደረጉትንና ከእስ ራኤል ጋር ይዋጉ የነበሩትን ቀሪዎቹን የከነዓን ከተ ሞች እንዲገብሩ አድርጓል (እንደ ቤትሳን፣ ሚጌዶ፣ ትናቅ ያሉ) ::

ዳዊት አማሌቃውያንን አስቀድሞ መትቶአቸው ስለነበር (1ሳሙ 30:17) ጦርነቱ በኢያሱ የተጀመረው ውርስ መጠናቀቅና የእስራኤል ድንበር መከበር ፍጻሜ ሆኗል። እስራኤልንና ገባር አገሮችን የሚጠቀልለው ግዛቱ በሰሜን ከኤፍራጥስ ወንዝ እስከ ቀይ ባሕር ምሥራቃዊ ክፍል የሚያጠቃልል ነበር።

ማይልስ 0 20 40 60 80 100
ኪ.ሜ 0 20 40 60 80 100 120 140

[20]ወንድሟ አቤሴሎምም፣ "ያ ወንድምሽ አምኖን ካንቺ ጋር ነበርን? እኅቴ ሆይ፣ በይ አሁን ዝም በዪ፤ ወንድምሽ ስለ ሆነ፤ ነገሩን በልብሽ አትያዢው" አላት። ትዕማርም በወንድሟ በአቤሴሎም ቤት ብቸኛ ሴት ሆና ኖረች።

[21]ንጉሥ ዳዊት ይህን ሁሉ በሰማ ጊዜ እጅግ ተቈጣ፤ [22]አቤሴሎም አምኖንን ክፉም ሆነ ደግ አንዳች ቃል አልተናገረውም፤ ምክንያቱም አምኖን እኅቱን ትዕማርን ስላስነወራት ጠልቶት ነበር።

አቤሴሎም አምኖንን ገደለው

[23]ከሁለት ዓመት በኋላ አቤሴሎም በኤፍሬም ድንበር አቅራቢያ ባለችው በበኣልሖር ከተማ በጎቹን ይሸልት ነበር፤ በዚህን ጊዜ የንጉሡን ወንዶች ልጆች ሁሉ በዚያ እንዲገኙለት ጋበዛቸው። [24]አቤሴሎምም ወደ ንጉሡ ሄዶ፣ "እነሆ፤ ባሪያህ በጎቹን እየሸለተ ነው፤ ታዲያ ንጉሡና ሹማምንቱ ፈቃዳቸው ሆኖ እባክህ ይገኙልኝ?" ሲል ጠየቀው።

[25]ንጉሡም፣ "ልጄ ሆይ፣ ሁላችንም መሄድ የለብንም፤ ሸክም እንሆንብሃለን" ሲል መለሰለት። አቤሴሎም አጥብቆ ቢለምነውም ንጉሡ መሄድ አልፈለገም፤ ነገር ግን መርቆ አሰናበተው።

[26]አቤሴሎምም፣ "እንግዲያውስ ወንድሜ አምኖን አብሮን ይሂድ" አለው።

ንጉሡም፣ "አብሮአችሁ የሚሄደው ስለ ምንድን ነው?" ሲል ጠየቀው። [27]ነገር ግን አቤሴሎም አጥብቆ ስለ ለመነው፣ አምኖንና ሌሎቹ የንጉሡ ወንዶች ልጆች ሁሉ አብረውት እንዲሄዱ አደረገ።

[28]አቤሴሎምም አገልጋዮቹን፣ "አምኖን የወይን ጠጅ ጠጥቶ መንፈሱ መለወጡን ተጠባበቁ፤ ከዚያም እኔ አምኖንን፣ 'ምቱት' ስላችሁ ግደሉት፤ ያዘዝኋችሁ እኔ ነኝ አትፍሩ፤ በርቱ፤ ጠንክሩ" ብሎ አዘዛቸው።

[29]የአቤሴሎምም አገልጋዮች ጌታቸው ያዘዛቸውን በአምኖን ላይ ፈጸሙ። ከዚያም የንጉሡ ልጆች በሙሉ ተነሥተው በየበቅሎዎቻቸው ላይ ተቀምጠው ሸሹ።

[30]እነርሱ በመንገድ ላይ ሳሉም፣ "አቤሴሎም የንጉሡን ልጆች በሙሉ ፈጃቸው፤ አንድም የተረፈ የለም" የሚል ወሬ ለዳዊት ደረሰው። [31]ንጉሡም ተነሥቶ ቆመ፤ ልብሱን ቀደደ፤ በመሬትም ላይ ተዘረረ፤ በአጠገቡ ቆመው የነበሩት አገልጋዮቹም ሁሉ ልብሳቸውን ቀደዱ።

[32]የዳዊት ወንድም የሳምዓ ልጅ ኢዮናዳብ ግን እንዲህ አለ፤ "የንጉሡን ልጆች በሙሉ እንደ ፈጇቸው አድርጎ ጌታዬ አያስብ፤ እኅቱን ትዕማርን በግድ ካስነወራት ጊዜ አንሥቶ አቤሴሎም ቈርጦ የተነሣበት ጕዳይ ስለ ሆነ፣ የሞተው አምኖን ብቻ ነው። [33]እንግዲህ የሞተው አምኖን ብቻ ስለ ሆነ፣ 'የንጉሡ ልጆች በሙሉ ተገደሉ' ተብሎ የተነገረውን ንጉሥ ጌታዬ ማመን የለበትም።"

[34]አቤሴሎምም ፈጥኖ ሸሸ።

ለዘብ ጥበቃ የቆመውም ሰው ቀና ብሎ ሲመለከት፣ ከእርሱ በስተ ምዕራብ ካለው መንገድ ብዙ ሰዎች በተራራው ጥግ ቍልቍል ሲወርዱ አየ፤ ዘብ ጠባቂውም ሄዶ ለንጉሡ፣ "ከበስተ ሖሮናይም አቅጣጫ በኰረብታው ጥግ ላይ ሰዎች ቍልቍል ሲወርዱ አያለሁ"[a] ብሎ ነገረው።

[35]ኢዮናዳብም ዳዊትን፣ "እነሆ፣ የንጉሡ ልጆች መጥተዋል፤ አገልጋይህም እንዳለው ሆኖአል" አለው።

[36]ገና ተናግሮ ሳይጨርስ፣ የንጉሡ ልጆች ጮኸው እየተላቀሱ ገቡ፤ እንደዚሁም ንጉሡና አገልጋዮቹ ሁሉ እጅግ አለቀሱ።

[37]አቤሴሎም ኰብልሎ የጌሹር ንጉሥ ወደ ሆነው ወደ ዓሚሁድ ልጅ ወደ ተልማይ ሄደ፤

13፥22 ዘሌ19፥17-18፤ 1ዮሐ2፥9-11
13፥23 1ሳሙ25፥7
13፥28 ሩት3፥7፤ 2ሳሙ3፥3፤12፥10
13፥31 ዘኍ14፥6
13፥37 2ሳሙ3፥3

[a] 34 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን ይህን ዐረፍተ ነገር አይጨምርም።

13፥20 *እኅቴ ሆይ፤ በይ አሁን ዝም በዪ... ነገሩ አያብሳጭሽ፤* የተፈጸመባት አስነዋሪ ድርጊት የሕዝብ ነቀፋና ስድብ እንዳያስከትል፣ አቤሴሎም እኅቱን ሲመክርና የጭንቀቷንም ክብደት አቅልሎ በማቅረብ ሊያረጋጋት ሲሞክር ይታያል። በዚሁም መካከል አቤሴሎም የበቀል ርምጃ ለመውሰድ የሚያስችለውን የራሱን ዕቅድ አውጠነጠነ።

13፥21 *እጅግ ተቈጣ፤* አምኖን ትዕማርን በመድፈሩ ዳዊት ቢቈጣም እንኳ፣ በአምኖን ላይ የቅጣት ርምጃ ስለ መውሰዱ፣ የተጻፈ ማስረጃ የለም። ምናልባት ከቤርሳቤህ ጋር የፈጸመው ኀጢአት ትዝ ብሎት ነገሩን በቸልታ ሊያልፈው ፈልጎ ይሆናል። ምንም ዐይነት ምክንያት ይኑር፣ ዳዊት ንጉሣዊና አባታዊ ኀላፊነቱን አልተወጣም። በልጆቹ ላይ ያሳየው የሥነ ሥርዐት ልልነት (የ14፥33፤ የ1ነገ 1፥6 ማብ ይመ)፣ በመጨረሻ የአምኖንን ሞት፣ የአቤሴሎምንና የአዶንያስን ዐመፅ አስከተለበት።

13፥22 *አቤሴሎም አምኖንን ክፉም ሆነ ደግ አንዳች ቃል አልተናገረውም... ጠልቶት ነበር፤* እርምጃ የሚወስድበትን ዝም ብሎ ይጠብቅ ነበር።

13፥23 *የንጉሡን ወንዶች ልጆች ሁሉ በዚያ እንዲገኙለት ጋበዛቸው፤* በግ በሚሸለትበት ጊዜ ግብዣ የሚደረግበት የደስታ ወቅት ነበር (1ሳሙ 25፥4፡8 ይመ)።

13፥26 *ወንድሜ አምኖን አብሮን ይሂድ፤* ዳዊት ግብዣውን ስላልተቀበለው፣ በኵር ልጁና ዐልጋ ወራሹ የሆነው አምኖን ወክሎት ይገኝ ዘንድ አቤሴሎም አባቱን በማግባባት ለመነው። *አብሮአችሁ የሚሄደው ስለምንድን ነው?* በሁለቱ የአባት ልጆች መካከል የነበረው ሁኔታ ሻክሮ ስለ ነበር፣ የዳዊት ጥያቄ ጥርጣሬ እንዳለበት ያመለክታል።

13፥28 *ግደሉት፤* በምሥራቅ ምድር ይሠራበት የነበረውን የመስተንግዶ ሥርዐት በመጣስ፣ አቤሴሎም የአባቱ ልጅ ይገደል ዘንድ ሁሉን ነገር አመቻቸ። የዳዊት አንጋፋ ልጆች የሆኑት አምኖንና አቤሴሎም፣ ከክፉ ሥራቸው የተነሣ እነርሱም እንደ አባታቸው በዝሙትና በነፍስ ግድያ ኀጢአት በደሉ። አቤሴሎም አምኖንን በመግደል በእኅቱ ላይ የደረሰውን በደል መበቀሉ ብቻ ሳይሆን፣ የዐልጋ ወራሽነቱንም ቦታ አመቻቸ (3፥3፤ 15፥1-6 ይመ)። የዳዊት ሁለተኛ ልጁ ኪልአብ (3፥3)፣ ስለ መወለዱ ከመናገሩ በቀር ስለ እርሱ የተገለጸ ሌላ ነገር ባለ መኖሩ፣ ምናልባትገና በወጣትነቱ ሳይሞት አልቀረም።

13፥29 *በየበቅሎዎቻቸው፤* በዳዊት ዘመነ መንግሥት የቤተ መንግሥት ሰው የሚያሳየው የተለመደ የበቅሎ ላይ አቀማመጥ ነበር (18፥9፤ 1ነገ 1፥33፡38፡44፤ እንዲሁም የ1ነገ 1፥33 ማብ ይመ)።

13፥31 *ልብሱን ቀደደ፣ በመሬትም ላይ ተዘረረ፤* የተለመደ የሐዘን መግለጫ ነው (ኢሱ 7፥6፤ 1ነገ 21፥27፤ ኢሳ 4፥1፡3፤ ኢዮ 1፥20፤ 2፥8 ይመ)።

13፥37 *የጌሹር ንጉሥ ወደ ሆነው ወደ ዓሚሁድ ልጅ ወደ ተልማይ፤* የአቤሴሎም አያት ነው (3፥3 ይመ)።

ነገር ግን ዳዊት ስለ ሞተው ልጁ ዘወትር ያለቅስ ነበር።

[38]አቤሴሎም ሸሽቶ ወደ ጌሹር ከሄደ በኋላ፣ በዚያ ሦስት ዓመት ተቀመጠ። [39]ንጉሥ ዳዊት በልጁ በአምኖን ሞት ከደረሰበት ሐዘን ከተጽናና በኋላ፣ ወደ አቤሴሎም ለመሄድ መንፈሱ ተነሣሣ።

አቤሴሎም ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ

14 የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ የንጉሡ ልብ አቤሴሎምን እንደ ናፈቀ ተረዳ። [2]ስለዚህም ኢዮአብ ወደ ቴቁሔ፣ ሰው ልኮ አንዲት ብልኅ የሆነች ሴት አስመጣ፤ እንዲህም አላት፤ "ሐዘንተኛ በመምሰል የሐዘን ልብስ ልበሺ፤ ዘይት አትቀቢ፤ ለሞተ ሰው ብዙ ጊዜ እንዳዘነች ሴት መስለሽም ታዩ። [3]ከዚያም ወደ ንጉሡ ሄደሽ እንዲህ በዪው።" ከዚያም ኢዮአብ የምትናገራቸውን ቃላት ነገራት።

[4]የቴቁሔዪቱም ሴት ወደ ንጉሡ ገብታ፣[θ] በንጉሡ ፊት ወደ መሬት በግምባሯ ተደፍታ እጅ በመንሣት አክብሮቷን ከገለጠች በኋላ፣ "ንጉሥ ሆይ! እርዳኝ" አለች።

[5]ንጉሡም፣ "ችግርሽ ምንድን ነው?" ብሎ ጠየቃት።

እርሷም እንዲህ አለች፤ "እኔ በእርግጥ ባሌ የሞተብኝ መበለት ነኝ፤ [6]እኔ አገልጋይህ ሁለት ወንዶች ልጆች ነበሩኝ፤ ሜዳ ላይ እርስ በርሳቸው ተጣሉ፤ ገላጋይም ስላልነበረ፣ አንዱ ሌላውን መትቶ ገደለው። [7]እነሆ ቤተ ዘመዱ ሁሉ በባሪያህ ላይ ተነሥተው፣ 'ወንድሙን ስለ ገደለ እንገድለዋለንና ወንድሙን የገደለውን ሰው አሳልፈሽ ስጪን፤ ከዚያም ወራሽ አልባ ትሆኛለሽ' ይሉኛል፤ ስለዚህ የቀረኝን አንዱን መብራቴን አጥፍተው፣ ባሌን በምድር ላይ ያለ ስምና ያለ ዘር ሊያስቀሩት ነው።"

[8]ንጉሡም ሴቲቱን፣ "አንቺ ወደ ቤትሽ ሂጂ፤ ስለ ጕዳይሽ አስፈላጊውን ትእዛዝ እሰጣለሁ" አላት። [9]ነገር ግን የቴቁሔዪቱም ሴት፣ "ንጉሥ ጌታዬ፣ በደሉ በእኔና በአባቴ ቤተ ሰብ ላይ ይሁን፤ ንጉሡና ዙፋኑ ከበደል የነጹ ይሁኑ" አለች።

[10]ንጉሡም፣ "ማንም ሰው አንዳች ነገር ቢናገርሽ እኔ ዘንድ አምጪው፤ ዳግም አያስቸግርሽም" ሲል መለሰላት።

[11]እርሷም፣ "ደም ተበቃዮቹ ልጄን በማጥፋት የባሰ ጕዳት እንዳያደርሱ፣ ንጉሡ ስም ባኩን *እግዚአብሔርን* ይለምን" አለች።

ንጉሡም፣ "ሕያው *እግዚአብሔርን*! ከልጅሽ ራስ ላይ አንዲት ጠጕር እንኳ አትነካም" አላት።

[12]ከዚያም ሴቲቱ፣ "እኔ አገልጋይህ ለጌታዬ ለንጉሡ አንዲት ቃል እንድናገር ፍቀድልኝ" አለችው። እርሱም፣ "እሺ ተናገሪ" አላት።

[13]ሴቲቱም መልሳ እንዲህ አለችው፣ "እንዲህ ያለውን ነገር *በእግዚአብሔር* ሕዝብ ላይ ያሰብሽው ለምንድን ነው? ንጉሡ ከአገር የተሰደደውን ልጁን አልመለሰውም፤ ታዲያ ይህን ሲናገር በራሱ ላይ መፍረዱ አይደለምን?

13፥39 2ሳሙ 12፥19-23፤14፥13
14፥1 2ሳሙ 2፥18
14፥2 ሩት 3፥3፤ 2ሳሙ 20፥16፤ነህ 3፥5፤ኢሳ 1፥6፤ ኤር 6፥1፤አሞ 1፥1
14፥3 ቍ 19
14፥7 ዘኍ 35፥19፤ ዘዳ 19፥10-13፤ ማቴ 21፥38
14፥8 1ሳሙ 25፥35
14፥9 1ሳሙ 25፥24፡ 28፤ማቴ 27፥25
14፥11 ዘኍ 35፥12፡ 21፤1ሳሙ 14፥45፤ ማቴ 10፥30
14፥13 2ሳሙ 12፥7፤13፥38-39፤ 1ነገ 20፥40

[ⁿ]39 የሙት ባሕር ጥቅልና አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ *የንጉሥ ዳዊት መንፈስ ተነሣሣ* ይላል።
[θ]4 ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ የሰብዓ ሊቃናት፣ የቩልጌትና የሱርስት ትርጕሞች፣ *ሄዳ* ይላሉ፤ አብዛኞቹ ቅጆች ግን፣ *ለንጉሡ ተናገረች* ይላሉ።

13፥39 *ወደ አቤሴሎም ለመሄድ... ተነሣሣ፤* አቤሴሎም ሸሽቶ በስደት ላይ የሚገኝ በመሆኑ፣ ዳዊት ሁለት አንጋፋ ወንዶች ልጆቹን ከአጠገቡ አጥቶአል።

14፥1 *የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ፤* የ2፥13ን ማብ ይመ። *የንጉሡ ልብ አቤሴሎምን እንደ ናፈቀ፤* ዳዊት ቍጣና ፍቅር (ምናልባትም ከባድ ጸጸት) ተፈራርቀውበት ከመጨነቁ የተነሣ፣ በነገሩ ሌሎች ሰዎች እንዲገቡበት መንገድ ሲከፍት ይታያል።

14፥2 *ኢዮአብ... ልኮ፤* ኢዮአብ ዐልጋውን በሚመለከት ረገድ በዳዊትና በልጁ በአቤሴሎም መካከል የነበረው ነገር አሳስቦት የተነሣ ይመስላል። በግልጥ ወደ ተግባር የሚተረጕም መልስ ለማግኘት የሚያስችል ታሪክ ካጋጠመው ችግር ጋር በሚዛመድ መልኩ ለዳዊት እንዲነገር በማድረግ፣ ኢዮአብ ዳዊትን ወደ ተግባር ሊያሸጋግረው ሲሞክር ይታያል። ነቢዩ ናታንም፣ ዳዊት በዚሁ ዐይነት የተግባር እርምጃ ይወስድ ዘንድ ተመሳሳይ ዘዴ ተጠቅሞ ነበር (12፥1-7፤ 1ነገ 20፥38-43 ይመ)። *ቴቁሔ፤* ከቤተልሔም በስተ ደቡብ ጥቂት ምዕራፍ ርቃ የምትገኝ የነቢዩ አሞጽ ከተማ ናት (አሞ 1፥1)።

14፥7 *እነሆ ቤተ ዘመዱ ሁሉ በባሪያህ ላይ ተነሥተው፤* በእስራኤል ኅብረተ ሰብ አንድ ሰው ቢገደል፣ ቅርብ ዘመድ የሟች ወንድሙን ደም መበቀሉ የተለመደ ሥርዐት ነበር (የ3፥27 ማብ፤ እንዲሁም ዘኍ 35፥12፤ ዘዳ 19፥11-13 ይመ)፤ በዚህ ታሪክ ግን በሥርዐቱ መሠረት የደም ብቀላ ቢደረግ፣ የቤተ ሰቡን ዘር በሙሉ የሚያስጨርስ ይሆናል፤ እንዲህ ያለውን ሁኔታ የእስራኤል ሕግ በተቻለ መጠን ፈጽሞ ሊያስወግደው ይሞክር ነበር (የዘዳ 25፥5-6፤ የሩት 2፥20 ማብ ይመ)። *እንገድለዋለን፤* ሴትዮዋ ደም የመበቀሉ ፍላጎት የተቀሰቀሰው ለፍትሕ ሲባል ሳይሆን፣ በግል ጥቅም በመነሣሣት ሀብት ለመውረስ እንደ ሆነ ሐሳብ ታቀርባለች (ዘኍ 27፥11 ይመ)። *ባሌን... ያለ ስምና ያለ ዘር ሊያስቀሩት ነው፤* ይህም ደም በመበቀል ነፍስ ገዳይን ሳይቀጣ እንዲቀር ከማድረግ የበለጠ የሴትዮዋን ቤተ ሰብ ለማጥፋት ከፍተኛ ጥቃት እንደ መሰንዘር የሚያስቈጥር ነው። ኢዮአብ በዘዴ ዳዊትን ለማሳሰብ የፈለገው፣ አቤሴሎምን ወደ ቦታውና ወደ ቀድሞ መብቱ በወቅቱ እንዲመለስ ካላደረገ፣ ዘውድ ለመጨበጥ ሲባል፣ ብጥብጥ መነሣቱ የማይቀር መሆኑን ነው።

14፥8 *አንቺ ወደ ቤትሽ ሂጂ፤ ስለ ጕዳይሽ አስፈላጊውን ትእዛዝ እሰጣለሁ፤* ዳዊት የሰጠው ፍርድ ታስቦ ባልተፈጸመ የወንጀል ሕግ ላይ ተመርኵዞ የተወሰነ ሳይሆን አይቀርም (ዘዳ 19፥4፡6 ይመ)።

14፥9 *በደሉ፤* የቅጣት ውሳኔ ያልተሰጠበትን ወንጀል የሚያመለክት ነው።

14፥11 *የአምላኩን የእግዚአብሔር ስም እንዲጠራ፤* ሴትዮዋ ዳዊት የእግዚአብሔርን ስም በመጥራት የሰጣትን ተስፋ እንዲያጸድቅላት ትፈልጋለች። ሕያው እግዚአብሔርን፤ የተለመደ ቃለ መሐላ ሲሆን (ዘፍ 42፥15፤ 1ሳሙ 14፥39)፣ ዳዊት የገባውን ቃል እንዲያከብር የሚያደርግ ነው።

14፥13 *በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ፤* የሴትዮዋ ሐሳብ ቤተ ዘመድ በራሷ ላይ የፈጸመውን ተመሳሳይ ድርጊት ዳዊት በእስራኤል ሕዝብ ላይ እንዳደረገ የሚገልጥ ነው። የእስራኤል ሕዝብ ዐልጋ ወራሻቸው ያላንዳች ጕዳት ወደ ምድራቸው እንዲመለስላቸው ይፈልጋሉ። *ታዲያ ይህን ሲናገር በራሱ ላይ መፍረዱ አይደለምን?* ዳዊት በሐሳብ የተፈጠረውን ነፍስ ገዳይ ከበቀል ነጻ ሲያደርገው፣ ተመሳሳይ ችግር ለአለበት ለአቤሴሎም ግን ይህንኑ ተመሳሳይ ዕድል ባለመስጠቱ ራሱን እንደ በደለኛ ማስቈጠሩን የሚያመለክት ነው። ምሳሌው ዳዊትን በደም ተበቃዩ ጕራ መድቦታል።

[14]በመሬት ላይ የፈሰሰ ውሃ እንደማይታፈስ ሁሉ፣ እኛም እንደዚሁ እንሞታለን፤ *እግዚአብሔር* ግን ከአገር የተሰደደ ሰው ከእርሱ እንደ ራቀ በዚያው እንዳይቀር የሚመለስበትን ሁኔታ ያመቻቻል እንጂ ሕይወቱ እንድትጠፋ አይፈቅድም።

[15]"አሁንም ወደዚህ የመጣሁት ሕዝቡ ስላስፈራኝ ይህንኑ ለንጉሥ ጌታዬ ለመንገር ነው። እኔም አገልጋይህ ይህን አሰብሁ፤ 'ለንጉሡ እነግረዋለሁ፤ ምናልባትም አገልጋዩ የጠየቀችውን ይፈጽምላት ይሆናል፤ [16]*እግዚአብሔር* ከሰጠን ርስት እኔንም ልጄንም ሊነቅለን ከተነሣው ሰው እጅ ንጉሡ አገልጋዩን ሊታደግ ይፈቅድ ይሆናል።'

[17]"አሁንም አገልጋይህ፤ 'ንጉሥ ጌታዬ በጎውንና ክፋውን በመለየት እንደ *እግዚአብሔር* መልአክ ስለ ሆነ፣ የጌታዬ የንጉሡ ቃል ያጽናናኝ፤ *እግዚአብሔር* አምላክህም ካንተው ጋር ይሁን' ትላለች።"

[18]ከዚያም ንጉሡ ሴቲቱን፣ "እኔም ለምጠይቅሽ ነገር አንቺም መልሱን አትደብቂኝ" አላት።

ሴቲቱም፣ "ንጉሥ ጌታዬ፤ እሺ ይናገር" አለችው።

[19]ንጉሡም፣ "በዚህ ሁሉ የኢዮአብ እጅ የለበትምን?" ሲል ጠየቃት።

ሴቲቱም መልሳ እንዲህ አለች፤ "ንጉሥ ጌታዬ ሆይ በሕያው ነፍስህ እምላለሁ፤ ንጉሥ ጌታዬ ከተናገረው ሁሉ ወደ ቀኝም ወደ ግራም የሚል ማንም የለም። አዎን ይህን እንዳደርግ ያዘዘኝና ይህም ሁሉ ቃል በእኔ በአገልጋይህ አንደበት እንዲነገር የላከኝ አገልጋይህ ኢዮአብ ነው። [20]አገልጋይህ ኢዮአብ ይህን ያደረገውም ያለውን ሁኔታ ለመለወጥ ሲል ነው፤ ነገር ግን ጌታዬ *የእግዚአብሔርን* መልአክ ጥበብ የመሰለ ጥበብ ስላለው፣ በምድሪቱ ላይ የሚሆነውን ነገር ሁሉ ያውቃል።"

[21]ንጉሡም ኢዮአብን፣ "መልካም ነው፤ ፈቅጃለሁ፤ ሂድና ወጣቱን አቤሴሎምን መልሰህ አምጣው" አለው።

[22]ኢዮአብም አክብሮቱን ለንጉሡ ለመግለጥ ወደ መሬት በግምባሩ ተደፍቶ እጅ ነሣ፤ ንጉሡንም ባረከ፣ ኢዮአብም በመቀጠል፣ "ንጉሡ የአገልጋዩን ልመና ስለ ተቀበለው፣ ባሪያህ በፊትህ ሞገስ ማግኘቱን ዛሬ ለማወቅ ችሎአል" አለ።

[23]ከዚያም ኢዮአብ ወደ ጌሹር ሄዶ አቤሴሎምን ወደ ኢየሩሳሌም መልሶ አመጣው። [24]ንጉሡ ግን፣ "እዚያው እቤቱ ይሂድ፤ ዐይኔን ማየት የለበትም" አለ። ስለዚህም አቤሴሎም ወደ ቤቱ ሄደ፤ የንጉሡንም ፊት አላየም።

[25]መቼም በመልኩ ማማር አቤሴሎምን የሚያህል አንድም ሰው በመላው እስራኤል አልነበረም፤ ከራስ ጠጕሩ እስከ እግር ጥፍሩ የሚወጣለት እንከን አልነበረም። [26]የራስ ጠጕሩ ሲከብደው በዓመት አንድ ጊዜ ይቈርጠው ነበር፤ የተቈረጠውን በሚመዝነው ጊዜ ክብደቱ በቤተ መንግሥቱ ሚዛን ሁለት መቶ ሰቅል[ፊ] ይሆን ነበር።

[27]አቤሴሎም ሦስት ወንዶች ልጆችና ትዕማር የተባለች አንዲት ሴት ልጅ ተወለዱለት፤ ሴት ልጁም በጣም ውብ ነበረች።

[28]አቤሴሎም የንጉሡን ዐይን ሳያይ ሁለት ዓመት በኢየሩሳሌም ኖረ። [29]ከዚያም አቤሴሎም ወደ ንጉሡ እንዲሄድለት ኢዮአብን አስጠራው፤ ኢዮአብ ግን ወደ እርሱ መምጣት አልፈለገም፤ ለሁለተኛ ጊዜም ላከበት፤ ኢዮአብ አሁንም መምጣት አልፈለገም። [30]ከዚያም አቤሴሎም ለአገልጋዮቹ "ተመልከቱ የኢዮአብ ዕርሻ የሚገኘው ከእኔ ዕርሻ አጠገብ ነው፤ በዕርሻው ላይ የገብስ አዝመራ አለው፤ ሂዱችሁም እሳት ልቀቁበት" አላቸው። ስለዚህ የአቤሴሎም አገልጋዮች ሄደው የኢዮአብን ዕርሻ በእሳት አቃጠሉት።

[31]ከዚያም ኢዮአብ ወደ አቤሴሎም ቤት ሄደ፣ "አገልጋዮችህ ለምንድን ነው ዕርሻዬን ያቃጠሉት?" ብሎ ጠየቀው።

14፥14 ዘኍ35፥15፤ 25-28፤ኢዮ10፥8፤ 14፥11፤17፥13፤ 30፥23፤መዝ22፥15፤ 58፥7፤ኢሳ19፥5፤ ዕብ9፥27
14፥16 ዘዳ34፥9፤ 1ሳሙ26፥19
14፥17 1ሳሙ 29፥9፤1ነገ3፥9፤ ዳን2፥21
14፥19 ቍ3
14፥20 2ሳሙ 18፥13፤1ነገ3፥12፡28፤ 10፥23-24፤ኢሳ28፥6
14፥22 ዘፍ47፥7
14፥26 2ሳሙ 18፥9
14፥27 2ሳሙ 13፥1፤18፥18
14፥30 ዘፀ9፥31
14፥31 መሳ15፥5

[ፊ]26 2.3 ኪሎ ግራም ያህል ነው።

14፥14 *የፈሰሰ ውሃ እንደማይታፈስ፤* የፈሰሰ ውሃ እንደማይታፈስ ሁሉ፣ ደም መበቀልም የተገደለውን ሰው ሕይወት እንዲመለስ አያደርግም። *እግዚአብሔር ግን... ሕይወቱ እንድትጠፋ አይፈቅድም፤* ደም ብቀላ ከእግዚአብሔር የአሠራር መንገዶች ጋር አይስማማም በሚለው ሐሳቧ ውስጥ ሴትዮዋ ስለ እግዚአብሔር ፍትሕ የተሰጠውን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርት አጣጣመች (የዘፍ 9፥6 ማብ ይመ)። ሆኖም ግን ሕይወትን ከማጥፋት ይልቅ ሕይወትን በሚጠብቀው በእግዚአብሔር ቸርነት ትደገፋለች (ሕዝ 18፥23፡32፤11 ይመ)። የዳዊት የግል በደልና የሚመጣው የእግዚአብሔር ምሕረት ልምምድ የተገለጡት ለሴትዮዋ ክርክር ተጨማሪ ክብደት ለመስጠት ነው (የ12፥13፤ 13፥21 ማብ ይመ)።

14፥15 *ሕዝቡ ስላስፈራኝ፤* ሴትዮዋ ወደ ፈጠራ ታሪኳ ትመለሳለች። "ሕዝቡ" የተባለው ደም በቀልን የሚፈልጉ የቤተሰቧ አባላት ናቸው።

14፥17 *በጎውንና ክፋውን በመለየት እንደ እግዚአብሔር መልአክ፤* በመሠረቱ አንድ ንጉሥ ማድረግ እንደሚገባው፣ ከማንኛውም ሰው በላቀ ሁኔታ ክፋውንና ደጉን መለየት ይችላል ማለት ነው (ቍ 20፤ 19፥27 ይመ)።

14፥21 *ኢዮአብ፤* ምንጊዜም ከንጉሥ ዳዊት ተለይቶ የማያውቅ ሰው ይመስላል።

14፥23 *ኢዮአብ ወደ ጌሹሩ ሄደ፤* 13፥37 ይመ

14፥24 *ዐይኔን ማየት የለበትም፤* ዳዊት አሁንም በአንድ ሐሳብ ላይ አለመርጋቱን ያመለክታል (የቍ 1 ማብ ይመ)፤ ለአቤሴሎም ይቅርታ አላደረገለትም፤ ወደ ቀድሞ ሁኔታውም አይመለስም።

14፥25 *አንድም ሰው... አልነበረም፤* የአቤሴሎም መልከ ቀናነት ታዋቂነትንና ተወዳጅነትን አትርፎለታል።

14፥26 *የራስ ጠጕሩ፤* በዚያን ጊዜ በነበረው ሕዝብ ዘንድ ጠጕር የጥንካሬ ምልክት ተደርጎ ይታይ ነበር። ነገሥታትና ጀግኖችም ጠጕራቸው ተጐንጕኖ መልካቸው በሥዕል ይቀረጽ የነበረ ሲሆን፣ መላጣነት ግን እንደ ነውር ይቈጠር ነበር (2ነገ 2፥23 ይመ)፤ ከዚህ አንጻር ሲታይ አቤሴሎም ለዙፋኑ ብቁ ሰው ይመስላል። *በቤተ መንግሥቱ... ሰቅል፤* ከቤተ መቅደሱ ሰቅል ይልቅ የቤተ መንግሥቱ ሰቅል ሚዛን የሚደፋ ይመስላል (ዘፀ 30፥13፤ ዘሌ 5፥15፤ ዘኍ 3፥47 ይመ)።

14፥27 *ሦስት ወንዶች ልጆች፤* ስማቸው አይታወቅም፤ 18፥18 በልጅነታቸው መሞታቸውን ያመለክታል። *ትዕማር፤* አቤሴሎም ልጁን በእኅቱ በትዕማር ስም ሰየማት (13፥1)። *መዓካ* (1ነገ 15፥2) የትዕማር ልጅ የአቤሴሎም የልጅ ልጅ ሳትሆን አትቀርም (የ2ዜና 11፥20 ማብ ይመ)።

[32]አቤሴሎምም፣ ኢዮአብን፣ "ከጌሹር ለምን መጣሁ? ለእኔ እስካሁንም እዚያው ብሆን ይሻለኝ ነበር ብሎአል ብለህ እንድ ትነግ ርልኝ 'ወደ ንጉሡ እልክህ ዘንድ ወደ እኔ ና' ብዬ አስጠራሁህ፤ አሁንም ቢሆን፤ የንጉ ሡን ዐይን ማየት እፈልጋለሁ፤ ምንም ዐይ ነት በደል ከተገኘብኝ ይግደለኝ" አለው።

[33]ኢዮአብም ወደ ንጉሡ ሄዶ ይህንኑ ነገ ረው። ከዚያም ንጉሡ አቤሴሎምን አስጠራው፤ እርሱም መጥቶ በንጉሡ ፊት በግምባሩ ተደፍቶ እጅ ነሣ፤ ንጉሡም አቤሴሎምን ሳመው።

የአቤሴሎም ዐመፅ

15 ከዚህ በኋላ አቤሴሎም ሠረገላና ፈረሶች እንዲሁም ፊት ፊቱ የሚ ሮጡ አምሳ ሰዎች ለራሱ አዘጋጀ። [2]አቤሴ ሎምም በማለዳ ተነሥቶ ወደ ከተማዪቱ መግቢያ በር በሚወስደው መንገድ ዳር ሆን ብሎ ይቆም ነበር። ማናቸውም ባለ ጉዳይ አቤቱታውን ለንጉሡ አቅርቦ ለማስወሰን በሚመጣበት ጊዜ ሁሉ፣ አቤሴሎም ወደ እርሱ እየጠራ፣ "አንተ ከየትኛው ከተማ ነው የመጣኸው? በማለት ይጠይቀዋል፤ ያም ሰው፣ "አገልጋይህ ከአንዱ የእስራኤል ነገ ዶች ነው" ብሎ ይመልስለታል። [3]ከዚያም አቤሴሎም፣ "ተመልከት! ጉዳይህማ ትክክ ልና ተገቢም ነው፤ የትኛው የንጉሥ እንደ ራሴ ነው ታዲያ የሚያይልህ?" ይለዋል። [4]ቀጠል አድርጎም፣ "ምነው ዳኛ ሆኜ በም ድሪቱ ላይ በተሾምሁ! አቤቱታ ወይም ክስ ያለበት ሁሉ ወደ እኔ እየመጣ ፍትሕ እን ዲያገኝ አደርገው ነበር" ይል ነበር።

[5]እንዲሁም ማናቸውም ሰው ወደ እርሱ ቀርቦ እጅ በሚነሣው ጊዜ፣ አቤሴሎም እጁን ዘርግቶ ይይዘውና ይስመው ነበር። [6]አቤሴ ሎም ፍትሕ ለማግኘት ወደ ንጉሡ የሚመ ጣውን እስራኤላዊ ሁሉ የሚቀርበው በዚህ መንገድ ስለ ነበር፣ የእስራኤልን ሰዎች ልብ ሰረቀ።

[7]ከአራት ዓመት[ተ] በኋላም አቤሴሎም ንጉ ሡን እንዲህ አለው፤ "ለእግዚአብሔር የተ ሳልሁትን ስእለት ለማድረስ ወደ ኬብሮን እንድሄድ ፍቀድልኝ፤ [8]እኔ አገልጋይህ በሶ ርያ ምድር በጌሹር ሳለሁ 'እግዚአብሔር ወደ ኢየሩሳሌም የመለሰኝ እንደ ሆነ፣ በኬ ብሮን[ነ] ለእግዚአብሔር እሰግዳለሁ' ብዬ ተስ ያለሁ።"

[9]ንጉሡም፣ "በሰላም ሂድ" አለው፤ ስለዚህ አቤሴሎም ወደ ኬብሮን ሄደ።

[10]ከዚያም አቤሴሎም፣ "የቀንደ መለከት ድምፅ ስትሰሙ፣ 'አቤሴሎም በኬብሮን ነገሠ በሉ" የሚሉ የምስጢር ሠራተኞችን በመ ላው የእስራኤል ነገዶች አሰማራ። [11]ከኢ የሩሳሌምም ሁለት መቶ ሰዎች አብረውት ሄዱ፤ በእንግድነት ተጋብዘው በየዋህነት ከመሄዳቸው በስተቀር፣ ስለ ጉዳዩ የሚያ ውቁት አንዳችም ነገር አልነበረም። [12]አቤ ሴሎም መሥዋዕት በሚያቀርብበት ጊዜ የዳ ዊት አማካሪ የሆነው ጊሎአዊው አኪጦፌል ከአገሩ ከጊሎ ወደ እርሱ እንዲመጣ ላከ በት፤ ስለዚህ ሤራው ጥንካሬ አገኘ፤ የአቤ ሴሎምም ተከታዮች ቍጥር እየጨመረ መጣ።

የዳዊት ሽሽት

[13]መልእክተኛም መጥቶ፣ "የእስራኤል ሰዎች ልብ ከአቤሴሎም ጋር ሆኖአል" ብሎ ለዳ ዊት ነገረው።

[14]ከዚያም ዳዊት በኢየሩሳሌም ላሉት ሹማ ምንቱ ሁሉ፣ "ተነሡ እንሽሽ፤ ያለበለዚያ አንዳችንም ከአቤሴሎም እጅ ማምለጥ አን ችልም፤ አሁኑኑ ከዚህ መውጣት አለብን፤

14፥32 1ሳሙ 20፥8፤2ሳሙ 3፥3
14፥33 ሉቃ 15፥20
15፥1 1ሳሙ 8፥11፤ 2ሳሙ 12፥11
15፥2 ዘፍ 23፥10፤ 2ሳሙ 19፥8
15፥3 ምሳ 12፥2
15፥4 መሳ 9፥29
15፥6 ሮሜ 16፥18
15፥8 ዘፍ 28፥20፤ 2ሳሙ 3፥3
15፥10 1ነገ 1፥34፤ 39፤2ነገ 9፥13
15፥12 ቍ 31፥34፤ ኢሱ 15፥51፤2ሳሙ 16፥15፡23፤17፥14፤ 23፥34፤1ዜና 27፥33፤ ኢዮ 19፥14፤መዝ 3፥1፤41፥9፤55፥13፤ ኤር 9፥4
15፥14 2ሳሙ 19፥9፤1ነገ 2፥26፤ መዝ 3 ርእስ፤132፥1

[ተ] 7 የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም፣ የሱርስቱ ቅጅና የአይሁዳዊው የታሪክ አሐፊ የዮሴፍ ወልደ ኮሪዮን ጽሑፎች ከዚህ ጋር ይስማ ማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ አርባ ይላል።

[ነ] 8 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ከዚህ ጋር ይስማ ማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ ኬብሮን የሚለውን ቃል አይጨምርም።

14፥32 *በደል ከተገኘብኝ ይግደለኝ፤* አቤሴሎም ሙሉ በሙሉ ምሕረት እንዲደረግለትና የልጅነት መብቱም እንዲመ ለስለት፣ ይህ ካልሆነ ደግሞ የሞት ፍርድ እንዲፈረድበት ጠየቀ፤ ነገር ግን ንስሓ የመግባት አዝማሚያ አላሳየም።

14፥33 *ንጉሡም አቤሴሎምን ሳመው፤* ዳዊት ይቅርታ ያደረገለት መሆኑን አቤሴሎም ከመላው ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ጋር መታረቁን የሚያመለክት ነው።

15፥1 *ሠረገላና ፈረሶች፤* እንደሚታወቀው መጀመሪያ በሠ ረገላና በፈረሶች የተገለገለው የእስራኤል መሪ አቤሴሎም ነበር (ከዘዳ 17፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። *አምሳ ሰዎች፤* ምናልባት የክብር ዘብ በመሆን ሳያገለግሉትና በሕዝብም ፊት የክብር ሰልፍ ሳያሳዩ አልቀረም። በኋላም አዶንያስ የአቤሴሎምን ምሳሌ ተከተለ (1ነገ 1፥5)።

15፥3 *ጉዳይህማ! ትክክልና ተገቢም ነው፤* አቤሴሎም የሕዝቡ አቤቱታ ተገቢ መሆኑን ሳያጣራ፣ በደፈናው በመቀበል ከእነርሱ ድጋፍ ለማግኘት ይፈልጋል።

15፥4 *ምነው ዳኛ ሆኜ በምድሪቱ ላይ በተሾምሁ፤* አቤሴ ሎም ለሕዝቡ ሕጋዊ አቤቱታ ራሱን እንደ መፍትሄ አድርጎ ያቀርባል። አምኖንን በተመለከተ ከአባቱ ቸልተኝነት የተነሣ የበ ቀል እርምጃ የወሰደበት እርሱ ራሱ ነበር። አቤሴሎም በአባቱ አገዛዝ ላይ ድክመት እንዳለ ተረድቶአል፤ ይህንንም ድክመት የራ ሱን የፖለቲካ ዐላማ ለማሳካት ተጠቅሞበታል።

15፥7 *ከአራት ዓመት፤* ወደ ቤተ መንግሥት ከተመለሰ በኋላ ማለት ነው (14፥33)። በዚህ ጊዜ አቤሴሎም የሠላሳ ዓመት ጐልማሳ ሳይሆን አይቀርም። ስለዚህ አቤሴሎም ዐመፁን ያካሄደ በት ጊዜ በመጨረሻዎቹ የአባቱ የአገዛዝ ዓመታት መጀመሪያ ላይ እንደ ነበረ መታወቅ አለበት። *ኬብሮን፤* ዳዊት በመጀመሪያ ንጉሥ መሆኑ የታወጀበትና (የ2፥1፡4፤ 5፥3፡5 ማብ ይመ) አቤ ሴሎም የተወለደበት ከተማ ነው (3፥2-3)። ዳዊት ኬብሮንን ትቶ ኢየሩሳሌምን ዋና ከተማ በማድረጉ፣ አቤሴሎም ከዋና ከተማው መዛወር የተነሣ በተፈጠረው የሕዝብ ቅሬታ ለመጠቀም ሳይፈ ልግ አልቀረም። ኬብሮን የታወቀ የአምልኮ ስፍራ ነበረበት።

15፥8 *በጌሹር፤* 13፥37 ይመ።

15፥12 *አኪጦፌል፤* የቤርሳቤህ አያት ሲሆን (11፥3፤ 23፥34 ይመ)፤ አስተዋይና የተከበረ፣ ምክር ዐዋቂ ሰው ነበር (16፥23)። ምናልባት ዳዊት በቤርሳቤህና በኦርዮ ላይ ካደረገው ነገር የተነሣ አቤሴሎም በዐቀደው ዐመፅ ውስጥ በስውር ሳይተ ባበር አልቀረም። በመዝ 41፥9፤ 55፥12-14 ላይ የሚገኘውን ዳዊት እንዲናገር የገፋፋው ከቅርብ ወዳጅ የማይጠበቅ ይህ ዐይ ነት ክሕደት ስለ ደረሰበት ሊሆን ይችላል። *ጊሎአዊው፤* ጊሎ የምትገኘው ከኬብሮን አጠገብ ነበር።

15፥14 *አንዳችንም ከአቤሴሎም እጅ ማምለጥ አንችልም፤* አቤሴሎም ምን ያህል ድጋፍ እንዳለው (ቍ 13 ይመ) ባለማወቁ፣ ዳዊት ኢየሩሳሌም ውስጥ እያለ እንዳይያዝ ሥጋት አድሮበታል፤

ካልሆነ ገሥግሦ መጥቶ ከያዘን እኛን ያጠፋናል፤ ከተማዪቱንም በሰይፍ ይመታታል" አላቸው::

[15]የንጉሡ ሹማምንትም፣ "ጌታችን ንጉሡ የመረጠውን ሁሉ ለማድረግ እኛ አገልጋዮችህ ዝግጁ ነን" ብለው መለሱለት::

[16]ንጉሡ ከመላው ቤተ ሰቡ ጋር ወጣ፤ ቤተ መንግሥቱንም እንዲጠብቁ ዐሥር ቁባቶች አስቀረ:: [17]ስለዚህ ንጉሡ መላውን ሕዝብ አስከትሎ ወጣ፤ ጥቂት ርቀው ከሄዱ በኋላም በአንዲት ቦታ ቆሙ:: [18]ሰዎቹ ሁሉ፣ ከሊታውያን፣ ፈሊታውያን እንዲሁም ከጌት አብረውት የመጡትን ስድስት መቶ ጌታውያንን ሁሉ ጨምሮ ተሰልፈው በንጉሡ ፊት ዐለፉ::

[19]ንጉሡም ጌታውን ኢታይን እንዲህ አለው፤ "ከእኛ ጋር የመጣኸው ለምንድን ነው? ተመለስና ከንጉሡ ከአቤሴሎም ጋር ተቀመጥ፤ አንተ ለራስህ ከአገርህ ተወስደህ የመጣህ እንግዳ ነህ፤ [20]የመጣኸውም ገና ትናንት ነው፤ ታዲያ የት እንደምሄድ የማላውቅ ሰው እንዴት ዛሬ ከእኛ ጋር እንድትንከራተት ላድርግ? በል አሁንም ሰዎችህን ይዘህ ተመለስ፤ በጎነትና ታማኝነትም ከአንተ ጋር ይሁን" አለው::

[21]ኢታይ ግን፣ "ሕያው እግዚአብሔርን! እንዲሁም በጌታዬ በንጉሡ እምላለሁ፤ ሕይወትም ይሁን ሞት በየትም ቦታ ንጉሥ ጌታዬ የሚሆነውን ሁሉ አገልጋይህም እንደዚያው ይሆናል" ብሎ መለሰለት::

[22]ዳዊትም ኢታይን፣ "በል እንግዲያው ቀድምና ሂድ" አለው:: ስለዚህ ጌታዊው ኢታይ ሰዎቹን ሁሉና አብረውት የነበሩትን ቤተ ሰቦቹን ይዞ ሄደ::

[23]ሕዝቡ ሁሉ በሚያልፍበትም ጊዜ ባላገሩ በሙሉ እየጮኸ አለቀሰ፤ ንጉሡም የቄድሮንን ሸለቆ ተሻገረ፤ ሕዝቡም ሁሉ ተሻግሮ ወደ ምድረ በዳው ተጓዘ::

15፥16 2ሳሙ 16፥21-22፤20፥3
15፥18 1ሳሙ 30፥14፤2ሳሙ 20፥7:23፤1ነገ 1፥38:44፤1ዜና 18፥17
15፥19 ዘፍ 31፥15፤2ሳሙ 18፥2
15፥20 1ሳሙ 22፥2፤2ሳሙ 2፥6
15፥21 ሩት 1፥16-17፤ምሳ 17፥17
15፥23 1ሳሙ 11፥4፤1ነገ 2፥37፤2ነገ 23፥12፤2ዜና 15፥16፤29፥16፤30፥14፤ኢዮ 2፥12፤ኤር 31፥40፤ዮሐ 18፥1
15፥24 ዘኍ 4፥15፤10፥33፤1ሳሙ 22፥20፤2ሳሙ 8፥17፤19፥11
15፥25 ዘፀ 15፥13፤ዘሌ 15፥31፤መዝ 43፥3፤46፥4፤84፥1፤132፥7
15፥26 መሳ 10፥15፤2ሳሙ 22፥20
15፥27 ቀኍ 36፤1ሳሙ 9፥9፤2ሳሙ 17፥17፤1ነገ 1፥42
15፥28 2ሳሙ 17፥16
15፥30 ዘኍ 25፥6፤አስ 6፥12፤መዝ 30፥5
15፥31 ቀኍ 12
15፥32 ቀኍ 37፤ኢሱ 7፥6፤16፥2፤2ሳሙ 16፥16፤17፥5፤1ነገ 4፥16

[24]ሳዶቅም በዚያ ነበር፤ አብረውት የነበሩትም ሌዋውያን ሁሉ የእግዚአብሔርን የኪዳኑን ታቦት ተሸክመው ነበር:: እነርሱም የእግዚአብሔርን ታቦት ዐኖረ፤ አብያታርም ሕዝቡ በሙሉ ከከተማዪቱ ለቆ እስኪወጣ ድረስ መሥዋዕት አቀረበ[a]::

[25]ከዚያም ንጉሡ ሳዶቅን እንዲህ አለው፤ "አንተ የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ ከተማዪቱ ይዘህ ተመለስ፤ በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ አግኝቼ እንደ ሆነ፣ እርሱ እኔንም መልሶ ታቦቱንና ማደሪያውን እንደ ገና ለማየት ያበቃኛል፤ [26]ነገር ግን እርሱ፣ 'ባንተ አልተደሰትሁም' የሚል ከሆነ፣ መልካም መስሎ የታየውን ነገር ያድርግብኝ፤ እኔም ለመቀበል ዝግጁ ነኝ::"

[27]እንዲሁም ንጉሡ ካህኑን ሳዶቅን እንዲህ አለው፤ "አንተ ነቢይ አይደለህምን? እንግዲህ አንተም ልጅህን አኪማአስን፣ የአብያታርን ልጅ ዮናታንን ይዘህ በሰላም ወደ ከተማዪቱ ተመለስ:: አንተና አብያታር ሁለቱን ልጆቻችሁን ይዛችሁ ሂዱ:: [28]እኔም ከአንተ ዘንድ ወሬ እስኪገኝ ድረስ በምድረ በዳው በሚገኘው በወንዙ መሻገሪያ እቈያለሁ" [29]ስለዚህ ሳዶቅና አብያታር የእግዚአብሔርን ታቦት ይዘው ወደ ኢየሩሳሌም በመመለስ እዚያው ቈዩ::

[30]ዳዊት ግን እያለቀሰ የደብረ ዘይትን ተራራ ሽቅብ ወጣ፤ ራሱን ተከናንቦ፣ ባዶ እግሩን ነበር፤ አብሮት ያለውም ሕዝብ ሁሉ እንደዚሁ ራሱን ተከናንቦ እያለቀሰ ሽቅብ ይወጣ ነበር:: [31]በዚህ ጊዜ፣ "ከአቤሴሎም ጋር ካሤሩት መካከል አንዱ አኪጦፌል ነው" ብለው ለዳዊት ነገሩት:: ስለዚህ ዳዊት፣ "እግዚአብሔር ሆይ፤ እባክህን የአኪጦፌልን ምክር ወደ ከንቱነት ለውጠው" ብሎ ጸለየ::

[32]ዳዊትም ሕዝቡ እግዚአብሔርን ወደሚያመልክበት ወደ ተራራው ጫፍ ሲደርስ፣

[a]24 ወይም አብያታር ሄዶ

ከተማዪቱንም በደም ከመጥለቅለቅ ትድን ዘንድ ሊታደጋት ፈልጎአል::

15፥16 *ቤተ መንግሥቱንም እንዲጠብቁ ዐሥር ቁባቶች አስቀረ!* 5፥13 እንዲሁም የ3፥2 ማብ ይመ:: ዳዊት ስለ እርሱ ናታን የተናገረው ትንቢት ይፈጸም ዘንድ ሳይታወቀው ሁኔታዎችን አመቻቸ (12፥11፣ እንዲሁም 20፥3 ይመ)::

15፥18 *ከሊታውያን፣ ፈሊታውያን!* የ8፥18 ማብ ይመ:: *ስድስት መቶ ጌታውያን!* ከጌት የመጡ በኢታይ እዝ ሥር ቈይተው፣ በኋላ ባልታወቀ ምክንያት ከዳዊት የክብር ዘብ ጋር ተቀላቅለው የነበሩ ፍልስጥኤማውያን ወታደሮች ናቸው (18፥2 ይመ)::

15፥19 *ተመለስና ከንጉሡ ከአቤሴሎም ጋር ተቀመጥ!* ዳዊት ይሆን የፍልስጥኤም የጦር ክፍል ለእርሱ ከሚሰጠው ተከታታይ ወታደራዊ አገልግሎት ነጻ አድርጎ ለቆታል::

15፥21 *ሕያው እግዚአብሔርን!* በእስራኤል አምላክ ስም የተሰጠ የታማኝነትና የአገልጋይነት መግለጫ መሐላ ነው (የ1ሳሙ 14፥39 ማብ ይመ):: ለተመሳሳይ መሐላ ሩት 1፥16-17 ይመ::

15፥24 *ሳዶቅም!* የ8፥17 ማብ ይመ:: *አብያታርም!* የ8፥17 ማብ፤ እንዲሁም 1ሳሙ 22፥20-23 ይመ::

15፥25 *የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ ከተማዪቱ ይዘህ ተመለስ!* ዳዊት በእግዚአብሔር ታቦትና እግዚአብሔር በሕዝቡ ዘንድ በማደሩ መካከል ግንኙነት ያለ ለመሆኑ እውነተኛ ግንዛቤ እንዳለው ያሳያል:: ታቦቱን ይዞ መገኘት ለእግዚአብሔር በረከት ዋስትና ሊሆን እንደማይችል ያውቃል (የ1ሳሙ 4፥2:21 ማብ ይመ):: ታቦቱ በዋና ከተማው ውስጥ መቀመጡ እግዚአብሔር ሕዝቡን ለሚያስተዳድርበት ሕግ ምልክት እንደ ሆነም ያውቃል (የ6፥21 ማብ ይመ)::

15፥26 *መልካም መስሎ የሚታየውን ነገር ያድርግብኝ!* ዳዊት ራሱን ብቻ የዙፋኑ ባለቤት አድርጎ የማቅረብ መብት እንደሌለውና እውነተኛ አምላክ የሆነው የእስራኤል ንጉሥ መንግሥቱን እርሱ ለሚመርጠው አሳልፎ መስጠት እንደሚችል በይፋ ይናገራል::

15፥27 *አንተ ነቢይ አይደለህምን?* ምናልባት መለኮታዊ መገለጥን ለማግኘት ሊቀ ካህናቱ በኡሪምና በቱሚም የሚያከናውነውን ተግባር በተዘዋዋሪ መንገድ ለማመልከት የተጠቀሰ ሊሆን ይችላል (የዘፀ 28፥30፣ የ1ሳሙ 2፥28 ማብ ይመ)፤ በተጨማሪም የ1ሳሙ 9፥9 ማብ ይመ::

15፥28 *በምድረ በዳው… መሻገሪያ!* በጌልገላ አቅራቢያ የሚገኝ የዮርዳኖስ ወንዝ መሻገሪያ ነው::

15፥30 *ተከናንቦ… ነበር!* የሐዘን ምልክት ነው (ኢሳ 6፥12፤ ኤር 14፥3-4 ይመ):: *ባዶ እግሩን ነበር!* ሌላው የሐዘን ምልክት ነው (ኢሳ 20፥2-4፤ ሕዝ 24፥17፤ ሚክ 1፥8 ይመ)::

15፥31 *አኪጦፌል!* የቍ 12 ማብ ይመ::

አርካዊው ኩሲ ልብሱን ቀዶ ትቢያ በራሱ ላይ ነስንሶ ሊገናኘው መጣ::

[33]ከዚያም ዳዊት እንዲህ አለው፤ "አብረኸኝ ብትሄድ ሸክም ትሆንብኛለህ፤ [34]ነገር ግን ወደ ከተማዪቱ ተመልሰህ አቤሴሎምን፣ 'ንጉሥ ሆይ፤ አገልጋይህ እሆናለሁ፤ ቀድሞ የአባትህ አገልጋይ እንደ ነበርሁ ሁሉ፣ ዛሬም አንተን አገለግልሃለሁ' ብትለው የአኪጦፌልን ምክር በማፍረስ ትረዳኛለህ:: [35]ካህናቱ ሳዶቅና አብያታር እዚያው ከአንተው ጋር ይሆኑ የለምን? ከቤተ መንግሥቱ የምትሰማትን ሁሉ ንገራቸው:: [36]የሳዶቅ ልጅ አኪማአስና የአብያታር ልጅ ዮናታን፣ ሁለቱ ወንዶች ልጆቻቸው እዚያው አብረዋቸው ይገኛሉ:: የምትሰማትን ሁሉ በእነርሱ ላክልኝ::"

[37]ስለዚህ የዳዊት ወዳጅ ኩሲ ልክ አቤሴሎም ኢየሩሳሌም በገባበት ሰዓት እዚያው ደረሰ::

ዳዊትና ሲባ

16 ዳዊት ከተራራው ጫፍ ጥቂት እልፍ ብሎ እንደ ሄደ፣ ሲባ የተባለው የሜምፊቦስቴ አገልጋይ፣ ሁለት መቶ እንጀራ፣ አንድ መቶ ጥፍጥፍ ዘቢብ፣ አንድ መቶ ጥፍጥፍ በለስና አንድ አቍማዳ የወይን ጠጅ የተጫኑ ሁለት አህዮች እየነዳ ሊገናኘው መጣ::

[2]ንጉሡም ሲባን፣ "ይህን ሁሉ ያመጣኸው ለምንድን ነው?" ሲል ጠየቀው::

ሲባም "አህዮቹን የንጉሡ ቤተ ሰዎች እንዲቀመጡባቸው፣ እንጀራውንና በለሱን ወጣቶቹ እንዲበሉት፣ የወይን ጠጁን ደግሞ በምድረ በዳ የደከሙት እንዲጠጡት ነው" አለው::

[3]ከዚያም ንጉሡ፣ "የጌታህ ልጅ የት ነው?" ሲል ጠየቀው::

ሲባም፣ "'የእስራኤል ቤት ዛሬ የአባቴን መንግሥት ይመልስልኛል' ብሎ ስለሚያስብ፣ በኢየሩሳሌም ተቀምጦአል" አለው::

[4]ከዚያም ንጉሡ ሲባን፣ "የሜምፊቦስቴ የነበረው ሁሉ ከእንግዲህ ያንተ ነው" አለው::

ሲባም፣ "በታላቅ ትሕትና በግንባሬ ተደፍቼ እጅ እነሣለሁ፤ ንጉሥ ጌታዬ ሆይ፤ በፊትህ ሞገስ ላግኝ" አለው::

ሳሚ ንጉሥ ዳዊትን ረገመ

[5]ንጉሥ ዳዊት ወደ ብራቂም ሲደርስ፣ ከሳኦል ቤተ ሰብ ነገድ የሆነ አንድ ሰው ብቅ አለ፤ እርሱም የጌራ ልጅ ሳሚ ነው፤ እየተራገመም ወጣ:: [6]የንጉሡ ወታደሮችና የክብር ዘቦቹ ሁሉ በዳዊት ግራና ቀኝ ቢኖሩም እንኳ፣ በዳዊትና በሹማምንቱ ላይ ሁሉ ድንጋይ ይወረውርባቸው ነበር:: [7]ሳሚም እንዲህ ብሎ ይራገም ነበር፤ "ውጣ! ከዚህ ውጣ! አንተ የደም ሰው፤ አንተ ከፉ ሰው፤ [8]መንግሥቱን የወሰድክበትን የሳኦልን ቤተ ሰው ደም ሁሉ *እግዚአብሔር* ወደ አንተው እየመለሰው ነው:: *እግዚአብሔር* መንግሥትህን ለልጅህ ለአቤሴሎም አሳልፎ ሰጥቶታል፤ አንተ የደም ሰው ስለ ሆንህ እነሆ፣ መከራ መጥቶብሃል::"

[9]ከዚያም የጽሩያ ልጅ አቢሳ ንጉሡን፣ "ይህ የሞተ ውሻ፣ ንጉሥ ጌታዬን እንዴት ይራገማል? ልሻገርና ራሱን ልቍረጠው" አለ።

[10]ንጉሡ ግን፣ "እናንት የጽሩያ ልጆች እናንተንና እኔን የሚያገናኘን ምን ነገር አለ? *እግዚአብሔር*፣ 'ዳዊትን ርገመው' ብሎት የሚረግመኝ ከሆነ፣ 'ይህን ለምን አደረግህ' ብሎ ማን ሊጠይቀው ይችላል?" አለው::

[11]ከዚያም ዳዊት አቢሳንና ሹማምንቱን ሁሉ እንዲህ አላቸው፤ "ከአብራኬ የወጣው ልጄ ሕይወቴን ሊያጠፋት ከፈለገ፣ ይህ ብንያማዊ ቢያደርገው ምን ያስደንቃል? ስለዚህ ተዉት፤ *እግዚአብሔር* በል ብሎት ነውና ይራገም፤ [12]ምናልባትም *እግዚአብሔር* ሐዘኔን አይቶ በዛሬውም ርግማን ፈንታ በጎ

15፥33 2ሳሙ 19፥35
15፥34 2ሳሙ 16፥19፤17፥14፤ ምሳ11፥14
15፥35 2ሳሙ 17፥15-16
15፥36 ቍ27፤ 2ሳሙ17፥17፤ 18፥19፤1ነገ1፥42
15፥37 2ሳሙ 16፥15፤1ዜና27፥33
16፥1 1ሳሙ 25፥18፤2ሳሙ9፥1-13 ፤1ዜና12፥40
16፥2 2ሳሙ 17፥27-29
16፥3 2ሳሙ9፥2፡ 9-10
16፥4 2ሳሙ4፥4
16፥5 ዘፀ22፥28፤ 2ሳሙ3፥16፤ 19፥16-23፤ 1ነገ2፥8-9፡36፡44
16፥8 2ሳሙ19፥19፡ 28፤21፥9፤መዝ55፥3
16፥9 1ሳሙ26፥6፤ 2ሳሙ3፥8፡39፤ ሉቃ9፥54
16፥10 2ሳሙ 2፥18፤19፥22፤ ሮሜ9፥20
16፥11 ዘፍ45፥5፤ 1ሳሙ26፥19፤ 2ሳሙ12፥11
16፥12 ዘዳ23፥5፤ መዝ4፥1፤25፥18፤ 109፥28፤ሮሜ8፥28

15፥32 *አርካዊው ኩሲ፤* አርካውያን ከቤቴል በስተ ደቡብ ምዕራብ የሰፈሩ ጐሣዎች (አንዳንዶች ከእስራኤል ወገን አይደሉም ይላሉ) ናቸው (ኢሱ 16፥2):: ኩሲ በዳዊት ቤተ መንግሥት ውስጥ ታማኝ እንደ መሆኑ (የቍ 37 ማብ ይመ)፣ የእርሱ መምጣት የዳዊት ጸሎት መልስ የማግኘት ጅማሬ ነበር (ቍ 31)::

15፥37 *የዳዊት ወዳጅ ኩሲ፤* 1ዜና 27፥33 "የንጉሡ ወዳጅ" ይለዋል፤ ታማኝ የሆነ የንጉሥ አማካሪ የማዕረግ ስም ይመስላል ("የንጉሥ ወዳጅ" የሚለው ሐረግ በዕብራይስጥ ቋንቋ "የንጉሥ የግል አማካሪ" ተብሎ የተተረጐመበትን 1ነገ 4፥5 ይመ)::

16፥1 *ሲባ፤* ም 9 ይመ:: *ሜምፊቦስቴ፤* የ4፥4 ማብ ይመ::

16፥2 *ሲባም... አለው፤* ዳዊት የሳኦልን ግዛት በቍጥጥሬ ሥር አስገብቻለሁ በማለቱ (9፥7-10)፣ ምንጊዜም ጥቅም አሳዳጅ የሆነው ሲባ፣ የተፈጠረውን የፖለቲካ ቀውስ የግል ፍላጎቱ ማሳኪያ ሊያደርገው ይፈልጋል::

16፥3 *የጌታህ ልጅ፤* ሜምፊቦስቴን ማለቱ ነው (9፥3፡9 ይመ)::

16፥4 *የሜምፊቦስቴ የነበረው ሁሉ ከእንግዲህ ያንተ ነው፤* ዐመፅ በየቦታው እየተስፋፋ ታማኝነትም እየጐደለ በመሄዱ ዳዊት መጥፎ እርምጃዎችን በፍጥነት ይወስድ ጀመረ::

16፥5 *ብራቂም፤* ከደብረ ዘይት ተራራ በስተ ምሥራቅ ባለው ተዳፋት ላይ የሚገኝ ከተማ ነው (የ3፥16 ማብ ይመ):: *ከሳኦል ቤተ ሰብ ነገድ፤* የማጥሪ ወገን ነው (1ሳሙ 10፥21 ይመ):: *ጌራ፤* ከሳኦል ጋር ያለው ዝምድና በትክክል አይታወቅም (የ1ነገ 2፥8 ማብ ይመ)::

16፥6 *ወታደሮችና የክብር ዘቦቹ፤* ከሊታውያን፣ ፈሊታውያንና 600 ጌታውያን ናቸው (15፥18 ይመ)::

16፥7 *አንተ ከፉ ሰው፤* የዘዳ 13፥13 ማብ ይመ::

16፥8 *የሳኦልን ቤተ ሰው ደም፤* ሳሚ እዚህ ላይ የሚጠቅሰው በ21፥1-14 ላይ የተገለጠውን የስቅላት ሞት ሳይሆን አልቀረም፤ ይሁን እንጂ ድርጊቱ መቼ እንደ ተፈጸመ በትክክል አይታወቅም (የ21፥1 ማብ ይመ)::

16፥9 *አቢሳ፤* የ1ሳሙ 26፥6 ማብ ይመ:: *ይህ የሞተ ውሻ፤* የመጨረሻ ንቀትን ለመግለጥ የሚሰነዘር አባባል ነው (የ9፥8 ማብ ይመ)::

16፥10 *እግዚአብሔር፣ 'ዳዊትን ርገመው' ብሎት የሚረግመኝ ከሆነ፤* ዳዊት የሥልጣን ዘመኑ ያበቃ ዘንድ ይህ ጊዜ ምቹ እንደ ሆነ እግዚአብሔር መመልከቱን ገልጦ አድርጎ ያሳያል፤ ይሁን እንጂ የፍርዱ ጊዜ ገና አልደረሰም ነበር (15፥26 ይመ):: ዳዊት በሳሚ ላይ በኋላ ስለ ወሰዳቸው እርምጃዎች 19፥18-23፤ 1ነገ 2፥8-9 ይመ::

ነገር ያደርግልኝ ይሆናል።”

[13]ስለዚህም ዳዊትና ሰዎቹ መንገዳቸውን ቀጠሉ፤ ሳሚም በአንጻሩ ባለው ኮረብታ ጥግ ጥግ እየሄደ ይራገም፣ ድንጋይ ይወረውርበትና ዐፈር ይበትንበት ነበር። [14]ንጉሡና አብረውት የነበሩት ሰዎች ሁሉ ለመሄድ ወዳሰቡበት ስፍራ ደረሱ፤ በጣም ደክሞአቸው ስለ ነበር በዚያ ዐረፉ።

የኩሲና የአኪጦፌል ምክር

[15]በዚህን ጊዜ አቤሴሎምና የእስራኤል ሰዎች ሁሉ ወደ ኢየሩሳሌም መጡ፤ አኪጦፌልም አብሮት ነበር። [16]የዳዊት ወዳጅ አርካዊው ኩሲም ወደ አቤሴሎም መጥቶ “ንጉሥ ሆይ፤ ለዘላለም ንገሥ፤ ንጉሥ ሆይ፤ ለዘላለም ንገሥ” አለው።

[17]አቤሴሎምም፣ ኩሲን፣ “ለወዳጅህ ያለህ ታማኝነት እስከዚህ ድረስ ነው? ለምን ከወዳጅህ ጋር አልሄድህም?” ሲል ጠየቀው።

[18]ኩሲም፣ አቤሴሎምን እንዲህ አለው፤ “ይህንንስ አላደርገውም! እኔ *በእግዚአብሔር*፣ በዚህ ሕዝብና በእስራኤል ሰዎች ሁሉ ለተመረጠው ለእርሱ እሆናለሁ፤ አብሬውም እኖራለሁ፤ [19]እንግዲህ ልጁን ካላገለገልሁ ማንን ላገለግል ነው? አባትህን እንዳገለገልሁ ሁሉ፥ አንተንም አገለግላለሁ።”

[20]አቤሴሎምም አኪጦፌልን፤ “እስቲ ምክር አምጣ፤ ምን እናድርግ?” አለው።

[21]አኪጦፌልም መልሶ፣ “ቤተ መንግሥቱን እንዲጠብቁ አባትህ ከተዋቸው ቁባቶቹ ጋር ግባና ተኛ፤ ከዚያም አንተ፣ አባትህን እጅግ የጠላህ መሆንህን መላው እስራኤል ይሰማና አብሮህ ያለው ሁሉ ክንዱ ይበረታል” አለው። [22]ስለዚህ ለአቤሴሎም በሰገነቱ ላይ ድንኳን ተከሉለት፤ እዚያም መላው እስራኤል እያየው ከአባቱ ቁባቶች ጋር ተኛ።

[23]በዚያም ጊዜ አኪጦፌል የሚሰጠው ምክር ሁሉ *የእግዚአብሔርን* ቃል እንደ መጠየቅ ይቈጠር ነበር፤ ዳዊትም ሆነ አቤሴሎም የአኪጦፌልን ምክር የሚቀበሉት በዚህ ሁኔታ ነበር።

17 አኪጦፌልም፣ አቤሴሎምን እንዲህ አለው፤ “ዐሥራ ሁለት ሺህ ሰው መርጬ*፣ በዛሬዪቱ ሌሊት አባትህን አሳድደዋለሁ፤ [2]በደከመውና ዐቅም ባነሰው ጊዜም አደጋ እጥልበታለሁ፤ ሽብር እለቅበታለሁ፤ ከዚያም አብሮት ያለው ሕዝብ ሁሉ ትቶት ይሸሻል፤ ንጉሡን ብቻ እመታዋለሁ፣ [3]ሕዝቡን ሁሉ ወደ አንተ እመልሳለሁ፣ አንተ የምትፈልገው የአንድ ሰው ብቻ መሞት ሁሉም እንዲመለሱ ያደርጋል። ከዚያም ሕዝቡ ሁሉ በሰላም ይኖራል።” [4]ምክሩም አቤሴሎምንና አብረውት የነበሩትን የእስራኤልን ሽማግሌዎች ሁሉ ደስ አሰኘ።

[5]አቤሴሎም ግን፣ “እስቲ ደግሞ አርካዊውን ኩሲን ጥሩትና የሚለውን እንስማ” አለ። [6]ኩሲ ወደ እርሱ በመጣ ጊዜ አቤሴሎም፣ “አኪጦፌል ይህን ምክር አቅርቦአል፤ ታዲያ እርሱ ያለውን እናድርግ? ካልሆነም እስቲ የአንተን ሐሳብ ንገረን” አለው።

[7]ኩሲም አቤሴሎምን እንዲህ አለው፤ “አኪጦፌል የሰጠው ምክር በዚህ ጊዜ የሚያዋጣ አይደለም፤ [8]አባትህና ሰዎቹ የማይበገሩ ተዋጊዎችና ግልገሎቿም እንደ ተነጠቁባት የዱር ድብ አስፈሪ መሆናቸውን አንተም ታውቃለህ፤ በተጨማሪም አባትህ በቂ ልምድ ያለው ነው፤ ሌሊቱን ከሰራዊቱ ጋር አያድርም፤ [9]እነሆ፤ አሁን እንኳ በአንዱ ዋሻ ወይም በሌላ ቦታ ተደብቆ ይሆናል። እርሱ ቀድሞ አደጋ በመጣል ከሰዎችህ ጥቂት ቢሞቱ** ይህን የሰማ ሁሉ፣ ‘አቤሴሎምን የተከተለው ሰራዊት አለቀ’ ብሎ ያወራል። [10]አባትህ ታላቅ ጦረኛ፣ አብረውት ያሉትም ጀግኖች መሆናቸውን እስራኤል ሁሉ ስለሚያውቅ፣ ልቡ እንደ አንበሳ ልብ ነው የተባለው ደፋሩ ወታደር እንኳ በፍርሀት ይርዳል።

[11]“እንግዲህ እኔ የምመክርህ ይህ ነው፤ ቍጥሩ እንደ ባሕር ዳር አሸዋ የበዛው፣ ከዳን እስከ ቤርሳቤህ ያለው እስራኤል ሁሉ ወዳንተ ይሰብሰብና አንተው ራስህ ወደ ጦርነቱ ምራው፤ [12]ከዚያም እርሱ እገባበት ቦታ ሁሉ ገብተን አደጋ እንጥልበታለን፣ ጤዛ በመሬት ላይ እንደሚወርድ እንወርድበታለን፤ እርሱም ሆነ ሰዎቹ አንድ እንኳ አይተርፉም፤ [13]ከአንዲቱ ከተማ ቢገባ፣ እስራኤል ሁሉ ገመድ አምጥቶ አንድ ድንጋይ እንኳ እስከማይቀር ድረስ፣ ከተማዪቱን ወደ ሸለቆ ስበን እንከታታለን።”

[14]አቤሴሎምና የእስራኤል ሰዎች ሁሉ፣

*1 ወይም፣ *ልምረጥ*
**9 *ወይም በመጀመሪያው ጥቃት አንዳንድ ሰዎች ቢወድቁ*

16፥14 2ሳሙ 17፥2
16፥15 2ሳሙ 15፥12፡37
16፥16 2ሳሙ 15፥32
16፥17 2ሳሙ 19፥25
16፥19 2ሳሙ 15፥34
16፥22 2ሳሙ 3፥7፤ 12፥11-12፤15፥16
16፥23 2ሳሙ 15፥12፤17፥14፡23፡23
17፥2 2ሳሙ 16፥14፤1ነገ22፥31፤ ዘካ13፥7
17፥5 2ሳሙ 15፥32
17፥8 1ሳሙ 16፥18፤ሆሴ13፥8
17፥9 ኤር41፥9
17፥10 ኢሱ2፥9፡11፤2ሳሙ23፥8፤1ዜና 11፥11፤12፥8፤ሕዝ 21፥15
17፥11 ዘፍ12፥2፤ ኢሱ11፥4፤መሳ20፥1
17፥13 ሚክ1፥6
17፥14 2ሳሙ 15፥12፡34፤16፥23፤ 2ዜና10፥8፤ነህ4፥15፤ መዝ9፥16

16፥15 *አኪጦፌልም፤* የ15፥12 ማብ ይመ።

16፥16 *የዳዊት ወዳጅ አርካዊው ኩሲም፤* የ15፥32፡37 ማብ ይመ።

16፥21 *አባትህ... ቁባቶቹ ጋር ተኛ፤* ይህም አቤሴሎም ንጉሣዊ ሥልጣንን በእጁ ያስገባ ለመሆኑ ምልክት ነው፤ በአባትና በልጅ መካከል የተከሠተ፣ ሊታደስ የማይችል፣ ግልጥ የሆነ የግንኙነት መቋረጥንም ያመለክታል (የ3፥7፤ 12፥18፤ የ1ነገ 2፥22 ማብ ይመ)።

16፥22 *ከአባቱ ቁባቶች ጋር ተኛ፤* ናታን የተናገረው ትንቢት ተፈጸመ, (12፥11-12)። ለተጨማሪ ማብራሪያ የቍ 21 ማብ ይመ።

17፥1-3፤ አኪጦፌል ለአቤሴሎም ያቀረበው ምክር አገሪቱ በጦርነት ሳትደክም፣ በቀላሉ ድል የሚያገኝበትን መንገድ የሚጠቍም ነበር።

17፥4 *የእስራኤልን ሽማግሌዎች ሁሉ፤* የ3፥17 ማብ ይመ። የአቤሴሎም ዐመፅ ታዋቂ የሆኑ የነገድ አለቆችን ሰፊ ድጋፍ ያስገኘ ይመስላል።

17፥5 *አርካዊውን ኩሲን፤* 16፥16-19፤ እንዲሁም የ15፥32፡37 ማብ ይመ።

17፥7-13፤ የኩሲ ምክር በዘዴ የተቀነባበረና በአቤሴሎም ደካማ ጐን፣ ማለትም ባለመደላደሉ፣ በፍራቻውና በራስ ወዳድነቱ ላይ የተነጣጠረ ነበር።

17፥12 *እንወርድበታለን፤* ኩሲ ራሱን በዐመፁ ተግባር ውስጥ በጥንቃቄ ሲያስገባ ይታያል።

“ከአኪጦፌል ምክር ይልቅ የአርካዊው የኩሲ ምክር ይሻላል” አሉ፤ እግዚአብሔር በአቤሴሎም ላይ ጥፋት ለማምጣት ሲል መልካም የነበረው የአኪጦፌል ምክር ተቀባይነት እንዳያገኝ አድርጎአልና።

[15]ኩሲም ካህናቱን ሳዶቅንና አብያታርን እንዲህ አላቸው፤ “አኪጦፌል አቤሴሎምንና የእስራኤልን ሽማግሌዎች ምን ምን ማድረግ እንዳለባቸው መክሮአቸው ነበር፤ እኔ ግን እንዲህ እንዲህ አድርጉ ብዬ መክሬአቸዋለሁ። [16]አሁንም በፍጥነት ላኩና፣ ‘በምድረ በዳው ባለው የወንዙ መሻገሪያ እንዳታድር፤ ሳትዘገይ ፈጥነህ መሻገር አለብህ፤ ያለዚያ ግን ንጉሡና አብሮት ያለው ሕዝብ በሙሉ ትዋጣላችሁ’ ብላችሁ ለዳዊት ንገሩት።”

[17]በዚህ ጊዜ ዮናታንና አኪማአስ ወደ ከተማዪቱ ከገቡ ስለሚታዩ በዓይንሮጌል ይጠባበቁ ነበር፤ አንዲት ልጃገረድ አገልጋይ ወደ ዚያ እየሄደች በምትነግራቸው ጊዜ፣ እነርሱ ደግሞ ይህንኑ ወስደው ለንጉሥ ዳዊት ይነግሩት ነበር። [18]ሆኖም አንድ ወጣት አያቸውና ለአቤሴሎም ነገረው፤ ስለዚህ ሁለቱም በፍጥነት ተነሥተው በብራቂም ወደሚገኝ ወደ አንድ ሰው ቤት ሄዱ፤ ሰውየው በግቢው ውስጥ ጕድጓድ ስለ ነበረው ወደዚያው ወረዱ። [19]ሚስቱም በጕድጓዱ አፍ ላይ የስጥ ማስጫ ዘርግታ እህል አሰጣች፤ ማንም ይህን አላወቀም ነበር።

[20]የአቤሴሎም ሰዎች እዚያ ቤት ወደ ሴቲቱ ዘንድ መጥተው፣ “አኪማአስና ዮናታን የት አሉ?” ብለው ጠየቁ።

ሴቲቱም፣ “ወንዙን ተሻግረው ሄደዋል”[a] ብላ መለሰችላቸው፤ እነርሱም ፈልገው ስላጧቸው፣ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ።

[21]ሰዎቹ ከሄዱ በኋላ እነዚህ ሁለቱ ከጕድጓዱ ወጥተው ሄዱ፤ ለንጉሥ ዳዊትም፣ “አኪጦፌል በአንተ ላይ እንዲህ እንዲህ ብሎ ስለ መከረብህ ተነሥተህ በፍጥነት ወንዙን ተሻገር” አሉት። [22]ስለዚህ ዳዊትና አብሮት ያለው ሕዝብ በሙሉ ተነሥቶ ዮርዳኖስን ተሻገረ፤ ሲነጋም ዮርዳኖስን ሳይሻገር የቀረ አንድም ሰው አልነበረም።

[23]አኪጦፌልም ምክሩን እንዳልተከተሉት ባየ ጊዜ፣ አህያውን ጭኖ ቤቱ ወደሚገኝበት ወደ መኖሪያ ከተማው ሄደ፤ ቤቱንም መልክ መልክ ካስያዘ በኋላ በገዛ እጁ ታንቆ ሞተ። በዚህ ሁኔታም ሞቶ በአባቱ መቃብር ተቀበረ።

[24]አቤሴሎም ከመላው የእስራኤል ሰዎች ጋር ዮርዳኖስን ሲሻገር፣ ዳዊት ግን መሃናይም ደርሶ ነበር። [25]አቤሴሎምም በኢዮአብ ምትክ አሜሳይን በሰራዊቱ ላይ ሾመ፤ አሜሳይ የእስማኤላዊው[b] የዮቴር ልጅ ነበረ፤ ዮቴርም የኢዮአብን እናት፣ የጽሩያን እኅት፣ የናዖስን ልጅ አቢግያን[c] አግብቶ ነበር። [26]እስራኤላውያንና አቤሴሎም በገለዓድ ምድር ሰፈሩ።

[27]ዳዊት መሃናይም ሲደርስ፣ ከአሞናውያን ከተማ ከራባ የመጣው፣ የናዖስ ልጅ ሾቢ፣ ከሎዶባር የመጣው የዓሚኤል ልጅ ማኪርና ከሮግሊም የመጣው ገለዓዳዊው ቤርዜሊ [28]መተኛ ምንጣፎች፣ ወጭቶችና የሸክላ ዕቃዎች ይዘው መጡ፤ እንዲሁም ስንዴና ገብስ፣ ዱቄትና የተጠበሰ እሸት፣ ባቄላና ምስር[d]፣ [29]ማር፣ እርጎ፣ በጎችና የላም አይብ እንዲበሉ ለዳዊትና ለሕዝቡ አመጡላቸው፤ ይህን ያደረጉትም፣ “ሕዝቡ በምድረ በዳ ተርቦአል፤ ደክሞአል፤ ተጠምቶአል” በማለት ነው።

የአቤሴሎም መሞት

18 ዳዊት አብሮት የነበረውን ሕዝብ ቈጠረ፤ የሻለቆችንና የመቶ አለቆችን ሾመላቸው። [2]ዳዊትም ሰራዊቱን ሲሦውን በኢዮአብ፣ ሲሦውን በኢዮአብ ወንድም በጽሩያ ልጅ በአቢሳ፣ ሲሦውን ደግሞ በጌታዊው በኢታይ አዛዥነት ሥር ላካቸው። ንጉሡም ለሰራዊቱ፣ “እኔ ራሴም አብሬአችሁ በእርግጥ እወጣለሁ” አላቸው።

17፥16 2ሳሙ 15፥28፡35
17፥17 ኢያ 15፥7፤ 18፥16፤ 2ሳሙ 15፥27፡36፤ 1ነገ 1፥9
17፥18 2ሳሙ 3፥16
17፥19 ኢያ 2፥6
17፥20 ዘፀ 1፥19
17፥23 2ሳሙ 16፥23፤ 2ነገ 20፥1
17፥24 ዘፍ 32፥2
17፥25 2ሳሙ 19፥13፤ 20፥4፡9-12፤ 1ነገ 2፥5፡32፤ 1ዜና 2፥13-17፤ 12፥18
17፥27 ዘዳ 3፥11፤ 1ሳሙ 11፥1፤ 2ሳሙ 9፥4፤ 19፥31-39፤ 1ነገ 2፥7፤ ዕዝ 2፥61
17፥29 2ሳሙ 16፥2፤ 1ዜና 12፥40፤ ሮሜ 12፥13
18፥2 መሳ 7፥16፤ 1ሳሙ 11፥11፤ 26፥6፤ 2ሳሙ 15፥19

[a]20 ወይም፣ በበጎች ጕረኖ አድርገው ወደ ውሃው ተሻገሩ
[b]25 ዕብራይስጡና አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች፣ እስራኤላዊ ይላሉ፤ አብዛኞቹ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ግን፣ እስማኤላዊ ወይም ይዝራኤላዊ ይላሉ (1ዜና 2፥17 ይመ)።
[c]25 በዕብራይስጥ፣ አቢግያ ማለትና፣ አቢጋኤል ማለት አንድ ነው።

17፥14 *እግዚአብሔር... መልካም የነበረው የአኪጦፌል ምክር ተቀባይነት እንዳያገኝ አድርጎአልና፤* ዳዊት ላቀረበው ጸሎት መልስ ነው (15፥31 ይመ፤ ከመዝ 33፥10፤ ከምሳ 21፥30 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥15 *ሳዶቅንና አብያታርን፤* 15፥24-29፡35-36 ይ መ።

17፥16 *በምድረ በዳው... መሻገሪያ፤* 15፥28 እና ማብ ይመ። *መሻገር፤* አቤሴሎም ሐሳቡን ሊለውጥና ወዲያውኑ ዳዊትን ሊያሳድደው እንደሚችል በማወቅ፣ በፍጥነት የዮርዳኖስን ወንዝ እንዲሻገር ኩሲ ለዳዊት ምክር ያቀርባል።

17፥17 *ዮናታንና አኪማአስ፤* 15፥36 ይመ። *በዓይንሮጌል፤* ከኢየሩሳሌም ወጣ ብሎ በቄድሮን ሸለቆ የምትገኝ ምንጭ ናት። *አንዲት ልጃገረድ አገልጋይ፤* ውሃ ለመቅዳት ወደ ምንጭ የምትሄድ አገልጋይ ትኵረት አትስብም።

17፥18 *ብራቂም፤* የ16፥5 ማብ ይመ።

17፥23 *ወደ መኖሪያ ከተማው ሄደ፤* ጊሎን የሚመለከት ነው (የ15፥12 ማብ ይመ)። *በገዛ እጁ ታንቆ ሞተ፤* ዐመፁ እንደሚከሽፍና ተባባሪ ወንጀለኛነቱ እንደሚደረስበት አኪጦፌል አመነ።

17፥24 *መሃናይም፤* ሳኦል ከሞተ በኋላ ኢያቡስቴ ጥገኝነት እንዲሰጠው የጠየቀበት ስፍራ ነው (2፥8)።

17፥25 *አሜሳይ፤* የዳዊት የእኅቱ ልጅ እንደዚሁም የአቤሴሎምና የጽሩያ ልጅ የኢዮአብ አጎት ልጅ ነው። *የጽሩያን እኅት የናዖስን ልጅ አቢግያን፤* ጽሩያ የዳዊት እኅት ናት (1ዜና 2፥16)፤ የአቢግያና የጽሩያ አባት እሴይ ሳይሆን ናዖስ በመሆኑ፣ ስሟ ያልተጠቀሰው እናታቸው ናዖስ ከሞተ በኋላ እሴይን ያገባች ይመስላል።

17፥27 *የናዖስ ልጅ ሾቢ፤* ዳዊት በመጀመሪያዎቹ የአገዛዝ ዓመታት ያሸነፈው (12፥26-31) የሐኖንን ወንድም ነው (10፥2-4 ይመ)። *ከአሞናውያን ከተማ ከራባ፤* የ10፥3 ማብ ይመ። *ማኪር፤* የ9፥4 ማብ ይመ። *ቤርዜሊ፤* ዳዊት ወደ መሃናይም በሸሸ ጊዜ ርዳታ አድርጎለት የነበረ ሀብታም ሰው ነው (19፥32፤ 1ነገ 2፥7 ይመ)። ከባቢሎን ምርኮ በኋላ ሥልጣን ከህነት አለን በማለት የተነሡት ከቤርዜሊ ልጆች መካከል ነበር (ዕዝ 2፥61-63፤ ነህ 7፥63)።

18፥2 *በጌታዊው በኢታይ፤* 15፥18-22 ይመ።

[3]ሰዎቹ ግን፣ “አንተ መውጣት የለብህም፤ እንድንሸሽ ብንገደድ፣ ሰዎቹ ከቁም ነገር አይቈጥሩንም፤ ግማሻችንም እንኳ ብንሞት ደንታቸው አይደለም፣ አንተ ግን ብቻህን ከእኛ ከዐሥሩ ሺህ ትበልጣለህ[+]፤ ስለዚህ በከተማ ሆነህ ብትረዳን ይሻላል” አሉት።

[4]ንጉሡም፣ “መልካም መስሎ የታያችሁን ሁሉ አደርጋለሁ” አላቸው። ስለዚህ ሕዝቡ ሁሉ በመቶና በሺህ እየሆነ ተሰልፎ ሲወጣ፣ ንጉሡ በቅጥሩ በር ቆሞ ነበር። [5]ንጉሡም ኢዮአብን፣ አቢሳንና ኢታይን፣ “ለእኔ ስትሉ በወጣቱ ልጅ በአቤሴሎም ላይ ጕዳት እንዳ ታደርሱበት” ብሎ አዘዛቸው። ንጉሡ ልጁን አቤሴሎምን አስመልክቶ ለእያንዳንዱ አዛዥ ትእዛዝ ሲሰጥ ሰራዊቱ ሁሉ ሰማ።

[6]ሰራዊቱ እስራኤልን ለመውጋት ተሰልፎ ወደ ሜዳ ወጣ፤ ጦርነቱም በኤፍሬም ደን ውስጥ ሆነ። [7]እዚያም የእስራኤል ሰራዊት በዳዊት ሰዎች ተመታ፤ በዚያም ቀን ታላቅ እልቂት ሆነ፤ ሃያ ሺህም ሰው ተገደለ። [8]ውጊያው በገጠሩ ሁሉ ተስፋፋ፤ በዚያን ቀን ሰይፍ ከጨረሰው ይልቅ ጫካ ውጦ ያስ ቀረው ሰው በለጠ።

[9]በዚህ ጊዜ አቤሴሎም ከዳዊት ሰዎች ጋር ድንገት ተገናኘ፤ አቤሴሎም በበቅሎ ተቀ ምጦ ይሄድ ስለ ነበር፣ በቅሎዋ ጥቅጥቅ ያለ ቅርንጫፍ ባለው ትልቅ ወርካ ሥር በም ታልፍበት ጊዜ፣ የአቤሴሎም ራስ በዛፉ ቅርንጫፍ ተያዘ፤ የተቀመጠበትም በቅሎ በሥሩ ስታልፍ፣ እርሱ በሰማይና በምድር መካከል ተንጠልጥሎ ቀረ።

[10]አንድ ሰው ይህን አይቶ ለኢዮአብ፣ “እነሆ፤ አቤሴሎም በባሉጥ ዛፍ ላይ ተንጠ ልጥሎ አየሁት” አለው።

[11]ኢዮአብም ይህን የነገረውን ሰው፣ “ምን አልህ! ካየኸው ታዲያ ለምንድን ነው ያኔውኑ መተህ መሬት ላይ ያልጣልኸው? ይህን አድ ርገህ ቢሆን ኖሮ፣ ዐሥር ሰቅል[a] ጥሬ ብርና የጀግና ሰው ቀበቶም እሸልምህ ነበር” አለው።

[12]ሰውየው ግን እንዲህ አለ፤ “እኛ እየሰማን ንጉሡ፣ ‘ወጣቱ አቤሴሎም ጕዳት እንዳያገ ኘው ስለ እኔ ብላችሁ ጠብቁት’[+] ብሎ እንተንን፣ አቢሳንና ኢታይን ያዘዛችሁ ስለ ሆነ፣ አንድ ሺህ ሰቅል[*] ጥሬ ብር በእጄ ላይ ቢመዘንልኝ እንኳ፣ በንጉሡ ልጅ ላይ እጄን አላነሣም። [13]በሌላ በኩል ደግሞ በነፍሴ ቈርጬ ሕይወቱን ባጠፋው ኖሮ[1]፣ ከንጉሡ ተደብቆ የሚቀር ነገር ስለ ሌለ፣ አንተም ራስህ አትቀርበኝም ነበር” ብሎ መለሰለት።

[14]ኢዮአብም፣ “ከአንተ ጋር እንዲህ በዚህ ሁኔታ ጊዜ ማጥፋት አልችልም” አለው፤ ስለዚህ በእጁ ሦስት ጦር ይዞ ሄደና አቤ ሴሎም እዛፉ ላይ ተንጠልጥሎ ገና በሕይ ወት እያለ፣ ወርውሮ በልቡ ላይ ተከላቸው። [15]እንዲሁም ከኢዮአብ ጋሻ ጃግሬዎች ዐሥሩ አቤሴሎምን በመክበብ ወግተው ገደሉት።

[16]ከዚያም ኢዮአብ ቀንደ መለከት ነፋ ስለ ከለከላቸው፣ ሰራዊቱ እስራኤልን ማሳ ደዱን አቆመ። [17]አቤሴሎምን ጫካ ወስ ደው በትልቅ ጕድጓድ ውስጥ ወርውረው ጣሉት፤ በላዩም ትልልቅ ድንጋይ ከመሩ በት። በዚህ ጊዜ እስራኤላውያን ሁሉ ወደ የቤታቸው ሸሹ።

[18]አቤሴሎም፣ “ስሜን የሚያስጠራ ልጅ የለኝም” በማለት መታሰቢያ እንዲሆነው በሕ ይወት እያለ የንጉሥ ሸለቆ በተባለው ስፍራ በራሱ ስም ሐውልት አቁሞ ስለ ነበር፣ እስከ ዛሬ ድረስ የአቤሴሎም ሐውልት ተብሎ ይጠራል።

18፥3 1ሳሙ 18፥7፤ 2ሳሙ 21፥17
18፥6 ኢያ 17፥15
18፥9 2ሳሙ 14፥26
18፥11 1ሳሙ 18፥4፤ 2ሳሙ 3፥39
18፥13 2ሳሙ 14፥19-20
18፥14 2ሳሙ 2፥18
18፥15 2ሳሙ 12፥10
18፥16 2ሳሙ 2፥28
18፥17 ኢያ 7፥26፤ 8፥29
18፥18 ዘፍ 14፥17፤ 50፥5፤ ዘኍ 32፥42፤ 2ሳሙ 14፥27

[*]28 አብዛኞቹ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞችና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *ምርኮና የተቈላ ባቄላ* ይላል።
[+]3 ሁለት የዕብራይስጥ ቅጆች፣ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች እንዲሁም ቩልጌት ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ትርጒሞች ግን፣ *አሁን እንደኛ የሆኑ ዐሥር ሺህ አሉ* ይላል።
[a]11 115 ግራም ያህል ነው።
[+]12 አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ የሰብዓ ሊቃናት፣ የቩልጌትና የሱርስት ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹን የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *አቤሴሎም ምንም ዐይነት ሰው ብትሆን* ይላሉ።
[*]12 11 ኪሎ ግራም ያህል ነው።
[1]13 ወይም፣ *ወይም እርሱን ባታልለው ኖሮ*

18፥3 *አንተ መውጣት የለብህም፤* ከቀረበው ምክን ያት በተጨማሪ፣ ዳዊት በጣም እየሸመገለ በመሄዱ እንደ ቀድሞው ጦር መርቶ የመዋጋት ዐቅም አልነበረውም (የ 15፥7 ማብ ይመ)። ይህ ሐሳብ አኪጦፌል ለአቤሴሎም ካቀ ረበው የምክር ሐሳብ ጋር ተመሳሳይነት አለው (17፥2 ይመ)።

18፥5 *ለእኔ ስትሉ... በአቤሴሎም ላይ ጕዳት እን ዳታደርሱበት፤* ዳዊት ለአንጋፋ ልጁ ለአቤሴሎም የነበረው ፍቅር እጅግ ከፍተኛና ከልቡ ሊጠፋ የማይችል ነበር (19፥5-7)።

18፥6 *እስራኤልን፤* የአቤሴሎም ጦር ሰራዊት ነው (15፥13፤ 16፥15፤ 17፥4፡11፡24-26 ይመ)። *በኤፍሬም ደን፤* ውጊያው የተካሄደው በምሥራቅ ዮርዳኖስ በገለዓድ ምድር ነበር (17፥24፡26)። ይህ ቦታ ለምን “የኤፍሬም ደን” እንደ ተባለ ግልጽ አይደለም (ምናልባት የኤፍሬም ዘሮች በቦ ታው ላይ ያላቸውን የባለቤትነት መብት ከማንጸባረቅ አኳያ የተሰጠ ስያሜ ሊሆን ይችላል፤ መሳ 12፥1-4 ይመ)።

18፥8 *ውጊያው... ተስፋፋ፤* ሰራዊቱ እጅግ ተበታ ተነ፤ ብዙዎቹም በጫካው ውስጥ ጠፍተው ቀሩ።

18፥9 *በበቅሎዋ፤* የ13፥29 ማብ ይመ። *የአቤሴ ሎም ራስ በዛፉ ቅርንጫፍ ተያዘ፤* ይህ የሆነው የተዘናፈ ለው ጠጕሩ በዛፍ ቅርንጫፍ ተይዞ ይሁን (14፥26) ወይም በሌላ ምክንያት የሚታወቅ ነገር የለም፤ ነገር ግን በዚህም ሆነ በዚያ ግርማ ሞገስ ሰጥቶት የነበረው ጠጕሩ (14፥25 ይመ)፣ በመጨረሻ መጥፊያው ሆነ።

18፥11 *እሸልምህ ነበር፤* ኢዮአብ አቤሴሎምን ለሚ ገድል ለማንኛውም ሰው ሽልማት እሰጣለሁ ማለቱ፣ የራሱ የሆነ አንድ የታወቀ ፍላጎት እንዳለው ሳያመለክት አይቀ ርም አይቀርም። የኢዮአብ ተግባርና ፍላጎት ከዳዊት ፈቃድ ጋር ብዙ ጊዜ አይጣጣምም ነበር (የ2፥13 ማብ ይመ)።

18፥15 *ገደሉት፤* ዐመፅን ፈጽሞ ማስወገድ የሚችል እጅግ ቀላሉና አስተማማኙ ርምጃ ነው። ይሁን እንጂ ይህ አረመኔያዊ አገዳደል በዳዊት ሰራዊትና በአቤሴሎም መካ ከል ሥር የሰደደ ጠላትነት እንደ ነበረ ያመለክታል።

18፥17 *ትልልቅ ድንጋይ ከመሩበት፤* ይህ በአቤሴ ሎም መቃብር ላይ የተቈለለው ድንጋይ፣ አቤሴሎም በሕ ይወት እያለ በስሙ አቁሞት የነበረውን ሐውልት (ቍ 18) መሣለቂያ አደረገው። *እስራኤላውያን ሁሉ፤* የቍ 6 ማብ ይመ።

18፥18 *ልጅ የለኝም፤* 14፥27 እና ማብ ይመ። *የንጉሥ ሸለቆ፤* በኢየሩሳሌም አቅራቢያ ይገኛል (ዘፍ 14፥17 ይመ)። *በራሱ ስም ሐውልት አቁሞ፤* ሳኦልም እንደዚሁ አድርጎ ነበር (1ሳሙ 15፥12)። *የአቤሴሎም ሐውልት፤* ይህ ሐውልት

የዳዊት ሐዘን

[19]በዚህ ጊዜ የሳዶቅ ልጅ አኪማአስ፣ “እግዚአብሔር ጠላቶቹን የተበቀለለት መሆኑን ሮጬ ሄጄ ለንጉሡ የምሥራች ልንገረው” አለ።

[20]ኢዮአብም፣ “ዛሬ የምሥራቹን ወሬ የምትወስድለት አንተ አይደለህም፤ የንጉሡ ልጅ ስለ ሞተ፣ ዛሬ ሳይሆን፣ የምሥራቹን ሌላ ጊዜ ታደርስለታለህ” አለው።

[21]ከዚያም ኢዮአብ ለኢትዮጵያዊው፣ “ሂድና ያየኸውን ለንጉሡ ንገር” አለው፤ ኢትዮጵያዊውም ኢዮአብን እጅ ነሥቶ እየሮጠ ሄደ።

[22]የሳዶቅ ልጅ አኪማአስም እንደ ገና ኢዮአብን፣ “የመጣው ይምጣ፤ እባክህ ኢትዮጵያዊውን ተከትየው ልሩጥ” አለው።

ኢዮአብ ግን፣ “ልጄ ሆይ፣ መሄድ ለምን አስፈለገህ? ሽልማት የሚያሰጥህ ምን የምሥራች ይዘህ ነው?” ብሎ መለሰለት።

[23]አኪማአስም፣ “የመጣው ይምጣ፤ መሄድ እፈልጋለሁ” አለ።

ስለዚህም ኢዮአብ፣ “እንግዲያውማ ሩጥ!” አለው። ከዚያም አኪማአስ በሜዳው መንገድ' ሮጦ ኢትዮጵያዊውን ቀድሞት ሄደ።

[24]ዳዊት በውስጠኛውና በውጭኛው በሮች መካከል ተቀምጦ ሳለ፣ ጠባቂው ቅጥሩ ላይ ወዳለው ወደ በሩ ሰገነት ጣራ ወጥቶ ወደ ውጭ ሲመለከት አንድ ሰው ብቻውን ሲሮጥ አየ። [25]ጠባቂውም ተጣራና ይህንኑ ለንጉሡ ነገረው፤

ንጉሡም፣ “ብቻውን ከሆነ መልካም ወሬ ይዞ የመጣ መሆን አለበት” አለ። ሰውየውም እየቀረበ መጣ።

[26]ከዚያም ጠባቂው ሌላ ሰው ሲሮጥ አይቶ፣ ዘበኛውን ተጣራና፣ “እነሆ ሌላም ሰው ብቻውን እየሮጠ በመምጣት ላይ ነው!” አለ።

ንጉሡም፣ “ይኸኛውም መልካም ወሬ ይዞ የመጣ መሆን አለበት” አለ።

[27]ጠባቂውም፣ “የመጀመሪያው ሰው ሩጫ የሳዶቅን ልጅ የአኪማአስን ሩጫ ይመስለኛል” አለ።

ንጉሡም፣ “እርሱማ ጥሩ ሰው ነው፤ የምሥራች ሳይዝ አይመጣም” አለ።

[28]አኪማአስም ጮኾ ንጉሡን፣ “ሁሉም ነገር ተሳክቶአል” አለ፤ ከዚያም ወደ መሬት ለጥ ብሎ በንጉሡ ፊት እጅ ነሣና፣ “በጌታዬ በንጉሡ ላይ እጃቸውን ያነሡትን ሰዎች አሳልፎ የሰጠ ስሙ ሊባረክ እግዚአብሔር የተመሰገነ ይሁን!” አለ።

[29]ንጉሡም፣ “ብላቴናው አቤሴሎም ደኅና ነውን?” ሲል ጠየቀ።

አኪማአስም፣ “ኢዮአብ የንጉሡን አገልጋይና እኔንም ባሪያህን ሊልክ ሲል፣ ትልቅ ሁካታ አይቻለሁ፤ ምን እንደ ሆነ ግን አላወቅሁም” ብሎ መለሰ።

[30]ንጉሡም፣ “እልፍ በልና ቁም” አለው፤ ስለዚህ እልፍ ብሎ ቆመ።

[31]ከዚያም ኢትዮጵያዊው ደርሶ፣ “ንጉሥ ጌታዬ ሆይ፤ የምሥራች! ዛሬ እግዚአብሔር ከተነሡብህ ጠላቶችህ ሁሉ ታድጎሃል” አለው።

[32]ንጉሡም ኢትዮጵያዊውን፣ “ብላቴናው አቤሴሎም ደኅና ነውን?” ሲል ጠየቀው።

ኢትዮጵያዊውም፣ “የጌታዬ የንጉሡ ጠላቶችና ሊጐዱህ የሚነሡብህ ሁሉ እንደዚያ ወጣት ይሁኑ” ሲል መለሰ።

[33]ንጉሡም እጅግ አዘነ፤ በቅጽር በሩ ዐናት ላይ ወዳለችው ቤት ወጥቶ አለቀሰ፤ ሲሄድም፣ “ልጄ አቤሴሎም ሆይ! ልጄ አቤሴሎም! በአንተ ፈንታ ምነው እኔ በሞትሁ ኖሮ! አቤሴሎም ሆይ፣ ልጄን፣ ወየው ልጄን!” ይል ነበር።

19 ለኢዮአብ፣ “ንጉሡ ዳዊት ስለ ልጁ ስለ አቤሴሎም እያለቀሰ እያዘነ ነው” ተብሎ ተነገረው። [2]ንጉሡ፣ “ስለ ልጁ አዝኖአል” መባሉን በዚያ ቀን ሰራዊቱ ሰምቶ ስለ ነበር፣ የዚያ ዕለት ድል በመላው ሰራዊት ዘንድ ወደ ሐዘን ተለውጦ ዋለ። [3]በዚያችም ዕለት ከጦርነት ሸሽቶ በኀፍረት እየተሸማቀቀ ወደ ከተማ እንደሚገባ ሰው ሕዝቡም ተሸማቆ ወደ ከተማ ገባ። [4]ንጉሡ ፊቱን ሸፍኖ፣ “ልጄ አቤሴሎም ሆይ፤ ልጄን! ወየው ልጄን!” እያለ ጮኸ።

[5]ከዚያም ኢዮአብ ወደ ንጉሡ ቤት ገብቶ እንዲህ አለው፤ “የአንተን፣ የወንዶችንና የሴቶች ልጆችህን፣ የሚስቶችህንና የቁባቶችህን ሕይወት ያተረፉትን ሰዎች ሁሉ ዛሬ አሳፍረሃቸዋል። [6]የሚጠሉህን ትወዳለህ፤ የሚወዱህን

'23 ይህ የዮርዳኖስ ሜዳማ ስፍራ ነው።

18፥19 መሳ11፥36፤ 2ሳሙ15፥36
18፥24 1ሳሙ 14፥16፤ኢሮ51፥12
18፥26 1ነገ1፥42፤ ኢሳ52፥7፤61፥1
18፥27 2ነገ9፥20
18፥32 መሳ5፥31፤ 1ሳሙ25፥26
18፥33 ዘፍ43፥14፤ ዘፀ32፥32፤2ሳሙ 19፥4

ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ ባለው ሸለቆ ውስጥ ከሚታየው፣ በተመሳሳይ ስም ከሚጠራው ሐውልት ጋር አንድ ተደርጎ መቈጠር የለበትም።

18፥19 *የሳዶቅ ልጅ አኪማአስ፤* 15፥27፤ 17፥17-21 ይመ።

18፥20 *የምሥራቹን ወሬ የምትወስድለት... አይደለህም፤* መልእክተኛ የሚመረጠው እንደ መልእክቱ ክብደትና ቅለት እየታየ ነበር (ቍ 27 እና ማብ ይመ)።

18፥21 *ለኢትዮጵያዊው፤* መጻተኛ ነው የዘፍ 10፥6-8፤ አሞ 9፥7 ማብ ይመ።

18፥27 *የምሥራች ሳይዝ አይመጣም፤* አኪማአስን ያህል ታላቅ ሰው፣ ኢዮአብ መርዶ ነጋሪ አድርጎ ይልካል ብሎ ዳዊት አላሰበም ነበር (ቍ 20 እና ማብ ይመ)።

18፥29 *ትልቅ ሁካታ አይቻለሁ፤* አኪማአስ፣ አቤሴሎም እንደ ሞተ ቢያውቅም እንኳ፣ ዳዊት ላቀረበለት ጥያቄ ቀጥተኛ መልስ ሲሰጥ አይታይም።

18፥33 *ልጄ አቤሴሎም ሆይ፤* ምንም እንኳ አቤሴሎም በአባቱ በዳዊት ላይ ብዙ በደል ቢያደርስበትም እንኳ፣ አባት ለልጁ ያለውን ኀይለኛ ፍቅር ልብን በሚነካ አገላለጥ ከሚያቀርቡት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ውስጥ ይህ አንደኛው ነው።

19፥5 *ኢዮአብ ወደ ንጉሡ ቤት ገባ፤* በአቤሴሎም አሟሟት ኢዮአብ እጁን ያስገባ መሆኑን፣ ንጉሥ ዳዊት ያላወቀ መስሎት ነበር። ዳዊት ጕዳዩን የሚያውቅ ስለ መሆኑ ፍንጭ አያሳይም (1ነገ 2፥5 ይመ)። *ሰዎች ሁሉ... አሳፍረሃቸዋል፤* ዙፋኑን ለመጠበቅ ሲሉ ሕይወታቸውን ሳይቀር መሥዋዕት ሳደረጉት ሰዎች ያለውን አድናቆት መግለጥ እስኪሳነው ድረስ ዳዊት በልጁ ሐዘን እጅግ

ትጠላለህ፤ የጦር አዛዦችህና ወታደሮቻቸው ለአንተ ምንህም እንዳይደሉ ይኸው ዛሬ ግልጽ አድርገሃል፤ ዛሬ አቤሴሎም በሕይወት ኖሮ እኛ ሁላችን አልቀን ቢሆን ደስ እንደሚልህ በዛሬው ዕለት ለማየት በቅቻለሁ:: [7]በል አሁን ተነሥተህ ውጣና ሰዎችህን አበረታታ፤ ባትወጣ ግን በዚች ሌሊት አንድም ሰው አብሮህ እንደማይሆን *በእግዚአብሔር* እምላለሁ፤ ይህ ደግሞ ከልጅነትህ ጀምሮ እስካሁን ድረስ ከደረሰብህ ክፉ ነገር ሁሉ የባሰ መከራ ያስከትልብሃል::" [8]ስለዚህ ንጉሡ ተነሥቶ በበሩ አጠገብ ተቀመጠ፤ ለሕዝቡም፣ "እነሆ ንጉሡ በበሩ አጠገብ ተቀምጦአል" ተብሎ በተነገረ ጊዜ ሕዝቡ በሙሉ ወደ ንጉሡ መጣ::

ዳዊት ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ

በዚያን ጊዜ እስራኤላውያን በሙሉ ወደ የቤታቸው ሸሽተው ነበር::

[9]በመላው የእስራኤል ነገዶችም፣ ሕዝቡ እንዲህ እያለ እርስ በርሱ ይከራከር ነበር፤ "ንጉሡ ከጠላቶቻችን እጅ አውጥቶናል፤ ከፍልስጥኤማውያንም እጅ የታደገን እርሱ ነው፤ አሁን ግን በአቤሴሎም ምክንያት ከአገር ሸሽቶ ሄዶአል፤ [10]በላያችን ሆኖ እንዲገዛን የቀባነው አቤሴሎም ደግሞ በጦርነት ሞቶአል፤ ታዲያ ንጉሡን የመመለሱን ጉዳይ ለምንድን ነው ዝም የምትሉት?"

[11]ንጉሥ ዳዊት ወደ ካህናቱ ወደ ሳዶቅና ወደ አብያታር እንዲህ ሲል መልእክት ላከ፤ "የእስራኤል ሽማግሌዎችን እንዲህ በሏቸው አለ፤ 'በመላው እስራኤል የሚባለው ሁሉ ለንጉሡ ባለበት የደረሰው ስለሆነ፣ ንጉሡን ወደ ቤተ መንግሥቱ ለመመለስ እንዴት የመጨረሻ ሰዎች ትሆናላችሁ? [12]እናንተ የዐጥንቴ ፍላጭ፣ የሥጋዬ ቍራጭ ወንድሞቼ ናችሁ፤ ታዲያ ንጉሡን ለመመለስ እንዴት የመጨረሻ ሰዎች ትሆናላችሁ?' [13]አሜሳይንም፣ 'አንተስ የዐጥንቴ ፍላጭ፣ የሥጋዬ ቍራጭ አይደለህምን? ከአሁን ጀምሮ እስከ ሕይወትህ ፍጻሜ በኢዮአብ ምትክ የሰራዊቴ አዛዥ ባላደርግህ፣ *እግዚአብሔር* ክፉ ያድርግብኝ፣ ከዚህ የባሰም ያምጣብኝ' ብላችሁ ንገሩት::"

[14]እርሱም የይሁዳን ሰዎች ልብ ሁሉ እንደ አንድ ሰው ልብ አድርጎ ማረከው፤ እነርሱም "አንተም ሰዎችህም ሁሉ ተመለሱ" ብለው ላኩበት:: [15]ከዚያም ንጉሡ ተመልሶ እስከ ዮርዳኖስ ድረስ መጣ::

በዚህ ጊዜ የይሁዳ ሰዎች ንጉሡን ተቀብለው ዮርዳኖስን ለማሻገር እስከ ጌልገላ ድረስ መጥተው ነበር:: [16]የብራቂም ሰው የሆነው የጌራ ልጅ ብንያማዊው ሳሚ ከይሁዳ ሰዎች ጋር ሆኖ ንጉሥ ዳዊትን ለመቀበል ፈጥኖ ወረደ:: [17]ከእርሱም ጋር አንድ ሺህ ብንያማውያን፣ እንዲሁም የሳኦል ቤተ ሰብ አገልጋይ ሲባ ከዐሥራ አምስት ወንዶች ልጆቹና ከሃያ አሽከሮቹ ጋር ሆኖ አብረውት ነበሩ:: ከዚያም ንጉሡ ወዳለበት ወደ ዮርዳኖስ በጥድፊያ ወረዱ:: [18]የንጉሡን ቤተ ሰው ለማምጣትና እርሱ የሚፈልገውንም ሁሉ ለማድረግ በመልካው ተሻገሩ::

የጌራ ልጅ ሳሚ ዮርዳኖስን ተሻገረ፤ በንጉሡም ፊት ተደፍቶ፣ [19]እንዲህ አለ፤ "ጌታዬ በደሌን አይቍጠርብኝ፤ ንጉሥ ጌታዬ ከኢየሩሳሌም በወጣህባት ዕለት የፈጸምሁትን ስሕተት እርሳው፤ ከአእምሮህም አውጣው:: [20]እኔ አገልጋይህ ኀጢአት መሥራቴን አውቃለሁና፤ ዛሬ ግን ጌታዬን ንጉሡን ለመቀበል ከዮሴፍ ቤት ሁሉ የመጀመሪያ ሆኜ እነሆ መጥቻለሁ::"

[21]ከዚያም የጽሩያ ልጅ አቢሳ፣ "ሳሚ *በእግዚአብሔር* የተቀባውን የረገመ ስለ ሆነ፣ መሞት አይገባውምን?" አለ::

[22]ዳዊትም፣ "እናንት የጽሩያ ልጆች፣ እናንተንና እኔን ምን የሚያገናኘን ነገር አለ? ዛሬ ጠላት ሆናችሁኛል! ማንስ ቢሆን ዛሬ በእስራኤል ዘንድ ሰው መሞት አለበት? እኔ በእስራኤል ላይ ንጉሥ መሆኔን ያወቅሁበት

19፥7 ምሳ14፥28
19፥8 2ሳሙ15፥2
19፥9 2ሳሙ8፥1-14፤15፥14
19፥11 2ሳሙ 15፥24
19፥13 ዘፍ29፥14፤ ሩት1፥17፤ 2ሳሙ2፥13፤17፥25
19፥15 1ሳሙ 11፥15
19፥16 2ሳሙ 16፥5-13
19፥17 ዘፍ43፥16፤ 2ሳሙ9፥2
19፥19 2ሳሙ 16፥6-8
19፥21 ዘፀ22፥28፤ 1ሳሙ12፥3፤26፥6፡9
19፥22 1ሳሙ 11፥13፤2ሳሙ2፥18፤ 16፥10

በመነካቱ ኢዮአብ በድፍረት ሲወቅሰው ይታያል:: ዳዊት ለአቤሴሎም ያለው ፍቅር አሁንም ጉዳት ላይ ሊጥለው እንደሚችል ኢዮ አብ ያስጠነቅቀዋል::

19፥9 *ንጉሡ ከጠላቶቻችን እጅ አውጥቶናል፤* አቤሴሎም በመሞቱ ዳዊት የቱን ያህል እንደ ታደጋቸው የሰሜን ነገዶች አስታወሱ (3፥17-18፤ 5፥2 ይመ)::

19፥11 *የእስራኤል ሽማግሌዎችን እንዲህ በሏቸው፤* ዐመፁ በይሁዳ ምድር በኬብሮን የተቀሰቀሰ ቢሆንም እንኳ (15፥9-12)፣ ወደ መናገሻ ከተማው ወደ ኢየሩሳሌም ይመልሱት ዘንድ ዳዊት የራሱን ነገድ አለቆች ይማጸናል (2፥4፤ 1ሳሙ 30፥26 ይመ)፤ ይህም ጥረቱ የተፈለገውን ውጤት አስገኝቶአል፤ ይሁን እንጂ በነገዶች መካከል ዐጕል ቅናት እንዲፈጠር በር ከፍቶአል (ቍ 41፥42 ይመ)::

19፥13 *አሜሳይ፤* 17፥25 እና ማብ ይመ:: አሜሳይ ለታየበት ክሕደት ሞት የሚገባው ሰው ቢሆንም እንኳ፣ ዳዊት በኢዮአብ ምትክ የሰራዊት አለቃ እንዲሆን ሹሞታል፤ ይህንም ያደረገው የአሜሳይን ተከታዮች በተለምዶ የይሁዳ ወገን የሆኑትን ሰዎች ድጋፍ ለማግኘት ሲል ነበር (20፥5 ይመ):: *እግዚአብሔር ክፉ ያድርግብኝ፤ ከዚህ የባሰም ያምጣብኝ፤* የተለመደ ቃለ መሐላ ነው::

19፥15 *ጌልገላ፤* የኢሱ 4፥19 ማብ ይመ::

19፥17 *አንድ ሺህ ብንያማውያን፤* በሳሚ መጥፎ ድርጊት ተባብራችኋል ተብለው በንጉሡ እንዳይጠረጠሩ በመፍራት አብረውት ሄዱ::

19፥20 *እኔ አገልጋይህ ኀጢአት መሥራቴን ዐውቃለሁና፤* ሳሚ በንጉሥ ዳዊት ላይ የፈጸመው በደል በይፋ የሚታወቅ ነበር፤ ማድረግ የነበረበት ምሕረት ለመለመን የሚያስችለውን ምቹ አጋጣሚ መፈለግ ብቻ ነበር:: *ከዮሴፍ ቤት፤* በጣም ታዋቂ የሆኑት ኤፍሬምና ምናሴ (የዮሴፍ ልጆች) (ዘኍ 26፥28፤ ኢሱ 18፥15፤ መሳ 1፥22 ይመ) የሚገኙባቸውን የሰሜን ነገዶች ለማመልከት የተለመደ አባባል ነው (1ነገ 11፥28፤ ሕዝ 37፥19፤ አሞ 5፥6፤ ዘካ 19፥6 ይመ)::

19፥21 *አቢሳ፤* 16፥9፤ እንዲሁም የ1ሳሙ 26፥6 ማብ ይመ:: *በእግዚአብሔር የተቀባውን፤* የ1ሳሙ 9፥16 ማብ፤ እንዲሁም 1ሳሙ 24፥6፤ 26፥9-11፤ ሕዝ 22፥28፤ 1ነገ 21፥10 ይመ::

19፥22 *ማንስ ቢሆን ዛሬ በእስራኤል... መሞት አለበት?* ቀኑ ለሁሉም ምሕረት የሚደረግበት ቀን ነበር (1ሳሙ 11፥13 ይመ)::

ቀን አይደለምን?" ብሎ መለሰ:: [23]ስለዚህ ንጉሡ ሳሚን፣ "አትሞትም" አለው፤ ይህንንም ንጉሡ በመሐላ አጸናለት::

[24]የሳኦል ልጅ ሜምፊቦስቴም ንጉሡን ለመቀበል ወረደ:: ንጉሡ ከተሰደደበት ጊዜ ጀምሮ እስከ ተመለሰበት ዕለት ድረስ ለእግሩ ተገቢውን ጥንቃቄ አላደረገም፤ ጢሙን አልተላጨም፤ ልብሱንም አላጠበም ነበር:: [25]እርሱም ንጉሡን ለመቀበል ከኢየሩሳሌም በመጣ ጊዜ ንጉሡ፣ "ሜምፊቦስቴ፣ አብረኸኝ ያልሄድኸው ለምንድን ነው?" ሲል ጠየቀው::

[26]እርሱም እንዲህ አለው፤ "ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤ እኔ አገልጋይህ ሽባ በመሆኔ፣ 'ከንጉሡ ጋር መሄድ እንድችል አህያዬ ይጫንልኝና ልቀመጥበት' ብዬ ነበር፤ ይሁን እንጂ አገልጋዬ ሲባ አታለለኝ:: [27]በጌታዬ በንጉሡ ፊትም የእኔን የባሪያህን ስም አጥፍቶአል፤ መቼም ንጉሥ ጌታዬ እንደ እግዚአብሔር መልአክ ስለ ሆንህ ደስ ያለህን ሁሉ አድርግ:: [28]የአባቴ ቤት ሁሉ ከንጉሥ ጌታዬ ሞት እንጂ ሌላ የሚገባው አልነበረም፤ አንተ ግን ባሪያህን በማእድህ ከሚካፈሉት ጋር አስቀመጥኸው፤ ከዚህ በላይ ይደረግልኝ ብዬ ንጉሡን ለመጠየቅ ምን መብት አለኝ?"

[29]ንጉሡም፣ "ነገርህን ለምን ታበዛለህ? አንተና ሲባ ዕርሻውን ሁሉ እንድትካፈሉ አዝዣለሁ" አለው::

[30]ሜምፊቦስቴም ንጉሡን፣ "ንጉሥ ጌታዬ እንኳን በደኅና ተመለሰ እንጂ፣ እርሱ ሁሉንም ይውሰደው" አለው::

[31]እንዲሁም ገለዓዳዊው ቤርዜሊ ከሮግሊም ወረደ፤ ንጉሡን ለመሸኘትም አብሮት ዮርዳኖስን ተሻገረ:: [32]በዚያን ጊዜ ቤርዜሊ በዕድሜ የገፋ የሰማንያ ዓመት ሽማግሌ ነበር፤ እጅግ ባለ ጸጋ ስለ ነበረም ንጉሡ በመሃናይም ሳለ የሚመገበውን አምጥቶለት ነበር:: [33]ንጉሡም ቤርዜሊን፣ "ከእኔ ጋር ተሻገርና በኢየሩሳሌም አብረኸኝ ኑር፤ እኔ እመግብሃለሁ" አለው::

[34]ቤርዜሊ ግን ለንጉሡ እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "ከንጉሡ ጋር ወደ ኢየሩሳሌም የምሄደው ለየትኛው ዕድሜዬ ብዬ ነው? [35]እኔ አሁን የሰማንያ ዓመት ሽማግሌ ነኝ፤ ታዲያ ደግና ክፉውን መለየት እችላለሁ? ከእንግዲህ አገልጋይህ የሚበላውንና የሚጠጣውን ጣዕሙን መለየት ይችላል? የሚዘፍኑትን የወንዶችና የሴቶችን ድምፅ አሁንም መስማት እችላለሁ? ታዲያ አገልጋይህ ለንጉሥ ጌታዬ ለምን ተጨማሪ ሸክም ይሆናል? [36]አገልጋይህ ዮርዳኖስን ተሻግሮ ከንጉሡ ጋር ጥቂት መንገድ ይሄዳል፤ ነገር ግን ንጉሡ በዚህ ሁኔታ ወሮታ የሚመልስልኝ ለምንድን ነው? [37]በገዛ ከተማዬ ሞቼ በአባቴና በእናቴ መቃብር አጠገብ እቀበር ዘንድ፣ አገልጋይህን አሰናብተውና ይመለስ፤ ነገር ግን አገልጋይህ ከመዓም እነሆ፤ ከጌታዬ ከንጉሡ ጋር ይሻገር፤ ደስ ያለህንም ነገር አድርግለት::"

[38]ንጉሡም፣ "ከመዓም ከእኔ ጋር ይሻገራል፤ አንተን ደስ የሚያሰኝህንም ሁሉ አደርግለታለሁ፤ ከእኔ የምትፈልገውን ማናቸውንም ነገር ለአንተም አደርግልሃለሁ" አለው::

[39]ስለዚህም ሕዝቡ በሙሉ ዮርዳኖስን ተሻገረ፤ ከዚያ በኋላም ንጉሡ ተሻገረ:: ንጉሡ ቤርዜሊን ስሞ መረቀው፤ ቤርዜሊም ወደ ቤቱ ተመለሰ::

[40]ንጉሡ ወደ ጌልገላ ሲሄድ፣ ከመዓም አብሮት ሄደ:: የይሁዳ ሰራዊት በሙሉ እንዲሁም ግማሹ የእስራኤል ሰራዊት ንጉሡን አጅበው አሻገሩት::

[41]ወዲያውም የእስራኤል ሰዎች ሁሉ ወደ ንጉሡ መጥተው፣ "ወንድሞቻችን የይሁዳ ሰዎች ንጉሡን በሹልክታ ለብቻቸው ይዘው እርሱንና ቤተ ሰውን ከተከታዮቹ ጋር ዮርዳኖስን ለምን አሻገሩ?" አሉት::

[42]የይሁዳም ሰዎች ሁሉ፣ ለእስራኤል ሰዎች፣ "ይህን ያደረግነው ንጉሡ የቅርብ ዘመዳችን ስለሆነ ነው፤ ታዲያ ይህ እናንተን

19፥23 1ነገ2፥8:42
19፥24 2ሳሙ4፥4
19፥25 2ሳሙ 16፥17
19፥26 ዘሌ21፥28፤ 2ሳሙ9፥2
19፥27 1ሳሙ29፥9
19፥28 2ሳሙ9፥7: 13፤16፥8
19፥31 2ሳሙ17፥ 27-29፤1ነገ2፥7
19፥32 1ሳሙ25፥2
19፥35 2ዜና35፥ 25፤ዕዝ2፥65፤ መዝ90፥10፤መክ2፥8፤ 12፥1
19፥37 ዘፍ49፥29፤ ኤር41፥17
19፥39 ዘፍ47፥7
19፥41 መሳ8፥1፤ 12፥1

19፥23 *አትሞትም፤* ዳዊት የገባውን ቃል ጠብቆአል፤ የደረሰበትን በደል እርሱ ራሱ አይበቀልም (የ1ሳሙ 25፥2-44 ማብ ይመ):: ዳዊት ሊሞት ተቃርቦ በነበረበት ጊዜ ግን የሳሚን ጉዳይ ችላ እንዳይለው ሳይቀጣው እንዳይቀር ለልጁ ለሰሎሞን መመሪያ ሰጠው (1ነገ 2፥8-9: 36-46 ይመ)::

19፥24 *ሜምፊቦስቴ፤* 9፥6-13 ይመ::

19፥25 *አብረኸኝ ያልሄድኸው ለምንድን ነው?* ዳዊት ከዚህ በፊት ሲባ ስለ ሜምፊቦስቴ የነገረውን ወሬ ያስታውሳል (16፥3 ይመ)::

19፥26 *ሽባ፤* 4፥4፤ 9፥3 ይመ::

19፥27 *የባሪያህን ስም አጥፍቶአል፤* 16፥3 ይመ:: *እንደ እግዚአብሔር መልአክ ስለ ሆንህ፤* 14፥17 እና ማብ ይመ:: *ደስ ያለህን ሁሉ አድርግ፤* ሜምፊቦስቴ ለሲባ የተሰጠበት ሀብቱ እንደ ገና ታይቶ እንዲመለስለት ዳዊትን በጥንቃቄ ያሳስባል (16፥4 ይመ)::

19፥29 *ዕርሻውን ሁሉ እንድትካፈሉ፤* ዳዊት ከግራ ቀኙ እርስ በርሱ የሚጋጭና ማረጋገጫም ሊገኝለት ያልቻለ ልዩ ልዩ አቤቱታ ቀርቦለት ከተመለከተው በኋላ፣ ፍርድ ከመስጠት ተቈጥቦ የሳኦል ዕርሻ እንዲከፋፈል እንዲሁ አዘዘ::

19፥31 *ቤርዜሊ፤* የ17፥27 ማብ ይመ::

19፥35 *ደግና ክፉውን መለየት፤* በሽምግልና ዘመኑ በፍርድ ቤት ተግባር ለሚገኘው ደስታ ሁሉ ቤርዜሊ ግድ የሌለው ሰው ሆኖአል::

19፥37 *ከመዓም፤* ምናልባት የቤርዜሊ ልጅ ሳይሆን አይቀርም (1ነገ 2፥7 ይመ)::

19፥41 *የይሁዳ ሰዎች ንጉሡን በሹልክታ ለብቻቸው ይዘው... ዮርዳኖስን ለምን አሻገሩ?* ኢያቡስቴ (2፥8)፣ ሜምፊቦስቴ (9፥4)፣ ዳዊት ራሱ እንኳ ሳይቀር (17፥22)፣ ከዮርዳኖስ ማዶ በጥገኝነት መኖር ለምን እንደ ፈለጉም ስለሚያብራራ፣ ዮርዳኖስ ለእስራኤል ወሬ እንደ ሥነ ልቡና ወሰን ተደርጎ የተወሰደ ይመስላል (ኢሱ 22፥19:25፤ መሳ 12፥4 ይመ):: ጉዳዩ ይህ ሆኖ ሳለ፣ የእስራኤላውያን ተቃውሞ የይሁዳ ሰዎች ዮርዳኖስን አቋርጠው ዳዊትን ከማምጣታቸው በፊት፣ መላው እስራኤል እስኪሰበሰብ አልጠበቁም የሚል ሳይሆን አልቀረም:: ዳዊት በዚህ አኳኋን እንዲመለስ መደረጉ፣ ለሕዝቡ መጥፎ ስም የሚያሰጥና ንጉሡ ሲመለስ ለመቀበል ፈቃደኛ እንዳልሆነ የሚያስቈጥር ሆኖ ታይቶአል (ቁ 43)::

የሚያስቈጣ ነው? እኛ ከንጉሡ ተቀብለን እንዳች በልተናልን? ለራሳችንስ ምን የወሰድነው ነገር አለ?" አሉአቸው።

[43]ከዚያም የእስራኤል ሰዎች ለይሁዳ ሰዎች፣ "እኛ እኮ ከንጉሡ ዐሥር እጅ ድርሻ አለን፤ ከዚህም በተጨማሪ በዳዊት ላይ ከእናንተ ይልቅ እኛ የበለጠ መብት አለን፤ ታዲያ እኛን የናቃችሁን ስለ ምንድን ነው? ንጉሣችን እንዲመለስ በመጀመሪያ የጠየቅነው እኛ አይደለንምን?" አሉ።

ነገር ግን የይሁዳ ሰዎች የሰጡት መልስ የእስራኤል ሰዎች ከሰጡት መልስ ይልቅ እጅግ የከረረ ነበር።

ሳቤዔ በዳዊት ላይ ዐመፀ

20 በዚህ ጊዜ የቢክሪ ልጅ ስሙ ሳቤዔ የተባለ አንድ ምናምንቴ ብንያማዊ በዚያ ነበረ፤ እርሱም መለከት ነፍቶ እንዲህ ሲል ጮኸ፤ "እኛ ከዳዊት ድርሻ የለንም፤ ከእሴይም ልጅ ርስት የለንም፤ እስራኤል ሆይ፤ እያንዳንድህ ወደ ድንኳንህ ተመለስ!"

[2]ስለዚህ የእስራኤል ሰው ሁሉ ዳዊትን ከድቶ የቢክሪን ልጅ ሳቤዔን ተከተለ። የይሁዳ ሰዎች ግን ከዮርዳኖስ አንሥቶ እስከ ኢየሩሳሌም ድረስ ከንጉሣቸው ሳይለዩ አብረውት ሄዱ።

[3]ዳዊት ኢየሩሳሌም ወዳለው ቤተ መንግሥቱ በተመለሰ ጊዜ፤ ቤተ መንግሥቱን እንዲጠብቁ ትቶአቸው የሄደውን ዐሥሩን ቁባቶቹን ወሰደ፤ በአንድ ቤትም ውስጥ እንዲጠበቁ አደረገ። ቀለብ ሰጣቸው፤ ይሁን እንጂ ወደ እነርሱ አልገባም ነበር፤ እነርሱም እስከ ሞቱበት ጊዜ ድረስ መበለት ሆነው፣ ለብቻቸው ተገልለው ተቀመጡ።

[4]ከዚያም ንጉሡ አሜሳይን፣ "የይሁዳ ሰዎች ሁሉ በሦስት ቀን ውስጥ፣ ወደ እኔ እንዲመጡ ጥራልኝ፤ አንተ ራስህም ተገኝ" አለው። [5]አሜሳይ ይሁዳን ለመጥራት ሄደ፤ ነገር ግን ንጉሡ ከወሰነው ጊዜ በላይ ቈየ።

[6]ዳዊትም አቢሳን፣ "ከአቤሴሎም ይልቅ አሁን የቢክሪ ልጅ ሳቤዔ የበለጠ ጒዳት ሊያደርስብን ስለ ሆነ የጌታህን ሰዎች ይዘህ አሳድደው፤ ያለዚያ የተመሸገ ከተማ አግኝቶ ያመልጠናል" አለው። [7]ስለዚህ የኢዮአብ ሰዎች፣ ከሊታውያን፣ ፈሊታውያን እንዲሁም ሌሎች ኀያላን ጦረኞች በሙሉ በአቢሳ አዛዥነት ወጡ፤ ከኢየሩሳሌም የወጡትም የቢክሪ ልጅ ሳቤዔን ለማሳደድ ነበር።

[8]በገባዖን ከታላቁ ቋጥኝ አጠገብ ሳሉ፣ አሜሳይ ሊገናኛቸው መጣ፤ ኢዮአብ የጦር ሜዳ ልብሱን ለብሶ ሰይፉን ከሰገባው በወገቡ ላይ ታጥቆ ነበር፤ ወደ ፊት ራመድ እንዳለም ሰይፉ ከሰገባው ወጥቶ ወደቀ።

[9]ኢዮአብም አሜሳይን፣ "ወንድሜ ሆይ፤ እንደምንድን ነህ?" አለው፤ ከዚያም አሜሳይን የሚስም መስሎ በቀኝ እጁ ጢሙን ያዘው። [10]አሜሳይ ግን በኢዮአብ እጅ ሰይፍ መኖሩን ልብ ስላላለ ጥንቃቄ አላደረገም፤ ስለዚህ ኢዮአብ ሰይፉን ሆዱ ላይ ሻጠበት፤ አንጀቱም መሬት ላይ ተዘረገፈ፤ ከዚያም ኢዮአብ መድገም ሳያስፈልገው፣ አሜሳይ በዚያው ሞተ። ከዚህ በኋላ ኢዮአብና ወንድሙ አቢሳ፣ የቢክሪን ልጅ ሳቤዔን ማሳደድ ጀመሩ።

[11]በአሜሳይ ሬሳ አጠገብ ከቆሙት ከኢዮአብ ሰዎች አንዱ፤ "ኢዮአብን የሚወድ፣ የዳዊትም የሆነ ሁሉ ኢዮአብን ይከተል!" አለ። [12]በዚህን ጊዜ የአሜሳይ ሬሳ በደም ተጨማልቆ በመንገዱ መካከል ወድቆ ነበር፤ በዚያ የሚያልፈው ሰራዊት ሁሉ መቆሙን ያ ሰው አየ፤ ወደ ሬሳው የደረሰው ሰራዊት ሁሉ መቆሙን በተረዳ ጊዜም፣ የአሜሳይን ሬሳ ከመንገድ ወደ ዕርሻ ፈቀቅ አድርጎ ልብስ ጣል አደረገበት። [13]የአሜሳይ ሬሳ ከመንገድ ላይ ከተነሣ በኋላ ሕዝቡ ሁሉ ኢዮአብን ተከትሎ የቢክሪን ልጅ ሳቤዔን ሊያሳድድ ሄደ።

19፥43 2ሳሙ 5፥1
20፥1 ዘፍ 29፥14፤ 31፥14፤ 1ሳሙ 22፥7-8፤ 1ነገ 12፥16
20፥3 2ሳሙ 15፥16
20፥4 2ሳሙ 17፥25
20፥6 2ሳሙ 21፥17
20፥7 1ሳሙ 30፥14፤ 2ሳሙ 15፥18
20፥8 ኢሱ 9፥3፤ 2ሳሙ 2፥18
20፥10 መሳ 3፥21፤ 1ነገ 2፥5
20፥12 2ሳሙ 2፥23

19፥43 *ዐሥር እጅ፤* ከይሁዳና ከስምዖን በቀር ዐሥሩን ነገዶች የሚመለከት ነው (የ2፥4 ማብ ይመ)። *በዳዊት ላይ... እኛ የበለጠ መብት አለን፤* ይህ በሌሎች ዘንድ በድፍረት እንዲታወቅ የተደረገበት ምክንያት እግዚአብሔር ዳዊትን በሳኦል ምትክ እንዲነግሥ ስለ መረጠው ሊሆን ይችላል (3፥17-18፤ 5፥2 ይመ)።

20፥1 *ምናምንቴ፤* የዘዳ 13፥13 ማብ ይመ። *ቢክሪ፤* ለብንያም ሁለተኛ ልጁ ነው (ቤኬር፣ ዘፍ 46፥21፤ 1ዜና 7፥6-9)። *ብንያማዊ፤* የመንግሥት ሥልጣን ከብንያም ቤት (የሳኦል ነገድ) ወደ ይሁዳ ቤት በመዛወሩ በብንያማውያን ዘንድ ወገናዊ ቅናት ተቀጣጥሎ ነበር። *በዚያ፤* በጌልገላ ማለት ነው (19፥40-43)። *እኛ ከዳዊት ድርሻ የለንም፤* ዳዊት ከሌሎቹ ነገዶች ይልቅ የራሱ ለሆነው ለይሁዳ ነገድ ያደላል የሚለውን የእስራኤል ቤት ጥርጣሬ ሳቤዔ በዚህ ላይ ይጠቀማል (1ነገ 12፥16 ይመ)።

20፥2 *የእስራኤል ሰው ሁሉ፤* በ19፥41-43 ላይ የተጠቀሱት ሰዎች ናቸው።

20፥3 *ዐሥሩን ቁባቶቹን፤* የ15፥16፤ 16፥22 ማብ ይመ።

20፥4 *አሜሳይ፤* የ17፥25፤ 19፥13 ማብ ይመ። ዳዊት ኢዮአብን ችላ አለው።

20፥6 *አቢሳን፤* ዳዊት አሁንም ኢዮአብን ለሁለተኛ ጊዜ ችላ አለው (ቍ 7)። *የጌታህን ሰዎች፤* "የኢዮአብን ሰዎች" ማለት ነው (ቍ 7)።

20፥7 *የኢዮአብ ሰዎች፤* 18፥2 ይመ። ኢዮአብ በአዛዥነት ደረጃ ባይሆንም እንኳ (በንጉሡ ትእዛዝ)፣ ከወታደሮቹ ጋር እንዲሁ አብሮ ይጓዝ እንደ ነበረ በግልጥ ይታወቃል (ቍ 7፡11፡15 ይመ)። *ከሊታውያን፣ ፈሊታውያን፤* የ8፥18 ማብ ይመ። *ኀያላን ጦረኞች፤* 23፥8-39 ይመ። ዳዊት እስኪ ሁኔታ ሲያጋጥመው አሁንም የተማመነው፣ በግሉ ሰራዊት ውስጥ በሚገኙ፣ አነስተኛ ቍጥር ባላቸው ወታደራዊ ባለሙያዎች (አብዛኞቹ እስራኤላውያን አልነበሩም) ላይ ነው።

20፥8 *ገባዖን፤* የ2፥12 ማብ ይመ። *አሜሳይ... መጣ፤* ጥቂት ወታደሮች አብረውት ነበሩ (ቍ 11 እና ማብ ይመ)።

20፥10 *ሆዱ ላይ ሻጠበት፤* 2፥23፤ 3፥27 ይመ። ኢዮአብ በዳዊት ሰራዊት ውስጥ የነበረውን የአዛዥነት ቦታ እንደያዘ ለመቈየት ሲል ለሁለተኛ ጊዜ የሰው ሕይወት በእጁ አጠፋ (1ነገ 2፥5-6 ይመ)። *ኢዮአብና ወንድሙ አቢሳ፤* ኢዮአብ የዳዊትን ሥልጣን በመናቅ፣ በራሱ አነሳሽነት የአዛዥነቱን ሥልጣን ሲይዝ ይታያል (ቍ 23 ይመ)።

20፥11 *ኢዮአብን የሚወድ፣ የዳዊትም የሆነ ሁሉ፤* ኢዮአብ በሳቤዔ ሤራ ሳይተባበር አልቀረም የሚለውን ጥርጣሬ ለማስወገድ ነው፤ የአሜሳይ ወታደሮች በእውነት ለዳዊት ታማኝ ከሆኑ፣ ኢዮአብን እንዲደግፉ ጥሪ ቀርቦላቸዋል።

[14]ሳቤዔም በእስራኤል ነገዶች ሁሉ መካከል ዐልፎ ወደ አቤል ቤትማዓካና ወደ መላው የቢክሪያውያን ግዛት መጣ፤ የቢክሪ ሰዎችም ተሰብስበው ተከተሉት። [15]ከኢዮአብ ጋር ያለውም ሰራዊት መጥቶ ሳቤዔን በአቤል ቤትመዓካ በኩል ከበበው፤ በስተውጭም እስከ ከተማዪቱ ግንብ ጫፍ ድረስ ዙሪያውን የዐፈር ድልድል ሠሩ፤ ግንቡን ለመናድ በኀይል በሚደበድቡበት ጊዜ፣ [16]አንዲት ብልኅ ሴት ድምፅዋን ከፍ አድርጋ፣ "ስሙ! ስሙ! ለኢዮአብ የምነግረው ነገር ስላለ ወደዚህ እንዲመጣ ንገሩት" አለቻቸው። [17]ኢዮአብ ወደ እርሷ ሄደ፤ እርሷም፣ "ኢዮአብ አንተ ነህ?' ስትል ጠየቀችው።

እርሱም፣ "አዎን እኔ ነኝ" ብሎ መለሰላት።

እርሷም፣ "እንግዲህ አገልጋይህ የምትለውን አድምጥ" አለችው።

እርሱም፣ "እሺ፣ አደምጣለሁ" አላት።

[18]ከዚያ በመቀጠልም እንዲህ አለች፤ "በቀድሞው ጊዜ ሰዎች፣ 'ምክርን ከአቤል ጠይቁ' ይሉ ነበር፤ ታዲያ እንዳሉትም ይፈጸም ነበር፤ [19]በእስራኤል ሰላማዊና ታማኝ ከሆኑ ሰዎች መካከል አንዷ እኔ ነኝ፤ አንተ በእስራኤል እናት የሆነችውን ከተማ ለማጥፋት ትሻለህ፤ *የእግዚአብሔርን* ርስት ለመዋጥ የፈለግኸው ለምንድን ነው?"

[20]ኢዮአብም እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ይህስ ከእኔ ይራቅ! መዋጡና ማጥፋቱ አሁንም ከእኔ ይራቅ! [21]ነገሩስ እንዲህ አይደለም፤ የኰረብታማው የኤፍሬም አገር ሰው፣ የቢክሪ ልጅ ሳቤዔ እጁን በንጉሡ በዳዊት ላይ አንሥቶአል፤ እናንተ ይህን ሰው ብቻ ስጡኝ እንጂ እኔ ከተማዪቱን ትቼ እሄዳለሁ" አላት።

ሴቲቱም ኢዮአብን፣ "የሰውየው ራስ ተቈርጦ በግንቡ ላይ ይወረወርልሃል" አለችው።

[22]ከዚህም በኋላ ሴቲቱ ብልኀነት የተሞላበት ምክሯን ይዛ ወደ ሕዝቡ ሁሉ ሄደች፤ እነርሱም የቢክሪን ልጅ የሳቤዔን ራስ ቈርጠው ለኢዮአብ ወረወሩለት፤ ስለዚህ ኢዮአብ መለከቱን ነፋ፤ ሰዎቹም ከከተማዪቱ ርቀው በየአቅጣጫው ተበታተኑ፤ እያንዳንዳቸውም ወደየቤታቸው ሄዱ፤ ኢዮአብም ወደ ንጉሡ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ።

[23]ኢዮአብ በእስራኤል ሰራዊት ሁሉ ላይ የበላይ ሆነ፤ የዮዳሄ ልጅ በናያስ ደግሞ በከሊታውያንና በፈሊያታውያን ላይ አለቃ ሆነ። [24]አዶኒራም[1] በግዳጅ ሥራ ላይ ለተሰማሩት ሰዎች አለቃ ሆነ፤ የአሒሉድ ልጅ ኢዮሣፍጥ ደግሞ ታሪክ ጸሐፊ ሆነ፤ [25]ሱሳ ጸሐፊ፣ ሳዶቅና አብያታር ካህናት ነበሩ፤ [26]እንዲሁም የኢያዕር ሰው ዒራስ የዳዊት አማካሪ ነበር።

የገባዖናውያን ብቀላ

21 በዳዊት ዘመነ መንግሥት፣ በተከታታይ ለሦስት ዓመት ራብ ሆነ፤ ስለዚህ ዳዊት *እግዚአብሔርን* ጠየቀ፤ *እግዚአብሔርም*

20፥14 ዘኍ21፥16
20፥15 1ነገ15፥20፤ 2ነገ15፥29፤ኢሳ 37፥33፤ኤር6፥6፤ 32፥24
20፥16 2ሳሙ14፥2
20፥19 ዘዳ2፥26፤ 1ሳሙ26፥19
20፥21 2ሳሙ4፥8
20፥22 መክ9፥13
20፥23 2ሳሙ 2፥28፤8፥16-18፤24፥2
20፥24 2ሳሙ 8፥16፤1ነገ4፥6፤5፥14፤ 12፥18፤2ዜና10፥18
20፥25 1ሳሙ 2፥35፤2ሳሙ8፥17
21፥1 ዘፍ12፥10፤ ዘፀ32፥11፤ዘዳ32፥24

[1]24 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች (እንዲሁም 1ነገ 4፥6 እና 5፥14 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *አዶራም* ይላል።

20፥14 *ቤትመዓካ፤* የዚህን ክፍል ማብ ይመ፤ ከዳን በስተ ሰሜን ትገኛለች (1ነገ 15፥20፤ 2ዜና 16፥4 ይመ)። ሳቤዔ ያዋጣኛል ብሎ የተጠቀመበት ስልት የተቻለውን ያህል ወደ ዘማች ወታደር ለዐመፁ ማሰባሰብ ነበር፤ ይሁን እንጂ የዳዊት ተከታዮች በቀላሉ ሊደርሱበት በሚችል በማንኛውም ቦታ ላይ ያን የማይረባ ጦር ለመሰብሰብ ፈራ። *ቢክሪ፤* ከዚህ ውጭ በሌላ ቦታ አይታወቅም።

20፥18 *ምክርን ከአቤል ጠይቁ፤* ከተማዪቱ በነዋሪዎቿ ጥበበኛነት ትታወቃለች።

20፥19 *በእስራኤል እናት የሆነችውን ከተማ፤* ታማኝና ተቈርቋሪ የሆኑ እስራኤላውያን ዜጎችን የምታፈራ ከተማ ናት፤ ከተማዎች ብዙውን ጊዜ በሴት ጾታ መጠራታቸው የተለመደ ነበር (ኤር 50፥12፤ ገላ 4፥26 ይመ)። *የእግዚአብሔርን ርስት፤* የ1ሳሙ 10፥1 ማብ ይመ።

20፥21 *የኰረብታማው የኤፍሬም አገር፤* ብንያማዊው ሳቤዔ (ቍ 1ይመ)፤ በኤፍሬማውያን አገር ኖሮአል፤ ወይም ይህ ቦታ የአንድን ነገድ ይዞታ ሳይሆን፣ እንዲሁ መልክዐ ምድራዊ ክልልን የሚያመለክት ነው።

20፥22 *ኢዮአብም ወደ ንጉሡ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ፤* የቍ 7፥10 ማብ ይመ።

20፥23-26፤ እነዚህ የቤተ መንግሥት አለቆች ዳዊትን በአብዛኛው የአገዛዝ ዘመኑ አገልግለውታል (8፥15-18 ይመ)።

20፥23 *ኢዮአብ በእስራኤል ሰራዊት ሁሉ ላይ የበላይ ሆነ፤* በኢዮአብ ላይ ቅሬታ ቢኖረውም እንኳ፣ እስከ አዶንያስ ሤራ ድረስ ሥልጣኑን ይዞ ቈይቶአል (1ነገ 1፥7፤ 2፥28-35)። *ከሊታውያንና ፈሊታውያን፤* የ8፥18 ማብ ይመ።

20፥24 *አዶኒራም በግዳጅ ሥራ ለተሰማሩት ሰዎች አለቃ ሆነ፤* በመጀመሪያ የዳዊት አገዛዝ ዘመን ያልነበረ የኀላፊነት ቦታ ነው (8፥15-16 ይመ)። አዶኒራም በሰሎሞንም ዘመን ያገለገለ ሹም ስለ ነበረ፣ ዳዊት በመጨረሻ ዘመኑ ላይ ኀላፊነት የሰጠው ሰው ሳይሆን አይቀርም (1ነገ 4፥6፤ 5፥14)። በመጨረሻም በመጀመሪያው በሮብዓም የሥልጣን ዓመታት ውስጥ ተገደለ (1ነገ 12፥18፤ 2ዜና 10፥18)። *የግዳጅ ሥራ፤* በጦርነት ከተሸነፉ አገሮች የተማረኩ የጦር እስረኞች በአብዛኛው የሚሠሩት ሥራ ነው (12፥31፤ ኢሱ 9፥21፤ 1ነገ 9፥15፡20-21 ይመ)። *ታሪክ ጸሐፊ፤* የ8፥16 ማብ ይመ።

20፥25 *ሱሳ፤* የ8፥17 ማብ ይመ ("ሠራያ" ተብሎአል)። *ጸሐፊ፤* የ8፥17 ማብ ይመ። *ሳዶቅና አብያታር፤* የ8፥17 ማብ ይመ።

20፥26 *የኢያዕር ሰው፤* ከምናሴ ነገድ የሆነውን ኢያዕርን (ዘኍ 32፥41) ወይም ከገለዓድ ወገን አንዱን ፈራጅ (መሳ 10፥3፡5) ሊያመለክት ይችላል። *አማካሪ፤* የ8፥18 ማብ ይመ።

21፥1-24፥25፤ ይህ የመደምደሚያ ክፍል ለአንደኛውና ለሁለተኛው የሳሙኤል መጻሕፍት ተጨማሪ ነው፤ (የጊዜ ቅደም ተከተልን ሳይጠብቅ) ከዳዊት የአገዛዝ ዘመን ጋር ግንኙነት ያላቸውን ተጨማሪ ሐሳቦች ይዞአል። የመጀመሪያውና የመጨረሻው ክፍል (21፥1-1፤ 24፥1-25) እግዚአብሔር በእስራኤል ሕዝብ ላይ ያሳየውን ቍጣ ዳዊት እንዴት መመልከት እንደ ነበረበት የሚያሳዩ የሁለት ድርጊቶች ትረካዎች ናቸው (የመጀመሪያው ቍጣ ሳኦል በፈጸመው ስሕተት የመጣ ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ በራሱ በዳዊት ስሕተት የመጣ ቍጣ ነው)። ሁለተኛውና አምስተኛው ክፍሎች (21፥15-22፤ 23፥8-39)፣ የዳዊትን ተዋጊ ወታደሮች የሚመለከቱ ታሪኮች ናቸው (ሁለተኛው ከመጀመሪያው ብዙ ይረዝማል)። ሁለት የዳዊት መዝሙሮች በዚህ ክፍል መካከል (22፥1-23፥7) ተጽፈው ይገኛሉ (የመጀመሪያው ከሁለተኛው ይልቅ ብዙ ይረዝማል)፤ አንደኛው መዝሙር ዳዊት ተዋጊ ንጉሥ እንደ መሆኑ መጠን፣ የተጐናጸፋቸውን ድሎች የሚያሳይ ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ መዝ

ሳኦል ገባዖናውያንን ስለ ገደለ፣ እርሱና ቤቱ የደም ዕዳ አለባቸው” አለ።

[2]ንጉሡ ገባዖናውያንን ጠርቶ አነጋገራቸው። ገባዖናውያን ከአሞራውያን የተረፉ እንጂ ከእስራኤል ወገን አልነበሩም፤ እስራኤላውያን ሊጠብቋቸው ቢምሉላቸውም፣ ሳኦል ግን ለእስራኤልና ለይሁዳ ካለው ቅናት የተነሣ ሙሉ በሙሉ ሊያጠፋቸው ፈልጎ ነበር፤ [3]ዳዊትም ገባዖናውያንን፣ “ምን ላድርግላችሁ? *የእግዚአብሔርን ርስት* ትባርኩ ዘንድ ማስተሰረያውን ምን ማድረግ አለብኝ?” ሲል ጠየቃቸው።

[4]ገባዖናውያንም፣ “ከሳኦልም ሆነ ከቤተ ሰቡ ብር ወይም ወርቅ የመጠየቅ መብት የለንም፤ እንዲሁም ከእስራኤል ማንንም ለመግደል መብት የለንም” ብለው መለሱለት።

ዳዊትም፣ “ታዲያ ምን ላድርግላችሁ?” ሲል ጠየቃቸው።

[5]እነርሱም፣ “እንድንፈራርስና በእስራኤልም ውስጥ በየትኛውም ስፍራ እንዳንኖር ካጠፋንና ደባ ከፈጸመብን ሰው [6]ከእርሱ ዘሮች ሰባት ወንዶች ልጆች ይሰጠን፤ እኛም *ከእግዚአብሔር* በተመረጠው በሳኦል አገር በጊብዓ *በእግዚአብሔር* ፊት እንሰቅላቸው” ብለው መለሱለት።

ስለዚህ ንጉሡ፣ “እሺ እሰጣችኋለሁ” አለ።

[7]ንጉሥ ዳዊት በራሱና በሳኦል ልጅ በዮናታን መካከል *በእግዚአብሔር* ፊት ስላደረጉት መሐላ ሲል የሳኦልን ልጅ፣ የዮናታንን ልጅ ሜምፊቦስቴን ከሞት አተረፈ። [8]ነገር ግን ንጉሡ የኢዮሄል ልጅ ሪጽፋ ለሳኦል የወለደቻቸውን ሁለቱን ወንዶች ልጆች ሄርሞንንና ሜምፊቦስቴን፤ የሳኦል ልጅ ሜሮብ[a] ለምሖላታዊው ለቤርዜሊ ልጅ ለአስድሪኤል የወለደችለትን አምስት ወንዶች ልጆች ጭምር ወሰደ፤ [9]ለገባዖናውያን አሳልፎ ሰጣቸው፤ እነርሱም ገድለው በኰረብታው ላይ *በእግዚአብሔር* ፊት ሰቀሏቸው። ሰባቱም በአንድነት ወደቁ፤ የተገደሉትም በመከሩ ወራት የመጀመሪያ ቀኖች፣ የገብስ ዐጨዳ በተጀመረበት ዕለት ነበር።

[10]የኢዮሄል ልጅ ሪጽፋ ማቅ ወስዳ፣ በቋጥኝ ላይ ለራሷ አነጠፈች፤ ከመከር ወቅት መጀመሪያ አንሥቶ ዝናብ ከሰማይ በሬሳዎቹ ላይ እስከ ወረደ ጊዜ ድረስ ቀን የሰማይ ወፎች ሌሊት የዱር አራዊት እንዲነኳቸው አልፈቀደችም፤ [11]የሳኦል ቁባት የኢዮሄል ልጅ ሪጽፋ ያደረገችውን ዳዊት በሰማ ጊዜ፣ [12]ሄዶ የሳኦልንና የልጁን የዮናታንን ዐፅም ከኢያቢስ ገለዓድ ሰዎች ወሰደ፤ የኢያቢስ ሰዎች፣ ፍልስጥኤማውያን ሳኦልን በጊልቦዓ ከገደሉ በኋላ እነርሱን ከሰቀሉት ከቤት ሳን አደባባይ በድብቅ ወስደዋቸው ነበር። [13]ዳዊትም የሳኦልንና የልጁን የዮናታንን ዐፅም ከዚያ አመጣ፤ እንዲሁም የእነዚያን የተገደሉትን ሰዎች ዐፅም ሰበሰቡ።

21፥2 ኢያሱ9፥15
21፥3 1ሳሙ 26፥19
21፥4 ዘኁ 35፥33-34
21፥6 ዘኁ25፥4፤ 1ሳሙ10፥24
21፥7 1ሳሙ18፥3፤2ሳሙ4፥4፤9፥7
21፥8 1ሳሙ 18፥19፤2ሳሙ3፥7
21፥9 ሩት1፥22፤ 2ሳሙ16፥8
21፥10 ዘፍ40፥19፤ 1ሳሙ17፥44
21፥12 ኢያሱ17፥11፤ መሳ21፥8፤1ሳሙ 11፥1፤28፥4፤31፥10፤ 11-13

[a]8 ሁለት የዕብራይስጥ ቅጆች፣ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናትና የሶርስት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ (እንዲሁም 1ሳሙ 18፥19 ይመ)፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥና የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች ግን ሜልኮል ይላሉ።

ሙረኛነቱን ይገልጣል (የ1ሳሙ 16፥14-17፥58 ማብ ይመ)። እንደዚህ ዐይነቱን ቅንብር ለመጠቀም ከሥነ ውበት አስተሳሰብ ያለፈ ፍላጎት ስለ መኖሩ የሚታወቅ ነገር የለም። በም 22 ላይ ያለው የድል መዝሙርና በ1ሳሙ 2፥1-10 ላይ የሚገኘው የሐና መዝሙር በዘመኑ የነበረውን ዐይነተኛ የአጻጻፍ ስልት በግልጥ የሚያሳዩ የሥነ ጽሑፍ ሥርዐቶችም የተከተሉ ናቸው (የ1ሳሙ 2፥1 ማብ ይመ)።

21፥1-14፤ ይህ ድርጊት ዳዊት ለሜምፊቦስቴ ቸርነት ካደረገበት ጊዜ በኋላና (ም 9)፣ አቤሴሎምም ከማመፁ (16፥7-8፤ የ16፥8 ማብ ይመ) በፊት የተፈጸመ ሳይሆን አይቀርም።

21፥1 *ገባዖናውያንን ስለ ገደለ፤* ሳኦል በገባዖናውያን ላይ የፈጸመው በደል በሌላ ቦታ አልተገለጸም፤ ሆኖም ቀደም ባሉት በሳኦል የአገዛዝ ዓመታት ውስጥ ከብሔርተኝነት ስሜት የተነሣ ሳይፈጸም አይቀርም (ገባዖናውያን ከሰፈሩበት ምድር ውስጥ ከፊሉ የብንያም ምድር ነው፤ የሳኦል ቅድመ አያትም “የገባዖናውያን አባት” በመባል ይታወቅ ነበር፤ 1ዜና 8፥29፤ 9፥35)።

21፥2 *ከአሞራውያን፤* ከእስራኤላውያን ቀደም ብለው በከነዓን ምድር የሰፈሩትን ሰዎች ለማመልከት ዐልፎ ዐልፎ ጥቅም ላይ የዋለ አጠቃላይ ስም ነው (ዘፍ 15፥16፤ ኢያሱ 24፥18፤ መሳ 6፥10፤ አሞ 2፥10)። ገባዖናውያን ይበልጥ በትክክል የሚታወቁባት ስም ኤዊያውያን የሚባል ነው (ኢያሱ 9፥7፤ 11፥19)። *እስራኤላውያን ሊጠብቋቸው ቢምሉላቸውም፤* በእግዚአብሔር (ያህዌ) ስም የተደረገ መሐላ ነበር (ኢያሱ 9፥15፤18፤26)። *ሊያጠፋቸው ፈልጎ ነበር፤* ሳኦል በምን ምክንያት ሊሳካለት እንዳል ቻለ አይታወቅም።

21፥3 *ትባርኩ ዘንድ፤* የተገባላቸው ቃል በመታጠፉ በምድሪቱ ላይ እግዚአብሔር መዐት እንዲያወርድ መጠየቃቸው ተገቢ ነበር። *የእግዚአብሔርን ርስት፤* የ1ሳሙ 10፥1 ማብ ይመ።

21፥4 *ከእስራኤል ማንንም ለመግደል መብት የለንም፤* የነፍስ ግድያ ወንጀል ሊካካስ የሚችለው ተመሳሳይ ርምጃ በመውሰድ ወይም ደምን በመመለስ ነው፤ ገባዖናውያን ግን ባዕዳን እንደ መሆናቸው መጠን፣ እስራኤላውያንን ለመበቀል አይችሉም። ከሙሴ ሕግ ጋር የሚጋጭ በመሆኑ፣ ይህን ርምጃ እንዳይወስዱ በእነርሱ ላይ እገዳ ያደረገባቸው ሳኦል ሳይሆን አይቀርም (ዘፀ 22፥21፤ ዘሌ 19፥34፤ 24፥22፤ ዘዳ 1፥16-17፤ 24፥17፤ 27፥19 ይመ)።

21፥5 *ሰው፤* ሳኦል ነው። *በእስራኤልም ውስጥ በየትኛውም ስፍራ እንዳንኖር፤* ከሳኦል በትር ያመለጡት ከመኖሪያ ከተማቸውና ከመሬታቸው እንዲባረሩ ተደርገው ነበር (4፥2-3 እና ማብ ይመ)።

21፥6 *ሰባት፤* ከዚህ ቍጥር የሚበልጥ ብዛት የነበራቸው ገባዖናውያን ያለቁ ቢሆንም፣ ቍጥር “ሰባት” ሙሉ ቍጥርን ይወክላል (“ሰባት” ምሉእነትን ያሳያል)። *ጊብዓ፤* የሳኦል መኖሪያ ስፍራ ነው (1ሳሙ 10፥26 ይመ)።

21፥7 *ዳዊት በራሱና... በዮናታን መካከል በእግዚአብሔር ፊት ስለ አደረጉት መሐላ፤* 4፥4፤ 9፥1-13፤ 1ሳሙ 18፥3፤ 20፥15 ይመ።

21፥8 *ሪጽፋ፤* 3፥7 ይመ። *ሜሮብ፤* 1ሳሙ 18፥19 ይመ። *ለምሖላታዊው ለቤርዜሊ፤* ከገለዓዳዊው ቤርዜሊ ጋር አንድ ተደርጎ መታየት የለበትም (17፥27፤ 19፥31)።

21፥9 *ሰባቱም በአንድነት ወደቁ፤* ይህ እግዚአብሔር የናቀው የሳኦል ቤት ሰብ በማለቅ ላይ ይገኛል (1ሳሙ 13፥13-14፤ 15፥23-26 ይመ)። በ1ዜና 8፥29-39፤ 9፥35-44 ላይ ከዮናታን ልጆችና የልጅ ልጆች በቀር ሌላ የሳኦል ዘር አልተጠቀሰም። *የገብስ ዐጨዳ በተጀመረበት ዕለት፤* ሚያዝያ አጋማሽ ገደማ ነው (የሩት 1፥22 ማብ ይመ)።

21፥10 *ማቅ፤* የዘፍ 37፥34 ማብ ይመ። *ዝናብ... እስከ ወረደ፤* ራቡ የመጣው ከድርቅ የተነሣ መሆኑን የሚያመለክትና ለገባዖናውያን በመሐላ የተገባላቸውም ቃል በመጣሱ (ቍ 1 ይመ)፣ በእስራኤል ላይ የመጣው ፍርድ በዚህ ጊዜ መፈጸሙን የሚያሳይ ነው።

21፥12 *የሳኦልንና የልጁን የዮናታንን ዐፅም፤* 1ሳሙ 31፥11-13 ይመ። ዳዊት አሁን በመጨረሻ ለሳኦልና ለዮናታን ያደረገው፣ ያከበረው ለነበረው ንጉሥና ይወደው ለነበረው ጓደኛው ምን ያህል ጽኑ አክብሮትና ፍቅር እንደ ነበረው ያመለክታል።

[14]የሳኦልንና የልጁን የዮናታንን ዐፅም በብንያም አገር ጼላ በተባለ ስፍራ በሳኦል አባት በቂስ መቃብር ቀበሩት፤ ንጉሡ ያዘዘውንም ሁሉ አደረጉ:: ከዚያ በኋላም ስለ ምድሪቱ የቀረበውን ጸሎት *እግዚአብሔር* ሰማ::

በፍልስጥኤማውያን ላይ የተደረገ ጦርነት

21፥15-22 ተጓ ምብ - 1ዜና 20፥4-8

[15]እንደ ገና በፍልስጥኤማውያንና በእስራኤል መካከል ጦርነት ተደረገ:: ዳዊትም ከሰዎቹ ጋር ሆኖ ፍልስጥኤማውያንን ለመውጋት ወረደ፤ በዚያም ደከመው:: [16]ከራፋይም ዘሮች አንዱ የሆነ ይሽቢብኖብ የተባለ፣ የናስ ጦሩ ሦስት መቶ ሰቅል[ሀ] የሚመዝንና አዲስ ሰይፍ የታጠቀ ሰው ነበረ፤ እርሱም ዳዊትን ለመግደል አሰበ:: [17]የጽሩያ ልጅ አቢሳ ግን ዳዊትን ለመታደግ መጣ፤ ፍልስጥኤማዊውንም ወግቶ ገደለው:: ከዚያም የዳዊት ሰዎች፣ "የእስራኤል መብራት እንዳይጠፋ ከእንግዲህ አንተ ከእኛ ጋር ወደ ጦርነት መውጣት የለብህም" ብለው ማሉለት::

[18]ከዚህ በኋላ ጎብ በተባለ ስፍራ ከፍልስጥኤማውያን ጋር ሌላ ጦርነት ተደረገ:: በዚያን ጊዜም ኩሳታዊው ሴቦካይ፣ ከራፋይም ዘሮች አንዱ የሆነውን፣ ሳፍን ገደለው::

[19]ጎብ ላይ ከፍልስጥኤማውያን ጋር በተደረገ ሌላ ጦርነትም፣ የቤተልሔሙ የየዓሬዓርጊም[ለ] ልጅ ኤልያናን፣ የጦሩ ዘንግ እንደ ሸማኔ መጠቅለያ የሆነውን የጌት ሰው ጎልያድን ገደለ[ሐ]::

[20]እንደ ገና ጌት ላይ በተደረገው ጦርነት በእያንዳንዱ እጁና በእያንዳንዱ እግሩ ስድስት ስድስት ጣቶች ባጠቃላይ ሃያ አራት ጣቶች የነበሩት አንድ ግዙፍ ሰው ነበረ፤ እርሱም ደግሞ ከራፋይም ዘር ነበረ:: [21]ይህም ሰው እስራኤልን በተገዳደረ ጊዜ፣ የዳዊት ወንድም የሣማ ልጅ ዮናታን ገደለው::

[22]እነዚህ አራቱ በጌት የራፋይም ዘሮች የነበሩ ናቸው፤ እነርሱም በዳዊትና በሰዎቹ እጅ ወደቁ::

21፥14 ኢያሱ7፥26፤ 18፥28፤2ሳሙ24፥25፤ 1ዜና8፥34
21፥15 2ሳሙ5፥25
21፥17 2ሳሙ18፥3፤ 20፥6፤1ነገ11፥36፤15፥4፤2ነገ8፥19፤2ዜና21፥7፤ መዝ132፥17
21፥18 1ዜና11፥29፤ 27፥11
21፥19 1ሳሙ17፥4፡
21፥21 1ሳሙ16፥9፤ 17፥10
22፥1 ዘፀ15፥1
22፥2 1ሳሙ2፥2፤ መዝ31፥3፤91፥2፤ መዝ144፥2
22፥3 ዘፍ15፥1፤ ዘዳ23፥15፤32፥37፤ 33፥17፤መዝ9፥9፤14፥6፤ 31፥2፤52፥7፤59፥16፤ 71፥7፤91፥2፤94፥22፤ ምሳ10፥29፤ኢሳ25፥4፤ ኤር16፥19፤ኢል3፥16፤ ሉቃ1፥69
22፥4 መዝ48፥1፤ 96፥4፤145፥3
22፥5 መዝ69፥14-15፤ ዮና2፥3

የዳዊት የምስጋና መዝሙር

22፥1-51 ተጓ ምብ - መዝ 18፥1-50

22 *እግዚአብሔር* ከጠላቶቹ ሁሉና ከሳኦልም እጅ በታደገው ጊዜ፣ ዳዊት የዚህን መዝሙር ቃል ለ*እግዚአብሔር* ዘመረ፤ [2]እንዲህም አለ፤

"*እግዚአብሔር* ዐለቴ ዐምባዬና ታዳጊዬ ነው፤
[3]አምላኬ፣ የምጠጋበት ዐለቴ፣
ጋሻዬና የድነቴ ቀንድ[መ] ነው::
እርሱም ጠንካራ ምሽጌ፣ መጠጊያና አዳኜ ነው፤
ከኀይለኞች ሰዎች ታድነኛለህ::
[4]ምስጋና የሚገባውን *እግዚአብሔርን* እጠራለሁ፤
ከጠላቶቼም እድናለሁ::
[5]"የሞት ማዕበል ከበበኝ፤
የጥፋትም ጐርፍ አስጠመኝ::

[ሀ]16 3.5 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[ለ]19 ወይም፣ *የሸማኔው የይዒር ልጅ*
[ሐ]19 ዕብራይስጡና የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ነገር ግን 1ዜና 20፥5 ላይ ያለው ከዚህ የተለየ ነው::
[መ]3 *ቀንድ* የጥንካሬ ወይም የኀይል ምልክት ነው::

21፥15-22፤ ፍልስጥኤማውያንን የሚመለከቱ እነዚህ አራት የታሪክ ክፍሎች በማንኛውም ማረጋገጫ በጊዜ ቅደም ተከተል መሠረት ሊቀመጡ የሚችሉ አይደሉም (የ21፥1-24፡25 ማብ ይመ):: እያንዳንዱ ታሪክ የራፋይም ልጆች የተገደሉበት (ቊ 16፡18፡20 ይመ) ከዳዊት ታላላቅ የጦር አለቆች መካከል በአንዱ የተፈጸመ የጀብዱ ሥራ ይገኝበታል::

21፥16 *ከራፋይም፤* በዚህ ክፍል "የራፋይምን ልጆች" (ቊ 22) አራቱ አይበገሬ የጠላት ተዋጊዎች ብሎ በመጥራት ጸሐፊው በዘዳ 2፥10-11፤20፥21 ላይ ከተጠቀሱት ጋር አንድ ያደርጋቸዋል:: ከዚህም የተነሣ ከዔናቅ ልጆች ጋር ዝምድና ሳይኖራቸው አይቀርም (ኢሱ 11፥21-22 ይመ):: በውጊያ ታሪኮች ውስጥ ጉልተው የሚታዩት ዔናቃውያን ቢሆኑም እንኳ (ዘኍ 13፥22፡28፡33፤ ዘዳ 1፥28፤ 9፥2፤ ከኢሱ 14፥12፡15፤ ከመሳ 1፥20)፣ ከዐሥሩ የከነዓን ሰዎች ዝርዝር ውስጥ ዔናቃውያን ሳይሆኑ፣ የራፋይም ልጆች የተጠቀሱበትን ዘፍ 15፥19-20 ከዚህ ጋር ማነጻጸሩ አስፈላጊ ነው::

21፥17 *አቢሳ፤* የ1ሳሙ 26፥6 ማብ ይመ:: *የእስራኤል መብራት እንዳይጠፋ፤* የእስራኤል ሕዝብ ለሕልውናውና ለደኅንነቱ መጠበቅ አሁንም በዳዊት ላይ የሚደገፍና የሚተማመን መሆኑን የሚገልጽ ማራኪ የሆነ ዘይቤያዊ አነጋገር ነው (22፥29፤ 23፥3-4፤ 1ነገ 11፥26 ይመ)::

21፥18 *ጎብ፤* ምናልባት በ1ዜና 20፥4 ላይ ይህ ተመሳሳይ ጦርነት እንደ ተካሄደበት በተጠቀሰው በጌዝር አጠገብ የምትገኝ ሳትሆን አትቀርም:: *ሳፍ፤* በ1ዜና 20፥4 ላይ ሲፋይ ተብሎአል::

21፥19 *ኤልያናን…፣ ጎልያድን ገደለ፤* የዚህን ክፍል ማብ ይመ:: በ1ሳሙ 17 መሠረት ጎልያድን የገደለው ዳዊት መሆኑ ግልጽ ስለ ሆነ፣ "የጎልያድ ወንድም ለሕሚ" (1ዜና 20፥5 ይመ) የሚለውን ሐረግ በትክክል ካለማንበብ የተነሣ በመጀመሪያ ጽሑፉ ሲገለበጥ የተፈጠረ ስሕተት ሳይሆን አይቀርም::

21፥21 *በተገዳደረ፤* ጎልያድ በእስራኤል ላይ እንደ ተገዳደረ ማለት ነው (1ሳሙ 17፥10፡25 ይመ):: *የሣማ፤* (1ሳሙ 16፥9፤ 17፥13 ይመ)::

22፥1 *የዚህን መዝሙር፤* በመዝሙረ ዳዊት ውስጥ መዝ 18 በመባል ተጽፎ ይገኛል (የመዝ 18 ማብ ይመ):: ይህ መዝሙር ከመግቢያውና (ቊ 2-4) ከመደምደሚያው (ቊ 47-51) ሌላ ሦስት ዐበይት ክፍሎችን አካቶ ይዞአል፤ የመጀመሪያው ክፍል ዳዊት ከጠላቶቹ እጅ ከሞት እንዴት እንዳመለጠ የሚገልጽ ሲሆን (ቊ 5-20)፣ ሁለተኛው እግዚአብሔር የሚታደግበትን ግብረ ገባዊ ምክንያት ያሳያል (ቊ 21-30)፤ ሦስተኛው ደግሞ እግዚአብሔር ያደረገለትን ምሕረት ያስታውሳል (ቊ 31-46):: ይህ መዝሙር ዳዊት ከቤርሳቤህ ጋር በዝሙት ኀጢአት ከመውደቁ በፊት (ቊ 21-25 ከ1ነገ 15፥5 ጋር ያነጻጽሩ) በባዕዳን ጠላቶቹ ላይ ድል እንደ ተቀዳጀ ወዲያውኑ የተጻፈ መዝሙር ነው (8፥1-14) *ከጠላቶቹ ሁሉና፤* 8፥1-14 ይመ:: *ከሳኦልም፤* 1ሳሙ 18፥31 ይመ::

22፥2 *ዐለቴ፤* የዳዊትን ተመክሮ የሚያሳይ ትክክለኛ ተምሳሌት ነው (ቊ 32፡47፤ 23፥3፤ ዘዳ 32፥4፡15፡18፡31፤ መዝ 28፥1፤ 31፥2፤ 61፥2፤ 78፥35፤ 89፥36፤ 94፥22፤ 95፥1 ይመ):: ዳዊት ከጠላቶቹ ጥቃት ለመከላከል ራሱን በምድረ በዳ ቋጥኞች መካከል ብዙ ጊዜ ይሸሽግ ነበር (1ሳሙ 23፥25፤ 24፥2):: እውነተኛው የደኅንነት ዋስትና እውን የሚሆነው ግን በጌታ ብቻ እንደ ሆነ ዳዊት አስተውሎአል:: *ዐምባዬ፤ ቃሉ* በዕብራይስጥ ዳዊት የተሸሸገባቸውን ዐለቶች ያመለክታል (በ5፥17፤23፥14፤ 1ሳሙ 22፥4-5፤ 24፥22 ላይ ይመ)::

22፥3 *ጋሻዬና፤* 31፡36፤ ዘፍ 15፥1፤ ዘዳ 33፥29፤ ኤር 48፥25 ይመ:: *የድነቴ ቀንድ፤* ሥልጣንን ወይም ኀይልን ያመለክታል የዚህ ክፍል ማብ እንዲሁም ዘዳ 33፥17፤ ኤር 48፥25፤ ሉቃ 1፥69 ይመ):: ተምሳሌታዊ አገላለጹ ቀንዳቸው ለጥበቃና ለመከላከል ከሚጠቀም እንስሳት የተወሰደ ነው::

22፥5 *የሞት ማዕበል፤* በቊ 5-6 ላይ ዳዊት ተመክሮውን መሠረት በማድረግ ለሞት የሚዳርጉትን አደጋዎች በቅኔ ተምሳሌት ይገልጻቸዋል::

6የሲኦል ገመድ ተጠመጠመብኝ፤
የሞትም ወጥመድ ተጋረጠብኝ።
7በጨነቀኝ ጊዜ እግዚአብሔርን ጠራሁት፤
ወደ አምላኬም ጮኽሁ።
እርሱም ከመቅደሱ ድምፄን ሰማ፤
ጩኸቴም ከጆሮው ደረሰ።
8"ምድር ተንቀጠቀጠች፤ ተናወጠችም፤
የሰማያትም መሠረቶች ተናጉ፤
እርሱ ተቈጥቶአልና ራዱ።
9ከአፍንጫው የቍጣ ጢስ ወጣ፤
ከአፉ የሚባላ እሳት ነደደ፤
ከውስጡም ፍም ጋለ።
10ሰማያትን ሰንጥቆ ወረደ፤
ከእግሩም በታች ጥቅጥቅ ያለ ደመና
ነበረ።
11በኪሩቤል ላይ ተቀምጦ በረረ፤
በነፋስም ክንፍ መጠቀ።
12ጨለማው በዙሪያው እንዲከበው፣
ጥቅጥቅ ያለውም የሰማይ ዝናም ደመና
እንዲሰውረው አደረገ።
13በእርሱ ፊት ካለው ብርሃን፣
የመብረቅ ብልጭታ ወጣ።
14እግዚአብሔር ከሰማያት አንጐደጐደ፤
የልዑልም ድምፅ አስተጋባ።
15ፍላጻውን ሰድዶ ጠላቶቹን በተናቸው፤
መብረቆቹንም ልኮ አወካቸው።
16ከእግዚአብሔር ተግሣጽ፣ ከአፍንጫው
ከሚወጣው፣ ከእስትንፋሱ ቍጣ የተነሣ፣
የባሕር ሸለቆዎች ታዩ፤ የምድር
መሠረቶችም ተገለጡ።
17"ከላይ እጁን ዘርግቶ ያዘኝ፤
ከጥልቅ ውሆችም ውስጥ አወጣኝ።
18ከብርቱ ጠላቶቼ፣
ከማልቋቋማቸውም ባለጋሮቼ ታደገኝ።
19በመከራዬ ቀን መጡብኝ፤
እግዚአብሔር ግን ደገፈኝ።
20ሰፊ ወደ ሆነ ስፍራ አወጣኝ፤
በእኔ ደስ ስለ ተሰኘም አዳነኝ።
21"እግዚአብሔር እንደ ጽድቄ መለሰልኝ፤
እንደ እጄም ንጽሕናት ብድራትን ከፈለኝ፤
22የእግዚአብሔርን መንገድ ጠብቄአለሁና፤
ከአምላኬም ዘወር ብዬ ክፉ ነገር
አላደረግሁም።
23ሕጉ ሁሉ በፊቴ ነው፤
ከሥርዐቱም ዘወር አላልሁም።
24በፊቱ ያለ ነውር ነበርሁ፤
ራሴንም ከኀጢአት ጠብቄአለሁ።
25እግዚአብሔር እንደ ጽድቄ፣
በፊቱም እንዳለኝ ንጽሕና ብድራትን
ከፈለኝ።
26"ለታማኝ ሰው አንተም ታማኝ መሆንህን፣
ለቅን ሰው አንተም ቅን መሆንህን
ታሳያለህ።
27ለንጹሕ ሰው አንተም ንጹሕ መሆንህን፣
ለጠማማ ሰው ግን አንተም ጠማማ
መሆንህን ታሳያለህ።
28አንተ የተጠቃውን ሕዝብ ታድናለህ፤
ዐይንህ ግን ያዋረዳቸው ዘንድ፣
ትዕቢተኞችን ይመለከታል።
29እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ መብራቴ ነህ፤
እግዚአብሔርም ጨለማዬን ያበራል።

22፥6 መዝ116፥3፤ ሐሥ2፥24
22፥7 ዘፍ35፥3፤ መሳ2፥15፤2ዜና15፥4፤መዝ4፥1፤34፥6፡15፤77፥2፤116፥4፤120፥1፤ኢሳ26፥16
22፥8 ዘፀ19፥18፤ መሳ5፥4፤ኢዮ9፥6፤26፥11፤መዝ68፥8፤75፥3፤77፥18፤97፥4፤ኤር10፥10
22፥9 መዝ50፥3፤97፥3፤ኢሳ6፥6፤ሕዝ1፥13፤10፥2፤ዕብ12፥29፤ራእ11፥5
22፥10 ዘፀ19፥9፤ ዘሌ16፥2፤ዘዳ33፥26፤1ነገ8፥12፤ኢዮ26፥9፤መዝ104፥3፤ኢሳ19፥1፤ኤር4፥13፤ናሆ1፥3
22፥11 ዘፍ3፥24፤ ዘፀ25፥22፤መዝ104፥3
22፥12 ዘፀ19፥9
22፥13 ኢዮ37፥3፤ መዝ77፥18
22፥14 1ሳሙ2፥10
22፥15 ዘዳ32፥23
22፥16 ዘፀ14፥21፤ መዝ6፥1፤50፥8፡21፤106፥9፤ኢሳ30፥33፤40፥24፤ናሆ1፥4
22፥17 ዘፀ2፥10፤ መዝ144፥7
22፥18 ሉቃ1፥71
22፥19 መዝ23፥4
22፥20 2ሳሙ15፥26፤ኢዮ36፥16፤መዝ22፥8፤31፥8፤118፥5፤ኢሳ42፥1፤ማቴ12፥18
22፥21 1ሳሙ26፥23፤ኢዮ17፥9፤22፥30፤42፥7-8፤መዝ24፥4፤26፥6
22፥22 ዘፍ18፥19፤ መዝ128፥1፤ምሳ8፥32
22፥23 ዘዳ6፥4-9፤ መዝ119፥30-32፡102
22፥24 ዘፍ6፥9፤ኤፌ1፥4 22፥25 1ሳሙ 26፥23 22፥27 ዘሌ 26፥23-24፤ማቴ5፥8 22፥28 ዘፀ3፥8፤1ሳሙ2፥8-9፤መዝ72፥12-13፤131፥1፤ምሳ30፥13፤ኢሳ2፥12፡17፤5፥15፤ዳን4፥31፤ሶፎ3፥11፤ሉቃ 1፥51 22፥29 መዝ27፥1፤ኢሳ2፥5፤ሚክ7፥8፤ራእ21፥23፤22፥5

[a]8 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ቩልጌትና ሱርስቱ ግን (እን ዲሁም መዝ 18፥7 ይመ) ተራሮች ይላሉ።
[b]11 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች (እንዲሁም መዝ 18፥10 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ እጅግ ብዙ የሆኑ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ ተገለጠ ይላሉ።
[c]25 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናትና የቩልጌት ትርጒሞች (እንዲሁም መዝ 18፥24 ይመ) ግን፣ እንደ እጄም ንጽሕ ይላሉ።

22፥6 *የሲኦል፤* የዮና 2፥2 ማብ ይመ።

22፥7 *ከመቅደሱ፤* እግዚአብሔር (ያህዌ) በዙፋኑ የተቀመጠባትን መንግሥተ ሰማይን ያመለክታል (መዝ 11፥4፤ ኢሳ 6፥1፤ ዮና 2፥7 ይመ)።

22፥8-16፤ የመዝ 18፥7-15 ማብ ይመ።

22፥9 *ከአፍንጫው የቍጣ ጢስ ወጣ፤* የእግዚአብሔር ኀይል ሌዋታን በመባል ከሚታወቀው እጅግ አስፈሪ የባሕር አውሬ ጋር ተነጻጽሮአል (ኢዮ 41፥19-21)።

22፥11 *በኪሩቤል፤* ኪሩቤል "የእግዚአብሔር ዙፋን ተሸካሚዎች" ተብለዋል፤ ሕዝ 1 እና 10 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 3፥24፤ የ1ሳሙ 4፥4፤ የሕዝ 1፥5 ማብ ይመ።

22፥14 *እግዚአብሔር... አንጐደጐደ፤* በብሉይ ኪዳን ነጐድጓድን እንደ እግዚአብሔር ድምፅ አድርጎ ማሳየት የተለመደ ነው (መዝ 29፤ ኢዮ 37፥2-5 ይመ)። በተለይ የእግዚአብሔርን ኀይልና ክብር ለመግለጥ ነጐድጓድ ተገቢ የሆነ ቃል ነው።

22፥17 *ከላይ እጁን ዘርግቶ፤* ዳዊት የተደረገለትን ትድግና በቍ 17-20 ላይ መጀመሪያው በዘይቤያዊው አነጋገር (ቍ 17 ይመ፤ ከቍ 5 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ይበልጥ ቀጥተኛ በሆነ ቋንቋ ይገልጠዋል (18፥20)።

22፥20 *ደስ ስለ ተሰኘም፤* በዚህ አገላለጥ ላይ የተመሠረተ የዕብራይስጥ ቃል ተገልጦ የምናገኘው በ15፥26፤ በመዝ 22፥8 ላይ ነው (ከማቴ 3፥17 ጋር ያነጻጽሩ)። ቃሉ እግዚአብሔር በቀባው ንጉሥ ላይ ያለውን ሰማያዊ ደስታና የማይለወጥ የፍቅር ሐሳብ ያመለክታል (ቍ 51)።

22፥21 *እንደ ጽድቄ፤* ዳዊት በቍ 21-25 ላይ እግዚአብሔር የታደገው ከራሱ የጽድቅ ሥራ የተነሣ መሆኑን ይገልጣል። እነዚህ ዐረፍተ ነገሮች በራስ የጽድቅ ሥራ የመመካትንና የእግዚአብሔርን በጎነትና ምሕረት በሥራ የማግኘትን ዝንባሌ የሚያሳድሩ ቢመስሉም እንኳ በዐውደ ምንባቡ መሠረት ማለትም፦ 1) ዳዊት በእግዚአብሔር የተቀባ ንጉሥ እንደ መሆኑ፣ በአገልግሎቱ እግዚአብሔርን ለማስደሰት ታላቅ ፍላጎት ያለው ከመሆኑና 2) በታማኝነት ሊያገለግሉ የሚፈልጉትን ሁሉ የሚታደግና የሚባርክ አምላክ መሆኑን ዳዊት ከመገንዘቡ አንጻር ሊስተዋሉ ይገባል።

22፥22 *የእግዚአብሔርን መንገድ ጠብቄአለሁና፤* ዳዊት በእምነት ዘወትር ልቡን ወደ እግዚአብሔር በመመለስ እስከዚህ ጊዜ ድረስ እግዚአብሔርን ለማስደሰት የነበረውን ፍላጎት መግለጡ እንጂ፤ ኀጢአት ሠርቶ እንደማያውቅ ወይም ፍጹም ሰው እንደ ሆነ መናገሩ አይደለም። መዝሙሩ የተጻፈው ምናልባት እግዚአብሔር ከሳኦል እጅ ካዳነው በኋላ ወዲያውኑ ሲሆን (2፥4፤ 1ሳሙ 31፥6)፣ እንደዚሁም በዝሙትና በነፍስ ግድያ ኀጢአት ከመውደቁ በፊት ሊሆን ይችላል (11፥1-12፥15)።

22፥26-30፤ እግዚአብሔር ለሰው ችግር በቸርነቱ የሚደርስ አምላክ ስለ ሆነ ነው (ኢዮ 24፥11፤ ምሳ 3፥34 ይመ)፤ ዳዊት በግል ሕይወቱ የእግዚአብሔርን ቸርነት ተለማምዶአል።

22፥28 *ያዋርዳቸውም ዘንድ ትዕቢተኞችን፤* በዚህ ጥቅስ ውስጥ የተካተቱት ቃላት ከሳኦል ጋር ካጋጠመው ችግር የተነሣ ካሳለፈው ተሞክሮ ጋር በሚገባ ይስማማል (በ1 ሳሙ 2፥3-8 የሐናን መዝሙር ይመ)።

22፥29 *አንተ መብራቴ ነህ፤* እግዚአብሔር (ያህዌ) የዳዊት ሕይወትና ሥራ እየደረጀ እንዲሄድ አደረገ (ኢዮ 18፥5-6፤ 21፥17፤ እንዲሁም የመዝ 27፥1 ማብ ይመ)።

[30]በአንተ ርዳታ በጠላት ሰራዊት ላይ ወደ
ፊት ገፍቼ እሄዳለሁ[ሀ]፤
በአምላኬም ኀይል ቅጥሩን እዘላለሁ።
[31]"የአምላክ መንገዱ ፍጹም ነው፤
የእግዚአብሔርም ቃል የነጠረ ነው፤
ለሚታመኑበትም ሁሉ ጋሻ ነው፤
[32]ከእግዚአብሔር በቀር አምላክ ማን አለና፤
ከአምላካችንስ በቀር ዐለት ማን ነው?
[33]ኀይልን የሚያስታጥቀኝ[ለ]፣
መንገዴንም የሚያቀና እርሱ አምላኬ ነው።
[34]እግሮቼን እንደ ብሆር እግር ያበረታል፤
በከፍታዎችም ላይ አጽንቶ ያቆመኛል።
[35]እጆቼን ለጦርነት ያሰለጥናል፤
ክንዶቼም የናስ ቀስት ይገትራሉ።
[36]የማዳንህን ጋሻ ሰጥተኸኛል፤
ድጋፍህ ታላቅ አድርጎኛል።
[37]እርምጃዬን አሰፋህ፤
እግሮቼም አልተሰነካከሉም።
[38]"ጠላቶቼን አሳደድሁ፤ አጠፋኋቸውም፤
እስኪደመሰሱም ድረስ ወደ ኋላ
አልተመለስሁም።
[39]ፈጽሜ አጠፋኋቸው፤ ተመልሰውም
መቆም አልቻሉም፤
ከእግሬም ሥር ወድቀዋል።
[40]ለጦርነት ኀይልን አስታጠቅኸኝ፣
ተቃዋሚዎቼንም ከእግሬ ሥር
አንበረከካቸው።
[41]ጠላቶቼ ፊታቸውን አዙረው እንዲሸሹ
አደረግሃቸው።
ባላንጣዎቼንም ደመሰስኋቸው።
[42]ለርዳታ ጮኹ፤ ያዳናቸው ግን አልነበረም፤
ወደ እግዚአብሔር ጮኹ፤ እርሱ ግን
አልመለሰላቸውም።
[43]በምድር ላይ እንዳለ ትቢያ አድቅቄ
ፈጨኋቸው፤
በመንገድም ላይ እንዳለ ጭቃ
ወቀጥኋቸው፤ ረገጥኋቸውም።
[44]"በሕዝቤ ከተቃጣብኝ አደጋ አዳንኸኝ፤
የመንግሥታትም ራስ አደረግኸኝ።
የማላውቀው ሕዝብ ተገዛልኝ፤

22፥31 ዘፍ15፥1፤ ዘዳ32፥4፤መዝ12፥6፤119፥140፤ምሳ30፥5-6፤ ማቴ5፥48
22፥32 1ሳሙ2፥2፤ 2ሳሙ7፥22
22፥34 ዘዳ32፥13፤ ኢሳ35፥6፤ዕን3፥19
22፥35 መዝ7፥12፤ 11፥2፤144፥1፤ዘካ9፥13
22፥36 ኤፌ6፥16
22፥37ምሳ4፥11
22፥39 መዝ44፥5፤ 110፥6፤ሚል4፥3
22፥40 ኢሱ10፥24፤ 1ነገ5፥3
22፥41 ዘፀ23፥27
22፥42 1ሳሙ14፥37፤መዝ50፥22፤ ኢሳ1፥15
22፥43 1ነገ20፥10፤ 2ነገ13፥7፤መዝ7፥5፤ ኢሳ5፥25፤10፥6፤22፥5፤41፥2፡25፤አሞ1፥3 1ሚክ7፥10፤ዘካ7፥10
22፥44 ዘፀ11፥3፤ዘዳ28፥13፤2ሳሙ3፥1፤ 8፥1-14፤ኢሳ55፥3-5
22፥45 ዘዳ33፥29፤ መዝ66፥3፤81፥15
22፥46 ሚክ7፥17
22፥47 ዘፀ15፥2፤ዘዳ32፥15፤መዝ18፥31፤ 89፥26፤95፥1
22፥48 ዘኍ31፥3፤ መዝ144፥2
22፥49 መዝ27፥6፤ 140፥1
22፥50 መዝ9፥11፤ 47፥6፤68፥4፤ሮሜ15፥9
22፥51 1ሳሙ16፥13፤2ሳሙ7፥13፤መዝ21፥1፤መዝ89፥20፡24፡29፤144፥9-10፤ሐሥ13፥23
23፥1 ዘፀ11፥3፤ 1ሳሙ2፥10፡35፤መዝ18፥50፤20፥6፤78፥70-71፤84፥9፤ኢሳ45፥1፤ዕን3፥13
23፥2 ማቴ22፥43፤ ማር12፥36፤2ጴጥ1፥21
23፥3 ዘፍ42፥18፤ ዘዳ32፥4፤1ሳሙ2፥2፤ መዝ18፥31፤72፥3፤ ኢሳ11፥1-5

[45]ባዕዳን ሊለማመጡኝ መጡ፤
እንደ ሰሙኝም ወዲያውኑ ይታዘዙኛል።
[46]ባዕዳን ፈሩ፤
ከምሽጋቸውም እየተንቀጠቀጡ ወጡ[ሐ]።
[47]"እግዚአብሔር ሕያው ነው፤ ዐለቴ
የተባረከ ይሁን፤
የድነቴ ዐለት አምላኬ ከፍ ከፍ ይበል።
[48]የሚበቀልልኝ አምላክ፣
መንግሥታትንም ከሥሬ የሚያስገዛልኝ
እርሱ ነው፤
[49]እርሱ ከጠላቶቼ እጅ ነጻ ያወጣኛል።
አንተ ከጠላቶቼ በላይ ከፍ ከፍ አደረግኸኝ፤
ከጨካኝ ሰዎችም እጅ ታደግኸኝ።
[50]ስለዚህ እግዚአብሔር ሆይ፤
በመንግሥታት መካከል አመሰግንሃለሁ፤
ለስምህም ምስጋና እዘምራለሁ።
[51]ለንጉሡ ታላቅ ድል ይሰጠዋል፤
ለቀባው ለዳዊትና ለዘሩ፣
ለዘላለም የማይለወጥ ፍቅሩን ያሳየዋል።"

የዳዊት የመጨረሻ ቃል

23 የዳዊት የመጨረሻ ቃሉ ይህ ነው፤
"በያዕቆብ አምላክ የተቀባው፣
ልዑል ከፍ ከፍ ያደረገው ሰው፣
የእስራኤል ተወዳጅ ዘማሪ፣
የእሴይ ልጅ የዳዊት የትንቢት
ቃል ይህ ነው፤
[2]"የእግዚአብሔር መንፈስ በእኔ ተናገረ፤
ቃሉ በአንደበቴ ላይ ነበረ።
[3]የእስራኤል አምላክ ተናገረ፤
የእስራኤልም ዐለት እንዲህ አለኝ፤
ሰዎችን በጽድቅ የሚገዛ፣
በፈሪሀ እግዚአብሔርም የሚያስተዳድር፣
[4]እርሱ፣ ደመና በሌለበት፣
በማለዳ ፀሐይ በምትወጣበት ጊዜ፣
እንዳለው ብርሃን ነው፤

[ሀ]30 ወይም *ቢጋሬጣዎች ውስጥ እሮጣለሁ*
[ለ]33 የሙት ባሕር ጥቅል፣ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች፣ የቩልጌትና የሱርስት ቅጆች (እንዲሁም መዝ 18፥32 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ *ጠንካራ ማምሸጊያ የሚሆነኝ* ይላል።
[ሐ]46 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞችና የቩልጌቱ ቅጅ (እንዲሁም መዝ 18፥32 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ማሶሬቱ ግን *ራሳቸውን ጐዱ* ይላል።

22፥31 *መንገዱ ፍጹም ነው፤* ከቍ 31-51 ያለው የዚህ መዝሙር ሐሳብ፣ ዳዊት እግዚአብሔር ላደረገለት ትድግና ያቀረበውን ምስጋና አጕልቶ ያሳያል።

22፥32 *ዐለት፤* የቍ2 ማብ ይመ።

22፥47 *እግዚአብሔር ሕያው ነው፤* እግዚአብሔር በዳዊት ሕይወት ጣልቃ መግባቱና በዚህም የተገኙት በረከቶቹ ሁሉ፣ እግዚአብሔር ሕያው አምላክ መሆኑን ለዳዊት ገልጸውለታል (ዘዳ 5፥26 ይመ)።

22፥50 *እግዚአብሔር ሆይ፤ በመንግሥታት መካከል አመሰግንሃለሁ፤* ሐዋርያው ጳውሎስ ይህን ቃል በተመለከተ የጻፈውን በሮሜ 15፥9 ላይ ይመ።

22፥51 *ለንጉሡ... ለቀባው፤* የ1ሳሙ 10፥25፤ 12፥14-15 ማብ ይመ። ዳዊት የንጉሥነቱን ኪዳናዊ ባሕርይ በሚያስገነዝብ መልክ በሦስተኛ ምድብ ተውላጠ ስም ስለ ራሱ ይናገራል። ጠቅላላ መዝሙሩ መነበብና ግንዛቤ ማግኘት ያለበት (የቍ 21 ማብ ይመ)፣ ዳዊት በእግዚአብሔር የተቀባ ንጉሥ እንደ መሆኑ፣ ካለው የንላፊነት ችሎታ አንጻር ነው። *ለዘሩ፣ ለዘላለም፤* ዳዊት በናታን አማካይነት ወደ እርሱ ለመጣው የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል ይናገራል (7፥12-16 ይመ)።

23፥1 *የዳዊት የመጨረሻ ቃሉ፤* ይህ በግጥም መልክ (በመዝሙር አጻጻፍ መንገድ) የቀረበ መጨረሻው የዳዊት ምስክርነት መሆኑ መታወቅ ያለበት ይመስላል፤ የተጻፈውም ምናልባት ዳዊት ለልጁ ለሰሎሞን የመጨረሻ ማስጠንቀቂያ በሰጠበት ወቅት ሳይሆን አይቀርም (1ነገ 2፥1-10 ይመ)።

23፥2 *የእግዚአብሔር መንፈስ በእኔ ተናገረ፤* ዳዊት በመንፈስ ቅዱስ ምሪት ይናገር ዘንድ የእግዚአብሔር መንፈስ በእርሱ ውስጥ በመሥራት እንደረዳው ዳዊት ራሱ ተገንዝቦአል (የ2ጢሞ 3፥16፤ 2ጴጥ 1፥21 ማብ ይመ)።

23፥3 *ዐለት፤* የ22፥2 ማብ፤ እንዲሁም 1ሳሙ 2፥2፤ ዘዳ 32፥4፡ 15፡18፡30-31 ይመ። *በጽድቅ የሚገዛ፣ በፈሪሀ እግዚአብሔርም የሚያስተዳድር፣* በታላቁ የዳዊት ልጅ በኢየሱስ በክርስቶስ አገዛዝ ወቅት ብቻ በተሟላ ሁኔታ የሚፈጸመውን መለኮታዊውን ንጉሣዊ አስተዳደር ዳዊት አጥርና ግልጥ በሆነ እንጋገር ይገልጠዋል። ይህ ትንቢታዊ ቃል በ7፥12-16 ላይ የተመለከተውን ሐሳብ የሚያሟላ ሲሆን፣ በኢሳ 9፥7፤ 11፥1-5፤ በኤር 23፥5-6፤ 33፥15-16፤ በዘካ 9፥9 ላይ የተገለጠውንም ሐሳብ አስቀድሞ ያሳያል።

23፥4 *በማለዳ ፀሐይ... እንዳለው፤* የመዝ 27፥1፤ 36፥9 ማብ ይመ።

በምድር ላይ ሣርን እንደሚያበቅለው፣
ከዝናብም በኋላ እንዳለው የብርሃን ጸዳል ነው።'

[5]"የእኔስ ቤት *በእግዚአብሔር* ዘንድ ትክክል አይደለምን?
ሁሉንም ነገር አዘጋጅቶና ጠብቆ፣
ከእኔ ጋር ዘላለማዊ ኪዳን ያደረገ አይደለምን?
ድነቴን ከፍጻሜ የሚያደርሰው፣
መሻቴን ሁሉ የሚሰጠኝ እርሱ አይደለምን?
[6]ነገር ግን ክፉ ሰዎች ሁሉ፣
በእጅ እንደማይሰበሰብ እንደ እሾኽ ይጣላሉ።
[7]እሾኽ የሚነካ ሁሉ፣
የብረት መሣሪያ ወይም የጦር ዘንግ ይይዛል፤
ባሉበትም ቦታ ፈጽመው በእሳት ይቃጠላሉ።

የኀያላኑ የዳዊት ሰዎች ጀብዱ

23፥8-39 ተጓ ምብ - 1ዜና 11፥10-41

[8]የዳዊት ኀያላን ሰዎች ስም የሚከተለው ነው፤ የታሕክሞን[ጣ] ሰው ዮሴብ በሴትቤት[ጤ] የሦስቱ አለቆች አለቃ ሲሆን፣ እርሱም ጦሩን ሰብቆ በአንድ ውጊያ ላይ ስምንት መቶ ሰው የገደለ ነው።[ኣ]

[9]ከእርሱ ቀጥሎ የአሆሃዊው የዱዲ ልጅ ኤልዔዘር ነበረ፤ እርሱም ለጦርነት አንድ ላይ ተሰብስበው[ኣ] የነበሩትን ፍልስጥኤማውያንን በተገዳደሩ ጊዜ፣ ከዳዊት ጋር ከነበሩት ከሦስቱ ኀያላን ሰዎች አንዱ ነበር። ከዚያም የእስራኤል ሰዎች ሸሹ። [10]እርሱ ግን የቆመበትን ስፍራ አለቀቀም፤ እጁ እስኪዝልና ከሰይፉ ጋር እስኪጣበቅ ድረስ ፍልስጥኤማውያንን ወጋ፤ በዚያችም ዕለት *እግዚአብሔር* ታላቅ ድልን ሰጠ። የሸሸውም ሰራዊት ወደ ኤልዔዘር የተመለሰው የተገደሉትን ሰዎች ለመግፈፍ ብቻ ነበር።

[11]ከእርሱም ቀጥሎ የአሮዳዊው የአጌ ልጅ ሣማ ነበር፤ ፍልስጥኤማውያንም ሌሒ በተባለ ስፍራ ምስር በሞላበት አንድ ዕርሻ ላይ፣ በአንድነት ተሰብስበው ሳሉ፣ የእስራኤል ሰራዊት ከፍልስጥኤማውያን ፊት ሸሹ። [12]ሣማ ግን የቆመበትን ስፍራ አለቀቀም፤ ጦርነቱንም ተቋቁሞ ፍልስጥኤማውያንን ገደለ፤ በዚያችም ዕለት *እግዚአብሔር* ታላቅ ድል ሰጠ።

[13]በመከር ወራት፣ የፍልስጥኤም ሰራዊት በራፋይም ሸለቆ ሰፍሮ ሳለ፣ ከሠላሳዎቹ አለቆች ሦስቱ ዳዊት ወዳለበት ወደ ዓዶላም ዋሻ መጡ። [14]በዚያም ጊዜ ዳዊት በምሽግ ውስጥ ነበረ፤ የፍልስጥኤማውያንም ሰራዊት በቤተልሔም ነበረ፤ [15]ዳዊትም በናፍቆት፣ "በቤተልሔም በር አጠገብ ካለችው ጕድጓድ ውሃ ማን ባመጣልኝ!" አለ። [16]ስለዚህ ሦስቱ ኀያላን በፍልስጥኤማውያን ሰራዊት መካከል ሰንጥቀው በማለፍ፣ በቤተልሔም በር አጠገብ ካለችው ጕድጓድ ውሃ ቀድተው ለዳዊት አመጡለት። እርሱ ግን አልጠጣውም፤ ይልቁን *በእግዚአብሔር* ፊት መሥዋዕት አድርጎ አፈሰሰው፤ [17]"እርሱም፣ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ እንዲህ ያለውን ነገር ላደርግ? ይህስ ከእኔ ይራቅ! ይህ በነፍሳቸው ቈርጠው የሄዱ ሰዎች ደም አይደለምን?" አለ፤ ዳዊትም ሊጠጣው አልፈለገም። እንግዲህ ሦስቱ ኀያላን ሰዎች ያደረጉት ጀብዱ እንዲህ ነበር።

[18]የጽሩያ ልጅ የኢዮአብ ወንድም አቢሳ የሦስቱ[ኦ] ኀያላን አለቃ ነበረ። በሦስት መቶ ሰዎች ላይ ጦሩን ሰብቆ የገደላቸውና እንደ ሦስቱ ኀያላን ሁሉ እርሱም ዝናን ያተረፈ ሰው ነበረ። [19]አቢሳ ከሦስቱ ይልቅ እጅግ የከበረ አልነበረምን? ከእነርሱ እንደ አንዱ ባይሆንም አለቃቸው ነበረ።

23፥4 ዘጸ32፥2፤ መሳ5፥31፤ መዝ 119፥147፤130፥6፤ ምሳ4፥18፤ ማቴ13፥43፤ዮሐ1፥5
23፥5 ዘፍ9፥16፤ መዝ89፥29
23፥6 ኢሳ5፥6፤ 9፥18፤10፥17፤27፥4፤ 33፥12፤ሚክ7፥4፤ናሆ 1፥10፤ማቴ13፥40-41
23፥8 2ሳሙ17፥10፤ 1ዜና27፥2
23፥9 1ዜና8፥4፤ 27፥4
23፥13 ዘፍ38፥1፤ ኢሱ12፥15፤17፥15
23፥14 ሩት1፥19፤ 1ሳሙ22፥4-5፤ 2ሳሙ5፥17
23፥16 ዘፍ35፥14
23፥17 ዘሌ17፥10-12
23፥18 1ሳሙ26፥6

[ጣ]8 *የታሕክሞን ሰው ማለት ሐክሞናዊ ማለት ሊሆን ይችላል።* (1ዜና 11፥11 ይመ)።
[ጤ]8 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ግን፣ *ኢያቡስቴ* ይላሉ፣ ይኸውም፣ *ያሾብዓም* ነው (1ዜና 11፥11 ይመ)።
[ኣ]8 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ (1ዜና 11፥11 ይመ)፤ ዕብራይስጡና አብዛኞቹ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ግን *ስምንት መቶ ሰዎችን የገደለው አዜናዊው አዲኖ ነበር* ይላሉ። [ኣ]9 1ዜና 11፥13 ይመ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *በዚያ ተሰብስቡ* ይላል
[ኦ]18 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች (እንዲሁም 1ዜና 11፥20 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ሁለት የዕብራይስጥ ቅጆችና የሱርስቱ ትርጕም፣ *ሠላሳ* ይላሉ።

23፥5 *የእኔስ ቤት በእግዚአብሔር ዘንድ ትክክል አይደለምን?* እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር የገባውን ኪዳንና በእግዚአብሔር ፈቃድ የተመሠረተውን የዳዊትን መንግሥት የሚያስታውስ መልስ አዘል ጥያቄ ነው (7፥12-16 ይመ)። *ዘላለማዊ ኪዳን፤* ዳዊት እግዚአብሔር ለእርሱ የገባለትን ኪዳን የማይሻር ኪዳን ብሎ በግልጥ ይጠራዋል (የ7፥20፡28፤ የኢሳ 55፥3 ማብ፤ እንዲሁም መዝ 89፥3፡28፡34፡39፤ 132፥11 ማብ ይመ)። *ከፍጻሜ የሚያደርሰው፤* ይህ የሚሆነው ለዳዊት ተስፋ በተገባለት ልጆቹ አማካይነት ነው።

23፥6 *ክፉ ሰዎች... እንደ እሾኽ ይጣላሉ፤* ለጻድቁ ንጉሥ መገዛት የማይፈልጉት ኀጢአተኞች ይጠፋሉ (መዝ 2፥9፤ 110፥5-6 ይመ)።

23፥8-39፤ የ21፥1-24፡25 ማብ ይመ፤ ይህ የ37ቱ (ቍ 39 ይመ) የዳዊት ኀያላን ተዋጊዎችና ከፊል የጀብዱ ሥራዎቻቸው ዝርዝር በ1ዜና 11፥11-41 ላይ የተመዘገበ እቻ ሐሳብ አለው። በሁለተኛ ዜና የተመለከተው ዝርዝር የ16 ሰዎች ብልጫ አሳይቶአል (1ዜና 1፥41-47)።

23፥8 *የታሕክሞን፤* 1ዜና 11፥11 ላይ "የሐክሞናዊው" ይለዋል፤ (የዚህ ክፍል ማብ ይመ)፤ ከማይታወቅ የቦታ ስም የተገኘ ነው። *የሦስቱ፤* ሦስት ሦስት ተዋጊዎች የሚገኙባቸው ሁለት ምድቦችና (ቍ 8፥12 እና 13፥23) 30 ተዋጊዎች ያሉበት አንድ ምድብ (ቍ 23-39) ተጠቅሰዋል (የተዋጊዎቹን ጠቅላላ ድምር ለማየት የቍ 39 ማብ ይመ)።

23፥9 *የአሆሃዊው፤* ከብንያም ነገድ የተገኘ የአሖዋ ልጅ ነው (1ዜና 8፥4)።

23፥13 *በመከር ወራት፤* 11፥1 እና ማብ ይመ። ዳዊት ከሳኦል ሸሽቶ ከዚደ በኋላ ወዲያውኑ፣ ሰዎች ዐላማውን በመደገፍ ወደ እርሱ መሰባሰብ በጀመሩበት ወቅት (1ሳሙ 22፥1-4 ይመ)፣ ወይም ኢየሩሳሌምን ተቈጣጥሮ ከያዘ በኋላ ብዙ ሳይቆይ (2ሳሙ 5፥17-18) እንደ ተፈጸመ ያመለክታል። *ሦስቱ፤* ይህ አኃዝ በቍ 9 ላይ የተገለጹትን ሦስት ኀያላን ተዋጊዎች የሚያመለክት አይደለም። *ከሠላሳዎቹ አለቆች፤* ቍ 23-24፡39 ይመ። *አዶላም ዋሻ፤* 1ሳሙ 22፥1 ይመ። *በራፋይም፤* 5፥18 ይመ።

23፥14 *በምሽግ፤* የ1ሳሙ 22፥4 ማብ ይመ።

23፥15-16፤ በ1ዜና 11፥15-19 ማብ ይመ።

23፥18 *አቢሳ፤* 10፥10:14፤ 18፥2፤ እንዲሁም የ1ሳሙ 26፥6 ማብ ይመ። *የሦስቱ፤* ምናልባት በቍ 13-17 የተጠቀሱትን ሳያመለክት አይቀርም።

[20]የቀብጽኤል አገር ሰው የሆነው የዮዳሄ ልጅ በናያስ ታላቅ ጀብዱ የሠራ ሊላው ጉብዝ ተዋጊ ነበረ፤ እርሱም ሁለት በጣም የታ ወቁ የሞዓብን ሰዎች ገደለ፤ እንዲሁም በረዶ በጣለበት ዕለት በጒድጓድ ውስጥ ገብቶ አንበሳ ገድሎአል፤ [21]ደግሞም አንድ ግዙፍ ግብፃዊ ገድሎአል፤ ግብፃዊው በእጁ ጦር የያዘ ቢሆንም፣ በናያስ ግን ሊገጥመው በትር ይዞ ወደ እርሱ ሄደ፤ ከግብፃዊውም እጅ ጦሩን በመንጠቅ በገዛ ጦሩ ገደለው።

[22]የዮዳሄ ልጅ የበናያስ ጀግንነት እንደዚህ ያለ ነበረ፤ እርሱም እንደ ሦስቱ ኀያላን ሁሉ ዝናን ያተረፈ ሲሆን፣ [23]ከሠላሳዎቹ ሁሉ በላይ የከበረ ሰው ነበረ፤ ነገር ግን ከሦስቱ እንደ አንዱ አልነበረም። ዳዊትም የክብር ዘበኞቹ አለቃ አድርጎ ሾመው።

[24]ከሠላሳዎቹ መካከል የሚከተሉት ይገኙ በቾቸዋል፤
የኢዮአብ ወንድም አሣሄል፣
የቤተልሔሙ ሰው የዱዲ ልጅ
ኤልያናን፣
[25]አሮዳዊው ሣማ፣
አሮዳዊው ኤሊቃ፣
[26]ፈሊጣዊው ሴሌስ፣
የቴቁሐዊው የዒስካ ልጅ ዒራስ፣
[27]ዓናቶታዊው አቢዔዜር፤
ኩሳታዊው ምቡናይ[ረ]፣
[28]አሆሃዊው ጸልሞን፣
ነጦፋዊው ማህራይ፣
[29]የነጦፋዊው የበዓና ልጅ ሔሌብ[ሰ]፣
ከብንያም ወገን የጊብዓ ሰው የሆነው
የሪባይ ልጅ ኢታይ፣
[30]ጲርዓቶናዊው በናያስ፣
የገዓስ ሸለቆ ሰው ሂዳይ[ሀ]፣
[31]ዓረባዊው አቢዓልቦን፣
በርሑማዊው ዓዝሞት፣
[32]ሻዓልቦናዊው ኤሊያሕባ፣
የያሳን ልጆች፤
ዮናታን የተባለው፣
[33]የአሮዳዊው የሣማ ልጅ[ለ]፣
የአሮዳዊው የሻራር[ሐ] ልጅ አሒአም፤
[34]የማዕካታዊው የአሐስባይ ልጅ ኤሊፋላት፣
የጊሎናዊው የአኪጦፌል ልጅ ኤሊአም፣
[35]ቀርሜሎሳዊው ሐጽሮ፤
አርባዊው ፈዓራይ፣
[36]የሱባ ሰው የሆነው የናታን ልጅ ይግዓል፣
[37]አሞናዊው ጻሌቅ፣
የጽሩያ ልጅ የኢዮአብ ጦር መሣሪያ ያዥ
የነበረው ብኤሮታዊው ነሃራይ፣
[38]ይትራዊው ዒራስ፣
ይትራዊው ጋሬብ፣
[39]እንዲሁም ኬጢያዊው ኦርዮ፤
በጠቅላላው ሠላሳ ሰባት ነበሩ።

ዳዊት ተዋጊዎቹን ቈጠረ

22፥1-51 ተጓ ምብ - መዝ 18፥1-50

24 እንደ ገናም እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ እጅግ ተቈጣ፤ ዳዊትንም በእነርሱ ላይ በማስነሣት፣ "ሂድ እስራኤልንና ይሁዳን ቍጠር" አለው።

23፥20 ኢሱ15፥21፤ 2ሳሙ8፥18፤ 1ዜና27፥5
23፥24 2ሳሙ2፥18
23፥25 መሳ7፥1
23፥26 1ዜና 27፥ 9:10
23፥27 ኢሱ21፥18፤ 1ዜና27፥12
23፥28 2ነገ25፥23፤ 1ዜና27፥13፤ዕዝ 2፥22፤ነህ7፥26፤ ኤር40፥8
23፥29 ኢሱ15፥57፤ 1ዜና27፥15
23፥30 ኢሱ24፥30፤ መሳ12፥13
23፥31 2ሳሙ3፥16
23፥34 ዘዳ3፥14፤ 2ሳሙ11፥ 3፥15፥12
23፥35 ኢሱ12፥22
23፥36 1ሳሙ 14፥47
23፥37 ኢሱ9፥17
23፥38 1ዜና2፥53
23፥39 2ሳሙ11፥3
24፥1 ዘፀ30፥12፤ ኢሱ9፥15፤1ዜና 27፥23፤ኢዮ1፥6፤ ዘካ3፥1

[ረ]27 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም 1ዜና 11፥29 ይመ) ግን፣ *ሲባካይ* ይላሉ።
[ሰ]29 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆችና ቩልጌት (እንዲሁም 1ዜና 11፥30 ይመ) ግን፣ *ሔሌድ* ይላሉ።
[ሀ]30 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም 1ዜና 11፥32 ይመ) ግን፣ *ሁራይ* ይላሉ።
[ለ]33 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም 1ዜና 11፥34 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን *ልጅ* የሚለውን አይጨምርም።
[ሐ]33 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም 1ዜና 11፥35 ይመ) ግን፣ *ሳካር* ይላሉ።

23፥20 ***የዮዳሄ ልጅ በናያስ፤*** የከሊታውያንና የፈሊታውያን (8፥18፤ 20፥23፤ ቍ 23 ቀጥሎ ያለውን ይመ)፣ እንዲሁም በዓመቱ በሦስተኛ ወር ግዳጅ ላይ የነበረው ሰራዊት አዛዥ (1ዜና 27፥5) ነው። ሰሎሞን በአባቱ ዙፋን እንዲተካ ድጋፍ ሰጥቶአል (1ነገ 1-2)፤ በመጨረሻም በኢዮአብ ቦታ የሰራዊቱ አዛዥ ሆኖአል።

23፥24 ***ከሠላሳዎቹ፤*** ከቍ 29-39 ባለው ክፍል ሃያ ዘጠኝ ስሞች ተጽፈዋል፤ በቍ13-17 ላይ የተመለከቱት ሦስቱ በሠላሳው ቍጥር ውስጥ የተካተቱ በመሆናቸው፣ (ቍ 13 ይመ) የተዋጊዎች ጠቅላላ ብዛት 32 ነው። 1ዜና 11፥26-47 ደግሞ ለዚህ ምድብ 16 ተጨማሪ ስሞችን ይዘረዝራል፣ ስለዚህ ይህ ዝርዝር ምድቡን ለቀው በወጡት ወይም በሞት በተለዩት እግር የገቡትን አባላት ስም የሚያካትት ይመስላል። ***አሣሄል፤*** 2፥18-23 ይመ።

23፥34 ***ኤሊአም፤*** የቤርሳቤህ አባት ነው (11፥3 ይመ)፤ የዳዊት አማካሪ የአኪጦፌል ልጅ ሲሆን፣ አቤሴሎም በአባቱ በዳዊት ላይ በዐመፀ ጊዜ አባሪው ተባባሪው ነበር (15፥12፥31:34፤ 16፥20-23፤ 17፥1-23 ይመ)።

23፥39 ***ኦርዮ፤*** የቤርሳቤህ ባል ነው (11፥3-27 ይመ)። ***ሠላሳ ሰባት፤*** ከቍ 8-12 የተጠቀሱት ሦስቱና ከቍ 13-17 የሚገኙት ሌሎቹ ሦስት፣ አቢሳ (18-19)፣ በናያስና (20፥23) ስማቸው ከቍ 24-39 (የ24 ማብ ይመ) የተጻፈው 29 ሰዎች ተጨምረው፣ በቍ 8-39 ላይ የተዘረዘሩት ተዋጊዎች አጠቃላይ ብዛት ነው።

24፥1 ***እንደ ገናም፤*** ከዚህ በፊት እስራኤላውያንን የገጠማቸው ችግር ምናልባት በ21፥1 ላይ የተገለጸው ራብ ሊሆን ይችላል። ***እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ እጅግ ተቈጣ፤*** እግዚአብሔር ከምን የተነሣ እንደ ተቈጣ አልተገለጠም። አንዳንዶች እግዚአብሔር በቀባው ንጉሥ በዳዊት ላይ አቤሴሎምና ሲባ ላካሄዱት ዐመፅ ሕዝቡ ድጋፍ ከመስጠቱ የተነሣ እግዚአብሔር ተቈጣ ይላሉ (15፥12፤ 17፥11:24-26፤ 18፥7፤ 20፥1-2 ይመ)። እንደዚህ ከሆነ፣ በዚህ ምዕራፍ ላይ የሚታዩ ድርጊቶችና ቅደም ተከተል በም 15-20 ከተገለጡት ድርጊቶችና ከ980 ዓ.ቅ.ክ. በኋላ ይሆናል ማለት ነው (15፥7 ማብ ይመ)። ***ዳዊትንም በእነርሱ ላይ በማስነሣት፤*** 1ዜና 21፥1 "እስራኤልን ይቈጥር ዘንድ ሰይጣን ዳዊትን አንቀሳቀሰው" ይላል፤ እግዚአብሔር ማንንም ኀጢአት እንዲሠራ የማያደርግ መሆኑን መጽሐፍ ቅዱስ በግልጥ ቢያስረዳም (ያዕ 1፥13-15)፣ የሰውና የሰይጣን ክፉ ድርጊት ከሉዓላዊነቱ ቍጥጥር ውጭ ሊሆን እንደማይችልም እሙን ነው (ዘፀ 4፥21፤ 7፥3 9፥12፤ 10፥1:20:27፤ 11-10፤ ሕዝ 3፥20፤ 14፥9፤ ሐሥ 4፥28 ይመ)። ***እስራኤልንና ይሁዳን ቍጠር፤*** ዳዊት ሰራዊቱን መቍጠሩ (ቍ 2-3) ድንገተኛ በሆነ የውጭ ኀይል አስገዳጅነት የተካሄደ አልነበረም። "ብዛታቸው ምን ያህል እንደ ሆነ ለማወቅ እንድ ችልም" (ቍ 2) ማለቱ፣ ከሚያስተዳድረው ግዛት ስፋት የተነሣ ባደረበት ትዕቢት፣ ወይም ለደኅንነቱ መረጋገጥ ባለው የሰራዊት ብዛት ላይ በመደገፉ፣ ወይም ደግሞ በእነዚህ ምክንያቶች ተነሣሥቶ ድርጊቱን መፈጸሙ ግልጥ ነው። የሕዝብ ቈጠራ ማካሄድ በራሱ ኀጢአት አይደለም (ዘኍ 1፥2-3፤ 26፥2-4 ይመ)። እዚህ ላይ ግን የዳዊት ቈጠራ ርምጃ ያሳየው በእግዚአብሔር ላይ በመደገፍ ፈንታ በሰብአዊ ኀይል መተማመንንና መመካትን ነው (ይህን ድርጊት እስራኤላውያን ለደኅንነታቸው ይበጃል ብለው እግዚአብሔርን መተው፣ ምድራዊ ንጉሥ እንዲኖራቸው ካሳዩት የመጀመሪያ መሻታቸው ጋር ብዙ የሚለያይ አይደለም (1ሳሙ 8፥12 ይመ)። ዳዊት ግን እንደዚህ ያደርጋል ተብሎ የሚገመት ሰው አልነበረም (1ሳሙ 17፥26:37:45-47፤ 2ሳሙ 22፥2-4:47-51 ይመ)።

[2]ስለዚህም ንጉሡ ኢዮአብንና አብረውት ያሉትን የጦር አዛዦችም[a]፣ "ከዳን እስከ ቤር ሳቤህ ወዳሉት የእስራኤል ነገዶች ሁሉ ሂዱ፤ ብዛታቸው ምን ያህል እንደ ሆነ ለማወቅ እንድችልም ተዋጊዎቹን መዝግቡ" አላቸው።

[3]ኢዮአብ ግን ንጉሡን፣ "አምላክህ እግዚአብሔር ሰራዊቱን መቶ ዕጥፍ ያድርገው፤ የጌታዬ የንጉሡ ዐይን ይህን ለማየት ይብቃ፤ ንጉሡ ጌታዬ ግን ይህን ለማድረግ የፈለገው ለምንድን ነው?" ሲል መለሰለት።

[4]ሆኖም የንጉሡ ቃል ኢዮአብንና የሰራዊቱን አዛዦች ስላሸነፋቸው፣ የእስራኤልን ሰራዊት ለመመዝገብ ከፊቱ ወጥተው ሄዱ።

[5]ዮርዳኖስን ከተሻገሩ በኋላ፣ በሸለቆው ውስጥ ካለችው ከተማ በስተ ደቡብ በምትገኘው በአሮዔር አጠገብ ሰፈሩ፤ ከዚያም በጋድ በኩል አድርገው ወደ ኢያዜር ሄዱ፤ [6]እንዲሁም ወደ ገለዓድና ወደ ተባሶን አዳሰይ፣ ቀጥሎም ወደ ዳንየዓን ከዚያም ዞረው ወደ ሲዶና ሄዱ። [7]ደግሞም ወደ ጢሮስ ምሽግ፣ ወደ ኤዊያውያንና ወደ ከነዓናውያን ከተሞች፣ በመጨረሻም በይሁዳ ደቡብ ወዳለችው ወደ ቤርሳቤህ ሄዱ።

[8]ምድሪቱን ሁሉ ዞረው ከዘጠኝ ወር ከሃያ ቀን በኋላ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ።

[9]ኢዮአብም የተዋጊዎቹን ጠቅላላ ቍጥር ለንጉሡ አሳወቀ፤ በእስራኤል ስምንት መቶ ሺህ፣ በይሁዳ አምስት መቶ ሺህ ሰይፍ መምዘዝ የሚችሉ ብቃት ያላቸው ሰዎች ተገኙ።

[10]ዳዊት ተዋጊዎቹን ከቈጠረ በኋላ ኅሊናው ስለ ወቀሰው፣ "ባደረግሁት ነገር ታላቅ ኀጢአት ሠርቻለሁ፤ አሁንም እግዚአብሔር ሆይ፤ የአገልጋይህን በደል እንድታርቅ እለምንሃለሁ፤ የፈጸምሁት ታላቅ የስንፍና ሥራ ነውና" አለ።

[11]በማግስቱ ጠዋት ዳዊት ከመነሣቱ በፊት የእግዚአብሔር ቃል የዳዊት ባለ ራእይ ወደ ሆነው ወደ ነቢዩ ወደ ጋድ መጣ፤ [12]እንዲህም አለው፤ "ሂድና ዳዊትን፣ 'እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ሦስት ነገሮችን ለምርጫ አቅርቤልሃለሁ፤ በአንተ ላይ አደርግብህ ዘንድ አንዱን ምረጥ' በለው።"

[13]ስለዚህም ጋድ ወደ ዳዊት ሄዶ፣ "በምድርህ የሦስት[b] ዓመት ራብ ይምጣብህ? ወይስ ጠላቶችህ እያሳደዱህ ሦስት ወር ትሸሽ? ወይስ ደግሞ በምድርህ ላይ የሦስት ቀን ቸነፈር ይምጣ? እንግዲህ አሁን ለላከኝ ምን መልስ እንደምሰጥ አስበህበት ወስን" አለው።

[14]ዳዊትም ጋድን፣ "እጅግ ተጨንቄአለሁ፤ ምሕረቱ ታላቅ ስለሆነ በእግዚአብሔር እጅ እንውደቅ፤ በሰው እጅ ግን አልውደቅ" አለው። [15]ስለዚህም እግዚአብሔር ከዚያች ዕለት ጥዋት አንሥቶ እስከ ተወሰነው ቀን ድረስ በእስራኤል ላይ ቸነፈር ላከ፤ በዚህም ከዳን እስከ ቤርሳቤህ ድረስ ሰባ ሺህ ሰው አለቀ። [16]የእግዚአብሔር መልአክ ኢየሩሳሌምን ለማጥፋት እጁን በዘረጋ ጊዜ፣ የደረሰው ጕዳት እግዚአብሔርን ስላሳዘነው፣ ሕዝቡን የሚቀሥፈውን መልአክ "በቃ! እጅህን መልስ" አለው። በዚያን ጊዜ የእግዚአብሔር መልአክ በኢያቡሳዊው በኦርና ዐውድማ አጠገብ ቆሞ ነበር።

[17]ዳዊት ሕዝቡን የሚቀሥፈውን መልአክ ባየ ጊዜ እግዚአብሔርን፣ "እነሆ ኀጢአት የሠራሁም የተሳሳትሁም እኔ ነኝ፤ እነዚህ ግን በጎች ናቸው፤ ምን አጠፉ? እጅህ በእኔና በአባቴ ቤት ላይ ትሁን" አለ።

ዳዊት መሠዊያ ሠራ

24፥18-25 ተጓ ምብ - 1ዜና 21፥18-26

[18]በዚያን ቀን ጋድ ወደ ዳዊት ዘንድ ሄዶ፣ "ውጣና በኢያቡሳዊው በኦርና ዐውድማ ላይ ለእግዚአብሔር መሠዊያ ሥራ" አለው። [19]ስለዚህ

24፥2 2ሳሙ 3፥10፤ 20፥23፤2ዜና2፥17፤ 17፥14፤25፥5
24፥3 ዘዳ1፥11፤ 2ሳሙ 2፥18
24፥5 ዘኍ21፥32፤ ኢሱ13፥9
24፥6 ዘፍ10፥19፤ መሳ1፥31
24፥7 ዘፍ21፥31፤ ዘፀ3፥8፤ዘዳ1፥7፤ ኢሱ19፥29
24፥9 ዘኍ1፥44-46
24፥10 ዘኍ12፥11፤ 22፥34፤1ሳሙ 24፥5
24፥11 1ሳሙ 9፥9፤ 22፥5
24፥13 ዘፀ5፥3፤ 30፥12፤ዘሌ26፥25፤ ዘዳ28፥21-22፡27-28-35፤28፥38-42፡48፤ 32፥24፤ሕዝ14፥21
24፥14 ነህ9፥28፤ መዝ4፥1፡51፥1፤86፥5፤103፥8፡13፤119፥132፤130፥4፤ኢሳ54፥7፤ 55፥7፤ኤር33፥8፤ 42፥12፤ዳን9፥9
24፥15 1ዜና27፥24
24፥16 ዘፍ6፥6፤ 16፥7፤19፥13፤ዘፀ 12፥23፤ሐሥ12፥23
24፥17 ዘፍ18፥23፤ መዝ74፥1፤100፥3፤ ኤር49፥20፤ዮና1፥12
24፥18 ዘፍ22፥2፤ 2ዜና3፥1

[a]2 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም (እንዲሁም ቍጥር 4 እና 1ዜና 21፥2 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *የጦር አዛዥ ኢዮአብ* ይላል።
[b]13 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም (እንዲሁም 1ዜና 21፥12 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *ሰባት* ይላል።

24፥2 *ከዳን እስከ ቤርሳቤህ፤* የ1ሳሙ 3፥20 ማብ ይመ።

24፥3 *ለምንድን ነው?* ዳዊት የሰጠው መመሪያ ያለ አንዳች ተቃውሞ እንዲሁ ተቀባይነት አላገኘም፤ ዳዊት መልስ አለመስጠቱ፣ ቈጠራው ላስፈለገበት ምክንያት ትክክለኛ መልስ እንደ ሌለው ያውቅ ስለ ነበር ነው። ያም ሆነ ይህ ኢዮአብ የሰነዘረው ሐሳብ የዳዊትን ጥፋት ያጕላዋል።

24፥5-8፤ የሰራዊት ቈጠራ ከደቡባዊ ዮርዳኖስ ማዶ ጀምሮ እስከ ሰሜን ዘልቋል፤ ከዚያም በዮርዳኖስ በኩል ወደ ኋላ ተመልሶ እንደ ገና ከሰሜን ወደ ደቡብ ቀጥሉአል።

24፥9 *ስምንት መቶ ሺህ፣... አምስት መቶ ሺህ፤* እዚህ ላይ የተጠቀሱት አኃዞች በ1ዜና 21፥5 (የ1ዜና 21፥56 ማብ ይመ) ላይ ካሉት ጋር አይመሳሰሉም።

24፥10 *ታላቅ ኀጢአት ሠርቻለሁ፤* የቍ1 ማብ ይመ።

24፥11 *የዳዊት ባለ ራእይ ወደ ሆነው ወደ ነቢዩ ጋድ፤* የ1ሳሙ 9፥9፤ 22፥5 ማብ ይመ።

24፥12 *ሂድና ዳዊትን... በለው፤* 12፥1 እና ማብ ይመ። *ሦስት ነገሮችን ለምርጫ አቅርቤአለሁ፤* እነዚህ ሦስት የፍርድ አማራጮች፣ ሙሴ ኪዳናዊ ኀላፊነታቸውን ለመወጣት ባልቻሉት የእግዚአብሔር ሰዎች ላይ ይመጣሉ ባላቸው መርገሞች ውስጥ ተካተው ይገኛሉ (ዘዳ 28፥15-25 ይመ)።

24፥14 *በሰው እጅ ግን አልውደቅ፤* እግዚአብሔርን ያወቀውና፣ የጦርነትንም አስከፊነት በሚገባ የተረዳው ዳዊት፣ በጦርነት ማዕበል ውስጥ ገብቶ በሚቅበዘበዝ ሰው እጅ ላይ ከመውደቅ ይልቅ፣ ቢቈጣም እንኳ እጅግ መሓሪ በሆነው በእግዚአብሔር መዳፍ ሥር መሆን የሚልቅ መሆኑን ተገንዝቦአል (መዝ 30፥5 ይመ)።

24፥15 *ከዳን እስከ ቤርሳቤህ ድረስ፤* የ1ሳሙ 3፥20 ማብ ይመ።

24፥16 *መልአክ፤* መላእክት የእግዚአብሔር ፍርድ ማስፈጸሚያ መሣሪያ መሆናቸው በቅዱሳት መጻሕፍት በብዙ ቦታ ተመልክቶአል (ዘፀ 33፥2፤ 2ነገ 19፥35፤ መዝ 35፥5-6፤ 78፥49፤ ማቴ 13፥41፤ ሐሥ 12፥23 ይመ)። *እግዚአብሔርን ስላሳዘነው፤* የ1ሳሙ 15፥29 ማብ ይመ። *በኦርና ዐውድማ፤* ቦታው በሞሪያ ተራራ ላይ የሚገኝ፣ በስተ ሰሜን በኩል ለዳዊት ከተማ ቅርብ ሲሆን፣ ከተማውንም ቍልቍል ለማየት የሚያስችል ነው፤ ከጊዜ በኋላም ቤተ መቅደስ ተሠርቶበታል (1ዜና 22፥1፤ 2ዜና 3፥1 ይመ)። *በኢያቡሳዊው፤* የ5፥6 ማብ ይመ።

24፥17 *እጅህ በእኔና በአባቴ ቤት ላይ ትሁን፤* የእስራኤል ሕዝብ ከበደል ነጻ ባይሆንም እንኳ (ቍ 1)፣ ዳዊት በግል ለፈጸመው ጥፋት ሙሉ በሙሉ ተጠያቂ እንደ ሆነ አምኖ፣ መቀበሉና በንጉሥነቱ ለእግዚአብሔር ሕዝብ ደኅንነት ኀላፊነት ያለበት መሆኑን ተገንዝቦአል (5፥2፤ 7፥7-8 ይመ)።

ዳዊት፣ *እግዚአብሔር* በጋድ በኩል ባዘዘው *መሠረት* ወጣ:: [20]አርናም ቍልቍል ሲመለከት፣ ንጉሡና ሰዎቹ ወደ እርሱ ሲመጡ አየ፤ ከዚያም ወጥቶ ወደ መሬት ለጥ ብሎ ለንጉሡ እጅ ነሣ::

[21]አርናም፣ "ንጉሥ ጌታዬ ወደ አገልጋዩ የመጣው ለምንድን ነው?" አለ::

ዳዊትም መልሶ፣ "መቅሠፍቱ ከሕዝቡ እንዲከለከል ለእግዚአብሔር መሠዊያ እንድሠራ ዐውድማህን ልገዛ ነው" አለው::

[22]አርናም ዳዊትን እንዲህ አለ፤ "ንጉሥ ጌታዬ ደስ ያለውን ወስዶ መሥዋዕቱን ያቅርብ፤ ለሚቃጠል መሥዋዕት በሬዎች አሉ፤ ለሚነደውም ዕንጨት፣ የመውቂያው ዕቃና የበሬ ቀንበር አለ:: [23]ንጉሥ ሆይ፣ ይህን ሁሉ አርና ለንጉሡ ይሰጣል::" እንዲሁም አርናን፣ "*እግዚአብሔር* ስምሳክህ ይቀበልህ" አለው::

[24]ንጉሡ ግን አርናን፣ "እንዲህማ አይሆንም፤ ዋጋውን ላንተ መክፈል አለብኝ፤ በስምሳኪም *ለእግዚአብሔር* የሚቃጠል መሥዋዕት ያለ ዋጋ አላቀርብም" አለው::

ስለዚህም ዳዊት ዐውድማውንና በሬዎቹን በአምሳ ሰቅል[c] ብር ገዛ፤ [25]በዚያም ዳዊት *ለእግዚአብሔር* መሠዊያ ሠራ፤ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት[d] አቀረበ:: ከዚያም *እግዚአብሔር* ስለ ምድሪቱ የቀረበውን ጸሎት ሰማ፤ በእስራኤል ላይ የመጣውም ቸነፈር ቆመ::

24፥21 ዘኍ16፥44-50
24፥22 1ሳሙ6፥14
24፥23 ዘፍ23፥11
24፥24 ዘፍ23፥16፤ ሚል1፥13-14
24፥25 1ሳሙ7፥17፤2ሳሙ21፥14

[c]24 0.6 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[d]25 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል::

24፥19 *እግዚአብሔር... ባዘዘው መሠረት፤* የዳዊት ጸሎት መልስ እንዲያገኝ የማስተሰርያ መሥዋዕቱ እንዲቀርብ ራሱ እግዚአብሔር ወሰነ::

24፥21 *ዐውድማህን ልገዛ ነው፤* ዳዊት ለአገር ወይም ለመንግሥት ያስፈልጋል በማለት ተመጣጣኝ ዋጋ ሳይከፈልበት የሰው ንብረት መውሰድ አልፈለገም (1ሳሙ 8፥14 ይመ)::

24፥24 *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* ዘሌ 1፥1-17 ይመ:: *ዳዊት ዐውድማውንና... ገዛ፤* በዚህ ሁኔታም ዳዊት ቤተ መቅደሱ ይገኝበት የነበረውን ቦታ (የቍ 16 ማብ ይመ) የቤተ መንግሥት ንብረት አደረገው:: *በሬዎቹን፤* ዳዊት መሥዋዕቱን ቶሎ ለማቅረብ ከመቸኰሉ የተነሣ፣ ራቅ ብሎ ከሚገኝ ከራሱ መንጋ በሬዎች እስኪመጡለት መቈየት አልቻለም:: *በአምሳ ሰቅል ብር፤* የ1ዜና 21፥25 ማብ ይመ::

24፥25 *የኅብረት መሥዋዕት፤* የ1ሳሙ 11፥15 ማብ ይመ:: ዕርቅና የኪዳን ኅብረት ተሐድሶ በንጉሥ ንስሓ፣ የምልጃ ጸሎትና መሥዋዕት ይገኛሉ::

መጽሐፈ ነገሥት - አንደኛ

መግቢያ

አስያየሙ

በአይሁዳውያን ትውፊት መሠረት ልክ እንደ መጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛና መጽሐፈ ሳሙኤል ሁለተኛ፣ እንደ መጽሐፈ ዜና መዋዕል አንደኛና መጽሐፈ ዜና መዋዕል ሁለተኛ ሁሉ፣ መጽሐፈ ነገሥት አንደኛና መጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ እንደ አንድ መጽሐፍ ይቈጠሩ ነበር፤ የሚታወቁትም "ነገሥት" በሚለው መጠሪያ ነበር::

መጽሐፈ ነገሥት ሁለት ቦታ የተከፈለው 200 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ሰብዓ ሊቃናት ብሉይ ኪዳንን ከዕብ ራይስጥ ወደ ጽርዕ (ግሪክ) ቋንቋ በመለሱበት ጊዜ ነው:: ከዚያም የላቲኑ ቩልጌትና አብዛኞቹ የዘመኑ ቅጆች ይህንኑ መንገድ ተከትለው መጽሐፈ ነገሥትን ለሁለት በመክፈል ሁለት መጽሐፍ አድርገው ታል:: በ1448 ዓ.ም. መጽሐፈ ነገሥትን ከሁለት የሚከፍል አንድ የዕብራይስጥ ቅጅ ስለ ተገኘ፣ ከዚያ በኋላ የታተሙት ቅዱሳት መጻሕፍት ይህንኑ ፈለግ በመከተል፣ መጽሐፉን ከሁለት ቦታ ከፍለው መጽሐፈ ነገሥት አንደኛና መጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ የሚል ስም ሰጥተውታል:: እንዲያውም የመጽሐፈ ሳሙኤ ልንና የመጽሐፈ ነገሥትን ዝምድና ይበልጥ አጕልቶ ለማሳየት የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም አንደኛ፣ ሁለ ተኛ፣ ሦስተኛና አራተኛ፣ ሁለቱን መጻሕፍት መጽሐፈ መንግሥታት ብሎ ሲጠራቸው፣ ቩልጌት አን ደኛ፣ ሁለተኛ፣ ሦስተኛና አራተኛ ደግሞ ነገሥት የሚል ስም ሰጥቶአቸዋል:: ሁለቱም የሳሙኤልና የነገሥት መጻሕፍት ከሳሙኤል ዘመን የሚጀምረው የነገሥታቱ አገዛዝ በባቢሎናውያን እጅ ተንኰ ታኵቶ እስከ ወደቀበት ጊዜ ድረስ ያለውን ታሪክ በሙሉ በአንድ ዐይነት መልክ አዛምደው አቅርበው ታል:: መጽሐፈ ነገሥት የተከፈለው ከሰሜኑ መንግሥት መሪ ከአክዓብና (22፥37) ከደቡቡ መንግሥት መሪ ከኢዮሣፍጥ ሞት (22፥50) መጠቀስ በኋላ ነው:: መጽሐፉ በዚህ ቦታ ላይ መከፈሉ፣ በመጽሐፈ ነገሥት አንደኛ (22፥51-53) መጨረሻ ላይ የሚገኘውን የእስራኤልን ንጉሥ የአካዝን ዘመን ታሪክ ከመ ጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ መጀመሪያ (ም 1) ጋር በከፊል እንዲያያዝ ያደርገዋል፤ አብዛኛው አገልግሎቱ በመጽሐፈ ነገሥት አንደኛ (ም 17-19) ላይ የተጻፈለት የኤልያስ ታሪክም በመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ (1፥1-2፥17) ላይ ተጽፎ ይገኛል:: ይህም አካዝያስ የላካቸውን ሰዎች እሳት ከሰማይ ወርዳ እንድትበላ ቸው ማድረጉንና ልብሱን ለኤልሳዕ መስጠቱን የሚያሳየው ክፍል ነው::

ጸሓፊው፣ የታሪኩ ምንጭና መጽሐፉ የተጻፈበት ዘመን

ይነስም ይብዛም የመጽሐፈ ነገሥት አንደኛንና የመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛን ጸሓፊ ማንነት የሚያረጋግጥ አስተማማኝ ማስረጃ አለ:: ምንም እንኳ የአይሁድ ትውፊት ጸሓፊው ኤርምያስ ነው ቢልም፣ ባሁኑ ጊዜ ይህን ሐሳብ እውነት ነው ብለው የሚቀበሉ ጥቂቶች ናቸው:: ጸሓፊው ማንም ይሁን ማን እንደ ብዙዎቹ የእስራኤል ነቢያት ሁሉ የዘዳግምን መጽሐፍ በሚገባ የሚያውቅና ይህን ታሪክ ለማቀናበር የተለያዩ ምንጮችን የተጠቀመ መሆኑ ግልጽ ነው:: ከምንጮቹም ሦስቱ በስም ተጠቅሰዋል፤ እነዚህም፣ "የሰሎሞን የታሪክ መጽሐፍ" (11፥41)፣ "የእስራኤል ነገሥታት የታሪክ መጽሐፍና" (14፥19) "የይሁዳ ነገሥታት የታሪክ መጽሐፍ" (14፥29) ናቸው:: በተጨማሪም የታሪክ ምንጭ የሆኑ ጽሑፎች ለዚሁ ተግባር ሳያገለግሉ እንዳልቀሩ ይገመታል::

ምንም እንኳ አንዳንድ ምሁራን በመጽሐፈ ነገሥት አንደኛና በመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ የተጠቀ ሱት ሦስቱ ምንጮች በኢየሩሳሌምና በሰማርያ ከነበሩ የነገሥታት ቤተ መዛግብትና ከነገሥታት የፍርድ ችሎት ዕለታዊ ጽሑፎች የተወሰዱ ናቸው ቢሉም፣ እውነቱ ግን ከዚህ የራቀ ነው:: ሌላው ቀርቶ የቤተ መንግሥቱ የታሪክ መጻሕፍት በ16፥20 እና በ2ነገ 15፥15 ላይ የተጠቀሱትን መንግሥት ላይ የተደረጉ አድማዎችና ሤራዎች እንዴት ሊያካትቱ ይችላሉ የሚለው እንኳ ነገሩን አጠራጣሪ ሊያ ደርገው የሚችል ጕዳይ ነው:: ከዚህ በተጨማሪ የነገሥታቱ የፍርድ ችሎት ለእንዲህ ዐይነቱ የሕዝቦች ደኅንነት ጥበቃ ዝግጁ ለመሆኑ አጠያያቂ ነው:: በአጠቃላይ ይህንና ይህን የመሳሰሉ በርካታ ማስረጃ ዎች ብዙ ሊቃውንትን እነዚህ ምንጮች ከጥንት ጀምሮ በየዘመኑ በተነሡ የእስራኤል ነቢያት የተዘጋጁ የታሪክ መዛግብት ናቸው ወደሚለው ድምዳሜ ላይ አድርሶአቸዋል:: በተለይ መጽሐፈ ዜና መዋዕል አንደኛና መጽሐፈ ዜና መዋዕል ሁለተኛ ከባለ ራእዩ ከሳሙኤል የታሪክ መጽሐፍ (1ዜና 29፥29)፣ ከሴሎናዊው ከአሒያ ትንቢት፣ ከባለ ራእዩ "ከአዶ ራእይ" (2ዜና 9፥29)፣ "ከነቢዩ ከሸማያ የታሪክ መጽሐፍ" (2ዜና 12፥15)፣ "ከአናኒ ልጅ ከኢዩ የታሪክ መጽሐፍ" (2ዜና 20፥34)፣ "ከነገሥታቱ መጽሐፍ" (2ዜና 24፥27)፣ "በአሞጽ ልጅ በኢሳይያስ ከተጻፈው የየዝያን ታሪክ"፣ (2ዜና 26፥22፤ እንዲ ሁም 2ዜና 32፥22 ይመ) ይጠቅሳቸዋል፤ ከእነዚህ ውጭ የተጠቀሱ ሌሎች ማስረጃዎችም አሉ፤ ለምሳሌ የኤልያስንና የኤልሳዕን አገልግሎት በተመለከተ ጸሓፊው ምናልባት ሁለቱ ነቢያት ከሙሴና ከኢያሱ ጋር ቀድሞውኑ የተመሳሰሉበትን ታሪክ ከአንድ የትንቢት መጽሐፍ ምንጭ ሳያገኘው እንዳልቀረ ይገመታል::

የመጽሐፈ ነገሥት አንደኛና የመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ ጥንቅር መልክና ቅርጽ የያዘው ኢዮአ ቄም ከእስር ከተፈታ በኋላ (562 ዓ.ቅ.ክ. ላይ 2ነገ 25፥27-30)፣ የባቢሎን ምርኮ ከመጠናቀቁ ቀደም ብሎ በ538 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ነው የሚሉ አንዳንድ ሊቃውንት አሉ፤ ይሁን እንጂ በመጻሕፍተ ነገሥት አንደኛና

ሁለተኛ ላይ፣ "እስከ ዛሬም ድረስ" የሚለውን ቃል ተንተርሰው (ለምሳሌ:- 8፥8)፣ ከምርኮ በፊት የተደ ረጉ አንዳንድ ነገሮችን መሠረት በማድረግ ይህን አባባል ለመቀበል የማይፈልጉ አሉ፡፡ እንደ እነዚህ ያሉትን ነገሮች በማጤን፣ ጸሐፊው ከምርኮ በኋላ በባቢሎን የነበረ ሰው ሳይሆን፣ ከምርኮ በፊት በይሁዳ የነበረ ሰው መሆን አለበት የሚል ክርክር ተነሥቶአል:: እንግዲህ ይህ ክርክር ተቀባይነት የሚኖረው ከሆነ፣ መጽሐፉ በመጀመሪያ ተቀናብሮ የቀረበው ኢዮአስ በሞተበት ዘመን ሲሆን፣ ከዚህ ንጉሥ ዘመነ መንግሥት ፍጻሜ በኋላ ያለው ታሪክ የተጻፈው ግን በ550 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ በምርኮው ጊዜ ነው ብሎ መደምደም ይቻላል:: በእነዚህ ሁለት ነገሮች ላይ የተመሠረተው አመለካከት፣ "አዎን፣ ሊሆን የሚችል ነው" ቢባልም እንኳ፣ የተቀባይነቱ ሚዛን የሚደፋው፣ "እስከ ዛሬም ድረስ" በሚለው ሐረግ ላይ ነው::

እነዚህ ዐረፍተ ነገሮች ከጸሐፊው ብርዕ የፈለቁ ሳይሆኑ ጸሐፊው ራሱ ከዋናው ምንጭ ቀድቶ ያመጣቸው መሆናቸውን መገንዘብ አንድ አማራጭ ነው:: መጽሐፈ ዜና መዋዕል ሁለተኛ 5፥9ን እና መጽሐፈ ነገሥት አንደኛ 8፥8ን ያገናዘበ፣ የሚደርስበት ትክክለኛ ድምዳሜ ይኸው ብቻ ነው:: መጽሐፈ ዜና መዋዕል ከምርኮ በኋላ የተጻፈ ለመሆኑ የሚያጠራጥር አይደለም፤ ይሁን እንጂ ለታቦቱ መሸከሚያ ጥቅም ላይ የዋሉትን መሎጊያዎች በሚመለከት "እስከ ዛሬም ድረስ በዚያ አሉ" ተብሎ የተነገረው ቃል እንደ ነገሥት መጻሕፍት ሁሉ በዜና መዋዕልም ላይ ተጽፎ ይገኛል:: ምናልባትም የዜና መዋዕል ጸሐፊ ምንጭ አድርጎ በዋቢነት የሚያቀርበው 1ነገ 8፥8ን ሊሆን ይችላል:: በዚህ ዐይን ሲታይ የመጽሐፈ ነገሥት አንደኛና የመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ ጸሐፊም ከቀድሞ የታሪክ ምንጮች አልቀዳም ለማለት አያስደፍርም:: ይህም፣ ያ ሰው በምርኮው ዘመን እዚያው የቈየና የታሪኩንም ምንጭ በሚፈልገው ዐይ ነት የተጠቀመበት አንድ ጸሐፊ ነበር ለማለት በር ይከፍታል::

መሪ ሐሳብ:- ንግሥናና ቃል ኪዳን

መጽሐፈ ነገሥት አንደኛና መጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ በግልጽ የሚታወቅ ዐላማና መሪ ሐሳብ የላቸውም:: የይዘቱ ንጸብራቅ ግን ጸሐፊው በመጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛና በመጽሐፈ ሳሙኤል ሁለተኛ ተጽፎ የሚገኘውን የቃል ኪዳን ግዴታ ያለበትን የንግሥና ታሪክ ፈለግ ተከትሎ ያዘጋጀው መሆኑን በግልጽ ያሳያል:: ባጠቃላይ መጽሐፈ ነገሥት አንደኛና መጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ የእስራኤልንና የይሁዳን ነገሥታት ታሪክ ከእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ጋር በማያያዝ ዘርዝረው ያቀርባሉ:: ጸሐፊው የመጽሐፉ መመሪያ በማድረግ ይዞት የሚጓዘው ሐሳብ፣ የእስራኤልና የነገሥታቷ በጎነት የሚረጋገጠው እግዚአብሔር በሙሴ አማካይነት የሰጠውን የቃል ኪዳን ግዴታ ተወጥተውት ሲገኙ ብቻ መሆኑን የሚገ ልጽ ነው::

ጸሐፊው የእስራኤልን ነገሥታት አገዛዝ ታሪክ ሲያቀርብ፣ ትኵረቱ የዘመኑ የታሪክ ጥናትና ምርምር በሚጠይቀው መሠረት ማኅበራዊ፣ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ መመሪያዎችን ግንዛቤ ውስጥ ያስገባ እንዳልነበር ግልጽ ነው:: ጸሐፊው የተለያዩ ነገሥታትን አገዛዝ በተመለከተ ይበልጥ ዝርዝር ጒዳዮችን ለማግኘት ይረዳው ዘንድ በመደጋገም ሌሎች የታሪክ ምንጮችን ለአንባቢው ይጠቅስለታል:: (ለምሳሌ 11፥41፤ 14፥19:29፤ 15፥7:31፤ 16፥5:14:20:27 ይመ)፤ የነገሥታቱን አገዛዝ በታላቅ ትኵረት የሚመለከተው፣ ከፍ ያለ ዋጋም የሚሰጠው ከማኅበራዊ፣ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታው አንጻር ሳይሆን፣ በእነርሱና በእግዚአብሔር መካከል ካለው ቃል ኪዳን ጋር በማያያዝ ነው:: መደበኛ በሆነ የፖለቲካ ታሪክ ጸሐፊ አመለካከት ሲታይ፣ ዖምሪ ከፍ ያለ ግምት ከሚሰጣቸው ከሰሜኑ መንግሥት ገዦች እንደ አንዱ የሚቈጠር ነው:: ጠንካራ ሥርወ መንግሥት መሥርቶአል፤ ሰማርያንም የሰሜኑ መንግሥት መናገሻ ያደረጋት እርሱ ነው:: በሞዓብ የድንጋይ ሰሌዳ ግኝት መሠረት የሰሜኑ መንግሥት ሞዓባውያንን ድል ያደረገው በዖምሪ ዘመነ መንግሥት መሆኑ ተረጋግጦአል:: ዖምሪ ከሞተ ከብዙ ዓመት በኋላ፣ የአሦር ገዦች ኢዩን "የዖምሪ ልጅ" እንደ ሆነ ቈጥረውታል፤ ይህን ያደረጉበት ምክንያት አንድም በስሕተት ሊሆን ይችላል፤ አሊያም ደግሞ እንደ አገራቸው ወግና ሥርዐት አንዱ ንጉሥ ዐልፎ ሌላው ሲተካ፣ በዚሁ ዐይነት ስም መጠራቱ የተለመደ ስለ ነበር ይህንኑ ተከትለው ሊሆን ይችላል:: ዖምሪ ምንም እንኳ በፖለቲካ አመራር የታወቀ ንጉሥ ቢሆንም፣ ታሪኩ የተጠቃለለው በስድስት ቍጥሮች ብቻ ነው (16፥23-28)፤ ለዚያውም የሚደመድመው "በእግዚአብሔር ፊት ክፉ አደረገ፤ ከእ ርሱ አስቀድሞ ከነበሩት ሁሉ ይልቅ እጅግ ከፋ" (16፥25) ብሎ ነው:: የሰሜኑ መንግሥት በፖለቲካም በኢኮኖሚም ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ በነበረበት ጊዜ የነበረው ንጉሥ ሮብዓም ዳግማዊም ታሪክ የተወ ሣው እንደዚሁ ባጭሩ ነው (2ነገ 14፥23-29)::

ጸሐፊው ትኵረት የሰጠው ለፖለቲካው ወይም ለኢኮኖሚው ጠቀሜታ ሳይሆን፣ ከቃል ኪዳን ጋር ለተያያዘው ጒዳይ መሆኑን፣ ከይሁዳ ንጉሥ ከኢዮስያስ ታሪክ መረዳት ይቻላል:: በታሪኩ ውስጥ ስለ መጀመሪያው የአገዛዝ ዘመኑ የተጻፈ ምንም ነገር የለም፤ ይሁን እንጂ በነገሠ በ18 ዓመቱ (2ነገ 22፥3-23:28) ስላደረገው የማሻሻል ሥራና ከፍተኛ ግምት ስለ ሰጠው ስለ ቃል ኪዳኑ መታደስ በዝርዝር ተገልጾአል:: ኢዮስያስ ወደ መጊዶ ሄዶ የግብፁን ንጉሥ ፈርዖን ኒካውን ለመውጋት ስለ ተነሣበት ወይም ከመልክዐ ምድሩ አቀማመጥና ከወቅቱ የፖለቲካ ነፋስ ጋር በተያያዘ ፊቱን በአንድ ጊዜ ከአሦር ወደ ባቢሎን እንዲያዞር ስለ ተገፋፋበት ምክንያት የተወሣ አንዳች ነገር የለም (የ2ነገ 23፥29-30 ማብ ይመ)::

በመጽሐፈ ነገሥት አንደኛና በመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ ከፍተኛ ትኵረት የተሰጠው በዘመነ መንግሥታቸው የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን እንዲኖትና እንዲቃለል ወይም እንዲጠበቅ ሳደረጉ ነገሥታት፣

ወይም ነገሥታቱና የእግዚአብሔር ነቢያት ተባብረው ለፈጸሙት ነው:: የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን እንዲ ናቅና፣ እንዲቃለል ካደረጉት ነገሥታት የዖምሪ ልጅ አክዓብ አንዱ ነው (17፥1-22:39):: ስለ የዖምሪ ዘመነ መንግሥት ጸሐፊው ሰፋ ያለ ነገር አቅርቦአል፤ ይህ የሆነበት ምክንያት እስከዚህ የሚደነቅና፣ አንቱ የሚባል የፖለቲካ ጉዳይ ተከናውኖበት ሳይሆን፣ በሰሜኑ መንግሥት የተጀመረው ለእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ታማኝ መሆንና ይህንኑ ታማኝነትም በዘላቂነት የመጠበቅ ጉዳይ በእርሱ ዘመነ መንግሥት አጣብቂኝ ውስጥ ስለ ገባ ነው:: በመጨረሻም የአክዓብ ሚስት ኤልዛቤል ያሳደረችው የአረማውያን አምልኮና ልማድ ተጽዕኖ በልጇ በጎቶልያ አማካይነት ተባብሶ በይሁዳ ምድር ያሉትን የዳዊት ቤት ወገኖች ጨርሶ ለማጥፋት ምንም ያህል አልቀረውም ነበር (2ነገ 11፥1-3 ይመ)::

በተመሳሳይ ሁኔታ ስማቸው ከሚጠቀሱት ሰዎች አንዱ ምናሴ ነው (2ነገ 21፥1-18)፤ እዚህም ላይ በአጽንዖት ለማሳየት የተፈለገው ቃል ኪዳኑ መቸውንም ገሸሽ መደረጉን እንጂ፣ በዚያን ዘመን በአሦ ርና በግብፅ መንግሥታት መካከል በተነሣው ግጭት ውስጥ ምናሴ ስለ መሳተፉ የተወሳ ነገር የለም (ይህኛው ድርጊት ክብደት አግኝቶ በአሦራውያን የታሪክ መዝገብ ገብቶ ሲገኝ በመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ ግን ቦታ አልተሰጠውም):: ምናሴ የአባቶቹን አምላክ ትቶ ወደ አሕዛብ አምልኮ ጭልጥ ብሎ የመሄዱ ጉዳይ እግዚአብሔርን ክፉኛ አስቈጥቶታል፤ የይሁዳን ሕዝብ ወደ ምርኮ እንዲሄድ፣ ምር ኮውም እንዲፈጥን አድርጎአል (2ነገ 21፥10-25፤ 23፥26-27):: በአወንታዊ ጐኑ ደግሞ ሕዝቅያስ (2ነገ 18፥1-20፥21) እና ኢዮስያስ (2ነገ 22፥1-23፥29) ቃል ኪዳኑን በማደስ ረገድ በተጫወቱት ሚና በጽሑፉ ውስጥ ሰፊ ቦታ ተሰጥቶአቸዋል::

ለእግዚአብሔር አምላክ ፍጹም ታማኝ ሆነው የተገኙ እነዚህ ሁለቱ ነገሥታት ብቻ በመሆናቸው፣ ጸሐፊው ከፍ ያለ ግምት ሰጥቶአቸዋል (2ነገ 18፥3፤ 22፥2):: የሰሜኑ መንግሥት ነገሥታት ሁሉ በእግዚአብሔር ዘንድ የተጠላ ክፉ ድርጊት ስለ መፈጸማቸውና እስራኤልን እንዲበድሉ ባሳተው በኢዮ ርብዓም መንገድ ስለ መሄዳቸው መጻፉ ተገቢ ነው (ለምሳሌ 16፥26:31፤ 22፥52፤ 2ነገ 3፥3፤ 10፥29 ይመ):: የእስራኤል መንግሥት ለሁለት በተከፈለ ማግስት ኢዮርብዓም በቤቴልና በዳን የወርቅ ጥጃ ምስል አቁሞ እንዲመለክ አድርጎአል (12፥26-33፤ 13፥1-6 ይመ)::

ጸሐፊው፣ እስራኤል በሲና ለተሰጠው ቃል ኪዳን መታዘዟ ወይም አለመታዘዟ ወደ ፊት ለሚጠ ብቃት በጎም ሆነ ክፉ ነገር ወሳኝነት ያለው መሆኑን ይገልጣል:: በዚህም ብቻ ሳይወሰን የዳዊት ቤት (ሥርወ መንግሥት) ለዘላለም ጸንቶ እንደሚኖር በቃል ኪዳን የተሰጠው ተስፋ የኋላ ኋላ በትክክል የሚፈጸም መሆኑን በሚገባ ተረድቶታል፤ ይህም በተለይ እግዚአብሔር ለዳዊት ተስፋ ገብቶለት የነበ ረውን "መብራት" (11፥36፤ 15፥4፤ 2ነገ 8፥19 ይመ፤ እንዲሁም የ2ሳሙ 21፥17 ማብ ይመ) የሚያ ስታውስ ነው:: እንዲሁም ለዳዊት ስለ ተሰጠው ተስፋ አጠቃላይ ማብራሪያ ይሰጣል (8፥20:25)፤ ወደ ፊት በይሁዳ ስለሚከሠተው ልዩ የታሪክ ዕድገት ውጤትም ይገልጣል (11፥12-13:32፤ 2ነገ 19፥34፤ 20፥6):: በተጨማሪም ጸሐፊው የዳዊትን ሕይወትና የአገዛዙን ዘመን ወደ ፊት ለሚነሡት ነገሥታት ሕይ ወት ዋና መለኪያ አድርጎ ተጠቅሞበታል (ለምሳሌ 9፥4፤ 11፥4:6:33:38፤ 14፥8፤ 15፥3:5:11፤ 2ነገ 16፥2፤ 18፥3፤ 22፥2 ይመ)::

በተነገረው ትንቢትና በነገሥታቱ አገዛዝ የታሪክ ዕድገት ሂደት ውስጥ በተፈጸመው መካከል ባለው ግንኙነት ላይ አጽንዖት ማድረጉ የመጽሐፈ ነገሥት አንደኛና የመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ መሠረታዊ ባሕርይ ነው:: አስቀድሞ ተነግሮ በኋላ የተፈጸመ ቢያንስ በዐሥራ አንድ ቦታ ላይ በተለያየ ሁኔታ የተጠቀሰ አንድ ትንቢት መኖሩ ተጽፎአል (ለምሳሌ 2ሳሙ 7፥13: እና 1ነገ 12፥15፤ 1ነገ 13 እና 2ነገ 23፥16-18 ይመ):: የዚህ አጽንዖት ውጤት መንግሥታዊ ታሪክ የአጋጣሚ ነገሮች ስብስብ ወይም የሰዎች ጥረትና ድካም ሆኖ እንዳልቀረበ ያሳያል:: ታሪኩ ሁሉን የሚያውቀውና ሁሉን ማድረግ የሚችለው እግዚአብሔር፣ በኪን ጥበቡ የገለጠው የወደፊቱ የእስራኤል ዕድል ፈንታ ታሪክ ነው:: እርሱም ታሪክን ሁሉ የማንም አእምሮ መርምሮ ሊደርስበት በማይችል ዕቅዱና ዐላማው መሠረት እንደ ፈለገው የሚመራ የእስራኤል ቃል ኪዳን ጌታ ነው (8፥56፤ 2ነገ 10፥10 ይመ)::

ጸሐፊው እንደዚሁ የእግዚአብሔር አገልጋይ ስለ ሆኑት ስለ ነቢያቱ ማንነት (ታላቅነት) በአ ጽንዖት የሚለው አለ:: ነገሥታቱና ሕዝቡ ተመልሰው ለቃል ኪዳኑ ታማኝ ይሆኑ ዘንድ (2ነገ 17፥13)፣ ጥሪ እንዲያደርጉ እግዚአብሔር እንደ እነዚህ ያሉትን ነቢያት ለረጅም ጊዜ በተከታታይ ላከ:: የእነርሱ ማስጠንቀቂያና ተግሣጽ አብዛኛውን ጊዜ ሰሚ ጆሮ ሳያገኝ፣ በጭንጫ መሬት ላይ እንደ ወደቀ ዘር ሆነ፤ ከእነዚህ ነቢያት መካከል የአብዛኞቹ ስም በመጻሕፍተ ነገሥት አንደኛና ሁለተኛ ውስጥ ተጠ ቅሶአል (ለምሳሌ አኪያ 11፥29-40፤ 14፥5-18፤ ሸማያ 12፥22-24፤ ሚክያስ 22፥8-28፤ ዮናስ 2ነገ 14፥25፤ ኢሳይያስ 2ነገ 19፥1-7: 20-34፤ ነቢይቱ ሕልዳና 2ነገ 22፥14-20 ይመ)፤ ይሁን እንጂ በእነዚህ መጻሕፍት ውስጥ የተለየ ትኵረት የተሰጠው ለኤልያስና ለኤልሳዕ አገግሎት ነው (1ነገ 17-19፤ 2ነገ 1-13)::

በሁለቱ መጻሕፍት የተንጸባረቀው ሐሳብ በሕዝቡ ላይ ለደረሰው ውርደት ምክንያቱ ቃል ኪዳኑን ደጋግመው በማፍረስ ያሳዩት ግትርነት መሆኑን፣ በምርኮ ለነበሩት ሰዎች ለማሳየት ሲባል እንደ ተጻፈ ይገልጣል:: እግዚአብሔር እጅግ ታግሦ ከቈየ በኋላ ይህን ምርኮ በሕዝቡ ላይ በማምጣት፣ ከመጀመሪያ አንሥቶ ማስጠንቀቂያ አድርጎት የነበረውን የቃል ኪዳኑን ርግማን አወረደባቸው (ዘሌ 26፥27-45፤ ዘዳ 28፥64-68 ይመ):: ይህ ርግማን በሰሜኑ መንግሥት ላይ በትክክል ስለ መፈጸሙ በ2ነገ 17፥7-23፤

18፥10-12፤ በደቡብ መንግሥት ላይም ስለ መድረሱ በ2ነገ 21 ላይ በግልጽ ተቀምጦአል:: ኢዮስያስ በደቡብ መንግሥት ላደረገው ተሐድሶ ይህን ያህል ትኩረት አልተሰጠውም (2ነገ 23፥26-27፤ 24፥23 ይመ)::

ባጭሩ መጽሐፉ ወደ ኋላ ሄዶ ያለፈውን የእስራኤልን ታሪክ የሚተነትን ነው:: ሰማርያና ኢየሩሳሌም እንዲሁም ኢየሩሳሌምና ይሁዳ እንዴት እንደ ጠፉ፣ ተማርኮ መሄድ የሚያስከትለውንም መራራ የሕይወት ጽዋ እንዴት እንደ ተጋቱት አንድ ባንድ ይገልጻል፤ ይህም ቢሆን ለወደፊቱ ተስፋ የለም ማለት አይደለም፤ እስራኤላውያን ስለ ወደፊቱ ነገር ተስፋ ማድረግ እንጂ ተስፋ መቍረጥ እንደማይገባቸው ለማስገንዘብ ሲል፣ ለዳዊት የተሰጠውን ተስፋ መጽሐፉ ደጋግሞ ያነሣዋል:: ከዚህ ጋር በተያያዘም አራቱ የመጽሐፉ የመጨረሻ ቍጥሮች (2ነገ 25፥27-30) የሚያወሱት የዮአኪን ከባቢሎን እስር ቤት መውጣትና በቤተ መንግሥቱም ያገኘው የክብር ስፍራ እንደ ተጨማሪ ዋና ቍም ነገር ተደርገው ተወስደዋል:: እግዚአብሔር ለዳዊት ቤት የገባውን ቃል ኪዳን በታማኝነት ስለሚፈጽም መጪው ዘመን ለዚሁ ተግባር ክፍት ሆኖ ይቈያል::

ጸሓፊው ምንም እንኳ ወደ ባቢሎን ተማርኮ የተወሰደ ሰው ለመሆኑ ቅንጣት ታህል የሚያጠራጥር ባይሆንም፣ ይህን ታሪክ በጻፈበት ዘመን ሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ከወደቀ፣ ሕዝቡም ከተበታተነ አንድ ምእት ዓመት አስቈጥሮአል፤ ነገር ግን ጸሓፊው ልዩ ትኩረት የሰጠው የኪዳን ሕዝብ ለሆነው ለእስራኤል ሁሉ መሆኑን መረዳት አስፈላጊ ነው:: ጸሓፊውም ሆነ ነቢያቱ የእስራኤልን መንግሥት ከሁለት መከፈል፣ ዐሥሩ ነገዶች እስከ መጨረሻው ተቈራርጠው ከቀሩት ሁለቱ ነገዶች እንደ ተለዩ አድርገው አይመለከቱትም:: ከዚያ በፊት የነበረውን የሰሜኑን መንግሥት ሕዝብ መማረክም፣ ከወደፊቱ የእስራኤል ተስፋ ወጥተው እስከ ወዲያኛው የተለዩበት አድርገውም አያዩትም::

የታሪኮችና የድርጊቶች ቅደም ተከተል

መጻሕፍተ ነገሥት አንደኛና ሁለተኛ ለአንባቢ ጠቃሚ የሆኑ፣ ብዙ መረጃዎችን የሚሰጡ መጽሐፎች ናቸው:: በሁለቱ መጽሐፍት ተጽፎ የምናገኘው እያንዳንዱ ንጉሥ ምን ያህል ዘመን እንደ ገዛ ብቻ ሳይሆን፣ አንዱ የእስራኤል መንግሥት ከሁለት ተከፍሎ በነበረበት ጊዜ፣ አንዱ ንጉሥ በሰሜኑ ወይም በደቡብ ላይ ገና መንገሥ ሲጀምር የዘመነ መንግሥቱ ዕድሜ አቈጣጠር በሌላው ክፍል ከሚገዛው ንጉሥ የአገዛዝ ዘመን ጋር ተቀናጅቶ የሚቈጠር መሆኑንም ጭምር ነው፤ ንጉሡ በትረ መንግሥቱን ሲጨብጥ (ሥልጣን ላይ ሲወጣ) የነበረውም ዕድሜ ዐልፎ ዐልፎ ተጽፎ ይገኛል::

የመጽሐፍ ቅዱሱን ጠቃሚ መረጃዎች ከአሦር ተከታታይ የታሪክ መዛግብት ጋር በማገናዘብ 853 ዓ.ቅ.ክ.ን አክዓብ የሞተበት ዘመን፣ 841 ዓ.ቅ.ክ.ን ደግሞ ኢዩ መግዛት የጀመረበት ዘመን እንደ ነበረ መወሰን ይቻላል:: አክዓብና ኢዩ ከአሦር ንጉሥ ከስልምናሶር ሣልሳዊ ጋር ግንኙነት ያደረጉባቸውን ዓመታት፣ ቀኖችንም ከአሦራውያን መዛግብት የተገኘውን የፀሓይ ግርዶሽ ቀን መሠረት በማድረግ በትምህርተ ከዋክብት ጥናት ስሌት መንገድ ለይቶ ማስቀመጥ ይቻላል:: እንግዲህ እነዚህን ነገሮች መነሻ ነጥብ አድርጎ በመያዝ፣ የእስራኤልንና የይሁዳን ነገሥታት መስመር ተከትሎ ወደ ኋላም ወደ ፊትም በመሄድ፣ በእያንዳንዱ ንጉሥ ታሪካዊ ድርጊት የተፈጸመባቸውን ዕለታት ለይቶ ማስቀመጥ ይቻላል:: በዚሁ መሠረት በ930 ዓ.ቅ.ክ. የእስራኤል መንግሥት ከሁለት የተከፈለበትን ጊዜ፣ ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ. ሰማርያ በአሦር መንግሥት እጅ የወደቀችበትን ጊዜ፣ እንዲሁም በ586 ዓ.ቅ.ክ. ኢየሩሳሌም በባቢሎናውያን እጅ የወደቀችበትን ዕለት ለይቶ ማስቀመጥ ይቻላል::

እርስ በርስ የተያያዙት የይሁዳና የእስራኤል ነገሥታት የአገዛዝ ዘመናት መረጃዎች በቀላሉ ሊደረስባቸው የማይችሉ አንዳንድ ችግሮች እንዳሏቸው፣ ከብዙ ጊዜ በፊት አንሥቶ የሚታወቅ ነገር ነው፤ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ግን የአንዱ ንጉሥ አገዛዝ ከሌላው ጋር በመደረቡ፣ አባትና ልጅ በአንድነት በመግዛታቸው፣ አንድ ንጉሥ በይፋ የነገሠበት ዘመን በውል ተለይቶ ባለመታወቁ፣ አንድ ንጉሥ በሚነግሥበት በመጀመሪያው ዓመት አቈጣጠር ረገድ ባለው ልዩነት ከእነዚህ ችግሮች አብዛኞዎቹ ተወግደዋል (ለምሳሌ የ15፥33፤ የ2ነገ 8፥25 ማብ ይመ)::

የመጽሐፉ ይዘት

መጻሕፍተ ነገሥት አንደኛና ሁለተኛ ከዳዊት ዘመነ መንግሥት ፍጻሜ እስከ ባቢሎን ምርኮ ድረስ ያለውን የእስራኤል ነገሥታት ታሪክ አንድ ባንድ ይዘረዝራሉ:: የሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ታሪክ በስፋት ከተወሣ በኋላ፣ የመንግሥቱን ለሁለት መከፈል የሚተርከው ክፍል ይቀጥላል፤ ከዚያም በሁለቱ መንግሥታት መካከል እንደ ገና እርስ በርሱ እየተቈራኘ የሚሄደው የግንኙነት ሥዕል ይቀርባል:: በሰሜኑ ክፍል የነበረው የነገሥታቱ አገዛዝ አለመረጋጋትና ዐመፅ የሚጠናወተው ነበር:: መንግሥቱ ለሁለት ከተከፈለበት ከ930 ዓ.ቅ.ክ. አንሥቶ፣ ሰማርያ በአሦር መንግሥት እጅ እስከ ወደቀችበት እስከ 722-721 ዓ.ቅ.ክ. ድረስ፣ ለሁለት መቶ ሃያ ዓመት ያህል ከዘጠኝ ሥርወ መንግሥት የወጡ ሃያ ነገሥታት ተፈራርቀውበታል:: በደቡብም መንግሥት እንዲሁ ሃያ ነገሥታት ገዝተዋል:: ጎቶልያ ጣልቃ ገብታ ለጥቂት ጊዜ ከማጨናገፏ በስተቀር ሁሉም የዳዊት ዘሮች ነበሩ:: የእስራኤል መንግሥት ለሁለት ከተከፈለ በኋላ፣ የደቡብ መንግሥት ኢየሩሳሌም በባቢሎን መንግሥት እጅ እስከ ወደቀችበት እስከ 586 ዓ.ቅ.ክ. ድረስ ለ345 ዓመት ዘልቆአል::

አስተዋፅኦ፤

የመጽሐፈ ነገሥት አንደኛና የመጽሐፈ ነገሥት ሁለተኛ አስተዋፅኦ፣ ከሚገልጻቸው ዋና ዋና ታሪካዊ ወቅቶችና እንዲሁም ከኤልያስና ከኤልሳዕ አገግሎቶች ጋር ይዘቶቹን በማዛመድ በስፋት ሊ ቀርብ ይችላል::

1. የሰሎሞን ዘመነ መንግሥት (1፥1-12፥24)
   ሀ. ሰሎሞን በአባቱ ዙፋን መቀመጡ (1፥1-2፥12)
   ለ. የሰሎሞን መንግሥት መጽናቱ (2፥13-46)
   ሐ የሰሎሞን ጥበብ (ም 3)
   መ. የሰሎሞን መንግሥት ገጽታ (ም 4)
   ሠ. የሰሎሞን ቤተ መቅደስ መታነጽ (5፥1-9፥9)
      1. ቤተ መንግሥቱን ለመሥራት የተደረገ ዝግጅት (ም 5)
      2. የቤተ መቅደሱ ግንባታ (ም 6)
      3. የቤተ መንግሥቱ ግንባታ (ም 7፥1-12)
      4. ለቤተ መቅደሱ ሥራና አገልግሎት የዋሉ ዕቃዎች (7፥13-51)
      5. የቤተ መቅደሱ መመረቅ (ም 8)
      6. የእግዚአብሔር መልስና ማስጠንቀቂያ (9፥1-9)
   ረ. የሰሎሞን መንግሥት ገጽታ (9፥10-10፥29)
   ሰ. ሰሎሞን የፈጸማቸው ክፉ ድርጊቶች (11፥1-13)
   ሸ. የሰሎሞን መንግሥት ውድቀት ዋዜማ (11፥14-43)
   ቀ. ሮብዓም በአባቱ እግር መተካቱ (12፥1-24)
2. እስራኤልና ይሁዳ ከቀዳማዊ ኢዮርብዓም /ሮብዓም እስከ አክዓብ/አሳ (12፥25-16፥34)
   ሀ. የእስራኤል ንጉሥ ቀዳማዊ ኢዮርብዓም (12፥25-14፥20)
   ለ. የይሁዳ ንጉሥ ሮብዓም (14፥21-31)
   ሐ. የይሁዳ ንጉሥ አብያ (15፥1-8)
   መ. የይሁዳ ንጉሥ አሳ (15፥9-24)
   ሠ. የእስራኤል ንጉሥ ናዳብ (15፥25-32)
   ረ. የእስራኤል ንጉሥ ባኦስ (15፥33-16፥7)
   ሰ. የእስራኤል ንጉሥ ኤላ (16፥8-14)
   ሸ. የእስራኤል ንጉሥ ዘምሪ (16፥15-20)
   ቀ. የእስራኤል ንጉሥ ዘንበሪ (16፥21-28)
   በ. የእስራኤል ንጉሥ አክዓብ (16፥29-34)
3. ከአክዓብ/አሳ እስከ ኢዮራም/ኢዮሣፍጥ ድረስ ባለው ጊዜ የኤልያስና የኤልሳዕ እንዲሁም የሌሎቹ ነቢያት አገልግሎት (17፥1-2ነገ 8፥15)
   ሀ.ኤልያስና ሌሎች ነቢያት በአክዓብ ዘመነ መንግሥት (17፥1-22:40)
      1. ኤልያስና የድርቁ ዘመን (ም 17)
      2. ኤልያስ በቀርሜሎስ ተራራ ላይ (ም 18)
      3. ኤልያስ ወደ ኮሬብ መሸሹ (ም 19)
      4. አክዓብ ወልደ አዴርን ሳይገድለው በመቅረቱ በነቢይ መገሠጹ (ም 20)
      5. የናቡቴን የወይን ተክል ቦታ በመቀማቱ ኤልያስ አክዓብን መገሠጹ (ም 21)
      6. ሚክያስ አክዓብ እንደሚሞት የተነበየው ትንቢትና የትንቢቱ መፈጸም (22፥1-40)
   ለ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ (22፥41-50)
   ሐ. የእስራኤል ንጉሥ አካዝያስ፣ የኤልያስ የመጨረሻ ትንቢት (22፥51-2ነገ 1፥18)
   መ. ኤልያስ ወደ ሰማይ መወሰዱ፤ ኤልሳዕ በኤልያስ እግር መተካቱ (2ነገ 2፥1-18)
   ሠ. ኤልሳዕ በኢዮራም ዘመነ መንግሥት (2ነገ 2፥19-8፥15)
      1. ኤልሳዕ በመጀመሪያ ያደረጋቸው ታምራት (2፥19-25)
      2. ኤልሳዕ በሞዓብ ላይ በተደረገው ዘመቻ ወቅት (ም 3)
      3. ኤልሳዕ ለእስራኤል ችግረኞች ያበረከተው አገልግሎት (ም 4)
      4. ኤልሳዕ ንዕማንን መፈወሱ (ም 5)
      5. ኤልሳዕ ከነቢያት አንዱን መታደጉ (6፥1-7)
      6. ኤልሳዕ ኢዮራምን ከአራማውያን ወራሪዎች መታደጉ (6፥8-23)
      7. ኤልሳዕ በተናገረው ትንቢት መሠረት የአራማውያን ወረራ መቀስቀሱ (6፥24-7፥20)
      8. የሱናማዊቷ ሴት ርስት መመለሱ (8፥1-6)
      9. አዛሄል እስራኤልን እንደሚያስጨንቅ ኤልሳዕ ትንቢት መናገሩ (8፥ 7-15)

4. እስራኤልና ይሁዳ ከኢዮራም ዘመነ መንግሥት እስከ እስራኤል ምርኮ (2ነገ 8፥16-17፥41)
   ሀ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮራም (8፥16-24)
   ለ. የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስ (8፥25-29)
   ሐ. የኢዩ ዐመፅና አገዛዙ (ምዕ 9-10)
      1. ኤልሳዕ ኢዩ እንዲቀባ ማዘዙ (9፥1-13)
      2. ኢዩ ኢዮራምንና አካዣያስን ማስገደሉ (9፥14-29)
      3. ኢዩ ኤልዛቤልን ማስገደሉ (9፥30-37)
      4. ኢዩ የአክዓብን ቤተ ሰብ ማሳረዱ (10፥1-17)
      5. ኢዩ የበአልን አምልኮ ማስወገዱ (10፥18-36)
   መ. ጎቶልያና የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአስ፣ የቤተ መቅደስ መታደስ (ም 11-12)
   ሠ. የእስራኤል ንጉሥ ኢዮአካዝ (13፥1-9)
   ረ. የእስራኤል ንጉሥ ዮአስ፤ የኤልሳዕ የመጨረሻ ትንቢት (13፥10-25)
   ሰ. የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ (14፥1-22)
   ሸ. የእስራኤል ንጉሥ ዳግማዊ ኢዮርብዓም (14፥23-29)
   ቀ. የይሁዳ ንጉሥ ዓዛርያስ (15፥1-7)
   በ. የእስራኤል ንጉሥ ዘካርያ (15፥8-12)
   ተ. የእስራኤል ንጉሥ ሰሎም (15፥13-16)
   ቸ. የእስራኤል ንጉሥ ምናሔም (15፥17-22)
   ኀ. የእስራኤል ንጉሥ ፋቂስያስ (15፥23-26)
   ነ. የእስራኤል ንጉሥ ፋቁሔ (15፥27-31)
   ኘ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአታም (15፥32-38)
   አ. የይሁዳ ንጉሥ አካዝ (ም 16)
   ከ. የእስራኤል ንጉሥ ሆሼዕ (17፥1-6)
   ኸ. የእስራኤል መማረክ፣ በምድሪቱ ላይ ዳግም መስፈራቸው (17፥7-41)
5. ይሁዳ ከሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት እስከ ባቢሎን ምርኮ (2ነገ 18-25)
   ሀ. ሕዝቅያስ (ም 18-20)
      1. የሕዝቅያስ መልካም አገዛዝ (18፥1-8)
      2. ይአሦራውያን ማስፈራራት፤ የእግዚአብሔር ትድግና (18፥9-19፥37)
      3. የሕዝቅያስ መታመም፣ ከባቢሎን ጋር ያደረገው ትብብር (ም 20)
   ለ. ምናሴ (21፥1-18)
   ሐ. አሞጽ (21፥19-26)
   መ. ኢዮስያስ (22፥1-23፥30)
      1. የቤተ መቅደሱ መታደስ፣ የሙሴ ሕግ መጽሐፍ መገኘቱ (ም 22)
      2. የቃል ኪዳኑ መታደስ፤ የኢዮአስ ዘመነ መንግሥት ፍጻሜ (23፥1-30)
   ሠ. ኢዮአክስ ወደ ግብፅ መሰደዱ (23፥31-35)
   ረ. ኢዮአቄም፤ የመጀመሪያው የባቢሎናውያን ወረራ (23፥36-24፥7)
   ሰ. ኢዮአቄም፤ ሁለተኛው የባቢሎናውያን ወረራ (24፥8-17)
   ሸ. ሴዴቅያስ (24፥18-20)
   ቀ. ባቢሎናውያን ይሁዳን ማርከው መውሰዳቸው (25፥1-21)
   በ. የአይሁድ ቅሬታዎች ወደ ግብፅ መወሰዳቸው (25፥22-26))።
   ተ. ዮአኪን በባቢሎን ከፍ ከፍ ማለቱ (25፥27-30)

አዶንያስ ለመንገሥ እንደ ፈለገ

1 ንጉሥ ዳዊት እየሸመገለና ዕድሜው በጣም እየገፋ ሲሄድ፣ ልብስ ቢደራርቡለትም እንኳ ሊሞቀው አልቻለም። [2]ስለዚህ አገል ጋዮቹ፣ "ንጉሡን የምትንከባከብና የምታገለ ግል ወጣት ድንግል እንፈልግ፤ እርሷም ጌታችን ንጉሡ እንዲሞቀው በጐኑ ትተኛ ለች" አሉት።

[3]ከዚያም በመላው እስራኤል ቈንጆ ልጃ ገረድ ፈልገው ሱነማዊቷን አቢሳን አገኙ፤ ለንጉሡም አመጡለት። [4]ልጃገረዲቱ እጅግ ቈንጆ ነበረች፤ ንጉሡንም ትንከባከበውና ታገለግለው ነበር፤ ንጉሡ ግን ከእርሷ ጋር ግንኙነት አልነበረውም።

[5]በዚህ ጊዜ ከአጊት የተወለደው አዶን ያስ፣ "እነግሣለሁ" ብሎ ተነሣ፤ ስለዚህ ሠረ ገሎችንና[a] ፈረሶችን እንዲሁም ከፊት ከፊቱ የሚሄዱ አምሳ ሰዎችን አዘጋጀ። [6]አባቱም፣ "ለምን እንዲህ ታደርጋለህ?" ብሎ ገሥ ጾት አያውቅም ነበር፤ አዶንያስም እጅግ መልከ መልካምና የአቤሴሎም ታናሽ ወን ድም ነበር።

[7]አዶንያስ ከጽሩያ ልጅ ከኢዮአብና ከካ ህኑ ከአብያታር ጋር ተመካከረ፤ እነርሱም ድጋፋቸውን ሰጡት። [8]ነገር ግን ካህኑ ሳዶቅ፣ የዮዳሄ ልጅ በናያስ፣ ነቢዩ ናታን፣ ሳሚ፣ ሬሲና[b] የዳዊት የክብር ዘበኞች ከአዶንያስ ጋር አልተባበሩም።

[9]ከዚያም አዶንያስ በዓይንሮጌል አቅራቢያ ባለው የዞሔልት ድንጋይ አጠገብ በጎችን፣ በሬዎችንና የሰቡ ጥጆችን ሠዋ፤ ወንድሞቹን ሁሉ፣ የንጉሡን ልጆች እንዲሁም የቤተ መንግሥቱ ሹማምት የነበሩትን የይሁዳ ሰዎች ሁሉ ጠራ፤ [10]ይሁን እንጂ ነቢዩ ናታንንም ሆነ በናያስን፣ የክብር ዘበኞቹ ንም ሆነ ወንድሙን ሰሎሞንን አልጠራም።

[11]ከዚያም ናታን የሰሎሞንን እናት ቤር ሳቤህን እንዲህ አላት፤ "ጌታችን ዳዊት ሳያውቅ የአጊት ልጅ አዶንያስ መንገሡን አልሰማሽምን? [12]አሁንም የራስሽንና የልጅ ሽን የሰሎሞንን ሕይወት እንዴት ማዳን እንደምትችዪ ልምከርሽ፤ [13]ወደ ንጉሥ ዳዊት ሂጂና፣ 'ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤ ልጅሽ ሰሎ ሞን ከእኔ ቀጥሎ ይነግሣል፤ በዙፋኔም ይቀመጣል' ብለህ 'ለእኔ ለአገልጋይህ አል ማልህልኝም ነበር? ታዲያ አዶንያስ የነገ ሠው ስለ ምንድን ነው?' በዪው፤ [14]አንቺ እዚያው ሆነሽ ይህን በምትነግሪው ጊዜ እኔ እገባና ያልሽው ትክክል መሆኑን አረጋግ ጣለሁ።"

[15]ስለዚህ ቤርሳቤህ፣ ሱነማዊቷ አቢሳ በምታገለግልበት ክፍል እርጅና የተጫጫነ ውን ንጉሥ ለማነጋገር ሄደች። [16]ቤርሳቤ ህም ለጥ ብላ እጅ ከነሣች በኋላ እፊቱ በጒልበቷ ተንበረከከች።

ንጉሡም፣ "ምን ትፈልጊያለሽ?" ሲል ጠየ ቃት።

1፥3 ቍ 15ኢሱ19፥18፤2ሳሙ37፤1ነገ2፥17:22
1፥5 1ሳሙ8፥11፤ 2ሳሙ3፥4
1፥6 1ሳሙ3፥13
1፥7 1ሳሙ22፥20፤ 2ሳሙ2፥13:18
1፥8 1ሳሙ2፥35፤ 2ሳሙ7፥2፤8፥17:18፤ 23፥8፤1ነገ4፥18
1፥9 2ሳሙ17፥17፤ 1ዜና29፥24
1፥10 ቍ 26፤2ሳሙ 12፥24
1፥11 2ሳሙ3፥4፤ 12፥24
1፥12 ምሳ15፥22
1፥13 ቍ 17:30
1፥15 ቍ 3

[a]5 ወይም ሠረገለኞች ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።
[b]8 ወይም እና ጓደኞቹ ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።

1፥1-12፥24፤ የሰሎሞንን ዘመን የያዘው ይህ ትረካ፣ የጽሑፋዊ ቅደም ተከተል መለዋወጥን የሚያሳይ ጥሩ ምሳሌ ሲሆን፣ ዘጠኝ ክፍሎችንም ይዟል። የመጀመሪያውና የመጨረሻው፣ እን ዲሁም ሁለተኛውና ስምንተኛው ተመሳሳይ ሐሳብ አላቸው። በመጽሐፉ መዋቅር ውስጥ ማዕከላዊ ሥፍራ የያዘው አምስተኛው ክፍል ሲሆን፣ ከሌሎቹ ይልቅ ረዘም ያለና የሰሎሞንን የሕንጻ ሥራ የሚገልጽ ነው።

1፥1 *ዕድሜው በጣም እየገፋ፤* በ2ሳሙ 5፥4 ላይ ዳዊት ዕ ድሜው ሰባ ዓመት ገደማ በሆነው ጊዜ እንደ ሞተ ተገልጾአል (ከ1ነገ 2፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥3 *ሱነማዊቷን፤* አቢሳ የመጣችው ከሱነም ሲሆን፣ (2ነገ 4፥8፤ ኢሱ 19፥18፤ 1ሳሙ 28፥4)፣ ይህም የይሳኮርም ነገድ ግዛት ከሆነው፣ ኢይዝራኤል አጠገብ የሚገኝ ነው።

1፥4 *ከእርሷ ጋር ግንኙነት አልነበረውም፤* ዳዊት ከሞተ በኋላ ሚስት ትሆነው ዘንድ፣ አዶንያስ አቢሳን የጠየቀበት ዋና ምክንያት ይህ ነው (የ2፥17:22 ማብ ይመ)።

1፥5 *አዶንያስ፤* የዳዊት አራተኛ ልጅ ሲሆን (2ሳሙ 3፥4 ይመ) በዚህ ጊዜ ዕድሜው በግምት ሠላሳ አምስት ዓመት ሳይሆን አይቀርም፤ በሕይወት ካሉት የዳዊት ልጆች መካከልም ትልቁ እርሱ ነው (የ2ሳሙ 13፥28 ማብ እንዲሁም 2ሳሙ 18፥14 ይመ)። *ተነሣ፤* ዳዊት የሚተካውን ሰው ለመሾም ያለውን መብት በመጋፋት፣ አዶንያስ በራሱ ውሳኔ ሥልጣን ከአባቱ ሊነ ጥቅ ሙከራ አደረገ (አዶንያስ ቢያንስ ሰሎሞን በአባቱ ፊት ሞገስ እንዳገኘ ማወቅ ነበረበት፤ ቍ 10 ይመ)። ተሳክቶለት ቢሆን ኖሮ፣ ሰሎሞን በእግዚአብሔርና በዳዊት ዘንድ መመረጡን የሚያደናቅፍ ይሆን ነበር (ቍ 13:17:30፤ 1ዜና 22፥9-10 እንዲ ሁም የ2ሳሙ 12፥25 ማብ ይመ)። *ከፊት ከፊቱ የሚሄዱ አምሳ ሰዎችን፤* እዚህ ላይ አዶንያስ ያደረገው፣ ከእርሱ በፊት የነበረውን የአቤሴሎምን ምሳሌ በመከተል ነው (የ2ሳሙ 15፥1 ማብ ይመ)።

1፥6 *ገሥጾት አያውቅም፤* ዳዊት ልጆችን ከመቅጣት ችላ ያለ ይመስላል (የ2ሳሙ 13፥21፤ 14፥33 ማብ ይመ)።

1፥7 *ከጽሩያ ልጅ ከኢዮአብና፤* የ1ሳሙ 26፥6፤ የ2ሳሙ 2፥13፤ 19፥13፤ 20፥10:23 ማብ ይመ። ኢዮአብን ከአዶንያስ ጋር እንዲተባበር የገፋፋው፣ ከበናያስ ጋር ለሥልጣን ያደርግ የነ በረው ሽኩቻ ሳይሆን አይቀርም (ቍ 8፤ 2ሳሙ 8፥18፤ 20፥23፤ 23፥20-23 ይመ)። ኢዮአብ በሥልጣኑ ጸንቶ የቈየው፣ በሰራዊቱ ዘንድ በነበረው ድጋፍ እንጂ፣ በዳዊት ዘንድ በነበረው ተወዳጅ ነት አልነበረም (2፥5-6 ይመ)። *ከካህኑ አብያታር፤* የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ።

1፥8 *ካህኑ ሳዶቅ፤* የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ። *የዮዳሄ ልጅ በናያስ፤* የ2ሳሙ 23፥20 ማብ ይመ። *ነቢዩ ናታን፤* 2ሳሙ 12፥1-25 ይመ። *ሳሚ፤* በ2፥8:46 እና በ2ሳሙ 16፥5-8 የተጠቀ ሰው ሳይሆን፣ የኤላ ልጅ ሳሚ ሳይሆን አይቀርም (4፥18)። *ሬሲና፤* አማራጭ ትርጒሙን ይመ። የተጸውዖ ስም ነው ከተባለ፣ ከብ ሉይ ኪዳን ሌላ ተጨማሪ ማስረጃ ማግኘት አይቻልም። *የዳዊት የክብር ዘበኞች፤* 2ሳሙ 23፥8-39 ይመ።

1፥9 *አዶንያስ... ሠዋ፤* እዚህም ላይ (የቍ 5 ማብ ይመ) አዶንያስ የአቤሴሎምን ምሳሌነት ተከትሎአል (2ሳሙ 15፥7-12 ይመ)። *በዓይንሮጌል፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ በቄድሮን ሸለቆ የሚገኝ "የሮጌል ምንጭ" ማለት ነው። ምንጩ ያለበት ቦታ፣ አሁን ሊሆን ላለው ነገር የቀመ ጒልሕ ትእምርት ነበር (ቍ 33 እና ማብ ይመ)።

1፥11 *የሰሎሞንን እናት ቤርሳቤህን፤* የንጉሡ እናት በቤተ መንግሥት ውስጥ ከፍተኛ ክብር ያለው ቦታ ነበራት (2፥19፤ 15፥13፤ 2ነገ 10፥13፤ 2ዜና 15፥16 ይመ)። *መንገሡን፤* ቀደም ባለው ትረካ ውስጥ የአዶንያስ ንጉሥ መሆን በይፋ ባይገለጽም፣ ንጉሥ መሆኑ ግን ይታወቅ ነበር። (ቍ 25፤ 2፥15 ይመ፤ ከ2ሳሙ 15፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥12 *የራስሽንና የልጅሽን የሰሎሞንን ሕይወት...ማዳን፤* በጥንት የቅርብ ምሥራቅ አገሮች ሥልጣን የሚቀማ ሰው፣ ሥል ጣኑን አስተማማኝ ለማድረግ፣ ዙፋኑ ይገባኛል ብለው ጥያቄ ሊያ ቀርቡ የሚችሉትን ሁሉ ማስወገድ የተለመደ ነበር (15፥29፤ 2ነገ 10፥11፤ 11፥1 ይመ)።

1፥13 *አልማልህልኝም ነበር?* ሰሎሞን ዙፋኑን እንደ ሚወርስ አባቱ ዳዊት ለመማሉ በ2ሳሙኤል ተገልጾ ባይገኝም፣ ሥርወ መንግሥቱ ለዘላለም እንደሚቀጥል፣ እግዚአብሔር ለዳ ዊት የሰጠው ተስፋ የሚፈጸመው፣ በልጁ በሰሎሞን በኩል እንደ ሆነ ያመለክታል (የቍ 5 ማብ ይመ)።

[17]እርሷም እንዲህ አለችው፣ "ጌታዬ ሆይ፤ 'ልጅሽ ሰሎሞን ከእኔ ቀጥሎ ይነግሣል፤ በዙፋኔም ይቀመጣል' ብለህ አንተው ራስህ ለአገልጋይህ በአምላክህ *በእግዚአብሔር* ምለህልኝ ነበር:: [18]እነሆ፤ አሁንም አዶንያስ ነግሦአል፤ ንጉሥ ጌታዬ አንተ ግን ስለዚህ ነገር አታውቅም:: [19]እርሱ በሬዎችን፣ ኮርማዎችንና በጎችን በብዛት ሠውቶአል፤ የንጉሡን ልጆች በሙሉ፣ ካህኑን አብያታርንና የሰራዊቱን አዛዥ ኢዮአብን ጠርቶአል፤ አገልጋይህን ሰሎሞንን ግን አልጠራውም:: [20]ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤ ከአንተ ቀጥሎ በጌታዬ በንጉሡ ዙፋን ላይ ማን መቀመጥ እንዳለበት እንድታሳውቀው የእስራኤል ዐይን ሁሉ አንተን ይመለከታል:: [21]ያለበለዚያ ግን ንጉሥ ጌታዬ ከአባቶቹ ጋር በሚያንቀላፋበት ጊዜ እኔና ልጄ ሰሎሞን እንደ ወንጀለኞች እንቈጠራለን::"

[22]እርሷ ከንጉሡ ጋር በመነጋገር ላይ ሳለች ነቢዩ ናታን ገባ:: [23]ለንጉሡም፣ "ነቢዩ ናታን መጥቶአል" ብለው ነገሩት፤ እርሱም ንጉሡ ፊት ቀርቦ ለጥ ብሎ እጅ ነሣ::

[24]ናታንም እንዲህ አለው፤ "ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤ ለመሆኑ አዶንያስ ከአንተ ቀጥሎ እንደሚነግሥ፣ በዙፋንህም እንደሚቀመጥ አስታውቀሃልን? [25]በዛሬው ቀን ታች ወርዶ ብዙ በሬዎች፣ ኮርማዎችና በጎች ሠውቶአል፤ የንጉሡን ልጆች በሙሉ፣ የሰራዊቱን አዛዦችና ካህኑን አብያታርንም ጠርቶአል፤ እነሆ፤ አሁን፣ 'አዶንያስ ለዘላለም ይኑር' እያሉ ከእርሱ ጋር በመብላትና በመጠጣት ላይ ናቸው:: [26]ነገር ግን እኔን አገልጋይህን፣ ካህኑን ሳዶቅን፣ የዮዳሄን ልጅ በናያስንና አገልጋይህን ሰሎሞንን አልጠራም፤ [27]ታዲያ ከእርሱ ቀጥሎ በንጉሥ ጌታዬ ዙፋን ላይ የሚቀመጠውን አገልጋዮቹን ሳያሳውቅ ይህ እንዲሆን ንጉሡ ፈቅዶ አልን?"

1፥17 ቍ13
1፥19 ቍ9
1፥21 ዘፍ15፥15፤ 1ነገ2፥10
1፥26 ቍ10
1፥29 2ሳሙ4፥9
1፥30 ቍ13፤1ዜና 23፥1
1፥32 1ሳሙ2፥35
1፥33 ቍ38፤መሳ 10፥4፤2ዜና32፥30፤ 33፥14፤ዘካ9፥9
1፥34 1ሳሙ2፥35፤ 10፥1፤2ሳሙ15፥10
1፥37 ቍ47፤ኢሱ 1፥5:17
1፥38 ቍ8:33፤ 1ሳሙ30፥14፤2ሳሙ 15፥18

ዳዊት ሰሎሞን እንዲነግሥ አደረገ

1፥28-53 ተጓ ምብ - 1ዜና 29፥21-25

[28]ከዚያም ንጉሥ ዳዊት፣ "ቤርሳቤህን ጥሩልኝ" አለ፤ እርሷም ንጉሡ ወዳለበት ገብታ በፊቱ ቆመች::

[29]ከዚያም ንጉሡ እንዲህ ሲል ማለ፤ "ነፍሴን ከመከራ ሁሉ ያዳናት ሕያው *እግዚአብሔርን*፣ [30]'ልጅሽ ሰሎሞን ከእኔ ቀጥሎ ይነግሣል፤ በእኔም ምትክ በዙፋኔ ይቀመጣል' ብዬ በእስራኤል አምላክ *በእግዚአብሔር* የማልሁልሽን ዛሬ በእውነት እፈጽማለሁ"

[31]ቤርሳቤህም ለጥ ብላ እጅ ከነሣች በኋላ፣ በንጉሡ ፊት ተንበርክካ፣ "ጌታዬ ንጉሥ ዳዊት ለዘላለም ይኑር!" አለች::

[32]ንጉሥ ዳዊትም፣ "ካህኑን ሳዶቅን፣ ነቢዩን ናታንንና የዮዳሄን ልጅ በናያስን ጥሩልኝ" አለ:: እነርሱም ንጉሡ ፊት በቀረቡ ጊዜ፣ [33]እንዲህ አላቸው፤ "የጌታችሁን አገልጋዮች ይዛችሁ በመሄድ ልጄን ሰሎሞንን በራሴ በቅሎ ላይ አስቀምጡት፤ ወደ ግዮንም ይዛችሁት ውረዱ:: [34]በዚያም ካህኑ ሳዶቅና ነቢዩ ናታን ቀብተው በእስራኤል ላይ ያንግሡት፤ ቀንደ መለከት ነፍታችሁም፣ 'ንጉሥ ሰሎሞን ለዘላለም ይኑር!' ብላችሁ ጩኹ:: [35]አጅባችሁት ወደ ላይ ውጡ፤ ከዚያም መጥቶ በዙፋኔ ላይ ይቀመጥ፤ በእኔም ምትክ ይግዛ፤ በእስራኤልና በይሁዳ ላይ ሾሜዋለሁ::"

[36]የዮዳሄ ልጅ በናያስም ለንጉሡ እንዲህ ሲል መለሰ፤ "አሜን! የጌታዬ የንጉሡ አምላክ *እግዚአብሔር* ይህንኑ ያጽናው:: [37]*እግዚአብሔር* ከጌታዬ ከንጉሡ ጋር እንደ ነበረ ሁሉ፣ ከሰሎሞንም ጋር ይሁን፤ ዙፋኑንም ከጌታዬ ከንጉሥ ዳዊት ዙፋን የበለጠ ያድርገው::"

[38]ስለዚህ ካህኑ ሳዶቅ፣ ነቢዩ ናታን፣ የዮዳሄ ልጅ በናያስ፣ ከሊታውያንና ፈሊታውያን ወርደው ሰሎሞንን በንጉሥ ዳዊት

1፥17 *አንተው ራስህ... በአምላክህ በእግዚአብሔር ምለህልኝ ነበር፤* በእግዚአብሔር ስም የተደረገ መሐላ የማይጣስ ነው (ዘፀ 20፥7፤ ዘሌ 19፥12፤ ኢሱ 9፥15:18:20፤ መሳ 11፥30:35፤ መክ 5፥4-7 ይመ)::

1፥21 *ከአባቶቹ ጋር በሚያንቀላፋበት ጊዜ፤* የአንድን ሰው ሞት ለመናገር የሚያገለግል የተለመደ አገላለጽ ነው (ዘፍ 47፥30፤ ዘዳ 31፥16 ይመ)::

1፥24፤ የተፈጠረውን አስቸጋሪ ሁኔታ ግልጽ የሚያደርግ ጥያቄ በመጠየቅ፣ ናታን ዳዊትን በዘዴ አናገረው:: ምክንያቱም ለቤርሳቤህና ለሰሎሞን የገባውን መሐላ በማፍረስ፣ አዶንያስ ዙፋን ይገባኛል እንዲል ዳዊት በምስጢር አበረታትቶታል ወይም አዶንያስ በዳዊት ላይ ለማመፅ ይህን አድርጎአል ብሎ በማሰቡ ነው:: (ቍ 27 ይመ)::

1፥25 *'አዶንያስ ለዘላለም ይኑር'፤* አዲሱን ንጉሥ መቀበላቸውንና ማክበራቸውን የሚያመለክት አባባል ነው (1ሳሙ 10፥24 ፤ 2ሳሙ 16፥16፤ 2ነገ 11፥12 ይመ)::

1፥31 *ጌታዬ ንጉሥ ዳዊት ለዘላለም ይኑር፤* በማጋነን የሚነገር፣ የተለመደ የቤተ መንግሥት ቋንቋን በመጠቀም፣ ቤርሳቤህ ምስጋናዋን ለዳዊት አቀረበች (ነህ 2፥3፤ ዳን 2፥4፤ 3፥9፤ 5፥10፤ 6፥21 ይመ)::

1፥33 *የጌታችሁን አገልጋዮች፤* ከሊታውያንንና ፈሊታውያንን የሚያካትት ይሆናል (ቍ 38 ይመ):: *በራሴ በቅሎ፤* በሙሴ ሕግ ማዳቀል የተከለከለ ቢሆንም (ዘሌ 19፥19)፣ በዳዊት ዘመን በቅሎዎች (ምናልባት ከሌላው አገር በማስመጣት ሕዝ 27፥14) ንጉሥ የሆነ ሰው እንዲቀመጥባቸው ይደረግ ነበር (2ሳሙ 13፥29፤ 18፥9):: ሰሎሞን በዳዊት በቅሎ ላይ መቀመጡ፣ ዙፋን መውረሱ በዳዊት የጸደቀ መሆኑን በግልጽ የሚያሳይ ነው (ዘፍ 41፥43፤ አስ 6፥7-8 ይመ):: *ግዮን፤* በጽዮን ተራራ ምሥራቃዊ ተዳፋት ላይ የሚገኝ ምንጭ ያለበት አካባቢ ነው (የቍ 9፤ 2ሳሙ 5፥8 ማብ ይመ)::

1፥34 *ቀብተው፤* የ1ሳሙ 2፥10፤ 9፥16 ማብ ይመ:: *ቀንደ መለከት ነፍታችሁም፤* 2ነገ 9፥13፤ 2ሳሙ 15፥10፤ 20፥1 ይመ:: *ንጉሥ ሰሎሞን ለዘላለም ይኑር፤* የቍ 25 ማብ ይመ::

1፥35 *በእስራኤልና በይሁዳ፤* በእስራኤልና በይሁዳ መካከል ያለው ልዩነት፣ ዳዊት በእነዚህ ሁለት የነገድ ክፍሎች ላይ በተለያየ ጊዜ ንጉሥ በሆነበት ሁኔታ (2ሳሙ 2፥4፤ 5፥3 ይመ) ላይ የተመሠረተ ነው::

1፥36 *አሜን ... እግዚአብሔር ... ያጽናው፤* ኤር 28፥6 ይመ::

1፥37 *የበለጠ፤* ዳዊት ያከናወነውን ነገር ለማጣጣል ሳይሆን፣ የዳዊትንና የሰሎሞንን ፍጹም ታማኝነት ለመግለጽ ነው:: ወራሹ እንዲሆን ለመረጠው ሰው ምኞቱ እንዲፈጸም፣ በናያስ የዳዊትን ሐሳብ ደግፎአል (ቍ 47-48 ይመ)::

1፥38 *ከሊታውያንና ፈሊታውያን፤* የ2ሳሙ 8፥18 ማብ ይመ::

በቅሎ አስቀምጠው በማጀብ ወደ ግዮን አመጡት። [39]ካህኑ ሳዶቅም የዘይቱን ቀንድ ከመገናኛው ድንኳን ወስዶ ሰሎሞንን ቀባው፤ ከዚያም ቀንደ መለከቱን ነፉ፤ ሕዝቡም በሙሉ፣ “ንጉሥ ሰሎሞን ለዘላለም ይኑር!” በማለት ጻር እስከ ጻር አስተጋቡ። [40]ሕዝቡ ሁሉ እንቢልታ እየነፋና እጅግ እየተደሰተ አጀበው፤ ከድምፁ የተነሣም ምድሪቱ ተናወጠች።

[41]አዶንያስና የተጠሩት እንግዶች ሁሉ ግብዣውን በማገባደድ ላይ ሳሉ፣ ይህንኑ ሰሙ፤ ኢዮአብም የመለከቱን ድምፅ ሲሰማ፣ “ይህ በከተማዪቱ ውስጥ የሚሰማው ድምፅ ምንድን ነው?” ሲል ጠየቀ።

[42]ኢዮአብ ገና ተናግሮ ሳይጨርስ፣ የካህኑ የአብያታር ልጅ ዮናታን ደረሰ፤ አዶንያስም፣ “እንዳንተ ያለ ታማኝ ሰው መልካም ዜና ሳይዝ አይመጣምና ግባ” አለው።

[43]ዮናታንም እንዲህ ሲል መለሰ፣ “ነገሩ ከቶ እንዲህ አይደለም! ጌታችን ንጉሥ ዳዊት ሰሎሞንን አንግሦታል። [44]ንጉሡ ካህኑ ሳዶቅ፣ ነቢዩ ናታን፣ የዮዳሄ ልጅ በናያስ፣ ከሊታውያንና ፈሊታውያን አብረውት እንዲሄዱ አድርጎአል፤ እነርሱም በንጉሡ በቅሎ አስቀመጡት። [45]ካህኑ ሳዶቅና ነቢዩ ናታን በግዮን ቀብተው አንግሠውታል። ከዚያም ደስ ብሎአቸው ወጥተዋል፤ ከተማዪቱም ይህንኑ አስተጋብታለች፤ እንግዲህ የሰማችሁት ድምፅ ይኸው ነው። [46]ከዚህም ሌላ ሰሎሞን በመንግሥቱ ዙፋን ላይ ተቀምጦአል። [47]የመንግሥቱ ሹማምትም ወደ ጌታችን ወደ ንጉሥ ዳዊት መጥተው፣ ‘አምላክህ የሰሎሞንን ስም ከአንተ ስም የላቀ፣ ዙፋኑንም ከአንተ ዙፋን የበለጠ ያድርገው’ በማለት መልካም ምኞታቸውን ገልጸውለታል። ንጉሡም ዐልጋው ላይ ሆኖ በመስገድ፣ [48]‘ዛሬ በዙፋኔ ላይ የሚቀመጠውን ወራሽ ዐይኔ እንዲያይ የፈቀደ፣ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ምስጋና ይድረሰው’ አለ።”

[49]በዚህም አዶንያስና የጠራቸው እንግዶች በሙሉ ደንግጠው ተነሡ፤ በየአቅጣጫውም ተበታተኑ። [50]አዶንያስ ግን ሰሎሞንን በመፍራት ሄዶ፣ የመሠዊያውን ቀንድ ያዘ። [51]ከዚያም፣ ለሰሎሞን፣ “አዶንያስ እነሆ፣ ንጉሥ ሰሎሞንን በመፍራት የመሠዊያውን ቀንድ ይዞ ተማጥኖአል፤ እርሱም፣ ‘ባሪያውን በሰይፍ እንዳይገድለው ንጉሡ ሰሎሞን ዛሬውኑ ይማልልኝ’ ብሎአል” ብለው ነገሩት።

[52]ሰሎሞንም፣ “አካሄዱን ካሳመረ ከራስ ጠጒሩ አንዲቱ እንኳ መሬት ላይ አትወድቅም፤ ጥፋት ከተገኘበት ግን ይሞታል” ሲል መለሰ። [53]ከዚያም ንጉሥ ሰሎሞን ሰዎች ልኮ ከመሠዊያው ላይ አወረዱት። አዶንያስም መጥቶ ለንጉሥ ሰሎሞን እጅ ነሣ፤ ሰሎሞንም፣ “በል ወደ ቤትህ ሂድ” አለው።

ዳዊት ለሰሎሞን የሰጠው መመሪያ

2፥10-12 ተጓ ምብ - 1ዜና 29፥26-28

2 ዳዊት የሚሞትበት ጊዜ እንደ ተቃረበም፣ ልጁን ሰሎሞንን እንዲህ ሲል አዘዘው፤

[2]“እነሆ፤ እኔ የምድሩን ሁሉ መንገድ ልሄድ ነው፤ እንግዲህ በርታ፤ ሰውም ሁን። [3]የአምላክህን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ጠብቅ፤ የምታደርገው ሁሉ እንዲከናወንልህ፣ በምትሄድበትም ሁሉ እንዲሳካልህ፣ በሙሴ ሕግ እንደ ተጻፈው በመንገዶቹ ተመላለስ፣ ሥርዐቶቹንና ትእዛዛቱን፣ ሕግጋቱንና ደንቦቹን ጠብቅ፤ [4]እግዚአብሔርም፣ ‘ዘሮችህ መንገዳቸውን ቢጠብቁ፣ እንዲሁም በፍጹም ልባቸው፣ በፍጹም ነፍሳቸው በታማኝነት በፊቴ ቢመ

1፥39 ቍ34፤ዘፀ 26፥1፤27፥21፤29፥7፤ ዘኍ 23፥21፤1ሳሙ 10፥1፤2ሳሙ 15፥10፤ 2ነገ11፥12፡14፤መዝ 47፥5፤89፥20፤ ዘካ9፥9
1፥40 1ሳሙ 10፥5
1፥41 2ዜና23፥12፡13
1፥42 2ሳሙ 15፥27፡36፤18፥26
1፥45 ቍ40
1፥46 ዘዳ17፥18
1፥47 ቍ37
1፥48 ነገ3፥6
1፥50 ዘ27፥2
1፥52 1ሳ14፥45
2፥1 ዘፍ27፥2፤ ዘኍ27፥13
2፥2 ኢሱ1፥6፤ 23፥14
2፥3 ዘዳ4፥6፤10፥12፤17፥14፡20፤ኢሱ 1፥7፤1ዜና22፥13
2፥4 2ሳሙ 7፥13፡15፤2ነገ18፥36፤20፥3፤ 2ዜና23፥3፤መዝ26፥13፤132፥12

1፥39 *ሳዶቅም... ሰሎሞንን ቀባው፤* ከሥርወ መንግሥት ውጭ በእግዚአብሔር የተመረጡ ነገሥታት የሚቀቡት፣ በነቢያት ነበር (ሳኦል፡- 1ሳሙ 9፥16፤ ዳዊት፡- 1ሳሙ 16፥21፤ ኢዩ 2ነገ 9)፤ በሥርወ መንግሥቱ መሠረት የሚነግሡት ደግሞ በካህናት ይቀቡ ነበር (በዚህ ክፍል ሰሎሞን፣ ኢዮአስ 2ነገ 11፥12)፤ ይኸውም፣ ካህናት ይህን የሚፈጽሙት በሕጉ መሠረት ሲሆን፣ ነቢያት ግን አዲስ መለኮታዊ አመራርን በመከተል ነበር። *የዘይቱን ቀንድ፤* በዘፀ 30፥22-23 ላይ የተጠቀሰውን ለመቀባት የሚውለውን ዘይት የያዘ ይሆናል። *ከመገናኛው ድንኳን፤* በገባኦን የነበረው የመገናኛ ድንኳን ሳይሆን (3፥4 እንዲሁም 2ዜና 1፥3 ይመ)፣ ዳዊት ለእግዚአብሔር ታቦት በኢየሩሳሌም የተከለው ድንኳን ነበር (2ሳሙ 6፥17 ይመ)።

1፥41 *ሰሙ፤* ከዓይንሮጌል ሆኖ ግዮንን ለማየት ባይቻልም፣ ብዙም የሚርቅ ባለመሆኑ፣ ድምፁ እስከ ቄድሮን ሸለቆ ድረስ ዘልቆ ይሰማ ነበር።

1፥42 *የአብያታር ልጅ ዮናታን፤* 2ሳሙ 17፥17-21 ይመ።

1፥47 *የላቀ፤* የቍ 37 ማብ ይመ።

1፥48 *ወራሽ፤* ዳዊት፣ ሰሎሞን ዙፋኑን በመውረሱ፣ በ2ሳሙ 7፥12:16 የተሰጠው ተስፋ የተፈጸመ መሆኑን አስተዋለ።

1፥49 *ተበታተኑ፤* ባልተሳካው ሙከራ፣ ማንም ከአዶንያስ ጋር ተባባሪ እንደ ሆነ እንዲታወቅበት አልፈለገም ነበር።

1፥50 *የመሠዊያውን ቀንድ ያዘ፤* በየማእዘኑ እንዲቆም ተደርጎ የተሠራ ሲሆን፣ በመሠዊያ ላይ ከለላ መፈለግ፣ በሙሴ የሕግ መጻሕፍት ላይ የተመሠረተ ነው (ዘፀ 21፥13-14 ይመ)። በመሥዋዕት ማቅረቢያ ጊዜ፣ ካህኑ የመሥዋዕቱን ደም በመሠዊያው ቀንድ ላይ ይቀባ ነበር (ዘፀ 29፥12፤ ዘሌ 4፥7:18:25:30:34 ይመ)፤ ስለዚህም አዶንያስ ሕይወቱን በእግዚአብሔር ጥበቃ ሥር ለማድረግ ፈለገ።

1፥52 *አካሄዱን ካሳመረ፤* የሰሎሞንን ሥልጣንና መንግሥት በመቀበል ተስማምቶ ራሱን ዝቅ አድርጎ ቢኖር ለማለት ነው። *ጥፋት ከተገኘበት፤* ሰሎሞን ዙፋን በመውረሱ ቅንቶ ተቃውሞ ቢያደርግ ለማለት ነው።

2፥1 *አዘዘው፤* ሙሴ (ዘዳ 31፥1-8)፣ ኢያሱ (ኢሱ 23፥1-16) እና ሳሙኤል (1ሳሙ 12፥1-25) የእግዚአብሔር ወኪል እንደ መሆናቸው፣ ከመሞታቸው ጥቂት ቀደም ብለው የመጨረሻ መመሪያና ምክር ሰጥተዋል።

2፥2 *የምድሩን ሁሉ መንገድ፤* ወደ መቃብር ማለት ነው (ኢሱ 23፥14 ይመ)። *በርታ፤* ዘዳ 31፥7:23፤ ኢሱ 1፥6-7:9:18 ይመ።

2፥3 *የአምላክህን የእግዚአብሔር ትእዛዝ ጠብቅ፤* ዘፍ 26፥5፤ ዘሌ 18፥30፤ ዘዳ 11፥1 ይመ። *እንዲከናወንልህ፣* ዘዳ 29፥9 ይመ። *በመንገዶቹ ተመላለስ፤* የቃል ኪዳን ግዴታን በተመለከተ፣ በዘዳግም መጽሐፍ ላይ ተደጋግሞ የሚታይ አገላለጽ ነው (ዘዳ 5፥33፤ 8፥6፤ 10፥12፤ 11፥22፤ 19፥9፤ 26፥17፤ 28፥9፤ 30፥16)። *ሥርዐቶቹንና ትእዛዛቱን፣ ሕግጋቱንና ደንቦቹን፤* የቃል ኪዳን ግዴታን የሚያመለክቱ አራት ተመሳሳይ ቃላት ናቸው (6፥12፤ 8፥58፤ 2ነገ 17፥37፤ ዘዳ 8፥11፤ 11፥1፤ 26፥17፤ 28፥15:45፤ 30፥10:16 ይመ።

2፥4 *በፍጹም ልባቸው፣ በፍጹም ነፍሳቸው፤* ዘዳ 4፥29፤

ላለሱ፣ በእስራኤል ዙፋን የሚቀመጥ ሰው ከዘርህ አላሳጣህም' ሲል የሰጠኝን ተስፋ ይፈጽምልኛል።

[5]የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ በእኔ ላይ ያደረገውን፣ እንዲሁም በእስራኤል ሰራዊት አዛዦች በኔር ልጅ በአበኔርና በዬቴሩ ልጅ በአሜሳይ ላይ የፈጸመውን አንተው ራስህ ታውቃለህ፤ ጦርነት ሳይኖር በሰላም ጊዜ ደማቸውን አፍሶአል፤ በዚህም ደም ወገቡ ላይ የታጠቀውን ቀበቶና በእግሩ ላይ ያደረገውን ጫማ በክሎአል። [6]መደረግ ያለበትን በጥበብህ አድርግ፤ ከነሽበቱ በሰላም ወደ መቃብር* እንዲወርድ አታድርግ።

[7]"ከወንድምህ ከአቤሴሎም በሸሸሁ ጊዜ መልካም ነገር አድርገውልኛልና ለገለዓዳዊው ለቤርዜሊ ልጆች ግን በጎ ነገር አድርግላቸው፤ ማእድህን ከሚካፈሉ ሰዎችም ጋር አብረው ይብሉ።

[8]"ወደ መሃናይም በሄድሁ ጊዜ፣ ክፉኛ የረገመኝ የባሑሪም ሰው የብንያማዊው የጌራ ልጅ ሳሚ እነሆ፤ ከአንተ ዘንድ ይገኛል፤ ሊቀበለኝ ወደ ዮርዳኖስ ሲወርድ፣ 'በሰይፍ አልገድልህም' ብዬ በእግዚአብሔር ስም ምዬለታለሁ፤ [9]አሁን ግን በደል እንደሌለበት ሰው አትተወው፤ ጥበበኛ ነህና መደረግ ያለበትን ታውቃለህ፤ ሽበቱን በደም ወደ መቃብር አውርድ።"

[10]ከዚያም ዳዊት ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በዳዊትም ከተማ ተቀበረ። [11]ዳዊት በኬብሮን ሰባት ዓመት፣ በኢየሩሳሌም ሠላሳ ሦስት ዓመት ባጠቃላይ አርባ ዓመት በእስራኤል ላይ ነገሠ። [12]ስለዚህ ሰሎሞን በአባቱ በዳዊት ዙፋን ተቀመጠ፤ መንግሥቱም እጅግ የጸና ሆነ።

የሰሎሞን መንግሥት መጽናት

[13]በዚህ ጊዜ የአጊት ልጅ አዶንያስ ወደ ሰሎሞን እናት ወደ ቤርሳቤህ ሄደ፤ ቤርሳቤህም፣ "የመጣኸው በሰላም ነውን?" ስትል ጠየቀችው፤

*6 በዚህ ስፍራና በቍጥር 9 ላይ ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል።

2፥5 1ሳሙ 14፥50፤ 2ሳሙ 2፥18፤3፥27፤ 17፥25
2፥6 ቍ 9
2፥7 ዘፍ 40፥14፤ 2ሳሙ 9፥7፤17፥27፤ 19፥3139
2፥8 ቍ 36-46፤ ዘፍ 32፥2፤2ሳሙ 16፥ 5-13፤19፥18-23
2፥9 ቍ 6
2፥10 2ሳሙ 5፥7፤ ሐሥ 2፥29
2፥11 2ሳሙ 5፥4፡5
2፥12 ቍ 46፤1ዜና 17፥14፤29፥23፤2ዜና 1፥1፤9፥8፤12፥13፤ 17፥1፤21፥4
2፥13 1ሳሙ 16፥4፤ 2ሳሙ 3፥4

6፥5፤ 10፥12፤ 30፥6 ይመ። *በእስራኤል ዙፋን የሚቀመጥ ሰው ከዘርህ አላሳጣህም፤* ሰሎሞንና ልጆቹ የተሰጣቸውን የኪዳን ግዴታዎች ሊጠብቁ አልቻሉም፤ ይህም የመንግሥቱን መከፈልና በመጨረሻም የሰሜኑና የደቡቡ መንግሥት ምርኮኛ መሆንን አስከተለ። የወደቀችው የዳዊት ድንኳን የምትነሣውና መንግሥቱም ለዘላለም የጸናች እንደምትሆን የተሰጠው ተስፋ የሚፈጸመው፣ በክርስቶስ መምጣት ብቻ ነው (የአሞ 9፥11-15፤ የሐሥ 15፥16 ማብ ይመ)። ሕዝቡና ንጉሡ በሲና ተራራ ላይ የገቡትን ኪዳን ከመፈጸም ወደ ኋላ ባሉ ጊዜ፣ የደረሰባቸው የኪዳኑ በረከት ሳይሆን እርግማን ነው፤ በዚህ ሁሉ ግን እግዚአብሔር ለአብርሃምና ለዳዊት የገባውን ኪዳን በመጠበቅ በታማኝነቱ ጸንቶአል (ዘሌ 26፥42-45፤ ኢሳ 9፥6-7፤ 11፥1-16፤ 16፥5፤ 55፥3፤ ኤር 23፥5-6፤ 30፥9፤ 33፥17:20-22:25-26፤ ሕዝ 34፥23-24፤ 37፥24-28 ይመ)። *የሰጠኝን ተስፋ ይፈጽምልኛል፤* እዚህ ላይ፣ ዳዊት መንግሥቱ ለዘላለም የጸና ሥርወ መንግሥት እንደሚሆን በነቢዩ ናታን በኩል አምላክ በኪዳን የገባለትን ተስፋ ይጠቅሳል (የ2ሳሙ 7፥11-16 ማብ ይመ)። ለዳዊት የተሰጠው የኪዳን ተስፋ ያለ ምንም ቅድመ ሁኔታ ቢሆንም፣ የዳዊት ልጆች ግን ይህን በረከት የሚያገኙት በሙሴ በኩል የተሰጠውን የኪዳን ሕግ በመታዘዝ ብቻ ነበር (2ዜና 7፥17-22 ይመ)።

2፥5 *የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ፤* የ1፥7 ማብ ይመ። *በኔር ልጅ በአበኔርና፤* የ2ሳሙ 3፥25-32 ማብ ይመ። *በዬቴሩ ልጅ በአሜሳይ፤* 2ሳሙ 20፥10 ይመ። *በሰላም ጊዜ ደማቸውን አፍሶአል፤* ኢዮአብ የፈጸመው ይህ ግድያ ሕገ ወጥ ሲሆን (ዘዳ 19፥1-13፤ 21፥1-9)፣ ይህንም ያደረገው የራሱን ፍላጎት በመከተል ነበር።

2፥7 *ለቤርዜሊ ልጆች፤* የ2ሳሙ 17፥27 ማብ ይመ። *ማእድህን...ይብሉ፤* ሌሎች ጥቅሞችን የሚያስገኝ የክብር ሥፍራ ነበር (18፥19፤ 2ነገ 25፥29፤ 2ሳሙ 9፥7፤ 19፥28፤ ነህ 5፥17 ይመ)።

2፥8፤ 2ሳሙ 16፥5-13 ይመ። *የብንያማዊው የጌራ ልጅ ሳሚ፤* ጌራ የሳሚ አባት እንደ ሆነ መጠቀሱ የእርሱ ወላጅ ሆኖ ሳይሆን፣ በእርሱ የዘሩ ሐረግ ውስጥ ላሉት ሁሉ አባት በመሆኑ ነው (ዘፍ 46፥21፤ መሳ 3፥15 ይመ)።

2፥9 *በደል እንደሌለበት ሰው አትተወው፤* በሙሴ ሕግ፣ አለቃ የሆነውን ሰው መርገም የተከተለ ነው (21፥10፤ ዘፀ 22፥28)።

2፥10 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ። *በዳዊትም ከተማ፤* የ2ሳሙ 5፥7 እና ማብ ይመ። ጴጥሮስ በእርሱ ዘመን እንኳ፣ የዳዊት መቃብር ይታወቅ እንደ ነበር ያመለክታል (ሐሥ 2፥29)።

2፥11 *አርባ ዓመት፤* 2ሳሙ 5፥4-5 ይመ። ዳዊት ዓ.ቅ.ክ ከ1010-970 ዓመት ድረስ ገዝቶአል።

2፥13 *የአጊት ልጅ አዶንያስ፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *የመጣኸው በሰላም ነውን? ጥያቄው* (1ሳሙ 16፥4፤ 2ነገ 9፥22 ይመ) ከአዶንያስ ፍላጎት አንጻር (1፥5 ይመ) የቤርሳቤህን ፍርሀት ይገልጻል።

ኢየሩሳሌም በሰሎሞን ዘመን
950 ዓ.ቅ.ክ

ሰሎሞን ከተማዋን ከቀድሞ አቀማመጧ ወደ ሰሜን አቅጣጫ በማስፋት አስደናቂውን ቤተ መቅደሱን ሠራ።

ቤተ መንግሥቱም እዚያው አጠገብ ነበር። ሆኖም የሕንጻው አሠራርና የተሠራበት ሥፍራ አይታወቅም።

እርሱም፣ “አዎን በሰላም ነው” ብሎ መለሰ:: [14]ከዚያም፣ “የምነግርሽ ጉዳይ አለኝ” አላት::

እርሷም፣ “እሺ ተናገር” ብላ መለሰች::

[15]እርሱም፣ “መንግሥቱ የእኔ እንደ ነበረና እስራኤልም ሁሉ እኔ እንድነግሥ ዐይናቸውን ጥለውብኝ እንደ ነበር አንቺ ራስሽ ታውቂአለሽ፤ ሆኖም ነገሩ *ከእግዚአብሔር* የተቈረጠለት ሆኖና ሁኔታዎች ተለዋውጠው፣ መንግሥቱ ለወንድሜ ተላለፈ:: [16]አሁንም አንዲት ነገር እለምንሻለሁ፤ አታሳፍሪኝ” አላት::

እርሷም፣ “በል እሺ ተናገር” አለችው::

[17]እርሱም፣ “ንጉሥ ሰሎሞን መቼም እምቢ አይልሽምና ሱነማዊቷን አቢሳን እንዲድርልኝ ለምኚልኝ” አላት::

[18]ቤርሳቤህም፣ “መልካም ነው፤ ይህንኑ ለንጉሡ እነግርልሃለሁ” ብላ መለሰች::

[19]ስለዚህም ቤርሳቤህ የአዶንያስን ጉዳይ ልትነግረው ወደ ንጉሥ ሰሎሞን ሄደች፤ ንጉሡም ሊቀበላት ተነሣ፤ እጅ ከነሣትም በኋላ በዙፋኑ ላይ ተቀመጠ፤ ንጉሡም ለእናቱ ሌላ ዙፋን አስመጥቶ በቀኙ አስቀመጣት::

[20]እርሷም፣ “የምለምንህ አንዲት ነገር አለችኝና እባክህ እሺ በለኝ” አለችው::

ንጉሡም፣ “እናቴ ሆይ፤ አላሳፍርሽምና ንገሪኝ” ሲል መለሰላት::

[21]ስለዚህም፣ “ሱነማዊቷን አቢሳን ወንድምህ አዶንያስ ቢያገባትስ?” አለችው::

[22]ንጉሥ ሰሎሞንም እናቱን፣ “ስለምን ሱነማዊቷን አቢሳን ብቻ ለአዶንያስ ትጠይቂለታለሽ? ታላቅ ወንድሜ ስለ ሆነ መንግሥቱንም ጠይቂለት እንጂ፤ ለእርሱ ብቻ ሳይሆን እንዲሁም ለካህኑ ለአብያታርና ለጽሩያ ልጅ ለኢዮአብ ጠይቂላቸው” አላት::

[23]ከዚያም ንጉሥ ሰሎሞን *በእግዚአብሔር* ስም እንዲህ ሲል ማለ፤ “አዶንያስ ይህን ስለ ጠየቀ በሞት ሳይቀጣ ቢቀር፣ *እግዚአብሔር* ይፍረድብኝ፤ ከዚህ የባሰም ያምጣብኝ፤ [24]አሁንም በሚገባ ያጸናኝ፣ በአባቴ በዳዊት ዙፋን ያስቀመጠኝና በሰጠውም ተስፋ መሠረት ሥርወ መንግሥትን የመሠረተልኝ ሕያው *እግዚአብሔርን* አዶንያስ ዛሬ ይሞታል!” [25]ስለዚህም አዶንያስን እንዲገድለው ንጉሥ ሰሎሞን፣ የዮዳሄን ልጅ በናያስን አዘዘው፤ በናያስም አዶንያስን መቶ ገደለው::

[26]ንጉሡም ካህኑን አብያታርን፣ “ሞት የሚገባህ ሰው ነበርህ፤ ነገር ግን ልዑል *እግዚአብሔርን* ታቦት በአባቴ በዳዊት ፊት ስለ ተሸከምህ፣ አባቴ የተቀበለውንም መከራ ሁሉ አብረኸው ስለ ተቀበልህ፣ እኔ አሁን አልገድልህም፤ ዓናቶት ወዳለው ዕርሻህ ሂድ” አለው:: [27]ስለዚህ *እግዚአብሔር* ስለ ዔሊ ቤት በሴሎ የተናገረውን ቃል ለመፈጸም፣ ሰሎሞን አብያታርን *ከእግዚአብሔር* ክህነት አስወገደው::

[28]ከአቤሴሎም ጋር ሳይሆን ከአዶንያስ ጋር አሢሮ የነበረው ኢዮአብም ይህን በሰማ ጊዜ፣ ወደ *እግዚአብሔር* ድንኳን ሸሽቶ የመሠዊያውን ቀንድ ያዘ:: [29]ኢዮአብ ወደ *እግዚአብሔር* ድንኳን ሸሽቶ መሄዱንና በመሠዊያው አጠገብ መሆኑን ንጉሥ ሰሎሞን በሰማ ጊዜ፣ የዮዳሄን ልጅ በናያስን፣ “ሂድና ግደለው!” ብሎ አዘዘው::

[30]ስለዚህም በናያስ ወደ *እግዚአብሔር* ድንኳን ገብቶ ኢዮአብን፣ “ንጉሡ፣ ‘ከዚህ ውጣ’ ይልሃል” አለው::

እርሱ ግን “አልወጣም፣ እዚሁ እሞታለሁ” አለው::

በናያስም፣ “ኢዮአብ የሰጠኝ መልስ ይህ ነው” በማለት ለንጉሡ ተናገረ::

2፥17 1ነገ1፥3
2፥19 1ነገ15፥13፤ 2ነገ10፥13፤24፥15፤ 2ዜና15፥16፤መዝ45፥9፤ኤር13፥18፤22፥26፤29፥2
2፥21 1ነገ1፥3
2፥22 ዘፍ22፥24፤ 1ሳሙ22፥20፤1ነገ1፥3፤1ዜና3፥2
2፥23 ሩት1፥17
2፥24 2ሳሙ7፥11
2፥25 2ሳሙ8፥18፤ 12፥10
2፥26 ኢሱ21፥18፤ 1ሳሙ22፥20፤2ሳሙ 15፥14:24
2፥27 1ሳሙ2፥ 27-36
2፥28 ዘፀ27፥2
2፥29 ቍ 25፤ዘፀ 21፥14
2፥30 ዘፀ21፥14፤ 2ነገ11፥15

2፥15 ***መንግሥቱ የእኔ እንደ ነበረና፤*** 1፥11 ይመ:: ***እስራኤልም ሁሉ እኔ እንድነግሥ፤*** በጣም የተጋነነና ትክክለኛ ያል ሆነ አባባል ነው (1፥7-8 ይመ):: ***ነገሩ ከእግዚአብሔር የተቈረጠለት፤*** ሰሎሞን በአምላክ ፈቃድ ንጉሥ እንደ ሆነና፣ ከዚህም በኋላ አዶንያስ ሥልጣን ለመያዝ ፍላጎት እንደሌለው በግልጽ አመልክቶአል::

2፥17 ***ሱነማዊቷን አቢሳን እንዲድርልኝ፤*** አቢሳ ዳዊትን በመንከባከብ በቈየችበት ጊዜ ሁሉ ድንግል ስለ ነበረች፣ (1፥1-4፤ ዘዳ 22፥30 ይመ)፣ የአዶንያስ ጥይቄ ተንኰል የሌለበት ይመስላል (ሆኖም የቍ 22 ማብ ይመ)::

2፥19 ***በቀኙ፤*** የክብርን ሥፍራ ያመለክታል (መዝ 110፥1፤ ማቴ 20፥21)::

2፥20 ***የምለምንህ አንዲት ነገር፤*** ለቤርሳቤህ፣ የአዶንያስ ጥያቄ ትልቅ መስሎ አልታያትም::

2፥22 ***መንግሥቱንም ጠይቂለት እንጂ፤*** አዶንያስ ይህን ጥያቄ ሲያቀርብ፣ ዙፋኑ ላይ ለመቀመጥ ሌላ ሙከራ እያደረገ መሆኑን ሰሎሞን ወዲያው ተገነዘበ:: የንጉሥን ሚስት ማግባት፣ ዙፋን ለመያዝ መብት እንደሚያስገኝ ይታመናል (የ2ሳሙ 3፥7፤ 12፥8፤ 16፥21 ማብ ይመ):: አቢሳ ድንግል ብትሆንም፣ ብሕዝቡ ዘንድ የምትታወቀው የዳዊት ሚስት በመሆን ነው፤ ስለዚህ አቢሳን ማግባቱ፣ አዶንያስ ዙፋን ይገባኛል በማለት ያነሣውን ጥያቄ ሊያጠናክርለት ይችላል:: ***ለካህኑ ለአብያታርና ለጽሩያ ልጅ ለኢዮአብ፤*** የ1፥7 ማብ ይመ:: አብያታርና ኢዮአብ ክሕደት ለተሞላበት ለአዶንያስ ዕቅድ ተባባሪዎች መሆናቸውን ሰሎሞን ደርሶበታል::

2፥23 ***እግዚአብሔር ይፍረድብኝ፤ ከዚህ የባሰም ያምጣብኝ፤*** መሐላን የሚያመለክት የተለመደ አባባል ነው (የ1ሳሙ 3፥17 ማብ ይመ)::

2፥24 ***በሰጠውም ተስፋ መሠረት፤*** 1ዜና 22፥9-10 ይመ:: ***ሥርወ መንግሥትን የመሠረተልኝ፤*** የሰሎሞን ዙፋን ወራሽ የሆነው ልጅ ሮብዓም የተወለደው፣ ሰሎሞን ከመንገሡ ጥቂት ቀደም ብሎ ነበር (ከ11፥42፤ 14፥21 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥25 ***የዮዳሄን ልጅ በናያስን፤*** የ1፥7 እና የ2ሳሙ 23፥20 ማብ ይመ::

2፥26 ***ታቦት ... ስለ ተሸከምህ፤*** የ2ሳሙ 15፥24-25:29፤ 1ዜና 15፥11-12 ይመ:: ***አባቴ የተቀበለውንም መከራ ሁሉ አብረኸው ስለ ተቀበልህ፤*** 1ሳሙ 22፥20-23፤ 23፥6-9፤ 30፥7 2ሳሙ 17፥15፤ 19፥11 ይመ::

2፥27 ***እግዚአብሔር ስለ ዔሊ ቤት በሴሎ የተናገረውን ቃል ለመፈጸም፤*** የ1ሳሙ 2፥30-35 ማብ ይመ::

2፥28 ***ከአዶንያስ ጋር አሢሮ፤*** 1፥7 ይመ:: ***በሰማ ጊዜ፤*** ስለ አዶንያስ ሞትና ስለ አብያታር ከክህነት መወገድ ማለት ነው:: ***ወደ እግዚአብሔር ድንኳን፤*** የ1፥39 ማብ ይመ:: ***የመሠዊያውን ቀንድ ያዘ፤*** የ1፥50 ማብ ይመ::

2፥29 ***ሂድና ግደለው፤*** መጠጊያ የማግኘት መብት የሚሰጠው፣ በድንገት ሰው ለገደለ ብቻ ነው (ዘፀ 21፥14 ይመ) ኢዮአብ፣ ከአዶንያስ ሤራ ጋር በመተባበሩ ብቻ ሳይሆን፣ አበኔርንና አሜሳይን በመግደሉ (ቍ 31-33 ይመ)፣ ሰሎሞን ይህን መብት ከእርሱ መንፈጉ ሙሉ በሙሉ ትክክል ነበር:: በዚህ ሁኔታ፣ ሰሎሞን አባቱ የሰጠውን ትእዛዝ ለመፈጸም ለማድረግ ጥሩ አጋጣሚ አገኝቶአል (ቍ 5-6 ይመ)::

[31]ንጉሡም በናያስን እንዲህ ሲል አዘዘው፤ "በል እንዳለው አድርግ፤ ግደልና ቅበረው፤ ኢዮአብ በከንቱ ካፈሰሰው ንጹሕ ደምም እኔንና የአባቴን ቤት አንጻን። [32]አባቴ ዳዊት ሳያውቅ ኢዮአብ በሁለቱ ሰዎች ላይ አደጋ ጥሎ በሰይፍ ገድሎአቸዋልና ስላፈሰሰው ደም *እግዚአብሔር* ይበቀለዋል። የእስራኤል ሰራዊት አዛዥ የኔር ልጅ አበኔርና የይሁዳ ሰራዊት አዛዥ የዬቴሩ ልጅ አሜሳይ ሁለቱም ከእርሱ የተሻሉና ይበልጥ ትክክለኛ ሰዎች ነበሩ። [33]የደማቸውም ዕዳ ለዘላለም በኢዮአብና በዘሩ ራስ ላይ ይሁን። ነገር ግን በዳዊትና በዘሩ፣ በቤቱና በዙፋኑ ላይ *የእግዚአብሔር* ሰላም ለዘላለም ጸንቶ ይኑር።"

[34]ስለዚህም የዮዳሄ ልጅ በናያስ ወጣ፤ ኢዮአብንም መቶ ገደለው፤ እርሱም በምድረ በዳ ባለው በገዛ ምድሩ⁼ ተቀበረ። [35]ንጉሡም በኢዮአብ ቦታ የዮዳሄን ልጅ በናያስን በሰራዊቱ ላይ ሾመ፤ በአብያታርም ቦታ ካህኑን ሳዶቅን ተካ።

[36]ከዚያም ንጉሡ ሳሚን አስጠርቶ እንዲህ አለው፤ "በኢየሩሳሌም ቤት ሠርተህ እዚያው ተቀመጥ፤ ከዚያ ግን የትም እንዳትሄድ፤ [37]ነገር ግን ከዚያ ወጥተህ የቄድሮንን ሸለቆ ከተሻገርህ እንደምትሞት ዕወቅ፤ ደምህም በራስህ ላይ ይሆናል።"

[38]ሳሚም መልሶ ንጉሡን፣ "መልካም፤ ባሪያህ ጌታዬ ንጉሡ ያለውን ይፈጽማል" አለው፤ እርሱም በኢየሩሳሌም ብዙ ጊዜ ተቀመጠ።

[39]ከሦስት ዓመት በኋላ ግን፣ ከሳሚ አገልጋዮች ሁለቱ ወደ ጌት ንጉሥ፣ ወደ መዓካ ልጅ ወደ አንኩስ ኰበለሉ፤ ለሳሚም፣ "እነሆ፣ አገልጋዮችህ በጌት ናቸው" ተብሎ ተነገረው። [40]ሳሚ ይህን ሲሰማ አህዮቹን ጭኖ አገልጋዮቹን ለመፈለግ ጌት ወዳለው ወደ አንኩስ ሄደ፤ አገልጋዮቹንም ከጌት መልሶ አመጣቸው።

[41]ሳሚ ከኢየሩሳሌም ወደ ጌት ሄዶ መመለሱን ሰሎሞን በሰማ ጊዜ፣ [42]ንጉሡ ሳሚን አስጠርቶ እንዲህ አለው፤ " 'ወደ ሌላ ቦታ የሄድህ ዕለት እንደምትሞት ዕወቅ' ብዬ *በእግዚአብሔር* ስም አስምዬ አስጠንቅቄህ አልነበረምን? በዚያን ጊዜ አንተም፣ 'መልካም ነው፤ እኔም እታዘዛለሁ' ብለኸኝ ነበር፤ [43]*ታዲያ ለእግዚአብሔር* የማልኸውን መሐላ ያልጠበቅኸውና እኔም የሰጠሁህን ትእዛዝ ያልፈጸምኸው ለምንድን ነው?"

[44]ንጉሡም መልሶ ሳሚን እንዲህ አለው፤ "በአባቴ በዳዊት ላይ ያደረግህበትን ክፉ ነገር ሁሉ ልብህ ያውቀዋል፤ ስለዚህ *እግዚአብሔር* ስለ ክፉ ሥራህ ብድሩን ይከፍልሃል። [45]ንጉሥ ሰሎሞን ግን ይባረካል፤ የዳዊትም ዙፋን *በእግዚአብሔር* ፊት ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል።"

[46]ከዚያም ንጉሡ የዮዳሄን ልጅ በናያስን አዘዘው፤ በናያስም ወጣ፤ ሳሚንም መቶ ገደለው።

በዚህ ጊዜም መንግሥቱ በሰሎሞን እጅ ጸና።

ሰሎሞን ጥበብን ከእግዚአብሔር መለመኑ

3፥4-15 ተጓ ምብ - 2ዜና 1፥2-13

3 ሰሎሞን የግብፅ ንጉሥ ˜የፈርዖን ወዳጅ ሆነ፤ የፈርዖንንም ልጅ አገባ። እርሱም ቤተ መንግሥቱን፣ *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስና የኢየሩሳሌምን ዙሪያ ቅጥር ሠርቶ እስኪጨርስ ድረስ በዳዊት ከተማ አስቀመጣት።

[2]በዚያን ጊዜ *ለእግዚአብሔር* ስም ገና ቤተ መቅደስ ስላልተሠራ፣ ሕዝቡ አሁንም መሥዋዕት የሚያቀርበው በማምለኪያ ኰረብታ

2፥31 ዘጸ19፥13
2፥32 ዘፍ4፥14፤ መሳ9፥24:57፤2ሳሙ 17፥25፤2ዜና21፥13
2፥34 ቍ25፤ 2ሳሙ2፥18
2፥35 1ሳሙ2፥35፤ 2ሳሙ8፥18
2፥36 2ሳሙ16፥5
2፥37 ዘሌ20፥9፤ 2ሳሙ15፥23፤ዮሐ 18፥1
2፥39 1ሳሙ27፥2
2፥42 2ሳሙ19፥23
2፥44 2ሳሙ16፥5-13
2፥45 2ሳሙ7፥13
2፥46 ቍ8:12፤ 2ሳሙ818
3፥1 2ሳሙ5፥7፤7፥2፤1ነገ2፥10፤7፥8፤9፥10:24፤11፥113፤2ዜና 8፥11
3፥2 ዘሌ17፥35፤26፥30፤ዘዳ12፥14፤14፥23፤1ነገ15፥14፤22፥43
3፥3 ቍ2፤ዘሌ17፥35፤ዘዳ6፥5፤10፥12፤17፥19፤ኢሱ1፥7፤1ነገ14፥8፤2ነገ12፥3፤15፥4:35፤16፥4፤21፥3፤ መዝ31፥23፤145፥20

⁼34 ወይም *በገዛ መቃብሩ* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል

2፥32 *በሁለቱ ሰዎች ላይ አደጋ ጥሎ...ገድሎአቸዋልና፤* 2ሳሙ 3፥27፤ 20፥9-10 ይመ። *የእስራኤል ሰራዊት፤* 2ሳሙ 2፥8-9 ይመ። *የይሁዳ ሰራዊት፤* 2ሳሙ 20፥4 ይመ።

2፥34 *በገዛ ምድሩ፤* የኢዮአብ አባት መቃብር የሚገኘው በቤተ ልሔም አቅራቢያ ነበር (2ሳሙ 2፥32 ይመ)። *በምድረ በዳ፤* ከይሁዳ ቤተ ልሔም በስተ ምሥራቅ ያለው ነው።

2፥35 *የዮዳሄን ልጅ በናያስን፤* የ2ሳሙ 23፥20 ማብ ይመ። *ካህኑን ሳዶቅን፤* የ1ሳሙ 2፥35 እና የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ።

2፥36 *ከዚያ ግን የትም እንዳትሄድ፤* ሳሚ ከኢየሩሳሌም እንዳይወጣ መደረጉ፣ የሰሎሞንን አገዛዝ ከሚቃወሙ ከቀሩት የሳኦል ተከታዮች ጋር ለማበር ያለውን ዕድል (ቍ 8 ይመ)፣ በእጅጉ ይቀንስበታል።

2፥39 *ወደ ጌት ንጉሥ ወደ መዓካ ልጅ አንኩስ፤* ጌት የፍልስጥኤም ዋና ከተማ ነው (ኢሱ 13፥3፤ 1ሳሙ 6፥16-17 ይመ)። መዓካ፣ ትልቁ አንኩስ፣ (1ሳሙ 27፥2)፣ አሜህና በዚህ ክፍል ደግሞ ትንሹ አንኩስ ጌትን ተራ በተራ ገዝተዋል።

2፥46 *ሳሚንም መቶ ገደለው፤* ይህ፣ በናያስ የፈጸመው ሦስተኛው ግድያ ነው (ቍ 25:34 ይመ)፤ ይህም ዳዊት ከመሞቱ ጥቂት ቀደም ብሎ (ቍ 6:9) ለልጁ ለሰሎሞን የሰጠውን ትእዛዝ ሙሉ በሙሉ እንዲፈጽም አስችሎታል።

3፥1 *የፈርዖን ወዳጅ ሆነ፤* ሰሎሞን የጋብቻ ወዳጅነቱን የፈጠረው፣ በግብፅ ሃያ አንደኛው ሥርወ መንግሥት ውስጥ የመጨረሻ ንጉሥ ከሆነው ከሲያሙን ወይም ከዳግማዊ ሱብነስ ጋር ይሆናል (በብሉይ ኪዳን ስሙ የተጠቀሰው የመጀመሪያው ፈርዖን ሺሻቅ ሲሆን 11፥40፤ 14፥25-26፤ እርሱም ዓ.ቅ.ክ. በ945 ገደማ ሃያ ሁለተኛውን የግብፅ ሥርወ መንግሥት መሠረተ)። ይህ ዐይነቱ ወዳጅነት፣ እየኋላ የመጣውን የእስራኤልን መንግሥት አስፈላጊነትና ጥንካሬ ግብፃውያን እየተረዱ እንደ መጡ ያመለክታል። የፈርዖን ልጅ ሰሎሞንን ባገባች ጊዜ፣ ፈርዖን የከነዓናውያንን ከተማ ጌዝርን፣ በጥሎሽ መልክ እንደ ሰጣት በ1ነገ 9፥16 ላይ ተገልጾአል። ጌዝር የሁለት ዋና መንገዶች መተላለፊያ ከተማ ናት። ከጌዝር በስተ ምዕራብ ያለው መንገድ፣ ከግብፅ ወደ ሰሜን የሚያመራ ሲሆን፣ ለግብፅ የንግድ እንቅስቃሴ በጣም አስፈላጊ ነበር። ሌላው ከጌዝር በስተ ሰሜን የሚገኘው ደግሞ፣ ከኢየሩሳሌም ወደ ሜዲትራንያን ባሕርና ወደ ኢዮጴ ወደብ የሚያመራ ነው፣ ሰሎሞንም ለሕንጻው ሥራ የሚያስፈልጉትን ዕቃዎች የሚያገኘው በዚህ መሥመር በመገልገል ስለ ሆነ ጌዝር ለእርሱ ጠቃሚ ነበረች። ሰሎሞንና ፈርዖን በጋብቻ መተሳሰራቸው፣ በምጣኔ ሀብትና በፖለቲካ ረገድ የጋራ ተጠቃሚ እንዲሆኑ ረድቶአቸዋል። የጋብቻ ግኙኝነቱ የጀመረው ሰሎሞን በነገሠ በሦስተኛው ወይም በአራተኛው ዓመት ቢሆንም (2፥39 ይመ)፣ መቼ እንዳበቃ ትክክለኛው ጊዜ ተለይቶ አይታወቅም። ሰሎሞን የቤተ መቅደሱን ግንባታ የጀመረው በነገሠ በአራተኛው ዓመት ሲሆን (6፥1)፣ የጌዝርን አካባቢ መቈጣጠሩ ለጀመረው የሕንፃ ሥራ በጣም ያስፈልገው ነበር። *በዳዊት ከተማ፤* ከሃያ ዓመት በኋላ፣ ቤተ መንግሥት እስኪሠራለት ድረስ (7፥8፤ 9፥10፤ 2ዜና 8፥11)፣ ግብፃዊቷን ንግሥት በጥንቱ ከተማ ጊዜያዊ መኖሪያ ሰጥቶአት ነበር (2ሳሙ 5፥7 ይመ)።

3፥2 *በማምለኪያ ኰረብታ፤* እስራኤላውያን ከነዓን በገቡ

ላይ ነበር። [3]ሰሎሞን *እግዚአብሔርን* ይወድ ነበር፤ በአባቱ በዳዊት ሥርዐትም ይሄድ ነበር፤ ይሁን እንጂ፣ በኰረብታዎች ላይ መሥዋዕት ይሠዋና ዕጣን ያጥን ነበር።

[4]ከሁሉ የሚበልጠው የማምለኪያ ኰረብታ ገባዖን ስለ ነበረ፣ ንጉሡ መሥዋዕት ለማቅረብ ወደዚያ ሄደ። ሰሎሞን በዚያ መሠዊያ ላይ አንድ ሺህ የሚቃጠል መሥዋዕት አቀረበ። [5]በገባዖንም *እግዚአብሔር* ለሰሎሞን ሌሊት በሕልም ተገለጠለት፤ ስያሳክም፣ "እንድሰጥህ የምትፈልገውን ሁሉ ለምን" አለው።

[6]ሰሎሞን እንዲህ ሲል መለሰ፤ "አባቴ ዳዊት በእውነት፣ በጽድቅና በቅን ልቦና በፊትህ ስለ ተመላለሰ፣ ለባሪያህ ታላቅ ቸርነትን አሳይተኸዋል፤ ይህ ታላቅ ቸርነት እንዲቀጥል በማድረግ ዛሬም በዙፋኑ ላይ የሚቀመጥ ልጅ ሰጥተኸዋል።

[7]"*እግዚአብሔር* ስምላኬ ሆይ፤ ባሪያህ በአባቴ በዳዊት እግር ተተክቼ እንድነግሥ አድርገሃል፤ እኔ ግን ገና ትንሽ ልጅ ስለ ሆንሁ፣ መውጫና መግቢያዬን አላውቅም። [8]ባሪያህ አንተ በመረጥኸው ሕዝብ፣ ከብዛቱም የተነሣ ሊቈጠር በማይችል ታላቅ ሕዝብ መካከል ይገኛል። [9]ስለዚህ መልካሙንና ክፉውን በመለየት ሕዝብህን ማስተዳደር እንዲችል ለባሪያህ አስተዋይ ልብ ስጠው፤ አለዚያማ ይህን ታላቅ ሕዝብህን ማን ሊያስተዳድር ይችላል?"

[10]ሰሎሞን ይህን በመለመኑ ጌታ ደስ አለው፤ [11]ስለዚህ እንዲህ አለው፤ "ለራስህ ረጅም ዕድሜ፣ ብልጽግና እንድታገኝ ወይም ጠላቶችህ እንዲጠፉልህ ሳይሆን፣ በትክክል ማስተዳደር እንድትችል ማስተዋልን ስለ ጠየቅህ፣ [12]ይህንኑ አደርግልሃለሁ፤ ከአንተ በፊት ማንም ያልነበረውን፣ ከአንተም በኋላ ማንም የማያገኘውን ጥበብና አስተዋይ ልቡና እሰጥሃለሁ፤ [13]ከዚህም በላይ አንተ ያልጠየቅኸውን ብልጽግናና ክብር እሰጥሃለሁ፤ ይኸውም በሕይወት ዘመንህ የሚተካከልህ ማንም ንጉሥ እንዳይኖር ነው። [14]አባትህ ዳዊት እንዳደረገው በመንገዴ ብትሄድ፣ ሥርዐቴንና ትእዛዜን ብትጠብቅ ዕድሜህን አረዝመዋለሁ።" [15]ሰሎሞንም ከእንቅልፉ ነቃ፤ እነሆ ሕልም መሆኑን ተረዳ።

ከዚያም ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሶ፣ በጌታ ኪዳን ታቦት ፊት ቆመ፤ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት[ሠ] አቀረበ፤ ለሹማምቱም ሁሉ ግብዣ አደረገ።

ጥበብን የተሞላ ፍትሕ

[16]በዚህን ጊዜ ሁለት ዝሙት አዳሪዎች ወደ ንጉሡ መጥተው ከፊቱ ቆሙ። [17]ከእነ

[ሠ]15 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል

3፥4 ኢሱ9፥3
3፥5 1ነገ9፥2፤11፥9፤ ማቴ7፥7፤27፥9
3፥6 ዘፍ17፥1፤ 1ነገ1፥48
3፥7 ዘኍ27፥17፤ 1ዜና22፥5፤29፥1፤ ኤር1፥6
3፥8 ዘፍ12፥2፤ ዘዳ7፥6፤1ዜና27፥23
3፥9 ዘዳ1፥16፤ 2ሳሙ14፥17፤2ቆሮ 2፥16፤ዕብ5፥14፤ ያዕ1፥5
3፥11 1ዜና22፥12፤ ያዕ4፥3
3፥12 2ሳሙ14፥ 20፤1ነገ4፥29:30:31፤ 5፥12፤10፥23፤መክ 1፥16፤1ዮሐ5፥1415
3፥13 1ነገ10፥23፤ 2ዜና9፥22፤ነህ13፥26፤ ምሳ3፥12:16፤8፥18፤ ማቴ6፥33፤ኤፌ3፥20
3፥14 1ነገ9፥4፤መዝ 25፥13፤61፥6፤101፥2 ፤128፥1፤ምሳ3፥12:16
3፥15 ቍ5፤ዘፍ28፥ 16፤ዘሌ6፥81፤3፥7፥11- 21፤አስ1፥3:9፤2፥18፤ 5፥8፤6፥14፤9፥17፤ዳን 5፥1

ጊዜ፣ ምናልባት የከነዓናውያንን ልማድ በመከተል በኰረብታዎች ላይ ምናልባትም በፊት በአል በሚመለክበት ኰረብታዎች ላይ መሠዊያቸውን ሠርተው አምላካቸውን እግዚአብሔርን ያመልኩ ነበር። በእነዚህ ኰረብታዎች ላይ፣ እስራኤላውያን አምልኮ ያካሂዱ ነበር የሚለው አመለካከት አከራካሪ ነው። እስራኤላውያን በአሕዛብ መሠዊያዎችና ኰረብታዎች ላይ፣ እግዚአብሔርን እንዳያመልኩ ታዝዘዋል (ዘኍ 33፥52፤ ዘዳ 7፥5፤ 12፥3)። መሠዊያዎች የሚሠሩት፣ እግዚአብሔር በመረጠው ሥፍራ ብቻ መሆን እንደ አለበት ግልጽ ነው (ዘፀ 20፥24፤ ዘዳ 12፥5:8:13-14 ይመ)። ከላይ የተጠቀሱትን ሁኔታዎች ተፈጻሚ ለማድረግ፣ ብዙ መሠዊያዎችን መሥራት ክልክል መሆኑ ወይም አለመሆኑ ግልጽ አይደለም (19፥10:14፤ ዘሌ 26፥30-31፤ ዘዳ 12፤ 1ሳሙ 9፥12 ይመ)። በሰሎሞን ዘመን፣ እነዚህን ትእዛዞች ችላ ብለው፣ በአሕዛብ የማምለኪያ ኰረብታዎች ላይ፣ እግዚአብሔርን ማምለክ የጀመሩ ይመስላል። ይህ ሁኔታ እግዚአብሔርን ከማምለክ እንዲያፈገፍጉና እግዚአብሔርን ከከነዓናውያን አማልክት ጋር አጣምረው እንዲያመልኩ ስለሚያደርግ፣ (2ነገ 17፥7-18፤ 21፥2-9፤ 23፥4-25) በጥብቅ የተከለከለ ነው። *ቤተ መቅደስ ስላልተሠራ፤* ቤተ መቅደስ ከመሠራቱ በፊት፣ በተለያዩ ቦታዎች ላይ እግዚአብሔርን ማምለክ፣ ትክክል ነው ተብሎ ይታመን ነበር (መሳ 6፥24፤ 13፥19፤ 1ሳሙ 7፥17፤ 9፥12-13 ይመ)።

3፥3 *ይሁን እንጂ፤* የሰሎሞን ዋነኛው ስሕተት፣ በዘመነ መንግሥቱ መጀመሪያ ገደማ ላይ የማምለኪያ ቦታዎችን አጠቃቀም በተመለከተ፣ የሙሴን ሕግ አለመፈጸሙ ነው።

3፥4 *ከሁሉ የሚበልጠው የማምለኪያ ኰረብታ፤* ገባዖን እስፈላጊ ከተማ ልትሆን የቻለችበት ምክንያት፣ የማደሪያው ድንኳንና ጥንታዊው የናስ መሠዊያ በዚያ ስለ ነበሩ ሲሆን፣ (1ዜና 21፥29፤ 2ዜና 1፥2-6 ይመ)። ፍልስጥኤማውያንም ሴሎን ባወደሙ ጊዜ (የ1ሳሙ 7፥1 ማብ ይመ)፣ እነዚህ ከጥፋት ተርፈው ነበር። *ገባዖን፤* እስራኤላውያን፣ ከነዓንን ድል ባደረጉበት ጊዜ (ኢሱ 9፥3-27)፣ ገባዖናውያን የሰላም ስምምነት ለመፈጸም ኢያሱንና እስራኤልን አታለሉ። ይህች ከተማ በመጀመሪያ ለብንያም ነገድ ተሰጥታ ነበር፤ በኋላ ግን ለሌዋውያን ተሰጠች (ኢሱ 18፥25፤ 21፥17)። ከገባዖናውያን ጋር የተደረገውን ስምምነት ሳኦል በማፍረሱ ከዘሩ ሰባት ሰዎችን በመግደል ዳዊት ተበቀለው (2ሳሙ 21፥1-9 ይመ)።

3፥5 *በሕልም፤* በሕልም የሚሰጥ መገለጥ፣ በብሉይ ኪዳን እንደሚገኝ ሁሉ (ዘፍ 28፥12፤ 31፥11፤ 46፥2፤ ዘኍ 12፥6፤ መሳ 7፥13፤ ዳን 2፥4፤ 7፥1 ይመ)፣ በአዲስ ኪዳንም ይገኛል (ማቴ 1፥20፤ 2፥12:22 ይመ)።

3፥6 *ቸርነትን፤* የዕብራይስጡ ቃል፣ ኪዳኑ የተነሣ እግዚአብሔር የሚያደርገውን በጎነት ያመለክታል (የ2ሳሙ 7፥15 ማብ ይመ)። ለዳዊት የሰጠውን ተስፋ ስለ ፈጸመ (2ሳሙ 7፥8-16)፣ ሰሎሞን እግዚአብሔርን አመሰገነ።

3፥7 *ገና ትንሽ ልጅ ስለ ሆንሁ፤* ዳዊት በነገሠ በአርባኛው ዓመት አጋማሽ ሰሎሞን እንደ ተወለደ ይገመታል፤ ይኸውም ሰሎሞን በዙፋን ላይ በተቀመጠ ጊዜ የሃያ ዓመት ጐልማሳ ስለ ነበረ፣ (2፥11-12) የተሰጠውን ኀላፊነት ለመወጣት በቂ ልምድና ችሎታ አልነበረውም (ከኤር 1፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥8 *ከብዛቱም የተነሣ ሊቈጠር በማይችል ታላቅ ሕዝብ፤* በግብፅ ይኖር ከነበረው ቤተ ሰብ አነስተኛ ቍጥር ተነሥቶ (ዘፍ 46፥26-27፤ ዘጸ 7፥7)፣ እግዚአብሔር ለአብርሃም (ዘፍ 13፥16፤ 22፥17-18) እና ለያዕቆብ (ዘፍ 32፥12) በሰጠው ተስፋ መሠረት ብዛቱ እስከማይቈጠር ድረስ፣ የእስራኤላውያን ቍጥር እየጨመረ ሄደ፤ 4፥20 ይመ።

3፥11 *ረጅም ዕድሜ፣ ብልጽግና ... ጠላቶችህ እንዲጠፉልህ፤* ይህ የቅርብ ምሥራቅ አገሮች ነገሥታት የተለመደ ምኞት ነበር።

3፥12 *ማንም ያልነበረውን፤* 4፥29-34፤ 10፥1-13 ይመ።

3፥13 *ያልጠየቅኸውን ... እሰጥሃለሁ፤* በሉቃ 12፥31 ኢየሱስ ከሰጠው ተስፋ ጋር ያነጻጽሩ።

3፥14 *በመንገዴ ብትሄድ ... ዕድሜህን አረዝመዋለሁ፤* ከዘዳ 6፥2፤ 17፥20፤ 22፥7 ይመ። ሰሎሞን አባቱ ዳዊት እንዳደረገው ሁሉ በኪዳኑ ታማኝ በመሆንና በመታዘዝ አልጸናም፤ ከዚህም የተነሣ ከሥልሳ ዓመት በላይ አልኖረም (የቍ 7 ማብ ይመ፤ ከ11፥42 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥15 *በጌታ ኪዳን ታቦት፤* የ6፥19፤ የ2ሳሙ 6፥2 ማብ ይመ። *የኅብረት መሥዋዕት፤* 1ሳሙ 11፥15 ማብ ይመ።

3፥16 *ሁለት ዝሙት አዳሪዎች፤* እነዚህ ዝሙት አዳሪዎች ከእስራኤላውያን ወይም ከኢያቡሳውያን ወገን መሆናቸው አይታወቅም፣ ምናልባት ግን ኢያቡሳውያን ሳይሆኑ አይቀሩም። *ወደ ንጉሡ መጥተው፤* እስራኤላውያን (በግዛቷ የሚኖሩ ሌሎች ሕዝቦችም) የበታች ዳኞችን ዐልፈው (ዘዳ 16፥18)፣ በቀጥታ ንጉሡ ዘንድ በመቅረብ፣ ጕዳያቸውን ሊያሰሙ ይችሉ ነበር (2ነገ 8፥3፤ 2ሳሙ 15፥2 ይመ)።

ርሱም አንዲቱ እንዲህ አለች፣ "ጌታዬ ሆይ፤ ይህች ሴትና እኔ በአንድ ቤት አብረን እንኖራለን፤ አብራኝ እያለችም እኔ ልጅ ወለድሁ፤ [18]እኔ ከወለድሁ ከሦስት ቀን በኋላም፣ ይህች ሴት ወለደች፤ ያለነው እኛ ብቻ ነን፤ ከሁለታችን በቀር በዚያ ቤት ማንም አልነበረም።

[19]"የዚህች ሴት ሕፃን ልጅ ስለ ተኛችበት ሌሊት ሞተ። [20]ስለዚህም በእኩለ ሌሊት ተነሥታ፣ እኔ አገልጋይህ ተኝቼ ሳለሁ ልጄን ከአጠገቤ ወሰደችው፤ ከዚያም የእኔን ልጅ ራሷ ታቅፋ፣ የሞተ ልጇን አምጥታ በዕቅፌ አደረገችው። [21]በማግሥቱ ልጄን ላጠባ ስነሣ እነሆ ሞቶአል፤ ነገር ግን በማለዳ ብርሃን ትክ ብዬ ስመለከተው እኔ የወለድሁት ልጅ አለመሆኑን ተገነዘብሁ።

[22]ሌላዪቱም ሴት፣ "ነገሩ አንቺ እንደምትዪው አይደለም፤ የሞተው የአንቺ፣ በሕይወት ያለውም የእኔ ነው" አለች።

የመጀመሪያዋ ሴት ግን አጠንክራ፣ "አይደለም! የሞተው የአንቺ፣ በሕይወት ያለው ግን የእኔ ልጅ ነው" አለች፤ በዚህ ሁኔታም በንጉሡ ፊት ተከራከሩ።

[23]ንጉሡም፣ "ይህችኛዪቱ፣ 'የእኔ ልጅ በሕይወት ያለው ነው፣ የአንቺ የሞተው ነው' ትላለች፤ ያችኛዪቱ ደግሞ፣ 'አይደለም የአንቺ ልጅ ሞቶአል፣ በሕይወት ያለው የእኔ ነው' ትላለች" አለ።

[24]ከዚያም ንጉሡ፣ "እንግዲያውስ ሰይፍ አምጡልኝ" አለ፤ ለንጉሡም ሰይፍ አመጡለት። [25]በዚህ ጊዜ ንጉሡ፣ "በሉ በሕይወት ያለውን ልጅ ከሁለት ክፈሉና ለአንዷ ግማሹን፣ ለሌላዪቱም ግማሹን ስጡ" ብሎ አዘዘ።

[26]በሕይወት ያለው ልጅ እናት ለልጇ እጅግ ስለ ራራች ንጉሡን፣ "ጌታዬ ሆይ፤ እባክህ በሕይወት ያለውን ሕፃን ለእርሷ ስጣት፤ አትግደለው" አለች።

ሌላዪቱ ግን፣ "ለእኔም ሆነ ለአንቺ አይሰጥም፤ ሁለት ላይ ይከፈል!" አለች።

[27]ከዚህ በኋላ ንጉሡ፣ "በሉ በሕይወት ያለውን ሕፃን ለመጀመሪያዪቱ ሴት ስጧት፤ አትግደሉት፤ እናቱ እርሷ ናት" አለ።

[28]እስራኤላውያን ሁሉ ንጉሡ የሰጠውን ፍርድ ሲሰሙ ፈሩት፤ ፍትሕ ለመስጠት የአምላክን ጥበብ የታደለ መሆኑን አይተዋልና።

3፥26 መዝ102፥13፤ኢሳ49፥15፤63፥15፤ኤር3፥12፤31፥20፤ሆሴ11፥8
3፥28 2ሳሙ14፥20፤ቈላ2፥3
4፥2 1ነገ12፥6፤1ዜና6፥10፤2ዜና26፥17፤ኢዮ12፥12
4፥3 2ሳሙ8፥16:17
4፥4 2ሳሙ8፥17:18
4፥6 ዘፍ41፥40፤49፥15፤2ሳሙ20፥24
4፥7 ቍ27
4፥8 ኢሱ24፥33
4፥9 ኢሱ15፥10፤መሳ1፥35
4፥10 ኢሱ12፥17፤15፥35

የሰሎሞን ሹማምት

4 ንጉሥ ሰሎሞን በእስራኤል ሁሉ ላይ ነገሠ፤ [2]ዋና ዋናዎቹ ሹማምቱም እነዚህ ነበሩ፤

የሳዶቅ ልጅ ዓዛርያስ፣ ካህን፤
[3]የሺሻ ልጆች ኤሊሖሬፍና
አኪያ፣ ጸሐፊዎች፤
የአሒሉድ ልጅ ኢዮሣፍጥ፣ ታሪክ
ጸሐፊ፤
[4]የዮዳሄ ልጅ በናያስ፣ የሰራዊቱ ዋና
አዛዥ፤
ሳዶቅና አብያታር፣ ካህናት፤
[5]የናታን ልጅ ዓዛርያስ፣ የአውራጃ
ገዦች የበላይ ኀላፊ፤
የናታን ልጅ ዛቡድ፣ ካህንና የንጉሡ
የቅርብ አማካሪ፤
[6]አሒሳር፣ የቤተ መንግሥቱ አዛዥ፤
የዓብዳ ልጅ አዶኒራም የግዳጅ ሥራ
ተቈጣጣሪ።

[7]እንዲሁም ሰሎሞን ለንጉሡና ለንጉሡ ቤት የሚሆነውን ቀለብ ከመላው እስራኤል የሚሰበስቡ ዐሥራ ሁለት የአውራጃ ገዦች ነበሩት፤ እነዚህም እያንዳንዳቸው በዓመት ውስጥ የወር ቀለብ የሚያቀርቡ ነበሩ። [8]ስማቸውም እንደሚከተለው ነው፤

ቤንሑር፣ በኰረብታማው በኤፍሬም
ምድር፤
[9]ቤንዴቄር፣ በማቃጽ፣ በሻዓልቢም፣
በቤትሳሚስ፣ በኤሎንቤትሐናን፤
[10]ቤንሔሴድ፣ በአሩቦት ውስጥ
የሚገኙት ሰኰትና የኦፌር አገር

3፥17 *በአንድ ቤት አብረን እንኖራለን፤* በጥንት የቅርብ ምሥራቅ አገሮች ከተሞች የዝሙት አዳሪ ቤቶች ነበሩ።

3፥28 *የአምላክን ጥበብ የታደለ መሆኑን አይተዋልና፤* መልካሙንና ክፉውን የሚለይ አስተዋይ ልቡና (ቍ 9:12) እንዲኖረው በለመነው መሠረት፣ እግዚአብሔር የጠየቀውን እንደሰጠው ይህ ሁኔታ በሚገባ ይገልጻል።

4፥1 *በእስራኤል ሁሉ ላይ ነገሠ፤* አባቱ ዳዊት እንደ ነው ሁሉ (2ሳሙ 8፥15 ይመ) ሰሎሞንም የነገሠው በአልተከፋፈለው የእስራኤል መንግሥት ላይ ነበር።

4፥2 *ልጅ፤* በ2ሳሙ 15፥27:36 እና በ1ዜና 6፥8-9 እንደ ተመለከተው፣ ዓዛርያስ የአኪማአስ ልጅ፣ የሳዶቅም የልጅ ልጅ ነበር (የ2፥8 ማብ ይመ)። የሳዶቅ ልጅ አኪማአስ በመሞቱ፣ የልጅ ልጅ የሆነው ዓዛርያስ ሳዶቅን ተክቶታል። *የሳዶቅ፤* 2፥27:35 ይመ።

4፥3 *የሺሻ፤* የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ። *ጸሐፊዎች፤* የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ። *የአሒሉድ ልጅ ኢዮሣፍጥ፤* በዳዊት ቤተ መንግሥት ያገለግል የነበረ ሰው ነው (2ሳሙ 8፥16 ይመ)። *ታሪክ ጸሐፊ፤* የ2ሳሙ 8፥16 ማብ ይመ።

4፥4 *በናያስ፤* የሰራዊቱ ዋና አዛዥ በመሆን፣ ኢዮአብን የተካ ሰው ነው (2፥35፤ 2ሳሙ 8፥18 ይመ)። *ሳዶቅና አብያታር፤* በሰሎሞን ዘመን መንግሥት መጀመሪያ፣ አብያታር ከክህነቱ ሲወገድ (2፥27:35)፣ ሳዶቅ ደግሞ የልጅ ልጁ በሆነው በዓዛርያስ ተተክቶ ነበር (ቍ 2)።

4፥5 *የናታን፤* ነቢዩ ናታን (1፥11) ወይም የዳዊት ልጅ (2ሳሙ 5፥14) ሊሆን ይችላል። *የአውራጃ ገዦች፤* ቍ 7-19 ይመ። *ካህንና፤* የ2ሳሙ 8፥18 ማብ ይመ። *የንጉሡ የቅርብ አማካሪ፤* የ2ሳሙ 15፥37 ማብ ይመ።

4፥6 *የቤተ መንግሥቱ አዛዥ፤* በብሉይ ኪዳን ለመጀመሪያ ጊዜ፣ በአንደኛና በሁለተኛ ነገሥት በተደጋጋሚ (1ነገ 16፥9፤ 18፥3፤ 2ነገ 18፥18:37፤19፥2) የተጠቀሰ ኀላፊነት ነው፤ የቤተ መንግሥትም አስተዳዳሪና የንጉሡ ሀብት ጠባቂ፣ ይኸው ባለ ሥልጣን ሊሆን ይችላል። *አዶኒራም፤* በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ብቻ ሳይሆን፣ ከእርሱ በፊት በዳዊት (2ሳሙ 20፥24) በኋላም በሮብዓም ዘመነ መንግሥት (1ነገ 12፥18) አገልግሎአል። *የግዳጅ ሥራ፤* የ9፥15፤ የ2ሳሙ 20፥24 ማብ ይመ።

4፥7 *ሰሎሞን... ዐሥራ ሁለት የአውራጃ ገዦች ነበሩት፤* ዐሥራ ሁለቱ ነገዶች፣ በእርሻ ምርት ውጤታቸው የተለያዩ ስለሚሆኑ፣ የአውራጃዎች አከፋፈል፣ ከነገዶች ግዛት ጋር ተመሳሳይነት የለውም። የሰሎሞን አገዛዝ የተከተለው የአስተዳደር ሥርዐት ግን፣ ነገዶች በታማኝነት የሚተዳደሩበትን ቀደም ሲል የነበረውን የግዛት ድንበር የሚቀበል አልነበረም፤ ይህም ምናልባት ለመንግሥቱ መናጋት ከፍተኛ አስተዋፅኦ ነበረው።

4፥8 *ቤንሑር፤* በዕብራይስጥ "ቤን" ማለት ልጅ ማለት ነው።

በሙሉ የእርሱ ነበር፤
[11]ቤን አሚናዳብ፤ በናፎት[ሬ] ዶር፣
እርሱም የሰሎሞንን ልጅ ጣፈትን
አግብቶ የነበረ ነው፤
[12]የአሒሉድ ልጅ በዓና፣ በታዕናክና
በመጊዶ እንዲሁም ከጻርታን ቀጥሎ
ቍልቍል እስከ ኢይዝራኤል ባለው
በቤትሳን ሁሉ፣ ከዚያም ዮቅምዓምን
ተሻግሮ እስከ አቤልምሖላና ድረስ፣
[13]ቤንጌበር፣ በገለዓድ ራሞት ከተማ
እዚያው ገለዓድ ውስጥ የምናሴ
ልጅ የኢያዕር መንደሮች፣ በባሳንም
የአርጎብ አውራጃ እንዲሁም በሮቻ
ቸው የናስ መወርወሪያ በሆኑ ሥልሳ
ባለ ቅጥር ታላላቅ ከተሞች፤
[14]የዒዶ ልጅ አሒናዳብ፤ በማሃናይም፣
[15]አኪማአስ በንፍታሌም፣ እርሱም
የሰሎሞንን ልጅ ባስማትን አግብቶ
የነበረ ነው፤
[16]የኩሲ ልጅ በዓና፤ በአሴርና በበዓሎት፣
[17]የፋሩዋ ልጅ ኢዮሣፍጥ በይሳኮር፣
[18]የኤላ ልጅ ሳሚ በብንያም፣
[19]የኡሪ ልጅ ጌበር፤
በአሞራውያን ንጉሥ በሴዎን ምድር፣
በባሳን ንጉሥ በዐግ አገር፣ እርሱም
የአውራጃው ብቸኛ ገዥ ነበር።

ለሰሎሞን በየቀኑ የሚገባለት ቀለብ

[20]የይሁዳና የእስራኤል ሕዝቦች ብዛታቸው እንደ ባሕር ዳር አሸዋ ሆነ፤ ይበሉ፣ ይጠጡና ይደሰቱም ነበር። [21]ሰሎሞንም ከወንዙ[ዐ] አንሥቶ እስከ ፍልስጥኤማውያን ምድር፣ ከዚያም እስከ ግብፅ ዳርቻ ያሉትን መንግሥታት ሁሉ ገዛ፤ እነዚህም አገሮች ግብር አመጡለት፤ በሕይወት ዘመኑም ሁሉ ተገዙለት።

[22]ለሰሎሞን በየቀኑ የሚገባለትም ቀለብ ይህ ነበር፤ ሠላሳ ኮር[ሸ] ማለፊያ ዱቄት፣ ሥልሳ ኮር[+] መናኛ ዱቄት፣ [23]ዐሥር ቅልብ ሰንጋዎች፣ ሃያ ግጦሽ መሬት ላይ የሚውሉ በሬዎች፣ መቶ በግና ፍየል እንዲሁም ዋሊያ፣ ሚዳቋ፣ የበረሓ ፍየልና ምርጥ አዕዋፍ። [24]ከወንዙ በስተ ምዕራብ፣ ከቲፍሳ እስከ ጋዛ ያሉትን መንግሥታት ስለ ገዛ፣ በሁሉም አቅጣጫ ሰላም ሆኖለት ነበር። [25]በሰሎሞን ዘመን ሁሉ ከዳን አንሥቶ እስከ ቤርሳቤህ ያለው ይሁዳና እስራኤል፣ እያንዳንዱ ሰው ከወይኑና ከበለሱ ጥላ ሥር በሰላም ለመኖር በቃ።

[26]ሰሎሞን ሠረገላ የሚጐትቱ ፈረሶች የሚ ያድሩበት አራት ሺህ ጋጣና ዐሥራ ሁለት ሺህ ፈረሶች[ዐ] ነበሩት[+]።

[27]የየአውራጃው ሹማምትም በየወር ተራ ቸው ንጉሡን ሰሎሞንንና ወደ ንጉሡ ማእድ የሚቀርቡትን ሁሉ ምንም ሳያጐድሉ ይቀ ልቡ ነበር፤ [28]እንዲሁም ለሠረገላ ፈረሶችና ለፈጣን ፈረሶች የተመደበውን ገብስና ጭድ ከተፈለገው ቦታ ድረስ ያመጡ ነበር።

የሰሎሞን ጥበብ

[29]እግዚአብሔር ለሰሎሞን ጥበብንና እጅግ ታላቅ ማስተዋልን እንዲሁም በባሕር ዳር እንዳለ አሸዋ የልብ ስፋትን ሰጠው። [30]የሰሎሞን ጥበብ ከምሥራቅ ሰዎች ሁሉ ጥበብ በጣም የላቀ ከግብፅም ጥበብ ሁሉ የበለጠ ነበር፤ [31]እርሱም ከማንም ሰው ይልቅ ጥበበኛ ነበር፣ ከኢይዝራኢላዊው ከኤታን፣ ከማሖል ልጆች ከሄማንና ከከልቀድ ደግሞም ከደራል ይልቅ ጥበበኛ ነበር፤ ዝናውም በዙሪያው ባሉት አሕዛብ ሁሉ ተሰማ። [32]እርሱም ሦስት ሺህ ምሳሌዎችን ተናገረ፤ የመሓልዩም ቍጥር

4፥11 ኢሱ11፥2
4፥12 ኢሱ3፥16፤ 17፥11፤መሳ7፥22፤ 1ዜና6፥68
4፥13 ዘኍ32፥40፡ 41፤ዘዳ3፥4
4፥14 ኢሱ13፥26
4፥15 2ሳሙ15፥27
4፥16 2ሳሙ15፥32
4፥18 1ነገ1፥8
4፥19 ዘዳ3፥810፤ ኢሱ12፥2፡4
4፥20 ዘፍ12፥2፤ 32፥12፤1ዜና22፥9
4፥21 ዘፍ2፥14፤ዘፀ 23፥31፤መሳ3፥15፤ 2ዜና9፥26፤ዕዝ4፥20፤ መዝ72፥8፡11፤ሰቆ 1፥1፤ሕዝ16፥13
4፥22 1ነገ10፥5
4፥23 ነህ5፥18
4፥24 ኢሱ14፥15፤ 2ነገ15፥16
4፥25 ዘዳ8፥8፤መሳ 20፥1፤2ነገ18፥31፤ 1ዜና22፥9፤መዝ105፥ 33፤ኢሳ36፥16፤ኤር 5፥17፤23፥6፤ሕዝ28፥ 26፤39፥26፤ኢል2፥ 22፤ሚክ4፥4፤ዘካ3፥10
4፥26 ዘዳ17፥16
4፥27 ቍ7
4፥29 ዘፍ32፥12፤ 1ነገ3፥12
4፥30 ዘፍ25፥6፤ መሳ6፥3፤ኢሳ19፥11፤ ዳን1፥20፤ማቴ2፥1፤ ሐሥ7፥22
4፥31 1ነገ3፥12
4፥32 መዝ78፥63፤ ምሳ1፥1፤10፥1፤25፥1፤ መክ12፥9፤ማሕ 1፥1፤ሕዝ33፥32

[ሬ] 11 *ወይም በናፎት ቆመት ተብሎ ሊተረጐም ይችላል*
[ዐ] 21 በዚህና በቍ 24 ላይ የተጠቀሰው የኤፍራጥስ ወንዝ ነው።
[ሸ] 22 6.6 ኪሎ ግራም ያህል ነው።
[+] 22 13.2 ኪሎ ግራም ያህል ነው።
[ዐ] 26 ዕብራይስጡና አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች *አርባ* ይላሉ።
[+] 26 ወይም *ሠረገለኞች* ተብሎ መተርጐም ይችላል።

4፥11 *ቤን አሚናዳብ፤* የዳዊት ወንድም የአቢናዳብ (1ሳሙ 16፥18፤ 17፥13 ይመ) ልጅ ሲሆን፣ እርሱም ለሰሎሞን የአጎት ልጅና የልጁም ባል ነበር።

4፥12 *የአሒሉድ ልጅ በዓና፤* የታሪክ ጸሓፊው የኢዮሣፍጥ (ቍ 3) ወንድም ሳይሆን አይቀርም።

4፥16 *የኩሲ ልጅ በዓና፤* (የ2ሳሙ 15፥32፡37 ማብ ይመ)። የዳዊት ታማኝ አማካሪ የነበረው ሰው ልጅ ይሆናል።

4፥18 *የኤላ ልጅ ሳሚ፤* በ1፥8 ላይ የተጠቀሰው ሳሚ ሊሆን ይችላል።

4፥20 *ብዛታቸው እንደ ባሕር ዳር አሸዋ፤* 3፥8 እና ማብ እንዲሁም ቍ 29፤ ዘፍ 22፥17፤ 2ሳሙ 17፥11፤ ኢሳ 10፥22፤ ኤር 33፥22፤ ሆሴ 1፥10 ይመ ከዘፍ 41፥49፤ ኢሱ 11፥4፤ መሳ 7፥12፤ ከመዝ 78፥27 ጋር ያነጻጽሩ። *ይበሉ፣ ይጠጡና ይደሰቱም ነበር፤* ይሁዳና እስራኤል በለጸጉ (5፥4 ይመ)።

4፥21 *ከወንዙ አንሥቶ እስከ ፍልስጥኤማውያን ምድር፣ ከዚያም እስከ ግብፅ ዳርቻ፤* የሰሎሞን መንግሥት የግዛት ዳርቻ፣ ለአብርሃም ተስፋ የተሰጠውን ምድር የሚያካልል ነበር (የ2ሳሙ 8፥3 ማብ ይመ)። ነገር ግን ኤዶምያስና (11፥14-21) ደማስቆስ (11፥23-25) ያምፁበት ነበር።

4፥22 *ለሰሎሞን በየቀኑ የሚገባለትም ቀለብ፤* ይህም ለቤተ ሰቡ፣ በቤተ መንግሥቱ ውስጥ ላሉ አገልጋዮች፣ ለባለ ሥልጣኖችና ለቤተ ሰቦቻቸው የሚሰጥ ነበር።

4፥24 *ከቲፍሳ፤* በኤፍራጥስ ወንዝ ምዕራባዊ ዳርቻ አካባቢ የምትገኝ ከተማ ነበረች። *ጋዛ፤* በሜድትራኒያን ጠረፍ አካባቢ የምትገኝ የፍልስጥኤማውያን ደቡባዊ ከተማ ነበረች። *በሁሉም አቅጣጫ ሰላም ሆኖለት ነበር፤* በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት፣ እስ ራኤል የነበራት ድል፣ ሰላምና ብልጽግና ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ ነበር (ቍ 20-28)። በፖለቲካና ለኑሮ በሚያስፈልጉ ነገ ሮች፣ የሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ድል የተገኘበት ቢሆንም ሰሎ ሞን ጣዖትን ወደ ማምለክ በማዘንበሉ፣ ከመንፈሳዊ ሁኔታ አን ጻር ሲታይ፣ የእርሱ ዘመነ መንግሥት መንፈሳዊ ውድቀትን ያስ ከተለ ነበር (11፥1-8)።

4፥26 *አራት ሺህ፤* በ1ነገ 10፥26 እና በ2ዜና 1፥14 ላይ ሰለሞን አንድ ሺህ አራት መቶ ሠረገሎች እንደ ነበሩት ተገ ልጾአል፤ ይህም፣ እያንዳንዱን ሠረገላ የሚጐትቱ ሁለት ፈረሶች እና አንድ ሺህ ሁለት መቶ ተጠባባቂ ፈረሶች የሚይዝ ጋጣ ማዘ ጋጀቱን ያመለክታል።

4፥29 *በባሕር ዳር እንዳለ አሸዋ፤* የቍ 20 ማብ ይመ።

4፥30 *ከምሥራቅ ሰዎች፤* ይህ ሐረግ ጠቅለል ባለ መልኩ ግብፅ እስራኤልን እንደምታዋስን ሁሉ ይህ ሐረግ በሰሜን ምሥ ራቅና በምሥራቅ በኩል እስራኤልን የሚያዋስኗትን የመስጴጦ ምያንና (ዘፍ 29፥1 ይመ) የዐረቢያን (ኤር 49፥28፤ ሕዝ 25፥4፡10 ይመ) ሕዝቦች ጠቅለል ባለ መልኩ የሚያመለክት ነው። *ከግብፅም ጥበብ፤* ዘፍ 41፥8፤ ዘፀ 7፥11፤ ሐሥ 7፥22 ይመ። የግብፅ ጥበብ ጽሑፍ ለአብነት ያህል፣ በታሆቴፕ እና በአሜኔሞፔ ምሳሌዎች ውስጥ ይገኛሉ።

4፥31 *ከማንም ሰው ይልቅ ጥበበኛ ነበር፤* (ሉቃ 11፥31 ይመ)። *ከኢይዝራኤላዊው ከኤታን፤* የመዝ 89 ርእስ ይመ። *ከሄ ማንና፣ ከከልቀድ፣...ከደራል፤* የ1ዜና 2፥6-7 ማብ ይመ።

4፥32 *ሦስት ሺህ ምሳሌዎችን፤* ከእነዚህ ጥቂቶቹ ብቻ

ሺህ አምስት ነበር። [33]ከሊባኖስ ዝግባ አንሥቶ በቅጥር ግንብ ላይ እስከሚበቅለው ሂሶጵ ስለ ዕፀዋት ተናግሮአል፤ እንዲሁም ስለ እንስሳት፣ ስለ ወፎች፣ በሆዳቸው ስለሚሳቡ እንስሳትና ስለ ዓሦችም ተናግሮአል፤ [34]ጥበቡን ከሰሙት ከዓለም ነገሥታት ሁሉ የተላኩ፣ የየአገሩ ሰዎች ሁሉ የሰሎሞንን ጥበብ ለማድመጥ መጡ።

ቤተ መቅደሱን ለመሥራት የተደረገ ዝግጅት

5፥1-16 ተጓ ምብ - 2ዜና 2፥1-18

5 የጢሮስ ንጉሥ ኪራም በዘመኑ ሁሉ ለዳዊት ወዳጅ ስለ ነበር፣ ሰሎሞን በአባቱ እግር ለመተካት መቀባቱን በሰማ ጊዜ፣ መልእክተኞቹን ወደ ሰሎሞን ላከ። [2]ሰሎሞንም እንዲህ የሚል መልእክት ወደ ኪራም መልሶ ላከ፤

[3]"አባቴ ዳዊት በዙሪያው ሁሉ ከገጠመው ጦርነት የተነሣ፣ እግዚአብሔር ጠላቶቹን ከእግሩ በታች እስኪጥልለት ድረስ ስለ አምላኩ ለእግዚአብሔር ስም ቤተ መቅደስ መሥራት እንዳልቻለ ታውቃለህ። [4]አሁን ግን አምላኬ እግዚአብሔር በዙሪያዬ ሁሉ ሰላም ሰጥቶኛል፤ ጠላትም የለብኝም። [5]እነሆ፣ እግዚአብሔር ለአባቴ ለዳዊት፣ 'ለስሜ ቤተ መቅደስ የሚሠራልኝ ከአንተ ቀጥሎ በዙፋንህ የማስቀምጠው ልጅህ ነው' ብሎ እንደ ነገረው፣ ስለ አምላኬ ለእግዚአብሔር ስም ቤተ መቅደስ ለመሥራት አስቤአለሁ።

[6]"ስለዚህ የሊባኖስ ዝግባ እንዲቈረጥልኝ ትእዛዝ ስጥ፤ ሰዎቼ ከሰዎችህ ጋር አብረው ይሠራሉ፤ የሰዎችህንም ደመወዝ አንተ በወሰንኸው እከፍልሃለሁ፤ ከሰዎቼ መካከል እንደ ሲዶናውያን ዕንጨት በመቍረጥ እስከዚህ የሠለጠነ ሰው አለመኖሩን ራስህም ታውቃለህና።"

[7]ኪራም የሰሎሞን መልእክት በደረሰው ጊዜ እጅግ ደስ ስላለው፣ "ይህን ታላቅ ሕዝብ እንዲመራ ለዳዊት ጥበበኛ ልጅ ሰጥቶታልና ዛሬ ምስጋና ለእግዚአብሔር ይግባው" አለ።

[8]ስለዚህ ኪራም፣ ለሰሎሞን እንዲህ ሲል ላከበት፤

"የላክኸው መልእክት ደርሶኛል፤ የዝግባውንና የጥዱን ግንድ በማቅረብ ረገድ የምትፈልገውን ሁሉ ለማድረግ ዝግጁ ነኝ፤ [9]ሰዎቼ ግንዱን ከሊባኖስ እስከ ባሕሩ ድረስ ጐትተው ያወርዳሉ፤ እኔም ግንዱ ሁሉ ታስሮ አንተ እስከ ወሰንኸው ስፍራ በባሕር ተንሳፎ እንዲደርስ አደርጋለሁ፤ እዚያም እኔ እፈታዋለሁ፣ አንተም ትወስደዋለህ፤ አንተም ለቤተ ሰቤ ቀለብ በመስጠት ፍላጎቴን ታሟላለህ።"

[10]በዚህ ሁኔታ ኪራም ለሰሎሞን የሚያስፈልገውን የዝግባና የጥድ ግንድ በሙሉ ያቀርብለት ጀመር፤ [11]ሰሎሞን ደግሞ ለኪራም ቤተ ሰው ቀለብ እንዲሆን ሃያ ሺህ የቆሮስ መስፈሪያ* ስንዴ፣ ሃያ ሺህ ኮር† ንጹሕ‡ የወይራ ዘይት ሰጠው፤ ይህን ባለ ማቋረጥ በየዓመቱ ለኪራም ይሰጥ ነበር። [12]እግዚአብሔርም በገባለት ተስፋ መሠረት ለሰሎሞን

4፥33 ዘሌ14፥49
4፥34 2ዜና9፥23
5፥1 2ሳሙ5፥11
5፥3 2ሳሙ7፥5፤ 22፥40፤1ዜና22፥8፤ 28፥3፤መዝ8፥6፤ 110፥1፤ማቴ22፥44፤ 1ቆሮ15፥25
5፥4 ኢሱ14፥15፤ 1ነገ11፥14:23፤1ዜና 22፥9፤ሉቃ2፥14
5፥5 ዘዳ12፥5፤ 2ሳሙ7፥13፤1ዜና17፥ 12፤1ቆሮ3፥16፤ራእ 21፥22
5፥6 1ዜና14፥1፤ 22፥4
5፥7 1ነገ10፥9፤ ኢሳ 60፥6
5፥9 ዕዝ3፥7፤ሕዝ 27፥17፤ሐሥ12፥20
5፥11 ቍ9

*11 4400 ኪሎ ሊትር ያህል ነው።
†11 ዕብራይስጡና የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ሃያ ኮር ይላሉ (2ዜና 2፥10 ይመ)
‡11 440 ኪሎ ሊትር ያህል ነው።

በመጽሐፈ ምሳሌ ውስጥ ተጽፈዋል።

4፥33 *ስለ እንስሳት፣ ስለ ወፎች፣ በሆዳቸው ስለሚሳቡ እንስሳትና ስለ ዓሦችም፤* ስለ እነዚህ እንስሳት ሰሎሞን ያለውን ዕውቀት ለአብነት ያህል በምሳ 6፥6-8፤ 26፥2-3:11፤ 27፥8፤ 28፥1:15 መመልከት ይቻላል።

4፥34 *ከዓለም ነገሥታት ሁሉ ... የየአገሩ ሰዎች ሁሉ፤* የቅርብ ምሥራቅን ዓለም የሚያመለክት ጠቅለል ያለ አገላለጽ ነው (ከዘፍ 41፥57 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥1 *የጢሮስ ንጉሥ ኪራም፤* ኪራም፣ ከዓ.ቅ.ክ. 978-944 ድረስ ጢሮስን ይገዛ ነበር፤ ቀደም ሲል በዓ.ቅ.ክ 993 በፊትም ከአባቱ ከአቢበዓል ጋር በአንድነት ይገዛ ነበር። ሰሎሞን ከመወለዱ በፊት፣ ኪራም ለዳዊት ቤተ መንግሥት ግንባታ የሚሆን የዝግባ እንጨትና ባለሙያ ሠራተኞችን ልኮአል (2ሳሙ 5፥11 ይመ)።

5፥3 *ቤተ መቅደስ መሥራት እንዳልቻለ፤* ዳዊት ቤተ መቅደሱን የመሥራት ዕድል ባይሰጠውም፣ የሥራውን ዕቅድና ለግንባታ አስፈላጊ የሆኑትን ዕቃዎች ሁሉ አዘጋጅቶ ነበር (1ዜና 22፥2-5፤ 28፥2 ይመ፤ እንዲሁም ከመዝ 30 ርእስ ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥4 *ሰላም፤* እዚህ ላይ፣ "ጠላት ወይም አደጋ" እንደ ሌለባቸው የሚገልጽ ነው። እግዚአብሔር ለሕዝቡ (ዘፀ 33፥14፤ ዘዳ 25፥19፤ ኢሱ 1፥13:15) እና ለዳዊት (2ሳሙ 7፥11) የሰጠው ተስፋ በመፈጸሙ፣ (8፥56 ይመ) እስራኤላውያን ጒልበታቸውንና ሀብታቸውን ለታላቁ ንጉሥ በሚሠራው ቤት ላይ ለማዋል አመቺ ሁኔታ ነበር (የ2ሳሙ 7፥11 ማብ ይመ)።

5፥5 *ለስሜ፤* የተገለጠውን የእግዚአብሔን ባሕርይ ወይም እግዚአብሔር ራሱን መግለጹን ያመለክታል (8፥16፤ ዘፀ 20፥24፤ ዘዳ 12፥5፤ 2ሳሙ 6፥2፤ 7፥13 ይመ)። *እግዚአብሔር ለአባቴ ለዳዊት ... እንደ ነገረው፤* 2ሳሙ 7፥12-13፤ 1ዜና 22፥8-10 ይመ።

5፥6 *ስለዚህ...ትእዛዝ ስጥ፤* ሰሎሞን ወደ ጢሮስ ንጉሥ ወደ ኪራም የላከው መልእክት ዝርዝር ሐሳብ በ2ዜና 2፥3-10 ላይ ይገኛል። *የሊባኖስ ዝግባ፤* የጥንት የቅርብ ምሥራቅ አገሮች ቤተ ጣዖትና ቤተ መንግሥት ለመሥራት በብዛት ይጠቀሙበት የነበረ ዛፍ ነው።

5፥7 *ምስጋና ለእግዚአብሔር ይግባው፤* በአምልኮተ አማልክት ተከታዮች ዘንድ የአንድ አገር ሕዝብ የሌላውን ሕዝብ አማልክት (10፥9፤ 11፥5 ይመ) ኀይላቸውንም መናገር (2ነገ 18፥25፤ 2ዜና 2፥12 ይመ) የተለመደ ነበር።

5፥9 *አንተ እስከ ወሰንኸው ስፍራ፤* እስከ ኢዮጴ ድረስ ነው (2ዜና 2፥16፤ እንዲሁም የ1ነገ 3፥1 ማብ ይመ)። *ለቤተ ሰቤ ቀለብ በመስጠት ፍላጎቴን ታሟላለህ፤* በኪራም ቤተ መንግሥት ለሚኖሩ ሠራተኞች ቀለብ ማቅረብ፣ የእንጨቱን ዋጋ ብቻ የሚሸፍን ይመስላል። ከዚህም በተጨማሪ፣ ሰሎሞን ለፊንቄያውያን ሠራተኞች ደሞዝ መክፈል ይኖርበታል (ቍ 6)። ቍ 11 ከ2ዜና 2፥10 ጋር ስናነጻጽር፣ ለኪራም ቤተ መንግሥት ከተላከው ስንዴና የወይራ ዘይት በተጨማሪ፣ ለሠራተኞች ደሞዝ ይሆን ዘንድ ሰሎሞን ገብስና ወይን ጨምሮ መላኩን ያረጋግጣል። ኪራም ሠራተኞቹ ደሞዝ ለመክፈል፣ ከተላከለት ቀለብ ጥቂቱን ሸጦ ይሆናል።

5፥11 *ሃያ ሺህ የቆሮስ መስፈሪያ ስንዴ፤* ወደ ሰሎሞን ቤተ መንግሥት በየዓመቱ የሚገባው የእህል ግምት፣ ዐሥር ሺህ ዘጠኝ መቶ አምሳ ቆሮስ የላመ ዱቄትና ሃያ አንድ ሺህ ዘጠኝ መቶ ቆሮስ ያልላመ ዱቄት ነበር (4፥22 ይመ)። ሰሎሞን ለኪራም የከፈለው ጠቅላላ እህል ሃያ ሺህ ቆሮስ ስንዴና ሃያ ሺህ ቆሮስ ገብስ (2ዜና 2፥10) ሲሆን፣ ይህም ሃያ ስድስት ሺህ ስድስት መቶ ሥልሳ ስድስት ቆሮስ መልካም ዱቄትና ያልላመ ዱቄት፣ ወይም ከሰሎሞን ቤተ መንግሥት የዓመት ፍጆታ ሃያ በመቶ የሚያንስ ዱቄት ሊሆን ይችላል።

ጥበብን ሰጠው፤ በኪራምና በሰሎሞን መካከልም መልካም ግንኙነት ነበር፤ ሁለቱም ቃል ኪዳን አደረጉ።

[13]ንጉሥ ሰሎሞን ከመላው እስራኤል የጉልበት ሠራተኞችን መለመለ፤ ቍጥራቸውም ሠላሳ ሺህ ነበር። [14]እነዚህንም አንድ ወር በሊባኖስ እንዲሠሩ፣ ሁለት ወር በቤታቸው እንዲያርፉ በማድረግ፣ ዐሥር ዐሥር ሺዉን ወር ተራ አግብቶ ላካቸው። የጕልበት ሠራተኞቹም አለቃ አዶኒራም ነበር። [15]ሰሎሞንም በኰረብታማው አገር ሰባ ሺህ ተሸካሚዎችና ሰማንያ ሺህ ድንጋይ ጠራቢዎች ነበሩት፤ [16]እንዲሁም ሥራውን የሚቈጣጠሩ ሦስት ሺህ ሦስት መቶ[ሀ] ኀላፊዎች ነበሩ። [17]እነርሱም በንጉሡ ትእዛዝ ለቤተ መቅደሱ መሠረት የሚሆን ታላላቅና ምርጥ ድንጋይ ፈልፍለው በማውጣት የተጠረበ ድንጋይ አዘጋጁ። [18]የሰሎሞንና የኪራም የእጅ ባለሙያዎች እንዲሁም የጌባል ሰዎች[ለ] ለቤተ መቅደሱ የሚያስፈልገውን ዕንጨትና ድንጋይ ፈልጠው አዘጋጁ።

ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን መሥራት ጀመረ

6፥1-29 ተጓ ምብ - 2ዜና 3፥1-14

6 እስራኤላውያን ከግብፅ በወጡ በአራት መቶ ሰማንያ[ሐ] ዓመት፣ ሰሎሞን በእስራኤል ላይ በነገሠ በአራተኛው ዓመት፣ ዚፍ በተባለው በሁለተኛው ወር ሰሎሞን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ መሥራት ጀመረ።

[2]ንጉሥ ሰሎሞን ለእግዚአብሔር የሠራው ቤተ መቅደስ ርዝመቱ ሥልሳ ክንድ፣ ወርዱ ሃያ ክንድ፣ ቁመቱ ሠላሳ ክንድ[መ] ነበር። [3]በቤተ መቅደሱ ዋነኛ አዳራሽ ፊት ለፊት ያለው በረንዳ ወርዱ እንደ ቤተ መቅደሱ ወርድ ሁሉ ሃያ ክንድ[ሠ] ሲሆን፣ ርዝመቱ ዐሥር ክንድ[ረ] ወደ ውጭ የወጣ ነበር። [4]ለቤተ መቅደሱም ባለ ዐይነ ርግብ መስኮቶች አበጀ። [5]በዋናው ቤተ መቅደስና በቅድስተ ቅዱሳኑ ግድግዳ ዙሪያ ልዩ ክፍሎች ያሉት ተቀጥላ ግንብ ሠራ። [6]የምድር ቤቱ ወርድ አምስት ክንድ፣[ሰ] የመካከለኛው ፎቅ ስድስት ክንድ፣[ሸ] የሦስተኛው ፎቅ ሰባት ክንድ[ቀ] ነበር፤ የቤተ መቅደሱን ግድግዳ ዘልቆ እንዳይገባም፣ ከቤተ መቅደሱ ግንብ ውጭ ዙሪያውን እርከኖች አደረገ።

[7]ቤተ መቅደሱ የተሠራው እዚያው ድንጋዩ ተቈፍሮ ከወጣበት ቦታ በተዘጋጀ ድንጋይ በመሆኑ የመራጃ፣ የመሮ ወይም የሌላ ብረት ነክ መሣሪያ ድምፅ በቤተ መቅደሱ አካባቢ አልተሰማም ነበር።

[8]የምድር[በ] ቤቱ መግቢያ በስተ ደቡብ በኩል ባለው የቤተ መቅደሱ ጐን ሲሆን ወደ መካከለኛውና ከዚያም ወደ መጨረሻው ፎቅ የሚያስወጣ ደረጃ ነበረው። [9]ቤተ መቅደሱንም በዚሁ ሁኔታ ሠርቶ ጨረሰ፤ ለጣራው ተሸካሚ አደረገለት፤ በዝግባ ሳንቃም ከደነው። [10]በቤተ መቅደሱም ዙሪያ በሙሉ፣ ቁመታቸው አምስት አምስት ክንድ የሆነ ክፍሎች ሠራ፤ እነዚህንም ከቤተ መቅደሱ ጋር በዝግባ አግዳሚ ዕንጨቶች አያያዛቸው።

[11]የእግዚአብሔርም ቃል እንዲህ ሲል ወደ ሰሎሞን መጣ፤ [12]"ስለምትሠራው ስለዚህ

5፥12 ኢሱ9፥7፤ 1ነገ3፥12፤15፥19፤ አሞ1፥9
5፥13 ዘፍ49፥15፤ ዘሌ25፥39፤1ነገ9፥15
5፥14 2ሳሙ20፥24፤1ነገ4፥6፤2ዜና10፥18
5፥16 1ነገ9፥23
5፥17 1ነገ6፥7፤ 1ዜና22፥2
5፥18 ኢሱ13፥5፤ 2ሳሙ5፥11
6፥1 ዕዝ3፥8፤5፥11
6፥2 ዘፀ26፥1
6፥3 ሕዝ40፥49
6፥4 ሕዝ41፥16
6፥5 ኤር35፥2፤ ሕዝ41፥56
6፥7 ዘፀ20፥25፤ ዘዳ27፥5
6፥9 ማሕ1፥17
6፥11 1ነገ12፥22፤ 13፥20፤16፥1:7፤17፥2፤21፥17፤ኤር40፥1

[ሀ]16 ዕብራይስጡና አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ሦስት ሺህ ስድስት መቶ ይላሉ

[ለ]18 ይኸውም ቢብሎስ የተባለው ስፍራ ነው

[ሐ]1 ዕብራይስጡና የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም አራት መቶ አርባ ይላሉ

[መ]2 ርዝመቱ 27 ሜትር፣ ወርዱ 9 ሜትር እንዲሁም ቁመቱ 13.5 ሜትር ያህል ነው

[ሠ]3 16.9 ሜትር ያህል ነው

[ረ]3 4.5 ሜትር ያህል ነው

[ሰ]6 በዚህ እንዲሁም በቍ10 እና 24 ላይ 2.3 ሜትር ያህል ነው

[ሸ]6 2.7 ሜትር ያህል ነው

[ቀ]6 3.1 ሜትር ያህል ነው

[በ]8 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም እንዲሁም ዕብራይስጡ፤ የመካከለኛ ይላሉ

5፥13 *የጕልበት ሠራተኞችን መለመለ፤* የ9፥15፤ የ2ሳሙ 20፥24 ማብ ይመ። በዚህ መንገድ ሰዎችን አስገድዶ ማሠራቱ ሕዝብን ለዐመፅ ስላነሣሣ፣ ሰሎሞን ከሞተ በኋላ ወዲያው መንግሥቱ እንዲከፈል አስተዋፅኦ አድርጓል። (12፥1-18)።

5፥15 *ሰባ ሺህ ተሸካሚዎችና ሰማንያ ሺህ ድንጋይ ጠራቢዎች፤* ዳዊት በጦርነት አሸንፎ ከግዛቱ ጋር ከቀላቀላቸው (2ዜና 2፥17-18 ይመ) እስራኤላውያን ካልሆኑ ሕዝቦች የተመለመሉ ናቸው። *በኰረብታማው፤* በፓሌስቲና የኖራ ድንጋይ የሚገኝበት ስፍራ ተራራ ሲሆን ከዚህም ድንጋይ ይወጣ ነበር።

5፥16 *ሦስት ሺህ ሦስት መቶ ኀላፊዎች፤* በ1ነገ 9፥23 ላይ ሰሎሞን አምስት መቶ አምሳ ተቈጣጣሪዎች እንዳደረገ ተመልክቶአል። እነዚህ በተለያየ ምድብ የሚገኙ ተቈጣጣሪዎች ከሆኑ፣ ጠቅላላ ቍጥራቸው ሦስት ሺህ ስምንት መቶ አምሳ ይሆናል። በ2ዜና 2፥2 ሦስት ሺህ ስድስት መቶ፣ በ2ዜና 8፥10 ደግሞ ሁለት መቶ አምሳ ተቈጣጣሪዎች እንደ ነበሩ ተገልጾአል፤ ይህም ሲደመር፣ ሦስት ሺህ ስምንት መቶ አምሳ ይሆናል ማለት ነው።

5፥17 *ታላላቅና ምርጥ ድንጋይ፤* የእነዚህ ድንጋዮች መጠን ምን ያህል እንደሚሆን ለመረዳት 7፥10 ይመ። እንደ እነዚህ ያሉትን ታላላቅ ድንጋዮች ወደ ኢየሩሳሌም ለማጓጓዝ፣ ብዛት ያለው የሰው ኀይል ያስፈልግ ነበር።

5፥18 *የጌባል ሰዎች፤* ሕዝ 27፥9 ይመ።

6፥1-38 በ ▭ ገጽ ላይ ያለውን የሰሎሞንን ቤተ መቅደስ አሠራር የሚያሳየውን ሥዕል ይመ።

6፥1 *በአራት መቶ ሰማንያ ዓመት ... በአራተኛው ዓመት፤* የአሦራውያን የታሪክ ጽሑፍ እንደሚያስረዳው፣ የሰሎሞን ዘመነ መንግሥት አራተኛው በ966 ዓ.ቅ.ክ. ሲሆን፣ እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡት ከዚሁ ዘመን አራት መቶ ሰማንያ ዓመት አስቀድሞ በ1446 ዓ.ቅ.ክ ነበር። ይህም ዘመን፣ ዐሥራ ስምንተኛው የፈርዖን ሥርወ መንግሥት ዳግማዊ አሜንሆቴፕ ይገዛ የነበረበት ነው። ነገር ግን አንዳንድ ሰዎች በዘፀ 1፥11 ላይ የተጠቀሰውን ሐሳብና ሌሎች ታሪካዊ ሁኔታዎችን መሠረት በማድረግ፣ እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡት የዐሥራ ዘጠነኛው የግብፅ ሥርወ መንግሥት ፈርዖን የነበረው ዳግማዊ ራምሴ ከነበረበት ጊዜ ቀደም ብሎ እንዳልሆነ ይስማማሉ፤ ስለዚህም እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡት ዓ.ቅ.ክ. በ1290 ነበር (የዘፍ 47፥11 ማብ ይመ)።

6፥2 *ንጉሥ ሰሎሞን...የሠራው ቤተ መቅደስ፤* የቤተ መቅደሱ አሠራር እንደ ማደሪያው ድንኳን ዐይነት ሲሆን (በአጠቃላይ በጊዜው ከነበሩት ሌሎች ቤተ መቅደሶች አሠራር ጋር ተመሳሳይ ነበር)፣ ሦስት ዋና ክፍሎች ነበሩት፤ እነዚህም ቅድስተ ቅዱሳን፣ ቅድስትና የውጪኛው አደባባይ ናቸው። የቅድስተ ቅዱሳኑ ቅርጽ፣ ምናልባት በማደሪያው ድንኳን እንደነበረው ዐይነት ስድስት ማእዘን ያለው ካሬ ይመስል ነበር። የቤተ መቅደሱ ስፋት የማደሪያውን ድንኳን ሁለት ዕጥፍ ይሆናል (ዘፀ 26፥15-30፤ 36፥20-34 ይመ)።

6፥6 *እርከኖች፤* በቤተ መቅደሱ ግድግዳ ላይ ምንም ክፍተት እንዳይኖር ለማድረግ የሚያገለግሉ ሲሆን፣ ከጐን ባሉት ሦስት ክፍሎች ላይ ለሚገኙ አውታሮች መደገፊያ የሚሆኑ እቃፊዎች ናቸው። አሠራራቸውም በእያንዳንዱ ደርብ ላይ እንዳሉት ክፍሎች ወርድ መጠን ነበር።

6፥8 *የምድር ቤቱ መግቢያ፤* ግራና ቀኝ ላሉት ክፍሎች መግቢያ በር ማለት ነው።

6፥11 *የእግዚአብሔርም ቃል...ወደ ሰሎሞን መጣ፤* የቤተ መቅደሱ ሥራ ሊፈጸም ጥቂት ሲቀረው እግዚአብሔር ለሰሎሞን ተናገረው (3፥5:11-14፤ 9፥2-9 ይመ) ምናልባትም እግዚአብሔር የተናገረው ስሙ ባልተገለጸ ነቢይ በኩል ይሆናል።

ቤተ መቅደስ ሥርዐቴን ብትከተል፣ ፍር ዴን በተግባር ብትገልጸው፣ ትእዛዞቴን ብትጠ ብቅና ብትመላለስባቸው ለአባትህ ለዳዊት የሰጠሁትን ተስፋ በአንተ እፈጽመዋለሁ፤ [13]በእስራኤላውያን መካከል እኖራለሁ፤ ሕዝቤን እስራኤልንም አልተወውም።"

[14]ስለዚህ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን ሠርቶ ፈጸመ፤ [15]የውስጡን ግድግዳ ከቤተ መቅደሱ ወለል እስከ ጣራው ድረስ በዝግባ ሳንቃ ለበጠ፤ የቤተ መቅደሱንም ወለል የጥድ ሳንቃ አለ በሰው። [16]በቤተ መቅደሱም ውስጥ በስተ ኋላ በኩል፣ ሃያውን ክንድ ቅድስተ ቅዱሳን እንዲሆን፣ ከወለሉ አንሥቶ እስከ ጣራው ድረስ በዝግባ ሳንቃዎች ጋረደው፤ [17]በቅ ድስተ ቅዱሳኑ ፊት ለፊት ያለው ዋና አዳ ራሽ ርዝመቱ አርባ ክንድ[ሾ] ነበር። [18]የቤተ መቅደሱም፣ ውስጡ በሙሉ በዝግባ የተለ በጠ ሲሆን፣ ይህም በእንቡጥ አበቦችና በፈኩ አበቦች ቅርጽ የተጌጠ ነበር፤ በሙሉ ዝግባ እንጂ የሚታይ ድንጋይ አልነበረም።

[19]በቤተ መቅደሱም ውስጠኛ ክፍል የእ ግዚአብሔር የቃል ኪዳኑ ታቦት የሚቀመ ጥበትን ቅድስተ ቅዱሳን ሠራ። [20]ቅድስተ ቅዱሳኑም ርዝመቱ ሃያ ክንድ፣ ወርዱ ሃያ ክንድ፣ ቁመቱም ሃያ ክንድ[ነ] ነበር፤ ውስጡን በንጹሕ ወርቅ ለበጠው፤ ከዝግባ የተሠራው ንም መሠዊያ በወርቅ ለበጠው። [21]ሰሎሞ ንም ቤተ መቅደሱን በውስጥ በኩል በንጹሕ ወርቅ ለበጠው፤ በወርቅ በተለበጠው ቅድስተ ቅዱሳን ፊት ለፊትም የወርቅ ሰንሰለቶች ዘረጋ። [22]ስለዚህ ውስጡን በሙሉ በወርቅ ለበጠው፤ በቅድስተ ቅዱሳኑ ውስጥ ያለውን መሠዊያም እንደዚሁ በወርቅ ለበጠው።

[23]በቅድስተ ቅዱሳኑም ውስጥ ቁመታቸው

6፥12 2ሳሙ7፥12-16፤1ነገ9፥5፤11፥10
6፥13 ዘሌ26፥11፤ ዘዳ31፥6፤ዮሐ14፥18፤ ዕብ13፥5
6፥14 1ዜና28፥20፤ 2ዜና5፥1፤ሐሥ7፥47
6፥15 1ነገ7፥7፤ ሕዝ41፥1516
6፥16 ዘ26፥33
6፥18 ቍ29፤መዝ 74፥6፤ሕዝ41፥18
6፥19 ዘፀ25፥10፤ 1ሳሙ3፥3፤1ነገ8፥6
6፥20 ዘፀ30፥1፤ ሕዝ41፥34

[ሾ]17 18 ሜትር ያህል ነው
[ነ]20 ርዝመቱ፣ ወርዱና ቁመቱ 9 ሜትር ያህል ነው

6፥12 *ሥርዐቴን ብትከተል... የሰጠሁትን ተስፋ በአንተ እፈጽመዋለሁ፤* ለኪዳን ታማኝ ቢሆን፣ ለዳዊት የሰጠውን ተስፋ በመፈጸም ሥርወ መንግሥቱን እንደሚያጸናለት (2ሳሙ 7፥12-16 ይመ) እግዚአብሔር ለሰሎሞን ተናገረው (የ2፥1-4 ማብ ይመ)።

6፥13 *በእስራኤላውያን መካከል እኖራለሁ፤* በመሠራት ላይ በነበረው ቤተ መቅደስ ውስጥ ማለት ነው (9፥3 ይመ)። ከእ ነርሱ ጋር ስለመሆኑ በእስራኤላውያን ዘንድ ምንም ሥጋት እን ዳይኖር ለማድረግ (ከመዝ 78፥60፤ ከኤር 26፥6:9 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም የ1ሳሙ 7፥1 ማብ ይመ)፣ እግዚአብሔር በመካከላ ቸው እንደሚኖር አረጋገጠላቸው (8፥10-13፤ ዘሌ 26፥11 ይመ)።

6፥16 *ቅድስተ ቅዱሳን፤* በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ታቦቱ የሚገኝበት የውስጠኛው መቅደስም የሚጠራው በዚሁ ቃል ነበር (ዘፀ 26፥33-34፤ ዘሌ 16፥2:16-17:20:23 ይመ)።

6፥19 *የእግዚአብሔር የቃል ኪዳኑ ታቦት፤* ዐሠርቱ ትእ ዛዛት፣ በዘፀ 34፥28 "የኪዳኑ ቃሎች" ተብለው ተጠርተዋል። ዐሠ ርቱ ትእዛዛት የተጻፉበት የድንጋይ ጽላቶች (ዘዳ 9፥9 ላይ "የቃል ኪዳን ጽላቶች" ተብለዋል። ጽላቱ የሚቀመጥበት ታቦት (ዘፀ 25፥16:21፤ 40፥20፤ ዘዳ 10፥1-5 ይመ)፣ የእግዚአብሔር የኪዳኑ ታቦት ተብሎ ይጠራል (ዘዳ 10፥8፤ 31፥9:25፤ ኢሱ 3፥11 ይመ)። በሌላ ቦታ ደግሞ ታቦቱ "የእግዚአብሔር ታቦት" (ኢሱ 3፥13፤ 4፥11)፣ "የምስክሩ ታቦት" (ዘፀ 30፥6፤ 31፥7) እንዲሁም "የአምላክ ታቦት" (1ሳሙ 3፥3፤ 4፥11:17:21፤ 5፥1-2) በመባል በተለያየ ስም ይጠራል።

6፥20 *በንጹሕ ወርቅ፤* በቤተ መቅደሱ ሥራ ላይ በብዛት የሚያብለጨልጭ ወርቅ የዋለው፣ ምናልባት ለእግዚአብሔር ክብ ርና በሰማይ ላለው ቤተ መቅደስ (ከራእ 21፥10-11:18:21 ጋር ያነጻጽሩ) ትእምርት ሆኖ ነው።

6፥21 *የወርቅ ሰንሰለቶች፤* ወደ ቅድስተ ቅዱሳን በሚያስ ገባው በር ላይ ያለው መጋረጃ የተንጠለጠለው በእነዚህ ሰንሰለ ቶች ሳይሆን አይቀርም (2ዜና 3፥14፤ ማቴ 27፥51፤ ዕብ 6፥19 ይመ)።

6፥22 *ቅድስተ ቅዱሳኑ ውስጥ ያለውን መሠዊያም፤* የዕ ጣን መሠዊያው ማለት ነው (7፥48፤ ዘፀ 30፥1:6፤ 37፥25-28፤ ዕብ 9፥3-4 ይመ)።

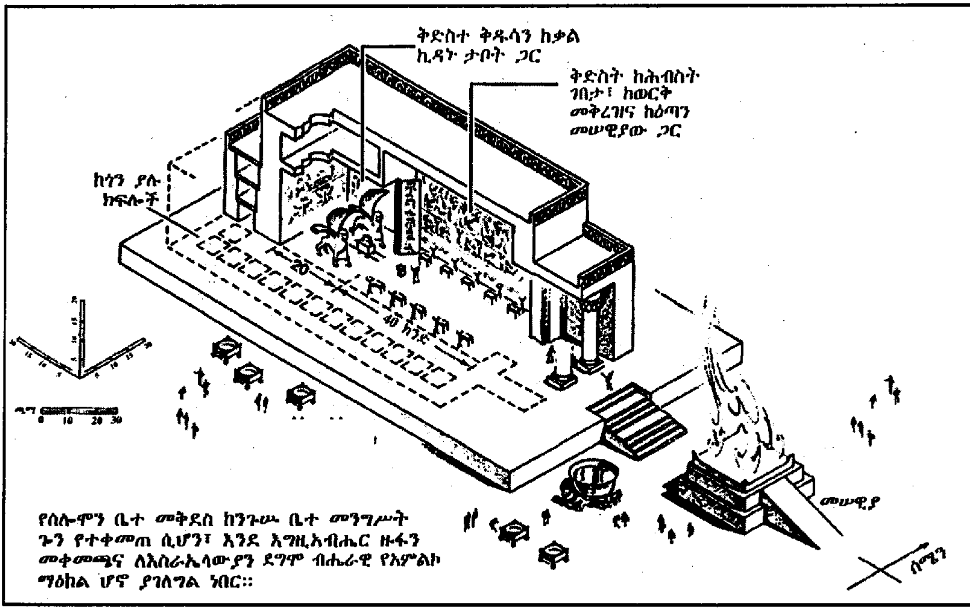

የሰሎሞን ቤተ መቅደስ ከንጉሡ ቤተ መንግሥት ጐን የተቀመጠ ሲሆን፣ እንደ እግዚአብሔር ዙፋን መቀመጫና ለእስራኤላውያን ደግሞ ብሔራዊ የአምልኮ ማዕከል ሆኖ ያገለግል ነበር።

ዐሥር ክንድ[ም] የሆነ ሁለት የኪሩቤል ቅርጽ ከወይራ ዕንጨት ሠራ፤ [24]የአንደኛው ኪሩብ አንዱ ክንፍ አምስት ክንድ ሲሆን፣ ሌላ ውም ክንፉ እንደዚሁ አምስት ክንድ ነበር፤ ይህም ከአንዱ ክንፍ ጫፍ እስከ ሌላው ክንፍ ጫፍ ዐሥር ክንድ ማለት ነው:: [25]የሁለተኛ ውም ኪሩብ ክንፍ እንደዚሁ ዐሥር ክንድ ሆነ፣ ሁለቱ ኪሩቤል በመጠንና በቅርጽ አንድ ዐይነት ነበሩና:: [26]የእያንዳንዱም ኪሩብ ቁመት ዐሥር ክንድ ነበር:: [27]ክንፎ ቻቸው እንደ ተዘረጋ፣ ኪሩቤልን ወስዶ በቅ ድስተ ቅዱሳኑ አኖራቸው፤ የአንዱ ኪሩብ ክንፍ አንዱን ግድግዳ ሲነካ፣ የሌላው ኪሩብ ክንፍ ደግሞ ሌላውን ግድግዳ ይነካ ነበር፤ ሌሎቹ ክንፎቻቸውም በቅድስተ ቅዱሳኑ መካ ከል እርስ በርሳቸው ይነካኩ ነበር:: [28]ኪሩቤ ልንም በወርቅ ለበጣቸው::

[29]በመቅደሱ ግድግዳ ዙሪያ ላይ ሁሉ በው ስጥም በውጭም ኪሩቤልን፣ ከዘንባባ ዛፎ ችና ከፈነዱ አበቦች ጋር ቀረጸ:: [30]እንዲ ሁም የቅድስተ ቅዱሳኑንና የመቅደሱን ወለል በሙሉ በወርቅ ለበጠ::

[31]ለቅድስተ ቅዱሳኑም መግቢያ የወይራ ዕን ጨት ደጃፎች ሠራ፤ መቃኖቻቸውንና መድ ረኮቻቸውን ባለ አምስት ማእዘን አደረገ:: [32]በሁለቱ የወይራ ዕንጨት መዝጊያዎችም ላይ ኪሩቤልን፣ የዘንባባ ዛፎችንና የፈነዱ አበቦችን ቀረጸ፤ በወርቅም ለበጣቸው:: [33]እን ዲሁም ለዋናው አዳራሽ መግቢያ ባለ አራት ማእዘን የወይራ ዕንጨት መቃን ሠራ፤ [34]እያን ዳንዳቸው በማጠፊያ የተያያዙ ሁለት ሁለት ሳንቃዎች ያሏቸው ሁለት መዝጊያዎች አበጀ:: [35]ኪሩቤልን፣ የዘንባባ ዛፎችንና የፈኩ አበቦ ችንም ቀረጸባቸው፤ ቅርጹን ሠራ፤ ጥሩ አድ ርጎም በወርቅ ለበጠው::

[36]የውስጠኛውን አደባባይ በሦስት ረድፍ ጥርብ ድንጋይና በአንድ ረድፍ የዝግባ ሳንቃ ሠራው::

[37]የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስም በአራተ ኛው ዓመት ዚፍ በተባለው ወር መሠረቱ ተጣለ፤ [38]በዐሥራ አንደኛው ዓመት ቡል በተ ባለውም በስምንተኛው ወር ቤተ መቅደሱ በዝርዝር ጥናቱ መሠረት እንደ ታቀደው ተፈጸመ፤ ሠርቶ የጨረሰውም በሰባት ዓመት ጊዜ ውስጥ ነበር::

ሰሎሞን ቤተ መንግሥቱን ሠራ

7 ሰሎሞን የራሱን ቤተ መንግሥት ሠርቶ ለመጨረስ ዐሥራ ሦስት ዓመት ወስዶ በታል፤ [2]የሊባኖስ ዱር የተባለ ቤተ መንግ ሥት ሠራ፤ ይህም ርዝመቱ መቶ ክንድ፣ ወርዱ አምሳ ክንድ፣ ቁመቱ ሠላሳ ክንድ ሲሆን[ፐ]፣ በአራት ረድፍ የቆሙ የዝግባ ምሰ ሶዎች ደግፈው የያዟቸው አግዳሚ የዝግባ ተሸካሚዎች ነበሩት:: [3]ቤቱ ከምሰሶዎቹ ላይ ያረፉ አግዳሚ ተሸካሚዎች አሉት፤ በእያንዳንዱ ዐምድ ላይ ዐሥራ አምስት፣ በድምሩ አርባ አምስት ተሸጋጋሪዎች ሲኖሩ፣ ከእነዚህም ተሸጋጋሪዎች በላይ ከዝግባ የተ ሠራ የጣሪያ ክዳን ነበር:: [4]መስኮቶቹም ከፍ ብለው የተሠሩ በሦስት ምድብ የተከ ፈሉና ትይዩ ነበሩ:: [5]በሮቹ በሙሉ ባለ አራት ማእዘን መቃኖች ያሏቸው፣ በሦስት ምድብ የተከፈሉና ትይዩ[ሀ] ነበሩ::

[6]ሰሎሞን፣ "ባለ ብዙ ምሰሶ አዳራሽ" የተ ባለ ቤት ሠራ፤ የዚህም ርዝመቱ አምሳ ክንድ፣ ወርዱ ሠላሳ ክንድ፣[ለ] ነበር፤ በስተ ፊት በኩ ልም ጣራ ያለውና በአዕማድ የተደገፈ መመ ላለሻ ነበረው::

[7]ዳኝነት የሚያይበትንም የዙፋን ችሎት አዳራሽ ሠራ፤ ይኸውም የፍትሕ አዳራሽ የተባለው ነው፤ ይህንንም ከወለሉ አንሥቶ እስከ ጣራው[ሐ] ድረስ በዝግባ ሳንቃ ሸፈ ነው:: [8]ከአዳራሹ በስተ ጀርባ ባለው አደባ ባይ መኖሪያው እንዲሆን የተሠራው ቤተ

6፥23 ዘፀ37፥7
6፥27 ዘፍ3፥24፤ ዘፀ25፥18
6፥29 ቍ18:32: 35፤ሕዝ41፥18:25
6፥32 ሕዝ41፥23
6፥36 1ነገ7፥12፤ 2ዜና4፥9፤ዕዝ6፥4
6፥38 ዘፀ25፥9፤ 1ዜና28፥19፤ዕብ8፥5
7፥1 2ሳሙ7፥2
7፥2 2ሳሙ7፥2፤ 1ነገ10፥17፤2ዜና 9፥16፤ኢሳ22፥8፤ 37፥24፤ኤር22፥6:23
7፥7 1ሳሙ7፥15፤ 1ነገ6፥15፤መዝ122፥5 ፤ምሳ20፥8
7፥8 1ነገ3፥1

[ም]23 4.5 ሜትር ያህል ነው
[ፐ]2 ርዝመቱ 46 ሜትር፣ ወርዱ 23 ሜትር እንዲሁም ቁመቱ 13.5 ሜትር ያህል ነው
[ሀ]5 በዕብራይስጥ የክፍሉ መልእክት በትክክል አይታወቅም::
[ለ]6 ርዝመቱ 23 ሜትር፣ ወርዱ 13.5 ሜትር ያህል ነው::
[ሐ]7 ቩልጌትና የሱርስቱ ትርጕም ከዚህ ጋር ሲስማሙ ዕብራይ ስጡ ግን፣ መሰል ይላል

6፥23 *የኪሩቤል፤* የዘፀ 25፥18 ማብ ይመ:: እንደ ጠባቂ በታቦቱ ጐን እና ጐን የሚቆሙ ናቸው (8፥6-7፤ 2ዜና 3፥10-13):: በስርየት መክደኛው ላይ፣ ሌሎች ሁለት ኪሩቤል በታቦቱ ላይ ነበሩ (ዘፀ 25፥17-22):: *ዐሥር ክንድ፤* ኪሩቤል የቆሙ በት ቅድስተ ቅዱሳን ቁመቱ ሃያ ክንድ ነበር (ቍ 16)::

6፥29 ኪሩቤልን... ቀረጸ፤ ከዐሥርቱ ትእዛዛት ሁለተኛውን ትእዛዝ በመተላለፍ አይደለም (የዘፀ 20፥4 ማብ ይመ):: *ከዘንባባ ዛፎችና ከፈነዱ አበቦች፤* ቀደምት የአይሁድ ምኵራቦች እነዚህን በሚመስሉ ቅርጻ ቅርጾች ያጌጡ ነበሩ:: የኪሩቤል፣ ውብ የሆኑ ዛፎችና አበቦች ቅርጽ፣ በኀጢአት ምክንያት ሰው የተባረረበትን (ዘፍ 3፥24) የኤደን ገነትን የሚያስታውስ ነው:: ትእምርታዊነቱ፣ አሁን ወደ እግዚአብሔር ገነት መመለስ የሚቻለው፣ በመቅደሱ ውስጥ በሚደረገው የኀጢአት ስርየት አማካይነት ብቻ መሆኑን ነው::

6፥36 *የውስጠኛውን አደባባይ፤* በውጭም አደባባይ መኖሩን ያመለክታል (8፥64 ይመ):: በ2ዜና 4፥9 ላይ "የካህናቱ አደባ ባይ" (ውስጠኛው) እና "ትልቁ አደባባይ" (የውጭው) ተጠቅሰ ዋል:: ውስጠኛው አደባባይ፣ ላይኛው አደባባይም ተብሎ ይጠራል (ኤር 36፥10)፤ ይኸውም ወደ ቤተ መቅደሱ ከሚያስገባው በር ከፍ ብሎ የሚገኝ በመሆኑ ነው::

6፥37 *በአራተኛው ዓመት፤* ሰሎሞን በነገሠ ማለት ነው (የቍ 1 ማብ ይመ)::

6፥38 *በዐሥራ አንደኛው ዓመት፤* ሰሎሞን በነገሠ በዐሥራ አንደኛው ዓመት ማለት ነው ዓ.ቅ.ክ. 959)::

7፥1 *ዐሥራ ሦስት ዓመት፤* ሰሎሞን የራሱን ቤት ለመሥ ራት የፈጀበት ጊዜ፣ የእግዚአብሔርን ቤት ለመሥራት ከወሰደ በት ጊዜ ዕጥፍ ያህል ነው (6፥38 እንዲሁም ሐጌ 1፥2-4 ይመ)::

7፥2 *የሊባኖስ ዱር የተባለ ቤተ መንግሥት፤* በቤተ መን ግሥቱ ውስጥ በአራት ረድፍ የቆሙ የዝግባ ምሰሶዎች፣ በጥቅ ጥቅ ደን ውስጥ የመሆንን ስሜት የሚያሳድሩ ነበሩ:: ርዝመቱ መቶ ክንድ፣ ወርዱ አምሳ ክንድ፣ ቁመቱ ሠላሳ ክንድ፤ በ6፥2 ላይ ከተጠቀሰው የቤተ መቅደስ ስፋት ጋር ያነጻጽሩ::

7፥3 *በእያንዳንዱ ዐምድ ላይ ዐሥራ አምስት...አርባ አም ስት ተሸጋጋሪዎች፤* ምድር ቤት ካለው ከዋናው አዳራሽ በላይ፣ ሕን ጻው ሦስት ፎቆች እንደነበሩት ያመለክታል:: ሕንጻውም ለመሣሪያ ማከማቻ የሚሆን መጋዘን ነበረው (10፥16-17 ይመ)::

7፥6 *በአዕማድ፤* ወደ ሊባኖስ ዱር ቤት የሚያመራ መግቢያ አዳራሽ ሲሆን፣ ርዝመቱ (አምሳ ክንድ) የቤተ መንግሥቱን ወርድ ያኽላል::

7፥7 *የዙፋን ችሎት አዳራሽ፤* "በሊባኖስ ዱር ቤት" ውስጥ የዙፋን ችሎት አዳራሽ፣ የፍርድ አዳራሽ፣ የሰሎሞን የራሱ መኖሪያ ቤት (ቍ 8) እና የፈርዖን ልጅ ቤተ መንግሥት የተ ለያዩ ሕንጻዎች ይሁኑ ወይም አይሁኑ በግልጽ አይታወቅም::

መንግሥትም የዚሁ ተመሳሳይ ነበር። ሰሎሞን ላገባት ለፈርዖን ልጅ ይህንኑ ቤተ መንግሥት የመሰለ አዳራሽ ሠራ።

[9]ከውጭ አንሥቶ እስከ ትልቁ አደባባይ፣ ከመሠረቱ አንሥቶ እስከ ድምድማቱ ያለው የሕንጻ ሥራ በሙሉ፣ በውስጥም በውጭም በልክ በልኩ በተቈረጠና አምሮ በተስተካከለ ምርጥ ድንጋይ የተሠራ ነበር። [10]መሠረቱም ዐሥርና[ሐ] ስምንት ክንድ[ለ] ርዝመት ባላቸውና ምርጥ በሆኑ ታላላቅ ድንጋዮች የተሠራ ነበር። [11]በላዩም ላይ ምርጥ የሆኑ፣ በልክ በልኩ የተቈረጡ ድንጋዮችና የዝግባ ሳንቃዎች ነበሩ። [12]*የእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጠኛ አደባባይ ከመመላለሻ በረንዳው ጭምር እንደ ትልቁ አደባባይ አምሮ በተጠረበ ሦስት ረድፍ ድንጋይና ተስተካክሎ በተከረከመ በአንድ ረድፍ የዝግባ ሳንቃ የታጠረ ነበር።

7፥12 1ነገ6፥36
7፥13 ቊ45፤ 2ዜና2፥13፤4፥16
7፥14 ዘ31፥25፤ 35፥31፤2ዜና4፥11
7፥15 2ነገ11፥14፤ 23፥3፤25፥17፤2ዜና 3፥15፤23፥13፤ 34፥31፤ኤር27፥19፤5 2፥17:21፤ሕዝ40፥49
7፥16 ቊ20:42፤ 2ነገ25፥17፤ ኤር52፥22

የቤተ መቅደሱ ዕቃዎች

7፥23-26 ተጓ ምብ - 2ዜና 4፥2-5
7፥38-51 ተጓ ምብ - 2ዜና 4፥6፤10-5፥1

[13]ንጉሥ ሰሎሞንም መልእክተኛ ልኮ ኪራም[ሠ] የተባለውን ሰው ከጢሮስ አስመጣ፤ [14]የኪራም እናት ከንፍታሌም ነገድ ስትሆን፣ እርሷም መበለት ነበረች፤ አባቱ የጢሮስ ሰው ሲሆን፣ የናስ ሥራ ባለሙያ ነበር። ኪራም በማናቸውም የናስ ሥራ ጥበብን፣ ማስተዋልንና ዕውቀትን የተሞላ ሰው ነበር፤ እርሱም ወደ ንጉሥ ሰሎሞን መጥቶ የተመደበለትን ሥራ ሁሉ አከናወነ።

[15]ኪራም የእያንዳንዱ ቁመት ዐሥራ ስምንት ክንድ፣ ዙሪያው ዐሥራ ሁለት ክንድ[ሰ] የሆነ፣ ሁለት የናስ ምሰሶዎች ሠራ። [16]እንዲሁም በምሰሶዎቹ አናት ላይ የሚሆኑ፣ ሁለት

[ሐ]10 4.5 ሜትር ያህል ነው። [ለ]10 3.6 ሜትር ያህል ነው።
[ሠ]13 በዚህ ስፍራ እንዲሁም በቊ 40 እና 45 ላይ ኪራም የሚለው ዕብራይስጡ ሂራም ይለዋል።
[ሰ]15 ቁመቱ 8.1 ሜትር፣ ዙሪያው 5.4 ሜትር ያህል ነው።

7፥9 *በተስተካከለ፤* በፓሌስቲና ምሥራቅ ደብዘዝ ያለ የኖራ ድንጋይ፣ ወዲያው እንደ ወጣ በቀላሉ የሚቈረጥ ሲሆን፣ ቈይቶ ግን ይጠነክራል።

7፥12 *ትልቁ አደባባይ፤* አሠራሩ እንደ ውስጠኛው የቤተ መቅደሱ አደባባይ ነበር (6፥36)።

7፥13 *ንጉሥ ሰሎሞንም... ልኮ፤* የቤተ መቅደሱ ሥራ ከመጠናቀቁና የሰሎሞን ቤተ መንግሥት ግንባታ ከመጀመሩ በፊት መሆኑ ነው (2ዜና 2፥7:13-14 ይመ)። *ኪራም፤* ሙሉ ስሙ ኪራምአቢ ነው (2ዜና 2፥13)።

7፥14 *ከንፍታሌም ነገድ ... መበለት፤* የኪራምአቢ እናት ከዳን ወገን እንደ ሆነች በ2ዜና 2፥14 ላይ ተጠቅሶአል። የተወለደችውም በሰሜናዊ እስራኤል በዳን ነገድ ከተማ ከንፍታሌም አጠገብ ሲሆን፣ የመጀመሪያ ባሏም ከንፍታሌም ነገድ ነው። ይህች ሴት የመጀመሪያ ባሏ ከሞተ በኋላ፣ ከጢሮስ ወገን የሆነ ሰው አገባች። *በማናቸውም የናስ ሥራ፤* ኪራም አቢ ልዩ ልዩ ዐይነት የጥበብ ሥራዎች ለመሥራት ችሎታ ነበረው (2ዜና 2፥7:14 ይመ)።

7፥15 *ሁለት የናስ ምሰሶዎች፤* በዋናው የቤተ መቅደስ በር ግራና ቀኝ ቆመው ነበር (ቊ 21)። እነዚህ ምሰሶዎች ያጌጡ ከመሆናቸውም በላይ፣ በግልጽ የማይታወቅ ትእምርት

የቤተ መቅደስ እቃዎች

በጥበቡ የተሠራውን በ1ነገ 6-7 የተጠቀሰውን የሰለሞን ቤተ መቅደስን ውበት ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በታዩት ግኝቶች ውስጥ ማግኘት ይቻላል።

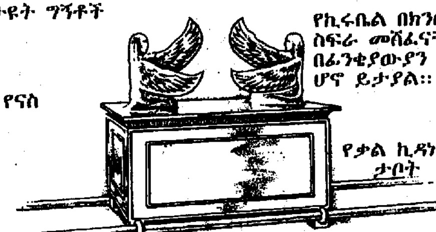

የኪሩቤል በክንፎቻቸው የከበረውን ስፍራ መሸፈናቸው በግብጻውያንና በፊንቂያውያን ሥነ ጥበብ ግልፕ ሆኖ ይታያል።

የቃል ኪዳኑ ታቦት

ተንቀሳቃሽ የናስ ሰሀን

ዐሥር መቅረዞች በመቅደሱ ውስጥ አምስቱ በግራ አምስቱ በቀኝ ከዐሥር የኅብስት ገበታዎች ጋር ይቀመጣሉ (1ነገ 7:49)፤ 2ዜና 4:8)።

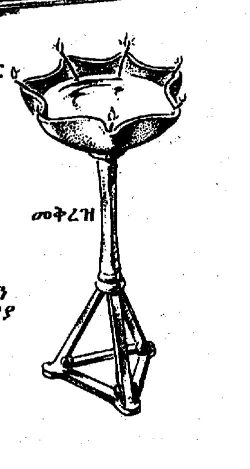

መቅረዝ

በቤተ መቅደስ አደባባይ እንደነበረው ዓይነት ተመሳሳይ ተንቀሳቃሽ ሰሀን በቁፋሮ በቆጵሮስ አገር ተገኝቶቷል። ይህ ግኝት በመጽሐፍ ቅዱስ ከተጠቀሰው ጋር የሚመሳሰል ነው።

የኅብስት ገበታ

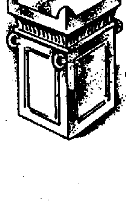

የእጣን መሠዊያ

በድንጋይ የተሠራ በአራት ማዕዘናት ቀንዶች የሚመስሉ ያሉት የእጣን መሠዊያ በመጊዶ ተገኝቷል። ይህ ግኝት በቤተ መቅደሱ ውስጥ የነበረውን የወርቅ የእጣን መሠዊያ ምን ይመስል እንደ ነበር በግልጽ ያስረዳል። ለኅብስቱ ማስቀመጫ የነበረው ገበታም ከወርቅ የተሠራ ነው።

ጕልላት ከቀለጠ ናስ ሠራ፤ የእያንዳንዱም ጕልላት ቁመት አምስት ክንድ[ሀ] ነበር። [17]በምሰሶዎቹ አናት ላይ ላሉት ጕልላቶችም ጌጥ እንዲሆኑ፣ ለእያንዳንዳቸው ሰባት የመረብ ሰንሰለት አበጀ፤ [18]ደግሞም በምሰሶዎቹ ላይ ያሉትን ጕልላቶች ለማስጌጥ የእያንዳንዱን መረብ ዙሪያ የሚከቡ ሮማኖች በሁለት ረድፍ[ለ] ሠራ፤ ለሁለቱም ጕልላቶች[ሐ] ያደረገው ተመሳሳይ ነበር። [19]በመመላለሻው ምሰሶዎች አናት ላይ ያሉት ጕልላቶች ቁመታቸው አራት ክንድ[መ] ሲሆን፣ የሱፍ አበባ ቅርጽ ነበራቸው። [20]በሁለቱም የምሰሶ ጕልላቶችና ከመርከቡ ቀጥሎ ባለው የክብ ቅርጽ ላይ ዙሪያውን በሙሉ ሁለት መቶ ሮማኖች በተርታ ነበሩ። [21]ምሰሶዎቹንም በቤተ መቅደሱ መመላለሻ ላይ አቆመ፤ በስተ ደቡብ ያቆመውን ምሰሶ ያቁም፣[ሠ] በስተ ሰሜን በኩል ያለውንም ቦዔዝ[ረ] ብሎ ጠራው። [22]አናቱ ላይ ያሉት ጕልላቶች የሱፍ አበባ ቅርጽ ነበራቸው። የምሰሶዎቹም ሥራ በዚህ ሁኔታ ተፈጸመ።

[23]ቅርጹ ክብ፣ ስፋቱ ከዳር እስከ ዳር ዐሥር ክንድ፣[ሰ] ቁመቱ አምስት ክንድ የሆነ ክብ ገንዳ ከቀለጠ ብረት ሠራ፤ ዙሪያውም ሲለካ ሠላሳ ክንድ[ሸ] ሆነ። [24]ከከንፈሩም ዝቅ ብሎ፣ በእያንዳንዱ ክንድ ላይ እንደ ቅል ያሉ ዐሥር ቅርጾች ዙሪያውን በሁለት ረድፍ ከበውታል፤ እነዚህም ከገንዳው ጋር አንድ ወጥ ሆነው በሁለት ረድፍ ተሠርተው ነበር።

[25]ገንዳውም፣ ሦስቱ ፊታቸውን ወደ ሰሜን፣ ሦስቱ ወደ ደቡብ፣ ሦስቱ ወደ ምዕራብ፣ ሦስቱ ወደ ምሥራቅ ባዞሩ የዐሥራ ሁለት በሬዎች ምስሎች ላይ የተቀመጠ ሲሆን፣ ገንዳው በላያቸው ሆኖ የሁሉም የኋላ አካል በመካከል ላይ የገጠመ ነበር። [26]የገንዳው ውፍረት አንድ ጋት[ቀ] ሲሆን፣ የከንፈሩ ጠርዝ ደግሞ እንደ አበባ ቅርጽ ሆኖ፣ የጽዋ ከንፈር የመሰለ ነው፤ ይህም አርባ ሁለት ሺህ ሊትር[በ] ያህል ውሃ የሚይዝ ነበር።

[27]እንዲሁም ከቦታ ቦታ የሚንቀሳቀሱ ዐሥር ባለ መንኰራኵር የዕቃ ማስቀመጫዎች ከመዳብ ሠራ፤ የእያንዳንዱም ርዝመት አራት ክንድ፣ ወርድ አራት ክንድ፣ ቁመትም ሦስት ክንድ[ተ] ነበር። [28]የዕቃ ማስቀመጫዎቹ የተሠሩት እንደዚህ ነው፤ እነዚህም ቀጥ ብለው ከቆሙ ደጋፊዎች ጋር የተያያዙ ባለ አራት ማእዘን ጠፍጣፋ ናሶች ነበሯቸው። [29]ዳርና ዳር ባሉት ድጋፎች መካከል በሚገኙት ጠፍጣፋ ናሶች ላይ የአንበሶችን፣ የኮርማዎችንና የኪሩቤልን ምስል አደረገ፤ በድጋፎቹም ላይ እንደዚሁ አደረገ። ከአንበሶቹና ከኮርማዎቹ በላይና በታች በኩል ደግሞ የአበባ ጕንጕን የሚመስሉ ተቀጥቅጠው የተሠሩ ቅርጾች ነበሩ። [30]እያንዳንዱ የዕቃ ማስቀመጫ አራት የናስ መንኰራኵርና መንኰራኵሮቹ የሚሽከረከሩባቸው የናስ ወስከምቶች እንዲሁም እያንዳንዳቸው በአራቱም ማእዘን ገጽ ላይ የአበባ ጕንጕን ቀልጦ የተሠራባቸው የመታጠቢያ ገንዳ መደገፊያዎች ነበረው። [31]በዕቃ ማስቀመጫወቹም ውስጥ ጥልቀቱ አንድ ክንድ[ቸ] የሆነ ባለ ክብ ክፍተት ነበር፤ ይህም ክፍተት ድቡልቡል ሆኖ ከታች ከመቆሚያው በኩል ደግሞ አንድ ክንድ ተኩል[ኀ] ወርድ ሲኖረው፣ በክፍተቱም ዙሪያ ቅርጾች ነበሩ፤ ክፈፎቹ ግን ባለ አራት ማእዘን እንጂ ክብ አልነበሩም። [32]አራቱ መንኰራኵሮች በዕቃ ማስቀመጫው ጠፍጣፋ ናስ ሥር ሲሆኑ፣ የመንኰራኵሮቹ ወስከምቶች ደግሞ ከዕቃ ማስቀመጫዎቹ ጋር የተያያዙ ነበሩ፤ የእያንዳንዱም መንኰራኵር ስፋት አንድ ክንድ ተኩል ነበር። [33]መንኰራኵሮቹ የሠረገላ መንኰራኵር መሰል ሲሆኑ፣ ወስከምቶቹ የመንኮራኵሮቹ ክፈፎችና ዐቃፊዎቻቸው እንዲሁም ወስከምቶቹ የሚገቡባቸው ቧምቧዎች በሙሉ ከቀለጠ ብረት የተሠሩ ነበሩ።

[34]እያንዳንዱ የዕቃ ማስቀመጫ አራት ወጣ ያለ እጀታ ነበረው። [35]በዕቃ ማስቀመጫው ጫፍ ላይ ግማሽ ክንድ[ነ] የሆነ ዙሪያ ክብ ነበረበት፤ ድጋፎቹና ጠፍጣፋ ናሶቹ ከዕቃ ማስቀመጫው አናት ጋር የተያያዙ ነበሩ። [36]እርሱም በድጋፎቹና በጠፍጣፋ ናሶቹ ላይ ባለው ቦታ ሁሉ፣ ዙሪያውን የአበባ ጕንጕን እያደረገ ኪሩቤልን፣ አንበሶችንና የዘንባባ ዛፎችን ቀረጸ። [37]ዐሥሩም የዕቃ ተሸካሚዎች የተሠሩት በዚህ ሁኔታ ነበር፤ ሁሉም

7፥20 ቍ 18፤ 2ዜና 3፥16፤4፥13
7፥21 2ዜና 3፥17
7፥22 2ነገ 25፥17
7፥23 ቍ 47፤2ነገ 25፥13፤1ዜና 18፥8፤ 2ዜና 4፥18፤ኤር 31፥39፤52፥17፤ዘካ 2፥1፤ ራእ 4፥6
7፥25 ኤር 52፥20
7፥27 2ነገ 16፥17
7፥30 2ነገ 16፥17

[ሀ]16 በዚህና በቍ 23 ላይ 2.3 ሜትር ያህል ነው።
[ለ]18 ሁለት የዕብራይስጥ ቅጆችና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ከዚህ ጋር ሲስማሙ፣ አብዛኞዎቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *በሁለት ረድፍ አዕማዶች ሥራ* ይላሉ።
[ሐ]18 ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆችና የሱርስቱ ትርጕም ከዚህ ጋር ሲስማሙ፣ አብዛኞዎቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን *ሮማኖች* ይላሉ።
[መ]19 በዚህና በቍ 38 ላይ 1.8 ሜትር ይላል።
[ሠ]21 ምናልባት *አጸና* ማለት ሊሆን ይችላል።
[ረ]21 ምናልባት *በእርሱ ዘንድ ጥንካሬ አለ* ማለት ሊሆን ይችላል
[ሰ]23 4.5 ሜትር ያህል ነው። [ሸ]23 13.5 ሜትር ያህል ነው።
[ቀ]26 8 ሴንቲ ሜትር ያህል ነው።
[በ]26 44 ኪሎ ሊትር ያህል ነው። የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ይህን ዐረፍተ ነገር አይጨምርም።
[ተ]27 ርዝመቱና ወርዱ 1.8 ሜትር ያህል ሲሆን ቁመቱ 1.3 ሜትር ያህል ነው። [ቸ]31 0.5 ሜትር ያህል ነው።
[ኀ]31 በዚህና በቍ 32 ላይ 0.7 ሜትር ያህል ነው።
[ነ]35 0.2 ሜትር ያህል ነው።

የያዙ ሳይሆኑ አይቀርም፤ ደግሞም ጣሪያን ለመደገፍ የቆሙ እንጂ፣ እንዲሁ እንዳልቆሙ ይገመታል።

7፥21 *በስተ ደቡብ... ምሰሶ፤* ቀደም ሲል እንደነበረው የማደሪያ ድንኳን፣ የመቅደሱ ፊቱ ወደ ምስራቅ የዞረ ነበር (ሕዝ 8፥16 ይመ)።

7፥23 *ክብ ገንዳ ከቀለጠ ብረት፤* ትልቅ የውሃ ማከማቻ ሲሆን፣ ለመገናኛው ድንኳን ከተሠራው የናስ ሳሕን ጋር የሚመሳሰል ነበር (ዘፀ 30፥17-21፤ 38፥8 ይመ)፤ ውሃውም ካህናት የመንጻት ሥርዓት ለመፈጸም ይጠቀሙበት ነበር። *ሠላሳ ክንድ፤* በማጠጋጋት የተወሰደ ቍጥር ወይም አለካኩ ከገንዳው ከከንፈሩ ዝቅ በማድረግ ወይም በውስጥ በኩል ያለውን ዙሪያ በመለካት የተገኘ ሊሆን ይችላል (ቍ 26 ይመ)።

7፥24 *በእያንዳንዱ ክንድ... ዐሥር፤* ለአንድ ክንድ ዐሥር ጉብጉቦች በማድረግ፣ በበርሜሉ ዙሪያ ሦስት መቶ ጉብጉቦች ወይም በሁለት ረድፍ ያሉት ሲቈጠሩ ስድስት መቶ ጉብጉቦች ነበሩ።

7፥27 *የሚንቀሳቀሱ ዐሥር ... ማስቀመጫዎች፤* እነዚህ ተንቀሳቃሽ የናስ ማስቀመጫዎች፣ ከናስ ሳሕኑ በጣም ያነሰ መጠን ያላቸውን የውሃ ሳሕኖች (ቍ 38) ለመያዝ የተሠሩ ናቸው። በሳሕኑ ውስጥ የነበረው ውሃ፣ ለሚቃጠል መሥዋዕት የታረዱትን እንስሳት አንዳንድ ብልት፣ እንዲታጠብ በታዘዘው መሠረት

ከአንድ ቅርጽ ቀልጠው የወጡ ስለ ሆኑ፣ በመጠንና በቅርጽ ፍጹም ተመሳሳይ ነበሩ:: [38]ከዚያም ለእያንዳንዱ የዕቃ ማስቀመጫ የሚሆን፣ እያንዳንዱ ስምንት መቶ ሰማንያ ሊትር የሚይዝ ዐሥር የናስ መታጠቢያ ገንዳ ሠራ፤ ስፋቱም አራት ክንድ ነበር:: [39]ከዕቃ ማስቀመጫዎቹም አምስቱን ከመቅደሱ በስተ ደቡብ፣ አምስቱን በስተ ሰሜን በኩል አኖረ፤ ገንዳውንም ከቤተ መቅደሱ በደቡብ ምሥራቅ ጫፍ ላይ በስተ ደቡብ አኖረው:: [40]እንዲሁም ምንቸቶችን፣ መጫሪያዎችንና ድስቶችን ሠራ፤

ኪራምም በዚህ ሁኔታ ለንጉሥ ሰሎሞን የሠራውን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ሥራ እንደሚከተለው ፈጸመ፤

[41]ሁለቱን ምሰሶዎች፣
በምሰሶዎቹ አናት ላይ
በክብ ቅርጽ የተሠሩ ሁለት
ጕልላቶችን፤
በምሰሶዎቹ ላይ ያሉትን በክብ
ቅርጽ የተሠሩትን ሁለት
ጕልላት ያስጌጡትን ሁለት መረቦች፤
[42]በምሰሶዎቹ አናት ላይ ያሉትንና
ክብ ቅርጽ የያዙትን፣
በሁለት ረድፍ የተቀረጹትን መረቦች፣
የሚያስጌጡትን አራት መቶ ሮማኖች፤
[43]ዐሥሩን የዕቃ ማስቀመጫዎች፣
ከዐሥር መታጠቢያ ገንዶቻቸው ጋር፤
[44]ገንዳውንና በሥሩ ያሉትን ዐሥራ
ሁለት በሬዎች፤
[45]ድስቶችን፣ መጫሪያዎችንና ጕድጓዳ
ሳሕኖችን::

ኪራም ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አገልግሎት እንዲውሉ እነዚህን ዕቃዎች ሁሉ ለንጉሥ ሰሎሞን የሠራለት ከተወለወለና ከሚብረቀረቅ ናስ ነበር:: [46]ንጉሡም እነዚህን በማቅለጥ በሸክላ ቅርጽ ውስጥ ፈሰው እንዲወጡ ያደረገው በሱኮትና በጻርታን መካከል ባለው በዮርዳኖስ ሸለቆ ነበር:: [47]ሰሎሞን ከብዛታቸው የተነሣ እነዚህ ሁሉ ዕቃዎች እንዲመዘኑ አላደረገም፣ ስለዚህም የናሱ ክብደት ምን ያህል እንደ ነበረ አልታወቀም::

[48]እንዲሁም ሰሎሞን ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አገልግሎት እንዲውሉ ከዚህ የሚከተሉትን ዕቃዎች ሁሉ ሠራ፤

የወርቅ መሠዊያን፣
ገጸ ኅብስቱ የሚቀመጥበትን
የወርቅ ጠረጴዛ፤
[49]በቅድስተ ቅዱሳኑ ፊት ለፊት
አምስቱ በቀኝ፣ አምስቱ
በግራ የሚቀመጡ፣ ከንጹሕ
ወርቅ የተሠሩ መቅረዞችን፣ ከወርቅ
የተሠሩ
አበቦችን፣ የመብራት ቀንዲሎችንና
መቈስቈሻዎችን፤
[50]የንጹሕ ወርቅ ሳሕኖችን፣ የመብራት
መኰስተሪያዎችን፣
ለመርጨ የሚሆኑ ጕድጓዳ ሳሕኖችንና
ጭልፋዎችን፣
የዕጣን ማቅረቢያ ዕቃዎችን፣
ለውስጠኛው ክፍል ለቅድስተ
ቅዱሳኑ በሮችና እንዲሁም ለቤተ
መቅደሱ በሮች የሚሆኑ የወርቅ
ማጠፊያዎችን::

[51]ንጉሥ ሰሎሞን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ሥራ ሁሉ ከፈጸመ በኋላ አባቱ ዳዊት ለእግዚአብሔር የለየውን ብሩንና ወርቁን እንዲሁም ዕቃውን አምጥቶ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ግምጃ ቤት አኖረ::

ታቦቱ ወደ ቤተ መቅደሱ ገባ

8፥1-21ተን ምብ - 2ዜና 5፥2-6፥11

8 ከዚያም ንጉሥ ሰሎሞን የእግዚአብሔርን የኪዳኑን ታቦት ከዳዊት ከተማ ከጽዮን ለማምጣት፣ የእስራኤልን ሽማግሌዎች፣

7፥38 ዘፀ30፥18
7፥40 ዘፀ27፥3፤ ኤር52፥18
7፥42 ቍ16
7፥45 ቍ13፤ዘፀ 27፥3፤ኤር52፥18
7፥46 ዘፍ13፥10፤ 33፥17፤ኢሱ3፥16
7፥47 ቍ23፤ዘፀ 36፥57፤1ዜና22፥3፤ ኤር52፥20
7፥48 ዘፀ25፥23፡ 30፥39፥32-43
7፥49 ዘፀ25፥31
7፥50 ዘኆ7፥14፤ 2ነገ25፥13፤ኤር52፥ 19
7፥51 2ሳሙ8፥11፤ 2ነገ12፥13፤24፥13፤ ኤር27፥19
8፥1 ዘኆ7፥2፤1ሳሙ 3፥3፤2ሳሙ5፥7፤ ራእ11፥19

(ዘሌ 1፥9:13፤ 2ዜና 4፥6 ይመ) ለማጠብ የሚያገለግል ነበር::

7፥36 *ኪሩቤልን፣ አንበሶችንና የዘንባባ ዛፎችን ቀረጸ፤* የ6፥29 ማብ ይመ::

7፥40 *ምንቸቶችን፤* በኅብረት መሥዋዕት ጊዜ የሚበላውን ሥጋ ለመቀቀል የሚያገለግሉ ዕቃዎች ሳይሆኑ አይቀርም (ዘሌ 7፥11-17፤ 22፥21-23 ይመ):: *መጫሪያዎችንና፤* ከመሠዊያው ላይ ዐመድ ለማንሣት የሚጠቀሙበት ነው:: *ድስቶችን፤* ካህናት የተለያዩ ሥርዐቶችን ለመፈጸምና ደምን ወይም ውሃን ለመርጨት ይጠቀሙባቸው ነበር (ዘፀ 27፥3 ይመ)::

7፥41 *ሁለት መረቦች፤* ቍ 17 ይመ::

7፥42 *አራት መቶ ሮማኖች፤* ቍ 18:20 ይመ::

7፥43 *ዐሥሩን የዕቃ ማስቀመጫዎች፣ ከዐሥር መታጠቢያ ገንዳዎቻቸው ጋር፤* ቍ 27-37 ይመ::

7፥44 *ገንዳውንና...ዐሥራ ሁለት በሬዎች፤* ቍ 23-26 ይመ::

7፥45 *ድስቶችን፣ መጫሪያዎችንና ጕድጓዳ ሳሕኖችን፤* ቍ 40 ይመ::

7፥46 *በሱኮትና፤* ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ (ዘፍ 33፥17፤ ኢሱ 13፥27፤ መሳ 8፥4-5)፣ ከያቦቅ ወንዝም በስተ ሰሜን በኩል የሚገኝ ነው:: በንጉሣዊ አገዛዝ ዘመን፣ ሱኮት የብረታ ብረት ሥራ ማዕከል እንደ ነበረ፣ በዚህ አካባቢ በተደረገው የሥነ ቅርስ ቁፋሮ ተረጋግጦአል:: *በጻርታን፤* በአዳምና (ኢሱ 3፥16 ይመ) በአቤል ምሖላ (4፥12) አጠገብ የሚገኝ ነው::

7፥48 *የወርቅ መሠዊያን፤* 6፥22 ይመ:: *የወርቅ ጠረጴዛ፤* የኅብስተ ገጹ ማኖሪያ ነበር (ዘፀ 25፥23-30፤ 1ዜና 9፥32፤ 2ዜና 13፥11፤ 29፥18 ይመ):: በ1ዜና 28፥16 እና በ2ዜና 4፥8:19 ላይ እንደዚህ ዐይነት ዐሥር የወርቅ ጠረጴዛዎች የነበሩ ሲሆን፣ በመቅደሱ ውስጥ የጠረጴዛዎቹ አቀማመጥ አምስቱ በስተ ሰሜን፣ አምስቱ ደግሞ በስተ ደቡብ በኩል ነበር::

7፥49 *ከንጹሕ ወርቅ የተሠሩ መቅረዞች፤* በማደሪያ ድንኳኑ ውስጥ፣ ከኅብስተ ገጹ መቀመጫ ጠረጴዛ ፊት ለፊት ሰባት ቅርንጫፎች ያሉት አንድ መቅረዝ ብቻ ቆሞ ነበር (ዘፀ 25፥31-40፤ 26፥35):: በመቅደሱ ውስጥ የሚገኙት ዐሥሩ መቅረዞች፣ አምስቱ በስተ ሰሜን፣ አምስቱ ደግሞ በስተ ደቡብ በኩል ሆነው፣ በማብራት፣ ጠባብ መንገድ የሚመስል ብርሃን በቅስቱ ውስጥ ይፈጥሩ ነበር:: *ከወርቅ የተሠሩ አበቦችን፤* ዘፀ 25፥33 ይመ:: *የመብራት፤* ዘፀ 25፥37 ይመ:: *መቈስቈሻዎችን፤* 2ዜና 4፥21፤ ኢሳ 6፥6 ይመ::

7፥50 *የዕጣን ማቅረቢያ ዕቃዎችን፤* 2ነገ 25፥15፤ 2ዜና 4፥22፤ ኤር 52፥18-19 ይመ)::

7፥51 *አባቱ ዳዊት ለእግዚአብሔር የለየውን፤* በምርኮ የተገኙ ወይም በንጉሥ ዳዊት ዘንድ ሞገስ ለማግኘት ከሚሹ ነገሥታት ግብር የተሰጡ (2ሳሙ 8፥9-12፤ 1ዜና 18፥7-11፤ 2ዜና 5፥1 ይመ)፣ የከበሩ የብርና የወርቅ ዕቃዎች ናቸው:: *በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ግምጃ ቤት፤* 15፥18፤ 2ነገ 12፥18፤ 1ዜና 9፥26፤ 26፥20-26፤ 28፥12 ይመ::

8፥1 *የእግዚአብሔርን የኪዳኑን ታቦት... ለማምጣት፤* ቀደም

የእስራኤልን ነገድ አለቆችና የእስራኤልን ጐሣዎች ሹማምት ሁሉ እርሱ ወዳለበት ወደ ኢየሩሳሌም ጠራቸው:: [2]በዓሉ በሚከበርበት ኤታኒም በተባለው በሰባተኛው ወር፣ የእስራኤል ወንዶች ሁሉ ንጉሥ ሰሎሞን ወዳለበት ተሰበሰቡ::

[3]የእስራኤል ሽማግሌዎች ሁሉ በመጡ ጊዜም ካህናቱ ታቦቱን አነሡ፤ [4]*የእግዚአብሔርን* ታቦት፣ የመገናኛውን ድንኳንና በውስጡ ያሉትን ንዋያተ ቅድሳት ሁሉ አመጡ፤ ካህናቱና ሌዋውያኑም ይህን ሁሉ ተሸከሙ:: [5]ንጉሥ ሰሎሞንና አብሮት በዚያ የተሰበሰበው መላው የእስራኤል ጉባኤም በታቦቱ ፊት በመሆን ስፍር ቍጥር የሌለው በግና በሬ ሠዋ::

[6]ከዚያም ካህናቱ *የእግዚአብሔርን* የኪዳኑን ታቦት አምጥተው በቤተ መቅደሱ ውስጥ ወዳለው ማደሪያው፣ ወደ ቅድስተ ቅዱሳኑ በማስገባት ከኪሩቤል ክንፍ በታች አኖሩት:: [7]ኪሩቤልም ታቦቱ ባለበት ቦታ ላይ ክንፋቸውን ዘርግተው፣ ታቦቱንና መሎጊያዎቹን ጋረዱ:: [8]መሎጊያዎቹ ከመርዘማቸው የተነሣ ጫፎቻቸው ከቅድስተ ቅዱሳኑ ፊት ለፊት ካለው ከመቅደሱ ሆኖ ይታዩ ነበር፤ ከመቅደሱ ወዲያ ላለ ሰው ግን አይታዩም ነበር፤ እስከ ዛሬም ድረስ እዚያው ይገኛሉ:: [9]የእስራኤል ልጆች ከግብፅ ምድር በወጡ ጊዜ *እግዚአብሔር* ከእስራኤል ጋር ኪዳን በገባበት በኮሬብ፣ ሙሴ በታቦቱ ውስጥ ካስቀመጣቸው ሁለት የድንጋይ ጽላቶች በቀር በታቦቱ ውስጥ ምንም አልነበረም::

[10]ካህናቱ ከቤተ መቅደሱ በወጡ ጊዜ፣ ደመና *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ሞላው:: [11]*የእግዚአብሔር* ክብር ቤተ መቅደሱን ሞልቶት ስለ ነበር፣ ካህናቱ በደመናው ምክንያት አገልግሎታቸውን ማከናወን አልቻሉም ነበር::

[12]ከዚያም ሰሎሞን እንዲህ አለ፤ "*እግዚአብሔር* ጥቅጥቅ ባለ ደመና ውስጥ እንደሚኖር ተናግሮአል፤ [13]እነሆ፣ እኔም ለዘላለም የምትኖርበትን ታላቅ ቤተ መቅደስ ሠርቼልሃለሁ::"

[14]መላው የእስራኤል ጉባኤ በዚያ ቆሞ ሳለ፣ ንጉሡ ፊቱን ወደ እነርሱ መልሶ ጉባኤውን ባረከ:: [15]ከዚያም እንዲህ አለ፤

"ለአባቴ ለዳዊት በገዛ አፉ ተናግሮ የሰጠውን ተስፋ፣ እርሱ ራሱ በእጁ የፈጸመ የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* የተመሰገነ ይሁን፤ እርሱም እንዲህ ብሎ ነበርና፤ [16]'ሕዝቤን እስራኤልን ከግብፅ ምድር ካወጣሁበት ዕለት አንሥቶ፣ ስሜ በዚያ እንዲጠራና ቤተ መቅደስ እንዲሠራበት ከመላው የእስራኤል ነገድ አንድም ከተማ አልመረጥሁም፤ ሕዝቤን እስራኤልን እንዲመራ ግን ዳዊትን መረጥሁት::'

[17]"አባቴ ዳዊት ለእስራኤል አምላክ *ለእግዚአብሔር* ስም ቤተ መቅደስ ለመሥራት በልቡ አስቦ ነበር፤ [18]*እግዚአብሔር* ግን አባቴን ዳዊትን እንዲህ አለው፤ 'ለስሜ ቤተ መቅደስ ለመሥራት አስበሃልና፣ ይህን በልብህ ማሰብህ መልካም ነው፤ [19]ይሁን እንጂ ቤተ መቅደሱን የምትሠራው አንተ ሳትሆን፣ ከአንተ የሚወለደው ልጅህ ነው፤ አዎን ለስሜ ቤተ መቅደስ የሚሠራው እርሱ ነው::'

[20]"*እግዚአብሔር* የሰጠውን ተስፋ ፈጽሞአል፤ *እግዚአብሔር* በሰጠው ተስፋ መሠረት በአባቴ በዳዊት እግር ተተክቻለሁ፤ በእስራኤል ዙፋን ተቀምጫለሁ፤ እንዲሁም ለእስራኤል አምላክ *ለእግዚአብሔር* ስም ቤተ መቅደስ ሠርቻለሁ:: [21]ከግብፅ ባወጣቸው ጊዜ ከአባቶቻችን ጋር የገባው *የእግዚአብሔር* ኪዳን በውስጡ ላለበት ታቦት መኖሪያ ስፍራ በዚያ አዘጋጅቻለሁ::"

ሰሎሞን በምረቃው ላይ ያቀረበው ጸሎት

8፥22-53 ተጓ ምብ - 2ዜና 6፥12-40

[22]ከዚያም ሰሎሞን መላው የእስራኤል ጉባኤ ባለበት *በእግዚአብሔር* መሠዊያ ፊት ቆመ፤ እጆቹንም ወደ ሰማይ ዘርግቶ፣ [23]እንዲህ አለ፤

"የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ በፊትህ በፍጹም ልባቸው ጸንተው

8፥2 ቍ65፤ዘሌ23፥34:36፤ዘኍ29፥12፤ነህ8፥17
8፥3 ኢሱ3፥3
8፥4 ዘሌ17፥4፤1ዜና15፥13
8፥5 2ሳሙ6፥13፤2ዜና30፥24
8፥6 ዘፍ3፥24፤ዘፀ25፥18፤26፥33፤2ሳሙ6፥17፤ራእ11፥19
8፥7 ዘፀ25፥20
8፥8 ዘፀ25፥13-15
8፥9 ዘፀ16፥34፤25፥16፤ዕብ9፥4
8፥10 ዘፀ16፥10፤ዘሌ16፥2፤ራእ15፥8
8፥11 ዘፀ16፥7፤29፥43፤2ዜና7፥2፤ራእ15፥8
8፥12 ዘፀ40፥34፤2ሳሙ22፥10
8፥13 ዘፀ15፥17፤መዝ132፥13፤135፥21፤ማቴ23፥21
8፥14 ዘፀ39፥43
8፥15 1ዜና16፥36፤ሉቃ1፥68
8፥16 ዘፀ3፥10፤ዘዳ12፥5፤1ሳሙ9፥16፤16፥1፤መዝ89፥34
8፥17 1ሳሙ10፥7፤2ሳሙ7፥27፤1ዜና22፥7፤መዝ26፥8፤132፥5፤ሐሥ7፥46
8፥19 2ሳሙ7፥5:13
8፥20 2ሳሙ7፥12፤1ዜና28፥6
8፥22 ዘፀ9፥29
8፥23 ዘፀ9፥14፤ዘዳ7፥9:12፤ነህ1፥5፤9፥32፤ዳን9፥4

ሲል ዳዊት ታቦቱን ከአሚናዳብ ቤት ወደ ኢየሩሳሌም አምጥቶት ነበር (2ሳሙ 6 ይመ):: *ከዳዊት ከተማ ከጽዮን፤* የ2ሳሙ 5፥7 ማብ ይመ::

8፥2 *በዓሉ፤* ሰሎሞን የሠራውን ቤተ መቅደስ፣ በዓመቱ ሰባተኛ ወር በሚከበረው በዳስ በዓል (ዘሌ 23፥34፤ ዘዳ 16፥13-15) ላይ፣ ለእግዚአብሔር ለማቅረብ፣ ዐሥራ አንድ ወር ሙሉ የጠበቀ ይመስላል (6፥38 ይመ):: *በሰባተኛው ወር፤* ሰሎሞን በነገሠ በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት ሊሆን ይችላል::

8፥4 *የመገናኛውን ድንኳንና፤* በገባዖን በጥንቃቄ ተቀምጦ የነበረው የማደሪያው ድንኳን ማለት ነው (የ3፥4 እና የ1ሳሙ 7፥1 ማብ፣ እንዲሁም 2ዜና 5፥4-5 ይመ)::

8፥6 *ከኪሩቤል ክንፍ በታች አኖሩት፤* 6፥23-28 ይመ::

8፥8 *ጫፎቻቸው... ይታዩ ነበር፤* ተሸካሚ መሎጊያዎቹ ሁል ጊዜ፣ በታቦቱ የወርቅ ቀለበት ውስጥ ሊሆኑ ይገባ ነበር (ዘፀ 25፥15) *እስከ ዛሬም ድረስ እዚያው ይገኛሉ፤* ይህ ሐሳብ፣ የነገሥትን መጻሕፍት በመጨረሻ ያጠናቀረው ሰው ሐሳብ ሳይሆን፣ ቤተ መቅደሱን ለእግዚአብሔር ለማስረከብ ጥረት በሚደረግበት ወቅት የነበረውን ሁኔታ የጻፈው የመጀመሪያው ጸሐፊ አገላለጽ መሆን አለበት (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ፣ ጸሐፊው፣ የጽሑፉ ምንጭና የተጻፈበት ዘመን የሚለውን ይመ፤ እንዲሁም 2ዜና 5፥9 ይመ)::

8፥9 *እግዚአብሔር... ኪዳን በገባበት፤* ዘፀ 24 ይመ:: *ሁለት የድንጋይ ጽላቶች፤* ዘፀ 25፥16፤ 40፥20 ይመ::

8፥10 *ደመና ... ቤተ መቅደስ ሞላው፤* የእግዚአብሔር ክብር በሲና በነበረው መገናኛው ድንኳን ላይ በግልጽ እንደ ወረደ፣ እግዚአብሔር መኖሪያውን በዚህ ቤተ መቅደስ ሊያደርግ መጣ (ዘፀ 40፥33-35፤ ሕዝ 10፥3-5:18-19፤ 43፥4-5)

8፥12 *እግዚአብሔር ጥቅጥቅ ባለ ደመና ውስጥ እንደሚኖር፤* ዘፀ 19፥9፤ 24፥15:18፤ 33፥9-10፤ 34፥5፤ ዘሌ 16፥2፤ ዘዳ 4፥11፤ 5፥22፤ መዝ 18፥10-11 ይመ::

8፥15 *የሰጠውን ተስፋ፤* 2ሳሙ 7፥5-16 ይመ::

8፥16 *ስሜ፤* እግዚአብሔር ራሱን ያመለክታል (የ5፥5 ማብ ይመ)::

8፥23 *እንዳንተ ያለ አምላክ ከቶ የለም፤* ለዘመናት የሰጠውን የኪዳን ተስፋ ይፈጽም ዘንድ (ዘፀ 15፥11፤ ዘዳ 4፥39፤ 7፥9፤

ለሚኖሩ አገልጋዮችህ ኪዳንህን የምትጠብቅ፣ ጽኑ ፍቅርህን የምትገልጥ አንተ ነህ፤ በላይ በሰማይ፣ በታችም በምድር እንዳንተ ያለ አምላክ ከቶ የለም፤ [24]ለባሪያህ ለአባቴ ለዳዊት የሰጠኸውን ተስፋ ጠብቀሃል፤ በአፍህ ተናገርህ፤ ይህንኑም በዛሬው ዕለት በእጅህ ፈጸምኸው::

[25]"አሁንም የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* ሆይ ለአባቴ ለባሪያህ ለዳዊት፣ 'አንተ እንዳደረግኸው ሁሉ፣ ልጆችህ በፊቴ ለመመላለስ በሚያደርጉት ሁሉ ይጠንቀቁ ብቻ እንጂ በእስራኤል ዙፋን ላይ በፊቴ የሚቀመጥ ሰው አታጣም' ስትል የሰጠኸውን ተስፋ ፈጽምለት:: [26]አሁንም የእስራኤል አምላክ ሆይ፤ ለባሪያህ ለአባቴ ለዳዊት የሰጠኸው የተስፋ ቃል ይፈጸም::

[27]"ነገር ግን አምላክ በእርግጥ በምድር ላይ ይኖራልን? እነሆ፤ ሰማይ፣ ከሰማያትም በላይ ያለው ሰማይ እንኳ ይይዝህ ዘንድ አይችልም፤ ታዲያ እኔ የሠራሁት ይህ ቤተ መቅደስማ ምኑ ሊበቃ! [28]አምላኬ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ይህም ሆኖ የባሪያህን ጸሎትና ልመና ስማ፤ በዛሬው ዕለት ባሪያህ በፊትህ የሚያቀርበውን ጩኸትና ልመና አድምጥ:: [29]ባሪያህ ወደዚህ ቦታ የሚያቀርበውን ጸሎት ትሰማ ዘንድ፣ 'ስሜ በዚያ ይሆናል' ወዳልኸው በዚህ ስፍራ ወዳለው ቤተ መቅደስ ዐይኖችህ ሌትና ቀን የተከፈቱ ይሁኑ:: [30]ባሪያህና ሕዝብህ እስራኤል ወደዚህ ስፍራ ጸሎት በሚያቀርቡበት ጊዜ፣ ልመናቸውን ተቀበል፤ መኖሪያህ በሆነው በሰማይ ስማ፤ ሰምተህም ይቅር በል::

[31]"አንድ ሰው ባልንጀራውን በድሎ መማል ኖሮበት ቢመጣና በዚህ ቤተ መቅደስ ውስጥ በመሠዊያህ ፊት ቢምል፣ [32]ይህን በሰማይ ሆነህ ስማ፤ አድርግም፤ በባሪያዎችህ መካከል ፍረድ፤ ለበደለኛው ስለ አድራጎቱ የእጁን ክፈል፤ ከበደል ነጻ ለሆነውም ንጽሕናውን ይፋ በማድረግ ይህንኑ አረጋግጥለት::

[33]ሕዝብህ እስራኤል አንተን ከመበደላቸው የተነሣ፣ በጠላቶቻቸው ድል በሚሆኑበት ጊዜ፣ ወደ አንተም ተመልሰው ስምህን ቢጠሩ፣ በዚህም ቤተ መቅደስ ወደ አንተ ቢጸልዩና ልመናቸውን ቢያቀርቡ፣ [34]በሰማይ ሆነህ ስማ፤ የሕዝብህ የእስራኤልን ኀጢአት ይቅር በል፤ ለአባቶቻቸው ወደ ሰጠሃቸውም ምድር መልሰህ አግባቸው::

[35]"ሕዝቡም አንተን ከመበደላቸው የተነሣ፣ ሰማዩ ተዘግቶ ዝናብ ሳይዘንብ ቢቀር፣ ወደዚህ ስፍራ ቢጸልዩና ስምህን ቢጠሩ፣ ስላስጨነቅሃቸውም ከበደላቸው ቢመለሱ፣ [36]በሰማይ ሆነህ ስማ፤ የባሪያዎችህን የሕዝብህን የእስራኤልን ኀጢአት ይቅር በል፤ የሚሄዱበትን ቀናውን መንገድ አስተምራቸው፤ ርስት አድርገህ ለሕዝብህ ለሰጠሃትም ምድር ዝናብ አውርድ::

[37]"በምድሪቱ ላይ ራብ ወይም ቸነፈር በሚመጣበት፣ ዋግ ወይም አረማሞ በሚከሠትበት፣ አንበጣ ወይም ኵብኵባ በሚወርድበት ወይም በምድራቸው ውስጥ ባሉት ከተሞቻቸው ጠላት ቢከባቸው እንዲሁም ማንኛውም ዐይነት ጥፋት ወይም በሽታ በሚመጣባቸው ጊዜ፣ [38]ከሕዝብህ ከእስራኤል ማንኛውም ሰው የልቡን ጭንቀት ዐውቆ እጆቹን ወደዚህ ቤት በመዘርጋት ጸሎትና ልመና በሚያቀርብበት ጊዜ ሁሉ፣ [39]በማደሪያህ በሰማይ ሆነህ ስማ፤ ይቅር በል፤ አድርግም:: አንተ ብቻ የሰውን ሁሉ ልብ

8፥25 2ሳሙ 7፥15፤ 1ዜና 17፥23፤2ዜና 1፥9
8፥26 2ሳሙ 7፥25
8፥27 ዘዳ 10፥14፤ 2ዜና 2፥6፤መዝ 139፥7-16፤ኢሳ 66፥1፤ኤር 23፥24፤ሐሥ 7፥48፤ 17፥24
8፥29 ቍ 52፤ዘዳ 11፥12፤12፥11፤2ሳሙ 7፥13፤2ነገ 19፥16፤2ዜና 7፥15፤ነህ 1፥6፤መዝ 5፥1፤28፥2፤31፥2፤102፥17፤130፥2፤138፥2፤ኢሳ 37፥17፤ዳን 6፥10
8፥30 ቍ 39:47፤ ዘፀ 34፥7:9፤ዘሌ 26፥40-42፤ነህ 1፥6፤መዝ 34፥6፤85፥2፤ኤር 29፥12፤ዳን 9፥4
8፥31 ዘፀ 22፥11
8፥32 ዘዳ 25፥1፤ ሕዝ 18፥20
8፥33 ዘሌ 26፥17: 39፤ኢሳ 37፥1:14:38
8፥35 ዘዳ 28፥24፤ 2ሳሙ 1፥21፤ኤር 5፥25
8፥36 ቍ 35፤ዘዳ 8፥3፤1ሳሙ 12፥23፤ 1ነገ 17፥1፤18፥1:45፤ መዝ 5፥8፤27፥11፤ 107፥7፤ምሳ 11፥5፤ ኢሳ 45፥13፤ኤር 5፥24፤6፥16፤7፥23፤10፥3፤ 14፥22፤31፥21፤ዘካ 10፥1
8፥37 ዘፀ 10፥13፤ 30፥12፤ዘሌ 26፥25:26፤ዘዳ 28፥22፤መዝ 105፥34
8፥38 ዘ 9፥29
8፥39 ቍ 30፤ኢሱ 22፥22፤መዝ 44፥21፤ 130፥4፤ዮሐ 2፥24፤ ራእ 2፥23

መዝ 86፥8-10 ይመ)፣ ታላላቅ ታምራትን የሚያደርግ፣ እንደ እስራኤል አምላክ እንደ እግዚአብሔር ያለ ሌላ አምላክ በታሪክ አልታየም::

8፥24 *የሰጠኸውን ተስፋ፤* ቍ 15፤ 2ሳሙ 7፥5-16 ይመ::

8፥25 *ልጆችህ በፊቴ ለመመላለስ፤* 9፥4-9፤ 2ዜና 7፥17-22 እንዲሁም የ1ነገ 2፥4 ማብ ይመ::

8፥27 *እኔ የሠራሁት ይህ ቤተ መቅደስማ ምኑ ሊበቃ!* የቤተ መቅደሱ መሠራትና የእግዚአብሔር ክብር በዚያ መገለጥ፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመርዳትና የሰጠውን ተስፋ ለመፈጸም፣ በመቅደሱ ይኖራል የሚል የተሳሳተ አመለካከት በቀላሉ ሊያስከትል ይችላል (ኤር 7፥4-14፤ ሚክ 3፥11 ይመ):: በአንድ በተወሰነ ቦታ እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ለመኖር ቢመርጥም፣ ሰማይና ምድር እንኳ እርሱን ይይዙ ዘንድ እንደማይችሉ ሰሎሞን ይገልጻል::

8፥29 *ስሜ፤* እግዚአብሔር ማለት ነው (የ5፥5 ማብ ይመ)::

8፥30 *ወደዚህ ስፍራ ጸሎት በሚያቀርቡበት ጊዜ፤* አንድ እስራኤላዊ በቤተ መቅደስ ተገኝቶ ሊጸልይ ባይችል፣ እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ለመገኘት ቃል በመግባት ሊኖርበት ወደ መረጠው መቅደስ ፊቱን መልሶ መጸለይ ይገባዋል (ዳን 6፥10) *መኖሪያህ በሆነው በሰማይ፤* የቍ 27 ማብ ይመ::

8፥31 *ቢምል፤* ቃል የገቡትን ነገር አለመፈጸም (ዘፀ 22፥10-12) ወይም እንደ ዝሙት (ዘኍ 5፥11-31) በመሳሰሉት ጉዳዮች ላይ የሚቀርበው ክስ ተገቢ መሆኑን ለማጽናት በቂ ማስረጃ በማይኖርበት ጊዜ፣ ተከሳሹ ከበደል ንጹሕ መሆኑን ለማረጋገጥ ወደ ቤተ መቅደሱ መጥቶ እንዲምል ይደረግ ነበር:: በረከትን ወይም መርገምን የሚያስከትለው እንደዚህ ዐይነቱ መሐላ፣ ንጹሑንና በደለኛውን ለመለየት ከአምላክ የተሰጠ መመሪያ ነበር::

8፥32 *በሰማይ ሆነህ ስማ፤* ሰሎሞን ይህን መሐላ የተረዳው በአስማት እንደሚሠራ ቅጽበታዊ ኀይል ሳይሆን፣ አንድ ነገር እንዲፈጸም ለእግዚአብሔር የሚቀርብ ጥያቄ ነው::

8፥33 *አንተን ከመበደላቸው የተነሣ፣ በጠላቶቻቸው ድል በሚሆኑበት ጊዜ፤* እስራኤላውያን የገቡትን ቃል ኪዳን ባይጠብቁ ከሚደርስባቸው ርግማኖች አንዱ በጠላት መሸነፍ እንደ ሆነ በዘዳ 28፥25 ላይ ተጠቅሶአል:: እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው የቃል ኪዳን ግዴታዎችና አለመታዘዝም የሚያስከትለው ቅጣት ምን እንደ ሆነ በሰሎሞን ጸሎት ተንጸባርቆአል::

8፥34 *ወደ ሰጠሃቸውም ምድር መልሰህ አግባቸው፤* በጦርነት ተማርከው የተወሰዱትን እስረኞች ያመለክታል::

8፥35 *ዝናብ ሳይዘንብ ቢቀር፤* በዘዳ 28፥22-24 ላይ በዝርዝር ከተጻፉት ርግማኖች አንዱ ድርቅ ነው::

8፥36 *ቀናውን መንገድ፤* በኪዳኑ ሕግ ላይ የተመሠረተ ማለት ነው (ዘዳ 6፥18፤ 12፥25፤ 13፥18፤ 1ሳሙ 12፥23 ይመ)::

8፥37 *ራብ፤* ዘዳ 32፥24 ይመ:: *ቸነፈር፤* ዘዳ 28፥21-22፤ 32፥24 ይመ:: *አንበጣ ወይም ኵብኵባ፤* ዘዳ 28፥38:42 ይመ:: *በምድራቸው ውስጥ ባሉት ከተሞቻቸው ጠላት ቢከባቸው፤* ዘዳ 28፥52 ይመ:: *ጥፋት፤* ዘዳ 28፥61፤ 31፥29፤ 32፥23-25 ይመ:: *በሽታ፤* ዘዳ 28፥22 ይመ::

8፥38 *ማንኛውም ሰው የልቡን ጭንቀት ዐውቆ፤* አንድ

የምታውቅ ስለ ሆንህ ልቡን ለምታውቀው ለእያንዳንዱ ሰው እንደ ሥራው ሁሉ ክፈለው፤ [40]ይህም እነርሱ ለአባቶቻችን በሰጠሃቸው ምድር በሚኖሩበት ጊዜ ሁሉ፣ አንተን እንዲፈሩ ነው።

[41]"ከሕዝብህ ከእስራኤል ወገን ያልሆነ፣ ግን ከስምህ ታላቅነት የተነሣ ከሩቅ የመጣ የባዕድ አገር ሰው ቢኖር፣ [42]ሰዎች ከሩቅ የሚመጡት ስለ ታላቁ ስምህ፣ ስለ ጠንካራዪቱ እጅህ፣ ስለ ተዘረጋችው ክንድህ ሰምተው ነውና፤ እንግዳው መጥቶ ወደዚህ ቤተ መቅደስ ቢጸልይ፣ [43]አንተ በማደሪያህ በሰማይ ሆነህ ስማ፤ የጠየቀህንም ሁሉ ፈጽምለት፤ ይኸውም የምድር ሕዝቦች ሁሉ ስምህን ዐውቀው፣ ሕዝብህ እስራኤል አንተን እንደሚፈሩት ሁሉ እንዲፈሩህ፣ እኔ የሠራሁትም ይህ ቤት በስምህ መጠራቱን እንዲያውቁ ነው።

[44]"ሕዝብህ ጠላታቸውን ለመውጋት አንተ ወደምትልካቸው ወደ የትኛውም ቦታ ለጦርነት በሚወጡበት ጊዜ፣ አንተ ወደ መረጥሃት ከተማና እኔ ለስምህ ወደ ሠራሁት ቤተ መቅደስ ፊታቸውን መልሰው ለእግዚአብሔር ቢጸልዩ፣ [45]ጸሎትና ልመናቸውን በሰማይ ሆነህ ስማ፤ ርዳቸውም።

[46]"መቼም ኀጢአት የማይሠራ የለምና ሕዝብህ በአንተ ላይ ኀጢአት ቢሠሩ አንተም ተቈጥተህ ሩቅ ወይም ቅርብ ወደ ሆነው ምድሩ ማርኮ ለሚወስደው ጠላት አሳልፈህ ብትሰጣቸው፣ [47]ተማርከው በሚኖሩበት አገር ሳሉ ልባቸው ቢመለስ፣ በተማረኩበትም ምድር ሆነው ንስሓ ቢገቡና 'ኀጢአት ሠርተናል፤ በድለናል፤ ክፉ ድርጊትም ፈጽመናል' ብለው ቢለምኑህ፣ [48]እንዲሁም ማርከው በወሰዷቸው ጠላቶቹ ምድር ሳሉ በፍጹም ልባቸውና በፍጹም ነፍሳቸው ወደ አንተ ቢመለሱ፣ ለአባቶቻቸው ወደ ሰጠሃት ወደዚህች ምድር ወደ መረጥሃትም ወደዚህች ከተማና እኔም ለስምህ ወደ ሠራሁት ቤተ መቅደስ ፊታቸውን መልሰው ቢጸልዩ፣ [49]ከማደሪያህ ከሰማይ ሆነህ ጸሎታቸውን ስማ፤ ልመናቸውንም ተቀበል፤ ርዳቸውም። [50]በአንተ ላይ ስለ ሠሩት ኀጢአት፣ አንተንም ስለ በደሉህ በደል ሁሉ ሕዝብህን ይቅር በል፤ የማረኳቸውም እንዲራሩላቸው አድርግ። [51]ከዚያች እንደ ብረት ማቅለጫ እቶን እሳት ከሆነችው፣ ከግብፅ ምድር ያወጣሃቸው ሕዝብህም ርስትህም ናቸውና።

[52]"አሁንም ዐይኖችህ ለባሪያህና ለሕዝብህ ለእስራኤል ልመና የተከፈቱ ይሁኑ፤ ወደ አንተ በሚጮኹበትም ጊዜ ሁሉ ስማቸው፤ [53]ሉዓላዊ እግዚአብሔር ሆይ፤ አባቶቻችንን ከግብፅ ባወጣህ ጊዜ፣ በባሪያህ በሙሴ አማካኝነት እንደ ተናገርኸው ሁሉ፣ ርስትህ ይሆኑ ዘንድ ከምድር ሕዝቦች ሁሉ ለይተሃቸዋልና።"

[54]ሰሎሞንም ይህን ሁሉ ጸሎትና ልመና ለእግዚአብሔር አቅርቦ ከፈጸመ በኋላ፣ እጆቹን ወደ ሰማይ በመዘርጋት፣ በጒልበቱ ተንበርክኮ ከነበረበት ከእግዚአብሔር መሠዊያ ፊት ተነሣ። [55]ከዚያም ቆሞ መላውን የእስራኤልን ጉባኤ ከፍ ባለ ድምፅ እንዲህ ሲል መረቀ፤

[56]"በሰጠው ተስፋ መሠረት ለሕዝቡ ለእስራኤል ዕረፍትን ለሰጠ እግዚአብሔር ምስጋና ይግባው፤ በባሪያው በሙሴ አማካይነት ከተሰጠው መልካም ተስፋ ሁሉ አንድም ቃል አልቀረምና። [57]አምላካችን እግዚአብሔር ከአባቶቻችን ጋር እንደ ነበረ ሁሉ፣ ከእኛም ጋር ይሁን፤ አይተወን፤ አይጣለን። [58]በመንገዱም ሁሉ እንድንሄድ፣ ለአባቶቻችን የሰጣቸውን ትእዛዛት፣ ሥርዐቶችና ደንቦች እንድንጠብቅ

8፥40 ቍ3940፤ዘዳ 6፥13፤12፥1፤መዝ 103፥11፤130፥4
8፥41 ዘፍ31፥15፤ ኢሳ56፥3፡6፤61፥5
8፥42 ዘዳ3፥24፤ 1ነገ10፥1፤ኢሳ 60፥3፤ሐሥ8፥27
8፥43 ዘዳ28፥10፤ ኢሱ4፥24፤1ሳሙ 17፥46፤መዝ102፥15
8፥44 1ዜና5፥20፤ 2ዜና14፥11
8፥45 መዝ9፥4፤ 140፥12
8፥46 ዘሌ26፥33-39፤ዘዳ4፥27፤21፥10፤ 28፥64፤2ነገ25፥21፤ መዝ130፥3፤143፥2፤ ምሳ20፥9፤ሮሜ3፥9
8፥47 ቍ30፤ዘሌ 5፥5፤ዕዝ9፥7፡15፤ ነህ1፥6፤መዝ106፥6፤ ኤር3፥25፤14፥20
8፥48 ዘዳ4፥29፡30፤ 12፥11-14፤ነህ1፥9፤ መዝ5፥7፤11፥4፤ኤር 23፥3፤31፥8፤ዮና2፥4፤ 1ዮሐ1፥810
8፥50 2ነገ25፥28፤ 2ዜና30፥9፤መዝ106፥ 46፤ዳን1፥9
8፥51 ዘፀ1፥13፤ 34፥9፤ዘዳ9፥29፤ኢሳ 48፥10፤ኤር11፥4
8፥52 ቍ29፤ኢዮ 30፥20፤መዝ3፥4፤22፥ 2፤77፥1፤142፥1
8፥53 ዘ19፥5፤34፥9
8፥55 ዘፀ39፥43፤ ዘኍ6፥23
8፥56 ዘፀ33፥14፤ዘዳ 12፥10፤ኢሱ23፥15፤ ኤር29፥10፤ዕብ4፥8
8፥57 ዘዳ4፥31፤ 31፥6፤ማቴ28፥20፤ ዕብ13፥5
8፥58 ኢሱ24፥23

ሰው በሠራው ኀጢአት ተጸጽቶ፣ ከእግዚአብሔር ምሕረትንና ጸጋን ለማግኘት፣ በንስሓ ወደ እግዚአብሔር ሲቀርብ ማለት ነው (2ዜና 6፥29፤ መዝ 38፥17-18፤ ኤር 17፥9 ይመ)።

8፥39 *እንደ ሥራው ሁሉ ክፈለው፤* ሕዝቡን ለማስቀናትና በቃል ኪዳኑ መንገድ ለመምራት (ቍ 40፤ ምሳ 3፥11፤ ዕብ 12፥5-15 ይመ) እግዚአብሔር በጥበቡ የሚያመጣውን ማንኛውንም ቅጣት ከመመኘት እንጂ፣ አንድ ሰው ለፈጸመው በደል የሚገባውን ቅጣት እንዲያገኝ የተደረገ ጸሎት አይደለም።

8፥40 *አንተን እንዲፈሩ፤* እግዚአብሔርን እንዲያከብሩትና በመታዘዝም እንዲያገለግሉት ማለት ነው (ዘዳ 5፥29፤ 6፥1-2፤ 8፥6፤ 31፥13፤ 2ዜና 6፥31፤ መዝ 130፥4 ይመ)።

8፥41 *ከሕዝብህ ከእስራኤል ወገን ያልሆነ...የባዕድ አገር ሰው፤* በቤተ መቅደስ ወደ እስራኤል አምላክ ለመጸለይ ከሌላ አገር የመጣ፣ ነዋሪነቱም በዚያ እንዳልሆነ የሚታወቅ እንግዳ ሰው ማለት ነው።

8፥42 *ሰዎች...ሰምተው፤* (በአጠቃላይ የሌላ አገር ሕዝብ ማለት ነው)፤ 10፥1 (የሳባ ንግሥት)፤ ኢሱ 2፥9-11 (ረዓብ)፤ 1ሳሙ 4፥6-8 (ፍልስጥኤማውያን) ይመ። *ስለ ታላቁ ስምህ፣ ስለ ጠንካራዪቱ እጅህ፣ ስለ ተዘረጋችው ክንድህ፤* በሕዝቡ ታሪክ ውስጥ የተገለጸው የእግዚአብሔር ታላቅ ኀይል ማለት ነው (ዘዳ 4፥34፤ 5፥15፤ 7፥19፤ 11፥2፤ 26፥8 ይመ)።

8፥44 *አንተ ወደምትልካቸው ወደ የትኛውም ቦታ ለጦርነት በሚወጡበት ጊዜ፤* በመለኮት ፈቃድ የሚመራ ወታደራዊ እንቅስቃሴን ያመለክታል (ዘሌ 26፥7፤ ዘዳ 20፤ 21፥10፤ 1ሳሙ 15፥3፤ 23፥2፡4፤ 30፥8፤ 2ሳሙ 5፥19፡24 ይመ)። *አንተ ወደ መረጥሃት ከተማና፤* የቍ 30 ማብ ይመ።

8፥46 *ማርኮ ለሚወስደው ጠላት፤* በዘሌ 26፥33-45 እና በዘዳ 28፥64-68፤ 30፥1-5 ላይ በተጠቀሰው መሠረት ልብን አደንድኖ ካለመታዘዝ ከተስፋዪቱ ምድር አውጥቶ ለስደት እንደሚዳርግ ሰሎሞን ተረድቶአል።

8፥51 *እንደ ብረት ማቅለጫ እቶን እሳት፤* ዘዳ 4፥20 እና ማብ ይመ።

8፥53 *ርስትህ ይሆኑ ዘንድ ከምድር ሕዝቦች ሁሉ ለይተሃቸዋልና፤* ሰሎሞን የጸሎቱ መጀመሪያ ያደረገው እግዚአብሔር ለዳዊት የገባውን ኪዳን ሲሆን፣ (ቍ 23-30) የጸሎቱ መደምደሚያ ያደረገው ደግሞ፣ የሲናን ኪዳን ነው (ዘፀ 19፥5፤ ዘሌ 20፥24፡26 ፤ ዘዳ 7፥6፤ 32፥9 ይመ)።

8፥54 *በጒልበቱ ተንበርክኮ፤* ከቍ 22፤ 2ሳሙ 7፥18፤ 2ዜና 6፥13፤ ሉቃ 22፥41፤ ኤፌ 3፥14 ጋር ያነጻጽሩ።

8፥56 *እግዚአብሔር ምስጋና ይግባው፤* እግዚአብሔር ለኪዳን ታማኝ ለመሆኑ ይህ ታሪካዊ ቀን፣ ምስክር እንደ ሆነ ሰሎሞን ተረድቶአል። *ለሕዝቡ... ዕረፍትን ለሰጠ፤* በኢያሱ መሪነት ከነዓን ድል ከተደረገች በኋላ፣ ሳይወረስ የቀረ ብዙ መሬት ቢኖርም (ኢሱ 13፥1፤ መሳ 1)፣ እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ከጠ

ልባችንን ወደ እርሱ ይመልስ:: [59]በየዕለቱም ባሪያውንና ሕዝቡን እስራኤልን በሚያስፈልጋቸው ሁሉ እንዲረዳቸው፣ ይህች *በእግዚአብሔር ፊት* ያቀረብኋት የራሴ ልመና በቀንና በሌሊት ወደ ስምባካችን ወደ *እግዚአብሔር ፊት* ትቅረብ:: [60]ይኸውም የምድር ሕዝቦች ሁሉ *እግዚአብሔር* ብቻ ስምባክ እንደ ሆነና ከእርሱ በቀር ሌላ እንደ ሌለ ያውቁ ዘንድ ነው:: [61]ስለዚህ እንደ ዛሬው ዕለት ሁሉ፣ በሥርዐቱ እንድትኖሩና ትእዛዙን እንድትጠብቁ ልባችሁ ስምባካችሁ *ለእግዚአብሔር* የተገዛ ይሁን::"

የቤተ መቅደሱ መመረቅ

8፥62-66 ተጓ ምብ - 2ዜና 7፥1-10

[62]ከዚያም ንጉሡና ከእርሱ ጋር ያሉት እስራኤል ሁሉ *በእግዚአብሔር ፊት* መሥዋዕት አቀረቡ:: [63]ሰሎሞንም ሃያ ሁለት ሺህ በሬ፣ መቶ ሃያ ሺህ በግና ፍየል የኅብረት መሥዋዕት[h] አድርጎ *ለእግዚአብሔር* አቀረበ፤ ንጉሡና እስራኤላውያንም ሁሉ *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ በዚህ ሁኔታ ቀደሱ::

[64]በዚያኑ ዕለትም ንጉሡ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ፊት ለፊት ያለውን የአደባባዩን መካከለኛ ክፍል ቀደሰ፤ በዚያም የሚቃጠለውን መሥዋዕት፣ የእህል ቍርባንና የኅብረት መሥዋዕቱን ስብ አቀረበ፤ ይህን ያደረገውም *በእግዚአብሔር ፊት* የነበረው የናስ መሠዊያ ከትንሽነቱ የተነሣ የሚቃጠለውን መሥዋዕት የእህሉን ቍርባንና የኅብረት መሥዋዕቱን ስብ መያዝ ባለመቻሉ ነበር::

[65]በዚያን ጊዜም ሰሎሞን አብረውት ካሉት የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ ጋር፣ ማለትም ከሐማት መተላለፊያ እስከ ግብፅ ደረቅ ወንዝ[i] ካለው ምድር ከተሰበሰበው ታላቅ ጉባኤ ጋር በዓሉን አከበረ:: እነርሱም ሰባት ቀን፣ በተጨማሪም ሌላ ሰባት ቀን በድምሩ ዐሥራ አራት ቀን በስምባካችን *በእግዚአብሔር ፊት* በዓሉን አከበሩ:: [66]በሚቀጥለው ቀን ሕዝቡን አሰናበተ፤ ሕዝቡም ንጉሡን መረቁ፤ *እግዚአብሔር* ለባሪያው ለዳዊትና ለሕዝቡ ለእስራኤል ባደረገው በጎ ነገር ሁሉ ከልብ ተደስተው ሐሤት በማድረግ ወደየቤታቸው ተመለሱ::

8፥60 ሀጻ4፥35፤ኢሱ 4፥24
8፥61 ዘጻ6፥5፤1ነገ 9፥4፤11፥4፤15፥3፡14፤ 22፥43፤2ነገ20፥3፤ 1ዜና28፥9፤29፥19፤ 2ዜና16፥9፤17፥6፤ 25፥2፤መዝ119፥80፤ ኢሳ38፥3
8፥62 2ሳሙ6፥13፤ 1ዜና29፥21፤ ሕዝ45፥17
8፥63 ዕዝ6፥16
8፥64 ዘፀ27፥1፤ 29፥13፤2ሳሙ6፥17፤ 2ነገ16፥14፤2ዜና4፥1፤ 8፥12፤15፥8፤ ሕዝ43፥13-17
8፥65 ቍ2፤ዘፍ 15፥18፤ዘኍ13፥21
8፥66 ዘዐ18፥9

እግዚአብሔር ለሰሎሞን ዳግመኛ ተገለጠ

9፥1-9 ተጓ ምብ - 2ዜና 7፥11-22

9 ሰሎሞን *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስና የራሱን ቤተ መንግሥት ሠርቶ ከጨረሰና ለመሥራት የፈለገውንም ሁሉ ካከናወነ በኋላ፣ [2]*እግዚአብሔር* ለሰሎሞን በገባዖን ተገልጦለት እንደ ነበረ ሁሉ ዳግም ተገለጠለት:: [3]*እግዚአብሔርም* እንዲህ አለው፤

"በፊቴ ያቀረብኸውን ጸሎትና ልመና ሰምቻለሁ፤ ይህን የሠራኸውንም ቤተ መቅደስ ስሜን በዚያ ለዘላለም እንዲኖር በማድረግ ቀድሼዋለሁ፤ ዐይኖቼና ልቤ ምን ጊዜም በዚያ ይሆናሉ::

[4]"አንተም አባትህ ዳዊት እንዳደረገው፣ በልበ ቅንነትና በትክክለኛነት ብትሄድ፣ የማዝህን ሁሉ ብትፈጽም፣ ሥርዐቴንና ሕጌን ብትጠብቅ፣ [5]ለአባትህ ለዳዊት፣ 'በእስራኤል ዙፋን ላይ የሚቀመጥ ከዘርህ ሰው አታጣም' በማለት በሰጠሁት ተስፋ መሠረት ዙፋንህን በእስራኤል ላይ ለዘላለም አጸናለሁ::

[6]"ነገር ግን አንተም[o] ሆንህ ልጆችህ እኔን ከመከተል ወደ ኋላ ብትመለሱ፣ የሰጠኋችሁን ትእዛዞችና ሥርዐቶች ሳትጠብቁ ብትቀሩ፣ ሄዳችሁም ሌሎችን አማልክት ብታመልኩና ብትሰግዱላቸው፣ [7]እኔም እስራኤልን ከሰጠኋቸው ምድር እነቅላቸዋለሁ፤ ስለ ስሜ የቀደስሁትን ይህን ቤተ መቅደስም እተወዋለሁ፤ ከዚያም እስራኤል በሕዝቦች ሁሉ ዘንድ መተረቻና መዘባበቻ ይሆናሉ፤ [8]ይህ ቤተ መቅደስ አሁን የሚያስገርም ቢሆንም እንኳ፣ የፍርስራሽ ክምር ይሆናል፤ ዐላፊ አግዳሚውም ሁሉ ይገረማል፤ እያፌዘም፣ '*እግዚአብሔር* በዚህች ምድርና በዚህ ቤተ መቅደስ ላይ

9፥1 2ሳሙ7፥2
9፥2 1ነገ3፥5
9፥3 ዘዐ20፥24፤ዘዳ 11፥12፤12፥5፤1ሳሙ 9፥16፤2ነገ19፥20፤ 20፥5፤መዝ10፥17፤ 34፥17
9፥4 ዘፍ17፥1፤ዘዳ 17፥20፤1ነገ3፥14፤ 14፥8፤15፥5፤1ዜና28፥ 9፤ምሳ4፥4
9፥5 2ሳሙ7፥15፤ 1ዜና22፥10
9፥6 ዘዳ28፥15፤ 2ሳሙ7፥14፤1ነገ11፥ 10፤2ነገ18፥12፤ኤር 17፥27፤26፥4፤32፥23 ፤44፥23
9፥7 ዘሌ18፥24-28፤ ዘዳ4፥26፤12፥5፤28፥ 37፤ኢሱ23፥13፤2ነገ 17፥23፤ኢዮ17፥6፤ መዝ44፥14፤ኤር7፥14 ፤24፥9፡10፤ሕዝ5፥15፤ ኢል2፥17
9፥8 ዘሌ26፥32፤ ዘዳ29፥24፤ኤር7፥4- 15፤ማቴ23፥38

[h]63 በዚህና በቍ 64 ላይ በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል::
[i]65 ወይም *ከመግቢያው ጀምሮ* ተብሎ መተርጐም ይችላል::
[o]6 የዕብራይስጡ ትርጕም የብዙ ቍጥርን ያመለክታል

ላቶቻቸው አሳርፎአቸው ነበር (ኢሱ 11፥23፤ 21፥44፤ 22፥4):: ሆኖም አስተማማኝ ዕረፍት የተገኘው፣ ዳዊት ባስገኘው ድል ነበር (2ሳሙ 7፥1 እንዲሁም የ1ነገ 5፥4 ማብ ይመ)::

8፥58 *ልባችንን ወደ እርሱ ይመልስ፤* ለኪዳኑ ታማኝ እንዲሆኑ የሚያስችላቸውን ጸጋ እግዚአብሔር ለሕዝቡ እንዲሰጣቸው ሰሎሞን ጸለየ (ዘዳ 30፥6፤ መዝ 51፥10፤ ፊል 2፥13 ይመ)::

8፥59 *ባሪያውንና፤* በእግዚአብሔር የተቀባ ስለ ሆነ እግዚአብሔርን ወክሎ ሕዝቡን በመምራት የሚያገለግለው ንጉሡ ነው (የመዝ 2፥2:7 ማብ ይመ)::

8፥60 *ሁሉ ... ያውቁ ዘንድ፤* የመዝ 46፥10 ማብ ይመ::

8፥63 *ሃያ ሁለት ሺህ በሬ፣ መቶ ሃያ ሺህ በግና ፍየል፤* ይህ ቍጥር ከፍተኛ ቢሆንም፣ ቤተ መቅደሱን ለእግዚአብሔር ለመቀደስ ለዐሥራ አራት ቀንም በቈየው በዓል ላይ የተገኘ ሕዝብ፣ በጣም ብዙ ነበር (ቍ 1-2 እንዲሁም ቍ 65 ይመ):: *የኅብረት መሥዋዕት፤* በኅብረት ማዕድ መቍረስን የሚያካትት ነበር (የ1ሳሙ 11፥15 ማብ ይመ)::

8፥65 *ከሐማት፤* የሕዝ 47፥15 ማብ ይመ:: *እስከ ግብፅ ደረቅ ወንዝ፤* ቤተ መቅደሱን ለእግዚአብሔር ለመቀደስ፣ የሰሎሞን ግዛት ከሆነው አካባቢ ሁሉ (የ4፥21 ማብ ይመ) ሰዎች ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው ነበር:: *ሰባት ቀን፣ በተጨማሪም ሌላ ሰባት ቀን በድምሩ ዐሥራ አራት ቀን፤* ቤተ መቅደሱን ከመቀደስ ክብረ በዓል በመቀጠል፣ በሰባተኛው ወር ከዐሥራ አምስተኛው እስከ ሃያ አንደኛው ቀን ድረስ የተከበረውን የሰባቱን ቀን የዳስ በዓል የሚያጠቃልል ነው (የቍ 2 ማብ ይመ)::

9፥1 *ሰሎሞን... ሠርቶ ከጨረሰና... በኋላ፤* በሰሎሞን መንግሥት ዘመን በሃያ አራተኛው ዓመት (4+7+13=24) (6፥1:37-38፤ 7፥1፤ 9፥10 ይመ) ዓ.ቅ.ክ. 946 ማለት ነው::

9፥2 *በገባዖን ተገልጦለት፤* 3፥4-15 ይመ::

9፥3 *ስሜን በዚያ ለዘላለም እንዲኖር፤* 8፥10-13 ይመ:: *ዐይኖቼና ልቤ ምን ጊዜውም በዚያ ይሆናሉ፤* 8፥29 ይመ::

9፥4-5 *በልበ ቅንነትና... ብትሄድ... ዙፋንህን በእስራኤል ላይ ለዘላለም አጸናለሁ፤* 8፥25 እንዲሁም የ2፥4 ማብ ይመ:: መርገ ምን ሳይሆን በረከትን እንዲያገኝ፣ ኪዳኑን መታዘዝ አስፈላጊ እንደ ሆነ፣ እግዚአብሔር ለሰሎሞን በአጽንዖት ገለጸለት:: የሰሎሞን መንግሥት እየታወቀና በሀብት እያደገ በሄደበት በዚህ ጊዜ፣ ከብልጽግናው የተነሣ ኪዳኑን እንዳያፈርስ ይህን ዐይነት ምክር ማግኘቱ ጠቃሚ ነበር (ዘዳ 8፥12-14:17፤ 31፥20፤ 32፥15 ይመ)::

9፥6 *ሌሎችን አማልክት ብታመልኩና ብትሰግዱላቸው፤*

እንዲህ ያለውን ነገር ያደረገው ስለምን ይሆን?' ይላል፤ [9]ሬሱ መልሱም፣ 'አዎን እግዚአብሔር ይህን ሁሉ ጥፋት ያመጣባቸው አባቶቻቸውን ከግብፅ ምድር ያወጣውን አምላካቸውን እግዚአብሔርን ትተው ሌሎች አማልክትን በመከተል ስለ ሰገዱላቸውና ስላመለኳቸው ነው' ይላል::"

ሰሎሞን ያከናወናቸው ሌሎች ሥራዎች

9፥10-28 ተጓ ምብ - 2ዜና 8፥1-18

[10]ሰሎሞን ሁለቱን ሕንጻዎች፣ ማለትም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስና የንጉሡን ቤተ መንግሥት ሠርቶ በፈጸመ በሃያኛው ዓመት መጨረሻ፣ [11]ንጉሥ ሰሎሞን በገሊላ የሚገኙትን ሃያ ከተሞች ለጢሮስ ንጉሥ ለኪራም ሰጠው፤ ንጉሡ ይህን ያደረገውም፣ የሚያስፈልገውን ሁሉ ዝግባ፣ ጥድና ወርቅ ኪራም ሰጥቶት ስለ ነበር ነው፤ [12]ይሁን እንጂ ኪራም ከጢሮስ ተነሥቶ ሰሎሞን የሰጠውን ከተሞች ለማየት በሄደ ጊዜ አልተደሰተባቸውም፤ [13]እርሱም፣ "ወንድሜ ሆይ፤ እነዚህ የሰጠኸኝ ከተሞች ምንድን ናቸው?" አለ፤ እነዚህንም 'ከቡል[°] ምድር' አላቸው፤ እስከ ዛሬም በዚሁ ስም ይጠራሉ:: [14]በዚያን ጊዜ ኪራም ለንጉሡ መቶ ሃያ መክሊት["] ወርቅ ልኮለት ነበር::

[15]ንጉሥ ሰሎሞን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ፣ የራሱን ቤተ መንግሥት፣ ሚሎን፣ የኢየሩሳሌምን ቅጥር፣ ሐጾርን፣ መጊዶንና ጌዝርን ለመሥራት የጕልበት ሠራተኞች መልምሎ ነበር:: [16]የግብፅ ንጉሥ ፈርዖን ወጥቶ በጌዝር ላይ አደጋ ጥሎ ያዛት፤ አቃጠላትም፤ ነዋሪዎቿን ከነዓናውያንን ገድሎ ለልጁ ለሰሎሞን ሚስት መዳሪያ አድርጎ ሰጥቶአት ነበር፤ [17]ሰሎሞንም ጌዝርን መልሶ ሠራት፤ እንዲሁም የታችኛውን ቤትሖሮንን፣ [18]ባዕላትን፣ በይሁዳ ምድር በምድረ በዳው የምትገኘውን ተድሞርን[ʷ] ሠራ፤ [19]ደግሞም ማናቸውንም በኢየሩሳሌም፣ በሊባኖስና በሌሎች ግዛቶቹ ሁሉ ለመሥራት የፈለገውን፣ ሥንቅ የሚከማችባቸውን፣ ሠረገሎች[ʸ] የሚጠበቁባቸውን እንዲሁም ፈረሰኞች የሚቀመጡባቸውን ከተሞችና መንደሮች ሁሉ ሠራ::

[20]ከእስራኤል ሕዝብ ያልሆኑትን ከአሞራውያን፣ ከኬጢያውያን፣ ከፌርዛውያን፣ ከኤውያውንና ከኢያቡሳውያን ሕዝቦች ሁሉ የተረፉትን፣ [21]እስራኤላውያን ዘሮቻቸውን ለማጥፋት[ˢ] ያልቻሉትንና በምድሪቱ የቀሩትን እነዚህን እስከ ዛሬ እንደሚደረገው ሁሉ፣ ሰሎሞን ለግዳጅ ሥራ መለመላቸው:: [22]ይሁን እንጂ ሰሎሞን ከእስራኤላውያን ማንንም ባሪያ አላደረገም፤ እነርሱ ወታደሮቹ፣ ሹማምቱ፣ የጦር አለቆቹ፣ ሻምበሎቹ፣ ባልደራሶቹ ነበሩ:: [23]እነዚህም ሰሎሞን የሚያሠራውን የሕንጻ ሥራ የሚያከናውኑትን ሠራተኞች የሚቈጣጠሩ ናቸው፤ ቍጥራቸውም አምስት መቶ አምሳ ነበር::

[24]የፈርዖን ልጅ ከዳዊት ከተማ ሰሎሞን ወደሠራላት ቤተ መንግሥት ከመጣች በኋላ ሰሎሞን ሚሎንን ሠራ::

[25]ሰሎሞንም ለእግዚአብሔር ባሠራው መሠዊያ ላይ በዓመት ሦስት ጊዜ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት[ᶻ] በማቅረብ፣ ከዚሁ ጋር በእግዚአብሔር ፊት ዕጣን ያሳርግ ነበር፤ በዚህ ሁኔታም የቤተ መቅደሱን ግዳጅ ተወጣ::

9፥9 ዘኍ25፥3፤ዘዳ 29፥25፤31፥29፤2ነገ 22፥17፤ኤር5፥19፤ 13፥22፤16፥11፡13፤ 22፥9፤40፥3፤44፥23፤ ሰቆ4፥12
9፥11 ቍ14
9፥13 ኢሱ19፥27
9፥14 ቍ11
9፥15 ኢሱ10፥33፤ 11፥10፤11፤2ሳሙ5፥9፤ 1ነገ5፥13
9፥16 1ነገ3፥1፤መዝ 45፥12፤68፥29፤ 72፥10
9፥17 ኢሱ10፥10
9፥18 ኢሱ19፥44
9፥19 ዘፀ1፥11፤ዘዳ 17፥16፤1ነገ4፥26፤ 2ዜና1፥14፤9፥25
9፥20 ዘኍ13፥29፤ ኢሱ11፥3
9፥21 ዘፍ9፥2526፤ 49፥15፤ዘፀ1፥11፤ ዘዳ20፥11፤ኢሱ15፥63
9፥22 ዘሌ25፥39
9፥23 1ነገ5፥16
9፥24 2ሳሙ5፥9፤ 1ነገ3፥1፤11፥27
9፥25 ዘፀ23፥14

[°]13 ከቡል የሚለው የዕብራይስጥ ቃል፣ የማይረባ ነገር ተምሳሌት ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ የሆነ ድምፅ አለው::
["]14 4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[ʷ]18 በዕብራይስጥ፣ ታማር ተብሎ ይነበባል
[ʸ]19 ወይም ሠረገለኞች ተብሎ መተርጐም ይችላል
[ˢ]21 የዕብራይስጡ ቃል ሰውን ወይም ቍስን ፈጽሞ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት የሚለውን ያመለክታል
[ᶻ]25 በትውፊት፣ የሰላም መሥዋዕት ይባላል

11፥4-8 ይመ::

9፥7 *በሕዝቦች ሁሉ ዘንድ መተረቻና መዘባበቻ፤* በዘዳ 28፥37 ላይ የተጠቀሰውን የኪዳን ርግማን ይመ::

9፥9 *እግዚአብሔር ይህን ሁሉ ጥፋት ያመጣባቸው፤* ዘዳ 29፥22-28፤ ኤር 22፥8-30 ይመ::

9፥11 *ሰሎሞን በገሊላ የሚገኙትን ሃያ ከተሞች ለጢሮስ ንጉሥ ለኪራም ሰጠው፤* ቍ 10-14 ከ5፥1-12 ጋር ሲነጻጸር፣ ሰሎሞን በሃያ ዓመቱ የግንባታ ሥራ ወቅት የሠራተኞችን (5፥6) እና የዕንጨት (5፥10-11) ዋጋ ለመክፈል መጀመሪያ ተስማምቶ (5፥9) ከተገመተው በላይ የኪራም ባለ ዕዳ መሆኑን ያመለክታል:: በቍ 11:14 ላይ እንደ ተጠቀሰው ሰሎሞን ከሠራተኛና ከዕንጨት ሌላ፣ መጠኑ ከፍተኛ የሆነ ወርቅ ከኪራም ማግኘት ፈልጎ ነበር:: በፊንቄና በገሊላ ድንበር የሚገኙ ሃያ ከተሞችን ሰሎሞን ለኪራም የሰጠው፣ የወሰደውን ወርቅ እንደሚከፍል ዋስትና ለመስጠት ነበር:: ሰሎሞን ከኦፊር ዘመቻ መልስ (1ነገ 9፥26-28፤ 10፥11) ወይም ከሳባ ንግሥት ጕብኝት በኋላ (10፥1-13) የወርቁ ሀብት በበዛ ጊዜ፣ በ2ዜና 8፥1-2 እንደ ተገለጸው፣ የነበረበትን ዕዳ በመክፈል በዋስትና ያስያዘውን ሃያ ከተሞች ከኪራም አስመልሰዋል::

9፥15 *ቅጥር፤* ሰሎሞን ኢየሩሳሌምን ከዳዊት ከተማ በስተ ሰሜን እስከሚገኘው ጉብታ ድረስ ለማስፋፋት ዕቅድ የተነሣ ያሠራው ይመስላል (የ2ሳሙ 5፥9 ማብ ይመ):: *ሐጾር፤* ሰሎሞን ጥንታዊ ከተሞች በሆኑት ሐጾር፣ በመጊዶና በጌዝር የነበረው የግንባታ ሥራ ዓላማው፣ ጠላትን ለመከላከል ጠቀሜታ ያላቸው በመሆናቸው፣ በዚያ የነበሩትን ምሽጎች ለማጠናከር አስቦ ነው:: ሐጾር፣ ከኤፍራጥስ ወንዝ እስከ ግብፅ ድረስ ያለውን የንግድ መስመር ለመቈጣጠር ምቹ የሆነ በሰሜናዊ የገሊላ አውራጃ ምሽግ ነበር:: *መጊዶና፤* በትልቁ ሰሜን ደቡብ የንግድ መስመር አቅጣጫ የተሠራ ቅጥር ሲሆን፣ ይህም ከኢያዝራኤል ሜዳ ጀምሮ በሳሮን የባሕር ዳርቻ እስከሚገኘው ሜዳ ድረስ ያለውን የቀርሜሎስ ተራራ መተላለፊያ ለመቈጣጠር ይጠቅም ነበር:: *ጌዝርን፤* የ3፥1 ማብ ይመ:: *የጕልበት ሠራተኞች፤* በቋሚነት የሚሠሩ እስራኤላውያን ያልሆኑ ባሪያዎች ሲሆኑ፣ በተቃራኒው ደግሞ እስራኤላውያን በ5፥13-16 እንደ ተገለጸው ለጊዜው ብቻ ተገደው የሚሠሩ ናቸው::

9፥16 ነዋሪዎቿን ከነዓናውያንን ገድሎ፤ ከነዓንን በሚይዙበት ጊዜ ኢያሱ (ኢሱ 10፥33፤ 12፥12) የጌዝርን ንጉሥ ቢገድልም፣ የኤፍሬም ነገድ ሰዎች ግን ነዋሪዎቹን ለማስለቀቅ አልቻሉም ነበር (ኢሱ 16፥10፤ መሳ 1፥29)::

9፥17 *የታችኛውን ቤትሖሮንን፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ምዕራብ ዐሥራ ሦስት ኪሎ ሜትር ያህል ርቀት ላይ የሚገኝ፣ ከባሕር ጠረፍ ወደ ይሁዳ ተራራማ ቦታዎችና ወደ ኢየሩሳሌም ሜዳማ ቦታዎች መተላለፊያ መግቢያ በር ነው::

9፥18 *ባዕላትን፤* በኢሱ 15፥24 ላይ የተጠቀሰው በይሁዳ ነገድ ግዛት በደቡብ ኬብሮን የሚገኘው በዓሉት ወይም በዳን ነገድ ደቡብ ምዕራብ የሚገኘው ባዕላት ነው (ኢሱ 19፥44):: *ተድሞርን፤* 2ዜና 8፥4፤ ሕዝ 47፥19 ይመ::

9፥20 *ከአሞራውያን... ከኢያቡሳውያን፤* ዘዳ 7፥1፤ 20፥17 ይመ እንዲሁም የዘፍ 10፥15-18፤ 13፥7፤ 15፥16፤ 23፥9፤ የኢሱ 5፥1 ፤ የመሳ 3፥3፤ 6፥10፤ የ2ሳሙ 21፥2 ማብ ይመ::

9፥22 *ሰሎሞን ከእስራኤላውያን ማንንም ባሪያ አላደረገም፤* የቍ 15 ማብ ይመ::

9፥23 *ሠራተኞች የሚቈጣጠሩ... አምስት መቶ አምሳ፤* የ5፥16 ማብ ይመ::

[26]እንዲሁም ንጉሡ ሰሎሞን በኤዶምያስ ምድር፣ በኤሎት አጠገብ፣ በቀይ ባሕር[ፐ] ዳርቻ ላይ ባለችው በዔጽዮንጋብር መርከቦችን ሠራ:: [27]በመርከቦቹም ላይ ከሰሎሞን ሰዎች ጋር አብረው እንዲሠሩ፣ ኪራም ባሕሩን የሚያውቁ የራሱን መርከበኞች ላከ:: [28]እነዚያም ወደ ኦፊር ሄደው አራት መቶ ሃያ መክሊት[ጠ] ወርቅ ይዘው ተመለሱ፤ ይህንም ለንጉሥ ሰሎሞን ሰጡት::

ንግሥተ ሳባ ሰሎሞንን እንደ ጐበኘች

10፥1-13 ተጓ ምብ - 2ዜና 9፥1-12

10 ንግሥተ ሳባ የሰሎሞንን ዝና እና ከእግዚአብሔር ስም ጋር ያለውን ግንኙነት በሰማች ጊዜ፣ አስቸጋሪ በሆኑ ጥያቄዎች ልትፈትነው መጣች:: [2]ታላቅ አጀብ አስከትላ ሽቶ፣ እጅግ ብዙ ወርቅና የከበሩ ዕንቁዎች በግመል አስጭና ኢየሩሳሌም ከደረሰች በኋላ፣ ወደ ሰሎሞን ገብታ በልቧ ያለውን ጥያቄ ሁሉ አቀረበችለት:: [3]ሰሎሞንም የጠየቀችውን ሁሉ መለሰላት፤ ንጉሡ አቅቶት የቀረ አንዳች ጥያቄ አልነበረም:: [4]ንግሥተ ሳባ የሰሎሞንን ጥበብ ሁሉ፣ የሠራውንም ቤተ መንግሥት ስትመለከት [5]እንዲሁም በገበታው ላይ የሚቀርበውን መብል፣ የሹማምቱን አቀማመጥ፣ አሳላፊዎቹን ከነ ደንብ ልብሳቸው፣ ጠጅ አሳላፊዎቹን፣ ደግሞም በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ያቀረበውን የሚቃጠል መሥዋዕት[ጡ] ስታይ እጅግ ተደነቀች::

[6]ንጉሡንም እንዲህ አለችው፤ “ስላከናወንኸው ሥራና ስለ ጥበብህ ባገሬ ሳለሁ የሰማሁት ትክክል ነው፤ [7]ይሁን እንጂ፣ ራሴ መጥቼ እነዚህን ነገሮች በዐይኔ እስካይ ድረስ አላመንሁም ነበር፤ በእርግጥ ግማሹን እንኳ አልነገሩኝም፤ ጥበብህና ብልጽግናህ ከሰማሁት በላይ ነው:: [8]ሰዎችህ እንዴት ያሉ ዕድለኞች ናቸው! ሁል ጊዜ በፊትህ ቆመው ጥበብህን የሚሰሙ ሹማምትህስ እንዴት የታደሉ ናቸው! [9]በአንተ ደስ ተሰኝቶ በእስራኤል ዙፋን ላይ ያስቀመጠህ *እግዚአብሔር* ስምላክህ የተመሰገነ ይሁን፤ *እግዚአብሔር* በዘላላም ፍቅሩም እስራኤልን ከመውደዱ የተነሣ፣ ፍትሕና ጽድቅ እንዲሰፍን አንተን ንጉሥ አድርጎ አስነሣህ::”

[10]ለንጉሡም መቶ ሃያ መክሊት[ሰ] ወርቅ፣ እጅግ ብዙ ሽቶና የከበረ ድንጋይ ሰጠችው፤ ንግሥተ ሳባ ለንጉሥ ሰሎሞን ያበረከተችለትን ያን ያህል ብዛት ያለው ሽቶ ከዚያ በኋላ ከቶ አልመጣም::

[11]ከኦፊር ወርቅ ያመጡት የኪራም መርከቦች፣ እጅግ ብዙ የሰንደል ዕንጨትና[ሱ] የከበሩ ዕንቁችም አመጡ:: [12]ንጉሡም የሰንደሉን ዕንጨት ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስና ለቤተ መንግሥቱ መደገፊያ፣ ለበገናና ለመሰንቆ መሥሪያ አዋለው:: ይህን ያህል ብዛት ያለው የሰንደል ዕንጨት እስከ ዛሬ ድረስ ከቶ አልመጣም፤ አልታየምም::

[13]ንጉሥ ሰሎሞንም ለንግሥተ ሳባ ከቤተ መንግሥቱ በልግስና ከሚሰጣት ሌላ፣ የፈለገችውንና የጠየቀችውን ሁሉ ሰጣት፤ ከዚያም ከአጃቢዎቿ ጋር ወደ አገሯ ተመለሰች::

9፥26 ዘኍ33፥35፤ 1ነገ10፥22፤22፥48፤2ነገ14፥22፤16፥6፤2ዜና20፥37፤ኢሳ2፥16
9፥27 ሕዝ27፥8
9፥28 ቍ14፤ዘፍ10፥29፤1ነገ10፥10፡11፡14፡21፤2ዜና1፥15፤1 መክ2፥8
10፥1 ዘፍ10፥7:28፤25፥3፤ዘኍ12፥8፤መሳ14፥12፤ሕዝ16፥14፤ማቴ12፥42፤ሉቃ11፥31
10፥2 ዘፍ24፥10
10፥5 1ነገ4፥22
10፥7 ዘፍ45፥26፤1ዜና29፥25
10፥8 ምሳ8፥34
10፥9 ዘዳ7፥8፤1ነገ5፥7፤መዝ11፥7፤33፥5፤72፥2፤99፥4፤103፥6፤ኢሳ42፥10
10፥10 1ነገ9፥28፤ኢሳ60፥6
10፥11 ዘፍ10፥29

[ፐ]26 የዕብራይስጡ፣ *ያም ሰውፍ* ይለዋል፤ ይኸውም የደንገል ባሕር ማለት ነው
[ጠ]28 14.5 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[ጡ]5 ወይም፣ *ወደ ላይ የሚወጣባቸው ደረጃዎች* ተብሎ መተርጐም ይችላል
[ሰ]10 4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[ሱ]11 በዚህና በቍ 12 ላይ፣ *የአልጉም ዕንጨት* ከሚባለው ጋር ተመሳሳይ ሊሆን ይችላል::

9፥25 *በዓመት ሦስት ጊዜ፤* በዓመት ውስጥ በሚደረጉ ዋና በዓላት ይኸውም፣ የቂጣ በዓል፣ የመከር በዓልና የዳስ በዓል በሚከበሩበት ወቅት ማለት ነው (ዘፀ 23፥14-17፤ 2ዜና 8፥13 ይመ)::

9፥26 *መርከቦችን ሠራ፤* ከፍተኛ የንግድ ዕቃ የሚጫንባቸውና ለሰሎሞንም ብዙ ሀብት የሚያመጡ ናቸው (ቍ 28፤ 10፥11 ይመ):: *በዔጽዮንጋብር፤* በአካባ የባሕር ሰላጤ ሰሜናዊ ጫፍ የምትገኝ ቦታ ናት (22፥48፤ ዘኍ 33፥35፤ ዘዳ 2፥8 ይመ):: *በቀይ ባሕር፤* በዕብራይስጥ “የም ሱፍ” ይባላል፤ ትርጓሜውም “የሸ ምበቆ ባሕር” ማለት ሲሆን፣ እስራኤላውውያን ከግብፅ በወጡ ጊዜ የተሻገሩት ነበር (የዘፀ 13፥18፤ 14፥2 ማብ ይመ):: ይህ ቃል “ያም ሶፉ” ተብሎ ሊነበብም ይችላል፤ ትርጓሜውም “የም ድር ጫፍ ባሕር” ማለት ሲሆን፣ “ቀይ ባሕር” የሚለውን ቃል የሚገልጽ በምሥራቅ አካባቢ የባሕር ሰላጤ የሚገኝ ነው::

9፥28 *ኦፊር፤* ወርቅ (2ዜና 8፥18፤ ኢዮ 28፥16፤ መዝ 45፥9፤ ኢሳ 13፥12)፣ የሰንደል እንጨት፣ የከበረ ድንጋይ (10፥11) ብር፣ የዝሆን ጥርስ፣ ጦጣና ዝንጀሮ (10፥22) የሚገኝበት ቦታ ነው:: ይህ ቦታ የት እንደሚገኝ ባይታወቅም፣ የተለያዩ ቦታዎች በግምት ተጠቅሰዋል፤ እነዚህም ደቡብ ምሥራቅ ዐረቢያ፣ ደቡብ ምዕራብ ዐረቢያ፣ የሰሜን ምሥራቅ አፍሪካ የባሕር ጠረፍ (የሶማሊያ ግዛት)፣ ሕንድና ዚምባቡዌ ናቸው:: ኦፊር የምትገኘው በዐረቢያ ከሆነ፣ ከሩቅ ምሥራቅና ከምሥራቅ አፍሪካ ለሚመጡ ሸቀጦች፣ የንግድ ማዕከል ልትሆን ትችላለች:: ነገር ግን የሰሎሞን የንግድ መርከቦች ጉዞው ሦስት ዓመት የወሰደባቸው በመሆኑ (10፥22) ስፍራው ከዐረቢያ የባሕር ጠረፍ ራቅ ያለ መሆኑን ያመለክታል::

10፥1 *ሳባ፤* በደቡብ ምዕራብ ዐረቢያ የምትገኝ ስሟም የገነነ የንግድ ከተማ እንደ ነበረች፤ የሥነ ቅርስ ቍፋሮ መረጃዎች ያመለክታሉ (የዘፍ 10፥28፤ የኢል 3፥8 ማብ ይመ):: ይህችም የንግድ ከተማ፣ ከሕንድና ከምሥራቅ አፍሪካ የሚመጡ ውድ ዕቃዎችን በዐረብ በረሓ በኩል ወደ ደማስቆና ወደ ጋዛ በግመል እየላከች ብዙ ትርፍ ታስገኝ ነበር:: የሰሎሞን የጦር መርከቦች፣ እያየለ የመጣውን ይህን የሳባን የንግድ እንቅስቃሴ ለመግታት ሳይሞክሩ አልቀሩ:: *ከእግዚአብሔር ስም ጋር ያለውን ግንኙነት፤* የሳባ ንግሥት በሰሎሞን ጥበብና በሚያገለግለው እግዚአብሔር መካከል ያለውን ግንኙነት አስተዋለች:: ኢየሱስ በእርሱ ዘመን ለነበሩ ሰዎች የሳባን ንግሥት በምሳሌነት በመጥቀስ፣ “ከሰሎሞን የሚበልጥ” በመካከላቸው እንዳለ ባለማስተዋላቸው ኰነናቸው (ማቴ 12፥42፤ ሉቃ 11፥31)::

10፥9 *እግዚአብሔር አምላክህ የተመሰገነ ይሁን፤* የሳባ ንግሥት ምስክርነት በሚገባ የተዘገበ ሲሆን፣ ይህም እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ያላትን የቃል ኪዳን ግንኙነት፣ የሳባ ንግሥት በሚገባ እንደ ተረዳች ያመለክታል፤ ይሁን እንጂ፣ ይህ ምስክርነት እግዚአብሔር የእስራኤል አምላክ እንደ ሆነ ከራሷ አምልኮተ አማልክት አንጻር ከመነገሩ በስተቀር የሚያመለክት ነገር የለም (የ5፥7 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 2ዜና 2፥12፤ ዳን 3፥28-29 ይመ):: የሳባ ንግሥት የራሷን አምልኮተ አማልክት ትታ፣ የሰሎሞንን አምላክ ስለመቀበሏ የሚናገር ምስክርነት የለም::

10፥10 *መቶ ሃያ መክሊት ወርቅ፤* የ9፥11:28 ማብ ይመ::

10፥11 *የኪራም መርከቦች፤* 9፥26-28 ይመ:: ኪራም ዕንጨት፣ መርከበኞችንና የሕንፃ መሐንዲሶችን ለሰሎሞን ላከለት:: *የሰንደሉን ዕንጨትና፤* 2ዜና 9፥10-11 ይመ:: አንዳንዶች የጥድ ዕንጨት ነው ቢሉም፣ የዕንጨቱ ዐይነት ግን በውል አይታወቅም:: ሆኖም ግን ይህ ዕንጨት የሚመጣው ከሊባኖስና ከኦፊር ነው (2ዜና 2፥8)::

10፥13 *የፈለገችውንና የጠየቀችውን ሁሉ ሰጣት፤* በሰሎ

የሰሎሞን ብልጽግናና ክብር

10፥14-29 ተጓ ምብ - 2ዜና 1፥14-17፤ 9፥13-28

[14]ለሰሎሞን በየዓመቱ የሚገባለት ስድስት መቶ ሥልሳ ስድስት መክሊት ወርቅ ነበር። [15]ይህም ከንግድና ከሌላ ገቢ ላይ የሚከፈለውን ቀረጥ፣ የዐረብ ነገሥታት ሁሉ የሚያዝቡትንና አገረ ገዦች የሚሰበስቡትን ግብር ሳይጨምር ነው።

[16]ንጉሥ ሰሎሞን ከተጠፈጠፈ ወርቅ ሁለት መቶ ታላላቅ ጋሻ አሠራ፤ በእያንዳንዱም ጋሻ የገባው ሦስት መቶ ሰቅል[b] ወርቅ ነበር። [17]እንዲሁም ከተጠፈጠፈ ወርቅ ሦስት መቶ ትንንሽ ጋሻ አሠራ፤ በእያንዳንዱ ጋሻ የገባው ደግሞ ሦስት ምናን[c] ወርቅ ነው። ንጉሡም እነዚህን የሊባኖስ ዱር በተባለው ቤተ መንግሥት አኖረ።

[18]ከዚያም ንጉሡ ከዝሆን ጥርስ ትልቅ ዙፋን አሠርቶ በንጹሕ ወርቅ አስለበጠው። [19]ዙፋኑ ባለ ስድስት ደረጃ ነው፤ በስተ ኋላውም ዐናቱ ላይ ክብ ቅርጽ ሲኖረው፣ ግራና ቀኙ ባለመደገፊያ ነው፤ በመደገፊያዎቹም አጠገብ ሁለት አንበሶች ቆመዋል። [20]በስድስቱም ደረጃ ጫፍ ላይ ግራና ቀኝ ስድስት ስድስት አንበሶች ቆመዋል። ይህን የመሰለም ዙፋን በየትኛውም አገር መንግሥት ከቶ ተሠርቶ አያውቅም። [21]ንጉሥ ሰሎሞን የሚጠጣበት ዋንጫ ሁሉ የወርቅ ሲሆን፣ የሊባኖስ ዱር በተባለው ቤተ መንግሥት ውስጥ የነበረው ዕቃ በሙሉ ከንጹሕ ወርቅ የተሠራ ነበር፤ በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ብር ይህን ያህል ዋጋ ስላልነበረው፣ ከብር የተሠራ ዕቃ ፈጽሞ አልነበረም። [22]ንጉሡ ከኪራም መርከቦች ጋር አብረው በባሕር ላይ የሚጓዙ የተርሴስ የንግድ መርከቦች[ሀ] ነበሩት። እነዚህም በየሦስት ዓመቱ አንድ ጊዜ ወርቅ፣ ብርና የዝሆን ጥርስ፣ ጦጣዎችና ዝንጀሮዎች ያመጡ ነበር።

[23]ንጉሥ ሰሎሞንም በሀብትና በጥበብ ከምድር ነገሥታት ሁሉ ይበልጥ ነበር። [24]ዓለሙ ሁሉ እግዚአብሔር በሰሎሞን ልብ ያኖረውን ጥበብ ለመስማት ወደ እርሱ መምጣት ይፈልግ ነበር። [25]በየዓመቱም የሚመጣውን ሰው ሁሉ የብርና የወርቅ ዕቃ፣ ልብስ፣ የጦር መሣሪያ፣ ሽቶ፣ ፈረስና በቅሎ ስጦታ አድርጎ ያመጣለት ነበር።

[26]ሰሎሞን ሠረገሎችና[ለ] ፈረሶች ሰበሰበ፤ አንድ ሺህ አራት መቶ ሠረገሎችና ዐሥራ ሁለት ሺህ ፈረሶች ነበሩት። እነዚህንም ሁሉ ሠረገሎች በሚያኖርበት ከተሞችና ራሱ በሚኖርበት በኢየሩሳሌም እንዲሆኑ አደረገ። [27]ንጉሡም ብሩን በየቦታው እንደሚገኝ ድንጋይ አደረገ፤ የዝግባውም ዕንጨት ብዛት በቈላ እንደሚበቅል ሾላ ሆነ። [28]የሰሎሞን ፈረሶች የመጡት ከግብፅና[ሐ] ከቀዌ[መ] ሲሆን፣ እነዚህንም ከቀዌ ገዝተው ያመጧቸው የቤተ መንግሥቱ ንግድ ሰዎች ነበሩ። [29]አንዱን ሠረገላ ከግብፅ የሚያመጡት በስድስት መቶ ሰቅል[ሠ] ብር ሲሆን፣ ፈረሱን ደግሞ በመቶ አምሳ ሰቅል[ረ] ብር ያመጡ ነበር፤ ለኬጢያውያንና ለሶርያ ነገሥታትም አምጥተው ይሸጡላቸው ነበር።

የሰሎሞን ሚስቶች

11 [1]ንጉሥ ሰሎሞን ከፈርዖን ልጅ ሌላ ብዙ የባዕድ አገር ሴቶችን ማለትም ሞዓባውያትን፣ አሞናውያትን፣ ኤዶማውያትን፣ ሲዶናውያትን፣ ኬጢያውያትን አፈቀረ። [2]እነዚህም እግዚአብሔር እስራኤላውያንን፣ "ልባችሁን ወደ አማልክታቸው በእርግጥ ይመልሱታልና ከእነርሱ ጋር መጋባት የለባችሁም" ካላቸው አሕዛብ ወገን ነበሩ፤ ሆኖም ሰሎሞን ከእነዚሁ ጋር ፍቅሩ ጠና። [3]እርሱም ከነገሥታት የተወለዱ ሰባት መቶ ሚስቶችና ሦስት መቶ ቁባቶች ነበሩት፤ ሚስቶቹም ልቡ ወደ ሌላ እንዲያዘነብል

10፥14 1ነገ9፥28
10፥16 2ሳሙ8፥7
10፥17 1ነገ7፥2
10፥21 ኢሳ60፥17
10፥22 1ነገ9፥26፡27፤መዝ48፥7፤ኢሳ2፥16፤23፥1፡14፤60፥6፡9
10፥23 1ነገ3፥12፡13፤ማቴ6፥29፤12፥42
10፥24 2ሳሙ14፥20
10፥25 1ሳሙ10፥27
10፥26 ዘዳ17፥16
10፥27 ዘዳ17፥17፤1ዜና27፥28፤ኢዮ27፥16፤ኢሳ60፥17፤አሞ7፥14
10፥29 ዘኍ13፥29
11፥1 ቍ3፤ዘፀ34፥16፤1ነገ14፥21፡31
11፥2 ዘፀ34፥16፤1ነገ16፥31
11፥3 ቍ1፤ዘፍ22፥24፤ዘዳ17፥17፤ነህ13፥26፤አስ2፥14፤ምሳ31፥3

[a]14 23 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው [b]16 3.5 ኪሎ ግራም ያህል ነው
[c]17 1.7 ኪሎ ግራም ያህል ነው
[ሀ]22 ዕብራይስጡ፣ የተርሴስ መርከቦች ይላል
[ለ]26 ወይም ሠረገለኞች ተብሎ መተርጐም ይችላል
[ሐ]28 በዚህና በቍ 29 ላይ ምናልባት በቂልቂያ የምትገኘዋ ሙዞር ልትሆን ትችላለች
[መ]28 ምናልባትም፣ ኪልቂያ ልትሆን ትችላለች
[ሠ]29 7 ኪሎ ግራም ያህል ነው [ረ]29 1.7 ኪሎ ግራም ያህል ነው

ሞንና በሳባ ንግሥት መካከል የተደረገው የስጦታ ልውውጥ ብቻ ሳይሆን፣ የንግድ ስምምነት ሳያደርጉ እንዳልቀረ ይገመታል (የቍ 1 ማብ ይመ)። የሳባ ንግሥት ከሰሎሞን ፀንሳ፣ ከኢየሩሳሌም እንደ ተመለሰች ቢነገርም ተጨባጭ ማስረጃ ግን አይገኝም።

10፥15 *የዐረብ ነገሥታት...ግብር፤* የበደዊን ሕዝብ አለቆች በእስራኤል ግዛት ሲያልፉ ከሚከፍሉት ግብር የሚገኝ ነው። *አገረ ገዦች፤* 4፥7-19 ይመ።

10፥16 *ታላላቅ ጋሻ፤* አራት ማእዘን ቅርጽ ያለውና ለመመከቻ የሚያገለግል ነው (ክብ ቅርጽ ያለው አነስተኛ ጋሻ አለ)። እነዚህ የወርቅ ጋሻዎች የተሠሩት ለጦርነት ሳይሆን በሃይማኖታዊ ክብረ በዓላት ላይ፣ ለእስራኤል ሀብትና ክብር ትእምርት ሆነው እንዲያገለግሉ ነው። ጋሻዎቹም ከዕንጨት ተሠርተው በወርቅ የተለበጡ ሳይሆን አይቀርም። የሰሎሞን ልጅ ሮብዓም በነገሠ በአምስተኛው ዓመት፣ የግብፅ ንጉሥ ሺሻቅ እነዚህን ጋሻዎች ማርኮ ወስዶአቸዋል (14፥25-26 ይመ)።

10፥22 *የንግድ መርከቦች፤* 2ዜና 9፥21 ይመ። በቍ 11፤ 9፥26-28 የተጠቀሱት እነዚሁ መርከቦች ናቸው። "የተርሴስ መርከቦች" ሲል፣ ወደ/ተርሴስ የሚጓዙ መርከቦችን ለማለት ሳይሆን (ዮና 1፥3) ታላላቅ የንግድ መርከቦችን ለማለት ነው።

10፥26 *ሠረገሎችና... ፈረሶች፤* የ4፥26 ማብ ይመ። አንድ ንጉሥ በሠረገሎችና በፈረሶች ብዛት እንዳይመካ፣ የሙሴ ሕግ ይከለክላል (ዘዳ 17፥11)።

10፥29 *የሚያመጡት... ነበር፤* ሰሎሞን በወኪሎቹ አማካይነት ብዙ ትርፍ ያለው ንግድ ያካሄድ ነበር። ፈረሶችን ከሰሜን (በትንሹ እስያ ከሚገኙ ከሙዞርና ከቀዌ) እያስመጣ ወደ ደቡብ እየወሰደ ይሸጥ ነበር፤ እንዲሁም ሠረገሎችን ከደቡብ (ከግብፅ) እያስመጣ ወደ ሰሜን እየወሰደ ይሸጥ ነበር።

11፥1 *ብዙ የባዕድ አገር ሴቶችን... አፈቀረ፤* ሰሎሞን ብዙ ሴቶችን ሊያገባ የቻለው፣ ከታላላቅም ሆነ ከታናናሽ መንግሥታት ጋር ዓለም ዓቀፍ ግንኙነት ለመመሥረት አስቦ እንደ ሆነ ምንም ጥርጥር የለውም። ለዚህ ዓላማ ሲባል ብዙ ሴቶችን ማግባት በጥንት መካከለኛ ምሥራቅ አገሮች ዘንድ የተለመደ ተግባር ነበር። የሰሎሞን ድርጊት አንድ ንጉሥ ብዙ ሚስቶችን እንዳያገባ የሚከላከለውን ሕግ የተላለፈ ብቻ ሳይሆን (ዘዳ 17፥17) እስራኤላውያን በሚኖሩበት ምድር ያሉትን የአሕዛብን ሴቶች እንዳያገቡ የሚያዘውንም ሕግ ተላልፎ ነበር (ዘፀ 34፥16፤ ዘዳ 7፥1-3፤ ኢሱ 23፥12-13፤ እዝ 9፥2፤ 10፥2-3፤ ነህ 13፥23-27 ይመ)። *ሞዓባውያትን፤* የዘፍ 19፥36-38 ማብ ይመ። *አሞናውያትን፤* የዘፍ 19፥36-38 ማብ እንዲሁም 14፥21፤ ዘዳ 23፥3 ይመ። *ኤዶማውያትን፤* የዘፍ 25፥26፤ 36፥1፤ የአሞ 1፥11፤ 9፥12 እንዲሁም ዘዳ 23፥7-8 ይመ። *ሲዶናውያትን፤* 16፥31 ይመ።

11፥2 *ልባችሁን ወደ አማልክታቸው በእርግጥ ይመል*

አደረጉት:: [4]ሰሎሞን በሸመገለ ጊዜ ሚስቶቹ ልቡን ወደ ሌሎች አማልክት መለሱት፤ የአባቱ የዳዊት ልብ እንደ ተገዛ ሁሉ፣ በፍጹም ልቡ በሙሉ *ለእግዚአብሔር* አልተገዛም:: [5]ሰሎሞንም የሲዶናውያንን ሴት አምላክ አስታሮትን፣ አስጸያፊውን የአሞናውያንን አምላክ ሚልኮምን ተከተለ:: [6]ስለዚህ ሰሎሞን *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ፤ እንደ አባቱ እንደ ዳዊትም *እግዚአብሔርን* እስከ መጨረሻው አልተከተለም::

[7]ሰሎሞን ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ ባለው ተራራ ላይ ለአስጸያፊው የሞዓብ አምላክ ለካሞሽ እንዲሁም አስጸያፊ ለሆነው ለአሞናውያን አምላክ ለሞሎክ ማምለኪያ ኩረብታ ሠራ:: [8]ለአማልክቶቻቸው ዕጣን ለሚያጥኑና መሥዋዕት ለሚያቀርቡ ለሌሎቹ ሚስቶቹም ሁሉ በዚሁ ዐይነት ሠራላቸው::

[9]ሰሎሞን ሁለት ጊዜ ከተገለጠለት ከእስራኤል አምላክ *ከእግዚአብሔር* ልቡ ስለ ሸፈተ፣ *እግዚአብሔር* ተቈጣው:: [10]ምንም እንኳ ሌሎች አማልክትን እንዳይከተል ሰሎሞንን ቢከለክለውም፣ ሰሎሞን *የእግዚአብሔርን* ትእዛዝ አልጠበቀም፤ [11]ስለዚህ *እግዚአብሔር* ሰሎሞንን እንዲህ አለው፤ "ይህን በማድረግህ ያዘዝሁህን ኪዳኔንና ሥርዐቴንም ባለመጠበቅህ፣ መንግሥትህን ከአንተ ወስጄ ከአገልጋዮችህ ለአንዱ እሰጠዋለሁ፤ [12]ይህን ግን ስለ አባትህ ስለ ዳዊት ስል በዘመንህ አላደርገውም፤ መንግሥትህን የምቀድጻት ከልጅህ እጅ ነው:: [13]ይህም ሆኖ መንግሥቱን በሙሉ አልነጥቀውም፤ ነገር ግን ስለ ባሪያዬ ስለ ዳዊትና ስለ መረጥኋት ስለ ኢየሩሳሌም ስል ለልጅህ አንድ ነገድ እሰጠዋለሁ::"

የሰሎሞን ጠላቶች

[14]*እግዚአብሔር* ከኤዶም ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ኤዶማዊውን ሃዳድን በሰሎሞን ላይ አስነሣው:: [15]ከዚያ በፊት ዳዊት ከኤዶም ጋር በተዋጋ ጊዜ፣ የሞቱትን ለመቅበር መጥቶ የነበረው የሰራዊቱ አዛዥ ኢዮአብ የኤዶምን ሰዎች ሁሉ ፈጅቶ ነበር:: [16]ኢዮአብና እስራኤላውያን ሁሉ፣ በኤዶም ያሉትን ወንዶች በሙሉ እስኪያጠፉ ድረስ፣ እዚያው ስድስት ወር ቈይተው ነበርና:: [17]ሃዳድ ግን ገና በልጅነቱ አባቱን ካገለገሉ ጥቂት ኤዶማውያን ጋር ወደ ግብፅ ሸሸ፤ [18]እነርሱም ከምድያም ተነሥተው ወደ ፋራን ሄዱ፤ ከፋራንም ሰዎች ይዘው ወደ ግብፅ በመምጣት፣ ወደ ግብፅ ንጉሥ ወደ ፈርዖን ገቡ:: ንጉሡም ለሃዳድ ቤትና መሬት ሰጠው፤ ቀለብም አዘዘለት::

[19]ፈርዖንም ሃዳድን እጅግ ወደደው፤ ስለ ዚህም ከሚስቱ ከንግሥት ጣፍኔስ እኅት ጋር አጋባው:: [20]የጣፍኔስም እኅት ጌንባት የተባለውን ልጅ ወለደችለት፤ ጣፍኔስ በፈርዖን ቤት አሳደገችው፤ ጌንባትም ከፈርዖን ልጆች ጋር አደገ::

[21]ሃዳድ በግብፅ ሳለ ዳዊት ከአባቶቹ ጋር ማንቀላፋቱን፣ የሰራዊቱ አዛዥ ኢዮአብም መሞቱን ሰማ:: ሃዳድም ፈርዖንን፣ "ወደ አገሬ እንድመለስ አሰናብተኝ" አለው::

[22]ፈርዖንም፣ "እዚህ ምን ጐደለብህና ነው ወደ አገርህ ለመግባት የፈለግኸው?" ሲል ጠየቀው::

11፥4 ዘፀ34፥16፤ 1ነገ8፥61፤1ዜና 29፥19
11፥5 ቍ7፤ዘሌ 18፥21፤መሳ2፥13፤ ኢሳ57፥9፤ሶፎ1፥5
11፥6 ዘዳ4፥25
11፥7 ዘሌ18፥21፤ 20፥25፤ዘኍ21፥29፤ 2ነገ23፥13፤ ሐሥ7፥43
11፥9 1ነገ3፥5
11፥10 1ነገ6፥12፤ 9፥6
11፥11 ቍ31፤ዘሌ 18፥4፤1ሳሙ15፥27፤ 2ነገ17፥21፤ ማቴ21፥43
11፥12 መዝ89፥33
11፥13 ዘዳ12፥11፤ 2ሳሙ7፥15፤1ነገ 12፥20
11፥14 1ነገ5፥4
11፥15 1ዜና18፥12
11፥18 ዘኍ10፥12

ሱታልና፤ ቀደም ባለው የእስራኤል ታሪክ ውስጥ ይህ ነገር እንደ ተፈጸመ በዘኍ 25፥1-15 ላይ ተመዝግቧል::

11፥3 *ሰባት መቶ... ሦስት መቶ፤* ከማሕ 6፥8 ጋር ያነጻጽሩ፤ በዚያም የሚገኘውን ማብ ይመ::

11፥4 *በፍጹም ልቡ ለአምላኩ ለእግዚአብሔር አልተገዛም፤* 8፥61 ይመ:: በባዕዳን ሚስቶቹ አማካይነት ወደ ሰሎሞን ቤተ መንግሥት የገባው አምልኮተ ጣዖት ሰሎሞንን ቀስ በቀስ ወደ ተቀያየጠ ሃይማኖታዊ ልምምድ ውስጥ እንዲገባ አደረገው::

11፥5 *አስታሮትን፤* ቍ 33፤ 14፥15፤ 2ነገ 23፥13 ይመ እንዲሁም የመሳ 2፥13 ማብ ይመ:: *ሚልኮምን፤* 2ሳሙ 12፥30 ይመ:: ይህን የአሞናውያንን አምላክ ማምለክ እግዚአብሔር የሕዝቡ ጌታ ነው የሚለውን ጽኑ እውነት የሚያቃልልና የገዛ ልጆቻቸውን ለጣዖት መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብንም ያካትታል (2ነገ 16፥3፤ 17፥17፤ 21፥6፤ ዘሌ 18፥21፤ 20፥2-5 ይመ፤ እንዲሁም የመሳ 10፥6 ማብ ይመ)::

11፥6 *እንደ አባቱ እንደ ዳዊትም... አልተከተለም፤* ምንም እንኳ፣ ዳዊት ከባድ ኀጢአት ቢፈጽምም፣ ፈጥኖ ንስሓ የሚገባና በጣዖት አምልኮም ፈጽሞ ያልተበከለ ነበር::

11፥7 *ማምለኪያ ኩረብታ፤* የ3፥2 ማብ ይመ:: *ለካሞሽ፤* 2ነገ 3፥26-27 ይመ::

11፥9 *ሁለት ጊዜ ከተገለጠለት፤* 3፥4-5፤ 9፥1-9 ይመ::

11፥11 *ኪዳኔንና...ባለመጠበቅህ፤* ሰሎሞን፣ ኪዳኑ የሚያዘውን መሠረታዊ ነገር ከመተላለፉም በላይ (ዘፀ 20፥2-5) በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል የተመሠረተውን የኪዳን ግንኙነት አቃለለ::

11፥12 *ስለ አባትህ ስለ ዳዊት ስል፤* እግዚአብሔር ቍጣውን በሰሎሞን ዘመን የማይገልጠው፣ ዳዊት ለእግዚአብሔርና ለኪዳኑ ካሳየው ታማኝነት የተነሣ ነው (2ሳሙ 7፥11-16 ይመ)::

11፥13 *አንድ ነገድ፤* የይሁዳን ነገድ ማለት ነው (የቍ 31-32 እንዲሁም 12፥20 ይመ):: *ስለ መረጥኋት ስለ ኢየሩሳሌም ስል፤* በ2ሳሙ 7፥13 ላይ በተጠቀሰው መሠረት፣ በዳዊት ልጅ የተሠራው ቤተ መቅደስ የሚገኘው በኢየሩሳሌም በመሆኑ፣ የኢየሩሳሌምና የዳዊት ሥርወ መንግሥት ዕጣ ፈንታ አንድ ነው (2ነገ 19፥34፤ 21፥7-8፤ መዝ 132 ይመ):: ቤተ መቅደሱ የሚወክለው የእግዚአብሔርን ቤተ መንግሥት ሲሆን፣ የእግዚአብሔር ምድራዊ ዙፋን (የቃል ኪዳኑ ታቦት) የሚገኘውና እግዚአብሔር የእስራኤል ታላቅ ንጉሥ (9፥3) ሆኖ በመካከላቸው የሚገኘውም በዚሁ ቤተ መቅደስ ውስጥ ነው፤ እግዚአብሔርም በሕዝቡ መካከል ለመገኘት ቃል ገብቷልና::

11፥14 *ሃዳድን፤* በርካታ የኤዶማውያን ነገሥታት በዚህ ስም ተጠርተዋል (ዘፍ 36፥35፡39 ይመ)::

11፥15 *ዳዊት ከኤዶም ጋር በተዋጋ ጊዜ፤* 2ሳሙ 8፥13-14 ይመ::

11፥16 *እስራኤላውያን ሁሉ፣ በኤዶም ያሉትን ወንዶች በሙሉ፤* በውጊያው ላይ የተሳተፉትን የሁለቱን ወገን ሰዎች ያመለክታል::

11፥17 *ገና በልጅነቱ፤* ምናልባት የዐሥራ ሦስት ወይም ዐሥራ አራት ዓመት ልጅ እያለ ይሆናል::

11፥18 *ከምድያም፤* በዚህ ጊዜ፣ ምድያማውያን በሞአብና በኤዶም ምሥራቃዊ ጠረፍ የሚገኘውን ክፍል ይዘው ነበር:: *ፋራን፤* በሲና ልሳነ ምድር ማዕከላዊ ክፍል፣ ከቃዴስ በስተ ደቡብ ምሥራቅ የሚገኝ ምድረ በዳ ነው (ዘኍ 10፥12፤ 12፥16፤ 13፥3 ይመ):: *ወደ ግብፅ ንጉሥ ወደ ፈርዖን፤* የ3፥1 ማብ ይመ:: *ለሃዳድ ቤትና መሬት ሰጠው ቀለብም አዘዘለት፤* ግብፅ፣ እስራኤልን በየጊዜው ከሚወጉና ኀይሏንም ከሚፈታተኑ መንግሥታት ጋር ወዳጅነት የምትመሠርተው፣ የእስራኤል ኀይል እየጠነከረ በመጣ ጊዜ ነበር::

11፥21 *ወደ አገሬ እንድመለስ፤* ሃዳድ ወደ ኤዶም የተመለሰው፣ ሰሎሞን በነገሠ በመጀመሪያዎቹ ዓመታት አካባቢ ሳይሆን አይቀርም::

የተከፋፈለው መንግሥት

930-586 ዓ.ቅ.ክ

የሰሎሞን መንግሥት መከፋፈል ቀደም ሲል የነገዶችን ግጭት መሠረት ያደረገ መልክዐ ምድራዊና ፖለቲካዊ ምክንያቶች ነበሩት። ጢሮስ እስራኤል ከይሁዳ ይልቅ ለፊንቄ ከተሞችና ለዋና ዋና የንግድ መስመሮች ቅርብ ነበረች።

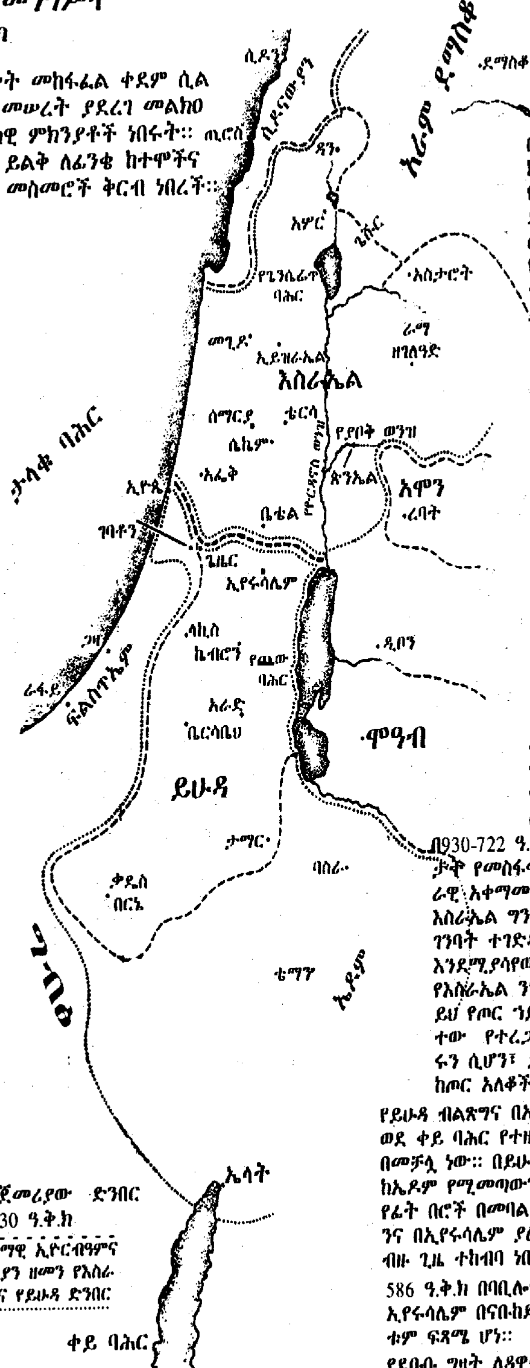

በዘጠነኛው ምእተ ዓመት አብዛኛውን ክፍል በደማስቆና በእስራኤል መካከል የተደረገው የአራማውያን ጦርነት ከባድና አጥፊ ነበር። በአራምና በኤፍሬም ሰዎች መካከል የነበሩት ጦርነቶች ለኢዮርብዓም የድል ለእስራኤልም የታላቅ ብልጽግና ዘመን ነበር።

የምሽግ ጦርነት በታወቀበት ዘመን የአሦራውያን ዘመቻ ከባድ ጥፋት አስከትሎአል። በ732 ዓ.ቅ.ክ የሰሜናዊ መንግሥት ለአሦር ገባር ሆኖ ነበር።

ከረጅም የምሽግ ጦርነት በኋላ በ722/721 ዓ.ቅ.ክ ሰማርያ ተያዘች፣ ወደመችም፣ በዚያ የቀሩት ነዋሪዎች ከአሦር ግዛት ራቅ ወዳለ ስፍራ ተወስደው በምትካቸው በሰማርያ አዲስ ነዋሪዎች እንዲቀመጡ ተደረገ።

በብንያም በኩል ያለው ድንበር ይሁዳንና እስራኤልን ከመጀመሪያ ታሪካቸው ጀምሮ በመካከላቸው ግጭት እንዲፈጠር ምክንያት ሆኖአል። በአሣና በባአስ መካከል ጦርነት ከተደረገ በኋላ፣ ድንበሩ በብንያም ግዛት በቤቴል ደቡብ በኩል እንዲሆን ተወሰነ።

መጽሐፍ ቅዱስና የሜሻ የድንጋይ ፅምድ ግልጽ እንደሚያደርጉት የሞዓብ ንጉሥ የሜሻ ተግባር መጀመሪያ ገባር ቀጥሎም ዐማፂ መሆን ነበር።

በ930-722 ዓ.ቅ.ክ የነበረው ዘመን የሁለቱ መንግሥታት የመስፋፋትና የማነስ ዘመን ነበር። ይሁዳ ምድራዊ አቀማመጧ ለጥቃት እንዳትጋለጥ ሲጠብቃት፣ እስራኤል ግን አስተማማኝ የሆነ የጦር ኀይል ለመገንባት ተገድዳለች። የአሦራውያን የታሪክ መዝገብ እንደሚያሳየው በ853 ዓ.ቅ.ክ በተደረገው ጦርነት የእስራኤል ንጉሥ አክዓብ 2 000 ሠረገሎች ነበሩት። ይህ የጦር ኀይል ክምችት በአንድ በኩል የሚያመለክተው የተረጋጋ የሥርወ መንግሥት ታሪክ አለመኖሩን ሲሆን፣ ይህም ብዙውን ጊዜ ተቃውሞ የሚነሣው ከጦር አለቆች እንደ ነበረ ያመለክታል።

የይሁዳ ብልጽግና በአብዛኛው የተመሠረተው ወደ ግብፅና ወደ ቀይ ባሕር የተዘረጋውን የንግድ መስመር መቆጣጠር በመቻሏ ነው። በይሁዳ ምድረ በዳ ያሉ የድንበር ምሽጎች ከኤዶም የሚመጣውን ጥቃት ለመከላከል ይችላሉ። የይሁዳ የፊት በሮች በመባል የሚታወቀው ከለኪሶ አንሥቶ በኬብሮንና በኢየሩሳሌም ያለውን የሚያጠቃልል ነበር ዋና ከተማዋ ብዙ ጊዜ ተከብባ ነበር፣ በ701 ዓ.ቅ.ክ የአሦራውያን እና 586 ዓ.ቅ.ክ በባቢሎናውያን ተከብባ ነበር። በዚህ ከበባ ኢየሩሳሌም በናቡከደናፆር ወደመች የሥርወ መንግሥቱም ፍጻሜ ሆነ።

የደቡቡ ግዛት ለዳዊት ሥርወ መንግሥት ባሳየው ሎሌነት ይታወቃል፣ ይህም መንግሥቱ የተረጋጋ እንዲሆን ረድቶአል። በተቃራኒው በሰሜናዊው መንግሥት ብዙ አለመረጋጋትና ለውጥ ታይቷል።

ሃዳድም፣ “ምንም የጐደለብኝ የለም፣ ብቻ እንድሄድ ፍቀድልኝ” አለ።

[23]እግዚአብሔርም ከጌታው ከሱባ ንጉሥ ኵብ ልሎ የነበረውን የኤሊያዳን ልጅ ሬዞንን ሌላ ጠላት አድርጎ በሰሎሞን ላይ አስነሣው፤ [24]ዳዊት የሱባን ኀይል በደመሰሰ ጊዜ፣[ሀ] ሬዞን ሰዎቹን በዙሪያው አሰባስቦ የወንበዴ አለቃ ሆነ፤ ሰዎቹም ወደ ደማስቆ ሄደው ተቀመጡ፤ በዚያም አነገሡት። [25]ሃዳድ ካስከተለበት ችግር ሌላ ሬዞን በሰሎሞን ዘመን ሁሉ ሊላው የእስራኤል ተቃዋሚ ሆነ፤ ሬዞን ሶርያን ገዛ፤ እስራኤልንም ይጠላ ነበር።

ኢዮርብዓም በሰሎሞን ላይ ዐመፀ

[26]እንዲሁም ከሰሎሞን ሹማምት አንዱ የሆነው የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም በንጉሡ ላይ ዐመፀ፤ እርሱም ከጸሬዳ የመጣ ኤፍሬ ማዊ ሲሆን፣ እናቱ ጽሩዓ የተባለች መበ ለት ነበረች።

[27]በንጉሡ ላይ ያመፀበትም ምክንያት እን ዲህ ነው፤ ሰሎሞን ድጋፍ የሚሆኑ እርከ ኖች በመሥራት የአባቱን የዳዊትን ከተማ ቅጥር ይጠግን ነበር። [28]ኢዮርብዓም ከፍተኛ ችሎታ ያለው ሰው ነበር፤ ሰሎሞንም ወጣቱ ሥራውን እንዴት በሚገባ እንደሚያከናውን ባየ ጊዜ፣ በዮሴፍ ነገድ ለሚሠራው የጕልበት ሥራ ሁሉ ኀላፊ አደረገው።

[29]በዚያ ጊዜም ኢዮርብዓም ከኢየሩሳሌም ሲወጣ፣ የሴሎው ነቢይ አኪያ በመንገድ ላይ ተገናኘው፤ አኪያም አዲስ መጐናጸፊያ ለብሶ ነበር፤ ሁለቱ ብቻቸውን ሳሉ፣ [30]አኪያ የለ በሰውን አዲስ መጐናጸፊያ ይዞ ዐሥራ ሁለት ቦታ ቀደደው። [31]ከዚያም ኢዮርብዓምን እን ዲህ አለው፤ “ዐሥሩን ቍራጭ ለራስህ ውሰድ፤ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላልና፤ ‘እነሆ፤ መንግሥቱን ከሰሎሞን እጅ እቀዳለሁ፤ ዐሥሩን ነገድ ለአንተ እሰጣለሁ፤ [32]ነገር ግን ስለ ባሪያዬ ስለ ዳዊትና ከእስራ ኤል ነገዶች ሁሉ ስለ መረጥኋት ስለ ኢየሩ ሳሌም ስል አንድ ነገድ ይቀርለታል፤ [33]ይህን የማደርገውም እኔን ትተው[ለ] የሲዶናውያንን አምላክ አስታሮትን፣ የሞዓብን አምላክ ካሞሽን፣ የአሞናውያንን አምላክ ሚልኮምን ስላመለኩ እንዲሁም አባቱ ዳዊት እንዳደ ረገው በመንገዴ ስላልሄዱ በፊቴ ትክክለ ኛውን ነገር ስላላደረጉ፣ ሥርዐቴንና ሕጌን ስላልጠበቁ ነው።

[34]“ ‘ይሁን እንጂ መንግሥቱን በሙሉ ከእጁ አልወስድበትም፤ ስለ መረጥሁት፣ ትእዛዜንና ሥርዐቴን ስለ ጠበቀው ስለ ባሪ ያዬ ስለ ዳዊት ስል በሕይወት ዘመኑ ሁሉ እንዲገዛ አድርጌዋለሁ። [35]መንግሥትን ከልጁ እጅ እወስዳለሁ፤ ለአንተም ዐሥሩን ነገድ እሰጥሃለሁ። [36]ስሜ እንዲኖርባት በመረጥ ኋት በዚያች በኢየሩሳሌም ከተማ ለባሪያዬ ለዳዊት ምን ጊዜም በፊቴ መብራት እንዲ ኖረው፣ ለልጁ አንድ ነገድ እሰጣለሁ። [37]አንተን ግን እኔ እወስድሃለሁ፤ ልብህ በወ ደደው ሁሉ ላይ ትነግሣለህ፤ የእስራኤልም ንጉሥ ትሆናለህ። [38]ባሪያዬ ዳዊት እንዳደረገው

11፥23 2ሳሙ 8፥3፤ 1ነገ 5፥4
11፥24 2ሳሙ 8፥5
11፥25 ዘፍ 10፥22፤ 2ሳሙ 10፥19
11፥26 2ዜና 13፥6
11፥27 1ነገ 9፥24
11፥28 ዘፍ 39፥4፤ ሩት 2፥1፤ ምሳ 22፥29
11፥29 1ነገ 12፥15፤ 14፥2፤ 2ዜና 9፥29፤ 10፥15
11፥30 1ሳሙ 15፥27
11፥31 ቍ 11፤ 1ሳሙ 15፥27
11፥32 2ሳሙ 7፥15
11፥33 መሳ 2፥13፤ 1ነገ 3፥3፤ 2ነገ 21፥22
11፥36 2ሳሙ 21፥17፤ 1ነገ 12፥17
11፥37 2ሳሙ 3፥21፤ 1ነገ 14፥7
11፥38 ዘፀ 1፥21፤ ዘዳ 12፥25፤ 17፥19፤ 2ሳሙ 8፥15

[ሀ]24 ዕብራይስጡ *በደመሰሳቸው ጊዜ* ይላል።
[ለ]33 የዕብራይስጡ፣ የሰብዓ ሊቃናት፣ የቩልጌትና የሱርስት ትር ጕሞች፣ *እኔን ስለ ተወ* ይላሉ።

11፥22 *እዚህ ምን ጐደለብህ?* በዚህ ጊዜ፣ ግብፅ ከእስራኤል ጋር ከሞላ ጐደል መልካም ግንኙነት መሥርታ ስለ ነበር (የ3፥1 ማብ ይመ)፣ ሃዳድ ወደ ኤዶም ሲመለስ፣ ከሰሎሞን ጋር ጠብ እንዳይፈጥር የግብፁ ፈርዖን ሰግቶ ነበር።

11፥24 *የወንበዴ አለቃ፤* ዳዊት በአንድ ወቅት (1ሳሙ 22፥1-2)፣ ከእርሱም በፊት ዮፍታሔ (መሳ 11፥3) የወንበዴ አለ ቆች እንደ ነበሩ ሁሉ ማለት ነው። *ሰዎቹም ወደ ደማስቆ ሄደው ተቀመጡ፤* ይህ የተፈጸመው ሰሎሞን በነገሠ በመጀመሪያዎቹ ዓመ ታት ላይ ሊሆን ይችላል (በዳዊት ዘመን በደማስቆ የተፈጸመውን ሁኔታ በ2ሳሙ 8፥6 ላይ ይመ)። ሰሎሞን በሐማትሱባ (ቀድሞ በአድርአዛር ትገዛ የነበረች አገር ናት፤ 2ሳሙ 8፥3-6) ላይ የዘመ ተው (2ዜና 8፥3) ሬዞን በአስነሣው ዐመፅ ምክንያት ነው። ምንም እንኳ ሰሎሞን ከደማስቆ በስተ ሰሜን በኤፍራጥስ ወንዝ አካባቢ የሚገኙትን ግዛቶች መቈጣጠር ቢችልም (4፥21:24) ሬዞንን ከደ ማስቆ ማስወጣት አልቻለም ነበር።

11፥26 *በንጉሡ ላይ ዐመፀ፤* የቍ 40 ማብ ይመ።

11፥27 *ድጋፍ የሚሆኑ እርከኖች፤* 9፥15 እንዲሁም ማብ ይመ።

11፥28 *በዮሴፍ ነገድ ለሚሠራው የጕልበት ሥራ፤* 5፥13-18 ይመ። ከኤፍሬምና ከምናሴ ነገድ ተገደው በሚሠሩ ሰዎች ላይ ኀላፊ የሆነው ኢዮርብዓም፣ የሰሎሞን የአገዛዝ ሥርዐት (12፥4 ይመ) በሕዝቡ ዘንድ ምን ያህል ሮሮ እንደ ፈጠረ ማወቅ እንዲችል ረድቶታል።

11፥31-32 *ዐሥሩን ነገድ...አንድ ነገድ፤* በሰሜን የሚኖሩ ትን ዐሥሩን ነገዶች በደቡብ ከሚኖሩት ነገዶች (ከይሁዳና ከስም ዖን፤ ሌዊ ምንም ርስት የለውም ማለት ሲሆን፣ ኢሱ 21 ይመ) ለይቶ እንደ አንድ ሕዝብ መቍጠር ከመሳፍንት ዘመን ጀምሮ የነበረና የቈየ ልማድ ነው (መሳ 5፥14-16 ይመ)። የዚህም ምክን ያት፣ ሁለቱን የእስራኤላውያን ግዛቶች የሚለዩት የእስራኤላ ውያን ያልሆኑ ሌሎች ነፃ ግዛቶች (ኢየሩሳሌም፣ የገባዖን ሰዎች ጌዝር) በመኖራቸው ነው። ዳዊት በነገሠበት በመጀመሪያዎቹ ዓመ ታት ላይ በፖለቲካ ጕዳይ የተከሠተው መከፋፈል፣ እንዲሁም የሰሜኑንና የደቡቡን ክፍል በዳዊት አገዛዝ ሥር እንዲሆን ያደ ረጉት ልዩ ልዩ ሁኔታዎች (2ሳሙ 2፥4፤ 5፥3 ይመ) መከፋፈሉን አጠናክሮት ነበር። ዳዊት ኢየሩሳሌምን ድል በማድረጉና (2ሳሙ 5፥6-7) ፈርዖን ደግሞ ለሰሎሞን ሚስት ጌዝርን መስጠቱ (9፥16-17) እስራኤል በሙሉ ለመጀመሪያ ጊዜ አንድ ግዛት ሆኑ (አሁን ኢየሩሳሌምና ጌዝር በእስራኤላውያን አስተዳደር ሥር ሆኑ፤ ቀደም ሲልም የገባዖን ሰዎች ለኢያሱ ተገዝተው ነበር፤ ኢሱ 9 ይመ)። እዚህ ላይ በተገለጸው መከፋፈል መሠረት፣ “አንድ ነገድ” የሚ ለው የሚያመለክተው ለይሁዳ የተሰጠውን ምድር ሲሆን (ለስም ዖን የተሰጠውን ጨምሮ፤ ኢሱ 19፥1-9 ይመ)፣ “ዐሥር ነገድ” የሚለው ደግሞ፣ ከጊዜ በኋላ በዳዊት አገዛዝ ሥር የሆነውን ምድር ነው (የዮሴፍ ወንዶች ልጆች ኤፍሬምና ምናሴ እንደ ሁለት ነገድ ተቈጥረዋል፤ ዘፍ 48፥5 ይመ፤ እንዲሁም የኢሱ 14፥4 ማብ ይመ)። ይህ አዲስ ድንበር እንዴት እንደ መጣ በይበልጥ ለመረዳት፣ የ12፥21 ማብ ይመ።

11፥33 *እኔን ትተው፤* ቍ 5-7 ይመ። *በመንገዴ ስላ ልሄዱ፤* ቍ 1-2፤ 3፥14 ይመ።

11፥34 *በሕይወት ዘመኑ ሁሉ እንዲገዛ አድርጌዋለሁ፤* ቍ 12፥13 ይመ።

11፥35 *ከልጁ እጅ፤* ከሮብዓም እጅ ማለት ነው (12፥1-24 ይመ)።

11፥36 *በኢየሩሳሌም...በፊቴ መብራት፤* እግዚአብሔር ስሙ እንዲጠራበት በመረጠው ከተማ (ቍ 13 እና ማብ ይመ)፣ የዳ ዊት ሥርወ መንግሥት ለዘላለም የሚጸና መሆኑን የሚያመለክት ነው። በብዙ ክፍሎች ተጠቅሶ እንደሚገኘው፣ የአንድ ሰው መብ ራት መጥፋት ወይም መብራት የሰውየውን ሕይወት መጥፋት ወይም መለምለምን ያመለክታል (ኢዮ 18፥6፤ 21፥17፤ ምሳ 13፥9፤ 20፥20፤ 24፥20)። እዚህም ላይ (እንዲሁም 15፥4፤ 2ነገ 8፥19፤ 2ዜና 21፥7፤ መዝ 132፥17) ተጠቅሶ እንደሚገኘው ይሄው ትእምርት የዳዊትን ሥርወ መንግሥት ለማግለጽ ገብቶአል (በመዝ 132፥17 ላይ “ለቀባሁት ሰው መብራትን አዘጋጃለሁ” የሚለው፣ “ለዳዊት ቀንድን አበቅላለሁ” ከሚለው ጋር እንደ ተጕ

ሁሉ አንተም ያዘዝሁህን ሁሉ ብትፈጽም፣ በመንገዴ ብትሄድ፣ ሥርዐቴንና ትእዛዜን በመጠበቅ ትክክል የሆነውን ነገር በፊቴ ብታደርግ፣ ከአንተ ጋር እሆናለሁ፤ የዳዊትን ሥርወ መንግሥት እንዳጸናሁ፣ ለአንተም እንዲሁ እስከ ዘላለም የሚኖር ሥርወ መንግሥት አጸናለሁ፤ እስራኤልንም ለአንተ እሰጣለሁ። [39]ከዚህ የተነሣም የዳዊትን ቤት አዋርዳለሁ፤ ነገር ግን ለዘላለም አይደለም።' "

[40]ሰሎሞን ኢዮርብዓምን ለመግደል ፈለገ፤ ኢዮርብዓም ግን ወደ ግብፅ ሸሸ፤ ወደ ንጉሡ ወደ ሺሻቅ ሄዶ፣ ሰሎሞን እስኪሞት ድረስ በዚያው ተቀመጠ።

የሰሎሞን መሞት

11፥41-43 ተጓ ምብ – 2ዜና 9፥29-31

[41]የቀረው በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት የተከናወነው፣ የሠራውም ሁሉ፣ ጥበቡም በሰሎሞን የታሪክ መጽሐፍ ተጽፎ የለምን? [42]ሰሎሞን በመላው እስራኤል ላይ በኢየሩሳሌም የነገሠው አርባ ዓመት ነው። [43]ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በአባቱ በዳዊት ከተማ ተቀበረ፤ ልጁም ሮብዓም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

እስራኤል በሮብዓም ላይ ዐመፀ

12፥1-24 ተጓ ምብ - 2ዜና 10፥1-11፥4

12 እስራኤላውያን ሁሉ ሊያነግሡት ወደ ሴኬም ስለ ሄዱ፣ ሮብዓም ወደዚያው ሄደ።* [2]የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም ይህን በሰማ ጊዜ፣ ከንጉሥ ሰሎሞን ሸሽቶ ከሚኖርበት ከግብፅ ተመልሶ መጣ። [3]ስለዚህም ወደ ኢዮርብዓም ላኩበት፤ እርሱና መላው የእስራኤል ጉባኤም ወደ ሮብዓም መጥተው፣ [4]"አባትህ ከባድ ቀንበር ጫነብን፤ አንተ ግን አሁን የአባትህን የጭካኔ አገዛዝ የጫነብንንም ከባድ ቀንበር ብታቀልልን እንገዛልሃለን" አሉት።

[5]ሮብዓምም፣ "እንግዲያውስ ሂዱ፤ ከሦስት ቀን በኋላ ተመልሳችሁ ወደ እኔ ኑ" አላቸው። ስለዚህ ሕዝቡ ሄዱ።

[6]ከዚያም ሮብዓም አባቱ ሰሎሞን በሕይወቱ ሳለ ካገለገሉት ሽማግሌዎች ጋር ተማከረ፤ "ለዚህ ሕዝብ ምን መልስ እንድሰጥ ትመክሩኛላችሁ?" አላቸው።

[7]እነርሱም፣ "ዛሬ አንተ ለዚህ ሕዝብ አገልጋይ ብትሆን፣ ብትገዛለትና ደስ የሚያሰኝ መልስ ብትሰጠው፣ ምን ጊዜም የአንተ አገልጋይ ይሆናል" ብለው መለሱለት።

[8]ሮብዓም ግን ሽማግሌዎቹ የሰጡትን ምክር ንቆ፣ አብሮ አደግ የሆኑትንና እርሱን የሚያገለግሉትን ወጣቶች፣ [9]"ሐሳብ ለማግኘት፣ የእናንተስ ምክር ምንድን ነው? 'አባትህ የጫነብንን ቀንበር አቅልልልን' ለሚሉኝ ለእነዚህ ሰዎች ምን መልስ እንስጥ?" ሲል ጠየቃቸው።

[10]ወጣት አብሮ አደጎቹም፣ እንዲህ አሉት፣ " 'አባትህ ከባድ ቀንበር ጫነብን፣ አንተ ግን ቀንበራችንን አቅልልልን' ላሉህ ለእነዚህ ሰዎች፣ 'ትንሿ ጣቴ ከአባቴ ወገብ ይልቅ ትወፍራለች፤ [11]አባቴ ከባድ ቀንበር ጫነባችሁ፤ እኔ ግን ከዚያ ይብስ አከብደዋለሁ፤ አባቴ በዐለንጋ ገረፋችሁ፤ እኔ ግን በጊንጥ እገርፋችኋለሁ' በላቸው!" አሉ።

[12]ንጉሡ፣ "በሦስተኛው ቀን ተመልሳችሁ

*2 ወይም በግብፅ ቀረ ተብሎ መተርጐም ይችላል።

11፥40 1ነገ12፥2፤ 2ዜና10፥2፤12፥2
11፥43 ማቴ1፥7
12፥1 ቍ25፤ዘፍ 12፥6፤ኢሱ24፥32
12፥2 1ነገ11፥40
12፥4 1ሳሙ8፥11-18፤1ነገ4፥2028
12፥6 1ነገ4፥2
12፥7 ምሳ15፥1
12፥8 ዘሌ19፥32

ዳኝ ይመ)። በእግዚአብሔር ፊት በኢየሩሳሌም ይህ "መብራት" በዳዊት ልጆች በኩል ለዘላለም ይበራል።

11፥37 *የእስራኤልም፤* በስተ ሰሜን የሚገኙትን ዐሥሩን ነገዶች ናቸው።

11፥38 *ያዘዝሁህን ሁሉ ብትፈጽም...ከአንተ ጋር እሆናለሁ፤* እንደ ዳዊትና እንደ ሰሎሞን ሁሉ፣ ኢዮርብዓምም የኪዳኑን ሕግ በፍጹም ልቡ እንዲታዘዝ፤ ይጠበቅበት ነበር (2፥3-4፤ 3፥14፤ 6፥12-13 ይመ)።

11፥39 *የዳዊትን ቤት አዋርዳለሁ፤* መንግሥቱ ለሁለት መከፈል፣ የዳዊት ቤት የነበረውን ክብርና ኀይል በጣም ቀንሶታል። *ለዘላለም አይደለም፤* የእስራኤል መንግሥት በዳዊት ቤት አማካይነት፣ እንደ ገና አንድ እንደሚሆን የሚያረጋግጥ ተስፋ ነው (ይህ ሐሳብ ስለ መሢሑ በተነገሩ ትንቢቶች ላይ ተጠቅሶአል፤ ኤር 30፥9፤ ሕዝ 34፥23፤ 37፥15-28፤ ሆሴ 3፥5፤ አሞ 9፥11-12)።

11፥40 *ሰሎሞን ኢዮርብዓምን ለመግደል ፈለገ፤* ምናልባት ኢዮርብዓም በአቢያ በኩል የተነገረው ትንቢት፣ቦታ ካለመስጠቱም በላይ (ቍ 34-35) መንግሥትን ከሰሎሞን በኀይል ነጥቆ ለመውሰድ ያደረገው ሙከራ ሳይከሸፍ አይቀርም (ቍ 26 ይመ)። *ወደ ንጉሡ ወደ ሺሻቅ፤* 14፥25-26 ይመ። ይህ በብሉይ ኪዳን ስሙ በግልጽ የተጠቀሰው የግብፅ ፈርዖን፣ ሃያ ሁለተኛውን ሥርወ መንግሥት የመሠረተ ነው (ዓ.ቅ.ክ. 945-924)። ሰሎሞን በጋብቻ የተሳሰረው ከእሱ በፊት ከነበረው ሥርወ መንግሥት ጋር ነው (የ3፥1 ማብ ይመ)።

11፥41 *በሰሎሞን የታሪክ፤* የሰሎሞንን የሕይወት ታሪክ የአገዛዝ ዘመን ለመጻፍ የአንደኛና የሁለተኛ ነገሥት ጸሐፊ መረጃ አድርጎ የተጠቀመው ይህን መጽሐፍ ነው (15፥7:23 ይመ)።

11፥43 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ።

12፥1 *እስራኤላውያን ሁሉ፤* በሰሜን የሚገኙትን ዐሥሩን ነገዶች የሚወክሉ ናቸው (ቍ 16 ይመ)። በሰሜን ነገዶች ላይ፣ በኪዳኑ መሠረት የዳዊት መንገሥ (2ሳሙ 5፥3 ይመ) አንድ አዲስ ንጉሥ በነገሠ ቍጥር፣ ሕዝቡ ለንጉሡ ያለውን ታማኝነት ማደስ እንደሚገባው ያስገነዝባል። *ሴኬም፤* በተራራማው ሰሜናዊ የኤፍሬም ግዛት የምትገኝ ገናና ታሪካዊ ከተማ ናት (ዘፍ 12፥6፤ 33፥18-20፤ ኢሱ 8፥30-35 ይመ እንዲሁም የኢሱ 8፥30 ማብ ይመ፤ 20፥7፤ 21፥21፤ 24፥1-33 ይመ)።

12፥2 *ይህን በሰማ ጊዜ፤* የሰሎሞንን ሞት ማለት ነው (11፥43)። *ከግብፅ ተመልሶ መጣ፤* 2ዜና 10፥2 ይመ።

12፥4 *ከባድ ቀንበር ጫነብን፤* ሰሎሞን ሕዝቡ ከፍተኛ ግብር እንዲከፍል፣ ተገዶ እንዲሠራና የውትድርና አገልግሎት እንዲሰጥ፣ በማድረጉ ሕዝቡ ያሰማው የቍጣ ድምፅ ነው (4፥7:22-23:27-28፤ 5፥13-14፤ 9፥22 ይመ፤ እንዲሁም የ9፥15፤ 11፥28 ማብ ይመ)። ሰሎሞን ከነገሠበት ጊዜ ጀምሮ፣ በሕዝቡ ላይ የተጫነው የአገዛዝ ቀንበር በየጊዜው ይከብድ ነበር (4፥20 ይመ)።

12፥6 *አባቱ ሰሎሞን... ካገለገሉት ሽማግሌዎች ጋር፤* አዶኒራምንና (4፥6) በሰሎሞን መንግሥት የከፍተኛ ሀገር ባለሥልጣኖች የነበሩትን የሚያመለክት ነው (4፥7-19)።

12፥7፤ በእግዚአብሔር መንግሥት ውስጥ ሹመት የሚሰጠው፣ እግዚአብሔርን ለማገልገል እንጂ፣ የራስን ስም ለማስጠራት አይደለም።

12፥8 *ወጣቶች፤* የሮብዓም አብሮ አደጎች ሲሆኑ፣ በዕድሜ ያቸው በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ካገለገሉ ባለሥልጣኖች ጋር ሲነጻጸሩ፣ በዕድሜ ያነሱ ናቸው። ሮብዓምም በነገሠ ጊዜ ዕድሜው አርባ አንድ ዓመት ነበር (14፥2)። *እርሱን የሚያገለግሉትን፤* ሮብዓም ሥልጣን በያዘ በጥቂት ጊዜ ውስጥ፣ ለወዳጆቹና ለአብሮ አደጎቹ ሥልጣን ሰጥቶ ነበር።

12፥10 *ትንሿ ጣቴ ከአባቴ ወገብ ይልቅ ትወፍራለች፤*

ኑ" ብሎአቸው ስለ ነበር፣ ኢዮርብዓምና ሕዝቡ ሁሉ በሦስተኛው ቀን ወደ ሮብዓም ተመልሰው መጡ:: [13]ንጉሡም በሽማግሌዎቹ የተሰጠውን ምክር ትቶ፣ ሕዝቡን የሚያስከፋ መልስ ሰጣቸው፤ [14]ወጣቶቹ የሰጡትን ምክርም ተቀብሎ፣ "አባቴ ቀንበራችሁን አከበደባችሁ፤ እኔ ደግሞ ከዚያ ይብስ አከብደዋለሁ፤ አባቴ በአለንጋ ገረፋችሁ፣ እኔ ደግሞ በጊንጥ እገርፋችኋለሁ" አላቸው:: [15]*እግዚአብሔር* በሴሎናዊው በአኪያ አማካይነት ስለ ናባጥ ልጅ ስለ ኢዮርብዓም የተናገረው ቀድሞውኑ *እግዚአብሔር* የወሰነው ስለ ሆነ፣ *መፈጸም* ነበረበትና ንጉሡ ሕዝቡን አልሰማም::

[16]እስራኤልም ሁሉ ንጉሡ ሊሰማቸው አለመፈለጉን በተረዱ ጊዜ፣ ለንጉሡ እንዲህ በማለት መለሱ፤

"ከዳዊት ምን ድርሻ አለን?
ከእሴይስ ልጅ ምን የምናገኘው አለ?
እስራኤል ሆይ፤ ወደየድንኳንህ ተመለስ፤
ዳዊት ሆይ፤ እንግዲህ የገዛ
ቤትህን ጠብቅ!

ስለዚህም እስራኤላውያን ወደ ድንኳኖቻቸው ተመለሱ:: [17]ሮብዓምም በይሁዳ ምድር በሚኖሩት እስራኤላውያን ላይ ገዥ ሆነ::

[18]ንጉሥ ሮብዓም የጕልበት ሠራተኞች አለቃ የነበረውን አዶኒራምን[ө] ላከው፤ ነገር ግን እስራኤል ሁሉ በድንጋይ ወግረው ገደሉት:: ንጉሡ ሮብዓም ግን እንደ ምንም ብሎ ሠረገላው ላይ በመውጣት ወደ ኢየሩሳሌም ሸሸ:: [19]ስለዚህ ሕዝቡ በዳዊት ቤት ላይ እስከ ዛሬ ድረስ እንዳመፀ ነው::

[20]ኢዮርብዓም መመለሱን እስራኤላውያን ሁሉ በሰሙ ጊዜ፣ ወደ ጉባኤያቸው በማስጠራት በመላው እስራኤል ላይ አነገሡት:: ለዳዊት ቤት በታማኝነት ጸንቶ የተገኘው የይሁዳ ቤት ብቻ ነው::

[21]ሮብዓም ኢየሩሳሌም በደረሰ ጊዜ፣ የእስራኤልን ቤት ወግተው መንግሥቱን ለሰሎሞን ልጅ ለሮብዓም እንዲመልሱ መላውን የይሁዳ ቤትና የብንያምን ነገድ ሰበሰበ፤ የሰራዊቱም ቍጥር አንድ መቶ ሰማንያ ሺህ ነበር::

[22]ነገር ግን ይህ የእግዚአብሔር ቃል፣ የእግዚአብሔር ሰው ወደ ሆነው ወደ ሸማያ መጣ፤ [23]"ለይሁዳ ንጉሥ ለሰሎሞን ልጅ ለሮብዓም፣ ለመላው የይሁዳ ቤትና ለብንያም ነገድ፣ ለቀረውም ሕዝብ ሁሉ እንዲህ በል፤ [24]'*እግዚአብሔር* የሚለው ይህ ነው፤ ይህ ነገር ከእኔ የሆነ ነውና ወንድሞቻችሁን እስራኤላውያንን ለመውጋት አትውጡ፤ እያንዳንዳችሁ ወደየቤታችሁ ተመለሱ::' ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዳዘዘው *የእግዚአብሔርን* ቃል ሰሙ፤ ወደየቤታቸውም ተመለሱ::

በቤቴልና በዳን የቆሙ የወርቅ ጥጆች

[25]ከዚያም ኢዮርብዓም በኰረብታው አገር በኤፍሬም የምትገኘውን ሴኬምን ምሽግ አድርጎ ሠራ፤ በዚያም ተቀመጠ:: ደግሞም ያንን ትቶ በመውጣት የጵኒኤልን[+] ምሽግ ሠራ::

[26]ኢዮርብዓም በልቡ እንዲህ ሲል አሰበ፤ "*መንግሥቱ* ለዳዊት ቤት የሚመለስ ይመስላል፤ [27]ይህ ሕዝብ *መሥዋዕት* ለማቅረብ

[ө]18 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ቅጆችና የሱርስት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ (1ነገ4፥6፤ 5፥14 ይመ) ዕብራይስጡ፣ *አዶራም* ይላል
[+]25 ዕብራይስጡ *ጶኑኤል* ይለዋል

12፥14 ዘፀ1፥14
12፥15 ዘዳ2፥30፤ 1ነገ11፥29፤2ዜና 25፥20
12፥16 ዘፍ31፥14፤ 2ሳሙ20፥1፤ኢሳ7፥17
12፥17 1ነገ 11፥13:36
12፥18 ኢሱ7፥25፤ 2ሳሙ20፥24
12፥19 2ነገ17፥21
12፥20 1ነገ11፥13:32፤ሕዝ37፥16
12፥21 1ነገ14፥30፤ 15፥6:16፤2ዜና11፥1
12፥22 ዘዳ33፥1፤ 2ነገ4፥7፤2ዜና12፥57
12፥25 ቍ1፤ መሳ8፥8
12፥27 ዘዳ12፥56

ቀላል የሆነችው የሮብዓም ትንሿ ቀንበር፣ ብርቱ ከሚባለው ከአባቱ ቀንበር ይልቅ፣ የከፋች መሆኗን የሚገልጽ ምሳሌ ነው::

12፥11 *በጊንጥ፤* ሹል ብረቶች የተሰኩበት ከቈዳ የሚሠራ መግረፊያ ነው:: እየከበደ የሚሄደው የአገዛዙ ቀንበር ብቻ ሳይሆን፣ በሚቃወሙት ላይ የሚደርስባቸው ቅጣት ጭምር ነው::

12፥14 *ወጣቶቹ የሰጡትን ምክርም ተቀብሎ፤* የሮብዓም መልስ ጭካኔን የተሞላ ከመሆኑም በላይ፣ የእስራኤል ነገሥታት በሥልጣን ዘመናቸው ሁሉ ሊያሳዩት ከሚገባው ባሕርይ ጋር የሚቃረን ነው (ዘዳ 17፥14-20 ይመ፤ የ1ሳሙ 10፥25 ማብ ይመ)::

12፥15 *እግዚአብሔር... በአኪያ አማካይነትም ስለ ኢዮርብዓም የተናገረው፤* 11፥29-39 ይመ:: *ቀድሞውኑ እግዚአብሔር የወሰነው፤ ስለ ሆነ፣* የመጽሐፈ ነገሥት ጸሓፊ ይህን ሲል የሮብዓምን ክፉ ተግባር ወይም የሰሜኑን ነገድ ሞገደኛነት እያጸና ወይም ትክክል ነው እያለ መጻፉ አይደለም፤ ነገር ግን ይህ ሁሉ የሆነው ሰሎሞን ጣዖትን በማምለኩና የእግዚአብሔርንም ኪዳን በማቃለሉ (11፥9-13) በዳዊት ቤት ላይ የተወሰነውን መለኮታዊ ቅጣት ለአንባቢው ለማስገንዘብ ብቻ ነው:: በእግዚአብሔር ሉዓላዊነትና ሰው ስለ ሠራው ሥራ ተጠያቂ በመሆኑ መካከል ያለውን ግንኙነት በተመለከተ የ2ሳሙ 24፥1 ማብ ይመ::

12፥16 *እስራኤልም ሁሉ፤* የሰሜኑን ነገድ ማለት ነው (የቍ 1 ማብ ይመ):: *ከዳዊት፤* የዳዊትን ሥርወ መንግሥት ማለት ነው (ቀደም ሲል ለተገለጸው ተመሳሳይ አባባል 2ሳሙ 20፥1 ይመ)::

12፥17 *በይሁዳ ምድር በሚኖሩት እስራኤላውያን ላይ፤* ዘራቸው ከሰሜኑ ነገድ የሆኑና በይሁዳ የሰፈሩ ሕዝቦች ናቸው፤ ከጊዜ በኋላም እግዚአብሔርን ለማገልገልና በቤተ መቅደስም እርሱን ለማምለክ የፈለጉ (2ዜና 11፥16-17 ይመ) ከሰሜኑ ነገድ የመጡ ሌሎች ሰዎች ከእነርሱ ጋር ተቀላቅለዋል::

12፥18 *የጕልበት ሠራተኞች አለቃ የነበረውን አዶኒራምን፤* በዳዊትና (2ሳሙ 20፥24) በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት (1ነገ 4፥6፤ 5፥14) በተመሳሳይ ኀላፊነት ያገለገለ ሰው ነበር::

12፥19 *እስከ ዛሬ ድረስ፤* የአንደኛ ነገሥት ጸሓፊ፣ ይህን ታሪክ ለመጻፍ እንደ ምንጭ አድርጎ የተጠቀመበት መጽሐፍ የተጻፈበትን ጊዜ ማለት ነው (በመግቢያው ላይ ጸሓፊው፣ የጽሑፉ ምንጭና የተጻፈበት ዘመን የሚለውን ነው)::

12፥21 *የብንያምን ነገድ፤* ምንም እንኳ፣ የብንያም ድርሻ ከሰሜኑ ነገድ ጋር እንዲቀላቀል ቢደረግም (የ11፥31-32 ማብ ይመ)፣ በኢየሩሳሌም አካባቢ የሚገኘው ግዛት ግን በሮብዓም ቍጥጥር ሥር ነበር (የገባዖን ከተሞችና ጌዝር በቍጥጥሩ ሥር እንደ ነበሩ ሁሉ ማለት ነው):: የይሁዳ ሰሜናዊ ድንበር እስከ ቤቴል ይደርሳል (ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ዐሥራ ዘጠኝ ኪሎ ሜትር ትርቃለች)፣ የሮብዓም ልጅ አብያ፣ ቤቴልን ለአጭር ጊዜ በቍጥጥር ሥር አድርጓት ነበር (2ዜና 13፥19 ይመ):: *የሰራዊቱም ቍጥር አንድ መቶ ሰማንያ ሺህ ነበር፤* ይህ ቍጥር ምናልባት በጦርነቱ ላይ ከሚሰለፈው ሰራዊት በተጨማሪ ደጀን የሆነውንም ያጠቃልላል::

12፥22 *የእግዚአብሔር ሰው፤* ነቢያት የሚጠሩበት የተለመደ ስም ነው (13፥1፤ ዘዳ 18፥18፤ 33፥1፤ 1ሳሙ 2፥27፤ 9፥9-10 ይመ):: *ሸማያ፤* የሮብዓምን የአገዛዝ ታሪክ የጻፈ ሰው ነው (2ዜና 12፥15):: የዚህ ሰው ትንቢት በ2ዜና 12፥5-8 ላይ ተጽፎአል::

12፥23 *ለቀረውም ሕዝብ፤* የቍ 17 ማብ ይመ::

12፥24 *ወደየቤታችሁ ተመለሱ፤* ምንም እንኳ የእርስ በርሱ ግጭት ቢቆምም፣ በእስራኤልና በይሁዳ መካከል የተጀመረው ፍልሚያ፣ በሮብዓም፣ በአብያና በአሳ ዘመነ መንግሥትም ቀጥሎአል፤ ይህ የእርስ በርስ ግጭት ለጊዜው ጋብ ያለው፣ ከባኦስ ሞት በኋላ በተፈጠረው የፖለቲካ አለመረጋጋት ነው:: የአሣ ልጅ ኢዮሳፍጥ ከአክዓብ ጋር የወዳጅነት ስምምነት ያደረገው፣ ወንድ ልጁን ኢዮራምን ለአክዓብ ሴት ልጅ ለጎቶልያ በመዳር ነው (14፥30፤ 15፥6:16፤ 22፥2:44፤ 2ነገ 8፥18 ይመ)::

12፥25 *የጵኒኤልን፤* ከዮርዳኖስ ማዶ የሚገኝ ከተማ ሲሆን

ኢየሩሳሌም ወዳለው ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ የሚወጣ ከሆነ፣ እንደ ገና ልቡን ወደ ጌታው ወደ ይሁዳ ንጉሥ ወደ ሮብዓም ሊያዞር ነው:: ከዚያም እኔን ይገድለኛል፤ ወደ ንጉሡም ወደ ሮብዓም ይመለሳል::"

[28]ንጉሡ ከመከረበት በኋላ ሁለት የወርቅ ጥጆች አሠርቶ ሕዝቡን፣ "እስራኤል ሆይ፤ ወደ ኢየሩሳሌም እስካሁን የወጣኸው ይበቃል፤ ከግብፅ ምድር ያወጡህ አማልክትህ እነዚህ ናቸው" አለ:: [29]አንዱን በቤቴል ሌላውንም በዳን አቆመው:: [30]ይህም አድራጎት ኀጢአት ሆነ፤ ሕዝቡም በዚያ ላለው ለመስገድ እስከ ዳን ድረስ ርቆ ሄደ::

[31]ኢዮርብዓም በማምለኪያ ኰረብቶች ላይ አብያተ ጣዖታትን ሠራ፤ ከሕዝቡ የተለያዩ ክፍሎች ሁሉ፣ ሌዋውያን ካልሆኑት ካህናትን ሾመ:: [32]በይሁዳ እንደሚደረገው ሁሉ እርሱም በስምንተኛው ወር ዐሥራ አምስተኛው ቀን በዓል እንዲሆን ወሰነ፤ በመሠዊያውም ላይ መሥዋዕት አቀረበ:: ለሠራቸው ጥጆች መሥዋዕት በማቅረብም እንዲህ ያለውን ድርጊት በቤቴል ፈጸመ:: በማምለኪያ ኰረብቶች ላይ ላሠራቸው አብያተ ጣዖታት በቤቴል ካህናቱን መደበ:: [33]ራሱ በመረጠው በስምንተኛው ወር፣ በዐሥራ አምስተኛው ቀን በቤቴል ባቆመው መሠዊያ ላይ መሥዋዕት አቀረበ፤ ስለዚህ ለእስራኤላውያን በዓል ወሰነላቸው፤ ዕጣንም ለማቅረብ ወደ መሠዊያው ወጣ::

12፥28 ዘፀ32፥4፡8፤2ዜና11፥15
12፥29 ዘፍ12፥8፤ ኢሱ7፥2፤መሳ 18፥27-31፤አሞ8፥14
12፥30 1ነገ13፥34፤ 14፥16፤15፥26፡30፤ 16፥2፤2ነገ13፥3፤ 10፥29፤13፥2፤ 17፥21
12፥31 ዘፀ29፥9፤ ዘሌ26፥30፤1ነገ 13፥32፡33፤2ነገ 17፥29፡32፤2ዜና 11፥1415፤13፥9
12፥32 ዘኁ29፥12፤ 2ነገ10፥29
12፥33 2ነገ23፥15፤ አሞ7፥13
13፥1 ዘዳ33፥1፤ መሳ13፥6፤አሞ7፥13
13፥2 ዘሌ26፥30፤ 2ነገ23፥1516፡20፤ 2ዜና34፥5
13፥3 ዘፍ24፥14፤ ዘፀ4፥8፤ዮሐ2፥11
13፥6 ዘፍ20፥7፤ ዘኁ11፥2፤ኤር37፥3፤ ሐሥ8፥24

ከይሁዳ የመጣ የእግዚአብሔር ሰው

13 ኢዮርብዓም መሥዋዕት ለማቅረብ በመሠዊያው አጠገብ ቆሞ ሳለ፣ *በእግዚአብሔር* ቃል ታዞ አንድ የእግዚአብሔር ሰው ከይሁዳ ወደ ቤቴል መጣ:: [2]መሠዊያውንም *በእግዚአብሔር* ቃል በመቃወም እንዲህ አለ፤ "አንተ መሠዊያ ሆይ! እንግዲህ *እግዚአብሔር* የሚለው ይህ ነው፤ 'እነሆ፤ ኢዮስያስ የተባለ ለዳዊት ቤት ይወለዳል፤ እርሱም አሁን እዚህ መሥዋዕት የሚያቀርቡትን የኰረብታ ማምለኪያ ካህናት በላይህ ይሠዋቸዋል፤ የሰዎችም ዐጥንት በአንተ ላይ ይነዳል::'" [3]በዚያች ዕለት ያ የእግዚአብሔር ሰው፣ እንዲህ ሲል ምልክት ሰጠ፤ "*እግዚአብሔር* የሰጠውም ምልክት፣ 'እነሆ፣ መሠዊያው ይሰነጠቃል፤ በላዩም ላይ ያለው ዐመድ ይፈሳል'" የሚል ነው::

[4]ንጉሥ ኢዮርብዓምም ያ የእግዚአብሔር ሰው በቤቴል መሠዊያ ላይ ጮኾ የተናገረውን ሲሰማ፣ እጁን መሠዊያው ካለበት በመዘርጋት፣ "ያዙት!" አለ፤ ነገር ግን ያች የዘረጋት እጁ ደርቃ ቀረች፤ ሊመልሳትም አልቻለም [5]እንዲሁም ያ የእግዚአብሔር ሰው *በእግዚአብሔር* ቃል ተመርቶ በሰጠው ምልክት መሠረት መሠዊያው ተሰነጠቀ፤ ዐመዱም ፈሰሰ::

[6]ከዚያም ንጉሡ የእግዚአብሔርን ሰው፣ "እጄ ወደ ቦታዋ እንድትመለስ ወደ አምላክህ ወደ *እግዚአብሔር* ለምንልኝ፤ ጸልይልኝም" አለው፤

(ዘፍ 32፥31፤ መሳ 8፥9:17 ይመ)፣ በደማስቆ ከሚኖሩ ሶርያውያንና (11፥23-25 ይመ) ከአሞናውያን ራስን ለመከላከል የሚያስችል ምቹና ወሳኝ ቦታ ነው::

12፥26 ***ለዳዊት ቤት የሚመለስ፤*** ኢዮርብዓም በአኪያ በኩል የተሰጠውን መለኮታዊ ተስፋ (11፥38 ይመ)፣ በሙሉ ልቡ ባለመቀበሉ፣ ንጉሥነቱን በገዛ መንገዱ አስተማማኝ ለማድረግ የራሱን እርምጃ ወሰደ::

12፥28 ***ሁለት የወርቅ ጥጆች፤*** የአራማውያንና የከነዓናውያን አማልክት የሚመሰሉት በጥጃና በበሬ ሲሆን፣ የኀይልና የልምላሜ አማልክት እንደ ሆኑ ይታመናል (የመሳ 2፥13 ማብ ይመ):: ***እስራኤል ሆይ...ከግብፅ ምድር ያወጡህ አማልክትህ እነዚህ ናቸው፤*** ኢዮርብዓም እግዚአብሔርን የሚወክል የጥጃ ምስል ባያቆምም፣ አሮን እንደ አደረገው (ዘፀ 32፥4-5) እርሱም የአረማውያንን ኮርማዎች ምስል እግዚአብሔርን ከማምለክ ጋር ለማጣመር ሞክሮአል::

12፥29 ***በቤቴል፤*** ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ዐሥራ ዘጠኝ ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ፣ በኤፍሬም ድንበር አቅራቢያ በብንያም ግዛት ውስጥ የምትገኝ (ኢሱ 18፥11-13:22) ከተማ ናት:: ቤቴል አምልኮተ እግዚአብሔርን በተመለከተ፣ በእስራኤል ታሪክ ውስጥ ገናና ስፍራ አላት (ዘፍ 12፥8፤ 28፥11-19፤ 35፥6-7፤ መሳ 20፥26-28፤ 1ሳሙ 7፥16 ይመ):: ***ዳን፤*** በስተ ሰሜን በኩል በሐርሞን ተራራ አቅራቢያ የሚገኝ ቦታ ነው:: በመሳፍንት ዘመን በዚህ ስፍራ የጣዖት አምልኮ ይደረግ ነበር (መሳ 18፥30-31)::

12፥30 ***ይህም አድራጎት ኀጢአት ሆነ፤*** የኢዮርብዓም የሥርዐት አገዛዝ ከዐሠርቱ ትእዛዛት መካከል፣ ሁለተኛውን ትእዛዝ የሚተላለፍ ነው (ዘፀ 20፥4-6):: ይህም እስራኤላውያን የመጀመሪያውን ትእዛዝ እንዲተላለፉ (ዘፀ 20፥3) ከማድረጉም በላይ፣ የአረማውያን ልምምድ (አምልኮተ ጣዖት) ወደ እስራኤል ሃይማኖታዊ ሥርዐት ውስጥ ሰተት ብሎ እንዲገባ በር ከፍቶአል (በተለይም ይህ በአክዓብ ዘመነ መንግሥት ተፈጽሞአል):: ኢዮርብዓም ለፖለቲካዊ ጥቅም ሲል፣ ሃይማኖታዊ ሥርዐትን እርግፍ አድርጎ በመተው፣ በአኪያ በኩል የተሰጠውን የተስፋ ቃል ሳያገኝ ቀረ (11፥38 ይመ)::

12፥31 ***ኢዮርብዓም በማምለኪያ ኰረብቶች፤ ላይ አብያተ ጣዖታትን ሠራ፤*** የ3፥2 ማብ ይመ:: ***ሌዋውያን ካልሆኑት፤*** ኢዮርብዓም ለሰሜኑ ክፍል ለጣዖታት የሚሰግዱ ካህናትን በመሾሙ (2ዜና 11፥13-14 ይመ) በሰሜኑ መንግሥት ይኖሩ የነበሩ ብዙ ካህናትና ሌዋውያን ወደ ይሁዳ ምድር ፈለሱ::

12፥32 ***በይሁዳ እንደሚደረገው...በዓል፤*** የዳስ በዓል በይሁዳ የሚከበረው በሰባተኛው ወር ከዐሥራ አምስተኛው ቀን ጀምሮ እስከ ሃያ አንደኛው ቀን ድረስ ነበር (8፥2፤ ዘሌ 23፥34 ይመ:: ***በመሠዊያውም ላይ መሥዋዕት አቀረበ፤*** ኢዮርብዓም ለአንድ የእስራኤል ንጉሥ ከተሰጠው ኀላፊነት በላይ ዐልፎ በመሄድ፣ ለካህናት ብቻ የተሰጠውን ኀላፊነት ወሰደ (2ዜና 26፥16-21 ይመ)::

13፥1 ***የእግዚአብሔር ሰው፤*** የ12፥22 ማብ ይመ:: ***ከይሁዳ ወደ ቤቴል መጣ፤*** በሰሜኑ መንግሥት ወደምትገኘው ወደ ቤቴል እግዚአብሔር ከደቡብ መንግሥት ነቢይን ላከ:: ይህን ያደረገው የሰሜኑና የደቡቡ መንግሥት ለሁለት እንዲከፈል እግዚአብሔር የወሰነው (11፥11:29-39፤ 12፥15:24)፣ በሁለቱ መንግሥታት ውስጥ እርስ በርስ የሚቃረን ሃይማኖታዊ ሥርዐትን ለመፍጠር እንዳልሆነ አጒልቶ ለማሳየት ነው:: ከሁለት ምዕተ ዓመት በኋላም፣ ነቢዩ አሞጽ በዳግማዊ ኢዮርብዓም ላይ እግዚአብሔር የተናገረውን ፍርድ ለማሳወቅ፣ በይሁዳ ከምትገኘው ከቴቆሔ ተነ ሥቶ በሰሜኑ መንግሥት ወደምትገኘው ወደ ቤቴል ሄዶ ነበር (አሞ 7፥10-17)::

13፥2 ***ኢዮስያስ፤*** የእስራኤል መንግሥት ለሁለት ከተከፈለ ከሦስት መቶ ዓመት በኋላ፣ በይሁዳ ላይ ስለሚነግሠው ስለ ንጉሥ ኢዮስያስ አገዛዝ የተነገረ የትንቢት ቃል ነው:: ***መሥዋዕት የሚያቀርቡትን...ካህናት በላይህ ይሠዋቸዋል፤*** ትንቢቱ እንደ ተፈጸመ በ2ነገ 23፥15-20 ላይ ተገልጾአል::

13፥3 ***ምልክት፤*** በአጭር ጊዜ ውስጥ ይፈጸማል ተብሎ የተነገረው ትንቢት በተነገረው መሠረት መፈጸሙ፣ በረጅም ጊዜ ውስጥ ይፈጸማል ተብሎ የተነገረው ትንቢት እንደሚፈጸም ማረጋገጫ ነው (ዘዳ 18፥21-22)::

13፥5 ***ዐመዱም ፈሰሰ፤*** ነቢዩ የተነገረውን ትንቢት እግዚአብሔር በራሱ ኀይል መፈጸሙንና ለመፈጸም (የቍ 3 ማብ ይመ)፣ ኢዮርብዓም ያቀረበው መሥዋዕት በእግዚአብሔር ዘንድ

ስለዚህም የእግዚአብሔር ሰው *እግዚአብሔርን* ለመነ፤ የንጉሡ እጅ ወደ ቦታዋ ተመለሰች፤ እንደ ቀድሞዋም ሆነች።

[7]ንጉሡም የእግዚአብሔርን ሰው፣ "አብረኸኝ ወደ ቤት እንሂድ፤ አንድ ነገር ቅመስ፤ ስጦታም አደርግልሃለሁ" አለው።

[8]የእግዚአብሔር ሰው ግን ለንጉሡ እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "ግማሽ ሀብትህን ብትሰጠኝ እንኳ፣ አብሬህ አልሄድም፤ እዚህ፣ እንጀራ አልበላም፤ ውሃም አልጠጣም። [9]*በእግዚአብሔር ቃል*፤ 'እንጀራ እንዳትበላ፣ ውሃም እንዳትጠጣ፣ በሄድህበትም መንገድ እንዳትመለስ' ተብዬ *ታዝዣለሁና*።" [10]ስለዚህም በመጣበት ሳይሆን በሌላ መንገድ ወደ ቤቴል ተመለሰ።

[11]በዚያን ጊዜ በቤቴል የሚኖር አንድ ሽማግሌ ነቢይ ነበር፤ ልጆቹም መጥተው በዚያች ዕለት የእግዚአብሔር ሰው እዚያ ያደረገውን ሁሉና ንጉሡንም ምን እንዳለው ለአባታቸው ነገሩት። [12]አባታቸውም፣ "ለመሆኑ የተመለሰው በየትኛው መንገድ ነው?" በማለት ጠየቃቸው፤ ልጆቹም ከይሁዳ የመጣው የእግዚአብሔር ሰው የተመለሰበትን መንገድ ለአባታቸው አሳዩት። [13]ስለዚህም ልጆቹን፣ "በሉ አህያውን ጫኑልኝ" አላቸው። እነርሱም አህያውን ጫኑለትና ተቀምጦበት [14]እየጋለበ ያን የእግዚአብሔር ሰው ተከተለው። ከዚያም በአንድ የወርካ ዛፍ ሥር ተቀምጦ አገኘውና፣ "ከይሁዳ የመጣኸው የእግዚአብሔር ሰው አንተ ነህን?" ሲል ጠየቀው።

እርሱም፣ "አዎን እኔ ነኝ" ብሎ መለሰለት።

[15]ስለዚህ ነቢዩ፣ "አብረን ወደ ቤት እንሂድና ምግብ ብላ" አለው።

[16]የእግዚአብሔርም ሰው እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "ተመልሼ ከአንተ ጋር አልሄድም፤ በዚህ ቦታም አብሬህ እንጀራ አልበላም፤ ውሃም አልተጣም፤ [17]'እዚያ እንጀራ እንዳትበላ፣ ውሃም እንዳትጠጣ፣ በሄድህበትም መንገድ እንዳትመለስ' ተብዬ *በእግዚአብሔር ቃል ታዝዣለሁና*" አለው።

[18]ሽማግሌው ነቢይ ግን፣ "እኔም እኮ እንዳንተው ነቢይ ነኝ፤ መልአክ *በእግዚአብሔር ቃል*፣ 'እንጀራ እንዲበላና ውሃ እንዲጠጣ መልሰህ ወደ ቤትህ አምጣው' ብሎኝ ነው" አለው፤ ነገር ግን ውሸቱን ነበር። [19]ስለዚህ የእግዚአብሔርም ሰው አብሮት ተመልሶ በቤቱ በላ፤ ጠጣም።

[20]በማእድ ተቀምጠው ሳሉ፣ *የእግዚአብሔር ቃል* መልሶ ወደ አመጣው ወደ ሽማግሌው ነቢይ መጣ፤ [21]ከይሁዳ ለመጣውም የእግዚአብሔር ሰው፣ "*እግዚአብሔር* የሚለው ይህ ነው፣ '*የእግዚአብሔርን ቃል* አቃለሃል፤ አምላክህ *እግዚአብሔር* የሰጠህንም ትእዛዝ አልጠበቅህም፤ [22]ተመልሰህ በመምጣት እንዳትበላና እንዳትጠጣ በነገረህ ቦታ እንጀራ በላህ፤ ውሃም ጠጣህ። ስለዚህ ሬሳህ በአባቶችህ መቃብር አይቀበርም'" ሲል ጮኾ ተናገረው።

[23]የእግዚአብሔርም ሰው በልቶና ጠጥቶ ካበቃ በኋላ፣ ያ መልሶ ያመጣው ነቢይ አህያውን ጫነለት። [24]ሲሄድ ሳለም አንበሳ መንገድ ላይ አግኝቶ ገደለው፤ ሬሳውም በመንገድ ላይ ተጋደመ፤ አህያውና አንበሳውም አጠገቡ ቆመው ነበር። [25]በዚያ ያለፉ ሰዎች ሬሳው በመንገድ ላይ ተጋድሞ፣ አንበሳውም አጠገቡ ቆሞ ስላዩ፣ ሽማግሌው ነቢይ ወዳለበት ከተማ ሄደው ይህንኑ ተናገሩ።

[26]ያም ከመንገድ የመለሰው ነቢይ ይህን ሲሰማ፣ "ይህ *የእግዚአብሔርን ቃል* ያቃለለው ያ የእግዚአብሔር ሰው ነው፤ *እግዚአብሔር* ባስጠነቀቀው ቃል መሠረት አሳልፎ ሰጥቶት አንበሳ ሰብሮ ገድሎታል" አለ።

[27]ከዚያም ነቢዩ ልጆቹን፣ "በሉ አህያ ጫኑልኝ" አላቸውና ጫኑለት። [28]ከዚያም ሄዶ ሬሳው መንገድ ላይ ተጋድሞ አንበሳውና አህያው በአጠገቡ ቆመው አገኘ፤ አንበሳው ሬሳውን አልበላውም፤ አህያውንም አልሰበረውም። [29]ስለዚህ፣ ነቢዩ የዚያን የእግዚአብሔር ሰው ሬሳ አንሥቶ በአህያው ላይ ጫነ፤ አልቅሶ ለመቅበርም ራሱ ወደሚኖርበት

13፥7 1ሳሙ9፥7
13፥8 ቍ16፤ ዘኍ22፥18
13፥16 ቍ8
13፥18 ዘፍ19፥14፤ ዘዳ13፥3፤1ነገ22፥6፡12፤2ዜና35፥21፤ ኢሳ36፥10
13፥21 ቍ26፤ 1ሳሙ13፥14፤1ነገ 20፥35
13፥24 1ነገ20፥36
13፥26 ቍ21

ተቀባይነት እንደሌለው የሚያሳይ ግልጽ ምልክት ነው (ዘሌ 6፥10-11 ይመ)።

13፥6 *ወደ አምላክህ፤* ኢዮብርዓም እግዚአብሔርን እንደ አምላኩ አድርጎ አለመቍጠሩን የሚያመለክት ተደርጎ መወሰድ የለበትም (ከ2፥3፤ ከዘፍ 27፥20 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ነገር ግን ይህ አነጋገር መወሰድ ያለበት፣ በእግዚአብሔር ሥርዐት ውስጥ ነቢዩን ከእርሱ በላይ አድርጎ መቍጠሩን ነው። *የንጉሡ እጅ ወደ ቦታዋ ተመለሰች፤* እግዚአብሔር ለኢዮርብዓም ጥያቄ የሰጠው መልስ፣ የነቢዩን ቃል ለማጽናትና ኢዮርብዓምን ወደ ንስሓ ለማምጣት የተሰጠ ተጨማሪ ምልክት (ቍ 3 ይመ) ነው።

13፥7 *አብረኸኝ ወደ ቤት እንሂድ፤* ኢዮርብዓም፣ በእርሱና በነቢያት ሥርዐት መካከል (1ሳሙ 15፥30 ይመ) መሠረታዊ ልዩነት እንደሌለ በማስመሰል በሕዝቡ ዘንድ ያለውን ክብሬታ ለማደስ ሞከረ።

13፥9 *እንዳትበላ...እንዳትጠጣ...እንዳትመለስ፤* ኢዮርብዓም ላቀረበለት ግብዣ ነቢዩ እምቢ ያለው፣ ቀደም ሲል እግዚአብሔር በሰጠው ትእዛዝ መሠረት ነው። በቤቴል የተጀመረው የጣዖት አምልኮ እግዚአብሔርን እጅግ እንዳሳዘነ ይገልጻል።

13፥18 *እኔም እኮ፣ እንዳንተው ነቢይ ነኝ፤* አባባሉ በከፊል እውነትነት አለው። ይኸውም ባለፉት ዘመናት በቤቴል የነበረው ሽማግሌው ነቢይ፣ የእግዚአብሔርን ቃል በታማኝነት ተናግሮ ይሆናል፤ ይሁን እንጂ፣ ያ ዘመን ካለፈ ብዙ ጊዜ ሆኖታል።

13፥19 *የእግዚአብሔርም ሰው አብሮት ተመልሶ፤* የሽማግሌው ነቢይ ውሸትም ሆነ ግላዊ ፍላጎት እግዚአብሔር በግልጽ የሰጠውን ትእዛዝ ላለመፈጸሙ በቂ ምክንያት ሊሆን አይችልም። በዚህ ጕዳይ ላይ የወሰደው እርምጃ በቤቴል የተናገረውን ቃል የሚቃረንና የመለኮትን ሥልጣን የሚያቃልል ነው።

13፥20 *የእግዚአብሔር ቃል...ወደ ሽማግሌው ነቢይ መጣ፤* እዚህ ላይ በእውነተኛና በሐሰተኛ ትንቢት መካከል ያለው መሠረታዊ ልዩነት ግልጽ ሆኖአል። የሐሰት ትንቢት የሚመነጨው ከሰዎች ልብ ሲሆን (ኤር 23፥16፤ ሕዝ 13፥2:7) እውነተኛ ትንቢት የሚመጣው ግን ከእግዚአብሔር ነው (ዘፀ 4፥16፤ ዘዳ 18፥18፤ ኤር 1፥9፤ 2ጴጥ 1፥21)።

13፥22 *ሬሳህ በአባቶችህ መቃብር አይቀበርም፤* ከይሁዳ የመጣው የእግዚአብሔር ሰው የሚሞተው፣ በገዛ አገሩና ከቤተሰቡ መቀበሪያ ቦታ ርቆ ነው።

13፥24 *ገደለው፤* እግዚአብሔር የተናገረውን ቃል እንዲፈጽም፣ ለኢዮርብዓም የተሰጠ ጥብቅ ማስጠንቀቂያ ነው። *አህያውና አንበሳውም አጠገቡ ቆመው ነበር፤* የአህያው አለመሮጥና አንበሳው አህያውን አለመተናኰሉ ወይም የሰውዬውን ሬሳ አለመገንጠሉ (ቍ 28)፣ ከእግዚአብሔር የመጣ ፍርድ መሆኑን በግልጽ ያመለክታል። ይህ ተጨማሪ ታምር በቤቴል ከመነገሩም

ከተማ አመጣው:: [30]ከዚያም ሬሳውን በራሱ መቃብር ቀበረው፤ “አወይ ወንድሜን” እያሉም አለቀሱለት::

[31]ከቀበሩትም በኋላ ልጆቹን እንዲህ አላቸው፤ “እኔም በምሞትበት ጊዜ የእግዚአብሔር ሰው በተቀበረበት መቃብር ቅበሩኝ፤ ዐጥንቶቼንም በዐጥንቶቹ አጠገብ አኑሩ:: [32]በቤቴል ባለው መሠዊያ፣ በሰማርያ ከተሞችና በየኰረብታው ባሉ ማምለኪያ ስፍራዎች ላይ *በእግዚአብሔር ቃል* ጮኾ ያሰማው መልእክት በትክክል የሚፈጸም ነውና::”

[33]ይህም ሁሉ ሆኖ ኢዮርብዓም ከክፉ መንገዱ አልተመለሰም፤ ይልቁንም በኰረብታ ማምለኪያዎች ከየትኛውም ክፍል እንደገና ካህናትን ይሾም ጀመር፤ ካህን ለመሆን የሚፈልገውንም ሁሉ ለየኰረብታ ማምለኪያዎቹ ለየ:: [34]ይህም ኀጢአት የኢዮርብዓም ቤት እንዲወድቅና ከምድር ገጽም እንዲደመሰስ ምክንያት ሆነ::

አኪያ በኢዮርብዓም ላይ የተናገረው ትንቢት

14 በዚያን ጊዜ የኢዮርብዓም ልጅ አብያ ታመመ፤ [2]ኢዮርብዓም ሚስቱን እንዲህ አላት፤ “ተነሺ፣ የኢዮርብዓም ሚስት መሆንሽ እንዳይታወቅብሽ ሆነሽ፣ ወደ ሴሎ ሂጂ፤ በዚህ ሕዝብ ላይ እንደምነግሥ የነገረኝ ነቢይ አኪያ እነሆ፤ በዚያ ይገኛል:: [3]ስትሄጂም ዐሥር እንጀራ፣ ጥቂት ሙልሙል ዳቦ እና አንድ እንስራ ማር ይዘሽ ሂጂ፤ እርሱም በልጁ ላይ የሚደርሰውን ይነግርሻል::” [4]ስለዚህ የኢዮርብዓም ሚስት ያላትን አድርጋ በሴሎ ወደሚገኘው ወደ አኪያ ቤት ሄደች::

በዚህ ጊዜ አኪያ ከማርጀቱ የተነሣ ዐይኖቹ ፈዘው ነበር:: [5]*እግዚአብሔር* ግን ለአኪያ፣ “እነሆ፤ የኢዮርብዓም ሚስት ስለ ታመመው ልጇ ልትጠይቅህ ሌላ ሴት መስላ ትመጣለችና እንዲህ ብለህ መልሳት” ብሎ ነገረው::

[6]አኪያም የእግሯን ኮቴ ድምፅ እበሩ ላይ እንደ ሰማ እንዲህ አላት፤ “የኢዮርብዓም ሚስት ሆይ ግቢ፤ ግን ለምንድን ነው ሌላ ሴት መስለሽ ለመታየት የፈለግሽው? ለአንቺ ከባድ ነገር እንድነግርሽ ተልኬአለሁ:: [7]አሁንም ሂጂና ኢዮርብዓምን የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* የሚለው ይህ ነው ብለሽ ንገሪው፤ ‘ከሕዝቡ መካከል አንሥቼ የሕዝቤ የእስራኤል መሪ አደረግሁህ፤ [8]ከዳዊት ቤት መንግሥቱን ቀድጄ ለአንተ ሰጠሁህ፤ አንተ ግን በፊቴ መልካም ነገር በማድረግ ብቻ ትእዛዜን እንደ ጠበቀው፣ በፍጹም ልቡም እንደ ተከተለኝ እንደ ባሪያዬ እንደ ዳዊት አልሆንህም:: [9]ከአንተ በፊት ከነበሩት ሁሉ ይልቅ አንተ የከፋ ሥራ ሠራህ፤ ለራስህም ከቀለጠ ብረት ሌሎች አማልክትን ሠራህ፤ ቍጣዬን አነሣሣህ፤ ወደ ኋላህም ጣልኸኝ::

[10]“ ‘ስለዚህ እኔም በኢዮርብዓም ቤት ላይ ጥፋትን አመጣለሁ፤ ባሪያም ይሁን ነጻ ዜጋ የኢዮርብዓምን ወንድ ልጅ ሁሉ ከእስራኤል አስወግዳለሁ፤ ኩበትም ዐመድ እስኪሆን ድረስ እንደሚቃጠል፣ እኔም የኢዮርብዓምን ቤት እንዲሁ አቃጥላለሁ:: [11]ከኢዮርብዓም ወገን በከተማ የሞተውን ውሾች፣ በባላገር የሞተውን ደግሞ የሰማይ አሞሮች ይበሉታል፤ *እግዚአብሔር* ተናግሮአልና!’

13፥30 2ነገ23፥17፤ ኤር22፥18
13፥32 ዘሌ26፥30፤ 1ነገ12፥31፤16፥24፡28፤20፥1፤2ነገ10፥1፤15፥13፤23፥16
13፥33 1ነገ12፥31፤ 15፥26
13፥34 1ነገ12፥30፤ 14፥10፤15፥29፤2ነገ 9፥9፤ኤር35፥17፤ አሞ7፥9
14፥2 1ነገ11፥29
14፥3 1ሳሙ9፥7
14፥6 1ሳሙ28፥12
14፥7 1ነገ11፥37፤ 15፥29
14፥8 1ሳሙ 15፥27፤2ሳሙ8፥15፤ 1ነገ3፥3፤15፥5፤2ነገ 14፥3፤15፥3፡34፤16፥2 ፤18፥3፤20፥3፤22፥2
14፥9 ዘፀ20፥4፤ 32፥4፤ዘዳ32፥16፤1ነገ 16፥2፡30፡33፤21፥25፤ 2ነገ21፥9፡11፤24፥3፤ 2ዜና11፥15፤ነህ9፥26፤ መዝ50፥17፤78፥58፤ ኤር2፥27፤7፥18፤ 8፥19፤32፥32፡33፤ 44፥3፤ሕዝ8፥17፤ 16፥26፤23፥35
14፥10 ዘዳ32፥36፤ ኢሱ23፥15፤1ሳሙ 12፥25፤15፥26፤1ነገ 13፥34፤15፥29፤2ነገ 9፥89፤ሆሴ13፥11
14፥11 ዘፍ40፥19፤ ዘዳ28፥26፤1ነገ16፥4፤ 21፥24

በላይ (ቍ 25)፣ በኢዮርብዓም መሠዊያ አጠገብ፣ ከይሁዳ የመጣው የእግዚአብሔር ሰው የተናገረው ትንቢት እውነተኛ መሆኑን የሚያረጋግጥ ሌላ ምልክት ነው:: ይህም ሆኖ ግን፣ ኢዮርብዓም ልቡን ለንስሓ አላዘጋጀም ነበር (ቍ 33)::

13፥30 *ሬሳውን በራሱ መቃብር ቀበረው፤* ቍ 22 ይመ:: ሽማግሌው ነቢይ፣ ቀደም ሲል ሆን ብሎ የፈጸመውን ተንኰል ማስተካከል የሚችለው ይህን በማድረግ ብቻ ነበር::

13፥31 *የእግዚአብሔር ሰው በተቀበረበት መቃብር፤ ቅበሩኝ፤* ከይሁዳ የመጣው የእግዚአብሔር ሰው በቤቴል ከተናገረው ትንቢት ጋር፣ ሽማግሌው ነቢይ መስማማቱን ያሳየው በዚህ ዐይነት ነው::

13፥32 *በሰማርያ፤* የሰሜኑ መንግሥት ዋና ከተማ እንደ መሆኑ መጠን፣ በሰሜን የሚኖሩትን የዐሥሩን ነገዶች ጠቅላላ ግዛት የሚያመለክት ስም ነው (የ16፥24 ማብ ይመ):: ይሁን እንጂ፣ ሰማርያ ይህ ታሪክ ከተፈጸመ ከአምሳ ዓመት በኋላ እንኳ ገና አልተቈረቈረችም ነበር (16፥23-24)፤ እዚህ ላይ ስሟ መጠቀሱ፣ የመጽሐፈ ነገሥትን ጸሓፊ አመለካከት ያንጸባርቃል (የዘፍ 14፥14 ማብ ይመ)::

13፥33 *ከየትኛውም ክፍል... ካህናትን...ይሾም ጀመር፤* 12፥31 እና ማብ ይመ::

13፥34 *ኀጢአት፤* በ12፥30 ላይ ኀጢአት ተብሎ የተጠቀሰው የጣዖት አምልኮ ሲሆን፣ እዚህ ላይ ደግሞ ኀጢአት የተባለው በዚሁ በጣዖት አምልኮ መቀጠልና ከዚህ ጋር የተያያዘ ክፉ ነገር ሁሉ ነው::

14፥1 *በዚያን ጊዜ፤* ምናልባት በም 13 ላይ የተነገረው ትረካ ከተፈጸመ፣ ብዙ ሳይርቅ ያለውን ጊዜ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል:: *አብያ፤* የስሙ ትርጕም፣ “አባቴ (አምላኬ) እግዚአብሔር ነው” ማለት ሲሆን፣ ኢዮርብዓም እግዚአብሔርን የሚያመልክ መሆኑን ለማሳየት ያወጣው ስም ነው::

14፥2 *እንዳይታወቅብሽ ሆነሽ፤* የታመመውን ልጅ በሚመለከት አኪያ መልካም ትንቢት እንዲናገር ኢዮርብዓም ያደረገው ሙከራ የሚያመለክተው:- (1) የፈጸመውን በደል እርሱ ራሱ የሚያውቅ መሆኑን (2) ትንቢትን እንደ ጥንቈላ መጠቀሙንና (3) የተምታታበት ቢሆንም እንኳ፣ ለእግዚአብሔር ነቢይ ያለውን አክብሮት ነው:: *በዚህ ሕዝብ ላይ እንደምነግሥ የነገረኝ፤* 11፥29-39 ይመ::

14፥3 *ዐሥር እንጀራ፤* አንድ ተራ ገበሬ የሚሰጠው ስጦታ እንጂ (በ1ሳሙ 9፥7-8 ላይ ሳኦል እንዳደረገው)፣ አንድ ንጉሥ የሚሰጠው ስጦታ አይደለም (2ነገ 8፥7-9 ይመ)::

14፥5 *እግዚአብሔር ግን ለአኪያ...ነገረው፤* በመለኮታዊ መገለጥ፣ ወዲያውኑ ስለሚደርስ ነገር የተነገረውን በተመለከተ 1ሳሙ 9፥15-17፤ 2ነገ 6፥32 ይመ::

14፥6 *የኢዮርብዓም ሚስት ሆይ ግቢ፤* አኪያ የሴትዮዋን ማንነትና ለምንስ እንደ መጣች ለይቶ ማወቁ፣ የሚናገረው መልእክት በእርግጥ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ያረጋግጣል::

14፥7-8 *አንሥቼ...መሪ አደረግሁህ...መንግሥቱን ቀድጄ፤* እነዚህ ሐረጎች እግዚአብሔር ለኢዮርብዓም ያደረገለትን በጎነት ሁሉ እንዲያስታውስ የሚያደርጉ ናቸው (11፥26:30-38 ይመ)::

14፥8 *እንደ ባሪያዬ እንደ ዳዊት አልሆንህም፤* ኢዮርብዓም እግዚአብሔር ላደረገለት በጎነት ቀና ምላሽ ካለመስጠቱም በላይ፣ ንጉሥ እንደሚሆን አኪያ በነገረው ጊዜ (11፥38 ይመ)፣ ተግቶ እንዲጠብቅ የነገረውን መመሪያ ችላ አለ::

14፥9 *ከአንተ በፊት ከነበሩት ሁሉ፤* ኢዮርብዓም የሰሜኑን መንግሥት ሕዝብ ጣዖት አምላኪ እንዲሆን በማድረጉ፣ የእርሱ ክፋት ከሳኦል፣ ከዳዊትና ከሰሎሞን እጅግ የሚበልጥ ነው:: *ሌሎች አማልክትን፤* የ12፥28:30 ማብ ይመ::

14፥10 *ባሪያም ይሁን ነጻ ዜጋ፤* ማንም ሳይቀር ሁሉም ለማ

12“እንግዲህ አንቺም ወደ ቤትሽ ሂጂ፤ የምትኖሪበትን ከተማ እግርሽ እንደ ረገጠ፣ ልጁ ይሞታል፤ 13እስራኤልም ሁሉ አልቅሰው ይቀብሩታል። የእስራኤል ስምባክ *እግዚአብሔር* ከኢዮርብዓም ቤት ሁሉ መልካም ነገር ያገኘበት እርሱ ብቻ ስለ ሆነ፣ በወግ በማዕረግ የሚቀበር እርሱ ብቻ ነው።

14“ከዚህም በላይ፣ *እግዚአብሔር* የኢዮርብዓምን ቤተ ሰብ የሚያስወግድ ንጉሥ በእስራኤል ላይ ለራሱ ያስነሣል፤ ይህም ዛሬ፣ አሁኑኑ ይሆናል።[ቸ] 15*እግዚአብሔር* እስራኤልን በውሃ ውስጥ እንደሚንቀጠቀጥ ሸንበቆ ያንቀጠቅጠዋል፤ የአሼራን ምስል ዐምድ[ገ] በመሥራት *እግዚአብሔርን* ለቍጣ ያነሣሡት ስለ ሆነ፣ *እግዚአብሔር* ለቀድሞ አባቶቻቸው ከሰጣቸው ከዚህች ከመልካሚቱ ምድር እስራኤልን ይነቅላቸዋል፤ ከወንዙም ማዶ[ነ] ይበትናቸዋል። 16ኢዮርብዓም ኀጢአት ሠርቶ፣ እስራኤልንም እንዲሠሩ በማድረጉ፣ *እግዚአብሔር* እስራኤልን ይተዋቸዋል።

17የኢዮርብዓም ሚስትም ተነሥታ ወደ ቴርሳ ሄደች፤ የቤቱን መድረክ ወዲያው እንደ ተራመደች ልጁ ሞተ፤ 18ከዚያም ቀበሩት፤ *እግዚአብሔር* በባሪያው በአኪያ አማካይነት እንደ ተናገረ፣ እስራኤል ሁሉ አለቀሱለት።

19የቀረው የኢዮርብዓም ታሪክ፣ ያደረገው ጦርነትና አገዛዙም ሁሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎአል። 20እርሱም ሃያ ሁለት ዓመት ነግሦ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ ልጁ ናዳብም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ ሮብዓም

14፥21:25-31 ተጓ ምብ - 2ዜና 12፥9-16

21የሰሎሞን ልጅ ሮብዓም በይሁዳ ነገሠ፤ በነገሠም ጊዜ ዕድሜው አርባ አንድ ዓመት ነበር፤ እርሱም *እግዚአብሔር* ለስሙ መጠሪያ እንድትሆን ከእስራኤል ነገድ ሁሉ በመረጣት በኢየሩሳሌም ዐሥራ ሰባት ዓመት ገዛ። እናቱ ናዕማ የተባለች አሞናዊት ነበረች።

22ይሁዳ *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ነገር አደረገ፤ ከአባቶቻቸው ይልቅ እነርሱ በሠሩት ኀጢአት ይበልጥ የቅናት ቍጣውን አነሣሡ፤ 23እንዲሁም በእያንዳንዱ ኰረብታና በየትልልቁ ዛፍ ጥላ ሥር የማምለኪያ ኰረብቶችን አዕማደ ጣዖታት፣ የአሼራን ምስል ዐምድ ለራሳቸው አቆሙ። 24ከዚያም ይልቅ፣ የቤተ ጣዖት ወንደቃዎች በምድሪቱ ላይ ነበሩ፤ *እግዚአብሔር* ከእስራኤላውያን ፊት አሳዶ ያስወጣቸው አሕዛብ የፈጸሙትን አስጸያፊ ድርጊት ሁሉ እነዚህም ፈጸሙ።

14፥13 2ዜና 12፥12፤19፥3
14፥15 ዘዳ12፥3፤ 29፥28፤2ዜና7፥20፤ ኤር44፥3
14፥16 1ነገ12፥30፤ 15፥26
14፥17 ኢሉ12፥24፤ 1ነገ15፥33
14፥21 1ነገ11፥1
14፥22 ዘዳ32፥21፤ 2ነገ17፥19፤2ዜና12፥1፤መዝ78፥58፤ኤር 44፥3፤1ቆሮ10፥22
14፥23 ዘፀ23፥24፤ ዘዳ12፥2:3፤16፥22፤ ሕዝ6፥13፤ሆሴ10፥1፤
14፥24 ዘዳ23፥17፤ 1ነገ11+57፤2ነገ21፥2፤ዕዝ9፥11፤ምሳ 21፥27፤ ኢሳ1፥13፤ ኤር16፥18፤32፥35፤ 44፥4

[ቸ]14 በዕብራይስጡ የዚህ ዐረፍተ ነገር ትርጒም በትክክል አይታወቅም
[ገ]15 በዚህም ሆነ በሌሎቹም የመጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊ ክፍሎች፣ የአሼራ ጣዖት አምላክ ምስል ነው
[ነ]15 የኤፍራጥስ ወንዝ ነው

ለት ነው (21፥21፤ 2ነገ 9፥8፤ 14፥26 ይመ)።

14፥11 *በባላገር የሞተውን...የሰማይ አሞሮች ይበሉታል፤* የ16፥4 ማብ ይመ። በዘዳ 28፥26 የተጠቀሰው የኪዳን ርግማን በኢዮርብዓም ወንዶች ልጆች ሁሉ ላይ ስለሚደርስ፣ ማንኛቸውም ቢሆኑ ክብር ባለው ሁኔታ አይቀበሩም።

14፥12 *ልጁ፤* በዕብራይስጥ ይህ ቃል ሰፊ የዕድሜ ክልልን የሚያካትት ነው። የሮብዓም ወጣት አማካሪዎችም ይጠሩ የነበሩት በዚሁ ቃል ነው (12፥8 እና ማብ ይመ)። *ይሞታል፤* የአብያ ሞት ለኢዮርብዓምና ለሚስቱ ከባድ ሐዘን የሚያስከትል ቢሆንም፣ ለልዑሉ ግን የእግዚአብሔር ምሕረት ነበር፤ ይኸውም በአባቱ ቤት የሚደርሰውን ውርደትና ሥቃይ (ኢሳ 57፥1-2 ይመ) ከማየት ስለሚያድነው ነው።

14፥13 *እስራኤልም ሁሉ አልቅሰው ይቀብሩታል፤* ምናልባት አብያ አልጋ ወራሽ እንደሚሆን፣ በሕዝቡም ዘንድ እንደሚወደድ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። *የሚቀበር፤* ከኢዮርብዓም ልጆች በክብር የሚቀበር እሱ ብቻ ነው።

14፥14 *የኢዮርብዓምን ቤተ ሰብ የሚያስወግድ ንጉሥ፤* አኪያ፣ ከኢዮርብዓም ልጅ ከናዳብ አጭር ዘመነ መንግሥት (15፥25-26) በኋላ፣ የሚሆነውን የባአስን ዐመፅ (15፥27-16፥7) አስመልክቶ የተናገረው ነው።

14፥15 *በውሃ ውስጥ እንደሚንቀጠቀጥ ሸምበቆ፤* በሰሜኑ መንግሥት ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ዘንድ ንጉሣዊ ሥልጣን እንደማይጸና አለመረጋጋት የተነሣ ግድያና ዐመፅ እየተስፋፋ እንደሚሄድ የሚያመለክት አባባል ነው (15፥27-28፤ 16፥16፤ 2ነገ 9፥24፤ 15፥10:14:25:30 ይመ)። *የአሼራን ምስል ዐምድ፤* ኢዮርብዓም ከወርቅ የተሠራ የበሬ ምስልን ማምለኩ፣ ሌሎችንም የከነዓናውያንን የሃይማኖት ልማዶች ለመከተል እንደሚገፋፋው፣ አኪያ ተገንዝቦ ነበር። አሼራ የምትባለው የጣዖት አምላክ የበኣል ሚስት እንደ ሆነች ይታመናል (ከመሳ 3፥7፤ ከ2ነገ 23፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። *እስራኤልን ይነቅላቸዋል፤* ቃል ኪዳንን ካለመጠበቃቸው (ካለማክበር) የተነሣ ከሚደርሱባቸው በዘዳግም ከተዘረዘሩት ርግማኖች ውስጥ ከፍተኛው፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ ከተስፋዪቱ ምድር በምርኮ መጋዝ ነው (ዘዳ 28፥63-64፤ 29፥25-28)።

14፥16 *ኢዮርብዓም ኀጢአት ሠርቶ፤* 12፥26-33፤ 13፥33-34 ይመ። *እስራኤልንም እንዲሠሩ በማድረጉ፤* በአንደኛና በሁለተኛ ነገሥት ውስጥ ተደጋግሞ የተነገረ ሐረግ ነው (15፥26፤ 16፥2:13:19:26)።

14፥17 *ቴርሳ፤* የምሪ ሰማርያን ገዝቶ ዋና ከተማ አድርጎ እስከ ገነባበት ጊዜ ድረስ (16፥2)፣ የእስራኤል ነገሥታት ዋና ከተማ ነበረች። ከሴኬም በስተ ሰሜን ዐሥራ አንድ ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ ሲሆን፣ ቴልአል ፋራ ተብላ የምትጠራው ከተማ ሳትሆን አትቀርም (የማሕ 6፥4 ማብ ይመ)።

14፥19 *ያደረገው ጦርነትና፤* ቍ 30፤ 15፥6፤ 2ዜና 13፥2-20 ይመ። *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የሰሜኑን ነገሥታት ዘመነ መንግሥት በተመለከተ የተጻፈ ታሪክ ነው፤ የአንደኛና የሁለተኛ ነገሥት ጸሓፊም የተጠቀመው ከዚሁ ጽሑፍ ሲሆን፣ ስለ እስራኤል ነገሥታት ዘመነ መንግሥት በዚህ የታሪክ ጽሑፍ በሰፋት ተጽፎ ይገኛል። ይህ የታሪክ ጽሑፍ ከነገሥት መጻሕፍት በኋላ የተጻፈውን የይሁዳን ነገሥታት ዘመነ መንግሥት በተመለከተ፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኘው የአንደኛና የሁለተኛ ዜና መጻሕፍት አይደለም (ከመግቢያው ላይ “ጸሓፊው፣ የጽሑፉ ምንጭና የተጻፈበት ዘመን” የሚለውን ይመ)።

14፥20 *ሃያ ሁለት ዓመት፤* ከ930-909 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው። *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ። *ናዳብም፤* 15፥25-32 ይመ።

14፥21 *ዕድሜው አርባ አንድ ዓመት፤* ሮብዓም የተወለደው ዳዊት ከመሞቱ ጥቂት ቀደም ብሎ ነው (11፥42 ይመ፣ እንዲሁም የ2፥24 ማብ ይመ)። *እግዚአብሔር ለስሙ መጠሪያ እንድትሆን...በመረጣት፤* 9፥3፤ መዝ 132፥13 ይመ።

14፥22 *ይሁዳ በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ነገር አደረገ፤* በ2ዜና 11-12 ላይ ስለ ሮብዓም ዘመነ መንግሥት ሰፋ ባለ ሁኔታ ተገልጾአል። ከሰሜኑ መንግሥት ወደ ይሁዳ የፈለሱት ካህናትና ሌዋውያን፣ በሮብዓም ዘመነ መንግሥት ለመጀመሪያው ሦስት ዓመታት (12፥24፤ 2ዜና 11፥17 ይመ)፣ አገሪቱ የዳዊትንና የሰሎሞንን መንገድ እንድትከተል አድርገው ነበር። ወደ ኋላ ባሉት ዓመታት ግን፣ ሮብዓምና የይሁዳ ሕዝብ ፊታቸውን ከእግዚአብሔር መለሱ (2ዜና 12፥1)።

14፥23 *የማምለኪያ ኰረብቶችን፤ አዕማደ ጣዖታት፤* የ3፥2 ማብ ይመ። ከመሠዊያዎች ቀጥለው የሚገኙ፣ ሃይማኖታዊ ተፈላጊነት የነበራቸው የድንጋይ ዐምዶች ናቸው። እንደነዚህ ያሉትን ዐምዶች መጠቀም በከነዓናውያን ዘንድ የተለመደ ቢሆንም፣ በሙሴ ሕግ መሠረት ለእስራኤላውያን በግልጽ የተከለከለ ነበር (ዘፀ 23፥24፤ ዘሌ 26፥1፤ ዘዳ 16፥21-22)። የድንጋይ ዐምዶችን የሚጠቀሙት አማልክትን ለመወከል ነበር (2ነገ 3፥2)። የዐምደ ጣዖትን አጠቃቀም በተመለከተ ዘፍ 28፥18፤ 31፥45፤ ዘፀ 24፥4 ይመ። *የአሼራን ምስል ዐምድ፤* የቍ 15 ማብ ይመ።

የእስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት በጊዜ ቅደም ተከተል

	የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል	ነገሥታት	በተመሳሳይ ጊዜ የገዛ ንጉሥ	የንግሥና ዘመን		ዘመን
1.	1ነገ12፥24፤ 14፥21-30	ሮብዓም (ይሁዳ)		17 ዓመት		930-913
2.	1ነገ 12፥25-14፥20	ቀዳማዊ ኢዮርዓም (እስራኤል)		22 ዓመት		930-909
3.	1ነገ 15፥1-8	አብያ (ይሁዳ)	ከኢዮርብዓም በ20ኛ ዓመት	3 ዓመት		913-910
4.	1ነገ 15፥9-24	አሳ (ይሁዳ)	ከኢዮርብዓም በ18ኛ ዓመት	41 ዓመት		910-869
5.	1ነገ 15፥25-31	ናዳብ (እስራኤል)	ከአሳ በ2ኛ ዓመት	2 ዓመት		909-908
6.	1ነገ 15፥32-16፥1	ባኦስ (እስራኤል)	ከአሳ በ3ኛ ዓመት	24 ዓመት		908-886
7.	1ነገ 16፥3-14	ኤላ (እስራኤል)	ከአሳ በ26ኛ ዓመት	2 ዓመት		886-885
8.	1ነገ 16፥15-20	ዘምሪ (እስራኤል)	ከአሳ በ27ኛ ዓመት	7 ዓመት		885
9.	1ነገ 16፥21-22	ታምኒ (እስራኤል)			ከዘንበሪ ጋር	885-880
10.	1ነገ 16፥23-28	ዖምሪ (እስራኤል)	ከአሳ በ27ኛ ዓመት ከአሳ በ31ኛ ዓመት	12 ዓመት	በሕዝቡ ንጉሥ የተደረገ ከታምኒ ጋር የተደራረበ በገሃድ የነገሠበት 11 ለብቻው መንግሥ የጀመረበት	885 885-880 885-874 880
11.	1ነገ 16፥29-22፥40	አክዓብ (እስራኤል)	ከአሳ በ38ኛ ዓመት	22 ዓመት	በገሃድ የነገሠበት 21 ዓመት	874-853
12.	1ነገ 22፥41-50	ኢዮሣፍጥ (ይሁዳ)	ከአክዓብ በ4ኛ ዓመት	25 ዓመት	ከአሳ ጋር የተደራረበ በገሃድ የነገሠበት ለብቻው መንግሥ የጀመረበት ኢዮርብዓም በውክልና የነገሠበት	872-869 872-848 869 853-848
13.	1ነገ 22፥51-2ነገ 1፥18	አካዝያስ (እስራኤል)	ከኢዮሣፍጥ በ17ኛ ዓመት	2 ዓመት	በገሃድ የነገሠበት	853-852
14.	2ነገ 1፥17፤ 3፥1-8፥15	ኢዮራም (እስራኤል)	ከኢዮራም በ2ኛ ዓመት ከኢዮሣፍጥ በ18ኛ ዓመት	12 ዓመት	በገሃድ የነገሠበት 11 ዓመት	852 852-841
15.	1ነገ 8፥16-24	ኢዮራም (ይሁዳ)	ከኢዮራም በ5ኛ ዓመት	8 ዓመት	ለብቻው መንግሥ የጀመረበት በገሃድ የነገሠበት 7 ዓመት	848 848-841
16.	2ነገ 8፥25-29	አካዝያስ (ይሁዳ)	ከኢዮራም በ12ኛ ዓመት	1 ዓመት	ዙፋን ላይ ሳይቀመጥ የገዛበት ዙፋን ላይ የተቀመጠበት ዓመት	841 841
17.	2ነገ 9፥30-10፥36	ኢዩ (እስራኤል)		28 ዓመት		841-814
18.	2ነገ 11	ጎቶልያ (ይሁዳ)		7 ዓመት		841-835
19.	2ነገ 12	ኢዮአስ (ይሁዳ)	ከኢዩ በ7ኛ ዓመት	40 ዓመት		835-796
20.	2ነገ 13፥1-9	ኢዮአካዝ (እስራኤል)	ከኢዮአስ በ23ኛ ዓመት	17 ዓመት		814-798
21.	2ነገ 13፥10-25	ዮአስ (እስራኤል)	ከኢዮአስ በ37ኛ	16 ዓመት		798-782

	የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል	ነገሥታት	በተመሳሳይ ጊዜ የገዛ ንጉሥ	የንግሥና ዘመን		ዘመን
22.	2ነገ 14÷1-22	አሜስያስ (ይሁዳ)	ከኢዮአስ በ2ኛ ዓመት	29 ዓመት	 ከአዛርያስ ጋር የተደራረበ	796-767 792-767
23.	2ነገ 14÷23-29	ዳግማዊ ኢዮርብዓም (እስራኤል)	ከአሜስያስ በ15ኛ ዓመት	41 ዓመት	ከኢዮአስ ጋር የተደራረበ በአጠቃላይ የነገሡበት ለብቻው መንገሥ የጀመረበት	793-782 793-753 782
24.	2ነገ 15÷1-7	ዓዛርያስ (ይሁዳ)	ከኢዮርብዓም በ27ኛ ዓመት	52 ዓመት	ከአሜስያስ ጋር የተደራረበ በአጠቃላይ የነገሡበት ለብቻው መንገሥ የጀመረበት	792-767 792-740 767
25.	2ነገ 15÷8-12	ዘካርያ (እስራኤል	ከዘካርያስ በ38ኛ ዓመት	6 ወር		753
26.	2ነገ 15÷13-15	ሰሎም (እስራኤል)	ከዓዛርያስ በ39ኛ ዓመት	1 ወር		752
27.	2ነገ 15÷16-22	ምናሔም (እስራኤል)	ከዓዛርያስ በ39ኛ ዓመት	10 ዓመት	በሰማርያ የነገሠ	752-742
28.	2ነገ 15+23-26	ፋቂስያስ (እስራኤል)	ከዓዛርያስ በ50ኛ ዓመት	2 ዓመት		742-740
29.	2ነገ 15÷27-31	ፋቁሔ (እስራኤል)	ከዓዛርያስ በ52ኛ ዓመት	20 ዓመት	በገለዓድ የተደራረቡ ዓመታት በአጠቃላይ የነገሡበት ለብቻው መንገሥ የጀመረበት ዘመን	752-740 752-730 740
30.	2ነገ 15÷32-38 2ነገ 15÷30	ኢዮአታም (ይሁዳ)	ከፋቁሔ በ2ኛ ዓመት	16 ዓመት	ከዓዛርያስ ጋር የተወከለበት በገሃድ የነገሡበት እስከ 20ኛው ዓመት የነገሡበት በአንድ ላይ የተወከለበት ጅማሬ	750-740 750-735 750-732 750
31.	2ነገ 16	አካዝ (ይሁዳ)	ከፋቁሔ በ17ኛ ዓመት	16 ዓመት	በአጠቃላይ የነገሡበት ከኢዮአታም በ20ኛ ዓመት	735-715 735 732-715
32.	2ነገ 15÷30፣ 17	ሆሴዕ (እስራኤል)	ከአካዝ በ12ኛ ዓመት	9 ዓመት	በኢዮአታም 20ኛ ዓመት	732 732-722
33.	2ነገ 18÷1 -20÷21	ሕዝቅያስ (እስራኤል)	ከሆሴዕ በ3ኛው ዓመት	29 ዓመት		715-686
34.	2ነገ 21÷1-18	ምናሴ (ይሁዳ)		55 ዓመት	ከሕዝቅያስ ጋር የነገሡበት በአጠቃላይ የነገሡበት	697-686 697-642
35.	2ነገ 21÷19-26	አሞን (ይሁዳ)		2 ዓመት		642-640
36.	2ነገ 22÷1 23÷30	ኢዮስያስ (ይሁዳ		31 ዓመት		640-609
37.	2ነገ 23÷31-33	ኢዮአክስ (ይሁዳ)		3 ወር		609
38.	2ነገ 23÷34 -27÷7	ኤልያቄም (ይሁዳ)		11 ዓመት		609-598
39.	2ነገ 24÷8-17	ዮአኪን (ይሁዳ)		3 ወር		598-597
40.	2ነገ 24÷18 -25÷26	ሴዴቅያስ (ይሁዳ)		11 ዓመት		597-586

[25]ሮብዓም በነገሠ በአምስተኛው ዓመት የግብፅ ንጉሥ ሺሻቅ በኢየሩሳሌም ላይ አደጋ ጣለ፤ [26]*የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስና የቤተ መንግሥቱን ሀብት ወሰደ፤ ሰሎሞን ያሠራቸው የወርቅ ጋሻዎች እንኳን ሳይቀሩ ሁሉንም ነገር አጋዘ። [27]ስለዚህ ንጉሥ ሮብዓም እነዚህን ለመተካት ሲል፣ የናስ ጋሻዎች አሠርቶ የቤተ መንግሥቱን በር የሚጠብቁት ዘበኞች አዛዦች እንዲይዙ አደረገ። [28]ንጉሡ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ በሚሄድበት ጊዜ ሁሉ፣ ዘቦቹ ጋሻዎቹን ያነግባሉ፤ ከዚያም በዘብ ጥበቃው ክፍል መልሰው ያስቀምጡ ነበር።

[29]የቀረው የሮብዓም አገዛዝ፣ ያደረገውም ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [30]በሮብዓምና በኢዮርብዓም መካከል ያላቋረጠ ጦርነት ተደርጎ ነበር። [31]ሮብዓምም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ እነርሱ በተቀበሩበትም በዳዊት ከተማ ተቀበረ። እናቱ ናዓማ የተባለች አሞናዊት ነበረች። ልጁ አብያም[ፕ] በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ አብያ

15፥12:6-8 ተጓ ምብ - 2ዜና 13፥1-2:22-14፥1

15 የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም በነገሠ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት አብያ[ሀ] በይሁዳ ነገሠ፤ [2]በኢየሩሳሌም ሆኖ ሦስት ዓመት ገዛ፤ እናቱ መዓካ የተባለች የአቤሴሎም ልጅ ነበረች።

[3]እርሱም አባቱ ከእርሱ በፊት የሠራውን ኀጢአት ሁሉ ሠራ፤ እንደ አባቱ እንደ ዳዊትም በፍጹም ልቡ በታማኝነት *ለእግዚአብሔር* አልተገዛም። [4]ነገር ግን ከእርሱ ቀጥሎ እንዲነግሥና ኢየሩሳሌምን እንዲያጸናት፣ ስምዐከ *እግዚአብሔር* ስለ ዳዊት ሲል በኢየሩሳሌም መብራት ሰጠው። [5]ዳዊት በኬጢያዊው በኦርዮ ላይ ካደረሰው በደል በቀር፣ *በእግዚአብሔር* ፊት ትክክል የሆነውን ነገር አድርጓል፤ በሕይወት ዘመኑም ሁሉ *ከእግዚአብሔር* ትእዛዝ ፈቀቅ ያለበት ጊዜ አልነበረም።

[6]አብያም[ሐ] በሕይወት በነበረበት ዘመን ሁሉ በሮብዓምና በኢዮርብዓም መካከል ጦርነት ነበር። [7]ሌላው አብያ በዘመኑ የፈጸመውና ያደረገው ሁሉ፣ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? በአብያና በኢዮርብዓም መካከልም ጦርነት ነበር። [8]አብያም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በዳዊትም ከተማ ተቀበረ። ልጁም አሳ በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ አሳ

15፥9-22 ተጓ ምብ - 2ዜና 14፥2-3፤ 15፥16-16፥6
15፥23-24 ተጓ ምብ - 2ዜና 16፥11-17፥1

[9]የእስራኤል ንጉሥ ኢዮርብዓም በነገሠ በሃያኛው ዓመት፣ አሳ የይሁዳ ንጉሥ ሆነ፤ [10]በኢየሩሳሌምም አርባ አንድ ዓመት ነገሠ፤ አያቱ መዓካ ትባላለች፤ እርሷም የአቤሴሎም ልጅ ነበረች።

[11]አሳ አባቱ ዳዊት እንዳደረገው ሁሉ፣ *በእግዚአብሔር* ፊት መልካም የሆነውን ነገር አደረገ። [12]የቤተ ጣዖት ወንደቃዎችን ከምድሪቱ አባረረ፤ አባቶቹ የሠሯቸውን ጣዖታት ሁሉ አስወገደ። [13]አስጸያፊውን የአሼራ ምስል ዐምድ በማቆሟ፣ አያቱን መዓካን

14፥25 2ዜና12፥2
14፥26 2ሳሙ8፥7፤ 1ነገ15፥15:18
14፥27 1ነገ11፥5
14፥30 2ሳሙ3፥1፤ 1ነገ12፥21
14፥31 1ነገ11፥1
15፥2 ቍ10:13፤ 2ዜና11፥20
15፥3 1ነገ8፥61
15፥4 2ሳሙ21፥17
15፥5 ዘዳ5፥32፤ 2ሳሙ11፥2-27፤ 12፥9፤1ነገ9፥4
15፥6 ቍ16:32፤ 1ነገ12፥21፤2ዜና 16፥9
15፥10 ቍ2
15፥11 1ነገ9፥4
15፥12 ነገ14፥24፤ 2ዜና15፥8
15፥13 ቍ2፤ዘፀ 34፥13፤1ነገ2፥19

[ፕ]31 አንዳንድ የዕብራይስጥና የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ትርጒሞች ግን፣ *አቢያም* ይላሉ
[ሀ]1 በዚህ ስፍራና በቍ 7 እና 8 ላይ አንዳንድ የዕብራይስጥና የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ትርጒሞች ግን፤ *አቢያም* ይላሉ
[ሐ]6 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ አንዳንድ የዕብራይስጥና የሱርስት ትርጒሞች ግን፣ *አቢያም* ይላሉ

14፥24 *የቤተ ጣዖት ወንደቃዎች፤* ግብረ ሰዶም መፈጸም የከነዓናውያን ልማድ ነበር። እስራኤላውያን፣ እንዲህ ዐይነቱን አስነዋሪ ተግባር እንዳይፈጽሙ ሙሴ አስጠንቅቆአቸዋል (ዘዳ 23፥17-18፤ 1ነገ 15፥12፤ 2ነገ 23፥7፤ ሆሴ 4፥14 ይመ)።

14፥25 *ሮብዓም በነገሠ በአምስተኛው ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. በ926 ማለት ነው። *ሺሻቅ፤* የ3፥1፤ 11፥40 ማብ ይመ። *በኢየሩሳሌም ላይ አደጋ ጣለ፤* በ2ዜና 12፥2-4 ላይ የሺሻቅ ወረራ ምን እንደሚመስል በግልጽ ተጠቅሶአል። ይህም ቴቤስ በሚገኘው በአሙን ቤተ ጣዖት ግድግዳ ላይ፣ ሺሻቅ የዘረፋቸው የይሁዳና የሰሜኑ መንግሥት የነበሩት ከተሞች ዝርዝር በሚያሳየው የድል ጽሑፍ ላይ ተገልጾአል። ድንገት ሳይታሰብ ይደርሳል ተብሎ ከሚጠበቀው ወረራ ሥጋት የተነሣ፣ በይሁዳ ጊዜያዊ መሻሻል (ለውጥ) ተደርጎ እንደ ነበረ በ2ዜና 12፥5-8 ላይ ተመልክቶአል።

14፥26 *ሰሎሞን ያሠራቸው የወርቅ ጋሻዎች፤* 10፥16-17 ይመ።

14፥27 *የናስ ጋሻዎች፤* ሰሎሞን የወርቅ ጋሻዎችን ለማሠራት ካዋለው ሀብት ጋር ዋጋቸው አይመጣጠንም (10፥21:23:27 ይመ)።

14፥29 *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* ከሰሜኑ ነገሥታት ታሪክ ጋር የሚመሳሰል፣ ስለ ይሁዳ ነገሥታት ዘመነ መንግሥት የተጻፈው ታሪክ ነው (የቍ 19 ማብ ይመ)፤ በመግቢያው ላይ ጸሐፊው፣ የጽሑፉ ምንጭና የተጻፈበት ዘመን የሚለውን ይመ)።

14፥30 *ያላቋረጠ ጦርነት፤* የቍ 19፤ 12፥24 ማብ ይመ።

14፥31 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ።

15፥1 *ኢዮርብዓም በነገሠ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት፤* በሰሜኑ ነገሥታትና በይሁዳ ነገሥታት ዘመነ መንግሥት ያለውን የጊዜ ሁኔታ አስመልክቶ፣ በአንደኛና በሁለተኛ ነገሥት፣ ከተጠቀሱት ብዙ ቦታዎች መካከል ይህ የመጀመሪያው ነው (ቍ 9:25:33፤ 16፥8:15:29 ይመ)። *አብያ፤* የ14፥1 ማብ ይመ። ሮብዓምና ኢዮርብዓም ሁለቱም በዚህ ስም የሚጠሩ ልጅ ነበራቸው።

15፥2 *ሦስት ዓመት፤* በዓ.ቅ.ክ. ከ913-910 ማለት ነው። *መዓካ ... የአቤሴሎም ልጅ፤* የአብያ እናት፣ የጊብዓ ሰው የኡርኤል ልጅ ስለ መሆኗ በ2ዜና 13፥2 ላይ ተጠቅሶአል። መዓካ፣ የአቤሴሎም ልጅ ትዕማር (2ሳሙ 14፥27 ይመ)፣ ኡርኤልን አግብታ የወለደቻት፣ የአቤሴሎም የልጅ ልጅ ልትሆን ትችላለች። የአቤሴሎም እናትም መዓካ ተብላ ትጠራ ነበር (2ሳሙ 3፥3)።

15፥3 *አባቱ ከእርሱ በፊት የሠራውን ኀጢአት፤* 14፥22-24 ይመ። *እንደ አባቱ እንደ ዳዊትም በፍጹም ልቡ በታማኝነት ለእግዚአብሔር አልተገዛም፤* ዳዊት በከፋ ኀጢአት ቢወድቅም፣ ልቡ እግዚአብሔርን ከማገልገል ርቆ የከነዓናውያንን አማልክት አልተከተለም።

15፥4 *በኢየሩሳሌም መብራት፤* እግዚአብሔር የዳዊትን ቤት እንደማያጠፋና፣ የገባውንም ኪዳን እንደሚጠብቅ ያመለክታል (የ11፥36 ማብ ይመ)።

15፥5 *በኬጢያዊው በኦርዮ ላይ፤* 2ሳሙ 11 ይመ።

15፥6 *በሮብዓምና፤* የ12፥24 ማብ ይመ።

15፥7 *ሌላው አብያ በዘመኑ የፈጸመውና፤* 2ዜና 13 ይመ። *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ14፥29 ማብ ይመ። *በአብያና በኢዮርብዓም መካከልም ጦርነት፤* ከቍ 6፤ 14፥30 ጋር ያነጻጽሩ። በአብያና በኢዮርብዓም መካከል፣ ለብዙ ጊዜ የቈየው ግጭት፣ ወደ ከፋ ጦርነት ተለውጦ፣ አብያም ኢዮርብዓምን አሸንፎ ቤቴልን ጭምር (2ዜና 13፥19) ብዙ ከተሞችን እንደ ወሰደበት፣ በ2ዜና 13 ላይ ተገልጾአል።

15፥8 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ።

15፥9 *ኢዮርብዓም በነገሠ በሃያኛው ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 910 ማለት ነው (የ14፥20 ማብ ይመ)።

ከእቴጌነቷ ሻራት፤ ጣዖቷንም ሰባብሮ በቄድሮን ሸለቆ አቃጠለው። [14]አሳ የማምለኪያ ኰረብታዎችን ፈጽሞ ባያስወግድም እንኳ በሕይወት ዘመኑ ሁሉ፣ ልቡ *ለእግዚአብሔር* የተገዛ ነበር። [15]አባቱና እርሱ *ለእግዚአብሔር* የቀደሱትን ብርና ወርቅ እንዲሁም ዕቃዎችን አምጥቶ ወደ *እግዚአብሔር* ቤት አስገባ።

[16]አሳና የእስራኤል ንጉሥ ባኦስ ዘመነ *መንግሥታቸውን* ያሳለፉት፣ እርስ በርስ በመዋጋት ነበር። [17]የእስራኤል ንጉሥ ባኦስ ይሁዳን ለመውጋት ወጣ፤ ከዚያም ወደ ይሁዳ ንጉሥ ወደ አሳ ግዛት ማንም እንዳይገባና እንዳይወጣ ለመቈጣጠር ራማን ምሽግ አድርጎ ሠራት።

[18]አሳም *በእግዚአብሔር* ቤትና በቤተ *መንግሥቱ* ግምጃ ቤት የቀረውን ብርና ወርቅ በሙሉ ወሰደ፤ ከዚያም በታማኝ ሹማምቱ እጅ በደማስቆ ይገዛ ለነበረው፣ ለጠብሪሞን ልጅ፣ የአዚን የልጅ ልጅ ለሆነው ለሶርያ ንጉሥ ለቤን ሀዳድ ላከው። [19]እንዲህም አለ፤ “በአባቴና በአባትህ መካከል የስምምነት ውል እንደ ነበረ ሁሉ፣ አሁንም በእኔና በአንተ መካከል ይኑር፤ እነሆ፣ የብርና የወርቅ ገጸ በረከት ልኬልሃለሁ። አሁንም የእስራኤል ንጉሥ ባኦስ ወደ መጣበት እንዲመለስ፣ ሄደህ ከእርሱ ጋር ያደረግኸውን የስምምነት ውል አፍርስ።”

[20]ቤን ሀዳድም የንጉሥ አሳን ሐሳብ ተቀብሎ፣ የጦር አዛዦቹን በእስራኤል ከተሞች ላይ አዘመተ፤ ዒዮንን፣ ዳንን፣ አቤልቤትማዕካን እንዲሁም ንፍታሌምን ጨምሮ ጌንሳሬጥን በሙሉ ድል አደረገ። [21]ባኦስም ይህን ሲሰማ፣ በራማ የጀመረውን የምሽግ ሥራ አቁሞ ወደ ቴርሳ ተመለሰ። [22]ንጉሥ አሳ አንድም ሰው እንዳይቀር በይሁዳ ሁሉ ዐዋጅ አስነገረ፤ ከዚያም ሕዝቡ ባኦስ በራማ አስቀምጦት የነበረውን ድንጋይና ዕንጨት አጋዙ፤ ንጉሡም በዚሁ ምጽጳንና በብንያም ውስጥ ጌባን ሠራ።

[23]በአሳ ዘመነ *መንግሥት* የተከናወነው ሌላው ነገር በሙሉ፣ ያደረገውም ሁሉና የሠራቸውም ከተሞች በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፈው የሚገኙ አይደሉምን? ንጉሥ አሳ በሸመገለ ጊዜ ግን እግሮቹ *ታመሙ*። [24]አሳ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ እነርሱ በተቀበሩበትም በአባቱ በዳዊት ከተማ ተቀበረ፤ ልጁ ኢዮሣፍጥም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የእስራኤል ንጉሥ ናዳብ

[25]በይሁዳ ንጉሥ በአሳ ዘመነ *መንግሥት* በሁለተኛው ዓመት የኢዮርብዓም ልጅ ናዳብ

15፥14 1ነገ8፥61፤ 2ዜና14፥5፤17፥6
15፥15 2ሳሙ8፥11
15፥16 ቍ6፤ 1ነገ12፥21
15፥17 ኢሱ18፥25
15፥18 ቍ18-20፤ 1ነገ14፥26፤20፥1፤ 2ነገ6፥24፤12፥18፤ 13፥3፤16፥8፤18፥14-16፤15፤ኤር49፥27፤ ኢል3፥5
15፥19 ዘፀ23፥32፤ 1ነገ5፥12
15፥20 1ነገ20፥34
15፥21 ኢሱ18፥25፤ 1ነገ16፥15-17
15፥22 ቍ9፥24፤ ኢሱ11፥3፤18፥24፤ 2ነገ23፥8፤ኤር41፥9
15፥24 ማቴ1፥8

15፥10 *አርባ አንድ ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 910-869 ማለት ነው። *መዓካ ... የአቤሴሎም ልጅ፤* የቍ 2 ማብ ይመ።

15፥12 *የቤተ ጣዖት ወንደቃዎችን፤* የ14፥24 ማብ ይመ። *አባቶቹ የሠሯቸውን ጣዖታት ሁሉ አስወገደ፤* የ14፥23 ማብ ይመ።

15፥13 *አስጸያፊውን የአሼራ ምስል ዐምድ በማቆሟ፣* የ14፥15 ማብ ይመ መዓካ የፈጸመችው ድርጊት፣ አሳ የጀመረውን ተሐድሶ ሆን ብላ ለመቃወም ያደረገችው ሙከራ ይመስላል። *ኢያቱን መዓካን...ሻራት፤* አሳ የጀመረው ተሐድሶ ለብዙ ዓመት እንደ ቀጠለ በ2ዜና 14፥1-15፥16 ላይ ተጠቅሶአል። አሳ በመንግሥቱ መጀመሪያ ላይ፣ የአሕዛብን ጣዖታት ቢያፈርስም (2ዜና 14፥2-3)፣ በነገሠ በዐሥራ አምስተኛው ዓመት (2ዜና 15፥10)፣ በኢትዮጵያዊው ዝሪ ላይ ድል እስከ ተቀዳጀበት ጊዜ ድረስ (2ዜና 14፥8-15)፣ የኦዴድ ልጅ ነቢዩ ዓዛርያስ ለተናገረው መልእክት ቀና መልስ በመስጠት፣ ኪዳን ለማደስ በኢየሩሳሌም ጉባኤ አልጠራም። ከዚህ ጉባኤ በኋላ፣ አሳ፣ ኢያቱን መዓካን ጣዖት በማምለኳ (2ዜና 15፥16) ሻራት።

15፥14 *የማምለኪያ ኰረብታዎችን...ባያስወግድም፤* በዚህ ቍጥር ላይና፣ በ2ዜና 15፥17 የተጠቀሰው ሐሳብ፣ እግዚአብሔር ይመለክባቸው የነበሩትን ኰረብቶች የሚያመለክት ነው (እግዚአሔር በኰረብቶች ላይ እንደ ተመለከ የ3፥2 ማብ ይመ)። በ2ዜና 14፥3 ላይ አሳ ያስወገደው የማምለኪያ ኰረብታዎች የከነዓናውያን የአምልኮ ማዕከል የሆኑትን የማምለኪያ ኰረብታዎች ነው (2ዜና 17፥6፤ 20፥33 ይመ)። አሳ ስለ ፈጸመው መልካም ተግባር፣ ከሕዝቅያስ በፊት በነበሩ አምስት የይሁዳ ነገሥታት ታሪክም ተጠቅሶአል (ኢዮሳፍጥ፣ 22፥43፤ ኢዮአስ፣ 2ነገ 12፥3፤ አሜስያስ፣ 2ነገ 14፥4፤ አዛርያስ፣ 2ነገ 15፥4፤ ኢዮአታም፣ 2ነገ 15፥35)። *ልቡ ለእግዚአብሔር የተገዛ፤* የቍ 3 ማብ ይመ።

15፥15 *ብርና ወርቅ እንዲሁም ዕቃዎችን፤* አብያ ከኢዮርብዓም በጦርነት የዘረፋቸው ዕቃዎች ሲሆኑ (2ዜና 13)፣ እነዚህንም ዕቃዎች አሳ ከኢትዮጵያዊው ዝሪ መልሶ ወስዶአቸዋል (2ዜና 14፥8-15)።

15፥16 *አሳና...ባኦስ ዘመነ መንግሥታቸውን ያሳለፉት... በመዋጋት ነበር፤* የእርስ በርስ ጦርነትን ሳይሆን፣ *መንግሥታቸው* ለሁለት ከተካፈሉ በኋላ፣ በመካከላቸው የተፈጠረውን የጠነከረ ጠላትነት የሚገልጽ ነው (የቍ 7፤ 12፥24፤ ማብ ይመ፤ እንዲሁም 2ዜና 15፥19 ይመ)።

15፥17 *ወደ አሳ ግዛት ማንም እንዳይገባና እንዳይወጣ፤* 2ዜና 15፥9-10 ይመ። *ራማን ምሽግ አድርጎ ሠራት፤* ራማ ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ስምንት ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ከቤቴል በስተ ደቡብ የምትገኝ ሲሆን፣ አብያ ከኢዮርብዓም የወሰዳቸውን ግዛቶች ባኦስ መልሶ ይዞአቸዋል (የቍ 7 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 2ዜና 13፥19 ይመ)።

15፥18 *የቀረውን ብርና ወርቅ፤* የግብፁ ሺሻቅ ኢየሩሳሌምን በበዘበዘበት ወቅት ሳይወሰድ የቀረው ማለት ነው (14፥25 ይመ)። *አዚን፤* የደማስቆው ሬዞን ይሁን (11፥23-25 ይመ) ወይም አዲስ ሥርወ መንግሥት የመሠረተው አዚን አይታወቅም።

15፥19 *በአባቴና በአባትህ መካከል የስምምነት ውል፤* በአብያና በጠብሪሞን መካከል የተደረገውን፣ ቀደም ሲልም ያልተጠቀሰውን ስምምነት የሚያመለክት ነው። ባኦስ፣ ጠብሪሞን ከሞተ በኋላ በእርሱ እግር ከተተካው ከቤን ሀዳድ ጋር ስምምነት ማድረግ ችሎ ነበር። ከአራም ጋር የነበረውን የቀድሞ ስምምነት በማደስ ድጋፍ ካልተገኘ፣ ባኦስን ድል ማድረግ፣ ተስፋ እንደሌለው አሳ ተረዳ። ዕቅዱ የሚሳካ ቢመስልም፣ ከንቱ የሆነ ሙከራና በእግዚአብሔር ያለ መታመን በመሆኑ ነቢዩ ሐናኒ ነቅፎታል (2ዜና 16፥7-10 ይመ)። በእግዚአብሔር የተሾመ ንጉሥ፣ ስለ ህልውናው ለገባው ታማኝ በሆነ ኪዳኑን በሚጠብቅ በእግዚአብሔር ሊታመን እንጂ፣ ጠላቶቹን ሊፈራ አይገባውም (የ1ሳሙ 17፥11 ማብ ይመ)። አካዝ፣ ከእስራኤልና ሶርያ ጥቃት ባደረሱበት ጊዜ (2ነገ 16፥5-9፤ ኢሳ 7 ይመ) የአሳን መጥፎ ፈለግ በመከተል፣ የአሦርን ርዳታ ጠየቀ።

15፥20 *ንፍታሌምን፤* ቤን ሀዳድ ድል አድርጎ የያዛቸው በንፍታሌም የሚገኙ ከተሞች ተፈላጊነት ያላቸው ነበሩ፤ ምክንያቱም ከደማስቆ ወደ ምዕራብ ጢሮስና ወደ ደቡብ ምዕራብ በኢይዝራኤል ሜዳ አድርጎ በባሕር ዳርቻ አካባቢ ወደሚገኙ ሜዳዎችና ወደ ግብፅ የሚያደርስ ዋና የንግድ መጓጓዣ መንገድ በመሆኑ ነው። ከጊዜ በኋላም የአሦር ንጉሥ ሣልሳዊ ቴልጌልቴልፌልሶር ይህንኑ ቦታ ይዞ ነበር (2ነገ 15፥29)።

15፥21 *ቴርሳ፤* የ14፥17 ማብ ይመ።

15፥22 *በይሁዳ ሁሉ ዐዋጅ አስነገረ፤* አሳ ያደረገው ነገር፣ በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት በገባርነት ይሠሩ የነበሩትን ሠራተኞች የሚያስታውስ ነው (5፥13-14፤ 11፥28)። *ምጽጳንና... ጌባን፤* ግዛቱን ወደ ደቡብ ለማስፋት ባኦስ ያለውን ዕቅድ ለመቈጣጠር፣ አሳ እነዚህን ሁለት የጠረፍ ከተሞች፣ ምሽግ አድርጎ ሠራ። ጊባ ከራማ በስተ ምሥራቅ፣ ምጽጳ ደግሞ ከራማ በስተ ደቡብ ምዕራብ ይገኙ ነበር።

15፥23 *በአሳ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ነገር፤* 2ዜና 14፥2-16፥14 ይመ። *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ14፥29 ማብ ይመ። *እግሮቹ ታመሙ፤* 2ዜና 16፥12 ይመ።

በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ ሁለት ዓመትም ገዛ። [26]እርሱም በአባቱ መንገድ በመሄድ፣ አባቱ የሠራውንና እስራኤልም እንዲሠሩ ያደረገውን ኀጢአት በመሥራት *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ።

[27]ናዳብና መላው እስራኤል በፍልስጥኤም የምትገኘውን የገባቶንን ከተማ ከበው ሳሉ፣ ከይሳኮር ነገድ የተወለደው የአኪያ ልጅ ባኦስ ዐምፆ በመነሣት ናዳብን በገባቶን ገደለው። [28]ባኦስ ናዳብን የገደለውና በእግሩ ተተክቶ የነገሠው፣ የይሁዳ ንጉሥ አሳ በነገሠ በሦስተኛው ዓመት ነው።

[29]ወዲያውኑ እንደ ነገሠም የኢዮርብዓምን ቤተ ሰብ በሙሉ ፈጀ። *እግዚአብሔር* በሴሎናዊው ባሪያው በአኪያ በኩል እንደ ተናገረው፣ ከኢዮርብዓም ቤተ ሰብ አንድም ሰው በሕይወት ሳያስቀር፣ ሁሉንም አጠፋቸው፤ [30]ይህም የሆነው ኢዮርብዓም በሠራው ኀጢአትና እስራኤልም እንዲሠሩ በማድረጉ ምክንያት፣ የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔርን* ለቍጣ በማነሣሣቱ ነው።

[31]ሌላው በናዳብ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው፣ እርሱም ያደረገው ሁሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [32]አሳና የእስራኤል ንጉሥ ባኦስ ዘመነ መንግሥታቸውን ያሳለፉት እርስ በርስ በመዋጋት ነበር።

የእስራኤል ንጉሥ ባኦስ

[33]የይሁዳ ንጉሥ አሳ በነገሠ በሦስተኛው ዓመት የአኪያ ልጅ ባኦስ በቴርሳ ከተማ፣ በእስራኤል ሁሉ ላይ ነገሠ፤ ሃያ አራት ዓመትም ገዛ። [34]በኢዮርብዓም መንገድ በመሄድና እስራኤልም እንዲሠሩ ያደረገውን ኀጢአት በመፈጸም *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ሥራ ሠራ።

16 ከዚያም *የእግዚአብሔር* ቃል በባኦስ ላይ እንዲህ ሲል ወደ አናኒ ልጅ ወደ ኢዩ መጣ፤ [2]"ከትቢያ አንሥቼ፣ የሕዝቤ የእስራኤል መሪ አደረግሁህ፤ አንተ ግን በኢዮርብዓም መንገድ ሄድህ፤ ሕዝቤ እስራኤል ኀጢአት እንዲሠራ፣ በኀጢአቱም ለቍጣ እንዲያነሣሣኝ አሳሳትኸው። [3]ስለዚህ ባኦስንና ቤቱን ፈጽሜ አጠፋለሁ፤ ቤትህንም እንደ ናባጥ ልጅ እንደ ኢዮርብዓም ቤት አደርገዋለሁ። [4]በከተማዪቱ ውስጥ የሚሞቱትን የባኦስን ወገኖች ሁሉ ውሾች ይበሏቸዋል፤ በገጠር የሚሞቱትንም ሁሉ የሰማይ አሞሮች ይቀራመቷቸዋል።"

[5]በባኦስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው፣ ሌላው ያደረገው ሥራው በሙሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [6]ባኦስ፣ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በቴርሳም ተቀበረ። ልጁም ኤላ በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

[7]ከዚህም በቀር *የእግዚአብሔር* ቃል በነቢዩ ኢዩ አማካይነት በባኦስና በቤቱ ላይ የመጣበት ምክንያት፣ በእጁ ሥራ ያስቈጣው ዘንድ እንደ ኢዮርብዓም ቤት ሁሉ *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ሥራን ሁሉ በማድረጉና ኢዮርብዓምን በማጥፋቱም ጭምር ነው።

የእስራኤል ንጉሥ ኤላ

[8]የይሁዳ ንጉሥ አሳ በነገሠ በሃያ ስድስተኛው ዓመት የባኦስ ልጅ ኤላ በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ በቴርሳ ተቀምጦም ሁለት ዓመት ገዛ።

15፥26 ዘጸ4፥25፤ 1ነገ12፥30
15፥27 ኢሱ19፥44፤ 1ነገ14፥14
15፥29 1ነገ13፥34
15፥30 1ነገ12፥30፤16፥26፤2ነገ3፥3፤14፥24፤15፥28፤21፥16
15፥31 1ነገ11፥41
15፥32 ቍ6
15፥33 1ነገ14፥17፤16፥6፡23፤2ነገ15፥14፤ማሕ6፥4
15፥34 ቍ26
16፥1 ቍ7፤2ዜና16፥7፤19፥2፤20፥34
16፥2 1ሳሙ2፥8፤1ነገ12፥30፤14፥79
16፥3 ቍ11፤1ነገ21፥22፤2ነገ9፥9
16፥4 ዘፍ40፥19፤1ነገ14፥11
16፥5 1ነገ15፥31
16፥6 1ነገ15፥33
16፥7 ቍ1፤1ነገ6፥11

15፥24 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ። *ልጁ ኢዮሳፍጥም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ ኢዮሳፍጥ ዘመነ መንግሥት 22፥41-50፤ 2ዜና 17፥1-21፥1 ይመ።

15፥25 *በአሳ ዘመነ መንግሥት በሁለተኛው ዓመት፤* የቍ 1 ማብ ይመ። የይሁዳ ንጉሥ የአሳ ዘመነ መንግሥት ሁለተኛው ዓመት፣ ለእስራኤል ንጉሥ ኢዮርብዓም ሃያ ሁለተኛና የዘመነ መንግሥቱ የመጨረሻ ዓመት ነበር (ቍ 9፤14-20 ይመ)። *ሁለት ዓመትም፣* ዓ.ቅ.ክ. 909-908 ማለት ነው።

15፥26 *የሠራውንና እስራኤልም እንዲሠሩ ያደረገውን ኀጢአት በመሥራት፤* ኢዮርብዓም ያደረገውን ኀጢአት ማለት ነው (የ14፥16 ማብ ይመ)። በኢዮርብዓም ዘመነ መንግሥት፣ የይሁዳ ንጉሥ አብያ ቤቴልን በመያዙ (የቍ 7 ማብ ይመ)፣ ባኦስ ቤቴልን መልሶ እስከ ያዘበት ጊዜ ድረስ፣ በኢዮርብዓም የተጀመረው የጣዖት አምልኮ ወደ ሌሎች ቦታዎች መዛመቱ ግልጽ አይደለም።

15፥27 *ገባቶን፤* በኢየሩሳሌምና በኢዮጴ መካከል፣ ከጌዝር በስተ ምዕራብ ጥቂት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የምትገኝ በመጀመሪያ ለዳን ነገድ ተሰጥቶ በነበረው ግዛት ውስጥ (ኢሱ 19፥43-45) የምትገኝ ከተማ ናት። ይህች የሌዋውያን ከተማ (ኢሱ 21፥23) በፍልስጥኤማውያን እጅ የወደቀችው፣ ምናልባት በመሳፍንት ዘመን ፍልስጥኤማውያን እየተስፋፉ በነበረበት ጊዜ ሊሆን ይችላል።

15፥28 *አሳ በነገሠ በሦስተኛው ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 908 ነው (የቍ 10 ማብ ይመ)። ባኦስ የናዳብ ሰራዊት ጦር አዛዥ ስለ ነበረ፣ ባካሄደው ዐመፅ የወታደሩን ድጋፍ ማግኘት የቻለ ይመስላል።

15፥29 *በአኪያ በኩል እንደ ተናገረው፤* 14፥10-11 ይመ።

15፥30 *ኢዮርብዓም በሠራው ኀጢአትና፣ እስራኤልም እንዲሠሩ በማድረጉ፤* የ14፥16 ማብ ይመ።

15፥31 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ14፥19 ማብ ይመ።

15፥32 *ዘመነ መንግሥታቸውን ያሳለፉት...በመዋጋት ነበር፤* የቍ 16 ማብ ይመ። የኢዮርብዓም ሥርወ መንግሥት መውደቅ፣ በሁለቱ መንግሥታት መካከል የነበረውን ግንኙነት አላሻሻለም።

15፥33 *አሳ በነገሠ በሦተኛው ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 908 ማለት ነው (የቍ 10 ማብ ይመ)። *በቴርሳ፤* የ14፥17 ማብ ይመ። *ሃያ አራት ዓመትም፤* በሥልጣን የቈየበት ጊዜ፣ ሃያ ሦስት ዓመት ቢሆንም፣ በይፋ የሚታወቀው ግን፣ ሃያ አራት ዓመት እንደ ሆነ ነው (16፥8 ይመ)።

15፥34 *እስራኤልም እንዲሠሩ ያደረገውን ኀጢአት በመፈጸም፤* የ14፥16 ማብ ይመ። የባኦስ ዘመነ መንግሥት፤ (ቍ 26 ይመ) በናዳብ ዘመነ መንግሥት ቢተካም፣ ምንም ዐይነት መሻሻል እንዳልታየበት ያመለክታል።

16፥1 *ኢዩ፤* አባቱ ከእርሱ በፊት እንደ ነበረው (2ዜና 16፥7-10)፣ ኢዩም ለንጉሥ የእግዚአብሔርን የፍርድ ቃል አመጣ። በይሁዳ የነበረው የእግዚአብሔር ሰው የ13፥1 ማብ ይመ። ኋላም ነቢዩ አሞጽ እንደ አደረገው፣ ኢዩ ከደቡብ ወደ ሰሜኑ ንጉሥ ተላከ። ኢዮሳፍጥ በይሁዳ ንጉሥ እስከ ሆነበት ጊዜ ድረስ ኢዩ ለአምስት ዓመታት ያህል አገልግሎ ነበር (2ዜና 19፥2፤ 20፥34)።

16፥2 *ከትቢያ አንሥቼ፤* ከ14፥7 ጋር ያነጻጽሩ። *በኢዮርብዓም መንገድ ሄድህ፤* የ14፥16 ማብ ይመ።

16፥3 *ባኦስንና ቤቱን ፈጽሜ አጠፋለሁ፤* ከ14፥10 (ኢዮርብዓም ቤት)፤ 21፥21 (ከያምሪና ከአምዓብ ቤት) ጋር ያነጻጽሩ።

16፥4፤ በ14፥11 ላይ የኢዮርብዓምን ሥርወ መንግሥት በሚመለከት፣ ከተነገረው ትንቢት ጋር ተመሳሳይ ነው።

16፥5 *የተከናወነው፤* የመጽሐፈ ነገሥት ጸሐፊ፣ ባኦስ ከአከናወናቸው ነገሮች አንዳች እንኳ፣ መጥቀስ አልፈለገም። በወታደራዊና በፖለቲካዊ ረገድ ሲታይ፣ ባኦስ ዝነኛ ገዥ ነበር። *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ* የ14፥19 ማብ ይመ።

16፥6 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ።

16፥7 *እንደ ኢዮብርዓም ቤት...ክፉ ሥራን በማድረጉና፤* ቍ 2፤ 15፥34 ይመ። *በማጥፋቱም ጭምር ነው፤* ባኦስ የኢዮር

[9]ከሹማምቱ አንዱና የግማሽ ሠረገሎቹ አዛዥ የሆነው ዘምሪ ዐምፆ ተነሣበት፤ በዚያን ጊዜ ኤላ በቴርሳ ከተማ የቤተ መንግሥቱ ኀላፊ በሆነው በአርጻ ቤት ጠጥቶ ሰክሮ ነበር፤ [10]ዘምሪም ገብቶ ኤላን ገደለው፤ እርሱም በኤላ እግር ተተክቶ፣ የይሁዳ ንጉሥ አሳ በነገሠ በሃያ ሰባተኛው ዓመት ነገሠ።

[11]ዘምሪ ወዲያው እንደ ነገሠና በዙፋን እንደ ተቀመጠ፣ የባአስን ቤተ ሰብ በሙሉ ገደለ፤ የሥጋ ዘመድም ሆነ ወዳጅ አንድም ወንድ አላስቀረም። [12]በዚህ ሁኔታም በነቢዩ በኢዩ አማካይነት በባአስ ላይ በተነገረው *በእግዚአብሔር ቃል* መሠረት፣ የባአስን ቤተ ሰብ ሁሉ ፈጀ።

[13]ይህም የሆነው ባአስና ልጁ ኤላ፣ በማይረቡ ጣዖቶቻቸው ምክንያት የእስራኤልን አምላክ *እግዚአብሔርን* ያስቈጡት ዘንድ በሠሩት ኀጢአት ሁሉና፣ እስራኤልም እንዲሠሩ በማድረጉ ነበር።

[14]ሌላው ኤላ በዘመኑ የፈጸመውና ያደረገው ሁሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን?

የእስራኤል ንጉሥ ዘምሪ

[15]የይሁዳ ንጉሥ አሳ በነገሠ በሃያ ሰባተኛው ዓመት ዘምሪ በቴርሳ ሆኖ ሰባት ቀን ብቻ ገዛ። በዚህ ጊዜ ሰራዊቱ የፍልስጥኤማውያን ከተማ የሆነችውን ገባቶንን ከቦ ሰፍሮ ነበር። [16]በዚያም ሰፈር የነበሩ እስራኤላውያን ዘምሪ ዐምፆ ንጉሡን መግደሉን እንደ ሰሙ፣ የሰራዊቱን አዛዥ ዖምሪን በዚያኑ ዕለት እዚያው ሰፈር ውስጥ በእስራኤል ላይ ማንገሣቸውን ዐወጁ። [17]ከዚያም ዖምሪና አብረውት ያሉት እስራኤላውያን ሁሉ ከገባቶን ወደ ላይ ወጥተው ቴርሳን ከበቡ። [18]ዘምሪ ከተማዪቱ መያዟን ሲያይ፣ ቤተ መንግሥቱ ውስጥ ወዳለው ግንብ ገብቶ በቤተ መንግሥቱ ላይ እሳት ለቀቀበትና በዚሁ ሞተ። [19]ይህ የሆነውም *በእግዚአብሔር* ፊት የተጠላ ክፉ ሥራ በመሥራትና በኢዮርብዓም መንገድ በመሄድ፣ እንዲሁም ራሱ በሠራው ኀጢአትና እስራኤልም እንዲሠሩ ባደረገው ኀጢአት ምክንያት ነው።

[20]ሌላው ዘምሪ በዘመኑ የፈጸመው ድርጊትና ያካሄደውም ዐመፅ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አደለምን?

የእስራኤል ንጉሥ ዖምሪ

[21]ከዚያም የእስራኤል ሕዝብ ከሁለት ተከፈለ፣ ይህም ግማሹ የጎናትን ልጅ ታምኒን ለማንገሥ ሲሆን፣ የቀረው ደግሞ ዖምሪን በመደገፍ ነበር። [22]ሆኖም የዖምሪ ተከታዮች ከጎናት ልጅ ከታምኒ ተከታዮች ይልቅ በረቱ፤ ስለዚህ ታምኒ ሞተ፤ ዖምሪም ነገሠ።

[23]የይሁዳ ንጉሥ አሳ በነገሠ በሠላሳ አንደኛው ዓመት፣ ዖምሪ በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ ዐሥራ ሁለት ዓመትም ገዛ፤ ከዚህም ውስጥ ስድስቱን ዓመት የገዛው በቴርሳ ሆኖ ነው። [24]እርሱም የሰማርያን ኰረብታ በሁለት መክሊት[ሀ] ጥሬ ብር ከሳምር ላይ ገዝቶ ከተማ ሠራበት፤ ስሟንም በቀድሞው የተራራዋ ባለ ቤት በሳምር ስም ሰማርያ ብሎ ጠራት።

[ሀ]24 70 ኪሎ ግራም ያህል ነው

16፥9 1ነገ18፥3፤ 1ነገ20፥12:16፤ ምሳ31፥45
16፥10 2ነገ9፥31
16፥11 ቍ3
16፥13 ዘዳ32፥21
16፥15 ኢሱ19፥44
16፥23 ኢሱ12፥24፤ 1ነገ15፥33
16፥24 1ነገ13፥32፤ ማቴ10፥5

ብዓምን ቤት በማጥፋት፣ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ቢፈጽምም (14፥10:14)፣ ስለ አከናወነው የጭካኔ ተግባር ግን፣ ተጠያቂ ነው (ከዘፍ 50፥20፤ ከኢሳ 10፥5-7:12 ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥8 *አሳ በነገሠ በሃያ ስድስተኛው ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 886 ማለት ነው (የ15፥10 ማብ ይመ)። *ሁለት ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 886-885 ድረስ ማለት ነው።

16፥9 *ሰክሮ ነበር፤* ሰራዊቱ ገባቶንን ከቦ እያለ፣ ኤላ በቴርሳ ሆኖ መስከሩ፣ ንጉሥ ሆኖ ሳለ ኀላፊነቱን እንዳልተወጣ ያመለክታል።

16፥10 *አሳ በነገሠ በሃያ ሰባተኛው ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 885 ማለት ነው።

16፥11 *የባአስን ቤተ ሰብ በሙሉ ገደለ፤* 15፥29፤ 2ነገ 10፥1-7፤ 11፥1 ይመ። *ወዳጅ፤* የንጉሡ ዋና አማካሪ የነበረ ሰው ሊሆን ይችላል (የ2ሳሙ 15፥37 ማብ ይመ)።

16፥12 *በነቢዩ በኢዩ አማካይነት...በተነገረው በእግዚአብሔር ቃል፤* ቍ 1-4 ይመ። ዘምሪ የኢዩን ትንቢት ለመፈጸም የተነሣው ሆን ብሎ አልነበረም፤ ነገር ግን በኤላ ላይ ባሤረና የባአስን ሥርወ መንግሥት ባጠፋ ጊዜ፣ ሳያስተውለው ለኢዩ ትንቢት መፈጸም ምክንያት ሆነ (የቍ 7 ማብ ይመ)። በአርባ ስድስት ዓመት ጊዜ ውስጥ ሁለት ሥርወ መንግሥት (የኢዮር ብዓምና የባአስ) የተፈራረቀ ሲሆን፣ ሦስተኛው ሥርወ መንግሥት ማለትም የዘምሪ የቈየው ለሰባት ቀናት ብቻ ነበር (ቍ 15 ይመ)።

16፥13 *ባአስና ልጁ ኤላ...በሠሩት ኀጢአት፤* 15፥34 ይመ። *በማይረቡ ጣዖቶቻቸው፤* የወርቅ ጥጃን ጭምር (12፥28፤ 14፥9 ይመ) በእስራኤል የሃይማኖታዊ በዓላት ውስጥ የተካተቱትን የአረማውያንን በዓላት ያመለክታል።

16፥14 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ14፥19 ማብ ይመ።

16፥15 *አሳ በነገሠ በሃያ ሰባተኛው ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 885 ማለት ነው (የ15፥1:10 ማብ ይመ)። *ገባቶንን፤* የቍ 9፤ 15፥27 ማብ ይመ።

16፥16 *ዐምፆ ንጉሡን መግደሉን፤* ቍ 9-12 ይመ። *የሰራዊቱን አዛዥ ዖምሪን፤* በኤላ ዘመነ መንግሥት ዘምሪ፣ ከነበረው ደረጃ የበለጠ ማዕረግ ነበረው (ቍ 9 ይመ)።

16፥17 *ቴርሳ፤* የንጉሡ መኖሪያ የነበረች ከተማ ናት (ቍ 8-10 ይመ፤ እንዲሁም የ14፥17 ማብ ይመ)።

16፥19 *በኢዮርብዓም መንገድ፤* የ14፥16 ማብ ይመ።

16፥20 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ14፥19 ማብ ይመ።

16፥22 *ታምኒ ሞተ፤* ታሞ ይሁን ወይም አገሪቱን ለመቈጣጠር በተደረገው ወታደራዊ ትንንቅ ምክንያት፣ አሟሟቱ በግልጽ አይታወቅም።

16፥23 አሳ በነገሠ በሠላሳ አንደኛው ዓመት፤ ዓ.ቅ.ክ. 880 ማለት ነው (የ15፥10 ማብ ይመ)። *ነገሠ፤* ለብቻው ንጉሥ ሆነ። የሰሜኑን መንግሥት ለመቈጣጠር በዖምሪና በታምኒ መካከል የተደረገው ፍልሚያ ለአራት ዓመት ያህል ቈይቶ ነበር ከቍ 15 ጋር ያነጻጽሩ። *ዐሥራ ሁለት ዓመትም፤* ዓ.ቅ.ክ 885-874 ማለት ነው። ዐሥራ ሁለት ዓመት የቈየው የዖምሪ ዘመነ መንግሥት፣ በእርሱና በታምኒ መካከል የተደረገውን የአራት ዓመት የፍልሚያ ጊዜ ይጨምራል (ከቍ 15:29 ጋር ያነጻጽሩ)። *በቴርሳ፤* የ14፥17 ማብ ይመ። ዘንበሪ በጥቂት ቀናት ውስጥ ቴርሳን በቍጥጥሩ ሥር ሊያደርግ ችሎአል (ቍ 15-19)።

16፥24 *ሰማርያ፤* ከሴኬም በስተ ሰሜን ምዕራብ ዐሥራ ሦስት ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ ሲሆን፣ በአካባቢው ካሉ ለም ሸለቆ ቦታዎች ሦስት መቶ ጫማ ከፍ ብላ የምትገኝ ነበረች (በኢሳ 28፥1 ላይ፣ "የአበባ እቅፍ" በመባል ተጠቅሳለች)። መጀመሪያ በዚች ቦታ ባለቤት የነበረው ሰው፣ ቦታው በስሙ እንዲጠራ በመስማማት (ከሩት 4፥5 ጋር ያነጻጽሩ) ይዞታውን እንዲሸጥ ተደርጎ ይሆናል (21፥3 ይመ)። ይህች ቦታ ለሰሜኑ መንግሥት የጸናች ዋና ከተማ ሆና እንድትቆይ ምቹ የሆነ አቀማመጥ ነበራት (20፥1-21፤ 2ነገ 6፥25፤ 18፥9-10 ይመ)። ከዚህ የንጉሥ ከተማ ምሥረታ በኋላ፣ እንደ ዳዊት ሥርወ መንግሥት የሰሜኑ መንግሥታትም አምባይቱን ከተማ (2ሳሙ 5፥6-12) የራሳቸው ምሽግ አደረጓት። ሰሎሞን በኢየሩሳሌም ካሠራቸው ሕንጻዎች

[25]ይሁን እንጂ ዖምሪ በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ፤ ከእርሱ አስቀድሞ ከነበሩትም ይልቅ የበለጠ ኀጢአት ሠራ:: [26]እርሱም እስራኤል በማይረቡ ጣዖቶቻቸው፣ የእስራኤልን ስምሳክ እግዚአብሔርን ለቍጣ እንዲያነሣሡት ባደረገው በናባጥ ልጅ በኢዮርብዓም መንገድ ሁሉና እርሱም ኀጢአት ሠርቶ እስራኤልም እንዲሠሩ ባደረገው ኀጢአት ተመላለሰ::

[27]ሌላው ዖምሪ በዘመኑ የፈጸመው፣ ያደረገውና ያከናወነው ሁሉ በእስራኤል የነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [28]ዖምሪ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በሰማርያም ተቀበረ፤ ልጁም አክዓብ በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

አክዓብ የእስራኤል ንጉሥ ሆነ

[29]የይሁዳ ንጉሥ አሳ በነገሠ በሠላሳ ስምንተኛው ዓመት፣ የዖምሪ ልጅ አክዓብ በእስራኤል ላይ ነገሠ፣ በሰማርያም ሆኖ እስራኤልን ሃያ ሁለት ዓመት ገዛ:: [30]የዖምሪ ልጅ አክዓብ ከእርሱ አስቀድሞ ከነበሩት ሁሉ ይልቅ፣ በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ነገር አደረገ:: [31]የናባጥን ልጅ የኢዮርብዓምን ኀጢአት እንደ ቀላል ነገር ከመቍጠሩም በላይ የሲዶናውያንን ንጉሥ የኤትበኣልን ልጅ ኤልዛቤልን አገባ፤ ሄዶም በኣልን አመለከ፤ ሰገደለትም:: [32]ሰማርያ ላይ በሠራውም የበኣል ቤተ ጣዖት ለበኣል መሠዊያ አቆመለት:: [33]ደግሞም አክዓብ የአሼራን ምስል ዐምድ በማቆም ከእርሱ በፊት ከነበሩት የእስራኤል ነገሥታት ይልቅ የእስራኤልን ስምሳክ እግዚአብሔርን ለቍጣ የሚያነሣሣ ድርጊት ፈጸመ::

[34]የቤቴል ሰው አኪኤል፣ በአክዓብ ዘመን ኢያሪኮን መልሶ ሠራት:: እግዚአብሔር በነዌ ልጅ በኢያሱ አማካይነት የተናገረው ቃል ይፈጸም ዘንድ መሠረቷን ሲያኖር በኵር ልጁ አቢሮን ሞተ፤ የቅጽር በሮቿንም በሚሠራበት ጊዜ የመጨረሻው ልጁ ሠጉብ ሞተ::

ኤልያስን ቍራዎች መገቡት

17 በዚህ ጊዜ ከገለዓድ ነዋሪዎች አንዱ የሆነው ቴስብያዊው ኤልያስ አክዓብን፣ "የማመልከው ሕያው እግዚአብሔርን በእኔ ቃል ካልሆነ በቀር፣ በሚቀጥሉት ዓመታት

16፥25 ቍ25-26፤ ዘጸ4፥25ሚክ6፥16
16፥26 ዘጸ32፥21፤ 1ነገ15፥30
16፥28 1ነገ13፥32
16፥30 1ነገ14፥9
16፥31 መሳ2፥11፤ 3፥6፤1ነገ11፥2ነገ 9፥34
16፥32 መሳ6፥28፤ 2ነገ10፥27፤11፥18፤ ኤር43፥12
16፥33 መሳ3፥7፤ 1ነገ14፥9፤21፥25፤ 2ነገ13፥6
16፥34 ኢሱ6፥26
17፥1 ዘጸ11፥17፤ 28፥24፤መሳ12፥4፤ 2ሳሙ1፥21፤1ነገ8፥36 ፤ኢዮ12፥15ሚል4፥5፤ ማቴ11፥14፤17፥3፤ ሉቃ4፥25

ጋር የሚስተካከል፣ ዖምሪና አክዓብ ውብ የሆኑ ሕንጻዎችን በመገንባት ይህችን ከተማ እንድታሸበርቅ ማድረጋቸውን፣ የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች አረጋግጠዋል:: የደቡቡ መንግሥት በዋናው ከተማ በኢየሩሳሌም ይጠራ እንደ ነበር ሁሉ (21፥1፤ ኢሳ 10፥10፤ አሞ 6፥1)፣ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ የሰሜኑ መንግሥት በዋናው ከተማ ስም መጠራት ጀመረ::

16፥25 *ከእርሱ አስቀድሞ ከነበሩትም ይልቅ የበለጠ ኀጢአት ሠራ፤* ዖምሪ ከሲዶንና ከጢሮስ ንጉሥ ከኤትበኣል ጋር ግንኙነት በመፍጠሩ (ወዳጅነቱን ለማጠናከር የዖምሪ ልጅ አክዓብ የኤትበኣልን ሴት ልጅ ኤልዛቤልን አገባ)፣ በሰሜኑ መንግሥት የበኣል አምልኮ ተስፋፋ (ቍ 31፥33)፤ በመጨረሻም በደቡቡ መንግሥት የሚገኘው የዳዊት ዘር እስከመጥፋት ደረሰ (2ነገ 11 ይመ፤ እንዲሁም የ2ነገ 8፥18 ማብ ይመ):: ዖምሪ፣ በዘመነ መንግሥቱ የመጀመሪያዎቹ ዓመታት ላይ (የቍ 23 ማብ ይመ)፣ ከኤትበኣል ጋር ይህን የጋብቻ ግንኙነት የመሠረተው፣ ታምኒን ለመውጋት፣ ኀይል ለማግኘት አስቦ ያደረገው ይመስላል (ቍ 21-22 ይመ)::

16፥26 *እስራኤልም እንዲሠሩ ባደረገው ኀጢአት፤* 12፥26-33 ይመ እንዲሁም የ14፥16 ማብ ይመ:: *በማይረቡ ጣዖቶቻቸው፤* የቍ 13 ማብ ይመ::

16፥27 *በዘመኑ...ያከናወነው፤* ዖምሪ ያከናወናቸውን ወታደራዊና ፖለቲካዊ የሆኑ፣ ጕዳዮችን መጥቀስ የመጽሐፈ ነገሥት ጸሐፊ አልፈለገም:: ሰማርያን የሰሜኑ መንግሥት ዋና ከተማ አድርጎ ከመመሥረቱም በቀር፣ ስለ ዖምሪ የሚጠቀሰው ሌላው ነገር፣ ልጁ አክዓብ የሰሜኑን ክፍል በሚገዛበት ጊዜ (20፥14-15 ይመ) የተጠቀመበትን መንግሥታዊ መዋቅር ማዘጋጀቱ ነው:: ይሁን እንጂ፣ የዖምሪ ሥርወ መንግሥት የቈየው ከአርባ ዓመት በላይ ነው:: አሦራዊው ቴልጌልቴልፌልሶር ከአንድ ምዕተ ዓመት ተኩል በኋላ፣ (ዓ.ቅ.ክ. 732)፣ እስራኤልን፣ "የዖምሪ ቤት" በማለት በታሪኩ ውስጥ ጠቅሶታል:: *በእስራኤል የነገሥታት ታሪክ፤* የ14፥19 ማብ ይመ::

16፥28 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ::

16፥29 *አሳ በነገሠ በሠላሳ ስምንተኛው ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ. 874 ማለት ነው (የ15፥9-10 ማብ ይመ:: *ሃያ ሁለት ዓመት፤* ዓ.ቅ.ክ ከ874-853 ድረስ ማለት ነው::

16፥30 *ከእርሱ አስቀድሞ ከነበሩት ሁሉ ይልቅ...ክፉ ነገር አደረገ፤* ዖምሪ ከእርሱ በፊት የነበሩት ነገሥታት ከፈጸሙት ሁሉ የከፋ ኀጢአት አደረገ (ቍ 25 ይመ)፤ አክዓብ ደግሞ አባቱ ዖምሪ ካደረገው ይልቅ የከፋ ኃጢአት ፈጸመ:: በሰሜኑ መንግሥት፣ ንጉሣዊ ቤት ውስጥ፣ ኀጢአት መሥራት እየጨመረ ሲሄድ ይታያል:: አንድ ሦስተኛ የሚሆነው በሁለቱ የነገሥት መጻሕፍት ውስጥ የተጻፈው ታሪክ፣ የአክዓብንና የሁለት ልጆቹን የአካዝያስንና የኢዮራምን የሠላሳ አራት ዓመት አገዛዝ ታሪክ የሚመለከት ነው::

16፥31 *የኤትበኣልን ልጅ ኤልዛቤልን አገባ፤* አይሁዳዊው የታሪክ ጸሐፊ ዮሴፍ ወልደ ኮሪዮን፣ ኤትበኣል በጢሮስና በሲዶን ላይ ለሠላሳ ሁለት ዓመት ካህንና ንጉሥ በመሆን እንደ ገዛ በጽሑፉ ጠቅሶታል:: አክዓብ ኤልዛቤልን ያገባው በአባቱ ዘመነ መንግሥት ነበር (የቍ 25 ማብ ይመ):: *በኣል፤* ሜልካርት በመባል የሚታወቀው ይሆናል፤ ይህ ጣዖት በእስራኤል እንዲመለክ ያደረገችው ኤልዛቤል ናት:: አክዓብ ጋብቻ በፈጸመበት ጊዜ፣ ይህን ጣዖት ማምለክ እንደ ጀመረ ይገመታል:: አክዓብ ሁለቱንም አጣምሮ ማምለክ እንጂ፣ እግዚአብሔርን ማምለክን፣ በኣልን በማምለክ የመተካት ፍላጎት እንዳልነበረው የልጆቹ ስም ያመለክታል (አካዝያስ፣ ትርጕሙም እግዚአብሔር ያቅፋል ማለት ሲሆን፣ ኢዮራም ደግሞ እግዚአብሔር ከፍ ከፍ አለ ማለት ነው)::

16፥32 *ሰማርያ ላይ በሠራውም የበኣል ቤተ ጣዖት፤* ሰሎሞን በኢየሩሳሌም ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ እንደ ሠራ፣ አክዓብ ደግሞ ሚስቱ ኤልዛቤል ለምታመልከው ለፊንቃውያን አምላክ በኣል በሰማርያ ቤተ ጣዖት በማሠራት፣ የበኣል አምልኮ ወደ ሰሜኑ መንግሥት እንዲገባ አደረገ:: ቈይቶም፣ ኢዩ ይህን የአረማውያን ቤተ ጣዖት ከማምለኪያ ድንጋዩ ጋር (የ14፥23 ማብ ይመ) እንዲወድም አደረገ (2ነገ 10፥21-27)::

16፥33 *የአሼራን ምስል ዐምድ፤* የ14፥15 ማብ ይመ:: *ከእርሱ በፊት ከነበሩት የእስራኤል ነገሥታት ይልቅ፤* የቍ 30 ማብ ይመ:: በዘመነ መንግሥቱ መጀመሪያ ላይ፣ አክዓብ የበኣል አምልኮ በሰሜኑ መንግሥት በይፋ እንዲታወቅ አደረገ::

16፥34 *ኢያሪኮን መልሶ ሠራት፤* ቅጥር ያልነበራት ከተማ ሆና መቈየቷን ለማመልከት እንጂ፣ ኢያሪኮ በኢያሱ ከወደመች ጊዜ አንሥቶ (18፥21፤ መሳ 1፥16፤ 3፥13፤ 2ሳሙ 10፥5) ሰው አልኖረባትም ለማለት አይደለም:: በአክዓብ ዘመነ መንግሥት፣ አኪኤል ቅጥሮቹንና በሮቹን (9፥17 ይመ) መልሶ በመገንባት፣ ከተማዋን ምሽግ አደረገ:: የኢያሪኮ መደምሰስ (ኢሱ 6፥26)፣ እስራኤላውያን የከነዓንን ምድር ከእግዚአብሔር እጅ በጸጋ መቀበላቸውን፣ ለዘለቄታው የሚያስታውስ ስለ ነበር፣ ይህ ሁኔታ፣ የእግዚአብሔርን ፈቃድ የሚቃረን ነበር:: ስለዚህም በአኪኤል ላይ፣ ኢያሱ የተናገረው ርግማን ደረሰበት::

17፥1 *ኤልያስ፤* ይህ ስም (ትርጕሙ "እግዚአብሔር አምላኬ ነው" ማለት ነው) የመልእክቱን መሠረታዊ ሐሳብ የያዘ ነው (18፥21:39)፤ የእርሱም ተልእኮ የበኣልን አምልኮና የሚያመልኩትን ሰዎች በቃልና በድርጊት አጥብቆ መቃወም ነበር:: *ከገለዓድ... ቴስብያዊው፤* ገለዓድ በዮርዳኖስ ማዶ ሰሜናዊ ክፍል የሚገኝ ቦታ ነበር:: ቴስብ የት እንደሚገኝ በግልጽ አይታወቅም:: *የማመልከው፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "በፊቱ የቆምሁት" ማለት ሲሆን፣

ዝናብ ወይም ጠል አይኖርም" አለው።

[2]ከዚያም እንዲህ የሚል የእግዚአብሔር ቃል ለኤልያስ መጣለት፤ [3]"ከዚህ ተነሥተህ ወደ ምሥራቅ ሂድ፤ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ባለው በኮራት ወንዝ ተሸሸግ። [4]ውሃ ከወንዙ ትጠጣለህ፤ ቍራዎችም እዚያው እንዲመግቡህ አዝዣለሁ።"

[5]ስለዚህ *እግዚአብሔር* ያዘዘውን ፈጸመ፤ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ወዳለው ወደ ኮራት ወንዝ ሄዶ በዚያ ተቀመጠ። [6]ቍራዎችም ጧትና ማታ እንጀራና ሥጋ ያመጡለት ነበር፤ ውሃም ከወንዙ ይጠጣ ነበር።

የሰራፕታዪቱ መበለት

[7]በምድሪቱ ላይ ዝናብ ባለመጣሉ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ወንዙ ደረቀ። [8]ከዚያም እንዲህ የሚል *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ ኤልያስ መጣ፤ [9]"ተነሥና ሲዶና ውስጥ ወዳለችው ወደ ሰራፕታ ሄደህ ተቀመጥ፤ በዚያም አንዲት መበለት እንድትመግብህ አዝዣለሁ።" [10]ስለዚህ ተነሥቶ ወደ ሰራፕታ ሄደ። ወደ ከተማዪቱ በር እንደ ደረሰም፣ አንዲት መበለት ጭራሮ ስትለቃቅም አገኛት፤ ጠርቶም፣ "የምጠጣው ውሃ በዕቃ ታመጪልኛለሽን?" ሲል ለመናት። [11]ልታመጣለት ስትሄድ አሁንም ጠራትና፣ "እባክሽን፣ ቍራሽ እንጀራም ይዘሽልኝ ነይ" አላት።

[12]እርሷም መልሳ፣ "ሕያው በሆነው በአምላክህ *በእግዚአብሔር*! በማድጋ ካለው ዕፍኝ ዱቄትና በማሰሮ ካለው ጥቂት ዘይት በቀር ምንም የለኝም። እነሆ፤ ለራሴና ለልጄ ምግብ አዘጋጅቼ በልተን እንድንሞት ጭራሮ ለቃቅሜ ወደ ቤት ልወስድ ነው" አለችው።

[13]ኤልያስም መልሶ እንዲህ አላት፤ "አይዞሽ አትፍሪ፤ ወደ ቤት ገብተሽ እንዳልሽው አድርጊ፤ በመጀመሪያ ግን ከዚያችው ካለችሽ ትንሽ እንጎቻ ጋግረሽ አምጪልኝ፤ ከዚያም ለራስሽና ለልጅሽ ጋግሪ፤ [14]የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ '*እግዚአብሔር* ለምድሪቱ ዝናብ እስከሚሰጥበት ዕለት ድረስ፤ ከማድጋው ዱቄት አይጠፋም፤ ከማሰሮውም ዘይት አያልቅም።'"

[15]እርሷም ሄዳ ኤልያስ እንደ ነገራት አደረገች፤ በዚህ ሁኔታም ኤልያስ፣ መበለቲቱና ቤተ ሰቧ ብዙ ቀን ተመገቡ፤ [16]በኤልያስ በተነገረው *የእግዚአብሔር* ቃል መሠረት ከማድጋው ዱቄት አልጠፋም፤ ከማሰሮውም ዘይት አላለቀም ነበርና።

[17]ከጥቂት ጊዜ በኋላም የባለቤቲቱ ልጅ ታመመ፤ ሕመሙ እየጠናበት ሄደ፣ በመጨረሻም ትንፋሹ ቀጥ አለ። [18]እርሷም ኤልያስን፤ "የእግዚአብሔር ሰው ሆይ፤ እኔ ምን አደረግሁህ? እዚህ የመጣኸው ኀጢአቴን አስታውሰህ ልጄን ለመግደል ነውን?" አለችው።

17፥3 1ነገ18፥4፡ 10፤ኤር36፥19፡26
17፥4 ዘፍ8፥7
17፥6 ዘፀ16፥8
17፥9 አብ1፥20፤ ሉቃ4፥26
17፥10 ዘፍ24፥17፤ ዮሐ4፥7
17፥12 2ነገ4፥2
17፥14 ቍ1
17፥18 ሉቃ5፥8

በንጉሥ ፊት ቆሞ ማገልገልን የሚያመለክት አገላለጽ ነው። በእስራኤል፣ ነገሥታትና ካህናት የእግዚአብሔር ሕዝብ ለአምላካቸው ለእግዚአብሔር ታማኝ ሆነው እንዲኖሩና እንዲሁም የኪዳኑ በረከትና ጥበቃ ለሕዝቡ እንዲደርስ ታላቁን የእስራኤል ንጉሥ እግዚአብሔርን ወክለው እንዲያገለግሉ ይቀቡ ነበር። ከኢዮርብዓም ዘመነ መንግሥት ጀምሮ የሰሜኑ መንግሥት ካህን አልነበረውም (12፥31)፤ ነገሥታቱም ቢሆኑ ታማኞች አልነበሩም። አክዓብ፣ በኣል እንዲመለክ በማድረጉ ከፍተኛ ችግር ተፈጥሮ ነበር፣ ከዚህም የተነሣ እግዚአብሔር ኤልያስን (ከእርሱም በኋላ ኤልሳዕ) ጥንት ሙሴ እንዳገለገለው፣ በንጉሥና በካህን ፈንታ እግዚአብሔርን ወክሉ እንዲያገለግል ላከው። የመጽሐፈ ነገሥት ጸሓፊ፣ በኤልያስና በሙሴ አገልግሎት መካከል ብዙ ተመሳሳይ ነገር እንዳለ አመልክቷል። *ዝናብ ወይም ጠል!* ድርቅ ወደ ጣዖት አምልኮ በተመለሰ ሕዝብ ላይ የመጣ የአምላክ ፍርድ ብቻ ሳይሆን፣ በኣል የልምላሜና የዝናብ ጌታ እንደ ሆነ ቢቈጠርም፣ ዝናብን መስጠት እንደማይችል የሚያሳይም ነው (ከዘሌ 26፥3-4፤ ከሆሴ 2፥5፡8 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥3 *ከዚህ ተነሥተህ... ሂድ!* እግዚአብሔር በዚህ የትእዛዝ ቃል የራሱን ነቢይ ከአገሩና ከወገኑ ለይቶ በማውጣት፣ ሕዝቡ ከቃሉና ከበረከቱ የተገለለ እንዲሆን አደረገ። የነቢዩ በዚያ አለመገኘት የፍርድ አይቀሬነትና ጽናትን የሚያረጋግጥ ነው። *ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ባለው በኮራት ወንዝ!* ኮራት የት እንደሚገኝ በግልጽ አይታወቅም። ከሰሜን ወደ ያርሙክ ወንዝ ከሚፈሱት ገባር ወንዞች አንዱ የሠራው ሸለቆ ሊሆን ይችላል።

17፥4 *ቍራዎችም እዚያው እንዲመግቡህ!* እስራኤላውያን በተስፋዪቱ ምድር እየተራቡ ሳሉ፣ የእግዚአብሔር ታማኝ አገል ጋይ ኤልያስ ግን በዮርዳኖስ ማዶ በታምር ምግብ ይዘጋጅለት ነበር፤ ይህም እስራኤላውያን በኣልን መታመናቸው፣ እግዚአብሔር መቃወሙን በግልጽ የሚያሳይ ነበር። ኤልያስ ከራሱ ወገኖች ተለይቶ በታምር የሚያስፈልገውን ምግብ ማግኘቱ፣ በእግዚአብሔር ቃል ላይ መደገፍ ያለበት ሕዝቡ እንጂ፣ የእግዚአብሔር ቃል በሕዝቡ ላይ የሚደገፍ አለመሆኑን ያሳያል።

17፥9 *ሲዶና ውስጥ ወዳለችው ወደ ሰራፕታ!* በጢሮስና በሲዶና መካከል፣ የኤልዛቤል አባት ኤትበኣል (16፥31) በሚያስተዳድረው ግዛት ውስጥ በባሕር ዳር የምትገኝ ከተማ ናት። ኤልያስ፣ የበኣል አምልኮ ማዕከል ወደ ሆነችውና ይህንም አምልኮ ወደ እስራኤል ምድር ወደ አስገባችው አገር እንዲሄድና በዚያም እንዲኖር ታዘዘ። *በዚያም አንዲት መበለት እንድትመግብህ አዝዣለሁ!* የእግዚአብሔርን ቃል የያዘው ኤልያስ፣ በሰው እጅ፣ ያውም እየተራበች ባለች ድኻ መበለት እጅ (ቍ 12) ሊመገብ መጣ። ከዚህም በላይ ይህች ሴት፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ ወገን ሳትሆን፣ (ከሉቃ 4፥25-26 ጋር ያነጻጽሩ) ይልቁንም የእግዚአብሔርን መንግሥት ከሚቃወሙ ኀይሎችና (ቀደም ሲል ግብፅ ውስጥ ኋላም ባቢሎንን በመሰሉት) በእግዚአብሔር ከማያምኑ ወገኖች መካከል ነበረች።

17፥10 *ስለዚህ ተነሥቶ ... ሄደ!* ኤልያስ በእግዚአብሔር ላይ የነበረው እምነት፣ እስራኤላውያን በእግዚአብሔር ላይ ሊኖራቸው ይገባ የነበረውን እምነት ይገልጻል።

17፥12 *"አምላክህን ሕያው እግዚአብሔርን!"* ይህች ሴት በእግዚአብሔር ስም መማሏ፣ ኤልያስ እስራኤላዊ መሆኑን ስለ ዐወቀች (የ5፥7፤ 10፥9 ማብ ይመ)፣ ወይም ቀደም ብላ የእስራኤልን አምላክ ማወቋንና፣ ለእርሱም መገዛቷን ከልብ መግለጿ ይሆናል።

17፥13 *በመጀመሪያ ... ትንሽ እንጎቻ ጋግረሽ አምጪልኝ፤ ከዚያም ለራስሽና ለልጅሽ ጋግሪ!* ነቢይ እንደ መሆኑ መጠን፣ የኤልያስ ቃል የእግዚአብሔር ትእዛዝ ነው። መበለቲቱ የተጠየቀችው፣ የእግዚአብሔርን ቃል የያዘውን ነቢይ ለመመገብ ያላትን ሁሉ እንድትሰጥ ነው። ያላትን ሁሉ እንድትሰጥ መጠየቁ፣ ከኪዳኑ አኳያ እስራኤላውያን ማድረግ ሲገባቸው ሳያደርጉ የቀሩትን የሚያመለክት ነው።

17፥14 *የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር፤ እንዲህ ይላል!* ኤልያስ፣ መበለቲቱን "አትፍሪ" (ቍ 13) ያለው፣ የኪዳኑ ግዴታ፣ ከኪዳን ተስፋ ጋር አብሮ የተሰጠ በመሆኑ ነው። እግዚአብሔር ራሱ ሊሰጥ ተስፋ ከገባው በላይ ሰው እንዲሰጥ አይጠይቅም።

17፥15 *ኤልያስ እንደ ነገራት አደረገች!* በፈጸመችው የእምነት ተግባር ተስፋ የተሰጠበትን በረከት፣ ተቀበለች። እስራኤል ብልጥግናን ለማግኘት ስትል፣ በኣልንና አሼራን ተከተለች። በአረማዊ መንግሥት ውስጥ የምትኖር ይህች መበለት፣ የእግዚአብሔርን ቃል በእምነት መታዘዟ ወደ ሕይወት የሚመራ መንገድ መሆኑን አስተዋለች።

17፥16 *ከማድጋው ዱቄት አልጠፋም!* በእግዚአብሔር ቃል በመታመን ሕይወቷን በትክክለኛው መንገድ ለመራችው፣ ከእስራኤል ወገን ላልሆነች ለዚች ሴት እግዚአብሔር በታምር የሚያስፈልጋትን ምግብ አዘጋጀላት። በተስፋዪቱ ምድር ለሚኖሩ፣ ነገር ግን ታማኝ ላልነበሩ ሕዝቡ ምግብ ሳይሰጥ፣ ለእርሷ ግን ከሰማይ "መና" ሰጣት። በዚህ ጊዜ በዘዳ 32፥21 ላይ የተነገረው

[19]ኤልያስም መልሶ፣ "ልጅሽን ስጪኝ" አላት፤ ልጁንም ከዕቅፏ ወስዶ እርሱ ወደ ሚኖርበት ሰገነት በማውጣት በዐልጋው ላይ አስተኛው። [20]ከዚያም፣ "ስምባኪ *እግዚ አብሔር* ሆይ፤ ልጇን እንዲሞት በማድረግ ተቀብላ በምታስተናግደኝ በዚህች መበለት ላይም መከራ *ታመጣባታለህን?*" ብሎ ወደ *እግዚአብሔር* ጮኸ። [21]በልጁም ላይ ሦስት ጊዜ ተዘርግቶ፣ "ስምባኪ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ የዚህ ልጅ ነፍስ ትመለስለት" ብሎ ወደ *እግዚአብሔር* ጮኸ።

[22]*እግዚአብሔርም* የኤልያስን ጩኸት ሰማ፤ የልጁም ነፍስ ተመለሰችለት፤ እርሱም ዳነ። [23]ከዚያም ኤልያስ ልጁን አስነሥቶ ከሰገነቱ ወደ ምድር ቤት አወረደው፤ ለእናቱም ልጅሽ ይኸውልሽ፤ ድኖልሻል!" ብሎ ሰጣት።

[24]ከዚያም ሴቲቱ ኤልያስን፣ "አሁን የእግ ዚአብሔር ሰው መሆንህን፣ ከአንደበትህም የወጣው *የእግዚአብሔር* ቃል እውነት መሆ ኑን ዐወቅሁ" አለችው።

ኤልያስና አብድዩ

18 ከብዙ ጊዜ በኋላም በሦስተኛው ዓመት እንዲህ የሚል *የእግዚአብሔር* ቃል ለኤልያስ መጣለት፤ "ሄደህ ለአክዓብ ተገለጥ፤ እኔም በምድሪቱ ላይ ዝናብ አዘን ባለሁ።" [2]ስለዚህም ኤልያስ ራሱን በአክዓብ ፊት ለመግለጥ ሄደ።

በዚህ ጊዜ ራብ በሰማርያ ክፉኛ ጸንቶ ነበር። [3]አክዓብም የቤተ *መንግሥቱን* አዛዥ አብድዩን ጠራው፤ አብድዩም *እግዚአብሔ ርን* በጣም የሚፈራ ሰው ነበር። [4]ኤልዛቤል *የእግዚአብሔርን* ነቢያት እያስገደለች በነበ ረበት ጊዜ፣ አብድዩ መቶውን ነቢያት ወስዶ አምሳ አምሳውን በሁለት ዋሻ ውስጥ ሸሽጎ እንጀራና ውሃ ይሰጣቸው ነበር። [5]አክዓብም አብድዩን፣ "ተነሥና በአገሪቱ ውስጥ ወደ ሉት ምንጮችና ሸለቆዎች ሂድ፤ ፈረሶቻ ችንና በቅሎዎቻችን እንዳይሞቱ በሕይወት እንዲቈዩ ምናልባት ሣር እናገኝ ይሆናል።" አለው። [6]ስለዚህ የሚሄዱበትን ምድር ተከ ፋፈሉ፤ አክዓብ በአንድ በኩል፣ አብድዩም በሌላ በኩል ሄደ።

[7]አብድዩ በመንገድ ላይ ሳለም ኤልያስን አገኘው። አብድዩም ዐወቀው፤ ወደ መሬት ለጥ ብሎ እጅ በመንሣት፣ "ጌታዬ ኤል ያስ ሆይ፤ በእርግጥ አንተ ነህን?" አለው።

[8]እርሱም፣ "አዎን እኔ ነኝ፤ ሂድና ለጌ ታህ፣ 'ኤልያስ እዚህ አለልህ' ብለህ ንገ ረው" ሲል መለሰለት።

[9]አብድዩም እንዲህ አለው፤ "ምነው ምን አጠፋሁና ነው ባሪያህ እንዲሞት ለአክዓብ አሳልፈህ የምትሰጠው? [10]ስምባክህን ሕያው *እግዚአብሔርን!* ጌታዬ አንተን ለመፈለግ መልእክተኛ ያላከበት ሕዝብና መንግሥት የለም፤ የትኛውም ሕዝብ ሆነ መንግሥት አንተ በዚያ አለመኖርህን ባስታወቀው ጊዜ ሁሉ አንተን አለማግኘቱን ለማረጋገጥ ያስ ምለው ነበር። [11]አሁን ግን አንተ ወደ ጌታዬ ሄጄ፣ 'ኤልያስ እዚህ አለልህ' እንድለው ትፈልጋለህ፤ [12]ተለይቼህ ስሄድ *የእግዚአ ብሔር* መንፈስ የት እንደሚወስድህ አላው ቅም፤ ታዲያ ሄጄ ለአክዓብ ከነገርሁት በኋላ ሳያገኝህ ቢቀር እኔን ይገድለኛል፤ ነገር ግን እኔ ባሪያህ ከጕልማሳነቴ ጀምሮ *እግዚአብሔርን* አመልካለሁ። [13]ጌታዬ ሆይ፤ ኤልዛቤል *የእግዚአብሔርን* ነቢያት ባስገደ ለች ጊዜ ምን እንዳደረግሁ አልሰማህምን? መቶውን *የእግዚአብሔር* ነቢያት ወስጄ አምሳ

17፥20 2ነገ4፥33
17፥21 2ነገ4፥34 1ሐሥ20፥10
17፥23 ዕብ11፥35
17፥24 ቍ18፥1ነገ 22፥16፤መዝ119፥43፤ ዮሐ16፥30፤17፥7
18፥1 ቍ15፤ዘዳ 28፥12፤1ነገ17፥1፤ ሉቃ4፥25
18፥2 ዘሌ26፥26
18፥3 1ነገ16፥9፤ ነህ7፥2
18፥4 1ነገ17፥3፤ 21፥23፤2ነገ9፥7፤ ኢሳ16፥3፤25፥4፤ 32፥2፤ኢር26፥24፤ አብ1፥14
18፥5 ዘፍ47፥4፤ ኤር14፥3
18፥7 2ነገ1፥8፤ ዘካ13፥4
18፥10 1ነገ17፥3
18፥12 2ነገ2፥16 ፤ሕዝ3፥14፤ ሐሥ8፥39

ቃል ተፈጸመ (ከሮሜ 10፥19፤ 11፥11:14 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥18 *እዚህ የመጣኸው ኀጢአቴን አስታውሰህ ልጄን ለመግደል ነውን?* ኤልያስ በእርሷ ቤት መገኘቱ፣ እግዚአብሔ ርን ወደ እርሷ ኀጢአት ይመለከት ዘንድ እንዳደረገው፣ የልጇም ሞት ስለ ኀጢአቷ ከአምላክ የተሰጠ ቅጣት መሆኑን አሰበች። ይሰ ማት የነበረው የበደለኝነት ስሜት፣ ከአረማዊ አስተሳሰብ የመነጨ ቢመስልም የሕይወትን ተስፋ የሰጠ አምላክ፣ ለምን ሞትን እንዳ መጣ በእርሷና በኤልያስ ላይ ጥያቄ ፈጥሮባቸው ነበር።

17፥21 *በልጁም ላይ ሦስት ጊዜ ተዘርግቶ፤* ነቢዩ በልጁ ላይ በዚህ ዐይነት መዘርጋቱ፣ ለልጁ ሙቀት ለመስጠት ነበር። የኤልያስ ጸሎት፣ ልጁ በሕይወት የሚኖረው፣ ከጸሎቱ መልስ የተነሣ እንጂ፣ ከሰውነቱ ከወጣው ሙቀት የተነሣ አለመሆኑን ያስገነዝባል። *የዚህ ልጅ ነፍስ ትመለስለት፤* የእግዚአብሔር ቃል እውነተኛነትና ታማኝነት ይገለጽ ዘንድ፣ አብርሃም እንዳደረገው (ሮሜ 4፥1፤ ዕብ 11፥19)፣ ኤልያስም፣ የሞተው ልጅ ሕይወት እንዲያገኝ በእምነት ጸለየ።

17፥22 *የልጁም ነፍስ ተመለሰችለት፤* ለመጀመሪያ ጊዜ ከሞት ስለ ተነሣ ሰው በመጽሐፍ ቅዱስ የተጠቀሰው ይህ ነው። ከእስራኤል ወገን ሳልሆንች ለዚህች መበለት ከሞት ኀይል ተላቆ ሕይ ወትን የማግኘት ታላቅ የኪዳን በረከት ተሰጣት። በጥንት ኅብረተ ሰብ አመለካከት መሠረት ይህ በረከት (2ነገ 4፥14፤ ሩት 1፥11-12፤ 4፥15-17፤ ሉቃ 7፥12 ይመ) የመበለት ብቸኛ ተስፋ ልጅ ሲሆን፣ ይህችም መበለት ይህን በረከት ያገኘችው፣ በልጇ በኩል ነው።

17፥24 *የእግዚአብሔር ሰው መሆንህን፤* ይህች መበለት ኤልያስ የእግዚአብሔር ሰው መሆኑን (ቍ 18) አስቀድማ ተና ግራ ነበር። አሁን ግን ተጨባጭ በሆነ መንገድ፣ በእርግጥ የእግ ዚአብሔር ነቢይ (የ12፥12 ማብ ይመ) መሆኑን ዐወቀች። *ከአን ደበትህም የወጣው የእግዚአብሔር ቃል እውነት መሆኑን፤* ቃሉ ፍጹምና እውነት መሆኑን ለዚች ፊንቃዊት መበለት ለመግለጽ እግዚ አብሔር ይህን መንገድ ተጠቀመ። ሴትዮዋ የተናገረችው እው ነት፣ በእስራኤል ከነበሩት የእግዚአብሔር ሕዝብ ያልተገኘ ነበር።

18፥1 *በሦስተኛው ዓመት፤* ድርቅን የሚያመለክት ነው። ድርቁ ለሦስት ዓመት ከግማሽ ያህል እንደ ቈየ ወግ ይነገራል። (ከሉቃ 4፥25፤ ከያዕ 5፥17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህም የድርቁ ጊዜ ማጠሩን ለመግለጽ የቆመ ትእምርታዊ ቍጥር ይሆናል (የሰ ባት ዓመት ግማሽ፤ ዘፍ 41፥27፤ 2ነገ 8፥1 ይመ)። *ሄደህ ለአክዓብ ተገለጥ፤ እኔም በምድሪቱ ላይ ዝናብ አዘንባለሁ፤* ኤልያስ ወደ ሕዝቡ የተመለሰው እነርሱ በንስሓ ወደ እግዚአብሔር ስለተ መለሱ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር በጸጋው ራሱን ለሕዝቡ ለመግለጽ ፈልጎ ስለ አዘዘው ነው።

18፥3 *አብድዩ፤* በብሉይ ኪዳን የተለመደ ስም ሲሆን፣ ትርጕሙም "የእግዚአብሔር አገልጋይ" ማለት ነው። *የቤተ መንግሥቱን አዛዥ፤* የ4፥6 ማብ ይመ።

18፥5፤ አክዓብ በዚህም ራብ እንኳ በንስሓ አልተመለሰም (ቀደም ሲል በዳዊት ዘመን የነበረውን ራብ (2ሳሙ 21፥1) ከአ ክዓብ ምላሽ ጋር ያነጻጽሩ)። ነገር ግን የሰራዊቱ ኀይል ተዳክሞ በነበረበት ጊዜ፣ ምግብና ውሃ ለማግኘት ምድሪቱን አሰሰ (10፥26 ይመ፤ በአሦር ንጉሥ በሻልሳዊ ሻልማንስር ታሪክ ውስጥ እንደ ተጠቀሰው አክዓብ ሁለት ሺህ የሠረገላ ሰራዊት ነበረው)።

18፥8 *ሂድና ለጌታህ 'ኤልያስ እዚሁ አለልህ' ብለህ ንገ ረው፤* አብድዩ ቀደም ሲል ኤልዛቤል ልትገድላቸው ትፈልጋቸው የነበሩትን ነቢያት በምስጢር መመገቡንና የኤልያስም ደጋፊ መሆኑን በግልጽ የሚያሳይ ነው (ቍ 4:13 ይመ)።

18፥12 *የእግዚአብሔር መንፈስ የት እንደሚወስድህ አላ ውቅም፤* ቀደም ብሎ የኤልያስ መሰወርና አሁን ደግሞ በድንገት

አምሳውን በሁለት ዋሻ በመሸሸግ እህልና ውሃ ሰጧቸው:: [14]ታዲያ አንተ ሂድ ለጌታዬ፤ 'ኤልያስ እዚህ አለልህ' እንድለው ትፈልጋለህ፤ እርሱም ይገድለኛል!"

[15]ኤልያስም፣ "በፊቱ የቆምሁት ሁሉን የሚገዛ ጌታ እግዚአብሔርን፣ ዛሬ አክዓብ ፊት በእርግጥ እገለጣለሁ" አለ::

ኤልያስ በቀርሜሎስ ተራራ ላይ

[16]ስለዚህ አብድዩ ሄዶ ይህንኑ ለአክዓብ ነገረው፤ አክዓብም ኤልያስን ለማግኘት ሄደ:: [17]ኤልያስንም ባየው ጊዜ፣ "እስራኤልን የምታውክ አንተ ነህን?" አለው::

[18]ኤልያስም መልሶ እንዲህ አለ፤ "አንተና የአባትህ ቤት እንጂ እኔ እስራኤልን አላወክሁም:: *የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ተዋ*ችሁ፣ እንበአልንም ተከተላችሁ:: [19]አሁንም ሕዝቡ በቀርሜሎስ ተራራ እንዲገናኘኝ ለመላው እስራኤል ጥሪ አድርግ:: ከኤልዛቤል ማእድ የሚቀለቡትን አራት መቶ አምሳውን የበአል ነቢያት፣ አራት መቶውንም የአሼራ ነቢያት አምጣቸው::"

[20]ስለዚህ አክዓብ በመላው እስራኤል ጥሪ አደረገ፣ ነቢያቱንም በቀርሜሎስ ተራራ ሰበሰበ:: [21]ኤልያስም በሕዝቡ ፊት ቀርቦ፣ "በሁለት ሐሳብ የምትዋልሉት እስከ መቼ ድረስ ነው? አምላክ *እግዚአብሔር* ከሆነ *እግዚአብሔርን* ተከተሉ፤ በአል አምላክ ከሆነም በአልን ተከተሉ" አለ::

ሕዝቡ ግን አንዲት ቃል አልመለሱም::

[22]ከዚያም ኤልያስ እንዲህ አላቸው፤ "*ከእግዚአብሔር* ነቢያት የተረፍሁ እኔ ብቻ ነኝ፤ በአል ግን አራት መቶ አምሳ ነቢያት አሉት:: [23]ሁለት ወይፈኖች ስጡን፤ እነርሱም አንዱን መርጠው ይውሰዱ፤ በየብልቱም ቈራርጠው፣ በዕንጨት ላይ ያኑሩት፤ ግን እሳት አያንድዱበት፤ እኔም ሁለተኛውን ወይፈን አዘጋጃለሁ፤ በዕንጨትም ላይ አኖረዋለሁ፤ እሳት አላነድበትም:: [24]ከዚያ እናንተ የአምላካችሁን ስም ጥሩ፤ እኔም *የእግዚአብሔርን* ስም እጠራለሁ፤ ሰምቶ በእሳት የሚመልሰውም እርሱ እውነተኛ አምላክ ነው::"

ከዚያም ሕዝቡ ሁሉ፣ "ያልኸው መልካም ነው" አሉ::

[25]ኤልያስም ለበአል ነቢያት፣ "እናንተ ብዙ ስለ ሆናችሁ በመጀመሪያ አንዱን ወይፈን መርጣችሁ አዘጋጁ፤ የአምላካችሁን ስም ጥሩ፤ ግን እሳት አታንድዱበት" አላቸው:: [26]ስለዚህ የተሰጣቸውን ወይፈን ወስደው አዘጋጁት::

ከዚያም ከጧት እስከ እኩለ ቀን የበአልን ስም ጠሩ፤ "በአል ሆይ ስማን" እያሉ ጮኹ፤ ድምፅ ግን የለም፤ የሚመልስ አልነበረም፤ በሠሩት መሠዊያ ዙሪያም ጨፈሩ::

[27]እኩለ ቀንም ላይ ኤልያስ፣ "ድምፃችሁን ከፍ አድርጋችሁ ጩኹ እንጂ! አምላክ አይደለም እንዴ! ምናልባት በሐሳብ ተውጦ ወይም ሥራ በዝቶበት፣ አሊያም በጕዞ ላይ ይሆናል፤ ተኝቶም ከሆነ ቀስቅሱት" እያለ ያፌዝባቸው ጀመር:: [28]ስለዚህ እየጮኹ እንደ ልማዳቸው ደማቸው እስኪፈስ ድረስ ሰውነታቸውን በሰይፍና በጦር ያቈስሉ ነበር:: [29]እኩለ ቀን ዐለፈ፤ እነርሱም የሠርክ መሥዋዕት እስኪቀርብ ድረስ እየተራወጡ ይዘላብዱ ነበር፤ አሁንም ድምፅ የለም፤ የመለሰና ከቁም ነገር የቈጠረውም አልነበረም::

[30]ከዚያም ኤልያስ ሕዝቡን በሙሉ፣ "ወደ እኔ ቅረቡ" አላቸው፤ ሕዝቡም ሁሉ ወደ

18፥15 ቍ1
18፥17 ኢሳ7፥25፤ 1ሳሙ14፥29፤1ነገ 21፥20፤ኤር38፥4
18፥18 ዘዳ31፥16፤ 1ነገ16፥33፤21፥25
18፥19 ኢሱ19፥26፤ 2ነገ9፥22፤10፥19
18፥20 2ነገ2፥25፤ 4፥25
18፥21 ቍ39፤ኢያ 24፥15፤2ነገ17፥41፤ መዝ100፥3፤118፥27፤ 119፥113፤ማቴ6፥24
18፥22 1ነገ19፥10፤ ኤር2፥8፤23፥13
18፥24 ቍ38፤ዘፍ 4፥26፤ዘፀ19፥18፤ዘሌ 9፥24፤1ሳሙ7፥8
18፥26 መዝ115፥ 45፤135፥16፤ኢሳ 41፥26:28፤44፥17፤ 45፥20፤46፥7፤ኤር 10፥5፤1ቆሮ8፥4፤ 12፥2
18፥27 ዕን2፥19
18፥28 ዘሌ19፥28
18፥29 ዘፀ29፥41፤ 2ነገ19፥12፤ኢሳ 16፥12፤ኤር10፥5
18፥30 1ነገ19፥10

መምጣት፣ የእግዚአብሔር መንፈስ ታምራዊ በሆነ መንገድ ነቢዩን ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ እየወሰደው እንደ ሆነ አብድዩ ተገነዘበ (2ነገ 2፥16 ይመ)::

18፥13 *ኤልዛቤል...ነቢያት ባስገደለች ጊዜ፤* ዝናብ እንዲያዘንብ፣ በአልን ደስ ለማሰኘት ያደረገችው ሊሆን ይችላል:: *የእግዚአብሔር ነቢያት፤* በእስራኤል፣ ብዙዎች እምነታቸውን በተዉበት ወቅት (የ20፥35 ማብ ይመ) እግዚአብሔር ያስነሣቸው "የነቢያት" ጉባኤ አባላት ሊሆኑ ይችላሉ::

18፥17 እስራኤልን የምታውክ፤ ኤልያስን፣ በእስራኤል ላይ ስለ ደረሰው ድርቅ የሞት ቅጣት የሚያስከትል ወንጀል በመንግሥት ላይ ፈጽመሃል ብሎ አክዓብ ወነጀለው:: ("*ሁከት ፈጣሪ*" ብሎም ይጠራዋል፤ ኢሱ 7፥25 ይመ)::

18፥18 *የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ተዋችሁ፤ የበአልንም አማልክት ተከተላችሁ፤* በእስራኤል ላይ ለተፈጠረው ሁከት ምክንያቱ ኤልያስ ወይም ድርቁ ሳይሆን፣ ሕዝቡ የኪዳን እምነቱን በመተዉ ነው::

18፥19 *በቀርሜሎስ ተራራ፤* በሜዲትራንያን ባሕር አካባቢ የሚገኝ ከፍተኛ ተራራ ሲሆን፣ የድርቁ ሁኔታ ጉልቶ የማይታይበትና (አሞ 1፥2) የሕይወት ልምላሜን ለመስጠት የበአልን ኀይል አስተማማኝ የሚያደርግ ቦታ ነው:: *ከኤልዛቤል ማእድ የሚቀለቡትን፤* የ2፥7 ማብ ይመ:: *የበአል ነቢያት...የአሼራ ነቢያት፤* ቍ 29 እና ማብ ይመ:: *አሼራ፤* የ14፥15 ማብ ይመ::

18፥21 *የምትዋልሉት፤* በዕብራይስጡ ይህ ቃል በቍ 26 ላይ "እየዘለሉ ጨፈሩ" ተብሎ ተገልጾአል:: ኤልያስ የምፀት ቃል በመናገር፣ በእምነቷ እየዋለለች በነበረችበት ጊዜ፣ እስራኤል ያልተለመደና ከንቱ ሃይማኖታዊ "ጭፈራ" ታደርግ እንደ ነበር ይናገራል:: እግዚአብሔር አምላክ ከሆነ እግዚአብሔርን ተከተሉ፤ በአልም አምላክ ከሆነም በአልን ተከተሉ፤ ሕዝቡ የሚከተሉትን እንዲመርጡ ኤልያስ ያስታውቃቸዋል:: እግዚአብሔርንና በአልን በአንድ ላይ ማምለክ ይቻላል፣ የሚለውን የተሳሳተ አስተሳሰብ ለማረም፣ እግዚአብሔርንና በአልን በማምለክ መካከል ያለውን የጕላ ልዩነት ኤልያስ በማነጻጸር አቅርቧል::

18፥22 *ከ...ነቢያት የተረፍሁ እኔ ብቻ ነኝ፤* ንጉሡንና የበአልን ነቢያት ፊት ለፊት በድፍረት ለመቃወም የቻለ ብቸኛ ሰው ነበር (ሆኖም ግን ቍ 4፤ 19፥10:14፤ 20፥13:28:35፤ 22፥6:8 ይመ)::

18፥24 ሰምቶ በእሳት የሚመልሰውም እርሱ እውነተኛ አምላክ ነው፤ እውነተኛው አምላክ፣ ዐውሎ ነፋስ መለኮታዊ ሠረገላው (መዝ 104፥3 እንዲሁም ማብ ይመ)፣ ነጐድጓድ ድምፁ (መዝ 29፥3-9 እንዲሁም ማብ ይመ)፣ መብረቅም መሣሪያው እንደ ሆነ (መዝ 18፥14 እንዲሁም ማብ ይመ) ተጠቅሶአል:: የኤልያስ ጥያቄ ቀጥተኛ ነው፤ ከዘሌ 9፥24 ጋር ያነጻጽሩ::

18፥26 *በሠሩት መሠዊያ ዙሪያም ጨፈሩ፤* አረማውያን ከሚፈጽሙት የአምልኮ ሥርዐት አንዱ ሲሆን፣ አማልክታቸው የሚፈልጉትን እንዲያደርጉላቸው ለማነሣሣት ሲሉ፣ በታላቅ ደስታ የሚገለጽ የአምልኮ ጭፈራ ነው::

18፥27 *በሐሳብ ተውጦ ... ተኝቶም፤* ኤልያስ በፌዝ መልክ የተናገረው፣ የበአልን ምንነት የሚያውቅ መሆኑን ያመለክታል::

18፥28 *ደማቸው እስኪፈስ ድረስ፤* ራስን አቍስሎ ደም እንዲፈስ ማድረግ፣ ራስን አሳልፎ የመስጠት ምሳሌ ሲሆን፣ አማልክትን ለተግባር የሚያነሣሣ ዘዴ እንደ ሆነ ይታመናል:: በዚህ ዐይነት ሰውነትን ማቍሰል በሙሴ ሕግ የተከለከለ ነበር (ዘሌ 19፥28፤ ዘዳ 14፥1)::

18፥29 *ይዘላብዱ ነበር፤* የአምልኮ ከፍተኛ ደረጃ ሥርዐት

እርሱ ቀረቡ፤ እርሱም ፈርሶ የነበረውን የእግዚአብሔር መሠዊያ ሠራ። ³¹ከዚያም ኤልያስ፣ “ስምህ እስራኤል ይባላል” ተብሎ የእግዚአብሔር ቃል በመጣለት በያዕቆብ ልጆች ነገድ ቍጥር ልክ ዐሥራ ሁለት ድንጋይ ወስዶ፤ ³²በድንጋዮቹም ለእግዚአብሔር ስም መሠዊያ ሠራ፤ በመሠዊያውም ዙሪያ ዐሥራ አምስት ሊትር ውሃ* የሚይዝ ጕድጓድ ቈፈረ፤ ³³ዕንጨቱን ረበረበ፤ የወይፈኑንም ሥጋ በየብልቱ ከቈረጠ በኋላ በዕንጨቱ ላይ አኖረው። ከዚያም፣ “ውሃ በአራት ጋን ሞልታችሁ፣ በመሥዋዕቱና በዕንጨቱ ላይ አፍስሱ” አላቸው።

³⁴ደግሞም፣ “እንደ ገና ጨምሩበት” አላቸው፤ እነርሱም ጨመሩበት።

“ሦስተኛም ጨምሩበት” ሲል አዘዛቸው፤ እነርሱም ለሦስተኛ ጊዜ ጨመሩበት። ³⁵ውሃውም በመሠዊያው ዙሪያ ፈሰሰ፤ ጕድጓዱንም ሞላው።

³⁶የሠርክ መሥዋዕት በሚቀርብበትም ጊዜ ኤልያስ ወደ መሠዊያው ቀረብ ብሎ እንዲህ ሲል ጸለየ፤ “የአብርሃም፣ የይስሐቅና የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ የእስራኤል አምላክ መሆንህ፣ እኔም የአንተ አገልጋይ መሆኔና ይህን ሁሉ በትእዛዝህ እንዳደረግሁ ዛሬ ይታወቅ። ³⁷ይህ ሕዝብ፣ አንተ አምላክ እግዚአብሔር እውነተኛ መሆንህንና ልባቸውን የመለስኸው አንተ መሆንህን ያውቅ ዘንድ እባክህ ስማኝ፤ እግዚአብሔር ሆይ፤ እባክህ መልስልኝ።”

³⁸ከዚያም የእግዚአብሔር እሳት ወርዳ መሥዋዕቱን፣ ዕንጨቱን፣ ድንጋዩንና ዐፈሩን ፈጽማ በላች፤ በጕድጓዱ ውስጥ ያለውንም ውሃ ላሰች።

³⁹ሕዝቡም ሁሉ ይህን ሲያዩ፣ በግንባራቸው ተደፍተው፣ “አምላክ እግዚአብሔር እርሱ እውነተኛ ነው! እግዚአብሔር እርሱ እውነተኛ አምላክ ነው!” አሉ።

18፥31 ዘፍ17፥5፤ 2ነገ17፥34
18፥32 ዘዳ18፥7፤ ቆላ3፥17
18፥33 ዘፍ22፥9
18፥36 ዘፍ24፥12፤ ዘፀ4፥5፤29፥39፡41፤ ዘኍ16፥28፤ኢሱ4፥24፤1ሳሙ17፥46፤ መዝ46፥10፤ ማቴ22፥32
18፥37 ኢሱ4፥24
18፥38 ቍ24፤ዘፀ19፥18፤ዘሌ9፥24፤2ነገ1፥10፤1ዜና21፥26፤ 2ዜና7፥1፤ኢዮ1፥16
18፥39 ቍ21፤ዘሌ9፥24፤መዝ46፥10
18፥40 ዘፀ22፥20፤ ዘዳ17፥12፤መሳ4፥7፤2ነገ11፥18
18፥42 1ሳሙ12፥ 17፤ያዕ5፥18
18፥44 ኢሱ6፥15፤ ሉቃ12፥54
18፥45 1ሳሙ29፥1፤1ነገ8፥36፤ ኢዮ37፥13፤ሆሴ1፥4
18፥46 መሳ3፥10፤ 1ሳሙ11፥6፤2ነገ4፥29፤9፥1፤ ሉቃ1፥35፤4፥14
19፥1 ዘፀ22፥20፤ 1ነገ16፥31
19፥2 ሩት1፥17፤ መዝ13፥4፤ኤር20፥10፤26፥21፤ 36፥26

⁴⁰ከዚያም ኤልያስ፣ “የበአልን ነቢያት ያዟቸው! አንድም ሰው እንዳያመልጥ” ሲል አዘዘ፤ ሕዝቡም ያዟቸው፤ ኤልያስም ወደ ቂሶን ወንዝ አውርዶ አሳረዳቸው።

⁴¹ኤልያስም አክዓብን፣ “የከባድ ዝናብ ድምፅ ይሰማልና ሂድና ብላ፤ ጠጣም” አለው። ⁴²ስለዚህ አክዓብ ሊበላና ሊጠጣ ሄደ፤ ኤልያስ ግን ወደ ቀርሜሎስ ተራራ ጫፍ ወጣ፤ ፊቱንም በጕልበቶቹ መካከል አድርጎ ወደ መሬት አቀረቀረ።

⁴³አገልጋዩንም፣ “ውጣና ወደ ባሕሩ ተመልከት” አለው።

አገልጋዩም ሄዶ ተመለከተና፣ “በዚያ ምንም የለም” አለው።

ኤልያስ ሰባት ጊዜ፣ “እንደ ገና ሂድ” አለው።

⁴⁴በሰባተኛው ጊዜ አገልጋዩ፣ “እነሆ፤ የሰው እጅ የምታህል ትንሽ ደመና ከባሕሩ እየወጣች ነው” አለው።

ኤልያስም፣ “ሂድና አክዓብን፣ ‘ዝናቡ ሳያግድህ፣ ሠረገላህን ጭነህ ውረድ’ ብለህ ንገረው” አለው።

⁴⁵ወዲያውኑም ሰማዩ በጥቍር ደመና ተሸፈነ፤ ነፋሱ ነፈሰ፤ ከባድ ዝናብ ጣለ፤ አክዓብም በሠረገላ ተቀምጦ ወደ ኢይዝራኤል ሄደ። ⁴⁶የእግዚአብሔርም ኀይል በኤልያስ ላይ ወረደ፤ ኤልያስም ልብሱን ከፍ አድርጎ በቀበቶው ካጠበቀ በኋላ እስከ ኢይዝራኤል ድረስ በአክዓብ ፊት ሮጠ።

ኤልያስ ወደ ኮሬብ ኰበለለ

19 አክዓብ በዚህ ጊዜ፣ ኤልያስ ያደረገውን በሙሉ፣ ነቢያቱንም ሁሉ እንዴት በሰይፍ እንዳስገደላቸው ለኤልዛቤል ነገራት። ²ስለዚህም እርሷ፣ “ነገ በዚህ ሰዓት ያንተንም ነፍስ ከእነዚያ እንደ አንዱ ነፍስ ሳላደርጋት ብቀር አማልክት እንዲህ

*32 15 ሊትር ያህል ነው

ሲሆን፣ በደስታ መፈንጠዛቸውን ያመለክታል (የ1ሳሙ 10፥5፤ 18፥10 ማብ ይመ)። *የሠርክ መሥዋዕት፤* ዘፀ 29፥38-41፤ ዘኍ 28፥3-8 ይመ። *የመለሰና... አልነበረም፤* በአል ችሎታ እንደ ሌለው የሚገልጽ አስደናቂ ትዕይንት ነው (መዝ 115፥ 5-8፤ 135፥15-18፤ ኤር 10፥5 ይመ)።

18፥30 *ፈርሶ የነበረውን የእግዚአብሔር መሠዊያ፤* የእስራኤል መንግሥት ለሁለት ከተከፈለ በኋላ፣ መሠዊያው በሰሜን በሚኖሩ ዐሥሩ ነገድ ሕዝቦች ተሠርቶ (የ3፥2 ማብ ይመ) ኤልዛቤል እንዲፈርስ አስደርጋ ይሆናል (ቍ 4:13፤ 19፥10:14)።

18፥31 *በያዕቆብ ልጆች ነገድ ቍጥር ልክ ዐሥራ ሁለት ድንጋይ፤* እስራኤል በፖለቲካ ምክንያት ለሁለት ብትከፈልም፣ በኪዳን አንድ የእግዚአብሔር ሕዝብ በመሆናቸው ኤልያስ በዚህ ሁኔታ ሊያስገነዝባቸው ችሏል። ሊሆን ያለው ነገር የሰሜኑን ዐሥር ነገድ ብቻ የሚመለከት ሳይሆን፣ የተቀሩትንም ነገዶች የሚመለከት ነበር።

18፥33 *ውሃ፤* ኤልያስ በመሠዊያው ላይ በተደጋጋሚ ውሃ በመጨመር፣ ድርጊቱ ማታለል እንደሌለበት ለሁሉም ገለጸ።

18፥36 *ጸለየ፤* እውነተኛ የሆነው የኤልያስ ግልጽ ጸሎት፣ ሰውነትን በማቍሰል፣ ብባዶ ጩኸትና ጭፈራ ታጅቦ ከቀረበው ከበኣል ነቢያት ጸሎት ጋር በጕላ ልዩነት ተወዳድሯል። *የአብርሃም፣ የይስሐቅና የእስራኤል አምላክ፤* እግዚአብሔር ጥንት ከርእሳን አበው ጋር ያደረገውን ኪዳኑን እንዲያስብ፣ የቀረበ ልመናና እስራኤልም ከርእሳን አበው ዘመን ጀምሮ እግዚአብሔር ያደረገላትን ውለታ የሚያስታውስ ነው።

18፥38 *የእግዚአብሔር እሳት ወርዳ፤* የቍ 24 ማብ ይመ።

18፥40 *አሳረዳቸው፤* ኤልያስ፣ በላከው በአምላኩ በእግዚአብሔር ሥልጣን፣ በሙሴ ሕግ መሠረት በአረማውያን የአማልክት ነቢያት ላይ ሊደርስ የሚገባውን ቅጣት ፈጸመባቸው (ዘዳ 13፥13-18፤ 17፥2-5)።

18፥41 *የከባድ ዝናብ ድምፅ፤* የበኣል አምልኮ በጽኑ ስለ ተመታ፣ ዝናብ እንደሚዘንብ የሚያመለክት ተስፋ ነው (17፥1 ይመ)። አክዓብ በሙሴ ሕግ መሠረት ቅጣት ለመፈጸም ወይም ኤልያስን ለመከልከል ምንም ዐይነት እርምጃ አልወሰደም ነበር።

18፥42 *ኤልያስ ... ፊቱንም በጕልበቶቹ መካከል አድርጎ ወደ መሬት አቀረቀረ፤* እግዚአብሔር ብቻ እውነተኛ አምላክ እንደ ሆነ ሕዝቡ ስለ ዐወቀ፣ የኪዳኑ ርግማን እንዲወገድና (የ17፥1 ማብ ይመ)፣ ዝናብ እንዲዘንብ (8፥35፤ 2ዜና 7፥13-14 ይመ) ኤልያስ ጸለየ።

18፥43 *ሰባት ጊዜ፤* ፍጹምነትን የሚያመለክት ቍጥር ነው።

18፥44 *ከባሕሩ እየወጣች፤* ደመናው የታየው በስተ ምዕራብ በኩል እንደ ነበር ያመለክታል።

18፥46 *እስከ ኢይዝራኤል ድረስ በአክዓብ ፊት ሮጠ፤* አስደናቂ በሆነ በመለኮት ሥልጣን ኤልያስ፣ እስከ ኢይዝራኤል ድረስ በአክዓብ ሠረገላ ፊት ሮጠ። የእግዚአብሔር ነቢይ ከንጉሡ ፊት መሮጡና እግዚአብሔርም በዐውሎ ነፋስ ሠረገላ ሆኖ (የቍ

ያድርጉብኝ፣ ከዚህ የባሰም ያምጡብኝ" ስትል ወደ ኤልያስ መልእክተኛ ላከች።

[3]ኤልያስም ፈርቶ[o] ስለ ነበር፣ ሕይወቱን ለማትረፍ ሲል ሸሸ። በይሁዳ ምድር ወዳለችው ወደ ቤርሳቤህ እንደ መጣም አገልጋዩን በዚያ ተወው፤ [4]በምድረ በዳም ውስጥ የአንድ ቀን መንገድ ተጓዘ፤ ወደ አንድ ክትክታ ዛፍ እንደ መጣም፣ ከሥሩ ተቀምጦ፣ ይሞት ዘንድ "*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በቅቶኛል፤ እኔ ከቀደሙት አባቶቼ አልበልጥምና ነፍሴን ውሰዳት" ብሎ ጸለየ። [5]ከዚያም ከዛፍ ሥር ተጋደመ፤ እንቅልፍም ወሰደው።

በድንገትም አንድ መልአክ ነካ አደረገውና፣ "ተነሥና ብላ" አለው። [6]ዞወር ብሎ ሲመለከትም፣ እነሆ፣ በፍም የተጋገረ እንጎቻና አንድ ገንቦ ውሃ ከራስጌው አገኘ፤ ከበላና ከጠጣም በኋላ ተመልሶ ተኛ።

[7]*የእግዚአብሔርም* መልአክ እንደ ገና መጥቶ ነካ አደረገውና፣ "ሩቅ መንገድ ስለምትሄድ ተነሥና ብላ" አለው። [8]ስለዚህም ተነሥቶ በላ፤ ጠጣም፤ በምግቡም ብርታት አግኝቶ ወደ *እግዚአብሔር* ተራራ ወደ ኮሬብ እስኪደርስ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ተጓዘ፤ [9]በዚያም ወደ አንዲት ዋሻ ገብቶ ዐደረ።

እግዚአብሔር ለኤልያስ ተገለጠለት

የእግዚአብሔርም ቃል ወደ እርሱ መጣ፤ "ኤልያስ ሆይ፤ እዚህ ምን ታደርጋለህ?" አለው።

[10]እርሱም፣ "እኔ ለሰራዊት ጌታ ለ*እግዚአብሔር* እጅግ ቀንቻለሁ፤ እስራኤላውያን ኪዳንህን ትተዋል፤ መሠዊያዎችህን አፍርሰዋል፤ ነቢያትህንም በሰይፍ ገድለዋልና። የቀረሁት እኔ ብቻ ነኝ፤ አሁንም እኔን ለመግደል ይፈልጋሉ" አለ።

[11]*እግዚአብሔርም*፣ "*እግዚአብሔር* በዚያ ያልፋልና ወደ ተራራው ወጥተህ *በእግዚአብሔር ፊት* ቁም" አለው።

ከዚያም ታላቅና ኀይለኛ ነፋስ ተራሮቹን ሰነጣጠቀ፤ አለቶችንም *በእግዚአብሔር ፊት* ብትንትናቸውን አወጣ፤ *እግዚአብሔር* ግን በነፋሱ ውስጥ አልነበረም፤ ከነፋሱም ቀጥሎ የምድር መነዋወጥ ሆነ፤ *እግዚአብሔር* ግን በምድር መነዋወጡ ውስጥ አልነበረም። [12]ከምድር መነዋወጡም ቀጥሎ እሳት መጣ፤ *እግዚአብሔር* ግን በእሳቱ ውስጥ አልነበረም፤ ከእሳቱም ቀጥሎ ለስለስ ያለ ድምፅ ተሰማ። [13]ኤልያስም ይህን ሲሰማ፣ ፊቱን በመጐናጸፊያው ሸፍኖ ወጣና በዋሻው ደጃፍ ቆመ።

ከዚያም፣ "ኤልያስ ሆይ፤ እዚህ ምን ታደርጋለህ?" የሚል ድምፅ ሰማ።

[14]እርሱም፣ "እኔ ሁሉን ለሚችል ጌታ ለ*እግዚአብሔር* እጅግ ቀንቻለሁ፤ እስራኤላውያን ኪዳንህን ትተዋል፤ መሠዊያዎችህን አፍርሰዋል፤ ነቢያትህንም በሰይፍ ገድለዋልና። የቀረሁት እኔ ብቻ ነኝ፤ አሁንም እኔን ለመግደል ይፈልጋሉ" አለ።

[15]*እግዚአብሔርም* እንዲህ አለው፤ "በመጣህበት መንገድ ተመልሰህ ወደ ደማስቆ ምድረ በዳ ሂድ፤ እዚያ ስትደርስም አዛሄልን

[o]3 ወይም ኤልያስ አይቶ ተብሎ ሊተረጐም ይችላል

19፥3 ዘፍ19፥17፤ 31፥21፤ ኢሱ19፥2
19፥4 ዘኍ11፥15፤ ኢዮ6፥9፤7፥16፤ 10፥1፤30፥41፤መዝ69፥19፤ኤር20፥18፤ ዮና4፥18
19፥5 ዘፍ16፥7፤ 28፥11
19፥8 ዘፀ3፥1፤ 24፥18፤ማቴ4፥2
19፥9 ዘፍ3፥9፤ ዘፀ33፥22
19፥10 ዘኍ25፥13፤ ዘዳ31፥16፤1ነገ18፥22 ፥30፤ኤር5፥11፤9፥2፤ ሐሥ22፥3፤ሮሜ 11፥13፤ገላ4፥18
19፥11 ዘፀ14፥21፤ 33፥19፤34፥2፤2ነገ 2፥1፤ናሆ1፥6፤ ማቴ17፥13
19፥12 ቍ11፤ዘፀ 3፥2፤1ሳሙ14፥6፤ ኢዮ4፥16፤ዘካ4፥6፤ 2ቆሮ12፥9
19፥13 ዘ3፥6
19፥14 1ነገ 18፥22፤ሮሜ11፥3
19፥15 2ነገ8፥7-15

24 ማብ ይመ) ነቢዩን መከተሉ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ አክዓብ በአልን ማምለክ ትቶ፣ እንደ እግዚአብሔር አገልጋይ፣ ሕዝቡን እንዲመራ የሚያደርግ ጥሪ ነበር።

19፥2 *ከእነዚያ እንደ አንዱ፤* ከሞቱት የበአል ነቢያት ማለት ነው (ቍ 1)። *አማልክት እንዲህ ያድርጉብኝ፤ ከዚህ የባሰም ያምጡብኝ፤* የተለመደ የርግማን አገላለጽ ነው (1ሳሙ 3፥17 ማብ ይመ)።

19፥3 *ኤልያስም ፈርቶ ስለ ነበር፤ ሕይወቱን ለማትረፍ ሲል ሸሸ፤* በቀርሜሎስ ተራራ ላይ የኤልያስ አምላክ የሰማይና የምድር ጌታ እግዚአብሔር፣ የእስራኤልም የበረከት ምንጭ መሆኑን በማስመስከር ኤልያስ ታላቅ ድል ያገኘ ቢሆንም፣ ኤልዛቤል በሁኔታው ተስፋ አልቆረጠችም። ኤልዛቤል እንዲህ ቁርጣ ስትነሣ አክዓብ በማይታወቅ ምክንያት ከክፉ አድራጎቷ ሊመልሳት አልቻለም ነበር። እስራኤል የጣዖት አምልኮን እንድትለማመድ ካደረጉት መካከል ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደረገችው ኤልዛቤል በሕይወቱ ላይ አደጋ ለማድረስ እንደ ተዘጋጀች ኤልያስ ተረድቷል። *ቤርሳቤህ፤* በይሁዳ ደቡባዊ ጫፍ የምትገኝ ከተማ ናት (የዘፍ 21፥31፤ የአሞ 5፥5 ማብ ይመ እንዲሁም መሳ 20፥1 ይመ)።

19፥4 *ክትክታ ዛፍ፤* ትልቅ በሚሆንበት ጊዜ ጥላ መስጠት የሚችል፣ በምድረ በዳ የሚገኝ የቍጥቋጦ ዛፍ ነው። *ነፍሴን ውሰዳት አለ፤* ከዮና 4፥3፡8 ጋር ያነጻጽሩ። ኤልያስ አገልግሎቱ ፍሬ ቢስ እንደሆነና በሕይወት መኖሩ ትርጕም እንደሌለው አድርጎ አሰበ። ስለ እግዚአብሔር መንግሥት አሸናፊነት የነበረውን ትምክህት በማጣቱ፣ ከአገልግሎቱ ማፈግፈግ ጀመረ።

19፥7 *የእግዚአብሔርም መልአክ፤* የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ተስፋ ለቈረጠው አገልጋዩ በምሕረቱ የሚበላውን ምግብና ዕረፍትን ሰጠው። *ሩቅ መንገድ ስለምትሄድ፤* ኤልያስ፣ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ኪዳን ወደ አደረገበት ወደ ኮሬብ ተራራ እንዲሄድ ወስኖ ነበር። ቀደም ሲል እግዚአብሔር ኤልያስን ወደ ኮራት (17፥2-3)፣ ወደ ሰራፕታና (17፥8-9)፣ አክዓብንም ያገኝ ዘንድ (18፥1) እንደመራው ሁሉ፣ በዚህ ጊዜ ግን መርቶት እንደ ሆነ የሚያመለክት ነገር የለም።

19፥8 *አርባ ቀንና አርባ ሌሊት፤* ሙሴ በሲና ተራራ (ዘፀ 24፥18፤ 34፥28)፣ ኢየሱስም በምድረ በዳ (ማቴ 4፥2፡11) የቈየውን ያህል፣ ኤልያስንም እንዲሁ በኮሬብ ተራራ እንዲቈይ እግዚአብሔር አደረገው። *ወደ እግዚአብሔር ተራራ ወደ ኮሬብ፤* የሲና ተራራ የሚጠራበት ሌላው ስሙ ሊሆን ይችላል (ዘፀ 3፥1፤ 19፥1-3 ይመ)፤ የሚገኘውም ከቤርሳቤህ በስተ ደቡብ አራት መቶ ኪሎሜትር ርቀት ላይ ባለው ምድረ በዳ ውስጥ ነው።

19፥9 *ኤልያስ ሆይ፤ እዚህ ምን ታደርጋለህ?* ኤልያስ ወደ ሲና የመጣው እግዚአብሔር ልኮት ሳይሆን፣ በራሱ ምክንያት እንደ ሆነ ጥያቄው ያመለክታል።

19፥10፤ እግዚአብሔር ለጠየቀው ጥያቄ፣ ቀጥተኛ የሆነ መልስ ባይሰጥም፣ ኤልያስ የሰጠው መልስ፣ ከመቶ ዓመት በፊት በሲና ተራራ ላይ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ከገባው ኪዳን የተነሣ፣ የጀመረው ሥራ ውጤት አልባ ሆኖ እንደቀረ ያመለክታል። እስራኤላውያን የወርቅ ጥጃ በማምለክ እግዚአብሔርን በበደሉ ጊዜ (ዘፀ 32፥11-13)፣ ሙሴ ስለ እነርሱ በጸሎት ማለደ፤ ኤልያስ ግን ኪዳኑን በማፍረሳቸው፣ በእስራኤላውያን ላይ በመፍረድ፤ የራሱንም ድካም ፍሬ ቢስ አድርጎ በመቁጠር እጅግ አማረረ። *የቀረሁት እኔ ብቻ ነኝ፤* የ18፥22 ማብ ይመ።

19፥12 *ለስለስ ያለ ድምፅ፤* የእግዚአብሔር አገልጋይ ኤልያስ በእስራኤል ላይ ያቀረበው ክስ፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን በዐውሎ ነፋስ፣ በመሬት መንቀጥቀጥና በእሳት እንዲቀጣ ፈልጐ ቢሆንም፣ እግዚአብሔር ግን ሕዝቡን በዚህ ሁኔታ ሊቀጣ አለመፍቀዱን በዚህ ትእምርት ለነቢዩ በግልጽ ስለአሳወቀው (ቍ 11-12)፣ ነቢዩ እግዚአብሔር የሰጠውን ተልእኮ ለመፈጸም ወደ ሕዝቡ መመለስ ነበረበት፤ ይህንም ተልእኮ ለመፈጸም በኤልያስ ፈንታ የተተካው ነቢይ ኤልሳዕ ነው (ቍ 16)።

19፥13 *ኤልያስ ሆይ እዚህ ምን ታደርጋለህ?* በነፋስ፣ በምድር መናወጥና በእሳቱ ውስጥ ሳይሆን፣ ረጋ ባለ ድምፅ ውስጥ እግዚአብሔር ራሱን መግለጹ ቀደም ሲል ኤልያስ ይህንኑ ጥያቄ ተጠይቆ በነበረበት ጊዜ የሰጠውን መልስ እንደገና እንዲያጤነው ተጨማሪ ዕድል ለመስጠት ነው (ቍ 9-10)።

19፥14፤ ኤልያስ ሳያስተውል የሰጠው መልስ፣ የተሰጠውን

በሶርያ ላይ እንዲነግሥ ቅባው:: [16]እንዲሁም የናሜሲን ልጅ ኢዩን በእስራኤል ላይ እንዲነግሥ ቅባው፤ ደግሞም ነቢይ ሆኖ በእግርህ እንዲተካ የአቤል ምሖላን ሰው የሣፋጥን ልጅ ኤልሳዕን ቅባው:: [17]ከአዛሄል ሰይፍ ያመለጠውን ኢዩ ይገድለዋል፤ ከኢዩ ሰይፍ ያመለጠውን ደግሞ ኤልሳዕ ይገድለዋል:: [18]እኔም ጕልበታቸው ለበኣል ያልተንበረከከውንና አፋቸው ምስሉን ያልሳመውን ሰባት ሺህ ሰዎች በእስራኤል አስቀራለሁ::"

የኤልሳዕ መጠራት

[19]ስለዚህ ኤልያስ ከዚያ ተነሥቶ ሲሄድ የሣፋጥን ልጅ ኤልሳዕን ዐሥራ ሁለት ጥማድ በሬ አውጥቶ ራሱ በዐሥራ ሁለተኛው ጥማድ በሬ ሲያርስ አገኘው:: ኤልያስም ወደ እርሱ ወጥቶ መጐናጸፊያውን በላዩ ጣለበት:: [20]ከዚያም ኤልሳዕ በሬዎቹን ትቶ ኤልያስን ተከትሎ እየሮጠ፣ "አባቴንና እናቴን ስሜ እንድሰናበታቸው ፍቀድልኝ፤ ከዚያም እከተልሃለሁ" አለው::

ኤልያስም መልሶ፣ "እኔ ምን ያደረግሁህ ነገር አለ? ልትመለስ ትችላለህ" አለው::

[21]ስለዚህም ኤልሳዕ ትቶት ተመለሰ:: ሁለቱን በሬዎቹን ወስዶ ዐረደ፤ የዕርሻ ዕቃውን አንድዶ ሥጋቸውን በመቀቀል ለሕዝቡ ሰጠ፤ እነርሱም በሉ:: ከዚያም ኤልያስን ለመከተል ሄደ፤ ረዳቱም ሆነ::

19፥16 ቍ21፤ መሳ7፥22፤2ነገ2፥1፤ 3፥11፤9፥6
19፥17 2ነገ8፥12፤ 29፤10፥32፤12፥17፤ 13፥3:7:22፤ኤር 48፥44፤አሞ1፥4
19፥18 ሆሴ13፥2፤ ሮሜ11፥4
19፥19 ዘፍ41፥42፤ 2ነገ2፥8:14፤
19፥20 ሉቃ9፥61
19፥21 ቍ16፤ 1ሳሙ6፥14
20፥1 1ነገ13፥32፤ 15፥18
20፥7 1ሳሙ11፥3፤ 2ነገ5፥7

ቤን ሀዳድ ሰማርያን ወጋ

20 በዚህ ጊዜ የሶርያ ንጉሥ ቤን ሀዳድ መላ ሰራዊቱን በአንድነት አሰባሰበ፤ ከእርሱም ጋር ሠላሳ ሁለት ነገሥታት ከነፈረሶቻቸውና ከነሠረገሎቻቸው አብረውት ነበሩ፤ ወጥቶም ሰማርያን ከበ ወጋት:: [2]ወደ ከተማዪቱም መልእክተኞች በመላክ የእስራኤልን ንጉሥ አክዓብን እንዲህ አለው፤ "ቤን ሀዳድ እንዲህ ይላል፤ [3]'ብርና ወርቅህ የእኔ ነው፤ የሚያማምሩት ሚስቶችህና ልጆችህም የእኔ ናቸው::' "

[4]የእስራኤልም ንጉሥ፣ "ንጉሥ ጌታዬ ሆይ፤ ልክ እንዳልኸው ነው እኔም ሆንሁ የእኔ የሆነው ሁሉ የአንተ ነው" ሲል መለሰለት::

[5]መልክተኞቹም እንደ ገና መጥተው እንዲህ አሉት፤ "ቤን ሀዳድ የሚለው ይህ ነው፤ 'ብርህንና ወርቅህን፣ ሚስቶችህንና ልጆችህን እንድትሰጠኝ ልኬብህ ነበር፤ [6]ሆኖም ነገ በዚሁ ጊዜ ቤተ መንግሥትህንና የሹማምትህን ቤቶች እንዲበረብሩ፣ ሹማምቶቼን እልካቸዋለሁ:: እነርሱም ማናቸውንም ለአንተ ዋጋ ያለውን ሁሉ በእጃቸው በማስገባት ይወስዱታል::' "

[7]የእስራኤልም ንጉሥ የአገሩን ሽማግሌዎች ሁሉ ጠርቶ፣ "ይህ ሰው እንዴት ጠብ እንደሚፈልግ ታያላችሁ! ሚስቶቼንና ልጆቼን፣ ብሬንና ወርቄን እንዳስረክበው በጠየቀኝ ጊዜ አልከለከልሁትም" አላቸው::

[8]ሽማግሌዎቹና ሕዝቡም ሁሉ፣ "የሚልህን

መለኮታዊ መገለጥ፣ በቅጡ ያልተረዳው መሆኑን ያመለክታል::

19፥15 *እግዚአብሔርም እንዲህ አለው፤* እግዚአብሔር፣ ለኤልያስ የሰጠው መመሪያ፣ በሕዝቦችና በነገሥታት ላይ ያለውን ሉዓላዊ ሥልጣን የሚያሳይ ነው:: በአዛሄል፣ በኢዩና በኤልሳዕ አማካኝነት በእስራኤል ላይ መለኮታዊ ፍርድ የሚደርስ ቢሆንም፣ ከሕዝቡ መካከል ታማኝ የሆኑ ሰዎችን እግዚአብሔር ለራሱ ለይቶ እንደሚጠብቅ ግልጽ ነው:: *ወደ ደማስቆ ምድረ በዳ ሂድ፤* ኤልያስ፣ ከሙት ባሕርና ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ባለው መንገድ ተመልሶ መሄድ እንዳለበት ያመለክታል:: ሦስቱ የተቀቡት አዛሄል፣ ኢዩና ኤልሳዕ ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ቢሆንም፣ ሁለቱን ነገሥታት የቀባው ግን ኤልሳዕ ነው:: *ቅባው፤* እዚህ ላይ "በእግዚአብሔር የተመረጠ ሹም" መሆኑን ብቻ የሚያመላክት ይመስላል:: መቀባቱ የተፈጸመው በኤልያስ ፈንታ በተተካው በኤልሳዕ ነው (2ነገ 8፥7-15 ይመ):: *አዛሄል፤* በኢዮራም፣ በኢዩና በኢዮአካዝ ዘመነ መንግሥት እስራኤልን በጽኑ የሚፈታተን ጠላት ነበር (2ነገ 8፥28-29፤ 10፥32-33፤ 12፥17-18፤ 13፥3:22 ይመ)::

19፥16 *ኢዩን...ቅባው፤* በአክዓብና በልጁ በኢዮራም ዘመነ መንግሥት፣ ኢዩ የጦር አዛዥ ነበር (2ነገ 9፥5-6):: በኤልሳዕ ትእዛዝ መሠረት (2ነገ 9፥1-16) "ከነቢያት ጉባኤ በሆነ አንድ ሰው" የአክዓብን ቤት እንዲያፈርስ ተቀባ:: *ኤልሳዕ፤* እንደ ኤልያስ (የ17፥1 ማብ ይመ) የኤልሳዕ ስም ትርጕሙ "እግዚአብሔር ድነት ነው" ወይም "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ሲሆን፣ ሊፈጽም ከሚገባው አገልግሎት ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት አለው:: የስሙ ትርጕም የኢያሱን ስም የሚያስታውስ ነው:: ሙሴ የጀመረውን አገልግሎት ከዳር በማድረስ የእስራኤልን ሕዝብ ወደ ተስፋይቱ ምድር እንዲያስገባ ኢያሱ በእግሩ እንደ ተተካ ሁሉ፣ በኤልያስ ፈንታ በእስራኤል ለሚኖሩ ታማኝ የእግዚአብሔር ሰዎች የኪዳኑን በረከት እንዲያስተላልፍ የተተካው ኤልሳዕ ነው (የኤልሳዕን አገልግሎት በተመለከተ፣ 2ነገ 2፥19-8፥15፤ 9፥1-3፤ 13፥14-20፤ ይመ):: በአዲስ ኪዳን ኢየሱስ ("ኢያሱ" ማቴ 1፥21)፣ የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ይፈጽም ዘንድ፣ ከመጥምቁ ዮሐንስ ("ኤልያስ" ማቴ 11፥14፤ 17፥12) በኋላ መጥቶ ነበር:: *የአቤል ምሖላን ሰው፤* እንደ ኤልያስ፣ ኤልሳዕም የዮርዳኖስ ማዶ አገር ሰው ነበር:: *የሣፋጥን ልጅ፤* ሣፋጥ ማለት "እግዚአብሔር ይፈርዳል" ማለት ሲሆን፣ ይህም ከኤልሳዕ አገልግሎት ጋር የሚስማማ ነው::

19፥17 *ከአዛሄል ሰይፍ ያመለጠውን ኢዩ ይገድለዋል፤* 2ነገ 9፥24 ይመ:: *ከኢዩ ሰይፍ ያመለጠውን ደግሞ ኤልሳዕ ይገድለዋል፤* ይህ እንዴት ሆኖ እንደሚፈጸም አልተገለጸም፤ ሆኖም 2ነገ 2፥24፤ 8፥1 ይመ (እንዲሁም ሆሴ 6፥5 ይመ)::

19፥18 *ምስሉን ያልሳመውን፤ ሰባት ሺህ፤* ሆሴ 13፥2 ይመ:: በአምላክ ኀይል የተጠበቁትን የእግዚአብሔር ቅሬታዎች (ሮሜ 11፥2-4) የሚያመለክት ፍጹም ቍጥር ነው:: ሆኖም፣ ኤልያስ በዚያን ጊዜ ለእግዚአብሔር ታማኝ ሆኖ የተገኘ እርሱ ብቻ እንደ ሆነ መቍጠሩ ስሕተት ነበር (ቍ 10፥14፤ 18፥22 ይመ)::

19፥19 *መጐናጸፊያውን በላዩ ጣለበት፤* ኤልሳዕ፣ በኤልያስ ፈንታ የሚተካ መሆኑን ያመለክታል (የቍ 16 ማብ ይመ)::

19፥21 *በሬዎቹን ወስዶ ዐረደ፤ የእርሻ ዕቃውን አንድዶ፤* ከሀብታም ቤተ ሰብ የሆነው ኤልሳዕ፣ ቀደም ሲል ይሰራ የነበረውን ሥራ ሙሉ በሙሉ ትቶ ተከተለው:: *ለመከተል፤* ይህ ቃል በዕብራይስጥ ኢያሱ ከሙሴ ጋር የነበረው ግንኙነት የተገለጠበት ነው:: ("ረዳት"፣ ዘፀ 24፥13፤ 33፥11)::

20፥1 *የሶርያ ንጉሥ ቤን ሀዳድ፤* የቀዳማዊ ቤን ሀዳድ ልጅ ወይም የልጅ ልጅ የሆነው ዳግማዊ ቤንሀዳድ ሲሆን፣ እርሱም ዓ.ቅ.ክ. 900-895 ድረስ ሶርያን ይገዛ ነበር (የ15፥9-10:18-20:33 ማብ ይመ):: በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የተጠቀሰው ታሪክ የተፈጸመው በሁለት ዓመት ጊዜ ውስጥ ሲሆን (ቍ 22-26 ይመ)፣ ከዚህም ቀጥሎ በእስራኤልና በሶርያ መካከል የሦስት ዓመት የሰላም ጊዜ ነበር (22፥1 ይመ):: የሦስት ዓመቱ የሰላም ጊዜ እንደበቃም ከሶርያውያን ጋር በተደረገው ጦርነት ማለትም በዓ.ቅ.ክ. 853 አክዓብ ሞተ (22፥37):: ስለዚህ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የተጠቀሱት ሁኔታዎች የተከናወኑት ዓ.ቅ.ክ. 857 ነው:: *ሠላሳ ሁለት ነገሥታት፤* የዳግማዊ ቤን ሀዳድ ሉሌዎች የነበሩ የነገድ መሪዎች ወይም የከተማ ገዦች ናቸው::

20፥4 *እኔም ሆንሁ የእኔ የሆነው ሁሉ የአንተ ነው፤* አክዓብ፣ የቤን ሀዳድን ፍላጎት ለመፈጸም ያሳየው ፈቃደኝነት፣ በሶርያውያን ላይ ድል ለመቀዳጀት እስራኤል ያላት ተስፋ እጅግ

"አትቀበለው፤ የጠየቀህንም እሺ አትበለው" አሉት::

[9]ስለዚህ ለቤን ሀዳድ መልእክተኞች፣ "ለጌታዬ ለንጉሡ፣ 'እኔ ባሪያህ በመጀመሪያ ያልኸኝን ሁሉ አደርጋለሁ፤ ያሁኑን ጥያቄህን ግን ልፈጽመው አልችልም' ብላችሁ ንገሩት" አላቸው:: መልእክተኞቹም ይህንኑ ይዘው ተመለሱ::

[10]ከዚያም ቤን ሀዳድ፣ "ለሚከተሉኝ ሰው ሁሉ የሰማርያ ዐፈር አንዳንድ ዕፍኝ የሚዳረስ ሳይሆን ቢቀር፣ አማልክት ይህን ያድርጉብኝ፤ ከዚህ የባሰም ያምጡብኝ" ሲል ሌሎች መልክተኞችን ወደ አክዓብ ላከ::

[11]የእስራኤልም ንጉሥ፣ "'ታጥቆ ለጦርነት የሚወጣ ሰው የጦር ትጥቁን እንደ ፈታ ሰው መደንፋት የለበትም' ብላችሁ ንገሩት" አላቸው::

[12]ቤን ሀዳድ ይህን መልእክት የሰማው አብረውት የነበሩት ነገሥታት በድንኳኖቻቸው* ውስጥ ሆነው በሚጠጡበት ጊዜ ነበር፤ ቤን ሀዳድ ሰዎቹን፣ "በሉ ለጦርነት ተዘጋጁ" አላቸው፤ ስለዚህ ከተማዪቱን ለመውጋት ተዘጋጁ::

አክዓብ ቤን ሀዳድን ድል አደረገ

[13]በዚያን ጊዜ አንድ ነቢይ ወደ እስራኤል ንጉሥ ወደ አክዓብ መጥቶ፣ "እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'ይህን ብዙ ሰራዊት ታያለህን? ዛሬ በእጅህ አሳልፌ እሰጥሃለሁ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ታውቃለህ'" አለው::

[14]አክዓብም፣ "ይህን የሚያደርገው ማን ነው?" ሲል ጠየቀ::

ነቢዩም፣ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'ይህን የሚያደርጉት የየአውራጃው አዛዥ የሆኑ ወጣት መኰንኖች ናቸው'" አለው::

"ታዲያ ጦርነቱን የሚጀምረው ማን ነው?" ሲል ጠየቀ::

ነቢዩም፣ "አንተው ትጀምራለህ" ብሎ መለሰ::

[15]ስለዚህ አክዓብ የየአውራጃው አዛዥ የሆኑትን ሁለት መቶ ሠላሳ ሁለት ወጣት መኰንኖች ጠራ፤ ከዚያም የቀሩትን እስራኤላውያን ሰበሰበ፤ እነዚህም በአጠቃላይ ሰባት ሺህ ነበሩ:: [16]እነርሱም ቤን ሀዳድና ከእርሱ

20፥10 2ሳሙ 22፥43
20፥11 ምሳ27፥1፤ ኤር9፥23፤አሞ2፥14
20፥12 1ነገ16፥9
20፥13 ዘዳ6፥7፤ መሳ6፥8
20፥14 መሳ1፥1
20፥16 1ነገ16፥9

የመነመነ መሆኑን ያሳያል:: ሰማርያ እንዳትከበብ፣ የአክዓብን ሕይወት ለማትረፍና ከተማዋ እንዳትዘረፍ የተደረገው ድርድር ጠቅሟል::

20፥6 *ቤተ መንግሥትህንና የሹማምትህን ቤቶች እንዲበረብሩ፣ ሹማምቱን እልካቸዋለሁ፤* ቤን ሀዳድ ያቀረበው ይህ አዲስ ሐሳብ፣ የሰማርያ ከተማ በእርሱ ሰራዊት ቊጥጥር ሥር እንድትውል የሚያደርግ ነበር::

20፥9 *ያሁኑን ጥያቄህን ግን ልፈጽመው አልችልም፤* አክዓብ የቤን ሀዳድን የበላይነት ባይክድም ("ለጌታዬ ለንጉሡ፣ እኔ ባሪያህ")፣ የከተማውን ሕዝብ ለእርሱ አሳልፎ ላለመስጠት ጽኑ አቋም ነበረው::

20፥10 *አማልክት ይህን ያድርጉብኝ፤ ከዚህ የባሰም ያምጡብኝ፤* መሓላን የሚያመለክት የተለመደ አባባል ነው (የ1ሳሙ 3፥17 ማብ ይመ)::

20፥11 *ታጥቆ ለጦርነት የሚወጣ ሰው፣ የጦር ትጥቁን እንደ ፈታ ሰው መደንፋት የለበትም፤* "ገና ሳይፈለፈሉ ይህን ያህል ጫጩቶች አሉኝ ብለህ አትቊጠር" ከሚለው የተለመደ አባባል ጋር የሚመሳሰል ነው::

20፥13 *እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ታውቃለህ፤* ከተማዪቱ ከገጠማት ችግር የተነሣ፣ አክዓብ የእግዚአብሔርን ርዳታ ባይፈልግም፣ እግዚአብሔር ግን ቀደም ሲል ለንጉሡና ለሕዝቡ ራሱን የገለጠ ሲሆን (18፥36-37)፣ በዚህም ጊዜ በምሕረቱ ራሱን ሊገልጥላቸው ወደደ::

20፥14 *የየአውራጃው አዛዥ የሆኑ ወጣት መኰንኖች፤*

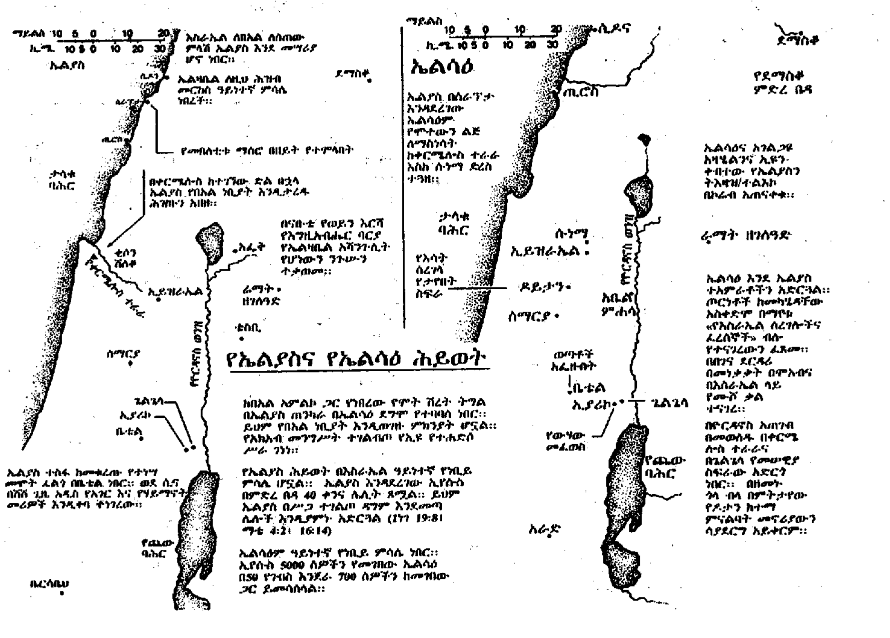

ጋር ተባብረው የነበሩት ሠላሳ ሁለቱ ነገሥታት በድንኳኖቻቸው ውስጥ ሰክረው ሳለ እኩለ ቀን ላይ መጡ:: [17]በግንባር ቀደምትነት የወጡት ግን፣ የየአውራጃው አዛዥ የሆኑት ወጣት መኰንኖች ነበሩ::

በዚህ ጊዜ ቤን ሀዳድ ሰላዮች ልኮ ነበርና እነርሱም፣ “ሰዎች ከሰማርያ ወጥተው ወደ ዚህ በመምጣት ላይ ናቸው” ብለው ነገሩት::

[18]እርሱም፣ “አመጣጣቸው ለሰላምም ይሁን ለጦርነት ከነሕይወታቸው ይዛችሁ አምጧቸው” አለ::

[19]የየአውራጃው አዛዥ የሆኑ ወጣት መኰንኖችም ሰራዊቱን አስከትለው ከከተማዪቱ ወጡ፤ [20]እያንዳንዱም በፊቱ የገጠመውን ጠላት ገደለ፤ ሶርያውያን ሸሹ፤ እስራኤላውያንም ያሳድዷቸው ጀመር:: የሶርያ ንጉሥ ቤን ሀዳድ ግን በፈረሱ ላይ ሆኖ ከጥቂት ፈረሰኞቹ ጋር አመለጠ:: [21]የእስራኤል ንጉሥ አክዓብም ወደ ፊት በመግፋት ፈረሶችንና ሠረገሎችን ማረከ፤ በሶርያውያንም ላይ ከባድ ጒዳት አደረሰባቸው::

[22]ከዚያም በኋላ ነቢዩ ወደ እስራኤል ንጉሥ መጥቶ፣ “በሚመጣው የጸደይ ወራት የሶርያ ንጉሥ ተመልሶ ይመጣብሃልና በርታ፤ ምን ማድረግ እንዳለብህም ዕወቅ” አለው::

[23]በዚያኑ ጊዜም የሶርያ ንጉሥ ሹማምት እንዲህ ሲሉ መከሩት፤ “አማልክታቸው የኰረብታ አማልክት ናቸው፤ ያየሉብንም ከዚህ የተነሣ ነው:: በሜዳ ላይ ብንገጥማቸው ግን እኛ እንደምናይልባቸው አያጠራጥርም:: [24]እንግዲህ እንዲህ አድርግ፤ ነገሥታቱን በሙሉ ከአዛዥነታቸው አስነሣ፤ በበታቸውም ሌሎች ሹማምት አድርግ:: [25]ከእስራኤል ጋር በሜዳው ላይ እንዲጋጠም በፈረሱ ፈንታ ፈረስ፣ በሠረገላው ፈንታ ሠረገላ በመተካት፣ እንደ ተደመሰሰው ያለ ሰራዊት አቋቁም፤ ከዚያ በኋላ ከእነርሱ ይበልጥ እኛ እንደምንበረታ አያጠራጥርም::” ንጉሡም ባቀረቡት ሐሳብ ተስማማ፤ እንዳሉትም አደረገ::

[26]በተከታዩም የጸደይ ወራት ቤን ሀዳድ ሶርያውያንን አሰባስቦ እስራኤልን ለመውጋት ወደ አፌቅ ወጣ:: [27]እስራኤላውያንም እንደዚሁ ተሰብስበው ስንቅ ከተሰጣቸው በኋላ ሊገጥሟቸው ተሰልፈው ወጡ:: ሶርያውያን አገር ምድሩን ሞልተውት ሳለ፣ እስራኤላውያን ግን እንደ ሁለት ትናንሽ የፍየል መንጋ ሆነው ከፊት ለፊታቸው ሰፈሩ::

[28]የእግዚአብሔርም ሰው ወጥቶ ለእስራኤል ንጉሥ፣ “እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ‘ሶርያውያን እግዚአብሔር የኰረብታ እንጂ የሸለቆ አምላክ አይደለም ብለዋልና ይህን ስፍር ቍጥር የሌለው ሰራዊት በእጅህ አሳልፌ እሰጥሃለሁ፤ አንተም እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ታውቃለህ’ ” አለው::

[29]በየሰፈሩበትም ቦታ ሰባት ቀን ከተፋጠጡ በኋላ በሰባተኛው ቀን ጦርነት ገጠሙ:: እስራኤላውያንም በአንዲት ጀምበር ከሶርያውያን ሰራዊት መቶ ሺህ እግረኛ ገደሉ:: [30]የቀሩት ወደ አፌቅ ከተማ ሸሹ፤ በዚያም በሃያ ሰባቱ ሺህ ላይ ቅጥሩ ተንዶ ወደቀባቸው:: ቤን ሀዳድም ወደ ከተማዪቱ ሸሽቶ በመሄድ ወደ አንዲት እልፍኝ ገብቶ ተደበቀ::

[31]ሹማምቱም፣ “የእስራኤል ቤት ነገሥታት መሐሪዎች መሆናቸውን ሰምተናል፤ አሁንም እንነሣና በወገባችን ላይ ማቅ ታጥቀን፣ በራሳችን ላይ ገመድ ጠምጥመን ወደ እስራኤል ንጉሥ እንሂድ፤ ምናልባትም ሕይወትህን ያተርፋት ይሆናል” አሉት::

[32]እነርሱም በወገባቸው ላይ ማቅ ታጥቀው፣ በራሳቸው ላይ ገመድ ጠምጥመው ወደ እስራኤል ንጉሥ በመሄድ፣ “አገልጋይህ ቤን ሀዳድ፣

[ግ]12 ወይም፣ *ሱኮት* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል፤ በቍ16 ላይም እንደዚሁ

20፥22 መሳ6፥8፤ 2ሳሙ11፥1
20፥23 ቍ28፤ኢሳ 36፥20፤ሮሜ1፥21-23
20፥26 ቍ30፤ 1ሳሙ4፥1፤2ሳሙ 11፥1፤2ነገ13፥17
20፥27 መሳ6፥6፤ 1ሳሙ13፥6
20፥28 ቍ23፤ዘፀ 6፥7፤ኤር16፥19-21
20፥30 ቍ26፤ 1ነገ22፥25፤መዝ62፥4 ፤ኢሳ26፥21፤30፥13
20፥31 ዘፍ37፥34፤ ኢዩ41፥3

የ16፥27 ማብ ይመ:: በሰሜኑ መንግሥት አውራጃ አስተዳደር ውስጥ ያለው ድርጅታዊ አሠራር አይታወቅም::

20፥15 *ሁለት መቶ ሠላሳ ሁለት ... በአጠቃላይ ሰባት ሺህ፤* ተከባ ካለች ከተማ ይህን ያህል መገኘቱ የሚያስደንቅ ቢሆንም፣ የሰራዊቱ ቍጥር ከፍተኛ አልነበረም፤ ነገር ግን ድሉ በእስራኤል ወታደራዊ የበላይነት ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ታላቅነት ላይ መሆኑን ለመግለጽ በቂ ቍጥር ነበር (ከመሳ 7፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

20፥20 *እያንዳንዱም በፊቱ የገጠመውን ጠላት ገደለ፤* ብዛቱ ከእነርሱ ቍጥር ጋር ተመጣጣኝ ካልሆነ ቀድሞ ከወጣ የጠላት ሰራዊት ጋር መግጠማቸውን ያመለክታል (2ሳሙ 2፥15-16 ይመ):: *በፈረሱ ላይ ሆኖ፣* ከጥቂት ፈረሰኞቹ ጋር አመለጠ፤ በፈረስ ላይ ተቀምጦ መዋጋት በኋላ ቈይቶ የመጣ የውጊያ ስልት በመሆኑ፣ በዚህ ቦታ የተጠቀሰው ሠረገላ ስለሚጐትቱ ፈረሶችና ሠረገላውን ስለሚነዱ ሰዎች ነው:: ድል ከሆኑ በኋላ፣ ሶርያውያን ወደ ደማስቆ የሸሹ ይመስላል::

20፥22 *የሶርያ ንጉሥ ተመልሶ ይመጣብሃልና፤* በራሱ መመካቱ አግባብ እንዳልሆነ፣ ይህ ስሙ ያልተጠቀሰ ነቢይ (ቍ 13 ይመ) አክዓብን አስጠንቀቀው:: ቤን ሀዳድ ወደፊት ወረራ እንደሚያደርግ ነቢዩ ማስታወቁ፣ አክዓብ በቀርሜሎስ ተራራ ላይና ድልን በመስጠት ራሱን በገለጠው በእግዚአብሔር ላይ ሙሉ በሙሉ እምነት፣ እንዲኖረው ነው::

20፥23 *የኰረብታ አማልክት፤* የአማልክት ኀይል፣ ባሉበት የሥልጣን ክልል ብቻ የተወሰነ ነው በማለት አረማውያን ያላቸውን አመለካከት የሚያንጸባርቅ ነው:: *ያየሉብንም ከዚህ የተነሣ ነው፤* በጦር ሜዳ የሚገኘው ድልም ሆነ ሽንፈት፣ ወደረኞቹ ከሚያመልኩአቸው አማልክት የተነሣ እንጂ፣ በሁለቱም ወገን ካሉት ሰራዊት ጥንካሬ እንዳልሆነ ሶርያውያን ያምኑ ነበር:: በዚህም ምክንያት ለወደፊቱ ጦርነት ድል ለማግኘት ያሰቡት የውጊያ ስልት የአማልክቶቻቸው ኀይል የሚችሉበትን አመቺ ሁኔታ መከተል ነበር::

20፥26 *አፌቅ፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ምሥራቅ ጥቂት ኪሎ ሜትር ርቆ የሚገኘው ቦታ ሊሆን ይችላል:: ውጊያው የተካሄደው በዮርዳኖስ ሸለቆ ውስጥ፣ የያርሙኳና የዮርዳኖስ ወንዞች በሚገናኙበት አካባቢ ነው::

20፥28 *የእግዚአብሔርም ሰው፤* በቍ 13፥22 ላይ የተጠቀሰው ነቢይ ሊሆን ይችላል:: *አንተም እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ታውቃለህ፤* የቍ 13 ማብ ይመ:: እግዚአብሔር በፍጥረትና በታሪክ ሁሉ ላይ የበላይ ገዢና ተቈጣጣሪ እንደሆነ፣ የአረማውያን አማልክትም በእርሱ ፊት ኀይል የሌላቸው መሆኑን ይገልጻል::

20፥29 *መቶ ሺህ እግረኛ፤* ድጋፍ የሚሰጡትን ሰዎችና ከሜዳና ከሶርያውያን የጦር ሠፈር ያሳደዷቸውን ሁሉ የሚያካትት ይሆናል::

20፥30 *ቅጥሩ ተንዶ፤* የእስራኤል አምላክ፣ ለእስራኤል ሰራዊት በጦርነቱ ድል ከመስጠቱም ሌላ በሶርያ ሰራዊት ላይ ተጨማሪ አደጋ አደረሰባቸው:: *ሃያ ሰባት ሺህ፤* የአፌቅ ግንብ ተንዶ፣ ይህን ያህል ሕዝብ መገደሉ፣ ከተማዪቱ ያን ያህል ትልቅ አልነበረችም፤ ምናልባት በአፌቅ ተሸሽገው የነበሩ፣ ቅጥሩም በተደረመሰ ጊዜ ያለ ተገን የቀሩ የወታደሮችን ቍጥር የሚያመለክት ይሆናል::

'እባክህ በሕይወት እንድኖር ፍቀድልኝ' ብሎ ይለምንሃል" አሉት።

ንጉሡም፣ "እስካሁን በሕይወት አለን? ወንድሜ እኮ ነው" አለ።

[33]ሰዎቹም ይህን በደግ በመተርጐም ቃሉን ከአፉ ቀበል አድርገው፣ "አዎን ቤን ሀዳድ ወንድምህ ነው" አሉት።

ንጉሡም፣ "በሉ ሂዱና አምጡት" አላቸው፤ ቤን ሀዳድም በመጣ ጊዜ፣ አክዓብ ሠረገላው ላይ እንዲወጣ አደረገው።

[34]ቤን ሀዳድም፣ "አባቴ ከአባትህ የወሰዳቸውን ከተሞች እመልሳለሁ፤ አባቴ በሰማርያ እንዳደረገው ሁሉ፣ አንተም በደማስቆ የራስህን ገበያ ማቋቋም ትችላለህ" አለው።

አክዓብም፣ "እንግዲያውስ ስምምነት አድርገን በነጻ እለቅሃለሁ" አለው፤ ስለዚህም ከእርሱ ጋር የውል ስምምነት አድርጎ ለቀቀው።

አንድ ነቢይ በአክዓብ ላይ ፈረደ

[35]ከነቢያት ልጆች አንዱ ጓደኛውን *በእግዚአብሔር ቃል* ታዞ፣ "ምታኝ" አለው፤ ሰውየው ግን ፈቃደኛ አልሆነም።

[36]ስለዚህም ነቢዩ፣ "*ለእግዚአብሔር* ባለመታዘዝህ፣ ከእኔ ተለይተህ እንደ ሄድህ አንበሳ ይገድልሃል" አለው። ሰውየው ከሄደ በኋላ አንበሳ አግኝቶ ገደለው።

[37]ነቢዩም ሌላ ሰው አግኝቶ፣ "እባክህ ምታኝ" አለው። ስለዚህ ያ ሰው መትቶ አቈሰለው። [38]ከዚያም ነቢዩ ሄዶ ከመንገድ ዳር በመቆም፣ ንጉሡን ይጠባበቅ ጀመር። የራሱን መጠምጠሚያ ወደ ታች አውርዶ ዐይኖቹን በመሸፈንም፣ ማንነቱ እንዳይታወቅ አደረገ። [39]ንጉሡ በዚያ በሚያልፍበት ጊዜ፣ ነቢዩ ጮኾ እንዲህ አለው፤ "እኔ አገልጋይህ በተፋፋመው ጦርነት መካከል ገብቼ ሳለሁ፣ አንድ ሰው ምርኮኛ ይዞ መጥቶ 'ይህን ሰው ጠብቅ፤ ቢያመልጥ በገመዱ ትገባለህ ወይም አንድ መክሊት* ብር ትከፍላለህ' አለኝ። [40]'ታዲያ እኔ አገልጋይህ ሥራ በዝቶብኝ ወዲያ ወዲህ ስል ሰውየው አምልጦ ሄደ።' "

የእስራኤልም ንጉሥ፣ "ራስህ ፈርደሃል፤ ይኸው ይፈጸምብሃል" አለው።

[41]ከዚያም ነቢዩ መጠምጠሚያውን በፍጥነት ከዐይኑ ላይ አነሣ፤ የእስራኤልም ንጉሥ ያ ሰው ከነቢያት አንዱ መሆኑን ዐወቀ። [42]ነቢዩም ንጉሡን አለው፤ "*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'እኔ ፈጽሞ ይገደል† ያልሁትን ሰው ለቀኸዋልና በገመዱ ትገባለህ፤ በሕዝቡም ፈንታ ያንተ ሕዝብ በገመዱ ይገባል።" [43]የእስራኤልም ንጉሥ ተበሳጭቶና ተቈጥቶ ሰማርያ ወዳለው ቤተ መንግሥቱ ሄደ።

የናቡቴ የወይን ተክል ቦታ

21 ከጥቂት ጊዜ በኋላ በኢይዝራኤላዊው በናቡቴ የወይን ተክል ቦታ ላይ አንድ ነገር ደረሰ፤ ቦታውም በኢይዝራኤል ውስጥ ከሰማርያ ንጉሥ ከአክዓብ ቤተ መንግሥት አጠገብ ነበር። [2]አክዓብም ናቡቴን፣ "የወይን ተክል ቦታህ ከቤተ መንግሥቴ አጠገብ ስለ ሆነ፣ የአትክልት ቦታ እንዳደርገው ልቀቅልኝ፤ በምትኩ ከዚህ የበለጠ የወይን ተክል ቦታ እሰጥሃለሁ፤ የተሻለ ሆኖ ከታየህም

*39 34 ኪሎ ግራም ያህል ነው

†42 የዕብራይስጡ ቃል ሰውን ወይም ቍስን ፈጽሞ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠት የሚለውን ያመለክታል

20፥34 ዘፍ10፥22፤ 14፥15፤ዘዳ23፥32፤ 2ሳሙ-8፥6፤1ነገ15፥20 ፤ኤር49፥23-27
20፥35 1ሳሙ 10፥5፤1ነገ13፥21፤ አሞ7፥14
20፥36 1ነገ13፥24
20፥39 ኢሱ2፥14
20፥40 2ሳሙ 12፥5፤14፥13
20፥42 ኢሱ2፥14፤ 2ሳሙ-12፥7፤ኤር 48፥10
20፥43 1ነገ21፥4

20፥31 *የእስራኤል ቤት ነገሥታት መሓሪዎች መሆናቸውን፤* የእስራኤል ነገሥታት በጣም ጨካኝ ከሆኑት የአሦራውያን ነገሥታት ልዩ መሆናቸውን ሶርያውያን ተገንዝበዋል። *ማቅ … ገመድ፤* ምናልባት የትሕትናና የመገዛት ትእምርት ይሆናል።

20፥32 *አገልጋይህ፤* ቤንሀዳድ፣ በወቅቱ የአነጋገር ፈሊጥ ራሱን የአክዓብ አገልጋይ አድርጎ በማቅረቡ፣ የእርሱ የበታች መሆኑን እንደ ተቀበለ ይገልጻል (የቍ 9 ማብ ይመ)። *ወንድሜ፤* አክዓብ፣ ቤን ሃዳድ ለተናገረው ነገር ዋጋ ሳይሰጥ፣ ራሳቸውን ከሌሎች መሪዎች እኩል አድርገው የሚመለከቱ መሪዎች የሚናገሩበትን ቃል በመጠቀም ምላሽ ሰጠ (9፥13 ይመ)። በዚህም አክዓብ፣ ቤን ሀዳድ ከጠየቀውና ከጠበቀውም በላይ አደረገለት።

20፥33 *ሠረገላው ላይ እንዲወጣ፤* አክዓብ ያደረገው በጦርነት ለተሸነፈ ጠላት የሚደረግ የተለመደ አቀባበል አይደለም።

20፥34 *አባቴ ከአባትህ የወሰዳቸውን ከተሞች፤* ምናልባት ሬማት ዘገለዓድንና (22፥3 ይመ) ቀደም ሲልም ቀዳማዊ ቤን ሀዳድ ከባእስ የወሰዳቸውን ከተሞች (15፥20) ሳይሆን አይቀርም። *የራስህን ገበያ፤* ብዙ ሀብት የሚያስገኝ ዓለም አቀፋዊ ንግድ ማዕከል ስለ ሆነ፣ እንዲህ ዐይነቱ የንግድ እንቅስቃሴ በመንግሥታት ቍጥጥር ይደረግ ነበር። *ከእርሱ ጋር የውል ስምምነት አድርጎ ለቀቀው፤* እኩል ደረጃ ባላቸው መካከል የሚደረግ የሰላም ስምምነት ሲሆን፣ በቤን ሀዳድ የቀረበውን የፖለቲካና የንግድ ስምምነት የሚያጠቃልል ነው።

20፥35 *ከነቢያት ልጆች፤* ከነቢያት ወገን የሆኑትን ሰዎች የሚያመለክት አገላለጽ ነው (2ነገ 2፥3:5:7:15፤ 4፥1:38፤ 5፥22፤ 6፥1፤ 9፥1 ይመ)፤ "ልጆች" የሚለው ቃል "ወንድ ልጅ" ወይም "ትውልድ" ማለት ሳይሆን፣ የአንድን ቡድን አባል የሚያመለክት ነው። ቸልተኝነትና ከእምነት ማፈግፈግ በበዛበት ወቅት እነዚህ የነቢያት ጉባኤ ብቅ ያሉ ቢሆንም ዋና ተግባራቸው የእግዚአብሔርን ሕዝብ መንፈሳዊ ሕይወት ማነጽና እግዚአብሔርን እንዲያውቅ ማድረግ ነበር፤ ነቢያት ተብለው የተጠሩትም መንፈሳዊ ተግባራቸው ትንቢት መናገር ስለ ነበር ሳይሆን አይቀርም (18፥29፤ ዘኍ 11፥25-27፤ 1ሳሙ 10፥5-6:10-11፤ 18፥10፤ 19፥20-24 ይመ)። ሳሙኤል፣ ኤልያስንና ኤልሳዕን የመሳሰሉ ታላላቅ የእግዚአብሔር ነቢያት፣ ከነቢያት ማኅበር ጋር የቅርብ ግንኙነት የነበራቸውና የእግዚአብሔር ነቢያትም መንፈሳዊ አማካሪዎች ነበሩ።

20፥36 *ከእኔ ተለይተህ እንደ ሄድህ አንበሳ ይገድልሃል፤* ከይሁዳ የመጣው የእግዚአብሔር ሰው የደረሰበትን ቅጣት የሚያመለክት ነው (13፥23-24)።

20፥39 *መክሊት፤* ጥቂት ወታደሮች ብቻ ብዙ ስለሚከፍላቸው፣ የሰውየው ሕይወት አደጋ ላይ መውደቁን አክዓብ የተረዳ ይመስላል።

20፥40 *ራስህ ፈርደሃል፤* አክዓብ ምሕረት ሊያደርግለት አልወደደም፤ በራሱ ላይም የሞት ፍርድ እየፈረደ መሆኑን አልተገነዘበም (በ2ሳሙ 12፥1-12) ነቢዩ ናታን ከተጠቀመበት ተመሳሳይ ዘይቤ ጋር ያነጻጽሩ።

20፥42 *እኔ ፈጽሞ ይገደል ያልሁትን ሰው፤* የዘሌ 27፥28፤ የኢሱ 6፥17 ማብ ይመ። አክዓብ፣ ቤን ሀዳድን የለቀቀው ቀደም ሲል የተሰጠውን ትእዛዝ ጥሶ ይሁን ወይም እግዚአብሔርን መጠየቅ ችላ ብሎ እንደ ሆነ ግልጽ አይደለም። ሆኖም ግን እግዚአብሔር ቤን ሀዳድን ለአክዓብ በእጁ አሳልፎ ሰጥቶት ነበር (ቍ 28 ይመ)፤ አክዓብም ኀላፊነቱን ባለመወጣቱ በእግዚአብሔር ፊት ተጠያቂ ሆነ። *በገመዱ ትገባለህ፤ በሕዝቡም ፈንታ ያንተ ሕዝብ በገመዱ ይገባል፤* አክዓብ ንጉሥ በመሆኑ ስለ ፈጸመው ኀጢአት የሚፈረደው በእርሱ ላይ ብቻ ሳይሆን፣ በሰሜኑ መንግሥት ሕዝብም ላይ ነው። አክዓብ ከሶርያውያን ጋር በተደረገው ጦርነት ሞተ (22፥29-39)፣ በኢዩና በኢዮአካዝ ዘመነ መንግሥት እስራኤል በሶርያውያን እጅ ክፉኛ ተዋረደች (2ነገ 10፥32፤ 13፥3)።

21፥1 *ከአክዓብ ቤተ መንግሥት አጠገብ፤* አክዓብ በሰማርያ ከነበረው ቤተ መንግሥት በተጨማሪ በኢይዝራኤል መኖርያ ቤት ነበረው (18፥45፤ 2ነገ 9፥30 ይመ)። *ሰማርያ፤* ዋና ከተማ

የሚያወጣውን ገንዘብ እከፍልሃለሁ” አለው።
[3]ናቡቴ ግን፣ “ዐፅመ ርስቴን እለቅልህ ዘንድ *እግዚአብሔር* አይበለው” ሲል መለሰለት።
[4]ኢይዝራኤላዊው ናቡቴ፣ “ዐፅመ ርስቴን አልለቅልህም” ስላለው፣ አክዓብ ተበሳጭቶና ተቈጥቶ ወደ ቤቱ ገባ፤ አኰርፎም በዐልጋው ላይ ተኛ፤ ምግብም መብላት ተወ።
[5]ሚስቱ ኤልዛቤልም ወደ እርሱ ገብታ፣ “እስከዚህ የተበሳጨኸው፣ ምግብስ የማትበላው ለምንድን ነው?” ብላ ጠየቀችው።
[6]እርሱም፣ “ኢይዝራኤላዊውን ናቡቴን፣ ‘የወይን ተክል ቦታህን ሽጥልኝ፤ ከፈለግህም በምትኩ ሌላ የወይን ቦታ እሰጥሃለሁ’ አልሁት፤ እርሱ ግን፣ ‘የወይን ተክል ቦታዬን አልለቅልህም’ ስላለኝ ነው” አላት።
[7]ሚስቱ ኤልዛቤልም፣ “አንተ አሁን የእስራኤል ንጉሥ ትባላለህ? በል ተነሥና እህል ቅመስ፤ ደስም ይበልህ፤ የኢይዝራኤላዊውን የናቡቴን የወይን ተክል ቦታ እኔ እንድታገኝ አደርግሃለሁ” አለችው።
[8]ስለዚህ በአክዓብ ስም ደብዳቤዎች ጻፈች፤ በኀዝ ማኅተሙም አትማ በናቡቴ ከተማ አብረውት ለሚኖሩ ሽማግሌዎችና መኳንንት ላከች። [9]በደብዳቤዎቹም ላይ እንዲህ ስትል ጻፈች፤

“የአንድ ቀን ጾም ዐውጁ፤ ናቡቴንም በሕዝቡ መካከል ከፍ ባለ ቦታ ላይ አስቀምጡት። [10]እንዲሁም ሁለት የሐሰት ምስክሮች ከፊት ለፊቱ አስቀምጡና፣ ‘እግዚአብሔርንም ንጉሡንም ሰድቦአል’ ብለው ይመስክሩበት፤ ከዚያም አውጥታችሁ በድንጋይ ወግራችሁ ግደሉት።”

[11]ስለዚህ በናቡቴ ከተማ የሚኖሩ ሽማግሌዎችና መኳንንት በደብዳቤዎቹ ላይ እንደ ጻፈችላቸው አደረጉ። [12]የአንድ ቀን ጾም ዐወጁ፤ ናቡቴንም በሕዝቡ መካከል ከፍ ባለ ቦታ ላይ አስቀመጡት። [13]ከዚያም ሁለት የሐሰት ምስክሮች መጥተው ከፊት ለፊቱ ተቀመጡ፤ በሕዝቡም ፊት፣ “ናቡቴ እግዚአብሔርንና ንጉሡን ሰድቦአል” ብለው መሰከሩበት። ስለዚህ ከከተማዪቱ ውጭ ወስደው በድንጋይ ወግረው ገደሉት። [14]ከዚያም ለኤልዛቤል፣ “ናቡቴ በድንጋይ ተወግሮ ሞቶአል” ብለው ላኩባት።
[15]ኤልዛቤልም በድንጋይ ተወግሮ መሞቱን ወዲያው እንደ ሰማች አክዓብን፣ “ናቡቴ በድንጋይ ተወግሮ ሞቶአል፤ በል ተነሣና ኢይዝራኤላዊው ናቡቴ ሊሸጥልህ ያልፈለገውን የወይን ተክል ቦታ በርስትነት ውሰደው” አለችው። [16]አክዓብ የናቡቴን ሞት ሲሰማ የናቡቴን የወይን ተክል ቦታ በርስትነት ለመያዝ ተነሥቶ ወረደ።
[17]ከዚያም *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ ቴስብያዊው ወደ ኤልያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [18]“ተነሣና በሰማርያ ሆኖ የሚገዛውን የእስራኤልን ንጉሥ አክዓብን ትገናኝ ዘንድ ውረድ፤ የናቡቴን የወይን ተክል ቦታ በርስትነት ለመያዝ ሄዶ አሁን እዚያው ይገኛል። [19]እንዲህም በለው፤ ‘*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ሰውየውን ገደልኸው፤ ደግሞ ርስቱን ልትወስድ? ከዚያም እንዲህ በለው፤ ‘*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ውሾች የናቡቴን ደም በላሱበት ቦታ የአንተንም ደም ውሾች እንዲሁ ይልሱታል!’ ”
[20]አክዓብም ኤልያስን፣ “ጠላቴ ሆይ አገኘኸኝን?” አለው።
ኤልያስም መልሶ እንዲህ አለው፤ “*በእግዚአብሔር* ፊት የተጠላውን ነገር ለማድረግ ራስህን ሸጠሃልና አዎን አግኝቼሃለሁ። [21]‘እነሆ ክፉ ነገር አመጣብሃለሁ፤ ዘርህን ፈጽሜ አጠፋለሁ፤ ባሪያም ይሁን ነጻ እያንዳንዱን የአክዓብን የመጨረሻ ወንድ ልጅ ከእስራኤል እጠርጋለሁ። [22]ለቍጣ ስላነሣሣኸኝና እስራኤልንም ስላሳትሃቸው ቤትህን እንደ ናባጥ ልጅ እንደ ኢዮርብዓም ቤት፣ እንደ አኪያም ልጅ እንደ ባኦስ ቤት አደርገዋለሁ።’

21፥1 1ሳሙ 29፥1፤2ነገ9፥21፤ 10፥1
21፥3 ዘሌ25፥23
21፥4 1ሳሙ 28፥23፤1ነገ20፥43
21፥7 1ሳሙ8፥14
21፥8 ዘፍ38፥18፤ 2ሳሙ11፥14
21፥10 ዘፀ22፥28፤ ዘሌ24፥1516፤ዘዳ13፥ 13፤ሐሥ6፥11
21፥12 ኢሳ58፥4
21፥13 ዘሌ24፥16
21፥15 1ሳሙ8፥14
21፥19 1ነገ22፥38፤ 2ነገ9፥26፤ኢዮ 24፥6፤ 31፥39፤ መዝ9፥12፤68፥23፤ ኢሳ14፥20፤ኤር15፥3
21፥20 1ነገ18፥17፤ 2ነገ17፥17፤ሮሜ7፥14
21፥21 ዘዳ32፥36፤ መሳ9፥5፤2ነገ10፥7
21፥22 1ነገ12፥30፤ 16፥3

ሲሆን፣ የሚወክለውም የሰሜኑን መንግሥት ነው (የ16፥24 ማብ ይመ)።

21፥2 *የወይን ተክል ቦታህ... ልቀቅልኝ፤* በእስራኤል የነገሥታት ሥልጣን በኪዳን ሕግ የተወሰነ ገደብ ስለ ነበረው (ዘዳ 17፥14-20፤ 1ሳሙ 10፥25 ይመ)፤ ከነዓናውያን ነገሥታት ያደርጉት እንደ ነበር (የቍ 7 ማብ እንዲሁም 1ሳሙ 8፥9-17 ይመ)፣ የግለሰብ ይዞታ የሆነውን መሬት አክዓብ መንጠቅ አይችልም ነበር።

21፥3፤ ናቡቴ መሬቱን ሊሰጥ ፈቃደኛ አልሆነም፤ ምክንያቱም መሬት የእግዚአብሔር እንደ ሆነ ለእያንዳንዱ እስራኤላዊ ቤተ ሰብም ቋሚ ርስት አድርጎ እግዚአብሔር መስጠቱ፣ በተከታዩ ትውልድ ለቤተ ሰብ ቋሚ ሆኖ እንዲተላለፍ ያምን ስለ ነበር ነው።

21፥7 *አንተ አሁን የእስራኤል ንጉሥ ትባላለህ፤* ይህ የምፀት አነጋገር የግል ፍላጎታቸውን ለማርካት ያላቸውን ኀይል ከመጠቀም ለአፍታ እንኳ ወደ ኋላ የማይሉትን የፊንቂያውያንና የከነዓናውያን ነገሥታት የጭካኔ ድርጊት የሚከተል ሰው የሚናገረው ነው፤ ሳሙኤል የተሰጠውን ሥልጣኑን ከተጠቀመበት ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ፤ 1ሳሙ 12፥3-4)።

21፥9 *የአንድ ቀን ጾም ዐውጁ፤* ከእግዚአብሔር ፍርድ የተነሣ፣ ጥፋት በሕዝቡ ላይ እንደ መጣና ይህም ጥፋት ሊመለስ የሚችለው፣ ሕዝቡ ራሱን አዋርዶ በጾም ሲቀርብና ኀጢአት የሠራውን ሰው በሞት ሲያስወግድ ብቻ ነው የሚል አስተሳሰብ ሕዝቡ እንዲኖረው ኤልዛቤል አደረገች (ከመሳ 20፥26፤ ከ1ሳሙ 7፥5-6፤ ከ2ዜና 20፥2-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥10 *ሁለት፤* በሙሴ ሕግ ቅጣት የሚፈጸመው በሁለት ሰዎች ሲመሰከርበት ነው (ዘኍ 35፥30፤ ዘዳ 17፥6፤ 19፥15)። *የሐሰት ምስክሮች፤* የዘዳ 13፥13 ማብ ይመ። *ይመስክሩበት፤* ጠቅላላ ሁኔታው ሕጋዊ ይዘት ያለው ለማስመሰል የታቀደ ነበር (ዘፀ 20፥16፤ 23፥7፤ ዘሌ 19፥16 ይመ)። *እግዚአብሔርንም ንጉሡንም ሰድቦአል፤* ለእንዲህ ዐይነቱ ተግባር፣ የሙሴ ሕግ የሚያዘው በድንጋይ ተወግሮ መሞትን ነው (ዘሌ 24፥15-16)።

21፥13 *ከከተማዪቱ ውጭ፤* በሙሴ ሕግ መሠረት የተደረገ ነው (ዘሌ 24፥14፤ ዘኍ 15፥35-36)፤ ናቡቴ በእርሻ ቦታው ላይ ተወግሮ ሞተ (ቍ 19፤ ከ2ነገ 9፥21፡26 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ልጆቹም ከእርሱ ጋር ተወግረው ሞቱ (2ነገ 9፥26 ይመ፤ በኢሱ 7፥24-25 ላይ ስለ አካን ከተጠቀሰው ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይኸውም ወራሽ እንዳይኖረው ለማድረግ ነበር።

21፥19 *ሰውየውን ገደልኸው፤ ደግሞ ርስቱን ልትወስድ?* አክዓብ በኤልዛቤል ክፉ ሥራ በመተባበሩ፣ በግድያና በስርቆት ወንጀል ተጠያቂ እንዲሆን አድርጎታል። *ውሾች የናቡቴን ደም በላሱበት ቦታ የአንተንም ደም ውሾች እንዲሁ ይልሱታል፤* አክዓብ ወዲያው ንስሓ በመግባቱ (ቍ 29)፣ በዚህ ትንቢት እንደ ተጠቀሰው ሬሳው በናቡቴ ዕርሻ ላይ መጣሉ (2ነገ 9፥25-26) እስከ ልጁ ኢዮራም ዘመን ድረስ ሊዘገይ ችሎአል። አክዓብ የተገ

[23]"ስለ ኤልዛቤልም *እግዚአብሔር*፣ 'በኢ
ይዝራኤል ቅጥር አጠገብ[*] ውሾች ኤልዛቤ
ልን ይበሏታል' ይላል::
[24]"ደግሞም ከአክዓብ ወገን ሆኖ በከተማ
የሞተውን ውሾች ይበሉታል፤ በገጠር የሞ
ተውንም የሰማይ አሞሮች ይበሉታል::"
[25]በሚስቱ በኤልዛቤል ተገፋፍቶ *በእግዚአ
ብሔር* ፊት ክፉ ለማድረግ ራሱን የሸጠ
እንደ አክዓብ ያለ ሰው ከቶ አልነበረም::
[26]*እግዚአብሔር* ከእስራኤል ፊት ያሳደዳ
ቸው አሞራውያን እንዳደረጉት ሁሉ፣ እር
ሱም ባዕዶታትን በማምለክ እጅግ የሚያስ
ጸይፍ ርኵሰት ፈጸመ::
[27]አክዓብም ይህን ቃል ሲሰማ ልብሱን
ቀደደ፤ ማቅ ለበሰ፤ ጾመ፤ በማቅ ላይ ተኛ
በሐዘን ኵርምት ብሎም ይሄድ ነበር::
[28]ከዚያም እንዲህ የሚል *የእግዚአብሔር*
ቃል ወደ ቴስብያዊው ወደ ኤልያስ መጣ፤
[29]አክዓብ ራሱን በፊቴ እንዴት እንዳዋረደ
አየህን? ራሱን ስላዋረደ ይህን መከራ በዘ
መኑ አላመጣበትም፤ ነገር ግን ይህን በቤቱ
ላይ የማመጣው በልጁ ዘመን ነው::"

ሚክያስ በአክዓብ ላይ ትንቢት ተናገረ

22፥1-28 ተጓ ምብ - 2ዜና 18፥1-27

22 በሶርያና በእስራኤል መካከል ለሦ
ስት ዓመት ጦርነት አልነበረም::
[2]በሦስተኛው ዓመት ግን የይሁዳ ንጉሥ ኢዮ
ሣፍጥ የእስራኤልን ንጉሥ ለመጐብኘት
ወረደ:: [3]የእስራኤልም ንጉሥ ሹማምቱን፣
"ብገለዓድ የምትገኘው ሬማት የእኛ ሆና ሳለች፣
ከሶርያው ንጉሥ እጅ ለመመለስ ምንም
እንዳላደረግን አታውቁምን?" አላቸው::
[4]ስለዚህ ኢዮሣፍጥን፣ "በገለዓድ የምትገ
ኘው ሬማት ላይ ለመዝመት አብረኸኝ
ለመሄድ ትፈቅዳለህን?" ሲል ጠየቀው::

21፥23 1ነገ9፥10፤ 34፥36
21፥24 ዘፍ40፥19፤ ዘዳ28፥26፤1ነገ14፥11
21፥25 1ነገ14፥9፤ 16፥33
21፥26 ዘፍ15፥16
21፥27 ዘፍ37፥34፤ ኢሳ38፥15፤ኤር4፥8
21፥29 ዘፀ10፥3፤ 20፥5፤32፥14፤2ነገ 9፥26፤10፥6-10፤ 22፥20
22፥3 ዘዳ4፥43
22፥4 2ነገ3፥7
22፥5 ዘፀ33፥7፤ 2ነገ3፥11፤ኢዮ38፥2፤ መዝ32፥8፤73፥24፤ 107፥11
22፥6 መሳ18፥6፤ 1ነገ13፥18
22፥7 ዘኍ27፥21፤ ዘዳ18፥15፤1ነገ3፥11፤ 5፥8
22፥8 ቍ13፤ኢሳ 5፥20፤30፥10፤ኤር 23፥17፤አሞ5፥10
22፥11 ቍ24፤ ዘዳ33፥17፤ኤር27፥2፤ 28፥10፤ዘካ1፥8-21

ኢዮሣፍጥም፣ "እኔ ያው እንደ አንተው
ነኝ፤ ሕዝቤ እንደ ሕዝብህ፣ ፈረሶቼም እንደ
ፈረሶችህ ናቸው" አለ:: [5]ኢዮሣፍጥም የእስ
ራኤልን ንጉሥ፣ "በመጀመሪያ ግን *የእግዚ
አብሔርን* ሐሳብ ጠይቅ" አለው::
[6]ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ አራት መቶ
ነቢያትን በአንድነት ሰብስቦ፣ "በገለዓድ
በምትገኘው ሬማት ላይ ልዝመት ወይስ
ልተው?" ሲል ጠየቃቸው::
እነርሱም፣ "*እግዚአብሔር* በንጉሡ እጅ
አሳልፎ ይሰጣታልና ዝመትባት" አሉት::
[7]ኢዮሣፍጥ ግን፣ "የምንጠይቀው *የእግዚ
አብሔር* ነቢይ እዚህ የለምን?" አለ::
[8]የእስራኤልም ንጉሥ ለኢዮሣፍጥ፣ "መኖ
ሩንማ በእርሱ አማካይነት *የእግዚአብሔርን*
ፈቃድ የምንጠይቀው አንድ ሰው አሁንም
አለ፤ ነገር ግን ምን ጊዜም ቢሆን ስለ እኔ
ክፉ እንጂ አንዳችም መልካም ትንቢት
ተናግሮ ስለማያውቅ እጠላዋለሁ፤ ይህም ሰው
የይምላ ልጅ ሚክያስ ነው" አለ::
ኢዮሣፍጥም፣ "ንጉሡ እንዲህ ማለት አይ
ገባውም" ሲል መለሰ::
[9]ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ ከሹማምቱ
አንዱን ጠርቶ፣ "በል የይምላን ልጅ ሚክ
ያስን በፍጥነት አምጣው" አለው::
[10]የእስራኤል ንጉሥና የይሁዳ ንጉሥ ኢዮ
ሣፍጥ አልባሰ መንግሥታቸውን ለብሰው፣
በሰማርያ ቅጥር በር አጠገብ ባለው አውድማ
ላይ በየዙፋናቸው ተቀምጠው ሳለ፣ ነቢያቱ
ሁሉ በፊታቸው ትንቢት ይናገሩ ነበር::
[11]በዚህ ጊዜ ሴዴቅያስ የተባለው የክንዓና
ልጅ የብረት ቀንዶች አበጅቶ፣ "*እግዚአብሔር*

[*]23 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ነገር ግን አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ ቩልጌትና የሱርስቱ ትርጉም (2ነገ9፥26 ይመ)፣ *በዕርሻው ማሳ ላይ* ይላሉ

ደለው በሬማት ዘገለዓድ ላይ በተደረገው ጦርነት ሲሆን (22፥29-37)፣ ሬሳው ወደ ሰማርያ በመጣ ጊዜ ሠረገላው ሲታጠብ ደሙን ውሾች ልሰውታል (22፥38)::

21፥21 *ባሪያም ይሁን ነጻ፤* የ14፥10 ማብ ይመ::

21፥22 *እንደ ኢዮርብዓም ቤት፤* 14፥10፤ 15፥28-30 ይመ:: እንደ ባእስ፤ 16፥3-4፤ 11፥13 ይመ::

21፥24 የ14፥11፤ የ16፥4 ማብ ይመ::

21፥25 *በኤልዛቤል ተገፋፍቶ፤* 16፥31፤ 18፥4፤ 19፥1-2፤ 21፥7 ይመ::

21፥26 *አሞራውያን፤* እዚህ ላይ፣ ከእስራኤላውያን በፊት በከነዓን የነበሩትን ሰዎች በአጠቃላይ ያመለክታል (ዘፍ 15፥16፤ ዘዳ 1፥7 ይመ)::

21፥27 *ማቅ ለበሰ፤* የዘፍ 37፥34 ማብ ይመ::

21፥29 *በልጁ ዘመን፤* ፍርዱ እንዲዘገይ ተደረገ እንጂ ጨርሶ አልተሻረም (የቍ 19 ማብ ይመ)::

22፥1 *በሶርያና በእስራኤል መካከል...ጦርነት አልነበረም፤* የእስራኤል ንጉሥ አክዓብና የደማስቆ ንጉሥ ቤን ሀዳድ፣ ከአሦር ጋር ከተዋጉት ዐሥራ ሁለቱ ኅብረ ብሔር ነገሥታት ጋር አብረው በዓ.ቅ.ክ. 853 ቂርቃር ላይ በሚገኘው አሮንቲስ በሚባል ወንዝ አጠገብ ተዋግተው እንደ ነበር በአሦር ንጉሥ በሣልሳዊ ሽልማንሰር ታሪክ ውስጥ ተጽፎ ይገኛል:: አሦራውያን እንደ ጻፉት፣ አክዓብ ሁለት ሺህ ሠረገሎችና ዐሥር ሺህ እግረኛ ወታደሮች እንዲሳተፉ አድርጎ ነበር:: አሦራውያን ከመሸሻቸውም በላይ፣ ለአራት ወይም ለአምስት ዓመታት ያህል ፊታቸውን ወደ ምዕራብ ለማቅናት ስለ አልደፈሩ፣ አገኘን ያሉት ድል የተጋነነ ይመስላል (የቍ 1፤ የ2ዜና 18፥2 ማብ ይመ):: *ሦስት ዓመት፤* የ20፥1 ማብ ይመ::

22፥3 *በገለዓድ...ሬማት፤* በዮርዳኖስ ማዶ፣ በያሙክ ወንዝ አጠገብ የምትገኝና ከሙሴ ዘመን ጀምሮ የእስራኤላውያን ከተማም ነበረች (4፥13፤ ዘዳ 4፥43፤ ኢሱ 20፥8 ይመ):: *የእኛ ሆና ሳለች፤* ከጥቂት ዓመት በፊት ከቤን ሀዳድ ጋር በተደረገውና ሊያከብረው ባልቻለው ስምምነትም አንጻር (20፥34 ይመ) እስራኤል በሬማት ዘገለዓድ ላይ የይገባኛል ጥያቄ ማቅረብ ችላለች::

22፥4 *አብረኸኝ ለመሄድ ትፈቅዳለህን?* አክዓብ፣ አሦርን ለመውጋት ከሶርያውያን ጋር ግምባር ቢፈጥርም፣ በአሦር ላይ የተደረገው ጦርነት ስላበቃ፣ ሬማት ዘገለዓድን ከአሦር ቍጥጥር ሥር ነጻ ለማውጣት አጋጣሚውን ከመጠቀም ወደ ኋላ አላለም:: *እኔ ያው እንደ አንተው ነኝ፤ ሕዝቤ እንደ ሕዝብህ፣ ፈረሶቼም እንደ ፈረሶችህ ናቸው፤* ኢዮሳፍጥ ከአክዓብ ጋር አብሮ ለጦርነት በመሰለፍ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ስለ ጣሰ፣ ነቢዩ ኢዩ ነቅፎታል (2ዜና 19፥2):: ኢዮሳፍጥ ይህን ስምምነት በመፈጸሙ፣ የሰሜኑ መንግሥት ባእስን ለመውጋት አባቱ አሳ ከሶርያውያን ጋር አድርጎት የነበረውን ውል ሳይፈጽም ቀረ (15፥17-23 ይመ)::

22፥5 *በመጀመሪያ ግን የእግዚአብሔርን ሐሳብ ጠይቅ፤* እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር መሆኑን አስቀድሞ ሳያውቅ በታቀደው ጦርነት ውስጥ ለመሳተፍ አመነታ (1ሳሙ 23፥1-4፤ 2ሳሙ 2፥1 ይመ)::

22፥6 *ነቢያትን፤* በቤቴል ከነበረው አረማዊ አምልኮ ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት ያላቸው ሲሆን (የ12፥28-29 ማብ ይመ) የነቢይነት አገልግሎታቸውንም ንጉሡን ለማስደሰት ተጠቅመውበታል (አሞ 7፥10-13)::

22፥7 *የእግዚአብሔር ነቢይ እዚህ የለምን?* አራት መቶዎቹ ነቢያት እምኔታ የሚጣልባቸው እንዳልሆኑ ተረዳ (ሕዝ 13፥2-3 ይመ፤ ስለዚህም እውነተኛ የእግዚአብሔርን ነቢይ መጠ

እንዲህ ይላል፤ 'ሶርያውያን እስኪጠፉ ድረስ የምትወጋቸው በእነዚህ ነው'" አለው።

[12]የቀሩትም ነቢያት ሁሉ፣ "*እግዚአብሔር* በንጉሡ እጅ አሳልፎ ይሰጣታልና በገለዓድ የምትገኘውን ሬማትን ወግተህ ድል አድርግ" በማለት በአንድ ቃል ትንቢት ይናገሩ ነበር።

[13]ከዚያም ሚክያስን ሊጠራ የሄደው መልእክተኛ፣ "እነሆ፤ ሌሎቹ ነቢያት ንጉሡ ድል እንደሚያደርግ በአንድ ቃል ትንቢት እየተናገሩለት ነውና ያንተም ቃል ከእነርሱ ጋር አንድ እንዲሆን እባክህ መልካም ነገር ተናገር" አለው።

[14]ሚክያስ ግን፣ "ሕያው *እግዚአብሔርን*! ለእርሱ የምነግረው *እግዚአብሔር* የነገረኝን ብቻ ነው" አለ።

[15]እዚያም እንደ ደረሰ ንጉሡ፣ "ሚክያስ ሆይ፤ በገለዓድ በምትገኘው ሬማት ላይ እንዘምትባት ወይስ እንተው?" ሲል ጠየቀው።

እርሱም፣ "*እግዚአብሔር* በንጉሡ እጅ አሳልፎ ይሰጣታልና ዘምተህ ድል አድርጋት" ብሎ መለሰለት።

[16]ንጉሡም፣ "ከእውነት በቀር *በእግዚአብሔር* ስም አንዳች ነገር እንዳትነግረኝ የማምልህ ስንት ጊዜ ነው?" አለው።

[17]ከዚያም ሚክያስ እንዲህ ሲል መለሰ፣ "እስራኤል ሁሉ ጠባቂ እንደሌላቸው በጎች በየተራራው ላይ ተበትነው አየሁ፣ *እግዚአብሔርም*፣ 'ይህ ሕዝብ ጌታ የለውም፤ እያንዳንዱ በሰላም ወደየቤቱ ይሂድ' አለ።"

[18]የእስራኤልም ንጉሥ ለኢዮሣፍጥ፣ "ስለ እኔ ክፉ ብቻ እንጂ ከቶ መልካም ትንቢት አይናገርም አላልሁህምን?" አለው።

[19]ከዚያም ሚክያስ እንዲህ አለ፤ "እንግዲህ የ*እግዚአብሔር* ቃል የሚለውን ስማ፤ '*እግዚአብሔር* በዙፋኑ ላይ ተቀምጦ፣ የሰማይ ሰራዊት ሁሉ በቀኙና በግራው ቆመው አየሁ፤ [20]*እግዚአብሔርም* "በገለዓድ በምትገኘው ሬማት ላይ ዘምቶ እዚያው እንዲሞት፣ አክዓብን ማን ያስተው?" አለ።'

"ታዲያ አንዱ ይህን፣ ሌላውም ያን አለ፤ [21]በመጨረሻም፣ 'አንድ መንፈስ ወጣ፤ ከዚያም በ*እግዚአብሔር* ፊት ቆሞ፣ "እኔ አስተዋለሁ" አለ።'

[22]*እግዚአብሔርም*፣ 'እንዴት አድርገህ?' ሲል ጠየቀው።

"እርሱም፣ 'እኔ እወጣለሁ፤ በገዛ ነቢያቱም አፍ ሁሉ የሐሰት መንፈስ እሆናለሁ' አለ።

እግዚአብሔርም "በል እንግዲያው ውጣና አስተው፤ ይሳካልሃል" አለው።

[23]"ስለዚህ እነሆ *እግዚአብሔር* በእነዚህ ሁሉ ነቢያትህ አፍ የሐሰት መንፈስ አኖረ፤ በአንተም ላይ መዓቱን እንደሚያመጣብህ ተናገረ።"

[24]ከዚያም የክንዓና ልጅ ሴዴቅያስ ወጥቶ ሚክያስን በጥፊ መታውና፣ "ለመሆኑ የ*እግዚአብሔር* መንፈስ ከእኔ በየት በኩል ዐልፎ ነው አንተን መጥቶ ያናገረህ?" ሲል ጠየቀው።

[25]ሚክያስም፤ "ይህንማ ለመደበቅ ወደ አንዲት እልፍኝ በሄድህ ዕለት ታውቀዋለህ" አለው።

[26]ከዚያም የእስራኤል ንጉሥ እንዲህ ሲል አዘዘ፤ "በሉ ሚክያስን ይዛችሁ ወደ ከተማዪቱ ገዥ ወደ አሞንና ወደ ንጉሡ ልጅ ወደ ኢዮአስ መልሱት፤ [27]ከዚያም፣ 'ንጉሡ፣ "በደኅና እስክመለስ ድረስ፣ ይህን ሰው በእስር ቤት አቈዩት፤ ከደረቅ እንጀራና ከውሃ በስተቀር ሌላ እንዳትሰጡት" ብሎአል በሉት' አለ።

[28]ሚክያስም፣ "አንተ በደኅና ከተመለስህ *እግዚአብሔር* በእኔ አልተናገረማ!" አለ፤ ከዚያም በመቀጠል፣ "በዚህ ያለኸው ሕዝብ ሁሉ ይህን ቃሌን ልብ ብለህ ያዘው፤" አለ።

አክዓብ በገለዓድ በምትገኘው በሬማት ተገደለ

22፥29-36 ተጓ ምብ - 2ዜና 18፥28-34

[29]ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥና የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ በገለዓድ ወደምትገኘው ሬማት ወጡ። [30]የእስራኤል ንጉሥ ኢዮሣፍጥን፣

22፥13 ቍ 8
22፥14 ዘኍ 22፥18፤ 1ሳሙ 3፥17
22፥17 ዘፍ 11፥4፤ ዘኍ 27፥17፤ ኢሳ 13፥14፤ ናሆ 3፥18፤ ማቴ 9፥36
22፥19 ኢዮ 1፥6፤ 15፥8፤ 38፥7፤ መዝ 47፥8፤ 103፥20-21፤ 148፥2፤ ኢሳ 6፥1፤ 63፥15፤ ኤር 23፥18፡ 22፤ ሕዝ 1፥26፤ ዳን 7፥9፤ ሉቃ 2፥13
22፥22 መሳ 9፥23፤ 2ተሰ 2፥11
22፥23 ዘዳ 13፥3፤ 31፥29፤ ሕዝ 14፥9
22፥24 ቍ 11፤ ኢዮ 26፥4፤ ሐሥ 23፥2
22፥25 1ነገ 20፥30
22፥27 2ዜና 16፥10፤ ኤር 20፥2፤ 26፥21፤ 37፥15፤ ዕብ 11፥36
22፥28 ዘዳ 18፥22
22፥30 1ሳሙ 28፥8

የቅ እንደሚያስፈልግ ተናገረ።

22፥8 *መልካም ትንቢት ተናግሮ ስለማያውቅ*፤ ነቢይ በአክዓብ ዘንድ ተወዳጅነትን የሚያገኘው ለእርሱ በሚናገረው በጎ ትንቢት ነበር (18፥11፤ 21፥20 ይመ)።

22፥11 *ሴዴቅያስ*፤ አራት መቶዎቹን ነቢያት ወክሎ የሚናገር ነቢይ ነበር። *የብረት ቀንዶች*፤ የሥልጣን ምልክት ነው (ዘዳ 33፥17 ይመ)።

22፥13 *ያንተም ቃል ከእነርሱ ጋር አንድ እንዲሆን*፤ በጠቅላላ እነዚህ ነቢያት የራሳቸውን ሐሳብ እያገለገሉ እንደ ነበር ፍንጭ የሚሰጥ ምክር ነው።

22፥15 *እንዘምትባት*፤ ኢዮሳፍጥ የዕቅዱ ተባባሪ እንደ ሆነ በማመልከት አዎንታዊ ምላሽ የሚፈልግ ተንኰል ዐዘል ጥያቄ ነው (ቍ 6 ይመ)። *እግዚአብሔር በንጉሡ እጅ አሳልፎ ይሰጣታልና ዘምተህ ድል አድርጋት*፤ ሚክያስ አራት መቶ ሐሰተኛ ነቢያት የተናገሩትን በምፀት መልክ ደግሞ ተናገረ (ቍ 12 ይመ)።

22፥16 *ከእውነት በቀር... አንዳች ነገር እንዳትነግረኝ*፤ አባባሉ ትክክል አለመሆኑ ከአነጋገሩ ስለሚታወቅ አክዓብ ቶሎ መረዳት የቻለ ይመስላል።

22፥17 *ጠባቂ እንደሌላቸው በጎች... ይህ ሕዝብ ጌታ የለውም*፤ እረኛንና በጎችን የሚያመለክት ምስል በመጠቀም (ዘኍ 27፥16-17፤ ዘካ 13፥7፤ ማቴ 9፥36፤ 26፥31)፣ አክዓብ በሚደረገው ጦርነት እንደሚሞት ሚክያስ ተናገረ።

22፥19 *እግዚአብሔር በዙፋኑ ላይ ተቀምጦ ... አየሁ*፤ እውነተኛ ነቢይ፣ እግዚአብሔር ሊያደርግ የሚችለውን ነገር በትክክል ይናገር ዘንድ የእግዚአብሔርን ዙፋን የሚያመለክት ነው (ኢሳ 6፥1፤ ኤር 23፥16-22)።

22፥23 *እግዚአብሔር በእነዚህ ሁሉ ነቢያትህ አፍ የሐሰት መንፈስ አኖረ*፤ አንዳንዶቹ የሐሰት መንፈስ የሚለውን ሰይጣን ወይም የእርሱን ጕዳይ ከሚፈጽሙት መናፍስት አንዱ ነው ብለው ያምናሉ፤ (ነገር ግን 1ሳሙ 15፥29 ይመ)፤ እንዲሁም ሌሎች ይህ የሐሰት መንፈስ፣ ሐሰት ያለውን ኀይል የሚያመለክት ትእምርት ነው ይላሉ። ስለዚህም፣ የገዛ ልባቸውን ፍላጎት በመናገር ሐሰትን (ኤር 14፥14፤ 23፥16:26፤ ሕዝ 13፥2-3:17 እንዲሁም የ2ሳሙ 24፥1 ማብ ይመ)፣ የመረጡትን አራት መቶዎቹን ነቢያት እግዚአብሔር የውሸት ኀይል እንዲሠለጥንባቸው አሳልፎ ሰጣቸው።

“እንዳልታወቅ እኔ ልብስ ለውጬና ሌላ ሰው መስዬ እገባለሁ፤ አንተ ግን ልብሰ መንግሥትህን ልበስ” አለው:: ስለዚህ የእስ ራኤል ንጉሥ ራሱን ደብቆ ወደ ጦርነቱ ገባ::

[31]በዚህ ጊዜ የሶርያ ንጉሥ ሠላሳ ሁለቱን የሠረገላ አዛዦች፣ “ከራሱ ከእስራኤል ንጉሥ በቀር ትንሽም ይሁን ትልቅ ከማንም ጋር እንዳትገጥሙ” ሲል አዞአቸው ነበር፤ [32]የሠ ረገላ አዛዦቹ ኢዮሣፍጥን ሲያዩት፣ “ያለ ጥርጥር ይህ የእስራኤል ንጉሥ ነው” አሉ፤ ስለዚህ አደጋ ሊጥሉበት ከበቡት፤ ኢዮሣ ፍጥ ሲጮህ ግን [33]የሠረገላ አዛዦቹ እርሱ የእስራኤል ንጉሥ አለመሆኑን አውቀው መከታተሉን ተዉት::

[34]ነገር ግን አንዱ ቀስቱን ሳያልም እንዲሁ ሲያስፈነጥር በጦር ልብሱ መጋጠሚያ ላይ የእስራኤልን ንጉሥ ወጋው፤ ንጉሡም ሠረገላ ነጂውን፣ “ቈስያለሁና ወደ ኋላ አዙረህ ከጦሩ ሜዳ አውጣኝ” አለው:: [35]ጦርነቱም ቀኑን ሙሉ ተፋፍሞ ዋለ፤ በዚህ ጊዜም ንጉሡ በሶርያውያን ፊት ለፊት ሠረገላው ላይ ቀና ብሎ እንደ ተደገፈ ነበር፤ የቈ ስሉ ደም በሠረገላው ወለል ላይ ይወርድ ነበር፤ በዚያኑ ዕለት ማታም ንጉሡ ሞተ:: [36]ፀሐይ ስትጠልቅም በሰራዊቱ መካከል፣ “እያንዳንዱ ሰው ወደ ቤቱ፣ እያንዳንዱም ወደ ሀገሩ ይሂድ!” የሚል ጩኸት አስተ ጋባ::

[37]ንጉሡ ስለ ሞተም ወደ ሰማርያ አምጥ ተውት እዚያው ተቀበረ:: [38]ሠረገላውንም አመንዝሮች በታጠቡበት በሰማርያ[x] ኵሬ አጠቡት፤ እግዚአብሔርም እንደ ተናገረው ቃል ደሙን ውሾች ላሱት::

[39]ሌላው በአክዓብ ዘመነ መንግሥት የተ ፈጸመውና ያደረገው ሁሉ፣ ቤተ መንግሥ ቱን መሥራቱና በዝሆን ጥርስ መለበጡ እንዲሁም የሠራቸው የምሽግ ከተሞች በእ ስራኤል ነገሥታት ታሪክ የተጻፈ አይደለ ምን? [40]አክዓብም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ ልጁ አካዝያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

22፥31 ዘዳ10፥22፤ 2ሳሙ10፥19፤17፥2
22፥34 2ነገ9፥24፤ 2ዜና35፥23
22፥36 2ነገ14፥12
22፥38 1ነገ21፥19
22፥39 2ዜና 9፥17፤መዝ45፥8፤ አሞ3፥15

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ

22፥41-50 ተጓ ምብ - 2ዜና 20፥31-21፥1

[41]የእስራኤል ንጉሥ አክዓብ በነገሠ በአራ ተኛው ዓመት የአሳ ልጅ ኢዮሣፍጥ በይ ሁዳ ነገሠ:: [42]ኢዮሣፍጥ ሲነግሥ ዕድሜው ሠላሳ አምስት ዓመት ነበር፤ እርሱም በኢ የሩሳሌም ሃያ አምስት ዓመት ገዛ:: እናቱ ዓዙባ ትባላለች፤ እርሷም የሺልሒ ልጅ ነበረች:: [43]በአካሄዱም ሁሉ የአባቱን የአሳን መንገድ ተከተለ፤ ከዚያች ፈቀቅ አላለም፤ በእግዚአብሔርም ፊት መልካም የሆነውን አደረገ፤ ይሁን እንጂ በየኰረብታው ላይ ያሉትን የማምለኪያ ቦታዎች አላጠፋም፤ ሕዝ ቡም በዚያ መሥዋዕት ይሠዋ፣ ዕጣንም ያጥን ነበር:: [44]እንዲሁም ኢዮሣፍጥ ከእስራኤል ንጉሥ ጋር በሰላም ኖረ::

[45]ሌላውም ኢዮሣፍጥ በዘመነ መንግሥቱ የፈጸመው፣ ያከናወነውና ያደረገው ጦርነት ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ የተጻፈ አይ ደለምን? [46]ከአባቱ ከአሳ ዘመን በኋላ እንኳ ተርፈው በጣዖት ማምለኪያ ቦታዎች የነበሩ ትን የወንደቃ ቅሬታዎች ከምድሪቱ አስወ ገደ:: [47]በዚያን ጊዜ ኤዶም ንጉሥ አልነበ ራትም፤ የሚገዛት እንደራሴ ነበር::

[48]ኢዮሣፍጥ ወርቅ ለማምጣት ወደ ኦፌር የሚሄዱ የንግድ መርከቦች[1] አሠርቶ ነበር፤ ይሁን እንጂ በዔጽዮንጋብር ስለ ተሰበሩ ከቶ ወደዚያ መሄድ አልቻሉም ነበር:: [49]በዚያን ጊዜም የአክዓብ ልጅ አካዝያስ ኢዮ ሣፍጥን “ሰዎቼ ከሰዎችህ ጋር በመርከብ

22፥43 1ነገ3፥2፤ 8፥61፤2ዜና17፥3
22፥46 ዘዳ23፥17
22፥47 1ነገ11፥14-18፤2ነገ3፥9፤8፥20
22፥48 ዘኍ33፥35፤ 1ነገ9፥26

[x]38 ወይም፣ *የጦር መሣሪያ በሚታጠብበት በሰማርያ* ተብሎ መተርጐም ይችላል

[1]48 ዕብራይስጡ *የተርሴስ መርከቦች* ይላል

22፥24 *የእግዚአብሔር መንፈስ ከእኔ በየት በኩል ዐልፎ ነው አንተን መጥቶ ያናገረህ?* በዚህ ምፀታዊ ንግግር ማንኛውም ሰው እንደሚዋሽ ሁሉ፣ ነቢይም ሊዋሽ እንደሚችል ሴዴቅያስ ይጠቁማል::

22፥25 *ለመደበቅ ወደ አንዲት እልፍኝ፤* ሴዴቅያስ መሸሸ ጊያ ሲፈልግ ማለት ነው (ከ20፥30 ጋር ያነጻጽሩ):: ይህም የሚክ ያስን የነቢይነት ሥልጣን እውነተኛነት ይገልጻል::

22፥30 *ሌላ ሰው መስዬ፤* የሰዎች ትኵረት በእርሱ ላይ እንዳይሆን ይህን ዘዴ በመጠቀም ሚክያስ የተናገረው ትንቢት በእርሱ ላይ እንዳይፈጸም ለማድረግ ሞከረ::

22፥31 *ከእስራኤል ንጉሥ በቀር፤* በጥንት ዘመን፣ በጦር ነት መሪው ቢሞት ወይም ቢማረክ፣ ሰራዊቱ ይበተን ነበር (ከቍ 35-36 ጋር ያነጻጽሩ)::

22፥34 *ሠረገላ ነጂው፤* የጦር ሠረገላ የሚይዘው ሁለት ሰው ሲሆን፣ ይኸውም ተዋጊውንና ሠረገላ ነጂውን ነው:: አንዳ ንድ ጊዜ በሠረገላው ላይ ሦስት ሰዎች ይቀመጣሉ፤ ሦስተኛው ግን የሠረገላው አለቃ ነው (9፥22፤ 2ነገ 9፥25፤ ዘፀ 14፥7፤ 15፥4 ይመ፤ በእነዚህ ክፍሎች፣ እነዚህ አለቆች ቃል በቃል “ሦስተኛው” ተብለው ይጠራሉ)::

22፥35 *በዚያኑ ዕለት ማታም... ሞተ፤* ሚክያስ የተናገ ረው ትንቢት መፈጸሙን ያመለክታል (ቍ 17:28)::

22፥38 *እግዚአብሔርም እንደ ተናገረው ቃል፤* የአክዓብን አሟሟት በተመለከተ፣ ኤልያስ የተናገረው ትንቢት በከፊል መፈጸሙን ያሳያል (የ21፥19 ማብ ይመ)::

22፥39 *ቤተ መንግሥቱን መሥራቱና በዝሆን ጥርስ መለ በጡ፤* በሰማርያ ቍፋሮ ያካሄዱ ተመራማሪዎች በዚህን ዘመን የተሠሩ በዝሆን ጥርስ የተለበጡ ዕቃዎች በአንዳንድ ሕንጻዎች ውስጥ አግኝተዋል:: አክዓብ በዚህ መልክ የዝሆን ጥርስ መጠቀሙ፣ በእርሱ ዘመነ መንግሥት የነበረውን የኢኮኖሚ ብልጽግና ያመለ ክታል:: *የሠራቸው የምሽግ ከተሞች፤* አክዓብ መጊዶንና ሐጾርን ምሽግ በማድረግ አጠናክሮ እንደ ሠራቸው፣ ተመራማሪዎች አረጋ ግጠዋል:: በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤ የ14፥19 ማብ ይመ::

22፥40 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ:: *ልጁ አካዝያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ አካዝያስ ዘመነ መንግ ሥት ቍ 51፥53፤ 2ነገ 1 ይመ::

22፥41 *አክዓብ በነገሠ በአራተኛው ዓመት ... ኢዮሳፍጥ በይሁዳ ነገሠ፤* በዓ.ቅ.ክ. 869 ለብቻው ንጉሥ የሆነበትን፣ የኢዮ ሳፍጥን ዘመነ መንግሥት አጀማመር የሚያመለክት ይመስላል (የቍ 42፤ 16፥29 ማብ ይመ)::

22፥42 *ሃያ አምስት ዓመት፤* ከዓ.ቅ.ክ. 872-848 ሲሆን የኢዮሳፍጥ ሙሉ ዘመነ መንግሥት የሚቈጠረው፣ ንጉሥ አሳ የአባቱ ባለ ሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ከሆነበት ከሠላሣ ዘጠነ ኛው ዓመት ጀምሮ ነው (የ15፥10 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 2ዜና 16፥12 ይመ)::

22፥43 *ይሁን እንጂ በየኰረብታው ላይ ያሉትን የማም ለኪያ ቦታዎች አላጠፋም፤* የ3፥2፤ 15፥14 ማብ ይመ::

22፥44 *ንጉሥ፤* በደቡብ መንግሥት ኢዮሳፍጥ ይገዛ በነበ ረበት ዘመን (የቍ 4 ማብ ይመ)፣ በሰሜኑ ክፍል ይመሩ የነበሩ ትን አክዓብን፣ አካዝያስንና ኢዮራምን ሁሉ በጥቅሉ የሚያመለ ክት ነው::

22፥45 *ያደረገው ጦርነት ሁሉ፤* 2ነገ 3፤ 2ዜና 17፥11፤ 20 ይመ:: *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ14፥29 ማብ ይመ::

ይሂዱ" ሲል ጠይቆት ነበር፤ ኢዮሣፍጥ ግን እሺ አላለውም።

[50]ኢዮሣፍጥ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ እነርሱ በተቀበሩበት በአባቱ በዳዊት ከተማ ተቀበረ። ልጁ ኢዮራምም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የእስራኤል ንጉሥ አካዝያስ

[51]የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ በነገሠ በዐሥራ ሰባተኛው ዓመት የአክዓብ ልጅ አካዝያስ የእስራኤል ንጉሥ ሆኖ በሰማርያ ነገሠ፤ እስራኤልንም ሁለት ዓመት ገዛ። [52]እርሱም የአባቱንና የእናቱን፣ እንዲሁም እስራኤልን ያሳተውን የናባጥን ልጅ የኢዮርብዓምን መንገድ በመከተሉ፣ *በእግዚአብሔር ፊት* የተጠላ ክፉ ሥራ ሠራ። [53]አባቱ እንዳደረገው ሁሉ፣ እርሱም በኣልን አመለከ፤ ሰገደለትም። በዚህም የእስራኤልን አምላክ እግዚአብሔርን ለቍጣ እንዲነሣሣ አደረገ።

22፥52 1ነገ15፥26
22፥53 መሳ2፥11፤ 1ነገ21፥25

22፥46 *የወንደቃ፤* የ14፥24 ማብ ይመ።

22፥47 *ኤዶም ንጉሥ አልነበራትም፤* ኤዶም፣ በይሁዳ ትገዛ እንደ ነበር ያመለክታል (2ሳሙ 8፥14፤ 2ነገ 8፥20 ይመ)።

22፥48 *ኦፊር፤* የ9፥28 ማብ ይመ። *በዔጽዮንጋብር ስለ ተሰበሩ፤* የመርከቦቹ መሰበር፣ ኢዮሳፍጥ ከሰሜኑ መንግሥት ንጉሥ ከአካዝያስ ጋር ኅብረት በመፍጠሩ ከእግዚአብሔር የመጣ ፍርድ ነበር (2ዜና 20፥35-37 ይመ)።

22፥50 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1፥21 ማብ ይመ። *ልጁ ኢዮራምም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ ኢዮራም ዘመነ መንግሥት 2ነገ 8፥16-24፤ 2ዜና 21 ይመ።

22፥51 *ኢዮሳፍጥ በነገሠ በዐሥራ ሰባተኛው ዓመት፤* በዓ.ቅ.ክ. 853 ማለት ነው (የቍ 41-42 ማብ ይመ)። *ሁለት ዓመት፤* ከዓ.ቅ.ክ. 853-852 ማለት ነው (የ2ነገ 1፥17 ማብ ይመ)።

22፥52 *የአባቱንና የእናቱን ... መንገድ፤* 16፥30-33 ይመ። *የኢዮርብዓምን መንገድ፤* 12፥28-33 ይመ።

መጽሐፈ ነገሥት - ሁለተኛ

መግቢያ

አስተዋፅኦ

ከዚህ ቀጥሎ የመጽሐፉ አስተዋፅኦ ባጭር ባጭሩ ቀርቦአል:: የተሟላውን አስተዋፅኦ በተመለከተ በአንደኛ ነገሥት መግቢያ ሥር አስተዋፅኦ የሚለውን ክፍል ይመ::

3. ከአክአብ/ከአሳ እስከ ኢዮራም/ኢዮሳፍጥ ዘመነ መንግሥት ድረስ ያለው የኤልያስ፣ የኤልሳዕና የሌሎቹ ነቢያት አገልግሎት (1ነገ 17፥1-2ነገ 8፥15)
   - ሀ. ኤልያስና ሌሎች ነቢያት በአክአብ ዘመነ መንግሥት (1ነገ 17፥1-22:40)
   - ለ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ (1ነገ 22፥41-50)
   - ሐ. የእስራኤል ንጉሥ አካዝያስ፤ የኤልያስ የመጨረሻው ትንቢት (1ነገ22፥51-2ነገ 1፥18)
   - መ. ኤልያስ ወደ ሰማይ ተወሰደ፤ ኤልሳዕ በኤልያስ እግር ተተካ (2ነገ 2፥1-18)
   - ሠ. ኤልሳዕ በኢዮራም ዘመነ መንግሥት (2ነገ 2፥19-8፥15)
4. እስራኤልና ይሁዳ ከኢዮራም/ኢዮራም ዘመነ መንግሥት እስከ እስራኤል ምርኮ (2ነገ8፥16-17፥41)
   - ሀ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮራም (8፥16-24)
   - ለ. የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስ (8፥25-29)
   - ሐ. የኢዩ ዐመፅና አገዛዙ (ም 9-10)
   - መ. ጎቶልያና የይሁዳ ንጉሥ ኢዮስያስ፤ የቤተ መቀደሱ መታደስ (ም 11-12)
   - ሠ. የእስራኤል ንጉሥ ኢዮአካዝ (13፥1-9)
   - ረ. የእስራኤል ንጉሥ ዮአስ፤ ኤልሳዕ የመጨረሻ ትንቢት (13፥10-25)
   - ሰ. የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ (14፥1-22)
   - ሸ. የእስራኤል ንጉሥ ዳግማዊ ኢዮርብዓም (14፥23-29)
   - ቀ. የይሁዳ ንጉሥ ዓዛርያስ (15፥1-7)
   - በ. የእስራኤል ንጉሥ ዘካርያስ (15፥8-12)
   - ተ. የእስራኤል ንጉሥ ሰሎም (15፥13-16)
   - ቸ. የእስራኤል ንጉሥ ምናሔም (15፥17-22)
   - ኀ. የእስራኤል ንጉሥ ፋቂስያስ (15፥23-26)
   - ነ. የእስራኤል ንጉሥ ፋቁሔ (15፥27-31)
   - ኘ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአታም (15፥32-38)
   - አ. የይሁዳ ንጉሥ አካዝ (ም 16)
   - ከ. የእስራኤል ንጉሥ ሆሴዕ (17፥1-6)
   - ኸ. የእስራኤል ምርኮ፤ በምድሪቱ ላይ ዳግም መስፈራቸው (17፥7-41)
5. ይሁዳ ከሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት እስከ ባቢሎን ምርኮ (2ነገ 18-25)
   - ሀ. ሕዝቅያስ (ም 18-20)
   - ለ. ምናሴ (21፥1-18)
   - ሐ. አሞጽ (21፥19-26)
   - መ. ኢዮስያስ (22፥1-23፥30)
   - ሠ. ኢዮአክስ ወደ ግብፅ ተሰደደ (23፥31-35)
   - ረ. ኢዮአቄም፤ የመጀመሪያው የባቢሎን ወረራ (23፥36-24፥7)
   - ሰ. ኢዮአቄም፤ ሁለተኛው የባቢሎን ወረራ (24፥8-17)
   - ሸ. ሴዴቅያስ (24፥18-20)
   - ቀ. የይሁዳን ሕዝብ ተማርኮ ወደ ባቢሎን መወሰዱ (25፥1-21)
   - በ. ትሩፋኑ ወደ ግብፅ መወሰዳቸው (25፥22-26)
   - ተ. ዮአኪን በባቢሎን ከፍ ከፍ አለ (25፥27-30)

የእግዚአብሔር ፍርድ በአካዝያስ ላይ

1 አክዓብ ከሞተ በኋላ ሞዓብ በእስራኤል ላይ ዐመፀ:: [2]በዚህ ጊዜ አካዝያስ በሰ ማርያ ካለው እልፍኝ ሰገነቱ ላይ ሳለ፣ ከዓ ይነ ርግቡ ሾልኮ ወድቆ ነበርና ታመመ፤ ስለዚህ፣ "ሂዳችሁ ከዚህ ሕመም እድን እን ደሆነ የአቃሮንን አምላክ ብዔልዜቡልን ጠይቁ" ሲል መልእክተኞች ላከ::

[3]*የእግዚአብሔር* መልአክ ግን ቴስብያዊ ውን ኤልያስን እንዲህ አለው፤ "ተነሥተህ የሰማርያን ንጉሥ መልእክተኞች ለመገናኘት ውጣና፣ 'የአቃሮንን አምላክ ብዔልዜቡልን ለመጠየቅ የምትሄዱ በእስራኤል አምላክ ስለሌለ ነውን?' ብለህ ጠይቃቸው:: [4]ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ከተኛህበት ዐልጋ አትነሣም፤ በእርግጥ ትሞታለህ::' " ከዚያም ኤልያስ ሄደ::

[5]መልእክተኞቹ ወደ ንጉሡ ሲመለሱ "ለምን ተመልሳችሁ መጣችሁ?" ሲል ጠየ ቃቸው::

[6]እነርሱም እንዲህ ሲሉ መለሱለት፤ "አንድ ሰው ሊገናኘን መጥቶ፣ 'ወደ ላካችሁ ንጉሥ ተመልሳችሁ ሂዱና፣ "*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'የአቃሮንን አምላክ ብዔል ዜቡልን ለመጠየቅ ሰዎች የምትልከው በእ ስራኤል አምላክ ስለ ሌለ ነውን? ስለዚህ ከተኛህበት ዐልጋ አትነሣም፤ በእርግጥ ትሞታለህ::"'

1፥1 ዘፍ19፥37፤ 2ነገ3፥5
1፥2 ቍ16፤መሳ 18፥5፤ 1ሳሙ6፥2፤ኢሳ 2፥6፤14፥29፤ማር3፥22
1፥3 ቍ15፤1ሳሙ 28፥8፤1ነገ17፥1
1፥4 ቍ6:16፤ መዝ41፥8
1፥6 ቍ4
1፥8 1ነገ18፥7፤ ማቴ3፥4፤ማር1፥6
1፥9 ዘፀ18፥25፤ 2ነገ6፥14፤ኢሳ3፥3
1፥10 1ነገ18፥38፤ ራእ11፥5፤13፥13

[7]ንጉሡም፣ "ለመሆኑ ሊገናኛችሁ መጥቶ እንዲህ ያላችሁ ሰው እንዴት ያለ ነው?" ሲል ጠየቃቸው::

[8]እነርሱም "ሰውየው ጠጕራም ልብስ የለ በሰ ነው፤ በወገቡም ላይ ጠፍር ታጥቆአል" አሉት::

ንጉሡም፣ "ይወቅሁት፤ ቴስብያዊው ኤል ያስ ነው" አላቸው::

[9]ከዚያም ንጉሡ አንድ የአምሳ አለቃ ከአምሳ ወታደሮቹ ጋር ወደ ኤልያስ ላከ:: የአምሳ አለቃውም ኤልያስ ወደ ተቀመጠ በት ኰረብታ ጫፍ ወጥቶ፣ "አንተ የእግዚአ ብሔር ሰው፤ ንጉሡ፣ 'ና ውረድ' ይልሃል" አለው::

[10]ኤልያስም መልሶ የአምሳ አለቃውን፣ "እኔ የእግዚአብሔር ሰው ከሆንሁ፣ እሳት ከሰ ማይ ወርዳ፣ አንተንና አምሳውን ሰዎችህን ትብላ!" አለው:: ከዚያም እሳት ከሰማይ ወርዳ የአምሳ አለቃውንና ሰዎቹን ፈጽማ በላች::

[11]እንደ ገናም ንጉሡ ሌላ የአምሳ አለቃ ከአምሳ ሰዎቹ ጋር ላከ፤ የአምሳ አለቃውም፣ "አንተ የእግዚአብሔር ሰው፤ ንጉሡ፣ 'አሁኑኑ ና ውረድ' ይልሃል" አለው::

[12]ኤልያስም መልሶ፣ "እኔ የእግዚአብሔር ሰው ከሆንሁ እሳት ከሰማይ ወርዳ አንተንና አምሳውን ሰዎችህን ትብላ!" አለው፤ ከዚ ያም እሳት ከሰማይ ወርዳ እርሱንና ሰዎቹን

1፥1 *አክዓብ ከሞተ በኋላ፤* 1ነገ 22፥37 ይመ:: *ሞዓብ ... ዐመፀ* ሞዓብ በዳዊት ተሸንፎ ተገዢ ሆኖ ነበር (2ሳሙ 8፥2 ይመ)፤ ይሁን እንጂ የሰሜንና የዮርዳኖስ አካባቢ ነገዶች ዐምፀው ኢዮርብዓምን ንጉሣቸው ባደረጉ ጊዜ፣ ሞዓብ በሰሜኑ መንግ ሥት መገዛት ሳይጀምር አልቀረም:: የሞዓብ ንጉሥ የሜሻን የድንጋይ ላይ ቅርጽ ጽሑፍ በአምሪ ልጅ፣ (ምናልባትም አክዓ ብን ሳይሆን ልጁን ኢዮራምን ሊሆን ይችላል) ዘመነ መንግሥት ሞዓባውያን ሜደባ የተባለውን ግዛት ከእስራኤል ነጻ ማውጣት መቻላቸውን ያመለክታል::

1፥2 *ብዔልዜቡል፤* የመሳፍ 10፥6 ማብ ይመ:: *አቃሮን፤* ከአምስቱ የፍልስጥኤም ዋና ዋና ከተሞች በስተ ሰሜን ያለው ሲሆን (ኢሱ 13፥3፤ 1ሳሙ 5፥10 እና ማብ ይመ)፣ ከደቡብ ኢዮጴ ስምንት ኪሎ ሜትር ያህል ይርቃል:: *እድን እንደ ሆነ፤* አካዝያስ ሕመሙ እጅግ የከፋ ስለ ሆነ የመዳን ተስፋው ተሟጦ የፈራ ይመስላል፤ ስለዚህም ፈውስን ሳይሆን ንግር ፈልጎ ወደ ጣዖት ዘወር አለ::

1፥3 *የእግዚአብሔር መልአክ* 1ነገ 19፥7 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ:: እግዚአብሔር በተለመደ መንገድ ለነቢይ በቀጥታ ይናገራል (1ነገ 17፥2:8፤18፥1፤19፥9፤21፥17 ይመ)፤ በዚህ ጊዜ መልአኩ የተላለፈበት መንገድ የተለወጠው ንጽጽሩን ለማጕላት ይመስላል፤ ይህም ንጽጽር በእግዚአብሔር መልአክና በአካዝያስ መልእክተኞች መካከል ነው (ቍ 2-3:5):: *ቴስቢያዊው ኤልያስ፤* የ1ነገ 17፥1 ማብ ይመ:: *የሰማርያን ንጉሥ፤* የ1ነገ 21፥1 ማብ ይመ::

1፥4 *በእርግጥ ትሞታለህ፤* አካዝያስ የፈለገውን ንግሩ አግኝቶአል፤ ሆኖም ግን ንግር የመጣው ከብዔልዜቡል ሳይሆን፣ በኤልያስ በኩል ከእግዚአብሔር ነው::

1፥5 *ለምን ተመልሳችሁ መጣችሁ?* አካዝያስ ይህን ጥያቄ የጠየቃቸው ሰዎቹ በዚህ ፍጥነት አቃሮን ደርሰው መመለስ እንደማይችሉ ስለ ተረዳ ነበር::

1፥8 *ጠጕራም ልብስ የለበሰ፤* 1ነገ 19፥19 ይመ:: የኤል ያስ ልብስ ከበግ፣ ከፍየል ወይም ከግመል ጠጕር የተሠራ ሊሆን ይችላል (ከማቴ 3፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: አለባበሱ በዘመኑ ከነበረው በቀጭኑ ከተፈተለ ሐሮ ከሚሠራው ልብስ (ኤር 13፥1)፣ በተለ ይም በእርሱ ጊዜ የነበሩ ቍሳዊ አመለካከት የነበራቸው ሀብታ ሞች፣ ንጉሡና በከፍተኛ ደረጃ ያሉ ሰዎች ከሚለብሱት ጋር የሚቃረንና እነርሱንም የሚቃወም ነበር (ከማቴ 11፥7-8፤ ሉቃ 7፥24-25 ጋር ያነጻጽሩ):: *ቴስቢያዊው ኤልያስ ነው አላቸው፤* ነቢዩ ከአባቱ ከአክዓብ ጋር ብዙ ጊዜ ይገናኝ ስለ ነበር፣ አካዝያስ ኤልያስን በደንብ ያውቀው ነበር::

1፥9 *አንድ የአምሳ አለቃ ከአምሳ ወታደሮች ጋር ወደ ኤልያስ ላከ* በዚያን ዘመን በነበሩ የጣዖት አምላኪ ሕዝብ ዘንድ፣ ሰውየውን አስፈራርቶ ርግማኑን በማስቀረት ወይም ሰውየውን በመግደል በአስማት ኀይል የሚደረግ ርግማን ከንቱ ማድረግ ይቻላል ተብሎ ይታመን ነበር:: ስለዚህ አካዝያስ ይህን ሐሳብ ተቀብሎ፣ ኤልያስ የተናገረውን ቃል ለማክሸፍ ወታደሮቹን ልኮ ኤልያስን በማስመጣት ለማሰር ወሰነ:: *አንተ የእግዚአብሔር ሰው፤ ንጉሡ፣ 'ና ውረድ' ይልሃል፤* አካዝያስ ነቢዩን በንጉሥ ሥልጣን ሥር እንዲሆን ያሰበ ይመስላል:: ይህ ደግሞ በቃል ኪዳኑ ሕግ ውስጥ የእስራኤል ነገሥታት ምንጊዜም በነቢያት ከሚነገረው የእግዚአብሔር ቃል ሥልጣንና ምክር ሥር መሆን አለባቸው የሚለውን የሚቃወም ነው (1ሳሙ 10፥25፤12፥23 እና ማብ ይመ)::

1፥10 *እሳት ከሰማይ ወርዳ የአምሳ አለቃውንና ሰዎቹን ፈጽማ በላች፤* 1ነገ 18፥38 ይመ:: የኤልያስና የሙሴ አገልግሎት በዚህ ይመሳሰላል (ዘሌ 10፥2፤ ዘኍ 16፥35 ይመ):: ይህ በእስራኤል የበላይ ማን እንደ ሆነ ፊት ለፊት የተገለጸበት ሁኔታ ነው:: በእስራኤል፣ ንጉሥ ከእግዚአብሔር ንጉሥነትና ሥልጣን ሥር መሆኑን፣ እግዚአብሔርንም ወክሎ የሚያስተዳድር እንጂ እንደ አሕዛብ ሥልጣንን ያለአግባብ መጠቀም እንደሌለበት አካዝያስ ተገንዝቦ ይሆን (1ሳሙ 12:14-15 እና ማብ ይመ)? በቀርሜሎስ ተራራ እግዚአብሔር ራሱን ገልጦ፣ የነቢዩን እውነተኛነት ከሰ ማይ በወረደ እሳት አረጋገጠለት (1ነገ 18፥38-39 ይመ):: እንደ ገናም በዚህ ስፍራ ለአካዝያስ የነቢዩን ሥልጣን በእሳት አረጋገጠ ለት:: ደቀ መዛሙርቱ እሳት ከሰማይ ወርዶ የሰማርያን ሰዎች እንዲበላ (ሉቃ 9፥51-56) ኢየሱስን በጠየቁ ጊዜ ማውገዙ የኤልያስን ድርጊት ለመቃወም አልነበረም፤ የክርስቶስ ደቀ መዛ ሙርት በኤልያስ ዘመን የነበረውን ወሳኝ ሁኔታና በራሳቸው ዘመን ደግሞ የሰማርያ ሰዎች ሊያምኑ ያልቻሉበትን ሁኔታ ለይቶ ማወቅ ስላቃታቸው ነበር::

1፥11 *ንጉሡ ሌላ የአምሳ አለቃ ... ላከ* ምንም እንኳን አካዝያስ አስደንጋጩን የእግዚአብሔርን ኀይል ቢያይ፣ የእግዚ አብሔርን ቃል ላለመቀበል ልቡን አደነደነ::

ፈጽማ በላች።

[13]ስለዚህም ንጉሡ ሦስተኛውን የአምሳ አለቃ ከአምሳ ሰዎቹ ጋር ላከ። ይህም ሦስተኛው የአምሳ አለቃ ወጥቶ፣ በኤልያስ ፊት በጕልበቱ ተንበርክኮ እንዲህ ሲል ለመነ፤ "አንተ የእግዚአብሔር ሰው፤ እባክህ የእኔና የእነዚህ የአምሳዎቹ አገልጋዮችህ ነፍስ በፊትህ የከበረች ትሁን። [14]እነሆ፤ እሳት ከሰማይ ወርዶ፣ የፊተኞቹን ሁለት አምሳ አለቆችና ሰዎቻቸውን ሁሉ በላች፤ አሁን ግን ሕይወቴ በፊትህ የከበረች ትሁን።"

[15]*የእግዚአብሔርም* መልአክ ኤልያስን፣ "አብረኸው ውረድ፤ ደግሞም አትፍራው" አለው። ስለዚህ ኤልያስ ተነሣ፤ አብሮትም ወደ ንጉሡ ወረደ።

[16]ንጉሡንም፣ "*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ለመሆኑ የአቃሮንን አምላክ ብዔልዜቡልን ስለራስህ ለመጠየቅ መልእክተኞች የላክኸው በእስራኤል አምላክ ስለ ሌለ ነውን? ይህን በማድረግህም ከተኛህበት ዐልጋ ፈጽሞ አትነሣም፤ በእርግጥ ትሞታለህ'" ብሎ ነገረው። [17]ስለዚህ አካዝያስ ኤልያስ እንደ ተናገረው እንደ *እግዚአብሔር* ቃል ሞተ።

አካዝያስ ወንድ ልጅ ስላልነበረው፣ የኢዮሣፍጥ ልጅ ኢዮራም በይሁዳ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት ወንድሙ ኢዮራም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ። [18]ሌላው አካዝያስ በዘመኑ ያከናወናቸውና የፈጸማቸው ሥራዎች ሁሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ የተጻፉ አይደለምን?

ኤልያስ ወደ ሰማይ ዐረገ

2 *እግዚአብሔር* ኤልያስን በዐውሎ ነፋስ ወደ ሰማይ የሚወስድበት ጊዜ ሲደርስ፣ ኤልያስና ኤልሳዕ ከጌልገላ ተነሥተው ይጓዙ ነበር። [2]ኤልያስም ኤልሳዕን፣ "*እግዚአብሔር* እኔን ወደ ቤቴል ልኮኛልና አንተ በዚሁ ቈይ" አለው።

ኤልሳዕ ግን፣ "ሕያው፣ *እግዚአብሔርን*፣ በሕያው ነፍስህም እምላለሁ ካንተ አልለይም" አለው፤ ስለዚህ አብረው ወደ ቤቴል ወረዱ።

[3]በቤቴል የነበሩ የነቢያት ማኅበር ወደ ኤልሳዕ ወጥተው፣ "*እግዚአብሔር*፣ ጌታህን ኤልያስን ዛሬ ከአንተ ነጥሎ እንደሚወስደው አውቀሃልን?" አሉት።

ኤልሳዕም፣ "አዎን ዐውቄአለሁ፤ እናንተ ግን ዝም በሉ" አለ።

[4]ከዚያም ኤልያስ፣ "ኤልሳዕ ሆይ፤ *እግዚአብሔር* እኔን ወደ ኢያሪኮ ልኮኛልና አንተ በዚሁ ቈይ" አለው።

እርሱም፤ "ሕያው *እግዚአብሔርን*፣ በሕያው ነፍስህም እምላለሁ፤ ከአንተ አልለይም" ሲል መለሰ። ስለዚህ አብረው ወደ ኢያሪኮ ሄዱ።

[5]በኢያሪኮ የነበሩትም የነቢያት ማኅበር ወደ ኤልሳዕ ወጥተው፣ "ለመሆኑ *እግዚአብሔር*፣ ጌታህን ኤልያስን ዛሬ ከአንተ ነጥሎ እንደሚወስደው ዐውቀሃልን?" አሉት።

እርሱም፣ "አዎን ዐውቄአለሁ፤ እናንተ ግን ዝም በሉ" ሲል መለሰ።

[6]ከዚያም ኤልያስ፣ "*እግዚአብሔር* እኔን ወደ ዮርዳኖስ ልኮኛልና አንተ እዚሁ ቈይ" አለው።

እርሱም፣ "ሕያው *እግዚአብሔርን*፤ በሕያው ነፍስህም እምላለሁ፤ ከአንተ አልለይም" ሲል መለሰ። ስለዚህ ሁለቱም አብረው ሄዱ።

[7]ከነቢያትም ማኅበር አምሳው ሄደው፣ ኤልያስና ኤልሳዕ ከቆሙበት ከዮርዳኖስ ትይዩ ራቅ ብለው ቆሙ። [8]ኤልያስም ካባውን አውልቆ ጠቀለለውና ውሃውን መታበት፤ ከዚያም ውሃው ግራና ቀኝ ተከፈለ፤ ሁለቱም በደረቅ ምድር ተሻገሩ።

[9]ከተሻገሩ በኋላም ኤልያስ ኤልሳዕን፤ "ከአንተ ከመወሰዴ በፊት ምን ላድርግልህ እንደምትፈልግ ንገረኝ" አለው።

ኤልሳዕም፣ "መንፈስህ በዕጥፍ እንዲያድርብኝ እለምንሃለሁ" ብሎ መለሰ።

1፥13 ምዝ72፥14
1፥15 ቍ3፤ኢሳ 51፥12፤57፥11፤ ኤር1፥17፤ሕዝ2፥6
1፥16 ቍ2፡4
1፥17 2ነገ3፥1፤ 8፥15፡16፤ኤር 20፥6፤28፥17
2፥1 ቍ11፤ዘፍ 5፥24፤ዘዳ11፥30፤ 1ነገ19፥11፡16፡21፤2 ነገ4፥38፤ኢሳ5፥28፤ 66፥15፤ኤር4፥13፤ ናሆ1፥3
2፥2 ቍ6፤ሩት 1፥16
2፥3 1ሳሙ10፥5
2፥4 ኢሱ3፥16
2፥5 ቍ3
2፥6 ቍ2፤ኢሱ 3፥15፤ሩት1፥16
2፥8 ቍ14፤ዘፀ14፥ 21፡22፡29፤1ነገ19፥19
2፥9 ዘኍ11፥17፤ ዘዳ21፥17

1፥13 *በኤልያስ ፊት በጕልበቱ ተንበርክኮ፤* በሦስተኛው ጊዜ የተላከው የአምሳ አለቃ፣ ኤልያስ የእግዚአብሔር ቃል መልእክተኛ መሆኑን ስለ ተረዳ፣ ለሕይወቱ በመፍራት በትሕትና ተንበርክኮ ጠየቀ።

1፥15 *የእግዚአብሔርም መልአክ ኤልያስን፤* የቍ 3 ማብ ይመ።

1፥17 *እንደ እግዚአብሔር ቃል አካዝያስ ሞተ፤* አካዝያስ ፊቱን ከእስራኤል አምላክ ወደ ጣዖት አምልኮ ዘወር ስላደረገ በመጨረሻ ተቀጣ፤ አካዝያስ ራሱን ለማዳን ቢሞክርም የእግዚአብሔር ቃል የታመነና የማይሻር መሆኑ ታየ። ኢዮራም፣ የአካዝያስ ታናሽ ወንድም ነው (3፥1፤ 1ነገ 22፥51 ይመ)። *የኢዮሣፍጥ ልጅ ኢዮራም...በሁለተኛው ዓመት፤* ኢዮራምና አባቱ ኢዮሣፍጥ የገዙት በአንድ ዘመን ነበር፤ ይህም በ853-848 ዓ.ቅ.ክ ነው (የ8፥16 ማብ ይመ)። እዚህ ላይ የተጠቀሰው በጋራ የገዙበትን ሁለተኛ ዓመት ነው። የኢዮሣፍጥ ዐሥራ ስምንተኛው የንግሥና ዓመት (3፥1)፣ ኢዮራም በሞግዚትነት በጋራ ከገዛበት ሁለተኛው ዓመት ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ይህም በ852 ዓ.ቅ.ክ ነበር።

1፥18 *የእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥19 ማብ ይመ።

2፥1 *ጌልገላ፤* በዮርዳኖስ ሸለቆ ያለው ሳይሆን (ኢሱ 4፥19)፣ ከቤቴል በስተሰሜን ምዕራብ ዐሥራ ዘጠኝ ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ በሚገኘው በተራራማው በኤፍሬም አገር ያለው ነው።

2፥2 *ካንተ አልለይም፤* የኤልያስ አገልግሎት የሚያበቃበት ጊዜ እንደ ደረሰና መሄጃውም እንደ ተቃረበ ኤልሳዕ ዐውቆአል (ቍ 5)። ስለዚህ እግዚአብሔር እስኪወስደው ድረስ ላለመለየት ወሰነ፤ ለኤልያስና ለኤልያስ አገልግሎት ራሱን ሙሉ በሙሉ የሰጠበት ፍቅር አልተለወጠም ነበር (ቍ 9፡1ነገ 19፥21 ይመ)።

2፥3 *የነቢያት ማኅበር፤* የ1ነገ 20፥35 ማብ ይመ። ቃል በቃል ሲወሰድ፣ "የነቢያት ልጆች" ማለት ነው፤ የነቢያት ልጆች ተብለው የተጠሩትም በሥጋ ከነቢያት የተወለዱ ማለት ሳይሆን በታዋቂ ነቢያት ሥር ያሉ ነቢያት ማለት ነው። በኤልያስና በኤልሳዕ ዘመን የነቢያት ማኅበር እዚህ በቤቴል፣ በኢያሪኮና (ቍ5) በጌልገላ (4፥38) ነበር። ኤልያስ በእግዚአብሔር አመራር ለመጨረሻ ስንብት መጀመሪያ ወደ ጌልገላ (ቍ1)፣ ከዚያም ወደ ቤቴልና (ቍ2) ወደ ኢያሪኮ (ቍ4) ሄደ።

2፥7 *አምሳው፤* ኤልያስና ኤልሳዕ የዮርዳኖስን ወንዝ ከፍለው የተሻገሩበትን ታምራት የሚመሰክሩ ሰዎች ናቸው።

2፥8 *ኤልያስም ካባውን አውልቆ ... ውሃውን መታበት፤* ሙሴ የእስራኤልን ሕዝብ ይዞ የኤርትራን ባሕር ከፍሎ ለመሻገር በትሩን ሲጠቀም (ዘፀ 14፥16፡21፡26)፣ ኤልያስ መጐናጸፊያውን ተጠቅሞአል።

2፥9 *መንፈስህ በዕጥፍ እንዲያድርብኝ፤* ኤልሳዕ በዚህ ስፍራ የጠየቀው የኤልያስን አገልግሎት ዕጥፍ ያህል ሊያገለግል ፈልጎ

[10]ኤልያስም፣ "አስቸጋሪ ነገር ጠይቀሃል፤ ይሁን እንጂ እኔ ከአንተ ስወሰድ ብታየኝ፣ እንዳልከው ይሆንልሃል፤ ያለበለዚያ ግን አይሆንም" አለው።

[11]እያዘገሙም ሲነጋገሩ ሳለ፣ የእሳት ሠረገላና የእሳት ፈረሶች ድንገት በመካከላቸው ገብተው ሁለቱን ለዩአቸው፤ ኤልያስም በዐውሎ ነፋስ ወደ ሰማይ ዐረገ። [12]ኤልሳዕም ይህን አይቶ፣ "አባቴ! አባቴ! የእስራኤል ሠረገሎችና ፈረሰኞች!" ብሎ ጮኸ፤ ዳግመኛም ኤልያስን አላየውም፤ ከዚያም የገዛ ልብሱን ይዞ ከሁለት ቦታ ቀደደ። [13]እርሱም ከኤልያስ የወደቀውን ካባ አነሣ፤ ተመልሶም በዮርዳኖስ ወንዝ ዳር ቆመ። [14]ከኤልያስ፣ የወደቀውንም ካባ ይዞ ውሃውን መታና፣ "የኤልያስ አምላክ *እግዚአብሔር* ወዴት ነው?" አለ። ውሃውን ሲመታውም በግራና በቀኝ ተከፍሎለት ተሻገረ። [15]ከኢያሪኮም መጥተው ይህን ያዩ የነበሩት የነቢያት ወገኖች፣ "የኤልያስ መንፈስ በኤልሳዕ ላይ ዐርፎአል" አሉ፤ ሊያገኙትም ሄደው በፊቱ ወደ መሬት ዝቅ ብለው እጅ ነሡ። [16]ከዚያም፣ "እነሆ እኛ አገልጋዮችህ እዚህ አምሳ ጠንካራ ሰዎች አሉን፤ ምናልባትም *የእግዚአብሔር* መንፈስ ጌታህን አንሥቶ ከአንዱ ተራራ ላይ አስቀምጦት ወይም ከአንዱ ሸለቆ አግብቶት ይሆናልና እስቲ ሄደው ይፈልጉት" አሉት። ኤልሳዕም፣ "አይሆንም፤ አትላኳቸው" አለ።

[17]አይሆንም ለማለት ዕፍረት እስኪሰማው ድረስ ግድ አሉት፤ ስለዚህ፣ "በሉ እንግዲያው ላኳቸው" አለ። እነርሱም አምሳ ሰዎች ላኩ፤ ሰዎቹም ሦስት ቀን ሙሉ ፈልገው ሳያገኙት ቀሩ። [18]በኢያሪኮ ቈይቶ ወደ ነበረው ወደ ኤልሳዕ በተመለሱም ጊዜ፣ "ቀድሞውንስ ቢሆን አትሂዱ ብያችሁ አልነበረምን?" አላቸው።

የውሃው መፈወስ

[19]የከተማዪቱም ሰዎች ኤልሳዕን፣ "እነሆ ጌታችን፤ እንደምታያት ይህች ከተማ ለኑሮ የተመቸች ናት፤ ይሁን እንጂ ውሃው መጥፎ ሲሆን ምድሪቱም ፍሬ የማትሰጥ ናት" አሉት።

[20]እርሱም፣ "እስቲ በአዲስ ማሰሮ ጨው ጨምራችሁ አምጡልኝ" አለ፤ እንዳለውም አመጡለት። [21]ከዚያም ወደ ውሃው ምንጭ ሄዶ ጨው ጣለበትና "*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ይህን ውሃ ፈውሸዋለሁ፤ ከእንግዲህ ወዲያ ለሞት ምክንያት አይሆንም፤ ምድሪቱንም ፍሬ እንዳትሰጥ አያደርጋትም' አለ።" [22]ኤልሳዕ እንደ ተናገረውም ውሃው እስከዛሬ ድረስ የተፈወሰ ነው።

በኤልሳዕ ላይ አፌዙበት

[23]ኤልሳዕም ከዚያ ተነሥቶ ወደ ቤቴል ወጣ፤ በመንገድ ላይ ሲሄድ ሳለም ልጆች ከከተማ ወጥተው፣ "አንተ መላጣ፤ ውጣ!

2፥11 ቍ 1፤ዘፍ 5፥24፤2ነገ6፥17፤ መዝ68፥17፤104፥3፡4፤ኢሳ66፥15፤ ዕን3፥8፤ዘካ6፥1
2፥12 ዘፍ37፥29፤ 2ነገ6፥17፤13፥14
2፥14 ቍ 8፤1ነገ 19፥19
2፥15 ዘኍ11፥17፤ 1ሳሙ10፥5
2፥16 1ነገ18፥12፤ ሐሥ8፥39
2፥17 መሳ3፥25
2፥21 ዘፀ15፥25፤ 2ነገ4፥41፤6፥6
2፥22 ዘፀ15፥25
2፥23 ዘፀ22፥28፤ 2ዜና30፥10፤36፥16፤ ኢዮ19፥18፤መዝ 31፥18

አልነበረም፤ ነገር ግን ለበኵር ልጅ የሚሆነውን የውርስ ሕግ በማሰብ የኤልያስን አገልግሎት ለመቀጠል ነው (ዘዳ 21፥17 እና ማብ ይመ)።

2፥10 *አስቸጋሪ ነገር፤* ተተኪው ይሆን ዘንድ ኤልሳዕን እንዲቀባ ለኤልያስ ቢነገረውም (1ነገ 19፥16፡19-21)፣ ይህ ጉዳይ ሙሉ በሙሉ በእግዚአብሔር በጎ ፈቃድ ላይ ብቻ መወሰኑን ኤልያስ የሰጠው መልስ ያመለክታል። *ብታየኝ ... ይሆንልሃል፤ ያለዚያ ግን አይሆንም፤* ኤልሳዕ ለጠየቀው ጥያቄ መልሱ ኤልያስ ሲወሰድ በማየት ወይም ባለማየት ላይ የሚወሰን ቢሆንም፣ ፈጻሚው ግን እግዚአብሔር ነው።

2፥11፤ ኤልያስ ልክ እንደ ሄኖክ (የዘፍ 5፥22-24 ማብ ይመ) ሳይሞት ወደ ሰማይ ተወሰደ። ክርስቶስ ኢየሱስ ዳግም በሚመጣበት ጊዜ በምድር የሚገኙ አማኞችም ሳይሞቱ በእግዚአብሔር ወደ ሰማይ ይወሰዳሉ (1ቆሮ 15፥51፤ 1ተሰ 4፥7)። *የእሳት ሠረገላና የእሳት ፈረሶች፤* የእግዚአብሔር ሰማያዊ ሰራዊት፣ የሙሴን አገልግሎት ይደግፉ እንደነበር ሁሉ (ዘፀ 15፥1-10 ይመ) የኤልያስን አገልግሎት በመደገፍ አብሮ በመሥራት ይሳተፉ ነበር፤ በዚህ ስፍራ ኤልያስ ወደ ሰማይ ሲወሰድና ሲያጅቡት ኤልሳዕ የማየት እድል ገጥሞታል (ከ6፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥12 *የእስራኤል ሠረገሎችና ፈረሰኞች፤* ኤልሳዕ፣ ኤልያስ የሕዝቡ እውነተኛ ጥንካሬ እንደ ሆነ በሚገባ ገልጾአል። ጣዖትን ከሚያመልከው ከእስራኤል ንጉሥ ይልቅ ኤልያስ የእግዚአብሔር ወኪል ነበር። ይህንኑ የመሰለ አገላለጽ ስለ ኤልሳዕም በመጨረሻ ተነግሮአል (13፥14)።

2፥13 *ካባ አነሣ፤* የቍ 8 ማብ ይመ። የኤልያስን ካባ ኤልሳዕ መውሰዱ የአገልግሎቱ ተተኪ መሆኑን ያመለክታል (1ነገ 19፥19 ይመ)።

2፥14 *ውሃውን ሲመታውም በግራና በቀኝ ተከፍሎለት፤* ቍ8 ይመ። ኤልሳዕ፣ የኤልያስ ተተኪ መሆኑን ለማጽደቅ፣ የኤልያስን አገልግሎት ልዩ ያደረገው መለኮታዊ ኀይሉ በኤልሳዕም እንደሚሠራ እግዚአብሔር አረጋገጠለት። የሙሴ ተተኪ የሆነው ኢያሱ ዮርዳኖስን እንደ ተሻገረ፣ የኤልያስ ተተኪ ይሆነው ኤልሳዕም ዮርዳኖስን ተሻግሮአል። ኤልሳዕ ማለት "አምላክ ያድናል" ሲሆን፣ "ኢያሱ" ማለት ደግሞ "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ነው፤ ስለዚህ "ኤልሳዕ" ና "ኢያሱ" ተመሳሳይ ትርጕም አላቸው።

2፥15 *በፊቱ ወደ መሬት ለጥ ብለው እጅ ነሡ፤* ኤልሳዕ፣ የኤልያስ ተተኪ መሆኑን መቀበላቸውን ያመለክታል። ጣዖት አምላኪ የሆነ መንግሥት ባለበት ዘመን ኤልሳዕ የእግዚአብሔር ወኪል ሆነ።

2፥16 *ምናልባትም የእግዚአብሔር መንፈስ ጌታህን አንሥቶ... አስቀምጦት፤* ቀደም ባሉት ዓመታት አብድዩ ይህን የመሰለ ነገር ተናግሮአል (1ነገ 18፥12 ይመ)። *አትላኳቸው፤* ሰዎቹ ኤልያስን ፍለጋ ቢወጡ ትርፉ ድካም ብቻ እንደ ሆነ ኤልሳዕ ዐውቆአል።

2፥17 *ላኳቸው፤* የነቢያት ልጆች በፊት የሰጣቸውን መልስ ስላልተቀበሉ፣ አሁን ኤልያስን ፍለጋ እንዲወጡ ኤልሳዕ ፈቀደላቸው፤ በዚህም የተናገረው ቃል ሥልጣንና እውነተኛነት እንዲረጋገጥላቸው አደረገ።

2፥19 *ከተማዪቱ፤* ኢያሪኮን ማለት ነው (ቍ18 ይመ)። *ይሁን እንጂ ውሃው መጥፎ ሲሆን ምድሪቱም ፍሬ የማትሰጥ ናት፤* የኢያሪኮ ነዋሪዎች ኪዳናዊ ርግማን ነበረባቸው (ዘዳ 28፥15-18፤ ከዘፀ 23፥25-26፤ ዘሌ 26፥9፤ ዘዳ 28፥1-4 ጋር ያነጻጽሩ)፤ 1ነገ 16፥34፤ ኢሱ 6፥26 ይመ።

2፥20 *በአዲስ ማሰሮ፤* ለእግዚአብሔር አገልግሎት የሚውል ዕቃ ያልረከሰ ንጹሕ መሆን ስላለበት ነው (ዘሌ 1፥3፡10፤ ዘኍ 19፥2፤ ዘዳ 21፥3፤ 1ሳሙ 6፥7 ይመ)። *ጨው ጨምራችሁ፤* ኤልሳዕ ጨውን ሊጠቀም ያሰበው ከማጣፈጡና ምግብን እንዳይበላሽ ከማድረጉ አንጻር ሊሆን ይችላል፤ በይበልጥ ግን ጨውን በዚህ ስፍራ የተጠቀመው እግዚአብሔር ለኪዳኑ ታማኝ መሆኑን ለማመልከት ነው (የዘሌ 2፥13፤ ዘኍ 18፥19 ማብ እና 2ዜና 13፥5 ይመ)።

2፥21 *ይህን ውሃ ፈውሸዋለሁ፤* ከጨዉ የተነሣ ውሃው ስለ መፈወሱ የተገለጠ ነገር የለም፤ ቃሉ እዚህ ላይ በግልጽ መነገሩ እግዚአብሔር ራሱ ውሃውን እንደ ፈወሰው ያመለክታል። በዚህ ምሳሌያዊ መንገድ ኤልሳዕ፣ በአገልግሎቱ መጀመሪያ አለመታዘዛቸውን አልፎ የተገለጠውን የእግዚአብሔርን ቸርነትና የእግዚአብሔርን ጸጋ ሊያሳይ ችሎአል (13፥23 ይመ)።

2፥23 *ውጣ፤* ቤቴል የሰሜን ነገሥታት የጣዖት ማምለኪያ ማእከል ስትሆን (1ነገ 12፥29፤ አሞ 7፥13)፣ ኤልያስና ኤልሳዕ በብዛት የሚታዩት በሰማርያ ነበር፤ ምናልባትም መኖርያቸው እዚያው ሰማርያ ሳይሆን አይቀርም (የ5፥3 ማብ ይመ)። የቤቴል ወጣቶች ኤልሳዕን "ውጣ" ያሉት፣ ምናልባት ወደ ሰማርያ ሄዶ ኤልያስ የጀመረውን የጣዖት አምልኮን የመቃወም አገልግሎቱን እንደሚቀጥል አስበው ይሆናል። በሌላ አንጻር ደግሞ "ውጣ" ሲሉ፣ በማፌዝ ኤልያስ ወደ ሰማይ እንደ ወጣ አንተም ወደ ሰማይ ውጣ ማለታቸው ሊሆን ይችላል። *አንተ መላጣ* መመለጥ

አንተ መላጣ ውጣ!” እያሉ አፌዙበት። [24]ኤልሳዕም ዞወር ብሎ ተመለከታቸውና *በእግዚአብሔር* ስም ረገማቸው፤ ከዚያም ሁለት እንስት ድቦች ከዱር ወጥተው ከል ጆቹ አርባ ሁለቱን ሰባበሯቸው። [25]እርሱም ወደ ቀርሜሎስ ተራራ ሄደ፤ ከዚያም ወደ ሰማርያ ተመለሰ።

ሞዓብ ዐመፀ

3 የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ በነገሠ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት፤ የአክአብ ልጅ ኢዮራም በእስራኤል ላይ በሰማርያ ነገሠ ዐሥራ ሁለት ዓመትም ገዛ። [2]እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት የተጠላ ክፉ ድርጊት ፈጸመ፤ ክፉ ድርጊቱ ግን አባትና እናቱ እንደ ፈጸሙት ዐይነት አልነበረም፤ አባቱ ያሠራውንም የበአልን ሐውልት አስወገደ። [3]ነገር ግን የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም እስራኤልን ባሳተበት ኀጢአት ተያዘ፤ ከዚያም አልተላቀቀም።

[4]በዚህ ጊዜ የሞዓብ ንጉሥ ሞሳ በግ ያረባ ነበር፤ እርሱም መቶ ሺህ ጠቦትና የመቶ ሺህ አውራ በግ ጠጕር ለእስራኤል ንጉሥ ይገብር ነበር። [5]አክዓብ ከሞተ በኋላ ግን የሞዓብ ንጉሥ በእስራኤል ንጉሥ ላይ ዐመፀ። [6]ስለዚህ በዚያን ጊዜ ንጉሥ ኢዮራም ከሰማርያ ተነሥቶ በመሄድ እስራኤልን ሁሉ አሰባሰበ። [7]ለይሁዳ ንጉሥ ለኢዮሣፍጥ፣ “የሞዓብ ንጉሥ ስለ ዐመፀብኝ አብረኸኝ ትዘምታለህን?” ሲል መልእክት ላከበት።

እርሱም፣ “አዎን አብሬህ እዘምታለሁ፤ እኔ እንደ አንተው ነኝ፤ ሕዝቤ እንደ ሕዝብህ፤ ፈረሶቼም እንደ ፈረሶችህ ናቸው” በማለት መለሰለት።

[8]ኢዮሣፍጥም፣ “የምንዘምተው በየትኛው መንገድ ነው” ብሎ ጠየቀው፤

ኢዮራምም “በኤዶም ምድረ በዳ አልፈን ነው” ሲል መለሰለት።

[9]ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ ከይሁዳ ንጉሥና ከኤዶም ንጉሥ ጋር ለመዝመት ተነሣ። ሰባት ቀን ከዞሩም በኋላ ለሰራዊቱም ሆነ ለእንስሶቻቸው የተረፈ ውሃ አልነበረም።

[10]የእስራኤልም ንጉሥ፣ “ወዮ! *እግዚአብሔር* እኛን ሦስት ነገሥታት የጠራን ለሞዓብ አሳልፎ ሊሰጠን ነውን?” አለ።

[11]ኢዮሣፍጥ ግን፣ “በእርሱ አማካይነት *እግዚአብሔርን* ለመጠየቅ እንድንችል፣ *የእግዚአብሔር* ነቢይ እዚህ የለምን?” በማለት ጠየቀ።

ከእስራኤል ንጉሥ የጦር አለቆችም አንዱ፣ “ቀድሞ የኤልያስን እጅ ያስታጥብ የነበረው[ሀ] የሣፋጥ ልጅ ኤልሳዕ በዚህ አለ” ብሎ መለሰለት።

[12]ኢዮሣፍጥም፣ “*የእግዚአብሔር* ቃል ከእርሱ ዘንድ ይገኛል” አለ፤ ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ፣ ኢዮሣፍጥና የኤዶም ንጉሥ አብረው ወደ እርሱ ወረዱ።

[13]ኤልሳዕም የእስራኤልን ንጉሥ፤ “ከአንተ ጋር ምን የሚያገናኘን ጉዳይ አለና መጣህ፤ አሁን የአባትህና የእናትህ ነቢያት ወዳሉበት ሂድ” አለው።

[ሀ]11 የኤልያስ አገልጋይ ነው።

2፥24 ዘኍ4፥11፤ ዘዳ18፥19
2፥25 1ነገ18፥20
3፥1 2ነገ1፥17
3፥2 ዘፀ23፥24፤ 1ነገ15፥26፤16፥30
3፥3 1ነገ12፥30
3፥4 ዘኍ19፥37፤ 2ነገ1፥1፤ዕዝ 7፥17፤ኢሳ16፥1
3፥5 2ነገ1፥1
3፥7 1ነገ22፥4
3፥9 1ነገ22፥47
3፥11 ዘፍ20፥7፤ 25፥22፤1ነገ19፥ 16፤22፥5
3፥12 ዘኍ11፥17

በጥንት አይሁዶች ዘንድ የተለመደ አልነበረም። የሚያድግ፣ ረጅም ጠጕር የኀይልና የጥንካሬ ምልክት ነው ይባልም ነበር (2ሳሙ 14፥26 እና ማብ ይመ)። ስለዚህ የቤቴል ወጣቶች ኤልሳዕን “መላጣ” ብለው መስደባቸው የከተማዪቱ ሕዝብ በአጠቃላይ የእግዚአብሔርን ወኪል አለመቀበላቸውን ያመለክታል (ከኢሳ 3፥17፡24 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥24 *በእግዚአብሔር ስም ረገማቸው።* የኤልሳዕ የርግማን ቃል በዘሌ 26፥21-22 ላይ ያለው የኪዳን ርግማን ይመስላል። ውጤቱም አገሪቱ በእምቢተኝነትና በጣዖት አምልኮ ብትጸና ፍርድ እንደሚጠብቃት ማስጠንቀቂያ ሰጥቶአል (2ዜና 36፥16 ይመ)። ስለዚህ ኤልሳዕ በመጀመሪያ የፈጸማቸው ድርጊቶች ለቀጣይ አገልግሎቱ ጠቋሚዎች ናቸው፤ እነዚህም ቃሉን ለሚቀበሉ የእግዚአብሔር የኪዳን በረከት እንደሚመጣላቸው (ቍ 19-22)፣ በእርሱ ላይ ለሚያምፁ ግን የኪዳኑ ርግማን እንደሚወርድባቸው ያመለክታሉ።

3፥1 *የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ በነገሠ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት፣ የአክዓብ ልጅ ኢዮራም ... ነገሠ፤* የ1፥17 ማብ ይመ። *ዐሥራ ሁለት ዓመት፤* ከ852-841 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው።

3፥2 *አባቱና እናቱ እንደፈጸሙት ዐይነት አልነበረም፤* አክዓብና (የ1ነገ 16፥30-34 ማብ ይመ) ኤልዛቤል (1ነገ 18፥4፡ 19፥1-2፡21፥7-15 ይመ) እንደፈጸሙት አልነበረም። *አባቱ ያሠራውንም የበአልን ሐውልት፤* አክዓብ በሰማርያ ለኤልዛቤል በሠራላት ቤተ መቅደስ ውስጥ (የ1ነገ 14፥23 ማብ ይመ)፣ አክዓብ ሠርቶ ያቆመው በወንድ ምስል የተሠራውን ጣዖት የሚያመለክት ነው (1ነገ 16፥32-33 ይመ)። በ10፥27 እንደምንመለከተው ይህ ሐውልት ምናልባትም ተመልሶ በኤልዛቤል ሳይተከል አልቀረም።

3፥3 *የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም እስራኤልን ባሳተበት ኀጢአት፤* የ1ነገ 14፥16 ማብ ይመ፤ 1ነገ 12፡26-33 ይመ።

3፥4 *የሞዓብ ንጉሥ ሞሳ፤* የ1፥1 ማብ ይመ። *መቶ ሺህ ጠቦትና የመቶ ሺህ አውራ በግ ጠጕር፤* እስራኤል ከሞዓባውያን በዓመት የምታገኘው ትልቅ ግብር ነው (ኢሳ 16፥1 ይመ)። እ.ኤ.አ በ1868 የተገኘ በድንጋይ ላይ የተጻፈ ጽሑፍ የሞዓብ ንጉሥ ሞሳ ለእስራኤል የሚከፍለውን ዓመታዊ ግብር አልከፍልም በማለት ማመፁን ያመለክታል።

3፥5 *የሞዓብ ንጉሥ ... ዐመፀ፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

3፥7 *የሞዓብ ንጉሥ ስለ ዐመፀብኝ አብረኸኝ ትዘምታለህን?* ኢዮራም ሞዓብን መውጋት የፈለገው ከበስተ ጀርባው ስለ ነበር (ቍ 8)፣ ሰራዊቱ በይሁዳ ማቋረጥ ነበረበት። *እኔ እንደ አንተው ነኝ፤ ሕዝቤ እንደ ሕዝብህ፣ ፈረሶቼም እንደ ፈረሶችህ ናቸው፤* 1ነገ 22፥4 ይመ። ኢዮሣፍጥ ቀደም ብሎ ከሰሜን ነገሥታት ከአክዓብና (2ዜና 18፥1፤19፥1-2) ከአካዝያስ (2ዜና 20፥35-37) ጋር በመተባበሩ በእግዚአብሔር ነቢያት ተገሥጾ ነበር። ይሁን እንጂ በዚህ ስፍራ ሞዓብን ለመውጋት እንደ ገና ከኢዮራም ጋር ተስማማ። ምናልባትም እየተጠናከረ የመጣውን የሞዓብን ኃይልና በይሁዳም ላይ የተቃጣውን ጥቃት በራሱ ላይ እንደሚደርስ ስለፈራ (2ዜና 20 ይመ)፣ እንዲሁም ኢዮራም ከአባቶቹ ይልቅ ለርሱ የተሻለ ሆኖ ስላገኘው ነው (ቍ 2 ይመ)።

3፥8 *በኤዶም ምድረ በዳ፤* ይህ መንገድ የእስራኤልንና የይሁዳን ሰራዊት ከሙት ባሕር በስተደቡብ ወዳለው አቅጣጫ ይወስዳቸዋል፤ ይህም የሞዓብን ሰሜናዊ ድንበር ለመከበብና ምናልባት ከበስተጀርባ ሊመጣባቸው የሚችለውን የደማስቆ ሶርያውያንን ጥቃት ሊከላከልላቸው ይችላል። በይሁዳ ተገዥነት ሥር የነበሩት ኤዶማውያን የእስራኤል ሰራዊት በግዛታቸው ሲያቋርጥ የሚቋቋሙበት ኀይል አልነበራቸውም።

3፥9 *የኤዶም ንጉሥ፤* በዚህ ስፍራ ንጉሥ ተብሎ ቢጠራም፣ በኢዮሣፍጥ የተሾመ ገዥ ነበር (8፥20፤ 1ነገ 22፥47 ይመ)።

3፥11 *የእግዚአብሔር ነቢይ በዚህ የለምን?* 1ነገ 22፥7 ይመ። ያቀዱት ዕቅድ ሳይሳካ ሲቀር ሦስቱ ነገሥታት የእግዚአብሔርን ቃል ፈለጉ (ቍ 12)። *የሣፋጥ ልጅ ኤልሳዕ በዚህ አለ፤* ኤልያስ፣ ለኢዮሣፍጥ ልጅ ለኢዮራም አባቱ ከሞተ በኋላ ደብዳቤ እንደ ላከለት በ2ዜና 21፥12-15፤ ላይ ተጠቅሶአል፤ ኤልሳዕም በዚህ በዘመቻው ወቅት ሽምግሉ የነበረውን ኤልያስን በመወከል ከሰራዊቱ ጋር ሳይዘምት አልቀረም። ይህ ታሪክ የተገለጸው ኤልሳዕ የኤልያስ ተተኪ ከሆነና የአገልግሎቱን ለየት ያለ ባሕርይ ከሚያሳዩት ሁለት ክሥተቶች በኋላ ነው።

3፥13 *የአባትህና የእናትህ ነቢያት ወዳሉበት ሂድ፤* 1ነገ 22፥6 ይመ።

የእስራኤልም ንጉሥ መልሶ፣ “ይህማ አይሆንም፤ በሞዓብ እጅ አሳልፎ ሊሰጠን እኛን ሦስት ነገሥታት አንድ ላይ የጠራን *እግዚአብሔር* ነው” አለ::

[14]ኤልሳዕን እንዲህ አለው፤ “የማገለግለው ሕያው *እግዚአብሔርን* ፣ የይሁዳን ንጉሥ ኢዮሣፍጥን ባላከብር ኖሮ፣ አንተን አላይም፣ እንዲያውም ጉዳዬ አልልህም ነበር:: [15]አሁንም ባለ በገና አምጡልኝ::”

ባለ በገናው በሚደረድርበት ጊዜ፣ የ*እግዚአብሔር* እጅ በኤልሳዕ ላይ መጣ፤ [16]እንዲህም አለ፤ “*እግዚአብሔር* የሚለው እንዲህ ነው፤ ‘በዚህ ሸለቆ ብዙ ጕድጓዶች ቈፍሩ:: [17]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ ‘ነፋስም ሆነ ዝናብ አታዩም፤ ሸለቆው ግን በውሃ ይሞላል፤ እናንተ፣ የቀንድ ከብቶቻችሁና ሌሎች እንስሶቻችሁም ትጠጣላችሁ:: [18]ይህ በ*እግዚአብሔር* ፊት ቀላል ነገር ነው:: ሞዓብንም በእጃችሁ አሳልፎ ይሰጣችኋል::

[19]የተመሸጉትን ከተሞችና ያማሩትን ከተሞቻቸውን ሁሉ ድል ታደርጋላችሁ:: ውብ ዛፎቻቸውን ሁሉ ትቈርጣላችሁ፤ ምንጮቻቸውን በሙሉ ትደፍናላችሁ፤ መልካሙንም ዕርሻ በድንጋይ ታበላሻላችሁ::”

[20]በማግስቱ መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ፣ እነሆ፤ ከኤዶም በኩል ውሃ እየጐረፈ መጣ፤ ምድሪቱም ውሃ በውሃ ሆነች::

[21]በዚህ ጊዜ ነገሥታቱ ሊወጓቸው መምጣታቸውን ሞዓባውያን ሁሉ ሰምተው ነበርና፣ ልጅም ሆነ ሽማግሌ፣ መሣሪያ መያዝ የቻለ ሁሉ ተጠርቶ በመውጣት በጠረፉ ላይ ይጠባበቅ ጀመር:: [22]በማግስቱ ጠዋት ማልደው ሲነሡም፣ ፀሓይ በውሃው ላይ ታንጸባርቅ ነበር:: ማዶ ላሉት ሞዓባውያንም፣ ውሃው እንደ ደም ቀልቶ ታያቸው:: [23]ስለዚህ፣ “ያ እኮ ደም ነው! ያለ ጥርጥር ነገሥታቱ እርስ በርስ ተዋግተው ተራርደዋል:: እንግዲህ ሞዓብ ወደ ምርኮህ ዙር!” ተባባሉ::

[24]ሞዓባውያን ወደ እስራኤል ሰፈር ሲወጡም፣ እስራኤላውያን ተነሥተው ወጓቸው፤ ሞዓባውያንም ከፊታቸው ሸሹ:: ከዚያም እስራኤላውያን ምድሪቱን ወረው ሞዓባውያንን ፈጇቸው:: [25]ከተሞቹን ደመሰሱ፤ መልካሙን የዕርሻ መሬት ሁሉ እስኪሸፍነው ድረስ፤ እያንዳንዱ ሰው አንዳንድ ድንጋይ ጣለበት፤ ምንጮቹን በሙሉ ደፈኑ፤ ጥሩ ጥሩውንም ዛፍ ሁሉ ቈርጠው ጣሉ:: ቂርሐራሴት ብቻ ከነድንጋይዋ ቀርታ ነበር፤ እርሷም ቢሆን ባለ ወንጭፉ ሰራዊት ከቦ አደጋ ጣለባት::

[26]የሞዓባውያን ንጉሥ በጦርነቱ መሸነፉን እንዳወቀ፣ ሰይፍ የታጠቁ ሰባት መቶ ሰዎች ይዞ የኤዶም ንጉሥ ወዳለበት ጥሶ ለማግባት ሞከረ፤ ነገር ግን አልተሳካላቸውም:: [27]ከዚያም በእግሩ ተተክቶ የሚነግሠውን፣ የበኵር ልጁን ወስዶ በከተማዪቱ ቅጥር ላይ የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ አቀረበው:: በእስራኤልም ላይ ታላቅ ቍጣ ሆነ፤ ከዚያም ለቀው ወደ ገዛ ምድራቸው ተመለሱ::

3፥15 1ሳሙ10፥5፤ ኤር15፥17፤ሕዝ1፥3
3፥17 መዝ107፥35፤ኢሳ12፥3፤32፥2፤35፥6፤41፥18፤65፥13
3፥18 ዘፍ18፥14፤ 2ነገ20፥10፤ኢሳ49፥6፤ኤር32፥17:27፤ ማር10፥27
3፥20 ዘፀ17፥6፤ 29፥41
3፥25 ኢሳ15፥1፤ 16፥7፤ኤር48፥31:36
3፥27 ዘዳ12፥31፤ 2ነገ16፥3፤21፥6፤ 2ዜና28፥3፤መዝ 106፥38፤ኤር19፥45፤ ሚክ6፥7
4፥1 ዘፀ22፥26፤ ዘሌ25፥3943፤1ሳሙ 10፥5፤ነህ5፥35፤ ኢዮ22፥6፤24፥9
4፥2 1ነገ17፥12

የመበለቲቱ ዘይት

4 የነቢያት ማኅበር ወገን ከሆነው የአንደኛው ሚስት፣ “አገልጋይህ ባሌ ሞቶአል፤ እርሱም *እግዚአብሔርን* የሚፈራ ሰው እንደ ነበር አንተ ታውቃለህ፤ አሁን ግን ባለ ዕዳ ሁለት ወንዶች ልጆቼን ባሪያ አድርጎ ሊወስዳቸው መጥቶአል” ስትል ወደ ኤልሳዕ ጮኸች::

[2]ኤልሳዕም፣ “ታዲያ እኔ ምን እንዳደርግልሽ ትፈልጊያለሽ? በቤትሽ ምን እንዳለ ንገ

3፥14 *የይሁዳን ንጉሥ ኢዮሣፍጥን ባላከብር ኖሮ፣ አንተን አላይም እንዲያውም ጉዳዬ አልልህም ነበር፤* ከኢዮሣፍጥ የተነሣ እንጂ ኢዮራም የእግዚአብሔርን ቃል በረከት ሊካፈል አይገባውም ነበር::

3፥15 *ባለ በገና አምጡልኝ፤* ኤልሳዕ በተረጋጋ መንፈስ የእግዚአብሔርን ቃል መቀበል እንዲችል ነው::

3፥16 *በዚህ ሸለቆ፤* የእስራኤል ሰራዊት በስተ ምሥራቅ ባለው በሞዓብ ኰረብታና በስተ ምዕራብ ባለው በይሁዳ ምድር መካከል ከሙት ባሕር በስተደቡብ በሚገኘው ሰፊ ሸለቆ ሰፍሮ ነበር::

3፥17 *በውሃ ይሞላል፤* የእግዚአብሔር ቃል ተስፋንና ምሪትን የሚሰጥ ነው:: እግዚአብሔር በቸርነቱ ለሕዝቡ የሚያስፈልገውን ይሰጣል፤ ስለዚህ ሕዝቡ ቃሉን በእምነትና በመታዘዝ ሊቀበል ይገባዋል (ቍ 16)::

3፥19፤ የእስራኤልና የይሁዳ ሰራዊት ዐመፀኛዪቱን ሞዓብን ይደመስሳሉ::

3፥20 *መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ፤* ዘፀ29፥38-39፤ዘኁ 8፥3-4 ይመ:: *ከኤዶም በኩል ውሃ እየጐረፈ መጣ፤* ከኤዶምያስ ኰረብቶች የወረደው ጐርፍ ደረቅ የሆነውንና ወደ ሙት ባሕር የተዘረጋውን ሸለቆ አራሰው የቍ16 ማብ ይመ?::

3፥23 *ነገሥታቱ እርስ በርስ ተዋግተው ተራርደዋል፤* ሞዓባውያን እንደ ደም የቀላ ውሃ መመልከታቸው ቀድሞ ጠበኛ በነበሩት ነገሥታትና አሁን ኅብረት በፈጠሩት መካከል ጠብ እንደተፈጠረ እንዲያስቡ አደረጋቸው::

3፥25 *ጥሩ ጥሩውንም ዛፍ ሁሉ ቈርጠው ጣሉ፤* ልምላሜን ለማጥፋት ጠላት ሆን ብሎ የሚከተለው መመሪያ ሲሆን፣ በመሠረቱ እንዲህ ማድረግ አይፈቀድም ነበር (ዘዳ 20፥19 ይመ):: *ቂርሐራሴት፤* የሞዓብ ዋና ከተማ ሲሆን (ኢሳ 16፥7:11፤ ኤር 48፥31:36)፣ ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ 18 ኪሎ ሜትር ከአርኖን ወንዝ በስተ ደቡብ 24 ኪሎ ሜትር ርቆ የሚገኘው ዛሬ ኬራክ ተብሎ የሚጠራው ነው::

3፥26 *የኤዶም ንጉሥ ወዳለበት ጥሶ ለማግባት፤* የሞዓብ ንጉሥ ከመጨነቁ የተነሣ ኤዶምን በእስራኤልና በይሁዳ ሰራዊት ላይ ለማሳመፅ ያደረገው ሙከራ ነበር::

3፥27 *የበኵር ልጁን ወስዶ በከተማዪቱ ቅጥር ላይ የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ አቀረበው፤* የሞዓብ ንጉሥ ሞሳ፣ አማልክት በዚያ ቀውጢ ወቅት እንዲረዱት፣ ዐልጋ ወራሽ የሆነውን ትልቁን ልጁን የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ (16፥3፤ ኤር 7፥31 ይመ) ለሞዓባውያን አምላክ ለካሞሽ (1ነገ 11፥7፤ ዘኍ 21፥29፤ ኤር 48፥46) አቀረበው:: *በእስራኤል ላይ ታላቅ ቍጣ ሆነ፤* በዕብራይስጥ እግዚአብሔር በቍጣው ሲጐበኝ የሚል ትርጓሜ አለው:: ድሉ ሙሉ በሙሉ በእስራኤላውያን እጅ ሊገባ በተቃረበበት ጊዜ፣ እግዚአብሔር በአክዓብ ሥርወ መንግሥት ላይ ደስ አለመሰኘቱን የሚያመለክት ፍርድ ስላዩ የእስራኤል ነገሥታት ዘመቻውን ትተው ወደ ኋላ የተመለሱ ይመስላል::

4፥1 *የነቢያት ማኅበር፤* የ2፥3 እና የ1ነገ 20፥35 ማብ ይመ:: *ሁለት ወንድ ልጆቼን ባሪያ አድርጎ ሊወስዳቸው፤* ዕዳን ለመክፈል ለባለ ዕዳ የጕልበት ሥራ በመሥራት መገዛት በሙሴ ሕግ የተፈቀደ ነበር (ዘፀ 21፥1-2፤ ዘሌ 25፥39-41፤ ዘዳ 15፥1-11 ይመ):: ሕጉ ለተወሰነ ጊዜ የመደበኛ ዕዳ ከፋዮች ከቅጥር ሠራተኞች እኩል እንዲቈጠሩ ቢያዝም፣ ባለዕዳዎች ዕዳ ከፋዮችን ያላግባብ ይጐዷቸው ነበር (ነህ 5፥5:8፤ አሞ 2፥6:8፥6)::

ሪኝ" አላት::

እርሷም፣ "አገልጋይህ ከጥቂት ዘይት በቀር በቤቷ ምንም ነገር የላትም" አለች::

[3]ኤልሳዕም እንዲህ አላት፤ "እንግዲያው ሂጂና ከጎረቤቶችሽ ሁሉ ጥቂት ሳይሆን ብዙ ማድጋ ተዋሺ፤ [4]ገብተሽም መዝጊያውን ባንቺና በልጆችሽ ላይ የኋሊት ዝጊው፤ ዘይቱንም በማድጋዎቹ ሁሉ ጨምሪ፤ እያንዳንዱ ማድጋ ሲሞላም ወደ አንድ በኩል አኑሪው::"

[5]ስለዚህ ትታው ሄዳ መዝጊያውን በራሷና በልጆቿ ላይ የኋሊት ዘጋችው:: ማድጎቹን እያቀረቡላትም እርሷ ትሞላ ጀመር:: [6]ማድጋዎቹ ሁሉ ከሞሉ በኋላ ልጇን፣ "ሌላ ማድጋ አምጣ" አለችው::

እርሱ ግን፣ "ምንም የቀረ ማድጋ የለም " ሲል መለሰላት:: ከዚያም ዘይቱ መውረዱን አቆመ::

[7]እርሷም ሄዳ ይህንኑ ለእግዚአብሔር ሰው ነገረችው:: እርሱም፣ "ሂደሽ ዘይቱን በመሸጥ ዕዳሽን ክፈይ፤ የተረፈውም ለአንቺና ለልጆችሽ መተዳደሪያ ይሁን" አላት::

የሱነማዪቱ ልጅ ከሞት ተነሣ

[8]አንድ ቀን ኤልሳዕ ወደ ሱነም ሄደ:: በዚያም አንዲት ሀብታም ሴት ነበረች፤ እርስዋም ምግብ እንዲበላ አጥብቃ ለመነችው፤ በዚያም ባለፈ ቍጥር ምግብ ለመብላት ወደ ቤቷ ይገባ ነበር:: [9]ሴቲቱም ባልዋን እንዲህ አለችው፤ "ይህ አዘውትሮ በደጃችን የሚያልፍ ሰው፣ ቅዱስ የእግዚአብሔር ሰው መሆኑን ዐውቃለሁ፤ [10]ስለዚህ በሰገነቱ ላይ አንዲት ትንሽ ክፍል ቤት ሠርተን ዐልጋና ጠረጴዛ፣ ወንበርና ፋኖስ እናስገባለን፤ ከዚያም ወደ እኛ በሚመጣበት ጊዜ ሁሉ ማረፊያ ትሆነዋለች::"

[11]አንድ ቀን ኤልሳዕ ወደዚያው መጥቶ ወደ ማረፊያ ክፍሉ በመውጣት ጋደም አለ:: [12]አገልጋዩን ግያዝንም፣ "ሱነማዪቱን ጥራት" አለው፤ በጠራትም ጊዜ መጥታ በፊቱ ቆመች:: [13]ኤልሳዕም፣ "'ለእኛ ስትይ በጣም ተቸግረሻል፣ ምን እንዲደረግልሽ ትፈልጊ አለሽ? ለንጉሡ ወይስ ለሰራዊቱ አዛዥ የምን ነግርልሽ ጕዳይ አለን?' ብለህ ጠይቃት" አለው::

ሴቲቱም መልሳ፣ "እኔ እኮ የምኖረው በገዛ ወገኖቼ መካከል ነው" አለችው::

[14]ኤልሳዕም፣ "ታዲያ ምን ይደረግላት" ሲል ጠየቀ::

ግያዝም፣ "ልጅ እኮ የላትም፤ ባሏም ሸምግሎአል" አለ::

[15]ኤልሳዕም፣ "በል እንግዲያው ጥራት" አለው፤ እርሱም ጠርቶአት መጥታ እበራፉ ላይ ቆመች:: [16]ኤልሳዕም የዛሬ ዓመት በዚሁ ጊዜ ወንድ ልጅ ትታቀፊያለሽ" አላት፤

እርስዋም፣ "አይደለም ጌታዬ፣ አንተ የእግዚአብሔር ሰው ሆይ ኋላ አገልጋይህን መዋሸት እንዳይሆንብህ?" አለችው::

[17]ሴትዮዋም ፀነሰች፤ ኤልሳዕ እንደ ነገራትም በተባለው ጊዜ ወንድ ልጅ ወለደች::

[18]ሕፃኑ አደገ፤ አንድ ቀንም አባቱ ከዐጫጆች ጋር ወደ ነበረበት ቦታ ሄደ:: [19]አባቱንም፣ "ራሴን! ራሴን!" አለው::

አባቱም አገልጋዩን፣ "ተሸክመህ ወደ እናቱ አድርሰው" አለው::

[20]አገልጋዩም አንሥቶ እናቱ ዘንድ አደረሰው፤ ልጁም እስከ እኩለ ቀን ድረስ በእናቱ ጭን ላይ ተቀመጠ፤ ከዚያም ሞተ:: [21]ወደ ላይ ወጥታም በእግዚአብሔር ሰው ዐልጋ ላይ አስተኛችው፤ በሩንም ዘግታበት ወጣች::

[22]ከዚያም ባሏን ጠርታ፣ "ወደ እግዚአብሔር ሰው በፍጥነት ደርሼ እንድመለስ አንድ አገልጋይና አንድ አህያ ላክልኝ" አለችው::

[23]ባሏም፣ "ዛሬ ወደ እርሱ መሄድ ለምን አስፈለገሽ? መባቻ ወይም ሰንበት አይደል"

4፥7 1ነገ12፥22
4፥8 ኢሱ19፥18
4፥10 ማቴ 10፥41፤ሮሜ12፥13
4፥12 2ነገ8፥1
4፥16 ዘፍ18፥10
4፥18 ሩት2፥3
4፥21 ቍ32
4፥23 ዘኍ10፥10፤ 1ዜና23፥31፤መዝ81፥3

4፥4 *መዝጊያውን ባንቺና በልጆችሽ ላይ የኋሊት ዝጊው፤* ይህ ታምር ለሰው ሁሉ እንዲታይ ሳይሆን፣ ሴትዮዋ በግሏ እግዚአብሔር የሚያደርግላትን ቸርነትና ምሕረት የምታይበት ነው (ከመዝ 68፥5 ጋር ያነጻጽሩ):: የእግዚአብሔር ነቢይ የተናገረውን ቃል ለማመንና ለመታዘዝ ወደ ኋላ አላለችም::

4፥6፤ የእግዚአብሔር በረከት ከሴትዮዋ እምነትና መታዘዝ በላይ ነበር::

4፥8 *ሱነም፤* የ1ነገ 1፥3 ማብ ይመ:: ከመጊዶን በስተ ምሥራቅ ከኢይዝራኤል ሸለቆ ከፍ ብሎ 11 ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የሚገኝ ስፍራ ነው::

4፥9 *ቅዱስ የእግዚአብሔር ሰው፤* ኤልሳዕ ልዩ በሆነ መንገድ ለእግዚአብሔር ሥራ የተለየ ሰው እንደ ሆነ ሴትዮዋ ተረድታለች:: በብሉይ ኪዳን በየትም ስፍራ ለነቢይ፣ "ቅዱስ" የሚል ተጨማሪ ቅጽል ተጽፎ አይገኝም::

4፥10 *ወደ እኛ በሚመጣበት ጊዜ ሁሉ ማረፊያ ትሆነዋለች፤* በምታደርገው መስተንግዶ ሴትዮዋ የኤልሳዕ አገልግሎት ውጤታማ እንዲሆን ረድታለች::

4፥12 *ግያዝ ለመጀመሪያ ጊዜ ስሙ በዚህ ስፍራ ተጠቅሶአል፤* ባሕርዩ ከኤልሳዕ ፈጽሞ የተለየ ቢሆንም፣ ኤልሳዕ ኤልያስን እንዳገለገለው ግያዝ ኤልሳዕን አገልግሎታል (5፥19-27፥6፥15 ይመ)::

4፥13 *የምኖረው በገዛ ወገኖቼ መካከል ነው፤* ይህች ሱነማዊት በቤተሰቧና በነገዷ መካከል ስለምትኖር ችግር አልነበረባትም፤ ስለዚህም ከከፍተኛ የመንግሥት ባለ ሥልጣኖች እርዳታ እንዲደረግላት የምትፈልግ አልነበረችም::

4፥14 *ልጅ እኮ የላትም፤ ባልዋም ሸምግሎአል፤* እጅግ ተስፋ የሚያስቈርጥ ጕዳይ ነው፤ የቤተሰቡን ስም የሚያስጠራ ባለመኖሩ፣ የቤተሰቡ ንብረት ባልና ሚስቱ ከሞቱ በኋላ ለሌሎች ይተላለፋል:: በሌላ በኩል ደግሞ ለዚች ወጣት ሴት የሸመገለው ባሏ ከሞተ በኋላ የሚንከባከባትና የሚጠብቃት ሰው አይኖርም፤ ምክንያቱም ልጆች ለመበለቶች ዋስትና ስለሆኑ ለዚህ አልታደለችም ማለት ነው (8፥1-6 እና የ1ነገ 17፥22 ማብ ይመ)::

4፥16 *የዛሬ ዓመት በዚሁ ጊዜ፤* ዘፍ 17፥21፥18፥14 ይመ:: *ኋላ አገልጋይህን መዋሸት እንዳይሆንብህ? አንተ የእግዚአብሔር ሰው፤* የሴትዮዋ መልስ ልጅ ለመውለድ የነበራትን ጽኑ ምኞትና ኤልሳዕም የተናገረው ቃል ባይፈጸም ስሜቷ እንዳይጐዳ መፍራቷን ያመለክታል::

4፥17 *ኤልሳዕ እንደ ነገራትም፤* የኤልሳዕ ቃል በመፈጸሙ እውነተኛነቱ ተረጋገጠ፤ ሴትዮዋም ወንድ ልጅ በመውለዷ የእግዚብሔር ቸርነት ተገለጠላት::

4፥20 *ልጁም ... ሞተ፤* የእግዚአብሔር ቃል እውነተኛነትና የአምላክ ቸርነት ታላቅነት ማስረጃ የሆነው ልጅ፣ የሴትዮዋን እምነት ለመፈተን በሞት ተወሰደ:: በዚህ ከባድ ኀዘን ውስጥ ሴትዮዋ በወሰደችው ርምጃ እምነቷ የቱን ያህል ታላቅ እንደ ሆነ አሳየች::

4፥21 *በእግዚአብሔር ሰው ዐልጋ ላይ አስተኛችው፤* በዚህ መንገድ የልጁን ሞት ከሌሎቹ ቤተሰቦቿ ሰውራ፣ ልጅ እንደምትወልድ የእግዚአብሔርን ቃል የነገራት ነቢዩን ፍለጋ ወጣች::

4፥23 *ዛሬ ወደ እርሱ መሄድ ለምን አስፈለገሽ፤* የጥያቄው

አላት::

እርሷም፣ “ምንም አይደል፤ ልሂድ” አለ ችው::

[24]ከዚያም አህያውን ጭና አገልጋይዋን፣ “ቶሎ ቶሎ ንዳ፤ እኔ ካልነገርኩህ በቀር ለእኔ ብለህ አታዝግም” አለችው:: [25]ስለዚህ ተነሥታ የእግዚአብሔር ሰው ወዳለበት ወደ ቀርሜሎስ ተራራ ሄደች::

የእግዚአብሔር ሰው በሩቁ ሲያያት አገልጋ ዩን ግያዝን እንዲህ አለው፤ “ሱነማዪቱን አየሃት፤ ያቻትና! [26]በል ሩጠህ ሂድና፣ ምነው ደኅና አይደለሽምን? ባልሽ ደኅና አይደለ ምን? ልጅሽስ ደህና አይደለምን? ብለህ ጠይ ቃት::”

እርሷ፣ “ሁሉ ነገር ደህና ነው” አለች [27]የእግዚአብሔር ሰው ወዳለበት ተራራ ስት ደርስም እግሩ ላይ ተጠመጠመች፤ ግያዝ ሊያስለቅቃት ሲመጣ፣ የእግዚአብሔር ሰው ግን፣ “እጅግ አዝናለችና ተዋት! *እግዚአ ብሔር* ይህን ለምን ከእኔ እንደሰወረውና እንዳልነገረኝ አልገባኝም” አለ::

[28]እርሷም፣ “ጌታዬ፤ ለመሆኑ እኔ ልጅ እንድትሰጠኝ ጠይቄህ ነበርን? ‘አጕል ተስፋ እንዳትሰጠኝ’ አላልሁህምን?” አለችው::

[29]ኤልሳዕም ግያዝን፣ “እንግዲህ ወገብህን ታጠቅ፤ በትሬን ያዝና ሩጥ፤ መንገድ ላይ ሰው ብታገኝ ሰላም አትበል፤ ማንም ሰው ሰላም ቢልህ መልስ አትስጥ፤ በትሬንም በልጁ ፊት ላይ አድርግ” አለው::

[30]የልጁ እናት ግን፣ “ሕያው *እግዚአብሔ ርን*፤ በሕያው ነፍስህም እምላለሁ፣ ፈጽሞ ትቼህ አልሄድም” አለችው፤ ስለዚህ ተነሥቶ ተከተላት::

[31]ግያዝም ቀድሞአቸው ሄዶ በትሩን በልጁ ፊት ላይ አደረገ፤ ነገር ግን ድምፅም፣ ምላ ሽም አልነበረም:: ስለዚህ ግያዝ ወደ ኤል ሳዕ ተመልሶ፣ “ልጁ አልነቃም” አለው::

[32]ኤልሳዕ ወደ ቤት ሲገባም ልጁ ሞቶ በዐልጋው ላይ ተጋድሞ ነበር:: [33]ወደ ውስ ጥም ገባ፤ ከዚያም በሩን በራሱና በልጁ ላይ ዘግቶ ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ::

[34]በዐልጋው ላይ ወጥቶም በልጁ ላይ ተጋ ደመና አፉን በአፉ፣ ዐይኑን በዐይኑ፣ እጁን በእጁ ላይ አደረገ:: ሙሉ በሙሉ እንደተ ዘረጋበትም፣ የልጁ ሰውነት መሞቅ ጀመረ:: [35]ኤልሳዕም ተነሥቶ በቤቱ ውስጥ ወዲያና ወዲህ ከሄደ በኋላ ወደ ዐልጋው ወጥቶ እን ደገና በልጁ ላይ ሙሉ ለሙሉ ተዘረጋበት፤ ልጁም ሰባት ጊዜ አስነጠሰውና ዐይኖቹን ከፈተ::

[36]ኤልሳዕም ግያዝን ጠርቶ፣ “ሱነማዪቱን ጥራት፤” አለው፤ እርሱም ጠራት:: እንደ መጣችም፣ “በይ ልጅሽን ውሰጂ” አላት:: [37]እርሷም ገብታ በእግሩ ላይ ወደቀች፤ በም ድርም ላይ ተደፋች፤ ልጇንም ይዛ ወጣች::

መርዛሙ ወጥ

[38]ኤልሳዕ ወደ ጌልገላ ተመለሰ፤ በዚያም አገር ራብ ነበረ:: የነቢያት ማኅበር በፊቱ ተቀምጠው ሳለ አገልጋዩን፣ “ትልቁን ምንቸት ጣድና ለእነዚህ ሰዎች ወጥ ሥራ ላቸው” አለው::

[39]ከእነርሱም አንዱ ቅጠላ ቅጠል ለማም ጣት ወደ ሜዳ ወጥቶ፤ ዱር በቀል ሐረግ አገኘ፤ ከሐረጉም ላይ የቅል ፍሬ ለቅሞ በልብሱ ሙሉ ይዞ ተመለሰና ቈራርጦ በወጡ ምንቸት ውስጥ ጨመረው፤ ምን እንደሆን ግን ማንም አላወቀም:: [40]ሰዎቹ እንዲመገቡትም ወጡ ወጣ፤ ገና እንደ ቀመሱትም፣ “የእግዚአብሔር ሰው ሆይ፤ በም ንቸቱ ውስጥ የሚገድል መርዝ አለ!” ብለው ጮኹ፤ ሊመገቡትም አልቻሉም:: [41]ኤልሳ ዕም፣ “እስቲ ዱቄት አምጡልኝ” አለ:: ያን ንም በምንቸቱ ውስጥ ጨምሮ፣ “እንዲመገ ቡት ለሰዎቹ አቅርቡላቸው” አለ:: በምን ቸቱም ውስጥ ጕዳት የሚያስከትል ነገር አልተገኘም::

4፥25 1ነገ18፥20
4፥27 1ሳሙ1፥15
4፥29 ዘፀ4፥2፤1ነገ 18፥46
4፥32 ቍ21
4፥33 1ነገ17፥20፤ ማቴ6፥6
4፥34 1ነገ17፥21፤ ሐሥ20፥10
4፥35 ኢሱ6፥15፤ 2ነገ8፥5
4፥36 ዕብ11፥35
4፥38 ዘሌ26፥26፤ 2ነገ2፥1፤8፥1
4፥41 ዘፀ15፥25፤ 2ነገ2፥21

አቀራረብ ሴትዮዋ ወደ ኤልሳዕ መሄዷዋ የተለመደ ቢሆንም በዚህ ወቅት ግን ኤልሳዕን ለመጐብኘት መነሣቷ ያልተለመደ ነበር:: *መባቻ ወይም ሰንበት አይደል፤* መባቻና ሰንበት ሥራን ባለመሥ ራት የሚከበሩ በዓላት ናቸው (የዘፍ2፥3 ማብ፤ዘፀ16፥23፡20፡9-10፤ 1ሳሙ20፥5፤ዘሌ23፥3 ይመ)::

4፥26 *ምነው ደኅና አይደለሽምን?* ሴትዮዋ ልጅ እንደም ትወልድ ለነገራት ለነቢዩ ካልሆነ በቀር ሐዘኗን ለማንም መግለፅ አልፈለገችም ነበር::

4፥27፤ ኤልሳዕ የሴትዮዋ ልጅ መሞቱን ገና አላወቀም ነበር::

4፥28 *‘አጕል ተስፋ እንዳትሰጠኝ’ አላልሁህምን?* ሴቲቱ አጥብቃ የተከራከረችው እግዚአብሔር እንደ ቸርነቱና እንደተና ገረው ቃል የሰጣትን ልጅ ለምን እንደወሰደባት ለመረዳት ነበር::

4፥29 *በትሬንም በልጁ ፊት ላይ አድርግ፤* በትሩ በልጁ ፊት ከተቀመጠ እግዚአብሔር ልጁን ወደ ሕይወት እንደሚመ ልሰው ኤልሳዕ ማመኑን ያመለክታል:: ይህ ማለት ኤልሳዕ በበ ትሩ ላይ የአስማት ኀይል አለ ብሎ ማመኑን የሚያመለክት ሳይ ሆን፣ በትሩ የእርሱን መገኘት የሚወክልና የእግዚአብሔር መለኮ ታዊ ኀይል ምልክት እንደ ሆነ ማመኑን ነው (የ2፥8 ማብ ይመ፤ ከዘፀ14፥16፤ ከሐሥ 19፥12 ጋር ያነጻጽሩ)::

4፥30 *ፈጽሞ ትቼህ አልሄድም፤* ሴትዮዋ የግያዝ መላክ በቂ ነው ብላ ስላላመነች፣ ኤልሳዕ ራሱ ሱነም ድረስ አብሮአት እንዲሄድ አጥብቃ ለመነችው::

4፥33 *በሩን በራሱና በልጁ ላይ ዘግቶ ወደ እግዚአብሔር ጸለየ፤* ኤልያስ እንዳደረገው (1ነገ17፥20-22 ይመ)፣ ኤልሳዕም የሞተው ልጅ ሕይወት እንዲመለስ ወደ እግዚአብሔር ጸለየ::

4፥34 *በልጁ ላይ ተጋደመ፤* የ1ነገ 17፥21 ማብ ይመ:: ምናልባት ኤልሳዕ ከዚህ በፊት ያደረገውን ኤልያስ የሚያውቅ ይመስላል::

4፥37 *በእግሩ ላይ ወደቀች፤ በምድርም ላይ ተደፋች፤* ሱነ ማዊቱ ሴት እግዚአብሔር በቸርነቱ ያደረገላትን በመረዳት፣ የሰ ራፕታዋ መበለት በቃሏ የገለጸችውን ምስጋና (1ነገ 17፥24 ይመ)፣ በጸጥታ እግዚአብሔር በተጠቀመበት ኤልሳዕ ፊት ገለጸች::

4፥38 *በዚያም አገር ራብ ነበረ፤* በ8፥1 ላይ የተጠቀሰው ራብ ሊሆን ይችላል:: ራብ ኪዳናዊ ርግማንና (ዘሌ26፥19-20፡26፤ዘዳ 28፥18፡23-24፤ 1ነገ8፥36-37 ይመ) ሕዝቡም ኪዳናዊ ግዴታውን ባለመፈጸሙ የሚመጣ የእግዚአብሔር ቍጣ መግለጫ ነው:: *የነቢያት ማኅበር፤* የ2፥3 ማብ ይመ::

4፥39 *ዱር በቀል ሐረግ ... ቅል፤* ምን ዐይነት ተክል እንደ ሆነ አልታወቀም::

4፥41 *ዱቄት፤* ዱቄቱ በራሱ ወጡ እንዲጣፍጥና እንዲበላ አያደርገውም (2፥21 እና ማብ ይመ)፤ ነገር ግን ሌሎች ከኪ ዳናዊ ርግማን የተነሣ ሲሠቃዩ ለኪዳኑ ታማኝ ለሆኑ እግዚአብሔር ያደረገው ታምራትና ልዩ በረከት የመጣበት መንገድ ነው::

አንድ መቶ ሰው ተመገበ

[42]አንድ ሰው ከበኵራቱ ፍሬ የተጋገረ ሃያ የገብስ ሙልሙልና ጥቂት የእሸት ዛላ ዎች በአቍማዳ ይዞ ከበአልሻሊሻ ወደ እግዚ አብሔር ሰው መጣ:: ኤልሳዕም አገልጋዩን፣ "ሰዎቹ እንዲበሉት ስጣቸው" አለው:: [43]አገ ልጋዩም፣ "ይህን እንዴት አድርጌ ለመቶ ሰው አቀርባለሁ?" ሲል ጠየቀ፤

ኤልሳዕ ግን፣ "እንዲበሉት ለሰዎቹ ስጣ ቸው፤ *እግዚአብሔር*፣ 'በልተው ይተርፋቸዋል' ይላልና አለው:: [44]ከዚያም አቀረበላቸው፤ *እግዚአ ብሔር* እንደ ተናገረውም በልተው ተረፋቸው::

ንዕማን ከለምጽ ተፈወሰ

5 በዚህ ጊዜ ንዕማን የሶርያ ንጉሥ ጦር አዛዥ ነበረ፤ *እግዚአብሔር* በዚህ ሰው አማካይነት፣ ሶርያ ድልን እንድትጐናጸፍ ስላደረጋት በጌታው ዘንድ ታላቅና የተከ በረ ሰው ነበር:: ጀግና ወታደር ቢሆንም ነገር ግን ለምጽ[a] ወጥቶበት ነበር::

[2]አደጋ ጣዮች ከሶርያ ወጥተው፣ ከእስራ ኤል ምድር አንዲት ልጃገረድ ማረኩ፤ እር ሷም የንዕማንን ሚስት ታገለግላት ነበር:: [3]እመቤቷንም፣ "ጌታዬ በሰማርያ ያለውን ነቢይ ሄዶ ቢያገኘው እኮ ከዚህ ለምጹ ይፈ ውሰው ነበር" አለቻት::

[4]ንዕማንም ወደ ጌታው ሄዶ ከእስራኤል የመጣችው ልጃገረድ ያለችውን ነገረው:: [5]የሶርያም ንጉሥ፣ "በል እንግዲያው አሁኑኑ ሂድ፤ እኔም ለእስራኤል ንጉሥ ደብዳቤ እጽፋ ለሁ" አለው፤ ስለዚህ ንዕማን ዐሥር መክሊት[b] ብር፣ ስድስት ሺህ ሰቅል[c] ወርቅና ዐሥር ሙሉ ልብስ ይዞ ሄደ:: [6]ለእስራኤልም ንጉሥ የያዘው ደብዳቤ፣ "ከአሠቃቂ የቆዳ በሽታው እንድትፈውሰው ይህን ደብዳቤ አስይዤ አገልጋዬን ንዕማንን ወዳንተ ልኬ ዋለሁ" የሚል ነው::

[7]የእስራኤልም ንጉሥ ደብዳቤውን ወዲያው እንደ አነበበ ልብሱን ቀዶ፣ "ከለምጽ እንድ ፈውሰው ይህን ሰው ወደ እኔ መላኩ እኔ ገድዬ ማዳን የምችል አምላክ ሆኜ ነውን? እንግዲህ ጠብ ሲፈልገኝ እዩ!" አለ::

[8]የእግዚአብሔር ሰው ኤልሳዕ፣ የእስራኤል ንጉሥ ልብሱን መቅደዱን በሰማ ጊዜ እን ዲህ ሲል ላከበት፤ "ልብስህን ለምን ቀደ ድህ? ሰውየው ወደ እኔ ይምጣ፤ ከዚያም በእስራኤል ነቢይ መኖሩን ያውቃል::" [9]ስለ ዚህ ንዕማን በፈረሶቹና በሠረገሎቹ ሆኖ በኤልሳዕ ቤት ደጃፍ ሲደርስ ቆመ:: [10]ኤል ሳዕም፣ "ሂድና በዮርዳኖስ ሰባት ጊዜ ታጠብ፤ ሥጋህ ይፈወሳል፤ አንተም ትነጻለህ" ብሎ እንዲነግረው መልእክተኛ ላከበት::

[11]ንዕማን ግን ተቈጥቶ እንዲህ በማለት ሄደ፤ 'እኔ እኮ በእርግጥ ወደ እኔ መጥቶ በመቆም የአምላኩን *የእግዚአብሔርን* ስም የሚጠራ፣ በእጁም ዳሶ ከለምጹ በሽታዬ የሚ

[a]1 በዚህ ስፍራ እንዲሁም በቍጥር 3:6:7:11 እና 12 ላይ የዕብራ ይስጡ ቃል ቆዳን የሚያጠቁ በሽታዎች ሁሉ የሚያሳይ ነው::
[b]5 340 ኪሎ ግራም ያህል ነው:: [c]5 70 ኪሎ ግራም ያህል ነው::

4፥42 1ሳሙ9፥4:7፤ማቴ14፥17፤15፥36
4፥43 ማቴ14፥20፤ ሉቃ9፥13፤ዮሐ6፥12
5፥1 ዘፍ10፥22፤ ዘፀ4፥6፤ዘኍ12፥10፤ 2ሳሙ10፥19፤ሉቃ4፥27
5፥2 2ነገ6፥23፤13፥20፤24፥2
5፥3 ዘፍ20፥7
5፥5 ቍ 22፤ዘፍ 24፥53፤መሳ14፥12፤ 1ሳሙ9፥7
5፥7 ዘፍ30፥2፤ዘዳ 32፥39፤1ነገ20፥7፤ 2ነገ19፥14
5፥8 1ነገ22፥7
5፥10 ዘፍ33፥3፤ ዘሌ14፥7፤ዮሐ9፥7
5፥11 ዘፀ7፥19

4፥42 *ከበኵራቱ ፍሬ፤* በሰሜኑ መንግሥት ያሉ እግዚ አብሔርን የሚፈሩ ሰዎች የመከሩን በኵራት (ዘሌ 2፥14:23፥15-17፤ ዘጸ 18፥3-5) በቤቴልና በዳን ላሉ ጣዖት አምላኪ ካህናት (1ነገ 12፥28-31 ይመ) ከማምጣት ይልቅ፣ ለኤልሳዕና አብረውት ላሉ ሰዎች የእህል ቍርባን አቀረቡላቸው (ቍ23 ይመ):: የኪዳን ባለቤት የሆነውን አምላካቸውን የሚወክለው ኤልሳዕ እንጂ ጣዖ ትን የሚያመልከው ንጉሥና ካህናቱ እንዳልሆኑ ተረዱ::

4፥43 *እግዚአብሔር ... ይላልና፤* እንጀራው የተባዛው እግዚአብሔር በኤልሳዕ በኩል በተናገረው ቃል መሠረት እንጂ ሌላ ነገር በመሐል ጣልቃ ገብቶ አልነበረም (ከቍ41 ጋር ያነጻ ጽሩ፤ 2፥20 ይመ፤ ከማር 6፥35-43 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥1 *የሶርያ ንጉሥ፤* ዳግማዊ ቤን ሐዳድ ሊሆን ይችላል (የ8፥7፤ 13፥3፤1ነገ20፥1 ማብ ይመ):: *እግዚአብሔር ... ሶርያ ድልን እንድት ጐናጸፍ ስላደረጋት፤* በዚህ ስፍራ እንጂ በሌሎች ጽሑፎች ያልተገለጸ ነገር ግን ሶርያውያን በአሶራውያን ላይ በ853 ዓ.ቅ.ክ ከነበረው ከቃርቃር ጦርነት በኋላ ያገኙትን ድል ሊሆን ይችላል (የ1ነገ 22፥1 ማብ ይመ)፡ በተራኪው ሥነ መለኮታዊ አመለካከት ሦርያውያን ድል ሊቀዳጁ የቻሉት፣ የእስራኤል ብቻ ሳይሆን የነገሥታትንና የሕዝቦችን ዕጣ ፈንታ በሚወስነው በእስራኤል አምላክ በእግዚአብሔር እንደሆነ ነው:: (ሕዝ 30፥24፤ አሞ 2፥1-3፤ 9፥7 ይመ)::

5፥2 *አደጋ ጣዮች ከሶርያ፤* በአክዓብ ዘመን እስራኤልና ሶርያውያን የሰላም ስምምነት ቢያደርጉም (1ነገ 20፥34 ይመ)፣ አክዓብ የሞተበትን ሬሞት ገለዓድን ለመቈጣጠር መጠነኛ የድን በር ግጭቶች በሁለቱ አገሮች መካከል ነበሩ (የ1ነገ22፥4 ማብ እና 1ነገ22፥35 ይመ):: *ከእስራኤል ምድር አንዲት ልጃገረድ፤* በሰ ማርያ ካለው ከእስራኤል ንጉሥ ይልቅ፣ በሶርያውያን ተማርካ የነበረችው ይህች ልጅ እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል በኤልሳዕ አማካይነት የሚሠራውን ኀይል ያወቀችና በተማረከበት በሶርያውያን መካከል ይህን እውነት ለመናገር ያለ ይሉኝታ የቆመች ነበረች::

5፥3 *በሰማርያ ያለውን ነቢይ፤* በሰማርያ ይኖር የነበረውን ኤልሳዕን ለማመልከት ነው (ቍ 9:2፥25:6፥19 ይመ)::

5፥5 *ለእስራኤል ንጉሥ ደብዳቤ እጽፋለሁ፤* መጠነኛ የሆኑ የድንበር ግጭቶች ቢከሠቱም፣ በሁለቱ መንግሥታት መካከል የነበረው የሰላም ስምምነት አልፈረሰም ነበር:: በዚህ ጊዜ የነበ ረው የእስራኤል ንጉሥ ኢዮራም ነው (1፥17፤3፥1፤9፥24 ይመ):: *ዐሥር መክሊት ብር፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ ሦስት መቶ አርባ ኪሎ ግራም ያህል ነው:: የዚህን ብር፤ መጠን አምሪ የሰ ማርያን ተራራ ለመግዛት ከከፈለው ጋር በማወዳደር (1ነገ16፥24) የቱን ያህል ብዙ እንደ ነበር መገመት ይቻላል::

5፥6 *ከለምጹ እንድትፈውሰው፤* የሶርያው ንጉሥ ቤን ሐዳድ፣ እስራኤላዊቱ ልጃገረድ የተናገረችለት ነቢይ በእስራኤል ንጉሥ ሥር እንዳለና በብዙ ስጦታም አገልግሎቱን ሊገዛ እንደሚችል ገምቷል:: እንዲህ የገመተውም እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ከመገኘቱ የተነሣ ለሕዝቡ የሚሰጠውን የፈውስ በረከት በምድራዊ ሀብት ሊገዛ አስቦ ነው::

5፥7 *ጠብ ሲፈልገኝ እዩ፣* ኢዮራም ደብዳቤውንካነበበ በኋላ ሁኔታውን በማሰብ ቤንሐዳድ ጦርነት ሊያውጅበት ሰበብ መፈለጉን ገመተ:: ይህም ንጉሡ ኢዮራም እግዚአብሔር በኤልሳዕ በኩል ያስቀመጠውን የማዳን ኀይል ማየት እስከማይችል ድረስ፣ ልቡን የሞላው ዓለም አቀፋዊ የፖለቲካ ሽኩቻ ብቻ እንደ ነበር ያመለክታል::

5፥8 *ልብስህን ለምን ቀደድህ?* ኢዮራም ስለ ፈራና (የ1ሳሙ 17፥1 ማብ ይመ) የእግዚአብሔርን ነቢይ ማማከር ስላልቻለ ኤልሳዕ ገሥፀው (በኢዮራምና በኤልሳዕ መካከል የነበረውን ውጥረት ለመ ረዳት 3፥13-14 ይመ)::

5፥9 *በፈረሶቹና በሠረገሎቹ፤* በዚህ ሁሉ ዐጀብ የመጣው፣ ከክብሩ የተነሣ ፈውስ እንዲታዘዝለት ለማድረግ ነው::

5፥10 *በዮርዳኖስ ሰባት ጊዜ ታጠብ፤* ትእዛዙ የሚያመለክ ተው ፈውስ የሚመጣው ከእስራኤል አምላክ ኀይል የተነሣና ንዕማንም የሚፈወሰው የእግዚአብሔርን ነቢይ ቃል የታዘዘ እንደ ሆነ ብቻ መሆኑን ነው:: የሚፈውሰው ነቢዩ ራሱ አልነበረም:: በምሥራቅ አገር ሃይማኖቶች የመታጠብ ሥርዓት ለመንጻት ይደረግ ነበር፤ ሰባት ቍጥርም የፍጹምነት ምልክት ነው:: ስለዚህ በመታጠብና በተፈለገው ፈውስ መካከል ምንም ግንኙነት እንደ ሌለ ለማመልከት ንዕማን በዮርዳኖስ ወንዝ ድፍርስ ውሃ ውስጥ መታጠብ ነበረበት:: ምናልባትም እስራኤላውያን እንዳደረጉት ሁሉ (ኢሱ 3፥4) ከእስራኤል አምላክ ፈውስን ለማግኘት በዮርዳ ኖስ ወንዝ መካከል ማለፍ አስፈላጊ መሆኑን ለማመልከት ይሆናል::

5፥11 *በእጁ ዳሶ ከለምጽ በሽታዬ የሚፈውሰኝ፤* ንዕማን የጠ በቀው ነቢዩ በአስማት አሠራር እንደሚፈወሰው ነበር እንጂ

ፈውሰኝ መስሎኝ ነበር:: [12]ለዚህ ለዚህ የደ ማስቆ ወንዞች አባናና ፋርፋር ከየትኞቹም የእስራኤል ውሆች አይሻሉምን? ለመታጠብ ለመታጠብማ በእነርሱ ታጥቤ መንጻት አል ችልምን?" ስለዚህ በቍጣ ተመለሰ::

[13]የንዕማን አገልጋዮች ግን ወደ እርሱ ቀርበው፣ "አባት ሆይ፤ ነቢዩ ከዚህ ከበድ ያለ ነገር እንድታደርግ ቢነግርህ ኖሮ አታ ደርገውም ነበርን? ታዲያ፣ 'ታጠብና ንጻ' ቢልህ ምኑ አስቸገረህ?" አሉት:: [14]ስለዚህ ንዕማን ወረደ፤ የእግዚአብሔር ሰው እንደነገረ ውም በዮርዳኖስ ሰባት ጊዜ ብቅ ጥልቅ አለ፤ ሥጋውም እንደ ትንሽ ልጅ ሥጋ ሆነ፤ ነጻም::

[15]ከዚያም ንዕማን ከጭፍሮቹ ሁሉ ጋር ወደ እግዚአብሔር ሰው ተመልሶ ሄደ፤ በፊቱም ቆሞ፣ "እነሆ በእስራኤል አገር እንጂ በዓለም ሁሉ ሌላ አምላክ አለመኖሩን ተረድቻለሁ፤ ስለዚህ አሁንም ከአገልጋይህ ስጦታ እንድ ትቀበል እለምንሃለሁ" አለው:: [16]ነቢዩም፣ "የማገለግለውን ሕያው እግዚአብሔርን፣ ምንም ነገር አልቀበልም" ሲል መለሰ:: ምንም እንኳ ንዕማን አስጨንቆ ቢለምነውም አልተቀበ ለም:: [17]ንዕማንም እንዲህ አለው፤ "ስጦታ ውን የማትቀበል ከሆነ፣ ለማንኛውም አም ላክ የሚቃጠል ወይም ሌላ መሥዋዕት ስለ ማላቀርብ፣ ሁለት የበቅሎ ጭነት ዐፈር እንድወስድ ትፈቅድልኝ ዘንድ እለምንሃ ለሁ:: [18]ነገር ግን እግዚአብሔር ስለ አንድ ነገር ብቻ አገልጋይህን ይቅር ይበለው፤ ይኸውም ጌታዬ ለመስገድ ወደ ሬሞን ቤተ ጣዖት በሚገባበት ጊዜ ክንዴን ሲደ ገፍ እኔም እንደ እርሱ በዚያ ብሰግድ፣ በሬሞን ቤተ ጣዖት በመስገዴ እግዚአብሔር አገልጋይህን ይቅር ይበለው::"

[19]ኤልሳዕም፣ "በሰላም ሂድ" አለው::

5፥12 ምሳ14፥17፤ 29፥19፥11፥29፥111 ኢሳ8፥6
5፥13 2ነገ6፥21፤ 13፥14
5፥14 ዘፍ33፥3፤ ዘዐ4፥7፤ዘሌ14፥7፤ ኢሱ6፥15፤ ኢዮ33፥25
5፥15 ኢሱ2፥11፤ 4፥24፤1ሳሙ9፥7፤ 17፥46
5፥16 ቍ20፡26፤ ዘፍ14፥23፤ዳን5፥17
5፥17 ዘፀ20፥24
5፥18 2ነገ7፥2
5፥19 1ሳሙ1፥17፤ ሐሥ15፥33
5፥20 ዘፀ20፥7
5፥22 ቍ5፤ዘፍ 45፥22
5፥26 ቍ16፤ ኤር45፥5

ንዕማን ጥቂት ራቅ ብሎ እንደ ሄደ፣ [20]የእ ግዚአብሔር ሰው አገልጋይ ግያዝ፣ "ጌታዬ፣ ይህ ሶርያዊ ንዕማን ያመጣውን ባለመቀበል በነጻ ሰደደው፤ ሕያው እግዚአብሔርን ተከ ትዬ ሄጄ ከእርሱ አንድ ነገር ማግኘት አለ ብኝ" ብሎ አሰበ::

[21]ስለዚህ ግያዝ ንዕማንን ተከተለው፤ ንዕ ማንም ግያዝ እየሮጠ ወደ እርሱ መምጣቱን ባየ ጊዜ፣ ሊገናኘው ከሠረገላው ወርዶ፣ "ምነው፤ በደኅና መጣህን?" ሲል ጠየቀው::

[22]ግያዝም፣ "ሁሉም ደኅና ነው፤ ግን ጌታዬ፣ 'ከነቢያት ማኅበር ሁለት ወጣቶች ከኰረብታማው አገር ከኤፍሬም ወደ እኔ አሁን በድንገት ስለመጡ፣ 'እባክህ አንድ መክሊት* ብርና ሁለት ሙሉ ልብስ ስጣ ቸው ብለህ ንገር' ብሎ ልኮኛል' አለው::

[23]ንዕማንም፣ "እባክህ ሁለት መክሊት ውሰድ" በማለት ግያዝን አስጨንቆ ለመ ነው:: ከዚያም ሁለቱን መክሊት ብር፣ በሁ ለት ከረጢት ውስጥ አስሮ ሁለት ሙሉ ልብስ ጨምሮ ለሁለት አገልጋዮቹ አስያዘ፤ እነርሱም ያን ተሸክመው ከግያዝ ፊት ፊት ሄዱ:: [24]ግያዝም ወደ ኰረብታው እንደ ደረሰ፣ ዕቃዎቹን ከአገልጋዮቹ ተቀብሎ በቤቱ ውስጥ አስቀመጠ፤ ሰዎቹንም አሰናብ ቶአቸው ሄዱ:: [25]ከዚያም ገብቶ በጌታው በኤልሳዕ ፊት ቆመ::

ኤልሳዕም፣ "ግያዝ ሆይ፤ የትነበርህ?" ሲል ጠየቀው::

ግያዝም፣ "አገልጋይህ የትም አልሄደም" ብሎ መለሰ::

[26]ኤልሳዕ ግን እንዲህ አለው፤ "ያ ሰው ሊገናኝህ ከሠረገላው ሲወርድ መንፈሴ ከአ ንተ ጋር አልሄደምን? እንዲያው ለመሆኑ ጊዜው ገንዘብና ልብስ፣ የወይራ ዘይት ተክ

*22 34 ኪሎ ግራም ያህል ነው::

የእግዚአብሔርን ቃል ተቀብሎ በመታዘዙ የእግዚአብሔር ኀይል እንደሚፈውሰው አልነበረም::

5፥12 *አባናና ፋርፋር፣* አባና፣ ግሪኮች ወርቃማው ወንዝ ብለው የሚጠሩት ነው:: ከሊባኖስ ተራሮች ተነሥቶ በደማስቆ ከተማ መሐል የሚፈሰው የዛሬው የባራዳ ወንዝ የቀድሞው አባና ነው:: የፋርፋር ወንዝ ከደማስቆ በስተ ደቡብ ከሚገኘው ከኬብ ሮን ተራራ ተነሥቶ ወደ ምሥራቅ ይፈሳል::

5፥14 *ሥጋውም እንደ ትንሽ ልጅ ሥጋ ሆነ፤* አዲስ እንደ ተወለደ ሕፃን ማለት ነው (ቍ15 እና ማብ ይመ):: የእግዚአብሔ ርን ቃል ሲታዘዝ፣ የእግዚአብሔርን የጸጋ ስጦታ ተቀበ ለ:: ንዕማን በዚህ ስፍራ የዐመፀኛይቱ እስራኤል ምሳሌ ሲሆን፣ የእግዚአብሔር በረከት በታማኝነትና በመታዘዝ መንገድ ብቻ እንደሚገኝም የሚያስረዳ ቋሚ ምስክር ነው:: የኪዳኑ ሕዝብ በኪዳኑ ጸንተው በታማኝነት ካልቆሙ፣ ከኪዳኑ ውጪ የሆነውን ሕዝብ እግዚ አብሔር በማስነሣት ቃሉን እንዲታዘዙ ያደርጋል (የ1ነገ17፥9-24 ማብ እና ማቴ8፥10-12፤ ሉቃ4፥27 ይመ)::

5፥15 *በእስራኤል አገር እንጂ፣ በዓለም ሁሉ ሌላ አምላክ አለመኖሩን ተረድቻለሁ፤* ንዕማን የተናገረው የእምነት ቃል፣ አምላክ እግዚአብሔርና በኣል ነው ወይስ እግዚአብሔር ብቻ እያሉ የሚወላ ውሉትን እስራኤላውያንን የሚያሳፍር ነው (1ነገ 18፥21 ይመ)::

5፥16 *ምንም ነገር አልቀበልም፤* የእግዚአብሔር ቃል በመናገሩ ኤልሳዕ የውለታ ስጦታን ለመቀበል አልፈለገም (ማቴ 10፥8 ይመ):: ንዕማን የተፈወሰው በእግዚአብሔር መለኮታዊ ኃይል እንጂ በኤልሳዕ ልዩ ችሎታ አልነበረም::

5፥17 *ሁለት የበቅሎ ጭነት ዐፈር እንድወስድ ትፈቅድልኝ ዘንድ እለምንሃለሁ፤* በጥንት ዓለም አንድ አምላክ ባለበት አገር ዐፈር ላይ ብቻ ሊመለክ ይገባዋል ተብሎ ይታመን ነበር (ቍ15 ይመ):: ንዕማን ከእስራኤል ምድር ዐፈር ሊወስድ የፈለገው፣ በደማስቆ እግዚአብሔር የሚመለክበትን ስፍራ ለማ ዘጋጀት አስቦ ነው::

5፥18 *ጌታዬ፤* የሶርያን ንጉሥ ቤን ሃዳድን ማለቱ ነው:: *ሬሞን፣* ሃዳድ ተብሎም ይጠራል፤ ደግሞም በከነዓንና በፊንቄ በኣል ይባላል:: ይህ የሶርያ አምላክ የነጐድጓድና የጦርነት አምላክ ነው:: ሬሞን ማለት "ነጐድጓድ አውራጅ" ማለት ነው:: ሐዳድና ሬሞን የሚሉት ስሞች ብዙ ውን ጊዜ ተያይዘው ይቀርባሉ (የዘካ 12፥11 ማብ ይመ)::

5፥19 *በሰላም ሂድ፤* ኤልሳዕ በንዕማን ኅሊና ለተፈጠረው ጥያቄ ቀጥተኛ መልስ አልሰጠውም (ቍ18)፤ ይሁን እንጂ ጣዖት አምላኪ ወደ ሆነው ኅብረተሰብና ወደ መንግሥት ኀላ ፊነቱ ሲመለስ ለሚመጣ በት ችግር ንዕማንን ለእግዚአብሔር አመራርና ጸጋ አሳልፎ ሰጠው::

5፥20 *ሕያው እግዚአብሔርን፣* የተለመደ መሐላ ነው (የ1ሳሙ 14፥39 ማብ ይመ)::

5፥22 *ከነቢያት ማኅበር፤* የ2፥3 ማብ ይመ:: *አንድ መክሊት ብርና ሁለት ሙሉ ልብስ፣* ግያዝ ለግል ጥቅሙ ሲል ንዕማንን አታለለ:: በሐሰት ያደረገው ክፋት በንዕማን ፊውስ የተገለጠውን የእግዚአብሔርን ቸርነት ሸፈነ፤ ከዚህም በላይ በእውነተኛው ነቢይ በኤልሳዕና ራሳቸውን በሚያገለግሉ ሐሰተኛ ነቢያትና የጣዖት ሟርተኞች መካከል ያለውን ልዩነት በዚህ ድርጊቱ አደበዘዘ::

5፥24 *በቤቱ፤* የኤልሳዕን ቤት ለማለት ነው (ቍ9 ይመ)::

5፥26 *ጊዜው ገንዘብና ... የሚቀበሉበት ነውን?* ለሌላ ሰው በተደረገው የእግዚአብሔርን ጸጋ፣ ግያዝ የግል ጥቅሙ ሊያመ ቻች ፈለገ:: ይህ ማለት ደግሞ በእግዚአብሔር ጸጋ መነገድ ማለት

ልና የወይን ተክል ቦታ፣ የበግና የከብት መንጋ፣ ወንድና ሴት አገልጋይ የሚቀበሉበት ነውን? [27]ስለዚህ የንዕማን ለምጽ በአንተ ላይ ይጣበቃል፤ ለዘላለምም ወደ ዘርህ ይተላለፋል።" ከዚያም ግያዝ ከኤልሳዕ ፊት ወጣ፤ እንደ በረዶ እስኪነጣ ድረስ ለምጻም ሆኖ ነበር።

መጥረቢያው ተንሳፈፈ

6 የነቢያት ማኅበር ኤልሳዕን እንዲህ አሉት፤ "እነሆ፣ በፊትህ የምንቀመጥበት ስፍራ ጠቦናል፤ [2]ስለዚህ ወደ ዮርዳኖስ ሄደን፣ እያንዳንዳችን ምሰሶ ቈርጠን እናምጣ፣ በዚያም የምንቀመጥበትን መኖሪያ እንሥራ።"

እርሱም፣ "ይሁን ሂዱ" አላቸው።

[3]ከመካከላቸውም አንዱ፣ "አንተስ ከአገልጋዮችህ ጋር አትመጣምን?"አለው።

ኤልሳዕም፣ "እሺ እሄዳለሁ" አለ፤ [4]አብሮአቸውም ሄደ። ወደ ዮርዳኖስም ሄደው ዛፎች መቍረጥ ጀመሩ። [5]ከእነርሱም አንዱ ዛፍ እየቈረጠ ሳለ፣ መጥረቢያው በሮ ከውሃው ውስጥ ወደቀ፤ እርሱም፣ "አየ ጕድ ጌታዬ፤ የተውሶ መጥረቢያ እኮ ነው!" ብሎ ጮኸ።

[6]የእግዚአብሔርም ሰው፣ "በየት በኩል ነው የወደቀው?" ሲል ጠየቀ። ቦታውን ባሳየውም ጊዜ ኤልሳዕ እንጨት ቈርጦ ወደ ውሃው ውስጥ በመጣል መጥረቢያውን እንዲንሳፈፍ አደረገው። [7]ከዚያም፣ "ብድ አውጣና ውሰደው" አለው፤ ሰውየውም እጁን ዘርግቶ ወሰደው።

ኤልሳዕ ሶርያውያንን አሳወረ

[8]በዚህ ጊዜ የሶርያ ንጉሥ ከእስራኤል ጋር ይዋጋ ነበር፤ ከጦር አለቆቹ ጋር ከተመካከረ በኋላም፣ "በዚህ፣ በዚህ ቦታ እሰፍራለሁ" አለ።

[9]የእግዚአብሔርም ሰው፣ "ሶርያውያን በዚያ ታች ወርደዋልና በዚያ በኩል እንዳታልፍ ተጠንቀቅ" ሲል ለእስራኤል ንጉሥ ላከበት።

[10]ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ የእግዚአብሔር ሰው የነገረውን ቦታ አስቃኘ፤ ኤልሳዕም ንጉሡን እንደዚህ ካሉት ቦታዎች ራሱን እንዲጠብቅ ከአንድ ሁለት ጊዜ በላይ አስጠንቀቀው።

[11]ይህም የሶርያን ንጉሥ እጅግ ስላበሳጨው፣ የጦር አለቆቹን ጠርቶ፣ "ከመካከላችን ከእስራኤል ንጉሥ ጋር የተወዳጀ እንዳለ ለምን አትነግሩኝም?" ሲል ጠየቃቸው።

[12]ከጦር አለቆቹም አንዱ፣ "ንጉሥ ጌታዬ ሆይ፤ ከእኛ በኩል ማንም ሰው የለም፤ ነገር ግን አንተ በእልፍኝህ ሆነህ እንኳ የምትናገረውን እንዲቱም ሳትቀር ለእስራኤል ንጉሥ የሚነግረው በእስራኤል ያለው ነቢዩ ኤልሳዕ ነው" አለው።

[13]ንጉሡም፣ "ሰዎች ልኬ እንዳስይዘው፣ የት እንደሚገኝ ፈልጉ" ሲል አዘዘ። ከዚያም፣ "በዶታይን ይገኛል"የሚል ዜና ደረሰው። [14]ስለዚህ ፈረሶችና ሠረገሎች እንዲሁም ብዙ ሰራዊት ወደዚያ ላከ። እነርሱም በሌሊት ደርሰው ከተማዪቱን ከበቡ።

[15]የእግዚአብሔር ሰው አገልጋይ በማለዳ ተነሥቶ ወደ ውጭ ሲወጣ፣ በፈረሶችና በሠረገሎች የተጠናከረ ሰራዊት ከተማዪቱን ከቧት ነበር። አገልጋዩም "ጌታዬ ሆይ፤ ምን ማድረግ ይሻለናል?" ሲል ጠየቀ።

[16]ነቢዩም፣ "ከእኛ ጋር ያሉት ከእነርሱ ጋር ካሉት ይበልጣሉና አትፍራ" አለው።

[17]ኤልሳዕም፣ "*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ያይ ዘንድ እባክህ ዐይኖቹን ክፈትለት" ብሎ ጸለየ፤ *እግዚአብሔርም* የአገልጋዩን ዐይኖች ከፈተለት፤ ሲመለከትም፤ የእሳት ፈረሶችና ሠረገሎች በኤልሳዕ ዙሪያ ተራራውን ሞልተውት አየ።

5፥27 ዘፀ4፥6፤ ዘኍ12፥10፤ቈላ3፥5
6፥1 1ሳሙ10፥5
6፥6 ዘፀ15፥25፤ 2ነገ2፥21
6፥9 ቍ12
6፥10 ኤር11፥18
6፥12 ቍ9
6፥13 ዘፍ37፥17
6፥14 2ነገ1፥9
6፥16 ዘፍ15፥1፤ 2ዜና32፥7፤መዝ 55፥18፤1ዮሐ4፥4፤ ሮሜ8፥31
6፥17 2ነገ2፥11፡12

ነው (የ2ቆሮ 2፥17 ማብ ይመ)። "ገንዘብ" ተብሎ በዚህ መጽሐፍ የተጠቀሰው፣ የተለያየ ክብደት ያላቸውን ወርቆችንና ብሮችን እንጂ በኋላ የተሠሩትን የገንዘብ ሳንቲሞች የሚያመለክት አይደለም። *ልብስ ... ሴት አገልጋይ፤* ግያዝ በምስጢር በሁለቱ የብር መክሊት ሊገዛ ያሰበውን የሚያመለክት ይመስላል (የቍ5 ማብ ይመ)።

5፥27 *ለምጽ ፤* በዕብራይስጥ ለምጽንና ሌሎችን የቆዳ በሽታዎች ሁሉ ያመለክታል። *ለዘላለምም ወደ ዘርህ ይተላለፋል፤* የእግዚአብሔርን ሕግ በጣሰ ሰው ላይ ቅጣቱ ወደ ልጆቹ እንዴት እንደሚተላለፍ ዘፀ20፥5 እና ማብ እንዲሁም የኢያ7፥24 ማብ ይመ። *እንደ በረዶ እስኪነጣ፤* ዘፀ4፥6 ይመ።

6፥1 *የነቢያት ማኅበር፤* የ2፥3 ማብ ይመ።

6፥2 *በፊትህ የምንቀመጥበት ስፍራ፤* አንዳንዶች የነቢያት ጉባኤ በማኅበር በአንድ ቤት ይኖሩ ነበር የሚል ሐሳብ ይሰጣሉ። የዕብራይስጡ፣ "በፊትህ የምንቀመጥበት ስፍራ" የሚለው ማስብሰቢያ አዳራሽን ያመለክታል። በ4፥1-7 ላይ የነቢያት ማኅበር የተለያየ የመኖሪያ ቤት እንዳላቸው ተመልክቷል (የ1ሳሙ19፥18 ማብ ይመ)።

6፥5 *የተውሶ፤* በዚያ ዘመን መጥረቢያ እጅግ ውድ የብረት መሣሪያ ስለ ነበር፣ የነቢያት ማኅበር የመግዛት አቅም አልነበራቸውም። መጥረቢያው ውሃ ውስጥ ወድቆ ስለጠፋ፣ ተውሶ ያመጣው ሰው ዋጋውን ለመክፈል ለአበዳሪው ተቀጥሮ የመሥራት ግዴታ ነበረበት።

6፥6 *ኤልሳዕ እንጨት ቈርጦ ወደ ውሃው ውስጥ በመጣል መጥረቢያው እንዲንሳፈፍ አደረገው፤* ይህ አስደናቂ ታምር እግዚአብሔር ታማኝ ለሆኑ ልጆቹ የቱን ያህል እንደሚጠነቀቅ ያሳያል።

6፥8 *የሶርያ ንጉሥ፤* ዳግማዊ ቤንሃዳድ ሊሆን ይችላል (የ5፥1 ማብ ይመ)። *ከእስራኤል ጋር ይዋጋ ነበር፤* ይህ የሚያመለክተው ትልቅ ጦርነትን ሳይሆን፣ መጠነኛ የድንበር ግጭትን ነው (ቍ23 እና የ5፥2 ማብ ይመ)፤ የእስራኤላውያንን ደካማነትና የሶርያውያንን ብርታት የሚያመለክት አንድ ክሥተት አለ፤ ይኸውም ሶርያውያን ከሰማርያ በስተ ሰሜን ዐሥራ ሰባት ኪሎ ሜትር ርቃ ወደምትገኘው ወደ ዶታይን ሰራዊታቸውን ያለምንም ችግር መላካቸው ነው (ቍ13-14 ይመ)።

6፥9 *የእግዚአብሔርም ሰው፤* ኤልሳዕ ነው (ቍ10 ይመ)። *ለእስራኤል ንጉሥ፤* ምናልባት ኢዮራምን ነው (1፥17፤3፥1፤9፥24 ይመ)።

6፥11 *ከመካከላችን ከእስራኤል ንጉሥ ጋር የተወዳጀ እንዳለ ለምን አትነግሩኝም?* የሶርያውያን ሰራዊት ያቀደውን እቅድ እስራኤላውያን በተደጋጋሚ ማወቅ መቻላቸው፣ ምናልባት ከሶርያ ከፍተኛ ባለሥልጣኖች መሐል ከድቶ ምስጢሩን የገለጠ ሳይኖር አይቀርም ብሎ የሶርያ ንጉሥ ጠረጠረ።

6፥13 *ልኬ እንዳስይዘው፤* የሶርያ ንጉሥ ኤልሳዕን በመያዝ ከእስራኤል ንጉሥ ጋር ያለውን ግንኙነት አስቀረዋለሁ ብሎ አሰበ። *በዶታይን፤* በኢይዝራኤልና በሰማርያ መካከል፣ ባለው አማካይ ቦታ በኰረብታ ላይ ያለች ስፍራና አብዛኞዎቹ የመንግሥት መኖሪያ ቤቶች የሚገኙበት ነች (1፥2፤3፥1፤ 8፥29፤ 9፥15፤ 10፥1፤ 1ነገ 21፥1 ይመ)።

6፥16 *ከእኛ ጋር ያሉት ከእነርሱ ጋር ካሉት ይበልጣሉ፤* ከሚታየው ከሶርያ ሰራዊት ኀይል ይልቅ በማይታየው በሰማያዊው ሰራዊት ዘንድ ታላቅ ኀይል እንዳለ ኤልሳዕ ተረድቶአል (2ዜና 32፥7-8፤1ዮሐ 4፥4)።

6፥17 *የእሳት ፈረሶችና ሠረገሎች ... ተራራውን ሞልተውት አየ፤* እግዚአብሔር የኤልሳዕን ጸሎት ሲመልስ፣ አገልጋዩ በኤልሳዕ ዙሪያ ሆነው የሚጠብቁትን ታላቅ የሰማይ ሠራዊት አየ (ዘፍ 32፥1-2፤ መዝ 34፥7፤91፥11-12፤ማቴ 18፥10፤26፥53 እና የ2ነገ 2፥11 ማብ ይመ)።

[18]ሶርያውያንም ወርደው ወደ እርሱ ሲመጡ ኤልሳዕ፣ “ይህን ሕዝብ ዕውር አድርገው” ብሎ ወደ እግዚአብሔር ጸለየ። ስለዚህ ኤልሳዕ በጠየቀው መሠረት እግዚአብሔር ዕውር አደረጋቸው።

[19]ኤልሳዕም፣ “መንገዱ በዚህ አይደለም፤ ከተማዪቱም ይህች አይደለችም፤ ወደ ምትፈልጉት ሰው መርቼ እንዳደርሳችሁም እኔን ተከተሉኝ” አላቸው። ከዚያም መርቶ ወደ ሰማርያ ወሰዳቸው።

[20]ወደ ከተማዪቱም ከገቡ በኋላ ኤልሳዕ፣ “እግዚአብሔር ሆይ፤ እንዲያዩ የእነዚህን ሰዎች ዐይን ክፈት” አለ። እግዚአብሔርም ዐይኖቻቸውን ከፈተ። እነርሱም በሰማርያ ውስጥ መሆናቸውን አዩ።

[21]የእስራኤልም ንጉሥ ባያቸው ጊዜ፣ “አባቴ ሆይ፤ ልግደላቸውን? ልፍጃቸውን” ብሎ ኤልሳዕን ጠየቀው። [22]እርሱም፣ “አትግደላቸው፤ ለመሆኑ በሰይፍህና በቀስትህ የማረክሃቸውን ትገድላቸው ዘንድ ይገባሃልን? አሁንም የሚበሉትንና የሚጠጡትን አስቀርብላቸው፤ በልተው ጠጥተውም ወደ ጌታቸውም ይሂዱ።” አለው። [23]ስለዚህ ታላቅ ግብዣ አዘጋጅቶላቸው ከበሉና ከጠጡ በኋላ አሰናብቶአቸው ወደ ጌታቸው ሄዱ። የሶርያ አደጋ ጣዮችም የእስራኤልን ምድር ለመውረር ከዚያ በኋላ አልተመለሱም።

በተከበበችው ሰማርያ የተከሠተ ራብ

[24]ከጥቂት ጊዜ በኋላም የሶርያ ንጉሥ ቤንሀዳድ ሰራዊቱን ሁሉ ሰበሰበ፤ ወጥቶም ሰማርያን ከበባት። [25]ከተማዪቱን እንደ ከበባትም የአንድ አህያ ጭንቅላት በሰማኒያ ሰቅል[a] ብር፣ የጎሞር አንድ ስምንተኛ[b] የርግብ ኵስ[c] በአምስት ሰቅል[d] ብር እስኪሸጥ ድረስ ታላቅ ራብ ሆነ።

[26]የእስራኤልም ንጉሥ በቅጥሩ ላይ በሚመላለስበት ጊዜ አንዲት ሴት ድምፅዋን ከፍ አድርጋ “ጌታዬ፣ ንጉሥ ሆይ፤ እባክህ ርዳኝ!” አለች።

[27]ንጉሡም፣ “እግዚአብሔር ካልረዳሽ እኔ እንዴት ልረዳሽ እችላለሁ? ከዐውድማው ነው ወይስ ከወይን መጥመቂያው የምረዳሽ?” ሲል መለሰላት። [28]ከዚያም፣ “ለመሆኑ ችግርሽ ምንድነው?” ሲል ጠየቃት።

እርሷም እንዲህ ስትል መለሰችለት፤ “ይህች ሴት፣ ‘ዛሬ እንድንበላው ልጅሽን አምጪው፤ ነገ ደግሞ የእኔን ልጅ እንበላዋለን’ አለችኝ። [29]ስለዚህ ልጄን ቀቅለን በላነው። በማግሥቱም፣ ‘እንድንበላው ልጅሽን አምጪው’ አልኋት፤ እርሷ ግን ደበቀችው።”

[30]ንጉሡም ሴቲቱ ያለችውን ሲሰማ ልብሱን ቀደደ፤ በቅጥሩ ላይ በሚመላለስበትም ጊዜ በውስጥ ማቅ መልበሱን ሕዝቡ አየ። [31]ንጉሡም፣ “የሣፋጥ ልጅ የኤልሳዕ ራስ ዛሬ በአንገቱ ላይ ካደረ፣ እግዚአብሔር ይህን ያድርግብኝ፤ ከዚህም የባሰ ያምጣብኝ” ብሎ ዛተ።

[32]በዚህ ጊዜ ኤልሳዕ በቤቱ ተቀምጦ ነበር፤ ሽማግሌዎችም አብረውት ተቀምጠው ነበር። ንጉሡም መልእክተኛ ቀድሞት እን

6፥18 ዘፍ19፥11፤ ሐሥ13፥11
6፥21 2ነገ5፥13
6፥22 ዘዳ20፥11፤ 2ዜና28፥8-15
6፥23 2ነገ5፥2
6፥24 ዘዳ28፥52፤ 1ነገ15፥18፤2ነገ8፥7
6፥25 ዘሌ26፥26፤ ሩት1፥1፤ኢሳ 36፥12
6፥29 ዘሌ26፥29፤ ዘዳ28:53-55
6፥30 ዘፍ37፥34፤ 2ነገ18፥37፤ኢሳ22፥15
6፥32 ቍ31፤1ነገ 18፥4፤ሕዝ8፥1፤ 14፥1፤20፥1

[a]25 1 ኪሎ ግራም ያህል ነው። [b]25 0.3 ሊትር ያህል ነው። [c]25 ወይም፣ ጥሬ [d]25 55 ግራም ያህል ነው።

6፥18 *ይህን ሕዝብ ዕውር አድርገው*፤ ኤልሳዕ አስቀድሞ አገልጋዩ ያላየውን የሰማይ ሰራዊት እንዲያይ ዐይኑ እንዲከፈት ጸለየ፤ አሁን ደግሞ የሰማርያ ሰራዊት ዐይናቸው እንዲታወር ጸለየ (ዘፍ 19፥11 ይመ)።

6፥19 *መንገዱ በዚህ አይደለም፤ ከተማይቱም ይህቺ አይደለችም*፤ የኤልሳዕ አነጋገር የሶርያ ወታደሮችን ኤልሳዕ ወደሚገኝበት ከተማ እየተመሩ እንደ ሆነ እንዲያምኑ አደረገ። በመሠረቱ የተናገረው ሐሰት አልነበረም፤ ምክንያቱም ኤልሳዕ እስከ ሰማርያ አድርሷቸዋል። ይህንንም የተናገረው የሶርያ ወታደሮችን በማታለል የሰሜኑ መንግሥት መናገሻ ወደ ሆነችው ወደ ተመሸገችው የሰማርያ ከተማ ዘልቀው ወጥመድ ውስጥ እንዲገቡ ለማድረግ ነው (ዘፀ1፥19-20፤ኢያ2፥6፤1ሳሙ16፥1-2 ይመ)።

6፥20 *እነርሱም በሰማርያ ውስጥ መሆናቸውን አዩ*፤ የእግዚአብሔር ኀይል፣ ሊማርኩ የመጡትን በኤልሳዕ በኩል እንዲማረኩ አደረጋቸው።

6፥21 *የእስራኤልም ንጉሥ*፤ ኢዮራምን ነው (የቍ9 ማብ ይመ)።

6፥22 *አትግደላቸው*፤ የሶርያ ወታደሮች የተማረኩት በእግዚአብሔር ኀይል እንጂ በኢዮራም ወታደራዊ ችሎታ አልነበረም። የእግዚአብሔር ዓላማም፣ የእስራኤል ብሔራዊ ደህንነት የተመሠረተው በወታደራዊ ኀይል ሳይሆን በእግዚአብሔር ኀይል እንደ ሆነ፣ ለሶርያውያንና ለንጉሣቸው እንዲሁም ለእስራኤላውያንና ለንጉሣቸው ለማሳወቅ ነው።

6፥23 *የሶርያ አደጋ ጣዮችም የእስራኤልን ምድር ለመውረር ከዚያ በኋላ አልተመለሱም*፤ የቍ 8፤ 5፥2 ማብ ይመ። ለጊዜው ሶርያውያን የእስራኤልን አምላክ ኀይል መቃወም ጥቅም እንደሌለው ተገነዘቡ።

6፥24 *ቤን ሐዳድ*፤ ቀደም ባለው ታሪክ ሰማርያን ከብቦአት የነበረው ቤን/ሐዳድ ነው (የ13፥3: 1ነገ 20፥1 ማብ ይመ)። ይህ ከበባ በግምት በ 850 ዓ.ቅ.ክ ይሆናል።

6፥25 *የአህያ ጭንቅላት*፤ በሙሴ ሕግ መሠረት አህያ ርኩስ ስለሆነ ለመብላ ከሚሆኑ መካከል አይደለም (ዘሌ11፥2-7፤ዘዳ14፥4-8 ይመ)። የራቡ ጽናት የሰማርያን ነዋሪዎች ሕጉን እንዲተው ብቻ ሳይሆን፣ ጨርሶ ለምግብነት ለማይውለው ለአህያ ሥጋም ውድ ዋጋ እንዲከፍሉ አድርጓቸዋል። *ሰማንያ ሰቅል ብር*፤ አንድ ኪሎ ግራም ብር ያህል ማለት ነው። የ5፥5 ማብ ይመ።

6፥27 *እግዚአብሔር ካልረዳሽ እኔ እንዴት ልረዳሽ እችላለሁ?* በአንድ በኩል እግዚአብሔር እስራኤልን ካልረዳ እርሱ በራሱ መርዳት አለመቻሉን ኢዮራም ተገንዝቦአል፤ በሌላ በኩል ደግሞ ከእስራኤል አለመታዘዝና ጣዖት አምልኮ የተነሣ መሆኑን በመዘንጋት፣ ለራቡ መጽናት እግዚአብሔር ራሱ ተጠያቂ ሊሆን ይገባዋል የሚል ይመስላል።

6፥28 *ነገ ደግሞ የእኔን ልጅ እንበላዋለን*፤ የንጉሡና የሕዝቡ ኃጢአት እጅግ ብዙ ስለ ነበር በዘሌ 26፥29፤ ዘዳ 28፥53፡57 የተጠቀሱት የኪዳኑ ርግማኖች በሙሉ ደረሱባቸው (ከሰቆ4፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥30 *ልብሱን ቀደደ*፤ የኪዳኑ ርግማን የደረሰው በኀጢአት ምክንያት መሆኑን በመረዳት ለንስሓ የተደረገ ሳይሆን፣ በኤልሳዕና በእግዚአብሔር ላይ ያለውን ቍጣ ለመግለጥ ነው (ቍ 31 ይመ)። *ማቅ*፤ በሐዘን ጊዜ የሚለበስ ሸካራ ልብስ ነው (የዘፍ 37፥34 እና ማብ ይመ)። ኢዮራም በልብሱ ውስጥ ለምን ማቅ እንደ ለበሰ የተገለጠ ነገር የለም፤ ምናልባት ከእግዚአብሔር ተቀባይነትን ለማግኘት በግሉ ሃይማኖታዊ ሥርዐትን በመፈጸም እግዚአብሔርን የፈተነበት ሁኔታ ሊሆን ይችላል።

6፥31 *እግዚአብሔር ይህን ያድርግብኝ፤ ከዚህም የባሰ ያምጣብኝ*፤ የተለመደ ርግማን ያዘለ መሐላ ነው (የ1ሳሙ3፥17 ማብ ይመ)። *የኤልሳዕ ራስ ዛሬ በአንገቱ ላይ ካደረ*፤ በከተማ ውስጥ ለሚፈጠረው ማንኛውም ችግር፣ ኢዮራም ተጠያቂ ያደረገው ነቢዩ ኤልሳዕን ብቻ ነው፤ አክዓብ በኤልያስ ላይ የነበረው ተመሳሳይ አመለካከት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (1ነገ 18፥10:16፤ 21፥20 ይመ)።

6፥32 *ሽማግሌዎች*፤ የከተማዪቱ መሪዎች ማለት ነው (የዘፀ3፥16፤ 2ሳሙ3፥17 ማብ ይመ) ፤ እነርሱም የተቀመጡት ከንጉሡ ጋር ሳይሆን ከኤልሳዕ ጋር ነበር።

ዲሄድ አደረገ:: የተላከውም ሰው ከመድረሱ በፊት ኤልሳዕ ለሽማግሌዎቹ፣ "ይህ ነፍሰ ገዳይ ራሴን ለመቍረጥ ሰው መላኩን ታያላችሁ? እነሆ፤ አሁንም መልእክተኛው ሲደርስ በሩን ዘግታችሁ እንዳይገባ አድርጉ:: የጌታው የእግሩ ኮቴ ከኋላው ይሰማ የለምን?" አላቸው::

[33]ኤልሳዕ ከሽማግሌዎቹ ጋር በመነጋገር ላይ ሳለም፣ መልእክተኛው ወደ እርሱ ወረደ:: ንጉሡም ደርሶ፣ "ይህ ጥፋት የመጣው *ከእግዚአብሔር* ነው፤ *ታዲያ እኔ ከእግዚአብሔር* ምን እጠብቃለሁ?" አለ::

7 ኤልሳዕም፣ "እንግዲህ *የእግዚአብሔርን* ቃል ስማ፤ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'በነገው ዕለት በዚሁ ሰዓት፣ በሰማርያ በር አንድ መስፈሪያ ማለፊያ ዱቄት በአንድ ሰቅል፣ ሁለት መስፈሪያ ገብስም በአንድ ሰቅል ይሸጣል"አለ::

[2]ንጉሡ በክንዱ ላይ የተደገፈውም የጦር አለቃ፣ የእግዚአብሔርን ሰው፣ "እንዲያው ለማሆኑ፣ *እግዚአብሔር* የሰማያትን መስኮቶች ቢከፍት እንኳ ይህ ሊሆን ይችላልን?" ሲል ጠየቀው::

ኤልሳዕም፣ "ይህን አንተው ራስህ በዐይንህ ታየዋለህ፤ ይሁን እንጂ ከዚያ አንዳች አትቀምስም" አለው::

ከበባው ተወገደ

[3]በዚህ ጊዜ የለምጽ በሽታ የያዛቸው አራት ሰዎች በከተማዪቱ መግቢያ በር አጠገብ ነበሩ፤ እነርሱም እርስ በርሳቸው እንዲህ ተባባሉ፤ "እስከንሞት ድረስ በዚህ የምንቆየው ለምንድን ነው? [4]ታዲያ፣ 'ወደ ከተማዪቱ እንግባ ብንል' በዚያም ራብ ስላለ እንሞታለን፤ በዚሁም ብንሆን ያው መሞታችን እንደሁ አልቀረም፤ ስለዚህ ወደ ሶርያውያኑ ሰፈር ዝም ብለን እንሂድ፤ ዝም ካሉን መትረፋችን ነው፤ ከገደሉንም ያው መሞት ነው::"

[5]ከዚያም መሸትሸት ሲል ተነሥተው ወደ ሶርያውያን ሰፈር ሄዱ፤ ወደ ሰፈሩ ጥግ ሲደርሱም አንድም ሰው በዚያ አልነበረም:: [6]ይህ የሆነበትም ምክንያት እግዚአብሔር የሠረገሎችንና የፈረሶችን እንዲሁም የብዙ ሰራዊት ድምፅ ሶርያውያን እንዲሰሙ አድርጎ ስለነበር ነው፤ እርስ በእርሳቸው፣ "እነሆ፣ የእስራኤል ንጉሥ በእኛ ላይ አደጋ ለመጣል፣ የኬጢያውያንንና የግብፃውያንን ነገሥታት ቀጥሮ አምጥቶብናል" ተባባሉ:: [7]ከዚያም መሸትሸት ሲል ተነሥተው ሸሹ፤ ድንኳኖቻቸውን፣ ፈረሶቻቸውንና አህዮቻቸውንም አልወሰዱም ነፍሳቸውን ብቻ ለማዳን ሲሉ ሰፈሩን እንዲሁ እንዳለ ትተው ሄዱ::

[8]ለምጽ ያለባቸውም ሰዎች ወደ ሰፈሩ አጠገብ ከደረሱ በኋላ፣ ከድንኳኖቹ ወደ አንዱ ገብተው በሉ፤ ጠጡም፤ ከዚያም ብር፣ ወርቅና ልብስ ይዘው በመሄድ ደበቁት:: ተመልሰው በመምጣትም ወደ ሌላው ድንኳን ገብተው ሌሎች ነገሮችን ወስደው እንደዚሁ ደበቁ::

[9]እርስ በርሳቸውም፣ "ያደረግነው ትክክል አይደለም፤ ዕለቱ የምሥራች ቀን ነው፤ እኛ ግን የራሳችን ብቻ አደረግነው፤ እስኪነጋም ከቈየን በደለኞች እንሆናለን፤ ስለዚህ ወደ ቤተ መንግሥት በፍጥነት ሄደን እንንገር" ተባባሉ::

[10]ስለዚህ ሄደው የከተማዪቱን መግቢያ በር ጠባቂዎች ጮኸው በመጥራት፣ "ወደ ሶርያውያን ሰፈር ገባን፤ እዚያም ከታሰሩ ፈረሶችና አህዮች በቀር አንድም ሰው አልነበረም፤ የማንም ድምፅ አልተሰማም፤ ድንኳኖቹም እንዳሉ ናቸው" ብለው ነገሯቸው:: [11]የበሩ ጠባቂዎችም ይህንኑ አስተጋቡ፤ ዜናውም በቤተ መንግሥቱ ተሰማ::

[12]ንጉሡም በሌሊት ተነሥቶ ለጦር አለቆቹ እንዲህ አላቸው፤ "ሶርያውያን ያደረጉብንን እነግራችኋለሁ፤ መራባችንን ስለሚያውቁ፣ 'መቼም መውጣታቸው አይቀርም፤ ከዚያም ከነሕይወታቸው እንማርካቸዋለን፤ እኛም ሰተት ብለን ወደ ከተማዪቱ እንገባለን' በማለት በጠር ለመደበቅ ከሰፈራቸው ወጥተዋል::"

[13]ከጦር አለቆቹም አንዱ እንዲህ አለ፤ "ጥቂት ሰዎች በከተማዪቱ ውስጥ ከተረፉት ፈረሶች አምስቱን ይዘው ይሂዱ፤ ዕጣ ፈንታቸውም በዚህ ከቀሩት እስራኤላውያን ሁሉ ዕድል ጋር አንድ ነው፤ የሚጠብቃቸው ቢኖር እንዳለቁት እንደነዚህ እስራኤላውያን መሆን ብቻ ነው፤ ስለዚህ እንላካቸውና የሆነውን እንይ::"

[14]ስለዚህ ሁለት ሠረገሎች ከነፈረሶቻቸው መረጡ፤ ንጉሡም፣ "ሂዱና የሆነውን ነገር

6፥33 ዘሌ24፥11፤ ኢዩ 2፥9፤ 14፥14፤ ኢሳ 40፥31
7፥1 ቍ16
7፥2 ቍ17፡19፤ ዘፍ7፥11፤2ነገ5፥18፤ መዝ78፥23፤ ሚል3፥10
7፥3 ዘሌ13፥45-46፤ ዘኍ5፥14
7፥6 ዘፀ14፥24፤ ዘኍ13፥29፤2ሳሙ 10፥6፤ኤር46፥21፤ ሕዝ1፥24
7፥7 መሳ7፥21፤ መዝ48፥4-6፤ምሳ28፥1፤ ኢሳ30፥17
7፥8 ኢሳ33፥23፤ 35፥6
7፥12 ኢሱ8፥4

[ሀ]1 በዚህ እንዲሁም በቍጥር 16 እና 18 ላይ 7.3 ሊትር ያህል ነው::
[ለ]1 በዚህ እንዲሁም በቍጥር 16 እና 18 ላይ 11 ግራም ያህል ነው
[ሐ]1 በዚህ እንዲሁም በቍጥር 16 እና 18 ላይ 15 ሊትር ያህል ነው
[መ]3 በዚህ እና በቍጥር 8 ላይ የዕብራይስጡ ቃል ቆዳን የሚያጠቃን በሽታዎች ሁሉ የሚያሳይ ነው::

6፥33 *ታድያ እኔ ከእግዚአብሔር ምን እጠብቃለሁ?* በከተማዪቱ ለተፈጠረው አስከፊ ሁኔታ፣ ኤልሳዕ ያታለለውና እግዚአብሔርም ከእርሱ የራቀ ስለ መሰለው ኢዮራም መልእክተኛን ላከ::

7፥1 *አንድ መስፈሪያ ማለፊያ ዱቄት በአንድ ሰቅል፤* ሦስት ኪሎ ያህል ዱቄት ሊሆን ይችላል፤ በዚህ የራብ ወቅት ዋጋው እጥፍ ቢሆንም ትልቅ መሻሻልና ለውጥ ያለው ነበር::

7፥2 *የሰማያትን መስኮቶች፤* ቍ19፤ዘፍ 8፥2፤ ኢሳ 24፥18 ይመ::

7፥3 *በከተማይቱ መግቢያ በር፤* የሙሴ ሕግ የሚያሠቅቅ የቆዳ በሽታ የነበረባቸው ሰዎች በኅብረተሰቡ መካከል መኖር የለባቸውም ይላል (ዘሌ 13፥46፤ ዘኍ 5፥2-3 ይመ)::

7፥6 *እግዚአብሔር ... ድምፅ ሶርያውያን እንድሰሙ አድርጎ ስለነበር፤* 2ሳሙ 5፥24 እና ማብ ይመ:: *የኬጢያውያንን... ነገሥታት፤* በኬጢያውያን ሥርወ መንግሥት የሚመሩ የትንንሽ ከተሞች ነገሥታት ናቸው፤ በግምት በ1200 በዓ.ቅ.ክ የኬጢያውያን መንግሥት ሲወድቅ፣ በሰሜን ሶርያ የተነሡ ነገሥታት ነበሩ::

7፥12 *ሶርያውያን ያደረጉብንን፤* አራቱ የሚያሠቅቅ የቆዳ በሽታ የነበረባቸው ሰዎች ያመጡት ወሬ፣ የሶርያውያን ወታደሮች የጦር ስልት እንጂ የኤልሳዕ ትንቢት መፈጸም አይደለም ማለቱ ከኢዮራም የማያምን ልብ የወጣ አስተሳሰብ ነው (ቍ1 ይመ)::

እዩ" ብሎ ከሶርያውያን ሰራዊት በኋላ እን ዲሄዱ ላካቸው። [15]እነርሱም እስከ ዮርዳኖስ ድረስ ተከተሏቸው። ሶርያውያን በጥድፊያ ሲሸሹ፣ የጣሉትንም ልብስና ዕቃ በየ መን ገዱ ላይ ተበታትኖ አገኙ፤ መልክተኞቹም ተመልሰው ይህንኑ ለንጉሡ ነገሩት። [16]ከዚ ያም ሕዝቡ ወጥቶ የሶርያውያንን ሰፈር በዘ በዘ፤ ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንደ ተናገረው አንድ መስፈሪያ ማለፊያ ዱቄት በአንድ ሰቅል፣ ሁለት መስፈሪያ ገብስም በአንድ ሰቅል ተሸጠ።

[17]በዚህ ጊዜ ንጉሡ እጁን ይደግፈው የነበረውን የጦር አለቃ፣ የቅጥሩ በር ኀላፊ አድርጎት ነበርና በበሩ መተላለፊያ ላይ ሕዝቡ ሲጋፋ ረጋገጠው፤ ያ የእግዚአብሔር ሰው ንጉሡ ወደ እርሱ በመጣ ጊዜ አስቀድሞ እንደተናገረውም የጦር አለቃው ሞተ። [18]እንዲሁም የእግዚአብሔር ሰው ለንጉሡ፣ "ነገ በዚሁ ሰዓት በሰማርያ በር ላይ አንድ መስ ፈሪያ ዱቄት በአንድ ሰቅል፣ ሁለት መስፈ ሪያ ገብስም በአንድ ሰቅል ይሸጣል" ያለ ውም ተፈጸመ።

[19]የጦር አለቃው ለ*እግዚአብሔር* ሰው፣ "እግዚአብሔር የሰማይን መስኮቶች ቢከፍት እንኳ ይህ እንዴት ሊሆን ይችላል?" ብሎት ስለነበር፣ የ*እግዚአብሔር* ሰው፣ "ይህን አን ተው ራስህ ታያለህ፤ ከዚህ ግን አንዳች አትበላም" ሲል መልሶለት ነበር። [20]በበሩ መተላለፊያ ላይ ሕዝቡ ረጋግጦት ስለሞ ተም፣ የተነገረበት በትክክል ደረሰ።

7፥15 ኢዮ27፥22
7፥16 ቍ1፤ኢሳ 33፥4፡23
7፥17 ቍ2
7፥19 ቍ2
8፥1 ዘፍ12፥10፤ ዘሌ.26፥26፤ዘዳ 28፥22፤ሩት1፥1፤ 2ነገ4፥8-37

የሱነማዪቱ ርስት ተመለሰ

8 በዚህ ጊዜ ኤልሳዕ፣ ልጇን ከሞት ያስነ ሣላትን ሴት፣ "*እግዚአብሔር* በምድ ሪቱ ላይ የሰባት ዓመት ራብ ስለ ወሰነ፣ ተነሺና ለጊዜው መቈየት ወደምትችዪበት ቦታ ከቤተሰብሽ ጋር ሂጂ" አላት። [2]ሴቲቱም ተነሥታ የእግዚአብሔር ሰው እንደ ነገራት አደረገች፤ ከነቤተሰቧም ሄዳ፣ በፍልስጥኤም ምድር ሰባት ዓመት ተቀመጠች።

[3]ከሰባት ዓመት በኋላም፣ ከፍልስጥኤም ምድር ተመልሳ መጣች፤ ስለ ቤቷና ስለ መሬቷ አቤቱታ ለማቅረብ፣ ወደ ንጉሡ ሄደች። [4]በዚህ ጊዜ ንጉሡ የእግዚአብሔርን ሰው አገልጋይ ግያዝን፣ "ኤልሳዕ ያደረጋቸ ውን ታላላቅ ሥራዎች ሁሉ እስቲ ንገረኝ" እያለው ነበር። [5]ኤልሳዕ ልጇን ከሞት ያስነሣላት ሴት ስለ ቤቷና ስለ መሬቷ ለማ መልከት ወደ ንጉሡ ዘንድ የቀረበችውም፣ ኤልሳዕ የሞተውን ልጅ እንዴት እንዳስ ነሣ፣ ግያዝ ለንጉሡ በሚነግርበት ወቅት ነበር።

ግያዝም፣ "ንጉሥ ጌታዬ ሆይ፤ ሴቲቱ ይህች ናት፤ ኤልሳዕ ከሞት ያስነሣው ልጇም ይህ ነው" አለ። [6]ንጉሡም ስለዚሁ ጕዳይ ጠየቃትና ነገረችው።

ከዚያም ንጉሡ፣ "የነበራትን ሁሉ እን ዲሁም ትታ ከሄደችበት ጊዜ አንሥቶ እስካ ሁን ድረስ ያለውን የዕርሻዋን ሰብል በሙሉ እን ድትመልስላት" ሲል አንድ ሹም አዘዘላት።

አዛሄል ቤንሃዳድን ገደለ

[7]ኤልሳዕ ወደ ደማስቆ ሄደ፤ በዚያን ጊዜም የሶርያ ንጉሥ ቤንሃዳድ ታሞ ነበር፤ ለንጉ ሡም፣ "የእግዚአብሔር ሰው ወደዚህ መጥቶ አል ብለው ነገሩት። [8]እርሱም አዛሄልን፣ "ገጸበረከት ይዘህ ሂድና የእግዚአብሔርን ሰው ተገናኘው። በእርሱም አማካይነት፣ 'ከዚህ በሽታ እድናለሁን?' ብለህ *እግዚአብሔ ርን* ጠይቅ" አለው።

[9]አዛሄልም ደማስቆ ካፈራቻቸው ምርጥ ነገሮች ሁሉ የአርባ ግመል ጭነት ገጸ በረከት ይዞ ኤልሳዕን ለመገናኘት ሄደ። ሄዶም እፊቱ ቆመና፣ "የሶርያ ንጉሥ ልጅህ ቤንሃዳድ፣ 'ከዚህ በሽታ እድናለሁን?' ሲል

8፥5 2ነገ4፥35
8፥7 2ሳሙ8፥5፤ 2ነገ6፥24
8፥8 ዘፍ32፥20፤ መሳ18፥5፤1ሳሙ9፥7፤ 1ነገ19፥15

7፥16-20 *እግዚአብሔር እንደ ተናገረው ... ያ የእግዚ አብሔር ሰው ... አስቀድሞ እንደ ተናገረው... የእግዚአብሔር ሰው... ያለውም ተፈጸመ፤* ነቢዩ ኤልሳዕ የተናገረው የትንቢት ቃል እውነተኛነት በአጽንዖት ይገልጻል። በኤልሳዕ ትንቢት መፈ ጸም እስራኤል ከጠላቶቻቸው ነጻ የሚወጡት በእግዚአብሔር የቸርነት ስጦታ ብቻ እንደ ሆነና፣ የእግዚአብሔርንም ቃል መቃወም መለኮታዊ ፍርድን እንደሚያመጣባቸው ተምረዋል።

8፥1 *እግዚአብሔር በምድሪቱ ላይ ... ራብ ስለ ወሰነ* ራቡ በኀጢአታቸው ምክንያት የመጣ የኪዳን ርግማን መሆኑን በሰሜን መንግሥት ያሉ ሰዎች ሁሉ መገንዘብ ነበረባቸው (የ4፥38 ማብ ይመ)። *ሰባት ዓመት፤* ይህ ራብ ሶርያውያን ሰማርያን ከመክበባቸው በፊት የተከሠተ ይሁን ወይም በኋላ የሆነ አይታወቅም (4፥38፡ 6፥24-7፥20 ይመ)።

8፥2 *ሴቲቱም ... ከነቤተሰቧም ሄዳ፤* ከኤልሳዕ ቃል የተነሣ ሴቲቱ ከቤተሰቧ ጋር ራቡን ለማምለጥ ቻለች።

8፥3 *ወደ ንጉሡ ሄደች፤* የ1ነገ 3፥16 ማብ ይመ። *ስለ ቤቷና ስለ መሬቷ አቤቱታ ለማቅረብ፤* ምናልባት እርሷ ባልነበረ ችበት ጊዜ ንብረቷ ሕጋዊ ባልሆነ መንገድ በሰው ተወስዶ ሊሆን ይችላል ወይም ከንጉሡ ርስት ተቈጥሮ ይሆናል።

8፥4 *ግያዝ* 5፥27 ይመ። *ኤልሳዕ ያደረጋቸውን ታላላቅ ሥራዎች ሁሉ እስቲ ንገረኝ፤* በዚህ ጊዜ ንጉሡ ስለ ኤልሳዕ አገልግሎት ለማወቅ፣ ምናልባት ይህ ሁኔታ የተፈጸመው በኢዮራም ዘመን ከመሆኑ ይልቅ በኢዩ ዘመን ሳይሆን አይቀርም፤ ምክንያቱም ንጉሡ ኢዮራም ከኤልሳዕ ጋር ግንኙነት ነበረው (3፥13-14፤ 5፥7-10፤ 6፥10-23፤6፥24-7፥20 ይመ)፤ እንዲሁም የ5፥7 ማብ ይመ።

8፥5 *ግያዝ ለንጉሡ በሚነግርበት ወቅት፤* ሴቲቱ ወደ ንጉሡ ስትቀርብና ግያዝም በኤልሳዕ አገልግሎት እንዴት ልጇ በታምራት እንደ ተፈወሰ ሲናገሩ ሁኔታው ተገጣጠመ።

8፥6 *የነበራትን ሁሉ ... እንድትመልስላት፤* መበለቲቱና ልጇ በነቢያት የሚነገረውን የእግዚአብሔርን ቃል ሰምተው የሚታዘዙ ሰዎች ስለሚያገኙት በረከት ሕያው ምሳሌ ናቸው።

8፥7 *ኤልሳዕ ወደ ደማስቆ ሄደ፤* በኮሬብ ተራራ ለኤልያስ ከተሰጡት ሦስት ኀላፊነቶች ኤልሳዕ አንዱን የሚፈጽምበት ጊዜ ነበር (1ነገ 19፥15-16 እና ማብ ይመ)። በአሦር ገዢ በሣልሳዊ ስልምናስር ታሪክ፣ አሦራውያን የደማስቆውን ቤንሃዳድን በ846 ዓ.ቅ.ክ.ና የደ ማስቆውን አዛሄልን በ842 ዓ.ቅ.ክ. ድል እንዳደረጉ ተጽፎአል። ስለዚህ ኤልሳዕ ወደ ደማስቆ የሄደበት ጊዜ በግምት በ843 ዓ.ቅ.ክ. ይሆናል።

8፥8 *በእርሱም አማካይነት ... እግዚአብሔርን ጠይቅ፤* በ1፥1-4 ያለውን ሁኔታ በሚቃረን መልኩ ጣዖት አምላኪው ንጉሥ የትንቢትን ቃል ከእስራኤል አምላክ ሲጠይቅ በዚህ ክፍል ተገልጾአል። *ከዚህ በሽታ እድናለሁን?* አካዝያስ በ1፥2 ከጠየቀው ጥያቄ ጋር ተመሳሳይ ነው።

8፥9 *ደማስቆ ካፈራቻቸው ምርጥ ነገሮች ሁሉ የአርባ ግመል ጭነት ገጸ በረከት፤* ደማስቆ በግብፅ፣ በትንሹ እስያና በመስጴጦሚያ መካከል ይካሄድ ለነበረው ንግድ መናኸሪያ ከተማ ነበረች። ቤንሃዳድ መጠኑ፣ ከፍ ያለው ይህ ገጸ በረከት፣ ኤልሳዕን መልካም የሆነ የትንቢት ቃል እንዲናገር ያደርገዋል ብሎ ያሰበ ይመስላል። *ልጅህ ቤንሃዳድ፤* በአባትና በልጅ ግንኙነት ዐይነት በዚህ ስፍራ መገለጹ፣ ቤን ሃዳድ የኤልሳዕን የበላይነት ማመኑን

ወደ አንተ ልኮኛል" አለው። [10]ኤልሳዕም፣ "ሂድና፣ 'መዳኑንስ በእርግጥ ትድናለህ' በለው፤ ነገር ግን እንደሚሞት እግዚአብሔር ገልጦልኛል'" ሲል መለሰለት። [11]እስኪያፍር ድረስም፣ አዛሄልን ትኵር ብሎ ተመለከተው፤ ከዚያም የእግዚአብሔር ሰው እንባውን አፈሰሰ።

[12]አዛሄልም፣ "ጌታዬ የሚያለቅሰው ለምንድን ነው?" ሲል ጠየቀ።

ኤልሳዕም መልሶ፣ "በእስራኤላውያን ላይ የምታደርሰውን ጕዳት ስለማውቅ ነው፤ ምሽጎቻቸውን በእሳት ታቃጥላለህ፤ ጕልማሶቻቸውን በሰይፍ ትገድላለህ፤ ሕፃናታቸውን በምድር ላይ ትፈጠፍጣለህ፤ ያረገዙ ሴቶቻቸውንም ሆድ ትቀድዳለህ" አለው።

[13]አዛሄልም፣ "ለመሆኑ እንደ ውሻ የሚቈጠር አገልጋይህ ይህን ጀብዱ መፈጸም እንዴት ይችላል?" አለ።

ኤልሳዕም መልሶ፣ "አንተ በሶርያ ላይ እንደምትነግሥ እግዚአብሔር አሳይቶኛል" አለው።

[14]ከዚያም አዛሄል ከኤልሳዕ ዘንድ ወጥቶ ወደ ጌታው ተመለሰ፤ ቤንሀዳድም፣ "ለመሆኑ ኤልሳዕ ምን አለህ?" ሲል ጠየቀው፤ አዛሄልም፣ "በእርግጥ ከበሽታህ እንደምትድን ነግሮኛል" አለው። [15]በማግስቱ ግን ወፍራም ልብስ ወስዶ በውሃ ከነከረ በኋላ የንጉሡን ፊት ሸፈነው፤ ንጉሡም በዚሁ ሞተ፤ ከዚያም አዛሄል በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮራም

8፥16-24 ተጓ.ምብ 2ዜና21፥5-10፡20

[16]የእስራኤል ንጉሥ የአክዓብ ልጅ ኢዮሆራም በነገሠ በአምስተኛው ዓመት፣ የኢዮሣፍጥ ልጅ ኢዮራም በይሁዳ ነገሠ። [17]እርሱም ሲነግሥ ዕድሜው ሠላሳ ሁለት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ስምንት ዓመት ገዛ። [18]ያገባት የአክዓብ ልጅ ስለነበረች የአክዓብ ቤት እንዳደረገው ሁሉ፣ እርሱም የእስራኤልን ነገሥታት መንገድ ተከተለ፤ *በእግዚአብሔርም ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ።* [19]ይሁን እንጂ ስለ ባሪያው ስለ ዳዊት ሲል፣ *እግዚአብሔር* ይሁዳን ሊያጠፋ አልፈለገም፤ ምክንያቱም ለዳዊትና ለዘሩ መብራት እንደማያሳጣ ተስፋ ሰጥቶ ነበርና።

[20]በኢዮራም ዘመነ መንግሥት፣ ኤዶምያስ በይሁዳ ላይ ዐምፆ የራሱን ንጉሥ አነገሠ። [21]ስለዚህም ኢዮራም ሠረገሎቹን ሁሉ አስልፎ ወደ ጸዒር ዘመተ። ኤዶማውያንም እርሱንና የሠረገላ አዛዦቹን ከበቡ፤ እርሱና የሠረገላ አዛዦቹ ግን በሌሊት ተነሥተው ከበባውን ጥሰው ወጡ፤ ሰራዊቱም ሸሽቶ ተመለሰ። [22]ኤዶምያስም እስከ ዛሬ ድረስ በይሁዳ ላይ እንደ ዐመፀ ነው፤ ልብናም በዚሁ ጊዜ ዐምፆ ነበር።

[1]10 ዕብራይስጡ "ሂድና፣ *በእርግጥ ለትድንም* በለው እንደሚሞት እግዚአብሔር ገልጦልኛል" ይላል።

8፥10 ኢሳ38፥1
8፥11 መሳ3፥25፤ ሉቃ19፥41
8፥12 ዘፍ34፥29፤ 1ነገ19፥17፤2ነገ 15፥16፤መዝ137፥9፤ ኢሳ13፥16፤ ሆሴ13፥16፤አሞ 1፥13፤ናሆ3፥10፤ ሉቃ19፥44
8፥13 1ሳሙ 17፥43፤2ሳሙ3፥8፤ 1ነገ19፥15
8፥15 2ነገ1፥17
8፥16 2ነገ1፥17፤ 2ዜና21፥14
8፥18 ቍ26፤ 2ነገ11፥1
8፥19 ዘፍ6፥13፤ 2ሳሙ21፥17፤ ራእ21፥23
8፥20 1ነገ22፥47
8፥22 ዘፍ27፥40፤ ዘኍ33፥20፤ ኢሱ21፥13፤ 2ነገ19፥8

ያመለክታል (6፥21፤1ሳሙ 25፥8 ይመ)።

8፥10 *መዳኑንስ በእርግጥ ትድናለህ፤* ይህ አገላለጽ የቤንሃዳድ መሞት በእግዚአብሔር ዘንድ የተቈረጠ መሆኑን የሚያመለክት ነው።

8፥12 *በእስራኤላውያን ላይ የምታደርሰውን ጕዳት፤* በአዛሄል ሰይፍ በእስራኤል ላይ የሚመጣውን የእግዚአብሔርን ፍርድ ለኤልሳዕ እግዚአብሔር ቍልጭ አድርጎ አሳይቶት ነበር (9፥14-16፡10፥32፤12፥17-18፤13፥3፡22 ይመ)። *በእሳት ታቃጥላለህ ... ያረገዙ ሴቶቻቸውንም ሆድ ትቀድዳለህ፤* በዚያ ዘመን ድል አድራጊ ውታደሮች እንዲህ ዐይነት ድርጊት ያደርጉ ነበር (15፥16፤ ሆሴ 10፥14፤13፥16 አሞ1፥13 ይመ)። የኤልሳዕ ቃል እንዲህ ዓይነት ድርጊቶችን የሚያስቀር ሳይሆን፣ አዛሄል ወደ ፊት እስራኤልን እንደሚወጋ የሚያመለክት ነው።

8፥13 *እንደ ውሻ የሚቈጠር አገልጋይህ ይህን ጀብዱ መፈጸም እንዴት ይችላል?* ክፉ ነገር እንደሚያደርግ መገለጹ አዛሄልን አላስደነገጠውም፤ ነገር ግን የተጨነቀው ይህን ሁሉ ለማድረግ የሚያስችለውን ኀይል ማግኘት እንዴት እንደሚችል ነበር። ("ውሻ" ለሚለው ተለዋጭ ዘይቤ የ2ሳሙ9፥8 ማብ ይመ)። *በሶርያ ላይ እንደምትነግሥ፤* የኤልሳዕ ትንቢት በሕጉ መሠረት አዛሄል የቤንሃዳድ ወራሽ ሆኖ መንገሥ እንደማይገባው ያመለክታል። በአሦራውያን የድንጋይ ላይ ቅርጽ ጽሑፍ አዛሄል "የማንም ልጅ እንደ ሆነ የማይታወቅ" ተብሎአል፤ ይህም የተራ ሰው ልጅ ማለትና በኀይል ሥልጣንን የነጠቀ መሆኑን የሚያመለክት ነው። አዛሄል በግምት ከ843-796 በዓ.ቅ.ክ ሶርያን ገዝቶአል።

8፥15 *ሞተ፤* አዛሄል ንጉሥ እንደሚሆን ኤልሳዕ ትንቢት መናገሩ፣ አዛሄል ንጉሡን በመግደል መንግሥቱን የነጠቀበትን ድርጊት ሕጋዊ አያደርገውም። ይልቁንም አዛሄል ቤንሃዳድን መግደሉና በኋላም በእስራኤል ላይ የፈጸመው የዐመፅ ድርጊት፣ ኀጢአት ከተሞላው ከራሱ ልብ የወጣ ክፋት ነበር (ኢሳ 10፥5-19 ይመ)። የአዛሄልም ዘመነ መንግሥት በግምት በ842 እስከ 806 ዓ.ቅ.ክ. ወይም እስከ 769 ዓ.ቅ.ክ. ዘለቋል፤ ከዚያም ቤንሃዳድ በሚባል ልጁ ተተካ (13፥24 ይመ)።

8፥16 *ኢዮራም በነገሠ በአምስተኛው ዓመት፤* በ848 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው። ኢዮራም ከ853 ዓ.ቅ.ክ ጀምሮ ከአባቱ ጋር በጋራ ይገዛ ነበር (የ1፥17 ማብ ይመ)፤ አሁን በዚህ በተጠቀሰው ዓመት ግን ራሱ ለብቻው መግዛት ጀመረ።

8፥17 *በኢየሩሳሌምም ... ስምንት ዓመት ገዛ፤* ኢዮራሆም ብቻውን የገዛበት ዘመን ከ848 -841 ዓ.ቅ.ክ. ነበር።

8፥18 *የአክዓብ ቤት እንዳደረገው ሁሉ፤* አክዓብ ወደ ሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት የበአልን አምልኮ እንዳስገባ ሁሉ (11፥18 ይመ)፣ ኢዮሆራምም በደቡቡ የይሁዳ መንግሥት እንዲሁ አደረገ። በሰሜኑ መንግሥት የአክዓብ ልጅ ኢዮራም የበአልን አምልኮ ሲከለክል (3፥1-2 ይመ)፣ በተቃራኒው በደቡብ መንግሥት በተመሳሳይ ጊዜ፣ በኢዮሣፍጥ ልጅ በኢዮሆራም ዘመን መስፋፋት ቀጠለ። *ያገባት የአክዓብ ልጅ ስለነበረች፤* የኢዮራሆም ሚስት ጎቶልያ ስትሆን፣ አክዓብ ከኤልዛቤል ሳይሆን ከሌላ ሴት የወለዳት ሳትሆን አትቀርም (ቍ26፤ 2ዜና18፥1 ይመ)። ጎቶልያ በኢዮራሆም አገዛዝ ላይ ያደረገችው ተጽዕኖ ኤልዛቤል በአክዓብ አገ ዛዝ ላይ ካደረገችው ጋር በእጅጉ ይመሳሰላል (1ነገ16፥31፤18፥4፤19፥1-2 2ዜና21፥6 ይመ)።

8፥19 *ስለ ዳዊት ... መብራት፤* የ1ነገ 11፥36 ማብ ይመ፤ መዝ 132፥ 17 ይመ። እግዚአብሔር ለዳዊት ቤት ከገባው ኪዳን የተነሣ፣ በአክዓብ ቤት ያመጣውን ፍርድ ከይሁዳና ከመንግሥቱ አስቀረ (2ሳሙ 7፥16፡29፤2ዜና 21፥7 ይመ)።

8፥20 *የራሱን ንጉሥ አነገሠ፤* ከዚህ ቀደም ኤዶም ለይሁዳ በመገበር በተወካይ ይገዛ ነበር (የ3፥9 ማብ እና 1ነገ 22፥47 ይመ)።

8፥21 *ሰራዊቱም ሸሽቶ ተመለሰ፤* ኢዮሆራምና ሰራዊቱ የኤዶምያስን ከበባ ቈርጠው ማለፍ ቢችሉም፣ በጽኑ ስለ ተሸነፉ ወደ ግዛታቸው ለማፈግፈግ ተገደዱ።

8፥22 *እስከ ዛሬ ድረስ፤* የአንደኛና የሁለተኛ ነገሥትን መጽሐፍ የጻፈው ሰው፣ የኢዮሆራምን ታሪክ እስከ ጻፈበት እስከዚህ ጊዜ ድረስ ማለት ነው። በኋላም የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ በኤዶምያስ ላይ ከፍተኛ ጥቃት አደረሰ (14፥7)፤ በእርሱ እግር የተተካውም ዓዛርያስ የኤዶምያስን ግዛት አቋርጦ እስከ ኤላት የሚዘልቀውን የንግድ መስመር ተቈጣጠረ (14፥22፤2ዜና 26፥2)። *ልብናም በዚሁ ጊዜ ዐምፆ ነበር፤* ከለኪሶ አጠገብ ከምት ገኘው ከፍልስጥኤም ድንበር ቅርብ የሆነች አገር ነበረች (19፥8 ይመ)። የልብና ዐመፅ በ2ዜና 21፥16-17 ላይ ከተጠቀሰው ከፍልስጥኤማውያንና ከዐረባውያን ዐመፅ ጋር የተያያዘ ሳይሆን አይቀርም።

23በኢዮራም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ነገር ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? 24ኢዮራምም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ እንደ እነርሱም ሁሉ በዳዊት ከተማ ተቀበረ። ልጁ አካዝያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስ

8፥25-29 ተጓ ምብ - 2ዜና22፥1-6

25የእስራኤል ንጉሥ የአክዓብ ልጅ ኢዮራም በነገሠ በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፣ የኢዮሆራም ልጅ አካዝያስ በይሁዳ ነገሠ። 26አካዝያስ ሲነግሥ ዕድሜው ሀያ ሁለት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም አንድ ዓመት ገዛ። እናቱ ጎቶልያ ትባላለች፤ እርስዋም የእስራኤል ንጉሥ የዖምሪ የልጅ ልጅ ነበረች። 27አካዝያስ ከአክዓብ ቤተሰብ ጋር በጋብቻ የተሳሰረ ስለ ነበር፣ የአክዓብ ቤት እንዳደረገው ሁሉ፣ እርሱም በአክዓብ ቤት መንገድ ሄደ፤ *በእግዚአብሔርም ፊት* ክፉ ነገር አደረገ።

28አካዝያስም ከአክዓብ ልጅ ከኢዮራም ጋር ሆኖ በሶርያ ንጉሥ በአዛሄል ላይ ለመዝመት ወደ ሬማት ዘገለዓድ ሄደ፤ ሶርያውያንም በዚያ ኢዮራምን አቈሰሉት። 29ስለዚህ ንጉሥ ኢዮራም፣ በሬማት ከአዛሄል ጋር ባደረገው ጦርነት ሶርያውያን ካደረሱበት ቍስል ለማገገም ወደ ኢይዝራኤል ተመለሰ።

ከዚያም የአክዓብ ልጅ ኢዮራም ስለ ታመመ የይሁዳ ንጉሥ የኢዮሆራም ልጅ አካዝያስ ሊጠይቀው ወደ ኢይዝራኤል ወረደ።

ኢዩ ተቀብቶ በእስራኤል ላይ ነገሠ

9 ነቢዩ ኤልሳዕ ከነቢያት ማኅበር አንዱን ጠርቶ እንዲህ አለው፤ "ወገብህን ታጥቀህ፣ ይህን የዘይት ማሰሮ በመያዝ በሬማት ወደምትገኘው ገለዓድ ሂድ። 2በዚያም ስትደርስ የናሜሲን የልጅ ልጅ፣ የኢዮሣፍጥን ልጅ ኢዩን ፈልገው። ወደ እርሱም ቀርበህ ከጓደኞቹ ለብቻ ከነጠልኸው በኋላ፣ ወደ እልፍኝ አስገባው። 3ከዚያም ማሰሮውን ይዘህ ዘይቱን በራሱ ላይ አፍስስና፣ '*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "እነሆ፤ እኔ በእስራኤል ላይ እንድትነግሥ ቀባሁህ"' ብለህ ዐውጅ። ከዚያም በሩን ከፍተህ ሩጥ፤ ፈጽሞ አትዘግይ።"

4ስለዚህ ጕልማሳው ነቢይ በሬማት ወደ ምትገኘው ገለዓድ ሄደ። 5በዚያ እንደ ደረሰም፣ የሰራዊቱ ጦር መኰንኖች በአንድነት ተቀምጠው ነበር፤ እርሱም "መኰንን ሆይ፤ ወደ አንተ ተልኬአለሁ" አለ።

ኢዩም፣ "ለማንኛችን ነው?" ሲል ጠየቀ።

እርሱም፣ "መኰንን ሆይ፤ ለአንተ ነው" ብሎ መለሰ።

6ኢዩም ተነሥቶ ወደ ቤት ገባ፤ ከዚያም ነቢዩ ዘይቱን በኢዩ ላይ አፈሰሰና እንዲህ አለ፤ "የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ '*በእግዚአብሔር* ሕዝብ በእስራኤል ላይ እንድትነግሥ ቀብቼሃለሁ። 7የአገልጋዮቼን የነቢያትን ደም እንዲሁም *የእግዚአብሔርን* አገልጋዮች ደም ሁሉ ከኤልዛቤል እጅ እበቀል ዘንድ አንተ የጌታህን የአክዓብን ቤት ትመታለህ። 8የአክዓብ ቤት በሙሉ ይጠፋል፤ ባሪያም ይሁን ተወላጅ፣ በእስራኤል የሚገኘውን የመጨረሻ ወንድ ልጅ ሁሉ ከአክዓብ እቈርጣለሁ። 9ከእንግዲህ የአክዓብን ቤት፣ እንደ ናባጥ ልጅ እንደ ኢዮርብዓም ቤት፣ እንደ አኪያም ልጅ እንደ ባኦስ ቤት አደርገዋለሁ። 10ኤልዛቤልን ግን በኢይዝራኤል እርሻ ውሾች ይበሏታል፤ የሚቀብራትም አይኖርም።'" ይህን ተናግሮም መዝጊያውን ከፍቶ ሮጠ።

11ኢዩ ወጥቶ የጦር አለቆች ወደሆኑት ጓደኞቹ እንደ ደረሰ፣ ከመካከላቸው አንዱ "ሁሉም ነገር ሰላም ነው? ይህ እብድ ወደ አንተ የመጣው ለምንድን ነው?" ሲል ጠየቀው።

ኢዩም "ሰውየውንም ሆነ የሚናገረውን እናንተም ታውቃላችሁ" ሲል መለሰ።

12እነርሱም፣ "ይህማ ትክክል አይደለም ይልቅስ እውነቱን ንገረን" አሉት።

ኢዩም እንዲህ አለ፤ "እርሱ የነገረኝማ ይህ

8፥25 2ነገ9፥29
8፥26 ቍ18፤1ነገ 16፥23
8፥27 1ነገ15፥26፤ 16፥30
8፥28 ዘዳ4፥43፤ 2ነገ9፥1:14
8፥29 1ነገ19፥15፡ 17፡21፥29፤2ነገ9፥21፤ 10፥13
9፥1 1ሳሙ10፥1፡ 5፤1ነገ18፥46፤2ነገ 8፥28
9፥3 1ነገ19፥16
9፥6 1ነገ19፥16
9፥7 ዘዳ4፥24፤ዘዳ 32፥43፤1ነገ18፥4፤ ራእ6፥10
9፥8 1ሳሙ25፥22፤ 2ነገ10፥17
9፥9 1ነገ13፥34፤ 14፥10፤16፥3
9፥10 1ነገ21፥23
9፥11 1ሳሙ10፥ 11፤ዮሐ10፥20

8፥23 *በኢዮሆራም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ነገር፤* 2ዜና 21፥4-20 ይመ። *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥29 ማብ ይመ።

8፥24 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ1፥21፤2ዜና21፥20 ማብ ይመ።

8፥25 *ኢዮራም በነገሠ በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፤* በ 841 በዓ.ቅ.ክ ማለት ነው። በ9፥29 የተጠቀሰው የመጀመሪያው ዓመት ኢዮራም ወደ ሥልጣን የወጣበትን ጊዜ ሲያመለክት፣ ሁለተኛው ዓመት ደግሞ መንግሥቱን መግዛት የጀመረበትን የመጀመሪያውን ዓመት ያሳያል። እነዚህ ላይ ግን የዘመነ መንግሥቱን የመጀመሪያውን ዓመት ያመለክታል።

8፥26 *ሲነግሥ ዕድሜው ሃያ ሁለት ዓመት ነበረ፤* የ2ዜና 22፥2 ማብ ይመ። *ጎቶልያ፤* የቍ18 ማብ ይመ።

8፥27 *በአክዓብ ቤት መንገድ፤* 2ዜና 22፥3-5 ይመ።

8፥28 *አካዝያስም ... ከኢዮራም ጋር ... በአዛሄል ላይ ለመዝመት ወደ ሬማት ዘገለዓድ ሄደ፤* ኢዮሳፍጥ፣ ከአክዓብ ጋር ሆኖ ሶርያውያንን ሊወጋ ወደ ሬማት ዘገለዓድ ሄደ (1ነገ 22)፣ አሁንም አካዝያስ አጎቱን ኢዮራምን በመከተል ተመሳሳይ ነገር አደረገ። በፊተኛው ጊዜ አክዓብ በጦርነቱ ሞተ (1ነገ 22፥37)፤ በዚህ ጊዜ ግን ኢዮራም ቈሰለ፤ በኢይዝራኤል በማገገም ላይ እንዳለ (የ1ነገ 21፥1 ማብ ይመ)፣ እርሱና የወንድሙ ልጅ አካዝያስ ሁለቱም በኢዩ ተገደሉ (9፥14-28 ይመ)።

9፥1 *ከነቢያት ማኅበር፤* የ2፥3 ማብ ይመ።

9፥3 *እንድትነግሥ ቀባሁህ፤* የ1ሳሙ2፥10፡9፥16፡1ነገ19፥16 ማብ ይመ።

9፥7 *የአክዓብን ቤት ትመታለህ፤* ከብዙ ዓመት በፊት በአክዓብ ቤት ላይ ኤልያስ ፍርድን ሲናገር ኢዩ ራሱ ሰምቶአል፤ ስለዚህም ይህን ፍርድ ለመፈጸም በእግዚአብሔር መሾሙን ዐውቆአል (ቍ25፥26፤1ነገ21፥21-24 ይመ)። *የእግዚአብሔርን አገልጋዮች ደም ሁሉ ከኤልዛቤል፤* በኤልዛቤል ትእዛዝ ያላግባብ የፈሰሰውን እንደ ናቡቴና ቤተ ሰቡ ያሉ የንጹሐንን ሰዎች ደም የሚያመለክት ነው (1ነገ 21፥13)።

9፥8 *ባሪያም ይሁን ተወላጅ፤* የ1ነገ14፥10 ማብ ይመ።

9፥9 *እንደ ኢዮርብዓም ቤት፤* 1ነገ14፥7-11፡15፥27-30 ይመ። *እንደ ባኦስ ቤት፤* 1ነገ 1፥1-4፡8-12 ይመ። ከዓመታት በፊት ኤልያስ ተመሳሳይ ቃል ለአክዓብ ተናግሮ ነበር (1ነገ 21፥21-24)።

9፥11 *ይህ እብድ፤* በሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ያሉ የጦር መሪዎች፣ በንቀት የነቢያትን ልጆች የሚጠሩበት ስያሜ ይመስላል።

ነው፤ ‘እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ “የእስራኤል ንጉሥ እንድትሆን ቀብቼሃለሁ::’ ”

[13]ከዚያ ሁሉም ቶሎ ብለው ልብሳቸውን እያወለቁ በሚራመድበት ደረጃ ላይ አነጠፉ፤ ከዚያም መለከት ነፍተው፣ “ኢዩ ነግሦአል” አሉ::

ኢዩ ኢዮራምንና አካዝያስን ገደለ

9፥21-29 ተጓ ምብ - 2ዜና22፥7-9

[14]ስለዚህ የናሜሲ የልጅ ልጅ፣ የኢዮሣፍጥ ልጅ ኢዩ በኢዮራም ላይ አሤረ:: በዚህ ጊዜ ኢዮራምና እስራኤል ሁሉ በሬማት የምትገኘውን ገለዓድን ከሶርያ ንጉሥ ከአዛሄል ጥቃት ለማዳን ይጠብቁ ነበር:: [15]ንጉሥ ኢዮራም ግን የሶርያን ንጉሥ አዛሄልን ጦርነት በገጠመው ጊዜ፣ ሶርያውያን ካደረሱበት ቊስል ለማገገም ወደ ኢይዝራኤል ተመልሶ ነበር:: ኢዩም፣ “እንግዲህ ሐሳባችሁ እንዲህ ከሆነ፣ ይህን ነገር ወደ ኢይዝራኤል ሄዶ እንዳይናገር፣ ማንም ሰው ከዚህች ከተማ ሾልኮ እንዳይወጣ ጠብቁ” አለ:: [16]ከዚያም በሠረገላው ተቀምጦ ወደ ኢይዝራኤል ገሥገሠ፤ ይህን ያደረገውም ኢዮራም በዚያ ስለተኛና የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስም እርሱን ለመጠየቅ ወደዚያው ስለወረደ ነው::

[17]በኢይዝራኤል ግንብ ማማ ላይ የቆመው ጠባቂ የኢዩ ወታደሮች መቅረባቸውን አይቶ፣ "እረ ወታደሮች መጡ!" በማለት ጮኾ ተናገረ::

ኢዮራምም፣ “አንድ ፈረሰኛ ተጠርቶ፤ እንዲገናኛቸው ላኩትና፣ ‘የመጣችሁት በሰላም ነውን?’ ብሎ ይጠይቅ” ሲል አዘዘ::

[18]ፈረሰኛውም ኢዩን ለመገናኘት ጋልቦ ሄደና፣ “ንጉሡ፣ ‘የመጣችሁት በሰላም ነውን?’ ብሎአል” አለው::

ኢዩም፣ “ስለ ሰላም መጨነቅ የአንተ ጒዳይ አይደለም! ይልቅስ ወደ ኋላ እለፍና ተከተለኝ” አለው::

ጠባቂውም፣ “መልእክተኛው ከእነርሱ ዘንድ ደርሶአል፤ ነገር ግን ተመልሶ አልመጣም” ብሎ አሳወቀ::

[19]ስለዚህ ንጉሡ ሌላ ፈረሰኛ ላከ፤ ወደ እነርሱ ዘንድ እንደ ደረሰም፣ “ንጉሡ፣ ‘የመጣችሁት በሰላም ነውን?’ ይላል” አለው::

ኢዩም “ስለ ሰላም መጨነቅ የአንተ ጒዳይ አይደለም! ይልቅስ ወደ ኋላ እለፍና ተከተለኝ” አለው::

[20]ጠባቂው፣ “መልእክተኛው ከእነርሱ ዘንድ ደርሶአል፤ ነገር ግን ይህም ተመልሶ አልመጣም፤ የወታደሮቹ መሪ ሠረገላ አነዳዱ ልክ እንደ ናሜሲ ልጅ እንደ ኢዩ አነዳድ ነው፤ ሲነዳም እንደ እብድ ነው” ሲል አሳወቀ::

[21]ኢዮራምም፣ “በሉ ሠረገላዬን አዘጋጁ” ብሎ አዘዘ:: ሠረገላው እንደ ተዘጋጀም፣ የእስራኤል ንጉሥ ኢዮራምና የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስ በየሠረገሎቻቸው ሆነው ኢዩን ለመገናኘት ሄዱ፤ የኢይዝራኤላዊው የናቡቴ ርስት በነበረው እርሻ ላይም ተገናኙት:: [22]ኢዮራምም ኢዩን ገና ሲያየው፣ “ኢዩ፣ የመጣኸው በሰላም ነውን?” ሲል ጠየቀው::

ኢዩም፣ “የእናትህ የኤልዛቤል የጣዖት አምልኮና መተት እንዲህ በዝቶ እያለ ምን ሰላም አለ!” ሲል መለሰ::

[23]ኢዮራምም ሠረገላውን አዙሮ በመሸሽ፣ “አካዝያስ ሆይ፤ ይህ ክዳት ነው!”አለ::

[24]ከዚያም ኢዩ ቀስቱን በማስፈንጠር ኢዮራምን በትከሻና ትከሻው መካከል ወጋው፤ ፍላጻውም ዘልቆ ልቡን ስለ ወጋው፣ ሠረገላው ውስጥ ዘፍ ብሎ ወደቀ:: [25]ኢዩም የሠረገላ ኀላፊውን ቢድቃርን እንዲህ አለው፤ “አንሣውና በኢይዝራኤላዊው በናቡቴ ዕርሻ ላይ ጣለው፤ አንተና እኔ አባቱን አክዓብን በየሠረገሎቻችን ሆነን ተከትለነው ስንሄድ፣ እግዚአብሔር ይህን ትንቢት እንዲህ ሲል እንደ ተናገረበት አስታውስ፤ [26]‘ትናንት የናቡቴንና የልጆቹን ደም አይቻለሁ፤ ይላል እግዚአብሔር፤ ይህንንም በዚሁ ዕርሻ ላይ በእርግጥ አንተው እንድትከፍል አደርግሃለሁ፤ ይላል እግዚአብሔር፤’[ገ] አሁንም በእግዚአብሔር ቃል በተነገረው መሠረት አንሣውና በዚሁ ዕርሻ ውስጥ ጣለው::”

[27]የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስም ይህን ሲያይ፣ ወደ ቤት ሀጋን በሚያወጣው መንገድ ሸሸ፤[ሰ] ኢዩም እያሳደደ ድምፁን ከፍ አድርጎ፣ “እርሱንም ግደሉት!” አለ:: እነርሱም በይብለዓም ከተማ አጠገብ በጉር ዐቀበት መንገድ ላይ በሠረገላው ውስጥ እንዳለ አቈሰሉት፤ እርሱ ግን ወደ መጊዶ ሸሽቶ፤

[ገ]26 1ነገ2፥19 ይመ [ሰ]27 *ወይም በአትክልቱ ስፍራ በሚገኘው በኩል ሸሸ::*

9፥13 2ሳሙ15፥10፤ማቴ21፥8፤ ሉቃ19፥36
9፥14 ዘዳ4፥43፤ 2ነገ8፥28
9፥15 2ነገ8፥29
9፥16 2ዜና22፥7
9፥17 1ሳሙ 14፥16፤16፥4፤ ኢሳ21፥6
9፥20 2ሳሙ18፥27
9፥21 1ነገ21፥17: 15-19
9፥22 1ነገ18፥19፤ ራእ2፥20
9፥23 2ነገ11፥14
9፥24 1ነገ22፥34
9፥25 1ነገ21፥19-22
9፥26 1ነገ21፥19-29
9፥27 መሳ1፥27፤ 2ነገ23፥29

9፥15 *ወደ ኢይዝራኤል ሄዶ እንዳይናገር፣ ማንም ሰው ከዚህች ከተማ ሾልኮ እንዳይወጣ፤* ኢዩ በጀመረው ዐመፅ ድል እንዲያደርግና የሕዝብ ዐመፅም እንዳይነሣ ለማገድ፣ ኢዮራምን ድንገት ሳያስበው መያዝ አስፈላጊ ነበር::

9፥16 *ኢይዝራኤል፤* ከሬማት ዘገለዓድ 72 ኪሎ ሜትር ያህል የሚርቅ ስፍራ ነው:: *አካዝያስም እርሱን ለመጠየቅ ወደዚያው ስለወረደ፤* 8፥29 ይመ::

9፥18 *ይልቅስ ወደ ኋላ እለፍና ተከተለኝ፤* ኢዮራምን ለመያዝ አስቦ የተነሣበት ዓላማ እንዲታወቅበት ኢዩ ጨርሶ ጊዜ አልሰጠም::

9፥21 *የናቡቴ ርስት በነበረው ዕርሻ፤* የ1ነገ21፥2-3:13:19 ማብ ይመ::

9፥22 *የጣዖት አምልኮና መተት፤* እነዚህ ሁለት ኀጢአቶች የሞት ቅጣት የሚገባቸው ናቸው (ዘዳ13፤18፥10-12 ይመ)፤ እነዚህ ክፉ ሥራዎች በስሜኑ የእስራኤል መንግሥት እስከተስፋፉ ድረስ፣ ሰላም በምንም መንገድ ሊገኝ አይችልም::

9፥26 *በእግዚአብሔር ቃል በተነገረው መሠረት፤* ኢዩ ከዓመታት በፊት በኤልያስ የተነገረውን የትንቢት ቃል ለመፈጸም የተቀመጠ ሰው አድርጎ ራሱን ይመለከት ነበር (1ነገ 21፥18-24 ይመ):: የአክዓብ ደም በናቡቴ ዕርሻ ውስጥ ባይፈስም (የ1ነገ 21፥29 እና ማብ ይመ)፣ በኢዮራም ሞት የኤልያስ ትንቢት ተፈጽሞአል ብሎ ኢዩ አሰበ (የ1ነገ 21፥19 ማብ ይመ)::

9፥27 *ወደ መጊዶ ሸሽቶ፣ በዚያው ሞተ፤* የአክዓብን ቤት ለማጥፋት ሲል (ሆሴ 1፥4)፣ ኢዩ በአክዓብ ልጅ በጎቶልያ በኩል የዳዊትን ቤት (8፥18:26 ይመ) አጥፍቶ ይሁን ወይም አይሁን አይታወቅም::

እዚያው ሞተ። [28]አገልጋዮቹም በሠረገላ አድርገው ወደ ኢየሩሳሌም ወሰዱት፤ በዳዊት ከተማ ከአባቶቹ ጋር በመቃብሩ ቀበሩት። [29]አካዝያስ በይሁዳ የነገሠው፣ የአክዓብ ልጅ ኢዮራም በነገሠ በዐሥራ አንደኛው ዓመት ነበር።

ኤልዛቤል ተገደለች

[30]ከዚያም ኢዩ ወደ ኢይዝራኤል ሄደ፤ ኤልዛቤልም ይህን በሰማች ጊዜ ዐይኗን ተኳኲላ፣ ጠጕሯንም አስማምራ በመስኮት ትመለከት ነበር። [31]ኢዩ የቅጥሩን በር አልፎ ሲገባ፣ "ጌታህን የገደልህ አንተ ዘምሪ የመጣኸው በሰላም ነውን?"[ሀ] ስትል ጠየቀችው።

[32]ቀና ብሎ ወደ መስኮቱ ተመለከተና፣ "ማነህ አንተ? ማነው የሚተባበረኝ ሲል ጮኸ ተጣራ። ሁለት ሦስት ጃንደረቦችም ቍልቍል ወደ እርሱ ተመለከቱ፤ [33]ኢዩም፣ "ወደ ታች ወርውሩአት!" አለ። እነርሱም ወረወሯት። ፈረሶቹ ሲረጋግጧትም ደሟ በግንቡና በፈረሶቹ ላይ ተረጨ።

[34]ኢዩም ገብቶ በላ፤ ጠጣም። ከዚያም፣ "ምንም ቢሆን የንጉሥ ልጅ ናትና ይህችን የተረገመች ሴት በሚገባ ቅበሯት" አለ። [35]ሊቀብሯት ሲወጡ ግን ከራስ ቅሏ፣ ከእግሯና ከእጇ በቀር ሌላ ያገኙት አልነበረም። [36]ተመልሰውም ይህን ሲነግሩት፣ ኢዩ እንዲህ አለ፤ "እግዚአብሔር ለባሪያው ለቴስቢያዊው ለኤልያስ፣ 'በኢይዝራኤል ምድር ዕርሻ ውስጥ ውሾች የኤልዛቤልን ሥጋ ይበሉታል፤[ለ] [37]ሥጋዋም በኢይዝራኤል ምድር ዕርሻ ውስጥ እንደ ፍግ ስለሚሆን፣ ማንም ሰው፣ 'ይህች ኤልዛቤል ናት' ሊል አይችልም ብሎ የተናገረው ቃል ይህ ነው።"

የአክዓብ ቤተሰቦች ተገደሉ

10 በዚህ ጊዜ አክዓብ በሰማርያ ሰባ ወንዶች ልጆች ነበሩት፤ ስለዚህ ኢዩ ደብዳቤ ጽፎ ለኢይዝራኤል ሹማምንት፣[ሐ] ለሽማግሌዎችና የአክዓብን ልጆች ለሚያሳድጉ ሞግዚቶች ወደ ሰማርያ ላከ፤ መልእክቱም እንዲህ የሚል ነበር፤ [2]"የጌታችሁ ልጆች ከእናንተ ጋር ስለሆኑ፣ ሠረገሎችና ፈረሶች፣ የተመሸገች ከተማና መሣሪያም ስላላችሁ፣ ይህ ደብዳቤ እንደ ደረሳችሁ ወዲያውኑ [3]ከጌታችሁ ልጆች መካከል ብልጫ ያለውንና ተገቢ ነው የምትሉትን መርጣችሁ በአባቱ ዙፋን አስቀምጡት። ከዚያም ስለ ጌታችሁ ቤት ተዋጉ።"

[4]እነርሱ ግን እጅግ ፈርተው ነበርና፣ "ሁለት ነገሥታት ሊቋቋሙት ያልቻሉትን ሰው እኛ እንዴት ልንቋቋመው እንችላለን?" አሉ።

[5]ስለዚህ የቤተ መንግሥቱ አዛዥ፣ የከተማዪቱ ገዥ፣ ሽማግሌዎችና የልጆቹ ሞግዚቶች፣ "እኛ ያንተው አገልጋዮች ነን፤ ትእዛዝህን ሁሉ እንፈጽማለን፤ እኛ ማንንም አናነግሥም፤ ደስ የሚያሰኝህን ሁሉ አንተው አድርግ" በማለት ይህን መልእክት ለኢዩ ላኩ። [6]ከዚያም ኢዩ፣ "እንግዲህ የእኔ ወገን ከሆናችሁና ከታዘዛችሁኝ የጌታችሁን ልጆች ራስ ቈርጣችሁ ነገ በዚህ ሰዓት ይዛችሁልኝ ወደ ኢይዝራኤል እንድትመጡ" ሲል ደግሞ ጻፈላቸው።

በዚህም ጊዜ ሰባው የንጉሡ ልጆች በከተማዪቱ ውስጥ ታዋቂ በሆኑ አሳዳጊዎቻቸው ዘንድ ነበሩ። [7]ደብዳቤውም በደረሳቸው ጊዜ፣ ሰዎቹ ሰባውን ልዑላን በሙሉ ወስደው ገደሏቸው። ራሳቸውንም በቅርጫት አድርገው ኢዩ ዘንድ ወደ ኢይዝራኤል ላኩ። [8]መልእክተኛው እንደ ደረሰም፣ ለኢዩ፣ "የንጉሡን ልጆች ራስ አምጥተዋል" ብሎ ነገረው።

9፥28 2ነገ14፥20፤ 23፥30
9፥29 2ነገ8፥25
9፥30 ኤር4፥30፤ ሕዝ23፥40
9፥31 1ነገ16፥9-10
9፥33 መዝ7፥5
9፥34 1ነገ16፥31
9፥36 1ነገ21፥23፤ መዝ68፥23፤ኤር 15፥3
9፥37 መዝ83፥10፤ ኢሳ 5፥25፤ኤር 8፥2፤9፥22፤16፥4፤ 25፥33፤ሶፎ1፥17
10፥1 ቍ5፤መሳ 8፥30፤1ነገ13፥32፤ 21፥1
10፥5 ኢሱ9፥8
10፥7 2ሳሙ4፥8፤ 1ነገ21፥21

[ሀ]31 ወይም፣ *ጌታውን የገደለው ዘምሪ ሰላም አለውን?* [ለ]36 1ነገ 21፥23 ይመ [ሐ]1 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ነገር ግን አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞችና የቩልጌት ቅጂ፣ *የከተማዪቱ* ይላሉ።

9፥31 *ጌታህን የገደልህ አንተ ዘምሪ፤* ምሬት በተሞላበት ሽሙጥ፣ ኤልዛቤል ኢዩን ዘምሪ ብላ ጠራችው። ከአርባ አምስት ዓመት በፊት ዘምሪ ኤላን በመግደል ዙፋን ያዘ፤ የባኦስንም ቤት ሙሉ በሙሉ አጠፋ። ይሁን እንጂ ዘምሪ ወደ ሥልጣን ከመ ምጣቱ በፊት ዘምሪ የገዛው ለሰባት ቀን ብቻ ነበር (1ነገ 16፥8-20 ይመ)።

9፥36-37 ለባሪያው ለቴስቢያዊው ለኤልያስ ... የተናገረው ቃል ይህ ነው፤ ኤልዛቤል በዘመኗ ሁሉ የናቀችው የእግዚአብሔር ቃል (1ነገ 21፥23)፣ በአሟሟቷ ተረጋገጠ።

10፥1 *ሰማርያ፤* ኢዩ መንግሥቱን በአስተማማኝ ሁኔታ የመያዝ፣ የሰሜኑን መንግሥትም ሙሉ በሙሉ የመቈጣጠር ከፍተኛ ፍላጎት ነበረው፤ ይሁን እንጂ በሰማርያ ያሉትን ምሽጎች ማፍረስ ባለመቻሉ (1ነገ 16፥24 ማብ ይመ)፣ የአክዓብን ቤት ሙሉ በሙሉ ለመደምሰስ ከፍተኛ ችግር ገጥሞት ነበር። *አክዓብ ... ሰባ ወንዶች ልጆች ነበሩት፤* የአክዓብ ሚስቶች ቍጥር ምን ያህል እንደ ሆነ አይታወቅም (1ነገ 20፥5)። ልጆቹ ሰባ መሆ ናቸው፣ የልጆቹንና የልጅ ልጆቹን ቍጥር አጠቃሎ በመያዝ ይሆናል። *ሹማምንት፤* በንጉሡ የተሾሙትን መኳንንት ለማለት ነው (1ነገ 4፥1-6 ይመ)። *ሽማግሌዎች፤* በቤተሰብና፣ በነገድ ከነበራቸው ቦታ የተነሣ የአካባቢ መሪዎች የሆኑትን ለማመልከት ነው (የዘፀ 3፥16፤ 2ሳሙ 3፥17 ማብ ይመ)። *የአክዓብን ልጆች ለሚያሳድጉ፤* በንጉሣውያን ቤተሰብ ያሉትን ልዑላን የመንከባ ከብና የማሳደግ ኀላፊነት የነበራቸውን ለማለት ነው።

10፥3 *ስለ ጌታችሁ ቤት ተዋጉ፤* ኢዩ የበላይነቱን ለማረጋገጥና የሰማርያ መሪዎች እንዲገዙለት ወታደራዊ ኀይልን ለመጠቀም ያቀነባበረው ዘዴ ነው።

10፥4 *እጅግ ፈርተው፤* የሰማርያ መሪዎች በኢዩ የድፍረት ጥያቄ እጅግ ተሸብረው ነበር።

10፥5 *የቤተ መንግሥቱ አዛዥ፤* የ1ነገ 4፥6 ማብ ይመ። *የከተማዪቱ ገዥ፤* የከተማዪቱን ሕዝባዊ ስራዊት ለመምራት በንጉሡ የተሾመ የጦር አዛዥ ሊሆን ይችላል። *ሽማግሌዎችና የልጆቹ ሞግዚቶች፤* የቍ 1 ማብ ይመ።

10፥6 *የጌታችሁን ልጆች ራስ ቈርጣችሁ ... እንድትመጡ* ኢዩ ይህን አስቸጋሪ ትእዛዝ የሰጠው ሆን ብሎ ነበር። "የጌታችሁ ልጆች ራስ" የሚለው ሐረግ ከሰባው የአክዓብ ልጆች ዋና የሆኑትን፣ ምናልባትም ለአዐልጋ ወራሽነት የሚመርጡትንና ከመካከላቸውም ልዩ ተሰጥዎ ያላቸውን የሚያመለክት፣ ያለዚያም ደግሞ የሰባውን ልጆች በሙሉ ራስ መቍረጥ ማለት ይሆናል።

10፥7 *ሰባውን ... ገደሏቸው፤* የከተማዪቱ መሪዎች መልእክቱን ቃል በቃል ፈጸሙት፤ ኢዩም ያለ ጥርጥር ተስፋ ያደረገው ይህንኑ ነበር። *ራሳቸውንም በቅርጫት አድርገው ወደ ኢዩ ዘንድ ... ላኩ፤* የሰማርያ መሪዎች ኢዩ እንዳዘዛቸው የልዑላኑን ራስ ይዘው ራሳቸው ወደ ኢይዝራኤል አላመጡም (ቍ6 ይመ)፤ ምናልባት ለሕይወታቸው ሰግተው ይሆናል።

10፥8 *በከተማዪቱ መግቢያ በር ላይ፣ ሁለት ቦታ ከምራችሁ ... አቈዩአቸው፤* ይህ አሠቃቂ ድርጊት ከአሦራውያንን የጭካኔ ሥራ በተለይም ጭካኔ ከተሞላው ከአሹርናሲፖልና ከሚልሳዊ ስልምናሶር አገዛዝ የተወረሰ ይመስላል።

ከዚያም ኢዩ፣ "በከተማዪቱ መግቢያ በር ላይ ሁለት ቦታ ከምራችሁ እስከ ነገሏት ድረስ አቈዩአቸው" ብሎ አዘዘ::

[9]በማግስቱም ጧት ኢዩ ወጥቶ በሕዝቡ ሁሉ ፊት በመቆም እንዲህ አለ፤ "እናንተ ንጹሓን ናችሁ፤ ጌታዬን ያሤርሁበትና የገደልሁት እኔ ነኝ:: እነዚህን ሁሉ ግን የፈጃቸው ማን ነው?

[10]እንግዲህ *እግዚአብሔር* በአክዓብ ቤት ላይ ከተናገረው ቃል አንዲቱ እንኳ በምድር ላይ ወድቃ እንደማትቀር ዕወቁ:: *እግዚአብሔር* በባሪያው በኤልያስ የተናገረውን ፈጽሞአል::" [11]ስለዚህ ኢዩ ከአክዓብ ቤት የቀረውን ሁሉ፣ ታላላቆቹን ሰዎች በሙሉ፣ የቅርብ ወዳጆቹንና ካህናቱን አንድም ሳይቀር በኢይዝራኤል ገደላቸው::

[12]ከዚያም ኢዩ ተነሥቶ ወደ ሰማርያ ሄደ፤ ቤትኤከድ ወደተባለው የበግ ጠባቂዎችም ቤት ሲደርስ፣ [13]ከይሁዳ ንጉሥ ከአካዝያስ ሥጋ ዘመዶች ጥቂቶቹን አግኝቶ፣ "እናንተ እነማን ናችሁ?" ሲል ጠየቃቸው፤

እነርሱም፣ "እኛ የአካዝያስ ሥጋ ዘመዶች ነን፤ ንጉሣዊውን ቤተሰብና የእቴጌይቱን ልጆች ለመጠየቅ ወደዚህ ወርደን መጥተናል" አሉ::

[14]እርሱም፣ "ከነሕይወታቸው ያዟቸው!" ሲል አዘዘ፤ ስለዚህ ከነሕይወታቸው ወስደው በቤት ኤከድ ጕድጓድ አጠገብ አርባ ሁለቱን ሰዎች ገደሏቸው፤ አንድ እንኳ አላስቀረም::

[15]ከዚያም ተነሥቶ ሲሄድ የሬካብ ልጅ ኢዮናዳብ ወደ እርሱ ሲመጣ መንገድ ላይ አገኘው:: ኢዩም ሰላምታ ሰጥቶት "ልቤ ለልብህ *ታማኝ* የሆነውን ያህል ያንተስ ልብ ለልቤ እንዲሁ *ታማኝ* ነውን?" ሲል ጠየቀው::

ኢዮናዳብም፣ "አዎን፤ ነው!" ብሎ መለሰ::

ኢዩም፣ "እንግዲያውስ እጅህን ስጠኝ" አለው:: እጁንም ሰጠው፤ ከዚያም ኢዩ ደግፎ ወደ ሠረገላው አወጣው::

[16]ኢዩም፣ "ቧል አብረን እንሂድና ለ*እግዚአብሔር* ያለኝን ቅናት እይልኝ" አለው፤ ከዚያም በሠረገላው ይዞት ሄደ::

[17]ኢዩ ወደ ሰማርያ በደረሰ ጊዜ፣ ከአክዓብ ቤተሰብ በዚያ የቀረውን ሁሉ ገደለ:: ለነቢዩ ለኤልያስ በተነገረውም የ*እግዚአብሔር* ቃል መሠረት አጠፋቸው::

የበኣል አገልጋዮች ተገደሉ

[18]ከዚያም ኢዩ ሕዝቡን ሁሉ በአንድነት ሰብስቦ እንዲህ አለ፤ "አክዓብ በኣልን ያገለገለው በጥቂቱ ነው፤ ኢዩ ግን ይበልጥ ያገለግለዋል:: [19]አሁንም የበኣልን ነቢያት ሁሉ አገልጋዮቹንና ካህናቱንም በሙሉ ጥሩልኝ:: ለባኣል ትልቅ መሥዋዕት ስለማቀርብ አንድ ሰው እንኳ እንዳይቀር:: የማይመጣ ሰው ቢኖር ግን በሕይወት አይኖርም፤ ኢዩ ግን ይህን ማድረጉ የበኣልን አገልጋዮች ለማጥፋት ተንኰል መፍጠሩ ነበር::

[20]ኢዩም፣ "ለበኣል ክብር ጉባኤ ጥሩ" አለ፤ እነርሱም ይህንኑ ለሕዝቡ አስታወቁ:: [21]ከዚያም በመላው እስራኤል መልእክት ላከ፤ የበኣል አገልጋዮች በሙሉ መጡ፤ ማንም አልቀረም፤ ሁሉም ወደ በኣል ቤተ ጣዖት ገቡ፤ የበኣል ቤተ ጣዖት ዳር እስከ ዳር ሞላ:: [22]ኢዩም የልብስ ቤቱን ኀላፊ፣ "ለበኣል አገልጋዮች ሁሉ አልባሳት አውጣ" አለው፤ እርሱም አልባሳቱን አወጣላቸው::

[23]ከዚያም ኢዩ ከሬካብ ልጅ ከኢዮናዳብ ጋር ወደ በኣል ቤተ ጣዖት ገባ:: የበኣልንም አገልጋዮች፣ "እንግዲህ የበኣል አገልጋዮች ብቻ እንጂ የ*እግዚአብሔር* አገልጋዮች እዚህ አብረዋችሁ አለመኖራቸውን አረጋግጡ" አላቸው:: [24]ከዚያም የሚቃጠል መሥዋዕትና ሌላም መሥዋዕት ለማቅረብ ገቡ:: በዚህ ጊዜም ኢዩ፣ "በእጃችሁ አሳልፌ ከሰጠኋችሁ ሰዎች አንድ እንኳ እንዲያመልጥ ያደረገ በገመዱ ይገባበታል" ብሎ በማስጠንቀቅ ውጭ ሰማንያ ሰዎች አዘጋጅቶ ነበር::

[25]ኢዩ የሚቃጠለውን መሥዋዕት አቅርቦ እንዳበቃ ጠባቂዎቹንና የጦር አለቆቹን፣ "ግቡና ግደሏቸው፤ ማንም እንዳያመልጥ"

10፥10 1ነገ 21፥29፤2ነገ9፥7-10
10፥11 ቍ14፤ ኢዮ18፥19፤ ሆሴ1፥4፤ሚል4፥1
10፥13 1ነገ 2፥19፤2ነገ8፥29፤ 2ዜና22፥8
10፥14 ቍ11
10፥15 1ዜና2፥ 55፤ዕዝ 10፥19፤ ኤር35፥2:6:14-19፤ሕዝ17፥18
10፥16 ዘኍ25፥13
10፥17 2ነገ9፥8
10፥18 መሳ2፥11
10፥19 1ነገ18፥19
10፥20 ዘፀ32፥5
10፥24 ኢሱ2፥14
10፥25 ዘፀ22፥20፤ 1ነገ18፥40፤2ነገ 11፥18

10፥9 *የገደልሁት እኔ ነኝ፤* የኢዮራምን መንግሥት ለመገልበጥ ኢዩ በግሉ ያደረገውን ሁሉ ፊት ለፊት ለሕዝብ ተናገረ:: *እነዚህን ሁሉ ግን የፈጃቸው ማን ነው?* ኢዩ ባስተላለፈው ግልጽ ባልሆነ ትእዛዝ ለተገደሉት (የቍ6 ማብ ይመ) ለሰባው የአክዓብ ልጆች ተጠያቂ እርሱ ሳይሆን የሰማርያ መሪዎች መሆናቸውን ለማመልከት የቀረበ ነው::

10፥10 *በባሪያው በኤልያስ የተናገረውን፤* 1ነገ21፥20-24:29 ይመ:: ኢዩ እስከ አሁን ለፈጸመው ብቻ ሳይሆን፣ ወደፊትም የአክዓብን ቤትና ተባባሪዎቹን ለማጥፋት በሚወስደው ርምጃ ሁሉ የአምላክ ፈቃድ የሚከናወንበት መሆኑን ለሕዝቡ አስታወቀ::

10፥11 *ታላላቆቹን ሰዎች በሙሉ፣ የቅርብ ወዳጆቹንና ካህናቱን፤* ኢዩ የተሰጠውን የኀላፊነት ገደብ አልፎ የማይገባውን አደረገ (9፥7፤ሆሴ1፥4 ይመ)፤ ይህንንም ያደረገው ከፖለቲካ አኳያ ከነበረው የግል የሥልጣን ፍላጎት የተነሣ ብቻ ነው:: ቀደም ሲል ኢዩ፣ አክዓብን አገልግሎ ነበር (9፥25 ይመ)::

10፥13 *ከአካዝያስ ሥጋ ዘመዶች፤* 2ዜና 21፥17 ይመ:: *ንጉሣዊውን ቤተሰብና የእቴጌይቱን ልጆች፤* የኢዮራምንና የኤልዛቤልን መሞት ያልሰሙ፣ ከይሁዳ የሆኑ የንጉሣዊ ቤተሰብ አባል ናቸው ::

10፥15 *የሬካብ ልጅ ኢዮናዳብ፤* ኢዮናዳብ በእስራኤል የሃይማኖት አክራሪዎች እንቅስቃሴ መሪ ሲሆን፣ ይህም እንቅስቃሴ የበኣል አምልኮን፣ በአንድ ስፍራ ተቀምጦ ዕርሻ ማረስን፣ ቤት መሥራትን፣ እህል መዝራትንና ወይን መጠመቅን የሚቃወም ነበር:: የኢዮናዳብ ተከታዮች ሬካባውያን በመባል ይታወቁ ነበር (ኤር35፥6-10)፤ እነርሱም ይህን መመሪያ ከሁለት መቶ ዓመት በላይ ተከትለዋል::

10፥16 *በሠረገላው ይዞት ሄደ፤* ኢዮናዳብን በሠረገላው ላይ አስቀምጦ በሕዝብ ፊት መታየቱ፣ ኢዩ በገጠር ነዋሪዎች ዘንድ የእግዚአብሔር ተከታይ እንደ ሆነ አስመስክሮለታል::

10፥18 *አክዓብ በኣልን ያገለገለው በጥቂቱ ነው፤ ኢዩ ግን ይበልጥ ያገለግለዋል፤* ኢዩ በሰማርያ ተረጋግቶ ከተቀመጠ በኋላ፣ በእግዚአብሔር ቃል መሠረት ያደረገው ሁሉ የፖለቲካ ሥልጣን ለመያዝ ብቻ እንዳደረገው ያሳያል::

10፥19 *በሕይወት አይኖርም፤* ይህ አባባል የኢዩን ዝና አይቀንስም::

ሲል አዘዘ። እነርሱም በሰይፍ ፈጇቸው፤ ጠባቂዎቹና የጦር ሹማምንቱም ሬሳውን በሙሉ ወደ ውጭ አውጥተው ጣሉ። ከዚያም ወደ ውስጠኛው የበአል ቤተ ጣዖት ገቡ። [26]ከድንጋይ የተሠሩትንም ማምለኪያ ምስሎች ከበአል ቤተ ጣዖት አውጥተው አቃጠሉ። [27]የበአልን ማምለኪያ ምስል ቀጠቀጡ፤ የበአልንም ቤተ አምልኮ አፈረሱ፤ ይህንንም ሕዝቡ እስከ ዛሬ ድረስ የኵስ መጣያው አድርጎታል።

[28]በዚህ ሁኔታም ኢዩ የበአልን አምልኮ ከእስራኤል አስወገደ። [29]ይሁን እንጂ ኢዩ የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም፣ በቤቴልና በዳን የወርቅ ጥጃዎች እንዲያመልኩ እስራኤልን ካሳተበት ኀጢአት አልራቀም።

[30]*እግዚአብሔርም* ኢዩን፣ "በፊቴ መልካም የሆነውን ነገር ስላደረግህና በአክዓብም ቤት ላይ እንዲደርስ በልቤ ያለውን ሁሉ ስለፈጸምህ፤ ዘርህ እስከ አራት ትውልድ ድረስ በእስራኤል ዙፋን ላይ ይቀመጣል"አለው።

[31]ነገር ግን ኢዩ የእስራኤልን አምላክ *የእግዚአብሔርን* ሕግ በፍጹም ልቡ ለመጠበቅ ጥንቃቄ አላደረገም፤ ኢዮርብዓም፣ እስራኤልን ካሳተበት ኀጢአት አልራቀምና።

[32]በዚያ ዘመን *እግዚአብሔር* የእስራኤልን ምድር መቀናነስ ጀመረ። አዛሄልም እስራኤልን ዳር እስከ ዳር መታ። [33]ይኸውም ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለውን የገለዓድን ምድር ሁሉ ሲሆን፣ ይህም በአርኖን ወንዝ አጠገብ ካለው ከአሮዔር እንሥቶ የጋድን፣ የሮቤልንና የምናሴን አገር ገለዓድንና ባሳንን ነበር።

[34]የቀረው በኢዩ ዘመነ መንግሥት የሆነው፣ ያደረገውም ሁሉ፣ ያከናወነውም ሥራ በሙሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን?

[35]ኢዩ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በሰማርያ ቀበሩት። ልጁ ኢዮአካዝም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ። [36]ኢዩ በሰማርያ ተቀምጦ በእስራኤል ላይ የነገሠው ሃያ ስምንት ዓመት ነበር።

ጎቶልያና ኢዮአስ

11፥1-21 ተጓ ምብ - 2ዜና10-23፡21

11 የአካዝያስ እናት ጎቶልያ ልጇ መሞቱን በሰማች ጊዜ፣ ንጉሣዊውን ቤተ ሰብ በሙሉ አጠፋች። [2]የንጉሥ ኢዮራም ልጅ፣ የአካዝያስ እኅት ዮሳቤት ግን የአካዝያስን ልጅ ኢዮአስን ሊገደሉ ከነበሩት ልዑላን መካከል ሰርቃ ወሰደችው። እንዳይገድሉትም ከጎቶልያ በመደበቅ እርሱንና ሞግዚቱን በአንድ እልፍኝ ሸሸገቻቸው። [3]ጎቶልያ አገሩን በምትገዛበት ጊዜም ከሞግዚቱ ጋር ስድስት ዓመት *በእግዚአብሔር* ቤት ተሸሸገ።

[4]በሰባተኛውም ዓመት ዮዳሄ ልኮ ካራውያንንና ዘብ ጠባቂዎቹን የሚያዙትን የመቶ አለቆች እርሱ ወዳለበት ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ እንዲመጡ አደ

10፥26 ዘፀ23፥24
10፥27 1ነገ16፥32
10፥28 1ነገ19፥17
10፥29 ዘፀ32፥4፤ 1ነገ12፥30፡32
10፥30 2ነገ15፥12
10፥31 ዘዳ4፥9፤ 1ነገ12፥30፤ምሳ4፥23
10፥32 1ነገ19፥17፤2ነገ13፥25፤መዝ107፥39
10፥33 ዘኍ21፥13፤ 32፥34፤ዘዳ2፥36፤ መሳ11፥26፤ኢሳ17፥2
10፥34 1ነገ15፥31
11፥1 2ነገ8፥18
11፥2 መሳ9፥5፤ 2ነገ12፥1
11፥4 ቍ19

10፥26 *አቃጠሉ፤* የአሼራን ምስል ዐምድ (የ1ነገ14፥15 ማብ ይመ)፣ ከማምለኪያ ዐምዱ ጋር ሊያመለክት ይችላል (1ነገ 16፥32-33 ይመ)።

10፥27 *የበአልን ማምለኪያ ምስል፤* የ1ነገ14፥23 ማብ ይመ። *እስከ ዛሬ ድረስ፣* የ8፥22 ማብ ይመ።

10፥29 *ኢዮርብዓም ... እስራኤልን ካሳተበት ኀጢአት፤* 1ነገ12፥26-32፡13፥33-34፤14፥16 ይመ።

10፥30 *በአክዓብም ቤት ላይ እንዲደርስ በልቤ ያለውን ሁሉ ስለ ፈጸምህ፤* በአክዓብ ቤት ላይ ፍርድን ለማምጣት፣ ኢዩ የእግዚአብሔር መሣሪያ ነበር፤ ይህን በማድረጉም ተመስግኖአል። ይሁን እንጂ "የኢይዝራኤል እልቂት" በተባለው ከአክዓብ ጋር የተባበሩትን ሁሉ፣ እንዲሁም አካዝያስንና አርባ ሁለቱን የይሁዳ ልዑላን በመግደሉ በነቢዩ በሆሴዕ ተወግዞአል (ሆሴ1፥4 ይመ)። *አራት ትውልድ፤* በረከቱ በአራት ትውልድ መወሰኑ ኢዩ ለተወሰነ ጊዜም ቢሆን በመንግሥቱ ላይ መቈየቱን የሚያመለክት ነው። ሆኖም ግን የእርሱ ሥርወ መንግሥት በሰሜኑ መንግሥት ከነበሩት ሌሎች ሥርወ መንግሥቶች ይልቅ ለረዥም ጊዜ ያውም ለአንድ መቶ ዓመት ያህል የዘለቀ ነበር። ሥርወ መንግሥቱም የኢዮአካዝን፣ የኢዮአስን፣ የዳግማዊ ኢዮርብዓምንና የዘካርያስን ዘመነ መንግሥት ያጠቃልላል (የ15፥12 ማብ ይመ)።

10፥31 *የእግዚአብሔርን ሕግ በፍጹም ልቡ ለመጠበቅ ጥንቃቄ አላደረገም፤* የኢዩ ጽኑዕ ፍላጎት እግዚአብሔርን ለማገልገል ሳይሆን፣ ከፖለቲካ አኳያ በሰሜን መንግሥት ያለውን ሥልጣን እንዴት አድርጎ በአስተማማኝ ሁኔታ እንደሚይዝ ማመቻቸት ነበር። በዚህ ሁኔታ በአክዓብ ቤት ላይ የመጣውን የእግዚአብሔርን ፍርድ ለራሱ ጥቅም በማድረጉ ተጠያቂ ነው።

10፥32 *እግዚአብሔር የእስራኤልን ምድር መቀናነስ ጀመረ፤* በዘሌዋውያን 26 እና በዘዳግም 28 የተዘረዘረው የኪዳኑ ርግማን ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሰው እስራኤል ከከነዓን እንዲወጡ በተገደዱ ጊዜ ነው። ኢዩ በሚገዛበት ዘመንም በሰሜኑ መንግሥት ይህ ርግማን ጀምሮ ነበር (17፥7-18 ይመ)።

10፥33፤ በዮርዳኖስ አካባቢ ያለው ምድር ሁሉ ለደማስቆ ሶርያውያንና ለአዛሄል አልፎ ተሰጠ።

10፥34 የቀረው በኢዩ ዘመነ መንግሥት የሆነው፤ በአሦር ገዥ በስልምናሶር ሣልሳዊ "ጥቁር ሐውልት" ላይ ኢዩ በ841 ዓ.ቅ.ክ በሰሜን መንግሥት ዙፋን ላይ ከወጣ በኋላ ብዙ ሳይቈይ ለአሦር ይገብር እንደ ነበር ተገልጾአል። በዚሁ በአሦራውያን የድንጋይ ላይ ቅርጽ ጽሑፍ ኢዩን በስሕተት "የዘምሪ ልጅ" በሚል ተጠቅሶአል፤ ይህ ደግሞ ኢዩ ከሰማርያ ወይም ከእስራኤል ወገን መሆኑን ለመግለጽ የአሦሩ ገዥ ስልምናሶር የተጠቀመበት ዘዴ ሊሆን ይችላል። በመጽሐፍ ቅዱስ ግን በኢዩ ዘመነ መንግሥት ለአሦራውያን ግብር ስለ መከፈሉ የተጠቀሰበት ስፍራ የለም። *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ14፥19 ማብ ይመ።

10፥35 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ1፥21 ማብ ይመ። *ልጁ ኢዮአካዝም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ ኢዮአካዝ ዘመነ መንግሥት 13፥1-9 ይመ።

10፥36 *ሃያ ስምንት ዓመት፤* ከ841-814 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው።

11፥1 *ጎቶልያ፤* የ8፥18 ማብ ይመ። *ልጇ መሞቱን፤* 9፥27 ይመ። *ንጉሣዊውን ቤተ ሰብ በሙሉ አጠፋች፤* ይህን ያደረገችው በይሁዳ ያለውን ዙፋን ለራሷ ለማድረግ ነው። በዚህ ጊዜ በይሁዳ የሚገኙት ንጉሣዊ ቤተሰብ ቍጥራቸው እጅግ ተመናምኖ ነበር። የጎቶልያ ባል የነበረውና የአካዝያስ አባት የሆነው ኢዮሆራም፣ የአባቱን የኢዮሣፍጥን ዙፋን ሲይዝ ወንድሞቹን በሙሉ ገድሎ ነበር (2ዜና21፥4 ይመ)። ኢዩ አርባ ሁለቱን የይሁዳ ንጉሣዊ ቤተሰቦ ችን በገደለ ጊዜ፣ ምናልባት የኢዮሆራም ወንድሞች ልጆችንም (10፥12-14፤2ዜና 22፥8-9) ጨምሮ ገድሎ ይሆናል። ደግሞም የዐረብ ዘራፊዎች፣ የአካዝያስን ወንድሞች ገድለዋል (2ዜና 22፥1)፤ የጎቶልያም የማጥራት ግድያ በአካዝያስ ልጆች ላይ ይኸውም በልጅ ልጆቿ ላይ ያነጣጠረ ይመስላል። አካዝያስ በሃያ ሁለት ዓመቱ ገና ወጣት ሳለ ሞተ (8፥26 ይመ)። የዳዊትን ቤት ሙሉ በሙሉ ለማጥፋት የተወሰደው ርምጃ በመሲሑ በኩል የሚከናወነውን የእግዚአብሔርን የመቤዠት ዕቅድ መቃወም ነው (2ሳሙ 7፥11፡16፤ 1ነገ 8፥25 እና ማብ ይመ)።

11፥2 *የንጉሥ ኢዮራም ልጅ፣ የአካዝያስ እኅት፤* ዮሳቤት፣ ንጉሥ ኢዮሆራም ከጎቶልያ ሳይሆን ከሌላ ሴት የወለዳት በእናቷም በኩል የአካዝያስ እኅት ሳትሆን አትቀርም። ዮሳቤት የሊቀ ካህናቱ የዮዳሄ ሚስት ነበረች (2ዜና22፥11 ይመ)። *እርሱንና ሞግዚቱን፤* የልጁ ዕድሜ ከአንድ ዓመት በላይ አልነበረምና ጡት መጥባት አላቋረጠም፤ ስለዚህ ሞግዚቱ አብራ ተሸሸገች (ቍ3፡21ይመ)።

11፥4 *በሰባተኛውም ዓመት፤* ጎቶልያ በገዛችበት ዘመን ማለት ነው። *ዘብ ጠባቂዎቹን የሚያዙትን የመቶ አለቆች፤* በ2ዜና 23፥1 ላይ እስራኤላዊ የሆኑ የአምስት አዛዦች ስም ተጠቅሶአል። *ካራውያን፤* በደቡብ ምዕራብ ትንሹ እስያ ካለችው ከካርያ የመጡ ቅጥር ወታደሮችና የቤተ መንግሥቱ የክብር ዘቦች ነበሩ። *እርሱ ወዳለበት ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ እንዲመጡ አደረገ፤* በ2ዜና 23፥2 ላይ እንደተገለጸው በዚህ ሤራ

ረገ:: ከእነርሱም ጋር ቃል ኪዳን በማድረግ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ አስማ ላቸው፤ ከዚያም የንጉሡን ልጅ አሳያቸው:: 5እንዲህም ሲል አዘዛቸው፤ "እናንተ የምታ ደርጉት ይህ ነው፤ በሦስት ምድብ ሆናችሁ በሰንበት ዕለት ዘብ ከምትጠብቁት መካ ከል አንዱ እጅ ቤተ መንግሥቱን ይጠ ብቅ፤ 6ሌላው ከሦስት አንዱ የሱርን በር ይጠብቅ፤ የቀረው ሌላው አንድ ሦስተኛው እጅ ደግሞ ቤተ መቅደሱን ተራ ገብቶ ከሚጠብቀው ከዘብ ጥበቃው ኋላ ያለውን በር ይጠብቅ:: 7እናንተ እንደ ተለመደው በሰንበት ዕለት ከዘብ ጥበቃ ነጻ የምትሆ ኑት ሁለት ሦስተኛው እጅ ግን ንጉሡ ያለ በትን ቤተ መቅደስ ጠብቁ:: 8ሁላችሁም መሣሪያችሁን ይዛችሁ በንጉሡ ዙሪያ ሁኑ፤ የሚቀርባችሁ ቢኖር° ግን ይገደል:: ንጉሡ በሚወጣበትም ሆነ በሚገባበት ጊዜ ሁሉ አትለዩት::"

9የመቶ አለቆቹም ካህኑ ዮዳሄ ያዘዘውን ሁሉ አደረጉ፤ እያንዳንዳቸውም በሰንበት ዕለት ለዘብ ጥበቃ የሚገቡትንና ከዘብ ጥበቃ የሚወጡትን ጭፍሮቻቸውን ይዘው ወደ ካህኑ ወደ ዮዳሄ መጡ:: 10ካህኑም *በእግዚ አብሔር* ቤት የነበረውን የንጉሥ ዳዊትን ጦርና ጋሻ ለመቶ አለቆቹ ሰጣቸው:: 11ወታ ደሮቹም እያንዳንዳቸው መሣሪያቸውን ይዘው፣ ከቤተ መቅደሱ በስተ ደቡብ አንሥቶ እስከ ሰሜን ድረስ በመሠዊያውና በቤተ መቅ ደሱ አጠገብ በንጉሡ ዙሪያ ቆሙ::

12ዮዳሄም የንጉሡን ልጅ አውጥቶ ዘው ዱን ጫነለት፤ የኪዳኑንም መጽሐፍ ሰጠው፣ መንገሡን ዐወጀ፤ ኢዮአስም ተቀብቶ ነገሠ:: ከዚያም ሕዝቡ፣ "ንጉሡ ሺህ ዓመት ይን ገሥ" እያሉ በማጨብጨብ ደስታቸውን ከፍ ባለ ድምፅ ገለጹ::

13ጎቶልያም የሰራዊቱንና የሕዝቡን ጩኸት በሰማች ጊዜ ሕዝቡ ወዳለበት ወደ ቤተ መቅደሱ ሄደች:: 14እነሆ፤ በወጉ መሠረት ንጉሡ በዐምዱ አጠገብ ቆሞ፣ ሹማምንቱና መለከት ነፊዎቹ ከአጠገቡ ሆነው አየች:: የአገሩም ሕዝብ ሁሉ ይፈነጥዝ፣ መለከ ትም ይነፋ ነበር:: ጎቶልያም ልብሷን ቀዳ፣ "ይህ ክዳት ነው! ክዳት ነው!" በማለት ጮኸች::

15ካህኑ ዮዳሄም ጭፍሮቹን የሚያዙትን የመቶ አለቆች፣ "በረድፍ በተሰለፉት ጭፍ ሮች መካከል አውጧት፤" የሚከተላትንም ሁሉ በሰይፍ በሉት" ሲል አዘዘ፤ ይህ የሆ ነውም ካህኑ አስቀድሞ፣ "*በእግዚአብሔር* ቤት መገደል የለባትም" በማለቱ ነበር:: 16ስለ ዚህ ፈረሶች ወደ ቤተ መንግሥቱ በሚገቡ በት ስፍራ ስትደርስ፣ ይዘው እዚያው ገደ ሏት::

17ዮዳሄም *የእግዚአብሔር* ሕዝብ ይሆኑ ዘንድ *በእግዚአብሔርና* በንጉሡ በሕዝቡም መካከል ቃል ኪዳን እንዲኖር አደረገ፤ እን ደዚሁም በንጉሡና በሕዝቡ መካከል ቃል ኪዳን መሠረተ::

18የአገሩም ሕዝብ ሁሉ ወደ በአል ቤተ ጣዖት ሄደው አፈራረሱት፤ መሠዊያዎቹንና ምስሎቹን ሁሉ ሰባበሩ፤ የበኣልን ካህን ማታንንም በመሠዊያዎቹ ፊት ለፊት ገደ ሉት::

ከዚያም ካህኑ ዮዳሄ *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ የሚጠብቁ ዘበኞችን መደበ:: 19ከዚያም መቶ አለቆቹን፣ ካራውያንንና ዘበኞቹን እንዲሁም የአገሩን ሕዝብ በሙሉ በመያዝ ሁሉም በአንድነት ሆነው፣ ንጉ ሡን *ከእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ወስደው በዘብ ጠባቂዎች ቅጥር በር በኩል ታች ወዳለው ቤተ መንግሥት ይዘውት ገቡ፤ ንጉ ሡም በዙፋኑ ላይ ተቀመጠ፤ 20የአገሩም ሕዝብ ሁሉ ደስ አለው፤ ጎቶልያ ቤተ መንግሥቱ ውስጥ በሰይፍ ተገድላ ስለ ነበር፣ ከተማዪቱ ጸጥ አለች:: 21ኢዮአስ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሰባት ዓመት ነበር::

ኢዮአስ ቤተ መቅደሱን አደሰ

12፥1-21 ተጓ ምብ - 2ዜና24፥1-14፤24፥23-27

12 ኢዮ በነገሠ በሰባተኛው ዓመት ኢዮ አስ ነገሠ፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም አርባ ዓመት ገዛ:: እናቱ ሳብያ የተባለች፤

11፥5 1ነገ14፥27፤ 1ዜና9፥25
11፥10 2ሳሙ8፥7
11፥12 ዘፀ25፥16፤ 1ሳሙ9፥16፤10፥24፤ 1ነገ1፥39፤2ነገ23፥3፤ መዝ47፥1፤98፥8፤ ኢሳ55፥12
11፥14 ዘፍ37፥29፤ 1ነገ1፥39፤7፥15፤2ነገ 9፥23
11፥15 1ነገ2፥30
11፥16 ዘፍ4፥14፤ ነህ3፥28፤ኤር31፥40
11፥17 ዘፀ24፥8፤ 2ሳሙ5፥3፤2ነገ23፥3፤ 2ዜና15፥12፤23፥3፤ 29፥10፤34፥31፤ዕዝ 10፥3፤ኤር34፥8
11፥18 ዘዳ12፥3፤ 1ነገ16፥32፤18፥40፤ 2ነገ10፥25፤23፥20
11፥19 ቍ4
11፥20 ምሳ11፥10፤ 28፥12፤ 29፥2
12፥1 2ነገ11፥2

°8 ወይም፣ *ወደ ትግራችሁ የሚደርስ ቢኖር* "15 ወይም፣ *ከትግ ራችሁ መካከል*

ሌዋውያንና የይሁዳ ቤተሰብ መሪዎች ይገኙበታል::

11፥10 *በእግዚአብሔር ቤት የነበረውን የንጉሥ ዳዊትን ጦርና ጋሻ፤* ዳዊት ምናልባት ከሱባ ንጉሥ ከአድርአዛር ጋር በተ ዋጋ ጊዜ የማረካቸውና ለእግዚአብሔር አሳልፎ የሰጣቸው ጦሮ ችና የወርቅ ጋሻዎች ሳይሆኑ አይቀሩም (2ሳሙ8፥7-11)::

11፥12 *የኪዳኑንም፤* ምናልባት (1) ዐሥርቱን ትእዛዛት (2) የሙሴን ሕግ በሙሉ (3) ወይም በኪዳኑ ውስጥ የንጉሥን ግዴታ የሚያመ ለክት ሊሆን ይችላል (ዘዳ17፥14-20፤የ1ሳሙ10፥25 ማብ ይመ):: ሦስተ ኛው ግምት በይበልጥ ትክክል ይመስላል:: *ተቀብቶ፤* የ1ሳሙ 2፥10፤ 9፥16፤1ነገ1፥39 ማብ ይመ:: *ንጉሡ ሺህ ዓመት ይንገሥ፤* 1ሳሙ 10፥24፤1ነገ1፥34፡39 ይመ::

11፥14 *በዐምዱ፤* ያቁምና በለዝ ከተባሉት በቤተ መቅደሱ ስበሰብ በግራና በቀኝ ከቆሙት ከሁለቱ የናስ ዐምዶች አንዱን ሳይሆን አይቀርም (23፥3፤ 1ነገ 7፥15-22፤ 2ዜና 23፥13 ይመ):: *የአገሩም ሕዝብ ሁሉ፤* ዮዳሄ የኀይል ርምጃ በመውሰድ ንጉሡን ለማንገሥ የፈለገበት ቀን ሰንበት ነበር፤ ይህም ከዋነኛ በዓሎች አንዱ ከመሆኑ የተነሣ፣ እግዚአብሔርን የሚያመልኩ ብዙዎች ከየአካባቢው መጥተው በኢየሩሳሌም የሚሰበሰቡበት ቀን ነበር::

11፥17 *የእግዚአብሔር ሕዝብ ይሆኑ ዘንድ፤ በእግዚአብሔርና በንጉሡ በሕዝቡም መካከል ቃል ኪዳን እንዲኖር አደረገ፤* የሙሴ ኪዳን ታድሶ እስራኤል እንደገና የእግዚአብሔር ሕዝብ የሆነችበት ወቅት ነው (ዘፀ19፥5-6፤ዘዳ4፥20 ይመ):: የይሁዳ ሕዝብና ነገሥታቱ እግዚአብሔርን በሙተው የተጣዘበት ታሪክ፣ የደበቡ መንግሥት ከእግዚአ ብሔር ጋር ያላቸውን ግንኙነት በማደስ ቢታማኝነት እንዲጓዙ አነሣሥቶ አቸዋል (የ1ሳሙ 11፥14-15፡12፥14-15፡24-25 ማብ ይመ):: *በንጉሡና በሕዝቡ መካከል ቃል ኪዳን እንዲኖር አደረገ፤* እስራኤላውያን ከእግዚአብሔር ጋር ካላቸው ኪዳናዊ ግንኙነት ጋር የሚነጻጸር፣ ንጉሡና ሕዝቡ አንዱ ለሌላው ሊኖረው በሚገባው ኀላፊነትና ግዴታ ላይ ቃል ኪዳን መደረጉን ያመለክታል (የ1ሳሙ10፥25፤2ሳሙ5፥3 ማብ ይመ)::

11፥18 *ምስሎቹን፤* የድንጋይ ዐምዶችና (የ1ነገ14፥23 ማብ ይመ) የአሼራ ምስል ዐምድ (የ1ነገ14፥15 ማብ ይመ) ናቸው::

11፥19 *መቶ አለቆቹን፣ ካራውያንንና ዘበኞቹን፤* የቍ4 ማብ ይመ::

11፥21፤ ቍ3 ይመ:: እግዚአብሔር ለዳዊት በኢየሩሳሌም መብራትን አኖረለት (1ነገ 11፥36 ይመ)::

12፥1 *ኢዩ በነገሠ በሰባተኛው ዓመት፤* በ835 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (የ10፥36 ማብ ይመ):: *አርባ ዓመት፤* በ835-796 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው::

የቤርሳቤህ ከተማ ተወላጅ ነበረች። [2]ካህኑ ዮዳሄ ያስተምረው በነበረበት ዘመን ሁሉ፣ ኢዮአስ *በእግዚአብሔር* ፊት መልካም ነገር አደረገ። [3]ይሁን እንጂ የኰረብታ ማምለኪያ ስፍራዎች አልተወገዱም፤ ሕዝቡም በእነዚህ ቦታዎች መሠዋቱንና ማጠኑን እንደ ቀጠለ ነበር።

[4]ኢዮአስ ካህናቱን እንዲህ አላቸው፤ "ከሕዝብ ቈጠራ የተገኘውንና በስእለት የገባውን እንዲሁም በራስ ፈቃድ ለቤተ መቅደሱ የተሰጠውን የተቀደሰ ገንዘብ በሙሉ ሰብስቡ። [5]እያንዳንዱም ካህን ገንዘቡን ከገንዘብ ያገኙ እጅ ይቀበል፤ እንደ አስፈላጊነቱም በቤተ መቅደሱ ውስጥ የፈረሰውን ለማደስ ይዋል።"

[6]ይሁን እንጂ እስከ ሃያ ሦስተኛው የኢዮአስ ዘመነ መንግሥት ካህናቱ በቤተ መቅደሱ ውስጥ የፈረሰውን አላደሱም ነበር። [7]ስለዚህ ኢዮአስ ካህኑን ዮዳሄንና ሌሎቹን ካህናት ጠርቶ፣ "በቤተ መቅደሱ ውስጥ የፈረሰውን ያላደሳችሁት ለምንድን ነው?" ሲል ጠየቃቸው፤ ቀጥሎም፣ "ከእንግዲህ ወዲያ ገንዘቡ በቤተ መቅደሱ ውስጥ የፈረሰውን ለማደስ ይዋል እንጂ ከገንዘብ ያገኙ አትቀበሉ" አላቸው። [8]ካህናቱም ከእንግዲህ ከሕዝቡ ገንዘብ ላለመሰብሰብና ቤተ መቅደሱንም ራሳቸው ላለማደስ ተስማሙ።

[9]ከዚያም ካህኑ ዮዳሄ አንድ ሣጥን ወስዶ በመክደኛው ላይ ቀዳዳ አበጀለት፤ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ በሚያስገባው በስተቀኝ በኩል በመሠዊያው አጠገብ አኖረው። በራፉን የሚጠብቁት ካህናትም ወደ *እግዚአብሔር* ቤት የሚመጣውን ገንዘብ በሙሉ በሣጥኑ ውስጥ ያስገቡ ነበር። [10]በሣጥኑም ውስጥ ብዙ ገንዘብ መኖሩን በሚያዩበት ጊዜ ሁሉ፣ የንጉሡ ጸሐፊና ሊቀ ካህናቱ መጥተው ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ የገባውን ገንዘብ ቈጥረው በየከረጢቱ በማስገባት ቋጥረው ያኖሩት ነበር። [11]የገንዘቡ ልክም ተመዝኖ ከታወቀ በኋላ፣ የቤተ መቅደሱን ሥራ በኀላፊነት እንዲያሠሩ ለተመደቡት ሰዎች ገንዘቡን ያስረክቧቸዋል፤ ይህም *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ለሚሠሩ አናጢዎችና ግንበኞች፣ [12]ለድንጋይ ጠራቢዎችና ለድንጋይ ቅርጽ አውጭዎች የሚከፈል እንዲሁም *የእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ለሚታደስበት እንጨትና ጥርብ ድንጋይ መግዣ የሚውል ነበር።

[13]ለቤተ መቅደሱ ከገባው ገንዘብ ግን *ለእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ግልጋሎት ለሚውሉ የብር ጽዋዎች፣ መኰስተሪያዎች፣ ድስቶች፣ መለከቶችና ወይም ለሌሎች የወርቅም ሆነ የብር ዕቃዎች መሥሪያ አልዋለም፤ [14]የተከፈለው ግን ቤተ መቅደሱን ለሚያድሱ ሠራተኞች ብቻ ነበር። [15]ለሠራተኞቹ እንዲከፍሉ ገንዘቡ የተሰጣቸው ሰዎች ፍጹም ታማኞች በመሆናቸው ተቈጣጣሪ ማድረግ አላስፈለጋቸውም ነበር። [16]ስለ በደል መሥዋዕትና ስለ ኀጢአት መሥዋዕት የሚቀርበው ገንዘብ ግን የካህናቱ በመሆኑ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አይገባም ነበር።

12፥2 ዘዳ12፥25፤ 2ሳሙ8፥15
12፥3 1ነገ3፥3፤ 2ነገ18፥4
12፥4 ዘፀ25፥2፤ 30፥12፤35፥29፤ዘኍ 18፥19፤2ነገ22፥4
12፥5 2ነገ22፥5
12፥9 2ነገ25፥18፤ ኤር35፥4፤52፥24፤ ማር12፥41፤ሉቃ21፥1
12፥10 2ሳሙ8፥17
12፥12 2ነገ22፥5-6
12፥13 1ነገ7፥51
12፥15 2ነገ22፥7፤ 1ቆሮ4፥2
12፥16 ዘሌ4፥1-5፤ 5፥14-19፤7፥7

12፥2 *ካህኑ ዮዳሄ ያስተምረው በነበረበት ዘመን ሁሉ፤* ዮዳሄ ከሞተ በኋላ፣ ኢዮአስ ከእግዚአብሔር መንገድ ዘወር አለ (2ዜና 24፥17-27)።

12፥3 *ይሁን እንጂ የኰረብታ የማምለኪያ ስፍራዎች አልተወገዱም፤* እነዚህ ከፍታ ቦታዎች የጣዖት አማልክት የሚመለኩባቸው ሳይሆን፣ እግዚአብሔር የሚመለክባቸው ስፍራዎች ነበሩ (የ1ነገ15፥14 ማብ ይመ)፤ በኋላ ግን በእስራኤላውያን አምልኮ ውስጥ አንዳንድ የጣዖት አምልኮ ልምምዶች እንዲገቡ በር የከፈቱ ሳይሆኑ አልቀሩም (የ1ነገ 3፥2 ማብ ይመ)።

12፥4 *ለቤተ መቅደሱ የተሰጠውን የተቀደሰ ገንዘብ በሙሉ፤* ገንዘቡ የተሰበሰበው በሦስት የተለያዩ መንገዶች ነበር፤ (1) ከሕዝብ ቈጠራ የተገኘው፤ ሃያ ዓመት የሞላቸው እስራኤላውያን ወጣቶች ለውትድርና አገልግሎት መመዝገብና እያንዳንዳቸው ለቤተ መቅደሱ አገልግሎት የሚውል ግማሽ ሰቅል ስጦታ ማቅረብ ነበረባቸው (የ5፥26 ማብ ዘፀ30፥11-16፤38፥25-26፤ዘኍ 2፥32 ይመ)። (2) ከስእለት የገባ፤ የተለያዩ ስእለቶችና በገንዘብ ሲተመኑ ምን ያህል እንደሆኑ በዘሌ27፥1-25 በዝርዝር ተገልጾ አል። (3) በራስ ፈቃድ ለቤተ መቅደሱ የተሰጠ፤ በራስ ፈቃድ ስለሚቀርቡ ስጦታዎች ዘሌ22፥18-23፤ዘዳ16፥10 ይመ።

12፥5 *ከገንዘብ ያገኙ፤* ሕዝቡ የሚያቀርበውን መሥዋዕትና ስጦታ ለቤተ መቅደስ አገልግሎት እንዲውል፣ በገንዘብ ጒዳይ ካህናቱን ከሚያግዙ አገልጋዮች አንዱ ነው። *በቤተ መቅደሱ ውስጥ የፈረሰውን ለማደስ፤* ኢዮአስ ከመንገሡ ከአንድ መቶ ሃያ አራት ዓመታት በፊት የቤተ መቅደሱ ግንባታ ተጠናቆ ነበር (ቍ1 እና የ1ነገ6፥38 ማብ ይመ)። ሆኖም ግን ብዙ ዘመን በመቈየቱ እንዲሁም በጎቶልያ ዘመን ባለመታደሱና እጅግ ከፍተኛ ጒዳት ስለደረሰበት መፈራረስ ጀምሮ ነበር (2ዜና 24፥7 ይመ)።

12፥6 *ሃያ ሦስተኛው የኢዮአስ ዘመነ መንግሥት፤* ኢዮአስ ቤተ መቅደሱን ለመጠገን ያቀደው ከዚህ ዘመን በፊት ነበር፤ አሁን ግን ዕድሜው ሠላሳ ዓመት በሆነ ጊዜ ሥልጣኑን በመጠቀም የቤተ መቅደሱን ጥገና ሥራ ጀመረ።

12፥7 *ከገንዘብ ያገኙ አትቀበሉ፤* በቍ4 ላይ እንደ ተገለጸው ግብር መሰብሰብ ከተጀመረበት ጊዜ ጀምሮ ገንዘብ ለካህናቱ ይሰጥ ነበር፤ ከዚህ በኋላ ግን ለካህናቱ እንዳይሰጥ ትእዛዝ ተሰጠ።

12፥8 *ካህናቱም ... ተስማሙ፤* በዚህ ስምምነት ካህናቱ ከእንግዲህ ገንዘብ ከሕዝቡ እንዳይቀበሉ ቢደረግም ከዚህ በፊት ቤተ መቅደሱን ለማደስ ሥራ ብለው ካህናቱ ስለተቀበሉት ገንዘብ ተጠያቂ ስለመሆናቸው የተነሣ ነገር የለም።

12፥9 *በራፉን የሚጠብቁት ካህናት፤* ከፍተኛ ሥልጣን ያላቸው ሦስት ካህናት ሰው በማይገባው ሁኔታ ወደ ቤተ መቅደስ እንዳይገባ ለመከልከል ተሹመው ነበር (25፥18፤ኤር 52፥24 ይመ)። *ገንዘብ በሙሉ በሣጥኑ ውስጥ ያስገቡ፤* ሕዝቡ መባቸው ሙሉ በሙሉ ለቤተ መቅደሱ ጥገና እንደሚውል ማስተማመኛ በተሰጣቸው ጊዜ፣ በብዙ ልግስና መስጠት ጀመሩ። ይኸው ድርጊት በኢዮስያስም ዘመንም እንዲሁ ቀጥሎ ነበር (23፥3-7 ይመ)።

12፥10 *የንጉሡ ጸሐፊ፤* የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ። በቤተ መቅደሱ የሚካሄደውን የገንዘብ አስተዳደር በቀጥታ ለመቈጣጠር ንጉሥ ኢዮአስ ከቤተ መንግሥት ኀላፊ መድቦ ነበር።

12፥11 *ለተመደቡት ሰዎች፤* የቤተ መቅደሱ ጥገና ሥራ ሙሉ በሙሉ ከካህናቱ እጅ ወጣ።

12፥13 *ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ... የወርቅም ሆነ የብር ዕቃዎች፤* የተሰበሰበው ገንዘብ በመጀመሪያ የተመደበው ቤተ መቅደሱን ለመጠገን ነበር። የጥገና ሥራው ከተጠናቀቀ በኋላ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ላለው አገልግሎት ለሚያስፈልጉት የወርቅና የብር ዕቃዎች ተጨማሪ ገንዘብ አስፈለገ ነበር (2ዜና 24፥14 ይመ)።

12፥16 *ስለ በደል መሥዋዕትና ስለ ኀጢአት መሥዋዕት የሚቀርበው ገንዘብ፤* የበደል መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ ለካህናት ስለሚሰጠው ገንዘብ የተጠቀሰውን ዘሌ5፥16፤6፥5፤ዘኍ5፥7-10 ይመ። የኀጢአት መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ ለካህናት ስለሚሰጥ ገንዘብ በሙሴ መጻሕፍት የተጠቀሰ ነገር የለም፤ ይሁን እንጂ ዘሌ7፥7 ይመ።

[17]በዚህ ጊዜ የሶርያ ንጉሥ አዛሄል ወጣ፤ ጌትንም አደጋ ጥሎ ያዛት። ከዚያም በኢየሩሳሌም ላይ አደጋ ለመጣል ፊቱን አዞረ። [18]የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአስ ግን አባቶቹ የይሁዳ ነገሥታት ኢዮሣፍጥ፣ ኢዮሆራም፣ አካዝያስ *ለእግዚአብሔር* ቀድሰው የለዩአቸውን የተቀደሱ ዕቃዎች በሙሉ፣ እርሱ ራሱ የቀደሳቸው ስጦታዎች እንዲሁም *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስና በቤተ መንግሥቱ ዕቃ ቤቶች የተገኘውን ወርቅ ሁሉ ሰብስቦ ለሶርያ ንጉሥ ለአዛሄል ላከለት፤ አዛሄልም ከኢየሩሳሌም ተመለሰ።

[19]ኢዮአስ በዘመነ መንግሥቱ ያከናወነው ሌላው ተግባርና የፈጸመው ሥራ ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [20]ሹማምንቱም በእርሱ ላይ ዐመፁበት፤ ቍልቍል ወደ ሲላ በሚወስደው መንገድ ላይ በቤት ሚሎ ገደሉት። [21]ገዳዮቹ ሹማምትም የሰምዓት ልጅ ዮዛካርና የሾሜር ልጅ ዮዛባት ነበሩ። እርሱም ሞተ፤ እንደ አባቶቹም ሁሉ በዳዊት ከተማ ተቀበረ። ልጁ አሜስያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የእስራኤል ንጉሥ ኢዮአካዝ

13 የይሁዳ ንጉሥ የአካዝያስ ልጅ ኢዮአስ በነገሠ በሃያ ሦስተኛው ዓመት፣ የኢዩ ልጅ ኢዮአካዝ በሰማርያ ከተማ በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ ዐሥራ ሰባት ዓመትም ገዛ። [2]እርሱም የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም እስራኤልን ያሳተበትን ኀጢአት በመከተል *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ሥራ ሠራ፤ ከዚህ ድርጊቱም አልተመለሰም። [3]*የእግዚአብሔር* ቍጣ በእስራኤል ላይ ነደደ፤ ስለዚህ የሶርያ ንጉሥ አዛሄልና ልጁ ቤንሃዳድ በነበሩበት ዘመን ሁሉ አሳልፎ በእጃቸው ሰጣቸው።

[4]ከዚያም ኢዮአካዝ *እግዚአብሔርን* ለመነ፤ *እግዚአብሔርም* የሶርያ ንጉሥ እስራኤልን እንዴት አድርጎ እንዳስጨነቀ አይቶአልና ልመናውን ሰማው። [5]ስለዚህ *እግዚአብሔር* ለእስራኤል የሚታደጋቸውን ሰው ሰጠ፤ እነርሱም ከሶርያውያን ጭቈና ተላቀቁ፤ እንደ ቀድሞውም በየድንኳናቸው መኖር ጀመሩ፤ [6]ይሁን እንጂ እስራኤልን ካሳተው ከኢዮርብዓም ቤት ኀጢአት አልተመለሱም፤ በዚያው ገፉበት። የአሼራም ምስል ዐምድ* በሰማርያ መመለኩ ቀጠለ።

[7]ከኢዮአካዝ ሰራዊት የተረፈው አምሳ ፈረሰኞች፣ ዐሥር ሠረገሎችና ዐሥር ሺህ እግረኛ ወታደር ብቻ ነው፤ ይህ የሆነበትም ምክንያት የሶርያ ንጉሥ የቀረውን ስለ አጠፋውና እንደ ዐውድማ ብናኝ ስለ አደረገው ነበር።

*6 በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ሁሉ ይህ የአሼራን ሴት ጣዖት የሚያመለክት ነው።

12፥17 2ነገ8፥12
12፥18 1ነገ15፥18፡ 21፤2ነገ15፥20፤19፥36፤2ዜና21፥16-17
12፥20 መሳ9፥6፤ 2ነገ14፥5፡19፤15፥10፡ 14፡25፡30፤21፥23፤25፥25
13፥2 1ነገ12፥26-33
13፥3 ቍ24፤ዘዳ 31፥17፤1ነገ19፥17
13፥4 ዘኍ10፥9፤ ዘዳ4፥29፤26፥7፤2ሳሙ7፥10
13፥5 ዘፍ45፥7፤ ዘዳ28፥29፤መሳ2፥18
13፥6 1ነገ12፥30፤ 16፥33
13፥7 2ሳሙ22፥43፤ 2ነገ10፥32-33

12፥17 *በዚህ ጊዜ፤* እነዚህ ሁኔታዎች የተከናወኑት ምናልባት በኢዮአስ ዘመነ መንግሥት መጨረሻ ላይ ነበር። በ2ዜና 24፥17-24 በግልጽ እንደሚታየው፣ ሶርያውያን ጥቃት የሰነዘሩት ዮዳሄ ከሞተ በኋላ ኢዮአስ ከእግዚአብሔር ዘወር በማለቱ ነው። የኢዮአስ ክህደት ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሰው የዮዳሄን ልጅ ዘካርያስን በድንጋይ ባስወገረ ጊዜ ነበር (2ዜና 24፥22)። ቀደም ብሎ ኢዮአስ ቤተ መቅደሱን ለመጠገን የነበረውን ቅናት ስለሚያውቅ የነገሥት መጽሐፍ ጸሓፊ እነዚህን መጥፎ ድርጊቶች ለመጥቀስ የፈለገ አይመስልም። *አዛሄል፤* (8፥7-15፡10፥32-33፡13፥3፡22 ይመ)። *ጌት፤* ከፍልስጥኤም ታላላቅ ከተሞች አንዱ ሲሆን (ኢሱ 13፥3)፣ ዳዊት አሸንፎ የያዘውና እስከ ኢዮርብዓም ዘመን ድረስ በይሁዳ ሥር ይተዳደር የነበረ ከተማ ነው (1ዜና18፥1፤2ዜና11፥8 ይመ)። በይሁዳ ንጉሥ በኢዮአስ ዘመነ መንግሥት የመጨረሻው ዓመታትና (ከ835-796 ዓ.ቅ.ክ) በእስራኤል ንጉሥ በኢዮአካዝ ዘመነ መንግሥት (ከ814-798 ዓ.ቅ.ክ) ሶርያውያን በግልጽ የሰሜኑን መንግሥት ወረሩ፤ ይህም ብዙ ችግር ሳይገጥማቸው ፍልስጤኤምንና የይሁዳን መንግሥት ተዋጉ (13፥3ና7 ይመ)። *በኢየሩሳሌም ላይ አደጋ ለመጣል ፊቱን አዞረ፤* 2ዜና24፥23-24 ይመ።

12፥18 *የተቀደሱ ዕቃዎች ... ወርቅ ... ለአዛሄል ላከለት፤* ቀደም ባሉት ዓመታት አሳ ከሶርያውያን ርዳታን ለማግኘት ይህን የመሰለ ስጦታ አድርጎ ነበር (1ነገ15፥18 ይመ)።

12፥19 *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ14፥29 ማብ ይመ። የኢዮአስ ዘመነ መንግሥት ሙሉ ታሪክ በ2ዜና22፥10-24፥27 ላይ ይገኛል።

12፥20 *በእርሱ ላይ ዐመፁበት፤* ዐመፁ የተነሣው፣ ኢዮአስ የካህኑን የዮዳሄን ልጅ ዘካርያስን ስለገደለ ነበር (2ዜና24፥25 ይመ)። *ቤት ሚሎ፤* ለሚሎ ትርጉም በመሳ 9፥6 ማብ ላይ የተጠቀሰውን ይመ። ምናልባት እዚህ ላይ "ሚሎ" በተባለችው በዳዊት የጥንት ከተማ (2ሳሙ5፥9 እና ማብ፤ 1ነገ11፥27 ይመ) የተሠራውን ሕንጻ ወይም የወታደር መኖሪያዎችን የሚያመለክት ይሆናል። ንጉሡ ከመገደሉ ጥቂት ቀደም ብሎ ከወታደሮቹ ጋር በዚህ ስፍራ ለጊዜው ተቀምጦም ይሆናል፤ ምክንያቱም በ2ዜና 24፥25 ላይ ንጉሡ በዐልጋው ላይ እንዳለ እንደ ተገደለ ተጠቅሶ አል። *ሲላ፤* ከዳዊት ከተማ ወደ ቄድሮን ሸለቆ ቍልቍል የሚወርደውን መንገድ የሚያመለክት ይሆናል።

12፥21 *ሹማምንት፤* እናቶቻቸው አሞናውያንና ሞዓባውያን የሆኑ (2ዜና24፥26)፣ ባዕዳንን የሚያገለግሉ ቅጥረኛ የጦር መኰንኖችን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። *እንደ አባቶቹም ... ተቀበረ፤* 2ዜና 24፥25 ይመ። *ልጁም አሜስያስ በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ አሜስያስ ዘመነ መንግሥት 14፥1-22 ይመ።

13፥1 *ኢዮአስ በነገሠ በሃያ ሦስተኛው ዓመት፤* በ814 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (የ12፥1 ማብ እንዲሁም በ1ነገሥት መግቢያ ሥር "የዘመን ቅደም ተከተል" የሚለውን ይመ)። *ዐሥራ ሰባት ዓመትም፤* 814-798 ድረስ ማለት ነው።

13፥2 *ኢዮርብዓም ... ኀጢአት፤* 1ነገ12፥26-32፤13፥33-34፡14፥16 ይመ።

13፥3 *አዛሄል፤* የ8፥12፡13፡15፤10፥33 ማብ ይመ። *ቤንሃዳድ፤* ቍ24 ይመ። የእርሱ ዘመነ መንግሥት በ806 ወይም በ796 ዓ.ቅ.ክ እንደ ተጀመረ ይገመታል።

13፥4 *እግዚአብሔርም ... ልመናውን ሰማው፤* በኢዮአካዝ ዘመን ከጠላቶቻቸው ነጻ ባይወጡም (ቍ22)፣ እግዚአብሔር ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለያዕቆብ ከገባው ቃል ኪዳን የተነሣ ሕዝቡ ምንም ያህል ኀጢአተኛ ቢሆንም እግዚአብሔር መሐሪ አምላክ ነበር (ቍ 23)።

13፥5 *ለእስራኤል የሚታደጋቸውን ሰው፤* ይህ ታዳጊ (1) ምናልባት የአሦር ገዥ ሐዳሳዊ አዳድኒራሪ (በ810-783 ዓ.ቅ.ክ) ሊሆን ይችላል፤ እርሱም በ806 እና በ804 የደማስቆ ሶርያውያንን አጥቅቶ ስለነበር፣ በዚህ ጊዜ እስራኤላውያን በሶርያውያን የተያዙባቸውን ግዛታቸውን ለማስለቀቅ ዕድል አግኝተው ነበር (ቍ25፡14፥25 ይመ)፤ (2) አለበለዚያም የኢዮአካዝ ልጅ ዮአስ (ቍ17፡19፡25)፤ (3) ወይም አሦራውያን የሶርያውያንን ወታደራዊ ይዞታ ካስለቀቁ በኋላ፣ የእስራኤልን ድንበር ወደ ሰሜን ያስፋፋው (14፥25፡27 ይመ) ዳግማዊ ኢዮርብዓም ሊሆን ይችላል።

13፥6 *የአሼራም ምስል ዐምድ ... መመለኩ ቀጠለ፤* ይህ ጣዖት የተተከለው በአክዓብ ነበር (1ነገ16፥33 ይመ)፤ ኢዩ የበአልን አምልኮ ከሰማርያ ባስወገደ ጊዜ ሳይፈርስ ቀርቶ ይሆናል (10፥27-28 ይመ) ወይም በኢዮአካዝ ዘመነ መንግሥት እንደ ገና ተተክሎ ሊሆን ይችላል።

13፥7 *ዐሥር ሠረገሎች፤* ጥቂት የፖሊስ ኀይል ለማለት ነው። በአሦር ንጉሥ በሣልሳዊ ሻልማንዖር ታሪክ መጽሐፍ እንደ ተጠቀሰው፣ በቃርቃር ጦርነት (በ853 ዓ.ቅ.ክ)አሦራውያንን ለመውጋት ተዘጋጅቶ ለነበረው የተባበረ ኀይል፣ አክዓብ ሁለት ሺህ ሠረገሎች አሰልፎ ነበር (የ1ነገ22፥1 ማብ ይመ)። *ዐሥር ሺህ እግረኛ ወታደር፤* በቃርቃር ጦርነት፣ አክዓብ አሦርን ለመውጋት ዐሥር ሺህ እግረኛ ወታደር ከተባበረው የጦር ኀይል ጎን አሰልፎ ነበር። በዚያ ጊዜ ይህ ቍጥር የእስራኤልን የተወሰነ ሰራዊት ብቻ ይወክል ነበር፤ አሁን ግን የእስራኤልን እግረኛ አጠቃላይ የጦር ኀይል የሚወክል ቍጥር ሆኖ ቀርቦአል። በ857 ዓ.ቅ.ክ አክዓብ በአንድ ቀን ጦርነት አንድ

[8]ኢዮአካዝ በዘመነ መንግሥቱ ያከናወነው ሌላው ሥራ፣ ያደረገውና የፈጸመውም ሁሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [9]ኢዮአካዝ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በሰማርያም ተቀበረ። ልጁ ዮአስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የእስራኤል ንጉሥ ዮአስ።

[10]በይሁዳ ንጉሥ በኢዮአስ ዘመን፣ በሠላሳ ሰባተኛው ዓመት፣ የኢዮአካዝ ልጅ ዮአስ በሰማርያ ከተማ በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ ዐሥራ ስድስት ዓመትም ገዛ። [11]እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ሥራ ሠራ፤ የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም እስራኤልን ካሳተበት ኀጢአት ሁሉ አልራቀም፤ በዚያው ገፋበት።

[12]ዮአስ በዘመነ መንግሥቱ ያከናወነው ሌላ ሥራ፣ ያደረገውና የፈጸመው ሁሉ እንዲሁም በይሁዳ ንጉሥ በአሜስያስ ላይ ያካሄደው ጦርነት ጭምር በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን?። [13]ዮአስም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ ኢዮርብዓም በእግሩ ተተክቶ በዙፋኑ ተቀመጠ። ዮአስም በሰማርያ ከእስራኤል ነገሥታት ጋር ተቀበረ።

[14]በዚህ ጊዜ ኤልሳዕ ለሞት ባደረሰው ሕመም ታሞ ያጣጥር ነበር። የእስራኤልም ንጉሥ ዮአስ ሊጠይቀው ወርዶ አለቀሰለት፤ "ወየው አባቴን! ወየው አባቴን! ወየው የእስራኤል ሠረገሎችና ፈረሰኞች!" እያለም ጮኸ።

[15]ኤልሳዕም፣ "አንድ ቀስትና ፍላጾች አምጣ" አለው፤ እርሱም አመጣ፤ [16]የእስራኤልንም ንጉሥ፣ "ቀስቱን በእጅህ ያዘው" አለው፤ ቀስቱን በያዘውም ጊዜ ኤልሳዕ እጆቹን በንጉሡ እጆች ላይ አኖረ።

[17]ቀጥሎም፣ "የምሥራቁን መስኮት ክፈት" አለው፤ ከፈተውም፤ ኤልሳዕም፣ "በል አስፈንጥረው" አለው፤ አስፈነጠረውም፤ ከዚያም፣ "*የእግዚአብሔር* የድል ቀስት! ሶርያ ድል የምትሆንበት ቀስት!" አለ። ኤልሳዕም እንደገና "ሶርያውያንንም አፌቅ ላይ ፈጽመህ ድል ታደርጋቸዋለህ" አለው።

[18]ቀጥሎም፣ "በል ቀስቶቹን ውሰድ" አለው፤ ንጉሡም ወሰደ። ኤልሳዕም፣ "መሬቱን ውጋ" አለው። እርሱም ሦስት ጊዜ ወግቶ አቆመ።

[19]የእግዚአብሔርም ሰው ተቈጣውና፣ "መሬቱን አምስት ወይም ስድስት ጊዜ መውጋት ነበረብህ፤ እንዲህ ብታደርግ ኖሮ ሶርያን ታሸንፍና ፈጽመህ ትደመስሳት ነበር፤ አሁን ግን የምታሸንፈው ሦስት ጊዜ ብቻ ነው" አለው።

[20]ኤልሳዕ ሞተ፤ ቀበሩትም። በዚህም ጊዜ ሞዓባውያን አደጋ ጣዮች በየዓመቱ በጸደይ ወራት ወደ እስራኤል ምድር እየሰረጉ ይገቡ ነበር።

[21]አንድ ጊዜ እስራኤላውያን ሰውሞቶ ሲቀብሩ፣ አንድ የአደጋ ጣይ ቡድን በድንገት አዩ፤ ስለዚህ የሞተውን ሰው ሬሳ ኤልሳዕ መቃብር ውስጥ ጣሉት፤ ሬሳው የኤልሳዕን ዐፅም እንደ ነካም ወዲያውኑ ሰውየው ድኖ በእግሩ ቆመ።

[22]በኢዮአካዝ ዘመነ መንግሥት ሁሉ፣ የሶርያ ንጉሥ አዛሄል፣ እስራኤልን ያስጨንቃቸው ነበር። [23]*እግዚአብሔር* ግን ራራላቸው፤ አዘነላቸው፤ ፊቱን መለሰላቸው፤ ይህም ከአብርሃም፣ ከይስሐቅና ከያዕቆብ ጋር ስለ ገባው ኪዳን ሲል ነው፤ እስከ ዛሬ ድረስ ሊያጠፋቸው አልፈለገም፤ ከፊቱም አላስወገዳቸውም።

13፥12 1ነገ15፥31፤2ነገ14፥15
13፥13 2ነገ14፥23፤ ሆሴ1፥1
13፥14 2ነገ2፥12
13፥15 1ሳሙ 20፥20
13፥17 ኢያ8፥18፤ 1ነገ20፥26
13፥19 ቍ 25
13፥20 2ነገ5፥2
13፥21 ማቴ27፥52
13፥22 1ነገ19፥17
13፥23 ዘፀ2፥24፤ 33፥15፤ዘዳ29፥20፤ 2ነገ17፥18፤24፥3:20

መቶ ሺህ የሶርያ እግረኛ ወታደር ላይ ጕዳት አድርሶ ነበር (1ነገ 20፥29 ይመ)።

13፥8 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ14፥19 ማብ ይመ።

13፥9 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ 1፥21 ማብ ይመ።

13፥10 *በኢዮአስ ዘመን፣ በሠላሳ ሰባተኛው ዓመት፤* በ798 ዓ.ቅ.ክ (የ12፥1 ማብ ይመ)። *ዐሥራ ስድስት ዓመትም፤* 798-782 ድረስ ማለት ነው።

13፥11 *ኢዮርብዓም ... ኀጢአት፤* 1ነገ12፥26-32፤13፥33-34፤14፥16 ይመ።

13፥12 *በአሜስያስ ላይ ያካሄደው ጦርነት፤* 14፥8-14፤ 2ዜና 25፥17-24 ይመ። *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥19 ማብ ይመ።

13፥13 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ1፥21 ማብ ይመ። *ኢዮርብዓም በእግሩ ተተክቶ በዙፋኑ ተቀመጠ፤* ስለ ዳግማዊ ኢዮርብዓም ዘመነ መንግሥት 14፥23-29 ይመ።

13፥14 *ኤልሳዕ ታሞ ያጣጥር ነበር፤* ከዚህ በፊት በመጨረሻ ስለ ኤልሳዕ ተጠቅሶ የምናገኘው በምዕራፍ ዘጠኝ ላይ ነው። በ841 ዓ.ቅ.ክ ኢዩ ተቀብቶ (የ10፥36 ማብ ይመ) ነገሠ፤ ኢዮአስ ደግሞ በ798 ዓ.ቅ.ክ መንገሥ ጀመረ (የቍ 10 ማብ ይመ)፤ ስለዚህ ኤልሳዕ ስላደረገው አገልግሎት ሳይጠቀስ አርባ ሦስት ዓመት ሳይጠቀስ አልፏል ማለት ነው። ከኤልያስ ጋር ያለውን ግንኙነት መሠረት በማድረግ፣ ኤልሳዕ ከ880 ዓ.ቅ.ክ በፊት ሳይወለድ አልቀረም፤ ስለዚህም ዕድሜው ከሰማንያ ዓመት በላይ ይሆናል ማለት ነው። *የእስራኤል ሠረገሎችና ፈረሰኞች፤* ከእስራኤል የጦር ኀይል ይልቅ ኤልሳዕ ለጦር ኀይሉ ድል አድራጊነት ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንደ ነበረው ዮአስ ገለጸ (የ2፥12ን፥13፡16-23 ማብ ይመ)።

13፥16 *እጆቹን በንጉሡ እጆች ላይ አኖረ፤* በዚህ ትእምርታዊ ድርጊት አማካይነት ዮአስ የእግዚአብሔር በረከት በእርሱ ላይ ሆኖ ከአሦራውያን ጋር ጦርነት እንደሚገጥም ኤልሳዕ አመለከተ።

13፥17 *የምሥራቁን መስኮት፤* ከዮርዳኖስ ባሻገር ፊት ለፊት ሲሆን፣ በሶሪያውያን ቍጥጥር ሥር የሚገኝ ነው (10፥32-33 ይመ)። *አፌቅ፤* ከስድሳ ዓመት በፊት አክዓብ በአፌቅ ሶርያውያንና ዳግማዊ ቤንሃዳድ በከፍተኛ ድል አሸንፏቸው ነበር (1ነገ 20፥26-30 እና የ1ነገ20፥26 ማብ ይመ)።

13፥18 *ሦስት ጊዜ ወግቶ አቆመ፤* ኤልሳዕ ለሰጠው መመሪያ ቀዝቀዝ ያለ ምላሽ በመስጠቱ፣ ኢዮአስ ለተሰጠው ኀላፊነት በቂ ትጋት እንዳልነበረው ያመለክታል።

13፥19 *የምታሸንፈው ሦስት ጊዜ ብቻ ነው፤* ኢዮአስ በቀስት መሬቱን ለመውጋት የነበረው ስሜት መጠነኛ ስለነበር፣ በሶርያውያንም ላይ የሚያገኘው ድል እንዲሁ መጠነኛ እንደሚሆን ያመለክታል። የዮአስ ልጅ ዳግማዊ ኢዮርብዓም ነበር በሶርያውያን ላይ ሙሉ ድል ያገኘው (14፥25፡28 ይመ)።

13፥21 *ሬሳው የኤልሳዕን ዐፅም እንደ ነካም ወዲያውኑ ሰውየው ድኖ በእግሩ ቆመ፤* ኤልሳዕ የወከለው ሕይወትን የሚሰጠው የአምላክ ኀይል ስለ ኤልሳዕ በሚናገረው በመጨረሻው የብሉይ ኪዳን ክፍል ውስጥ እንደገና ተገለጠ (ከዚህ ቀደም ይህ ኀይል የተገለጠበትን ክፍል ለማወቅ 4፥32-37 እና 1ነገ 17፥17-24 ይመ፤ ኤልያስ ሳይሞት ወደ ሰማይ ስለመወሰዱ 2፥11-12 ይመ)።

13፥23 *እስከ ዛሬ ድረስ፤* የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ ጽሑፉን ያገኘበት ምንጭ እስከተጻፈበት ጊዜ ድረስ ማለት ነው (የ1ነገ 8፥8 ማብ እንዲሁም በ1ነገ መግቢያ ሥር "ጸሓፊ፣ ምንጭና የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ይመ)። *ሊያጠፋቸው አልፈለገም፤ ከፊቱም አላስወገዳቸውም፤* ጌታ በምሕረቱና በጸጋው፣ ሕዝቡን በመታገሥ የኪዳኑ ርግማን፣ የሆነው ከከነዓን መጋዝ ሙሉ በሙሉ ተግባራዊ እንዲሆን አላደረገም (የ10፥32 ማብ ይመ)። ይህ ፍርድ ተፈጻሚ ሳይሆን እንዲቆዩ መደረጉ፣ እስራኤል ንስሐ እንድትገባና ለኪዳኑ ታማኝ ሆና እንድትመለስ ዕድል ሰጣት።

[24]የሶርያ ንጉሥ አዛሄል ሞተ፤ ልጁ ቤን ሃዳድም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ። [25]ከዚያም የኢዮአካዝ ልጅ ዮአስ፣ አዛሄል ከአባቱ ከኢዮአካዝ እጅ በጦርነት የወሰዳቸውን ከተሞች ከአዛሄል ልጅ ከቤንሃዳድ አስመልሶ ያዘ። ዮአስ ሦስት ጊዜ ድል አደረገው፤ የእስራኤልንም ከተሞች በዚህ ሁኔታ መልሶ ያዘ።

የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ

14፥1-7 ተጓ ምብ - 2ዜና25፥1-4፤11-12
14፥8-22 ተጓ ምብ - 2ዜና25፥17- 26፥2

14 የእስራኤል ንጉሥ የኢዮአካዝ ልጅ ዮአስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት፣ የይሁዳ ንጉሥ የኢዮአስ ልጅ አሜስያስ ነገሠ። [2]በነገሠም ጊዜ ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሃያ ዘጠኝ ዓመት ገዛ። እናቱም ዮዓዳን የተባለች የኢየሩሳሌም ሴት ነበረች። [3]እርሱም *በእግዚአብሔር ፊት* መልካም ነገር አደረገ፤ ነገር ግን አባቱ ዳዊት እንደ አደረገው ዐይነት አልነበረም፤ በማናቸውም ረገድ የአባቱን የኢዮአስን ፈለግ ተከተለ። [4]በየኰረብታው ላይ ያሉት ማምለኪያዎች አልተወገዱም፤ ሕዝቡም በየኰረብታው ላይ መሥዋዕት ማቅረቡንና ዕጣን ማጤሱን እንደ ቀጠለ ነበር።

[5]አሜስያስ መንግሥቱን አጽንቶ ከያዘ በኋላ፣ ንጉሡን አባቱን የገደሉትን ሹማምንት ገደላቸው፤ [6]ይሁን እንጂ በሙሴ የሕግ መጽሐፍ *እግዚአብሔር* ፣"እያንዳንዱ በራሱ ኀጢአት ይገደል እንጂ አባቶች በልጆቻቸው፣ ልጆችም በአባቶቻቸው ኀጢአት አይገደሉ"[a] ሲል ያዘዘ በመሆኑ፣ የነፍስ ገዳዩን ልጆች አልገደላቸውም።

[7]የጨው ሸለቆ በተባለው ቦታ ዐሥር ሺህ ኤዶማውያንን ድል ያደረገ፣ ሴላን በጦርነት የያዘና እስከ ዛሬም ድረስ ዮቅትኤል ተብላ የምትጠራበትን ስም ያወጣላት አሜስያስ ነው።

[8]ከዚያም አሜስያስ የኢዩ የልጅ ልጅ፣ የኢዮአካዝ ልጅ ወደ ሆነው ወደ እስራኤል ንጉሥ ወደ ዮአስ፣ "ናና ፊት ለፊት ይዋጣልን" ሲል መልእክተኞች ላከበት።

[9]የእስራኤል ንጉሥ ዮአስ ግን ለይሁዳ ንጉሥ ለአሜስያስ እንዲህ ሲል ላከበት፤ "አንድ የሊባኖስ ኵርንችት፣ ለአንድ የሊባኖስ ዝግባ፣ 'ሴት ልጅህን ለልጄ በሚስትነት ስጠው' አለው፤ ከዚያም አንድ የሊባኖስ ዱር አውሬ መጥቶ ኵርንችቱን በእግሩ ረገጠው። [10]በእርግጥ ኤዶምን ድል አድርገሃል፤ ታዲያ ልብህ አለመጠን አይኵራራ። ድል በማድረግህ አትንጠራራ፤ አርፈህ ተቀመጥ! ጠብ በመጫር የራስህን፣ የይሁዳንስ ውድቀት ለምን ትሻለህ?"

[11]አሜስያስ ግን አልሰማም፤ ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ ዮአስ ወጣ፤ እርሱና የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስም በይሁዳ ምድር በቤትሳሚስ ፊት ለፊት ጦርነት ገጠሙ።

[12]ይሁዳ በእስራኤል ድል ሆነ፤ እያንዳንዱም ወደ ድንኳኑ ሸሸ። [13]የእስራኤል ንጉሥ ዮአስም የአካዝያስን የልጅ ልጅ፣ የኢዮአስን ልጅ የይሁዳን ንጉሥ አሜስያስን ቤትሳሚስ ላይ ማረከው። ከዚያም ዮአስ ወደ ኢየሩሳሌም ሄደ፤ ከኤፍሬም ቅጥር በር አንሥቶ የማእዘን ቅጥር በር እስከተባለው ድረስ ርዝመቱ አራት መቶ ክንድ[b] የሆነ

[a]6 ዘዳ 24፥16 ይመ። [b]13 ዕብራይስጡ 180 ሜትር ይላል

13፥24 ቍ3
13፥25 ቍ2ነገ 10፥32
14፥4 2ነገ12፥3
14፥5 2ነገ12፥20፤ 21፥24
14፥6 ዘኍ26፥11፤ ዘዳ28፥6፤ኢዮ21፥20፤ኤር31፥30፤44፥3፤ሕዝ18፥4፡20
14፥7 መሳ1፥36፤ 2ሳሙ8፥13
14፥9 መሳ9፥8-15
14፥10 2ዜና26፥16፤32፥25
14፥11 ኢያ15፥10
14፥12 1ነገ22፥36
14፥13 1ነገ3፥1፤ 2ዜና26፥9፤33፥14፤36፥19፤ነህ8፥16፤12፥39፤ኤር31፥38፤39፥2፤ዘካ14፥10

13፥24 ቤንሃዳድ፤ የቍ3 ማብ ይመ።

13፥25 ከኢዮአካዝ ... የወሰዳቸውን ከተሞች፤ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለው አገር፣ በኢዩ ዘመን ተወስዶ ስለ ነበር (10፥32-33)፣ ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ ያሉትን ከተሞች ሳይሆን አይቀርም። በዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለው አገር ሙሉ በሙሉ ወደ እስራኤል የተመለሰው በዳግማዊ ኢዮርብዓም ዘመን ነበር (14፥25 ይመ)። ሦስት ጊዜ፤ ኤልሳዕ የተናገረው ትንቢት መፈጸሙን ያመለክታል (ቍ19)።

14፥1 ዮአስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት፤ በ796 ዓ.ቅ.ክ (የ13፥10 ማብ ይመ)።

14፥2 ሃያ ዘጠኝ ዓመት፤ ከ796-767ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው። አሜስያስ የገዛበት ሃያ ዘጠኝ ዓመት ከልጁ ከዖዝያስ ጋር አብሮ የገዛበትን ሃያ አራት ዓመት ይጨምራል (የቍ21 ማብ እና 15፥1-2 ይመ)።

14፥3 አባቱ ዳዊት እንደ አደረገው ዐይነት አልነበረም፤ አሜስያስ ከጣዖት አምልኮ ሙሉ በሙሉ የተለየ ሰው አልነበረም (2ዜና 25፥14-16 ይመ)። ለእግዚአብሔር የነበረው ታማኝነት ከእርሱ በፊት ከነበሩት ከአሳና ከኢዮሣፍጥ እጅግ ያነሰ ነበር (1ነገ 15፥11፡14፤22፥43፤ እንዲሁም 1ነገ 9፥4፤11፥4 ይመ)።

14፥4 በኰረብታው ላይ ያሉት ማምለኪያዎች አልተወገዱም፤ የ1ነገ 15፥14 ማብ ይመ።

14፥7 ዐሥር ሺህ ኤዶማውያንን ድል ያደረገ፤ ይሁዳ በኢዮራም ዘመነ መንግሥት ኤዶምያስን ማስገበር አልቻለም ነበር (8፥20-22 ይመ)፤ አሜስያስ በኢዮራም ዘመነ መንግሥት በኤዶምያስ ተወስደው የነበሩትን የይሁዳ ግዛቶች (8፥20-22 ይመ)፤ በጊዜያዊነት ማስመለስ ችሎ ነበር (2ዜና 28፥17 ይመ)። *የጨው ሸለቆ፤* ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ አረባ ተብሎ በሚታወቀው፣ ዳዊት ኤዶማውያንን ድል ያደረገበት ያው የጦር ሜዳ ነው (2ሳሙ8፥13፤ዜና 18፥12፤ እንዲሁም የመዝ 60 ርእስ ይመ)። ሴላን፤ "ዐለት" ማለት ሲሆን፣ ቀድሞ የኤዶማውያን ጠንካራ ምሽግ እንደ ነበር የሚነገርለት፣ አሁን ግን ፔትራ በመባል የሚታወቀው ነው (በግሪክ "ፔትራ" ማለት "ዐለት" ማለት ነው፤ መሳ1፥36፤ኢሳ16፥1፤42፥11፤አብ3 ይመ)። *እስከ ዛሬም ድረስ፤* ጸሓፊው የአሜስያስን ዘመነ መንግሥት ታሪክ እስከ ጻፈበት ጊዜ ማለት ነው (የ1ነገ8፥8፤ ማብ ይመ እንዲሁም በ1ነገ መግቢያ ሥር "ጸሓፊ፣ ምንጭና የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ይመ)።

14፥8 ፊት ለፊት ይዋጣልን፤ ጦርነት እንዲታወጅ የሚገፋፋ አባባል ነው፤ ምክንያቱም ከይሁዳ ሰራዊት ከመባረራቸው የተነሣ (2ዜና 25፥10፡13 ይመ) በሰሜን መንግሥት ያሉ ቅጥረኛ ወታደሮች ያነሣሡት ዐመፅ፣ እንዲሁም ዮአስ ከአሜስያስ ጋር ለመ ተባበር ፈቃደኛ ካለመሆኑ የተነሣ ሊሆን ይችላል (ቍ9 ይመ)።

14፥9 ዮአስ ... ላከበት፤ ዮአስ በመልእክቱ፣ በአሜስያስ ላይ ተረት ተረተበት፤ በዚህም ራሱን እንደ ጠንካራ ዝግባ ሲቈጥር፣ አሜስያስን ደግሞ በቀላሉ በእግር ሊረገጥ እንደሚችል ትንሽ ቍጥቋጦ ቈጥሮታል (መሳ 9፥8-15 ይመ)።

14፥11 *አልሰማም፤* 2ዜና 25፥20 ይመ። *በቤትሳሚስ፤* በይሁዳና በዳን መካከል ካለው ድንበር አጠገብ ከኢየሩሳሌም ሃያ አራት ኪሎ ሜትር ያህል ራቅ ብሎ በስተ ምዕራብ የሚገኝ ከተማ ነው (ኢያ15፥10፤1ሳሙ 6፥9 ይመ)።

14፥13 *ዮአስም ... አሜስያስን ... ማረከው፤* አሜስያስ እንደ እስረኛ ሆኖ ወደ ሰሜን መንግሥት ሳይወሰድ አልቀረም፤ ከዮአስ ሞት በኋላ ወደ ይሁዳ እስከተመለሰበት ጊዜም ድረስ በዚሁ ኖረ (ቍ15-16 እና የቍ21 ማብ ይመ)። *ከኤፍሬም ቅጥር በር አንሥቶ የማእዘን ቅጥር በር፤* የማእዘን ቅጥር በር የተባለው (ኤር31፥38፤ዘካ 14፥10 ይመ)፣ በኢየሩሳሌም ቅጥር ዙሪያ፣ በሰሜን ምዕራብ ማእዘን ያለውን ነው። የኤፍሬም ቅጥር በር የሚባለው ደግሞ ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን የሚገኘውን ከማእዘን ቅጥር በር በስተ ምሥራቅ ስድስት መቶ ጫማ ያህል የሆነውን ነው (ነህ12፥39 ይመ)። ይህ በሰሜን ምዕራብ ኢየሩሳሌም ያለው ቅጥር ለጥቃት እንድትጋለጥ የሚያደርጋት ቦታ ነበር።

ውን ቅጥር አፈረሰ:: 14በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስና በቤተ መንግሥቱ ግምጃ ቤቶች ያለውን ወርቅና ብር በሙሉ በዚያም የተገኘውን ዕቃ ሁሉ በመውሰድ ምርኮኞችንም ይዞ ወደ ሰማርያ ተመለሰ:: 15በዮአስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ነገር፣ ያደረገውና የፈጸመው ሁሉ በይሁዳ ንጉሥ በአሜስያስ ላይ ያደረገው ጦርነት ጭምር በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? 16ዮአስ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በሰማርያም ከእስራኤል ነገሥታት ጋር ተቀበረ፤ ልጁ ኢዮርብዓምም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ:: 17የኢዮአስ ልጅ የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስም የእስራኤል ንጉሥ የኢዮአካዝ ልጅ ዮአስ ከሞተ በኋላ ዐሥራ አምስት ዓመት ኖረ:: 18በአሜስያስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ነገር በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን?

19አሜስያስ በኢየሩሳሌም ሴራ ስለጠነሰሱበት ሸሽቶ ወደ ለኪሶ ሄደ፤ እነርሱ ግን የሚከታተሉት ሰዎች ወደዚያው ልከው አስገደሉት፤ 20ሬሳውም በፈረስ ተጭኖ መጥቶ በዳዊት ከተማ ከአባቶቹ ጋር በኢየሩሳሌም ተቀበረ::

21ከዚያም የይሁዳ ሕዝብ በሙሉ ዕድሜው ዐሥራ ስድስት ዓመት የሆነውን ዓዛርያስን ወስደው በአባቱ በአሜሲያስ ፋንታ አነገሡት:: 22አሜስያስ ከአባቶቹ ጋር ካንቀላፋ በኋላ ኤላትን እንደገና ሠርቶ ወደ ይሁዳ የመለሳት ይኸው ዓዛርያስ[ጀ] ነበር::

የእስራኤል ንጉሥ ዳግማዊ ኢዮርብዓም

23የኢዮስያስ ልጅ አሜስያስ በይሁዳ በነገሠ በዐሥራ አምስተኛው ዓመት፣ የእስራኤል ንጉሥ የዮአስ ልጅ ኢዮርብዓም በሰማርያ ነገሠ፤ አርባ አንድ ዓመትም ገዛ:: 24በእግዚአብሔርም ፊት ክፉ ነገር አደረገ፤ የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም እስራኤልንካሳተበት ኀጢአት አልተመለሰም:: 25የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር በጋትሔፌር ነቢይ፣ በአማቴ ልጅ በባሪያው በዮናስ አማካይነት እንደ ተናገረው፣ ከሐማት መተላለፊያ[ፕ] አንሥቶ እስከ ሙት ባሕር[ጣ] ድረስ የነበረውን የእስራኤልን ድንበር ያስመለሰ ኢዮርብዓም ነው::

26ባሪያም ይሁን ነጻ ዜጋ፣ በእስራኤል የሚኖር ሁሉ እንዴት እጅግ ይሠቃይ እንደ ነበር እግዚአብሔር አየ፤ የሚረዳቸውም አልነበረም:: 27ይሁን እንጂ እግዚአብሔር የእስራኤልን ስም ከገጸ ምድር እንደሚያጠፋ ስላልተናገረ፣ በዮአስ ልጅ በኢዮርብዓም አማካይነት ታደጋቸው::

28በኢዮርብዓም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ነገር፣ የፈጸመው ሁሉና ያደ

[ጀ]21 አዛርያ [ፕ]5 ሊቦ [ጣ]25 የዓረባ ባሕር

14፥15 2ነገ13፥12
14፥19 ኢሱ10፥31 2ነገ12፥20
14፥20 2ነገ9፥28
14፥21 2ነገ15፥1፤ 2ዜና26፥23፤ኢሳ1፥1፤ ሆሴ1፥1፤አሞ1፥1
14፥22 1ነገ9፥26
14፥23 2ነገ13፥13፤ 1ዜና5፥17፤አሞ1፥1፤ 7፥10
14፥24 1ነገ15፥30
14፥25 ዘኍ13፥21፤ ዘዳ3፥17፤ዮና1፥1፤ ማቴ12፥39
14፥26 ዘዳ32፥36፤ 2ነገ13፥4፤መዝ 18፥41፤22፥11፤ 72፥12፤107፥12፤ ኢሳ63፥5፤ሰቆ1፥7
14፥27 ዘዳ29፥20፤ መሳ6፥14
14፥28 2ሳሙ8፥5፡ 9፤1ነገ15፥31

14፥14 *ቤተ መቅደስና በቤተ መንግሥቱ ... ያለውን ወርቅና ብር በሙሉ በዚያም የተገኘውን ዕቃ ሁሉ፤* የተዘረፉት ዕቃዎች ዋጋ ይህን ያህል ውድ አይደለም፤ ምክንያቱም ዮአስ ቀደም ብሎ ለደማስቆው አዛሄል ለመገበር ቤተ መቅደሱንና ቤተ መንግሥቱን ባዶ አስቀርቶ ነበር (12፥17-18 ይመ):: *ምርኮኞችንም ይዞ፤* ምርኮኞቹ ምናልባት በጦርነት የሚገኘው ዝርፊያ አነስተኛ ቢሆን ለተጨማሪ የግብር ክፍያ በመያዣነት የተወሰዱ ሳይሆን አይቀርም::

14፥15 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥19 ማብ ይመ::

14፥16 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* 13፥12-13 ይመ፤ እንዲሁም 1ነገ1፥21ማብ ይመ::

14፥17 *ዮአስ ከሞተ በኋላ ዐሥራ አምስት ዓመት ኖረ፤* ዮአስ በ782 ዓ.ቅ.ክ ሲሞት አሜስያስ ደግሞ በ767 ዓ.ቅ.ክ ሞተ::

14፥18 *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥29ማብ ይመ::

14፥19 *ሤራ ስለጠነሰሱበት፤* በ2ዜና25፥27 ላይ አሜስያስ ከእግዚአብሔር ዘወር ስላለ ይህ ዓመፅ እንደተነሣበት ተጠቅሶአል፤ የነገሥት መጽሐፍ ጸሓፊ ግን ይህን መጥቀስ የፈለገ አይመስልም:: *ለኪሶ፤* ከኬብሮን ሃያ አራት ኪሎ ሜትር ያህል በስተምዕራብ ርቃ የምትገኝ በደቡባዊ ይሁዳ ያለች የተመሸገች ከተማ ናት። በዚህ ዘመን ቴኪድ ዲዌር ተብላ ትጠራለች (18፥14፤ 2ዜና 11፥9 ይመ)::

14፥21 *የይሁዳ ሕዝብ በሙሉ ... የሆነውን ዓዛርያስን ወስደው፤* "ወይም የይሁዳ ሕዝብ ሁሉ ዓዛርያስን ዐሥራ ስድስት ዓመት ሲሆነው ወሰዱት፤ (አማራጭ ትርጕሙን ይመ):: *በአባቱ በአሜስያስ ፈንታ አነገሡት፤* ይህም አሜስያስ በዮአስ ታስሮ ከተወሰደ በኋላ ሳይሆን አይቀርም (ቍ 13 ይመ):: ስለዚህ የዓዛርያስ ዘመነ መንግሥትና የአባቱ የአሜስያስ ዘመን ጕልህ በሆነ መልክ ተደራርቦ ነበር (የቍ2 ማብ እና 15፥2 ይመ)::

14፥22 *ኤላትን እንደ ገና ሠርቶ ወደ ይሁዳ የመለሳት፤* ዓዛርያስ፣ አባቱ ኤዶማውያንን ለማስገበር የጀመረውን ሥራ በማስፋፋት (ቍ7 ይመ)፣ በአካባ ባሕረ ሰላጤ ላይ ያለውን ዋና ወደብ እስራኤላውያን እንደ ገና እንዲቈጣጠሩት አደረገ (1ነገ 9፥26 ይመ)::

14፥23 *አሜስያስ ... በዐሥራ አምስተኛው ዓመት፤* በ 782 ዓ.ቅ.ክ (የቍ2 ማብ ይመ):: ይህ ኢዮርብዓም ለብቻው መግዛት የጀመረበት ዓመት ነው:: ከዚህ ቀድሞ ከአባቱ ከዮአስ ጋር አብሮ ይገዛ ነበር:: *አርባ አንድ ዓመት፤* ከ793-753 ዓመት ሲሆን፣ ከአባቱ ጋር የገዛበትንም ዘመን ያጠቃልላል::

14፥24 *ኢዮርብዓም ... ኀጢአት፤* 1ነገ12፥26-32፤13፥33-34፤14፥16፤ አሞ3፥13-14፤ 4፥4-5፤5፥4-6፤7፥10-17 ይመ::

14፥25 *ከሐማት መተላለፊያ አንሥቶ፤* ዳግማዊ ኢዮርብዓም የሰሜኑ መንግሥት በአዛሄልና በቤንሃዳድ አገዛዝ ከሚሠቃዩበት ጭቈና ነጻ አውጥቶ ነበር (10፥32፤12፥17፤13፥3፡22፡25 ይመ)፤ አባቱ ዮአስ እንደ ጀመረው (13፥25 ይመ)፣ እርሱም የደማስቆ ሶርያውያን በእስራኤላውያን አስተዳደር ሥር እንዲሆኑ በማድረግ ግዛቱን አስፋፋ:: ሰልምናሶር አራተኛው በ773ዓ.ቅ.ክ እንዲሁም ሣልሳዊው አሹር ዳን በ772 በደማስቆ ላይ ያደረጉትን ጥቃት ጨምሮ አሦራውያን *በሶርያውያን* ላይ ጫና ማድረጋቸው ሶርያ ውያንን ስላዳከማቸው ዳግማዊ ኢዩርብዓም በእነርሱ ላይ ድልን እንዲቀዳጅ አስችሎታል:: ብዙም ሳይቆይ አሦር የኢርብዓምን መስፋፋት ለመግታት ዐቅም እያጣ ሄደ:: *ሙት ባሕር፤* በአሞ 6፥14 መሠረት በዮርዳኖስ ማዶ የኢዮርብዓም መንግሥት ደቡባዊ ወሰን ሙት ባሕር ነበር፤ ይህም ከጨው ባሕር ጋር ሳይገናኝ አይቀርም (የቍ7 ማብ ይመ):: ይህ ከሆነም ኢዮርብዓም ሞዓብንና አሞናውያንን አስገብሮ ነበር ማለት ነው:: *በጋትሔፌር ነቢይ ... በዮናስ፤* ዮና1፥1 ይመ:: ጋትሔፌር ከናዝሬት በሰሜን ምሥራቅ በዛብሎን ነገድ የሚገኝ ነው (ኢሱ19፥13 ይመ):: በዚህ ስፍራ ዮናስ መጠቀሱ፣ የነቢዩን አገልግሎት ዘመን ለማወቅ ይረዳል::

14፥26 *ባሪያም ይሁን ነጻ፤* የ1ነገ14፥10 ማብ ይመ:: *ይሠቃይ፤* በሶርያውያን (10፥32-33፤13፥3-7 ይመ) በሞዓባውያንና (13፥20) በአሞናውያን (አሞ 1፥13) እጅ ማለት ነው::

14፥27 *ስላልተናገረ፤* የእስራኤላውያን ኀጢአት ጽዋ ገና አልሞላም ነበር፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን ተጨማሪ የምሕረት ዘመን ሰጣቸው፤ ይኸውም ንስሐ እንዲገቡ ዕድል ለመስጠት ነው (የ13፥23 ማብ ይመ):: ሆኖም ግን በክህደትና በእምቢተኝነት መቀጠል ፍርድን ያመጣል (አሞ 4፥2-3፤ 6፥14 ይመ):: *በኢዮርብዓም አማካይነት ታደጋቸው፤* የ13፥5 ማብ ይመ::

14፥28 *የፈጸመው ሁሉ፤* ከዳዊትና ከሰሎሞን ዘመን በኋላ፣ በኢዮርብዓም ዘመነ መንግሥት በሰሜኑ መንግሥት ከማና

ረጋቸው ጦርነቶች እንዲሁም የይሁዳ ግዛት የነበሩትን ደማስቆንና ሐማትን እንዴት ለእስራኤል እንዳስመለሰ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [29]ኢዮርብዓም ከአባቶቹ ከእስራኤል ነገሥታት ጋር አንቀላፋ፤ ልጁ ዘካርያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ ዓዛርያስ

15፥1-7 ተጓ ምብ - 2ዜና26፥3-4፥21-23

15 የእስራኤል ንጉሥ ኢዮርብዓም በነገሠ በሃያ ሰባተኛው ዓመት የይሁዳ ንጉሥ የአሜስያስ ልጅ ዓዛርያስ ነገሠ። [2]ሲነግሥም ዕድሜው ዐሥራ ስድስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦ አምሳ ሁለት ዓመት ገዛ። እናቱም ይኮልያ የተባለች የኢየሩሳሌም ሴት ነበረች። [3]አባቱ አሜስያስ እንዳደረገው ሁሉ ዓዛርያስም *በእግዚአብሔር ፊት* መልካም ነገር አደረገ። [4]ይሁን እንጂ በየኰረብታው ላይ ያሉት የማምለኪያ ስፍራዎች አልተወገዱም፤ ሕዝቡም በዚያ መሥዋዕት ማቅረቡንና ዕጣን ማጤሱን እንደ ቀጠለ ነበር።

[5]*እግዚአብሔርም* ንጉሡን እስከሚሞትበት ቀን ድረስ በለምጽ[ሠ] መታው፤ በተለየ ቤትም ይኖር ነበር። በዚያን ጊዜ ቤተ መንግሥቱን በኀላፊነት የሚመራውና የአገሩንም ሕዝብ የሚያስተዳድረው የንጉሡ ልጅ ኢዮአታም ነበር።

[6]በዓዛርያስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፣ የፈጸመውም ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [7]ዓዛርያስ ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ በዳዊትም ከተማ በአባቶቹ መቃብር አጠገብ ቀበሩት። ልጁ ኢዮአታምም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የእስራኤል ንጉሥ ዘካርያስ

[8]የይሁዳ ንጉሥ ዓዛርያስ በነገሠ በሠላሳ ስምንተኛው ዓመት፣ የኢዮርብዓም ልጅ ዘካርያስ በሰማርያ ከተማ በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ ስድስት ወርም ገዛ። [9]አባቱ እንዳደረገው ሁሉ፣ እርሱም *በእግዚአብሔር ፊት* ክፉ አደረገ፤ የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም እስራኤልን ካሳተበት ኀጢአት አልተመለሰም።

[10]የያቤስ ልጅ ሰሎም በዘካርያስ ላይ አሤረበት፤ በሕዝቡ[ሀ] ፊት አደጋ ጥሎ ገደለው፤ በእግሩም ተተክቶ ነገሠ። [11]በዘካርያስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተመዝግቦአል። [12]በዚህም *እግዚአብሔር* ለኢዩ፣ "ልጆችህ እስከ አራት ትውልድ ድረስ በእስራኤል ዙፋን ላይ ይቀመጣሉ"[ለ] ሲል የተናገረው ቃል ተፈጸመ።

የእስራኤል ንጉሥ ሰሎም

[13]የይሁዳ ንጉሥ ዖዝያን በነገሠ በሠላሳ ዘጠነኛው ዓመት የኢያቤስ ልጅ ሰሎም በእስራኤል ላይ ነገሠ። በሰማርያ ተቀምጦ አንድ ወር ገዛ። [14]የጋዲ ልጅ ምናሔም ከቴርሳ ወጥቶ ወደ ሰማርያ በመሄድ አደጋ ጥሎ የኢያቤስን ልጅ ሰሎምን ገደለው፤ ከዚያም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

[15]በሰሎም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራና የጠነሰሰውም ሤራ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎአል።

15፥1 ቍ32፥2ነገ 14፥21
15፥3 1ነገ14፥8
15፥5 ቍ7:32፤ ዘፍ12፥17:41፥40፤ ዘሌ13፥46፤2ዜና 27፥1፤ሚክ1፥1
15፥7 ቍ5፤ኢሳ 6፥1፥14፥28
15፥9 1ነገ15፥26
15፥10 2ነገ12፥20
15፥11 1ነገ15፥31
15፥12 2ነገ10፥30
15፥13 1ነገ13፥32
15፥14 1ነገ5፥33፤ 2ነገ12፥20
15፥15 1ነገ15፥31

[ሠ]5 የዕብራይስጡ ቃል ቈዳን የሚያጠቃትን ማንኛውንም ዐይነት በሽታዎች ያመለክታል። [ሀ]10 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል። አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ግን፣ *በኢብላም* ይላሉ [ለ]12 2ነገ 10፥30 ይመ።

ቸውም ዘመን ይልቅ ከፍተኛ ሀብትና ብልጽግና የሞላበት ጊዜ ነበር። ሆኖም ግን ይህ ዘመን የሃይማኖት መልክ የነበረበት፣ እግዚአብሔርን ከማምለክም ያፈነገጡበትና ፍትሕ የተጓደለበት ዘመን ነበር (በኢዮርብዓም ዘመን ትንቢት የተናገሩትን የአሞጽንና የሆሴዕን መጽሐፍ ይመ)። *ደማስቆንና ሐማትን፤* የቍ25 ማብ ይመ። *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ14፥19 ማብ ይመ።

14፥29 *ከአባቶቹ ... ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ 1፥21 ማብ ይመ። *ልጁ ዘካርያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ ዘካርያስ ዘመነ መንግሥት 15፥8-12 ይመ።

15፥1 *የእስራኤል ንጉሥ ኢዮርብዓም በነገሠ በሃያ ሰባተኛው ዓመት፤* በ767 ዓ.ቅ.ክ ሲሆን፣ ይህም በ793 ኢዮርብዓም ከዮአስ ጋር አብሮ መግዛት የጀመረበትን ዘመን ያደረገ ነው (የ14፥23 ማብ ይመ)። *ዓዛርያስ ነገሠ፤* ከአባቱ ከአሜስያስ ጋር ሃያ አራት ዓመት ከገዛ በኋላ ለብቻው መግዛት የጀመረበትን ጊዜ የሚያመለክት ነው (የቍ2፥14፥2፡21 ማብ ይመ)። በትክክል የገዛበት ዘመን ነገሠ ከተባለበት ዘመን አንድ ዓመት በኋላ ነው።

15፥2 *አምሳ ሁለት ዓመት፤* ከ792-740 ዓ.ቅ.ክ ነው፤ ይሁን እንጂ ከአባቱ ከአሜስያስ ጋር የገዛበት ዘመን ከ792-767 ዓ.ቅ.ክ ነበር (የቍ1 ማብ ይመ)።

15፥3 *አባቱ አሜስያስ እንዳደረገው፤* የ14፥3 ማብ ይመ።

15፥4 *በየኰረብታው ላይ ያሉት የማምለኪያ ስፍራዎች አልተወገዱም፤* 14፥4 ፣የ1ነገ15፥14 ማብ ይመ።

15፥5 *ንጉሡን... በለምጽ መታው፤* በቤተ መቅደስ መሠዊያ ላይ ዕጣን ማጠን የክህነት ሥራ ሆኖ ሳለ፣ በራሱ ፈቃድ ይህን ስላደረገ የመጣበት ቅጣት ነው (2ዜና26፥16-21 ይመ ከዘሌ13፥46 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቤተ መንግሥቱን በኀላፊነት የሚመራውና የአገሩንም ሕዝብ የሚያስተዳድረው፤* በቀረው የዓዛርያስ የሕይወት ዘመን ልጁ ኢዮአ ታም በምትኩ ያስተዳድርለት ነበር (ከ750-740 ዓ.ቅ.ክ ነው፤ የቍ33 ማብ ይመ)።

15፥6 *የፈጸመውም ሁሉ፤* ዓዛርያስ በዘመኑ የሠራው ሥራ በዝርዝር በ2ዜና26፥1-15 ላይ ይገኛል። *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ14፥29 ማብ ይመ።

15፥7 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ1፥21 ማብ ይመ። *ልጁ ኢዮ አታምም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ ኢዮአታም ዘመነ መንግሥት ቍ 32-38 ይመ።

15፥8 *ዓዛርያስ ... በሠላሳ ስምንተኛው ዓመት፤* በ753 ዓ.ቅ.ክ ነው (የቍ2 ማብ ይመ)።

15፥9 *ኢዮርብዓም ... ኀጢአት፤* 1ነገ12፥26-32፤13፥33-34፤ 14፥16 ይመ።

15፥11 በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤ የ1ነገ 14፥19 ማብ ይመ።

15፥12 *እግዚአብሔር ... የተናገረው ቃል ተፈጸመ፤* አግራጭ ትርጕሙን ይመ። የኢዩ ሥርወ መንግሥት ከወደቀ በኋላ፣ የሰሜኑ መንግሥት ከፍተኛ የፖለቲካ አለመረጋጋት ውስጥ ገባ (ሆሴ 1፥4 ይመ)። የቀሩት የሰሜኑ መንግሥት አምስት ነገሥታት፣ ዐሥር ዓመት ከገዛው ከምናሔምና አሦራውያን ካሰሩት ከሆሴዕ በቀር፣ ሁሉም የሞቱት ተገድለው ነው። ባለጸጋና ጠንካራ ከነበረው ከዳግማዊ ኢዮርብዓም ዘመን በኋላ የሰሜኑ መንግሥት አወዳደቅና ፍጻሜ እጅግ ፈጣን ነበር።

15፥13 *ዖዝያን በነገሠ በሠላሳ ዘጠነኛው ዓመት፤* በ752 ዓ.ቅ.ክ (የቍ2 ማብ ይመ)። ዓዛርያስ የዖዝያን ሌላ ስሙ ነበር (የ14፥21 ማብ ይመ)።

15፥14 *ምናሔም ከቴርሳ ወጥቶ ወደ ሰማርያ በመሄድ፤* ምናሔ ቀድሞ የሰሜኑ መንግሥት ዋና ከተማ በነበረችው በቴርሳ ለሰፈረው ጦር አዛዥ ሳይሆን አይቀርም (1ነገ14፥17፤15፥21፡33 ይመ)። *በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ ምናሔም ዘመነ መንግሥት ከቍ17-22 ይመ።

15፥15 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥19 ማብ ይመ።

አሦራውያን በእስራኤልና በይሁዳ ላይ የከፈቱት ዘመቻ

ከክርስቶስ ልደት በፊት በስምንተኛው ምእተ ዓመት አሦራውያን በእስራእላውያን ላይ የከፈቱት ዘመቻ በእስራኤል ታሪክ ውስጥ አሳዛኝ የፖለቲካ ሁኔታ የፈጠረ ነበር።

የአሦር ጨካኝ ሰራዊት በዓለም እጅግ በረቀቀና በዘመናዊ የጦር መሣሪያ በተገነባና በበቂ የጦር መሐንዲሶቹ የሚመካ ነበር።

ሆኖም የሥነ ልቡና ጦርነት ማካሄድ ለአሦራውያን ጥሩ ውጤት ያስገኘላቸው መሣርያ (ዘዴ) ነበር። በዚህ ጭካኔ በተሞላበት ተግባራቸው የሰዎችን ራሳ በእንጨት ላይ ይሰኩ ነበር፤ የሰውን ጭንቅላት ዐንገቱ ላይ እየቈረጡ ይከምሩ ነበር፤ ምርኮኞችንም በሕይወት እያሉ ቈዳቸውን ይገፉ ነበር።

ለጦርነት ይደረግ የነበረው ክበባ እስራኤልንና ይሁዳን ማስጨነቁ ግልጽ ነው። ይህ ሁኔታ ነቢያትን ከማስጨነቁ የተነሣ እንዲጮኹና ሕዝቡም ወደ እግዚአብሔር እንዲመለስ ደጋግመው እንዲያሳስቡ አድርጓቸዋል።

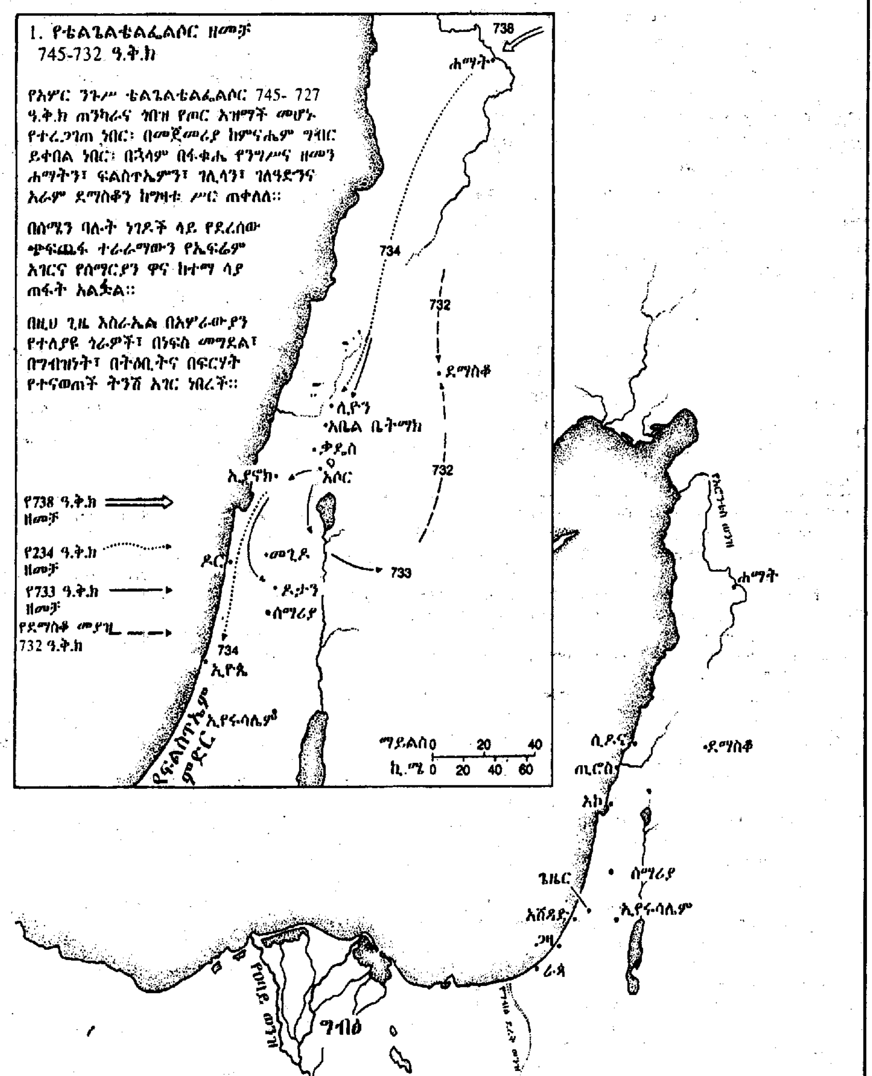

3. ሰናክሬም በይሁዳ ላይ ያደረገው ዘመቻ (701 ዓ.ቅ.ክ)

ሕዝቅያስ በነገሠ በ14ኛው ዓመት አሦራውያን ይሁዳን ወጉ:: ሰናክሬም ሕዝቅያስን «ጨቋኝና ትዕቢተኛ» እንደሆነና ከፍልስጥኤምና ከግብፅ ጋር በመተባበር በአሦር ላይ እንዳመጸ ተናገረ::

በእልቱቅ የተደረገው ጦርነት በአሦር አሸናፊነት አበቃ፤ የግብፅና የከነዓን ሰረገሎች ሸሹ፤ ለኪሶ ተማረከች:: የአሦር ጥንታዊ መዝገብ «አይሁዳዊው ሕዝቅያስ ለእኔ አልገዛም አለ:: 46 የሚያህሉ ከተሞችንና አያሌ መንደሮችን ሁሉ በብዙና በተለያዩ የጦር ሰራዊቶች ከበብሁ:: 200,150 ያህል ሰዎች፣ ወጣቶችና አዛውንቶች፣ ወንዶችና ሴቶች፣ ፈረሶች፣ በቅሎች፣ አህዮች፣ ግመሎችና አያሌ የቀንድ ከብቶችን በምርኮ ወሰድሁ:: ሕዝቅያስንም በወጥመድ እንዳለች ወፍ በቤተ መንግሥቱ ውስጥ በኢየሩሳሌም እስረኛ አደረግሁት» ይላል::

ይሁን እንጂ ይህ እብሪተኛ የአሦር ንጉሥ በ2ኛ ነገ 19:35-36 እና በኢሳ 37:36-37 የተጠቀሰውን ዕልቂት በየትም ሥፍራ ዘግቦት አልተገኘም::

በዚህ ጊዜ የነበረውን የይሁዳን ተስፋ የመቁረጥ ጉዞ ግጥማዊ በሆነ የጽሑፍ አገላለጽ በኢሳ 36:1-37:20 ይገኛል::

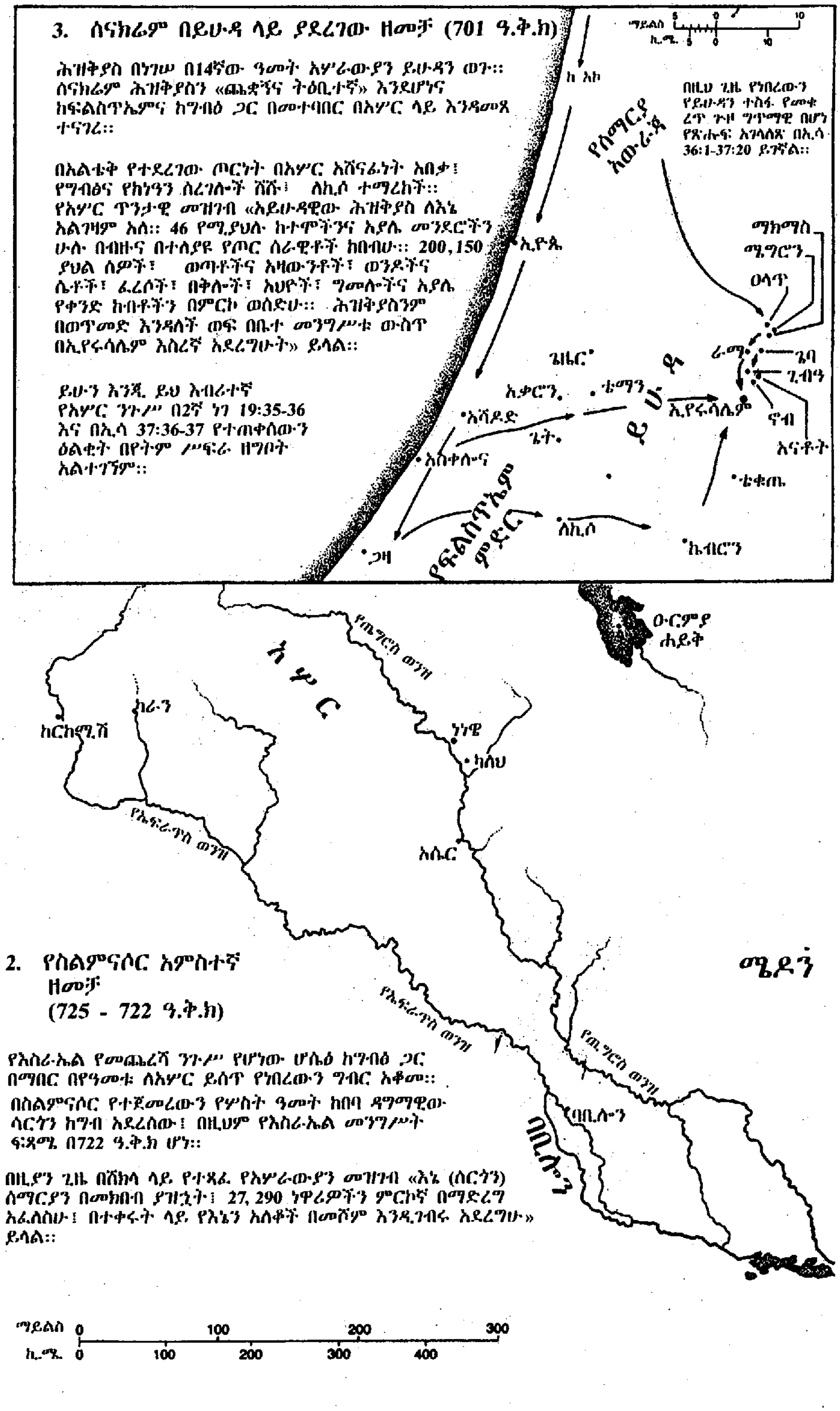

2. የስልምናሶር አምስተኛ ዘመቻ (725 - 722 ዓ.ቅ.ክ)

የእስራኤል የመጨረሻ ንጉሥ የሆነው ሆሴዕ ከግብፅ ጋር በማበር በየዓመቱ ለአሦር ይሰጥ የነበረውን ግብር አቆመ:: በስልምናሶር የተጀመረውን የሦስት ዓመት ከበባ ዳግማዊው ሳርጎን ከግብ አደረሰው፤ በዚህም የእስራኤል መንግሥት ፍጻሜ በ722 ዓ.ቅ.ክ ሆነ::

በዚያን ጊዜ በሸክላ ላይ የተጻፈ የአሦራውያን መዝገብ «እኔ (ሰርጎን) ሰማርያን በመክበብ ያዝኳት፤ 27,290 ነዋሪዎችን ምርኮኛ በማድረግ አፈለስሁ፤ በተቀሩት ላይ የእኔን አለቆች በመሾም እንዲገብሩ አደረግሁ» ይላል::

[16]በዚያን ጊዜም ምናሔም ከቴርሳ ወጥቶ በቲፍሳና በከተማዪቱ ነዋሪዎች ላይ ሁሉ፣ በአካባቢዋም ጭምር አደጋ ጣለ፤ ይህን ያደረገውም የከተማዪቱን በሮች ለመክፈት ፈቃደኞች ባለመሆናቸው ነበር፤ ቲፍሳን መታት፤ የነፍሰጡሮችንም ሆድ ሁሉ ቀደደ።

የእስራኤል ንጉሥ ምናሔም

[17]የይሁዳ ንጉሥ ዓዛርያስ በነገሠ በሠላሳ ዘጠነኛው ዓመት፣ የጋዲ ልጅ ምናሔም በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ በሰማርያ ተቀምጦም ዐሥር ዓመት ገዛ። [18]*በእግዚአብሔር ፊት* ክፉ ነገር አደረገ፤ በዘመኑም ሁሉ የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም እስራኤልን ካሳተበት ኀጢአት አልተመለሰም።

[19]ከዚያም የአሦር ንጉሥ ቴልጌልቴልፌልሶር[°] ምድሪቱን ወረረ፤ ምናሔም ርዳታውን ለማግኘትና በመንግሥቱ ላይ ያለውን ይዞታ ለማጽናት ሲል፣ አንድ ሺህ መክሊት[ʻ] ብር ሰጠው።

[20]ምናሔም ገንዘቡ እንዲዋጣ ያደረገው ከእስራኤል ሲሆን፣ ይህንንም ያደረገው ለአሦር ንጉሥ ይሰጥ ዘንድ እያንዳንዱ ሀብታም አምሳ፣ አምሳ ሰቅል[T] ብር እንዲያዋጣ በማስገደድ ነበር። ስለዚህ የአሦር ንጉሥ በዚያች አገር አልቈየም፤ ተመልሶ ሄደ።

[21]በምናሔም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ የፈጸመውም ሁሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [22]ምናሔም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ ልጁ ፋቂስ ያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የእስራኤል ንጉሥ ፋቂስያስ

[23]የይሁዳ ንጉሥ ዓዛርያስ በነገሠ በአምሳኛው ዓመት፣ የምናሔም ልጅ ፋቂስያስ በሰማርያ ከተማ የእስራኤል ንጉሥ ሆነ፤ ሁለት ዓመትም ገዛ። [24]ፋቂስያስ *በእግዚአብሔር ፊት* ክፉ ነገር አደረገ፤ የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም፣ እስራኤልን ካሳተበት ኀጢአት አልተመለሰም። [25]ከጦር አለቆቹ አንዱ የሆነው የሮሜልዩ ልጅ ፋቀሔ አሤረበት፤ አምሳ የገለዓድ ሰዎች ይዞ በመሄድ፣ ሰማርያ ቤተ መንግሥት ባለው ምሽግ ፋቂስያስን ከአርጎብና ከአርያ ጋር ገደለው፤ በእግሩም ተተክቶ ነገሠ።

[26]በፋቂስያስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ የፈጸመውም ሁሉ በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎአል።

የእስራኤል ንጉሥ ፋቀሔ

[27]የይሁዳ ንጉሥ ዓዛርያስ በነገሠ በአምሳ ሁለተኛው ዓመት የሮሜልዩ ልጅ ፋቀሔ በሰማርያ ከተማ፣ በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ ሃያ ዓመትም ገዛ። [28]እርሱም *በእግዚአብሔር ፊት* ክፉ ነገር አደረገ፤ የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም እስራኤልን ካሳተበት ኀጢአት አልተመለሰም።

[29]በእስራኤል ንጉሥ በፋቀሔ ዘመን፣ የአሦር ንጉሥ ቴልጌልቴልፌልሶር መጥቶ ዒዮንን፣ አቤልቤትመዓካን፣ ያኖዋን፣ ቃዴስን ና ሐጾርን፣ ገለዓድንና ገሊላን፣ የንፍታሌ

°19 ቲግላት ፐሌሴርም ይባላል። ʻ19 34 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው T20 0.6 ኪሎ ግራም ያህል ነው።

15፥16 1ነገ4፥24፤ 2ነገ8፥12፤ሆሴ13፥16
15፥18 1ነገ15፥26
15፥19 1ዜና5፥6: 26
15፥20 2ነገ12፥18
15፥24 1ነገ15፥26
15፥25 2ነገ12፥20፤2ዜና28፥6፤ኢሳ7፥1
15፥27 2ዜና 28፥6፤ኢሳ7፥1:4
15፥29 1ነገ 15፥20፤2ነገ16፥7:9፤ 17፥6:24፤24፥14-16፤ 1ዜና5፥22:26፤2ዜና 16፥4፤28፥20፤ኢሳ 7፥9፤9፥1፤10፥9:10፤ 14፥6:17፤28፥1፤36፥ 17:19፤37፥18፤45፥1 3፤ኤር50፥17

15፥16 *ቲፍሳ፤* ከሐማት በስተ ሰሜን (14፥25 ይመ) በኤፍራጥስ ወንዝ ላይ የሚገኝ ስፍራ ነው (1ነገ 4፥24 ይመ)። ይሁን እንጂ የታለመችው ከተማ ይህች አልነበረችም። አንዳንዶች በሰብዓ ሊቃናት "ታፑአ" ተብሎ የተጻፈውን ስያሜ ይመርጣሉ። ታፑአ በምናሴና በኤፍሬም ድንበር መካከል ያለ ከተማ ነው (ኢሱ 16፥8፤17፥7-8)። ምናልባትም በእስራኤል ብቻ "ቲፍሳ" የተባለ ከተማ ሳይኖር አይቀርም። *የነፍሰጡሮችንም ሆድ ሁሉ ቀደደ፤* 8፥12 እና ማብ ይመ።

15፥17 *ዓዛርያስ በነገሠ በሠላሳ ዘጠኛው ዓመት፤* በ752 ዓቅክ (የቍ2 ማብ ይመ)፡ *ዐሥር ዓመት፤* ከ752-742 ዓቅክ ማለት ነው።

15፥18 *ኢዮርብዓም ... ኀጢአት፤* 1ነገ12፥26-32፤13፥33-34፤14፥16 ይመ።

15፥19 *ምድሪቱን ወረረ፤* ሣልሳዊው ቴልጌልቴልፌልሶር፣ በ743 ዓ.ቅ.ክ ከሰራዊቱ ጋር ወደ ምዕራብ በመጓዝ ከርከሚሽን፣ ሐማትን፣ ጢሮስን፣ ባይብሎስን፣ ደማስቆን፣ የምናሔ ምንና ሰማርያንም እንዳስገበረ ይናገራል። *አንድ ሺህ መክሊትን፤* አግራጭ ትርጕሙን ይመ፤ እጅግ ብዙ የገንዘብ መጠን ነው የብር መክሊት አንጻራዊ ዋጋ ምን ያህል እንደሆነ ለማወቅ የ5፥5 ማብ ይመ። *ርዳታውን ለማግኘትና በመንግሥቱ ላይ ያለውን ይዞታ ለማጽናት ሲል፤* ምናሔም ሥልጣንን ነጥቆ በመያዙ በዙፋኑ ላይ ተረጋግቶ መቀመጥ እንዳልቻለ ያመለክታል። ተቃውሞም ሊመጣበት የቻለው የፋቀሔን አመራር ከተከተሉ ሰዎች ሊሆን ይችላል፤ ምክንያቱም ፋቀሔ የአሦርን ኀይል ለመቋቋም ከደማስቆ ሶርያውያን ጋር ተባብሮ ስለነበር ነው (የቍ27 ማብ ይመ)። ሆሴዕ ከአሦራውያን ርዳታ የመፈለግ ዕቅድን በማውገዝ ተግባራዊ እንደማይሆን ተናገረ (ሆሴ 5፥13-15)።

15፥20 *አምሳ ሰቅል፤* አግራጭ ትርጕሙን ይመ። ሊከፈል የታሰበውን የአንድ ሺህ መክሊት ግብር ለመሰብሰብ በግምት ሥልሳ ሺህ ሰው ያስፈልጋል ማለት ነው፤ ይህም በዳግማዊ ኢዮርብዓም ዘመን የሰሜኑ መንግሥት የቱን ያህል ሀብታም እንደ ነበር ያመለክታል።

15፥21 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ14፥19 ማብ ይመ።

15፥23 *ዓዛርያስ በነገሠ በአምሳኛው ዓመት፤* በ742 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (የቍ2 ማብ ይመ)። *ሁለት ዓመት፤* ከ742-740 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው ።

15፥24 *ኢዮርብዓም...ኀጢአት፤* 1ነገ12፥26-32፤13፥33-34፤14፥16 ይመ።

15፥25 *ከጦር አለቆቹ አንዱ፤* ፋቀሔ በዮርዳኖስ ማዶ ባሉ አገሮች ከፍተኛ ሥልጣን የነበረው ሰው ሳይሆን አይቀርም፤ ለምናሔና ለፋቂስያስ የነበረውም ታዛዥነት ከልብ እንዳልነበር ግልጽ ነው (የቍ27 ማብ ይመ)። *አሤረበት፤* በውጭ ጕዳይ ፖሊሲ የነበረው የተለየ አመለካከት፣ ፋቀሔ ተቃውሞውን እንዲያጠናክር ሳያደርገው አልቀረም። ፋቀሔ የአሦርን ወዳጅነት መፈለጉ የአባቱን የምናሔምን ፈለግ መከተሉን ያለጥርጥር ያመለክታል (ቍ20 ይመ)። ፋቀሔ ደግሞ ከአሦር ሊሰነዘር የሚችልን ወረራ ለመከላከል ከደማስቆ ሶርያውያን ጋር ተባበረ (16፥1-9፤ ኢሳ7፥1-2:4-6 ይመ)።

15፥26 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥19 ማብ ይመ።

15፥27 *ዓዛርያስ በነገሠ በአምሳ ሁለተኛው ዓመት፤* በ740 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (የቍ2 ማብ ይመ)። *ሃያ ዓመትም፤* ከ752-732 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው፤ ቀጥሎ ያለውን ግምት መሠረት በማድረግ፣ ምናሔም ሐሎምን በገደለ ጊዜ፣ ፋቀሔ በዮርዳኖስ ማዶ ባለው ግዛት ምናሔምን የሚቃወም መንግሥት አቋቋመ (የቍ17:19:25 ማብ ይመ)። ስለዚህ በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው የግዛት ዘመን የዐመፁን ዘመን ሁሉ ያጠቃልላል።

15፥28 *ኢዮርብዓም ... ኀጢአት፤* 1ነገ12፥26-32፤13፥33-34፤14፥16 ይመ።

15፥29 *የአሦር ንጉሥ ቴልጌልጌልፈልሶር መጥቶ፤* የቍ19 ማብ ይመ። የዚህ ወረራ ታሪካዊ ዳራ በ16፥5-9፤2ዜና28፥16-21፤ ኢሳ 7፥1-17 ላይ ይገኛል። *ዒዮንና...ንፍታሌምን፤* ከአንድ መቶ አምሳ ዓመት በፊት የደማስቆው ቀዳማዊ ቤንሃዳድ፣ የይሁዳ ንጉሥ ባደረገው ጥያቄ መሠረት፣ እነዚህን ግዛቶች ከሰሜን መንግሥት ቀምቶ

ምንም ምድር ጭምር ያዘ:: ሕዝቡንም ማርኮ ወደ አሦር ወሰደው:: [30]ከዚያም የኤላ ልጅ ሆሴዕ በሮሜልዩ ልጅ በፋቁሔ ላይ አሤረበት፤ አደጋ ጥሎም ገደለው፤ የዖዝያን ልጅ ኢዮአታም በነገሠ በሃያኛው ዓመትም ሆሴዕ በፋቁሔ እግር ተተክቶ ነገሠ:: [31]በፋቁሔ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ የፈጸማቸውም ሁሉ በእስራ ኤል ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይ ደለምን?

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአታም

15፥33-38 ተጓ ምብ - 2ዜና27፥1-4፤7-9

[32]የእስራኤል ንጉሥ የሮሜልዩ ልጅ ፋቁሔ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት፣ የይሁዳ ንጉሥ የዖዝያን ልጅ ኢዮአታም ነገሠ:: [33]ሲነግሥም ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ነበር፤ ኢየሩሳሌም ተቀምጦም ዐሥራ ስድስት ዓመት ገዛ፤ እናቱም የሳዶቅ ልጅ ስትሆን፤ ኢየሩሳ ትባል ነበር:: [34]አባቱ ዖዝያን እንዳ ደረገው ሁሉ እርሱም በእግዚአብሔር ፊት መልካም ነገር አደረገ:: [35]ይሁን እንጂ በየ ኰረብታው ላይ ያሉት የማምለኪያ ስፍራ ዎች አልተወገዱም፤ ሕዝቡም በዚያ መሥ ዋዕት ማቅረቡንና ዕጣን ማጤሱን እንደ ቀጠለ ነበር:: ኢዮአታም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ የላይኛውን በር መልሶ ሠራ::

[36]በኢዮአታም ዘመነ መንግሥት የተከና ወነው ሌላው ሥራ፣ የፈጸመውም ሁሉ በይ ሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደ ለምን? [37]በዚያን ጊዜ እግዚአብሔር የሶርያ ንጉሥ ረአሶንና የሮሜልዩ ልጅ ፋቁሔን ይሁዳን እንዲወጉ አደረገ:: [38]ኢዮአታምም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ አባቶቹ በተቀበሩ በትም፤ በአባቱ በዳዊት ከተማ ተቀበረ:: ልጁ አካዝም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

የይሁዳ ንጉሥ አካዝ

16፥1-20 ተጓ ምብ - 2ዜና28፥1-27

16 የሮሜልዩ ልጅ ፋቁሔ በነገሠ በዐ ሥራ ሰባተኛው ዓመት፣ የይሁዳ ንጉሥ፣ የኢዮአታም ልጅ አካዝ ነገሠ:: [2]አካዝ ሲነግሥ ዕድሜው ሃያ ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ዐሥራ ስድስት ዓመት ገዛ:: አባቱ ዳዊት ያደረገውን መልካም ነገር በአምላኩ በእግዚአብሔር ፊት አላደረገም:: [3]እርሱም የእስራኤልን ነገሥታት መንገድ ተከተለ፤ ይልቁንም እግዚአብሔር ከእስራ ኤላውያን ፊት ያሳደዳቸውን የአሕዛብን ርኵሰት ተከትሎ፣ ልጁን በእሳት የሚቃጠል

15፥30 2ነገ 12፥20፤17፥1
15፥31 1ነገ15፥31
15፥32 ቍ1:5፤ 1ዜና5፥17፤ኢሳ1፥1፤ ሆሴ1፥1
15፥34 1ነገ14፥8
15፥35 ዘፍ23፥10፤ 2ነገ12፥3፤2ዜና23፥20
15፥37 2ነገ16፥5፤ ኢሳ7፥1፤8፥6፤ 9፥11
16፥1 ኢሳ1፥1፤ 7፥1፤14፥28፤ሆሴ1፥1፤ ሚክ1፥1
16፥2 1ነገ14፥8
16፥3 ዘሌ18፥3: 21፤ ዘዳ9፥4፤2ነገ 3፥27፤17፥19፤

ነበር (የ1ነገ15፥19-20 ማብ ይመ):: *ሕዝቡንም ወደ አሦርም ወሰደው፤* 1ዜና5፥26 ይመ:: እስራኤላውያን ከአገራቸው ተገደው መወሰዳቸው በቃል ኪዳኑ የተጠቀሰው የርግማን ቃል መፈ ጸሙን ያመለክታል (የ10፥32 ማብ ይመ)::

15፥30 *ሆሴዕ... በፋቁሔ ላይ አሤረበት፤* ሆሴዕ በሰሜኑ መንግሥት አሦርን ከመቃወም ይልቅ መተባበር ይሻላል ለሚ ለው ቡድን ተወካይ ሳይሆን አይቀርም፤ ሣልሳዊ ቴልጌልቴል ፌልሶር ከታሪኩ በአንዱ፣ ሆሴዕን በሰሜኑ መንግሥት ዙፋን ላይ እንዳስቀመጠውና ዐሥር መክሊት ወርቅና አንድ ሺህ መክሊት ብር እንደሚያስገብረው ጠቅሶአል:: *ኢዮአታም በነገሠ በሃያ ኛው ዓመት፤* በ732 ዓ.ቅ.ክ (የቍ32-33 ማብ ይመ):: የተጠቀ ሰው ዘመን ሥልጣን የያዘበትን ሃያኛው ዓመት ቢሆንም፣ ዘመነ መንግሥቱ በትክክል ሲቈጠር ግን ዐሥራ ዘጠኝ ዓመት ብቻ ነው::

15፥31 *በእስራኤል ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥19 ማብ ይመ::

15፥32 *ፋቁሔ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት፤* በ750 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (የቍ27ማብ ይመ)::

15፥33 *ዐሥራ ስድስት ዓመት፤* ከ750-735 ዓ.ቅ.ክ ማለት ሲሆን ኢዮአታም ከአባቱ ጋር የገዛበት ዘመን ከ750 -740 ዓ.ቅ.ክ ነበር (የቍ5 ማብ ይመ):: የኢዮአታም አገዛዝ ባልታወቀ መንገድ በ735 ዓ.ቅ.ክ ሲያበቃ፣ ልጁ አካዝ በምትኩ ነገሠ:: ይሁን እንጂ ኢዮአታም እስከ 732 ዓ.ቅ.ክ ድረስ በሕይወት ነበር (የቍ 30:37 ማብ ይመ)::

15፥34 *አባቱ ዖዝያን እንዳደረገው ሁሉ፤* የቍ3 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 2ዜና 27፥2 ይመ::

15፥35 *ይሁን እንጂ በየኰረብታው ላይ ያሉት የማምለ ኪያ ስፍራዎች አልተወገዱም፤* ቍ4 ይመ፤ እንዲሁም የ1ነገ 15፥14 ማብ ይመ:: *ቤተ መቅደስ የላይኛውን በር፤* 2ዜና 23፥20፤ኤር 20፥2፤ ዕዝ 8፥3፤9፥2 ይመ:: ስለ ኢዮአታም የቤተ መቅደሱ ግንባታ ሥራ ይበልጥ ለማወቅ 2ዜና27፥3-4 ይመ::

15፥36 *በኢዮአታም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፤* 2ዜና27፥1-6 ይመ:: *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥29 ማብ ይመ::

15፥37፤ ይህ በቅንፍ ውስጥ እንደሚገኝ የሚቈጠር ዐረፍተ ነገር ሲሆን፣ ለተወሰነ ዘመን ሁለቱም፣ ኢዩአታምና አካዝ በአንድ ግዛት ሥልጣን ላይ እንደ ነበሩ ያመለክታል (የቍ 33 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ 16፥5-12፤2ዜና28፥5-21፤ኢሳ7፥1-17 ያሉት ክፍሎች የሶርያ ንጉሥ ረአሶንና የእስራኤል ንጉሥ ፋቁሔ በይሁዳ ንጉሥ በአካዝ ዘመነ መንግሥት ያከናወኗቸውን ዐበይት ተግባራት ያመለክታሉ::

15፥38 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ1፥21 ማብ ይመ::

16፥1 *ፋቁሔ በነገሠ በዐሥራ ሰባተኛው ዓመት፤* በ735 ዓ.ቅ.ክ ሲሆን (የ15፥27 ማብ ይመ)፣ አካዝ ከኢዮአታም ጋር ለተወሰነ ጊዜ አንድ ላይ የገዛ ሲሆን፣ ይኸውም አካዝ ከ735 ጀምሮ ዋነኛ ሆኖ ያገለገለበት ነው (የ15፥33:37: ማብ እንዲሁም የቍ2 እና፡ የ17፥1ማብ ይመ)::

16፥2 *ሲነግሥ ዕድሜው ሃያ ዓመት ነበር፤* ምናልባት አካዝ ከአባቱ ከኢዮአታም ጋር በ735 ዓ.ቅ.ክ አብሮ መግዛት የጀመረበት ጊዜ ይሆናል (የቍ1 ማብ ይመ):: አለበለዚያ በተገለ ጸው ዕድሜና ዘመን መሠረት አካዝ ዕድሜው14 ወይም15 ሳይሆን፣ ልጁ ሕዝቅያስ በተወለደ ጊዜ (ከ18፥1-2ጋር ያነጻጽሩ) ዕድ ሜው11 ወይም12 ዓመት ነበር ማለት ነው:: *ዐሥራ ስድስት ዓመት፤* የይሁዳን ነገሥታት የአካዝንና የሕዝቅያስን ዘመን፣ ከሰሜን መንግሥት ነገሥታት ከፋቁሔና ከሆሴዕ ዘመን ጋር ለማስተካ ከል መሞከር፣ በዘመን አቈጣጠር ቅደም ተከተል ላይ ችግር መፍጠሩ አይቀርም (የቍ1፤17፥1፤18፥1: 9-10 ማብ ይመ):: ስለዚህ እዚህ ስፍራ የተጠቀሰው ዐሥራ ስድስት ዓመት፣ ኢዮአ ታም ከሞተ በኋላ አካዝ የገዛበት ዘመን ነው ማለት የተሻለ ይመስላል፤ ይህም ጊዜ ከ732-715 ዓ.ቅ.ክ ነበር (የ15፥30:33 ማብ ይመ):: በመጽሐፍ ቅዱስ አካዝ መንገሥ የጀመረበት ጊዜ በተለያየ መንገድ ተገልጾአል፤ ይኸውም (1) በ744 ወይም በ743 ዓ.ቅ.ክ ሲሆን የዐሥራ አንድ ወይም የዐሥራ ሁለት ዓመት ልጅ ሳለ ከአያቱ ከዓዛርያስ ጋር አብሮ መግዛት እንደ ጀመረ የሚያመለክት ነው (17፥1 ይመ፤ (2) በ735 ዓ.ቅ.ክ ከኢዮአ ታም ጋር ዋነኛ ሆኖ አብሮ መግዛት የጀመረበት ጊዜ (ቍ1 ይመ)፤ (3) እንዲሁም በ732 ዓ.ቅ.ክ ኢዮአታም ከሞተ በኋላ ብቻውን መግዛት የጀመረበት ጊዜ ነው:: *አባቱ ዳዊት ያደረገውን... አላደረገም፤* አካዝ እንደ አሜስያስ (14፥3)፣ እንደ ዓዛርያስ (15፥3) እና እንደ ኢዮአታም (15፥34) እንኳ በጎ ምስክ ርነት አልተሰጠውም::

16፥3 *የእስራኤልን ነገሥታት መንገድ፤* በቤቴልና በዳን ጥጃ እንዲመለክ ያደረገውን የቀዳማዊ የኢዮርብዓምን መንገድ አካዝም ተከትሎአል ለማለት አያስደፍርም (1ነገ 12፥26-32፤ 13፥33-34፤14፥16 ይመ):: እዚህ ላይ ያለው መግለጫ የሚያመለ ክተው በአክዓብ መንፈስ የነበረውን የበኣል አምልኮን ሳይሆን አይቀርም (የ1ነገ 16፥31-33 ማብ እና 2ዜና28፥2 ይመ):: *ልጁን... መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ፤* እስራኤላውያን ይህን በመሰለ የባዕድ አምልኮ ሥርዐት ውስጥ እንዳይገቡ ሙሴ አስጠንቅቆአቸዋል (ዘሌ18፥21፤ዘዳ 18፥10 ይመ):: የእያንዳንዱ እስራኤላዊ ቤተ ሰብ በኵር ወንድ ልጅ ከሆነ ለእግዚአብሔር ተለይቶ ይቀደስና አምስት ሰቅል ለካህናት በመክፈል ይቤዥ ነበር (ዘፀ13፥1:11-13፤ ዘኍ18፥16 ይመ)፤ እንዲሁም 3፥27፤17፥17፤ 21፥6፤ 23፥10፤ 2ዜና

መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ::[ሀ] [4]እንዲሁም ኰረብታ ላይ ባሉ ማምለኪያ ስፍራዎች፣ በኰረብታ አናቶችና ቅጠሉ በተንሰራፋው ዛፍ ሥር ሁሉ ሠዋ፤ ዕጣንም አጤሰ::

[5]የሶርያ ንጉሥ ረአሶንና የእስራኤል ንጉሥ የሮሜልዩ ልጅ ፋቁሔ ኢየሩሳሌምን ለመውጋትና አካዝን ለመክበብ ወጡ፤ ይሁን እንጂ ሊያሸንፉት አልቻሉም:: [6]በዚያን ጊዜም የሶርያ ንጉሥ ረአሶን የይሁዳን ሰዎች አሳዶ፣ ኤላትን ወደ ሶርያ ግዛት መለሰ፤ ከዚያም ኤዶማውያን ወደ ኤላት መጥተው እስከ ዛሬ በዚያ ይኖራሉ::

[7]ከዚህ የተነሣም አካዝ፣ ወደ አሦር ንጉሥ ወደ ቴልጌልቴልፌልሶር፣ "እኔ አገልጋይህም ልጅህም ነኝ፤ ስለዚህ መጥተህ ከሚወጉኝ ከሶርያ ንጉሥና ከእስራኤል ንጉሥ እጅ አድነኝ" ሲል መልእክተኞች ላከበት:: [8]አካዝም *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስና በቤተ መንግሥቱ ግምጃ ቤቶች የሚገኘውን ብርና ወርቅ አውጥቶ ለአሦር ንጉሥ ገጸ በረከት ላከለት:: [9]የአሦር ንጉሥም፣ የአካዝን ልመና በመቀበል፤ ደማስቆን አጥቅቶ ያዛት፤ ሕዝቧን ማርኮ ወደ ቂር አፈለሳቸው፤ ረአሶንንም ገደለው::

[10]ከዚያም ንጉሥ አካዝ የአሦርን ንጉሥ ቴልጌልቴልፌልሶርን ለመገናኘት ወደ ደማስቆ ሄደ:: በደማስቆም ያለውን መሠዊያ አይቶ፣ ንድፉን ከዝርዝር ጥናቱ ጋር ለካህኑ ለኦርያ ላከለት:: [11]ካህኑ ኦርያም ንጉሥ አካዝ ከደማስቆ በላከለት ዝርዝር ጥናት መሠረት መሠዊያ ሠራ፤ ንጉሡ አካዝ ከመመለሱም በፊት አጠናቀቀው:: [12]ንጉሡ ከደማስቆ ተመልሶ በመጣ ጊዜ፣ መሠዊያውን አየ፤ ቀርቦም በመሠዊያው ላይ ወጣ፤ [13]ከዚያም የሚቃጠል መሥዋዕቱንና የእህል ቍርባኑን በመሠዊያው ላይ አቀረበ፤ የመጠጥ ቍርባኑን አፈሰሰ፤ የኅብረት መሥዋዕቱንም[ለ] ደም በመሠዊያው ላይ ረጨ:: [14]በአዲሱ መሠዊያና *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ መካከል፣ *በእግዚአብሔር* ፊት ቆሞ የነበረውን የናስ መሠዊያ፣ ከቦታው አሥነስቶ ከአዲሱ መሠዊያ በስተሰሜን በኩል አኖረው::

[15]ከዚያም ንጉሥ አካዝ፣ ካህኑን ኦርያን እንዲህ ሲል አዘዘው፤ "በዚህ በትልቁ አዲስ መሠዊያ ላይ የጧቱን የሚቃጠል መሥዋዕትና የማታውን የእህል ቍርባን፣ የንጉሡን የሚቃጠል መሥዋዕትና የእህሉን ቍርባን እንዲሁም የመላውን የአገሪቱን ሕዝብ የሚቃጠል መሥዋዕት፣ የእህልና የመጠጥ ቍርባናቸውን አቅርብ፤ የሚቃጠለውን መሥዋዕት ደምና የሌላውን መሥዋዕት ደም ሁሉ በመሠዊያው ላይ እርጨው፤ የናሱ መሠዊያ ግን እኔ መመሪያ ለመጠየቅ የምጠቀምበት ይሆናል::" [16]ካህኑ ኦርያም

16፥4 ዘዳ12፥2፤ 2ነገ22፥17፤23፥5፤ ሕዝ6፥13
16፥5 2ነገ15፥37
16፥6 1ነገ9፥26፤ ኢሳ9፥12
16፥7 2ነገ15፥29፤ ኢሳ2፥6፤10፥20፤ ኤር2፥18፤3፥1፤ ሕዝ16፥28፤ 23፥5፤ሆሴ10፥6
16፥8 1ነገ15፥18፤ 2ነገ12፥18
16፥9 ዘፍ14፥15፤ 2ነገ15፥29፤ኢሳ22፥6፤ አሞ1፥5፤9፥7
16፥10 ቍ11:15: 16፤ኢሳ8፥2
16፥12 2ዜና 26፥16
16፥13 ዘፀ29፥40፤ ዘሌ6፥8፤13:14-23፤ 7፥11-21
16፥14 ዘፀ20፥24፤ 40፥6፤1ነገ8፥64
16፥15 ዘፀ29፥38-41፤1ሳሙ9፥9

[ሀ]3 ወይም፣ *ልጁን ገደለ* [ለ]13 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት*

28፥3፤ ኤር7፥31፤32፥35 ይመ::

16፥4 *ኰረብታ ላይ ባሉ ማምለኪያ ስፍራዎች፤* 15፥4:35 ይመ፤ እንዲሁም የ1ነገ 15፥14 ማብ ይመ። እነዚህ ኰረብታ ላይ ያሉ ማምለኪያ ስፍራዎች ከአሕዛብ የበአል አምልኮ የተገኙና በቅይጥ የአምልኮ መንገድ እስራኤላውያን እግዚአብሔርን ለማምለክ የሚጠቀሙባቸው ስፍራዎች ናቸው:: ከእስራኤላውያን ቀደም ብለው ይኖሩ የነበሩ ከነዓናውያን ትላልቅ ዛፎች የልምላሜና የፍሬ ምልክት እንደ ሆኑ ያምኑ ነበር:: ኢሥነምግባራዊ የሆኑ የአሕዛብ ሥርዐቶች በእነዚህ ዛፎች ሥር በነበሩ ቤተ ጣዖቶች ይፈጸሙ ነበር:: ግልጽ በሆነ ሁኔታ ይህንን ከሚከለክለው የሙሴ ሕግ ተቃራኒ በሆነ መንገድ ይህ የአሕዛብ ልማድ እስራኤላውያንን ተጠናውቷቸው ነበር፤ (17፥10፤ 1ነገ14፥23፤ዘዳ12፥2፤ ኤር2፥20፤ 3፥6፤ 17፥2፤ ሕዝ6፥13፤ 20፥28፤ ሆሴ 4፥13-14 ይመ)::

16፥5 *ረአሶን ... ፋቁሔ ኢየሩሳሌምን ለመውጋት ... ወጡ፤* የ15፥25:37 ማብ ይመ:: *ሊያሸንፉት አልቻሉም፤* ኢሳ7፥1-17፤ 2ዜና 28፥5-21 ይመ:: ረአሶንና ፋቁሔ አሦርን በመቃወም ያደራጁትን ኃይል የሚያግዝ ድጋፍ ለማግኘት አካዝን ከደቡብ መንግሥት ዙፋን በማውረድ የታቢልን ልጅ ለማንገሥ አስበው ነበር (የ15፥19: 25 ማብ ይመ)፤ ይሁዳና አካዝ ዐመፀኞች ቢሆኑም እንኳ፣ እግዚአብሔር ለዳዊት በገባው ቃል ኪዳን መሠረት ከተቃጣባቸው ጥቃት ታደጋቸው (1ነገ11፥36፤ 2ሳሙ7፥13፤ ኢሳ7፥3-7:14 ይመ)::

16፥6 *የሶርያ ንጉሥ ረአሶን ... ኤላትን ወደ ሶርያ ... መለሰ፤* የ14፥22 ማብ ይመ:: *ከዚያም ኤዶማውያን ወደ ኤላት መጥተው፤* 2ዜና28፥17 ይመ:: እንዲሁም ፍልስጥኤማውያን ቀደም ብሎ የደረሰባቸውን ሽንፈት ለመበቀል ይህን እድል ተጠቅመውበታል (2ዜና26፥5-7 ያለውን ከ2ዜና28፥18 ጋር ያነጻጽሩ):: *እስከ ዛሬ በዚያ ይኖራሉ፤* የ1ነገ8፥8 ማብ ይመ::

16፥7 *ቴልጌልቴልፌልሶር፤* 15፥19:29 ማብ ይመ:: *አገልጋይህም ልጅህም፤* አካዝ በእግዚአብሔር ከመታዘዙና በቃል ኪዳኑ ተስፋ ከማመን ይልቅ ከአሦር ጋር በመስማማት ሰላምን ለይሁዳ ማምጣት ፈለገ (ዘፀ 23፥22፤ ኢሳ 7፥10-16 ይመ)::

16፥8 *በቤተ መቅደስ ... የሚገኘውን ብርና ወርቅ፤* በቤተ መቅደስ የሚገኘው ንብረት በመጠኑም ቢሆን በኢዮአታም ወደ ቦታው ሳይመለስ አልቀረም፤ (12፥18፤14፥14 ይመ):: የይሁዳው ኢዮአካዝ (አካዝ) ስም በ734 ዓ.ቅ.ክ ለቴልጌልቴልፌልሶር ከሚገብሩት የገዥዎች ዝርዝርና ከፍልስጥኤማውያን፣ ከአሞናውያን፣ ከሞዓባውያንና ከኤዶማውያን ጋር ተጠቅሶአል::

16፥9 *ደማስቆን አጥቅቶ ያዛት፤* በ732 ዓ.ቅ.ክ ቴልጌልቴልፌልሶር ሣልሳዊ ደማስቆን በመውረር ደመሰሳት (በኢሳ 7፥16፤ አሞ1፥3-5 ላይ ያሉትን ትንቢቶች ይመ):: *ሕዝቧን ... ወደ ቂር አፈለሳቸው፤* በአሞ1፥5 ላይ የተነገረው ትንቢት እንዲፈጸም፣ ሶርያውያን ቀድሞ ወደ ነበሩበት ስፍራ ተወሰዱ (አሞ9፥7):: በኢሳ 22፥6 ላይ ከኤላም ጋር ብትጠቀስም፣ ቂር ያለችበት ስፍራ የት እንደ ሆነ አይታወቅም::

16፥10 *አካዝ ... ቴልጌልቴልፌልሶርን ለመገናኘት ወደ ደማስቆ ሄደ፤* አክብሮቱንና ታማኝነቱን ለባለ ድሉ የአሦር ንጉሥ ለመግለጽ በታዛዥ ንጉሥነቱ ይህን አደረገ:: *በደማስቆም ያለውን መሠዊያ፤* ምናልባት ሬሞን የተባለው አምላክ መሠዊያ ሊሆን ይችላል (5፥18፤2ዜና28፥23 ይመ)፤ ይሁን እንጂ መሠዊያው የንጉሡ የቴልጌልቴልፌልሶር ነበር:: አካዝ የመሠዊያውን አሠራር አይቶ በይሁዳ እንዲሠራ ማስቡ፣ የበለጠ ለአሦራውያን መንበርከኩን ያመለክታል::

16፥13 *የሚቃጠል መሥዋዕቱንና የእህሉን ቍርባኑን ... የመጠጥ ቍርባኑን ... የኅብረት መሥዋዕቱንም፤* ከመጠጡ ቍርባን በቀር፣ ሌሎቹ መሥዋዕቶቹ ቤተ መቅደሱ በተቀደሰ ጊዜ ቀርበው ነበር (1ነገ 8፥64)።

16፥14 *ከአዲሱ መሠዊያ በስተ ሰሜን በኩል፤* ከቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት ለናሱ መሠዊያ የተመደበለት ስፍራ ነበር፤ አካዝ ይህን መሠዊያ ከቦታው አንሥቶ በአዲሱ የድንጋይ መሠ ዊያ አጠገብ አስቀመጠው::

16፥15 *በትልቁ አዲስ መሠዊያ፤* እግዚአብሔር ሲመለክ እሳት ከሰማይ ወርዶ በነሐሱ መሠዊያ ላይ የቀረበውን ቢቀድሰውና ቢቀበለውም (2ዜና7፥1ይመ)፣ አካዝ በደማስቆ ለጣዖት አምልኮ በተሠራው መሠዊያ መልክ በተሠራው ተካው:: የነሐሱ መሠዊያ ትልቅ ቢሆንም (2ዜና4፥1ይመ)፣ አዲሱ መሠዊያ ከዚያ የበለጠ ነበር:: *የጥዋቱን የሚቃጠል መሥዋዕት፤* 3፥20፤ ዘፀ29፥38-39፤ ዘኍ28፥3-4 ይመ:: *የማታውን የእህል ቍርባን፤* የ1ነገ18፥29 ማብ ይመ:: *የንጉሡን የሚቃጠል መሥዋዕትና የእህሉን ቍርባን፤* ሕዝቅኤል ወደ ፊት የሚመጣው ንጉሥ ስለሚያቀርበው መሥዋዕት ከተናገረው በቀር (ሕዝ46፥12)፣ ከዚህ ሌላ ንጉሥ በብሉይ ኪዳን ስለሚያቀርበው ልዩ መሥዋዕት አልተጠቀሰም:: *የናሱ መሠዊያ ግን እኔ መመሪያ ለመጠየቅ የምጠቀምበት ይሆናል፤* መልካም ወይም ክፉ ዕድል እንደሚያጋጥማቸው ምልክት ለማግኘት የተሠዋ እንስሳትን ሆድ ዕቃ በመመርመር መረዳት የተለመደ እንደነበር በጥንት የቅርብ ምሥራቅ ጽሑፎች በሚገባ ተረጋግጦአል:: ይህ

ንጉሡ አካዝ እንዳዘዘው ሁሉ እንዲሁ አደረገ። [17]ንጉሡ አካዝም የጉንና የጉን ሳንቃዎቹን ነቅሎ ወሰደ፤ በተንቀሳቃሹ መቆሚያ ላይ ያሉትን የመታጠቢያ ሳሕኖች አስወገደ። የውሃ ማጠራቀሚያውን ክብ ገንዳ ከታች ተሸክመው ከያዙት ከዐሥራ ሁለቱ የናስ ቅርጽ ኮርማዎች ላይ አውርዶ በጠፍጣፋ ድንጋይ ላይ አስቀመጠው። [18]የአሦርንም ንጉሥ ለማስደሰት ሲል፣ በዕለተ ሰንበት ንጉሣዊ ዙፋን* እንዲዘረጋበት በቤተ መቅደሱ ውስጥ የተሠራውን ከፍ ያለ ስፍራና ነገሥታቱ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ የሚገቡበትን በውጭ ያለውን መግቢያ አነሣ።

[19]በአካዝ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፣ የፈጸመውም ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [20]አካዝም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ ከእነርሱ ጋር በዳዊት ከተማ ተቀበረ። ልጁ ሕዝቅያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

ሆሴዕ የመጨረሻው የእስራኤል ንጉሥ

17፥3-7 ተጓ ምብ - 2ነገ18፥9-12

17 የይሁዳ ንጉሥ አካዝ በነገሠ በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፣ የኤላ ልጅ ሆሴዕ በሰማርያ ከተማ በእስራኤል ላይ ነገሠ፤ ዘጠኝ ዓመትም ገዛ። [2]እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ነገር አደረገ፤ ክፉ ሥራው ግን ከእርሱ አስቀድሞ የነበሩት የእስራኤል ነገሥታት የፈጸሙትን ያህል አልነበረም።

16፥17 1ነገ7፥27
16፥18 ሕዝ16፥28
16፥20 ኢሳ14፥28
17፥1 2ነገ15፥30
17፥2 ዘዳ4፥25
17፥3 መሳ3፥15፤ ሆሴ10፥14
17፥4 መዝ146፥3፤ ኢሳ30፥1:7፤36፥6፤ ኤር2፥36፤ሆሴ12፥1፤ 13፥10
17፥5 ሆሴ13፥16
17፥6 ቍ20፤ዘዳ4፥27፤24፥1፤2ነገ15፥29፤ 1ዜና5፥26፤ኢሳ10፥9፤ 42፥24፤አሞ7፥17
17፥7 ዘፀ14፥15-31፤ኢሱ7፥11
17፥8 ዘፀ34፥15፤ ዘሌ18፥3፤ዘዳ9፥4

[3]የአሦር ንጉሥ ስልምናሶር ሊወጋው መጣ፤ ሆሴዕም ተገዛለት፤ ገበረለትም። [4]የአሦር ንጉሥ ግን ሆሴዕ እንደ ከዳው ተገነዘበ፤ ምክንያቱም ወደ ግብፅ ንጉሥ ወደ ሲጎር መልክተኞች ስለላከና በየዓመቱም ያደርግ እንደነበረው ለአሦር ንጉሥ ስላልገበረ ነው፤ ከዚህም የተነሣ ስልምናሶር ይዞ ወህኒ ቤት አስገባው። [5]የአሦርም ንጉሥ አገሩን በሙሉ ወረረ፤ ወደ ሰማርያም ገሥግሦ ሦስት ዓመት ከበባት። [6]በሆሴዕ ዘመነ መንግሥት በዘጠነኛው ዓመት፣ የአሦር ንጉሥ ሰማርያን ያዘ፤ እስራኤላውያንንም በምርኮ ወደ አሦር አፈለሳቸው። እነዚህም በአላሔ፣ ጎዛን ውስጥ በአቦር ወንዝ አጠገብ እንዲሁም በሜዶን ከተሞች እንዲሰፍሩ አደረገ።

እስራኤላውያን በኀጢአታቸው ምክንያት ተማረኩ

[7]እንግዲህ እስራኤላውያን ይህ ሁሉ ሊደርስባቸው የቻለው፣ ከግብፅ ምድር ከፈርዖን አገዛዝ ከግብፅ ንጉሥ ያወጣቸውን አምላካቸውን *እግዚአብሔርን* ስለ በደሉት ነው፤ እንዲሁም ሌሎች አማልክትን በማምለክ፣ [8]*እግዚአብሔር* ከፊታቸው አሳዶ ያወጣቸውን የአሕዛብንና የእስራኤልም ነገሥታት ወደ ምድሪቱ ያገቡትን አጸያፊ ልማድ ስለ ተከተሉ ነበር።

*18 የሰብዓ ሊቃናት መሥዋዕት ትርጒም፣ *የዙፋኑ ስሌዳ* ይላል።

የሚያሳየን አካዝ የእግዚአብሔርን አመራር ለማወቅ የአሦራውያንን የጥንቆላ መንገድ ለመጠቀም መሞከሩን ነው።

16፥17 *የጉንና ጉን ሳንቃዎቹን ... በተንቀሳቃሹ መቆሚያ ላይ ያሉትን የመታጠቢያ ሳሕኖች፤* 1ነገ7፥27-39 ይመ። *ክብ ገንዳ ... የናስ ቅርጽ ኮርማዎች ላይ አውርዶ፤* 1ነገ 7፥23-26 ይመ። ምናልባት ናሱ የተፈለገው ቴልጌልቴልፌልሶር ግብሩ የጠየቀውን ግብር ለመክፈል ይሆናል።

16፥18 *የአሦርንም ንጉሥ ለማስደሰት፤* እንደ ታማኝ የቴልጌልቴልፌልሶር አገልጋይ አካዝ ንጉሣዊ ሥልጣኑን የሚያሳዩትን አንዳንድ ምልክቶችን ለመተው ተገደደ።

16፥19 *በአካዝ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፤* ከሌሎች ነገሮች በተጨማሪ በ2ዜና 28፥24 አካዝ፣ "የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ በሮች" እስከ መቆለፍ ደርሶ ነበር የሚለውን ይመ። በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤ የ1ነገ 14፥29 ማብ ይመ።

16፥20 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ 1፥21 ማብ እንዲሁም፤ 2ዜና 28፥27 ይመ። *ልጁ ሕዝቅያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ስለ ሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት 18፥1-20-21 ይመ።

17፥1 *አካዝ በነገሠ በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፤* አካዝ ከዮአታም ጋር አብሮ የገዛበትን በ744 ወይም በ743 ዓ.ቅ.ክ (የ 16፥1-2 ማብ ይመ) ግምት ውስጥ ስናስገባ በ732 ዓ.ቅ.ክ ይሆናል (የ 15፥30 ማብ ይመ)። አንዳንዶች አካዝ መግዛት የጀመረበት ጊዜ በ735 ዓ.ቅ.ክ እንደ ነበር ይናገራሉ። ይኸውም በዚህ ክፍል "በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት" የሚለው፣ ጽሑፉን የገለበጠው ሰው "በአራተኛው ዓመት" ማለት ሲገባው በስሕተት የጻፈው ነው ይላሉ፤ *ዘጠኝ ዓመት፤* ከ732-723 ዓ.ቅ.ክ ነው፤ (በ1ነገ መግቢያ ሥር "የዘመን ቅደም ተከተል" የሚለውን ይመ።

17፥3 *ስልምናሶር፤* በገልማዊው ቴልጌልቴልፌልሶር ዘመነ መንግሥት ሆሴዕ የአሦር ታማኝ አገልጋይ ሆኖ ነበር (የ15፥30 ማብ ይመ)። ገልማዊው ቴልጌልቴልፌልሶርም ከ727-722 ዓ.ቅ.ክ በገዛው በስልምናሶር አምስተኛ ተተካ።

17፥5 *ሦስት ዓመት፤* ከ725-722 ዓ.ቅ.ክ ሰማርያ በተጠናከረ ሁኔታ ተመሽጋ ስለ ነበር የምትደፈር ከተማ አልነበረችም፤ (የ1ነገ 16፥24 ማብ ይመ)።

17፥6 *በሆሴዕ ... በዘጠነኛው ዓመት፤* በ722 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (የቍ1ማብ ይመ)። *የአሦር ንጉሥ ሰማርያን ያዘ* ስልምናሶር አምስተኛ ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ በክረምት ወር (በታኅሣሥ) ሳይገደል አልቀረም፤ ስለዚህም በ722/721-705 ዓ.ቅ.ክ *ዳግማዊ ሳርጎን* በአሦር ዙፋን ላይ ተቀመጠ። ዳግማዊ ሳርጎን በዙፋን ላይ እንደተቀመጠ ሰማርያን እንደ ያዘ፣ ስለ እርሱ በተጻፈው ታሪክ ተገልጿል፤ ነገር ግን ሁኔታው ከአንድ ወቅት ወረራ ያላለፈ ነበር። *እስራኤላውያንንም ... አፈለሳቸው፤* የሰሜኑ መንግሥት ለኪዳኑ የመታዘዝ ግዴታውን ስላፈረሰ፣ የሰሜኑ መንግሥት የመጀመሪያ ንጉሥ ቀዳማዊ ኢዮርብዓም በነገሠበት ዘመን በነቢዩ አኪያ የተነገረውን ፍርድ እግዚአብሔር አመጣባቸው (የ1ነገ 14፥15 ማብ ይመ)። ዳግማዊ ሳርጎን ሀያ ሰባት ሺህ ሁለት መቶ ዘጠና እስራኤላውያንን እንዳፈለሰ በታሪኩ ተገልጿል። ከዚያም ከሌላ ቦታ ያፈለሳቸውን ሕዝቦች ባድማ በሆኑ በሰሜኑ መንግሥት ከተሞች ላይ አስፈራቸው (ቍ24 ይመ)። *በአላሔ፤* ይህ ስፍራ የት እንደ ሆነ አይታወቅም። *ጎዛን ውስጥ በአቦር ወንዝ፤* አሦር የአውራጃ ከተማ ሲሆን፣ በኤፍራጥስ ገባር ወንዝ ላይ የሚገኝ ነው። *በሜዶን ከተሞች፤* ከካስፒያን ባሕር በስተደቡብ ከጤግሮስ ወንዝ በስተ ሰሜን ምሥራቅ የሚገኙ ከተሞች ናቸው።

17፥7-23፤ የሰሜኑ መንግሥት በምን ምክንያት እንደ ወደቀ የሚያስረዳ ሥነ መለኮታዊ ማብራሪያ ነው። እስራኤል እግዚአብሔር በቸርነቱ ያደረገላትን ደጋግማ ናቀች፤ ነቢያትም ሊመጣ ስላለውም ፍርድ የተናገሩትን ማስጠንቀቂያ ተቃወመች (ቍ13-14:23)፤ በቃል ኪዳንም የገባችውን ግዴታ ችላ አለች (ቍ15)። ስለዚህም እስራኤላውያን ወደ ከነዓን ከመግባታቸው በፊት በሙሴ የተነገረው የቃል ኪዳኑ ርግማን ደረሰባቸው (ዘዳ 28፥49-68፤ 32፥1-47)።

17፥7 *ከግብፅ ምድር ... ያወጣቸውን፤* በእስራኤል ታሪክ ውስጥ ከግብፅ ነጻ መውጣት መሠረታዊ የሆነ ቤዛነትን ያገኙበት ክሥተት ነበር። ከጌታ ቸርነትና ከኀይል ሥራው የተነሣ እስራኤል መንግሥት ሆና ለመታወቅ በቃች (ዘፀ20፥2፤ ዘዳ5፥15፤ 26፥8፤ ኢሱ 24፥5-7:17፤ መሳ10፥11፤ 1ሳሙ12፥6፤ ነህ9፥9-13፤ ሚክ 6፥4 ይመ)። *ሌሎች አማልክትን በማምለክ፤* እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር በነበራት ኪዳን እጅግ መሠረታዊ የሆነ ግዴታን ያፈረሰችበት (ቍ35፤ ዘዳ5፥7፤ 6፥14፤ ኢሳ24፥14-16:20፤ ኤር1፥16፤ 2፥5-6፤ 25፥6፤ 35፥15 ይመ)።

17፥8 *የአሕዛብንና ... አስጸያፊ ልማድ፤* ዘዳ18፥9፤ መሳ 2፥12-13 ይመ። *የእስራኤል ነገሥታት ወደ ምድሪቱ ያገቡትን አስጸያፊ ልማድ፤* ለምሳሌ ኢዩ (10፥31)፣ *ዳግማዊ ኢዮርብዓም* (14፥24)፣ *ቀዳማዊ ኢዮርብዓም* (1ነገ12፥28-33)፣ ዘምሪ (16፥25-26) እና አክዓብ (16፥30-34) ይመ።

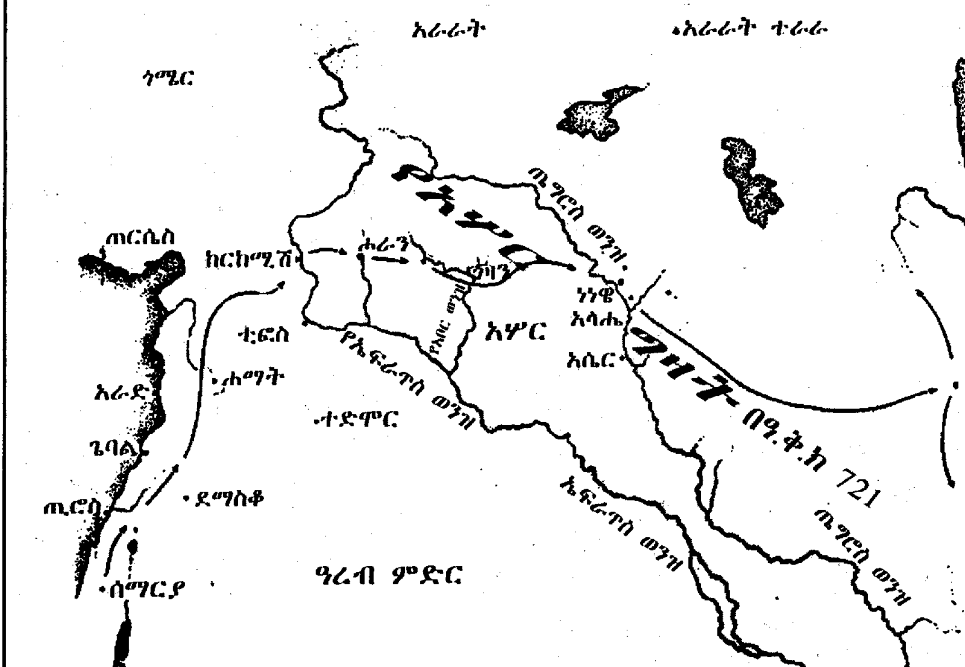

የሰሜኑ መንግሥት በምርኮ መወሰድ

የማረኳቸውን ብዙዎችን የማፍለስ አሠራር በአሦራውያን ነገሥታት ዘንድ የታሰበ በት የጭከና ወረራ አንዱ ክፍል ነው። ይህ ዓመፅን ለመቀስቀስ የታሰበ ቢሆንም ድህነት እንዲስፋፋና ጥላቻ እንዲፈጠር ምክንያት ሆኗል። በመጨረሻም የአሦር ግዛት በፍጥነት እንዲከፋፈል ሰበብ ሆነ።

እስራኤል ለመጀመሪያ በቴልጌልቴልፌልሶር (745-727 ዓ.ቅ.ክ) ከዚያም የሰማርያ ከተማ ስትፈርስ ጭካኔ በተሞላበት ሁኔታ በሳርጎን (722-705) በምርኮ መወሰዷን የሚያረጋግጡ አንዳንድ ማስረጃዎች አሉ። የኋለኛው ንጉሥ መዛግብት 27,290 የከተማውን ነዋሪዎች እንዳ ፈለሰ (ማርኮ እንደወሰደ) በትዕቢት የተናገረው ተጽፎ ይገኛል። እንደ 2ነገ17:6 ዘገባ መሠረት ወደ አሦር የፈለሱት በአላሔና በጎዛን የአቦር ወንዝ ተሻግረው በግዛቱ ምሥራቃዊ ድንበር እንደሆነ ያስረዳል።

ከዚህ በመቀጠልም የሳርጎን መዛግብት ላይ የሚከ ተለው ሰፍሯል። "በምድረ በዳው የሚኖሩት አለ ቃም ሆነ አስተዳደር የማያውቁትን፣ ለየትኛውም ንጉሥ ገና መገበር ያልጀመሩትን ዓረቦች ወደ ሰማርያ አፍልሼ ፀዚያ እንዲሰፍሩ አደረግሁ።"

የጠፉት አሥሩ የእስራኤል ነገዶች በሚል ርእስ ብዙ ተረቶች ይነገራሉ። የአሦራውያን መዛግብት ጠለቅ ተብለው ሲመረመሩ በምርኮ የፈለሱት የ ጉሣውያን ቤተ ዘመዶች የሚያጠቃልል ከአጠቃ ላይ ሕዝብ ብዛት የተወሰነው ያህሉ ብቻ እንደወ ሰዱ ያመለክታሉ። ብዙኀኑ በግብርና ሥራ ላይ የተሰማራው ለዚሁ ሥራ ሲባል እዚያው የተተወ ነበር (ባቢሎናውያን ካደረጉት ጋር ያነጻጽሩ 2ነገ 24:14፣25:12)

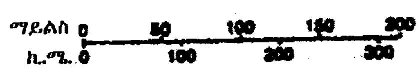

9እስራኤላውያን በአምላካቸው *በእግዚአብሔር* ላይ ትክክል ያልሆነ ነገር በስውር አደረጉ፤ ከቃፊር መጠባበቂያ ማማ አንሥቶ እስከ ተመሸገው ከተማ ባሉት መኖሪያዎቻቸው ሁሉ በሚገኙት ኰረብቶች ላይ ማምለኪያ ስፍራዎችን ሠሩ:: 10በእያንዳንዱ ኰረብታ ላይና በእያንዳንዱም የተንሰራፋ ዛፍ ሥር ዐምደ ጣዖትና የአሼራን ምስል ዐምዶች አቆሙ:: 11*እግዚአብሔር* ከፊታቸው አሳዶ ያስወጣቸው አሕዛብ እንዳደረጉትም ሁሉ፣ በየኰረብታው ላይ ዕጣን አጤሱ፤ *እግዚአብሔርንም* የሚያስቈጣ ክፉ ነገር አደረጉ:: 12*እግዚአብሔር*፣ "ይህን ማድረግ አይገባችሁም"* ቢላቸውም እንኳ እነርሱ ጣዖታትን አመለኩ:: 13ይህም ሆኖ *እግዚአብሔር*፣ "ከክፉ መንገዳችሁ ተመለሱ፤ አባቶቻችሁ እንዲፈጽሙት ባዘዝኋቸው ሕግ ሁሉ መሠረት እንዲሁም በአገልጋዮቼ በነቢያት አማካይነት ለእናንተ ባስተላለፍሁት ሕግ መሠረት፣ ትእዛዜንና ሥርዐቴን ጠብቁ" ብሎ በነቢያቱና በባለ ራእዮች ሁሉ እስራኤልንና ይሁዳን አስጠንቅቆ ነበር::

14ይሁን እንጂ እነዚህም አልሰሙም፤ *እግዚአብሔር* አምላካቸውን እንዳልታመኑበት እንደ አባቶቻቸው አንገታቸውን አደነደኑ:: 15ሥርዐቱንና ከአባቶቻቸው ጋር የገባውን ኪዳን፣ ለእነርሱም የሰጣቸውን ማስጠንቀቂያ ናቁ፤ ከንቱ ጣዖታትን ተከትለው ራሳቸውም ከንቱ ሆኑ፤ *እግዚአብሔር*፣ "እነርሱ የሚያደርጉትን እንዳታደርጉ" ብሎ ቢያዛቸው እንኳ በዙሪያቸው ያሉትን አሕዛብ ተከተሉ፤ *እግዚአብሔር* እንዳያደርጉ የከለከላቸውንም ፈጸሙ እንጂ አልተውም:: 16አምላካቸው *እግዚአብሔር* ያዘዛቸውን ሁሉ አልፈጸሙም፤ አቅልጠውም ሁለት የጥጃ ምስልና የአሼራን ምስል ዐምድ ሠሩ፤ ለሰማይ ከዋክብት ሰገዱ፤ በአልን አመለኩ፤ 17እንዲሁም ወንዶችንና ሴቶች ልጆቻቸውን በእሳት የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገው አቀረቡ::* ጥንቈላና መተት አደረጉ፤ *በእግዚአብሔርም* ፊት ክፉ ነገር ለማድረግ ራሳቸውን ሸጡ፤ ለቍጣም አነሣሡት:: 18ስለዚህ *እግዚአብሔር* በእነርሱ ላይ እጅግ ተቈጣ፤ የይሁዳ ነገድ ብቻ ሲቀር እስራኤልን ከፊቱ አራቀ:: 19ይሁዳም ቢሆን ከእስራኤል የተቀበለውን ልማድ ተከተለ እንጂ የአምላኩን *የእግዚአብሔርን* ትእዛዝ አልጠበቀም:: 20ስለዚህ *እግዚአብሔር* የእስራኤልን ሕዝብ ሁሉ ተዋቸው፤ አስጨነቃቸው፤ ከፊቱ እስኪያስወግዳቸውም ድረስ በማራኪዎቻቸው እጅ አሳልፎ ሰጣቸው::

21እስራኤልን ከዳዊት ቤት ከለየ በኋላ፣ እነርሱ የናባጥን ልጅ ኢዮርብዓምን አነገሡ፤ ኢዮርብዓምም እስራኤል *እግዚአብሔርን* እንዳይከተል በማሳት ትልቅ ኀጢአት እንዲሠራ አደረገ:: 22እስራኤላውያንም በኢዮርብዓም ኀጢአት ሁሉ ጸኑ፤ ከዚያም አልተመለሱም:: 23*እግዚአብሔር* በባሪያዎቹ በነቢያት ሁሉ አማካይነት ባስጠነቀቃቸው መሠረት፣ ከፊቱ እስኪያስወግዳቸው ድረስ በዚያው ቀጠሉበት፤ ስለዚህ የእስራኤል ሕዝብ ከሀገሩ ተማርኮ ወደ አሦር ተወሰደ፤ አሁንም በዚያው ይገኛል::

አሦራውያን በሰማርያ ሰፈሩ

24የአሦርም ንጉሥ ሕዝቡን ከባቢሎን፣ ከኩታ፣ ከአዋና ከሐማት፣ ከሴፈርዋይም ከተሞች አምጥቶ በእስራኤላውያን ቦታ እንዲ

17፥9 2ነገ18፥8
17፥10 ዘፀ23፥24፤ 34፥13፤ዘዳ12፥2፤ኢሳ 17፥8፤ሚክ5፥14
17፥12 ዘፀ20፥4
17፥13 መሳ6፥8፤ 1ሳሙ9፥9፤2ዜና7፥14፤ ኢዮ34፥33፤ኤር4፥1፤ 18፥11፤23፥22፤25፥5፤ 35፥15፤36፥3፤ሕዝ3፥ 17-19፤ ዘካ1፥4፤ማቴ 23፥34
17፥14 ዘፀ32፥9፤ ሐሥ7፥51
17፥15 ዘሌ26፥11፤ ዘዳ12፥4፤29፥25፤32 ፥21፤መሳ2፥20፤1ነገ 11፥11፤2ነገ18፥12፤ መዝ78፥10፤ኤር2፥5፤ ሕዝ5፥6፤ ሆሴ11፥2፤ ሚል2፥10፤ሮሜ1፥21 -23
17፥16 ዘፍ2፥1፤ዘፀ 32፥4፤ዘዳ16፥21፤ መሳ2፥11፤ኢሳ 40፥26፤ኤር 19፥13
17፥17 ዘሌ19፥26፤ ዘዳ12፥31፤18፥10-12፤ 1ነገ21፥20፤2ነገ16፥3፤ሕዝ 16፥21፤ሮሜ7፥14
17፥18 ዘፍ4፥14፤ ዘፀ33፥15፤2ነገ13፥23፤ 2ተሰ1፥9
17፥19 2ነገ16፥3፤ ኤር3፥6-10፤ሕዝ 23፥13፤
17፥20 ቍ6፤ኤር 7፥15፤15፥1፤
17፥21 1ሳሙ15፥27፤ 1ነገ11፥11፤12፥20፡30፤
17፥23 መሳ6፥8፤1ነገ 9፥7፤ሕዝ39፥23-24፤
17፥24 ቍ31፤2ነገ 15፥29፤18፥34፤19፥ 37፤ዕዝ4፥2፡10፤ኢሳ 36፥19፤37፥13፡38፤አሞ 6፥2

*12 ዘፀ 20፥4-5 *17 ወይም ልጆቻቸው ገደሉ

17፥9 *ከተማ ባሉ መኖሪያዎቻቸው ሁሉ በሚገኙት ኰረብቶች ላይ ማምለኪያ ስፍራዎችን፤* 14፥4፤ 15፥4፡35 እንዲሁም የ16፥4፤ የ1ነገ 3፥2፤ የ15፥14 ማብ ይመ::

17፥10 *ዐምደ ጣዖት፤* የ1ነገ14፥23 ማብ ይመ:: *የአሼራን ምስል ዐምዶች፤* የ1ነገ14፥15 ማብ ይመ:: *በእያንዳንዱ ኰረብታ ላይና በእያንዳንዱም የተንሰራፋ ዛፍ ሥር፤* 16፥4፤ 1ነገ14፥23፤ ኤር2፥20፤ 3፥6፡13፤ 17፥2 ይመ::

17፥11 *ክፉ ነገር፤* ምናልባት ከጣዖት አምልኮ ሥርዐት ጉን የሚደረግን ዝሙት ሳይሆን አይቀርም (የ1ነገ14፥24 ማብ እና ሆሴዕ 4፥13-14 ይመ)፡

17፥12 *ይህን ማድረግ አይገባችሁም፤* አማራጭ ትርጕሙን እንዲሁም ዘፀ 23፥13፤ ዘሌ26፥1፤ዘዳ5፥6-10 ይመ::

17፥13 *በነቢያቱ ... እስራኤልንና ይሁዳን አስጠንቅቆ ነበር፤* እስራኤል የተላለፈችው በሲና የተሰጠውን የኪዳኑን ትእዛዛት ብቻ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን ወደ ኪዳኑ ለመመለስ በምሕረቱ የላከውን የነቢያቱን ቃል ጭምር ንቃለች (ለምሳሌ1ነገ13፥1-3፤ 14፥6-16፤ መሳ 6፥8-10፤1ሳሙ3፥19-21 ይመ):: ባለ ራእዩ፤ የ1ሳሙ 9፥9 ማብ ይመ::

17፥14 *አንገታቸውን አደነደኑ፤* በሬ ቀንበርን ላለመሸከም ከሚያደርገው ዐመፅ የተወሰደ አገላለጽ ነው (ዘዳ10፥16፤ ኤር 2፥20፤ 7፥26፡17፥23፤ 19፥15፤ ሆሴ 4፥16 ይመ)::

17፥15 *ከንቱ ጣዖታትን ተከትለው፤* ዘዳ32፥21፤ ኤር2፥5፡ 8፥19፡ 10፥8፤ 14፥22፤ 51፥18 ይመ::

17፥16 *አቅልጠውም ሁለት የጥጃ ምስል፤* የዳንና የቤቴል የወርቅ ጥጃዎችን ማለት ነው (1ነገ 12፥28-30 ይመ):: *የአሼራ ምስል ዐምድ፤* የ1ነገ 14፥15ማብ ይመ:: *ለሰማይ ከዋክብት፤* እስራኤላውያን የጎረቤት አገር ሕዝቦች የሚያመልኳቸውን ከዋክብት እንዳያመልኩ ትእዛዝ ተሰጥቷቸው ነበር (ዘዳ 4፥19፤17፥3ይመ):: እንዲህ ዓይነቱ የጣዖት አምልኮ በአንደኛና በሁለተኛ ነገሥት መጽሐፍ ባይጠቀስም፣ ነቢዩ አሞጽ በሰሜኑ መንግሥት በተለይም በዳግማዊ ኢዮርብዓም ዘመን ሕዝቡ በከዋክብት ያመልክ እንደ ነበር አመልክቶአል (የአሞ5፥26 ማብ ይመ):: ምናልባ በንጉሡበት ዘመን በደቡብ መንግሥት ይህ አምልኮ ቈይቶ የተጀመረ ሲሆን (21፥3-5 ይመ)፤ በኢዮስያስ ተሐድሶ ዘመን ግን ተወገደ (23፥4-5፡12፤ሕዝ 8፥16 ይመ)::

17፥17 *ወንዶችንና ሴቶች ልጆቻቸውን በእሳት የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገው አቀረቡ፤* የ16፥3 ማብ ይመ:: *ጥንቈላና መተት አደረጉ፤* በሙሴ ሕግ ይህ ልምምድ የተከለከለ ነበር (የ16፥15 ማብ እንዲሁም፤ ዘሌ19፥26፤ዘዳ18፥10 ይመ)::

17፥18 *ከፊቱ አራቀ፤* የሰሜኑ መንግሥት ሕዝብ ተማርኮ መወሰዱን ያመለክታል (ቍ6፡23፥27 ይመ):: *የይሁዳ ነገድ ብቻ ሲቀር፤* የደቡቡ መንግሥት የስምዖንንና የብንያምን ነገዶች ያጠቃልላል፤ ቢሆንም በደቡብ ፍጹም ታማኝነቱን ጠብቆ የተገኘው የይሁዳ ነገድ ብቻ ነበር (የ1ነገ11፥31-32 ማብ እንዲሁም የ2ነገ 19፥4 ማብ ይመ)::

17፥20 *አስጨነቃቸው _ በማራኪዎቻቸው እጅ አሳልፎ ሰጣቸው፤* 10፥32-33፤ 13፡3፡20፤ 24፥2፤ 2ዜና21፥16፤ 28፥18፤ አሞ1፥13 ይመ::

17፥21 *እስራኤልን ከዳዊት ቤት ከለየ፤* 1ነገ11፥11፡31፤ 12፥24 ይመ:: የእስራኤል መንግሥት የተከፈለው በእግዚአብሔር ሲሆን፣ በኀጢአታቸው ምክንያት የደረሰባቸው ቅጣት ነው:: ኢዮርብዓም ... ትልቅ ኀጢአት እንዲሠራ አደረገ፤1ነገ12፥26-32፤13፥33-34 ይመ::

17፥23 *በባሪያዎቹ በነቢያት ሁሉ አማካይነት ባስጠነቀቃቸው መሠረት፤* 1ነገ14፥15-16፤ ሆሴ10፥1-7፡ 11፥5፤ አሞ5፥27 ይመ::

17፥24 *የአሦርም ንጉሥ፤* ቀደም ብሎ ይህን ያደረገው ዳግማዊ ሳርጎን (722-705 ዓ.ቅ.ክ) ሲሆን፣ በኋላም ሌሎች የአሦር ሹሞች ማለትም አሳርሐዶን (681-669 ዓ.ቅ.ክ) እና አሹርባኒፓል (669-627 ዓ.ቅ.ክ) ሌሎች ሕዝቦችን በሰማርያ አስፍረው ነበር (ዕዝ 4፥2፡9-10 ይመ):: *ከባቢሎን፣ ከኩታ፤* ባቢሎንና ኩታ ከባቢሎን ከተማ በስተ ሰሜን ምሥራቅ ዐሥራ ሦስት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የሚገኙ ሲሆን፣ በዳግማዊ ሳርጎን በ709 ዓ.ቅ.ክ በአሦር አገዛዝ ሥር እንዲሆኑ ተገደው ነበር:: *ከአዋ፤* ምናልባት ከኢዋ ጋር ተመሳሳይ ሳይሆን አይቀርም (18፥34፡19፥13 ይመ):: *ከሐማት፤* ከአርፋድና ከሴፈርዋይም

ገቡ በሰማርያ ከተሞች አስፈራቸው፤ እነር ሱም ሰማርያን ወርሰው በከተሞቿ ይኖሩ ጀመር:: [25]በዚያ መኖር እንደ ጀመሩም *እግዚአብሔርን* አላመለኩም፤ ስለዚህ እግዚ አብሔር አንበሶች ሰደደባቸው፤ ከእነርሱም ጥቂቶቹን ሰብረው ገደሉ:: [26]ለአሦርም ንጉሥ፣ "ወደ ሰማርያ ከተሞች ወስደህ ያስ ፈርኸው ሕዝብ የዚያ አገር አምላክ የሚፈ ልገውን አላወቀም፤ ከዚህም የተነሣ እግዚ አብሔር ሰብሮ የሚገድል አንበሳ ላከበት" የሚል ወሬ ደረሰው::

[27]ከዚያም የአሦር ንጉሥ፣ "ከሰማርያ ማርካችሁ ካመጣችኋቸው ካህናት አንዱን፣ በእዚያው እንዲኖር መልሳችሁ ውሰዱትና የአገሩ አምላክ ምን እንደሚፈልግ ሕዝቡን ያስተምር" ሲል አዘዘ:: [28]ስለዚህ ከሰማርያ ማርከው ከወሰዷቸው ካህናት አንዱ ወደ ቤቴል ተመልሶ *እግዚአብሔርን* እንዴት ማምለክ እንደሚገባቸው አስተማራቸው:: [29]ያም ሆኖ ግን እያንዳንዱ ወገን በየ ሰፈ ረበት ከተማ የራሱን አምላክ ሠራ፤ ያንንም ቀድሞ የሰማርያ ሕዝብ በኰረብታው ላይ በሠራው ማምለኪያ እየወሰደ አቆመ:: [30]ከባ ቢሎን የመጡት ሱኮትበኖትን፣ ከኩታ የመ ጡት ኤርጋልን፣ ከሐማት የመጡት አስ ማትን ሠሩ፤ [31]አዋውያንም ኤልባዝርንና ተርታቅ የተባሉትን አማልክት ሲሠሩ፣ ከሴ ፈርዋይም የመጡት ደግሞ አድራሜሌክና አናሜሌክ ለተባሉት አማልክታቸው ልጆቻ ቸውን የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገው አቀረቡ:: [32]*እግዚአብሔርን* አመለኩ፤ ይሁን እንጂ እያንዳንዱ ወገን የመጣበትን ሕዝብ ልማድ ተከትሎ፣ በየኰረብታው ባሉት ቤተ ጣዖታት የሚያገለግሉትን ካህናት ሾመ:: [33]በአንድ በኩል *እግዚአብሔርን* ሲያመልኩ፣ በሌላ በኩል ግን እንደየአገራቸው ልማድ የየራሳቸውን አማልክት ያመልኩ ነበር::

[34]ይህንንም ልማዳቸውን እስከ ዛሬ ድረስ አልተውትም፤ *እግዚአብሔርን* በአግባቡ አያመልኩም፤ እንዲሁም እስራኤል ብሎ ለጠራው ለያዕቆብ ዘሮች የሰጣቸውን ሥርዐቶችና ደንቦች፣ ሕጎችና ትእዛዞችን አይከተሉም:: [35]*እግዚአብሔር* ከእስራኤላውያን ጋር ኪዳን ሲገባ እንዲህ ሲል አዞአቸው ነበር፤ "ሌሎችን አማልክት አታምልኳቸው፤ አትስገዱላቸው፤ አታገልግሏቸው፤ አትሠው ላቸውም፤ [36]ማምለክ የሚገባችሁ ግን በታላቅ ኀይልና በተዘረጋች ክንድ ከግብፅ ምድር ያወጣችሁን *እግዚአብሔርን* ብቻ ነው:: ለእርሱ ስገዱ፤ ለእርሱም መሥዋዕት አቅ ርቡ:: [37]የጻፈላችሁን ሥርዐቶችና ደንቦች፣ ሕጎችና ትእዛዞች ምን ጊዜም ተግታችሁ ጠብቁ:: ሌሎች አማልክትን አታምልኩ:: [38]ከእናንተ ጋር የገባሁትን ኪዳን አትርሱ፤ ሌሎች አማልክትም አታምልኩ:: [39]ይልቅስ አምላካችሁን *እግዚአብሔርን* አምልኩ፤ ከጠ ላቶቻችሁ ሁሉ እጅ የሚታደጋችሁ እርሱ ነውና::"

[40]ነገር ግን በቀደመው ልማዳቸው ጸኑ እንጂ አልተመለሱም:: [41]እነዚህ ሕዝቦች ምንም እንኳ በአንድ ወገን *እግዚአብሔርን* ቢያመልኩት የተቀረጹ ምስሎቻቸውንም ያገለግሉ ነበር:: ልጆቻቸውና የልጅ ልጆ ቻቸውም አባቶቻቸው ያደረጉትን ዛሬም እንደ ቀጠሉበት ነው::

17፥25 ዘፍ37፥20፤ ኢሳ5፥29፤15፥9፤ ኤር50፥17
17፥29 ዘሌ26፥30፤ 1ነገ12፥31፤ኤር 2፥28፤11፥13፤ ሚክ4፥5
17፥31 ቍ24፤ 2ነገ19፥37
17፥32 1ነገ12፥31
17፥34 ዘፍ17፥5፤ 1ነገ18፥31
17፥35 ዘፀ20፥3፡5
17፥36 ዘፀ3፥20፤ መዝ136፥12
17፥37 ዘሌ19፥37፤ ዘዳ5፥32
17፥38 ዘዳ6፥12
17፥41 1ነገ18፥21፤ ዕዝ4፥2፤ማቴ6፥24

ጋር መጠቀሱ በሶርያ አካባቢ መሆኑን የሚያመለክት ነው:: *ከሐ ማት፤* በኦሮንቴስ ወንዝ አጠገብ የሚገኝ ስፍራ ነው (14፥25፤ 18፥34፤ የሕዝ 47፥15 ማብ ይመ)፣ ዳግማዊ ሳርጎን በ720 ዓ.ቅ.ክ የሐማትን መንግሥት የአሦር አውራጃ አደረገው:: ከሴፈርዋ ይም፤ በሶርያ ግዛት ምናልባትም በደማስቆና በሐማት መካከል የሚገኝ ሳይሆን አይቀርም:: *በሰማርያ፤* በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው የሰሜኑን መንግሥት በሙሉ ለማመልከት ነው (የ1ነገ 13፥32 ማብ ይመ)::

17፥25 *እግዚአብሔርን አላመለኩም፤* በአገራቸው የሚያመ ልኳቸውን አማልክት ያመልኩ ነበር:: *አንበሳ ላከበት፤* በከነዓን አንበሶች ምንጊዜም ነበሩ (1ነገ 13፥24፤20፥36፤ መሳ14፥5፡ 1ሳሙ17፥34፤ አሞ 3፥12 ይመ):: ከአሦራውያን ጋር በተፈጠረው ግጭት ሕዝቡ በመፈናቀሉና ቍጥሩም በመመናመኑ የአንበሶቹ ቍጥር እጅግ እየበዛ ሄደ (ዘፀ23፥29 ይመ):: ይህ ሁኔታ በምድሪቷ ነዋሪዎችና በነገሥት ጸሓፊ ዘንድ ከእግዚአብሔር እንደ መጣ ቅጣት ተቈጥሮ ነበር (ዘሌ 26፥21-22 ይመ)::

17፥26 *ለአሦርም ንጉሥ፤* ለዳግማዊ ሳርጎን ማለት ነው:: *የዚያ አገር አምላክ የሚፈልገውን፤* በዚያ ዘመን በነበረው የሃይ ማኖት አስተሳሰብ፣ የእያንዳንዱ አገር አምላክ የየራሱ ሥርዐትና ደንብ አለው ተብሎ ይታመን ነበር፤ ይህ ሥርዐትና ደንብ ቸል ከተባለ ወይም ከተጣሰ ክፉ ነገር በምድሪቱ ላይ ይመጣል ይባላል::

17፥27 *ካህናት አንዱን፤* በሰሜኑ መንግሥት በቀዳማዊ ኢዮርብዓም ዘመን የወርቁን ጥጃ ከሠሩት መካከል ማለት ነው፤ (1ነገ 12፥31 እና ማብ ይመ)::

17፥28 *ወደ ቤቴል ተመልሶ፤* ከቀዳማዊ ኢዮርብዓም ዘመን ጀምሮ ቤቴል እግዚአብሔርን የካደ አምልኮ ማዕከል ነበረች (የ1ነገ 12፥28-30 ማብ ይመ)::

17፥29 *የሰማርያ ሕዝብ፤* በቀድሞ የሰሜኑ መንግሥት ግዛት ድብልቅ የነበሩ ሕዝቦች ናቸው:: የእነዚህ ድብልቅ ሕዝ ቦች ቀደምት አባቶች ሳምራውያን በመባል ይታወቁ ጀመር:: በኋለኛው ዘመን እነዚህ ሕዝቦች ቀድሞ ይከተሉት የነበረውን የጣዖት አምልኮን በመቃወምና የሙሴን ትምህርት በመቀበል አንድ አምላክ የሆነውን እግዚአብሔርን ማምለክ ጀመሩ:: በአዲስ ኪዳን ዘመን ጌታችን ኢየሱስ ለሳምራዊቷ ሴት ወንጌልን መስከ ረላት (ዮሐ 4፥4-26)፤ በፊልጶስ አገልግሎትም ብዙ ሳምራውያን በወንጌል አመኑ (ሐሥ 8፥4-25)::

17፥32 *የሚያገለግሉትን ካህናት ሾመ፤* የ1ነገ፥31 ማብ ይመ::

17፥33 *እግዚአብሔርን ሲያመልኩ ... የየራሳቸውን አማልክት ያመልኩ ነበር፤* ቅይጥ የሆነን እምነት ደህና አድርጎ የሚገልጥ አባባል ነው::

17፥34 *እስከ ዛሬ ድረስ፤* የአንደኛና የሁለተኛ ነገሥት መጽሐፍ እስከተጻፈበት ጊዜ ማለት ነው:: *እግዚአብሔርን ... አያመ ልኩም፤* እዚህ ላይ የተገለጸው በትክክል አለማምለካቸውን ለማ ሳየት ነው:: በቍ32-33 "እግዚአብሔርን አመለኩ" ሲባል ከጣዖት አምልኮ ባልተለየ መልኩ ነው::

17፥35 *ሌሎችን አማልክት አታምልኳቸው፤* የሙሴ ሕግ እግዚአብሔር ብቻ መመለክ እንዳለበት ይገልጻል (ዘፀ20፥5፤ዘዳ 5፥9 ይመ):: የመጀመሪያውና ታላቁ ትእዛዝ ይህ ነው፤ እስራ ኤላውያንንም ከሌላው ሕዝብ ልዩ የሚያደርጋቸው ይኸው ነበር::

17፥36 *ማምለክ የሚገባችሁ ... ከግብፅ ምድር ያወጣችሁን እግዚአብሔርን ብቻ ነው፤* በቍጥር 7 ላይ እንደተጠቀሰው እግዚአብሔር ለእስራኤል ያደረገው ታላቅ የቸርነት ሥራ ነው፤ ከዚህም የተነሣ ቅይጥ ሳይኖርበት በሙሉ ልብ እስራኤል ታመልከው ዘንድ ገዴታ ነው::

17፥39 *ከጠላቶቻችሁ ሁሉ እጅ የሚታደጋችሁ፤* ዘፀ23፥22፤ ዘዳ20፥1-4፤23፥14 ይመ::

17፥41 *ዛሬም፤* የቍ34 ማብ ይመ::

የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ

18፥2-4 ተጓ ምብ - 2ዜና29፥1- 2፥31፥1
18፥5-7 ተጓ ምብ - 2ዜና31፥20-21
18፥9-12 ተጓ ምብ - 2ነገ17፥3-7

18 የእስራኤል ንጉሥ የኤላ ልጅ ሆሴዕ በነገሠ በሦስተኛው ዓመት የይሁዳ ንጉሥ የአካዝ ልጅ ሕዝቅያስ ነገሠ። [2]በነገሠም ጊዜ ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሃያ ዘጠኝ ዓመት ገዛ። እናቱ የዘካርያስ ልጅ ስትሆን ስሟ አብያ ይባል ነበር። [3]አባቱ ዳዊት እንዳደረገው ሁሉ፣ እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት መልካም ነገር አደረገ። [4]በየኮረብታው ላይ ያሉትን ማምለኪያዎች አስወገደ፤ አዕማደ ጣዖታትን ሰባበረ፤ የአሼራን ምስል ዐምዶች ቈራረጠ፤ ሙሴ የሠራውን የናስ እባብ፣ እስራኤላውያን እስከዚያች ጊዜ ድረስ ዕጣን ያጤሱለት ስለነበር ሰባበረው፤ ይህም ነሑሽታን[ሀ] ይባል ነበር።

[5]ሕዝቅያስም በእስራኤል አምላክ *በእግዚአብሔር* ታመነ፤ ከእርሱ በፊትም ሆነ ከእርሱ በኋላ ከይሁዳ ነገሥታት ሁሉ፣ እንደ እርሱ ያለ አልነበረም። [6]*ከእግዚአብሔር* ጋር ተጣበቀ፤ እርሱን ከመከተል ወደ ኋላ አላለም፤ *እግዚአብሔር* ለሙሴ የሰጠውንም ትእዛዞች ጠበቀ። [7]*እግዚአብሔር* ከእርሱ ጋር ስለ ነበር የሚያደርገው ሁሉ ተከናወነለት። በአሦር ንጉሥ ላይ ዐመፀ፤ ግብር መገበሩንም ተወ። [8]እስከ ጋዛና እስከ ግዛቷ ዳርቻ በመዝለቅ ፍልስጤማውያንን ከመጠበቂያ ማማ እስከ ተመሸገችው ከተማ ድረስ ድል አደረጋቸው።

[9]ሕዝቅያስ በነገሠ በአራተኛው ዓመት፣ የእስራኤልም ንጉሥ የኤላ ልጅ ሆሴዕ በነገሠ በሰባተኛው ዓመት፣ የአሦር ንጉሥ ስልምናሶር ወደ ሰማርያ ገሥግሦ ከተማዪቱን ከበባት፤ [10]በሦስተኛውም ዓመት መጨረሻ ያዛት። ሰማርያ የተያዘችውም ሕዝቅያስ በነገሠ በስድስተኛው ዓመት፣ ሆሴዕ በእስራኤል ላይ በነገሠ በዘጠነኛው ዓመት ነበር። [11]የአሦር ንጉሥ እስራኤልን ማርኮ ወደ አሦር በማፍለስ በአላሔ፣ በጎዛን ውስጥ በአቦር ወንዝ አጠገብና በሜዶን ከተሞች አስፈራቸው። [12]ይህ የደረሰባቸውም *የእግዚአብሔር* ባሪያ ሙሴ ያዘዘውን የአምላካቸውን *የእግዚአብሔርን* ቃል ሁሉ ከመስማት ይልቅ ኪዳኑን ስላፈረሱ ነበር፤ ትእዛዞቹን አላደመጡም፤ ደግሞም አልፈጸሙም።

[13]ሕዝቅያስ በነገሠ በዐሥራ አራተኛው ዓመት፣ የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም የተመሸጉትን የይሁዳን ከተሞች ሁሉ አደጋ ጥሎ

18፥1 ኢሳ1፥1፤ ሆሴ1፥1፤ ሚክ1፥1
18፥2 ቍ13፤ ኢሳ 38፥5
18፥3 1ነገ14፥8፤ ኢሳ38፥5
18፥4 ዘፀ23፥24፤ ዘኍ21፥9፤ 2ነገ12፥3፤ 21፥3፤ 2ዜና31፥1፤ ኢሳ 36፥7
18፥5 ቍ19፤ 1ሳሙ7፥3፤ 2ነገ 19፥10፤ መዝ21፥7፤ 125፥1፤ ምሳ3፥26
18፥6 ዘዳ6፥18፤ 10፥20
18፥7 ዘፍ39፥3፤ 2ነገ24፥1፤ ዕዝ 4፥19፤ ኢዮ 22፥25፤ ኢሳ36፥5
18፥8 2ነገ17፥9
18፥9 ኢሳ1፥1፤ 36፥1
18፥11 ኢሳ 37፥12፤ ሕዝ 16፥39፤ 23፥9
18፥12 1ነገ9፥6፤ 2ነገ17፥15፤ 21፥8፤ ዳን9፥6፡10
18፥13 ቍ2፤ ኢሳ 1፥7፤ ሚክ1፥9

ሀ2 በዕብራይስጡ *አቢያ* ማለት *አቢጃያ* ማለት ነው። ሀ4 *ነሑሽታን* የሚለው ቃል ድምፅ *ነሖሽ* እባብ እንዲሁም ርኩስ ነገር ከሚለው የቃል ድምፅ ጋር አንድ ዐይነት ነው።

18፥1 *ሆሴዕ በነገሠ በሦተኛው ዓመት ... ሕዝቅያስ ነገሠ፤* በ729 ዓ.ቅ.ክ ነው (17፥1 ይመ)። ሕዝቅያስ ከአባቱ ከአካዝ ጋር ከ729-715 ዓ.ቅ.ክ ገዝቶ ነበር (የ16፥2 ማብ ይመ)።

18፥2 *በነገሠም ጊዜ፤* ብቻውን ይሁዳን በገዛበት ዘመን ማለት ነው። *ሃያ ዘጠኝ ዓመት፤* ከ715-686 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው። በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት ስለተፈጸሙት ነገሮችና ቤተ መቅደስም ስለተደረገው ተሐድሶ በይበልጥ ለመገንዘብ 2ዜና 29፥32 እና ኢሳ36-39 ይመ። ከሥራዎቹ የመጀመሪያው፣ አባቱ አካዝ ዘግቶት የነበረውን ቤተ መቅደስ መክፈት ነበር (የ16፥19 ማብ እና 2ዜና 29፥3 ይመ)።

18፥3 *አባቱ ዳዊት እንዳደረገው ሁሉ እርሱም ... መልካም ነገር አደረገ፤* በመልካም ተግባራቸው ከዳዊት ጋር ከሚነጻጸሩት ጥቂት ነገሥታት መካከል ሕዝቅያስ አንዱ ነበር፤ ሌሎቹም ነገሥታት አሳ (1ነገ 15፥11)፣ ኢዮሣፍጥ (1ነገ22፥43) እና ኢዮስያስ (2ነገ22፥2) ናቸው። ይሁን እንጂ አሳና ኢዮሣፍጥ በከፍታ ቦታ ላይ ያሉትን የማምለኪያ ኰረብቶች አላስወገዱም ነበር (1ነገ15፥14፤ 22፥43 ይመ)።

18፥4 *በየኰረብታው ላይ ያሉትን ማምለኪያዎች አስወገደ፤* በየኰረብታው ላይ ያሉትን የማምለኪያ ስፍራዎች ለማስወገድ፣ ሕዝቅያስ የመጀመሪያው ንጉሥ አልነበረም (የ1ነገ3፥2፤ 15፥14 ማብ ይመ)፤ እግዚአብሔር እንዲመለክበት በተቀደሱት ስፍራዎች ላይ የነበሩትን ማምለኪያዎች በማጥፋት ረገድ ግን የመጀመሪያው ነበር (12፥3፤ 14፥4፤ 15፥5፡35፤ 17፥9፤ 1ነገ 22፥43 ይመ)። ይህንንም የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም እንኳ አውቆታል (ቍ22 ይመ)። *አዕማደ ጣዖታትን፤* 3፥2፤10፥26-27፤ 17፥10ይመ፤ የ1ነገ14፥23 ማብ ይመ። *የአሼራን ምስል ዐምዶች፤* 13፥6፤ 17፥10፡16፤ 1ነገ 16፥23 ይመ። እንዲሁም የ1ነገ14፥15 ማብ ይመ። *እስራኤላውያን እስከዚያች ጊዜ ድረስ ዕጣን ያጤሱለት ነበር፤* እስራኤላውያን እንደ ሕዝብና መንግሥት በምድር ላይ ከታወቁበት ጊዜ ጀምሮ የናሱ እባብ የሚመለክ ጣዖት ሆኖ መቈየቱ የማይመስል ነው፤ የናሱ እባብ መቼ ጣዖት ሆኖ መመለክ እንደ ጀመረ አይታወቅም፤ ምናልባት በሕዝቅያስ አባት በአካዝ ዘመን እንደ ጣዖት መመለክ ጀምሮ ይሆናል (ም16 ይመ)። በጥንት ቅርብ ምሥራቅ አገሮች እባብን በተለያየ መንገድ ማምለክ የተለመደ ነበር።

18፥5 *ከእርሱ በፊትም ሆነ ከእርሱ በኋላ... እንደ እርሱ ያለ አልነበረም፤* ይህ ዐረፍተ ነገር በ23፥25 ላይ ስለ ኢዮስያስ ከተነገረው ጋር ሲነጻጸር የአጽንዖት ልዩነት ይታይበታል። ይሁን እንጂ ሕዝቅያስን ልዩ የሚያደርገው በእግዚአብሔር መታመኑ ሲሆን፣ ኢዮስያስ ደግሞ የሙሴን ሕግ በፍጹም ልቡ መጠበቁ ነበር።

18፥7 *በአሦር ንጉሥ ላይ ዐመፀ፤* በአካዝ ዘመን ይሁዳ በአሦር ሥር ነበር (16፥7 ይመ)፤ ከአሦር ሥር መሆን ደግሞ አማልክታቸው እንዲመለኩ ያስገድድ ነበር። ስለዚህም ሕዝቅያስ የአባቱን የአካዝን ሥርዐት በመለወጥ ከአሦር አገዛዝ ነጻ ሊሆን የሚችልበትን መንገድ ፈለገ። በ705 ዓ.ቅ.ክ በኋላ ብዙም ሳይቈይ ሰናክሬም በዳግማዊ ሳርጎን ቦታ ሲተካ፣ ሕዝቅያስ ለአሦራውያን መክፈል የሚገባውን ዓመታዊ ግብር ላለመክፈል ወሰነ።

18፥8 *ፍልስጥኤማውያንን ... ድል አደረጋቸው፤* በአካዝ ዘመን ፍልስጥኤማውያን በኰረብታማ አገርና በኔጌቭ የነበሩትን አይሁድ ከያዙበት ተቃራኒ ሁኔታ (2ዜና28፥18 ይመ)፤ ሕዝቅያስ ፍልስጥኤማውያንን እንደገና ለመቈጣጠር ችሎአል። ምናልባትም ሕዝቅያስ በአሦራውያን ሥርዐት ላይ ባደረገው ዐመፅ ፍልስጥኤማውያንን ሳያስገድድ አልቀረም። ሰናክሬም በተጻፈው ታሪኩ ውስጥ፣ የአስቀሎና ከተማ ንጉሥ የሆነውን ንጉሥ ፖዲን ሕዝቅያስ በኢየሩሳሌም አስሮት ስለ ነበር እንዲፈታለት አስገድዶት እንደ ነበር ጠቅሶአል። ይህም በ701 ዓ.ቅ.ክ ሰናክሬም ካደረገው የጦርነት ዘመቻ ጋር ተያይዞ ነበር።

18፥9 *ሕዝቅያስ በነገሠ በአራተኛው ዓመት፤* በ725 ዓ.ቅ.ክ ሲሆን፣ ይህም ሕዝቅያስ ከአካዝ ጋር አብሮ የገዛበት አራተኛ ዓመት ነው (የቍ1፡17፥1 ማብ ይመ)።

18፥10 *በሦስተኛውም ዓመት፤* የ17፥5 ማብ ይመ። *በሆሴዕ ... በዘጠነኛው ዓመት፤* የ17፥6 ማብ ይመ።

18፥11 *የአሦር ንጉሥ እስራኤልን ... ወደ አሦር በማፍለስ፤* የ17፥6 ማብ ይመ።

18፥12 *ኪዳኑን ስላፈረሱ፤* 17፥7-23 ይመ።

18፥13 *በዐሥራ አራተኛው ዓመት፤* ሕዝቅያስ ብቻውን የገዛበት ዘመን ነው፤ ይህም በ701 ዓ.ቅ.ክ ነው (የቍ 2 ማብ ይመ)። *ሰናክሬም አደጋ ጣለ፤* ከቍ13-16 የተጠቀሰው በ701 ዓ.ቅ.ክ ሰናክሬም በፊንቄ፣ በይሁዳና በግብፅ ላይ ካደረገው ከራሱ የዘመቻ ታሪክ ጋር በጣም ይመሳሰላል። *ያዛቸው፤* ሰናክሬም ስለ እርሱ በተጻፈው ታሪኩ፣ የተመሸጉ አርባ ስድስት የሕዝቅያስን የተመሸጉ ከተሞችንና አያሌ ያልተመሸጉ ከተሞችን ከሕዝቅያስ እንደ ወሰደ፣ ሁለት መቶ ሺህ አንድ መቶ አምሳ ሰዎችን በመማረክ እንደ አጋዘ ተናግሮአል። ከዚህም በላይ ሕዝቅያስን፣ "በጎጆዋ ውስጥ እንዳለች ወፍ፣ በራሱ ቤተ መንግሥት፣ በኢየሩሳሌም እስረኛዬ አደረግሁት" ብሏል፤ ይሁን እንጂ ኢየሩሳሌምን

ያዛቸው:: [14]ስለዚህ የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ፣ "በደለኛው እኔ ነኝ፤ ተመለስልኝ፤ እኔም የምትጠይቀኝን ሁሉ እከፍላለሁ፤" ሲል በለኪሶ ወደ ሰፈረው ወደ አሦር ንጉሥ ይህን መልእክት ላከ:: የአሦርም ንጉሥ፣ የይሁዳን ንጉሥ ሕዝቅያስን ሦስት መቶ መክሊት[#] ብርና ሠላሳ መክሊት[+] ወርቅ እንዲያገባለት ጠየቀው::

[15]ስለዚህ ሕዝቅያስ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስና በቤተ መንግሥቱ ግምጃ ቤቶች የሚገኘውን ብር ሁሉ ሰጠው::

[16]በዚህ ጊዜም የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ፣ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ መዝጊያዎችና መቃኖች ላይ የለበጠውን ወርቅ ነቃቅሎ ለአሦር ንጉሥ ሰጠው::

ሰናክሬም ኢየሩሳሌምን አስፈራራ

18፥13፤17-37 ተጓ ምብ - ኢሳ36፥1-22
18፥17- 35 ተጓ ምብ - 2ዜና32፥9-19

[17]የአሦርም ንጉሥ ከለኪሶ የጦሩን ጠቅላይ አዛዥ፣ ዋና አዛዡንና የጦር መሪውን ከታላቅ ሰራዊት ጋር የይሁዳ ንጉሥ ወዳለበት ወደ ኢየሩሳሌም ላከ፤ እነርሱም ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው፣ ወደ ልብስ አጣቢው ዕርሻ በሚወስደው መንገድ ላይ የሚገኘው የላይኛው ኵሬ ውሃ በመስኖ የሚወርድበትን ስፍራ ያዙ:: [18]ወደ ንጉሡም ላኩበት፤ ከዚያም የቤተ መንግሥቱ አዛዥ የሆነው የኬልቅያስ ልጅ ኤልያቄም፣ ጸሓፊው ሳምናስ እንዲሁም ታሪክ ጸሐፊው የአሳፍ ልጅ ዮአስ ወደ እነርሱ ሄደ:: [19]የጦር መሪውም እንዲህ አላቸው፤ "ሕዝቅያስን እንዲህ በሉት፤

"'ታላቁ የአሦር ንጉሥ የሚለው ይህ ነው፤ "ለመሆኑ እንዲህ የልብ ልብ እንድ ታገኝ ያደረገህ ምንድነው? [20]የጦር ስልትና ኀይል አለኝ ትላለህ፤ ነገር ግን ወሬ ብቻ ነው:: በእኔ ላይ እንዲህ ያመፅኸውስ በማን ተመክተህ ነው? [21]እነሆ፤ እንዲህ የምትመካበት ግብፅ፤ የሚደገፍባትን ሰው እጅ ወግታ የምታቈስል የተቀጠቀጠች ሸንበቆ ናት:: የግብፅ ንጉሥ ፈርዖንም ለሚመኩበት ሁሉ እንደዚሁ ነው:: [22]ደግሞም፣ "የምንመካው በአምላካችን *በእግዚአብሔር* ነው" የምትለኝ ከሆነም፣ ሕዝቅያስ ይሁዳንና ኢየሩሳሌምን፣ "ማምለክ ያለባችሁ ኢየሩሳሌም ባለው በዚህ መሠዊያ ፊት ነው" ብሎ የኰረብታ ላይ መመለኪያዎቹንና መሠዊያዎቹን ያስፈረሰ እርሱ አይደለምን? [23]"'ከሆነልህ ከጌታዬ ከአሦር ንጉሥ ጋር ውርርድ ግጠም፤ የሚጋልቧቸው ሰዎች ማግኘት የምትችል ከሆነ፣ ሁለት ሺህ ፈረሶች እሰጥሃለሁ:: [24]የምትመካው በግብፅ ሠረገሎችና[°] ፈረሶች ሆኖ ሳለ ከጌታዬ የበታች የጦር ሹማምንት እንኳ አንዱን እንዴት መመለስ ትችላለህ? [25]ከዚህም በቀር አደጋ ጥዬ ይህችን ስፍራ ለማጥፋት የመጣሁት፣ ያለ *እግዚአብሔር* ፈቃድ ይመስልሃል? በዚች አገር ላይ ዘምቼ እንዳጠፋት የነገረኝ ራሱ *እግዚአብሔር* ነው::' "

[26]ከዚያም የኬልቅያስ ልጅ ኤልያቄም ሳምናስና ዮአስ የጦር መሪውን፣ "እኛ አገልጋዮችህ ስለምንሰማ፣ እባክህን በሶርያ ቋንቋ ተናገር፤ በቅጥሩ ላይ ያሉት ሰዎች በሚሰሙት በዕብራይስጥ አትናገረን" አሉት::

18፥14 2ነገ19፥8፤ ኢሳ24፥5፤33፥8
18፥15 1ነገ15፥18፤ኢሳ39፥2
18፥16 2ዜና29፥3
18፥17 2ነገ20፥20፤ 2ዜና32፥4:30፤ነህ2፥14፤ኢሳ20፥1፤22፥9
18፥18 ቊ26:37፤ 2ነገ19፥2፤ኢሳ22፥15፤22፥20፤ 6፥36፥3:11:22፤ 37፥2
18፥19 ቊ5፤ኢዮ4፥6
18፥21 2ነገ24፥7፤ ኢሳ20፥5:6፤ 30፥5:7፤31፥1፤ ኤር25፥19፤37፥7፤ 46፥2፤ሕዝ29፥6
18፥24 ኢሳ10፥8
18፥25 2ነገ19፥6: 22፤24፥3፤2ዜና 35፥21
18፥26 ዕዝ4፥7

[#]14 10ሜትሪክ ቶን ያህል ነው:: [+]14 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[°]24 ወይም፣ *6ሰረገለኞች*

መያዙን አልተናገረም::

18፥14 *ሦስት መቶ መክሊት ብርና ሠላሳ መክሊት ወርቅ፤* ሕዝቅያስ ለሰናክሬም መገበር የሚገባውን በተመለከተ፣ በአሦራውያን ታሪክና በመጽሐፍ ቅዱስ የተጠቀሰው ሠላሳ መክሊት ወርቅ ተመሳሳይ ነው፤ ነገር ግን በመጽሐፍ ቅዱስ የተጠቀሰውን ሦስት መቶ መክሊት ብርን፣ ሰናክሬም ስምንት መቶ መክሊት ብር በማለት በአሦራውያን መጽሐፍ ጠቅሶአል:: ለዚህ ዓይነት የብር መጠን መለያየት ምክንያት ሊሆን የሚችለው፣ ወይ የእስራኤልና የአሦር የብር መክሊት ሚዛን ተመሳሳይ አለመሆን፣ አለበለዚያ አሦራውያን አጋንነው ከመናገራቸው የተነሣ ሊሆን ይችላል:: በዚህ ላይ የተጠቀሰውን የብርና የወርቅ ሚዛን ይበልጥ ለመረዳት የ5፥5 ማብ ይመ::

18፥15 *በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስና በቤተ መንግሥቱ ግምጃ ቤቶች የሚገኘውን ብር፤* 12፥10:18፤14፥14፤16፥8፤1ነገ 7፥51፤41፥26፤15፥18 ይመ::

18፥17-19፥37፤ ኢሳ 36-37 ይመ፤ ከ2ዜና 32 ጋር ያነጻጽሩ::

18፥17 *ለኪሶ፤* የኢሳ 36፥2 ማብ ይመ:: *በመስኖ ... ስፍራ፤* የኢሳ 7፥3 ማብ ይመ:: አካዝ በእርሱ ላይ ከአሦርና ከሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ከሚመጣበት አስጊ ሁኔታ፣ ከአሦር ጋር ከመተባበር ይልቅ በእግዚአብሔር እንዲታመን ኢሳይያስ ባስጠነቀቀበት በዚያ ስፍራ ላይ የአሦር አለቆች ይሁዳ እጁን እንዲሰጥ መጠየቃቸው ምፀት ነው (16፥5-10፤ ኢሳ 7፥1-17ይመ)::

18፥18 *የቤተ መንግሥቱ አዛዥ፤* የ1ነገ 4፥6 ማብ ይመ:: ጸሐፊው፤ የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ:: *ታሪክ ጸሐፊው፤* የ2ሳሙ 8፥16 ማብ ይመ::

18፥19 *ታላቁ ...! ንጉሥ፤* ስለ አሦራውያን ነገሥታት ተዘውትሮ የሚጠቀስ ማዕረግ ሲሆን፣ ለእግዚአብሔርም ይህ ማዕረግ እልፍ አልፎ ይሰጥ ነበር (መዝ 47፥2፤ 48፥2፤ 95፥3፤ ሚል 1፥14፤ ማቴ 5፥35 ይመ):: *የሚለው ይህ ነው፤* ይህ አባባል፣ ሆን ተብሎ የኢየሩሳሌም ነዋሪዎችን ልብ አቅልጦ፣ ተቃውሞአቸውን ለማክሸፍ የተደረገ ማስፈራራትና የሥነ ልቡና ጦርነት ነው (ቊ26-27 ይመ)::

18፥21 *የምትመካበት ግብፅ፤* 19፥9፤ ኢሳ 30፥1-5፤31፥1-3 ይመ::

18፥22 *ሕዝቅያስ ... የኰረብታ ላይ መመለኪያዎቹንና መሠዊያዎቹን ያስፈረሰበት እርሱ አይደለምን?* አሦራውያን በሕዝቅያስና በሕዝቡ መካከል መለያየት ለመፍጠር ብልሃት በሞላበት መንገድ ሙከራ አድርገዋል:: ሕዝቅያስ ተሐድሶ ማድረጉንና የኰረብታ ማምለኪያ ቦታዎችን ማጥፋቱን በሚቃወሙት መካከል የሚፈጠረውን ማንኛውንም ቊጣ ሊያተርፉበት ጥረት አድርገዋል (የቊ 4 ማብ ይመ)::

18፥23 *የሚጋልቡአቸው ሰዎች ማግኘት የምትችል ከሆነ፤* አሦራውያን በዚህ ሥላቃዊ ትንኩሳ አይሁድ ችሮታ ቢደረግላቸው እንኳ በወታደራዊ አመራር ደካማ ከመሆናቸው የተነሣ ዕድሉን ለመጠቀም አለመቻላቸውን በትክክል ገልጸዋል:: ከአሦር ሰራዊት አኳያ በንጽጽር ሲታይ የይሁዳ ሰራዊት በአብዛኛው እግረኛ ወታደር ነበር:: የተከበበችው ከተማ ጥቂት የጦር ሠረገሎች ይኖራት ይሆናል፤ ሆኖም ግን ለዚህ ጦርነት እስራኤላውያን ፈረሰኛ ጦር አዘጋጅተው እንደ ነበር የሚታወቅ ነገር የለም::

18፥25 *የነገረኝ ራሱ እግዚአብሔር ነው፤* የአሦር ሰላዮች ኢሳይያስና ሚክያስ የተናገሩትን ትንቢት ለሰናክሬም ሳይነግሩት አይቀርም::

18፥26 *በሶርያ ቋንቋ፤* በጊዜው በቅርብ ምሥራቅ አገሮች የሚነገር ዓለም አቀፍ ቋንቋ ሲሆን፣ የንግድና የዲፕሎማሲ ሰዎች የሚጠቀሙበት ቋንቋ ነበር:: ሌላው በዚህ ስፍራ የተጠቀሰውና የሚያስደንቀው፣ የአሦር ባለሥልጣኖች የተራውን የይሁዳን ሕዝብ ቋንቋ ዕብራይስጥን መናገር መቻላቸው (2ዜና 32፥18ይመ)::

27የጦር አዛዡም፣ "ለመሆኑ ጌታዬ ይህን እንድናገር የላከኝ፣ ለጌታችሁና ለእናንተ ብቻ ነውን? እነርሱም እንደ እናንተው ገና ኩሳቸውን ይበሉ ዘንድ፣ ሽንታቸውንም ይጠጡ ዘንድ በቅጥሩ ላይ ለተቀመጡት ጭምር አይደለምን?

28ከዚያም የጦር አዛዡ ቆሞ ድምፁን ከፍ በማድረግ በዕብራውያን ቋንቋ እንዲህ ሲል ተናገረ፤ "እንግዲህ የታላቁን የአሦርን ንጉሥ ቃል ስሙ! 29ንጉሡ የሚለውም ይህ ነው፤ 'ከእጄ ሊያድናችሁ አይችልምና ሕዝቅያስ እንዳያታልላችሁ፤ 30ደግሞም ሕዝቅያስ፣ "*እግዚአብሔር* ያለ ጥርጥር ያድነናል፤ ይህችም ከተማ ለአሦር ንጉሥ አልፋ አትሰጥም' በማለት *በእግዚአብሔር* እንድትታመኑ የሚነግራችሁን አትቀበሉ።"

31"ሕዝቅያስንም አትስሙት፤ የአሦር ንጉሥ የሚለው ይህ ነው፤ 'ከእኔ ጋር ሰላም መሥርቱ፤ እጃችሁን ስጡ፤ ከዚያም ከእናንተ እያንዳንዱ ከገዛ ወይኑና ከገዛ በለሱ ይበላል፤ ከገዛ ጕድጓዱም ውሃ ይጠጣል፤ 32ይህም የሚሆነው የእናንተኑ ወደምትመስለው ምድር እህልና የወይን ጠጅ፣ ዳቦና የወይን ተክል፣ የወይራ ዛፍና ማር ወዳለበት እስካገባችሁ ድረስ ነው፤ እናንተም ሞትን ሳይሆን ሕይወትን ምረጡ።'

"ሕዝቅያስ፣ '*እግዚአብሔር* ይታደገናል' በማለት ስለሚያሳስታችሁ አትስሙት። 33ለመሆኑ ከአሕዛብ አማልክት ምድሩን ከአሦር ንጉሥ እጅ የታደገ ማን አለ? 34የሐማትና የአርፋድ አማልክት እስቲ የት አሉ? የሴፈርዋይም፣ የሄናና የዒዋም አማልክት ታዲያ የት ደረሱ? ሰማርያን ከእጄ አድነዋታልን? 35ከእነዚህ አገሮች አማልክት ሁሉ አገሩን ከእኔ ለማዳን የቻለ ማን አለ? ታዲያ *እግዚአብሔር* ኢየሩሳሌምን ከእጄ ሊታደጋት እንዴት ይችላል?"

36ነገር ግን ሕዝቡ ዝም አለ፤ ምንም መልስ አልሰጠም፤ ንጉሡ፣ "መልስ እንዳትሰጡ" ሲል አዝዞ ነበርና።

37ከዚያም የቤተ መንግሥቱ አዛዥ የኬልቅያስ ልጅ፣ ኤልያቄም፣ ጸሓፊው ሳምናስ እንዲሁም ታሪክ ጸሓፊው የአሳፍ ልጅ ዮአስ ልብሳቸውን ቀደዱ፤ ወደ ሕዝቅያስም መጥተው የጦር አዛዡ ያላቸውን ነገሩት።

18፥29 .2ነገ19፥10
18፥31 ዘኍ13፥23፤1ነገ4፥25፤ኤር14፥3፤ሰቆ4፥4
18፥32 ዘዳ30፥19
18፥33 2ነገ19፥12
18፥34 2ነገ17፥24፤ኢሳ10፥9፤ኤር49፥23
18፥35 መዝ2፥12
18፥37 ቍ18፤2ነገ6፥30፤ኢሳ33፥7፤36፥3፡22
19፥1 ዘፍ37፥34፤ዘኍ14፥6
19፥2 ዘፍ37፥34፤2ነገ18፥18፤ኢሳ1፥1፤ኤር19፥1
19፥3 ሆሴ13፥13
19፥4 ዘፍ45፥7፤1ሳሙ17፥26፤2ሳሙ16፥12፤ኤር37፥3

ኢየሩሳሌም ከጠላት እጅ እንደምትድን አስቀድሞ መነገሩ

19፥1-13 ተጓ ምብ - ኢሳ37፥1-13

19 ንጉሥ ሕዝቅያስ ይህን ሲሰማ ልብሱን ቀደደ፤ ማቅ ለብሶም ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ገባ። 2ከዚያም የቤተ መንግሥቱን አዛዥ ኤልያቄምን፣ ጸሓፊውን ሳምናስንና ዋና ዋናዎቹን ካህናት ማቅ ለብሰው ወደ አሞጽ ልጅ ወደ ነቢዩ ኢሳይያስ እንዲሄዱ ሁሉንም ላካቸው። 3እነርሱም እንዲህ አሉት፤ "ሕዝቅያስ የሚለው ይህ ነው፤ 'እንግዲህ ይህች ዕለት የመከራ፣ የዘለፋና የውርደት ቀን ናት፤ ይህችም ቀን ልጆች ሊወለዱ ምጥ እንዳፋፋመበት፣ ነገር ግን ለመገላገል ዐቅም እንደ ታጣበት ሰዓት ናት። 4ሕያው ስግዚስብሔርን ያንቋሽሽ ዘንድ በጌታው በአሦር ንጉሥ የተላከውን የጦር አዛዡን ቃል ሁሉ *እግዚአብሔር* አምላክህ ሰምቶ ይሆናልና፣ ስለሰማውም ቃል *እግዚአብሔር* እንዲገሥጸው በሕይወት ስለተረፉት ወገኖቻችን እባክህ ጸልይ።"

18፥27 *በቅጥሩ ላይ ለተቀመጡት፤* አሦራውያን በዚህ ጊዜ የያዙት ዘዴ ሕዝቡ እየሰማቸው ከንጉሡ ጋር በመደራደር ሕዝቡን ተስፋ አስቆርጠው በሕዝቅያስ ላይ ለማነሣሣት ነበር። *ኩሳቸውን ይበሉ ዘንድ ሽንታቸውን ይጠጡ ዘንድ፤* የረጅም ጊዜ ከበባ የቱን ያህል እንደሚያሠቃይ የሚያሳዩ ሥዕላዊ የሆነ መግለጫ ነው።

18፥29 *ንጉሡ የሚለውም ይህ ነው፤* የቍ19-27 እንዳደረጉት የአሦር ባለሥልጣኖች ለሕዝቅያስ ሹማምንት ሳይሆን መልእክታቸውን በቀጥታ ለሕዝቡ አስተላለፉ። *ሕዝቅያስ እንዳያታልላችሁ፤* በዚህ ቁጥር ላይና በቍ30-31 ሦስት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ሕዝቡ በሕዝቅያስ ላይ በዐመፅ እንዲነሣሣ የታሰበ ነው።

18፥30 *ይህችም ከተማ ለአሦር ንጉሥ አልፋ አትሰጥም፤* ሕዝቅያስ ይህን የተናገረው እግዚአብሔር በሰጠው ተስፋ መሠረት ነው (20፥6፤ የኢሳ 38፥6 ማብ ይመ)።

18፥31 *እያንዳንዱ ከገዛ ወይኑና ከገዛ በለሱ ይበላል፤ ከገዛ ጕድጓዱም ውሃ ይጠጣል፤* የሰላምና የብልጽግና ዘመን መጥቀሱ ነው (1ነገ4፥25፤ሚክ4፥4፤ዘካ3፥10 ይመ)።

18፥32 *የእናንተኑ ወደምትመስለው ምድር ... እስካገባችሁ ድረስ፤* በመሠረቱ ለአሦር መገዛት፣ ወደ አሦር መጋዝን የሚያስከትል ነው፤ ይሁን እንጂ ሰናክሬም እጅግ የሚያጓጓ ነገር አድርጎ አቅርቦታል። *ሞትን ሳይሆን ሕይወትን ምረጡ፤* ለሕዝቡ የተሰጡት አማራጮች (1) በእግዚአብሔርና በሕዝቅያስ ተማምኖ መሞት ወይም (2) በአሦራውያን ተማምኖ በሰላምና በብልጥግና በሕይወት መኖር ናቸው። እነዚህ አማራጮች ሙሴ ለእስራኤል ሕዝብ በዘዳ 30፥15-20 ከሰጣቸው ምርጫ ጋር በቀጥታ የሚቃረኑ ናቸው።

18፥33-35 *ለመሆኑ ከአሕዛብ አማልክት ምድሩን ከአሦር ንጉሥ እጅ የታደገ ማን አለ? . ታዲያ እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ከእጄ ሊታደጋት እንዴት ይችላል?* (ዘዳ32፥21)፤ (19፥4፡6፤ 2ዜና32፥13-19፤ ኢሳ10፥9-11 ይመ)።

18፥34 *የሐማት፤* የ14፥25፤17፥24 ማብ ይመ። *የአርፋድ፤* ከሐማት አጠገብ ያለች ስትሆን፣ በ740 ዓ.ቅ.ክ በአሦራውያን የተያዘች ከተማ ናት (19፥13፤ኢሳ10፥9፤ኤር49፥23 ይመ)። *ሴፈርዋይም፤* የ17፥24 ማብ ይመ። *የሄና፤* ከተጠቀሱት ከተሞች አካባቢ ያለች ከተማ ልትሆን ትችላለች። *የዒዋ፤* የ17፥24 ማብ ይመ።

18፥36 *ንጉሡ፣ "መልስ እንዳትሰጡ" ሲል አዝዞ ነበርና፤* አሦራውያን በሕቅዝያስ አመራርና ሥልጣን ላይ እንዲነሣ ያሰቡት የሕዝብ ዐመፅ አልተሳካም።

18፥37 *ልብሳቸውን ቀደዱ፤* የተሰማቸውን ታላቅ ስሜት መግለጻቸው ነው (6፥30፤1ነገ21፥27 ይመ)። ይህ ሊሆን የቻለው አሦራውያን እውነተኛውን አምላክ እግዚአብሔርን ስለ ተሳደቡ ሊሆን ይችላል (19፥4፡6፤ ማቴ 26፥65፤ ማር 14፥63-64 ይመ)።

19፥1 *ማቅ፤* የ6፥30 ማብ ይመ።

19፥2 *የቤተ መንግሥቱን አዛዥ፤* የ1ነገ 4፥6 ማብ ይመ። *ጸሓፊውን፤* የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ። *ዋና ዋናዎቹን ካህናት፤* ምናልባት ከቆዩ የካህናት ወገኖች የቆዩ አባላትን ሊሆን ይችላል (ኤር 19፥1 ይመ)፤ ችግሩ የሚመለከተው የኢየሩሳሌምን ከተማ ብቻ ሳይሆን፣ ቤተ መቅደሱንም ጭምር ነበር። *ነቢዩ ኢሳይያስ፤* ኢሳይያስ በዖዝያን፣ በኢዮአታምና በአካዝ ዘመን አገልጋይ የነበረ ቢሆንም (ኢሳ 1፥1)፣ ለመጀመሪያ ጊዜ በነገሥት መጽሐፍ ስሙ የተጠቀሰው በዚህ ክፍል ነው።

19፥3 *ልጆች ሊወለዱ ምጥ እንዳፋፋመበት፣ ነገር ግን ለመገላገል ዐቅም እንደ ታጣበት ሰዓት ናት፤* የኢየሩሳሌም ከተማ ያለችበትን አስጨናቂ ሁኔታ የሚገልጽ ነው።

19፥4 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* አምላክ ካልሆኑ አማልክት ጋር ሲነጻጸር ነው (18፥33-35 ይመ)፤ እውነተኛውና ሕያው አምላክ ስለተሰደበበት በተጨማሪ 1ሳሙ17፥26፡36፡45 ይመ። *ጸልይ፤* የምልጃ ጸሎት በነቢያት አገልግሎት ከፍተኛ ስፍራ ነበረው (ሙሴና ሳሙኤል ስላደረጉት የምልጃ ጸሎት ዘፀ32፥31-32፡33፥12-17፤ዘኍ14፥13-19፤ 1ሳሙ7፥8-9፤ 12፥19፡23፤ መዝ99፥6፤ ኤር15፥1 ይመ)። *በሕይወት ስለ ተረፉት፤* ሰናክሬም ብዙ ከተሞችንና ሕዝቦችን ማርኮ ከያዘ

[5]የንጉሥ ሕዝቅያስ ሹማምንት ወደ ኢሳይያስ በመጡ ጊዜ፣ [6]ኢሳይያስ እንዲህ አላቸው፤ "ለጌታችሁ እንዲህ ብላችሁ ንገሩት፤ 'እንግዲህ *እግዚአብሔር* የሚለው ይህ ነው፤ "የአሦር ንጉሥ አገልጋዮች በእኔ ላይ የወረወሯቸውን የስድብ ቃላት በመስማትህ አትፍራ:: [7]እነሆ፣ አንድ ዓይነት መንፈስ አሳድርበታለሁ፤ የሆነ ወሬም ሲሰማ ወደ አገሩ ይመለሳል፤ እዚያም በሰይፍ እንዲወድቅ አደርገዋለሁ::' "

[8]የጦር አዛዡም የአሦር ንጉሥ ለኪሶን ትቶ መሄዱን ሲሰማ ተመለሰ፤ ንጉሡንም ልብናን ሲወጋ አገኘው::

[9]በዚህም ጊዜ የግብፅ ንጉሥ ኢትዮጵያዊው ቲርሐቅ፣ ሊወጋው በመገሥገሥ ላይ መሆኑን ሰናክሬም ሰማ፤ ስለዚህ ወደ ሕዝቅያስ እንደ ገና እንዲህ ሲል መልእክተኞች ላከ፤ [10]"ሂዱና ለይሁዳ ንጉሥ ለሕዝቅያስ እንዲህ በሉት፤ 'የምትመካበት አምላክ፣ "ኢየሩሳሌም በአሦር ንጉሥ እጅ አትወድቅም" በማለት እንዳያታልልህ:: [11]*መቼም* የአሦር ነገሥታት በአገሮች ሁሉ ላይ ምን እንዳደረጉ ሰምተሃል፤ ፈጽሞ አጥፍተዋቸዋል፤ ታዲያ አንተስ ከዚህ የምታመልጥ ይመስልሃልን? [12]የቀድሞ አባቶቼ ያጠፏቸውን ሕዝቦች ማለትም ጎዛንን፣ ካራንን፣ ራፊስን እንዲሁም በተላሳር የነበሩትን የዔድንን ሰዎች አማልክታቸው አድነዋቸዋልን? [13]ለመሆኑ የሐማትና የአርፋድ ነገሥታት የት አሉ? የሴፈርዋይም ከተማ ንጉሥስ የት አለ? ደግሞስ የሄና ወይም የዒዋ ነገሥታት የት አሉ?

የሕዝቅያስ ጸሎት

19፥14-19 ተጓ ምብ - ኢሳ37፥14-20

[14]ሕዝቅያስም ደብዳቤውን ከመልእክተኞቹ ተቀብሎ አነበበው፤ ከዚያም ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ወጥቶ ደብዳቤውን *በእግዚአብሔር* ፊት ዘረጋው:: [15]ከዚያም ሕዝቅያስ እንዲህ ሲል ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ፤ "በኪሩቤል ላይ በዙፋንህ የተቀመጥህ የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ በምድር ነገሥታት ሁሉ ላይ አምላክ አንተ ብቻ ነህ፤ ሰማይንና ምድርን የፈጠርህም አንተ ነህ:: [16]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ አሁንም ጆሮህን አዘንብልና ስማ፤ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ዐይንህንም ክፈትና እይ፤ ሰናክሬም ሕያው *እግዚአብሔርን* ይሰድብ ዘንድ የላከውንም ቃል አድምጥ::

[17]"*እግዚአብሔር* ሆይ፤ የአሦር ነገሥታት እነዚህን አሕዛብንና ምድራቸውን በእርግጥ አጥፍተዋል:: [18]አማልክታቸው በእሳት ውስጥ ጥለው አቃጥለዋቸዋል፤ በሰው እጅ የተሠሩ እንጨትና ደንጊያ ብቻ እንጂ አማልክት አልነበሩምና:: [19]አሁንም *እግዚአብሔር* አምላካችን ሆይ፤ የምድር መንግሥታት ሁሉ *እግዚአብሔር* አንተ ብቻ አምላክ መሆንህን እንዲያውቁ፣ ከእጁ አድነን::"

ኢሳይያስ ስለ ሰናክሬም መውደቅ ትንቢት ተናገረ

19፥20-37 ተጓ ምብ - ኢሳ37፥21-38
19፥35-37 ተጓ ምብ - 2ዜና32፥20-21

[20]ከዚያም የአሞጽ ልጅ ኢሳይያስ ወደ ሕዝቅያስ እንዲህ ሲል መልእክት ላከ፤ "የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር የሚለው ይህ ነው፤ 'በአሦር ንጉሥ በሰናክሬም ላይ ወደ እኔ ያቀረብኸውን ልመና ሰምቻለሁ:: [21]እንግዲህ እግዚአብሔር በእርሱ ላይ የተናገረው ቃል ይህ ነው፤

" 'ድንግሊቱ የጽዮን ልጅ፣
  ትንቅሃለች፤ ታቃልልሃለችም፤
የኢየሩሳሌም ልጅ፣
  አንተ በላይዋ ስትበር ራሷን
    ትነቀንቅብሃለች::
[22]ለመሆኑ የሰደብኸውና ያቃለልኸው ማንን
    ነው?
  ድምፅህንስ ከፍ ያደረግኸው?
ዐይንህንስ በኩራት ያነሣኸው በማን ላይ
    ነው?
  በእስራኤል ቅዱስ ላይ ነው እንዴ?

19፥6 ዘዳ3፥2፤ኢሱ 1፥9፤2ነገ18፥25
19፥7 ቍ37፤ ዘፀ14፥24፤2ዜና32፥21፤ኢሳ10፥12፤ ኤር51፥46
19፥8 ዘኍ33፥20፤ 2ነገ8፥22፤18፥14
19፥10 2ነገ18፥5፡ 29
19፥12 ዘፍ11፥31፤ 2ነገ17፥6፤18፥33፤ 2ዜና32፥17
19፥13 ኢሳ10፥9-11፤ኤር49፥23
19፥14 2ነገ5፥7
19፥15 ዘፍ1፥1፤ 3፥24፤ዘፀ25፥22፤ ኢሱ2፥11
19፥16 ዘፀ3፥16፤ 1ነገ8፥29፤መዝ31፥2፤ 71፥2፤88፥2፤102፥2
19፥18 ዘዳ4፥28፤ መዝ115፥4፤ኢሳ 44፥911፤ኤር10፥3-10፤ ሐሥ17፥29
19፥19 ኢሱ 4፥24፤1ሳሙ12፥ 10፤17፥46፤1ነገ8፥43፤ 1ዜና16፥8፤ኢዮ6፥23፤ መዝ3፥7፤71፥4
19፥20 1ነገ9፥3
19፥21 ኢዮ16፥4፤ መዝ44፥14፤53፥5፤ 64፥8፤109፡25፤ምሳ1 ፥26፤3፥34፤ኢሳ10፥ 5፤33፥1፤47፥1፤ኤር14፥ 17፤18፥13፡16፤31፥4፤ 46፥11፤ሰቆ2፥13፤አሞ 5፥2
19፥22 ዘሌ19፥2፤ 1ሳሙ2፥2፤2ነገ18፥2 5፤ኢዮ6፥10፤መዝ 16፥10፤ 22፥3፤71፥22፤78፥41፤ 89፥18፤ኢሳ1፥4፤ 6፥3፤57፥15፤ሆሴ 11፥9

በኋላ በይሁዳ የተረፉትን ለማለት ነው (የ18፥13 ማብ ይመ፤ ከኢሳ 10፥28-32 ጋር ያነጻጽሩ):: የሥነ ቅርስ ጥናት እንደሚያስረዳው፣ አሦራውያን የሰሜኑን የእስራኤል መንግሥት አስጨንቀው በያዙ ጊዜ፣ አያሌ እስራኤላውያን ወደ ይሁዳ ፈልሰው በዚያ ሰፈሩ፤ ስለዚህ የይሁዳ መንግሥት የቅሬታዎች መሰብሰቢያ ሆነ::

19፥7 *መንፈስ፤* የፍርሃትና የሥጋት መንፈስ ማለት ነው:: *ወሬም፤* አንዳንድ ሰዎች ይህ ዜና ሰናክሬምን ለመቋቋም ከግብፅ ንጉሥ ከቲርሐቅ (ቍ9) የመጣ ነው ይላሉ:: ሌሎች ደግሞ ከራሱ ከሰናክሬም አገር የመጣ፣ የሚያውክ ዜና ነው ይላሉ:: *በሰይፍ እንዲወድቅ፤* ቍ37 ይመ፤ በዚህ ክፍል የሰናክሬም መገደል ሕያው እግዚአብሔርን ከመስደቡ ጋር በመያያዝ ተጠቅሶአል::

19፥8 *ለኪሶ፤* 18፥17 ይመ (እንዲሁም የኢሳ 36፥2 ማብ ይመ):: *ልብና፤* የ8፥22 ማብ ይመ::

19፥9 *ቲርሐቅ፤* የኢሳ 37፥9 ማብ ይመ::

19፥12 *ጎዛን፤* የ17፥6 ማብ ይመ:: *ካራን፤* የዘፍ11፥31 ማብ ይመ፤ ካራን በአሦራውያን መቼ እንደ ተያዘ አይታወቅም:: *ራፊስን፤* ከኤፍራጥስ ወንዝ በስተ ደቡብ ከሐማት በስተ ሰሜን ምሥራቅ የሚገኝ ነው:: *ዔድን፤* በኤፍራጥስ ወንዝ አጠገብ ከካራን በስተደቡብ የሚገኝ አውራጃ ነው፤ ሕዝ27፥23፤አሞ1፥5 ይመ:: ወደ አሦር ግዛትም የተጠቃለለችው በሻልሳዊ ስልምናሶር በ855 ዓ.ቅ.ክ ነው:: *ተላሳር፤* ይህ ስፍራ የት እንደ ሆነ አይታወቅም::

19፥13 *ሐማትና ... የዒዋ፤* የ18፥34 ማብ ይመ::

19፥14 *ደብዳቤውን፤* 2ዜና32፥17 ይመ::

19፥15 *በኪሩቤል ላይ በዙፋንህ የተቀመጥህ፤* የዘፀ 25፥18፤ 1ሳሙ 4፥4 ማብ ይመ:: *አምላክ አንተ ብቻ ነህ፤* የ18፥33-35፤የዘዳ6፥4 ማብ ይመ::

19፥18 *በሰው እጅ የተሠሩ፤* ጣዖት አምልኮ ከንቱነትና ሞኝነት ስለ መሆኑ መዝ 115፥3-8፤135፥15-18፤ኢሳ 2፥20፤ 40፥19-20፡ 41፥7፤44፡9-20 ይመ::

19፥20 *ያቀረብኸውን ልመና ሰምቻለሁ፤* በዚህ ሁኔታ ኢሳይያስ ለንጉሡ ሕዝቅያስ ያስተላለፈው መልእክት ንጉሡ ያልጠበቀው ነበር (ቍ 2 ይመ)::

19፥21-28፤ የአሦራውያን እብሪት እንዲሁም በእስራኤላውያንና በአምላካቸው በእግዚአብሔር ላይ የሰነዘሩት የስድብ ቃል በከንቱ ትምክህት ላይ የተመሠረተ ነበር (ኢሳ10፡5-34 ይመ)፤ ስለዚህም እግዚአብሔር በፈዝ ከባድ ፍርድን በአሦራውያን እጉል ኩራት ላይ አወረደ (ከመዝ 2 ጋር ያነጻጽሩ)::

19፥21 *ድንግሊቱ የጽዮን ልጅ፤* ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን በሰውኛ ዘይቤ የሚገልጽ ነው::

19፥22 *በእስራኤል ቅዱስ፤* ነቢዩ ኢሳይያስ የእስራኤልን አምላክ የሚጠራበት የራሱ የሆነ አገላለጽ ነው (የኢሳ1፥4 ማብ ይመ)::

[23]በመልእክተኞችህ አማካይነት፣
በአምላክ ላይ የስድብ መዓት
አውርደሃል፤
እንዲህም ብለሃል፤
"በብዙ ሠረገሎቼ፣
የተራሮቹን ከፍታ፣
የሊባኖስንንም የመጨረሻ ጫፍ
ወጥቻለሁ፤
ረጃጅም ዝግባዎቹን፣
ምርጥ የሆኑ ጥዶቹንም ቈርጫለሁ፤
ወደ ሩቅ ዳርቻዎቹ፣
ወደ ውብ ደኖቹም ደርሻለሁ::"
[24]"በሌሎች አገሮችም የውሃ ጕድጓዶች
ቈፍሬአለሁ፤
በዚያም ውሃ ጠጥቻለሁ፤
በእግሬ ጫማዎችም፣
የግብፅን ምንጮች ሁሉ ረግጬ
አድርቄአለሁ::"
[25]"'ከብዙ ጊዜ በፊት፣
ይህን እኔ እንዳደረግሁት አልሰማህም
ነበርን?
ዕቅዱን ገና ድሮ አውጥቼ፣
አሁን ግን እንዲፈጸም አደረግሁት፤
ይህም የተመሸጉትን ከተሞች፣
አንተ የድንጋይ ክምር ማድረግህ ነው::
[26]የሚኖሩባቸውም ሰዎች ኀይላቸው ተሟጦ
አልቆአል፤
ደንግጠውም የኀፍረት ማቅ ለብሰዋል፤
ሜዳ ላይ እንደ በቀለ ተክል፣
ገና እንዳልጠነከረ የቡቃያ ሥር፣
በቤት ጣራ ላይ በቅሎ፣
ገና ሳያድግ እንደ ጠወለገ ሣርም
ሆነዋል::
[27]"'የት እንደምትቀመጥ፣
መቼ መጥተህ መቼ እንደምትሄድ፣
በእኔም ላይ የተቈጣኸውን ቍጣ
ዐውቃለሁ::
[28]በእኔ ላይ በመቈጣትህ፣
ንቀትህም ወደ ጆሮዬ ስለ ደረሰ፣
ስናጋዬን በአፍንጫህ አደርጋለሁ፤
ልጓሜን በአፍህ አገባለሁ፤
በመጣህበትም መንገድ
እንድትመለስ አደርጋለሁ::'
[29]"ሕዝቅያስ ሆይ፤ ምልክቱ ይህ ነው፤
"በዚህ ዓመት በገዛ እጁ የበቀለውን፣
በሚመጣው ዓመት ደግሞ የገበውን እህል
ትበላላችሁ፤
በሦስተኛው ዓመት ግን ትዘራላችሁ፤
ታጭዳላችሁ፤
ወይንም ትተክላላችሁ፤ ፍሬውንም
ትበላላችሁ::
[30]አሁንም ከዳዊት ቤት የተረፉት፣
ሥራቸውን ወደ ታች ይሰዳሉ፤ ወደ
ላይም ፍሬ ያፈራሉ::
[31]ከኢየሩሳሌም በሕይወት የተረፉት፣
ከጽዮን ተራራም ከሞት ያመለጡት
ይወጣሉና::
የእግዚአብሔር ቅናት ይህን ታደርጋለች::
[32]"እንግዲህ እግዚአብሔር ስለ አሦር
ንጉሥ የሚለው ይህ ነው፤
"ወደዚች ከተማ ፈጽሞ አይገባም፤
አንዲትም ፍላጻ አይወረውርባትም፤
ጋሻ አንግቦ ወደ እርሷ አይቀርብም፤
በዐፈርም ቍልል አይከባትም::
[33]በመጣበት መንገድ ተመልሶ ይሄዳል፤
ተመልሶ ይሄዳታል እንጂ ወደዚች ከተማ
ፈጽሞ አይገባም፤
ይላል እግዚአብሔር ::
[34]ስለ ራሴና ስለ ባሪያዬም ስለ ዳዊት ስል፣
ይህችን ከተማ አድናት ዘንድ
እጋርዳታለሁ::
[35]በዚያችም ሌሊት የእግዚአብሔር መል አክ ወጥቶ ከአሦራውያን ሰፈር መቶ ሰማ ንያ አምስት ሺህ ሰው ገደለ:: በማግስቱም ሰዎቹ ሲነቁ ቦታው ሬሳ በሬሳ ሆኖ ተገኘ::

19፥23 መዝ20፥7፤ ኢሳ10፥18:34፤ 14፥8፤33፥9፤ኤር21፥14፤50፥37፤ሕዝ 20፥47፤31፥3
19፥25ኢሳ 22፥11፤ 40፥21:28፤ሚክ 1፥6
19፥26 ኢዮ8፥12፤ መዝ6፥10፤37፥2፤ 71፥24፤83፥17፤ 129፥6፤ኢሳ4፥2፤ 11፥1፤13፥7፤ 41፥23፤53፥2፤ኤር 8፥9፤23፥5፤ሕዝ 7፥17፤ሰፎ3፥16፤
19፥27 መዝ 139፥141
19፥28 ቍ33፤ 2ዜና33፥11፤ኢሳ 30፥28፤ሕዝ19፥9፤ 29፥4፤38፥4፤ አሞ4፥2፤
19፥29 ዘፀ7፥9፤ ዘሌ25፥5፤ዘዳ13፥2፤ መዝ107፥37፤ኢሳ 65፥21፤ አሞ9፥14፤ ሉቃ2፥12
19፥30 ዘፍ45፥7፤ ኢሳ5፥24፤11፥1፤ 27፥6፤ሕዝ17፥22፤ አሞ2፥9
19፥31 ዘፍ45፥7፤ ኢሳ9፥7፤66፥19፤ ሰፎ2፥9፤ዘካ14፥16
19፥33 ቍ28
19፥34 2ሳሙ 7፥15፤2ነገ20፥6
19፥35 ዘፍ19፥13፤ ዘፀ12፥23፤ኢዮ24፥24፤ኢሳ17፥14፤ 41፥12፤ናሆ3፥3

19፥24 *የግብፅን ምንጮች ሁሉ፣ ረግጬ አድርቄአለሁ፤* ግብፅን እንኳ አሸንፎ የማያውቅ የከንቱ ትምክህት ንግግር ነው::

19፥25 *ዕቅዱን ... አውጥቼ ... እንዲፈጸም አደረግሁት፤* የእስራኤል አምላክ የመንግሥታት ሁሉና የታሪክ ገዥ ነው:: አሦራውያን በደረሱበት ሁሉ የተቀዳጁት ድል ከሰራዊታቸው ኀያልነት የተገኘ እንደ ሆነ ያስባሉ፡፡ ኢሳይያስ ግን እግዚአብሔር ራሱ እነዚህን ድሎች እንደሰጣቸው ይናገራል (ኢሳ10፥5-19 ይመ፤ ከሕዝ30፥24-26 ጋር ያነጻጽሩ)::

19፥27 *ዐውቃለሁ፤* መዝ 121፥8 ይመ::

19፥28 *ስናጋዬን በአፍንጫህ፤* በአንድ የአሦር ረጅም አራት ማእዘን የድንጋይ ሐውልት ጫፍ ላይ፣ የአሦር ንጉሥ ምናልባ ትም በ681-669 ዓ.ቅ.ክ ይገዛ የነበረው አስራዶን፣ በአፍንጫቸው ቀለበት ላይ ገመድ ከታሰረባቸው አራት ጠላቶቹ ጋር የሚታይ በት ምስል ነበር:: በዚህ ክፍል ኢሳይያስ የሚናገረውም ተመሳ ሳይ ሁኔታ በሰናክሬም ላይ እንደሚፈጸምበት ነው (የኢሳ 37፥29 ማብ ይመ፤ ከሕዝ 38፥4፤ ከአሞ 4፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

19፥29 *በዚህ ዓመት በገዛ እጁ የበቀለውን ... ትበላላችሁ፤* ምናልባት ሰናክሬም ባለፈው መፀው የተዘራውን እህል ሁሉ አጥ ፍቶት ወይም ዘርፎ ወስዶ ሊሆን ይችላል፤ ስለዚህ ሕዝቡ ሊያ ገኝ የሚችለው ካለፈው ዓመት አዝመራ ከረገፈው ፍሬ የተገኘ ውን እህል ብቻ ሊሆን ይችላል (ዘሌ 25፥5 ይመ):: በተጨ ማሪም ይህ የሚመለከተው ሰናክሬም ወደ ይሁዳ የመጣው በመ ከር ወራት ማለትም በመጋቢትና በሚያዝያ ነበር ማለት ነው:: *በሚመጣው ዓመት ደግሞ የገበውን እህል፤* በመካከለኛው ምስራቅ እህል በመስከረምና በጥቅምት ይዘራል፤ ለሚመጣው ዓመት እህል ዘርቶ ለማድረስ በመፀው ወራት የሰንክሬም ለቆ መውጣት በእጅጉ ጊዜው ካለፈ ይሆናል:: በፓሌስቲና ብዙውን ጊዜ እህል የሚዘራው በመስከረም እና በጥቅምት ነው:: *በሦተኛው ዓመት ግን ትዘራላችሁ ታጭዳላችሁ፤* መዝራትም ሆነ ማጨድ በመደ በኛው ወቅት የሚከናወነው በሚመጣው ዓመት ነው:: "ሦስ ተኛው ዓመት" የሚያመለክተው ሦስተኛውን የአዝመራ ዓመት ሊሆን ሲችል፣ ይኸው በአሦራውያን የተነገ ከንቱ ሆኖ ቀር ቷል::

19፥30-31፤ *የተረፉት፤* የቍ4 ማብ ይመ፤ "የተረፉት" የሚለው ቃል ወደፊት በሚገለጠው በእግዚአብሔር የማዳን ዕቅድ ውስጥ ተካፋይ ለሚሆኑት ሰዎች እንደ መጠሪያ ስም አገል ግሎት ላይ ውሏል፤ ኢሳ 11፥11:16፤ 28፥5፤ ሚክ4፥7፤ ሮሜ 11፥5 ይመ::

19፥32 *ወደዚች ከተማ ፈጽሞ አይገባም፤* በዚህ ጊዜ በል ብና (ቍ8 እንዲሁም የ8፥22 ማብ ይመ) የነበረው ሰናክሬም፣ እንደ ፎከረው ኢየሩሳሌምን ለማጥቃት አልቻለም ነበር (የ18፥13 ማብ ይመ)::

19፥34 *ስለ ባሪያዬም ስለ ዳዊት፤* የ1ነገ 11፥13 ማብ ይመ::

19፥35 *የእግዚአብሔር መልአክ፤* የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ:: መቶ ሰማንያ አምስት ሺህ፤ ኢሳ 37፥36 ይመ::

36የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም ከዚያ ተነሥቶ ሄደ፤ ወደ ነነዌም ተመልሶ በዚያ ተቀመጠ። 37አንድ ቀንም ናሳራክ በተባለው አምላኩ ቤተ ጣዖት ገብቶ በመስገድ ላይ ሳለ፣ አድራሜሌክና ሳራሳር የተባሉ ልጆቹ በሰይፍ ገደሉት፤ ከዚያም አምልጠው ወደ አራራት ሸሹ። ልጁ አስራዶንም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የሕዝቅያስ መታመም

20፥1-11 ተጓ ምብ - 2ዜና32፥24-26፤ኢሳ38፥1-8

20 በዚያ ጊዜ ሕዝቅያስ በጠና ታሞ ሊሞት ተቃርቦ ነበር። የአሞጽ ልጅ ነቢዩ ኢሳይያስም ወደ እርሱ ሄዶ፣ "*እግዚአብሔር*፣ 'ትሞታለህ ከእንግዲህ በሕይወት አትኖርምና ቤትህን አስተካክል' ብሎሃል" አለው።

2ሕዝቅያስም ፊቱን ወደ ግድግዳው መልሶ እንዲህ ሲል ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ፤ 3"እግዚአብሔር ሆይ፤ በታማኝነትና በፍጹም ልብ በፊትህ እንደ ሄድሁ፣ አንተን ደስ የሚያሰኝህንም እንዳደረግሁ አስብ፤" ሕዝቅያስም ምርር ብሎ አለቀሰ።

4ኢሳይያስ የመካከለኛውን አደባባይ አልፎ ከመሄዱ በፊት የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እርሱ መጣ፤ 5"ተመለስና የሕዝቤን አለቃ ሕዝቅያስን እንዲህ በለው፤ 'የአባትህ የዳዊት አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ጸሎትህን ሰምቻለሁ፤ እንባህንም አይቻለሁ፤ እነሆ፣ እፈውስሃለሁ። ከዛሬ ሦስት ቀን በኋላ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ትወጣለህ፤ 6በዕድሜህ ላይ ዐሥራ አምስት ዓመት እጨምርልሃለሁ፤ አንተንና ይህችንም ከተማ ከአሦር ንጉሥ እጅ እታደጋለሁ፤ ስለ እኔ ስለ ራሴና ስለ ባሪያዬ ስለ ዳዊት ስል ይህችን ከተማ እከላከልላታለሁ።' "

7ከዚያም ኢሳይያስ፣ "ትኵስ የበለስ ጥፍጥፍ አዘጋጁ" አላቸው፤ እነርሱም አዘጋጅተው ዕባጩ ላይ አደረጉለት፤ ተፈወሰም።

8ሕዝቅያስም፣ "*እግዚአብሔር* እኔን ስለ መፈወሱ፣ ከሦስት ቀን በኋላም ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ስለ መውጣቴ ምልክቱ ምንድን ነው?" ሲል ኢሳይያስን ጠየቀው።

9ኢሳይያስም፣ "*እግዚአብሔር* የሰጠውን ተስፋ እንደሚፈጽም ምልክቱ ይህ ነው፤ ጥላው ዐሥር ደረጃ ወደ ፊት ይቅደምን? ወይስ ዐሥር ደረጃ ወደ ኋላ ይመለስ?" ሲል ጠየቀው።

10ሕዝቅያስም መልሶ፣ "ጥላው ዐሥር ደረጃ ወደ ፊት መሄዱ ቀላል ነገር ነው፤ ይልቁን ዐሥር ደረጃ ወደ ኋላ ይመለስ" አለ።

11ከዚያም ነቢዩ ኢሳይያስ ወደ *እግዚአብሔር* ጮኸ፤ *እግዚአብሔርም* አካዝ በሠራው ደረጃ ላይ የወረደውን ጥላ ዐሥር ደረጃ ወደ ኋላው እንዲመለስ አደረገ።

ከባቢሎን የመጡ መልእክተኞች

20፥12-19 ተጓ ምብ - ኢሳ39፥1-8
20፥20-21 ተጓ ምብ - 2ዜና32፥32-33

12በዚያን ጊዜ የባቢሎን ንጉሥ የባልዳን ልጅ መሮዳክ ባልዳን የሕዝቅያስን መታመም ሰምቶ ስለነበር፣ ደብዳቤና ገጸ በረከት ለሕዝቅያስ ላከለት።

19፥36 ዘፍ10፥11፤ 2ነገ12፥18
19፥37 ቍ7፤ዘፍ 8፥4፤2ነገ17፥24:31
20፥3 ዘፍ5፥22፤ 8፥1፤1ነገ2፥4፤2ዜና 31፥20፤ነህ1፥8፤5፥19፤ 13፥14
20፥5 2ነገ9፥31፤ መዝ6፥6:8፤39፥12፤5 6፥8
20፥6 2ነገ19፥34፤ 1ዜና17፥19
20፥7 ዘፀ9፥9
20፥9 ዘዳ13፥2፤ ኤር44፥29
20፥10 2ነገ3፥18
20፥11 ኢሱ 10፥13፤2ዜና32፥31

19፥36 *ነነዌም፤* የአሦር መንግሥት ዋና ከተማ ናት።

19፥37 *ናሳራክ፤* የዚህ አምላክ ስም በአሦር ታሪክ ጽሑፎች ውስጥ አይገኝም። *አድራሜሌክና ሳራሳር የተባሉ ልጆቹ፤* የጥንት ፅሑፎች ሰናክሬም ስሙ ባልተጠቀሰ ልጁ፣ በቴቤት ወር በሃያኛው ቀን በዘመነ መንግሥቱ በሃያ ሦስተኛው ዓመት፣ እንደ ተገደለ ጠቅሰዋል። *አራራት፤* የዘፍ 8፥4 ማብ ይመ። *ልጁ አስራዶንም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ፤* ከ681-669 ዓ.ቅ.ክ ገዛ። በድንጋይ ላይ የተቀረጹ የአሦር ታሪክ ጽሑፎች፣ የሰናክሬም ልጆች የአባታቸውን ዙፋን ለመውረስ እርስ በርሳቸው ተጋጭተው እንደ ነበር ያመለክታሉ። ሰናክሬም ከወንድሞቹ ሁሉ ታናሽ የሆነውን ልጁን የአሦር ዙፋን ወራሽ እንዲሆን መሰየሙ፣ አድራሜሌክና ሰራሳር ያልተሳካውን የመንግሥት ግልበጣ ሙከራ እንዲያካሂዱ ሳይገፋፋቸው አልቀረም።

20፥1 *በዚያ ጊዜ፤* የሕዝቅያስ መታመም (ቍ1-11) እንዲሁም የባቢሎን መልእክተኞችን የተቀበለበት ጊዜ (ቍ12-19)፣ በ701 ዓ.ቅ.ክ ከተደረገው የአሦር ዘመቻ ሳይቀድም አይቀርም (ቍ6 እንዲሁም የቍ12-13 ማብ ይመ)። የባቢሎናውያን ጽሑፎችም፣ መሮዳክ ባልዳን (ቍ12) ከባቢሎን በ703 ዓ.ቅ.ክ ከተባረረ በኋላ በኤላም እንደ ሞተ ጠቅሰዋል። *ቤትህን አስተካክል፤* የኑዛዜ ቃል ዐይነት ሲሆን፣ በተለይ ዙፋኑን ማን እንደሚወርስ በተመለከተ ነው። *ትሞታለህ፤* ሕዝቅያስ ብቻውን መግዛት በጀመረበት ጊዜ በ715 ዓ.ቅ.ክ የሃያ አምስት ዓመት ጎልማሳ ነው ተብሎ ቢገመት (18፥2 ይመ)፣ ከሞቱም ከዐሥራ አምስት ዓመት በፊት ቢታመም (የቍ6 ማብ ይመ)፣ በዚህ ጊዜ የሠላሳ ሰባት ወይም የሰላሣ ስምንት ዓመት ጐልማሳ ይሆናል ማለት ነው።

20፥3 *በታማኝነት ... በፊትህ እንደ ሄድሁ፣ አንተን ደስ የሚያሰኝህንም እንዳደረግሁ፤* ሕዝቅያስ የሚጸልየው በሠራው መልካም ሥራ የተነሣ እግዚአብሔር ምሕረት እንዲያደርግለት ሳይሆን፣ በታማኝነት የሚያገለግሉትን እግዚአብሔር እንደሚታደግ በማስብ ነው (የ2ሳሙ 22፥21 ማብ ይመ)።

20፥5 *እነሆ እፈውስሃለሁ፤* የሚመጣውንና የሚያልፈውን ሁሉ በሉዐላዊነቱ አስቀድሞ የሚወስን እግዚአብሔር ነው (መዝ139፥16፤ ኤፌ 1፥11)። የሕዝቅያስ ልመናና የእግዚአብሔር መልስ የሚያመለክተው፣ (1) መለኮታዊ ሉዐላዊነት ጸሎትን ከንቱ አያደርግም፤ ነገር ግን ያድነዋል፤ (2) ጸሎትና ለጸሎት የእግዚአብሔር መልስ፣ በእግዚአብሔር ሉዓላዊ ዕቅድ ውስጥ እንደሆነ ግንዛቤ እንዲደረግ ያስፈልጋል፤ (1ነገ 21፥29፤ ሕዝ 33፥13-16 ይመ)።

20፥6 *በዕድሜህ ላይ ዐሥራ አምስት ዓመት እጨምርልሃለሁ፤* ሕዝቅያስ በ686 ዓ.ቅ.ክ ሞተ፤ ዕድሜም የተጨመረለት ከ702 ዓ.ቅ.ክ በኋላ አይደለም። *ስለ እኔ ስለ ራሴና ስለ ባሪያዬ ስለ ዳዊት ስል፤* 19፥34 እንዲሁም የ1ነገ 11፥13 ማብ ይመ።

20፥7 *የበለስ ጥፍጥፍ፤* እግዚአብሔር ሕዝቅያስን ፈወሰው (ቍ5 ይመ)፤ ይህም ቢሆን መለኮታዊ ፈውስ ጠቃሚ መድኃኒቶችን መጠቀም አይከለክልም።

20፥9 *ደረጃ፤* ቍ11 ይመ (እንዲሁም የኢሳ38፥8 ማብ ይመ)።

20፥12 *የባልዳን ልጅ መሮዳክ፤* "ማርዱክ (የተባለው አምላክ) ወንድ ልጅ ሰጠኝ" ማለት ነው። ከ721-710 ዓ.ቅ.ክ ድረስ ባቢሎንን ገዛ፤ ይህም በአሦር ገዥ በዳግማዊ ሳርጎን ለአሦር ይገዛ ዘንድ ከመገደዱ በፊት ነበር። ሳርጎን በ705 ዓ.ቅ.ክ ከሞተ በኋላ፣ የባልዳን ልጅ መሮዳክ ሰናክሬም በ703 ዓ.ቅ.ክ እንዲሰደድ እስካደረገ ጊዜ ድረስ ባቢሎንን ገዛ፤ ነጻነቷንም አስከበረ (የቍ1 ማብ ይመ)። *ደብዳቤና ገጸ በረከት ለሕዝቅያስ ላከለት፤* 2ዜና32፥31፤ኢሳ39ይመ። መሮዳክ ባልዳን ይህን ያደረገው በአሦር ላይ ለማመፅ የሕዝቅያስን ትብብር በመፈለጉ ነበር። ቀደም ብሎ አባቱ አካዝ ከአሦር ጋር የነበረውን ትብብር ሕዝቅያስ በመቃወም 16፥7 በአሦር ላይ ቢያምፅም (18፥7 ይመ)፣ የእስራኤልን ድነት አስተማማኝ ለማድረግ ከባቢሎንና ከግብፅ ጋር ወዳጅነት በመፍጠሩ ተሳሳተ (2ዜና32፥31፤ ኢሳ30፥31፤ የ1ሳሙ17፥11፤የ1ነገ15፥19 ማብ ይመ)።

[13]ሕዝቅያስም መልክተኞቹን ተቀብሎ በዕቃ ቤቱ ያለውን ሁሉ ብሩን፣ ወርቁን ቅመማ ቅመሙንና ከፍ ያለ ዋጋ ያለውን ዘይት የጦር መሣሪያ ግምጃ ቤቱንና በቀረውም ግምጃ ቤት ያለ ውን በሙሉ አሳያቸው:: በቤተ መንግሥቱም ሆነ በመላው ግዛቱ ሕዝ ቅያስ ሳያሳያቸው የቀረ ምንም ነገር አልነበረም::

[14]ከዚያም ነቢዩ ኢሳይያስ ወደ ሕዝቅያስ ሄዶ፣ "እነዚያ ሰዎች ምን አሉህ? የመጡ ትስ ከወዴት ነው?" ሲል ጠየቀው::

ሕዝቅያስም መልሶ፣ "የመጡት ከሩቅ አገር ከባቢሎን ነው" አለው::

[15]ነቢዩም፣ "በቤተ መንግሥትህ ምን ምን አዩ?" ሲል ጠየቀው::

ሕዝቅያስም፣ "በቤተ መንግሥቴ ያለውን ሁሉ አይተዋል፤ በግምጃ ቤቶቼ ሳላሳያቸው የቀረ ምንም ነገር የለም"አለ::

[16]ከዚያም ኢሳይያስ ሕዝቅያስን እንዲህ አለው፤ *"የእግዚአብሔርን ቃል ስማ፤* [17]በቤተ መንግሥትህ ያለው ሁሉ አባቶችህም እስከ ዛሬ ድረስ ያከማቹት በሙሉ ወደ ባቢሎን የሚወሰድበት ጊዜ በእርግጥ ይመጣል፤ አንዳች የሚቀር ነገር የለም ይላል *እግዚ አብሔር::* [18]የሥጋህ ቁራጭ የአጥንትህ ፍላጭ ከሚሆኑት፣ ከምትወልዳቸው ልጆ ችህ አንዳንዶቹ በምርኮ ይወሰዳሉ፤ በባቢ ሎንም ቤተ መንግሥት ጃንደረቦች ይሆ ናሉ::" [19]ሕዝቅያስም፣ "የተናገርኸው *የእግ ዚአብሔር* ቃል መልካም ነው"ሲል መለሰ፤ "እኔ እስካለሁ ድረስ ሰላምና ጸጥታ ከተገኘ የሆነው ይሁን" ብሎ አስቦአልና:: [20]በሕዝ ቅያስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፣ የፈጸመውም ሁሉ ኵሬውንና ውሃ ውን ወደ ከተማዪቱ ያመጣበትን የመሬት ለመሬት በይ እንዴት አድርጎ እንደ ሠራው በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይ ደለምን? [21]ሕዝቅያስም ከአባቶቹ ጋር አንቀ ላፋ፤ ልጁ ምናሴም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

20፥17 2ነገ 24፥13፤2ዜና36፥10፤ ኤር20፥5፤27፥22፤ 52፥17-23
20፥18 2ነገ 24፥15፤ዳን1፥3፤ ሚክ4፥10
20፥20 2ሳሙ5፥8፤ 2ነገ18፥17

የይሁዳ ንጉሥ ምናሴ

21፥1-10 ተጓ ምብ - 2ዜና33፥1-10
21፥17-18 ተጓ ምብ - 2ዜና33፥18-20

21 ምናሴ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ዐሥራ ሁለት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም አምሳ አምስት ዓመት ገዛ፤ እና ቱም ሐፍሲባ ትባል ነበር:: [2]ምናሴ *እግዚአ ብሔር* ከእስራኤላውያን ፊት አሳዶ ያወጣቸ ውን የአሕዛብን አስጸያፊ ልማድ በመከተል *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ:: [3]አባቱ ሕዝቅያስ ያፈረሰውን የየኰረብታ ውን ማምለኪያ ስፍራ መልሶ ሠራ፤ የእስራ ኤል ንጉሥ አክዓብ እንዳደረገው ሁሉ፣ እር ሱም ለበኣል መሠዊያዎችን አቆመ፤ የአሼ ራንም ምስል ዐምድ ሠራ:: እንዲሁም ለሰ ማይ ከዋክብት ሰራዊት ሁሉ ሰገደ፤ አመለ ካቸውም:: [4]*እግዚአብሔር*፣ "ስሜን በኢየሩ ሳሌም አኖራለሁ" ባለበት *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ መሠዊያዎችን ሠራ:: [5]በሁለ ቱም *የእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አደባባ ዮች ለሰማይ ከዋክብት ሰራዊት ሁሉ መሠ ዊያ ሠራ:: [6]የገዛ ልጁን የሚቃጠል መሥ ዋዕት አድርጎ አቀረበ[+]፤ መተተኛና ጠንቋይ ሆነ፤ ሙታን አነጋጋሪዎችንና መናፍስት ጠሪ ዎችን ምክር ጠየቀ፤ *እግዚአብሔርን* ለቍጣ

21፥1 ኢሳ62፥4
21፥2 ቀኍ16፥ዘዳ 4፥25፤9፥4፤18፥9፤ 1ነገ14፥24፤2ነገ 16፥3፤ኤር15፥4
21፥3 ዘኍ2፥1፤ዘዳ 16፥21፤17፥3፤ መሳ6፥28፤1ነገ 3፥3፤2ነገ18፥4፤ ኤር19፥13
21፥4 ዘፀ20፥24፤ 2ሳሙ7፥13፤ ኢሳ66፥4፤ኤር4፥1፤ 7፥30፤23፥11፤ 32፥34፤ሕዝ 23፥39
21፥5 1ነገ7፥12፤ 2ነገ23፥12
21፥6 ዘሌ18፥21፤ 19፥31፤ዘዳ18፥10፤1 4፤2ነገ3፥27፤ 23፥26

[+]6 ወይም፣ የራሱን ልጅ በእሳ ውስጥ እንዲያልፍ አደረገ።

20፥13 *መልእክተኞቹን ተቀብሎ... በሙሉ አሳያቸው፤* ሕዝቅ ያስ ለባቢሎን መልእክተኞች ያደረገው አቀባበል ከሚገባ በላይ ነበር:: ምናልባትም ይህን ያደረገው የመንግሥቱን ሀብትና ብልጥግና አሳይቶ ባቢሎናውያንን በማስደነቅ የይሁዳን ደህንነት ከእነርሱ ጋር በሚመ ሠረተው ወዳጅነት ለማጠናከርና በአሦር ላይ በጋራ ለማመፅ ፈልጎ ሳይሆን አይቀርም:: ይህ ሐሳብ በመሠረቱ የንጉሡን ኀላፊነት በተመ ለከተ እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያደረገውን ኪዳን የሚጻረር ነው (የ2ሳሙ 24፥2 ማብ ይመ):: *ብሩን ... ዘይት፤* በኢየሩሳሌም የዚህ ሀብት መገኘት የሚያመለክተው፣ ይህ ሁኔታ የተፈጸመው ለሰናክሬም በ701ዓ.ቅ.ክ ግብር መገበር ከመጀመሩ በፊት ነበር፤ (18፥15-16 ይመ)::

20፥14 *እነዚያ ሰዎች ምን አሉህ?* ሕዝቅያስ የባቢሎን መልእ ክተኞች የመጡበትን የፖለቲካ ጉዳይ በተመለከተ፣ ኢሳ ይያስ ላቀረበለት ጥያቄ መልስ አልሰጠም::

20፥17 *ወደ ባቢሎን የሚወሰድበት፤* ሕዝቅያስ የባቢሎንን መልእክተኞች በሞቀ ሁኔታ ስለተቀበለ በተቃራኒው ያልፈለገ ውና ያልጠበቀው ነገር ገጠመው:: ኢሳይያስ ወደ ባቢሎን ስለመ ማረክ የተናገረው ትንቢት ከመፈጸሙ ከአንድ መቶ ዐሥራ አም ስት ዓመት በፊት መሆኑ እጅግ የሚያስገርም ነው፤ ምክንያቱም ትንቢቱን በተናገረ ጊዜ ይሁዳን የሚያስፈራና ታላቅ የዓለም መንግሥት የነበረው አሦር እንጂ ባቢሎን አልነበረምና::

20፥18 *ከምትወልዳቸው ልጆችህ አንዳንዶቹ ... ይወሰዳሉ፤* የሕዝቅያስ ልጅ ምናሴ በአሦራውያን ተወስዶ፣ በባቢሎን ለጥቂት ጊዜ እስረኛ ሆኖ ነበር (2ዜና33፥11 ይመ)፤ በኋላም ከዳዊት ቤት ብዙዎች ተማረኩ (24፥15፤ 25፥7፤ ዳን1፥3 ይመ)::

20፥19 ... *ቃል መልካም ነው፤* ይመጣባችኋል ተብሎ የተነገረውን የፍርድ ቃል እርሱን በቀጥታ ባለመነካቱ በአንድ በኩል ሲታይ ራስ ወዳድነቱን ያንጸባርቀ አባባል ቢመስልም፣ የእግዚአ ብሔርን ፍርድ እሺ ብሎ በትሕትና የተቀበለ መሆኑን ማስተዋሉ የተሻለ ነው (2ዜና 32፥26)፤ ከዚህም በላይ እግዚአብሔር በምሕረቱ ለሕዝቡ የሰጠውን ሰላም በአክብሮት መቀበሉን ያሳያል::

20፥20 *ኵሬውንና .... የመሬት ለመሬት በይ፤* ሕዝቅያስ የመሬት ለመሬት በይ የሠራው ከግዮን ወንዝ እስከ ጉድጓድ ውሃው ድረስ (1ነገ1፥33፡38፤ 2ዜና 32፥30 ይመ) በከተማዪቱ ቅጥር ሥር ነበር:: የኢየሩሳሌም ከተማ ውሃ በማያቋርጥ መንገድ ከማግኘቷ የተነሣ በአካባቢዎቿ ሊደረግ የነበረውን ጥቃት በእጅጉ ቀንሶላታል:: በ1880 ዓ.ም በመስናው ግድግዳ ላይ የተገኘው ጽሑፍ የውሃ መተላለፊያ በዩ እንዴት እንደ ተሠራ ይገልጻል:: ይህ የመሬት ለመሬት በይ በዐለ ታማ መሬት ላይ የተቈፈረው ከአምስት መቶ ዐሥራ ስምንት ሜትር በላይ ርዝመት ያለው ሲሆን፣ ከፍታው ከዐሥር ወይም ዐሥራ አንድ ሜትር እስከ ሦስት ሜትር ተኩል የሚደርስ፣ ስፋቱ በአማካይ ግማሽ ሜትር ነበር:: *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥29 ማብ ይመ::

20፥21 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ 1፥21 ማብ ይመ::

21፥1 *ዕድሜው ዐሥራ ሁለት ዓመት ነበር፤* ምናሴ የተወለደው አባቱ ሕዝቅያስ በጠና ታሞ ከነበረበት ጊዜ በኋላ ነው (20፥6 ይመ):: *አምሳ አምስት ዓመት፤* ከ697-642 ዓ.ቅ.ክ ድረስ ያለውን ሲሆን፣ ይህም ከአባቱ ከሕዝቅያስ ጋር ዐሥር ዓመት አብሮ የገዛበትን ዘመን (ከ697-686 ዓ.ቅ.ክ) ይጨምራል:: በእስራኤልም ሆነ በይሁዳ ከነገሡት ነገሥታት ዘመነ መንግሥት ረጅሙ ይህ ነው::

21፥2 በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት፤ ምናሴ አባቱ ሕዝቅ ያስ የነበረውን የሃይማኖት አቋም በመገልበጥ (18፥3-5 ይመ)፣ የአካዝን መንገድ መከተል ጀመረ (16፥3ይመ)::

21፥3 *ሕዝቅያስ ያፈረሰውን የየኰረብታውን ማምለኪያ ስፍራ፤* የ18፥4 ማብ እንዲሁም 2ዜና31፥1 ይመ:: *የአሼራንም ምስል ዐምድ፤* 1ነገ 14፥15፡23፤ 15፥13፤16፥33 ይመ:: *አክዓብ እንዳደረገው ሁሉ፤* ምናሴ የይሁዳው አክዓብ ነበረ (1ነገ16፥30-33ይመ):: *ለሰማይ ከዋክብት ሰራዊት ሁሉ ሰገደ፤* የ17፥16 ማብ ይመ::

21፥4 *ስሜን በኢየሩሳሌም አኖራለሁ* 1ነገ8፥20፡29፤9፥3 ይመ::

21፥6 *የገዛ ልጁን የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ፤* የ16፥3 ማብ እና 17፥17 ይመ:: *መተተኛና ጠንቋይ ሆነ፤* የ16፥15፤ 17፥17 ማብ ይመ:: *ሙታን አነጋጋሪዎችንና መናፍስት ጠሪዎችን ምክር ጠየቀ፤* ዘሌ19፥31፤ዘዳ18፥11፤ 1ሳሙ 28፥3፡7-9 እና ማብ ይመ::

የሚያነሣሣውን ክፉ ድርጊት በፊቱ ፈጸመ::

[7]የሠራውን የአሼራን የተቀረጸ ምስል ዐምድ ወስዶ በቤተ መቅደሱ ውስጥ አስቀመጠ፤ ይህም እግዚአብሔር ለዳዊትና ለልጁ ለሰሎሞን፣ "በዚህ ቤተ መቅደስና ከእስራኤል ነገዶች ሁሉ በመረጥኋት በኢየሩሳሌም ስሜን ለዘላለም አኖራለሁ" ያለው ስፍራ ነው:: [8]እንዲሁም፤ "ብቻ ያዘዝኋቸውን ሁሉ ተጠንቅቀው በመፈጸምና ባሪያዬ ሙሴ የሰጣቸውንም ሕግ በሙሉ በመጠበቅ ይጽኑ እንጂ ከእንግዲህ የእስራኤላውያን እግር፣ ለአባቶቻቸው ከሰጠኋቸው ምድር ወጥቶ እንዲንከራተት አላደርግም" ያለው ስለዚሁ ስፍራ ነው:: [9]ሕዝቡ ግን አልሰሙም፤ እግዚአብሔር በእስራኤላውያን ፊት ካጠፋቸው አሕዛብ ይልቅ ክፉ ድርጊት እንዲፈጽሙ ምናሴ አሳታቸው::

[10]እግዚአብሔር በባሪያዎቹ በነቢያት አማካይነት እንዲህ ሲል ተናገረ፤ [11]"የይሁዳ ንጉሥ ምናሴ ይህን ሁሉ አስጸያፊ ኀጢአት ሠርቶአል፤ ከእርሱ በፊት ከነበሩት አሞራውያን ይልቅ ክፉ ድርጊት ፈጽሞአል፤ ይሁዳንም በጣዖታቱ አስቶአል:: [12]ስለዚህ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር የሚለው ይህ ነው፤ 'ለሚሰማ ሁሉ ጆሮዎቹ ጭው እንዲሉ የሚያደርግ ክፉ መከራ በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላይ አመጣለሁ:: [13]በሰማርያ ላይ ያዘጋጀሁትን መለኪያ ገመድ፣ የአክዓብንም ቤት የለካሁበትን ቱንቢ በኢየሩሳሌም ላይ እዘረጋለሁ፤ አንድ ሰው ሳሕን እንደሚወለውል ከወለወለም በኋላ እንደሚገለብጠው እኔም ኢየሩሳሌምን ወልውዬ እገለብጣታለሁ:: [14]የርስቴንም ቅሬታ እተዋቸዋለሁ፤ ለጠላቶቻቸው አሳልፌ እሰጣቸዋለሁ፤ ለጠላቶቻቸውም ሁሉ ብዝበዛና ምርኮ ይሆናሉ:: [15]ይህን የማደርገውም የቀድሞ አባቶቻቸው ከግብፅ ምድር ከወጡበት ጊዜ አንሥቶ እስከ ዛሬ ድረስ በፊቴ ክፉ ድርጊት ስለ ፈጸሙና ለቍጣ ስላነሣሡኝ ነው::'"

[16]ይልቁንም ምናሴ፣ በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት እንዲፈጽም ይሁዳን ካሳተበት ኀጢአት ሌላ፣ ኢየሩሳሌምን ከዳር እስከ ዳር እስኪሞላት ድረስ ብዙ ንጹሕ ደም አፈሰሰ::

[17]በምናሴ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፣ የሠራውን ኀጢአት ጨምሮ የፈጸመው ድርጊት ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [18]ምናሴም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ "የዖዛ አትክልት" በሚባለው በቤተ መንግሥቱ አትክልት ውስጥ ተቀበረ:: ልጁ አሞንም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

የይሁዳ ንጉሥ አሞን

21፥19-24 ተጓ ምብ - 2ዜና33፥21-25

[19]አሞን ሲነግሥ ዕድሜው ሃያ ሁለት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሁለት ዓመት ገዛ፤ እናቱ ሜሶላም ትባላለች፤ እርሷም የዮጥባ አገር ሰው የሐሩስ ልጅ ነበረች:: [20]አባቱ ምናሴ እንዳደረገው ሁሉ እርሱም በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ:: [21]አባቱ በሄደበት መንገድ ሁሉ ሄደ፤ አባቱ ያመለካቸውን አማልክት አመለከ፤ ሰገደላቸውም:: [22]የአባቶቹን አምላክ እግዚአብሔርን ተወ፤ በእግዚአብሔርም መንገድ አልሄደም::

[23]የአሞንም ሹማምንት ዐመፁ፤ ንጉሡንም በቤተ መንግሥቱ ውስጥ ገደሉት:: [24]ከዚያም የአገሩ ሕዝብ በንጉሥ አሞን ላይ ያመፁትን ሁሉ ገደሉ፤ ልጁን ኢዮስያስንም በእግሩ ተክተው አነገሡት::

21፥7 ዘፀ20፥24፤ ዘሌ15፥31፤ዘዳ 16፥21፤2ሳሙ 7፥13፤2ነገ23፥4
21፥8 2ሳሙ7፥10፤ 2ነገ18፥12
21፥9 ዘዳ9፥4፤ 1ነገ14፥9፤ሕዝ5፥7
21፥11 ዘፍ15፥16፤ 1ነገ14፥9፤ሕዝ 18፥12
21፥12 1ሳሙ 3፥11፤2ነገ23፥26፤ 24፥3፤ኤር15፥4፤ሕዝ 7፥5
21፥13 2ነገ 23፥27፤ኢሳ28፥17፤ 34፥11፤ሰቆ2፥8፤ አሞ7፥79
21፥14 2ነገ19፥4፤ ዕዝ9፥8፤ነህ1፥2፤መዝ 78፥60፤ኢሳ1፥9፤ 10፥21፤ኤር6፥9፤ 12፥7፤21፥22፤ 23፥33፤40፥15፤42፥2፤ 44፥7፡28፤50፥20፤ ሚክ2፥12-21
21፥15 ዘፀ32፥22፤ ኤር25፥7
21፥16 ቍ2፡11፤ 2ነገ24፥4፤ኢዮ22፥ 14፤መዝ10፥11፤94፥ 7፤106፥38፤ኢሳ 29፥15፤47፥10፤ 59፥3፡7፤ኤር2፥34፤ 7፥6፤19፥4፤22፥17፤ ሰቆ4፥13፤ሕዝ7፥23፤ 8፥12፤9፥9፤23፥34፤ ሆሴ4፥2፤ሰፎ1፥12፤
21፥18 ቍ26፤ አስ1፥5፤7፥7
21፥20 1ነገ15፥26
21፥22 1ሳሙ8፥8፤ 1ነገ11፥33
21፥23 2ነገ12፥20
21፥24 2ነገ14፥5፤ 2ዜና33፥21፤ሰፎ1፥1

21፥7 *የአሼራን የተቀረጸ ምስል ዐምድ፤* የ1ነገ 14፥15 ማብ ይመ:: *ለዳዊትና፤* 2ሳሙ 7፥13 ይመ:: *ለሰሎሞን፤* 1ነገ 9፥3 ይመ:: *ከእስራኤል ነገዶች ሁሉ በመረጥኋት፤* 1ነገ 11፥13፡32፡36 ይመ::

21፥9 *እግዚአብሔር ... ካጠፋቸው አሕዛብ፤* 1ነገ14፥24፤ ዘዳ 12፥29-31፤31፥3 ይመ::

21፥10 *በባሪያዎቹ በነቢያት፤* 2ዜና 33፥10፡18 ይመ::

21፥11 *ከአሞራውያን ይልቅ ክፉ ድርጊት፤* የ1ነገ21፥26 ማብ ይመ::

21፥12 *ለሚሰማ ሁሉ ጆሮዎቹ ጭው እንዲሉ የሚያደርግ፤* ኤር 19፥3 ይመ::

21፥13 *መለኪያ ገመድ ... የለካሁበትን ቱንቢ፤* ሕንጻ ለመሥራት የሚያገለግሉት እነዚህ መሣሪያዎች፣ የጥፋት ምልክት ሆነው ቀርበዋል (ኢሳ 34፥11፤ አሞ 7፥7-9፡17 ይመ)::

21፥14 *እተዋቸዋለሁ፤* ይህ የተባለው ለፍርድ አሳልፎ ከመስጠት (ኤር 12፥7 ይመ) አንጻር እንጂ ቃል ኪዳኑን ከመሻር አኳያ አይደለም (1ሳሙ12፥22፤ኢሳ43፥1-7 ይመ):: *የርስቴንም ቅሬታ፤* የሰሜኑ መንግሥት ሲጠፋ ይሁዳ ለእግዚአብሔር ከጥፋት የተረፈ ርስቱ ነበር (1ነገ8፥51፤ ዘዳ4፥20፤ 1ሳሙ10፥1፤ መዝ 28፥9፤ እንዲሁም የ2ነገ 19፥4 ማብ ይመ)::

21፥15፤ ከኀጢአታቸው የተነሣ የእስራኤል ታሪክ በአጠቃላይ ኪዳኑን የማፍረስ ታሪክ ነበር:: በምናሴ ዘመን የእግዚአብሔር የቍጣ ጽዋ ከመሙላቱ የተነሣ፣ ከተስፋዪቱ ምድር በምርኮ የመጋዝ ፍርድ (የ17፥7 ማብ ይመ) የማይቀር ጉዳይ ሆነ (24፥1-4 ይመ)::

21፥16 *ንጹሕ ደም፤* እግዚአብሔርን የሚፈሩ ሰዎችን የሚያመለክት ሲሆን፣ የምናሴን ክፉ ሥራ በመቃወም ሰማዕት የሆኑትን ነቢያትንም ይጨምራል (ቍ10-11):: በአይሁድ ትውፊት ነቢዩ ኢሳይያስ በይሁዳ ንጉሥ በምናሴ ሁለት ቦታ በመጋዝ እንደ ተሰጠነቀ ይነገራል (ከዕብ 11፥37 ጋር ያነጻጽሩ)::

21፥17 *በምናሴ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፤* 2ዜና 33፥12-19 ይመ:: *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥29 ማብ ይመ::

21፥18 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤* የ1ነገ 1፥21 ማብ ይመ:: *ዖዛ፤* የዖዝያን ስም በአጭሩ ሲጠቀስ ሊሆን ይችላል፤ በ14፥21-22 እና በ15፥ 1-7 የተጠቀሰው ዓዛርያስ ሌላ ስሙ ነው (2ዜና26 ይመ)::

21፥19 *ሁለት ዓመት፤* ከ642-640 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው:: *ዮጥባ፤* አንዳንዶች በዘኍ33፥33-34 እና በዘዳ 10፥7 የተጠቀሰው ከዔጽዮንጋብር አጠገብ ያለው ዮጥባታ ነው ይላሉ፤ ሌሎች ደግሞ የቤተ ክርስቲያን አባት የሆነውን የሮምን ጨምሮ ዮጥባ የምትገኘው በይሁዳ እንደ ሆነ ይናገራሉ::

21፥20 *ክፉ ድርጊት፤* አሞን አባቱ ምናሴ በዕድሜው መጨረሻ ላይ ያሳየውን ዐይነት የልብ ለውጥ አልታየበትም (2ዜና 33፥12-19 ይመ):: አባቱ ምናሴ አስወግዶት የነበረውን የጣዖት አምልኮን መልሶ የጀመረ ይመስላል፤ ምክንያቱም በኢዮስያስ ዘመን እንደዚሁ የጣዖት አምልኮ ነበረ (23፥5-7፡12 ይመ)::

21፥23 *ዐመፁ፤* ይህ የቤተ መንግሥት ዐመፅ በሃይማኖት ሳቢያ ይሁን ወይም በአስተዳደራዊ ምክንያት እንደ ተቀነባበረ አይታወቅም::

21፥24 *የአገሩ ሕዝብ፤* የአገሪቱ ዜጋ የሆኑት በአጠቃላይ ማለት ነው (11፥14፡18፤14፥21፤23፥30 ይመ):: *በንጉሥ አሞን ላይ ያመፁትን ሁሉ ገደሉ፤* ሕዝቡ ይህን ድርጊት የፈጸሙት ለዳዊት ቤት ካላቸው ታማኝነት የተነሣ ይሁን በሌላ ምክንያት አይታወቅም::

[25]በአሞን ዘመን መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፣ የፈጸመውም ድርጊት ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [26]እርሱም በዖዛ አትክልት ውስጥ ባለው መቃብሩ ተቀበረ፤ ልጁ ኢዮስያስም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።

የሕጉ መጽሐፍ ተገኘ

22፥1-20 ተጓ ምብ - 2ዜና34፥1-2፥8-28

22 ኢዮስያስ ሲነግሥ ዕድሜው ገና ስምንት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሠላሳ አንድ ዓመት ገዛ። እናቱም የባሱሮት አገር ሰው የአዳያ ልጅ ይዲዳ ነበረች። [2]ኢዮስያስም *በእግዚአብሔር* ፊት መልካም ነገር አደረገ፤ ወደ ቀኝም ወደ ግራም አላለም፤ አባቱ ዳዊት በሄደበት መንገድ ሁሉ ሄደ።

[3]በዘመነ መንግሥቱ በዐሥራ ስምንተኛውም ዓመት ኢዮስያስ የሚሰላምን የልጅ ልጅ የኤዜልያስን ልጅ ጸሓፊውን ሳፋንን ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ላከው፤ እንዲህም አለው፤ [4]"ወደ ሊቀ ካህናቱ ወደ ኬልቅያስ ውጣ፤ የበር ጠባቂዎች ከሕዝቡ ሰብስበው ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ የገባው ገንዘብ ምን ያህል እንደ ሆነ ራሱ እንዲቈጥረው አድርግ፤ [5]ይህም የቤተ መቅደሱን ሥራ እንዲቈጣጠሩ ለተሾሙት ሰዎች ይሰጥ፤ እነርሱም *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ለሚያድሱት ይክፈሉአቸው፤ [6]የሚከፍሉትም ለአናጺዎች፣ ለግንበኞችና ለድንጋይ ጠራቢዎች ነው። እንዲሁም ለቤተ መቅደሱ እድሳት ሥራ የሚሆኑ ሳንቃዎችና የተጠረቡ ድንጋዮች ይግዙበት። [7]ሰዎቹ ታማኞች ስለሆኑም የተሰጣቸውን ገንዘብ መቈጣጠር አያስፈልግም።"

[8]ሊቀ ካህናቱ ኬልቅያስ ጸሓፊውን ሳፋንን፣ "የሕጉን መጽሐፍ እኮ በ*እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ አገኘሁት" ብሎ ሰጠው፤ እርሱም ተቀብሎ አነበበው። [9]ከዚያም ጸሓፊው ሳፋን ሄዶ ለንጉሡ፣ "ሹማምንትህ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ የነበረውን ገንዘብ አውጥተዋል፤ ቤተ መቅደሱን እየተቈጣጠሩ ለሚያሠሩትም አስረክበዋል" አለው። [10]ከዚያም ጸሓፊው ሳፋን ለንጉሡ፣ "ሊቀ ካህናቱ ኬልቅያስ መጽሐፍ ሰጥቶኛል" ብሎ ነገረው። ሳፋንም ለንጉሡ ከመጽሐፉ አነበበለት።

[11]ንጉሡም የሕጉን መጽሐፍ ቃል ሲሰማ ልብሱን ቀደደ። [12]ከዚያም ካህኑን ኬልቅያስን፣ የሳፋን ልጅ አኪቃምን፣ የሚክያስን ልጅ ዓክቦርን፣ ጸሓፊውን ሳፋንንና የንጉሡን የቅርብ አገልጋይ ዓሳያን እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ [13]"ሂዱና ስለ እኔ፣ ስለ ሕዝቡና ስለ ይሁዳም ሁሉ በተገኘው በዚህ መጽሐፍ የተጻፈው ምን እንደ ሆነ *እግዚአብሔርን* ጠይቁ፤ ምክንያቱም አባቶቻችን ለዚህ መጽሐፍ ቃል ባለመታዘዛቸው፣ እኛን በተመለከተም በዚሁ ላይ የተጻፈውን ሁሉ ባለመፈጸማቸው፣ በእኛ ላይ የሚነደው *የእግዚአብሔር* ቊጣ ታላቅ ነውና።"

[14]ካህኑ ኬልቅያስ፣ አኪቃም፣ ዓክቦርና፣ ሳፋን፣ ዓሳያም የሐርሐስ የልጅ ልጅ፣ የቲቁዋ ልጅ የአልባሳት ጠባቂውን የሴሌምን ሚስት ነቢዪቱን ሕልዳናን ለመጠየቅ ሄዱ። እርስዋም የምትኖረው ኢየሩሳሌም ውስጥ በሁለተኛው ሰፈር ነበር።

21፥26. ቍ18
22፥1 ኢሱ15፥39፤ ኤር1፥2፡25፥3
22፥2 ዘዳ5፥32፤ 17፥19፤1ነገ14፥8
22፥3 2ዜና34፥20፤ ኤር39፥14
22፥4 2ነገ12፥45፤ ዕዝ7፥1
22፥5 2ነገ12፥5
22፥6 2ነገ12፥11-12
22፥7 2ነገ12፥15
22፥8 ዘዳ28፥61፤ 31፥24፤ገ43፥10
22፥10 ኤር36፥21
22፥11 ቍ28
22፥12 1ሳሙ 8፥14፤2ነገ25፥22፤ ኤር26፥24፤39፥14
22፥13 ዘፍ25፥22፤ ዘዳ29፥24-28፤31፥17፤ 1ሳሙ9፥9፤ኢሳ5፥25፤ 42፥25፤አሞ2፥4
22፥14 ዘፀ15፥20

21፥25 *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥29 ማብ ይመ።

21፥26 *በዖዛ፤* የቍ 18 ማብ ይመ።

22፥1 *ሠላሳ አንድ ዓመት፤* ከ640-609 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (የ21፥19 ማብ ይመ)። *ባሱሮት፤* በይሁዳ የሚገኝና በለኪሶ አካባቢ ያለ ስፍራ ነው (ኢሱ 15፥39 ይመ)።

22፥2 አባቱ ዳዊት በሄደበት *መንገድ፤* የ18፥3 ማብ ይመ። ኢዮስያስ ከምርኮ በፊት ከዳዊት ሥርወ መንግሥት ከነበሩ ነገሥታት መካከል እግዚአብሔርን የሚፈራ የመጨረሻው ንጉሥ ነበር። በኢዮስያስ ዘመን ትንቢት ይናገር የነበረው ኤርምያስ ስለ እርሱ መልካም ተናግሮአል (ኤር1፥2፤22፥15-16)። ነቢዩ ሶፎንያስም በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት በመጀመሪያው ላይ ትንቢት ተናግሮአል (ሶፎ 1፥1)።

22፥3 *በዐሥራ ስምንተኛው ዐመት፤* በ622 ዓ.ቅ.ክ ነው። በዚህ ጊዜ ኢዮስያስ የሃያ ስድስት ዓመት ጎልማሳ ነበር (ቍ1 ይመ)። በዐሥራ ስድስት ዓመቱ እግዚአብሔርን በታማኝነት ማገልገል ጀመረ፤ ይህም በነገሠ በስምንተኛው ዓመት ነበር (2ዜና 34፥3)። ሃያ ዓመት ሲሞላው ማለትም በነገሠ በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት (2ዜና 34፥3)፣ በአገሪቱ የነበረውን የጣዖት አምልኮ ማስወገድ ጀመረ። *ጸሓፊውን ሳፋንን፤* የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ። ከዚህ ሰው ጋር አብረው የተጠቀሱ ሁለት ሰዎች በ2ዜና 34፥8 ላይ ይገኛሉ።

22፥4 *ኬልቅያስ፤* ባቢሎናውያን ኢየሩሳሌምን በደመሰሱ ጊዜ የተገደለው የዓዛርያስ አባት እንዲሁም የሰራያ አያት ሊቀ ካህናቱ ነው (ነገ 25፥18-20 ይመ)። ይህ ኬልቅያስ የነቢዩ ኤርምያስ አባት አይደለም (ኤር 1፥1 ይመ)። *የበር ጠባቂዎች ከሕዝቡ ሰብስበው...የገባውን ገንዘብ፤* ኢዮስያስ ቤተ መቅደሱን ለማደስ የሚያስፈልገውን ገንዘብ ለማሰባሰብ የኢዮአስን ዘዴ ተጠቀመ (12፥1-16፤ 2ዜና 34፥9 ይመ)።

22፥5 *እንዲቈጣጠሩ ለተሾሙት፤* 2ዜና34፥12-13 ይመ።

22፥8 *የሕጉን መጽሐፍ፤* አንዳንድ አስተማሪዎች በዚህ ጊዜ የተገኘው አምስቱ የሙሴ መጽሐፍ ነው ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ የዘዳግም መጽሐፍ በሙሉ ወይም በከፊል ነው ይላሉ (ዘዳ 31፥24፡26፤ 2ዜና 34፥14 ይመ)።

22፥11 *ልብሱን ቀደደ፤* የ18፥37 ማብ ይመ። ኢዮስያስ ከመጽሐፉ በተነበበለት ጊዜ ያሳየውን ሁኔታ፣ ኢዮአቄም ነቢዩ ኤርምያስ የጻፈው መጽሐፍ በተነበበለት ጊዜ ካሳየው ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ (ኤር 36፥24)። ኢዮስያስ በዚህ መንገድ ሐዘኑን የገለጸው ምናልባት በዘሌ 26 እና በዘዳ 28 ወይም ከሁለቱ በአንዱ የተነገረው የኪዳኑ ርግማን የመጨረሻው አስከፊ ነገር መማረክ መሆኑን ስለተገነዘበ ሊሆን ይችላል።

22፥12 *አኪቃም፤* በናቡከደነፆር የይሁዳ ገዥ ሆኖ የሚሾመው የጎዶልያስ አባት ነው (25፥22፤ ኤር 39፥14 ይመ)፤ በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥትም የኤርምያስ ሕይወት በአደጋ ላይ በነበረ ጊዜ ኤርምያስን የረዳ ሰው ነው (ኤር 26፥24 ይመ)። *ዓክቦር፤* ልጁ ኤልናታን በ24፥8፤ ኤር 26፥22፤36፥12 ላይ ተጠቅሶአል። *ጸሓፊውን ሳፋንንና፤* የቍ3 ማብ ይመ።

22፥14 *ነቢዪቱን ሕልዳናን፤* መልእክተኞቹ ከኤርምያስና ከሶፎንያስ ይልቅ ለምን ወደ ሕልዳና እንደ ሄዱ አይታወቅም፤ ምናልባትም በኢየሩሳሌም ስለ ነበረች ይሆናል። *የአልባሳት ጠባቂውን የሴሌምን፤* ምናልባት በኤር 32፥7 የተጠቀሰው የኤርምያስ አጎት ይሆናል። *በሁለተኛው ሰፈር፤* የከተማው አንዱ ክፍል ነው፤ በዕብራይስጡ ትርጉም ይህን ሐረግ "አዲስ መኖሪያ ሰፈር" ይለዋል (ሶፎ 1፥10)፤ ስለዚህ ይህ ስፍራ ምናልባት በሰሜን ምዕራብ ኢየሩሳሌም በመጀመሪያውና በሁለተኛው ቅጥር መካከል ባለው አዲስ በተሠራው አካባቢ የሚገኝ ሳይሆን አይቀርም። (2ዜና33፥14 ይመ)።

[15]ነቢዪቱም፣ "የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* የሚለው ይህ ነው፤ ወደ እኔ ለላካችሁ ሰው እንዲህ ብላችሁ ንገሩት፤ [16]"*እግዚአብሔር* የሚለው ይህ ነው፤ የይሁዳ ንጉሥ ባነበበው መጽሐፍ የተጻፈውን ሁሉ በዚህ ቦታና በሕዝቡ ላይ አመጣለሁ:: [17]እኔን ስለተውኙና ለሌሎች አማልክት ዕጣን ስላጠኑ፣ እጆቻቸው በሠሯቸውም አማልክት ሁሉ* ስላስቈጡኝ፣ ቍጣዬ በዚህ ቦታ ላይ ይነዳል፣ አይጠፋምም::' " [18]*እግዚአብሔርን* እንድትጠይቁ ወደዚህ ቦታ ለላካችሁ ለይሁዳ ንጉሥ ይህን ንገሩት፣ 'ስለ ሰማኸው ነገር የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* የሚለው ይህ ነው፤ [19]"ርግማንና ለጥፋት የተዳረጉ ስለመሆናቸው በዚህ ቦታና በሕዝቡ ላይ የተናገርኩትን ስትሰማ ልብህ ስለተነካና ራስህን *በእግዚአብሔር ፊት* ስላዋረድህ፣ ልብስህንም ቀደህ በፊቴ ስላለቀስህ *እግዚአብሔር* ሰምቼሃለሁ ብሏል:: [20]ስለዚህ ወደ አባቶችህ እሰበስብሃለሁ፤ ወደ መቃብር በሰላም ትወርዳለህ፤ በዚህ ቦታም የማመጣውን መከራ ሁሉ ዐይኖችህ አያዩም::' "

ሰዎቹም መልሱን ለንጉሡ ይዘውለት ሄዱ::

ኢዮስያስ ኪዳኑን ዐደሰ

23፥1-3 ተጓ ምብ - 2ዜና34፥29-32
23፥4-20 ተጓ ምብ - 2ዜና34፥3-7፤33
23፥21-23 ተጓ ምብ - 2ዜና35፥1፤18-19
23፥28-30 ተጓ ምብ - 2ዜና35፥20-36፥1

23 ከዚያም ንጉሡ የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ሽማግሌዎች ሁሉ ጠራ:: [2]የይሁዳን ሰዎች ሁሉ፣ የኢየሩሳሌምን ከተማ ነዋሪዎች በሙሉ፣ ካህናቱንና ነቢያቱን ሁሉ ከልጅ እስከ ዐዋቂ አንድም ሰው ሳይቀር ይዞአቸው ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ መጣ:: *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ የተገኘውንም የኪዳኑን መጽሐፍ ቃል በጆሮአቸው እንዲሰሙት በሙሉ አነበበላቸው:: [3]ንጉሡም በዐምደ ወርቁ አጠገብ *በእግዚአብሔር ፊት* ቆሞ *እግዚአብሔርን* እንደሚከተል ትእዛዞቹን፣ ደንቦቹን፣ ሥርዐቶቹን በፍጹም ልቡ፣ በፍጹምም ነፍሱ እንደሚጠብቅ፣ በዚህም መጽሐፍ የተጻፈውን ኪዳን እንደሚያጸና *በእግዚአብሔር ፊት* ኪዳኑን አደሰ፤ ከዚያም ሕዝቡ ሁሉ ለኪዳኑ ያላቸውን ታማኝነት አረጋገጡ::

[4]ንጉሡም ለበአል፣ ለአሼራና ለሰማይ ከዋክብት ሰራዊት ሁሉ የተሠሩትን የመገልገያ ዕቃዎች በሙሉ፣ *ከእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ እንዲያወጡ ሊቀ ካህናቱን ኬልቅያስን በሁለተኛ ማዕረግ ያሉትን ካህናትና የቤተ መቅደሱን በር ጠባቂዎች አዘዘ:: ዕቃዎቹንም ከኢየሩሳሌም ውጭ በቄድሮን ሸለቆ ሜዳ ላይ አቃጠላቸው፤ ዐመዱንም ወደ ቤቴል ወሰደው:: [5]በይሁዳ ከተሞችና በኢየሩሳሌም ዙሪያ በሚገኙ ኰረብቶች ላይ ዕጣን እንዲያጥኑ የይሁዳ ነገሥታት የሾሙአቸውን የጣዖት ካህናት አባረረ እንዲሁም ለበአል፣ ለፀሓይና ለጨረቃ፣ ለስብስብ ከዋክብትና ለመላው የሰማይ ከዋክብት ሰራዊት የሚያጥኑትን አስወገደ:: [6]የአሼራንም ምስል ዐምድ *ከእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አውጥቶ ከኢየሩሳሌም ውጭ ወዳለው ወደ ቄድሮን ሸለቆ ወስዶ አቃጠለው፤ አድቅቆ ፈጭቶም በሕዝቡ መቃብር ላይ በተነው:: [7]እንዲሁም ስለ አምልኮ ባዕድ ሥርዐት *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ የቤተ ጣዖት ወንደቃዎችን ክፍሎችና ሴቶች ለአሼራ መጋረጃ የሚፈትሉባቸውን ክፍሎች አፈረሰ::

[8]ኢዮስያስ የቤተ ጣዖት ካህናትን ሁሉ ከይሁዳ ከተማ ወደ ኢየሩሳሌም አወጣቸው፤ ከጌባ ጀምሮ እስከ ቤርሳቤህ ድረስ፣ ካህናቱ

22፥16 ዘዳ31፥29፤ ኢሱ23፥15፤ ኤር 6፥19፤11፥11፤ 18፥11፤35፥17፤ ዳን9፥11
22፥17 1ነገ9፥9
22፥18 ኤር 21፥2፤37፥3፡7
22፥19 ዘፀ10፥3፤ ዘሌ26፥31፤ ኢሳ 57፥15፤61፥1፤ ኤር24 ፥9፤25፥18፤26፥6፤ ሚክ6፥8
22፥20 1ነገ21፥29፤ ኢሳ47፥11፤ 57፥1፤ ኤር18፥11
23፥2 ዘፀ24፥7፤ ዘዳ31፥11
23፥3 ዘዳ13፥4፤ 1ነገ7፥15፤2ነገ11፥12
23፥4 2ነገ21፥7፤ 25፥18፤ ኤር35፥4
23፥5 2ነገ16፥4፤ ኤር8፥2፤ ኤር43፥13
23፥6 ዘፀ32፥20፤ ዘኁ19፥16፤ ኤር 26፥23፤31፥40
23፥7 ዘፍ38፥21፤ 1ነገ14፥24፤ ሕዝ 16፥16
23፥8 ኢሱ18፥24፤ 1ነገ15፥22

*17 ወይም፣ *በሠሩት ሥራ ሁሉ*

22፥16 *በዚህ ቦታና፤* ኢየሩሳሌምን ነው::

22፥19 *ልብህ ስለ ተነካ፤* ቍ 11 ይመ::

22፥20 *ወደ አባቶችህ እሰበስብሃለሁ፤* የ1ነገ 1፥21 ማብ ይመ:: *ወደ መቃብር በሰላም ትወርዳለህ፤* ኢዮስያስ ከግብፅ ንጉሥ ከፈርዖን ኒካው ጋር ሲዋጋ ቢሞትም (23፥29-30)፤ የዚህ ትንቢት ሐሳብ ኢየሩሳሌም በእግዚአብሔር ፍርድ በናቡከደነፆር ከመደምሰሷ በፊት ንጉሡ መሞቱን የሚያመለክት ትንቢት ነው:: ኢዮስያስ በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላይ የሚመጣው የመጨረሻው ፍርድ በእርሱ ዘመን እንደማይሆን ተረጋግጦለታል::

23፥1 *ሽማግሌዎች፤* የ10፥1 ማብ ይመ::

23፥2 *የኪዳኑን መጽሐፍ፤* ይህ ስያሜ ዘፀ20-23 በተመለከተ በዘፀ24፥7 ላይ ቢጠቀስም፣ እዚህ ላይ የሚያመለክተው ግን በከፊል የዘዳግም መጽሐፍን በሙሉ ወይም በከፊል ወይም የሙሴን ሕግ በሙሉ ነው:: የትኛውም ይሁን መጽሐፉ በዘሌ 26 እና በዘዳ 28 ወይም ከሁለቱ በአንዱ ያለውን ርግማን ቃል የያዘ ነው (የቍ21፤22፥8፡11ማብ ይመ)::

23፥3 *በዐምደ...፤* የ11፥14 ማብ ይመ:: *እግዚአብሔርን እንደሚከተል፤* የ1ሳሙ 12፥14፡20 ማብ ይመ:: *ኪዳኑን ዐደሰ፤* ኢዮስያስ በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል የነበረውን ኅብረት የማደስ ተግባር አከናወነ፤ ከሙሴ (ዘፀ24፥3-8፤ዘዳ1፥34)፣ ከኢያሱ (ኢሱ24)፣ ከሳሙኤል (1ሳሙ11፥14-12፥25) እና ከዮዳሄ (2ነገ 11፥17) ጋር ያነጻጽሩ:: *ለኪዳኑ ያላቸውን ታማኝነት አረጋገጡ፤* ሕዝቡ በአንድ ላይ ሆነው ለቃል ኪዳኑ ታማኝ መሆናቸውን በመሐላ ለማረጋገጥ የፈጸሙት ሥርዐት የነበረ ይመስላል:: ይህ በምልክት ይገለጽ (ኤሮ34፥18) ወይም በቃል (ዘዳ27፥11-26) አይታወቅም::

23፥4 *በር ጠባቂዎች፤* 12፥9 ይመ:: *ለበአል፣ ለአሼራ፤* የ1ነገ 14፥15 ማብ ይመ:: *ለሰማይ ከዋክብት ሰራዊት፤* የ17፥16 ማብ ይመ:: *ዐመዱንም ወደ ቤቴል ወሰደው፤* ቍ 15-16 ይመ:: ቤቴል በይሁዳና በቀድሞው የሰሜኑ ግዛት ድንበር መካከል በአሦር ቍጥጥር ሥር የምትገኝ ናት:: የአሦር መንግሥት በመውደቅ ላይ ስለ ነበር፣ ኢዮስያስ የራሱን ግዛት ወደ ሰሜን ለማስፋት ችሎ ነበር:: ዐመዱንም ሆን ብሎ ወደ ቤቴል የወሰደው (የቍ14 ማብ ይመ) በወርቅ ጥጃ አምልኮ ረክሶ የነበረውን ምድር ለተመስሳይ አገልግሎት እንዳይውል ለማድረግ ነበር (የ1ነገ 12፥28፡30 ማብ ይመ)::

23፥5 *ኰረብቶች፤* የ18፥4 ማብ ይመ:: *የይሁዳ ነገሥታት፤* ምናሴንና አሞጽን ምናልባትም ከእነርሱ በፊት የነበረውን አካዝን የሚያመለክት ነው:: *የጣዖት ካህናት፤* ሆሴ 10፥5፤ ሶፎ 1፥4 ይመ::

23፥6 *የአሼራንም ምስል ዐምድ፤* የ1ነገ 14፥15 ማብ ይመ:: እነዚህ ምስሎች በሕዝቅያስ ተወግደው ነበር (18፥4)፤ ነገር ግን እንደ ገና በምናሴ ዘመን ተተከሉ (21፥7):: ምናሴ ደግሞ ወደ እግዚአብሔር ሲመለስ እነዚህኑ ምስሎች አስወገደ (2ዜና33፥15 ይመ)፤ ይሁን እንጂ በአሞጽ ዳግም ተተከሉ (2ነገ21፥21፤2ዜና33፥22):: ፈጭቶም በሕዝቡ መቃብር ላይ በተነው፤ የድኾችን መቃብር ለማርከስ ሳይሆን፣ ይህችን ጣዖተ አምላክ ለማዋረድ ነበር (ኤር 26፥23ይመ)::

23፥7 *የቤተ ጣዖት ወንደቃዎችን፤* የ1ነገ 14፥24 ማብ ይመ::

23፥8 *የኰረብታ ማምለኪያ ስፍራዎችን አረከሰ፤* የ18፥4 ማብ ይመ:: *ከጌባ ጀምሮ እስከ ቤርሳቤህ፤* ጌባ በደቡብ መንግሥት በስተ ሰሜን ያለ ድንበር (1ነገ15፥22 ይመ) ሲሆን፣ ቤርሳቤህ ደግሞ በስተ ደቡብ ድንበር ያለ ነው (የ1ሳሙ3፥20 ማብ ይመ)::

ዕጣን ያጥኑባቸው የነበሩትን የኩረብታ ማምለኪያ ስፍራዎችን አረከሰ:: ከከተማዪቱ በር በስተግራ በኩል፣ በከተማዪቱ ገዥ በኢያሱ በር መግቢያ አጠገብ የነበሩትን የበሮቹን ማምለኪያ ስፍራዎች[1] አፈረሰ:: [9]የየኩረብታው ማምለኪያ ካህናት ኢየሩሳሌም ባለው በእግዚአብሔር መሠዊያ ላይ ባያገለግሉም እንኳ ከካህናት ወንድሞቻቸው ጋር እርሾ ያልነካው ቂጣ ይበሉ ነበር::

[10]በሄኖም ሸለቆ የነበረውን ቶፌት የተባለውን ማምለኪያ አረከሰ፤ ይኸውም ማንም ሰው ወንድ ወይም ሴት ልጁን ለሞሎክ በእሳት የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ እንዳያቀርብበት[1] ነው:: [11]የይሁዳ ነገሥታት ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ መግቢያ ላይ ለፀሓይ አምልኮ የሰጡአቸውን ፈረሶች ከዚያ አስወገደ:: እነዚህም ናታን ሜሌክ በተባለ በአንድ ሹም ቤት አጠገብ በአደባባዩ ላይ ነበሩ:: ኢዮስያስም ለፀሐይ አምልኮ የተሰጡትን ሠረገሎች አቃጠለ::

[12]የይሁዳ ነገሥታት በላይኛው የአካዝ እልፍኝ አጠገብ በሰገነቱ ላይ ያቆሟቸውን መሠዊያዎች፣ ምናሴም በሁለቱ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አደባባዮች ላይ ያሠራቸውን መሠዊያዎች አስወገደ፤ ስብርብራቸውን አወጣ፤ ድቃቂውንም አንሥቶ ወደ ቄድሮን ሸለቆ ጣለው:: [13]እንዲሁም ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ ከርኵሰት ኰረብታ በስተ ደቡብ የነበሩትን የእስራኤል ንጉሥ ሰሎሞን ለሲዶናውያን የርኵሰት አምላክ ለአስታሮት፣ ለሞዓብ ሕዝቦች የርኵሰት አምላክ ለካሞሽ፣ ለአሞን ሕዝቦች የርኵሰት አምላክ ለሞሎክ ያሠራቸውን የኩረብታ ላይ ማምለኪያዎች ንጉሡ አረከሰ:: [14]አሁንም ኢዮስያስ ማምለኪያ የድንጋይ ሐውልቶችን ሰባበረ፤ የአሼራን ምስል ዐምዶች ቈራረጠ፤ ስፍራውንም በሙታን ዐጥንት ሞላው::

[15]እስራኤልን ባሳተው በናባጥ ልጅ በኢዮርብዓም የተሠራውን መሠዊያ፣ በቤቴል የነበረውን ያን የኩረብታ ማምለኪያ ስፍራ፣ መሠዊያው ያለበትን ያን የኩረብታ ማምለኪያ ስፍራ እንኳ እንደዚሁ አፈረሰ፤ ድንጋዮቹን ሰባበረ፤ እንደ ዱቄትም አደቀቃቸው፤ የአሼራንም ምስል ዐምድ አቃጠለ:: [16]ኢዮስያስ ዘወር ሲል በኩረብታው ላይ የነበሩትን መቃብሮች አየ፤ ዐፅሞቹንም ከየመቃብሩ አስወጣ፤ ያ የእግዚአብሔር ሰው አስቀድሞ እንደ ተናገረው፣ የእግዚአብሔር ቃል ይፈጸም ዘንድ፣ መሠዊያውን ለማርከስ ሲል ዐፅሞቹን በላዩ ላይ አቃጠለበት::

[17]ንጉሡም፣ "ያ የማየው የመቃብር ሐውልት የማን ነው?" ሲል ጠየቀ

የከተማዪቱም ሰዎች፣ "ከይሁዳ መጥቶ አሁን አንተ ያደረግኸውን ነገር ሁሉ በቤቴል መሠዊያ ላይ እንደሚደርስ የተናገረ የዚያ የእግዚአብሔር ሰው መቃብር ነው" አሉት::

[18]ኢዮስያስም፣ "በሉ እንዳለ ተዉት፤ ዐፅሙን ማንም ሰው ከቦታው እንዳያንቀሳቅሰው" አለ፤ ስለዚህ የእርሱንና ከሰማርያ የመጣውን ነቢይ ዐፅም ሳይነኩ እንዳለ ተዉት:: [19]ኢዮስያስም በቤቴል እንዳደረገው ሁሉ በሰማርያም ከተሞች ኰረብቶች ላይ የእስራኤል ነገሥታት አሠርተዋቸው የነበሩትንና እግዚአብሔርን ያስቈጡበትን ቤተ ጣዖቶች ሁሉ አስወገደ፤ አረከሳቸውም:: [20]ኢዮስያስ እነዚያን የየኩረብታውን ማምለኪያ ቦታ ካህናትን ሁሉ፣ በየመሠዊያው ላይ ዐረዳቸው፤ በመሠዊያዎቹ ላይ የሰው ዐፅም አቃጠለ፣ ከዚያም ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ::

[1]8 ወይም ከፍተኛ ቦታዎች [1]10 ወይም ወንድ ወይም ሴት ልጁን የሠዋ

23፥9 ሕዝ44፥10-14
23፥10 ዘሌ18፥21፤ዘዳ18፥10፤ኢሱ15፥8፤ኢሳ30፥33፤ኤር7፥31:32፤19፥6
23፥11 ቍ5:19፤ዘዳ4፥19፤ነህ9፥34፤ኤር44፥9
23፥12 2ሳሙ15፥23፤2ነገ21፥5፤2ዜና33፥15፤ኤር19፥13፤ሶፎ1፥5
23፥13 ዘዳ27፥15፤1ነገ11፥7፤ኤር11፥13
23፥14 ዘፀ23፥24፤ዘኍ19፥16፤መዝ53፥5
23፥15 ኢሱ7፥2፤1ነገ12፥33፤13፥13
23፥16 1ነገ13፥2:32
23፥18 1ነገ13፥29:31
23፥20 ዘፀ22፥20፤1ነገ13፥2፤2ነገ11፥18

23፥9 *ከካህናት…ጋር እርሾ ያልነካው ቂጣ ይበሉ ነበር፤* እነዚህ ካህናት በቤተ መቅደሱ መሠዊያ ላይ እንዲያገለግሉ ባይፈቀድላቸውም፣ ለካህናት የተመደበውን ድርሻ በመካፈል ራሳቸውን ይመግቡ ነበር (ዘሌ 2፥10፤6፥16-18 ይመ)፤ ይህም መብት የአካል ጒዳት ካለባቸው ካህናት መብት ጋር ይመሳሰላል (ዘሌ 21፥16-23)::

23፥10 *ቶፌት፤* በሄኖም ሸለቆ ሕጻናትን መሥዋዕት አድርገው የሚያቀርቡበት መሠዊያ ያለበት ስፍራ ነው (ኢሳ 30፥33፤ ኤር 7፥31፤19፥5-6 ይመ):: *ወንድ ወይም ሴት ልጁን … የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ፤* 17፥17፤ 21፥6 ይመ፤ እንዲሁም የ16፥3 ማብ ይመ:: *ሞሎክ፤* የ1ነገ 11፥5 ማብ ይመ::

23፥11 *ለፀሓይ አምልኮ የተሰጡትን ሠረገሎች፤* ፈረሶቹ ካልተሠዉ የፀሓይ አምላክ ምስሎችን የሚሸከሙ ሠረገሎችን የሚጐትቱ ይሆናሉ:: በቅርብ ጊዜ ከጥንታዊቷ የኢየሩሳሌም ቅጥሮች ውጪ፣ የጣዖት አምልኮ ይፈጸምባቸው በነበረ ስፍራ ትንንሽ የፈረስ ምስሎች ተገኝተዋል:: *ናታን ሜሌክ፤* ምናልባት የሠረገሎቹ ኀላፊ ሊሆን ይችላል::

23፥12 *በሰገነቱ ላይ ያቆሙአቸውን መሠዊያዎች፤* የሰማይ ከዋክብትን ሰራዊት ለማምለክ የተዘጋጁ መሠዊያዎች ናቸው (ኤር 19፥13፤ሶፎ 1፥5 ይመ):: እነዚህ መሠዊያዎች በአካዝ (2ነገ 16፥3-4:10-16)፣ በምናሴና (21፥3) በአሞጽ (21፥21-22) የተሠሩ ናቸው::

23፥13 *ሰሎሞን … ያሠራቸውን የኩረብታ ላይ ማምለኪያዎች፤* የ1ነገ 11፥15 ማብ ይመ::

23፥14 *ስፍራውንም በሙታን ዐጥንት ሞላው፤* ዐጥንቶቹ ስፍራውን ስለሚያረክሱ፣ ለወደፊት የማምለኪያ ስፍራ እንዳይሆን ያደርጉታል (ዘኍ 19፥16 ይመ)::

23፥15 *መሠዊያ፣ በቤቴል የነበረውን፤* 1ነገ12፥23-33 ይመ:: የሰሜኑ መንግሥት ተማርኮ ወደ አሦር በሄደ ጊዜ፣ የወርቁ ጥጃ ግብር ሆኖ ለአሦራውያን ስለ ተላከ፣ ስለ ጥጃው የተባለ ምንም ነገር የለም (ሆሴ 10፥5-6)::

23፥16 *መቃብሮች፤* ቤቴል በሚገኘው ቤተ ጣዖት የሚያገለግሉ ካህናት መቃብሮች ናቸው (1ነገ 13፥2 ይመ):: *ያ የእግዚአብሔር ሰው አስቀድሞ እንደ ተናገረው፤* 1ነገ 13፥1-2:32 ይመ:: *መሠዊያውን ለማርከስ ሲል … አቃጠለበት፤* የቍ 6፥14 ማብ ይመ::

23፥18 *ከሰማርያ የመጣውን ነቢይ፤* 1ነገ 13፥31-32 ይመ:: ሰማርያ ተብሎ የተጠቀሰው በዚህ ስም የሚታወቀውን ከተማ አይደለም፤ ምክንያቱም ነቢዩ የመጣው ከቤቴል ነው (1ነገ 13፥11 ይመ)፤ በኋላ ሰማርያ ተብላ የታወቀችው ከተማም በዚህ ጊዜ አልነበረችም (1ነገ 16፥24 ይመ):: ከዚህ ይልቅ ሰማርያ የቀድሞውን የሰሜን መንግሥት በአጠቃላይ የሚያመለክት ስም ነው (የ17፥24:29፤ 1ነገ 13፥32 ማብ ይመ)::

23፥20 *የኩረብታውን ማምለኪያ ቦታ ካህናትን ሁሉ … ዐረዳቸው፤* በቀድሞ የሰሜን መንግሥት ግዛት ላይ የጣዖት አምልኮን የሚፈጽሙ ሌዋውያን ያልሆኑ ካህናት ናቸው (የ17፥27-28:33-34 ማብ ይመ)፤ በይሁዳ እንደ ነበሩ የጣዖት አምልኮ ካህናት ተደረገባቸው (ቍ 5 ይመ)፤ በይሁዳ የኩረብታ ማምለኪያ ቦታ ካህናት ላይ ግን ኢዮስያስ እንዲህ አላደረገም (ቍ 8-9 ይመ)፤ የኢዮስያስ ድርጊት በዘዳ 13፤17፥2-7 ከተጠቀሰው ጋር ይስማማል::

[21]ንጉሡም መላውን ሕዝብ፣ “በዚህ በኪዳኑመጽሐፍ በተጻፈው መሠረት የአምላካችሁን የእግዚአብሔርን ፋሲካ አክብሩ” ብሎ አዘዘ:: [22]እስራኤልን ከመሩ ከመሳፍንት ዘመን ጀምሮ፣ በእስራኤልና በይሁዳ ነገሥታት ዘመን ሁሉ፣ እንደዚህ ያለ ፋሲካ መቼም ተከብሮ አያውቅም:: [23]በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት ግን ይህ ፋሲካ በኢየሩሳሌም ለእግዚአብሔር ተከበረ:: [24]ከዚህም በቀር ኢዮስያስ ሙታን አነጋጋሪዎችንና መናፍስት ጠሪዎችን፣ የየቤተ ሰውን አማልክት፣ ጣዖታትን እንዲሁም በይሁዳና በኢየሩሳሌም የተገኙትን ሌሎች አስጸያፊ ነገሮች ሁሉ አስወገደ፤ ይህን ያደረገውም ካህኑ ኬልቅያስ ከእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ባገኘው መጽሐፍ የተጻፈው የሕጉ ቃል ተፈጻሚነት እንዲኖረው ለማድረግ ነው:: [25]በሙሴ ሕግ በተጻፈው መሠረት በፍጹም ልቡ፣ በፍጹም ነፍሱ፣ በፍጹም ኀይሉ ወደ እግዚአብሔር የተመለሰ፣ እንደ ኢዮስያስ ያለ ንጉሥ፣ ከእርሱ በፊትም ሆነ ከእርሱ በኋላ ፈጽሞ አልተነሣም:: [26]ይህም ሆኖ እንኳ ለቍጣ እንዲነሣሣ ምናሴ ካደረጋቸው ነገሮች ሁሉ የተነሣ፣ እግዚአብሔር በይሁዳ ላይ ከነደደው ከአስፈሪው ቍጣው ገና አልበረደም ነበር:: [27]ስለዚህ እግዚአብሔር፣ “እስራኤልን እንዳስወገድሁ ሁሉ ይሁዳንም ከፊቴ አስወግደዋለሁ የመረጥኋትን ከተማ ኢየሩሳሌምንና፣ ‘ስሜ በዚያ ይሆናል’[ገ] ብዬ የተናገርሁለትን ይህን ቤተ መቅደስ እተዋ ለሁ” አለ::

[28]በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ፣ የፈጸመውም ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን?

[29]ኢዮስያስ ንጉሥ በነበረበት ዘመን የግብፅ ንጉሥ ፈርዖን ኒካው የአሦርን ንጉሥ ለመርዳት ወደ ኤፍራጥስ ወንዝ ወጥቶ ነበር፤ ንጉሥ ኢዮስያስም ጦርነት ሊገጥመው ወጣ፤ ሆኖም ፈርዖን ኒካው ፊት ለፊት ገጥሞት መጊዶ ላይ ገደለው:: [30]የኢዮስያስም አገልጋዮች ከመጊዶ ሬሳውን በሠረገላ ወደ ኢየሩሳሌም አምጥተው በገዛ መቃብሩ ቀበሩት:: የአገሩም ሰዎች የኢዮስያስን ልጅ ኢዮአክስን ወሰዱት፤ ቀብተውም በአባቱ እግር አነገሡት::

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአክስ

23፥31-34 ተጓ ምብ - 2ዜና36፥2-4

[31]ኢዮአክስ ሲነግሥ ዕድሜው ሃያ ሦስት ዓመት ነበር፤ እርሱም በኢየሩሳሌም ተቀምጦ ሦስት ወር ገዛ:: እናቱ አሚጣል ትባላለች፤ እርሷም የልብና ሰው የኤርምያስ ልጅ ነበረች:: [32]አባቶቹ እንዳደረጉ ሁሉ፣ እርሱም በእግዚአብሔር ፊት ክፉ አደረገ:: [33]በኢየሩሳሌም ተቀምጦ እንዳይገዛም ፈርዖን ኒካው በሐማት ምድር ሪብላ በምትባል ቦታ በሰንሰለት አሰረው[ለ]፤ በይሁዳም ላይ መቶ መክሊት[ከ] ብርና አንድ መክሊት[ኸ]

23፥21 ዘፀ12፥11፤ 24፥7፤ዘዳ16፥18
23፥23 ዘፀ12፥11፤ ዘኍ28፥16
23፥24 ዘፍ31፥19፤ ዘሌ19፥31፤ዘዳ7፥26፤ 18፥11፤2ነገ16፥3
23፥25 1ሳሙ 7፥3፤ኤር22፥15
23፥26 2ነገ21፥6፡ 12፤ኤር23፥20፤30፥24
23፥27 ዘፀ33፥15፤ 2ነገ21፥13፤24፥3፤ ኤር27፥10፤32፥31
23፥29 ቍ33-35፤ 2ነገ9፥27፤ኤር46፥2
23፥30 2ነገ9፥28
23፥31 2ነገ24፥18፤ 1ዜና3፥15፤ኤር22፥11
23፥32 1ነገ15፥26
23፥33 ዘኍ34፥ 11፤ 1ነገ8፥65

[ገ]27 1ነገ8፥29 ይመ:: [ለ]33 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ግን (2ዜና 36፥3 ይመ)፣ ኒካው በሐማት ምድር ሪብላ በምትባል ላይ አስወገደው [ከ]33 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው:: [ኸ]33 34 ኪሎ ግራም ያህል ነው::

23፥21 *ፋሲካ አክብሩ፤* ይህን ሥርዐት እንዴት እንዳከበሩ በ2ዜና 35፥1-19 ላይ በዝርዝር ተገልጾአል:: *በኪዳኑ መጽሐፍ በተጻፈው መሠረት፤* የቍ2 ማብ ይመ:: ይህ ፋሲካ በቤተ ሰብ ደረጃ የሚከበረው ሳይሆን (ዘፀ12፥1-14፡43-49)፣ በቤተ መቅደስ ማኅበሩ በጋራ የሚያከብረው በዓል ነው (ዘፀ 23፥15-17፤34፥23-24፤ ዘሌ 23፥4-14 ይመ) ይህም በዘጸ 16፥1-8 ላይ ከተገለጠው ጋር ይስማማል::

23፥22፤ በኢዮስያስ ዘመን የነበረውን የፋሲካ በዓል አከባበር ልዩ የሚያደርገው፣ የፋሲካ በጎች በሙሉ በካህናቱ ብቻ መታረዳቸው ነው (2ዜና 35፥1-19ይመ፤ በሕዝቅያስ ዘመን የፋሲካ በዓል እንዴት እንደሚከበር በ2ዜና30፥2-3፡17-20 ላይ ካለው ጋር ያነጻጽሩ::

23፥23 *በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት፤* የ22፥3 ማብ ይመ::

23፥24 *የየቤተ ሰውን አማልክት፤* የዘፍ 31፥19 ማብ ይመ:: *የሕጉ ቃል ተፈጻሚነት እንዲኖረው፤* የቍ 2፤22፥8 ማብ ይመ::

23፥25 *በፍጹም ልቡ፣ በፍጹም ነፍሱ፣ በፍጹም ኀይሉ፤* ዘዳ 6፥5 ይመ:: *እንደ ... ያለ ንጉሥ፤* የ18፥5 ማብ ይመ::

23፥26 *እግዚአብሔር ... ከነደደው ከአስፈሪ ቍጣው ገና አልበረደም፤* በኢዮስያስ አማካይነት ተሐድሶ ቢገኝም እንኳ፣ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ ሊመጣ ያለው ፍርድ ይራዘም እንጂ መፈጸሙ አይቀርም (የ21፥15፤ 22፥20 ማብ ይመ)::

23፥27 *እስራኤልን እንዳስወገድሁ፤* 17፥18-23 ይመ:: *የመረጥኋትን ከተማ ኢየሩሳሌምን፤* 21፥4፡7፡13 ይመ:: *‘ስሜ በዚያ ይሆናል’ ብዬ የተናገርሁለትን ይህን ቤተ መቅደስ፤* የ1ነገ 8፥16 ማብ ይመ::

23፥28 *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ፤* የ1ነገ 14፥29 ማብ ይመ::

23፥29 *የግብፅ ንጉሥ ፈርዖን ኒካው፤* ከ610-595 ዓ.ቅ.ክ የገዛው ንጉሥ ነው:: *የአሦርን ንጉሥ ለመርዳት፤* ፈርዖን ኒካው የመጨረሻውን ያአሦር ንጉሥ ዳግማዊ አሹር-ኡባሊትን ለመርዳት አሰበ:: ይህን ያደረገውም ዳግማዊ አሹር ኡባሊት ኀያል መሆን ከጀመረው ከባቢሎን ንጉሥ ከናቦፖላሳር ጋር በጊዜው በጦርነት ላይ ስለ ነበረ ነው:: የአሦራውያን ዋና ከተማ የሆነችው ነነዌ በ612 ዓ.ቅ.ክ በባቢሎናውያንና በሜዶናውያን ቍጥጥር ሥር ወድቃ ነበር (የትንቢተ ናሆምን መጽሐፍ ይመ):: ከጦርነቱ የተረፈው የአሦር ሰራዊት በካራን እንደ ገና ተሰባስቦ ነበር፤ ይሁን እንጂ በ609 ዓ.ቅ.ክ ወደ ምዕራብ ኤፍራጥስ ለመሄድ ተገደው ነበር:: እንግዲህ ፈርዖን ኒካው የአሦርን ጦር ለመርዳት የመጣው በዚህ ጊዜ ይመስላል:: *ንጉሥ ኢዮስያስም ጦርነት ሊገጥመው ወጣ፤* የሚኒካው ሰራዊት በመጊዶን በኩል እንዳያልፍ ኢዮስያስ የከለከለው ይመስላል (2ዜና35፥20-24 ይመ)፤ ይህን ያደረገውም የግብፅም ሆነ የአሦር ጦር፣ በዚያ እንዲያልፍ ከተፈቀደለት ውሎ አድሮ የይሁዳን ነጻነት ሊደፍር ይችላል ብሎ በማሰብ ነው::

23፥30 *በገዛ መቃብሩ ቀበሩት፤* 2ዜና35፥24-25 ይመ:: *የአገሩም ሰዎች፤* የ21፥24 ማብ ይመ:: *የኢዮስያስ ልጅ ኢዮአክስን፤* ኢዮአክስ አራተኛውና የመጨረሻው የኢዮስያስ ልጅ ነው፤ የኢዮአክስ የመጀመሪያ ስም ሰሎም ነበር (1ዜና3፥15፤ኤር22፥11 ይመ)፤ ስሙ ኢዮአክስ የተባለው ዙፋኑ ላይ በተቀመጠ ጊዜ ሊሆን ይችላል:: ከኤልያቄም ይልቅ ኢዮአክስ በሕዝቡ ሳይወደድ አልቀረም፤ ምክንያቱም ኤልያቄም አባቱ ኢዮስያስና ወንድሙ ኢዮአክስ የሚቃወሙትን የግብፃውያንን የፖለቲካ ዐላማ የሚደግፍ ስለ ነበር:: *ቀብተውም፤* የ1ሳሙ9፥16 ማብ ይመ::

23፥31 *ሦስት ወር፤* በ609 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው:: *የልብና፤* የ8፥22 ማብ ይመ:: *የኤርምያስ፤* ነቢዩን ኤርምያስን ማለት አይደለም (ኤር 1፥1 ይመ)::

23፥32 *አባቶቹ እንደ አደረጉ ሁሉ ... ክፉ አደረገ፤* 16፥3፤ 21፥2፡21፤ሕዝ19፥3 ይመ::

23፥33 *ሪብላ በምትባል ቦታ በሰንሰለት አሰረው፤* ግብፃውያን በማታለል ወይም በኀይል አስገድደው፣ ኢዮአክስን ማርከው ለመውሰድና በይሁዳ ላይ ግብር ለመጣል ችለዋል (2ዜና36፥3 ይመ):: ኢዮአክስም ሪብላ በሚገኘው በኦሮንቴስ ወንዝ ባለ በኒካው ዋና የጦር ሰፈር ታሰረ:: በኋላም ናቡከደነፆር የጦር ሰፈሩን በዚሁ ስፍራ አድርጎ ነበር (25፥6፡20 ይመ)::

ወርቅ ግብር ባለበት:: [34]ፈርዖን ኒካው የኢዮስያስን ልጅ ኤልያቄምን በአባቱ በኢዮስያስ እግር አነገሠው፤ ኤልያቄም የተባለ ስሙንም ኢዮአቄም ብሎ ለወጠው:: ነገር ግን ኢዮአክስን በምርኮ ወደ ግብፅ ወሰደው፤ እርሱም በዚያ ሞተ:: [35]ኢዮአቄምም ፈርዖን ኒካው የጠየቀውን ብርና ወርቅ ከፈለ፤ ይህን ለማድረግም የመሬት ግብር ባለ፤ የአገሩም ሰዎች እንደ ዝቢው መጠን ብሩንና ወርቁን እንዲከፍሉ አደረገ::

ኢዮአቄም የይሁዳ ንጉሥ

23፥36-24 ተጓ ምብ - 2ዜና36፥5-8

[36]ኢዮአቄም ሲነግሥ ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ዐሥራ አንድ ዓመት ገዛ:: እናቱ ዘቢዳ ትባላለች፤ እርሷም የሩማ ተወላጅ የፈዳያ ልጅ ነበረች:: [37]ኢዮአቄም አባቶቹ እንደ አደረጉት ሁሉ፣ እርሱም *በእግዚአብሔር ፊት* ክፉ ነገር አደረገ::

24 በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ምድሪቱን ወረረ፤ ኢዮአቄምም ሦስት ዓመት ገበረለት፤ ከዚያ በኋላ ግን ሐሳቡን ለውጦ በናቡከደነፆር ላይ ዐመፀ:: [2]*እግዚአብሔርም* በኢዮአቄም ላይ ባቢሎናውያንን*፣ ሶርያውያንን፣ ሞዓባውያንንና አሞናውያን አደጋ ጣዮችን ላከበት፤ በአገልጋዮቹ በነቢያቱ አማካይነት በተነገረው *በእግዚአብሔር ቃል* መሠረት ይሁዳን ያጠፉ ዘንድ እነዚህን ላከ:: [3]ከፊቱ ያርቃቸው ዘንድ እነዚህ ነገሮች ሁሉ *እግዚአብሔር* ባዘዘው መሠረት በይሁዳ ላይ በትክክል ሊፈጸሙ ችለዋል፤ ይህም ምናሴ ስለ ሠራው ኀጢአትና ስለ ፈጸመውም ሁሉ፣ [4]እንዲሁም ንጹሕ ደም ስላፈሰሰ ነው:: ኢየሩሳሌምም በንጹሕ ደም እንድትጥለቀለቅ በማድረጉ፤ *እግዚአብሔር* ይቅርታ ለማድረግ አልፈለገም::

[5]በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራ የፈጸመውም ድርጊት ሁሉ በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ተጽፎ የሚገኝ አይደለምን? [6]ኢዮአቄምም ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ፤ ልጁ ዮአኪንም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

[7]የባቢሎንም ንጉሥ ከግብፅ ደረቅ ወንዝ እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ የነበረውን ግዛቱን ሁሉ ወስዶበት ስለ ነበር፣ የግብፅ ንጉሥ ከአገሩ ዳግም ለዘመቻ አልወጣም::

የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን

24፥8-17 ተጓ ምብ - 2ዜና36፥9-10

[8]ዮአኪን ሲነግሥ ዕድሜው ዐሥራ ስምንት ዓመት ነበር፤ እርሱም በኢየሩሳሌም ተቀምጦ ሦስት ወር ገዛ:: እናቱ ኔስታ ትባላለች፤ እርሷም የኢየሩሳሌም ሰው የኤልናታን

*2 ወይም *ከለዳውያን*

23፥34 2ነገ24፥6፤ 1ዜና3፥15፤2ዜና36፥5-8፤ኤር1፥3፤22፥12
23፥35 ኤር2፥16
23፥36 ኤር26፥1
23፥37 1ነገ15፥26
24፥1 ቍ10፤2ነገ18፥7፤25፥11፤ዕዝ5፥12፤ኤር4፥7፤25፥1፤9፤35፥11፤39፥1፤40፥1፤50፥17፤52፥15፤ሕዝ 32፥2፤ዳን1፥1፤7፥4
24፥2 2ነገ5፥2፤ኢሳ28፥18፤19፤ኤር5፥15፤12፥7፤9፤25፥1፤26፥1፤35፥11፤36፥1፤ሕዝ23፥23፤ዳን1፥2፤ዕን1፥6
24፥3 1ነገ14፥9፤2ነገ13፥23፤18፥25፤21፥12፤ኤር15፥4
24፥4 ዘፀ23፥21፤2ነገ21፥16፤ኤር22፥3፤ሰቆ3፥42
24፥5 ኤር22፥18-19
24፥6 1ዜና3፥16፤ኤር22፥19፡24፡28፤36፥30፤ሕዝ19፥1
24፥7 ዘፍ15፥18፤2ነገ18፥21፤ኤር1፥14፤25፥9፤46፥24፡25
24፥8 ቍ15፤1ዜና3፥16፤ኤር13፥18፤22፥24፡26፤29፥2፤37፥1

23፥34 *የኢዮስያስን ልጅ ኤልያቄምን፤* ኤልያቄም የኢዮአክስ ታላቅ ወንድም ነው (1ዜና3፥15 ይመ):: ምናልባት ቀድሞውኑ ወራሽ እንዳይሆን የተደረገው ግብፃውያንን የሚደግፍ አቋም ስለ ነበረው ሊሆን ይችላል:: *ኤልያቄም የተባለ ስሙንም ኢዮአቄም ብሎ ለወጠው፤* የእነዚህ ሁለት ስሞች ትርጕም አንድ ነው:: "ኤልያቄም" ማለት፤ "እግዚአብሔር መሠረተው" ማለት ሲሆን፣ "ኢዮአቄም" ማለት ደግሞ፣ "ያህዌ መሠረተው" ማለት ነው:: ምናልባት ፈርዖን ኒካው፣ "ኢዮአቄም" የሚለውን ስም የመረጠው፣ የፈጸመውን ድርጊት የይሁዳ አምላክ፣ "ያህዌ" እንዳጸደቀለት ለማመልከት ሊሆን ይችላል (18፥25፤ 2ዜና 35፥21 ይመ):: ያም ሆነ ይህ፣ የስሙ ለውጥ ኢዮአቄም ከፈርዖን ኒካው ሥልጣን ስር እንደሆነ ያመለክታል:: *ኢዮአክስን ... ወደ ግብፅ ወሰደው፤ እርሱም በዚያ ሞተ፤* 2ዜና36፥4፤ ኤር 22፥10-12 ይመ::

23፥35 *የአገሩም ሰዎች፤* የኢዮአክስን ንጉሥ መሆን (ቍ30 ይመ) በሚደግፈው ሕዝብ ላይ የተመደበው ቀረጥ፣ ለፈርዖን ኒካው የሚሰጠውን ግብር ከፍ አድርጎት ነበር:: የሰሜኑ መንግሥት ንጉሥም ናሔም ይህንኑ ዓይነት ስልት ተጠቅሞ ለግብር የሚሰጠውን ስጦታ አሳድጎት ነበር (15፥20 ይመ)::

23፥36 *ዐሥራ አንድ ዓመት፤* ከ609-598 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው::

23፥37 *በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ነገር አደረገ፤* ኢዮአቄም የቂርያትይዓሪም አገር ሰው የነበረውን ነቢዩ ኦርዮንን በማስገደሉ ተጠያቂ ነው (ኤር26፥20-24)፤ አገዛዙም ፍትሕ የተጓደለበት፣ ጭቈና የበዛበትና ታማኝነት የሌለበት ነበር (ኤር 22፥13-19 ይመ):: በተጨማሪም በቤተ መቅደስ ውስጥ የጣዖት አምልኮን ዳግም ያስጀመረ (ሕዝ8፥1 ይመ)፣ በነቢዩ በኤርምያስ በኩል የመጣውን የእግዚአብሔርን ቃል የተቃወመ ሰው ነበር (ኤር36):: *አባቶቹ፤* ምናሴና (21፥1-18) አሞጽ (21፥19-26)::

24፥1 *ናቡከደነፆር፤* ማለት "አቤቱ (አምላኬ) ናቡ ሆይ፤ ልጄን ጠብቅ" ማለት ነው:: የናቡፖላሳር ልጅ ሲሆን፣ (የ23፥29 ማብ ይመ)፣ ከ605-562 ዓ.ቅ.ክ የነገሠ (ዳን 1-4 ይመ) የአዲሲቱ ባቢሎን መንግሥት (612-539 ዓ.ቅ.ክ) እጅግ ኀያል ንጉሥ ነበር:: *ምድሪቱን ወረረ፤* ከዓ.ቅ.ክ በ605 ዓመት፣ ናቡከደነፆር አልጋ ወራሽና የባቢሎን ሰራዊት ጠቅላይ አዛዥ በመሆን፣ ፈርዖን ኒካውንና የግብፅን ሰራዊት በካርከሚሽ ጦርነት በኋላም በሐማት ጦርነት አሸነፋቸው (23፥29፤ ኤር46፥2 ይመ):: እነዚህ ድሎች በምሥራቅ ሜድትራኒያን ባሕር ባሉ አገሮች መልክአ ምድራዊ የፖለቲካ መዋቅር ላይ ሥር የሰደደ ተጽዕኖ አድርገዋል:: ከዚህ በኋላ ናቡከደነፆር "የሐቲ- አገር" የተባሉትን በሙሉ፣ እንደ ባቢሎናውያን የታሪክ ሰነድ አገላለጽም፣ "የይሁዳን ከተማ" ጨምሮ ሊይዝ ወጣ:: ከይሁዳ ወደ ባቢሎን ከተጋዙት መሐል ነቢዩ ዳንኤልም ነበር (ዳን 1፥1)፤ ምናልባት በመስከረም 6፣ 605 ዓ.ቅ.ክ አባቱ እንዳረፈ ዙፋኑን ሳይወርስ አልቀረም:: *ሦስት ዓመት፤* ምናልባት ከ604-602 ዓ.ቅ.ክ ሊሆን ይችላል:: በ604 ዓመት ናቡከደነፆር ፊቱን ወደ ምዕራብ ዘወር በማድረግ "ከሐቲ - ምድር ነገሥታት ሁሉ" ግብር ይቀበል ነበር፤ ኢዮአቄምም ከነዚሁ ነገሥታት አንዱ ሳይሆን አይቀርም:: *ሐሳቡን ለውጦ ... ዐመፀ፤* በ601 ዓ.ቅ.ክ ናቡከደነፆር እንደ ገና ወደ ምዕራብ ተመልሶ በግብፅ ላይ ዘመተ፤ ነገር ግን በዚህ ጊዜ የግብፃውያን ተቃውሞ ብርቱ ነበር:: ምንም እንኳ ኤርምያስ ስለ ሁኔታው ቢያስጠነቅቀውም (ኤር27፥9-11፣ ይህ ሁኔታ ኢዮአቄም እንዲያምፅ አበረታታው::

24፥2 *ባቢሎናውያን፣ ሶርያውያን፣ ሞዓባውያን፣ አሞናውያን አደጋ ጣዮችን ላከበት፤* በኢዮአቄም ዐመፅ ምክንያት የመጣው ጥፋት እጅግ ፈጣን ነበር:: በሶርያ የሠፈሩ የባቢሎን ወታደሮች ከሌሎች ታዛዥ ወታደሮች ጋር በመሆን የይሁዳን ዐመፅ ለማምከን ተልከው ነበር::

24፥3 *ምናሴ ስለ ሠራው ኀጢአት፤* 21፥11-12፤ 23፥26-27፤ ኤር 15፥3-4 ይመ::

24፥4 *ንጹሕ ደም፤* የ21፥16 ማብ ይመ:: *ይቅርታ ለማድረግ አልፈለገም፤* 22፥17 ይመ::

24፥5 *በይሁዳ ነገሥታት ታሪክ ፤* የ1ነገ14፥29 ማብ ይመ::

24፥6 *ከአባቶቹ ጋር አንቀላፋ* የ1ነገ 1፥21 ማብ ይመ:: ኢየሩሳሌም በባቢሎን ከመያዟ በፊት ትንሽ ቀደም ብሎ ኢዮአቄም ሞተ (ቍ8-12 ይመ):: አሟሟቱ በሕመም ይሁን ወይም በፖለቲካ ተንኰል አይታወቅም::

24፥7 *የግብፅ ንጉሥ ከአገሩ ዳግም ለዘመቻ አልወጣም፤* ይህ የሆነው በ605 ዓ.ቅ.ክ ግብፅ በካርከሚሽ ስለ ተሸነፈች ነበር (ኤር 46፥2 ይመ)፤ ይህም ኢዮአቄም በባቢሎን ላይ ባመፀ ጊዜ ከግብፅ ድጋፍ ያላገኘው ለምን እንደ ሆነ ያመለክታል:: *ከግብፅ ደረቅ ወንዝ፤* የ1ነገ8፥65 ማብ ይመ::

24፥8 *ሦስት ወር፤* በዓ.ቅ.ክ ከ598-597 ዓመት የነበሩ የባቢሎናውያን ጽሑፎች፣ ኢየሩሳሌም መጋቢት 16 በ597 ዓ.ቅ.ክ በናቡከደነፆር እንደ ተያዘች ይናገራሉ:: ይህ ደግሞ፣ ዮአኪን ሦስት ወር ከዐሥር ቀን የገዛበት ጊዜ (2ዜና 36፥9-10)፣ በታኅሣሥ 598 ዓ.ቅ.ክ መጀመሩን ያመለክታል::

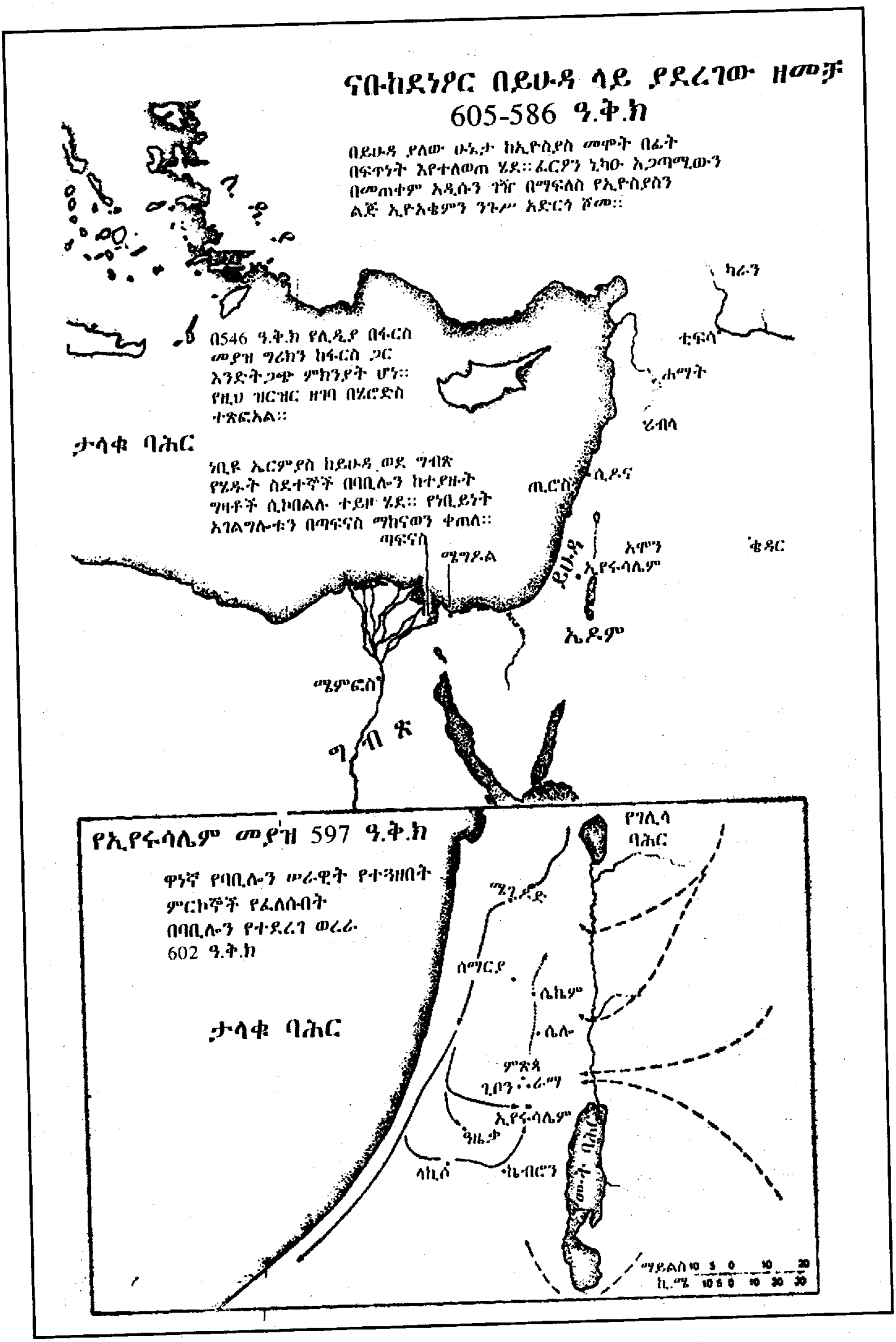

ናቡከደነፆር በይሁዳ ላይ ያደረገው ዘመቻ
605-586 ዓ.ቅ.ክ
በይሁዳ ያለው ሁኔታ ከኢዮስያስ መሞት በፊት በፍጥነት እየተለወጠ ሄደ:: ፈርዖን ኒካዑ አጋጣሚውን በመጠቀም አዲሱን ገዥ በማፍለስ የኢዮስያስን ልጅ ኢዮአቄምን ንጉሥ አድርጎ ሾመ::
ካራን
ቲፍሳ
ሐማት
ሪብላ
በ546 ዓ.ቅ.ክ የሊዲያ በሩርስ መያዝ ግሪክን ከፋርስ ጋር እንድትጋጭ ምክንያት ሆነ:: የዚህ ዝርዝር ዘገባ በሄሮድስ ተጽፎአል::
ታላቁ ባሕር
ነቢዩ ኤርምያስ ከይሁዳ ወደ ግብጽ የሄዱት ስደተኞች በባቢሎን ከተያዙት ግዛቶች ሲኮበልሉ ተይዞ ሄደ:: የነቢይነት አገልግሎቱን በጣፍናስ ማከናወን ቀጠለ::
ጢሮስ
ሲዶና
ጣፍናስ
ሚግዶል
ይሁዳ
አሞን
ቄዳር
ኢየሩሳሌም
ኤዶም
ሜምፎስ
ግ ብ ጽ
የኢየሩሳሌም መያዝ 597 ዓ.ቅ.ክ
ዋነኛ የባቢሎን ሠራዊት የተንዘበት ምርኮኞች የፈለሰብት በባቢሎን የተደረገ ወረራ 602 ዓ.ቅ.ክ
የገሊላ ባሕር
ሜጊዶ
ሰማርያ
ሴኬም
ሴሎ
ምጽጳ
ጊበን
ራማ
ኢየሩሳሌም
ዓዜቃ
ላኪሶ
ኬብሮን
ሙት ባሕር
ታላቁ ባሕር
ማይልስ 10 5 0 10 20
ኪ.ሜ 10 5 0 10 20 30

ከዚያም በሰሜኑ በኩል ጠንካራ ኀይል ያለውና የአሦራውያንን የጭካኔ መመሪያ ለመከተል የወሰነ የከለዳውያን ንጉሥ ናቡከደነፆር ተነሣ።

የናቡከደነፆርን መምጣት ሲሰማ ኢዮአቄም በሩቁ ግብሩን ይከፍል ነበር። እንደ ባቢሎን መንግሥት ተወካይ ለሦስት ዓመት ከቆየ በኋላ ከባቢሎን፣ ከአራም፣ ከሞአብና ከአሞን ከተውጣጡ ጥቂት ሽፍቶች ጋር በመሆን ዐመጸ (602 ዓ.ቅ.ክ)። በመጨረሻም የናቡከደነፆር ሠራዊት የግብፅን ሰሜናዊ

ረግረግ ስፍራን ጨምሮ የባሕር ዳርቻውን በሙሉ ተቆጣጠረ።

የ18 ዓመት ዕድሜ ያለው ኢዮአኪን ለሦስት ወራት ብቻ እንደ ነገሠ (597 ዓ.ቅ.ክ) የባቢሎን ሠራዊት ኢየሩሳሌምን ያዘ፤ ንጉሡንም ምርኮኛ አድርጎ ወደ ባቢሎን ወሰደ። ዐሥር ሺህ ሰዎችንም አፈለሰ።

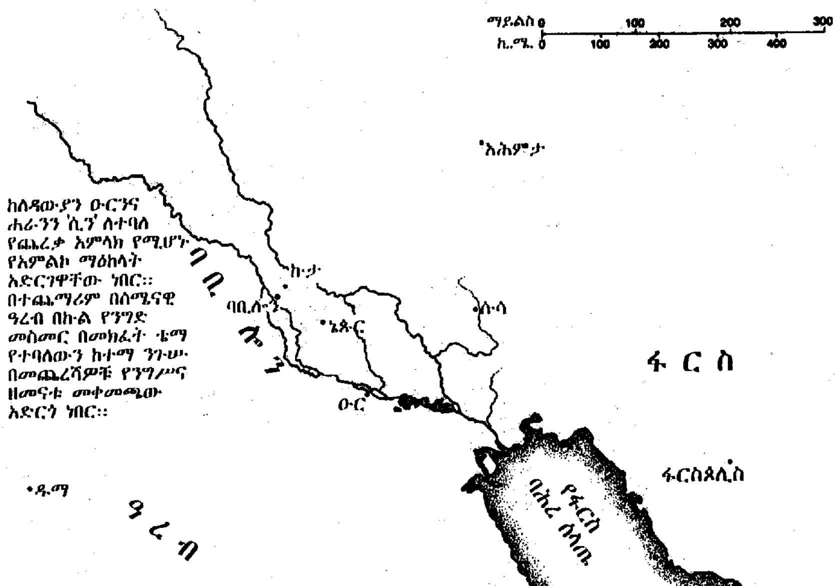

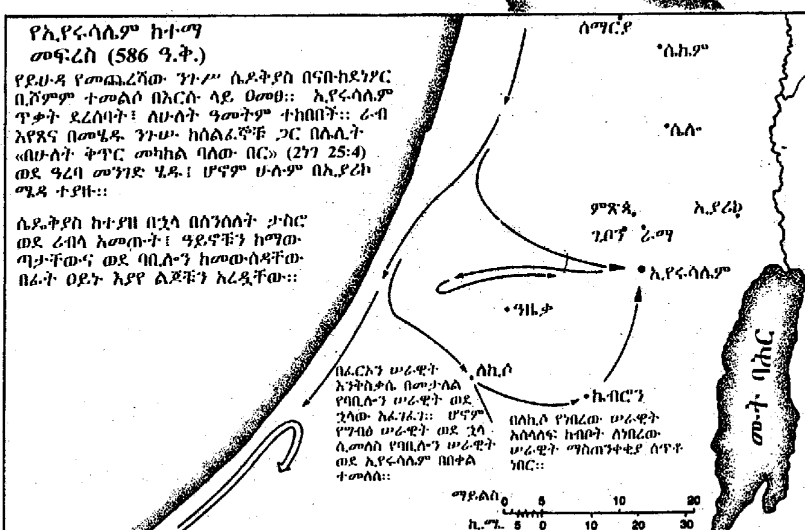

ልጅ ነበረች:: [9]አባቱ እንዳደረገው ሁሉ እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ አደረገ::

[10]በዚያን ጊዜ የባቢሎን ንጉሥ የናቡከደነፆር ጦር አለቆች ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው ከበቧት፤ [11]የጦር አለቆቹ ከበባ በሚያደርጉበትም ሰዓት ናቡከደነፆር ራሱ ወደ ከተማዪቱ መጣ:: [12]የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን፣ እናቱ፣ የክብር አጃቢዎቹ፣ መሳፍንቱና ሹማምንቱ ሁሉ እጃቸውን ለባቢሎን ንጉሥ ሰጡ:: የባቢሎን ንጉሥ በነገሠ በስምንተኛው ዓመት ዮአኪንን ማርኮ ወሰደው:: [13]*እግዚአብሔር* አስቀድሞ እንደ ተናገረው፣ ናቡከደነፆር *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስና የቤተ መንግሥቱን ሀብት በሙሉ አጋዘ፤ የእስራኤል ንጉሥ ሰሎሞን *ለእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ያሠራቸውንም የወርቅ ዕቃዎች ሁሉ ወሰደ:: [14]ደግሞም የኢየሩሳሌምን ሕዝብ እንዳለ የጦር አለቆቹንና ተዋጊዎቹን በሙሉ፣ የእጅ ባለሙያዎችንና ቀጥቃጮችን ሁሉ ጨምሮ ባጠቃላይ ዐሥር ሺህ ሰው በምርኮ ወደ አገሩ ወሰደ:: በዚያ የቀሩት የመጨረሻዎቹ ያገሪቱ ድኾች ብቻ ነበሩ::

[15]ናቡከደነፆር ዮአኪንን ማርኮ ወደ ባቢሎን ወሰደው እንዲሁም የንጉሡን እናት፣ ሚስቶቹን፣ ሹማምንቱንና በአገር የታወቁትን ታላላቅ ሰዎችም ከኢየሩሳሌም ወደ ባቢሎን ወሰደ:: [16]ደግሞም የባቢሎን ንጉሥ በአጠቃላይ ብርቱ የሆኑትንና ለጦርነት ብቃት ያላቸውን ሰባት ሺህ ተዋጊዎች አንድ ሺህ የእጅ ባለሙያዎችንና ቀጥቃጮችን በምርኮ ወደ ባቢሎን ወሰደ:: [17]ከዚያም የዮአኪንን አጎት ማታንያን በምትኩ አነገሠው፤ ስሙንም ሴዴቅያስ አለው::

የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ

24፥18-20 ተጓ ምብ - 2ዜና36፥11-16፤ኤር52፥1-3

[18]ሴዴቅያስ ሲነግሥ ዕድሜው ሃያ አንድ ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ዐሥራ አንድ ዓመት ገዛ:: እናቱ አሚጣል ትባላለች፤ እርሷም የልብና ሰው የኤርምያስ ልጅ ነበረች:: [19]ኢዮአቄም እንዳደረገው ሁሉ፣ እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ነገር አደረገ:: [20]እንግዲህ ይህ ሁሉ በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላይ ሊደርስ የቻለው *ከእግዚአብሔር* ቍጣ የተነሣ ነበር፤ በመጨረሻም ከፊቱ አራቃቸው::

የኢየሩሳሌም መውደቅ

25፥1-12 ተጓ ምብ - ኤር39፥1-10
25፥1-21 ተጓ ምብ - 2ዜና36፥17-20፤ኤር52፥27
25፥22-26 ተጓ ምብ - ኤር40፥7- 9፤41፥1-3፤16-18

በዚህ ጊዜ ሴዴቅያስ በባቢሎን ንጉሥ ላይ ዐመፀ::

25 በይሁዳ ንጉሥ በሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት በዘጠነኛው ዓመት በዐሥረኛው ወር፣ ከወሩም በዐሥረኛው ቀን የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር መላ ሰራዊቱን ይዞ ወደ ኢየሩሳሌም ዘመተ፤ ከከተማዪቱ ቅጥር ውጭ ሰፈረ፤ ዙሪያውንም በሙሉ በዕርድ ከበባት:: [2]ከተማዪቱም እስከ ሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት ዐሥራ አንደኛ ዓመት ድረስ እንዲሁ እንደ ተከበበች ቈየች:: [3]በአራተኛው[°] ወር በዘጠነኛው ቀን በከተማዪቱ ውስጥ የተከሠተው ራብ ጸንቶ ስለነበር ሕዝቡ የሚቀምሰው አጣ:: [4]ምንም እንኳ ባቢሎና

[°]3 ኤር52፥6 ይመ::

24፥9 1ነገ15፥26፤
24፥10 ቍ1፤
24፥12 2ነገ 25፥27፤ ኤር13፥18፤22፥24 -30፤24፥1፤ 29፥2፤
24፥13 1ነገ7፥51፤ 2ነገ20፥17፤25፥14፤15፤ ዕዝ 1፥7፤ኢሳ39፥6፤ 42፥22፤ኤር15፥13፤17 ፥3፤ 20፥5፤27፥16፤ 28፥3፤ሕዝ7፥21፤ዳን 1፥2፤5፥2፤23፤ሰቆ1፥13
24፥14 ዘዳ15፥11፤ 28፥36፤2ነገ25፥12፤2 ዜና36፥20፤ኢዮ5፥16፤ መዝ9፥18፤ኢሳ3፥13፤ ኤር40፥7፤52፥16፤ ማቴ1፥11
24፥15 ቍ8፤1ነገ 2፥19፤2ነገ20፥18፤አስ 2፥6፤ኢሳ39፥7፤ሰቆ2፥ 9፤ሕዝ1፥2፤17፥12-14፤ 19፥9፤ ዳን1፥3
24፥16 ዕዝ 2፥1፤ኤር24፥1
24፥17 1ዜና3፥15፤ 2ዜና36፥11፤ኤር1፥3፤ 37፥1፤52፥1፤ሕዝ 17፥13
24፥18 2ነገ23፥31፤ 1ዜና3፥16፤ኤር39፥1
24፥19 1ነገ15፥26፤ ኤር37፥2
24፥20 ዘፀ33፥15፤ ዘዳ4፥26፤29፥27፤2ነገ 13፥23
25፥1 ኢሳ23፥13፤ 29፥3፤ኤር4፥16-17፤ 21፥2፤32፥1፤2፤33፥4፤ 34፥1-7፤ሕዝ21፥22፤ 24፥2
25፥3 ዘሌ26፥26፤ ኢሳ22፥2፤ኤር14፥18፤ 37፥21፤ሰቆ2፥20፤4፥9

24፥9 *አባቱ እንዳደረገው ሁሉ፤* 23፥37፤ ኤር22፥20-30 ይመ::

24፥11 *ራሱ ናቡከደነፆር ወደ ከተማዪቱ መጣ፤* የባቢሎናውያን የታሪክ ሰነዶች፣ ናቡከደነፆር "የይሁዳን ከተማ ከከበበ በኋላ፣ በአዳር ወር በሁለተኛው ቀን (መጋቢት 16 597 ዓ.ቅ.ክ) ከተማዪቱን ይዞ፣ ንጉሡንም ማረከ" ይላሉ::

24፥12 *በስምንተኛው ዓመት፤* በሚያዝያ ወር በ597 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (2ዜና 36፥10፤ እንዲሁም የተለየ የቀን አቈጣጠር የታየበትን የኤር 52፥28 ማብ ይመ)::

24፥13 *እግዚአብሔር አስቀድሞ እንደ ተናገረው፤* 20፥13፡17 ይመ::

24፥14 *ዐሥር ሺህ፤* ይህ አኀዝ በቍ 16 ላይ የተጠቀሱትን ሰባት ሺህ ተዋጊዎችና አንድ ሺህ የእጅ ባለሙያዎችን ይጨምራል (የተለየ የምርኮኞች የተጠቀሰበትን የኤር 52፥28 ማብ ይመ)::

24፥15 *ዮአኪንን ማርኮ ወደ ባቢሎን ወሰደው፤* የኤርምያስ ትንቢት ፍጻሜ ነው (ኤር 22፥24-27፤ 2ነገ 25፥27-30 ይመ)::

24፥17 *የዮአኪንን አጎት ማታንያን፤* ማታንያ የኢዮስያስ ልጅ (1ዜና 3፥15፤ ኤር1፥3)፣ የዮአኪን አባት፣ የኢዮአቄም ወንድም ነው:: *ስሙንም ሴዴቅያስ አለው፤* "የያህዌ ስጦታ" የሚል ትርጕም ያለው የማታንያ ስም፣ "የያህዌ ጽድቅ" የሚል ትርጕም ወዳለው፣ ሴዴቅያስ" ወደሚለው ስም ተለውጦ ነበር:: ምናልባትም ናቡከደነፆር ይህን ያደረገው፣ እርሱ በኢየሩሳሌምና በዮአኪን ላይ ያደረገው ትክክል መሆኑን ለመግለጽ ፈልጎ ይሆናል:: ያም ሆነ ይህ፣ የስም ለውጡ ለናቡከደነፆር መገዛታቸውን ያመለክታል (የ23፥34 ማብ ይመ)::

24፥18 *ዐሥራ አንድ ዓመት፤* ከ597-586 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው:: *ኤርምያስ፤* የ23፥31 ማብ ይመ:: *ልብና፤* የ8፥22 ማብ ይመ::

24፥19 *ኢዮአቄም እንዳደረገው ... ክፉ ነገር አደረገ፤* የ23፥37 ማብ ይመ:: በሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት ጣዖት አምልኮ በኢየሩሳሌም እጅግ እየበዛ ወጥቶ ነበር (2ዜና 36፥14፤ ሕዝ 8፥11 ይመ):: በኤርምያስ በኩል የተሰጠውን የእግዚአብሔርን ቃል ሰምቶ ያልታዘዘ (2ዜና 36፥12) እንዲሁም ደካማና ውሳኔ መስጠት የማይችል ገዥ ነበር (ኤር 38፥5፡19 ይመ)::

24፥20 *ሴዴቅያስ ... ዐመፀ፤* ብዙ ምሁራን የሴዴቅያስን ዐመፅ፣ በ589 ዓ.ቅ.ክ ዙፋን ላይ ከወጣው ባለ ብርቱ ፍላጎት ከሆነው ከፈርዖን አፍሪ ጋር ያያይዙታል:: ሴዴቅያስ ታማኝነቱን ለናቡከደነፆር በመሐላ ገልጾ ነበር (ሕዝ 17፥13)፤ ስለዚህም መልእክተኞችን ወደ ባቢሎን ልኮአል (ኤር 20፥3 ይመ)፤ ራሱም ባቢሎንን ጐብኝቶአል (ኤር 51፥59 ይመ):: ይሁን እንጂ ከባቢሉን አገዛዝ ነጻ ለመውጣት ሲል አሳዛኝ በሆነና ብልሃት በጎደለው ግምት ተነሣሥቶ ጸረ ባቢሎናውያን በሆነው ፕሮፓጋንዳና በኢየሩሳሌም በሚኖሩ አፍቃሬ ግብፃውያን ፕሮፓጋንዳ ተገፋፍቶ መንገዱን የሳተ ይመስላል (ኤር 37፥5፤ ሕዝ 17፥15-16 ይመ)::

25፥1 *በዘጠነኛው ዓመት፣ በዐሥረኛው ወር፣ ከወሩም በዐሥረኛው ቀን፤* ጥር 15 588 ዓ.ቅ.ክ ነው (ኤር39፥1፤ 52፥4፤ ሕዝ 24፥1-2 ይመ):: *ናቡከደነፆር ...ወደ ኢየሩሳሌም ዘመተ፤* ቀደም ብሉ ናቡከደነፆር ከለኪሶና ከአዜቃ በቀር (ኤር 34፥7 ይመ) በይሁዳ ያሉትን የተመሸጉ ከተሞች በሙሉ ተቈጣጥሮ ነበር:: እኤአ በ1935 እና በ1938 በለኪሶ የዕብራይስጥ ጽሑፍ የተቀረጸባቸው ብዙ የሸክላ እቃ ስብርባሪዎች ተገኝተዋል:: እነዚህ በለኪሶ የተገኙ ጽሑፎች፣ ባቢሎናውያን ለኪሶንና አዜቃን ከበው በያዙ ጊዜ የነበረውን ሁኔታ ይገልጻሉ::

25፥2-3 *ዐሥራ አንደኛው ዓመት ... በአራተኛው ወር በዘጠነኛው ቀን፤* ሐምሌ 18 በ586 ዓ.ቅ.ክ ነው (ኤር39፥2፤52፥5-7 ይመ):: አንዳንድ ምሁራን ለየት ያለ የጊዜ አቈጣጠር በመከተል፣ ኢየሩሳሌም በ587 ዓ.ቅ.ክ በበጋው ወራት ተያዘች ይላሉ::

25፥3 *በከተማዪቱ ውስጥ የተከሠተው ራብ ጸንቶ ስለነበር፤* ኤር 38፥2-9 ይመ::

ውያን[ዘ] ከተማዪቱን እንደ ከበቧት ቢሆንም የከተማዪቱ ቅጥር ተጣሰ፤ ሰራዊቱም ሁሉ በንጉሡ አትክልት አጠገብ ባሉት በሁለቱ ቅጥሮች መካከል በሚገኘው በር አልፎ በሌ ሊት ሸሸ፤ ሸሽቱም ወደ ዮርዳኖስ ሸለቆ[ሠ] ነበር:: [5]ይሁን እንጂ የባቢሎን[ረ] ሰራዊት ንጉሡን ተከታትሎ በኢያሪኮ ሜዳ ላይ ደረሰበት:: ወታደሮቹ ሁሉ ተለይተውት ተበታትነው ነበር:: [6]እርሱም ተያዘ፤ በዚያን ጊዜ ሪብላ ወደ ነበረው ወደ ባቢሎን ንጉሥ አመጡት፤ ቅጣትም ተፈረደበት:: [7]ሴዴቅ ያስ ዐይኑ እያየም የገዛ ልጆቹን ገደሉበት፤ ከዚያም ሁለት ዐይኖቹን በማውጣት በናስ ሰንሰለት አስረው ወደ ባቢሎን ወሰዱት::

[8]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር በነገሠ በዐ ሥራ ዘጠነኛው ዓመት፣ በአምስተኛው ወር ከወሩም በሰባተኛው ቀን የክብር ዘቡ ሰራ ዊት አዛዥና የባቢሎን ንጉሥ ከፍተኛ ባለ ሥልጣን የሆነው ናቡዘረዳን ወደ ኢየሩሳ ሌም መጣ:: [9]*የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ፣ ቤተ መንግሥቱንና በኢየሩሳሌም የሚገኙ ትን ቤቶች ሁሉ አቃጠለ፤ እያንዳንዱንም ታላላቅ ሕንጻ ለእሳት ዳረገው:: [10]በክብር ዘቡ አዛዥ የተመራው መላው የባቢሎን ሰራ ዊትም በኢየሩሳሌም ዙሪያ የነበረውን ቅጥር አፈረሰው:: [11]የክብር ዘቡ አዛዥም በከተ ማዪቱ ቀርቶ የነበረውን፣ ከድቶም በዚያ የተገኘውን ሰው ሁሉ ወደ ባቢሎን ንጉሥ የገባውን ጭምር በምርኮ ወደ ባቢሎን ወሰ ደው:: [12]ሆኖም አዛዡ ከአገሬው ሰዎች ምንም የሌላቸውን ድኾች ወይን እንዲ ተክሉ፣ ዕርሻም እንዲያርሱ እዚያው ተዋ ቸው:: [13]ባቢሎናውያን የናስ ዐምዶቹን፣ በቤተ መቅደሱ ውስጥ የነበሩትን ተንቀሳቃሽ የዕቃ ማስቀመጫዎችንና ከናስ የተሠራውን የውሃ ማጠራቀሚያ ክብ በርሜል ሰባብረው ናሱን ወደ ባቢሎን ወሰዱ:: [14]እንዲሁም ምንቸቶቹን፣ መጫሪያዎቹን፣ መኰስተሪያ ዎቹን፣ ጭልፋዎቹን፣ ባጠቃላይም ከናስ የተ ሠሩትን የቤተ መቅደሱን መገልገያ ዕቃዎች

25፥4 ኢዮ30፥14፤ መዝ144፥14፤ኤር4፥17፤6፥3፤50፥15፤ 51፥44:58፤ሕዝ 33፥21
25፥5 ዘሌ26፥36፤ ሕዝ 12፥14፤ 17፥21
25፥6 ዘኍ34፥11፤ ኢሳ22፥3፤ኤር38፥23
25፥7 ዘዳ28፥36፤ ኤር21፥7፤32፥45፤ 34፥3:21፤ሕዝ 12፥11፤19፥9፤40፥1
25፥9 ዘዳ13፥16፤ ነህ1፥3፤መዝ74፥38፤ 79፥1፤ኢሳ ነህ1፥3፤ 60፥7፤63፥15:18፤ 64፥11፤ኤር2፥15፤ 17፥27፤21፥10፤26፥6፡ 18፤ሰቆ4፥11፤አሞ 2፥5፤ሚክ3፥12
25፥10 ኤር50፥15
25፥11 ዘሌ26፥44፤ ዘዳ28፥36፤2ነገ24፥1
25፥12 2ነገ24፥14
25፥13 1ነገ7፥50
25፥14 ዘኍ7፥14፤ 2ነገ24፥13፤ዕዝ1፥7

[ዘ]4 በዚህና በቍጥር 13:25 እንዲሁም 26 ላይ፣ *ከለዳውያን*
[ሠ]4 ወይም፣ *በዓረባ* [ረ]5 በዚህም ሆነ በቍጥር 10 እና 24 ላይ፣ ከለዳውያን

25፥6 *ሪብላ ወደ ነበረው ወደ ባቢሎን ንጉሥ፤* የ23፥33 ግብ ይመ፤ እንዲሁም ኤር 39፥5፤52፥9 ይመ::

25፥7 *ሴዴቅያስም ... የገዛ ልጆቹን ገደሉበት ... ዐይኖቹን በማውጣት ... ወደ ባቢሎን ወሰዱት፤* ኤር 32፥4-5፤34፥2-3፤ 38፥18፤ 39፥6-7፤52፥10-11 ይመ:: ነቢዩ ሕዝቅኤል ሴዴቅያስ ወደ ባቢሎን እንደሚወሰድ ነገር ግን እንደማያያት ትንቢት ተናግሮ ነበር (ሕዝ 12፥13)፡፡ ኤርምያስ የተናገረውን ቃል ሰምቶ ቢሆን ኖሮ፣ ሴዴቅያስ ሕይ ወቱን ባዳነ፣ ኢየሩሳሌምንም ባተረፈ ነበር (ኤር 38፥14-28 ይመ)::

25፥8 *በዐሥራ ዘጠነኛው ዓመት፣ በአምስተኛው ወር ከወሩም በሰባተኛው ቀን፤* ነሐሴ 14 ቀን 586 ዓ..ቅ.ክ ማለት ነው (ኤር 52፥12 ይመ)::

25፥9 *የእግዚአብሔን ቤተ መቅደስ ... አቃጠለ፤* 2ዜና36፥19፤ ኤር39፥8፤ 52፥13 ይመ::

25፥13 *የናስ ዐምዶቹን፤* 1ነገ 7፥15-22 ይመ:: *ተንቀሳቃሽ የዕቃ ማስቀመጫዎችንና፤* 1ነገ 7፥27-39 ይመ:: *ከናስ የተሠራ ውን የውሃ ማጠራቀሚያ ክብ በርሜል፤* 1ነገ 7፥23-26 ይመ::

25፥14 *ከናስ የተሠሩትን የቤተ መቅደሱን መገል ገያ ዕቃዎች ሁሉ፤* 1ነገ 7፥40:45 ይመ::

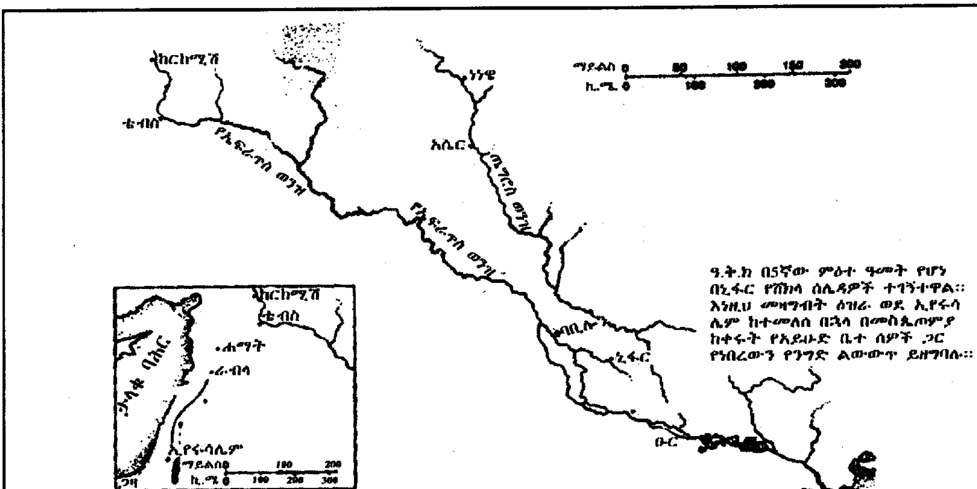

ዓ.ቅ.ክ በ5ኛው ምዕተ ዓመት የሆነ በኒፋር የሸክላ ሰሌዳዎች ተገኝተዋል:: እነዚህ መዛግብት ዕዝራ ወደ ኢየሩሳ ሌም ከተመለሰ በኋላ በመስጴጦምያ ከቀሩት የአይሁድ ቤተ ሰዎች ጋር የነበረውን የንግድ ልውውጥ ይዘግባሉ::

የደቡቡ መንግሥት በምርኮ መሄድ

ከእስራኤልና ከይሁዳ ተማርከው ስለተወሰዱት ሰዎች ዕጣ ፈንታ፣ ሰማርያ በተያዘችበትና በኋላም ኢየሩሳሌም በፈረሰችበት ዘመን እጅግም አይታወቅም ነበር::

አሦራውያን ባቢሎናውያንን በምርኮ የሚይዟቸውን ሕዝቦች የሚያስተዳድሩት ተመሳሳይ በሆነ መንገድ ነው፤ የሥነ ልቡና ፍርሃት ለማሳደር ከፍተኛ ቍጥር ያለው ሰራዊት ማሰለፍና ከዚህ ጋር ብዙዎችን ማፍ ለስ እንዲሁም ከባድ ግብር መጫን::

በኤር 52:28-30 ሦስት የሕዝብ ማፍለሶች ተጠቅሰዋል፤ ከፍተኛውን ቍጥር የያዘው 3023 አይሁዶች ከንጉሥ ኢዮአኪን ጋር በ597 ዓ.ቅ.ክ ወደ ባቢሎን የተወሰዱት ናቸው::

ኢየሩሳሌም በባቢሎን የሰራዊት አለቃ በናቡዘርዳን ከወደመች በኋላ ከሴዴቅያስ ልጆች በተጨማሪ 61 ሰዎች ተገደሉበት ወደ ሪብላ በሙቶ የሚቈጠሩ ምርኮኞች ተወሰዱ::

ዮአኪንና ቤተ ሰቡ በባቢሎን ቀዩ:: በዚያም ስሙ የተ ጻፈበት(የመጽሐፍ ቅዱስን ታሪክ የሚያረጋግጥ)ሸክላ በሥነ ጥንት ተመራማሪዎች ተገኝቶአል::

ሕዝ 1:1-3 እና 3:15 እንደሚያመለክቱት ሌሎች ምርኮኞች በቴል አቢብና በኮበር ወንዝ አካባቢ እንዲ ቀመጡ ተደረገ:: በዕዝ 2:59፥8:15:17፤ በነህ 7:61 ላይ እንደተጠቀሱት ሌሎች መንደሮች ከላይ የተጠቀ ሱትም ምናልባት በኒፋር አካባቢ ሰፍረው ይሆናል::

ሁሉ ወሰዱ:: [15]የክብር ዘቡ አዛዥም ከንጹሕ ወርቅና ብር የተሠሩትን ጽናዎችና የመርጫ ወጭቶችን ወሰደ::

[16]ሰሎሞን *ለእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ መገልገያ ብሎ ከናስ ያሠራቸው ሁለት ዐምዶች፣ የውሃ ማጠራቀሚያው ኵብ በርሜልና ተንቀሳቃሽ የዕቃ ማስቀመጫዎቹ ክብደታቸው ከሚዛን በላይ ነበር:: [17]እያንዳንዱ ዐምድ ዐሥራ ስምንት ክንድ[ዶ] ሲሆን፣ የናስ ጕልላት ነበረው፤ የጕልላቱ ርዝመት ሦስት ክንድ[ጆ] ሆኖ፣ ዙሪያውን በሙሉ የናስ መርበብና የሮማን ፍሬዎች ቅርጽ ነበረው፤ ሌላውም ዐምድ ከነቅርጾቹ ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ ነበር::

[18]የክብር ዘብ አዛዡም ሊቀ ካህኑን ሠራያን፣ በማዕረግ ከእርሱ ቀጥሎ ያለውን ካህኑን ሶፎንያስንና ሦስቱን የበር ጠባቂዎች እስረኛ አድርጎ ወሰዳቸው:: [19]እስከዚያች ጊዜ ድረስ በከተማዪቱ ውስጥ ከቀሩትም የተዋጊዎቹን አለቃና አምስት የንጉሡን አማካሪዎች ወሰዳቸው:: ደግሞም የአገሩን ሕዝብ ለውትድርና የሚመለምለውን ዋና የጦር አለቃ የነበረውን ጸሓፊውንና በከተማዪቱ ውስጥ የተገኙትን የጸሓፊውን ሥልሳ ሰዎች ወሰዳቸው:: [20]አዛዡ ናቡዘረዳንም እነዚህን ሁሉ ይዞ ልብና ወዳለው ወደ ባቢሎን ንጉሥ አመጣቸው:: [21]ንጉሡም ሰዎቹን በሐማት ምድር እዚያው ልብና ውስጥ አስገደላቸው:: ይሁዳም ከምድሩ በዚህ ሁኔታ ተማርኮ ሄደ::

[22]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር፣ የሳፋን የልጅ ልጅ የሆነውን የአኪቃምን ልጅ ጎዶልያስን እዚያው በቀረው በይሁዳ ሕዝብ ላይ አለቃ አድርጎ ሾመው:: [23]መላው የሰራዊቱ ጦር አለቆችና ሰዎቻቸው የባቢሎን ንጉሥ፣ አገረ ገዥ አድርጎ ጎዶልያስን መሾሙን ሲሰሙ፣ እርሱ ወዳለበት ወደ ምጽጳ መጡ፤ እነርሱም የናታንያ ልጅ እስማኤል፣ የቃሬያም ልጅ ዮሐናን፣ የነጦፋዊው የተንሑሜት ልጅ ሠራያ የማዕካታዊው ልጅ ያእዛንያና ሰዎቻቸው ነበሩ:: [24]ጎዶልያስም፣ "የባቢሎናውያንን ሹማምንት አትፍሩ፤ እዚሁ አገር ኑሩ፤ የባቢሎንን ንጉሥ አገልግሉ፤ ሁሉም ነገር ይሳካላችኋል" ሲል ይህንኑ በቃለ መሐላ አረጋገጠላቸው:: [25]ነገር ግን በሰባተኛው ወር ንጉሣዊ ዘርያ የነበረው የኤሊሳማ የልጅ ልጅ የሆነው የናታንያ ልጅ እስማኤል ዐሥር ሰዎች ይዞ መጥቶ ጎዶልያስንና በምጽጳ አብረውት የነበሩትን የይሁዳን ሰዎችና ባቢሎናውያንን ገደለ:: [26]ባቢሎናውያንን ከመፍራታቸው የተነሣም ትንሽ ትልቅ ሳይባል ሕዝቡ ሁሉ ከሰራዊቱ የጦር አለቆች ጋር ወደ ግብፅ ሸሹ::

ዮአኪን ከእስራት ተፈታ

25፥27-30 ተጓ ምብ - ኤር52፥31-34

[27]የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን በተማረከ በሠላሳ ሰባተኛው ዓመት፣ በዐሥራ ሁለተኛው ወር ከወሩም በሃያ ሰባተኛው ቀን ዮርማሮዴቅ[ግ] በባቢሎን በነገሠ በዓመቱ ዮአኪንን ከእስራቱ ፈታው:: [28]በርኅራኄም መንፈስ አነጋገረው፤ በባቢሎን አብረውት ከነበሩት ነገሥታት ይልቅ ከፍ ያለውን የክብር ቦታ ሰጠው:: [29]ዮአኪንም የእስር ቤት ልብሱን ጣለ፤ እስከ ዕድሜው ፍጻሜ ድረስ ከንጉሡ ማዕድ ዘወትር ይመገብ ጀመር፤ [30]ንጉሡም ለዮአኪን እስከ ዕድሜው ፍጻሜ ድረስ የዕለት ቀለቡን ይሰጠው ነበር::

[ዶ]17 8. 1 ሜትር ያህል ነው:: [ጆ]17 1.3 ሜትር ያህል ነው::
[ግ]27 *አሜል ማርዶክ* ይባላል::

25፥15 2ነገ 24፥13፤ኤር15፥13፤ 20፥5፤27፥16-22
25፥17 1ነገ7፥15-22
25፥18 ቍ1821፤2ነገ12፥9፤ 23፥4፤1ዜና6፥14፤ ዕዝ7፥1፤ነህ11፥11፤ ኤር21፥1፤29፥25፤ 37፥3
25፥21 ዘፍ12፥7፤ ዘኍ34፥11፤ኢሱ 23፥13፤1ነገ8፥46፤ ኤር34፥21፤
25፥22 2ነገ22፥12፤ ኤር39፥14፤ 40፥5፡7፤41፥18፤
25፥25 2ነገ12፥20፤ ዘካ7፥5
25፥26 ኢሳ30፥2፤ ኤር43፥7፤
25፥27 2ነገ24፥12
25፥28 1ነገ8፥50፤ ዕዝ5፥5፤7፥6፡28፤ 9፥9፤ነህ2፥1፤ዳን 2፥48
25፥29 2ሳሙ9፥7
25፥30 ዘፍ43፥34፤ አስ2፥9፤9፥22፤ ኤር28፥4

25፥17 *የናስ ጕልላት ... ርዝመት ሦስት ክንድ፤* በ1ነገ 7፥16 እና በኤር 52፥22 የጕልላቱ ርዝመት አምስት ክንድ እንደ ሆነ ተጠቅሶ አል፤ የሁለቱ ክንድ ልዩነት ምናልባት ሊኖር የቻለው ይህን ጽሑፍ የገለበጠው ሰው ባደረገው ግድፈት ሊሆን ይችላል::

25፥18 *ሊቀ ካህኑ ሠራያ፣* ሠራያ የኬልቅያስ የልጅ ልጅ ነው (የ22፥4 ማብ እና 22፥8፤ 1ዜና 6፥13-14 ይመ):: ልጁ ኢዮሴዴቅ ተማርኮ ወደ ባቢሎን ተወሰደ፤ ከኢዮሴዴቅ ዘር አንዱ ዕዝራ ነው (ዕዝ7፥1 ይመ)::

25፥20 *ልብና ወዳለው ወደ ባቢሎን ንጉሥ አመጣቸው፤* ቍ6 እና ማብ ይመ::

25፥21 *ይሁዳም ከምድሩ በዚህ ሁኔታ ተማርኮ ሄደ፤* ይሁዳ ተማርኮ ከከነዓን ምድር ወደ ባቢሎን መወሰዱ በምናሴ ዘመን የተነገረው የእግዚአብሔር ፍርድ መፈጸሙን ያሳየናል (23፥27 ይመ):: በምርኮ መውሰዱ በኪዳኑ ከተጠቀሱ ርግማኖች አንዱና እጅግ የከፋው ነበር (ዘሌ26፥33፤ዘዳ28፥36፤ኤር25፥8-11 ይመ)::

25፥22 *ጎዶልያስ፤* የ22፥12 ማብ ይመ:: ጎዶልያስ ኤርምያስ እንዳደረገው ባቢሎናውያንን መቃወም አይገባም የሚል አቋም የነበረው ሰው ነው (ቍ24 ይመ)፤ ስለዚህም ከባቢሎናውያን ታማኝነትን አትርፎ የይሁዳ ገዥ ሆኖ ተሾመ (ኤር41፥10 ይመ)::

25፥23 *ምጽጳ፤* በእስራኤል ንጉሣዊ አገዛዝ ከመመሥረቱ በፊት ሕዝብ የሚሰበሰብበት ታዋቂ የፖለቲካ ከተማ ነበር (የ1ሳሙ 7፥5 ማብ ይመ):: ኤርምያስ ጎዶልያስን ያገኘው በዚህ ስፍራ ነበር (ኤር40፥16 ይመ) *የናታንያ ልጅ እስማኤል፤* ቍ25 ላይ የትውልዱ ዝርዝር በሙሉ ተጠቅሶአል:: የእስማኤል አያት የሆነው ኤሊሳማ በኢዮአቄም ቤተ መንግሥት ጸሓፊ ነበር (ኤር 36፥12):: *የማዕካታዊው ልጅ ያእዛንያ፤* እ.ኤ.አ በ1932 ቴል ኤን- ናስቤህ (ምጽጳ) በተባለ ቦታ ያእዛንያ የሚል ስም የተቀረጸበት በኑብረቀለም ያሸበረቀ ሸክላ ተገኝቶአል፤ ከስሙም ጋር የተጻፈው፣ "ይህ የንጉሡ አገልጋይ የያእዛንያ ነው" የሚል ነበር፤ ምናልባት በሸክላው ላይ የተቀረጸው ይህ ስም በዚህ ቁጥር ላይ የተጠቀሰውን ስም የሚያመለክት ሊሆን ይችላል::

25፥24፤ ለባቢሎናውያን መገዛት፣ የእግዚአብሔር ፍርድ ስለ ሆነ ጎዶልያስ ለሕዝቡ ጥሪ አቀረበ። በስደት ጊዜ እንደሚኖሩት በጸጥታ እንደ ወትሮው እንዲኖሩ ጥሪ አቀረበ (ኤር27 ይመ):: ኤርምያስም እንዲሁ በ597 ዓ.ቅ.ክ ተማርከው ወደ ባቢሎን ለሄዱት ተመሳሳይ መልእክት አቅርቦ ነበር (ኤር 29፥4-7 ይመ)::

25፥25 *በሰባተኛ ወር፤* ጥቅምት 586 ዓ.ቅ.ክ ነው:: *ጎዶልያስንና ...ገደለ፤* ጎዶልያስ እንዴት እንደ ተገደለ የሚገልጽ ዝርዝር በኤር 40፥13-41፥15 ባለው ላይ ተጠቅሶአል:: ጎዶልያስ ለባቢሎናውያን መገዛቱን የተቃወመውና፣ በባቢሎናውያን የኀይል አገዛዝ ተጨንቀው ባሉ አሞናውያን ሊገፋፉ የቻለው እስማኤል ዙፋኑን በግሉ የመያዝ ዕቅድ ስለነበረው ነው (ኤር 40፥14፤41፥10፡15)::

25፥26 *ወደ ግብፅ ሸሹ፤* በዚህ ጊዜ ፈርዖን የፍራ የግብፅ ንጉሥ ነበር (የ24፥20 ማብ ይመ)::

25፥27 *በሠላሳ ሰባተኛው ዓመት በዐሥራ ሁለተኛው ወር ከወሩም በሃያ ሰባተኛው ቀን፤* በመጋቢት 561 ዓ.ቅ.ክ ነው:: *ዮርማሮዴቅ በባቢሎን በነገሠ በዓመቱ፤* በ561 ዓ.ቅ.ክ ነው፤ አንዳንድ ምሁራን ዮርማሮዴቅ የነገሠው በጥቅምት 562 ዓ.ቅ.ክ ነው ይላሉ (የ24፥1 ማብ ይመ):: የስሙ ትርጉም "የመሮዳክ (የአምላክ) ሰው" ማለት ነው:: *ዮአኪንን ከእስራቱ ፈታው፤* የባቢሎናውያንን የአስተዳደር ሁኔታ የሚያሳዩ የድንጋይ ላይ ቅርጽ ጽሑፎች በባቢሎን ለእስረኞች የሚሰጠውን የዘይትና የጥብስ ድርሻ ከመጥቀሳቸውም በላይ የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን ከአምስት ወንዶች ልጆቹ ጋር እንደ ታሰረም አመልክተዋል (ከ24፥15 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ስለ ዮአኪን መፈታት ግን የተጠቀሱ ምክንያቶች የሉም:: ምናልባት ዮርማሮዴቅ በነገሠ ጊዜ ከሰጠው አጠቃላይ የምሕረት ዐዋጅ የተነሣ ሊሆን ይችላል::

25፥28 *በርኅራኄም መንፈስ አነጋገረው፤ ... ከፍ ያለውን የክብር ቦታ ሰጠው፤* የነገሥት መጽሐፍ ታሪኩን በተስፋ ቃል ይደመድማል፤ ተማርኮ በመወሰድ የተገለጠው የእግዚአብሔር ፍርድ እስራኤልን ወይም የዳዊትን ቤት አያጠፋም፤ እግዚአብሔር ለዳዊት ቤት የገባውን የተስፋ ቃል ይጠብቃል (2ሳሙ 7፥14-16 ይመ)::

መጽሐፈ ዜና መዋዕል - አንደኛ

መግቢያ

አሰያየሙ

"ዲብሪ ሐይያሚም" የሚለው የዕብራይስጡ ርእስ "የየቀኑ ወይም የየዓመቱ ሁነቶች"በሚል ሊተ ረጐም ይችላል:: የመጽሐፈ ነገሥት ጸሓፊ ወይም አርታኢ ይህን ሐረግ የተጠቀመበት የጽሑፉን ምንጭ ለመግለጽ ሲሆን ሐረጉ በመጽሐፈ ነገሥት ውስጥ "የታሪክ መጽሐፍ" ተብሎ ተተርጒሞአል:: (ለምሳሌ 1ነገ 14፥19:29፤ 15፥7:23:31፤ 16፥5:14:20:27፤ 22፥46 ይመ):: የሰብዓ ሊቃናት ተርጓሚዎች (ብሉይ ኪዳንን ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ የመለሱት) ይህን መጽሐፍ፣ "የተገደፉ ታሪኮች" በማለት ሰይመውታል፤ እንዲህ ለማለት የበቁት ለሳሙኤልና ለነገሥት መጻሕፍት ተጨማሪ ነው የሚል አመ ለካከት ስለ ነበራቸው ነው:: የላቲኑ ቩልጌት ተርጓሚ ጀሮም (ጀሮም፡347-420 ዓ.ም) ይህ መጽሐፍ መጠራት ያለበት "የቅዱሳን ታሪኮች ሁሉ ዜና መዋዕል" ተብሎ ነው ብሎአል:: ማርቲን ሉተር ይህን ሐሳብ በመቀበል በጀርመኑ ትርጒም ይህንኑ ርእስ ተጠቅሞበታል፤ ሌሎች ሰዎችም የእርሱን ፈለግ ተከትለዋል:: መጻሕፍተ ዜና መዋዕልን ለመጀመሪያ ጊዜ ሁለት መጻሕፍት አድርገው የከፈሉት የሰብዓ ሊቃናት ተርጓሚዎች ናቸው::

ጸሓፊው፣ የተጻፈበት ጊዜና ምንጩ

እንደ ጥንቱ የአይሁድ ትውፊት አባባል ከሆነ፣ ዜና መዋዕልን፣ መጽሐፈ ዕዝራንና መጽሐፈ ነህምያን የጻፈው ዕዝራ ነው (የመጽሐፈ ዕዝራን መግቢያ ይመ)፤ ነገር ግን የዚህን ትውፊት እውነተ ኛነት ለማረጋገጥ አይቻልም:: በርካታ ሰዎች መጻሕፍተ ዜና መዋዕል የተጻፉት በ5ኛው ምእተ ዓመት ዓ.ቅ.ክ አጋማሽ ላይ ነው ይላሉ፤ ይህ ደግሞ ዕዝራ የኖረበት ዘመን ነው:: ጸሓፊው ዕዝራ አይደለም ቢባል እንኳ ይብዛም ይነስም በመጽሐፉ ዝግጅት ላይ ጸሓፊው፣ የተሐድሶ ሰው ከሆነው ካህን ጋር የሚጋራቸው ነገሮች እንዳሉ መገንዘብ ይቻላል::

ጸሓፊው ይህን ታሪክ በሚጽፍበት ጊዜ፣ እንደ ምንጭ አድርጎ የተጠቀመባቸው በርካታ ጽሑ ፎች አሉ:: ከጽሑፉ ግማሽ የሚያህለው ክፍል የተወሰደው ከመጽሐፈ ሳሙኤልና ከመጽሐፈ ነገሥት ነው:: ከዚህ በተጨማሪ ከአምስቱ ብሔረ ኦሪት (ከአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት)፣ ከመሳፍንት፣ከሩት፣ ከመጽሐፈ መዝሙር ፣ ከኢሳይያስ፣ ከኤርምያስ፣ ከሰቈቃወ ኤርምያስና ከዘካርያስ መጻሕፍት አንዳንድ መረጃዎችን ወስዶአል፤ መጽሐፉ ብዙ ጊዜ በተደጋጋሚ የሚጠቅሳቸው ሌሎች መጻሕፍትም ደግሞ አሉ፤ እነዚህም "የእስራኤል ነገሥታት መጽሐፍ" (9፥1፤ 2ዜና 20፥34፤ ከ2ዜና 33፥18 ጋር ያነጻጽሩ)፤ "የንጉሥ ዳዊት የታሪክ መጽሐፍ" (27፥24)፤ "የይሁዳና የእሥራኤል ነገሥታት መጽሐፍ" ወይም "የእስ ራኤልና የይሁዳ ነገሥታት መጽሐፍ" (2ዜና 16፥11፤ 25፥26፤ 27፥7፤ 28፥26፤ 32፥32፤ 35፥27፤36፥8)፤ "የነገሥታቱ መጽሐፍ" (2ዜና 24፥27) ናቸው:: እነዚህ ሁሉ የሚያመለክቱት አንድን ምንጭ ይሁን የተለያዩ ምንጮችን ወይም ከሳሙኤልና ከነገሥት እንዲሁም በመጽሐፈ ነገሥት ላይ ከተጠቀሰው የቤተ መንግሥቱ ታሪክ ጋር ምን ዐይነት ግንኙነት ይኑራቸው በግልጽ የሚታወቅ ነገር የለም:: በተጨ ማሪም ጸሓፊው ብዙ የትንቢት መጻሕፍት ጠቅሶአል፤ እነዚህም የ"ባለ ራእዩ የሳሙኤል" (29፥29)፣ የ"ባለ ራእዩ አዶ" (2ዜና 29፥29፤12፥15፤13፥22)፣ የ"ነቢዩ ሸማያ" (2ዜና 12፥15)፣ የ"ነቢዩ ኢሳ ይያስ" (2ዜና 26፥22)፣ የ"ባለ ራእዩ" (2ዜና 33፥19) መጻሕፍት ናቸው:: ጥቂት ለውጥ በማድረግ ብቻ እነዚህን ሁሉ መጻሕፍት በትረካው ተጠቅሞባቸዋል:: ከምርኮ የተመለሰችው እስራኤል እንደ እግዚ አብሔር ሕዝብ ለመኖር በምትውተረተርበት ሰዓት፣ እስራኤል ትምህርት ልታገኝበት የምትችለውን ታሪክ ለማቅረብ ሲል ለታሪኩ ምንጭ የሆኑትን ነገሮች በመምረጥ፣ መልክ በማስያዝና በማቀናጀት ረገድ ልዩ ጥንቃቄ አድርጓል::

ዐላማውና መሪ ሐሳቡ

የመጽሐፈ ሳሙኤልና የመጽሐፈ ነገሥት ጸሓፊዎች በምርኮ ላይ ለሚገኘው ኅብረተ ሰብ የእግዚ አብሔርን ሐሳብ ለማስተላለፍ የእስራኤልን ታሪክ መልክ እንዳስያዙና እንደ ተረጐሙ ሁሉ የመጽሐፈ ዜና መዋዕሉም ጸሓፊ ከምርኮ ለተመለሰው ኅብረተ ሰብ ይህን መጽሐፍ በዚህ ዐይነት ጽፎአል:: እዚህ ላይ የሚነሣው ጥያቄ የአሁኑን ታሪክ ከቀድሞው ታሪክ ጋር የማያያዙ ጒዳይ ነው፤ ይኸውም እግዚ አብሔር አሁንም ይወደናል ወይ? ኪዳኑ አሁንም ይሠራል ወይ? አሁን ከዳዊት ቤት የወጣ ንጉሥ የለንም፤ የፋርሶችም ባሪያ ነን፤ ታዲያ እግዚአብሔር ለዳዊት ቤት የገባው ቃል ኪዳን ለእኛ ትርጒም ይኖረዋል? እግዚአብሔር ይህን ሁሉ መዐትና ቍጣ (ፍርድ) አምጥቶብን የዳዊት ቤት ከወደቀ፣ ሕዝቡ ከአገሩ ተነቅሎ ወደ ባቢሎን ከፈለሰ፣ ኢየሩሳሌምና ቤተ መቅደሱ ከወደሙ በኋላ ከቀድሞዪቱ እስራ ኤል ጋር ያለን ዝምድና ምንድን ነው? እነዚህ ጥያቄዎች ናቸው በጸሓፊው መልስ ያገኙት::

1. የአሁኑ ትውልድ (ከምርኮ የወጣው ኅብረተ ሰብ) ከቀድሞው ትውልድ ጋር ዝምድና እንዳ ለው የተረጋገጠው ልዑል እግዚአብሔር የፋርስን ንጉሥ አነሣሥቶ ዐዋጅ እንዲያስነግርና በኢየሩሳሌም የሚገኘው ቤተ መቅደስ እንደ ገና እንዲሠራ በማድረጉ ነው (2ዜና 36፥22-23):: የራሱ የሆነ ነጻ

መንግሥትና ከዳዊት ቤት የወጣ ንጉሥ ለሌለው ትውልድ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስና አገልግሎቱ (የጸሎቱንና የምስጋናውን እንዲሁም የመዝሙራቱን መጽሐፍ ጨምሮ) በዳዊት ቤት አማካይነት ለእስራ ኤል የተሰጠ ታላቅ ገጸ በረከት መሆኑን ለማሳየት ጸሐፊው እጅግ ከፍ ያለ ጥረት አድርጓአል:: ከዚ ህም የተነሣ የዳዊትንና የሰሎሞንን ዘመነ መንግሥት አስመልክቶ የሚተርከው ዜና በአብዛኛው ዳዊት ለቤተ መቅደሱ ሥራ ያደረገውን ዝግጅትና ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን እንዴት አድርጎ እንደ ሠራ፣ ዳዊት ስለ ቤተ መቅደሱ አገልግሎት (የባለ ራእዩን የጋድንና የነቢዩ የናታንን 2ዜና 29፥25 እንዲ ሁም የሌዋውያኑን የአሳፍን፣ የኤማንን፣ የኤዶታምን 2ዜና 35፥15) ምክር መሠረት በማድረግ የፈ ጸማቸውን ድርጊቶች የሚያወሣ ነው:: የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ የአሳን፣ የኢዮሣፍጥን፣ የኢዮአስን፣ የሕ ዝቅያስንና የኢዮአስን ዘመነ መንግሥት አስመልክቶ የጻፈውን ታሪክ ይመ:: በጥንቷ ቅድስት ከተማ በኢየሩሳሌም የቆመው የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስና (መጽሐፈ መዝሙርን ጨምሮ) በዚያ የሚከናወ ነው አገልግሎት፣ ከምርኮ ለተመለሰው ኅበረተሰብ ከዳዊት ቤት የተሰጡ ታላቅ የመታሰቢያ ቅርሶች ናቸው::

2. ጸሐፊው የእነዚህን ቅርሶች ፋይዳ ሊያሳየን የሞከረው እግዚአብሔር ለእስራኤል ያለውን በጎ ዐላማ ይበልጥ ያስመሰከረው በሉዓላዊ ምርጫው አማካይነት መሆኑን በአጽንኦት በመናገር ነው:: ይህንንም፣ (1) የሌዊን ነገድ በቃል ኪዳኑ ታቦት ፊት እንዲያገለግል (15፥2፤23፥24-32 ይመ)፣ (2) ዳዊት የእስራኤል ንጉሥ እንዲሆን (28፥4፤ 2 ዜና 6፥6)፣ (3) ልጁ ሰሎሞን ንጉሥ እንዲሆንና ቤተ መቅደሱን እንዲሠራ (28፥5-6፡10፤29፥1)፣ (4) ኢየሩሳሌም (2ዜና 6፥6፡34፡38፤12፥13፤ 33፥7) እንዲሁም (5) የእግዚአብሔር ስም በሕዝቡ መካከል ይኖር ዘንድ ቤተ መቅደሱ የተመረጠ ቦታ እንዲሆን (2ዜና 7፥12፡16፤ 33፥7) በማድረግ አሳይቷል:: ይህ መለኮታዊ ሥራ ለድኅረ-ምርኮ እስራኤላውያን መተማመኛ የሚሰጥ ነው፤ ይኸውም ቤተ መቅደሱ በኢየሩሳሌም መገንባቱና ዘለቄታ ያለው ሥርዐተ አምልኮ መካሄዱ፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ መሆናቸውንና የእግዚአብሔርም ምርጫ እንዳልፈረሰ የሚያሳይ ነው::

3. ከቤተ መቅደሱም በተጨማሪ፣ እስራኤል ሕጉና ነቢያት አሏት፤ እነርሱም የሚናገሩት እስራ ኤል በዳዊት ቤት አመራር ሥር ስላላት ኪዳናዊ ሕይወት ነው:: የዳዊት ሥርወ መንግሥትም ሆነ ቤተ መቅደሱ ለእስራኤል ሰላምና በረከት ዋስትና መሆን አይችሉም:: እነዚህ ሁሉ እስራኤልና ነገሥታቷ ሕጉን በታማኝነት ለመጠበቅ በሚያሳዩት ታዛዥነት ላይ የተመሠረቱ ናቸው (28፥7፤2ዜና 6፥16፤ 7፥17፤ 12፥1፤ 33፥8):: በዜና መዋዕሉ ጸሐፊ አስተያየት ከዳዊት ቤት የሚወጣ ማንኛውም ንጉሥ ሕጉን የመጠበቅና በሕጉ መሠረት የመኖር ኀላፊነት አለበት:: እነዚህም ዳዊት (6፥49፤ 15፥13፡15፤ 16፥40፤ 22፥12-13፤ 29፥19)፤ አሳ (2ዜና 14፥4፤15፥12-14)፤ ኢዮሣፍጥ (2ዜና 17፥3-9፤19፥8-10)፤ ኢዮአስ (2ዜና 24፥6፡9)፤ ሕዝቅያስ (2ዜና 29፥10፡31፤ 30፥15-16፤ 31፥3-4፡21)፤ ኢዮስያስ (2ዜና 34፥19-21፡29-33፤5፥ 6፡12፡26) ናቸው:: እንዲሁም እግዚአብሔር በነቢያቱ አማካይነት የተናገረውን ቃል በልባቸው የመሰወር ግዴታም አለባቸው:: እንደ ዳዊት፣ አሳ፣ ኢዮሣፍጥ፣ ሕዝቅያስ፣ ኢዮስያስ ያሉት ታማኝ ነገሥታትና እንደ ሮብዓምና (2ዜና 11፥4፤ 12፥6) አሜስያስ ያሉት እንኳ ሳይቀሩ (2ዜና 25፥7-10) ለሕጉ ያላቸውን አክብሮት ገልጸዋል:: ታማኝ ሆነው ያልተገኙ ነገሥታት ደግሞ ናቁት፤ ይህም ለጥፋታቸው ምክንያት ሆነ፤ እነዚህም ኢዮርብዓም (2ዜና 21፥12-19)፤ ኢዮአስ (2ዜና 24፥19-25)፤ አሜስያስ (2ዜና 25፥15-16፡20)፤ ምናሴ (2ዜና 20፥20) ናቸው:: የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ ከሳሙኤልና ከነገሥት ጸሐፊ ይልቅ የብዙዎቹን ነቢያት አገልግሎት በስፋት ዘግቦአል:: ኢዮሣፍጥ ለእስ ራኤል ሕዝብ የተናገረው ቃል ይህን አባባል በሚገባ ይገልጸዋል፣ "በአምላካችሁ በእግዚአብሔር እመኑ፤ ትጸኑማላችሁ፤ በነቢያቱ ምእመኑ ይሳካላችኋል" (2ዜና 20፥20):: በዜና መዋዕሉ ጸሐፊ አተራ ረክ መሠረት እስራኤል በነገሥታት ትገዛ በነበረበት ጊዜ፣ የሕጉንና የነቢያቱን ትምህርት አሜን ብላ የመቀበሏ ነገር ከነገሥታቱ አገዛዝ ይልቅ ወሳኝነት ነበረው::

እንደ ቤተ መቅደሱ ሁሉ ሕጉና ነቢያቱም፣ ነገሥታት ከመኖራቸውና ካለመኖራቸው ይልቅ እስ ራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ስላላት ዘላቂ ግንኙነት ወሳኝ ነገሮች ናቸው፤ የዳዊት ሥርወ መንግሥት ራሱ ለእነዚህ ነገሮች ምስክር ሊሆን ይችላል::

4.ከዚህ በተጨማሪ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ለሕጉና ለነቢያቱ ቃል መታዘዝ እጅግ አስፈላጊ መሆኑንና ቢታዘዙ ወዲያውኑ በረከት የሚያገኙበት፣ ቢያምጹ ደግሞ ወዲያውኑ ቅጣት የሚቀበሉበት መሆኑን በአጽንዖት ገልጾአል:: ዳዊት (28፥9)፣ እግዚአብሔርና (2ዜና 7፥14) ነቢያት (2ዜና 12፥5፤ 15፥2፡7፤ 16፥7፡9፤ 19፥2-3፤ 21፥14-15፤ 24፥20፤ 25፥15-16፤ 28፥9፤ 34፥24-28) የተናገሩትን የዐደራ ቃል ይመ:: ጸሐፊው የእያንዳንዱን ንጉሥ የአገዛዝ ዘመን ታሪክ በሚጽፍበት ጊዜ አለመታዘዝና ኀጢ አት የሚያስከትለውን የራብና የቸነፈር፣ ወይም የጦርነትና የመከራ ወይም ደግሞ ከበደልና ከክፋት በንስሓ መመለስ፣ መታዘዝና በእግዚአብሔር መታመን የሚያመጣውን ሰላም፣ ድልና ብልጽግና ለማ ሳየት ከፍተኛ ጥረት አድርጓአል::

5. የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ለዳዊት የተሰጠውን ቃል ኪዳን (2ሳሙ 7) ለእርሱ ቅርብ የሆኑትን ሐጌን፣ ዘካርያስን ሚልክያስን ጨምሮ የነቢያቱን ማረጋገጫ ቃል መሠረት በማድረግ የእስራኤል ተስፋ እንደለመለመ እንዲቈይ ያለውን ፍላጎት ይገልጣል:: እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠውን የተስፋ ቃል በሚገባ ያሳስባል (1ዜና ምዕ 17):: ይህንንም ለማስረዳት ሲል ብዙ ማስረጃዎችን ያቀርባል (እዚህ ላይ

በተለይ ስለ ሰሎሞን ዘመነ መንግሥት የተተረከውን እንዲሁም 2ዜና 13፥5፤21፥7፤23፥3 ይመ):: እዚህ ላይ ጸሐፊው ይበልጥ የሚጨነቀው ለዳዊት፣ ለሰሎሞን፣ ለአሳ፣ ለኢዮሣፍጥ፣ ለሕዝቅያስና ለኢዮስያስ ሊሰጣቸው ስለፈለገው ስፍራ ነው:: ታሪካቸው በተለየ መንገድ የተነገረው ነገሥታት፣የመሲሑን ማንነት እንዲያሳዩ ሆነው ቀርበዋል፤ በዚህ ምድር የእግዚአብሔር አገልጋይ በመሆናቸው እግዚአብሔርን እየፈሩና ቃል ኪዳኑንም እየጠበቁ በመኖር ምሳሌ መሆን ይጠበቅባቸዋል:: ሕዝቡን ጽኑ መሠረት ላለው ድል፣ ትድግናና ብልጽግና ያበቁት ዘንድ የእግዚአብሔርን ሞገስ አክሊል ተቀዳጅተዋል:: ከዚ ህም በላይ "በእግዚአብሔር ዙፋን ላይ ተቀምጠዋል" (29፥23፤28፥5፤ 2ዜና9፥8 ይመ)፤ የእግዚአብሔ ርንም መንግሥት ገዝተዋል (17፥14፤ 2ዜና 13፥8)፤ በዚህ ዐይነት ወደፊት ስለሚመጣው ዳዊት ምሳሌና ጥላ ሆኑ፤ ተስፋ መቍረጥ በሰፈነበት ስፍራ መታሰቢያቸው ለመለመ (የሚልክያስን መጽሐፍ እንዲሁም ከዚህ ክፍል "የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል" የሚለውን ይመ)::

6. ሌላው የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ዐቢይ ትኵረት "እስራኤል ሁሉ" የሚለው አነጋገር ነው (ለምሳሌ 9፥1፤ 11፥1-4፤ 12፥38-40፤ 16፥1-3፤ 18፥14፤ 21፥1-5፤ 28፥1-8፤ 29፥21-26፤ 2ዜና 1፥1-3፤7፥8-10፤ 9፥30፤ 10፥1-3:16፤ 12፥1፤ 18፥16፤ 28፥23፤ 29፤24፤ 30፥1-13:23-27፤ 34፥6-9:30):: በእርግጥም ከምርኮ የተመለሰውን ማኅበረሰብ የሚመለከተው የሰሜኑና የደቡብ ብሎ በመነጠል ሳይሆን፣ ባጠቃላይ የመላው እስራኤል ቅሬታ አድርጎ ነው (9፥2-3):: ታሪኩ ፈሪሀ እግዚአብሔር ያላቸው ሰዎች ከእስራኤል ወደ ይሁዳ ያደረጉትን ጕዞ በተለየ መንገድ አቅርቧል:: የመጀመሪያዎቹ መጪዎች ሌዋውያን ሲሆኑ፣ የመጡትም በሮብዓም ዘመነ መንግሥት ነው (2ዜና 11፥14):: ሌሎቹ መጪዎች ደግሞ በአሳ ዘመነ መንግሥት ከኤፍሬምና ከምናሴ ነገድ መጡ (2ዜና 15፥9):: አሦራውያን የሰሜኑን መንግሥት ከደመሰሱ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ሕዝቅያስ ባስተላለፈው ጥሪ መሠረት ብዙዎቹ ከዚሁ ከጠፋው አገር ወደ ይሁዳ መጥተው ተቀመጡ (2ዜና 30)፤ ሕዝቅያስ ላዘጋጀው ለትልቁ የፋሲካ በዓል የመጡት ሁሉ እዚሁ ቀርተዋል ማለት አይቻልም፤ ይሁን እንጂ ብዙ ቍጥር ያለው ሕዝብ በዚህ ጊዜ መጥቶ የኢየሩሳሌምን አካባቢ አጥለቅልቆት እንደ ነበር የሥነ ቅርስ ጥናቶች ያረጋግጣሉ:: የዜና መዋዕ ሉ ጸሐፊም ይህንኑ ለይቶ "በይሁዳ ከተሞች የተቀመጡ...የእስራኤል ሰዎች" ብሎ ይጠቅሳቸዋል (2ዜና 31፥6):: እንዲሁም በኢዮስያስ ዘመን ቤተ መቅደሱን ለማደስ (2ዜና 34፥39) "የይሁዳን፣ የብንያምንና የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች" የተቀላቀሏቸው "የምናሴ፣ የኤፍሬምና የእስራኤል ሕዝብ ቅሬታዎች በሙሉ" ብሎ ያውሣቸዋል፤ እነዚህም እንደዚሁ በኢዮስያስ የፋሲካ በዓል ላይ ተገኝተው ነበር (2ዜና 35፥17-18):: ስለዚህ የይሁዳ መንግሥት ከሰሜኑ መንግሥት ብዙዎቹን በየጊዜው እየዋጠ በዚያው አስቀርቶአቸው ነበር፤ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊም ከሰማርያ ውድቀት ጀምሮ ያለውን ይህን ታሪክ የሚመለከተው እንደ እስራኤል ቅሬታ አድርጎ ነው::

7. የትውልድ ሐረጎችም እንደዚሁ የአሁኑን ትውልድ ወስደው ከጥንቱ ጋር በማያያዝ ከዚያ ሲ ወርድ ሲዋረድ የመጣ መሆኑን ያሳያል:: "እግዚአብሔር አሁንም ስለ እኛ ይገደዋል ወይ?" ተብሎ ለሚቀርብ ጥያቄ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ "እንዴታ! ዘወትር እንጂ" የሚል መልስ ይሰጣል:: እግዚአብሔር ከምርኮ ለተመለሰው ሕዝቡ ፍቅሩንና ጸጋውን መግለጽ የጀመረው ከዳዊት ወይም ከኢያሱ (ከነዓን በሚወርሱበት ጊዜ) ወይም ከግብፅ ከወጡበት ዘመን ጀምሮ ሳይሆን፣ ከፍጥረት ዘመን ጀምሮ ነው (ዘፍ1፥1):: የትውልድ ሐረግ የሚለውን ይመ::

8. ጸሐፊው በመጽሐፈ ሳሙኤልና ነገሥት ውስጥ የማይገኙ ንግግሮችን በታሪኩ ውስጥ አውሥቷል፤ ይህንንም ያደረገው በአጽንዖት ለመናገር የሚፈልገውን ነገር በሚገባ እንዲሉለት ፈልጎ ነው:: በመጽሐፈ ዜና ውስጥ ከምናገኛቸው 165 አጫጭርና ረጃጅምና ንግግሮች መካከል በመጽሐፈ ሳሙኤልና ነገሥት ተጓዳኝ ክፍሎች ውስጥ የምናገኘው 95 ብቻ ነው፤ ለምሳሌ የአብያ (2ዜና 13፥4-12)፣ የአሳና (2ዜና 14፥11) የኢዮሣፍጥ (2ዜና 20፥5-12) ንግግሮች ናቸው::

የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል

የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በአብዛኛው የሚያተኵረው በዳዊትና (ም 11-29) በሰሎሞን (2ዜና 1-9) ታሪክ ላይ ነው:: የእነዚህ ሁለት ነገሥታት ገጸ ባሕርይ አሣሣል ልዩ ከመሆኑም በላይ፣ ጸሐፊው ሥራዬ ብሎ ለተነሣበት ጕዳይ ቍልፍ ሚና አላቸው::

1. የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ለዳዊትና ለሰሎሞን የሚሰጠው ቦታ የላቀ ነው:: ለታሪኩ ምንጭ አድርጎ በተጠቀመባቸው መጻሕፍት (ሳሙኤልና ነገሥት) እነዚህን ነገሥታት በተመለከተ የሚናገሩት ነገር ደብዛዛ ሲመስለው እነዚያን ነገሮች ሆን ብሎ ትቷቸዋል:: ሁለቱ መንግሥታት አንድ ከመሆናቸው በፊት በኬብሮን የነበረውን የሰባቱን ዓመት ዘመነ መንግሥት፤ በሳኦልና በዳዊት ቤት መካከል የነበረውን ጦርነት፣ ከአበኔር ጋር የተደረገውን ስምምነት፣ በዳዊት ሚስት በሜልኮል የተከ ሠተው ችግር ወይም የአበኔርንም ሆነ የኢሽቦሽቴን መገደል (2ሳሙ 1-4) አያወሳም:: የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ሳኦል እንደ ሞተ ዳዊት ወዲያውኑ ተቀብቶ በመላው እስራኤል ላይ መንገሡና (ም11) የሕዝቡን ሙሉ ድጋፍ ማግኘቱን (11፥10-12፥40፤ የ31፥9 ማብ ይመ) ጽፎአል:: በዳዊት ላይ በተከታታይ የደረሱ ችግሮች ቢኖሩም፣ ጸሐፊው ግን አልጠቀሳቸውም:: ዳዊት ከቤርሳቤህ ጋር የሠራው ኀጢአት፣ የአምኖን ወንጀልና ሞት፣ አቤሴሎም ወንድሙን መግደሉና በአባቱ ላይ መዶለቱ፣ ዳዊት ከኢየሩሳሌም ሸሽቶ መውጣቱ፣ የሺባና የሽማያ ዐመፅ እንዲሁም የዳዊትን አገዛዝ የሚያጨልሙ ድርጊቶች ፈጽሞ አልተወ

ሡም (2ሳሙ 11-20)፡፡ ዳዊት በዜና መዋዕሉ ብርዕ ምንም በደል እንዳልፈጸመ ሰው ሆኖ ቀርቦአል፤ በእርሱ ላይ በደል ሆኖ የታየበት ነገር ቢኖር፣ ሕዝቡ እንዲቈጠር ማድረጉ ነበር (የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የሕዝቡን ቈጠራ በመጽሓፉ ውስጥ ያስገባበት የተለየ ምክንያት አለው ም 21 እና ማብ ይመ)፡፡

የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ሰሎሞን የሚጽፈውም በተመሳሳይ መንገድ ነው፡፡ ሰሎሞን በዳዊት እግር እንደሚተካ አምላካዊ ትንቢት ተነግሮለታል (22፥7-10፤ 28፥6)፡፡ በዙፋኑ ላይ የሚቀመጠውም እርሱ መሆኑን አባቱ ዳዊት በአደባባይ መስክሮለታል፤ ይህም በመላው የእስራኤል ሕዝብ ዘንድ ተቀባይነት እንዲያገኝ አድርጎአል (ም 28-29)፡፡ ዳዊት የዐልጋ ቊራኛ መሆኑ ፈጽሞ አልተወሳም፤ ዳዊት በመጨረሻው ሰዓት በልጁ በሰሎሞን ዙፋን ላይ አዶንያስ የጠነሰሰውን ሤራ ማክሸፍ ነበረበት፡፡ እንዲሁም የሰራዊቱ አዛዥ ኢዮአብና ሊቀ ካህኑ አብያታር አዶንያስን እንደ ገደለ ፈጽሞ አልተጠቀሰም (1ነገ 1)፡፡ ሰሎሞን በዳዊት ላይ በደል የፈጸሙትን ሰዎች በሞት ቢቀጣ ቸውም ፣ይህ ግን በዜና መዋዕሉ ጸሓፊ አልተጠቀሰም፡፡ ሰሎሞን ሥልጣን የጨበጠው ያለ እንዳች ተቀናቃኝና ተቃውሞ ነው፡፡ የአገዛዙም ዘመን ሙሉ በሙሉ የዋለው በቤተ መቅደሱ ሥራ ላይ ነው (2ዜና 2-8)፤ ውድቀቶቹ ግን ከቶ አልተወሡም፡፡ ጣዖት ማምለኩ፣ የአሕዛብን ሴቶች ማግባቱ ወይም በመንግሥቱ ላይ ተነሥቶ ስለነበረው ዐመፅ የተነገረ ነገር የለም፡፡ ሌላው ቀርቶ መንግሥቱ ከሁለት ሊከፈል የቻለበት ምክንያት የተሳበበው በሰሎሞን ላይ ሳይሆን (1ነገ 11፥26-40፤12፥1-4)፣ በሮብዓም ላይ ነው፡፡ በዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ተስሎ የምናየው የሰሎሞን ገጽታ በአብዛኛው የሚያምረውን የአባቱን የዳዊትን መልክ ይዞ ነው (2ዜና 11፥17)፡፡

የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በብርዑ አሳምሮ የሚያቀርባቸው ዳዊትና ሰሎሞን በታሪክ መዝገብ በሚገባ የሚታወቁት ዳዊትና ሰሎሞን ብቻ ሳይሆኑ፣ ራሱ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በተስፋ የሚጠብቀውን መሲሓዊ ንጉሥ አምሳያ የሚያሳዩም አድርጎ ነው፡፡

2. የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊትንና ሰሎሞንን የመሲሑ አገዛዝ አምሳል ብቻ ሳይሆን፣ የሙሴና የኢያሱ አመራር በዳዊትና በሰሎሞን እንደተደገመም አድርጎ ይመለከተዋል፤

ሀ) ዳዊትና ሙሴ ካሰቡት ግብ ሳይደርሱ ቀርተዋል፤ የአንዱ ምኞት ቤተ መቅደሱን መሥራት ነበር፤ የሌለው ምኞት ደግሞ ወደ ተስፋዪቱ ምድር መግባት ነበር፡፡ የሁለቱም ምኞትና ዐላማ እውን የሆነውና ከፍጻሜ ሊደርስ የቻለው በእግራቸው በተተኩት በኢያሱና በሰሎሞን ነው (ዘዳ 1፥37-38፤31፥2-8፤ 1ዜና 22፥5-23፤ 28፥2-8)፡፡

ለ) ሰሎሞንና ኢያሱ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ወደ ዕረፍት ሊያመጡ ችለዋል (22፥8-9፤ ኢያ 11፥23፤ 21፥44)፡፡

ሐ) ሰሎሞንና ኢያሱ ሹመት ሲቀበሉ የተነገረላቸው ነገር በብዙ ረገድ ተመሳሳይ ነው (22፥11-13፡16፤28፥7-10፡20፤ 2ዜና 1፥1፤ን ከዘዳ 31፥5-8፡23፤ ከኢያ 1፥5፡7-9 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡

መ) ኢያሱ በሙሴ፣ ሰሎሞን ደግሞ በዳዊት እግር በተተኩ ጊዜ ለሁለቱም በግልም ሆነ (22፥6፤ ዘዳ 31፥23) በይፋ (28፥8፤ ዘዳ 31፥7 "በሕዝበ እስራኤል ሁሉ ፊት") የተነገረላቸው ነገር አለ፡፡

ሠ) ሁለቱም የሕዝቡን ሙሉ ድጋፍ ወዲያውኑ አግኝተዋል (29፥23-24፤ ዘዳ 34፥9፤ ኢያ 1፥16-18)፡፡

ረ) እግዚአብሔር ሰሎሞንንና ኢያሱን "ከፍ ከፍ" ወይም "ታላቅ ሰው" እንዳደረጋቸው ሁለት ጊዜ ተጠቅሶአል፡፡

የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዳዊትንና የሰሎሞንን ገጸ ባሕርይ በሚሥልበት ጊዜ ከአምስቱ ብሔረ ኦሪት ላይ (የሙሴ መጻሕፍት) ሌሎች ተመሳሳይ ነገሮችን ወስዶአል፡፡ እንደ ሙሴ ሁሉ ዳዊትም የቤተ መቅደሱን ንድፍ ከእግዚአብሔር ተቀብሎአል (28፥11-19፤ ዘጸ 25፥9)፤ እንደ ሙሴ ሁሉ ዳዊትም ለቤተ መቅደሱ ሕ ንጻ ሥራ ሕዝቡ በገዛ ፈቃዱ ስጦታ እንዲያደርግ ጥሪ አስተላልፎአል (29፥1-9፤ ዘጻ 25፥1-7)፡፡ ሰሎሞን ከጢሮሳዊው የእጅ ባለሙያ ከኪራምአቢ ጋር የነበረው ግንኙነት (2ዜና 2፥13-14) ባስልኤልና ኤልያብ ከመገናኛው ድንኳን ጋር የነበራቸውን ግንኙነት (ዘፀ 35፥36-37) ያስተጋባል፡፡ የ2ዜና 1፥5 ማብ ይመ፡፡

ትውልድ ሐረግ

በመጽሐፍ ቅዱስም ሆነ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ የምናገኛቸው የትውልድ ሐረጎች የተለያየ አገልግሎት አላቸው፡፡ አንዳንዶቹ የትውልድ ሐረጎቹን ሲዘረዝሩ የሚመሩበት ልዩ ልዩ መርሕ ሲኖራቸው፣ ሌሎቹ ደግሞ በቅርጽ (ዝርዝርና ጥቅል የትውልድ ሐረጎችን በመዘርዘር)፣ በጥልቀት (ብዙ የትውልድ ሐረጎችን በመጥቀስ)፣ በባሕርይ (በየጊዜው የሚለዋወጡ የትውልድ ሐረጎች ብዛት)፣ ተለይተው ይታወቃሉ፡፡

የትውልድ ሐረጎቹ የሚያገለግሉበት ሦስት መንገዶች አሉ፤ እነዚህም ቤተ ሰባዊ ወይም አካባቢያዊ፣ ሕጋዊ ወይም ፖለቲካዊና ሃይማኖታዊ ናቸው፡፡ በቤተ ሰባዊ መንገድ ሲዘረዘር አንድ ግለሰብ በማኅበረሰቡ ውስጥ ያለው ደረጃ፣ የሚያገኘው ጥቅምና የሚፈጽመው ግዴታ በትውልዱ ሐረግ ቅደም ተከተል ውስጥ በተሰጠው ስፍራ ይንጸባረቃል (7፥14-19 ይመ)፡፡ ይህን ለማወቅም ለበኵር ልጅ የሚሰጠውን መብትና ከቁባት የሚወለዱት ልጆች ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንደ ምሳሌ የሚጠቀሱ ናቸው፡፡ በፖለቲካው መንገድ ,የታየ እንደ ሆነ ደግሞ የትውልድ ሐረጉ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣ የገዥነት ሥልጣን እንዳለው የሚያረጋግጥ ጠንካራ ማስረጃ በመምዘዝ መብቱና ሥልጣኑ የእኔ ነው ባይ ቢነሣም አፉን የሚያሲዝ ኀይል አለው፡፡ የመሬት ድልድልና የርስት አከፋፈል የሚከናወነው ነገድንና

የትውልድ ሐረግን ተከትሎ ነው። መሬቱ ለዐሥራ ሁለቱ ነገድ የተከፈለው በዚሁ መሠረት መሆኑን እዚህ ላይ እንደ ምሳሌ አድርጎ ማቅረብ ይቻላል። በእስራኤል ወታደር የሚመለመለውና የሚዘምተው በየትውልድ ሐረጉ እየተቈጠረ ነው። በዜና መዋዕል መጽሐፍ ላይ የሚገኘው አብዛኛው የትውልድ ሐረግም የወታደር ምልመላንና ግዳጅን ያንጸባርቃል (5፥1-26፤ 7፥1-12:30-40፤8፥1-40)። በሃይማኖት ረገድ ሲታይ የትውልድ ሐረጉ የካህናቱንና የሌዋውያኑን አገልግሎት አስቀድሞ በመመ ደብ ሥራ ላይ እንዲውል ተደርጎአል።

ቅርጹን በተመለከተ አንዳንዱ የትውልድ ሐረግ ዝርዝር ብዙ ቅርንጫፍ ይዞ የሚወርድ ሲሆን፣ ሌላው ደግሞ የአንዱን ትውልድ ሐረግ ቀጥታ መስመር ብቻ ይዞ ይወርዳል።

የአንዱ ነገድ ወይም ቤተ ሰብ የትውልድ ሐረግ ከሌላው ጋር በሚነጻጸርበት ጊዜ ያልታሰበና ያልታለመ ልዩነት ይታያል። የዝርዝሩ ፍሰት የተለያየ ጠቀሜታ አለው፤ ነገር ግን አንዳንዴ በዘርአ ትውልድ ውስጥ የሰዎችን ስም በመለወጥ ደረጃን (ማዕረግን) እና በማኅበረ ሰቡ ውስጥ ያለውን ግንኙነት መለወጥ ይቻላል (1፥35-42፤ 6፥22:27 ይመ)፤ ወይም በዘርአ ትውልዱ መስመር ውስጥ ስሞችን ወይም የትውልድ ቅርንጫፎችን በመጨመር (5፥11-22፤ 6፥27፤ 7፥6-12 ይመ) ለውጡን ማካሄድ ይቻላል። የተለመደው የዝርዝር ፍሰት የስሞች መዘለል ከምን ምክንያት የተነሣ እንደ ሆነ የሚያስተምረው ነገር አለ። አንዱን ግለ ሰብ ሁነኛ ከሆነው ሰው ጋር ለማቈራኘት ወይም ደግሞ በትውልደ ሐረጉ ውስጥ የተፈለጉ ስሞችን ለማግባት ሲባል ይኼን ያህል ታዋቂነት የሌላቸው ስሞች እንዲወጡ ይደረጋል፤ ለምሳሌ አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ትውልደ ሐረጎች ስሞችን (ሐረጉን) በሰባት ለማብዛት እንዲቻል አንዳንድ ስሞችን ይዘሉ ነበር፤ ለምሳሌ፦ ማቴዎስ ከዳዊት እስከ ግዞት ዘመን ድረስ 14 ትውልደ ሐረጎችን (2x7) ሲያቀርብ፣ ሉቃስ ደግሞ 21 ትውልደ ሐረጎችን (3x7) ይጠቅሳል። እነዚሁ ጸሓፍያን ከግዞት ዘመን እስከ ኢየሱስ ድረስ የ7 ብዜቶችን ይሰጣሉ (ማቴ 1፥1-17፤ ሉቃ 3፥23-38)።

በዜና መዋዕል መጻሕፍት ውስጥ ከላይ በተመለከትናቸው ምክንያቶች የተለያዩ የትውልድ ሐረጎች ዘገባ ያቀርባል። አብዛኛውን ጊዜ የትውልድ ሐረጎቹ ጸሓፊው ለምን ዐላማ አስቦ እንዳቀረባቸው ከአደራደራቸው መረዳት ይቻላል።

አስተዋፅኦ

1. ትውልደ ሐረግ፤ ከዘፍጥረት እስከ ምርኮ መልስ (1ዜና 1-9)።
   ሀ) ርእሳን አበው (ም1)
   ለ) ዐሥራ ሁለቱ የያዕቆብ/የእስራኤል ልጆች (2፥1-2)
   ሐ) የይሁዳ ቤተ ሰብ (2፥3-4፥23)
   መ) የስምዖን ወንዶች ልጆች (4፥24-43)
   ሠ) ሮቤል፣ ጋድና የምናሴ ነገድ እኩሌታ (ም5)
   ረ) ሌዊና ቤተ ሰቦቹ (ም6)
   ሰ) ይሳኮር፣ ብንያም፣ ንፍታሌም፣ ምናሴ፣ ኤፍሬምና አሴር (ም 7-9)
2. የዳዊት ዘመነ መንግሥት (1ዜና 10-29)
   ሀ) የሳኦል መሞት (ም10)
   ለ) የኢየሩሳሌም መያዝ፤ የዳዊት ከተማና ኀያላኑ (11-12)
   ሐ) የታቦቱ መመለስ፤ የዳዊት መንግሥት መመሥረት (ም13-16)
   መ) ለዘሩ የተሰጠ ተስፋ (ም17)
   ሠ) ዳዊት የተጐናጸፋቸው ድሎች (ም 18-20)
   ረ) የሕዝብ ቈጠራ (ም21)
   ሰ) ቤተ መቅደሱን ለመሥራት የተደረገ ዝግጅት (ም22)
   ሸ) የቤተ መቅደሱ አገልግሎት አደረጃጀት (ም 23-26)
   ቀ) የመንግሥቱ አስተዳደር መዋቅር (ም27)
   በ) ዳዊት ወራሲ መንግሥቱንና ቤተ መቅደሱን በተመለከተ ያደረገው የመጨረሻ ዝግጅት (ም28፥1-29፥20)
   ተ) ሰሎሞን ዙፋኑን ወረሰ፤ የዳዊት መሞት (29፥21-30)
3. የሰሎሞን ዘመነ መንግሥት (2ዜና 1-9)
   ሀ) ጥበብን መታደል (ም 1)
   ለ) የቤተ መቅደሱ ሕንጻ ሥራ (2፥1-5፥1)
   ሐ) የቤተ መቅደሱ ምረቃ (5፥2-7፥22)
   መ) ሰሎሞን ያከናወናቸው ሌሎች ተግባራት (ም 8)
   ሠ) የሰሎሞን ጥበብ፣ ገናናነትና ሞት (ም 9)
4. የእስራኤል መንግሥት ከሁለት መከፈልና የይሁዳ ነገሥታት ታሪክ (2ዜና 10-36)
   ሀ) ሮብዓም (ም 10-12)

ለ) አቢያ (13፥1-14፥1)
ሐ) አሳ (14፥2-16፥14)
መ) ኢዮሣፍጥ (17፥1-21፥3)
ሠ) ኢዮራምና አካዝያስ (21፥4-22፥9)
ረ) ኢዮአስ (22፥10-24፥27)
ሰ) አሜስያስ (ም25)
ሸ) ያዝያን (ም26)
ቀ) ኢዮአታም (ም27)
በ) አካዝ (ም28)
ተ) ሕዝቅያስ (ም29-32)
ቸ) ምናሴ (33፥1-20)
ኀ) አሞን (33፥21-25)
ነ) ኢዮስያስ (34፥1-36፥1)
ኘ) የኢዮስያስ ወራሾች (36፥2-14)
አ) የባቢሎን ምርኮና ከምርኮ መልስ (36፥15-23)

ከአዳም እስከ አብርሃም ያለው የትውልድ ሐረግ

እስከ ኖኅ ልጆች

1 አዳም፣ሴት፣ ሄኖስ፣ [2]ቃይናን፣ መላልኤል፣ ያሬድ፣ [3]ሄኖክ፣ ማቱሳላ፣ ላሜሕ፣ ኖኅ።
[4]የኖኅ ወንዶች ልጆች[ሀ]፤
ሴም፣ ካም፣ ያፌት።

ያፌታውያን

1፥5-7 ተጓ ምብ - ዘፍ10፥2-5

[5]የያፌት ወንዶች ልጆች፤[ለ]
ጋሜር፣ ማጎግ፣ ማዴ፣ያዋን፣
ቶቤል፣ ሞሳሕ፣ ቴራስ።
[6]የጋሜር ወንዶች ልጆች፤
አስከናዝ፣ ሪፋት፣ ቴርጋማ።
[7]የያዋን ወንዶች ልጆች፤
ኤሊሳ፣ ተርሴስ፣ ኪቲም፣ ሮድኢ።

ካማውያን

1፥8-16 ተጓ ምብ - ዘፍ 10፥6-20

[8]የካም ወንዶች ልጆች፤
ኩሽ፣ ምጽራይም፣[ሐ] ፉጥ፣ ከነዓን።
[9]የኩሽ ወንዶች ልጆች፤
ሳባ፣ ኤውላጥ፣ ሰብታ፣ ራዕማ፣
ሰብቃታ።
የራዕማ ወንዶች ልጆች፤
ሳባ፣ ድዳን።
[10]ኩሽ ናምሩድን ወለደ፤
እርሱም በምድር ላይ የመጀመሪያው
ኀያል ጦረኛ ሆነ።
[11]ምጽራይም የሉዲማውያን፣ የዐናማውያን፣
የላህባማውያን፣ የነፍተሂማውያን፣ [12]የፈ
ትሩሲማውያን፣ የፍልስጥኤማውያን
ቅድመ አባቶች የሆኑት የከስሉሂማው
ያንና የከፍቶሪማውያን ነገዶች አባት[መ]
ነው።
[13]ከነዓን የበኵር ልጁ የሆነው የሲዶን
እንዲሁም የኬጢያውያን፣ [14]የኢያቡሳ
ውያን፣ የአሞራውያን፣ የጌርጌሳውያን፣
[15]የኤዊያውያን፣ የዐርካውያን፣ የሲኒው
ያን፣ [16]የአራዴዎያውያን፣ የሰማርያ
ውያን፣ የአማቲያውያን አባት ነው።

ሴማውያን

1፥17-23 ተጓ ምብ –ዘፍ 10፥21-31፤11፥10-27

[17]የሴም ወንዶች ልጆች፤
ኤላም፣ አሦር፣ አርፋክስድ፣ ሉድ፣አራም።
የአራም ወንዶች ልጆች፤[ሠ]
ዑፅ፣ ሁል፣ ጌቴር፣ ሞሳሕ።
[18]አርፋክስድ ሳላን ወለደ፤
ሳላም ዔቦርን ወለደ።
[19]ዔቦር ሁለት ወንዶች ልጆች ወለደ፤
በዘመኑ ምድር ስለተከፈለች፣
የአንደኛው ስም ፋሌቅ[ረ] ተብሎ ተጠራ፤
ወንድሙም ዮቅጣን ተባለ።
[20]ዮቅጣንም:
አልሞዳድን፣ ሣሌፍን፣ ሐስረሞትን፣
ያራሕን፣[21]ሀዶራምን፣ አውዛልን፣ ደቅላን፣

1፥1 ዘፍ5፥1-32፤ ሉቃ 3፥36-38
1፥2 ዘፍ5፥9:12:15
1፥3 ዘፍ5፥18:21:25:29፤ይሁ1፥14
1፥4 ዘፍ5፥32፤ 6፥10፤10፥1

[ሀ]4 የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *የኖኅ ወንዶች ልጆች* የሚለውን አይጨምርም።
[ለ]5 *ወንዶች ልጆች* ማለት ዘር ወይም ሕዝብ ማለት ነው፤ እንዲሁም ቍ 6-10፤ 17 እና 20
[ሐ]8 "*ግብፅ*" ናት፤ እንዲሁም ቍ 11
[መ]12 *አባት* ማለት *ቅድመ አያት ወይም እንጀራት ወይም መሠረት* ማለት ነው፤ እንዲሁም ቍ 16
[ሠ]13 ወይም፣ *የሲዶናውያን አለቃ*
[ረ]19 *ፋሌቅ* ማለት *መከፈል* ማለት ነው

1፥1-9፥44፤ ይህ የትውልድ ሐረግ ከምርኮ የተመለሰው ማኅበረ ሰብ፣ ከጥንቱ የትውልድ ሐረግ የቀጠለ መሆኑን ቍልጭ አድርጎ የሚያሳይ ነው። እግዚአብሔር ከዳዊት መነ ሣት በፊት ለእስራኤል ያደረጋቸው ታላላቅ ታምራት በዚህ ክፍል አልተወሱም፤ ይሁን እንጂ የእስራኤል መኖብኘት በእግዚ አብሔር መለኮታዊ ዕቅድ ውስጥ ትልቅ ስፍራ ያለው መሆኑን እንዲገነዘቡ፣ ከአዳም ጀምሮ (ቍ1) የቀረበው የትውልድ ሐረግ ዝርዝር እግዚአብሔር በየዘመናቱ ያደረገላቸውን የሚያሳስብ ነው። እንዲሁም ይህ የትውልድ ሐረግ እዚህ ላይ የተዘረዘረው እግዚአ ብሔር በእስራኤል ታሪክ ውስጥ አሁንም የሚሠራው ነገር እንዳለ ትምህርት ለመስጠት ነው። ይህም የሕዝቡ ምግባራዊና መንፈሳዊ (ሃይማኖታዊ) ንጽሕና ሊታደስ የሚችል መሆኑን አመልካች ነው። እንዲሁም ከምርኮ መልስ በተሠራው ቤተ መቅደስ ውስጥ ስለሚሆነው የሌዋውያን ሕጋዊ የክህነት አገልግሎትና የንጉሣ ዊው ሐረግ ቀጣይነት የሚያስገነዝብ ነው።

1፥1-2፥1፤ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በዚህ ክፍል ከአዳም ጀምሮ እስከ ያዕቆብ ያሉትን ዘመናት አካቷል። ለዚህም እንደ ምንጭ የተጠቀመው የዘፍጥረትን መጽሐፍ ነው። አነስተኛ ግምት የሚሰጣቸው የዘር ሐረጎች በመጀመሪያ ቀርበዋል። ያፌ ትና ካም (ቍ 5-16) ከሴም ነገድ የትውልድ ሐረግ በፊት ቀር በዋል (ቍ 17-27)። በአብርሃም የትውልድ ሐረግ ውስጥ ያል ተጠቀሱት ሌሎቹ የሴም ወንዶች ልጆች (ቍ 17-23) ማለትም የአብርሃም ቁባቶች ልጆች (ቍ 28-33) ከይስሐቅ የዘር ሐረግ በፊት፣ (ቍ34)፣ የዔሳው ዘሮችና የኤዶማውያን አለቆች የት ውልድ ሐረግ (ቍ 35-54) ከእስራኤል ወንዶች ልጆች (2፥1) በፊት ተጠቅሰዋል። እንግዲህ እግዚአብሔር የመረጠው የትው ልድ ሐረግ/ መስመር መጨረሻ ላይ ቀርቦ እናገኘዋለን።

አብዛኛው የዚህ ትውልድ ሐረግ ዋና ዋና ባሕርያት ከመ ጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ካሉት ተመሳሳይ ታሪኮች ጋር ሲነጻጸር እጅግ የሚያስደንቅ ነው። የትውልድ ሐረጉ የሚጀምረው ያለምንም መግቢያ ነው። ሁለቱ የትውልድ ሐረጎች የስም ዝርዝር ብቻ እንጂ ትውልዶቹ የሥጋ ዝምድና የላቸውም። ለምሳሌ የመጀመ ሪያዎቹ ዐሥራ ሦስት ስሞች (ቍ 1-4 እንዲሁም የቍ 4 ማብ ይመ) እንዲሁም ቍ 24-27። በቍ 5-16 (ከዚያም ቍ 27 ላይ) የሥጋ የዝምድና ያላቸው ትውልዶች ተጠቅሰዋል። በዚህ ውስጥ ብዙ የዘር ሐረጎችን የሚጠቅሱና አንድ የዘር ሐረግ ብቻ የሚጠቅሱ ትውልዶች ተካተዋል። ልክ ይህን የመሰለ የዘር ሐረግ አወቃቀር የአሦራውያንን ነገሥታት ስም ዝርዝር በያዘው መዝገብ ላይ ተገኝቷል። እንደ ዜና መዋዕሉ ሁሉ ይሄም መዝገብ መግቢያ የለውም፤ ጸሐፊው ድንቱን ከላይ ወደ ታች በማስመር አራት ቦታ ከከፈለው በኋላ፣ በመጀመሪያዎቹ ሁለት ክፍሎች ውስጥ የሥጋ ዝምድና የሌላቸውን የትውልድ ሐረጎች ይዘረዝራል፤ በቀሩት ሁለት ክፍሎች ደግሞ የሥጋ ዝምድና ያላቸውን የትውልድ ሐረ ጎች ይመዘግባል። ይህ የሚያመለክተው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህን መጽሐፍ የጻፈው በዘመኑ ታዋቂ የነበረውን የአጻጻፍ ስልት ተከትሎ መሆኑን ነው።

1፥1-4፤ ከፍጥረት መጀመሪያ እስከ ጥፋት ውሃ ማለት ነው፤ ይህ ዝርዝር የተወሰደው ከዘፍ 5፥1-32 ላይ ነው (የዚያን ማብ ይመ)። የቃየልና የአቤል ስም አለመጠቀስ የሚያሳየው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሥራዬ ብሎ ለመጻፍ የተነሣው እግዚአብሔር ላቀደው ዐላማ የመረጠውን የዘር ሐረግ መስመር ብቻ መሆኑን ነው (ዘፍ 4፥17-25)።

1፥4 *የኖኅ ወንዶች ልጆች፤* ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ የዜና መዋዕል መጽሐፍ ላይ አይገኝም (አግራጭ ትርጉሙን ይመ)። ይህም ከአሦር ነገሥታት ስም ዝርዝር አጻጻፍ ጋር (የ1፥1-2፥1 ማብ ይመ) ተጓዳኝ ነው። ስማቸው እዚህ ላይ በግልጽ ተጽፎ ባይገኝም፣ የዜና መዋዕል ተደራሲያን፣ ያለ ምንም ተጨማሪ ማብራ ሪያ እነዚህ የኖኅ ልጆች መሆናቸውን ያውቃሉ። የሰብዓ ሊቃናት ትርጕምና በርካታ የዘመኑ ትርጕሞች ዝምድናውን በግልጽ ለማሳየት ሲሉ ይህን ሐረግ አስገብተዋል።

1፥5-23፤ ይህ የትውልድ ሐረግ የተወሰደው በዘፍ 10፥2-29 ላይ ከሚገኘው የሕዝቦች ስም ዝርዝር ነው (የዚያን ማብ ይመ)። የትውልድ ሐረጉ በዚህ መልክ የተቀናጀው ሥጋዊ ዝምድናን ሳይሆን መልክዐ ምድራዊና ባህላዊ ነገሮችን መሠረት በማድረግ

[22]ዖባልን፣[a] አቢማኤልን፣ ሳባን፣ [23]ኦፊርን፣ ኤውላጥን፣ ዮባብን ወለደ፤ እነዚህ ሁሉ የዮቅጣን ወንዶች ልጆች ናቸው።
[24]ሴም፣ አርፋክስድ[b]፣ሳላ፣
[25]ዔቦር፣ ፋሌቅ፣ ራግው፣
[26]ሴሮሕ፣ ናኮር፣ ታራ፣
[27]እንዲሁም በኋላ አብርሃም የተባለው አብራም።

የአብርሃም ቤተ ሰብ

[28]የአብርሃም ወንዶች ልጆች፤
ይስሐቅ፣ እስማኤል።

የአጋር ዘሮች

1፥29-31 ተጓ ምብ - ዘፍ 25፥12-16

[29]የእነዚህ ዘሮች የሚከተሉት ናቸው፤
የእስማኤል በኵር ልጅ ነባዮት፣ ቄዳር፣ ነብ ዳኤል፣መብሳም፣ [30]ማስማዕ፣ ዱማ፣ ማሣ፣ ኩዳን፣ ቴማን፣ [31]ኢጡር፣ ናፌስ፣ ቄድማ፤ እነዚህ የእስማኤል ወንዶች ልጆች ናቸው።

የኬጡራ ዘሮች

1፥32-33 ተጓ ምብ - ዘፍ 25፥1-4

[32]የአብርሃም ቁባት ኬጡራ የወለደቻ ቸው ወንዶች ልጆች ዘምራን፣ ዮቅ ሳን፣ ሜዳን፣ ምድያም፣ የስበቅና፣ ስዌሕ ናቸው።
የዮቅሳን ወንዶች ልጆች፤
ሳባ፣ ድዳን።
[33]የምድያም ወንዶች ልጆች፤
ጌፌር፣ ዔፌር፣ ሄኖኅ፣ አቢዳዕ፣ ኤልዳዓ፤
እነዚህ ሁሉ የኬጡራ ዘሮች ናቸው።

የሣራ ዘሮች

1፥35-37 ተጓ ምብ - ዘፍ 36፥10-14

[34]አብርሃም ይስሐቅን ወለደ።
የይስሐቅ ወንዶች ልጆች፤
ዔሳው፣ እስራኤል።

የዔሳው ወንዶች ልጆች

[35]የዔሳው ወንዶች ልጆች፤
ኤልፋዝ፣ ራጉኤል፣የዑስ፣ የዕላም፣ ቆሬ።
[36]የኤልፋዝ ወንዶች ልጆች፤
ቴማን፣ኦማር፣ ስፎ[c]፣ ጎቶም፣
ቄኔዝ፣ ቲምናዕ፣ አማሌቅ።
[37]የራጉኤል ወንዶች ልጆች፤
ናሖት፣ ዛራ፣ ሣማ፣ ሚዛህ።

1፥24 ዘፍ10፥21-25፤ ሉቃ3፥34-36
1፥32 ዘፍ10፥7፤22፥24
1፥34 ዘፍ17፥5፤ ማቴ 1፥2፤ ሉቃ3፥34፤ሐሥ 7፥8
1፥35 ዘፍ36፥4፡19
1፥36 ዘፀ17፥14
1፥37 ዘፍ36፥17
1፥40 ዘፍ36፥2
1፥45 ዘፍ36፥11

በኤዶም የሚኖሩ የሴይር ሰዎች

1፥38-42 ተጓ ምብ - ዘፍ 36፥20-28

[38]የሴይር ወንዶች ልጆች፤
ሎጣን፣ ሦባል፣ ጽብዖን፣ ዓና፣
ዲሶን፣ ኤጽር፣ ዲሳን።
[39]የሎጣን ወንዶች ልጆች፤
ሖሪ፣ ሄማም፤ ቲሞናዕ የሎጣን እኅት ነበረች።
[40]የሦባል ወንዶች ልጆች፤
ዓልዋን፣ ማኔሐት፣ ዔባል፣ ስፎ፣ አውናም።
የጽብዖን ወንዶች ልጆች፤
አያ፣ ዓና።
[41]የዓና ወንድ ልጅ፤
ዲሶን።
የዲሶን ወንዶች ልጆች፤
ሔምዳን[d]፣ ኤስባን፣ ይትራን፣ ክራን።
[42]የኤጽር ወንዶች ልጆች፤
ቢልሐን፣ዛዕዋን፣ ዓቃን።
የዲሳን ወንዶች ልጆች፤
ዑፅ፣ አራን።

የኤዶምያስ ነገሥታት

1፥43-54 ተጓ ምብ - ዘፍ 36፥31-43

[43]በእስራኤል አንድም ንጉሥ ገና ሳይነ ግሥ[e] በኤዶም ምድር የነገሡ ነገሥ ታት እነዚህ ናቸው፤ የቢዖር ልጅ ባላቅ፤ ከተማዪቱም ዲንሃባ ትባል ነበር።
[44]ባላቅ ሲሞትም የባሶራ ሰው የሆነው የዛራ ልጅ ኢዮባብ በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።
[45]ኢዮባብ ሲሞት የቴማን አገር ሰው የሆነው ሑሳም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ።
[46]ሑሳም ሲሞት በሞዓብ ምድር ምድያ ምን ድል ያደረገው የባዳድ ልጅ በእግሩ ተተክቶ ነገሠ። የከተማዪቱም ስም ዓዊት

[a]22 አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆችና የሱርስቱ ትርጕም (እንዲሁም ዘፍ 10፥28 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ ዒባል ይላሉ።
[b]24 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች ግን፣ *አርፋክስድ፣ ቃይናም* ይላሉ (የዘፍ 11፥0 ማብ ይመ)።
[c]36 ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞችና የሱርስቱ ቅጅ (እንዲሁም ዘፍ 36፥11 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አያሌ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *ጸፎ* ይላሉ
[d]41 ብዙ የዕብራይስጥና አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች (እንዲሁም ዘፍ 36፥26) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አያሌ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *ሐምራን* ይላሉ።
[e]43 ወይም፣ *እስራኤላዊ የሆነ ንጉሥ ገና በእነርሱ ላይ ከመንገሡ በፊት*"

ነው። የፍልስጥኤማውያንን ነገድ በመተው (ቍ 14) በድምሩ የ70 ሕዝቦች ዝርዝር ተጠቅሶአል፤ እነዚህም የያፌት 14፣ የካም 30፣ የሴም 26 ናቸው (የዘፍ 10፥2 ማብ ይመ)።

1፥24-27፤ የ1፥1-2፥1፡ ማብ ይመ። እንዲሁም ዘፍ 11፥10-26 ይመ።

1፥28-34፤ የዘፍ 25፥1-18 ማብ ይመ።

1፥35-42፤ ዘፍ 36፥10-28 እና ማብ ይመ።

1፥36 ***የኤልፋዝ ወንዶች ልጆች፤*** ይህ ክፍል ከዘፍ 36፥11-12 ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ይሁን እንጂ አንድ ችግር አለ በት። የዜና መዋዕል የዕብራይስጡ ቅጅ ቲምናዕ የኤልፋዝ ወንድ ልጅ እንደ ሆነ ሲያወሳ፣ ዘፍ 36፥12 ግን ቲምናዕ የኤልፋዝ ቁባትና የአማሌቅ እናት እንደ ሆነ ያወሳል። የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ቲምናዕ የአማሌቅ እናት እንጂ የኤልፋዝ ወንድ ልጅ መሆኑን አይናገርም። እዚህ ላይ እንደ መፍትሔ የተሰጠው ሐሳብ የዕብራ ይስጡ ቅጅ ተሳስቷል፣ አሊያም የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ሥጋ ዝምድና የሚናገሩ መጠሪያዎችን ሆን ብሎ ትቷቸዋል የሚል ነው (የ1፥1-2፥1ማብ ይመ)። ሌሎች ደግሞ ከአንዳንድ ምክንያ ቶች የተነሣ የትውልድ ሐረጎችን የመለወጥ ልማድ እንዳለ ይናገ ራሉ (በመግቢያው ላይ "የትውልድ ሐረጎች" የሚለውን ይመ)። ቲምናዕ የሚለው ስም በኤዶም ሰዎች ዘንድ የአንድ ነገድ ስም መጠሪያ) ለመሆን በመብቃቱ (ቍ51፤ ዘፍ 36፥40) ከጊዜ በኋላ ቲምናዕ በኤዶማውያን የትውልድ ሐረግ ውስጥ "የክብር ስፍራ" አግኝቶ የኤልፋዝ ልጅ፣ የአማሌቅ ወንድም እስከ መባል ደርሶአል።

1፥43-54፤ ዘፍ 36፥31-43 ይመ። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ኤዶም በስፋት መተረኩን ይቀጥላል። ይህም የቃየንን የትውልድ ሐረግ ሳይጠቅስ የእስማኤልን የትውልድ ሐረግ በመጠኑ ጠቃቅሶ ከማለፉ ጋር ሲነጻጸር የሚያስደንቅ ነው። ይህ ምናልባት በዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዘመን ኤዶማውያን ታላቅ ሕዝ ቦች እንደ ነበሩ ያመለክታል (18፥11-13፤2ዜና 8፥17፤21፥8፤ 25፥20፤ 28፥17)።

ተባለ::

[47]ሃዳድም ሲሞት የመሥሬቃ ሰው የሆ
ነው ሠምላ በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

[48]ሠምላም ሲሞት በወንዙ[ቸ] አጠገብ ያለ
ችው የረኆቦት ሰው የሆነው ሳኡል
በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

[49]ሳኡልም ሲሞት የዓክቦር ልጅ የሆነው
በኣልሐናንም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

[50]በኣልሐናን ሲሞት ሀዳድ በእግሩ ተተ
ክቶ ነገሠ:: ከተማውም ፋዑ ትባል
ነበር፤ ሚስቱ መሄጣብኤል ትባላ
ለች፤ እርሷም የሜዛሃብ ልጅ የመ
ጥሬድ ልጅ ነበረች:: [51]ሀዳድም ሞተ::

ዋና ዋናዎቹ የኤዶም ሕዝብ አለቆች እነ
ዚህ ነበሩ፤

ቲምናዕ፣ ዓልዋ፣ የቴት፣ [52]አህሊባማ፣
ኤላ፣ ፊኖን፣ [53]ቄኔዝ፣ ቴማን፣ሚብሳር፣
[54]መግዲኤል፣ዒራም:: እነዚህ የኤዶም
አለቆች ነበሩ::

የእስራኤል ወንዶች ልጆች

2፥1-2 ተጓ ምብ - ዘፍ 35፥23-26

2 የእስራኤል ወንዶች ልጆች እነዚህ ነበሩ፤
ሮቤል፣ ስምዖን፣ ሌዊ፣ ይሁዳ፣ ይሳኮር፣
ዛብሎን፣ [2]ዳን፣ ዮሴፍ፣ ብንያም፣ ንፍታሌም፣
ጋድ፣ አሴር::

ይሁዳ

2፥5-15 ተጓ ምብ - ሩት 4፥18-22፤ ማቴ 1፥3-6

እስከ ኤስሮን ወንዶች ልጆች

[3]የይሁዳ ወንዶች ልጆች፤
ዔር፣ አውናን፣ ሴሎም፤ እነዚህን ሦስቱን
ከከነዓናዊት ሚስቱ ከሴዋ ወለደ። የበኵር
ልጁ ዔር በእግዚአብሔር ፊት ክፉ
ሰው ሆነ፤ እግዚአብሔርም ቀሠፈው::
[4]የልጁም ሚስት የነበረችው ትዕማር
ፋሬስንና ዛራን ወለደችለት፤ ይሁዳም
ባጠቃላይ አምስት ወንዶች ልጆች
ነበሩት::

[5]የፋሬስ ወንዶች ልጆች፤
ኤስሮም፣ ሐሙል::

[6]የዛራ ወንዶች ልጆች፤
ዘምሪ፣ ኤታን፣ ሄማን፣ ከልኮል፣ ዳራ[ኀ]፤
ባጠቃላይ አምስት ናቸው::

[7]የከርሚ ወንድ ልጅ አካን[ነ]፤
እርሱም ፈጽሞ መደምሰስ የነበረበትን
ነገር ሰርቆ በእስራኤል ላይ ጥፋት[ኘ]
እንዲመጣ ያደረገ ነው::

[8]የኤታን ወንድ ልጅ፤
አዛርያ::

[9]የኤስሮም ወንዶች ልጆች፤
ይረሕምኤል፣ አራም፣ ካሌብ::[ኸ]

ከኤስሮም ልጅ ከአራም ጀምሮ ያለው የትውልድ ሐረግ

[10]አራም አሚናዳብን ወለደ፤
አሚናዳብም የይሁዳ ሕዝብ መሪ የሆነውን
ነአሶንን ወለደ፤[11]ነአሶን ሰልሞንን[ከ]

2፥3 ዘፍ29፥35፤ 38፥2-10፤ ዘኍ26፥19
2፥5 ዘፍ46፥12፤ ዘኍ26፥21
2፥7 ኢሱ6፥18፤7፥1
2፥9 ዘኍ26፥21
2፥10 ዘፀ6፥23፤ ዘኍ1፥7፤ሉቃ3፥32-33

[ቸ]48 ምናልባት ኤፍራጥስን ነው::
[ኀ]6 አያሌ የዕብራይስጥ ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አንዳንድ የዕብራይስጥ፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጉሞችና የሱርስቱ ቅጆች (እንዲሁም 1ነገ 4፥31 ይመ) ግን፣ ዳርዳ ይላሉ::
[ነ]7 አካን ማለት፣ ችግር ወይም፣ መከራ ማለት ነው::
[ኘ]7 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን ያመለክታል::
[ኸ]9 ዕብራይስጡ፣ ከሉባይ ይላል፤ ይኸውም፣ ካሌብ ማለት ነው::
[ከ]11 የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም (እንዲሁም ሩት 4፥21) ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን፣ ሳልማ

2፥1-2፤ ምንም እንኳ በብሉይ ኪዳን ስለ ዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች ስም ዝርዝር የያዙ ብዙ ክፍሎች ቢኖሩም፣ የትውልድ ሐረጎቹን በቅደም ተከተል ያቀረቡት አራቱ ብቻ ናቸው (1) ዘፍ29፥31-30፥24፤ 35፥16-20፤ (2) ዘፍ35፥22-26፤ (3) ዘፍ46፥8-27፤ (4) በዚህ ክፍል የነገዶቹ ስም ዝርዝር በ12፥24-37፤ 27፥16-22፤ ዘፀ፡1፥2-5፤ ዘዳ 27፥12-13፤ 33፤ ሕዝ 48፥31-34 ላይ ተገልጾአል:: በሌሎቹ የስም ዝርዝሮች ውስጥ የሌዊ ነገድ አልተጠቀሰም፤ የዮሴፍን ነገድ ኤፍሬምና ምናሴ በማለት ሁለት ቦታ ከፍለው የእስራኤልን ነገድ ቍጥር ዐሥራ ሁለት ያደርሱታል:: (ዘኍ1፥5-15፤1፥20-43፤2፥3-31፤7፥12-83፤10፥14-28፤13፥4-15፤26፥5-51):: እዚህ ላይ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የሚከተለው ዘፍ 35፥22-26 ይመስላል፤ ሆኖም የዳንን ነገድ ተራ ከዘጠኝ ወደ ሰባት አውርዶታል:: እዚህ ላይ ጸሓፊው የሌሎቹን ነገዶች ስም ዝርዝር አልጠቀሰም፤ ይልቁንም የጽሑፉ ዐላማ ወደ ሆነው ወደ ዳዊት የዘር ሐረግና ወደ ይሁዳ ነገድ በቀጥታ ያመራል (2፥3-4፥23)፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የነገዶቹን ስም በሚዘረዝርባቸው ምዕራፎች ውስጥ ቍጥር "12"ን ጠብቋል፤ ቅደም ተከተላቸው ግን ከዚህ እንደሚከተለው ነው:: ይሁዳ፣ ስምዖን፣ ሮቤል፣ ጋድ፣ የምናሴ ነገድ እኩሌታ፣ ሌዊ፣ ይሳኮር፣ ብንያም፣ ንፍታሌም፣ ኤፍሬም፣ምናሴና አሴር፤ ዛብሎንና ዳን ግን በዝርዝሩ ውስጥ አልተጠቀሱም::

2፥3-9፤ የይሁዳ ትውልድ ሐረግ የሚወርደው በኤስሮም ወንዶች ልጆች በኩል ነው (ቍ9)፤ የእነዚህም የዘር ሐረግ በ2፥10-3፥24 ላይ ተጽፎአል:: ከይሁዳ አምስት ወንዶች ልጆች መካከል ሁለቱ (ዔርና አውናን) የሞቱት በዘፍ 38 ላይ በተጠቀሰው ኀጢአታቸው ምክንያት ነው:: የሦስተኛው ልጅ ማለትም የሴሎም ትውልድ ሐረግ በ4፥21 ላይ ተወሥቶአል፤ ይህ ክፍል የሚያተኩረው በቀሩት በሁለቱ ላይ ነው (ዘፍ46፥12፤ዘኍ26፥19-22)::

2፥6 *ኤታን፣ሄማን፣ከልኮል፣ዳራ፤* እነዚህ በቀጥታ ከዛራ የተወለዱ አይደሉም፤ ነገር ግን በሰሎሞን ዘመን የተወለዱ የልጅ ልጆች ናቸው (1ነገ4፥31):: ሄማንና ኤታን የዳዊት መዘምራን ነበሩ (15፥19፤ የመዝ 88-89 ርእስ ይመ)፤ ይሁን እንጂ እዚህ ላይ የተጠቀሱት እነርሱ ይሁኑ ወይም ሌሎች ሰዎች በውል አይታ ወቅም:: እንደ ተባለው እነዚህ ራሳቸው ከሆኑ በ6፥33-42 እና በ15፥19 ላይ ሄማንና ኤታን በሌዊ ነገድ ውስጥ ገብተዋል ወይም ተደልድለዋል ማለት ነው፤ ይህም የትውልድ ሐረጋቸው ከአንዱ ነገድ ወደ ሌላው እንዲገቡና የዜማ መሣሪያ የመጫወት ችሎታቸውም ወደ ሌዊ የዘር ሐረግ እንዲገቡ አድርጎአቸዋል ማለት ነው፤ ወይም ደግሞ የዚህ ተቃራኒ ሆኖአል፤ ሌዋውያን ከይሁዳ ጋር ኅብረት ስላላቸው፣ በዚህ ነገድ ውስጥ ተደምረዋል::

2፥7 *አካን፤* የስሙ ትርጉም "ችግር" ማለት ነው::

2፥10-3፥24፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ለይሁዳ የትውልድ ሐረግ ትኵረት የሰጠበት ምክንያት የዳዊትን የዘር መስመር ለማስጨበጥ በመሆኑ ይህ የቀረበው ዝርዝር የዘር ሐረጉን ግልባጭ የሚያሳይ ነው::

የአራም ዘሮች (የዳዊት ቅድመ አያቶች፤2፥10-17)
የካሌብ ዘሮች (2፥18-24)
የይረሕምኤል ዘሮች (2፥25-33)
ይረሕምኤልን በተመለከተ የተጨመሩ (2፥34-41)
ካሌብን በተመለከተ የተጨመሩ (2፥42-55)
አራምን (የዳዊትን ዘሮች) በተመለከተም የተጨመሩ (ም 3)

ጸሓፊው ይህን የይሁዳን ትውልድ ሐረግ መካከለኛ ክፍል ያዋቀረው የዳዊትን ቅድመ አያቶችና የእርሱን ዘሮች አጕልቶ ለማሳየት ነው:: ይህም ጸሓፊው በዚህ ታሪክ ውስጥ ዳዊት ከፍ ያለ ቦታ የሚሰጠው መሆኑን ለማሳየት የተጠቀመበት መንገድ ነው::

2፥10-17፤ ቍ 10-12 የሚያሳየው ከአራም እስከ እሴይ ያለውን የትውልድ ሐረግ ሲሆን፣ ከዚያም የእሴይ ትውልድ ሐረግ በንኡስ ሐረጎች ተከፋፍሎአል:: ይህም በ1ሳሙ 16፥1-13)

ወለደ፤ ሰልሞን ቦዔዝን ወለደ:: [12]ቦዔዝ ኢዮቤድን ወለደ፤ ኢዮቤድ እሴይን ወለደ::

[13]የእሴይ ወንዶች ልጆች፤
የበኵር ልጁ ኤልያብ፣ ሁለተኛ ልጁ አሚናዳብ፣ ሦስተኛ ልጁ ሣማ፣ [14]አራተኛ ልጁ ናትናኤል፣ አምስተኛ ልጁ ራዳይ፣ [15]ስድስተኛ ልጁ አሳም፣ ሰባተኛ ልጁ ዳዊት:: [16]እኅቶቻቸውም ጽሩያና አቢግያ ነበሩ:: የጽሩያ ሦስት ወንዶች ልጆች አቢሳ፣ኢዮአብና አሣኤል ነበሩ:: [17]አቢግያ አሜሳይን ወለደች፤ አባቱም ዬቴር የተባለ እስማኤላዊ ነበረ::

የኤስሮም ልጅ ካሌብ

[18]የኤስሮም ልጅ ካሌብ ከሚስቱ ከዓዙባና እንዲሁም ከይሪዖት ወንዶች ልጆች ወለደ፤ ከዓዙባ የተወለዱት ወንዶች ልጆች እነዚህ ናቸው፤ ያሳር፣ ሶባብ፣ አርዶን:: [19]ዓዙባ ስትሞት ካሌብ ኤፍራታን አገባ፤ እርሷም ሆርን ወለደችለት:: [20]ሆር ኡሪን ወለደ፤ ኡሪም ባስልኤልን ወለደ::

[21]ከዚያም በኋላ ኤስሮም ሥልሳ ዓመት ሲሆነው የገለዓድን አባት የማኪርን ልጅ አገባ፤ እርሷም ሠጉብን ወለደችለት፡፡ [22]ሠጉብም ኢያዕርን ወለደ፤ እርሱም በገለዓድ ምድር ሃያ ሦስት ከተሞች ያስተዳድር ነበር፡፡ [23]ይሁን እንጂ ጌሹርና አራም፣ ቄናትንና በዙሪያዋ የሚገኙትን ሥልሳ መንደሮች ጨምሮ የኢያዕርን ከተሞች ነጠቁት:: እነዚህ ሁሉ የገለዓድ አባት የማኪር ዘሮች ነበሩ:: [24]ኤስሮም በካሌብ አፍራታ ከሞተ በኋላ፣ ሚስቱ አቢያ የቴቁሔን አባት[a] አሽሑርን ወለደችለት::

የኤስሮም ልጅ ይረሕምኤል

[25]የኤስሮም የበኵር ልጅ የይረሕምኤል ወንዶች ልጆች፤ የበኵር ልጁ ራም፣ ቡናህ፣ አሬን፣ አጼም፣ አኪያ:: [26]ይረሕምኤል ዓጣራ የተባለች ሌላ ሚስት ነበረችው፤ እርሷም የኦናምን እናት ነበረች::
[27]የይረሕምኤል የበኵር ልጁ የራም ወንዶች፤
መዓስ፣ ያሚን፣ ዔቄር::
[28]የኦናም ወንዶች ልጆች፤
ሸማይና ያዳ::
የሸማይ ወንዶች ልጆች፤
ናዳብና አቢሱር::
[29]የአቢሱር ሚስት አቢካኢል ትባላለች፤
እርሷም አሕባንንና ሞሊድ የተባሉ ልጆች ወለደችለት::
[30]የናባድ ወንዶች ልጆች፤
ሴሌድ፣ አፋይም፤ ሴሌድ ወንድ ልጅ ሳይወልድ ሞተ፡፡
[31]የአፋይም ወንድ ልጅ፤
ይሽዒ:: ይሽዒም ሶሳን ወለደ::
ሶሳን አሕላይን ወለደ::
[32]የሸማይ ወንድም የያዳ ወንዶች ልጆች፤
ዬቴር፣ ዮናታን፤ ዬቴርም ልጅ ሳይወልድ ሞተ::
[33]የዮናታን ወንዶች ልጆች፤
ፌሌት፣ ዛዛ::
እነዚህ የይረሕምኤል ዘሮች ነበሩ::
[34]ሶሳን ሴቶች ልጆች እንጂ ወንዶች ልጆች አልነበሩትም:: እርሱም ኢዮሄል የተባለ ግብፃዊ አገልጋይ ነበረው:: [35]ሶሳን ልጁን ለአገልጋዩ ለኢዮሄል ሚስት ትሆነው ዘንድ ሰጠው፤ እርሷም ዓታይ የተባለ ወንድ ልጅ ወለደችለት::
[36]ዓታይ ናታንን ወለደ፤
ናታንም ዛባድን ወለደ፤
[37]ዛባድ ኤፍላልን ወለደ፤
ኤፍላል ዖቤድን ወለደ፤
[38]ዖቤድ ኢዩን ወለደ፤
ኢዩ ዓዛርያስን ወለደ፤
[39]ዓዛርያስ ኬሌስን ወለደ፤
ኬሌስ ኤልዓሣን ወለደ፤
[40]ኤልዓሣ ሲስማይን ወለደ፤
ሲስማይ ሰሎምን ወለደ፤
[41]ሰሎም የቃምያን ወለደ፤
የቃምያም ኤሊሳማን ወለደ::

2፥12 ሩት2፥1፤4፥ 17
2፥13ሩት4፥17፤ 1ሳሙ16፥6
2፥16 1ሳሙ 26፥6 ሳሙ2፥13:18
2፥17 2ሳሙ17፥25
2፥19 ቍ42:50
2፥20 ዘፀ31፥2
2፥21 ዘኍ27፥1
2፥23 ዘኍ32፥41፡ 42፤ዘዳ3፥14
2፥24 1ዜና4፥5
2፥36 1ዜና11፥41

[a]23 ወይም፣ *የኢያዕርን መኖሪያ ከተሞ*
[b]24 በዚህም ሆነ በቍጥር 42:45፡ 49 - 52 ላይ፣ *አባት ማለት፣ የአገር ሽማግሌ ወይም፣ የጦር መሪ ማለት ነው::*

ላይ ዳዊት ለንጉሥነት እንደ ተቀባ የሚናገረውን ታሪክ ያስታውሰናል:: ለአብዛኛው የዘር ሐረግ ምንጩ ሩት (4፥19-22) ነው:: በ1ሳሙ 16፥10-13 ላይ ተጽፎ እንደምናገኘው፣ ዳዊት በሳሙኤል ፊት ከቀረቡት የእሴይ ልጆች የመጨረሻው ትንሹ ስምንተኛው ልጅ ነው:: እዚህ ላይ ግን የተጠቀሱት ሰባት ብቻ ሲሆኑ፣ ይህም ዳዊት ሰባተኛው ልጅ ተገቢ የሆነውን ቦታ እንዲይዝ ያደርገዋል (ቍ 15፤ በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "የትውልድ ሐረግ" የሚለውን ይመ):: ዳዊት የጀግኖቹ (ተዋጊዎች) የአቢሳይ፣ የኢዮአብ፣ የአሣሄልና የአሜስያ አጎት ነው (11፥6፡ 20፡ 26፤ 2ሳሙ 2፥13፡18፤17፥25፤19፥13)::

2፥18-24፤ እዚህ ላይ ጸሐፊው ትልቅ ግምት የሰጠው ስም ከካሌብ የትውልድ ሐረግ ውስጥ የባስልኤልን ነው (ቍ 20):: እርሱም የመገናኛውን ድንኳን ሥራ እየተቈጣጠረ በኀላፊነት ያሠራ ጠቢብ ባለሙያ ነበር (ዘጸ31፥1-5):: የዚህ ሰው ስም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተጽፎ የምናገኘው በዘፀአትና በዜና መዋዕል ላይ ነው:: የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በዚህ ክፍል የቤተ መቅደሱን ሥራ በተመለከተ (የ2ዜና፡1፥5 ማብ ይመ) ለሰሎሞንና ለኪራምአቢ እንደ ምሳሌ አድርጎ ያቀረባቸው ባስልኤልንና ኤልያብን ነው (ዘፀ31፥1-5):: የምስክሩን ድንኳን በረቀቀ ብልኀት የሠራውን ሰው እዚህ ላይ አምጥቶ ከዳዊት ትውልድ ሐረግ ጋር በማያያዝ (ቍ 10-17) የንጉሡንና የቤተ መቅደሱን ዐላማና ፍሬ ሐሳብ ጐን ለጐን ለማሳየት ሞክሯል፤ ይህን ያደረገውም ታሪኩን በዝርዝር ለማቅረብ ስለሚጠቅመው ነው::

2፥25-33፤ ይህ ክፍል ተለይቶ የሚታወቀው እንደ መግቢያና እንደ መደምደሚያ አድርጎ በሚጠቀምባቸው "የይረሕምኤል ልጆች" (ቍ 25) እንዲሁም "የይሕረምኤል ዘሮች" ናቸው በሚለው ነው (ቍ 33):: የይሕረምኤል ትውልድ ሐረግ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተጽፎ የሚገኘው በቍ 25-41 ላይ በዚህ ክፍል ብቻ ነው:: 1ኛ ሳሙ 27፥10 እና 30፥27-29 ላይ እነዚህ ሰዎች የሰፈሩት በነጌብ እንደ ሆነ ተመልክቷል::

2፥34-41፤ በሶሳን ትውልድ ሐረግ (ቍ 31) ላይ የተጨመረ ነው:: ይህም እስከ 13 ትውልድ ዘልቆ የሚወርድ የትውልድ ሐረግ ነው:: የኤሊሳማ ትውልድ (ቍ:41) ከይሁዳ ጀምሮ ሲቈጠር ሃያ ሦስተኛ ይሆናል:: በመካከሉ የተዘለሉ ስሞች ባይኖሩ ኖሮ፣ ይህን ያህል በትክክል የምናውቀው ነገር አይኖርም ነበር፤ ዳዊትና ኤሊሳማ በአንድ ዘመን ሳይኖሩ እንዳልቀሩ መገመት ይቻላል::

የካሌብ ጐሣዎች

[42]የይረሕምኤል ወንድም የካሌብ ወንዶች ልጆች፤
የበኵር ልጁ ሞሳ ሲሆን፣ እርሱም ዚፍን ወለደ፤ ዚፍም መሪሳን° ወለደ፤ መሪሳም ኬብሮንን ወለደ።
[43]የኬብሮን ወንዶች ልጆች፤
ቆሬ፣ ተፉዋ፣ ሬቄም፣ ሽማዕ። [44]ሽማዕ ረሐምን ወለደ፤ ረሐምም ዮርቅዓምን ወለደ። ሬቄም ሽማይን ወለደ፤ [45]ሽማይም ማዖንን ወለደ፤ ማዖንም ቤትጹርን ወለደ።
[46]የካሌብ ቁባት ዔፉ ሐራንን፣ ሞጻን፣ ጋዜዝን ወለደች። ሐራንም ጋዜዝን ወለደ።
[47]የያህዳይ ወንዶች ልጆች፤
ሬጌም፣ ኢዮታም፣ ጌሻን፣ ፋሌጥ፣ ዔፋ፣ ሽዓፍ።
[48]የካሌብ ቁባት ማዕካ ሼቤርን፣ ቲርሐናን ወለደችለት። [49]እንዲሁም የመድማናን አባት ሽዓፍን፣ የመክቢናንና የጊብዓን አባት ሱሳን ወለደች። ካሌብ ዓክሳ የተባለች ልጅ ነበረችው። [50]እነዚህ ሁሉ የካሌብ ዘሮች ነበሩ።

የኤፍራታ የበኵር ልጅ የሑር ወንዶች ልጆች፤
ሦባል የቂርያትይዓሪም አባት፤ [51]ሰልሞን የቤተልሔም አባት፤ ሐሬፍ የቤትጋዴር አባት።
[52] የቂርያትይዓሪም አባት የሦባል ዘሮች፤ የመናሕታውያን ነዋሪዎች እኩሌታ፣ ሀሮኤ፤
[53]እንዲሁም የቂርያትይዓሪም ጐሣዎች፤ ይትራውያን፣ ፉታውያን፣ ሹማታውያን፣ ሚሽራውያን፣ ጾርዓውያንና ኤሽታኦላውያን ከእነዚህ የመጡ ጐሣዎች ነበሩ።
[54]የሰልሞን ዘሮች፤
ቤተልሔም፣ ነጦፋውያን፣ ዓጣሮትቤትዮአብ፣ የመናሕታውያን እኩሌታ፣ ጾርዓውያን። [55]በያቤጽ የሚኖሩ የጸሐፍት ጐሣዎች*። ቲርዓውያን፣ ሺምዓታውያን፣ ሡካታውያን። እነዚህ ከሬካብ ቤት አባት ከሐማት የመጡ ቄናውያን ናቸው።

2፥45 ኢያ 15፥55፤ 58
2፥49 ኢያ15፥16፤31
2፥50 ቍ19፤ 1ዜና 4፥4
2፥53 2ሳሙ23፥38
2፥54 ዕዝ2፥22፤ ነህ 7፥26፤12፥28
2፥55 ዘፍ15፥19፤ ኢያ19፥35፤መሳ4፥11፤ 2ነገ10፥15፡23፤ ኤር35፥2-9
3፥1 ኢያ15፥56፤ 1ሳሙ25፥42፡43፤ 1ዜና14፥3፤28፥5
3፥2 1ነገ2፥22
3፥4 2ሳሙ5፥4፡5፤ 1ዜና29፥27
3፥5 2ሳሙ11፥3
3፥9 2ሳሙ13፥1፤ 1ዜና14፥4

የዳዊት ወንዶች ልጆች

3፥1-4 ተጓ ምብ - 2ሳሙ 3፥2-5
3፥5-8 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 5፥14 -16 ፤ 1ዜና 14፥4 -7

3 ዳዊት በኬብሮን ሳለ የወለዳቸው ወንዶች ልጆች እነዚህ ነበሩ፤
ከኢይዝራኤላዊቷ ከአኪናሆም የተወለደው የበኵር ልጁ አምኖን፣ ሁለተኛው ከቀርሜሉሳዊቷ ከአቢግያ የተወለደው ዳንኤል፣
[2]ሦስተኛው ከጌሹር ንጉሥ ከተልማይ ልጅ ከመዓካ የተወለደው አቤሴሎም፣ አራተኛው የአጊት ልጅ አዶንያስ፣
[3]አምስተኛው የአቢጣል ልጅ ሰፋጥያስ፣ ስድስተኛው ከሚስቱ ከዔግላ የተወለደው ይትረኃም።
[4]እነዚህ ስድስቱ የተወለዱት ዳዊት በኬብሮን ሆኖ ሰባት ዓመት ተኩል በገዛበት ጊዜ ነበር።
ዳዊት በኢየሩሳሌም ሠላሳ ሦስት ዓመት ነገሠ፤ [5]በዚያም የወለዳቸው ልጆች እነዚህ ነበሩ፤
ሳሙስ፣ሠ ሶባብ፣ ናታን፣ ሰሎሞን፤ እነዚህ አራት ወንዶች ልጆች ከዓሚኤል ልጅ ከቤርሳቤህ የተወለዱ ናቸው። [6]እንዲሁም ሌሎች ወንዶች ልጆች ነበሩት፤ ስማቸውም ኢያቤሐር፣ ኤሊሱዔ፣ ኤሊፋላት፣ [7]ኖጋ፣ ናፌቅ፣ ያፍያ፣ [8]ኤሊሳማ፣ ኤሊዳሄ፣ ኤሊፋላት ይባላል፤ ባጠቃላይ ዘጠኝ ነበሩ። [9]ከቁባቶቹ ከወለዳቸው ወንዶች ልጆች ሌላ እነዚህ ሁሉ ልጆቹ ነበሩ፤ እነዚህም ትዕማር የምትባል እኅት ነበረቻቸው።

°42 የዚህ ቃል የዕብራይስጡ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።
*55 ወይም፣ *"ለፍሬውያን"*
ሠ5 ዕብራይስጡ፣ *"ሺማ"* ይላል፤ *"ሻሙዓ"* ከሚለው ጋር አንድ ነው።

2፥42-55፤ በቍ25 እና 33 ላይ እንዳየነው ሁሉ እዚህ በቍጥር 42 እና 50 ላይ "የካሌብ ወንዶች ልጆች... የካሌብ ዘሮች እነዚህ ናቸው" የሚሉትን ሐረጐች በመግቢያና በመደምደሚያ ላይ እናገኛቸዋለን። በዚህ ክፍል የተጻፈው የስም ዝርዝር የግለሰብንና የቦታን ስም ያደባልቃል። "አባት" የሚለው ሐረግ "ይህን ከተማ የቈረቈረው ወይም የዚህ ከተማ መሪ" ማለት መሆኑ መታወቅ አለበት።

2፥50-55፤ የሑርን ዘሮች ትውልድ በመቀጠል ያቀርባል (ቍ:20)፤ እዚህም ላይ በቍ 25 እና 33 እንዲሁም በቍ 42 እና 50 ላይ የምናገኛቸው በቍ 50 እና 4፥4 ላይ ተዘርዝረዋል። በመግቢያውና በመደምደሚያው ላይ "የሑር ወንዶች ልጆች... የካሌብ ዘሮች እነዚህ ናቸው" የሚለው የእነዚህ ሐረጐች መኖር ይህ ክፍልና 4፥1-4 ቀድሞ የአንድ ዐውደ ምንባብ ክፍሎች ነበሩ ብለን እንድናስብ ያደርገናል። ጸሓፊው የዳዊትን ዘሮች (ም3) በእነዚህ በሌሎቹ የትውልድ ሐረጐች መካከል ጣልቃ አስገብቶታል፤ ይህን ያደረገውም በእነዚህ ክፍሎች ያመለከታቸውን የትውልድ ሐረጐች ዝርዝር ከዋነኛ ዐላማው ጋር ለማጣጣም ሲል ያደረገው መሆኑ መገመት ይቻላል። (የ2፥10-3፥24፤4፥1-23ማብ ይመ)። አለበለዚያ የተከፈለውን የሑር ትውልድ ሐረግ ጸሓፊው ምንጩ ባደረገው ክፍል ውስጥ ባስገባው ነበር።

2፥55 *ቲርዓውያን፣ ሺምዓታውያን፣ሡካታውያን፤* እዚህ ላይ እንደ ተተረጐመው ሦስት ቤተ ሰቦችን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ ወይም ደግሞ በሦስት በተለያዩ ክፍል የተመደቡ ጸሓፍትን ማለትም የሚያነቡ፣ የሚገለብጡና ሥራው ደረጃውን መጠብቅ አለመጠበቁን የሚቈጣጠሩትን ሊያመለክት ይችላል። *ቄናውያን፤* በመሠረቱ እነዚህ ሌላ ሕዝብ ናቸው። ከቄናውያን አብዛኞቹ ከይሁዳ ሕዝብ ጋር በመቀላቀል አንድ ሆነዋል (ዘኍ10፥20-32፤ መሳ 1፥16፤4፥11)።

3፥1-24፤ የ2፥10-3፥24 ማብ ይመ።

3፥1-9፤ የዳዊትን ልጆች የሚያሳየው የስም ዝርዝር አብዛኛው የተወሰደው ከ2 ሳሙ 3፥2-5፤ 5፥13-16፤ 13፥1 ላይ ነው (የእነዚህን ማብ ይመ)። በኢየሩሳሌም የወለዳቸው ወንዶች ልጆቹ የስም ዝርዝር በ1 ዜና 14፥3-7 ተደግሞአል። ኤሊፋላት የሚለው ስም ሁለት ጊዜ ተወሥቶአል (ቍ6:8)፤ በምዕ 14፥5:7 ይህ ስም ሆህያቱ በተለያዩ ሁለት ስሞች ውስጥ ይገኛሉ። በ2 ሳሙ 5፥14-16 ግን በዚህ ስም የተወሣው አንድ ሰው ብቻ ነው። ዳዊት በኬብሮን ሰባት ዓመት የገዛው (ቍ4) በዚህ ጊዜ እንደ ነበረ፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ባይተርከም፣ በምዕ 29፥27 ላይ ተደግሞ ተወሥቶአል። አቤሴሎም፣ ትዕማር፣አዶንያስ፣አምኖን፣ ቤርሲባህ የተባሉት ስሞች በሚወሡበት ጊዜ፣ ከእነዚህ ሰዎች የተነሣ በዳዊት ሕይወት ያጋጠሙን ክፉ ጊዜ (የሐዘን ጊዜ) የሚያ ስታውሱ በመሆናቸው፣ ጸሓፊው በቀጣይ ትረካው ውስጥ አልዘ ገበውም (2ሳሙ:11-15፤17-18፤1ነገ:1ይመ)።

የይሁዳ ነገሥታት

10 የሰሎሞን ልጅ ሮብዓም ነበረ፤
የሮብዓም ልጅ አቢያ፣
የአቢያ ልጅ አሳ፣
የአሳ ልጅ ኢዮሣፍጥ፣
11 የኢዮሣፍጥ ልጅ ኢዮራም፣
የኢዮራም ልጅ አካዝያስ፣
የአካዝያስ ልጅ ኢዮአስ፣
12 የኢዮአስ ልጅ አሜስያስ፣
የአሜስያስ ልጅ ዓዛርያስ፣
የዓዛርያስ ልጅ ኢዮአታም፣
13 የኢዮአታም ልጅ አካዝ፣
የአካዝ ልጅ ሕዝቅያስ፣
የሕዝቅያስ ልጅ ምናሴ፣
14 የምናሴ ልጅ አሞጽ፣
የአሞጽ ልጅ ኢዮስያስ።
15 የኢዮስያስ ወንዶች ልጆች፤
በኵሩ ዮሐናን፣
ሁለተኛ ልጁ ኢዮአቄም፣
ሦስተኛ ልጁ ሴዴቅያስ፣
አራተኛ ልጁ ሰሎም።
16 የኢዮአቄም ዘሮች፤
ልጁ ኢኮንያ፣ ልጁ ሴዴቅያስ።

3፥10 1ነገ14፥21-31፤15፥1-8፡9-24፤ 2ዜና12፥16፤13፥1፤17፥1-21
3፥11 2ነገ8፥16-25፤10፥14፤11፥1-12፤12፥21፤2ዜና21፥1፤22፥1-10፤11-24፡27
3፥13 2ነገ16፥1-20፤18፥1-20፥21፤21፥1-18፤ 2ዜና 29፥1፤33፥1፤ኢሳ1፥1፤ኤር26፥19፤ሆሴ1፥1፤ሚክ1፥1
3፥14 2ነገ21፥19-26፤22፥1፤2ዜና33፥21፤34፥1፤ኤር1፥2፤3፥6፤25፥3፤ሶፎ1፥1
3፥15 2ነገ23፥31፡34፤ኤር37፥1
3፥16 2ነገ24፥6፡ 8፡18
3፥17 ዕዝ3፥2
3፥18 ዕዝ1፥8፤ 5፥14፤ ኤር 22፥30
3፥19 ዕዝ2፥2፤3፥2፤5፥2፤ነህ7፥7
3፥22 ዕዝ8፥2-3

ከምርኮ በኋላ የነበረው የነገሥታቱ የትውልድ ሐረግ

17 የምርኮኛው የኢኮንያን ዘሮች፤
ልጁ ሰላትያል፣ 18 መልኪራም፣
ፈዳያ፣ ሼናጻር፣ ይቃምያ፣ ሆሻማ፣ ነዳብያ።
19 የፈዳያ ወንዶች ልጆች፤
ዘሩባቤል፣ ሰሜኢ።
የዘሩባቤል ወንዶች ልጆች፤
ሜሱላም፣ ሐናንያ፤
እኅታቸው ሰሎሚት ትባላለች።
20 ሌሎችም አምስት ልጆች ነበሩ፤
እነርሱም ሐሹባ፣ ኦሄል፣ በራክያ፣
ሐሳድያ፣ ዮሻብሔሴድ።
21 የሐናንያ ዘሮች፤
ፈላጥያ፣ የሻያ፤ እንዲሁም የረፋያ፣
የአርናን፣ የአብድዩና የሴኬንያ
ወንዶች ልጆች።
22 የሴኬንያ ዘሮች፤
ሸማያና ወንዶች ልጆቹ፤
ሐጡስ፣ ይግአል፣ ባሪያሕ፣ ነዓርያ፣
ሻፋጥ፤ ባጠቃላይ ስድስት ነበሩ።
23 የነዓርያ ወንዶች ልጆች፤
ኤልዮዔናይ፣ ሕዝቅያስ፣ ዓዝሪቃም፤
ባጠቃላይ ሦስት ነበሩ።

3፥10 *ሮብዓም*፤ 2 ዜና 10-12 ይመ። *የአቢያ*፤ 2 ዜና 13፥1-14፥1 ይመ። *አሳ*፤ 2ዜና14-16 ይመ። *ኢዮሣፍጥ*፤ 1ነገ22 ይመ።

3፥11 *የኢዮራም*፤ 2ዜና 21 ይመ።

3፥13 *የአካዝ*፤ 2ዜና 28 ይመ *የሕዝቅያስ*፤ 2ዜና 29-32 ይመ። *የምናሴ*፤ 2ዜና 33፥1-20 ይመ።

3፥14፡ *የአሞጽ*፤ 2ዜና፡33፥21-25 ይመ። *ኢዮስያስ*፤ 2 ነገ 22፥1-23፥30፤ 2ዜና 34፥1-36፥1 ይመ።

3፥15-16 "*በኵሩ ዮሐናን*" በሌላ ስፍራ አልተጠቀሰም። ዮሐናን ምናልባት ከኢዮስያስ በፊት ሞቶ ይሆናል። ትውልደ ሐረጉ በቍ10-14 ላይ እንደምናገኘው በቀጥታ ተያይዞ በመውረድ ፈንታ በንኡስ ዘርፎች ተከፋፍሎአል። ይህም የኢዮስያስ ሦስት ሌሎች ልጆቹ በተከታታይ ዙፋኑን የሚወርሱ ስለ ሆነ፣አወራረሱ ቀጥታ መስመሩን ተከትሎ ከአባት ወደ ልጅ የሚወርድ አይደለም። ኢዮአክስን (2ዜና36፥2-4፤ 2ነገ23፥30-35) የተካው ኢዮአቄም ነበረ (2ዜና36፥5-8፤ 2 ነገ 23፥34-24፥6)፤ የኢዮአ ቄምን ዙፋን ልጁ ዮአኪን ወረሰ (2ዜና36፥9-10፤ 2 ነገ 24፥8-16)፤ ዮአኪን በናቡከደነጾር ተማርኮ ወደ ባቢሎን ከተወሰደ በኋላ፣ የኢዮስያስ ሦስተኛ ልጁ ሴዴቅያስ (2ነገ24፥18-20፤ 2 ዜና 36፥11-14) የመጨረሻው የይሁዳ ንጉሥ ሆነ።

3፥17-20፤ ዮአኪን ሰባት ወንዶች ልጆች እንዳሉት ተነግሮአል፤ ይሁን እንጂ አንዱም እንኳ በዙፋኑ አልተተካም (የቍ15-16፤ የኤር22፥30 ማብ ይመ)። ከናቡከደነጾር ዐሥረኛው እስከ ሠላሳ አምስተኛው ዘመነ መንግሥት (ከ595-570 ዓ.ቅ.ክ) ጊዜ ውስጥ የተገኙት የሸክላ ሰሌዳዎችና በባቢሎን ተይዘው ቀለብ የሚሰፈርላቸውን ሰዎች ስም ዝርዝር የሚያወጣው ሰነድ የኢዮአቄምን አምስቱን ወንዶች ልጆቹንና የሌሎቹን አይሁድ ስም ይዞ ይገኛል። ዮአኪን ከናቡከደነጾር ዐልጋ ወራሽ ከዮር ማሮዴቅ (562-560 ዓ.ቅ.ክ) ብዙ የተትርፈረፈ ሀብት በየጊዜው ይቀበል ነበር (2ነገ25፥27-30)።

3፥18 *ሼናጻር*፤ ለሼሽባጻር ሌላው ስሙ ሊሆን ይችላል። ይህም ትክክል ከሆነ፣ ወደ ይሁዳ ምድር የሚመለሰውን የቤተ መቅደስ ሀብት ንብረት እንዲያደርስ ኀላፊነት የተሰጠው (ዕዝ 1፥11) ለእርሱ ነበር ማለት ይቻላል። እንዲሁም ለአጭር ጊዜ ከምርኮ በተመለሱት ላይ የመጀመሪያው አገረ ገዥ በመሆን አስተዳድሮአቸዋል፤ የቤተ መቅደሱንም የዳግም ግንባታ ሥራ (ዕዝ 5፥14-16) ለመጀመር ሙከራ ያደረገው እርሱ ነው። ስለ እርሱ ብዙ የሚታወቅ ነገር የለም። ከዚያም በዕዝራ፣ በሐጌና በዘካርያስ መጻሕፍት ሰፊ ሽፋን ያገኘው የወንድሙ ልጅ ዘሩባቤል በእርሱ ቦታ በመተካቱ ፍጻሜው ምን እንደነበር እንኳ አይታወቅም (ከታሪክ ዕይታ ተሰውሮአል)፤ ይሁን እንጂ የዕዝ 1፥8 ማብ ይመ።

3፥19 *የፈዳያ*፤ ሌሎች መጻሕፍት ሰላትያል (ቍ17) የዘሩባቤል አባት እንደሆነ ይናገራሉ (ዕዝ3፥2፥8፤ነህ12፥1፤ሐጌ1-12፡14፤ 2፥2፡23)። ይህን የተምታታ ሐሳብ ለመፍታት የቀረቡት መፍትሔዎች የሚከተሉት ናቸው፦ (1) ሰላትያል ቀደም ብሎ ሳይሞት አይቀርም፤ ስለዚህም የቤተ ሰቡ ኀላፊነት በፈዳያ ላይ ሊወድቅ ችሎአል። (2) ፈዳያ ዘር ሳይተካ የሞተውን የሰላትያልን ሚስት አግብቶ ይሆናል። ከዚህም የተነሣ ዘሩባቤል በሙሴ ሕግ መሠረት የሰላትያል ልጅ እንደሆነ ይታሰባል (ዘዳ 25፥5-6)። በሉቃ3፥27 ላይ በዮአኪን ፈንታ (ቍ17) ኔሪ የሰላትያል አባት ተብሎአል። ከፍ ብለው ለተጠቀሱት ለሌሎች ሐሳቦች ይህንኑ የመሰለ ነገር ማቅረብ ይቻላል። በማቴ 1 እና በሉቃ 3 ላይ የጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን የትውልድ ሐረግ የሚናገረው ክፍል፣ ወደ ላይ ሲቈጠር ዘሩባቤልን ይጠቅሳል፤ ሆኖም ከእርሱ ቀጥሎ ያሉትን (ትውልድ) ዘሮች (ቍ19-24) የሚያወሣ የአዲስ ኪዳን መጽሐፍ የለም።

3፥20 *ሌሎችም አምስት*፤ እነዚህም የዘሩባቤል ልጆች ሳይሆኑ አይቀሩም፤ ሆኖም ዝምድናን የሚያሳዩ ቃላት አልተጠቀሰም፤ የሐናንያ ልጆች (ቍ19) በቍጥር 21 ላይ ከተዘረዘረ እነዚህ የሜሱላም ልጆች ሊሆኑ ይችላሉ (ቍ19)።

3፥21 *የረፋያ... የሴኬንያ ወንዶች ልጆች*፤ እነዚህ ምናልባት በዘሩባቤል ጊዜ የነበሩ ሌላ የዳዊት ቤተ ሰቦች ሊሆኑ ይችላሉ (ቍ9)፤ ወይም ደግሞ ፈላትያ ወይም የሻያ የተባሉት ሳይሆኑ አይቀሩም። እነዚህ እንግዲህ በዘሩባቤል ጊዜ የነበሩ ናቸው ተብሎ የሚታሰብ ከሆነ፣ የትውልድ ሐረጉን ወደ ታች መቍጠር የምንችለው የልጆቹንና የልጅ ልጆቹን (ሁለት ትውልድ) ብቻ ይሆናል፤ የዜና መዋዕል መጽሐፍም የተጻፈው ከዚህ ቀደም ብሎ በ450 ዓ.ቅ.ክ ላይ ሳይሆን እንደማይቀር መገመት ይቻላል።

3፥22 *ስድስት*፤ ሸማያ አምስት ወንዶች ልጆች እንዳሉት ግልጽ ቢሆንም፣ ባጠቃላይ ስድስት እንደ ሆኑ ተጽፎአል። እዚህ ላይ የምንረዳው ነገር ቢኖር ከስድስቱ ልጆች የአንዱ ስም በሆነ ምክንያት ሳይጻፍ ቀርቶአል፤ አልያም ደግሞ ሸማያ ለአምስቱ ልጆች አባታቸው ሳይሆን ወንድማቸው ነው ለማለት ያስደፍራል፤ ይህ ከሆነ ደግሞ ስድስቱም የሴኬንያ ልጆች ናቸው ማለት ነው።

4፥1-23፤ እዚህ ላይ የሰፈረው የይሁዳ ትውልድ ሐረግ በሌሎቹ የቅዱሳት መጻሕፍት ክፍሎች አይገኝም። ምንም እንኳ ይህ ክፍል የተለያዩ ማብራሪያዎችን ግልቃ ቢያስገባም፣ ጸሓፊው እዚህ ላይ የይሁዳን ትውልድ ሐረግ አቀማመጥ አገላብጦ መጻፉ ከዐላማው ጋር ለማስማማት ሲል ጥንቃቄ ማድረጉን ያሳያል። ይህም

2፥3 ሴሎም
2፥4-8 ፋሬስ
2፥9-3፥24 ኤስሮን
4፥1-20 ፋሬስ
4፥21-23 ሴሎም ነው።

[24]የኤልዮዔናይም ወንዶች ልጆች፤
ሆዳይዋ፣ ኤልያሴብ፣ ፌልያ፣ ዓቁብ፣
ዮሐናን፣ ደላያ፣ ዓናኒ፤ ባጠቃላይ ሰባት
ናቸው።

ሌሎቹ የይሁዳ ጐሣዎች

4 የይሁዳ ዘሮች፤
ፋሬስ፣ ኤስሮም፣ ከርሚ፣ ሆር፣ ሦባል።
[2]የሦባል ልጅ ራያ ኢኤትን ወለደ፤ኢኤት
ደግሞ አሑማይንና ላሃድን ወለደ፤ እነ
ዚህም የጸርዓውያን ጐሣዎች ናቸው።
[3]የኢጣም ወንዶች ልጆች[ሀ] እነዚህ ናቸው፤
ኢይዝራኤል፣ ይሽማ፣ ይደባሽ።
እኅታቸው ሃጽሌልፎኒ ትባላለች። [4]ፋኑ
ኤል ጌዶርን ወለደ፤ ኤጽር ደግሞ ሑሻ
ምን ወለደ[ለ]። እነዚህ የኤፍራታ የበኵር
ልጅና የቤተልሔም አባት የሆነው የሆር
ዘሮች ናቸው።
[5]የቴቁሔ አባት አሽሑር፣ ሔላና ነዕራ
የተባሉ ሁለት ሚስቶች ነበሩት።
[6]ነዕራም አሑዛምን፣ አፌርን፣ ቴምኒን፣
አሐሽታሪን ወለደችለት፤ የነዕራ ዘሮች
እነዚህ ነበሩ።
[7]የሔላ ወንዶች ልጆች፤
ዴሬት፣ ይጽሐር፣ ኤትናን ናቸው።
[8]የቆጽ ወንዶች ልጆች ደግሞም ዓኑብ፣
ጾቤባና፣ የሃሩም ናቸው።
[9]ያቤጽ ከወንድሞቹ ይልቅ የተከበረ ሰው
ነበረ፤ እናቱም "በጣር የወለድሁት" ስትል
ስሙን ያቤጽ አለችው። [10]ያቤጽም ወደ
እግዚአብሔር እንዲህ ሲል ጮኸ፤ "አቤቱ፤
እንድትባርከኝና ግዛቴንም እንድታሰፋ እለ
ምንሃለሁ። እጅህ በእኔ ላይ ትሁን፤ ከሥቃ
ይና ከጕዳትም ጠብቀኝ።" እግዚአብሔርም
የለመነውን ሰጠው።
[11]የሹሐ ወንድም ክሉብ ምሒርን ወለደ፤
ምሒርም ኤሽቶንን ወለደ። [12]ኤሽቶን
ቤትራፋንና ፋሴሐን ወለደ፤ የዒርናሐ
ሽን ከተሞች የቈረቈረ እርሱ ነው[ሐ]።
እነዚህ የሬካ ሰዎች ናቸው።
[13]የቄኔዝ ወንዶች ልጆች፤
ጎቶንያል፣ ሠራያ።
የጎቶንያል ወንዶች ልጆች፤
ሐታት፣ መዖኖታይ[መ]። [14]መዖኖታይ ደግሞ
ዖፍራን ወለደ።
ሠራያ የኢዮአብ አባት ሲሆን፣ ኢዮአብ ጌሐራሺ
ምን[ሠ] ወለደ፤ የእደ ጥበብ ባለ ሙያዎች
ስለ ነበሩ ይህ ስም ተሰጣቸው።
[15]የዮፎኔ ልጅ የካሌብ ወንዶች ልጆች፤
ዒሩ፣ ኤላ፣ ነዓም።
የኤላ ልጅ፤
ቄኔዝ።
[16]የይሃሌልኤል ወንዶች ልጆች፤
ዚፍ፣ ዚፋ፣ ቲርያ፣ አሣርኤል።
[17]የዕዝራ ወንዶች ልጆች፤
ዬቴር፣ ሜሬድ፣ ዔፌር፣ ያሎን። ከሜ
ሬድ ሚስቶች አንዲቱ ማርያምን፣ ሸማ
ይንና የኤሽትምዓን አባት ይሽባን ወለ
ደች። [18]አይሁዳዊት ሚስቱም የጌዶርን
አባት ዮሬድን፣ የሦኮን አባት ሔቤ
ርን፣ የዛኖዋን አባት ይቁቲኤልን ወለ
ደች፤ እነዚህም ሜሬድ ያገባት የፈ
ርዖን ልጅ የቢትያ ልጆች ናቸው።
[19]የሆዲያ ሚስት የነሐም እኅት ወንዶች
ልጆች፤
የገርሚው የቅዒላ አባት፣ ማዕካታዊው
ኤሽትሞዓ።
[20]የሺሞን ወንዶች ልጆች፤
አምኖን፣ ሪና፣ ቤንሐናን፣ ቲሎን። የይ
ሺዒ ዘሮች፤ ዞሔትና ቤንዞሔት።
[21]የይሁዳ ልጅ የሴሎም ወንዶች ልጆች፤
የሌካ አባት ዔር፣ የመሪሳና በቤት
አሽቤዓ የበፍታ ጨርቅ ሠሪ የሆኑት
ጐሣዎች አባት ለዓዳ፣ [22]ዮቂም፣ የኮ
ዜባ ሰዎች፣ ኢዮአስ፣ ሞዓብን የገዛ ሣራ

4፥1 ዘፍ29፥35፤ ዘኍ26፥21፤ 1ዜና 2፥3
4፥4 ሩት 1፥19፤ 1ዜና2፥50
4፥5 1ዜና2፥24
4፥13 ኢያ15፥17
4፥17 ዘፀ15፥20
4፥18 ኢያ15፥34
4፥19 ዘዳ3፥14፤ ኢያ1544
4፥21 ዘፍ38፥5

[ሀ]3 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች (እንዲሁም ቩልጌት ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡን ግን፣ *አባት* ይላል
[ለ]4 *ቃል* በቃል ሲተረጐም *አባት ሆነ* ማለት ነው፤ ይህም ምናልባት፣ *አባት* ማለት፣ የጐሣው፣ *እንዝላት፣ አንጅላት* ወይም፣ *መሠረት* መሆኑን የሚያመለክት ነው
[ሐ]12 ወይም፣ *የዒር ናሐሽ አባት ነው*
[መ]13 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞችና የቩልጌት ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *መዖኖታይ* የሚለውን አይጨምርም።
[ሠ]14 *ጌሐራሺም* ማለት *የእደ ጥበብ ሸለቆ* ማለት ነው።

የይሁዳ የትውልድ ሐረግ በዚህ ክፍል እንደዚህ ተገላብጦ መቀ መጡ፣ ክፍሉ ጐላ አድርጎ ለማሳየት የፈለገው የኤስሮምንና የዳዊትን ቤት ስለሆነ ነው። የኤስሮም ትውልድ ሐረግ በተ ወሣበት ክፍል ልክ ይህንኑ የመሰለ አቀማመጥ ይታያል (የ2፥10 -3፥24 ማብ ይመ)። በወቅቱ በሕይወት የነበረው የይሁዳ የመጀመሪያ ልጅ የሴላ የዘር ሐረግ የይሁዳን የትውልድ ሐረግ አጠቃሉ የያዘ ነው።

4፥1፤ *የይሁዳ ዘሮች*፤ በመሠረቱ ከአብራኩ የተከፈለው ልጅ ፋሬስ ብቻ ሲሆን፣ ሌሎቹ ግን የልዩ ልዩ ጐሣ መሪ እንጂ ወን ድሞቹ አይደሉም። ሆኖም የዘር ሐረጋቸው ይገናኛል። *ከርሚ*፤ ይህ ስም ጥንቱንም ሲጻፍ የአጻጻፍ ስሕተት ሳይፈጸም አል ቀረም፤ ወይም ደግሞ ሌላው የካሌብ መጠሪያ ስም ሊሆን ይች ላል (2፥9)። ይህ ስሕተት የተፈጸመውም በ2፥7 ላይ ከተከሠ ተው ችግር የተነሣ ሳይሆን እንደማይቀር ይገመታል።

4፥2 *ራያ፤* የሀሮኤ ሌላው ስሙ (2፥52) ነው።

4፥5-8፤ ለ2፥24 ተጨማሪ ሆኖ የገባ ነው።

4፥9-10፤ በትውልድ ሐረግ ውስጥ አጫጭር ታሪካዊ ዘገባ ዎች ጣልቃ እያስገቡ መጻፍ በሌሎች የቅዱሳት መጻሕፍት ክፍሎችና (ዘፍ4፥19-24፤10፥8፥12) ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ በሚ ገኙ በጥንት ቅርብ መካከለኛው ምሥራቅ አገሮች የትውልድ ሐረግ አጻጻፍ ውስጥ የተለመደ ነበር።

4፥13 *ጎቶንያል፤* የመጀመሪያው የእስራኤል መስፍን ነው (ኢያ 5፥17፤ መሳ 1፥13፤3፥9-11)።

4፥16-20፤ በዚህ ስፍራ የሚገኘው የትውልድ ሐረግ ክፍል የሚያወሣው ከምርኮ በፊት የነበረውን ነው፤ ይህን ለማለት ምክ ንያት የሆነውም፣ ከተወሡት በታዎች አብዛኞዎቹ ከምርኮ በኋላ በነበረው የይሁዳ አውራጃ ውስጥ ስማቸው ስለማይገኝ ነው (ለምሳሌ ዚፍ፣ኤሽትሞዓ አልተጠቀሱም)።

4፥17 *ሜሬድ ያገባት*፤ ይህቺ ሴት ምናልባት የፈርዖን ልጅ ሳትሆን አትቀርም (ቊ 18)፤ ወይም ሜሬድ ማን መሆኑ በትክክል አይታወቅም። ሜሬድ በእርግጥ የፈርዖንን ልጅ ማግባቱ ትክክል ከሆነ፣ የተከበረ (የታወቀ) ሰው ነበር ለማለት ያስችላል።ይህም ድርጊት በዮሴፍ ዘመን እስራኤላውያን በግብፅ ምድር ከነበራቸው ብልጽግና ጋር የሚያያዝ ነው።

4፥21-23፤ ይህ ክፍል የጥንቱን መካከለኛ ምሥራቅ ማኅበረ ሰብ ሕይወት በትክክል የሚያሳይ ነው። በዚያ ዘመን እያንዳንዱ ጐሣ ተለይቶ የሚታወቀው በመኖሪያ አካባቢው ብቻ ሳይሆን፣ መተዳደሪያ አድርጎ በያዘውም ሙያ ጭምር ነበር፤ እነ ርሱም የተልባ እግር ልብስ ሠራተኞች (ቊ 21) የሸክላ ሠራተ ኞች (ቊ 23)፣ የመንግሥት ሠራተኞች (ቊ 23)፣ ጸሐፍት (ቊ 55) ነበሩ።

ፍና ያሹቢሌሔም:: ታሪካቸውም ጥንታዊነት ያለው ነው:: [23]ሰዎቹ በነጣዒምና በጋዴራ የሚቀመጡ ሸክላ ሠሪዎች ነበሩ፤ በዚያ በመቀምጥ እየኖሩ ለንጉሡ ሸክላ ይሠሩለት ነበር::

ስምዖን

4፥28-33 ተጓ – ምብ ኢሱ 19፥2-10

[24]የስምዖን ዘሮች፤

ነሙኤል፣ ያሚን፣ ያሪን፣ ዛራ፣ ሳኡል፤

[25]ሰሉም የሳኡል ልጅ ነው፤ መብሳም የሰሉም ልጅ ነው፤

ማስማዕ ደግሞ የመብሳም ልጅ ነው::

[26]የማስማዕ ዘሮች

ልጁ ሃሙኤል፣ ልጁ ዘኩር፣ ልጁ ሰሜኢ::

[27]ሰሜኢ ዐሥራ ስድስት ወንዶችና ስድስት ሴቶች ልጆች ነበሩት፤ ወንድሞቹ ግን ብዙ ልጆች አልነበሯቸውም፤ ስለዚህ ጐሣቸው በሙሉ እንደ ይሁዳ ሕዝብ ብዙ አልነበረም:: [28]የኖሩባቸውም ቦታዎች እነዚህ ናቸው፤ ቤርሳቤህ፣ ሞላደ፣ ሐጻርሹዓል፣ [29]ቢልሃ፣ ዔጼም፣ ቶላድ፣ [30]ቤቱኤል፣ ሔርማ፣ ጺቅላግ፣ [31]ቤትማርካቦት፣ ሐጻርሱሲም፣ ቤትቢሪ፣ ሸዓራይም፤ እስከ ዳዊት ዘመነ መንግሥት ድረስ የኖሩት በእነዚህ ከተሞች ነው:: [32]በአካባቢያቸው የሚገኙት መንደሮች ደግሞ ኤጣም፣ ዓይን፣ ሬሞን፣ ቶኬን፣ ዓሻን የተባሉ አምስት ከተሞች ናቸው፤ [33]በእነዚህም ከተሞች ዙሪያ እስከ በኣል የሚዘልቁ መንደሮች ነበሩ፤ መኖሪያቸው በዚሁ ሲሆን፣ የትውልድ መዝገብም አላቸው::

[34]ሞሾባብ፣ የምሌክ፣ የአሜስያስ ልጅ ኢዮስያስ፣ [35]ኢዮኤል፣ የዮሺብያ ልጅ፣ የሠራያ ልጅ፣ የዓሢኤል ልጅ ኢዩ [36]እንዲሁም ኤልዮዔናይ፣ ያዕቆባ፣ የሾሐያ፣ ዓሣያ፣ ዓዲዔል፣ ዩሲምኤል፣ በናያስ፣ [37]የሺፊ ልጅ ዚዛ፣ የአሎን ልጅ፣ የይዳያ ልጅ፣ የሺምሪ ልጅ፣ የሸማያ ልጅ፤

[38]እነዚህ ስማቸው ከላይ የተዘረዘረው ሰዎች የየጐሣቸው መሪዎች ነበሩ፤ የየቤተሰባቸውም ብዛት እጅግ በጣም እየጨመረ ሄደ፤ [39]እነርሱም ለከብቶቻቸው ግጦሽ ፍለጋ ከሸለቆው በስተምሥራቅ እስካለው እስከ ጌደር መግቢያ ድረስ ዘልቀው ሄዱ:: [40]በዚያም ለምለምና ያማረ የግጦሽ ቦታ አገኙ፤ ምድሪቱም ሰፊ፣ ሰላምና ጸጥታ የሰፈነባት ነበረች:: በቀድሞ ዘመን በዚህ ምድር ይኖሩ የነበሩት አንዳንድ የካም ዘሮች ናቸው::

[41]እነዚህ ስማቸው ከላይ የተዘረዘረው ወደዚህ ቦታ የመጡት በይሁዳ ንጉሥ በሕዝቅያስ ዘመን ነበረ፤ እነርሱም በድንኳኖቻቸው ውስጥ በነበሩት በካም ወገኖችና በምዑናውያን ላይ አደጋ በመጣል ፈጽመው አጠፉአቸውᵃ፤ ይህም እስከ ዛሬ ድረስ በግልጽ ይታያል:: ለመንጎቻቸው በቂ የግጦሽ ቦታ ስላገኙም፣ በዚያ መኖር ጀመሩ:: [42]ከእነዚሁ አምስት መቶ የሚሆኑ የስምዖን ወገኖች በይሽዒ ልጆች በፈላጥያ፣ በነዓርያ፣ በረፋያና በዑዝኤል ተመርተው የሴይርን ኰረብታማ አገር ወረሩ:: [43]አምልጠው የቀሩትን አማሌቃውያን ፈጅተው እስከ ዛሬ በዚያው ይኖራሉ::

ሮቤል

5 የእስራኤል የበኵር ልጅ የሮቤል ልጆች፤ ሮቤል የበኵር ልጅ ቢሆንም፣ የአባቱን መኝታ ስላረከሰ፣ የብኵርና መብቱ ለእስራኤል ልጅ ለዮሴፍ ልጆች ተሰጥቶአል:: ከዚህም የተነሣ ትውልዱ የበኵርነቱን ተራ ይዞ ሊቈጠር አልቻለም:: [2]ይሁዳ ከወንድሞቹ ይልቅ ብርቱ ነበረ፤ ገዥ የወጣው ከእርሱ ቢሆንም፣ የብኵርና መብቱ የተላለፈው ለዮሴፍ ነበረ:: [3]የእስራኤል የበኵር ልጅ የሮቤል ወንዶች ልጆች፤

ሄኖኀ፣ ፉሉሶ፣ አስሮን፣ ከርሚ::

[4]የኢዩኤል ዘሮች

ልጁ ሸማያ፣ ልጁ ጎግ፣ ልጁ

4፥24 ዘፍ29፥33፤ ዘኍ 26፥12
4፥28 ዘፍ1፥14፤ ኢሱ 15፥26
4፥29 ኢሱ15፥29
4፥30 ዘኍ14፥45፤ ኢሱ15፥31
4፥31 ኢሱ15፥36
4፥32 ዘኍ 34፥11፤ ኢሱ15፥42
4፥39 ኢሱ15፥58
4፥40 መሳ18፥7-10
4፥41 2ዜና20፥1፤ 26፥7
4፥42 ዘፍ14፥6
4፥43 ዘፍ14፥7፤ አስ3፥1፤9፥16
5፥1 ዘፍ29፥32፤35፥22፤ 48፥5፡16፤49፥4፡26፤1 ዜና 26፥10
5፥2 ዘፍ25፥31፤ 49፥10፡12፤1ሳሙ9፥16፤12፥12፤ 2ሳሙ6፥21፤ 1ዜና11፥2፤ 2ዜና7፥18፤ማቴ 2፥6
5፥3 ዘፍ29፥32፤ 46፥9፤ዘፀ6፥14፤ ዘኍ26፥5-11

ᵃ41 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን ያመለክታል::

4፥24-43፤ የስምዖን የትውልድ ሐረግ እንደዚሁ በዘፍ 46፥10፤ ዘፀ 6፥15፤ ዘኍ 26፥12-13 ላይ ተጽፎ ይገኛል:: ስምዖን ከይሁዳ ግዛት በአንዱ ክፍል ተቀምጦ ነበር:: የተያዙትን ከተሞች ዝርዝር ከኢያ 15፥26-32፡ 42፤19፥2-7 ጋር ያነጻጽሩ:: ስምዖን የሰፈረበት ምድር ለይሁዳ በዕጣ በደረሰው አገር ላይ ስለሆነ፣ ይህ ነገድ በፖለቲካና በማናቸውም ረገድ ከይሁዳ ጋር በመቀላቀሉ በታሪክ ውስጥ የራሱን ማንነት በብዙ መንገድ አጥቶአል ለማለት ይቻላል (ዘፍ 34፥24-31፤49፥5-7 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 34፥25፤49፥7 ማብ ይመ):: በትውልድ ሐረጉም ውስጥ የመልክዐ ምድርና የታሪክ ዘገባዎች ዐልፎ ዐልፎ ጣልቃ ገብተዋል (የቍ9-10 ማብ ይመ):: እዚህ ላይ ሁለት የትውልድ ሐረግ መስመሮች በግልጽ ተለይተው ገብተዋል (ቍ24-33፤ "የታወቀ የትውልድ ሐረግ አላቸው" ብሎ በተለመደው ዐይነት ይደመድማል፤ በማስከተል ቍ 34-43 ይገኛል:: የሕዝቡ ብዛት (ቍ 38) መጨናነቅን ስለፈጠረ፣ በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት (ቍ 39-43) ወደ ጌዶርና ወደ ኤዶም ምሥራቅ በኩል መስፋፋት ግድ ሆኖባቸዋል:: በእስራኤልና በአማሌቃውያን መካከል ለረጅም ጊዜ ጸንቶ የነበረው ጠላትነት እንደገና ተቀስቅሷል (ቍ 43)፤ ከዘፀ 17፥8-16፤ ዘዳ 25፥17-19፤ 1 ሳሙ 15 ጋር ያነጻጽሩ፤ የመጽሐፈ አስቴርን መግቢያ ይመ)::

5፥1-26፤ ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ ያሉ ነገዶች ማለትም የምናሴ ነገድ እኩሌታ (ዘኍ 32፥33-42 ይመ)፣ የሮቤልና የጋድ የትውልድ ሐረግ ታሪክ ነው:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ "በመላው እስራኤል" ታሪክ ውስጥ እነዚህ ሦስቱ ነገዶች ከምርኮ ተመልሰው ወደ አገራቸው ከገቡ በኋላ፣ ይህን ያህል ከቍጥር የሚገባ ብዛት ባይኖራቸውም፣ የትውልድ ሐረጋቸውን ከሌሎች ነገዶች ጋር አግብቶ እያስባጠረ መዝግቦታል:: እነዚህ ነገዶች ለመናመን የበቁትም የአሦር መንግሥት እስራኤልን ወርሮ ድል ካደረገ በኋላ ተጠራርገው በመወሰዳቸው ነበር::

5፥1-10፤ ሮቤል የብኵርና መብቱን የተገፈፈው ለምን እንደሆነ መግለጹ የግድ አስፈላጊ ነው (ስለ ሮቤል ኀጢአት ዘፍ 35፥22፤ 49፥4ይመ)፤ ጸሓፊው በመጀመሪያ ላይ መጻፍ የሚገባውን (ቍ1) ይዘልለውና ወደ ኋላ ይመለስበታል (ቍ3):: ምንም እንኳ ዮሴፍ የብኵርናውን መብት በዕጥፉ ያገኘ ቢሆንም፣ (በልጆቹ በኤፍሬምና በምናሴ ምክንያት) ጸሓፊው ለይሁዳ ከፍ ያለ ትኵረት እንዳለው የሚያሳዩ ናቸው:: በዕብራይስጡ ቋንቋ "ገዥ" ተብሎ የተተረጐመው ቃል (ቍ2) በ11፥2፤17፥7፤ 2ሳሙ5፥2፤ 6፥21፤ 7፥8 ላይ ለዳዊት የተነገረ ነው፤ ከ1ዜና 28፥4 ጋር ያነጻጽሩ:: ወታደራዊ ማዕረጎች መጠቀሳቸውና (ቍ6-7) የጦርነት ታሪኮች መወሣታቸው (ቍ10) ለዚህ የትውልድ ሐረግ ምንጭ የሆነው ጽሑፍ የተዘጋጀው የውትድርና ተቋም ውስጥ ከውትድርና ግልጋሎት ጋር በተያያዘ ምክንያት ሳይሆን

ሰሜኢ፣ 5ልጁ ሚካ፣
ልጁ ራያ ፣ ልጁ ቢኤል፣
6የአሦር ንጉሥ ቴልጌልቴልፌልሶር
ማርኮ የወሰደው ልጁ ብኤራ፡፡

7የቤተ ሰቡ የዘር ትውልድ በየጐሣ በየጐሣው ሲቈጠር እንደሚከተለው ነው፤

የጐሣ አለቃ የሆነው ኢዮኤል፣ ዘካርያስ፣ 8የኢዮኤል ልጅ፣ የሽማዕ ልጅ፣ የያዛዝ ልጅ ቤላ፣ እነዚህ ከአሮዔር እስከ ናባውና እስከ በኣልሜዎን ድረስ በሚገኘው ምድር ላይ ሰፈሩ፡፡ 9ከብቶቻቸው በገለዓድ ምድር በዝተው ስለ ነበር በምሥራቅ በኩል ወደ ኤፍራጥስ ወንዝ እስከ ምድረ በዳው ዳርቻ ድረስ የሚገኘውን ምድር ያዙ፡፡

10በሳኦልም ዘመነ መንግሥት በእጃቸው ተመትተው ድል ከተደረጉት አጋራውያን ጋር ተዋጉ፤ በመላው የገለዓድ ምሥራቃዊ ክፍል የሚገኙትን መኖሪያዎቻቸውን ያዙ፡፡

ጋድ

11የጋድ ነገድ ደግሞ ከእነርሱ ቀጥሎ እስከ ሰልካ ድረስ በሚገኘው በባሳን ምድር ኖሩ፤

12አለቃው ኢዮኤል፣ ሁለተኛው ሳፋም ከዚያም ያናይና ሰፋጥ ሆነው በባሳን ተቀመጡ፡፡ 13ቤተ ዘመዶቻቸውም በየቤተ ሰቡ እነዚህ ነበሩ፤ ሚካኤል፣ ሜሱላም፣ ሳባ፣ ዮራይ፣ ያካን፣ ዙኤ፣ ዖቤድ፤ ባጠቃላይ ሰባት ነበሩ፡፡ 14እነዚህ ደግሞ የቡዝ ልጅ፣ የዬዳይ ልጅ፣ የኢዬሳይ ልጅ፣ የሚካኤል ልጅ፣ የገለዓድ ልጅ፣ የኢዳይ ልጅ፣ የዑሪ ልጅ፣ የሑሪ ልጅ፣ የአቢካኢል ልጆች ናቸው፡፡

15የቤተ ሰባቸውም አለቃ የጉኒ ልጅ፣ የአብዲኤል ልጅ አሒ ነበረ፡፡

16ጋዳውያንም በገለዓድ፣ በባሳንና እስከ ዳርቻዋ በሚገኙት መንደሮች እንዲሁም በሳሮን በሚገኙ የግጦሽ ስፍራዎች ሁሉና ከዚያም ወዲያ አልፈው ተቀመጡ፡፡

17እነዚህ ሁሉ በትውልድ መዝገብ የሰፈሩት በይሁዳ ንጉሥ በኢዮአታምና በእስራኤል ንጉሥ በኢዮርብዓም ዘመነ መንግሥት ነው፡፡

18የሮቤል፣ የጋድና የምናሴ ነገድ እኩሌታ አርባ አራት ሺህ ሰባት መቶ ሥልሳ ብቁ የጦር ሰዎች ነበሩአቸው፡፡ እነርሱም ጋሻ መያዝ፣ ሰይፍ መምዘዝና ቀስት መሳብ የሚችሉ ጠንካራና በውጊያ የሠለጠኑ ናቸው፡፡ 19እነዚህም በአጋራውያን፣ በኢጡር፣ በናፌስ፣ በናዳብ ላይ ዘመቱ፡፡ 20በጦርነቱም ላይ ወደ እግዚአብሔር ጮኸው ስለ ነበር፣ በውጊያው ረዳቸው፤ አጋራውያንንና የጦር አጋሮቻቸውን ሁሉ አሳልፎ ሰጣቸው፤ ስለ ታመኑበትም ጸሎታቸውን ሰማ፡፡ 21የአጋራውያንንም እንስሶች ማረኩ፤ እነዚህም አምሳ ሺ ግመሎች፣ ሁለት መቶ አምሳ ሺ በጎችና ሁለት ሺ አህዮች ነበሩ፡፡ እንዲሁም አንድ መቶ ሺ ሰው ማረኩ፡፡ 22ውጊያው የእግዚአብሔር ስለ ነበር ሌሎችም ብዙ ሰዎች ተገደሉ፡፡ እስከ ምርኮ ጊዜ ድረስ ምድሪቱ በእጃቸው ነበረች፡፡

እኩሌታው የምናሴ ነገድ

23የምናሴ ነገድ እኩሌታ ሕዝብ ቍጥር ብዙ ነበረ፤ እነርሱም ከባሳን ጀምሮ እስከ በኣልአርሞንዔም ድረስ ባለው ምድር ሰፈሩ፤ ይህም እስከ ሳኔር አርሞንዔም ተራራ ድረስ ማለት ነው፡፡

24የየቤተ ሰቡም አለቆች እነዚህ ነበሩ፤ ዔፌር፤ ይሽዒ፣ ኤሊኤል፣ ዓዝርኤል፣ ኤርምያ፣ ሆዳይዋ፣ ኢየድኤ፤ እነዚህ ጀግና ተዋጊዎች፣ የታወቁ ሰዎችና የየቤተ ሰባቸው አለቆች ነበሩ፡፡ 25ይሁን እንጂ ለአባ

5፥6 ቍ26፤ 2ነገ 15፥19፤ 16፥10፤2ዜና28፥20
5፥7 ኢሱ13፥15-23
5፥8 ዘኍ32፥3፡34፤ ኢሱ13፥17፤ መሳ 11፥26
5፥9 ዘፍ2፥14፤ ዘኍ 32፥26
5፥10 ቍ22፤1ዜና 27፥31
5፥11 ዘፍ30፥11፤ ዘኍ1፥25፤ ዘዳ3፥10፤ ኢሱ13፥24-28
5፥17 2ነገ14፥23፤ 15፥32
5፥18 ዘኍ1፥3
5፥19 ዘፍ25፥15
5፥20 ነገ8፥44፤2ዜና6፥34፤13፥14፤14፥11፤ መዝ20፥7-9፤22፥5፤ 26፥1፤ 37፥40፤46፥5 54፥4፤107፥6፤ ኢሳ26፥3፤ዳን6፥23
5፥22 ቍ10፤ ዘጸ 20፥4፤2ነገ15፥29፤ 2ዜና32፥8
5፥23 ዘዳ3፥8፡9፤ 4፥8፤1ዜና7፥14
5፥25 ዘፀ34፥15፤ ዘሌ18፥3፤ዘዳ32፥15-18፤1ዜና9፥1፤10፥13፤ 2ዜና፤12፥2፤26፥16፤ 28፥19፤29፥6፤30፥7፤36፥14

እንዳልቀረ ይገመታል (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ “የትውልድ ሐረግ” የሚለውን ይመ)፡፡ ሮቤልን በተመለከተ እዚህ ላይ በከፊል ለተጻፉት ነገሮች ምንጫቸው (ዘኍ 26፥5-11) ነው፡፡ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በቆሬ ዐመፅ ምክንያት በሞት የተቀሠፉትን ኤልያብንና የሦስት ወንዶች ልጆቹን (ዘኍ 26፥8-10ይመ) ስም ሳያወሳ ማለፉ፣ ከጽሑፉ ዐላማ ጋር ግንኙነት ስላልነበራቸው ነው፡፡

5፥6 *ቴልጌልቴልፌልሶር፡* ይህ የአሦር ንጉሥ በ745-727 ዓ.ቅ.ክ እስራኤልን ወርሮ ነበር (ቍ26፤ 2ነገ15፥ 29)፤ ደግሞም የይሁዳም ንጉሥ አካዝን አስገብሮአል (2 ዜና 28፥19-20፤ 2ነገ 16፥7-10)፡፡

5፥10 *አጋራውያን፤* ቍ19-22 ይመ፡፡ ከእስራኤል ጠላቶች እንደ አንዱ ሆነው የተቈጠሩት እነዚህ ሰዎች (መዝ 83፥6) ከእስማኤል እናት ከአጋር ጋር (ዘፍ 16) ዝምድና አላቸው፡፡ ሆኖም የመዝ 83፥6 ማብ ይመ፡፡

5፥11-22፤ እዚህ ላይ የተመለከተው የጋድ ነገድ የስም ዝርዝር በሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች አይገኝም፡፡ ሌሎች የጋድ የትውልድ ሐረጎች ዝርዝር የሰባቱን ልጆቹን ስም በመያዝ ተደራጅቶአል (ዘፍ 46፥16፤ ዘኑ 26፥15-18)፤ እዚህ ላይ በሌሎች የስም ዝርዝሮች ውስጥ የማይገኙ አራት ስሞች ተሰጥተዋል፡፡ ይህ የትውልድ ሐረግ ዝርዝር የተላለፈው በይሁዳ ንጉሥ በኢዮኢታም (750-732 ዓ.ቅ.ክ.) እና በእስራኤል ንጉሥ በኢዮርብዓም (793-753 ዓ.ቅ.ክ.) ዘመነ መንግሥት መሆኑን የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ገልጾታል (ቍ17)፡፡ በመጽሐፉ ውስጥ የጦር አለቆች ማዕረግና ትረካዎች መገኘቱ (ቍ12:18-22) የዚህ የትውልድ ሐረግ ምንጩ ለውትድርና ግዳጅና አገልግሉት ቈጠራ በከፊል ከተዘጋጀው ጽሑፍ ላይ የተወሰደ እንደሆነ ያመለከታል፡፡ የጋድ ምድር ዳር ድንበር ንድፍ በዘዳ 3፥12 ላይ ተገልጾአል፡፡

5፥18-22፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በዚህ ትረካው እንደ ዐቢይ ጉዳይ አድርጎ ለማሳየት የፈለገው የመጀመሪያው ምሳሌ ማናቸውም ኀጢአት (ወዲያውኑ) ቅጣት የሚያስከትል መሆኑን ነው (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ “ዐላማና ርእስ” የሚለውን ይመ)፡፡ በጦርነቱ ድልን ለመጐናጸፍ የበቁትም ወደ እግዚአብሔር ካሰሙት ጩኸት የተነሣ ነው (ቍ 20፤ ከ2 ዜና 6፥24-25፡34-39፤ 12፥7-12፤13፥13-16፤ 14፥9-15፤18፥31፤ 20፥1-30፤32፥1-23 ጋር ያነጻጽሩ፡፡)

5፥23-26፤ ምናሴን በተመለከተ በ7፥14-19 ላይ በተጨማሪ የተወሳ ታሪክ አለ፤ ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተምሥራቅ ስለተቀመጠው ስለ ምናሴ ነገድ እኩሌታ እዚህ ላይ ተጽፎ የምናገኘው ግን ከሮቤልና ከጋድ ነገዶች ጋር የሚካፈለው (የሚጋራው) አንድ ዐይነት ዕጣ መኖሩን ስለሚያስረዳ፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዐሥራ ሁለቱን ነገድ የትውልድ ሐረግ በአጠቃላይ ለመመዝገብ የነበረውን ፍላጎት ሊያሳይ ይችላል (የ2፥1-2 ማብ ይመ)፡፡ እንዲሁም የአጸፋ ቅጣታቸውን ወዲያውኑ ሲቀበሉ እናያለን፡፡ በእግዚአብሔር መታመን ድልን እንደሚያጐናጽፍ ሁሉ (ቍ 18-22)፣ በአንጻሩም ለእግዚአብሔር ታማኝ ባልሆኑት ሰዎች ላይ የሚደርስባቸው ሽንፈት ነው (ቍ25-26)፡፡ “አጸፋ ቅጣት” ዋና ሐሳብ ሆኖ በሁለቱም ታሪኮች ውስጥ ከዘር ትውልድ ታሪክ ጋር መጋጠሙ፣

ቶቻቸው አምላክ ታማኞች አልሆኑም፤ እግዚአብሔር ከፊታቸው ያጠፋቸውን የምድሪቱን አሕዛብ አማልክት በማምለክ አመነዘሩ:: 26ስለዚህ የእስራኤል አምላክ የአሦርን ንጉሥ የፎሐን መንፈስ ይኸውም የቴልጌልቴልፌልሶርን መንፈስ አነሣሥቶ የሮቤልን፣ የጋድንና፣ የምናሴን ነገድ እኩሌታ ማርኮ እንዲወስድ አደረገ:: እነዚህንም ወደ አላሔ፣ ወደ አቦር፣ ወደ ሃራና ወደ ጎዛን ወንዝ ዳርቻ አፈለሳቸው፤ እነርሱም እስከ ዛሬ ድረስ በዚያ ይገኛሉ::

ሌዊ

6 የሌዊ ወንዶች ልጆች፤
ጌድሶን፣ ቀዓት፣ ሜራሪ::
2የቀዓት ወንዶች ልጆች፤ እንበረም፣ ይስዓር፣
ኬብሮን፣ ዑዝኤል::
3የእምበረም ልጆች፤
አሮን፣ ሙሴ፣ ማርያም::
የአሮን ወንዶች ልጆች፤
ናዳብ፣ አብዮድ፣ አልዓዛር፣
ኢታምር::
4አልዓዛር ፊንሐስን ወለደ፤
ፊንሐስ አቢሱን ወለደ፤
5አቢሱ ቡቂን ወለደ፤
ቡቂ ኦዚን ወለደ፤
6ኦዚ ዘራእያን ወለደ፤
ዘራእያ መራዮትን ወለደ፤
7መራዮት አማርያን ወለደ፤
አማርያ አኪጦብን ወለደ፤
8አኪጦብ ሳዶቅን ወለደ፤
9ሳዶቅ አኪማአስን ወለደ፤
አኪማአስ ዓዛርያስን ወለደ፤
ዓዛርያስ ዮሐናን ወለደ፤
10ዮሐናን ዓዛርያስን ወለደ፤
እርሱም ሰሎሞን በኢየሩሳሌም ባሠራው ቤተ መቅደስ በክህነት ያገለገለ ነበር፤
11ዓዛርያስ አማርያን ወለደ፤
አማርያም አኪጦብን ወለደ፤
12አኪጦብ ሳዶቅን ወለደ፤
ሳዶቅ ሰሎምን ወለደ፤
13ሰሎም ኬልቅያስን ወለደ፤
ኬልቅያስ ዓዛርያስን ወለደ፤
14ዓዛርያስ ሡራያን ወለደ፤
ሡራያ ኢዮሴዴቅን ወለደ::
15እግዚአብሔር የይሁዳና የኢየሩሳሌም ሕዝብ በናቡከደነፆር እጅ ተማርከው እንዲወሰዱ ባደረገ ጊዜ ኢዮሴዴቅም አብሮ ተማርኮ ሄደ::
16የሌዊ ወንዶች ልጆች፤
ጌድሶን፣ ቀዓት፣ ሜራሪ::
17የጌድሶን ወንዶች ልጆች፤
ሎቤኒ፣ ሰሜኢ::
18የቀሃት ወንዶች ልጆች፤
እምበረም፣ ይስዓር፣ ኬብሮን፣
ዑዝኤል::
19የሜራሪ ወንዶች ልጆች፤
ሞሖሊ፣ ሙሲ::
በየአባቶቻቸው ቤተ ሰብ የተቈጠሩት የሌዊ ጐሣዎች የሚከተሉት ናቸው፤

5፥26 ቍ6፤2ነገ15፥19:29፤17፥6፤ኢሳ37፥7
6፥1 ዘፍ29፥34፤ ዘኍ3፥17
6፥2 ዘፀ6፥18
6፥3 ዘፀ6፥23፤15፥20፤ ዘሌ10፥1-20
6፥4 ዕዝ7፥5
6፥8 2ሳሙ8፥17፤ 1ዜና12፥28፤ዕዝ7፥2
6፥10 1ነገ4፥2
6፥13 2ነገ22፥1-20፤2ዜና34፥9፤35፥8
6፥14 2ነገ25፥18፤ዕዝ2፥2
6፥15 ነህ12፥1፤ ሐጌ1:1:14፤ 2፥2:4፤ዘካ6፥11
6፥16 ዘፍ29፥34፤ ዘኍ3፥17-20፤26፥57
6፥17 ዘፀ6፥17
6፥18 ዘፀ6፥18
6፥19 ዘፍ46፥11፤ ዘፀ6፥19፤1ዜና23፥21፤ 24፥26

ዜና መዋዕሎቹ የአንድ ክፍል መጻሕፍት መሆናቸውን የሚያሳይ ነው:: እዚህም ላይ የቀረበው የስም ዝርዝር በትክክል የትውልድ ሐረግን የሚያወሣ ሳይሆን፣ የየጐሣን ስም የያዘ ነው:: እነዚህም በተደረገው ጦርነት ላይ በጀግንነት መዋጋታቸው በሚገባ የተገለጸ ቢሆንም (ቍ 24-26)፣ ይህ ክፍል የተወሰደው ውትድርናን በተመለከተ ከተዘጋጀ የስም ዝርዝር መዝገብ ላይ ሳይሆን እንደማይቀር ይገመታል (የ1-10 ማብ ይመ፤ እንደዚሁም 2 ነገ 15፥19:29፤17፥6፤18፥11 ይመ)::

5፥26 *የፎሐን*፤ ቴልጌልቴልፌልሶር ከመንገሡ በፊት ባቢሎናውያን ይጠሩ የነበረው በዚህ ስም ሳይሆን አይቀርም::

6፥1-81፤ ይህ ምዕራፍ የሌዊን ነገድ ብቻ ያካተተ ሲሆን፣ የዚህን ነገድ አባቶችና ዝርያቸውን የስም ዝርዝር ያቀርባል:: የመጀመሪያው ክፍል (ቍ 1-15) እስከ ባቢሎን ምርኮ ያለውን የካህናቱን አለቆች የትውልድ ሐረግ ያዘለ ነው:: ከዚያም የሌዊ ነገድ ጐሣዎች ዝርዝር ይቀጥላል (ቍ 16-30):: እንዲሁም ዳዊት ቤተ መቅደሱን በዝማሬ እንዲያገለግሉ የመደባቸው የሦስቱ የሌዊ ነገዶች ማለትም የጌድሶን፣ የቀዓትና የሜራሪ ዘሮች ስም ዝርዝር ይከተላል (ቍ 31-47):: በአሮንና በአኪማአስ መካከል ላሉት ትውልዶች የስም ዝርዝር የተለየ ቦታ ተሰጥቶአቸዋል (ቍ 49-53)፤ ይህ የሆነበት ምክንያት ካህናቱና ሌዋውያኑ የተለያየ ተግባር ያላቸው መሆኑን አጉልቶ ለማሳየት ነው (የዘፀ 32፥26 ማብ ይመ):: ምዕራፉ በሌሎቹ ነገዶች መካከል ለሌዋውያን የተመደቡትን ይዞታዎች (ከቍ 54-81) በመዘርዘር ይደመድማል::

6፥1-3፤ ዋና ዋናዎቹ የሌዊ የትውልድ ሐረግ ግንዶች ስም በእነዚህ ቁጥሮች ውስጥ የተካተተ ሲሆን፣ ከዚያ በኋላ ግን የሌዊ ነገድ ይጠብና የአልዓዛርን የትውልድ ሐረግ ይዞ ወደ ታች ይወርዳል:: የሊቀ ካህንነቱን ስፍራ በተርታ የሚይዙትም የእርሱ ዘሮች ናቸው (ቍ 4-15):: የሌዊ ወንዶች ልጆች (ቍ 1) ምን ጊዜም ቢሆን በዚህ ሁኔታ የዕድሜአቸውን ቅደም ተከተል ሥርዐት ይጠብቃል (ቍ 16፤ዘፍ46፥11፤ ዘፀ 6፥16 ዘኍ 3፥17፤26፥57):: የአሮንን አራት ወንዶች ልጆች በተመለከተም (ቍ 3) ሁለቱ ወንድማማቾች የእግዚአብሔርን ሕግ ተላልፈው የማይገባቸውን ሥራ ስለሠሩ ተቀሥፈው ለመሞት በቅተዋል (ዘሌ 10፥2፤ዘኍ 26፥61)፤ ከዚያ በኋላ በተከታታይ የተነሣው የካህናት ትውልድ እስከ አልዓዛር ወይም እስከ ኢታማር ድረስ የሚዘልቅ የዘር ሐረግ ነው::

6፥4-15፤ አልዓዛር ከነበረበት ዘመን አንሥቶ እስከ ምርኮው ዘመን ድረስ የነበረው ይህ የሊቀ ካህናቱ ስም ዝርዝር በዚህ ክፍል ጐልቶ ይታያል:: በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በሚገባ የሚታወቁትና ከዚህ የሚከተሉት ሊቀ ካህናት፣ ስማቸው በእነዚህ ቍጥሮች አልተጠቀሰም:: ዮዳሄ (2 ነገ12፥2)፣ ኦርያ (2 ነገ16፥10-16)፣ ምናልባትም አዛርያ በሚል ስም የሚታወቁ ሌሎች ሁለት ሊቀ ካህናት ኖረው ይሆናል:: (2ዜና 26፥17:20፤31፥10-13) እነርሱም ኤሊና፣ (1ሳሙ 1፥9፤14፥3) አብያታር (2ሳሙ 8፥ 17):: የእነዚህ ስም ዝርዝር ጥቂት ለውጥ ተደርጎበት በመጽሐፈ ዕዝራ ተደግሞ ተጽፎአል::

6፥8 *አኪጦብ ሳዶቅን ወለደ*፤ ይህ ሳዶቅ ከዳዊት ሁለት ካህናት መካከል አንዱ ነበር (18፥16፤2ሳሙ8፥17):: ሌላው የዳዊት ካህን አብያታር (የቍ 4-15 ማብ ይመ) የአዶንያስን ዐመፅ ሲደግፍ፣ ሳዶቅ ግን ሰሎሞንን ደገፈ (1 ነገ1):: አብያታር ከተባረረ በኋላ (1ነገ2፥26-27) ሳዶቅ ወደ ልጆቹ የተላለፈውን (1ነገ 4፥2) የሊቀ ካህንነት አገልግሎት ብቻውን ይዞ ነበር (1ዜና 29፥22):: በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው አኪጦብ ከዔሊ የልጅ ልጅና (1ሳሙ14፥3) ከአብያታር ቅድመ አያት ስም (1ሳሙ 22፥20) ጋር መምታታት የለበትም:: የሳዶቅ የክህነት ሐረግ የዔሌን ተክቶአል (1ሳሙ2፥27-36፤ 1ነገ2፥26-27):: የሳዶቅ የዘር ሐረግ (ስለ ነበረው ከፍተኛ ቦታ ለመረዳት ሕዝ 40፥46፤ 43፥19፤ 44፥15፤48፥11 ይመ)፤ ዕዝራ ሆን ብሎ የራሱን የካህናት ሐረግ ለማመልከት ፈልጐአል (ዕዝ 7፥1-5)::

6፥13 *ኬልቅያስ*፤ በኢዮስያስ ዘመን የሕጉን መጽሐፍ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ያገኘው እርሱ ነበር (2፥ነገ:22፤ 2፥ዜና:34)::

6፥14 *ሡራያ*፤ኢየሩሳሌም በ586 ዓ.ቅ.ክ. ከተማረከች በኋላ በባቢሎናውያን ተገድሏል (2ነገ25፥18-22) *ኢዮሴዴቅ*፤ በመጀመሪያ ከምርኮ በተመለሰው ትውልድ መካከል የነበረ የታላቁ ካህን የኢያሱ አባት ነው (ዕዝ3፥2፤5፥2፤10፥18፤ ሐጌ1፥1፤2፥2፤ ዘካ3፥1፤6፥11፤) "ኢዮሳዳቅ" በሚል ስምም ተጠርቷል::

6፥16-19 ከዘፀ 6፥16-19፤ ዘኍ 3፥17-20፤ 26፥57-61 ላይ የተወሰደ ነው::

[20]ከጌርሶን፤
ልጁ ሎቤኒ፣ ልጁ ኢኤት፣
ልጁ ዛማት፣ [21]ልጁ ዮአክ፣
ልጁ አዶ፣ ልጁ ዛራ፣ ልጁ ያትራይ።
[22]የቀዓት ዘሮች፤
ልጁ አሚናዳብ፣ ልጁ ቆሬ፣ ልጁ አሴር፣
[23]ልጁ ሕልቃና፣ ልጁ አቢሳፍ፣ ልጁ አሴር፣ [24]ልጁ ኢኢት፣ ልጁ ኡርኤል፣
ልጁ ያዝያ፣ ልጁ ሳውል።
[25]የሕልቃና ዘሮች፤
አማሢ፣ አኪሞት።
[26]ልጁ ሕልቃና፣[a] ልጁ ሱፊ፣ ልጁ ናሐት፣
[27]ልጁ ኤልያብ፣ ልጁ ይሮሐም፣
ልጁ ሕልቃና፣ ልጁ ሳሙኤል[b]።
[28]የሳሙኤል ወንዶች ልጆች፤
የበኵር ልጁ ኢዮኤል[c]፣
ሁለተኛው ልጁ አብያ።
[29]የሜራሪ ዘሮች፤
ሞሐሊ፣ ልጁ ሎቤኒ፣ ልጁ ሰሜኢ፣
ልጁ ዖዛ፣
[30]ልጁ ሳምዓ፣ ልጁ ሐግያ፣ ልጁ ዓሣያ።

የቤተ መቅደሱ መዘምራን

6፥54-80 ተጓ ምብ - ኢሱ21፥4-39

[31]ታቦቱ ከገባ በኋላ፣ ዳዊት የመዘምራን አለቃ አድርጎ *በእግዚአብሔር* ቤት የሾማቸው ሰዎች እነዚህ ናቸው፤ [32]እነርሱም ሰሎሞን *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ በኢየሩሳሌም እስኪሠራ ድረስ፣ በማደሪያው ድንኳን ይኸውም በመገናኛው ድንኳን ፊት ሆነው እየዘመሩ ያገለግሉ ነበር፤ አገልግሎታቸውንም የሚያከናውኑት በወጣላቸው ደንብ መሠረት ነው።

[33]ከወንዶች ልጆቻቸው ጋር ሆነው ያገለገሉ ሰዎች እነዚህ ናቸው፤

ከቀዓታውያን ልጆች፤ ዘማሪው ኤማን፣ የኢዮኤል ልጅ፣ የሳሙኤል ልጅ፣
[34]የሕልቃና ልጅ፣ የይሮሐም ልጅ፣ የኤሊኤል ልጅ፣ የቶዋ ልጅ
[35]የሱፍ ልጅ፣ የሕልቃና ልጅ፣ የመሐት ልጅ፣ የአማሢ ልጅ፣
[36]የሕልቃና ልጅ፣ የኢዮኤል ልጅ፣ የዓዛርያስ ልጅ፣ የሶፎንያስ ልጅ፣
[37]የታሐት ልጅ፣ የአሴር ልጅ፣ የአብያሳፍ ልጅ፣ የቆሬ ልጅ፣
[38]የይስዓር ልጅ፣ የቀዓት ልጅ፣ የሌዊ ልጅ፣ የእስራኤል ልጅ።
[39]እንዲሁም የሔማን ወንድም አሳፍ በስተቀኙ ሆኖ ያገለግል ነበር፤
አሳፍ የበራክያ ልጅ፣ የሳምዓ ልጅ፣
[40]የሚካኤል ልጅ፣ የበዓሤያ ልጅ፣
የመልክያ ልጅ፣ [41]የኤትኒ ልጅ፣
የዛራ ልጅ፣ የዓዳያ ልጅ፣
[42]የኤታን ልጅ፣ የዛማት ልጅ፣ የሰሜኢ ልጅ፣ [43]የኢኢት ልጅ፣ የጌድሶን ልጅ፣
የሌዊ ልጅ፤
[44]በስተግራቸው በኩል አብረዋቸው ያሉት የሜራሪ ልጆች፤ የቂሳ ልጅ ኤታን፣
የአብዲ ልጅ፣ የማሎክ ልጅ፣ [45]የሐሸብያ ልጅ፣ የአሜስያስ ልጅ፣ የኬልቅያስ ልጅ፣
[46]የአማሲ ልጅ፣ የባኒ ልጅ፣ የሴሜር ልጅ፣ [47]የሞሐሊ ልጅ፣ የሙሲ ልጅ
የሜራሪ ልጅ፣ የሌዊ ልጅ፣

[48]ሌዋውያን ወንድሞቻቸው ግን የእግዚአብሔርን ቤት የማደሪያ ድንኳን ተግባር እን

6፥22 ዘፀ6፥24
6፥24 1ዜና15፥5
6፥27 1ሳሙ1፥1፡20
6፥28 ቍ33፤1ሳሙ8፥2
6፥31 1ዜና9፥33፤15፥19፤25፥1፤2ዜና29፥25-26፤ዕዝ3፥10፤ነህ12፥45፤መዝ68፥25
6፥33 ቍ28፤ 1ነገ4፥31፤1ዜና15፥17፤25፥1
6፥34 1ሳሙ1፥1
6፥37 ዘፀ6፥24
6፥38 ዘፀ6፥21
6፥39 1ዜና15፥17፤25፥1፡9፤2ዜና29፥13፤ነህ11፥17
6፥44 1ዜና15፥17
6፥48 1ዜና23፥32

[a]26 አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕምና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *ኪሞትና 26 ሕልቃና፤ የሕልቃና ወንዶች ልጆች፤*

[b]27 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች (እንዲሁም 1ሳሙ 19፡20 እና 1 ዜና 6፥33፡34 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *ልጁ ሳሙኤል* የሚለውን ሐረግ አይጨምርም

[c]28 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞችና ሱርስቱ (እንዲሁም 1 ሳሙ8፥2 እና 1 ዜና 6፥33 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ ኢዮኤል የሚለውን ስም አይጨምርም።

6፥22-23 *አሴር...ሕልቃና...አቢሳፍ፤* እነዚህ የቆሬ ልጆች እንደ ሆኑ በዘፀ 6፥24 ላይ ተገልጾአል። እዚህ ላይ ግን አንድ ቀጥተኛና የሚወርድ የትውልድ ሐረግ ክፍል አድርጎ አቅርቦአቸዋል (ቍ 20-21፡25-26፡29-30)፤ ይህ አንድም የትውልድ ሐረጉ ሳይቋረጥ ተያይዞ መውረዱን እንደ ምሳሌ የሚያሳይ፣ አለበለዚያም "ልጁ" የሚለው ቃል በቀጥታ እንደ አባት ሆኖ ስሙ የተጠቀሰውን ቀዓትን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል።

6፥22 *አሚናዳብ፤* በዚሁ ምዕራፍ በሚገኘው ተመሳሳይ የትውልድ ሐረግ ይስዓር በአሚናዳብ ቦታ ተተክቶ እናገኘዋለን። አሚናዳብ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ የቀዓት ልጆች የስም ዝርዝር በተጠቀሰበት ቦታ ሁሉ ስሙ ተጽፎ ቢገኝም፣ በየትኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ከቀዓት ልጆች እንደ አንዱ ሆኖ አልተጠቀሰም (ቍ2፡37-38፤ ዘፀ 6፥18፡21)። እንግዲህ አሚናዳብ ማን እንደ ሆነ በትክክል መናገር ስለማይቻል፣ አሚናዳብ የሚለው ስም የይስዓር ሌላው መጠሪያው ሊሆን ይችላል። አለበለዚያም አሚናዳብ ይህን ያህል ዕውቅና የሌለው ልጅ ሊሆን ይችላል። ወይም ደግሞ ይህ ከላይ ተያይዞ ሳያቋርጥ የመጣው የዘር ሐረግ፣ ሌዋውያን ከይሁዳ ነገድና ከዳዊት ቤት ጋር የተጠገናኙበትን መስመር የሚያሳይ ሊሆን ይችላል (ሩት 4፥18-22 ይመ፤ እንዲሁም ማቴ 1፥4፤ ሉቃ 3፥33 ይመ)። እዚህ ላይ አሮን ከይሁዳ ነገድ የሆነውን የአሚና ዳብን ልጅ ማግባቱን ከዚህ ጋር ማገናዘቡ ጠቃሚ ነው (ዘፀ 6፥23 እንዲሁም 1ዜና 2፥10 ይመ)።

6፥24 *ኡርኤል፤* ቀዓታውያንን በዳዊት ዘመን በአለቅነት የመራቸው ሰው ሊሆን ይችላል (15፥5)።

6፥26-27 *ሱፊ...ናሐት...ኤልያብ፤* ምናልባት ሱፍ፣ ቶዋና ኤሊኤል፣ የሚጠሩበት ተለዋጭ ስሞች ሊሆኑ ይችላሉ (ቍ 34-35)።

6፥27 *ሳሙኤል፤* የትውልድ ሐረጉ በ1ሳሙ 1፥1 ላይ የተጠቀሰው ሲሆን፣ ከኤፍሬም ቤተ ሰብ እንደሆነም ተገልጾአል። ሳሙኤል ወደ መገናኛው ድንኳን መግባቱና (1ሳሙ 3) የሥርዐተ ክህነቱንም አገልግሎት ማከናወኑ ከላይ ተያይዞ የመጣ (9፥22፤ 1ሳሙ2፥18፤3፥1) የትውልድ ሐረግ ስላለው ይሆናል፤ ከሌዋውያን ጋር አብሮ እንዲያገለግል አስችሎታል። ወይም ደግሞ "ኤፍሬማዊ" የሚለው ቃል የዘር መስመርን (ግንድን) ሳይሆን፣ የመኖሪያ ስፍራን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል።

6፥31-48፤ ከሌዊ ነገድ ሦስት ጐሣዎች እያንዳንዳቸው ለቤተ መቅደሱ አገልግሎት የዜማ መሣሪያ ተጫዋቾችን በማቅረብ አስተዋፅኦ አድርገዋል። የመዘምራኑ አለቆች ሔማን ከቀዓት፣ አሳፍ፣ ከጌድሶን፣ ኤታም ከሜራሪ ጐሣዎች የተገኙ ናቸው። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊት በልዩ ልዩ የዜማ መሣሪያዎች የሚያገለግሉ መዘምራንን መድቦ እንደ ነበር ደጋግሞ በማውሳቱና (15፥16፡27፤25፥1-31፤ 2ዜና 29፥25-26፤ እንዲሁም ነህ12፥45-47 ይመ) የሌዋውያኑን ተግባር በጥሩ ሁናቴ ተደጋግሞ በመጻፉ፣ ምናልባት ጸሐፊው ከመዘምራኑ አንዱ ሳይሆን እንደማይቀር የሚገምቱ አሉ፤ በሌላ በኩል በዚያን ዘመን በከነዓናውያን አብያተ ጣዖታት ውስጥ በልዩ ልዩ የዜማ መሣሪያዎች እንዲያገለግሉ የተመደቡት መዘምራን እንደ ነበሩ ሌሎች የጽሑፍ ሰነዶች ይመሰክራሉ። ከምርኮ የተመለሱት ሌዋውያን ተግባር ሕጋዊነት ባለው መልኩ ምን ይመስል እንደ ነበር ይህ የትውልድ ሐረግ ያሳያል (ዕዝ2፥40-41፤ ነህ7፥43-44፤ 10፥9-13፡ 28-29፤11፥15-18፤ 12፥24-47)።

ዲያከናውኑ ተመድበው ነበር:: [49]የእግዚአብሔር ባሪያ ሙሴ ባዘዘው መሠረት ስለ እስራኤል ማስተሰረያ በቅድስተ ቅዱሳኑ ውስጥ የሚከናወነውን ተግባር ሁሉ፣ በመሠዊያው ላይ የሚቃጠል መሥዋዕትና በዕጣኑ መሠዊያ ላይ የሚቀርበውን መሥዋዕት የሚያቀርቡት ግን አሮንና ዘሮቹ ብቻ ነበሩ::

[50]የአሮን ዘሮች እነዚህ ነበሩ፤
ልጁ አልዓዛር፣ ልጁ ፊንሐስ፣ ልጁ አቢሱ
[51]ልጁ ቡቂ፣ ልጁ ኦዚ፣ ልጁ ዘራእያ፣
[52]ልጁ መራዮት፣ ልጁ አማርያ፣ልጁ አኪጦብ፣ [53]ልጁ ሳዶቅ፣ ልጁ አኪማአስ::

[54]መኖሪያዎቻቸው እንዲሆኑ የተመደቡላቸው በታዎች እነዚህ ናቸው፤ የመጀመሪያው ዕጣ የእነርሱ ስለ ሆነ፣ ከቀዓት ጎሣ ለሆኑት ለአሮን ዘሮች የተመደቡላቸው መኖሪያዎች እነዚህ ነበሩ::

[55]ለእነርሱም በይሁዳ ምድር የምትገኘው ኬብሮንና በዙሪያዋ ያለው የግጦሽ ቦታ ተሰጠ፤ [56]በኬብሮን ዙሪያ የሚገኙት የዕርሻ ቦታዎችና መንደሮች ግን ለዮፎኒ ልጅ ለካሌብ ተሰጡ::
[57]ለአሮን ዘሮች የመማፀኛ ከተሞች የሆኑትን ኬብሮንን፣ ልብናን፣ የቲርን፣ ኤሽትሞዓን፣ [58]ሖሎንን፣ ዳቤርን፣ [59]ዓሳንን፣ ዮታን^ፊ፣ ቤትሳሚስን ከነመሰማሪያዎቻቸው ሰጡ:: [60]ከብንያም ነገድ ድርሻ ላይ ገባያንን፣^ፐ ጌባን፣ ጋሌማን፣ ዓናቶትን ከነመሳሪያዎቻቸው ሰጡ:: ለቀዓት ዘሮች የተከፋፈሉት እነዚህ ከተሞች ባጠቃላይ ዐሥራ ሦስት ናቸው::
[61]ለቀሩት የቀዓት ዘሮች ደግሞ ከምናሴ ነገድ እኩሌታ ድርሻ ዐሥር ከተሞች ተሰጧቸው::
[62]ለጌድሶን ነገድ በየጐሣቸው ከይሳኮር፣ ከአሴር፣ ከንፍታሌምና በባሳን ከሚገኘው ከምናሴ ነገድ ድርሻ ላይ ዐሥራ ሦስት ከተሞች ተመደቡላቸው::
[63]ለሜራሪ ዘሮች በየጐሣቸው ከሮቤል፣ ከጋድና ከዛብሎን ድርሻ ላይ ዐሥራ ሁለት ከተሞች ተመደቡላቸው::
[64]እስራኤላውያንም ከተሞቹን በዚሁ ሁኔታ መድበው ከነመሰማሪያዎቻቸው ለሌዋውያኑ ሰጧቸው:: [65]ቀደም ብለው የተጠቀሱትንም ከተሞች ከይሁዳ፣ ከስምዖንና ከብንያም ነገድ ላይ ወስደው መደቡላቸው::
[66]ለአንዳንድ የቀዓት ጐሣዎችም ከኤፍሬም ነገድ ድርሻ ላይ የሚኖሩበት ቦታ ተሰጣቸው::

6፥49 ዘፀ27፥1-8፤30፥7፤2ዜና26፥18
6፥53 2ሳሙ8፥17
6፥54 ዘኍ31፥10
6፥56 ኢሱ14፥13፤15፥13
6፥57 ዘኍ33፥20፤ ኢሱ15፥48
6፥58 ኢሱ10፥3
6፥59 ኢሱ15፥42
6፥60 ኤር1፥1
6፥64 ዘኍ35፥1-8
6፥67 ኢሱ10፥33
6፥68 ኢሱ10፥10፤ 1ነገ4፥12
6፥69 ኢሱ10፥12፤ ኢሱ19፥45
6፥71 ኢሱ20፥8፤1ዜና23፥7
6፥72 ኢሱ19፥12
6፥74 ኢሱ19፥28
6፥75 ዘኍ13፥21፤ ኢሱ19፥34
6፥76 ዘኍ32፥37፤ ኢሱ 19፥28
6፥78 ኢሱ20፥8
6፥79 ዘዳ2፥26
6፥80 ዘፍ32፥2፤ ኢሱ20፥8
6፥81 ዘኍ21፥32፤ 2ዜና11፥14
7፥1 ዘፍ30፥18፤46፥13

[67]በኰረብታማው በኤፍሬም ምድር የሚገኙትን የመማፀኛ ከተሞች ሴኬምን፣ ጌዝርን፣ [68]ዮቅምዓምን፣ ቤትሖሮን፣ [69]ኤሎንንና ጋትሪሞን ከነመሰማሪያዎቻቸው ሰጧቸው::
[70]እንዲሁም እስራኤላውያን ከምናሴ ነገድ እኩሌታ ድርሻ ላይ ዓኔርና ቢልዓም የተባሉትን ከተሞች ከነመሰማሪያዎቻቸው ወስደው ለቀሩት የቀዓት ጐሣዎች ሰጧቸው::
[71]ጌድሶናውያን ከዚህ የሚከተሉትን ከተሞች ወሰዱ፤
ከምናሴ ነገድ እኩሌታ፣
በባሳን የሚገኘውን ጎላንና አስታሮትን ከነመሰማሪያዎቻቸው ወሰዱ፤
[72]ከይሳኮርም ነገድ፣
ቃዴስን፣ ዳብራትን [73]ራሞትንና ዓኔምናን ከነመሰማሪያዎቻቸው ወሰዱ፤
[74]ከአሴር ነገድ
መዓሳልን፣ ዓብዶን፣ [75]ሑቆቅንና፣ ረአብን ከነመሰማሪያዎቻቸው ወሰዱ፤
[76]ከንፍታሌም ነገድ
በገሊላ የሚገኘውን ቃዴስን፣
ሐሞንንና፣ ቂርያታይምን ከነመሰማሪያዎቻቸው ወሰዱ::
[77]ከሌዋውያን የቀሩት የሜራሪ ጐሣዎች ደግሞ ከዚህ የሚከተለውን ወሰዱ፤
ከዛብሎን ነገድ ዮቅኒዓምን፣ ቀርታህን፣^ሠ ሬሞንና፣ታቦርን ከነመሰማሪያዎቻቸው ወሰዱ::
[78]ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ ኪኢያሪኮ በስተ ምሥራቅ ከሚገኘው ከሮቤል ነገድ፣
በምድረ በዳ የሚገኘውን ቦሶርን፣ ያሳን፣
[79]ቅዴሞትንና ሜፍዓትን ከነመሰማሪያዎቻቸው ወሰዱ፤
[80]ከጋድ ነገድ በገለዓድ የምትገኘውን ሬማትን፣ መሃናይምን፣[81]ሐሴቦንና ኢያዜርን ከነመሰማሪያዎቻቸው ወሰዱ::

ይሳኮር

7 [1]የይሳኮር ወንዶች ልጆች፤
ቶላ፣ ፉዋ፣ ያሱብ፣ ሺምሮን፤ ባጠቃላይ አራት ናቸው::
[2]የቶላ ወንዶች ልጆች፤
ኦዚ፣ ረፋያ፣ ይሪኤል፣ የሕማይ፣ ይብሣም፣ ሽሙኤል፤ እነዚህ የየቤተ ሰብ

^ፊ59 የሱርስቱ ቅጅ (እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናትና ኢሱ 21፥16) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ "ዮታን" የሚለውን ስም አይጨምርም::
^ፐ60 ኢሱ 21፥17 ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን "ገባዖን" የሚለውን ስም አይጨምርም::
^ሠ77 የሰብዓ ሊቃናት ትርጉምንና ኢሱ 21፥34 ይመ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ "ዮቅኒዓምን፣ ቀርታህን" የሚለውን አይጨምርም::

6፥49-53፤ ይህ ክፍል ቍ4-8ን ይደግማል፤ ይሁን እንጂ ይህ የሆነበት ምክንያት የተለየ ነው፤ ይኸውም ወደ ኋላ ሲቈጠር እስከ ሰሎሞን ዘመን ድረስ በተከታታይ ሲያገለግል የነበረው የሳዶቅ የዘር (ትውልድ) ከሌዋውያን ሁሉ ተለይቶ መሥዋዕት ለማቅረብ ብቸኛ ሥልጣን የተሰጠው ዘር መሆኑን ለማሳየት ነው::
6፥54-81፤ ይህ የሌዋውያኑን ይዞታ የሚያመለክተው ዝርዝር ከኢያሱ 21 የተወሰደ ሲሆን፣ ልዩነቱ ጥቂት ነው (ያንኑ ማብ ይመ):: ሌዋውያኑ እንደ ሌሎቹ ነገዶች ሁሉ የራሳቸው የሆነ የነገድ ርስት ተለይቶ ስላልተሰጣቸው፣ በእያንዳንዱ የእስራኤል ነገድ መካከል ይኖሩ ነበር::
7፥1-5፤ ምንም እንኳ ስለ አብዛኞዎቹ ስሞች ግልጽ የሆነ ማስረጃ ማቅረብ ባይቻልም፣ የይሳኮር የትውልድ ሐረግ የተወሰደው ከዘፍ 46፥13፤ ከዘኍ 1፥28፤26፥23-25 ላይ ነው:: ይህ የየጐሣዎቹ ስም ዝርዝር በዳዊት ዘመን (ቍ2) ለውትድርና አገልግሎት ብቁ የሆኑትን ሰዎች ብዛት ለማወቅ ከተደረገው ቈጠራ ጋር ይመሳሰላል (ቍ2:4-5)፤ ምናልባትም በም21 እና በ2ሳሙ 24 ላይ እንደ

ቸው አለቆች ናቸው፤ በዳዊት ዘመነ መንግሥት ከቶላ ዘሮች፣ በየትውልድ ሐረጋቸው የተቈጠሩት የቶላ ዘሮች ብርቱ ተዋጊዎች ነበሩ፤ ቍጥራቸውም ሃያ ሁለት ሺህ ስድስት መቶ ነበረ። [3]የኦዚ ወንድ ልጅ፤

ይዝረሕያ።

የይዝረሕያ ወንዶች ልጆች፤

ሚካኤል፣ አብድዩ፣ ኢዩኤል፣ ይሺያ፤ አምስቱም አለቆች ነበሩ። [4]ብዙ ሚስቶችና ልጆች ስለ ነበሩአቸው፣ ከቤተ ሰባቸው የትውልድ ሐረግ ለውጊያ ብቁ የሆኑ ሠላሳ ስድስት ሺህ ሰዎች ነበሩአቸው።

[5]ከይሳኮር ጐሣዎች ሁሉ የተመዘገቡት ተዋጊዎች የቤተ ሰቦቹ ትውልድ ቍጥር ባጠቃላይ ሰማንያ ሰባት ሺህ ነበሩ።

ብንያም

[6]ሦስቱ የብንያም ወንዶች ልጆች፤

ቤላ፣ ቤኬር፣ ይዲኤል።

[7]የቤላ ወንዶች ልጆች፤

ኤሴቦን፣ ኦዚ፣ ዑዝኤል፣ ኢያሪሙት፣ ዒሪ፤ ባጠቃላይ አምስት ሲሆኑ፣ የቤተ ሰብ አለቆች ናቸው፤ በትውልድ ሐረግ መዝገባቸው ሃያ ሁለት ሺህ ሠላሳ አራት ተዋጊ ሰዎች ተመዝግበዋል።

[8]የቤኬር ወንዶች ልጆች፤

ዝሚራ፣ ኢዮአስ፣ አልዓዛር፣ ኤልዮዔናይ፣ ዖምሪ፣ ኢያሪሙት፣ አቢያ፣ ዓናቶት፣ ዓሌሜት፤ እነዚህ ሁሉ የቤኬር ልጆች ነበሩ። [9]በትውልድ ሐረግ መዝገባቸውም ውስጥ የየቤተ ሰባቸው አለቆችና ሃያ ሺህ ሁለት መቶ ተዋጊዎች ተመዝግበዋል።

[10]የይዲኤል ልጅ፤

ቢልሐን።

የቢልሐን ወንዶች ልጆች፤

የዑስ፣ ብንያም፣ ኤሁድ፣ ክንዓና፣ ዜታን፣ ተርሴስ፣ አኪሳአር፤ [11]እነዚህ ሁሉ የይዲኤል ልጆች የየቤተ ሰቡ አለቆች ነበሩ፤ እነርሱም ለውጊያ ብቁ የሆኑ ዐሥራ ሰባት ሺህ ተዋጊዎች ነበሯቸው።

[12]ሳፊንና ሑፊም የዒር ዘሮች ሲሆኑ፣ ሑሺም ደግሞ የአሔር ዘር ነው።

ንፍታሌም

[13]የንፍታሌም ወንዶች ልጆች፤

ያሕጽኤል፣ ጉኒ፣ ዬጽር፣ ሺሌም፤ እነዚህ የባላ ዘሮች ናቸው።

ምናሴ

[14]የምናሴ ዘሮች፤

ሶርያዊት ቁባቱ የወለደችለት ልጁ አሥርኤል ነው። እርሷም የገለዓድን አባት ማኪርን የወለደች ናት፤ [15]ማኪርም ከሑፊምና ከሳፊም ወገኖች ሚስት አገባ። እኅቱም መዓካ ትባል ነበር።

ሌላው ዘሩ ሰለጰዓድ ሲሆን፣ እርሱም ሴቶች ልጆች ብቻ ነበሩት።

[16]የማኪር ሚስት መዓካ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ስሙንም ፋሬስ አለችው። የወንድሙም ስም ሱሮስ ይባላል፤ ወንዶች ልጆቹም ኡላምና ራቄም ነበሩ።

[17]የኡላም ወንድ ልጅ፤

ባዳን፤

እነዚህ የምናሴ ልጅ፣ የማኪር ልጅ፣ የገለዓድ ወንዶች ልጆች ናቸው፤ [18]እኅቱ መለኬት ኢሱድን፣ አቢዔዝርንና መሕላን ወለደች።

[19]የሸሚዳ ወንዶች ልጆች ደግሞ እነዚህ ነበሩ፤

አሒያን፣ ሴኬም፣ ሊቅሒ፣ አኒዓም።

ኤፍሬም

[20]የኤፍሬም ዘሮች፤

ሹቱላ፣ ልጁ ባሬድ፣ ልጁ ታሐት፣ ልጁ ኤልዓዳ፣ ልጁ ታሐት፣ [21]ልጁ ዘባድ፣ ልጁ ሹቱላ። ኤድርና ኤልዓድ ከብቶች ለመስረቅ በወረዱ ጊዜ፣ የአገሩ ተወላጆች በሆኑት በጌት ሰዎች ተገደሉ። [22]አባታቸውም ኤፍሬም ብዙ ቀን አለቀሰላቸው፤ ዘመዶቹም መጥተው አጽናኑት። [23]ከዚያም ወደ ሚስቱ ገብቶ ተኛ፤ እርሷም ፀነሰች፤ ወንድ ልጅም ወለደች፤ በቤተ ሰቡ ላይ ከደረሰው መከራ የተነሣ ስሙን በሪዓ አለው። [24]ሴት ልጁ

7፥6 ዘኍ26፥38
7፥13 ዘፍ30፥8
7፥14 ዘፍ41፥51፤ዘኍ26፥30፤ ኢሱ17፥1፤ 1ዜና 5፥23
7፥15 ዘኍ26፥33፤ 36፥1-12
7፥17 ዘኍ26፥30
7፥18 ኢሱ17፥2
7፥19 ኢሱ17፥2
7፥20 ዘፍ41፥52፤ዘኍ1፥33
7፥24 ኢሱ10፥10

ተመለከተው በዳዊት ዘመን ቍ2 የተደረገውን የሕዝብ ቈጠራ የሚያንጸባርቅ ሳይሆን አይቀርም።

7፥6-12፤ የብንያምን ወንዶች ልጆች ስም ዝርዝር በተመለከተ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ጕልህ ልዩነቶች ይታያሉ። ይህ ዝርዝር የሦስቱን ወንዶች ልጆች ስም ይሰጣል፤ ዘፍ46፥21 ዐሥሩን መዝግቦአል፤ ዘኍ 26፥38-39 እና 1ዜና8፥1-2 አምስቱን መዝግቦአል፤ በእነዚህ ሁሉ ምንጮች ተመዝግቦ የሚገኘው የበኵሩ ልጅ የቤላ ስም ብቻ ነው። የልዩነቱም መንሥኤ እነዚህ የትውልድ ሐረጎች የተለያዩ ምንጮችና የተለያዩ ተግባራት ያላቸው መሆኑን የሚያንጸባርቁ ናቸው። በዚህ ስፍራ ያለው ዝርዝር የሚያሳየው በውትድርናው ዓለም ያለውን ተግባር ነው (ቍ7፡9፡11)

7፥13፤ ዘፍ 46፥24ን ዘኍ 26፥48-50ን እዚህ ላይ ይደግማቸዋል። *የባላ ዘሮች፤* ዳንና ንፍታሌም በትክክል የያዕቆብ ቁባት የባላ ወንዶች ልጆች (ዘፍ፡30፥3-8)፤ ስለሆኑ የንፍታሌም ወንዶች ልጆችም የባላ "ዘሮች" ናቸው ማለት ነው።

7፥14-19፤ የ5፥23-26 ማብ ይመ። የዚህ የትውልድ ሐረግ ምንጮች ዘኍ 26፥29-34፤ ኢሱ 17፥1-18 ናቸው። የሰለጰዓድ ሴቶች ልጆች (ቍ15) ሴቶች የውርስ መብት እንዲያገኙ ምክንያት ሆነዋል (ዘኍ 26፥29-34፤ 27፥1-11፤36፥1-12፤ ኢሱ 17፥3-4)። በእነዚህ የትውልድ ሐረጎች ከሚገኙት (ከታወቁት) ዐሥራ ሦስት የተለያዩ ጐሣዎች መካከል ሰባቱ፣ 65 ጽሑፎችን ካካተተውና ስለ ወይን ጠጅ፣ ዘይት፣ ገብስና ስለ ሌሎችም የቤት ዕቃዎች በሚናገረው "ሰማሪያ አስትራካ" በተባለው መጽሐፍ ውስጥ ተጠቅሰዋል። ሴቶች በዘር ግንድ ስማቸው መጠቀሱ በዚያ ዘመን ያልተለመደ ነገር ነው። ምናልባት ከእስራኤል ውጭ ባለው ዓለም ውስጥ የሴቶች መብት ቢያንስ በሕገ መንግሥት ውስጥ ሰፍሮ ይሆናል።

7፥20-29፤ የኤፍሬም የትውልድ ሐረግ የተወሰደው ከዘኍ26፥35 ላይ ነው። ፋሬ(ቍ25) የኤፍሬም የልጁ ልጅ ከሆነ፣ ከኤፍሬም እስከ ኢያሱ ዐሥር ትውልድ ተመዝግቦአል ማለት ነው፤ ይህም እስራኤላውያን በምድረ ግብፅ ከነበሩበት አራት መቶ ዓመት ጋር የሚጣጣም ነው። ኢያሱ ከኤፍሬም የዘር ግንድ መሆኑም በዘኍ13፥8 ላይ ተጠቅሷል፤ ስሙን ግን "አውሴ" ይለዋል (ዘኍ13፥16ይመ)። ጌት የተወረረችው (ቍ21-22) የከነዓን ምድር ከመያዟ በፊት ገና በግብፅ ሳሉ መሆን አለበት። ገብተው የሰፈሩባቸውም ቦታዎች ስም ዝር

ስሚ ሲአራ ይባላል፤ እርሷም የታችኛ ውንና የላይኛውን ቤት ሖሮንንና ኡዜን ሼራን የተባሉትን ከተሞች የቈ ረቈረች ናት።
[25]ልጁ ፋሬ፣ ልጁ^ ሬሴፍ፣ ልጁ ቴላ፣ ልጁ ታሐን፣ [26]ልጁ ለአዳን፣ ልጁ ዓሚሁድ፣ ልጁ ኤሊሳማ፣ [27]ልጁ ነዌ፣ ልጁ ኢያሱ።
[28]ምድራቸውና መኖሪያቸው ቤቴልንና በዙሪያዋ የሚገኙትን ከተሞች፣ በስተምሥ ራቅ ነዓራን፣ በስተ ምዕራብ ጌዝርንና መን ደሮቿን፣ እንዲሁም ሴኬምንና መንደሮቿን፣ ከዚያም አልፎ ዓያንና መንደሮቿን በሙሉ ያጠቃልል ነበር። [29]በምናሴም ወሰን ላይ ቤትሳን፣ ታዕናክ፣ መጊዶና ዶር ከነመንደ ሮቻቸው ነበሩ። በእነዚህም መንደሮች የእ ስራኤል ልጅ የዮሴፍ ዘሮች ይኖሩ ነበር።

አሴር

[30]የአሴር ወንዶች ልጆች፤
ዪምና፣ የሱዋ፣ የሱዊ፣ በሪዓ፤ እኅታቸ ውም ሤራሕ ትባል ነበር።
[31]የበሪዓ ወንዶች ልጆች፤
ሔቤርና የቢርዛዊት አባት መልኪኤል።
[32]ሔቤርም ያፍሌጥን፣ ሳሜርን፣ ኮታም ንና እኅታቸውን ሶላን ወለደ።
[33]የያፍሌጥ ወንዶች ልጆች፤
ፋሴክ፣ ቢምሃል፣ ዓሲት፤
የያፍሌጥ ወንዶች ልጆች እነዚህ ነበሩ።
[34]የሳሜር ወንዶች ልጆች፤
አኪ፣ ሮኦጋ፣* ይሑባ፣ አራም።
[35]የወንድሙ የኤላም ወንዶች ልጆች፤
ጾፋ፣ ይምና፣ ሰሌስ፣ ዓማል።
[36]የጾፋ ወንዶች ልጆች፤
ሱዋ፣ ሐርኔፍር፣ ሦጋል፣ ቤሪ፣ ይምራ፣ [37]ቤጴር፣ ሆድ፣ ሳማ፣ ሰሊሳ፣ ይትራን፣ ብኤራ።
[38]የዬቴር ወንዶች ልጆች፤
ዮሮኒ፣ ፊስጳ፣ አራ።
[39]የዑላ ወንዶች ልጆች፤
ኤራ፣ ሐኒኤል፣ ሪጽያ።
[40]እነዚህ ሁሉ የአሴር ዘሮች ናቸው፤ እነ ርሱም የቤተ ሰብ አለቆች፣ ምርጥ ሰዎች፣ ብርቱ ተዋጊዎችና ድንቅ መሪዎች ነበሩ። በትውልድ መዝገባቸው እንደተጻፈው ለው ጊያ ብቁ የሆኑት ወንዶች ቍጥር ሃያ ስድ ስት ሺህ ነበር።

7፥28 ኢሱ10፥33
7፥29 ኢሱ11፥2፤17፥11
7፥30 ዘኍ1፥40

የብንያማዊው የሳኦል ትውልድ ሐረግ

8፥28-38 ተን ምብ - 1 ዜና 9፥34-44

8 ብንያም የበኵር ልጁን ቤላን፣ ሁለተኛ ልጁን አስቤልን፣ ሦስተኛ ልጁን አሐራን፣ [2]አራተኛ ልጁን ኖሐን፣ አምስተኛ ልጁን ራፋን ወለደ።
[3]የቤላ ወንዶች ልጆች እነዚህ ነበሩ፤
አዳር፣ ጌራ፣ አቢሁድ፣= [4]አቢሱ፣ ናዕማን፣ አሖዋ፣ [5]ጌራ፣ ሰፉፋ፣ ሒራም።
[6]በጌባ ይኖሩ የነበሩትና በኋላም በምርኮ ወደ መናሐት የተወሰዱት የኤሁድ ዘሮች እነዚህ ናቸው፤ [7]ናዕማን፣ አኪያ፣ ጌራ፤ በምርኮ ጊዜ እየመራ የወሰዳቸው የዖዛና የአሒሑድ አባት ጌራ ነበረ።
[8]ሸሐራይም ሚስቶቹን ሑሺምንና በዕራን ከፈታ በኋላ በሞዓብ ምድር ወንዶች ልጆች ወለደ። [9]ከሚስቱ ከሖዴሽ ዮባብን፣ ዲብያን፣ ማሴን፣ ማልካምን፣ [10]ይዑጽን፣ ሻክያንና ሚርማን ወለደ፤ እነዚህም የቤተ ሰብ አለቆች የነበሩ ልጆቹ ናቸው። [11]ሑሺም ከተባለች ሚስቱ አቢጡብና ኤልፍዓል የተባሉ ወንዶች ልጆች ነበሩት።
[12]የኤልፍዓል ወንዶች ልጆች፤
ዔቤር፣ ሚሻም እንዲሁም አኖንና ሎድ የተባሉ ከተሞችን ከነመንደሮቻቸው የቈ ረቈረ ሻሜድ፣ [13]በኤሎን ይኖሩ ለነ በሩ ቤተ ሰቦች አለቆችና የጋት ነዋሪዎ ችን አስወጥተው ያሳደዱ በሪዓና ሽማዕ።
[14]አሒዮ፣ ሻሻቅ፣ ይሬምት፣ [15]ዝባድያ፣ ዓራድ፣ ዔድር፣ [16]ሚካኤል፣ ይሽጳና ዮሐ የበሪዓ ወንዶች ልጆች ነበሩ።
[17]ዝባድያ፣ ሜሱላም፣ ሕዝቂ፣ ሔቤር፣ [18]ይሽምራይ፣ ይዝሊያና ዮባብ የኤል ፍዓል ወንዶች ልጆች ነበሩ።
[19]ያቂም፣ ዝክሪ፣ ዘብዲ፣ [20]ኤሊዔናይ፣ ጺልታይ፣ ኤሊኤል፣ [21]ዓዳያ፣ ብራያና፣ ሺምራት የሰሜኢ ወንዶች ልጆች ነበሩ።
[22]ይሽጳን፣ ዔቤር፣ ኤሊኤል፣ [23]ዓብዶን፣ ዝክሪ፣ ሐናን፣ [24]ሐናንያ፣ ኤላም፣ ዓን ቶትያ [25]ይፍዴያና ፋኑኤል የሶሴቅ ወንዶች ልጆች ነበሩ።

8፥1 ዘፍ46፥21
8፥3 ዘፍ46፥21
8፥4 2ሳሙ23፥9
8፥6 መሳ3፥12-30
8፥12 ዕዝ2፥33፤ ነሀ6፥2፤7፥37፤11፥35
8፥13 ኢሱ10፥12፤11፥22

^25 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማ ማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ "ልጁ" የሚለውን ቃል አይጨምርም
*34 ወይም፣ "ወንድሙ ሳሜር፤ ሮኦጋ"
=3 ወይም፣ "የሁድ አባት ጌራ"
^29 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (1 ዜና 9፥35 ይመ') ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን ይዒኤል የሚለውን አይጨምርም

ዝር (ቍ 28-29) ኢያ16-17 ላይ ያለውን አሳጥሮ የያዘ ነው።

7፥30-40፤ ከአሴር የትውልድ ሐረግ የመጀመሪያው ሦስት ተከታታይ ትውልድ ዘፍ 46፥17ን ይከተላል። እንዲ ሁም "የሱዋ" የሚለው ስም ከመዘለሉ በስተቀር (ቍ 30) ከዘኍ 26፥44-46 ጋር ተመሳሳይ ነው። ይህም የትውልድ ሐረግ ለውትድርና ተግባር ሲባል የተደረገውን የሕዝብ ቈጠራ የሚ ያንጸባርቅ ነው (ቍ 40)።

8፥1-40፤ ሁለተኛውን ከዚያም አልፎ ተርፎ የሚገኘውን የብንያምን የትውልድ ሐረግ በዚህ ክፍል ማካተቱ (የ6-12 ማብ ይመ) የነገዱን ስፍራና የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ሳውል ያለውን ከፍተኛ ግምት ያንጸባርቃል። የደቡብ መንግሥት የይሁዳ፣ የስምዖንና የብንያም ነገድ አኩሌታ ስብስብ ነው። (1ነገ 12፥1-21)፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በነበረበት ዘመን ግዛታቸው ባብዛኛው ከምርኮ መልስ የነበረውን የአይሁድ አውራጃ የሚያ ካትት ነበር፤ የብንያም የትውልድ ሐረግ ይሁዳንና ሌዊን ሳይጨምር፣ ከቀሩት ነገዶች ሁሉ ይበልጥ የሰፋ ነበር። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ለሳኦልም የዘር ግንድ እንደዚሁ ትኩረት ሰጥቶ ታል (ቍ 29-38)። ይህን የፈለገውም የዘመኑ መንግሥቱ ፍጻሜ ወደሚቀጥለው አዲስ ታሪክ ለመሸጋገሪያነት ሊጠቀምበት ፈልጎ ነው (ም 10)። የሳኦል የትውልድ ሐረግ በ9፥35-44 ላይ ተደግሞ ተ ጽፎአል። ይህ የትውልድ ሐረግም በውትድርና ክልል ውስጥ እንደ ተመሠረተ አንዳንድ ምንጮች ይናገራሉ (ቍ 6:10: 13:28:40)።

8፥1-5፤ ከ7:6-12፤ ዘፍ 46፥21-22፤ ዘኍ 26፥38-41 ጋር ያነጻጽሩ።

8፥6-27፤ በዜና መዋዕል መጽሐፍ ውስጥ ብቻ የሚገኝ ነው።

[26]ሽምሽራይ፣ ሸሃሪያ፣ ጎቶልያ፣ [27]ያሬሽያ፣ ኤልያስና፣ ዝክሪ የይሮሐም ወንዶች ልጆች ነበሩ።

[28]እነዚህ ሁሉ በየትውልድ ሐረጋቸው የተቈጠሩ አለቆችና የቤተ ሰብ መሪዎች ሲሆኑ፣ የሚኖሩትም በኢየሩሳሌም ነበረ።

[29]የገባዖን አባት[ሠ] ይዒኤል[ፈ] በገባዖን ኖረ፤ ሚስቱ መዓካ ትባል ነበር። [30]የበኵር ልጁም አብዶን ይባል ነበር፤ የእርሱም ተከታዮች ጹር፣ ቂስ፣ በአል፣ ኔር፣[ሰ] ናዳብ፣ [31]ጌዶር፣ አሒዮ፣ ዛኩርና [32]የሺምዓ አባት ሚቅሎት ነበሩ። እነዚህም ከሥጋ ዘመዶቻቸው ጋር በኢየሩሳሌም ከተማ አቅራቢያ ይኖሩ ነበር።

[33]ኔር ቂስን ወለደ፤ ቂስ ሳኦልን ወለደ፤ ሳኦልም ዮናታንን፣ ሜልኪሳን፣ አሚናዳብን፣ አስበኣልን[ቨ] ወለደ።

[34]የዮናታን ወንድ ልጅ
መሪበኣል[+]፤ እርሱም ሚካን ወለደ።

[35]የሚካ ወንዶች ልጆች፤
ፒቶን፣ ሜሌክ፣ ታሬዓ፣ አካዝ።

[36]አካዝ ይሆዓዳን ወለደ፤ ይሆዓዳም ዓሌሜትን፣ ዓዝሞትን፣ ዘምሪን ወለደ፤
ዘምሪም ሞጻን ወለደ። [37]ሞጻ ቢንዓን ወለደ፤ ቢንዓ ረፋያን ወለደ፤ ረፋያ ኤልዓሣን ወለደ፤ ኤልዓሣም ኤሴልን ወለደ።

[38]ኤሴል ስድስት ወንዶች ልጆች ነበሩት፤ ስማቸውም፦
ዓዝሪቃም፣ ቦክሩ፣ እስማኤል፣ ሸዓርያ፣ አብድዩ፣ ሐናን ይባላል፤ እነዚህ ሁሉ የኤሴል ልጆች ነበሩ።

[39]የወንድሙ የኤሴቅ ወንዶች ልጆች፤
የበኵር ልጁ ኡላም፣ ሁለተኛ ልጁ ኢያስ፣ ሦስተኛ ልጁ ኤሊፋላት። [40]የኡላም ልጆች በቀስት መንደፍ የሚችሉ ብርቱ ተዋጊዎች ነበሩ፤ እነርሱም ባጠቃላይ ቍጥራቸው አንድ መቶ ሃምሳ ወንዶች ልጆችና የልጅ ልጆች ነበሯቸው፤ እነዚህ ሁሉ የብንያም ትውልዶች ነበሩ።

8፥29 ኢሱ9፥3
8፥33 1ሳሙ9፥1፤14፥49፤ 28፥19፤2ሳሙ2፥8
8፥34 2ሳሙ4፥4፤9፥12፤ 21፥7-14
8፥40 ዘኍ26፥38
9፥1 ዘጸ21፥10፤1ዜና5፥25፤ 11፥1:10፤12፥38፤ 14፥8፤15፥3:28፤18፥14፤19፥17፤21፥5፤28፥4:8፤29፥21:23፤ 2ዜና1፥2፤5፥3፤7፥8፤10፥3:16፤12፥1፤13፥4:15፤18፥16፤24፥5፤28፥23፤29፥24፤30፥1
9፥2 ኢሱ9፥27፤ ዕዝ2፥43: 58:70፤ 8፥20፤ነህ7፥60
9፥4 ዘፍ38፥29፤46፥12

9 እስራኤል ሁሉ በየትውልድ ሐረጋቸው ተቈጥረው ስማቸው በእስራኤል ነገሥታት መዝገብ ላይ ሰፈረ።

የኢየሩሳሌም ከተማ ሕዝብ

9፥1-17 ተጓ ምብ - ነህ 11፥3-19

የይሁዳ ሕዝብ ከፈጸሙት በደል የተነሣ ተማርከው ወደ ባቢሎን ተወሰዱ። [2]በመጀመሪያ በየርስታቸውና በየከተሞቻቸው ተመልሰው የሰፈሩት ጥቂት እስራኤላውያን፣ ካህናት፣ ሌዋውያንና በቤተ መቅደሱ ውስጥ የጕልበት ሥራ የሚሠሩ አገልጋዮች ነበሩ።

[3]በኢየሩሳሌም ይኖሩ የነበሩ የይሁዳ፣ የብንያም፣ የኤፍሬምና የምናሴ ነገዶች የሚከተሉት ናቸው፤

[4]ከይሁዳ ልጅ፣ ከፋሬስ ዘሮች፣ የባኒ ልጅ፣ የአምሪ ልጅ፣ የያምሪ ልጅ፣ የዓሚሁድ ልጅ ዑታይ።

[5]ከሴሎናውያን፦
የበኵር ልጁ ዓሣያና ወንዶች ልጆቹ።

[6]ከዛራውያን፦
ይዑኤል፤
የሕዝቡ ቍጥር ስድስት መቶ ዘጠና ነበረ።
ከይሁዳ ነገድ የሰው ቍጥር ስድስት መቶ ዘጠና ነበር።

[7]ከብንያማውያን፦
የሐስኑአ ልጅ፣ የሆዳይዋ ልጅ፣ የሚሱላም ልጅ ሰሉ። [8]የይሮሐም ልጅ ብኔያ፤ የሚክሪ ልጅ፣ የኦዚ ልጅ ኤላ፤ የይብንያ ልጅ፣ የራጉኤል ልጅ፣ የሰፋጥያ ልጅ ሚሱላም። [9]በትውልድ ሐረግ መዝገቡ ላይ በተጻፈው መሠረት ከብንያም ነገድ የሕዝቡ ቍጥር ዘጠኝ መቶ ሃምሳ ስድስት ነበረ፤ እነዚህ ሁሉ ወንዶች የቤተ ሰብ አለቆች ነበሩ።

ሠ29 *አባት* ማለት፣ *የማኅበረሰብ መሪ ወይም የጦር መሪ* ማለት ነው።
ሰ30 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጉሞች (እንዲሁም 1ዜና 9፥36 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ ኔር የሚለውን ስም አይጨምርም
ቨ33 *ኢሽ ቦሼት* በመባልም ይታወቃል
+34 *ሜፊቦስቴ* በመባልም ይታወቃል

8፥29-38፤ በመሠረቱ በ9፥35-44 ላይ ከተጠቀሰው የስም ዝርዝር ጋር አንድ ነው።

8፥33፤ የሳዖልን ወንዶች ልጆች በተመለከተ 1 ሳሙ 14፥49፤31፥2 ይመ። *ዮናታንን፤* የሳኦል የበኵር ልጁ ነው። ዮናታን ተወዳዳሪ በሌለው ጀግንነቱና ከዳዊት ጋር ባለው ጽኑ ፍቅር በእጅጉ የታወቀ ነበር (1ሳሙ13-14፤18፥1-4፤19፥1-7፤ 20፥1-42፤ 23፥16-18፤ 2ሳሙ21፥13-14)። *አስበኣልን፤* የ2 ሳሙ 2፥8 ማብ ይመ።

8፥34 *መሪበኣል*፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ። የ2ሳሙ 4፥4 እንዲሁም ማብ ይመ።

9፥1 *እስራኤል ሁሉ፤* የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ የተለያዩ የትውልድ ሐረጎችን በመጽሐፉ ውስጥ ማካተቱ "እስራኤል ሁሉ" ለሚለው ሐረግ የተለየ ትኵረት እንደሚሰጠው የሚያመለክት ነው (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ ዓላማውና መሪ ሐሳቡ የሚለውን ይመ)።

9፥2-34፤ ይህ ከምርኮ የተመለሱትን ሰዎች ስም የያዘው ዝርዝር በጸሐፊው ዘመን የነበረውን ሥርዐተ ደንብ በተለይም የኀላፊነቱን ቦታ የያዙት ወገኖች ሕጋዊ ሥልጣን ምን እንደ ነበረ የሚያንጸባርቅ ነው። በቍ 3-9 ላይ የተራውን ሕዝብ ("እስራኤላውያን ቍ 2)፣ በቍ 10-13 ላይ የካህናቱን፣ በቍ 14-34 ላይ የሌዋውያኑን ስም ዘርዝሮአል። እንደዚሁም ከምርኮ ተመላሾች መካከል አራተኛ መደብ የሆኑትን የቤተ መቅደስ አገልጋዮች ጠቅሷል፤ እነዚህም በቤተ መቅደሱ ውስጥ የጕልበት ሥራ በመሥራት የሚያገለግሉ ናቸው (ቍ 2) ፤ ይሁን እንጂ የስም ዝርዝራቸውን ለብቻ አይጽፈውም። እነዚህ ጥንቱኑ ባዕዳን ሆነው ሳለ፣ ከሌዋውያኑ ጋር የተቀላቀሉ ሳይሆኑ አልቀሩም (ኢያ 9፥23፤ዕዝ 8፥20)። ስለዚህም ዝርዝራቸው ከሌዊ ነገድ ውጭ ራሱን ችሎ አልተጻፈም። ተመሳሳይ ነው የአገልግሎት ድርሻ በጥንቱ የሁጋሪት ቤተ ጣዖት ውስጥም ነበር። እዚህ ላይ የተሰጠው ዝርዝር በነህ11 ላይ ከተጻፈው ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ሆኖም በሁለቱ ቦታዎች አንድ ዐይነት የሆኑት የስም ዝርዝሮች ከግማሽ በታች ናቸው።

9፥3 *የኤፍሬምና የምናሴ፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ "እስራኤል ሁሉ" የሚለውን ሐረግ እንደገና በማንጸባረቅ፣ ከምርኮ የተመለሱት የይሁዳና የብንያም ነገዶች ብቻ ሳይሆኑ ከሰሜኑ ነገዶችም መካከል እንዳሉ ያሳያል።

9፥4-6፤2፥3-6፤4፥21 ይመ። ከምርኮ፣ የተመለሱትን የይ

[10]ከካህናቱ:-
ዮዳኤ፣ ዮአሪብ፣ ያኪን፤
[11]የእግዚአብሔር ቤት አለቃ የሆነው የአ
ኪጦብ ልጅ፣ የመራዮት ልጅ፣ የሳ
ዶቅ ልጅ፣ የሜሱላም ልጅ፣ የኬልቅ
ያስ ልጅ ዓዛርያስ።
[12]የመልክያ ልጅ፣ የጳስኮር ልጅ፣ የይ
ሮሐም ልጅ ዓዳያ፤ የኢሜር ልጅ፣
የምሺላሚት ልጅ፣ የሜሱላም ልጅ፣
የየሕዜራ ልጅ፣ የዓዲኤል ልጅ መዕሣይ።
[13]የቤተ ሰብ አለቃ የነበሩት ካህናት ቍጥር
አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሥልሳ ነበረ፤ እነዚ
ህም በእግዚአብሔር ቤት ለሚከናወነው አገ
ልግሎት ብቁ ሰዎች ነበሩ።
[14]ከሌዋውያን ወገን:-
ከሜራሪ ዘሮች የአሳብያ ልጅ፣ የዓዝሪ
ቃም ልጅ፣ የአሱብ ልጅ ሸማያ፣
[15]በቅበቃር፣ ኤሬስ፣ ጋላልና የአሳፍ
ልጅ፣ የዝክሪ ልጅ፣ የሚካ ልጅ መታ
ንያ። [16]የኤዶታም ልጅ፣ የጋላል ልጅ፣
የሰሙስ ልጅ አብድያ። እንዲሁም በነ
ጦፋውያን ከተሞች የኖረው የሕልቃና
ልጅ፣ የአሳ ልጅ በራክያ።
[17]የቤተ መቅደሱ በር ጠባቂዎች:-
ሰሎም፣ ዓቁብ፣ ጤልሞን፣ አሒማንና
ወንድሞቻቸው፤ አለቃቸውም ሰሎም
ነበረ፤ [18]እርሱም በስተ ምሥራቅ በሚገ
ኘው በንጉሡ በር እስካሁን ድረስ ተመ
ድቦአል። እነዚህም የሌዋውያኑ ሰፈር
በር ጠባቂዎች ነበሩ። [19]የቆሬ ልጅ
የአብያሳፍ ልጅ፣ የቆሬ ልጅ ሰሎምና
ከእርሱም ቤተ ሰብ የሆኑት ቆሬያ
ውያን ወደ እግዚአብሔር ማደሪያ[a] የሚያ
ስገባውን በር ይጠብቁ እንደ ነበር
ሁሉ፣ እነዚህም ወደ ቤተ መቅደሱ
የሚያስገባውን በር ይጠብቁ ነበር።
[20]በቀድሞ ጊዜ የበር ጠባቂዎቹ አለቃ
የአልዓዛር ልጅ ፊንሐስ ነበረ፤ እግዚአ
ብሔርም ከእርሱ ጋር ነበረ። [21]ወደ መገ
ናኛው ድንኳን የሚያስገባውን በር
የሚጠብቀው ደግሞ የሜሱላም ልጅ ዘካ
ርያስ ነበረ።
[22]መግቢያ በሮቹን እንዲጠብቁ የተመ
ረጡት ባጠቃላይ ሁለት መቶ ዐሥራ ሁለት
ነበሩ። እነርሱም በትውልድ ሐረጋቸው መሠ
ረት በሚኖሩባቸው መንደሮች ተቈጥረው
ተመዘገቡ፤ በር ጠባቂዎቹን በዚያ ቦታ ላይ
የመደቡአቸው ዳዊትና ባለ ራእዩ ሳሙኤል
ነበሩ። [23]የማደሪያውን ድንኳን ማለትም
የእግዚአብሔርን ቤት የሚጠብቁትም እነ
ርሱና ዘሮቻቸው ነበሩ። [24]በር ጠባቂዎቹም
በምሥራቅ፣ በምዕራብ፣ በሰሜንና፣ በደቡብ
በሚገኙት በአራቱም ማዕዘኖች ላይ ነበሩ።
[25]ወንድሞቻቸውም በየመንደሮቻቸው ሆነው
በየጊዜው እየወጡ የጥበቃውን ሥራ ሰባት
ሰባት ቀን ያግዙአቸው ነበር። [26]ሌዋውያን
የነበሩት አራቱ የበር ጠባቂ አለቆች ግን
በእግዚአብሔር ቤት ውስጥ የሚገኙትን ክፍሎ
ችና ግምጃ ቤቶች በኀላፊነት ይጠብቁ
ነበር። [27]የጥበቃውን ሥራ የሚያከናውኑት
እነርሱ በመሆናቸው የሚያድሩትም በዚ
ያው በእግዚአብሔር ቤት አካባቢ ነበረ፤ ጠዋት
ጠዋትም ደጆቹን የሚከፍቱት እነርሱ
ነበሩ። [28]ከእነርሱም አንዳንዶቹ ለቤተ መቅ
ደሱ አገልግሎት የሚውሉ ዕቃዎችን በኀላ
ፊነት ይጠብቁ ነበር፤ ዕቃዎቹም በሚገቡበ
ትና በሚወጡበት ጊዜ ሁሉ ይቈጥሩ ነበር፤
[29]ሌሎቹ ሌዋውያን ደግሞ ዕቃዎቹንና
የቤተ መቅደሱን ንዋያተ ቅድሳት፣ ዱቄቱን፣
የወይን ጠጁን፣ የወይራ ዘይቱን፣ ዕጣኑን፣ የሽ
ቱውን ቅመማ ቅመም እንዲጠብቁ ተመ
ድበው ነበር። [30]ከካህናቱም አንዳንዶቹ
የሽቱውን ቅመማ ቅመም ይለውሱና ያዘጋጁ
ነበር። [31]የቆሬያዊው የሰሎም በኵር ልጅ ሌዋ
ዊው ማቲትያ የቍርባኑን እንጀራ የመጋገር
ኀላፊነት ተሰጥቶት ነበር። [32]በየሰንበቱ
ለሚዘጋጀው ገጸ ኅብስትም ኀላፊነቱ የተ
ሰጠው ከቀዓታውያን ወንድሞቻቸው መካ
ከል ለአንዳንዶቹ ነበር።

[33]የሌዋውያን ቤተ ሰብ አለቆች የነበሩት
መዘምራኑ ደግሞ በቤተ መቅደሱ ክፍሎች
ውስጥ እንዲኖሩና ከሌላው ሥራ ሁሉ ነጻ
እንዲሆኑ ተደርጎ ነበር፤ ምክንያቱም ቀንና
ሌሊት የሚሠሩት ሥራ ነበራቸው።

[34]እነዚህ ሁሉ የሌዋውያን ቤተ ሰብ አለ
ቆች ሲሆኑ፣ በትውልድ ሐረጋቸው መሠረት
ተመዘገቡ፤ የሚኖሩትም በኢየሩሳሌም ነበረ።

[a]19 በዚህ በቍጥር 21 እና 23 ላይ ቤተ መቅደሱን
ያመለክታል።

9፥12 ዕዝ2፥38፡10፥22፡ ነህ10፥3፡ኤር21፥1፡38፥1
9፥15 2ዜና20፥14፡ነህ11፥22
9፥16 ነህ12፥28
9፥17 ቍ22፡1ዜና26፥1፡ 2ዜና8፥14፡31፥14፡ ዕዝ2፥42፡ነህ7፥45
9፥18 1ዜና26፥14፡ ሕዝ43፥1፡46፥1
9፥19 ኤር35፥4
9፥20 ዘኍ25፥11
9፥21 1ዜና26፥2፡14
9፥22 ቍ17፡1ሳሙ9፥9
9፥25 2ነገ11፥5
9፥26 1ዜና26፥22
9፥27 ዘኍ3፥38፡ ኢሳ22፥22
9፥29 ዘኍ3፥28፡ 1ዜና23፥29
9፥30 ዘፀ30፥25
9፥32 ዘሌ24፥5-8፡1ዜና23፥29፡ 2ዜና13፥11
9፥33 1ዜና6፥31፡25፥1-31፡2ዜና5፥12፡ መዝ134፥1

ሁዳ ዘሮች ወደ ኋላ በመቍጠር እስከ ፋሬስ ዛራና ሴሎም ያደርሳቸዋል። ይህም "ሴሎናውያን" የሚለው ቃል (ቍ5) "ሴሎማውያን" ተብሉ የሚነበብ ከሆነ (ዘኍ 26፥20) ማለት ነው። አሁንም ሴሎናውያን የሚለው እንዳለ የሚጠበቅ ከሆነ፣ የሚያመለክተው ሴሎን ይሆናል፤ ሴሎም የታወቀች ቅድስት ከተማ ነበረች (መሳ 18፥31፤ኤር 7፥12-14፤26፥9)።

9፥10-13፤ የካህናቱ የስም ዝርዝር ከነህ 11፥10-14 ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ይህም ቀደም ሲል ከነበረው የካህናቱ የትውልድ ሐረግ ጋር የተሳሰረ በመሆኑ (6፥1-15፡50-53) የዚያን ጊዜዋ እስራኤል ታሪኳ ከቀድሞው የቀጠለ መሆኑን ያሳያል።

9፥15-16 *የአሳፍ... የኤዶታም፤* በተለያዩ የዜማ መሣሪያዎች የሚያገለግሉ የመዘምራን አለቆች ናቸው (6፥39፤16፥41)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በመቀጠልም የመዘምራኑን ስም (ም25) ከበር ጠባቂዎች አስቀድሞ (ም26) ይዘረዝራል።

9፥16 *በነጦፋውያን፤* የነህ12፥28 ማብ ይመ።

9፥17-21፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ አራቱን የበር ጠባቂዎች ስም ሲያወሳ ነህምያ ግን (ነህ11፥19) ሁለቱን ስም ብቻ ነው የጠቀሰው። ንጉሡ የሚወጣ የሚገባበትን በር የመጠበቅ ኀላፊነት የተሰጠው ለዘበኞች አለቃ ነው (ሕዝ 46፥1-2)። የበር ጠባቂዎች ስም በም 26 እና በዕዝ 2፥42 ላይም በዝርዝር ተጽፎአል። እነዚህም የትውልድ ሐረጋቸውን ወደ ኋላ በመቍጠር እስከ ፊንሐስ ያደርሳቸዋል (ቍ 20፤6፥4፤ዘኍ3፥32፤25፥6-13)።

9፥22-27፤ ቀንና ሌሊት በሦስት ፈረቃ የሚጠበቁ ሃያ አራት የዘብ ቦታዎች ነበሩ። ለአንድ ሳምንት የሚመደቡትም ሰዎች ሰባ ሁለት ሲሆኑ ባጠቃላይ ለሦስት ሳምንት ጥበቃ የሚያስፈልገው የሰው ኀይል ከሞላ ጐደል ሁለት መቶ ዐሥራ ሁለት ነበር (26፥12-18)።

9፥28-34፤ የሌዋውያኑ ኀላፊነት የቤተ መቅደሱን ምድረ ግቢ በመጠበቅና በሮቹን ጠዋት ጠዋት በመክፈት ላይ ብቻ የተወሰነ ሳይሆን፣ በግቢው ውስጥ ያሉትን ልዩ ልዩ ክፍሎችንና የዕቃ ቤቶቹን (23፥28፤ 26፥20-29) እንደዚሁም የተለያዩ መገልገያ ዕቃዎችን፣ ምግቦችን፣ የአላቂና የቋሚ ዕቃዎች ማከማቻ

የሳኦል ትውልድ ሐረግ

9፥34-44 ተጓ ምብ - 1 ዜና 8፥28-38

[35]የገባዖን አባት[+] ይዒኤል የሚኖረው በገ ባዖን ነበረ፤
የሚስቱም ስም መዓካ ይባላል። [36]የበኵር ልጁ ዓብዶን ሲሆን፣ የእርሱም ተከታ ዮች ጹር፣ ቂስ፣ በኣል፣ ኔር፣ ናዳብ፣ [37]ጌዶር፣ አሒዮ፣ ዘኩር፣ ሚቅሎት ነበሩ። [38]ሚቅሎት ሳምአን ወለደ፤ እነርሱም ከዘመዶቻቸው ጋር በኢየሩሳሌም አቅ ራቢያ ይኖሩ ነበር።
[39]ኔር ቂስን ወለደ፤ ቂስ ሳኦልን ወለደ፤ ሳኦል ዮናታን፣ ሜልኪሳን፣ አሚናዳብን፣ እስ በኣልን[*] ወለደ።
[40]የዮናታን ወንድ ልጅ፤
መሪበኣል[ᄀ] ነው፤ መሪበኣል ሚካን ወለደ።
[41]የሚካ ወንዶች ልጆች፤
ፒቶን፣ ሜሌክ፣ ታሬዓ፣ አካዝ።
[42]አካዝ የዕራን ወለደ፤ የዕራም ናሌሜ ትን፣ ዓዝሞትን፣ ዘምሪን ወለደ፤ ዘም ሪም ሞጻን ወለደ። [43]ሞጻም ቢንዓን ወለደ፤ ልጁ ረፋያ ነበረ፤ ልጁ ኤልዓሣ፣ ልጁ ኤሴል።
[44]ኤሴል ስድስት ወንዶች ልጆች ነበሩት፤ ስማቸውም፦
ዓዝሪቃም፣ ቦክሩ፣ እስማኤል፣ ሸዓርያ፣ አብድዩ፣ ሐናን እነዚህ የኤሴል ወን ዶች ልጆች ናቸው።

ሳኦል ራሱን ገደለ

10፥1-12 ተጓ ምብ - 1ሳሙ 31፥1-13፤ 2ሳሙ 1፥4-12

10 ከዚህ በኋላ ፍልስጥኤማውያን እስ ራኤልን መውጋት ጀመሩ፤ እስራ ኤላውያንም ከፊታቸው ሸሹ፤ ብዙዎች በጊ ልቦዓ ተራራ ላይ ሞቱ። [2]ፍልስጥኤማውያን ሳኦልንና ልጆቹን ይበልጥ አሳደዱአቸው፤ የሳኦልንም ልጆች ዮናታንን፣ አሚናዳብ ንና ሜልኪሳን ገደሉ፤ [3]ሳኦል በተሰለፈበት ግንባር ውጊያው በረታ፤ ቀስተኞችም አግ ኝተው አቈሰሉት።
[4]ሳኦል ጋሻ ጃግሬውን፣ "እነዚህ ሸለፈታ ሞች መሳለቂያ እንዳያደርጉኝ ሰይፍህን መዝዘህ ውጋኝ" አለው።
ጋሻ ጃግሬው ግን እጅግ ፈርቶ ስለ ነበር አልደፈረም፤ ስለዚህ ሳኦል በገዛ ሰይፉ ላይ ወድቆ ሞተ። [5]ጋሻ ጃግሬውም ሳኦል መሞቱን ሲያይ፣ እርሱም በሰይፉ ላይ ወድቆ ሞተ። [6]ስለዚህ ሳዖልና ሦስት ልጆቹ ሞቱ፤ ቤተ ሰዎቹም ሁሉ አብረው ሞቱ።
[7]በሸለቆው ውስጥ የነበሩት እስራኤላው ያን ሁሉ ሰራዊቱ እንደ ሸሸ፣ ሳኦልና ልጆ ቹም እንደ ሞቱ ባዩ ጊዜ ከተሞቻቸውን ለቀው ሸሹ፤ ፍልስጥኤማውያንም መጥተው ከተሞቹን ያዙ።
[8]በማግሥቱ ፍልስጥኤማውያን የሞቱትን ለመግፈፍ ሲመጡ፣ ሳኦልና ልጆቹ በጊ ልቦዓ ተራራ ላይ ወድቀው አገኙአቸው። [9]ሳኦልን ከገፈፉ፣ ራሱን ከቈረጡና መሣሪ ያውንም ከወሰዱ በኋላ፣ ለአማልክቶቻቸ ውና ለሕዝቡ የምሥራቹን እንዲነግሩ ወደ መላው የፍልስጥኤም ምድር መልክተኞ ችን ላኩ። [10]ከዚያም መሣሪያውን በአማል ክቶቻቸው ቤተ ጣዖት አኖሩ፤ ራሱንም በዳ ጎን ቤተ ጣዖት ውስጥ አንጠለጠሉት።
[11]የኢያቢስ ገለዓድ ነዋሪዎች ሁሉ ፍልስ ጥኤማውያን በሳኦል ላይ ያደረጉትን በሰሙ ጊዜ፣ [12]ብርቱ የሆኑ ሰዎች ሄደው የሳኦል ንና የልጆቹን ሬሳ አንሥተው ወደ ኢያቢስ አመጡ፤ ዐጽማቸውንም ኢያቢስ ውስጥ በሚገኘው ትልቁ ዛፍ ሥር ቀበሩ፤ ከዚያም ሰባት ቀን ጾሙ።
[13]ሳኦል *እግዚአብሔርን* ስላልታዘዘ ሞተ፤ *የእግዚአብሔርን* ቃል አልጠበቀም፤ ይል ቁንም ከሙታን ጠሪ ምክርን ጠየቀ፤ [14]ይህን *ከእግዚአብሔር* አልጠየቀም፤ ስለዚህ *እግዚአ ብሔር* ገደለው፤ መንግሥቱንም ወደ እሴይ ልጅ ወደ ዳዊት እንዲተላለፍ አደረገ።

ዳዊት በእስራኤል ላይ ነገሠ

11፥1-3 ተጓ ምብ - 2ሳሙ 5፥1-3

11 እስራኤል ሁሉ በኬብሮን ወደ ዳዊት መጥተው እንዲህ አሉት፤"እነሆ፤ እኛ የገዛ ሥጋህና ደምህ ነን፤ [2]በቀደመው ዘመን ሳኦል ንጉሥ ሆኖ ሳለ እስራኤልን ወደ ጦርነት የምትመራ አንተ ነበርህ፤ *እግ ዚአብሔር* አምላክህም፣ 'ሕዝቤን እስራኤልን

9፥35 1ዜና8፥29
9፥39 1ሳሙ9፥1፤ 13፥22፤ 2ሳሙ2፥8፤1ዜና8፥33
9፥40 2ሳሙ4፥4
10፥10 መሳ16፥23
10፥11 መሳ21፥8
10፥13 ዘሌ19፥31፤20፥6፤ ዘዳ18፥9-14፤ 1ሳሙ 13፥13፤ 2ሳሙ1፥1፤ ዜና5፥25
10፥14 1ሳሙ13፥14፤ 1ዜና12፥23
11፥1 ዘፍ13፥18፤23፥19፤ 1ዜና9፥1
11፥2 1ሳሙ18፥5:16፤1ዜና 5፥2፤መዝ78፥1፤ ማቴ2፥6

[+]35 *አባት ማለት፣ የማኅበረሰብ መሪ ወይም፣ የጦር መሪ* ማለት ነው።
[*]39 *ኢሽበዓል* በመባልም ይታወቃል።
[ᄀ]40 *ሜፊቦስቴ* በመባልም ይታወቃል።

ክፍሎችን (28፥13-18፤ዕዝ1፥9-11) መጠበቅ እንዲሁም ዕቃዎችን የማቅረብና የማሳመር ኀላፊነት ሌዋውያኑን የሚመለከት ነበር። በተጨማሪም የሚጋገረውን ኅብስት የሚያዘጋጁትም (ዘጸ 25፥30፤ ሌዋ 2፥5-7፤7፥9) እነርሱ ነበሩ። መልካም መዓዛ ያለ ውን ዘይትና ሽቶዎች ግን የሚያዘጋጁት ካህናቱ ብቻ ነበሩ።

9፥35-44፤ እዚህ ላይ የሳኦል የትውልድ ሐረግ እንዳለ ተደግሞ ተጽፎአል (8፥29-38 ይመ)፤ ይህ የሆነበትም ምክንያት የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በም10 ላይ መጻፉ ለፈለገው ታሪክ አጭር መግቢያ እንዲሆነው አስቦ ነው።

10፥2፤ በጦርነት ውስጥ እንዴትና ለምን ንጉሡን እንዳሳ ደዱት ለማስተዋል የ1ነገ 22፥31 ማብ ይመ።

10፥6 *ሦስት ልጆቹ፤* ቍ2 ይመ (አሽቦሼት ግን ከሞት አምልጦአል የ1ሳሙ 31፥2 ማብ ይመ)። ቤተ ሰዎቹም ሁሉ፤ ሦስት ወንዶች ልጆቹንና ሹማምቱን ለማለት እንጂ ዘሮቹን በሙሉ ማለቱ አይደለም (8፥33-34 እና ማብ ይመ፤ 1ሳሙ31፥6)።

10፥13-14፤ እነዚህ ቍጥሮች በመጽሐፈ ሳሙኤል ላይ ከተጻፈው ታሪክ ጋር አንድ አይደሉም። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ቍጥሮቹን በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ያካተተው፣ ወዲያውኑ ስለ ሚፈጸመው የአጸፋ ቅጣት ለመናገር ካለው ትልቅ ፍላጎት አኳያ ነው። (በመግቢያው ላይ "ዐላማና መሪ ሐሳቡ" የሚለውን ይመ)። ሙታን ጠሪዎችን መጠየቅ የተከለከለ ነው (ዘዳ 18፥9-14)፤ ይህም በሳኦል ላይ ሞት አስከትሎበታል። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የጻፈው መጽሐፈ ሳሙኤልንና መጽሐፈ ነገሥትን ጠንቅቆ (አሳምሮ) ለሚ ያውቃቸው አንባቢ መሆኑንና እርሱም ቢሆን ይህንን እንደ ሚያውቅ መገንዘብ ይቻላል። እዚህ ላይ ሳኦል የእንዶሯን ሙታን ጠሪ ምክር ስለመጠየቁ፣ በተዘዋዋሪ መንገድ ተመልክቶ አል። ሆኖም የድርጊቱን ዝርዝር አፈጻጸም በድጋሚ አልጻፈም (1 ሳሙ 28 ይመ)።

11፥1-2 ዜና 9፥31፤ በመግቢያው ላይ "የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል የሚለውን ይመ።

የምትጠብቅ አንተ ነህ፤ ንጉሣቸውም ትሆና ለህ' ብሎሃል"::

[3]የእስራኤል ሽማግሌዎች ሁሉ ንጉሥ ዳዊት ወዳለበት ወደ ኬብሮን መጡ፤ ዳዊትም በኬብሮን *በእግዚአብሔር* ፊት ከእነርሱ ጋር ቃል ኪዳን ገባ:: *እግዚአብሔር* በሳሙኤል አማካይነት በሰጠው ተስፋ መሠረት ዳዊትን ቀብተው በእስራኤል ላይ አነገሡት::

ዳዊት ኢየሩሳሌምን ድል አደረገ

11፥4-9 ተጓ ምብ - 2ሳሙ 5፥6-10

[4]ዳዊትና እስራኤላውያን ሁሉ ኢያቡስ ወደምትባለው ወደ ኢየሩሳሌም ሄዱ:: በዚያም የሚኖሩ ኢያቡሳውያን [5]ዳዊትን "ወደ ዚህ ፈጽሞ አትገባም" አሉት፤ ዳዊት ግን የጽዮንን ምሽግ ያዘ፤ እርሷም የዳዊት ከተማ ናት::

[6]ዳዊትም፣ "ኢያቡሳዊያንን ቀድሞ የሚወጋ ሰው የሰራዊቱ አዛዥ ይሆናል" አለ፤ ስለዚህ የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ በመጀመሪያ ወጣ፤ እርሱም አዛዥ ለመሆን በቃ::

[7]ከዚያም ዳዊት መኖሪያውን በዐምባዪቱ ውስጥ አደረገ፤ ከዚህም የተነሣ የዳዊት ከተማ ተባለች:: [8]ዳዊትም ከሚሎ ጀምሮ የከተማዪቱን ዙሪያ ቅጥር ሠራ፤ ኢዮአብ ደግሞ የቀረውን የከተማዪቱን ክፍል መልሶ ሠራ:: [9]*እግዚአብሔር* ጸባኦት ከእርሱ ጋር ስለ ነበር ዳዊት በየጊዜው እየበረታ ሄደ::

የዳዊት ኀያላን ሰዎች

11፥10-41 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 23፥8-39

[10]የዳዊት ኀያላን ሰዎች አለቆች እነዚህ ናቸው፤ እነርሱም *እግዚአብሔር* በሰጠው ተስፋ መሠረት መንግሥቱ በምድሪቱ ሁሉ ትሰፋ ዘንድ ከሌሎቹ እስራኤላውያን ጋር ሆነው ለመንግሥቱ ብርቱ ድጋፍ ሰጡ:: [11]የዳዊት ኀያላን ሰዎች ስም ዝርዝር ይህ ነው፤

ሐክሞናዊው ያሾብዓም የጦር መኮንኖቹ አለቃ[1] ነበረ፤ እርሱም ጦሩን አንሥቶ በአንድ ጊዜ ሦስት መቶ ሰው ገደለ::

[12]ከእርሱም ቀጥሎ ከሦስቱ ኀያላን አንዱ የሆነው የአሆሃዊው የዱዲ ልጅ አልዓዛር ነው፤ [13]እርሱም ፍልስጥኤማውያን ለጦርነት በተሰበሰቡ ጊዜ በፌስደሚም ከዳዊት ጋር አብሮ ነበረ፤ ገብስ በሞላበት የእርሻ ቦታ ወታደሮቹ ከፍልስጥኤማውያን ፊት ሸሹ፤ [14]ይሁን እንጂ በእርሻው መካከል ቦታ ይዘው ስለ ነበረ ፍልስጥኤማውያንን ገደሉ፤ *እግዚአብሔርም* ታላቅ ድል ሰጣቸው::

[15]ከፍልስጥኤማውያን ሰራዊት ጥቂቱ በራፋይም ሸለቆ ሰፍሮ ሳለ፣ ከሠላሳዎቹ አለቆች ሦስቱ ዳዊትን ለመገናኘት በዓዶላም ዋሻ አጠገብ ወደሚገኘው ወደ ዐለቱ ወረዱ:: [16]በዚያን ጊዜ ዳዊት በምሽጉ ውስጥ ነበረ፤ የፍልስጥኤማውያን ሰራዊት ደግሞ በቤተ ልሔም ነበረ:: [17]ዳዊትም ውሃ ፈልጎ ነበርና፣ "ከቤተ ልሔም በር አቅራቢያ ከሚገኘው ጕድጓድ የምጠጣው ውሃ ማን ባመጣልኝ!" አለ:: [18]በዚህ ጊዜ ሦስቱ የፍልስጥኤማውያንን ሰራዊት ጥሰው በማለፍ በቤተ ልሔም በር አጠገብ ከሚገኘው ጕድጓድ ውሃ ቀድተው ለዳዊት አመጡለት፤ እርሱ ግን ሊጠጣው ስላልፈለገ *በእግዚአብሔር* ፊት አፈሰሰው፤ [19]ከዚያም "ይህን ከማድረግ እግዚአብሔር ይጠብቀኝ፤ ይህ በሕይወታቸው ቈርጠው የሄዱትን የእነዚህን ሰዎች ደም እንደ መጠጣት አይደለምን?" አለ:: ይህን ለማምጣት በሕይወታቸው ቈርጠው ስለ ነበር፣ ዳዊት ሊጠጣው አልፈለገም::

ሦስቱ ኀያላን ሰዎች የሠሩት ይህንን ነበር::

[20]የኢዮአብ ወንድም አቢሳ የሦስቱ አለቃ ነበረ:: እርሱም ጦሩን አንሥቶ ሦስት መቶ ሰዎች ገደለ፤ ከዚህም የተነሣ እንደ ሦስቱ ሁሉ ዝነኛ ሆነ:: [21]ከሦስቱ አንዱ ሆኖ ባይቈጠርም እንኳ፣ እጥፍ ክብር አገኘ፤ አዛዣቸውም ሆነ::

[22]ከቀብስኤል የመጣውና ታላቅ ጀብዱ የሠራው የዮዳሄ ልጅ በናያስ ብርቱ ተዋጊ ነበረ:: እርሱም እጅግ የታወቁ ሁለት የሞአብ ሰዎችን ገደለ:: እንዲያውም አንድ ጊዜ በረዶ ምድርን በሸፈነበት ቀን ወደ አንድ ጕድጓድ ወርዶ አንበሳ ገደለ:: [23]ደግሞም ቁመቱ አምስት ክንድ[2] የሆነ አንድ ግብፃዊ ገደለ፤ ግብፃዊው የሸማኔ መጠቅለያ የመሰለ ጦር በእጁ ቢይዝም፣ በናያስ ግን ቆመጥ ይዞ ገጠመው፤ ከግብፃዊው እጅ ጦሩን ነጥቆ በገዛ ጦሩ ገደለው:: [24]የዮዳሄ ልጅ በናያስ የፈጸመው ጀብዱ ይህ ነበር፤ እርሱም እንደ ሦስቱ ኀያላን ዝነኛ ሆነ:: [25]ከሠላሳዎቹም ይልቅ የበለጠ ክብር ተጐና

11፥3 1ሳሙ 16፥1-13
11፥4 ዘፍ10፥16፤15፥18-21፤ኢሱ3፥10፤15፥8
11፥6 2ሳሙ 2፥13
11፥8 2ሳሙ 5፥9፤2ዜና32፥5
11፥9 አስ 9፥4
11፥10 ቀ 1፥1፤ዜና12፥23
11፥11 2ሳሙ 17፥10
11፥14 ዘፀ14፥30፤ 1ሳሙ 1113
11፥15 1ዜና14፥9፤ ኢሳ 17፥5
11፥16 2ሳሙ 5፥17
11፥18 ዘሌ12፥16
11፥20 1ሳሙ 26፥6
11፥22 ኢሱ15፥21፤ 1ሳሙ 17፥36
11፥23 1ሳሙ 17፥7

[1] 11 ሠላሳ ወይም እንደ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች፣ ሦስት (እንዲሁም 2ሳሙ 23፥8 ይመ) ይላሉ::
[2] 23 2.3 ሜትር ያህል ነው::

11፥1-3፤ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ "እስራኤል ሁሉ" (ቍ1) ለዳዊት በሰጠው ሕዝባዊ ድጋፍ ላይ ትኵረት ማድረጉን ለማመልከት በሌላ መልክ ከማቅረቡ በስተቀር በዚህ ስፍራ የተዘገበው በ2ሳሙ 5፥1-3 ላይ ካለው ጋር የሚመሳሰል ነው፤ ኢያቡስ ከመሞቱ አስቀድሞና ከሰሜኑ ነገዶች ጋር ቃል ኪዳን ከመደረጉ በፊት (3፥4፤29፥27)፣ ዳዊት በኬብሮን መንገሡን የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሁለት ጊዜ ያወሳል:: በመጽሐፉ የትረካ ክፍል ውስጥ እነዚህ ድርጊቶች አልተካተቱም:: እጅግ የሚያስደንቀው ግን በ2ሳሙ 5፥4-5 ላይ የተወሳው ታሪክ እዚህ ላይ ሳይገባ መቅረቱ ነው:: ይልቁንም ጸሓፊው ዳዊት ኢየሩሳሌምን ወዲያውኑ ድል አድርጎ ከያዘ በኋላ ወዲያው በማስከተል በመላው እስራኤል ላይ መንገሡን በሥዕላዊ መልክ አሳምሮ አስቀምጦታል (በመግቢያው ላይ "የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል" የሚለውን ይመ::

11፥4-9፤ 2ሳሙ 5፥6-10 እና ማብ ይመ:: በቍ 4 ላይ "እስራኤል ሁሉ" የሚለው ሐረግ በ2 ሳሙ 5፥6 ላይ "ንጉሡና ሰዎቹ" የሚለውን ለመተካት ገብቶአል::

11፥10-41(ሀ)፤ 2ሳሙ 23፥8-39 እና ማብ ይመ:: ይህ የዳዊት ኀያላን ሰዎች ስም ዝርዝር በመጽሐፈ ሳሙኤል ውስጥ የምናገኘው በዘመነ መንግሥቱ መጨረሻ አካባቢ ነው:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን የስም ዝርዝሩን ወደ ዘመነ መንግሥቱ መጀመሪያ ላይ በማምጣት አስፋፍቶ ጽፎታል (11፥41ለ-12፥40)፤ "እስራኤል ሁሉ" የሚለውን ሐረግ የዳዊትን ንጉሥነት አጒልቶ (ከፍ አድርጎ) እንዲያሳይ ተጠቅሞበታል (ቍ10)::

11፥12-14፤ 2ሳሙ 23፥9ለ-11ሀ ይመ::

11፥15-19፤ ኀያላኑ በሕይወታቸው ቈርጠው ሄደው ያመጡለትን ውሃ ለመጠጣት የተገባ ሰው አለመሆኑን በማ

ፈ፤ ይሁን እንጂ ከሦስቱ አንዱ አልነበረም፤ ዳዊትም የክብር ዘቡ አዣዥ አደረገው።

26 ኀያላኑም እነዚህ ነበሩ፤
የኢዮአብ ወንድም አሣሄል፣
የቤተ ልሔሙ የዱዲ ልጅ ኤልያናን፣
27 ሃሮራዊው ሳሞት፣ ፊሎናዊው ሴሌድ፣
28 የቴቁሔ ሰው የሆነው የዒስካ ልጅ
ዒራስ፣የዓናቶቱ ሰው አቢዔዜር፣
29 ኩሳታዊው ሴቤካይ፣
አሆሃዊው ዔላይ፣
30 ነጦፋዊው ማህራይ፣
የነጦፋዊው የበዓና ልጅ ሔሌድ፣
31 ከብንያም ወገን የጊብዓ ሰው የሆነው
የሪባይ ልጅ ኢታይ፣
ጲርዓቶናዊው በናያስ፣
32 የገዓስ ሸለቆዎች ሰው የሆነው ኡሪ፣
ዓረባዊው አቢኤል፣
33 ባሕሩማዊው ዓዝሞት፣
ሰዓልቦናዊው ኤሊያሕባ፣
34 የጊዞናዊው የአሳን ልጆች፣
የሃራራዊው የሻጌ ልጅ ዮናታን፣
35 የሃራራዊው የሳኮር ልጅ አሒአም፣
የኡር ልጅ ኤሊፋል፣
36 ምኬራታዊው ኦፌር፣
ፍሎናዊው አኪያ፣
37 ቀርሜሎሳዊው ሐጽሮ፣
የኤዝባይ ልጅ ነዕራይ፤
38 የናታን ወንድም ኢዮኤል፣
የሃግሪ ልጅ ሚብሐር፣
39 አሞናዊው ጼሌቅ፣
የጽሩያ ልጅ የኢዮአብ ጋሻ ጃግሬ
ቤሮ ታዊው ነሃራይ፣
40 ይትራዊው ዒራስ፣
ይትራዊው ጋሬብ፣
41 ኬጢያዊው ኦርዮ፣
የአሕላይ ልጅ ዛባድ፣
42 የሮቤላዊው የሺዛ ልጅ ዓዲና፤
እርሱም የሮቤላውያንና አብረውት
ለነበሩት የሠላሳ ሰዎች አለቃ ነበረ።
43 የማዕካ ልጅ ሐናን፣
ሚትናዊው ኢዮሣፍጥ፣
44 አስታሮታዊው ዖዝያ፣ የአሮዔራዊው
የኮታም ልጆች ሻማና ይዒኤል፣
45 የሺምሪ ልጅ ይዲኤል፣
ወንድሙም ቴጻዊው ዮሐ፣
46 መሐዋዊው ኤሊኤል፣
የኤልናዓም ልጆች ይሪባይና ዮሻውያ፣
ሞዓባዊው ይትማ፣
47 ኤሊኤል፣ ዖቤድና ምጸባዊው
የዕሢኤል።

11፥26 2ሳሙ2፥18
11፥27 1ዜና27፥8
11፥28 1ዜና27፥12
11፥29 ሳሙ21፥18
11፥31 መሳ12፥13፤1ዜና27፥14
11፥41 2ሳሙ11፥6፤1ዜና2፥36
11፥44 ዘዳ1፥4
12፥1 ኢሱ15፥31
12፥2 መሳ3፥15፤2ሳሙ3፥19
12፥4 ኢሱ15፥36
12፥7 ኢሱ15፥58
12፥8 ዘፍ30፥11፤2ሳሙ2፥18፤17፥10
12፥14 ዘሌ26፥8፤ ዘዳ32፥30
12፥15 ኢሱ3፥15
12፥16 2ሳሙ3፥19

ከዳዊት ጋር የተቀላቀሉ ተዋጊዎች

12 ዳዊት ከቂስ ልጅ ከሳኦል ፊት ሸሽቶ በጺቅላግ ሳለ ወደ እርሱ የመጡት ሰዎች እነዚህ ናቸው፤ እነርሱም በጦርነቱ ላይ ከረዱት ተዋጊዎች መካከል ነበሩ። 2 ሰዎቹ ቀስተኞች ሲሆኑ፣ በቀኝም ሆነ በግራ እጃቸው ፍላጻ መወርወርና ድንጋይ መወንጨፍ የሚችሉ ነበሩ፤ እነርሱም ከብንያም ነገድ የሆነው የሳኦል ሥጋ ዘመዶች ነበሩ፤
3 አለቃቸው አሒዔዝር ነበረ፤ ከእርሱም በኋላ ኢዮአስ ነበረ፤ ሁለቱም የጊብዓዊው የሸማዓ ልጆች ነበሩ፤ የዓዝሞት ልጆች ይዚኤልና ፋሌጥ፤ በራኪያ፣ ዓናቶታዊው ኢዩ፤ 4 ገባዖናዊው ሰማያስ ከሠላሳዎቹ መካከል ኀያልና የሠላሳዎቹም መሪ ነበረ፤ ኤርምያስ፣ የሕዚኤል፣ ዮሐናን፣ ገድሮታዊው ዮዛባት፣ 5 ኤሉዛይ፣ ኢያሪሙት፣በዓልያ፣ ሰማራያ፣ ሐሩፋዊው ሰፋጥያስ፣ 6 ቆሬያውያኑ ሕልቃና፣ ይሺያ፣ ዓዛርኤል፣ ዮዛር፣ ያሾብዓም፤ 7 የጌዶር ሰው ከሆነው ደግሞ የይሮሐም ልጆች ዮዔላና ዝባድያ።

8 ዳዊት በምድረ በዳ በሚገኘው ምሽጉ ውስጥ ሳለ፣ ከጋድ ነገድ የሆኑ ሰዎች መጥተው የእርሱን ሰራዊት ተቀላቀሉ፤ እነርሱም ለውጊያ የተዘጋጁ ጋሻና ጦር ለመያዝ የሚችሉ ብርቱ ተዋጊዎች ነበሩ፤ ፊታቸው እንደ አንበሳ ፊት የሚያስፈራና በየተራራውም ላይ እንደሚዘል ሚዳቋ ፈጣኖች ነበሩ።
9 የእነዚህም አለቃ ዔጼር ነበረ፤
ሁለተኛው አዛዥ አብድዩ፣ ሦስተኛው ኤልያብ፣
10 አራተኛው መስመና፣ አምስተኛው ኤርምያስ፣
11 ስድስተኛው ዓታይ፣ ሰባተኛው ኤሊኤል፣
12 ስምንተኛው ዮሐናን፣
ዘጠነኛው ኤልዛባድ፣
13 ዐሥረኛው ኤርምያስ፣ ዐሥራ አንደኛው መክበናይ።

14 እነዚህ ጋዳውያን የጦር አዛዦች ነበሩ፣ ከእነርሱ ታናሽ የሆነው እንደ መቶ፣ ታላቅ የሆነው ደግሞ እንደ ሺህ አለቃ ይቈጠር ነበር። 15 በመጀመሪያው ወር የዮርዳኖስ ወንዝ ከአፍ እስከ ገደፍ ሞልቶ ሳለ፣ ወንዙን ተሻግረው በስተ ምሥራቅና በስተ ምዕራብ ሸለቆዎች ይኖሩ የነበሩትን ሁሉ ከዚያ ያባረሩት እነዚህ ሰዎች ነበሩ።

16 ሌሎች ከብንያምና ከይሁዳም ወገን የሆኑ ሰዎች ዳዊት ወደሚገኝበት ምሽግ መጡ።

መን የመጠጥ ቍርባን አድርጎ ለእግዚአብሔር አቀረበው (ዘፍ 35፥14፤2 ነገ 16፥13፤ ኤር 7፥18፤ሆሴ 9፥4 ይመ)።

11፥41(ለ)-12፥40፤ የቍ 10-41 (ሀ)ን ማብ ይመ። በ2ሳሙ 23 የተጻፈው የስም ዝርዝር የሚዘጋው በኬጢያዊው በኦሪያ ስም ነው (2ሳሙ 11)። በተጨማሪ ስለ ተጻፉት ስለ ሌሎቹ ስሞች ግን ምንም አይታወቅም። አጽንዖቱ "እስራኤል ሁሉ" ለሚለው ዋና ሐሳብ ድጋፍ መስጠቱን እንደቀጠለ ነው፤ የሳኦል ቤተ ዘመዶች እንኳ ገና ሳኦል ከመሞቱ በፊት ለዳዊት ንጉሥነት ሕጋዊነት ዕውቅና ሰጥተውት ነበር (12፥1-7፤16-18፡23፡29)።

12፥11 የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ታሪኩን የሚያነቡት ሰዎች በጺቅላግ ስለ ተፈጸመው ድርጊት ዕውቀት እንዳላቸው ያምናል (1ሳሙ 27)፤ ቍ 19-20 ይመ።

12፥8-15፤ የጋድ ሰዎች ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ (በስተምሥራቅ) የመጡ ነበሩ። በሰሜኑ ክፍል የቀለጠው በረዶ በዓመቱ የመጀመሪያ ወር (ከመጋቢት -ሚያዝያ ማለት ነው) ላይ እነርሱ በሚሻገሩበት ጊዜ የዮርዳኖስን ወንዝ ሞልቶ ወደ ዳር እንዲፈስ አድርጎት ነበር (ቍ 15)፤ ይህ ሁኔታ የተፈጸመበት ትክክለኛ

[17]ዳዊትም እነዚህን ሰዎች ሊቀበል ወጥቶ እንዲህ አላቸው፤ “የመጣችሁት ልትረዱኝና በሰላም ከሆነ፣ ከእኔ ጋር እንድትሰለፉ ልቀበላችሁ ዝግጁ ነኝ፤ ነገር ግን እጄ ከበደል ንጹሕ ሆኖ ሳለ፣ ለጠላቶቼ አሳልፋችሁ ልትሰጡኝ ከሆነ፣ የአባቶቻችን አምላክ ይመልከተው፤ ይፍረደውም”።

[18]ከዚያም የእግዚአብሔር መንፈስ በሠላሳዎቹ አለቃ በዓማሣይ ላይ ወረደ፤ እርሱም እንዲህ አለ፤

“ዳዊት ሆይ፤ እኛ የአንተ ነን፤
የእሴይ ልጅ ሆይ፤ እኛ ከአንተ ጋር ነን፤
ሰላም ፍጹም ሰላም ለአንተ ይሁን፤
አንተን ለሚረዱም ሁሉ ሰላም ይሁን፤
አምላክህ ይረዳሃልና”።

ስለዚህ ዳዊት ተቀበላቸው፤ የሰራዊቱም አለቃ አደረጋቸው።

[19]ዳዊት ከፍልስጥኤማውያን ጋር ተባብሮ ሳኦልን ለመውጋት በሄደ ጊዜ፣ ከምናሴ ነገድ የሆኑ ጥቂት ሰዎች ከድተው ከዳዊት ሰራዊት ጋር ተቀላቀሉ። እርሱ ግን ርዳታ አላደረገላቸውም፤ ምክንያቱም የፍልስጥኤማውያን ገዦች ምክር ካደረጉ በኋላ እንዲህ ሲሉ ልከውት ነበር፤ “ከድቶ ወደ ጌታው ወደ ሳኦል ቢሄድ እኛን ያስጨርሰናል”። [20]ዳዊት ወደ ጺቅላግ በሄደ ጊዜ ከድተው ወደ እርሱ የተቀላቀሉ የምናሴ ነገድ ሰዎች እነዚህ ነበሩ፤ ዓድና፣ ዮዛባት፣ ይዲኤል፣ ሚካኤል፣ ዮዛባት፣ ኤሊሁ፣ ጺልታይ፤ እነዚህ በምናሴ ግዛት ሳሉ የሻለቆች ነበሩ። [21]ሁሉም ብርቱ ተዋጊዎችና በዳዊትም ሰራዊት ውስጥ አዛዦች ስለ ነበሩ፣ አደጋ ጣዮችን በመውጋት ረዱት። [22]ሰራዊቱም እንደ እግዚአብሔር ሰራዊት[ሀ] እስኪሆን ድረስ፣ ዳዊትን ለመርዳት በየዕለቱ ብዙ ሰዎች ይጎርፉ ነበር።

ሌሎችም በኬብሮን የዳዊትን ሰራዊት ተቀላቀሉ

[23]እግዚአብሔር ለዳዊት በገባለት ቃል ኪዳን መሠረት የሳኦልን መንግሥት አንሥተው ለእርሱ ለመስጠት ዳዊት ወደሚገኝበት ወደ ኬብሮን የመጡት ሰዎች ቍጥር ይህ ነው፤

[24]ጋሻና ጦር አንግበው ለጦርነት የተዘጋጁት የይሁዳ ሰዎች ስድስት ሺህ ስምንት መቶ፤

[25]ከስምዖን ነገድ ለጦርነት ዝግጁ የሆኑ ሰባት ሺህ አንድ መቶ።

[26]ከሌዊ ነገድ አራት ሺህ ስድስት መቶ፤ [27]የአሮን ቤተ ሰብ መሪ የሆነውን ዮዳሄን ጨምሮ ሦስት ሺህ ሰባት መቶ ሰዎች፤ [28]ወጣቱ ብርቱ ተዋጊ ጻዶቅና ከቤተ ሰቡ ሃያ ሁለት የጦር አለቆች፤

[29]የሳኦል ሥጋ ዘመድ የሆኑ የብንያም ሰዎች ሦስት ሺህ፤ ከእነዚህም አብዛኞቹ እስከዚያች ጊዜ ድረስ ለሳኦል ቤት ታማኝ ነበሩ፤

[30]ከኤፍሬም ሰዎች በጐሣዎቻቸው ዘንድ ታዋቂ የሆኑ ብርቱ ተዋጊዎች ሃያ ሺህ ስምንት መቶ፤

[31]ከምናሴ ነገድ እኩሌታ ዐሥራ ስምንት ሺህ ሰዎች፤ እነርሱም ዳዊትን ለማንገሥ በየስማቸው ተጽፈው የመጡ ነበሩ።

[32]ዘመኑን የተረዱና እስራኤላውያንም ምን ማድረግ እንደሚገባቸው የተገነዘቡ የይሳኮር ሰዎች ሁለት መቶ አለቆች፤ በእነርሱም ሥር ሆነው የሚታዘዙ ዘመዶቻቸው።

[33]ልምድ ያላቸው፣ በሁሉም ዐይነት መሣሪያ ለመዋጋት የተዘጋጁና ዳዊትን ለመርዳት የመጡት መንታ ልብ የሌላቸው የዛብሎን ሰዎች ሃምሳ ሺህ፤

[34]ከንፍታሌም ሰዎች አንድ ሺህ የጦር አለቆች፤ ከእነርሱም ጋር ጋሻና ጦር የያዙ ሠላሳ ሰባት ሺህ ሰዎች፤

[35]ከዳን ሰዎች ለጦርነት የተዘጋጁ ሃያ ስምንት ሺህ ስድስት መቶ፤

[36]ከአሴር ሰዎች ልምድ ያላቸውና ለጦርነት የተዘጋጁ ወታደሮች አርባ ሺህ፤

[37]ከምሥራቅ ዮርዳኖስ ከሮቤል፣ ከጋድና ከምናሴ ነገድ እኩሌታ ልዩ ልዩ ዐይነት መሣሪያ የታጠቁ አንድ መቶ ሃያ ሺህ ሰዎች።

[38]እነዚህ ሁሉ በሰራዊቱ ውስጥ ለማገልገል

12፥18 መሳ3፥10፤1ሳሙ25፥5-6፤2ሳሙ17፥25፤1ዜና28፥12፤2ዜና15፥1፤20፥14፤24፥20
12፥19 1ሳሙ29፥2-11
12፥20 1ሳሙ27፥6
12፥23 1ሳሙ16፥1፤2ሳሙ3፥4፤1ዜና10፥14፤11፥10
12፥28 1ዜና6፥8፤15፥11፤16፥39፤27፥17
12፥29 2ሳሙ2፥8-9፤3፥19
12፥32 አስ1፥13
12፥38 1ዜና9፥1

[ሀ]22 ወይም፣ *ታላቅና ኀያል ሰራዊት*

ወቅትም ዳዊት በሙት ባሕር አካባቢ በተንከራተተበት ጊዜ ነበር (1 ሳሙ 23፥14፤24፥1፤25፥1፤26፥1)።

12፥23-37፤ “እስራኤል ሁሉ” የሚለው አጽንዖት እዚህም ላይ ይቀጥላል (ቍ 38)። የዐሥራ ሦስት ነገዶች ስም የተጠቀሰ ቢሆንም፣ የተለመደውን “ዐሥራ ሁለት ቍጥር” ለመጠበቅ ሲባል (የ2፥1-2 ማብ ይመ) የመጨረሻዎቹን አጣምሮአቸዋል። ብዙ ቍጥር ያለውን የሰው ኀይል ለዳዊት የላኩት (ቍ 33-37) በሰሜን ሩቅና ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ በስተምሥራቅ የሚገኙት ነገዶች ናቸው፤ እነዚህም ዳዊት በይሁዳና በብንያም ምድር ብቻ ሳይሆን፣ በሌሎቹም ነገዶች ከፍተኛ ድጋፍ እንዲያገኝና ኀይሉን በማጠናከር ረገድ ትልቅ አስተዋፅኦ አድርገዋል። እዚህ ላይ የተጠቀሰው ቍጥር እጅግ ከፍ ያለ ይመስላል። በመሠረቱ ይህን ጥያቄ ለመመለስ ሁለት አመለካከቶች ቀርበዋል፤ እነዚህም (1)ከፍተኞቹን ቍጥሮች በመግለጽ አነስተኛውን ቍጥር ለማግኘት ይቻላል የሚል ነው። በዕብራይስጡ “አንድ ሺህ” የሚለው ቃል በአንድ ነገድ ውስጥ የራሱ የሆነ አዛዥ ያለውን አንዱን ክፍል ያመለክታል (13፥1፤ እንዲሁም ዘኍ 31፥14፤48፤52፤54 ይመ)። በዚህ ሁኔታ ሲታይ ቍጥሮቹ መነበብ ያለባቸው እንደ ጠቅላላ ቍጥር ተወስደው ሳይ ሆን፣ የጦር አዛዦችን ቍጥር እንደሚወክሉ ሆነው ነው፤ ለምሳሌ ከይሁዳ 6,800 (ቍ 24) ሲል አንድም ስድስት የአንድ ሺህ ወታደር አዛዦችና ስምንት የመቶ ወታደር አዛዦች (13፥1 ይመ) ማለት ይሆናል፤ ወይም ደግሞ ስድስት የሺህ ስምንት መቶ ወታደር አዛዦች ማለትም ሊሆን ይችላል። ቍጥሮቹን በዚህ መልክ መቀነሱ ነገሩን ከ13፥1 ጋር፣ ከሳዶቅ ቤተ ሰብ አዛዦች ስም ዝርዝር ጋር (ቍ28)፣ እንዲሁም ከይሳኮር ነገድ ጋር ለማያያዝ ያመቻል (ቍ32)። ቍጥሮቹን እንዳሉ በቀጥታ ወስዶ መደመሩ ለበዓሉ ግብዣ በኬብሮን የተገኘውን ሰው ብዛት (ቍጥር) ወደ ሦስት መቶ አርባ ሺህ ስምንት መቶ ከፍ እንዲያደርገው ያስገድዳል። (2) ሌላው አመለካከት ደግሞ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ “እንደ እግዚአብሔር ሰራዊት” ብሎ ብዛቱን በማጋነን ከፍ ያደረገውን (ቍ22) መቀበልና በዚሁ መልክ ማየቱ ነው። ይህም አመለካከት የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዳዊትን ክብርና ከዚያ የሚቀጥለውን የግብዣውን ታላቅነት ለማሳየት ያደረገውን ጥረት የተሳካ ያደርገዋል።

12፥38-40፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዳዊትን ንጉሥ በሚያ ሳይበት ጊዜ በተስፋ ስለሚጠበቀው መሲሕ የነበረው አመለካከት

ልገል ፈቃደኞች የሆኑ ተዋጊዎች ናቸው፤ ወደ ኬብሮን የመጡትም ዳዊትን በእስራኤል ሁሉ ላይ ለማንገሥ ወስነው ስለ ነበር ነው:: የቀሩትም እስራኤላውያን ሁሉ ዳዊትን ለማንገሥ በአንድ ሐሳብ ጸኑ:: [39]የሚያስፈልጋቸውንም ቤተ ሰቦቻቸው አዘጋጅተውላቸው ስለ ነበር፣ ሰዎቹ እየበሉና እየጠጡ ከዳዊት ጋር ሦስት ቀን ቈዩ:: [40]እንዲሁም ሩቅ ከሆነው ከይሳኮር፣ ከዛብሎንና ከንፍታሌም አገር ሳይቀር ጎረቤቶቻቸው በአህያ፣በግመል፣ በበቅሎና በበሬ ጭነው ምግብ አመጡላቸው፤ በእስራኤል ታላቅ ደስታ ስለ ሆነ ዱቄት፣ የበለስና የዘቢብ ጥፍጥፍ፣ የወይን ጠጅ፣ የወይራ ዘይት፣ የቀንድ ከብትና በጎች በገፍ ቀርበው ነበር::

የታቦቱ መመለስ

13፥1-14 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ6፥1-11

13 ዳዊትም ሻለቆችና መቶ አለቆች ከሆኑት የጦር ሹማምቱ ሁሉ ጋር ተማከረ:: [2]ከዚያም ለመላው የእስራኤል ማኅበር እንዲህ አለ፤ "እንግዲህ ነገሩ መልካም መስሎ ከታያችሁና የአምላካችን *የእግዚአብሔር* ፈቃድ ከሆነ፣ በእስራኤል ግዛት ሁሉ ለሚኖሩ በሩቅም ሆነ በቅርብ ላሉት ለቀሩት ወንድሞቻችን እንዲሁም በየራሳቸው ከተሞችና መሰማሪያዎች የሚኖሩ ካህናትና ሌዋውያን መጥተው ከእኛ ጋር እንዲሰባሰቡ እንላክባቸው:: [3]በሳኦል ዘመነ መንግሥት ሳንፈልገው[ሀ] የነበረውን የአምላካችንን ታቦት መልሰን ወደ እኛ እናምጣ"::

[4]ነገሩም በሕዝቡ ሁሉ ዘንድ ተቀባይነት ስላገኘ መላው ማኅበር ይህንኑ ለማድረግ ተስማማ::

[5]ስለዚህ ዳዊት የእግዚአብሔርን ታቦት ከቂርያትይዓሪም ለማምጣት ከግብፅ ወንዝ ከሺሖር ጀምሮ እስከ ሐማት መተላለፊያ[ለ] ድረስ የሰፈሩትን እስራኤላውያን ሁሉ ሰበሰበ:: [6]ዳዊትና እስራኤላውያን ሁሉ በኪሩብና በኪሩብ መካከል የተቀመጠውን ስሙም በእርሱ የተጠራውን፣ *የእግዚአብሔር* አምላክን ታቦት ከዚያ ለማምጣት በይሁዳ ወዳለችው ቂርያትይዓሪም ወደ ተባለችው ወደ በአላ ሄዱ::

[7]የእግዚአብሔርንም ታቦት ከአሚናዳብ ቤት በአዲስ ሠረገላ ላይ አድርገው አመጡት፤ ሠረገላውን ይነዱ የነበሩትም *ዖዛና አሒዮ* ነበሩ:: [8]ዳዊትና እስራኤላውያን ሁሉ በእግዚአብሔር ፊት ሆነው በቅኔና በበገና፣ በመሰንቆና በከበሮ፣ በጸናጽልና በመለከት በሙሉ ኀይላቸው በዓሉን በደስታ ያከብሩ ነበር::

[9]ወደ ኪዶን ዐውድማ በደረሱ ጊዜ በሬዎቹ አደናቀፏቸው ስለ ነበር፣ ዖዛ ታቦቱን ለመደገፍ እጁን ዘረጋ:: [10]ታቦቱን በእጁ ስለ ነካ፣ *የእግዚአብሔር* ቍጣ በዖዛ ላይ ነደደ፤ ስለዚህም በዚያው በእግዚአብሔር ፊት ሞተ::

[11]*የእግዚአብሔር* ቍጣ ዖዛን በድንገት ስለ ቀሠፈው ዳዊት አዘነ፤ ያም ቦታ እስከ ዛሬ ድረስ የዖዛ ስብራት[መ] ተብሎ ይጠራል::

[12]ዳዊት በዚያን ዕለት እግዚአብሔርን ስለ ፈራ፣ "ታዲያ የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ እኔ

12፥39. 2ሳሙ3፥20፤ ኢሳ25፥6-8
12፥40 1ሳሙ25፥18፤ 2ሳሙ16፥1፤17፥29፤ 1ዜና29፥22
13፥3 1ሳሙ7፥1-2፤ 2ዜና 1፥5
13፥5 ዘኍ13፥21፤ ኢሱ13፥3፤1ሳሙ7፥2፤ 1ዜና11፥1፤15፥3
13፥6 ዘፀ25፥22፤ ኢሱ15፥9፤2ነገ19፥15
13፥7 1ሳሙ7፥1
13፥8 1ዜና15፥16፡19፡24፤2 ዜና5፥12፤መዝ92፥3
13፥10 ዘሌ10፥2፤1ዜና15፥13
13፥11 1ዜና15፥13፤መዝ7፥11

[ሀ]3 ወይም፣ *ቸላ ብለን* [ለ]5 ወይም፣ *እስከ ሌቦ ሐማት*
[መ]11 ወይም፣ *ፔሬዝ ዖዛ*

ተጽዕኖ ያሳደረበት ይመስላል (በመግቢያው ላይ "ዐላማና መሪ ሐሳቡ" የሚለውን ይመ):: ዳዊት በነገሠ ጊዜ ለሩብ ሚሊዮን ሕዝብ (የቍ23-37 ማብ ይመ) ያደረገው ግብዣ ወደፊት መሲሑ ለሚያደርገው ግብዣ ምሳሌ ነው (ኢሳ 25፥6-8):: የመሲሑ ግብዣ ምሳሌ በብሉይና በአዲስ ኪዳን መካከል በነበሩት ዘመናት በተጻፉት ጽሑፎች ውስጥ ከፍተኛ ስፍራ ተሰጥቶታል (መጽሐፈ ባሮክ 29፥4-8፤ ሄኖክ 62፥14)፤ እንዲሁም በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ዐቢይ ስፍራ ተሰጥቶታል (ማቴ፡8፥11-12፤ ሉቃ13፥28-30፤ ማቴ22፥1-10፤ሉቃ 14፥16-24፤ ደግሞም ማቴ 25፥1-13፤ ሉቃ 22፥28-30፤ ራእ 19፥7-9 ይመ):: የጌታ እራት ወደፊት የሚሆነውን የበጉን ሰርግ ግብዣ የሚያመላክት ነው (ማቴ26፥29፤ ማር14፥25፤ ሉቃ22፥15-18፤1ቆሮ11፥23-26)::

13፥1-14፤ 2ሳሙ6፥1-11 እና ማብ ይመ:: እዚህ ላይ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በ2ሳሙ 5-6 ላይ የተመለከተውን የጊዜ ቅደም ተከተል በመቀየር ስለ ቤተ መንግሥቱ ሕንጻ ሥራና ስለ ፍልስጥኤማውያን ዘመቻ የጀመረውን ዘገባ ወደ ኋላ ያቈይና (ም 14) ታቦቱ ከነበረበት ቦታ ወደ ሌላ ስፍራ የመዛወሩን ታሪክ ያስቀድማል:: ይህም ስለ ዳዊት በሚናገረው ታሪክ ውስጥ የተካተተ ነው:: ዳዊት ስለ ታቦቱ ምን ያህል እንደሚገደው የተገለጸው ወዲያውኑ በነገሠበት ጊዜ ነው:: ከመሪዎቹ ጋር ያደረገውም ምክክር ለንግሥና በዓሉ በተዘጋጀው ግብዣ ውስጥ የተካተተ ይመስላል (12፥38-40)::

13፥1-4፤ እነዚህ ቍጥሮች በመጽሐፈ ሳሙኤል ውስጥ አይገኙም፤ የሚያንጸባርቁትም የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ "እስራኤል ሁሉ" ያለውን አትኵሮት ነው:: በ2ሳሙ 6፥1 ላይ እንደ ተጻፈው ታቦቱን ለማስመለስ የተደረገው ከፊል ወታደራዊ ዘመቻ፣ ካህናቱንና ሌዋውያኑን ጨምሮ "በግዛቶቹ ሁሉ" (ቍ2) የሚገኘው "መላው የእስራኤላውያን ማኅበረ ሰብ" እዚህ ላይ መክሮና ዘክሮ ድጋፉን ሰጥቶት ይገኛል:: ታቦቱን እንዲያንቀሳቅሱ የተፈቀደው ከዚያ በኋላ ስለ ሆነ፤ ይህ ለዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እጅግ ጠቃሚ ነጥቡ ነበር (15፥2፡13፤23፥25-27፤ ዘዳ 10፡8)::

13፥3 በሳኦል ዘመነ መንግሥት ሳንፈልገው የነበረውን፤ 1ሳሙ 4፥18 በሌላ ስፍራ የማይገኝ ሊሆን ይችላል:: ነገር ግን አማራጭ ትርጉሙን ይመ::

13፥5-6፤ አጽንዖቱ "እስራኤል ሁሉ" በሚዋሃዱበት ተግባር ላይ ያረፈ ነው:: እስራኤላውያንም አደጋ ሊያስከትል በሚችለው በዚህ ተግባር ላይ ተካፋይ ለመሆን በስተሰሜን ካለው ከሐማት መተላለፊያ አንሥቶ በስተ ደቡብ እስከሚገኘው እስከ ሺሖር ወንዝ ድረስ ካለው ምድር ሁሉ ተሰበሰቡ::

13፥5 *ከሺሖር፤* የግብፃውያን ቃል ሲሆን፣ ትርጕሙም "የሆሩስ ኩሬ" ማለት ነው:: ምናልባትም ይህ የዐባይ ወንዝ አንዱ ክፍል ወይም ደግሞ ከዐባይ ዋና ዋና የመስኖ ቦዮች የአንዱ መጠሪያ ሊሆን ይችላል የሚል ግምት አለ (ኢሱ13፥3፤ ኢሳ 23፥3፤ ኤር 2፥18 እና ማብ ይመ)::

13፥6 በኣላ፤ ይህን ከነዓናውያን ቂርያትይዓሪም ብለው የሚጠሩት ሲሆን፣ "ቂርያት በአል" ኢሱ 18፥14 በመባልም ይታወቃል:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የመጽሐፉ ተደራስያን ታቦቱ ወደ ቂርያትይዓሪም የመምጣቱን ታሪክ እንደሚያውቁት ይገምታል (1ሳሙ፡6፥1-7፥1)

13፥7 *ዖዛና አሒዮ፤* የአሚናዳብ ወንዶች ልጆች ወይም ዘሮች ናቸው (2ሳሙ 6፥3)::

13፥10 ታቦቱን በእጁ ስለ ነካ፤ በጕንና በጕኑ ላይ ባሉት ቀለበቶች መሎጊያ አስገብተው ታቦቱን ከቦታ ቦታ እንዲያንቀሳቅሱ የተፈቀደላቸው ሌዋውያን ብቻ ነበሩ (ዘዳ 25፥12-15):: ማናቸውም ንዋየ ቅድሳት ቢነካ በሞት ያስቀጣ ነበር (ዘኍ 4፥15)፤ ይህ ፍርድ በሁለተኛውና ስኬታማ በነበረው ታቦቱን ወደ ኢየሩሳሌም በማጓጓዝ ተግባር ላይ ታይቶአል (15፡1-15) ዖዛና አሒዮ ሌዋውያን መሆን አለመሆናቸው በውል ተለይቶ አይታወቅም፤ ሆኖም ተመሳሳዩን ታሪክ በዘገባው የመጽሐፈ ሳሙኤል ክፍል ውስጥ ሌዋውያን መኖራቸው አልተወሳም፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን በዚህኛው ጕዞአቸው የሌዋውያኑን ስም በጥንቃቄ ማስገባቱ ሁለቱ ሰዎች ሌዋውያን ለመሆናቸው ፍንጭ የሚሰጥ ነው (የቍ 1-4 ማብ ይመ):: ያም ሆነ ይህ ፍልስጥኤማው

እንዴት ማምጣት እችላለሁ?" አለ:: [13]ስለዚህ ታቦቱን ወደ ዳዊት ከተማ በመውሰድ ፈንታ የጋት ሰው ወደ ሆነው ወደ አቢዳራ ቤት ወሰደው:: [14]የእግዚአብሔርም ታቦት በአቢዳራ ቤት ከቤተ ሰቡ ጋር ሦስት ወር ተቀመጠ፤ እግዚአብሔርም ቤተ ሰቡንና ያለውንም ሁሉ ባረከ::

የዳዊት ቤትና ቤተ ሰቡ

14፥1-7 ተጓ ምብ - 2ሳሙ 5፥11-16 1ዜና3፥5-8

14 በዚህ ጊዜ የጢሮስ ንጉሥ ኪራም ለዳዊት ቤተ መንግሥት እንዲሠሩ መልክተኞችን፣ ድንጋይ ጠራቢዎችንና አናጢዎችን ከዝግባ ዕንጨት ጋር ላከ:: [2]ዳዊትም እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ አንግሦ እንዳጸናውና ስለ ሕዝቡም ስለ እስራኤል ሲል መንግሥቱን ከፍ ከፍ እንዳደረገለት አስተዋለ::

[3]ዳዊትም በኢየሩሳሌም ብዙ ሚስቶች አገባ፤ ከእነርሱም ወንዶችንና ሴቶች ልጆችን ወለደ:: [4]በዚያ ሳለ የወለዳቸው የልጆቹ ስም ይህ ነው፤ ሳሙስ፣ ሶባብ፣ ናታን፣ ሰሎሞን፣ [5]ኢያቤሐር፣ ኤሊሱዔ፣ ኤሊፋላት፣ [6]ኖጋ፣ ናፌቅ፣ ያፍያ፣ [7]ኤሊሳማ፣ ኤሊዳሄ፣ ኤሊፋላት::

ዳዊት ፍልስጥኤማውያንን ድል አደረገ

14፥8-17 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 5፥17-25

[8]ዳዊት በእስራኤል ሁሉ ላይ ተቀብቶ መንገሡን ፍልስጥኤማውያን በሰሙ ጊዜ፣ እርሱን ፍለጋ በሙሉ ኀይላቸው ወጡ፤ ዳዊት ይህን ሰምቶ ስለ ነበር ሊገጥማቸው ወጣ:: [9]በዚህ ጊዜ ፍልስጥኤማውያን መጥተው የራፋይምን ሸለቆ ወረሩ:: [10]ስለዚህ ዳዊት፣ "ወጥቼ በፍልስጥኤማውያን ላይ አደጋ ልጣልን? አንተስ በእጄ አሳልፈህ ትሰጣቸዋለህን? ሲል እግዚአብሔርን ጠየቀ::

እግዚአብሔርም፣ "አዎን ውጣ! በእጅህ አሳልፌ እሰጣቸዋለሁ" ብሎ መለሰለት::

[11]ስለዚህ ዳዊትና ሰዎቹ ወደ በኣልፐራሲም ወጡ፤ በዚያም ድል አደረጋቸው:: ዳዊትም፣ "ውሃ ነድሎ እንደሚወጣ ሁሉ እግዚአብሔርም ጠላቶቼን በእጄ አፈረሳቸው" አለ፤ ከዚህም የተነሣ ያን ቦታ "በኣልፐራሲም" ብለው ሰየሙት:: [12]ፍልስጥኤማውያን አማልክቶቻቸውን በዚያው ጥለዋቸው ስለ ነበር፣ ዳዊት በእሳት እንዲያቃጥሏቸው አዘዘ::

[13]ፍልስጥኤማውያን ሸለቆውን እንደ ገና ወረሩ፤ [14]ዳዊትም እንደ ገና እግዚአብሔርን ጠየቀ:: እግዚአብሔርም እንዲህ ሲል መለሰለት "ዙሪያውን ከበህ በሾላው ዛፍ ፊት ለፊት አደጋ ጣልባቸው እንጂ በቀጥታ ወደ ላይ አትውጣ፤ [15]በሾላው ዐናት ላይ የሰልፍ ድምፅ ስትሰማ ወዲያውኑ ለጦርነት ውጣ፤ ይህም የፍልስጥኤማውያንን ሰራዊት ለመምታት እግዚአብሔር በፊትህ መጥቶአል ማለት ነውና::" [16]ስለዚህ ዳዊት እግዚአብሔር እንዳለው አደረገ፤ ከገባዖን ጀምሮ እስከ ጌዝር ድረስ ፍልስጥኤማውያንን መቷቸው::

[17]ከዚህም የተነሣ የዳዊት ዝና በየአገሩ ሁሉ ተሰማ፤ እግዚአብሔርም መንግሥታት ሁሉ እንዲፈሩት አደረገ::

ታቦቱ ወደ ኢየሩሳሌም ተወሰደ

15፥25-16፥3 ተጓ ምብ - 2ሳሙ 6፥12-19

15 ዳዊት በስሙ በተጠራችው ከተማ ለራሱ ቤቶችን ሠራ፤ ለእግዚአብሔር

13፥13 1ዜና15፥18:24፤ 16፥38፤26፥4-5:15
13፥14 2ሳሙ6፥11
14፥1 1ነገ5፥6፤ 1ዜና17፥6፤22፥4፤ 2ዜና2፥3፤ ዕዝ3፥7፤ሐጌ1፥8
14፥2 ዘኍ24፥7፤ዘዳ26፥19
14፥3 1ዜና3፥1
14፥4 1ዜና3፥9
14፥8 1ዜና11፥1
14፥9 ቍ13፤ ኢሱ15፥8፤ 1ዜና11፥15
14፥11 መዝ94፥16፤ ኢሳ 28፥21
14፥12 ዘፀ32፥20፤ኢሱ7፥15
14፥13 ቍ9
14፥16 ኢሱ9፥3፤10፥33
14፥17 ዘፀ15፥14-16፤ዘዳ2፥25፤ ኢሱ6፥27፤መዝ2፥1-12
15፥1 2ሳሙ6፥17፤1ዜና16፥1፤17፥1፤መዝ132፥1-18

ያን እንዳደረጉት (1ሳሙ 6) ታቦቱ በሠረገላ ላይ ሆኖ መጓዝ ወይም መነካት አልነበረበትም::

13፥13 አቢዳራ፤ ምናልባትም በ15፥18:21:24 ላይ ስሙ ከተጠቀሰው ሰው ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም:: አቢዳራን በባረከው ጊዜ ብዙ ወንዶች ልጆችንም እንደሰጠው በ26፥4 ላይ ተጽፎአል:: አቢዳራ ሌዋዊ መሆኑንና ታቦቱንም በጥንቃቄ መጠበቁን ይህ ጥቅስ ያስገነዝባል::

14፥1-17፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በዚህ ክፍል የተጨመሩ ሐሳቦችን ወደ ኋላ በመሄድ ከ2ሳሙ 5 ወስዶአል (የ13፥1-4 ማብ ይመ):: ታቦቱ.. በአቢዳራ ቤት በቈዩበት ሦስት ወር ጊዜ ውስጥ (13፥14) እግዚአብሔር ዳዊትን በሙላት እንደባረከው የሚያሳዩ ብዙ ነገሮች አሉ፤ ቤተ መንግሥቱን ሠርቶአል (ቍ 1-2)፤ የቤተሰቡ ቍጥር ጨምሮአል (ቍ 3-7)፤ በጦር ሜዳ ድልን ተቀዳጅቶአል (ቍ 8-16):: ይህ ሁሉ ሊሆን የቻለው እግዚአብሔር ስለ ባረከው ነው::

14፥1-2፤ 2ሳሙ5፥11-12 እና ማብ ይመ::

14፥1 *ኪራም፤* ዳዊት ከሞተ በኋላ ለቤተ መቅደሱ ሥራ የሚያስፈልገውን ዕቃና የሰው ኀይል በርዳታ ሰጥቶአል (2ዜናም 2):: ስሙ እዚህ ላይ የተጠቀሰበት ምክንያት ዳዊት በእስራኤል ላይ መንገሡ በዓለም ዐቀፍ ደረጃ ዕውቅና ማግኘቱንና በዳዊትና በኪራም መካከል የቃል ኪዳን ውል ስምምነት መፈጸሙን ለማሳየት ነው::

*14፥3-7፤*3፥5-9፤ 2 ሳሙ 5፥13-16 ይመ:: ዳዊት በኬብሮን ሳለ የወለዳቸው ልጆች ስማቸው አልተጠቀሰም (3፥1-4፤ 2ሳሙ 3፥2-5፤ እንዲሁም የ11፥1-3 ማብ ይመ)::

14፥7 *ኤሊዳሄ፤* ሌላው ስሙ ኤሊያድ ነው:: ከ2ሳሙ 5፥16 ይመ::

14፥8-12፤ 2ሳሙ 5፥17-21 እና ማብ ይመ::

14፥11፤ *በኣልፐራሲም... ነድሎ እንደሚወጣ፤* እግዚአብሔር ፍልስጥኤማውያንን በመምታቱ በዕብራይስጥ ለዚህ ቦታ የተሰጠው ስያሜ እግዚአብሔር ዖዛን በመታው ጊዜ (13፥11) ከተጠቀሰው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው::

14፥12 በእሳት እንዲያቃጥሏቸው አዘዘ፤ 2ሳሙ5፥21 ዳዊትና ሰዎቹ አማልክቱን መውሰዳቸውን እንጂ ማቃጠላቸውን አይናገርም:: እዚህ ላይ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህን ለውጥ ያደረገው፣ የዳዊትን ድርጊት የአሕዛብን አማልክት በእሳት እንዲቃጠሉ ከሚጠይቀው (ዘዳ7፥5፥25) የሙሴ ሕግ ጋር ለማጣጣም እንደሆነ ብዙዎች ይናገራሉ:: ይሁን እንጂ አንዳንድ በሰባ ሊቃናት የተተረጐሙ የሳሙኤል መጽሐፍ ቅጆች እንደ ዜና መዋዕሉ ሁሉ፣ ዳዊት እነዚያን የጣዖት አማልክቶች ማቃጠሉን በሚመለከት ተመሳሳይ ነገር ይናገራሉ:: ይህም የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የሥነ መለኮት ትምህርት እንዳይናጋ ሌላ አዲስ ነገር መጻፍ ወይም የነበረውን መለወጡ ሳይሆን፣ ከመደበኛው የዕብራይስጡ የሳሙኤል መጽሐፍ ቅጅ ከሚለየውና በፊቱ ከነበረው ቅጅ ተጠንቅቆ ያዘጋጀው (የወሰደው) መሆኑን ያሳያል::

14፥13-16፤ 2ሳሙ 5፥22-25 እና ማብ ይመ::

14፥17 *እግዚአብሔርም መንግሥታት ሁሉ እንዲፈሩት አደረገ፤* እዚህም ሆነ በሌላ ስፍራ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሰው በፍርሃት እንዲዝል በሚያደርጉ ኀይለ ቃላት ደጋግሞ ሲጠቀም ይታያል፤ ይህም የሆነበት ምክንያት እግዚአብሔር ስለ ሕዝቡ ሲል ራሱን በአስፈሪ ኀይሉ እንደሚገልጥ ለማመልከት ነው (ዘዳ15፥16):: ዳዊትም በአካባቢው አሕዛብ ዘንድ እንደ እግዚአብሔር ባለሟል ይቈጠር ነበር (በተመሳሳይ ሁኔታ አሳ 2ዜና 14፥14፤ ኢዮሳፍጥ 2ዜና 17፥10፤20፥29 ይመ)::

15፥1-16፥3፤ ታቦቱን ወደ ኢየሩሳሌም ለመውሰድ የተደረገውንስኬታማ ውጤት የሚያወሣው ይህ ታሪክ ከዚህ ክፍል ይልቅ በ2ሳሙኤል መጽሐፍ ውስጥ ተስፋፍቶ ቀርቦአል:: ይህም በ15፥25-16፥3 ላይ ካለው ጋር ይመሳሰላል (2ሳሙ 6፥12-19):: የቀረው ግን የራሱ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሲሆን፣ የራሱን ፍላጎት በተለይም ስለ ሌዋውያኑና ስለ መዘምራኑ ያለውን አመለካከት ያንጸባረቀበት ነው (ቍ 3-24) "በመጽሐፉ መግቢያ፣ "ዐላማውና መሪ ሐሳቡ" የሚለውን ይመ):: እንዲሁም መዝ 132 ይመ::

15፥1 ለራሱ ቤቶችን ሠራ...፤ 14፥1-2 እና የ13፥1-14

ታቦት ቦታ አዘጋጅቶ ድንኳን ተከለ:: [2]ከዚያም ዳዊት፣ "የእግዚአብሔርን ታቦት እንዲሸከሙና ለዘላለም በፊቱ እንዲያገለግሉ እግዚአብሔር ከመረጣቸው ከሌዋውያን በቀር፣ *የእግዚአብሔርን* ታቦት ማንም አይሸከም" ሲል አዘዘ::

[3]ዳዊት *የእግዚአብሔን* ታቦት ወዳዘጋጀለት ስፍራ እንዲያመጡ እስራኤልን ሁሉ በኢየሩሳሌም ሰበሰበ:: [4]የአሮንን ዘሮችና ሌዋውያኑንም በአንድነት ሰበሰበ፤

[5]ከቀዓት ዘሮች፣
አለቃውን ኡርኤልንና አንድ መቶ ሃያ የሥጋ ዘመዶቹን፤
[6]ከሜራሪ ዘሮች፣
አለቃውን ዓሣያንና ሁለት መቶ ሃያ የሥጋ ዘመዶቹን፤
[7]ከጌድሶን ዘሮች፣
አለቃውን ኢዮኤልንና አንድ መቶ ሠላሳ የሥጋ ዘመዶቹን፤
[8]ከኤሊጻፋን ዘሮች፣
አለቃውን ሸማያንና ሁለት መቶ የሥጋ ዘመዶቹን፤
[9]ከኬብሮን ዘሮች፣
አለቃውን ኤሊኤልንና ሰማንያ የሥጋ ዘመዶቹን፤
[10]ከዑዝኤል ዘሮች፣
አለቃውን አሚናዳብንና አንድ መቶ ዐሥራ ሁለት የሥጋ ዘመዶቹን::

[11]ከዚያም ዳዊት ካህናቱን ሳዶቅንና አብያታርን፣ ሌዋውያኑን ኡርኤልን፣ ዓሣያን፣ ኢዩኤልን፣ ሸማያን፣ ኤሊኤልንና አሚናዳብን ጠርቶ፣ [12]እንዲህ አላቸው፤ "እንግዲህ እናንተ የሌዋውያን ቤተ ሰብ አለቆች ስለ ሆናችሁ፣ እናንተና ወንድሞቻችሁ ሌዋውያን ራሳችሁን ቀድሱ፤ ከዚያም የእስራኤልን አምላክ *የእግዚአብሔርን* ታቦት ወዳዘጋጀሁለት ቦታ አምጡ:: [13]የአምላካችን *የእግዚአብሔር* ቍጣ በላያችን ላይ እንዲህ የነደደው እናንተ ሌዋውያኑ ቀድሞም ስላ ላመጣችሁት ነው፤ እኛም ብንሆን ምን ማድረግ እንዳለብን በታዘዘው መሠረት አልጠየቅነውም::"[14]ስለዚህ ካህናቱና ሌዋውያኑ የእስራኤልን አምላክ *የእግዚአብሔርን* ታቦት ለማምጣት ራሳቸውን ቀደሱ:: [15]ሙሴ በእግዚአብሔር ቃል እንዳዘዘው፣ ሌዋውያኑ የእግዚአብሔርን ታቦት በትከሻቸው ላይ በመሎጊያዎች አድርገው ተሸከሙ::

[16]ዳዊትም በዜማ መሣሪያ ማለትም በመሰንቆ፣ በበገናና በጸናጽል እየታጀቡ የደስታ ዜማዎችን የሚያዜሙ መዘምራንን ከወንድሞቻቸው መካከል እንዲሾሙ ለሌዋውያኑ መሪዎች ነገራቸው::

[17]ስለዚህ ሌዋውያኑ የኢዮኤልን ልጅ ኤማንን ሾሙ፤ ከወንድሞቹም የበራክያን ልጅ አሳፍን፣ ከወንድሞቻቸው ከሜራሪ ዘሮች የቂሳን ልጅ ኤታንን ሾሙ፤ [18]ከእነርሱም ጋር ወንድሞቻቸው በደረጃ ተሾሙ፤ እነርሱም ዘካርያስ[o]፣ ያዝኤል፣ ሰሚራሞት፣ ይሒኤል፣ ዑኒን፣ ኤልያብ፣በናያስ፣ መዕሤያን፣ መቲትያ፣ ኤሊፍሌሁ፣ ሚቅኔያ፣ ደግሞም በር ጠባቂዎቹ ዖቤድኤዶምና ይዒኤል[ዘ] ነበሩ::

[19]*መዘምራኑ* ኤማን፣ አሳፍና ኤታን በናስ ጸናጽል ድምፁን ከፍ አድርገው እንዲያሰሙ ተሾሙ፤ [20]ዘካርያስ፣ ዓዝኤል፣ ሰሚራሞት፣ ይሒኤል፣ ዑኒ፣ ኤልያብ፣ መዕሤያና በናያስ ደግሞ በአላሞት[ፐ] ቅኝት መሰንቆ ይገርፉ ነበር:: [21]እንዲሁም መቲትያ፣ ኤሊፍሌሁ፣ ሚቅኔያ፣ ዖቤድኤዶም፣ ይዒኤል፣ ዓዛዝያ፣ በሺሚኒት[ፐ] ቅኝት በገና ይደረድሩ ነበር:: [22]የዝማሬው ኀላፊ ሌዋዊው አለቃ ክናንያ ነበረ፤ ይህን ኀላፊነት የወሰደው በዝማሬ የተካነ ስለ ነበር ነው::

[23]በራክያና ሕልቃና የታቦቱ በር ጠባቂዎች ነበሩ፤ [24]ካህናቱ ሰበኒያ፣ ኢዮሣፍጥ፣ ናትናኤል፣ ዓማሣይ፣ ዘካርያስ፣ በናያስና አልዓዛር በእግዚአብሔር ታቦት ፊት መለከት ይነፉ ነበር:: ዖቤድኤዶምና ይሒያ ደግሞ የታቦቱ በር ጠባቂዎች ነበሩ::

[25]ስለዚህ ዳዊት የእስራኤል ሽማግሌዎችና የሻለቃው አዛዦች *የእግዚአብሔርን* የቃል ኪዳኑን ታቦት ከዖቤድኤዶም ቤት በደስታ ለማምጣት ሄዱ:: [26]የእግዚአብሔርን የቃል ኪዳን ታቦት የተሸከሙትን ሌዋውያን እግዚአብሔር ረድቶአቸው ስለ ነበር፣ ሰባት ኮርማዎችና ሰባት አውራ በጎች ሠዉ:: [27]ታቦቱን የተሸከሙት ሌዋውያን ሁሉ፣ መዘምራኑና የመዘምራኑ አለቃ ክናንያ የለበሱትን ዐይነት ከቀጭን በፍታ የተሠራ ልብስ ዳዊትም ለብሶ ነበር፤ እንዲሁም ከበ

15፥2 ዘኍ3፥6፤4፥15፤ ዘዳ 10፥8፤31፥9፡25፤ 1ዜና16፥4፤23፥13፤ 2ዜና5፥5፤29፥11፤ 31፥2፤ መዝ134፥1፤ 135፥2
15፥3 1ዜና13፥5
15፥4 ዘኍ3፥17-20
15፥5 1ዜና6፥24
15፥8 ዘፀ6፥22
15፥9 ዘፀ6፥18
15፥11 1ሳሙ22፥20፤1ዜና12፥28
15፥12 ዘፀ29፥1፤ 30፥19-21፡30፤ 40፥31-32፤ዘሌ11፥44
15፥13 ዘሌ5፥10፤1ነገ8፥4፤ 1ዜና13፥11
15፥15 ዘፀ25፥14፤2ሳሙ6፥7
15፥16 1ዜና6፥31፤13፥8፤23፥5፤2ዜና7፥6፤29፥26፤ ዕዝ2፥41፤ነህ11፥23፤ 12፥27፡36፤ ኢዮ21፥12፤መዝ 68፥25፤150፥5፤አሞ6፥5
15፥17 1ዜና6፥33፡39፡44
15፥18 2ሳሙ6፥10፤1ዜና26፥4-5
15፥19 1ዜና16፥41፤25፥6
15፥24 2ዜና5፥12፤7፥6፤29፥26
15፥25 2ዜና1፥4፤5፥2፤ኤር3፥16
15፥26 ዘኍ23፥1-4፡29
15፥27 1ሳሙ2፥18

[o]18 ሦስት የዕብራይስጥ ቅጆችና በርካታ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች (እንዲሁም ቍ20 እና 1ዜና 165 ይመ)፤ በርካታ የዕብራይስጥ ቅጆች *"የዘካርያስ ልጅ ወይም ዘካርያስ፣ ቤን"* ይላሉ::
[18]ዘ ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም (እንዲሁም ቍ21) ግን *"ይዒኤልና ዓዛዝያ"* ይላል::
[ፐ]21፡22 ምናልባት የዜማ ስም ነው::

ማብ ይመ::

15፥2-3፤ የ13፥10 ማብ ይመ::

15፥4-10፤ ሦስቱ የሌዊ ነገድ ጐሣዎች ቀዓት፣ ሜራሪና ጌድሶን በዘሮቻቸው በተለይ የቀዓት ልጆች ኤሊጻፋን፣ ኬብሮን፣ ኡርኤል እንደዚሁ በተወላጆቻቸው በኩል ተወክለዋል፤ ጠቅላላ ቍጥራቸውም 862 ነበር::

15፥12 ራሳችሁን ቀድሱ፤ በሥርዐቱ መሠረት ታጥቦ መንጻትና ሕጉ ከሚከለክለው ነገር ሁሉ መጠበቅ ማለት ነው (ዘፀ 29፥1-37፤30፥19-21፤ 40፥31-32፤ ዘሌ 8፥5-35)::

15፥13-15፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ታቦቱን ወደ ሌላ ቦታ ለማዛወር የተደረገው የመጀመሪያ ሙከራ ለምን ሳይሳካ እንደቀረ ከነምክንያቱ አቅርቦአል:: ሆኖም ይህ ገለጻ በመጽሐፈ ሳሙኤል ውስጥ አይገኝም (የ1ሳሙ13፥10 ማብ ይመ)::

15፥18፡21፡24 *ዖቤድኤዶምና፤* የ13፥13 ማብ ይመ::

15፥24 *ካህናቱ... መለከት ይነፉ ነበር፤* 16፥6፤ዘኍ 10፥1-10 ይመ::

15፥27፤ ዳዊት ካህናቱ የሚለብሱትን (1ሳሙ2፥18፤ 22፥18) የበፍታ ኤፉድ ስለ መልበሱ በ2 ሳሙ:6፥14 እና በዚህ ክፍል ተወሥቶአል:: ይሁን እንጂ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊት የለበሰውን ከጥንቱ መንፈሳዊ ልብስ ተክህኖ ጋር ይበልጥ ለማያያዝ ፈልጎ እንደ ቀሩት ሌዋውያን ሁሉ ያማረ ቀጭን በፍታ መልበሱን ጨምሮ ጽፎአል:: እዚህ ላይ በግልጽ እንደሚታየው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊትን የተመለከተው እንደ ካህንና ንጉሥ ተደርጎ ለሚጠበቀው መሲሕ ነው (መዝ 110፤ ዘካ 6፥9-15 ይመ)::

ፍታ የተሠራ ኤፉድ ለብሶ ነበር:: [28]በዚህ ሁኔታ መላው የእስራኤል ሕዝብ በሆታ ቀንደ መለከትና እምቢልታ እየተነፋ፣ ጸና ጽል እየጸነጸሉ፣ መሰንቆና በገና እየደረደሩ *የእግዚአብሔርን* የኪዳኑን ታቦት አመጡ::

[29]*የእግዚአብሔር* የኪዳኑ ታቦት ወደ ዳዊት ከተማ ሲገባ የሳኦል ልጅ ሚልኮል በመስኮት ሆና ተመለከተች፤ ንጉሡ ዳዊት ደስ ብሎት ሲያሸበሽብ አይታ በልቧ ናቀችው::

16 ከዚያም የእግዚአብሔርን ታቦት አም ጥተው ዳዊት በተከለለት ድንኳን ውስጥ አኖሩት፤ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅ ብረት መሥዋዕትም[1] በእግዚአብሔር ፊት አቀ ረቡ:: [2]ዳዊት የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የኅብረቱን መሥዋዕት ከሠዋ በኋላ፣ ሕዝ ቡን *በእግዚአብሔር* ስም ባረከ:: [3]ከዚያም ለእስራኤል ሁሉ ለወንዱም ለሴቱም አንዳ ንድ ሙልሙል ዳቦ፣ አንዳንድ ጥፍጥፍ ተምር፣ ሙዳ ሙዳ ሥጋና አንዳንድ ጥፍጥፍ ዘቢብ ሰጠ::

[4]*በእግዚአብሔር* ታቦት ፊት እንዲያገለ ግሉና ለእስራኤል አምላክ *ለእግዚአብሔር* ልመና፣ ምስጋናና ውዳሴ እንዲያቀርቡ ከሌዋውያን ሰዎች ሾመ፤ [5]አለቃው አሳፍ ነበረ፤ ከእርሱ ቀጥሎ ዘካርያስ ሁለተኛ ሆኖ ተሾመ፤ ከዚያም ይዒኤል፣ ሰሚራሞት፣ ይሒኤል፣ መቲትያ፣ ኤልያብ፣ በናያስ፣ ዖቤድኤዶም፣ ይዒኤል ተሾሙ፤ እነርሱም በመሰንቆና በበገና ይዘምሩ ነበር፤ አሳፍ ደግሞ ጸናጽል የሚጸነጽል ሆኖ ተመደበ:: [6]እንዲሁም ካህናቱ በናያስና የሕዚኤል ዘወ ትር በእግዚአብሔር የኪዳኑ ታቦት ፊት መለ ከት እንዲነፉ ተመደቡ::

የዳዊት የምስጋና መዝሙር

16፥8-22 ተጓ ምብ - መዝ 105፥1-15
16፥23-33 ተጓ ምብ - መዝ 96፥1-13
16፥34-36 ተጓ ምብ - 106፥ 1፡47-48

[7]በዚያም ቀን ዳዊት በመጀመሪያ ለአሳ ፍና ለሥራ ጓደኞቹ ይህን *የእግዚአብሔር* ምስጋና መዝሙር ሰጠ፤

[8]*ለእግዚአብሔር* ምስጋና አቅርቡ፤
ስሙንም ጥሩ፤
ለአሕዛብ ያደረገውን ሁሉ ንገሩ፤
[9]ዘምሩለት፤ ውዳሴም አቅርቡለት፤
ድንቅ ሥራውን ሁሉ ንገሩ፤
[10]በቅዱስ ስሙ ተጓደዱ፤
እግዚአብሔርን የሚፈልጉ ሁሉ፣
ልባቸው ሐሤት ያድርግ::
[11]ወደ *እግዚአብሔርና* ወደ ኀይሉ ተመልከቱ፤
ዘወትር ፊቱን ፈልጉ::
[12]ያደረጋቸውን ድንቅ ሥራዎች፣
ታምራቱንና የሰጠውንም ፍርድ አስታውሱ፤
[13]እናንተ የባሪያው የእስራኤል ዘሮች፣
እናንተ የተመረጣችሁ የያዕቆብ ልጆች::
[14]እርሱ *እግዚአብሔር* አምላካችን ነው፤
ፍርዱም በምድር ሁሉ ላይ ነው፤
[15]ኪዳኑን እስከ ዘላለም፣
ያዘዘውንም ቃል እስከ ሺህ ትውልድ ያስባል::
[16]ከአብርሃም ጋር የገባውን ቃል ኪዳን፣
ለይስሐቅ የማለውን መሐላ::
[17]ይህንንም ለያዕቆብ ሥርዐት አድርጎ አጸና፤
ለእስራኤልም የዘላለም ኪዳን አደረገ፤
[18]እንዲህ ሲል፣ “የምትወርሰው ርስት እንዲሆን፣
የከነዓንን ምድር ለአንተ እሰጣለሁ::”
[19]ቍጥራቸው ገና ጥቂት ሳለ፣
በእርግጥ ጥቂትና መጻተኞች ሳሉ፣
[20]ከአንዱ ሕዝብ ወደ ሌላው ሕዝብ፣
ከአንዱም መንግሥት ወደ ሌላው መንግሥት ተንከራተቱ::
[21]ማንም እንዲጨቍናቸው አልፈቀደም፤
ስለ እነርሱም ነገሥታትን ገሠጸ፤
[22]እንዲህ ሲል፤ “የቀባኋቸውን አትንኩ፤
በነቢያቴ ላይ ክፉ አታድርጉ::
[23]ምድር ሁሉ *ለእግዚአብሔር* ዘምሩ፤
ማዳኑንም ዕለት ዕለት ዐውጁ::
[24]ክብሩን ለአሕዛብ ተናገሩ፤
ድንቅ ሥራዎቹን ለሕዝቦች ሁሉ ንገሩ::
[25]*እግዚአብሔር* ታላቅ ነው፤
ምስጋናውም ብዙ ነው፤
ከአማልክትም ሁሉ በላይ ሊፈራ የሚገባው ነው::
[26]የአሕዛብ ሁሉ አማልክት ጣዖታት ናቸው፤
እግዚአብሔር ግን ሰማያትን ሠራ::
[27]በፊቱ ክብርና ሞገስ አለ፤

15፥28 ዘፀ19፥13፤ 1ነገ1፥39፤1ዜና9፥1፤ ዘካ4፥7
16፥1 1ዜና15፥1
16፥2 ዘፀ39፥43፤ዘኍ 6፥23-27
16፥3 ኢሳ16፥7
16፥4 1ዜና15፥2
16፥7 መዝ47፥7
16፥8 ቍ34፤2ነገ19፥19፤መዝ107፥1፤118፥1፤136፥1
16፥9 ዘፀ15፥1፤ መዝ7፥17
16፥10 መዝ8፥1፤29፥2፤66፥2
16፥11 ቍ10፤ 1ዜና28፥9፤2ዜና7፥14፤14፥4፤15፥2፡12፤16፥12፤18፥4፤20፥4፤34፥3 መዝ24፥6፤27፥8፤105፥4፤119፥2፡58፤ ምሳ 8፥17
16፥12 ዘዳ4፥34፤መዝ77፥11፤78፥43
16፥14 ኢሳ4፥4፤26፥9
16፥15 ዘፍ8፥1፤ መዝ98፥3፤111፥5፤115፥12፤136፥23
16፥16 ዘፍ12፥7፤15፥18፤22፥16-18
16፥17 ዘፍ35፥9-12
16፥18 ዘፍ13፥14-17
16፥19 ዘዳ7፥7
16፥20 ዘፍ20፥13
16፥21 ዘፍ12፥17፤20፥3፤ ዘፀ7፥15-18፤መዝ9፥5
16፥22 ዘፍ20፥7
16፥24 ኢሳ42፥12፤66፥19
16፥25 ዘፀ18፥11፤ ዘዳ 32፥39፤2 ዜና 2፥5፤መዝ18፥3፤48፥1፤76፥7፤89፥7፤135፥5፤ ኢሳ40፥25
16፥26 መዝ8፥3፤102፥25

[1] 1 በዚህና በቍጥር 2 ላይ በትውፊት *“የሰላም መሥዋዕት”* ይባላል::

15፥29፤ ከ2ሳሙ 6፥16 ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ይሁን እንጂ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በዚያ የተመዘገበውን ቀሪውን የዚህን ድርጊት ተከታይ ታሪክ በዚህ ክፍል አልጠቀሰውም (2 ሳሙ 6፥20-23):: አንዳንድ ሊቃውንት የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህን ሳይጽፍ ያለፈበት ምክንያት ምናልባት ለዳዊት ካለው ቀና አመ ለካከት የተነሣ ነው ይላሉ:: በሌላም አንጻር ሲታይ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ተደራስያኑ ይህን ታሪክ ቀደም ሲል የሚያውቁት መሆኑን ስለተረዳ እዚህ ላይ ሳያወሳው ማለፉም የዚያኑ ያህል ትክክል ይመስላል (የ10፥13-14፤11፥1-3፤12፥1፤13፥6 ማብ ይመ)::

16፥1-3፤ ዳዊት መሥዋዕቱን በመቈጣጠርና ለካህናቱ ብቻ የሚገባውን ጉባኤውን የመባረክ ተግባር በማከናወን ከካህናቱ ጋር መሥራቱን ያመለክታል (ዘኍ 6፥22-27፤ የ15፥27 ማብ ይመ):: ዳዊት ለሕዝቡ እንዲታደል ያደረገው የተጋገረና የተቀቀለ ምግብ በሕጉ መሠረት ከኅብረት መሥዋዕት ቀጥሎ የሚበላ የመሥዋዕት ክፍል ነው (ዘሌ 3፥1-17፤7፥11-21፤28-36)::

16፥8-36፤ ከተለያዩ የመዝሙረ ዳዊት ክፍሎች ጋር የሚመሳሰል ነው:: ስለ ቍ8-22 መዝ105፥1-15፤ ስለ ቍ 23-33 መዝ96፤ ስለ ቍ34-36፤ መዝ 106፥1፡47-48፤ ይመ:: ይህ መዝሙር በሳሙኤል መጽሐፍ አይገኝም:: ጸሓፊው ከመዝ 105 ላይ ወስዶ ለአብርሃም ለተሰጠው ተስፋ አጽንዖት በማድረግ ይህን ረጅም ታሪካዊ ክፍል በዚህ ማምጣት ያስፈለገበት ምክን ያት በተለይ የዚህ ታሪክ ተደራስያን ወገኖች ከባቢሎን ምርኮ በቅርቡ የተመለሱ እግዚአብሔርም ለአባቶቻቸው የገባውን ቃል ኪዳን ለመፈጸም በቃሉ የሚጸና አምላክ ስለ መሆኑ ራሳቸው የቅ

ብርታትና ደስታም በማደሪያው ስፍራ::

[28]የአሕዛብ ወገኖች ለእግዚአብሔር ስጡ፤
ክብርና ኀይልን ለእግዚአብሔር
አምጡ::

[29]ለስሙ የሚገባውን ክብር ለእግዚአብሔር
ስጡ፤
መባ ይዛችሁ በፊቱ ቅረቡ፤
በቅድስናውም ክብሩ ለእግዚአብሔር[c]
ስገዱ::

[30]ምድር ሁሉ በፊቱ ትንቀጥቀጥ፤
ዓለም በጽኑ ተመሥርታለች፤
አትናወጥምም::

[31]ሰማያት ደስ ይበላቸው፤ ምድር ሐሤት
ታድርግ፤
በአሕዛብም መካከል፤ "እግዚአብሔር
ነገሠ!" ይበሉ::

[32]ባሕርና በውስጧ ያለው ሁሉ ይናወጥ፤
ሜዳዎችና በእርሷ ላይ ያሉ ሁሉ
ሐሤት ያድርጉ::

[33]ያን ጊዜ የዱር ዛፎች በእግዚአብሔር
ፊት ደስ ይላቸዋል፤
በደስታ ይዘምራሉ፤
በምድረ በዳ ላይ ሊፈርድ ይመጣልና::

[34]ቸር ነውና እግዚአብሔርን አመስግኑ፤
ፍቅሩም ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል::

[35]"አዳኛችን እግዚአብሔር ሆይ ታደገን፤
ለቅዱስ ስምህ ምስጋና እንድናቀርብ፣
በምስጋናህም እንድንከብር ሰብስበን፤
ከአሕዛብም መካከል ታደገን"
ብላችሁ ጮኹ::

[36]ከዘላለም እስከ ዘላለም፣
ለእስራኤል አምላክ ለእግዚአብሔር
ምስጋና ይሁን::

ከዚያም ሕዝቡ ሁሉ፣ "አሜን፤ እግዚአብሔር ይመስገን" አሉ::

[37]ዳዊትም ለእያንዳንዱ ቀን በተመደበው መሠረት ዘወትር እንዲያገለግሉ አሳፍንና የሥራ ባልደረቦቹን በዚያው በእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ታቦት ፊት ተዋቸው:: [38]እንዲሁም ዖቤድኤዶምና ሥልሳ ስምንት የሥራ ባልደረቦቹ አብረዋቸው እንዲያገለግሉ በዚያው ተዋቸው:: የኤዶታም ልጅ ዖቤድኤዶምና ሖሳ የቅጥሩ በር ጠባቂዎች ሆኑ:: [39]ዳዊት ካህኑን ሳዶቅንና የሥራ ባልደረቦቹን ካህናት በገባዖን ከፍተኛ ቦታ ላይ በሚገኘው በእግዚአብሔር ድንኳን ተዋቸው፤ [40]የተቃጠለውም ለእስራኤል በተሰጠው ትእዛዝ መሠረት በእግዚአብሔር ሕግ እንደ ተጻፈው ሁሉ በመሠዊያው ላይ የሚቀርበውን የሚቃጠል መሥዋዕት ሲጥና ማታ በየጊዜው እንዲያቀርቡ ነው:: [41]እንዲሁም "ፍቅሩ ለዘላለም ነውና" እያሉ እንዲያቀርቡ ኤማንና ኤዶታም እንዲሁም ተመርጠውና ስማቸው ተመዝግቦ የተመደቡ ሌሎችም አብረዋቸው ነበሩ:: [42]ድምፀ መለከቱንና ጸናጽሉን ለማሰማት፣ ደግሞም መንፈሳዊ መዝሙር ሲዘመር ለሚጠቀሙባቸው ሌሎች መሣሪያዎች ኀላፊዎቹ ኤማንና ኤዶታም ነበሩ፤ የኤዶታምም ልጆች በሩን እንዲጠብቁ ተመድበው ነበር::

[43]ከዚያም ሕዝቡ ተነሣ፤ እያንዳንዱም ወደየቤቱ ሄደ:: ዳዊትም ቤተ ሰቡን ለመባረክ ወደ ቤቱ ተመለሰ::

እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠው ተስፋ

17፥1-15 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 7፥1-17

17 ዳዊት በቤተ መንግሥቱ ተደላድሎ በተቀመጠበት ጊዜ፣ ነቢዩ ናታንን "እነሆ እኔ ከዝግባ በተሠራ ቤት ውስጥ እኖራለሁ፤ የእግዚአብሔር የኪዳኑ ታቦት ግን በድንኳን ውስጥ ይኖራል" አለው::

[2]ናታንም ለዳዊት፣ "እግዚአብሔር ከአንተ ጋር ስለ ሆነ፣ ያሰብከውን ሁሉ አድርግ" ሲል መለሰለት::

[3]በዚያም ሌሊት የእግዚአብሔር ቃል ወደ ናታን መጥቶ እንዲህ አለው፤

[4]"ሂድና ለባሪያዬ ለዳዊት እንዲህ ብለህ ንገረው፤ 'እግዚአብሔር የሚለው ይህን ነው፤ እኔ የምኖርበትን ቤት የምትሠራልኝ አንተ አይደለህም:: [5]እስራኤልን ከግብፅ ካወጣሁበት ቀን ጀምሮ እስከዛሬ ድረስ፣ ከአንዱ ድንኳን ወደ ሌላው ድንኳን፣ ከአንዱ ማደሪያ ወደ ሌላው ማደሪያ እሄድ ነበር እንጂ፣ በቤት ውስጥ አልኖርሁም:: [6]ከእስራኤላውያን ጋር በሄድሁባቸው በታዎች ሁሉ፣ ሕዝቤን እንዲጠብቁ ላዘዝኋቸው መሪዎቻቸው[x] ከቶ፣ "ለምን ከዝግባ ዕንጨት ቤት አልሠራችሁልኝም ያልሁበት ጊዜ አለን?"

[7]"እንግዲህ አሁንም ለባሪያዬ ለዳዊት እንዲህ ብለህ ንገረው፤ 'የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር የሚለው ይህን ነው፤ 'የሕዝቤ የእስራኤል ገዥ እንድትሆን

16፥28 መዝ29፥1-2
16፥29 2ዜና20፥21፤ መዝ8፥1፤29፥1-2
16፥30 መዝ2፥11፤ 33፥8፤76፥8፤93፥11 99፥1፤114፥7
16፥31 መዝ9፥7፤ 47፥8፤93፥1፤97፥11 99፥1፤ ኢሳ44፥23፤49፥13፤ 52፥7፤ሉቃ5፥19
16፥32 ዘዳ20፥11፤ኢሳ42፥10
16፥33 1ሳሙ2፥10፤ መዝ7፥8፤96፥10፤ 98፥9፤110፥6፤ ኢሳ2፥4፤ 14፥8፤55፥12
16፥34 ቀኑ8፤ 2ዜና 5፥13፤7፥3፤ዕዝ3፥11፤ መዝ 25፥7፤ 34፥8፤ 100፥5፤105፥1፤ 135፥3 136፥1-26፤145፥9፤ ኢሳ12፥4፤ ኤር33፥11፤ናሆ1፥7
16፥35 ዘዳ32፥15፤መዝ18፥4 6፤38፥22፤ሚክ7፥7
16፥36 1ነገ8፥15፤ መዝ72፥18-19
16፥37 2ዜና8፥14
16፥38 1ዜና13፥13 ፤26፥4-5፡10፤
16፥39 ኢሱ9፥3፤ 1ሳሙ2፥35፤2ሳሙ8፥ 17፤1ዜና12፥28፤ 2ዜና1፥3
16፥40 ዘፀ29፥38፤ ዘኍ28፥1-8
16፥41 1ዜና15፥19
16፥42 1ዜና25፥3፤ 2ዜና7፥6
17፥1 1ዜና15፥1
17፥2 1ዜና22፥7፤ 28፥2፤2ዜና6፥7
17፥4 1ዜና22፥10፤28፥3
17፥6 1ዜና14፥1
17፥7 2ሳሙ6፥21

[c]29 ወይም፣ "ከክብሩ ጋር ለእግዚአብሔር"

ርብ ምስክሮች መሆናቸውን ለማስገንዘብ ነው:: ከመዝ 106 ላይ መጥቀሱም ከተበተኑባቸው ሕዝቦች ተሰብስበው ነጻነታቸውን በቅርቡ ያገኙ በመሆናቸው የእግዚአብሔር ታማኝነት ለእነርሱ ወቅታዊ እውነት መሆኑን ለማሳሰብ ነው (ቍ:35)::

16፥29 በቅድስናውም ክብሩ፤ የመዝ 29፥2 ማብ ይመ::

16፥39 በገባዖን..በእግዚአብሔር ድንኳን፤ ሰሎሞን በኢየሩሳሌም ያነጸው ቤተ መቅደስ ተሠርቶ እስኪጠናቀቅ ድረስ (2ዜና 1፥13፡5፥5) የምስክሩ ድንኳን በገባዖን ተቀምጦ ነበር፤ ከዚያም ወደ ቤተ መቅደሱ ተዛውሮአል:: የእነዚህ የሁለቱ ቤተ መቅደሶች ማለት የምስክሩ ድንኳንና በኢየሩሳሌም የተሠራው ጊዜያዊ የታቦቱ ማረፊያ መኖር (ቍ:1) በአንድ ጊዜ ሁለት ሊቃነ ካህናት እንዲሾሙ ምክንያት ሆኖአል:: ስለዚህም ሳዶቅ በገባዖን፣ አብያታር በኢየሩሳሌም (18፥16፤27፥34፤ የ6፥8 ማብ ይመ) አገልግለዋል::

16፥42 *ድምፀ መለከቱንና..ለማሰማት፤* ዘኍ 10፥1-10 ይመ::

17፥1-27 2ሳሙ 7 እና ማብ ይመ

17፥1፡10 በዚህ ክፍል ዳዊት ከጠላቶቹ ጋር ከመዋጋት ማረፉን የሚያመለክተውን ሐሳብ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እንዳለ ትቶታል (2ሳሙ7፥1፡11):: ለዚህም አያሌ ምክንያቶች አሉ፤ (1) የዳዊት ዋና ዋና የጦርነት ታሪኮች ገና ወደፊት የሚፈጸሙ ናቸው (ም 18-20)፤ እንደ ቅደም ተከተሉ ተራ ከሆነ ይህ ክፍል የጦርነቶቹን ታሪክ ተከትሎ መምጣት ነበረበት፤ ሆኖም ጸሓፊው ይህን እዚህ ላይ ያስገባው ስለ ታቦቱና ስለ ቤተ መቅደሱ ሕንጻ ሥራ ከፍተኛ ትኩረት ሰጥቶ ለመቀጠል ፍላጎት ስላለው ብቻ

በጎችን ከመጠበቅና ከመከተል አንሥቼ ወሰድሁህ:: [8]በሄድህበት ሁሉ ከአንተ አልተለየሁም፤ ጠላቶችህንም ሁሉ ከፊትህ አጠፋሁልህ፤ አሁንም ስምህን እንደ ምድር ታላላቅ ሰዎች ስም ገናና አደርገዋለሁ:: [9]ለሕዝቤ ለእስራኤል መኖሪያ ስፍራ እሰጠዋለሁ፤ የራሳቸው ውም መኖሪያ ስፍራ እንዲኖራቸው ከእንግዲህም በኋላ እንዳይናወጡ አደርጋቸዋለሁ:: ክፉ ሰዎች በመጀመሪያ እንዳደረጉት ሁሉ፣ ከእንግዲህ አይጨቍኗቸውም፤ [10]ከዚህ ቀደም በሕዝቤ በእስራኤል ላይ መሪዎች በሾምሁ ጊዜ ጨቋኞቹ ያደረጉትን ዛሬ አያደርጉትም፤ ጠላቶቻችሁን ሁሉ አዋርዳቸዋለሁ::

" 'እግዚአብሔር ቤት እንደሚሠራልህ በግልጽ እነግርሃለሁ፤ [11]ዘመንህን ጨርሰህ ወደ አባቶችህ በምትሄድበት ጊዜ፣ ከአብራክህ ከተከፈሉት ልጆችህ አንዱ በእግርህ እንዲተካ አደርጋለሁ፤ መንግሥቱንም አጸናለታለሁ፤ [12]ቤት የሚሠራልኝም እርሱ ነው፤ እኔም ዙፋኑን ለዘላለም አጸናለሁ:: [13]አባት እሆነዋለሁ፤ እርሱም ልጅ ይሆነኛል፤ ጽኑ ፍቅሬን ከአንተ በፊት ከነበረው ላይ እንደወሰድሁ፣ ከእርሱ ላይ ከቶ አልወስድም:: [14]በቤቴና በመንግሥቴ ላይ ለዘላለም አኖረዋለሁ፤ ዙፋኑም ለዘላለም ይጸናል::" '

[15]ናታንም የዚህን ሁሉ ራእይ ቃል ለዳዊት ነገረው::

የዳዊት ጸሎት

17፥16-27 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 7፥18-29

[16]ከዚያም ንጉሥ ዳዊት ገባ፤ በእግዚአብሔር ፊት ተቀምጦም እንዲህ አለ፤

"እግዚአብሔር ኤሎሂም ሆይ፤ ለመሆኑ እስከዚህ ያደረስኸኝ እኔ ማን ነኝ? ቤተ ሰቤስ ምንድን ነው? [17]ኤሎሂም ሆይ፤ ይህ በፊትህ በቂ እንዳልሆነ ቈጥረህ ስለ ወደፊቱ የባሪያህ ቤት ተናገርህ:: እግዚአብሔር ኤሎሂም ሆይ፤ እኔንም ከሰዎች ሁሉ እጅግ የከበረ ሰው አድርገህ ተመለከትኸኝ::

[18]"ባሪያህን ስላከበርኸው፣ ዳዊት ከዚህ በላይ ምን ማለት ይችላል? ባሪያህን እኮ ታውቀዋለህ፤ [19]እግዚአብሔር ሆይ፤ ስለ ባሪያህ ብለህና እንደ ፈቃድህም መሠረት ይህን ታላቅ ነገር አድርገሃል፤ እነዚህም ታላላቅ ተስፋዎች ሁሉ እንዲታወቁ አደረግህ::

[20]"አቤቱ፤ እንደ አንተ ያለ የለም፤ በጆሮአችን እንደ ሰማነው ሁሉ ከአንተ በቀር አምላክ የለም' [21]ከግብፅ ተቤዥተህ እንዳወጣኸው እንደ ሕዝብህ እንደ እስራኤል ያለ ማን አለ? እነርሱ እግዚአብሔር ለራሱ ሊቤዣቸው ከምድር ሕዝቦች መካከል የመረጣቸው ናቸው፤ በሕዝብህም ፊት ታላላቅና አስፈሪ ነገሮችን በማድረግ መንግሥታትን በፊታቸው አሳደድህ:: [22]ሕዝብህንም እስራኤልን ለዘላለም የራስህ ሕዝብ አደረግኸው፤ እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተም ኤሎሂም ሆንህለት::

[23]"እግዚአብሔር ሆይ፤ አሁንም ስለ ባሪያህና ስለ ቤቱ የሰጠኸው ተስፋ ለዘላለም የጸና ይሁን፤ የሰጠኸውንም ተስፋ ፈጽም፤ [24]ይህም ስምህ ጸንቶ እንዲኖርና ለዘላለምም ታላቅ እንዲሆን ነው:: ከዚያም ሰዎች "የእስራኤል ኤሎሂም የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር በእውነት የእስራኤል አምላክ ነው!" ይላሉ፤ የባሪያህ የዳዊትም ቤት በፊትህ የጸና ይሆናል::

[25]"ኤሎሂኤ ሆይ፤ ቤት እንደምትሠራለት ለባሪያህ ገልጸህለታል፤ ስለዚህ ባሪያህ ወደ አንተ ለመጸለይ ድፍረት አገኘ:: [26]እግዚአብሔር ሆይ፤ በእውነት አንተ ኤሎሂም ነህ፤ ይህንንም መልካም ተስፋ ለባሪያህ ሰጥተሃል:: [27]በፊትህ ለዘላለም እንዲኖር አሁንም የባሪያህን ቤት ልትባርክ ወደሃል፤ እግዚአብሔር ሆይ፤ የባረክኸው አንተ ስለ ሆንህ፣ ለዘላለም የተባረከ ይሆናል::"

17፥10 መሳ2፥16
17፥12 1ነገ5፥5፤1ዜና22፥10፤ 2ዜና7፥18፤13፥5
17፥13 1ዜና28፥6፤ሉቃ1፥32፤2ቆሮ6፥18፤ዕብ1፥5
17፥14 1ነገ2፥12፤1ዜና28፥5፤ 29፥23፤2ዜና9፥8፤ መዝ132፥11፤ ኤር33፥17
17፥19 2ሳሙ7፥16-17፡25፤ 2ነገ20፥6፤ኢሳ9፥7፤ 37፥35፤55፥3
17፥20 ዘፀ8፥10፤ 9፥14፤15፥11፤ ኢሳ44፥6፤46፥9
17፥21 ዘፀ6፥6
17፥22 ዘፀ19፥5-6
17፥23 1ነገ8፥25
17፥27 መዝ16፥11፤21፥6

[x]በዚህና በቍጥር 10 ላይ በትውፊት፣ "መሳፍንት" ይባላል

ነው (ቍ4-6:12)::(2) እንዲሁም የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ "የሰላምና የዕረፍት ሰው" ከሆነውና (22፥9) ቤተ መቅደሱን ከሠራው (22፥10) ከሰሎሞን ጋር በማነጻጸር ዳዊትን የሚመለከተው ከዕድሜው አብዛኛውን ክፍል በውጊያ እንዳሳለፈ የጦር ሰው አድርጎ ነው (22፥6-8):: እንደ ዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊት ከጠላቶቹ ዕረፍት ያገኘው በዕድሜው መጨረሻ ላይ ብቻ ነው (22፥ 18):: (3) ዳዊትንና ሰሎሞንን ከሙሴና ከኢያሱ ጋር ለማነጻጸር ስለፈለገም ሰሎሞን እንደ ኢያሱ ሁሉ ሕዝቡን ከጠላቶቻቸው አሳርፎአቸዋል (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል" የሚለውን ይመ)::

17፥12-14፤ በእዚህ ክፍል የተጻፉት ቃላት የሚያወሱት ስለ ሰሎሞን ቢሆንም፣ የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ግን ለክርስቶስ ተጠቅመውበታል (ማር1፥11፤ሉቃ 1፥32-33፤ ዕብ1፥5)::

17፥13፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሰሎሞን ቢያጠፋ በበትር ወይም በአለንጋ እንደሚቀጣ የታሪኩ ምንጭ በሆነው (2ሳሙ፡ 7፥14) ላይ የሚገኘውን ክፍል ሳይጠቀስ አልፎታል:: ምክንያቱም ሰሎሞንን የመሲሑ ምሳሌ ስላደረገውና፤ እንዲህ ያለውም ቅጣት ለመሲሑ ባሕርይ የማይስማማ መሆኑን ለማንጸባረቅ ነው (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል" ገጽታ የሚለውን ይመ)::

17፥14፤ የታሪኩ ምንጭ በሆነው መጽሐፍ ውስጥ የሚገኘውንና "ቤትህና መንግሥትህ" የሚለውን (2ሳሙ:7፥16)፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን "ቤቴና መንግሥቴ" ብሎታል ይህ ሐረግ እግዚአብሔር የሕዝቡ ገዥ መሆኑን በአጽንዖት የሚያሳይ ነው፤ የሚገኘውም በዜና መዋዕል መጻሕፍት ብቻ ሲሆን በብዙ ቦታ ተጠቅሷል (28፥5-6፤29፥23፤ 2ዜና1፥11፤9፥8፤13፥4-8)::

17፥16 *ተቀምጦም፤* በ2ሳሙ 7፥18 ላይ ከሚገኘው ተመሳሳይ ታሪክ ውጭ እንዲህ ሆኖ ለጸሎት መቀመጥ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ የተጠቀሰው በ1ነገ 19:4 ላይ ብቻ ነው

17፥21-22 እዚህ ላይ የእስራኤላውያን ከግብጽ ባርነት የመውጣት ታሪክ መጠቀሱ፣ የዜና መዋዕለ መጽሐፍ ተደራስያን ከምርኮ የተመለሰው ሕዝብ፣ታላቁንና ሁለተኛውን የመውጣት ታሪክ ከባቢሎን ምርኮ መላቀቃቸውን ለማሳሰብ ነው::

18፥1-8፥20 ዳዊት ያደረጋቸውን ጦርነቶች የሚያወሣው ታሪክ በዘመነ መንግሥቱ እግዚአብሔር ያደረገለትን በረከት ለማሳየት የሚያገለግል ነው፤ ጠላቶቹ እንዲገዙለት በማድረግ እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠውን ተስፋ ጠብቆለታል (17፥10):: ይህ

ዳዊት የተቀዳጃቸው ድሎች

18፥1-13 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 8፥1-14

18 ከዚህ በኋላ ዳዊት ፍልስጥኤማውያንን ድል መትቶ ተገዥ አደረጋቸው፤ ጌትንና በዙሪያዋም የሚገኙትን መንደሮች ከፍልስጥኤማውያን እጅ ወሰደ። [2]እንዲሁም ዳዊት ሞዓባውያንን ድል አደረጋቸው፤ እነርሱም ገባሮቹ ሆኑ፤ ግብርም አመጡለት። [3]ከዚህም በላይ ዳዊት በኤፍራጥስ ወንዝ አጠገብ የነበረውን ግዛት ለመቈጣጠር በሄደ ጊዜ፣ የሱባን ንጉሥ አድርአዛርን እስከ ሐማት ድረስ ዘልቆ ወጋው። [4]ዳዊትም አንድ ሺህ ሠረገላ፣ ሰባት ሺህ ፈረሰኛና ሃያ ሺህ እግረኛ ወታደር ማረከ፤ አንድ መቶ የሠረገላ ፈረሶች ብቻ አስቀርቶ የቀሩትን ቋንጃቸውን ቈረጠ።

[5]ሶርያውያንም የሱባን ንጉሥ አድርአዛርን ለመርዳት ከደማስቆ በመጡ ጊዜ፣ ከእነርሱ ሃያ ሁለት ሺህ ሰው ገደለ። [6]ከዚያም በሶርያ ግዛት ውስጥ ባለችው በደማስቆ የጦር ሰፈር አቋቋመ፤ ሶርያውያን ገባሮቹ ሆኑ፤ ግብርም አመጡለት። *እግዚአብሔርም* ዳዊትን በሄደበት ሁሉ ድል አጐናጸፈው።

[7]ዳዊትም የአድርአዛር ጦር አለቆች ያነገቡትን የወርቅ ጋሻ ወሰደ፤ ወደ ኢየሩሳሌምም አመጣው። [8]ዳዊት ከአድርአዛር ከተሞች ከጢብሐትና ከኩን እጅግ ብዙ ናስ ወሰደ፤ ሰሎሞን የናሱን ባሕር፣ ዐምዶቹንና ልዩ ልዩ የናስ ዕቃዎቹን የሠራው በዚሁ ነበር።

[9]የሐማት ንጉሥ ቶዑ ዳዊት የሱባን ንጉሥ የአድርአዛርን ሰራዊት ሁሉ ድል እንደ መታ ሲሰማ፣ [10]እጅ እንዲነሣውና ደስታውንም እንዲገልጥለት ልጁን አዶራምን ወደ ንጉሥ ዳዊት ላከው፤ ቶዑ ከአድርአዛር ጋር ብዙ ጊዜ ጦርነት ገጥሞ ነበር። አዶራምም ከወርቅ፣ ከብርና ከናስ የተሠሩ ልዩ ልዩ ዕቃዎች አመጣለት።

[11]ንጉሥ ዳዊት ከኤዶም፣ ከሞዓብ፣ ከአሞናውያን፣ ከፍልስጥኤማውያንና ከአማሌቃውያን ከእነዚህ ሁሉ መንግሥታት የማረከውን ወርቅና ብር ከዚህ ቀደም እንዳደረገው ሁሉ፣ እነዚህንም ዕቃዎች *ለእግዚአብሔር* ቀደሰ።

[12]የጽሩያ ልጅ አቢሳ በጨው ሸለቆ ዐሥራ ስምንት ሺህ ኤዶማውያን ገደለ። [13]እርሱም በኤዶም የጦር ሰፈሮች አቋቋመ፤ ኤዶማውያንም ሁሉ ለንጉሥ ዳዊት ገባሮች ሆኑ። *እግዚአብሔርም* ዳዊትን በሄደበት ሁሉ ድል አጐናጸፈው።

የዳዊት ሹማምት

18፥14-17 ተጓ ምብ - 2ሳሙ 8፥15-18

[14]ዳዊት በመላው እስራኤል ላይ ነገሠ፤ ለሕዝቡም ሁሉ ፍትሕንና ጽድቅን አሰፈነላቸው። [15]የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ የሰራዊቱ አዛዥ ነበረ፤ የአሒሉድ ልጅ ኢዮሣፍጥ ደግሞ የቤተ መዛግብቱ ኀላፊ ነበረ። [16]የአኪጡብ ልጅ ሳዶቅና የአቤሜሌክ ልጅ አብያታር ካህናት ነበሩ፤ ሱሳ ደግሞ ጸሓፊ ነበረ። [17]የዮዳሄ ልጅ በናያስ የከሊታውያንና የፈሊታውያን አዛዥ ነበረ። የዳዊት ወንዶች ልጆቹ ደግሞ ከንጉሡ ቀጥሎ የበላይ ሹማምት ነበሩ።

18፥2 ዘኍ21፥29
18፥3 ዘፍ2፥14፤ዜና19፥6
18፥4 ዘፍ49፥6
18፥5 2ነገ16፥9
18፥8 1ነገ7፥23፤2ዜና4፥2-5
18፥11 ዘኍ24፥18፡20
18፥12 1ነገ11፥15
18፥14 1ዜና11፥1፤29፥26
18፥15 2ሳሙ5፥6-8
18፥16 1ዜና6፥8፤24፥6
18፥17 1ሳሙ30፥14፤ 2ሳሙ15፥18

ታሪክ በተለይም በድኅረ ምርኮ ነቢያት ዘመን እያደገ ከመጣው ዋና ሐሳብ ጋር የሚጣጣም ነው። ይኸውም የመንግሥታት ብርና ወርቅ ወደ ኢየሩሳሌም እንደሚጐርፉና ጠላት ከሆኑት ሕዝቦች በሚመጣው የግብር ገንዘብ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ እንደሚታነጽ የሚናገር ነው (18፥7-8፤ 11፤22፥2-5፡14-15፤ ከሐጌ 2፥1-9፤20-23፤ ዘካ 2፥7-13፤6፥9-15፤14፥12-14 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ ምንባብ በአንድ በኩል እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠውን በረከት በግልጽ ሲያሳይ በሌላ በኩል ደግሞ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዘገባውን በማስከተል ዳዊት የጦር ሰው ስለነበር፣ ቤተ መቅደሱን መሥራት እንዳልቻለ ይገልጻል (22፥6-8፤28፥3)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እዚህ ላይ ለቀረበው ታሪክ ምንጩ ያደረገው መጽሐፈ ሳሙኤልን ነው። ዋናው ልዩነት የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በመጽሐፉ ውስጥ ያስገባቸው የተለወጡ ታሪኮች መኖራቸው ሳይሆን፣ በመጽሐፉ ውስጥ እንዲገቡ ስላልፈለገ የተዋቸው ነገሮች መኖራቸው ነው። በተለይ 2ሳሙ9፤11፥2-12፥25 የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በመጽሐፉ ውስጥ ሊያሳይ ከፈለገው የዳዊት ገጽታ ጋር አብረው የማይሄዱለትን ታሪኮች እንዳለ ትቶአቸዋል።

18፥1-13፤ 2ሳሙ8፥1-14 እና ማብ ይመ።

18፥2፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በ2ሳሙ 8፥2 ላይ በሞአባውያን ላይ ስለ ተፈጸመው የጭካኔ ተግባር የተጻፈውን አያወሳውም፤ ምክንያቱም እንዲህ ዐይነቱን የጭካኔ ተግባር መዘገቡን የተወው በጐ ገጽታውን ያጐድፍብኛል ብሎ ይሆናል።

18፥5 *ሶርያውያንም፤* ከሳኦል ጠላቶች መካከል አንዱ መሆናቸው ተጠቅሷል (1ሳሙ 14፥47 "ሱባ")። በዳዊት ዘመን ሰሜኑና (ሱባ) ደቡቡ (ቤት ሮዖብ) በአድርአዛር ሥር አንድ ሆነዋል (2ሳሙ 10:6)። የሰሜኑ መንግሥት እንደ እነርሱ ከመውደቁ ጥቂት ቀደም ሲል (2ነገ 16፥7-9) በአሦራውያን እስከወደቀበት ጊዜ ድረስ ለሁለት መቶ ዓመት ያህል የእስራኤል ጠላት ሆነው ኖረዋል።

18፥8 *ከጢብሐትና ከኩን፤* በሊባኖስና በሊባኖስ ትይዩ የተራራ ሰንሰለቶች መካከል ባለው ረባዳ ስፍራ የነበሩ ከተሞች ናቸው። *ሰሎሞን...ልዩ ልዩ የናስ ዕቃዎቹን የሠራው፤* 2ዜና 4፥2-5፡18 ይመ።

18፥12 *አቢሳ፤* 2ሳሙ8፥13 የሚናገረው ስለ ዳዊት ብቻ ነው (1ነገ11፥15-16፤ የመዝ60 ርእስ ይመ)።

18፥15-17፤ የእነዚህ በዳዊት ቤተ መንግሥት የሚያገለግሉት የጦር መኰንኖች ማዕረግና ተግባር በግብጽ አገር ፈርዖንን እንዲያገለግሉ ከተመደቡት መኰንኖች አደረጃጀት የተቀዳ ሳይሆን አይቀርም።

18፥15፤ ኢዮአብ የሰራዊቱ የጦር አለቃ ለመሆን እንዴት እንደቻለ ታሪኩን በ11፥4-6፤2ሳሙ5፥6-8 ላይ ይመ።

18፥16 *ሳዶቅና.. የአቤሜሌክ፤ ልጅ አብያታር* የ6፥8፤ 16፥39 የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ።

18፥17 የከሊታውያንና የፈሊታውያን፤ እነዚህ ለቤተ መንግሥቱ የክብር ዘብ ጥበቃ ከሌሎቹ ጋር የተመደቡ የውጭ ቅጥረኞች ናቸው (2ሳሙ 8፥18፤20፥23፤ የ1ሳሙ30፥14 ማብ ይመ)። አቤሴሉም (2ሳሙ15፥18) እና ሳቤዔ (2ሳሙ20:7) በዳዊት ላይ ዐምፀው በተነሡ ጊዜ እነዚህ ሰዎች ለዳዊት ታማኞች የነበሩ ሲሆኑ፣ ሰሎሞን የአባቱን ዙፋን በመተካት እንዳይነግሥ አዶንያስ በተቀናቀነው ጊዜም ረድተውታል (1ነገ1፥38:44) *የበላይ ሹማምት፤* ይህን ነጥብ በተመለከተ ጥንታዊው ታሪክ የተጠቀመበት ቃል ከመደበኛው የዕብራይስጥ ቋንቋ "ካህናት" ተብሎ የተተረጐመውን ነው (የ2ሳሙ8፥18 ማብ ይመ)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህን ስያሜ ለመንፈሳዊ አገልግሎት ከማዋል ይልቅ ለሕዝባዊው አገልግሎት ተጠቅሞበታል፤ በመሠረቱ ለዚህ ክፍል ሁለት የተለያዩ አመለካከቶች ቀርበዋል፤ እነዚህም (1) አንዳንድ ምሁራን የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እርሱ በነበረበት ዘመን ሁሉ፣ ሕጋዊ ሆኖ እንዲጠበቅለት የፈለገውን ካህንነት ለሌዋውያኑ ብቻ የተወሰነ ተግባር መሆኑን ማመልከቱ ነው ይላሉ። (2) ሌሎች ደግሞ በ2ሳሙ8፥18 ላይ ያለው በዕብራይስጡ ቃል ካህን ከሚለው ቃል ሰፋ ያለ ትርጉም ስለ ነበረው፣ ለሌሎች ሹማምትም በጥቅም ላይ መዋሉን ይናገራሉ። (ከ2ሳሙ20፥26፤ ከ1ነገ 4፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። በዘመኑ በዕብራይስጥ "ካህን" የሚለው ቃል

ከአሞናውያን ጋር የተደረገ ጦርነት

19፥1-19 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 10፥1-19

19 ከዚህ በኋላ የአሞናውያን ንጉሥ ናዖስ ሞተ፤ ልጁም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ:: ²ዳዊትም፣ "አባቱ ለእኔ በጎ ነገር እንዳደረገልኝ እስቲ እኔም ለናዖስ ልጅ ለሐኖን በጎ ነገር ላድርግለት" ብሎ አሰበ:: ስለዚህ ዳዊት ስለ አባቱ ሞት ሐዘኑን ለመግለጽ ወደ ሐኖን መልክተኞችን ላከ::

የዳዊት ሰዎች ሐዘናቸውን ለመግለጽ ሐኖን ወደሚኖርበት ወደ አሞናውያን ምድር በመጡ ጊዜ፣ ³የአሞናውያን መኳንንት ለሐኖን "ዳዊት ሐዘኑን ለመግለጽ ሰዎችን ወደ አንተ የላከው አባትህን አክብሮ ይመስልሃልን? ሰዎቹ ወደ አንተ የመጡት አገሪቱን ለመመርመር፣ ለመሰለልና ለመያዝ አይደለምን?" አሉት:: ⁴ስለዚህ ሐኖን የዳዊትን ሰዎች ይዞ ላጫቸው፤ ልብሳቸውንም እስከ መቀመጫቸው ድረስ መኻል ለመኻል ቀዶ ሰደዳቸው::

⁵በሰዎቹ ላይ የደረሰባቸውን ዳዊት በሰማ ጊዜ እጅግ ዐፍረው ስለ ነበር፣ ወደ እነርሱ መልክተኞችን ላከ፤ ንጉሡም፣ "ጢማችሁ እስኪያድግ ድረስ በኢያሪኮ ቈዩና ከዚያ በኋላ ትመጣላችሁ" አለ::

⁶አሞናውያን በዳዊት ዘንድ እንደ ተጠሉ ባወቁ ጊዜ፣ ሐኖንና አሞናውያን ከመስጴጦምያ[1]፣ ከአራምመዓካና ከሱባ ሠረገሎችንና ፈረሰኞችን ለመከራየት አንድ ሺህ መክሊት[m] ብር ላኩ፤ ⁷ከዚያም ሠላሳ ሁለት ሺህ ሠረገሎችንና ፈረሰኞችን እንዲሁም የመዓካን ንጉሥና ወታደሮች በገንዘብ ቀጠሩ፤ እነርሱም መጥ ተው በሜድባ አጠገብ ሲሰፍሩ፣ አሞናውያን ደግሞ ከየከተሞቻቸው ተሰብስበው ለጦርነት ወጡ::

⁸ዳዊት ይህን ሲሰማ ኢዮአብንና መላውን ተዋጊ ሰራዊት ላከ:: ⁹አሞናውያንም መጥተው ወደ ከተማቸው በሚያስገባው በር ላይ ለጦርነት ተሰለፉ፤ የመጡት ነገሥታት ደግሞ ብቻቸውን በሜዳው ላይ ነበሩ::

¹⁰ኢዮአብም ከፊቱና ከኋላው ጦር መኖሩን አየ፤ ስለዚህ በእስራኤል የታወቁትን ጀግኖች መርጦ ሶርያውያንን እንዲገጥሙ አሰለፋቸው:: ¹¹የቀሩትም ሰዎች በወንድሙ በአቢሳ ሥር ሆነው አሞናውያንን እንዲገጥሙ አሰለፋቸው:: ¹²ኢዮአብም እንዲህ አለ፤ "ሶርያውያን ከበረቱብኝ አንተ ትረዳኛለህ፤ አሞናውያን ከበረቱብህ ደግሞ እኔ እረዳሃለሁ:: ¹³እንግዲህ በርቱ፤ ስለ ሕዝባችንና ስለ አምላካችን ከተሞች ብለን በጀግንነት እንዋጋ፤ እግዚአብሔርም ደስ ያሰኘውን ያድርግ::"

¹⁴ከዚያም ኢዮአብና አብረውት ያሉት ወታደሮች ሶርያውያንን ለመውጋት ወደ ፊት ገሠገሡ፤ ሶርያውያንም ከፊታቸው ሸሹ:: ¹⁵አሞናውያንም ሶርያውያን መሸሻቸውን ሲያዩ፣ እነርሱም ከወንድሙ ከአቢሳ ፊት ሸሽተው ወደ ከተማዪቱ ገቡ፤ ስለዚህ ኢዮአብ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ::

¹⁶ሶርያውያን በእስራኤል መሸነፋቸውን ሲያዩ፣ መልክተኞችን ልከው ከኤፍራጥስ ወንዝ ማዶ ያሉትን ሶርያውያን አስመጡ፤ እነዚህንም የሚመራቸው የአድርአዛር ሰራዊት አዛዥ ሾፋክ ነበረ::

¹⁷ዳዊት ይህን ሲሰማ፣ እስራኤልን ሁሉ ሰብስቦ ዮርዳኖስን ተሻገረ፤ ወደፊት በመገሥገሥም ከፊት ለፊታቸው የውጊያ መሥመሩን ያዘ:: ዳዊትም ሶርያውያንን ጦርነት ለመግጠም ወታደሮቹን አሰለፈ፤ እነርሱም ተዋጉት:: ¹⁸ይሁን እንጂ ከእስራኤል ፊት ሸሹ:: ዳዊትም ሰባት ሺህ ሠረገለኞችና አርባ ሺህ እግረኛ ወታደሮች ገደለ:: የሠራዊታቸው አዛዥ ሾፋክም በጦርነቱ ላይ ሞተ::

¹⁹የአድአዛርም ሹማምት በእስራኤል መሸነፋቸውን ሲያዩ፣ ከዳዊት ጋር ታረቁ፤ ገባሮቹም ሆኑ::

ስለዚህ ሶርያውያን ከዚህ ጊዜ ጀምሮ አሞናውያንን ለመርዳት ፈቃደኞች አልሆኑም::

የራባ ከተማ መያዝ

20፥1-3 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 11፥1፤12፥29-31

20 ነገሥታት ለጦርነት በሚሄዱበት በጸደይ ወራት፣ ኢዮአብ የጦር ሰራዊቱን እየመራ ሄዶ የአሞናውያንን አገር አጠፋ፤ ወደ ራባትም ሄዶ ከበባት፤ ዳዊት ግን ኢየሩ

19፥1 ዘፍ19፥38፤መሳ10፥17፤11፥33፤2ዜና20፥1-2፤ሶፎ2፥8-11
19፥3 ዘኍ21፥32
19፥6 ዘፍ34፥30፤1ዜና18፥3
19፥7 ዘኍ21፥30
19፥11 1ሳሙ26፥6
19፥17 1ዜና9፥1
20፥1 ዘዳ3፥11፤ አሞ1፥13-15

[1]6 ሰሜን ምዕራብ ባሕር መስጴጦምያ ነው
[m]6 34 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው

ለመንፈሳዊ አገልግሎት ብቻ የተመደበ ስለ ነበር፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ተመሳሳይ በሆነ ሌላ ቃል ተጠቅሞአል:: *የሰብዓ ሊቃናት* ትርጒም፣ ታርጒም የተሰኘው የአይሁድ፣ ትርጓሜ መጽሐፍ የጥንቱ ሮማይስጥና የሴፍ ወልደ ኮርዮን ይህን ቃል የተረጐሙት "ካህን" ከሚለው ቃል ይልቅ ሌላ ፍች በመስጠት ነው::

19፥1-20፥3፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊት ከቤርሳቤህ ጋር የፈጸመውን ዝሙት (11፥2-12፥25) ሳይጠቅስ ከማለፉ በስተቀር፣ የተከተለው በ2ሳሙ10-12 የተጻፈውን ታሪክ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ):: አሞናውያንና እስራኤላውያን የብዙ ዘመን ጠላቶች ነበሩ(2ዜና20፥1-2፤23፤7፥5፤መሳ3፥13፤10፥7-9፤10፥17-11፥33፤1ሳሙ11፥1-13፤14፥47፤2ነገ10፥32-33፤ኤር49፥1-6፤ሶፎ2፥8-11):: ከምርኮ መልስ በኋላም እንኳ አሞናዊው ጦብያ ኢየሩሳሌምን አውኮአት ነበር (ነህ2፥19፤4፥3፡7፤6፥1፡12፡14፤13፥4-9)::

19፥1 ናዖስ፤ ምናልባት የሳኦል ጠላት የነበረው ሰው ወይም የዚያ ሰው ዝርያ ሳይሆን አይቀርም (1ሳሙ11፥1)::

19፥6 *ከመስጴጦምያ ከአራም መዓካና ከሱባ፤* 2ሳሙ10፥6 ቤትሮዖብንና ጦብን ይጨምራቸዋል:: እነዚህ ሁሉ አገሮች የሚገኙት ከእስራኤል በስተሰሜንና በስተሰሜን ምሥራቅ ሲሆን፣ ከሁሌህ ምድር ሐይቅ አንሥቶ እስከ ሊባኖስ ትይዩ ድረስ ከዚያም ዐልፎ እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ማዶ መውጫ መግቢያ በማሳጣት የማያፈናፍኑ ነበሩ::

19፥7 በሜድባ፤ በሞዓብ ምድር የምትገኝ በአሞናውያን እጅ የነበረች መንደር ሳትሆን አትቀርም::

19፥9 ከተማቸው፤ ራባት የምትባለዋ የመናገሻ ከተማቸው ስትሆን፣ በሚቀጥለውም ዓመት ኢዮአብ ከቦአታል (20፥1-3)::

19፥18 *ሰባት ሺህ፤* በ2ሳሙ10፥18 ላይ የተጻፈው ሰባት መቶ ተብሎ ነው:: ከአንዱ ጥቅልል ብራና ወደ ሌላው ሲገለበጥ በእጅ የገለበጠው ሰው ስሕተት መሥራቱ የተረጋገጠ ነው::

20፥1 ነገሥታት ለጦርነት በሚሄዱበት፤ የጸደይ ወቅት አዝመራ እንደተሰበሰበ ወዲያውኑ የእርሻው ሥራ ጋብ ሲልና የሚንቀሳቀሰው ተዋጊ ሠራዊት የሚያስፈልገውን ምግብ እንደልብ ማግኘት የሚችልበት ወቅት ነው:: ረባትም፤ የ19፥9 ማብ ይመ:: ረባት ባሁኑ ጊዜ የዮርዳኖስ ዋና ከተማ አማን የተቈረቈረችበት ስፍራ ነው::

ሳሌም ቀርቶ ነበር። ኢዮአብም ራባትን
ወግቶ አፈራረሳት፤ [2]ዳዊት የንጉሣቸውን
ዘውድ ከራሱ ላይ ወሰደ፤ ክብደቱም አንድ
መክሊት[ሠ] ወርቅ ነበረ፤ ይህንንም በዳዊት
ራስ ላይ ጫኑለት፤ እንዲሁም ከከተማዪቱ
እጅግ ብዙ ምርኮ ወሰደ። [3]በዚያ የነበረ
ውንም ሕዝብ አውጥቶ መጋዝ፣ ዶማና
መጥረቢያ ይዘው እንዲሠሩ አደረጋቸው።
ዳዊት በሌሎቹም የአሞን ከተሞች ሁሉ
ይህንኑ አደረገ። ከዚያም ዳዊትና መላው
ሰራዊቱ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ።

ከፍልስጥኤማውያን ጋር የተደረገ ጦርነት

2፥4-8 ተጓ ምብ - 2ሳሙ 21፥15-22

[4]ከዚያም በኋላ ከፍልስጥኤማውያን ጋር
በጌዝር ጦርነት ተደረገ፤ በዚያ ጊዜ ኩሳ
ታዊው ሲቦካይ የራፋይም ዘር የሆነውን ሲፋ
ይን ገደለ፤ ፍልስጥኤማውያንም ድል ተመቱ።
[5]ከፍልስጥኤማውያን ጋር ሌላ ጦርነት
ተደረገ፤ የያዒር ልጅ ኤልያናን የጠሩ የቦ
ውፍረቱ እንደ ሸማኔ መጠቅለያ የሚያህለ
ውን የጌት ተወላጅ የሆነውን የጎልያድን
ወንድም ላሕሚን ገደለ።
[6]ደግሞም ጌት ላይ በተደረገ ሌላ ጦር
ነት፣ በእጆቹና በእግሮቹ ላይ ስድስት ስድ
ስት ጣት በድምሩ ሃያ አራት ጣት የነበሩት
አንድ ግዙፍ ሰው ነበረ፤ ይህም እንደዚሁ
ከራፋይም ዘር ነበረ። [7]እርሱም እስራኤልን
በተገዳደረ ጊዜ የዳዊት ወንድም የሳምዓ
ልጅ ዮናታን ገደለው።
[8]በጌት የነበሩ የራፋይም ዘሮች እነዚህ
ናቸው፤ እነርሱም በዳዊትና በሰዎቹ እጅ
ወደቁ።

ዳዊት ተዋጊ ሰራዊቱን ቈጠረ

21፥1-26 ተጓ ምብ - 2 ሳሙ 24፥1-25

21

[1]ሰይጣን በእስራኤል ላይ ተነሥቶ
ዳዊት የእስራኤልን ሕዝብ እንዲቈ
ጥር አነሣሣው። [2]ዳዊትም ኢዮአብንና የሰራ
ዊቱን አዛዦች፣ "ሄዳችሁ ከቤርሳቤህ እስከ
ዳን ያሉትን እስራኤላውያን ቍጠሩ፤ ከዚ
ያም ምን ያህል እንደ ሆኑ አውቅ ዘንድ
ንገሩኝ" አላቸው።
[3]ኢዮአብ ግን፣ "እግዚአብሔር የእስራኤልን
ሰራዊት አሁን ካለው በላይ በመቶ እጥፍ ያብ
ዛው፤ ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤ ሁሉስ ቢሆኑ የጌ
ታዬ ተገዦች አይደሉምን? ታዲያ ጌታዬ
ይህን ማድረግ ለምን አስፈለገው? ለምንስ በእ
ስራኤል ላይ በደል ያመጣል?" አለ።
[4]ይሁን እንጂ የንጉሡ ቃል ኢዮአብን
አሸነፈው፤ ስለዚህ ኢዮአብ ወጣ፤ በመላው
እስራኤል ከተዘዋወረ በኋላ ወደ ኢየሩ
ሳሌም ተመለሰ። [5]ኢዮአብም የተዋጊዎቹን
ሰዎች ቍጥር ለዳዊት አቀረበ፤ እነዚህም
በመላው እስራኤል አንድ ሚሊዮን አንድ
መቶ ሺህ፣ በይሁዳ ደግሞ አራት መቶ ሰባ
ሺህ ሲሆኑ፣ ሁሉም ሰይፍ መምዘዝ የሚ
ችሉ ነበሩ።
[6]ኢዮአብ ግን የንጉሡ ትእዛዝ አስጸያፊ
ነበረና፣ የሌዊንና የብንያምን ነገድ ጨምሮ
አልቈጠረም። [7]ይህ ትእዛዝ በእግዚአብሔር
ዘንድ የተጠላ ነበር፤ ስለዚህ እግዚአብሔር
እስራኤልን ቀጣ።
[8]ከዚያም ዳዊት እግዚአብሔርን፣ "ይህን በማ
ድረጌ እጅግ በድያለሁ፤ የፈጸምሁትም የስ
ንፍና ሥራ ስለ ሆነ፣ የባሪያህን በደል እን
ድታስወግድ እለምንሃለሁ" አለ።
[9]እግዚአብሔርም የዳዊት ባለ ራእይ የሆነውን
ጋድን እንዲህ አለው፤ [10]"ሂድና ለዳዊት እን

[ሠ]2 34 ኪሎ ግራም ያህል ነው

20፥3 ዘዳ29፥11
20፥4 ዘፍ14፥5፤ ኢሱ10፥33
20፥5 1ሳሙ17፥7
21፥1 2ዜና14፥8፤18፥21፤2 5፥5፤መዝ109፥6
21፥2 1ዜና27፥23-24
21፥3 ዘዳ1፥11
21፥5 1ዜና9፥1
21፥9 1ሳሙ9፥9፤22፥5

20፥2-3፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ ተደራስያኑ በ2ሳሙ 12፥26-29 ላይ የተጻፈውን ታሪክ አሳምረው እንደሚያውቁ ስለ ተገነዘበ፣ በኢየሩሳሌም ቀርቶ የነበረው ዳዊት፣ (ቍ1) ወደ ረባት እንዴት እንደ መጣ ዘርዝሮ መጻፍ አላስፈለገውም።

20፥4 ሲቦካይ፤ 11፥29፣27፥11 ይመ። የራፋይም ዘር የጥንት ሕዝቦች ሲሆኑ፣ የሚታወቁትም በሕዝብ ብዛታቸው ነው። (ዘፍ14፥15፤ ዘዳ2፥11፤ እንዲሁም የ2ሳሙ 21፥16 ማብ ይመ)።

20፥5፤ የ2 ሳሙ21፥19 ማብ ይመ። *የሸማኔ መጠቅለያ፤* 11፥23፤ 1ሳሙ17፥7 ይመ።

20፥6 ራፋይም፤ የ2ሳሙ 21፥16 ማብ ይመ።

21፥1-22፥1፤ 2ሳሙ 24 እና ማብ ይመ። ዳዊት የሕዝብ ቈጠራ ስለማድረጉ የሚያወሳው ታሪክ በሁለቱም መጻሕፍት ፍጹም ተመሳሳይነት ያለው ቢመስልም፣ አቀራረቡ የተለያየ ነው። ይህ ታሪክ የመጽሐፈ ሳሙኤል (2ሳሙ21-24 ተቀጥላ ሲሆን፣ ታሪኩ የሚጀምረውም የሚጨርሰውም ከነገሥታቷ ክፉ ድርጊት የተነሣ የእግዚአብሔር ቍጣ በእስራኤል ላይ መውረዱን በመግለጽ ነው (ስለ ሳኦል ድርጊት በም21፤ ስለ ዳዊት ድርጊት በም24 ተጠቅሷል)። የ2ሳሙ21፥1-24፥25 ማብ ይመ። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ቤተ መቅደሱ የሚሠራበትንም ቦታ ግዥ ታሪክ እዚህ ክፍል ውስጥ ጨምሮታል። በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ የተጨመሩት አንዳንድ ነገሮች ግን በመጽሐፈ ሳሙኤል ውስጥ (21፥28-22፥1) እንደማይገኙ ይህ ክፍል ግልጽ ያደርገዋል። የሕዝብ ቈጠራው ታሪክ ዳዊት ቤተ መቅደስ ለመሥራት ላለው ዕቅድም እንደ መቅድም የሚቈጠር ነው (ም 22-29)።

21፥1፤ የ2ሳሙ24፥1 ማብ ይመ። *ሰይጣን፤* የኢዮብ 1፥6 እና የዘካ3፥1 ማብ ይመ።

21፥4፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ኢዮአብ በ2 ሳሙ 24፥4-8 በሰፊው የተጻፈውን ነገር እዚህ ላይ ባጭሩ ነው ያወሣው። የሕዝብ ቈጠራው ዘጠኝ ወር ከሃያ ቀን መፍጀቱን አልጠቀሰም (2ሳሙ 24፥8)።

21፥5 *በመላው እስራኤል…አንድ ሚሊዮን አንድ መቶ ሺህ… አራት መቶ ሰባ ሺህ፤* በ2ሳሙ 24፥9 ላይ የተጻፈው ግን ቍጥሩን በእስራኤል ስምንት መቶ ሺህ፣ በይሁዳ አምስት መቶ ሺህ ያደርገዋል፤ አምስት መቶ ሺህ የተባለው ግን ትክክለኛው ቍጥር አራት ሺህ ሰባት መቶ ነው። ዝቅ ያለ ውን ቁጥር አሟልቶ በአቅራቢያው ሙሉ ቁጥር በዐሥር ወይም በመቶ መጥራት የተለመደ ሊሆን ይችላል። ሆኖም በሁለቱ መጻሕፍት መካከል የቍጥር ልዩነት መኖሩ ለምን እንደሆነ በውል አይታወቅም፤ ይህ የሆነበት ምክንያት ምናልባት የሕዝብ ቈጠራው ጠባይ እንደሚገባ ጥንቃቄ ተደርጎበት እስከ መጨረሻው ያልተከናወነና በባሕር መዝገብ ያልተመዘገበ ከመ ሆኑ የተነሣ ነው ብሎ ለመገመት ያስችል ይሆናል (27:23-24ይመ)፤ በሕዝቡ መካከል የሚገኙት አንዳንድ ክፍ ሎች ወይም ነገዶች ቍጥር መጨመሩ ወይም አለመጨመሩ ከዚሁ ጋር የሚያያዝ ነው (ቍ6)። ከአንዱ ቅጅ ወደ ሌላው ቅጅ በእጅ እየተጻፈ ሲተላለፍ በጸሐፊዎቹ ስሕተት ምክንያት የተገደፈ ሊሆን ይችላል።

21፥6፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ኢዮአብ ሌዊንና ብንያምን ሳይቈጥር ያለፈበትን ምክንያት ገልጾአል። እንዲሁም ይህን ተጨማሪ ማብራሪያ በዚህ ክፍል ማስገባቱ፣ ጸሓፊው ለሌዋውያንና ለእስራኤል ሕዝብ አምልኮ ያለውን ልዩ ግምት የሚያንጸባርቅ ነው። በገባዖን የተተከለው የምስክሩ ድንኳንና በኢየሩሳሌም የተቀመጠው ታቦት ሁለቱም የሚገኙት በብንያም ግዛት ውስጥ ነበር።

21፥9 ጋድ፤ ዳዊት ከሳኦል ፊት ሸሽቶ ከተሰደደበት ጊዜ ጀምሮ ያልተለየው የብዙ ጊዜ ወዳጁ ነው (1ሳሙ22፥3-5፤ ከ1ዜና29፥29፤ከ2ዜና 29፥25 ጋር ያነጻጽሩ)።

ዲህ ብለው ንገረው፤ ‘እግዚአብሔር የሚለው
ይህን ነው፤ እነሆ፣ ሦስት ምርጫ ሰጥቼሃለሁ፤
በአንተ ላይ እንዳደርስብህ አንዱን ምረጥ”

[11]ስለዚህ ጋድ ወደ ዳዊት ሄዶ እንዲህ
አለው፤ “እግዚአብሔር የሚለው ይህን ነው፤
‘ቢል እንግዲህ አንዱን ምረጥ፤ [12]የሦስት ዓመት
ራብ ወይስ ሦስት ወር በጠላቶችህ እጅ መጥ
ፋት ወይስ ሦስት ቀን የእግዚአብሔር ሰይፍ
መቅሠፍት በምድሪቱ ላይ ወርዶ የእግዚአብሔር
መልአክ እስራኤልን ሁሉ ያጥፉ?’ ለላከኝ ምን
እንደምመልስ ቍርጡን ንገረኝ።”

[13]ዳዊትም ጋድን፣ “እጅግ ተጨንቄአለሁ፤
ምሕረቱ ታላቅ ስለሆነ በእግዚአብሔር እጅ
መውደቅ ይሻለኛል፤ በሰው እጅስ አልወ
ደቅ” አለ።

[14]ስለዚህ እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ
መቅሠፍት ላከ፤ ከእስራኤልም ሰባ ሺህ
ሰው ዐለቀ። [15]እንዲሁም እግዚአብሔር ኢየሩ
ሳሌምን እንዲያጠፉ መልአክ ላከ፤ መል
አኩ ሊያጠፋትም ሲል እግዚአብሔር አይቶ
ስለሚደርሰው ጥፋት አዘነ፤ ሕዝቡን የሚ
ያጠፋውንም መልአክ፣ "እጅህን መልስ”
አለው። የእግዚአብሔርም መልአክ በኢያቡ
ሳዊው በኦርና ዐውድማ አጠገብ ቆሞ ነበር።

[16]ዳዊት ቀና ብሎ ሲመለከት፣ የእግዚአ
ብሔር መልአክ በሰማይና በምድር መካ
ከል ቆሞ አየ፤ መልአኩም በኢየሩሳሌም
ላይ የተመዘዘ ሰይፍ በእጁ ይዞ ነበር፤ ከዚ
ያም ዳዊትና ሽማግሌዎቹ ማቅ እንደ ለበሱ
በግ ምባራቸው ተደፉ።

[17]ዳዊት እግዚአብሔርን፣ “ተዋጊዎቹ እንዲ
ቈጠሩ ያዘዝሁ እኔ አይደለሁምን? ኀጢ
አት የሠራሁትም ሆነ የበደልሁት እኔ ነኝ፤
እነዚህ እኮ በጎች ናቸው፤ ታዲያ እነርሱ
ምን አደረጉ? እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤
እጅህ በእኔና በአባቴ ቤት ላይ ትሁን እንጂ፣
መቅሠፍቱ በሕዝብህ ላይ አይውረድ” አለ።

[18]ከዚያም የእግዚአብሔር መልአክ ዳዊት
ወጥቶ በኢያቡሳዊው በኦርና ዐውድማ ላይ
ለእግዚአብሔር መሠዊያ ይሠራ ዘንድ እን
ዲነግረው ጋድን አዘዘው። [19]ዳዊትም ጋድ
በእግዚአብሔር ስም በነገረው ቃል መሠ
ረት ለመፈጸም ወጣ።

[20]ኦርና ስንዴ በመውቃት ላይ ሳለ ዘወር
ሲል መልአኩን አየ፤ አብረውት የነበሩት
አራት ወንዶች ልጆቹም ተሸሸጉ። [21]ዳዊት
ወደ እርሱ እየቀረበ መጣ፤ ኦርና ቀና ብሎ
ሲመለከት፣ ዳዊትን አየው፤ ከዐውድማውም
ወጥቶ መሬት ላይ ለጥ ብሎ በመደፋት
ለዳዊት እጅ ነሣ።

[22]ዳዊትም፣ “በሕዝቡ ላይ የወረደው
መቅሠፍት እንዲወገድ ለእግዚአብሔር መሠ
ዊያ እሠራ ዘንድ ዐውድማህን ልውሰደው፤
ሙሉውን ዋጋ እከፍልሃለሁ” አለው።

[23]ኦርናም ዳዊትን፣ “እንዲሁ ውሰደው፤
ጌታዬ ንጉሥ ደስ ያለውን ያድርግ፤ እነሆ፤
ለሚቃጠል መሥዋዕት በሬዎቹን፣ መው
ቂያ በትሮቹን ለማቀጣጠያ ዕንጨት፣ ስን
ዴውን ደግሞ ለእህል ቍርባን እንዲሆን
እሰጣለሁ፤ ሁሉንም እኔ እሰጣለሁ።” አለ።

[24]ንጉሥ ዳዊት ግን ለኦርና “አይደረግም፤
ሙሉውን ዋጋ እኔ እከፍላለሁ፤ የአንተ የሆ
ነውን ለእግዚአብሔር ለማቅረብ አልፈልግም፤
ዋጋ ያልከፈልሁበትንም የሚቃጠል መሥዋዕት
አድርጌ አላቀርብም’’ ሲል መለሰለት።

[25]ስለዚህ ዳዊት ለኦርና የቦታውን ዋጋ
ስድስት መቶ ሰቅል[a] ወርቅ ከፈለ። [26]ዳዊ
ትም በዚያ ለእግዚአብሔር መሠዊያ ሠርቶ
የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት[b]
አቀረበ። እግዚአብሔርንም ጠራ፤ እግዚአብሔ
ርም የሚቃጠል መሥዋዕት በሚቀርብበት
መሠዊያ ላይ ከሰማይ በእሳት መለሰለት።

[27]ከዚያም እግዚአብሔር ለመልአኩ ተና
ገረ፤ መልአኩም ሰይፉን ወደ አፎቱ መለሰ።
[28]በዚያን ጊዜ ዳዊት፣ እግዚአብሔር በኢያ
ቡሳዊው በኦርና ዐውድማ ላይ እንደ መለሰ
ለት ሲያይ፣ በዚያው ቦታ መሥዋዕት ማቅ
ረብ ጀመረ። [29]ሙሴ በምድረ በዳ የሠራው
የእግዚአብሔር ማደሪያ ድንኳንና የሚቃጠል
መሥዋዕት የሚቀርብበት መሠዊያ በዚያን
ጊዜ በገባዖን ኮረብታ ላይ ነበረ። [30]ዳዊት
የእግዚአብሔርን መልአክ ሰይፍ ስለ ፈራ ወደ
ዚያ ሄዶ እግዚአብሔርን ለመጠየቅ አልቻለም።

21፥12 ዘፍ19፥13፤ዘዳ32፥24፤ ሕዝ30፥25
21፥13 መዝ6፥4፤ 86፥15፤130፥4:7
21፥14 1ዜና27፥24
21፥15 ዘፍ6፥6፤19፥13፤ 32፥1፤ዘፀ32፥14፤ መዝ 125፥2
21፥16 ኢሱ7፥6፤ዘኍ14፥5
21፥17 2ሳሙ7፥8፤ዮና1፥12
21፥18 2ዜና3፥1
21፥20 መሳ6፥11
21፥26 መሳ19፥18፤መሳ6፥21
21፥29 ኢሱ9፥3

[a]25 7 ኪሎ ግራም ያህል ነው
[b]26 በትውፊት፣ *“የሰላም መሥዋዕት”* ይባላል

21፥12 *የሦስት ዓመት ራብ፤* የ2ሳሙ24፥13 ማብ ይመ።

21፥16፤ ይህ ቍጥር ከመደበኛው የዕብራይስጡ መጽሐፈ ሳሙኤል (2ሳሙ24) ጋር አይመሳሰልም፤ ስለዚህም አንዳንድ ምሁራን ከምርኮ መልስ መላእክትን በተመለከተ አድጐና ተስፋፍቶ ይሰጥ የነበረውን ሃይማኖታዊ ትምህርት ለማንጸባረቅ ሲል የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ራሱ የጨመረው ነው የሚል አስተያየት አላቸው፤ ይሁን እንጂ በሦስት መቶ ዓ.ቅ.ክ. ተጽፎ በቍምራን ገዳም በተገኘው መጽሐፈ ሳሙኤል ላይ ይህ ቍጥር ተጽፎ ይገኛል። እንግዲህ ነገሩ ይህ ከሆነ፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ከሳሙኤል መጽሐፍ ቅጅ ላይ በጥንቃቄ ሳይገለብጥ እንዳልቀረ ይታመናል፤ ይህ ቅጂም በአንዳንድ ነገሮች አይሁድ እንደ መደበኛ መጽሐፍ አድርገው ከሚመለከቱት የዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን ሳይለይ አይቀርም። የአይሁድን ታሪክ ጠንቅቆ የጻፈው ጆሴፈስ በመጽሐፉ የዘገበው ይህንኑ በሳሙኤል መጽሐፍ የሚገኘውን ታሪክ ነው። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊና፤ ጆሴፈስም፣ ምንጭ አድርገው የተጠቀሙበት የሳሙኤል መጽሐፉ ቅጅ ተመሳሳይ ነበር ለማለት ይቻላል።

21፥20-21፤ ንጉሡ በዚያ ሲደርስ (አጠገቡ በደረሰ ጊዜ) ኦርና ስንዴ እየወቃ እንደ ነበር የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በመጽሐፉ አስፍሮአል፤ ይህ ግን በ2ሳሙ24፥20 ላይ አይገኝም። ይሁን እንጂ ነገሩ የጆሴፈስ መጽሐፍና በቁምራን የተገኙት ቁርጥራጭ ጽሑፎች ይህንኑ ሐሳብ ጽፈውታል።

21፥25 ስድስት መቶ ሰቅል ወርቅ፤ 2ሳሙ 24፥24 ግን ለቦታውና ለበሬዎቹ የተከፈለው አምሳ ሰቅል ጥሬ ብር ነው ይላል። አንዳንዶች ይህን “የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊትንና የቤተ መቅደሱን ክብርና ዝና አጕልቶ ለማሳየት ሲል የቈለለው ገንዘብ ነው” የሚል አመለካከት አላቸው። ሆኖም ልዩነቱ ይሄን ያህል ከፍ ሊል የቻለው፣ ክፍያው የተፈጸመው ለራሱ ለዐውድማው ብቻ ሳይሆን፣ በዐውድማው ዙሪያ ለሚገኘው ቦታ ጭምር መሆኑን ለማሳየት፣ ሲል የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ “የቦታውን” የሚል ቃል መጨመሩ ይህንኑ ለማሳየት ሊሆን ይችላል።

21፥26 *ከሰማይ በእሳት፤* እግዚአብሔር መሥዋዕቱን እንደ ተቀበለለትና ቦታውም የተቀደሰ መሆኑን ያረጋግጣል (2ዜና 7፥1፤ ዘሌ 9፥24፤1ነገ:18፥37-38)።

21፥28-22፥1፤ ይህ ታሪክ በ2ሳሙ24 ላይ አይገኝም። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሥራዬ ብሎ ለመጻፍ የተነሣለትን ጉዳይ ያንጸባርቃል (የ21፥1-22 ማብ ይመ)።

21፥30 *ወደዚያ፤* የመገናኛውን ድንኳን ነው።

22 ከዚያም ዳዊት፣ "ከእንግዲህ *የእግዚአብሔር* ስምሳክ ቤት በዚህ ይሆናል፤ እንዲሁም ስለ እስራኤል የሚቃጠል *መሥዋዕት* የሚቀርብበት *መሠዊያ* በዚሁ ይቆማል" አለ።

ቤተ መቅደሱን ለመሥራት የተደረገ ዝግጅት

[2]ስለዚህ ዳዊት በእስራኤል የሚኖሩ መጻተኞች እንዲሰበሰቡ አዘዘ፤ ከመካከላቸውም የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የሚሠራበትን ጥርብ ድንጋይ እንዲያዘጋጁ ጠራቢዎችን መደበ። [3]ለቅጥር በሮቹ ምስማርና ማጠፊያ የሚሆን ብዙ ብረትና ከብዛቱ የተነሣ ሊመዘን የማይቻል ናስ አዘጋጀ። [4]እንዲሁም ሲዶናውያንና ጢሮሳውያን በብዛት አምጥተውለት ስለ ነበር፣ ስፍር ቍጥር የሌለው የዝግባ ዕንጨት አስናዳ።

[5]ዳዊትም፣ "ልጄ ሰሎሞን ወጣት ነው፤ ልምዱም የለውም፤ *ለእግዚአብሔር* የሚሠራው ቤተ መቅደስ ደግሞ እጅግ የሚያምር፣ በአሕዛብም ሁሉ ዘንድ ዝናው የተሰማና እጅግ የተዋበ መሆን አለበት፤ ስለዚህ ሁሉንም እኔ አዘጋጃለሁ" አለ። እንዳለውም ዳዊት ከመሞቱ በፊት በብዛት አዘጋጀ።

[6]ከዚያም ልጁን ሰሎሞንን ጠርቶ ለእስራኤል ስምሳክ *ለእግዚአብሔር* ቤት እንዲሠራ አዘዘው።

[7]ዳዊትም ሰሎሞንን እንዲህ አለው፤ "ልጄ ሆይ፤ በስምሳኬ *ለእግዚአብሔር* ስም ቤት ለመሥራት በልቤ አስብ ነበር፤ [8]ነገር ግን *ከእግዚአብሔር* እንዲህ የሚል ቃል መጣልኝ፤ 'አንተ ብዙ ደም አፍስሰሃል፤ ብዙ ጦርነትም አድርገሃል፤ በፊቴ በምድር ላይ ብዙ ደም ያፈሰስህ ስለ ሆነ አንተ ለስሜ ቤት አትሠራልኝም፤ [9]ነገር ግን የሰላምና የዕረፍት ሰው የሆነ ልጅ ትወልዳለህ፤ በየአቅጣጫው ካሉ ጠላቶቹ ዕረፍት እሰጠዋለሁ፤ ስሙም ሰሎሞን ይባላል። በዘመኑም ለእስራኤል ሰላምንና ጸጥታን እሰጣለሁ። [10]ለስሜ ቤት የሚሠራልኝ እርሱ ነው። እርሱ ልጅ ይሆነኛል፤ እኔም አባት እሆነዋለሁ። ዙፋኑንም በእስራኤል ላይ ለዘላለም አጸናለሁ።'

[11]"አሁንም ልጄ ሆይ፤ *እግዚአብሔር* ከአንተ ጋር ይሁን፤ እንድትፈጽመው በተናገረውም መሠረት፣ ተሳክቶልህ የስምሳክህን *የእግዚአብሔርን* ቤት ለመሥራት ያብቃህ። [12]በእስራኤል ላይ አለቃ ባደረገህ ጊዜ፣ የስምሳክህን *የእግዚአብሔርን* ትእዛዝ ትፈጽም ዘንድ *እግዚአብሔር* ጥበብንና ማስተዋልን ይስጥህ። [13]*እግዚአብሔር* በሙሴ አማካይነት ለእስራኤል የሰጠውን ሕጉንና ሥርዐቱን ተጠንቅቀህ ብትጠብቅ ይሳካልሃል፤ አይዞህ ጠንክር፤ በርታ፤ ተስፋም አትቍረጥ።

[14]"*ለእግዚአብሔር* ቤት እንዲሆንም አንድ ሺህ መክሊት[ሥ] ወርቅ፣ አንድ ሚሊዮን መክሊት[ፐ] ብር፣ ከብዛቱ የተነሣ ሊመዘን የማይቻል ናስና ብረት ለማዘጋጀት በተቻለኝ ሁሉ ጥሬአለሁ። በተረፈ አንተ ጨምርበት። [15]ድንጋይ ጠራቢዎች፣ ግንበኞች፣ አናጢዎች የሆኑ ብዙ ሠራተኞች፣ እንዲሁም በልዩ ልዩ ሙያ የተጠበቡ ሰዎች አሉህ፤ [16]እነዚህም ቍጥራቸው እጅግ የበዛ የወርቅ፣ የብር፣ የናስና የብረት ሠራተኞች ናቸው። በል ሥራህን ጀምር፤ *እግዚአብሔርም* ከአንተ ጋር ይሁን።"

[17]ከዚያም ዳዊት የእስራኤል መሪዎች ሁሉ ልጁን ሰሎሞንን እንዲረዱት አዘዘ፤ [18]እንዲህም አለ፤ "*እግዚአብሔር* ስምሳካችሁ እስካሁን ከእናንተ ጋር አይደለምን? በየአቅጣጫውስ ዕረፍትን ሰጥቷችሁ የለምን? የምድሪቱን ነዋሪዎች በእጄ አሳልፎ ሰጥቶኛል፤ ምድሪቱም *ለእግዚአብሔርና* ለሕዝቡ ተገዝታለች። [19]አሁንም *እግዚአብሔር* ስምሳካችሁን ለመፈለግ ልባችሁንና ነፍሳችሁን ስጡ። *የእግዚአብሔርን* የኪዳኑን ታቦትና

22፥1 ዘፍ28፥17
22፥2 ዘፀ፥11፤ ዘዳ20፥11፤ 1ነገ5፥17-18፤2ዜና8፥10፤ ዕዝ3፥7፤ኢሳ56፥6
22፥3 1ነገ7፥47፤1ዜና29፥2-5
22፥4 1ነገ5፥6
22፥5 1ነገ3፥7፤ 1ዜና29፥1፤2ዜና2፥5
22፥6 ሐሥ7፥47
22፥7 ዘዳ12፥5፡11፤1ነገ8፥17፤1ዜና17፥2
22፥8 1ነገ5፥3፤1ዜና28፥3
22፥9 ቍ18፤ኢሱ14፥15፤ 2ሳሙ12፥24፤1ነገ4፥20 15፥4፤1ዜና23፥1፡25፤ 2ዜና14፥6-7፤15፥15፤ 20፥30፤36፥21
22፥10 2ሳሙ7፥13፡14፤ 1ነገ9፥5፤1ዜና17፥4፡12፤2ዜና6፥15
22፥11 1ሳሙ16፥18፤18፥12
22፥12 1ነገ3፥11
22፥13 ዘዳ31፥6፤ 1ነገ2፥3፤1ዜና28፥7
22፥14 1ዜና29፥2-5፡19
22፥15 ዕዝ3፥7
22፥16 2ዜና2፥7
22፥17 1ዜና28፥1
22፥18 ቍ9፤2ሳሙ7፥1
22፥19 2ዜና7፥14

[ሥ]14 3,450 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[ፐ]14 34,500 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው

22፥1-29፥30፤ በእነዚህ ምዕራፎች ውስጥ የተካተቱት ታሪኮች በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ብቻ የሚገኙ ሲሆን፣ እነርሱም የጸሓፊውን ትኩረት የሳቡ ርእሰ ጉዳዮች ናቸው። እነርሱም ቤተ መቅደሱን ለመሥራት የተደረገውን ዝግጅት፣ ካህናቱና ሌዋውያኑ በቤተ መቅደሱ አገልግሎት ውስጥ ያላቸውን ስፍራ፣ የንጉሡንና በእርሱ እግር የሚተካውን ሕጋዊ ወራሽ ዜና የያዙ ናቸው። እንዲሁም ምዕራፎቹ ልክ ያን ጊዜ በዳዊትና በሰሎሞን ዘመን የነበረውን መለኮት ገዝ "መሲሓዊ" መንግሥት ያሳዩናል።

22፥1፤ ዳዊት ይህን የገዛውን ቦታ ቤተ መቅደሱ እንዲሠራበት (ቍ2-6) ለእግዚአብሔር ቀድሶታል (21፥18-30)።

22፥2-19፤ ሰሎሞን በአባቱ በዳዊት ፈንታ የተተካው ሁለት ነገሮች በቅድሚያ ከተፈጸሙ በኋላ ነበር፤ እነዚህም (1) እርሱ ባለበት ከጥቂት ባለሟሎቹ ጋር ነገሩ በምክር በመቈረጡ፤ (2) ሕዝቡ በይፋ (በአደባባይ) እንዲያውቀው በመደረጉ ነበር።

22፥2 *መጻተኞች...ድንጋይ...ጠራቢዎች፤* 2ሳሙ 20፥24 *ሥራው* በግዴታ እንዲሠራ ዳዊት ማዘዙን ያረጋግጣል። ይሁን እንጂ እነዚህ የጕልበት ሠራተኞች መጻተኞች ይሁኑ እስራኤላውያን በግልጽ ለይቶ አያስቀምጥም፤ ሰሎሞን ግን እስራኤላውያን ተገድደው (የጕልበት ሥራ) እንዲሠሩ በሕግ ደንግጎአል (1ነገ5፥13-18፤9፥15-23፤11፥28)፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዘገበው መጻተኞች ለመኖር ነጻነት የነበራቸው ቢሆንም፣ ስለመብታቸው አፋቸውን ሞልተው መናገር የሚችሉ ስላልነበሩ፣ ጕልበታቸው በቀላሉ ይበዘበዝ ነበር። እርግጥ ብሉይ ኪዳን መጻተኞች እንዳይጨቈኑ አጥብቆ ያስጠነቅቃል (ዘፀ22፥21፤ 23፥29፤ ዘሌ19፥33፤ ዘዳ24፥14፤ ኤር7፥6፤ ዘካ7፥10)። ኢሳይያስ የቤተ መቅደሱ ቅጥር ወደ ፊት በሚሠራበት ጊዜ ባዕዳን በሥራው ላይ ተካፋይ እንደሚሆኑ ትንቢት ተናግሮአል (ኢሳ60፥10-12)።

22፥3 ናስ፤ የ18፥8 ማብ ይመ።

22፥5 ወጣት፤ ሰሎሞን በአባቱ ዙፋን ላይ ሲቀመጥ ዕድሜው ምን ያህል እንደነበረ በእርግጠኝነት አይታወቅም። የነገሠው 970 ዓ.ቅ.ክ. ሲሆን የተወለደው ምናልባት በ991 ዓ.ቅ.ክ. ሳይሆን አይቀርም።

22፥8-9፤ የ17፥1 ማብ ይመ። በ1ነገ 5፥3 ላይ ሰሎሞን አባቱ ዳዊት በጦርነት ብዛት ተወጥሮ ስለ ነበር ቤተ መቅደሱን ለመሥራት አለመቻሉን ማውሣቱ ተጽፎአል። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ይህንኑ ታሪክ የሚገልጸው በተለየ መንገድ ነው፤ እንደ እርሱ አመለካከት ጦርነቱ ብዙውን ጊዜውን ስለ ወሰደበት ሳይሆን፣ አግባብ ባልሆነ መንገድ ደም በማፍሰሱ (በመግደሉ) ነው። የሰሎሞንን ስም ግን በተለየ መንገድ ከመለኮታዊ ትንቢት ጋር ያያይዘዋል።

22፥10፤ የ17፥12-14 ማብ ይመ።

22፥12-13፤ በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል" የሚለውን ይመ።

22፥19፤ 2ዜና 5፥7 ይመ።

ንዋያተ ቅድሳቱን ለእግዚአብሔር ስም ወደ ሚሠራቸው ቤተ መቅደስ አምጥታችሁ የሰምባክን *የእግዚአብሔርን መቅደስ ሥሩ።”*

ሌዋውያን

23 ዳዊት በሸመገለና ዕድሜው በገፋ ጊዜ፣ ልጁን ሰሎሞንን በእስራኤል ላይ አነገሠው።

[2]እንዲሁም መላውን የእስራኤልን መሪ ዎች፣ ካህናቱንና ሌዋውያኑን ሁሉ በአንድ ነት ሰበሰበ። [3]ዕድሜአቸው ሠላሳና ከዚያ በላይ የሆኑ ወንዶች ሁሉ ተቈጠሩ፤ ቍጥ ራቸውም በጠቅላላው ሠላሳ ስምንት ሺህ ነበረ። [4]ዳዊትም እንዲህ አለ፤ “ከእነዚህ መካከል ሃያ አራቱ ሺህ *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ሥራ ይቈጣጠሩ፤ ስድስቱ ሺህ ደግሞ ሹሞችና ዳኞች ይሁኑ፤ [5]አራቱ ሺህ የቅጥሩ በር ጠባቂዎች ይሁኑ፤ አራቱ ሺህ ደግሞ ለዚሁ ብዬ ባዘጋጀሁት የዜማ መሣሪያ *እግዚአብሔርን ያመስግኑ”።*

[6]ዳዊትም ሌዋውያኑን በሌዊ ልጆች በጌድሶን፣ በቀዓትና በሜራሪ በየጐሣቸው መደባቸው።

ጌድሶናውያን

[7]ከጌድሶናውያን ወገን፤
ለአዳን፣ ሰሜኢ።
[8]የለአዳን ወንዶች ልጆች፤
የመጀመሪያው ይሒኤል፣ ዜቶም፣
ኢዮኤል፤ ባጠቃላይ ሦስት ናቸው።
[9]የሰሜኢ ወንዶች ልጆች፤
ሰሎሚት፣ ሐዝኤል፣ ሐራን፤ ባጠቃ ላይ ሦስት ናቸው። እነዚህ የለአዳን ቤተ ሰብ አለቆች ናቸው።
[10]የሰሜኢ ወንዶች ልጆች፤
ኢኢት፣ ዚዛ፣ የዑስ፣ በሪዓ፤ እነዚህ አራቱ የሰሜኢ ልጆች ናቸው።
[11]የመጀመሪያው ኢኢት፣ ሁለተኛው ደግሞ ዚዛ[a] ነበረ፤ የዑስና በሪዓ ግን ብዙ ወን ዶች ልጆች አልነበሩአቸውም፤ ስለዚህ የተቈጠሩት በሥራ መደብ እንደ አንድ ቤተ ሰብ ሆነው ነው።

ቀዓታውያን

[12]የቀዓት ወንዶች ልጆች፤
እንበረም፣ ይስዓር፣ ኬብሮን፣
ዑዝኤል፤ ባጠቃላይ አራት ናቸው።
[13]የእንበረም ወንዶች ልጆች፤
አሮን፣ ሙሴ።
አሮን የተቀደሰ እንዲሆን ተለየ፤ እር ሱና ዘሮቹ ለዘላለም ቅዱስ የሆኑትን ነገሮች እንዲቀድሱ፣ *በእግዚአብሔር ፊት መሥዋዕት እንዲያቀርቡ፣* በፊቱ እንዲያገለግሉና በስሙም ለዘላለም እን ዲባርኩ ተለዩ። [14]የእግዚአብሔር ሰው የሙሴ ወንዶች ልጆችም እንደ ሌዊ ነገድ ሆነው ተቈጠሩ።
[15]የሙሴ ወንዶች ልጆች፤
ጌርሳም፣ አልዓዛር።
[16]የጌርሳም ዘሮች፤
ሱባኤል።
[17]የአልዓዛር ዘሮች፤
የመጀመሪያው ረዓብያ ነበረ።
አልዓዛር ሌሎች ወንዶች ልጆች አል ነበሩትም፤
የረዓብያ ወንዶች ልጆች ግን እጅግ ብዙ ነበሩ።
[18]የይስዓር ወንዶች ልጆች፤
የመጀመሪያው ሰሎሚት።
[19]የኬብሮን ወንዶች ልጆች፤
የመጀመሪያው ይሪያ፣ ሁለተኛው አማ ርያ፣ ሦስተኛው የሕዚኤል፣ አራተኛው ይቅምዓም ነበሩ።
[20]የዑዝኤል ወንዶች ልጆች፤
የመጀመሪያው ሚካ፣ ሁለተኛው ይሺያ ነበሩ።

ሜራሪያውያን

[21]የሜራሪ ወንዶች ልጆች፤
ሞሐሊ፣ ሙሲ።
የሞሐሊ ወንዶች ልጆች፤
አልዓዛርና ቂስ ነበሩ።
[22]አልዓዛር ወንድ ልጅ ሳይወልድ ሞተ፤ ልጆቹ ሴቶች ብቻ ነበሩ፤ እነርሱንም የአጎታቸው የቂስ ልጆች አገቡአቸው።
[23]የሙሲ ወንዶች ልጆች፤
ሞሐሊ፣ ዔደር፣ ኢያሪሙት ባጠቃላይ ሦስት ናቸው።

23፥1 1ነገ1፥30፤1ዜና22፥9፤ 28፥5፤29፥28፤2ዜና1፥8
23፥3 ዘኍ4፥3-49፤8፥24፤1ዜና21፥7
23፥4 1ዜና26፥29፤2ዜና19፥8፤34፥13፤ ዕዝ3፥8፤ነሀ4፥10፤ ሕዝ44፥24
23፥5 1ዜና15፥16፤ነሀ12፥4 5፤መዝ92፥3
23፥6 ዘኍ3፥17፤ 1ዜና24፥20፤2ዜና8፥1 4፤23፥18፥18፤29፥25
23፥7 1ዜና6፥71
23፥12 ዘፍ46፥11፤ዘፀ6፥18
23፥13 ዘፀ6፥20፤ 30፥7-10፤ዘኍ6፥23፤ 1ዜና15፥2
23፥14 ዘዳ33፥1
23፥15 ዘፀ18፥4
23፥16 1ዜና26፥24-28
23፥17 1ዜና24፥21
23፥18 1ዜና26፥25
23፥19 1ዜና24፥23፤26፥31
23፥21 ዘፀ6፥19፤ 1ዜና6፥19
23፥22 ዘኍ36፥8

[a]11 አንድ የዕብራይስጥ ቅጅ፣ የሰብዓ ሊቃናትና የቩልጌት ትርጒሞች (እንዲሁም ቍጥር 11 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማ ማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ “ዚና” ይላሉ።

23፥1-27፥34፤ ዳዊት ቤተ መቅደሱን ለመሥራት ያደ ረገው ዝግጅት ለሕንጻው ሥራ የሚያስፈልገውን ዕቃ በማከማ ቸት ላይ ብቻ የተወሰነ አልነበረም፤ የቤተ መቅደሱን የውስጥ አስተዳደርና ሥርዐተ አምልኮውንም በተመለከተ እንደዚሁ የሚያ ስፈልገውን ዝግጅት አድርጎአል። ራሱ እግዚአብሔር እንደ ንጉ ሣቸው ሆኖ ሕዝቡን በበላይነት ማስተዳደሩ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በነበረበትም ዘመን ትኩረት የሳበ ዋና ጉዳይ ነበር። እዚህ ላይ ጸሓፊው ትልቅ ግምት በመስጠት በዝርዝር የሚጽፈው ዳዊት የተሻለ የሕዝብ አስተዳደር ማደራጀቱን ከማ ሣየት ይልቅ (ም27) ከሃይማኖትና ከአምልኮ ሥርዐቶች ጋር ለተያያዙት ጉዳ ዮች ነው (ም23-26)።

23፥1 ***ልጁን ሰሎሞንን... አነገሠው፤*** ሰሎሞን የአባቱን ዙፋን የመውረሱ ታሪክ በም 28-29 የሚቀጥል ነው። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዙፋን ለመያዝ የተደረገውን ሽኩቻና በብዙ ደም መፍሰስ የጸናውን መንግሥት ታሪክ አልጻፈውም (1ነገ1-2 እንዲሁም የ28፥1-29፥30 ማብ ይመ)። ምክንያቱም የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ዳዊትና ስለ ሰሎሞን ከሚያቀርበው አጠቃላይ ታሪክ ጋር ስለ ማይጣጣም ነው (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ “የዳዊትና የሰሎሞን ዝክ ባሕ ርይ አሣሣል የሚለውን ይመ)።

23፥2-5፤ እግዚአብሔርን ለቍጣ ባነሣሣው የሕዝብ ቈጠራ ሌዋውያኑ አልተቈጠሩም (21፥6-7)።

23፥3 *ዕድሜያቸው ሠላሳና ከዚያ በላይ የሆነ፤* የሌዋ ውያኑ ቈጠራ በሙሴ የሕግ መጻሕፍት በተደነገገው መሠረት (ዘኍ 4፥1-3) ቀደም ባለው ጊዜ ተከናውኖአል። ከዚህ ቈጠራ በኋላ ግን ዳዊት የአገልግሎት መጀመሪያው ዕድሜ ወደ ሃያ ዓመት ዝቅ እንዲል አዞአል (ቍ 24፡27)፤ ተመሳሳይ የሆነ የአገልግሎት መጀመሪያ ዕድሜ ወደ ሃያ አምስት ዓመት ዝቅ እንዲል ሙሴም ይህንኑ የመሰለ የዕድሜ ማስተካከያ አድርጎ ነበር (ዘኍ8፥23-24፤ ነገር ግን የዘኍ 8፥24 ማብ ይመ)።

23፥6፤ በጌድሶን፣ በቀዓትና በሜራሪ፤ ሌዋውያኑ በሦስት ጐሣ ተደራጅተው ነበር (ም6፤ዘጸ6፥16-19፤ዘኍ3)፤ ይህ የስም ዝርዝር ከ6፥10-30፤ ከ24፥20-30 ጋር ተመሳሳይ ነው።

[24]እንግዲህ እነዚህ የቤተ ሰቡ አለቆች ሆነው እያንዳንዳቸው በየስማቸው ተመዝግ በው የተቈጠሩት የሌዊ ዘሮች ናቸው፤ ዕድሜ አቸውም ሃያና ከዚያ በላይ የሆናቸው *በእግ ዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ የሚያ ገለግሉ ነበሩ። [25]ዳዊት እንዲህ ብሎ ነበ ርና፣ "የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ዕረፍት ሰጥቷል፤ በኢየሩሳሌምም ለዘላለም ለመኖር መጥቷል፤ [26]ሌዋውያን ከእንግዲህ ወዲህ ድንኳኑን ወይም የመገል ገያ ዕቃውን ሁሉ መሸከም የለባቸውም።"

[27]ዳዊት በሰጠው የመጨረሻ መመሪያ መሠረት የተቈጠሩት ሌዋውያን ዕድሜ ያቸው ሃያና ከዚያ በላይ ነበረ።

[28]የሌዋውያኑ ተግባር *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አገልግሎት የአሮንን ዘሮች መርዳት፣ የቤተ መቅደሱን ቅጥር ግቢና ክፍሎች መንከባከብ፣ የተቀደሱ ዕቃዎችን ሁሉ ማንጻትና በእግዚአብሔር ቤት ያሉትን ሌሎች ተግባሮች ማከናወን ነበር። [29]እንዲ ሁም መባ ሆኖ የሚቀርበውን ኅብስተ ገጽ፣ የእህል ቍርባኑን ዱቄት፣ ያለ እርሾ የሚ ጋገረውን ቂጣ የሚጋግሩ፣ የሚያቦኩና የሚ ሰፈረውንም ሆነ የሚለካውን ሁሉ በኀላ ፊነት የሚቈጣጠሩ እነርሱ ነበሩ። [30]በየዕለ ቱም *እግዚአብሔርን* ለማመስገንና ለመወደስ ጠዋት ጠዋት ይቆሙ ነበር፤ ይህንንም ማታ ማታ [31]እንዲሁም በየሰንበቱ፣ በወር መባቻ በዓልና በተደነገጉት በዓላት ሁሉ ይፈጽሙ ነበር፤ በተወሰነላቸው ቍጥርና በተሰጠውም መመሪያ መሠረት ዘወትር *በእግዚአብሔር* ፊት ያገለግሉ ነበር።

[32]ስለዚህ ሌዋውያኑ ለመገናኛው ድንኳ ንና ለመቅደሱ እንዲሁም በወንድሞቻቸው በአሮን ዘሮች ሥር ሆነው *ለእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ያለባቸውን ኀላፊነት ያከናውኑ ነበር።

የካህናት አመዳደብ

24 የአሮን ልጆች አመዳደብ እንደሚከ ተለው ነበረ፤

የአሮን ልጆች ናዳብ፣ አብዩድ፣ አልዓ ዛር፣ ኢታምር ነበሩ። [2]ናዳብና አብዩድ ግን ዘር ሳይተኩ ከአባታቸው በፊት ሞቱ፤ ስለዚህ አልዓዛርና ኢታምር ካህናት ሆነው ያገለግሉ ነበር። [3]ዳዊትም የአልዓዛር ዘር የሆነው ሳዶቅና የኢታምር ዘር የሆነው አቢሜሌክ እየረዱት እንደየአገልግሎታቸው ሥርዐት እየለየ መደባቸው። [4]ከኢታምር ይልቅ በአልዓዛር ዘሮች መካከል ብዙ መሪ ዎች ተገኙ፤ አከፋፈላቸውም እንደሚከተ ለው ነበር፤ ከአልዓዛር ዘሮች ዐሥራ ስድስት የቤተ ሰብ አለቆች፤ ከኢታምርም ዘሮች ስምንት የቤተ ሰብ አለቆች። [5]ከአልዓዛርና ከኢታምር ዘሮች መካከል የመቅደሱ ሹማ ምትና የእግዚአብሔር ሹማምት ስለ ነበሩ፣ ያለ አድልዎ በዕጣ ለዩአቸው።

[6]የሌዋዊው የናትናኤል ልጅ ጸሓፊው ሸማያ በንጉሡና በሹማምቱ፣ በካህኑ በሳዶቅ፣ በአ ብያታር ልጅ በአቤሜሌክ እንዲሁም በካህ ናቱና በሌዋውያኑ ቤተ ሰብ አለቆች ፊት ስማቸውን ጻፈ፤ የጻፈውም አንዱን ቤተ ሰብ ከአልዓዛር ሌላውን ደግሞ ከኢታምር በመውሰድ ነው፤

[7]የመጀመሪያው ዕጣ ለዮአሪብ፣ ሁለተኛ
ውም ዕጣ ለዮዳኤ ወጣ፤
[8]ሦስተኛው ለካሪም፣ አራተኛው ለሥዖሪም፣
[9]አምስተኛው ለመልክያ፣ ስድስተኛው
ለሚያሚን፣
[10]ሰባተኛው ለአቆስ፣ ስምንተኛው ለአብያ፣
[11]ዘጠነኛው ለኢያሱ፣ ዐሥረኛው ለሴኬንያ፣
[12]ዐሥራ አንደኛው ለኤሊያሴብ፣ ዐሥራ
ሁለተኛው ለያቂም፣
[13]ዐሥራ ሦስተኛው ለኦፓ፣ ዐሥራ አራ
ተኛው ለየሼብአብ፣
[14]ዐሥራ አምስተኛው ለቢልጋ፣ ዐሥራ
ስድስተኛው ለኢሜር፣
[15]ዐሥራ ሰባተኛው ለኤዚር፣ ዐሥራ
ስምንተኛው ለሃፊጼጽ፣
[16]ዐሥራ ዘጠነኛው ለፈታያ፣ ሃያኛው
ለኤዜቄል፣

23፥24 ዘኍ4፥3
23፥25 1ዜና22፥9
23፥26 ዘኍ4፥5፡15፤7፥9፤ዘዳ10፥8
23፥28 2ዜና29፥15፤ነህ13፥9፤ሚል3፥3
23፥29 ዘፀ25፥30፤ዘሌ2፥4-7፤6፡20-23፤19፥35-36፤1ዜና19፥29፡32
23፥30 1ዜና9፥33፤መዝ134፥1
23፥31 ዘኍ28፥9-29፡39፤2ነገ4፥23፤ኢሳ1፥13-14፤ቈላ2፥16
23፥32 ዘኍ3፥6-8፡38፤1ዜና6፥48፤2ዜና23፥18፤31፥2፤ሕዝ44፥14
24፥1 ዘፀ6፥23፤ዘኍ3፥2-4፤1ዜና23፥6፤28፥13፤2ዜና5፥11፤8፥14፤23፥8፤31፥2 35፥4፡5፤ዕዝ6፥18
24፥2 ዘሌ10፥1-2
24፥3 2ሳሙ8፥17
24፥5 ቍ31፤1ዜና25፥8፤26፥13
24፥6 1ዜና18፥16
24፥7 ዕዝ2፥36፤ነህ12፥6
24፥8 ዕዝ2፥39፤10፥21፤ነህ10፥5
24፥10 ነህ12፥4፡17፤ሉቃ1፥5
24፥14 ዕዝ2፥37፤10፥20፤ኤር20፥1
24፥15 ነህ10፥20

23፥24፡27 ዕድሚያቸውም ሃያና ከዚያ በላይ፤ የቍ3 ማብ ይመ።

23፥28-32፤ የ9፥28-34 ማብ ይመ። የሌዋውያኑ ተቀዳሚ ተግባር ካህናቱን መርዳት ነው። በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ከሚ ያከናውኑት የጥበቃ ሥራ፣ ንዋያተ ቅድሳትንና ሌሎች ተመ ሳሳይ ዕቃዎችን በማግባት በማውጣት፣ በማቅረብና ከቦታ ቦታ በማዛወር፣ የሚጋገረውን በመጋገር የሚቀቀለውን በመቀቀል፣ እንዲሁም መዝሙር በመዘመር ከሚሰጡት አገልግሎት (እነዚህ ነገሮች የሌዋውያኑ ሥራ መሆናቸው በ9፥22-34 ላይ ተጠቅሰ ዋል) በተጨማሪም መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ ሌዋውያኑ ካህ ናቱን እንደሚረዷቸው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በዝርዝር አስቀምጦታል።

23፥30 ጠዋት... ማታ፤ ዘፀ29፥38-41 ዘኍ28፥3-8 ይመ።

24፥1-19፤ እስራኤላውያን ከምርኮ ከተመለሱ በኋላ የካህ ናትን ስም ዝርዝር የያዙ ብዙ ጽሑፎች ተዘጋጅተዋል (6፥3-15፤ 9፥10-13፤ ዕዝ2፥36-39፤ ነህ10፥1-8፤11፥10-12፤12፥1-7፡12-21)።

24፥2 ናዳብና አብዮድ... ሞቱ፤ እዚህ ላይ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በዘሌ10፥1-3 ላይ የተጻፈውን ማመልከቱ ነው።

24፥3 *ሳዶቅና... አቢሜሌክ፤* ሳዶቅና አብያታር በዳዊት ዘመን ሊቀካህናት ሆነው አገልግለዋል። ዳዊት ዕድሚው እየገፋ ከመጣ በኋላ የአቤሜሌክ ልጅ አብያታር አባቱ ከሚያከናው ናቸው የአገልግሎት ሥራዎች አንዳንዱን ይሠራ ነበር፡ (የ6፥8 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ።

24፥4 ዐሥራ ስድስት... ስምንት፤ ባጠቃላይ በሃያ አራት ክፍል የተመደቡ አገልጋዮች በዕጣ ተለዩ። ይህም ግብፃውያን አስከሬን በሚቀመጥባቸው ቤተ ጣዖታት የሚያገለግሉ ካህናት እንደሚያደርጉት በወር ተረኛነት ምድብ በአዲስ ኪዳን ዘመን ይደረግ እንደነበረው በየዓመቱ የሁለት ሳምንት ተረኝነት ተደ ልድሎ ማገልገል ማለት ነው። ከእነዚህ ምድብ ተረኞችም መካ ከል የመጀመሪያው፣ የሁለተኛው፣ የአራተኛው የዘጠነኛውና የሃያ አራተኛው ምድብ ተረኞች ስም ዝርዝር በቍምራን በአራ ተኛው ዋሻ ውስጥ በተገኘው የሙት ባሕር ጥቅል ብራና ላይ ተ ጽፎ ተገኝቶአል።

24፥7 ለዮአሪብ፤ ለእግዚአብሔር አምልኮ ቀንተው አንጥያ ኩስ ላቆመው ምስል እንዳይሰገድ የተቃወሙት የመቃብያኑ አባት የሆነው ማትያስ በዮአሪብ ምድብ ተራ ውስጥ የተመደበ ካህን ነበር (መቃ2፥1)።

24፥10 ለአብያ፤ የዮሐንስ መጥምቁ አባት ዘካርያስ በአብያ የክህነት ምድብ ውስጥ ነበር (ሉቃ1፥5)።

24፥15 *ለኤዚር፤* በዘመነ ብሉይና በዘመነ ሐዲስ (በኪ ዳናት) መካከል በነበረው ጊዜ ውስጥ የኤዚር ቤተ ሰብ ምድብ እጅግ የታወቀ ነበር፤ ስሙም ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ

[17]ሃያ አንደኛው ለያኪን፣ ሃያ ሁለተኛው ለጋሙል፣
[18]ሃያ ሦስተኛው ለድላያ፣ ሃያ አራተኛ ለመዓዝያ ወጣ።
[19]የእስራኤል ስምላክ እግዚአብሔር ባዘዘውና ከቀድሞ አባታቸው ከአሮን በተሰጣቸው መመሪያ መሠረት ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ በሚገቡበት ጊዜ፣ የተወሰነላቸው ሥርዐት ይህ ነበር።

የተቀሩት ሌዋውያን

[20]ከቀሩት የሌዊ ዘሮች ደግሞ:-
ከእንበረም ወንዶች ልጆች፤ ሱባኤል፤
ከሱባኤል ወንዶች ልጆች፤ ዬሕድያ።
[21]ከረዓብያ ወንዶች ልጆች፤አለቃው ይሺያ።
[22]ከይስዓራውያን ወገን፤ ስሎሚት
ከሰሎሚት ወንዶች ልጆች፤ ያሐት።
[23]የኬብሮን ወንዶች ልጆች፤ የመጀመሪያው ይሪያ[a]፣ ሁለተኛው አማርያ፣ ሦስተኛው የሕዚኤል፣አራተኛው ይቀምዓም።
[24]የዑዝኤል ልጅ፤ ሚካ።
ከሚካ ወንዶች ልጆች ሻሚር።
[25]የሚካ ወንድም ይሺያ፤
ከይሺያ ወንዶች ልጆች ዘካርያስ።
[26]የሜራሪ ወንዶች ልጆች፤ ሞሖሊ፣ሙሲ።
የያዝያ ወንድ ልጅ በኖ።
[27]የሜራሪ ወንዶች ልጆች፤
ከያዝያ በኖ፣ ሾሃም፣
ዘኩር፣ ዔብሪ።
[28]ከሞሖሊ፤ አልዓዛር፤ ይህ ሰው ወንዶች ልጆች አልነበሩትም።
[29]ከቂስ፤ የቂስ ወንድ ልጅ፤
ይረሕምኤል።
[30]የሙሲ ወንዶች ልጆች፤ ሞሖሊ፣
ዔዳር፣ኢያሪሙት።
እነዚህ እንግዲህ እንደየቤተ ሰባቸው የተቈጠሩ ሌዋውያን ነበሩ። [31]ወንድሞቻቸው የአሮን ዘሮች እንዳደረጉት ሁሉ፣ እነዚህም በንጉሥ ዳዊት፣ በሳዶቅ፣ በአቢሜሌክ እንዲሁም የካህናቱና የሌዋውያኑ ቤተ ሰብ አለቆች ባሉበት ዕጣ ተጣጣሉ፤ የበኵሩም ቤተ ሰቦች እንደ ትንሹ ወንድም ቤተ ሰብ እኩል ዕጣ ተጣለላቸው።

የቤተ መቅደሱ መዘምራን

25 ዳዊት ከሰራዊቱ አለቆች ጋር ሆኖ በመሰንቆ፣ በበገናና በጸናጽል ድምፅ እየታጀቡ ትንቢት የሚናገሩትን ከአሳፍ፣ ከኤማንና ከኤዶታም ቤተ ሰብ መካከል መርጦ መደበ፤ ይህን አገልግሎት የሚያከናውኑትም ሰዎች ዝርዝር እንደሚከተለው ነው፤
[2]ከአሳፍ ወንዶች ልጆች፤
ዘኩር፣ የሴፍ፣ ነታንያ፣ አሸርኤላ። የአሳፍ ልጆች በአሳፍ አመራር ሥር ነበሩ፤ አሳፍም በንጉሡ አመራር ሥር ነበረ።
[3]ከኤዶታም ወንዶች ልጆች፤
ጎዶልያስ፣ ጽሪ፣ የሻያ፣ ሰሜኢ[b]፣ ሐሸብያ፣ መቲትያ። እነዚህ ስድስቱ በመሰንቆ እግዚአብሔርን እያመሰገኑና እየወደሱ ትንቢት በተናገረው አባታቸው በኤዶታም አመራር ሥር ነበሩ።
[4]ከኤማን ወንዶች ልጆች፤
ቡቅያ፣ መታንያ፣ ዓዘርኤል፣ ሱባኤል፣ ኢያሪሙት፣ ሐናንያ፣ ሐናኒ፣ ኤልያታ፣ ጊዶልቲ፣ ሮማንቲዔዘር፣ ዮሽብቃሻ፣ መሎቲ፣ ሆቲር፣ መሐዝዮት። [5]እነዚህም ሁሉ የንጉሡ ባለ ራእይ የኤማን ልጆች ነበሩ። እርሱን ከፍ ከፍ እንዲያደርጉትም እግዚአብሔር በገባለት ቃል መሠረት ሰጡት[c]። እግዚአብሔር ለኤማን ዐሥራ አራት ወንዶችና ሦስት ሴቶች ልጆች ሰጠው።
[6]እነዚህ ሁሉ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ በጸናጽል፣በመሰንቆና በበገና ድምፅ ለሚቀርበው የእግዚአብሔር ቤተ አገልግሎት በአባቶቻቸው አመራር ሥር ነበሩ። አሳፍ፣ ኤዶታምና ኤማን ደግሞ በንጉሡ የበላይ አመራር ሥር ነበሩ። [7]እነዚህም ከቤተ ዘመዶቻቸው ጋር በመሆን ሁሉም ወደ እግዚአብሔር በሚቀርበው ዜማ የሠለጠኑና የተካኑ ነበሩ፤ ቍጥራቸውም ሁለት መቶ ሰማንያ ስምንት ነበረ። [8]የሥራ ድርሻቸውንም ለመወሰን ወጣት፣ ሽማግሌ፣ መምህርም ሆነ ደቀ መዝሙር ሳይባል እኩል ዕጣ ተጣጣሉ።
[9]የመጀመሪያው ዕጣ ከአሳፍ ወገን ለሆነው ለዮሴፍ ወንዶች ልጆቹና ለቤተ

24፥20 1ዜና23፥6
24፥21 1ዜና23፥17
24፥23 1ዜና23፥19
24፥26 1ዜና6፥19
24፥31 ቁ5
25፥1 1ሳሙ10፥5፤2ነገ3፥15፤1ዜና6፥31፡33፤15፥16፤16፥41፡42፤2ዜና5፥12፤8፥14፤34፥12፤35፥15፤ዕዝ3፥10፤ነህ11፥17
25፥3 ዘፍ4፥21፤1ዜና16፥41-42፤መዝ33፥2
25፥6 1ዜና15፥16፡19፤2ዜና23፥18፤29፥25
25፥8 1ዜና26፥13
25፥9 1ዜና6፥39

[a]23 ሁለት የዕብራይስጥ ቅጆችና ጥቂት የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም 1 ዜና23፥19 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን፣ *"የይሪያ ወንዶች ልጆች"* ይላሉ
[b]3 አንድ የዕብራይስጥ ቅጅና ጥቂት የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም ቍጥር17 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን *"ሰሜኢ"* የሚለውን አይጨምሩም
[c]5 ዕብራይስጡ፤ *"ቀንዱ ከፍ ከፍ አለ"* ይላል

ባለው በቁድሮን ሸለቆ ከሚገኝ ከአንድ ትልቅ መቃብር ላይ ተጽፎ ይገኛል።

24፥20-31፤ ይህ የስም ዝርዝር በ23፥7-23 ላይ የተጠቀሱትን አንዳንድ መስመሮች ሰፋ አድርጎ በማቅረብ ከዚያ ጋር የሚያያይዝ ነው።

25፥1 *ከሰራዊቱ አለቆች፤* ዳዊት አብዛኛውን ጊዜ የጦር መሪዎችን ምክር ይጠይቅ ነበር (11፥10፤12፥32፤28፥1)፤ ሌላው ቀርቶ የሥርዐተ አምልኮን ጉዳይ በሚመለከት እንኳ ያማክራቸው ነበር (13፥1፤15፥25)። *ከአሳፍ፣ ከኤማንና ከኤዶታም፤* የ6፥31 ማብ ይመ፤ የትንቢት አገልግሎት የአምልኮ አገልጋዮች "ነቢይ" ተብለው የተገለጹት በዜና መዋዕሉ መጻሕፍት ውስጥ ብቻ ሲሆን በብዙ ክፍሎች ውስጥ ተጠቅሰዋል። እዚህ ላይ፤ 2ዜና 20፥14-17፤ 29፥30፤35፥15፤ ከ2ነገ23፥2 ከ2ዜና34፥30 ጋር ያነጻጽሩ። ካህኑ ዘካርያስ ምንም እንኳ ነቢይ ተብሎ ባይጠራም የነቢይነትን አገልግሎት ሲያከናውን ይታያል። (2ዜና24፥19-22)። ይህም ከባቢሉን ምርኮ በኋላ፣ ነቢይ፣ ካህንና ንጉሥ የሆነው መሲህ ይመጣል ብለው ሕዝቡ እንዴት ይጠብቁ እንደነበረ የሚያንጸባርቅ (የሚያመላክት) ነው። በዜና መዋዕሉ መጻሕፍት ትንቢት የሚናገሩት ካህናት ብቻ ሳይሆኑ፣ ነገሥታቱም የካህናቱን ተግባር ያከናውኑ ነበር (የ15፥27፤የ16፥1-3 ማብ ይመ)። ዳዊት በቤተ መቅደስ እንዲያገለግሉ ያደራጃቸው መዘምራን፣ እርሱ ስለ መዝሙር የነበረውን ከፍተኛ ስሜት የሚያንጸባርቁ ናቸው (1 ሳሙ 16፥23፤18፥0፤19፥9፤2ሳሙ1፥17-27፤6፥5፡14)።

25፥5፡ ዐሥራ አራት ወንዶችና ሦስት ሴቶች ልጆች፤ የልጆች ብዛት ከእግዚአብሔር በረከት የማግኘት ምልክት ነው። (ኢዮ1፥2፤42፥13)። እግዚአብሔር ሔማንን ከፍ ከፍ ሊያደርገው እንደፈለገ የገባለትን ተስፋ እንደፈጸመለት ለማሳየት ነው 3፥1-9፤ 14፥2-7፤26፥4-5፤2ዜና፡11፥18-21፤13፥21፤21፥2፤ 24፥3፡ ይመ።

ጉበዝ የሆኑ አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሰዎች ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ በሚገኘው የእስራኤል ምድር ላለው የእግዚአብሔር ሥራና ለንጉሡም አገልግሎት ኀላፊዎች ሆነው ተመደቡ:: [31]በኬብሮናውያን በኩል በቤተ ሰቦቻቸው የትውልድ መዝገብ መሠረት ይሪያ አለቃቸው ነበረ:: በዳዊት ዘመነ መንግሥት በአርባኛው ዓመት መዛግብቱ ተመርምረው ስለ ነበር፣በገለዓድ ውስጥ ኢያዜር በተባለ ቦታ ከኬብሮናውያን መካከል ጠንካራ ሰዎች ሊገኙ ችለዋል:: [32]ይሪያም ጠንካሮችና የቤተ ሰባቸው አለቆች የሆኑ ሁለት ሺህ ሰባት መቶ ሥጋ ዘመዶች ነበሩት:: ንጉሥ ዳዊትም እነዚህን የእግዚአብሔር ለሆነውና የንጉሡም በሆነው ጉዳይ ላይ ሮቤልን፣ ጋድንና የምናሴን ነገድ እኩሌታ ኀላፊ አድርጎ ሾማቸው::

የሰራዊቱ ዋና ዋና ክፍሎች

27 የእስራኤል የቤተ ሰብ አለቆች፣ የሻለቆች፣ የመቶ አለቆች እንዲሁም ዓመቱን ሙሉ በየወሩ የሚመደቡትን ዋና ዋና ክፍሎች በተመለከተ ንጉሡን ያገለገሉ አለቆቻቸው ዝርዝር ይህ ነው:: እያንዳንዱ ዋና ክፍል ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረው::

[2]በመጀመሪያው ወር የመጀመሪያው ዋና ክፍል የበላይ የዘብድኤል ልጅ ያሾብዓም ሲሆን፣ በሥሩ የሚታዘዙ ሃያ አራት ሺህ ሰዎች ነበሩ:: [3]እርሱም የፋሬስ ዘር ሲሆን፣ በመጀመሪያው ወር የሰራዊቱ ሹማምት ሁሉ የበላይ ነበር::

[4]በሁለተኛው ወር የክፍለ ጦሩ የበላይ አዛዥ አሆሃዊው ዱዲ ሲሆን፣ የዚሁ ክፍል መሪ ደግሞ ሚቅሎት ነው፤ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[5]በሦስተኛውም ወር የሦስተኛው ክፍለ ጦር የበላይ አዛዥ የካህኑ የዮዳሄ ልጅ በናያስ ነበረ፤ ዋናው እርሱ ሲሆን፣ በሥሩ ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ:: [6]ይህም ከሠላሳዎቹ ይልቅ ኀያል ሲሆን፣ የሠላሳዎቹ የበላይ ነበረ፤ ልጁ ዓሚዛባድም የክፍሉ ሰራዊት አዛዥ ነበረ::

[7]በአራተኛው ወር አራተኛው የበላይ አዛዥ የኢዮአብ ወንድም አሣሄል ሲሆን፣ በእግሩ የተተካውም ልጁ ዝባድያ ነው፤ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[8]በአምስተኛው ወር አምስተኛው የበላይ አዛዥ ይዝራዊው ሸምሁት ሲሆን፣ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[9]በስድስተኛ ወር ስድስተኛው የበላይ አዛዥ የቴቁሐዊው የዒስካ ልጅ ዒራስ ሲሆን፣ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[10]በሰባተኛው ወር ሰባተኛው የበላይ አዛዥ የኤፍሬም ወገን የሆነው ፍሎናዊው ሴሌስ ሲሆን፣ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[11]በስምንተኛው ወር ስምንተኛው የበላይ አዛዥ ከካዛራውያን ወገን የሆነው ኩሳታዊው ሲበካይ ሲሆን፣ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[12]በዘጠነኛው ወር ዘጠነኛው የበላይ አዛዥ ከብንያም ወገን የሆነው ዓናቶታዊው አቢዔዜር ሲሆን፣ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[13]በዐሥረኛው ወር ዐሥረኛው የበላይ አዛዥ ከከዛራውያን ወገን የሆነው ነጦፋዊው ኖኤሬ ሲሆን፣ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[14]በዐሥራ አንደኛው ወር ዐሥራ አንደኛው የበላይ አዛዥ ከኤፍሬም ወገን የሆነው ጲርዓቶናዊው በናያስ ሲሆን፣ በሥሩም ሃያ አራት ሺህ ሰው ነበረ::

[15]በዐሥራ ሁለተኛው ወር ዐሥራ ሁለተኛው የበላይ አዛዥ ከጎቶንያል ቤተ ሰብ የሆነው ነጦፋዊው ሔልዳይ ነበረ::

የየነገዱ የጦር ሹማምት

[16]የየነገዱ የእስራኤል የጦር ሹማምት፤

በሮቤል ነገድ ላይ የተሾመው፣ የዝክሪ ልጅ አልዓዛር፤
በስምዖን ነገድ ላይ የተሾመው፣ የመዓካ ልጅ ሰፋጥያስ::

26፥31
2ሳሙ 5፥4፤1ዜና 23፥19
27፥2 2ሳሙ 23፥8
27፥4 2ሳሙ 23፥9
27፥5 2ሳሙ 23፥20
27፥7 2ሳሙ 2፥18
27፥8 1ዜና 11፥27
27፥9 2ሳሙ 23፥26
27፥10 2ሳሙ 23፥26
27፥11 2ሳሙ 21፥18
27፥12 2ሳሙ 23፥27
27፥13 2ሳሙ 23፥28
27፥14 1ዜና 11፥31
27፥15 ኢያ 15፥17፤2ሳሙ 23፥29

አገልግሎት... የእግዚአብሔር ለሆነውና የንጉሡም በሆነው ጉዳይ፤ እግዚአብሔር ራሱ ገዥ ሆኖ ሕዝቡን በሚያስተዳድርበት በሥጋዊውና በመንፈሳዊው አስተዳደር መካከል ልዩነት የለም፤ ሰማያዊውን አምላክና ምድራዊውን ንጉሥ በማገልገል ረገድ የሚፈጠር ምንም ዐይነት ጭንቀትና ውጥረት የለም (ከማቴ 22፥15-22፤ ከሉቃ 16፥10-13፤ ከሮሜ 13፥1-7፤ ከ1ጢሞ 2፥1-4፤ ከ1ጴጥ 2፥13-17 ጋር ያነጻጽሩ)::

26፥31 በአርባኛው ዓመት፤ የዳዊት ዘመነ መንግሥት የመጨረሻው ዓመት ነው::

27፥1-15፤ የዳዊት የጦር አዛዦቹ ስም ዝርዝር ከእርሱ ኀያላን ስም ዝርዝር ጋር አንድ ነው (11፥11-47 ይመ፤ እንዲሁም 2ሳሙ 23፥8-39 እና ማብ ይመ):: ከሳኦል ሽሽቶ በሄደ ጊዜ ዳዊትን ያገለገሉት ሰዎች በመደበኛውም ተዋጊ ሠራዊት ውስጥ አዛዦች የሆኑት እነርሱ ናቸው::

27፥1 *ሃያ አራት ሺህ፤* የ12፥23-37 ማብ ይመ:: መደበኛ ወታደሮች ያልሆኑ በውትድርና ሙያ የሠለጠኑ፣ ነገር ግን መደበኛ ወታደር ያልሆነው፣ በዐሥራ ሁለት ምድብ የተከፈለውና እያንዳንዱ ሃያ አራት ሺህ (ጠቅላላ ድምሩ ሁለት መቶ ሰማንያ ስምንት ሺህ) ሠራዊት ይሆናል:: ከዚህ በመነሣት ቍጥሩ ተጋኖ አል ለማለት አይቻልም:: እዚህም ላይ በእያንዳንዱ ምድብ አዛዥ ውስጥ "አንድ ሺህ" ተብሎ የተጠቀሰው ቍጥር የሚያሳየው በዚህ ዐይነቱ ምድብ ውስጥ መከተት የሚገባውን ከፍተኛ ቍጥር ለማመልከት እንጂ፣ ያን ያህል ሰው ግድ መኖር እንዳለበት ለማሳየት አይደለም:: በዚህም መሠረት በሚቀጥሉት ቍጥሮች ውስጥ 24,000 የሚለውን ቍጥር ከመጠቀም ፈንታ "24 ምድብ (ክፍል)" ብሎ ማንበብ ይቻላል::

27፥2 *ያሾብዓም፤* 11፥11 ይመ::

27፥4 ዱዲ፤ 11፥12 ይመ::

27፥5 በናያስ፤ 11፥22-25፤18፥17 ይመ::

*27፥7 አሣሄል፤*11፥26፤2ሳሙ 2፥18-23 ይመ

27፥9-15፤ የቀሩት አዛዦች የተመረጡት ከሠላሳዎቹ መካከል ነበር (የስም ዝርዝራቸውን ከ11፥27-31 ውስጥ ይመ)::

27፥16-22፤ "እስራኤል ሁሉ" ለሚለው ሐረግ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ልዩ ትኵረት የሰጠው ሲሆን፣ ይህም በዐሥራ ሁለቱ

[17]በሌዊ ነገድ ላይ የተሾመው የቀሙኤል ልጅ ሐሸብያ፤
በአሮን ነገድ ላይ የተሾመው፣ ሳዶቅ።
[18]በይሁዳ ነገድ ላይ የተሾመው፣ የዳዊት ወንድም ኤሊሁ፤
በይሳኮር ነገድ ላይ የተሾመው፣የሚካኤል ልጅ ያምሪ።
[19]በዛብሎን ነገድ ላይ የተሾመው፣ የአብድዩ ልጅ ይሽማያ፤
በንፍታሌም ነገድ ላይ የተሾመው፣ የዓዝሪኤል ልጅ ኢያሪሙት።
[20]በኤፍሬም ነገድ ላይ የተሾመው፣ የዓዛዝያ ልጅ ሆሴዕ፤
በምናሴ ነገድ እኩሌታ ላይ የተሾመው፣ የፈዳያ ልጅ ኢዩኤል።
[21]በገለዓድ ባለው የምናሴ ነገድ እኩሌታ ላይ የተሾመው፣ የዘካርያስ ልጅ አዶ፤
በብንያም ነገድ ላይ የተሾመው፣ የአበኔር ልጅ የዕሢኤል።
[22]በዳን ነገድ ላይ የተሾመው፣ የይሮሐም ልጅ ዓዛርኤል፤
እንግዲህ የእስራኤል ነገድ አለቆች እነዚህ ነበሩ።

[23]*እግዚአብሔር* እስራኤልን እንደ ሰማይ ከዋክብት እንደሚያበዛቸው ተስፋ ሰጥቶ ስለ ነበር፣ ዳዊት ዕድሜያቸው ሃያና ከዚያ በታች የሆነውን አልቈጠረም ነበር። [24]የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ መቍጠር ጀመረ፤ ሆኖም አልፈጸመውም፤ መቈጠራቸው በእስራኤል ላይ ቍጣ ስላመጣ፣ የተቈጠረውም በንጉሡ ዳዊት መዝገብ አልገባም።

ንጉሡ የሾማቸው የበላይ ተቈጣጣሪዎች

[25]የዓዲኤል ልጅ ዓዝሞት የቤተ መንግሥቱ ዕቃ ቤት ኀላፊ ነበረ፤
የዖዝያ ልጅ ዮናታን በየአውራጃው በየከተማው፣ በየመንደሩና በየቃፊር መጠበቂያው ላሉት ዕቃ ቤቶች ኀላፊ ነበረ።
[26]የክሉብ ልጅ ዔዝሪ ምድሪቱን ለሚያርሱት ገበሬዎች ኀላፊ ነበረ።
[27]ራማታዊው ሰሜኢ የወይን ተክል ቦታዎች ኀላፊ ነበረ፤ ሸፋማዊው ዘብዲ ይወይን ጠጅ ዕቃ ቤት ኀላፊ ነበረ።
[28]ጌድራዊው በአልሐናን በምዕራባዊው ኰረብታዎች ግርጌ ለሚገኙት የወይንና የወርካ ዛፎች ጥበቃ ኀላፊ ነበረ።
[29]ሳሮናዊው ሰጥራይ በሳሮን ለሚሰማሩት የከብት መንጋዎች ኀላፊ ነበረ፤
የዓድላይ ልጅ ሻፋጥ በሸለቆው ውስጥ ላሉት የከብት መንጋዎች ኀላፊ ነበረ።
[30]እስማኤላዊው ኡቢያስ የግመሎች ኀላፊ ነበረ።
ሜሮኖታዊው ዬሕድያ የአህዮች ኀላፊ ነበረ።
[31]አጋራዊው ያዚዝ የበግና የፍየል መንጋዎች ኀላፊ ነበረ።
እነዚህ ሁሉ የንጉሥ ዳዊት ንብረት ኀላፊዎች ነበሩ።
[32]አስተዋይ የሆነው የዳዊት አጎት ዮናታን አማካሪና ጸሓፊ ነበረ፤ የሐክሞኒም ልጅ ይሒኤል ደግሞ የንጉሡ ልጆች ሞግዚት ነበረ።
[33]አኪጦፌል የንጉሡ አማካሪ ሲሆን፣ አርካዊው ኩሲ ደግሞ የንጉሡ ወዳጅ ነበረ። [34]የበናያስ ልጅ ዮዳሄና አብያታር በአኪጦፌል እግር ተተኩ።
ኢዮአብም የንጉሡ የክብር ዘብ አዛዥ ሆነ።

ዳዊት ስለ ቤተ መቅደሱ ያወጣው ዕቅድ

28 ዳዊት በኢየሩሳሌም እንዲሰበሰቡ የነገዱን የጦር አለቆች፣ ንጉሡን የሚያገለግሉትን የክፍለ ጦር አዛዦች፣ የሻለቆቹን፣ የመቶ አለቆቹን፣ የንጉሡና የል

27፥17 2ሳሙ 8፥17፤1ዜና 12፥28፤26፥30
27፥23 ዘፍ 12፥2፤2ሳሙ 24፥1፤1ዜና 21፥2-5
27፥24 2ሳሙ 24፥15፤1ዜና 21፥14
27፥28 1ነገ 10፥27
27፥29 መሐ 2፥1፤ኢሳ 33፥9፤35፥2፤65፥10
27፥31 1ዜና 5፥10
27፥33 2ሳሙ 15፥12፡37
27፥34 1ሳሙ 22፥20፤2ሳሙ 2፥13
28፥1 1ዜና 22፥17፤1ዜና 27፥1-31፤29፥6

ነገድ ላይ በተሾሙት የጦር አለቆች ስም ዝርዝርም ላይ በግልጽ ይታያል (በመጽሐፉ መግቢያ "ዐላማውና መሪ ሐሳቡ" የሚለውን ይመ)። የነገዶቹን ቍጥር በተመለከተ ዐሥራ ሁለት የሚለው ተጠብቆአል፤ ይህ ሊሆን የቻለውም ጋድንና አሴርን ሳያወሳ በዝምታ በማለፉ ነው (የ2፥1-2 ማብ ይመ)።

27፥17 ሳዶቅ፤ የ6፥8 ማብ ይመ። እንዲሁም 12፥28፤ 16፥39 ይመ።

27፥18 ኤሊሁ፤ የዳዊት ወንድሞች ስም በተጠቀሰባቸው በሌሎች ቦታዎች፣ ስሙ ሳያወሳ የታለፈ ልጅ ሳይሆን አይቀርም (የ2፥10-17 ማብ በዚያው ይመ)። ኤሊሁ የእሴይ የበኵር ልጅ የኤልያብ ሌላ ስሙ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ደግሞ "ወንድም" የሚለው ቃል ከአባትና ከእናት ለሚወለዱ ልጆች ብቻ ሳይሆን፣ በቤተ ዘመድ መካከል ያለ የቅርብም ሆነ የሩቅ ተወላጅ የሚጠራበት ስም ስለሆነ፣ ሩቅ የሥጋ ዘመድም ሊሆን ይችላል።

27፥21 የአበኔር፤ የንጉሥ ሳኦል ሥጋ ዘመድ ነው (26፥28፤ 1ሳሙ 14፥50-51፤17፥55-58፤26፥5-16፤ 2ሳሙ 2፥8-4፥1)።

27፥23-34 መቍጠር...፤ በም 21 ላይ የተጻፈውን ጠቅላላ የሕዝብ ቈጠራ ያመለክታል (2ሳሙ 24)።

27፥23 ዕድሜያቸው ሃያና ከዚያ በታች የሆነውን፤ በም 21ና በ2ሳሙ 24 ላይ ቍጥሩ የተመለከተው ሰራዊት ዕድሜው ከሃያ ዓመት በላይ ነበር። *እስራኤልን እንደ ሰማይ ከዋክብት እንደሚያበዛቸው፤* ኢዮአብ የሕዝቡን ቈጠራ የተቃወመው (21፥3፤2ሳሙ 24፥3) እግዚአብሔር ለብሉይ ኪዳን አባቶች ዘራቸውን እጅግ እንደሚያበዛ የሰጠውን ተስፋ (ዘፍ 12፥2፤13፥16፤ 15፥5፤22፥7) በማሰብ ነው።

27፥24 አልፈጸመውም፤ ኢዮአብ ዕድሜያቸው ከሃያ ዓመት በታች የሆነውን፣ እንዲሁም የሌዊንና የብንያምን ነገዶች አልቈጠረም።

27፥25-31፤ የዳዊትን ሀብት ንብረት ለማስተዳደር ኀላፊነቱ የተሰጣቸው ሰዎች ስም ዝርዝር ነው (ቍ31)። የጥንቶቹ የመካከለኛው ምሥራቅ አገር ከተሞች ሀብት ንብረት በሦስት የተከፈለ ነበር (1) የቤተ መንግሥት (2) የቤተ መቅደስ (3) የግል። በዳዊት ዘመነ መንግሥት ይህንንና ይህንን በመሳሰለው ላይ በቀጥታ የሚጣል ግብር ወይም የሚከፈል ቀረጥ ስለመኖሩ በግልጽ የሚያስረዳ ነገር የለም። ታዲያ ለቤተ መንግሥቱ የሚያስፈልገው ገንዘብ የሚገኘው፣ በሰፋት ከተያዘው ርስት፣ ከንግድ ገቢ፣ዳዊት በየጊዜው ካደረገው ጦርነት ከተሰበሰበ ምርኮ፣ ድል ሆነው የበላይነቱን አምነው በመቀበል በየጊዜው ከሚገብሩለት ነገሥታት ነበር።

27፥32-34፤ በ18፥14-17 ላይ ከተመለከቱት በተጨማሪ የተጠቀሱ የንጉሡ ባለሟሎች ወይም የቅርብ ረዳቶቹ የስም ዝርዝር ነው።

27፥33 አኪጦፌል፤ አቤሴሎም ባባቱ ላይ ዐምፆ በተነሣበት ጊዜ የደገፈውና ሤራው ሲከሽፍ ራሱን ያጠፋው አኪጦፌል በሌላ ተተክቶአል፡ (2ሳሙ 15፥12፡31-37፤16፥20-17፥23)።

27፥34 የበናያስ፤ ቍ5 ይመ።

28፥1-29፥30፤ የአገዛዝ ሥልጣኑ ከዳዊት ወደ ሰሎሞን እንዴት እንደተላለፈ የሚያወሳውን ታሪክ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ ከዙፋኑ ውርስ ታሪክ ጋር በማነጻጸር፣ የሁለቱን ነገሥታት ዘመን የሚያየው እጅግ ከፍ ያለ ግምት በመስጠት ነው (1ነገ 1-2)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ አረጋዊውን ዳዊትን እርጅናው እንዴት እንደ ተጫጫነው (1ነገ 1፥1-4)፣ የአዶንያስንና የንጉሡን ልጆች ዐመፅ (1ነገ 1፥5-10)፣ የሰሎሞንን ሕጋዊ የዙፋን ወራሽነት ለማደላደል ና በእናቱ በበርሴባህና በነቢዩ በናታን መካከል የተደረገውን ውስጠ ምክክር (1ነገ 1፥11-31)፣ ወይም ደግሞ ዳዊት ከዚህ ዓለም

ጆቹ ንብረትና ከብት ሁሉ ኀላፊ የሆኑትን፣ እንዲሁም የቤተ መንግሥቱን ሹማምት፣ ኀያላንና ጀግና ተዋጊዎቹን፣ በአጠቃላይ የእስራኤልን ሹማምት ሁሉ ጠራ።

[2]ከዚያም ንጉሥ ዳዊት በእግሩ ቆሞ እንዲህ አላቸው፤ “ወንድሞቼና ወገኖቼ ሆይ፤ እስቲ አድምጡኝ፤ ለእግዚአብሔር ለቃል ኪዳኑ ታቦት ማደሪያና ለአምላካችን እግር ማረፊያ የሚሆን ቤት ለመሥራት ዐስቤ ዕቅድ አውጥቼ ነበር። [3]እግዚአብሔር ግን እንዲህ አለኝ፤ ‘ጦረኛ ሰው ስለ ሆንህና ደምም ስላፈሰስህ፣ አንተ ለስሜ ቤት አትሠራም’።

[4]“ነገር ግን የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ለዘላለም እንድነግሥ ከቤተ ሰቤ ሁሉ እኔን መረጠ፤ መሪ እንዲሆንም ይሁዳን መረጠ፤ ከይሁዳም ቤት የእኔን ቤተ ሰብ መረጠ፤ ከአባቴ ልጆች መካከል ደግሞ በመላው እስራኤል ላይ እንድነግሥ ፈቃዱ ሆነ። [5]እግዚአብሔር ብዙ ልጆች ሰጥቶኛል፤ ከወንዶቹ ልጆቼ ሁሉ *በእግዚአብሔር* መንግሥት ዙፋን ላይ ተቀምጦ በእስራኤል ሁሉ ላይ እንዲነግሥ ደግሞ ልጄን ሰሎሞንን መርጦታል። [6]እንዲህም አለኝ፤ ‘ቤቴንና አደባባዮቼን የሚሠራልኝ ልጅህ ሰሎሞን ነው፤ ምክንያቱም ልጄ እንዲሆን መርጬዋለሁ፤ እኔም አባት እሆነዋለሁ። [7]አሁን እንደሚያደርገው ሁሉ፣ ትእዛዞቼንና ሕጎቼን ምንጊዜም ሳያወላውል የሚፈጽም ከሆነ፣ መንግሥቱን ለዘላለም አጸናታለሁ’።

[8]“እንግዲህ አሁንም ይህቺን መልካሚቱን ምድር እንድትወርሱና ለልጆቻችሁም የዘላለም ርስት አድርጋችሁ እንድታወርሱአቸው፣ የእግዚአብሔርንም ትእዛዝ ሁሉ በጥንቃቄ እንድታከብሩ በእስራኤል ሁሉ ፊት፣ *በእግዚአብሔር* ጉባኤና እግዚአብሔርም እየሰማ አዛችኋለሁ።

[9]“አንተም ልጄ ሰሎሞን ሆይ፤ እግዚአብሔር ልብን ሁሉ ስለሚመረምርና ሐሳብን ሁሉ ስለሚያውቅ፣ የአባትህን አምላክ ዕወቅ፤ በፍጹም ልብና በበጎ ፈቃድ አገልግለው። ከፈለግኸው ታገኘዋለህ፤ ከተውከው ግን እርሱም ለዘላለም ይተውሃል። [10]ለመቅደስ የሚሆን ቤት እንድትሠራ *እግዚአብሔር* የመረጠህ መሆኑን አሁንም ዐስብ፤ በርትተህም ሥራ።

[11]ከዚያም ዳዊት የቤተ መቅደሱን መመላለሻ፣ የሕንጻውን፣ የዕቃ ቤቶቹን፣ የፎቁንና የውስጥ ክፍሎቹን እንዲሁም የማስተስረያውን በታ ንድፍ ለልጁ ለሰሎሞን ሰጠው። [12]ደግሞም መንፈስ ቅዱስ በልቡ ያሳደረውን *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ አደባባይ፣ በዙሪያው ያሉትን ክፍሎች ሁሉ፣ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ዕቃ ቤቶችና የንዋየ ቅድሳቱን ግምጃ ቤቶች ንድፍ ሁሉ ሰጠው፤ [13]እንዲሁም የካህናቱንና የሌዋውያኑን አመዳደብ፣ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አገልግሎት ሥራና ለአገልግሎቱ ስለሚጠቀምባቸው ዕቃዎች ሁሉ መመሪያ ሰጠው። [14]ለልዩ ልዩ አገልግሎት የሚውሉትን የወርቅ ዕቃዎች ሁሉ መጠን፣ ለልዩ ልዩ አገልግሎት የሚውሉትን የብር ዕቃዎች ሁሉ መጠን አሳወቀው፤ [15]እንደየመቅረዙ አገልግሎት ዐይነት ለወርቁ መቅረዞችና ለቀንዲሎቻቸው የሚሆነውን የእያንዳንዳቸውን የወርቅ መጠን፣ ለብሩ መቅረዞችና ለቀንዲሎቻቸው የሚያስፈልገውን የእያንዳንዳቸውን የብር መጠን፣ [16]ለያንዳንዱ፣ ኅብስተ ገጽ ጠረጴዛ የሚያስፈልገውን የወርቅ መጠን፣ ለእያንዳንዱም የብር ጠረጴዛ የሚያስፈልገውን የብር መጠን፣ [17]ለሹካዎቹ፣ ለጎድጓዳ ሳሕኖቹ፣ ለማንቆርቆሪያዎቹ የሚያስፈልገውን ንጹሕ የወርቅ መጠን፣ ለእያንዳንዱ የብር ሳሕን የሚያስፈልገውን የብር መጠን፣ [18]ለዕጣኑ መሠዊያ የሚሆነውን የጠራ ወርቅ መጠን እንዲሁም ክንፎቻቸውን ዘርግተው *የእግዚአብሔርን* የቃል ኪዳኑን ታቦት የሚሸፍኑትን ከወርቅ የተሠሩትን የኪሩቤል ሠረገሎች ንድፍ ሰጠው።

[19]ዳዊትም፣ “ይህ ሁሉ፣ በእኔ ላይ ባለው *በእግዚአብሔር* እጅ በጽሑፍ ተገልጦልኛል፤

28፥2 1ሳሙ 10፥7፤ 1ዜና 17፥2፤2ዜና 6፥41፤መዝ 99፥5፤132፥1-5፡7፤ኢሳ 60፥13
28፥3 2ሳሙ 7፥5፤1ነገ 5፥3፤1ዜና 17፥4፤22፥8
28፥4 ዘፍ 49፥10፤ ዘኍ 24፥17-19፤1ሳሙ 16፥1-13፤ 1ዜና 11፥1፤2ዜና 6፥6
28፥5 2ሳሙ 12፥24፤1ዜና 3፥1፤17፥14፤23፥1
28፥6 2ሳሙ 7፥13፤1ነገ 8፥20፤1ዜና 17፥13
28፥7 1ዜና 22፥13
28፥8 ዘዳ 4፥1፤6፥1፤17፥14-20፤1 ዜና 9፥1
28፥9 ዘዳ 4፥31፤ ኢያ 24፥20፤ 1ሳሙ 2፥3፤1ነገ 9፥7፤1ዜና 16፥11፤1ዜና 29፥19 2ዜና 6፥30፤7፥19፤15፥2፤መዝ 7፥9፤40፥16፤44፥23፤74፥1፤77፥7
28፥11 ዘፀ 25፥9፤ ሐሥ 7፥44፤ዕብ 8፥5
28፥12 1ዜና 12፥18፤26፥20
28፥13 1ዜና 24፥1
28፥15 ዘፀ 25፥31
28፥16 ዘፀ 25፥23
28፥17 ዘፀ 27፥3
28፥18 ዘፀ 25፥20፡22፤30፥1-10
28፥19 ዘፀ 25፥9፤1ነገ 6፥38

በሞት ከተለየ በኋላ፣ ጠላቶቹን ልጁ ሰሎሞን በሞት ቀጥቶ እንዲበቀልለት ማዘዙን (1ነገ 2፥1-9) ሳይጠቅስ ዐልፎታል። ለቤተ መቅደሱ ሥራ የሚያስፈልገውን ዕቃ መምረጥ፣ ማዘጋጀቱም ሥልጣኑን በተረጋጋና በሰላማዊ መንገድ ለልጁ ለሰሎሞን ማስተላለፉን፣ ይህም “የእስራኤልን ሁሉ” (29፥25)፣ እንዲሁም የሹማምቱንና የሕዝቡን (28፥1-2፤29፣6፥9፡21-25) ድጋፍ ማግኘቱን ያሳያል። እንዲህ እንደዛሬው ሽምግሉ ደክሞ ዐልጋ ላይ ከመዋሉና ልጁን ሰሎሞንን ቀብተው ሌሎች እንዲያነግሡት ከማድረጉ በፊት በሥርዐቱ ላይ ተገኝቶ ያነገሠው እርሱ ራሱ አልነበረም (23፥1 ይመ እና ማብ ይመ)።

28፥11 በዚያ ከተሰበሰቡት የአብዛኛዎቹ ስም በም 27 ላይ ከተጠቀሱት ቡድኖች የስም ዝርዝር ውስጥ ይገኛል። ይህ በአደባባይ ይፋ የሆነው (ቍ 5) የሰሎሞን ሕጋዊ ወራሽነት (ንግሥና) ቀደም ሲል ዳዊት መሪዎችናን ሽማግሌዎችን ሰብስቦ ከወሰነ ም 22 በኋላ ያንኑ ውሳኔ ተከትሎ የተደረገ ነው (የ22፥2-19 ማብ ይመ)።

28፥3 ጦረኛ ስለሆንህና ደም ስላፈሰስህ፤ የ22፥8-9፡ ማብ ይመ።

28፥5 ልጄን ሰሎሞንን መርጦታል፤ ቍ 6፡10፤29፥1። ከዳዊት በኋላ በዕብራይስጡ “መርጦታል” በሚል የግሥ ማሠሪያ አንቀጽ ለንጉሥ የተጠቀሰው በብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ውስጥ እዚህ ቦታ ላይ ብቻ ነው፡ (ከመጽሐፉ መግቢያ “ዐላማውና መሪ ሐሳቡ” የሚለውን ይመ)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህን ቃል ከሰሎሞን ጋር ማዛመዱ ለዚህ ንጉሥ ያለውን የማያቋርጥ ድጋፍ በግልጽ የሚያሳይ ነው። *በእግዚአብሔር መንግሥት፤* የ17፥14 ማብ ይመ።

28፥6 ልጄ እንዲሆን፤ 17፥12-14 እና ማብ ይመ። እንዲሁም 22፥10 ይመ።

28፥8-9፤ ከመጽሐፉ መግቢ “የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል” የሚለውን ይመ።

28፥12፤ ዳዊት የቤተ መቅደሱን አሠራር የሚያሳይ ንድፍ ሰጠው። ይህም የሚያመለክተው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊት የሙሴን ምሳሌነት (አርአያነት) መከተሉን ለማንጸባረቅ ፈልጎ ነው። ሙሴ የምስክሩን ድንኳን አሠራር ንድፍ ከእግዚአብሔር እንደተቀበለ ሁሉ (ዘፀ 25-30) ዳዊትም ይህን የቤተ መቅደስ ቢጋር ከእግዚአብሔር የተቀበለው መሆኑን ለማመልከት ነው።

28፥19 *ይህ ሁሉ በእኔ ላይ ባለው በእግዚአብሔር እጅ.. በጽሑፍ ተገልጦልኛል፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዕቅድ፣ ዳዊት የጻፈው ሌሎቹ የእግዚአብሔር ሰዎች በእግዚአብሔር ተመርተው በጻፉበት በተለመደው መንገድ፣ እርሱም በእግዚአብሔር መንፈስ ተመርቶ የጻፈው እንጂ፣ ከዚያ ውጭ ወይም የተለየ ልምምድ

የንድፉንም ዝርዝር እንድረዳ ማስተዋልን ሰጠኝ" አለ።

[20]ደግሞም ዳዊት ልጁን ሰሎሞንን እንዲህ አለው፤ "እንግዲህ በል በርታ፤ ጠንክር፤ ሥራውንም ጀምር። አትፍራ፤ ተስፋም አትቍረጥ፤ *እግዚአብሔር* ስምሳኪ ከአንተ ጋር ነውና፤ እርሱም የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አገልግሎት ሥራ እስኪፈጸም ድረስ አይተውህም፤ አይጥልህም። [21]የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ሥራ ሁሉ የሚያስፈልጉት ካህናትና ሌዋውያን ምድብም ዝግጁ ነው። በሁሉም የእጅ ሙያ የሠለጠኑ ፈቃደኛ ሰዎች በሥራው ሁሉ ይረዱሃል። ሹማምቱና ሕዝቡ ሁሉ ትእዛዝህን ይፈጽማሉ።"

ቤተ መቅደሱን ለመሥራት የቀረቡ ስጦታዎች

29 ከዚያም ንጉሥ ዳዊት ለመላው ጉባኤ እንዲህ አለ፤ "እግዚአብሔር የመረጠው ልጄ ሰሎሞን ገና ወጣትና ልምድም የሌለው ነው። ይህ ታላቅ ሕንጻ የሚሠራው ለሰው ሳይሆን ለ*እግዚአብሔር* ስምሳክ በመሆኑ፣ ሥራው ከባድ ነው። [2]እኔም ያለኝን ሀብት ስስምሳኪ ቤተ መቅደስ ለወርቁ ሥራ ወርቁን፣ ለብሩ ሥራ ብሩን፣ ለናሱ ሥራ ናሱን፣ ለብረቱ ሥራ ብረቱን፣ ለዕንጨቱ ሥራ ዕንጨቱን እንዲሁም ለፈርጥ የሚሆነውን መረግድ፣ ኪልቄዶን[ሀ]፣ ልዩ ልዩ ኅብር ያላቸውን የከበሩ ድንጋዮች፣ ማናቸውንም ዐይነት የሚያምር ድንጋይና ዕብነበረድ፣ ይህን ሁሉ በብዛት አዘጋጅቻለሁ። [3]ከዚህም በቀር ስስምሳኪ ቤት ካለኝ ፍቅር የተነሣ ለዚህ ለተቀደሰ ቤት ከዚህ በፊት ከሰጠሁት በተጨማሪ ለዚሁ ስእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የግል ሀብቴ የሆነውን ወርቅና ብር እሰጣለሁ፤ [4]ይህም ሦስት ሺህ መክሊት[ለ] የኦፊር ወርቅና ሰባት ሺህ መክሊት[ሐ] ንጹሕ ብር ለቤተ መቅደሱ የግድግዳ ግንብ ማስጌጫ [5]እንዲሁም ለወርቁ ሥራ፣ ለብሩ ሥራ፣ በባለሙያዎች ለሚሠራው ሥራ ሁሉ የሚሆን ነው። ታዲያ ዛሬ ራሱን ለ*እግዚአብሔር* ለመቀደስ ፈቃደኛ የሚሆን ማን ነው?"

[6]ከዚያም የቤተ ሰቡ መሪዎች፣ የነገዱ የእስራኤል ሹማምት፣ የሻለቆችና የመቶ አለቆች እንዲሁም በንጉሡ ሥራ ላይ የተመደቡ ሹማምት በፈቃዳቸው ሰጡ፤ [7]ስእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ሥራ የሰጡትም አምስት ሺህ መክሊት[መ] ወርቅ፣ ዐሥር ሺህ ዳሪክ[ሠ] ወርቅ፣ ዐሥር ሺህ መክሊት[ረ] ብር፣ ዐሥራ ስምንት ሺህ መክሊት[ሰ] ናስ አንድ መቶ ሺህ መክሊት[ሸ] ብረት ነው። [8]የከበሩ ድንጋዮች ያለውም ሁሉ፣ በጌድ ሶናዊው በይሒኤል አማካይነት ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ግምጃ ቤት አስገባ። [9]ስጦታው በገዛ ፈቃድና በፍጹም ልብ የቀ ረበ በመሆኑ፣ አለቆቹ ስላደረጉት የበጎ ፈቃድ ስጦታ ሕዝቡ ደስ አለው፤ ንጉሥ ዳዊትም እንደዚሁ እጅግ ደስ አለው።

የዳዊት ጸሎት

[10]ዳዊትም በመላው ጉባኤ ፊት እግዚአብሔርን እንዲህ ሲል አመሰገነ፤

"የአባታችን የእስራኤል ስምሳክ *እግዚአብሔር* ሆይ፤
ከዘላለም እስከ ዘላለም ለአንተ ምስጋና ይሁን።
[11]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በሰማይና
በምድር ያለው ሁሉ የአንተ ነውና፤
ታላቅነት፣ ኀይል፣ ክብርና ግርማ የአንተ ነው።
እግዚአብሔር ሆይ፤መንግሥትም የአንተ ነው፤
አንተም እንደ ራስ ከሁሉ በላይ ከፍ ከፍ ያልህ ነህ።
[12]ባለጠግነትና ክብር የሚገኘው ከአንተ ነው፤
አንተም የሁሉ ገዥ ነህ፤
ከፍ ከፍ ለማድረግ፣ ለሁሉም ብርታትን ለመስጠት፣
ብርታትና ኀይል በእጅህ ነው።
[13]ስምሳካችን ሆይ፤ አሁንም እናመሰግንሃለን፤
ለከበረው ስምህም ውዳሴ እናቀርባለን።

[14]"ሁሉ የተገኘው ከአንተ ነው፤ ለአንተም የሰጠንህ ከእጅህ የተቀበልነውን ብቻ ነው። ታዲያ እንዲህ ያለ ቸርነት እናድርግ ዘንድ እኔ ማነኝ? ሕዝቤስ ማነው? [15]እኛም እንደ ቀድሞ አባቶቻችን በፊትህ መጻተኞችና እንግዶች ነን፤ ዘመናችንም በምድር ላይ እንደ ጥላ ነው፤ ተስፋ ቢስም ነው። [16]*እግዚአብሔር* ስምሳካችን ሆይ፤ ለተቀደሰው ስምህ ቤተ መቅደስ እንሠራልህ ዘንድ ይህ በብዛት ያዘጋጀነው ሁሉ፣ ከእጅህ የተገኘና ሁሉም

28፥20 ዘዳ4፥31፤31፥6፤ኢ ሱ24፥20፤1ነገ6፥14፤1 ዜና22፥13፤2ዜና7፥11 ፤19፥11፤ሐጌ2፥4
28፥21 ዘፀ35፥25-36፤36፥5
29፥1 1ነገ3፥7፤1ዜና22፥5፤2 ዜና13፥7
29፥2 ቍ7፡14፡16፤1ዜና22፥ 2-5፤ዕዝ1፥4፤6፥5፤ ኢሳ54፥11፤ሐጌ2፥8
29፥3 2ዜና24፥10፤ 31፥3፤35፥8
29፥4 ዘፍ10፥29፤ 1ዜና22፥14
29፥6 ቍ9፤ዘፀ25፥1-8፤ 35፥20-29፤36፥2፤ 2ዜና24፥10፤1ዜና27፥ 1፤28፥1፤ዕዝ7፥15
29፥7 ዘፀ25፥2፤ ነህ7፥70-71
29፥8 ዘፀ35፥27፤ 1ዜና26፥21
29፥9 1ነገ8፥61
29፥11 መዝ24፥8፤5 9፥17፤62፥11፤89፥11፤ ራእ5፥12-13
29፥12 2ዜና1፥12 ፤20፥6፤32፥27፤ ዕዝ7፥27፤ መክ5፥19
29፥14 ቍ2፤ መዝ8፥4፤144፥3
29፥15 ዘፍ17፥8፤ 23፥4፤ኢዮ7፥6፤ 8፥9፤ 14፥2፤32፥7፤መዝ39፥ 12፤102፥11፤ 144፥4፤መክ6፥12፤ ዕብ11፥13

[ሀ]2 የዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጒም በትክክል አይታወቅም
[ለ]4 100 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[ሐ]4 240 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[መ]7 170 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[ሠ]7 84 ኪሎ ግራም ያህል ነው
[ረ]7 345 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[ሰ]7 610 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው
[ሸ]7 345 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው

ያለመኖሩን ያሳያል። በሌላም በኩል የምስክሩን ድንኳን አሠራር የሚያመለክተውን መመሪያ ሙሴ ከእግዚአብሔር እጅ እንደተቀበለ ሁሉ፣ ዳዊትም በተመሳሳይ ሁኔታ መቀበሉን ለማሳየት እንደፈለገ መገመት ይቻላል (ዘፀ25፥40፤27፥8፤31፥18 ፤ 32፥16)።

28፥20፤ ከመጽሐፉ መግቢያ ላይ "የዳዊትና የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል'' ታሪክ ገጽታ የሚለውን ይመ።

29፥1 የመረጠው፤ የ28፥5 ማብ ይመ። *ወጣትና፤* የ22፥5 ማብ ይመ።

29፥2-9፤ ዳዊት የግል ሀብቱ የነበረውን ወርቅ፣ ብር፣ናስ ወዘተ ለቤተ መቅደሱ ማሠሪያ እንዲሆን ከሰጠ በኋላ፣ ሕዝቡም በገዛ ፈቃዱ ለዚሁ ሥራ የሚሆን ስጦታ እንዲያደርግ ይጠይቃል። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እዚህም ላይ ስለ ዳዊት የሚያቀርበው ዘገባ ዳዊት የሙሴን ድርጊቶች አርአያነት የተከተለ መሆኑን ለማሳየትና ለማመሳሰል ነው (ዘፀ 25፥1-8፤35፥4-9፡20-29)። በሙሴም ሆነ በዳዊት ዘመን የነበረው ሕዝብ በፈቃደኝነት ከሚገባው በላይ ስጦታ በማምጣቱ የማደሪያው ድንኳንና የቤተ መቅደሱ ሥራ በአጭር ጊዜ ውስጥ እንዲቀላጠፍ (እንዲከናወን) ረድቶአል።

29፥7 *ዳሪክ፤* የፋርሳውያን መገበያያ ገንዘብ ሲሆን የቀዳማዊ ዳርዮስን ክብር ለማሞገስ በስሙ የተሰየመ ነበር። (ዳርዮስ የኖረው 522-486 ዓ.ቅ.ክ. ነበር)።

የአንተ ነው:: [17]ስምላኬ ሆይ፤ ልብን እንደም ትመረምርና ቅንነትን እንደምትወድ ዐውቃለሁ፤ እኔም ይህን ሁሉ የሰጠሁት በበጎ ፈቃድና በቀና መንፈስ ነው:: አሁንም በዚህ ያለው ሕዝብህ በበጎ ፈቃዱ እንዴት እንደ ሰጠ አይቻለሁ:: [18]የአባቶቻችን የአብርሃም፣ የይስሐቅ፣ የእስራኤል ስምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤ ይህን ዐሳብ ለዘላለም በሕዝብህ ልብ ጠብቀው፤ ልባቸውንም ለአንተ ታማኝ አድርገው:: [19]ትእዛዞችህን፣ ደንብህንና ሥርዐትህን እንዲጠብቅ፣ እኔ ባዘጋጀሁለት ነገሮች ታላቅ ሕንጻ ለመሥራት እንዲችል፣ ለልጄ ለሰሎሞን ፍጹም ፈቃደኝነት ስጠው::

[20]ከዚያም ዳዊት ለመላው ጉባኤ፣ "ስምላካችሁን *እግዚአብሔርን* ወድሱት" አላቸው:: ስለዚህ የአባቶቻቸውን ስምላክ *እግዚአብሔርን* ወደሱ፤ *በእግዚአብሔር* በንጉሡም ፊት ተደፍተው ሰገዱ::

ሰሎሞን ንጉሥ መሆኑ በይፋ ታወቀ

29፥21-25 ተጓ ምብ-1ነገ 1፥28-53

[21]በማግስቱም *ለእግዚአብሔር* መሥዋዕት ሠው፤ የሚቃጠል መሥዋዕትም አቀረቡ፤ ይህም አንድ ሺህ ወይፈን፣ አንድ ሺህ አውራ በግ፣ አንድ ሺህ የበግ ጠቦት ሲሆን፣ ከመጠጥ ቍርባኖቻቸውና ከሌሎች መሥዋዕቶች ጋር ስለ እስራኤል ሁሉ በብዛት አቀረቡ:: [22]በዚያችም ዕለት *በእግዚአብሔር* ፊት በታላቅ ደስታ በሉ፤ ጠጡም::

ከዚያም የዳዊት ልጅ ሰሎሞን ንጉሥ መሆኑን ለሁለተኛ ጊዜ በይፋ ዐወቁ፤ ገዥ እንዲሆንም *በእግዚአብሔር* ፊት ቀቡት፤ ሳዶቅንም ካህናቸው እንዲሆን ቀቡት:: [23]ሰሎሞንም ንግሥ በአባቱ በዳዊት ምትክ *በእግዚአብሔር* ዙፋን ላይ ተቀመጠ፤ ተከናወነለት፤ እስራኤልም ሁሉ ታዘዙለት:: [24]የጦር አለቆቹና ኀያላኑ ሁሉ እንዲሁም የንጉሡ የዳዊት ወንዶች ልጆች በሙሉ ታማኝነታቸውን ለንጉሥ ሰሎሞን አረጋገጡለት::

[25]*እግዚአብሔርም* ሰሎሞንን በእስራኤል ሕዝብ ዘንድ ሁሉ እጅግ ከፍ ከፍ አደረገው፤ ከእርሱ በፊት ለነበሩት የእስራኤል ነገሥታት ያላጐናጸፋቸውን ንጉሣዊ ክብር ሁሉ ሰጠው::

የዳዊት መሞት

29፥26-28 ተጓ ምብ - 1 ነገ 2፥10-12

[26]የእሴይ ልጅ ዳዊት በእስራኤል ሁሉ ላይ ነግሦ ነበር:: [27]እርሱም በኬብሮን ሰባት ዓመት፣ በኢየሩሳሌም ሠላሳ ሦስት ዓመት፣ በአጠቃላይ አርባ ዓመት ነገሠ:: [28]ብዙ ዘመን ባለጠግነትና ክብር ሳይጐድልበት ዕድሜ ጠግቦ ሞተ፤ ልጁ ሰሎሞንም በእግሩ ተተክቶ ነገሠ::

[29]በንጉሥ ዳዊት ዘመነ መንግሥት ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የተከናወነው ድርጊት በባለ ራእዩ በሳሙኤል የታሪክ መጽሐፍ፣ በነቢዩ በናታን የታሪክ መጽሐፍ፣ በባለ ራእዩ በጋድ የታሪክ መጽሐፍ ተጽፎአል:: [30]የተጻፈውም በሥልጣን ላይ በነበረበት ጊዜ ከፈጸማቸው ዝርዝር ጕዳዮችና በዙሪያው ከከበቡት፣ ከእስራኤልና ከሌሎች አገር መንግሥታት ታሪክ ጋር ነው::

29፥17 1ዜና28፥9፤ መዝ15፥1-5፤ 139፥23፤ምሳ11፥20፤ 15፥11፤17፥3፤ ኤር11፥20፤17፥10
29፥19 1ነገ8፥61፤ 11፥4፤1ዜና22፥14፤ 28፥9፤መዝ72፥1፤ ኢሳ38፥3
29፥21 1ነገ8፥62፤1ዜና12፥40
29፥22 1ሳሙ2፥35፤ 1ዜና12፥40
29፥23 ዘጸ17፥18፤1ነገ2፥12፤ 1ዜና17፥14
29፥24 1ነገ1፥9
29፥25 ኢሱ3፥7፤1ነገ10፥7፤ 2ዜና1፥1:12፤መክ2፥9
29፥26 1ዜና11፥1፤18፥14
29፥27 ዘፍ23፥19፤ 2ሳሙ5፥4-5፤1ዜና 3፥4
29፥28 ዘፍ15፥15፤ 1ዜና23፥1፤ ሐሥ13፥36
29፥29 1ሳሙ9፥9፤ 22፥5፤2ሳሙ7፥2

29፥22 *በሉ፤ ጠጡም፤* 12፥38-40ና ማብ ይመ:: ሰሎሞን ለንጉሥነት ሳዶቅ ለክህነት መቀባታቸው፣ በመካከላቸው አንድነት መኖሩን የሚያሳይ ነው (ዘካ 4፥14፤6፥13ንና ማብ ይመ):: *ለሁለተኛ ጊዜ፤* የሰሎሞን የመጀመሪያ መቀባት የተዘገበው በ1ነገ1፥32-36 ላይ ሳይሆን አይቀርም፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ይህን ዘገባ አልጻፈውም (የ28፥1-29፥30 ይመ):: ይሁን እንጂ "ለሁለተኛ ጊዜ የሚለው ሐረግ በሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ላይ አይገኝም:: ለዚህ የተሰጠው አስተያየት የሰብዓ ሊቃናቱ ትርጕም ተሠርቶ ካለቀ በኋላ የጥንት ጸሐፍት የዜና መዋዕሉን ታሪክ ከነገሥቱ ታሪክ ጋር ለማጣጣም ሲሉ የጨመሩት ነው የሚል ነው:: በተደጋጋሚ መቀባት በሳኦልና (1ሳሙ 10፥1:24፤11፥14-15) በዳዊትም (1ሳሙ 16፥13፤2ሳሙ2፥4፤5፥3) ሕይወት ታይቶአል::

29፥24 በሙሉ ታማኝነታቸውን... አረጋገጡለት፤ ይሁን እንጂ አዶንያስ ዐምፆ የጦር አለቆችና የንጉሡ ዳዊት ወንዶች ልጆች ሥልጣን ለመያዝ ባደረጉት ሙከራ የተባበረ መሆኑን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (1ነገ 1፥9:19:25):: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እንደገ ናም የዳዊትንና የሰሎሞንን ዝና ያጐድፉሉ የሚላቸውን ማናቸ ውንም ታሪኮች አልጻፋቸውም::

29፥25፤ በእስራኤል... ሁሉ፤ 11፥1:10፤12፥38-40 ይመ:: እንዲሁም በመጽሐፉ መግቢያ ላይ ዐላማውና መሪ ሐሳቡ የሚለውን ይመ::

29፥27፤ የ3፥1-9 ማብ ይመ

29፥28 ባለጠግነትና ክብር፤ ዕድሜ ጠግቦ እግዚአብሔርን ደስ ስላሰኘ ያገኘው በረከት መሆኑን የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የመጽሐፉን ፍሬ ሐሳብ እንደ ዋና ቁም ነገር አድርጐ የገለጸበት የአጻፋ ምላሽ ነው (በመጽሐፉ መግቢያ ላይ ዐላማውና መሪ ሐሳቡ የሚለውን ይመ):: ጻድቃን በእነዚህ በረከቶች ይደሰታሉ (ከመዝ128፤ ከምሳ 3፥2:4:9-10:16:22:33-35 ጋር ያነጻጽሩ)::

29፥29፤ በመጽሐፉ መግቢያ ጸሓፊው፣ የተጻፈበት ዘመንና የታሪኩ ምንጭ የሚለውን ይመ::

29፥30 ከሌሎች አገር መንግሥታት፤ በዙሪያው የነበሩትን መንግሥታት የሚያመለክት ነው::

መጽሐፈ ዜና መዋዕል- ሁለተኛ

መግቢያ

የ1ዜና ይመ ::

በመጽሐፈ ዜና መዋዕል ውስጥ የተወሳው የቤተ መቅደሱ ሕንጻ ሥራ

የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዳዊትንና የሰሎሞንን ዘመነ መንግሥት ታሪክ በሚጽፍበት ጊዜ፣ የአምስቱን ብሔረ ኦሪት (የአምስቱን የሙሴ መጻሕፍት) ታሪክ እንደ ሞዴል አድርጎ በመውሰድ ተጠቅሞበታል::
1. የምስክሩን ድንኳን ለመሥራት ኀላፊነቱን የወሰዱት ባስልኤልና ኤልያብ ነበሩ (ዘፀ35፥30-36፥7)፤ እነርሱም ለሰሎሞንና ለኪራምአቢ ግንኙነት እንደ ሞዴል አገልግለዋል (2ዜና 2፥13)፤ የባስልኤል ስም ከዘፀአት መጽሐፍ ውጭ የተወሳው በዜና መዋዕል መጻሕፍት (1ዜና 2፥20፤2ዜና1፥5) ላይ ብቻ በመሆኑ እንደ ትልቅ ነገር ታይቶአል::

ሰሎሞን አዲሱ ባስልኤል ነው፤ (1) ሰሎሞንና ባስልኤል በስም ተጠርተው በሚሠሩት ሥራ ላይ በእግዚአብሔር የተመደቡ ሰዎች ናቸው፤ ለተመደቡበትም ሥራ በስም የተመረጡትም እነርሱ ብቻ ናቸው (ዘፀ 31፥2 ፤35፥30-36፥2፤ 38፥22-23፤ 1ዜና28፥6):: (2) ሁለቱም ሰዎች ከይሁዳ ነገድ ናቸው (ዘፀ 31፥2፤ 35፥30፤ 1ዜና2፥20፤ 3፥10):: (3) ለሁለቱም ሰዎች መንፈስ ቅዱስ የጥበብን ስጦታ ሰጥቶአቸዋል (ዘፀ 31፥3፤ 35፥30-31፤ 2ዜና 1፥1-13)፤ ሰሎሞን በገባዖን ያየው ራእይ (2ዜና 1፥1-13) ከቤተ መቅደሱ ሥራ በፊት እንደ መግቢያ ሆኖ ለተነገረው ታሪክ ጉልህ ስፍራ አለው (2ዜና 2፥7):: (4) ሁለቱም ሰዎች ለቤተ መቅደሱ ግሩም የሆነ የናስ መሠዊያ ሠርተዋል (2ዜና 1፥5፤ 4፥1፤ 7፥7)፤ የናሱ መሠዊያ ኪራምአቢ ከሚሠራው ከዋና ዋናው የሥራ ዝርዝር ውስጥ አልተጠቀሰም (4፥12-16):: (5) ሁለቱም ሰዎች በቤተ መቅደሱ ውስጥ የሚያስፈልጉትን የመገልገያ ዕቃዎች ሠርተዋል (ዘፀ31፥1-10፤ 37፥10-29፤ 2ዜና4፥19-22)::

በተመሳሳይ መንገድ ኪራምአቢ አዲሱ ኦሆሎያብ ተብሎአል:: (1) በመጽሐፈ ነገሥት ላይ የቤተ መቅደሱን ሕንጻ ሥራ በተመለከተ የተጻፈውን ታሪክ ስንመለከት የኪራምአቢ ስም ተጠቅሶ የምናገኘው ዋናው የቤተ መቅደሱና የቤተ መንግሥቱ ሕንጻ ሥራ ከተጠናቀቀ በኋላ ነው (1ነገ 7፥13-45):: በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ግን እንደ ኤልያብ ሁሉ፣ ኪራምአቢም ገና ከመጀመሪያው አንሥቶ በሕንጻው ሥራ ላይ ተሰማርቶ እንደ ነበር ተገልጸአል (ዘፀ 31፥6፤ 2ዜና 2፥13):: (2) መጽሐፈ ነገሥት የኪራምአቢ ሙያና ችሎታ ናስ አቅልጦ መሥራት ብቻ መሆኑን ሲናገር (1ነገ7፥14)፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሙያውንና ችሎታውን ዘርዝሮ የሚያስቀምጠው ግን፣ ልክ እንደ ኤልያብ ሙያና ችሎታ አድርጎ ነው (ዘፀ31፥1-6፤35፥30-36፥2፤38፥22-23፤ 2ዜና2፥14:: (3) መጽሐፈ ነገሥት የኪራምአቢ እናት መበለትና ከንፍታሌም ነገድ እንደ ሆነች ይናገራል (1ነገ 7፥14)፤ መጽሐፈ ዜና መዋዕል ግን ከዳን ነገድ መሆኗን ጽፎአል (2ዜና2፥14)፤ በዚህ ዐይነት ኪራምአቢን ወስዶ ከኤልያብ ዘር ግንድ ጋር ያያይዘዋል (ዘፀ 31፥6፤ 35፥34፤ 38፥23):: የ2ዜና 2፥13 ማብ ይመ::
2. የምስክሩ ድንኳንም ሆነ የቤተ መቅደሱ ንድፍ በቀጥታ ከእግዚአብሔር የተሰጠ ነው (ዘፀ25፥1-30፥37፤ 25፥9፡40፤27፥8፤ 1ዜና 28፥11-19 ይመ፤ ይህ ጉዳይ በመጽሐፈ ሳሙኤልና በመጽሐፈ ነገሥት ውስጥ አልተጠቀሰም)::
3. ከጦርነት ብዝበዛ የተገኙ ዕቃዎች በምስክሩ ድንኳንም ለቤተ መቅደሱ ሕንጻ ሥራ የዋሉበት ጊዜ አለ (ዘፀ3፥21-22፤12፥35-36፤ 1ዜና18፥6-11 ይመ፤ ይህ ጉዳይ በመጽሐፈ ሳሙኤልና በመጽሐፈ ነገሥት ውስጥ አልተጠቀሰም)::
4. ለምስክር ድንኳኑም ሆነ ለቤተ መቅደሱ ሕንጻ ሥራ ሕዝቡ ያደረገው መዋጮ በበጎ ፈቃድ የተደረገ ነው (ዘፀ 25፥1-7፤ 36፥3-7 ፤ 1ዜና29፥1-9 ይመ፤ ይህ ጉዳይ በመጽሐፈ በሳሙኤልና በመጽሐፍ ነገሥት ውስጥ አልተጠቀሰም)::
5. የክብሩ ደመና የምስክሩ ድንኳንና ቤተ መቅደሱ በተመረቀበት ጊዜ ሲወርድ ታይቶአል (ዘፀ40፥34-35፤ 2ዜና 7፥1-3)::

ሰሎሞን ጥበብ እንዲሰጠው ጠየቀ

1፥2-13 ተጓ ምብ-3፥4-15
1፥14-17 ተጓ ምብ—10፥26-29፡ 2ዜና9፥25-28

1 አምላኩ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ስለ ነበር፣ እጅግም ስላገነነው፣ የዳዊት ልጅ ሰሎሞን በመንግሥቱ ላይ ተደላድሎ ተቀመጠ።

[2]ከዚያም ሰሎሞን ለመላው እስራኤል፣ ለሻለቆች፣ ለመቶ አለቆች፣ ለዳኞች፣ ለእስራኤል መሪዎች ሁሉ እንዲሁም ለየቤተ ሰቡ አለቆች ተናገረ። [3]የእግዚአብሔር ባሪያ ሙሴ በምድረ በዳ የሠራው የእግዚአብሔር የመገናኛ ድንኳን በዚያ ስለ ነበር፣ ሰሎሞንና መላው ጉባኤ በገባዖን ወዳለው ኰረብታ ሄዱ። [4]በዚያ ጊዜ ዳዊት የእግዚአብሔርን ታቦት ከቂርያትይዓሪም በኢየሩሳሌም ድንኳን ተክሎ ወዳዘጋጀለት ስፍራ አምጥቶት ነበር፤ [5]ይሁን እንጂ የሆር ልጅ፣ የኡሪ ልጅ ባስልኤል የሠራው መሠዊያ በገባዖን በእግዚአብሔር ማደሪያ ድንኳን ፊት ለፊት ይገኝ ነበር፤ ስለዚህ ሰሎሞንና ጉባኤው ይህንኑ ፈለጉ። [6]ሰሎሞንም በእግዚአብሔር ፊት በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ወዳለው ወደ ናሱ መሠዊያ ወጥቶ በላዩ ላይ አንድ ሺህ የሚቃጠል መሥዋዕት አቀረበ።

[7]በዚያው ሌሊት እግዚአብሔር ለሰሎሞን ተገልጦ፣ "እንድሰጥህ የምትፈልገውን ሁሉ ጠይቀኝ" አለው።

[8]ሰሎሞን እግዚአብሔርን እንዲህ አለው፤ "ለአባቴ ለዳዊት ታላቅ በጎነት አድርገህለታል፤ እኔንም በእግሩ ተክተህ አንግሠኸኛል። [9]አሁንም እግዚአብሔር አምላክ ሆይ፤ ያነገሥኸኝ ብዛቱ እንደ ትቢያ በሆነ ሕዝብ ላይ ስለ ሆነ፣ ለአባቴ ለዳዊት የሰጠኸው ተስፋ ይጽና። [10]ይህን ሕዝብ ለመምራት እንድችል፣ ጥበብና ዕውቀትን ስጠኝ፤ ይህ ካልሆነ ይህን ታላቅ ሕዝብህን ማን ሊገዛ ይችላል?"

[11]እግዚአብሔርም ሰሎሞንን እንዲህ አለው፤ "የልብህ መሻት ይህ ስለ ሆነ፣ ብልጥግናና ሀብት ወይም የጠላቶችህን ነፍስ ወይም ረጅም ዕድሜ ስላልጠየቅህ፣ ነገር ግን ባነገሥሁህ ሕዝቤ ላይ የምትገዛበትን ጥበብና ዕውቀት ስለ ጠየቅህ፣ [12]ጥበብና ዕውቀት ይሰጥሃል፤ እንዲሁም ከአንተ በፊት የነበረ ማንኛውም ንጉሥ ያላገኘውን፣ ከአንተ በኋላም የሚነሣው የማያገኘውን ብልጽግና፣ ሀብትና ክብር እሰጥሃለሁ።"

[13]ሰሎሞንም የመገናኛው ድንኳን ካለበት ከገባዖን ኰረብታ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ፤ በእስራኤልም ላይ ነገሠ።

[14]ሰሎሞን ሠረገሎችንና[υ] ፈረሶችን ሰበሰበ፤ እርሱም አንድ ሺህ አራት መቶ ሠረገሎችና ዐሥራ ሁለት ሺህ ፈረሶች ነበሩት፤ እነርሱንም በሠረገላ ከተሞችና እርሱ ባለበት በኢየሩሳሌም ከተማ አኖራቸው። [15]ንጉሡም ወርቁና ብሩ በኢየሩሳሌም እንደ ተራ ድንጋይ እንዲበዛ፣ ዝግባውም በየኰረብታው ግርጌ እንደሚገኝ የሾላ ዛፍ እንዲበዛ አደረገ። [16]የሰሎሞንም ፈረሶች የመጡት ከግብፅና[^] ከቀዌ ነበር፤ ከቀዌ[*] የገዟቸውም የንጉሡ ነጋዴዎች ነበሩ። [17]ከግብፅ ያስገቧቸውም አንዱን ሠረገላ በስድስት መቶ ሰቅል[−] ብር፣ አንዱን ፈረስ በአንድ መቶ አምሳ ሰቅል[=] ብር ገዝተው ነው። እነዚህንም ደግሞ ለኬጢያዊያንና ለሶርያውያን ነገሥታት ሁሉ ይሸጡላቸው ነበር።

ቤተ መቅደሱን ለመሥራት የተደረገ ዝግጅት

2፥1-18 ተጓ ምብ-1ነገ5፥1-16

2 ሰሎሞን ለእግዚአብሔር ስም ቤተ መቅደስ፣ ለራሱም ቤተ መንግሥት እንዲሠራ አዘዘ።

[υ]14 ወይም ሠረገለኞች ተብሎ መተርጎም ይቻላል።
[^]16 በዚህና በቍጥር 17 ላይ የተጠቀሰችው በኪልቂያ አውራጃ የምትገኘው ሙዙር ልትሆን ትችላለች።
[*]16 ምናልባት ኪልቂያ ናት።
[−]17 7 ኪሎ ግራም ያህል ነው።
[=]17 1.7 ኪሎ ግራም ነው።

1፥1 ዘፍ21፥22፤ 39፥2፤ ዘኍ14፥43፤ 1ነገ2፥12፤1ዜና29፥25፤2ዜና12፥1
1፥2 1ዜና9፥1
1፥3 ዘፀ40፥18፤ ዘሌ17፥4፤ኢሱ9፥3
1፥4 2ሳሙ6፥17፤ 1ዜና15፥25
1፥5 ዘፀ31፥2፤ 38፥2፤1ዜና13፥3
1፥7 2ዜና7፥12
1፥8 1ዜና23፥1
1፥9 ዘፍ12፥2፤ 2ሳሙ7፥25፤ 1ነገ8፥25
1፥10 ዘኍ27፥17፤ 2ሳሙ5፥2፤ ምሳ8፥15-16
1፥11 ዘዳ17፥17
1፥12 1ዜና29፥12፡ 25፤ 2ዜና9፥22፤ ነህ13፥26
1፥14 1ሳሙ8፥11፤ 1ነገ9፥19
1፥15 1ነገ9፥28፤ ኢሳ60፥5
2፥1 ዘዳ12፥5፤ መክ2፥4

1፥1-9፥31፡ ስለ ሰሎሞን ዘመነ መንግሥት የሚያወሣው ታሪክ የሚጀምረው፣ ከማናቸውም ነገር ይልቅ ሰሎሞን ቅድሚያ የሰጠውን የቤተ መቅደሱን የሕንጻ ሥራ በመጥቀስ ነው (ም2-7)፤ ጥበብን ከእግዚአብሔር ለመቀበል የታደለበት ዋናው ምክንያት፣ የቤተ መቅደሱን የሕንጻ ሥራ በቀላሉ ለማከናወን እንዲችል ነው። በነገሥት መጻሕፍት የተጻፉትን ከቤተ መቅደሱ ሥራ ጋር ምንም ግንኙነት የሌላቸውን ብዙ ነገሮች የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በመጽሐፉ ውስጥ አልጠቀሳቸውም፤ ለምሳሌ ያህል፣ በወለዷቸው ሕፃናት ምክንያት በሁለቱ ጋለሞቶች መካከል ስለ ተሰጠው ፍርድ (1ነገ 3፥16-28) ወይም ስለቤተ መንግሥቱ ሕንጻ ሥራ (1ነገ 7፥1-12) አልጠቀሰም።

1፥1 *ተደላድሎ ተቀመጠ፤* እንዲህ ዓይነት ሐረግ ወይም ከዚህ ጋር የሚመሳሰል አገላለጽ በዚህ መጽሐፍት ውስጥ ብዙ ቦታ ይገኛል (12፥13፤13፥7-8፡21፤15፥8፤16፥9፤17፥1፤21፥4፤ 23፥1፤ 25፥11፤27፥6፤32፥5፤1ዜና11፥10፤19፥13)። እዚህም ሆነ በ21፥4 ላይ የተጻፈው ጠላቶቹንና የዙፋን ተቀናቃኞቹን ማጥፋቱን ያካትታል (1ነገ2 በተለይም ቍ46 ይመ)።

1፥2-13፤ (1ነገ 3፥4-15 እና ማብ ይመ። ከቍ 2-6 ያለው በዚህ የዜና መዋዕል መጽሐፍ ብቻ የሚገኝና ጸሓፊውም ልዩ ትኩረት ካደረገባቸው ነገሮች ጥቂቱን የሚያመለክት ነው፤ ይኸውም። (1) ለመላው እስራኤል የሚለው (ቍ2) አጽንዖት ተሰጥቶታል፤ ከ1 ዜና መግቢያ "ዓላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ)። (2) የመጽሐፈ ነገሥት ጸሓፊ ሰሎሞን በማምለኪያ ኰረብታ ላይ መሠዋቱን ቅር በመሰኘት የሚገልጽ ሲሆን (1ነገ3፥3)፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ይኸው ጸሓፊ ሙሴ በምድረ በዳ የሠራው የመገናኛው ድንኳን በዚያ ስፍራ እንደ ነበር በመጥቀስ (ቍ3) የሰሎሞን ድርጊት ከእግዚአብሔር ሕግ ጋር የሚጣጣም መሆኑን ያመለክታል ዘሌ 17፥8-9።

1፥5፤ *ባስልኤል፤* በዚህ መጽሐፍ መግቢያ "የቤተ መቅደሱ ግንባታ በዜና መዋዕል" የሚለውን ይመ። ሰሎሞን በንጉሣዊ ሥልጣኑ ሕዝቡን ለማስተዳደር የሚያስችል ጥበብና ማስተዋል "ከእግዚአብሔር የተቀበለው ባስልኤል" በሠራው መሠዊያ ላይ (ዘፀ31፥1-11፤38፥1-2) መሥዋዕት ካቀረበ በኋላ ነው። ባስልኤል የላቀ የእጅ ጥበብ ባለሙያ በመሆን የመገናኛውን ድንኳን እንዲሠራ ጥበብን ከእግዚአብሔር እንደ ተቀበለ ሁሉ፣ ሰሎሞንም ከእግዚአብሔር የተቀበለውን ጥበብ በቅድሚያ በቤተ መቅደሱ ግንባታ ላይ ማዋሉን የሚቀጥለው ታሪክ ያስረዳል።

1፥7 *እግዚአብሔር... አለው፤* ዳዊትም ሆነ ሰሎሞን እንደ ነቢይ ሆነው አገልግለዋል (7፥1፤29፥25፤ 1ዜና 22፥8፤ 28፥6፡19)።

1፥9 *ብዛቱ እንደ ትቢያ በሆነ፤* እግዚአብሔር ለአብርሃም ከሰጠው ተስፋ መካከል የተፈጸመውን ያሳያል (ዘፍ13፥16፤ 22፥17፤ እንዲሁም የ1ዜና 27፥23 ማብ ይመ፤ ከዘፍ28፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥14-17 የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በ1ነገ 3፥16-4፥34 ላይ የሚገኘውን ታሪክ ዘሎታል፤ ከዚህ ይልቅ 1ነገ10፥26-29 ላይ ስለ ሰሎሞን ብልጽግና ወደሚናገረው ታሪክ ያመራል፤ ከፊሉ ግን በ2 ዜና 9፥25-28 ላይ ተደግሞአል። እዚህ ላይ የሰሎሞን ብልጽግና እንደገና መነገሩ፣ እግዚአብሔር የሰጠው ተስፋ መፈጸሙን የሚያመልክት ነው (ቍ፡12)።

1፥16 *ከግብፅና፤* አማራጭ ትርጕሙን እንዲሁም የ1ነገ 10፥29 ማብ ይመ።

2፥1 *ቤተ መንግሥት፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሰሎሞን ስለ ሠራው ቤተ መንግሥት ደጋግሞ ቢያወሣም (7፥11፤ 8፥1፤ 9፥11)፣

[2]እርሱም፣ የሚሸከሙ ሰባ ሺህ፣ ከኮረብታ ላይ ድንጋይ የሚፈልጡ ሰማንያ ሺህ ሰዎችና ሦስት ሺህ ስድስት መቶ የሥራ ተቈጣጣሪዎች አሰማራ::

[3]ከዚህ በኋላ፣ ሰሎሞን ለጢሮስ ንጉሥ ለኪራም የሚከተለውን ይህን መልእክት ላከ፤

"አባቴ ዳዊት የሚኖርበትን ቤተ መንግሥት ሲሠራ እንደ ላክህለት ሁሉ፣ ለእኔም የዝግባ እንጨት ላክልኝ:: [4]ሽታው ደስ የሚያሰኝ ዕጣን በፊቱ የሚታጠንበትን፣ የተቀደሰ እንጀራ በየጊዜው የሚቀርብበትን፣ በየጧቱና በየማታው፣ በየሰንበቱና በየመባቻው እንዲሁም በተወሰኑት በአምላካችን በእግዚአብሔር በዓላት የሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርብበትን ቤተ መቅደስ ለአምላኬ ለእግዚአብሔር ስም ሠርቼ እቀድስ ዘንድ አስቤ አለሁ:: ይህም ለእስራኤል የዘላለም ሥርዓት ነው::

[5]"አምላካችን ከሌሎች አማልክት ሁሉ ይበልጥ ታላቅ ስለ ሆነ፣ የምሠራውም ቤተ መቅደስ ታላቅ ይሆናል:: [6]ነገር ግን ሰማይና ከሰማያት በላይ ያለው ሰማይ እንኳን እርሱን ይይዘው ዘንድ አይችልምና፣ ቤተ መቅደስ ሊሠራለት የሚችል ማነው? በፊቱ ዕጣን የሚታጠንበትን እንጂ ቤተ መቅደስ እሠራለት ዘንድ እኔ ማን ነኝ?

[7]"ስለዚህ አንተ በወርቅና በብር፣ በናስና በብረት፣ በሐምራዊና በደማቅ ቀይ፣ በሰማያዊም ግምጃ ሥራ ዕውቀት ያለውን እንዲሁም አባቴ ዳዊት ካዘጋጃቸው ከእኔ የእጅ ባለሙያዎች ጋር በይሁዳና በኢየሩሳሌም የቅርጻ ቅርጽ ጥበብ ሥራ የሚሠራ ሰው ላክልኝ::

[8]ሰዎችህ ከሊባኖስ እንጨት በመቍረጥ ሥራ ዐዋቂዎች መሆናቸውን ስለማውቅ፣ ከሊባኖስ የዝግባ፣ የጥድና የሰንደል ዕንጨትም ላክልኝ፤ ሰዎቼም ከሰዎችህ ጋር አብረው ይሠራሉ:: [9]የምሠራው ቤተ መቅደስ ትልቅና እጅግ ውብ መሆን ስላለበት፣ ብዙ ጠርብ ያዘጋጁልኛልና:: [10]ዕንጨቱን ለሚቈርጡ አገልጋዮችህ ሃያ ሺህ የቆሮስ መስፈሪያ[c] ስንዴ ዱቄት፣ ሃያ ሺህ የባዶስ መስፈሪያ ወይን ጠጅና ሃያ ሺህ የባዶስ መስፈሪያ ዘይት እሰጣለሁ::"

[11]የጢሮስ ንጉሥ ኪራምም ለሰሎሞን እንዲህ ሲል በደብዳቤ መለሰለት፤

"እግዚአብሔር ሕዝቡን ስለሚወድድ አንተን በእነርሱ ላይ አነገሠህ፤ "

[12]ኪራምም በመቀጠል እንዲህ አለ፤

"ሰማይንና ምድርን የፈጠረ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ይባረክ! ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስን፣ ለራሱም ቤተ መንግሥትን የሚሠራ፣ ብልኀትንና ማስተዋልን የተሞላ ጥበበኛ ልጅ ለንጉሥ ዳዊት ሰጥቶአልና::

[13]"እጅግ ብልሃተኛ የሆነውን ኪራምአቢን ልኬልሃለሁ፤ [14]እርሱም እናቱ ከዳን ወገን፣ አባቱም የጢሮስ አገር ሰው ነው፤ በወርቅና በብር፣ በናስና በብረት፣ በድንጋይና በዕንጨት፤ እንዲሁም በሐምራዊና በሰማያዊ፣ በቀይ ግምጃና በቀጭን በፍታ ሥራ የሠለጠነ ሲሆን፣ በልዩ ልዩ ቅርጻ ቅርጽ ሥራ ልምድ ያካበተና የተሰጠውን ማናቸውንም ንድፍ በሥራ መተርጐም የሚችል ባለሙያ ነው:: እርሱም ከአንተ የእጅ ሥራ ባለሙያዎችና ከጌታዬ ከአባትህ የእጅ ሥራ ባለሙያዎች ጋር አብሮ ይሠራል::

[15]"አሁንም ጌታዬ በሰጠው ተስፋ መሠረት ስንዴውንና ገብሱን፣ የወይራ ዘይቱንና የወይን ጠጁን ለአገልጋዮቹ ይላክ፤ [16]እኛም የሚያስፈልግህን ግንድ ሁሉ ከሊባኖስ ቈርጠን እና አስረን እስከ ኢዮጴ ድረስ ቦልቦል በማንሳፈፍ እንሰድልሃለን፤ አንተም ወደ ኢየሩሳሌም ታስወስደዋለህ::"

[17]ሰሎሞን አባቱ ዳዊት ካደረገው ቈጠራ በኋላ፣ በእስራኤል ምድር የሰፈሩትን መጻተኞች ሁሉ ቈጠረ፤ ቍጥራቸውም አንድ መቶ

[c]10 4,400,000 ኪሎ ሊትር ያህል ነው::
[d]10 440,000 ኪሎ ሊትር ያህል ነው::

2፥2 2ዜና10፥4
2፥3 2ሳሙ5፥11፤ 1ዜና14፥1
2፥4 ዘፀ25፥30፤ 29፥42፤30፥7፤ ዘሌ23፥38፤ዘኍ28፥1 4፤ዘዳ12፥5፤2ዜና13፥ 11፤29፥28
2፥5 ዘፀ12፥12፤ 1ዜና16፥25፤22፥5
2፥6 ዘፀ3፥11፤ 1ነገ8፥27፤ኤር23፥24
2፥7 ዘፀ35፥31፤ 1ዜና22፥16
2፥10 ዕዝ3፥7
2፥11 1ነገ10፥9፤ 2ዜና9፥8
2፥12 ነህ9፥6፤ መዝ8፥3፤ 33፥6፤96፥5፤102፥25 ፤146፥6
2፥13 1ነገ7፥13
2፥14 ዘፀ31፥6፤ 35፥31፤35
2፥15 ዕዝ3፥7
2፥16 ኢሱ19፥46፤ ዮና1፥3
2፥17 2ሳሙ24፥2፤ 1ዜና22፥2

ስለ አሠራሩ በዝርዝር የጻፈው ነገር የለም (1ነገ 7፥1-12)::

2፥2 ቍ 17-18 ይመ::

2፥3-10፤ ሰሎሞን ከጢሮስ ንጉሥ ከኪራም ጋር ባደረገው የደብዳቤ ልውውጥ ዘገባ ውስጥ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሥነ መለኮታዊ በሆነ ነገር ላይ ምን ያህል እንደሚያተኵር በግልፅ ይታያል:: በመጽሐፈ ነገሥት ዘገባ መሠረት፣ ለደብዳቤው ልውውጥ መንሥኤ የሆነው ኪራም ነበር (1ነገ 5፥11):: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ይህንና በ1ነገ 5፥3-5 የተጻፈውን ትቶ የራሱን ትኵረት በማን ጸባረቅ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ስለሚፈጸመው ሥርዐተ አምልኮ (ቍ 3-7) የሚያወሣ ታሪክ ከራሱ ጨምሮበታል::

2፥4 1ዜና 23፥28-31 ይመ::

2፥7 ከመጽሐፉ መግቢያ የቤተ መቅደሱ ግንባታ በዜና መዋዕል የሚለውን ይመ:: በመጽሐፈ ነገሥት በተጻፈው መሠረት ሰሎሞን የላቀ የእጅ ጥበብ ባለሙያ እንዲላክለት የጠየቀው ጥቂት ቈየት ብሎ ነው (1ነገ፥7፥13) የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ መጀመሪያ በተለዋወጡት ደብዳቤ ውስጥ ኤልያብንና ኪራም አቢን አነጻጽሮአቸዋል፤ በተጨማሪም እዚህና በቍ 13-14 ላይ ከባስልኤልና ከኤልያብ ችሎታ ጋር ለማመጣጠን፣ የኪራም አቢን ችሎታ ሰፋ አድርጎ ገልጾአል (በመጽሐፈ ነገሥት የተጻፈው ግን ናስ አንጥሮ ማውጣት መቻሉን ብቻ ነው)::

2፥10 እዚህ ላይ የተመለከተው ክፍያ በ1ነገ 5፥11 ላይ ከሚገኘው ይለያል ፤ ይሁን እንጂ ሁለቱም መጻሕፍት የሚናገሩት ስለ ሁለት የተለያዩ ክፍያዎች ነው:: የመጽሐፈ ነገሥቱ የሚያ መለክተው ለኪራም ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ባጠቃላይ የተደረገውን ዓመታዊ ክፍያ ሲሆን፣ በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ የተጠቀሰው ግን የዕንጨት ሥራ ለሚያከናውኑት ሰዎች የተደረገውን የአንድ ጊዜ ክፍያ ብቻ የሚያሳይ ነው:: የተሰጡትም ዕቃዎች አንድ ዓይነት አይደሉም፤ በመጽሐፈ ነገሥት ላይ የተጠቀሰውም ዘይት ማለፊያው ዓይነት ዘይት ነው::

2፥11-16 1ነገ 5፥7-9፤7፥13-14እና ማብ ይመ ::

2፥13 *ኪራምአቢን* የቍ7 ማብ ይመ፡ የኪራምአቢ የትውልድ ሐረግ አመጣጥ የንፍታሌም ወገን በሆነች በአንዲት መበለት በኩል መሆኑን መጽሐፈ ነገሥት ይገልጻል (1ነገ 7፥14)፤ መጽሐፈ ዜናም ከዳን ነገድ መሆኑን በመግለጽ ከኤልያብ ጋር እያነጻጸረ ሐሳቡን ያጸናል:: በመሠረቱ እነዚህ ገለጻዎች እርስ በርስ አይጋጩም ምክንያቱም፣ (1) እናቱ የምትኖረው በንፍታሌም ምድር ቢሆንም ትውልዷ ግን ከዳን ነገድ ሊሆን ይችላል፤ ወይም (2) ወላጆቿ ከዳንና ከንፍታሌም ነገድ ሆነው ትውልዷ በሁለቱም በኩል እንዲቈጠር ፈቅደው ይሆናል:: የዳን ሰዎች ቀደም ሲል ከፊንቄያውያን ጋር ኅብረት ፈጥረው እንደ ነበር ይታወቃል (መሳ18፥7)::

2፥17-18 1ነገ 5፥13-18 እና ማብ ይመ:: የግዳጅን ሥራ እንዲሠሩ የተፈለጉት ሰዎች እስራኤላውያን ሳይሆኑ፣ በምድሪቱ የሚኖሩት መጻተኞች መሆናቸውን ጸሓፊው ለይቶ ዘግቦታል፤ 1ነገ 9፥20-22 መጻተኞች፣ በጕልበት ሥራ ላይ መሰማራታቸውን ቢያረጋግጥም (8፥8ይመ) ይህ በመጽሐፈ ነገሥት በሚገኘው ተጓዳኝ ምንባብ

አምሳ ሦስት ሺህ ስድስት መቶ ሆነ:: 18እነዚህም ሰባ ሺውን ተሸካሚዎች፣ ሰማንያ ሺውን በኰረብታው ላይ ድንጋይ ፈላጮች፣ ሦስት ሺህ ስድስት መቶውን ደግሞ የሥራው ተቈጣጣሪዎች ሆነው ሰዎቹን እንዲያሠሩ መደበ::

ሰሎሞን ቤተ መቅደስ ሠራ

3፥1-14 ተጓ ምብ —1ነገ6፥1-29

3 ሰሎሞንም በኢየሩሳሌም እግዚአብሔር ለአባቱ ለዳዊት በተገለጠበት በሞሪያ ተራራ ላይ በኢያቡሳዊው በኦርና ዐውድማ ዳዊት ባዘጋጀው ቦታ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ መሥራት ጀመረ:: 2በነገሠም በአራተኛው ዓመት፣ በሁለተኛው ወር፣ በሁለተኛው ቀን ቤተ መቅደሱን መሥራት ጀመረ::

3ሰሎሞን ለሕንጻው የጣለው መሠረት በቀድሞው ስፍር ልክ ርዝመቱ ስድሳ ክንድ፣ ወርዱም ሃያ ክንድ[ሀ] ነበር:: 4በቤተ መቅደሱ መግቢያ በር ላይ ያለው በረንዳ[ለ] ርዝመቱ በቤተ መቅደሱ ወርድ ልክ ሃያ ክንድ ሲሆን፣ ከፍታውም ሃያ[ሐ] ክንድ ነበር::

ውስጡንም በንጹሕ ወርቅ ለበጠው:: 5የቤተ መቅደሱን ዋና ክፍል በጥድ እንጨት አልብሶ በተጣራ ወርቅ ለበጠው፤ የዘንባባና የሰንሰለት አምሳልም ቀረጸበት:: 6ቤተ መቅደሱን በከበረ ድንጋይ አስጌጠው፤ የተጠቀመበትም ወርቅ የፈርዋይም ወርቅ ነበር:: 7የጣራውን ተሸካሚዎች፣ መቃኖችን፣ የቤተ መቅደሱን ግድግዳና መዝጊያዎች በወርቅ ለበጠ፤ በግድግዳዎቹም ላይ የኪሩቤልን ምስል ቀረጸ::

8እንደዚሁም ቅድስተ ቅዱሳኑን ሠራ፤ ርዝመቱ ከቤተ መቅደሱ ወርድ ጋር እኩል ሲሆን፣ ርዝመቱ ሃያ ክንድ፣ ስፋቱም ሃያ ክንድ ነበር፤ ውስጡንም በስድስት መቶ[መ] መክሊት የተጣራ ወርቅ ለበጠው:: 9የወርቅ ምስማሮቹም አምሳ[ሠ] ሰቅል ይመዝኑ ነበር፤ የላይኛውንም ክፍሎች እንደዚሁ በወርቅ ለበጠ::

10በቅድስተ ቅዱሳኑ ውስጥ የሁለት ኪሩቤል ምስል አስቀርጾ በወርቅ ለበጣቸው:: 11ከዳር እስከ ዳር ጉጥሞ የተዘረጋው የኪሩቤል ክንፍ በጠቅላላው ሃያ ክንድ ነበር፤ የመጀመሪያው ኪሩብ አንዱ ክንፍ አምስት ክንድ[ረ] ሆኖ የቤተ መቅደሱን ግድግዳ ሲነካ፣ ሌላው አምስት ክንድ የሆነው ክንፉ ደግሞ የሁለተኛውን ኪሩብ ክንፍ ይነካ ነበር:: 12እንደዚሁም የሁለተኛው ኪሩብ አንዱ ክንፍ አምስት ክንድ ሆኖ በአንጻሩ ያለውን የቤተ መቅደስ ግድግዳ ሲነካ፣ አምስት ክንድ የሆነው ሌላው ክንፉ ደግሞ የመጀመሪያውን ኪሩብ ክንፍ ይነካ ነበር:: 13የተዘረጋው የእነዚህ ኪሩቤል ክንፍ ሃያ ክንድ ሲሆን፣ ፊታቸውን ወደ ቤተ መቅደሱ ዋና ክፍል አዙረው[ሰ] በእግራቸው ቆመዋል::

14ደግሞም ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከደማቅ ቀይ ፈትልና ከቀጭን በፍታ መጋረጃ ሠርቶ፣ የኪሩቤልን ምስል በጥልፍ ጠለፈበት::

15በቤተ መቅደሱም ፊት ለፊት በአንድነት ቁመቱ ሠላሳ አምስት ክንድ[ሸ] የሆነ፣ በእያንዳንዱም ላይ አምስት ክንድ ጕልላት ያለው ሁለት ዐምድ ሠራ::

2፥18 1ዜና22፥2፤ 2ዜና8፥8
3፥1 ዘፍ28፥7፤ 2ሳሙ24፥18፤ ሐሥ7፥47
3፥2 ዕዝ5፥11
3፥3 ሕዝ41፥2
3፥5 ሕዝ40፥16
3፥7 ዘፍ3፥24፤ ሕዝ41፥18
3፥8 ዘፀ26፥33
3፥9 ዘፀ26፥32
3፥10 ዘፀ25፥18
3፥13 ዘፀ25፥18
3፥14 ዘፍ3፥24፤ ዘፀ26፥31:33
3፥15 1ነገ7፥15:22፤ ራእ3፥12

ሀ3 ርዝመቱ 27 ሜትር ወርዱ 9 ሜትር ያህል ነው::
ለ4 በዚህና በቍጥር 8:11 እንዲሁም 13 ላይ 9 ሜትር ያህል ነው::
ሐ4 አንዳንድ የሰባ ሊቃናት ትርጕሞችና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን አንድ መቶ ሃያ ይላል::
መ8 21 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
ሠ9 0.6 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
ረ11 በዚህና በቍጥር 15 ላይ 2.3 ሜትር ያህል ነው::
ሰ13 ወይም፣ *ወደ ቤተ መቅደሱ እያዩ* ተብሎ መተርጐም ይቻላል::
ሸ15 16 ሜትር ያህል ነው::

ውስጥ አልተጠቀሰም::

2፥18 *ሦስት ሺ ስድስት መቶውን ... የሥራው ተቈጣጣሪዎች፤* ቍ2 ይመ:: ይህን በተመለከተ በ1ነገ5፥16 ላይ የተሰጠው ቍጥር 3300 ነው፤ ይሁን እንጂ በአንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች የተጠቀሰው 3600 ነው:: እዚህ ላይ ጸሓፊው በወቅቱ ከነበረው የማሶሬቲክ ቅጅ የተወሰደውን የተለየ የመጽሐፈ ነገሥት ምንባብ ሳይከተል አልቀረም፤ ይሁን እንጂ (የ1ነገ5፥16 ማብ ይመ)::

3፥1-17፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በመጽሐፈ ነገሥት ውስጥ በስፋት የተገለጸውን የቤተ መቅደሱን ግንባታ ታሪክ በተለይም በ1ነገ6፥4-20 ላይ ያለውን ፈጽሞ በመተው አሳጥሮ አቅርቦአል:: ታሪኩ በአጭሩ መጻፉ ከባቢሎን ምርኮ በኋላ የተሠራው ቤተ መቅደስ ሰሎሞን ካሠራው ከመጀመሪያው ቤተ መቅደስ ጋር ሲነጻጸር እጅግ የሚያንስ (ሐጌ 2፥3) መሆኑን ተደራስያኑ በዝርዝር የሚያውቁ መሆናቸውን ይጠቍማል:: በሌላ በኩል ደግሞ ጸሓፊው በመቀጠል ስለ ቤተ መቅደሱ ጌጣጌጦችና መገልገያ ዕቃዎች በዝርዝር ይገልጻል (3፥6-9፤4፥1፡6-9)::

3፥1 *በሞሪያ ተራራ፤* በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የጽዮን ተራራ ማለት የሞሪያ ተራራ ማለት እንደሆነ በግልጽ የተነገረው እዚህ ክፍል ላይ ብቻ ነው:: አብርሃም ልጁን ይስሐቅን እንዲሠዋበት የታዘዘውም በዚሁ ተራራ ላይ ነበር (ዘፍ 22፥2፡14):: *ዳዊት ባዘጋጀው ቦታ፤* 1ዜና 21፥18-22፥1 ይመ::

3፥2 *በአራተኛው ዓመት በሁለተኛው ወር፤* በ1966 ዓ.ቅ.ክ በጸደይ ወራት ማለት ነው (የ1ነገ 6፥1 ማብ ይመ)::

3፥4 *ለበጠው፤* ወይም "ከውስጥ ለበጠው" ቢባል ትክክለኛውን ሥዕላዊ መግለጫ ሊሆን ይችላል፤ ይኸውም ውስጡ ሙሉ በሙሉ ሳይሆን፣ የዘንባባውና የሰንሰለቱ ቅርጽ ያረፈበት ክፍል ከወርቅ በተሠራ ቅጠል መለበጡን ያመለክታል (ቍ5)::

3፥6 *የፈርዋይም፤* ወርቁ የመጣበትን ቦታ ስም (ደቡብ ምሥራቅ ዐረብ ሊሆን ይችላል) ወይም በዓይነቱ ከሌላው ሁሉ ብልጫ ያለውን ንጹሕ ወርቅ ያመለክታል::

3፥7 *የኪሩቤልን፤* ቍ10-14 እንዲሁም የዘፍ3፥24፤ የሕዝ1፥5 ማብ ይመ::

3፥8 *ርዝመቱ ሃያ ክንድ፣ ስፋቱም ሃያ ክንድ፤* ከፍታውም ሃያ ክንድ ነበር (1ነገ6፥20)፤ ይህም የቅድስተ ቅዱሳኑን ስፋት፣ ርዝመትና ከፍታ እንደ መገናኛው ድንኳን ሁሉ እኩል ያደርገዋል:: አዲሱቱ ኢየሩሳሌምም እንደዚሁ ስድስት ማዕዘን ያላት ትሆናለች (ራእ21፥16)፤ ከተማዋ በሙሉ "ቅድስተ ቅዱሳን" ስለ ምትሆንም ቤተ መቅደስ አያስፈልጋትም (ራእ 21፥22)::

3፥9: *የወርቅ ምስማሮቹም፤* በመሠረቱ ወርቅ እንደ ብረት ጠንካራ ማዕድን ባለመሆኑ ምስማር ከወርቅ ይሠራል ማለቱ ይከብዳል፤ ይህ ክብደቱ ወደ ስድስት መቶ ግራም የሚሆን አነስተኛ ወርቅ (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)የወርቅን ቅጠል የምስማር ራስ መለበጫን የሚወክል ሊሆን ይችላል::

3፥10-13 1ነገ6፥23-27 እና ማብ ይመ::

3፥14: *መጋረጃ፤* ሁለቱን የመገናኛ ድንኳን ክፍሎች የሚለያይ ነው (ዘፀ 26፥31):: ከእንጨት የተሠሩ በሮችም ሊኖሩት ይችላል (4፥22፤1ነገ 6፥31-32፤ እንዲሁም ከማቴ 27፥51፤ ከዕብ 9፥8 ጋር ያነጻጽሩ)::

3፥15 *በአንድነት ቍመቱ ሠላሳ አምስት ክንድ የሆነ፤* "በአንድነት" የሚለው ቃል መጨመሩ ዐሥራ ስምንት ክንድ ተብሎ በ1ነገ 7፥15 ላይ ከተጠቀሰው ጋር ለማጣጣም ሊሆን ይችላል፣ ይህም በ2ነገ 25፥17 (አማራጭ ትርጕም ይመ) እና በኤር 52፥21 ላይ ተረጋግጦአል፤ የሰብ ሊቃናቱ ትርጕም ግን በኤር 52፥21 ላይ ሠላሳ አምስት ክንድ ቢልም ይህ ከቅጁ የገለበጡ ሰዎች ስሕተት ሊሆን እንደሚችል ይገመታል::

3፥17: *ዐምዶቹንም፤* እንዲህ ዐይነት የዓምዶች ቅሬታ በፓሌስቲና በተደረጉት የብዙ ቤተ መቅደስ የሥነ ቅርስ ቍፋሮዎች

[16]እርስ በርሳቸው የተጠላለፉ ሰንሰለቶች ሠርቶ[ሀ] ከዐምዶቹ ጫፍ ጋር አገናኛቸው፤ ከዚያም መቶ የሮማን ፍሬዎች ሠርቶ ከሰንሰለቶቹ ጋር አያያዛቸው።
[17]ዐምዶቹንም አንዱን በደቡብ፣ ሌላውን በሰሜን አድርጎ በቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት አቆማቸው፤ በደቡብ በኩል ያለውን፤ "ያኪን"፣[ለ] በሰሜን በኩል ያለውንም "ቦዔዝ"[ሐ] ብሎ ጠራቸው።

የቤተ መቅደሱ ዕቃዎች መሟላት

4፥2-6፡10-5፥1ተጓ ምብ—1ነገ 7፥23-26፡38-51

4 ርዝመቱ ሃያ ክንድ፣ ወርዱ ሃያ ክንድ፣ ቁመቱ ዐሥር ክንድ[መ] የሆነ የናስ መሠዊያ ሠራ። [2]እንዲሁም የጐኑ ስፋት ከጠርዝ እስከ ጠርዝ ዐሥር ክንድ፣ ቁመቱ አምስት[ሠ] ክንድ የሆነ ክብ በርሜል ቀልጦ ከፈሰሰ ብረት ሠራ፤ ዙሪያውም ሲለካ ሠላሳ ክንድ[ረ] ሆነ። [3]ከበርሜሉ ከንፈር በታችም በእያንዳንዱ ክንድ ርቀት ላይ ዙሪያውን ዐሥር የኮርማ ቅርጾች[ሰ] ነበሩበት፤ ኮርማዎቹም ከበርሜሉ ጋር አንድ ወጥ ሆነው በሁለት ረድፍ ቀልጠው ተሠርተው ነበር።
[4]በርሜሉ በዐሥራ ሁለት ኮርማዎች ላይ የቆመ ሲሆን፣ ኮርማዎቹም ሦስቱ ወደ ሰሜን፣ ሦስቱ ወደ ምዕራብ፣ ሦስቱ ወደ ደቡብ፣ ሦስቱ ወደ ምሥራቅ ይመለከቱ ነበር። በርሜሉ በእነዚህ ላይ ያረፈ ሲሆን፣ የሁሉም ጀርባ ወደ መካከል የዞረ ነበር። [5]የበርሜሉ ውፍረት አንድ ስንዝር፣[ሸ] ከንፈሩ ደግሞ የጽዋ ከንፈር ወይም የሱፍ አበባ ይመስል ነበር፤ ይህም ሦስት ሺህ የባዶስ መስፈሪያ[ቀ] የሚይዝ ነበር።
[6]እንዲሁም ዐሥር የመታጠቢያ ገንዳዎች አሠርቶ አምስቱን በደቡብ፣ አምስቱን ደግሞ በሰሜን በኩል አስቀመጠ፤ ገንዳዎች ለሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርቡት ነገሮች የሚታጠቡባቸው ሲሆኑ፣ በርሜሉ ግን ለካህናት መታጠቢያ የሚያገለግል ነበር።
[7]በተሰጠው የአሠራር መመሪያ መሠረት፣ ዐሥር የወርቅ መቅረዞች ሠርቶ ወደ ቤተ መቅደሱ በማስገባት፣ አምስቱን በስተደቡብ፣ አምስቱን በስተሰሜን አኖራቸው።
[8]ዐሥር ጠረጴዛ ሠርቶም ወደ ቤተ መቅደሱ በማስገባት አምስቱን በስተ ደቡብ፣ አምስቱን ደግሞ በስተ ሰሜን በኩል አኖራቸው፤ ደግሞም አንድ መቶ ጐድጓዳ የወርቅ ሳሕኖች ሠራ።
[9]የካህናቱንም አደባባይ ሠራ፣ እንዲሁም ታላቁን አደባባይና በሮቹን ከሠራ በኋላ በናስ ለበጣቸው። [10]በርሜሉንም ከቤተ መቅደሱ በስተደቡብ ምሥራቅ ባለው ማዕዘን በቀኝ በኩል አኖረው።
[11]እንዲሁም ምንቸቱን፣ መጫሪያዎችንና ጐድጓዳ ሳሕኖችን ሠራ። ኪራምም ለቤተ መቅደሱ አገልግሎት የሚውሉትን ዕቃዎች ለንጉሥ ሰሎሞን ሠርቶ ጨረሰ፤ እነዚህም
[12]ሁለቱ ዐምዶች፣
በአዕማዱ ጫፍ ላይ ያሉት
ሁለት ባለ ሳሕን ቅርጽ ጕልላት
በዐምዶቹ ላይ ያሉትን ሁለቱን፣
ባለ ሳሕን ቅርጽ ጕልላት
የሚያስጌጡ ሁለት ዙር መርበቦች፤
[13]በዐምዶቹ ላይ ያሉትን ሁለቱን፣
ባለሳሕን ቅርጽ ጕልላት እንዲያስጌጡ
ለያንዳንዱ መርበብ ሁለት ዙር ሮማኖች
ለሁለቱም ዙር መርበቦች
በድምሩ አራት መቶ ሮማኖች፤
[14]መቆሚያዎች ከነመታጠቢያ ሳሕኖቻቸው፤
[15]በርሜሉና እርሱን የተሸከሙት ዐሥራ ሁለት ኮርማዎች፤
[16]ምንቸቶችና መጫሪያዎች ፣

3፥16 1ነገ7፥17፡29
4፥1 ዘፀ20፥24፤ 40፥6፤1ነገ8፥64
4፥2 ራእ4፥6፤15፥2
4፥4 ዘኍ2፥3-25፤ሕዝ48፥30-34፤ራእ21፥13
4፥6 ዘፀ30፥18፤ ነህ13፥5፡9፤ ሕዝ40፥38
4፥7 ዘፀ25፥31፡40
4፥8 ዘፀ 25፥23፤ዘኍ4፥14
4፥9 1ነገ6፥36፤ 2ዜና33፥5
4፥11 1ነገ7፥14
4፥14 1ነገ7፥27-30
4፥16 1ነገ7፥13

[ሀ]16 ወይም፣ *በቤተ መቅደሱ ውስጥ ሰንሰለት ሠርቶ* ተብሎ መተርጐም ይችላል፤ በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጕም በትክክል አይታወቅም።
[ለ]17ምናልባት *ያኪን* ማለት *እርሱ አነጻ* ማለት ሊሆን ይችላል።
[ሐ]17ምናልባት *ቦዔዝ* ማለት *ብርታት በእርሱ ውስጥ ነው* ማለት ሊሆን ይችላል።
[መ]1ርዝመቱና ወርዱ 9 ሜትር ቍመቱ 4.5 ሜትር ያህል ነው።
[ሠ]2 2.3 ሜትር ያህል ነው።
[ረ]2 13.5 ሜትር ይህል ነው።
[ሰ]3 0.5 ሜትር ያህል ነው።
[ሸ]5 8 ሳንቲ ሜትር ያህል ነው።
[ቀ]5 66 ኪሎ ሊትር ያህል ነው።

ተግኝተዋል (ከራእ 3፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *ያኪን.. ቦዔዝ፤* አማራጭ ትርጕሙን፤ ይመ

4፥1 *የናስ መሠዊያ፤* በመጽሐፈ ነገሥት የሚገኘው የዚህ ክፍል ተጓዳኝ ምንባብ (1ነገ 7፥22-23) ዋናውን የቤተ መቅደሱን መሠዊያ አይጠቅስም፤ ሌሎች የመጽሐፈ ነገሥት ምንባቦች (1ነገ 8፥64፤ 9፥25፤2ነገ 6፥14) ግን ይጠቅሱታል ።

4፥2 *በርሜል፤* በመገናኛው ድንኳን ይገለገሉበት የነበረውን ጐድጓዳውን የናስ መታጠቢያ የሚተካ ነው (ዘፀ 30፥18)፤ ይህም ካህናቱ የመንጻት ሥርዐት ለማከናወን የሚጠቀሙበት ነበር (ቍ6፤ ዘፀ 30፥21)። የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ይህን ሥርዐት የሚመለከቱት በክርስቶስ ላገኘነው መንጻት እንደ ጥላ አድርገው ነው (ቲቶ 3፥5፤ ዕብ 9፥11-14)። ሕዝቅኤል በራእዩ ባየው ቤተ መቅደስ፣ በደቡብ በኩል ከቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት ያለው በርሜል (ቍ 10) ከቤተ መቅደሱ በስተደቡብ በሚፈሰው ሕይወት ሰጭ ወንዝ ተተክቶአል (ሕዝ 47፥1-12፤ እንዲሁም ከኢል3፥18፤ ከዘካ 14፥8፤ ከዮሐ4፥9-15፤ ከራእ 22፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥3 *ኮርማዎቹም፤* በ1ነገ 7፥24 ላይ "ቅል" ተብሎአል፤ ዕብራይስጡ ኮርማም ሆነ ቅል ለማለት የሚጠቀምበት ቃል ተመሳሳይ ነው። ልዩነት ሊኖር የቻለው ግን ጥንት መጽሐፉ ከአንዱ ቅጅ ወደ ሌላው ሲገለበጥ ከተፈጸመው ስሕተት የተነሣ ሊሆን ይችላል።

4፥4 *በዐሥራ ሁለት ኮርማዎች፤* ዐሥራ ሁለቱን የእስራኤል ነገዶች ሊያመለክቱ ይችላሉ፤ እነዚሁ እስራኤላውያንም በምድረ በዳ ይጓዙ በነበሩ ጊዜ (ዘኍ2፤ ከሕዝ 48፥30-35 ጋር ያነጻጽሩ) ከአራት ቦታ ተከፍለው ሦስት ሦስቱ ነገድ በየድንኳኑ ማዕዘን ይሰፍሩ ነበር።

4፥5 *ሦስት ሺ የባዶስ መስፈሪያ፤* በ1ነገ 5፥26 ላይ የተጻፈው ግን ሁለት ሺህ የባዶስ መስፈሪያ ተብሎአል፤ ይህም በዚያን ጊዜ የነበሩት ጸሐፊዎች ሲያነቧቸው ተመሳሳይ በመሆናቸው በቀላሉ እንዲሳሳቱ ሳያደርጋቸው እንዳልቀረ ይገመታል።

4፥6 *ዐሥር የመታጠቢያ ገንዳዎች፤* 1ነገ7፥38-39 ይመ።

4፥7 *ዐሥር የወርቅ መቅረዞች፤* በመገናኛው ድንኳን ውስጥ በነበረው በአንዱ ምትክ ማለት ነው (ዘፀ25፥31-40)። *የአሠራር መመሪያ፤* 1ዜና 28፥15 ይመ። እነዚህ መቅረዞች በዘፀ25፡31-40 ላይ ከተገለጹት ይልቅ በዘካ 4፥2-6 ከተጠቀሰው የመቅረዝ ዓይነት ጋር የሚመሳሰሉ ናቸው።

4፥8 *ዐሥር ጠረጴዛ፤* በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ግን አንድ ብቻ ነበር ዘፀ25፥23-30፤40፥4፤ ዘሌ 24፥5-9፤ 1ሳሙ 21፥1-6፤ ሕዝ 41፥22፤ ዕብ 9፥2። እንዲሁም ከ2ዜና 13፥11፤ 29፥18 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥11-16፤ 1ነገ 7፥40-45 ይመ።

4፥17-22፤ 1ነገ 7፥46-50 ይመ።

4፥17 *በሸክላ ቅርጽ፤* በዮርዳኖስ ሜዳ ያለው የሸክላ ዐፈር

ሜንጠዎችና ከእዚሁም ጋር የተያያዙ ዕቃዎች። ኪራምአቢ ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ መገልገያ እንዲሆን ለሰሎሞን የሠራቸው ዕቃዎች በሙሉ ከተወለወለ ናስ የተሠሩ ነበሩ። [17]ንጉሡም እነዚህ ዕቃዎች በዮርዳኖስ ሸለቆ፣ በሱኮትና በጽሬዳ መካከል ባለው በሸክላ ዐፈር ቦታ ቀልጠው በሸክላ ቅርጽ ተሠርተው እንዲ ወጡ አደረገ። [18]እነዚህ ሰሎሞን ያሠራቸው ነገሮች ሁሉ እጅግ ብዙዎች ስለ ሆኑ የናሱ ክብደት ምን ያህል እንደሆነ አልታወቀም ነበር።

[19]እንደዚሁም ሰሎሞን ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ መገልገያ የሚሆኑትን ዕቃዎች ሠራ፤ እነዚህም፦

የወርቅ መሠዊያ፣

የገጸ ኅብስቱ ጠረጴዛ፣

[20]በተሰጠው መመሪያ መሠረት፣ በቅድስተ ቅዱሳኑ ፊት ለፊት እንዲነድዱ፣ ከንጹሕ ወርቅ የተሠሩ መቅረዞች ከነቀንዲሎቻቸው፣

[21]የወርቅ አበባ ቅርጽ ሥራዎች፣ ቀንዲሎችና መኮስተሪያዎች ከንጹሕ ወርቅ የተሠሩ ነበሩ።

[22]ከንጹሕ ወርቅ የተሠሩ የመብራት ማጥፊያዎች፣ ለመርጨት የሚያገለግሉ ጐድጓዳ ሳሕኖች፣ ጭልፋዎችና ጥናዎች፣ እንደ ዚሁም የቤተ መቅደሱ የወርቅ መዝጊያዎች፣ ይኸውም የቅድስተ ቅዱሳኑ የውስጠኛው መዝጊያዎችና የቤተ መቅደሱ ዋናው አዳራሽ መዝጊያዎች ከንጹሕ ወርቅ የተሠሩ ነበሩ።

5 ሰሎሞን ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የሠራው ሥራ ሁሉ ከተጠናቀቀ በኋላ፣ አባቱ ዳዊት የቀደሰውን ብሩንና ወርቁን፣ ዕቃዎቹንም ሁሉ አምጥቶ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ግምጃ ቤት አኖራቸው።

ታቦቱ ወደ ቤተ መቅደስ ገባ

5፥2-6፥11 ተጓ ምብ— 1ነገ 8፥1-21

[2]ከዚያ በኋላ ሰሎሞን የእግዚአብሔርን የኪዳን ታቦት ከዳዊት ከተማ ከጽዮን እንዲ ያመጡ፣ የእስራኤልን ሽማግሌዎች፣ የየነገዱን መሪዎች ሁሉና የእስራኤላውያንን የቤተሰብ አለቆች በኢየሩሳሌም ሰበሰበ። [3]የእስራኤልም ሰዎች ሁሉ የሰባተኛው ወር በዓል በሚከበርበት ጊዜ፣ በንጉሡ ፊት ተሰበሰቡ።

[4]የእስራኤል ሽማግሌዎች በተሰበሰቡም ጊዜ ሌዋውያኑ ታቦቱን አነሡት፤ [5]ታቦቱን፣ የመገናኛ ድንኳኑንና በውስጡ ያሉትን የተቀደሱ ዕቃዎች ሁሉ ይዘው ወደ ላይ ወጡ፤ ሌዋውያን የሆኑ ካህናትም ተሸከሟቸው። [6]ንጉሥ ሰሎሞንና በአጠገቡ የተሰበሰበው መላው የእስራኤል ጉባኤ ስፍር ቍጥር የሌላቸውን በጎችና በሬዎች በታቦቱ ፊት ሠዉ።

[7]ካህናቱም የእግዚአብሔርን የኪዳኑን ታቦት የቤተ መቅደሱ ውስጠኛ ክፍል ወደ ሆነው ወደ ቅድስተ ቅዱሳኑ አግብተው ከኪሩቤል ክንፍ በታች ባለው ስፍራው አኖሩት። [8]ኪሩቤልም ክንፎቻቸውን ከታቦቱ በላይ ባለው ስፍራ ላይ ዘርግተው፣ ታቦቱንና መሎጊያዎቹን ሸፈኑ። [9]መሎጊያዎቹም በጣም ረጃጅም ከመሆናቸው የተነሣ፣ ታቦቱ እስካ ለበት ድረስ ያሉት ጫፎቻቸው ከቅድስተ ቅዱሳኑ ፊት ለፊት ይታዩ ነበር፤ ከመቅደሱ ውጭ ግን አይታዩም ነበር፤ ዛሬም እዚያው ቦታ ይገኛሉ። [10]እስራኤላውያን ከግብፅ ከወጡ በኋላ ከእነርሱ ጋር ኪዳን ባደረገ ጊዜ፣ ሙሴ በኮሬብ ተራራ በውስጡ ካስቀመጣቸው ከሁለቱ ጽላቶች በቀር በታቦቱ ውስጥ ምንም አልነበረም። [11]ካህናቱም ከቤተ መቅደሱ ወጡ፤ እዚያ የነበሩት ካህናት በምድባቸው መሰረት ባይሆንም፣ ሁሉም ራሳቸውን ቀድሰው ነበር። [12]መዘምራን የነበሩት ሌዋውያን ሁሉ፣ አሳፍ፣ ኤማን፣ ሄማንና ኢዶታም፣ ወንዶች ልጆቻቸውና የሥጋ ዘመዶቻቸው ሁሉ ያማረ ቀጭን በፍታ ለብሰው፣ ከመሠዊያው በስተ ምሥራቅ በኩል ቆመው ጸናጽል ይጸነጽሉ፣ በገና ይደረድሩና መሰንቆ ይመቱ ነበር፤ እነርሱም መለከት በሚነፉ አንድ መቶ ሃያ ካህናት ታጅበው ነበር፤ [13]መለከት ነፊዎችና ዘማሪዎችም በአንድነት አንድ ድምፅ ሆነው ለእግዚአብሔር ውዳሴና ምስጋና አቀረቡ፤ በመለከት፣ በጸናጽልና በሌሎች መሣሪያዎች ታጅበውም ድምፃቸውን ከፍ በማድረግ እግዚአብሔርን እያወደሱ፣

"እርሱ ቸር ነው፣

ፍቅሩም ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል።"

እያሉ ዘመሩ።

ከዚያም የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ በደመና

4፥17 ዘፍ33፥17
4፥18 1ነገ7፥23
4፥19 ዘፀ25፥23
4፥20 ዘፀ25፥31
4፥22 ዘሌ10፥1፤ ዘኍ7፥14
5፥1 2ሳሙ8፥11፤ 1ነገ6፥14
5፥2 ዘኍ3፥31፤ 1ዜና15፥25
5፥3 1ዜና9፥1
5፥5 ዘኍ3፥31፤ 1ዜና15፥2
5፥7 ራእ11፥19
5፥8 ዘፍ3፥24
5፥10 ዘፀ16፥34፤ ዘዳ10፥2፤ዕብ9፥4
5፥11 1ዜና24፥1
5፥12 1ነገ10፥12፤ 1ዜና9፥33፤13፥8፤፣2 5፥1፤መዝ68፥25
5፥13 ዘፀ40፥34፤ 1ዜና16፥34፤2ዜና7፥3፤20፥21፤ዕዝ3፥11፤ መዝ100፥5 106፥1፤107፥1፤118፥1፤136፥1፤ኤር33፥11

ከምችት፣ እነዚህን የናስ ዕቃዎች አቅልጦ መሥራት አመቺ ሁኔታ ፈጥሮአል።

5፥1 አባቱ ዳዊት የቀደሰውን፤ የ1ዜና18፥1-20፥8፤22፥2-16፤29፥2-5 ማብ እንዲሁም 1ዜና 26፥26 ይመ።

5፥2-14፤ 1 ነገ8፥1-11 እና ማብ ይመ።

5፥2፤ ታቦት፤ ታቦቱ በዳዊት ወደ ኢየሩሳሌም ከመወሰዱ አስቀድሞ ከአርባ ዓመት በፊት በተዘጋጀለት ድንኳን ውስጥ ይኖር ነበር (1ዜና15፥1-16፥6)።

5፥3 የሰባተኛው ወር በዓል በሚከበርበት ጊዜ፤ የዳስን በዓል ያመለክታል። ወሩ ከነዓናውያን ኢታኒም ብለው ባወጡለት ስም ይጠራል (1ነገ8፥2)፤ በዕብራይስጥ ቲሽሪ ይባላል። እንደ 1ነገ 6፥38 ከሆነ፣ የቤተ መቅደሱ ሕንጻ ሥራ የተጠናቀቀው 959 ዓ.ቅ.ክ ከመስከረም እስከ ጥቅምት ነበር። ይህም የሆነው ሰሎሞን በነገሠ በ11ኛው ዓመት በ8ኛው ወር ነው። የምረቃው በዓል የተከበረው አንድም የቤተ መቅደሱ ሕንጻ ሥራ ከመጠናቀቁ ከአንድ ወር በፊት ያለዚያም ከተጠናቀቀ ከአሥራ አንድ ወር በኋላ ነው የሚል ግምት አለ፤ ምናልባትም ለኋለኛው ግምት ክብደት ሳይሰጠው አልቀረም የ(1ነገ8፥2 ማብ ይመ)።

5፥6 ዳዊት ታቦቱን ወደ ኢየሩሳሌም ማምጣቱን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ 1ዜና 15፥26፤16፥1-3)።

5፥9 ዛሬም እዚያው ቦታ ይገኛሉ፤ የ1ነገ8፥8 ማብ፤ እንዲሁም 8፥8፤10፥19፤20፥26፤21፥10፤35፥25፤1ዜና4፥41፤43፤5፥26፤13፥11፤17፥5 ይመ።

5፥10 ከሁለቱ ጽላቶች፤ ዘፀ.31፥18 እና ማብ ፤ እንዲሁም ዘፀ 32፥15-16 ይመ። ታቦቱ ከዚያ ቀደም ብሎ መና ያለበትን የወርቅ ማድጋ (ዘፀ16፥32-34፤) እና የአሮን በትር (ዘኍ17፥10-11፤ዕብ 9፥4) በውስጡ ይዞ ነበር። እነዚህ ነገሮች ምናልባትም ታቦቱ በፍልስጥኤማውያን እጅ በነበረበት ጊዜ ሳይጠፉ አይቀርም።

5፥12 *ያማረ ቀጭን በፍታ፤* 1ዜና 15፥27 እና ማብ ይመ።

5፥14 *የእግዚአብሔር ክብር....ከደመናው፤* ከ7፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ። የክብሩ ደመና እግዚአብሔር በዚያ መገኘቱን ያመ

ተሞላ:: [14]የእግዚአብሔር ክብር የስሙባክን ቤተ መቅደስ ሞልቶት ስለነበር፣ ከደመናው የተነሣ ካህናቱ አገልግሎታቸውን ማከናወን አልቻሉም::

6 ከዚያም ሰሎሞን እንዲህ አለ፤ "እግዚአብሔር ጥቅጥቅ ባለ ደመና ውስጥ እንደ ሚኖር ተናግሯል፤ [2]እኔም አንተ ለዘላለም ትኖርበት ዘንድ፣ ይህን ታላቅና ድንቅ ቤተ መቅደስ ሠራሁልህ::"

[3]መላው የእስራኤል ጉባኤ እዚያው ቆመው ሳሉ፣ ንጉሡ ዘወር ብሎ ባረካቸው፤ [4]እንዲህም አለ፤

"ለአባቴ ለዳዊት በቃሉ የሰጠውን ተስፋ በእጁ የፈጸመ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ይመስገን፤ እንዲህ ብሏልና፤ [5]'ሕዝቤን ከግብፅ ካወጣሁበት ጊዜ ጀምሮ፣ ስሜ የሚጠራበት ቤተ መቅደስ ይሠራ በት ዘንድ ከማናቸውም የእስራኤል ነገድ ከተሞች አንድም አልመረጥሁም፤ ወይም የሕዝቤ የእስራኤል መሪ ይሆን ዘንድ ማንንም አልመረጥሁም:: [6]አሁን ግን ስሜ በዚያ እንዲሆን ኢየሩሳሌምን፣ ሕዝቤን እስራ ኤልን እንዲገዛም ዳዊትን መርጫለሁ::'"

[7]"አባቴ ዳዊት፣ ለእስራኤል አምላክ ለእግ ዚአብሔር ስም ቤተ መቅደስ ለመሥራት በልቡ አስቦ ነበር፤ [8]እግዚአብሔር ግን፣ ለአባቴ ለዳዊት እንዲህ አለው፤ 'ለስሜ ቤተ መቅደስ ለመሥራት በልብህ አስበህ ነበር፤ ይህን በልብህ በማሰብህ መልካም አድርገሃል፤ [9]ይሁን እንጂ ቤተ መቅደሱን የምትሠራው አንተ አይደለህም፤ ለስሜ ቤተ መቅደስ የሚሠራልኝ ከአብራክህ የሚከፈለው፣ የገዛ ልጅህ ነው::'

[10]"እግዚአብሔርም የተናገረውን ቃል ፈጽሞ አል፤ እኔም እግዚአብሔር በሰጠው ተስፋ መሠረት በአባቴ በዳዊት እግር ተተክቼ፣ በእስራኤል ዙፋን ላይ ተቀምጫለሁ፤ ለእስ ራኤል አምላክ ለእግዚአብሔርም ስም ቤተ መቅደስ ሠርቻለሁ:: [11]በዚያም እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር ያደረገው ኪዳን ያለበትን ታቦት አኑሬአለሁ::"

ሰሎሞን በምረቃው ጊዜ ያቀረበው ጸሎት

6፥12-40ተን ምብ—1ነገ8፥22-53
6፥41-42ተን ምብ—መዝ132፥8-10

[12]ከዚህ በኋላ ሰሎሞን መላው የእስራኤል ጉባኤ ባለበት በእግዚአብሔር መሠዊያ ፊት እጆቹን ዘርግቶ ቆመ:: [13]ሰሎሞንም ርዝመቱ አምስት ክንድ[ገ] ወርዱ አምስት ክንድ፣ ከፍ ታውም ሦስት ክንድ[ጠ] የሆነ የናስ መድረክ በውጭው አደባባይ መካከል አሠርቶ ነበር፤ በመድረኩም ላይ ወጥቶ በመቆም በመላው የእስራኤል ጉባኤ ፊት ተንበርክኮ እጆቹን ወደ ሰማይ ዘረጋ፣ [14]እንዲህም አለ፤

"የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤ በፍጹም ልባቸው በመንገድህ ከሚሄዱት ባሪ ያዎችህ ጋር የፍቅር ኪዳንህን የምትጠ ብቅ በሰማይም ሆነ በምድር እንደ አንተ ያለ አምላክ የለም፤ [15]ለባሪያህ ለአባቴ ለዳዊት የሰጠኸውን ተስፋ አጽንተሃል፤ በአፍህ የተናገርኸውን ዛሬም እንደ ሆነው በእጅህ ፈጽምኸው::

[16]"አሁንም የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤ ለባሪያህ ለአባቴ ለዳዊት፣ 'ልጆችህ 'አንተ እንደ አደረግኸው ሁሉ በሚያደርጉት ሁሉ ሕጌን በመጠበቅ በፊቴ ቢመላለሱ፣ በእስራኤል ዙፋን ላይ በፊቴ የሚቀመጥ ሰው ከቶ አታጣም' ብለህ የሰጠኸውን ተስፋ አጽናለት:: [17]እንግዲህ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤ ለባሪያህ ለዳዊት የሰጠ ኸው የተስፋ ቃል ይፈጸም::

[18]"በውኑ እግዚአብሔር ከሰው ጋር በምድር ላይ ይኖራልን? እነሆ፤ ሰማያትና ሰማየሰ ማያት እንኳ አንተን ሊይዙህ አይችሉም፤ ታዲያ እኔ የሠራሁት ይህ ቤተ መቅደስማ ምንኛ ያንስ! [19]ይሁን እንጂ እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤ የባሪያህን ጸሎትና ስለ ምሕ ረት ያቀረበውን ልመና አድምጥ፤ ባሪያህ በፊትህ የሚያቀርበውን ጩኸትና ጸሎት ስማ:: [20]ስምህ እንደሚጠራበት ወደ ተናገርኸው ወደዚህ ቤተ መቅደስ ዓይኖችህ በቀንም በሌሊትም የተገለጡ ይሁኑ፤ ባሪያህ ወደዚህ ስፍራ የሚጸልየውንም ጸሎት ስማ:: [21]ባሪ ያህና ሕዝብህ እስራኤል ወደዚህ ስፍራ በሚ ጸልዩበትም ጊዜ ልመናቸውን ስማ፤ ከማ ደሪያህ ከሰማይ ስማ፤ ሰምተህም ይቅር በል::

[22]"አንድ ሰው ባልንጀራውን ቢበድልና እንዲምል ቢጠየቅ፣ እርሱም መጥቶ በቤተ መቅደሱ በመሠዊያህ ፊት ቢምል፣ [23]ከሰ ማይ ሆነህ ስማ፤ አድርግም:: በደለኛውን፣ በደሉን በራሱ ላይ አድርገህ እንደ ሥራው በመክፈል በባሪያዎችህ መካከል ፍረድ:: ንጹሑም በደለኛ አለመሆኑን አስታውቅ፤ እንደ ንጽሕናውም ክፈለው::

[24]"ሕዝብህ እስራኤል አንተን ከመበደላቸው የተነሣ በጠላቶቻቸው ፊት ድል ቢሆኑ፣ ወደ አንተ ተመልሰውም በዚህ ቤተ መቅደስ ውስጥ በፊትህ በመጸለይና ልመናቸውን በማቅረብ ስምህን ቢጠሩ፣ [25]በሰማይ ሆነህ ስማ፤ የሕዝብህን የእስራኤልን ኀጢአት

[ገ]13 2.3 ሜትር ይሆል ነው::
[ጠ]13 1.3 ሜትር ይሆል ነው::

5፥14 ዘፀ19፥16፤ 29፥43፤ 40፥35፤ ራእ15፥8
6፥1 ዘፀ19፥9
6፥2 ዕዝ6፥12፤ 7፥15፤መዝ135፥21
6፥6 ዘፀ20፥24፤ ዘዳ12፥5፤1ዜና28፥4፤ ኢሳ14፥1
6፥7 1ሳሙ10፥7፤ 1ዜና17፥2፤ ሐሥ7፥46
6፥11 ዘዳ10፥2፤ መዝ25፥10፤50፥5
6፥13 ነህ8፥4፤ መዝ95፥6
6፥14 ዘፀ8፥10፤ 15፥11፤ዘዳ7፥9
6፥15 1ዜና22፥10
6፥16 2ሳሙ7፥13፤ 15፤2ዜና23፥3፤ መዝ132፥12
6፥18 መዝ11፥4፤ ኢሳ40፥22፤66፥1፤ ራእ21፥3
6፥20 ዘፀ3፥16፤ ዘዳ12፥11፤2ዜና7፥14 ፤30፥20፤መዝ34፥15
6፥21 መዝ51፥1፤ ኢሳ33፥24፤ 40፥2፤43፥25፤44፥22 ፤55፥7፤ሚክ7፥18
6፥22 ዘፀ22፥11
6፥23 ኢሳ3፥11፤ 65፥6፤ማቴ16፥27
6፥24 ዘሌ26፥17

ለክታል:: ደመናው እስራኤላውያን ከግብፅ ሲወጡና በምድረበዳ ሲጓዙ መርቶአቸዋል፤ ከመገናኛው ድንኳን በላይ ሆኖ ይታይ ነበር (ዘፀ13፥21-22፤40፥34-38 ይመ፤ እንዲሁም ከሕዝ43፥1-5፤ ከሐጌ2፥9፤ ከዘካ 1፥16፤2፥10፤8፥3 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥1-11፤ የ1ነገ 8፥12-21 ማብ ይመ::

6፥8-9፤ ዳዊት በ1ዜና 28፥2-3 ካደረገው ንግግር ጋር ያነጻጽሩ::

6፥12-21፤ የ1ነገ 8፥22-30 ማብ ይመ

6፥13፤ ይህ በ1ነገ 8 ላይ አይገኝም:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህን የጻፈው ሰሎሞን "በመሠዊያው ፊት" ቆሞ (ቍ12) የክህነት አገልግሎት አለመፈጸሙን ግልጽ ለማድረግ ነው የሚሉ አሉ::

6፥18፤ ከ2፥6 ጋር ያነጻጽሩ::

6፥22-39፤ የ1ነገ 8፥31-46 ማብ ይመ::

6፥22-23፤ ዘፀ 22፥10-11፤ ዘሌ6፥3-5 ይመ::

6፥24-25፤ ዘሌ26፥17:23፤ ዘዳ 28፥25:36-37:48-57:64፤ ኢሱ7፥11-12 ይመ::

6፥26-27 ዘሌ26፥19፤ዘዳ 11፥10-15፤28፥18፤22-24ይመ::

ይቅር በል፤ ለእነርሱና ለአባቶቻቸው ወደ ሰጠሃቸውም ምድር መልሳቸው።

[26]"ሕዝብህ አንተን ከመበደላቸው የተነሣ፣ ሰማያት ተዘግተው ዝናብ ባይዘንብ፣ አንተ ስለ አስጨነቅሃቸው ወደዚህ ስፍራ ቢጸልዩ፣ ስምህን ቢጠሩና ከኀጢአታቸው ቢመለሱ፣ [27]በሰማይ ሆነህ ስማ፤ የባሪያዎችህን የሕዝብህን የእስራኤልን ኀጢአት ይቅር በል፤ የሚኖሩበትን ቀናውን መንገድ አስተምራቸው፤ ለሕዝብህ ርስት አድርገህ በሰጠኸውም ምድር ላይ ዝናብን ላክ።

[28]"በምድሪቱ ላይ ራብ ወይም ቸነፈር ወይም ዋግ ወይም አረማሞ ወይም አንበጣ ወይም ኩብኩባ በሚወርድባት ጊዜ፣ ወይም ደግሞ በየትኛውም ከተማቸው ሳሉ ጠላት በሚከባቸው ጊዜ፣ ወይም ማናቸውም አደጋ ወይም ደዌ በሚደርስባቸው ጊዜ፣ [29]ከሕዝብህ ከእስራኤል ማንም ሰው ጭንቀቱና ሕመሙ ተሰምቶት፣ እጁን ወደዚህ ቤተ መቅደስ በመዘርጋት ጸሎትና ልመና ቢያቀርብ፣ [30]በሰማይ በማደሪያህ ሆነህ ስማ፤ ይቅርም በል፤ የሰውን ልብ የምታውቅ አንተ ብቻ ስለ ሆንህ ለእያንዳንዱ እንደ ሥራው መጠን ክፈለው፤ [31]ይህም ለአባቶቻችን በሰጠሃቸው ምድር በሚኖሩበት ጊዜ ሁሉ አንተን እንዲፈሩህና በመንገዶችህ እንዲሄዱ ነው።

[32]"ከሕዝብህ ከእስራኤል ወገን ያልሆነ ባዕድ ሰው ስለ ታላቁ ስምህ፣ ስለ ኀያሉ እጅህና ስለ ተዘረጋው ክንድህ ሰምቶ ከሩቅ አገር በመምጣት ወደዚህ ቤተ መቅደስ በሚጸልይበት ጊዜ፣ [33]በሰማይ በማደሪያህ ሆነህ ስማ፤ የምድር ሕዝቦች ሁሉ እንደ ገዛ ሕዝብህ እንደ እስራኤል፣ ስምህን በማወቅ እንዲፈሩህ፣ የሠራሁትም ይህ ቤት ስምህ የሚጠራበት ቤት መሆኑን እንዲያውቁ ባዕዱ ሰው የሚጠይቅህን ሁሉ አድርግ።

[34]"ሕዝብህ አንተ በምትልካቸው ቦታ ሁሉ ጠላቶቻቸውን ለመውጋት በሚወጡበት ጊዜ፣ አንተ ወደ መረጥኻት ወደዚህች ከተማ፣ እኔም ለስምህ ወደ ሠራሁት ወደዚህ ቤተ መቅደስ ወደ አንተ ቢጸልዩ፣ [35]ጸሎታቸውንና ልመናቸውን በሰማይ ስማ፤ የጠየቁህንም አድርግላቸው።

[36]"መቼም የማይበድል ሰው የለምና፣ አንተን በበደሉህ ጊዜ፣ ተቈጥተሃቸው ሩቅ ወይም ቅርብ ወደ ሆነ አገር በምርኮ ለሚወስዱቸው ጠላት አሳልፈህ ብትሰጣቸው፣ [37]በተማረኩበት አገር ሆነው የልብ ጸጸት ተሰምቶአቸው ንስሐ ቢገቡና በምርኮ ሳሉ፣ 'ኀጢአት ሠርተናል፤ በድለናል፤ ክፉ ድርጊትም ፈጽመናል' ቢሉ፣ [38]ተማርከው በሚኖሩበትም ምድር ሆነው በፍጹም ልባቸው፣ በፍጹምም ነፍሳቸው ቢመለሱና ለአባቶቻቸው ወደ ሰጠሃቸው ምድር፣ አንተም ወደ መረጥኻት ከተማና እኔም ለስምህ ወደ ሠራሁት ቤተ መቅደስ ቢጸልዩ፣ [39]ጸሎታቸውንና ልመናቸውን በሰማይ በማደሪያህ ስማ፤ የጠየቁህንም አድርግላቸው። የበደሉህንም የሕዝብህን ኀጢአት ይቅር በል።

[40]አሁንም አምላኬ ሆይ፤ በዚህ ስፍራ ወደ ቀረበው ጸሎት ዓይኖችህ የተገለጡ፣ ጆሮዎችህም የሚያደምጡ ይሁኑ። [41]"አሁንም እግዚአብሔር *አምላክ* ሆይ ተነሥ፣ ከኀይልህ ታቦት ጋር ወደ ማረፊያ ቦታህ ግባ። *እግዚአብሔር* አምላክ ሆይ፤ ካህናትህ ድነትን ይልበሱ፤ ቅዱሳንህም በቸርነትህ ደስ ይበላቸው። [42]*እግዚአብሔር* አምላክ ሆይ፤ የቀባኸውን አትተወው፤ ለባሪያህ ለዳዊት ቃል የገባህለትን ጽኑ ፍቅር አስብ።

የቤተ መቅደሱ መመረቅ

7፥1-10ተጓ ምብ— 1ነገ8፥62-66

7 ሰሎሞን ጸሎቱን በፈጸመ ጊዜ እሳት ከሰማይ ወርዶ የሚቃጠለውን መሥዋዕትና ሌላውንም መሥዋዕት በላ፤ *የእግዚአብሔርም* ክብር ቤተ መቅደሱን ሞላው። [2]*የእግዚአብሔርም* ክብር *የእግዚአብሔር* ክብር ቤተ መቅደስ ስለ ሞላው ካህናቱ ወደዚያ መግባት አልቻሉም። [3]እስራኤላውያንም ሁሉ እሳቱ ሲወርድ፣ *የእግዚአብሔርንም* ክብር ከቤተ መቅደሱ በላይ ሲያዩ፣ በመተላለፊያው ወለል ላይ ተንበረከኩ፤ በግንባራቸውም ወደ መሬት ተደፍተው ሰገዱ፤ እንዲህ እያሉም *ለእግዚአብሔር* ምስጋና አቀረቡ፤

6፥26 ዘሌ26፥19፤ ዘዳ11፥17፤28፥24፤2ሳሙ1፥21
6፥27 ቍ30፡39፤ 2ዜና7፥14
6፥28 2ዜና20፥9
6፥30 ቍ27፤ 1ሳሙ2፥3፤መዝ7፥9፤44፥21፤ምሳ16፥2፤17፥3
6፥31 ዘዳ6፥13፤ መዝ34፥7፡9፤103፥11፡13፤ምሳ8፥13
6፥32 ዘፀ3፥19፡20፤2ዜና9፥6
6፥33 ዘፀ12፥43
6፥34 ዘዳ28፥7፤ 1ዜና5፥20
6፥36 ዘሌ26፥44፤ 1ነገ8፥46፤ ኢዮ11፥12፤ 15፥14፤መዝ143፥2፤ መክ7፥20፤ኤር9፥5፤13፥23፤17፥9፤ ሮሜ3፥9፤ኤፌ2፥3
6፥37 1ነገ8፥48፤ 2ዜና7፥14፤12፥6፡12፤30፥11፤33፥12፡19፡23፤34፥27፤ 36፥12፤ኢሳ58፥3፤ ኤር24፥7፤29፥13
6፥39 ቍ27፤ 2ዜና30፥9
6፥40 1ነገ8፥29፡52፤ 2ዜና7፥15፤ ነህ1፥6፡11፤መዝ17፥6፤116፥1፤130፥2፤ ኢሳ37፥17
6፥41 1ዜና28፥2፤ መዝ3፥7፤7፥6፤13፥6፤27፥13፤59፥4፤116፥12፤132፥16፤142፥7፤ ኢሳ33፥10
6፥42 መዝ2፥2፤ 89፡24፡2
7፥1 ዘፀ16፥10፤ 19፥18፤ዘሌ9፥24፤ 1ነገ18፥38፤ መዝ26፥8
7፥2 ዘፀ29፥43፤ 40፥35፤1ነገ8፥11
7፥3 1ዜና16፥34፤ 2ዜና5፥13፤ዕዝ3፥11

6፥28-31፤ ዘሌ 26፥16፡20፡25-26፤ ዘዳ28፥20-22፡ 27-28፡ 35፡42 ይመ።

6፥32-33፤ አሕዛብ ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው ለእግዚአብሔር እንደሚሰግዱ ነቢያት ተናግረው ነበር (ኢሳ56፥6-8፤ ዘካ 8፥20-23፤14፥16-21 ይመ እንዲሁም ከመዝ 87 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥34-35፤ ዘሌ26፥7-8 ይመ። እግዚአብሔር በጦርነት ጊዜ የጸሎት መልስ ስለ መስጠቱ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ደጋግሞ ይገልጻል (ም13፤14፥9-15፤18፥31፤20፥1-29፤25፥5-13፤32፥20-22)።

6፥36 መቼም የማይበድል ሰው የለምና፤ ኤር13፥23፤ ሮሜ3፥23 ይመ። *ሩቅ...አገር በምርኮ፤* 36፥15-20፤ ዘሌ26፥33፡ 44-45፤ ዘዳ 28፥49-52፤2ነገ17፥7-20፤25፥1-21 ይመ።

6፥40-42፤ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በመጽሐፈ ነገሥት (1ነገ 8፥50-53) እንደተጻፈው ሰሎሞን ለጸሎቱ መዝጊያ ያደረገውን ክፍል ከመዝ132፥8-10 አምጥቶ እንዳለ ደግሞታል፤ መዝሙሩ ታቦቱ ወደ ቤተ መቅደስ ስለ መግባቱ የሚያወሳ ሲሆን፣ ይህም በዜና መዋዕሉ (2ዜና5፥2-14) ክፍል ለተጻፈው ታሪክ መሪ ሐሳብ ነው። በመጽሐፈ ነገሥት ላይ የቀረበው ጸሎት የሚደመድመው በሙሴ መሪነት ከግብፅ ባርነት ነጻ መውጣትን በማመልከት ሲሆን፣ የዜና መዋዕሉ ጸሎት ግን የሚዘጋው ለዳዊት የተሰጠውን ዘላለማዊ ተስፋ በማሳሰብ ነው።

7፥1-22 የ1ነገ8፥54-9፥9 እና ማብ ይመ።

7፥1-3፤ ይህ ክፍል በ1ነገ ም8 ላይ አይገኝም። መሥዋዕቱን እንዲበላ ከሰማይ የወረደውን እሳት ታሪክ በዚህ ክፍል መጨመሩ የመገናኛው ድንኳን በተመረቀ ጊዜ (ዘሌ9፥23-24) እና ዳዊት በኢያቡሳዊው በኦርና አውድማ ላይ መሥዋዕት ባቀረበ ጊዜ (1ዜና 21፥26 እንዲሁም ከ1ነገ 18፥38 ጋር ያነጻጽሩ) እንደሆነ ሁሉ መሥዋዕቱ በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት ለማግኘቱ ምልክት ነው። ቍ1-3 በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ላይ ብቻ የሚገኝ ክፍል ሲሆን፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ ሰሎሞን በዚያ የተሰበሰበውን ሕዝብ መባረኩን ግን የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዘሉታል (1ነገ8፥55-61)።

7፥1፤ የእግዚአብሔርም ክብር፤ 5፥14 እና ማብ ይመ።

7፥3፤ እርሱ ቸር ነው... ለዘላለም፤ ቍ6፤5፥13 ይመ።

7፥6፤ ይህ ክፍል በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ብቻ ተጽፎ የሚገኝ ሲሆን፣ ሌዋውያኑ በተለይም መዘምራኑ የዜና መዋዕሉን

"እርሱ ቸር ነውና፤
ፍቅሩም ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል::"
እያሉም እግዚአብሔርን አመሰገኑ::

[4]ከዚህ በኋላ ንጉሡና ሕዝቡ ሁሉ *በእግዚአብሔር ፊት መሥዋዕት* አቀረቡ:: [5]ንጉሥ ሰሎሞንም ሃያ ሁለት ሺህ በሬ፣ መቶ ሃያ ሺህ በግና ፍየል ሠዋ፤ ንጉሡና ሕዝቡም ሁሉ በዚህ ሁኔታ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ቀደሱ። [6]ካህናቱም እንደ ሌዋውያኑ፣ ንጉሥ ዳዊት እግዚአብሔር እንዲወደስበት የሠራውንና "ፍቅሩ ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል" በማለት እግዚአብሔርን ባመሰገነ ጊዜ የተቀመጠበትን የእግዚአብሔርን የዜማ መሣሪያ ይዘው በተመደቡላቸው ስፍራ ቆሙ:: ካህናቱ በሌዋውያኑ ትይዩ ሆነው መለከቶቻቸውን ሲነፉም እስራኤላውያን ሁሉ ቆመው ነበር::

[7]ሰሎሞን የሠራው የናስ መሠዊያ የሚቃጠለውን መሥዋዕት፣ የእህሉን ቍርባንና ስቡን መያዝ ስላልቻለ *ከእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ፊት ለፊት ያለውን የመካከለኛውን አደባባይ ክፍል ቀድሰው፣ የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕቱን[ሠ] ስብ በዚያ አቃጠለ።

[8]በዚያን ጊዜ ሰሎሞን ከእስራኤል ሕዝብ ሁሉ ጋር ለሰባት ቀን በዓሉን አከበረ፤ ሕዝቡም ከሐማት መግቢያ እስከ ግብፅ ወንዝ ድረስ ካለው ምድር የመጣ እጅግ ታላቅ ጉባኤ ነበር:: [9]መሠዊያውን ለሰባት ቀን ስለ ቀደሱና የሰባት ቀን በዓል በተጨማሪ ስላከበሩ፣ በስምንተኛው ቀን የተቀደሰ ጉባኤ አደረጉ:: [10]ሰሎሞንም በሰባተኛው ወር፣ በሃያ ሦስተኛው ቀን ወደየቤታቸው እንዲሄዱ ሕዝቡን አሰናበተ፤ ሕዝቡም *እግዚአብሔር* ለዳዊትና ለሰሎሞን እንዲሁም ለሕዝቡ ለእስራኤል ስላደረገው በጎ ነገር ሁሉ በልባቸው ደስ እያላቸውና ሐሤት እያደረጉ ሄዱ::

እግዚአብሔር ለሰሎሞን ተገለጠለት

7፥11-22ተጓ ምብ— 1ነገ9፥1-9

[11]ሰሎሞን *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስና የቤተ መንግሥቱን ሥራ ጨረሰ፤ *ለእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስና ለራሱ ቤተ መንግሥት ያደርግ ዘንድ በልቡ ያሰበውን ሁሉ ካከናወነ በኋላ፣ [12]*እግዚአብሔር* በሌሊት ተገልጦለት እንዲህ አለው፤

"ጸሎትህን ሰምቻለሁ፤ ይህንንም ስፍራ መሥዋዕት የሚቀርብበት ቤተ መቅደስ እንዲሆን ለራሴ መርጬዋለሁ::

[13]"ዝናብ እንዳይዘንብ ሰማያትን በምዘጋበት ጊዜ ወይም ምድሪቱን እንዲበላ አንበጣ በማዝበት ጊዜ፣ ወይም በሕዝቤ ላይ ቸነፈር በምሰድበት ጊዜ፣ [14]በስሜ የተጠራው ሕዝቤ ራሱን አዋርዶ ቢጸልይ፣ ፊቴን ቢፈልግና ከክፉ መንገዱ ቢመለስ፣ ከሰማይ እሰማለሁ፤ ኀጢአቱን ይቅር እላለሁ፤ ምድሩንም እፈውሳለሁ:: [15]አሁንም በዚህ ስፍራ ወደ ሚጸለየው ጸሎት ዓይኖቼ ይገለጣሉ፤ ጆሮዎቼም ያዳምጣሉ:: [16]ስሜ ለዘላለም በዚያ ይኖር ዘንድ ይህን ቤተ መቅደስ መርጫለሁ፤ ቀድሸዋለሁም:: ዓይኖቼም ልቤም ዘወትር በዚያ ይሆናሉ::

[17]"አንተም ደግሞ አባትህ ዳዊት እንዳደረገው ሁሉ በፊቴ ብትሄድ፣ ያዘዝሁህን ሁሉ ብትፈጽም፣ ሥርዐቶቼንና ሕግጋቴን ብትጠብቅ፣ [18]ለአባትህ ለዳዊት፣ 'ከዘርህ እስራኤልን የሚገዛ አታጣም' ብዬ በገባሁለት ቃል ኪዳን መሠረት የመንግሥትህን ዙፋን አጸናለሁ::

[19]"እናንተ ግን እኔን ከመከተል ተመልሳችሁ የሰጠኋችሁን ሥርዐቴንና ትእዛዜን ብትተው፣ ሄዳችሁም ሌሎችን አማልክት ብታገለግሉና ብታመልኩ፣ [20]በዚያን ጊዜ እስራኤልን ከሰጠኋቸው ምድሬ እነቅላቸዋለሁ፤ ለስሜ የቀደስሁትን ይህን ቤተ መቅደስ እተዋለሁ፤ በሕዝቦችም ሁሉ ዘንድ መተረቻና መዘባበቻ አደርገዋለሁ:: [21]ይህ ቤተ መቅደስ አሁን እጅግ የሚያስደንቅ ቢሆንም በአጠገቡ የሚያልፉ ሁሉ በመገረም፤ *'እግዚአብሔር* በዚህች ምድርና በዚህ ቤተ መቅደስ ላይ እንዲህ ያለውን ነገር ያመጣው ከቶ ለምን ይሆን?' ይላሉ፤ [22]ሕዝቡም፣ 'ይህን ሁሉ ጥፋት ያመጣባቸው፣ ከግብፅ ምድር ያወጣቸውን የአባቶቻቸውን *አምላክ* እግዚአብሔርን ትተው ሌሎችን አማልክት ስለ ተከተሉ፣ ስላመለኳቸውና ስላገለገሏቸው ነው' ብለው ይመልሳሉ::"

[ሠ]7 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል

7፥6 1ዜና15፥16፡ 24
7፥7 ዘፀ29፥13
7፥8 ዘፍ15፥18፤ ዘኍ13፥21፤1ዜና9፥1፤2ዜና30፥26፤ ነህ8፥17
7፥9 ዘሌ23፥26፤ 2ዜና30፥23
7፥11 1ዜና28፥20
7፥12 ዘዳ12፥5:11፤ 2ዜና1፥7
7፥13 ዘዳ11፥7፤ አሞ4፥7
7፥14 ዘፀ10፥3፤ 15፥26፤ዘሌ26፥41፤ ዘኍ6፥27:2ነገ17፥13፤1ዜና16፥11፤2ዜና6፥20:27:37፤30፥20፤ መዝ60፥2፤ ኢሳ30፥26፤ 53፥5፤55፥7፤57፥18፤ ኤር33፥6፤ ሕዝ18፥32፤ ዘካ1፥4፤ሚል4፥2
7፥15 1ነገ8፥29፤ 2ዜና6፥40፤ነህ1፥6
7፥16 ዘዳ12፥5፤ 2ዜና33፥7
7፥17 ዘሌ19፥37፤ 1ነገ9፥4
7፥18 2ሳሙ7፥13፤ 1ዜና5፥2፤17፥12፤ 2ዜና13፥5፤23፥3፤ ኢሳ9፥7፤55፥4፤ ኤር33፥17:21፤ ሚክ5፥2
7፥19 ዘዳ28፥15፤ 1ዜና28፥9፤2ዜና12፥1፤24፥18፤ኤር9፥13፤ 11፥8
7፥20 ዘዳ28፥37፤ 29፥28፤1ነገ14፥15፤ ኤር12፥14፤16፥13፤50፥11
7፥21 ዘዳ29፥24፤ ኤር19፥8
7፥22 ኤር16፥11

ጸሐፊ ትኩረት እንደሳቡ ያንጸባርቃል (ከ29፥26-27 ጋር ያነጻጽሩ) እንዲሁም የ1ዜና6፥31-48 ማብ ይመ):: *እስራኤላውያን ሁሉ፤* ከ1ዜና መግቢያ "ዓላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ::

7፥8 ከሐማት መግቢያ እስከ ግብጽ ወንዝ ድረስ፤ ለርእሳነ አበው ከተሰጠው ተስፋ መካከል በዳዊትና በሰሎሞን ዘመን በተሟላ ሁኔታ ፍጻሜ ያገኘው የዘራቸው መብዛት ብቻ ሳይሆን (1፥9፤ 1ዜና27፥23-24 እና ማብ ይመ)፤ የተስፋዪቱን ምድር መውረሳቸው ጭምር ነው (ዘፍ 15፥18-21)፤

7፥9 በስምንተኛው ቀን፤ የዳስ በዓል የሚከበርበት የመጨረሻው ዕለት ነው (5፥3 እና ማብ፤ እንዲሁም ዘሌ 23፥36፤ ዘኍ29፥35 ይመ):: *ለሰባት ቀን ... የሰባት ቀን፤* የምረቃ በዓል ወር በገባ ከስምንተኛው እስከ ዐሥራ አራተኛው ቀን የሚካሄድ ሲሆን ፤ የዳስ በዓል ግን ከዐሥራ አምስተኛው እስከ ሃያ ሁለተኛው ቀን ይካሄዳል:: የማስተሰረያው ቀን ደግሞ በሰባተኛው ወር በአሥረኛው ቀን ይከበር ነበር (ዘሌ16፤ከ1ነገ8፥65-66 ጋር ያነጻጽሩ)::

7፥12... *ተገልጦለት* እግዚአብሔር ለሰሎሞን ሲገለጥ ይህ ሁለተኛ ጊዜው ነው፤ መጀመሪያ የተገለጠለት በገባዖን ነበር (1፥3-13፤1ነገ9፥2)::

7፥13-15፤ ይህ ክፍል በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ብቻ እንጂ በሌላ ቦታ አይገኝም:: ይህ ምንባብ፣ "እግዚአብሔር ለበጎውም ለክፉውም እንደየሥራው እንደሚከፍል ጸሐፊው ያለውን እምነት በአጽንዖት ያሳያል (ከ1ዜና መግቢያ "ዐላማና መሪ ሐሳብ " የሚለውን ይመ):: የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ይህ መርኅ በነገሥታት ላይ እንዴት ይሠራ እንደነበር በተከታታይ አሳይቶአል::

7፥14፤ ለምሳሌ 12፥6-7፡12 ይመ::

7፥17-18፤ 1ነገ 9፥4-5 ይመ:: እንደነዚህ ዐይነት ቃላት፣ በቀድሞ ጊዜ እስራኤላውያን ስለመሲሑ መምጣት ያላቸውን ተስፋ የሚያጠናክሩላቸው ነበሩ::

7፥19-22፤ 1ነገ9፥6-9 ይመ::

8፥1-18 1ነገ9፥10-18 እና ማብ ይመ:: ከቍ13-16 ያለው ምንባብ በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ብቻ የሚገኝ ሲሆን፣ ይህም ታሪኩ

ሰሎሞን ያከናወናቸው ሌሎች ሥራዎች

8፥1-18ተ3 ምብ— 1ነገ9፥10-28

8 ሰሎሞን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስና የራሱን ቤተ መንግሥት የሠራባቸው ሃያ ዓመት ከተፈጸመ በኋላ፣ [2]ኪራም የሰጠውን ከተሞች አድሶ እስራኤላውያን እንዲሰፍሩ ባቸው አደረገ። [3]ከዚያም ሰሎሞን ወደ ሐማት ሱባ ዘመተ፤ ያዛትም። [4]በምድረ በዳውም ውስጥ ተድሞርንና ቀድሞ በሐማት ሠርቶ አቸው የነበሩትን የዕቃ ቤት ከተሞች ሁሉ ሠራ። [5]እንዲሁም የላይኛውን ቤት ሖሮንና የታችኛውን ቤትሖሮን የተመሸጉ ከተሞች አድርጎ ከቅጥሮቻቸው፣ ከበሮቻቸውና ከመ ዝጊያዎቻቸው ጋር ሠራ። [6]ደግሞም ባዕላ ትንና የዕቃ ቤት ከተሞቹን ሁሉ፣ ሠረገ ሎችንና ፈረሶች የሚኖሩባቸውን ከተሞች ሁሉ፣ ባጠቃላይ በኢየሩሳሌም፣ በሊባኖስና በግዛቱ ሁሉ ለመሥራት የፈለጋቸውን ነገሮች ሁሉ ሠራ።

[7]እስራኤላውያን ያልሆኑ ግን ከኬጢ ያውያን፣ ከአሞራውያን፣ ከፌርዚያውያን፣ ከኤዊያውያንና ከኢያቡሳውያን የቀሩት ሕዝ ቦች ሁሉ፣ [8]እስራኤላውያን ያላጠፏቸውን፣ በምድሪቱ የቀሩ ዘሮቻቸውን የጕልበት ሥራ ይሠሩ ዘንድ ሰሎሞን መለመላቸው*፤ እስከ ዛሬም ይሠራሉ። [9]ይሁን እንጂ ሰሎሞን ማንም እስራኤላዊ ባሪያ ሆኖ በግዳጅ ሥራ ውን እንዲሠራ አላደረገም፤ እነርሱ ተዋጊ ዎች፣ የሻምበል አዛዦች፣ የሠረገሎችና የሠረገላ ነጂዎች አዛዦች ነበሩና። [10]ከእነዚ ህም ሁለት መቶ አምሳዎቹ የንጉሥ ሰሎሞን ሹማምንት ሰዎቹን የሚቈጣጠሩ ነበሩ።

[11]ሰሎሞንም፣ "*የእግዚአብሔር* ታቦት የገ ባበት ቦታ ሁሉ ቅዱስ ስለሆነ፣ ሚስቴ በእ ስራኤል ንጉሥ በዳዊት ቤተ መንግሥት መኖር አይገባትም" በማለት የፈርዖንን ልጅ ከዳዊት ከተማ እርሱ ወደሠራላት ቤተ መንግ ሥት አመጣት።

[12]ሰሎሞንም በቤተ መቅደሱ መመላለሻ ፊት ለፊት ባሠራው *የእግዚአብሔር* መሠዊያ ላይ የሚቃጠል መሥዋዕት *ለእግዚአብሔር* አቀረበ። [13]ሙሴ ስለ መሥዋዕት አቀራረብ ባዘዘው መሠረት በእያንዳንዱ የበዓል ቀን ይኸውም በየሰንበቱ፣ በየወሩ መባቻና በሦ ስቱ የዓመት በዓላት ማለትም በቂጣ በዓል፣ በመከር በዓልና በዳስ በዓል ጊዜ የሚቃጠ ለውን መሥዋዕት *ለእግዚአብሔር* አቀረበ። [14]የአባቱን የዳዊትን ሥርዐት በመከተልም፣ ካህናቱን በየአገልግሎት ክፍላቸው ሌዋው ያኑንም ምስጋናውን እንዲመሩና በየዕለቱ ሥራቸው ካህናቱን እንዲረዱ መደባቸው። ደግሞም የእግዚአብሔር ሰው ዳዊት ባዘዘው መሠረት የቤተ መቅደሱን በር ጠባቂዎች በልዩ ልዩ በሮች ጥበቃ ላይ በየክፍላቸው መደባቸው። [15]እነርሱም ንጉሡ ግምጃ ቤቱን ጨምሮ ስለማናቸውም ነገር ለካህናቱና ለሌዋውያኑ የሰጠውን ትእዛዝ አልተላለፉም ነበር።

[16]*የእግዚአብሔ* ቤተ መቅደስ መሠረት ከተጣለበት ዕለት አንሥቶ እስከ ፍጻሜው ድረስ ያለው የሰሎሞን ሥራ ሁሉ ተከናወነለት፤ በዚሁ ሁኔታም *የእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ሥራ ከፍጻሜ ደረሰ።

[17]ከዚያም ሰሎሞን የኤዶም የባሕር ጠረፍ ወደ ሆኑት ወደ ዔጽዮንጋብርና ወደ ኤሎት ሄደ። [18]ኪራምም ባሕሩን በሚያውቁት በራሱ መኰንኖች የሚታዘዙ መርከቦችን ላከለት፤ እነዚህም ከሰሎሞን ሰዎች ጋር በመሆን ወደ ኦፊር ተጓዙ፤ ከዚያም አራት መቶ አምሳ መክሊት* ወርቅ አምጥተው ለንጉሥ ሰሎሞን ሰጡ።

8፥1 2ሳሙ7፥2
8፥4 2ሳሙ8፥9
8፥5 ኢያ10፥10
8፥6 ኢያ19፥44
8፥7 ዘፍ10፥16፤ 15፥18-21፤ዕዝ9፥1
8፥8 2ዜና2፥18
8፥11 1ነገ3፥1
8፥12 1ነገ8፥64፤ 2ዜና15፥8
8፥13 ዘፀ12፥17፤ 23፥14፡16፤29፥38፤ ዘኍ10፥10፤28፥9፡16 -25፤29፥12- 38፤ነህ8፥17
8፥14 1ዜና9፥17፤ 23፥6፤24፥1፤25፥1፤ ነህ12፥24፡36፡45
8፥18 2ዜና9፥9

*6 ወይም *ሠረገለኞች* ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
*8 ወይም *ከሌቦ ሐማት* ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
*18 ዐሥራ ስድስት ሜትሪክ ቶን ያህል ነው።

የሚቀጥል መሆኑን ለማሳየትና ዳዊትን ከሙሴ ጋር ለማነጻጸር ጸሓፊው ያለውን ጽኑ ፍላጎት በአጽንዖት ይገልጻል (ከ1ዜና መግቢያ "ዓላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ)።

8፥1-2፤ ሰሎሞን ከተሞቹን ለኪራም እንደሰጠ በ1ነገ9፥10-14 ላይ ተጽፎአል፤ በዚህ ክፍል የሚገኘው ግን ተገላቢጦሹ ነው። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ከሰለሞን የተሰጡት ከተሞች በኪራም ዘንድ ተቀባይነት አለማግኘታቸውን (1ነገ 9፥11-13) ያልጠቀሰው፣ ለንጉሥ ሰሎሞን ያለውን ታላቅ አክብሮት ለማሳየት ከሚያደርገው ጥረት የተነሣ ሳይሆን አይቀርም፤ ታሪኩንም በመቀጠል ከተሞቹ ለሰሎሞን መመለሳቸውንና ተሻሽለው መሠራታቸውን ይጠቅሳል። ኪራም ከተሞቹን በመያዣነት ይዞ ከቈየ በኋላ ሰሎሞን ዕዳውን እንደ ከፈለው ለቆለት ይሆናል (የ1ነገ9፥11 ማብ ይመ)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ፈርዖን ጌዘርን ለሰሎሞን ስለ መስጠቱ አልተናገረም (1ነገ9፥16)።

8፥3-4፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በመጽሐፈ ነገሥት ውስጥ ያልተጠቀሰውን ተጨማሪ ወታደራዊ ዘመቻ ወደ ሰሜን መደረጉን ጽፎአል። ዳዊትም እንደዚሁ ወደ ሰሜን ዘምቶ ሰባን መውጋቱ ይታወቃል (1ዜና18፥3-9፤19፥6፤2ሳሙ8፥3-12፤10፥6-8 ይመ ፤ ከ1ነገ11፥23-24 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥5 ሁለቱ የቤትሖሮን ከተሞች የተሠሩት ከባሕሩ የጠረፍ ሜዳ አንሥቶ ልክ ወደ ሰሜን ኢየሩሳሌም በሚወስደው መንገድ ላይ ጠላትን ለመከላከልም ሆነ ለማጥቃት በሚያመች ቍልፍ ቦታ ላይ ነው።

8፥7 ***እስራኤላውያን ያልሆኑ፤*** 2፥17፤ 1ዜና22፥2፤ 1ነገ9፥21 ይመ።

8፥8፤ እስከ ዛሬም፤ የ5፥9 ማብ ይመ።

8፥11፤ ቅዱስ፤ 1ነገ9፥24 እና ዜና መዋዕሉ የፈርዖን ልጅ ወደ ተለየ ስፍራ መዛወሯን ጽፈዋል፤ ምክንያቱን ያወሣው ግን ዜና መዋዕሉ ብቻ ነው፤ ይኸውም ቤተ መቅደሱ ብቻ ሳይሆን፣ የዳዊትም ቤተ መንግሥት እንደ አንድ ቅዱስ ቦታ ተቈጥሮአል፤ ታቦቱ ዐርፎበት ነበርና።

8፥12-16፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ካለው ጥልቅ ስሜት የተነሣ ሰሎሞን ስላቀረበው መሥዋዕትና ለቤተ መቅደሱም ስላ ደረገው ስጦታ በስፋት ጽፎአል። 1ነገ9፥25 የሚያወሣው በሦስቱ ዐበይት በዓላት ስለሚቀርበው መሥዋዕት ብቻ ሲሆን የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ስጦታዎቹ ከሙሴ ሕግ ጋር እንዲጣጣሙ (ዘሌ23፥1-37፤ ዘኍ28-29) የሰንበትንና የወር መባቻ መሥዋዕቶች ይጨምራል ።

8፥17-18፤ 1ነገ9፥26-28 ይመ። ሰሎሞንና ኪራም የዘረጉት የንግድ ልውውጥ ከሜድትራኒያን ባሕር እስከ ደቡብ ዐረብ ልሳነ ምድር ድረስ ለሁለቱም ነገሥታት ከፍተኛ ጥቅም አስገኝቶአል። በንግድ ልውውጡም ሥራ መካከለኛውና እንቅስቃሴውን የሚመራው ሰሎሞን ነበር።

8፥18፡ *ኪራምም…መርከቦችን ላከለት፤* ምናልባትም ለመርከቡ ሥራ የሚያስፈልገው ቍሳቍስ በፊንቄ ከተዘጋጀ በኋላ በየብስ ተጓጕዞ በዔጽዮንጋብር ወደብ ሳይገጣጠም አይቀርም (9፥21ይመ)።

9፥1-12፤ 1ነገ10፥1-13 እና ማብ ይመ። የሳባ ንግሥት ሰሎሞንን መጐብኘቷ እግዚአብሔር ጥበብና ብልጽግናን እንደሚሰጠው

የሳባ ንግሥት ሰሎሞንን ጐበኘች

9፥1-12ተጓ ምብ— 1ነገ10፥1-13

9 የሳባ ንግሥት የሰሎሞንን ዝና በሰማች ጊዜ አስቸጋሪ በሆኑ ጥያቄዎች ልትፈትነው ወደ ኢየሩሳሌም መጣች:: ቅመማ ቅመም፣ እጅግ ብዙ ወርቅና የከበሩ ድንጋዮችን በግመሎች አስጭና ከታላቅ ጓዝ ጋር ደረሰች፤ ወደ ሰሎሞንም ቀርባ በልቧ ያለውን ሁሉ አጫወተችው:: [2]ሰሎሞንም የጠየቀችውን ሁሉ መለሰላት፤ ሊመልስላት የተሳነው አንዳች ነገር አልነበረም:: [3]የሳባ ንግሥት የሰሎሞንን ጥበብና የሠራውን ቤተ መንግሥት፣ [4]በገበታው ላይ የሚቀርበውን መብል፣ የሹማምቱን አቀማመጥ፣ አስተናባሪዎቹንና አለባበሳቸውን፣ ጠጅ አሳላፊዎቹንና አለባበሳቸውን እንዲሁም በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ያቀረባቸውን የሚቃጠሉ መሥዋዕቶች[a] ባየች ጊዜ እጅግ ተደነቀች::

[5]ንጉሡንም እንዲህ አለችው፤ "ስለ ሥራህና ስለ ጥበብህ በአገሬ ሳለሁ የሰማሁት ሁሉ እውነት ነው:: [6]ነገር ግን መጥቼ በዓይኔ እስካየሁ ጊዜ ድረስ የነገሩኝን አላመንሁም ነበር፤ በእርግጥም የጥበብህ እኩሌታ እንኳ አልተነገረኝም፤ እኔ ከሰማሁት ዝና እጅግ ትልቃለህ:: [7]ሰዎችህ ምንኛ ታድለዋል! ዘወትር በፊትህ ቆመው ጥበብህን የሚሰሙ ሹማምትህስ ምንኛ ታድለዋል! [8]ስእምላክህ ለእግዚአብሔር ንጉሥ ሆነህ እንድትገዛ፣ በአንተ ደስ የተሰኘውና በዙፋኑ ላይ ያስቀመጠህ አምላክህ ስግዚስብሔር ብሩክ ይሁን፤ ስምላክህ ለእስራኤል ካለው ፍቅርና ለዘላለም ሊያጸናቸው ካለው ፍላጎት የተነሣ፣ ፍትሕና ጽድቅ እንዲሰፍን ታደርግ ዘንድ አንተን በላያቸው ላይ አንግሦሃልና ::"

[9]ከዚያም ለንጉሡ አንድ መቶ ሃያ መክሊት[ተ] ወርቅ፣ እጅግ ብዙ ቅመማ ቅመምና የከበሩ ድንጋዮች ሰጠችው፤ የሳባ ንግሥት ለንጉሥ ሰሎሞን እንደሰጠችው ዐይነት ቅመማቅመም ያለ ከቶ አልነበረም::

[10]የኪራም ሰዎችና የሰሎሞን ሰዎች ወርቅ ከአፌር እንደዚሁም ሰንደልና[ሀ] የከበሩ ድንጋዮች አመጡ:: [11]ንጉሡም የሰንደሉን እንጨት ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስና ለቤተ መንግሥቱ ደረጃ መሥሪያ እንደዚሁም ለመዘምራኑ የመሰንቆና የበገና መሥሪያ አደረገው፤ ይህን የመሰለ ነገር በይሁዳ ምድር ከቶ አልታየም::

[12]ንጉሥ ሰሎሞን ለሳባ ንግሥት የፈለገችውንና የጠየቀችውን ሁሉ ሰጣት፤ ስጦታውም እርስዋ ካመጣችለት በላይ ነበር:: ከዚያም ከአጃቢዎቿ ጋር ወደ አገሯ ተመለሰች::

9፥1 ዘፍ10፥7፤ ሕዝ23፥42፤ ማቴ12፥42፤ ሉቃ11፥31
9፥3 1ነገ5፥12
9፥6 2ዜና6፥32
9፥8 1ነገ2፥12፤ 1ዜና17፥14፤ 2ዜና2፥11፤13፥8
9፥9 2ዜና8፥18
9፥10 2ዜና8፥18
9፥14 2ዜና17፥11፤ ኢሳ21፥13፤ ኤር25፥24፤ ሕዝ27፥21፤30፥5
9፥16 1ነገ7፥2፤ 2ዜና12፥9
9፥17 1ነገ22፥39
9፥22 1ነገ3፥13፤ 2ዜና1፥12
9፥23 1ነገ4፥34
9፥24 2ዜና32፥23፤ መዝ45፥12፤68፥29፤ 72፥10፤ኢሳ18፥7

የሰሎሞን ብልጽግና

9፥13-28ተጓ ምብ—1ነገ10፥14-29፤2ዜና1፥14-17

[13]ሰሎሞን በየዓመቱ የሚቀበለው ወርቅ ክብደቱ ስድስት መቶ ሥልሳ ስድስት መክሊት[^] ነበር:: [14]ይህም ከታላላቅና ከተራ ነጋዴዎች ከሚገባው ቀረጥ ሌላ ነበር፤ እንዲሁም መላው የዐረብ ነገሥታትና የግዛ ምድሩ አገረ ገዦች ለሰሎሞን ወርቅና ብር ያመጡለት ነበር::

[15]ንጉሥ ሰሎሞን ሁለት መቶ ከጥፍጥፍ ወርቅ የተሠራ ታላላቅ ጋሻዎች አበጀ፤ በእያንዳንዱም ጋሻ የገባው ጥፍጥፍ ወርቅ ስድስት መቶ ሰቅል[*] ነበር:: [16]እንዲሁም ሦስት መቶ ትንንሽ ጋሻዎች በጥፍጥፍ ወርቅ ሠራ፤ በእነዚህም በእያንዳንዳቸው የገባው ጥፍጥፍ ወርቅ ሦስት መቶ ሰቅል[-] ነበር:: ንጉሡም ጋሻዎቹን "የሊባኖስ ደን" በተባለው ቤተ መንግሥት ውስጥ አኖራቸው::

[17]ከዚያም ንጉሡ በዝሆን ጥርስ ያጌጠና በንጹሕ ወርቅ የተለበጠ ትልቅ ዙፋን ሠራ:: [18]ዙፋኑ ስድስት መውጫ መውረጃ ደረጃዎች ሲኖሩት፣ ከዙፋኑ ጋር የተያያዘ ከወርቅ የተሠራ የእግር መርገጫ ነበረው:: መቀመጫውም ግራና ቀኙ መደገፊያ ያለው ሆኖም ከመደገፊያዎቹም አጠገብ አንዳንድ አንበሳ ቆሞ ነበር:: [19]እንዲሁም በስድስቱ ደረጃዎች ዳርና ዳር ላይ አንዳንድ አንበሳ፣ ባጠቃላይ አሥራ ሁለት አንበሶች ቆመው ነበር፤ ይህን የመሰለ ዙፋን በየትኛውም አገር ተሠርቶ አያውቅም:: [20]ንጉሥ ሰሎሞን የሚጠጣባቸው ዕቃዎች በሙሉ ከወርቅ የተሠሩ ነበሩ፤ "የሊባኖስ ደን" ተብሎ በሚጠራው ቤተ መንግሥት ውስጥ የነበሩትም ዕቃዎች ሁሉ ከንጹሕ ወርቅ የተሠሩ ነበሩ፤ በሰሎሞን ዘመን ብር ዋጋ እንደ ሌለው ስለሚቈጠር ከብር የተሠራ አንድም ነገር አልነበረም:: [21]ንጉሡ በኪራም ሰዎች የሚነዱ የንግድ መርከቦች ነበሩት፤[=] እነዚህም በየሦስት ዓመቱ አንድ ጊዜ ወርቅ፣ ብር፣ የዝሆን ጥርስ፣ ጦጣዎችና ዝንጀሮዎች እየያዙ ይመለሱ ነበር::

[22]ንጉሥ ሰሎሞን በሀብትም ሆነ በጥበብ ከምድር ነገሥታት ሁሉ የበለጠ ነበር:: [23]የምድር ነገሥታት ሁሉ ስግዚስብሔር በልቡ ያኖረውን ጥበብ ለመስማት ከሰሎሞን ጋር መገናኘት ይፈልጉ ነበር:: [24]በየዓመቱ ወደ እርሱ የሚመጡትም ሁሉ የብርና

[a]4 ወይም ወደላይ የሚመጣባቸውን ደረጃዎች ተብሎ መተርጐም ይቻላል::
[ተ]9 4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[ሀ]10 የአልሙግ እንጨት ሊሆን ይቻላል
[^]13 23 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[*]15 3.5 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[-]16 1.7 ኪሎ ግራም ይህል ነው
[=]21 ዕብራይስጡ ወደ ተርሴስ ሊሄዱ የሚችሉ መርከቦች ይላል::

የገባለት የተስፋ ቃል መፈጸሙን ያሳያል (1፥12):: ሰሎሞን በጥበብና በሀብት መግነኑ ቅድሚያ የሚሰጠው ቢሆንም፣ ንግሥቲቱ ለጕብኝት የተነሣሣችበት ዋናው ምክንያት ወደ ደቡብ ዐረብ የሚመላለሱት የሰሎሞን የመርከቦች እንቅስቃሴ የንግድ ግንኙነት እንድትፈጥር ገፋፍቷት ይሆናል:: (8፥17-18)::

9፥1 *የሳባ፤* የ1ነገ10፥1 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ኢዮ1፥15፤ 6፥19፤መዝ72፥10-11፡15፤ኢሳ60፥6፤ኤር6፥20፤ሕዝ27፥22፤ 38፥13፤ኢል3፥8 ይመ)::

9፥8 *በዙፋኑ፤* በ1ነገ10፥9 የተጻፈው የንግሥቲቱ ጕብኝት ታሪክ በዚህ ክፍል ለየት ባለ መንገድ ተጠቅሶአል፤ የንግሥቲቱ ንግግር ንጉሡ የሚቀመጥበት የእስራኤል ዙፋን የእግዚአብሔር ዙፋን መሆኑን እንዲያምን አድርጎታል (13፥18፤ እንዲሁም

የወርቅ ዕቃ፣ የልብስ፣ የጦር መሣሪያና የቅመማ ቅመም እንደዚሁም የፈረስና የበቅሎ ገጸ በረከት ያመጡለት ነበር። [25]ሰሎሞን አራት ሺ የፈረሶችና የሠረገሎች[ሠ] ጋጥ ነበረው፤ እንዲሁም በሚኖርበት በኢየሩሳሌምና በሰረገላ ከተሞች አሥራ ሁለት ሺህ ፈረሶች ነበሩት። [26]እርሱም ከኤፍራጥስ ወንዝ[በ] እስከ ፍልስጥኤም ምድርና እስከ ግብፅ ዳርቻ ድረስ ባሉት ነገሥታት ሁሉ ላይ ገዛ። [27]ንጉሡ በኢየሩሳሌም ብሩን እንደ ማንኛውም ድንጋይ፣ የዝግባውንም ዕንጨት ብዛት በየኰረብታው ግርጌ እንደሚበቅል ሾላ አደረገው። [28]ለሰሎሞን ከግብፅና[ኣ] ከሌሎች አገሮች ሁሉ ፈረሶች ያመጡለት ነበር።

የሰሎሞን መሞት

9፥29-31ተጓ ምብ—1ዜና11፥41-43

[29]ሰሎሞን በዘመነ መንግሥቱ የሠራው ሌላው ነገር በነቢዩ በናታን ታሪክና በሴሎናዊው በአሒያ ትንቢት እንዲሁም ባለ ራእዩ አዶ ስለናባጥ ልጅ ስለ ኢዮርብዓም ባየው ራእይ ውስጥ የተጻፈ አይደለምን? [30]ሰሎሞን በኢየሩሳሌም ተቀምጦ በእስራኤል ሁሉ ላይ አርባ ዓመት ነገሠ። [31]ከዚያም እንደ አባቶቹ አንቀላፋ፤ በአባቱም በዳዊት ከተማ ተቀበረ። ልጁም ሮብዓም በእርሱ ፋንታ ነገሠ።

እስራኤል በሮብዓም ላይ ዐመፀ

10፥1-11፥4ተጓ ምብ—1ዜና12፥1-24

10 እስራኤላውያን ሁሉ ሊያነግሡት ወደዚያ ሄደው ስለነበር፣ ሮብዓም ወደ ሴኬም ሄደ። [2]ከንጉሥ ሰሎሞን ሸሽቶ በግብፅ ይኖር የነበረው የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም ይህን ሲሰማ፣ ከግብፅ ተመልሶ መጣ። [3]እርሱንም ልከው አስጠሩት፤ ከዚያም እርሱና እስራኤል ሁሉ ወደ ሮብዓም ሄደው እንዲህ አሉት፤ [4]"አባትህ በላያችን ከባድ ቀንበር ጫነብን፤ አንተ ግን አስጨናቂውን ሥራና በላያችን የጫነብንን ከባድ ቀንበር አቅልልልን፤ እኛም እንገዛልሃለን።"

[5]ሮብዓምም፣ "ከሦስት ቀን በኋላ ተመልሳችሁ ወደ እኔ ኑ" አላቸው፤ ስለዚህ ሰዎቹ ወጥተው ሄዱ።

[6]ከዚያም ንጉሥ ሮብዓም፣ "ለዚህ ሕዝብ ምን እንድመልስለት ትመክሩኛላችሁ?" በማለት አባቱ ሰሎሞን በሕይወት ሳለ ያገለገሉትን የእስራኤልን ሽማግሌዎች ጠየቃቸው።

[7]እነርሱም፣ "ለእዚህ ሕዝብ ደግ ከሆንህለት፣ ደስ ካሰኘኸውና የሚስማማው መልስ ከሰጠኸው ምን ጊዜም ይገዛልሃል" አሉት።

[8]ሮብዓም ግን ሽማግሌዎች የሰጡትን ምክር ትቶ፣ አብሮ አደጎቹና አገልጋዮቹ ከሆኑት ወጣቶች ምክር ጠየቀ፤ [9]እንዲህም አላቸው፤ " 'አባትህ የጫነብንን ቀንበር አቅልልልን' ለሚሉኝ ለእነዚህ ሰዎች የምትሰጡኝ ምክር ምንድነው? ምንስ ብለን እንመልስላቸው?"

[10]አብሮ አደጎቹም ወጣቶች እንዲህ ሲሉ መለሱለት፤ "ለጠየቁህ ሕዝብ፤ 'አባትህ በላያችን ከባድ ቀንበር ጫነብን፤ አንተ ግን ቀንበራችንን አቅልልልን' ለሚሉህ እንዲህ በላቸው፤ 'ትንሿ ጣቴ ከአባቴ ወገብ ይልቅ ትወፍራለች፤ [11]አባቴ ከባድ ቀንበር ጫነባችሁ፤ እኔ ግን የባሰ አከብደዋለሁ፤ አባቴ በዐለንጋ ገረፋችሁ፤ እኔ ግን በጊንጥ እገርፋችኋለሁ።' "

[12]ንጉሡ፣ "ከሦስት ቀን በኋላ ተመልሳችሁ ኑ" ባላቸው መሠረት ኢዮርብዓምና ሕዝቡ ሁሉ ከሦስት ቀን በኋላ ወደ ሮብዓም ተመለሱ። [13]ንጉሡም የሽማግሌዎችን ምክር በመናቅ፣ አመናጭቆ መለሰላቸው፤ [14]እርሱም የወጣቶቹን ምክር በመቀበል፣ "አባቴ ቀንበራችሁን አከበደ፤ እኔ ደግሞ የባሰ አከብደዋለሁ፤ አባቴ በአለንጋ ገረፋችሁ፤ እኔ ደግሞ በጊንጥ እገርፋችኋለሁ" አላቸው። [15]እግዚአብሔር በሴሎናዊው በአሒያ አማካይነት ለናባጥ ልጅ ለኢዮርብዓም የተናገረው ቃል ይፈጸም ዘንድ፣ ወስኖ ስለነበር፣ ንጉሡ ሕዝቡን አላዳመጠም።

9፥25 1ሳሙ8፥11
9፥26 ዘፍ15፥18-21፤1ነገ4፥21፤ መዝ72፥8-9
9፥29 2ሳሙ7፥2፤ 1ነገ11፥29፤ 2ዜና10፥2
9፥31 1ነገ2፥10
10፥2 1ነገ11፥40፤ 2ዜና9፥29
10፥3 1ዜና9፥1
10፥4 2ዜና2፥2
10፥6 ኢዮ8፥8-9፤12፥12፤15፥10፤ 32፥7
10፥7 ምሳ15፥1
10፥8 2ሳሙ17፥14፤ ምሳ13፥20
10፥15 1ነገ11፥29፤ 2ዜና11፥4፤ 25፥16-20

[ሠ] 25 ወይም ሠረገለኞች ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
[በ] 26 የኤፍራጥስ ወንዝ ነው፤ ነገር ግን አንዳንድ ቅጅዎች ኤፍራጥስ የሚለውን ቃል አይጨምሩም
[ኣ] 28 በኪልቂያ የምትገኘው ሙዙር ነች።

የ1ዜና17፥14 ማብ ይመ)።

9፥26፤ 7፥8 እና ማብ ይመ።

9፥27፤ 1፥15 ይመ።

9፥28፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ሰሎሞን ሚስቶችም ሆነ በዘመነ መንግሥቱ ማብቂያ ገደማ ስለተነሣበት ዐመፅ የሚያወሳውን ታሪክ (1ነገ 11፥1-40)፣ እንዲሁ በዝምታ አልፎታል፤ ምክንያቱም ጸሓፊው ስለ ሰሎሞን በጎ ገጽታ በውጥነት ያቀረባቸውን ዘገባዎች ስለሚያጐድፉበት ነው። *ከግብጽ...ፈረሶች፤* የ1፥16 ማብ ይመ።

9፥29-31፤ 1ነገ11፥41-43 ይመ።

10፥1-36፥23፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሰው ታሪክ ግማሹ ያህል በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ብቻ የሚገኝ ሲሆን፣ ይህም ያለ መጽሐፈ ነገሥት ድጋፍ ራሱን ችሎ መቆም እንደሚችል ያሳያል። ለዚህም ግልጽ የሆነው ምክንያት የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በይሁዳ ምድር ስለገዛው የዳዊት ሥርወ መንግሥት የሚያወሳውን ታሪክ መጻፉ ነው፤ የሰሜኑን መንግሥት ታሪክ በተመለከተ ግን በይሁዳ ላይ ተጽዕኖ ስለማሳደሩ የሚናገረውን ክፍል ብቻ በማውሳት የቀረበው በዝምታ አልፎታል። ስለ እስራኤል መንግስት መከፈል የሚናገረው ታሪክ ቢያንስ በሁለት መልክ ሊታይ ይችላል፣ ይህም፡ (1) በእስራኤል ዙፋን ላይ ሥርወ መንግስቱ እንደማይቋረጥ ለዳዊት ቃል የገባለት እግዚአብሔር ታማኝ መሆኑን ጸሓፊው በአጽንዖት መናገሩንና (2) የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በነበረበት ዘመን ከባቢሎን የተመለሰው ማኅበረሰብ ከይሁዳ መንግሥት ተማርኮ የሄደው ብቻ ቢሆንም፣ ሕዝቡ ከመላው የእስራኤል ነገድ የአንዱ ክፍል ቅሬታ መሆኑን ለመግለጽ ነው (ከ1ዜና መግቢያ "ዓላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ)።

10፥1-19፤ 1ነገ 12፥1-20 እና ማብ ይመ። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ለሰሎሞን ካለው እጅግ ከፍ ያለ ግምትና አድናቆት የተነሣ ለመገንጠሉና ለመከፈሉ ምክንያት የሚያደርገው የኢዮርብዓምን ዐመፅ ነው (ከ13፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥1 *ሮብዓም፤* ከ930-913 ዓ.ቅ.ክ. ገዝቶአል።

10፥2 *ኢዮርብዓም፤* በዜና መዋዕል መጽሐፍ ስሙ ሲጠቀስ ይህ ሁለተኛው ጊዜ ነው (9፥29 ይመ)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ አንባቢዎች በ1ነገ 11፥26-40 የተጻፈውን ታሪክ በሚገባ እንደሚያውቁት ይገምታል።

10፥15 *በአሒያ፤* አንባቢዎቹ በ1ነገ 11፥29-33 ላይ የሚገኘውን ታሪክ በሚገባ እንደሚያውቁት ይገምታል።

10፥18፤ *የገባሮች ኀላፊ... አዶራምን፤* ተገደው የጉልበት ሥራ በሚሠሩት ሰዎች ላይ ኀላፊ ሆኖ የተሾመ ነው፤ በሰሎሞንም

[16]መላው እስራኤልም ንጉሡ ሊሰማቸው አለመፈለጉን በተረዱ ጊዜ፣ እንዲህ ሲሉ መለሱለት፤ 1

"ከዳዊት ምን ድርሻ አለን? ከእሴይስ ልጅ
ምን ክፍል አለን? እስራኤል፣ ሆይ፤ ወደ
ድንኳንህ ተመለስ፤ ዳዊት ሆይ፤ አንተም
የገዛ ቤትህን ጠብቅ።"

ስለዚህ እስራኤላውያን ሁሉ ወደ የቤታቸው ተመለሱ። [17]ይሁን እንጂ በይሁዳ ከተሞች የሚኖሩትን እስራኤላውያን አሁንም የሚገዛቸው ሮብዓም ነበር።

[18]ንጉሥ ሮብዓም የገባሮች ኀላፊ የነበረውን አዶራምን ላከው፤ እስራኤላውያን ግን በድን ጋይ ወግረው ገደሉት። ንጉሥ ሮብዓም ግን እንደምንም ብሎ ሰረገላው ላይ በመውጣት ወደ ኢየሩሳሌም ሸሽቶ አመለጠ። [19]ስለዚህ እስራኤል እስከ ዛሬ ድረስ በዳዊት ቤት ላይ እንደ ዐመፀ ነው።

11 ሮብዓም ኢየሩሳሌም በደረሰ ጊዜ፣ እስራኤልን ወግተው መንግሥቱን ወደ ሮብዓም እንዲመልሱ ከይሁዳና ከብንያም ቤት አንድ መቶ ሰማንያ ሺህ ወታደሮች ሰበሰበ።

[2]ነገር ግን *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ እግዚአብሔር ሰው ወደ ሸማያ እንዲህ ሲል መጣ፤ [3]"ለይሁዳ ንጉሥ ለሰሎሞን ልጅ ለሮብዓምና በይሁዳና በብንያም ላሉ እስራኤላውያን ሁሉ እንዲህ በል፤ [4]'*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ይህ ነገር ከእኔ ዘንድ ስለ ሆነ፣ ወንድሞቻችሁን ለመውጋት ወደዚያ አትውጡ፤ እያንዳንዳችሁም ወደ የቤታችሁ ሂዱ'" አላቸው። ስለዚህ *ለእግዚአብሔር* ቃል በመታዘዝ በኢዮርብዓም ላይ መዝመቱን ትተው ተመለሱ።

10፥16 2ሳሙ20፥1፤ 1ዜና9፥1
10፥18 2ሳሙ20፥24፤ 1ነገ5፥14
11፥1 1ነገ12፥21
11፥2 1ነገ12፥22፤ 2ዜና12፥5-7፡15
11፥4 2ዜና28፥8-11
11፥10 ኢሱ10፥20፤ 2ዜና12፥4፤17፥2፡19፤21፥3
11፥14 ዘኍ35፥2-5፤1ዜና6፥81
11፥15 ዘሌ17፥7፤ 1ነገ12፥28፡31፤13፥33፤2ዜና13፥8
11፥16 2ዜና15፥9
11፥17 2ዜና12፥1

ሮብዓም የይሁዳን ከተሞች መሸገ

[5]ሮብዓም መኖሪያውን በኢየሩሳሌም በማድረግ ለመከላከያ የሚሆኑ ከተሞችን በይሁዳ ሠራ፤ እነዚህም [6]ቤተ ልሔም፣ ኤጣም፣ ቴቁሔ፣ [7]ቤትጹር፣ ሦኮ፣ ዓዶላም፣ [8]ጌት፣ መሪሳ፣ ዚፍ፣ [9]አዶራይም፣ ለኪሶ፣ ዓዜቃ፣ [10]ጸርዓ፣ ኤሎን፣ ኬብሮን ናቸው። በይሁዳና በብንያም ውስጥ የተመሸጉት ከተሞች እነዚህ ነበሩ። [11]እነዚህንም ምሽጎቻቸውን አጠንክሮ፣ አዛዦችን ሾመባቸው፤ ምግብ፣ ዘይትና የወይን ጠጅ አከማቸባቸው። [12]በየከተሞቹም ሁሉ ጋሻና ጦር አከማችቶ ይበልጥ አጠናከራቸው። በዚህ ዓይነት ይሁዳንና ቢንያምን የራሱ አደረገ።

[13]በመላው እስራኤል ያሉት ካህናትና ሌዋውያን ከየክልላቸው ሁሉ ወደ እርሱ ተሰበሰቡ። [14]ኢዮርብዓምና ልጆቹ ሌዋውያኑን *ከእግዚአብሔር* የክህነት አገልግሎት ስላባረሯቸው ሌዋውያኑ ማሰማሪያ ቦታቸውንና ንብረታቸውን ሁሉ ትተው ወደ ይሁዳና ወደ ኢየሩሳሌም መጡ፤ [15]እርሱም ለየኰረብታው መስገጃ እንዲሁም ለሠራቸው የፍየልና የጥጃ ምስሎች የራሱን ካህናት ሾመ። [16]ከእያንዳንዱም የእስራኤል ነገድ ከልባቸው የእስራኤልን *አምላክ* እግዚአብሔርን የሚፈልጉ ሁሉ፣ ለአባቶቻቸው *አምላክ* ለእግዚአብሔር መሥዋዕት ያቀርቡ ዘንድ፣ ሌዋውያኑን ተከትለው ወደ ኢየሩሳሌም ሄዱ። [17]በዚሁ ሁኔታ የዳዊትንና የሰሎሞንን መንገድ በመከተል፣ ለሦስት ዓመት የይሁዳን መንግሥት አበረቱ፤ የሰሎሞንን ልጅ ሮብዓምንም ረዱ።

የሮብዓም ቤተሰብ

[18]ሮብዓም መሐላትን አገባ፤ አባቷ የዳዊት ልጅ ኢያሪሙት ሲሆን፣ እናቷም አቢካኢል

ዘመን ሥራው ይኸው ነበር፤ (1ነገ 4፥6፤5፥14)።

10፥19 *እስከ ዛሬ ድረስ፤* የ5፥9 ማብ ይመ።

11፥1-23፤ ከቍ1-4 ያለው ከ1ነገ12፥21-24 ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ከቍ5-23 ያለው ግን በአብዛኛው በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ብቻ የሚገኝ ነው። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ለእግዚአብሔር መታዘዝ በረከት እንደሚያመጣ፣ አለመታዘዝም የአጸፋ ቅጣት የሚያስከትል መሆኑን ለማሳየት የሮብዓምን ታሪክ በምሳሌነት ያቀርባል (ከ1 ዜና መግቢያ "ዓላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ)፡ ም11 ለእግዚአብሔር ሕግ መታዘዝ ስለሚያስገኘው በረከት ይናገራል (ቍ1-4)፤ ይኸውም፦ ሮብዓም እየበለጸገና እያየለ መሄዱ (ቍ5-12) የሕዝብ ድጋፍ ማግኘቱን (ቍ13-17) እና ብዙ ልጆች መውለዱን (ቍ18-23) የሚጠቍም ሲሆን ም12 ግን በተቃራኒው ለእግዚአብሔር ሕግ አለመታዘዝ ፍርድ እንደሚያስከትል ይናገራል።

11፥2 *ሸማያ፤* ነቢያት የእግዚአብሔርን ሕግ የመንከባከብና የመጠበቅ ኀላፊነት የተሰጣቸው የእግዚአብሔር መንግሥት ሞግዚቶች መሆናቸውን ዜና መዋዕሉ በጕልህ ያሳያል። ብዙዎቹ የይሁዳ ነገሥታት ከነቢያት ምክር ይቀበሉ እንደ ነበርም ተጠቅሶአል (ከ1ዜና መግቢያ "ዐላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ)።

11፥3 *በይሁዳና በብንያም ላሉ እስራኤላውያን፤* በዚህ ክፍል የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ትልቅ ግምት የሚሰጠው እስራኤላውያን ሁሉ የሚለው ሐረግ በ1ነገ 12፥23 ላይ ለሚገኘው ተጓዳኙ ምንባብ የተለየ ነው።

11፥4 *ከእኔ ዘንድ ስለሆነ፤* 10፥15 ይመ።

11፥5-10፤ እዚህ ላይ የተዘረዘሩት ከተሞች በመጽሐፈ ነገሥት ላይ አይገኙም። ሮብዓም በምሥራቅ፣ የምዕራብና በደቡብ በኩል ለድንበሮቹ ምሽግ ሲሠራላቸው፣ በስተ ሰሜን ግን አለመሥራቱ ሁለቱን መንግሥታት ለማዋሐድ ተስፋ ስለ ነበረው ወይም ግብፅ ብትወረው ለመሸሸ እንዲመቸው እስቦ ያደረገው ሊሆን ይችላል።

11፥13-17፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ አንባቢዎች በ1ነገ12፥26-33 የተጻፈውን ታሪክ በሚገባ እንደሚያውቁት ይገምታል። ይህ ክፍል በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ብቻ የሚገኝ ሲሆን ጸሓፊው ስለ ቤተ መቅደሱና ስለ አገልጋዮቹ እንዲሁም የይሁዳ መንግሥት የእስራኤል ሁሉ ቅሬታ ስለ መሆኑ የሰጠውን ትኵረት ያንጸባርቃል።

11፥14 ***ማሰማሪያ ቦታዎቻቸውንና ንብረታቸውን፤*** 1ዜና 6፥54-80፤ ዘሌ25፥32-34፤ዘኍ35፥1-5 እንዲሁም ከ1ዜና መግቢያ "ዐላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ።

11፥15 ***የፍየልና የጥጃ ምስሎች፤*** መጽሐፈ ነገሥት የሚያወሳው ስለ ወርቅ ጥጃ ብቻ ነው (የፍየል ምስል ወይም ግማሽ አካሉ ፍየልና ግማሽ አካሉ ሰው የሆነ የጣዖት አምልኮን በተመለከተ ዘሌ17፥7 ይመ)።

11፥17 ***ለሦስት ዓመት፤*** የ12፥2 ማብ ይመ። ***የዳዊትንና የሰሎሞንን መንገድ፤*** የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ሰሎሞን ያለውን ከፍተኛ አድናቆት ያመለክታል፤ በነገ11፥1-13 ስለ ሰሎሞን የተሰጠውን ገለጻ ከዚህ ክፍል ጋር ያነጻጽሩ።

11፥18-22፤ ጸሓፊው በዚህ ክፍል የሮብዓምን ቤተ ሰብ ብዛት መጥቀሱ በመታዘዙ ምክንያት እግዚአብሔር ምን ያህል እንደባረከው ለማሳየት ፈልጎ ነው (የ11፥1-23 ማብ ይመ)። የታሪኩ አቀማመጥ ከዐውዱ አኳያ ሲታይ ቅደም ተከተሉን የጠበቀ አይደለም፤ ይሁን እንጂ በዘመነ መንግሥቱ የተፈጸሙትን ድርጊቶች አጥር ምጥን አድርጎ ያቀርበዋል። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዘር ወይም የትውልድ ብዛት የእግዚአብሔር በረከት መግለጫ እንደ ሆነ ያምናል (13፥21 እንዲሁም የ21፥2፤ የ1ዜና 25፥5 ማብ ይመ)።

11፥20 የአቤሴሎምን ልጅ መዓካን፤ የ1ነገ15፥2 ማብ

የተባለች፣ የእሴይ የልጅ ልጅ የኤልያብ ልጅ ነበረች። [19]እርስዋም የዑስ፣ ሰማርያና ዛሃም የተባሉ ወንዶች ልጆች ወለደችለት። [20]ከዚያም የአቤሴሎምን ልጅ መዓካን አገባ፤ እርሷም አብያ፣ ዓታይ፣ ዚዛ፣ ሰሎሚት የተባሉትን ወለደችለት። [21]ሮብዓም መዓካን ከሌሎቹ ሚስቶቹና ቁባቶቹ ይልቅ አብልጦ ወደዳት። ባጠቃላይ ዐሥራ ስምንት ሚስትና ስልሣ ቁባት፣ ሃያ ስምንት ወንድና ሥልሳ ሴት ልጆች ነበሩት።

[22]ሮብዓም የማዕካን ልጅ አቢያን ሊያነግሠው ስለ ፈለገ ከልዑላን ወንድሞቹ አልቆ ዋና አደረገው። [23]ከወንዶች ልጆቹም ጥቂቱን በይሁዳና በብንያም አውራጃዎች እንዲሁም በተመሸጉት ከተሞች ስለ ሾማቸው፣ ዘዴኛነቱን አሳይቶአል። የሚያስፈልጋቸውን በብዛት ሰጣቸው፤ ብዙ ሚስቶችም አጋባቸው።

ሺሻቅ በኢየሩሳሌም ላይ ዘመተ

12፥9-16ተን ምብ— 1ነገ14፥21፡25-31

12 ሮብዓም መንግሥቱን ከመሠረተና ካጸና በኋላ እርሱና እስራኤል* ሁሉ የእግዚአብሔርን ሕግ ተዉ። [2]እግዚአብሔርን ከመበደላቸው የተነሣም፣ ሮብዓም በነገሠ በአምስተኛው ዓመት የግብፅ ንጉሥ ሺሻቅ በኢየሩሳሌም ላይ ዘመተ። [3]ከግብፅ አብረውት የመጡትን ዐሥራ ሁለት ሺህ ሠረገላዎች፣ ስድሳ ሺ ፈረሰኞችና ስፍር ቍጥር የሌላቸውን የሊብያ፣ የሱኪምና የኢትዮጵያ ወታደሮች ይዞ፣ [4]የተመሸጉትን የይሁዳ ከተሞች በቁጥጥሩ ሥር በማድረግ እስከ ኢየሩሳሌም ዘለቀ።

[5]ከዚህ በኋላ ነቢዩ ሸማያ ወደ ሮብዓምና ሺሻቅን ፈርተው በኢየሩሳሌም ወደ ተሰበሰቡት ወደ እስራኤል መሪዎች መጥቶ፣ "እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'እናንተ ትታችሁኛል፤ ስለዚህ እኔም በሺሻቅ እጅ ትቼአችኋለሁ' " አላቸው።

[6]የእስራኤል መሪዎችና ንጉሡ ራሳቸውን በማዋረድ፣ "እግዚአብሔር ጻድቅ ነው" አሉ።

[7]እግዚአብሔርም ራሳቸውን እንዳዋረዱ ባየ ጊዜ፣ የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ ሸማያ መጣ፤ "ራሳቸውን ዝቅ አድርገው ስላዋረዱ እታደጋቸዋለሁ እንጂ አላጠፋቸውም፤ ቍጣዬም በሺሻቅ እጅ በኢየሩሳሌም ላይ አይፈስስም። [8]ይሁን እንጂ እኔን በማገልገልና የሌሎችን አገሮች ነገሥታት በማገልገል መካከል ያለውን ልዩነት ያውቁ ዘንድ፣ ለእርሱ ይገዛሉ።"

[9]የግብፅ ንጉሥ ሺሻቅ ኢየሩሳሌምን በወረረ ጊዜ፣ የቤተ መቅደሱን ንብረትና የቤተ መንግሥቱን ንብረት ዘርፎ ወሰደ፤ ሰሎሞን ያሠራው የወርቅ ጋሻ ሳይቀር፣ እንዳለ ሁሉንም አጋዘው። [10]ንጉሥ ሮብዓምም በተወሰዱት ፈንታ የናስ ጋሻዎች ሠርቶ፤ የቤተ መንግሥቱን ቅጥር በሮች ለሚጠብቁ የዘብ አለቆች በኀላፊነት ሰጠ። [11]ንጉሡ ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ በሚሄድበት ጊዜ ሁሉ፣ ዘበኞቹ ጋሻዎቹን አንግበው ያጅቡት ነበር፤ ከዚያም በኋላ ጋሻዎቹን ወደ ዘበኞች ክፍል ይመልሱ ነበር።

[12]ሮብዓም ራሱን ዝቅ አድርጎ ስላዋረደ የእግዚአብሔር ቍጣ ከእርሱ ተመለሰ፤ ፈጽሞም አላጠፋውም፤ በይሁዳም ደግሞ በጥቂቱም ቢሆን መልካም ነገር ተገኝቶ ነበር።

[13]ንጉሥ ሮብዓም በሚገባ ተደላድሎ በኢየሩሳሌም በንጉሥነቱ ቀጠለ፣ ሲነግሥ ዕድሜው አርባ አንድ ዓመት ነበር፤ እግዚአብሔር ስሙን በዚያ ለማኖር ከእስራኤል ነገዶች ሁሉ በመረጣት በኢየሩሳሌም ከተማ ተቀምጦም፣ ዐሥራ ሰባት ዓመት ገዛ፤ እናቱም

11፥20 1ነገ15፥2፤ 2ዜና12፥16፤13፥2
11፥21 ዘዳ17፥17
11፥22 ዘዳ21፥15-17
11፥23 2ዜና21፥3
12፥1 ቍ13፤ 1ዜና9፥1፤2ዜና1፥1፤ 7፥19፤11፥17
12፥2 1ነገ11፥40፤ 14፥22-24፤ 1ዜና5፥25
12፥3 ዘፍ10፥6፤ 2ዜና14፥9፤16፥8፤ኢሳ18፥2፤ዳን11፥43፤አሞ9፥7፤ናሆ3፥9
12፥4 2ዜና11፥10
12፥5 ዘዳ28፥15፤ 2ዜና11፥2
12፥6 ዘፀ9፥27፤ ዘሌ26፥41፤2ዜና6፥3 7፤ዕዝ9፥15፤ መዝ11፥7፤116፥5፤ ዳን9፥14
12፥7 ዘዳ9፥19፤ መዝ69፥24፤78፥38፤ ኤር7፥20፤42፥18፤ ሕዝ5፥13
12፥8 ዘዳ8፥48
12፥9 2ዜና9፥16
12፥12 1ነገ14፥13፤ 2ዜና6፥37፤19፥3
12፥13 ቍ1፤ዘፀ 20፥24፤ዘዳ12፥5፤ 1ነገ2፥12

*1ዜና ካልዕ መጽሐፍ ተደጋግሞ እንደተጠቀሰው ይህ የይሁዳ ክፍል ነው

°2ብዙ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች የሱርስቱ ቅጂ (እንዲሁም 2ዜና 11፥20 እና 1ነገ15፥2) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን ሚካያ ይላል።

ይመ። የልጁ ልጅ የትዕማር ልጅ ሳትሆን አትቀርም (2ሳሙ14፥27፤18፥18)፤ ትዕማር የዑሩኤል ሚስት ነበረች (2ዜና 13፥2)።

11፥21-22፤ የሮብዓም የበኵር ልጁ ለምን በዙፋኑ እንዳልተተካ ከዚህ ክፍል መረዳት ይቻላል።

11፥23 *ስለ ሾማቸው፤* ሮብዓም አብያ በእርሱ ፋንታ እንዲነግሥ ስለ ፈለገ ሌሎች ልጆቹን በመሾም ሩቅ ወደ ሆኑ ግዛቶች መላኩ፣ አዶንያስና አቤሰሎም ሥልጣኑን ለመንጠቅ በአባታቸው በዳዊት ላይ ባመፁ ጊዜ የፈጠሩት ዐይነት ችግር በድጋሚ እንዳይከሰት አስቦ ያደረገው ሊሆን ይችላል።

12፥1-14፤ የ11፥1-23 ማብ ይመ። ለትንቢቱ ቃል መታዘዝ በረከት የሚያመጣ ሲሆን 11፥1-4፣ በዚህ ስፍራ ግን ነቢዩ ለቃሉ አለመታዘዝ (14፥25-28) ፍርድ የሚያስከትል መሆኑን ይናገራል። የነገሥት ጸሓፊ የሺሻቅን ወረራ ሲዘግብ፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን የወረራው ምክንያት የእግዚአብሔርን ሕግ ከመተላለፍ የመነጨ መሆኑን በተጨማሪ ይገልጻል።

12፥1 *እስራኤል ሁሉ፤* ሐረጉ በዚህ መጽሐፍ የተለያዩ ነገሮችን ያመለክታል፤ ይኸውም፦ (1) የሰሜኑንና የደቡቡን መንግሥት (9፥30)፤ (2) የሰሜኑን መንግሥት ብቻ (10፥16፤ 11፥13) ወይም (3) የደቡቡን መንግሥት ብቻ (እዚህ ላይ እንደተጻፈው ማለት ነው፤ እንዲሁም (11፥3) ለማሳየት ገብቶአል። *ተዉ፤* "እግዚአብሔርን ፈለጉ" ከሚለው ቃል ጋር ተቃራኒ ነው (ቍ14፤) ቍ5 ይመ፤ እንዲሁም የ24፥18፡20፡24 ማብ ይመ።

12፥2 ሺሻቅ፤ በግብፅ አገር የሀያ ሁለተኛው ሥርወ መንግሥት መሥራች ነው፤ የገዛውም ከ945-924 ዓ.ቅ.ክ. ነበር። በመጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈው ይህ የሺሻቅ ወረራ ኢየሩሳሌምን እንደጎዳት ብቻ ይገልጻል፤ ነገር ግን ሺሻቅ፣ ካርናክ (ቴብስ) ባለው በአሞን ቤተ ጣዖት ግድግዳ ላይ ያስቀረጸው የራሱ ጽሑፍ እንደሚያመለክተው የእርሱ ሰራዊት በዚህ ብቻ ሳይወሰን፣ ወደ ሰሜን ከኢይዝራኤል ሜዳ፣ እስከ መጊዶን ድረስ በመዝለቅ ወረራ አካሂዶአል። *በአምስተኛው ዓመት፤* 925 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ አብዛኛውን ጊዜ በመጽሐፈ ነገሥት ተጽፎ የማይገኝ የዘመናት ቅደም ተከተል ያስተዋውቃል (ለምሳሌ 11፥17፤15፥10፡19፤16፥1፡12-13፤17፥7፤21፥20፤24፥15፡17፡23፤ 26፥16፤ 27፥5፡8፤ 29፥3፤34፥3፤36፥21)። ጸሓፊው የእያንዳንዱን ንጉሥ የግዛት ዘመን በመታዘዝ በረከት፣ ባለመታዘዝ ቅጣት በሚል ሁለት ቦታ ከፍሎ በማስቀመጥ፣ ነገሥታቱ ለእግዚአብሔር በታዘዙበት ጊዜ ወዲያውኑ ያገኙትን በረከት፣ ባልታዘዙበትም ጊዜ ወዲያውኑ የደረሰባቸውን ቅጣት አሳይቶአል። ይህም በሮብዓም ላይ ተራ በተራ ሲፈጸም ታይቶአል፤ ይኸውም ሦስት ዓመት ታዝዞ በረከት ካገኘ በኋላ (11፥17) በአራተኛው ዓመት ስላመፀ በአምስተኛው ዓመት (እዚህ ላይ እንደምናገኘው) ቅጣቱን ተቀብሎአል።

12፥3 *የሱኪምና፤* የግብፃውያን ጽሑፍ እንደሚያስረዳው የጥንት የዘር ግንዳቸው ከሊቢያ ሲሆን፣ እነርሱም በግብፃውያን ጐን የተሰለፉ ቅጥረኛ ወታደሮች ሳይሆኑ አይቀሩም።

12፥5 የቍ1-14፤ ማብ እና ቍ1 ይመ ።

12፥6-7፤ ቍ12 ይመ። እዚህ ላይ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በ7፥14 ላይ የሚገኘው የእግዚአብሔር ተስፋ ትዝ ብሎታል።

12፥13፤ *ዐሥራ ሰባት ዓመት፤* የ10፥1 ማብ ይመ።

12፥15-16 1ነገ 14፥29-31 ይመ።

ናዕማ የምትባል አሞናዊት ነበረች። [14]*እግዚአብሔርን* ይሻ ዘንድ ልቡን ስላላዘጋጀ ክፉ ነገር አደረገ።

[15]ሮብዓም በዘመነ መንግሥቱ ያከናወናቸው ተግባሮች ሁሉ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ ድረስ ነቢዩ ሸማያ በጻፈው የታሪክ መዝገብና በባለ ራእዩ አዶ በዘገበው የትውልድ ሐረግ ታሪክ የሚገኝ አይደለምን? በሮብዓምና በኢዮርብዓም መካከል የማያቋርጥ ጦርነት ነበር። [16]ሮብዓም እንደ አባቶቹ ሁሉ አንቀላፋ፤ በዳዊትም ከተማ ተቀበረ፤ ልጁ አብያም በእርሱ ፈንታ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ አብያ

13፥1-2፡22-14፥1 ተጓ ምብ—1ዜና15፥1-2፡6-8

13 ኢዮርብዓም በነገሠ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት አብያ በይሁዳ ነገሠ። [2]በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሦስት ዓመት ገዛ። እናቱ ሚካያ[a] ትባላለች፤ እርስዋም የገብዓ ተወላጅ የኡርኤል ልጅ ነበረች።

በአብያና በኢዮርብዓምም መካከል ጦርነት ነበር። [3]አብያ አራት መቶ ሺህ ብርቱ ተዋጊዎች ይዞ ዘመተ፤ ኢዮርብዓምም ስምንት መቶ ሺህ ብርቱ ተዋጊዎች ይዞ በመውጣት ጠበቀው።

[4]አብያ በኰረብታማው በኤፍሬም አገር በጽማራይም ተራራ ላይ ቆሞ፣ እንዲህ አለ፤ “ኢዮርብዓምና እስራኤል ሁሉ አድምጡኝ! [5]የእስራኤል *አምላክ* እግዚአብሔር ዳዊትና ዘሮቹ በእስራኤል ላይ ለዘላለም እንዲነግሡ በጨው ኪዳን የሰጣቸው መሆኑን አታውቁምን? [6]የዳዊት ልጅ የሰሎሞን ባሪያ የነበረው የናባጥ ልጅ ኢዮርብዓም ግን በጌታው ላይ ዐመፀ። [7]የሰሎሞን ልጅ ሮብዓም ገና ሕፃን ሳለ፣ ምንም ማድረግ በማይችልበትና እነርሱንም ለመቋቋም አቅሙ በማይፈቅድለት ጊዜ የማይረቡ ጥቂት ወሮበሎች በዙሪያው ተሰበሰቡበት፣ በረቱበትም።

[8]“አሁንም እናንተ በዳዊት ዘርዐ-ትውልድ እጅ ያለውን *የእግዚአብሔርን መንግሥት* ልትቋቋሙ አስባችኋል። በእርግጥም በሰራዊት ረገድ እጅግ ብዙ ናችሁ፤ አማልክቶቻችሁ ይሆኑ ዘንድ ኢዮርብዓም የሠራቸውንም የወርቅ ጥጆች ይዛችኋል። [9]ደግሞስ የአሮን ልጆች የሆኑትን ካህናትና ሌዋውያን አባርራችሁ፣ ሌሎች ሕዝቦች እንደሚያደርጉት ሁሉ፣ እናንተም የራሳችሁን ካህናት አልሾማችሁምን? አንድ ኮርማና ሰባት አውራ በግ ይዞ ራሱን ለመቀደስ የሚመጣ ማናቸውም ሰው አማልክት ላልሆኑ ለእነዚያ ጣዖታት ካህን ይሆናል።

[10]“ለእኛ ግን አምላካችን እግዚአብሔር ነው፤ እርሱንም አልተውነውም፤ *እግዚአብሔርን* በማገልገል ላይ ያሉት ካህናት የአሮን ልጆች ሲሆኑ፣ ረዳቶቻቸውም ሌዋውያኑ ናቸው። [11]እነርሱም በየጧቱና በየማታው የሚቃጠል መሥዋዕትና ሽታው ደስ የሚያሰኝ ዕጣን ለ*እግዚአብሔር* ያቀርባሉ፤ የገጹን ኅብስት በሥርዐቱ መሠረት በነጻው ጠረጴዛ ላይ ያኖራሉ፤ በየማታውም በወርቁ መቅረዝ ላይ ያሉትን ቀንዲሎች ያበራሉ፤ እኛም *የአምላካችንን* የእግዚአብሔርን ትእዛዝ እንፈጽማለን፤ እናንተ ግን ትታችሁታል። [12]እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነው፤ መሪአችንም እርሱ ነው። መለከት የያዙ ካህናቱም የጦርነቱን ድምፅ በእናንተ ላይ ያሰማሉ። እናንተ የእስራኤል ሰዎች ሆይ፤ አይቀናችሁምና፣ ከአባቶቻችሁ *አምላክ* ከእግዚአብሔር ጋር አትዋጉ።”

[13]በዚህ ጊዜ ኢዮርብዓም ከሰራዊቱ ከፊሉን ከይሁዳ ሰራዊት በስተ ጀርባ እንዲያደፍጡ ላከ፤ የቀረውም ሰራዊት ከእርሱ ጋር የይሁዳን ሰራዊት ፊት ለፊት እንዲገጥሙ አደረገ። [14]የይሁዳም ሰዎች ዙሪያቸውን ሲመለከቱ ከፊትና ከኋላ መከበባቸውን አዩ፤ ወደ *እግዚአብሔርም* ጮኹ፤ ካህናቱም መለከታቸውን ነፉ። [15]የይሁዳም ሰዎች በፉከራ የጦርነት ድምፅ አሰሙ፤ እግዚአብሔር ኢዮርብዓምንና እስራኤልን ሁሉ በአብያና በይሁዳ ፊት ፈጽሞ መታቸው። [16]እስራኤላውያን ከይሁዳ ፊት ሸሹ፤ እግዚአብሔርም በእጃቸው አሳልፎ ሰጣቸው። [17]አብያና ሰዎቹም ከባድ ጉዳት አደረሱባቸው፤ ከዚህ የተነሣም ከእስራኤል ብርቱ ተዋጊዎች መካከል አምስት መቶ ሺህ ሰዎች ተገደሉ። [18]በጦርነቱም የእስራኤል ሰዎች ተዋረዱ፣ የይሁዳ ሰዎች ግን

12፥15 2ዜና11፥2
12፥16 1ዜና3፥10፤ 2ዜና11፥20
13፥2 1ነገ15፥6፤ 2ዜና11፥20፤15፥16
13፥4 ኢሱ18፥22፤ 1ዜና11፥1
13፥5 ዘሌ2፥13፤ 2ሳሙ7፥13፤ 1ዜና17፥12
13፥6 1ነገ11፥26
13፥7 መሳ9፥4፤ 1ዜና29፥1
13፥8 ዘፀ32፥4፤ 1ሳሙ4፥3፤2ዜና9፥8፤ 11፥15
13፥9 ዘፀ29፥31፡ 35-36፤1ነገ12፥31፤ 2ዜና11፥14-15፤ ኤር2፥11፤ገላ4፥8
13፥11 ዘፀ25፥6፡ 37፤29፥39፤1ዜና9፥3 2፤2ዜና2፥4
13፥12 ዘኍ10፥8-9፤መሳ2፥15፤ ኢዮ9፥4፤ ምሳ21፥30፤29፥1፤ ሐሥ5፥39
13፥13 ኢሱ8፥9፤ 2ዜና20፥22
13፥14 1ዜና5፥20፤ 2ዜና14፥11፤18፥31
13፥15 1ዜና9፥1
13፥16 2ዜና16፥8
13፥18 2ዜና14፥ 11፤ 16፥7፤ መዝ22፥5

13፥1-14፥1፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በዚህ ክፍል ስለ አብያ ዘመነ መንግሥት ያቀረበው ታሪክ በ1ነገ15፥1-8 ላይ ከተገለጸው ሦስት ዕጥፍ ይረዝማል፤ ይህም የሆነበት ዋናው ምክንያት አብያ ረጅም ንግግር ስላደረገ ነው (13፥4-12፤ እንዲሁም የ28፥1-27 ማብ ይመ)። የአብያን ዘመነ መንግሥት በተመለከተ በመጽሐፈ ነገሥቱና በዜና መዋዕሉ መካከል እጅግ የሚያስደንቀው ልዩነት፣ እያንዳንዳቸው የሰጡት አስተያየት ነው፤ የመጽሐፈ ነገሥቱ አስተያየት አፍራሽ ሲሆን (1ነገ15፥3)፣ ሰፋ ያለ ማስረጃ አያቀርብም፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ስለ አብያ ያለውን አዎንታዊ አስተያየት በማስረጃ ያቀርባል። የንጉሡ የአገዛዝ ዘመን እንደ ማናቸውም ተራ ሰው ሕይወት ሁሉ፣ መልካሙንም ክፉውንም ቀላቅሎ የያዘ ነው።

13፥2 *ሦስት ዓመት፤* ከ913-910 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው። *ሚካያ፤* የ11፥20፡ ማብ ይመ።

13፥3 *አራት መቶ ሺህ...... ስምንት መቶ ሺህ፤* እጅግ ከፍ ያለ ቍጥር ሲሆን፣ በ1ዜና 21፥5ማብ ይመ ላይ ከተጻፈው ጋር ማብ ይመ ተመሳሳይነት አለው። ይህም ያለ የሌለ ኀይሉን ያሰለፈበት ጦርነት መሆኑን ያመለክታል።

13፥4 *በጽማራይም ተራራ፤* ትክክለኛ ቦታው አይታወቅም፤ ጽማራይም የተባለ ከተማ ግን በብንያም ግዛት ውስጥ ነበር (ኢሱ 18፥22)፤ ጦርነቱም የተካሄደው በብንያምና በእስራኤል የጋራ ወሰን ላይ ሳይሆን እንደማይቀር ይገመታል። *እስራኤል ሁሉ፤* የ12፥1 ማብ ይመ። ይህ ሐረግ በዚህና በቍ15 ላይ የሚያመለክተው የሰሜኑን መንግሥት ነው።

13፥5፤7፥17-18፤ 1ዜና17፥13-14 ይመ። *በጨው ኪዳን፤* የዘሌ 2፥13፤ የዘኍ18፥19፤የ2ነገ 2፥20 ማብ ይመ።

13፥6፤ የ10፥1-19 ማብ ይመ

13፥7 ዘለፋው የሚያመለከተው በሰሜኑ መንግሥት ሥር ያሉትን ሁሉ ሳይሆን፣ መሪዎቹን ብቻ ነው፤ ይህም የዐመፁ ተካፋይ ሆነው ለጦርነት የተሰለፉትን የሰሜኑን ወታደሮች ልብ ለመስረቅ የተደረገውን ዘዴ ያመለክታል። *የማይረቡ፤* የዘዳ 13፥13 ማብ ይመ። *ገና ሕፃን ሳለ፤* ከ1ዜና 22፥5፤29፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

13፥8 *የእግዚአብሔርን መንግሥት፤* የዳዊት ቤት የእግዚአብሔርን መንግሥት ይወክላል (9፥8 እና ማብ ይመ)።

13፥9፤ 1ነገ12፥25-33 ይመ። *ራሱን ለመቀደስ፤* ከዘፀ29፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

13፥10-12፤ ከዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እይታ አኳያ ተቀባይነት ያለው ሕጋዊ በሆኑ ካህናት የሚካሄድና በሥርዐቱ መሠረት

በአባቶቻቸው *አምላክ* በእግዚአብሔር ታምነዋልና ድል ነሡ::

[19]አብያም ኢዮርብዓምን አሳድዶ የቤቴልን፣ የይሻናንንና የዔፍሮንን ከተሞች ከነመንደሮቻቸው ወሰደበት:: [20]ኢዮርብዓም በአብያ ዘመን እንደ ገና ሊያንሠራራ አልቻለም፤ ከዚያም *እግዚአብሔር* ስለ ቀሠፈው ሞተ::

[21]አብያ ግን ይበልጥ እየበረታ ሄደ፤ ዐሥራ አራት ሚስቶች አግብቶም ሃያ ሁለት ወንዶችና ዐሥራ ስድስት ሴቶች ልጆች ነበሩት::

[22]በአብያ ዘመን የተከናወነው ተግባር፣ እርሱ የፈጸመውና የተናገረው ሁሉ በነቢዩ በአዶ የታሪክ መዛግብት ተጽፎአል::

14 አብያ እንደ አባቶቹ ሁሉ አንቀላፋ፤ በዳዊትም ከተማ ተቀበረ፤ ልጁም አሳ በእርሱ ፈንታ ነገሠ፤ በዘመኑም በምድሪቱ ለዐሥር ዓመት ሰላም ሆነ::

የይሁዳ ንጉሥ አሳ

14፥2-3ተጓ ምብ—1ዜና15፥11-12

[2]አሳ *በአምላኩ* በእግዚአብሔር ፊት መልካምና ቅን የሆነውን ነገር አደረገ፤ [3]ባዕዳን መሠዊያዎችንና ማምለኪያ ኰረብታዎችን አስወገደ፤ ማምለኪያ ዐምዶችን አፈረሰ፤ አሼራ ለተባለች ጣዖት አምላክ የቆሙ የዕንጨት ቅርጽ ምስሎችንም[†] ቈራረጠ፤ [4]የአባቶቻቸውን *አምላክ* እግዚአብሔርን እንዲፈልጉ፣ ሕጉንና ትእዛዙንም እንዲፈጽሙ የይሁዳን ሕዝብ አዘዘ:: [5]ከእያንዳንዱም የይሁዳ ከተሞች የየኰረብታውን መስገጃ ስፍራዎችንና የዕጣን መሠዊያዎችን አስወገደ፤ መንግሥቱም በእርሱ አገዛዝ ዘመን ሰላም አገኘች:: [6]በምድሪቱ ሰላም ስለ ሰፈነ፣ በይሁዳ የተመሸጉ ከተሞችን ሠራ:: *እግዚአብሔር* ዕረፍት ስለ ሰጠውም፣ በዘመኑ የተዋጋው ማንም አልነበረም::

[7]እርሱም ለይሁዳ ሕዝብ እንዲህ አላቸው፤ "እነዚህን ከተሞች እንሥራ፤ ማማ፣ መዝጊያና መወርወሪያ ያላቸውን ቅጥሮች በዙሪያቸው እናብጅ:: *አምላካችንን* እግዚአብሔርን ስለ ፈለግነው ምድሪቱ አሁንም የኛው ናት፤ እኛ ፈለግነው፤ እርሱም በሁሉም አቅጣጫ ዕረፍት ሰጠን" እነርሱም ሠሩ፤ ተከናወነላቸውም::

[8]አሳ ታላላቅ ጋሻና ጦር የያዙ ሦስት መቶ ሺህ የይሁዳ ሰዎች እንዲሁም ጋሻና ቀስት የያዙ ሁለት መቶ ሰማንያ ሺህ የብንያም ሰዎች ነበሩት፤ እነዚህ ሁሉ ብርቱ ተዋጊዎች ነበሩ::

[9]ኢትዮጲያዊው ዝሪ አንድ ሚሊዮን[‡] ሰራዊትና ሦስት መቶ ሠረገላ ይዞ በመውጣት እስከ መሪሳ ድረስ መጣባቸው:: [10]አሳም ሊገጥመው ወጣ፤ መሪሳ አጠገብ ባለው በጽፋታ ሸለቆም የውጊያ ቦታ ቦታቸውን ያዙ::

[11]በዚህ ጊዜ አሳ ወደ *አምላኩ* ወደ እግዚአብሔር እንዲህ ሲል ጮኸ፤ "*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ደካሞችን ከኀይለኞች የሚታደግ እንደ አንተ ያለ ማንም የለም፤ አምላካችን *እግዚአብሔር* ሆይ፤ በአንተ ታምነናልና፣ ይህን ታላቅ ሰራዊት በስምህ እንገጥመዋለን፤ እግዚአብሔር ሆይ፤ አምላካችን አንተ ነህ፤

14፥2 2ዜና21፥12
14፥3 ዘፀ23፥24፤ 34፥13፤መሳ2፥2
14፥4 1ዜና16፥11
14፥5 1ነገ15፥14፤ ኢሳ27፥9፤ሕዝ6፥4
14፥6 1ዜና22፥9
14፥7 1ዜና22፥9
14፥8 1ዜና21፥1
14፥9 ዘፍ10፥8-9፤2ዜና11፥8፤12፥3፤ 24፥24
14፥11 1ሳሙ17፥45፤ 1ነገ8፥44፤ 2ዜና13፥14፡18፤ 25፥8፤ መዝ9፥19፤60፥11-12፤79፥9

[†]3 በሁለተኛው የዜና መዋዕል መጽሐፍ ተደጋግሞ እንደተጠቀሰው ይህ አሼራ የምትባለው ጣዖት አምላክ ምስል ነው::
[‡]9 ዕብራይስጡ *ሺሕ ሺሕ ወይም ሺሕ ጊዜ ሺሕ* ይላል::

የሚከናወን አምልኮ ነው (ከ1ዜና23፥28-31 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥21፡ የ11፥18-22 ማብ ይመ::

14፥1 *ለዐሥር ዓመት ሰላም፤* ለዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ ሰላምና ብልጽግና ከጽድቅ አገዛዝ ጋር የማይነጣጠሉ ነገሮች ናቸው:: አሳ ከነገሠ ከዐሥር ዓመት በኋላ (910-900 ዓ.ቅ.ክ.) ዝሪ ወረራ አካሄደ (14፥9-15)፤ ከዚያ በኋላ ከዐሥራ አምስተኛው (15፥10) እስከ ሠላሳ አምስተኛው ዘመነ መንግስሥቱ ያለው የሃያ ዓመት ጊዜ (15፥19) ሰላም የሰፈነበት ነበር:: ይህን ክፍል በአሳና በባአስ መካከል በዘመነ መንግሥታቸው ሁሉ ጦርነት እንደ ነበር ከሚያወሣው ታሪክ ጋር ያነጻጽሩ (1ነገ 15፥16 እና ማብ ይመ):: አሳ ምሽጎችን እንዲሠራ ምክንያት የሆነው በሁለቱ መንግሥታት መካከል የተፈጠረው ውጥረት ነው (14፥7-8)፤ ምንም እንኳ በሁለቱ መካከል አልፎ አልፎ ድንገተኛ ግጭትና ትንኮሳ ቢኖርም አሳ በነገሠ በ36ኛው ዓመት (16፥1) ላይ አሳ ሰራዊቱን እስካዘመተበት ጊዜ ድረስ ይህን ያህል ከቍጥር የሚገባ ጦርነት በመካከላቸው አልነበረም (15፥8 እና ማብ ይመ)::

14፥2-16፥14 እዚህ ላይ የአሳን ዘመነ መንግሥት (910-869 ዓ.ቅ.ክ) በተመለከተ የተወሣው ታሪክ በ1ነገ15፥9-24 ላይ ከተጻፈው ይልቅ ተስፋፍቶ የቀረበ ነው፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ታሪኩን አስፋፍቶ ያቀረበበትም ምክንያት መታዘዝ በሚያስገኘው በረከትና አለመታዘዝ በሚያስከትለው ቅጣት መካከል ያለውን ልዩነት ለማሳየት ነው:: ጸሓፊው የአሳን ዘመነ መንግሥት ታሪክ በሚጽፍበት ጊዜ፣ ለመከፋፈል ያመቸው ዘንድ በቅደም ተከተል አስቀምጦታል (የ12፥2 ማብ ይመ):: አሳ ለዐሥር ዓመት ያህል በአካሄዱ እግዚአብሔርን ደስ አሰኘ፤ ስለዚህም ያሰበው ተከናወነለት (14፥1-7)፤ ወደ እግዚአብሔር ስለ ጮኸም ኀይለኛው የኩሽ ሰራዊት ወረራ ሊደመሰስ ችሎአል (14፥8-15):: ከዚያም ተሐድሶው ይቀጥልና (15፥1-9)፤ በአሳ በ15ኛው ዓመት (15፥10-18) ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ግንኙነት ለማጽናት እንደገና ቃል ኪዳኑን አደሰ፤ አሳም እስከ ሠላሳ አምስተኛው ዘመነ መንግሥቱ ድረስ ደስ ብሎት በሰላም ኖረ:: በሠላሳ ስድስተኛው ዘመነ መንግሥቱ ላይ ግን የሰሜኑ መንግሥት ወረራ ባካሄደበት ጊዜ (16፥1) እንደ በፊቱ ሁሉ በአምላኩ በእግዚአብሔር በመታመን ፈንታ፣ የሶርያን ንጉሥ ርዳታ ጠየቀ (16፥2-6)፤ የገሠጻውንም ነቢይ አሰረው (16፥7-10)፤ በሠላሳ ዘጠነኛው ዘመነ መንግሥቱ ክፉኛ ታመመ (16፥12)፤ በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር እንዲረዳው አልተማጠነውም፤ እርሱም በአርባ አንደኛው ዘመነ መንግሥቱ ሞተ (16፥13)::

14፥3፤ *ማምለኪያ ዐምዶችን፤* የ1ነገ14፥23 ማብ ይመ::

14፥5 *ማምለኪያ ኰረብታዎችን አስወገደ፤* 1ነገ 15፥14 የሚያወሣው አሳ እነዚህን የማምለኪያ ስፍራዎች እንዳላስወገደ ነው፤ ይህም ችግር ራሱ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በ15፥17 ላይ ባሰፈረው ጽሑፍ በሚገባ መልስ አግኝቶአል፤ ይህም ከ1ነገ 15፥14ጋር ይስማማል:: አሳ በዘመነ መንግሥቱ መጀመሪያ ላይ ማምለኪያ ኰረብታዎችን ለማስወገድ ከፍተኛ ጥረት ቢያደርግም የጣዖት አምልኮ እጅግ ተንሰራፍቶ ስለ ነበር ጥረቱ ሊሳካ አልቻለም (15፥17) የማምለኪያ ስፍራዎችን ማስወገድ መቻልና አለመቻልን በኢዮሳፍጥም ዘመነ መንግሥት ታይቶአል (17፥6፤20፥33) እንዲሁም ከዘዳ12፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ::

14፥7፤ *በሁሉም አቅጣጫ፤* የ20፥30 ማብ ይመ::

14፥9፤ *(ኢትዮጵያዊው) ዝሪ፤* ይህ ሰው በሃያ ሁለተኛው የግብፅ ሥርወ መንግሥት የነገሠው ሁለተኛው ፈርዖን ማለትም ቀዳማዊ ኦስርኮን ነው የሚሉ አሉ:: ይሁን እንጂ "ንጉሥ" ወይም "ፈርዖን" የሚል ማዕረግ ስላልተቀጸለለትና "ኢትዮጵያዊው" (ወይም) "ኑብያዊው" በመባል ስለሚታወቅ አንድ ማንነቱ ያልተለየ የፈርዖን የጦር መሪ ሳይሆን አይቀርም የሚሉ አሉ:: ወረራው ከሠላሳ ዓመት በፊት (12፥1-12) ሺሻቅ ካደረገው ጋር ተመሳሳይ ነው፤ በውጤቱ ግን የአሳ ፈጽሞ የተለየ ነበር::

14፥10 *በጽፋታ ሸለቆም፤* ወደ ተራራማው አገር ወደ ይሁዳና ወደ ኢየሩሳሌም የሚወስደው ዋናው መንገድ የሚያልፈው በዚሁ አቋርጦ ነው:: *መሪሳ፤* እዚህ ላይ የተጠቀሰውን መንገድ ለመከላከል ቀደም ብሎ በሮብዓም የተመሸገ ነው (11፥8)::

ሰውም አያሸንፍህም።"

[12]እግዚአብሔርም ኢትዮጵያውያንን በአሳና በይሁዳ ፊት መታቸው፤ ኢትዮጵያውያኑም ሸሹ፤ [13]አሳና ሰራዊቱም እስከ ጌራራ ድረስ አሳደዷቸው፤ እጅግ ብዙ ቍጥር ያላቸው ኢትዮጵያውያን ስለወደቁም፣ ሊያንሰራሩ አልቻሉም፤ በሰራዊቱም ፊት ተደመሰሱ። የይሁዳም ሰዎች እጅግ ብዙ ምርኮ ወሰዱ። [14]በጌራራ ዙሪያ ባሉት ከተሞች ሁሉ ላይ ታላቅ ድንጋጤ *ከእግዚአብሔር* ዘንድ ስለ ወደቀባቸው ከተሞቹን ሁሉ አጠፏቸው፤ እጅግ ብዙ ምርኮም በዚያ ስለ ነበር፣ በዘበዟቸው። [15]እንዲሁም በእረኞች ሰፈር ላይ አደጋ ጥለው እጅግ ብዙ በጎች፣ ፍየሎችና ግመሎች ማረኩ ወደ ኢየሩሳሌምም ተመለሱ።

ንጉሥ አሳ ያደረገው ተሐድሶ

15፥16-19ተጓ ምብ—1ዜና15፥13-16

15 የእግዚአብሔር መንፈስ በዖዴድ ልጅ በአዛርያስ ላይ መጣ። [2]እርሱም አሳን ሊገናኘው ወጣ፤ እንዲህም አለው፤ "አሳ፣ እናንተም ይሁዳና ብንያም ሁሉ ሆይ፤ አድምጡኝ፤ እናንተ *ከእግዚአብሔር* ጋር ስትሆኑ፣ እርሱም ከእናንተ ጋር ይሆናል፤ ብትፈልጉት ይገኝላችኋል፤ ብትተውት ግን፣ ይተዋችኋል። [3]እስራኤል ያለ እውነተኛ አምላክ፣ ያለ አስተማሪ ካህንና ያለ ሕግ ብዙ ዘመን አሳልፎዋል። [4]በመከራቸው ጊዜ ግን፣ ወደ እስራኤል *አምላክ* ወደ እግዚአብሔር ተመልሰው ፈለጉት፤ እርሱም ተገኘላቸው። [5]በዚያን ዘመን በምድር ነዋሪዎች ሁሉ ዘንድ ታላቅ ሁከት ስለ ነበር፣ በሰላም ወጥቶ መግባት አስተማማኝ አልነበረም። [6]እግዚአብሔር በተለያየ *መከራ* ያስጨንቃቸው ስለ ነበር፣ አንዱ *መንግሥት* በሌላው *መንግሥት*፣ አንዱም ከተማ በሌላው ከተማ ይደመሰስ ነበር። [7]እናንተ ግን የድካማችሁን ዋጋ ስለምታገኙ በርቱ፤ እጃችሁም አይላላ።"

[8]አሳ ይህን *ቃል*ና የነቢዩን የዖዴድን ልጅ[ግ] የዓዛርያስን ትንቢት በሰማ ጊዜ በረታ። ከመላው ይሁዳና ከብንያም ምድር፣ በኤፍሬምም ኰረብታዎች ላይ ከያዛቸው ከተሞች አስጸያፊዎቹን ጣዖታት አስወገደ። *ከእግዚአብሔር* መቅደስ ሰበሰብ ፊት ለፊት የነበረውንም *የእግዚአብሔር መሠዊያ* አደሰ።

[9]*አምላኩ* እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር መሆኑን ባዩ ጊዜ፣ ከእስራኤል ብዙ ሰዎች እርሱን ተጠግተው ነበር፤ እርሱም ይሁዳንና ብንያምን እንዲሁም ከኤፍሬም፣ ከምናሴና ከስምዖን *መጥተው* ከእነርሱ ጋር የተቀመጡትን ሰበሰበ።

[10]እነርሱም በአሳ ዘመነ *መንግሥት* በዐሥራ አምስተኛው ዓመት፣ በሦስተኛው ወር በኢየሩሳሌም ተሰበሰቡ። [11]በዚያን ጊዜ በምርኮ ካመጡት ውስጥ ሰባት መቶ በሬ፣ ሰባት ሺ በግና ፍየል *ለእግዚአብሔር* ሠዉ። [12]የአባቶቻቸውንም *አምላክ* እግዚአብሔርን በፍጹም ልባቸውና በፍጹም ነፍሳቸው ይሹ ዘንድ ቃል ኪዳን አደረጉ። [13]የእስራኤልን *አምላክ* እግዚአብሔርን የማይፈልግ ሁሉ ግን፣ ትንሽም ሆነ ትልቅ፣ ወንድም ሆነ ሴት እንዲገደል አደረጉ። [14]*ይህንንም* በታላቅ ድምፅ፣ በእልልታ፣ በእምቢልታና በመለከት ድምፅ *ለእግዚአብሔር* ማሉ። [15]በፍጹም ልባቸው ስለማሉም የይሁዳ ሕዝብ በመሐላው ደስ ተሰኙ። እግዚአብሔርን ከልብ ፈለጉት፤ እርሱም ተገኘላቸው፤ ስለዚህ *እግዚአብሔር* በሁሉም አቅጣጫ *ዕረፍት* ሰጣቸው።

[16]እንዲሁም ንጉሥ አሳ አያቱን ማዓካን ለአስጸያፊዋ የአሼራ ጣዖት ዐምድ ስላቆመች ከእቴጌነት ክብሯ ሻራት። አሳም ዐምዱን ቈርጦ በመሰባበር በቄድሮን ሸለቆ አቃጠለው። [17]ምንም እንኳ ማምለኪያ ኰረብታዎችን ሙሉ በሙሉ ከእስራኤል ባያስወግድም፣ የአሳ ልብ በዘመኑ ሁሉ ፈጽሞ *ለእግዚአብሔር* የተገዛ ነበር። [18]እርሱና አባቱ የቀደሱትን ብሩን፣ ወርቁንና ልዩ ልዩ ዕቃ ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አገባ።

[19]እስከ ሠላሳ አምስተኛው የአሳ ዘመነ *መንግሥት* ድረስ ምንም ዓይነት ጦርነት አልነበረም።

[ግ]8 የቡልጌትና የሱርስቱ ቅጅ (እንዲሁም ቍጥር1) ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን *የዖዴድን ልጅ* የሚለውን አይጨምርም።

14፥12 1ነገ8፥45
14፥13 ዘፍ10፥19፤ 2ሳሙ22፥38፤2ዜና15፥11፡18፤ነህ9፥24፤ መዝ44፥2፡19፤ 135፥10
14፥14 ዘፍ35፥5፤ ዘዳ2፥25፤11፥25
15፥1 ዘኍ11፥25፡26
15፥2 ዘዳ31፥17፤ 1ዜና28፥9፤2ዜና7፥14፤20፥17፤ መዝ78፥34፤ ኢሳ45፥19፤ 55፥6፤ኤር29፥13፤ ሆሴ3፥5፤ያዕ4፥8
15፥3 ዘሌ10፥11፤ ሰቆ2፥9፤አሞ8፥11
15፥4 ዘዳ4፥29
15፥5 መሳ5፥6፤ 19፥20፤ዘካ8፥10
15፥6 ኢሳ19፥2፤ ማቴ24፥7፤ ማር13፥8፤ ሉቃ21፥10
15፥7 ኢያ1፥7፡9፤1ሳሙ24፥19፤ መዝ18፥20፤58፥11፤ ምሳ14፥14፤ ኤር31፥16
15፥8 1ነገ8፥64፤ 15፥12፤2ዜና8፥12፤17፥2
15፥9 2ዜና11፥16-17
15፥10 ዘሌ23፥15-21
15፥11 2ዜና14፥13
15፥12 2ነገ11፥17፤1ዜና16፥11
15፥13 ዘፀ22፥20፤ ዘዳ13፥9-16
15፥15 ዘዳ4፥29፤ 1ዜና22፥9
15፥16 ዘፀ34፥13፤ 2ሳሙ15፥23፤1ነገ2፥19፤2ዜና13፥2
15፥18 2ዜና14፥ 13

14፥13 *ጌራራ፤* የዘፍ20፥1 ማብ ይመ። *ምርኮ፤* ከተገኘው ምርኮ አብዛኛው (ቍ 14) ወደ ቤተ መቅደሱ ግምጃ ቤት ገብቶአል (15፥18 እንዲሁም የ1ዜና18፥1-20፥8 ማብ ይመ)።

14፥14 *ድንጋጤ ከእግዚአብሔር ዘንድ፤* የ1ዜና 14፥17 ማብ ይመ።

15፥1-19፤ ይህ ምዕራፍ ከዝሪ መሸነፍ የተጀመረውንና በዓዛርያስ ስብከት የተበረታታውን (ቍ1) የአሳ ተሐድሶ ሁለተኛ ዙር የሚተርክ ይመስላል።

15፥3 *ያለ አስተማሪ ካህንና፤* ካህናት በመሠዊያው ላይ ማከናወን የሚገባቸውን አገልግሎት መፈጸም ብቻ ሳይሆን፣ ሕጉንም ማስተማር ነበረባቸው (17፥7-9፤ዘሌ10፥11 ይመ)።

15፥8 *በኤፍሬምም... ከያዛቸው ከተሞች፤* ከ36ኛው የአሳ ዘመነ መንግሥት በፊት (16፥1፤ እንዲሁም 17፥1ይመ) በእርሱና በባኦስ መካከል አልፎ አልፎ መቈራቈስና ግጭት ሳይኖር እንዳልቀረ ያሳያል።

15፥9 *ብዙ ሰዎች እርሱን ተጠግተው፤* በሮብዓም ዘመን ከሰሜኑ መንግሥት ፈልሰው ወደ ይሁዳ ስለ ሄዱ ሰዎች ሁኔታ የሚናገረውን ክፍል ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ 11፥13-17።

15፥10 *በዐሥራ አምስተኛው ዓመት በሦስተኛው ወር፤* ወቅቱ የጸደይ ወራት ሲሆን ዘመኑም 895 ዓ.ቅ.ክ ነበር። ይህም ከዝሪ ወረራ በኋላ ነበር (ቍ19)። በዓለአምሳ የዋለውም በሦስተኛው ወር ስለ ነበር (ዘሌ23፥15-21)፤ ለዚህ ጉባኤ መሰብሰብ ምክንያት የሆነውም ይህ ሳይሆን አይቀርም።

15፥12 *ቃል ኪዳን፤* በሲና የተደረገው የኪዳን ተሐድሶ በሞዓብ ሜዳ (ዘዳ29፥1)፤ በጌባል ተራራ (ኢያ8፥30-35)፣ በሴኬም (ኢያ 24፥25) እንዲሁም በጌልገላ (1ሳሙ11፥14 እና ማብ ይመ) ከተደረገው የኪዳን ተሐድሶ ጋር ተመሳሳይ ነው። ቀጥሎም ካህኑ ዮዳሄ (23፥16)፤ ሕዝቅያስ (29፥10) እና ኢዮስያስ (34፥31) እንደዚሁ ቃል ኪዳን ሲገቡ እናገኛቸዋለን፤ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በመጽሐፉ ውስጥ ልዩ ትኵረት የሰጣቸው ቁም ነገሮች ናቸው።

15፥13 *እግዚአብሔን ... የማይፈልግ፤* ወደ ሌሎች አማልክት የሚመለስ ማለት ነው። *እንዲገደል፤* ይህ የሚፈጸመው በቃል ኪዳኑ ሕግ መሠረት ነው (ዘፀ22፥20፤ዘዳ13፥6-9)።

15፥15 ዕረፍት፤ የ20፥30 ማብ ይመ።

15፥16 *የአሼራ ጣዖት ዐምድ፤* የ 14፥3 አግራጌ ትርጕም ይመ።

15፥17 *ማምለኪያ ኰረብታዎችን ......ባያስወግድም፤* 15፥5 እና ማብ ይመ።

16፥1 *አሳ በነገሠ በሠላሳ ስድስተኛው ዓመት... ባኦስ፤*

የአሳ የመጨረሻ ዓመታት

16፥1-6ተጓ ምብ—ዜና15፥17-22
16፥11-17፥1ተጓ ምብ —1ዜና15፥23-24

16 አሳ በነገሠ በሠላሳ ስድስተኛው ዓመት፣ የእስራኤል ንጉሥ ባኦስ በይሁዳ ላይ ዘምቶ፣ ከእስራኤል ንጉሥ ከአሳ ግዛት ማንም እንዳይወጣ፣ ወደዚያም ማንም እንዳይገባ ለመከልከል ራማን መሸገ። [2]አሳም ከእግዚአብሔር ቤተ መቅደስና ከራሱም ቤተ መንግሥት ግምጃ ቤቶች ብርና ወርቅ ወስዶ በደማስቆ ተቀምጦ ይገዛ ለነበረው ለሶርያ ንጉሥ ለወልደ አዴር ላከ፤ [3]ከዚያም "ቀድሞ በአባቴና በአባትህ መካከል እንደ ነበረው ሁሉ፣ ዛሬም በእኔና በአንተ መካከል የስምምነት ውል ይኑረን፤ እነሆ፤ ብርና ወርቅ ልኬልሃለሁ፤ ከእኔ ተመልሶ ይሄድ ዘንድ ከባኦስ ጋር ያደረግኸውን የስምምነት ውል አፍርስ" አለው።

[4]ወልደአዴር የንጉሥ አሳን ሐሳብ ተቀበለ፤ የጦር አዛዦቹንም በእስራኤል ከተሞች ላይ አዘመተ። እነርሱ ዒዮንን፣ ዳንን፣ አቤል ማይምንና የንፍታሌምን የዕቃ ግምጃ ቤት ከተሞች ሁሉ ድል አድርገው ያዙ። [5]ባኦስ ይህን በሰማ ጊዜ ራማን መገንባቱን አቆመ፤ ሥራውንም አቋረጠ። [6]ንጉሥ አሳም የይሁዳን ሰዎች ሁሉ አመጣቸው፤ እነርሱም ባኦስ ይሠራበት የነበረውን ድንጋይና እንጨት ወሰዱ፤ አሳም ጌባንና ምጽጳን ሠራባት።

[7]በዚያን ጊዜም ባለ ራእዩ አናኒ ወደ ይሁዳ ንጉሥ ወደ አሳ መጥቶ እንዲህ አለው፤ "በአምላክህ በእግዚአብሔር ሳይሆን በሶርያ ንጉሥ ስለ ታመንህ፣ የሶርያ ንጉሥ ሰራዊት ከእጅህ አምልጦአል። [8]ኢትዮጵያውያንና ሊቢያውያን ብዙ ቍጥር ካላቸው ሠረገላዎቻቸውና[a] ፈረሶቻቸው ጋር ኀያል ሰራዊት አልነበሩምን? ይሁን እንጂ በእግዚአብሔር ስለ ታመንህ በእጅህ አሳልፎ ሰጠህ፤ [9]በፍጹም ልባቸው የሚታመኑበትን ለማበርታት የእግዚአብሔር ዐይኖች በምድር ሁሉ ላይ ይመለከታሉና። የሞኝነት ሥራ ስለ ሠራህ ከእንግዲህ ወዲያ ጦርነት አይለይህም።

[10]ከዚህ የተነሣም አሳ ባለ ራእዩን ተቈጣው፤ በጣም ስለ ተናደደም እስር ቤት አስገባው። በዚያን ጊዜም አሳ አንዳንድ ሰዎችን ክፉኛ አስጨነቃቸው።

[11]በአሳ ዘመነ መንግሥት ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የተከናወነው ሥራ በይሁዳና በእስራኤል ነገሥታት የታሪክ መዛግብት ተጽፎአል። [12]አሳ በነገሠ በሠላሳ ዘጠነኛው ዓመት እግሮቹን ክፉኛ ታመመ፤ ሕመሙ ቢጸናበትም እንኳ፣ በዚያ ሁሉ ሕመም የባለ መድኀኒቶችን እንጂ የእግዚአብሔርን ርዳታ አልፈለገም። [13]አሳም በነገሠ በአርባ አንደኛው ዓመት ሞተ፤ እንደ አባቶቹም ሁሉ አንቀላፋ። [14]በዳዊት ከተማ ከዐለት አስፈልፍሎ ለራሱ ባሠራውም መቃብር ቀበሩት። በቅመማ ቅመምና በልዩ ልዩ ጣፋጭ ሽቱዎች በተሞላ ቃሬዛ ላይ አኖሩት፤ ስለ ክብሩም ትልቅ እሳት አነደዱ።

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ

17 ልጁ ኢዮሣፍጥ በእርሱ ፈንታ ነገሠ፤ በእስራኤል ላይ በረታ። [2]እርሱም በተመሸጉት የይሁዳ ከተሞች ሁሉ ውስጥ ወታደር አኖረ፤ እንዲሁም በይሁዳ ምድርና አባቱ አሳ በያዛቸው በኤፍሬም መንደሮች ዘበኞች አስቀመጠ።

[3]በለጋነት ዕድሜው አባቱ ዳዊት በሄደበት መንገድ ስለሄደ፣ እግዚአብሔር ከኢዮሣፍጥ ጋር ነበር፤ የበአሊምንም አማልክት አልጠየቀም፤ [4]ነገር ግን ከእስራኤል ድርጊት ይልቅ፣ የአባቱን አምላክ ፈለገ፤ ትእዛዛቱንም ተከተለ።

[a] 8 ወይም ሠረገለኞች

16፥1 2ነገ19፥9፤ ኤር41፥9
16፥2 2ዜና19፥1-20፡37፤22፥1-9
16፥3 2ዜና20፥35፤ 25፥7
16፥4 2ነገ15፥29
16፥6 ኤር41፥9
16፥7 1ነገ16፥1፤ 2ዜና13፥18
16፥8 ዘፍ10፥6፡8-9፤2ዜና12፥3፤13፥16፤24፥24
16፥9 1ሳሙ13፥13፤ 1ነገ15፥6፤ 2ዜና19፥2፤25፥7፤28፥16-21፤ኢዮ24፥23፤ መዝ33፥13-15፤ ምሳ15፥3፤ኤር16፥17፤ዘካ3፥9፤4፥10
16፥10 1ነገ22፥27
16፥12 2ዜና7፥14፤ 21፥18፤26፥19፤ መዝ103፥3፤ኤር17፥5-6
16፥14 ዘፍ50፥2፡5፤2ዜና21፥19፤ ኤር34፥5
17፥1 1ነገ2፥12
17፥2 2ዜና11፥10፤ 2ዜና15፥8
17፥3 1ነገ22፥43
17፥4 2ዜና22፥9

በመጽሐፈ ነገሥት መሠረት ባኦስ ሃያ አራት ዓመት ከገዛ በኋላ፣ በአሳ ዘመነ መንግሥት በሃያ ስድስተኛው ዓመት፣ ልጁ ኤላ በእርሱ ፋንታ ተተክቶአል (1ነገ15፥33፤16፥8)። ይህ መጽሐፍ እንደሚለው፣ በአሳ ዘመነ መንግሥት በሠላሳ ስድስተኛው ዓመት ባኦስ በሕይወት ሥጋ ሊኖር እንደማይችል የታወቀ ነው፤ ከሞተ ዐሥር ዓመት ሆኖት ነበርና። አንዳንዶች ለዚህ ችግር እንደ መፍትሔ አድርገው የሚያቀርቡት፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እዚህም ሆነ፣ በ15፥19 ላይ መነሻ አድርጎ የሚጠቅሰው የአሳን ዘመነ መንግሥት ሳይሆን፣ የእስራኤል መንግሥት ከሁለት የተከፈለበትን ዘመን ነው። የዙትም ሮብዓም ዐሥራ ሰባት፣ አብያ ሦስት በድምሩ ሃያ ዓመት ከሆነ፣ ይህ ቍጥር ሠላሳ አምስትና ሠላሳ ስድስት ከተባለው ላይ ሲቀነስ ትክክለኛ ዘመኑ ዐሥራ አምስተኛውና ዐሥራ ስድስተኛው የአሳ ዘመነ መንግሥት ሊሆን ይችላል። ይህም ከሰሜኑ መንግሥት የፈለሱትን ሰዎች ለመከላከል ባኦስ አደጋ መጣሉን ያመለክታል (15፥9)፤ በመሠረቱ ይህ መፍትሔ ትክክል መስሎ ይታይ እንጂ፣ ሙሉ በሙሉ ተቀባይነትን አላገኘም። እዚህ ላይ የተገለጸው ድርጊት የተፈጸመበት ዘመን በ1ነገ15፥17 ላይ አልተመለከተም። ምናልባትም እዚህና በ15፥19 ላይ የተገለጠው ዘመን መጽሐፉን የገለበጠው ሰው ስሕተት ባይፈጽም ኖሮ ትክክለኛው ቍጥር 25ኛ ወይም 26ኛ ሊሆን ይችል ነበር።

16፥2-9፤ አሳ ከውጭ መንግሥት ጋር የጦር ስምምነት በማድረግ ወታደሮችን በገንዘቡ መቅጠሩ በእግዚአብሔር ላይ እምነት ማጣቱን ያሳያል። ሌሎች የተወገዙ የጦር ቃል ኪዳን ምሳሌዎች በኢዮሳፍጥ (20፥35-37)፣ በአካዝያስ (22፥1-9) እና በአካዝ (28፥16-21) ዘመነ መንግሥት ታይተዋል። አሳ የሰሜኑን ንጉሥ ወልደ አዴርን በእጅ መንሻ ገዝቶ የጦር ስምምነት በማድረጉ በባኦስ ላይ ከሁለት አቅጣጫ ጦርነት ከፍቶ ወደ ኋላው እንዲመለስ አስገድዶታል።

16፥12 *እግሮቹን ታመመ፤* ለኀጢአት ቅጣት ስለሚላክ ሕመም ለመገንዘብ 21፥16-20፤ 26፥16-23፤ ሐሥ 12፥23 ይመ ከ2ነገ15፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

17፥1-21፥3፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ኢዮሣፍጥ ዘመነ መንግሥት የተረከው፣ በመጽሐፈ ነገሥት ከሚገኘው በእጥፍ ይበልጣል፤ ምክንያቱም የመጽሐፈ ነገሥቱ ጸሓፊ የኢዮሣፍጥ ታሪክ መያዝ የሚገባውን ሰፊ ክፍል፣ በይበልጥ ትኩረት ላሳደረበት ለአክአብና ለኤልያስ ታሪክ ስለ ሰጠው ነው (1ነገ22፥1-46)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የኢዮሣፍጥን ዘመነ መንግሥት ታሪክ፣ ነገሥታት ለእግዚአብሔር ቢታዘዙ በረከቱን እምቢ ብለው ቢያምፁ ቅጣቱን ወዲያው ይቀበሉ እንደነበረ በአጽንዖት ለማሳየት ተጠቅሞበታል። ይህ መሪ ሐሳብም በተለይ በ19፥10 ላይ በማስጠንቀቂያ መልክ የተነገረ ሲሆን፣ ኢዮሳፍጥ ቢታዘዝ ጊዜ በረከት ባመፀ ጊዜ ግን ተግሣጽ እንዳገኘው በተግባር ታይቶአል። (19፥2-3፤20፥35-37)። ኢዮሣፍጥ ከ872-848 ዓ.ቅ.ክ. ገዝቶአል፤ ከዚህ ውስጥ ከ872-869 ባለው ዘመን ከአባቱ ከአሳ ጋር የገዛበት ነው (20፥31 ይመ)፤ በዘመነ መንግሥቱ የተፈጸመው ታሪክ ቅደም ተከተሉን የጠበቀ አይመስልም፤ በ17፥7-9 የተገለጠው የማስተማሩ ተልእኮ ምናልባትም በ19፥4-11 የተጻፈው የተሐድሶው አንዱ ክፍል ሊሆን ይችላል።

17፥2 *የይሁዳ ከተሞች... በኤፍሬም መንደሮች፤* የ15፥8 ማብ ይመ። አብያ (13፥19)፣ አሳ (15፥8) እዚህም ላይ ኢዮሣፍጥ

[5]እግዚአብሔርም መንግሥቱን በእጁ አጸናለት፤ መላው ይሁዳም ስጦታ አመጣለት፤ ከዚህ የተነሣም ታላቅ ብልጽግናና ክብር አገኘ:: [6]ልቡም *በእግዚአብሔር መንገድ* የጸና ነበር፤ እንደዚሁም ማምለኪያ ኰረብታዎችንና የአሼራ ዐምዶችን ከይሁዳ አስወገደ::

[7]በነገሠ በሦስተኛው ዓመት በይሁዳ ከተሞች ያስተምሩ ዘንድ ሹማምቱን ማለትም ቤን ኃይልን፣ አብድያስን፣ ዘካርያስን፣ ናትናኤልንና ሚካያን ላካቸው:: [8]ከእነዚህም ጋር ጥቂት ሌዋውያን ነበሩ፤ ስማቸውም፦ ሸማያ፣ ነታንያ፣ ዝባድያ፣ አሣሄል፣ ሰሚራሞት፣ ዮናታን፣ አዶንያስ፣ ጦብያና ጦባዶንያ ነበር:: ካህናቱ ደግሞ ኤሊሳማና ኢዮራም ነበሩ:: [9]እነርሱም *የእግዚአብሔርን የሕጉን መጽሐፍ* ይዘው በመሄድ በይሁዳ ሁሉ ላለው ሕዝብ አስተማሩ፤ በይሁዳ ከተሞች ሁሉ በመዘዋወርም ሕዝቡን አስተማሩ::

[10]በይሁዳ ዙሪያ ባሉ ነገሥታት ሁሉ ላይ *ከእግዚአብሔር* ዘንድ ፍርሀት ስለወደቀባቸው ኢዮሣፍጥን አልተዋጉትም:: [11]ከፍልስጥኤማውያንም አንዳንዶቹ እጅ መንሻ አመጡለት፤ ጥሬ ብርም ገበሩለት፤ ዐረቦችም ሰባት ሺህ ሰባት መቶ አውራ በግና ሰባት ሺህ ሰባት መቶ አውራ ፍየል መንጋ አመጡለት::

[12]ኢዮሣፍጥም እያየለ ሄደ፤ በይሁዳም ምሽጎችና የዕቃ ማከማቻ ከተሞች ሠራ:: [13]በይሁዳም ከተሞች እጅግ ብዙ ስንቅና ትጥቅ ነበረው:: ደግሞም በቂ ልምድ ያላቸውን ተዋጊዎች በኢየሩሳሌም አስቀመጠ:: [14]እነርሱም በየቤተ ሰቦቻቸው ሲመዘገቡ እንደሚከተለው ነው፤ ከይሁዳ የየሻለቃው አዛዦች፣

አዛዡ ዓድና ከሦስት መቶ ሺ ተዋጊዎች ጋር፤
[15]ከእርሱ ቀጥሎም አዛዡ የሆሐናን ከሁለት መቶ ሰማንያ ሺህ ጋር፤
[16]ከዚያ ቀጥሎም *ለእግዚአብሔር* አገልግሎት በፈቃደኝነት ራሱን የሰጠው የዝክሪ ልጅ ዓማስያ ከሁለት መቶ ሺህ ተዋጊዎች ጋር፤
[17]ከብንያምም ጀግናው ወታደር ኤሊዳሄ ቀስትና ጋሻ ከያዙ ከሁለት መቶ ሺ ሰዎች ጋር፤
[18]ቀጥሎም የዛባት ለጦርነት ዝግጁ ከሆኑ ከአንድ መቶ ሰማንያ ሺህ ሰዎች ጋር፤
[19]እነዚህ እንግዲህ በመላው ይሁዳ በተመሸጉት ከተሞች ካስቀመጣቸው ሌላ፣ ንጉሡን ያገለግሉ የነበሩ ሰዎች ናቸው::

17፥5 1ሳሙ10፥27፤ 2ዜና18፥1
17፥6 ዘፀ34፥13፤ 1ነገ 8፥61፤ 15፥14፤2ዜና19፥3፤20፥33፤21፥12
17፥7 ዘሌ10፥11፤ ዘዳ6፥4-9፤2ዜና 19፥4-11፤35፥3፤ ነህ8፥7፤ሚል2፥7
17፥8 2ዜና19፥8፤ ነህ8፥7-8፤ሆሴ4፥6
17፥9 ዘዳ28፥61
17፥10 ዘፍ35፥5፤ ዘዳ2፥25
17፥11 2ዜና9፥14፤ 21፥16
17፥14 2ሳሙ24፥2
17፥16 መሳ5፥9
17፥17 ዘኍ1፥36
17፥19 2ዜና11፥10 ፤25፥5
18፥1 2ዜና17፥5፤ 19፥1-3፤21፥6፤22፥3

ሚካያ በአክዓብ ላይ ትንቢት ተናገረ

18፥1-27ተጓ ምብ—1ዜና22፥1-28

18 ኢዮሣፍጥ ታላቅ ሀብትና ክብር ባገኘ ጊዜ ከአክዓብ ጋር በጋብቻ ተሳሰረ:: [2]ከጥቂት ዓመታት በኋላም አክዓብን ሊጎበኝ ወደ ሰማርያ ወረደ:: አክዓብም ለእርሱና አብሮት ለነበረው ሕዝብ ብዙ በግና በሬ ዐረደ፤ ከዚያም በሬማት ዘገለዓድ ላይ አደጋ እንዲጥል አግባባው:: [3]የእስራኤል ንጉሥ አክዓብም የይሁዳን ንጉሥ ኢዮሣፍጥን፣ "ሬማት ዘገለዓድን ለመውጋት አብረኸኝ ትሄዳለህን?" ሲል ጠየቀው::

ኢዮሣፍጥም፣ "እኔ እንደ አንተው ነኝ፤ ሕዝቤም እንደ ሕዝብህ ነው፤ በጦርነቱ አብረናችሁ እንሰለፋለን" ሲል መለሰለት:: [4]ደግሞም ኢዮሣፍጥ የእስራኤልን ንጉሥ፣ "አስቀድመህ ግን *የእግዚአብሔርን* ፈቃድ ጠይቅ" አለው::

[5]ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ አራት መቶ ነቢያትን በአንድነት ሰብስቦ፣ "ሬማት ዘገለዓድን ለመውጋት ልሂድን ወይስ ልቅር?" ሲል ጠየቃቸው::

እነርሱም፣ "እግዚአብሔር በንጉሡ እጅ አሳልፎ ይሰጣታልና ሂድ" ብለው መለሱለት::

[6]ኢዮሣፍጥ ግን፣ "እንጠይቀው ዘንድ ሌላ *የእግዚአብሔር* ነቢይ እዚህ የለምን?" አለ::

[7]የእስራኤልም ንጉሥ ለኢዮሣፍጥ፣ "መኖሩ ንማ በእርሱ አማካይነት *የእግዚአብሔርን* ፈቃድ

እነዚህን ከተሞች ይዘው ለመቈጣጠር ችለዋል፤ በኋላ ግን ከተሞቹ በአሜስያስ ዘመነ መንግሥት ከእጃቸው ወጡ (25፥17-24)::

17፥6 *ማምለኪያ ኰረብታዎችንና... አስወገደ፤* አባቱ አሳ ለማድረግ እንደሞከረውና እንዳልተሳካለት ሁሉ (14፥5፤15፥17)፣ ኢዮሳፍጥም እንደዚሁ በመጀመሪያ ሊያስወግዳቸው ሞክሮአል፤ ሙሉ በሙሉ ግን አላጠፋም:: (20፥33 ይመ፤ ከ1ነገ22፥43 ጋርም ያነጻጽሩ)፤ ይሁን እንጂ የ1ነገ13፥2፤15፥4 ማብ ይመ:: *የአሼራ ዐምዶችን፤* የ14 3 አማራጭ ትርጕም ይመ::

17፥7-9፤ ይህ በ19፥4-11 ላይ በዝርዝር ለቀረበው የተሐድሶ ታሪክ አንዱ ክፍል ሳይሆን አይቀርም:: በእግዚአብሔር አስተዳደር ሥርዐት፣ የእግዚአብሔር ሕግ የአገሪቱ ሕግ ዋና ክፍል ሆኖ ይቈጠራል፤ ከዚህ የተነሣም ንጉሡና ሹማምንቱ እንዲሁም ካህናቱና ነቢያቱ ለሕዝቡ የእውነተኛው ንጉሥ የእግዚአብሔር እንደራሲዎች ናቸው::

17፥7 *በሦስተኛው ዓመት፤* ከአባቱ ከአሳ ጋር ለሦስት ዓመት ከገዛ በኋላ (20፥31 እና ማብ ይመ)ብቻውንየገዛበትን የመጀመሪያ ዓመት የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም::

17፥10-11፤ የ1ዜና 18፥1-20፥8 ማብ ይመ::

17፥10 ***ከእግዚአብሔር ዘንድ ፍርሀት፤*** የ1ዜና14፥17 ማብ ይመ::

17፥14-18 *ከሦስት መቶ ሺህ... ከሁለት መቶ ሰማንያ ሺህ ከሁለት መቶ ሺህ... ከሁለት መቶ ሺህ...ከአንድ መቶ ሰማንያ ሺህ* ወይም "ከ300 ስብስብ... ከ280 ስብስብ...ከ200 ስብስብ...ከ200 ስብስብ... ከ180 ስብስብ (የ1ዜና12፥23-37፤27፥1 ማብ ይመ) ማለት ነው::

18፥1-19፥3፤ 1ነገ22፥1-40 እና ማብ ይመ:: የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በደቡብ መንግሥትና በኢዮሣፍጥ ላይ አጽንዖት ማድረጉን ለማመልከት ስለ አክአብ ሞትና በፋንታው ስለሚተኩት ሰዎች ሳይጠቅስ አልፎአል (1ነገ22፥36-40)፣ እንዲሁም ኢዮሣፍጥ ከእስራኤል ንጉሥ ጋር በማበሩ ነቢዩ እንዴት እንደ ገሠጸው ጨምሮ ጽፎአል (19፥2-3)::

18፥1፤ በ1ነገ 22 ላይ አይገኝም:: ክፍሉ ኢዮሳፍጥ ታማኝ ሆኖ በመገኘቱ በሀብትም፣ በክብርም መባረኩን በመግለጽ ከፍ ከፍ ያደርገዋል፤ እንዲሁም ኢዮሣፍጥ ወጥመድ ውስጥ መግባቱን ይጠቍማል፤ በ19፥2-3 ላይ ነቢዩ ኢዩ ይህን አስመልክቶ ገሥጾታል:: *ከአክአብ ጋር በጋብቻ ተሳሰረ፤* ኢዮሣፍጥ ከአክአብ ልጅ ከጎቶልያ ጋር ያደረገው የጋብቻ ትስስር የኋላ ኋላ የዳዊትን ሥርወ መንግሥት ለማጥፋት (22፥10-23፥21) ለተደገረው ሙከራ በር ከፋች ሆኖአል::

18፥2፤ እዚህም ላይ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ አክአብ ብዙ እንስሳት ለክብሩ እንዳረደለት በመግለጽ የኢዮሣፍጥን ታልቅነት አጕልቶ ያሳያል፤ ይህ ግን በ1ነገ22 ላይ አይገኝም:: *አግባባው፤* ይህም እንደዚሁ በተጓዳኝ ታሪክ ላይ አይገኝም፤ ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ ትርጕም ለክፉ ሥራ ማነሣሣትን (1ዜና21፥1) ያመለክታል፤ ይህም የሚያሳየው ኢዮሣፍጥ ከአክአብ ጋር ማበሩን በሚመለከት የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ የነበረውን ዝንባሌ ሳይሆን አይቀርም::

18፥4 *የእግዚአብሔርን ፈቃድ ጠይቅ፤* ይህ አባባል፣ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ባጠቃላይ ለኢዮሣፍጥ ያለው አመለካከት ቀና መሆኑን የሚያመለክት ነው::

18፥29 አክአብ ራሱ አልባሌ ሰው መስሎ ወደ ጦርነቱ ሲገባ፣

የምንጠይቅበት አንድ ሰው አሁንም አለ፤ ነገር ግን ምን ጊዜም ቢሆን ስለ እኔ ክፉ እንጂ ደግ ትንቢት ስለማይናገር እጠላዋለሁ፤ እርሱም የይምላ ልጅ ሚካያ ነው” ሲል መለሰ።

ኢዮሳፍጥም፣ “ንጉሥ እንዲህ ማለት አይገባውም” አለው።

[8]የእስራኤልም ንጉሥ ከሹማምንቱ አንዱን ጠርቶ “ሂድና የይምላን ልጅ ሚካያን በፍጥነት አምጣው” አለው።

[9]የእስራኤል ንጉሥና የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ ልብሰ መንግሥታቸውን ለብሰው፣ በሰማርያ ቅጥር በር መግቢያ አጠገብ ባለው ዐውድማ ላይ በየዙፋናቸው ተቀምጠው፣ ነቢያቱ ሁሉ በፊታቸው ትንቢት ይናገሩ ነበር። [10]የክንዓና ልጅ ሴዴቅያስም የብረት ቀንዶች ሠርቶ፣ “እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ‘ሶርያውያን እስኪጠፉ ድረስ በእነዚህ ትወጋቸዋለህ’” አለ።

[11]ሌሎቹ ነቢያት ሁሉ፣ “እግዚአብሔር በንጉሡ እጅ አሳልፎ ይሰጣታልና፣ በሬማት ገለዓድ ላይ አደጋ ጣልባት” በማለት ተመሳሳይ ትንቢት ይናገሩ ነበር።

[12]ሚካያን ሊጠራ ሄዶ የነበረውም መልእክተኛ፣ ‘እነሆ፣ ሌሎቹ ነቢያት በአንድ አፍ ሆነው፣ ንጉሡ ድል እንደሚያደርግ እየተነበዩ ነው፤ ያንተም ቃል እንደቃላቸው ይሁን፤ ንጉሡን ደስ የሚያሰኘውን ተናገር” አለው።

[13]ሚካያ ግን፣ “ሕያው እግዚአብሔርን! አምላኬ የሚለውን ብቻ እናገራለሁ” አለ።

[14]እዚያ በደረሰም ጊዜ ንጉሡ፣ “ሚካያ ሆይ፤ ሬማት ዘገለዓድን ለመውጋት እንሂድ ወይስ ልቅር?” ሲል ጠየቀው።

እርሱም መልሶ፣ “ሂዱና ድል አድርጉ፤ በእጃችሁ አልፈው ይሰጣሉና” አለው።

[15]ንጉሡም፣ “ከእውነት በቀር ምንም ነገር በእግዚአብሔር ስም እንዳትነግረኝ ስንት ጊዜ አምልሃለሁ?” አለው።

[16]ከዚያም ሚካያ “እስራኤል ሁሉ እረኛ እንደሌላቸው በጎች በተራሮች ላይ ተበታትነው አየሁ፤ እግዚአብሔርም፣ ‘እነዚህ ሰዎች ጌታ የላቸውም፤ እያንዳንዱም በሰላም ወደ የቤቱ ይመለስ’ ብሎአል” ሲል መለሰ።

[17]የእስራኤልም ንጉሥ ኢዮሣፍጥን፣ “ስለ እኔ ክፉ ብቻ እንጂ፣ ደግ ትንቢት እንደማይናገር አልነገርሁህምን?” አለው።

[18]ሚካያም በመቀጠል እንዲህ አለ፤ “እንግዲህ የእግዚአብሔርን ቃል ስማ፤ እግዚአብሔር በዙፋኑ ላይ ተቀምጦ፣ የሰማይም ሰራዊት ሁሉ በቀኝና በግራው ቆመው አየሁ። [19]እግዚአብሔርም፣ ‘የእስራኤል ንጉሥ አክዓብ በሬማት ገለዓድ ላይ ዘምቶ እዚያው እንዲሞት ማን ያሳስተው?’ አለ።

18፥11 2ዜና22፥5
18፥13 ዘኍ22፥18፡20:35
18፥16 ዘኍ27፥17 1ዜና9፥1
18፥18 ዳን 7፥9
8፥21 1ዜና21፥1፤ ኢዮ1፥6፤ ዘካ3፥1፤ ዮሐ8፥44
18፥22 ኢዮ12፥16፤ ሕዝ14፥9
18፥23 ሐሥ23፥2
18፥26 ዕብ11፥36
18፥29 1ሳሙ28፥8
18፥31 2ዜና13፥14

“አንዱ አንድ ሐሳብ፣ ሌላውም ሌላ ሐሳብ አቀረበ። [20]በመጨረሻም አንድ መንፈስ ወደ ፊት ወጥቶ፣ በእግዚአብሔር ፊት በመቆም፣ ‘እኔ አሳስተዋለሁ’ አለ።

“እግዚአብሔርም፣ ‘እንዴት አድርገህ?’ ሲል ጠየቀው።

[21]“እርሱም፣ ‘እሄድና በነቢያቱ ሁሉ አፍ የሐሰት መንፈስ እሆናለሁ’ አለ።

“እግዚአብሔርም ‘እንግዲያውስ ሂደህ አሳስተው፤ ይሳካልሃልም’ አለው።

[22]“አሁንም እነሆ፣ እግዚአብሔር በእነዚህ ነቢያትህ አፍ የሐሰት መንፈስ አኖረ፤ እግዚአብሔርም ጥፋት አዞብሃል”።

[23]ከዚያም የክንዓናም ልጅ ሴዴቅያስ ወጥቶ ሚካያን በጥፊ መታውና፣ “ለመሆኑ የእግዚአብሔር መንፈስ አንተን ያነጋገረህ፣ በየት በኩል አልፎኝ ነው?” አለው።

[24]ሚካያም፣ “ለመሸሸግ ወደ እልፍኝህ በምትሄድበት በዚያ ዕለት ታገኘዋለህ” አለው።

[25]ከዚያም የእስራኤል ንጉሥ እንዲህ ሲል አዘዘ፤ “ሚካያን ይዛችሁ ወደ ከተማዪቱ ገዥ ወደ አሞንና ወደ ንጉሡ ልጅ ወደ ኢዮአስ መልሳችሁ ላኩት፤ [26]እነርሱንም፣ ‘ንጉሡ፣ ይህን ሰው እስር ቤት አስገቡት፤ በደህና እስክ መለስም ድረስ ከደረቅ ቂጣና ከውሃ በስተቀር ምንም አትስጡት ብሎአል’ በሏቸው።”

[27]ሚካያም፣ “አንተ በደህና ከተመለስክማ እግዚአብሔር በእኔ አልተናገረም ማለት ነው!” አለ፤ ቀጥሎም፣ “እናንተ ሕዝብ ሁላችሁ ስሙኝ” አለ።

አክዓብ በሬማት ገለዓድ ተገደለ

18፥28-34 ተጓ ምብ—1ዜና22፥29-36

[28]ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥና የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ ወደ ሬማት ገለዓድ ወጡ። [29]የእስራኤልም ንጉሥ ኢዮሣፍጥን፣ “እኔ ልብሴን ለውጬ ወደ ጦርነቱ እገባለሁ፤ አንተ ግን ልብሰ መንግሥትህን ልበስ” አለው። ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ ልብሱን ለውጦ ሌላ ሰው መስሎ ወደ ጦርነቱ ገባ።

[30]በዚህ ጊዜ የሶርያ ንጉሥ የሠረገላ አዛዦቹን፣ “ከእስራኤል ንጉሥ በቀር፣ ትንሽም ሆነ ትልቅ ከሌላ ከማንም ጋር አትዋጉ” ብሎ አዘዛቸው። [31]የሠረገላው አዛዦችም ኢዮሣፍጥን ባዩ ጊዜ፣ “የእስራኤል ንጉሥ ይህ ነው” ብለው አሰቡ፤ ሊወጉትም ከበቡት፤ ኢዮሣፍጥ ግን ጮኸ፤ እግዚአብሔርም ረዳው፤ አምላክም ከእርሱ መለሳቸው፤ [32]የሠረገላ አዛዦቹም የእስራኤል ንጉሥ አለመሆኑን በተረዱ ጊዜ እርሱን ከማሳደድ ተመለሱ።

[33]ይሁን እንጂ ቀስቱን በነሲብ ቢያስፈ

ኢዮሣፍጥ ግን ልብሰ መንግሥቱን ለብሶ እንዲገባ ማድረጉ ንጉሡ እርሱ ነው ተብሎ በጠላት ዒላማ ውስጥ በቀጥታ እንዲገባ ለማድረግ ነበር። ይህም በዚያ ዘመን በእስራኤል መሪዎች ተደጋግሞ ሲፈጸም የታየ ነው።

18፥31 *እግዚአብሔርም ረዳው፤ አምላክም ከእርሱ መለሳቸው፤* ይህ በመጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊ 22፥32 ላይ አይገኝም፤ ይሁን እንጂ በአንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም በመጽሐፈ ነገሥት ላይ “እግዚአብሔርም ረዳው” የሚለው ሐረግ ይገኛል፤ ይህም የሚያሳየው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እነዚህን ቃላት የያዘውን የመጸሐፈ ነገሥት የዕብራይስጡን ቅጅ መከተሉን ነው።

ነጥረው በጥሩሩ መጋጠሚያዎች መካከል አልፎ የእስራኤልን ንጉሥ ወጋው:: ንጉሡም ሠረገላ ነጂውን "ተመለስና ከጦርነቱ አውጣኝ፤ ቈስያለሁና" አለው:: [34]ጦርነቱ ቀኑን ሙሉ እንደ ተፋፋመ ዋለ፤ የእስራኤልም ንጉሥ በሶርያውያን ፊት ለፊት በሠረገላው ላይ እስከ ምሽት ድረስ ተደግፎ ነበር፤ ፀሓይ ስትጠልቅም ሞተ::

19 የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሳፍጥ ኢየሩሳሌም ወዳለው ቤተ መንግሥቱ በደኅና በተመለሰ ጊዜ፣ [2]ባለ ራእዩ የአናኒ ልጅ ኢዩ ሊገናኘው ወጣ፤ እንዲህም አለው፣ "አንተ ክፉውን መርዳትህና *እግዚአብሔርን* የሚጠሉትን ማፍቀርህ[ቸ] ተገቢ ነውን? ስለዚህ *የእግዚአብሔር* ቍጣ ባንተ ላይ ነው፤ [3]ይሁን እንጂ የአሼራን ዐምዶች ከምድሪቱ ስላስወገድህና እግዚአብሔርን ለመፈለግ ልብህን ስላዘጋጀህ፣ መልካም ነገር ተገኝቶብሃል"::

ኢዮሣፍጥ ዳኞችን ሾመ

[4]ኢዮሣፍጥ በኢየሩሳሌም ተቀመጠ፤ ከቤር ሳቤህ እስከ ኰረብታማው አገር እስከ ኤፍሬም ድረስ እንደገና በመውጣት ወደ ሕዝቡ መካከል ገብቶ ወደ አባቶቻቸው *አምላክ* ወደ እግዚአብሔር መለሳቸው:: [5]በምድሪቱም ላይ በተመሸጉት የይሁዳ ከተሞች ሁሉ ዳኞችን ሾመ፤ [6]እንዲህም አላቸው፤ "እናንተ የምትፈርዱት ለሰው ሳይሆን፣ ፍርድ በምትሰጡበት ጊዜ ሁሉ ከእናንተ ጋር ለሆነው *ለእግዚአብሔር* ስለሆነ፣ በምትሰጡት ውሳኔ ሁሉ ብርቱ ጥንቃቄ አድርጉ፤ [7]አሁንም *እግዚአብሔርን* መፍራት በእናንተ ላይ ይሁን፤ *በአምላካችን* በእግዚአብሔር ዘንድ ፍርድ ማጣመም፣ አድልዎ ማድረግና መማለጃ መቀበል ስለሌለ ተጠንቅቃችሁ ፍረዱ::"

[8]ኢዮሳፍጥም በኢየሩሳሌም *የእግዚአብሔርን* ሕግ እንዲያስፈጽሙና ለሚነሡ ክርክሮችም እልባት እንዲሰጡ ከሌዋውያን፣ ከካህናትና ከእስራኤል ቤት አለቆች ጥቂት ሰዎች ሾመ፤ እነርሱም መኖሪያቸው በኢየሩሳሌም ሆነ:: [9]እነርሱንም እንዲህ ብሎ አዘዛቸው፤ "*እግዚአብሔርን* በመፍራት፣ በታማኝነትና በፍጹም ልብ አገልግሉ:: [10]በየከተማው ከሚኖሩት ወገኖቻችሁ ስለ ደም መፋሰስ ወይም ሕግን፣ ትእዛዛትን፣ ደንብንና ሥርዐትን ስለ መተላለፍ በሚቀርብላችሁ በማናቸውም ጉዳይ *እግዚአብሔርን* እንዳይበድሉ አስጠንቅቋቸው፤ ያለዚያ ግን ቍጣው በእናንተና በወንድሞቻችሁ ላይ ይመጣል፤ ይህን ብታደርጉ በደለኞች አትሆኑም::

[11]"*የእግዚአብሔር* በሆነው ነገር ሁሉ ላይ የካህናቱ አለቃ አማርያ፣ የንጉሡ በሆነው ነገር ሁሉ ላይ የይሁዳ ነገድ መሪ የሆነው የእስማኤል ልጅ ዝባድያ በላያችሁ ተሾመዋል፤ ሌዋውያኑ ደግሞ በፊታችሁ አለቆች ሆነው ያገለግላሉ፤ በርትታችሁ ሥሩ፤ *እግዚአብሔርም* መልካም ከሚያደርጉ ጋር ይሁን::"

ኢዮሣፍጥ ሞዓብንና አሞንን ድል ማድረጉ

20 ከዚህ በኋላ ሞዓባውያንና አሞናውያን ከጥቂት ምዑናውያን[ሀ] ጋር ሆነው ኢዮሣፍጥን ለመውጋት መጡ::

[2]ሰዎችም መጥተው ኢዮሣፍጥን፣ "ግዙፍ ሰራዊት ሊወጋህ ከሙት[ኸ] ባሕር ወዲያ ካለው ከኤዶም[ሐ] መጥቶብሃል፤ እነሆም፣ ሐሴሶን ታማር

[ቸ] 2 ወይም፣ *ከሚጠሉት ጋር መተባበርህ*

[ሀ] 1 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ነገር ግን ዕብራይስጡ *ምዲያማውያን* ይላል::

[ኸ] 2 አንድ የዕብራይስጥ ቅጂ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን *አራም* ይላል::

[ሐ] 2 ምንም እንኳ *የሙት ባሕር* መሆኑን ግልጽ ቢሆንም አንዳንድ ቅጆች *ሙት* የሚለውን ቃል አይጨምሩም ::

18፥34 2ዜና22፥5
19፥2 1ነገ16፥1፤ 2ዜና16፥2-9፤ 24፥18፤32፥25፤ መዝ7፥11፤ 139፥21-22
19፥3 1ነገ14፥13፤ 2ዜና17፥6፤18፥1፤20፥35፤25፥7
19፥5 ዘፍ47፥6፤ ዘፀ18፥26
19፥6 ዘሌ19፥15፤ ዘዳ16፥18-20፤ 17፥8-13
19፥7 ዘፍ18፥25፤ ዘፀ18፥16፤ ዘዳ10፥17፤ኢዮ8፥3፤ 13፥10፤32፥21፤ 34፥19
19፥8 1ዜና23፥4፤ 2ዜና17፥8-9፤ ሕዝ44፥24
19፥10 ዘዳ17፥8-13
19፥11 1ዜና28፥20
20፥1 1ዜና4፥41፤ መዝ83፥6
20፥2 ዘፍ14፥7፤ 1ሳሙ23፥29፤2ዜና24፥24፤መኃ1፥14

19፥1-3 ይህ በ1ነገ22 ላይ አይገኝም::

19፥2 *ክፉውን መርዳትህና... ተገቢ ነውን?* ከዚህ በፊት የኢዩ አባት አናኒ ይህንኑ የመሰለ ማስጠንቀቂያ ለኢዮሣፍጥ አባት ለአሳ ሰጥቶት ነበር (16፥7-9 ይመ):: ኢዮሣፍጥም ያንኑ ዓይነት ኅጢአት ሠርቶ ተገቢውን ቅጣት ተቀብሎአል (20፥35-37)::

19፥3፤ የ14፥3 አማራጭ ትርጕም ይመ::

19፥4፤ *ኢዮሳፍጥ... በመውጣት ወደ ሕዝቡ መካከል፤* ንጉሥ ኢዮሣፍጥ፣ ሕዝቡ በፍጹም ልቡ ወደ እግዚአብሔር እንዲመለስ ለማድረግ በግዛቱ ሁሉ ከዳር እስከ ዳር ተዘዋውሮአል::

19፥5 *ዳኞችን ሾመ፤* ኢዮሣፍጥ የሚለው ስም "እግዚአብሔር ይፈርዳል" ማለት ሲሆን፣ ይህም እንዲህ ያለውን ፍትሐዊ አስተዳደር ላሰፈነ ሰው ተገቢ ስያሜ ነው:: ኢዮሣፍጥ በአዲስ መልክ ያደራጀው የዚህ ዓይነቱ የፍርድ ችሎት መኖሩ (ቍ 5-11)፣ ከምርኮ ለተመለሱት የዜና መዋዕሉ ተደራሲያን የተለየ ጠቀሜታ ነበረው፤ ማኅበረሰቡ ይህን በምሣሌነት ተቀብሎ በሥራ ለመተርጐም ይረዳዋልና::

19፥6፤ ከዘዳ16፥18-20፤17፥8-13 ጋር ያነጻጽሩ::

19፥7 *እግዚአብሔርን መፍራት በእናንተ ላይ ይሁን፤* የሀልዎተ እግዚአብሔር አስፈሪነት ማናቸውንም ዓይነት ኢ ፍትሐዊ ፍርድ እንዳትሰጡ ይጠብቃችሁ ማለት ነው (የ1ዜና 14፥7 ማብ ይመ)::

19፥8 *ሕግ እንዲያስፈጽሙ......ከሌዋውያን፣ ከካህናትና፤* የ1ዜና 26፥29-32 ማብ ይመ:: በአዲስ መልክ የተደራጀው የዚህ ዓይነቱ የዳኝነት ሥርዐት እንዲያመጣ ከሚፈለገው ውጤት አንዱ ቀድሞ በቤተ መንግሥቱና በቤተ ክህነቱ የቅርብ ተመልካችነት በከተማዪቱ ሽማግሌዎች ይከናወን የነበረው ጥንታዊው የዳኝነት ሥርዐት በሥራ ላይ እንዲውል ለማድረግ ሳይሆን አይቀርም::

19፥11 *የእግዚአብሔር በሆነው ነገር ሁሉ ላይ... የንጉሡ በሆነው ነገር ሁሉ ላይ፤* ይህ በሃይማኖት ጉዳዮችና በንጉሡ አስተዳደር መካከል ያለው ሁለት ቦታ የመከፈል ሁኔታ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ከምርኮ ቡኋላ የኖረበትን ዘመን የሚያንጸባርቅ ነው :: የሰሎሞንና የሳዶቅን መቀባት 1ዜና29፥22 እንዲሁም ከዳዊት ዘር የሆነው ዘሩባቤል ከምርኮ የተመለሰው ሕዝብ ማስተዳደሩና የታላቁን ካህን የኢያሱን አገልግሎት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ዘካ 4፥14፤6፥9-15)::

20፥1-30፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሱት ሕዝቦች ዝርያዎች ከምርኮ የተመለሰውን ማኅበረሰብ ያሠቃዩ ስለ ነበር የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በዚህ ስፍራ ለቀረበው ታሪክ ልዩ ትኵረት ሰጥቶታል (ነህ2፥19፤4፥1-3:7-9፤ 6፥1-4፤ 13 ይመ)፤ ከዳዊት ዘር የሆነው ኢዮሣፍጥ የሰጠውን ምክር መሠረት በማድረግ (ቍ 20) በዘመኑ የነበሩትን ሰዎች ለማበረታታት ጸሐፊው ይህን ታሪክ ተጠቅሞበታል:: ትረካው ትርጕም በሚሰጥ ሁኔታ የተዋቀረ ነው:: ሁኔታዎች መገልበጣቸው ከሚያሳዩት ከመጀመርያውና ከመጨረሻው ክፍሎች ውጭ (ቍ 1-4:28-30) ዋናውን ታሪክ ሦስት ቦታ መክፈል ይቻላል፤ (1) የኢዮሣፍጥ ጸሎት (ቍ 5-13)፤ (2) የእግዚአብሔር መልስ (ቍ 14-19)፤ (3) የተገኘው ከፍተኛ ድል (ቍ 20-27):: ከእነዚህም በእያንዳንዱ ክፍል ውስጥ ማእከላዊውን ስፍራ የያዙ ወሳኝ ዐረፍተ ነገሮች አሉ፤ እነርሱም ቍልፍ በሆነ በአንድ ቃል ተያይዘዋል፤ ይኸውም:- "ከዚህ ቤተ መቅደስ ፊት ለፊት በፊትህ ቆመን (ቍ 9)፣ "እንታችሁ ቁሙ፤ እግዚአብሔር የሚሰጣችሁንም ማዳን እዩ (ቍ 17)፣ "የአሞንና የሞዓብ ሰዎችም የሴይርን ተራራ ሰዎች.... ለማጥፋት ተነሡባቸው (ቍ 23)::

20፥1 *ምዑናውያን፤* በኤዶም ውስጥ በሴይር ተራራ የሚኖሩ ሕዝቦች ናቸው (26፥7፤1ዜና 4፥41፤ ከ2ዜና 20፥10:22-23 ጋር ያነጻጽሩ)

20፥2 *ከኤዶም፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ:: አረማውያን በስተሰሜን ስለ ነበሩና በቍ 1 ላይ ከሚገኙት ተዋጊዎች ጋር ስላል ተጠቀሱ፣ ኤዶም የሚለው ስም የገባው አራም በሚለው ስም ምትክ

በተባለው በዓይንጋዲ ናቸው" አሉት:: [3]ኢዮሣ ፍጥም እጅግ ስለ ፈራ እግዚአብሔርን ለመጠየቅ ወሰነ፤ በይሁዳም ሁሉ ጾም ዐወጀ:: [4]የይ ሁዳ ሕዝብም የእግዚአብሔርን ርዳታ ይሻ ዘንድ በአንድነት ተሰበሰበ፤ ከይሁዳ ከተ ሞች ሁሉም እግዚአብሔርን ለመፈለግ መጡ:: [5]ኢዮሣፍጥም በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፣ ከአዲሱ አደባባይ ፊት ለፊት በይሁዳና በኢ የሩሳሌም ጉባኤ መካከል ቆመ፤ [6]እንዲህም አለ፤

"የአባቶቻችን አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ በሰማይ የምትኖር አምላክ አይደለህምን? የምድር ሕዝቦችን መንግሥታት ሁሉ የምትገዛ አንተ ነህ፤ ኀይልና ሥልጣን በእጅህ ነው፤ ሊቋቋምህም የሚችል ማንም የለም:: [7]አምላካችን ሆይ፤ የዚህችን ምድር ነዋ ሪዎች ከሕዝብህ ከእስራኤል ፊት አሳድደህ ያስወጣህና ለወዳጅህ ለአብርሃም ዘሮች ለዘላለም የሰጠሃቸው አንተ አይደለህምን? [8]እነርሱም ተቀመጡባት፤ ለስምህ መቅደስ ሠሩባት፤ እንዲህም አሉ፤ [9]'የፍርድ ሰይ ፍም ሆነ የቸነፈር ወይም የራብ መከራ ቢደ ርስብን ስምህ በተጠራበት በዚህ ቤተ መቅደስ ፊት ለፊት፣ በፊትህ ቆመን በጭንቀታችን ወደ አንተ እንጮኻለን፤ አን ተም ትሰማናለህ፤ ታድነናለህም::'

[10]እስራኤል ከግብፅ በወጡ ጊዜ፣ ግዛታቸውን እንዳይወርሩባቸው በማድረግህ ከእነርሱ ተመልሰው ሳያጠፏቸው የቀሩት የአሞን፣ የሞዓብና የሴይር ተራራ ሰዎች እነሆ እዚህ አሉ:: [11]እነሆ፣ አንተ ርስት አድርገህ ከሰጠኸን ምድር እኛን በማፈናቀል ወሮታ ሊመልሱልን መጥተዋል:: [12]አምላካችን ሆይ፤ አንተ አትፈርድ ባቸውምን? የመጣብንን ይህን ታላቅ ሰራዊት እንቋቋም ዘንድ አቅም የለንምና የምናደ ርገውን አናውቅም ነገር ግን ዓይኖቻችን ወዳንተ ናቸው::

[13]የይሁዳ ሰዎች ሁሉ ከሚስቶቻቸው፣ ከል ጆቻቸውና ከሕፃኖቻቸው ጋር በእግዚአብሔር ፊት ቆመው ነበር::

[14]በዚህ ጊዜ የአሳፍ ዘር በሆነው በሌዋዊው በዘካሪያስ ልጅ፣ በየሕዚኤል ላይ የእግዚ አብሔር መንፈስ መጣ:: ዘካርያስም የበናያስ ልጅ ሲሆን፣ በናያስም የማታንን ልጅ የሆነው የይዒኤል ልጅ ነው::

[15]እርሱም እንዲህ አለ፤ "ንጉሥ ኢዮሣፍጥ፣ እናንተም በይሁዳና በኢየሩሳሌም የምትኖሩ ሁሉ አድምጡ! እግዚአብሔር እንዲህ ይላችኋል፤ 'ውጊያው የእግዚአብሔር እንጂ የእናንተ አይደለምና፣ ከዚህ ታላቅ ሰራዊት የተነሣ አትፍሩ፣ አትደንግጡ፣ [16]ነገ በእነርሱ ላይ ውረዱ፤ እነርሱ በጺጽ መተላለፊያ ሽቅብ ይወጣሉ፣ እናንተም በይሩኤል ምድረ በዳ ውስጥ በሸለቆው መጨረሻ ላይ ታገኟቸዋላ ችሁ:: [17]ይህን ጦርነት የምትዋጉት እናንተ አይደላችሁም፤ ይሁዳና ኢየሩሳሌም ሆይ፤ በታ በታችሁን ያዙ፣ ጸንታችሁ ቁሙ፤ እግዚአብሔር የሚሰጣችሁንም ማዳን እዩ:: አትፍሩ፤ አትደንግጡም፤ ነገውኑ ውጡና ግጠሙአቸው፤ እግዚአብሔርም ከእና ንተ ጋር ይሆናል::' "

[18]ኢዮሣፍጥ በግምባሩ ወደ መሬት ተደፋ፤ የይሁዳና የኢየሩሳሌምም ሕዝብ ሁሉ በእግ ዚአብሔር ፊት ወደቁ፤ ሰገዱም:: [19]ከቀዓትና ከቆሬ ወገኖች ጥቂት ሌዋውያንም ቆመው፣ እጅግ ከፍ ባለ ድምፅ የእስራኤልን አምላክ እግዚአብሔርን አመሰገኑ::

[20]በማግሥቱ ጠዋት በማለዳ ተነሥተው ወደ ቴቁሔ ምድረ በዳ ሄዱ:: መንገድ እንደ ጀመሩም ኢዮሣፍጥ ቆሞ፣ "ይሁዳና የኢየሩ ሳሌም ሕዝብ ሆይ፣ አድምጡኝ! በአምላካችሁ በእግዚአብሔር እመኑ፤ ትጸኑማላችሁ:: በነቢያቱም እመኑ፤ ይሳካላችሁማል" አላቸው:: [21]ከሕዝ ቡም ጋር ከተመካከረ በኋላ ከሠራዊቱ ፊት ቀድመው በመሄድ፣

"እግዚአብሔርን አመስግኑ፣ ፍቅሩ ለዘላለም ጸንቶ ይኖራልና' እያሉ ለእግዚአብሔር የሚዘምሩና ስለ ቅድስናውም ክብር የሚያወድሱ ሰዎችን መደበ::

[22]መዘመርና ማወደስ እንደ ጀመሩም፣ እግዚ አብሔር ይሁዳን በወረሩት በአሞን፣ በሞዓ ብና በሴይር ተራራ ሰዎች ላይ ድብቅ ጦር አመጣባቸው፤ ተሸነፉም:: [23]የአሞንና የሞዓብ ሰዎችም የሴይርን ተራራ ሰዎች ለማጥፋትና ለመደምሰስ ተነሡባቸው:: ከሴይር የመጡትን ሰዎች ካጠፉ በኋላም፣ እርስ በርስ ተጠፋፉ::

[24]የይሁዳ ሰዎች ምድረ በዳውን ቍልቍል ወደሚያሳየው ቦታ መጥተው ግዙፉን ሰራዊት ሲመለከቱ፣ መሬቱ ሬሳ በሬሳ ሆኖ አዩ፤ አንድም ሰው አላመለጠም::

20፥3 1ሳሙ7፥6፤ ዕዝ8፥23፤ ነህ1፥4፤አስ4፥16፤ ኢሳ58፥6፤ ኤር36፥9፤ዳን9፥3፤ ኢዩ1፥14፤ 2፥15፤ዮና3፥5:7
20፥4 ኤር36፥6
20፥6 ዘዳ4፥39፤ 1ዜና29፥11-12፤2ዜና25፥8፤ ኢዮ25፥2፤ 41፥10፤42፥2፤ ኢሳ14፥27፤ ኤር32፥27፤49፥19፤ ማቴ6፥9
20፥7 ዘፍ12፥7፤ ኢሳ41፥8፤ያዕ2፥23
20፥8 2ዜና6፥20
20፥9 2ዜና6፥28
20፥10 ዘኍ20፥14-21፤ዘዳ2፥4-6፡9:18-19
20፥11 መዝ83፥1-12
20፥12 መሳ11፥27፤ መዝ25፥15፤ ኢሳ30፥15፤ 45፥22፤ሚክ7፥7
20፥14 1ዜና9፥15፤ 12፥18
20፥15 1ሳሙ17፥47፤ 2ዜና32፥7፤ መዝ91፥8
20፥17 ዘፀ14፥13
20፥18 ዘፍ24፥26፤ 2ዜና29፥29
20፥20 ዘፍ39፥3፤ ምሳ16፥3፤ኢሳ7፥9
20፥21 1ዜና16፥29፤ 2ዜና5፥13፤ መዝ136፥1
20፥22 2ዜና13፥13
20፥23 ዘፍ19፥38፤ መሳ7፥22፤1ሳሙ14፥20፤2ዜና21፥8፤ሕዝ38፥21

ነው የሚል ግምት አለ፤ በዕብራይስጡ "አራም" በሚለውና "ኤዶም" በሚለው ቃል መካከል ያለው ልዩነት የአንዲት ሆሄ ብቻ ነው ሆሄው እዚህም ሆነ እዚያ ቢገባ በትርጉም አንድ ዐይነት ስለሆነ፣ ገልባጭን በቀላሉ ሊያደናግር የሚችል ነው::

20፥5-12፤ የኢዮሣፍጥ ጸሎት እርሱ በእግዚአብሔር አጥዘ ሕዝቡን ያስተዳደረ እውነተኛ ንጉሥ፣ እውነተኛው የዳዊት ልጅ፣ የሚጠ በቀውም መሲሕ እውነተኛ አምሳያ መሆኑን ያሳያል (ከ1ዜና መግቢያ "ዐሳማና መሪ ሐሣብ" የሚለውን ይመ)::

20፥9፤ ከሰሎሞን ጸሎትና የመለኮታዊ መልስ ተስፋ ከተሰጠበት ክፍል ጋር የሚመሳሰል ነው (6፥14-42፤7፥12-22)::

20፥15፤ ዘፀ14፥13-14 ይመ::

20፥16 *በጺጽ መተላለፊያ፤* ከዓይንጋዲ በስተ ሰሜን ዐሥራ አንድ ኪሎ ሜትር ላይ ይኖና ተጠምዝዞ ቤተቁሔ በስተምዕራብ ብቅ ይላል:: *በይሩኤል፤* ከቴቁሔ ደቡብ ምሥራቅ ላይ ትገኛለች::

20፥19፤ *ሌዋውያንም፤* የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በካህናትና በሌዋውያን ላይ ያለው አዎንታዊ አመለካከት በትረካው ሁሉ በግልጽ ይታያል (ቍ14:21-22:28)::

20፥20 *በአምላካችሁ በእግዚአብሔር እመኑ ... በነቢያቱም፤* ይህም የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በነበረበት ዘመን የኖሩት ሰዎች ከዚህ ከዳዊት ልጅ አንደበት ሊሰሙት የሚገባ ታላቅ ቁም ነገር ነበር፤ የወደፊቱ ተስፋቸው ማረፍ ያለበት በእግዚአብሔርና ይህንኑ በሚያጽኑላቸው በነቢያቱ ቃል ላይ ነውና::

20፥21 *ስለ ቅድስናውም ክብር፤* የመዝ29፥2 ማብ ይመ::

20፥22 *ድብቅ ጦር፤* የዚህ "የድብቅ ጦር" ምንነት በቍ 23 ላይ ተመልክቶአል፤ ጦርነቱም የእስራኤል ጠላቶች ግራ በመጋባት እርስ በርስ የተላለቁበት ነበር፤ የተገኘውም ድል በጌዴዎን ከተገኘው ድል ጋር ተመሳሳይ ነው (መሳ7፥22)::

20፥26 *እስከ ዛሬ ድረስ፤* የ5፥9 ማብ ይመ::

[25]ኢዮሣፍጥና ሰዎቹም ምርኮአቸውን ለማጋዝ ሄዱ፤ በዚያም መካከል እጅግ ብዙ መሣሪያና ልብስ፣ [a]ሊሸከሙ ከሚችሉትም በላይ ውድ ዕቃዎችን አገኙ። ምርኮውም ከመብዛቱ የተነሣ ለማሰባሰብ ሦስት ቀን ፈጀ። [26]በአራተኛውም ቀን እግዚአብሔርን ባመሰገኑበት በበረከት[o] ሸለቆ ተሰበሰቡ፤ ያም ስፍራ እስከ ዛሬ ድረስ የበረከት ሸለቆ ተብሎ የተጠራው ከዚህ የተነሣ ነው።

[27]እግዚአብሔር በጠላቶቻቸው ላይ እንዲደሰቱ ስላደረጋቸው፣ የይሁዳና የኢየሩሳሌም ሰዎች ሁሉ በኢዮሳፍጥ እየተመሩ፣ በታላቅ ደስታ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ። [28]ወደ ኢየሩሳሌም ከተማ እንደገቡም በበገና፣ በመሰንቆና በመለከት ድምፅ ታጅበው ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አመሩ።

[29]እግዚአብሔር የእስራኤልን ጠላቶች እንዴት እንደተዋጋቸው በሰሙ መንግሥታት ሁሉ ላይ ከእግዚአብሔር ዘንድ ፍርሀት ወደቀባቸው። [30]ስለዚህ በየአቅጣጫው ዕረፍት ስለ ሰጠው፣ የኢዮሣፍጥ መንግሥት ሰላም አግኝቶ ነበር።

የኢዮሣፍጥ ዘመነ መንግሥት ፍጻሜ

20፥31-21፥1 ተጓ ምብ —1ዜና22፥41-50

[31]ኢዮሣፍጥ በይሁዳ ላይ ነገሠ። መንገሥ በጀመረ ጊዜም ዕድሜው ሠላሳ አምስት ዓመት ሲሆን፣ በኢየሩሳሌም ተቀምጦ ሃያ አምስት ዓመት ገዛ። እናቱም የሺልሒ ልጅ ዓዙባ ነበረች። [32]እርሱም በአባቱ በአሳ መንገድ ሄደ፤ ከዚያም ፈቀቅ አላለም፤ በእግዚአብሔርም ፊት መልካም የሆነውን ነገር አደረገ። [33]ያም ሆኖ ግን ማምለኪያ ኰረብታዎች ሙሉ በሙሉ አልተወገዱም፤ ሕዝቡም ገና ልቡን በአባቶቹ አምላክ ላይ አልጣለም ነበር።

[34]በኢዮሣፍጥ ዘመነ መንግሥት ከመጀመሪያ እስከ፣ መጨረሻ የተከናወኑት ሌሎች ተግባራት የአናኒ ልጅ ኢዩ በዘገበው የእስራኤል ነገሥታት የታሪክ መጽሐፍ ተመዝግቦአል።

20፥29 ዘፍ35፥5፤ ዘፀ14፥14፤ ዘዳ2፥25
20፥30 1ዜና22፥9
20፥33 2ዜና17፥6
20፥34 1ነገ16፥1
20፥35 2ዜና16፥3፤ 19፥1-3
20፥37 1ነገ9፥26
21፥1 1ዜና3፥11
21፥3 2ዜና11፥10፤ 23
21፥4 መሳ9፥5፤ 1ነገ2፥12
21፥6 1ነገ12፥28-

[35]ከዚህ በኋላ የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ ሥራው እጅግ ክፉ ከሆነው ከእስራኤል ንጉሥ ከአካዝያስ ጋር የስምምነት ውል አደረገ፤ [36]የንግድ መርከብ[p] ለመሥራትም ተስማሙ፤ መርከቦቹንም በዔጽዮንጋብር አሠሩ። [37]የመሪሳ ሰው የሆነው የዶዳያ ልጅ አልዓዛር በኢዮሣፍጥ ላይ፣ "ከአካዝያስ ጋር የስምምነት ውል ስለ አደረግህ፣ እግዚአብሔር ሥራህን ያፈርሰዋል" ሲል ትንቢት ተናገረበት፤ መርከቦቹም ተሰበሩ፤ ለንግዱም ሥራ መንቀሳቀስ አልቻሉም።[q]

21

ኢዮሣፍጥ እንደ አባቶቹ ሁሉ አንቀላፋ፤ እንርሱ በተቀበሩበትም በዳዊት ከተማ ተቀበረ። ልጁ ኢዮራምም በእርሱ ፈንታ ነገሠ። [2]የኢዮራም ወንድሞች የሆኑት የኢዮሣፍጥ ልጆችም ዓዛርያስ፣ ይሒኤል፣ ዘካርያስ፣ ዔዛርያስ፣ ሚካኤልና ሰፋጥያስ ይባላሉ። እነዚህ ሁሉ የእስራኤል[r] ንጉሥ የኢዮሣፍጥ ልጆች ነበሩ። [3]አባታቸውም ብዙ የብርና የወርቅ፣ የውድ ዕቃዎችም ስጦታ እንዲሁም በይሁዳ ያሉትን የተመሸጉ ከተሞች ሰጣቸው፤ ነገር ግን መንግሥቱን ለኢዮራም ሰጠ፤ የበኵር ልጁ ነበርና።

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮራም

21፥5-10፡20ተጓ ምብ —2ዜና8፥16-24

[4]ኢዮራም በአባቱ መንግሥት ላይ ተደላድሎ ከተቀመጠ በኋላ ወንድሞቹን በሙሉ ከጥቂት የእስራኤል አለቆች ጋር በሰይፍ ገደለ። [5]ኢዮራም በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሰላሳ ሁለት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ስምንት ዓመት ገዛ።

[a]25 አንዳንድ የዕብራይስጥና የቩልጌት ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ ፤ ነገር ግን አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ሬሳ ይላል።
[o]26 በዕብራይስጡ፣ በራካ ማለት በረከት ማለት ነው።
[p]36 ዕብራይስጡ፣ ወደ ተርሴስ ሊሄዱ የሚችሉ መርከቦች ይላል።
[q]37 ዕብራይስጡ፣ ወደ ተርሴስ መሄድ አልቻሉም ይላል።
[r]2 በሁለተኛው የዜና መዋዕል መጽሐፍ ተደጋግሞ እንደተጠቀሰው ይህ ይሁዳ ነው።

20፥29 *ከእግዚአብሔር ዘንድ ፍርሀት፤* የ1ዜና14፥17ማብ ይመ።

20፥30 *በየአቅጣጫው ዕረፍት፤* በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ መሠረት ከጠላት ዕረፍት ማግኘት ለእግዚአብሔር በመታዘዝ ከሚገኙት በረከቶች አንዱ ነው (14፥5-7፤15፥15፤1ዜና22፥8-9፡18)። በእግዚአብሔር መንገድ የሄዱ ነገሥታት (አብያ፣ አሳ፣ ኢዮሣፍጥ፣ ዖዝያን፣ ሕዝቅያስ) በጦርነት ላይ ድልን ሲጐናጸፉ፣ ክፉዎቹ ነገሥታት (ኢዮራም፣ አካዝ፣ ኢዮአስ፣ሴዴቂያስ) ግን ተሸንፈዋል።

20፥31 ሃያ አምስት ዓመት፤ በመጽሐፈ ነገሥት የተጻፈው ግን ሃያ ሁለት ዓመት ነው (አሥራ ስምንቱ በ2ነገ3፥1 ሲገኝ አራቱ ደግሞ 8፥16 ላይ ይገኛል)። ይህ የቍጥር ልዩነት የሚወገደው አባቱ አሳ ለሦስት ዓመት ክፉኛ በታመመ ጊዜ የአባቱን ሥልጣን በመጋራት ያስተዳደረበትንና በሩንታው የሚተካበትን ሁኔታ ለማመቻቸት የፈጀበትን ጊዜ በማስብ ሊሆን ይችላል(16፥10-14)። የመጽሐፈ ነገሥቱ ጸሐፊ የዘገበው ግን አባቱ አሳ ከሞተ በኋላ ብቻውን የገዛበትን ዘመን ነው።

20፥33 *ማምለኪያ ኰረብታዎች አልተወገዱም፤* የ17፥6 ማብ ይመ።

20፥34 *የአናኒ ልጅ ኢዩ፤* የ19፥2 ማብ ይመ።

20፥35-37፤ 1ነገ22፥48-49 ይመ።

በአካባ ባሕረ ሰላጤ ዕቃዎችን በመርከብ በማመላለስ ከሚካሄደው ንግድ የሚገኘው ትርፍ አላስፈላጊ ስምምነት እንዲፈጥር ኢዮሣፍጥን ሳይፈታተነው ፡አልቀረም (19፥2እና ማብ ይመ) ሰሎሞንም ቀደም ሲል ለተመሳሳይ ዐላማ እስራኤላውያን ካልሆኑ ነገሥታት ጋር የቃል ኪዳን ውል ያደርግ ነበር (8፥17-28)

20፥35 *ከአካዝያስ፤* ዘመነ መንግሥቱ ከ853-852 ዓ.ቅ.ክ ነበር ስለ ዘመነ መንግሥቱ በ1ነገ22፥51-2ነገ1፥18 ይመ።

21፥2 *የኢዮሣፍጥ ልጆችም፤* የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ስለ ኢዮሣፍጥ ቤተ ሰብ ብዛት በተለይም ሰባቱን ወንዶች ልጆቹን በመጥቀስ (11፥8-22፤1ዜና25፥5እና ማብ ይመ)፣ ይህ ከእግዚአብሔር የመባረክ ምልክት መሆኑን ያሳያል። የኢዮሣፍጥ ወንዶች ልጆች ብዛት ከክፉው ሰው ከኢዮራም ልጆች ብዛት ጋር ሲነጻጸር፣ እርሱ የገዛ ወንድሞቹን ከገደለ በኋላ ከራሱ ቤተ ሰብ የተረፈ ቢኖር የመጨረሻ ልጁ ብቻ ነበር (ቍ17)። የኢዮራም ሚስት ጎቶልያም ይህንኑ የመሰለ ግድያ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ስትፈጽም እናገኛታለን (22፥10)።

21፥3፤ ሮብዓም የፈጸመውን ተመሳሳይ ድርጊት (ከ11፥23) ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

21፥4-20፤ 2ነገ8፥16-24 ይመ።

21፥4 ዙፋኔን ይቀናቀኑኛል በሚል ፍራቻና ጥርጣሬ ስለ ፈሰሰው ደም መጽሐፈ ነገሥት አይናገርም፤ ድርጊቱ ግን የሰሜኑ ክፍል ነገሥታት ከሚከተሉት መንገድ ጋር ተመሳሳይ ነበር (ቍ6)። በደቡብ ግዛት ዙፋን ላይ የሚቀመጠው ንጉሥ የአክአብን ልጅ ማግባት የለበትም ሲሉ ከተቃወሙት ወገኖች ግንባር ቀደሞቹ የእስራኤል መሳፍንት የተባሉት የይሁዳ መሪዎች ሳይሆኑ አልቀሩም እዚህ ላይ "እስራኤል" ለሚለው ቃል ስለተሰጠው ትርጕም የ12፥1 ማብ ይመ።

21፥5 *ስምንት ዓመት፤* ከ848-841 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው። ከ853-848 ዓ.ቅ.ክ ያለው ጊዜ ኢዮራም የአባቱን የኢዮሳፍጥን ሥልጣን በመጋራት የገዛበት ጊዜ ሳይሆን አይቀርም (ከ2ነገ 1፥17፤3፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

[6]እርሱም የአክዓብን ልጅ አግብቶ ስለ ነበር የአክዓብ ቤት እንደ አደረገው ሁሉ የእስራኤል ነገሥታት የሄዱበትን መንገድ ተከተለ፤ በእግዚአብሔርም ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ። [7]ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር ካደረገው ኪዳን የተነሣ፣ የዳዊትን ቤት ማጥፋት አልፈለገም፤ ለዳዊትና ለዘሩ ለዘላለም የሚጸና መብራት እንዲኖር ለማድረግ ተስፋ ሰጥቶ ነበርና።

[8]በኢዮራም ዘመነ መንግሥት ኤዶም በይሁዳ ላይ ዐምፆ፣ የራሱን ንጉሥ አነገሠ። [9]ስለዚህ ኢዮራም የጦር ሹማምንቱንና ሰረገሎቹን ሁሉ ይዞ ወደዚያው ሄደ። ኤዶማውያንም እርሱንና የሰረገላ አዛዦቹን ሁሉ ከበቡ፤ እርሱ ግን በሌሊት ተነሥቶ የከበቧቸውን መታ። [10]ኤዶምም እስከ ዛሬ ድረስ በይሁዳ ላይ እንደ ዐመፀ ነው።

ኢዮራም የአባቶቹን አምላክ እግዚአብሔርን ስለ ተወ፣ የልብና ከተማ በዚያኑ ጊዜ ዐመፀችበት።

[11]ከዚህም በላይ በይሁዳ ኰረብቶች ላይ መስገጃ ስፍራዎች ሠርቶ የኢየሩሳሌም ሕዝብ በዚያ እንዲያመነዝር አደረገ፤ ይሁዳንም አሳተ።

[12]ከነቢዩ ከኤልያስ እንዲህ የሚል ደብዳቤ ለኢዮራም መጣ፤

"የአባትህ የዳዊት አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'አንተ በአባትህ በኢዮሣፍጥ ወይም በይሁዳ ንጉሥ በአሳ መንገድ አልሄድህም፤ [13]ነገር ግን በእስራኤል ነገሥታት መንገድ ሄደሃል፤ የአክዓብ ቤት የእስራኤልን ሕዝብ እንዲያመነዝር እንዳደረገ ሁሉ፣ አንተም ይሁዳና የኢየሩሳሌም ሕዝብ እንዲያመነዝሩ አሳሳትሃቸው፤ እንዲሁም ካንተ የሚሻሉትን፣ የገዛ ወንድሞችህንና የአባትህን ቤተ ሰብ አባላት ገደልሃቸው፤ [14]ስለዚህ እነሆ፤ እግዚአብሔር ሕዝብህን፣ ልጆችህን፣ ሚስቶችህንና ያለህን ሁሉ በታላቅ መቅሠፍት ይመታል። [15]አንተም ራስህ በየዕለቱ እየባሰ በሚሄድ የአንጀት በሽታ ክፉኛ ትታመማለህ፤ በመጨረሻም ሕመሙ አንጀትህን ወደ ውጭ ያወጣዋል።'"

[16]እግዚአብሔርም ፍልስጥኤማውያንንና በኢትዮጵያውያን አጠገብ የሚኖሩ ዐረቦችን በኢዮራም ላይ በጠላትነት እንዲነሡ አደረገ። [17]እነርሱም በይሁዳ ላይ ወጡ፤ ወረሯትም። በንጉሡ ቤተ መንግሥት የሚገኘውን ዕቃ ሁሉ፣ ከወንዶች ልጆቹና ከሚስቶቹ ጋር ወሰዱ፤ ከመጨረሻ ልጁ ከአካዝያስ[*] በስተቀር አንድም ልጅ አልቀረለትም።

[18]ከዚህ ሁሉ በኋላ እግዚአብሔር ሊድን በማይችል የአንጀት በሽታ ኢዮራምን ቀሠፈው። [19]ሕመሙም ሲያሠቃየው ከቈየ በኋላ፣ በሁለተኛው ዓመት መጨረሻ ላይ በዚሁ ሳቢያ አንጀቱ ወጥቶ በከባድ ሥቃይ ሞተ። ሕዝቡም ለአባቶቹ ክብር እሳት ያነድዱ ነበር፤ ለእርሱ ግን አላነደዱለትም።

[20]ኢዮራም ሲነግሥ ዕድሜው ሠላሳ ሁለት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ስምንት ዓመት ገዛ። በሞተ ጊዜም ማንም አላዘነለትም፤ በዳዊትም ከተማ እንጂ በነገሥታቱ መቃብር አልቀበሩትም።

የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስ

22፥1-6ተጓ ምብ —2ዜና8፥25-29
22፥7-9ተጓ ምብ —2ዜና9፥21-29

22 ከዐረቦች ጋር ወደ ሰፈር የመጡት ወራሪዎች፣ ታላላቅ ወንድሞቹን ሁሉ ገድለዋቸው ስለ ነበር፣ የኢየሩሳሌም ሕዝብ የኢዮራምን የመጨረሻ ልጅ አካዝያስን በአባቱ ምትክ አነገሡት። ስለዚህ የይሁዳ ንጉሥ

30፤2ዜና18፥1፤22፥3
21፥7 2ሳሙ7፥13፤15፤21፥17፤23፥3
21፥8 2ዜና20፥22፥23
21፥10 ዘኍ33፥20
21፥12 2ነገ1፥16-17፤2ዜና14፥2፤17፥3-6
21፥13 1ነገ2፥32፤16፥29-33
21፥15 ዘኍ12፥10
21፥16 2ዜና17፥10-11፤22፥1፤26፥7
21፥17 2ነገ12፥18፤2ዜና22፥1፤ኢል3፥5
21፥19 2ዜና16፥14
21፥20 2ዜና24፥25፤ 28፥27፤33፥20
22፥1 2ዜና21፥16-17፤23፥20-21፤26፥1፤33፥25፤36፥1

[*]17 በዕብራይስጥ አካዝ እና ኢዮአስ አንድ ናቸው።

21፥6 *የአክአብን ልጅ አግብቶ ስለ ነበር፤* በ18፥1 ላይ የተጠቀሰው ጋብቻ በኢዮሣፍጥና በአክአብ መካከል የተደረገውን ስምምነት ለማጠናከር ሳይሆን አይቀርም፤ እንዲህ ያለ የፖለቲካ ጥቅም የሚገኝበት ጋብቻ የተለመደ ነበረ። አብዛኛው የሰሎሞን ጋብቻ እንደ አክአብና እንደ ኤልዛቤል ጋብቻ ሁሉ ዓለም አቀፍ ግንኙነትን የሚያጸና ነው።

21፥8-10፤ የእግዚአብሔር ሰው የነበረው ኢዮሣፍጥ ኤዶምን ድል ያደረገ ሲሆን (20፥1-30)፣ ክፉው ኢዮራም ግን በመሸነፉ፣ ኤዶምን የይሁዳ ግዛት አድርጎ ለማቈየት ያደረገው ጥረት አልተሳካለትም (የ20፥30 ማብ ይመ)።

21፥10 *እስከ ዛሬ ድረስ፤* የ5፥9 ማብ ይመ። *የልብና፤* በይሁዳና በፍልስጥኤም መካከል የምትገኝ ከተማ ናት። *ኢዮራም... እግዚአብሔርን ስለ ተወ፤* በ2 ነገ 8፥22 ላይ፤ አይገኝም። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ይህን ፍርድ የዘገበው ነገሥታቱ ለእግዚአብሔር ቢታዘዙ ወዲያውኑ እንደሚባረኩ፣ ባይታዘዙ ግን ፍዳ የሚጠብቃቸው መሆኑን ለማመልከት ነው (የ12፥1-14፤12፥2 ማብ፣ እንዲሁም ከ1ዜና መዋዕል መጽሐፍ መግቢያ "ዓላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ)።

21፥12-20 ሀ፤ በተጓዳኙ ክፍል (2ነገ8)ላይ አይገኝም።

21፥12-15፤ ከኤልያስ ስለ ተላከው ደብዳቤ በመጽሐፈ ዜና መዋዕል ላይ የተወሣው በዚህ ክፍል ብቻ ነው፤ መጽሐፈ ነገሥት ግን ልዩ ትኵረት ሰጥቶታል (1ነገ17-2ነገ2)። ይህ የኤልያስ ደብዳቤ፣ ኢዮራም ካለመታዘዙ የተነሣ ወዲያው የሚገጥመውን መከራ ማለት በጦርነት እንደሚሸነፍ ሚስቶቹና ልጆቹ በጦርነት እንደሚገደሉና ኢዮራም ራሱ ለሞት በሚያበቃ ሕመም እንደሚታመም ይናገራል (የ16፥12 ማብ ይመ)፣ ከአሳ የእግር ሕመምና (16፥12-14) ከዖዝያን ለምጽ (26፥16-23) ጋር ያነጻጽሩ። መጽሐፈ ነገሥት ኢዮራም የሞተበትን ምክንያት አይገልጽም። አንዳንድ ሰዎች "ይህ ደብዳቤ በትክክል ከኤልያስ የተጻፈ አይደለም፤ ምክንያቱም ኤልያስ ወደ ሰማይ የተወሰደው ኢዮራም ከመንገሡ በፊት ነው" የሚል ክርክር ያቀርባሉ፤ ይህ ግን ከድምዳሜ የሚያደርስ ነጥብ ሊሆን አይችልም (2ነገ1፥17፤ እንዲሁም የ2ነገ 3፥11 ማብ ይመ)። ኤልያስ የተነጠቀው ዘግየት ብሎ በ848 ዓ.ቅ.ክ. እንደሆን ይገመታል።

21፥20 *ስምንት ዓመት፤* የቍ5 ማብ ይመ። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የአንዱን ንጉሥ ዘመነ መንግሥት በተመለከተ ስለ ዝርዝር ጕዳዩ ለአንባቢዎቹ የታሪክ ምንጩን ያገኘበትን ቦታ ሳይጠቅስ ሲያልፍ ይህ የመጀመሪያው ነው። *በነገሥታቱ መቃብር አልቀበሩትም ፤* ኢዮራም በነገሥታቱ መካነ መቃብር በወጋቸው መሠረት በክብር እንዳይቀበር ሕዝቡ መቃወሙን የሚያወሣው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ብቻ ነው (ከ24፥25 ጋር ያነጻጽሩ)።

22፥1-9፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የአካዝያስን ዘመነ መንግሥት ታሪክ በተመለከተ ያቀረበው ዘገባ በ2ነገ8፥24-9፥29 ላይ ባለው ተጓዳኝ ምንባብ ከተጻፈው እጅግ ያነሰ ነው፤ ይህም የሆነበት ምክንያት የመጽሐፈ ነገሥቱ ተራኪ ልዩ ትኵረት የሰጠው በኢዩ ማመፅና በዖምሪ ሥርወ መንግሥት መውደቅ ላይ ሳይሆን አይቀርም (2ነገ8፥26 እንዲሁም 1ነገ16፥21-28 ይመ)። ይህ የሰሜኑን መንግሥት የሚመለከት ስለ ሆነ ጸሓፊው በስፋት ሊዘግበው አልፈለገም። የዜና መዋዕሉ ትረካ ነገሥታቱ ቢታዘዙ በረከት፣ ባይታዘዙ ግን ፍዳ የሚጠብቃቸው መሆኑን እዚህም ላይ ያሳያል። አካዝያስ በተፈጥሮው ክፉ ሰው ስለ ሆነና ለእግዚአብሔር ከማይታዘዙ ወገኖች ጋር ኅብረት ስለ ፈጠረ፣ ፍዳው ውሉ ሳያድር እንደተከፈለው እናያለን፤ ዘመነ መንግሥቱም ከአንድ ዓመት ሊያልፍ አልቻለም (የ16፥2-9 ማብ እንዲሁም ከ1ዜና መግቢያ "ዐላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ)።

22፥1 *ታላላቅ ወንድሞቹን ሁሉ ገድለዋቸው ስለ ነበር፤* ለእግዚአብሔር ካለመታዘዝ የሚመጣውን የአጸፋ ቅጣት በአጽንዖት ያሳያል፤ ወንድሞቹን ሁሉ የገደለው ኢዮራም የገዛ ልጆቹ ሲገደሉ በዐይኑ ማየት ነበረበት (21፥4፡13፡16-17)።

የኢዮራም ልጅ አካዝያስ መግዛት ጀመረ።

[2]አካዝያስ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሃያ ሁለት[ፖ] ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም አንድ ዓመት ገዛ። እናቱም ጎቶልያ የተባለች የዘንበሪ የልጅ ልጅ ነበረች።

[3]እናቱ ክፋትን እንዲያደርግ ትመክረው ስለ ነበር፣ እርሱም በአክዓብ ቤት መንገድ ሄደ። [4]ከአባቱ ሞት በኋላ የአክዓብ ቤት አማካሪዎቹ በመሆን ወደ ጥፋት ስለ መሩት፣ የአክዓብ ቤት እንዳደረገው ሁሉ እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ነገር አደረገ። [5]እንዲሁም የእስራኤል ንጉሥ የአክዓብ ልጅ ኢዮራም የሶርያን ንጉሥ አዛሄል ለመውጋት ወደ ሬማት ገለዓድ በሄደ ጊዜ የእነዚህኑ ሰዎች ምክር ተከትሎ ከኢዮራም ጋር አብሮት ሄደ፣ ሶርያውያንም ኢዮራምን አቈሰሉት።

[6]ስለዚህ ከሶርያ ንጉሥ ከአዛሄል ጋር ባደረገው ጦርነት ሬማት[ፐ] ላይ ከደረሰበት ቊስል ለመዳን ወደ ኢይዝራኤል ተመለሰ።

የአክዓብ ልጅ ኢዮራም በመቍሰሉም የይሁዳ ንጉሥ የኢዮራም ልጅ አካዝያስ ሊጠይቀው ወደ ኢይዝራኤል ወረደ።

[7]አካዝያስ ኢዮራምን ለመጠየቅ መሄዱን፣ እግዚአብሔር ለአካዝያስ መውደቅ ምክንያት አደረገው፤ አካዝያስ እንደ ደረሰም የናሜሲን ልጅ ኢዩን ለመቀበል ከኢዮራም ጋር ወጣ፤ ኢዩም የአክዓብን ቤት እንዲያጠፋ *እግዚአብሔር* የቀባው ሰው ነበር። [8]ኢዩ በአክዓብ ቤት ላይ ፍርድ በሚፈጽምበት ጊዜ፣ አካዝያስን ያጅቡ የነበሩትን የይሁዳን መሳፍንትና የዘመዶቹን ወንዶች ልጆች አግኝቶ ገደላቸው። [9]ከዚያም አካዝያስን ለመፈለግ ሄደ፤ የእርሱም ሰዎች አካዝያስን በሰማርያ ከተደበቀበት አግኝተው ያዙት፤ ወደ ኢዩም አምጥተው ገደሉት። "እግዚአብሔርን በፍጹም ልቡ የፈለገው የኢዮሣፍጥ ልጅ ነው" በማለት ቀበሩት። ስለዚህ ከአካዝያስ ቤት የመንግሥቱን ሥልጣን ይይዝ ዘንድ የሚችል ሰው አልነበረም።

22፥3 2ዜና18፥1፤ 21፥6
22፥5 2ዜና18፥11፡ 34
22፥6 1ነገ19፥15፤ 2ነገ8፥13-15
22፥7 2ነገ9፥16
22፥8 2ነገ10፥13
22፥9 መሳ9፥5፤ 2ዜና17፥4

ጎቶልያና ኢዮአስ

22፥10-23፥21ተጓ ምብ—2ዜና11፥1-21

[10]የአካዝያስ እናት ጎቶልያ ልጇዋ መሞቱን ባየች ጊዜ፣ የይሁዳን ንጉሣውያን ቤተ ሰብ በሙሉ አጠፋች፤ [11]የንጉሥ ኢዮራም ልጅ ዮሳቤት ግን፣ ከሚገደሉት መሳፍንት መካከል ኢዮአስን ደብቃ ወሰደችው፣ ከሞግዚቱም ጋር በእልፍኝ ሸሸገችው። የኢዮራም ልጅ የካህኑ የዮዳሄ ሚስት ዮሳቤት፣ የአካዝያስ እኅት በመሆኗ፣ ሕፃኑን የደበቀችው ጎቶልያ እንዳትገድለው ነበር። [12]እርሱም ጎቶልያ ምድሪቱን በገዛችበት ጊዜ ሁሉ፣ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ተደብቆ ስድስት ዓመት አብሮአቸው ኖረ።

23 በሰባተኛው ዓመት ዮዳሄ በረታ፤ የመቶ አለቆች ከሆኑት ከይሮሐም ልጅ ከዓዛርያስ፣ ከይሆሐናን ልጅ ከይስማኤል፣ ከዖቤድ ልጅ ከዓዛርያስ፣ ከዓዳያ ልጅ ከማዕሤያ፣ ከዝክሪ ልጅ ከኤሊሳፋጥ ጋር ቃል ኪዳን አደረገ።

[ፖ]2 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስቱ ቅጆች (እንዲሁም 2ነገ8፥26 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን *አርባ አራት* ይላል።
[ፐ]6 ጥቂት የዕብራይስጥ ቅጆች የሰብዓ ሊቃናት፣ የቩልጌትና የሱርስቱ ትርጕም (2ነገ8፥29) ከዚህ ጋር ይስማማሉ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን *አዛርያ* ይላሉ።

22፥2 *ሃያ ሁለት፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ለዚህ ቍጥር የገባው የዕብራይስጡ ትርጕም "አርባ ሁለት" ይላል፤ ይህም የአካዝያስን ዕድሜ ከአባቱ ዕድሜ በላይ ያደርገዋል (21፥20)። *አንድ ዓመት* 841 ዓ.ቅ..ክ. ለማለት ነው።

22፥3-4፤ በይሁዳ ምድር የዖምሪ ሥርወ መንግሥት ተጽዕኖ የቱን ያህል አይሎ እንደ ነበር፣ በጎቶልያ ኀይልና ከሰሜኑ መንግሥት ግዛት የመጡ አማካሪዎች እዚያ በመኖራቸው ይታወቃል።

22፥5 *ለመውጋት....ከኢዮራም ጋር....ሄደ፤* በኢዮሣፍጥ ላይ ከደረሰው ተግባር ጋር ተመሳሳይ ነው (19፥2 እና ማብ ይመ)። *አዛሄልን፤* የተቀባው በኤልሳዕ ሲሆን፣ በኋላም ዙፋኑን ለመያዝ ሲል ያልታሰበ ርምጃ በመውሰድ ንጉሡን ገደለው (2ነገ8፥13-15 ይመ፤ እንዲሁም ከ1ነገ19፥15 እና ማብ ጋር ያነጻጽሩ)። *ሬማት ገለዓድ፤* ከዮርዳኖስ ማዶ በእስራኤልና በአራም ወሰን ላይ የምትገኝ ከተማ ናት። ከዐሥር ዓመት በፊት ኢዮሣፍጥ ከአክአብ ጋር በመሰለፍ በዚህ ስፍራ በተደረገው ጦርነት ተካፍሎ ነበር፤ አክአብ የሞተውም በዚሁ ስፍራ ነበር (ም18፤1ነገ22)።

22፥6፤ *ወደ ኢይዝራኤል ተመለሰ፤* ኢዮራም ሬማት ዘገለዓድን መልሶ ከያዘ በኋላ ኢዩን ኀላፊ አድርጎ ሾመበት (2ነገ8፥28-9፥28)።

22፥7 *እግዚአብሔር ለአካዝያስ መውደቅ ምክንያት አደረገው፤* ኢዩ እንዴት እንደተቀባ ከዚህም በቀር የኢዮራምንና የአካዝያስን ሞት ያስከተለውን የዐመፅ ርምጃ እንዴት እንዳካሄደ ዝርዝር ሁኔታዎቹን በዘመኑ የነበረው የዚህ ታሪክ አንባቢ አሳምሮ እንደሚያውቅ ጸሓፊው ይገምታል (2ነገ8፥28-9፥28)። የመጽሐፈ ነገሥቱ ጸሓፊ የዖምሪ ሥርወ መንግሥት ዕድሜው ያጠረው ከእግዚአብሔር ፍርድ የተነሣ መሆኑን ሲገልጽ (1ነገ21፥20-29፤ 2ነገ 9፥24-10፥17)፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ደግሞ አካዝያስ በሰው እጅ የተገደለው እግዚአብሔር ፈርዶበት መሆኑን አሳይቶአል።

22፥9 በዜና መዋዕሉና በመጽሐፈ ነገሥቱ የተጻፈው የአካዝያስ አሟሟት ልዩነት ያለው ይመስላል፤ (ከ2ነገ9፥21-27፤ከ10፥12-14 ጋር ያነጻጽሩ)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እዚህ ላይ ሳይጻፍ የታለፈውን ታሪክ አንባቢው በሚገባ ያውቀዋል ብሎ ስለሚያስብ (የቍ7 ማብ ይመ)፣ ትክክለኛውን ቅደም ተከተልና ድርጊቶቹ የተፈጸሙባቸውን ቦታዎች በትክክል አላቀረበም፤ ስለዚህ የዜና መዋዕሉን መጽሐፍ ዝርዝር ነገሮች ለመጽሐፈ ነገሥቱ ተጨማሪ አድርጎ መውሰድ ይመረጣል፤ በዚህ ሁኔታ ከታየም ታሪኩ አይፋለስም። የአካዝያስ ሥርዐተ ቀብር፣ በክብር መፈጸሙ ከእርሱ ደግነት የተነሣ ሳይሆን፣ አባቱ እግዚአብሔርን ይፈራ ስለ ነበር ነው፤ ከዜና መዋዕሉ ሌላ፣ በሁለቱ ታሪኮች መካከል ያለው ልዩነት በትምህርተ መለኮት አንጻር ሲታይ፣ የሚጋጭ አይደለም። የአካዝያስን ዘመነ መንግሥት በተመለከተ በሁለቱም ታሪኮች የተሰጠ ማጠቃለያ ሐሣብ የለም።

22፥10-12፤ 2ነገ11፥1-3 ይመ። በይሁዳ ታሪክ፣ በዳዊት ሥርወ መንግሥት ጣልቃ በመግባት የነገሠ ሰው ቢኖር ጎቶልያ ብቻ ናት፤ እርሷም በይሁዳ ምድር በራሷ ስም የገዛች ብቸኛ ንግሥት ናት (ዘመኑም ከ841-835 ዓ.ቅ.ክ. ነው)። የዳዊትን ሥርወ መንግሥት ትውልድ ከምድር ገጽ ለማጥፋት ያደረገችውም ጥረት ቀድሞ ባሏ ኢዮራም ሞክሮ ሳይሳካለት የቀረውን የሚደግም ነው። (21፥4)፤ ይህም የዳዊትን ሥርወ መንግሥት ሕልውና ክፉኛ የተፈታተነ ሲሆን፣ እንዳሰበችው ተሳክቶላት ቢሆን ኖሮ በሰሜን ያለው የዖምሪ ሥርወ መንግሥት የይሁዳን ምድር የራሱ ግዛት አድርጎ እስከ ማወጅ በደረሰም ነበር፤ ምክንያቱም ጎቶልያ ከዚሁ ሥርወ መንግሥት የምትወለድ ስትሆን፣ በሕይወት ያለ ዙፋኑን የሚወርስ ልጅ ስላልነበራት ጠቅላላ ልትገዛ ነበር ማለት ይቻላል።

22፥11 *የካህኑ የዮዳሄ ሚስት፤* በመጽሐፈ ነገሥት ውስጥ አይገኝም።

23፥1-24፥27፤ 2ነገ 11፥4-12፥21 እና ማብ ይመ። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ከ835-769 ዓ.ቅ.ክ. ያለውን የኢዮአስን ዘመነ መንግሥት በሦስት ቦታ ይከፍለዋል፤ (1) ዙፋኑ ለዳዊት ቤት መመለሱ (ም23)፣(2) ኢዮአስና ዮዳሄ የነበሩበት መልካሙ ዘመን (24፥1-16)፣(3) ኢዮአስ ከእግዚአብሔር ጋር የተቃቃረበት ክፉው ዘመን (24፥17-27)። የመጨረሻው ክፍል በአብዛኛው በመጽሐፈ ዜና መዋዕል ላይ ብቻ የተጻፈና ነገሥታቱ ለእግዚአብሔር ቢታዘዙ

²እነርሱም ወደ መላው ይሁዳ ሄደው፣ ሌዋውያንንና የእስራኤል ቤት አለቆችን ከየከተማው ሁሉ ሰበሰቡ:: ወደ ኢየሩሳሌም በመጡ ጊዜም፣ ³ጉባኤው ሁሉ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ ከንጉሡ ጋር ቃል ኪዳን አደረጉ::

ዮዳሄም እንዲህ አላቸው፤ "*እግዚአብሔር* ለዳዊት ዘር በሰጠው ተስፋ መሠረት እነሆ፣ የንጉሡ ልጅ ይነግሣል:: ⁴እንግዲህ እናንተ የምታደርጉት ይህ ነው፤ በሰንበት ዕለት ተረኛ ከሆናችሁት ከእናንተ ከካህናቱና ከሌዋውያኑ አንድ ሦስተኛው በሮቹን ጠብቁ፤ ⁵አንድ ሦስተኛው ቤተ መንግሥቱን፣ አንድ ሦስተኛው "የመሠረት ቅጽር በር" የተባለውን ጠብቁ፤ የቀሩት ሰዎች በሙሉ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አደባባይ ይሁኑ:: ⁶ተረኛ ከሆኑት ካህናትና ሌዋውያን በቀር ማንም ሰው ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አይግባ፤ እነርሱ የተቀደሱ ስለሆኑ ይግቡ፤ የቀሩት ሰዎች በሙሉ ግን፣ ወደ ቤተ መቅደሱ እንዳይገቡ *እግዚአብሔር* ያዘዘውን ይጠብቁ[m]:: ⁷ሌዋውያኑም የጦር መሣሪያቸውን በእጃቸው ይዘው በንጉሡ ዙሪያ ይቁሙ፤ ወደ ቤተ መቅደሱ የሚገባ ማንኛውም ሰው ይገደል፤ ንጉሡ በሚሄድበትም ቦታ ሁሉ አብረውት ይሁኑ::"

⁸ሌዋውያኑና ይሁዳ ሁሉ ልክ ካህኑ ዮዳሄ እንዳዘዘው አደረጉ፤ ካህኑ ዮዳሄ ከጥበቃ ክፍሎች የትኛውንም አላሰናበተም ነበርና፣ እያንዳንዱ በሰንበት ቀን በሥራ ላይ የሚሰማሩትንና ከሥራ የሚወጡትን የራሱን ሰዎች ወሰደ፤ ⁹ከዚያም በቤተ መቅደሱ የነበሩትን የንጉሥ ዳዊት ጦሮች፣ ታላላቅና ታናናሽ ጋሻዎች ለመቶ አለቆቹ ሰጣቸው:: ¹⁰ሰዎቹም ሁሉ እያንዳንዳቸው መሣሪያቸውን በእጃቸው እንደ ያዙ ከቤተ መቅደሱ ደቡብ እንሥቶ እስከ ሰሜን ድረስ በመሠዊያውና በቤተ መቅደሱ አጠገብ በንጉሡ ዙሪያ እንዲቆሙ አደረገ::

¹¹ዮዳሄና ወንዶች ልጆቹ የንጉሡን ልጅ አምጥተው ዘውድ ጫኑለት፤ የኪዳኑንም መጽሐፍ ሰጥተውት አነገሡት፤ ቀብተውትም፣ "ንጉሡ ለዘላለም ይኑር!" እያሉ ጮኹ::

¹²ጎቶልያም የሚራሯጠውንና ደስታውን ለንጉሡ የሚገልጠውን ሕዝብ ሁካታ ስትሰማ፣ ሕዝቡ ወዳለበት ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ሄደች:: ¹³ንጉሡ በመግቢያው ላይ ባለው በዐምዱ አጠገብ ቆሞ አየች፣ የጦር መኰንኖችና መለከት ነፊዎችም በንጉሡ አጠገቡ ነበሩ፤ የምድሪቱ ሕዝብ ሁሉ ይደሰቱ፣ መለከትም ይነፉ ነበር፤ መዘምራንም በዜማ ዕቃ ታጅበው የበዓሉን ዝማሬ ይመሩ ነበር፤ ጎቶልያም ልብሷን ቀድዳ፣ ይህ ዐመፅ ነው! ይህ ዐመፅ ነው!" ብላ ጮኸች::

¹⁴ካህኑ ዮዳሄም የወታደር አዛዥ ወደ ሆኑት ወደ መቶ አለቆቹ፣ "በሰልፉ መካከል አውጥታችሁ አምጧትም[n]፤ የሚከተላት ካለም በሰይፍ ግደሉት' ሲል ላከባቸው:: ካህኑም፣ "*በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አትግደሏት" ብሎ ነበርና:: ¹⁵እርሷም በቤተ መንግሥቱ ግቢ የፈረስ መግቢያ በር ወደ ተባለው ቦታ እንደ ደረሰች ያዟት፤ በዚያም ገደሏት::

¹⁶ዮዳሄም ራሱ፣ ሕዝቡና ንጉሡ *የእግዚአብሔር* ሕዝብ እንደሚሆኑ ቃል ኪዳን ገቡ[o]:: ¹⁷ከዚህ በኋላ ሕዝቡ በሙሉ ሄዶ የበአልን ቤተ ጣዖት አፈረሰው፤ መሠዊያዎቹንና ጣዖታቱን አደቀቀ፤ የበአልን ካህን ማታንንም በመሠዊያዎቹ ፊት ለፊት ገደሉት:: ¹⁸ዮዳሄ በሙሴ ሕግ እንደተጻፈውና ዳዊትም እንዳዘዘው፣ በደስታና በመዝሙር የሚቃጠለውን *የእግዚአብሔርን* መሥዋዕት እንዲያቀርቡ ዳዊት ለመደባቸው ካህናትና ሌዋውያን *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ኀላፊነት ሰጣቸው:: ¹⁹እንዲሁም በማንኛውም ነገር የረከሰ ሰው እንዳይገባ፣ በቤተ መቅደሱ ቅጥር በሮች ላይ ጠባቆች አቆመ::

23፥2 ዘኍ35፥2-5
23፥3 2ሳሙ7፥12፤ 1ነገ2፥4፤2ነገ11፥17፤ 2ዜና6፥16፤7፥18፤ 21፥7
23፥6 ዘካ3፥7
23፥8 2ነገ11፥9፤ 1ዜና24፥1
3፥11 ዘዳ17፥18
23፥13 1ነገ1፥41፤ 7፥15
23፥15 ኤር31፥40
23፥16 ዜና29፥10፤ 34፥31፤ነህ9፥38
23፥17 ዘዳ13፥6-9
23፥18 1ዜና23፥6፡ 28-32፤25፥6
23፥19 1ዜና9፥22

[m]6 ወይም *አይግባ የሚለውን የእግዚአብሔር ትእዛዝ ይጠብቁ*
[n]14 ወይም *ከቅጥሩ ውስጥ አውጥታችሁ አምጡአት ተብሎ*
[o]16 ወይም *በእግዚአብሔር በሕዝቡና በንጉሡ መካከል የተደረገው ቃል ኪዳን ...*

በረከት ባይታዘዙ ግን መከራ ያገኛቸዋል የሚለውን መሪ ሐሳብ ያጉላል:: እዚህም ላይ ቅደም ተከተሉን የጠበቀ የመታዘዝና ያለመታዘዝ ታሪክ ተዋቅሮአል (24፥15-17፡23 እንዲሁም የ12፥2፤ 14፥2-16፥14 ማብ ይመ)::

23፥1-21፤ 2ነገ 11፥4-20 ይመ:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ ከሌላው ይልቅ፣ የታሪኩ ምንጭ አድርጎ በቅርብ የተከተለው የራሱን ነው፤ ይሁን እንጂ እንዲያንጸባርቅለት የፈለገውን ቁም ነገር በሦስት መንገድ ያቀርባል፤ (1) መጽሐፈ ነገሥቱ የወታደሩ ክፍል በመፈንቅለ መንግሥቱ ዐመፅ እንደ ተካፈለ ሰፋ አድርጎ ሲተርክ፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን በዐመፁ የቤተ መቅደሱ ሹማምት እጅ እንዳለበትና የተጫወቱትንም ሚና በማከል በአጽንዖት ያሳያል:: (ቍ2፡6፡8፡13፡18-19):: (2) የዜና መዋዕሉ "ሕዝቡ በሙሉ" ወይም "ጉባኤው ሁሉ" (ቍ3፡5-6፡8፡10፡16-17) የሚሉትን ሐረጎች ደጋግሞ በማውሣት የመፈንቅለ መንግሥቱ ዐመፅ ዳር እስከ ዳር የሕዝብን ድጋፍ ማግኘቱን በአጽንዖት ያሳያል (3)የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ የተቀደሰ መሆኑ እንዲታወቅ ያለውን ጽኑ ፍላጎት ባጭሩ በመግለጽ ወደዚያ መግባት የሚችሉት ለዚሁ ተገቢ ሆነው የተገኙት ብቻ መሆናቸውን ለማረጋገጥ ሲል ደረጃ በደረጃ የተከናወነውን ተግባር ያሳያል (ቍ5-6፡19)::

23፥1 *ከዓዛርያስ... ኤሊሳፋጥ፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በመጽሐፈ ነገሥት ላይ ያልተወሱትን የጦር አዛዦች ስም ያነሣል፤ ይሁን እንጂ ለቤተ መንግሥቱ ጥበቃ ተመድበው የሚያገለግሉትንና ከውጭ በገንዘብ የተቀጠሩትን ዘበኞች በዝምታ አልፎአቸዋል (ቍ20፤ከ2ነገ11፥19 ጋር ያነጻጽሩ የ2ነገ11፥4ማብ ይመ):: እዚህም ላይ ቅጥር ዘበኞቹን ሳያወሣ ያለፈው፣ ምናልባትም ወደ ቤተ መቅደሱ ቅጥር-ግቢ መግባት ያለባቸው ሥልጣን የተሰጣቸው ብቻ መሆኑን ለማሳየት ይሆናል::

23፥2 *ሌዋውያኑንና የእስራኤል ቤት አለቆችን፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ቤተ መቅደሱ ሹማምትና ሕዝቡ ከዳር እስከ ዳር ተንቀሳቅሶ በጎቶልያ ላይ ስለ መነሣቱ የሚያንጸባርቅ ክፍል ነው::

23፥3 *እግዚአብሔር... በሰጠው ተስፋ መሠረት፤* 2ሳሙ 7፥11-16 ይመ::

23፥11 *የኪዳኑንም መጽሐፍ፤* ጉባኤውን በመሐላ ቃል የገባበት ሰነድ (1፥3፤ ከቍ16 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም ንጉሡ ሕዝቡን የሚያስተዳድርበት የእግዚአብሔር ሕግ መጽሐፍ ሊሆን ይችላል (ዘዳ17፥18-20 ይመ)፤ እንዲሁም የ2ነገ11፥12 ማብ ይመ::

23፥13 *መዘምራንም በዜማ ዕቃ፤* ይህ በ2ነገ 11፥14 ላይ አይገኝም:: ዝማሬውን በዜማ ዕቃ የሚመሩ ሌዋውያን መኖራቸውን የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በተጨማሪ ገልጸአል (የ1ዜና.6፥31-48 ማብ ይመ)::

23፥18-19፤ የመሥዋዕት አቀራረቡን ሥርዓትና ቤተ መቅደሱን የሚጠብቁትን ዘበኞች የሚመለከት ተጨማሪ መረጃ የቀረበውም በዚሁ መጽሐፍ ብቻ ነው (የቍ1-21 ማብ ይመ)::

[20]የመቶ አለቆቹን፣ መኳንንቱን፣ የሕዝቡን ገዦችና የአገሩን ሕዝብ ሁሉ ይዞ ንጉሡን ከላይ ከቤተ መቅደሱ ወደታች አመጣው። በላይኛውም መግቢያ በኩል ወደ ቤተ መንግሥቱ ገብተው ንጉሡን በመንግሥቱ ዙፋን ላይ አስቀመጡት። [21]መላውም የአገሩ ሕዝብ ተደሰተ፤ ጎቶልያ ስለ ተገደለችም ከተማ ፀጥ ሰላም አግኝታ ነበር።

ኢዮአስ ቤተ መቅደሱን ማደሱ

24፥1-14-ተን ምብ 2ነገ ዜና —12፥1-16
24፥23-27-ተን ምብ —2ነገ12፥17-21

24 ኢዮአስ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሰባት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀ ምጦም አርባ ዓመት ገዛ። እናቱ ሳብያ የተባለች የቤርሳቤህ ሴት ነበረች። [2]ካህኑ ዮዳሄ በሕይወት በነበረበት ዘመን ሁሉ፣ ኢዮአስ እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ነገር አደረገ። [3]ዮዳሄ ሁለት ሚስቶች መረጠለት፤ ወንዶችና ሴቶች ልጆችም ወለደ።

[4]ከጥቂት ጊዜ በኋላ ኢዮአስ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ለማደስ ወሰነ። [5]ካህናቱንና ሌዋውያኑን ሰብስቦም፣ "ወደ ይሁዳ ከተሞች ሄዳችሁ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ በየዓመቱ ለማደስ የሚሆን ገንዘብ ከእስራኤል ሁሉ ሰብስቡ፤ ይህንንም አሁኑኑ አድርጉት" አላቸው ሌዋውያኑ ግን ቸል አሉ።

[6]ስለዚህ ንጉሡ ሊቀ ካህኑን ዮዳሄን ጠርቶ፣ "የእግዚአብሔር ባሪያ ሙሴና የእስራኤል ጉባኤ ለምስክሩ ድንኳን እንዲወጣ የወሰኑትን ግብር ከይሁዳና ከኢየሩሳሌም እንዲያመጡ ሌዋውያኑን ያላተጋሃቸው ለምንድን ነው?" አለው።

[7]በዚህ ጊዜ የዚያች ክፉ የጎቶልያ ልጆች የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ሰብረው በመግባት የተቀደሱ ዕቃዎች እንኳ ሳይቀሩ፣ ለበአል ባዕታት አገልግሎት እንዲውሉ አድርገው ነበር።

[8]በንጉሡም ትእዛዝ የገንዘብ መሰብሰቢያ ሣጥን ሠርተው በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ መግቢያ በር አጠገብ በውጭ በኩል አኖሩት።

23፥20 2ነገ15፥35
23፥21 2ዜና22፥1
24፥2 2ዜና25፥2፤ 26፥5
24፥5 ዘፀ30፥16፤ 1ዜና11፥1፤26፥20፤ ነህ10፥32-33፤ ማቴ17፥24
24፥6 ዘፀ38፥21
24፥10 ዘፀ25፥2፤ 1ዜና29፥3፡6፡9
24፥12 2ዜና34፥11

[9]ከዚህ በኋላ እስራኤል በምድረ በዳ ሳሉ የእግዚአብሔር ባሪያ ሙሴ ያዘዘውን ግብር ለእግዚአብሔር እንዲያመጡ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ዐዋጅ ተነገረ። [10]ሹማምንቱ ሁሉ፣ ሕዝቡም ሁሉ ግብሩን በደስታ አመጡ፤ እስኪሞላም ድረስ በሣጥኑ ውስጥ ጨመሩ። [11]ሣጥኑ በሌዋውያኑ እጅ ወደ ንጉሡ ሹማምንት በሚደርስበት ጊዜ፣ እነርሱም በውስጡ ብዙ ገንዘብ መኖሩን በሚያዩበት ጊዜ ሁሉ፣ የቤተ መንግሥቱ ጸሓፊና የሊቀ ካህናቱ ሹም ይመጡና ሣጥኑን አጋብተው ወደ ቦታው ይመልሱት ነበር። ይህን በየቀኑ በማድረግ እጅግ ብዙ ገንዘብ ሰበሰቡ። [12]ንጉሡና ዮዳሄም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ሥራ እንዲያሠሩ ለተመደቡት ሰዎች ገንዘቡን አስረከቧቸው፤ እነርሱም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ለማደስ ድንጋይ ጠራቢዎችንና ዐናጺዎችን እንዲሁም ቤተ መቅደሱን ለመጠገን የብረትና የናስ ሠራተኞችን ቀጠሩ።

[13]በሥራው ላይ የተሰማሩት ሰዎች ትጉሃን ስለ ነበሩ፣ ሥራው በእጃቸው ተከናወነ፤ የእግዚአብሔርንም ቤተ መቅደስ ቀደም ሲል በነበረው ዓይነት መሠረት አደሱት፤ አጠናከሩትም። [14]ከጨረሱም በኋላ ቀሪውን ገንዘብ ወደ ንጉሡና ወደ ዮዳሄ አመጡ፤ በገንዘቡም የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ዕቃዎች ማለትም ለአገልግሎትና ለሚቃጠል መሥዋዕት የሚውሉ ዕቃዎች እንደዚሁም ጭልፋዎችና ሌሎች የወርቅና የብር ዕቃዎችም ተሠሩ። ዮዳሄ በሕይወት በነበረበት ዘመን ሁሉ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የሚቃጠል መሥዋዕት ዘወትር ይቀርብ ነበር።

[15]ዮዳሄ ሸምግሎ ዕድሜ ከጠገበ በኋላ በመቶ ሠላሳ ዓመቱ ሞተ። [16]እርሱም በእስራኤል ውስጥ ለእግዚአብሔርና ለቤተ መቅደሱ መልካም ሥርቶአልና በዳዊት ከተማ በነገሥታቱ መቃብር ተቀበረ።

የኢዮአስ ክፋት

[17]ከዮዳሄ ሞት በኋላ የይሁዳ ሹማምንት መጥተው ለንጉሡ ታማኝነታቸውን ገለጡ፤

23፥20፤ የቍ 1 ማብ ይመ።

24፥1-14፤ 2 ነገ12፥1-17 ይመ።

24፥1 *አርባ ዓመት፤* 835-769 ዓ.ቅ.ክ. ለማለት ነው።

24፥2፤ ዮዳሄ በነበረበት በዚያ በደጉ ዘመን የኢዮአስ ሕይወት ምን ይመስል እንደ ነበር (ቍ 1-16)፣ ከእርሱ ሞት በኋላ ደግሞ ኢዮአስ ወደ ክፋት እንዴት እንዳመራ (ቍ 17-27) ጸሓፊው መሪ ሐሳቡን ያቀርባል፤ የ25፥2 ማብ ይመ።

24፥3 ብዙ ልጆች መውለድ ከእግዚአብሔር የሚሰጥ በረከት ነው የሚለውን የዜና መዋዕሉን ጸሓፊ ጽኑ እምነት የሚያሳይ ሌላ ዓይነት አቀራረብ ነው (ቍ 27)። እንዲሁም የ1ዜና 25፥5 ማብ ይመ)።

24፥4 *ቤተ መቅደስ ለማደስ፤* የጎቶልያ ክፋትና ቅርሰችን የማጥፋት ድርጊት (ቍ 7) ለቤተ መቅደሱ መታደስ ምክንያት ሆኖአል።

24፥5፤ የ2ኛ ነገሥት ጸሓፊ ለዚህ ሥራ እንዲውል የተፈለገው ገንዘብ ከሦስት ምንጮች የሚገኝ መሆኑን ሲያመጣ (2ነገ12፥4-5) የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን የቈጠራውን ግብር ብቻ ይጠቅሳል (ዘፀ 30፥14፤38፥26፤ ማቴ17፥24 ይመ)። ካህናቱ ለምን ሥራውን እንዳዘገዩት ግን የተገለጠ ነገር የለም (2ነገ 12፥6-8)። የመጽሐፈ ነገሥቱ ጸሓፊ ሕዝቡ ከካህናቱ ጋር ወደ ንጉሡ የቀረቡት ኢዮአስ በነገሠ በሃያ ሦስተኛው ዓመት መሆኑን ያመለክታል። ይህ ጊዜም ንጉሡ በዮዳሄ አመራር ሥር መሆኑ ካከተመ በኋላ ሳይሆን አይቀርም። ካህናቱ የመጠገኛውን ገንዘብ እንዲሰበስቡ እንደገና በተመደቡበት ጊዜ ፈቃደኛ ሆነው አለመገኘታቸው ራሱን የቻለ ምክንያት ሊሆን ይችላል።

24፥8 *የገንዘብ መሰብሰቢያ ሳጥን፤* የጥንት ቤተ ጣዖታት በዚህ ክፍል ከተጠቀሰው የገንዘብ መሰብሰቢያ ጋር የሚመሳሰል ሣጥን እንደነበራቸው መስጴጦምያ ጽሑፎች ይገልጻሉ፤ ገንዘብ የመሰብሰቡን ተግባር በጋራ እንዲወጡ የተመደቡት የንጉሡና የቤተ መቅደሱ ሹማምንት ነበሩ (የ1ዜና 26፥20 ማብ ይመ)።

24፥14፤ 2ነገ12፥13-14 ይመ። *ዮዳሄ በሕይወት በነበረበት ዘመን ሁሉ፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዮዳሄ ከሞተ በኋላ (ቍ 15-16) በኢዮአስ ዘመነ መንግሥት ክፋት እየበዛ መሄዱን ለመግለጽ የተጠቀመበት ተጨማሪ መግለጫ ነው።

24፥15-22፤ ይህ ክፍል በዜና መዋዕል መጽሐፍ ብቻ የሚገኝ ሲሆን፣ ባለመታዘዛቸውም ምክንያት መቀጣታቸውን በአጽንዖት ያሳያል (የ23፥1-24፥27 ማብ ይመ)። ዮዳሄ እስከሞተበት ጊዜ ድረስ የነበረው የኢዮአስ ዘመነ መንግሥት ጽድቅ የሰፈነበት ነበር፤ ዮዳሄ ከሞተ በኋላ ግን ኢዮአስ ወደ ጣዖት አምልኮ ዞረ፤ የዮዳሄንም ልጅ ገደለው። በቀጣዩም ዓመት በአራም መንግሥት ተወሮ ድል ሆነ፤ በእርሱ አመራር ይሁዳ እግዚአብሔርን ትቶ ነበርና (ቍ 24)።

ንጉሡም አዳመጣቸው:: [18]እነርሱም የአባቶቻቸውን አምላክ *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ትተው፣ የአሼራን ዐምዶችና ጣዖታትን አመለኩ፤ በበደላቸውም ምክንያት የእግዚአብሔር ቍጣ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ መጣ። [19]ወደ *እግዚአብሔር* ይመልሷቸው ዘንድ እርሱ ነቢያቱን ወደ ሕዝቡ ሰደደ፤ ነቢያቱም መሰከሩባቸው፤ እነርሱ ግን አላዳመጡም::

[20]የእግዚአብሔርም *መንፈስ* በካህኑ በዮዳሄ ልጅ በዘካርያስ ላይ መጣ፤ እርሱም በሕዝቡ ፊት ቆሞ፣ "እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ *የእግዚአብሔርን* ትእዛዝ ለምን ትተላለፋላችሁ? አይሳካላችሁም፤ እናንተ *እግዚአብሔርን* ስለ ተዋችሁት እርሱም ትቶአችኋል" አላቸው::

[21]እነርሱ ግን አሤሩበት፤ በንጉሡም ትእዛዝ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አደባባይ ላይ በድንጋይ ወግረው ገደሉት::

[22]ንጉሥ ኢዮአስ የዘካርያስ አባት ዮዳሄ ያደረገለትን ቸርነት አላሰበም፤ በዚህ ፈንታ ልጁን ገደለው፤ በሚሞትበትም ጊዜ፣ "*እግዚአብሔር* ይየው፤ እርሱው ይበቀልህ" አለ::

[23]በዓመቱም መጨረሻ፣ የሶርያ ሰራዊት በኢዮአስ ላይ ዘመተ፤ ይሁዳንና ኢየሩሳሌምን ወሮም የሕዝቡን መሪዎች ሁሉ ደመሰሰ፤ ምርኮውንም ሁሉ ወደ ንጉሡ ወደ ደማስቆ ላከ:: [24]የሶርያ ሰራዊት ሰዎች ጥቂት ቢሆኑም እንኳ *እግዚአብሔር* በጣም የሚበልጠውን ሰራዊት በእጃቸው አሳልፎ ሰጠ፤ ይሁዳ የአባቶቹን *አምላክ* እግዚአብሔርን ስለ ተወ፣ በኢዮአስ ላይ ተፈረደበት:: [25]ሶርያ ውያንም በወጡ ጊዜ ኢዮአስን ክፉኛ አቍስለው፣ ጥለውት ሄዱ፤ የካህናቱ የዮዳሄን ልጅ ስለ ገደለም፣ ሹማምንቱ አሤረውበት በዐልጋው ላይ እንዳለ ገደሉት:: በዚህ ሁኔታም ሞቶ በዳዊት ከተማ ተቀበረ እንጂ በነገሥታቱ መቃብር አልተቀበረም።

[26]በእርሱ ላይ ያሤሩትም የአሞናዊቱ የሰምዓት ልጅ ዛባድና የሞዓባዊቱ የሰማሪት ልጅ ዮዛባት ነበሩ:: [27]የወንዶች ልጆቹ ታሪክ፣ ስለ እርሱ የተነገሩት ብዙ ትንቢቶችና የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ መታደስ በነገሥታቱ የታሪክ መዛግብት ተጽፈዋል:: ልጁ አሜስያስም በእርሱ ፈንታ ነገሠ::

24፥18 .ዘፀ34፥13፤ ኢሱ24፥20፤ 2ዜና7፥19፤19፥2፤33፥3፤ኤር17፥2
24፥19 ዘኍ11፥29፤ ኤር7፥25፤ዘካ1፥4
24፥20 ዘኍ14፥41፤ ዘዳ31፥17፤ መሳ3፥10፤1ዜና12፥18፤ማቴ23፥35፤ ሉቃ11፥51
24፥21 ኢሱ7፥25፤ ኤር20፥2፤26፥21
24፥22 ዘፍ9፥5
24፥23 2ነገ12፥17-18
24፥24 ዘሌ26፥23-25፤ዘዳ28፥25፤2ዜና14፥9፤16፥8፤20፥2፡12
24፥25 2ዜና21፥20
24፥26 ሩት1፥4፤ 2ነገ12፥21

የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ

25፥1-4 ተጓ ምብ —2ዜና14፥1-6
25፥11-12ተጓ ምብ —14፥7
25፥17-28ተጓ ምብ—2ዜና14፥8-20

25 አሜስያስ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሃያ ዘጠኝ ዓመት ገዛ:: እናቱም ዮዓዳን የተባለች የኢየሩሳሌም ሴት ነበረች:: [2]እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት መልካም ነገር አደረገ፤ ነገር ግን በፍጹም ልቡ አልነበረም:: [3]*መንግሥቱን* በቍጥጥር ሥር ካጸና በኋላ፣ *ንጉሥ* የነበረውን አባቱን የገደሉትን ሹማምንት በሞት ቀጣቸው:: [4]*እግዚአብሔር* በሙሴ መጽሐፍ በተጻፈው ሕግ "ሰው ሁሉ በገዛ ኀጢአቱ ይሙት እንጂ ወላጆች ስለ ልጆቻቸው አይገደሉ፤ ልጆችም ስለ ወላጆቻቸው አይገደሉ"[°] ብሎ ባዘዘው መሠረት አደረገ እንጂ ልጆቻቸውን አልገደለም::

[5]አሜስያስ የይሁዳን ሕዝብ በአንድነት ሰብስቦ፣ እንደየቤተሰቡ በሻለቆችና በመቶ አለቆች በመደልደል በመላው ይሁዳና በብንያም መደባቸው:: ከዚያም ዕድሜያቸው ሃያና ከሃያ በላይ የሆናቸውን ሰብስቦ፣ ለውትድርና አገልግሎት ብቁ ሆነው ጋሻና ጦር መያዝ የሚችሉ ሦስት መቶ ሺህ ሰዎች አገኘ። [6]እንዲሁም በመቶ መክሊት[^] ጥሬ ብር አንድ መቶ ሺህ ተዋጊዎች ከእስራኤል ቀጠረ::

[7]ነገር ግን አንድ የእግዚአብሔር ሰው ወደ እርሱ መጥቶ እንዲህ አለው፤ "ንጉሥ ሆይ፤

25፥2 1ነገ8፥61፤ 2ዜና24፥2
25፥4 ዘኍ26፥11፤ ዘዳ28፥61
25፥5 ዘፀ30፥14፤ 2ሳሙ24፥2፤1ዜና21፥1፤2ዜና17፥14-19
25፥7 2ዜና16፥2-9፤19፥1-3

*23 ምናልባት መስከረም፣ ጥቅምትና ኅዳር
°4 ዘዳ 24፥16
^6 በዚህና በቍጥር 9 ላይ 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው

24፥18፡20፡24 *ትተው... ተዋችሁት...ትቶአችኋል...* ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል:: ጸሓፊው እነዚህን ቃላት የተጠቀመው መለኮታዊውን ቅጣት ለማመልከት ነው (የ12፥1 ማብ፤ እንዲሁም 7፥19፡22፤12፥5፤13፥10-11፤15፥2፤ 21፥10፤ 24፥18፡20፡24፤ 28፥6፤29፥6፤ 34፥25፤ 1ዜና 28፥9፡ 20ይመ)::

24፥19 እርሱ ነቢያቱን ወደ ሕዝቡ ሰደደ፤ እስራኤል የእግዚአብሔርን ነቢያት አለማድመጧ በመጨረሻ ወደ ጥፋት መርቶአታል (36፥16ይመ፤ ከ20፥20 ጋር ያነጻጽሩ):: በተጨማሪም ከ1ዜና መግቢያ "ዓላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ::

24፥20 *በዘካርያስ፤* የማቴ 23፥35 ማብ ይመ::

24፥24 *... ሰዎች ጥቂት ቢሆኑም፤* ንጉሡና ሕዝቡ ለእግዚአብሔር *ታማኝ* ሆነው በተገኙበት ጊዜ፣ ጥቂቱ የይሁዳ ሰራዊት ስፍር ቍጥር የሌለውን የጠላት ወገን በእግዚአብሔር ርዳታ አሸንፎአል (14፥8-9፤20፥2፡12)፤ ባሁኑ ጊዜ ደግሞ ለእግዚአብሔር *ታማኝ* ሆነው ባለመገኘታቸው ፣ በቍጥር ከእነርሱ እጅግ ባነሱ ወራሪዎች ተሸነፉ (የ20፥30 ማብ ይመ)::

24፥25 *ስለ ገደለም፤... ገደሉት፤* ግድያው የዘካርያስን ደም ለመበቀል የተደረገ መሆኑን የሚገልጽልን የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ብቻ ነው:: *በነገሥታቱ መቃብር አልተቀበረም፤* ዮዳሄ በነገሥታቱ መቃብር እንዲቀበር መደረጉ፣ ለእርሱ የተሰጠውን ክብር ያሳያል (ቍ16)፣ ኢዮአስ ግን ለዚህ አልታደለም (የ21፥20 ማብ ይመ)::

24፥26 *የአሞናዊቱ... የሞዓባዊቱ፤* በመጽሐፈ ነገሥቱ አልተወሳም፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን አጽንዖት ሰጥቶታል፤ (የ20፥1-30 ማብ ይመ)::

25፥1-28፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ የአሜስያስን ዘመነ መንግሥት በሁለት ከፍሎታል፤ አንዱ መታዘዝ መለኮታዊ በረከት፣ ድል የታየበት መልካም ዘመን (ቍ1-13) ሲሆን ሌላው የጣዖት አምልኮ ሽንፈት፣ የነገሥታት መገደል የሰፈነበት ክፉ ዘመን (ቍ14-28) ነው:: 2ነገ 14፥1-20 እና ማብ ይመ::

25፥1 *ሃያ ዘጠኝ ዓመት፤* ከ796-769 ዓ.ቅ.ክ. ለማለት ነው::

25፥2፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ አሜስያስ ሕዝቡ ያለማቋረጥ መሥዋዕት ያሚያቀርብባቸውን የማምለኪያ ኰረብታዎች አለማስወገዱን (2ነገ14፥4) አልጠቀሰም፤ 24፥2ን ከ2ነገ12፥4 ጋር 26፥4ን ከ2ነገ15፥4 ጋር ያነጻጽሩ::

25፥5-16፤ በ2ነገ14፥7 ላይ የተጻፈውን አስፋፍቶ የሚያቀርብ ነው:: አሜስያስ ኤዶምያስን ድል ማድረጉ ብቻ በኢዮአካዝ ላይ እንዲደነፋ የልብ ልብ የሰጠው መሆኑን የነገሥታቱ ጸሓፊ ሲተርክ፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን አሜስያስ ከጦርነቱ በኋላ ክፉ ድርጊት ስለፈጸመ አጸፋ ቅጣት የደረሰበት መሆኑን ለማሳየት እንደሚከተለው በአጽንዖት አስቀምጦታል፤ አሜስያስ በመታዘዙ በኤዶምያስ ላይ ድል መጎናጸፉን፣ ከዚያ በኋላ ግን ጣዖት በማምለኩ (ቍ14-16) በእስራኤል ላይ ያደረገው ዘመቻ በሽንፈት የተደመደመ መሆኑን፣ ይህንም ታሪክ ሰፋ አድርጎ በማቅረብ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በኤዶምያስ ላይ የተገኘው ድል ከሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ጋር በተደረገው ጦርነት ለምን እንዳልተደገመ ሥነመለኮታዊ ምክንያት አቅርቦአል::

25፥7፤ *እነዚህ የእስራኤል ወታደሮች ከአንተ ጋር አይዝመቱ፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በእግዚአብሔር አለመታመንን (የ16፥2-9፤22፥5 ማብ ይመ) ያሳያሉ ብሎ ካወገዛቸው የጦር ስምምነቶች

እግዚአብሔር ከእስራኤልም ሆነ ከማናቸውም የኤፍሬም ሕዝብ ጋር አይደለምና፣ እነዚህ የእስራኤል ወታደሮች ከአንተ ጋር አይዝመቱ:: [8]ሄደህ ጦርነቱን በቈራጥነት ብትዋጋም እንኳ፣ የመርዳትና የመጣል ኀይል ከእግዚአብሔር ዘንድ ስለ ሆነ እግዚአብሔር በጠላቶችህ ፊት ይጥልሃል::"

[9]አሜስያስም የእግዚአብሔርን ሰው፣ "ታዲያ ለእነዚህ ለእስራኤል ወታደሮች የከፈልኩት መቶ መክሊት እንዴት ይሁን?" ሲል ጠየቀው

የእግዚአብሔርም ሰው፣ "*እግዚአብሔር* ከዚህ አብልጦ ሊሰጥህ ይችላል" ሲል መለሰለት::

[10]ስለዚህ አሜስያስ ከኤፍሬም ወደ እርሱ የመጡትን ወታደሮች ወደየመኖሪያ ስፍራቸው አሰናበታቸው:: እነርሱም በይሁዳ ላይ ክፉኛ ተበሳጭተው ነበርና በታላቅ ቍጣ ወደ መኖሪያ ስፍራቸው ተመለሱ::

[11]አሜስያስም ኃይሉን በሚገባ አደራጅቶ ሰራዊቱን ወደ ጨው ሸለቆ መራ፤ በዚያም ዐሥር ሺህ የሴይር ወታደሮችን ገደለ:: [12]የይሁዳ ሰራዊት ሌሎች ዐሥር ሺህ ሰዎች ማረኩ፤ ወደ አንድ ዓለት ዐናት ላይም አውጥተው ቍልቍል ለቀቁአቸው፤ ሁሉም ተፈጠፈጡ::

[13]በዚያኑ ጊዜ አሜስያስ ያሰናበታቸውና በጦርነቱ እንዳይካፈሉ የከለከላቸው ወታደሮች፤ ከሰማርያ እስከ ቤትሖሮን ያሉትን የይሁዳ ከተሞች ወረሩ፤ ሦስት ሺህ ሰው ገደሉ፤ እጅግ ብዙ ምርኮም ወሰዱ::

[14]አሜስያስም ኤዶማያውያንን ደምስሶ በተመለሰ ጊዜ፣ የሴይርን ሕዝብ አማልክት ይዞ መጣ፤ ለራሱም አማልክት አድርጎ በማቆም ሰገደላቸው፤ መሥዋዕትም አቀረበላቸው:: [15]*የእግዚአብሔርም* ቍጣ በአሜስያስ ላይ ነደደ፤ ነቢይንም ላከበት፤ ነቢዩም፣ "የገዛ ሕዝባቸውን ከእጅህ ማዳን ያልቻሉትን የአሕዛብን አማልክት ርዳታ የጠየቅኸው ለምንድን ነው?" አለው::

[16]እርሱም በመናገር ላይ ሳለ፣ ንጉሡ፣ "ለመሆኑ አንተን የንጉሥ አማካሪ አድርገን ሾመንሃልን? ዝም አትልም እንዴ! መሞት ትፈልጋለህ?" አለው::

ነቢዩም ዝም አለ፤ ሆኖም፣ "ይህን አድርገሃልና ምክሬንም አልሰማህምና፤ እግዚአብሔር ሊያጠፋህ እንደወሰነ ዐውቃለሁ" አለ::

[17]የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ አማካሪዎቹን ካማከረ በኋላ፣ የእስራኤል ንጉሥ የኢዩ የልጅ ልጅ፣ የኢዮአካዝ ልጅ ወደ ሆነው ወደ ኢዮአስ፣ "እስቲ ናና ፊት ለፊት እንጋጠም" ሲል ላከበት::

[18]የእስራኤል ንጉሥ ኢዮአስ ግን፣ ለይሁዳ ንጉሥ ለአሜስያስ እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "አንድ የሊባኖስ ኵርንችት፣ 'ሚስት እንድትሆነው ሴት ልጅህን ለልጄ ስጠው' ሲል ወደ ሊባኖስ ዝግባ ላከበት:: ከዚያም የዱር አውሬ ከሊባኖስ ወጥቶ ኵርንችቱን ረገጠው:: [19]ኤዶምን አሸንፌአለሁ ብለህ ራስህን በትዕቢት ከበሽዋል፤ ኮርተሃልም፤ ግን ዐርፈህ እቤትህ ተቀመጥ! በራስህና በይሁዳ ላይ ውድቀት ታመጣ ዘንድ ችግር የምትጠራው ስለምንድን ነው?"

[20]የኤዶምን አማልክት ማምለክ በመፈለጋቸው፣ እግዚአብሔር በጠላቶቻቸው እጅ አሳልፎ ሊሰጣቸው ወስኖአልና፣ አሜስያስ አላዳመጣቸውም:: [21]ስለዚህ የእስራኤል ንጉሥ ኢዮአስ አደጋ ጣለ:: እርሱና የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ በይሁዳ ውስጥ ቤትሳሚስ በተባለ ስፍራ ፊት ለፊት ተጋጠሙ:: [22]ይሁዳ በእስራኤል ክፉኛ ተመታ፤ እያንዳንዱም ሰው ወደየመኖሪያው ሸሸ:: [23]የእስራስል ንጉሥ ኢዮአስም የአካዝያስን የልጅ ልጅ የኢዮአስን ልጅ አሜስያስን ቤትሳሚስ ላይ ማርኮ ወደ ኢየሩሳሌም አመጣው፤ ከኤፍሬም በር እስከ ማዕዘኑ በር ድረስ አንድ መቶ ሰማንያ ሜትር[ፐ] ያህል ርዝመት ያለውንም የኢየሩሳሌምን ቅጥር አፈረሰ:: [24]እርሱም በዖቤድኤዶም ጥበቃ ሥር የነበረውንና በቤተ መቅደሱ የተገኘውን ወርቅ፣ ጥሬ ብርና ዕቃ በሙሉ፣ ከቤተ መንግሥቱም ንብረትና በመያዣ ከያዛቸው ሰዎች ጭምር ወስዶ ወደ ሰማርያ ተመለሰ::

[25]የይሁዳ ንጉሥ የኢዮአስ ልጅ አሜስያስ፣ የእስራኤል ንጉሥ የኢዮአካዝ ልጅ ኢዮአስ ከሞተ በኋላ አሥራ አምስት ዓመት ኖረ:: [26]በአሜስያስ ዘመነ መንግሥት ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው የተከናወነው ሌላው ተግባር ሁሉ በይሁዳና በእስራኤል ነገሥታት የተጻፈ አይደለምን? [27]አሜስያስ *እግዚአብሔርን* መከተል ከተወ በኋላ፣ በኢየሩሳሌም ስላመፁበት ወደ ለኪሶ ሸሸ፤ ነገር ግን የሚከታተሉትን ሰዎች ከኋላው ልከው በዚያው በለኪሶ ገደሉት:: [28]በፈረስ ተጭኖ ከመጣ በኋላም፣ እንደ አባቶቹ ሁሉ በይሁዳ

[ፐ]23 *ዕብራይስጡ፣ 80 ሜትር ያህል ነው ይላል፤ አንዳንድ ቅጂዎች ግን ስድስት መቶ ሜትር ይላሉ::*

25፥8 2ዜና14፥11፤ 20፥6
25፥9 ዘዳ8፥18፤ ምሳ10፥22
25፥10 ቍ13
25፥12 መዝ141፥6፤ አብ1፥3
25፥14 ዘፀ20፥3፤ 2ዜና28፥23፤ ኢሳ44፥15
25፥15 ኢሳ36፥20
25፥18 መሳ9፥8-15
25፥20 2ዜና10፥15
25፥23 2ነገ14፥13፤ 2ዜና26፥9፤ነህ8፥16፤ 12፥39፤ኤር31፥38
25፥24 1ዜና26፥15
25፥27 ኢሱ10፥3

አንዱ ነው፤ ሕዝቡ በእግዚአብሔር እንዲታመን ከሚጋብዙት የትንቢት ቃሎች ጋር ያነጻጽሩ (20፥15-17፡20፤ 32፥7-8)::

25፥13፤ ከሰሜኑ መንግሥት ክፍል ጋር ለመዋጋት ምክንያት የሆነውን ነገር የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም:: *ከሰማርያ፤* በደቡቡ መንግሥት እንዲህ ባለ ስም የሚጠራ ከተማ የለም:: ይህም መጽሐፉ ከአንዱ ቅጅ ወደ ሌላው ሲገለበጥ በስሕተት የተጻፈ ስም ሊሆን ይችላል::

25፥14-25፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ከሰሜኑ መንግሥት ጋር ስለተደረገው ጦርነት የሚያውሣው ታሪክ ስለ አጻፉ ቅጣት መሪ ሐሳብ መግለጫ ከመጨመሩ በስተቀር ከ2ነገ14፥8-14 ላይ ከሚገኘው ተጓዳኝ ምንባብ ጋር ተመሳሳይ ነው:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ አሜስያስ የተከተለውን የጣዖት አምልኮና በነቢዩ አንደበት የተነገረውን የእግዚአብሔር ፍርድ ይገልጻል፤ ከእነዚህ ታሪኮች አንዱም በመጽሐፈ ነገሥቱ አይገኝም:: ጸሓፊው የአሜስያስ የጣዖት አምልኮ ስለ መቀጣቱ አጽንዖት የሚሰጡ ነጥቦችን በ ቍ 20:27 ላይ ጨምሮአል::

25፥18፤ በመሳ9፥7-15 ከተጻፈው ምሳሌ ጋር ያነጻጽሩ::

25፥23 ***ከኤፍሬም በር እስከ ማዕዘኑ በር ድረስ፤*** ሁለቱም በሮች በከተማዪቱ ሰሜናዊ ቅጥር ላይ የሚገኙ ሲሆን፣ የኤፍሬም በር በሰሜን ምዕራብ፣ የማዕዘኑ በር ደግሞ በሰሜን ምሥራቅ በኩል ነበሩ::

25፥24፤ የዖቤድኤዶም ቤተ ሰብ ከሌዊ ነገድ ሲሆን፣ የቤተ መቅደሱን ሀብትና ንብረት የመጠበቅ ኀላፊነት የተሰጠውም ለዚሁ ቤተ ሰብ ነበር (1ዜና 26፥15)::

25፥27፤ የቍ14-25 ማብ ይመ::

26፥1-23፤ 2ነገ15፥1-7 እና ማብ ይመ:: የዜና መዋዕሉ

ከተማ ተቀበረ።

የይሁዳ ንጉሥ ዖዝያን

26፥1-4ተን ምብ —2ዜና14፥21-22፤15፥1-3
26፥1-23ተን ምብ —2ዜና15፥5-7

26 ከዚህ በኋላ የይሁዳ ሕዝብ በሙሉ ዕድሜው ዐሥራ ስድስት ዓመት የነበረውን ዖዝያንን ወስደው በአባቱ በአሜስያስ ፈንታ አነገሡት። [2]አሜስያስ እንደ አባቶቹ ሁሉ ካንቀላፋ በኋላ፣ ኤላትን እንደገና የሠራት፣ ወደ ይሁዳም የመለሳት ዖዝያን ነበር።

[3]ዖዝያን በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ዐሥራ ስድስት ዓመት ሲሆን፣ በኢየሩሳሌም ተቀምጦ አምሳ ሁለት ዓመት ገዛ። እናቱ ይኮልያ የተባለች የኢየሩሳሌም ሴት ነበረች። [4]እርሱም አባቱ አሜስያስ እንደ አደረገው ሁሉ በእግዚአብሔር ፊት ቅን ነገር አደረገ። [5]እግዚአብሔርን መፍራት ባስተማረው[ʋ] በዘካርያስ ዘመን እግዚአብሔርን ፈለገ፤ እግዚአብሔርን በፈለገ መጠንም ስምባክ ነገሮችን አከናወነለት።

[6]በፍልስጥኤማውያን ላይ ዘምቶ የጌትን፣ የየብናንና የአዛጦንን ቅጥሮች አፈረሰ። ከዚያም በአዛጦን አጠገብና በቀሩትም የፍልስጥኤም ግዛቶች ውስጥ ከተሞችን እንደገና ሠራ። [7]እግዚአብሔርም በፍልስጥኤማውያን፣ በጉርበኣል በሚኖሩ ዐረቦችና በምዑናውያን ላይ ድልን አቀዳጀው። [8]አሞናውያን ለዖዝያን ግብር ገበሩለት፤ ኀይሉ ስለ ገነነም ዝናው እስከ ግብፅ ዳርቻ ወጣ።

[9]ዖዝያንም በኢየሩሳሌም በማዕዘኑ በር፣ በሸለቆው በርና በቅጥሩ ማዕዘን ማማዎች ሠርቶ መሸጋቸው። [10]እንዲሁም በየኰረብታው ግርጌና በየሜዳው ላይ ብዙ የቀንድ ከብት ስለ ነበረው፣ በምድረ በዳ የግንብ ማማዎች ሠራ፤ ብዙ የውሃ ጕድጓዶችም ቈፈረ። ግብርና ይወድድ ስለ ነበረም በኰረብታዎችና ለም በሆኑ መሬቶች ላይ ዕርሻ የሚያርሱና ወይን የሚተክሉ ሰራተኞች ነበሩት።

[11]ዖዝያን ከንጉሡ ሹማምንት አንዱ በሆነው በሐናንያ መሪነት፣ በጸሓፊው በይዒኤልና በአለቃው በመዕሤያ አማካይነት ተሰብስቦ በተቈጠረው መሠረት በየምድቡ ለጦርነት ዝግጁ ሆኖ የሚወጣ፣ በሚገባ የሠለጠነ ሰራዊት ነበረው። [12]በተዋጊዎቹ ላይ የተሾሙት የየቤተሰቡ መሪዎች ጠቅላላ ቍጥር ሁለት ሺህ ስድስት መቶ ነበር። [13]በእነዚህም የሚመራ ሦስት መቶ ሰባት ሺህ አምስት መቶ ሰው ያለው ሰራዊት አለ፤ ይህም ንጉሡ በጠላቶቹ ላይ በሚያደርገው ዘመቻ ለመሰለፍ የሚበቃ ጠንካራ ኃይል ነበር። [14]ዖዝያን ለሰራዊቱ ሁሉ ጋሻ፣ ጦር፣ የራስ ቍር፣ ጥሩር፣ የቀስት ማስፈንጠሪያ ደጋንና የሚወነጨፍ ድንጋይ አደለ። [15]በኢየሩሳሌምም፣ ንድፎቻቸው በባለ ሙያዎች የተዘጋጁ፣ በመጠበቂያ የግንብ ማማዎችና በየማዕዘኑ መከላከያዎች ላይ ፍላጻ የሚስፈነጥርባቸውንና ትልልቅ ድንጋዮች የሚወረወርባቸውን መሣሪያዎች አሠራ። እስኪበረታም ድረስ በሚያስደንቅ ሁኔታ ስለታገዘ፣ ዝናው በርቀትና በስፋት ተሰማ።

[16]ዖዝያን ከበረታ በኋላ ግን ዕብሪቱ ለውድቀት ዳረገው። በዕጣን መሠዊያው ላይ ዕጣን ለማጠን ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ በመግባቱ እግዚአብሔርን በደለ፤ [17]ካህኑም ዓዛርያስ ቈራጥ ከሆኑ ከሌሎች ሰማንያ የእግዚአብሔር ካህናት ጋር ተከትሎት ገባ።

26፥1 2ዜና22፥1
26፥5 2ዜና24፥2፤ 27፥6
26፥6 ኢሳ2፥6፤ 11፥14፤14፥29፤ኤር25፥20፤አሞ1፥8፤3፥9
26፥7 2ዜና20፥1፤ 21፥16
26፥8 ዘፍ19፥38
26፥9 2ነገ14፥13፤ 2ዜና25፥23፤ነህ2፥13፤3፥13
26፥14 ኤር46፥4
26፥16 ዘዳ32፥5፤ 2ነገ14፥10፤16፥12፤1 ዜና5፥25
26፥17 1ነገ4፥2

[ʋ]5 ብዙ የዕብራይስጥ ትርጒሞች፣ የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አንዳንድ የዕብራስጥ ቅጆች ግን እንደ እግዚአብሔር ራእይ ባስተማረው

ጸሓፊ የዖዝያንን ዘመን መንግሥት መልካምና ክፉ ዘመን በማለት በሁለት ከፍሎታል፤ ስለ ዖዝያን አባት ስለ አሜስያስ ስለ አያቱ ስለ ኢዮአስ የተዘገበውን (የ24፥2፤25፥1-8) ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። ዖዝያን ለእግዚአብሔር ታዛዥና ታማኝ ሆኖ በመገኘቱ ያገኘውን በረከትና አምላካዊ ርዳታ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በስፋት ጽፎታል። የመጽሐፈ ነገሥቱ ጸሓፊ ግን የጠቈመው ታማኝ መሆኑን ብቻ ነው (2ነገ15፥3)። መጽሐፈ ነገሥቱ ዖዝያን ለምጽ የወጣበት መሆኑን ብቻ ሲያወሣ (2ነገ:15፥5) የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ደዌው በዖዝያን ላይ ሊወጣ የቻለው ለእግዚአብሔር ካለመታመኑ የተነሣ መሆኑን ለማሳየት ተጨማሪ ዝርዝር አቅርቦአል (ቍ16-21)። ዖዝያን በደቡብ ክፍል፣ ዳግማዊ ኢዮርብዓም ደግሞ በሰሜኑ ክፍል በነገሡ ጊዜ በስተሰሜንና በስተደቡብ ያለው የእስራኤልና የይሁዳ መንግሥታት ድንበር በዳዊትና በሰሎሞን ዘመን ወደ ነበረው ተመልሶአል (ቍ6-8፤ 2ነገ14፥25)። የእነዚህ ሁለት መንግሥታት መስፋፋት በከፊልም ቢሆን ሊመቻች የቻለው በአሦሩ ንጉሥ በሤልሳዊ አዳድኒራሪ መሪነት (802 ዓ.ቅ.ክ) የሶሪያ አስጊነት በመወገዱና ቀጥሎም አሦር ራሷ በመዳከሟ ነው።

26፥1 *ዖዝያንን፡ አሮጌው* ትርጒሙና 2ዐ 15፥67፤ ሠፍ3፥12 ይመ። ዓዛርያስ መደበኛ ስሙ፣ ዖዝያን ደግሞ የዙፋን ስሙ ሳይሆን አይቀር ም።

26፥3 *አምሳ ሁለት ዓመት፤* 792-740 ዓ.ቅ.ክ ለማለት ነው፤ ይህም ከአሜስያስ ጋር ሥልጣን ተጋርቶ የገዛበትን (ከ792-767 ዓመት ዓ.ቅ.ክ.) ጊዜ የሚያካትት ነው።

26፥4፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዖዝያንን ዘመነ መንግሥት ታሪክ ፍሬ ሐሳቦች ያቀነባበረው፣ ከአሜስያስና ከኢዮአስ ዘመነ መንግሥት ታሪክ ጋር በሚመሳሰል መልኩ ነው (የቍ1-23 ማብ ይመ)። እንዲሁም ይህንኑ ታሪክ በተመሳሳይ ሁኔታ ያቀረበው መጽሐፈ ነገሥት፣ ንጉሡ ማምለኪያ ኰረብታዎችን ስላለማስወገዱ የዘገበውን፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሳያወሣ አልፎታል (2ነገ15፥4)። እንደዚሁም የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የሁለት ነገሥታትን ታሪክ ሳይጠቅስ አልፎአል (25፥2 ማብ ይመ)።

26፥5 *በዘካርያስ ዘመን፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እዚህም ላይ ነገሥታቱ ቢታዘዙ በረከት፣ ባይታዘዙ ግን ፍርድ እንደሚጠብቃቸው በቅደም ተከተል ያሳያል (የ12፥2 ማብ ይመ)።

26፥6-8፤ ዖዝያን ድል አድርጎ የያዛቸው ቦታዎች በደቡብ ምሥራቅና በደቡብ ምዕራብ በኩል ያሉትን ሲሆን፣ ኀያሉ የእስራኤል ንጉሥ ዳግማዊ ኢዮርብዓም የያዛቸው ቦታዎች ደግሞ ከይሁዳ በስተሰሜን ያሉትን ነበር።

26፥7 *በምዑናውያን፤* የ20፥1 ማብ ይመ።

26፥9 *በማዕዘኑ በር፣ በሸለቆው በርና፤* እነዚህ በሮች የሚገኙት በሰሜን ምሥራቅና በደቡብ ምዕራብ በኩል ባሉት ቅጥሮች ላይ ነው። *መሸጋቸው፤* በኢየሩሳሌም ቅጥር ላይ የተከናወነው ይህ የግንቢታ ሥራ በአሜሲያስ ዘመነ መንግሥት ኢዮአስ ያፈረሰው ቅጥር በከፊል መጠገኑን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (25፥23)።

26፥10፤ *የግንብ ማማዎች... የውሃ ጕድጓዶችም፤* የግንብ ማማዎችና የውሃ ጕድጓዶች ቢሣን ቅርስ ቆፋሮ (ከቍምራን፣ ከገባዖን፣ ከቤርሴባህ) ተገኝተዋል። የዖዝያን ስም የተቀረጸበት ማኅተምም ቴል ቤይት ሚርሲም በተባለ ቦታ በሚገኝ የውሃ ጕድጓድ ላይ ተገኝቶአል።

26፥11፤ *ዖዝያን... በሚገባ የሰለጠነ፡ ሰራዊት ነበረው፤* (በ743 ዓ.ቅ.ክ) የሶርያ ንጉሥ ሣልሳዊው ቴልጌልቴልፌልሶርን በምዕራብ በኩል ያደረገው ወረራ "በያውዲው ንጉሥ በአዝሪያው" ምናልባትም በይሁዳው አዛርያስ (ዖዝያን)" መሪነት የተባበረው ሰራዊት ወደፊት እንዳይገፋ ማድረጉን ገልጾአል።

26፥15 *ፍላጻ የሚስፈነጠርባቸውንና ትልልቅ ድንጋዮች የሚወረወሩባቸውን መሣሪያዎች ፤* ማስፈንጠሪያ መሣሪያ በዚያ ወቅት በነበረው በወታደራዊ ቴክኖሎጂ ስለማይታወቅ የቀስት መወርወርያ መሣሪያዎችም በሚቀጥሉት ሦስት መቶ ዓመታት ያህል በተግባር ላይ ስላልዋሉ በዚህ ክፍል የተጠቀሱት መሣሪያዎች ከቅጥር ላይ ወደ ታች የሚስፈነጠሩ ፍላጻችንና የሚወረወሩ ድንጋዮችን ለመከላከል የሚያገለግሉትን መሣሪያዎች ሊያመለክቱ ይችላሉ።

18እነርሱም ፊት ለፊት በመጋፈጥ፣ "ዖዝያን ሆይ፤ ለእግዚአብሔር ማጠን ለተለዩትና የአሮን ዘሮች ለሆኑት ለካህናቱ እንጂ ለአንተ የተገባ አይደለም፤ እግዚአብሔርን በድለሃልና ከመ ቅደሱ ውጣ፤ ከእግዚአብሔር አምላክ ዘንድም ክብር አይሆንልህምና" አሉት።

19ጥና በእጁ ይዞ ዕጣን ለማጠን ዝግጁ የነበረው ዖዝያን ተቈጣ፤ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ በዕጣን መሠዊያው ፊት ሆኖ ካህናቱ ላይ እየተቈጣ ሳለ፣ በግንባሩ ላይ ለምጽ[ሀ] ወጣበት። 20ሊቀካህናቱ ዓዛርያስና ሌሎቹ ካህናት ሁሉ በተመለከቱት ጊዜ፣ በግንባሩ ላይ ለምጽ እንደ ወጣበት አዩ። ስለዚህ አጣድፈው አስወጡት፤ በእርግጥ እርሱም ራሱ ለመውጣት ቸኵሎ ነበር፤ እግዚአብሔር አስጨንቆታልና።

21ንጉሥ ዖዝያን እስከ ዕለተ ሞቱ ድረስ ለምጻም ነበረ። ለምጻም በመሆኑም ከቤተ መቅደስ ተወግዶ ነበርና በተለየ ቤት ተቀ መጠ[ለ]። ከዚያም ልጁ ኢዮአታም የቤተ መንግሥቱን አስተዳደር በኀላፊነት ተረክቦ የአገሩን ሕዝብ ይመራ ጀመር።

22በዖዝያን ዘመነ መንግሥት ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው የተከናወነውን ሌላውን ተግባር ሁሉ የአሞጽ ልጅ ነቢዩ ኢሳይያስ ጽፎታል። 23ዖዝያንም እንደ አባቶቹ ሁሉ አንቀላፋ። ሕዝቡም "ለምጽ አለበት" ብለው የነገሥታቱ በሆነው መቃብር አጠገብ ባለው ቦታ ቀበሩት፤ ልጁም ኢዮአታም በእርሱ ፈንታ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአታም

27፥1-4፡7-9ተጓ ምብ —2ዜና15፥33-38

27 ኢዮአታም በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ሲሆን፣ በኢየሩ ሳሌም ተቀምጦ ዐሥራ ስድስት ዓመት ገዛ። እናቱም ኢየሩሳ የተባለች የሳዶቅ ልጅ ነበረች። 2አባቱ ዖዝያን እንዳደረገው ሁሉ በእግዚአብሔር ፊት ቅን ነገር አደረገ፤ ይሁን እንጂ እንደ አባቱ ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አልገባም። ሕዝቡም በበደሉ እንደ ገፉበት ነበር። 3ኢዮአታም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ የላይኛውን በር እንደገና ሠራው፤ በዖፌልም በኩል ባለው ቅጥር ላይ፣ አያሌ የማሻሻል ተግባር አከናወነ። 4በይሁዳ ኰረ ብታዎች ላይ ከተሞችን፣ ደን በለበሱ ስፍ ራዎችም ምሽጎችንና ማማዎችን ሠራ።

5ኢዮአታም የአሞናውያንን ንጉሥ ወግቶ ድል አደረጋቸው። በዚያው ዓመትም አሞና ውያን አንድ መቶ መክሊት[ሐ] ጥሬ ብር፣ ዐሥር ሺህ ቆሮስ[መ] ስንዴና ዐሥር ሺህ ቆሮስ ገብስ ገበሩለት። አሞናውያን በሁለተኛውና በሦስ ተኛው ዓመት ይህንኑ ግብር አመጡለት።

6ኢዮአታም በአምላኩ በእግዚአብሔር ፊት በታማኝነት ስለተመላለሰ፣ እየበረታ ሄደ።

7በኢዮአታም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ተግባር፣ ያደረጋቸው ጦርነቶችና የሠ ራቸው ነገሮች በሙሉ በእስራኤልና በይሁዳ ነገሥታት መጽሐፍ ተጽፎአል። 8እርሱም በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ዐሥራ ስድስት ዓመት ገዛ። 9ኢዮአታም እንደ አባቶቹ ሁሉ አንቀላፋ፤ በዳዊት ከተማ ተቀበረ፤ ልጁ አካዝም በእርሱ ፈንታ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ አካዝ

28፥1-27ተጓ ምብ 2ዜና16፥10-20

28 አካዝ መንገሥ በጀመረ ጊዜ ዕድሜው ሃያ ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀም ጦም ዐሥራ ስድስት ዓመት ገዛ። እርሱም በእግዚአብሔር ፊት ቅን ነገር አንዳደረገው እንደ አባቱ እንደ ዳዊት አላደረገም። 2በእ ስራኤል ነገሥታት መንገድ ሄደ፤ በኣሊምን ለማምለክም የተቀረጹ ጣዖታትን ሠራ። 3እግ ዚአብሔር ከእስራኤላውያን ፊት ያስወገዳ ቸውን አሕዛብ ልማድ በመከተል፣ በሄኖም ልጅ ሸለቆ ዐጠነ፤ ወንዶች ልጆቹንም የሚቃጠል

26፥18 ዘፀ30፥7፤ ዘኍ16፥39፤18፥1-7፤1ዜና6፥49
26፥19 ዘኍ12፥10
26፥21 ዘፀ4፥6፤ ዘሌ13፥46፤14፥8፤ ዘኍ5፥2፤19፥12
26፥22 2ነገ15፥1፤ ኢሳ1፥1፤6፥1
26፥23 2ነገ14፥21፤ ኢሳ1፥1፤6፥1፤ አሞ1፥1
27፥1 2ነገ15፥5፡32፤1ዜና3፥12
27፥3 2ዜና33፥14፤ ነህ3፥26
27፥5 ዘፍ19፥38
27፥6 2ዜና26፥5
28፥1 1ዜና3፥13፤ ኢሳ1፥1
28፥2 ዘፀ34፥17
28፥3 ዘሌ18፥21፤ ዘዳ18፥9፤ኢሱ15፥8፤ 2ነገ3፥27፤2ዜና33፥2፤ሕዝ20፥26

[ሀ] 19 የዕብራይስጡ ቃል በዚህም ሆነ በቍጥር 20፡21 እና 23 ላይ ማንኛውንም ዐይነት የቈዳ በሽታ የሚያመለክት ነው።
[ለ] 21 ወይም ከኀላፊነቱ በሚርቅበት ቤት ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
[ሐ] 5 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው።
[መ] 5 2, 200 ኪሎ ሊትር ያህል ነው።

26፥16፤ *ዖዝያን ከበረታ በኋላ፤* የቍ 5 ማብ ይመ።

26፥19 *ለምጽ፤* ደዌ በኀጢአት ምክንያት የሚመጣ ቅጣት ስለመሆኑ የ16፥12፤21፥12-15 ማብ ይመ።

26፥21 *ዖዝያን ......ሞቱ ፤* ኢሳ 6፥1 እና ማብ ይመ።

26፥22 *ኢሳይያስ ጽፎታል፤* ይህ በትንቢተ ኢሳይያስ መጽሐፍ ላይ ሳይሆን፣ በሌላ መጽሐፉ የተጻፈ ነው፤ መጽሐፉም ባሁኑ ጊዜ የማይገኝ ነው።

26፥23፤ *የነገሥታቱ.....ቦታ ቀበሩት፤* ከ2ነገ15፥7 ጋር ያነጻጽሩ። ዖዝያን ለምጻም ስለ ሆነ በነገሥታት መካከ መቃብር ሳይሆን በመቃ ብሩ አጠገብ ባለው ቦታ ተቀበረ።

27፥1-9፤ 2ነገ15፥32-38እና ማብ ይመ።

27፥1፤ *ዐሥራ ስድስት ዓመት፤* 750-735 ዓ.ቅ.ክ ለማለት ነው፤ ይህም ከዖዝያን ጋር ሥልጣን ተጋርቶ የገዛበትን (750-740) ጊዜ ይጨምራል። የኢዮአታም ዘመነ መንግሥት ከ735-732 ዓ.ቅ.ክ. የነበረውን የወራሹን የአካዝን ዘመነ መንግሥት ደርቦ ይይዛል።

27፥2፤ *ወደ ቤተ መቅደስ አልገባም፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ፣ ኢዮአታም አባቱ ዖዝያን የፈጸመውን ስሕተት (26፥16) ባለመድገሙ የተለየ ግምት ይሰጠዋል። *በበደሉ፤* ማምለኪያ ኰረብታዎች እየበዙ መሄዳቸውን ያመለክታል (2ነገ15፥35)

27፥3-6፤ ይህ ክፍል ተጽፎ የሚገኘው በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ላይ ብቻ ነው። ኢዮአታም የእግዚአብሔርን ትዕዛዝ በሚገባ በመጠበቁ፣ እግዚአብሔር ስለ ባረከው፣ የግንባታው ሥራ የተከናወነለት መሆኑን፣ በጠላቶቹ ላይ ድልን መጐናጸፉንና መበልጸጉን፣ ይህ ሁሉ ሊሳካለት የቻለውም በእግዚአብሔር ፊት በጽድቅ ጸንቶ በመኖሩ መሆኑን ጸሓፊው አስፋፍቶ ጽፎለታል (ቍ6)። ይሁዳ ከአሞናውያን ጋር ስላለው ግንኙነት የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ልዩ ትኩረት ሰጥቶታል (የ20፥1-30፤24፥26 ማብ ይመ)።

27፥7 *ያደረጋቸው ጦርነቶችና፤* ለምሳሌ 2ነገ15፥37 ይመ።

28፥1-27 እጅግ የሚመሳሰሉት የ2ኛ ነገሥትና የ2ኛ ዜና መግቢያና መደምደሚያ ብቻ ቢሆኑም 2ነገ16፥1-20እና ማብ ይመ። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ቅንጣት ታህል በጎ ነገር ያልጻፈለት ንጉሥ ቢኖር አካዝ ብቻ ነው። የደቡብ መንግሥት በአካዝ መሪነት የተዘፈቀበትን ክህደት በግልጽ ለማሳየት ሲል፣ አብያ የሰሜኑን መንግሥት ለማጥላላትና ለማውገዝ የተጠቀመበትን ንግግር (ም13) ጸሓፊው እዚህ ላይ የደገመው ይመስላል። አብያ ይመካበት የነበረው የይሁዳ ሃይማኖታዊ ታማኝነት፣ በአካዝ ዘመን ድራሹ ጠፍቶአል።

28፥1 *ዐሥራ ስድስት ዓመት፤* ከ732-715 ዓ.ቅ.ክ. ነው፤ ይህም ከኢዮአታም ጋር ሥልጣን ተጋርቶ የገዛበትን 735-732 ያለውን ጊዜ አይጨምርም።

28፥2፤ *የተቀረጹ ጣዖታትን ሠራ፤* ከ13፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥3 *በሄኖም ልጅ ሸለቆ፤* ከ33፥6 ጋር ያነጻጽሩ በዚህ ቦታ ይደረግ የነበረውን የአሕዛብ አምልኮ ልማድና ሥርዓት ያስወገደው ኢዮስያስ ነው (2ነገ23፥10)። *ልጆቹንም የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ፤* ዘሌ20፥1-5፤ ኤር7፥31-32፤ ይመ። በ2ነገ16፥3

መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ:: 4በኰረብታ መስገጃዎችና በተራሮች አናት ላይ፣ በየዛፉም ጥላ ሥር መሥዋዕት አቀረበ፤ ዕጣንም ዐጠነ::

5ስለዚህ አምላኩ እግዚአብሔር ለሶርያ ንጉሥ አሳልፎ ሰጠው፤ ሶርያውያንም ድል አደረጉት፤ ከሕዝቡም ብዙዎቹን ምርኮኞች አድርገው ወደ ደማስቆ ወሰዷቸው::

ደግሞም ለእስራኤል ንጉሥ አልፎ ተሰጠ፤ እርሱም ከባድ ጕዳት አደረሰበት:: 6ይሁዳ የአባቶቹን አምላክ እግዚአብሔርን ስለ ተወ፣ የሮሜልዩ ልጅ ፋቁሔ በአንድ ቀን ከይሁዳ መቶ ሃያ ሺህ ወታደሮች ገደለ:: 7ጦረኛው ኤፍሬማዊ ዝክሪም የንጉሡን ልጅ መዕሤያን፣ የቤተ መንግሥቱ ኀላፊ የሆነውን ዓዝሪ ቃምንና ለንጉሡ በማዕረግ ሁለተኛ ሰው የሆነውን ሕልቃናን ገደለ:: 8እስራኤላውያንም ከገዛ ወገኖቻቸው ሁለት መቶ ሺ ባለ ትዳር ሴቶችን፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ማረኩ፤ እንዲሁም እጅግ ብዙ ምርኮ ይዘው ወደ ሰማርያ ተመለሱ::

9ዖዴድ የተባለ የእግዚአብሔር ነቢይ በዚያ ስለ ነበር፣ ሰራዊቱ ወደ ሰማርያ በተመለሰ ጊዜ ለመቀበል ወጣ፤ እንዲህም አላቸው፤ "የአባቶቻችሁ አምላክ እግዚአብሔር ይሁዳን ስለ ተቈጣ በእጃችሁ አሳልፎ ሰጣችሁ፤ እናንተ ግን እስከ ሰማይ በሚደርስ ቍጣ ፈጃችኋቸው:: 10አሁንም የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ወንዶችና ሴቶች፣ ባሪያዎቻችሁ ልታደርጓቸው ትፈልጋላችሁ፤ እናንተስ ብትሆኑ ኀጢአት ሠርታችሁ አምላካችሁን እግዚአብሔርን አልበደላችሁምን? 11እንግዲህ ስሙኝ፤ የእግዚአብሔር አስፈሪ ቍጣ በእናንተ ላይ ነዶአልና፣ በምርኮ ያመጣችኋቸውን ወገኖቻችሁን መልሷቸው::"

12ከዚያም ከኤፍሬም መሪዎች ጥቂቶቹ የዮሐናን ልጅ ዓዛርያስ፣ የምሺሌሞት ልጅ በራክያ፣ የሰሎም ልጅ ይሒዝቅያ፣ የሐድላይ ልጅ ዓሜሳይ ከጦርነቱ የተመለሱትን በመቃወም፣ 13"እነዚህን ምርኮኞች እዚህ ማምጣት አልነበረባችሁም፤ ያለዚያ እኛ በእግዚአብሔር ፊት በደለኞች እንሆናለን፤ በኀጢአታችንና በበደላችን ላይ ሌላ ልትጨምሩ ታስባላችሁን? በደላችንማ ቀድሞውኑ በዝቶአል፤ ቍጣውም በእስራኤል ላይ ነውና" አሉ::

14ስለዚህ ወታደሮቹ በሹማምንቱና በጉባኤው ሁሉ ፊት ምርኮኞቹን ለቀቁ፤ የተማረከውንም ዕቃ መለሱ:: 15በስም የተጠቀሱ ሰዎችም ምርኮኞቹን ተረክበው ዕራቁታቸውን ለቀሩት ሁሉ ከምርኮው አለበሷቸው፤ ልብስና ጫማ፣ ምግብና መጠጥ ሰጧቸው፣ በቅባትም ቀቧቸው፤ የደከሙትንም ሁሉ በአህያ ላይ አስቀመጧቸው:: ከዚያም ወገኖቻቸው ወደ ሚገኙባት የዘንባባ ከተማ ተብላ ወደምትጠራው ወደ ኢያሪኮ ወሰደዋቸው፣ ወደ ሰማርያ ተመለሱ::

16በዚያን ጊዜ ንጉሡ አካዝ ወደ አሦር ንጉሥ[ሀ] ልኮ ርዳታ ጠየቀ፤ 17ኤዶማውያን እንደ ገና መጥተው በይሁዳ ላይ አደጋ በመጣል ምርኮኞችን ወስደው ነበርና:: 18ፍልስጥኤማውያን ደግሞ በየኰረብታው ግርጌና በይሁዳ ደቡብ ያሉትን ከተሞች በመውረር ቤት ሳሚስን፣ ኤሎንን፣ ግዴሮትን፣ ሦኮን፣ ተምናን፣ ጊምዞንና በአካባቢአቸው የሚገኙትን መንደሮች ሁሉ ያዙ፤ ተቀመጡባቸውም:: 19የእስራኤል[ለ] ንጉሥ አካዝ ክፋትን በይሁዳ ምድር ስላስፋፋና ለእግዚአብሔርም የነበረውን ታማኝነት በከፍተኛ ደረጃ ስላጓደለ፣ እግዚአብሔር ይሁዳን አዋረደ:: 20የአሦር ንጉሥ ቴልጌልቴልፌልሶር ወደ እርሱ መጥቶ ነበር፤ ሆኖም ችግር ፈጠረበት እንጂ አልረዳውም:: 21አካዝ ከእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፣ ከቤተ መንግሥቱና ከመሳፍንቱ ጥቂት ዕቃዎች ወስዶ ለአሦር ንጉሥ ሰጥቶ ነበር፤ ይህም አልረዳው::

22ንጉሥ አካዝ በተጨነቀ ጊዜም፣ ለእግዚአብሔር የነበረውን ታማኝነቱን ከምን ጊዜውም ይበልጥ አጓደለ፤ 23እርሱም "የሶርያ ነገሥታት አማልክት እነርሱን ስለ ረዷቸው፣ እኔንም ይረዱኝ ዘንድ እሠዋላቸዋለሁ" ሲል እርሱን ላሸነፉት

28፥5 ኢሳ7፥1
28፥6 ቍ8፤ 2ነገ15፥25:27፤ ኢሳ9፥21፤11፥13
28፥8 ዘዳ28፥25-41፤2ዜና29፥9
28፥9 ዕዝ9፥6፤ ኢሳ10፥6፤ 47፥6፤ዘካ1፥15፤ ራእ18፥5
28፥10 ዘሌ25፥39-46
28፥11 2ዜና11፥4
28፥15 ዘዳ34፥3፤ መሳ1፥16፤2ነገ6፥22፤ ምሳ25፥21-22፤ሉቃ10፥25-37
28፥16 2ነገ16፥7 ፤ሕዝ23፥12
28፥17 2ዜና29፥9፤ መዝ137፥7፤ ኢሳ34፥5፤ 63፥1፤ ኤር25፥21፤ ሕዝ16፥57፤ 25፥12፤ አሞ1፥11
28፥18 ዘፍ38፥12፤ ኢሱ10፥12፤ 15፥41፤1ሳሙ17፥1፤ ኢሳ9፥12፤11፥14፤ ኤር25፥20፤ ሕዝ 16፥27: 57፤25፥15
28፥19 1ዜና5፥25
28፥20 2ነገ15፥29፤ 16፥7፤1ዜና5፥6፤ኢሳ7፥17፤8፥7፤10፥5-6 :20፤36፥1
28፥21 2ዜና16፥2-9፤ኤር2፥36
28፥22 ኤር5፥3፤ 15፥7፤17፥23
28፥23 1ዜና11፥1፤ 2ዜና25፥14፤ ኢሳ10፥20፤ ኤር18፥5፤44፥17-18

ሀ16 አንድ የዕብራይስጥ ቅጅ፣ የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስቱ ቅጅ እንዲሁም (2ነገ16፥7) ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ትርጒሞች ግን ነገሥታት ይላሉ::
ለ19 በዜና ካልዕ መጽሐፍ ተደጋግሞ እንደተጠቀሰው ይህ ይሁዳ ነው::

ላይ የተጠቀሰው አንድ ወንድ ልጅ ብቻ ነው፤ አንዳንዶች ግን የልጆቹ ቍጥር የበዛው፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የአካዝን ክፋት ለማጕላት ካለው ፍላጎት የተነሣ ነው የሚል ግምት አላቸው:: ይሁን እንጂ አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች በ2ነገ16፥3 ላይ ልጆቹ ብዙ መሆናቸውን ጠቅሰዋል፤ ይህም ጸሓፊው ቀደም ሲል ከነበረው ቅጅ ላይ እንዳለ ሳይገለብጥ እንደማይቀር ተገምቶአል::

28፥5፤ ከ13፥16-17 ጋር ያነጻጽሩ:: *እግዚአብሔር... አሳልፎ ሰጠው፤* ጸሓፊው መታዘዝ በረከትን አለመታዘዝ ግን የአጸፋ ቅጣት እንደሚያስከትል ባለው እምነት መሠረት በጦርነት መሸነፍም ያለመታዘዝ ውጤት ነው (የ20፥30 ማብ ይመ):: *ደግሞም ለእስራኤል ንጉሥ አልፎ ተሰጠ፤* 2ነገ16፥5-6 እና ኢሳ 7 ፋቍሔና የሶርያው ንጉሥ ረአሶን ግንባር ፈጥረው በይሁዳ ላይ እንደተነሡ በግልጽ አስቀምጦአል::

28፥6፤ ፋቁሔ፤ ከ752-732 ዓ.ቅ.ክ. ሰሜኑን የእስራኤል መንግሥት የገዛ ንጉሥ ነው (2ነገ15፥27-31):: *እግዚአብሔርን ስለተወ፤* አብያ በሰሜኑ መንግሥት ላይ ከተናገረው ጋር የሚመሳሰል ነው (13፥11)::

28፥9-15፤ የሰሜኑ ሰዎች ከደቡቡ መንግሥት ለማረኳቸው ምርኮኞች ያደረጉት ርኅራኄ (ከቍ14-15) ኢየሱስ ስለ ደጉ ሳምራዊ (ሉቃ10፥25-37) ለተናገረው ምሳሌ መሠረት ሳይሆን አይቀርም:: ዖዴድ "ወገኖቻችሁን" የሚል ቃል መናገሩ በሰሜኑ ክፍል ለሚኖሩት እስራኤላውያን ያለውን በጎ አመለካከት የሚገልጽ ነው (ቍ11)::

28፥17-18 ኤዶማውያን...በይሁዳ ላይ አደጋ በመጣል ... ፍልስጥኤማውያን... በመውረር፤ እነዚህ የተባበሩ የውጭ ጠላቶች (ቍ16) ለአካዝ መውደቅ ምክንያቶች ናቸው (የ16፥2-9 ማብ ይመ)::

28፥19 *አካዝ... ስላጓደለ እግዚአብሔር ይሁዳን አዋረደ፤* በዚህ ክፍል በአካዝ መሪነት ሽንፈት የደረሰበት ይሁዳ ቢሆንም፣ በ(13፥18)፣ ላይ በሰሜኑ ነገዶች መሸነፋቸውን ለመግለጽ ተመሳሳይ አባባል ተጠቅሞአል::

28፥20 *ቴልጌልቴልፌልሶር፤* 745-727 የነበረ የአሦር ንጉሥ ነው (1ዜና5፥26 እና ማብ ይመ):: *ችግር ፈጠረበት እንጂ አልረዳውም፤* ነገሩ ላይ ላዩን ሲታይ ኃያላዊው ቴልጌልቴልፌልሶር የአካዝን ጥያቄ ተቀብሎ በመዝመት ደማስቆን መያዙን፣ ሕዝቡን በምርኮ መውሰዱንና ረአሶንን መግደሉን ከሚተርከው ከ2ነገ 16፥9 ጋር የሚቃረን ይመስላል:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ይህን ሲጽፍ አንባቢው ሌላ ቦታ የተጻፈውን ታሪክ እንደሚያውቅ ይገምታል፤ እንዲሁም አሦር ጣልቃ ገብቶ የደማስቆንና የሰሜኑን መንግሥት በመውጋቱ፣ ይሁዳ ለጊዜው ፋታ እንዳገኘ ያውቃል:: እዚህ ላይ የጸሓፊው ትኩረት ግን ይሁዳ ከጊዜ በኋላ የአሦር መንግሥት አንድ አውራጃ መሆኗ እንደማይቀር መግለጹ ነው::

28፥22-23፤ አካዝ ወደ ደማስቆ ሄዶ በዚያ ያለውን የመሠዊያ አሠራርና የአምልኮ ሥርዐቶችን መኮረጁን ተደራስያኑ እንደሚያውቁ ጸሓፊው ይገምታል (2ነገ16፥10-16)::

28፥24-25፤ አካዝ ያደረጋቸው ተጨማሪ ለውጦችም በ2ነገ

የደማስቆ አማልክት መሥዋዕት አቀረበ:: [24]አካዝ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ዕቃዎች ሁሉ አንድ ላይ ሰብስቦ ወሰደ[ሀ]፤ *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ በሮች ዘጋ፤ በኢየሩሳሌምም በየአውራ ጎዳናው ማዕዘን ላይ መሠዊያ አቆመ:: [25]በይሁዳ ከተሞች ሁሉ ለሌሎች አማልክት መሥዋዕት የሚያቃጥልባቸውን የኰረብታ መስገጃዎች ሠራ፤ በዚህም የአባቶቹን *አምላክ* እግዚአብሔርን ለቍጣ አነሣሣው::

[26]በአካዝ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ተግባርና አካሄዱ ሁሉ ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው በይሁዳና በእስራኤል ነገሥታት መጽሐፍ ተጽፎአል:: [27]አካዝ እንደ አባቶቹ ሁሉ አንቀላፋ፤ በኢየሩሳሌምም ከተማ ተቀበረ፤ የተቀበረው ግን በእስራኤል ነገሥታት መካነ መቃብር አልነበረም:: ልጁ ሕዝቅያስም በእርሱ ፈንታ ነገሠ::

ሕዝቅያስ ቤተ መቅደሱን አነጻ

29፥1-2 ተጓ ምብ —1ዜና18፥2-3

29 ሕዝቅያስ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሃያ ዘጠኝ ዓመት ገዛ:: እናቱም አቡ የተባለች፤ የዘካርያስ ልጅ ነበረች:: [2]አባቱ ዳዊት እንዳደረገው ሁሉ፣ እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ቅን ነገር አደረገ::

[3]በዘመነ መንግሥቱ በመጀመሪያው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ በሮች ከፈተ፤ አደሳቸው:: [4]ካህናቱንና ሌዋውያኑን አስጉብቶ በምሥራቅ በኩል ባለው አደባባይ ላይ በመሰብሰብ፣ [5]እንዲህ አላቸው፤ “እናንት ሌዋውያን፤ ስሙኝ! ራሳችሁን አሁኑኑ ቀድሱ፤ የአባቶቻችሁን *አምላክ* የእግዚአብሔርንም ቤተ መቅደስ ቀድሱ:: ርኩስ ነገርንም ሁሉ ከመቅደሱ አስወግዱ:: [6]አባቶቻችን ታማኞች አልነበሩም፣ *በአምላካችን* በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸሙ፤ ተዉትም:: *ከእግዚአብሔር* ማደሪያ ፊታቸውን መለሱ፤ ጀርባቸውንም አዞሩበት:: [7]የሰበሰቡንም በሮች ዘጉ፤ መብራቶቹንም አጠፉ:: ለእስራኤል አምላክ ለእግዚአብሔር ዕጣን አላጠኑም፤ በመቅደሱም የሚቃጠል መሥዋዕት አላቀረቡም:: [8]ስለዚህ *የእግዚአብሔር* ቍጣ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ ወርዶአል፤ እናንተ በገዛ ዓይናችሁ እንደ ምታዩት ለድንጋጤ፣ ለመደነቂያና ለማላገጫ አሳልፎ ሰጣቸው:: [9]በዚህ ምክንያት አባቶ ቻችን በሰይፍ ወደቁ፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችን፣ ሚስቶቻችንም ተማረኩ:: [10]አሁንም አስፈሪ ቍጣው ከእኛ እንዲመለስ፣ ከእስራ ኤል *አምላክ* ከእግዚአብሔር ጋር ቃል ኪዳን ለመ ግባት አስቤአለሁ:: [11]ልጆቼ ሆይ፤ እንግዲህ ቸል አትበሉ፤ በፊቱ እንድትቆሙና እንድ ታገለግሉት፣ በፊቱም አገልጋዮቹ እንድት ሆኑና ዕጣን እንድታጥኑለት *እግዚአብሔር* መርጦአችኋልና::”

[12]ከዚያም እነዚሁ ሌዋውያን በሥራው ላይ ተሰማሩ፤ ከቀዓት ዘሮች የአማሢ ልጅ መሐትና የዓዛርያስ ልጅ ኢዮኤል፤
ከሜራሪ ዘሮች፣
የአብዲ ልጅ ቂስና የይሃሌልኤል
ልጅ ዓዛርያስ፤
ከጌድሶን ዘሮች፣
የዛማት ልጅ ዮአክና የዮአክ ልጅ ዔድን፤

28፥24 2ነገ16፥18፤ 2ዜና29፥19፤30፥14፤ ሚል1፥10
28፥27 2ዜና21፥20፤ ኢሳ14፥28-32
29፥1 1ዜና3፥13
29፥2 2ዜና34፥2
29፥3 2ነገ18፥16
29፥5 ዘሌ11፥44፤ ነህ13፥9
29፥6 1ዜና5፥25፤ ዕዝ9፥7፤መዝ106፥6-47፤ኤር2፥27፤18፥17፤ሕዝ23፥35፤ዳን9፥5-6
29፥7 ዘፀ30፥7
29፥8 ዘሌ26፥32፤ ዘዳ28፥25፤ኤር18፥16፤19፥8፤25፥9፡18
29፥9 2ዜና28፥5-8፡17
29፥10 ዘኍ25፥4፤ 2ነገ11፥17፤2ዜና23፥16፤30፥8፤ዕዝ10፥14
29፥11 ዘኍ3፥6፤ 8፥6፡14፤1ዜና15፥2
29፥12 ዘኍ3፥17-20፤2ዜና31፥15

[ሀ]24 ወይም *ሰበረ ተብሎ መተርጐም ይቻላል::*

16፥17-18 ላይ በዝርዝር ተጽፈዋል:: እንደዚሁም የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ አካዝ የፈጸመውን ስሕተት ለማካካስ ሲል ሕዝቅያስ ያደረገውን ተሐድሶ በሰፊው ጽፎአል፤ ይኸውም፦ አካዝ የቤተ መቅደሱን በሮች መዝጋቱ ብቻ ሳይበቃው መብራቶቹ እንዳይበሩ፣ በቅድስተ ቅዱሳኑም መሥዋዕት እንዳይቀርብ አድርጎአል (29፥7)፤ መሠዊያውንና የቀሩትን ንዋያተ ቅድሳት አርክሶአል፤ የተቀደሰው ገጸ ኅብስት የሚቀመ ጥበት ጠረጴዛ ከቦታው እንዲነሣ አድርጎአል (29፥18-19):: አብያ የይሁዳን ታማኝነት ከሰሜኑ መንግሥት ጋር እያነጻጸረ ይመካ የነበረው እነዚህ የተቀደሱ የቤተ መቅደሱ ዕቃዎች የሚሰጡትን ግልጋሎት በማውሣት ነበር (13፥11):: አካዝ ግን እነዚህ የተከበሩ የቤተ መቅደሱ ዕቃዎች ተገቢ ክብራቸውን እንዲያጡ ደቡብም ልክ እንደ ሰሜኑ ክፍል ከአምልኮተ እግዚአብሔር እንዲርቅ አደረገ (የቍ1-27 ማብ ይመ)::

28፥27 *የተቀበረው ... በነገሥታት መካነ መቃብር አልነበረም፤* አካዝ ከክፉ ሥራው የተነሣ በክብር ለመቀበር ያልታደለ ሦስተኛው ንጉሥ ነው:: ሌሎቹ ሁለቱ ኢዮራም (21፥20) እና ኢዮአስ (24፥25) ናቸው:: ምንም እንኳ እንደዚህ ተገልጾ ባይጻፍም፣ የዖዝያን ኀጢአትና ለምጽ ተመሳሳይ ውጤት አስከትሎአል (26፥23):: የምናሴንም መጨረሻ ከዚሁ ጋር ያነጻጽሩ(33፥20)

29፥1-32፥33፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ከሰሎሞን በኋላ ከተነሡት ነገሥታት ሁሉ ይልቅ ለሕዝቅያስ የሰጠው ትኵረት በጣም የተለየ ነው፤ ተጓዳኙ ምንባብ (2ነገ18-20) ከዚህ ጋር የሚ መሳሰል ሐሳብ ቢኖረውም፣ በቀጥታ ተመሳሳይነት ያለው ከአራት እጅ አንዱ ብቻ ነው፤ በሥነ ጽሑፋዊ ይዘታቸው ከዚህ ክፍል ጋር የሚቀራረቡት እጅግ ጥቂት ቍጥሮች ናቸው (29፥1-2፤32፥32-33):: በመጽሐፈ ነገሥት ከሰሎሞን በኋላ ከተነሡት ነገሥታት ሁሉ ይልቅ በክብር ደረጃ ቅድሚያ የተሰጠው ለኢዮስያስ ነው (2ነገ22-23፤ ከ1ነገ፤13፥2 ጋር ያነጻጽሩ):: የሕዝቅያስን ታሪክ በተመለከተ ከአሦሩ ንጉሥ ከሰናክሬም ጋር ላካሄደው ጦርነት ትኵረት ሰጥቶአል:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ሕዝቅያስ ለሃይ ማኖታዊ ተሐድሶ፣ ለበዓላት አከባበርና ለአምልኮ ሥርዐት የሰጠውን ከፍተኛ ግምት አጕልቶ ያሳያል፤ በ2ነገ18፥1-6 ላይ የሚገኘው ተጓዳኝ ምንባብ ለሃይማኖታዊው ተሐድሶ የሰጠው ትኵረት አነስተኛ ነው:: ከሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ጋር በተያያዘ መልኩ በዚህ ክፍል የሚገኘው አብዛኛው ታሪክ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሕዝቅያስን ዳግማዊ ሰሎሞን አድርጎ እንደሚያቀርበው ይጠቍማል፤ ለዚህም፣ የፋሲካ በዓል አከባበሩን (30፥2፡5፡23፡25-26) ብልጽግናውን (32፥27-29) የአምልኮ ሥርዐት አደረጃጀቱን (29፥7፡18፡35፤ 31፥2-3) ከሕዝብ ያገኘውን ክብር (32፥23) እንዲሁም የግዛቱን ስፋት አስመልክቶ የጻፈውን ማስተያየቱ በቂ ነው::

29፥1 *ሃያ ዘጠኝ ዓመት፤* ዘመኑ 715-686 ዓ.ቅ.ክ. ለማለት ነው (ሆኖም የኢሳ 36፥1 ማብ ይመ):: ይህም እግዚአብሔር የጨመረለትን የዐሥራ አምስት ዓመት ዕድሜ የሚጨምር ሲሆን (2ነገ 20፥6) የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ይህን አላወሣውም::

29፥3-30፥27፤ ይህ ክፍል በመጽሐፈ ነገሥት አይገኝም::

29፥3 *በመጀመሪያው ዓመት፤* ዘመኑ 715 ዓ.ቅ.ክ. ነው፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በታሪኩ ውስጥ የጊዜን ቅደም ተከተል ለማ ሳየት የሞከረበት ሌላው ምሳሌ ነው:: (የ12፥2 ማብ ይመ):: *ቤተ መቅደስ በሮች ከፈተ፤* ከአካዝ እኩይ ድርጊት በኋላ (28፥24) ይህን ማድረጉ አስፈላጊ ነገር ነበር:: *አደሳቸው፤* የመዝጊያዎቹ ጥገና በወርቅ የመለበጡንም ሥራ የሚጨምር ነበር (2ነገ18፥16)::

29፥5-11፤ የሕዝቅያስ ንግግር ድርጊትና አጸፋን ያካተተ በመሆኑ፣ ያለፈው ኀጢአት መከራና ፍርድን ሲያስከትል፣ ታማኝነትን አድሶ መገኘትም ከመከራና ከችግር የሚገላገል መሆኑን ማመልከቱ በዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ላይ ያሳደረበትን ጽኑ እምነት እንደገና ያሳያል።

29፥7፤ ሕዝቅያስ የሰሎሞንን ፈለግ በመከተል፣ ቤተ መቅደሱን እንደገና አደራጀ (2፥4፤4፥7)::

29፥8 *ለድንጋጤ፣ ለመደነቂያና ለመዘበቻ፤* ይህ አባባል የነቢያቱን በተለይም የኤርምያስን ንግግር የሚያስተጋባ ነው (ኤር 19፥8፤25፥9፡18፤29፥18፤51፥37 ይመ):: ይህም የሚያመለክተው አሦር የሰሜኑን መንግሥትና አብዛኛውን ይሁዳን ማጥፋቱን ነው::

29፥12 *ከቀዓት ዘሮች.... ከሜራሪ ዘሮች... ከጌድሶን ዘሮች፤* ከሌዊ ወገን የሆኑ ሦስቱ ጐሣዎች ናቸው (1ዜና6፥1)::

29፥13-14 *ከኤሊሳፋን ...ከኤማን...ከኤዶታም፤* ሦስቱ የሌዋውያን

[13]ከኤሊጻፉን ዘሮች፣
ሺምሪና ይዒኤል፤
ከአሳፍ ዘሮች፣
ዘካርያስና መታንያ፤
[14]ከኤማን ዘሮች፣
ይሒኤልና ሰሜኢ፣
ከኤዶታም ዘሮች፣
ሸማያና ዑዝኤል።

[15]ወንድሞቻቸውን ከሰበሰቡና ራሳቸውን ከቀደሱ በኋላ፣ ንጉሡ *የእግዚአብሔርን* ቃል ተከትሎ ባዘዘው መሠረት *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ለማንጻት ገቡ። [16]ካህናቱ *የእግዚአብሔርን* መቅደስ ለማንጻት ወደ ውስጡ ገቡ። *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ ያገኙትንም ማናቸውንም የረከሰ ነገር ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አደባባይ አወጡት። ሌዋውያኑም ተሸክመው በመውሰድ በቄድሮን ሸለቆ ውስጥ ጣሉት። [17]ማንጻቱንም በመጀመሪያው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን ጀምረው በዚያኑ ወር በስምንተኛው ቀን እስከ መቅደስ ሰበሰብ ደረሱ፤ በሚቀጥሉትም ስምንት ቀናት የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ቀደሱ፤ የመቀደሱም ሥራ በመጀመሪያው ወር በዐሥራ ስድስተኛው ቀን ተጠናቀቀ።

[18]ከዚያም ወደ ንጉሡ ወደ ሕዝቅያስ ገብተው እንዲህ አሉ፤ "*የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ በሙሉ፣ የሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርብበትን መሠዊያ ከነዕቃዎቹ ሁሉ፣ ገጸ ኅብስቱ የሚቀመጥበትን ጠረጴዛ፣ ከነዕቃዎቹ አንጽተናል። [19]ንጉሥ አካዝ ነግሦ ሳለ ታማኝነቱን ትቶ፣ ከቦታቸው ያነሣቸውን ዕቃዎች ሁሉ አዘጋጅተን ቀድሰናቸዋል፤ እነሆ፤ ዕቃዎቹ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ መሠዊያ ፊት ለፊት ናቸው።"

[20]በማግስቱም ጧት በማለዳ፣ ንጉሥ ሕዝቅያስ የከተማዪቱን ሹማምንት በአንድነት ሰብስቦ፣ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ወጣ፤ [21]እነርሱም ስለ መንግሥቱ፣ ስለ መቅደሱና ስለ ይሁዳ ሰባት ወይፈኖች፣ ሰባት አውራ በጎች፣ ሰባት ተባዕት የበግ ጠቦቶችና ሰባት ተባዕት የፍየል ጠቦቶች ለኀጢአት መሥዋዕት አቀረቧቸው፤ ንጉሡም እነዚህን *በእግዚአብሔር* መሠዊያ ላይ እንዲያቀርቡ የአሮንን ዘሮች ካህናቱን አዘዘ። [22]ካህናቱም ወይፈኖቹን ዐርደው ደሙን በመውሰድ በመሠዊያው ላይ ረጩት፤ አውራ በጎቹንም ዐርደው ደሙን በመሠዊያው ላይ ረጩት፤ እንደዚሁም ጠቦቶቹን ዐርደው ደሙን በመሠዊያው ላይ ረጩት። [23]ለኀጢአት መሥዋዕት የሚሆኑትን ፍየሎች በንጉሡና በጉባኤው ፊት አቀረቡ፤ እነርሱም እጆቻቸውን ጫኑባቸው። [24]ንጉሡ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኀጢአት መሥዋዕት ስለ እስራኤል ሁሉ እንዲቀርብ አዞ ስለ ነበር፣ ካህናቱ ፍየሎቹን ዐርደው ስለ እስራኤል ሁሉ ማስተስረያ እንዲሆን የኀጢአት መሥዋዕት በማድረግ ደሙን በመሠዊያው ላይ አቀረቡ።

[25]ንጉሥ ሕዝቅያስም በዳዊት፣ በንጉሡ ባለ ራእይ በጋድና በነቢዩ በናታን በተሰጠው መመሪያ መሠረት ሌዋውያኑን ጸናጽል፣ በገናና መሰንቆ አስይዞ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ መደባቸው፤ ይህም በነቢያት አማካይነት ከእግዚአብሔር የተሰጠ ትእዛዝ ነበር። [26]ስለዚህ ሌዋውያኑ የዳዊትን የዜማ ዕቃዎች፣ ካህናቱም መለከቶቻቸውን ይዘው ዝግጁ በመሆን ቆሙ።

[27]ከዚህ በኋላ ሕዝቅያስ የሚቃጠለው መሥዋዕት በመሠዊያው ላይ እንዲቀርብ አዘዘ። መሥዋዕቱ ማረግ በጀመረ ጊዜም፣ በእስራኤል ንጉሥ በዳዊት የዜማ ዕቃዎችና በመለከት የታጀበ ዝማሬም ጀመረ። [28]መዘምራኑ በሚዘምሩበትና መለከተኞቹም በሚነፉበት ጊዜም መላው ጉባኤ አጎንብሰው ሰገዱ፤ የሚቃጠለው መሥዋዕት እስኪጠናቀቅ ድረስም ይህ ሁሉ ቀጠለ።

[29]መሥዋዕቱ ሁሉ ቀርቦ ካበቃ በኋላ፣ ንጉሡና አብረውት የነበሩት ሁሉ ተንበርክከው ሰገዱ። [30]ንጉሥ ሕዝቅያስና ሹማምንቱ፣ ሌዋውያኑ በዳዊትና በባለ ራእዩ በአሳፍ ቃል *እግዚአብሔርን* እንዲያመሰግኑ አዘዙ። እነርሱም ውዳሴውን በደስታ ዘመሩ፤ ራሳቸውንም አጎንብሰው ሰገዱ።

[31]ከዚያም ሕዝቅያስ፣ "እነሆ፤ ራሳችሁን *ለእግዚአብሔር* ቀድሳችኋል፤ አሁንም ቅረቡ፤ መሥዋዕትና የምስጋና ስጦታ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አምጡ" አላቸው። ስለዚህ ጉባኤው መሥዋዕትና የምስጋና ስጦታ አመጡ፤ ልባቸው የፈቀደ ሁሉም የሚቃጠል መሥዋዕት አመጡ።

[32]ጉባኤውም ያመጣው የሚቃጠለው መሥዋዕት ብዛት ሰባ ወይፈኖች፣ መቶ አውራ በጎችና ሁለት መቶ ተባዕት የበግ ጠቦቶች ናቸው፤ ሁሉም የሚቃጠል መሥዋዕት ሆነው *ለእግዚአብሔር* የሚቀርቡ ነበሩ። [33]ለመሥዋዕት የተቀደሱት እንስሳት ባጠቃላይ ስድስት መቶ ወይፈን፣ ሦስት ሺህ በጎችና ፍየሎች ነበሩ። [34]ይሁን እንጂ ካህናቱ የሚቃጠለውን መሥዋዕት ቈዳ ሁሉ ለመግፈፍ ቍጥራቸው እጅግ ጥቂት ነበር፤ ስለዚህ ወገኖቻቸው

29፥13. ዘፀ6፥22፤ 1ዜና6፥39
29፥15 1ዜና23፥28፤ ኢሳ1፥25
29፥16 2ሳሙ-15፥23
29፥19 2ዜና28፥24
29፥21 ዘሌ4፥13-14፤ዕዝ6፥17፤8፥35
29፥22 ዘሌ4፥18፤ ዘኍ18፥17
29፥23 ዘሌ4፥15፤ 16፥5
29፥24 ዘፀ29፥36፤ ዘሌ4፥26፤1ዜና11፥1፤ዕዝ8፥35
29፥25 1ሳሙ 22፥5፤ 1ዜና25፥6፤ 28፥19
29፥26 1ዜና15፥16፡24
29፥27 1ሳሙ16፥16
29፥28 2ዜና2፥4
29፥29 2ዜና20፥18
29፥31 ዘፀ25፥2፤ 35፥22፤ ዕብ13፥15-16
29፥32 ዘሌ1፥1-17
29፥34 2ዜና30፥3፡ 15፤ሕዝ44፥11

መዘምራን ቤተ ሰብ መሥራቾች ናቸው (1ዜና6፥31-48፤25፥1-31)።

29፥13 *ከኤሊጻፉን፤* የቀዓታውያን መሪ ሲሆን (ዘኍ3፥30)፣ ቤተ ሰቡም ራሱን ችሎ እንደ ንዑስ ጐሣ ለመቈጠር የበቃ ነበር (1ዜና15፥8፤ እና የ1ዜና15፥4-10 ማብ ይመ)።

29፥16 *በቄድሮን ሸለቆ ውስጥ ጣሉት፤* አሳም እንደዚሁ የአረማውያንን የጣዖት ማምለኪያ ዕቃዎች በዚሁ ቦታ አቃጥሎአል (15፥16፤ከ30፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

29፥18፤ በሕዝቅያስ ዘመን የተፈጸመው ይህ የማንጻት ተግባር በሰሎሞን ጊዜ የተፈጸመውን የሚያሳይ ነው።

29፥21 *ለኀጢአት መሥዋዕት፤* ዘሌ4፥1-5፥13 ይመ።

29፥22 *ደሙን... ረጩት፤* ዘሌ17፥6፤ ዘኍ18፥17 ይመ።

29፥23 *እጆቻቸውን ጫኑባቸው፤* ዘሌ4፥13-15፤8፥14-15፤ ዘኍ8፥12 ይመ።

29፥25፤ *በዳዊት ...ጋድ...በናታን በነቢያት፤* የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ፣ ዳዊትን የሚመለከተው ከነቢያት እንደ አንዱ አድርጎ ነው (የ1፥7፤ የ1ዜና28፥19 ማብ ይመ)።

29፥26 *የዳዊትን የዜማ ዕቃዎች፤* 1ዜና 23፥5 ይመ።

29፥35 *የኅብረት መሥዋዕት... የመጠጡን ቍርባን...*

የሆኑት ሌዋውያን ሥራው እስኪያልቅና ሌሎች ካህናት እስኪቀደሱ ድረስ ረዷቸው፤ ሌዋውያኑም ራሳቸውን ለመቀደስ ከካህናቱ ይልቅ ጠንቃቆች ነበሩና:: [35]ከሚቃጠለው መሥዋዕት ጋር የሚቀርበውን የኅብረት መሥዋዕት* ስብና የመጠጡን ቍርባን ጨምሮ የሚቃጠለው መሥዋዕት እጅግ ብዙ ነበር:: በዚህ ሁኔታም የእግዚአብሔር ቤት አገልግሎት እንደገና ተደራጀ:: [36]ሕዝቅያስና ሕዝቡ ነገሩ ሁሉ እንዲህ በተፋጠነ ሁኔታ እንዲከናወን እግዚአብሔር ስለረዳቸው ሐሤት አደረጉ::

ሕዝቅያስ ፋሲካን ማክበሩ

30 ሕዝቅያስ የእስራኤልን አምላክ የእግዚአብሔርን ፋሲካ ለማክበር በኢየሩሳሌም ወዳለው ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ እንዲመጡ፣ ለመላው እስራኤልና ለይሁዳ መልእክት ላከ፤ ለኤፍሬምና ለምናሴም ደብዳቤ ጻፈ:: [2]ንጉሡ፣ ሹማምንቱና መላው የኢየሩሳሌም ጉባኤ የፋሲካውን በዓል በሁለተኛው ወር ለማክበር ተስማሙ:: [3]በቂ ካህናት ራሳቸውን ስላልቀደሱና ሕዝቡም ገና በኢየሩሳሌም ስላልተሰበሰቡ፣ በዓሉን በወቅቱ ለማክበር አልቻሉም ነበር:: [4]ንጉሡና መላው ጉባኤም ዕቅዱ ትክክል ሆኖ አገኙት:: [5]ስለዚህ የእስራኤልን አምላክ የእግዚአብሔን ፋሲካ ለማክበር ሕዝቡ እንዲመጣ፣ ከባርሳቤህ እስከ ዳን ድረስ ዐዋጅ እንዲነገር ወሰኑ፤ በተጻፈው መሠረት በዓሉ ብዛት ባለው ሕዝብ ተከብሮ አያውቅም ነበርና::

[6]መልእክተኞችም በንጉሡ ትእዛዝ፣ የንጉሡንና የሹማምንቱን ደብዳቤ ይዘው ወደ እስራኤልና ወደ ይሁዳ ሁሉ ሄዱ፤ ደብዳቤውም እንዲህ የሚል ነበር፤

"የእስራኤል ሕዝብ ሆይ፤ እርሱ ወደ ተረፋችሁት፣ ከአሦር ነገሥታትም እጅ ወዳመለጣችሁት ወደ እናንተ እንዲመለስ፣ እናንተም የአብርሃም፣ የይስሐቅና የእስራኤል አምላክ ወደ ሆነው ወደ እግዚአብሔር ተመለሱ:: [7]እንደምታዩት ሁሉ መሣለቂያ እንስኪያደርጋቸው ድረስ፣ ለአባቶቻቸው አምላክ በእግዚአብሔር እንዳልታመኑ እንደ አባቶቻችሁና እንደ ወንድሞቻችሁ አትሁኑ:: [8]እንደ አባቶቻችሁም አንገተ ደንዳኖች አትሁኑ፤ ለእግዚአብሔር ተገዙ፤ እርሱ ለዘላለም ወደ ቀደሰውም መቅደስ ኑ:: አስፈሪ ቍጣው ከእናንተ እንዲመለስም፣ እግዚአብሔር አምላካችሁን አገልግሉ:: [9]እናንተ ወደ እግዚአብሔር ብትመለሱ አምላካችሁ እግዚአብሔር ቸርና ርኅሩኅ ስለሆነ ወንድሞቻችሁና ልጆቻችሁን በማረኳቸው ዘንድ ምሕረትን ያገኛሉ፤ ወደዚህች ምድር ይመለሳሉ:: እናንተ ወደእርሱ ብትመለሱ፣ እርሱም ፊቱን ከእናንተ አይመልስም::

[10]መልእክተኞቹም በኤፍሬምና በምናሴ ምድር ካንዱ ከተማ ወደ ሌላው ከተማ በመዘዋወር እስከ ዛብሎን ድረስ ሄዱ፤ ሕዝቡ ግን አንቋሸሻቸው፤ ተሣለቀባቸውም:: [11]ሆኖም ከአሴር፣ ከምናሴና ከዛብሎን ጥቂት ሰዎች ራሳቸውን ዝቅ አድርገው ወደ ኢየሩሳሌም መጡ:: [12]እንዲሁም ንጉሡና ሹማምንቱ በእግዚአብሔር ቃል መሠረት ያዘዙትን እንዲፈጽሙ አንድ ልብ ይሰጣቸው ዘንድ የእግዚአብሔር እጅ በይሁዳ ላይ ነበር::

[13]በሁለተኛው ወር የቂጣን በዓል ለማክበር እጅግ ብዙ ሕዝብ በኢየሩሳሌም ተሰበሰበ::

29፥35 ዘፍ4፥4፤ 35፥14፤ዘፀ29፥13፤ ዘሌ7፥11-21
29፥36 2ዜና35፥8
30፥1 ዘፍ41፥52፤ ዘፀ12፥11፤ ዘኍ28፥16፤1ዜና9፥1
30፥2 ዘኍ9፥10
30፥3 ዘኍ9፥6-13፤2ዜና29፥34
30፥5 መሳ20፥1
30፥7 ዘጸ28፥25፤ 1ዜና5፥25፤መዝ78፥8:57፤106፥6፤ ኤር11፥10፤ ሕዝ20፥18
30፥8 ዘፀ32፥9፤ ዘኍ25፥4፤ 2ዜና29፥10
30፥9 ዘፀ3፥21፤ 22፥27፤ዘጸ4፥31፤ 30፥2-5፤ 1ነገ8፥50፤2ዜና6፥39፤ ኢሳ1፥16 55፥7፤ኤር25፥5፤ሕዝ33፥11፤ሚክ7፥18
30፥10 2ዜና36፥16
30፥11 ቍ25፤ 2ዜና6፥37
30፥12 ኤር32፥39፤ሕዝ11፥19
30፥13 ዘኍ28፥16

*35 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል::

የሚቃጠለው መሥዋዕት እጅግ ብዙ ነበር፤ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን በመረቀበት ጊዜ የነበረውን ሁኔታ ያሳስባል (7፥4-6):: የኅብረት መሥዋዕትን በተመለከተ ዘሌ3፤7፥11-21፤ የመጠጥ ቍርባንን በተመለከተ ዘኍ15፥1-12ይመ:: ***የእግዚአብሔር ቤት አገል ግሎት እንደገና ተደራጀ፤*** የሰሎሞንን ሥራ በተመለከተ 8፥13 ላይ ከተጻፈው ጋር ተመሳሳይ ነው::

30፥1-27፤ በዜና መዋዕሉ ብቻ የሚገኝ ታሪክ ነው:: በኢዮስያስ ዘመን ከተደረገው ታላቅ የፋሲካ በዓል አከባበር ጋር ያነጻጽሩ (35፥1-19፤2ነገ23፥21-23):: በዚህ ጊዜም ሕዝቅያስ የበዓሉ አከባበር በሁለት መንገድ በሕጉ ከታዘዘው ዘፀ12፤ዘጸ16፥1-8 ሥርዐቱ እንዲለይ ፈቀደ፤ ይኸውም: (1)የፋሲካ በዓል በሁለተኛው ወር እንዲከበር (ቍ2) እና (2) ሥርዐተ አምልኮው የሚጠይቃቸው አንዳንድ ነገሮች እንዲቀሩ ማድረጉ ነበር (ቍ18-19)::

30፥1 ***ለመላው እስራኤልና ለይሁዳ፤*** ከዜና መግቢያ "ዓላማና መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ:: የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በአሦር ተወርና ተማርኮ የተደመሰሰውን የሰሜኑን መንግሥት "መላው እስራኤል" ሲል በዳዊት መንግሥትና በቤተመቅደሱ ጥላ ሥር እንደገና መዋቀሩን ለማሳየት ነው (ቍ5:18-19:25 ይመ)::

30፥2 ***በሁለተኛው ወር፤*** አንድ የነበረው የእስራኤል መንግሥት ለሁለት ከተከፈለ በኋላ፣ ኢዮርብዓም የተቀደሰውን የዘመን አቈጣጠር በአንድ ወር በማዘግየት የሰሜኑ መንግሥት እንዲጠቀምበት አድርጎአል (1ነገ12፥32)፤ ይህን ያደረገውም በሰሜን ያለው ሕዝብ ልቡ ከኢየሩሳሌም እንዲርቅ ለማድረግ ሊሆን ይችላል:: ሕዝቅያስ የፋሲካን በዓል በአንድ ወር በማዘግየቱ፣ ካህናቱ ራሳቸውን እንዲቀድሱ (ቍ3)፣ ሕዝቡም እንዲሰበሰብ (ቍ3: 13) በቂ ጊዜ እንዲገኝ ከማድረጉም በላይ ከሁለት መቶ ዓመት በላይ ተለያይተው የነበሩት የደቡቡና የሰሜኑ ሕዝቦች ለመጀመሪያ ጊዜ በአንድ ቀን እንዲያከብሩ ለማድረግ አስችሎአል:: የተለመደው የበዓል ማክበሪያ ጊዜ እንዲዘገይ መደረጉም ሕዝቅያስ "መላው እስራኤል" በበዓሉ ዕለት እንዲገኝ ያለውን በጎ ምኞት ያንጸባርቃል:: ከሰሎሞን ዘመን ወዲህ መላው የእስራኤል ሕዝብ ለመጀመሪያ ጊዜ የፋሲካን በዓል በአንድነት ማክበሩ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ ሕዝቅያስን፣ "ዳግማዊ ሰሎሞን" ትክክለኛ አባባል እንደሆነ አድርጎ ያቀረበውን ያጠናክራል:: የፋሲካ በዓል እንዲከበር የታዘዘው በመጀመሪያው ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን ነው (ዘፀ 12፥2:6፤ ዘጸ16፥1-8)፤ ይሁን እንጂ በዚያ ጊዜ ቤተ መቅደሱ ስለረከሰና የማንጻቱም ሥርዐት በመከናወን ላይ ስለ ነበር (29፥3:17) በተለመደው ጊዜ ሊከበር አልቻለም:: ከምርኮ የተመለሰው ማኅበረሰብ፣ ቤተ መቅደሱ እንደገና ተሠርቶ ከተመረቀ በኋላ የፋሲካን በዓል ስለማክበሩ ለመገንዘብ ዕዝ6፥16-22 ይመ::

30፥5 ***ብዛት ባለው፤*** ከሰሎሞን ዘመን ጋር ለማነጻጸር የገባ ሌላው ሐረግ ነው (ቍ26 ይመ):: ሕጉ በመጀመሪያ በተሰጠበት ጊዜ የፋሲካ በዓል የሚከበረው በቤተሰብ ደረጃ ነበር (ዘፀ12) ፤ በኋላ ግን በአገር ዐቀፍ ደረጃ በቤተ መቅደስ የሚከበር በዓል ሆነ (ቍ8፤ዘጸ16፥1-8 ይመ)::

30፥8 ***ወደ... መቅደስ ኑ፤*** በዓመት ሦስት ጊዜ መንፈሳዊ ጕዞ እየተደረገ በቤተ መቅደሱ እንዲከበሩ ከታዘዙት ሦስት ዐበይት በዓላት ፋሲካ አንዱ ነበር (ዘኍ28፥9-29፥39 ይመ)::

30፥9 ***በማረኳቸው.... ምሕረትን ያገኛሉ፤*** ማራኪዎቻቸው "ምሕረት ያደርጉላቸኋል" ተብሎ በተጓዳኝ ምንባብ ላይ (1ነገ8፥50) የተጻፈውን ዐረፍተ ነገር የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በ6፥39 ላይ በዘገበው የሰሎሞን ጸሎት ውስጥ አልጠቀሰውም፤ ዐረፍተ ነገሩ በዚህ ክፍል በሕዝቅያስ ንግግር ውስጥ መጠቀሱ ጸሐፊው ሕዝቅያስን ዳግማዊ ሰሎሞን እንደሆነ አድርጎ ማቅረቡን በድጋሚ ያሳያል (ዘሌ 26፥40-42ይመ):: ***ወደዚህችም ምድር ይመለሳሉ፤*** ወደ አሦር የተማረኩትም እንኳ ቢሆኑ ንስሐ የገቡት ሁሉ የመመለስ ተስፋ አላቸው::

[14]በኢየሩሳሌም የነበሩትን መሠዊያዎች ነቃ ቅለው፣ የዕጣን መሠዊያዎችንም ከስፍራው አንሥተው ወደ ቄድሮን ሸለቆ ጣሉ።

[15]በሁለተኛው ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን የፋሲካውን በግ ዐረዱ። ካህናቱና ሌዋውያኑ አፍረው ስለ ነበር ራሳቸውን ቀደሱ፤ የሚ ቃጠል መሥዋዕትንም ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አመጡ። [16]ከዚያም በእግዚአብሔር ሰው በሙሴ ሕግ እንደ ታዘዘው መደበኛ ቦታቸውን ያዙ። ካህናቱም ከሌዋውያኑ እጅ የተቀበሉትን ደም ረጩ። [17]ከጉባኤው መካከል አብዛኞዎቹ ራሳቸውን ያልቀደሱ ስለ ነበሩ፣ ሌዋውያኑ በሥርዐቱ መሠረት ራሳቸውን ላላነጹትና ጠቦቶቻቸውን *ለእግዚአብሔር* መቀደስ ላልቻሉት ሁሉ የፋሲካውን በጎች ማረድ ነበረባቸው። [18]ምንም እንኳ ከኤፍሬም፣ ከምናሴ፣ ከይሳኮርና ከዛብሎን ከመጡት አብዛኞዎቹ ራሳቸውን ያላነጹ ቢሆንም ከተጻፈው ትእዛዝ ውጭ ፋሲካውን በሉ። ሕዝቅያስ ግን እንዲህ ሲል ጸለየ፤ "ቸሩ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ይቅር በላቸው፤ [19]ምንም እንኳ በመቅደሱ ሥርዐት መሠረት የነጹ ሆነው ባይገኙም የአባቶቻቸው አምላክ የሆነውን እግዚአብሔር *አምላካቸውን* ለመ ፈለግ ልባቸውን የሚያዘጋጁትን ሁሉ ይቅር በላቸው።" [20]*እግዚአብሔርም* ሕዝቅያስን ሰማው፤ ሕዝቡንም ፈወሰ።

[21]ሌዋውያኑና ካህናቱ *በእግዚአብሔር* የዜማ ዕቃ ታጅበው፣ በየዕለቱ *ለእግዚአብሔር* እየዘ መሩ[ሀ]፣ በኢየሩሳሌም የነበሩት እስራኤላው ያን የቂጣን በዓል በታላቅ ደስታ ለሰባት ቀን አከበሩ፤

[22]ሕዝቅያስም *በእግዚአብሔር* አገልግሎት አስተዋዮች የነበሩትን ሌዋውያን ሁሉ በን ግግሩ አበረታታ። ሰባቱንም ቀን የተወሰነ ላቸውን ድርሻ እየበሉና የኅብረት መሥዋዕቱ ንም[+] እያቀረቡ የአባቶቻቸውን *አምላክ* እግዚ አብሔርን አመሰገኑ።

[23]ጉባዔውም ሁሉ በተከታዩ ሰባት ቀን በዓሉን እንደገና ለማክበር ተስማሙ፣ ስለዚህ በዓሉን ለሰባት ተጨማሪ ቀን በታላቅ ደስታ አከበሩ። [24]የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ አንድ ሺህ ወይፈን፣ ሰባት ሺህ በግና ፍየል ለጉ ባኤው ሰጠ፤ ሹማምንቱም እንደዚሁ አንድ ሺህ ወይፈን፣ ዐሥር ሺህ በግና ፍየል ሰጡ። እጅግ ብዙ ካህናትም ራሳቸውን ቀደሱ። [25]*መላው* የይሁዳ ጉባኤ፣ ካህናቱና ሌዋውያኑ፣ ከእስራኤል የተሰበሰበው ጉባኤ ሁሉ፣ እንዲ ሁም ከእስራኤል የመጡ መጻተኞችና በይሁዳ የሚኖሩ መጻተኞች ደስ አላቸው። [26]ከእስ ራኤል ንጉሥ ከዳዊት ልጅ ከሰሎሞን ጊዜ አንሥቶ በኢየሩሳሌም እንዲህ ያለ በዓል ተደርጎ ስለማያውቅ፣ በኢየሩሳሌም ታላቅ ደስታ ሆነ። [27]ከዚያም ካህናቱና ሌዋውያኑ ተነሥተው ሕዝቡን ባረኩ፤ እግዚአብሔርም ሰማቸው፤ ጸሎታቸውም ወደ ሰማይ ወደ ቅዱሱ ማደሪያው ደረሰ።

31

ይህ ሁሉ ከተፈጸመ በኋላ፣ በዚያ የነበሩት እስራኤላውያን ወደ ይሁዳ ከተሞች ወጥተው፣ የማምለኪያ ድንጋዮችን ሰባበሩ፤ የአሼራ ምስል ዐምዶች ቈረጡ፤ እንዲሁም በመላው ይሁዳና በብንያም፣ በኤፍ ሬምና በምናሴ የነበሩትን የኰረብታ መስገ ጃዎችና መሠዊያዎች አጠፉ፤ እስራኤላውያን እነዚህን ሁሉ ካጠፉ በኋላ ወደየከተሞቻቸውና ወደ የርስታቸው ተመለሱ።

ለካህናት የተደረገ ስጦታ

31፥20-21 ተጓ ምብ —1ዜና18፥5-7

[2]ሕዝቅያስ ካህናቱና ሌዋውያኑ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት[*] እንዲ ያቀርቡ፣ እንዲያገለግሉና እንዲያመሰግኑ እንዲ ሁም *በእግዚአብሔር* ማደሪያ ደጆች ውዳ ሴውን እንዲዘምሩ፣ ካህናትንም ሆኑ ሌዋ ውያንን እያንዳንዳቸውን እንደየተግባራቸው በየክፍሉ መደባቸው። [3]*በእግዚአብሔር* ሕግ እንደተጻፈው ንጉሡ ጠዋትና ማታ እንደዚ ሁም በየሰንበቱ፣ በየወሩ መባቻውና በተወሰኑ

30፥14 2ነገ23፥4-15፤ 23፤ 2ዜና28፥24
30፥15 2ዜና29፥34
30፥16 2ዜና 35፥10
30፥17 2ዜና35፥11፤ ዕዝ6፥20
30፥18 ዘፀ12፥43-49፤ዘኍ9፥6-10
30፥20 2ዜና6፥20፤ 7፥14፤ሚል4፥2፤ ያዕ5፥16
30፥21 ዘፀ12፥15፡ 17፡13፥6
30፥23 2ዜና7፥9
30፥24 1ነገ8፥5፤ 2ዜና35፥7፤ ዕዝ6፥17፡8፥35
30፥25 ቍ11
30፥26 2ዜና7፥8
30፥27 ዘፀ39፥43
31፥1 2ነገ18፥4፤ 2ዜና32፥12፤ ኢሳ36፥7
31፥2 1ዜና15፥2፤ 23፥28-32፤24፥1፤ 2ዜና29፥9፤መዝ7፥1 7፡9፥2፤47፥6፤71፥22
31፥3 ዘኍ28፥1-29፥40፤1ዜና29፥3፤2 ዜና35፥7፤ሕዝ45፥17

[ሀ]21 *ወይም ሌዋውያንና ካህናቱ በእግዚአብሔር የዜማ ዕቃ ታጅበው በየዕለቱ እግዚአብሔርን ያመሰግኑ ነበር*
[+] 22 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል።
[*] 2 በትውፊት *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል።

30፥14 *ወደ ቄድሮን ሸለቆ ጣሉ፤* 29፥16 እና ማብ ይመ።

30፥15 *ካህናቱና ሌዋውያኑ... ራሳቸውን ቀደሱ፤* ቀደም ሲል በካህናቱ ላይ የተሰነዘረው ወቀሳ (ቍ3፤29፥34)፣ እዚህ ላይ ሌዋውያኑንም ይጨምራል። ይህም ከምርኮ የተመለሰው ማኅበረ ሰብ ካህናትና ሌዋውያን ታማኞች መሆን እንደሚገባቸው ለመምከር ነው።

30፥17፤ *ሌዋውያኑ.... የፋሲካውን በጎች ማረድ ነበረባቸው፤* (ዘፀ12፥6፤ ዘዳ16፥6 ይመ)። በሕጉ መሠረት የፋሲካውን መሥዋዕት ማረድ የነበረበት የቤተ ሰቡ አባ ወራ ነው። ሌዋውያኑ በጎቹን እንዲያርዱ የተደረገበት ምክንያት በቅርቡ ከሰሜኑ መንግሥት የመጡና በሥርዐቱ መሠረት ያልነጹ ሰዎች በዚያ ስለነበሩ ሳይሆን አይቀርም፤ ከ11፥55 ጋር ያነጻጽሩ።

30፥18-19፤ ማመንና መታዘዝ ከሥርዐተ አምልኮ ሁሉ ይልቅ ቅድሚያ ሊሰጠው የሚገባ ነገር ነው (ማር7፡1-23፤ ዮሐ7፥22 -23፤9፥14-16ይመ)።

30፥20፤ ለሕዝቅያስ ጸሎት የተሰጠው መልስ ለሰሎሞን ጸሎት የተሰጠውን መልስ የሚያሳስብ ነው (7፥14)።

30፥23 *ለሰባት ተጨማሪ ቀን፤* በዓሉ የተከበረው ለሁለት ሳምንት ነው፤ ይህም የሰሎሞን ቤተ መቅደስ ምረቃ ከወሰደው ጊዜ ጋር ተመሳሳይ ነበር (7፥8-9)።

30፥26 *ከሰሎሞን ጊዜ አንሥቶ፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት የሰሎሞንን ዘመነ መንግሥት ፈለግ የተከተለ መሆኑን ለማሳየት የተጠቀመበት ሐረግ ነው።

30፥27 *ጸሎታቸውም ወደ ሰማይ ወደ ቅዱሱ ማደሪያው ደረሰ፤* ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን ሲመርቅ የጸለየውን የሚያስተጋባ ነው (6፥21፡30፡33፡39)።

31፥1-21፤ ከ2ነገ18፥4 ጋር ከሚመሳሰለው ከቍ1 በስተቀር፣ ይህ ምዕራፍ የሚገኘው በዚሁ መጽሐፍ ብቻ ነው፤ እዚህ ላይ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለ ሌዋውያኑና ስለ ቤተ መቅደሱ ያለውን ከፍተኛ ግምት መረዳት ይቻላል። በኑሮ ረገድ ለሌዋውያኑ ሊደረግ ስለሚገባው ርዳታ (ቍ4) ሕዝቅያስ ትኵረት ሰጥቶ የሚያሳስበው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ለጻፈላቸው ከምርኮ ለተመለሱት ወገኖች ሳይሆን አይቀርም።

31፥1፤ *እስራኤላውያን... እስራኤላውያን፤* በቍሙ "እስራ ኤል ሁሉ" እንደ ማለት ነው፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ "እስራኤል ሁሉ" በሕዝቅያስ አመራር አንድ እንዲሆኑ ያለውን ፍላጎት በድጋሚ የሚያሳይ ነው። *የማምለኪያ ድንጋዮችን፤* የ1ነገ14፥23 ማብ ይመ። *የአሼራ ምስል ዐምዶች ቈረጡ፤* የ14፥3 አማራጭ ትርጉም ይመ።

31፥2፤ በ8፥14 ላይ የሚገኘውን የሚያስተጋባ ነው። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እዚህም ላይ የሚያንጸባርቀው ሕዝቅያስ "ዳግማዊ ሰሎሞን" መሆኑን ነው (የ29፥7፡18 ማብ ይመ)።

31፡3፤ ንጉሡ.... ከራሱ ንብረት ሰጠ፤ ንጉሡ ከግል ንብረቱ መስጠቱ፣ በዳዊት ዘመን እንደተደረገው ዓይነት ሕዝቡ በልግሥና

በዓላት፣ የሚቃጠለውን መሥዋዕት ከራሱ ንብረት ሰጠ። [4]ካህናቱና ሌዋውያኑም ሙሉ ጊዜአቸውን *ለእግዚአብሔር* ሕግ አገልግሎት ማዋል ይችሉ ዘንድ፣ በኢየሩሳሌም የሚኖረው ሕዝብ ተገቢውን ድርሻ እንዲሰጣቸው አዘዘ። [5]ትእዛዙ እንደ ወጣ እስራኤላውያን ወዲያውኑ የእህሉንና የአዲሱን ወይን ጠጅ፣ የዘይቱንና የማሩን እንዲሁም የዕርሻውን ፍሬ ሁሉ በኵራት በልግሥና ሰጡ፤ ካላቸው ከማንኛውም ነገር ሁሉ ላይ እጅግ ብዙ የሆነ ዐሥራት አውጥተው አመጡ። [6]በይሁዳ ከተሞች ይኖሩ የነበሩት የእስራኤልና የይሁዳ ሰዎችም ከከብቶቻቸው፣ ከበግና ከፍየል መንጎቻቸውና *ለአምላካቸው* ለእግዚአብሔር ከለዩአቸው የተቀደሱ ነገሮች ዐሥራት አውጥተው አመጡ ፤ ከመሩትም። [7]ይህንም በሦስተኛው ወር ጀምረው፣ በሰባተኛው ወር አጠናቀቁ። [8]ሕዝቅያስና ሹማምቱም መጥተው ክምሩን ባዩ ጊዜ *እግዚአብሔርን* አመሰገኑ፤ ሕዝቡን እስራኤልንም ባረኩ።

[9]ሕዝቅያስም ካህናቱንና ሌዋውያኑን ስለ ክምሩ ጠየቃቸው፤ [10]ከሳዶቅ ቤተሰብ የሆነው ሊቀ ካህናቱ ዓዛርያስም፣ "ሕዝቡ ስጦታውን ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ማምጣት ከጀመረበት ጊዜ አንሥቶ በቂ ምግብ አግኝተናል፤ ብዙም ተርፎናል፤ *እግዚአብሔር* ሕዝቡን ስለባረከም ይህን ያህል ብዛት ያለው ሊተርፍ ችሎአል" አለ።

[11]ሕዝቅያስም *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ ጎተራ እንዲያዘጋጅ አዘዛቸው፤ እነርሱም አዘጋጁ። [12]ከዚያም ስጦታውን፣ ዐሥራቱንና የተቀደሱ ስጦታዎቹን በታማኝነት አምጥተው አስገቡ። ሌዋዊው ኮናንያ የእነዚሁ ዕቃዎች ኀላፊ ሲሆን ወንድሙ ስሜኢ ደግሞ በማዕረግ ሁለተኛ ነበር። [13]ይሒዒል፣ ዓዛዝያ፣ ናሖት፣ አሣሄል፣ ይሬሞት፣ ዮዛባት፣ ኤሊኤል፣ ስማኪያ፣ መሐትና በናያስ በንጉሡ ሕዝቅያስና በእግዚአብሔር ቤት ኀላፊ በዓዛርያስ ተሹመው በኮናንያና በወንድሙ በሰሜኢ ሥር ሆነው ተቈጣጣሪዎች ነበሩ።

[14]የምሥራቁ በር ጠባቂ የሆነው የሌዋዊው የይምና ልጅ፣ ቆሬ ደግሞ በበጎ ፈቃድ ለእግዚአብሔር በቀረበው ስጦታ ላይ *የእግዚአብሔርን* መባና የተቀደሱትንም ነገሮች ለማከፋፈል፣ ኀላፊ ነበረ። [15]ዔድን፣ ሚንያሚን፣ ኢያሱ፣ ሸማያ፣ አማርያና ሴኬንያ በካህናቱ ከተሞች ተገኝተው፣ ለካህናት ወገኖቻቸው ለታላላቆቹም ሆነ ለታናናሾቹ፣ እንደየምድባቸው፣ በማከፋፈሉ ረገድ በታማኝነት ረዱት።

[16]በተጨማሪም፣ ስማቸው በትውልድ መዝገቡ ውስጥ የነበረና የየዕለቱ ልዩ ልዩ ተግባራቸውን እንደየኀላፊነታቸው መጠንና እንደየምድብ ሥራቸው ለማከናወን ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ መግባት ለሚችሉት፣ ዕድሜአቸው ሦስት ዓመትና ከዚያም በላይ ለሆናቸው ወንዶች ልጆች እንደዚሁ አከፋፈሉ። [17]በትውልድ መዝገብ በየቤተሰባቸው ተቈጥረው ለገቡት ካህናት፣ ዕድሜአቸው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ ለሆናቸው ሌዋውያን እንደየኀላፊነታቸው መጠንና እንደየምድብ ሥራቸው አካፈሏቸው። [18]በዚህ የትውልድ መዝገብ ላይ የተዘረዘሩትን መላውን የማኅበረሰቡን ሕፃናት፣ ሚስቶችን፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆች ጨመሯቸው፤ ራሳቸውን በመቀደስ ታማኞች ነበሩና።

[19]በከተሞቻቸው ዙሪያ ባሉት የዕርሻ ቦታዎች፣ ወይም በሌሎች ከተሞች ሁሉ ለሚኖሩት ለካህናቱ ለአሮን ዘሮች፣ በመካከላቸው ላሉት ወንዶችና በሌዋውያን የትውልድ መዝገብ ለተመዘገቡት ሁሉ እንዲያከፋፍሉ በየስማቸው የተጻፉ ሰዎች ነበሩ።

[20]ሕዝቅያስ በአምላኩ *በእግዚአብሔር* ፊት መልካም፣ ቅንና ታማኝ ሆኖ በመገኘት በመላው ይሁዳ የፈጸመው ተግባር ይህ ነው። [21]የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ በማገልገልም ሆነ፣ ለእግዚአብሔር ሕግና ትእዛዝ በመገዛት አንጻር ያደረገውን ሁሉ በፍጹም ልቡ አምላኩን በመፈለግ አከናወነ፤ ተሳካለትም።

ሰናክሬም በኢየሩሳሌም ላይ ዛተ

32፥9-19ተጓ ምብ —2ዜና18፥17-35፤ኢሳ36፥2-20
32፥20-21ተጓ ምብ -2ዜና19፥35፤ኢሳ37፥36-38

32 ሕዝቅያስ እንዲህ ባለ ታማኝነት ነገሮችን ሁሉ ካከናወነ በኋላ፣ የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም መጥቶ ይሁዳን ወረረ። ድል አድርጎ የራሱ ሊያደርጋቸው በማሰብም የተመሸጉትን ከተሞች ከበበ።

31፥4 ዘኍ18፥8፤ ዘዳ18፥8፤ነህ13፥10
31፥5 ዘኍ18፥12፡24፤ዘዳ12፥17፤ነህ13፥12፤ሕዝ44፥30
31፥6 ዘሌ27፥30 ፤ ሩት3፥7፤ ነህ13፥10-12
31፥7 ዘፀ23፥16
31፥8 መዝ144፥13-15
31፥10 ዘፀ36፥5፤ 2ሳሙ8፥17፤ ሕዝ44፥30፤ ሚል3፥10-12
31፥12 2ዜና35፥9
31፥13 2ዜና35፥9
31፥15 ኢያሱ21፥9-19፤2ዜና29፥12
31፥16 1ዜና23፥3
31፥19 ዘኍ35፥2-5
31፥20 2ነገ20፥3
31፥21 ዘዳ29፥9
32፥1 ኢሳ36፥1፤ 37፥9፡17፡37

እንዲሰጥ አነሣሥቶታል (1ዜና29፥3-9)።

31፥5-6፤ ዘዳ12፥5-19፤14፤22-27 ይመ። እህል አዲስ የወይን ጠጅና ዘይት ወደ ቤተ መቅደስ ማምጣት እንዳለባቸው ታዝዋል (ዘዳ12፥17)። ከሩቅ የሚመጡት ግን መገንዘባቸው ለቍርባን የሚሆነውን ነገር ከዚያው መግዛት ይችላሉ (ዘዳ14፥24) ከቀንድ ከብቶች፣ ከበጉና ከፍየሉ የሚወጣውን ዐሥራት ማምጣት የሚችሉት በይሁዳ የሚኖሩት ብቻ ናቸው፤ ይህ ደግሞ ከሩቅ ለሚመጡት እጅግ አስቸጋሪ እንደሚሆንባቸው ግልጽ ነው። ከምርኮ የተመለሰው ማኅበረሰብ ከምድሩ ፍሬም ሆነ ከሌሎች ነገሮች ስለሚወጣው ዐሥራት፣ በኵራትና ልዩ ልዩ ቍርባን ለመስጠት የገባውን ቃል በተመለከተ ነህ10፥35-39 ይመ፤ ይህ ቃል ስላለመከበሩ ነህ13፥10-13፤ ሚኪ3፥8-10 ይመ።

31፥7 *በሦስተኛው ወር፤* ወቅቱ በግንቦትና በሰኔ መካከል የሚገኝ ሲሆን፣ በዓለ አምሳ የሚከበርበትና እህል የሚሰበሰብበት ጊዜ ነው። *በሰባተኛው ወር፤* በመስከረምና በጥቅምት መካከል የሚገኝ ጊዜ ነው። ይህም የዳስ በዓል የሚከበርበት፣ አዝመራ የሚሰበሰብበትና፣ ወይን የሚቈረጥበት ወቅት ነው (ዘፀ23፥16 ይመ)።

31፥16 ሦስት ዓመት፤ ምንም እንኳ ከዚህ ክፍል ጋር የማይስማሙ ትርጕሞች ወይም ቅጆች ባይኖሩም መጽሐፉን የገለበጠው ሰው ሠላሳ ዓመት የሚለውን ሦስት ዓመት ብሎ በስሕተት ሳይጽፍ እንዳልቀረ ይገመታል፤ በቤተ መቅደስ ለማገልገል መነሻው ዕድሜ ሠላሳ ዓመት ነበር (1 ዜና23፥3)።

31፥20-21፤ ማንም ሰው የእጁን ወዲያውኑ እንደሚያገኝ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ አጽንዖት የሰጠበት ሌላኛው ክፍል ነው፤ አለመታዘዝ የአጸፋ ቅጣት እንደሚያስከትል ብቻ ሳይሆን መታዘዝና እግዚአብሔርን ማገልገል በረከት እንደሚያስገኝ የሚያመለክት ነው።

32፥1-23፤ የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም ያደረገው ወረራ ከዚህ ክፍል ይልቅ በሁለተኛ ነገሥትና በኢሳይያስ ላይ በስፋት ተጽፎአል (የ29፥1-32፥33)።

32፥1፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ወረራው የተካሄደበትን ዘመን አልገለጸም (701 ዓ.ቅ.ክ የሕዝቅያስ ዐሥራ አራተኛው ዘመነ መንግሥት ነበር (2ነገ 18፥13፤ ኢሳ 36፥1 ይመ)።

²ሕዝቅያስም ሰናክሬም መምጣቱንና ኢየሩሳሌምንም ለመውጋት ማሰቡን ባወቀ ጊዜ፣ ³ከከተማዪቱ ውጭ ያሉት የውሃ ምንጮች እንዲዘጉ ከሹማምንቱና ከጦር አለቆቹ ጋር ተማከረ፤ እነርሱም ረዱት። ⁴ብዙ ሰዎችም ተሰብስበው "የአሦር ነገሥታት* መጥተው ስለምን ብዙ ውሃ ያኙ?" በማለት ምንጮቹን ሁሉና በምድር ውስጥ ለውስጥ ይተላለፍ የነበረውን ውሃ ዘጉ። ⁵ከዚህ በኋላም ንጉሡ ጠንክሮ በመሥራት፣ ከቅጥሩ የፈራረሱትን ሁሉ ጠገነ፤ በላዩም ማማ ሠራበት፤ በውጭ በኩልም ሌላ ቅጥር በመገንባት የዳዊትን ከተማ ድጋፍ እርከን አጠናከረ፤ እንደዚሁም ብዙ የጦር መሣሪያዎችንና ጋሻዎችን ሠራ።

⁶የጦር መኰንኖችንም በሕዝቡ ላይ ሾሞ በከተማዪቱ በር አደባባይ ላይ በፊቱ ከሰበሰበ በኋላ እንዲህ ሲል አበረታታቸው፤ ⁷"በርቱ፤ ጠንክሩ፤ ከእኛ ጋር ያለው ከእርሱ ጋር ካለው ስለሚበልጥ፣ የአሦርን ንጉሥና አብሮት ያለውን ብዙ ሰራዊት አትፍሩ፤ አትደንግጡም። ⁸ከእነርሱ ጋር ያለው የሥጋ ክንድ ሲሆን፣ ከእኛ ጋር ያለው ግን የሚረዳንና ጠላታችንን የሚዋጋልን አምላካችን እግዚአብሔር ነው።" ሕዝቡም የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ በተናገረው ቃል ተበረታታ።

⁹ከዚህ በኋላ ሰናክሬም ከሰራዊቱ ሁሉ ጋር ለኪሶን ከቦ ሳለ፣ የሚከተለውን መልእክት በጦር መኰንኖቹ አማካይነት፣ ለሕዝቅያስና ከእርሱ ጋር በኢየሩሳሌም ለነበሩት ለይሁዳ ሕዝብ ላከ፤

¹⁰"የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም የሚለው ይህ ነው፤ በተከበባችሁ በኢየሩሳሌም እስከዚህ የቈያችሁት በማን ተማምናችሁ ነው? ¹¹ሕዝቅያስ፣ 'አምላካችን እግዚአብሔር ከአሦር ንጉሥ እጅ ያድነናል' ማለቱስ በራብና በጥማት እንድትሞቱ ሊያስታችሁ አይደለምን? ¹²ለይሁዳና ለኢየሩሳሌም፣ 'በአንድ መሠዊያ ፊት ስገዱ፤ በላዩም መሥዋዕት አቃጥሉ' በማለት የራሱን አምላክ የኰረብታ መስገጃ ስፍራዎችንና መሠዊያዎችን ያስወገደስ ሕዝቅያስ አይደለምን?

¹³"እኔና አባቶቼ በሌሎች አገሮች ሕዝቦች ሁሉ ላይ ያደረግነውን አታውቁምን? ታዲያ የእነዚያ መንግሥታት አማልክት ምድራቸውን ከእጄ ለማዳን ችለዋልን? ¹⁴አባቶቼ ካጠፏቸው ከእነዚህ የመንግሥታት አማልክት ሁሉ፣ ሕዝቡን ከእጄ ሊያድን የቻለ ከእነዚህ አምላክ የትኛው ነው? ታዲያ አምላካችሁ እንዴት ከእጄ ሊያድናችሁ ይችላል? ¹⁵አሁንም ሕዝቅያስ በዚህ ዐይነት አያታልላችሁ፤ አያስታችሁም። የየትኛውም አገር ሕዝብ ወይም መንግሥት አምላክ ሕዝቡን ከእጄ ወይም ከአባቶቼ እጅ መታደግ የቻለ ስለሌለ አትመኑት። የእናንተ አምላክማ ከእጄ ያድናችሁ ዘንድ ምንኛ ያንስ!"

¹⁶የሰናክሬም ሹማምንትም በእግዚአብሔር አምላክና በባሪያው በሕዝቅያስ ላይ ከዚህ የከፋ ብዙ ነገር ተናገሩ። ¹⁷ንጉሡም እንደዚሁ የእስራኤልን አምላክ እግዚአብሔርን በመሳደብ፣ "የሌሎቹ አገሮች ሕዝቦች አማልክት፣ ከእጄ እንዳልታደጉ ሁሉ፣ የሕዝቅያስም አምላክ ሕዝቡን ከእጄ ሊታደግ አይችልም" ሲል በእርሱ ላይ ደብዳቤ ጻፈ። ¹⁸ከዚያም በማስደንገጥና በማስፈራራት ከተማዪቱን ለመያዝ ሲሉ በቅጥሩ ላይ ወደተቀመጠው ወደ ኢየሩሳሌም ሕዝብ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው በዕብራይስጥ ቋንቋ ጮኹ፤ ¹⁹የሰው እጅ በሠራቸው በሌሎች የምድር አሕዛብ አማልክት ላይ እንደ ተናገሩት ሁሉ፣ በኢየሩሳሌም አምላክ ላይም ተናገሩ።

²⁰ንጉሥ ሕዝቅያስና የአሞጽ ልጅ ነቢዩ ኢሳይያስም ስለዚህ ጒዳይ በጸሎት ወደ ሰማይ ጮኹ። ²¹እግዚአብሔርም መልአክ ልኮ በአሦር ንጉሥ ሰፈር ተዋጊዎችን፣ መሪዎችንና የጦር መኰንኖችን እንዲያጠፋቸው አደረገ። ስለዚህ ንጉሡ በውርደት ወደ ገዛ አገሩ ተመለሰ። ወደ አምላኩ ቤተ ጣዖት እንደገባም፣ የገዛ ወንዶች ልጆቹ በሰይፍ ገደሉት።

²²እግዚአብሔርም ሕዝቅያስንና የኢየሩሳሌምን ሕዝብ ከአሦር ንጉሥ ከሰናክሬምና ከሌሎችም እጅ ሁሉ አዳናቸው፤ በዙሪያቸው ካሉትም ሁሉ ጠበቃቸው*። ²³ብዙዎችም ለእግዚአብሔር መባ ይዘው ወደ ኢየሩሳሌም መጡ፤ ለይሁዳ ንጉሥ ለሕዝቅያስም ውድ የሆኑ ገጸ በረከቶች አመጡለት፤ ከዚያን ጊዜ ጀምሮም

*4 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስቱ ትርጒም ግን ንጉሥ ይላል።
*22 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል የሰብዓ ሊቃናት የቩልጌት ቅጆች ግን አሳረፋቸው ይላል።

32፥2 ኢሳ22፥7፤ ኤር1፥15
32፥4 2ነገ18፥17፤ ኢሳ22፥9፡11፤ናሆ3፥14
32፥5 1ዜና11፥8፤ ኢሳ22፥8፡10
32፥7 ዘኍ14፥9፤ ዘዳ31፥6፤2ነገ6፥16፤2ዜና20፥15
32፥8 ዘዳ3፥22፤1ሳሙ17፥45፤1ዜና5፥22፤ኢዮ40፥9፤ መዝ20፥7፤ ኢሳ28፥6፤52፥10 ኤር17፥5፤32፥21
32፥9 ኢሳ10፥3፡ 31
32፥10 ሕዝ29፥16
32፥11 ኢሳ37፥10
32፥12 2ዜና31፥1
32፥13 ቍ15
2፥15 ዘፀ5፥2፤ኢሳ37፥10፤ዳን3፥15
32፥17 2ነገ19፥12፤ መዝ74፥22፤ ኢሳ37፥4፡14፡17
32፥19 መዝ115፥4-8፤ኢሳ2፥8፤17፥8፤37፥19፤ኤር1፥16
32፥20 ኢሳ1፥15፤37፥15
32፥21 ዘፍ19፥13፤2ነገ19፥7፤ኢሳ37፥7፡38፤ኤር41፥2
32፥23 1ሳሙ10፥27፤2ዜና9፥24፤መዝ68፥18፡29፤76፥11፤ኢሳ16፥1፤18፥7፤ 45፥14፤ሶፎ3፥10፤ ዘካ14፥16-17

32፥2-8፤ በዜና መዋዕሉ ብቻ የሚገኝ ነው፤ ይሁን እንጂ ወረራ ለማድረግ በሚፈለግበት ጊዜ የሚደረገውን የተለመደ ዝግጅት ያመለክታል።

32፥3-4 ቍ30 ይመ።

32፥9፤ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በ2ነገ18፥14-16 እንደ ተጻፈው በመካከላቸው ሰላም እንዲመሠረት ለመለማመጥ የቤተ መቅደሱን ሀብት ጉቦ አድርጎ ለሰናክሬም መላኩን በዝምታ አልፎታል፤ ይህን ያደረገውም ለሕዝቅያስ ካለው ከፍተኛ አክብሮት የተነሣ ነው እንዲሁም (በ2ነገ18፥17-18 ያለውን ክፍል ሳይጠቅስ አልፎአል።

32፥10፤ የዜና መዋዕሉ ጸሐፊ በ2ነገ18፥20-21 (እንዲሁም በኢሳ36፥5-6) ላይ የአሦር ሰራዊት አዛዥ፣ ሕዝቅያስና የኢየሩሳሌም ከተማ ነዋሪዎች ግብፅንና ፈርዖንን በመተማመናቸው እያንቋሸሸና እያናናቀ የተናገረውን አልጻፈም። ይህም ጸሐፊው ከውጭ ነገሥታት ጋር የጦር ስምምነት ማድርግን በሚመለከት ያለው ግንዛቤ በትምህርተ መለኮት የተደገፈ መሆኑን ያሳያል (የ16፥2-9 ማብ ይመ)። በ2ነገ 18፥23-27 እንዲሁም በኢሳ36፥8-12 ላይ የሚገኘውንና ግብፅ ጣልቃ እንድትገባ የቲርሐቅን ድንገተኛ ወረራ በተመለከተ (2ነገ19፥9 ይመ) በድጋሚ ተስፋ መደረጉን የሚያመለክተውን ክፍል ሳይጠቅስ ማለፉም በተመሳሳይ ምክንያት ሳይሆን አይቀርም ።

32፥16 *ከዚህ የከፋ ብዙ ነገር ተናገሩ፤* ጸሐፊው ተደራስያኑ የአሦርን ዛቻና ማስፈራራት በተመለከተ በመጽሐፈ ነገሥትና በኢሳይያስ በሰፊው የተጻፈውን እንደሚያውቁት ይገምታል።

32፥18፤ *በዕብራይስጥ ቋንቋ ጮኹ፤* ታሪኩን በሚገባ እንደሚያውቅ ይጠቀማል (2ነገ18፥26-28፤ኢሳ36፥11-13)።

32፥20፤ የሕዝቅያስና የኢሳይያስ ጸሎት በ2ነገ19፥1-34 (እና በኢሳ37፥1-35) ላይ በሰፊት የተዘገበውን ታሪክ በአጭሩ ያቀርባል።

32፥21፤ 2ነገ19፥35-37፤ኢሳ37፥36-38 ይመ። የዜና መዋዕሉ መጻሕፍና ተጓዳኝ ምንባቡ ሰናክሬም ይሁዳን የወረረው በ710 ዓ.ቅ.ክ በልጆቹ እጅ የተገደለው ደግሞ በ681 ዓ.ቅ.ክ እንደሆነ ተርከዋል።

32፥23 *በአሕዛብ ሁሉ ፊት ከፍ ከፍ አለ፤* ሕዝቅያስ ከሰሎሞን ጋር የሚያነጻጽር ሌላው ክፍል ነው (9፥23-24 ይመ)።

በአሕዛብ ሁሉ ፊት ከፍ ከፍ አለ::

የሕዝቅያስ ዕብሪት፣ ያከናወናቸው ተግባሮችና ሞቱ

32፥24-33 ተጓ ምብ —2ዜና20፥1-21፤ኢሳ37፥21-38፤38፥1-8

[24]በዚያ ጊዜ ሕዝቅያስ ታሞ ሊሞት ተቃ ርቦ ነበር፤ ወደ እግዚአብሔርም ጸለየ፤ እርሱም መለሰለት፤ ምልክትም ሰጠው:: [25]የሕዝቅያስ ልብ ግን ታብዮ እንጂ ስለ ተደረ ገለት በጎ ነገር ተገቢ ምላሽ አልሰጠም፤ በዚህ ምክንያት የእግዚአብሔር ቍጣ በእርሱ፣ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ ወረደ:: [26]ይሁን እንጂ ሕዝ ቅያስና የኢየሩሳሌም ሕዝብ ስለ ልባቸው ትዕ ቢት ራሳቸውን አዋረዱ፤ ስለዚህ የእግዚአብሔር ቍጣ በዘመነ መንግሥቱ አልመጣባቸውም::

[27]ሕዝቅያስ እጅግ ብዙ ሀብትና ክብር ነበረው፤ ከዚህ የተነሣም ለብሩ፣ ለወርቁ፣ ለከበሩት ዕንቍዎቹ፣ ለቅመማ ቅመሞቹ፣ ለጋሻዎቹና ለተለያዩ ውድ ዕቃዎቹ ሁሉ ግምጃ ቤቶችን ሠራ:: [28]እንደዚሁም ለእህሉ፣ ለወይን ጠጁና ለዘይቱ ማከማቻ የሚሆኑ ግምጃ ቤቶች ለተለያዩ እንስሳት በረት ለበግና ለፍየል መንጋም በረት ሠራ:: [29]እግዚአብሔር ታላቅ ብልጽግና ስለ ሰጠው፤ ብዙ የበግና የፍየል፣ የእንስሳትም መንጋ ሰበሰበ፤ መን ደሮችንም ሠራ::

[30]የላይኛውን የግዮንን ምንጭ መውጫ ገድቦ፣ ውሃውን በቦይ ቍልቍል ወደ ምዕራብ የዳዊት ከተማ እንዲወርድ ያደረገም ይኸው ሕዝቅያስ ነበር፤ ሥራውም ሁሉ ተከናወነለት:: [31]ነገር ግን በምድሪቱ ላይ ስለ ተፈ ጸመው ታምራዊ ምልክት እንዲጠይቁት፣ የባቢሎን ገዦች መልእክተኞችን በላኩ ጊዜ፣ እግዚአብሔር ሊፈትነውና በልቡ ያለውን ሁሉ ሊያውቅ ስለፈለገ ተወው::

[32]በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት የተከና ወነው ሌላው ሥራና ቸርነቱ በአሞጽ ልጅ በነቢዩ በኢሳይያስ ራእይ፣ በይሁዳና በእስራ ኤል ነገሥታት መጽሐፍ ተጽፎአል:: [33]ሕዝ ቅያስም እንደ አባቶቹ ሁሉ አንቀላፋ፤ የዳዊት ዘሮች መካነ መቃብር በሆነው ኰረብታም ተቀበረ:: በሞተም ጊዜ ይሁዳ ሁሉና የኢየሩ ሳሌም ሕዝብ በሙሉ አከበሩት:: ልጁ ምና ሴም በእርሱ ፈንታ ነገሠ::

የይሁዳ ንጉሥ ምናሴ

33፥1-10 ተጓ ምብ —2ዜና21፥1-10
33፥18-20 ተጓ ምብ 2ዜና21፥17-18

33 ምናሴ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ዐሥራ ሁለት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም አምሳ አምስት ዓመት ገዛ:: [2]እግዚ አብሔር ከእስራኤላውያን ፊት አሳዶ ያስ ወጣቸውን ሕዝቦች አስጸያፊ ልማድ በመ ከተልም በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ:: [3]አባቱ ሕዝቅያስ ያጠፋቸውን የኰረብታ መስገጃ ስፍራዎች መልሶ ሠራ፤ ለበኣሊም መሠዊያዎችን አቆመ፤ የአሼራንም ዐምዶች ሠራ፤ ለሰማይ ከዋክብት ሰራዊትም ሰገደ፤ አመለካቸውም:: [4]እግዚአብሔር “ስሜ ለዘላለም በኢየሩሳሌም ይኖራል” ባለበት በእግዚአብሔር ቤተ መቀደስ መሠዊያዎችን ሠራ:: [5]በሁለቱም የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አደባባዮች ላይ፣ ለሁሉም የሰማይ ከዋክብት ሰራዊት መሠዊያዎችን ሠራ:: [6]በሄኖም ልጅ ሸለቆ ወን ዶች ልጆቹን በእሳት ሠዋ[1]፤ አስማት፣ ሟሟ ትና ጥንቈላ አደረገ፤ ሙታን ጠሪዎችንና መና ፍስት ሳቢዎችን ጠየቀ:: ለቍጣ ያነሣሣው ዘንድ በእግዚአብሔር ፊት እጅግ ክፉ ነገር አደረገ::

[7]ያበጀውን የተጠረበ ምስል ወስዶም በእግዚ አብሔር ቤተ መቅደስ አኖረ፤ ስለዚህም ቤተ መቅደስ እግዚአብሔር ለዳዊትና ለልጁ ለሰሎሞን እንዲህ ብሎ ነበር፤ “በዚህ ቤተ መቅደስና ከእስራኤል ነገድ ሁሉ በመረጥኋት በኢየሩ ሳሌም ስሜን ለዘላለም አኖራለሁ፤ [8]በሙሴ አማካይነት ያዘዝኋቸውን ሕግጋቴን፣ ደንቦቼንና ሥርዓቶቼን ሁሉ በጥንቃቄ ይፈጽሙ እንጂ፣ ለቀድሞ አባቶቻችሁ ከሰጠኋቸው ምድር

32፥24 ቍ31
32፥25 2ነገ 14፥10፤ 2ዜና19፥2
32፥26 2ዜና34፥27፤28፤ኢሳ39፥8፤ ኤር26፥18-19
32፥27 1ዜና 29፥12፤2ዜና9፥24
32፥29 ኢሳ39፥2
32፥30 2ሳሙ5፥8፤ 1ነገ1፥33፤2ነገ18፥17
32፥31 ቍ24፤ዘፍ 22፥1፤ዘዳ8፥16፤ኢሳ 13፥1፤ 38፥7፤39፥1
33፥1 1ዜና3፥13
33፥2 ዘዳ18፥9፤ ኤር15፥4
33፥3 ዘዳ16፥21-22፤17፥3፤2ዜና24፥18
33፥4 2ዜና7፥16
33፥5 2ዜና4፥9
33፥6 ዘዐ22፥18፤ ዘሌ18፥21፤19፥31፤ ዘዳ18፥10፤ 1ሳሙ28፥13
33፥7 2ዜና7፥16
33፥8 2ሳሙ7፥10

[1]6 ወይም ወንዶች ልጆቹን ገደለ

32፥24፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የኢሳያስን ሚና እና ዐሥር ደረጃ ወደ ኋላ ስለ ተመለሰው ጥላ ታምር ተደራስያኑ እንደ ሚያውቁ በመገመት በ2ነገ20፥1-11 እና በኢሳ38፥1-8 ላይ የሚገኘውን ታሪክ በአጭሩ አቅርቦአል ይሁን በሚጽፍበት ጊዜ ታሪኩን ያሳጠረው አን ባቢው ያደረገውን የጥላውን ተአምራዊ ክስተት ዐሥር እርከን ወደኋላ መመለስን የሚያመሠውን ታሪክ አንባቢው በሚገባ እንደሚያውቅ አድርጎ በማሰብ ነው::

32፥25-30፤ ይህ ክፍል በተጓዳኝ ምንባቦቹ ውስጥ አይገኝም ::

32፥25-26 *ታብዮ...ትዕቢት፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ሕዝቅያስ ከምን የተነሣ እንደታበየ የገለጸው ነገር የለም (ይሁን እንጂ ቍ31፤2ነገ20፥12-13፤ ኢሳ39፥1-2 ይመ):: “ዳግማዊ ሰሎሞን” የሚል የሙገሳ ስም የተሰጠው ሕዝቅያስም ቢሆን፣ አልታዘዘም ካለ ከእግዚአብሔር ቍጣ አያመልጥም::

32፥27-29፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የሕዝቅያስን ሀብት ብዛት በመቍጠር፣ ከሰሎሞን ሀብት ጋር ሊያመሳስለው ይፈልጋል (9፥13-14)::

32፥30፤ ቍ2-4፤2ነገ20፥20 ይመ::

32፥31፤ ቍ25 ይመ:: የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ተደራስያኑ በ2ነገ20፥12-19 እንዲሁም በኢሳ39፥18 ላይ ያለውን ታሪክ በሚገባ እንደሚያውቁ ተገንዝቦአል:: ከባቢሎን ንጉሥ ተልከው የመጡት ሰዎች ዋናው ፍላጎታቸው፣ ኀይላቸውን በማቀናጀት በአሦራ ያውያን ላይ በአንድ ጊዜ ከሁለት ግንባሮች ጦርነት መክፈት ነበር::

33፥1-20፤ 2ነገ21፥1-18 እና ማብ ይመ:: ምናሴ ከሌሎቹ የይሁዳ ነገሥታት ይልቅ ብዙ ዘመን የገዛ ንጉሥ ነበር፤ ባጠቃላይ አምሳ አምስት ዓመት ገዝቶአል (ቍ1):: በነገሥቱም ሆነ በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ልዩ ትኵረት የተሰጣቸው ነገሮች የተለያዩ ናቸው፤ ይኸውም በምናሴ ዘመነ መንግሥት የተፈጸሙት ክፉ ሥራዎች በሁለቱም መጻሕፍት ሰፊ ቦታ የተሰጣቸው ሲሆን፣ ተማ ርኮ ወደ ባቢሎን መወሰዱ፣ ስለሠራው በደል ንስሓ መግባቱ እንዲሁም የአስተዳደር ተሐድሶ ማድረጉን የሚገልጸው የዜና መዋዕሉ ብቻ ነው:: የነገሥቱ ጸሓፊ የጻፈው የምናሴ እኩይ ሥራዎች ሲሆን፣ ይህም ወደ ምርኮ ለመጋዛቸው ዋነኛ ምክንያት ነው:: (2ነገ21፥10-15፤23፥6):: አንዳንድ ሊቃውንት፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ለምናሴ ንስሓ መግባት ልዩ ትኵረት የሰጠው እግዚ አብሔር የእጅን እንደሚከፍል ለማሳየት ካለው ፍላጎት የተነሣ ነው የሚል እምነት አላቸው፤ ይኸውም ረጅም ዘመን በሥልጣን ላይ ለመቆየት የመታዘዝ በረከት እንደሆነና ምናሴም ብዙ ዘመን መግዛት የቻለው ከዚህ የተነሣ መሆኑን ለመግለጽ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እንደዘገበው ይናገራሉ:: ይሁን እንጂ ረጅም ዘመን መግዛት የእግዚአብሔር በረከት መሆኑን ጸሓፊው በሌላ ቦታ ላይ አልጠቀሰም:: አብዛኛውን ጊዜ የእግዚአብሔር በረከት ተብለው በጸሐፊው ተደጋግመው የተጠቀሱት ሰላምና ብልጽግና፣ መሠ ረታዊ ተቋማት መገንባት፣ በጦርነት ድልን መቀዳጀትና ብዙ ቤተ ሰብ ማፍራት ናቸው::

33፥1 *አምሳ አምስት ዓመት፤* ዘመኑ 697-642 ዓ.ቅ.ክ ነው::

33፥3 *የአሼራ ምስል ዐምዶች፤* የ14፥3 አግርጌ ትርጉም ይመ::

33፥6፤ *ወንዶች ልጆቹን በእሳት ሠዋ፤* 28፥3-4 ይመ::

የእስራኤላውያን እግር ከእንግዲህ ለቆ እንዲወጣ አላደርግም።” [9]ምናሴ ግን *እግዚአብሔር* በእስራኤላውያን ፊት ካጠፋቸው አሕዛብ የባሰ ክፉ ድርጊት ይፈጽሙ ዘንድ፣ የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ሕዝብ አሳተ።

[10]*እግዚአብሔር* ለምናሴና ለሕዝቡ ተናገረ፤ እነርሱ ግን መስማት አልፈለጉም። [11]ስለዚህ *እግዚአብሔር* የአሦርን ንጉሥ ሰራዊት አዛዦች አመጣባቸው፤ እነርሱም በምናሴ አፍንጫ መንጠቆ አገቡበት፤ በናስ ሰንሰለት አስረውም ወደ ባቢሎን ወሰዱት። [12]በተጨነቀም ጊዜ *የአምላኩን* የእግዚአብሔርን በጎነት ፈለገ፤ በአባቶቹም አምላክ ፊት ራሱን እጅግ አዋረደ። [13]ወደ እርሱም በጸለየ ጊዜ፣ በጭንቀት ልመናውን ራርቶለት *እግዚአብሔር* ጸሎቱን ሰማው። ስለዚህ ወደ ኢየሩሳሌም፣ ወደ መንግሥቱም መለሰው፤ ምናሴም *እግዚአብሔር* አምላክ መሆኑን ዐወቀ።

[14]ከዚህ በኋላ በሸለቆው ውስጥ ከሚገኘው ከግዮን ምንጭ ምዕራብ አንሥቶ እስከ ዓሣ በር መግቢያ ድረስ ያለውን የዳዊትን ከተማ የውጭውን ቅጥር፣ የዖፌልን ኰረብታ እንዲከብብ በማድረግ፣ ይበልጥ ከፍ አድርጎ እንደ ገና ሠራው። በተመሸጉትም የይሁዳ ከተሞች ሁሉ የጦር አዛዦችን አኖረ።

[15]እንግዶች አማልክትንና ጣዖታቱን *ከእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አስወገደ፤ በቤተ መቅደሱ ኰረብታና በኢየሩሳሌም የሠራቸውንም መሠዊያዎች ሁሉ አራቀ፤ ከከተማዪቱም ውጭ ጣላቸው። [16]ከዚያም *የእግዚአብሔርን* መሠዊያ አደሰ፤ በላዩም የኅብረት መሥዋዕትና የምስጋና መሥዋዕት አቀረበ፤ ይሁዳም *የእስራኤልን አምላክ* እግዚአብሔርን እንዲያገለግሉ አዘዘ። [17]ሕዝቡ ግን በኰረብታ መስገጃ ስፍራዎች መሠዋቱን ቢቀጥልም፣ የሚሠዋው ግን *ለአንዱ አምላክ* ለእግዚአብሔር ብቻ ነበር።

[18]በምናሴ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ተግባር፣ ወደ አምላኩ ያቀረበው ጸሎቱና ባለራእዮች *በእስራኤል አምላክ* በእግዚአብሔር ስም የነገሩት ቃል በእስራኤል[ሀ] ነገሥታት ታሪክ ተጽፎአል። [19]ጸሎቱና እግዚአብሔር ራርቶ ልመናውን እንዴት እንደ ተቀበለው፣ ኀጢአቱ ሁሉና ታማኝነቱን ማጉደሉ፣ እንደዚሁም ራሱን ከማዋረዱ በፊት ያሠራቸው የኰረብታ መስገጃ ስፍራዎች፣ ያቆማቸው የአሼራ ምስል ዐምዶችና ጣዖታት ሁሉ በባለ ራእዮች መዛግብት ተጽፈዋል። [20]ምናሴም እንደ አባቶቹ ሁሉ አንቀላፋ፤ በቤተ መንግሥቱም ተቀበረ። ልጁም አሞጽ በእርሱ ፈንታ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ አሞጽ

[21]አሞጽ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ሃያ ሁለት ዓመት ነበር፤ እርሱም በኢየሩሳሌም ተቀምጦ ሁለት ዓመት ገዛ። [22]አባቱ ምናሴ እንዳደረገው ሁሉ እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ፤ አሞጽም ምናሴ ያሠራቸውን ጣዖታት ሁሉ አመለከ፤ መሥዋዕትም አቀረበላቸው። [23]አሞጽ *በእግዚአብሔር* ፊት ራሱን እንዳዋረደ እንደ አባቱ እንደ ምናሴ ራሱን አላዋረደም፤ ነገር ግን በበደል ላይ በደል እየጨመረ ሄደ።

[24]የአሞጽ ሹማምንት በእርሱ ላይ አሢረው በቤተ መንግሥቱ ውስጥ ገደሉት። [25]ከዚያም ያገሩ ሕዝብ በንጉሡ አሞጽ ላይ ያሤሩትን ሁሉ ገደሉ፤ ልጁን ኢዮስያስንም በእርሱ ፈንታ አነገሡት።

[ሀ]18 በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ተደጋግሞ እንደተጠቀሰው ይህ ይሁዳ ነው።

33፥9 ዘሌ15፥4፤ ሕዝ5፥7
33፥11 ዘዳ28፥36፤ 2ነገ19፥28፤መዝ149፥8፤ኢሳ37፥29፤ሕዝ29፥4፤38፥4፤አሞ4፥2
33፥12 2ዜና6፥37
33፥14 1ነገ1፥33፤ 2ዜና27፥3፤ነህ3፥3፡26፤12፥39፤ሶፎ1፥10
33፥15 2ነገ23፥12
33፥16 ዘሌ7፥11-18
33፥19 2ነገ21፥2 1፥17፤2ዜና6፥37
33፥20 2ነገ21፥18፤ 2ዜና21፥20
33፥21 1ዜና3፥14
33፥23 ዘፀ10፥3፤ 2ዜና7፥14፤መዝ18፥27፤147፥6፤ምሳ3፥34
33፥25 2ዜና22፥1

33፥10፤ የ1-20 ማብ ይመ። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እግዚአብሔር በነቢያቱ አማካይነት ለምናሴና እና ለሕዝቡ የተናገረውን እዚህ ላይ ባጭሩ አቅርቦታል፤ ሙሉ ታሪኩ በ2ነገ21፥10-15 ላይ ይገኛል።

33፥11-17፤ በዜና መዋዕሉ ብቻ የሚገኝ ታሪክ ነው። ይህም ለሚታዘዙ በረከት ለማይታዘዙ የአጸፋ ቅጣት መኖሩን ለሚገልጸው ሐሳቡ አጽንዖት በመስጠት የምናሴ ክፋት ወረራና ሽንፈት እንዳመጣበት ሁሉ ንስሓ መግባቱ ደግሞ ወደ ሥልጣን እንዲመለስ እንደረዳው ያሳያል።

33፥11 *ወደ ባቢሎን ወሰዱት፤* እስካሁን ከቅዱሳት መጻሕፍት ውጭ ምናሴ በአሦር ንጉሥ ተማርኮ ወደ ባቢሎን ስለ መወሰዱ የሚናገሩ የታሪክ መዛግብት አልተገኙም፤ ከ681-669 ዓ.ቅ.ክ የነበረው አስራዶን ለሕንጻ ግንባታው ሥራ የተለያዩ ዕቃዎች ከሚያቀርቡለት ሃያ ሁለት ነገሥታት ውስጥ አንዱ ምናሴ መሆኑን ጠቅሶታል፤ ከ669-627 ዓ.ቅ.ክ. የነበረው አሹርባኒፓል ግብፅን በወረረ ጊዜ ከረዱት ነገሥታት መካከል አንዱ ምናሴ መሆኑን ገልጾአል፤ ይህ የአሦር ንጉሥ ምናሴን ማርኮ ወደ ባቢሎን የወሰደውም፣ የገዛ ወንድሙና የበታቹ ባለሥልጣን የነበረው ሽማሽ-ሹም-ዑኪን ዐምፆ በነበረበት ጊዜ ሳይሆን አይቀርም የሚል ግምት አለ። ዐመፁ የቈየው ለአራት ዓመት ያህል (652-648 ዓ.ቅ.ክ) ሲሆን፣ ምናልባትም ምናሴ የዐመፁ ተባባሪ ወይም ባቢሎን ከአሦር መንግሥት ለማፈንገጥ ባደረገው ሙከራ ተካፋይ ሳይሆን አይቀርም። ምናሴም ታማኝ ለመሆን እንደገና ቃል በመግባቱ፣ ይቅርታ ተደርጎለት ይሆናል፤ ወይም ጥፋት ያልተገኘበት ሆኖ ሊሆን ይችላል። ግብፅም በበኩሏ በሃያ ስድስተኛው ሥርወ መንግሥት ከአሦር እጅ አፈንግጣ ለመውጣት የተነሣችበት ጊዜ ስለ ነበር፣ ምናሴን መልሶ በዙፋኑ ላይ እንዲቀመጥ ማድረጉ አሦራውያን የሚያግዛቸውን ኀይል በግብፅ ወሰን ላይ የማስቀመጥ ፍላጎት እንደነበራቸው ያሳያል።

33፥12፤ ቃልቶቹ የሰሎሞንን ጸሎት የሚያስታውስ ክፍል ነው (7፥14)።

33፥14 *የውጭውን ቅጥር... እንደገና ሠራው፤* ለዜና መዋዕሉ ጸሓፊ እንዲህ ያለው የግንባታ ሥራ በእግዚአብሔር የመባረክ ምልክት ነው (8፥1-6፤11፥5-12፤14፥6-7፤ 26፥9-10፡ 14-15፤32፥1-5፡27-30፤ 1ዜና፡11፥7-9፤15፥1)

33፥15-16፤ ምናሴ ያመጣው ተሐድሶ ምን እንደ ሆነ በትክክል ባይታወቅም፣ ኢዮስያስ በኋለኛው ዘመን “ምናሴም በሁለት የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አደባባዮች ላይ የሠራቸው መሠዊያዎች” እንዳፈረሰ ተጽፎአል (2ነገ23፥12)

33፥20 *በቤተ መንግሥቱም ተቀበረ፤* ከ2ነገ21፥18 ጋር ያነጻጽሩ። በዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዘገባ መሠረት ምናሴ በቤተ መንግሥቱ ቅጥር ግቢ ውስጥ መቀበሩ፣ በነገሥታቱ መካነ መቃብር ካልተቀበሩት ነገሥታት መካከል አምስተኛው ንጉሥ ያደርገዋል (የ28፥27 ማብ ይመ)።

33፥21-25፤ 2ነገ21፥19-26 ይመ፤ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ የዘገበው የአሞን ዘመነ መንግሥት ታሪክ (ከ642-640 ዓ.ቅ.ክ) በመጽሐፈ ነገሥት ከተጻፈው ጋር ፍጹም ተመሳሳይ ነው፤ የሚለይበት ነገር ቢኖር (1) አባቱ ምናሴ ንስሓ መግባቱንና ልጁ አሞን ግን ንስሓ አለመግባቱን ጨምሮ የገለጸው የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ብቻ መሆኑ ከቍ12-13፣ (2) ሥርዐተ ቀብሩ እንዴት እንደተፈጸመ አለመናገሩ ናቸው።

34፥1-36፥1፤ 2ነገ22፥1-23፥30 እና ማብ ይመ። የኢዮሲያስን ዘመነ መንግሥት አስመልክቶ፣ ሁለቱም መጻሕፍት በተመሳሳይ መጠንና ዐይነት፣ በተመሳሳይ ርእሰ ጕዳይ ላይ ያተኰሩ ቢሆኑም እንኳ፣ በአጽንዖታቸው ግን በመጠኑ ይለያያሉ። ሁለቱም መጻሕፍ ኢዮስያስ ተሐድሶን ለማምጣት ያደረጋቸውን ሦስት መሠረታዊ ነገሮችን ዘርዝረዋል፤ እነዚህም (1) ባዕድ አምልኮን ማስወገድ፣ (2) የሕጉ መጽሐፍ መገኘትና ይህንን አስከትሎ የተደረገውን የኪዳን

ኢዮስያስ ያደረገው ተሐድሶ

34፥1-2ተጓ ምብ —2ዜና22፥1-2
34፥3-7ተጓ ምብ —2ዜና23፥4-20
34፥8-13ተጓ ምብ —2ዜና22፥3-7

34 ኢዮስያስ በነገሠ ጊዜ ዕድሜው ስምንት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሠላሳ አንድ ዓመት ገዛ። [2]እርሱም በእግዚአብሔር ፊት መልካም የሆነውን ነገር አደረገ፤ ወደ ቀኝም ወደ ግራም ሳይል፣ በአባቱ በዳዊት መንገድ ሄደ።

[3]በዘመነ መንግሥቱ በስምንተኛው ዓመት ገና ወጣት ሳለ፣ የአባቱን የዳዊትን አምላክ መፈለግ ጀመረ፤ በዐሥራ ሁለተኛውም ዓመት ይሁዳንና ኢየሩሳሌምን ከኰረብታ መስገጃ ስፍራዎች፣ ከአሼራ፣ ምስል ዐምዶች፣ ከተቀረጹ ባዕዳትና ቀልጠው ከተሠሩ ምስሎች አነጻ። [4]በእርሱም ትእዛዝ የበአሊም መሠዊያዎችን አፈራረሱ፤ እርሱም ከበላያቸው የነበሩትን የዕጣን መሠዊያዎችን አደቀቀ፤ የአሼራን ምስል ዓምዶችን፣ ባዕዳቱንና ምስሎቹን ሰባብሮ ከፈጫቸው በኋላ ይሠዉ ላቸው በነበሩት ሰዎች መቃብር ላይ በተነ። [5]የካህናቱን ዐጥንት በመሠዊያዎቻቸው ላይ አቃጠለ፤ በዚህ ዐይነትም ይሁዳንና ኢየሩሳሌምን አነጻ። [6]እስከ ንፍታሌም ባሉ በምናሴ፣ በኤፍሬምና በስምዖን ከተሞች እንዲሁም በዙሪያቸው ባሉ የፈራረሱ አካባቢዎች፣ [7]መሠዊያዎችንና የአሼራ ምስል ዐምዶችን አፈራረሰ፤ ባዕዳቱን እንደ ዱቄት አደቀቀ፤ በመላው እስራኤል የሚገኙትንም የዕጣን መሠዊያዎች አነካከተ፤ ከዚያም ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ።

[8]ኢዮስያስ በነገሠ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት፣ ምድሪቱንና ቤተ መቅደሱን ካነጻ በኋላ፣ የኤዜልያስን ልጅ ሳፋንን፣ የከተማ ዪቱን ገዥ መዕሤያንና የጸሓፊውን የኢዮአካዝን ልጅ ኢዮአክን የአምላኩን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ይጠግኑ ዘንድ ላካቸው።

[9]እነርሱም ወደ ሊቀ ካህኑ ወደ ኬልቅያስ ሄደው፣ ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የመጣውን ገንዘብ ሰጡት፤ ገንዘቡም በር ጠባቂዎች የነበሩት ሌዋውያን፣ ከምናሴ፣ ከኤፍሬምና ከመላው የእስራኤል ቅሬታዎች እንደዚሁም ከመላው ይሁዳና ከብንያም፣ ከኢየሩሳሌምም ነዋሪዎች የሰበሰቡት ነበር። [10]እነርሱም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ሥራ እየተቈጣጠሩ እንዲያሠሩ ለተሾሙት ሰዎች ዐደራ ሰጡ፤ እነዚህም ሰዎች ገንዘቡን ቤተ መቅደሱን ለጠገኑትና ላደሱት ሰዎች ከፈሉ። [11]እንዲሁም የይሁዳ ነገሥታት እንዲፈርሱ ላደረጓቸው ሕንጻዎች ጥርብ ድንጋዮችን፣ ሠረገላዎችንና ማገጣጠሚያ ዕንጨቶችን እንዲገዙ ለዐናጢዎችና ለግንበኞች ገንዘብ ሰጡ።

[12]ሰዎቹም ሥራውን በታማኝነት አከናወኑ። የበላይ ሆነው አመራር የሚሰጧቸውም ከሜራሪ ጐሣ የሆኑት ሌዋውያን፣ ኢኤትና አብድዩ፣ ከቀዓት ጐሣ ዘካርያስና ሜሱላም ነበሩ። በዜማ ዕቃ የላቀ ችሎታ የነበራቸው ሌዋውያን ሁሉ፣ [13]የጒልበት ሠራተኞች ኀላፊ በመሆን፣ በየሥራው ላይ የተመደቡትን ሠራተኞች ይቈጣጠሩ ነበር። ጥቂቶቹ ሌዋውያን ደግሞ ኀላፊዎች፣ ጸሓፊዎችና በር ጠባቂዎች ነበሩ።

34፥1 1ዜና3፥14፤ ሶፎ1፥1
34፥2 2ዜና29፥2
34፥3 1ዜና16፥11
34፥4 ዘፀ32፥20፤
34፥13፥ዘሌ26፥30፥2 ነገ23፥11፥ሚክ1፥5
34፥5 1ነገ13፥2
34፥7 ዘፀ32፥20
34፥9 1ዜና6፥13
34፥11 2ዜና24፥12፤33፥4-7
34፥12 2ነገ12፥15፤ 1ዜና25፥1
34፥13 1ዜና23፥4

የሙሴ ሕግ መጽሐፍ መገኘት

34፥14-28ተጓ ምብ —2ዜና22፥8-20
34፥29-32ተጓ ምብ —2ዜና23፥1-3

[14]ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የገባውን ገንዘብ በሚያወጡበት ጊዜ፣ ካህኑ ኬልቅያስ በሙሴ አማካይነት የተሰጠውን የእግዚአብሔርን ሕግ መጽሐፍ አገኘ። [15]ኬልቅያስም

መታደስ፣ (3) የፋሲካ በዓል መከበር ናቸው። በሁለተኛው ተራ ቍጥር ላይ የተጠቀሰውም ሐሳብ በተመለከተ ሁለቱም መጻሕፍት ተመሳሳይ የሆነ ዘገባ አቅርበዋል። በአንደኛው ተራ ቍጥር ላይ የተገለጸውን ሐሳብ በተመለከተ ግን የነገሥቱ ጸሓፊ በዝርዝር ሲጽፍ (2ነገ23፥4-20)፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን በአጭሩ አቅርቦታል 34፥3-7፡33። እንደዚሁም የፋሲካን በዓል በተመለከተ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በዝርዝር ሲጽፍ (35፥1-19)፣ የነገሥቱ ጸሓፊ ግን ጠቀስ አድርጎት ብቻ አልፎአል (23፥21-23)። ታሪኩን አንዱ በዝርዝር፣ ሌላው ደግሞ በአጭሩ በመጻፉ ብቻ ሳይሆን፣ በቅደም ተከተልም ረገድ እንዲሁ ልዩነት አላቸው። በነገሥት መጽሐፍ ኢዮስያስ በነገሠ ዐሥራ ስምንተኛው ዓመት የሕጉ መጽሐፍ በቤተ መቅደስ የመገኘቱ ጒዳይ፣ ቅድሚያ ተሰጥቶት ተዘግቦአል። የነገሥቱ ጸሓፊ መልክዐ ምድራዊ ይዘት ባለው መንገድ መጀመሪያ ስለ ቤተ መቅደሱ፣ ቀጥሎም ስለ ከተማዪቱ ይጽፍና በመጨረሻም ስለተቀረው ሕዝብ ጽፎአል። በሌላ መልኩ ደግሞ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዘገባውን ያቀረበው የድርጊቶችን ቅደም ተከተል በጠበቀ ሁኔታ ነው (34፥3 ፤ 34፥8፤ 2ነገ 22፥3 ፤35፥19፤2ነገ 23፥23 ይመ፤ እንዲሁም የ2ዜና 12፥2 ማብ ይመ)። የዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ተሐድሶ የተጀመረው ኢዮስያስ በነገሠ በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት (34፥3) መሆኑን ዘግቦአል፣ ይህም የሕጉ መጽሐፍ ከመገኘቱ ከስድስት ዓመት በፊት ማለት ነው።

34፥1-2፤ 2ነገ22፥1-2 ይመ።

34፥1፤ ሠላሳ አንድ ዓመት፤ 640-609 ዓ.ክ.ት. ማለት ነው።

34፥3-7፤ የነገሥቱ ጸሓፊ ይህን የኢዮስያስን ተሐድሶ በተመለከተ ያቀረበው ዘገባ፣ ሰፊና ዝርዝር ሁኔታዎችን የሚዳስስ ነው (2ነገ23፥4-20)። የባዕድ አምልኮ የመወገዱን ጒዳይ የዘገበው ስለ ሕጉ መጽሐፍ መገኘት ከዘገበ በኋላ ሲሆን፣ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ግን ቅድሚያ የሰጠው የባዕድ አምልኮ ስለመወገዱ ጒዳይ ነው።

34፥3፤ አንዳንድ ሊቃውንት በ8ኛው (ቍ3)፣በ12ኛው (ቍ3) ፣ በ18ኛው (ቍ8) የኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት የተፈጸሙትን ድርጊቶች፣ ለሁለት መቶ ዓመት በአካባቢው ሲገዛ ከቈየው፣ አሁን ግን ቀስ በቀስ ከተዳከመ በኋላ በወደቀው የአሦራውያን ግዛት ዐ ዌ ጋር ለማያያዝ ሞክረዋል። የአራምንና የፍልስጥኤምን ምድር ጠቅልሎ በቍጥጥሩ ሥር በማድረግ ለዘመናት ገኖ የነበረው የአሦር መንግሥት መውደቁ፣ ቀድሞ በይዞታው ሥር የነበሩትን አውራጃዎች እንደ ጥንቱ የዳዊትና የሰሎሞን ዘመን፣ ግዛቱ ለማ ድረግ ሁኔታዎችን ለኢዮስያስ ያመቻቸለት ለመሆኑ ጥርጥር የለውም (ቍ6-7)።

34፥6 *እስከ ንፍታሌም ባሉ በምናሴ፣ በኤፍሬምና በስምዖን፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ "እስራኤል ሁሉ" ለሚለው ሐረግ ልዩ ትኩረት የሰጠው (በዜና መጽሐፍ መግቢያ ሥር፣ ዐበይት መሪ ሐሳብ' የሚለውን ይመ)፣ ኢዮስያስ ባደረገው ተሐድሶ የሰሜኑ ነገዶች ተካፋይ እንደነበሩ ለማመልከት ፈልጎ መሆኑ ግልጽ ነው ቍ9፡21፡33 ይመ)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ልክ በሕዝቅያስ ዘመን እንደ ሆነው እስራኤል ሁሉ በዳዊት ሥርወ መንግሥት ተጠቃ ለው አንድ እንደሆኑ ያሳያል (የ30፥1 ማብ ይመ)። *በስምዖን፤* ምናልባትም አንዳንድ የስምዖን ነገድ ሰዎች ከይሁዳ ወደ ሰሜኑ ክፍል ፈልሰው ሊሆን ይችላል።

34፥7 *በመላው እስራኤል፤* የነገድ ዝርዝራቸው በቍ6 ላይ ተገልጾአል።

34፥8-21፤ 2ነገ 22፥3-13 እና ማብ ይመ።

34፥9 *ከምናሴ፣ ከኤፍሬምና ከመላው የእስራኤል ቅሬታዎች፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ "እስራኤል ሁሉ" ለሚለው ሐረግ ከሚሰጠው ልዩ ትኵረት የተነሣ፣ እዚህም ላይ የሰሜኑ ክፍል ሰዎች ለቤተ መቅደሱ ስጦታ ማምጣታቸውን ዘግቦአል (ይህ ግን በ2ነገ22፥4 ላይ በግልጽ አልተጠቀሰም)።

34፥10-13፤ ከ24፥8-12 ጋር ያነጻጽሩ።

34፥22-28፤ 2ነገ22፥14-20 እና ማብ ይመ።

ጸሓፊውን ሳፋንን፣ "የሕጉን መጽሐፍ *በእግዚ አብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ አገኘሁት" አለው፤ ከዚያም መጽሐፉን ለሳፋን ሰጠው።

[16]ሳፋንም መጽሐፉን ወደ ንጉሡ ወስዶ እንዲህ አለው፤ "ሹማምንትህ የታዘዙትን ሁሉ በመፈጸም ላይ ናቸው፤ [17]*በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ የነበረውንም ገንዘብ አውጥተው ለተቈጣጣሪዎቹና ለሠራተኞቹ አስረክበዋል።"

[18]ከዚያም ጸሓፊው ሳፋን ንጉሡን፣ "ካህኑ ኬልቅያስ መጽሐፍ ሰጥቶኛል" አለው። ሳፋንም መጽሐፉን ለንጉሡ አነበበለት።

[19]ንጉሡም የሕጉን ቃል በሰማ ጊዜ ልብሱን ቀደደ። [20]እርሱም ለኬልቅያስ፣ ለሳፋን ልጅ ለአኪቃም፣ ለሚክያስ ልጅ ለዓብዶን፣ ለጸሓፊው ለሳፋንና ለንጉሡ የቅርብ አገልጋይ ለዓሳያ ይህን ትእዛዝ ሰጠ፤ [21]"ሂዱና ስለ እኔ እንደዚሁም በእስራኤልና በይሁዳ ስላሉት ቅሬታዎች በተገኘው መጽሐፍ ውስጥ ስለ ተጻፈው ነገር *እግዚአብሔርን* ጠይቁ። አባቶቻችን *የእግዚአብሔርን* ቃል ስላልጠበቁ በላያችን ላይ ታላቅ *የእግዚአብሔርን* ቍጣ ፈስሶአል፤ በዚህ መጽሐፍ በተጻፈው መሠረት አልተመላለሱምና።"

[22]ኬልቅያስና ንጉሡ ከእርሱ ጋር የላካቸው[a] ሰዎች የአልባሳት ጠባቂ የነበረው የሐስራ ልጅ፣ የቲቁዋ ልጅ የሴሌም ሚስት ወደ ሆነችው ወደ ነቢይቱ ወደ ሕልዳና ሄደው ነገሯት። እርሷም በኢየሩሳሌም ውስጥ በሁለተኛው ክፍለ ከተማ ትኖር ነበር።

[23]ነቢይቱም እንዲህ አለቻቸው፤ "የእስራኤል *አምላክ* እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ወደ እኔ ለላካችሁ ሰው እንዲህ ብላችሁ ንገሩት፤ [24]'*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ በይሁዳ ንጉሥ ፊት በተነበበው መጽሐፍ በተጻፈው ርግማን ሁሉ መሠረት፣ በዚህ ስፍራና በሕዝቡ ላይ ጥፋትን አመጣለሁ። [25]እኔን ትተውኝ ለሌሎች አማልክት ዕጣን ስላጠኑና እጃቸው በሠራው ነገር ሁሉ[b] ለቍጣ ስላነሣሡኝ፣ ቍጣዬ በዚህ ስፍራ ይነድዳል፤ አይጠፋምም።' [26]*እግዚአብሔርን* ለመጠየቅ የላካችሁን የይሁዳን ንጉሥ እንዲህ በሉት፤ 'ስለ ሰማኸው ቃል የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ [27]በዚህ ስፍራና በሕዝቡ ላይ የተናገረውን በሰማህ ጊዜ፣ ልብህ ስለ ተነካና በእግዚአብሔርም ፊት ራስህን ስለ አዋረድህ፣ እንዲሁም በእኔ ፊት ራስህን ዝቅ ስላደረግህ፣ ልብስህንም በመቅደድ በፊቴ ስለ አለቀስህ፣ ሰምቼሃለሁ ይላል *እግዚአብሔር*። [28]እነሆ፤ ወደ አባቶችህ እሰበስብሃለሁ፤ በሰላምም ትቀበራለህ፤ በዚህ ቦታና በነዋሪዎቹ ላይ የማመጣውን መከራ ሁሉ በዓይንህ አታይም።'" መልሷንም ይዘው ወደ ንጉሡ ሄዱ።

[29]ከዚያም ንጉሡ የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ሽማግሌዎች ሁሉ በአንድ ላይ ሰበሰበ። [30]እርሱም ከትንሽ እስከ ትልቅ ካሉት ከይሁዳ ሰዎች፣ ከኢየሩሳሌም ሕዝብ፣ ከካህናትና ከሌዋውያን ጋር ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ወጣ። *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ የተገኘውንም የኪዳኑን መጽሐፍ ቃል ሁሉ ለሕዝቡ አነበበላቸው [31]ንጉሡም በዐምዱ አጠገብ ቆሞ፣ *እግዚአብሔርን* ይከተል ዘንድ በፍጹም ልቡና በፍጹም ነፍሱ ትእዛዛቱን፣ ሕግጋቱንና ሥርዐቱን ለመጠበቅ፣ በዚህ መጽሐፍ ለተጻፈውም የኪዳን ቃል ለመታዘዝ *በእግዚአብሔር* ፊት ኪዳኑን አደሰ።

[32]ከዚህ በኋላ በኢየሩሳሌምና በብንያም የሚኖረው ሁሉ በዚህ ነገር ቃል እንዲገባ አደረገ፤ የኢየሩሳሌምም ሕዝብ የአባቶቹ አምላክ ባዘዘው የአምላክ ቃል ኪዳን መሠረት ፈጸሙ።

[33]ኢዮስያስም አስጸያፊ ጣዖታትን ሁሉ ከመላው የእስራኤል ግዛት አስወገደ፤ በእስራኤል የነበሩትም ሁሉ አምላካቸውን *እግዚአብሔርን* እንዲያመልኩ አደረገ፤ እርሱ በሕይወት እያለም የአባቶቻቸውን *አምላክ* እግዚአብሔርን ከመከተል ወደ ኋላ አላሉም።

ኢዮስያስ ፋሲካን ማክበሩ

35፥1፡18-19 ተጓ ምብ— 2ዜና 23፥21-23

35 ኢዮስያስ በኢየሩሳሌም *ለእግዚአብሔር* ፋሲካን አደረገ፤ በመጀመሪያውም ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን የፋሲካው በግ ታረደ። [2]ካህናቱን በየአገልግሎታቸው መደበ፤ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አገልግሎትም እንዲተጉ አበረታታቸው። [3]እስራኤልን ሁሉ ያስተምሩ ለነበሩትና ራሳቸውን *ለእግዚአብሔር* ለቀደሱት ሌዋውያን እንዲህ አላቸው፤ "የእግዚአብሔርን ታቦት የዳዊት ልጅ ሰሎሞን ባሠራው ቤተ መቅደስ አኑሩ፤ በእናንተ ትከሻ አትሸከሙት፤ አሁንም *አምላካችሁን* እግዚአብሔርንና ሕዝቡን እስራኤልን አገልግሉ። [4]በእስራኤል ንጉሥ በዳዊትና በልጁ በሰሎሞን በተጻፈው

[a]22 አንድ የዕብራይስጥ ቅጅ እንዲሁም ቩልጌትና የሱርስት ትርጕሞች በዚህ ሲስማሙ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን ከእርሱ ጋር የላካቸው የሚለውን አይጨምሩም።

[b]25 ወይም ባደረጉት ነገር ሁሉ

34፥15 2ነገ22፥8፤ ዕዝ7፥6፤ነህ8፥1
34፥19 ዘዳ28፥3-68፤ኢሳ36፥22፤37፥1
34፥20 2ነገ22፥3
34፥21 ሰቆ2፥4፤4፥11፤ሕዝ36፥18
34፥22 ዘፀ15፥20፤ነህ6፥14
34፥24 ዘዳ28፥15-68፤2ዜና36፥14-20፤ምሳ16፥4፤ኢሳ3፥9፤ኤር40፥2፤42፥10፤44፥2፡11
34፥25 2ዜና33፥3-6፤ኤር22፥9
34፥27 ዘፀ10፥3፤2ዜና6፥37፤32፥26
34፥28 2ዜና32፥26፤ 35፥20-35
34፥30 2ነገ23፥2
34፥31 ዘዳ13፥4፤1ነገ7፥15፤2ነገ11፥17፤2ዜና23፥16
34፥33 ዘዳ18፥9
35፥1 ዘፀ12፥1-30፤ዘኍ28፥16
35፥3 2ዜና17፥7
35፥4 ቍ10፤1ዜና24፥1፤ዕዝ6፥18

34፥28 *በሰላምም ትቀበራለህ፤* አሟሟቱንና ሥርዐተ ቀብሩን በተመለከተ 35፥20-25 *ይመ*።

34፥29-31፤ 2ነገ23፥1-3 *ይመ*።

34፥30 *ከካህናትና ከሌዋውያን፤* "ካህናቱና ነቢያቱ" ከሚለው ከ2ነገ23፥2 *ጋር ያነጻጽሩ*።

34፥33 *ከመላው እስራኤል ግዛት.. በእስራኤል የነበሩትም ሁሉ፤* የቍ6 *ማብ ይመ*።

35፥1-19፤ ኢዮስያስ የፋሲካን በዓል እንዴት እንዳከበረ በመጽሐፈ ነገሥት ላይ ባጭሩ ከቀረበው ይልቅ (2ነገ23፥21-23) የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ በዝርዝር ጽፎአል።

35፥1 *በመጀመሪያውም ወር፤* የፋሲካ በዓል የሚከበርበት ወር ነው፤ ከሕዝቅያስ የፋሲካ በዓል አከባበር *ጋር ያነጻጽሩ* (የ30፥2 *ማብ ይመ*)።

35፥3 *የእግዚአብሔርን ታቦት ... በቤተ መቅደስ አኑሩ።* ቀድሞውኑ ታቦቱ ለምን ከዚያ እንደወጣ የሚገልጽ ጽሑፍ በነገሥቱም ሆነ በዜና መዋዕሉ መጽሐፍ ተጽፎ አይገኝም፤ ምናልባት ከኢዮስያስ በፊት በነበሩት በክፉዎቹ ነገሥታት በምናሴና በአሞጽ ዘመነ መንግሥት፣ ለጥንቃቄ ሲባል ወደ ሌላ ቦታ ሳያዛውሩት እንዳልቀረ ይገመታል።

35፥4 *በዳዊትና ...በሰሎሞን፤* የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ዳዊትንና ሰሎሞንን በሦስት ነገሮች ያመሳስላቸዋል፤ (1) 7፥10 (ዳዊት ብቻ ከተጠቀሰበት ከ1ነገ 8-66 *ጋር ያነጻጽሩ*)፤ (2) 11፥17 እና (3) እዚሁ ላይ ነው፤ ጸሓፊው የፈለገው ለዳዊትና ለሰሎሞን ያለውን ከፍተኛ አክብሮትና አድናቆት ለመግለጽ ነው (የ1ዜናን መግቢያ የዳዊትና

መመሪያ መሠረት፣ እንደየቤተሰባችሁ በክፍል በክፍላችሁ ራሳችሁን አዘጋጁ።

[5]“ሌዋውያን ባልሆኑ ወንድሞቻችሁ አንጻር እንደየቤተሰቡ ምድብ በተቀደሰው ስፍራ ቁሙ፤ ለእያንዳንዱም የቤተሰብ ምድብ ሌዋውያን ይኑሩት። [6]ከዚያም የፋሲካውን በጎች እረዱ፤ ራሳችሁን ቀድሱ፤ እግዚአብሔር በሙሴ አማካይነት ባዘዘውም መሠረት ዕርዶቹን ለወንድሞቻችሁ አዘጋጁ።”

[7]ኢዮስያስም እዚያ ለነበሩት ሕዝብ ሁሉ ለፋሲካው መሥዋዕት እንዲሆኑ ባጠቃላይ ሠላሳ ሺህ በግና ፍየል እንዲሁም ሦስት ሺህ ወይፈን ከራሱ ሃብት ሰጠ።

[8]ሹማምንቱም ለሕዝቡ፣ ለካህናቱና ለሌዋውያኑ በገዛ ፈቃዳቸው አዋጥተው ሰጡ። የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ አለቆች የሆኑት ኬልቅያስ፣ ዘካርያስና ይሒኤልም ለፋሲካ መሥዋዕት የሚቀርቡ ሁለት ሺህ ስድስት መቶ በግ እንዲሁም ሦስት መቶ ወይፈን ሰጡ። [9]ደግሞም ኮናንያ፣ ወንድሞቹ ሸማያና ናትናኤል እንደዚሁም የሌዋውያኑ መሪዎች ሐሸቢያ፣ ይዒኤልና ዮዛባት ለፋሲካ መሥዋዕት እንዲሆኑ አምስት ሺህ በግና ፍየል አምስት መቶም በሬ ለሌዋውያኑ ሰጧቸው።

[10]የአገልግሎቱ ዝግጅት በተጠናቀቀ ጊዜ፣ ንጉሡ ባዘዘው መሠረት ካህናቱ በየክፍላቸው ከተመደቡት ሌዋውያን ጋር ቦታ ቦታቸውን ይዘው ቆሙ። [11]የፋሲካው በጎች ታረዱ፤ ካህናቱ የተቀበሉትን ደም ረጩ፤ ሌዋውያኑም የበጎቹን ቈዳ ገፈፉ። [12]በሙሴ ሕግ እንደ ተጻፈው ለእግዚአብሔር እንዲያቀርቡም፣ እንደ የቤተሰቡና እንደየምድቡ ለሕዝቡ ለመስጠት የሚቃጠለውን መሥዋዕት ለዩ፤ ወይፈኖቹንም እንደዚሁ አደረጉ። [13]እነርሱም የፋሲካውን መሥዋዕት በሥርዐቱ መሠረት ጠበሱ፤ የተቀደሰውንም ቍርባን በምንቸት፣ በሰታቴና በድስት ቀቀሉ፤ ወዲያውኑም ለሕዝቡ አደሉ። [14]ከዚህ በኋላ ለራሳቸውና ለካህናቱ ዝግጅት አደረጉ፤ ምክንያቱም ካህናቱ የአሮን ልጆች የሚቃጠለውን መሥዋዕትና ስቡን እስከ ሌሊት ድረስ ያቀርቡ ስለ ነበር ነው። ስለዚህ ሌዋውያኑ ለራሳቸውና ለካህናቱ ለአሮን ልጆች ዝግጅት አደረጉ።

[15]መዘምራኑ የአሳፍ ዘሮች በዳዊት፣ በአሳፍ፣ በኤማንና በንጉሡ ባለ ራእይ በኤዶታም በተሰጠው መመሪያ መሠረት በቦታቸው ነበሩ። በእያንዳንዱ በር ላይ የነበሩት በር ጠባቂዎችም ሌዋውያን ወገኖቻቸው ስላዘጋጁላቸው፣ ከጥበቃ ቦታቸው መለየት አያስፈልጋቸውም ነበር።

[16]በዚህ ዓይነት የፋሲካን በዓል በማክበርና የሚቃጠል መሥዋዕት በእግዚአብሔር መሠዊያ ላይ በማቅረብ የእግዚአብሔር አግልግሎት ሁሉ ንጉሥ ኢዮስያስ ባዘዘው መሠረት በዚያኑ ቀን ተከናወነ። [17]በዚያን ጊዜ በስፍራው የተገኙ እስራኤላውያን የፋሲካን በዓል አከበሩ፤ የቂጣንም በዓል እንደዚሁ ሰባት ቀን አከበሩ። [18]ከነቢዩ ከሳሙኤል ዘመን ወዲህ እንዲህ ያለ ፋሲካ በእስራኤል ዘንድ ተከብሮ አያውቅም፤ ኢዮስያስ ከካህናቱ፣ ከሌዋውያኑ፣ ከመላው ይሁዳና ከእስራኤል፣ በዚያ ከነበሩትም ከኢየሩሳሌም ሰዎች ጋር እንዳከበረው አድርጎ ያከበረ አንድም የእስራኤል ንጉሥ የለም። [19]ይህ ፋሲካ የተከበረው በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት ነበር።

የኢዮስያስ መሞት

35፥20-36፥1 ተጓ ምብ —2ዜና23፥28-30

[20]ከዚህ ሁሉ በኋላ ኢዮስያስ ቤተ መቅደሱን አደራጅቶ ባጠናቀቀ ጊዜ፣ የግብፅ ንጉሥ ኒካዑ በኤፍራጥስ ወንዝ አጠገብ፣ በከርከሚሽ ላይ ለመዋጋት ወጣ፤ ኢዮስያስም ጦርነት ሊገጥመው ወጣ። [21]ኒካዑ ግን፣ “የይሁዳ ንጉሥ ሆይ፤ አንተንና እኔን የሚያጣላን ምንድነው? ጦርነት ከገጠምሁት ቤት ጋር እንጂ በአሁኑ ጊዜ አንተን የምወጋህ አይደለሁም፤ እግዚአብሔር እንድፈጥን አዞኛል፤ ስለዚህ ከእኔ ጋር ያለውን እግዚአብሔርን መቃወምህን ተው፤ ያለዚያ ያጠፋሃል” አለው።

[22]ኢዮስያስ ግን ሌላ ሰው መስሎ በጦርነት ሊገጥመው ወጣ እንጂ ወደ ኋላ አልተመለሰም፤ በመጊዶ ሜዳ ላይ ሊዋጋው ሄደ እንጂ ኒካዑ ከእግዚአብሔር ታዞ የነገረውን ሊሰማ አልፈለገም።

[23]ቀስተኞች ንጉሥ ኢዮስያስን ወጉት፤ እርሱም የጦር መኰንኖቹን፣ “ክፉኛ ቈስያለሁና ከዚህ አውጡኝ” አላቸው። [24]ስለዚህ ከሠረገላው አውርደው በራሱ ሠረገላ ላይ አስቀምጠውት

35፥6 ዘሌ11፥44
35፥7 2ዜና30፥24፤ 31፥3
35፥8 1ዜና6፥13፤ 29፥3፤2ዜና29፥31-36
35፥9 2ዜና31፥12፡ 13
35፥10 ቊ4፤ 2ዜና30፥16
35፥11 2ዜና30፥17
35፥13 ዘፀ12፥2-11
35፥14 ዘፀ29፥13
35፥15 1ዜና25፥1፤ 26፥12-19፤2ዜና2 9፥30፤ነህ1 2፥46፤መዝ6 8፥25
35፥20 ዘፍ2፥14፤ ኢሳ10፥9፤ኤር46፥2
35፥21 1ነገ13፥18፤ 2ነገ18፥25
35፥22 1ሳሙ28፥8
35፥23 1ነገ22፥34

የሰሎሞን ገጸ ባሕርይ አሣሣል የሚለውን ይመ)።

35፥7-9፤ በዜና መዋዕሉ መጽሐፍት በፈቃደኝነትና በደስታ መስጠት ትልቅ ትኵረት ተሰጥቶታል (24፥8-14፤ 29፥31-36፤ 31፥3-21፤ 1ዜና29፥3-9)፤ ይህም በድኅረ ምርኮ ለነበሩት ለመጽሐፉ ተደራሲያን ትልቅ ጠቀሜታ እንደ ነበረው ይገመታል።

35፥18 ***ከነቢዩ ከሳሙኤል ዘመን ወዲህ*** በመጽሐፈ ነገሥት የተጻፈው ግን፣ “ከመሳፍንት ዘመን ጀምሮ” (2ነገ23፥22) ተብሎ ነው ።

35፥19 ***በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት፤*** የሕጉ መጽሐፍ ከተገኘበት ዓመት ጋር አንድ ነው (34፥8፡14)።

35፥20-27፤ 2ነገ23፥28-30 ይመ። በ609 ዓ.ቅ.ክ ላይ “የግብፅ ንጉሥ ፈርዖን ኒካዑ” ከባቢሎናውያን ጋር ለመዋጋት፣ “የአሦርን ንጉሥ ለመርዳት ወደ ኤፍራጥስ ወንዝ ወጥቶ ነበር” (2ነገ 23-29)።

35፥20፤ ***በከርከሚሽ፤*** ይህ ቦታ በመጽሐፈ ነገሥት ላይ አልተጠቀሰም።

35፥21-22፤ በዜና መዋዕሉ ላይ ብቻ ተጽፎ የሚገኝ ነው፤ ይኸውም ቢታዘዙ በረከት ባይታዘዙ ደግሞ ቅጣት መኖሩን ለማሳየት ጸሐፊው ደጋግሞ የሚያሳየው ጒዳይ ነው። ኢዮስያስ በጦርነቱ ሊገደል የቻለው፣ ፈርዖን ምንም እንኳን አሕዛብ ቢሆንም በእርሱ አፍ የተናገረውን የእግዚአብሔርን ቃል ስላልታዘዘው ነው።

35፥21 ***ጦርነት ከገጠምሁት ቤት ጋር፤*** ከባቢሎናውያን ጋር ማለት ነው። በጊዜው በዙፋን ላይ የነበረው ንጉሥ ናቦፖላሳር ሲሆን፣ በጦርነቱ ላይ ሰራዊቱን ይመራ የነበረው ግን ልጁ ናቡከደነፆር ነበር። 605 ዓ.ቅ.ክ ላይ በከርከሚሽ ከግብፅ ጋር ከተደረገው ሌላ ጦርነት በኋላ፣ ናቡከደናፆር በአባቱ እግር ተተካ። ምናልባት ኢዮስያስ ሊረዳው የመጣው የባቢሎንን ንጉሥ ሳይሆን አይቀርም 32፥31፤33፥11 እና ማብ ይመ)።

35፥22 ***ሌላ ሰው መስሎ፤*** ከአክአብና ከኢዮሣፍጥ ጋር ያነጻጽሩ (18፥29 እና ማብ ይመ)። ***በመጊዶ ሜዳ፤*** የመሳ. 5፥19 ማብ ይመ።

35፥24-25፤ በዜና መዋዕሉ ላይ ብቻ ተጽፎ የሚገኝ ነው።

35፥25 ***ኤርምያስ ለኢዮስያስ የሐዘን ግጥም ጻፈለት፤***

ወደ ኢየሩሳሌም ወሰዱት፤ እዚያም ሞተ፤ በአባቶቹ መካነ መቃብር ተቀበረ፤ የይሁዳና የኢየሩሳሌም ሕዝብ ሁሉ አለቀሱለት።

[25]ኤርምያስ ለኢዮስያስ የሐዘን እንጕርጕሮ ግጥም ጻፈለት፤ ወንዶችና ሴቶች ሙሾ አውራጆች ሁሉ እስከ ዛሬ ድረስ በዚህ ግጥም ኢዮስያስን ያስታውሱታል፤ ይህም በእስራኤል የተለመደ ሆኖ በልቅሶ ግጥም መጽሐፍ ተጽፎአል።

[26]በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ድርጊትና *በእግዚአብሔር* የሕግ መጽሐፍ በተጻፈው መሠረት ያከናወነው መንፈሳዊ ተግባር፣ [27]ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው ያደረገው ሁሉ በይሁዳና በእስራኤል ነገሥታት መጽሐፍ ተጽፎአል።

36 የአገሩም ሰዎች የኢዮስያስን ልጅ ኢዮአሐዝን ወስደው በአባቱ ፈንታ በኢየሩሳሌም አነገሡት።

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአሐዝ

36፥2-4ተን ምብ —2ዜና23፥31-34

[2]ኢዮአሐዝ በነገሠ ጊዜ፣ ዕድሜው ሃያ ሦስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሦስት ወር ገዛ። [3]ከዚያም የግብፅ ንጉሥ በኢየሩሳሌም ካለው ዙፋኑ አወረደው፣ በአገሩም ላይ አንድ መቶ መክሊት[a] ብርና አንድ መክሊት[b] ወርቅ ግብር ጣለበት። [4]የግብፅም ንጉሥ የኢዮአሐዝን ወንድም ኤልያቄምን በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ አነገሠው፤ ስሙንም ለውጦ ኢዮአቄም አለው። ኒካዑም የኤልያቄምን ወንድም ኢዮአሐዝን ይዞ ወደ ግብፅ ወሰደው።

የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአቄም

36፥5-8ተን ምብ —2ዜና23፥36-24፥6

[5]ኢዮአቄም በነገሠ ጊዜ፣ ዕድሜው ሃያ አምስት ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ዐሥራ አንድ ዓመት ገዛ። *በአምላኩም በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ። [6]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር በእርሱ ላይ ዘመተ፤ ወደ ባቢሎንም ይወስደው ዘንድ በናስ ሰንሰለት አሰረው። [7]እንደዚሁም ናቡ ከደነፆር *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ዕቃ ወስዶ፣ ባቢሎን ባለው በራሱ ቤተ ጣዖት[c] አኖረው።

[8]በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ተግባሩ የፈጸመው አስጸያፊ ድርጊትና በእርሱ ላይ የተገኘበት ሁሉ በእስራኤልና በይሁዳ ነገሥታት መጽሐፍ ተጽፎአል። ልጁ ዮአኪንም በእርሱ ፈንታ ነገሠ።

የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን

36፥9-10ተን ምብ —2ዜና24፥8-17

[9]ዮአኪን በነገሠ ጊዜ፣ ዕድሜው ዐሥራ ስምንት[d] ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ሦስት ወር ከዐሥር ቀን ገዛ፤ እርሱም *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ። [10]በጸደይም ወራት ንጉሡ ናቡከደነፆር ልኮ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ ከፍተኛ ዋጋ ካላቸው ዕቃዎች ጋር ወደ ባቢሎን ወሰደው። የዮአኪንንም አጎት[e] ሴዴቅያስን በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ አነገሠው።

የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ

36፥11-16ተን ምብ—2ዜና24፥18፤ኤር52፥1-3

[11]ሴዴቅያስ በነገሠ ጊዜ፣ ዕድሜው ሃያ አንድ ዓመት ነበር፤ በኢየሩሳሌም ተቀምጦም ዐሥራ አንድ ዓመት ገዛ። [12]እርሱም በአምላኩ *በእግዚአብሔር* ፊት ክፉ ድርጊት ፈጸመ፤ የእግዚአብሔርን ቃል በተናገረው በነቢዩ በኤርምያስ ፊትም ራሱን ዝቅ አላደረገም። [13]እንደዚሁም በእግዚአብሔር ስም አምሎት በነበረው በንጉሥ ናቡከደነፆር ላይ ዐመፀ፤ አንገቱን አደነደነ፤ ልቡንም አጠነከረ እንጂ ወደ እስራኤል ስምላክ ወደ *እግዚአብሔር* አልተመለሰም። [14]ከዚህም በላይ የካህናቱና የሕዝቡ መሪዎች ሁሉ፣ አስጸያፊ የሆኑትን የአሕዛብን ልማዶች በመከተልና በኢየሩሳሌም የተቀደሰውን *እግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ

[a]3 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው።
[b]3 34 ኪሎ ግራም ይሆል ነው።
[c]7 ወይም *ቤተ መንግሥት* ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
[d]9 አንድ የዕብራይስጥ ቅጂ ጥቂት የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስት ትርጕሞች (እንዲሁም 2ነገ24፥8) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን *ስምንት* ይላሉ።
[e]10 ዕብራይስጡ *ወንድም* ይላል (እንዲሁም 2ነገ24፥17 ይመ)።

35፥25 ዘፍ50፥10፤ 2ዜና34፥28፤ኤር22፥10፡15፡16
36፥1 2ዜና22፥1
36፥4 ኤር22፥10-12፤ሕዝ19፥4
36፥5 ኤር22፥18፤ 25፥1፤26፥1፤35፥1፤36፥1፤45፥1፤46፥2
36፥6 ኤር25፥9፤ 27፥6፤ሕዝ19፥9፤ 29፥18፤ዳን1፥1
36፥7 ቍ18፤ዕዝ 1፥7፤ ኤር27፥16፤ ዳን1፥2
36፥9 ኤር22፥24-28፤24፥1፤27፥20፤29፥2፤52፥31
36፥10 ቍ18፤ 2ነገ20፥17፤ ዕዝ1፥7፤ኢሳ52፥11፤ ኤር14፥18፤21፥7፤22፥25፤24፥1፤ 27፥16፡20፡22፤29፥1፤34፥21፤40፥1፤ሕዝ17፥12፤ዳን5፥2
36፥11 2ነገ24፥17፤ ኤር27፥1፤28፥1፤34፥2፤37፥1፤39፥1
36፥12 ዘዳ8፥3፤ 2ዜና7፥14፤ኤር37፥1፤39፥18፤44፥10
36፥13 ዘዳ32፥9፤ ዘዳ9፥27፤ሕዝ17፥13
36፥14 1ዜና5፥25

ኤርምያስ ኢዮስያስን የሚመለከተው እጅግ ከፍ ባለ አክብሮት ነበር (ኤር22፥15-16)። የጻፈለት የሐዘን እንጕርጕሮ አሁን አይገኝም። የሰቆቃውን መጽሐፍ የጻፈው ኤርምያስ ነው ተብሎ በትውፊት የሚነገረው ከዚህ የተነሣ ነው። *እስከ ዛሬ ድረስ፤* የ5፥9 ማብ ይመ ።

36፥2-14፤ ከእርሱ በኋላ በተከታታይ ሦስት ልጆቹ የነገሡለት የይሁዳ ንጉሥ ኢዮስያስ ብቻ ነው (ኢዮአሐዝ፣ ኢዮአቄም፣ ሴዴቅያስ)። የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ስለተቀሩት የይሁዳ ነገሥታት ታሪክ የጻፈው አሳጥሮ ነው።

36፥2፤ 2ነገ23፥31-35 ይመ። ኢዮስያስ በፈርዖን ኒካዑ እጅ ከተገደለ በኋላ፣ የይሁዳ ምድር ለተወሰነ ጊዜ በግብፅ አገዛዝ ሥር ወድቃለች (ቍ3-4)። *ሦስት ወር፤* 609 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው። ኒካዑ ሥልጣኑን አደላድሎ ይሁዳን በቍጥጥሩ ሥር ሲያደርግ በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት ሰፍኖ የነበረው የሃያ ዓመት ነጻነት አከተመ። ይህን አጭር የአገዛዝ ዘመን አስመልክቶ የዜና መዋዕሉ ጸሓፊ ምንም ዐይነት ግብረገባዊ ፍርድ አልሰጠም፤ ነገር ግን የነገሥቱ ጸሓፊ ስለዚህ ነገር ብዙ ብሎአል (2ነገ23፥32)።

36፥4፤ ኒካዑ ኢዮአሐዝን ወደ ምርኮ በመውሰድ፣ ለኤልያቄም ኢዮአቄም ብሎ ስም በማውጣት እንዳነገሠው ሁሉ፣ ናቡከደነፆር ኢዮአቄምን ወደ ባቢሎን በምርኮ በመውሰድ ለሴዴቅያስ ማታንያን የሚል ስም በመስጠት በምትኩ አንግሦታል (2ነገ24፥15-17)። ድል አድራጊዎቹ ግብፅና ባቢሎን የየራሳቸውን ሰዎች በዙፋን ላይ አስቀምጠዋል፤ የስም ለውጡም ባስቀመጡት ሰው ላይ ሥልጣን እንዳላቸው የሚያመለክት ነው።

36፥5-8፤ 2ነገ23፥36-24፥7 ይመ። ኢዮአቄም ነቢያትን ያሠቃየ ንጉሥ ስለ ነበር፣ ኤርምያስ በከፍተኛ ሁኔታ አውግዞታል (ኤር 25-26፤36)። በ605 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ግብፅ በከርከሚሽ ድል ስትደረግ (ኤር46፥2)፣ ኢዮአቄም ከባቢሎን ንጉሥ ከናቡከደነፆር ጋር ኅብረትን ፈጠረ። በኋላ ደግሞ ከባቢሎን ጋር የነበረውን ኅብረት በማቋረጥ ከግብፅ ንጉሥ ጋር በማበሩ የባቢሎን ንጉሥ የበቀል ቅጣት የሚወስዱ ሰራዊት ሰደደበት። ይሁን እንጂ ይህ ሰራዊት ገና እዚያ ከመድረሱ በፊት ኢዮአቄም ሞተ፤ ስለዚህም ልጁን ዮአኪንን ምርኮኛ በማድረግ ወደ ባቢሎን ወሰዱት።

36፥5 *ዐሥራ አንድ ዓመት፤* 609-598 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው።

36፥9-10፤ 2ነገ24፥8-17፤ እንዲሁም ኤር22፥24-28፤24፥1፤29፥2፤52፥31 ይመ። ምንም እንኳ ዮአኪን ንግሥት ከሆነችው ከእናቱና ከሹማምንቱ እንዲሁም ከብዙ ሕዝብ ጋር ቢወሰድም (597 ዓ.ቅ.ክ)፣ በምትኩ ሴዴቅያስ ነግሦአል፤ በሴዴቅያስም የንግሥና ዘመን ሁሉ ዮአኪን ምርኮኛ ነበር (ኤር52፥31፤ ሕዝ 1፥2፤ እንዲሁም ከኢስ.2፥5-6 ጋር ያነጻጽሩ)።

36፥9 *ሦስት ወር ከዐሥር ቀን፤* 598-597 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው።

36፥11-14፤ 2ነገ 24፥18-20፤ ኤር 52፥1-3 ይመ፤ ከቍ 13-14 ያለው ክፍል በዚህ መጽሐፍ ላይ ብቻ የሚገኝ ነው (ከኤር 1፥3፤ 21፥1-7፤ 24፥8፤27፥1-15፤ 32፥1-5፤34፥1-7፡21፤37፥1-39፥7 ጋር ያነጻ

በማርከስ፣ ባለመታመናቸው ከጊዜ ወደ ጊዜ እየባሱ ሄዱ።

የኢየሩሳሌም መውደቅ

36፥17-20፥ተጓ ምብ —2ዜና25፥1-21፤ኤር52፥4-7
36፥22-23 ተጓ ምብ — ዕዝራ1፥1-3

[15]የአባቶቻቸው *አምላክ* እግዚአብሔር ለሕዝቡና ለማደሪያው ስላዘነ፣ መልእክተኞቹን ይልክ ነበር፤ [16]እነርሱ ግን የእግዚአብሔር ቍጣ በሕዝቡ ላይ እስኪነሣና ፈውስም እስከማይገኝላቸው ድረስ በእግዚአብሔር መልእክተኞች ላይ ተሳለቁ፤ ቃሉን ናቁ፤ ነቢያቱንም አቃለሉ። [17]ስለዚህ የባቢሎናውያንን ንጉሥ አመጣባቸው፤ እርሱም ወጣቶቻቸውን በቤተ መቅደሱ ውስጥ በሰይፍ ፈጀ፤ ወጣቱንም ሆነ ወጣቲቱን፣ ሽማግሌውንም ሆነ በዕድሜ የገፋውን አላስ ቀረም፤ እግዚአብሔር ሁሉንም ለናቡከደናፆር አሳልፎ ሰጠው። [18]እርሱም ትልልቁንም ሆነ ትንንሹን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ዕቃ በሙሉ፣ እንዲሁም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ሀብት፣ የንጉሡንና የሹማምንቱን ሀብት ሁሉ ወደ ባቢሎን አጋዘ። [19]የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ በእሳት አቃጠሉ፤ የኢየሩ ሳሌምን ቅጥሮች አፈረሱ፤ ቤተ መንግሥ ቶቹን በሙሉ አቃጠሉ፤ በዚያ የነበረውንም የከበረ ዕቃ በሙሉ አጠፉ።

[20]ከሰይፍ የተረፉትን ቅሬታዎች በምርኮ ወደ ባቢሎን ወሰዳቸው፤ እስከ ፋርስ መንግሥት መነሣትም ድረስ የእርሱና የልጆቹ አገልጋዮች ሆኑ። [21]ምድሪቱም የሰንበት ዕረፍት አገኘች፤ በኤርምያስ የተነገረው *የእግዚአብሔር* ቃል ይፈጸም ዘንድ፣ ሰባው ዓመት እስኪያበቃ ድረስ፣ ባድማ በነበረችበት ዘመን ሁሉ ዐረፈች።

[22]በኤርምያስ የተነገረው *የእግዚአብሔር* ቃል ይፈጸም ዘንድ፣ በፋርስ ንጉሥ በቂሮስ ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ዓመት፣ በግዛቱ ሁሉ ዐዋጅ እንዲያስነግርና ይህም እንዲጻፍ *እግዚአብሔር* የፋርስን ንጉሥ የቂሮስን መንፈስ አነሣሣ፤ እርሱም እንዲህ አለ፤

[23] "የፋርስ ንጉሥ ቂሮስ እንዲህ ይላል፤" 'የሰማይ *አምላክ* እግዚአብሔር የም ድርን መንግሥታት ሁሉ ሰጥቶኛል፤ በይሁዳ በምትገኘው በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ እሠራለት ዘንድ አዝዞኛል፤ ከሕዝቡ በመ ካከላችሁ የሚገኝ ማናቸውም ሰው፣ *እግዚአብሔር* አምላኩ ከእርሱ ጋር ይሁን፤ እርሱም ወደዚያው ይውጣ።' "

36፥15 ኢሳ5፥4፤ 44፥26፤ኤር7፥13፡25፤11፥7፤25፥3-4፤ 35፥14፡15፤44፥4-6 ሐጌ1፥13፤ዘካ1፥4፤ ሚል2፥7፤3፥1፤ ማቴ5፥12
36፥16 2ነገ2፥23፤ ዕዝ5፥12፤ነህ9፥30፤ ኢዮ8፥2፤ምሳ1፥30-31፤29፥1፤ ኢሳ28፥14፡ 22፤ 29፥20፤57፥4፤ ኤር5፥13፤7፥26፤ 20፥8፤25፥4፤30፥12፤ 43፥2፤44፥3፤ዳን9፥6፤ ሚክ2፥11፤ዘካ1፥2
36፥17 ዘፍ10፥10፤ ዘዳ32፥25፤ዕዝ5፥12፤ኤር6፥11፤9፥21፤ 18፥21፤32፥28፤ 44፥7፤ 51፥22፤ ሰቆ2፥21፤ ሕዝ9፥6፤23፥47
36፥18 ቍ7፡10፤ ኤር27፥20
36፥19 1ነገ9፥8-9፤2ነገ14፥13፤መዝ79፥1-3፤ ኤር11፥16፤17፥27፤ 21፥10፤14፤22፥7፤32፥29፤39፥8፤ ሰቆ2፥6፤4፥11፤ ሕዝ20፥47፤አሞ
36፥20 ዘሌ26፥44፤ 2ነገ24፥14፤ዕዝ2፥1፤ ነህ7፥6፤ኤር27፥7
36፥21 ዘሌ25፥4፤ 1ዜና22፥9፤ ኤር1፥1፤ 25፥11፤ 27፥22፤ 29፥10፤ 40፥1፤ዳን9፥2፤ዘካ1፥12፤7፥5 36፥22 ኢሳ44፥28፤ 45፥1፡13፤ዳን1፥21፤6፥28፤10፥1

[a]17 ወይም *ከለዳውያን*

ጽሩ)። ሴዴቅያስ የግብፅን ርዳታ ለማግኘት በናቡከደናፆር ላይ ዐመፀ ባቢሎናውያንም ፈጣን ርምጃ ወሰዱ፤ ከዚህም የተነሣ በ588 ዓ.ቅ.ክ ላይ ኢየሩሳሌም ተከበበች (ኤር21፥3-7)። በ586 ዓ.ቅ.ክ. ከመደ ምሰሷ በፊት፣ ለሁለት ዓመት ያህል ጥቃቱን ለመከላከል ሞክራለች።

36፥11 *ዐሥራ አንድ ዓመት፤* ከ597-586 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው።

36፥15-16፤ 24፥19 እና ማብ ይመ።

36፥20-21፤ የሁለቱ ታሪኮች ድምዳሜ መለያየት የሚያስ ደንቅ ነው፤ የመጽሐፈ ሳሙኤልና የመጽሐፈ ነገሥት ጸሓፊ ዎች፣ እስራኤላውያን በምርኮ የተወሰዱት በምን ምክንያት እንደሆነ እንዲሁም በምርኮ እስከተወሰዱበት ጊዜ ድረስ የነበረውን አለመ ታዘዝ፣ በተጨማሪም ራሳቸው ጸሓፊዎቹ የነበሩበት ዘመን ምን እንደሚመስል የማሳየት ፍላጎት ነበራቸው። ይህም እንኳ ጸሓፊው እግዚአብሔር ለዳዊት የገባለትን ቃል ኪዳን (2ነገ 25፥27-30) ለመፈጸም ሲል ለዘሮቹ ያደረገውን በጎነት ገልጾአል የጸሓፊው አስተሳሰብ በመከራ ተፈትነው ያለፉት ቅሬታዎች ወደ ዐላማ ወደ ኋላ መለስ ብሎ በምርኮኞች ላይ ወደ ጸዳችው ምድር መመለሳቸው (ቍ22-23)፣ አዲስ የተስፋ ዘመን መጀመሩን የሚያመለክት ነው። ምርኮውና ስደቱ የመከራን ጊዜት የጨለጠበት ፍርድ ብቻ ሳይሆን፣ ምድሪቱም የሰንበት ዕረፍት ያደረገችበት ዘመን በመሆኑ በረከትም ነው (ዘሌ26፥40-45)። እግዚአብሔር ኪዳኑን አስቦ (ዘሌ26፥45)፣ ሕዝቡን ወደ ቀድሞ ርስታቸው መልሶአቸዋል (የሚቀጥለውን ማብ ይመ)።

36፥22-23፤ የመጽሐፈ ነገሥቱ ጸሓፊ ታሪኩን የሚደ መድመው፣ ከምርኮ ከመመለስ በፊት ባለው ጊዜ በመሆኑ፣ በዚህ ክፍል የተጻፈውን ታሪክ አልዘገበውም፤ ይሁን እንጂ ይህ ክፍል በመጽሐፈ ዕዝራ መጀመሪያ ላይ (1፥14) ተደግሞ መጻፉ፣ ማለትም ዜና መዋዕሉ ያቆመበትን ሐሳብ መጽሐፈ ዕዝራ ይዞ መነሣቱ፣ የዜና መዋዕሉንና የዕዝራን መጽሐፍ የጻፈው አንድ ሰው ሳይሆን አይቀርም የሚል ግምት አሳድሮአል። የኤር ምያስን ትንቢት ይመ (ኤር25፥1-14) እንዲሁም ከዳን 9 ጋር ያነጻጽሩ። ቂሮስ ከምርኮ ወደ አገራቸው እንዲመለሱ ዐዋጅ ያወጣው ለአይሁድ ሕዝብ ብቻ ሳይሆን ለሌሎችም ምርኮኞች ጭምር ነበር።

መጽሐፈ ዕዝራ

መግቢያ

ዕዝራና ነህምያ

ምንም እንኳ በመጽሐፈ ነህምያ መግቢያ ላይ የሚገኘው "የሐካልያ ልጅ የነህምያ ቃል" (ነህ 1፥1)፣ የሚለው ሐረግ መጽሐፈ ዕዝራና መጽሐፈ ነህምያ፣ በመጀመሪያ ሁለት መጻሕፍት እንደ ነበሩ የሚያመለክት ቢሆንም፣ በጥንት የዕብራይስጥ ቅጆች ላይ ግን አንድ መጽሐፍ ሆነው ቀርበዋል:: ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን (ፍላቪየስ ጆሲፈስ፤ 37-100 ዓ.ም.)እና የአይሁድ ታልሙድ ስለ መጽሐፈ ዕዝራ እንጂ ስለ መጽሐፈ ነህምያ አላወሱም:: ረጅም ዘመን ያላቸው የሰብዓ ሊቃናት (ሰብቱአጀንት) ቅጆች፣ ዕዝራንና ነህምያን የሚያቀርቡት እንደ አንድ መጽሐፍ አድርገው ነው:: ሁለቱን መጻሕፍት 1ኛ ዕዝራና 2ኛ ዕዝራ በማለት ለመጀመሪያ ጊዜ ከሁለት የከፈላቸው አርጌንስ (185-253 ዓ.ም.) ነው:: ጀሮም የላቲኑን ቩልጌት በሚተረጉምበት ጊዜ (390-405 ዓ.ም.)፣ መጽሐፈ ነህምያን ሁለተኛው የኢስድራስ (የዕዝራ) መጽሐፍ ብሎ ሰይሞታል:: በዊክሊፍና (1382) በኮቨርዴል የተዘጋጁት (1535)የእንግሊዝኛ ትርጉሞችም መጽሐፈ ዕዝራን፣ "1ኛ ኤስድራስ"፣ መጽሐፈ ነህምያን ደግሞ "2ኛ ኤስድራስ" በማለት ሰይመዋቸዋል:: እነዚህ መጻሕፍት በዕብራይስጡ ቅጆች ላይ እንደ ሁለት መጻሕፍት ሆነው ለመጀመሪያ ጊዜ የቀረቡት በ1448 ዓ.ም. ነው::

ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጹና ጸሓፊው

እንደ 1ኛ እና 2ኛ ዜና መጻሕፍት ሁሉ፣ የዕዝራና የነህምያ መጻሕፍት የቀረበ ግንኙነት አላቸው:: ሁለቱም መጻሕፍት (1) ስለ ቤተ መቅደሱ ዕቃዎች (ዕዝ1፥9-11)፣ (2)ከምርኮ ስለ ተመለሱት ሰዎች (በዚህ ርእስ ላይ ዕዝ 2፤ ነህ 7፥6-73 ጋር ተመሳሳይ ነው)፣ (3) ስለ ዕዝራ የትውልድ ሐረግ (ዕዝ 7፥1-5)፣ (4) ስለ ነገድ አለቆች (ዕዝ 8፥1-14)፣ (5)ከአሕዛብ ጋር ስለ ተጋቡት ሰዎች (ዕዝ10፥18-43)፣ (6)ቅጥሩን በመሥራት ስለ ተባበሩትና ስለ ረዱት ሰዎች (ነህ3)፣ (7)ኪዳኑን ስላተሙት (ነህ10፥1-27)፤ (8)በኢየሩሳሌምና በሌሎች ከተሞች ስለሚኖሩት ሰዎች (ነህ11፥3-36)እንዲሁም (9)ስለ ካህናትና ስለ ሌዋውያን (ነህ 12፥1-26) ያወሳሉ::

ከዚህ በተጨማሪ በመጽሐፈ ዕዝራ ውስጥ ሰባት ዐበይት ሰነዶች ወይም ደብዳቤዎች ይገኛሉ (ከመጀመሪያው በስተቀር የቀሩት በሙሉ የተጻፉት በአረማይስጥ ቋንቋ ነው፤ የመጀመሪያው የተጻፈው በዕብራይስጥ ቋንቋ ነው):: ሰነዶቹም የሚከተሉት ናቸው፤ (1)የቂሮስ ዐዋጅ (1፥2-4)፤ (2)ሬሁምና ተባባሪዎቹ በአይሁድ ላይ ያቀረቡት ክስ (4፥11-16)፤ (3) የቀዳማዊ አርጤክስስ መልስ (4፥17-22)፤ (4) ከተንትናይ የመጣው ዘገባ (5፥7-17)፤ (5)ቂሮስ የሰጠው ትእዛዝ (6፥2-5)፤ (6)ዳርዮስ ለተንትናይ የጻፈው መልስ (6፥6-12)እና (7)ቀዳማዊ አርጤክስስ ለዕዝራ የሰጠው ሥልጣን (7፥12-26):: እነዚህ መዛግብት በፋርስ ዘመነ መንግሥት ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ከተጻፉት ከሌሎች ሰነዶችና ደብዳቤዎች ጋር ተመሳሳይ ቅርጽና ይዘት እንዳላቸው ተረጋግጧል::

በመጽሐፈ ዕዝራ ውስጥ የሚገኙ አንዳንድ ክፍሎች የራሱ የዕዝራ ታሪክ በመሆናቸው በአንደኛ መደብ ነጠላ ቍጥር ተጽፈዋል (7፥27–28፤8፥1–34፤9):: ሌሎቹ ክፍሎች የተጻፉት ደግሞ በሦስተኛ መደብ ነው (7፥1–26፤10 እንዲሁም ነህ 8 ይመ):: ሥነ ልሳናዊ ትንታኔዎች እንዳረጋገጡት፣ በአንደኛና በሦስተኛ መደብ የተጻፉት ክፍሎች ተመሳሳይ ይዘት ያላቸው በመሆኑ ሁለቱም ክፍሎች የተጻፉት በአንድ ሰው እንደ ሆነ ያመለክታል::

በርካታ ሊቃውንት፣ መጽሐፈ ዕዝራና መጽሐፈ ነህምያ የተጻፉት 1ኛ እና 2ኛ ዜና መዋዕልን በጻፈው ሰው እንደ ሆነ ይናገራሉ:: ይህ አመለካከት የተመሠረተው መጽሐፈ ዜና መዋዕልም ሆነ ዕዝራ - ነህምያ የሚጋሩት ተመሳሳይ ነገር አላቸው በሚለው እሳቤ ላይ ነው:: ይኸውም በመጽሐፈ ዜና መዋዕል መጨረሻና በመጽሐፈ ዕዝራ መጀመሪያ ላይ የሚገኙት ቍጥሮች የያዙት ተመሳሳይ ሐሳብ ነው:: መጽሐፈ ዜና መዋዕልም ሆነ ዕዝራ-ነህምያ ስለ ስም ዝርዝሮች፣ ስለ ሃይማኖታዊ በዓሎች፣ ስለ "ቤተ ሰብ መሪዎች"፣ ስለ "እግዚአብሔር ቤት" ትኵረት በመስጠት ጽፈዋል:: በመጻሕፍቱ ውስጥ በተለይ ልዩ ትኵረት የተሰጠው ስለ ሌዋውያንና ስለ ቤተ መቅደሱ አገልጋዮች ነው:: "ዘማሪዎች"፣ "በር ጠባቂዎች" እና "የቤተ መቅደስ አገልጋዮች" የሚሉት ቃላት ብዙ ጊዜ የተጠቀሱት በዕዝራ-ነህምያና በዜና መዋዕል መጻሕፍት ውስጥ ነው:: የ1ኛ ዜና መዋዕልን መግቢያ ይመ::

መጽሐፉ የተጻፈበት ጊዜ

መጽሐፈ ዕዝራ በ440 ዓ.ቅ.ክ ገደማ፣ ነህምያ ደግሞ በ430 ዓ.ቅ.ክ ላይ እንደ ተጻፉ ይገመታል::

የመጽሐፈ ዕዝራና የመጽሐፈ ነህምያ ቅደም ተከተል

በትውፊታዊው አመለካከት መሠረት ዕዝራ ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው (ዕዝ 7፥8)፣ ቀዳማዊ አርጤክስስ በነገሠ በሰባተኛው ዓመት (458 ዓ.ቅ.ክ.) ሲሆን፣ ነህምያ ደግሞ በ20ኛው ዓመት (445 ዓ.ቅ.ክ. ነህ 2፥1) ነው::

አንዳንዶች ይህን ቅደም ተከተል ገልብጠው ነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው በ445 ዓ.ቅ.ክ. ሲሆን፣ ዕዝራ ደግሞ ዳግማዊ አርጤክስስ በነገሠ በሰባተኛው ዓመት (398 ዓ.ቅ.ክ.) ነው ይላሉ:: "በሰባተኛው" (ዕዝራ7፥8) የሚለውን "በሃያ ሰባተኛው" ወይም "በሠላሳ ሰባተኛው" በሚለው በማስተካከል ዕዝራን

ከነህምያ በማስከተል ነው። ሆኖም ሁለቱም በአንድ ዘመን የነበሩ ሰዎች እንደ ሆኑ ይናገራሉ።

እነዚህ አማራጭ አመለካከቶች ከትውፊታዊው አመለካከት ይልቅ ብዙ ችግር አለባቸው። መጽሐፉ እንደሚናገረው ዕዝራ ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው ከነህምያ በፊት ነው። በነህ 8፥9 ላይ (የሙሴ ሕግ ሲነበብ፣) እንዲሁም በነህ 12፥26:36 ላይ (የኢየሩሳሌም ቅጥር ሲመረቅ) ሁለቱም አብረው ተገኝተዋል። በገጽ 675 ላይ ያለውን የዕዝራ-ነህምያ ቅደም ተከተል የሚለውን ይመ።

መጽሐፉ የተጻፈበት ቋንቋ

ከዕዝራ 4፥8-6፥18፤7፥12-26 በስተቀር መጽሐፈ ዕዝራና መጽሐፈ ነህምያ የተጻፉት በዕብራይስጥ ቋንቋ ነው። እነዚህ ክፍሎች የተጻፉት በፋርስ ዘመነ መንግሥት ዓለም አቀፍ ቋንቋ በነበረው በአረማይስጥ ነው።

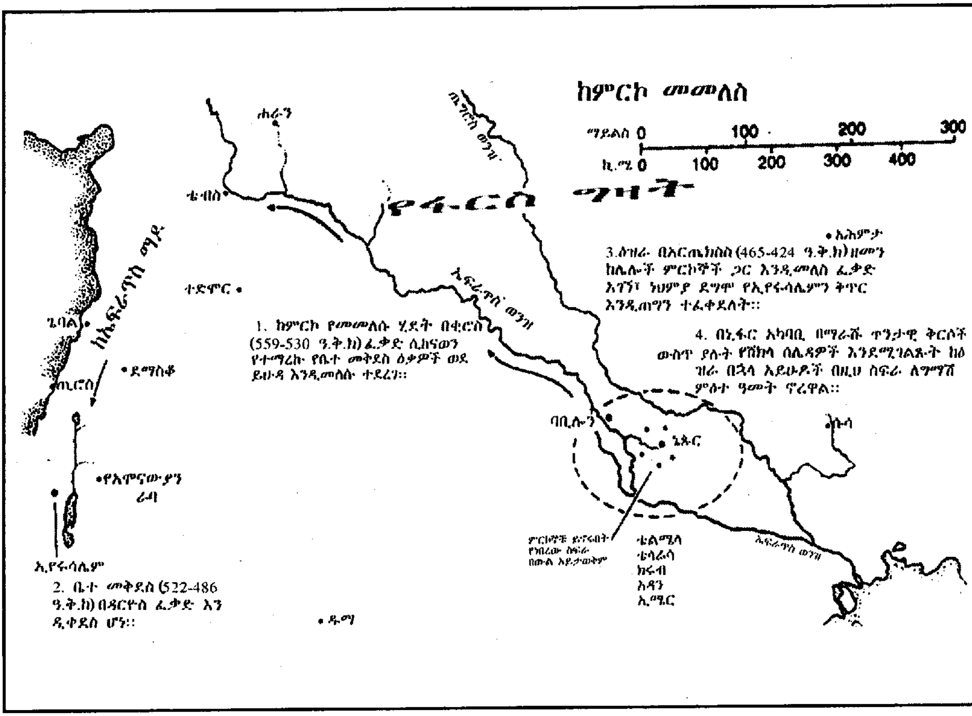

አስተዋፅኦ

1. ከምርኮ በመጀመሪያ የተመለሱትና የቤተ መቅደሱ መታደስ (ም1-6)
   - ሀ. ከምርኮ በመጀመሪያ የተመለሱት ሰዎች (ም1)
     1. የቂሮስ ዐዋጅ (1፥1-4)
     2. ከሰሳብሳር ጋር የተመለሱት ሰዎች (1፥5-11)
   - ለ. ከምርኮ የተመለሱ ሰዎች ስም ዝርዝር (ም2)
   - ሐ. የቤተ መቅደሱ አምልኮ ማንሰራራት (ም3)
     1. የመሠዊያው እንደ ገና መሠራት (3፥1-3)
     2. የዳስ በዓል (3፥4-6)
     3. የቤተ መቅደሱ ሥራ እንደ ገና መጀመር (3፥7-13)
   - መ. ሕንፃው እንዳይሠራ የተደረገ ተቃውሞ (4፥1-23)
     1. በቂሮስ ዘመነ መንግሥት የተነሣው ተቃውሞ (4፥1-5)
     2. በአርጤክስስ ዘመነ መንግሥት የተነሣው ተቃውሞ (4፥6)
     3. በቀዳማዊ አርጤክስስ ዘመነ መንግሥት የተነሣው ተቃውሞ (4፥7-23)
   - ሠ. የቤተ መቅደሱ ሥራ መፈጸም (4፥24-6፥22)
     1. በዳርዮስ ዘመነ መንግሥት ሥራው እንደ ገና መጀመሩ (4፥24)
     2. በሐጌና በዘካርያስ አነሣሽነት የታየው አዲስ ጅማሬ (5፥1-2)

ቂሮስ ምርኮኞቹ እንዲመለሱ ፈቀደ

1፥1-3 ተጓ ምብ 2ዜና 36፥22-23

1 ቂሮስ የፋርስ ንጉሥ በሆነ በመጀመሪያው ዓመት እግዚአብሔር የቂሮስን መንፈስ አነሣሥቶ በመንግሥቱ ሁሉ ዐዋጅ እንዲያስነግርና ይህም በጽሑፍ እንዲሰፍር አደረገ፤ ይህ የሆነው በኤርምያስ አፍ የተነገረው የእግዚአብሔር ቃል ይፈጸም ዘንድ ነው::

[2]የፋርስ ንጉሥ ቂሮስ የሚለው ይህ ነው፤

" 'የሰማይ አምላክ እግዚአብሔር የምድርን መንግሥታት ሁሉ ሰጥቶኛል፤ በይሁዳ ምድር በምትገኘው በኢየሩሳሌምም ለእርሱ ቤተ መቅደስ እንድሠራ አዞኛል:: [3]ከሕዝቡ መካከል በእናንተ ዘንድ የሚኖር ማናቸውም ሰው አምላኩ ከእርሱ ጋር ይሁን፤ በይሁዳ ወደምትገኘው ወደ ኢየሩሳሌም ይውጣና በዚያ ለሚኖረው አምላክ፣ ለእስራኤል አምላክ ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ይሥራ፤ [4]ባለበት ስፍራ የሚቀሩ በየትኛውም አገር የሚኖሩ ሰዎች ሁሉ በኢየሩሳሌም ለሚገኘው የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ስጦታ እንዲሆን በበጎ ፈቃድ ከሚያቀርቡት መባ በተጨማሪ ብርና ወርቅ፣ ዕቃና እንስሳ በመስጠት ይርዷቸው' "

[5]ከዚያም አምላክ መንፈሳቸውን ያነሣሣው የይሁዳና የብንያም ቤተ ሰብ አለቆች እንዲሁም ካህናቱና ሌዋውያኑ ሁሉ ለመሄድና በኢየሩሳሌም የሚገኘውን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ለመሥራት ተዘጋጁ:: [6]ጎረቤቶቻቸውም ሁሉ በበጎ ፈቃድ ከሰጡት መባ በተጨማሪ ከብርና ከወርቅ የተሠሩ ዕቃዎችን፣ ቊሳቍስን፣ እንስሶችንና ሌሎች ጠቃሚ የሆኑ ስጦታዎችንም በመለገስ ረዷቸው:: [7]ከዚህም በላይ ንጉሡ ቂሮስ፣ ናቡከደነፆር ከኢየሩሳሌም ወስዶ በአማልክቱ ቤተ ጣዖት[ሀ] ያኖራቸውን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ንዋያተ ቅድሳት አወጣ:: [8]የፋርስ ንጉሥ ቂሮስ በግምጃ ቤቱ ኀላፊ በሚትሪዳጡ አማካይነት ንዋያተ ቅድሳቱ እንዲመጡና በይሁዳው ገዥ በሰሳብሳር ፊት እንዲቈጠሩ አደረገ።

[9]የዕቃው ዝርዝር ይህ ነበር፤

የወርቅ ሳሕን	30
የብር ሳሕን	1,000
ዝርግ የብር ሳሕን[ለ]	29

1፥1 ዕዝ6፥22፤7፥27፤ ኤር25፥11-12፤ 29፥10-14፤ዘካ1፥12-16
1፥2 መሳ4፥10፤ መዝ72፥11ኢሳ41፥2፡ 25፤44፥28፤45፥13፤ 46፥11፤49፥ 7-23፤ 60፥3፡10፤ ሐጌ1፥2
1፥4 ዘፀ3፥22፤ ዘኍ15፥3፤ዕ3፥7፤ 4፥3፤5፥13፤6፥3፡14፤ መዝ50፥14፤54፥6፤ 116፥17፤72፥8-11፤ ኢሳ10፥20-22፤ ራእ21፥24
1፥5 ቍ1፤ ዘፀ35፥20-22፤2ዜና11፥1፡ 3፡10፡12፡23፤15፥2፡8 9፤ 25፥5፤31፥1፤34፥9፤ 36፥22፤ዕዝ4፥1፤10፥9፤ ነህ11፥4፤12፥34፤ መዝ127፥1፤ሐጌ1፥14፤ ፊል2፥13
1፥6 ዘፀ3፥22
1፥7 2ነገ24፥13፤ 2ዜና36፥7፡10፤ዕዝ5፥14፤ 6፥5፤ ኤር52፥17-19
1፥8 1ዜና3፥18

[ሀ]7 ወይም፣ አምላኩ
[ለ]9 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጒም በትክክል አይታወቅም::

1፥1-3፤ ይህ ክፍል ከ2ዜና መጽሐፍ የመጨረሻዎቹ ሁለት ቍጥሮች ጋር አንድ ዐይነት ነው:: ከዚህም የተነሣ መጻሕፍት ዜና መዋዕል፣ ዕዝራና ነህምያ የተጻፉት እና/ወይም የታረሙት፣ በአንድ ሰው ይኸውም ጸሓፊ ዜና መዋዕል እየተባለ በሚጠራው ሰው እንደሆነ በሰፊው ይነገራል። ይሁን እንጂ እዚህ ላይ ተደግሞ መገኘቱ የመጽሐፊ ዜና መዋዕል ጸሓፊ ድርጊቶቹን ባፈጸጸማቸው የጊዜ ቅደም ተከተል መሠረት ለማያያዝ ያደረገው ዘዴ ሳይሆን አይቀርም::

1፥1 ***በመጀመሪያው ዓመት፤*** ንጉሥ ቂሮስ ባቢሎንን በጥቅምት ወር 539 ዓ.ቅ.ክ ላይ ማርኮ ከያዘ በኋላ፣ ከመጋቢት ወር 538 ዓ.ቅ.ክ አንሥቶ ባቢሎንን መግዛት እስከ ጀመረበት ጊዜ ነው:: የፋርስ ግዛተ አፄ መሥራች የሆነው ቂሮስ በፋርስ ላይ የነገሠው ከ559-530 ዓ.ቅ.ክ ነበር:: በኢሳ 44፥28፤ 45፥1 ላይ እግዚአብሔር ቂሮስን "እረኛ" እንዲሁም "የቀባሁት" ይለዋል:: ***በኤርምያስ አፍ የተነገረው የእግዚአብሔር ቃል ይፈጸም ዘንድ፤*** ኤርምያስ የሰባ ዓመቱን ምርኮ ተንብዮ ነበር (ኤር 25፥11-12፤ 29፥10):: ሕዝቡ በመጀመሪያ ተማርኮ የሄደው በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት በሦስተኛው ዓመት በ605 ዓ.ቅ.ክ ነበር (ዳን 1፥1):: በ538 ዓ.ቅ.ክ ማለትም በግምት ከሰባ ዓመት በኋላ ወደ ገዛ አገሩ መመለስ ጀመረ::

1፥2-4፤ ይህ በቃል የተነገረው የቂሮስ ዐዋጅ የተጻፈው በምርኮኞቹ በእስራኤላውያን ቋንቋ ማለትም በዕብራይስጥ ነበር፤ በ6፥3-5 ላይ የሚገኘውና ግልባጩም በቤተ መዛግብት እንዲቀመጥ የተደረገው ዋናው የዐዋጅ ቃል የተጻፈው ግን በኦረማይስጥ ቋንቋ ነበር።

1፥2 ***የሰማይ አምላክ፤*** ይህ ሐረግ በብሉይ ኪዳን የተጠቀሰው ሀያ ሁለት ጊዜ ሲሆን፣ ከዚህ ውስጥ ዐሥራ ሰባቱ የተጠቀሰው በዕዝራ፣ በነህምያና በትንቢተ ዳንኤል መጻሕፍት ውስጥ ነው:: ***በኢየሩሳሌም ለእርሱ ቤተ መቅደስ፤*** ኢየሩሳሌምና የእግዚአብሔር ቤት በዕዝራና በነህምያ መጻሕፍት ውስጥ ጎልተው የሚታዩ አርእስተ ጒዳዮች ናቸው::

1፥3፤ ቂሮስ ከእርሱ በፊት እንደ ነበሩት አሦራውያንና ባቢሎናውያን ድል ያደረጓቸውን ሕዝቦች አማልክት ምስል በመውሰድ ፈንታ የሚገዟቸውን ሕዝቦች አማልክት የማያስቈጣ መመሪያ አውጥቶ ነበር:: ለአይሁድም ሕዝብ ያሳየው ልግስና ለባቢሎናውያን ከነበረው ቅን አመለካከት ጋር የሚነጻጸር ነበር::

1፥4 ***በየትኛውም አገር የሚኖሩ ሰዎች ሁሉ፤*** ምናልባት ከመስጴጦምያ ለመውጣት ያልፈለጉ አይሁዳውያን ሳይሆኑ አይቀርም:: ***በበጎ ፈቃድ ... በመስጠት፤*** የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስና ሥርዐቱ እንደ ገና ሊታደስ የሚችለው በዚህ ዐይነት መሆኑን የሚያመለክት አባባል ነው (2፥68፤ 3፥5፤8፥28 ይመ)::

1፥5 ***የይሁዳና የብንያም፤*** ባቢሎናውያን ከማረኳቸው ከይሁዳ መንግሥት ነገዶች ዋናዎቹ እነዚህ ሁለቱ ነበሩ:: ***የቤተ ሰብ አለቆች፤*** በጥንት ዘመን ቤተ ሰብ ሲባል፣ ከአንድ የዘር ግንድ የወረዱትን ብዙ ቤተሰቦች ያጠቃልል ነበር፤ በአጭሩ ጐሣ እንደ ማለት ነው:: የቤተ ሰቡ መሪ "የቤተ ሰብ አለቃ" ነው (10፥16 ይመ፤ በተጨማሪም 2፥59፤ ነህ 7፥61፤ 10፥34 ይመ)::

1፥7፤ በጥንት ዘመን ድል ያደረጉ ነገሥታት ድል ያደረጓቸውን ከተሞች አማልክት ምስሎች ማርኮ መውሰድ የተለመደ ነበር:: አይሁድ ግን የእግዚአብሔር ምስል የሚባል ነገር ስላልነበራቸው (የዘፀ. 20፥4 ማብ ይመ)፣ ናቡከደነፆር ይዞ የሄደው የቤተ መቅደሱን ዕቃዎች ብቻ ነበር::

1፥8 ***ሚትሪዳጡ፤*** የፋርሶች ስም ሲሆን፣ ትርጒሙም "ለሚትራ የተሰጠ" ማለት ነው፤ "ሚትራ" በሁለተኛው ምእተ ዓ.ቅ.ክ. በሮማውያን ወታደሮች ዘንድ እጅግ የታወቀ የፋርስ ሰዎች ጣዖት ነበር:: ***ሰሳብሳር፤*** የባቢሎኖች ስም ሲሆን፣ ትርጒሙም "ሲን አባትን ይጠብቅ" ወይም "ሸማሽ ሻሹ አባትን ይጠብቅ" ማለት ነው፤ "ሲን" የጨረቃ አምላክ ሲሆን "ሸማሽ" ወይም "ሻሹ" ደግሞ የፀሓይ አምላክ ነው:: ሰሳብሳር ስሙ የባቢሎናውያን ቢሆንም በሰማርያ አስተዳዳሪ ሥር በነበረችው የይሁዳ ምክትል ገዥ የነበረ አይሁዳዊ ባለሥልጣን ሳይሆን አይቀርም (5፥14 ይመ):: አንዳንድ ሰዎች ሰሳብሳርን ዘሩባቤል ነው ይላሉ፤ ለዚህም የሚያቀርቡት ምክንያት የሚከተለው ነው፤ (1) ሁለቱም ሰዎች ገዦች ነበሩ (5፥14፤ ሐጌ 1፥1፤ 2፥2)፤ (2) ሁለቱም የቤተ መቅደሱን መሠረት የጣሉ ሰዎች ነበሩ (3፥2-8፤ 5፥16፤ ሐጌ 1፥14-15፤ ዘካ 4፥6-10)፤ (3) በባቢሎን የነበሩ አይሁድ የባቢሎናውያን "የሹመት" ስም ይሰጣቸው ነበር (ከዳን 1፥7 ጋር ያነጻጽሩ)፤ (4) የሴፍ ወልደ ኮርዮን (ጆሲፈስ) የተባለው ታሪክ ጸሓፊ፣ በመጽሐፉ ውስጥ ሰሳብሳርንና ዘሩባቤልን አንድ ሰው አድርጎ ያቀረባቸው ይመስላል ("አንቲኪውቲስ" 11.1.3):: ሌሎች ደግሞ የአዋልድ መጻሕፍት ሁለት የተለያዩ ሰዎች አድርገው ስለሚያቀርቧቸው (1ዕዝራ ካልዕ 6፥18)፣ ሁለት የተለያዩ ሰዎች ናቸው ይላሉ:: ከዚህም በላይ ከምርኮ በሚመለሱበት ጊዜ፣ የሰሳብሳር ዕድሜ ትልቅ የዘሩባቤል ደግሞ ትንሽ ሳይሆን አይቀርም። እንዲሁም ሰሳብሳር የመንግሥት ባለሥልጣን፣ ዘሩባቤል ግን አንድ የታወቀ መሪ ብቻ ሊሆን ይችላል (3፥8-11):: በሌላ በኩል ደግሞ የዘሩባቤል ስም ከሊቀ ካህናቱ ከኢያሱ ስም ጋር አብሮ ሲጠቀስ፣ ከሰሳብሳር ጋር ግን አንድም ካህን አልተጠቀሰም:: የቤተ መቅደሱ መሠረት በ536 ዓ.ቅ.ክ. ሲጣል፣ ሰሳብሳር የሥራው መሪ ቢሆንም፣ የተሠራው ሥራ እጅግ አነስተኛ በመሆኑ፣ ከዐሥራ ስድስት ዓመት በኋላ የቤተ መቅደሱ መሠረት ለሁለተኛ ጊዜ ሲሠራ ዘሩባቤል ሥራውን መምራት ነበረበት (ሐጌ 1፥14-15፤ዘካ 4፥6-10 ይመ):: ከዚህም በቀር ሰሳብሳርና ሺናጻር (1ዜና 3፥18) የአንድ ሰው ስም መሆኑን የሚናገሩ አሉ፤ ይህ ሼናጻር የተባለው ሰው የንጉሡ የኢኮንያን አራተኛ ወንድ ልጅ ነበር:: ይህ እንዲህ ከሆነ፣ ዘሩባቤል የሰሳብሳር የወንድም ልጅ ነበር ማለት ነው (3፥2 ከ1ዜና 3፥18 ጋር ያነጻጽሩ)::

1፥9-11፤ አሦራውያንና ባቢሎናውያን ድል ሲያደርጉ፣ ድል ያደረጓቸውን ሕዝቦች ንብረት ዘርፈው ሲሄዱ ጸሐፊዎቻቸው ደግሞ በምርኮ የተበዘበዘውን የዕቃ ዝርዝር በጥንቃቄ ይመዘግቡ ነበር:: በቍ 9-10 ላይ የተዘረዘረው የዕቃ ብዛት 2499 እንጂ፣ በቍ 11 ላይ

የሁነቶች/የጊዜ ቅደም ተከተል ዕዝራ-ነህምያ

ከዚህ በታች የቀረቡ ቀናት እንደ ዕብራውያኑ አቈጣጠር ነው ፡

540 530 520 510 500 490 480 470 460 450 440

ዓመት	ወር	ቀን 2	ክስተት	የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል
539	ጥቅምት	15 2	የባቢሎን መማረክ	ዳን 5፥30
538 537	ከመጋቢት እስከ መጋቢት		የቂሮስ የመጀመሪያ ዓመት	ዕዝ 1፥1-4
537(?)			ከምርኮ መመለስ	ዕዝ 1፥11
537	7ኛ		የመሠዊያው መሠራት	ዕዝ 3፥1
536	2ኛ		የቤተ መቅደሱ ሥራ ተጀመረ	ዕዝ 3፥8
536ጠ530			በቂሮስ ዘመን የተነሣ ተቃውሞ	ዕዝ 4፥1-5
530ጠ520		24	የቤተ መቅደሱ ሥራ መቆም	ዕዝ 4፥24
520	6ኛ = መስከረም	11 3	በዳርዮስ ዘመን የቤተ መቅደሱ ሥራ ተጀመረ	ዕዝ 5፥2፤ ሐጌ 1፥14
516	12ኛ = መጋቢት	3 1 30	የቤተ መቅደሱ ሥራ ተጠናቀቀ	ዕዝ 6፥17
458	1ኛ = መጋቢት	1 28	የዕዝራ ከባቢሎን መውጣት	ዕዝ 7፥6-9
	5ኛ = ሐምሌ	20 19	የዕዝራ ኢየሩሳሌም መድረስ	ዕዝ 7፥8-9
	9ኛ = ታህሳስ	1 19	የህዝብ ጉባዔ	ዕዝ 10፥9
	10ኛ = ታህሳስ	18	የምርመራው ጅማሬ	ዕዝ 10፥16
457	1ኛ = መጋቢት	5 24	የምርመራው ፍጻሜ	ዕዝ 10፥17
445 444	ከሚያዝያ እስከ መጋቢት		የቀዳማዊ አርጤክስስ 20ኛ ዓመት	ነህ 1፥1
445	1ኛ = ከመጋቢት-ሚያዝያ		የነህምያ ወደ ንጉሡ መግባት	ነህ 2፥1
	= ነሐሴ (?)	25 11	የነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም መድረስ	ነህ 2፥11
	6ኛ = መስከረም	27 25	የቅጥሩ ሥራ መጠናቀቅ	ነህ 6፥15
	7ኛ=መስከረም እስከ ጥቅምት	15 ጠ 22 12 ጠ 18	የሕዝብ ጉባዔ	ነህ 7፥73-8፥1
	7ኛ = ጥቅምት	24 20	የዳስ በዓል	ነህ 8፥14
	7ኛ = ጥቅምት	23 3	ጾም	ነህ 9፥1
433 432	መጋቢት እስከ ሚያዝያ		የአርጤክስስ 32ኛ ዓመት፤ የነህምያ በንጉሡ መጠራትና መመለስ	ነህ 5፥14፤13፥6

[10]ጐድጓዳ የወርቅ ሳሕን 30
ባለ ግጣም የብር
ጐድጓዳ ሳሕን 410
ሌሎች ቁሳቍስ 1000

[11]ባጠቃላይ አምስት ሺህ አራት መቶ የወርቅና የብር ዕቃዎች ነበሩ። ሰሳብሳር ምርኮኞቹ ከባቢሎን ወደ ኢየሩሳሌም ሲመለሱ ይህን ሁሉ ዕቃ ይዞ ወጣ።

ወደ አገራቸው የተመለሱ ምርኮኞች ዝርዝር

2፥1-70 ተጓ ምብ ነህ 7፥6-73

2 የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ወደ ባቢሎን ማርኮ ከወሰዳቸው መካከል ከምርኮ ተመል ሰው ወደየራሳቸው ከተሞች፣ ወደ ይሁዳና ወደ ኢየሩሳሌም የመጡት የአገሩ ልጆች እነዚህ ናቸው፤ [2]የመጡትም ከዘሩባቤል፣ ከኢያሱ፣ ከነህምያ፣ ከሠራያ፣ ከረዕላያ፣ ከመርዶክዮስ፣ ከበላሳን፣ ከመሲፋር፣ ከበጉዋይ፣ ከሬሁም፣ ከበዓና ጋር ነበር።

የተመለሱት የእስራኤል ሰዎች ዝርዝር የሚከተለው ነው፤

[3]የፋሮስ ዘሮች 2,172
[4]የሰፋጥያስ ዘሮች 372
[5]የኤራ ዘሮች 775
[6]ከኢያሱና ከኢዮአብ ዘር
የሆኑት የፈሐት ሞዓብ ዘሮች 2,812
[7]የኤላም ዘሮች 1,254
[8]የዛቱዕ ዘሮች 945
[9]የዘካይ ዘሮች 760
[10]የባኒ ዘሮች 642
[11]የቤባይ ዘሮች 623
[12]የዓዝጋድ ዘሮች 1,222
[13]የአዶኒቃም ዘሮች 666
[14]የበጉዋይ ዘሮች 2,056
[15]የዓዲን ዘሮች 454
[16]የሕዝቅያስ ልጅ የአጤር ዘሮች 98
[17]የቤሳይ ዘሮች 323
[18]የዮራ ዘሮች 112
[19]የሐሱም ዘሮች 223
[20]የጋቤር ዘሮች 95
[21]የቤተ ልሔም ሰዎች[ሐ] 123
[22]የነጦፋ ሰዎች 56
[23]የዓናቶት ሰዎች 128
[24]የዓዝሞት ዘሮች 42
[25]የቂርያትይዓሪም[መ]፣
የከፊራና የብኤሮት ዘሮች 743
[26]የራማና የጌባ ዘሮች 621
[27]የማክማስ ሰዎች 122
[28]የቤቴልና የጋይ ሰዎች 223
[29]የናባው ዘሮች 52
[30]የመጌብስ ዘሮች 156
[31]የሌላው ኤላም ዘሮች 1,254
[32]የካሪም ዘሮች 320
[33]የሎድ፣ የሐዲድና
የኦኖም ዘሮች 725
[34]የኢያሪኮ ሰዎች 345
[35]የሴናዓ ዘሮች 3,630
[36]ካህናቱ፦
ከኢያሱ ቤተ ሰብ
የዮዳኤ ዘሮች 973

2፥1 ቍ 70፤ 2ነገ24፥16፤25፥12፤ 1ዜና9፥2፤2ዜና36፥20፤ ነህ7፥73፤11፥3
2፥2 1ዜና3፥19፤ 6፥14፤ዕዝ3፥2፤5፥2፤ 10፥18፤ነህ10፥2፤ 11፥11፤12፥1፡8፤ ሐጌ1፥1፡12፤2፥4፤ ዘካ3፥1-10፤ 6፥9-15፤ ማቴ1፥12፤ሉቃ3፥27
2፥3 ዕዝ8፥3፤ 10፥25፤ ነህ3፥25
2፥13 ዕዝ8፥13
2፥21 ሚክ5፥2
2፥26 ኢሱ18፥25
2፥28 ዘፍ12፥8
2፥34 1ነገ16፥34፤ 2ዜና28፥15
2፥36 1ዜና24፥7

[ሐ]21 ወይም *ልጆች፣ ዘሮች*
[መ]25 የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም (እንዲሁም ነህ 7፥29 ይመ)፤ ዕብራይስጡ ግን፣ ቂሪያት አሪም ይላል።

እንደ ተገለጸው 5400 አይደለም። ይህ የሆነው ምናልባት ትልቅና ውድ የሆኑትን ዕቃዎች ብቻ ስለመዘገቡ ሊሆን ይችላል።

1፥11፤ ሰሳብሳር በ537 ዓ.ቅ.ክ ስላደረገው ጕዞ የሚገልጽ ዝርዝር መግለጫ አልተሰጠንም። በኋላ ግን ዕዝራ ካደረገው ጕዞ (7፥8-9) ለመረዳት እንደሚቻለው፣ መንገዱ አራት ወር ያህል ይፈጅ ነበር። በዚህ መጽሐፍ መጨረሻ ላይ የሚገኘውን ካርታ ቁ 7 ይመ።

2፥1-70፤ በም 2 ላይ የተጠቀሰው ዝርዝር አብዛኛው በነህ 7፥6-73 ላይ ካለው ዝርዝር ጋር በጣም ተመሳሳይ ነው (በተጨማሪም በአዋልድ መጽሐፍ ላይ 1ኛ ኢድራስ 5፥4-46 ይመ)፡ የየመንደሩ ስም ዝርዝር እንደሚያመለክተው፣ ሰዎቹ የተወለዱባቸውን ቦታዎች አልረሱም። ከዚህም በላይ ከምርኮ የተመለሱት ከየነገዱ፣ ከየቀበሌውና ከየከተማው እንደ ነበሩ ያመለክታል። በዚህ ክፍል ያለው ዝርዝር ከነህ 7 ጋር ሲነጻጸር ብዙ የስምና የቍጥር ልዩነት እንዳለው ያሳያል። ለምሳሌ በዕዝራና በነህምያ መጻሕፍት መካከል እንዷ ሀያ በመቶ ያህል የቍጥር ልዩነት አለ። እነዚህ ልዩነቶች ሊፈጠሩ የቻሉት ቍጥሮች በምስጢራዊ ትእምርቶች ከመጻፋቸው የተነሣ ነው፤ ይኸውም በመጀመሪያው ቅጆች ላይ አምዳዊ ነቍጣዎችን ለአንድ፣ አግድማዊ ነቍጣዎችን ለዐሥር መጠቀማቸው ቅጆችን የሚገለብጡ ሰዎች ስሕተት እንዲፈጽሙ ሳያደርጋቸው አልቀረም።

2፥1 *የክፍለ አገሩ፤* ምናልባት ይሁዳን ነው (ከ5፥8 ጋር ያነጻጽሩ፤ በተጨማሪም ነህ 1፥3 ይመ)።

2፥2 *ከዘሩባቤል፤* የ3፥2፤ 5፥2 ማብ ይመ። *ከኢያሱ፤* የስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ነው። በግሪኩ "ኢየሱስ" ማለት ነው (የማቴ 1፥21 አማራጭ ትርጕሙን ይመ)። *ከነህምያ፤* ይህ ነህምያ በነህምያ መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሰው ሰው አይደለም። *ከመርዶክዮስ፤* "ማርዱክ" ከተባለው የባቢሎን ጣዖት የተገኘ ስም ነው (ከኤር 50፥2 ጋር ያነጻጽሩ)፡ የንግሥት አስቴር አጎትም በዚህ ስም ይጠራ ነበር (አስ 2፥7)፡

2፥3 *የፋሮስ፤* "ቍንጫ" ማለት ነው (በእስራኤላውያን ዘንድ በተባዮችና በእንስሳት ስም መጠራት የተለመደ ነበር)፡ የዚህ ቤተ ሰብ አባላትና ሌሎችም በቍ 6-14 የተጠቃሱት ቤተ ሰቦች ከዕዝራ ጋር ተመልሰዋል (8፥3-14)።

2፥5 *የኤራ፤* ምናልባት፣ "የዱር በሬ" ማለት ይሆናል፤ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ እንዲህ ያለው ስም እምብዛም አይታወቅም፤ ነገር ግን በመስጴጦምያ ሰነዶች ላይ ስሙ በመገኘቱ በምርኮ ዘመን የተወረሰ ሳይሆን አይቀርም።

2፥6 *ፈሐት ሞዓብ፤* ትርጕሙ፣ "የሞዓብ ገዥ" ማለት ሲሆን፣ ይህ ስም ምናልባት በአንድ ወቅት የማዕረግ ስም ሆኖ ሳያገለግል አልቀረም።

2፥12 *ዓዝጋድ፤* ከ8፥12 ጋር ያነጻጽሩ፤ የቃሉ ትርጕም፣ "ጋድ ብርቱ ነው" ማለት ሲሆን፣ ይህ ስም ምናልባት 'ጋድ' ከተባለው ከዕድል ወይም ከጋድ አምላክ ጋር (ኢሳ 65፥11) ወይም ከዮርዳኖስ ማዶ ከሰፈረው ከጋድ ነገድ ጋር የተያያዘ ሊሆን ይችላል።

2፥16 *የአጤር፤* በመሳ 3፥15፤ 20፥16 ላይ እንደተገለጸው የስሙ ትርጕም፣ "ግራኝ" ማለት ነው።

2፥21-35፤ ከቍ 3-20 ያለው የቤተ ሰብ ስም ዝርዝር ሲሆን፣ ከቍ 21–35 ያለው ግን ከኢየሩሳሌም በስተሰሜን በብንያም ምድር የሚገኙት የመንደርና የከተማ ስሞች ዝርዝር ነው። ከይሁዳ በስተ ደቡብ በነጌብ የነበሩ ከተሞች አለመጠቀሳቸው አስገራሚ ነገር ነው። ናቡከደነፆር ይሁዳን በ597 ዓ.ቅ.ክ በወረረ ጊዜ (ኤር 13፥19)፣ የኤዶምያስ ሰዎች ሁኔታውን በመጠቀም ያንን ስፍራ ሊይዙ ችለዋል (ትንቢተ አብድዩ ይመ)።

2፥21 *የቤተልሔም ሰዎች፤* ጌታ ኢየሱስ የተወለደው ከእነዚሁ ከምርኮ ከተመለሱት የቤተልሔም ሰዎች ዘር ሊሆን ይችላል።

2፥23 *የዓናቶት፤* የኤር 1፥1 ማብ ይመ።

2፥28 *የቤቴልና፤* የዘፍ 12፥8 ማብ ይመ። እንደ ቤቴል፣ ምጽጳ፣ ገባዖንና ጊብዓን የመሳሰሉት ከተሞች፣ ከባቢሎናውያን ወረራ ያመለጡ ይመስላል፤ ሆኖም ቤቴል፣ የባቢሎን ሰራዊት ለቆ የፋርስ ሰራዊት በእግሩ ሲተካ ወድማለች። በዕዝራ ዘመን በዚሁ ስፍራ አንዲት አነስተኛ መንደር እንደ ተገኘች የታሪክ ቅርሶች ጥናት ያረጋግጣል።

2፥31፤ ቍ 7 ይመ።

2፥33 *የሎድ፤* የአሁኗ ልዳ ናት።

2፥35 የሴናዓ፤ ከምርኮ ከተመለሱት ሰዎች ከፍተኛው ቍጥር (3630) ከሴናዓ ጋር የተያያዘ ነው፤ ይህ ቍጥር በነህ 7፥38 ላይ 3930 ተብሎ ተመዝግቦአል። ስሙ እንደሚያመለክተው፣ እነዚህ ሰዎች ከአንድ ቦታ የመጡ ወይም ከአንድ ቤተ ሰብ የተገኙ ሳይሆኑ፣ በማኅበራዊ ኑሮ ደረጃ ዝቅተኛ ስፍራ የነበራቸው ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ።

2፥36-39፤ አራት የካህናት ጐሣዎች የተጠቀሱበት ክፍል ነው፤ ቍጥራቸውም 4289 ሲሆን፣ ከጠቅላላው ሕዝብ አንድ ዐሥረ

[37]የኢሜር ዘሮች	1,052
[38]የፋስኮር ዘሮች	1,247
[39]የካሪም ዘሮች	1,017

[40]ሌዋውያኑ፦

በሆዳይዋ በኩል የኢያሱና የቀድምኤል ዘሮች	74

[41]መዘምራኑ፦

የአሳፍ ዘሮች	128

[42]የቤተ መቅደሱ በረኞች፦

የሰሎም፣ የአጤር፣ የጤልሞን፣ የዓቁብ፣ የሐጢጣና የሶባይ ዘሮች	139

[43]የቤተ መቅደሱ አገልጋዮች፦
የሲሐ፣ የሐሡፋና የጠብዖት ዘሮች፤
[44]የኬራስ፣ የሲዓ፣ የፋዶን ዘሮች፤
[45]የልባና፣ የአጋባ፣ የዓቁብ ዘሮች፤
[46]የአጋብ፣ የሰምላይ፣ የሐናን ዘሮች፤
[47]የጊዴል፣ የጋሐር፣ የራያ ዘሮች፤
[48]የረአሶን፣ የኔቆዳ፣ የጋሴም ዘሮች፤
[49]የዖዛ፣ የፋሴሐ፣ የቤሳይ ዘሮች፤
[50]የአስና፣ የምዑናውያን፣ የንፉሲም ዘሮች፤
[51]የበቅቡቅ፣ የሐቁፋ፣ የሐርሑር ዘሮች፤
[52]የበስሎት፣ የምሒዳ፣ የሐርሳ ዘሮች፤
[53]የበርቆስ፣ የሲሣራ፣ የቴማ ዘሮች፤
[54]የንስያና የሐጢፋ ዘሮች፤

2፥37 1ዜና24፥14
2፥38 1ዜና9፥12
2፥39 1ዜና24፥8
2፥40 ዘኍ29፥34፤ ዘኍ3፥9፤ዘዳ18፥6-7፤ 1ዜና16፥4፤ዕዝ7፥7፤ 3፥9፤8፥15፤ነህ12፥24
2፥41 1ዜና15፥16
2፥42 1ሳሙ3፥15፤ 1ዜና9፥17
2፥43 1ዜና9፥2፤ ነህ11፥21
2፥58 1ዜና9፥2
2፥59 ዘኍ1፥18
2፥61 2ሳሙ17፥27
2፥62 ዘኍ3፥10፤ 16፥39-40
2፥63 ዘፀ28፥30፤ ዘሌ2፥3፡10
2፥65 2ሳሙ19፥35

[55]የሰሎሞን አገልጋዮች ዘሮች፦
የሶጣይ፣ የሶፌሬት፣ የፍሩዳ ዘሮች፤
[56]የየዕላ፣ የደርቆን፣ የጊዴል ዘሮች፤
[57]የሰፋጥያስ፣ የሐጢል፣ የፌክራት፣የሐጺ በይም፣ የአሚ ዘሮች፤

[58]የቤተ መቅደሱ አገልጋዮችና የሰሎሞን አገልጋዮች ዘሮች	392

[59]ከዚህ የሚከተሉት ደግሞ ከቴልሜላ፣ ከቴላሬሳ፣ ከክሩብ፣ ከአዳንና ከኢሜር ከተሞች የመጡ ናቸው፤ ነገር ግን ቤተ ሰቦቻቸው የእስ ራኤል ዘር መሆናቸውን ማስረዳት አልቻሉም፤

[60]የደላያ፣ የጦብያና የኔቆዳ፣ ዘሮች	652

[61]ከካህናቱ መካከል የኤብያ፣ የአቆስና የቤ ርዜሊ ዘሮች፤ ቤርዜሊ በዚህ ስም ሊጠራ የቻ ለው የገለዓዳዊውን የቤርዜሊን ልጅ አግብቶ ስለ ነበር ነው::

[62]እነዚህ በትውልድ መዝገቡ ውስጥ የቤተ ሰባቸውን ዝርዝር ፈለጉ፤ ነገር ግን ማግኘት አል ቻሉም፤ ስለዚህ እንዳልነጹ ተቈጥረው፣ ከክ ህነት አገልግሎት ተገለሉ:: [63]አገረ ገዥውም በኡሪምና በቱሚም እግዚአብሔርን የሚጠይቅ ካህን እስኪነሣ ድረስ፣ እጅግ ከተቀደሰው ምግብ እንዳይበሉ አዘዛቸው::

[64]ከምርኮ የተመለሱት ሰዎች ብዛት	42,360

ነበረ፤ [65]ይህም 7,337 ከሚሆኑት ከወንዶችና ከሴቶች አገልጋዮቻቸው በተጨማሪ ነው፤ 200

ኛውን ይይዛሉ::

2፥40 *ሌዋውያኑም*፤ በዚሌዋውያን መግቢያ ላይ "አስያየሙ" የሚለውን ይመ:: ከምርኮ የተመለሱት ሌዋውያን በቍጥር ከሌላው በጣም አነስተኛ ናቸው (ከ8፥15 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሌዋውያኑ በቤተ መቅደሱ ውስጥ የነበራቸው የሥራ ድርሻ ተራ ስለነበር፣ አብዛኞቹ በምርኮ አገር የነበረውን ኑሮ ወደውት እዚያው መቅረቱን ሳይመርጡ አልቀሩም::

2፥41 *የአሳፍ፡ ዳዊት* ለቤተ መቅደሱ መዘምራን አለቃ አድርጎ ከሾማቸው (1ዜና 25፥1፤ 2ዜና 5፥12፤ 35፥15) ከሦስቱ ሌዋውያን አንዱ ነው፤ የመዘምራኑ ተግባር በ1ዜና 15፥16-24 ላይ ተዘርዝሮአል::

2፥42 በረኞች፤ በአብዛኛው ሌዋውያን ናቸው (1ዜና 9፥26፤ 2ዜና 23፥4፤ 35፥15፤ ነህ 12፥25፤ 13፥22):: በዕዝራና በነህምያ መጻሕፍት ውስጥ 16 ጊዜ፣ በመጻሕፍተ ዜና መዋዕል ደግሞ 19 ጊዜ ተጠቅሰዋል:: ዋናው ሥራቸው የቤተ መቅደሱን በርና የቅጥር ግቢውን መግቢያ መክፈትና መዝጋት (1ዜና 9፥17-27) እንዲሁም ሌሎች ተራ ሥራዎችን ማከናወን ነበር (1ዜና 9፥28-32፤ 2ዜና 31፥14)::

2፥43-57፤ የቤተ መቅደሱ አገልጋዮችና የሰሎሞን አገልጋዮች ዝርያዎች ጠቅላላ ቍጥር 392 ነበር (ቍ 58)፤ ይህም ከመዘምራኑና ከበር ጠባቂዎቹ ሌዋውያን አጠቃላይ ቍጥር (ቍ 40-42) ይበልጣል::

2፥46 *የሐናን*፤ የስሙ ትርጕም፣ "(እግዚአብሔር) ቸር ነው" ማለት ሲሆን፣ በብሉይ ኪዳን "ቸር መሆን" የሚለው ግሥና ከዚሁ የተገኙት ቃላት ለብዙ ሰዎች የተጸውዖ ስም ሆነዋል:: ለምሳሌ ዮሐናን ("እግዚአብሔር ቸር ነው"፤ 8፥12 ይመ) አንዱ ሲሆን፣ በአ ማርኛ "ዮሐንስ" የሚለው ስም ከዚሁ የመጣ ነው::

2፥51 *በቅቡቅ*፤ የስሙ ትርጕም "ገምቦ" ማለት ሲሆን፣ ለወፍራምና ለቦርጫም ሰው የተሰጠ የቅጽል ስም ሳይሆን አይቀርም:: በኤር 19፥1፡10 ላይ "ገምቦ" ተብሎ ከተተረጐመው ጋር ያነጻ ጽሩ፤ በኤር 19፥7 ላይ "አፈርሳለሁ" ተብሎ የተተረጐመው የዕብ ራይስጥ ቃል ከዚሁ (ከበቅቡቅ) ጋር አንድ ነው::

2፥53 *የበርቆስ*፤ "የቆስ ልጅ" ማለት ነው (ወይም የኤዶ ማውያን ጣዖት "ቈስ" ነው::)

2፥55-58፤ *የሰሎሞን አገልጋዮች ዘሮች*፤ ይህ አባባል የሚገኘው በዚህ ክፍልና በነህ 7፥57፡60፤ 11፥3 ላይ ብቻ ነው:: እነዚህ ሰዎች ምናልባት ንጉሥ ሰሎሞን ገባሮች ያደረጋቸው የከነዓናውያን ዝርያዎች ሳይሆኑ አይቀሩም (1ነገ 9፥20-21)::

2፥55 *የሶፌሬት*፤ ምናልባት፣ "የጸሐፊው ተግባር" ማለት ሊሆን ይችላል፤ በአንድ ወቅት ለጸሐፊዎች የተሰጠ የማዕረግ ስም ሳይሆን አይቀርም::

2፥59-63፤ የዘር ሐረጋቸውን በትክክል መቍጠር ያልቻሉ ግለሰቦች ናቸው::

2፥59 *ከቴልሜላ*፤ የስሙ ትርጕም፣ "የጨው ቍልል" ማለት ነው፤ ምናልባት ጨው የተነሰነሰበት ስፍራ ሊሆን ይችላል (መሳ 9፥45 እና ማብ ይመ):: "ቴል" የሚለው የዕብራይስጥ ቃል ለተቈለለ ነገር የሚውል ሲሆን በከተማ ፍርስራሽ የሚፈጠረውን ስፍራ ያመለክታል (የኢሱ 11፥13 ማብ ይመ):: የተጋዙት አይሁዳውያን ምርኮኞች እንዲሰፍሩ የተደረገው በኮቦር ወንዝ አካባቢ ነበር (ሕዝ 1፥1)፤ ይህ ስፍራ የሚገኘው በደቡብ መስጴጦምያ የምትገኝ ምሽግ በነበረችው በኔፑር ከተማ ሳይሆን አይቀርም:: የአይሁድ ሕዝብ እንዲሰፍር የተደረገው፣ ባቢሎናውያን የፍርስራሽ ክምር ባደረጓቸው ከተሞች ሊሆን ይችላል:: *ከተሞች*፤ ባቢሎናውያን የአይሁድን ሕዝብ ያሰፈሩ ባቸው በመስጴጦምያ የሚገኙ ቦታዎች ናቸው::

2፥61 *ቤርዜሊ*፤ የስሙ ትርጕም፣ "የብረት ሰው" ማለት ነው:: በዚህ ስም ስለተጠሩ ሰዎች 2ሳሙ 17፥27-29፤ 19፥31-39፤ 1ነገ 2፥7 ይመ::

2፥63 *አገረ ገዥውም*፤ ምናልባት ሰሳብሳርን ወይም ዘሩ ባቤልን ሊሆን ይችላል (የ1፥8 ማብ ይመ):: *ኡሪምና ቱሚም*፤ የዘፀ 28፥30 ማብ ይመ::

2፥64 *42360*፤ ድምሩ ከተሰጡት ከሌሎቹ ቍጥሮች በላይ ነው፤

ምድብ	ዕዝራ	ነህምያ	1ኢስድራስ
የእስራኤል ሰዎች	24,144	25,406	25,947
ካህናት	4,289	4,289	5,288
ሌዋውያን፣ መዘምራን፣ በር ጠባቂዎች፣ የቤተ መቅደስ አገልጋዮች፣ የሰሎሞን አገልጋዮች ዘሮች	392	392	372
ትውልዳቸው የማይታወቅ ሰዎች	652	642	652
ድምር	29,818	31,089	32,600

ከ10,000-12,000 የሚደርሰው ይህ ልዩነት እንዴት እንደመጣ መናገር አስቸጋሪ ነው:: ቍጥሩ የሚያመለክተው ስማቸው ያልተጠቀሰውን ከ10,000-12,000 የሚደርሱትን ሴቶችና ሕፃናት ሊሆን ይችላል፤ ከዚሁ በተጨማሪ በቍ 61-63 ላይ የተጠቀሱትንና ትውልዳቸው በውል የማይታ ወቀውን ካህናት እንደሚጨምር ምንም ጥርጥር የለውም:: አንዳንድ ሊቃው ንት እንደሚናገሩት ቍጥራቸው በግልጽ የተጠቀሰው፣ ከይሁዳና ከብንያም ወገን የሆኑት ተመላሾች ሲሆኑ፣ የቀሩት ደግሞ ከሌሎች ወገን ናቸው::

2፥65 ከወንዶችና ከሴቶች አገልጋዮቻቸው፤ የአገልጋዮቹ ቍጥር ከሌሎቹ ጋር ሲነጻጸር አንድ ለስድስት ይሆናል፤ ይህም ከፍተኛ

ወንድና ሴት ዘማሪዎችም ነበሯቸው። [66]736 ፈረሶች፣ 245 በቅሎዎች፣ [67]435 ግመሎችና 6,720 አህዮች ነበሯቸው።

[68]በኢየሩሳሌም ወደሚገኘው ወደ እግዚአብሔር ቤት በደረሱ ጊዜ፣ አንዳንድ የቤተ ሰብ መሪዎች፣ በቀድሞው ቦታ እንደ ገና ለሚሠራው የእግዚአብሔር ቤት በበጎ ፈቃድ ስጦታ አደረጉ። [69]እንደየችሎታቸውም 61,000 የወርቅ ዳሪክ[ሠ]፣ 5,000 ምናን[ረ] ብር፣ 100 ልብሰ ተክህኖ ለግምጃ ቤቱ ሰጡ።

[70]ካህናቱ፣ ሌዋውያኑ፣ መዘምራኑ፣ በር ጠባቂዎቹና የቤተ መቅደስ አገልጋዮቹ፣ ከሌሎች ሰዎች ጋር በየራሳቸው ከተሞች ሰፈሩ፤ የቀሩት እስራኤላውያንም በየከተሞቻቸው ተቀመጡ።

መሠዊያው እንደ ገና ተሠራ

3 ሰባተኛው ወር በደረሰ ጊዜ፣ እስራኤላውያን በየከተሞቻቸው ሳሉ፣ ሕዝቡ እንደ አንድ ሰው ሆነው በኢየሩሳሌም ተሰበሰቡ። [2]ከዚያም የኢዮሴዴቅ ልጅ ኢያሱና ካህናት ዘመዶቹ እንዲሁም የሰላትያል ልጅ ዘሩባቤልና የሥራ ባልደረቦቹ፣ በእግዚአብሔር ሰው በሙሴ ሕግ በተጻፈው መሠረት የሚቃጠል መሥዋዕት ለማቅረብ፣ የእስራኤልን አምላክ መሠዊያ መሥራት ጀመሩ። [3]በዙሪያቸው ካሉት አሕዛብ የተነሣ ፍርሀት ቢያድርባቸውም፣ መሠዊያውን በቀድሞው መሠረት ላይ ሠሩ፤ በመሠዊያውም ላይ ጠዋትና ማታ የሚቀርበውን የሚቃጠል መሥዋዕት ለእግዚአብሔር አቀረቡ። [4]ከዚያም ለእያንዳንዱ ቀን እንደ ታዘዘው፣ በሚያስፈልገው ቍጥር ልክ የሚቃጠል መሥዋዕት በማቅረብ የዳስ በዓልን በተጻፈው መሠረት አከበሩ። [5]ከዚያም በኋላ መደበኛውን የሚቃጠል መሥዋዕት፣ የወር መባቻን መሥዋዕት፣ በተቀደሱት የእግዚአብሔር በዓላት የሚቀርበውን መሥዋዕትና በበጎ ፈቃድ ለእግዚአብሔር የሚሰጠውን መባ አቀረቡ። [6]የእግዚአብሔር ቤት መቅደስ መሠረት ገና ያልተጣለ ቢሆንም፣ በሰባተኛው ወር በመጀመሪያው ቀን ለእግዚአብሔር የሚቃጠል መሥዋዕት አቀረቡ።

ቤተ መቅደሱ እንደ ገና ተሠራ

[7]ከዚያም ለድንጋይ ጠራቢዎችና ለዐናጢዎች ገንዘብ ሰጡ፤ ከፋርስ ንጉሥ ከቂሮስ በተፈቀደው መሠረት የዝግባ ዛፎች ከሊባኖስ ወደ ኢዮጴ በባሕር እንዲያመጡላቸው፣ ለሲዶናና ለጢሮስ ሰዎችም ምግብ፣ መጠጥና ዘይት ሰጡ።

[8]ኢየሩሳሌም ወደሚገኘው ወደ እግዚአብሔር ቤት በደረሱ በሁለተኛው ዓመት በሁለተኛው ወር፣ የሰላትያል ልጅ ዘሩባቤልና የኢዮሴዴቅ ልጅ ኢያሱ እንዲሁም የቀሩት ወንድሞቻቸው (ካህናቱ፣ ሌዋውያኑ፣ ከምርኮ ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሱት ሁሉ) ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ የሆናቸው ሌዋውያን የእግዚአብሔርን ቤት ሕንጻ ሥራ እንዲቈጣጠሩ ሾሟቸው፤ ሥራውንም ጀመሩ። [9]ኢያሱ፣ ወንዶች ልጆቹና ወንድሞቹ፣ የዮሑዳያ[ሰ] ዘሮች ቀድምኤልና ወንዶች ልጆቹ፣ የኤንሐዳድ ወንዶች ልጆች፣ ልጆቻቸውና ወንድሞቻቸው፣ ሌዋውያንም ሁሉ የእግዚአብሔርን ቤት የሚሠሩትን ሰዎች ለመቈጣጠር በአንድ ላይ ሆኑ።

[10]ግንበኞቹ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ መሠረት በጣሉ ጊዜ፣ ካህናቱ ልብሰ ተክህኖአቸውን ለብሰውና መለከታቸውን ይዘው፣ ሌዋውያኑ የአሳፍ ልጆች ደግሞ ጸናጽል ይዘው፣ በእስራ

2፥66 ኢሳ66፥20
2፥68 ዘፀ25፥2
2፥70 ቍ1፤ 1ዜና9፥2፤ ነህ11፥3-4
3፥1 ዘሌ23፥24፤ ነህ7፥73
3፥2 ዘፀ20፥24፤ ዘዳ12፥5-6፤1ዜና3፥17፤ ዕዝ2፥2፤ሐጌ1፥1፤ ዘካ6፥11
3፥3 ዘፀ29፥39፤ ዘኍ28፥1-8፤ዕዝ4፥4፤ ዳን9፥25
3፥4 ዘፀ23፥16፤ ዘኍ29፥12-38፤ ነህ8፥14-18፤ ዘካ14፥16-19
3፥5 ዘሌ23፥1-44፤ ዘኍ28፥14፤29፥39፤ ቈላ2፥16
3፥7 1ዜና14፥1፤ 22፥15፤ዕዝ1፥2-4፤ ኢሳ35፥2፤60፥13
3፥8 ዘኍ4፥3፤ 1ዜና6፥1፤ዘካ4፥9
3፥9 ዕዝ2፥40
3፥10 ዘኍ10፥2፤ 2ሳሙ6፥5፤1ዜና6፥31፤ 16፥6፤25፥1፤2ዜና5፥13፤ ዕዝ5፥16፤6፥3፤ነህ12፥35፤ ሐጌ2፥15፤ዘካ6፥12

[ሠ]69 500 ኪሎ ግራም ያህል ነው።
[ረ]69 2.9 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው።
[ሰ]9 ዕብራይስጡ፣ ይሁዳ ይላል፤ ምናልባት ከዮሑዳያ ጋር ተመሳሳይ ነው።

አንዝ ነው፤ ብዙ አገልጋዮች ከጌቶቻቸው ጋር መመለሳቸው የሚያመለክተው የአይሁድ ሕዝቦች ለአገልጋዮቻቸው መልካም ሰዎች መሆናቸውን ነው። *ዘማሪዎች*፤ እዚህ ዝርዝር ውስጥ የተጠቀሱት ወንዶችና ሴቶች ዘማሪዎች ከክህነት አገልግሎት ውጭ፣ በሰርግና በቀብር ሥነ ሥርዐት ላይ (2ዜና 35፥25) የሚዘፍኑና የሚያቀነቅኑ (2ዜና 35፥25) ሊሆኑ ይችላሉ። እነዚህም በቍ 41 ላይ ከተጠቀሱት የቤተ መቅደሱ መዘምራን የተለዩ ናቸው፤ የቤተ መቅደሱ መዘምራን ወንዶች ብቻ ናቸው።

2፥66 *ፈረሶች*፤ ንጉሥ ቂሮስ ለአይሁድ መሳፍንትና መኳንንት የሰጣቸው ሳይሆኑ አይቀሩም። *በቅሎዎች*፤ በእነዚህ እንስሳት የሚጠቀሙት አብዛኛውን ጊዜ ንጉሣውያን ቤተ ሰቦችና ባለጠጎች ብቻ ነበሩ (1ነገ 1፥33፤ ኢሳ 66፥20)።

2፥67 *አህዮች*፤ ዕቃን ለመጫን የሚጠቅሙ ሲሆን፣ ልጆችና ሴቶችም ይቀመጡባቸዋል። በጎችና ፍየሎች እንዲሁም ሌሎች የቀንድ ከብቶች አልተጠቀሱም፤ ጕዞውን ስለሚያስተጓጉሉ ትተዋቸው ሊሆን ይችላል።

2፥69፤ የዚህ ክፍል ተጓዳኝ (ነህ 7፥70-72) በዕዝራ ላይ ከተገለጸው ይልቅ የተሟላ መግለጫ አለው። በዕዝራ መጽሐፍ ስጦታዎቹን ያቀረቡት የቤተ ሰብ አለቆች ናቸው (ቍ 68)፤ በነህምያ መጽሐፍ ግን ስጦታዎቹን ያበረከቱት አገረ ገዢው፣ የቤተ ሰብ አለቆችና የተቀሩት ሰዎች በሙሉ ናቸው። *ዳሪክ* ከጥሬ ብር የተሠራ የግሪኮች ሳንቲም ነበር። አንዳንዶች ግን እዚህ ላይ የተጠቀሰው የግሪኩ ሳይሆን፣ የፋርሱ የወርቅ ሳንቲም ነው ይላሉ። *ምናን* ለመጀመሪያ ጊዜ በሥራ ላይ የዋለው በመስጴጦምያ ነው። 60 ሰቅል አንድ ምናን፣ 60 ምናን አንድ ታላንት ነበር። አንድ ሰቅል የአንድ ወር አማካይ ደመወዝ ነበር፤ ስለዚህ አንድ ምናን የአምስት ዓመት ደመወዝ፣ አንድ ታላንት ደግሞ የሦስት መቶ ዓመት ደመወዝ ነው።

2፥70፤ በኋላ ግን ነህምያ (11፥1-2)በኢየሩሳሌም የሚኖረውን ሕዝብ ቍጥር ለመጨመር ሲል ሌሎች ሰዎችን በዕጣ ለመውሰድ ተገዶ ነበር።

3፥1 *ሰባተኛው ወር*፤ በወርሃ ጢሽሪ (ከመስከረም - ጥቅምት) ማለትም ምርኮኞቹ ይሁዳ ከደረሱ ከሦስት ወር በኋላ ነው (በ537 ዓ.ቅ.ክ)። ጢሽሪ በአይሁድ እጅግ የተቀደሱ በዓላት ከሚከበርባቸው ወራት አንዱ ነው (ዘሌ 23፥23-43 እና ማብ ይመ)።

3፥2 *ኢያሱ ... ዘሩባቤል*፤ ከወቅቱ ሁኔታ የተነሣ ከሕዝቡ መሪ ይልቅ ካህኑ ቅድሚያ አግኝቶአል (ከ3፥8፤4፥3፤5፥2፤ ከሐጌ 1፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥4 *የዳስን በዓል*፤ ዘሌ 23፥33 – 43 እና ማብ ይመ።

3፥5 *የወር መባቻ*፤ የ1ሳሙ 20፥5 ማብ ይመ። *በተቀደሱት ... በዓላት*፤ የዘሌ 23፥2 ማብ ይመ። *በበጎ ፈቃድ ... የሚቀርበውን*፤ የ1፥4 ማብ ይመ። እዚህ ላይ ከቤተ መቅደሱ መሠራት አስቀድሞ መሥዋዕት የቀረበ መሆኑን ማስተዋል ያስፈልጋል።

3፥7 *የዝግባ ግንድ*፤ ቤተ መቅደሱ መጀመሪያ ሲሠራ እንዳደረጉት ሁሉ፣ የፊንቄ ሰዎች አሁንም ዕንጨትና ሠራተኛ በመላክ ተባብረዋል (1ነገ 5፥6-12)።

3፥8 *በሁለተኛው ዓመት*፤ የአይሁድ ሕዝብ ወደ ምድራቸው የተመለሱት በበልግ ወራት በ537 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ ስለ ነበር፣ የተባለው ሁለተኛ ዓመት፣ በ536 ዓ.ቅ.ክ በበልግ ወራት ውስጥ ማለት ነው። *በሁለተኛው ወር*፤ ንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን ማሠራት ከጀመረበት ወር (1ነገ 6፥1) ጋር አንድ ነው (ሚያዝያ - ግንቦት)። *ሀያ ዓመት*፤ በቀድሞ ዘመን ሌዋውያን አገልግሎት የሚጀምሩበት ዝቅተኛው ዕድሜ 30 ዓመት (ዘኍ 4፥3) ወይም 25 ዓመት (ዘኍ 8፥24) ነበር፤ በኋላ ግን ወደ 20 ዓመት ዝቅ ብሎአል (1ዜና 23፥24፡27፤ 2ዜና 31፥17)፤ ይህ የሆነው ሌዋውያኑ በቍጥር አነስተኛ ስለነበሩ ሊሆን ይችላል።

3፥10 *መለከታቸውን*፤ ከብር ነጥሮ የተሠራ ነው (ዘኍ 10፥2 እና ማብ ይመ)። ዮሴፍ ወልደ ኩሪዮን ስለመለከት ሲናገር "ርዝመቱ ከአንድ ክንድ ትንሽ የሚያንስ፣ እንደ መቃ ውስጠ ክፍት፣ ከዋሽንት ትንሽ የሚወፍር ነው" ይላል። መለከት ሁልጊዜ የሚነፋው በካህናት ነው፤ ይሁንና በኢዮአስ ሥርዐተ ንግሥ ጊዜ ብቻ መለከቶቹን ሌሎች ሰዎች ነፍተዋቸዋል (2ነገ 11፥14፤ 2ዜና 23፥13)። መለከት

ኤል ንጉሥ በዳዊት መመሪያ መሠረት እግዚአ ብሔርን ለመወደስ ስፍራቸውን ያዙ። [11]በውዳ ሴና በምስጋናም ለእግዚአብሔር እንዲህ ሲሉ ዘመሩ፤

"ቸር ነውና፤ ለእስራኤልም ምሕረቱ ለዘላ ለም ነውና።" የእግዚአብሔር ቤት መሠረት ስለ ተጣለ፣ ሕዝቡ ሁሉ በታላቅ ድምፅ እልል እያሉ፣ ለእግዚአብሔር ምስጋና አቀረቡ። [12]የቀድሞ ውን ቤተ መቅደስ ያዩ በዕድሜ የሸመገሉ ብዙ ካህናት፣ ሌዋውያንና የቤተ ሰብ አለቆች የዚህ ቤተ መቅደስ መሠረት ሲጣል ባዩ ጊዜ፣ ድምፃ ቸውን ከፍ አድርገው አለቀሱ፤ ሌሎቹ ግን የደ ስታ ጩኸት አሰሙ። [13]የሕዝቡ ጩኸት ድብ ልቅልቅ ያለ ስለ ነበር፣ የደስታውን እልልታ ከልቅሶው ጩኸት መለየት የሚችል ማንም አልነበረም፤ ድምፁም ከሩቅ ይሰማ ነበር።

3፥11 ኢሱ6፥5:10፤ 1ዜና16፥34:41፤ 2ዜና7፥3፤መዝ30፥5፤ 107፥1፤118፥1፤138፥8፤ ሐጌ2፥18፤ዘካ4፥9፤8፥9
3፥12 ኤር31፥9፤ 50፥4፤ሐጌ2፥3:9
3፥13 አዩ8፥21፤ 33፥26፤ መዝ27፥6፤ 42፥4፤ኢሳ16፥9፤ ኤር48፥33
4፥1 ነህ2፥20
4፥2 2ነገ17፥24:41

ቤተ መቅደሱ እንዳይሠራ የተነሣ ተቃውሞ

4 የይሁዳና የብንያም ጠላቶች ከምርኮ የተ መለሱት ሰዎች የእስራኤልን አምላክ የእግዚ አብሔርን ቤተ መቅደስ በመሥራት ላይ መሆናቸውን ሲሰሙ፣ [2]ወደ ዘሩባቤልና ወደ ቤተ ሰቡ አለቆች መጥተው፣ "እኛም እንደ እናንተ አምላካችሁን የምንፈልግ ነን፤ የአሦር ንጉሥ አስ ራዶን ወደዚህ ካመጣን ጊዜ ጀምሮ ለእርሱ ሰንሠዋ ለት ቈይተናል፤ ስለዚህ አብረን ከእናንተ ጋር እንሥራ" አሏቸው።

አብዛኛውን ጊዜ የሚነፋው በደስታ ጊዜ ብቻ ነው፤ ይኸውም እዚህ ላይ እንደ ተገለጸው፣ የኢየሩሳሌም ቅጥር እንደ ገና ተሠርቶ ባለቀ ጊዜ፣ በምረቃው ሥርዐት ላይ (ነህ 12፥35፤ ከ2ዜና 5፥13፤ ከመዝ 98፥6 ጋር ያነጻጽሩ)እንዲነፋ ተደርጓል። ጸናጽል፤ ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ዐሥራ ሦስት ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል፤ እዚህ ላይ ከተጠቀሰውና ከነህ 12፥27 በስተቀር ሌሎቹ በሙሉ የሚገኙት በዜና መዋዕል መጻሕፍት ውስጥ ነው።

3፥11 ዘመሩ፤ እየተቀባበሉ ዘመሩ ማለት ሊሆን ይችላል፤ ምናልባት መዘምራኑ ሁለት ቦታ ተከፍለው አንዱ አንዱን ክፍል ሲዘምር፣ ሌላው ደግሞ ሌላውን ክፍል እየተቀባበሉ እንደሚዘምሩ ያመለክታል። *ቸር ነውና ...ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤* ለምሳሌ 1ዜና 16፥34፤ 2ዜና 5፥13፤ መዝ 100፥5 ይመ። *እልል እያሉ፤* ኢሱ 6፥5:20፤ 1ሳሙ 4፥5፤ መዝ 95፥ 1 ይመ።

3፥13 *የደስታውን እልልታ ከልቅሶው ጩኸት፤* የእስራኤል ሕዝብ ስሜቱን በደስታና በእልልታ መግለጽ የተለመደ ነበር (10፥1፤ ነህ 1፥4፤ 8፥9)፤ ፍርድ እንዲመጣባቸው የፈቀደው አምላክ አሁን ደግሞ ወደ ምድራቸው መለሳቸው፤ ያቀዱትንም እንዲፈጽሙ ረዳቸው። በአንድ የባቢሎን የማእዘን ድንጋይ ላይ እንዲህ የሚል ቃል ተጽፎ ይገኛል "ሥራዬን እያለቀስሁ ጀመርሁ፣ የጨረስሁት ግን በደስታ ነው"፤ ከመዝ 126፥5-6 ጋር ያነጻጽሩ።

4፥1-23 ይህ ክፍል የአይሁድን ሕዝብ ዕቅድና ጥረት ለማ ሰናከል ስለ ተደረገው ሙከራ ባጭሩ ይናገራል፤ ከቍ 1-5 ባለው ክፍል ጸሓፊው፣ በቂሮስ ዘመነ መንግሥት (ከ559-530 ዓ.ቅ.ክ) የተከናወኑትን ድርጊቶች ይገልጻል፤ በቍ 6 ላይ በጠረክሲስ ዘመነ መንግሥት (486-465 ዓ.ቅ.ክ) እንዲሁም ከቍ 7-23 ባለው ክፍል በቀዳማዊ አርጤክስስ ዘመነ መንግሥት (ከ465-424 ዓ.ቅ.ክ) የተፈጸመውን ድርጊት ያወሳል። ከዚያም ቍ 24 ላይ ወደ ቀዳማዊ ዳርዮስ ዘመነ መንግሥት (522-486 ዓ.ቅ.ክ) ይመለሳል፤ የቤተ መቅደሱ ሥራ የተፈጸመው በዚሁ ንጉሥ ዘመነ መንግሥት ነበር (5፥1-2፤ 6፥13-15፤ ትንቢተ ሐጌ፤ ዘካ 1፥1-17፤ 4፥9 ይመ)።

4፥1 *የይሁዳና የብንያም፤* የ1፥5፤ የ1ነገ 12፥21 ማብ ይመ፤ *ጠላቶች፤* "ከእናንተ ጋር እንሥራ" (ቍ 2) ያሏቸው ሰዎች የሰማርያ ሰዎች ናቸው።

4፥2፤ የሰማርያ መንግሥት በ722-721 ዓ.ቅ.ክ ላይ ከወደቀ በኋላ፣ የአሦር ነገሥታት የመስጴጦምያንና የሶርያን ሰዎች ወደ አገ ራቸው ያፈልሱ ነበር። እነዚህ ሰዎች የሚያመልኩት የራሳቸው

የዘሩባቤል ቤተመቅደስ

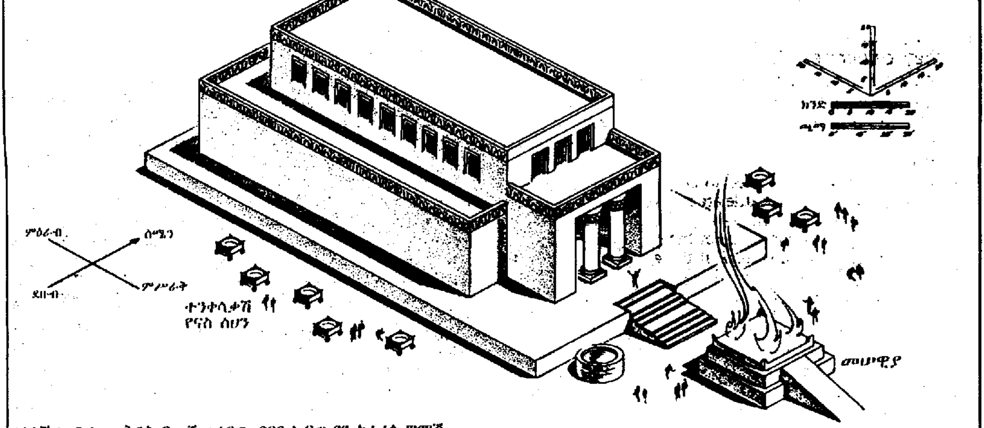

ሁለተኛው ቤተ መቅደስ የመጀመሪያው በባቢሎናውያን ከፈረሰ ግማሽ ምዕተ ዓመት በኋላ በ536 ዓ.ቅ.ክ በሰሎሞን ቤተ መቅደስ መሠረት ላይ መሠራት ተጀመረ። የቀድሞውን ቤተ መቅደስ ያስታወሱ ሰዎች ከአሁኑ ጋር በማነጻጸር አለቀሱ (ዕዝ 3:12)። በፋርስ ንጉሥ በዳርዮስ (522 - 486) በ6ኛው ዓመት በ516 ተጠናቀቀ።

የሥነ ጥንት ማስረጃዎች እንደሚያረጋግጡት በፋርስ ዘመን በፍልስጥኤም ምድር ከቁሳዊ ነገሮች ባሕል አኳያ የበለጸገ አልነበረም። በኋላም በላይኛው የግብፅ ምድር የተገኙ የአራማይክ መዛግብት አይሁዶች የአምልኮ ስፍራ ለመገን ባት ከመንግሥት ፈቃድ ያገኙበትን ሂደትና በዚህ ጊዜ የነበሩትን የተለያዩ ጠላቶች ይገልጻሉ።

ስለ ቤተመቅደሱና ስለ ግንባታው ብዙ የሚታወቅ የለም። በጊዜው ከነበሩ ጥቂት ሕንጻዎች በሶኪሶ ያለው የፋርስ ቤተ መንግሥትና በኢራቅ ኤልአሚር የነበረው ቶቢያድ በሕንጻ ቴክኒክ የሚጠቀሱ ናቸው።

በ586 ዓ.ቅ.ክ. እና በ70 ዓ.ም. እንደ ወደሙት ታላላቅ ሕንጻዎች በዘሩባቤል የተጀመረው ቤተ መቅደስ ያለ ምንም አስከፊ ውድመት ቀስ በቀስ በረጅም ጊዜ ውስጥ ታድሷል። በኋላም በሄሮድስ አስደናቂ ጎ ን ጸ ሙሉ በሙሉ ተተክቷል/ተለውጧል።

3ዘሩባቤል፣ ኢያሱና ሌሎቹ የእስራኤል ቤተ ሰቦች አለቆች ግን፣ "ለአምላካችን ቤተ መቅደስ እንድትሠሩ ከእኛ ጋር የሚያገናኛችሁ ምንም ነገር የለም። የፋርስ ንጉሥ ቂሮስ ባዘዘን መሠረት ለእስራኤል አምላክ ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የምንሠራው እኛ ብቻ ነን" ሲሉ መለሱላቸው።

4ከዚያም የምድሪቱ ነዋሪዎች የይሁዳን ሕዝብ ተስፋ ማስቈረጥና ሥራውንም እንዳይቀጥሉ ማስፈራራት ጀመሩ[*]። 5ከፋርስ ንጉሥ ከቂሮስ ዘመነ መንግሥት ጀምሮ እስከ ፋርስ ንጉሥ እስከ ዳርዮስ ዘመነ መንግሥት ድረስ ዕቅዶቻቸውን የሚያሰናክሉ መካሪዎችን በገንዘብ ገዙባቸው።

በጠረክሲስና በአርጤክስስ ዘመን የተደረገ ሌላው ተቃውሞ

6በጠረክሲስ ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ነዋሪዎች ላይ የጽሑፍ ክስ መሠረቱባቸው።

7በፋርስ ንጉሥ በአርጤክስስ ዘመን ቢሽላም፣ ሚትሪዳጡ፣ ጣብኤልና ተባባሪዎቹ ወደ አርጤክስስ ደብዳቤ ጻፉ። ደብዳቤው የተጻፈው በአረማይስጥ ፊደል፣ በአረማይስጥ ቋንቋ ነበረ[+][++]።

8አገረ ገዡ ሬሁምና ጸሓፊው ሲምሳይ በኢየሩሳሌም ላይ ለንጉሡ ለአርጤክስስ እንዲህ የሚል ደብዳቤ ጻፉ፤

9ደብዳቤው የተጻፈው፣ ከአገረ ገዡ ሬሁም፣ ከጸሓፊው ሲምሳይ በትሪፖሊስ፣ በፋርስ፣ በኦርክ፣ በባቢሎን፣ እንዲሁም በሱሳ ማለትም በኤላማውያን ላይ ዳኞችና ገዦች ከሆኑት ከተባባሪዎቻቸው፣ 10ደግሞም ታላቁና ኀያሉ አስና ፈር[~] አፍልሶ በሰማርያ ከተማና ከኤፍራጥስ ወንዝ ማዶ እንዲሰፍሩ ካደረጋቸው ሌሎች ሕዝቦች ነው።

11የላኩለት ደብዳቤ ቅጅ ይህ ነው፤

ለንጉሥ አርጤክስስ፣

በኤፍራጥስ ወንዝ ማዶ ከሚኖሩት አገልጋ ዮችህ የተላከ፤

12ከአንተ ዘንድ ወደ እኛ የመጡት አይሁ ዳውያን ወደ ኢየሩሳሌም በመሄድ ዐመፀኛና ርኩስ ከተማ እንደ ገና በመሥራት ላይ ናቸው፤ ቅጥሮቿንም እንደ ገና በመሥራትና መሠረ ቶቿንም በመጠገን ላይ መሆናቸው በንጉሡ ዘንድ የታወቀ ይሁን።

13ከዚህም በላይ ይህች ከተማ ከተሠራች፣ ቅጥሮቿም እንደ ገና ከተገነቡ፣ ቀረጥና እጅ መንሻ ወይም ግብር እንደማይከፍሉ፣ የቤተ መንግሥቱም ገቢ እንደሚቀንስ በንጉሡ ዘንድ የታወቀ ይሁን። 14አሁንም እኛ ስለ ቤተ መንግ

4፥3 ዕዝ1፥1-4
4፥4 ዕዝ3፥3
4፥6 አስ1፥1፤3፥13፤ 9፥5፤ዳን9፥1
4፥7 2ነገ18፥26፤ ዕዝ7፥1፤ነህ2፥1፤ ኢሳ36፥11፤ዳን1፥4፤2፥4
4፥9 ቍ23፤ ዘፍ10፥10፤ዕዝ5፥6፤ 6፥6፡13፤ነህ1፥1፤ አስ1፥2፤ዳን8፥2
4፥10 ቍ17፤ 2ነገ17፥24፤ነህ4፥2
4፥12 ዕዝ5፥3፡9
4፥13 ዕዝ7፥24፤ ነህ5፥4

[*]4 ወይም፣ *ቤተ መቅደሱን ለመሥራት ሲነሡ አወኳቸው።*
[+]7 ወይም፣ *በአረማይስጥ ቋንቋ ተጽፎ በዚያው ቋንቋ የተተረጐመ።*
[++]7 ዕዝ 4፥8-6፥18 ያለው ክፍል የተጻፈው በአረማይስጥ ቋንቋ ነው።
[~]10 በአረማይስጥ ቋንቋ "አሹርባኒጳል" ማለት ነው።

አምላክ ቢሆንም፣ እግዚአብሔርንም እንደ ምድሪቱ ባዕድ አምላክ በመቍጠር በተጨማሪ ያመልኩ ነበር (2ነገ 17፥24-41) *አስራዶን፤* የ2ነገ 19፥37 ማብ ይመ።

4፥4 *የምድሪቱ ነዋሪዎች፤* ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን ("አንቲኪውቲስ" 11.2.1) እነዚህ ሰዎች በተለይ ኩታውያን (2ነገ 17፥24፡ 30) መሆናቸውን ይገልጻል። *ማስፈራራት፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ግሥ በጦርነት ጊዜ የሚፈጠረውን ብርክ የሚገልጽ ነው (መሳ 20፥41፤ 2ሳሙ 4፥1፤ 2ዜና 32፥18)።

4፥5 *በገንዘብ ገዙባቸው፤* በለዓም በገንዘብ የተቀጠረበትን (ዘዳ 23፥4-5፤ ነህ 13፥2) እንዲሁም አንድ ነቢይ ነህምያን እንዲያስፈራራ የተቀጠረበትን ሁኔታ (ነህ 6፥12-13) ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

4፥6 *ጠረክሲስ፤* መጽሐፈ አስቴርን ይመ። ንጉሥ ዳርዮስ በ486 ዓ.ቅ.ክ በሞተ ጊዜ፣ የግብፅ ሰዎች ዐምፀው ስለ ነበር፣ የዳርዮስ ልጅ ጠረክሲስ ይህን ዐመፅ ለመቈጣጠር ወደ ምዕራብ መጓዝ ነበረበት።

4፥7 *አርጤክስስ፤* በዚህ ስም የተጠሩት ሦስት የፋርስ ነገሥታት ናቸው፤ እነርሱም ቀዳማዊ አርጤክስስ (ከ465-424 ዓ.ቅ.ክ)፣ ዳግማዊ አርጤክስስ (ከ404-358 ዓ.ቅ.ክ) እንዲሁም ሣልሳዊ አርጤክስስ (ከ358-338 ዓ.ቅ.ክ) ናቸው። እዚህ ቍጥር ላይ የተጠቀሰው ግን ቀዳማዊ አርጤክስስ ነው። *ሚትሪዳጡ፤* 1፥8 እና ማብ ይመ። *ጣብኤል፤* የአረማይስጥ ስም ነው (ኢሳ 7፥6 እና ማብ ይመ)። *ደብዳቤ ጻፉ፤* የጥንት መካከለኛው ምሥራቅ ነገሥታት፣ በሚገባ የተዋቀር የወሬ አቀባዮችና የሰላዮች ቡድን ነበራቸው። ከግብፅ የተገኙ ሰነዶች የፈርዖን "ጆሮችና ዐይኖች" የሚል ቃል ይዘዋል። የአሦር ንጉሥ የነበረው ዳግማዊ ሳርጎን ዑራቱ በተባለ አካባቢ ለነበሩት እንደራሴዎቹ፣ "ያያችሁትንና የሰማችሁትን ሁሉ ጻፉልኝ" በማለት አዞአቸው ነበር። "የንጉሥ ዐይን" እንዲሁም "የንጉሥ ጆሮ" የሚባሉ ሁለት ባለሥልጣናት ለፋርስ ንጉሥ መረጃ ያቀብሉ ነበር።

4፥8-6፥18፤ ጸሐፊው ይህን ክፍል የወሰደው በአረማይስጥ ቋንቋ ከተጻፉ መዛግብት ላይ ነው። ከ7፥12-26 ያለውም ክፍል የተጻፈው በአረማይስጥ ቋንቋ ነው።

4፥8 *አገረ ገዡ፤* የጠቅላይ ሚኒስትር ወይም የአንድ ሚኒስ ትር ያህል ሥልጣን የነበረው ሹም ሳይሆን አይቀርም። ምናልባት ሬሁም በቃል እየነገረው ደብዳቤውን በአረማይስጥ ቋንቋ የጻፈው ሲምሳይ ሊሆን ይችላል (በሌላ በኩል ደግሞ ሲምሳይ አንድ ትልቅ ባለሥልጣን እንጂ ጸሐፊት ላይሆን ይችላል)። ከዚያም ደብዳቤው ወደ ፋርስ ቋንቋ ተተርጕሞ በንጉሡ ፊት ይነበብ (ቍ 18)። ሄሮዶቱስ እንደ ዘገበው፣ ለእያንዳንዱ ሹም የቤተ መንግሥት ጸሐፊ ተመድቦለት በቀጥታ ለፋርስ ንጉሥ መረጃ ያስተላልፍ ነበር።

4፥9 *ከተባባሪዎቻቸው፤* ቍ 17፡23፤5፥3፡6፤6፥6፤6፥13 ይመ። በፋርሶች ቢሮክራሲያዊ አገዛዝ ውስጥ ከሚታዩት አስደናቂ ነገሮች አንዱ በሥራ ባልደረቦች መካከል የሚታየው የኀላፊነት ክፍፍል ነው። *በኦርክ፤* የዘፍ 10፥10 ማብ ይመ። *ባቢሎን፤* በአሦራውያን ንጉሥ በአስናፈር ዘመነ መንግሥት (ከ669-627 ዓ.ቅ.ክ) አንድ ከፍተኛ የሕዝብ ዐመፅ ተነሥቶ ነበር (652-648 ዓ.ቅ.ክ)፤ በዚህ ዐመፅ ላይ የባቢሎን ገዥ የነበረው የንጉሡ ወንድም ሻማሽ-ሹም-ዑኪን ተሳትፎ ነበር። የንጉሡ ወንድም ብዙ ጊዜ ተከቦ በመቆየቱ ራሱን፣ እሳት ውስጥ ወርውሮ ገድሏል። እዚህ ላይ የተጠቀሱት የባቢሎን ሰዎች፣ አሦራውያን በስተ ምዕራብ ወደሚገኘው የአገሪቱ ክፍል ያጋዟቸው የዐማፅያኑ ዝርያዎች እንደ ነበሩ ምንም ጥርጥር የለውም። *ሱሳ፤* ሱሳ የዔላም (በኢራን ደቡብ ምዕራብ) ዋነኛ ከተማ ናት። የሱሳ ነዋሪዎች በዐመፅ ተከፋይ ስለ ነበሩ፣ ንጉሥ አስናፈር በ640 ዓ.ቅ.ክ ላይ (ሬሁም ከጻፈው ደብዳቤ ሁለት ምዕተ ዓመት በፊት) ክፉኛ መትቶ አጥፍቶአቸዋል።

4፥10 *አስናፈር፤* የመጨረሻው ታላቁ የአሦር ንጉሥ ሲሆን፤ በነነዌ ከተማ ባቋቋመው ቤተ መጻሕፍት ይታወቃል። ይህ ሰው ስሙ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በሌላ ቦታ አልተጠቀሰም፤ ምናልባት ምናሴን ከግዞት ነጻ የለቀቀው ይህ ንጉሥ ሳይሆን አይቀርም (2ዜና 33፥11-13)። *ሰማርያ፤* የይሁዳ ንጉሥ አሞን የተገደለው (ከ642-640 ዓ.ቅ.ክ፤ 2ነገ 21፥23፤ 2ዜና 33፥24 ይመ) በዔላምና በባቢሎን በተቀሰቀሰው ፀረ አሦር ዐመፅ ምክንያት ሳይሆን አይቀርም። የአሦር ሰዎች እነዚህን ዐመፀኛ የሰማርያ ሰዎች ከዚያ በማንሣት፣ ከዐመፀኞቹ ከዔላምና ከባቢሎን ሰዎች ጋራ አግዘው አስፍረዋቸው ይሆናል። *ከኤፍራጥስ ወንዝ ማዶ፤* በቀሙ "ከወንዙ ማዶ" ይኸውም ከኤፍራጥስ ወንዝ ማዶ ማለት ነው። ከፓለስቲና ሆኖ ሲታይ "ከወንዙ ማዶ" የተባለው አገር መስጴጦምያ ነው (ኢያ 24፥2-3፡ 14፣15፤ 2ሳሙ 10፥16)። ከመስጴጦምያ ሆኖ ሲታይ ግን "ከወንዙ ማዶ" የሚባለው አገር የሶርያ፣ የፊንቂንና የፓለስቲናን ምድር ሁሉ የሚያካትት ክፍል ነው (1ነገ 4፥24)። የፋርስ ሰዎች ይህን ስፍራ አጡራ ብለው ይጠሩታል። *አፍልሶ፤* በ2ነገ 17፥24 መሠረት ሰዎችን ወደ ሰማርያ ያመጣው ስሙ ያልተጠቀሰው የአሦር ንጉሥ አስናፈር ሊሆን ይችላል። በዚህ መልክ ተማርከው የሄዱት ሰዎች ዝርያዎች ከሁለት ምእተ ዓመት በኋላ እንኳን የትውልድ ስፍራቸውን አልረሱም።

4፥12 *ቅጥሮቿን እንደ ገና በመሥራትና መሠረቶቿንም በመጠገን፤* ነቢዩ ኢሳይያስ አስቀድሞ እንደ ተናገረው ማለት ነው (ኢሳ 58፥13-14)።

4፥13፤ ወደ ፋርስ ግምጃ ቤት የሚገባው አብዛኛው የወርቅና የብር ሳንቲም የሚቀመጠው ቀልጦና ተጠፍጥፎ ነበር። በቀረጥ መልክ ከሚገባው ውስጥ ለአውራጃዎቹ ጥቅም የሚውለው እጅግ አነስተኛው ነበር።

4፥14 *ስለ ቤተ መንግሥቱ ስለሚገደንና፤* በቀሙ "የቤተ

ሥቱ ስለሚገደን፣ የንጉሡም ክብር ሲነካ ዝም ብሎ ማየት ተገቢ ሆኖ ስላላገኘነው፣ ይህ ነገር በንጉሡ ዘንድ የታወቀ እንዲሆን ይህን መልእክት ልከናል፤ [15]ስለዚህ በአባቶችህ ቤተ መዛግብት ምርመራ ይደረግ፤ በእነዚህ መዛግብት ውስጥ ይህች ከተማ ዐመፀኛ ከተማ እንደ ሆነች፣ ነገሥታትንና አውራጃዎችን የጐዳችና ከጥንት ጀምሮ የዐመፅ ጐሬ ስለ መሆኗ ማስረጃ ታገኛለህ፤ እንግዲህ ከተማዪቱ የተደመሰሰችው በዚህ ምክንያት ነው:: [16]ይህች ከተማ ተመልሳ የምትሠራና ቅጥሮቿም እንደ ገና የሚገነቡ ከሆነ፣ ከኤፍራጥስ ማዶ ምንም ነገር እንደማይኖርህ ንጉሥ ታውቅ ዘንድ እንወዳለን::

[17]ንጉሡም ይህን መልስ ላከ፤

ለአገረ ገዡ ሬሁም፣ ለጸሓፊው ሲምሳይ፣ በሰማርያና በኤፍራጥስ ማዶ ለሚኖሩ ተባባሪዎቻቸው፤

ሰላም ለእናንተ ይሁን፤

[18]የላካችሁልኝ ደብዳቤ በፊቴ ተተርጕሞ ተነቧል:: [19]እኔም ትእዛዝ ሰጥቼ ምርመራ ተደርጎአል፤ በምርመራውም መሠረት ይህች ከተማ ከጥንት ጀምሮ በነገሥታት ላይ ስታምፅ የኖረች የዐመፅና የወንጀል መናኸሪያ እንደ ሆነች ማስረጃ ተገኝቶአል:: [20]ኢየሩሳሌም ከኤፍራጥስ ማዶ ያለውን አገር ሁሉ የገዙ፣ ቀረጥ፣ ግብርና እጅ መንሻም ይቀበሉ የነበሩ ኀያላን ነገሥታት ነበሯት:: [21]አሁንም እኔ ትእዛዝ እስከምሰጥበት ድረስ ይህች ከተማ እንደ ገና እንዳትሠራ ሥራውን ያቆሙ ዘንድ ለእነዚህ ሰዎች ትእዛዝ አስተላልፉ::

[22]ይህን ነገር ቸል እንዳትሉ ተጠንቀቁ፤ በነገሥታቱ ላይ የሚደርሰው ኪሣራ ለምን እየበዛ ይሄዳል?

4፥15 ዕዝ5፥17፤ 6፥1፤አስ3፥8
4፥17 ቍ10
4፥19 2ነገ18፥7
4፥20 ዘፍ15፥18-21፤ ዘፀ23፥31፤ኢሱ1፥4፤ 1ነገ4፥21፤1ዜና18፥3፤ መዝ72፥8-11
4፥22 ዳን6፥2
4፥23 ቍ9
4፥24 ነህ2፥1-8፤ ዳን9፥25፤ሐጌ1፥1:15፤ ዘካ1፥1
5፥1 ዕዝ6፥14፤ ሐጌ1፥1:3:12:14፤ 2፥1:9:10:20፤ዘካ1፥1፤ 4፥9-10፤7፥1፤8፥9
5፥2 ቍ8 1ዜና3፥19፤ ዕዝ2፥2፤ሐጌ1፥14፤ 2፥2:5:21፤ዘካ4፥6-10
5፥3 ዕዝ4፥12፤6፥6
5፥5 2ነገ25፥28፤ ዕዝ7፥6:9:28፤8፥18፡ 22:31፤ነህ2፥8:18፤ መዝ33፥18፤ኢሳ66፥14

[23]የንጉሡ የአርጤክስስ ደብዳቤ ቅጅ በሬሁም፣ በጸሓፊው በሲምሳይና በተባባሪዎቻቸው ፊት እንደ ተነበበ፣ ወዲያውኑ በኢየሩሳሌም ወደሚገኙት አይሁድ ሄደው ሥራውን እንዲያቆሙ አስገደዷቸው::

[24]ስለዚህም በኢየሩሳሌም የሚሠራው የእግዚአብሔር ቤት ሥራ እስከ ፋርስ ንጉሥ እስከ ዳርዮስ ዘመነ መንግሥት ሁለተኛ ዓመት ድረስ ተቋረጠ::

ለዳርዮስ የተላከ የተንትናይ ደብዳቤ

5 በዚያን ጊዜ ነቢዩ ሐጌና የአዶ ልጅ ነቢዩ ዘካርያስ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ለሚኖሩ አይሁድ ከእነርሱ በላይ በሆነው በእስራኤል አምላክ ስም ትንቢት ተናገሩላቸው:: [2]ከዚያም የሰላትያል ልጅ ዘሩባቤልና የኢዮሴዴቅ ልጅ ኢያሱ በኢየሩሳሌም ያለውን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ እንደ ገና ለመሥራት ተነሡ፤ የሚያግዟቸውም የእግዚአብሔር ነቢያት አብረዋቸው ነበሩ::

[3]በዚህ ጊዜ በኤፍራጥስ ማዶ ገዥ የነበረው ተንትናይ፣ ሰተርቡዝናይና ተባባሪዎቻቸው ሄደው፣ "ይህን ቤተ መቅደስ እንደገና ለመሥራትና ውቅሩንም ለመጠገን የፈቀደላችሁ ማን ነው?" ሲሉ ጠየቋቸው:: [4]ደግሞም፣ "ይህን ሕንጻ የሚገነቡት ሰዎች ስም ማን ይባላል?" በማለት ጠየቋቸው⁺:: [5]የአምላካቸው ዐይን ግን በአይሁድ መሪዎች ላይ ነበረ፤ ነገሩ ወደ ዳርዮስ ደርሶ የጽሑፍ መልስ እስኪያገኙ ድረስ አልተከለከሉም::

[6]በኤፍራጥስ ማዶ ገዥ የነበረው ተንትናይ፣ ሰተርቡዝናይ፣ ተባባሪዎቻቸውና በኤፍራጥስ ማዶ የነበሩ ሹማምንት ለንጉሥ ዳርዮስ የላኩት ደብዳቤ ቅጅ ይህ ነው፤ [7]የላኩትም ደብዳቤ

⁺4 የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ይመ፤ የአረማይስጡ ትርጕም እንዲህ ይላል፣ *ይህን ሕንጻ የሚገነቡትን ሰዎች ስም ነገር ናቸው::*

መንግሥቱን ጨው የምንበላ ነን" ማለት ነው:: ጨውን ማምረትም ሆነ ማከፋፈል የንጉሣውያን ሥራ እንዲሆን የግብፅ ጥሊሞሶች ምናልባትም የፋርስ መንግሥት ወስነው ሊሆን ይችላል::

4፥15 *ቤተ መዛግብት*፤ 5፥17፤ 6፥1፤ አስ 2፥23፤ 6፥1-2 ይመ:: የነዚህ ዐይነት ሰነዶች በዋና ዋና ከተሞች ባሉ ግምጃ ቤቶች ይገኙ ነበር:: በነገሥታቱ ቤተ መዛግብት ውስጥ ለምእተ ዓመታት የተቀመጡ ሰነዶች ይኛሉ፡፡ ከክርስቶስ ልደት በፊት በሦስተኛው ምእተ ዓመት ላይ ቤርሶስ የተባለ የባቢሎናውያን ካህን ከአሦራውያን ዘመን ጀምሮ እስከ ግሪካውያን (ታላቁ እስክንድር በ330 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ባቢሎንን ድል አድርጎ እስከያዘበት) ዘመን ድረስ ያለውን የባቢሎናውያንን ዜና መዋዕሎች ተጠቅሞአል::

4፥18 *ተነቧል*፤ ንጉሡ በአረማይስጥ ቋንቋ የተጻፈውን ማንበብ ስለማይችል ቋንቋውን የሚችሉ ሰዎች አንብበውለት ሊሆን ይችላል:: *ተተርጕሞ*፤ ከአረማይስጥ ወደ ፋርስ ቋንቋ ነው (የቍ 7 አማራጭ ትርጕም ይመ፤ ነህ 8፥8 ይመ)::

4፥19 *ስታምፅ*፤ ውንጀላው እውነትነት አለው:: ኢየሩሳሌም በ701 ዓ.ቅ.ክ በአሦራውያን ላይ ስታምፅ (2ነገ 18፥7) በባቢሎናውያን ላይ ደግሞ በ600 እና በ589 ዓ.ቅ.ክ (2ነገ 24፥1:20) ዐምፃ ነበር::

4፥21-23፤ የየአውራጃዎቹ ባለሥልጣናት ጣልቃ ስለገቡ፣ ቀዳማዊ አርጤክስስ (ቍ 11 እና የቍ7 ማብ ይመ) አይሁድ የኢየሩሳሌምን ቅጥር እንደ ገና እንዳይሠሩ ትእዛዝ አወጣ (የነህ 1፥3 ማብ ይመ):: በቍ7-23 ላይ የተጠቀሰው ሁኔት የተፈጸመው ከ445 ዓ.ቅ.ክ በፊት ሊሆን ይችላል:: ለነህምያ የተነገረው ናቡከደነፆር ያፈረሰው ቅጥር ሳይሆን፣ በዚህ ጊዜ በጉልበት የፈረሰውና እንደ ገና የተሠራው ቅጥር ነው (ነህ 1፥3)::

4፥24፤ ጸሓፊው አርእስቱን ለቆ ስለ አይሁድ ሕዝብ ጥረት ሲናገር ብዙ ከቆየ በኋላ፣ ወደ ቀድሞው ርእስ ጉዳዩ ይኸውም ወደ ቤተ መቅደሱ መገንባት ይመለሳል (ቍ 1-5):: *እስከ ዳርዮስ ዘመነ መንግሥት ሁለተኛው ዓመት*፤ በፋርሶች አቈጣጠር መሠረት የቀዳማዊ ዳርዮስ ዘመነ መንግሥት የጀመረው በኒሳን 1 (ሚያዝያ 3 ቀን) በ520 ዓ.ቅ.ክ ላይ ሲሆን፣ የተፈጸመው ደግሞ የካቲት 21 ቀን 519 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ነው:: ነቢዩ ሐጌ የቤተ መቅደሱ ሥራ በስድስተኛው ወር በመጀመሪያው ቀን (ነሐሴ 29 ቀን) እንደ ገና እንዲጀመር (ሐጌ 1፥1-5) ዘሩባቤልን የመከረው በዚያው ዓመት ነበር፤ የቤተ መቅደሱም ሥራ የተጀመረው በወሩ በሃያ አራተኛው ቀን ነበር፤ ይህም መስከረም 21 ቀን ነው (ሐጌ 1፥15)፡፡ ቢሺስቱን በተባለው ጽሑፍ ላይ እንደ ተገለጸው፣ ዳርዮስ ሥልጣን በጨበጠ በመጀመሪያዎቹ ሁለት ዓመታት ውስጥ ብዙ ዐማፅያንን ተዋግቶ ድል በማድረግ ዙፋኑን ማረጋገጥ ነበረበት:: ቤተ መቅደሱን እንደ ገና ለመገንባት ፈቃድ ማግኘት የተቻለው፣ የፋርስ መንግሥት ከተረጋጋ በኋላ ነው::

5፥1 *ሐጌና ... ዘካርያስ*፤ ነቢዩ ሐጌ ከነሐሴ 29 ቀን 520 ዓ.ቅ.ክ ጀምሮ (ሐጌ 1፥1) እስከ ታህሣሥ 18 ቀን ድረስ (ሐጌ 2፥1:10:20) የቤተ መቅደሱን ሥራ በትጋት እንዲቀጥሉ ለማድረግ፣ ተከታታይ መልእክቶችን ለሕዝቡ አስተላልፎ ነበር፤ ሐጌ የመጀመሪያ መልእክቱን ካስተላለፈ ከሁለት ወር በኋላ፣ ዘካርያስም አብሮት ሕዝቡን ማበረታታት ጀመረ (ዘካ 1፥1)::

5፥2 *ዘሩባቤልና*፤ የባቢሎናውያን ስም ሲሆን፣ ትርጕሙም "የባቢሎን ልጆች" ማለት ነው፤ ይህ የሚያሳየው በምርኮ አገር መወለዱን ነው:: አባቱ ሰላትያል ሲሆን፣ አያቱ ደግሞ የይሁዳ ሁለተኛው የመጨረሻ ንጉሥ ኢኮንያን ነበር (1ዜና 3፥17):: ዘሩባቤል ከዳዊት ቤት/ዘር ከወጡትና ፖለቲካዊ ሥልጣን ከነበራቸው ሰዎች መካከል የመጨረሻ ሰው ነው:: ጌታ ኢየሱስ የመጣው ከዚሁ ሰው የዘር ሐረግ ነው (ማቴ 1፥12-13፤ ሉቃ 3፥27):: *ኢያሱ*፤ የ2፥2 ማብ ይመ::

5፥3 *ተንትናይ*፤ የባቢሎናውያን ስም ሳይሆን አይቀርም:: *ሰተርቡዝናይ*፤ የፋርስ ባለሥልጣን ሊሆን ይችላል::

5፥5 *አልተከለከሉም*፤ የፋርስ አገረ ገዥ በአይሁድ ሕዝብ ላይ የቀረበው ክስ ተጣርቶ መልስ እስኪያገኝ ድረስ የጀመሩትን ሥራ እንዳያቋርጡ አድርጎ ነበር::

5፥6-7 *ለንጉሥ ዳርዮስ የላኩት ... የላኩትም*፤ ጸርስጳሊስ

እንዲህ የሚል ነበር፤

ለንጉሥ ዳርዮስ፣

የከበረ ሰላምታ እናቀርባለን።

[8]የታላቁ አምላክ ቤተ መቅደስ ወደሚገኝበት ወደ ይሁዳ አውራጃ ሄደን እንደ ነበር በንጉሡ ዘንድ የታወቀ ይሁን። ሕዝቡ ቤተ መቅደሱን በታላላቅ ድንጋዮች እየገነቡና ቅጥሩንም በወፍራም ምሰሶዎች እየሠሩ ነው፤ ሥራው በትጋት በመከናወንና በእነርሱም አመራር በመፋጠን ላይ ይገኛል።

[9]እኛም መሪዎቹን፣ "ይህን ቤተ መቅደስ እንደ ገና ለመሥራትና ይህንም ውቅር ለመጠገን የፈቀደላችሁ ማን ነው?" ብለን ጠየቅናቸው። [10]የመሪዎቻቸውን ስም በጽሑፍ እናሳውቅህ ዘንድ ስማቸውን ደግሞ ጠየቅን።

[11]የሰጡን መልስ ይህ ነው፤

"እኛ የሰማይና የምድር አምላክ አገልጋዮች ነን፤ አሁንም እንደ ገና የምንሠራው ቤተ መቅደስ፣ ከብዙ ዘመናት በፊት ታላቁ የእስራኤል ንጉሥ ሠርቶ የጨረሰውን ነው። [12]ነገር ግን አባቶቻችን የሰማይን አምላክ አስቈጥተውት ስለ ነበር፣ ለባቢሎኑ ንጉሥ ለከለዳዊው ናቡከደነፆር አሳልፎ ሰጣቸው፤ እርሱም ይህን ቤተ መቅደስ አፈራርሶ ሕዝቡን ወደ ባቢሎን አፈለሰ። [13]"ይሁንና ቂሮስ፣ የባቢሎን ንጉሥ በሆነ በመጀመሪያው ዓመት ይህን የእግዚአብሔር ቤት እንደ ገና እንዲሠሩ ንጉሥ ቂሮስ ትእዛዝ ሰጠ። [14]ናቡከደነፆር ከኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ አውጥቶ ባቢሎን በሚገኘው ቤተ መቅደስ* ውስጥ ያኖራቸውን የእግዚአብሔርን ቤት የወርቅና የብር ዕቃዎች ከባቢሎን ቤተ መቅደስ አስመጣ። "ከዚያም ንጉሥ ቂሮስ አገረ ገዥ አድርጎ ለሾመውና ሰሳብሳር ተብሎ ለሚጠራው ሰው ሰጠው፤ [15]'ቀጥሎም፣ እነዚህን ዕቃዎች ይዘህ ሂድና በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ውስጥ አኑራቸው፤ የእግዚአብሔር ቤት ቀድሞ በነበረበት ቦታ እንደ ገና ይሠራ' አለው። [16]ስለዚህ ይህ ሰሳብሳር መጥቶ በኢየሩሳሌም የሚገኘውን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ መሠረት ጣለ፤ ከዚያን ቀን ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ እነሆ በመሠራት ላይ ነው፤ ሆኖም ገና አላለቀም።

[17]አሁንም ንጉሡን ደስ የሚያሰኘው ቢሆን፣ ይህ የእግዚአብሔር ቤት በኢየሩሳሌም እንዲሠራ ንጉሥ ቂሮስ በእርግጥ ትእዛዝ ሰጥቶ እንደ ሆነ በባቢሎን ቤተ መንግሥት ግምጃ ቤት የተቀመጡት መዛግብት እንዲመረመሩ ያድርግ፤ ከዚያም ንጉሡ ስለዚህ ጕዳይ የወሰነውን ይላክልን።"

5፥8 ቍ2
5፥9 ዕዝ4፥12
5፥11 1ነገ6፥1፤ 2ዜና3፥1-2
5፥12 ዘዳ21፥10፤ 28፥36፤2ነገ24፥1፤ 2ዜና36፥16፤ኤር1፥3
5፥13 ዕዝ1፥2-4
5፥14 ዜና3፥18፤ ዕዝ1፥7
5፥16 ዕዝ3፥10
5፥17 ዕዝ4፥15
6፥1 ዕዝ4፥15
6፥3 ዕዝ3፥10፤ ሐጌ2፥3
6፥4 ቍ8፤ 1ነገ6፥36፤ዕዝ7፥20

የዳርዮስ ዐዋጅ

6 ከዚያም ንጉሥ ዳርዮስ በባቢሎን ግምጃ ቤት የተቀመጡት መዛግብት እንዲመረመሩ ትእዛዝ ሰጠ። [2]በሜዶን አውራጃ በሚገኘው በአሕምታ ከተማ አንድ ጥቅልል ብራና ተገኘ፤ በውስጡም እንዲህ የሚል ቃል ተጽፎበት ነበር፤

ማስታወሻ፤

[3]በንጉሥ ቂሮስ የመጀመሪያው ዓመት በኢየሩሳሌም ስለሚገኘው የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ንጉሡ የሰጠው ትእዛዝ ይህ ነው፤

ቤተ መቅደሱ መሥዋዕት የሚቀርብበት ቦታ ሆኖ እንደ ገና ይሠራ፤ መሠረቱም ይጣል፤ ቁመቱ ሥልሳ ክንድ†፣ ወርዱም ሥልሳ ክንድ ይሁን፤ [4]በሦስት ዙር ታላላቅ ድንጋዮችና በአንድ ዙር ዕንጨት ይሠራ፤ ውጪውም ከቤተ

*14 ወይም፣ ቤተ መንግሥት
†3 27 ሜትር ያህል ነው።

በተባለች የነገሥታት ከተማ የተገኙ ጽሑፎች፣ እንደነዚህ ያሉ ጥያቄዎች በቀጥታ ወደ ንጉሡ ይላኩ እንደ ነበር ያረጋግጣሉ፤ ይህም ንጉሡ ጥቃቅን ጕዳዮችን ሳይቀር በቅርብ ይከታተል እንደ ነበር ያመለክታል።

5፥8 *በወፍራም ምሰሶዎች*፤ በቅጥሩ ውስጥ ለሚሠሩ ቤቶች እንደ ድጋፍ የሚውል ሊሆን ይችላል (1ነገ 6፥15-18)፤ ወይም በቅጥሩ ግድግዳ ውስጥ በጡብና በጡብ መካከል ወይም በድንጋይና በድንጋይ ንጣፎች መካከል የሚደረደሩ ሳንቃዎችን ሊሆን ይችላል (የ6፥4 ማብ ይመ)።

5፥11 *ታላቁ የእስራኤል ንጉሥ፤* በ1ነገ 6፥1 ላይ እንደ ተገለጸው፣ ንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን መሥራት የጀመረው፣ በነገሠ በአራተኛው ዓመት በ(966 ዓ.ቅ.ክ) ላይ ነው፤ ሥራውም ሰባት ዓመት ፈጅቶአል (1ነገ 6፥38)።

5፥12 *ለከለዳዊው፤* ከለዳውያን በደቡብ መስጴጦምያ በሚገኘው ምድር የሚኖሩ ሕዝቦች ሲሆኑ፣ አዲሱን የባቢሎን መንግሥት የመሠረቱት እነርሱ ናቸው (ከ612-539 ዓ.ቅ.ክ)። ሥረ መሠረታቸው ግን በውል አይታወቅም። ከክርስቶስ ልደት በፊት በሰባተኛው ምእተ ዓመት መገባደጃ ላይ፣ ከለዳውያን በንጉሥ ናቡከደነፆር አባት በናቦፖላሣር መሪነት የአሦራውያንን መንግሥት ገልብጠው ሥልጣን ይዘው ነበር።

5፥14 *ለሾመውና ... ለሰሳብሳር፤* የ1፥8 ማብ ይመ።

6፥1 *በባቢሎን ግምጃ ቤት የተቀመጡት መዛግብት፤* በጳርስጳሊስ አካባቢ በሚገኝ "ግምጃ ቤት" ውስጥ በርካታ ሰነዶች ተገኝተዋል።

6፥2 *በአሕምታ፤* በፋርስ ግዛተ አፄ ውስጥ ከሚገኙት አራት ዋና ዋና ከተሞች (ባቢሎንን፣ ጳርስጳሊስን፣ ሱሳን ጨምሮ) አንዱ ነበር። ይህ ከተማ በነበረበት ቦታ ላይ፣ በአሁኑ ጊዜ ሐማዳን የተባለው የኢራን ከተማ ተሠርቶበታል፤ ሆኖም የዚህ ከተማ ፍርስራሽ እስካሁን ተቈፍሮ አልወጣም። የዚህ ቦታ ስም በብሉይ የአዋልድ መጻሕፍት ውስጥ ብዙ ቦታ ላይ የተጠቀሰ ቢሆንም፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ግን የሚገኘው በዚህ ክፍል ብቻ ነው (ዮዲት 1፥1-4፤ ጦቢት 3፥7፤7፥1፤14፥12-14፤ 2መቃብያን 9፥3)። *በሜዶን፤* በሰሜን ምዕራብ ኢራን የሜድ ሰዎች የሚኖሩበት አካባቢ ነበር፤ የሜድ ሰዎች የሕንድና የአውሮፓ ዝርያ ያላቸው ነገዶች ሲሆኑ፣ ከፋርስ ሰዎችም ጋር ይዛመዳሉ። ንጉሥ ቂሮስ በ550 ዓ.ቅ.ክ ሥልጣን ከጨበጠ በኋላ በፋርሶች አገዛዝ ሥር ወድቀዋል። እስከ አዲስ ኪዳን ዘመን ድረስ ይህ ስፍራ የሚጠራው በዚህ ስም ነበር (ሐሥ 2፥9)።

6፥3-5፤ በዚህ ክፍል በአረማይስጥ ቋንቋ የተጻፈውን የንጉሥ ዳርዮስን ዐዋጅ በ1፥2-4 ላይ በዕብራይስጥ ቋንቋ ከተጻፈው ተመሳሳይ ዐዋጅ ጋር ያነጻጽሩ። በአረማይስጥ ቋንቋ የተጻፈው *የእግዚአብሔርን* (የያህዌን) ስም ባይገዝም፣ ዐዋጁ የተጻፈው ሥርዐት ባለው አስተዳደራዊ ቋንቋ ነው። በላይኛው ግብፅኤሌፋንታይ በሚባል ስፍራ የአይሁድ ቤተ መቅደስ እንደ ገና እንዲሠራ ፈቃድ የሚሰጥ "ማስታወሻ" ከክርስቶስ ልደት በፊት በአምስተኛው ምእተ ዓመት ላይ በአረማይስጥ ቋንቋ በተጻፉ ፓፒረሶች ላይ ተገኝቷል።

6፥3 *ቁመቱ ሥልሳ ክንድ ወርዱም ሥልሳ ክንድ፤* ይህ ስፍር (አማራጭ ትርጕሙን ይመ) የሚገልጸው ተመልሶ የሚሠራው ቤተ መቅደስ ጠቅላላ ስፋቱ ምን ያህል እንደ ሆነ ሳይሆን፣ የፋርስ ሰዎች ለግንባታው ለማስጠት ፈቃደኛ የሆኑበትን የሕንጻውን ውጫዊ መጠን ሊሆን ይችላል፤ ሁለተኛው ቤተ መቅደስ እንደ መጀመሪያው ቤተ መቅደስ ትልቅና ግርማ ሞገስ ያለው አልነበረም (3፥12፤ ሐጌ 2፥3)።

6፥4 *ታላላቅ ድንጋዮችና ... ዕንጨት፤* 5፥8 ይመ። በ1ነገ 6፥36፤ 7፥12 ላይ ተመሳሳይ የሕንጻ አሠራር ተጠቅሶአል። የዚህ ዐይነቱ የሕንጻ አሠራር ያስፈለገበት ምክንያት በመሬት መንቀጥቀጥ የሚደርሰውን አደጋ ለመቋቋም ታስቦ ሳይሆን አይቀርም። *ለዚህ የሚሆነው ወጭ ከቤተ መንግሥቱ ግምጃ ቤት ይከፈል፤* በቱርክ ደቡባዊ ምዕራብ ዛንጦስ በተባለ ስፍራ በፋርስ ዘመን የነበረውን የአምልኮ ሥርዐት የሚገልጽ አንድ ጽሑፍ በ1973 ዓም ላይ በሥነ ቅርስ ሊቃውንት ተገኝቶአል፤ ይህ ጽሑፍ ንጉሥ ቂሮስ እዚህ ላይ ካወጀው ዐዋጅ ጋር ተመሳሳይነት አለው። በዕዝራ መጽሐፍ ውስጥ እንደ ተገለጸው ሁሉ በዚህም ጽሑፍ ውስጥ ስለ መሥዋዕት ዐይነቶች፣ ስለ ካህናት ስሞችና ሥርዐተ አምልኮውን ለመጠበቅ ስለሚያ

መንግሥቱ ግምጃ ቤት ይከፈል። [5]እንዲሁም ናቡከደነፆር በኢየሩሳሌም ከሚገኘው ቤተ መቅደስ አውጥቶ ወደ ባቢሎን የወሰዳቸው የእግዚአብሔር ቤት የወርቅና የብር ዕቃዎች፣ በኢየሩሳሌም ወዳለው ቦታቸው ወደ ቤተ መቅደሱ እንዲመለሱ ይሁን፤ በእግዚአብሔርም ቤት ይቀመጡ።

[6]አሁንም በኤፍራጥስ ማዶ አገረ ገዥ የሆንኸው ተንትናይ፣ ሰተርቡዝናይና እናንተም በዚያ አውራጃ የምትገኙ ተባባሪዎቻቸው ሁሉ ወደዚያ አትድረሱ። [7]በዚህም በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ሥራ ጣልቃ አትግቡ፤ ይህን የእግዚአብሔርን ቤት የአይሁድ አገረ ገዥና የአይሁድ መሪዎች በቀድሞው ቦታ ላይ መልሰው ይሥሩት።

[8]በተጨማሪም የአይሁድ መሪዎች ይህን የእግዚአብሔር ቤት እንደ ገና ሲሠሩ፣ እናንተ ምን እንደ ምታደርጉላቸው ይህን ትእዛዝ ሰጥቻለሁ፤ ሥራውም እንዳይቋረጥ የእነዚህ ሰዎች ወጪ በሙሉ ከመንግሥት ግምጃ ቤትና ከኤፍራጥስ ማዶ ከሚገኘው ግብ ላይ ይከፈል። [9]ለሰማይ አምላክ የሚቃጠል መሥዋዕት ይሆን ዘንድ የሚያስፈልጋቸውን ነገር፣ ማለት ወይፈኖችን፣ አውራ በጎችንና ተባዕት ጠቦቶችን ስጧቸው፤ እንዲሁም ስንዴው፣ ጨው፣ የወይን ጠጅና ዘይቱ በኢየሩሳሌም ያሉት ካህናት በሚጠይቋችሁ መሠረት ያለማቋረጥ በየቀኑ ይሰጣቸው። [10]ይህ የሚሆነው የሰማይ አምላክን ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት እንዲያቀርቡ፣ ለንጉሡና ለወንድ ልጆቹም ደኅንነት እንዲጸልዩ ነው።

[11]ደግሞም ይህን ትእዛዝ የሚለውጥ ማንም ሰው ቢኖር፣ ከቤቱ ምሰሶ ተነቅሎ በምሰሶው ላይ እንዲሰቀል፣ ስለ ወንጀሉም ቤቱ የቈሻሻ መጣያ እንዲሆን አዝዣለሁ። [12]ይህን ትእዛዝ ለማፍረስ ወይም በኢየሩሳሌም የሚገኘውን ቤተ መቅደስ ለማጥፋት እጁን የሚያነሣ ማንኛውንም ንጉሥ ወይም ሕዝብ፣ ስሙን በዚያ እንዲኖር ያደረገ አምላክ ያጥፋው።

እኔ ዳርዮስ በትጋት እንዲፈጸም ይህን ትእዛዝ ሰጥቻለሁ።

የቤተ መቅደሱ ሥራ ፍጻሜና ምረቃ

[13]ከዚያም ንጉሡ ዳርዮስ ባዘዘው መሠረት በኤፍራጥስ ማዶ አገረ ገዥ የነበረው ተንትናይ፣ ሰተርቡዝናይና ተባባሪዎቻቸው ሥራው በትጋት እንዲፈጸም አደረጉ። [14]ስለዚህ የአይሁድ መሪዎች በነቢዩ በሐጌና በአዶ ልጅ በዘካርያስ ትንቢት እየተጽናኑ ሥራውን ቀጠሉ፤ የቤተ መቅደሱንም ሥራ በእስራኤል አምላክ ትእዛዝ እንዲሁም የፋርስ ነገሥታት ቂሮስ፣ ዳርዮስና አርጤክስስ በሰጡት ትእዛዝ መሠረት ሠርተው ጨረሱ። [15]ይህም ቤተ መቅደስ ንጉሥ ዳርዮስ በነገሠ በስድስተኛው ዓመት አዳር ተብሎ በሚጠራው ወር በሦስተኛው ቀን ተጠናቀቀ።

[16]ከዚያም የእስራኤል ሕዝብ፣ ካህናቱ፣ ሌዋውያኑና የቀሩትም ምርኮኞች የእግዚአብሔርን

6፥5 ዜና29፥2፤ ዕዝ1፥7
6፥6 ዕዝ5፥3
6፥8 ቍ4፤ሳሙ9፥20
6፥9 ዘሌ1፥3፡10
6፥10 ዕዝ7፥23፤ 1ጢሞ2፥1-2
6፥11 ዘዳ21፥22-23፤ አስ2፥23፤5፥14፤ 9፥14፤ዕዝ7፥26፤ ዳን2፥5፤3፥29፤
6፥12 ቍ14፤ ዘፀ20፥24፤ዘዳ12፥5፤ 2ዜና6፥2
6፥13 ዕዝ4፥9
6፥14 ቍ12፤ ዕዝ1፥2-4፤5፥1፤ 7፥1፤ ነህ2፥1
6፥15 ዘካ1፥1፤4፥9
6፥16 1ነገ8፥63

ሰፈልገው ኀላፊነት በዝርዝር ተጽፎ ይገኛል። የዚያን ሥርዐተ አምልኮ ዝርዝር ሁኔታ የፋርስ ንጉሥ በቅርብ የሚያውቅ ይመስላል።

6፥8 *ከመንግሥት ግምጃ ቤት ... ይከፈል፤* የፋርስ ነገሥታት በግዛታቸው ውስጥ የሚገኙ ቤተ መቅደሶች እንደ ገና ሲሠሩ መርዳት ቋሚ መመሪያቸው ነበር፤ ለምሳሌ በኤሌፋንታይ የነበረውን የአይሁድ ቤተ መቅደስ እንደ ገና እንዲሠራ በይሁዳና በሰማርያ የነበሩት የፋርስ ገዢዎች፣ ይህንኑ በተመለከተ ማስታወሻ ጽፈዋል። እንዲሁም ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጪ ከሚገኙ ምንጮች መረዳት እንደሚቻለው ቂሮስ በዑሩክና በዑር የነበሩትን ቤተ መቅደሶች አድሶ ነበር። ከቂሮስ በኋላ የነገሠው ቃምቢሲ የተባለ ሰው በግብፅ አገር ሲደስ ቡተባለ ስፍራ ለነበረው ቤተ መቅደስ ዕርዳታ ሰጥቶአል። ካርጋ በተባለ ለምለም ቦታ ላይ የነበረው የአሞን ቤተ ጣዖት እንደገና የተሠራው በዳርዮስ ትእዛዝ ነበር።

6፥9 የፋርስ ነገሥታት ከእነርሱ ሥርዐተ አምልኮ ውጭ ለነበሩ የተለያዩ የአምልኮ ሥርዐቶች ትኩረት ይሰጡ እንደ ነበር ቃምቢሲና ቀዳማዊ ዳርዮስ በግብፅ የነበሩትን ቤተ መቅደሶችና ካህናት ለመቈጣጠር ባወጡት ድንጋጌ ላይ ጉልቶ ይታያል። በኤሌፋንታይ ለነበሩት አይሁድ የቂጣን በዓል አከባበር በተመለከተ በዳግማዊ ዳርዮስ ዘመነ መንግሥት (ከ423-404 ዓ.ቅ.ክ) ደብዳቤ ተጽፎላቸው ነበር።

6፥10 *ለንጉሡና ለወንድ ልጆቹ ደኅንነት እንዲጸልዩ፤* በቂሮስ ስም ከሸክላ በተሠራ ዕቃ ላይ፣ "በተቀደሱ ከተሞቻቸው መልሼ ያስቀመጥኳቸው አማልክት ሁሉ ዕድሜዬ እንዲረዝም በየዕለቱ ቤልን ናናባውን ይለምኑልኝ" በማለት የጠየቀው ተጽፎ ይገኛል። በኤሌፋንታይ የነበሩት አይሁድ፣ ለይሁዳው የፋርስ ገዥ ይጸልዩለት ነበር። በየዕለቱ በምኵራብ በሚደረገው አገልግሎት ለንጉሣውያን ቤተሰቦች መጸለይ የተለመደ ነበር (ከ1ጢሞ 2፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥11 *ይህን ትእዛዝ የሚለውጥ ማንም ሰው ቢኖር፤* በዐዋጆች ወይም በውሎች መጨረሻ ላይ የዐዋጁን ወይም የውሉን ቃል በሚያቃልል ሰው ላይ ይህ ይውረድበት የሚሉ ረጅም የርግማን ቃሎች ይገኛሉ። *እንዲሰቀል፤* ሄሮዶተስ የተባለ ሰው (3.159) እንደዘገበው፣ ቀዳማዊ ዳርዮስ የባቢሎንን ከተማ በያዘ ጊዜ 3000 የባቢሎን ሰዎችን ሰቅሎ ገድሏል። (አስ 2፥23 ማብ ይመ)።

6፥12 *ማንኛውንም ንጉሥ ወይም ሕዝብ ... አምላክ ያጥፋው፤* "ቢሸቱን" በመባል በሚታወቀው በቀዳማዊ ዳርዮስ የድንጋይ ጽሑፍ ላይ እንዲህ የሚል ቃል በስተ መጨረሻው ተጽፎ ይገኛል፣ "ይህን ጽሑፍ ወይም እነዚህን ምስሎች አይተህ በተቻለህ መጠን ሳትን ከባከባቸው ብትቀርና ቢጠፉ፣ አሑራማዝዳ ይቀሥፍህ፤ ዘርም አይወጣልህ፤ የምትሠራውም እንዳይከናወንልህ ... አሑራማዝዳ ፈጽሞ ያጥፋብህ።" *ስሙ በዚያ እንዲኖር ያደረገ* የዘዳ 12፥5 ማብ ይመ።

6፥13-14፤ የቤተ መቅደሱ ሥራ የተጓተተው ተቃውሞ ስለ ተነሣባቸው ብቻ ሳይሆን፣ ከምርኮ የተመለሱት ሰዎች ለየግል ኑሮአቸው ቅድሚያ ስለሰጡ ጭምር ነበር (ሐጌ 1፥2-9)። የገዛ ፍላጐታቸውንና ዕቅዳቸውን ስላስቀደሙ እግዚአብሔር በራብና በጥማት እንዲቀጡ ፈረደባቸው (ሐጌ 1፥5-6፡10-11)። በኋላ ግን በሐጌ እና በዘካርያስ ስብከት አነሣሽነት እንዲሁም በዘሩባቤልና በኢያሱ መሪነት አዲስና የተለየ የሥራ ጥረት ማሳየት ጀመሩ (ሐጌ 1፥12-15)።

6፥14 *አርጤክስስ፤* ቤተ መቅደሱ እንደገና እንዲሠራ ያደረገው አስተዋጽኦ ስላልነበረ፣ እዚህ ላይ ስሙ መወሳቱ ትክክል አይደለም። ነገር ግን ስሙ እዚህ ላይ የተጠቀሰበት ምክንያት፣ በዕዝራ መሪነት ለተደረገው የቤተ መቅደስ ሥራ በኋላም ስላደረገው እገዛ ሊሆን ይችላል (7፥21-24)።

6፥15 *ቤተ መቅደሱ ... ተጠናቀቀ፤* ይህ የሆነው ቤተ መቅደሱ ከፈረሰ ከ70 ዓመታት በኋላ መጋቢት 12 ቀን 516 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነበር። የቤተ መቅደሱም ሥራ እንደገና የተጀመረው መስከረም 21 ቀን 520 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነበር (ሐጌ 1፥15)፤ ይህም ሥራ ሦስት ዓመት ከመንፈቅ ያህል ቀጥሎአል። የጥንቱን የሰሎሞን ቤተ መቅደስ ግዙፍነትና ውበት የሚያስታውሱ አረጋውያን፣ ዘሩባቤል ያሠራውን መለስተኛ ቤተ መቅደስ ባዩ ጊዜ፣ በጣም እንዳዘኑ በሐጌ 2፥3 ላይ ተጽፎ ይገኛል (ከዕዝ 3፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ ቤተ መቅደስ መጠኑ ሰሎሞን ካሠራው ቤተ መቅደስ ቢያንስም እንኳ፣ ከሰሎሞን ቤተ መቅደስ ይበልጥ ብዙ ዘመን አገልግሎአል። የቤተ መቅደሱም ጠቅላላ ንድፍ ሰሎሞን ካነጸው ቤተ መቅደስ ጋር ይመሳሰላል፤ ሆኖም የኪዳኑ ታቦት ኢየሩሳሌም በባቢሎናውያን በተማረከችበት ጊዜ ስለጠፋ፣ ቅድስተ ቅዱሳኑ ባዶ ነበር። ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን በስርየት ቀን ሊቀ ካህናቱ ቀድሞ ታቦቱ በነበረበት ቦታ ላይ ጥናውን ያስቀምጥ እንደ ነበር ይናገራል። በቅድስቱ ውስጥ ገጸ ኅብስቱ የሚቀመጥበት ጠረጴዛ፣ የዕጣን መሠዊያና አንድ መቅረዝ (የብሉይ አዋልድ ከሆነው ከ1መቃብያን 1፥21-22፤ 4፥49-51 ጋር ያነጻጽሩ) ይገኛል፤ ሰሎሞን ባሠራው ቤተ መቅደስ ውስጥ የሚቀመጡት ዐሥር መቅረዞች ነበሩ (1ነገ 7፥49)።

6፥16 *ምርኮኞች ... ምረቃ በዓል፤* ከዚህ ጋር (1ነገ 8) የሰሎሞንን ቤተ መቅደስ የምረቃ በዓል ያነጻጽሩ። ለቤተ መቅደሱ

ቤት ምረቃ በዓል በደስታ አከበሩ:: [17]ለዚህ ለእግዚአብሔር ቤት ምረቃም አንድ መቶ ወይፈኖችን፣ ሁለት መቶ አውራ በጎችንና አራት መቶ ተባዕት ጠቦቶችን ሰጡ፤ ለመላው እስራኤል የኃጢአት መሥዋዕትም ዐሥራ ሁለት ተባዕት ፍየሎችን በእያንዳንዱ የእስራኤል ነገድ ልክ አቀረቡ። [18]በሙሴ መጽሐፍ በተጻፈው መሠረት በኢየሩሳሌም ላለው ለእግዚአብሔር አገልግሎት ካህናቱን በየማዕረጋቸው፣ ሌዋውያኑንም በየክፍላቸው መደቧቸው::

የፋሲካ በዓል

[19]ምርኮኞቹ በመጀመሪያው ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን የፋሲካን በዓል አከበሩ:: [20]ካህናቱና ሌዋውያኑ ራሳቸውን አንጹ፤ ሁሉም በሥርዐቱ መሠረት ንጽተው ነበር:: ሌዋውያኑም የፋሲካውን በግ ለምርኮኞቹ ሁሉ፣ ለካህናት ወንድሞቻቸውና ለራሳቸው ዐረዱ:: [21]ስለዚህ ከምርኮ የተመለሱት እስራኤላውያን የእስራኤልን አምላክ እግዚአብሔርን በአምልኮ ይፈልጉት ዘንድ ራሳቸውን ከአረማውያን ጎረቤቶቻቸው ርኵሰት ከለዩት ሁሉ ጋር በሉ:: [22]እግዚአብሔር ደስ እንዲሰኙ ስላደረጋቸው የቂጣን በዓል ሰባት ቀን በደስታ አከበሩ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር የአሦርን ንጉሥ ልብ ለውጦ በእስራኤል አምላክ በእግዚአብሔር ቤት ሥራ እንዲያግዛቸው አድርጎ ነበር::

6፥17 2ሳሙ 6፥13፤ 2ዜና 29፥21፤30፥24
6፥18 ዘኍ 3፥6-9፤ 8፥9-11፤18፥1-32፤ 1ዜና 24፥1፤ 2ዜና 35፥4፤ሉቃ 1፥5
6፥19 ዘፀ 12፥11፤ ዘኍ 28፥16
6፥20 2ዜና 30፥17
6፥21 ዘዳ 18፥9፤ 1ዜና 22፥19፤ዕዝ 9፥1፤ ነህ 9፥2፤መዝ 14፥2፤ ሕዝ 36፥25
6፥22 ዘፀ 12፥17፤ ዕዝ 1፥1
7፥1 2ነገ 22፥4፤ 25፥18፤ ዕዝ 4፥7፤6፥14
7፥2 1ነገ 1፥8፤ 2፥35፤1ዜና 6፥8፤ ነህ 11፥11፤ሕዝ 40፥46፤ 43፥19፤44፥15
7፥5 1ዜና 6፥4
7፥6 2ነገ 25፥28፤ ዕዝ 5፥5፤ነህ 12፥36፤ ኢሳ 41፥20

ዕዝራ ወደ ኢየሩሳሌም መጣ

7 ከእነዚህም ነገሮች በኋላ በፋርስ ንጉሥ በአርጤክስስ ዘመነ መንግሥት፣ ዕዝራ የሠራያ ልጅ፣ የዓዛርያስ ልጅ፣ የኬልቅያስ ልጅ፣ [2]የሰሎም ልጅ፣ የሳዶቅ ልጅ፣ የአኪጦብ ልጅ፣ [3]የአማርያ ልጅ፣ የዓዛርያስ ልጅ፣ የመራዮት ልጅ፣ [4]የዘራእያ ልጅ፣ የኦዚ ልጅ፣ የቡቂ ልጅ፣ [5]የአቢሱ ልጅ፣ የፊንሐስ ልጅ፣ የአልዓዛር ልጅ፣ የታላቁ ካህን የአሮን ልጅ፣ [6]ይህ ዕዝራ ከባቢሎን መጣ:: እርሱም የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ለሙሴ የሰጠውን ሕግ በሚገባ የሚያውቅ የሕግ መምህር ነበር:: የአምላኩ የእግዚአብሔር እጅ በእርሱ ላይ ስለ ነበረች፣ የጠየቀውን ሁሉ ንጉሡ ፈቀደለት:: [7]እንደዚሁም አንዳንድ እስራኤላውያን፣ ከካህናት፣ ከሌዋውያን፣ ከመዘምራን፣ ከበር ጠባቂዎችና

ሥራ መጠናቀቅ ዋናዎቹ ተጠሪዎች ከምርኮ የተመለሱት የሕዝብ አለቆች ነበሩ:: የምረቃ በዓሉ በአረማይስጥ ቋንቋ "ሐኑካ" ይባላል:: አይሁድ ቤተ መቅደሳቸውን ከሰሉሲድ ሥርወ መንግሥት መልሰው የያዙበትና እንደ ገና መርቀው የከፈቱበትን ዕለት (በ165 ዓ.ቅ.ክ) የሚያከብሩት በታኅሣሥ ወር ሲሆን፣ እነርሱም ይህን ክብረ በዓል "ሐኑካ" ይሉታል::

6፥17 *አንድ መቶ ... ሁለት መቶ ... አራት መቶ*፤ በሰሎሞን (1ነገ 8፥5:63)፣ በሕዝቅያስና (2ዜና 30፥24) በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት ከቀረበው (2ዜና 35፥7) መሥዋዕት ጋር ሲነጻጸር በጣም አነስተኛ ነው፤ በዚያን ዘመን በመቶዎች ሳይሆን በሺዎች የሚቈጠር መሥዋዕት ይቀርብ ነበር::

6፥18 *በሙሴ መጽሐፍ በተጻፈው መሠረት*፤ ምናልባት በዘፀ 29፤ በዘሌ 8፤ በዘኍ 3፤ 8፥5-26፤ 18 ላይ የተጻፈውን ሊሆን ይችላል:: *በየማዕረጋቸው*፤ ካህናት በሀያ አራት ማዕረግ ተከፍለው ያገለግሉ ነበር (1ዜና 24፥1-19)፤ እያንዳንዱ ማዕረግ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ለአንድ ሳምንት በየተራ ያገለግል ነበር (ከሉቃ 1፥5:8 ጋር ያነጻጽሩ):: በ1962 ዓ.ም ቂሣርያ ተብሎ በሚጠራ ስፍራ የሀያ አራቱንም ማዕረጎች ዝርዝር የያዘ በመኰራብ ጸሐፍት የተዘጋጀ አንድ ጽሁፍ ተገኝቷል::

6፥19 *በመጀመሪያው ወር ... በዐሥራ አራተኛው ቀን ... የፋሲካ በዓል*፤ ምናልባት ጊዜው ሚያዝያ 21 ቀን 516 ዓ.ቅ.ክ ሊሆን ይችላል::

6፥20 *ራሳቸውን አነጹ ... በሥርዐቱ መሠረት ንጽተው*፤ የዘሌ 4፥12 ማብ ይመ:: ካህናትና ሌዋውያን የአምልኮ ሥርዐቱን መፈጸም የሚችሉት ሥርዐቱን መፈጸም የሚችሉ ሲገኙ ብቻ ነው::

6፥21 *ራሳቸውን ... ከለዩት ሁሉ ጋር*፤ ከምርኮ የተመለሱት አይሁድ በአሦር አገዛዝ ምክንያት ወደ ምድራቸው ገብቶ ከነበረው የጣዖት አምልኮ ራሳቸውን ጠብቀው የቆዩትን ወገኖቻቸውን ተቀብለው፣ አብረው ለመኖር ፈቃደኞች ነበሩ::

6፥22 *የአሦር ንጉሥ*፤ ለንጉሥ ዳርዮስ የተሰጠ ያልተለመደ መጠሪያ ነው፤ ዳርዮስ የፋርስ ንጉሥ ነበርና:: ነነዌ በ612 ዓ.ቅ.ክ ከወደቀች በኋላ እንኳ "አሦር" የሚለው ቃል ቀድሞ የአሦር መንግሥት ገዝቶአቸው ለነበሩት አገሮች ሁሉ መጠሪያ ሆኖ ቈይቶአል (ሶርያ የሚለው ስም እንኳ የዚሁ ስም ምሕጻረ ቃል ነው):: የፋርስ ነገሥታት ብዙ የማዕረግ ስሞች ነበሯቸው፤ ከነዚህም አንዱ፣ "የባቢሎን ንጉሥ" የሚል ነው (ከ5፥13፤ ከነህ 13፥6 ጋር ያነጻጽሩ)::

7፥1-5፤ እዚህ ላይ የተዘረዘረው የዕዝራ የዘር ሐረግ እስከ ሙሴ ወንድም እስከ አሮን ድረስ ሲቈጠር ዐሥራ ስድስት ነው::

7፥1 *ከእነዚህም ነገሮች በኋላ*፤ ቀደም ባለው ምዕራፍ የተነገረው ታሪክ በ516 ዓ.ቅ.ክ ላይ በተጠናቀቀው የቤተ መቅደሱ ሥራ ይደመደማል:: *አርጤክስስ*፤ በዚህ ምዕራፍ የተጠቀሰው የዚህ ንጉሥ ማንነት አከራካሪ ነው:: ይህ ሰው ቀዳማዊ አርጤክስስ ከሆነ (ነገሩም ይመስላል)፣ ዕዝራ ወደ ይሁዳ ምድር የመጣው በ458 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው ማለት ነው፤ በምዕራፍ 6 እና በምዕራፍ 7 መካከል የሥልሳ ዓመት ልዩነት አለ:: በዚህ ጊዜ ውስጥ ተፈጽሞአል ተብሎ የተመዘገበ ድርጊት ቢኖር፣ በጠረክሲስ ዘመነ መንግሥት (ከ486-465 ዓ.ቅ.ክ) ኢየሩሳሌም ዳግም እንዳትሠራ ተነሥቶ የነበረው ተቃውሞ ብቻ ነው (4፥6):: *ዕዝራ*፤ ምናልባት ዓዛርያስ ለሚለው ስም አጭር መጠሪያ ሊሆን ይችላል፤ በዕዝራ የዘር ሐረግ ውስጥ ዓዛርያስ የሚለው ስም ሁለት ጊዜ ተጠቅሶአል:: ዕዝራ የሚለውን ስም ግሪኩ "እስድራስ" ይለዋል፤ በአዋልድ መጻሕፍት ውስጥ የምናገኘው "እስድራስ" የሚለው መጠሪያ ነው:: *የሠራያ*፤ የስሙ ትርጕም፣ እግዚአብሔር ልዑል ነው" ማለት ነው:: ዕዝራ ወደ ይሁዳ ምድር ከመምጣቱ ከ128 ዓመት በፊት በ586 ዓ.ቅ.ክ ላይ በናቡከደነፆር በተገደለው (2ነገ 25፥18-21) በንጉሥ ሴዴቅያስ ዘመን ሊቀ ካህን ነበረ:: ስለዚህ ይህ ሰው የዕዝራ ወላጅ አባት ሳይሆን፣ ከቅድመ አያቶቹ አንዱ ነበር ማለቱ ይቀላል፤ ብሉይ ኪዳን "ልጅ" ማለት ሲልባል "ዘር" ማለት ነው (1ዜና 6፥14-15 ይመ):: *ዓዛርያስ*፤ የስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር ይረዳል" ማለት ነው:: *የኬልቅያስ*፤ ትርጕሙ "ዕድል ፈንታዬ እግዚአብሔር ነው" ማለት ነው:: በኢዮስያስ ዘመን ሊቀ ካህን ነበር (2ነገ 22፥4)::

7፥2 *የሳዶቅ*፤ የስሙ ትርጕም፣ "ጻድቅ" ማለት ነው:: በንጉሥ ዳዊት ዘመን ካህን ነበረ (2ሳሙ 8፥17):: አብያታር ዐመፀኛውን አዶንያስን ይደግፍ ስለ ነበር፣ ንጉሥ ሰሎሞን እርሱን ሽሮ በምትኩ ሳዶቅን ሊቀ ካህን አድርጎ ሾመው (1ነገ 1፥7-8፤ 2፥35:: ሕዝቅኤል የሳዶቅ ወገኖች ከጣዖት አምልኮ የራቁ እንደ ነበሩ ተናግሯል (ሕዝ 44፥15):: የሊቀ ካህናቱንም ሥልጣን እስከ 171 ዓ.ቅ.ክ ድረስ ይዘው ነበር:: የሰዱቃውያን ስም ከሳዶቅ የመጣ ሳይሆን አይቀርም፤ የኩምራንም ኅብረተሰብ፣ ከሳዱቅ ወገኖች የሆነው ክህነት እንዲመለስ ይፈልጉ ነበር:: *አኪጦብ*፤ የዚህ ስም ትርጕም፣ "ወንድሜ መልካም ነው" ማለት ነው:: የሳዶቅ አያት ነው (ነህ 11፥11)::

7፥5 *የአልዓዛር*፤ የስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር ይረዳል" ማለት ነው:: በግሪክ ቋንቋ "ላዛሮስ" ተብሎአል፤ በአማርኛ ግን አልዓዛር የሚለው ስም እንደተጠበቀ ነው (ዮሐ 11፥1)::

7፥6 *የሕግ መምህር*፤ በቁሙ "ጸሓፊ" ማለት ነው (ለምሳሌ በነህ 8፥1:4:9:13፤12፥26:36 ይመ):: በጥንት ዘመን "ጸሐፍት" የነገሥታት "ጸሐፊ ትእዛዝ" በመሆን ያገለግሉ ነበር፤ ለምሳሌ ሳፋን የኢዮስያስ ጸሐፊ ትእዛዝ ነበረ (2ነገ 22፥3):: አንዳንድ ጸሐፍት ደግሞ በቃል የሚነገረውን በጽሑፍ ያሰፍሩ ነበር፤ ለምሳሌ ባሮክ የኤርምያስ ጸሓፊ ነበር (ኤር 36፥32):: ከምርኮ ዘመን ወዲህ ግን እነዚህ "ጸሐፍት" ቅዱሳት መጻሕፍትን የሚያጠኑና የሚያስተምሩ ምሁራን ነበሩ (በአዲስ ኪዳን፣ "የሕግ መምህራን" ከተባሉት ጋር ያነጻጽሩ፤ የማቴ 2፥4፤ የሉቃ 5፥17 ማብ ይመ):: በአዲስ ኪዳን፣ "ረቢ" ተብለው ይጠሩ ነበር (ከማቴ 23፥7 ጋር ያነጻጽሩ):: *በሚገባ የሚያውቅ*፤ ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ በመዝ 45፥1 ላይ "ባለሞያ"፣ በምሳ 22፥29 ደግሞ "የሠለጠነ" ተብሎ ተተርጕሞአል:: *የእግዚአብሔር እጅ*፤ ይህን ታላቅ የእግዚአብሔርን ሞገስ ለመግለጽ የገባውን አባባል ከቍ 9:28፤ 8፥18:22:31፤ ከነህ

ከቤተ መቅደሱ አገልጋዮች ጋር በመሆን በንጉሡ በአርጤክስስ ዘመነ መንግሥት በሰባተኛው ዓመት ወደ ኢየሩሳሌም መጡ።

[8]ዕዝራ በንጉሡ ሰባተኛ ዓመት በአምስተኛው ወር ኢየሩሳሌም ደረሰ። [9]መልካሚቱ የእግዚአብሔር እጅ በእርሱ ላይ ስለ ነበረች፣ ከባቢሎን በመጀመሪያው ወር በመጀመሪያው ቀን ተነሥቶ በአምስተኛው ወር በመጀመሪያው ቀን ኢየሩሳሌም ደረሰ። [10]ዕዝራ የእግዚአብሔርን ሕግ በማጥናትና በማድረግ፣ ለእስራኤልም ሥርዐቱንና ሕጉን በማስተማር ራሱን ፈጽሞ ሰጥቶ ነበር።

ንጉሥ አርጤክስስ ለዕዝራ የሰጠው ደብዳቤ

[11]እግዚአብሔር ለእስራኤል የሰጠውን ሕግና ትእዛዝ ዐዋቂ ለነበረው ለካህኑና ለመምህሩ ዕዝራ ንጉሥ አርጤክስስ የሰጠው የደብዳቤ ቅጅ ይህ ነው፤

[12]ከንጉሠ ነገሥት አርጤክስስ[ሀ]፣ ለሰማይ አምላክ ሕግ መምህር ለሆነው ለካህኑ ለዕዝራ፤

ሰላም ለአንተ ይሁን፤

[13]ካህናቱንና ሌዋውያኑን ጨምሮ በመንግሥቴ ውስጥ የሚኖርና ከአንተ ጋር ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ የሚፈልግ ማንኛውም እስራኤላዊ መሄድ እንዲችል ይህን ትእዛዝ ሰጥቻለሁ። [14]በእጅህ በሚገኘው በአምላክህ ሕግ መሠረት፣ ስለ ይሁዳና ስለ ኢየሩሳሌም እንድትመረምር በንጉሡና በሰባት አማካሪዎቹ ተልከሃል። [15]ከዚህም በላይ፣ ንጉሡና አማካሪዎቹ መኖሪያው በኢየሩሳሌም ለሆነው ለእስራኤል አምላክ በፈቃዳቸው የሰጡትን ብርና ወርቅ ይዘህ ሂድ፤ [16]እንዲሁም ከመላው ባቢሎን አውራጃ የምታገኘውን ብርና ወርቅ በሙሉ፣ ሕዝቡና ካህናቱም በኢየሩሳሌም ላለው ለአምላካቸው ቤተ መቅደስ በፈቃዳቸው የሚሰጡትን መባ ሁሉ ይዘህ ሂድ። [17]በዚህም ገንዘብ ወይፈኖችን፣ አውራ በጎችንና ጠቦቶችን፣ ከእህል ቍርባኖቻቸውና ከመጠጥ ቍርባኖቻቸው ጋር መግዛት እንዳለብህ አትርሳ፤ እነዚህንም በኢየሩሳሌም በሚገኘው በአምላካችሁ ቤተ መቅደስ መሠዊያ ላይ አቅርብ።

[18]ከዚህ የሚቀረውንም ብርና ወርቅ አንተና ወንድሞችህ አይሁድ እንደ አምላካችሁ ፈቃድ ደስ ለሚላችሁ ነገር ሁሉ አውሉት። [19]ለአምላክህ ቤተ መቅደስ በዐደራ የተሰጠህንም ዕቃ ሁሉ በኢየሩሳሌም አምላክ ፊት አቅርብ። [20]ከዚህም በላይ ለአምላክህ ቤተ መቅደስ ለማስጠት የምትፈልገውን ነገር ሁሉ ከንጉሡ ግምጃ ቤት መውሰድ ትችላለህ።

[21]በኤፍራጥስ ማዶ የምትገኙ በጀሮንዶች ሁሉ፣ የሰማይ አምላክ ሕግ መምህር የሆነው ካህኑ ዕዝራ የሚጠይቃችሁን ሁሉ በትጋት እንድትሰጡት እኔ ንጉሥ አርጤክስስ እነሆ አዝዣለሁ፤ [22]እስከ አንድ መቶ መክሊት[ለ] ብር፣ እስከ አንድ መቶ ቆሮስ ስንዴ፣ እስከ አንድ መቶ ባዶስ[ሐ] መስፈሪያ ወይን ጠጅ፣ እስከ አንድ መቶ ባዶስ የወይራ ዘይትና የሚፈለገውን ያህል ጨው ስጡት። [23]የሰማይ አምላክ

7፥7 ዕዝ8፥1
7፥9 ቍ6
7፥10 ዘዳ33፥10
7፥12 ሕዝ26፥7፤ ዳን2፥37
7፥14 አስ1፥14
7፥15 ዘዳ12፥5፤ 1ዜና29፥6፤2ዜና6፥2
7፥16 ዘፀ3፥22፤ ዘካ6፥10
7፥17 ዘኍ15፥5-12፤ ዘዳ12፥5-11፤ 2ነገ3፥4
7፥19 ዕዝ5፥14፤ ኤር27፥22
7፥20 ዕዝ6፥4
7፥23 ዕዝ6፥10

[ሀ]12 በዕዝ 7፥12-26 ላይ የሚገኘው ክፍል የተጻፈው በአረማይስጥ ቋንቋ ነው።
[ለ]22 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው።
[ሐ]22 22 ኪሎ ሊትር ያህል ነው።
[መ]22 2.2 ኪሎ ሊትር ያህል ነው።

2፥8፡18 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥7-9 *በሰባተኛው ዓመት ... በመጀመሪያው ወር በመጀመሪያው ቀን ... በአምስተኛው ወር በመጀመሪያው ቀን፤* ዕዝራ ጕዞውን የጀመረው በኒሳን ወር በመጀመሪያው ቀን (ሚያዝያ 8 ቀን 458 ዓ.ቅ.ክ) ሲሆን፣ ኢየሩሳሌም የደረሰው ደግሞ በዓብ ወር በመጀመሪያው ቀን (ነሐሴ 4 ቀን በ458 ዓ.ቅ.ክ) ነው። ጕዞው አራት ወር ፈጅቶአል፤ (ቍ 9 ከ8፥31 ጋር ያነጻጽሩ)። የበልጉ ወራት ለእንዲህ ዐይነቱ ጕዞ የተመቸ ነበር። ብዙ ሰራዊቶች ወረራ ለማካሄድ የሚዘምቱት በዚህ ጊዜ ነው። በባቢሎንና በኢየሩሳሌም መካከል ያለው ርቀት 800 ኪ.ሜ. ያህል ቢሆንም፣ ተጓዦች የኤፍራጥስን ወንዝ ተከትለው ወደ ሰሜን ምዕራብ ከዚያም ወደ ደቡብ በመሄድ በአጠቃላይ 1440 ኪ.ሜ. ያህል ርቀት መጓዝ ነበረባቸው። ጕዞው አዝጋሚ የሆነበትም ምክንያት በመካከላቸው አዛውንትና ሕጻናት ስለ ነበሩ ነው። በመጽሐፉ መጨረሻ ላይ የሚገኘውን ካርታ ቍ 7 ይመ።

7፥10 *በማጥናትና በማድረግ ... በማስተማር፤* ነህ 8 ይመ።

7፥11 *የደብዳቤ፤* ብዙዎች ይህን የቀዳማዊ አርጤክስስን ደብዳቤ፣ ዳንኤል በትንቢቱ የተናገረው የሰባው ሱባዔ መጀመሪያ ነው ብለው ያምናሉ (ዳን 9፥24-27)፤ ሌሎች ደግሞ ይኸው ንጉሥ ነህምያን መላኩ፣ የዚሁ ትንቢት ፍጻሜ መጀመሪያ ነው ይላሉ (ነህ 1፥1፡11፤2፥1-8)። የፀሓይን አቈጣጠር ይዞ ከመጀመሪያው ዘመን (ከ458 ዓ.ቅ.ክ) ጋር በማገናዘብ ወይም የጨረቃን አቈጣጠር ይዞ ከኋለኛው ዘመን (ከ445 ዓ.ቅ.ክ) ጋር በማገናዘብ ክርስቶስ የማስተማር ሥራውን የጀመረበትን ጊዜ ማወቅ ይቻላል።

7፥12፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ። *ከንጉሠ ነገሥት፤* አሦራውያን በዚህ ስም የተጠሩት በሥራቸው ብዙ ነገሥታት ስለ ነበሩ ነው፤ በኋላም የባቢሎንና (ሕዝ 26፥7፤ ዳን 2፥37) የፋርስ ነገሥታት በዚሁ ስም ተጠርተዋል። ከ1ጢሞ 6፥15፤ ከራእ 17፥14፤ 19፥16 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥13 *እስራኤላዊ፤* ከ"ይሁዳ" ይልቅ "እስራኤል" የሚለው መጠሪያ እዚህ ላይ ለምን እንዳስፈለገ ማስተዋል ይገባል፤ ከምርኮ ከተመለሱት ወገኖች ሁሉ አንዲት እስራኤልን መመሥረት ዋናው የዕዝራ ዓላማ ነበር። ይህ ዐዋጅ የአይሁድን የሥነ ጽሑፍ አሻራ ያሳያል፤ ይህም ሊሆን የቻለው ንጉሡ በዕብራውያን ባለሥልጣናት በመጠቀሙ ሳይሆን አይቀርም፤ ምናልባትም ራሱ ዕዝራ ጽሑፉን በማቀነባበር ረገድ ረድቶት ሊሆን ይችላል።

7፥14 *በአምላክህ ሕግ፤* ምናልባት አምስቱን የሙሴ መጻሕፍት በሙሉ አሁን ባለው መልኩ ለማለት ይሆናል (ቍ 6 ይመ)። *ሰባት አማካሪዎቹ፤* ይህን በአስ 1፥14 ላይ፣ "ቀዳሚዎች ሆነው የሚቀመጡ" ከተባሉት ሰባት ባለሟሎች ጋር ያነጻጽሩ። የጥንት የግሪክ ታሪክ ሊቃውንት የነበሩት ሄሮዶተስና ዜኖፎን ይህ በፋርስ ነገሥታትም ዘንድ የተለመደ አሠራር እንደ ነበር ጽፈዋል።

7፥15 *በፈቃዳቸው የሰጡትን፤* የፋርስ ግምጃ ቤት በቂ የገቢ ምንጭ ነበረው፤ ቸርነት ማድረግ የፋርስ ነገሥታት መመሪያ ነበረ። *ብርና ወርቅ፤* ከሐጌ 2፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥16 *ሕዝቡ ... የሚሰጡትን ... መባ፤* ከእስራኤል ምድር ውጪ ይኖሩ የነበሩ አይሁድ ስጦታዎችን ወደ ኢየሩሳሌም የመላክ ልማድ ነበራቸው፤ ይህም አይሁድና ሮማውያን በተዋጉ ጊዜ፣ ወደ ኢየሩሳሌም በመላክ ፈንታ ወደ ጁፒተር ቤተ ጣዖት እንዲልኩ ሮማውያን አይሁድን እስከአስገደዱበት ጊዜ ድረስ ቀጥሏል። ይህንንም እስራኤላዊው ታሪክ ጸሓፊ የቤፍ ወልደ ኮርዮን "አንቲኪዊቲስ" በተባለው መጽሐፉ አስፍሮታል። በግብፅ አገር ኤሌፋንታይ በተባለው አይሁድ በሚኖሩበት ስፍራ የተገኙ ደብዳቤዎች ከዚሁ ጋር እጅግ ተቀራራቢ የሆኑ ትእዛዞችና መመሪያዎች ይዘዋል፤ ከእነዚህም ውስጥ ዳግማዊ ዳርዮስ እንዲህ ሲል ትእዛዝ ያስተላለፈበት የፓፒረስ ጽሑፍ ይኛል፤ ያሑ በተባለው አምላክ መሠዊያ ላይ፣ "የእህል፣ የዕጣንና የሚቃጠል መሥዋዕት ቍርባን (በያሑ) ስም ይቅረብ"።

7፥20 *ከቤተ መንግሥቱ ግምጃ ቤት መውሰድ ትችላለህ፤* ከጳርስጳሊስ ግምጃ ቤት በተገኙ ሰነዶችም ላይ የእርዳታ ስጦታዎች ከቤተ መንግሥቱ ወጪ ይደረጉ እንደ ነበር ተመዝግቦ ይገኛል።

7፥22 *መቶ መክሊት፤* እጅግ ብዙ ሀብት ነው። *መቶ ቆሮስ፤* ይህ ከሌላው ጋር ሲነጻጸር አነስተኛ ነው። ስንዴው ለእህል ቍርባን የሚያገለግል ነው። *የሚፈልገውን ያህል ጨው፤* የ4፥14 ማብ ይመ።

7፥23 *በልጆቹ፤* በዚህ ጊዜ ንጉሡ ስንት ወንዶች ልጆች

የሚያዘው ሁሉ፣ ለሰማይ አምላክ ቤተ መቅደስ በፍጹም ትጋት ይደረግ፤ በንጉሡና በልጆቹ መንግሥት ላይ ለምን ቍጣ ይውረድ? [24]ደግሞም በካህናቱ፣ በሌዋውያኑ፣ በመዘምራኑ፣ በበር ጠባቂዎቹ፣ በቤተ መቅደሱ አገልጋዮች ወይም በሌሎቹ በዚህ በእግዚአብሔር ቤት ሠራተኞች ላይ ቀረጥ፣ ግብርና እጅ መንሻ ለመጣል ሥልጣን እንደ ሌላችሁ ይህን ዕወቁ::

[25]አንተም ዕዝራ ከአምላክህ እንደ ተሰጠህ ጥበብ መጠን፣ ከኤፍራጥስ ማዶ ለሚገኙት ሕዝቦች ሁሉ የአምላክህን ሕግ የሚያውቁ ዳኞችንና ፈራጆችን ሹምላቸው፤ ሕጉን የማያውቅ ሰው ቢኖር፣ አንተ ራስህ አስተምረው:: [26]ስለአምላክህ ሕግና ለንጉሡ ሕግ የማይታዘዝ ማንኛውም ሰው፣ የሞት ወይም የስደት ወይም የንብረት መወረስ ወይም የእስራት ቅጣት ይፈጸምበት::

[27]በኢየሩሳሌም የሚገኘው *የእግዚአብሔር* ቤት በዚህ ሁኔታ እንዲከበር ይህን በንጉሡ ልብ ያኖረ የአባቶቻችን አምላክ *እግዚአብሔር* ቡሩክ ይሁን፤ [28]እንዲሁም በንጉሡ፣ በአማካሪዎቹና በኀያላን ሹሞቹ ፊት ሁሉ ሞገስን የሰጠኝ አምላክ የተመሰገነ ይሁን፤ የአምላኬ *የእግዚአብሔር* እጅ በእኔ ላይ ስለ ነበረች፣ አብረውኝ እንዲሄዱ ከእስራኤል መካከል የታወቁ ሰዎችን ለመሰብሰብ ብርታት አገኘሁ::

ከዕዝራ ጋር የተመለሱት የየቤተ ሰቡ አለቆች ስም ዝርዝር

8 በንጉሡ በአርጤክስስ ዘመነ መንግሥት ከባቢሎን አብረውኝ የወጡት የየቤተ ሰቡ አለቆችና አብረዋቸው የተመዘገቡት እነዚህ ናቸው፤

[2]ከፊንሐስ ዘሮች ጌርሶን፤
ከኢታምር ዘሮች ዳንኤል፤
ከዳዊት ዘሮች ሐጡስ፤ [3]እርሱም ከሴኬንያ ዘሮች ነው፤

ከፋሮስ ዘሮች ዘካርያስና ከእርሱም ጋር 150 ወንዶች ተመዝግበው ነበር፤

[4]ከፋሐት ሞዓብ ዘሮች የዘራእያ ልጅ ኤሊሆዔናይና ከእርሱም ጋር 200 ወንዶች፤ [5]ከዛቱ[a] ዘሮች የየሕዚኤል ልጅ ሴኬንያና ከእርሱም ጋር 300 ወንዶች፤

[6]ከዓዲን ዘሮች የዮናታን ልጅ ዔቤድና ከእርሱም ጋር 50 ወንዶች፤

[7]ከኤላም ዘሮች የጎቶልያ ልጅ የሻያና ከእርሱም ጋር 70 ወንዶች፤

[8]ከሰፋጥያስ ዘሮች፣ የሚካኤል ልጅ ዝባድያ፣ ከ80 ወንዶች ጋር፤

[9]ከኢዮአብ ዘሮች የይሒኤል ልጅ አብድዩና ከእርሱ ጋር 218 ወንዶች፤

[10]ከባኒ[b] ዘሮች የዮሲፍያ ልጅ ሰሎሚትና ከእርሱም ጋር 160 ወንዶች፤

[11]ከቤባይ ዘሮች የቤባይ ልጅ ዘካርያስ ከእርሱም ጋር 28 ወንዶች፤

[12]ከዓዝጋድ ዘሮች የሃቃጣን ልጅ ዮሐናንና ከእርሱም ጋር 110 ወንዶች፤

7፥24 ዕዝ4፥13፤ 8፥36
7፥25 ዘፀ18፥21:26፤ ዘሌ10፥11
7፥26 ዕዝ6፥11
7፥27 ዕዝ1፥1፤ 1ዜና29፥12
7፥28 2ነገ25፥28፤ ዕዝ5፥5
8፥1 ዕዝ7፥7
8፥3 1ዜና3፥22፤ ዕዝ2፥3
8፥4 ዕዝ2፥6
8፥6 ዕዝ2፥15፤ ነህ7፥20፤10፥16

[a]5 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም መጽሐፈ ዕዝራ ሱቱኤል 8፥22) ይህን ስም ይጨምራሉ፤ ዕብራይስጡ ግን ዛቱ የሚለውን አይጨምርም::
[b]10 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች (እንዲሁም መጽሐፈ ዕዝራ ሱቱኤል 8፥36) ይህን ስም ይጨምራሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ ባኒ የሚለውን አይጨምርም::

እንደ ነበሩት አይታወቅም፤ ይሁን እንጂ የፋርስን ታሪክ በስፋት የጻፈው ግሪካዊ ሐኪም ኪቲስያስ፣ ንጉሡ ዐሥራ ስምንት ልጆች እንደ ነበሩት ገልጿል:: *መንግሥት ላይ…ቍጣ* ግብፅ በ460 ዓ.ቅ.ክ በፋርስ መንግሥት ላይ ዐምፃ ነበር፤ በ459 ዓ.ቅ.ክ በአቴና ሰዎች በመታገዝ፣ የፋርስን ሰዎች ከምድሯ ለማስወጣት ችላለች:: በ458 ዓ.ቅ.ክ ላይ ዕዝራ ወደ ኢየሩሳሌም በተጓዘበት ዘመን የፋርስ መንግሥት ይህን ዐመፅ በመቋቋም ላይ ነበር::

7፥24 *በካህናቱ … በቤተ መቅደሱ አገልጋዮች … ቀረጥ … ለመጣል ሥልጣን እንደ ሌላችሁ፤* አብዛኛውን ጊዜ ካህናትና ሌሎች የቤተ መቅደሱ አገልጋዮች ከማናቸውም የግዴታ ሥራና የግብር ክፍያ ነጻ ነበሩ:: ቀዳማዊ ዳርዮስ በምዕራብ ቱርክ አገረ ገዥ ለነበረ አንድ ሰው በላከው ደብዳቤ ላይ የአጶሎን ቤተ ጣዖት የሚያገለግሉ ካህናት ከአንዳንድ ግዴታዎች ነጻ መሆናቸውን የሚገልጽ ጽሑፍ ሰፍሮአል:: ሣልሳዊ አንጥያኮስም የአይሁድን ሕዝብ ከግዴታ ነጻ የሚያደርግ ተመሳሳይ መብት ሰጥቶአቸው ነበር፣ "ካህናት፣ የቤተ መቅደሱ ጸሐፍትና የቤተ መቅደሱ መዘምራን ከሚከፍሉት ከማኅበራዊ ቀረጥ፣ ከንጉሣዊ ቀረጥና ከጨው ቀረጥ ነጻ ይሆናሉ":: (ዮሴፍ ወደ ኮርዮን፣ "አንቲኩዊቲስ 12.3.3)::

7፥26 *የማይታዘዝ ማንኛውም ሰው፣ … ቅጣት ይፈጸምበት፤* ለዕዝራ የተሰጠው ሥልጣን ትልቅ ነው፤ ከመንፈሳዊ ጕዳይ አልፎ እስከ ሕዝባዊ አስተዳደር የሚደርስ ነበር፤ ምናልባትም ዕዝራ ይህን የተሰጠውን ሥልጣን ሥራ ላይ ለማዋል ብዙ ውጣ ውረድ ደርሶበት ሊሆን ይችላል፤ ይህም እርሱ ኢየሩሳሌም ከገባበት ጊዜ አንሥቶ፣ ነህምያ ከዐሥራ ሦስት ዓመት በኋላ እስከ መጣበት ጊዜ ድረስ ምን ሲሠራ እንደቆየ በግልጽ ያልታወቀውን ሁኔታ ለመገመት የሚያስችል ነው:: ንጉሡ ለዕዝራ የሰጠው ሥልጣንና ተልእኮ ቀዳማዊ ዳርዮስ ቀደም ሲል ዑጃሖርሰኔት የተባለውን ካህንና ምሁር ወደ ግብፅ መልሶ በላከው ጊዜ፣ ከሰጠው ሥልጣንና ድጋፍ ጋር የሚቀራረብ ነው:: እርሱም የግብፅን ሕግ በጽሑፍ እንዲያሰፍሩ የግብፅን ታላላቅ ሰዎች አዝዞ ነበር፤ ይህም ታላቅ ኀላፊነት ከ518 እስከ 503 ዓ.ቅ.ክ ፈጅቶአል::

7፥28 በእኔ፤ ዕዝራ በአንደኛ መደብ ነጠላ ቍጥር ለመጀመሪያ ጊዜ ራሱን ሲጠራ እናያለን፤ ይህም ከቍ 27 ጀምሮ እስከ ምዕራፍ 9 መጨረሻ ድረስ የሚዘልቀውን "የዕዝራ የግል ማስታወሻ" የተባለውን ክፍል ልዩ የሚያደርገው ነው::

8፥1-21፤ ዕዝራ ከቁ 1-14 ከመስጴጦምያ ሲመለስ አብረውት የተመለሱትን ሰዎች ስም ዝርዝር አስፍሮአል፤ ከእነዚህም ውስጥ፣ የዐሥራ አምስት ግለሰብ ዘሮች ይገኙባቸዋል፤ ስማቸው ከተጠቀሰው ሌላ፣ የወንዶቹ ቍጥር በድምር 1496 ይሆናል፤ እንዲሁም ሴቶችና ሕጻናት ነበሩ (ቍ 21 ማብ ይመ) 40 የሚሆኑ ሌዋውያንና (የቍ 18-19):: 220 "የቤተ መቅደስ አገልጋዮች" ነበሩ (ቍ 20)::

8፥2 **ጌርሶን፤** የስሙን ትርጒም በተመለከተ የዘፀ 2፥22 አማራጭ ትርጒም ይመ፤ የሙሴና የሲፖራ የመጀመሪያው ወንድ ልጅ ስም ጌርሶን ነው:: *ኢታምር፤* የአራተኛው የአሮን ወንድ ልጅ ስም ነው (ዘፀ 6፥23)::

8፥3 *ዘካርያስና፤* ከቍ 11 ጋር ያነጻጽሩ:: የስሙም ትርጒም፣ "እግዚ አብሔር ያስታውሳል" ማለት ነው፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ወደ ሠላሳ የሚደርሱ ሰዎች በዚህ ስም ተጠርተዋል፤ ከእነዚህም መካከል የብሉይ ኪዳኑ ነቢይና የመጥምቁ ዮሐንስ አባት ይገኙበታል (ሉቃ 1፥5-67)::

8፥4 *ኤሊሆዔናይ፤* የስሙ ትርጒም፣ "ዐይኖቼ በእግዚአብሔር ላይ ናቸው" ማለት ነው፤ ይህ ስም የሚገኘው በዚህ ቦታና በ1ዜና 26፥3 ላይ ብቻ ነው፤ ከመዝ 25፥15 ጋር ያነጻጽሩ::

8፥6 *ዮናታን፤* የስሙ ትርጒም፣ "እግዚአብሔር ይሰጣል" ማለት ነው፤ በብሉይ ኪዳን ዐሥራ አምስት ሰዎች በዚህ ስም ተጠርተዋል:: **ዔቤድ፤** ምናልባት አብድዩ የሚለውን ስም የሚተካ አጭር ስም ሊሆን ይችላል፤ የስሙ ትርጒም፣ "የእግዚ አብሔር አገልጋይ" ማለት ነው (ከቍ 9 ጋር ያነጻጽሩ)::

8፥7 *ጎቶልያ፤* ዝነኛዋ ንግሥት የአክዓብ ሴት ልጅም፣ በዚሁ ስም ትጠራ ነበር (2ነገ 11)::

8፥8 *ሚካኤል፤* የስሙ ትርጒም፣ "እንደ እግዚአብሔር ያለ ማን አለ?" ማለት ነው፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በዚህ ስም ሌሎች ዘጠኝ ሰዎችና ሊቀ መልአኩ ተጠርተዋል (ዳን 10፥13፤ ይሁ 9፤ ራእ 12፥7)::

8፥10 *ሰሎሚት፤* እንስታዊ ባሕርይ ቢኖረውም (በተጨማሪ የማሕ 6፥13 ማብ ይመ)፣ እዚህ ላይ እንደተገለጸው ሁሉ ወንዶችም ሳይቀሩ ይጠሩበታል፤ የግሪክ አቻው ሰሎሜ የሚለው ስም ነው::

8፥12 *ዓዝጋድ፤* የ2፥12 ማብ ይመ:: *ሃቃጣን፤* የስሙ

[13]ከአዶኒቃም ዘሮች፣ የመጨረሻዎቹ ስማቸው ይህ ነው፤ ኤሊፋላት፣ ይዑኤልና ሸማያ፣
ከእነርሱም ጋር 60 ወንዶች፤
[14]ከበጉዋይ ዘሮች ዑታይና ዘቡድ፣ ከእነርሱም ጋር 70 ወንዶች።

ወደ ኢየሩሳሌም መመለስ

[15]እኔም ወደ አኅዋ በሚፈሰው ወንዝ አጠገብ ሰዎቹን ሰበሰብኋቸው፤ በዚያም ሦስት ቀን ቈየን፤ ሕዝቡንና ካህናቱን ስመለከት፣ ከሌዊ ወገን የሆነ አንድም ሰው በዚያ አላገኘሁም። [16]ስለዚህ መሪሕያኑን ኤልዓዛርን፣ አርኤልን፣ ሸማያን፣ ኤልናታንን፣ ያሪብን፣ ኤልናታንን፣ ናታንን፣ ዘካርያስንና ሜሱላምን እንዲሁም መምህራኑን ዮያሪብንና ኤልናታንን አስጠራኋቸው፤ [17]እነርሱንም ካሲፍያ በሚባል ስፍራ አለቃ ወደ ሆነው ወደ አዶ ላክኋቸው፤ በአምላካችን ቤት የሚያገለግሉ ሰዎችን ያመጡልን ዘንድ በካሲፍያ የቤተ መቅደስ አገልጋዮች ለሆኑት ለአዶና ለሥጋ ዘመዶቹ የሚናገሩትን አስታወቅኋቸው። [18]መልካሚቱ የአምላካችን እጅ በእኛ ላይ ስለ ነበረች፣ ከሞሖሊ ዘሮች የእስራኤል ልጅ የሌዊ ልጅ የሆነውን ሰራብያ ተብሎ የሚጠራውን አስተዋይ ሰው፣ ከእርሱም ጋር ዐሥራ ስምንት የሚሆኑ ወንዶች ልጆቹንና ወንድሞቹን አመጡልን፤ [19]እንዲሁም ሐሸብያንና ከሜራሪ ዘሮች የሻያን፣ ከወንድሞቹና ከአጎቶቹ ወንዶች ልጆች ጋር 20 ወንዶችን አመጡልን። [20]በተጨማሪም ዳዊትና ሹማምቱ ሌዋውያኑን እንዲረዳ ካቋቋሙት ከቤተ መቅደሱ አገልጋዮች ቡድን 220 አመጡ፤ እነዚህም ሁሉ በየስማቸው ተመዘገቡ።

[21]ራሳችንን በአምላካችን ፊት ዝቅ እንድናደርግ፣ ጕዞውም ለእኛና ለልጆቻችን፣ ለንብረታችንም ሁሉ የተቃና እንዲሆንልን፣ እዚያው በአኅዋ ወንዝ አጠገብ ጾም ዐወጅሁ። [22]"መልካሚቱ የአምላካችን እጅ በሚፈልጉት ሁሉ ላይ ናት፤ እርሱን በሚተዉ ሁሉ ላይ ግን ቍጣው ትወርድባቸዋለች" ብለን ለንጉሡ ነግረነው ስለ ነበር፣ በመንገድ ላይ ከጠላት የሚጠብቁን ወታደሮችንና ፈረሰኞችን እንዲሰጠን ንጉሡን ለመጠየቅ ዐፍሬ ነበር። [23]ስለዚህ ጾምን፤ ወደ አምላካችንም ስለዚህ ነገር ልመና አቀረብን፤ እርሱም ጸሎታችንን ሰማ።

[24]እኔም ከዋና ዋናዎቹ ካህናትም ዐሥራ ሁለት ሰዎችን፣ ከእነርሱም ጋር ሰራብያን፣ ሐሸቢያንና ከወንድሞቻቸውም መካከል ዐሥር ሰዎችን ለየሁ፤ [25]ንጉሡ፣ አማካሪዎቹ፣ ሹሞቹና በዚያ የነበሩ እስራኤል ሁሉ ለአምላካችን ቤት የሰጡትን ብር፣ ወርቅና ዕቃ ሁሉ መዝኜ ሰጠኋቸው። [26]ስድስት መቶ አምሳ መክሊት[o] ብር፣ አንድ መቶ መክሊት[u] የብር ዕቃዎች፣ አንድ መቶ መክሊት ወርቅ፣ [27]አንድ ሺህ ዳሪክ[w] የሚያወጡ ሃያ የወርቅ ወጭቶችና እንደ ወርቅ ነጥረው ከሚያብረቀርቅ

8፥13 ዕዝ2፥13
8፥15 ቍ21:31፤ ዕዝ2፥40
8፥17 ዕዝ2፥43
8፥18 ቍ24፤ዕዝ5፥5
8፥20 1ዜና9፥2
8፥21 ቍ15፤መኀ5፥8፤ 27፥11፤107፥7
8፥22 ዘዳ31፥17፤ ዕዝ5፥5፤ነህ2፥9፤ ኢር41፥16
8፥23 2ዜና20፥3፤ ሐሥ14፥23
8፥24 ቍ18
8፥25 ቍ33

[o]26 22 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው።
[u]26 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው።
[w]27 8.5 ኪሎ ግራም ያህል ነው።

ትርጒም፣ "ትንሹ" ማለት ነው፤ የሚገኘውም እዚህ ላይ ብቻ ነው። ***ዮሐናን፣*** የ2፥46 ማብ ይመ።

8፥15 ***ወደ አኅዋ በሚፈሰው ወንዝ፤*** ምናልባት ወደ ኤፍራጥስ ወይም ወደ ጤግሮስ የሚፈስ ወንዝ ሊሆን ይችላል፤ (በሕዝ 1፥1 የተጠቀሰውም የኮቦር "ወንዝ" የቦይ ውሃ ነበር)። ***ሦስት ቀን፤*** ምናልባት ኒሳን በተባለው ወር ውስጥ ከዘጠነኛው እስከ ዐሥራ ሁለተኛው ቀን ያለውን ጊዜ ሊሆን ይችላል፤ ጕዞው የተጀመረው በዐሥራ ሁለተኛው ቀን ነው (ቍ 31 ይመ)። ***ከሌዊ ወገን ... አላገኘሁም፤*** ቀድሞ የሚሠሩት ተራ ሥራ ስለ ነበር፣ ምናልባት በምርኮ አገር የተሻለ ሥራ ስላገኙ ከዚያ ለመውጣት አልፈለጉ ይሆናል። በመዝ 137 ላይ የአይሁድ ረበናት የሰጡት ትርጓሜ (ሚድራሽ) ከዚህ የሚከተለውን አፈ ታሪክ መሠረት ያደረገ ነበር፤ በተጓዡ ሕዝብ መካከል ሌዋውያን ቢኖሩም አገልግሎቱን ግን ማከናወን አልቻሉም፤ ምክንያቱም ናቡከደነፆር የጽዮንን መዝሙር እንዲዘምሩለት በጠየቃቸው ጊዜ፣ "እምቢ ስላሉት በገና መጫወት እንዳይችሉና እንዳይዘምሩ የጣቶቻቸውን አጽቆች (ጫፎች) እየቈረጠ ስለጣለው" የክህነት ሥራቸውን በሙሴ ሕግ መሠረት ማከናወን አልቻሉም። በግሪኮች ዘመነ መንግሥትም (ታላቁ እስክንድር በ33 ዓ.ቅ.ክ ላይ መካከለኛውን ምሥራቅ ድል አድርጎ ከያዘ በኋላ) የሌዋውያን አገልግሎት ከስሞ ነበር፤ ሆኖም በሙት ባሕር አካባቢ ኩምራን በሚባል ስፍራ የተገኙት "የቤተ መቅደሱ ጥቅልል መጽሐፍ"፣ ሌዋውያን ትልቅ የአገልግሎት ሚና እንደ ነበራቸው ይናገራል። በገጽ 1422 ላይ በሁለቱ ኪዳናት መካከል የነበረው ዘመን የሚለውን ይመ።

8፥16 ***አርኤልን፤*** የስሙ ትርጒም፣ "የእግዚአብሔር አንበሳ" ወይም "የመሠዊያ ማንደጃ" ማለት ነው (የኢሳ 29፥1፡ 2:7 ማብ ይመ)። የሰው መጠሪያ ስም ሆኖ የሚገኘው እዚህ ላይ ብቻ ነው። ***ሜሱላምን፤*** ምናልባት የስሙ ትርጒም፣ "የተሸለመ" ማለት ሊሆን ይችላል፤ አንዳንድ ሰዎች በዕዝ 10፥15 ላይ እንደ ተጻፈው፣ ባዕዳን ሚስቶችን መፍታት አይገባንም ብለው የዕዝራን ሐሳብ ከተቃወሙት ሰዎች መካከል አንዱ ሜሱላም ነው ይላሉ። ***መምህራኑን፤*** በቁሙ ሲተረጎም "አስተዋይ የሚያደርጉ" የሚል ፍቺ አለው፤ በ1ዜና 25፥8 ላይ "አስተማሪ" የሚል ትርጒም ተሰጥቶታል፤ እንዲሁም በ2ዜና 35፥3፤ በነህ 8፥7፡9 ላይ ደግሞ "ያስተምሩ" ወይም "የሚያስተምሩ" ተብሎአል።

8፥17 ***ካሲፍያ፤*** አንዳንዶች ይህ ቦታ ከጊዜ በኋላ የጳርቴግዛት ዋና ከተማ የሆነው ቀሲፎን በተመሠረተበት ስፍራ ላይ እንደ ነበረ ይናገራሉ፤ ይህም ከባቢሎን በስተሰሜን በጤግሮስ ወንዝ አጠገብ ነበር።

8፥18-19 ***ዐሥራ ስምንት የሚሆኑ ወንዶች ... ሃያ ወንዶች፤*** ከዕዝራ ጋር ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ ፈቃደኞች ሆነው የተገኙት ከሁለት ቤተ ሰብ የተገኙ 40 ያህል ሌዋውያን ብቻ ነበሩ።

8፥20 ***ከቤተ መቅደሱ አገልጋዮች፤*** የ2፥43-57 ማብ ይመ።

8፥21 ***ጕዞውም ... የተቃና፤*** በቁሙ "ቀጥ ያለ መንገድ" ማለት ሲሆን፣ መሰናክልና አደጋ የሌለበት ማለት ነው (ቍ 31 ይመ፤ ከምሳ 3፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። ***ለልጆቻችን፤*** አባባሉ በሌላ ቦታ (ለምሳሌ በዘፍ 43፥8 ላይ) አዛውንትንና ሴቶችን ጨምሮ ለመግለጽ ገብቶ ይገኛል። ***ንብረታችን፤*** የያዙት በርከት ያለ ሀብት ወንበዴዎችን ለዝርፊያ የሚያነሣሣ ነበር።

8፥22 ***ዐፍሬ ነበር፤*** ቅዱስ ስላልሆነ ዕፍረት መጽሐፍ ቅዱስ ብዙ ጊዜ ይናገራል (ኤር 48፥13፤ 49፥23፤ ሚክ 3፥7)፤ አልፎ አልፎ ደግሞ እዚህ ላይ ስለተወሣው ዐይነት ዕፍረት ይናገራል። ዕዝራ በእዚህ ዐይነቱ ጉዳይ ዐይነ ዐፋር ነበር (በተጨማሪ 9፥6 ይመ)። እግዚአብሔር በመንገዱ ሁሉ ከእርሱ ጋር በመሆን እንደሚጠብቀው፣ በእምነት በሕዝብ ፊት ተናግሮ ስለ ነበር፣ አሁን ከሰው ዘንድ ጥበቃ መሻቱ አሳፋሪ ነው። በመስጴጦምያና በፓለስቲና መካከል በሚደረገው ጕዞ በብዙ ሰዎች ላይ ከባድ አደጋ ይደርስ ነበር። ከዐሥራ ሦስት ዓመት በኋላ ግን ነህምያ የተጓዘው በታጠቁ ሰዎች ታጅቦ ነበር። ይሁን እንጂ የነህምያ እምነት ትንሽ ነበር ማለት አንችልም (የነህ 2፥9 ማብ ይመ)።

8፥23 ***ጾምን ... ልመና፤*** ጾምና ጸሎት አብረው እንደ ሚሄዱ ነህ 1፥4፤ ዳን 9፥3፤ ማቴ 17፥21፤ ሐሥ 14፥23 ይመ።

8፥25 ***የሰጡትን፤*** በቁሙ "ወደ ላይ ያነሡትን" ማለትም የሠውትን የሚል ትርጒም አለው (ከዘፀ 25፥2፤ 35፥5፤ ዘሌ 7፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። በዘዳ 12፥6 ላይ ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል፣ "ልዩ ስጦታ" ተብሎ ተተርጒሞአል።

8፥26 ***ስድስት መቶ አምሳ መክሊት ... መቶ መክሊት፤*** እጅግ ብዙ ስጦታ ነው፤ በአሁኑ ጊዜ በብዙ ሚሊዮን ይገመታል። በተጨማሪ የ7፥22 ማብ ይመ።

8፥27 ***ዳሪክ፤*** አማራጭ ትርጒሙን ይመ፤ ቃሉ ተጽፎ የሚገኘው እዚህ ላይና በ1ዜና 29፥7 ላይ ብቻ ነው (ነገር ግን የ2፥69 ማብ ይመ)። ***ከሚያብረቀርቅ፤*** የዚህ ዐይነቱ ናስ ብሩህ የሆነ ቢጫ መልክ ያለውና ከመዳብ ጋር የተቀየጠ ሊሆን ይችላል፤

ናስ የተሠሩ ሁለት ዕቃዎችን መዝኜ በእጃ ቸው አስረከብኳቸው::

[28]እንዲህም አልኳቸው፤ “እናንተና እነ ዚህ ዕቃዎች *ለእግዚአብሔር* ተቀድሳችኋል፤ ብሩና ወርቁ ለአባቶቻችሁ ስምባከ *ለእግዚ አብሔር* በበጎ ፈቃድ የቀረበ መባ ነው:: [29]ኢየሩሳሌም በሚገኘው *በእግዚአብሔር ቤት* ክፍሎች ውስጥ በዋና ዋናዎቹ ካህናት፣ በሌዋውያኑና በየቤተ ሰቡ የእስራኤል አለ ቆች ፊት እስክትመዝኗቸው ድረስ በጥን ቃቄ ጠብቋቸው::” [30]ከዚያም ካህናቱና ሌዋ ውያኑ ኢየሩሳሌም ወደሚገኘው ወደ ስም ባካችን ቤት እንዲሄድ የተመዘነውን ብር፣ ወርቅና ንዋያተ ቅድሳት ተረከቡ::

[31]እኛም በመጀመሪያው ወር ዐሥራ ሁለተኛው ቀን ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ ከአኅዋ ወንዝ ተነሣን:: የስምባካችን እጅ በላያ ችን ነበረች፤ እርሱም ከጠላቶቻችንና በመን ገድ ላይ ከሚሸምቁ አዳነን:: [32]ኢየሩሳሌምም ደረስን፤ በዚያም ሦስት ቀን ዐረፍን::

[33]በአራተኛው ቀን ብሩን፣ ወርቁንና ንዋያተ ቅድሳቱን በስምባካችን ቤት መዝነን ለኦሪዮ ልጅ ለካህኑ ለሜሪሞት በእጁ አስረ ከብነው፤ ከእርሱም ጋር የፊንሐስ ልጅ አልዓ ዛር፣ ሌዋውያኑ የኢያሱ ልጅ ዮዛባትና የቢ ንዊ ልጅ ኖዓድያ ነበሩ:: [34]ሁሉም ነገር ተቈጠረ፤ ተመዘነም፤ የተመዘነውም ሁሉ በዚያኑ ጊዜ ተመዘገበ::

8፥28 ዘሌ.21፥6፤ 22፥2-3
8፥31 ቍ15፤ዕዝ5፥5
8፥32 ዘፍ40፥13
8፥33 ቍ25፤ነህ3፥4፤ 21:24፤11፥16
8፥35 ዘሌ.1፥3፤ 2ዜና29፥21፥24፤30፥24፤
8፥36 ዕዝ7፥21-24፤ ነህ2፥7፤አስ9፥3
9፥1 ዘኍ10፥16፤ 19፥37:38፤ዘዐ13፥5፤ 23፥28፤ዘጸ20፥17፤ ኢሱ3፥10፥15፥8፤ መሳ3፥5፤1ነገ9፥20፤ 2ዜና8፥7፤ዕዝ6፥21፤ ነህ9፥8
9፥2 ዘዐ22፥31፤ 34፥16፤ዘሌ.27፥30፤ ዘጸ14፥2፤ሩት1፥4፤ ዕዝ10፥2፤መዝ106፥35
9፥3 ዘዐ32፥19፤ 33፥4፤ዘኍ14፥6
9፥4 ዕዝ10፥3፤ነሀ1፥4፤ መዝ119፥120:136፤ ኢሳ66፥2:5፤ዳን10፥2

[35]ከዚያም ከምርኮ የተመለሱት፣ ለእስራ ኤል ሁሉ ዐሥራ ሁለት ወይፈኖችን፣ ዘጠና ስድስት አውራ በጎችን፣ ሰባ ሰባት ተባዕት ጠቦ ቶችን፣ ለእስራኤል ስምባከ የሚቃጠል መሥ ትዋዕት አቀረቡ፤ ለኀጢአት መሥዋዕት ደግሞ ዐሥራ ሁለት ተባዕት ፍየሎችን አቀረቡ፤ ይህም ሁሉ *ለእግዚአብሔር* የቀረበ የሚ ቃጠል መሥዋዕት ነበር:: [36]የንጉሡንም ትእ ዛዝ ለንጉሡ እንደራሴዎችና በኤፍራጥስ ማዶ ለሚገኙት አገረ ገዦች ሰጡ፤ እነር ሱም ሕዝቡንና የእግዚአብሔርን ቤት ረዱ::

ከባዕዳን ጋር ስለተደረገው ጋብቻ የዕዝራ ጸሎት

9 እነዚህ ነገሮች ከተፈጸሙ በኋላ መሪዎቹ ወደ እኔ መጥተው እንዲህ አሉኝ፤ “ካህናቱ ንና ሌዋውያኑን ጨምሮ የእስራኤል ሕዝብ ከጎረቤቶቻቸው ከከነዓናውያን፣ ከኬጢያው ያን፣ ከፌርዛውያን፣ ከኢያቡሳውያን፣ ከአሞና ውያን ርኵሰት ራሳቸውን አልለዩም:: [2]ሴቶቻ ቸውን ለራሳቸውና ለልጆቻቸው ሚስት አድር ገው ወስደዋል፤ የተቀደሰውንም ዘር ከምድር ሕዝቦች ጋር ደባልቀዋል፤ በዚህ በደል ዋኝ የሆኑትም መሪዎቹና ሹማምንቱ ናቸው::

[3]እኔም ይህን በሰማሁ ጊዜ፣ መጐናጸፊያ ዬንና ካባዬን ቀደድሁ፤ የራሴን ጠጕርና ጢሜን ነጨሁ፤ እጅግ ደንግጬም ተቀመጥሁ:: [4]በደል ከፈጸሙት ምርኮኞች የተነሣም በእስራ ኤል ስምባከ ቃል የተንቀጠቀጡት ሁሉ በዙሪ

ከብሩህነቱም የተነሣ ወርቅ ስለሚመስል፣ በጥንት ዘመን ትልቅ ዋጋ ነበረው:: (በዕብራይስጥ “ቢጫ” ለማለት የገባው ቃል እዚህ ላይ “ንጹሕ” ለተባለው ቃል ከገባው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተቀራራቢ ነው፤ ይህም የሚገኘው በዘሌ 13፥30፡32፡36 ላይ ነው::)

8፥31 *በዐሥራ ሁለተኛው ቀን፤* የቀ 15፤ የ7፥7-9 ማብ ይመ::

8፥32 *ሦስት ቀን ዐረፍን፤* ነህምያም ኢየሩሳሌም ከደረሰ በኋላ ይህንኑ ያህል ጊዜ ዐርፎ ነበር (ነህ 2፥11)::

8፥33 *ለኦርዮ ልጅ ... ለሜሪሞት፤* ምናልባት የቅጥሩን ሁለት ክፍሎች የጠገነው ይህ ሰው ሊሆን ይችላል (ነህ 3፥4፡21)::

8፥34 *ተመዘገበ፤* በባቢሎናውያን ልማድ (ለምሳሌ ቤሐሙ ራቢ ሕግ) መሠረት ማንኛውም ስምምነቶች፣ (የሽያጭም ሆነ የጋብቻ) በጽሑፍ ተመዝግቦ መቀመጥ ነበረበት:: ዕዝራ ከግምጃ ቤት ለወጣው ንብረት ማስረጃ እንዲሆነው የንጉሡን የአርጤክስስን ፊርማ ጠይቆ ይሆናል::

8፥35 *መሥዋዕት አቀረቡ፤* የተባዕት ፍየሎች ቍጥር አንድ ዐይ ነት ከመሆኑ በስተቀር፣ እዚህ ላይ ለመሥዋዕት የቀረቡት እንስሳት ብዛት በዘሩባቤል መሪነት ከምርኮ የተመለሰው ሕዝብ (6፥17) ካቀረበው የእንስሳት ቍጥር በጣም ያነሰ ነው፤ ሆኖም ዘሩባቤል ይዞት የወጣው የቤተ ሰብ ብዛት እዚህ ላይ ከተጠቀሱት እጅግ ይበልጥ ነበር::

9፥1 *እነዚህ ነገሮች ከተፈጸሙ በኋላ ... ራሳቸውን አልለዩም፤* ዕዝራ ኢየሩሳሌም የደረሰው በአምስተኛው ወር ነበር (7፥9):: እስራኤላውያን ከባዕዳን ሴቶች ጋር ስለ መጋባታቸው መነገር የተጀመረው፣ ዕዝራ ኢየሩሳሌም ከደረሰ ከአራት ወር በኋላ በዘጠነኛው ወር ነበር (10፥9):: ጕዳዩን ወደ ዕዝራ ያቀረቡት የሕዝቡ መሪዎች ሳይሆኑ፣ ራሱ ሕዝቡ ነበር፤ መሪዎቹ ግን ራሳቸው በዚህ ዐይነቱ በደል ውስጥ ተዘፍቀው ነበር (ቍ 2):: ዕዝራ በነበረ በት ጊዜ ትንቢት የተናገረው ነቢዩ ሚልክያስ፣ አንዳንድ አይሁድ ትዳራቸውን አፍርሰው የአረማውያንን ሴት ልጆች እንዳገቡ ተናግሯል (ሚል 2፥10-16)፤ ምናልባትም ያገቡአቸው የታወቁ ባለ መሬቶችን ሴት ልጆች ሊሆን ይችላል:: ለዚህ ዐይነቱ ጋብቻ ምክንያት የሚሆነው ምርኮኞቹ ወደ አገራቸው በሚመለሱበት ጊዜ፣ አብረዋቸው የመጡት የአይሁድ ሴቶች ቍጥር አነስተኛ በመሆኑ ሳይሆን አይቀርም:: በዕዝራና በነህምያ ዘመን፣ ስለ ጋብቻ የተሰጣቸውን መመሪያ ወደ ጐን ትተው፣ ከሌላ ወገን ጋር በመጋባት የተጀመረው፣ በግብፅ አገር ኤሌፋን ታይን በተባለው ስፍራ ነበር:: በአይሁድ ማኅበረ ሰብ ላይ የደረሰው ነገር እንደ አንድ ምሳሌ የሚታይ ጕዳይ ነው፤ በዚያ ቦታ የነበሩት አይሁድ፣ የአሕዛብን ሴቶች በማግባታቸው፣ ከእግዚ አብሔር በተጨማሪ ሌሎችንም አማልክት ሲያመልኩ ተገኝተዋል፤ ከዚህም የተነሣ በኤሌፋንታይ የነበረው የአይሁድ ማኅበረ ሰብ ቀስ በቀስ በአሕዛብ እየተዋጠ ጠፋ:: *ከጐረቤቶቻቸው፤* በዚህ ስፍራ ላይ የተጠቀሱት ስምንት ነገዶች፣ እስራኤላውያን ከነዓንን ከመውረራቸው በፊት በዚያ የነበሩ የአገሩ ተወላጆች ናቸው (የዘፀ 3፥8 ማብ ይመ):: ከምርኮው ዘመን በኋላ በዚያ የቀሩት አሞራውያን፣ ሞዓባውያንና ግብፃውያን ብቻ ናቸው (ከ2ዜና 8፥7-8 ጋር ያነጻጽሩ):: *ከነዓናውያን፤* የዘፍ 10፥6 ማብ ይመ:: *ኬጢያውያን፤* የዘፍ 10፥15 ማብ ይመ:: *ፌርዛውያን፤* የዘፍ 13፥7 ማብ ይመ:: *ኢያቡሳውያን፤* የዘፍ 10፥16 ማብ ይመ:: *አሞናውያን፤ ሞዓባውያን፤* የዘፍ 19፥36-38 ማብ ይመ:: *አሞራውያን፤* የዘፍ 10፥16 ማብ ይመ::

9፥2 *የተቀደሰውን ዘር፤* በኢሳ 6፥13 ላይ ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ “ቅዱሱንም ዘር” ተብሎ ተተርጕሞአል:: *ዋኝ የሆኑትም፤* የከፉ ምሳሌ የሆኑ ማለት ነው (10፥18 ይመ):: *በዚህ በደል፤* 10፥6፤ ኢያ 22፥16፤ ዳን 9፥7 ይመ:: ከእግዚአብሔር ወገን ያልሆኑ ሰዎችን ማግባት ማለት ለእስራ ኤል ሕዝብ ታማኝ አለመሆን ማለት ነው::

9፥3 *መጐናጸፊያዬንና ካባዬን ቀደድሁ፤* ጥልቅ የሆነ ኀዘንና ጭንቀት የሚገለጽበት ዐይነተኛ መንገድ ነው (ቍ 5፤ ዘፍ 37፥29፡34፤ ኢሱ 7፥6፤ መሳ 11፥35፤ 2ሳሙ 13፥19፤ 2ዜና 34፥27፤ አስ 4፥1፤ ኢዮ 1፥20፤ ኢሳ 36፥22፤ ኤር 41፥5፤ ማቴ 26፥65 ይመ):: *የራሴን ጠጕ ርና ጢሜን ነጨሁ፤* እንዲህ ያለው ነገር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አልተለመደም፤ በሌላ ቦታ የምናየው ሰው ጠጕሩን ወይም ጢሙን ወይም ሁለቱንም መላጨቱን ነው (ኢዮ 1፥20፤ ኤር 41፥5፤ 47፥5፤ ሕዝ 7፥18፤ አሞ 8፥10):: ነህምያ እንዲህ ያለው ሕገ ወጥ ጋብቻ ባጋጠ መው ጊዜ፣ የራሱን ጠጕር በመንጨት ፈንታ ይህን በደል የፈ ጸሙትን ሰዎች ጠጕር ነጨ (ነህ 13፥25)::

9፥4 *የተንቀጠቀጡት ሁሉ፤* ከዘፀ 19፥16፤ ከኢሳ 66፥2፤ ከዕብ 12፥21 ጋር ያነጻጽሩ:: *እጅግ እንደ ደነገጥሁ፤* ቍ3 ይመ፤ ከዳን 4፥19፤ 8፥27 ጋር ያነጻጽሩ:: *ሠርክ መሥዋዕት፤* ዘፀ 12፥6 ይመ:: ነገሩን ከዕዝራ ጆሮ እንዲደርስ ያደረጉ ሰዎች፣ ብዙ ሰዓት በድንጋጤ እንዲቀመጥ በጠዋት ሳይነግሩት አልቀሩም:: የሠርክ ወይም የምሽት መሥዋዕት ብዙውን ጊዜ የሚቀርበው በዘጠኝ ሰዓት ገደማ ነው፤ ጸሎትና ንስሓ የሚቀርበውም በዚሁ ሰዓት ነበር (ሐሥ 3፥1)::

ያዬ ተሰበሰቡ፤ እኔም እስከ ሠርክ መሥዋዕት ድረስ እጅግ እንደ ደነገጥሁ በዚያው ተቀ መጥሁ።

[5]ከዚያም፣ የሠርክ መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ፣ የተቀደደውን መጐናጸፊያዬንና ካባዬን እንደ ለበስሁ በሐዘን ከተቀመጥሁበት ተነሣሁ፤ በጕልበቴም ተንበርክኬ ወደ ስምላኬ ወደ እግዚአብሔር እጆቼን በመዘርጋት፣ [6]እንዲህ ስል ጸለይሁ፤

"ስምላኬ ሆይ፤ ኀጢአታችን ከራሳችን በላይ ሆኖአል፤ በደላችንም እስከ ሰማያት ደርሶአል፤ ስምላኬ ሆይ፤ ፊቴን ወደ አንተ ቀና ለማድረግ ዐፈርሁ፤ እጅግም ፈራሁ። [7]ከአባቶቻችን ዘመን ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ በደላችን ታላቅ ነው። ከኀጢአታችንም የተነሣ፣ ዛሬ እንደ ሆነው ሁሉ እኛምሆንን ነገሥታቶቻችንና ካህናቶቻችን በባዕዳን ነገሥታት እጅ ወድቀን ለሰይፍ፣ ለምርኮ፣ ለብዝበዛና ለውርደት ተዳርገናል። [8]"አሁን ግን እግዚአብሔር ስምላካችን ቅሬታ ይተውልን ዘንድ በመቅደሱም ውስጥ ጽኑ ስፍራ ይሰጠን ዘንድ፣ ለጥቂት ጊዜ ቸርነቱን አሳይቶናል፤ ስለዚህ ስምላካችን ለዐይናችን ብርሃን ሰጠን፤ በባርነትም ሳለን ለጥቂት ጊዜ ዕረፍት ሰጠን። [9]ባሮች ብንሆንም፣ ስምላካችን ግን ባሮች ሆነን እንድንቀር አልተወንም፤ ነገር ግን በፋርስ ነገሥታት ፊት ቸርነቱን አሳየን፤ የስምላካችንን ቤት እንደ ገና እንድንሠራና ፍርስራሾቹን እንድንጠግን አዲስ ሕይወት ሰጠን፤ በይሁዳና በኢየሩሳሌም የመከላከያ ቅጥር ሰጠን።

[10]አሁን ግን ስምላካችን ሆይ፤ ከዚህ በኋላ ምን እንላለን? ትእዛዞችህን አቃለናልና፤ [11]ያቃለልነውም በባሮችህ በነቢያት አማካይነት፣ 'ለመውረስ የምትገቡባት ምድር በሕዝቦቿ ርኩሰት ተበክላለች፤ ከዳር እስከ ዳርም በአስጸያፊ ድርጊታቸውና በርኩሰታቸው ተሞልታለች'፣ [12]ስለዚህ ሴቶች ልጆቻችሁን ለወንዶች ልጆቻቸው አትስጡ፤ ሴቶች ልጆቻቸውንም ለወንዶች ልጆቻችሁ አትውሰዱ። ብርቱዎች እንድትሆኑ፣ የምድሪቱን መልካም ነገር እንድትበሉና ለልጆቻችሁም የዘላለም ርስት እንድታወርሱ ከእነርሱ ጋር ምንም ዐይነት ውል አታድርጉ' ብለህ የሰጠኸውን ትእዛዝ ነው።

[13]"ይህ ሁሉ የደረሰብን በክፉ ሥራችንና በብዙ በደላችን ምክንያት ነው፤ አምላካችን ሆይ፤ አንተ ግን እንደ በደላችን ብዛት አልቀጣኸንም፤ ይልቁንም ቅሬታን ተውህልን። [14]ታዲያ ትእዛዞችህን እንደ ገና ተላልፈን እንዲህ ያለውን አስጸያፊ ድርጊት ከሚፈጽሙ ሕዝቦች ጋር መጋባት ተገቢ ነውን? አንተስ ቅሬታ እስከማይኖር ወይም፣ አንድም ሰው እስከማይድን ድረስ ተቈጥተህ አታጠፉንምን? [15]የእስራኤል ስምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ጻድቅ ነህ፤ እኛም በዚህ ዕለት ተርፈን በሕይወት አለን። እነሆ በፊትህ ከነበደላችን ቀርበናል፤ ከበደላችን የተነሣ ግን በፊትህ ሊቆም የሚችል ማንም የለም።

ሕዝቡ ኀጢአቱን ተናዘዘ

10 ዕዝራ በእግዚአብሔር ቤት ፊት ወድቆ በሚጸልይበት፣ በሚናዘዝበትና በሚ

9፥5 ዘፀ29፥41፤ ነህ8፥6፤ መዝ28፥2፤134፥2
9፥6 2ዜና28፥9፤ ኢዮ42፥6፤መዝ38፥4፤ ኢሳ59፥12፤ ኤር3፥25፤ 14፥20፤31፥19፤ራእ18፥5
9፥7 ዘዳ28፥37፡64፤ 2ዜና29፥6፤ሕዝ21፥1-32
9፥8 ዘፍ45፥7፤ መዝ13፥3፤19፥8፤ 25፥16፤67፥1፤ 119፥58፤መክ12፥11፤ ኢሳ22፥23፤33፥2
9፥9 ዘፀ1፥14፤ 2ነገ25፥28፤ነህ9፥36፤ መዝ69፥35፤106፥46፤ ኢሳ43፥1፤ 44፥26፤ 48፥20፤52፥9፤63፥9፤ ኤር32፥44፤ ዘካ1፥16-17
9፥10 ዘዳ11፥8፤ ኢሳ1፥19-20
9፥11 ዘሌ18፥25-28፤ ዘዳ4፥5፤9፥4፤18፥9፤ 1ነገ14፥24
9፥12 ዘፍ45፥18፤ ዘፀ34፥15፤ዘዳ11፥8፤ መዝ103፥17፤ሕዝ37፥25፤ ኢል3፥20
9፥13 ዘፀ32፥22፤ ኢዮ11፥6፤15፥5፤22፥5፤ 33፥27፤መዝ103፥10
9፥14 ዘዳ9፥8፡14፤ ነህ13፥27
9፥15 ዘፍ18፥25፤ 1ነገ8፥47፤2ዜና12፥6፤ ነህ9፥8፤መዝ51፥4፤ 76፥7፤129፥4፤130፥3፤ 145፥17፤ኢሳ24፥16፤ ኤር12፥1፤23፥6፤33፥16፤ ሰቆ1፥18፤ዳን9፥7፤ሶፎ3፥5፤ ሚል3፥2

10፥1 ዘኁ25፥6፤ 2ዜና20፥9፤ዳን9፥20

9፥5 *በሐዘን ከተቀመጥሁበት*፤ ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ከጊዜ በኋላ "ጾም" የሚል ትርጕም ይዞአል። የዘሌ 16፥29፡31 ማብ ይመ። *በጕልበቴም ተንበርክኬ*፤ ከ1ነገ 8፥54፤ መዝ 95፥6፤ ዳን 6፥10 ጋር ያነጻጽሩ። *እጆቼን ... በመዘርጋት*፤ የዘፀ 9፥29 ማብ ይመ። የዕዝራ ጸሎት (ቍ 6-15) ከነህምያና (ነህ 9፥5-37) ከዳንኤል (ዳን 9፥4-19) ጸሎት ጋር ሊነጻጸር ይችላል።

9፥6 *ኀጢአታችን ... በደላችንም*፤ ከቍ 7፡13፡15፤10፤ 10፡19፤ 1ዜና 21፥3፤ 2ዜና 24፥18፤ መዝ 38፥4 ጋር ያነጻጽሩ። *ወደ ሰማያ የደረሰ*፤ የእግዚአብሔር ፍቅርና ምሕረት ከበደላችን ሁሉ በላይ ነው (መዝ 103፥11-12)። *ዐፍሬአለሁ፤ ተዋርጃለሁም*፤ 8፥22 እና ማብ እንዲሁም ሉቃ 18፥13 ይመ። ዕዝራ ስለ ራሱ በደልና ስለ ሕዝቡ ኀጢአት በእግዚአብሔር ፊት ዕፍረትና በሕዝቡም ፊት ውርደት ተሰማው። እነዚህ ሁለት የዕብራይስጥ ቃላት አብዛኛውን ጊዜ አይነጣጠሉም፤ መዝ 35፥4፤ ኢሳ 45፥16፤ ኤር 31፥19 ይመ።

9፥7 *ከአባቶቻችን ዘመን ጀምሮ*፤ እስራኤላውያን ከቀደምት አባቶቻቸው ጋር ፍጹም የሆነ ኅብረትና አንድነት እንዳላቸው በሚገባ ያውቃሉ። *ለሰይፍ*፤ ከነህ 4፥13 ጋር ያነጻጽሩ። በሕዝ 21 ላይ "የባቢሎን ንጉሥ ሰይፍ" (21፥19) እግዚአብሔር ፍርዱን የሚገልጥበት መሣሪያ እንደሆነ ተገልጾአል። *ውርደት*፤ ከዳን 9፥7-8፤ ከ2ዜና 32፥21 ጋር ያነጻጽሩ።

9፥8 *ቅሬታ*፤ ዘፍ 45፥7፤ ኢሳ 1፥9፤10፥20-22 እና ማብ ይመ። *ጽኑ ስፍራ*፤ በቀሙ "ምስማር" ወይም "ችንካር" ማለት ሲሆን፣ በቀጥታ ግድግዳ ላይ የሚመታውን ምስማር (ኢሳ 22፥23 እና ማብ ይመ) ወይም መሬት ውስጥ የሚተከለውን የድንኳን ካስማ ያመለክታል (ኢሳ 33፥20፤ 54፥2)። *ለዐይናችን ብርሃን*፤ የብርሃን ድምቀት አየለ ማለት ብርታትና ደስታ ተጨመረ ማለት ነው (መዝ 13፥3፤ 19፥8፤ መክ 8፥1)።

9፥9 *የፋርስ ነገሥታት*፤ የአቃሚኒድ ሥርወ መንግሥት ያላቸው የፋርስ ነገሥታት ለአይሁድ ሕዝብ በጎ ሥራ ሠርተዋል፤ ቂሮስ (ከ539-530 ዓ.ቅ.ክ.) ወደ አገራቸው እንዲመለሱ ፈቅዶላቸው ነበር (ም 1)፤ ስሙ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ባይጠቀስም ልጁ ካምብሲስ (ከ530-522 ዓ.ቅ.ክ) በኤሌፋንታይ ከተገኘው የፖጺስ ጽሑፍ እንደምንረዳው፣ የአይሁድን ሕዝብ ይወድ ነበር፤ ቀዳማዊ ዳርዮስ (ከ522-486 ዓ.ቅ.ክ) ቂሮስ አውጥቶት የነበረውን ዐዋጅ አድሶት ነበር (ም 6)፤ ልጁ ጠረክሲስ (ከ486-465 ዓ.ቅ.ክ) የአይሁድ ሕዝብ ልዩ ልዩ መብት እንዲሰጣቸውና ጥበቃም እንዲደረግላቸው ፈቅዶ ነበር (አስ 8-10)፤ ልጁ ቀዳማዊ አርጤክስስ (465-424 ዓ.ቅ.ክ) ለዕዝራ (ም 7) እንዲሁም ለነህምያ (ነህ 2) መብትና ሥልጣን ሰጥቶአቸው ነበር። *ፍርስራሾቹን እንድንጠግን*፤ እግዚአብሔር የኢየሩሳሌምን ፍርስራሽ እንደሚጠገን ኢሳይያስ ተንብዮ ነበር (ኢሳ 44፥26)፤ ያን ጊዜ በዝማሬ ትፈነድቃለች (ኢሳ 52፥9፤ከ58፥12፤ 61፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። *የመከላከያ ቅጥር*፤ በሚክ 7፥11 ላይ ብቻ ስለ ከተማ ቅጥር ተነግሮአል፤ እዚህ ላይ ግን ቃሉ የገባው በትእምርታዊ ዘይቤ ነው (ከዘካ 2፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥11-12፤ ይህ ክፍል የያዘው ሐሳብ በሌሎችም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ይገኛል፤ ከእነዚህም ዘዳ 11፥8-9፤ ኢሳ 1፥19፤ ሕዝ 37፥25 የመሳሰሉት ክፍሎች ይገኛሉ።

9፥11 *በባሪያዎችህ በነቢያት*፤ የኤር 7፥25፤ ዘካ 1፥6 ማብ ይመ። *ርኩሰት*፤ በከነዓን ምድር የነበረውን የጣዖት አምልኮ ልማድና አብሮት የሚሄደውን የርኩሰት ተግባር የሚያመለክት ነው (ዘሌ 18፥3፤ 2ዜና 29፥5፤ ሰቆ 1፥17፤ ሕዝ 7፥20፤ 36፥17 ይመ)። የከነዓናውያን ድርጊትና እምነት በጥንት ዑጋሪታውያን ጽሑፎች ላይ ሰፍሮ ይገኛል።

9፥14 *ተቈጥተህ*፤ የእግዚአብሔር ቍጣ በእስራኤላውያን ላይ የወረደው፣ ከአምላካቸው ጋር የገቡትን ኪዳን አፍርሰው ስለ ተገኙ ነው (ዘዳ 7፥4፤ 11፥16-17፤ 29፥26-28፤ ኢሱ 23፥16፤ መሳ 2፥20)።

9፥15 *አንተ ጻድቅ ነህ*፤ የመዝ 4፥1 ማብ ይመ። *ከነበደላችን*፤ እግዚአብሔር ምን ያህል ቅዱስ እንደ ሆነ ከተረዳን፣ የማንረባ መሆናችንን ወዲያውኑ እንገነዘባለን። ኢሳ 6፥1-5፤ ሉቃ 5፥8 ይመ፤ እስራኤል በኅብረት ያቀረበችውን ዋይታ መዝ 44፥60፡74፡79-80፡83፡85፤ 90፤ 108፤126፤129፤137 ላይ ይመ።

10፥1 *በሚያለቅሱበት ጊዜ*፤ ዕዝራ በዝምታ እያነባ ብቻ ሳይሆን እየጮኸም ነበር (3፥13 እና ነህ 1፥4፤ ኢል 2፥12 ይመ)። *ወድቆ* ነቢያትና ሌሎች የሕዝብ መሪዎች አንዳንድ ጊዜ ሕዝቡን ለማስተማር

ያለቅስበት ጊዜ ወንዶች፣ ሴቶችና ልጆች የሚገኙበት እጅግ ብዙ የእስራኤል ማኅበር በዙሪያው ተሰበሰበ፤ እነርሱም እንደዚሁ አምርረው አለቀሱ። 2ከዚያም ከኤላም ዘሮች አንዱ የሆነው የይሒኤል ልጅ ሴኬንያ ዕዝራን እንዲህ አለው፤ በዙሪያችን ካሉት አሕዛብ፣ ባዕዳን ሴቶችን በማግባታችን በአምላካችን ታማኞች ሆነን አልተገኘንም፤ ይህም ሆኖ አሁንም ለእስራኤል ተስፋ አለ። 3አሁንም እንደ ጌታዬ ምክርና የአምላካችንን ትእዛዝ እንደሚፈሩ ሰዎች እነዚህን ሴቶችና ልጆቻቸውን ለመስደድ በአምላካችን ፊት ቃል ኪዳን እንግባ፤ በሕጉም መሠረት ይፈጸም። 4ዕዝራ፣ ነገሩ በእጅህ ነው፤ ተነሥ! እኛም እንደግፍሃለን፤ በርትተህም፤ አድርገው።

5ዕዝራም ተነሥቶ ዋና ዋናዎቹ ካህናት፣ ሌዋውያንና እስራኤል ሁሉ የቀረበውን ሐሳብ እንዲፈጽሙ አስማላቸው፤ እነርሱም ማሉ። 6ከዚያም ዕዝራ ከእግዚአብሔር ቤት ፊት ተነሥቶ ወደ ኤልያሴብ ልጅ ወደ ዮሐናን ክፍል ገባ፤ ምርኮኞቹ ታማኞች ሆነው ባለመገኘታቸው ያለቅስ ነበር፤ በዚያም ምግብ አልቀመሰም፤ ውሃም አልጠጣም።

7ከዚያም ምርኮኞቹ ሁሉ በኢየሩሳሌም እንዲሰበሰቡ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ዐዋጅ ተነገረ፤ 8ዐዋጁም በሦስት ቀን ውስጥ ያልመጣ ማንም ሰው በሹማምቱና በሽማግሌዎቹ ውሳኔ መሠረት ንብረቱ ሁሉ እንዲወረስ፣ ራሱም ከምርኮኞቹ ጉባኤ እንዲወገድ የሚያዝ ነበር።

9ስለዚህ በሦስት ቀን ውስጥ የይሁዳና የብንያም ሰዎች ሁሉ፣ በኢየሩሳሌም ተሰበሰቡ፤ በዘጠነኛው ወር በሃያኛውም ቀን ሕዝቡ ሁሉ ስለ ወቅቱ ጕዳይና ስለ ከባዱ ዝናብ በመጨነቅ በእግዚአብሔር ቤት ፊት ባለው አደባባይ ተቀምጠው ነበር። 10ከዚያም ካህኑ ዕዝራ ተነሥቶ እንዲህ አላቸው፤ "እናንተ ታማኞች አልነበራችሁም፤ በእስራኤል በደል ላይ በደል በመጨመር ባዕዳን ሴቶችን አገባችሁ። 11አሁንም ለአባቶቻችሁ አምላክ *ለእግዚአብሔር* ተናዘዙ፤ ፈቃዱን ፈጽሙ፤ በዙሪያችሁ ካሉት አሕዛብና ከባዕዳን ሚስቶቻችሁ ተለዩ።"

12ጉባኤውም ሁሉ እንዲህ ሲሉ በታላቅ ድምፅ መለሱ፤ "እውነት ብለሃል፤ ያልኸውን መፈጸም ይገባናል። 13ይሁን እንጂ በዚህ የተሰበሰበው ሕዝብ ብዙ ነው፤ ወቅቱም ክረምት ነው፤ ስለዚህ ውጭ መቆም አንችልም፤ ከዚህም በላይ በዚህ ነገር ብዙ ኀጢአት ስለ ሠራን፣ ይህ ጕዳይ በአንድና በሁለት ቀን የሚያልቅ አይደለም። 14ስለዚህ ሹሞቻችን በማኅበሩ ሁሉ ምትክ መደረግ ያለበትን ያድርጉ። ከዚያም በዚህ የተነሣ የመጣው የአምላካችን ብርቱ ቍጣ ከእኛ እስኪመለስ ድረስ፣ በየከተሞቻችን ያሉ ባዕዳን ሴቶችን ያገቡ ሁሉ በየከተማው ካሉት ሽማግሌዎችና ዳኞች ጋር

10፥2 ቍ 26፤ ዘዳ30፥8-10፤ዕዝ9፥2
10፥3 ዘፀ34፥16፤ 2ነገ11፥17
10፥5 ነህ5፥12፤13፥25
10፥6 ዘፀ34፥28፤ ዘዳ9፥18፤መዝ102፥4፤ ዮና3፥7
10፥9 ዕዝ1፥5
10፥10 2ዜና28፥13፤ ዕዝ7፥21
10፥11 ዘዳ24፥1፤ ነህ9፥2፤ሚል2፥10-16
10፥12 ኢሱ6፥5
10፥14 ዘኍ25፥4፤ ዘዳ16፥18፤2ዜና29፥10

ሲሉ ለየት ያሉ ድርጊቶችን በማሳየት መልእክታቸውን ያስተላልፉ ነበር (ኢሳ 7፥3፤ 8፥1-4፡18፤ ኤር 13፥1-11፤ 19፤ 27፥2-12፤ ሕዝ 4፥1-5፥4 ይመ)፤

10፥2፤ ዕዝራ አስተዋይ መምህር እንደ መሆኑ መጠን ምን መደረግ እንዳለበት፣ ውሳኔውን ለራሱ ለሕዝቡ ተወው። *ሴኬንያ፤* ምናልባት በቍ 26 ላይ የተጠቀሰው ይሒኤል አባቱ ሳይሆን አይቀርም፤ ምክንያቱም በሁለቱም ቦታ የተጠቀሰው ሰው ከኤላም ወገን ነው። ይህም ከሆነ፣ አባቱ አይሁዳዊት ያልሆነች ሴት በማግባቱ፣ ሴኬንያ በጣም አዝኖ ነበር ማለት ነው፤ ከኤላም ወገን ስድስት ሰዎች ከባዕዳን ወገን ሚስት አግብተው ነበር (ቍ 26)።

10፥3 *ቃል ኪዳን እንግባ፤* ይህ በዕብራይስጡ "ኪዳን እንቁረጥ" የሚል ትርጉም አለው (የዘፍ 15፥18 ማብ ይመ)። *ሴቶችና ልጆቻቸውን፤* ጋብቻ ፈርሶ ተጋቢዎች በሚለያዩበት ጊዜ፣ ልጆች ከእናታቸው ጋር እንዲቆዩ ይደረግ ነበር። አጋር ከቤት በተባረረች ጊዜ፣ እስማኤል አብሮአት እንዲሄድ ተደርጓል (ዘፍ 21፥14)። በሐሙራቢ ሕግ መሠረት፣ በባቢሎን ባላቸውን የፈቱ ሴቶች ሌላ ባል ከማግባታቸው በፊት ልጆቻቸው እስኪያድጉ ድረስ የመጠበቅ ግዴታ ነበረባቸው። በግሪክ አገር የነበረው ልማድ ግን ከዚህ የተለየ ነው፤ ትዳር በሚፈርስበት ጊዜ፣ ልጆች ከአባታቸው ጋር እንዲቀመጡ ይደረግ ነበር።

10፥4 *ተነሥ፤* ዳዊት ከሰጠው ምክር ጋር ያነጻጽሩ (1ዜና 22፥16)።

10፥5 *አስማላቸው፤* እንደ መጽሐፍ ቅዱሱ ከሆነ፣ መሐላ አንድ ሰው የገባውን ቃል ሳይፈጽም ቢቀር፣ "እንዲህ ካላደርግሁ፣ እግዚአብሔር እንዲህ ያድርግብህ፤ ይህን ያን ይጨምርብህ..." የሚለውን ርግማን ያስከትላል (የ1ሳሙ 3፥17 ማብ ይመ)። አልፎ አልፎ ግን ርግማኑ የሚያስከትለው ነገር በግልጽ ይቀመጣል (ዘኍ 5፥19-22፤ ኢዮ 31፤ መዝ 7፥4-5፤ 137፥5-6)።

10፥6 *ክፍል፤* ይህን የመሰለው የቤተ መቅደሱ ጓዳ ለዕቃ ማስቀመጫ ይሆን ነበር (8፥29፤ ነህ 13፥4-5)። *ምግብ አልቀመሰም፤ ውሃም አልጠጣም፤* ከምግብና ከውሃ ፈጽሞ መጾም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እምብዛም የተለመደ አይደለም። ነገር ግን ሙሴ የዚህ ዐይነቱን ጾም ሁለት ጊዜ ጾሞአል (ዘፀ 34፥28፤ ዘዳ 9፥18)፤ የነነዌ ሰዎችም እንዲሁ ጾመው ነበር (ዮና 3፥7)። ሌሎችም ሰዎች ለምሳሌ ሐና (1ሳሙ 1፥7)፣ እንዲሁም ዳዊት (2ሳሙ 3፥35) ጾመው ነበር። *ያለቅስ ነበር፤* ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል፣ ተገቢ የሆነ የፍርድ ቅጣት በሰው ላይ ሲመጣ የሚሰማውን ስሜት የሚገልጽ ነው (ዘፀ 33፥4፤ ዘኍ 14፥39 ይመ)።

10፥7-8፤ ዕዝራ በጾምና በጸሎት ላይ ሳለ፣ የሕዝብ አለቆችና የአገር ሽማግሌዎች ምርኮኞቹ ሁሉ በኢየሩሳሌም እንዲሰበሰቡ አዘዙ። ዕዝራ ከፍተኛ ሥልጣን የነበረው ሰው ቢሆንም (7፥25-26)፣ ሥልጣኑን ሁሉ ከመጠቀም የተቈጠበና በአካሄዱም ለሕዝቡ መልካም አርአያ የሆነ ሰው ነበር።

10፥8 *በሦስት ቀን ውስጥ፤* የይሁዳ ግዛት በጣም ተቀንሶ ስለ ነበር፣ ከሩቅ መጡ የሚባሉ ሰዎች እንኳ ቢበዛ ከ80 ኪ.ሜ በላይ አልተጓዙም። የግዛት ወሰኑም በሰሜን እስከ ቤቴል፣ በደቡብ እስከ ቤርሳቤህ፣ በምሥራቅ እስከ ኢያሪኮ ድረስ ሲሆን፣ በምዕራብ በኩል ደግሞ እስከ አኖ ይደርስ ነበር (ከነህ 7፥26-38፤ 11፥25-35 ጋር ያነጻጽሩ)። *እንዲወረስ፤* ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል፣ "ለርኩሰት አገልግሎት ይውል የነበረውን ንብረት በመውረስ፣ ለእግዚአብሔር ሥራ ብቻ እንዲውል ማድረግ" የሚል ትርጉም አለው፤ ይኸውም ፈጽሞ በማጥፋት (ዘፀ 22፥20፤ ዘዳ 13፥12-18 እንዲሁም አማራጭ ትርጉሙን ይመ) ወይም ወደ እግዚአብሔር ግምጃ ቤት በማስገባት (ከዘሌ 27፥28፤ ከኢያ 6፥19፤ 7፥1-15 ጋር ያነጻጽሩ) ነበር።

10፥9 *ይሁዳና ብንያም፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *አደባባይ፤* ይህ ቦታ፣ ከቤተ መቅደሱ ውጭ ያለው አካባቢ ወይም "የውሃ በር" በመባል ከሚታወቀው መግቢያ (ነህ 8፥1) ፊት ለፊት ያለው ቦታ ሊሆን ይችላል። *ዝናብ፤* ይህን ለመግለጽ የገባው በዕብራይስጡ ቃል የዝናቡን ክብደት የሚያሳይ ሲሆን እዚህ ላይ የተጠቀሰው ግን የዶፍን ዝናብ ለማ መልከት ሳይሆን አይቀርም። ዘጠነኛው ወር ቂስሌቭ (ኅዳር/ታኅሣሥ) በዝናቡ ወቅት (ቍ 13) አጋማሽ ላይ ይውላል፤ ይኸውም በጥቅምት ወር ማክፈት ይጀምርና እስከ ሚያዝያ ወር አጋማሽ ድረስ ይዘልቃል፤ በታኅሣሥና በጥር ወር ኢየሩሳሌምና አካባቢው ቀዝቃዛ ይሆናል፤ ሕዝቡም ይንቀጠቀጥ የነበረው ዝናቡ ስላበሰበሰው ብቻ ሳይሆን፣ ዝናቡ ከባድ ስለነበር የእግዚአብሔር ቍጣ ይሆናል ብለው ሳይፈሩ አልቀሩም (1ሳሙ 12፥17-18፤ ሕዝ 13፥11፡13 ይመ)።

10፥10 *በእስራኤል በደል ላይ በደል በመጨመር፤* ዘፀ 9፥34፤ መሳ 3፥12፤ 4፥1፤ 2ዜና 28፥13 ይመ። ከምርኮ የተመለሱት አይሁድ ኀጢአታቸውና ውድቀታቸው ታላቅ ሆኖ ሳለ፣ ይህም አነስ ብለው የአሕዛብን ሴቶች በማግባት በበደል ላይ በደል ጨመሩ።

10፥11 *ተለዩ፤* ዘኍ 16፥21፤ 2ቆሮ 6፥14 ይመ።

10፥12 በታላቅ ድምፅ፤ ነህ 9፥4 ይመ።

10፥14 *በየከተማው ካሉት ሽማግሌዎች፤* ዘዳ 16፥18፤

በተወሰነው ቀን ይምጡ።" [15]ይህንንም ነገር የተቃወሙት ከሜሱላምና ከሌዋዊው ከሳባታይ ድጋፍ ያገኙት የአሣሄል ልጅ ዮናታንና የቴቁዋ ልጅ የሕዝያ ብቻ ናቸው።

[16]ስለዚህ ምርኮኞቹ እንደ ተባለው አደረጉ፤ ካህኑ ዕዝራም ከእያንዳንዱ የቤተ ሰብ ምድብ አንዳንድ የቤተ ሰብ ኀላፊ የሆነ ሰው መረጠ፤ ሁሉም በየስማቸው ተመዘገቡ። ከዚያም በዐሥረኛው ወር በመጀመሪያው ቀን ጕዳዩን ለመመርመር ተቀመጡ፤ [17]በመጀመሪያው ወር በመጀመሪያው ቀን ባዕዳን ሴቶችን ያገቡትን ወንዶች ሁሉ አጣርተው ጨረሱ።

ከባዕዳን ሴቶች ጋር የተጋቡት ሰዎች

[18]ከካህናት ዘሮች መካከል ባዕዳን ሴቶችን ያገቡት ከዚህ የሚከተሉት ናቸው፤

ከኢዮሴዴቅ ልጅ ከኢያሱ ዘሮችና ከወንድሞቹ መካከል፤ መዕሤያ፣ አልዓዛር፣ ያሪብና ጎዶልያስ። [19]እነዚህ ሁሉ ሚስቶቻቸውን ለመፍታት ቃል በመግባት እጃቸውን ሰጡ፤ ስለ በደላቸውም እያንዳንዳቸው ከመንጋው አንዳንድ አውራ በግ ለበደል መሥዋዕት አቀረቡ።

[20]ከኢሜር ዘሮች፤
አናኒና ዝባድያ።
[21] ከካሪም ዘሮች፤
መዕሤያ፣ ኤልያስ፣ ሸማያ፣ ይሒኤልና የዝያ።
[22]ከፋስኩር ዘሮች፤
ኤልዮዔናይ፣ መዕሤያ፣ ይስማኤል፣ ናትናኤል፣ ዮዛባትና ኤልዓሣ።
[23]ከሌዋውያኑም መካከል፤
ዮዛባት፣ ሰሜኢ፣ ቆሊጣስ የሚባል ቆልያ፣ ፈታያ፣ ይሁዳ፣ አልዓዛር።
[24]ከመዘምራኑም መካከል፤
ኤልያሴብ። ከበር ጠባቂቹም፣ ሰሎም፣ ጤሌም፣ ኡሪ።
[25]ከሌሎቹ እስራኤላውያን መካከል፤
ከፋሮስ ዘሮች፤ ራምያ፣ ይዝያ፣ መልክያ፣ ሚያሚን፣ አልዓዛር፣ መልክያና በናያስ።
[26]ከኤላም ዘሮች፤
መታንያ፣ ዘካርያስ፣ ይሒኤል፣ አብዲ፣ ይሬሞትና ኤልያ።
[27]ከዛቱዕ ዘሮች፤
ዔሊዮዔናይ፣ ኢልያሴብ፣ መታንያ፣ ይሬሞት፣ ዛባድና ዓዚዛ።
[28]ከቤባይ ዘሮች፤
ይሆሐናን፣ ሐናንያ፣ ዛባይና አጥላይ።
[29]ከባኒ ዘሮች፤
ሜሱላም፣ መሉክ፣ ዓዳያ፣ ያሱብ፣ ሸዓልና ራሞት።
[30]ከፈሐት ሞዓብ ዘሮች፤
ዓድና፣ ክላል፣ በናያስ፣ መዕሤያ፣ መታንያ፣ ባስልኤል፣ ቢንዊና ምናሴ።
[31]ከካሪም ዘሮች፤
አልዓዛር፣ ይሺያ፣ መልክያ፣ ሸማያ፣ ስምዖን፣ [32]ብንያም፣ መሉክና ሰማራያ።
[33]ከሐሱም ዘሮች፤
መትናይ፣ መተታ፣ ዛባድ፣ ኤሊፋላት፣ ይሬማይ፣ ምናሴና ሰሜኢ።
[34]ከባኒ ዘሮች፤
መዕዳይ፣ ዓምራም፣ ኡኤል፣ [35]በናያስ፣ ቤድያ፣ ኬልቅያ፣ [36]ወንያ፣ ሜሪሞት፣ ኤልያሴብ፣ [37]መታንያ፣ መትናይና የዕሡ።
[38]ከቢንዊ ዘሮች፤
ሰሜኢ[f]፣ [39]ሰሌምያ፣ ናታን፣ ዓዳያ፣ [40]መክነድባይ፣ ሲሲይ፣ ሸራይ፣ [41]ኤዝርኤል፣ ሰሌምያ፣ ሰማራያ፣ [42]ሰሎም፣ አማርያና ዮሴፍ።
[43]ከናባው ዘሮች፤
ይዒኤል፣ መቲትያ፣ ዛባድ፣ ዘቢና፣ ያዳይ፣ ኢዮኤልና በናያስ።

[44]እነዚህ ሁሉ ባዕዳን ሴቶችን ያገቡ ናቸው፤ ከእነርሱም ጥቂቶቹ ከእነዚህ ሴቶች[g] ልጆችን ወልደው ነበር።

10፥15 ነህ11፥16
10፥18 መሳ3፥6፡ዕዝ2፥2
10፥19 ዘሌ.5፥15፤ 6፥6፤2ነገ10፥15
10፥20 1ዜና24፥14
10፥21 1ዜና24፥8
10፥22 1ዜና9፥12
10፥23 ነህ8፥7፤9፥4
10፥24 ነህ3፥1፤ 12፥10፤13፥7:28
10፥25 ዕዝ2፥3
10፥26 ቍ28፥3 1ዜና3፥22፡ዕዝ2፥3

[f]37:38 የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም (እንዲሁም መጽሐፈ ዕዝራ ሱቱኤል 9፣34) ይመ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *የዕሡ፣ ባኒና ቤኑዊ* ይላል።
[g]44 ወይም *ከልጆቻቸው ጋር ላኩአቸው*

19፥12፤ 21፥3:19፤ ሩት 4፥2 ይመ።

10፥15፤ እነዚህ አራት ሰዎች ይህን እርምጃ የተቃወሙት፣ ምናልባት ሊደርስ ከሚችል አስፈሪ ሁኔታ ራሳቸውን ወይንም ዘመዶቻቸውን ለመጠበቅ ብለው ይሆናል፤ ወይም እርምጃው በጭካኔ የተሞላ ነው ብለው አስበው ይሆናል። *ቴቁዋ*፤ የስሙ ትርጕም፣ "ተስፋ" ማለት ሲሆን፣ ቃሉ በሌላ ስፍራ የሚገኘው በ2ነገ 22፥14 ላይ ብቻ ነው። *የሕዝያ*፤ የስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር ይይ" ማለት ሲሆን፣ የሚገኘውም እዚሁ ላይ ብቻ ነው። *ሜሱላም*፤ የ8፥16 ማብ ይመ። በቁ 29 ላይ የተጠቀሰው ሜሱላም ከሆነ፣ እርሱ ራሱ ከአሕዛብ ወገን ሚስት አግብቶአል ማለት ነው። *ሳባታይ*፤ ይህ ስም ተጠቀሶ የሚገኘው እዚህ ላይና በነህ 8፥7፤ እንዲሁም 11፥16 ላይ ብቻ ነው፤ የስሙ ትርጕም ፣ "በሰንበት ቀን የተወለደ" ማለት ሊሆን ይችላል።

10፥16-17፤ የተመረጡት ሰዎች ኀላፊነታቸውን የተወጡት በሦስት ወር ጊዜ ውስጥ ነበር፤ ይኸውም 110 ያህል ወንዶች ከአሕዛብ ወገን ሚስት በማግባት በደል ፈጽመው ተገኝተዋል።

10፥18-22፤ 2፥36-39 ይመ።

10፥19 *እጃቸውን ሰጡ*፤ እጅ ለእጅ መጨባበጥ የሚሰጠው ትእምርት ምን እንደሆነ 2ነገ 10፥15፤ ሕዝ 17፥18 ይመ። *አውራ በግ* የበደል መሥዋዕት የሚቀርበው ሳይታሰብ ድንገት ለተፈጸመ ኀጢአት ነበር (ዘሌ 5፥14-19)፤ እንዲሁም ሆን ተብሎ ለተፈጸመ ኀጢአትም ሊቀርብ ይችላል (ዘሌ 6፥1-7) ታዲያ ለሁለቱም ተገቢ መሥዋዕት ሆኖ የሚቀርበው አውራ በግ ነበር (ዘሌ 5፥15፤6፥6)።

10፥24፤ አንድ ዘማሪና ሦስት በር ጠባቂዎች ብቻ ከባዕዳን ወገን ማግባታቸው አስደናቂ ነው፤ ከቤተ መቅደሱ አገልጋዮች (2፥43-54) ወይም ከሰሎሞን አገልጋዮች ዝርያ (2፥55-57) መካከል አንድም ሰው ከአሕዛብ ጋር በመጋባት በደል የፈጸመ አልነበረም።

10፥25-43፤ 2፥3-20 ይመ።

10፥30 *ባስልኤል*፤ ከዘፀ 31፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

10፥31 *ስምዖን*፤ ይህን ስም ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ስም ከያዕቆብ ሁለተኛ ልጅ ከስምዖን ስም ጋር አንድ ነው፤ ትርጕሙም "የሚሰማ" ማለት ነው።

10፥43 *ናባው*፤ በዕብራይስጥ ስሙ የሚጻፈው በዚህ ዐይነት ሲሆን፣ የመጣውም ናቡ ከሚባል የባቢሎናውያን ጣዖት ስም ነው (ኢሳ 46፥1 ይመ)፤ የሰው ስም ሆኖ የገባው እዚህ ላይ ብቻ ነው።

10፥44፤ ከአሕዛብ ሴቶች ጋር ጋብቻ ከፈጸሙት ሰዎች መካከል አንዳንዶቹ ልጆች አፍርተው ነበር፤ ነገር ግን ይህ እንደ ምክንያት ተቈጥሮ ፍቺውን ማስቀረት አይችልም። አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

መጽሐፈ ነህምያ

የመጽሐፈ ዕዝራን መግቢያ ይመ

አስተዋፅኦ

1. የነህምያ የመጀመሪያው አስተዳደር (ም1-12)
   - ሀ. ነህምያ በኢየሩሳሌም ስላጋጠመው ሁኔታ የሰጠው ምላሽ
     - (1) በኢየሩሳሌም ስለ ሆነው አሳዛኝ ነገር የመጣው ወሬ (1፥1-4)
     - (2) የነህምያ ጸሎት (1፥5-11)
   - ለ. ነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም ያደረገው ጉዞ (ም2)
     - (1) የንጉሡ መልስ (2፥1-8)
     - (2) ጉዞው (2፥9-10)
     - (3) ነህምያ ቅጥሩን መጐብኘቱ (2፥11-16)
     - (4) ቅጥሩን እንደ ገና ለመሥራት ሕዝቡን ማበረታታቱ (2፥17-18)
     - (5) የሰንባላጥ፣ የጦቢያና የጌሳም ተቃውሞ (2፥19-20)
   - ሐ. ቅጥሩን የጠገኑት ሰዎች ዝርዝር (ም3)
     - (1) የሰሜኑ ክፍል (3፥1-7)
     - (2) የምዕራቡ ክፍል (3፥8-13)
     - (3) የደቡቡ ክፍል(3፥14)
     - (4) የምሥራቁ ክፍል (3፥15-32)
   - መ. ቅጥሩ እንደ ገና እንዳይጠገን የተደረገ ተቃውሞ (ም4)
     - (1) የሰንባላጥና የጦቢያ ፌዝ (4፥1-5)
     - (2) ለማስፈራራት የተደረገ ዛቻ (4፥6-15)
     - (3) የቅጥሩ እንደ ገና መጠገን (4፥16-23)
   - ሠ. ማኀበራዊና ኢኮኖሚያዊ ችግሮች (ም5)
     - (1) ድኾች ያሰሙት ሮሮ (5፥1-5)
     - (2) የዕዳ መሠረዝ (5፥6-13)
     - (3) የነህምያ አርአያነት (5፥14-19)
   - ረ. ተቃውሞ ቢኖርም ቅጥሩ መሠራቱ (ም6)
     - (1) ነህምያን ለማጥመድ የተደረገ ሙከራ (6፥1-9)
     - (2) ሐሰተኞች ነቢያትን በገንዘብ መቅጠር (6፥10-14)
     - (3) የቅጥሩ ሥራ መጠናቀቅ (6፥15-19)
   - ሰ. ከምርኮ የተመለሱት ሰዎች ስም ዝርዝር (7፥1-73ሀ)
     - (1) ለኢየሩሳሌም የተደረገ ጥበቃ (7፥1-3)
     - (2) ከምርኮ የተመለሱትን ሰዎች ስም ዝርዝር ነህምያ ማግኘቱ (7፥4-5)
     - (3) ከምርኮ የተመለሱት ሰዎች ስም ዝርዝር በሚገባ መጣራቱ (7፥6-72)
     - (4) ከምርኮ የተመለሱት ሰዎች በየከተሞቻቸው መቀመጣቸው (7፥73)
   - ሸ. የዕዝራ ስብከትና የተሐድሶው ሥራ እንቅስቃሴ መጀመር (7፥73ለ-10፥39)
     - (1) የሕጉ መጽሐፍ ለሕዝቡ እየተብራራ መነበቡ (7፥73ለ-8፥12)
     - (2) የዳስ በዓል (8፥13-18)
     - (3) የጾም፣ የንስሓና የኑዛዜ ቀን (9፥1-5ሀ)
     - (4) እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር የነበረው ግንኙነት መወሳቱ (9፥5-31)
     - (5) ኀጢአትን መናዘዝ (9፥32-37)
     - (6) የሚያስተሳስር ስምምነት (9፥38)
     - (7) ውሉን ያተሙት ሰዎች (10፥1-29)
     - (8) የስምምነቱ ዝግጅት (10፥30-39)
   - ቀ. አዲሶቹ የይሁዳና የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች (ም11)
     - (1) አዲሶቹ የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች (11፥1-24)
       - ሀ) የመግቢያ ሐሳብ (11፥1-4ሀ)
       - ለ) ከይሁዳ ወገን የመጡ (11፥4ለ-6)
       - ሐ) ከብንያም ወገን የመጡ (11፥7-9)
       - መ) ከካህናት ወገን የመጡ (11፥10-14)
       - ሠ)ከሌዋውያን ወገን የመጡ (11፥15-18)
       - ረ) ከቤተ መቅደስ አገልጋዮች የመጡ (11፥19-24)

(2) አዲሶቹ የይሁዳ ነዋሪዎች (11፥25-36)
ሀ) የይሁዳ ሰዎች የተቀመጡባቸው ቦታዎች (11፥25-30)
ለ) የብንያም ሰዎች የተቀመጡባቸው ቦታዎች (11፥31-35)
ሐ) ከይሁዳ ወደ ብንያም አገር የሄዱ ሌዋውያን (11፥36)
በ. የካህናቱ ስም ዝርዝርና የቅጥሩ ምረቃ (ም12)
(1) ከምርኮ የተመለሱት የመጀመሪያዎቹ ካህናትና ሌዋውያን (12፥1-9)
(2) ከኢዮአቄም መንግሥት ጀምሮ የነበሩ ሊቃነ ካህናትና ሌዋውያን (12፥10-26)
(3) የኢየሩሳሌም ቅጥር ምረቃ (12፥27-43)
(4) በቤተ መቅደሱ የሚከናወነው የቍርባን አቀራረብና የአምልኮ ሥርዐት አፈጻጸም (12፥44-47)

2 የነህምያ ሁለተኛው አስተዳደር (ም13)
ሀ. ነህምያ በሌለበት ጊዜ የተሠሩ ስሕተቶች (13፥1-5)
(1) ከባዕዳን ጋር የተደረገ ጋብቻ (13፥1-3)
(2) ጦቢያ ከቤተ መቅደሱ ክፍሎች አንዱን መያዙ (13፥4-5)
ለ. ነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም መመለሱ (13፥6-9)
(1) ኢየሩሳሌም መድረሱ (13፥6-7)
(2) ጦቢያን ማባረሩ (13፥8-9)
ሐ. እንደ ገና የማደራጀቱና የማደሱ ሥራ (13፥10-31)
(1) ለቤተ መቅደሱ አገልጋዮች ስለሚሰጠው ድርሻ (13፥10-14)
(2) ሰንበትን አለማክበር /አለመቀደስ (13፥15-22)
(3) ከባዕዳን ጋር የተደረገ ጋብቻ (13፥23-29)
(4) ዕንጨትና በኵራት ስለ መስጠት (13፥30-14)

የነህምያ ጸሎት

1 የሐካልያ ልጅ የነህምያ ቃል፤

በሃያኛው ዓመት ካሴሉ በተባለው ወር በሱሳ ግንብ ሳለሁ፣ [2]ከወንድሞቼ አንዱ የሆነው አናኒ፣ ከሌሎች ጥቂት ሰዎች ጋር ከይሁዳ መጣ፤ እኔም ከምርኮ ስለ ተረፉት የአይሁድ ቅሬታዎችና ስለ ኢየሩሳሌም ጠየቅኋቸው።

[3]እነርሱም በሕይወት ተርፈው "ከምርኮ ወደ አገራቸው የተመለሱት ሰዎች በታላቅ መከራና ውርደት ላይ ይገኛሉ፤ የኢየሩሳሌም ቅጥር ፈራርሶአል፤ በሮቿም በእሳት ተቃጥለዋል" አሉኝ።

[4]ይህን ነገር በሰማሁ ጊዜ ተቀምጬ አለቀስሁ፤ በሰማይም አምላክ ፊት አያሌ ቀናት ዐዘንሁ፤ ጾምሁ፤ ጸለይሁም። [5]ከዚያም እንዲህ አልሁ፤

"ለሚወዱህና ትእዛዝህን ለሚያከብሩ የፍቅር ኪዳንህን የምትጠብቅ ታላቅና የተፈራህ አምላክ፣ የሰማይ አምላክ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ [6]ባሪያህ ስለ አገልጋዮችህ ስለ እስራኤል ሕዝብ ቀንና ሌሊት በፊትህ የሚጸልየውን ጸሎት ለመስማት ጆሮህ ይንቃ፤ ዐይንህም ይከፈት። እኔንና የአባቴን ቤት ጨምሮ እኛ እስራኤላውያን አንተን በመበደል የሠራነውን ኀጢአት እናዘዛለሁ። [7]በአንተ ላይ እጅግ ክፉ ሥራ ሠርተናል፤ ለባሪያህም ለሙሴ የሰጠኸውን ትእዛዝ፣ ሥርዐትና ሕግ አልጠበቅንም።

[8]"ለባሪያህ ለሙሴ እንዲህ ስትል የሰጠኸውን ቃል አስብ፤ 'ታማኞች ካልሆናችሁ፣ በአሕዛብ መካከል እበትናችኋለሁ፤ [9]ወደ እኔ ብትመለሱና ትእዛዞቼን ብትፈጽሙ፣ የተሰደዱት ወገኖቻችሁ እስከ ምድር ዳርቻ ድረስ እንኳ ቢበተኑ፣ ከዚያ እሰበስባቸዋለሁ፤ ለስሜም ማደሪያ ወደ መረጥሁት ስፍራ አመጣቸዋለሁ።'

[10]"እነዚህም በታላቅ ኀይልህና በብርቱ እጅህ የተቤዠሃቸው ባሪያዎችህና ሕዝብህ ናቸው። [11]*እግዚአብሔር ሆይ*፤ የባሪያህን ጸሎት፣ ስምህን በመፍራት ደስ የሚሰኙትን የባሪያዎችህንም ጸሎት ጆሮህ ታድምጥ። በዚህ ሰው ፊት ሞገስን አድርግህለት ዛሬ ለባሪያህ መከናወንን ስጠው።"

በዚያን ጊዜ እኔ የንጉሡ ጠጅ አሳላፊ ነበርሁ።

1፥1 ዕዝ4፥9፤ አስ2፥8፤ዘካ2፥1
1፥2 2ነገ21፥14፤ ነህ7፥2፡6፤ኤር52፥28
1፥3 ዘሌ26፥31፤ 2ነገ25፥10ነህ፤2፥3፡13፡17፤ኢሳ22፥9፤ ኤር39፥8፤52፥14፤ ሰቆ2፥9
1፥4 2ዜና20፥3፤ ዕዝ9፥4፤ መዝ137፥1፤ዳን9፥3
1፥5 ዘዳ7፥9፡21፤ 1ነገ8፥23፤ነህ4፥14፤ ዳን9፥3
1፥6 1ነገ8፥29፡31፡47፤2ዜና7፥15
1፥7 መዝ106፥6
1፥8 ዘፍ8፥1፤ ዘሌ26፥33፤2ነገ20፥3፤ ነህ4፥14፤5፥19፤ 6፥14፤13፥22፡29፡31
1፥9 ዘዳ 30፥4፤1ነገ 8፥48፤መዝ 106፥47፤107፥3፤ኢሳ 11፥12፤ 56፥8፤ ኤር 29፥14፤ 42፥12፤ ሕዝ 11፥17፥20፥34-38፤ 36፥24-38፤ ሚክ 2፥12
1፥10 ዘፀ 32፥11፤ ኢሳ 51፥9-11 1፥11 ዘፍ 40፥1፤ ዘፀ ፥21፤ 2ዜና6፥40

1፥1 *የ ... ቃል፤* ከጥንት ጀምሮ የዕዝራና የነህምያ መጻሕፍት እንደ አንድ መጽሐፍ ቢቈጠሩም (በመጽሐፍ ዕዝራ መግቢያ ላይ "ዕዝራና ነህምያ" የሚለውን ይመ)፣ በዚያ ዘመን አንድን ጽሑፍ "የእገሌ ቃል" ብሎ መጀመር የተለመደ ነበር። (ኤር1፥1፤ አሞ1፥1 ይመ)። *ነህምያ፤* የስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር ያጽናናል" ማለት ነው። *ሐካልያ፤* ትርጕሙ "እግዚአብሔርን ጠብቅ" ማለት ሊሆን ይችላል፤ ይህ ስም ድጋሚ የተጠቀሰው በ10፥1 ላይ ብቻ ነው። *በሃያኛው ዓመት ካሴሉ፤* በኅዳር/ታኅሣሥ ወር፣ 445 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ይውላል፤ "ዕዝራ - ነህምያ የሚለውን ሰንጠረዥ በገጽ 675 ይመ። *በሱሳ፤* የዕዝ 4፥9 ማብ ይመ።

1፥2 *አናኒ፤* ምናልባት "ሐናንያ" ለሚለው ስም አጭር መጠሪያ ሲሆን፣ ትርጕሙም "እግዚአብሔር ቸር ነው" ማለት ነው። *ከወንድሞቼ አንዱ፤* 7፥2 ይመ። በግብፅ አገር ኤሌፋንታይ ተብሎ በሚጠራው ስፍራ የተገኘ ፓፒረስ እንደሚያስረዳው፣ በኢየሩሳሌም የአይሁድን ሕዝብ ጕዳይ በኀላፊነት የሚመራ ሐናንያ የሚባል ሰው ነበር። የነህምያ ወንድም እንደ ነበርና፣ በነህምያ አመራር ወቅት ሕዝቡን ሳያስተዳድር እንዳልቀረ ብዙዎች ይናገራሉ (የ7፥2 አማራጭ ትርጕም ይመ)። *ቅሬታዎችና፤* የዕዝ 9፥8 ማብ ይመ።

1፥3 *አገራቸው፤* የዕዝ 2፥1 ማብ ይመ። *የኢየሩሳሌም ቅጥር ፈራርሶአል፤* በጥንት ዘመን አንድ ከተማ ቅጥር የላትም ማለት የከተማዋ ነዋሪዎች ከጠላቶቻቸው የሚከላከሉበት ነገር የላቸውም ማለት ነው። የአቴናም ከተማ በ480-479 ዓ.ቅ.ክ. በፋርስ ሰዎች ከፈራረሰች በኋላ ይህን መሰል ገጽታ እንደ ነበራት ቱሲዲዲስ የተባለ ጸሓፊ ገልጾአል። የኢየሩሳሌም ቅጥር በምሥራቅ በኩል ሲፈርስ በዚያ የነበሩ እርከኖችም ፈራርሰው እንደ ነበር በ1961-67 ዓ.ም. በከተማይቱ የተደረገው የሥነ ቅርስ ቍፋሮ ያመለክታል። ናቡከደነፆር ኢየሩሳሌምን ወሮ በያዘበት ጊዜ፣ ቅጥሯን አፈረሰ (2ነገ 25፥10)። ነገር ግን የነህምያ ጭንቀት በዕዝ 4፥7-23 ላይ የተገለጸው ሁኔታ እንጂ፣ ናቡከደነፆር በ586 ዓ.ቅ.ክ. ያደረሰው ጥፋት እንዳልሆነ ብዙዎች ያምናሉ። የአይሁድ ሕዝብ በቀዳማዊ አርጤክስስ የከተማውን ቅጥር መልሰው ለመገንባት ቀደም ሲል ሙከራ አድርገው ነበር፤ ነገር ግን ሬሁምና ሲምሳይ ባመፁ ጊዜ የአይሁድ ሕዝብ ሥራውን እንዲያቋርጡ ንጉሡ ትእዛዝ አስተላልፎ ነበር፤ የዕዝ 4፥21-23 ማብ ይመ።

1፥4 *ተቀምጬ፤* ከዕዝ 9፥3፤ ከኢዮ 2፥13 ጋር ያነጻጽሩ። *አለቀስሁ፤* 8፥9፤ዕዝ3፥13 እና ማብ፤ 10፥1፤አስ 8፥3 ይመ። *በሰማይም አምላክ፤* የዕዝ 1፥2 ማብ ይመ። *ዐዘንሁ፤* ዕዝ 10፥6፤ ዳን 10፥2 ይመ። *ጾምሁ፤ ጸለይሁም፤* የዕዝ 8፥23 ማብ ይመ። በምርኮው ዘመን ጾም በሕዝቡ ዘንድ የተለመደ ነበር፤ በምርኮው ዘመን ስለ ኢየሩሳሌም መውደቅና ስለ ጎዶልያስ መገደል በማሰብ ጾም በሕዝቡ ዘንድ ይዘወተር ነበር (2ነገ 25፥22–25 ይመ፤ የዘካ 8፥19 ማብ እንዲሁም አስ 4፥16፤ዳን 9፥3፤ 10፥3፤ ዘካ 7፥3-7 ይመ)።

1፥5 *የፍቅርህን፤* "ጽኑ ፍቅር" ማለት ነው፤ ይኸውም በደስታም ሆነ በመከራ ጊዜ ቃል ኪዳኑ የሚከበር መሆኑን ያመለክታል።

1፥6 *ቀንና ሌሊት በፊትህ የሚጸልየውን፤* ከመዝ 42፥3፤ 88፥1፤ኤር 9፥1፤14፥17፤ሰቆ 2፥18፤ሉቃ 2፥37፤1ተሰ 3፥10፤1ጢሞ 5፥5፤2ጢሞ 1፥3 ጋር ያነጻጽሩ። *እኔንና የአባቴን ቤት ... ኀጢአት፤* ነህምያ የሕዝቡን ኀጢአት በሚናዘዝበት ጊዜ የራሱንና የቤተሰቡንም ኀጢአት ይናዘዝ ነበር፤ የእግዚአብሔርን ማንነት በትክክል ማስተዋል ስንችል፣ የራሳችን ኀጢአት ምን ያህል አስከፊ እንደ ሆነ ይገለጥልናል (ኢሳ 6፥1-5፤ ሉቃ 5፥8)።

1፥7 *ትእዛዝ፣ ሥርዐትና ሕግ፤* የዘፍ 26፥5 ማብ ይመ። *ለሙሴ፤* የሙሴ ሕግ፣ በዕዝራና በነህምያ መጻሕፍት ምን ያህል ጐልቶ እንደሚታይ ለመገንዘብ ዕዝ 3፥2፤ 6፥18፤ 7፥6፤ ነህ 1፥8፤ 8፥1፡ 14፤ 9፥14፤ 10፥29፤ 13፥1 ይመ።

1፥8 *አስብ፤* የ13፥31 ማብ ይመ፤ የመጽሐፉ ቁልፍ ቃል ነው (4፥14፤ 5፥19፤ 6፥14፤ 13፥14፡ 22፡ 29፡ 31)። *ታማኞች ካልሆናችሁ ... እበትናችኋለሁ፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ ለአምላኩ ካልታመነ መበተኑ ምን ጊዜም የማይቀር ነው፤ በአዲስ ኪዳን ዘመንም በፓለስቲና ከሚኖረው ይልቅ በየአገሩ የተበተነው የአይሁድ ሕዝብ ቍጥር ከፍተኛ ነበር።

1፥9 *እሰበስባቸዋለሁ፤* ዘዳ 30፥1-5 ይመ፤ የተስፋ ቃል ሲሆን፣ በነቢያት መጻሕፍት ውስጥ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል (ለምሳሌ ኢሳ 11፥12፤ ኤር 23፥3፤ 31፥8-10፤ ሕዝ 20፥34፡ 41፤ 36፥24፤ ሚክ 2፥12)። *ለስሜም ማደሪያ ወደ መረጥሁት ስፍራ፤* ዘዳ12፥5 እና ማብ፤ መዝ 132፥13 ይመ።

1፥10 *የተቤዠሃቸው ... ሕዝብህ፤* ኀጢአት ሠርተው ቢወድቁም እንኳ በጸጋው ያዳናቸው ስለ ሆነ የእግዚአብሔር ልጆች ናቸው (ዘዳ 4፥34፤ 9፥29 ይመ)።

1፥11 *ዛሬ ለባሪያህ መከናወንን ስጠው፤* ከዘፍ 24፥12 ጋር ያነጻጽሩ። *ጠጅ አሳላፊ፤* በቁሙ ሲተረጐም "መጠጥ አቅራቢ" ማለት ነው። ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በዚሁ ትርጕሙ ("ጠጅ አሳላፊ") በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በሌላ ስፍራ ዐሥራ አንድ ጊዜ ተጠቅሶአል (ዘፍ 40፥1-2፡5፡9፡13፡20-21፡23፤41፥9፤ 1ነገ 10፥5፤ 2ዜና 9፥4)። ዚኖፎን የተባለው ግሪካዊ ታሪክ ጸሓፊ እንደ ዘገበው፣ ከጠጅ አሳላፊው ተግባሮች አንዱ ለንጉሡ ሊቀርብ የሚገባውን ጠጅ መምረጥና መርዝ እንዳልተጨመረበት ቀምሶ ማረጋገጥ ነው (2፥1 ይመ)። ይህም የሚያሳየው ነህምያ በንጉሡ ዘንድ እጅግ የታመነ ሰው መሆኑን ነው። አቻመኒድ በተባለው የፋርስ ንጉሥ ግቢ ውስጥ የተፈጸመው ድርጊት የታማኝ ጠባቂን አስፈላጊነት ያስገነዝባል፤ የቀዳማዊ አርጤክስስ አባትም በመኝታ ክፍሉ ውስጥ እንዳለ በገዛ ባለሟሉ ተገድሎአል።

አርጤክስስ ነህምያን ወደ ኢየሩሳሌም እንዲሄድ ፈቀደለት

2 በንጉሡ በአርጤክስስ ዘመነ መንግሥት በሃያኛው ዓመት ኒሳን ተብሎ በሚጠራው ወር የወይን ጠጅ በመጣለት ጊዜ፣ የወይን ጠጁን አንሥቼ ለንጉሡ ሰጠሁት። ቀድሞ በፊቱ ዐዝኜ አላውቅም ነበር፤ [2]ስለዚህ ንጉሡ፣ "ሳትታመም ፊትህ ለምን እንዲህ ዐዘነ? መቼም ይህ የልብ ሐዘን እንጂ ሌላ አይደለም" አለኝ።

እኔም በጣም ፈርቼ ነበር፤ [3]ለንጉሡም "ንጉሥ ለዘላለም ይኑር፤ አባቶቼ የተቀበሩባት ከተማ ስትፈርስ፣ በሮቿም በእሳት ሲቃጠሉ ለምን ፊቴ አይዘን?" አልሁት።

[4]ንጉሡም፣ "ታዲያ ምን ትፈልጋለህ?" አለኝ።

ከዚያም ወደ ሰማይ አምላክ ጸለይሁ፤ [5]ለንጉሡም፣ "ንጉሡን ደስ የሚያሰኘው ቢሆንና ባሪያህ በፊትህ ሞገስ ቢያገኝ፣ እንደ ገና እንድሠራት አባቶቼ ወደ ተቀበሩባት ወደ ይሁዳ ከተማ እንድሄድ ይፈቀድልኝ" አልሁት።

2፥1 ዕዝ4፥7፤6፥14
2፥3 1ነገ1፥31፤ ነህ1፥3፤ መዝ137፥6፤ ዳን2፥4፤ 3፥9፤ 5፥10፤6፥6:21
2፥6 ነህ5፥14፤13፥6
2፥7 ዕዝ8፥36፤ ዕዝ 4፥24፤5፥5፤ ነህ7፥2
2፥9 ዕዝ8፥22
2፥10 ቍ19፥ነህ4፥1: 3:7፤6፥1-2:5:12: 14፤13፥4-7:28፤ አስ10፥3

[6]ከዚያም ንጉሡ አጠገቡ ከተቀመጠችው ንግሥት ጋር በመሆን፣ "ጕዞህ ምን ያህል ቀን ይፈጃል? መቼስ ትመለሳለህ?" ሲል ጠየቀኝ። ንጉሡም እኔን ለመስደድ ደስ አለው፤ እኔም ጊዜውን ወሰንሁ።

[7]ደግሞም እንዲህ አልሁት፤ "ንጉሡን ደስ የሚያሰኘው ቢሆን፣ ይሁዳ እስክደርስ ድረስ በደኅና እንዲያሳልፉኝ ከኤፍራጥስ ማዶ ላሉት አገረ ገዦች ደብዳቤ ይሰጠኝ፤ [8]እንዲሁም ለንጉሡ ደን ጠባቂ ለአሳፍ፣ በቤተ መቅደሱ አጠገብ ላለው ግምብ በሮች፣ ለከተማዪቱ ቅጥርና እኔም ለምገባበት ቤት ሠረገላ የሚሆን እንጨት እንዲሰጠኝ ደብዳቤ ይጻፍልኝ፤" መልካሚቱ የአምላኬ እጅ በእኔ ላይ ነበረችና ንጉሡም ፈቀደልኝ። [9]ስለዚህ በኤፍራጥስ ማዶ ወደሚገኙት አገረ ገዦች ሄጄ የንጉሡን ደብዳቤዎች ሰጠኋቸው፤ ንጉሡም የጦር አለቆችና ፈረሰኞች አብረውኝ እንዲሄዱ አድርጎ ነበር።

[10]ሖሮናዊው ሰንባላጥና አሞናዊው ሹም ጦብያ ይህን በሰሙ ጊዜ ስለ እስራኤላውያን

2፥1 *በሃያኛው ዓመት ኒሳን* መጋቢት/ሚያዝያ 444 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው ("የጊዜ ቅደም ተከተል በሚመለከት፤ ዕዝራ - ነህምያ" የሚለውን በገጽ 675 ይመ)። ነህምያ መጀመሪያ ወሬውን ከሰማበት (1፥1) ከካሴሉ ወር አንሥቶ ንጉሡ ፊት እስከ ቀረበበት እስከ ኒሳን ወር ድረስ፣ ለአራት ወራት ዘግይቶአል፤ ለዚህም የተለያዩ ምክንያቶች ቀርበዋል፦
(1) ንጉሡ በባቢሎን ወደሚገኘው የክረምት ቤተ መንግሥቱ ሄዶ ይሆናል፤ (2) ምናልባት ንጉሡ በጥሩ ሁኔታ ላይ አልነበረም ይሆናል፤ (3) ነህምያ በንጉሡ ዘንድ የተወደደ ቢሆንም እንኳ ተጣድፎ ከመጠየቅ ተቈጥቦ ነገሩን ለማጤን ጊዜ ወስዶ ይሆናል። *በፊቱ ዐዝኜ፤* የንጉሡ አገልጋዮች ምንም ዐይነት ችግር ቢኖርባቸውም፣ ችግራቸውን በልባቸው ይዘው ምን ጊዜም በንጉሡ ፊት ሲቀርቡ የደስታ ፊት ማሳየት ይጠበቅባቸው ነበር።

2፥3 *ንጉሥ ለዘላለም ይኑር፤* አንድ ሰው ንጉሥ ፊት ሲቀርብ የሚናገረው የተለመደ አባባል ነበር። *ከተማ፤* ነህምያ ኢየሩሳሌምን በስሟ አይጠራትም (ቍ 5 ይመ)፤ የዘመዶቹን መቃብር መደፈር ለንጉሡ አስቀድሞ በመግለጽ ዐዘኔታ ለማግኘት ያሰበ ይመስላል።

2፥4 *ወደ ሰማይ አምላክ ጸለይሁ፤* ነህምያ ለንጉሡ መልስ ከመስጠቱ በፊት፣ ወደ አምላኩ አጭር ጸሎት አቀረበ፤ በሚገጥመው ሁኔታ ውስጥ ሁሉ እግዚአብሔርን ለመጠየቅ በጸሎት መቅረብ፣ ከነህምያ አስደናቂ ባሕርያት አንዱ ነው (1፥4፤ 4፥4: 9፤ 5፥19፤ 6፥9: 14፤ 13: 14፤ 22: 29: 31)።

2፥6 *ንግሥት፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ተጠቅሶ የሚገኘው እዚህ ላይና በመዝ 45፥9 ("የቤተ መንግሥት ሙሽራ") ላይ ብቻ ነው። ቃሉ ከአካዳውያን ቋንቋ የተወሰደ ሲሆን ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "የቤተ መንግሥት ሴት" ማለት ነው። በአረማይስጡ የዚህ ቃል አቻ በዳን 5፥2-3:23 ላይ ብቻ ይገኛል፤ የተተረጐመውም "ሚስቶች" ተብሎ ነው። የአርጤክስስ ሚስት ስም ደማስጵያ መሆኑንና ንጉሡ ከእርሷ ሌላ ቢያንስ ሦስት ቁባቶች እንደ ነበሩት በአቻሜኒድ አደባባይ ይኖር የነበረው ክቴስያስ የተባለው ግሪካዊ ዘግቦአል። ደማስጵያም እንደ አስቴር በንጉሡ ዘንድ የነበራትን ሥልጣን ሳትጠቀምበት አልቀረችም (አስ 5)። የአቻሜኒድ አደባባይ ከንጉሣዊ ቤተ ሰብ የተገኙ ሴቶች ከፍተኛ ተጽዕኖ ያደርጉበት ስለ ነበር መልካም ስም አልነበረውም። በተለይ የንጉሥ ጠረክሲስ ባለቤትና የቀዳማዊ አርጠክሴስ እናት የነበረችው ጨካኟ አሜስጥሪስ አምባገነን ነበረች። *ጕዞህ ምን ያህል ቀን ይፈጃል?* ነህምያ ፈቃድ የጠየቀው ለአጭር ጊዜ ሳይሆን አይቀርም፤ ሆኖም በኋላ አራዝሞታል። የይሁዳ አስተዳዳሪ ሳለ ዐሥራ ሁለት ዓመት እንደ ቈየ ከ5፥14 መገንዘብ እንችላለን። በንጉሥ አርጤክስስ ዘመነ መንግሥት በ32ኛው ዓመት፣ ነህምያ ያከናወነውን ለንጉሡ ለማስታወቅ ፋርስ ሄደ፤ ከዚያም ወደ ይሁዳ ተመልሶ ለሁለተኛ ጊዜ ሥራውን ቀጠለ (13፥6-7)።

2፥7 *ደብዳቤ፤* በተመሳሳይ ዘመን የተጻፈ አንድ ሰነድ፣ አራስሜስ የተባለ በፋርስ ቤተ መንግሥት ይኖር የነበረ የግብፅ እንደራሴ፣ በሥሩ የነበረ አንድ መኰንን ወደ ግብፅ በሚመለስበት ጊዜ በጕዞው ምግብና መጠጥ እንዲያቀርቡለት የፋርስን ባለሥልጣኖች እንዳዘዘ ያሳያል። *ከኤፍራጥስ ማዶ፤* የዕዝ 4፥10 ማብ ይመ።

2፥8 *ደን፤* ዕብራይስጡ "ፓርዴስ" ይለዋል፤ ከጥንቱ የፋርስ ቋንቋ የተወሰደ ሲሆን፣ ትርጕሙም "የተከለለ" ማለት ነው፤ ውብ የመዝናኛ ስፍራን ያመለክታል፤ ይህ ቃል በሌላ ስፍራ በመክ 2፥5 "የመዝናኛ ስፍራዎች" እና በማሕ 4፥13 ("ሮማን") ላይ ብቻ ይገኛል። በዚህ ስፍራ የገባው የግሪኩ ቃል (ሰብዓ ሊቃናት ትርጕም) "ፓራዴሶስ" የሚለው ነው። በብሉይና በአዲስ ኪዳን መካከል ባለው ዘመን ቃሉ የሞቱ ቅዱሳን የሚያርፉበትን ማለትም "ገነት"ን ማመልከት ጀመረ። በአዲስ ኪዳን ሦስት ጊዜ ብቻ ተጠቅሶ ይገኛል (ሉቃ 23፥43፤ 2ቆሮ 12፥4፤ ራእ 2፥7)። አንዳንዶች ይህ "የንጉሡ ደን" የሚገኘው በሊባኖስ ነው ይላሉ፤ ይህም ቦታ በዝግባና በጥድ ዛፎች የታወቀ ነበር (የመሳ 9፥15፤ ዕዝ 3፥7 ማብ ይመ)። ይበልጥ ቅቡል የሆነው ግን፣ ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ዐሥር ኪ.ሜ ርቀት ላይ ኤታም በተባለ ስፍራ የሚገኘውን የንጉሥ ሰሎሞንን ልዩ የአትክልት ስፍራ ያመለክታል የሚለው አስተያየት ነው። ለከተማዋ ቅጥር በሮች መሥሪያ ውድ የሆነውን የዝግባ እንጨት ከሊባኖስ ማስመጣቱ የሚከብድ በመሆኑ፣ አገር በቀል የሆኑትን የተለያዩ ዛፎች መጠቀሙ ይሻላል (ሆሴ 4፥13) *ግንብ፤* ይህ ግንብ ምናልባት ከቤተ መቅደሱ በስተ ሰሜን ታላቁ ሄሮድስ ካሠራው ከአንጦንያ ግንብ በፊት የነበረው ከፍተኛ ምሽግ ሳይሆን አይቀርም (ሐሥ 21፥34: 37፤ 22፥24 ይመ)።

2፥9 *የጦር አለቆችና ፈረሰኞች፤* ነህምያ የይሁዳ ገዥ ስለ ነበር በሚያስገርም አኳኋን በታጠቀ ሰራዊት ታጅቦ ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሶአል (የዕዝ 8፥22 ማብ ይመ)።

2፥10 *ሰንባላጥና፤* የባቢሎናውያን ስም ሲሆን ትርጕሙም፣ "ሲን ሕይወት ሰጠ" ማለት ነው፤ "ሲን" (ጨረቃ - አምላክ ነው)። *ሖሮናዊው፤* ይህ የሚያመለክተው ሰንባላጥ፣ (1) ከገሊላ ባሕር በስተ ምሥራቅ ከሚገኘው ከሐውራን መምጣቱን (ሕዝ 47፥16:18)፤ (2) ከሞዓብ አገር ከሖሮናይም (ኤር 48፥34) መምጣቱን፤ 3) ወይም ይበልጥ የሚመስለው ከላይኛው ወይም ከታችኛው ቤት ሖሮን መምጣቱን ነው፤ እነዚህ ሁለት ከተሞች በሰሜን ምዕራብ በኩል ከኢየሩሳሌም 20 ኪ.ሜ ያህል ርቀው፣ ወደ አየሩሳሌም በሚወስደው አውራ ጐዳና ዳር ይገኙ ነበር (ኢሱ 10፥10፤ 16፥3:5)። ሰንባላጥ የነህምያ ተቀናቃኝ ነበር (ቍ 19፤4፥1:7፤6፥1-2:5:12:14፤13፥28)። እርሱም የሰማርያ አገረ ገዥ ነበር (ከ4፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)። በአምስተኛው ዓ.ቅ.ክ መጨረሻ ገደማ ለይሁዳው ገዥ ለበጎሃይ (ቢግቫይ) የተጻፈው አንድ የኤሌፋንታይ ፓፒረስ ጽሑፍ "ዲላያና ሻማያ፣ የሰማርያው ገዥ የሰንባላጥ ወንዶች ልጆች" የሚል ተገኝቶበታል። በአራተኛው ዓ.ቅ.ክ.

ደኅንነት የሚቈረቈር ሰው በመምጣቱ እጅግ ተበሳጩ።

ነህምያ የኢየሩሳሌምን ቅጥሮች ተዘዋውሮ ተመለከተ

[11]እኔም ወደ ኢየሩሳሌም ሄድሁ፤ በዚያም ሦስት ቀን ከቈየሁ በኋላ፣ [12]ከጥቂት ሰዎች ጋር በሌሊት ወጣሁ። ለኢየሩሳሌም አደርገው ዘንድ እግዚአብሔር በልቤ ያኖረውን ነገር ለማንም አልነገርሁም፤ ከተቀመጥሁበት እንስሳ በቀር ከእኔ ጋር ሌሎች እንስሳት አልነበሩም።

[13]በሌሊትም ወጥቼ በሸለቆው በር በኩል አድርጌ ወደ ዘንዶው[ሀ] የውሃ ጕድጓድና ወደ ቆሻሻ መድፊያው በር ሄድሁ፤ የፈረሱ ትንም የኢየሩሳሌምን ቅጥሮችና በእሳት የወደሙትን በሮች ተመለከትሁ። [14]ከዚያም ወደ ውሃ ምንጭ በርና ወደ ንጉሡ ኵሬ ሄድሁ፤ ይሁን እንጂ የተቀመጥሁብትን እንስሳ ማሳለፍ የሚያስችል በቂ ቦታ አልነበረም።

2፥11 ዘፍ40፥13
2፥13 2ዜና26፥9፤ ነህ1፥3፤3፥13፤12፥31
2፥14 2ነገ18፥17፤ ነህ3፥15፤12፥37

[ሀ]13 *ወይም ቀበሮ ወይም በለሱ*

የተጻፈ አንድ የፓፒረስ ጽሑፍ በ1962 ዓ.ም. ከኢያሪኮ በስተ ሰሜን ዋሻ ውስጥ ተገኝቶአል፤ በጽሑፉ ውስጥ ከሰፈሩት የስም ዝርዝሮች መካከል የሰንባላጥም ስም አለ፤ ምናልባት ይህ ሰው በነህምያ ዘመን ከነበሩ ሰዎች የአንዱ ልጅ ሊሆን ይችላል። *አሞናዊው፤* ዕዝ 9፥1 እንዲሁም፤ የዘፍ 19፥33 ማብ ይመ። ምናልባት ጦብያ በፋርስ ሹማምት ሥር ሆኖ ከዮርዳኖስ ማዶ የነበረውን አካባቢ ሳያስተዳድር አልቀረም። ከዚያ በኋላ በነበሩት ዘመናት በጦብያ ስም የሚጠራ አንድ ቤተ ሰብ በአሞን ግዛት ይኖር እንደ ነበር ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ያሉ ምንጮች ያመለክታሉ። *ጦብያ፤* የስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር መልካም ነው" ማለት ሲሆን፣ ምናልባት *እግዚአብሔርን* ሲያመልክ የቈየ ሰው ሳይሆን አይቀርም፤ ይህን ለማለት የሚያስደፍረው የስሙ ትርጕም ብቻ ሳይሆን የልጁም ስም ጭምር ነው። የልጁ ስም ይሆሐናን ሲሆን (6፥17-18)፣ ትርጕሙ "*እግዚአብሔር* ቸር ነው" ማለት ነው። ይሆሐናን ቅጥሩን ከሚሠሩት ሰዎች የአንዱ ቡድን መሪ የነበረውን የበራክያን ልጅ የሜሱላምን ሴት ልጅ አግብቶአት ነበር (3፥4:30፤ 6፥18)። ጦብያ ከካህኑ ከኤልያሴብ ጋር የጠበቀ ግንኙነት ነበረው (13፥4-7)። *እጅግ ተበሳጩ፤* የሰንባላጥና የጦቢያ ተቃውሞ መሠረቱ ፖለቲካዊ እንጂ ሃይማኖታዊ አይደለም። የነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም መምጣት የሰማርያውን ገዥ ሥልጣን ችግር ላይ ሳይጥለው አልቀረም።

2፥11 *ሦስት ቀን፤* የዕዝ 8፥32 ማብ ይመ።

2፥12፤ ነህምያ የከተማዋን ቅጥር እየዞረ በተመለከተ ጊዜ ከፍተኛ ጥንቃቄና ምርመራ አድርጓአል። *ከተቀመጥሁበት፤* በበቅሉ ወይም አህያ ሊሆን ይችላል።

2፥13፤ ነህምያ በስተ ደቡብ ያለውን ክፍል (*ከዚህ በታች ያለውን ካርታ ይመ*) ብቻ እንጂ የከተማዋን ቅጥር ሙሉ በሙሉ ዞሮ አላየም፤ ኢየሩሳሌም በሰሜን በኩል ለጠላት የተጋለጠች በመሆኗ፣ አብዛኛውን ጊዜ ጥቃት የሚደርስባት በዚያው በኩል ነበር፤ በዚያ ክፍል ያለው የከተማዋ ቅጥር *ሙሉ በሙሉ* የወደመውም ከዚህ የተነሣ ሳይሆን አይቀርም። *በሸለቆው በር፤* 3፥13 ይመ። በ2ዜና 26፥9 *መሠረት*፣ *ዖዝያን* በምዕራቡ በኩል ባለው የከተማዋ ቅጥር ላይ ማማዎች ሠርቶ ነበር፤ ይህም ማማ በሄኖምና በቄድሮን ሸለቆች መካከል ያለውን ከጢሮጳን ሸለቆ ባሻገር የሚያሳይ ነበር። በ1927-28 ዓ.ም. በተደረገው የሥነ ቅርስ ጥናት ቍፋሮ፣ በፋርስ ዘመን የነበረ አንድ ያረጀ በር ተገኝቶአል፤ ይህም የሸለቆው በር እንደ ሆነ ታውቆአል። *ወደ ዘንዶው የውሃ ጕድጓድ፤* ብዙ ምሁራን ይህ ቦታ በአሁኑ ጊዜ ኤንሮጌል ተብሎ የሚጠራው ነው ይላሉ (ኢሱ 15፥7-8፤ 18፥16፤ 2ሳሙ 17፥17፤ 1ነገ 1፥9)፤ ይህ የውሃ ጕድጓድ የሄኖምና የቄድሮን ሸለቆዎች በሚገናኙበት ቦታ፣ ከኢየሩሳሌም ደቡብ ምሥራቃዊ ጫፍ 227 ሜትር ያህል ርቆ የሚገኝ ነው። ሌሎች ደግሞ የሰሊሆም መጠመቂያ ነበር ይላሉ። *ቆሻሻ መድፊያው በር፤* ምናልባት በሄኖም ሸለቆ ወዳለው ቆሻሻ መጣያ ስፍራ የሚወስደው በር ሊሆን ይችላል (ከ3፥13-14፤ 12፥31፤ ከ2ነገ 23፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። ከሸለቆ በር በስተ ደቡብ 445 ሜትር ያህል ይርቅ ነበር (3፥13)።

2፥14 *ውሃ ምንጭ በር፤* በኤንሮጌል ትይዩ (3፥15፤ 12፥37 ይመ) ባለው የደቡብ ምሥራቅ ቅጥር ውስጥ የሚገኝ ሳይሆን አይቀርም። *ንጉሡ ኵሬ፤* ሕዝቅያስ ከከተማዋ ቅጥር ውጭ በቄድሮንና በሄኖም ሸለቆዎች መገናኛ ላይ የሚገኘው የቤተ መንግሥቱ እርሻ ውሃ እንዲያገኝ ያደረገው (ከ2ነገ 25፥4)፣ ከሰሊሆም ቦይ ሞልቶ የሚፈሰውን ውሃ (ከ2ዜና 32፥30 ጋር ያነጻጽሩ) ጠልፎ በመውሰድ ሳይሆን አይቀርም። ስለዚህ የንጉሡ ኵሬ የተባለው ምናልባት የሰሊሆም መጠመቂያ (3፥15) ወይም በአጠገቡ ያለው ቢርኬት ኤል ሐምራ የተባለው ሊሆን ይችላል። *በቂ ቦታ አልነበረም፤* ይህ ችግር የተፈጠረው ከከተማዋ በስተ ምሥራቅ የነበረው የተራራ ላይ እርከን ስለ ተናደ ሊሆን ይችላል (ከ2ሳሙ 5፥9፤ 1ነገ 9፥15:24 ጋር ያነጻጽሩ)።

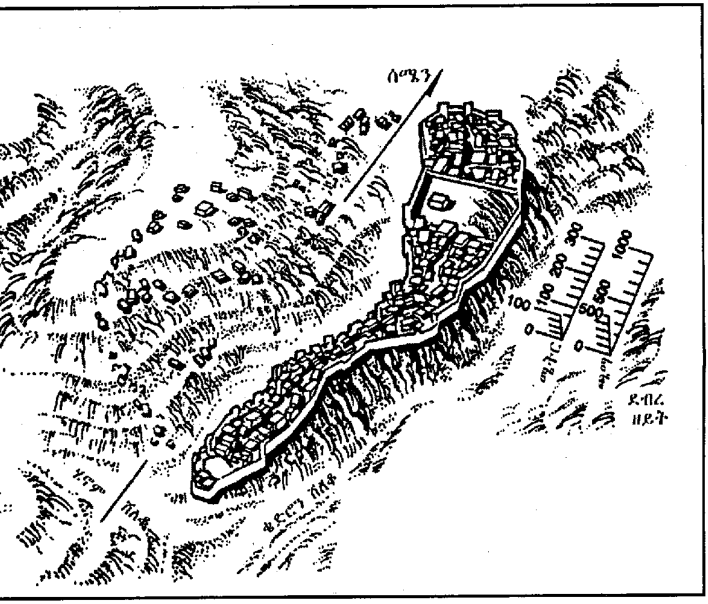

ኢየሩሳሌም ከምርኮ መመለስ በኋላ
(ዓ.ቅ.ክ 458 በኋላ)

በምሥራቁ በኩል ከፍ ያለ ቅጥር ያላት አነስተኛ ከተማ እንደገና ተሠራች። በቤተ መቅደስ የሚደረገው አምልኮ ቀድሞ በነበረው ስፍራ እንደ ገና በተሠራው መቅደስ ቀጠለ። በምዕራብ በኩል ያለው ቅጥር ሥራም ተጀምሮ ይሆናል።

[15]ስለዚህ ቅጥሩን እየተመለከትሁ ሌሊቱን ሸለቆውን ዐልፌ ወደ ላይ ወጣሁ፤ በመጨረሻም ተመልሼ በሸለቆው በር በኩል ገባሁ። [16]ለአይሁድ ወይም ለካህናቱ ወይም ለመኳንንቱ ወይም ለሹማምቱ ወይም ሥራውን ለሚሠሩት ሰዎች ገና ምንም የተናገርሁት ነገር ስላልነበረ፣ ወዴት እንደ ሄድሁ ወይም ምን እንዳደረግሁ ሹማምቱ አላወቁም።

[17]ከዚያም፣ "ያለንበትን ችግር ይኸው ታያላችሁ፤ ኢየሩሳሌም ፈርሳለች፤ በሮቿም በእሳት ጋይተዋል፤ አሁንም ኑና የኢየሩሳሌምን ቅጥር እንደ ገና እንሥራ፤ ከእንግዲህስ መሣለቂያ አንሆንም አልኋቸው። [18]እንዲሁም መልካሚቱ የአምላኬ እጅ በእኔ ላይ እንደ ነበረችና ንጉሡም ምን እንዳለኝ ነገርኋቸው።

እነርሱም፣ "እንደ ገና መሥራቱን እንጀምር!" ካሉ በኋላ ይህን መልካም ሥራ ጀመሩ።

[19]ነገር ግን ሖሮናዊው ሰንባላጥ፣ አሞናዊው ሹም ጦብያና ዐረባዊው ጌሳም ይህን ሲሰሙ አፌዙብን፤ አንቋሸሹንም፤ እንዲሁም፣ "የምታደርጉት ይህ ምንድን ነው? በንጉሡ ላይ ልታምፁ ትፈልጋላችሁን?" አሉ።

[20]እኔም፣ "የሰማይ አምላክ ያከናውንልናል፤ እኛ ባሪያዎቹ እንደ ገና ሥራውን እንጀምራለን፤ እናንተ ግን በኢየሩሳሌም ድርሻ ወይም ይገባናል የምትሉት ወይም የታሪክ መታሰቢያ የላችሁም" ስል መለስሁላቸው።

2፥17 ነህ1፥3፤ መዝ102፡16፤ ኢሳ30፥13፤58፥12፤ ሕዝ5፥14
2፥18 ዕዝ5፥5
2፥19 ቍ 10፤ ነህ6፥1፡2፡6፤ መዝ44፥13-16
2፥20 ዕዝ4፥1፡3፤ ሐሥ8፥21

የቅጥሩ ሠራተኞች

3 ሊቀ ካህናቱ ኤልያሴብና ወንድሞቹ ካህናት ለሥራ ተነሡ፤ የበጎች በር የተባለውንም እንደ ገና ሠሩ። ቀደሱት፤ መዝጊያዎቹንም በየቦታቸው ላይ አቆሙ። መቶ ማማ እስከሚባለው ግንብና ሐናንኤል ማማ ተብሎ እስከ ሚጠራው ድረስ ሠርተው ቀደሱት፤ [2]ቀጥሎ ያለውንም የኢያሪኮ ሰዎች ሠሩ፤ እነርሱ ከሠሩት ቀጥሎ ደግሞ የአምሪ ልጅ ዘኩር ሠራ።

[3]የዓሣ በሩን የሃስናአ ልጆች ሠሩ፤ እነርሱም ምሰሶዎቹን አቁመው መዝጊያዎቹን፣ መቀርቀሪያዎቹንና መወርወሪያዎቹን በየቦታቸው አኖሩ።

[4]የአቆስ ልጅ የኡርዮ ልጅ ሜሪሞት ከዚያ ቀጥሎ ያለውን ክፍል መልሶ ሠራ። ከእርሱ ቀጥሎ ያለውን የሜሴዜቤል ልጅ የበራክያ ልጅ ሜሱላም መልሶ ሠራ። ከእርሱ ቀጥሎ ያለውን የበዓና ልጅ ሳዶቅ መልሶ ሠራ፤ [5]የሚቀጥለውን ክፍል የቴቁሐ ሰዎች መልሰው ሠሩ፤ መኳንንቶቻቸው ግን በተቈጣጣሪ

3፥1 ቍ 32፤ ዕዝ10፥24፤ ነህ12፥39፤ መዝ48፥12፤ ኢሳ58፥12፤ ኤር31፥38፤ ዘካ14፥10፤ ዮሐ5፥2
3፥2 ነህ7፥36
3፥3 2ዜና33፥14
3፥4 ዕዝ8፥33
3፥5 ቍ27፤2ሳሙ14፥2

2፥15 *ሸለቆውን*፤ የቄድሮን ሸለቆ ነው።

2፥16 *መኳንንቱ*፤ የዕብራይስጡ ቃል ትርጕም "ነጻ" ማለት ነው (4፥14፡19፤5፥7፤6፥17፤7፥5፤13፥17 እና የ3፥5 ማብ ይመ)።

2፥17 *ፈርሳለች*፤ በ586 ዓ.ቅ.ክ. ናቡከደነፆር ቅጥሯንና በሮቿን ካፈረሰ በኋላ ከተማዪቱ የነበረችበትን ሁኔታ የሚያመለክት ነው፤ የፈረሰውን ቅጥርና በር መልሶ ለመገንባት ጥረት ቢደረግም ሳይሳካ ቀርቶአል። መሪዎችና ሕዝቡ ለዚህ አሳዛኝ ሁኔታ ደንታ አልነበራቸውም። የነበረውን ሁኔታ ለመገምገምና የፈራረሰውን መልሶ ለመገንባት የውጭ ድጋፍ አስፈልጓቸው ነበር።

2፥18 *የአምላኬ ... ንጉሡም*፤ ነህምያ ሕያው እግዚአብሔር አብሮት የሚሠራ እንደ ሆነና የንጉሡን ፈቃድና ሥልጣን አግኝቶ እንደ መጣ በግሉ መመስከሩን ያመለክታል።

2፥19 *ሰንባላጥ ... ጦብያ*፤ የቍ10 ማብ ይመ። *ጌሳም*፤ በሰሜን ምዕራብ ዐረብያ ዴዳን ከተባለ ቦታ እንዲሁም በግብፅ አገር ከእስማኤልያ አጠገብ ቴል ኤል ማስኩታህ በተባለ ቦታ የተገኙ ጽሑፎች ጌሳም የሚል ስም ተጠቅሰውበታል ይገኛል፤ ይህ ሰው ከሰሜን ምሥራቅ ግብፅ ጀምሮ እስከ ሰሜናዊው ዐረብያና እስከ ደቡባዊው ፓለስቲና የሚያጠቃልለውን ሰፊ የሰሜን ዐረብያ ግዛት ያስተዳደረ ሳይሆን አይቀርም። ጌሳም ነህምያን የተቃወመው ራሷን የቻለች ነጻ አገር ለማቋቋም ጥረት እያደረገና ምናልባትም ትርፍ የሚገኝበትን የቅመማ ቅመም ንግድ ያቃውሰብኛል በማለት ሠግቶ ይሆናል። *ዐረባዊው*፤ 2ዜና 9፥14፤ ኢሳ 21፥13፤ ኤር 25፥24 ይመ። ዐረቦች ከአሦራውያን ዘመን አንሥቶ እስከ ፋርሶች ዘመን ድረስ ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ ባለው አገር ላይ ገናና ሆነው ነበር። የአሦር ንጉሥ ዳግማዊ ሳርጎን በ715 ዓ.ቅ.ክ ጥቂት ዐረቦችን በሰማርያ እንዲሰፍሩ አድርጓል። ዐረቦች በፋርሶች ግዛት ሥር በነበሩበት ጊዜ መብታቸው ተጠብቆላቸው ይኖሩ እንደ ነበር ጥንታውያን ጽሑፎች ያስረዳሉ።

3፥1-32፤ ይህ ምዕራፍ የኢየሩሳሌምን ከተማ መልክዐ ምድራዊ አቀማመጥ በሚገባ ለማወቅ ከሚረዱት የተብራሩ ኪዳን ክፍሎች አንዱ ነው። ታሪኩ በከተማዋ ሰሜን ምሥራቅ ማእዘን ከሚገኘው ከበጎች በር ይጀምርና በሰሜን አድርጎ በምዕራብ በኩል በቅጥሩ ዙሪያ ያለውን ሁሉ የሚገልጽ ነው። አርባ አምስት ያህል ምድብ ባሉት ቅጥሩን መልሶ የመገንባት ሥራ ውስጥ የተሳተፉ አርባ የሚሆኑ ዋና ዋና ሰዎች ተጠቅሰዋል። የግንባታው ሠራተኞች መኖሪያ ናቸው ተብለው የተመዘገቡት ከተሞች የይሁዳን አውራጃ የአስተዳደር ማዕከሎች የሚወክሉ ሊሆኑ ይችላሉ። ዐሥር በሮች ስማቸው ተጠቅሶአል፤ እነዚህም፤ (1) የበጎች በር (ቍ 1)፤ (2) የዓሣ በር (ቍ 3)፤ (3) አሮጌው በር (ቍ 6)፤ (4) የሸለቆ በር (ቍ 13)፤ (5) የቈሻሻ መጣያ በር (ቍ 14)፤ (6) የምንጭ በር (ቍ 15)፤ (7) የውሃ በር (ቍ 26)፤ (8) የፈረስ በር (ቍ 28)፤ (9) የምሥራቅ በር (ቍ 29)፤ (10) መቈጣጠሪያ በር (ቍ 31) ነበሩ። የዕድሳቱ ሥራ በአብዛኛው የጠላት ጥቃት በበረታበት በቅጥሩ በር ላይ ያተኰረ መሆኑን ዘገባው ይጠቁማል። ይኸውም በኢየሩሳሌም ቅጥርና ሕንጻዎች ላይ የደረሰው ጕዳት እኩል ነበር ማለት አይደለም። ጠላት ጥቃት የሚያደርሰው በታ እየለየ እንደ ነበር በ2ነገ 25፥9 ላይ ተመልክቶአል።

3፥1 *ሊቀ ካህናቱ ኤልያሴብና*፤ ሊቀ ካህናቱ በሥራው ቀዳሚ ሆኖ አርአያነቱን ማሳየቱ ተገቢ ነበር። በጥንት ሱሜራውያን ዘንድ አንድ ቤተ ጣዖት በሚሠራበት ጊዜ ንጉሡ ራሱ ጡብ ተሸክሞ በመውሰድ የሥራው ተሳታፊ መሆኑን መግለጹ የተለመደ ነበር። *የበጎች በር*፤ ቍ 32፤ 12፥39 ይመ። ይህም በአዲስ ኪዳን ዘመን የታወቀ ሲሆን (ዮሐ 5፥2)፣ የሚገኘውም በኢየሩሳሌም ሰሜን ምሥራቅ ማእዘን በኩል በቤተ መቅደስ መጠመቂያ አጠገብ ነበር። በአሁኑ ጊዜ እንኳ በዚሁ ስፍራ የደራ የበግ ገበያ ይካሄዳል። አሁን የበጎች በር የተባለው ቀደም ሲል የብንያም በር የተባለውን ሳይተካ አልቀረም (ኤር 37፥13፤ 38፥7፤ ዘካ 14፥10)። *መቶ ማማ*፤ 12፥39 ይመ። "መቶ" የሚለው ምናልባት (1) ከፍታውን (መቶ ክንድ ያህል መሆኑን)፤ 2) የመወጣጫ ደረጃውን ብዛት፤ ወይም (3) አንድ ወታደራዊ ክፍልን (ከዘዳ 1፥15 ጋር ያነጻጽሩ) ሊያመለክት ይችላል። *የ ... ሐናንኤል ማማ*፤ ማማዎቹ በሰሜን በኩል ለጥቃት የተጋለጠውን የከተማዪቱን ክፍል በመጠበቅ አንጻር፣ በቤተ መቅደሱ አጠገብ ካለው ግንብ ጋር (2፥8) ተመሳሳይነት አላቸው።

3፥3 *የዓሣ በሩን*፤ 12፥39 ይመ። የመጀመሪያው ቤተ መቅደስ በነበረበት ዘመን፣ ይህ በር ወደ ኢየሩሳሌም ከሚያስገቡት ዋና በሮች አንዱ ነበር (2ዜና 33፥14፤ ሶፎ 1፥10)። ነጋዴዎች ከጢሮስ ከተማ ወይም ከገሊላ ባሕር ዓሣ አምጥተው በዚሁ በር በኩል ለገበያ ያቀርቡ ነበር (13፥16)፤ ይህ በር በአሁኑ ጊዜ የደማስቆ በር በሚባለው ቦታ አቅራቢያ የሚገኝ ሳይሆን አይቀርም።

3፥4 *ሜሪሞት*፤ የዕዝ 8፥33 ማብ ይመ። *ሜሱላም*፤ ሁለተኛውን ክፍል አድሶአል (ቍ 30)። ሴት ልጁን ለጦብያ ልጅ በመዳሩ ነህምያ በሜሱላም ላይ ቅሬታ ነበረው (6፥17-18 እና የ2፥10 ማብ ይመ)።

3፥5 *ቴቁሐ*፤ ከቤተ ልሔም በስተ ደቡብ 10 ኪ.ሜ.፣ ከኢየሩሳሌም ደግሞ 18 ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ አነስተኛ ከተማ ስትሆን፣ የነቢዩ የአሞጽ የትውልድ ስፍራ ናት (አሞ 1፥1)። *መኳንንቶቻቸው*፤ የዕብራይስጡ ቃል በ2፥16 ላይ ካለው የተለየ

አሠሪዎቻቸው[a] ሥር ሆነው በሥራው መጠመድ አልፈለጉም።

6 አሮጌውን[b] በር የፋሴሐ ልጅ ዮዳሄና የበሶድያ ልጅ ሜሱላም መልሰው ሠሩ፤ እነርሱም ምሰሶዎቹን አቁመው መዝጊያዎቹን፣ ማያያዣዎቹንና መወርወሪያዎቹን በየቦታቸው አኖሩ። 7 ከእነርሱም ቀጥሎ የዕድሳቱ ሥራ የተከናወነው በኤፍራጥስ ማዶ በሚገኘው አገረ ገዥ ሥልጣን ሥር ባሉት በገባዖንና በምጽጳ ሰዎች በገባዖናዊው በመልጥያና በሜሮኖታዊው በያዶን ነበር። 8 ከወርቅ አንጥረኞች አንዱ የሆነው የሐርሃያ ልጅ ዑዝኤል የሚቀጥለውን ክፍል ሠራ፤ ከሽቱ ቀማሚዎች አንዱ የሆነው ሐናንያ ደግሞ ከዚያ ቀጥሎ ያለውን መልሶ ሠራ። እነርሱም "ሰፊው ቅጥር" ተብሎ እስከሚጠራው ድረስ ኢየሩሳሌምን መልሰው ሠሩ። 9 ከዚያ የሚቀጥለውን ክፍል የኢየሩሳሌም አውራጃ እኩሌታ ገዥ የሆነው የሆር ልጅ ረፋያ መልሶ ሠራ። 10 የኤርማፍ ልጅ ይዳያ ከቤቱ ፊት ለፊት ያለውን ክፍል መልሶ ሠራ፤ የአሰበንያ ልጅ ሐጡስ ደግሞ ከእርሱ ቀጥሎ ያለውን መልሶ ሠራ። 11 የካሪም ልጅ መልክያና የፈሐት ሞዓብ ልጅ አሱብ ሌላውን ክፍልና "የእቶን ግንብ" ተብሎ የሚጠራውን መልሰው ሠሩ። 12 የኢየሩሳሌም አውራጃ እኩሌታ ገዥ የሆነው የአጠሎኤስ ልጅ ሰሎም ከሴት ልጆቹ ጋር በመሆን ቀጥሎ ያለውን ክፍል መልሶ ሠራ።

13 "የሸለቆ በር" ተብሎ የሚጠራውን የሐኖንና የዛኖ ነዋሪዎች ዐደሱት፤ መልሰው ሠሩት፤ ከሠሩትም በኋላ መዝጊያዎቹን በየቦታቸው አኖሩ፤ መወርወሪያዎቹንና መቀርቀሪያዎቹንም አበጁ። እንዲሁም "የቆሻሻ መጣያ በር" ተብሎ እስከሚጠራው ድረስ ያለውን አንድ ሺህ ክንድ[c] ቅጥር መልሰው ሠሩ።

14 "የቈሻሻ መጣያ በር" ተብሎ የሚጠራው የቤት ሐካሪም አውራጃ ገዥ የሆነው የሬካብ ልጅ መልክያ መልሶ ሠራ፤ መልሶ ከሠራ በኋላም መዝጊያዎቹን፣ መቀርቀሪያዎቹንና መወርወሪያዎቹን በየቦታቸው አኖረ።

15 የምጽጳ አውራጃ የኮልሖዜ ልጅ ሰሎም "የምንጭ በር" ተብሎ የሚጠራውን መልሶ ሠራ፤ መልሶ ከሠራም በኋላ ከድኖ መዝጊያዎቹን በየቦታቸው አኖረ፤ መወርወሪያዎቹንና መቀርቀሪያዎቹንም አበጀ። "የንጉሥ አትክልት ቦታ" ተብሎ በሚጠራው አጠገብ የሚገኘውን የሼላን መዋኛ ግንብም፣ ከዳዊት ከተማ ጀምሮ ቍልቍል እስከሚወርደው ደረጃ ድረስ መልሶ ሠራ። 16 ከእርሱም በኋላ የቤትጹር አውራጃ እኩሌታ ገዥ የዓዝቡቅ ልጅ ነህምያ እስከ ዳዊት መቃብር ትይዩ እስከ ሰው ሠራሹ ኵሬና "የጀግኖች ቤት" ተብሎ እስከሚጠራው ድረስ ያለውን መልሶ ሠራ።

17 ከእርሱ ቀጥሎ ሌዋውያኑ በባኒ ልጅ በሬሁ ሥር ሆነው የዕድሳት ሥራ ሠሩ።

3፥6 ነህ12፥39
3፥7 ኢሳ9፥3
3፥8 ነህ12፥38
3፥11 ነህ12፥38
3፥13 ኢሱ 15፥34፤ 2ዜና26፥9፤ነህ2፥13
3፥14 ኤር6፥1
3፥15 ኢሳ8፥6፤ ዮሐ9፥7
3፥16 ኢሱ15፥58፤ ሐሥ2፥29
3፥17 ኢሱ15፥44

[a]5 *ጌቶቻቸው፤ ወይም ገዦቻቸው*
[b]6 *ወይም የይሻናን*
[c]13 450 ሜትር ያህል ነው።

ነው (የዚያኑ ክፍል ማብ ይመ)፤ ትርጒሙም፣ "ኀያል" ወይም "ባለ ግርማ" ማለት ነው (10፥29፤ 2ዜና 23፥20፤ ኤር 14፥3 ይመ)። እነዚህ ባላባቶች የጒልበት ሥራ የሚንቁ ነበሩ (ኤር 27፥12)።

3፥6 *አሮጌውን በር*፤ በሰሜን ምዕራብ ማእዘን በይሁዳና በሰማርያ ድንበር ላይ የሚገኝ የይሻናህ በር (2ዜና 13፥19) ወይም የሚሽና በር ("ዐዲስ ሰፈር" ለሚለው የዕብራይስጥ ቃል፤ ሶፎ 1፥10) ሊሆን ይችላል። ያም ሆነ ይህ፣ "የኤፍሬም በር" ለተባለው የተሰጠ ሌላ ስም ሳይሆን አይቀርም (12፥39 ይመ)፤ ይህም በም 3 ውስጥ ከዚህ በስተቀር በሌላ ቦታ አልተጠቀሰም።

3፥7 *ሥልጣን* ቃል በቃል ሲተረጐም "ዙፋን" ማለት ሲሆን፣ ይህም ሥልጣንን ያመለክታል።

3፥8 *ከወርቅ አንጥረኞች*፤ ቍ 31–32 ይመ። *ከሽቱ ቀማሚዎች*፤ 1ሳሙ 8፥13 ይመ። *ሰፊው ቅጥር*፤ 12፥38 ይመ። ከ1970-71 ዓ.ም. በኢየሩሳሌም በተደረገው የሥነ ቅርስ ቍፋሮ፣ እንደዚህ ያለ ቅጥር በቤተ መቅደሱ ግቢ በምዕራብ በኩል ተገኝቶአል። ቅጥሩም በሰባተኛው ዓ.ቅ.ክ. በንጉሥ ሕዝቅያስ እንደ ተገነባ (2ዜና 32፥5) ይገመታል። ከተማዪቱ እስከ ሰፊው ቅጥር ድረስና ከዚያም ዐልፋ እንድትስፋፋ ያስፈለገበት ምክንያት ሰማርያ በ722-721 ዓ.ቅ.ክ በወደቀች ጊዜ ብዙ ስደተኞች ሸሽተው ወደ ከተማዪቱ በመግባታቸው ሳይሆን አይቀርም።

3፥10 *ይዳያ ከቤቱ ፊት ለፊት ያለውን ክፍል መልሶ ሠራ*፤ ቍ 23፡28-30 ይመ። እርሱና ሌሎቹም ሰዎች ለየቤታቸው የሚቀርበውን የቅጥሩን ክፍል እንዲጠግኑ ማድረጉ ተገቢ ነበር።

3፥11 *የእቶን ግንብ*፤ ይህ ግንብ በምዕራብ በኩል የሚገኘው ሲሆን ዖዝያን ቀደም ሲል በገነባበት (2ዜና 26፥9) ቦታ ላይ የተሠራ ሳይሆን አይቀርም። የተጠቀሰው እቶን፣ "የጋጋሪዎች ሰፈር" (ኤር 37፥21) ተብሎ በሚጠራው ጐዳና ላይ የነበረ ሳይሆን አይቀርም።

3፥12 *ከሴት ልጆቹ*፤ በቅጥሩ ሥራ ላይ ሴቶች መሰማራታቸውን የሚገልጽ ነው። የአቴና ሰዎች ከተሞቻቸው በፋርሶች ከወደመ በኋላ መልሰው ለመገንባት ሲነሡ፣ "የከተማው ነዋሪዎች በሙሉ ወንድ፣ ሴት፣ ሕፃን ሳይቀር በቅጥሩ የዕድሳት ሥራ ላይ እንዲሰማሩ" ዐዋጅ ወጥቶ ነበር (ቱሲዲዲስ፣ 1.90.3)።

3፥13 *የሸለቆ በር*፤ የ2፥13 ማብ ይመ። *አንድ ሺህ ክንድ*፤ ከመጠን በላይ ረጅም በመሆኑ፣ ምናልባት አብዛኛው ክፍሉ አልተነካ ይሆናል። *የቈሻሻ መጣያ በር*፤ የ2፥13 ማብ ይመ።

3፥14 *የቤት ሐካሪም*፤ "የወይን እርሻ ቤት" ማለት ነው። ይህ ቦታ የእሳት ምልክት የሚደረግበት ስፍራ ሲሆን (ኤር 6፥1)፣ ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ሦስት ኪ.ሜ. ያህል ርቃ ከምትገኘው ራማት ራሔል ጋር አንድ ነው። በፋርስ ዘመነ መንግሥት የአንድ አውራጃ ገዥ መኖሪያ ሳይሆን አይቀርም።

3፥15 *የምንጭ በር*፤ የ2፥14 ማብ ይመ። *የሼላን መዋኛ*፤ ምናልባት በኢሳ 22፥9 የተገለጸው "የታችኛው ኵሬ" ይሆናል (የኢሳ 8፥6 ማብ ይመ)። *የንጉሥ አትክልት ቦታ*፤ የ2፥14 ማብ ይመ። *ከዳዊት ከተማ*፤ 12፥37 ይመ፤ እንዲሁም የ2ሳሙ 5፥7 ማብ ይመ።

3፥16 *ቤትጹር*፤ ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ሃያ ኪ.ሜ. ላይ የምትገኝ የአውራጃ ዋና ከተማ ነበረች። በፋርስ ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ የዚህች ከተማ ሕዝብ ብዛት አነስተኛ እንደ ነበር፣ ከአምስተኛው ዓ.ቅ.ክ. ጀምሮ ግን እየጨመረ መሄዱን በ1931 እና 1957 ዓ.ም. የተደረገው የሥነ ቅርስ ቍፋሮ ያመለክታል። *ዳዊት መቃብር*፤ ከ2፥5 ጋር ያነጻጽሩ። ዳዊት የተቀበረው በከተማዪቱ ውስጥ ነበር (1ነገ 2፥10፤ 2ዜና 21፥20፤ 32፥33፤ ሐሥ 2፥29)። ይህ በጽዮን ተራራ ላይ የሚገኘው የዳዊት መቃብር እየተባለ የሚጠራውና በአሁኑ ጊዜ በአይሁድ ተሳላሚዎች በየጊዜው የሚጐበኘው ይህ ስፍራ በ14ኛው ምእተ ዓመት በተገነባው ከናኩለም በተባለው ሕንጻ ውስጥ ይገኛል። የዳዊትን መቃብር በተመለከተ እንዲህ ያለ ቦታ ስለ መኖሩ ከዘጠነኛው ምእተ ዓመት በፊት የሚታወቅ ነገር የለም። *የጀግኖች ቤት*፤ ምናልባት የንጉሥ ዳዊት ኀያላን የሚኖሩበት ቤት ሳይሆን አይቀርም (2ሳሙ 23፥8-39 ይመ)፤ ከጊዜ በኋላ ግን የወታደሮች መኖሪያ ሳይሆን አልቀረም።

3፥17-18 *ቅዒላ*፤ ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ምዕራብ 24 ኪ.ሜ. ያህል ርቃ የምትገኝ ከተማ ነበረች፤ ይህችም ከተማ በዳ

ከእርሱ ቀጥሎ የቅዒላ አውራጃ እኩሌታ ገዥ ሐሸብያ አውራጃውን መልሶ ሠራ:: [18]ከእርሱ ቀጥሎ ያለውን ክፍል ደግሞ የሌላው የቅዒላ አውራጃ እኩሌታ ገዥ የኤንሐዳድ ልጅ በዋይና በእርሱም ሥር የነበሩት የአገሩ ሰዎች መልሰው ሠሩ:: [19]ከእርሱም ቀጥሎ ወደ ጦር መሣሪያ ግምጃ ቤት በሚያወጣውና እስከ ማእዘኑ በሚደርሰው ትይዩ ያለውን ሌላ ክፍል የምጽጳ ገዥ የኢያሱ ልጅ ኤጽር መልሶ ሠራ:: [20]ከእርሱም ቀጥሎ የዘባይ ልጅ ባሮክ ከማእዘኑ ጀምሮ እስከ ሊቀ ካህኑ እስከ ኤልያሴብ ቤት መግቢያ ያለውን ሌላ ክፍል በትጋት መልሶ ሠራ:: [21]ከእርሱ ቀጥሎ ከኤልያሴብ ቤት መግቢያ ጀምሮ እስከ መጨረሻው ያለውን ሌላ ክፍል የአቆስ ልጅ የኦርዮ ልጅ ሜሪሞት መልሶ ሠራ::

[22]ከእርሱም ቀጥሎ ያለውን ክፍል ከአካባቢው የመጡት ካህናት መልሰው ሠሩ:: [23]ከእነርሱ ቀጥሎ ብንያምና አሱብ ከቤታቸው ፊት ለፊት ያለውን መልሰው ሠሩ፤ ከእነርሱም ቀጥሎ የሐናንያ ልጅ የመዕሤያ ልጅ ዓዛርያስ በቤቱ አጠገብ ያለውን መልሶ ሠራ:: [24]ከእርሱም ቀጥሎ ከዓዛርያስ ቤት ጀምሮ እስከ ማዕዘኑና እስከ ማዕዘኑም ጫፍ ያለውን ሌላውን ክፍል የኤንሐደድ ልጅ ቢንዊ መልሶ ሠራ፤ [25]የኡዛይ ልጅ ፋላል ከቅጥሩ ማእዘን ትይዩና በዘብ መጠበቂያው አደባባይ አጠገብ ካለው ከላይኛው ቤተ መንግሥት መጠበቂያ ግንብ ጀምሮ ያለውን መልሶ ሠራ:: ከእርሱም ቀጥሎ የፋሮስ ልጅ ፈዳያና [26]በዖፌል ኰረብታ ላይ የሚኖሩት የቤተ መቅደሱ አገልጋዮች "የውሃ በር" ተብሎ ከሚጠራው ትይዩ ጀምሮ በስተ ምሥራቅ እስከሚገኘው ግንብ ድረስ መልሰው ሠሩ:: [27]ከእነርሱ ቀጥሎ የቴቁሐ ሰዎች ከታላቁ ግንብ ትይዩ ጀምሮ እስከ ዖፌል ቅጥር ድረስ ያለውን ሌላ ክፍል መልሰው ሠሩ::

[28]"የፈረስ በር" ተብሎ ከሚጠራው በላይ ያለውን ደግሞ ካህናቱ እያንዳንዳቸው በየመኖሪያ ቤታቸው ትይዩ ያለውን መልሰው ሠሩ:: [29]ከእነርሱም ቀጥሎ የኢሜር ልጅ ሳዶቅ በቤቱ ትይዩ ያለውን መልሶ ሠራ:: ከእርሱ ቀጥሎ ያለውን "የምሥራቅ በር" ጠባቂ የሆነው የሴኬንያ ልጅ ሸማያ መልሶ ሠራ:: [30]ከእርሱ ቀጥሎ ያለውን ሌላ ክፍል ደግሞ የሰሌምያ ልጅ ሐናንያና የሴሌፍ ስድስተኛ ልጅ ሐኖን መልሰው ሠሩ:: ከእነርሱም ቀጥሎ የበራክያ ልጅ ሜሱላም ከመኖሪያው ትይዩ ያለውን መልሶ ሠራ:: [31]ከእርሱ ቀጥሎ ከወርቅ አንጥረኞች አንዱ መልክያ በመቈጣጠሪያው በር ትይዩ እስከ ሚገኘው እስከ ቤተ መቅደሱ አገልጋዮችና እስከ ነጋዴዎቹ ቤት፣ እንዲሁም ከማእዘኑ በላይ እስከሚገኘው ክፍል ያለውን መልሶ ሠራ፤ [32]ከማእዘኑ በላይ ከሚገኘው ክፍል ጀምሮ እስከ በጎች በር ያለውን ደግሞ ወርቅ አንጥረኞቹና ነጋዴዎቹ መልሰው ሠሩ::

ቅጥሩ እንዳይሠራ የተደረገ ተቃውሞ

4 ሰንባላጥ ቅጥሩን እንደምንሠራ በሰማ ጊዜ ተቈጣ፤ እጅግም ተበሳጨ:: በአይሁድም ላይ ተሣለቀ፤ [2]በተባባሪዎቹና በሰማርያ ሰራዊት ፊት፣ "እነዚህ ደካማ አይሁድ ምን እያደረጉ ነው? ቅጥራቸውን መልሰው ሊሠሩ ነውን? መሥዋዕት ሊያቀርቡ ነውን? በአንዲት ጀንበር ሠርተው ሊጨርሱ ነውን? እንደዚያ ተቃጥሎ የፍርስራሽ ክምር የሆነውን ድንጋይ ነፍስ ሊዘሩበት ይችላሉን?" አለ::

[3]በአጠገቡም ቆሞ የነበረው አሞናዊው ጦቢያ፣ "ለመሆኑ የሚገነቡት ምንድን ነው?

3፥21 ዕዝ8፥33
3፥24 ዕዝ8፥33
3፥25 ዕዝ2፥3፤ ኤር32፥2፤37፥21፤ 39፥14
3፥26 2ዜና 33፥14፤ነህ7፥46፤8፥1፡ 3:16፤11፥21፤12፥37
3፥27 ቊ5፤ መዝ48፥12
3፥28 2ነገ 11፥16
3፥32 ቊ1፤ዮሐ5፥2
4፥1 ነህ2፥10
4፥2 ዕዝ4፥9-10፤ መዝ79፥1፤ኤር26፥18
4፥3 ነህ2፥10 ኢዮ13፥12፤15፥3

ዊት ዘመን መጀመሪያ ላይ ትልቅ ሚና ተጫውታለች (1ሳሙ 23፥1-13)::

3፥19 *ከ ... ጦር መሣሪያ ግምጃ ቤት፤* የቊ16 ማብ ይመ::

3፥20-21 የሊቀ ካህናቱና የካህናቱ መኖሪያ በከተማዋ ውስጥ በምሥራቁ ቅጥር በኩል ነበር::

3፥25 *ከላይኛው ቤተ መንግሥት፤* ጥንታዊው የንጉሥ ዳዊት ቤተ መንግሥት ሊሆን ይችላል (12፥37 ይመ):: እንደ ንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መንግሥት ሁሉ የዘብ ቤት ሳይኖረው አይቀርም (ኤር 32፥2)::

3፥26 *ዖፌል፤* ቊ 27 ይመ:: ትርጒሙም "ያበጠ" ወይም "የተነፋ" ማለት ነው፤ ይህም በሚክ 4፥8 (አማራጭ ትርጒሙን ይመ) ላይ እንደ ተመለከተው፣ የተመሸገ "ኰረብታ" ማለት ሊሆን ይችላል:: የሚገኘውም ከቤተ መቅደሱ በስተ ደቡብ፣ የመጀመሪያው የዳዊት ከተማ በነበረበት፣ በተለይ በኢየሩሳሌም ደቡብ ምሥራቅ ኰረብታ ሰሜናዊ ክፍል አካባቢ ነው (2ዜና 27፥3):: *የውሃ በር፤* ይህ ስም ሊሰጥ የቻለው የኢየሩሳሌም ከተማ ውሃ ወደሚፈልቅበት ወደ ግዮን ምንጭ ስለሚወስድ ነው:: የኦሪት መጻሕፍት የሚነበቡት በዚያ ስለ ነበር (8፥1:3:16፤ 12፥37) በሩ በስፋት መከፈት ነበረበት:: *ግንብ፤* ምናልባት በዖፌል ኰረብታ ጫፍ ላይ ከ1923-25 ዓ.ም. በተደረገው የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች ጥናት የተገኘው ትልቅ ግንብ ሊሆን ይችላል:: በ1978 ዓ.ም. ግንቡ በተገነባበት ቦታ ላይ የተደረገው የሥነ ቅርስ ቍፋሮ፣ ግንቡ በፋርስ ዘመነ መንግሥት የነበረ መሆኑን ይገልጻል::

3፥27 *የቴቁሐ ሰዎች፤* ተራዎቹ የቴቁሐ ሰዎች ዕጥፍ ድርብ ተግባር ሲያከናውኑ፣ ከባላባት ወገን የሆኑት ግን ከኀላፊነታቸው ይሸሹ ነበር (የቊ 5 ማብ ይመ)::

3፥28 *የፈረስ በር፤* ጎቶልያ የተገደለችበት ቦታ ነው (2ዜና 23፥15):: በከተማው ምሥራቃዊ ቅጥር ጫፍ ላይ የነበረ በር ሳይሆን አይቀርም፤ በዚህም በር ወደ ቄድሮን ሸለቆ መውጣት ይቻል ነበር (ኤር 31፥40)::

3፥29 *የምሥራቅ በር፤* በአሁኑ ጊዜ "ወርቃማው በር" የሚባለው ሳይሆን አይቀርም ::

3፥31 *ከወርቅ አንጥረኞች፤* ቊ8 ይመ:: *በመቈጣጠሪያው በር፤* በምሥራቁ ቅጥር ሰሜናዊ ክፍል የሚገኝ ነው::

3፥32 *በጎች በር፤* የቅጥሩ ሥራ ተጠናቆ ሥራው ወደ ተጀመረበት ቦታ ዞሮ መግጠሙን ያሳያል (ቊ 1ይመ)

4፥2 *አለ፤* ተቀናቃኝ በሆኑ የፋርስ ባለ ሥልጣኖች መካከል ጠብና ክርክር የተለመደ ነበር:: ሰንባላጥ ብዙ የፌዝ ጥያቄ እያቀረበ የአይሁድን ሕዝብ ለማበሳጨትና ተስፋ ለማስቈረጥ ጥረት ያደርግ ነበር:: *ተቃጥሎ፤* የቅጥሩ ድንጋዮች በእሳት ከመቃጠላቸው የተነሣ፣ ቅጥሩ ተፈረካክሶ ፈራርሶአል፤

4፥3 *ቀበሮ፤* መሳ 15፥4፤ ማሕ 2፥15 ይመ:: ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ተኵላ" ማለት ሊሆን ይችላል (መዝ 63፥10፤ ሰቆ 5፥18፤ ሕዝ 13፥4):: ተኵላዎች ምግብ ፍለጋ የሚወጡት በቡድን ሲሆን፣ ቀበሮ ግን ሌሊት ሌሊት የምትሄድ ብቸኛ እንስሳ ናት::

በድንጋይ የሚሠሩት ቅጥር እኮ ቀበሮ እንኳ ብትወጣበት ሊፈርስ ይችላል" አለ።

[4]አምላካችን ሆይ፤ ተንቀናልና ስማን፤ ስድባቸውን በራሳቸው ላይ አውርድባቸው፤ በምርኮ ምድር እንዲበዘበዙ አሳልፈህ ስጣቸው። [5]የፈረሰውን በሚሠሩት ፊት የስድብ ናዳ አውርደዋልና[a] በደላቸውን ይቅር አትበል፤ ኀጢአታቸውንም ከፊትህ አታጥፋው።

[6]ሕዝቡ ከልቡ ስለሚሠራ፣ ቅጥሩን እኩሌታው ድረስ መልሰን ሠራነው።

[7]ሰንባላጥ፣ ጦቢያ፣ ዐረቦች፣ የአሞንና የአሽዶድ ሰዎች፣ የኢየሩሳሌም ቅጥር ሥራ እየተፋጠነና ክፍት ቦታዎቹም ሁሉ እየተሞሉ መሆናቸውን በሰሙ ጊዜ እጅግ ተቈጡ። [8]መጥተውም ኢየሩሳሌምን ይወጉ ዘንድ፣ ሽብርንም ይፈጥሩ ዘንድ ሁሉም በአንድነት አደሙ። [9]እኛ ግን ወደ እግዚአብሔር ጸለይን፤ ዛቻቸውንም ለመቋቋም ቀንና ሌሊት የሚጠብቁ ዘቦችን መደብን።

[10]በዚህ ጊዜ የይሁዳ ሕዝብ፣ "የሠራተኞቹ ጕልበት እየደከመ ነው፤ ከፍርስራሹም ብዛት የተነሣ ቅጥሩን መልሰን ለመሥራት አንችልም" አሉ።

[11]ጠላቶቻችን ደግሞ፣ "በመካከላቸው ገብተን እስክንገድላቸውና ሥራውን እስክናስቆም ድረስ አያውቁም ወይም አያዩም" አሉ።

[12]ከዚያም በአጠገባቸው የሚኖሩ አይሁድ መጥተው፣ "እናንተ የትም ቦታ ብትሆኑ፣ እኛን ማጥቃታቸው አይቀርም!" በማለት ዐሥር ጊዜ ደጋግመው ነገሩን።

[13]ስለዚህ ከቅጥሩ በስተኋላ በሚገኙ ግልጽ ቦታዎች ላይ ከሕዝቡ አንዳንዶቹ ሰይፋቸውን፣ ጦራቸውንና ቀስታቸውን እንደ ያዙ በየቤተ ሰባቸው በመመደብ ቦታቸውን እንዲይዙ አደረግሁ። [14]ነገሩን በጥሞና ከተመለከትሁ በኋላ መኳንንቱን፣ ሹማምቱንና የቀረውን ሕዝብ፣ "አትፍሯቸው፤ ታላቅንና የተፈራውን እግዚአብሔርን አስቡ፤ ስለ ወንድሞቻችሁ፣ ስለ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችሁ፣ ስለ ሚስቶቻችሁና ስለ ቤት ንብረታችሁ ተዋጉ" አልኋቸው።

[15]አድማቸውን እንዳወቅንባቸውና እግዚአብሔርም ዕቅዳቸውን ከንቱ እንዳደረገባቸው ጠላቶቻችን በሰሙ ጊዜ፣ ሁላችን ወደ ቅጥሩ፣ እያንዳንዳችንም ወደየሥራችን ተመለስን።

[16]ከዚያን ቀን ጀምሮ ከሰዎቼ እኩሌቶቹ ሥራውን ሠሩ፤ የቀሩት ደግሞ ጋሻና ጦር፣ ቀስትና ጥሩር ይዘው ነበር። የጦር አለቆች ከመላው የይሁዳ ሕዝብ በስተኋላ ቆሙ፤ [17]እነርሱም ቅጥሩን ይገነቡ ነበር ዕቃ የሚሸከሙት በአንድ እጃቸው ሥራቸውን ሲሠሩ፣ በሌላው እጃቸው የጦር መሣሪያቸውን ይዘው ነበር፤ [18]እያንዳንዱም ግንበኛ ቅጥሩን በሚሠራበት ጊዜ ሰይፉን በወገቡ ላይ ታጥቆ ነበር፤ መለከት የሚነፋው ሰው ግን ከእኔ አይለይም ነበር።

[19]ከዚያም ለመኳንንቱ፣ ለሹማምቱና ለቀረው ሕዝብ እንዲህ አልሁ፤ "ሥራው ታላቅ ነው፤ ብዙም ነው፤ እርስ በርሳችን በቅጥሩ ላይ እጅግ ተራርቀናል፤ [20]የመለከት ድምፅ በምትሰሙበት ጊዜ፣ ወደ እኛ ተሰብሰቡ። አምላካችን ስለ እኛ ይዋጋል።"

[21]ስለዚህ ጎሕ ሲቀድ ጀምሮ ከዋክብት እስኪወጡ ድረስ እኩሌቶቹ ሰዎች ጦራቸውን እንደ ያዙ ሥራውን ቀጠልን። [22]በዚያን ጊዜ ለሕዝቡ፣ "ሌሊት ዘብ በመጠበቅና ቀን ሥራ በመሥራት እንዲያገለግለን እያንዳንዱ ሰው ከነረዳቱ በኢየሩሳሌም ይቈይ" አልኋቸው። [23]እኔም ሆንሁ ወንድሞቼ፣ ሰዎቼም ሆኑ ከእኔ ጋር ያሉት ጠባቂዎች ልብሳችንን አላወለቅንም፤ ለውሃ እንኳ በምንሄድበት ጊዜ

[a]5 ወይም የፈረሰውን በሚሠሩት ፊት እንድትቈጣ አድርገውሃልና

4፥4 መዝ44፥13፤ 123፥3-4፤ኤር33፥24
4፥5 2ነገ14፥27፤ መዝ51፥1፤69፥27-28፤ 109፥14፤ኢሳ2፥9፤ ኤር18፥23፤ሰቆ1፥22
4፥7 ነህ2፥10
4፥8 መዝ2፥2፤ 83፥1-18
4፥10 1ዜና23፥4
4፥14 ዘፍ28፥15፤ ዘዳ1፥29፤2ሳሙ10፥12፤ነህ1፥5፡8
4፥15 2ሳሙ 17፥14፤ ኢዮ5፥12
4፥17 መዝ149፥6
4፥18 ዘኍ10፥2
4፥20 ዘፀ14፥14፤ ዘዳ20፥4፤ ኢያ10፥14፤ሕዝ33፥3

4፥4-5፤ የርግማን መዝሙሮች እንደሚባሉት የዳዊት መዝሙሮች ሁሉ (መዝ 79፥12፤ 83፤94፥1-3፤ 109፥14፤137፥7-9)፣ ነህምያም እግዚአብሔር ተቃዋሚቹን እንዲበቀልለት ይጸልያል እንጂ በራሱ አንዳች ርምጃ *አይወስድም፤* ቍ5 ላይ የሚገኘው የነህምያ ጸሎት ኤር 18፥23 ላይ ያለውን የሚያስተጋባ ነው።

4፥7 *የአሽዶድ፤* የኢሳ 20፥1 ማብ ይመ። በፋርስ ዘመነ መንግሥት የወረዳ ዋና ከተማ ነበረች።

4፥9 *ጸለይን... ዘቦችን መደብን፤* ጸሎትና ነቅቶ መገኘት የእምነትንና የሥራን አንድነት ያመለክታል፤ የሰዎችን ኀላፊነትና የእግዚአብሔርን ድርሻ አጕልቶ የሚያሳይ ነው።

4፥10 *እየደከመ ነው፤* ይህ አገላለጽ አንድ ሠራተኛ ሸክሙ ከብዶት፣ ጕልበት ከድቶት ለመውደቅ መንገዳገዱን ያሳያል።

4፥11 *ጠላቶቻችን ... አሉ፤* ነህምያ በምስጢር ወሬ የሚያቀብለው ወዳጅ እንደ ነበረው ወይም ጠላት ሆን ብሎ ሐሰተኛ ወሬ እንደሚነዛበት ያመለክታል።

4፥12 *ዐሥር ጊዜ፤* ብዙ ጊዜ እንደ ማለት ነው።

4፥13 *ግልጽ ቦታዎች፤* ነህምያ ቅጥሩ ለጥቃት በተጋለጠበት በኩል ሰዎቹን አቆማቸው። *ጦራቸውንና፤* በጊዜው ለመከላከል ይጠቀሙበት የነበረ የጦር መሣሪያ ነው (ዘኍ 25፥7-8፤ 1ነገ 18፥28)።

4፥14 *አትፍሯቸው ... እግዚአብሔርን አስቡ፤* የ1፥8 ማብ ይመ። መፈራት የሚገባውን እግዚአብሔርን ብቻ ማሰብ ፍርሀትን ለማስወገድ ሁነኛ መንገድ ነው (ዘዳ 3፥22፤ 20፥3፤ 31፥6 ይመ)።

4፥16 *ጋሻ፤* ከእንጨትና ከሽምበቆ መስል አገዳ የሚሠራ በመሆኑ ሊቃጠል የሚችል ነው (ሕዝ 39፥9)። *ጥሩር፤* የዕብራይስጡ ቃል ደረትን የሚሸፍን ወይም እንደ ኮት የሚጠለቅ ከብረት የተሠራ መሆኑን ያመለክታል (2ዜና 18፥33 ይመ)።

4፥17 *በአንድ እጃቸው ... ሲሠሩ፣ በሌላው ... የጦር መሣሪያቸውን፤* ሠራተኞቹ በአንድ እጃቸው የሥራ ዕቃቸውን፣ በሌላው እጃቸው ደግሞ የጦር መሣሪያቸውን ይይዙ ወይም በአጠገባቸው ያስቀምጡ ነበር።

4፥18 *መለከት፤* የኢሳ 18፥3 ማብ እና ኢያ 6፥4፡6፡8፡13 ይመ።

4፥20 *አምላካችን ስለ እኛ ይዋጋል፤* እግዚአብሔር ስለ ሕዝቡ የሚዋጋውን ቅዱስ ጦርነት ያመለክታል፤ ይህንም ሐሳብ በኢያ 10፥14፡42፤ መሳ 4፥14፤ 20፥35፤2ሳሙ 5፥24 ላይ ይመ። የኢያሱን መግቢያ ይመ።

4፥21 *ከዋክብት እስኪወጡ ድረስ፤* ምን ያህል ለሥራ ታጥቀው እንደ ተነሡ ያሳያል፤ የተለመደው የሥራ ማቆሚያ ጊዜ ጀንበር ስትጠልቅ ነበርና (ዘዳ 24፥15፤ ማቴ 20፥8)።

4፥22 *ሌሊት ዘብ በመጠበቅና፤* ከኢየሩሳሌም ውጭ ይኖሩ የነበሩ ሰዎች እንኳ ሳይቀሩ፣ በጥበቃ ሥራ ላይ ለመሰማራት በከተማዪቱ ውስጥ ያድሩ ነበር።

4፥23፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ምንም እንኳ የዚህ ጥቅስ የመጨረሻ ሐረግ ትክክለኛ ትርጕም በውል ባይታወቅም፣ መርሑ ምን ጊዜም ዝግጁ ሆኖ መገኘት ነው። ነህምያ "ራሱ

እያንዳንዱ ሰው የጦር መሣሪያውን እንደ ያዘ ነበር።[ረ]

ነህምያ ድኾችን ረዳ

5 በዚህ ጊዜ ወንዶቹና ሚስቶቻቸው አይሁድ ወንድሞቻቸውን በመቃወም ብርቱ ጩኸት አሰሙ፤ [2]አንዳንዶቹ፣ "እኛም ሆን ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችን በቍጥር ብዙ ነን፤ ታዲያ ለመብላትም ሆነ በሕይወት ለመቈየት እህል ማግኘት አለብን" አሉ።

[3]ሌሎቹ በራቡ ወቅት እህል ለማግኘት ስንል እርሻችንን፣ የወይን ተክል ቦታችንንና ቤታችንን እስከ ማስያዝ ደርሰናል አሉ።

[4]ሌሎቹ ደግሞ እንዲህ አሉ፤ "የእርሻችንና የወይን ተክል ቦታችንን ግብር ለንጉሡ ለመክፈል ገንዘብ እስከ መበደር ደርሰናል። [5]ምንም እንኳ ከአገራችን ሰዎች ጋር በሥጋና በደም አንድ ብንሆንም፣ እንደ እነርሱ ልጆች ሁሉ የእኛም ወንዶች ልጆች ጥሩዎች ቢሆኑም፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችንን ባሮች እንዲሆኑ ሰጥተናል፤ አንዳንድ ሴቶች ልጆቻችን አሁንም በባርነት ላይ ናቸው፤ እርሻችንና የወይን ተክል ቦታችን የሌሎች በመሆናቸው እኛ ደካሞች ሆነናል።

[6]እኔም ጩኸታቸውንና እነዚህን አቤቱታዎች በሰማሁ ጊዜ፣ እጅግ ተቈጣሁ፤ [7]ከዚያም ነገሩን በሐሳቤ ካወጣሁ ካወረድሁ በኋላ፣ መኳንንቱንና ሹማምቱን ገሥጽኋቸው፤ "ከገዛ አገራችሁ ሰዎች ላይ እንዴት ዐራጣ ትበላላችሁ!" አልኋቸውም። ስለዚህ ከእነርሱ ጋር ለመነጋገር ታላቅ ስብሰባ ጠራሁ፤ [8]ለአሕዛብ ተሸጠው የነበሩትን አይሁድ ወንድሞቻችንን በተቻለን ሁሉ ተቤዥተናቸዋል፤ አሁንም እናንተ ወንድሞቻችሁን ትሸጣላችሁ፤ ይህም መልሰን እንድንቤዣቸው ለማድረግ ብቻ ነው!" አልኋቸው፤ እነርሱም የሚመልሱት አልነበራቸውምና ዝም አሉ።

[9]ስለዚህ በመቀጠል እንዲህ አልሁ፤ "ይህ የምታደርጉት ነገር ትክክል አይደለም፤ የጠላቶቻችንን የአሕዛብን ስድብ ለማስወገድ የአምላካችንን መንገድ በፍርሀት መከተል

5፥3 ዘፍ47፥23፤ መዝ109፥11
5፥4 ዕዝ4፥13
5፥5 ዘፍ29፥14፤ ዘሌ25፥39-43፤ 47፤ዘዳ15፥7-11፤ 2ነገ4፥1፤ኢሳ50፥1
5፥7 ዘፀ22፥25-27፤ ዘሌ25፥35-37፤ ዘዳ23፥19-20፤ 24፥10-13
5፥8 ዘሌ25፥47፤ ኤር34፥8
5፥9 ኢሳ52፥5

[ረ]23 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።

በሥራ ብዛት ድካም ሳይሰማው፣ ራብ ሳይበግረው፣ እንቅልፍ ሳያምረው ከተማዪቱን ሲዞር ያድር እንደ ነበርና ይህንም የሚያደርገው ለደስታ ሳይሆን አንገብጋቢ መሆኑን ስለተገነዘበ ነው በማለት" ዮሴፍ ወልደ ኮሪዮን ዘግቦአል።

5፥1-19፤ ነህምያ የኢየሩሳሌምን ቅጥር መልሶ ለመገንባት ባደረገው ጥረት የገንዘብ ችግር ገጥሞት ነበር። ቅጥሩን ለመሥራት የፈጀው ጊዜ አምሳ ሁለት ቀን ብቻ ሆኖ ሳለ (6፥15)፣ በዚህ መካከል "ታላቅ ስብሰባ" መጥራቱ የሚያስደንቅ ነው (ቍ 7)። ምናልባት የቅጥሩ ሥራ ዕቅድ የፈጠረው የኢኮኖሚ ጫና፣ የታመቀውን ችግር በግልጽ ያሳየና፣ ሥራው ዳር ከመድረሱም በፊት ምን መደረግ እንዳለበት በጥሞና እንዲታሰብበት ለማድረግ ነው። ኢኮኖሚያዊ ቀውስ ካጋጠማቸው ክፍሎች መካከል (1) የምግብ እጥረት የገጠማቸው መሬት የለሾች (ቍ 2)፤ (2) ንብረታቸውን አስይዘው እህል የወሰዱ ባለ ርስቶች (ቍ3)፤ እንዲሁም (3) ከፍተኛ ወለድ የሚያስከፍል ገንዘብ የተበደሩና ልጆቻቸውን በባርነት የሸጡ (ቍ 4-5) ይገኙበታል።

5፥1 ***ሚስቶቻቸው፤*** በገንዘብ እጥረት ምክንያት ቤተ ሰቦቻቸውን መመገብ የተሳናቸውም ሴቶች በተቃውሞው ተሳታፊ ሆነው ነበር፤ ይህም ሁኔታው ምን ያህል አስከፊ እንደ ነበር ያሳያል። ጩኸታቸውን ያሰሙት በባዕዳን ባለ ሥልጣናት ላይ ሳይሆን፣ ሰው ሁሉ አገሩን ከጥቃት መከላከል በሚገባው ሰዓት፣ ድኻ ወንድሞቻቸውን በጨቈኑት ወገኖቻቸው ላይ ነበር።

5፥2 ***እህል፤*** አንድ ሰው መላ ቤተ ሰቡን አንድ ወር ለመቀለብ፣ ስድስት ወይም ሰባት ቍና እህል ያስፈልገው ነበር።

5፥3 ***ማስያዝ፤*** ብዙ ንብረት የነበራቸው እንኳ ያንኑ ለማስያዝ ተገደው ነበር፤ ይህ ደግሞ ለጥቂት ባለጠጎች ሲሳይ መሆን ነበር (ከኢሳ 5፥8 ጋር ያነጻጽሩ)። የኑሮ ውጥረት ወይም ችግር በሚከሠትበት ጊዜ ባለጠጋው እየበለጠገ ሲሄድ፣ ድኻው ደግሞ ይበልጥ እየደኸየ ይሄዳል። *በራብ፤* የተፈጥሮ ሁኔታዎች መቃወስ የኢኮኖሚውን ሚዛን አዛብቶታል፤ ራብንም አስከትሎአል። ከሰባ አምስት ዓመት በፊት ነቢዩ ሐጌ በቂ ምግብ ያልነበረበትን የድርቅ ዘመን አውስቶ ነበር (ሐጌ 1፥5-11)። እንደዚህ ዐይነቱ የችግር ወቅት የእግዚአብሔርን ቍጣ ወይም ፍርድ እንደሚያመለክት ይታመን ነበር (ኢሳ 51፥19፤ ኤር 14፥13-18፤ አሞ 4፥6)። ራብ በፓለስቲና ብዙ ጊዜ ተከሥቶአል፤ ለምሳሌ በአብርሃም (ዘፍ 12፥10)፣ በይስሐቅ (ዘፍ 26፥1)፣ በዮሴፍ (ዘፍ 41፥27:54)፣ በሩት (ሩት 1፥1)፣ በዳዊት (2ሳሙ 21፥1)፣ በኤልያስ (1ነገ 18፥2)፣ በኤልሳዕ (2ነገ 4፥38)፤ እንዲሁም በቀላውዴዎስ ዘመን (ሐሥ 11፥28) ራብ ተከሥቶ ነበር።

5፥4 ***ግብር፤*** የፋርስ ንጉሥ በያመቱ ሃያ ሚሊዮን ያህል ዳሪክ ወርቅ ከግብር ያገኝ እንደ ነበር ይገመታል። ከዚህም ውስጥ አብዛኛው እየቀለጠ ተጠፍጥፎ ወደ ግምጃ ቤት ይገባ ስለ ነበር፣ በግዛቱ ውስጥ ለነበሩት አውራጃዎች ጥቅምና ልማት የሚውለው እጅ ጥቂት ነበር። ታላቁ እስክንድር በሱሳ ከተማ ግምጃ ቤት ብቻ 340 ቶን ያህል ጥፍጥፍ ወርቅና 1500 ቶን ያህል ጥፍጥፍ ብር አግኝቶአል። ሳንቲሞች በግብር መልክ ይሰበሰቡ ስለ ነበር፣ የዋጋው ግሽበት ከቍጥጥር ውጭ ይሆን ነበር የፋርስ ሰዎች መሬትን በርስትነት ይዘው እንዲሁ ስለሚያስቀምጡ፣ ጠሙን የሚያድረው ቦታ እየሰፋ እንዲሄድ አድርጎአል፤ ይህም በፋርስ ዘመነ መንግሥት የዋጋ ንረት አምሳ በመቶ ከፍ እንዲል ምክንያት ሆኖአል።

5፥5 ***ባሮች፤*** የኑሮ ጫና አይሎ፣ አንድ ቤተ ሰብ ከመጠን በላይ ሲቸገር ከቤተ ሰቡ አንዱን ሰው መያዣ አድርጎ ገንዘብ መበደር የተለመደ ነበር። ይሁን እንጂ የብድሩን ገንዘብ በወቅቱ ከነወለዱ መመለስ ካልተቻለ፣ የተበዳሪው ልጆች ወይም ሚስቱ ወይም ተበዳሪው ራሱ በባርነት ይሸጥ ነበር። አንድ እስራኤላዊ በዚህ ዐይነት ችግር ውስጥ ቢገባ ግን ለአበዳሪው እንደ ተቀጣሪ ሠራተኛ ሆኖ በማገልገል ዕዳውን ከራሱ ላይ እንዲያወርድ ይደረጋል (ዘሌ 25፥39-40)። ባለ ዕዳው ራሱ ካልፈለገ በቀር፣ በሰባተኛው ዓመት ነጻ የመውጣት መብትም ነበረው (ዘዳ 15፥12-18)። በግብፅ ለሰባት ዓመት ራብ በነበረበት ጊዜ፣ ሰዎች ወደ ዮሴፍ ሄደው ርስታቸውንና ራሳቸውን ወስዶ በምትኩ እህል እንዲሰጣቸው ጠይቀውት ነበር (ዘፍ 47፥18-19)። እስራኤላውያንን ግራ የገባቸው ነገር ቢኖር፣ ተማርከው በመስጴጦምያ በነበሩበት ዘመን ቢያንስ ቤተ ሰባቸው ሳይለያይ በአንድነት ይኖሩ ነበር፤ አሁን ግን ከኑሮው ውድነት የተነሣ ልጆቻቸው በባርነት ይሸጡ ነበር።

5፥6 ***እጅግ ተቈጣሁ፤*** በኅብረተ ሰቡ ላይ የፍትሕ መጓደል ሲፈጸም ተቃውሞን በቍጣ መግለጽ ተገቢ ነው (ከማር 11፥15-18፤ ኤፌ 4፥26 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥7 ***ዐራጣ፤*** የዘፀ 22፥25-27፣ ዘሌ 25፥36፣ ዘዳ 23፥20 ማብ ይመ። ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን "የወገንን ችግር የገቢ ምንጭ ማድረግ ስለማይገባ፣ ማንኛውም ዕብራዊ ለሚበላ ወይም ለሚጠጣ ነገር በዐራጣ ማበደር የለበትም፤ ከዚህ ይልቅ ወንድምህን በመከራው በማጽናናት ከእርሱ የምታገኘውን ውለታ እንዲሁም እግዚአብሔር ለሠራኸው በጎ ሥራ ያዘጋጀልህን ወሮታ ማሰቡ ይሻላል" በማለት ጽፎአል ("አንቲኩዊቲ 4.8.25)።

5፥8 ***ለአሕዛብ፤*** አንድ ዕብራዊ ሌላውን ዕብራዊ ወንድሙን ለባዕድ አሳልፎ መሸጥ የተከለከለ ነው (ዘፀ 21፥8)። ***ተሸጠው የነበሩትን አይሁድ ወንድሞቻችንን፤*** የደኸየው ወንድም እንደ አገልጋይ ተቀጥሮ ሊሠራ ይችላል፤ ነገር ግን እንደ ባሪያ ሊሸጥ አይገባም (ዘሌ 25፥39-42)። ***ዝም አሉ፤*** የፈጸሙት በደል ግልጽ ስለ ነበረ፣ ሊከራከሩ ወይም ምክንያት ሊያቀርቡ አልቻሉም (ከዮሐ 8፥7-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥9 ***ትክክል አይደለም፤*** ሌላውን ሰው በተለይም በእምነት ወንድማችን የሆነውን በርኅራኄ ዐይን አለመመልከት ፈጣሪያችንን እንደ ማቃለል ይቈጠራል፤ የሕይወት ምስክርነታችንንም ያጐድፋል (ከምሳ 14፥31፤1ጴጥ 2፥12-15 ጋር ያነጻጽሩ)።

አይገባችሁምን? [10]እኔ፣ ወንድሞቼና ሰዎቼም እንደዚሁ ለሕዝቡ ገንዘብና እህል አበድረናል፤ ዐራጣው ግን ያብቃ። [11]እርሻቸውን፣ የወይንና የወይራ ዘይት ተክል ቦታቸውንና ቤታቸውን በቶሎ መልሱላቸው፤ እንዲሁም የምታስከፍሏቸውን የገንዘቡን፣ የእህሉን፣ የአዲሱን ወይንና ዘይት አንድ መቶኛ ዐራጣ መልሱላቸው"። [12]እነርሱም፣ "እንመልሳለን፤ ምንም ዐይነት ትርፍ አንጠይቃቸውም፤ እንዳልኸን እናደርጋለን" አሉ። ካህናቱን ጠራኋቸው፤ መኳንንቱንና ሹማምቱንም የገቡትን ቃል እንዲፈጽሙ አማልኋቸው። [13]እንዲሁም የልብሴን ዘርፍ አራግፌ፣ "ይህን የተስፋ ቃል የማይፈጽመውን ማናቸውንም ሰው አምላክ ቤቱንና ንብረቱን እንደዚህ ያራግፈው፤ እንደዚህ ያለውም ሰው ይርገፍ፤ ባዶም ይሁን" አልሁ። በዚህም ጉባኤው ሁሉ፣ "አሜን" በማለት እግዚአብሔርን አመሰገነ፤ ሕዝቡም የገቡትን ቃል ፈጸሙ።

[14]ከዚህም በላይ በይሁዳ ምድር አገረ ገዥ ሆኜ ከተሾምሁበት፣ ከአርጤክስስ ሃያኛ ዓመት ጀምሮ እስከ ሠላሳ ሁለተኛው ዘመነ መንግሥቱ ድረስ፣ ለዐሥራ ሁለት ዓመት እኔም ሆንሁ ወንድሞቼ ለአንድ አገረ ገዥ የተመደበውን ምግብ ተቀብለን አልበላንም። [15]ከእኔ በፊት የነበሩት የቀድሞዎቹ አገረ ገዦች ግን ከምግቡና ከወይኑ ሌላ፣ በሕዝቡ ላይ ከባድ ሸክም በመጫን አርባ ሰቅል[ሀ] ብር ይወስዱ ነበር፤ ረዳቶቻቸውም እንዲሁ ይጭኑባቸው ነበር። እኔ ግን እግዚአብሔርን ከመፍራቴ የተነሣ እንዲህ ያለውን አላደረግሁም። [16]ከዚህ ይልቅ ራሴን ለዚህ ቅጥር ሥራ ሰጠሁ። ሰዎቼም ሁሉ ለሥራው እዚያው ይሰበሰቡ ነበር፤ ምንም መሬት አልነበረንም[ለ]።

[17]ከዚህም በላይ በዙሪያችን ካሉት ወደ እኛ ከሚመጡት አሕዛብ ሌላ አንድ መቶ አምሳ አይሁድና ሹማምት ከማእዴ ይካፈሉ ነበር። [18]በየዕለቱም አንድ በሬ፣ ስድስት ምርጥ በጎችና የተወሰኑ ዶሮዎች፣ በየዐሥሩም ቀን ብዛት ያለው ልዩ ልዩ የወይን ጠጅ ይዘጋጅልኝ ነበር። ይህም ሁሉ ሆኖ ለአንድ አገረ ገዥ የተመደበውን ምግብ ከቶ ጠይቄ አላውቅም፤ በሕዝቡ ላይ የተጣለው ሸክም ከባድ ነበርና።

[19]አምላኬ ሆይ፤ ለዚህ ሕዝብ ያደረግሁትን ሁሉ በበጎነት አስብልኝ።

በቅጥሩ ሥራ ላይ የተነሣ ሌላ ታቃውሞ

6 እስከዚያች ጊዜ ድረስ ለበሮቹ መዝጊያ ባልገጥምላቸውም እንኳ፣ ቅጥሩን መሥ

5፥10 ዘፀ22፥25
5፥11 ኢሳ58፥6
5፥12 ዕዝ10፥5
5፥13 ዘዳ27፥15-26፤ ማቴ10፥14
5፥14 ዘፍ42፥6፤ ዕዝ6፥7፤ ነህ2፥6፤ኤር40፥7፤ ሐጌ1፥1
5፥15 ዘፍ20፥11
5፥16 2ተሰ3፥7-10
5፥18 1ነገ4፥23
5፥19 ዘፍ8፥1፤ 2ነገ20፥3፤ነህ1፥8
6፥1 ነህ2፥10፡19

[ሀ]15 0.5 ኪሎ ግራም ያህል ነው።
[ለ]16 ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ የሰብዓ ሊቃናት፣ የቩልጌትና የሱሪስት ቅጆች ግን *አልነበረኝም* ይላሉ።

5፥10 *ዐራጣው ግን ያብቃ፤* ብሉይ ኪዳን በሌላው ሰው ትክሻ ትርፍ ለማግኘት መስገብገብን አጥብቆ ያወግዛል፤ (መዝ 119፥36፤ ኢሳ 56፥9-12፤57፥17፤ኤር 6፥13፤ 8፥10፤ 22፥13-17፤ ሕዝ 22፥12-13፤ 33፥31)። ነህምያ ሕዝቡ የደረሰበትን የኑሮ ቀውስ ከግምት ውስጥ በማስገባት አበዳሪዎች የሚገባቸውን ወለድ እንዲተዉ ይጠይቃቸዋል።

5፥11 *የእህሉን፣ የአዲሱን ወይንና ዘይት፤* የ10፥37፤ ዘዳ 7፥13 ማብ ይመ።

5፥13 *የልብሴን ዘርፍ አራግፌ፤* ድርጊቱ የመሐላውን ክብደት የሚያመለክት ሲሆን፣ ካልተፈጸመም የሚያስከትለውን ርግማን ያሳያል። *አሜን፤* 8፥6፤ ዘኍ 5፥22 እና የዘዳ 27፥15 ማብ ይመ።

5፥14 *ሠላሳ ሁለተኛው ዘመነ መንግሥቱ፤* ከሚያዝያ 1 ቀን 433 ዓ.ቅ.ክ እስከ ሚያዝያ 19 ቀን 432 ዓ.ቅ.ክ ድረስ ማለት ነው። ነህምያ በመጀመሪያው ዙር ገዥ ሆኖ ዐሥራ ሁለት ዓመት ካገለገለ በኋላ፣ ወደ ቤተ መንግሥት እንዲመለስ ተጠራ (13፥6)፤ ከዚያም እንደ ገና ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ (13፥7)፤ በዚህ ጊዜ ገዥ ሆኖ ምን ያህል እንደ ቈየ ማወቅ አይቻልም። *ለአንድ አገረ ገዥ የተመደበውን ምግብ፤* ቍ 18 ይመ። የአውራጃ ገገሮች አብዛኛውን ጊዜ በሚያስተዳድሩት አገር ከሚገኘው ሕዝብ ክብርን ለማግኘት ይጥሩ ነበር። ነህምያ ግን ልክ እንደ ጳውሎስ (1ቆሮ 9፤ 2ተሰ 3፥8-9)፣ ለሕዝቡ አርአያ ለመሆን ሲል የሚገባውን እንኳ ትቶአል።

5፥15 *አገረ ገዦች፤* ሰሳብሳር (ዕዝ 5፥14)፣ ዘሩባቤልና (ሐጌ 1፥1፡14፤2፥2) የተለያዩ የፋርስ ባለሥልጣናት በዚህ ማዕረግ ተጠርተዋል (ዕዝ 5፥3፡6፤ 6፥6-7፡13፤8፥36፤ነህ 2፥7፡9፤3፥7)። ነህምያ እዚህ ላይ የሚጠቅሰው በዘሩባቤል ደረጃ የሚገኙትን ሰዎች አይደለም። አንዳንድ ሰዎች የይሁዳ አውራጃ ከነህምያ በፊት ገዥ እንዳልነበራትና፣ እዚህም ላይ የተጠቀሱት ቢሆን የሰማርያ ገገሮች እንደ ሆኑ ይናገራሉ። ይሁን እንጂ በቅርቡ በተደረገው የሥነ ቅርስ ቍፋሮ የተገኙ ማኅተሞችና በማኅተም የታተሙ ሰነዶች እንደሚያመለክቱ ከሆነ፣ የይሁዳ አውራጃ ቀደም ሲልም ገገሮች ነበሯት። *ከባድ ሸክም፤* በፋርስ መንግሥት አሠራር መሠረት በቤተ/መቅደስ የሚያገለግሉትን ሰዎች ከግብር ነጻ ማድረግ የተለመደ ነበር፤ ይህም በተራው ሕዝብ ላይ ቀረጥ እንዲጨመር ምክንያት ሆኖአል። *ረዳቶቻቸውም፤* ገገሮቹ በጕልበት የሚቀሙ ከሆነ፣ የበታች ሹማምታቸውም የባሰ ቀማኞች መሆናቸው የታወቀ ነበር (ከማቴ 18፥21-35፤ 20፥25-28 ጋር ያነጻጽሩ)። *እግዚአብሔርን ከመፍራቴ፤* በከፍተኛ የሥልጣን እርከን ላይ የሚገኙ ሹማምት እነርሱ ራሳቸው "በሰማይ ላለው ጌታ" አገልጋይ መሆናቸውን ረስተው (ቈላ 4፥1፤ ከዘፍ 39፥9፤ 2ቆሮ 5፥11 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ከበታቻቸው በሚገኘው ሕዝብ ላይ ሥልጣናቸውን ያለ አግባብ የሚጠቀሙ ከሆነ፣ የሚጠብቃቸው ፍርድ የባሰ ነው።

5፥16 *ምንም መሬት አልነበረንም፤* ነህምያ የገዢነቱን ሥልጣን በመጠቀም ለራሱ ሳያደላ፣ የሕዝቡ አገልጋይ በመሆን ተግባሩን ያከናውን ነበር።

5፥17 *ከማእዴ ይካፈሉ ነበር፤* አንድ መሪ ወይም ገዥ ካለበት ማኅበራዊ ኀላፊነት የተነሣ በነጻ ማብላትና ማጠጣት ይጠበቅበት ነበር። በኒምሩድ የተገኘ አንድ ጽሑፍ ዳግማዊ አሹርናሲርፓል 69,574 ሰዎችን ዐሥር ቀን ሙሉ እንዳበላና እንዳጠጣ ይናገራል። ንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን መርቆ በከፈተበት ዕለት 22,000 ከብት እንዲሁም 12,0000 በግና ፍየል ታርዶ፣ ዐሥራ አራት ቀን ሙሉ ጉባኤውን ሲያበላና ሲያጠጣ እንደ ሰነበተ ተጽፎአል (1ነገ 8፥62-65)። ሆኖም ስንት ሰው እንዳበላና እንዳጠጣ አልተገለጸም (ከ1ነገ 4፥27 ጋር ያጻጽሩ)።

5፥18 *በየዕለቱም፤* በዚህ ስፍራ የተጠቀሱት ከብቶች ሥጋ፣ ከ600 እስከ 800 ለሚደርሱ ሰዎች ለአንድ ጊዜ የሚቀርብ ማእድ ሲሆን፣ ይኸውም በቍ 18 ላይ የተጠቀሱትን 150 አይሁድና ባለሥልጣኖች የሚጨምር ነው። ሰሎሞን ለአንድ ቀን ካዘጋጀው ግብዣ ጋር ያነጻጽሩ (1ነገ 4፥22-23)። *ምርጥ በጎችና፤* ከሚል 1፥8 ጋር ያነጻጽሩ። *ዶሮዎች፤* በ2000 ዓ.ቅ.ክ ዶሮዎች በሒንዱስ ወንዝ ሸለቆ ለማዳ የቤት እንስሳት የነበሩ ሲሆን፣ በሣልሳዊው ቱትሞስ ዘመን (በ15ኛው ምእተ ዓመት ዓ.ቅ.ክ) ወደ ግብፅ ተወስደዋል። በ8ኛው ምእተ ዓመት ዓ.ቅ.ክ በመስጴጦምያና በግሪክ ይታወቁ ነበር። በፓለስቲና ከተገኙት ጽሑፎች መካከል እጅግ ጥንታዊ የሆነው የያእዛንያ ማኅተም (600 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ) አንድ የሚናገር አውራ ዶሮ ሥዕል ይታ ይበት ነበር።

5፥19 *አስብልኝ፤* የ1፥8 ማብ ይመ፤ ከዕብ 6፥10 ጋር ያነጻጽሩ። ነህምያ የጻፈው ማስታወሻ ምናልባት በቤተ መቅደሱ ውስጥ ተቀርጾ ለመታሰቢያነት ተቀምጦ ይሆናል (በዕዝራ መጽሐፍ መግቢያ ላይ፣ "ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጹና ጸሓፊው" የሚለውን ይመ)። ከነህምያ ጸሎት ጋር የሚመሳሰል ጸሎት ናቡከደነፆር አቅርቦ ነበር፤ ጸሎቱም እንዲህ የሚል ነው፤ "ጌታዬ ማርዱክ ሆይ፤ ሥራዬን በመልካም አስብልኝ፤ በጎ ሥራዬም ሁልጊዜ በፊትህ ይሁን"።

6፥1 *ለሰንባላጥ፣ ጦብያ፣ ... ጌሳምና፤* የ2፥10፡19 ማብ ይመ።

ራቴንና የቀረ ክፍት ቦታ አለመኖሩን ሰን ባላጥ፣ ጦብያ፣ ዓረባዊው ጌሳምና የቀሩትም ጠላቶቻችን በሰሙ ጊዜ፣ [2]ሰንባላጥና ጌሳም "ናና በኦኖ ሜዳ ከሚገኙት መንደሮች* በአንዱቱ እንገናኝ" ሲሉ ይህችን መልእክት ላኩብኝ:: እነርሱ ግን እኔን ለመጕዳት ዐቅደው ነበር:: [3]እኔም፣ "ታላቅ ሥራ እየሠራሁ ስለሆነ፣ ወዳላችሁበት ስፍራ መውረድ አልችልም፤ ትቼው ወደ እናንተ ወርጄ ሥራው ለምን ይቆማል?" በማለት ይህን መልስ የሚያደርሱ መልእክተኞችን ወደ እነርሱ ላክሁ::

[4]አራት ጊዜም ይህንኑ ዐይነት መልእክት ላኩብኝ፤ እኔም በእያንዳንዱ ጊዜ ያንኑ መልስ ሰጠሁ::

[5]ከዚያም ሰንባላጥ ለአምስተኛ ጊዜ ያንኑ መልእክት በረዳቱ ላከብኝ፤ በእጁም ማኅተም የሌለው ያልታሸገ ደብዳቤ ይዞ ነበር፤ [6]የተጻፈበትም እንዲህ የሚል ነበር፤

"አንተና አይሁዳውያን ለማመፅ እንደምትዶልቱና ቅጥሩንም እንደምትሠሩ በሕዝቦች መካከል ተወርቶአል፤ ጌሳምም እውነት መሆኑን አረጋግጦአል፤ ከዚህም በተጨማሪ በተወራው መሠረት አንተ ንጉሣቸው እንደምትሆን፣ [7]ስለ አንተም 'በአይሁድ ንጉሥ አለ' ብለው በኢየሩሳሌም የሚያውጁ ነቢያትን እንኳ ሳይቀር እንደ ሾምህ ተወርቷል፤ ይህም ነገር ለንጉሡ መድረሱ አይቀርም፤ ስለዚህ መጥተህ በአንድነት እንመካከር::"

[8]እኔም "አንተ የምትለውን የመሰለ ምንም ነገር አልተደረገም፤ ይህ አንተ በአእምሮህ የፈጠርኸው ነው" ብዬ መልስ ላክሁበት::

[9]ሁሉም፣ "እጃቸው መሥራት እስኪሳነው ድረስ ይዝላል፤ ሥራውም ሳይጠናቀቅ ይቀራል" ብለው በማሰብ ሊያስፈራሩን ሞከሩ:: እኔ ግን፣ "አሁንም እጄን አበርታ" ስል ጸለይሁ::

[10]አንድ ቀን ቤቱ በላዩ ላይ ተዘግቶበት ወደ ነበረው ወደ መሒጣብኤል ልጅ ወደ ድላያ ልጅ ወደ ሸማያ ሄድሁ፤ እርሱም፣ "ሰዎች ሊገድሉህ ይመጣሉ፤ በእርግጥም በሌሊት ሊገድሉህ ይመጣሉ፤ በእግዚአብሔር ቤት ባለው በቤተ መቅደሱ ውስጥ እንገናኝ፤ የቤተ መቅደሱንም በሮች እንዝጋቸው" አለኝ::

[11]እኔ ግን፣ "እንደ እኔ ያለ ሰው ሸሽቶ ይደበቃል? ወይም ደግሞ ሕይወቱን ለማዳን ሲል ወደ ቤተ መቅደስ መግባት ይገባዋልን? አልሄድም!" አልሁ:: [12]በእኔ ላይ ትንቢት የተናገረው ጦብያና ሰንባላጥ በገንዘብ ስለ ደለሉት እንጂ እግዚአብሔር ወደ እኔ እንዳልላከው ተረዳሁ:: [13]በገንዘብ የተገዛው እኔን ለማስፈራራት ነው፤ ይኸውም ይህን በመፈጸም ኀጢአት እንድሠራና በዚህም መጥፎ ስም ሰጥተው ተቀባይነት እንዳይኖረኝ ለማድረግ ነው::

[14]አምላኬ ሆይ፤ ስለ ፈጸሙት ድርጊት ጦብያንና ሰንባላጥን አስብ፤ ሊያስፈራሩኝ

6፥2 1ዜና8፥12
6፥5 ነህ2፥10
6፥6 ነህ2፥19
6፥10 ዘኍ18፥7
6፥12 ነህ2፥10፤ ሕዝ13፥22-23
6፥13 ኤር20፥10
6፥14 ዘፀ 15፥20፤ ነህ1፥8፤2፥10፤ ኤር23፥9-40፤ ሕዝ13፥17-23፤ ዘካ13፥2-3፤ ሐሥ21፥9፤ራእ2፥20

*2 የዕብራይስጡ ቅጅ፣ *ኬፍሪም* ይላል::

6፥2 *በኦኖ*፣ ከኢዮጴ በደቡብ ምሥራቅ በኩል ዐሥራ አንድ ኪ.ሜ. ያህል ርቃ ሉድ አጠገብ ትገኛለች (ሉድ በአሁኑ ጊዜ ልዳ ትባላለች፤ የዕዝ 2፥33 ማብ ይመ)፤ በአካባቢው ምዕራባዊ ጫፍ ላይ ከምርኮ የተመለሱ አይሁድ ሰፍረውበታል (ነህ 7፥37፤ 11፥35):: ሜዳው ገለልተኛ ስፍራ እንዲሆንና በማንም ግዛት ውስጥ እንዳይመደብ የተወሰነ ይመስላል፤ ነህምያ ግን ይህን ጥሪ እንደ ወጥመድ ቈጥሮታል (ከዘፍ 4፥8፤ኤር 41፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥3፤ ነህምያ እንዲህ ያለውን ቆራጥ መልስ ወዲያውኑ መስጠቱ የንቀት ሊያስመስልበት ይችላል፤ ነገር ግን በትክክል የጠላቶቹን ደባ የተረዳ ሰው ነበር:: የኢየሩሳሌምን ቅጥር ለመሥራት ከሚያስተጓጉለውና ጕልበቱን ከሚያባክን ነገር ርቆ ተገኝቶአል::

6፥4 *አራት ጊዜም*፣ የነህምያ ጠላቶች ተስፋ ሳይቈርጡ መልእክቶችን ይልኩበት ነበር፤ ነህምያም እንዲህ በቀላሉ እጅ የሚሰጥ ሰው አልነበረም::

6፥5 *ያልታሸገ ደብዳቤ*፤ በዚያ ዘመን ደብዳቤ የሚጻፈው በፓፒረስ ወይም በብራና ላይ ነበር፤ የደብዳቤው ምስጢር እንዲጠበቅም ተጠቅልሎ በክር ከታሰረ በኋላ በርጥብ የሸክላ ጭቃ ተጣብቆ ማኅተም ይደረግበታል፤ ሰንባላጥ ደብዳቤውን ሳያሽግ እንዲሁ የላከው፣ የመልእክቱ ይዘት በሕዝቡ ዘንድ በሰፊው እንዲታወቅ ሆን ብሎ ያደረገው ሊሆን ይችላል::

6፥6 *ንጉሣቸው*፤ የፋርስ ነገሥታት ሊታገሡት የማይችሉት ነገር ቢኖር የሥልጣን ተቀናቃኞቻቸውን እንደ ሆነ ቤሂስቱን (ወይም ቢሲቱን) የተባለው የቀዳማዊ ዳርዮስ የቅርጽ ጽሑፍ ያስረዳል:: በአዲስ ኪዳንም ዘመን፣ የሮም ቄሳሮች በዙፋናቸው ላይ ተቀናቃኝ እንዳይነሣ ነቅተው ይጠብቁ ነበር (ዮሐ 19፥12፤ ከማቴ 2፥1-13 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥7፤ በዚህ ጊዜ ትንቢት ተናጋሪው ነቢዩ ሚልክያስ ሳይሆን አይቀርም፤ ነቢዩ ስለሚመጣው መሢሕ የተናገረውን ትንቢት ሰንባላጥ ሆን ብሎ በመጠምዘዝ ስለ ነህምያ የተተነበየ አድርጎ አቀረበው::

6፥8 *ምንም ነገር*፤ ነህምያ ነገር ማለሳለስ አልፈለገም፤ የቀረበበትን ክስ ውሸት መሆኑን ተናገረ:: ምናልባትም ለፋርስ ንጉሥ ያለውን ታማኝነት ለመግለጽ መልእክተኞች ልኮ ይሆናል::

6፥9 *እጃቸው ... ይዝላል*፤ ተስፋ መቍረጥን የሚያመለክት አባባል ነው:: በዕብራይስጡ ትርጕም ይህ ሐረግ በዕዝ4፥4፤ ኤር 38፥4 ላይ ይገኛል፤ እንዲሁም በለኪሶ አካባቢ በተደረገው ሥነ ቅርስ ቍፋሮ፣ ይህ ሐረግ በሸክላ ስሌዳ ላይ ተጽፎ ተገኝቶአል፤ ይህም በ588 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ እንደ ተጻፈ ይገመታል::

6፥10 *በላዩ ላይ ተዘግቶበት ወደ ነበረው ... ሸማያ*፤ ሕይወቱ በአሥጊ ሁናቴ ላይ መሆኑን የሚያሳይ ምልክት ሊሆን ይችላል፤ ከዚህም የተነሣ እርሱና ነህምያ ወደ ቤተ መቅደሱ መሸሸ አስፈልጎአቸው ነበር (ስለ ሌሎች የምልክት ድርጊቶች 1ነገ 22፥11፤ ኢሳ 20፥2-4፤ ኤር 27፥2-7፤ 28፥10-11፤ ሕዝ 4፥1-17፤ 12፥3-11፤ ሐሥ 21፥11 ይመ):: ሸማያ ወደ ቤተ መቅደስ መግባት እስከ ቻለ ድረስ፣ ካህን ነበር ማለት ይቻላል፤ የጦብያ ወዳጅ (ከቍ 12 ጋር ያነጻጽሩ)፣ በነህምያ ግን ጠላት እንደ ሆነ ግልጽ ነው:: ነህምያ ወደ "እግዚአብሔር ቤት" ማለትም ወደ ቤተ መቅደሱ ሕንጻ ውስጥ ሳይሆን፣ ወደ ቤተ መቅደሱ አደባባይ ሸሽቶ የመማጸኛውን መሠዊያ (ዘፀ 21፥13-14 እና ማብ ይመ) ለመያዝ ሄዶአል ብሎ ሐሳብ ለማቅረብ ቢያንስ በሸማያ ዘንድ የሚታመን ነበር::

6፥11፤ ሞት ዐይኑን አፍጦ ቢመጣበት እንኳ ነህምያ ሕይወቱን ለማዳን ሸሽቶ የሚደበቅ ፈሪ ሰው አልነበረም፤ ሕይወቱን ለማትረፍ ሲል ሕጉን የሚተላለፍ ሰው አልነበረም፤ ተራ ምእመን በመሆኑ፣ ወደ መቅደስ ዘሎ እንዲገባ አይፈቀድለትም (ዘኍ 18፥7):: ንጉሥ ዖዝያን ዕጣን ለማጠን ወደ ቤተ መቅደስ በገባ ጊዜ፣ በለምጽ ደዌ ተመቶ ተቀጥቶአል (2ዜና 26፥16-21)::

6፥12፤ ሸማያ የእግዚአብሔርን ቃል የሚቃረን ሐሳብ በማቅረቡ፣ ሐሰተኛ ነቢይ መሆኑን ያሳያል (ከዘዳ 18፥20፤ ኢሳ 8፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥13፤ ነህምያ በሚደርስበት ማስፈራራት የሚናወጥ ሰው ቢሆን ኖሮ፣ መሪነቱ አጣብቂኝ ውስጥ ይገባ ነበር፤ የሕዝቡም ወኔ ይዘቅጥ ነበር::

6፥14 *አስብ*፤ የ1፥8 ማብ ይመ:: *ነቢያቱን*፤ የዘፀ 15፥20

የሞከሩትን ነቢያቱን ኖዓድያንና ሌሎቹን ነቢያትም አስብ::

የቅጥሩ ሥራ መጠናቀቅ

[15]ቅጥሩም ኤሉል በተባለው ወር ሃያ አምስተኛ ቀን፣ በአምሳ ሁለት ቀን ውስጥ ተጠናቀቀ:: [16]ጠላቶቻችን ሁሉ ይህን ሲሰሙ፣ በዙሪያችን ያሉ አሕዛብ ሁሉ ፈሩ፤ በራሳቸው መተማመንም አልቻሉም፤ ምክንያቱም ይህ ሥራ የተከናወነው በአምላካችን ርዳታ መሆኑን ተገንዝበዋል::

[17]በዚያን ጊዜ የይሁዳ መኳንንት ለጦብያ ብዙ ደብዳቤ ይልኩ ነበር፤ ከጦብያም መልስ ይላክላቸው ነበር:: [18]በይሁዳ የሚኖሩ ሰዎች ምለውለት ነበር፤ ምክንያቱም የኤራ ልጅ የሴኬንያ አማት ከመሆኑም በላይ ልጁ የሆሐናን የሌራክያን ሴት ልጅ አግብቶ ነበር:: [19]ከዚህም በተጨማሪ ስለ መልካም ሥራው በየጊዜው ይነግሩኝና እኔም ያልሁትን ይነግሩት ነበር፤ ጦብያም እኔን ለማስፈራራት ደብዳቤ ይልክብኝ ነበር::

7 ቅጥሩ እንደ ገና ከተሠራና መዝጊያዎቹንም በየቦታቸው ከገጠምሁ በኋላ፣ በር ጠባቂዎች፣ መዘምራንና ሌዋውያን ተመደቡ:: [2]በኢየሩሳሌምም ላይ ወንድሜን አናኒን እንዲሁም ፍጹም ታማኝና ከሌሎች ሰዎች ይልቅ እግዚአብሔርን ይበልጥ የሚፈራውን የግንቡን አዛዥ ሐናንያን ኀላፊ አደረግኋቸው:: [3]ለእነርሱም፣ "የኢየሩሳሌም በሮች ፀሐይ ሞቅ እስኪል ድረስ አይከፈቱም፤ በር ጠባቂዎቹ ዘብ በሚቆሙበት ጊዜ ሁሉ፣ በሮቹን ይዘጓቸው፣ መወርወሪያም ያድርጉባቸው፣ እንዲሁም ከኢየሩሳሌም ነዋሪዎች አንዳንዶቹን በየጥበቃ ቦታቸው፣ አንዳንዶቹን ደግሞ በየቤታቸው አጠገብ እንዲቆሙ መድቡ" አልኋቸው::

ከምርኮ የተመለሱት ሰዎች ዝርዝር

[4]ከተማዪቱ ታላቅና ሰፊ ነበረች፤ የሚኖርባት ሕዝብ ግን ጥቂት ሲሆን፣ ቤቶች ገና አልተሠሩባትም ነበር:: [5]ስለዚህ መኳንንቱን፣ ሹማምቱንና ተራውን ሕዝብ ሰብስቤ በየቤተ ሰቡ ይመዘገቡ ዘንድ እግዚአብሔር ይህን በልቤ አኖረ:: ወደ ምድራቸው ለመመለስ የመጀመሪያ የሆኑትን ሰዎች የትውልድ ሐረግ መዝገብ አገኘሁ፤ ተጽፎ ያገኘሁትም ይህ ነው::

[6]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ማርኮ ከወሰዳቸው ምርኮኞች መካከል የተመለሱት የአውራጃው ተወላጆች እነዚህ ናቸው፤ እያንዳንዳቸውም በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ወደሚገኙት ወደየራሳቸው ከተሞች ተመለሱ፤ [7]የተመለሱትም ከዘሩባቤል፣ ከኢያሱ፣ ከነህምያ፣ ከአዛርያስ፣ ከረዓምያ፣ ከነሐማኒ፣ ከመርዶክዮስ፣ ከበላሳን፣ ከሚስጴሬት፣ ከበጉዋይ፣ ከነሑምና ከበዓና ጋር ነው:: የእስራኤል ሰዎች ዝርዝር፤

[8]ከፋሮስ ዘሮች	2,172
[9]ከሰፋጥያስ ዘሮች	372
[10]ከኤራ ዘሮች	652
[11]ከኢያሱና ከኢዮአብ ዘር የሆኑት የፈሐት ሞዓብ ዘሮች	2,818
[12]ከኤላም ዘሮች	1,254
[13]ከዛቱዕ ዘሮች	845
[14]ከዘካይ ዘሮች	760
[15]ከቢንዊ ዘሮች	648
[16]ከቤባይ ዘሮች	628
[17]ከዓዝጋድ ዘሮች	2,322
[18]ከአዶኒቃም ዘሮች	667
[19]ከበጉዋይ ዘሮች	2,067
[20]ከዓዲን ዘሮች	655
[21]በሕዝቅያስ የትውልድ ሐረግ ከአጤር ዘሮች	98
[22]ከሐሱም ዘሮች	328
[23]ከቤሳይ ዘሮች	324
[24]ከሐሪፍ ዘሮች	112
[25]ከገባዖን ዘሮች	95
[26]ከቤተ ልሔምና ከነጦፋ ሰዎች	188
[27]ከዓናቶት ሰዎች	128
[28]ከቤት አዝሞት ሰዎች	42
[29]ከቂርያት ይዓሪም፣ ከከፊራና ከብኤሮት ሰዎች	743
[30]ከራማና ከጌባ ሰዎች	621
[31] ከማክማስ ሰዎች	122
[32]ከቤቴልና ከጋይ ሰዎች	123
[33]ከሌላው ናባው ሰዎች	52
[34]ከሌላው ኤላም ዘሮች	1,254
[35]ከካሪም ዘሮች	320
[36]ከኢያሪኮ ዘሮች	345
[37]ከሎድ፣ ከሐዲድና ከኦኖም ዘሮች	721
[38]ከሴናዓ ዘሮች	3,930

7፥1 1ዜና 9፥27፤ 26፥12-19፤ ነህ8፥9 መዝ68፥25
7፥2 1ነገ18፥3፤ ነህ1፥2፤2፥8፤10፥23
7፥4 ነህ11፥1
7፥6 2ዜና36፥20፤ ነህ1፥2
7፥7 1ዜና3፥19
7፥20 ዕዝ8፥6
7፥26 2ሳሙ 23፥28 1ዜና 2፥54
7፥27 ኢሱ21፥18
7፥29 ኢሱ 18፥25:26
7፥32 ዘፍ12፥8
7፥36 ነህ3፥2
7፥37 1ዜና8፥12

ማብ ይመ::

6፥15 *ኤሉል ... ሃያ አምስተኛ፤* ይህም ጥቅምት 2 ቀን 445 ዓ.ቅ.ክ ነው:: *በአምሳ ሁለት ቀን፤* በነህምያ መሪነት ሕዝቡ አንድ ልብ ሆኖ በመነሣቱ፣ ወደ አንድ መቶ አምሳ ዓመት ገደማ ፈርሶ የነበረው ቅጥር ከሁለት ወር ባነሰ ጊዜ ውስጥ ሥራው ተጠናቆአል:: የሥነ ቅርስ ቍፋሮ ግኝት እንደሚያመለክተው፣ በነህምያ ዘመን የነበረው ቅጥር ከበፊቱ ይልቅ ጠባብ ነበር:: ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን የቅጥሩን ሥራ የማጋኔጥና የማስማመር ተግባሩን ጨምሮ፣ ሁለት ዓመት ከአራት ወር መፍጀቱን ጽፎአል፤ የምረቃውም ሥርዐት መከናወኑ በ12፥27-47 ተገልጾአል::

6፥17-18፤ ጦብያ፣ በይሁዳ ከታወቀ ቤተ ሰብ ጋር በጋብቻ ተሳስሮአል፤ ምክንያቱም ወንድ ልጁ ዮሐናን የኢየሩሳሌም ቅጥር ሲሠራ ከረዳው ከሜሱላም ሴት ልጅ ጋር ተጋብተዋል::

7፥2 *በኢየሩሳሌምም ላይ ... ኀላፊ፤* በረፋያና በሰሎም ላይ ማለት ነው (3፥9:12):: *አናኒን፤* የ1፥2 ማብ ይመ:: *የግንቡን፤* የ2፥8፤3፥1 ማብ ይመ::

7፥3 *ፀሐይ ሞቅ እስኪል፤* በመሠረቱ የከተማው በር መከፈት የነበረበት በማለዳ ነው፤ በዚህ ጊዜ ግን እስከ ቀትር ድረስ ሳይከፈት እንዲቈይ ተደርጎአል፤ ይኸውም ሕዝቡ ከመኝታው ሳይነሣ፣ ጠላት በድንገት መጥቶ ጥቃት እንዳያደርስ ነበር::

7፥6-73፤ ከዕዝ 2 ጋር ፍጹም ተመሳሳይ ነው:: በሁለቱም ክፍሎች የተዘረዘሩ የስሞችና የብዛታቸውን ልዩነት መንሥኤ ለማስተዋል የዕዝራ ምዕ2 ማብ ይመ::

7፥7 *ነሐማኒ፤* ይህ ስም በዕዝ 2፥2 ላይ አይገኝም::

[39]ካህናቱ:-
በኢያሱ ቤተ ሰብ መስመር
ከዮዳኤ ዘሮች 973
[40]ከኢሜር ዘሮች 1,052
[41]ከፋስኮር ዘሮች 1,247
[42]ከካሪም ዘሮች 1,017
[43]ሌዋውያኑ:-
በቀድምኤል በኩል
በሆዳይዋ የትውልድ
መስመር የኢያሱ
ዘሮች 74
[44]መዘምራኑ:-
ከአሳፍ ዘሮች 148
[45]በር ጠባቂዎቹ:-
ከሰሎም፣ ከአጤር ፣
ከጤልሞን፣ ከዓቁብ፣
ከሐጢጣና ከሶባይ ዘሮች 138
[46]የቤተ መቅደሱ አገልጋዮች:-
ከሲሐ፣ ከሐሡፋ፣ ከጠብዖት ዘሮች፣
[47]ከኬራስ፣ ከሲዓ ፣ ከፋዶን፣
[48]ከልባና፣ ከአጋባ፣ ከሰምላይ ዘሮች፣
[49]ከሐናን፣ ከጌዴል፣ ከጋሐር ዘሮች፣
[50]ከራያ፣ ከረአሶን፣ ከኔቆዳ ዘሮች፣
[51]ከጋሴም፣ ከዖዛ፣ ከፋሴሐ ዘሮች
[52]ከቤሳይ፣ ከምዑኒም፣ ከንፋሰሲም
ዘሮች፣
[53]ከበቅቡቅ፣ ከሐቀፋ፣ ከሐርሑር ዘሮች፣
[54]ከበስሎት፣ ከምሒዳ፣ ከሐርሻ ዘሮች፣
[55] ከበርቆስ፣ ከሲሣራ፣ ከቴማ ዘሮች፣
[56]ከንስያ፣ ከሐጢፋ ዘሮች::
[57]የሰሎሞን አገልጋዮች ዘሮች:-
የሶጣይ፣ የሶፌሬትና፣ የፍሩዳ ዘሮች፣
[58]የየዕላ፣ የደርቆን፣ የጊዴል ዘሮች፣
[59]የሰፋጥያስ፣ የሐጢል፣ የፌከራት ዘሮች፣
የሐፂቦይምና የአሞን ዘሮች::
[60]የቤተ መቅደሱ አገልጋዮችና
የሰሎሞን አሽከሮች ዘሮች 392

[61]ከዚህ ቀጥሎ ያሉት ደግሞ ከቴልሜላ፣ ከቴላሬሳ፣ ከክሩብ፣ ከአዳንና ከኢሜር የተመለሱ ናቸው፤ ይሁን እንጂ ዘሮቻቸው ከእስራኤል ወገን መሆናቸውን ማስረዳት አልቻሉም፤
[62]የዳላያ፣ የጦብያ፣ የኔቆዳ ዘሮች 642
[63]ከካህናቱ መካከል:-
የኤብያ፣ የአቆስ፣ የቤርዜሊ ዘሮች፤
ይህ ሰው የገለዓዳዊውን የቤርዜሊን ሴት ልጅ አግብቶ በዚሁ ስም ለመጠራት በቅቶ አል፤

[64]እነዚህም (የየቤተ ሰብ) ትውልድ ሐረጋቸውን ከመዝገብ ለማግኘት ፈልገው ነበር፤ ነገር ግን ሊያገኙት አልቻሉም፤ ስለዚህ እንዳልነጹ ተቈጥረው ከክህነት ተከለከሉ:: [65]ስለዚህም አገረ ገዢ በኡሪምና በቱሚም አገልግሎት የሚሰጥ ካህን እስኪነሣ ድረስ እጅግ ከተቀደሰው ምግብ እንዳይበሉ አዘዛቸው::

[66]የማኅበሩ ቍጥር በሙሉ 42,360 ነበር፤ [67]ይህ 7,337 የወንድና የሴት አገልጋዮቻ ቸውን አይጨምርም፤ 245 ወንዶችና ሴቶች መዘምራን ነበሯቸው:: [68]736 ፈረሶች፣ 245 በቅሎዎች[a]፣ [69]435 ግመሎችና 6,720 አህ ዮችም ነበሯቸው::

[70]አንዳንድ የየቤተ ሰቡ አባቶች ለሥራው መዋጮ አደረጉ፤ አገረ ገዢም 1,000 የወርቅ ዳሪክ[+]፣ 50 ድስቶቹ 530 አልባሰ ተክህኖ ለግምጃ ቤቱ ሰጠ:: [71]ከየቤተ ሰቡ አባቶችም አንዳንዶች ለሥራው የሚሆን 20,000 የወርቅ ዳሪክ[‡] 2,200 የብር ምናን ለግምጃ ቤቱ ሰጡ:: [72]የቀረው ሕዝብ ባጠቃላይ የሰጠው 20,000 የወርቅ ዳሪክ[፣] 2,000 የብር ምናንና 67 አልባሰ ተክህኖ ነበር::

[73]ካህናቱ፣ ሌዋውያኑ፣ በር ጠባቂዎቹ፣ መዘምራኑና የቤተ መቅደሱ አገልጋዮች፣ ከሕዝቡም የተወሰነው ክፍልና የቀሩት እስራኤላውያን በየራሳቸው ከተሞች ሰፈሩ::

ዕዝራ ሕጉን አነበበ

ሰባተኛው ወር በደረሰና እስራኤላውያን ሁሉ በየከተሞቻቸው በተቀመጡ ጊዜ፣

8 ሕዝቡ ሁሉ ከ"ውሃ በር" ፊት ለፊት በሚገኘው አደባባይ ላይ እንደ አንድ ሰው ተሰበሰቡ፤ ከዚያም *እግዚአብሔር* ለእስራኤል ያዘዘውን የሙሴን ሕግ መጽሐፍ እንዲያመጣ ለጸሓፊው ለዕዝራ ነገሩት::

[2]ስለዚህ ካህኑ ዕዝራ በሰባተኛው ወር የመጀመሪያ ቀን ወንዶች፣ ሴቶችና ማስተዋል

7፥44 ነህ11፥23
7፥45 1ዜና 9፥17
7፥46 ነህ3፥26
7፥60 1ዜና9፥2
7፥65 ዘፀ28፥30
7፥71 1ዜና29፥7
7፥72 ዘፀ25፥2
7፥73 ዕዝ3፥1ነህ1፥10፤ 11፥1መዝ34፥22፤ 103፥21፤ 113፥1፥135፥1
8፥1 ዘዳ28፥61፤ 2ዜና34፥15፤ነህ3፥26
8፥2 ዘሌ23፥23-25፤ ዘኍ29፥1-6፤ ዘዳ31፥11

[a]68 አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆች (እንዲሁም ዕዝ 2፥66) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን ይህንን ጥቅስ አይጨምሩም::
[+]70 8.5 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[‡]71 170 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[፣]72 1.1 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::

7፥43-74፤ የዕዝ 2፥40 ማብ ይመ::

7፥70 *ዳሪክ*፤ የዕዝ 2፥69 ማብ ይመ::

7፥73 *በየራሳቸው ከተሞች ሰፈሩ፤* የዕዝ 2፥70 ማብ ይመ:: *ሰባተኛው ወር*፤ ከጥቅምት እስከ ኅዳር 445 ዓ.ቅ.ል.ክ ነው::

8፥1-18፤ ዕዝራ በ458 ዓ.ቅ.ክ. ወደ ኢየሩሳሌም ከተመለሰ በኋላ፣ በዐሥራ ሦስት ዓመት ውስጥ ስሙ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው ሕጉን ሲያነብ እንደ ሆነ የጥንት አባቶች ተናግረዋል:: ሕጉን እንዲያስተምር ኀላፊነት ተሰጥቶት ሳለ (ዕዝ 7፥6፡10፡14፡25-26)፣ ሕጉ ወጥቶ ሳይነገር ይህን ያህል ጊዜ መቈየቱ የሚያስደንቅ ነው::

8፥1 *ሕዝቡ ሁሉ ... ተሰበሰቡ፤* በትውፊታዊው የዘመን አቈጣጠር መጀመሪያ ላይ በሰባተኛው ወር ስለ ተሰበሰበው ጉባኤ የሚያወሳውን ከዕዝ 3፥1 ይመ፤ (የዕብራይስጡን የዘመን አቈጣጠር ሠንጠረዥ ገጽ 101 ይመ) *የሙሴን ሕግ መጽሐፍ፤* ከቍ 2-3:5:8-9:13-15:18 ጋር ያነጻጽሩ:: የዚህን መጽሐፍ ይዘት በሚመለከት አራት ዐይነት አመለካከቶች አሉ፤ እነዚህም:- (1) የሕግጋት ጽሑፎች ስብስብ፣ (2) ከዘፀአትና ከዘሌ ዋውያን የተወሰዱ የክህነት ሕጎች፣ (3) በዘዳግም መጽሐፍ የሚገኙ ሕግጋት፤ (4) አምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ናቸው:: ዕዝራ መጻሕፍት ማለት አምስቱን የሙሴ መጻሕፍት ይዞ ከምርኮ መመለሱ የሚያጠራጥር አይደለም:: *ከውሃ በር ፊት ለፊት ... አደባባይ፤* ቍ16 እንዲሁም የ3፥26፤የዕዝ10፥9 ማብ ይመ:: ምን ጊዜም አደባባዮች የሚገኙት በከተማ በሮች አቅራቢያ ነበር (2ዜና 32፥6):: *ለጸሓፊው፤* የዕዝ 7፥6 ማብ ይመ::

8፥2 *በሰባተኛው ወር የመጀመሪያ ቀን፤* ይህም ጥቅምት 8 ቀን 445 ዓ.ቅ.ክ ነው፤ ይኸውም በሕዝባዊው የዘመን አቈጣጠር

የሚችሉ ሁሉ በተገኙበት ጉባኤ ፊት የሕጉን መጽሐፍ አመጣ:: [3]እርሱም በ"ውሃው በር" ትይዩ ወደሚገኘው አደባባይ ፊቱን አቅንቶ፣ በወንዶች፣ በሴቶችና በሚያስተውሉ ሰዎች ሁሉ ፊት በመቆም፣ ከማለዳ ጀምሮ እስከ ቀትር ድረስ ድምፁን ከፍ አድርጎ አነበበ፤ ሕዝቡም ሁሉ የሕጉን መጽሐፍ በጥሞና አደመጡ::

[4]ጸሓፊው ዕዝራ ለዚሁ ተብሎ በተሠራውና ከፍ ብሎ በሚገኘው የዕንጨት መድረክ ላይ ቆሞ ነበር፤ በአጠገቡም በስተ ቀኙ በኩል መቲትያ፣ ሽማዕ፣ ዓናያ፣ ኦርዮ፣ ኬልቅያስ፣ መዕሢያ፣ በስተ ግራው በኩል ደግሞ ፈዳያ፣ ሚሳኤል፣ መልክያ፣ ሐሱም፣ ሐሽበዳ፣ ዘካርያስና ሜሱላም ቆመው ነበር::

[5]ዕዝራም መጽሐፉን ከፈተ፤ ከሕዝቡ ከፍ ብሎ ቆሞ ስለ ነበረ፣ ሁሉም ያዩት ነበረ፣ በከፈተውም ጊዜ ሕዝቡ ሁሉ ቆሙ:: [6]ዕዝራም ታላቁን ስምባከ እግዚአብሔርን አመሰገነ፤ ሕዝቡም ሁሉ እጆቻቸውን በማንሣት፣ "አሜን! አሜን!" ብለው መለሱ፤ ከዚህ በኋላ በግምባራቸው ወደ መሬት ተደፍተው *ለእግዚአብሔር* ሰገዱ::

[7]ሌዋውያኑ ኢያሱ፣ ባኒ፣ ሰራብያ፣ ያሚን፣ ዓቁብ፣ ሳባታይ፣ ሆዲያ፣ መዕሤያ፣ ቆሊጣስ፣ ዓዛርያስ፣ ዮዛባት፣ ሐናን፣ ፌልያ ሕዝቡ በዚያው ቆመው እንዳሉ ሕጉን አስረዷቸው::

[8]ሕዝቡ የሚነበበውን መረዳት እንዲችሉ ከእግዚአብሔር ሕግ መጽሐፍ ካነበቡላቸው በኋላ ይተረጕሙላቸውና ይተነትኑላቸው ነበር::

[9]ከዚያም አገረ ገዥ ነህምያ፣ ካህኑና ጸሓፊው ዕዝራ፣ ሕዝቡንም የሚያስተምሩት ሌዋውያን፣ "ይህች ቀን *ለአምላካችሁ ለእግዚአብሔር* የተቀደሰች ናት፤ አትዘኑ፤ አታልቅሱም" አሏቸው፤ ምክንያቱም ሕዝቡ ሁሉ የሕጉን ቃል በሚሰሙበት ጊዜ ያለቅሱ ነበር::

[10]ነህምያም፣ "ሂዱ፤ ጥሩ ምግብ በመብላት፣ ጣፋጩን በመጠጣት ደስ ይበላችሁ፤ ምንም የተዘጋጀ ነገር ለሌላቸውም ካላችሁ ላይ ከፍላችሁ ላኩላቸው:: ይህች ቀን ስጌታችን የተቀደሰች ናት፤ *የእግዚአብሔር* ደስታ ብርታታችሁ ስለ ሆነ አትዘኑ" አላቸው::

[11]ሌዋውያኑም፣ "ይህች ቀን የተቀደሰች ስለ ሆነች ዝም በሉ፤ አትዘኑም" በማለት ሕዝቡን ሁሉ አረጋጉ::

[12]ስለዚህ ሕዝቡ ሁሉ የተነገራቸውን ቃል ተረድተው ስለ ነበረ፣ ለመብላት፣ ለመጠጣት፣ ከምግባቸው ከፍለው ለመላክና ሐሤትም ለማድረግ ሄዱ::

[13]ከወሩም በሁለተኛው ቀን የየቤተ ሰቡ ሁሉ ኀላፊዎች፣ የሕጉን ቃል ለመማር ከካህናቱና ከሌዋውያኑ ጋር በጸሓፊው በዕዝራ ዙሪያ ተሰበሰቡ:: [14]እስራኤላውያን በሰባተኛው ወር በሚውለው በዓል በዳስ ውስጥ እንዲቀመጡ *እግዚአብሔር* በሙሴ አማካይ

8፥3 ነህ3፥26
8፥4 2ዜና 6፥13
8፥5 መሳ3፥20
8፥6 ዕዝ9፥5፤ 1ጢሞ2፥8
8፥7 ዘሌ10፥11፤ 2ዜና17፥7፤ዕዝ10፥23
8፥9 ዘዳ12፥7:12፤ 16፥14-15 ነህ7፥1
8፥10 ዘሌ23፥40፤ ዘዳ12፥18፤16፥11: 14-15፤1ሳሙ25፥8፤ 2ሳሙ6፥19፤አስ9፥22፤ ሉቃ14፥12-14
8፥12 አስ9፥22
8፥14 ዘፀ23፥16

የአዲሱ ዓመት በዓል ማክበሪያ ቀን ነበር (የዘሌ 23፥24 ማብ ይመ)፤ በዓሉም መለከት የሚነፋበት ቀን በመባል ሲታወቅ (ዘኍ 29፥1-6)፣ በዚህ ቀን ሥራ ሁሉ ቆሞ፣ የተቀደሰ ጉባኤ ይደረግ ነበር:: *ሴቶችና፤* 10፥28 ይመ:: ሴቶች አብዛኛውን ጊዜ በጉባኤ አይሳተፉም ነበር (የዘፀ 10፥11 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ እንዲህ ባለው የተቀደሰ በዓል ላይ ከሕፃናቶቻቸው ጋር ይገኙ ነበር (ዘዳ 31፥12፤ ኢሱ 8፥35፤ 2ነገ 23፥2)::

8፥3 *ከማለዳ ጀምሮ እስከ ቀትር ድረስ፤* ሕዝቡ ቅዱሳት መጻሕፍት እየተነበቡ ትርጕማቸው በሚብራራበት ጊዜ፤ በሚገባ እያደመጡ (ቍ 7-8:12)፣ ለአምስት ወይም ለስድስት ሰዓት ያህል ይቆሙ እንደ ነበር ግልጽ ነው (ቍ 5:7):: *ድምፁን ከፍ አድርጎ አነበበ፤* ዘፀ 24፥7፤ ሐሥ 8፥30 ይመ::

8፥4 *የዕንጨት መድረክ፤* እንዲህ ዐይነት መድረክ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሲጠቀስ ይህ የመጀመሪያው ነው፤ መድረኩም ዕዝራን ጨምሮ ዐሥራ አራት ሰው መሸከም ይችል ነበር::

8፥5 *መጽሐፉን፤* ጥቅልል የብራና መጽሐፍ ነው (የዘፀ 17፥14 ማብ ይመ):: *ሕዝቡ ሁሉ ቆሙ፤* ከዚህ ጥቅስ የተነሣ የአይሁድ ሃይማኖት መምህራን (ረበናት)፣ የሕጉ መጽሐፍ በሚነበብበት ጊዜ ጉባኤው መቆም እንዳለበት ወስነዋል:: በምሥራቅ ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናትም ቅዳሴ በሚካሔድበት ጊዜ ተጀምሮ እስከ ሚፈጸም ድረስ ሕዝቡ መቆሙ የተለመደ ነው::

8፥6 *እጆቻቸውን በማንሣት፤* ዘፀ 9፥29 እና፤ ማብ ይመ፤ እንዲሁም መዝ28፥2፤ 134፥2፤ 1ጢሞ 2፥8 ይመ:: *አሜን! አሜን!* የዘዳ 27፥15፤ሮሜ 1፥25 ማብ ይመ:: ቃሉ መደጋገሙ ከአባባሉ በስተ ጀርባ ያለው ስሜት ከበድ ያለ መሆኑን ያመለክታል (ስለ ሌላ ድግግሞሽ ዘፍ 22፥11 እና ማብ ይመ፤ ከ2ነገ 11፥14፤ ከሉቃ 23፥21 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሰገዱ፤* የዕብራይስጡ ቃል፣ በመሬት ላይ መደፋትን ያመለክታል:: በግል አምልኮ ወይም በስግደት ጊዜ ወደ ምድር መደፋት የተለመደ ነበር፤ ለምሳሌ የአብርሃምን ሎሌ (ዘፍ 24፥52)፣ ሙሴን (ዘፀ 34፥8)፣ ኢያሱን (ኢሱ 5፥14) እንዲሁም ኢዮብን (ኢዮ1፥20) መጥቀስ ይቻላል:: በዘፀአት መጽሐፍ ውስጥ ሦስት ጊዜ ይህን መሰል ስግደት ሲሰጥ እናያለን (4፥31፤12፥27፤ 33፥10):: በ2ዜና 20፥19 ላይ ኢዮሣፍጥና ሕዝቡ የድሉን የተስፋ ቃል በሰሙ ጊዜ፣ "በእግዚአብሔር ፊት ወደቁ"::

8፥7 *አስረዷቸው፤* ቍ 8፤ ዕዝ 8፥16 እና ማብ ይመ፤ መዝ 119፥34:73:130፤ኢሳ 40፥14 ይመ::

8፥8 *ካነበቡላቸው፤* የቍ 3 ማብ ይመ:: *ይተረጕሙላቸውና፤* በረበናት ትውፊት መሠረት ይህ ሐረግ ከዕብራይስጥ ወደ አረማይስጥ ትርጕም መተርጐምን ያመለክታል:: "ታርጉም" የተባለው ቅጅ በአረማይስጥ ቋንቋ የተጻፈ ሲሆን፣ የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት ወይም አንዱን ክፍል ነጻ በሆነ መንገድ ከዕብራይስጥ ወደ አረማይስጥ ቋንቋ መተርጐም ነበር:: ይሁን እንጂ በዚህ ጊዜ "የታርጉም" ቅጅ ተዘጋጅቶ ነበር ለማለት ምንም ማስረጃ የለም:: እጅግ የቈየ ነው የሚባለው የ"ታርጉም" ቅጅ የመጽሐፈ ኢዮብ ሲሆን፣ ይህም ከቍምራን የተገኘ ነው፤ ቅጅው ተጻፈ ተብሎ የሚገመተውም ከ150-100 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ ነው:: ከትንቢተ ዳንኤል፣ ከመጽሐፈ ዕዝራና ከመፅሐፈ ነህምያ በስተቀር እያንዳንዱ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ በ"ታርጉም" ተተርጕመው ይኛሉ:: *መረዳት፤* ቍ 12 ይመ::

8፥9 *ነህምያ ... ዕዝራ፤* ሁለቱም በአንድ ዘመን እንደ ኖሩ በግልጽ የሚያሳይ ክፍል ነው (12፥26:36 ይመ):: *አትዘኑ፤* ዕዝ 10፥6 እና ማብ፤ አስ 9፥22፤ ኢሳ 57፥18-19፤ ኤር 31፥13 ይመ:: *አታልቅሱም፤* 1፥4፤ ዕዝ 3፥13 እና ማብ፤ 10፥1 ይመ::

8፥10 *ጥሩ ምግብ፤* ጣዕም ያለውና ደስ የሚያሰኝ የድግስ መብል ማለት ነው:: ለመሥዋዕት የሚቀርቡት እንስሳት ስብ ደስ የሚያሰኝ የሚቃጠል መሥዋዕት (ዘሌ 1፥8:12)፣ የደኅንነት መሥዋዕት (ዘሌ 3፥9-10)፣ የኀጢአት መሥዋዕትና (ዘሌ 4፥8-10) የበደል መሥዋዕት (ዘሌ 7፥3-4) ሆኖ ለእግዚአብሔር ይቀርብ ነበር:: በዚህ ምክንያት ስቡ አይበላም ነበር:: *ምንም ... ለሌላቸውም ካላችሁ ላይ ... ላኩላቸው፤* ምስኪኖችን በደስታ ወቅት ማስታወስ በእግዚአብሔር ሕዝብ ዘንድ የተለመደ ነበር (2ሳሙ 6፥19፤ አስ 9፥22፤ ከ1ቆሮ 11፥20-22፤ ከያዕ 2፥14-16 ጋር ያነጻጽሩ)::

8፥14 *በዳስ፤* የዘፀ 23፥16፤ የዘሌ 23፥34:42፤ የዮሐ 7፥37-39 ማብ ይመ::

ነት የሰጠውን ትእዛዝ በሕጉ ውስጥ ተጽፎ አገኙ፤ [15]ስለዚህ በየከተሞቻቸውና በኢየሩ ሳሌም ይህን ቃል እንዲያውጁና እንዲያው ራጩ እንዲህ በማለት አዘዟቸው፤ "ወደ ኰረብቶች ውጡ፤ ከዘይትና ከበረሓ ወይራ፣ ከባርሰነት፣ ከዘንባባና ከለምለም ዛፎች ቅር ንጫፎችን አምጡ[1]፤ በተጻፈው መሠረት ዳሶችን ሥሩ።"

[16]ስለዚህ ሕዝቡ ወጥተው ቅርንጫፎች አመጡ፤ እያንዳንዳቸውም በየቤታቸው ጣራ ስገነት፣ በየግቢያቸው፣ በእግዚአብሔር ቤት አደባባይ፣ በ"ውሃ በር" አደባባይና በኤፍ ሬም በር አደባባይ ላይ ዳስ ሠሩ። [17]ከም ርኮ የተመለሰውም ማኅበር ሁሉ ዳሱን ሠርቶ ተቀመጠ። ከነዌ ልጅ ከኢያሱ ዘመን ጀምሮ እስከዚያን ጊዜ ድረስ እስራ ኤላውያን እንደዚያ አድርገው በዓሉን አክ ብረው አያውቁም፤ ደስታቸውም ታላቅ ነበር።

[18]ከመጀመሪያው ቀን ጀምሮ እስከ መጨ ረሻው ድረስ፣ ዕዝራ በየዕለቱ ከእግዚአብሔር ሕግ መጽሐፍ ያነብ ነበር። እነርሱም በዓ ሉን ሰባት ቀን አከበሩ፤ በስምንተኛውም ቀን በሕጉ መሠረት የተቀደሰ ጉባኤ ተደረገ።

8፥16 2ዜና25፥23፤ ነህ3፥26
8፥17 1ነገ8፥2፤ 2ዜና7፥8፤8፥13፤ ሆሴ12፥9
8፥18 ዘሌ 23፥36፤ ዘዳ28፥61፤31፥11፤ 33፥10፤ዕዝ3፥4
9፥1 ዘሌ 26፥40-45 ኢሱ7፥6፤2ዜና7፥14-16
9፥2 ዘሌ 26፥40፤ ዕዝ6፥21፤10፥11፤ ነህ10፥28፤13፥3፤30፤ መዝ106፥6
9፥4 ዕዝ10፥23
9፥5 2ሳሙ7፥26፤ መዝ78፥4
9፥6 ዘፍ1፥1፤ ዘፀ8፥19፤ዘዳ6፥4፤ 10፥14፤መዝ95፥5፤ 103፥20፤146፥6፤ 148፥2፤ኢሳ37፥16፤ 40፥26፤45፥12፤ ዮና1፥9፤ሐሥ4፥24፤ ራእ10፥6

እስራኤላውያን ኀጢአታቸውን ተናዘዙ

9 በዚያኑ ወር ሃያ አራተኛ ቀን እስራ ኤላውያን ጾመው፣ ማቅ ለብሰው፣ በራ ሳቸው ላይ ትቢያ ነስንሰው በአንድነት ተሰበሰቡ። [2]የእስራኤላውያን ዘር የሆኑትም ራሳቸውን ከባዕዳን ሁሉ ለዩ። ቆመውም ኀጢአታቸውንና የአባቶቻቸውን በደል ተና ዘዙ። [3]በያሉበትም ቦታ ቆመው ከአምላካቸው ከእግዚአብሔር ሕግ መጽሐፍ ሩብ ቀን አነ በቡ፤ የቀረውን ሩብ ቀን ደግሞ ንስሓ በመግ ባትና ለአምላካቸው ለእግዚአብሔር በመስገድ አሳለፉ። [4]ሌዋውያኑ ኢያሱ፣ ባኒ፣ ቀድም ኤል፣ ሰበንያ፣ ቡኒ፣ ሰራብያ፣ ባኒ፣ ክናኒ፣ በመውጫ ደረጃዎች ላይ ቆሙ፤ ወደ አምላካቸው ወደ እግዚአብሔርም በታላቅ ድምፅ ጮኹ። [5]ሌዋውያኑ ኢያሱ፣ ቀድም ኤል፣ ባኒ፣ አሰበንያ፣ ሰራብያ፣ ሆዲያ፣ ሰበንያና ፈታያ፣ "ተነሥታችሁ ቁሙ፤ ከዘለዓ ለም እስከ ዘለዓለም የሚኖረውን አምላካ ችሁን እግዚአብሔርን ወድሱ" አሉ።

"ክቡር ስምህ የተመሰገነ ይሁን፤ ከምስ ጋና ሁሉና ከውዳሴም በላይ ከፍ ከፍ ይበል። [6]አንተ ብቻ እግዚአብሔር ነህ። ሰማያትን፣ ከሰማያት በላይ ያሉትን ሰማያትና የከዋክ ብታቸውን ሰራዊት ሁሉ፣ ምድርንና በላ ይዋ ያለውን ሁሉ፣ ባሕሮችንና በውስጣቸው

[1]15 ዘሌ23፥37-49 ይመ

8፥15 *ወይራ፤* በሜድትራኒያን አካባቢ ባሉ አገሮች በብ ዛት የሚገኝ ዛፍ ነው። እስራኤላውያን ምድሪቱን ከመውረራቸው በፊት በከነዓን ምድር ይበቅል ነበር (ዘዳ 8፥8)። አንድ የወይራ ዛፍ የተሟላ ዕድገት ለማግኘት ሠላሳ ዓመት ስለሚፈጅበት፣ ከፍተኛ ጥንቃቄና እንክብካቤ ያስፈልገዋል። ከበረሓ *ወይራ፤* በቀሙ፣ "የዘይት ዛፍ" ማለት ነው፤ አብዛኛውን ጊዜ እንደ ዱር የወይራ ዛፍ ይቈጠር ነበር፤ የበረሓ ዕንጨት ለቤተ መቅደሱ ሥራ እምብዛም የማይፈለግ ሆኖ፣ የዘይት ዛፍ ግን ለቤተ መቅደሱ ግንባታ እንኳ እንዲውል መደረጉ አጠያያቂ ነው (1ነገ 6፥23፤ 31-33)። በተጨማሪም የበረሓው ወይራ ብዙ ዘይት አይወጣውም፤ አባባሉ ሙጫነት ያለውን የጥድ ዛፍ ዘር ሊያመለክት ይችላል። *ከባርሰነት፤* ከዓመት እስከ ዓመት አረንጓዴ የሆነና ጥሩ መዐዛ ያለው የዛፍ ዘር ነው (ኢሳ 41፥19፤ 55፥13፤ ዘካ 1፥8፡10-11)። *ከዘንባባ፡* በኢያሪኮ አካባቢ ብዙ ዘንባባ ነበር (ዘዳ 34፥3፤ 2ዜና 28፥15)። *ከለምለም፡* ከሕዝ 6፥13፤ 20-28 *ጋር ያነጻጽሩ።* አይሁድ የዳስን በዓልን በሚያከብሩበት ጊዜ፣ በቀኝ እጃቸው ከዘንባባ፣ ከባርሰነትና ቅርንጫፎቻቸው ሰፋፊ ከሆኑ የውሃ ዳር ተክሎች የተሠሩ ዝንጥጣፊዎችን፣ በግራ እጃቸው ደግሞ በፖለስ ቲና የታወቀውን የፍራፍሬ ዛፍ ቅርንጫፍ ይዘው ያወዛውዙ ነበር።

8፥16 *በእግዚአብሔር ቤት አደባባይ፡* የ13፥7 ማብ ይመ። ሕዝቅኤል በራእይ ያየው ቤተ መቅደስ የውስጥና የውጭ አደባባዮች ነበሩት (በገጽ 1280 ላይ የሚገኘውን *ሥዕል ይመ*)። ሕዝ ቅኤል ያየው ቤተ መቅደስ ከሰሎሞን ቤተ መቅደስ ጋር በጥቂቱ ይመሳሰላል፤ የሰሎሞን ቤተ መቅደስ ካህናቱ *ሥራቸውን* የሚከያ ናውኑበት የውስጥ አደባባይና የውጭ አደባባይ ነበረው። (1ነገ 6፥36፤ 7፥12፤ 2ነገ 21፥5፤ 23፥12፤ 2ዜና 4፥9፤ 33፥5)። የአዲስ ኪዳኑ ዘመን ቤተ መቅደስ የሴቶች አደባባይ፣ የእስራኤል አደባ ባይና የካህናት አደባባይ እየተባለ በንኡሳን ክፍሎች የሚከፈል የውስጥ አደባባይና የአሕዛብ አደባባይ ነበረው። በቁምራን የተገኘው የቤተ መቅደስ ጥቅልል ብራና፣ እግዚአብሔር ለቤተ መቅደሱ አሠራር ንድፍ አድርጎ የሰጠውን ትክክለኛ ምስል የያዘ ነው። በዚህ ጥቅልል ብራና ላይ ከ40-46 ባሉት ዐምዶች ስለ ውጪው አደባባይ እንዲህ የሚል ተጽፎ ይገኛል፤ "በሦስተኛው ደርብ ጣራ ላይ ምሰሶዎች አሉ፤ በእነዚህም ምሰሶዎች ላይ ለዳስ በዓል የሚሆን መጠለያ ይቀለሳል፤ በውስጡ የሚቀመጡትም ሽማግሌ ዎች፣ የነገድ አለቆች፣ ሻለቆችና መቶ አለቆች ናቸው።" *በኤፍ ሬም በር፤* የጥንቱ የኢየሩሳሌም ቅጥር በር ነው (የ3፥6 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 2ነገ 14፥13 ይመ)። ይህ በር በነህምያ ተጠ ግኖአል (12፥39)።

8፥17 *ከኢያሱ ዘመን ጀምሮ እስከዚያን ጊዜ ድረስ፤* አባ ባሉ ከኢያሱ ዘመን ጀምሮ የዳስ በዓል ተከብሮ አያውቅም ለማ ለት አይደለም፤ ምክንያቱም ንጉሥ ሰሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስ ተመርቆ ከተከፈተበት ጊዜና (2ዜና 7፥8-10) ከምርኮ ከተመለሱ በኋላ እንዲህ ዐይነቱ በዓል ተከብሮ ነበረ (ዕዝ 3፥4)። ነገር ግን በዓሉ በዚህ ዐይነት ድምቀትና ደስታ አለመከበሩን ለመግለጽ ነው (ከ2ዜና 30፥26፤ 35፥18 *ጋር ያነጻጽሩ*)።

8፥18 *ጉባኤ፤* ዘኍ 29፥35 ይመ።

9፥1-37፤ የመጽሐፈ ዕዝራ፣ የመጽሐፈ ነህምያና የትንቢተ ዳንኤል ዘጠነኛ ምዕራፎች ስለ ሕዝቡ ኀጢአት የቀረበውን ኑዛዜና የእግዚአብሔርን ጸጋ ለማግኘት የተደረገውን ጸሎት የያዙ ናቸው።

9፥1 *ሃያ አራተኛ ቀን፤* ጥቅምት 30 ቀን 445 ዓ.ቅ.ክ ነው፤ በዐሥረኛው ቀን እንደሚውለው እንደ ስርየት ቀን ሁሉ (ዘሌ 16፥29-30)፣ በዚያው መንፈስ የሚዋልበት የጾሐ ዕለት ነው። *ጾመው፣ ማቅ ... ትቢያ ነስንሰው፤* የዘፍ 37፥34፤ ዕዝ 8፥23፤ 10፥6፤ የኢል 1፥13-14 *ማብ ይመ።*

9፥3 *ሩብ ቀን፤* ወደ ሦስት ሰዓት ገደማ ነው።

9፥5-37፤ ከመዝሙረ ዳዊት ውጭ ከሚገኙና እጅግ ውብ ከሆኑ የጸሎት ዐይነቶች አንዱ ነው፤ ይህም፦ (1) በፍጥረት *ሥራ* ውስጥ (ቍ 6)፣ (2) ለአብርሃም በተደረገው ቃል ኪዳን (ቍ 7-8)፣ (3) በቀይ ባሕርና በግብፅ በተፈጸመው ታሪክ (ቍ 9-11)፣ (4) በበረሓው ጕዞና በሲና ተራራ ላይ በነበረው ሁኔታ (ቍ 12-21)፣ (5) ከነዓንን በተወረረች ጊዜ በነበረው ሁኔታ (ቍ 22-25)፣ (6) በመሳፍንት (ቍ 26-28)፣ (7) በነቢያት አማካይነት (ቍ 29-31) እንዲሁም (8) በጊዜው በነበረው ሁኔታ (ቍ 32-37) የእግዚአብሔር ጸጋ መገለጡን የሚያመለክት ነው። ከመዝ 78፥105-106 *ጋር ያነጻጽሩ።*

9፥6 *አንተ ብቻ እግዚአብሔር ነህ፤* ዘዳ 6፥4 ላይ ካለው ጋር አንድ ባይሆንም፣ ጸሎቱ ተመሳሳይ በሆነ አገላለጽ ይጀምራል (ከ2ነገ 19፥15፤ ከመዝ 86፥10 *ጋር ያነጻጽሩ*)፤ ዘዳ 6፥4 እስራ ኤል በአንድ እግዚአብሔር ላይ ብቻ የነበራትን ጽኑ እምነት ይገልጻል። *ከሰማያት በላይ ያሉትን ሰማያትና፤* ዘዳ 10፥14፤ 1ነገ 8፥27፤ 2ዜና 2፥6፤ መዝ 148፥4 ይመ። *የሰማይ ሰራዊትም*

ያሉትንም ሁሉ ፈጥረሃል፤ ለሁሉም ሕይወትን ትሰጣለህ፤ የሰማይ ሰራዊትም ይሰግዱልሃል።

[7]"አብራምን የመረጥኸውና ከከለዳውያን ዑር አውጥተህ አብርሃም የሚል ስም የሰጠኸው አንተ እግዚአብሔር አምላክ ነህ። [8]ልቡ ለአንተ የታመነ ሆኖ ስላገኘኸውም፣ የከነዓናውያንን የኬጢያውያንን፣ የአሞራውያንን፣ የፌርዛውያንን፣ የኢያቡሳውያንንና የጌርጌሳውያንን ምድር ለዘሮቹ ለመስጠት ከእርሱ ጋር ቃል ኪዳን ገባህ፤ ጻድቅ ስለ ሆንህም የሰጠኸውን ተስፋ ጠበቅህ።

[9]"አንተ በግብፅ የአባቶቻችንን ሥቃይ አየህ፤ በቀይ ባሕርም[ï] ጩኸታቸውን ሰማህ። [10]ታምራታዊ ምልክቶችንና ድንቆችን በፈርዖንና፣ በሹማምቱ ሁሉ፣ በምድሩም ሕዝብ ሁሉ ላይ ላክህ፤ ይህንም ያደረግኸው ግብፃውያን እንዴት በእብሪት እንዳስጨነቋቸው ስላወቅህ ነው። እስከ ዛሬም የሚጠራ ስም ለራስህ እንዲኖርህ አደረግህ። [11]በደረቅ ምድር እንዲሻገሩ ባሕሩን በፊታቸው ከፈልህ፤ ያሳደዷቸውን ግን በኃይለኛ ውሃ ውስጥ እንደሚጣል ድንጋይ ወደ ጥልቁ ውስጥ ወረወርሃቸው። [12]ቀን በደመና ዐምድ፣ በሚሄዱበት መንገድ ታበራላቸውም ዘንድ ሌሊት በእሳት ዐምድ መራሃቸው።

[13]"በሲና ተራራ ላይ ወረድህ፤ ከሰማይም ተናገርሃቸው። ትክክለኛ ደንቦችንና እውነተኛ ሕጎችን፣ መልካም ሥርዐቶችንና ትእዛዞችን ሰጠሃቸው። [14]የተቀደሰች ሰንበትህን አስታወቅሃቸው፤ ትእዛዞችን፣ ሥርዐቶችንና ሕጎችን በባሪያህ በሙሴ አማካይነት ሰጠሃቸው። [15]በተራቡ ጊዜ ከሰማይ መና ሰጠሃቸው፤ በተጠሙም ጊዜ ከዐለት ውሃ አፈለቅህላቸው፤ ልትሰጣቸው በተዘረጋች እጅ ወደ ማልህላቸውም ምድር ገብተው እንዲወርሱ አዘዝሃቸው።

[16]"እነርሱና አባቶቻችን ግን ትምክሕተኞችና ዐንገተ ደንዳኖች ሆኑ፤ ትእዛዞችህንም አልፈጸሙም። [17]ለመስማት አልፈለጉም፤ በመካከላቸውም ያደረግሃቸውን ታምራት ማስታወስ አልቻሉም። አንገታቸውን አደነደኑ፤ በዐመፃቸውም ወደ ባርነታቸው ለመመለስ መሪ ሾሙ። አንተ ግን ይቅር ባይ አምላክ፣ ቸርና ርኅሩኅ፣ ለቍጣም የዘገየህና ምሕረትህ የበዛ ነህ። ስለዚህ አልተውሃቸውም፤ [18]የጥጃ ምስል ለራሳቸው አቅልጠው፣ 'ከግብፅ ያወጣህ አምላክ ይህ ነው' ባሉና አስጸያፊ የስድብ ቃል በተናገሩ ጊዜ እንኳ አልተለየሃቸውም።

[19]"ከርኅራኄህ ብዛት የተነሣ በምድረ በዳ አልተውሃቸውም፤ ቀን የደመናው ዐምድ በመንገዳቸው ላይ መምራቱን፣ ሌሊትም የእሳቱ ዐምድ በሚሄዱበት ላይ ማብራቱን አላቋረጠም። [20]ያስተምራቸው ዘንድ ቸር መንፈስህን ሰጠሃቸው፤ መናውን ከአፋቸው አልከለከልህም፤ በተጠሙ ጊዜ ውሃ ሰጠሃቸው። [21]በምድረ በዳ አርባ ዓመት መገብሃቸው፤ ምንም ያጡት አልነበረም፤ ልብሳቸው አላለቀም፤ እግራቸውም አላበጠም።

[22]"በሩቅ የሚገኙትን ድንበሮች እንኳ ሳይቀር፣ መንግሥታትንና አሕዛብን ሰጠሃቸው። የሐሴቦን ንጉሥ የሴዎንን ምድር፣ የባሳን ንጉሥ የዐግን ምድር ወረሱ። [23]ወንዶች ልጆቻቸውን እንደ ሰማይ ከዋክብት አበዛሃቸው፤ አባቶቻቸው ገብተው እንዲወርሱ ወዳዘዝሃቸውም ምድር አገባሃቸው። [24]በምድሪቱ ወንዶች ልጆቻቸው ገቡባት፤ ወረሷትም። በምድሪቱ ላይ ይኖሩ የነበሩትን ከነዓናውያን በፊታቸው አንበረከክህ፤ ያሻቸውን ያደርጉባቸው ዘንድ ከነዓናውያንን ከንጉሦቻቸውና ከምድሪቱ ሕዝቦች ጋር በእጃቸው አሳልፈህ ሰጠሃቸው። [25]የተመሸጉ ከተሞቻቸውንና የሰባውን ምድር ያዙ፤ በመል

9፥7 ዘፍ11፥28፤ 16፥11፤17፥5 9፥8 ዘፍ15፥6፤ 15፥18-21፤ ኢያ21፥45፤ ዕዝ9፥1:15 9፥9 ዘፀ2፥23-25፤ 3፥7፤14፥10-30 9፥10 ዘፀ3፥20፤ 6፥6፤10፥1፤ ዘኍ6፥27፤ መዝ74፥9፤ ኤር32፥20፤ዳን9፥15 9፥11 ዘፀ14፥28፤ 15፥4-5፤ 5፥10መዝ78፥13፤ ዕብ11፥29 9፥12 ዘፀ13፥21፤ 15፥13፥ዘዳ1፥33 9፥13 ዘፀ19፥11፤ 19፥20፥1፥22፤ ዘዳ4፥7-8፤ መዝ119፥137 9፥14 ዘፍ2፥3፤ ዘፀ20፥8-11 9፥15 ዘፍ14፥22፤ ዘፀ16፥4፤17፥6፤ ዘኍ20፥7-13፤ ዘዳ1፥8፡21፣ መዝ78፥24-25፤ ዮሐ6፥31 9፥16 ዘፀ32፥9፤ ዘዳ1፥26-33፤ 31፥29፤ኤር7፥26፤ 17፥23፥19፥15 9፥17 ዘፀ22፥27፤ 34፥6፤ዘኍ14፥1-4፡ 17-19፤ ዘዳ4፥31፤ መሳ8፥34፤መዝ77፥1 1፥78፥11:12:42፤ 86፥15፤103፥8፤ 105፥5፤ 106፥7፤ 130፥4፤ ኤር7፥26፤19፥15፤ ሕዝ5፥6፤ዳን9፥9፤ ናሆ1፥3 9፥18 ዘፀ20፥23፤ 32፥4 9፥19 ዘፀ13፥21:22

9፥20 ዘፀ16፥15፤ 17፥6፤ዘኍ9፥17፤ 1፥17፤ መዝ23፥3፤143፥10፤ ኢሳ 63፥11-14፤ሐጌ2፥5፤ ዘካ4፥6 9፥21 ዘፀ16፥35፤ ዘዳ2፥7፤8፥4 9፥22 ዘኍ21፥21፡ 33፤ዘዳ2፥26፡3፥11፣ 9፥23 ዘፍ12፥2፤ ዘሌ26፥9፤ ዘኍ10፥36፤ 9፥24 ኢያ 11፥23፤ መሳ4፥23፤ 2ዜና14፥13 9፥25 ዘፀ18፥9፤ ዘዳ6፥10-12፡8፥8-11፤11፥11፤ 2፥12-15፤መዝ23፥6፤ 25፥7፤69፥16

ï 9 ዕብራይስጡ፣ ያም ሱፍ ይላል፤ ይኸውም የደንገል ባሕር ማለት ነው።

ይሰግዱልሃል፤ መዝ 89፥5-7 ይመ።

9፥7 *ከከለዳውያን ዑር፤* የዘፍ 11፥28 ማብ ይመ። *አብርሃም የሚል ስም የሰጠኸው፤* የዘፍ 17፥5 ማብ ይመ።

9፥8 *የታመነ፤* ሮሜ4፥16-22ን ከያዕ2፥21-23 ጋር ያነጻጽሩ። *ከእርሱ ጋር ቃል ኪዳን ገባህ፤* የዘፍ 15፥18 ማብ ይመ። *የከነዓናውያንን ... የጌርጌሳውያንን፤* የዘፍ 10፥6፡15-18፤13፥7፤ የዘፀ 3፥8፤ የዕዝ 9፥1 ማብ ይመ።

9፥9 *በቀይ ባሕርም፤* የዘፀ 13፥18፤ 14፥2 ማብ ይመ።

9፥11 *ባሕሩን...ከፈልህ፤* ዘፀ 14፥21-22፤1ቆሮ 10፥1 ይመ።

9፥13 *ሕጎችን፤* ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ነጠላ ስም "ቶራ" የሚል ሲሆን፣ ትርጕሙም "መመሪያ" "ሕግ" ማለት ነው፤ ከጊዜ በኋላ አምስቱን የሙሴ መጻሕፍት የሚያመለክት ሆኖአል።

9፥14 *የተቀደሰች ሰንበትህን፤* ረቢናቱ የአይሁድ ሕግ መምህራን፣ "ሰንበት ከሌሎች ሕግጋት ሁሉ ትበልጣለች" ይላሉ። (10፥31-33፤ 13፥15-22) ይመ።

9፥15 *ከሰማይ መና፤* የዘፀ 16፥4 ማብ ይመ፤ *ከዐለት ውሃ፤* የዘፀ 17፥6 ማብ ይመ። *በተዘረጋች ... ማልህላቸውም፤* ዘፍ 14፥22 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 22፥15-17፤ ዘፀ 6፥8፤ ሕዝ 20፥6፤ 47፥14 ይመ።

9፥16 *ዐንገተ ደንዳኖች፤* ቍ 17:29 ይመ፤ እንዲሁም የ3፥5፤ የዘፀ 32፥9 ማብ ይመ።

9፥17 *መሪ ሾሙ፤* ይህን ያደረጉበት ዓላማ በዘኍ 14፥4 ላይ ተጽፎ ይገኛል። *ቸርና ... ምሕረትህ የበዛ፤* የዘፀ 34፥6-7 ማብ ይመ።

9፥18 *የስድብ ቃል፤* ቍ 26፤ ሕዝ 35፥12 ይመ።

9፥19 *ከርኅራኄህ ብዛት፤* ቍ 27-28 ይመ፤ እንደ እናት የሚያሳሳ ፍቅር ማለት ነው (የዘካ 1፥16 ማብ ይመ)።

9፥20 *ያስተምራቸው ዘንድ ... መንፈስህን፤* ዘፀ 31፥3 ይመ።

9፥21 *ልብሳቸው አላለቀም፤* የእግዚአብሔርን ልዩ መግቦት ያመለክታል (ዘዳ 8፥4፤ 29፥5 ይመ፤ ከኢያ 9፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። *አላበጠም፤* በሌላ አባባል፣ "ውሃ አልቋጠረም" ማለት ነው፤ ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል እዚህና በዘዳ 8፥4 ላይ ብቻ ይገኛል።

9፥22 *የሴዎንን ... የዐግን፤* ዘኍ 21፥21-35 ይመ።

9፥23 *እንደ ... ከዋክብት አበዛሃቸው፤* የዘፍ 13፥16፤15፥5፤ 22፥17 ማብ ይመ።

9፥25፤ ዘዳ 6፥10-12 እና ማብ ይመ፤ ኢያ 24፥13 ይመ። *የሰባውን፤* ቍ 35 ይመ፤ ከዘኍ 14፥7፤ ከዘዳ 8፥7፤ ከኢያ 23፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *የተቈፈሩ የውሃ ጕድጓዶቻቸውን፤* በዓመቱ ውስጥ አብዛኛውን ጊዜ ዝናብ ስለማይኖር፣ እያንዳንዱ ቤት ሰብ ከብዙ በጥቂት የራሱ የሆነ የውሃ ጕድጓድ ወይም የከረምቱን

ካም ነገር ሁሉ የተሞሉ ቤቶቻቸውን፣ የተቈፈሩ የውሃ ጕድጓዶቻቸውን፣ የወይን ተክላቸውን፣ የወይራ ዛፎቻቸውንና ስፍር ቍጥር የሌላቸውን የፍሬ ዛፎች ያዙ። እስኪጠግቡ በሉ፤ ወፈሩም፤ በታላቅ በጎነትህም ደስ ተሰኙ።

[26]“ነገር ግን እንቢተኞች ሆኑ፤ ዐመፁብህም፤ ሕግህንም አሽቀንጥረው ጣሉ፤ ወደ አንተ እንዲመለሱ ሲያስጠነቅቋቸው የነበሩት ነቢያትህን ገደሉ፤ አስጸያፊ የስድብ ቃልም ተናገሩ። [27]ስለዚህ ላስጨነቋቸው ጠላቶቻቸው አሳልፈህ ሰጠሃቸው። በተጨነቁ ጊዜ ግን ወደ አንተ ጮኹ፤ አንተም ከሰማይ ሰማሃቸው፤ ከርኅራኄህም ብዛት የተነሣ ከጠላቶቻቸው እጅ የሚያድኗቸውን ታዳጊዎች ሰጠሃቸው።

[28]“ነገር ግን ዕረፍት ባገኙ ጊዜ፣ በፊትህ ክፉውን ነገር እንደ ገና ፈጸሙ፤ ከዚያም ይገዟቸው ዘንድ በጠላቶቻቸው እጅ ጣልሃቸው፤ እንደ ገና ወደ አንተ በጮኹ ጊዜ፣ ከሰማይ ሰማህ፤ በርኅራኄህም በየጊዜው ታደግሃቸው።

[29]“ወደ ሕግህ እንዲመለሱ አስጠነቀቅሃቸው፤ እነርሱ ግን እብሪተኞች ሆኑ። ትእዛዞችህንም አልፈጸሙም፤ አንድ ሰው ቢፈጽማቸው በሕይወት የሚኖርባቸውን ሥርዐቶችህን ተላለፉ። እምቢተኞች ሆነው ጀርባቸውን አዞሩብህ፤ ዐንገታቸውን አደነደኑ፤ መስማትም አልፈለጉም። [30]ብዙ ዘመን ታገሥሃቸው፤ በነቢያትህ አማካይነት በመንፈስህ አስጠነቀቅሃቸው። ነገር ግን አላደመጡህም፤ ከዚህም የተነሣ ጎረቤቶቻቸው ለሆኑ አሕዛብ አሳልፈህ ሰጠሃቸው። [31]አንተ ግን ቸርና መሐሪ አምላክ ነህና ከምሕረትህ ብዛት የተነሣ፣ ፈጽመህ አላጠፋሃቸውም፤ አልተውሃቸውምም።

[32]“አሁንም አምላካችን ሆይ፤ ቃል ኪዳንህንና ዘላለማዊ ፍቅርህን የምትጠብቅ ታላቅ፣ ኀያልና የተፈራህ አምላክ ሆይ፤ ከአሦር ነገሥታት ዘመን ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ በእኛ፣ በነገሥታታችንና በመሪዎቻችን፣ በካህናታችንና በነቢያታችን፣ በአባቶቻችንና በመላው ሕዝብህ ላይ የደረሰው ይህ ሁሉ መከራ በፊትህ እንደ ቀላል ነገር አይታይ። [33]በደረሰብን ሁሉ አንተ ጻድቅ ነህ፤ እኛ በደለኞች ነን፤ አንተ ግን ትክክለኛውን አደረግህ። [34]ነገሥታታችን፣ መሪዎቻችን፣ ካህናታችንና አባቶቻችን ሕግህን አልጠበቁም፤ ትእዛዞችህን ወይም የሰጠሃቸውን ማስጠንቀቂያዎች አልሰሙም። [35]በገዛ መንግሥታቸው፣ በሰጠሃቸው ታላቅ በጎነትህና በፊታቸውም ባዘጋጀህላቸው ሰፊና ለም ምድር እንኳ፣ አንተን አላገለገሉም፤ ከክፉ መንገዳቸውም አልተመለሱም።

[36]“እነሆ፤ ዛሬም ባሮች ነን፤ አባቶቻችን ፍሬዋንና በረከቷን እንዲበሉ በሰጠሃቸው ምድር ባሮች ነን። [37]ከኀጢአታችን የተነሣ የተትረፈረፈው መከር ሲሳይ የሆነው በላያችን ላስቀመጥሃቸው ነገሥታት ነው፤ እነርሱም ደስ እንዳሰኛቸው በሰውነታችንና በቀንድ ከብቶቻችን ላይ ያዛሉ። እኛም በታላቅ ጭንቀት ውስጥ እንገኛለን።

የሕዝቡ መስማማት

[38]“ከዚህ ሁሉ የተነሣም ጽሑፍ ላይ በማስፈር ግዴታ የምንገባበትን የውል ስምምነት እናደርጋለን፤ መሪዎቻችን፣ ሌዋውያኖቻችንና ካህናቶቻችንም ማኅተሞቻቸውን ያኖሩበታል።”

10 ያተሙትም እነዚህ ናቸው፤
የሐካልያ ልጅ አገረ ገዥ ነህምያ፣
ሴዴቅያስ፣ [2]ሠራያ፣ ዓዛርያስ፣ ኤርምያስ፣
[3] ፋስኮር፣ አማርያ፣ መልክያ፣
[4]ሐጡስ፣ ሰበንያ፣ መሉክ፣
[5] ካሪም፣ ሜሪሞት፣ አብድዩ፣
[6] ዳንኤል፣ ጌንቶን፣ ባሮክ፣
[7] ሜሱላም፣ አብያ፣ ሚያሚን፣
[8]መዓዝያ፣ ቤልጋይ፣ ሸማያ፤ እነዚህ ካህናት ነበሩ።

[9]ሌዋውያኑ:-

የአዛንያ ልጅ ኢያሱ፣ ከኤንሐዳድ ወንዶች ልጆች ቢንዊ፣ ቀድምኤል፣

9፥26 ኢሱ7፥25፤ 1ነገ14፥9፤ መሳ2፥12-13፤ ኤር2፥30፤26፥8፤ 44፥10፤ማቴ21፥35-36፤ 23፥29-36ሐሥ7፥52
9፥27 ዘኍ25፥17፤ መሳ2፥14፤3፥9፤ መዝ51፥1፤103፥8፤ 106፥45፤ 119፥156፤
9፥29 ቈ16-17፤ ዘዳ30፥16፤ መሳ6፥8፤1ሳሙ8፥3፤ መዝ5፥5፤ኢሳ2፥11፤ ኤር19፥15፤43፥2፤ ዘዳ7፥11-12
9፥28 ዘፀ32፥22፤ መሳ2፥17፤ 2ኛሳሙ24፥14፤ መዝ22፥4፤106፥43፤ 136፥24
9፥30 2ነገ17፥13-18፤ 2ዜና36፥16፤ ኤር16፥11፤ዘካ7፥12
9፥31 ዘዳ4፥31፤ ኢሳ48፥9፤65፥9
9፥32 ዘፀ18፥8፤ ዘዳ7፥9:21፤1ነገ8፥23፤ ኢዮ9፥19፤ መዝ24፥8፤89፥8፤ 93፥4፤ዳን9፥4
9፥33 ዘፍ18፥25፤ ኤር44፥3ዳን9፥7-8:14
9፥34 2ነገ23፥11፤ ኤር44፥17
9፥35 ዘዳ28፥45-48፤ ኢሳ63፥7
9፥36 ዕዝ9፥9
9፥37 ዘዳ28፥33፤ ሰቆ5፥5
9፥38 2ዜና23፥16፤ ኢሳ44፥5
10፥1 ዕዝ2፥2
10፥2 1ዜና9፥12
10፥5 1ዜና24፥8
10፥8 ነህ12፥1
10፥9 ነህ12፥1

ውሃ የሚያጠራቅምበት ሰው ሠራሽ ጕድጓድ ነበረው (2ነገ 18፥31፤ ምሳ 5፥15)። ውሃ ሳያባክኑ ቋጥረው መያዝ የሚችሉትን ጕድጓዶች የማዘጋጀት ጥበብ በ1200 ዓ.ቅ.ክ. ተጀምሮ ነበር፤ ይህም በመካከለኛው የይሁድ ኰረብታማ አካባቢ ብዙ ሰው እንዲሰፍር ምክንያት ሆኖአል። *የወይን ተክላቸውን፣ የወይራ ዛፎቻቸውንና ... የፍሬ ዛፎች፤* ከዘዳ 8፥8 ጋር ያነጻጽሩ። የግብፁ የሲኑሂ ታሪክ (2000 ዓ.ቅ.ክ ገደማ) የከነዓንን ምድር እንዲህ ሲል ይገልጻል፤ “የበለስ ዛፍና የወይን ተክል ይገኝባታል፤ በምድሪቱ ያለው የወይን ጠጅ ብዛት በአገሪቱ ካለው ውሃ ይበልጣል፤ ማርና የወይራ ዘይት የተትረፈረፈባት፣ ፍራፍሬም በየዛፉ ላይ ተንዠርግጎ የሚገኝባት ነበረች።” *ወፈሩም፤* የዕብራይስጡ ቃል በሌላ ቦታ የገባው የአካልን መዳበርና የመንፈስን መደንዘዝ ለመግለጽ ነው።

9፥26-28፤ የመሳ 2፥6-3፥6 ማብ ይመ።

9፥27 *ታዳጊዎች፤* የእስራኤልን በደል አይቶ ቅጣትን የሚልክባቸው፣ ንስሓቸውንም ተመልክቶ ታዳጊ የሚሆኑ መሪዎችን የሚያስነሣላቸው ራሱ እግዚአብሔር ነበር (በመጽሐፈ መሳፍንት መግቢያ ላይ “ርእስ” የሚለውን ይመ)

9፥29 *ቢፈጽማቸው በሕይወት የሚኖርባቸውን፤* የዘሌ 18፥5 ማብ ይመ። *እምቢተኞች ሆነው ጀርባቸውን አዞሩብህ፤* ዘካ 7፥11 ይመ፤በቍ 16፥3፥5፤ሆሴ 4፥16 ላይ ያለውን ተመሳሳይ አገላለጽ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

9፥32 *ከአሦር ነገሥታት፤* እነርሱም ጶል ተብሉ የሚጠራው ሣልሳዊው ቴልጌልቴልፌልሶር (1ዜና 5፥26)፣ ስልምናሶር አምስተኛው (2ነገ 18፥9)፣ ዳግማዊው ሳርጎን (ኢሳ 20፥1)፣ ሰናክሬም (2ነገ 18፥13)፣ አስራዶንና (ዕዝ 4፥2) አስናፍር (ዕዝ 4፥10) ናቸው።

9፥37 *በሰውነታችንና ... ላይ ያዛሉ፤* 1ሳሙ 8፥11-13 ይመ። የፋርስ ገዦች የሚስተዳድሩትን ሕዝብ እየመለመሉ ወደ ውትድርና አገልግሎት ያስገቡት ነበር። ንጉሥ አርጤክስስ በ480 ዓ.ቅ.ክ ላይ ግሪክን በወረረ ጊዜ፣ ጥቂት አይሁድ አብረውት ሳይዘምቱ አልቀሩም።

10፥1-27፤ የሰማንያ አራት ሰዎችን ስም ዝርዝር የያዘ፣ ሕጋዊ ማኅተም ያለበት ሕጋዊ የስም ዝርዝር ነው።

10፥2-8፤ ከእነዚህም ስሞች ግማሽ ያህሉ በ12፥1-7ላይ በድጋሚ ተጠቅሶአል።

10፥9-13፤ ከእነዚህም አብዛኛው በሌዋውያኑ የስም ዝርዝር ውስጥ (8፥7፤9፥4-5) ተጠቅሶ ይገኛል።

10፥14-27፤ በዚህ ዝርዝር ከሚገኙት ግማሽ ያህል ስሞች

10ወንድሞቻቸው:-
ሰባንያ፣ ሆዲያ፣ ቆሊጣስ፣ ፈልያ፣ ሐናን፣
11ሚካ፣ ረአብ፣ ሐሸብያ፣
12ዘኩር፣ ሰራብያ፣ ሰበንያ፣
13ሆዲያ፣ ባኒ፣ ብኒኑ::
14የሕዝብ መሪዎች:-
ፋሮስ፣ ፈሐት፣ ሞዓብ፣ ኤላም፣ ዛቱዕ፣ ባኒ፣
15ቡኒ፣ ዓዝጋድ፣ ቤባይ፣
16አዶንያስ፣ በጉዋይ፣ ዓዲን፣
17አጤር፣ሕዝቅያስ፣ዓዙር፣
18ሆዲያ፣ ሐሱም፣ ቤሳይ፣
19ሐሪፍ፣ ዓናቶት፣ ኖባይ፣
20መግጲዓስ፣ ሜሱላም፣ ኤዚር፣
21ሜሴዜቤል፣ ሳዶቅ፣ ያዱአ፣
22ፈላጥያ፣ ሐናን፣ ዓናያ፣
23ሆሴዕ፣ ሐናንያ፣አሱብ፣
24አሎኤስ፣ ፈልሃ፣ ሶቤቅ፣
25ሬሁም፣ ሐሰብና፣ መዕሤያ፣
26አኪያ፣ ሐናን፣ ዓናን፣
27መሉክ፣ ካሪምና በዓና::

28የቀሩት ሕዝብ፡- ማለት ካህናቱ፣ ሌዋውያኑ፣ በር ጠባቂዎቹ፣ መዘምራኑ፣ የቤተ መቅደሱ አገልጋዮች፣ ስለ እግዚአብሔር ሕግ ብለው ራሳቸውን ከጎረቤት አሕዛብ የለዩ ሁሉ፣ ሚስቶቻቸው፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸው፣ የሚያውቁና የሚያስተውሉ ሁሉ ቃለ መሐላ ፈጸሙ፤ 29እነርሱም ከወንድሞቻቸውና ከመኳንንታቸው ጋር በመሆን በእግዚአብሔር ባሪያ በሙሴ አማካይነት የተሰጠውን የእግዚአብሔርን ሕግ የጌታችንን የእግዚአብሔርን ትእዛዞች፣ ደንቦችና ሥርዐቶች ሁሉ ለመታዘዝ በዚህ ርግማንና መሐላ ቃል ገቡ:: 30"ሴት ልጆቻችንን በዙሪያችን ላሉት አሕዛብ አንሰጥም፤ የእነርሱን ሴቶች ልጆች ለወንዶች ልጆቻችን አንወስድም::

31"አሕዛብ ጎረቤቶቻችን በሰንበት ቀን ለመሸጥ ሸቀጣ ሸቀጥ ወይም እህል ቢያመጡ፣ በሰንበት ወይም በማናቸውም በተቀደሰ ቀን ከእነርሱ አንገዛም:: በየሰባት ዓመቱም ምድሪቱን እናሳርፋለን፤ ዕዳንም ሁሉ እንሠርዛለን::

32"በየዓመቱ ለእግዚአብሔር ቤት አገልግሎት የሚሆን የሰቅል[ሀ] አንድ ሦስተኛ ለመስጠት ቃል እንገባለን፤ 33ይህም በጠረጴዛው ላይ ለሚቀርበው ኅብስት፣ ዘወትር ለሚቀርበው የእህል ቍርባን፣ የሚቃጠል መሥዋዕት፣ በሰንበት፣ በወር መባቻና በተደነገጉ በዓላት ለሚቀርበው መሥዋዕት፣ ለተቀደሱ መባዎች፣ ለእስራኤል ስርየት ለሚቀርበው የኀጢአት መሥዋዕትና ለአምላካችን ቤት ሥራ ሁሉ የሚውል ነው::

34"እኛ፣ ማለት ካህናቱ፣ ሌዋውያኑና ሕዝቡ በየዓመቱ በተወሰነው ጊዜ በሕጉ እንደተጻፈው፣ በአምላካችን በእግዚአብሔር መሠዊያ ላይ የሚነደውን ዕንጨት የእያንዳንዳችን ቤተ ሰብ መቼ ወደ አምላካችን ቤት ማምጣት እንዳለበት ለመወሰን ዕጣ ተጣጣልን::

35"የሰብላችንንና የእያንዳንዱን ዛፍ ፍሬ በኵራትም ወደ እግዚአብሔር ቤት ለማምጣት ቃል እንገባለን::

36"እንዲሁም በሕጉ እንደ ተጻፈው የወንድ ልጆቻችንንና፣ የቀንድ ከብቶቻችንን፣ የመንጋዎቻችንን፣ የበግና የፍየል መንጋዎቻችንን በኵራት ወደ አምላካችን ቤት፣ ወደ ሚያገለግሉትም ካህናት እናመጣለን::

37"ከዚህም በላይ የቡሆአችንን፣ የእህል ቍርባናችንን፣ የዛፎቻችንን ፍሬ ሁሉ፣ አዲ

[ሀ]32 4 ግራም ያህል ነው::

10፥16 ዕዝ8፥6
10፥20 1ዜና24፥15
10፥23 ነህ7፥2
10፥28 2ዜና 6፥26፤ ነህ9፥2፤ መዝ135፥1
10፥29 ዘኍ5፥21፤ መዝ119፥106
10፥30 ዘፀ34፥16፤ ነህ13፥23
10፥31 ዘፀ23፥11፤ ዘሌ25፥1-7፤ዘዳ15፥1፤ ነህ13፥16:18፤ ኤር17፥27፤ ሕዝ23፥38፤አሞ8፥5
10፥33 ዘሌ 24፥6፤ ዘኍ10፥10፤2ዜና24፥5፤ መዝ81፥3፤ኢሳ1፥14
10፥34 ዘሌ 16፥8፤ ነህ13፥31
10፥35 ዘፀ22፥29፤ ዘኍ18፥12፤ዘዳ26፥1-11
10፥36 ዘፀ13፥2፤ ዘኍ18፥14-16፤ ነህ13፥31
10፥37 ዘሌ27፥30፤ ዘኍ18፥12:21፤ ዘዳ14፥22-29፤ ሕዝ44፥30

በ7፥6-63 እና በዕዝ 2፥1-61 ባሉት ዝርዝሮች ውስጥ ይገኛሉ::

10፥28፤ *ሌዋውያኑ፤* በአሪት ዘሌዋውያን መግቢያ ላይ "ርእስ" የሚለውን ይመ:: *በር ጠባቂዎቹ፤* የዕዝ 2፥42 ማብ ይመ:: *ሚስቶቻቸው፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸው፤* የ8፥2 ማብ ይመ::

10፥31-33፤ በ13፥15-22 ላይ የተፈጸመው ስሕተት እንዲታረም ነህምያ ያወጣው ደንብ ሊሆን ይችላል::

10፥31 *በሰንበት ቀን ለመሸጥ፤* ምንም እንኳ ዘፀ 20፥8-11፤ ዘዳ 5፥12-15 በሰንበት ቀን መሸጥ መለወጥን በግልጽ ባይከለክሉም፣ አሞ 8፥5፤ ኤር 17፥19-27 ላይ እና ማብ ይመ:: *በየሰባት ዓመቱም ምድሪቱን እናሳርፋለን፤ ዕዳንም ሁሉ እንሠርዛለን፤* የዘሌ 25፥4 ማብ ይመ:: ሮማውያን በሰንበት ቀን አለመሥራትንና በሰባተኛውም ዓመት ማረፍን እንደ ስንፍና ይቈጥሩት ነበር:: ታሲተስ የተባለ ሰው የአይሁድ ሕዝብ "ሌላው አልበቃ ብሎ ሰባተኛው ዓመትም የዕረፍት ዘመን እንዲሆን መወሰናቸው ያለ ሥራ ለመቀመጥ ያላቸውን የታካችነት መንፈስ" ያሳያል ሲል ዘግቦአል::

10፥32 *የሰቅል አንድ ሦስተኛ፤* በዘፀ 30፥13-14 ላይ፣ ዕድሜው ሃያ ዓመትና ከዚያም በላይ የሆነ ወንድ ሁሉ ለመቤገርቱ ምልክት ይሆነው ዘንድ፣ "ግማሽ ሰቅል" "ለእግዚአብሔር መባ አድርጎ" ማቅረብ እንዳለበት ተገልጾአል:: በኋላም ኢዮአስ በየዓመቱ የሚደረገውን መዋጮ ለቤተ መቅደሱ ዕድሳት ሥራ አውሎታል (2ዜና 24፥4-14):: በአዲስ ኪዳንም ዘመን ከአገራቸው ውጭ የሚኖሩት አይሁድ በኢየሩሳሌም ለነበረው ቤተ መቅደስ (ማቴ 17) ግማሽ ሰቅል መባ ይልኩ ነበር (ግማሽ ሰቅልና ሁለት ድራክማ ተመጣጣኝ እንደ ሆኑ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን ያረጋግጣል):: ስለዚህ በነህምያ ዘመን ወደ አንድ ሦስተኛ ሰቅል ዝቅ የተደረገበት ምክንያት ከነበራቸው የኑሮ ደረጃ የተነሣ ሳይሆን አይቀርም::

10፥33 *ኅብስት፤* የዘሌ 24፥8 ማብ ይመ::

10፥34 *ዕጣ ተጣጣልን፤* የ11፥1፤ ዮና 1፥7 ማብ ይመ:: *ዕንጨት ... ማምጣት፤* በአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ማገዶ ስለ ማቅረብ የሚናገር ልዩ ክፍል ባይኖርም፣ በቤተ መቅደሱ መሠዊያ ላይ የማይጠፋ እሳት ዘወትር መንደድ ስላለበት (ዘሌ 6፥12-13)፣ የዕንጨት አቅርቦቱ መቋረጥ አልነበረበትም:: "አብ" በተባለው በአምስተኛው ወር ዐሥራ አራተኛ ቀን፣ "የዕንጨት አቅርቦት በዓል" እንደ ነበረ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን ይጠቅሳል:: እንዲሁም ሚሽናሕ የተባለው የአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ትርጕም የተወሰኑ ቤተሰቦች ዘጠኝ ጊዜ እንጨት እንዲያቀረቡ በዝርዝር አስቀምጦታል፤ ከዚህም በቀር ከወይን ተክልና ከወይራ ዛፍ በስተቀር፣ ማንኛውንም ዐይነት እንጨት ማቅረብ እንደ ሚቻል ለይቶ ያመለክታል:: በቍምራን የተገኘው የቤተ መቅደስ ጥቅልል ብራና፣ አዲሱን የዘይት በዓል ካከበሩ በኋላ፣ የዕንጨት አቅርቦት በዓል ተከብሮ እንደ ነበረ ያስረዳል::

10፥35 *በኵራትም፤* ካህናቱንና ሌዋውያኑን ለመደጐም በኵራትን ወደ መቅደሱ እያመጡ ይሰጡ ነበር (ዘፀ 23፥19፤ ዘኍ 18፥13፤ ዘዳ 26፥1-11፤ ሕዝ 44፥30)::

10፥36 *በኵራት፤* የዘፀ 13፥13 ማብ ይመ::

10፥37 *ዕቃ ቤቶች፤* በቤተ መቅደሱ ግቢ ውስጥ የነበሩ ክፍሎች ለብር፣ ለወርቅና እንዲሁም ለአንዳንድ ንዋየ ቅድሳት ማስቀመጫ ያገለግሉ ነበር (ከቍ 38-39፤ 12፥44፤ 13፥4-5:9፤ ከዕዝ 8፥28-30 ጋር ያነጻጽሩ):: *አዲሱን የወይን ጠጃችንን፤* የዘዳ 7፥13 ማብ ይመ:: ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ አዲሱን የወይን ፍሬ ጭማቂ ብቻ ሳይሆን (ኢሳ 65፥8፤ሚክ6፥15)፣ የሚያሰክረውንም የወይን ጠጅ ሊያመለክት ይችላል (ሆሴ 4፥11):: *ዐሥራት፤*

ሱን የወይን ጠጃችንንና የዘይታችንን በኩራት ወደ ካህናቱ፣ ወደ አምላካችን ቤት ዕቃ ቤቶች እናመጣለን። እኛ በምንሠራባቸው ከተሞች ሁሉ ያለውን ዐሥራት የሚሰበስቡት ሌዋውያን ስለሆኑ፣ የሰብላችንን ዐሥራት ወደ ሌዋውያኑ እናመጣለን። [38]ዐሥራቱን በሚቀበሉበት ጊዜም ከአሮን ዘር የተወለደው ካህን ከሌዋውያኑ ጋር አብሮ ይገኛል፤ ሌዋውያኑም የዐሥራቱን አንድ ዐሥረኛ ወደ ላይ እስካለው፣ እስከ አምላካችን ቤት ዕቃ ቤቶች ማከማቻ ድረስ ያመጡታል። [39]የእስራኤል ሕዝብና ሌዋውያኑ ጭምር፣ ከእህሉ፣ ከአዲሱ ወይን ጠጅና ከዘይቱ ያዋጡትን፣ የመቅደሱ ዕቃዎች ወደ ሚቀመጡበት፣ አገልጋይ ካህናት፣ በር ጠባቂዎቹና መዘምራኑ ወደ ሚያርፉበት ዕቃ ቤቶች ያምጡ።

"እኛም የአምላካችንን ቤት ቸል አንልም"

አዲሶቹ የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች

11፥3-19 ተጓ ምብ 1ዜና 9፥1-17

11 በዚህ ጊዜ የሕዝቡ መሪዎች መኖሪያቸውን በኢየሩሳሌም አደረጉ፤ ከቀረው ሕዝብ ከዐሥር አንዱ እጅ በቅድስቲቱ ከተማ በኢየሩሳሌም፣ የቀሩት ዘጠኙ እጅ ደግሞ በየራሳቸው ከተሞች እንዲኖሩ ዕጣ ተጣጣሉ። [2]ሕዝቡም በኢየሩሳሌም ለመኖር በራሳቸው ፈቃድ የተነሣሡትን ሰዎች ሁሉ አመሰገኑ።

[3]እንግዲህ በኢየሩሳሌም የተቀመጡት የአውራጃዪቱ መሪዎች እነዚህ ናቸው፤ በዚህ ጊዜም በይሁዳ ከተሞች የሚኖሩ የተወሰኑ እስራኤላውያን፣ ካህናት፣ ሌዋውያን፣ የቤተ መቅደሱ አገልጋዮችና የሰሎሞን አገልጋዮች ዘሮች እያንዳንዳቸው በተለያዩ ከተሞች ባሉት በየራሳቸው ንብረት ላይ ተቀመጡ፤ [4]ከይሁዳና ከብንያም ወገን የሆኑት የተቀሩት ሰዎች ደግሞ በኢየሩሳሌም ተቀመጡ፤

ከይሁዳ ዘሮች፦

ከፋሬስ ዘር የመላልኤል ልጅ፣ የሰፋጥያስ ልጅ፣ የአማርያ ልጅ፣ የዘካርያስ ልጅ፣ የዖዝያ ልጅ አታያ፤ [5]ከሴሎ ዘር የዘካርያስ ልጅ፣ የዮያሪብ ልጅ፣ የዓዳያ ልጅ፣ የዖዝያ ልጅ፣ የኮልሖዜ ልጅ፣ የባሮክ ልጅ መዕሤያ፤ [6]በኢየሩሳሌም የተቀመጡት የፋሬስ ዘሮች በጠቅላላ 468 ብርቱ ሰዎች ናቸው።

[7]ከብንያም ዘሮች፦

የየሻያ ልጅ፣ የኢቲኤል ልጅ፣ የመዕሤያ ልጅ፣ የቆላያ ልጅ፣ የፈዳያ ልጅ፣ የዮእድ ልጅ፣ የሜሱላም ልጅ ሰሉ፤ [8]ተከታዮቹም ጌቤና ሳላይ 928 ወንዶች፤ [9]የእነዚህም አለቃ የዝክሪ ልጅ ኢዩኤል ሲሆን፣ የሐስኑአ ልጅ ይሁዳ የከተማዪቱ "ሁለተኛ አውራጃ" የበላይ ነበር።

[10]ከካህናቱ፦

የዮያሪብ ልጅ ዮዳኤ፤ ያኪን፤ [11]የእግዚአብሔር ቤት አለቃ የአኪጦብ ልጅ፣ የመራዮት ልጅ፣ የሳዶቅ ልጅ፣ የሜሱላም ልጅ፣ የኪልቅያስ ልጅ ሠራያ፤ [12]የቤተ መቅደሱን ሥራ ያከናወኑት ወንድሞቻቸው፣ 822 ሰዎች፤ የመልክያ ልጅ፣ የፋስኩር ልጅ፣ የዘካርያስ ልጅ፣ የአማሲ ልጅ፣ የፈላልያ ልጅ፣ የይሮሐም ልጅ ዓዳያ፤ [13]ወንድሞቹ የሆኑት የየቤተ ሰቡ አለቆች 242 ወንዶች፤ የኢሜር ልጅ የምሺሌሞት ልጅ፣ የአሕዛይ ልጅ፣ የኢዝርኤል ልጅ አማስያ፤ [14]እንዲሁም ብርቱ የሆኑት ወንድሞቹ[h] 128 ሰዎች፤ የእነርሱም ዋና አለቃ የሐግዶሊም ልጅ ዘብድኤል ነበር።

[15]ከሌዋውያኑ፦

የቡኒ ልጅ፣ የአሳብያ ልጅ፣ የዓዝሪቃም ልጅ፣ የአሱብ ልጅ ሻማያ፤ [16]እንዲሁም

10፥38 ዘኍ18፥26
10፥39 ነህ13፥11:12
11፥1 ነህ7፥4:73፤ ኢሳ48፥2፤52፥1፤ 64፥10፥ዘካ14፥20-21
11፥3 ዕዝ2፥1
11፥4 ዕዝ1፥5፤2፥70
11፥11 2ነገ25፥18፤ ዕዝ2፥2፤7፥2
11፥16 ዕዝ8፥33፤ 10፥15

[h]14 አብዛኞቹ የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ዕብራይስጡ ግን፣ ወንድሞቻቸው ይላል።

የዘፍ 14፥20፤ 28፥22፤ የዘሌ 27፥30፤ የአሞ 4፥4 ማብ ይመ። ሌዋውያኑ፤ ዐሥራት የሚሰበስበው ሌዋውያንን ለመደጐም ነው (13፥12-13፤ ዘኍ 18፥21-32)።

*10፥39*13፥11 ይመ። *እኛም ... ቸል አንልም*፤ ሕዝቡ የቤተ መቅደሱን ሥራ ቸል በማለታቸው ሐጌ (ሐጌ 1፥4-9) ወቅሶአቸዋል።

11፥1 *ዕጣ ተጣጣሉ*፤ 10፥34 ይመ። ዕጣ የሚጣጣሉባቸው ነገሮች ብዙውን ጊዜ ጠጠሮች ወይም ስንጥሮች ነበሩ። አንዳንድ ጊዜም ወስፈንጥሮችን ይጠቀሙ ነበር (ሕዝ 12፥2) *ከዐሥር አንዱ እጅ ... በኢየሩሳሌም... እንዲኖሩ*፤ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን "ነህምያ ግን የከተማይቱ ነዋሪዎች ብዛት አነስተኛ መሆኑን ተመልክቶ፣ ካህናቱና ሌዋውያኑ ከገጠር ወደ ከተማ እንዲመጡና በዚያ እንዲኖሩ ግድ አላቸው፤ የሚኖሩበትን ቤት በራሱ ወጪ አሠርቶ ነበርና" ("አንቲኩቲስ 11.5.8.") ይላል። ሕዝብን ከአንድ ስፍራ ወደ ሌላ ስፍራ ማንቀሳቀስ የግሪክ ሥልጣኔ (ሄሌናዊነት) በደረሰባቸው ከተሞች ሁሉ የተለመደ ነበር። ይህም የገጠሩን ሕዝብ በኀይል አፈናቅሎ በከተሞች እንዲኖር ማድረግን የሚያካትት ነበር። ሄሮድስ አንቲጳስ በ18 ዓ.ም. አካባቢ በገሊላ ባሕር ዳርቻ የነበረችው የጥብርያዶስ ከተማ ሕዝብ እንዲሰፍርባት የተደረገው በዚሁ አሠራር መሠረት ነበር። *በቅድስቲቱ ከተማ*፤ ኢሳ 48፥2 እና ማብ፤ ዳን 9፥24፤ ማቴ 4፥5፤ 27፥53፤ ራእ 11፥2 ይመ፤ ከኢል 3፥17 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥2፤ በዕጣ ከተመለመሉት በተጨማሪ (ቍ 1)፣ አንዳንዶቹ ኀላፊነት ተሰምቶአቸው በፈቃደኝነት ሄደዋል፤ ሆኖም አብዛኞቹ ከመኖሪያ ከተማቸው መለየት አለመፈለጋቸው ግልጽ ነው።

11፥3-19፤ በ1ዜና 9፥2-21 ላይ ከባቢሎን ምርኮ የተመለሱት የመጀመሪያዎቹ የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች የስም ዝርዝር ከሚገኝበት የቈጠራ መዝገብ ጋር ተጓዳኝ ነው። ሁለቱ የስም ዝርዝሮች ሲነጻጸሩ ግማሽ ያህሉ ስሞች አንድ ዐይነት ናቸው።

11፥8 *928*፤ ኢየሩሳሌምን ለመጠበቅና በዚያም እንዲኖሩ የብንያም ሰዎች ያቀረቡት የሰው ብዛት የይሁዳ ሰዎች ካቀረቡት ጋር ሲነጻጸር በሁለት እጅ ይበልጣል (ቍ6)።

11፥9 *ሁለተኛ አውራጃ*፤ 2ዜና 34፥22 ይመ (በሶፎ 1፥10 ላይ ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ "የከተማው ሁለተኛ አደባባይ" ተብሎ ተተርጕሞአል)። እንደ ገበያው ስፍራ ሁሉ (ሶፎ 1፥11)፣ 'ሁለተኛው አውራጃ' የተባለውም ስፍራ፣ ቤተ መቅደሱ ካለበት በታ በስተ ምዕራብ በኩል ወጣ ብሎ በጢሮጶዮን ሸለቆ አካባቢ የነበረ ሳይሆን አይቀርም። ሕዝቅያስ በ700 ዓ.ቅ.ክ ላይ ሰፊው ቅጥር የተባለውን ከመሥራቱ በፊት፣ ከተማይቱ በስምንተኛው ምዕተ ዓመት ቅ.ል.ክ ላይ በዚህ አቅጣጫ ተስፋፍታ እንደ ነበር የአካባቢው የሥነ ቅርስ ቍፋሮ ግኝት ያመለክታል (የ3፥8 ማብ ይመ)።

11፥16 *የውጪ ሥራ*፤ ከቤተ መቅደሱ ውጭ የተከናወነ ተግባር ቢሆንም (ከ1ዜና 26፥29 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ከቤተ መቅደሱ

የእግዚአብሔር ቤት የውጩ ሥራ ኀላፊዎች የነበሩት፣ ከሌዋውያን አለቆች ሁለቱ ሳባ ታይና ዮዛባት፡፡ [17]በምስጋናና በጸሎት ጊዜ ይመራ የነበረው የዋናው አለቃ የአሳፍ ልጅ፣ የዙብዲ ልጅ፣ የሚካ ልጅ መታንያ፣ ከወንድሞቹ ሁለተኛ የሆነው በቅበቃር፣ የኤዶታም ልጅ፣ የጋላል ልጅ፣ የሳሙስ ልጅ አብድያ፡፡ [18]በቅድስቲቱ ከተማ ውስጥ የነበሩት የሌዋውያኑ ቍጥር 284 ነበረ፡፡

[19]በር ጠባቂዎች፡-

ዓቁብ፣ ጤልሞንና በሮቹን የሚጠብቁ ወንድሞቻቸው፣ 172 ሰዎች፡፡

[20]የቀሩት እስራኤላውያንም ከካህናቱና ከሌዋውያኑ ጋር በይሁዳ ከተሞች ሁሉ በየ ርስታቸው ተቀመጡ፡፡

[21]የቤተ መቅደሱ አገልጋዮች በዖፌል ኰረብታ ላይ ተቀመጡ፤ ሲሐና ጊሽጳ በእ ነርሱ ላይ ያዙ ነበር፡፡

[22]በኢየሩሳሌም የሌዋውያኑ ዋና አለቃ የሚካ ልጅ፣ የመታንያ ልጅ፣ የሐሸብያ ልጅ፣ የባኒ ልጅ ኦዚ ነበረ፤ ኦዚ በእግዚአብሔር ቤት አገልግሎት ለሚዘመረው መዝሙር ኀላፊ ከነበሩት ከአሳፍ ዘሮች አንዱ ነበረ፡፡ [23]መዘምራኑ የየዕለቱን ተግባራቸውን በሚ ቈጣጠረው በንጉሡ ትእዛዝ ሥር ነበሩ፡፡

[24]የይሁዳ ልጅ የዛራ ዘር የሆነው የሜሴዜ ቤል ልጅ ፈታያ ሕዝቡን በሚመለከት ጕዳይ ሁሉ የንጉሡ ተወካይ ነበር፡፡

[25]ከይሁዳ ሕዝብ ጥቂቱ በመንደሮችና በእርሻ ቦታዎች፣ በቂርያት አርባቅና በዙሪ ያዋ ባሉ መኖሪያዎቿ፣ በዲቦንና በመኖሪያ ዎቿ፣ በይቀብጽኤልና በመንደሮቿ ተቀመጡ፤ [26]በኢያሱ፣ በሞላዳ፣ በቤትጳሌጥ፣ [27]በሐ ጸርሹዓል፣ በቤርሳቤህና በመኖሪያዎቿ፣ [28]በጺቅላግ፣ በምኮናና በመኖሪያዎቿ፣ [29]በዓ ይንሪሞን፣ በጾርዓ፣ በየርሙት፣ [30]በዛኖዋ፣ በዓዶላምና በመንደሮቻቸው፣ በለኪሶና በእር ሻዎቿ፣ በዓዚቃና በመንደሮቿ፡፡ ስለዚህ ከቤ ርሳቤህ ጀምሮ እስከ ሄኖም ሸለቆ ባለው ስፍራ ሁሉ ተቀመጡ፡፡

[31]ከጌባ የመጡት የብንያም ዘሮች በማክ ማስ፣ በጋያ፣ በቤቴልና በመኖሪያዎቿ፣ [32]በዓናቶት፣ በኖብና በሐናንያ፣ [33]በሐጾር፣ በራማና በጊቴም፣ [34]በሐዲድ፣ በስቦይምና በንበላት፣ [35]በሎድና በኦኖ፣ ደግሞም "የእጅ ጥበብ ባለሙያዎች ሸለቆ" በተባለው

11፥17 1ዜና9፥15፤ 25፥1፤2ዜና5፥12፤ ነህ12፥8
11፥18 ራእ21፥2
11፥21 ዕዝ2፥43፤ ነህ3፥26
11፥22 1ዜና9፥15
11፥23 ዜና15፥16፤ ነህ7፥44
11፥24 ዘፍ38፥30
11፥25 ዘፍ35፥27፤ ዘኍ21፥30
11፥26 ኢሱ15፥26፡27
11፥27 ዘፍ21፥14፤ ኢሱ15፥28
11፥28 1ሳሙ27፥6
11፥29 ኢሱ10፥3፤ 15፥33፡35
11፥30 ኢሱ10፥3፡ 10፤15፥28፡34፡35፡39
11፥31 ኢሱ 12፥9፤ 21፥17፤1ሳሙ13፥2፤ ኢሳ10፥29
11፥32 ኢሱ21፥18፤ 1ሳሙ21፥1ኢሳ10፥30፤ ኤር1፥1
11፥33 ኢሱ 11፥1፤ 18፥25፤2ሳሙ4፥3
11፥34 1ሳሙ 13፥18
11፥35 1ዜና8፥12

ሥራ ጋር የተያያዘ ነው፡፡

11፥17 *የአሳፍ*፤ የዕዝ 2፥41 ማብ፤ እንዲሁም የመዝ 50፤73-83 ርእስ ይመ፡፡ *የኤዶታም*፤ 1ዜና 16፥42፤25፥1፡3፤2ዜና 5፥12፤ የመዝ 39፤62፤77ርእስ ይመ፡፡

11፥18 *284* የሌዋውያኑ ቍጥር ከካህናቱ ጋር ሲነጻጸር (1192፤ ቍ 12-13 ይመ) በጣም አነስ መገኘቱ እጅግ የሚያስደንቅ ነው (የዕዝ 2፥4 ማብ ይመ)፡፡

11፥20 *በየርስታቸው*፤ በውርስ የሚተላለፉ ለምሳሌ እንደ መሬት፣ ቤትና ተንቀሳቃሽ ንብረት ያሉ ነገሮችን መውረስ የሚቻለው ድል በማድረግ ወይም በውርስ ነው (ዘፍ 31፥14፤ ዘኍ 18፥21፤27፥7፤ 34፥2፤ 36፥3፤ 1ነገ 21፥1-4)፡፡

11፥21 *ዖፌል*፤የ3፥26 ማብ ይመ፡፡

11፥23 *በሚቈጣጠረው በንጉሡ ትእዛዝ*፤ ዳዊት የመዘም ራኑንና የሌዋውያኑን አገልግሎት ይቈጣጠር ነበር (1ዜና 25)፡፡ የፋርሱ ንጉሥ ቀዳማዊ ዳርዮስ፣ "ለንጉሡ እንዲሁም ለወንድ ልጆቹ ደኅንነት እንዲጸልዩ" (ዕዝ 6፥10)፣ ለአይሁድ ሽማግ ሌዎች ከቤተ መንግሥቱ በየጊዜው ገንዘብ ይሰጣቸው ነበር፡፡ ቀዳ ማዊ አርጤክስስም ለሌዋውያኑ መዘምራን እንደዚሁ ሳያደርግላቸው አልቀረም፡፡

11፥25-30፤ በይሁዳ ምድር የነበሩትን ከተሞች ዝርዝር ከሚያሳየው፣ ቀደም ሲል ከተዘጋጀው ጋር የሚመሳሰል ጠቃሚ ዝርዝር ነው፡፡ እነዚህ ሁሉ ስሞች በኢሱ 15 ውስጥ ይገኛሉ፤ በዝርዝሩ ውስጥ የማይገኙት ዲቦን፣ ይቀብጽኤል (ይሁን እንጂ ቀብጽኤል የሚለው በኢሱ 15፥21 ላይ ይመ)፣ ኢያሱ፣ ምኮና እንዲሁም ዓይንሪሞን (ይሁን እንጂ በኢሱ 15፥32 ላይ ዓይን እና ሪሞን የሚለውን ይመ) ናቸው፡፡ ነገር ግን የስም ዝርዝሩ ሁሉን የያዘ አይደለም፤ ምክንያቱም በም3፤ በዕዝ 2፥21-22 ላይ የተጠ ቀሱት የብዙ ከተሞች ስም ይጐድለዋል፡፡ የይሁዳ ሳንቲሞች በዚህ ክፍል ከተጠቀሱት ስፍራዎች ውጭ በሌላ ቦታ አልተገኙም፡፡

11፥25 *በቂርያት አርባቅና*፤ የዘፍ 23፥2 ማብ ይመ፡፡ ይህች ከተማ በግሪኮች ዘመን ከሌሎች የይሁዳ አውራጃ ከተሞች ጋር በኢዱማውያን እጅ ወድቃለች፡፡

11፥26 *በሞላዳ*፤ በቤርሳቤህ አቅራቢያ የምትገኝ ስትሆን፣ በኋላ ግን በኢዱማውያን ተይዛለች፡፡ *በቤትጳሌጥ*፤ ትርጒሙ፣ "የመጠጊያ ቤት" ማለት ሲሆን፣ በቤርሳቤህ አቅራቢያ ትገኛለች፡፡

11፥27 *በሐጸርሹዓል*፤ የስሙ ትርጒም "የቀበሮ ዐጥር" ማለት ነው (1ዜና 4፥28 ይመ)፡፡ *በቤርሳቤህና*፤ የዘፍ 21፥31 ማብ ይመ፤ የስሙ ትርጒም፣ "የሰባት ውሃ ጕድጓድ" ወይም "የመሐላው ውሃ ጕድጓድ" ማለት ነው፡፡ የሥነ ቅርስ ቍፋሮ ግኝት እንደሚያመለክተው ከተማዪቱ በ701 ዓ.ቅ.ክ በሰናክሬም ተደምስሳለች፤ በፋርስ ዘመነ መንግሥት ግን ሕዝቡ እንደ ገና ሰፍሮባት ነበር፡፡

11፥28 *በጺቅላግ*፤ ይህችን ከተማ የጌት ንጉሥ አንኩስ ለዳዊት ሰጥቶት ነበር (1ሳሙ 27፥6)፤ ከዚያም በአማሌቃውያን ተያዘች (1ሳሙ 30፥1፤ ኢሱ 15፥31 ይመ)፡፡

11፥29 *በዓይንሪሞን*፤ የስሙ ትርጒም፣ "የሮማን ፍሬ ምንጭ" ማለት ነው፤ ከቤርሳቤህ ዐሥራ አራት ኪ.ሜ. ያህል ርቃ በስተ ሰሜን ምሥራቅ ትገኝ የነበረችው ቂርቤት ዑም ኤር ራማሚን ሳትሆን አትቀርም (ኢሱ 15፥32 ይመ)፡፡ *በጾርዓ*፤ የመሳ 13፥2 ማብ ይመ፡፡ *በየርሙት*፤ ከኤሉተሮፖሊስ (ከቤት ይብሪን) በስተ ሰሜን ምሥራቅ ዐሥራ ሦስት ኪ.ሜ. ያህል ርቃ የምትገኝ ስትሆን፣ የኢያሱን ወረራ ለማደናቀፍ ከሞከሩት፣ በስተ ደቡብ ከነበሩት አምስት የከነዓን ከተሞች አንዷ ነበረች (ኢሱ 10፥3-5)፡፡

11፥30 *በዛኖዋ*፤ በይሁዳና በፍልስጥኤም መካከል በኰረብታማው በሺጳላህ ወረዳ የነበረች መንደር ናት፡፡ የዛኖዋ ሰዎች የሸለቆ በር የተባለውን የኢየሩሳሌም ቅጥር መግቢያ መልሰው ሠርተዋል (3፥13)፤ ዛኖው ከቤትሳሚስ በስተ ደቡብ ምሥራቅ አምስት ኪ.ሜ. ያህል ርቃ ከምትገኘው ከቂርቤት ዛኑ ጋር ተጠቅሳለች፡፡ በዓዶላምና፤ የዘፍ 38፥1 ማብ ይመ፡፡ *በለኪሶና*፤ ኢሱ 10፥3 እንዲሁም የኢሳ 36፥2፤ የሚክ 1፥13 ማብ ይመ፡፡ *በዓዜቃና*፤ የኤር 34፥7 ማብ ይመ፡፡ *ሄኖም*፤ ከኢየሩሳሌም በስተ ምዕራብና በስተ ደቡብ የሚገኘው ሸለቆ ነው፡፡

11፥31-35፤ እዚህ ላይ ከተዘረዘሩት የብንያም ከተሞች አብዛኛዎቹ በ7፥26-38፤ ዕዝ 2፥23-35 ላይም ተጠቅሰዋል፡፡

11፥31 *ከጌባ*፤ 12፥28፤ እንዲሁም የ1ሳሙ 13፥3 ማብ ይመ፡፡ *በማክማስ*፤ የ1ሳሙ 13፥2 ማብ ይመ፡፡ *በጋያ*፤ የጋይ ከተማ ሌላው መጠሪያ ነው (የኢሱ 7፥2 ማብ ይመ)፡፡ *በቤቴልና*፤ የዘፍ 12፥8፤ የኢሱ 7፥2፤ የዕዝ 2፥28፤ የአሞ 4፥4 ማብ ይመ፡፡

11፥32 *በዓናቶት*፤ የኤር 1፥1 ማብ ይመ፡፡ *በኖብና*፤ የ1ሳሙ 21፥1 ማብ ይመ፡፡ *በሐናንያ*፤ ቢታንያ ሳትሆን አትቀርም፤ የስሙ ትርጒም፣ "የሐናንያ ቤት" ማለት ነው (የ ማቴ 21፥17 ማብ ይመ)፡፡

1፥33 *በጊቴም*፤ ይህች ከተማ የነበረችበት ቦታ በውል አይታወቅም፡፡

11፥34 *ሐዲድ*፤ ከሉድ በስተ ሰሜን ምሥራቅ አምስት ወይም ስድስት ኪ.ሜ ያህል ርቃ ትገኛለች (7፥37፤ ዕዝ 2፥33 ይመ)፡፡

11፥35 *በሎድና*፤ የዕዝ 2፥33 ማብ ይመ፡፡ *በኦኖ*፤ የ6፥2 ማብ ይመ፡፡ *የእጅ ጥበብ ባለሙያዎች ሸለቆ*፤ 1ዜና 4፥14 እና አግራጭ ትርጒሙን ይመ፡፡ ይህ ሸለቆ በሎድና በኦኖ መካከል የሚገኘው ትልቁ ሸለቆ ሳይሆን አይቀርም፡፡ ስሙ የፍልስጥኤሞችን የብረት

ስፍራ ተቀመጡ::
[36]በይሁዳ ከነበሩት ሌዋውያን ከፊሎቹ በብንያም ምድር ተቀመጡ::

ካህናትና ሌዋውያን

12 ከሰላትያል ልጅ ከዘሩባቤልና ከኢያሱ ጋር የተመለሱት ካህናትና ሌዋውያን እነዚህ ነበሩ፤
ሡራያ፣ ኤርምያስ፣ ዕዝራ፣
[2]አማርያ፣ መሉክ፣ ሐጡስ፣
[3]ሴኬንያ፣ ሬሁም፣ ሜሪሞት፣
[4]አዶ፣ጌንቶን፣አብያ፣
[5]ሚያሚን፣ መዓድያ፣ ቢልጋ፣
[6]ሸማያ፣ ዮያሪብ፣ ዮዳኤ፣
[7]ሰሉ፣ዓሞቅ፣ ኬልቅያስና ዮዳኤ::
እነዚህ በኢያሱ ዘመን የካህናቱና የወንድሞቻቸው አለቆች ነበሩ::
[8]ሌዋውያኑ ደግሞ ኢያሱ፣ ቢንዊ፣ ቀድምኤል፣ ሰራብያ፣ ይሁዳ እንዲሁም ከወንድሞቹ ጋር የምስጋና መዝሙር ኀላፊ የሆነው መታንያ ነበሩ:: [9]ወንድሞቻቸው የሆኑት በቅቡቅያና ዑኒም በአገልግሎት ጊዜ ከእነርሱ ትይዩ ይቆሙ ነበር::
[10]ኢያሱ ዮአቂምን ወለደ፤ ዮአቂም ኤልያሴብን ወለደ፤ ኤልያሴብ ዮአዳን ወለደ፤ [11]ዮአዳ ዮናታንን ወለደ፤ ዮናታንም ያዱአን ወለደ::
[12]በዮአቂም ዘመን የካህናቱ ቤተሰብ አለቆች እነዚህ ነበሩ፤
ከሠራያ ቤተ ሰብ፣ ምራያ፤
ከኤርምያስ፣ ሐናንያ፤
[13]ከዕዝራ፣ ሜሱላም፤
ከአማርያ፣ ይሆሐናን፤

12፥1 1ዜና3፥19፤ ዕዝ2፥2፤3፥2፤ ነህ10፥1-8፡9፡ዘካ4፥6-10
12፥4 ቍ 16፤ 1ዜና24፥10፤ዘካ1፥1፤ ሉቃ1፥5
12፥6 1ዜና24፥7
12፥8 ዕዝ 2፥2፤ ነህ11፥17
12፥10 ዕዝ10፥24፤ ነህ 3፥20
12፥16 ቍ4
12፥17 1ዜና24፥10
12፥24 2ዜና8፥14፤ዕዝ2፥40

[14]ከሙሊኪ፣ ዮናታን፤
ከሰብንያ፣ ዮሴፍ፤
[15]ከካሪም፣ ዓድና፤
ከመራዮት፣ ሔልቃይ፤
[16]ከአዶ፣ ዘካርያስ፤
ከጌንቶን፣ ሜሱላም፤
[17]ከአብያ፣ ዝክሪ፤
ከሚያሚንና ከሞዓድያ፣ ፈልጣይ፤
[18]ከቢልጋ፣ ሳሙስ፤
ከሸማያ፣ ዮናታን፤
[19]ከዮያሪብ፣ መትናይ፤
ከዮዳኤ፣ አዚ፤
[20]ከሳላይ፣ ቃላይ፤
ከዓሞቅ፣ ዔቤር፤
[21]ከኬልቅያስ፣ ሐሸብያ፤
ከዮዳኤ፣ ናትናኤል::
[22]በኤሊያሴብ፣ በዮአዳ፣ በዮሐናንና በያዱአ ዘመን የሌዋውያኑ ቤተ ሰብ አለቆችና ካህናቱ፣ በፋርሳዊው በዳርዮስ ዘመነ መንግሥት ተመዝግበው ነበር:: [23]ከሌዋውያን ዘሮች መካከል እስከ ኤሊያሴብ ልጅ እስከ ዮሐናን ድረስ ያሉት የየቤተ ሰቡ ኀላፊዎች በታሪክ መጽሐፍ ተመዝግበው ነበር:: [24]የሌዋውያኑ መሪዎች ሐሸብያ፣ ሰራብያ፣ የቀድምኤል ልጅ ኢያሱ ነበሩ፤ እነርሱም ከወንድሞቻቸው ፊት ለፊት ሆነው የእግዚአብሔር ሰው ዳዊት በሰጠው መመሪያ መሠረት እየተቀባበሉ ውዳሴና ምስጋና ያቀርቡ ነበር::
[25]በቅጥሩ በሮች አጠገብ ያሉትን ዕቃ ቤቶች የሚጠብቁት ዘበኞች ደግሞ መታንያ፣ በቅቡቅያ፣ አብድዩ፣ ሜሱላም፣ ጤልሞንና ዓቁብ ነበሩ:: [26]እነዚህም በኢዮሴዴቅ ልጅ፣ በኢያሱ ልጅ በዮአቂም፣ በአገረ ገዥ በነህምያ፣

ባለቤትነት የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (1ሳሙ 13፥19-20)::
12፥1 *ከሰላትያል ልጅ ከዘሩባቤልና፤* ዕዝ 3፥2፡8፡5፥2፤ እንዲሁም የሐጌ 1፥1 ማብ ይመ:: *ከኢያሱ፤* በ538 ዓ.ቅ.ክ ከባቢሉን ምርኮ የተመለሰ ሰው ነው (ቍ 10:26፤ 7፥7፤ ዕዝ 2፥2 እና ማብ፤ሐጌ 1፥1፤ዘካ 3፥1 እና ማብ ይመ):: *ዕዝራ፤* መጽሐፈ ዕዝራን የጻፈውና ከሰማንያ ዓመት በኋላ ከምርኮ የተመለሱትን አይሁድ የመራው ሰው አይደለም::
12፥7 *የካህናቱና ...አለቆች፤* ካህናትን በሃያ አራት ምድብ ተራ መድቦ ማሠራት የተጀመረው በዳዊት ዘመን ነው (1ዜና 24፥3:7-19):: በቍ 1-7 ላይ ሃያ ሁለት የካህናት ወገን መሪዎች ተጠቅሰዋል:: የሃያ አራቱን ምድብ ካህናት ስም ዝርዝር የያዘው ጽሑፍ በፓለስቲና በየምኵራቡ ሳይሰቀል አልቀረም:: እስካሁን ድረስ ይህ ጽሑፍ የተቀረጸባቸው ሁለት የሰሌዳ ስብርባሪዎች ብቻ ተገኝተዋል፤ ከእነዚህም አንዱ በ1920ዎቹ በአስቀሎና፣ ሁለተኛው በ1960ዎቹ በቂሣርያ የተገኙ ሲሆን፣ የተቀረጹበትም ዘመን በሦስተኛውና በአራተኛው ምእተ ዓመት ከክርስቶስ ልደት በኋላ ነበር::
12፥9 *ከእነርሱ ትይዩ፤* ቍ 24፤ ዕዝ 3፥11 እና ማብ ይመ፤ ከ2ዜና 7፥6 ጋር ያነጻጽሩ:: አዘማመራቸው አንዱ ቡድን ከሌላው ቡድን ትይዩ በመቆም እየተቀባበሉ ነበር:: *በአገልግሎት፤* ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በፈረቃ ቆሞ ማገልገልን ያመለክታል፤ በቁምራን ከተገኙት ጽሑፎች የአንዱ ርእስ "ምስማሮት" ሲሆን፣ ይህም የቤተ መቅደሱ አገልግሎት በፈረቃ መሆኑን ዝርዝር መግለጫ ይሰጣል::
12፥10 *ኢያሱ፤* የቍ1 ማብ ይመ:: *ዮአቂምን፤* ቍ 12:26 ይመ:: *ኤልያሴብን፤* ቍ 22-23 ይመ፤ ቅጥሩን መልሶ በመገንባቱ ሥራ ውስጥ አስተዋፅኦ ያደረገ ሊቀ ካህን ነበረ (3፥1:20-21፤13፥28):: ኤልያሴብ የተባለ አንድ ካህን ለአሞናዊው ለጦቢያ በቤተ መቅደሱ ግቢ ውስጥ ማረፊያ ክፍል በመስጠቱ፣ ቤተ መቅደሱን አርክሶ ነበር (13፥4:7):: ይህ ኤልያሴብና ሊቀ ካህናቱ ኤልያሴብ አንድ ሰው ይሁኑ ወይም አይሁኑ የሚታወቅ ነገር የለም::
12፥11 *ዮናታንን፤* በቍ 22 ላይ ባለው የስም ዝርዝር መሠረት ዮሐናን በዮአዳና በያዱአ መካከል ተጠቅሶ መገኘቱ፣ በቍ 23 ላይ ደግሞ ዮሐናን የኤልያሴብ ልጅ እንደ ሆነ መገለጹ በዚህ ስፍራ "ዮሐናን" መባል የነበረበት በስሕተት "ዮናታን" ተብሎአል ብለው የሚናገሩ አሉ፤ ከዚህም ባሻይ በግብፅ አገር ኤሌፋንታይን በተባለው ቦታ "ዮሐናን" የሚል ስም በፓፒረስ ላይ ተጽፎ በመገኘቱ ከሊቀ ካህናቱ ዮሐናን ጋር አንድ ናቸው የሚሉም አሉ፤ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን ከኤሌፋንታይኑ ፓፒረስ ጽሑፍ ጋር የሚስማማ ነገር ተናግሮአል:: ይሁን እንጂ እንዲህ ዐይነቱ ግምት አከራካሪ ነው::
12፥12-21፤ በቍ 2 ላይ ካለው ከሐጡስ በስተቀር፣ ከቍ 1-7 የተዘረዘሩት ሃያ ሁለቱ የካህናት ቤተ ሰቦች ስም በዚህኛው ዝርዝር ውስጥ (አንዳንዶቹ ስሞች ጥቂት ለወጥ ያለ አጠራር ቢታይባቸውም) ተደግሞአል፤ ይህ ዝርዝር በስድስተኛው ምዕተ ዓ.ቅ.ክ ማገባደጃ ወይም በአምስተኛው ምእተ ዓመት ዓ.ቅ.ክ መጀመሪያ ላይ ሊቀ ካህናት በነበረው በዮአቂም ዘመን (ቍ 12) የነበረ ነው::
12፥22 *በፋርሳዊው በዳርዮስ፤* ይህ ሰው ዳግማዊ ዳርዮስ ኖቱስ (423-404 ዓ.ቅ.ክ) ወይም ሣልሳዊ ዳርዮስ ኮደማኑስ (336-331 ዓ.ቅ.ክ) ሊሆን ይችላል::
12፥23 *በታሪክ መጽሐፍ፤* ከ7፥5 ጋር ያነጻጽሩ:: ይህ መጽሐፍ የቤተ መቅደሱ ወቅታዊ ድርጊቶችና ሁኔታዎች እንዲሁም የተለያዩ ዝርዝሮችና ሰነዶች የሚዘገቡበት ጽሑፍ ሳይሆን አይቀርም:: የፋርስን ነገሥታት የታሪክ አመዘጋገብ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ዕዝ 4፥15፤ አስ 2፥23፤ 6፥1፤10፥2)፤ እንዲሁም በመጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊና ካልዕ "የነገሥታት ታሪክ መጽሐፍ" ተብሎ ብዙ ጊዜ የተጠቀሰውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::
12፥26 *በነህምያ ... በዕዝራ፤* የ8፥9 ማብ ይመ::

በካህኑና በጸሐፊው በዕዝራ ዘመን አገለገሉ።

የኢየሩሳሌም ቅጥር ምረቃ በዓል

[27] የኢየሩሳሌም ቅጥር ሲመረቅ ሌዋውያኑ በምስጋና መዝሙር፣ በጸናጽል፣ በበገናና በመሰንቆ ድምፅ የምረቃውን በዓል በደስታ እንዲያከብሩ ከሚኖሩበት ተፈልገው ወደ ኢየሩሳሌም መጡ። [28] መዘምራኑንም እንደዚሁ በኢየሩሳሌም ዙሪያ ካለው ከነጦፋውያን መንደሮች በአንድነት ሰበሰቧቸው። [29] በኢየሩሳሌም ዙሪያ የራሳቸውን መንደሮች ሠርተው ስለ ነበር፣ መዘምራኑን ያመጧቸው ከቤት ጌልገላ፣ ከጌባና ከዓዝሞት አካባቢ ነው። [30] ካህናቱና ሌዋውያኑ በሥርዐቱ መሠረት ራሳቸውን ካነጹ በኋላ፣ ሕዝቡን፣ ቅጥሩንና በሮቹን አነጹ።

[31] እኔም የይሁዳን መሪዎች በቅጥሩ ግንብ አናት ላይ እንዲወጡ[a] አደረግሁ፤ ደግሞም ምስጋና እንዲያቀርቡ ሁለት ታላላቅ የመዘምራን ቡድን መደብሁ። አንዱ በቅጥሩ ግንብ አናት[b] በስተ ቀኝ በኩል "ቈሻሻ መጣያ በር" ወደሚባለው ሄደ። [32] እነዚህንም ሆሻያና ከይሁዳ አለቆች እኩሌቶቹ ተከተሏቸው፤ [33] የተከተሏቸውም ከዓዛርያስ፣ ከዕዝራ፣ ከሜሱላም፣ [34] ከይሁዳ፣ ከብንያም፣ ከሸማያ፣ ከኤርምያስና፣ [35] እንዲሁም መለከት ከያዙ ጥቂት ካህናትና ከአሳፍ ልጅ፣ ከዘኩር ልጅ፣ ከሚካያ ልጅ ከመታንያ ልጅ፣ ከሸማያ ልጅ፣ ከዮናታን ልጅ፣ ከዘካርያስ ጋር ነበር። [36] ወንድሞቹ ሸማያ፣ ኢዛርኤል፣ ሚላላይ፣ ጊላላይ፣ መዓይ፣ ናትናኤል፣ ይሁዳና አናኒም የእግዚአብሔር ሰው ዳዊት ባዘዘው መሠረት የዜማ መሣሪያዎቹን ይዘው ሄዱ፤ ሰልፉን የሚመራውም ጸሐፊው ዕዝራ ነበረ። [37] "ከምንጭ በር" ተነሥተው በቀጥታ ወደ "ዳዊት ከተማ" ደረጃዎች ወጡ፤ ከዚያም በቅጥሩ መውጫ በኩል አድርገው ከዳዊት ቤት በላይ በስተ ምሥራቅ ወደ ሚገኘው ወደ "ውሃ በር" ሄዱ።

[38] ሁለተኛው የመዘምራን ቡድን በስተግራ በኩል ሄደ፤ እኔም ከከፊሉ ሕዝብ ጋር ሆኜ በቅጥሩ ግንብ[c] ላይ፣ የእቶኑን ግንብ በማለፍ እስከ ሰፊው ቅጥር ተከተልኋቸው፤ [39] ከዚያም ከኤፍሬም በር በላይ፣ በአሮጌ በር[d]፣ በዓሣ በር፣ በሐናንኤል ግንብ፣ በመቶዎቹ ግንብ አልፈው እስከ "በጎች በር" ድረስ ተከተልኋቸው። እነርሱም "በዘበኞች በር" አጠገብ ሲደርሱ ቆሙ።

[40] ቀጥሎም ምስጋና ያቀረቡት ሁለቱ የመዘምራን ቡድኖች፣ በእግዚአብሔር ቤት ቦታቸውን ያዙ፤ እኔም ከግማሾቹ ሹማምት ጋር ቦታዬን ያዝሁ፤ [41] እንደዚሁም ካህናቱ ኤልያቄም፣ መዕሤያ፣ ሚንያሚን፣ ሚካያ፣ ኤልዮዔናይ፣ ዘካርያስና ሐናንያ መለከታቸውን ይዘው፣ [42] መዕሤያ፣ ሸማያ፣ አልዓዛር፣ ኦዚ፣ ይሆሐናን፣ መልክያ፣ ኤላምና ኤጽር ቦታቸውን ያዙ፤ መዘምራኑ በይዝረሕያ መሪነት ዘመሩ። [43] እግዚአብሔር ታላቅ ደስታ ስለ ሰጣቸው፣ በዚያች ዕለት ደስ ብሏቸው ብዙ መሥዋዕት አቀረቡ፤ ሴቶችና ልጆችም እንደዚሁ ደስ አላቸው፤ ከዚህም የተነሣ በኢየሩሳሌም የነበረው የደስታ ድምፅ እስከ ሩቅ ድረስ ይሰማ ነበር።

12፥27 ዘዳ20፥5፤ 2ሳሙ6፥5፤ 1ዜና15፥16፤28፤25፥6፤ መዝ92፥3
12፥28 1ዜና 2፥54፤9፥16
12፥30 ዘፀ19፥10፤ ኢዮ1፥5
12፥31 ነህ2፥13
12፥34 ዕዝ1፥5
12፥35 ዕዝ3፥10
12፥36 1ዜና15፥16፤ 2ዜና8፥14፤ዕዝ7፥6
12፥37 ነህ2፥14፤3፥26
12፥38 ነህ3፥8፤11
12፥39 2ነገ14፥13፤ 2ዜና33፥14፤ነህ3፥1፡6

[a] 31 ወይም *ከቅጥሩ ጎን እንዲሄዱ*
[b] 31 ወይም *ከቅጥሩ ጎን*
[c] 38 ወይም *ከቅጥሩ ጎን*
[d] 39 ወይም *በጀሻና በር*

12፥27 ***ሲመረቅ፤*** የዕዝ 6፥16 ማብ ይመ። ***በጸናጽል፤*** የዕዝ 3፥10 ማብ ይመ። ጸናጽል በሃይማኖት ክብረ በዓላት ጊዜ የሚያገለግል መሣሪያ ነው (1ዜና 16፥42፤ 25፥1፤ 2ዜና 5፥12፤ 29፥25)። በጥንት ዘመን የነበሩ ጸናጽሎች በቤትሻሚሽና በቴል አቡ ሐዋም ተገኝተዋል። ***በበገናና፤*** የዘፍ 31፥27ማብ ይመ፤ ብዙውን ጊዜ ጥቅም ላይ የሚውለው በሃይማኖት ክብረ በዓላት ጊዜ ነው (1ሳሙ 10፥5፤ 2ሳሙ 6፥5፤ መዝ 150፥3)። በዑር የተገኙ የበገና ስብርባሪዎችን፣ ልዩ ልዩ የበገና ሥዕሎችንና የጥንት ጽሑፎች ስለ በገና ቅኝት የሚሰጡትን መግለጫ መሠረት በማድረግ የጥንቱን በገና መልሶ መሥራት ተችሏል። ***በመሰንቆ፤*** በዚያን ጊዜ የነበረው መሰንቆ እንደ ክራር ዐይነት ሆኖ የአውታሮቹ ርዝመት እኩል ሲሆን ውፍረቱና የቅኝቱ ውጥረት ይለያይ ነበር (1ዜና 15፥16፤ ዳን 3፥5 ይመ)።

12፥28 ***ከነጦፋውያን፤*** ከቤተ ልሔም አካባቢ ከነጦፋ ከተማ የመጡ ሰዎች ናቸው (7፥26)።

12፥29 ***ከቤት ጌልገላ፤*** ኢያሪኮ አጠገብ የነበረችው ጌልገላ ልትሆን ትችላለች (የኢሱ 4፥19 ማብ ይመ)፤ ወይም ኤልያስ ይኖርባት የነበረውና ከቤቴል በስተ ሰሜን ዐሥራ አንድ ኪ.ሜ. ያህል ርቃ የምትገኘው ጌልገላ ትሆናለች።

12፥30 ***ካነጹ፤*** የዘሌ 4፥12 ማብ ይመ። መንፈሳዊ መነቃቃት በነበረበት ዘመን፣ ሌዋውያን በቤተ መቅደሱ ውስጥ የነበረውን ንዋየ ቅድሳት ሁሉ (1ዜና 23፥28) እንዲሁም ቤተ መቅደሱን ራሱን (2ዜና 29፥15) እንዳነጹ ተነግሮአል። የመንጻት ሥርዐት ዓላማ የእግዚአብሔርን ቅድስናና ንጽሕና ለማስተማር ነው (ዘሌ 16፥30)።

12፥31 ***ሁለት/ታላላቅ የመዘምራን ቡድን፤*** የቍ 38 ማብ ይመ። ሁለቱ ታላላቅ የክብረ በዓሉ ተካፋይ ቡድኖች እየተመሙ የተጓዙት፣ በቅጥሩ ምዕራባዊ ክፍል መካከል ከሚገኘው የሸለቆ በር አካባቢ (2፥13፤15፤3፥13) ተነሥተው ሊሆን ይችላል። የመጀመሪያው ቡድን በዕዝራ መሪነት (ቍ 36) እየተመመ ከግራ ወደ ቀኝ ቅጥሩን ሲዞር፣ ሁለተኛው ደግሞ ከነህምያ ጋር (ቍ 38) ከቀኝ ወደ ግራ ቅጥሩን ዞሮአል። ሁለቱ ቡድኖች በውሃ በርና (ቍ 37) በጠባቂዎች በር (ቍ 39) መካከል ተገናኙ፤ ከዚያም ተያይዘው ወደ ቤተ መቅደሱ አደባባይ ገቡ፤ ከመዝ 48፥12-13 ጋር ያነጻጽሩ። ***በስተ ቀኝ በኩል፤*** ወይም "በስተ ደቡብ" ማለት ነው። በሴማውያን ልማድ ወደ ምሥራቅ መዞር የተለመደ ነበር፤ ስለዚህ ቀኝ እጅ የደቡብን አቅጣጫ ይወክላል (ኢሱ 17፥7፤ 1ሳሙ 23፥24፤ ኢዮ 23፥9 ይመ)። ***ቈሻሻ መጣያ በር፤*** የ2፥13 ማብ ይመ።

12፥35 ***መለከት፤*** የዕዝ 3፥10 ማብ ይመ። እያንዳንዱ የመዘምራን ቡድን መለከት የሚነፉ ካህናትና በሌሎች የዜማ መሣሪያዎች የሚያገለግሉ ሌዋውያን ነበሩት። ***ከአሳፍ፤*** የ11፥17 ማብ ይመ።

12፥36 ***ጸሐፊው ዕዝራ፤*** የዕዝ 7፥1፡6 ማብ ይመ።

12፥37 ***ከምንጭ በር፤*** የ2፥14 ማብ ይመ። ***ዳዊት ከተማ፤*** 3፥15 ይመ፤ የ2ሳሙ 5፥7 ማብ ይመ። ***ውሃ በር፤*** የ3፥26 ማብ ይመ።

12፥38 ***የመዘምራን ቡድን፤*** ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ምስጋና" ወይም "የአመስጋኞች ቡድን" ማለት ነው (ቍ 40 ይመ)። ***የእቶኑን ግንብ፤*** የ3፥11 ማብ ይመ። ***ሰፊው ቅጥር፤*** የ3፥8 ማብ ይመ።

12፥39 ***ከኤፍሬም በር፤*** የ3፥6፤ 8፥16 ማብ ይመ። ***በአሮጌ በር፤*** የ3፥6 ማብ ይመ። ***በዓሣ በር፤*** የ3፥3 ማብ ይመ። ***በሐናንኤል ግንብ ... በመቶዎቹ ግንብ ... በጎች በር፤*** የ3፥1 ማብ ይመ። ***በዘበኞች በር፤*** ከኤር 32፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

12፥43 ***እግዚአብሔር ታላቅ ደስታ ስለ ሰጣቸው፤*** 1ዜና 29፥9፤ ዮና 4፥6 ይመ። ***ሴቶችና፤*** 8፥2፤ ዘፀ 15፥20 እና ማብ ይመ። ***እስከ ሩቅ ...ይሰማ ነበር፤*** የዕዝ 3፥13 ማብ ይመ፤ 1ነገ 1፥40፤ ከ2ነገ 11፥13 ጋር ያነጻጽሩ።

[44]በዚያን ቀን ስጦታው፣ በኵራቱና ዐሥራቱ የሚቀመጥበት ዕቃ ቤት የሚጠብቁ ሰዎች ተሾሙ:: እነርሱም በየከተሞች ዙሪያ ከሚገኙት የእርሻ ቦታዎች ሕጉ በሚያዘው መሠረት የካህናቱንና የሌዋውያኑን ድርሻ ወደ ዕቃ ቤቱ ማምጣት ነበረባቸው፤ ይሁዳ በሚያገለግሉ ካህናትና ሌዋውያን ደስ ተሰኝተው ነበርና:: [45]እንደ መዘምራኑና በር ጠባቂዎቹ ሁሉ፣ እነዚህም የሥርዓታቸውን አገልግሎትና የመንጻቱን ሥርዐት በዳዊትና በልጁ በሰሎሞን ትእዛዝ መሠረት ፈጸሙ:: [46]ቀድሞ በዳዊትና በአሳፍ ዘመን ለእግዚአብሔር የሚቀርቡትን የውዳሴ መዝሙሮችና ምስጋና የሚመሩ የመዘምራን አለቆች ነበሩ:: [47]በዘሩባቤልና በነህምያም ዘመን እስራኤል ሁሉ ለመዘምራኑና ለበር ጠባቂዎቹ የየዕለቱን ድርሻ ይሰጡ ነበር፤ የሌሎቹን ሌዋውያን ድርሻም ለብቻ ያስቀምጡ ነበር፤ ሌዋውያኑም ለአሮን ዘሮች ድርሻቸውን ያስቀምጡላቸው ነበር::

ነህምያ በመጨረሻ የወሰደው የተሐድሶ እርምጃ

13 በዚያም ቀን የሙሴን መጽሐፍ ከፍ ባለ ድምፅ ለሕዝቡ አነበቡ፤ አሞናዊም ሆነ ሞዓባዊ ወደ እግዚአብሔር ጉባኤ ፈጽሞ እንዳይገባ የሚከለክል ተጽፎ ተገኘ፤ [2]ይህ የሆነው እስራኤልን በምግብና ውሃ መስተንግዶ በመቀበል ፈንታ፣ በለዓም እንዲረግማቸው በገንዘብ ስለ ገዙት ነበር:: ይሁን እንጂ አምላካችን ርግማኑን ወደ በረከት ለወጠው:: [3]ሕዝቡም ይህን ሕግ በሰሙ ጊዜ፣ የባዕድ ወገን የሆኑትን ሁሉ ከእስራኤል ለዩ::

[4]ቀድሞ የአምላካችን ዕቃ ቤቶች ኀላፊ ሆኖ የተሾመው ካህኑ ኤልያሴብ ነበር፤ እርሱም ከጦብያ ጋር የጠበቀ ወዳጅነት ነበረው፤ [5]ከዚህ በፊት የእህል ቍርባኑ፣ ዕጣኑ፣ የቤተ መቅደሱ ዕቃዎች፣ የእህሉ ዐሥራትና፣ ለሌዋውያን፣ ለመዘምራንና ለበር ጠባቂዎች የታዘዘው አዲሱ ወይንና ዘይት፣ ለካህናቱም የሚመጣው ስጦታ ይቀመጥበት የነበረውን ትልቁን የዕቃ ቤት እንዲኖርበት ሰጥቶት ነበር::

[6]ይህ ሁሉ ሲሆን እኔ በኢየሩሳሌም አልነበርሁም፤ ምክንያቱም በባቢሎን ንጉሥ በአርጤክስስ ሠላሳ ሁለተኛ ዓመት ተመልሼ ወደ ንጉሡ ሄጄ ነበር:: ከጥቂት ጊዜም በኋላ የንጉሡን ፈቃድ ጠይቄ [7]ወደ ኢየሩሳሌም ተመለስሁ፤ በዚያም ኤልያሴብ በእግዚአብሔር ቤት አደባባይ ለጦብያ አንድ መኖሪያ ክፍል በመስጠት የፈጸመውን ክፉ ድርጊት ተረዳሁ:: [8]እኔም በጣም ዐዘንሁ፤ የጦብያንም የቤት ዕቃ ሁሉ ከክፍሉ እያወጣሁ ወደ ውጭ ጣልሁ:: [9]ክፍሎቹንም እንዲያነጹ ትእዛዝ ሰጠሁ፤ ከዚያም የእግዚአብሔርን ቤት ዕቃዎች፣ የእህሉን ቍርባንና ዕጣኑን ጭምር መልሼ አስገባሁ::

[10]እንዲሁም ለሌዋውያን የተመደበው ድርሻ እንዳልተሰጣቸውና አገልግሎቱን በኀላፊነት የሚመሩ ሌዋውያንና መዘምራን ሁሉ ወደ የርስታቸው መመለሳቸውን ተረዳሁ:: [11]ስለዚህ ሹማምቱን ገሥጬ “ቤተ መቅደሱ እስከዚህ ቸል የተባለው ለምንድን ነው?” ብዬ ጠየቅኋቸው:: ከዚያም እነርሱን በአንድነት ሰብስቤ ወደ ምድብ ሥራቸው እንዲመለሱ አደረግሁ::

[12]ይሁዳም ሁሉ የእህሉን፣ የአዲሱን ወይንና የዘይቱን ዐሥራት ወደ ዕቃ ቤቶቹ

12፥44 ዘሌ27፥30፤ ዘዳ18፥8፤ነህ13፥4
12፥45 1ዜና6፥31፤23፥5፤ 2ዜና8፥14
12፥46 2ዜና35፥15፤29፥27፤ መዝ137፥4
12፥47 ዘዳ18፥8
13፥1 ቍ23፥ ዘዳ23፥3
13፥2 ዘኍ22፥3-11፤23፥7:11፤ ዘዳ23፥3:4-5
13፥3 ቍ23፤ነህ9፥2
13፥4 ነህ2፥10፤ 12፥44
13፥5 ዘሌ27፥30፤ ዘኍ18፥21
13፥6 ነህ2፥6
13፥7 ዕዝ10፥24፤ ነህ2፥10
13፥8 ማቴ21፥12-13፤ ማር11፥15-17፤ ሉቃ19፥45-46፤ ዮሐ2፥13-16
13፥9 ዘሌ 2፥1፤ 1ዜና23፥28፤ 2ዜና29፥5
13፥10 ዘዳ12፥19፤ 2ዜና31፥4
13፥11 ነህ10፥37-39፤ ሐጌ1፥1-9ሚል3፥8-9
13፥12 ዘዳ18፥8፤1ነገ7፥51፤ 2ዜና31፥5:6፤ ነህ10፥37-39፤ ሚል3፥10

12፥44 *ይሁዳ ... ደስ ተሰኝተው፤* ሕዝቡ ለካህናቱና ለሌዋውያኑ የሚሆን መባ በበጎ ፈቃድ ሰጠ (ከ2ቆሮ 9፥7 ጋር ያነጻጽሩ):: *በሚያገለግሉ፤* ዘዳ 10፥8 ይመ::

12፥46 *በአሳፍ፤* የ11፥17 ማብ ይመ::

12፥47 *ይሰጡ፤* ይህን ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ግሥ ባለማቋረጥ መስጠትን ያመለክታል::

13፥1-2፤ ዘዳ 23፥3-6 ይመ::

13፥2 *በለዓም፤* የዘኍ 22፥5 ማብ ይመ:: ከዮርዳኖስ ማዶ “ዴር አላ” በተባለ ስፍራ በስድስተኛው ምእተ ዓመት ዓ.ቅ.ክ ላይ የተቀረጸ አንድ የአረማይስጥ ጽሑፍ የበለዓምን ስም ይጠቅሳል::

13፥4 *ኤልያሴብ፤* የ12፥10 ማብ ይመ:: *ከጦብያ፤* የ2፥10 ማብ ይመ::

13፥5 *ትልቁን የዕቃ ቤት ... ሰጥቶት ነበር፤* ነህምያ ወደ ፋርስ ንጉሥ ቤተ መንግሥት ከሄደ በኋላ ከቀንደኛ ጠላቶቹ አንዱ የሆነው ጦብያ፣ ኤልያሴብ ከተባለ ሰው ጋር ገጥሞ፣ ዐሥራትና ሌላውም ዐይነት መባ ተሰብስቦ ወደሚቀመጥበት ክፍል ዘልቆ ገባ (10፥7 እና ማብ ይመ፤ ከዘኍ 18፥21-32፤ ከዘዳ 14፥28-29፤ 26፥12-15 ጋር ያነጻጽሩ):: በሌላ ቦታ የሜሱላም ክፍልና (3፥30) የዮሐናን ክፍል (ዕዝ 10፥6) የሚል ተጽፎ እናገኛለን::

13፥6 *በአርጤክስስ ሠላሳ ሁለተኛ ዓመት፤* የ5፥14 ማብ ይመ:: *በባቢሎን ንጉሥ፤* ቂሮስ ባቢሎንን ድል ካደረገ በኋላ በዚህ የማዕረግ ስም ተጠርቶበታል (ዕዝ 5፥13 ይመ)፤ ከዚያም በኋላ የአኪሜኒድ (የፋርስ) ነገሥታት በዚሁ የማዕረግ ስም ተጠርተውበታል::

13፥7 *ወደ ኢየሩሳሌም ተመለስሁ፤* ኤሌፋንታይን በተባለ ቦታ (ግብፅ አገር) የተገኘው የፓፒረስ ጽሑፍ እንደሚያመለክተው፣ ባጎሒ የይሁዳ አስተዳዳሪ በነበረበት ዘመን ከ407 ዓ.ቅ.ክ በፊት የነህምያ ሁለተኛው ዙር የሥልጣን ዘመን ሳያበቃ አልቀረም:: ነህምያ የመጀመሪያውን የሥልጣን ዘመን በጨረሰ ጊዜ፣ ወንድሙ ሐናኒ በእርሱ ምትክ እንደ ተሾመ የሚናገሩ አሉ (የ1፥2 ማብ ይመ):: *አደባባይ፤* የ8፥16 ማብ ይመ:: ዘሩባቤል ያሠራው ቤተ መቅደስ ሁለት አደባባይ ነበረው (ዘካ 3፥7፤ ከኢሳ 62፥9 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥8 *ዐዘንሁ ... ጣልሁ፤* ነህምያ ቍጣውን በተግባር ገለጠ (ከቍ 24–25፤ 5፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ):: ዕዝራ “ደንግጦ የተቀመጠበትን” (ዕዝ 9፥3) ሁኔታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ:: ነህምያ የወሰደው እርምጃ፣ ጌታ ኢየሱስ በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ውስጥ በገንዘብ መንዛሪዎችና በሻጮች ላይ የወሰደውን እርምጃ ያስታውሰናል (ማቴ 21፥12-13)::

13፥9 *ክፍሎቹንም፤* በቍ 5-8 ላይ የተጠቀሰው አንድ ክፍል ብቻ ቢሆንም፣ ተጨማሪ ክፍሎችም ነበሩ::

13፥10፤ ነህምያ ተከሥተው የቈዩትን ችግሮች ማስተካከሉን የሚያመለክት ነው:: በመሠረቱ ሌዋውያን የራሳቸው የሆነ ርስት አልነበራቸውም (ዘኍ 18፥20:23-24፤ ዘዳ 14፥29፤ 18፥1)፤ ይሁን እንጂ አንዳንዶቹ የግል ገቢ ሳይኖራቸው አልቀረም (ዘዳ 18፥8):: በመሆኑም የሌዋውያኑ የገቢ ምንጭ ከታማኝ ሰዎች የሚገኘው ድጋፍ ብቻ ነበር:: ብዙ ሌዋውያን ከምርኮ ያለተመለሱትም በዚሁ ምክንያት ሳይሆን አይቀርም (ዕዝ 8፥15-20 ይመ):: እግዚአብሔርን በማገልገላቸው ምክንያት ቍሳዊ ጥቅም እንደ ጐደለባቸው በመቍጠር ስላጕረመረሙት ሰዎች በሚል 2፥17፤ 3፥13-15 ላይ ይመ::

13፥11 *ቸል የተባለው፤* የ10፥39 ማብ ይመ::

13፥12 *ዐሥራት፤* 12፥44 ይመ:: ሕዝቡ እግዚአብሔርን በማምለካቸው የተገኘውን በረከት በሚመለከቱበት ጊዜ፣ ዐሥራት

አስገቡ:: [13]ለዕቃ ቤቶቹም ካህኑን ሰሌም
ያን፣ ጸሐፊውን ሳዶቅንና ፈዳያ የተባለውን
ሌዋዊ ኀላፊ አድርጌ ሾምሁ፤ መደብሁ፤
እንዲሁም የመታንያን ልጅ፣ የዘኩርን ልጅ
ሐናን ረዳታቸው አደረግሁ፤ ምክንያቱም
እነዚህ ሰዎች ታማኞች ነበሩ:: ሥራቸውም
ለወንድሞቻቸው የተመደበውን ቀለብ ማከ
ፋፈል ነበረ::

[14]አምላኬ ሆይ፤ ስለዚህ ነገር አስበኝ፤ ለአ
ምላኬ ቤትና ለአገልግሎቱ ስል በታማኝነት
ያከናወንሁትን አታጥፋ::

[15]በእነዚያ ቀናት በይሁዳ በሰንበት ቀን
የወይን መጭመቂያ የሚረግጡ፣ እህል የሚ
ያስገቡና፣ የወይን ጠጅ፣ የወይን ዘለላ፣ የበ
ለስና ሌሎችን የጭነት ዐይነቶች ሁሉ በአ
ህያ ላይ የሚጭኑ ሰዎች አየሁ፤ ይህን ሁሉ
ወደ ኢየሩሳሌም ያስገቡ የነበረው በሰን
በት ቀን ነበረ:: ስለዚህ በዚያን ቀን ምግብ
እንዳይሸጡ ከለከልኋቸው:: [16]በኢየሩሳሌም
የሚኖሩ የጢሮስ ሰዎችም ዓሣና ልዩ ልዩ
ሸቀጣ ሸቀጥ በሰንበት ቀን እያመጡ ለይ
ሁዳ ሕዝብ በኢየሩሳሌም ይሸጡ ነበር::
[17]እኔም የይሁዳን መኳንንት በመገሠጽ እንዲህ
አልኋቸው፤ "ሰንበትን በማርከስ ይህ የምት
ፈጽሙት ክፉ ድርጊት ምንድን ነው? [18]የቀ
ድሞ አባቶቻችሁ ያደረጉት ይህንኑ አልነ
በረምን? አምላካችንስ ይህን ሁሉ ጥፋት በእ
ኛና በዚች ከተማ ላይ ያመጣው በዚሁ
በደላችን አይደለምን? አሁንም እናንተ ሰን
በትን በማርከስ የባሰ መከራ በእስራኤል
ላይ ታመጣላችሁ::"

13፥13 ነህ12፥44፤ ሐሥ6፥1-5
13፥14 ዘፍ8፥12፥2ነገ20፥3
13፥15 ዘፀ20፥8-11፥34፥21፤ ዘዳ5፥12-15
13፥16 ነህ10፥31
13፥18 ነህ10፥31፤ ኤር44፥23
13፥19 ዘሌ23፥32
13፥22 ዘፍ8፥1፥ነህ1፥8
13፥23 ቍ1፤ ዘፀ34፥16፥ሩት1፥4፤ ዕዝ9፥1-2፤ ነህ10፥30፥ሚክ2፥11
13፥24 አስ1፥22፥3፥12፥8፥9
13፥25 ዘፀ34፥16፤ ዕዝ10፥5
13፥26 ዘፀ34፥16፤ 2ሳሙ12፥25፤1ነገ3፥1 3፥11፥3፥2ዜና1፥12

[19]በሰንበት ዋዜማ በኢየሩሳሌም በሮች
ላይ የምሽቱ ጥላ ማረፍ ሲጀምር በሮቹ
እንዲዘጉና፣ ሰንበት እስኪያልፍ ድረስ እን
ዳይከፈቱ አዘዝሁ፤ በሰንበት ቀን ጭነት
እንዳይገባም ከራሴ ሰዎች አንዳንዶቹን በየ
በሩ ላይ አቆምሁ:: [20]የልዩ ልዩ ሸቀጣ ሸቀጥ
ነጋዴዎችና ቸርቻሪዎች ከኢየሩሳሌም ውጭ
አንድ ወይም ሁለት ጊዜ አድረዋል:: [21]እኔ
ግን፣ "ከቅጥሩ ውጭ የምታድሩት ለምንድን
ነው? እንዲህ ያለውን ነገር ዳግመኛ ብታ
ደርጉ እጄን አነሣባችኋለሁ" ስል አስጠነቀቅ
ኋቸው፤ እነርሱም ከዚያን ጊዜ ጀምሮ በሰንበት
ቀን አልመጡም:: [22]ከዚያም ሌዋውያኑ ራሳ
ቸውን እንዲያነጹ፣ ሄደውም የቅጥሩን በር
እንዲጠብቁና የሰንበትንም ቀን እንዲቀድሱ
አዘዝኋቸው::

አምላኬ ሆይ፤ ስለዚህም ደግሞ አስበኝ፤
እንደ ታላቅ ፍቅርህም ብዛት ምሕረት
አድርግልኝ::

[23]በእነዚያም ቀናት የአሽዶድን፣ የአሞ
ንንና የሞዓብን ሴቶች ያገቡ አይሁድ አገ
ኘሁ:: [24]ከልጆቻቸውም እኩሌቶቹ የአሽ
ዶድን፣ ወይም ከሌሎቹ ሕዝቦች የአንዱን
ቋንቋ እንጂ የአይሁድን ቋንቋ መናገር አይ
ችሉም ነበር:: [25]እኔም ገሠጽኋቸው፤ ርግማ
ንም አወረድሁባቸው:: አንዳንዶቹን መታኋ
ቸው፤ ጠጕራቸውንም ነጨሁ:: በእግዚአብሔር
ስም እንዲህ ስል አማልኋቸው፤ "ሴቶች ልጆ
ቻችሁን ለወንዶች ልጆቻቸው አትስጡ፤ ሴቶች
ልጆቻቸውንም ለወንዶች ልጆቻችሁ አት
ውሰዱ:: [26]የእስራኤል ንጉሥ ሰሎሞን ኀጢ

ለመክፈል ሙሉ ፈቃደኞች ሆነው ተገኝተዋል:: እግዚአብሔርም
በዚሁ ዘመን አካባቢ ሚልክያስን አስነሥቶ ነበር፤ ዐሥራትን በታ
ማኝነት ማውጣት ታላቅ በረከት እንደሚያስገኝ ሚልክያስ
በመልእክቱ ይነግራቸው ነበር (ሚል 3፥10):: ሕግ በሙሴ አማ
ክይነት ከመሰጠቱ አስቀድሞ እንኳ ዐሥራት ማውጣት በእግዚ
አብሔር ሰዎች ዘንድ የተለመደ ነበር፤ መልከ ጼዴቅ አብርሃምን
ባረከው፤ አብርሃምም ካለው ሁሉ ዐሥራት አውጥቶ ሰጠው (ዘፍ
14፥19-20)፤ *ያዕቆብም* በቤቴል ሕልም ካየ በኋላ፣ ከሚያገኘው
ሁሉ ለእግዚአብሔር ዐሥራት ለመስጠት ተሳለ (ዘፍ 28፥22)::

13፥13፤ ከአራቱ የንብረት ክፍል ኀላፊዎች አንዱ ካህን፣
አንዱ ሌዋዊ፣ አንዱ ጸሓፊ ሲሆኑ፣ ሌላው ግን ማዕረግ የሌለው
ተራ ሰው ነበር:: *ታማኞች*፤ ነህምያ እምነት የሚጣልባቸውን
ሰዎች መርጦ አከፋፋይና ተቈጣጣሪ እንዲሆኑ ያደረገው
እያንዳንዱ ሰው የሚገባውን በትክክል ማግኘት እንዲችል በማ
ሰብ ነበር፤ የመጀመሪያዪቱም ቤተ ክርስቲያን ለተመሳሳይ
ተግባር ዲያቆናትን መርጣ ሾማ ነበር (ሐሥ 6፥1-5)::

13፥15 ***የወይን መጭመቂያ የሚረግጡ***፤ የኢሳ 5፥2፤
16፥10 ማብ ይመ:: ***በሰንበት ቀን***፤ የሰንበትን ዕረፍት ሽሮ
የተከለከለውን ተግባር ማከናወን አይሁዳዊ ያልሆኑ ነጋዴዎች ባሕ
ርይ ነው (10፥31፤ ኢሳ 56፥1-8 ይመ):: በአንጻሩ ብዙዎች ስለ ሰን
በት ከነበራቸው አክብሮት የተነሣ የልጆቻቸውን ስም "ሳባታይ"
ብለው ይሰይሙ ነበር (8፥7፤ 11፥16፤ ዕዝ 10፥15 ይመ)::

13፥16 ***የጢሮስ***፤ የኢሳ 23፥1 ማብ ይመ:: ***ዓሣና***፤ የጢሮስ
ሰዎች ከአገራቸው ወደ ውጭ በንግድ መልክ የሚልኩት ዓሣ
አብዛኛው የደረቀ፣ በእንፋሎት የበሰለ ወይም በጨው የታሸ
ነበር (ሕዝ 26፥4-5፥14):: ዓሣን መመገብ በእስራኤላውያን ዘንድ
የተለመደ ሲሆን፣ ብዙውን ዓሣ የሚያገኙትም ከገሊላ ባሕር ነበረ
(ዘሌ 11፥9፤ ዘኍ 11፥5፤ ማቴ 15፥34፤ ሉቃ 24፥42፤ ዮሐ
21፥5-13):: የሚሸጣውም የዓሣ በር ተብሎ በሚታወቀው የቅጥሩ
ደጃፍ አጠገብ ባለው የገበያ ቦታ ነበረ (የ3፥3 ማብ ይመ)::

13፥17 ***መኳንንት በመገሠጽ***፤ ምክንያቱም ኀላፊነቱ
የእነርሱ ስለ ነበረ ነው:: ***በማርከስ*** በተቀደሰውና ለእግዚአብሔር ሥራ
በተለየው መጠቀም ክብሩን ማቃለል ነው (ሚል 2፥10-11 ይመ)::

13፥19... ***በሮች ላይ የምሽቱ ጥላ ማረፍ ሲጀምር***፤ ፀሓይ
ከመጥለቋ በፊት፣ ሰንበት ከገባ በኋላ ማለት ነው:: የእስራ
ኤላውያን የቀን አቈጣጠር ከጀምበር መጥለቂያ እስከ ጀምበር
መጥለቂያ ሲሆን፣ ይህም የባቢሎናውያንን የዘመን አቈጣጠር
የተከተለ ነው:: ግብፆች ግን የሚቈጥሩት ከጀምበር መውጫ
እስከ ጀምበር መውጫ ነው:: የሰንበት መግቢያ ትክክለኛ ጊዜ
የሚታወቀው ካህኑ በሚነፋው የመለከት ድምፅ ነበር:: ሚሽና
በተባለው የአይሁድ መጽሐፍ መሠረት፣ "በሰንበት ዋዜማ ስድ
ስት ጊዜ መለከት ይነፋ ነበር፤ ሦስቱ ሕዝቡ ሥራውን እንዲ
ያቆም የሚያሳስብ ሲሆን፣ ሦስቱ ደግሞ የተቀደሰውን ከረከሰው
የሚለዩበት ምልክት ነበር::" ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን በሰንበት ዋዜማ
ሕዝቡ ሥራውን እንዲያቆም፣ በማግሥቱም የዕለተ ሰንበቱን
ማብቂያ ለማብሠርና ሕዝቡ ሥራውን እንዲጀምር ካህናት
መለከት ይነፉ እንደ ነበር ጽፎአል:: የሥነ ቅርስ ሊቃው
ንት፣ ጢጦስ ከተማዋን በወረረ ጊዜ ቤተ መቅደሱ ከነበረበት
ላይ ተንዶ በወደቀ አንድ ድንጋይ ላይ "መለከት የሚነፋበት
ቦታ" የሚል ጽሑፍ አግኝተዋል::

13፥22 ***አስበኝ***፤ የ1፥8 ማብ ይመ::

13፥23፤ ከሃያ አምስት ዓመት በፊት ዕዝራም ተመሳሳይ
እርምጃ ወስዶአል (የዕዝ 9፥1 ማብ ይመ):: ***የአሽዶድን***፤ 4፥7፤ ኢሳ
20፥1 እና ማብ ይመ:: ***የአሞንንና የሞዓብን***፤ የዘፍ 19፥36-38
ማብ ይመ::

13፥24፤ እስራኤላውያን ሌላውን ሕዝብ የሚለዩት
በቋንቋው ነበር (ዘዳ 3፥9፤መሳ 12፥6፤ መዝ 114፥1፤ኢሳ
33፥19፤ሕዝ3፥5-6 ይመ)::

13፥25 ***ጠጕራቸውንም ነጨሁ***፤ ዕዝ 9፥3፤ ኢሳ 50፥6
እና ማብ ይመ:: ***አትውሰዱ***፤ ነህምያ የወሰደው እርምጃ
ለወደፊት ከባዕዳን ጋር እንዳይጋቡ የሚከለክል ሲሆን፣ የዕዝራ
እርምጃ ግን ጋብቻውን የሚያፈርስ ነው::

13፥26 ***ሰሎሞን***፤ በብልጽግናውና በፖለቲካው ስኬታማነት
እጅግ የታወቀ የእስራኤል ንጉሥ ነበረ (1ነገ 3፥13፤ 2ዜና

አት የሠራው እንዲህ ከመሰለው ጋብቻ የተነሣ አይደለምን? በብዙ በመንግሥታት መካከል እንደ እርሱ ያለ ንጉሥ አልነበረም፤ በአምላኩም የተወደደ ነበረ፤ እግዚአብሔርም በእስራኤል ሁሉ ላይ ንጉሥ አደረገው። ነገር ግን ባዕዳን ሴቶች ወደ ኀጢአት መሩት። [27]እናንተም ደግሞ ባዕዳን ሴቶችን በማግባት ይህን የመሰለ ታላቅ በደል እንደምትፈጽሙና በአምላካችንም ታማኞች እንዳልሆናችሁ መስማት ይገባናልን?

[28]ከሊቀ ካህኑ ከኤልያሴብ ልጅ ከዮአዳ ልጆች አንዱ የሖሮናዊው የሰንባላጥ አማች ነበረ፤ እኔም ከአጠገቤ አባረርሁት።

[29]አምላኬ ሆይ፤ የክህነትን ማዕረግ፣ የክህነትንና የሌዋውያንን ቃል ኪዳን ስላረከሱ አስባቸው።

[30]ስለዚህ ካህናቱንና ሌዋውያኑን ከማናቸውም ባዕድ ነገር ሁሉ አነጻኋቸው፤ የእያንዳንዱንም ተግባር በመለየት በየሥራ ቦታቸው መደብኋቸው። [31]በተወሰነው ጊዜ ስለ ሚቀጣውም የማገዶ ዕንጨትና ስለ በኵራቱ መመሪያ ሰጠሁ። አምላኬ ሆይ፤ በቸርነት አስበኝ።

13፥27 ዕዝ9፥14
13፥28 ዕዝ10፥24፤ ነህ2፥10
13፥29 ዘኍ3፥12፤ነህ1፥8
13፥30 ነህ9፥2
13፥31 ዘፍ8፥1፤ነህ1፥8፤10፥3 4:35-36

1፥12)። ሰሎሞን ንግሥናውን የጀመረው እግዚአብሔር ጥበብና ማስተዋል እንዲሰጠው በትሕትና በመለመን ነበር (1ነገ 3፥5-9)። *ኀጢአት የሠራው፤* ንጉሥ ሰሎሞን አጀማመሩ መልካም ቢሆንም የኋላ ኋላ ግን ከእስራኤል ነገድ ውጭ ያገባቸው ሚስቶቹ ባዕዳን አማልክትን እንዲያመልክ አደረጉት፤ እርሱም ዐልፎ ተርፎ ካሞሽ ለተባለው የሞዓባውያን አምላክ በኰረብታ ላይ የማምለኪያ ስፍራ እስከ መሥራት ደረሰ (1ነገ 11፥7)።

13፥28 *የሰንባላጥ አማች፤* በዘሌ 21፥14 መሠረት ሊቀ ካህን ከእስራኤል ነገድ ውጭ ማግባት አይፈቀድለትም። የዮአዳ ልጅ ከማኅበረ ሰቡ የተወገደው በዚህ ዐይነቱ ልዩ ዕገዳ መሠረት ሊሆን ይችላል፤ ወይም በአጠቃላይ ከባዕዳን ወገኖች ጋር መጋባት ስላልተፈቀደ ብቻ ይሆናል። በዚህ ጥቅስ ላይ የተነገረው ጋብቻ ከሰንባላጥ ጠላትነት የተነሣ (2፥10 ይመ)፣ በነህምያ ላይ ለብዙ ጊዜ ከባድ ሐዘን አስከትሏል።

13፥30 *ተግባር፤* "የሥራ ድርሻ" ማለት ነው፤ ይኸውም አንድን የተለየ ሥራ ለአንድ የካህናት ወይም የሌዋውያን ቡድን መስጠትን ያመለክታል፤ ሥራውም በፈረቃ የሚሠራ ይመስላል (የ12፥9 ማብ ይመ)።

13፥31 *የማገዶ ዕንጨት፤* የ10፥34 ማብ ይመ። *በኵራቱ፤* የ10፥35 ማብ ይመ። *በቸርነት አስበኝ፤* በመጽሐፉ መጨረሻ ላይ የተወሳው ይህ የነህምያ ቃል፣ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ጐልቶ የሚታየውን መሪ ሐሳብ (ቍ 14:22፤ የ1፥8ማብ ይመ) የሚያስተጋባ ነው። ነህምያ በአገልግሎቱ ሁሉ የነበረው ምኞት ልዑል የሆነውን አምላኩን ደስ ማሰኘትና ማገልገል ነበረ።

መጽሐፈ አስቴር

መግቢያ

ጸሐፊውና የተጻፈበት ጊዜ

ምንም እንኳ የመጽሐፈ አስቴር ጸሐፊ ማን እንደ ሆነ በውል ለማወቅ ባንችልም፣ ከመጽሐፉ ውስጣዊ ማስረጃዎች በመነሣት ጸሐፊው ማን እንደ ሆነና የተጻፈውም መቼ እንደ ሆነ መናገር ይቻላል:: በአይሁድ በዓላት ላይ የተሰጠውን አጽንዖትና በትረካው ውስጥ የአይሁድ ብሔራዊ ስሜት ገኖ ስናስተውል ጸሐፊው በእርግጥ አይሁድ መሆኑን እንገነዘባለን:: በሌላ በኩል ደግሞ ጸሐፊው ስለ ፋርስ ሰዎች ባህል ያለውን ዕውቀት፣ የታሪኩ መቼት የሱሳ ከተማ መሆኗንና በታሪኩ ውስጥ ስለ ይሁዳ ወይም ስለ ኢየሩሳሌም ምድር ምንም አለመጠቀሱን ስንመለከት ጸሐፊው የፋርስ ከተማ ነዋሪ መሆኑን እንረዳለን:: መጽሐፉ የተጻፈው ሁነቶቹ ከተፈጸሙ ከጥቂት ዓመታት በኋላ ማለትም በ460 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ ነው (ይህም ዕዝራ ወደ ኢየሩሳሌም ከመመለሱ በፊት መሆኑ ነው፤ የ8፥12 ማብ ይመ):: ከዚህ በተጨ ማሪ ውስጣዊ ማስረጃዎች እንደሚጠቁሙት ይህ መጽሐፍ ከመጻፉ ጥቂት ቀደም ብሎ የፑሪም በዓል ይከበር ነበር (9፥19):: በርካታ ሊቃውንት እንደሚናገሩት ይህ መጽሐፍ የተጻፈው በግሪኮች ዘመን ነው፤ በመጽሐፉ ውስጥ የግሪክ ቃል ተጠቅሶ አለመገኘቱና ጸሐፊውም የዕብራይስጡን የቋንቋ ዘዬ ተከትሎ መጻፉ የሚያስረዳን ይህ መጽሐፍ የተጻፈው የፋርስ ግዛተ አፄ በ331 ዓ.ቅ.ክ. ላይ በግሪኮች እጅ ከመውደቁ በፊት ነው::

ዓላማው፣መሪ ሐሳቡና ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

የጸሐፊው ዋና ዓላማ የፑሪምን ዓመታዊ በዓል አከባበር በሚገባ መዘገብና መጪው ትውልድም በጠረክሲስ ዘመነ መንግሥት የተፈጸመውን ታላቁን ትድግና ሕያው በሆነ መንገድ እንዲያስታውሰው መርዳት ነው:: መጽሐፉ የበዓሉን አከባበር ሥርዐትና በዓሉም ያለማቋረጥ በየዓመቱ መከበር እንዳለበት አጽንዖት ሰጥቶ ይተርካል (3፥7፤9፥24፡28-32፤ እንዲሁም በገጽ 178 ላይ "የብሉይ ኪዳን በዓላትና የተቀደሱ ቀናት" የሚለውን ይመ):: አብዛኛው የታሪኩ ክፍል የሚያተኩረው በእስራኤልና በአ ማሌቃውያን መካከል በነበረው ግጭት ላይ ነው (የ2፥5፤3፥1-6፤9፥5-10 ማብ ይመ)፤ ይህ ግጭት የጀመረው እስራኤላውያን ገና ከግብፅ በወጡ ማግስት ሲሆን (ዘፀ17፥8-16፤ዘዳ25፥17-19)፣ በታሪካቸው ሁሉ ያልተለዩ ጠላቶች ናቸው (1ሳሙ15፤1ዜና4፥43፤ እንዲሁም መጽሐፈ አስቴር በሙሉ):: እስራ ኤላውያን ከግብፅ ባርነት ነጻ እንደ ወጡ በመጀመሪያ ጠላት ሆነው የተነሡባቸው አማሌቃውያን ናቸው:: እንግዲህ አማሌቃውያን የሚታዩት (የመጽሐፈ አስቴር ጸሐፊም የሚያያቸው) በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ የተነሡ የክፉ ኀይሎች ምሳሌ ተደርገው ነው (ዘኍ24፥20፤1ሳሙ 15፥1-3፤ 28፥18 ይመ):: እስራኤል አሁን ነጻ ወጥታለች፤ የሐማም ዐዋጅ የእስራኤልን ሕዝብ ከምድረ ገጽ ለማጥፋት የተጠነሰሰ የመጨረሻው የብሉይ ኪዳን ሤራ ነው::

ከአማሌቃውያን ግጭት ጋር ተዛምዶ የምናገኘው ለእግዚአብሔር ሕዝብ ተስፋ የተሰጠው ዕረፍት ነው (ዘዳ25፥19 ይመ):: ሐማ ድል ከሆነ በኋላ አይሁድ ከጠላቶቻቸው ሤራ ዕረፍት አገኙ (9፥16፡22)::

ጸሐፊው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከዳር እስከ ዳር ዘልቀው የምናገኛቸውን ጭብጦች (መቅሠፍት፣ በሽታ፣ ጦርነት፣ መዐት ወይም በዚህ ሁሉ ውስጥ አልፈው የሚተርፉትን ቅሬታዎች) በመጥቀስ ታሪኩን ይዘግባል:: የፋርስ ከተማ በሆነችው በሱሳ የተፈጸሙት ሁነቶች የእግዚአብሔርን የማዳን ዕቅድ ለማደ ናቀፍ ሞክረው ነበር:: የእግዚአብሔር ሕዝብ ህልውና በተለይም የቤዛዊ መሲሑ መገለጥ፣ ሐማ አይሁድን ለማጥፋት ባወጣው ዐዋጅ አደጋ ላይ ሲወድቅ ይታያል:: የመጽሐፈ አስቴር ጸሐፊ ታሪኩን የቀረ ጸው በዮሴፍ ታሪክ አምሳያ ነው (የ2፥3-4፡9፡21-23፤3፥4፤4፥14፤ 6፥1፡8፡14፤8፥6 ማብ ይመ)፤ በዚህ ትረካ ውስጥ ትልቁን ስፍራ የያዘው የቅሬታዎች ጭብጥ ነው (ዘፍ 45፥7):: ከዚህ በታች ከቀረበው አስተዋፅኦ ማስተዋል እንደሚቻለው፣ ክብረ በዓል በመጽሐፈ አስቴር ውስጥ ዐቢይ ስፍራ አለው:: በየጊዜው የተደረጉት ግብዣዎች ለትረካው ውቅር (የታሪክ መዋቅር) ዋና መድረክ ናቸው:: በዚህ ትረካ ውስጥ ዐሥር ግብዣዎች ተጠቅሰዋል (1)1፥3-4፣ (2)1፥5-8፣ (3)1፥9፣ (4)2፥18፣ (5)3፥15፣(6)5፥1-8፣ (7)7፥1-10፣ (8)8፥17 (9)9፥17፣ (10)9፥18-32:: ሦስቱ ጥንድ ግብዣዎች ማለትም በትረካው መጀመሪያ፣ መካከልና መጨረሻ ላይ የሚገኙት ግብዣዎች የላቀ ስፍራ አላቸው፤ እነዚህም በአርጤክስስ የተደረጉት ሁለት ግብዣዎች፣ አስቴር ያዘጋጀችው ሁለት ግብዣዎችና ዕጥፍ ድርብ በዓል ሆኖ የተከ በረው የፑሪም በዓል ናቸው::

ጸሐፊው ተመሳሳይ ይዘት ያላቸውን ታሪኮች መልሶ መላልሶ በመዘገብ የተለየ ያጻጻፍ ዘዬ ተከትሏል:: ጥንድ ጥንድ ሆነው ከተጠቀሱት ከሦስቱ ግብዣዎች ሌላ፣ ሁለት የንጉሡ አገልጋዮች ስም ዝርዝር (1፥10:14)፣ ሁለት ጊዜ አስቴር ማንነትዋን መደበቋ (2፥10:20)፣ ሁለት ጊዜ ሴቶች መሰብሰባቸው (2፥8:19)፣ ሁለት የሴቶች ቤት (2፥12-14)፣ ሁለት ጾሞች (4፥3:16)፣ ሐማ ከሚስቱና ከወዳጆቹ ጋር ያደረጋቸው ሁለት ምክሮች (5፥14፤6፥13)፣ አስቴር ሁለት ጊዜ ቀጠሮ ሳትይዝ ወደ ንጉሡ መግባቷ (5፥2፤8፥3)፣ መርዶክዮስ ሁለት ጊዜ የክብር ልብስ ለብሶ መታየቱ (6፥7-11፤8፥15)፣ ሐማ ፊቱን ሁለት ጊዜ መሸፈኑ (6፥12፤7፥8)፣ ሁለት የሐማ ወንዶች ልጆች (5፥11፤9፥6-10:13-14)፣ ሐርቦና ሁለት ጊዜ በንጉሡ ፊት መቅረቡ (1፥10፤7፥9)፣ ሁለት የንጉሡ ዐዋጆች (3፥12-14፤8፥1-13)፣ የንጉሡ ቍጣ

ሁለት ጊዜ መብረዱ (2፥1፣7፥10)፣ የፋርሶች ሕግ እንደማይሻር ሁለት ጊዜ መጠቀሱ (1፥19፣8፥8)፣ አይሁድ ሁለት ቀን ጠላቶቻቸውን መበቀላቸውና (9፥5-15)፣ የፑሪም በዓል በመታሰቢያነት እንዲከበሩ የሚያሳስቡ ሁለት ደብዳቤዎች (9፥20-32) ናቸው።

ይህን መጽሐፍ ልዩ ከሚያደርጉት ባሕርያት ውስጥ ጥቂቶቹ ስለ እግዚአብሔር፣ ስለ አምልኮ፣ ስለ ጸሎትና ስለ መሥዋዕት አንድም ጊዜ አለመወሳቱ ነው። ይህም በብዙ ሊቃውንት ዘንድ ጥያቄ አስነሥቷል። ጥያቄውም መጽሐፉ መንፈሳዊ ፋይዳ አለው ወይ? የሚለው ነው። የእግዚአብሔር "ስሙ" እንኳ ያልተጠቀሰበት መጽሐፍ ምን መንፈሳዊ ረብ አለው? ጸሓፊው ግን እንዲህ ያደረገው ሆን ብሎ ነው። የእግዚአብሔርን ስም ሆነ መንፈሳዊና ሃይማኖታዊ ሥርዐቶችን ያልጠቀሰው ሰዎች ከቁብ የማይቈጥሯቸውን አጋጣሚዎች የሚመራና የሚቈጣጠር እግዚአብሔር መሆኑን በተለየ የአጻጻፍ ስልት ለመግለጽ ነው (የ6፥1 ማብ ይመ)። ትረካውና የእስራኤል ትድግና የተመሠረተው ጸሓፊው ሆን ብሎ በዝምታ ባለፋቸው ነገሮች ላይ ነው። እግዚአብሔር ልዑልና ገዥ እንደ ሆነ የምናየው በቀጥታ ሳይሆን በተዘዋዋሪ ነው (የ4፥12-16 ማብ ይመ)፤ ስሙ ባይጠቀስም ሥራው ግን ሕያው ሆኖ በግልጽ ይታያል።

አስተዋፅኦ

1. የአርጤክስስ ግብዣ(1፥1-2፥18)
   - ሀ. ንግሥት አስጢን ከዙፋኗ ወረደች (ም1)
   - ለ. አስቴር ንግሥት ሆነች (2፥1-18)
2. የአስቴር ግብዣ (2፥19-7፥10)
   - ሀ. መርዶክዮስ ሤራውን ደረሰበት (2፥19-23)
   - ለ. የሐማ ሤራ (ም3)
   - ሐ. አስቴር ርዳታ እንድታደርግ መርዶክዮስ ያቀረበው ማሳሰቢያ (ም4)
   - መ. አስቴር ለንጉሡ ያቀረበችው ጥያቄ፤ የመጀመሪያው ግብዣ (5፥1-8)
   - ሠ. እንቅልፍ ከንጉሡ የሸሸበት ሌሊት (5፥9-6፥14)
   - ረ. ሐማ ተሰቀለ፤ ሁለተኛው ግብዣ (ም7)
3. የፑሪም በዓል (ም8-10)
   - ሀ. ንጉሡ በአይሁድ ስም ያስተላለፈው ዐዋጅ (ም8)
   - ለ. የፑሪም በዓል አከባበር (ም9)
   - ሐ. መርዶክዮስ የላቀ ሹመት ማግኘቱ (ም10)

ንግሥት አስጢን ከክብሯ ወረደች

1 ከህንድ ጀምሮ እስከ ኢትዮጵያ ድረስ ያሉትን አንድ መቶ ሃያ ሰባት አገሮች ይገዛ በነበረው በአርጤክስስ ዘመነ መንግሥት እንዲህ ሆነ፤ [2]በዚያን ዘመን ንጉሡ አርጤክስስ የገዛው በሱሳ ግንብ ባለው ንጉሣዊ ዙፋኑ ሆኖ ነበር። [3]እርሱም በነገሠ በሦስተኛው ዓመት ለመኳንንቱና ለሹማምቱ ሁሉ ታላቅ ግብዣ አደረገ። በግብዣውም የፋርስና የሜዶን የጦር አዛዦች፣ መሳፍንትና የየአውራጃው መኳንንት ተገኝተው ነበር።

[4]ለእነርሱም የመንግሥቱን ሰፊ ሀብት፣ የግርማውን ታላቅነትና ክብር አንድ መቶ ሰማንያ ቀን ሙሉ አሳያቸው። [5]እነዚህ ቀናት ካለፉ በኋላ፣ ንጉሡ በሱሳ ግንብ ለነበሩት፣ ከትንሽ እስከ ትልቅ ላለው ሕዝብ ሁሉ፣ በቤተ መንግሥቱ ውስጥ ዙሪያውን በአትክልት በተከበበው አደባባይ ሰባት ቀን የፈጀ ግብዣ አደረገ። [6]አደባባዩም ከነጭና ከሰማያዊ በፍታ የተሠሩ መጋረጃዎች ነበሩት፤ እነርሱም የብር ቀለበት በተበጀላቸው፣ ከነጭ በፍታና ከሐምራዊ ቀለም በተሠሩ ገመዶች በዕብነ በረዱ ምሰሶዎች ላይ ተንጠልጥለው ነበር። ነጭና ቀይ ቀለማት ተሰበጣጥረው በተነጠፉበት ወለል ላይ የወርቅና የብር ድንክ ዐልጋዎች ነበሩ፤ እነርሱም ከዕብነ በረድ፣ ቀስተ ደመና ከሚመስሉ ቀለሞችና ከሌሎች የከበሩ ድንጋዮች የተሠሩ ነበሩ። [7]የወይን ጠጁም አንዱ ከሌላው ልዩ በሆነ የወርቅ ዋንጫ ይቀርብ ነበር፤ ከንጉሡም ልግስና የተነሣ የቤተ መንግሥቱ የወይን ጠጅ የተትረፈረፈ ነበር። [8]ንጉሡ ለእያንዳንዱ ሰው የሚፈልገውን ያህል እንዲያቀርቡለት የወይን ጠጅ አሳላፊዎቹን ሁሉ አዝዞ ስለ ነበረ፣ በንጉሡ ትእዛዝ መሠረት እያንዳንዱ ተስተናጋጅ እንዲጠጣ ተፈቅዶለት ነበር።

[9]ንግሥት አስጢንም በንጉሥ አርጤክስስ ቤተ መንግሥት እንደዚሁ ለሴቶች ግብዣ አድርጋ ነበር።

[10]በሰባተኛው ቀን ንጉሥ አርጤክስስ ከወይን ጠጁ የተነሣ ደስ ስለ ተሰኘ፣ አገልጋዮቹ የሆኑትን ሰባቱን ጃንደረቦች ምሁማንን፣ ባዛንን፣ ሐርቦናን፣ ገበታን፣ ዘቶልያንን፣ ዜታርንና ከርከስን እንዲህ ብሎ አዘዛቸው፤ [11]ይኸውም ንግሥት አስጢን የደስ ደስ ያላት ነበረችና ውበቷ ለሕዝቡና ለመኳንንቱ እንዲታይ ዘውዷን ጭና ንጉሡ ፊት እንዲያመጧት ነበር። [12]አገልጋዮቹ የንጉሡን ትእዛዝ በነገሯት ጊዜ ግን፣ ንግሥት አስጢን መሄድ አልፈለገችም። ከዚያም ንጉሡ በጣም ተቈጣ፤ እጅግም ተናደደ።

[13]ሕግንና ፍትሕን በተመለከተ የሊቃውንቱን ምክር መጠየቅ በንጉሥ ዘንድ የተለመደ ነበርና፣ ስለ ዘመናት ሁኔታ ዕውቀት ካላቸው ጠቢባን ጋር ተነጋገረበት፤ [14]እነዚህ አርቄስዮስ፣ ሺታር፣ አድማታ፣ ተርሺሽ፣ ሜሬስ፣ ማሌሴዓር፣ ምሙካ የተባሉ ሰባቱ የፋርስና የሜዶን መኳንንት በንጉሡ ዘንድ የተለየ ስፍራና በመንግሥቱም አመራር ውስጥ ከፍተኛ ቦታ ያላቸው ነበሩ።

[15]ንጉሡም፣ “በጃንደረቦቹ በኩል የተላከባትን የንጉሥ አርጤክስስን ትእዛዝ ስላልፈጸመች፣ በሕጉ መሠረት በንግሥት አስጢን ላይ ምን መደረግ አለበት?” ሲል ጠየቃቸው።

[16]ከዚያም ምሙካ በንጉሡና በመኳንንቱ ፊት እንዲህ ሲል መለሰ፤ “ንግሥት አስጢን የበደለችው ንጉሡን ብቻ ሳይሆን፣

1፥1 ዕዝ4፥6፤አስ8፥9፤9፥30፤ዳን2፥2፤6፥1
1፥2 ዕዝ4፥9፤ አስ2፥8
1፥3 1ነገ3፥15
1፥5 መሳ14፥17፤ 2ነገ21፥18
1፥6 አስ7፥8፤ሕዝ23፥41፤አሞ3፥12፤6፥4
1፥7 አስ2፥18፤ ዳን5፥2
1፥9 1ነገ3፥15
1፥10 ዘፍ14፥18፤ መሳ16፥25፤ሩት3፥7፤አስ3፥15፤5፥6፤7፥2፤ምሳ31፥4-7፤ዳን5፥1-4
1፥11 መዝ45፥11፤ መሐ2፥4፤ሕዝ16፥14
1፥12 ዘፍ39፥19፤ አስ2፥21፤7፥7፤ምሳ19፥12
1፥13 1ዜና12፥32
1፥14 አስ7፥14

1፥1 *አርጤክስስ፤* የዕዝ 4፥6 ማብ ይመ። አርጤክስስ በአባቱ በዳርዮስ ምትክ ነግሦ፣ ከ486-465 ዓ.ቅ.ክ በፊት የገዛ ንጉሥ ነበር። *መቶ ሃያ ሰባት አገሮች፤* 8፥9 ይመ። እዚህ ላይ 'አገሮች' የተባሉት መለስተኛ አውራጃዎች የነበሩ ናቸው። የአርጤክስስ አባት ንጉሥ ዳርዮስ ግዛቱን በሃያ ክፍላተ አገር በመከፋፈል ለእያንዳንዱ አስተዳዳሪ መድቦ እንደ ነበር፣ ግሪካዊው ታሪክ ጸሓፊ ሄሮዶቱስ ጠቅሶ ጽፎአል።

1፥2 *በሱሳ ግንብ፤* በምሽግ መልክ ከፍ ብሎ የተሠራ የቤተ መንግሥቱ ሕንጻ አካል ነበር፤ በአካባቢው ካለው ከተማ የተለየ መሆኑ በ3፥15፤ 4፥1-2፥6፤8፥15 ላይ ተገልጾአል። ከዐሥራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ጀምሮ በአካባቢው ብዙ የሥነ ቅርስ ቍፋሮ ምርምር ተካሂዶአል። አርጤክስስ የቤተ መንግሥቱን ሕንጻ ሥራ ለማስዋብ ብዙ የእድሳት ሥራ አከናውኖአል። *ሱሳ፤* የፋርስ ነገሥታት በክረምት የሚያርፉባት ከተማ ነበረች፤ ሌሎቹ የፋርስ ዋና ዋና ከተሞች አሕምታ (ዕዝ 6፥2)፣ ባቢሎንና ጳርሰጶሊስ የተባሉት ነበሩ። ዳንኤል ከራእዮቹ በአንዱ ሱሳን ተመልክቶአል (ዳን 8፥2)፤ ነህምያ በዚች ከተማ አገልግሎአል (ነህ 1፥1)።

1፥3-4፤ በሦስተኛው ዓመት (483-482 ዓ.ቅ.ክ በፊት)፣ በዚያ የተገኙት ሰዎችና የስብሰባው የጊዜ ርዝመት፣ ምናልባት ጉባኤው የተካሄደው በ482-479 ዓ.ቅ.ክ በግሪክ ላይ አደገኛ ዘመቻ ለማቀነባበር ሳይሆን እንደማይቀር ያመለክታል። ሄሮዶቱስ የተባለው ግሪካዊ የታሪክ ጸሓፊም (በመጽሐፉ ምዕ 8 ላይ) የገለጸው ስብሰባ ይህ ሳይሆን አይቀርም።

1፥3 *ግብዣ፤* በአስቴር መጽሐፍ ውስጥ ግብዣ ጕላ ብሎ የሚታይ መሪ ሐሳብ ነው።

1፥5-6፤ በቍፋሮ ከተገኘው የሱሳ ፍርስራሽ ውስጥ የአርጤክስስ አባት ንጉሥ ዳርዮስ ስለ ቤተ መንግሥቱ ሕንጻ ሥራ በዝርዝር የጻፈው ጽሑፍ ተገኝቶአል። አርጤክስስ አባቱ ጀምሮት የነበረውን ሥራ ቀጠለ።

1፥9 *ንግሥት አስጢንም፤* ከአቴኔኑት በ484/483 ዓ.ቅ.ክ እንድትወርድ ተደርጋለች፤ አስቴር በ489/478 ዓ.ቅ.ክ ንግሥት ሆነች (2፥16-17)። ግሪካውያን የታሪክ ጸሓፊዎች የንጉሥ ጠረክሲስን ንግሥት 'አሜስትሪስ' ይሏታል፤ በንጉሡ ነገሥቱ የግዛት ዘመን መጀመሪያ ላይ፣ ልጇ አርጠዘሬክስስ ከነገሠ በኋላ እናቱ እቴጌ በመሆን እስከ ዕለተ ሞቷ ድረስ (424 ዓ.ቅ.ክ) በመንግሥት ተግባር ስለ ተጫወተችው ሚናና ስላሳደረችው ወሳኝ ተጽዕኖ ጽፈዋል (ስለ አርጠዘሬክስስ ዕዝ7፥1፤7፥11-12፥21፤8፥1፤ነህ2፥1፤5፥14፤13፥6 ይመ)፤ አርጠዘሬክስስ የነገሠው ገና የዐሥራ ስምንት ዓመት ወጣት ሳለ በመሆኑ የተወለደው በ484/483 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ነው ማለት ይቻላል፤ ይህም ንግሥቲቱ አስጢን ከሥልጣን የወረደችበት ዓመት አካባቢ ነው። አርጠዘሬክስስ የንግሥት አሜስትሪስ ሦስተኛ ልጅ መሆኑ ይታወቃል፤ ስለዚህ 'አሜስትሪስ' የሚለው ስም የንግሥት አስቴር ስም ነው ለማለት ያዳግታል፤ በመሆኑም ግሪኮች ለንግሥት አስጢን የሰጧት ሌላ ስም ነው ለማለት እንገደዳለን። ከሌሎች ነገሥታት ሁኔታ አንጻር ስንመለከት፣ ስለ ንጉሥ አርጤክስስ የመጨረሻ ዕድል ፈንታ የሚታወቅ ነገር እንዳለ መግለጥ አይቻልም፤ የንግሥት አስቴር የመጨረሻ ሁኔታም ምን ይመስል እንደ ነበረ ማወቅ አስቸጋሪ ነው። አስቴር ከሞተች በኋላ ወይም ጊዜ ከጣላት በኋላ፣ ንግሥት አስጢን እንደ ገና ሥልጣን አግኝታ ልጇን በፈለገችው አቅጣጫ ለመምራት ችላ ነበር ማለት ይቻላል።

1፥13-14፤ ዕዝ 7፥14 ላይ እንደ ተጠቀሰውና ግሪካዊው ታሪክ ጸሓፊ ሄሮዶቱስ እንደ ጻፈው፣ ንጉሡ ሰባት የቅርብ አማካሪዎች ነበሩት።

1፥13 *ስለ ዘመናት ሁኔታ ዕውቀት ካላቸው፤* በቤተ መንግሥቱ ውስጥ የሚያገለግሉ ኮከብ ቈጣሪዎች ናቸው።

መኳንንቱን ሁሉና በመላው የንጉሥ አርጤክስስ አውራጃዎች የሚኖሩትን ሕዝቦች ጭምር ነው:: [17]ይህ የንግሥቲቱ አድራጎት በሌሎቹ ሁሉ ዘንድ ስለሚሰማ፣ ባሎቻቸውን ይንቃሉ፤ 'ንጉሥ አርጤክስስ ንግሥት አስጢን ወደ እርሱ እንድትመጣ ቢያዛትም፣ እርሷ ግን መሄድ አልፈለገችም' ይላሉ:: [18]በዚህች በዛሬዪቱም ዕለት የንግሥቲቱን አድራጎት የሰሙ የፋርስና የሜዶን መኳንንት ሚስቶች፣ ለንጉሡ መኳንንት ሁሉ በዚሁ ዐይነት ሊመልሱ ነው፤ እንዲህ ከሆነ ደግሞ ማብቂያ የሌለው ንቀትና ጠብ ይፈጠራል::

[19]"ስለዚህ ነገሩ ንጉሡን ደስ የሚያሰኘው ከሆነ፣ አስጢን ወደ ንጉሡ ወደ አርጤክስስ ዘንድ ከእንግዲህ ወዲህ ፈጽሞ እንዳትገባ ንጉሣዊ ዐዋጅ ይውጣ፤ ይህም የማይሻር ሆኖ በፋርስና በሜዶን ሕጎች ይጻፍ፤ እንዲሁም ንጉሡ የእቴጌነቷን ክብር ከእርሷ ለምትሻል ለሌላዪቱ ይስጥ:: [20]ከዚያም የንጉሡ ዐዋጅ በሰፊው ግዛቱ ሁሉ ሲነገር፣ ከትንሽ እስከ ትልቅ ያሉት ሴቶች ሁሉ ባሎቻቸውን ያከብራሉ::"

[21]ንጉሡና መኳንንቱ ሁሉ በዚህ ምክር ተደሰቱ፤ ንጉሡም ምሙካ ያቀረበውን ሐሳብ በሥራ ላይ አዋለው:: [22]እያንዳንዱ ሰው በራሱ ቤተ ሰብ ላይ ገዥ እንዲሆን መልእክት አስተላለፈ፤ መልእክቱም ለየአውራጃዎቹ በየራሳቸው ጽሑፍና ለእያንዳንዱ ሕዝብ በየራሱ ቋንቋ ተጽፎ በግዛቱ ሁሉ ተበተነ::

1፥18 ምሳ19፥13፤ 27፥15
1፥19 አስ8፥8፤መክ 8፥4፤ዳን6፥8:12
1፥22 ነህ13፥24
2፥1 አስ7፥10
2፥5 1ሳሙ9፥1
2፥6 2ነገ24፥15፤ ዳን1፥1-5፤5፥13
2፥7 ዘፍ39፥6፤ 41፥45

አስቴር ንግሥት ሆነች

2 ከዚህ በኋላ ንጉሡ አርጤክስስ ቍጣው ሲበርድለት አስጢንን፣ ያደረገችውን ነገርና በእርሷም ላይ ያስተላለፈውን ዐዋጅ ዐሰበ:: [2]ከዚያም የንጉሡ የቅርብ አገልጋዮች እንዲህ የሚል ሐሳብ አቀረቡ፤ "ለንጉሡ ቈንጆ ልጃገረዶች ይፈለጉለት፤ [3]እነዚህን ሁሉ ቈንጆ ልጃገረዶች በሱሳ ግንብ ወደ ሚገኘው ልዩ የሴቶች መኖሪያ ቦታ እንዲያመጡ፣ ንጉሡ በግዛቱ በሚገኙት አውራጃዎቹ ሁሉ ባለሥልጣኖችን ይሹም፤ እነርሱም የሴቶች የበላይ ኀላፊ በሆነው በንጉሡ ጃንደረባ በሄጌ ኀላፊነት ሥር ይሁኑ፤ የውበትም እንክብካቤ ይደረግላቸው:: [4]ከዚያም ንጉሡን ደስ የምታሰኘው ልጃገረድ በአስጢን ፈንታ ንግሥት ትሁን::" ምክሩ ንጉሡን ደስ አሰኘው፤ በተባለውም መሠረት አደረገ::

[5]በዚህ ጊዜ ከብንያም ነገድ የቂስ ልጅ፣ የሰሜኢ ልጅ፣ የኢያዕር ልጅ መርዶክዮስ የሚባል አንድ አይሁዳዊ በሱሳ ግንብ ይኖር ነበር፤ [6]እርሱም የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ከማረካቸው ከይሁዳ ንጉሥ ከኢኮንያን[ሀ] ጋር ከኢየሩሳሌም በምርኮ ከተወሰዱት አንዱ ነበር:: [7]መርዶክዮስ አንዲት ሀደሳ የምትባል የአጎቱ ልጅ ነበረችው፤ አባትና እናት ስላልነበራት፣ ያሳደጋት እርሱ ነበር:: አስቴር ተብላ የም

[ሀ]6 በዕብራይስጥ፣ *ኢኮንያን* የሚለው ስም *ኢዮአቂም* ከሚለው ጋር አንድ ዐይነት ነው::

1፥19 ***የማይሻር፤*** የፋርስ ሕግ አንድ ጊዜ ከወጣ፣ ፈጽሞ የማይለወጥ ስለ መሆኑ 8፥8 ላይ እንዲሁም ዳን 6፥8 ላይ ተጠቅሷል:: ***ከእንግዲህ ወዲህ ፈጽሞ እንዳትገባ፤*** አስጢን ንጉሡ ፊት አልቀርብም ስለለች፣ ዳግመኛ ንጉሡ ፊት እንዳትቀርብ የሚል ከሠራችው ወንጀል ጋር የሚመጣጠን ቅጣት ተወሰነባት፤ ከዚህም በተጨማሪ፣ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ በመጽሐፈ አስቴር ውስጥ 'ንግሥት' የሚለው ማዕረግ ተነፍጓታል::

1፥22 ***ቤተ ሰብ ... መልእክት፤*** ይህ ሐረግ፣ "እያንዳንዱ ወንድ የቤተ ሰቡ አስተዳዳሪ መሆንና በቤቱም ውስጥ የራሱ ቋንቋ መነገር አለበት" ሊባል ይችላል፤ ይህም ከተለያየ ወገን በተጋቡ ቤተ ሰብ ውስጥ የወንዱ ቋንቋ መነጋገሪያ መሆን በቤተ ሰቡ ላይ የባልዬውን የበላይነት ያመለክታል (ነህ13፥23-24 ይመ)::

2፥1 ***በኋላ፤*** አስቴር ወደ ንጉሡ የተወሰደችው፣ ንጉሡ "በነገሠ በሰባተኛው ዓመት" ነበር (ቍ 16)፤ ይኸውም በታህሣሥ ወር 479 ዓ.ቅ.ክ ወይም በጥር ወር 478 ዓ.ቅ.ክ መሆኑ ነው:: ከግሪኮች ጋር የነበራቸው ጦርነት አዲስ ንግሥት የመሾሙን ጉዳይ ሳያዘገየው እንዳልቀረ ይገመታል (የ1፥3-4 ማብ ይመ)::

2፥2 ***ለንጉሡ ... ልጃገረዶች፤*** ቀደም ሲል በነበሩት ቅምጦቹ ላይ ለመጨመር ነው::

2፥3-4፤ እዚህ ላይ የሚገኘው የሐረጎች አገባብ በዘፍ 41፥34-37 ላይ ካለው አገላለጽ ጋር ተመሳሳይነት አለው:: ይህና ሌሎችም በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኙ ተመሳሳይ የአባባል ዘይቤዎች መጽሐፈ አስቴርን የጻፈው ሰው የዮሴፍን ታሪክ አጻጻፍ እንደ መመሪያ የተጠቀመበት መሆኑን ያመለክታሉ:: ሁለቱም ታሪኮች በባዕድ አገር ነገሥታት አደባባዮች የተከናወኑ ሲሆኑ፣ በሁለቱም ውስጥ ለሕዝባቸው መዳን ሁኔታዎችን ያመቻቹና ከፍተኛ ሚና የተጫወቱ የእስራኤል ጀግኖች ታሪክ ተገልጦአል (የቍ 9:21-23፤ 3፥4፤ 4፥14፤ 6፥1:8:14፤ 8፥6 ማብ ይመ)::

2፥5 ***አንድ አይሁዳዊ በሱሳ ግንብ፤*** የሰሜኑ መንግሥት በ722-721 ዓ.ቅ.ክ ከወደቀ በኋላ፣ እስራኤላውያን በሜዶን ከተሞች ምርኮኛ ሆነው ኖረዋል (2ነገ 17፥6):: የባቢሎን ንጉሥ በ539 ዓ.ቅ.ክ በፋርሱ ንጉሥ ቂሮስ ከተመታ በኋላ፣ ጥቂት አይሁዳውያን ወደ ምሥራቅ ሜዶፋርስ ከተሞች በባቢሎናውያን አማካይነት (በ605-586 ዓ.ቅ.ክ) ሳይፈልሱ አልቀሩም:: በ583 ዓ.ቅ.ክ ከምርኮ የተመለሱት 50000 ሰዎች ብቻ ነበሩ (ዕዝ 2፥64-67):: "ኒፑር" በተባለው ስፍራ (ደቡብ መስጴጦምያ) በንጉሥ አርጤዘሬክስስ ቀዳማዊና (465-424 ዓ.ቅ.ክ)በዳርዮስ ዳግማዊ (424-405 ዓ.ቅ.ክ) ዘመን የተገኘው የታሪክ ስፍራ ሰነድ ከፍተኛ ቍጥር ያለው የአይሁድ ሕዝብ በሜዶፋርስ ይኖር እንደ ነበር ይጠቁማል:: በዚህ ሰነድ ውስጥ፣ በዚያ ከተማ ይኖሩ የነበሩ፣ ቢያንስ የአንድ መቶ አይሁድ ስሞች ተገኝተዋል:: ከእነርሱም አንዳንዶቹ የክብር ስፍራ የነበራቸው ናቸው:: በሌሎችም የሜዶ-ፋርስ ከተሞች ይህንኑ ያህል ቍጥር ያላቸው የአይሁድ ዜጎች ይኖሩ እንደ ነበር ይገመታል:: ***መርዶክዮስ፤*** ስሙ "ማርዱክ" ከተባለው የባቢሎናውያን ባዕድ አምላክ ጋር የተያያዘ ነው:: የአይሁድ ሕዝብ እንደ የዕብራውያን፣ እንደ የ"አሕዛብ" ስም እንደ ነበራቸው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙ ምሳሌዎችን መጥቀስ ይቻላል፤ እንደ አስቴር ሁሉ (ቍ 7) መርዶክዮስም ዕብራዊ ስም እንደ ነበረው መገመት ይቻላል፤ ዳንኤልና ባልንጀሮቹ (ዳን 1፥6-7)፣ የሴፍና (ዘፍ 41፥45) ሌሎችም ዕብራዊ ስም ነበራቸው:: ሆኖም የመርዶክዮስ ዕብራዊ ስም በዚህ መጽሐፍ አልተጠቀሰም:: በባቢሎን ከተማ አቅራቢያ፣ በርሲጳ በተባለ ስፍራ የተገኘ ጽሑፍ መርዱካያ ስለ ተባለ አንድ ጸሓፊ ይናገራል፤ እርሱም በሱሳ ቤተ መንግሥት በንጉሥ አርጤክስስ ዘመን መጀመሪያ ላይ የገንዘብ ቤት ሹም ወይም ሚኒስቴር የነበረ ሰው ነው:: በርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ይህ ሰው በመጽሐፈ አስቴር ውስጥ የምናገኘው መርዶክዮስ ነው ይላሉ:: ***የቂስ ልጅ፣ የሰሜኢ ልጅ፣ የኢያዕር ልጅ፤*** የመርዶክዮስ ቅድመ አያት ቂስ በ597 ዓ.ቅ.ክ ከኢዮአቄም ጋር ተማርኮ የሄደ ሰው ነበር:: ይሁን እንጂ እነዚህ ስሞች ከብንያም ነገድ የጥንት አባቶችን የሚያመለክቱ ይመስላሉ፤ (ሰሜኢ ለሚለው 2ሳሙ 16፥ 5-14፤ ቂስ ለሚለው ደግሞ 1ሳሙ 9፥1 ይመ):: ይህ ነገድ ከንጉሥ ሳኦል ቤተ ሰብ ጋር የነበረው ግንኙነት በእስራኤልና በአማሌቃውያን መካከል እየተባባሰ ለነበረው ግጭት መንገድ (የ3፥1-6 ማብ ይመ) ይከፍታል:: እነዚህ ስሞች የጥንት የነገድ አባቶች ስሞች ከሆኑ፣ "በምርኮ ከተወሰዱት አንዱ" (ቍ 6) የሚለው ሐረግ መርዶክዮስን የሚመለከት አይሆንም፤ ምክንያቱም የመርዶክዮስን ዕድሜ ከመቶ ዓመት በላይ ያደርገዋል:: ስለዚህ ከዚህ ይልቅ ትክክል የሚሆነው፣ "ቤተ ሰቡ በምርኮ ከተወሰደበት አንዱ" የሚለው ነው::

2፥6 ***ከይሁዳ ንጉሥ ከኢኮንያን፤*** 2ነገ 24፥8-17፤ 2ዜና 36፥9-10 ይመ::

2፥7 ***ሀደሳ*** የአስቴር የዕብራይስጥ ስም ሲሆን፣ ትርጕሙም "ባርሰነት" ማለት ነው:: አስቴር የሚለው ስም ከፋርስ ቋንቋ

ትጠራው ይህች ልጃገረድ በተክለ ሰውነቷም ሆነ በመልኳ እጅግ ውብ ነበረች። አባቷና እናቷ ከሞቱ በኋላ መርዶክዮስ እንደ ራሱ ልጅ አድርጎ ወሰዳት።

[8]የንጉሡ ትእዛዝና ዐዋጅ በወጣ ጊዜ፣ ብዙ ልጃገረዶች ወደ ሱሳ ግንብ ተወስደው ለጠባቂው ለሄጌ ተሰጡ፤ አስቴርም ወደ ንጉሡ ቤተ መንግሥት ተወስዳ፣ ለሴቶቹ ጠባቂ ለሄጌ በአደራ ተሰጠች። [9]ልጃገረዲቱም ደስ አሰኘችው፤ በእርሱም ዘንድ መወደድን አተረፈች፤ እርሱም የውበት መንከባከቢያዋንና የተለየ ምግብ ወዲያውኑ ሰጣት። ከቤተ መንግሥቱ የተመረጡ ሰባት ደንገጡሮችን በመመደብም እርሷንና ደንገጡሮቿን ምርጥ ወደ ሆነው የሴቶች መጠበቂያ አዛወረ።

[10]መርዶክዮስ እንዳትናገር አዞአት ስለ ነበር፣ አስቴር የየት አገር ሰውና የእነማን ወገን እንደ ሆነች አልገለጸችም። [11]መርዶክዮስም አስቴር እንዴት እንደ ሆነችና ምን እንዳጋጠማት ለማወቅ፣ በየዕለቱ በሴቶች መጠበቂያ አደባባይ አጠገብ ወዲያና ወዲህ ይመላለስ ነበር።

[12]አንዲት ልጃገረድ ወደ ንጉሥ አርጤክስስ ዘንድ ለመግባት ተራዋ ከመድረሱ በፊት ስድስት ወር በከርቤ ዘይት፣ ስድስት ወር ደግሞ ልዩ ልዩ ሽቱ በመቀባትና በተለያዩ የፊት ቀለሞች በመዋብ ባጠቃላይ ዐሥራ ሁለት ወር መቈየት ነበረባት፤ [13]ወደ ንጉሡ ዘንድ የምትገባውም በዚህ ሁኔታ ሲሆን፣ ሴቶቹ ከሚኖሩበት ስፍራ ወደ ንጉሡ ቤተ መንግሥት ስትሄድ፣ መውሰድ የምትፈልገው ማናቸውም ነገር ይሰጣት ነበር። [14]ሲመሽ ወደዚያው ትሄዳለች፤ ሲነጋም የቁባቶች ኀላፊ በሆነው በንጉሡ ጃንደረባ በሻአሽጋዝ ጥበቃ ሥር ወደሚገኘው ወደ ሌላው የሴቶች መጠበቂያ ቤት ትመለሳለች፤ ደስ የተሰኘባት ካልሆነችና በስሟም ካልጠራት ዳግመኛ ወደ ንጉሡ ዘንድ አትገባም።

[15]መርዶክዮስ እንደ ልጁ አድርጎ ያሳደጋት የአጎቱ የአቢካኢል ልጅ አስቴር ወደ ንጉሡ ዘንድ የምትሄድበት ተራ በደረሰ ጊዜ የሴቶች ልዩ ጥበቃ ቤት ኀላፊ የሆነው ሄጌ የነገራትን እንጂ፣ ሌላ ምንም አልጠየቀችም። አስቴር በሚያዩዋት ሁሉ ዘንድ ሞገስ አገኘች። [16]በነገሠ በሰባተኛው ዓመት ቴቤት በተባለው በዐሥረኛው ወር ወደ ንጉሥ አርጤክስስ ቤተ መንግሥት ተወሰደች።

[17]በዚህ ጊዜ ንጉሡ ከሌሎቹ ሴቶች ሁሉ ይበልጥ አስቴርን ወደዳት፤ ከሌሎቹ ደናግልም ሁሉ ይልቅ በእርሱ ዘንድ ሞገስንና መወደድን አገኘች። ስለዚህ የእቴጌነት ዘውድ በራሷ ላይ ጫነላት፤ በአስጢንም ፈንታ ንግሥት አደረጋት። [18]ንጉሡም ስለ አስቴር ክብር ለመኳንንቱና ለሹማምቱ ሁሉ ታላቅ ግብዣ አደረገ፤ በዓሉም በየአውራጃዎቹ ሁሉ እንዲከበር ዐወጀ፤ በንጉሣዊ ልግስናውም ስጦታ አደረገ።

መርዶክዮስ በንጉሡ ላይ የተጠነሰሰውን ሤራ ደረሰበት

[19]ደናግሉ ለሁለተኛ ጊዜ ተሰብስበው ሳለ፣ መርዶክዮስ በንጉሡ በር ተቀምጦ ነበር። [20]አስቴር ግን ልክ መርዶክዮስ እንደ ነገራት የማን ወገንና የየት አገር ሰው እንደ ሆነች ደብቃ ነበር፤ ይህ የሆነበት ምክንያት መርዶክዮስ በሚያሳድጋት ጊዜ ታደርግ እንደ ነበረው ሁሉ፣ አሁንም ምክሩን ትከተል ስለ ነበር ነው።

[21]መርዶክዮስ በንጉሡ በር ተቀምጦ ሳለ፣ በሩን ከሚጠብቁት ከንጉሡ የጦር አለቆች ሁለቱ ገበታና ታራ ተቈጡ፤ ንጉሥ አርጤ

2፥8 ነህ1፥1፤ አስ1፥2፤ዳን8፥2
2፥9 ዘፍ37፥3፤ 39፥21፤1ሳሙ9፥22-24፤2ነገ25፥30፤አስ 9፥19፤ሕዝ16፥9-13፤ ዳን1፥5
2፥10 ቍ20
2፥12 ምሳ27፥9፤ መሓ1፥3፤ኢሳ3፥24
2፥14 1ነገ11፥3፤ አስ4፥11፤መሓ6፥8፤ ዳን5፥2
2፥15 ዘፍ18፥3፤ 30፥27፤አስ5፥8፤7፥3፤ 8፥5፤9፥29፤መዝ 45፥14
2፥17 ሕዝ16፥9-13
2፥18 ዘፍ40፥20፤ 1ነገ3፥15፤አስ1፥7
2፥19 አስ4፥2፤5፥13
2፥20 ቍ10
2፥21 ዘፍ40፥2፤ አስ1፥12፤3፥5፤5፥9፤ 7፥7

የመጣ ሲሆን፣ ትርጕሙ "ኮከብ" ማለት ነው፤ አንዳንዶቹ ግን ኢሽታር ከተባለች የባቢሎናውያን ሴት ጣዖት ስም የተገኘ ነው ይላሉ (የኤር 7፥18 ማብ ይመ)።

2፥8 *አስቴርም ... ተወሰዳ፤* አስቴርም ሆነች መርዶክዮስ በዚህ ጕዳይ ላይ ሌላ አማራጭ አልነበራቸውም (ከ2ሳሙ 11፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥9 *የተለየ ምግብ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ድርሻዋን" ማለት ነው። አስቴር፣ እንደ ዳንኤልና ጓደኞቹ ሁለት (ዳን 1፥5-10)፣ ስለ ምግብ የተሰጠውን ሕግ አልተከተለችም፤ ምናልባት ይህን ያደረገችው አይሁዳዊ ዜግነቷ እንዳይታወቅ ብላ ሊሆን ይችላል (ቍ 10፡20)። ይህን ያህል ድርሻ ለእርሷ መሰጠቱ የተለየ ቸርነት እንደ ተደረገላት ያመለክታል (1ሳሙ 9፥22-24፤ 2ነገ 25፥29-30፤ ዳን 1፥1-10፤ በተቃ ራኒው ኤር 13፥25)። ከዮሴፍ ታሪክ ጋር ለማገናዘብ፣ ከዘፍ 43፥34 ጋር ያነጻጽሩ። ድርሻን መስጠት ወይም ግብር ማብላት ፑሪም በተባለው በዓል አከባበር ውስጥ ትልቅ ድርሻ ያለው አሠራር ሆኖአል (9፥19፡ 22)።

2፥10፤ አስቴር ማንነቷን ሁለት ጊዜ እንደ ሰወረች በዚህና በቍ 20 ላይ ተጠቅሷል (በመጽሐፈ አስቴር መግቢያ ላይ "ዓላማው፣ *መሪ ሐሳቡና ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ"* የሚለውን *ይመ*)።

2፥14 *ወደ ሌላው የሴቶች መጠበቂያ ቤት፤* ቁባቶች ወደ ነበሩባቸው ክፍሎች ማለት ነው።

2፥16 *በሰባተኛው ዓመት ... በዐሥረኛው ወር፤* ታህሣሥ 479 ዓ.ቅ.ክ ወይም ጥር 478 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (የ1፥3-4፤ 2፥1 ማብ ይመ)። አስቴር በንግሥትነት ማዕረጓ እስከ 473 ዓ.ቅ.ክ ድረስ እንደ ቀጠለች በመጽሐፉ ውስጥ ባሉት ሁነቶች ላይ ይታያል (3፥7 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 8፥9-13፤ 9፥1 ይመ)። ከዚህ በኋላ ግን በአጭር ጊዜ ውስጥ ምናልባት ሞታለች ወይም ድንገት ክብሯን አጥታለች (የ1፥11 ማብ ይመ)።

2፥18 *በዓሉም፤* ይህ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በዚህ ቍጥር ላይ የተለየ ትርጕም ያለው ሲሆን፣ የቀረጥ መነሣትን፣ የባሪያ ነጻነትን፣ የዕዳ መሰረዝን ወይም የውትድርና አገልግሎት ግዴታ መቅረትን የሚያመለክት ነው።

2፥19፤ በመጽሐፈ አስቴር መግቢያ ላይ "ዓላማው፣ መሪ ሐሳቡና ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ። የቅምጦቹ ቍጥር ያለ ገደብ እየጨመረ የሄደ ይመስላል። ምናልባት የሴቶቹን ለሁለተኛ ጊዜ መሰብሰብና ንጉሡን ለመግደል የተደረገውን ሤራ የሚያገናኝ አንድ ምክንያት ይኖር ይሆናል (ቍ21-23)። አንዳንድ ሰዎች ከሥልጣን የወረደችውን ንግሥት አስጢንን ለመደገፍ፣ ለቤተ መንግሥቱ ቅርብ የሆኑ ሰዎች የፈጠሩት አድማ ሊሆን ይችላል ብለው ያምናሉ። *በንጉሡ በር፤* የጥንት ከተማ ቅጥር መግቢያ በሮች ዋነኛ የንግድና የሕግ ነክ ጕዳዮች ማዕከል ነበረ። ገበያዎች የሚካሄዱት በከተማ በር ላይ ነበር፣ የችሎት ሥራም የሚከናወነው በከተማው በር ላይ ነበር (ዘዳ 21፥18-20፤ ኢያ20፥4፤ ሩት4፥1-11፤ መዝ69፥12 ይመ)። የንጉሥም ጉባኤ የሚጠራው በከተማው በር ላይ ነበረ (2ሳሙ 19፥8፤ 1ነገ 22፥10 ይመ)። ዳንኤል መላውን ባቢሎን ያስተዳድር የነበረው በንጉሡ በር ላይ ተቀምጦ ነበር (ዳን 2፥48-49)። መርዶክዮስ በንጉሡ በር ላይ መቀመጡ በንጉሡ ነገሥቱ ግዛት አስተዳደር ውስጥ ትልቅ ሹመት እንደ ነበረው ያረጋግጣል (የቍ5 ማብ ይመ)። በዚህ ሁሉንም ነገር ለማየት በሚያስችለው ቦታ ላይ ሆኖ ንጉሡን ለመግደል የተሸረበውን ሤራ ለመስማት ችሉአል።

2፥21-23፤ ከዮሴፍ ታሪክ ጋር የሚነጻጸርበት ሌላው

ከሰሱንም ለመግደል ዶለቱ። [22]መርዶክዮስም አድማውን ስለ ደረሰበት፣ ለንግሥት አስቴር ገለጠላት፤ እርሷም ይህን ከመርዶክዮስ ማግኘቷን ለንጉሡ ገልጣ ነገረችው። [23]ነገሩ ሲጣራም እውነት ሆኖ ተገኘ፤ ሁለቱም ሹማምት በስቅላት ሞት ተቀጡ። ይህ ሁሉ በንጉሡ ፊት በታሪክ መዝገብ ተጻፈ።

ሐማ አይሁድን ለማጥፋት የሸረበው ሤራ

3 ከዚህም ነገር በኋላ ንጉሥ አርጤክስስ የአጋጋዊውን የሐመዳቱን ልጅ ሐማን ከፍ ከፍ አደረገው፤ ከሌሎቹም መኳንንት ሁሉ ከፍተኛውን ሥልጣን በመስጠት አከበረው። [2]ንጉሡ ስለ እርሱ ይህ እንዲደረግለት አዞ ስለ ነበር፣ በንጉሡ በር ያሉት የመንግሥቱ ሹማምት ሁሉ ለሐማ ተንበርክከው እጅ በመንሣት አክብሮታቸውን ይገልጡለት ነበር። መርዶክዮስ ግን ወድቆ አልሰገደለትም፤ አክብሮትም አላሳየውም።

[3]ታዲያ በንጉሡ በር ያሉት የንጉሡ አገልጋዮች መርዶክዮስን፣ "የንጉሡን ትእዛዝ ለምን ትተላለፋለህ?" ሲሉ ጠየቁት። [4]ይህንንም በየቀኑ ይነግሩት ነበር፤ እርሱ ግን አልተቀበላቸውም። አይሁዳዊ መሆኑን ነግሮአቸው ስለ ነበር፣ የመርዶክዮስ ባሕርይ እስከ መቼ ሊቀጥል እንደሚችል ለማየት ሲሉ ይህንኑ ለሐማ ነገሩት።

[5]ሐማም መርዶክዮስ ወድቆ እንዳልሰገደለትና እንዳላከበረው ሲያይ እጅግ ተቈጣ። [6]ይልቁንም መርዶክዮስ ከእነማን ወገን መሆኑን በተረዳ ጊዜ፣ መርዶክዮስን ብቻ መግደል እንደ ኢምንት ቈጠረው፤ ስለዚህ ሐማ በመላው የአርጤክስስ መንግሥት ውስጥ የሚገኙትንና የመርዶክዮስ ወገን የሆኑትን አይሁድ ሁሉ ለማጥፋት ዘዴ ፈለገ።

[7]ንጉሥ አርጤክስስ በነገሠ በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት ኒሳን በተባለው በመጀመሪያው ወር፣ ቀኑንና ወሩን ለመለየት ፉር የተባለ ዕጣ ሐማ ባለበት ጣሉ፤ ዕጣውም አዳር በተባለው በዐሥራ ሁለተኛው ወር ላይ ወደቀ።

[8]ከዚያም ሐማ ንጉሥ አርጤክስስን እንዲህ አለው፤ "በአሕዛብ መካከል በመንግሥትህ አውራጃዎች ሁሉ ተሠራጭቶና ተበታትኖ የሚኖር አንድ ሕዝብ አለ፤ ይህም ሕዝብ

2፥23 ዘፍ40፥19፤ ዘዳ21፥22-23፤አስ 6፥1፤10፥2፤6፥2፤ መዝ7፥14-16፤ምሳ 26፥27፤መክ10፥8
3፥1 ዘፀ17፥8-16፤ ዘኍ24፥7፤ዘዳ25፥17-19፤1ሳሙ14፥48
3፥3 አስ5፥9፤ ዳን3፥12
3፥4 ዘፍ39፥10
2፥5 አስ2፥21
3፥6 አስ9፥24፤መዝ 74፥8፤83፥4፤ምሳ 16፥25
3፥7 ቍ13፤ዘሌ 16፥8፤1ሳሙ10፥21፤ አስ9፥24፡ 26፤9፥19
3፥8 ዕዝ4፥15፤ኤር 29፥7፤ዳን6፥13፤ሐሥ 16፥20-21

ምክንያት ሁለት የንጉሡ አገልጋዮች በትረካው ውስጥ መካተታቸው ነው (ዘፍ 40፥1-3፤ የቍ 3-4 ማብ ይመ)።

2፥23 *በስቅላት፤* በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ በተገኙት ሥዕሎችና ሐውልቶች እንዲሁም በግሪካዊው የጥንት ታሪክ ጸሐፊ በሄሮዱቱስ እንደ ተረጋገጠው፣ በፋርስ ሰዎች ዘንድ ወንጀለኛ የሚቀጣው ጭንቅላቱን በሹል ምሰሶ ላይ በመሰካትና በማንጠልጠል ነበር። እንደ ሄሮዱቱስ አገላለጽ ንጉሥ ዳርዮስ ቀዳማዊ ባቢሎንን በያዘ ጊዜ፣ 3,000 ባቢሎናውያንን በዚሁ መንገድ በሹል ግንድ አናት ላይ በመሰካት ፈጅቶአል፤ ዳርዮስ ራሱ ይህን ድርጊቱን "ቢሒፁን" ከተባለ ቦታ በተገኘው ሰሌዳ ላይ በተቀረጸ ጽሑፉ መዝግቦት ተገኝቶአል። በእስራኤላውያንና በከነዓናውያን ልማድ ግን ይህ ዘዴ አንድን ወንጀለኛ የመግደያ መንገድ ሳይሆን፣ በሌላ መንገድ የተገደለውን ሰው ሬሳ ወስዶ በማንጠልጠል ለመቀጣጫ እንዲሆን ነው (ዘዳ 21፥22-23፤ ኢያ 8፥29፤ 10፥26፤ 1ሳሙ 31፥8-10፤ 2ሳሙ 4፥12፤ 21፥9-10)። ስለ ዮሴፍ በሚተርከው ክፍል ውስጥ የተገደለው የፈርዖን አሳላፊ የሞተው በዚሁ በሹል እንጨት ላይ በማንጠልጠል ዘዴ ይመስላል (ዘፍ 40፥19)። የሐማ ወንዶች ልጆች የተገደሉት በሰይፍ ተመተው ቢሆንም፣ በድናቸው ለሌላው መቀጣጫ እንዲሆን በሹል ግንድ ላይ ተንጠልጥሎአል (9፥5-14)። *በታሪክ መዝገብ፤* የመጽሐፈ አስቴር ጸሐፊ ለሥነ ጽሑፍ ውበትና ለሚዛናዊ አቀራረብ ያለውን ጥንቃቄ እዚህ ላይ እናያለን፤ የታሪክ መዝገብ የሚለውን አባባል እንኳ ያስገባው በታሪኩ መጀመሪያ ላይ በዚህ ቦታ፣ በመካከል ላይ (6፥1) እንዲሁም በመጨረሻው ላይ (10፥2) ነው። የገቢታና የታራ የሤራ ታሪክ በትረካው ውስጥ በተገቢው ስፍራ ላይ "መጥጣጠም" ለመጽሐፉ የትረካ አቀራረብ ውበትን ከጨመሩት ብዙ ሁናቴዎች ውስጥ የጐላ ድርሻ አለው።

3፥1 *ከዚህም ነገር በኋላ፤* አስቴር ንግሥት እንድትሆን ከተመረጠች አራት ዓመታት ዐልፈዋል (ቍ 7፤2፥16-17)። ሐማ በምን ምክንያት እንደ ተሾመ አለመገለጹ፣ መርዶክዮስ ደግ ሠርቶ ሽልማት አለማግኘቱና (2፥21-23፤ 6፥3 ይመ) ሐማ ምንም ሳይሠራ ወሮታ መቀበሉ ምፀት ያለበት ንጽጽር ይመስ ላል። *የአጋጋዊውን የሐመዳቱን ልጅ፤* የሐማ ዘር አመጣጥ አከራካሪ ጉዳይ ነው። ሐመዳቱ የሚለው ስም ከፋርስ የመጣ ነው፤ ምናልባትም ቀጥታ አባቱ ሳይሆን የነገድ አባቱ ሊሆን ይችላል። "አጋጋዊ" የሚለውም መጠሪያ ሌላ የቅርብ የነገድ አባት ሊሆን ይችላል፤ ወይም የአንድ ያልታወቀ ቦታ ስም ሊሆን ይችላል። ያም ሆነ ይህ፣ ከአማሌቃውያን ንጉሥ ከአጋግ ስም ጋር የተያያዘና እርሱኑ የሚያመለክት ይመስላል (1ሳሙ 15፥20)። የአማሌቅ ሰዎች እስራኤላውያንን ከግብፅ ወጥተው በጕዞ ላይ ሳሉ የመቷቸው ሕዝቦች ናቸው። (ዘፀ 17፥8-16፤ 1ሳሙ 14፥47-48)፤ በዚህም ምክንያት እግዚአብሔር "አማሌቃውያንን ከትውልድ እስከ ትውልድ ጠላት ሆኖ ይወጋቸዋል" (ዘፀ 17፥6)። እስራኤልም ይህን አድራጎት አለመርሳት ብቻ ሳይሆን፣ "የአማሌቅን መታሰቢያ ከሰ ማይ በታች ማስወገድ" ይኖርባታል (ዘፀ 25፥17-19)። ሳኦል አማሌ ቃውያንን ለማጥቃት ባደረገው ውጊያ (1ሳሙ 15)፣ የአማሌቃውያንን ንጉሥ ገድሎአል፤ ከዚህም በተጨማሪ ሁሉንም ባይሆን (1ዜና4፥ 42-43)፣ የኮተማውን ሕዝብ በአብዛኛው ፈጅቶአል። በመጽሐፈ አስቴር ውስጥ እንደምናየው፣ ብንያማዊው ሳኦል ጦርነት ካደረገባቸው ከአምስት መቶ ዓመታት በኋላ፣ ብንያማዊው መርዶክዮስ (የ2፥5 ማብ ይመ) ከአማሌቃውያን ጋር ጦርነቱን ይቀጥላል።

3፥2-6፤ የአይሁድ ሕዝብ ለነገሥታትና (1ሳሙ 24፥8፤ 2ሳሙ 14፥4፤ 1ነገ 1፥16 ይመ) ለሌሎችም ሰዎች (ዘፍ 23፥7፤ 33፥3፤ 44፥14) በግምባራቸው ተደፍተው እጅ ይነሡ ስለ ነበር፣ መርዶክዮስ ለሐማ ወድቆ እጅ ያልነሣው፣ ሁለተኛውን የአሥት ሕግ ትእዛዝ (ዘፀ 20፥4) ለማክበር ብሎ አልነበረም። መርዶክዮስ እጅ ያልነሣውና ሐማም የአይሁድን ሕግ ከምድር ገጽ ለማጥፋት ቈርጦ የተነሣው (ቍ 5-6) በአይሁድ ሕዝብና በአማሌቃውያን መካከል በነበረው የረጅም ዘመን ጥላቻ መሆኑ የሚያጠራጥር አይደለም። "በመላው ... መንግሥት ውስጥ የሚገኙትን... አይሁድ" (ቍ6) ለማጥፋት የተደረገው ሙከራ የእግዚአብሔርን የማዳን ዕቅድ ለማጥፋት የተደረገ ሙከራ ነው (በመግቢያው ላይ "ዓላማው፣ መሪ ሐሳቡና ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ)።

3፥4፤ አባባሉን በዮሴፍ ታሪክ ውስጥ ካለው አገላለጽ ጋር ያነጻጽሩ (ዘፍ 39፥10)።

3፥7 *በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት ... በመጀመሪያው ወር፤* ሚያዝያ ወይም ግንቦት ወር 474 ዓ.ቅ.ክ ሲሆን፣ የአስቴር ንግሥትነት አምስተኛ ዓመት ነው። *ዕጣ... ጣሉ፤* ዕጣውን የጣሉት ሰዎች ማንነት አይታወቅም፤ ሆኖም ሐማን የሚረዱ ኮከብ ቈጣሪዎች ሊሆኑ ይችላሉ (5፥10፡14፤ 56፥12-13)። *ፉር፤* 9፥24፡26 ይመ። ይህ ቃል በአካዳውያን ጽሑፍም ውስጥ "ዕጣ" የሚል ትርጕም ይዞ ይገኛል። ፑሪም የሚባለው ክብረ በዓል የመጣው ከዚሁ ቃል የብዙ ቍጥር ነው (9፥23-32 ይመ)። የአይሁድ ሕዝብ ከግብፅ የወጡበትን የፋሲካ በዓል በሚያከብሩበት ወር ሐማ ከምድር ገጽ ሊያጠፋቸው መወጠኑ፣ ምስጢር አዘል ሁኔታ ይታይበታል (ዘፀ 12፥1-11)። *በዐሥራ ሁለተኛው ወር፤* ዐዋጁ ወጥቶ በተግባር ላይ እስኪውል ድረስ ዐሥራ አንድ ወር ያህል እንደ ወሰደ ይገመታል፤ ምክንያቱም ዐዋጁ ሥራ ላይ የዋለው በአዳር ወር (የካቲት/መጋቢት) ነበር።

3፥8-9፤ በዚህ ሐሰትና እውነት በተደበላለቀበት አባባል ውስጥ ሐማ ሊያጠፋው የፈለገው ሕዝብ ስም ሆን ተብሎ ተደብቆአል፤ የአይሁድ ሕዝብ በእርግጥ የራሳቸው ባህልና ሕግ ያላቸው ናቸው፤ ዳሩ ግን ለንጉሡ የማይታዘዙ አልነበሩም (ኤር 29፥7)።

3፥8 *ተሠራጭቶና ተበታትኖ፤* 8፥11፡17፤ 9፥2፡12፡16፡ 19-20፡28 ይመ።

ከሌሎች ሕዝቦች ሁሉ የተለየ ልማድ ያለ ውና የንጉሡንም ሕግ የማይታዘዝ ነው፤ ታዲያ ይህን ሕዝብ ዝም ማለቱ ለንጉሡ አይበጅም። [9]ነገሩ ንጉሡን ደስ የሚያሰኘው ከሆነ፣ እነርሱን ለማጥፋት ዐዋጅ ይውጣ፤ እኔም ይህን ተግባር ለሚፈጽሙ ሰዎች የሚ ውል ዐሥር ሺህ መክሊት ብር ወደ መንግ ሥት ግምጃ ቤት አስገባለሁ።"

[10]ስለዚህ ንጉሡ የቀለበት ማኅተሙን ከጣቱ አውልቆ የአይሁድ ጠላት ለሆነው ለአጋጋዊው ለሐመዳቱ ልጅ ለሐማ ሰጠው። [11]ንጉሡም ሐማን፣ "ገንዘቡን እዚያው ያዘው፤ ሕዝቡንም እንዳሻህ አድርገው" አለው።

[12]ከዚያም በመጀመሪያው ወር ዐሥራ ሦስ ተኛው ቀን የንጉሡ ጸሓፊዎች ተጠሩ። እነ ርሱም የሐማን ትእዛዝ በሙሉ በየአውራጃው ፊደልና በየሕዝቡ ቋንቋ፣ ለንጉሡ እንደራ ሴዎች፣ ለልዩ ልዩ አውራጃ ገዦችና ለልዩ ልዩ ሕዝቦች መኳንንት ጻፉ። ይህም የተጻፈው በራሱ በንጉሡ አርጤክስስ ስም ሲሆን፣ የታተመውም በራሱ ማኅተም ነበር። [13]አዳር በተባለው በዐሥራ ሁለተኛው ወር፣ በዐሥራ ሦስተኛው ቀን ወጣት፣ ሽማግሌ፣ ሴትና ሕፃን ሳይባል አይሁድ ሁሉ በዚያኑ ዕለት እን ዲጠፉ፣ እንዲገደሉና እንዲደመሰሱ፣ ሀብ ታቸውም እንዲዘረፍ ደብዳቤ ለንጉሡ አው ራጃዎች ሁሉ በመልእክተኞች እጅ ተላከ። [14]ለእያንዳንዱም አውራጃ ሕዝብ እንዲታወቅ፣ እነርሱም ለዚያ ቀን ዝግጁ እንዲሆኑ፣ የዋ ናው ዐዋጅ ቅጅ ሕግ እንዲወጣና ወደ እያ ንዳንዱም አውራጃ እንዲላክ ተደረገ።

[15]መልእክተኞቹ በንጉሡ ትእዛዝ ተቻኩ ለው ወጡ፤ ዐዋጁም በሱሳ ግንብ ተላለፈ። ንጉሡና ሐማ ለመጠጣት ተቀመጡ፤ የሱሳ ከተማ ግን ግራ ተጋብታ ነበር።

መርዶክዮስ የአስቴርን ርዳታ ጠየቀ

4 መርዶክዮስ የተደረገውን ሁሉ ባወቀ ጊዜ፣ ልብሱን ቀደደ፤ ከዚያም ማቅ ለ ብሶ፣ በራሱ ላይ ዐመድ ነስንሶ ድምፁን ከፍ በማድረግ አምርሮ እየጮኸ ወደ ከተማዪቱ መካከል ወጣ። [2]ማቅ የለበሰ እንዲገባ ስለ ማይፈቀድለት፣ የሄደው እስከ ንጉሡ በር ድረስ ብቻ ነበር። [3]የንጉሡ ዐዋጅና ትእ ዛዝ በደረሰበት አውራጃ ሁሉ፣ በአይሁድ መካከል ታላቅ ሐዘን ሆነ፤ ጾሙ፤ አለቀሱ፤ ጮኹም። ብዙዎቹም ማቅና ዐመድ ላይ ተኙ።

[4]የአስቴር ደንገጡሮችና ጃንደረቦች መጥ ተው ስለ መርዶክዮስ በነገሯት ጊዜ፣ እጅግ አዘነች፤ እርሷም በማቁ ፈንታ የሚለብሰውን ልብስ ላከችለት፤ እርሱ ግን አልተቀበላቸ ውም። [5]ከዚያም አስቴር ከንጉሡ ጃንደረቦች መካከል እርሷን እንዲያገለግል የተመደበ ውን ሀታክን ጠርታ፣ መርዶክዮስ ምን ችግር እንደ ገጠመውና ስለ ምንስ እንደዚህ እንደ ሆነ እንዲያጣራ ላከችው።

[6]ስለዚህ ሀታክ በንጉሡ በር ፊት ለፊት ወደሚገኘው ወደ ከተማዪቱ አደባባይ ወደ መርዶክዮስ ወጣ። [7]መርዶክዮስ የደረሰበ ትን ነገር ሁሉ፣ እንዲሁም ሐማ የአይሁድን ሕዝብ ለማጥፋት ወደ ንጉሡ ግምጃ ቤት ለማግባት ቃል የገባውን የገንዘብ ልክ ጭምር ነገረው። [8]አይሁድን ለማጥፋት በሱሳ የወጣውን የዋናውን ዐዋጅ ቅጅም ለአስቴር እንዲያሳያትና በዝርዝር እንዲያስረዳት ሰጠው፤ ወደ ንጉሡም ዘንድ ገብታ ስለ ሕዝቧ ምሕ ረት እንድትጠይቅና እንድትማልድ አጥብቆ ይነግራት ዘንድ አሳሰበው።

[9]ሀታክም ተመልሶ መርዶክዮስ የነገረውን ሁሉ ለአስቴር አስታወቃት። [10]እርሷም ለመርዶክዮስ እንዲህ እንዲለው ነገረችው፤ [11]"የንጉሡ ባሮችና በንጉሡ አውራጃዎች የሚገኙ ሰዎች ሁሉ ወንድም ሆነ ሴት፣ ማንም ሰው ሳይጠራ ንጉሡ ወዳለበት ወደ ውስጠኛው አደባባይ የሚገባ፣ ንጉሡ አንድ ሕግ ብቻ እንዳለው ያውቃል፤ ይኸ ውም እንዲህ ያደረገው ሰው ይገደላል፤

3፥9 አስ7፥4
3፥10 ዘፍ41፥42
3፥12 ዘፍ38፥18፤ ነህ13፥24
3፥13 ቍ7፤1ሳሙ 15፥3፤ዕዝ4፥6፤ አስ8፥11፤9፥10
3፥14 አስ8፥8፤9፥1
3፥15 አስ1፥10፤ 8፥14፡15
4፥1 ዘፀ11፥6፤ ዘኍ14፥6፤2ሳሙ 13፥19፤መዝ30፥11፤ ሕዝ27፥30-31
4፥2 አስ2፥19
4፥7 አስ7፥4
4፥11 አስ2፥14፤ 5፥2፤8፥4፤መዝ125፥3፤ ዳን2፥9

3፥9 *ዐሥር ሺህ መክሊት፤* ታሪክ ጸሓፊው ሄሮዱቱስ የፋርስ ንጉሠ ነገሥት መንግሥት ዓመታዊ ገቢ 15,000 መክሊት እንደ ሆነ ይናገራል። እንግዲህ እዚህ ላይ የተጠቀሰው አኀዝ ትክክል ከሆነ፣ ሐማ ያቀረበው የዓመቱን ገቢ ሁለት ሦስተኛ መሆኑ ነው፤ ይህ ደግሞ ከፍተኛ ወጪ ነው። ምናልባት ሐማ ያሰበው የአይሁድን ሕዝብ ሀብት ንብረት በመውረስ ሊሰጠው ይሆናል። አቀራረቡም የጉቦ መልክ አለው። በአንድ በኩል አይሁ ድን በማጥፋት ዘመቻ ላይ የሚሳተፉ ሰዎች እግረ መንገዳቸውን የአይሁድን ሕዝብ እንዲዘርፉ የተፈቀደ ላቸው ይመስላል (ቍ13)፤ ይህም የገንዘብ ክፍያ በማግኘት ዐዋጁን ተግባር ላይ ለማዋ የሚያበረታ ታቸው ሊሆን ይችላል፤ አርጤ ክስስ ሕዝቡ ንና ገንዘባቸውን አሳልፎ ሰጥቶአል። በሌላ በኩል ደግሞ 4፥7 እና 7፥4 ላይ እንደሚታየው፣ ንጉሡ ገንዘብ ለመሰብሰብ ያቀደ ይመስላል። *ይህን ተግባር ለሚፈጽሙ ሰዎች፤* ይህ ሐረግ የሚገልጸው ምናልባት የገቢ ቀረጥ ሰብሳቢዎችን ወይም ዐዋጁን በተግባር የሚፈጽሙትን ሰዎች በአጠቃላይ ይሆናል። አማሌቃውያን ከዚህ ቀደም ሲል፣ እስራኤላውያንን ምርኮኛ አድርገው በዝብዘዋቸው ነበር (የቍ1 ማብ ይመ)። ሐማ ያቀደው ታሪክ ለመድገም ነበር።

3፥12 *በመጀመሪያው ... በዐሥራ ሦስተኛው ቀን፤* ይኸውም በንጉሥ አርጤክስስ ዐሥራ ሁለተኛ የግዛት ዘመን ማለት ነው (ቍ 7)፤ ይህም ሚያዝያ 474 ዓ.ቅ.ክ ይሆናል።

3፥13፤ ሐማ በእስራኤል ላይ ያሳወጀው የጥፋት ርምጃ ቀደም ሲል እስራኤላውያን በአማሌቃውያን ላይ ካወጁት ጥፋት ጋር ተመሳሳይ ነው (1ሳሙ 15፥3)። *በዐሥራ ሁለተኛው ወር በዐሥራ ሦስተኛው ቀን፤* በመጋቢት ወር 473 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (8፥12 ይመ)።

3፥15፤ ሐማና ንጉሡ በትረካው ውስጥ የአይሁድን ሕዝብ ዕድል ፈንታ በሚወስን ጉዳይ ላይ እንደ ገና ለማጋር አንድ ላይ ተቀ ምጠው ከወይኑ ይጠጣሉ (7፥1-2)፤ ነገር ግን ያ ጊዜ የግንኙነታቸው ማከተሚያና ዐዋጁ ተገልብጦ ሁሉም ነገር በተቃራኒው የሚታይበትና ሁኔታዎች የሚለዋወጡበት ጊዜ ሊሆን ነው። እዚህ ላይ የሚታየውን ፈንጠዝያ የአይሁድ ሕዝብ ከጾሙበትና ከዐዘኑበት ሁኔታ ጋር ሲ ታይ፣ እጅግ የተራራቀና የተቃረነ ሆኖ እናገኘዋለን (4፥1-3፡15-16)።

4፥2 *ንጉሡ በር፤* የ2፥19 ማብ ይመ።

4፥3፤ የ3፥15 ማብ ይመ። በመጽሐፈ አስቴር ውስጥ ጐልተው የሚታዩት ግብዣዎች በቍ 3፡6 ላይ ከተጠቀሱት የጾም ጊዜያት ጋር ሲነጻጸሩ ትኩረት የሚስቡ ናቸው፤ ሁለቱ የጾም ጊዜያት ከሁለቱ የፈንጠዝያ ጊዜያት ጋር የሚገናዘቡ ናቸው (የ9፥31 ማብ ይመ)።

4፥4-12፤ አስቴርና መርዶክዮስ በሀታክ አማካይነት መነጋገራቸው፣ መርዶክዮስ የሐዘን ልብስ ለብሶ ወደ ቤተ መንግሥቱ ሕንጻ ለመግ ባት እንደ ተከለከለና (ቍ2)፣ አስቴርም ብትሆን ከሴቶቹ መጠበቂያ ክፍሎች እንዳትርቅ ገደብ የተጣለባት መሆኑን ያመለክታል።

4፥7፤ የ3፥9 ማብ ይመ። ሐማ ለንጉሡ እሰጣለሁ ብሎ ቃል የገባ ውን የገንዘብ መጠን መርዶክዮስ ማወቅ መቻሉ፣ በሱሳ ቤተ መንግ ሥት ውስጥ ከፍተኛ ስፍራ እንደ ነበረው ያመለክታል (2፥21-23)።

4፥8 *ስለ ሕዝቧ፤* ሀታክ እዚህ ላይ አስቴር አይሁዳዊት መሆኗን ዐውቆአል ማለት ነው።

4፥11፤ ሄሮዱቱስ የተባለው ታሪክ ጸሓፊ፣ ሳይጠራ ንጉሡ

አንድ ሰው ከእንዲህ ዐይነቱ ሞት የሚተርፈው፣ ንጉሡ የወርቅ ዘንጉን ሲዘረጋለት ብቻ ነው። እኔ ግን ወደ ንጉሡ ዘንድ እንድገባ ከተጠራሁ ከሠላሳ ቀን በላይ ሆነ።"

[12]የአስቴር ቃል ለመርዶክዮስ በተነገረው ጊዜ፣ [13]ይህን መልስ ላከባት፤ "አንቺ በንጉሥ ቤት በመሆንሽ ብቻ ሌላው የአይሁድ ሕዝብ ሲጠፋ አንቺ የምትተርፊ እንዳይመስልሽ፤ [14]በዚህ ጊዜ አንቺ ዝም ብትዪ፣ ለአይሁድ ርዳታና ትድግና ከሌላ ስፍራ ይመጣላቸዋል፤ አንቺና የአባትሽ ቤት ግን ትጠፋላችሁ፤ ደግሞስ አንቺ ንግሥት ለመሆን የበቃሽው ለዚህ ጊዜ እንደ ሆነ ማን ያውቃል?"

[15]ከዚያም አስቴር ለመርዶክዮስ ይህን መልስ ላከችበት፤ [16] "ሂድና በሱሳ ያሉትን አይሁድ ሁሉ በአንድነት ሰብስብ፤ ስለ እኔም ጹሙልኝ፤ ቀንም ይሁን ሌሊት ለሦስት ቀን አትብሉ፤ አትጠጡም። እኔና ደንገጡሮቼም እናንተ እንደምታደርጉት ሁሉ እንጾማለን፤ ይህ ከተፈጸመ በኋላ ግን ነገሩ ምንም እንኳ ከሕግ ውጭ ቢሆንም፣ ወደ ንጉሡ ዘንድ እሄዳለሁ፤ ከጠፋሁም ልጥፋ።"

[17]ስለዚህ መርዶክዮስ ሄደ፤ የአስቴርንም ትእዛዝ ሁሉ ፈጸመ።

አስቴር ለንጉሡ ያቀረበችው ልመና

5 በሦስተኛው ቀን አስቴር የክብር ልብሷን ለብሳ በንጉሡ አዳራሽ ፊት ለፊት ባለው በቤተ መንግሥቱ ውስጠኛ አደባባይ ገብታ ቆመች። ንጉሡም አዳራሹ ውስጥ በመግቢያው ትይዩ በዙፋኑ ላይ ተቀምጦ ነበር። [2]ንግሥት አስቴር በአደባባዩ ላይ ቆማ ሲያያት ደስ አለው፤ በእጁ የያዘውን የወርቅ ዘንግ ዘረጋላት፤ አስቴርም ቀረብ ብላ የዘንጉን ጫፍ ነካች።

[3]ከዚያም ንጉሡ፣ "ንግሥት አስቴር ሆይ፤ ለምን መጣሽ? ከእኔ የምትፈልጊውስ ምንድን ነው? እስከ መንግሥቴ እኩሌታ እንኳ ቢሆን ይሰጥሻል" አላት።

[4]አስቴርም መልሳ፣ "ንጉሡን ደስ የሚያሰኘው ቢሆን፣ ባዘጋጀሁለት ግብዣ ላይ ንጉሡ ዛሬ ከሐማ ጋር ይገኝልኝ" አለች።

[5]ንጉሡም፣ "አስቴር ያለችውን እንድንፈጽም፣ ሐማን በፍጥነት ጥሩት" አለ። ስለዚህ ንጉሡና ሐማ አስቴር ወዳዘጋጀችው ግብዣ ሄዱ። [6]የወይን ጠጅ እየጠጡ ሳለ ንጉሡ ዳግመኛ አስቴርን፣ "እስቲ የምትፈልጊው ምንድን ነው? ይሰጥሻል፤ ደግሞስ የምትጠዪቂው ምንድን ነው? እስከ መንግሥቴ እኩሌታ እንኳ ቢሆን ይፈቀድልሻል" አላት።

[7]አስቴርም እንዲህ ስትል መለሰች፤ "ልመናዬም፣ ጥያቄዬም ይህ ነው፤ [8]በንጉሡ ዘንድ ሞገስ ካገኘሁና የምፈልገውን ሊሰጠኝና ልመናዬንም ሊፈጽምልኝ ንጉሡን ደስ ካሰኘው፣ ንጉሡና ሐማ በማዘጋጅላቸው ግብዣ ላይ ነገ ይገኙልኝ። ከዚያም እኔ ለንጉሡ ጥያቄ መልስ እሰጣለሁ።"

ሐማ በመርዶክዮስ ላይ ያወረደው ቍጣ

[9]ሐማ በዚያን ቀን ደስ ብሎትና መንፈሱ ረክቶ ወጣ፤ ነገር ግን መርዶክዮስን በንጉሡ በር ላይ ሲያየው ከተቀመጠበት አለመነሣቱንና በፊቱም አለመንቀጥቀጡን ሲመለከት፣ ቍጣው በመርዶክዮስ ላይ ነደደ። [10]ሐማ ግን እንደ ምንም ራሱን ተቈጣጥሮ ወደ ቤቱ ሄደ።

ወዳጆቹንና ሚስቱን ዞሳራን አስጠርቶ በአንድነት ከሰበሰባቸው በኋላ፣ [11]ሐማ ስለ ሀብቱ ታላቅነት፣ ስለ ልጆቹ ብዛት እንዲሁም ንጉሡ የቱን ያህል እንዳከበረው፣ ከሌሎቹም መኳንንትና ሹማምት ይበልጥ እንዴት ከፍ ከፍ እንዳደረገው እያጋነነ ነገራቸው። [12]ሐማም፣ "ምን ይኸ ብቻ" አለ፤ "ንግሥት አስቴር ባዘጋጀችው ግብዣ ላይ ከንጉሡ ጋር እንድገኝ የጋበዘችው ሰው

4፥14 ዘፍ45፥7፤ 50፥20፤ዘዳ28፥29፤ አስ9፥16፡22፤ኢዮ 34፥29፤መዝ28፥1፡35፥22፤መክ3፥7፤ኢሳ 42፥14፤57፥11፤62፥1፤64፥12፤አሞ5፥13
4፥16 ዘፍ43፥14፤ 2ዜና20፥3፤አስ9፥31
5፥1 ምሳ21፥1፤ሕዝ 16፥13
5፥2 አስ4፥11
5፥3 አስ7፥2፤ ዳን5፥16፤ማር6፥23
5፥6 አስ1፥10፤9፥12፤ዳን5፥16፤ማር 6፥23
5፥8 አስ2፥15፤ 1ነገ3፥15
5፥9 አስ2፥21፤3፥3፤ ምሳ14፥17
5፥10 አስ6፥13
5፥11 አስ9፥10፡13፤ ምሳ13፥16
5፥12 ኢዮ22፥29፤

ዘንድ ለመቅረብ የሞከረ ማንኛውም ሰው ንጉሡ ወዲያውኑ የተለየ ምሕረት ካላደረገለት በቀር እንደሚገደል ጠቅሶ ጽፎአል።

4፥12-16፤ የመጽሐፈ አስቴር መሪ ሐሳቦች በዚህ ክፍል ውስጥ በግልጽ ተብራርተዋል። የአይሁድ ሕዝብ መዳኑ የማይቀር መሆኑን መርዶክዮስ ያመነው፣ እግዚአብሔር ዐላማውን ከግብ ለማድረስም ሆነ የተስፋ ቃሉን ለመጠበቅ ሙሉ ሥልጣን ያለው መሆኑን ከመገንዘቡ የተነሣ ነው። በአስቴር በኩል እንኳ ባይሳካ፣ የአይሁድ መዳን በሌላ መንገድ መሳካቱ የማይቀር ነው። ይሁን እንጂ "የሚሆነው ይሆናል፤ የማይሆነው አይሆንም" ከሚል አመለካከት የመጣ አይደለም፤ ምክንያቱም አስቴር ከእርሷ የሚጠበቀውን ካላደረገች እርሷና ቤተ ሰቦቿ ይጠፋሉ። የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነትና የሰዎችን ተጠያቂነት ከማቴ 26፥24፤ ሐሥ 2፥23 ጋር ያነጻጽሩ።

4፥14 *በዚህ ጊዜ፤* በዘፍ 45፥5-7 ላይ ከሚገኘው ከዮሴፍ ታሪክ ጋር ያነጻጽሩ።

4፥16 *ጹሙልኝ፤* የቍ 3 ማብ ይመ። ጸሎት ከእንደዚህ ዐይነቱ ጾም ጋር አብሮ ሲሄድ፣ የጾሙ አካል ተደርጎ ይወሰድ ነበር (መሳ 20፥26፤ 1ሳሙ 7፥6፤ 2ሳሙ 12፥16፤ ዕዝ 8፥21-23፤ ነህ 9፥1-3፤ ኢሳ 58፥3፤ ኤር 14፥12፤ ኢል 1፥14፤ 2፥12-17፤ ዮና 3፥6-9 ይመ)። ስለ ጾም እየተናገረ ጸሎትን ወይም የእግዚአብሔርን ስም አያይዞ ያልጠቀሰው ሆን ብሎ ነው፤ ሃይማኖት ነክ የሆኑ ሐሳቦችን ወይም ቃላትን ሳይጨምር፣ ቢታሪኩ ውስጥ እየሠራ ያለው እግዚአብሔር መሆኑን አጉልቶ ማሳየት መቻል ራሱ የተለየ የሥነ ጽሑፍ ዘይቤ ነው (በመግቢያው ላይ 'ዐላማው፣ መሪ ሐሳቡና፣ ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ' የሚለውን ይመ)።

እኔና ደንገጡሮቼም እንጾማለን፤ አስቴርና ደንገጡሮቿ የተለየ ምግብ ለመብላት የታደሉበት ጊዜ ነበር (2፥9)፤ አሁን ደግሞ አብረው ለመጾም ተስማሙ። *ከጠፋሁም፤* በዮሴፍ ታሪክ ውስጥ ያለውን ተመሳሳይ አቀራረብ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ዘፍ 43፥14)።

5፥2፤ ምሳ 21፥1 ይመ።

5፥6-7፤ ንጉሡ ሦስት ጊዜ እስኪጠይቃት ድረስ አስቴር መልስ ለመስጠት የዘገየችበትን ምክንያት መገመት እንጂ እርግጠኛ ሆኖ መናገር አይቻልም (ቍ3፡6፤7፥2)። ጸሓፊው "የአስቴርን መዘግየት" በመጠቀም ትረካው ልብ እንዲንጠለጠል ሌላ አዲስ ሐሳብ ያመጣል፤ ያም አዲስ ሐሳብ ሐማ ራሱን ከፍ ከፍ ማድረጉና (ቍ 11-12) መርዶክዮስ ሽልማት ማግኘቱ ናቸው (6፥6-11)።

5፥9፤ *ቍጣው በመርዶክዮስ ላይ ነደደ፤* መርዶክዮስ በግንባሩ ተደፍቶ እጅ ባለመነሣቱ ሐማ እጅግ ተቈጣ፤ ይህም ቀደም ሲል ከተጠቀሰው የመርዶክዮስ እምቢታ ጋር ምፀታዊ ንጽጽር ይታይበታል (3፥2-6)።

5፥11 *ስለ ልጆቹ ብዛት፤* ሐማ ዐሥር ወንዶች ልጆች ነበሩት (9፥7-10)። ታሪክ ጸሓፊው ሄሮዶቱስ፣ የፋርስ ሰዎች በጦር ሜዳ ጀብዱ ከሠራ ሰው ቀጥሎ ሽልማት የሚሰጡት፣ ብዙ ወንዶች ልጆች ላሉት ሰው እንደ ነበር ጽፎአል፤ የፋርስ ንጉሥ ብዙ ወንዶች ልጆች ላሉት ሰው ሽልማት ይልክ ነበር (ከመዝ 127፥3-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥12-13፤ ምሳ 16፥18፤ 29፥23 ይመ።

አንድ እኔ ብቻ ነኝ፤ ነገም ከንጉሡ ጋር ጋብዛኛለች። [13]ነገር ግን አይሁዳዊው መርዶክዮስ በንጉሡ በር ላይ ተቀምጦ ካየሁት ይህ ሁሉ እኔን ደስ አያሰኘኝም።"

[14]ሚስቱ ዞሳራና ወዳጆቹ በሙሉ፣ "ቁመቱ አምሳ ክንድ[A] የሆነ መስቀያ አስተክልና መርዶክዮስ እንዲሰቀልበት በጠዋት ለንጉሡ ንገረው፤ ከዚያም ደስ ብሎህ ከንጉሡ ጋር ወደ ግብዣው ግባ" አሉት። ይህም ሐሳብ ሐማን እጅግ ደስ አሰኘው፤ መስቀያውንም አስተከለ።

መርዶክዮስ ከፍ ከፍ አለ

6 በዚያች ሌሊት ንጉሡ እንቅልፍ መተኛት አልቻለም። ስለዚህ በዘመን መንግሥቱ የተመዘገበው የታሪክ መጽሐፍ ቀርቦ እንዲነበብለት አዘዘ። [2]በዚያም በሩን ከሚጠብቁት ከንጉሡ የጦር አዛዦች ሁለቱ፣ ገበታና ታራ ንጉሥ አርጤክስስን ለመግደል አሢረው እንደ ነበርና ይህንንም መርዶ ክዮስ እንደ ተናገረ ተጽፎ ተገኘ።

[3]ንጉሡም፣ "ታዲያ ይህን በማድረጉ መርዶክዮስ ያገኘው ክብርና ማዕረግ ምንድን ነው?" ሲል ጠየቀ።

የቅርብ አገልጋዮቹም፣ "ምንም አልተደረገለትም" ብለው መለሱ።

[4]ንጉሡም፣ "በአደባባዩ ማን አለ?" ሲል ጠየቀ። በዚህ ጊዜ ሐማ በተከለው ዕንጨት ላይ መርዶክዮስ ይሰቀል ዘንድ ለንጉሡ ለመናገር በውጭ በኩል ወደሚገኘው የቤተ መንግሥቱ አደባባይ ገና መድረሱ ነበር።

[5]የቅርብ አገልጋዮቹም፣ "እነሆ፤ ሐማ በአደባባዩ ቆሞአል" አሉት።

ንጉሡም፣ "ግባ በሉት" ብሎ አዘዘ።

[6]ሐማ በገባ ጊዜ ንጉሡ፣ "ንጉሥ ሊያከብረው ለወደደው ሰው ምን ሊደረግለት ይገባል?" ሲል ጠየቀው።

በዚህ ጊዜ ሐማ፣ "ንጉሡ ከእኔ ይልቅ የሚያከብረው ማን አለ?" ሲል በልቡ ዐሰበ።

[7]ስለዚህ ለንጉሡ እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ንጉሡ ሊያከብረው ለወደደው ሰው፣ [8]ንጉሡ የሚጐናጸፈው ልብሰ መንግሥት፣ ንጉሡም የሚቀመጥበትና የንጉሡን ዘውድ በራሱ ላይ ያደረገ ፈረስ ይምጣለት። [9]ከዚያም ልብሱና ፈረሱ እጅግ ከከበሩት ከንጉሡ ልዑላን መሳፍንት በአንዱ እጅ ይሰጥለት። ንጉሡ ሊያከብረው የወደደውን ሰው ያልብሱት፤ በፈረሱም ላይ አስቀምጠውም በከተማዪቱ ዋና ዋና መንገዶች ላይ እየመሩ፣ 'ንጉሡ ሊያከብረው ለሚወደው ሰው ይህ ተደርጎለታል' ይበሉ።"

[10]ንጉሡም ሐማን፣ "በል ፈጥነህ ሂድ፤ ልብሱንና ፈረሱን ውሰድ፤ በንጉሡ በር ላይ ለሚቀመጠው ለአይሁዳዊው ለመርዶክዮስም ልክ እንዳልኸው አድርግለት፤ ከተናገርኸውም አንዳች ነገር እንዳይጐድል" ሲል አዘዘው።

[11]ስለዚህ ሐማ ልብሱንና ፈረሱን ወስዶ መርዶክዮስን አለበሰው፤ በዋና ዋና መንገዶች ላይ እየመራም፣ "ንጉሥ ሊያከብረው ለሚወደው ሰው ይህ ተደርጎለታል" እያለ በፊቱ ያውጅ ነበር።

[12]ከዚያም በኋላ መርዶክዮስ ወደ ንጉሡ በር ተመለሰ፤ ሐማ ግን አዝኖና ራሱን ተከናንቦ በጥድፊያ ወደ ቤቱ ሄደ። [13]የደረሰበትንም ሁሉ ለሚስቱ ለዞሳራና ለወዳጆቹ ሁሉ ነገራቸው።

አማካሪዎቹና ሚስቱ ዞሳራም፣ "በፊቱ መውደቅ የጀመርህለት መርዶክዮስ ዘሩ ከአይሁድ ወገን ከሆነ፣ ልትቋቋመው አትችልም፤ ያለ ጥርጥር ትጠፋለህ" አሉት። [14]ከእርሱ ጋር በመነጋገር ላይ ሳሉ፣ የንጉሡ ጃንደረቦች ደርሰው ሐማን አስቴር ወዳዘጋጀችው ግብዣ አጣደፉት።

ሐማ ተሰቀለ

7 ስለዚህ ንጉሡና ሐማ ከንግሥት አስቴር ጋር ለመጋበዝ ሄዱ፤ [2]በሁለተኛውም

[A]14 23 ሜትር ያህል ነው።

ምሳ16፥18፤29፥23
5፥13 አስ2፥19
5፥14 ዕዝ6፥11፤ አስ7፥9
6፥1 አስ2፥23፤ ዳን2፥1፤6፥18
6፥2 አስ2፥21-23
6፥3 መክ9፥13-16
6፥8 ዘፍ41፥42፤ 1ነገ1፥33፤ኢሳ52፥1
6፥9 ዘፍ41፥43
6፥11 ዘፍ41፥42
6፥12 2ሳሙ15፥30፤ አስ7፥8፤ኤር14፥3፡4፤ ሚክ3፥7
6፥13 አስ5፥10፤ 7፥7፤መዝ57፥6፤ምሳ 26፥27፤28፥18
6፥14 1ነገ3፥15
7፥1 ዘፍ40፥20-22፤

5፥14 *አምሳ ክንድ*፣ የግንዶቹ ርዝማኔ በግነት መልክ የተነገረ ይመስላል። አንዳንድ ሰዎች ይህን ያህል ርዝመት ያለው ግንድ ከምድር ከፍ አድርጎ ለመስቀል፣ ግንዱ ሕንጻ ላይ (ለምሳሌ በከተማው ቅጥር ላይ) ተተክሎ ይሆናል ይላሉ (1ሳሙ 31፥10 ይመ)። *እንዲሰቀልበት*፣ የ2፥23 ማብ ይመ።

6፥11 ይህ ቍጥር በትረካው ውስጥ ቍልፍ ስፍራ አለው። ሁኔታዎች የከፉ ባይመስሉም፣ ከቁብ የማይቈጠሩ አጋጣሚዎች ታሪኩን ከዳር ለማድረስ ወሳኝ ነጥቦች ናቸው። የንጉሡ እንቅልፍ ማጣት፣ የታሪክ መዝገቡ እንዲነበብ መጠየቁ፣ መርዶክዮስ በፊት የሠራው በጎ ሥራ የተጻፈበት መዝገብ መታየቱ፣ ሐማ በጠዋት ተነሥቶ ግንዱን በጥድፊያ ማዘጋጀቱ (5፥14)፣ ዘሉ ቤተ መንግሥቱ አደባባይ ውስጥ መግባቱና ንጉሡ ከፍ ከፍ ሊያደርገው የፈለገው እኔን መሆን አለበት ብሎ ማሰቡ፣ በዚህ ታሪክ ውስጥ የተፈጸሙ ክሥተቶችን ሁሉ የሚመራውና የሚቈጣጠረው ልዑል እግዚአብሔር መሆኑን የሚያሳዩ ናቸው። ቀደም ሲል ከቁብ ያልተቈጠሩ አጋጣሚዎች ሁሉ እዚህ ላይ ወሳኝ ሚና ያላቸው ሆነው ቀርበዋል። በዮሴፍ ታሪክ ውስጥ እንደ ታየው (ዘፍ 41፥1-45)፣ የትረካው ዋነኛ ገጸ ባሕርይ ዕድል ፈንታ በንጉሡ እንቅልፍ ማጣት ሳቢያ ተቀይሮ ይገኛል (ከዳን 2፥1፤6፥18 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥2፤ ጸሐፊው በዚያን ጊዜ ያነብ የነበረው ከአምስት ዓመት በፊት ስለ ተፈጸሙ ድርጊቶች ነበር (3፥7 እና 2፥16 ያነጻጽሩ)።

6፥4-6፤ እዚህም ላይ ምፀታዊ አባባል እንዳለ ግልጽ ነው፤ ሐማ "አንድ ሕዝብ" በማለት የሕዝቡን ማንነት እንደ ሰወረ ሁሉ (3፥8)፣ ንጉሡም እዚህ ላይ ሳያስበው፣ "ንጉሥ ሊያከብረው ለወደደው ሰው" (ቍ6) በማለት ሊከበር የተዘጋጀውን ሰው ማንነት ከሐማ ይሰውራል።

6፥8 *ንጉሡ የሚጐናጸፈው ልብሰ መንግሥት*፣ 8፥15 ይመ። በዘፍ 41፥41-43 ካለው ከዮሴፍ ታሪክ ጋር ያነጻጽሩ። በጥንት ዘመን የንጉሥ ልብስ ትልቅ ስፍራ ይሰጠው ነበር፤ ልብሱን የለበሰ ሰው የተለየ ክብርና ሞገስ ያገኘ ያህል ይቈጠር ነበር (1ሳሙ 18፥4)። የሌላውን ሰው መጐናጸፊያ መልበስ የዚያን ሰው ኀይል፣ ሥልጣን፣ ክብር ወይም ቅድስና የመካፈል ምልክት ነበር (2ነገ 2፥13-14፤ ኢሳ 61፥3፡10፤ ዘካ3፤ ማር 5፥27)። ሐማ ያቀረበው ሐሳብ ያንን ክብር ለሚቀበለው ሰው ትልቅ ልዕልና ከመሆኑም በላይ፣ ንጉሡንም በከፍተኛ ደረጃ የማሞካሸት ሁኔታ ይታይበታል። ከሀብቱ ይልቅ የንጉሡን ልብስ መልበስ ይመረጥ እንደ ነበረ ያሳያል።

6፥13፤ በመጽሐፉ ውስጥ የእግዚአብሔር ስም አንድም ቦታ ላይ ባይጠቀስም፣ በሕዝቡ ታሪክ ውስጥ የሚሆነውን ነገር ሁሉ የሚመራው እግዚአብሔር እንደ ሆነ በግልጽ ያሳያል። የታሪኩ ጸሐፊ የአይሁድን አምላክ ማንም ሊቋቋመው እንደማይችል ተገንዝቦአል።

6፥14፤ ተጋባዥ እንግዳ ወደ አንድ ድግስ ሲመጣ ማጀብ የተለመደ ነበር (የዮሴፍን ታሪክ በዘፍ43፥15-26 ይመ፤ ከማቴ 22፥1-14 ጋር ያነጻጽሩ)።

ቀን የወይን ጠጅ እየጠጡ ሳለ፣ ንጉሡ እንደ ገና፣ “ንግሥት አስቴር ሆይ፤ የምት ለምኚው ምንድን ነው? ይሰጥሻል፤ የም ትጠይቂውስ ምንድን ነው? እስከ መንግ ሥቴ እኩሌታ እንኳ ቢሆን ይደረግልሻል” አላት።

[3]ከዚያም ንግሥት አስቴር እንዲህ ስትል መለሰች፤ “ንጉሥ ሆይ፤ በፊትህ ሞገስ አግ ኝቼና ግርማዊነትህን ደስ የሚያሰኝ ከሆነ፣ ሕይ ወቴን ታደጋት፤ ልመናዬ ይህ ነው፤ ሕዝ ቤን አትርፍ፤ ጥያቄዬም ይኸው ነው። [4]እኔና ሕዝቤ ለጥፋት፣ ለዕርድና ለመደም ሰስ ተሸጠናልና። ወንዶችና ሴቶች ባሮች ለመሆን የተሸጥን ቢሆን ኖሮ፣ ዝም ባልሁ ነበር፤ ምክንያቱም እንዲህ ያለው ጭንቀት ንጉሡን ለማስቸገር የሚበቃ አይደለም[ሀ]።”

[5]ንጉሥ አርጤክስስም ንግሥት አስቴ ርን፣ “ለመሆኑ እርሱ ማን ነው? እንዲህ ያለውን ነገር ለማድረግ እስከዚህ የደፈረ ውስ ሰው የታለ?” ሲል ጠየቀ።

[6]አስቴርም፣ “ያ ባላጋራና ጠላት ይህ ክፉው ሐማ ነው” አለች።

ከዚያም ሐማ በንጉሡና በንግሥቲቱ ፊት እጅግ ደነገጠ። [7]ንጉሡ ከተቀመጠበት በቍጣ ተነሣ፤ የወይን ጠጁንም ትቶ ወደ ቤተ መንግሥቱ የአትክልት ቦታ ሄደ። ሐማ ግን ንጉሡ ሊያጠፋው ቈርጦ መነሣቱን ስላወቀ፣ ንግሥት አስቴር ሕይወቱን እንድ ታተርፍለት ለመማጠን በዚያው ቀረ።

[8]ንጉሡ ከቤተ መንግሥቱ የአትክልት ቦታ ወደ ግብዣው አዳራሽ ሲመለስ አስ ቴር ደገፍ ባለችበት ድንክ ዐልጋ ላይ ሐማ ተደፍቶ ነበር።

ንጉሡም፣ “ይባስ ብሎ አብራኝ ያለች ውን ንግሥት በገዛ ቤቴ ሊደፍራት ያስባ ልን?” ሲል ተናገረ።

ይህ ቃል ከንጉሡ አፍ ገና እንደ ወጣ፣ የሐማን ፊት ሸፈኑት። [9]ከዚያም ንጉሡን በቅርብ ከሚያገለግሉት ጃንደረቦች አንዱ የሆነው ሐርቦና፣ “እነሆ ቁመቱ አምሳ ክንድ[ለ] የሆነ ግንድ በሐማ ቤት አጠገብ ተተክሎአል፤ ይህን ያዘጋጀው ንጉሡን ለማ ዳን በጎ ነገር ለተናገረው ለመርዶክዮስ ነው” አለ።

ንጉሡም፣ “በዚሁ ላይ ስቀሉት” አለ። [10]ስለዚህ ለመርዶክዮስ ባዘጋጀው ግንድ ላይ ሐማን ሰቀሉት፤ ከዚያም የንጉሡ ቍጣ በረደ።

ንጉሡ በአይሁድ ስም የተናገረው ዐዋጅ

8 በዚያኑ ዕለት ንጉሥ አርጤክስስ የአይ ሁድን ጠላት የሐማን ቤት ንብረት ለንግሥት አስቴር ሰጣት፤ አስቴርም መርዶክዮስ እንዴት እንደሚዛመዳት ለንጉሡ ነግራው ስለ ነበር፣ መርዶክዮስ ወደ ንጉሡ ዘንድ ቀረበ። [2]ንጉሡ ከሐማ መልሶ የወሰ ደውን ባለ ማኅተም ቀለበት አውልቆ ለመርዶክዮስ ሰጠው፤ አስቴርም መርዶክ ዮስን በሐማ ቤት ንብረት ላይ ሾመ ችው።

[3]አስቴር በንጉሡ እግር ላይ ወድቃ በማ ልቀስ ልመናዋን እንደ ገና አቀረበች። አጋጋዊው ሐማ በአይሁድ ላይ የሸረበው ክፉ ሤራ እንዲሽር ለመነችው። [4]ከዚያም ንጉሡ የወርቅ ዘንጉን ለአስቴር ዘረጋላት፤ እርሷም ተነሥታ በፊቱ ቆመች።

[5]እንዲህም አለች፤ “ንጉሡን ደስ የሚያሰ ኘውና እኔም በፊቱ ሞገስ አግኝቼ ከሆነ፣ ጉዳዩም በንጉሡ ዘንድ ተገቢ ሆኖ ከተገኘና በእኔም ደስ ከተሰኘ፣ የአጋጋዊው የሐመዳቱ

ማቴ22፥1-14
7፥2 አስ፥10፤5፥3፤9፥12
7፥3 አስ2፥15
7፥4 አስ3፥9፤4፥7
7፥7 ዘፍ34፥7፤ 2ነገ21፥18፤አስ1፥12፤ 6፥13፤ምሳ19፥12፤ 20፥1-2
7፥8 ዘፍ34፥7፤ 39፥14፤አስ1፥6፤6፥12፤ ዮሐ13፥23
7፥9 ዘዳ21፥22-23፤አስ1፥10፤5፥14፤ መዝ7፥14፤16፤9፥16፤ ምሳ11፥5-6፤ማቴ7፥2
7፥10 ዘፍ40፥22፤ አስ2፥1፤9፥25፤ምሳ 10፥28፤ዳን6፥24
8፥1 ምሳ22፥22-23
8፥2 ዘፍ24፥22፤ 41፥41፡42፤ምሳ13፥2 2፤14፥35፤ዳን2፥48
8፥3 ዘፀ17፥8-16
8፥4 አስ4፥11
8፥5 አስ2፥15

[ሀ]4 ወይም፣ *ዝም ባልሁም ነበር፤ ነገር ግን ባላጋራችን የሚሰጠው ካሣ ንጉሡ ከሚያጣው ነገር ጋር ከቶ አይነጻጸርም*
[ለ]9 23 ሜትር ያህል ነው።

7፥2፤ 5፥3፡6 ይመ።

7፥3፤ 2፥15፡17 ይመ።

7፥4 *ተሸጠናልና፤* አስቴር እዚህ ላይ የምታወሳው ሐማ ለንጉሡ ለመስጠት ቃል የገባውን (ጉቦ) ገንዘብ ይመስላል (3፥9፤ 4፥7)፤ ሐማ ያወጣውንም ዐዋጅ በራሷ አባባል በአጭሩ ትገልጠዋለች (3፥13)። *እንዲህ ያለው ጭንቀት ንጉሡን…፤* አባ ባሉ ምናልባት (1) በአይሁድ ሕዝብ ላይ የታቀደው ባርነት ብቻ ቢሆን ኖሮ፣ በንጉሡ ላይ የሚደርሰው ጉዳት አነስተኛ በሆነ ነበር፤ ወይም (2) የታሰበው ነገር አይሁድን ባሪያ ለማድረግ ብቻ ቢሆን ኖሮ፣ አስቴር ንጉሡን ለዚህ ቀላል ነገር ባልጨቀጨቀች ውም ነበር ለማለት ነው።

7፥8 *አስቴር ደገፍ ባለችበት ድንክ ዐልጋ ላይ … ተደፍቶ፤* ምግብ ይበላ የነበረው አነስተኛ መደብ ወይም መለስተኛ ዐልጋ ላይ ደገፍ በማለት ነበር (አሞ 6፥4-7፤ ዮሐ 13፥23)። አይሁዳ ዊው መርዶክዮስ በፊቴ ተደፍቶ ለምን እጅ አልነሣኝም በማለት ድብን ብሎ የነበረው ሐማ፣ እዚህ ላይ በአይሁዳዊቷ በአስቴር ፊት (6፥13 ይመ) ተደፍቶ መስገዱ ምፀታዊ ትርጕም አለው። ንጉሡ የነበረበትን አዳራሽ ለቆ መውጣቱ ለሐማ የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ ወሳኝ ሁኔታ ነበር። *የሐማን ፊት ሸፈኑት፤* 6፥12 ይመ፤ የሐማ ፊት የተሸፈነው ሁለት ጊዜ መሆኑ ነው።

7፥9፤ አስቴር ከዚህ ቀደም ሲል በዚያኑ ዕለት መርዶክዮስ ድል እንደ ተቀዳጀ (ም6) የምታውቅ ስለ መሆኗ ፍንጭ የለም፤ ስለ ወገኖቿ በሕይወት መኖር ደጅ ስትጠና ነበር። ሐርቦና ስለ መስቀያ ግንዶቹ ማንሣቱ፣ ሐማ ለንጉሡ ባለ ውለታ የነበረውን መርዶክዮስን ለመግደል መነሣቱን ስለሚጠቍም፣ ተጨማሪ ወንጀል ሆኖበታል። *ሐርቦና፤* ስሙ በመጽሐፉ ውስጥ ሁለት ጊዜ ተጠቅሶአል (1፥10፤ 7፥9)፤ ይህም ከመጽሐፉ ብዙ ሰዎችንና ሁኔታዎችን ጥንድ አድርጎ ከማቅረብ ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያት መካከል አንዱ ነው። ከዚህ ቀደም ሲል ንግሥት አስጢንን እን ዲያመጣትና የእርሷን ውድቀት፣ ቀጥሎም አስቴር እንድትመ ረጥ ሁኔታዎችን (1፥10) ያመቻች ነበር፤ አሁን ደግሞ በሐማ የውድቀትና በመርዶክዮስ የትንሣኤ ታሪክ ውስጥ ዐይነተኛ ሚና በመጫወት ላይ ነው።

7፥10 *በረደ፤* 2፥1 ይመ። ሁኔታዎችን በጥንድ መግለጥ የመጽሐፈ አስቴር ጸሓፊ ዐይነተኛ አቀራረብ እንደ መሆኑ፣ የንጉሡ ቍጣ መብረድ ከዚህ በፊትም በ2፥1 ላይ ተጠቅሶአል።

8፥1-17፤ የመጽሐፈ አስቴር ጸሓፊ በ3፥1-4፥3 የተጠቀሰ ውን አባባል ከሞላ ጐደል በተመሳሳይ ቃላት በመድገም የሥነ ጽሑፉን ይዘት በሚያስደንቅ መልክ ሚዛን እንዲጠብቅ ያደርጋል።

8፥1 *የሐማን ቤት ንብረት ለንግሥት አስቴር ሰጣት፤* የግሪኩ ታሪክ ጸሓፊ ሄሮዱቱስና አይሁዳዊው ታሪክ ጸሓፊ ዩሲፈስ የአንድ ከሓዲ ንብረት ለቤተ መንግሥት ዝቢ እንደሚሆን ጽፈዋል፤ አርጤክስስም የሐማን ንብረት (5፥11) ለአስቴር ሰጠ።

8፥2፤ ከ3፥10 ጋር ያነጻጽሩ፤ ከንጉሡ እጅ ቀለበቱን መቀበል ማለት የንጉሡንም ገንዘብ የመጠበቅ ኀላፊነት መቀበል ማለት ነው፤ እዚህ ላይ መርዶክዮስ የሐማን ሹመትና ሥልጣን ተረክቦአል።

8፥3-6፤ አስቴርና መርዶክዮስ ደኅንነታቸው ተረጋግጦ አል፤ ጸሩ ግን የማይሻረው ዐዋጅ አሁንም በተቀረው የአይ ሁድ ሕዝብ ላይ ሞትን ይዞ እንዳንዣበበ ነው።

8፥3 *አጋጋዊው፤* የ3፥1 ማብ ይመ።

8፥5 *ሞገስ፤* 4፥11፤5፥2 ይመ።

ልጅ ሐማ በንጉሡ አውራጃዎች ሁሉ የሚገኙትን አይሁድ ለማጥፋት የሸረበውን ሤራና የጻፈውን ደብዳቤ የሚሽር ትእዛዝ ይጻፍ። [6]በሕዝቤ ላይ መዐት ሲወርድ እያየሁ እንዴት ልታገሥ እችላለሁ? የቤተ ሰቤንስ መጥፋት እያየሁ እንዴት መቋቋም እችላለሁ?"

[7]ንጉሥ አርጤክስስም ለንግሥት አስቴርና ለአይሁዳዊው ለመርዶክዮስ እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እነሆ ሐማ አይሁድን ለማጥፋት ስላቀደ፣ ቤት ንብረቱን ለአስቴር ሰጥቻለሁ፤ እርሱንም በዕንጨት ላይ ሰቅለውታል። [8]በንጉሥ ስም የተጻፈና በቀለበቱ የታተመ ደብዳቤ ሊሻር ስለማይችል፣ እናንተ ደግሞ አይሁድን በተመለከተ መልካም መስሎ የታያችሁን ሌላ ዐዋጅ በንጉሡ ስም ጽፋችሁ በንጉሡ የቀለበት ማኅተም አትሙት።"

[9]ኒሳን በተባለው በሦስተኛው ወር ሃያ ሦስተኛ ቀን የቤተ መንግሥቱ ጸሓፊዎች በአስቸኳይ ተጠርተው ነበር፤ እነርሱም የመርዶክዮስን ትእዛዝ ሁሉ ለአይሁድ፣ እንዲሁም ከህንድ ጀምሮ እስከ ኢትዮጵያ ድረስ፣ በአንድ መቶ ሃያ ሰባት አውራጃዎች ለሚገኙ እንደራሴዎች፣ የአውራጃ ገዦችና መኳንንት ሁሉ ጻፉ። እነዚህም ትእዛዞች የተጻፉት በእያንዳንዱ አውራጃ ፊደልና በእያንዳንዱ ሕዝብ ቋንቋ፣ እንደዚሁም ለአይሁድ በገዛ ፊደላቸውና በገዛ ቋንቋቸው ነበር። [10]መርዶክዮስ ትእዛዙን በንጉሥ አርጤክስስ ስም ጽፎ በንጉሡ የቀለበት ማኅተም አተመው፤ ከዚያም በተለይ ለንጉሡ በተገሩ ፈጣን ፈረሶች በሚጋልቡ መልእክተኞች እጅ ላከው።

[11]የንጉሡም ዐዋጅ በየከተማው የሚኖሩ አይሁድ ሁሉ እንዲሰበሰቡና ራሳቸውን ከጥቃት እንዲከላከሉ እንዲሁም በራሳቸው፣ በሚስቶቻቸውና በልጆቻቸው ላይ አደጋ የሚያደርስባቸውን የየትኛውንም ዜጋ ወይም አውራጃ የታጠቀ ኀይል እንዲያጠፉ፣ እንዲገድሉ፣ እንዲደመስሱና የጠላቶቻቸውን ሀብት እንዲዘርፉ ፈቀደላቸው። [12]አይሁድ በመላው የንጉሥ አርጤክስስ አውራጃ ሁሉ ይህን እንዲፈጽሙ የተወሰነው አዳር በተባለው በዐሥራ ሁለተኛው ወር ዐሥራ ሦስተኛ ቀን ነበር። [13]አይሁድ በዚያን ቀን ጠላቶቻቸውን ለመበቀል ዝግጁ እንዲሆኑ፣ የዋናው ዐዋጅ ቅጅ ሕግ ሆኖ ወደየአውራጃው እንዲላክና የየአገሩም ሕዝብ እንዲያውቀው ተደረገ።

[14]በቤተ መንግሥቱ ፈረሶች የተቀመጡ መልእክተኞችም፣ በንጉሡ አስቸኳይ ትእዛዝ ጋልበው ወጡ፤ ዐዋጁም በሱሳ ግንብ ተነገረ።

[15]መርዶክዮስ ሰማያዊና ነጭ የቤተ መንግሥት ልብስ ለብሶ፣ ትልቅ የወርቅ አክሊል ደፍቶ፣ ከቀጭን በፍታና ከሐምራዊ ግምጃ የተሠራ መጐናጸፊያ ተጐናጽፎ ከንጉሡ ፊት ወጣ፤ የሱሳ ከተማም ደስታ የተሞላበት በዓል አከበረች። [16]ጊዜውም ለአይሁድ የደስታና የፈንጠዝያ፣ የተድላና የክብር ወቅት ሆነላቸው። [17]የንጉሡ ዐዋጅ በደረሰበት በእያንዳንዱ አውራጃና በእያንዳንዱ ከተማ አይሁድ ደስ አላቸው፤ ሐሤት አደረጉ፤ የፈንጠዝያና የደስታም ቀን ሆነላቸው። አይሁድን ከመፍራታቸው የተነሣ፣ ከሌሎች አገር ዜጎች ብዙ ሕዝብ አይሁድ ሆኑ።

የአይሁድ ድል ማድረግ

9 አዳር በተባለው በዐሥራ ሁለተኛው ወር ዐሥራ ሦስተኛ ቀን፣ በንጉሡ ትእዛዝ የወጣው ዐዋጅ የሚፈጸምበት ዕለት ነበር። በዚህም ዕለት የአይሁድ ጠላቶች የበላይነቱን እንደሚያገኙ ተማምነው ነበር፤ ሁኔታው ግን ተለወጠና አይሁድ በሚጠሏቸው ላይ የበላይነትን አገኙ። [2]የእነርሱን መጥፋት በሚፈልጉ ወገኖች ላይ አደጋ ለመጣል አይሁድ በንጉሥ አርጤክስስ አውራጃዎች ሁሉ ባሉት ከተሞቻቸው ተሰበሰቡ። የሌሎቹ አገር ዜጎች ሕዝብ ሁሉ ፈርተዋቸው ስለ ነበር፣ ማንም ሊደፍራቸው አልቻለም። [3]የየአውራጃው መኳንንት ሁሉ፣ እንደራሴዎች፣ የአውራጃ ገዦች እንዲሁም የንጉሡ አስተዳዳሪዎች አይሁድን ረዷቸው፤ ይህን

8፥6 ዘፍ44፥34
8፥7 ዘዳ21፥22-23
8፥8 ዘፍ38፥18፤ 41፥42፤አስ1፥19፤3፥12-14፤ዳን6፥15
8፥9 ነህ13፥24፤ አስ1፥1
8፥11 ዘፍ14፥23፤ አስ3፥13፤9፥15፡16
8፥12 አስ3፥13፤9፥1
8፥13 አስ3፥14
8፥14 አስ3፥15
8፥15 ዘፍ41፥42፤ አስ3፥15፤9፥4፤10፥2፤2 ሳሙ12፥30
8፥16 አስ4፥1-3፤ መዝ97፥10-12፤ 112፥4፤ኤር29፥4-7
8፥17 ዘፀ15፥14፡ 16፤ዘዳ11፥15፤አስ 9፥3፤መዝ35፥27፤45፥15፤51፥8፤ምሳ11፥10፤ ዳን6፥26
9፥1 አስ3፥12-14፤ 8፥12፤ምሳ22፥22-23፤ኤር29፥4-7
9፥2 ዘፍ22፥17፤ መዝ35፥26፤40፥14፤70፥2፤71፥13፡24
9፥3 ዕዝ8፥36፤አስ 8፥17

8፥6፤ ከዮሴፍ ታሪክ ጋር ያነጻጽሩ (ዘፍ 44፥34)።

8፥8፤ 1፥19 ይመ። በመግቢያው ላይ "ዓላማው፣ መሪ ሐሳቡና ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ። በትንቢተ ዳንኤል ውስጥ ሜዶናዊውን ዳርዮስን የገጠመው ዐይነት ችግር (ዳን 6፥8፡12፡15) እዚህም ላይ ተከሥቶ እናገኛለን። *መፍትሔውም የመጀመሪያው ሳይሻር፣ ሌላ ተመጣጣኝ ዐዋጅ በማውጣት የቀድሞው እንዳይሠራ ማድረግ ነበር* (የ9፥2-3 ማብ ይመ)።

8፥9-13፤ አባባሉ የተወሰደው በ3፥12-14 ላይ ከሚገኘው ተጓዳኝ ሐሳብ ነው። የጥፋቱ ስፋትና ክብደት ቀድሞ በአማሌቃውያን ላይ ከታወጀው ጋር ተመሳሳይ ነው (የ3፥13 ማብ ይመ)።

8፥9 *በሦስተኛው ወር ሃያ ሦስተኛ ቀን፤* በአርጤክ ስስ ዐሥራ ሁለተኛ ዓመት የሐማ ዐዋጅ ከወጣ ሁለት ወር ከዐሥር ቀን በኋላ ነበር (የ3፥13 ማብ ይመ)።

8፥12 *በዐሥራ ሁለተኛው ወር ዐሥራ ሦስተኛ ቀን፤* መጋቢት 7 ቀን 473 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (3፥13 ይመ)። ከመጀመሪያው የፋሪም በዓል በኋላ ዐሥራ አምስት ዓመት ቈይቶ፣ ዕዝራ ወገኖቹን (እስራኤላውያንን) ወደ ኢየሩሳሌም እየመራ ሄዶአል (ዕዝ 7፥9)።

8፥14-17፤ የክፍሉ ሐሳብ የተወሰደው ከ3፥15-4፥3 ነው።

8፥15 *የቤተ መንግሥት ልብስ፤* መርዶክዮስ በማዕረግ ልብስ ተሸልሞ ሲወጣ ሁለተኛ ጊዜው ነው (6፥10 ይመ)።

9፥1፤ የ8፥9-13 ማብ ይመ። የአይሁድ ሕዝብ የመርዶክዮስን ዐዋጅ ከስምንት ወር ከሃያ ቀን በኋላ በተግባር ላይ አዋሉት። *ሁኔታው ግን ተለወጠና፤* ሁኔታዎች በተቃራኒ መፈጸማቸው፣ የመጽሐፉ ጸሓፊ ለሥነ ጽሑፉ ውበት ምን ያህል እንደሚጠነቀቅ ያመለክ ታል፤ ከትረካው አጋማሽ በፊት የተጠቀሱትን ድርጊቶችና ሁኔታዎች ተቃራኒ በሁለተኛው አጋማሽ ውስጥ በማካተት ለመጽሐፉ ሚዛኑን የጠበቀ ሥነ ጽሑፋዊ ይዘት ይሰጠዋል።

9፥2-3፤ ይህ የዘፍ 12፥3 ምሳሌ ነው። የየክፍላተ አገሩ አስተዳዳሪዎች ሁለት የሚቃረኑ ዐዋጆች ሥራ ላይ እንዲውሉ ትእዛዝ ደርሶአቸዋል፤ እነዚህ ሁለት የሚቃረኑ ትእዛዞች ከሐማና ከመርዶክዮስ በንጉሡ ስም የታወጁ ነበሩ፤ አስተዳዳሪዎቹም በወቅቱ በሥልጣን ላይ የነበረውን የመርዶክዮስን ትእዛዝ ተከትለው ሲፈጽሙት ይታያሉ።

ያደረጉትም መርዶክዮስን ስለ ፈሩ ነበር:: [4]መርዶክዮስ በቤተ መንግሥቱ ታዋቂ ሆነ፤ ዝናው በየአውራጃው ሁሉ ተሰማ፤ ኀይሉም እየበረታ ሄደ::

[5]ስለዚህ አይሁድ ጠላቶቻቸውን ሁሉ በሰይፍ እየመቱ ገደሏቸው፤ አጠፏቸውም፤ በሚጠሏቸውም ላይ ደስ ያሰኛቸውን አደረጉ:: [6]አይሁድ በሱሳ ግንብ አምስት መቶ ሰው ገደሉ፤ አጠፉም:: [7]ፖርሻንዳታን፣ ደልፎንን፣ አስፓታን፣ [8]ፖራታን፣ አዳልያን፣ አሪዳታን፣ [9]ፓርማሽታን፣ አሪሳይን፣ አሪዳይንና ዋይዛታንም ገደሉ፤ [10]እነዚህም የአይሁድ ጠላት የሆነው የሐመዳቱ ልጅ የሐማ ዐሥር ወንዶች ልጆች ነበሩ:: በምርኮው ላይ ግን እጃቸውን አልዘረጉም::

[11]በሱሳ ግንብ የተገደሉት ሰዎች ብዛት በዚያኑ ዕለት ለንጉሡ ተነገረው:: [12]ንጉሡም ንግሥት አስቴርን፣ "አይሁድ በሱሳ ግንብ አምስት መቶ ሰውና ዐሥሩን የሐማ ልጆች ገድለዋል፤ አጥፍተዋልም:: በተቀሩት በንጉሡ አውራጃዎችስ ምን አድርገው ይሆን? አሁንስ የምትለምኚው ምንድን ነው? ይሰጥሻል፤ የምትጠይቂውስ ምንድን ነው? ይፈቀድልሻል" አላት::

[13]አስቴርም፣ "ንጉሥን ደስ የሚያሰኘው ከሆነ፣ በሱሳ የሚኖሩ አይሁድ የዛሬውን ዐዋጅ ነገም እንዲደግሙት ፈቃድህ ይሁን፤ ዐሥሩ የሐማ ወንዶች ልጆችም ዕንጨት ላይ ይሰቀሉ" አለች::

[14]ንጉሡም ይህ እንዲሆን አዘዘ:: በሱሳ ዐዋጅ ተነገረ፤ ዐሥሩንም የሐማ ወንዶች ልጆች ሰቀሏቸው:: [15]በሱሳ የሚኖሩ አይሁድ አዳር በተባለው ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን በአንድነት መጡ፤ በሱሳም ሦስት መቶ ሰዎች ገደሉ፤ በምርኮው ላይ ግን እጃቸውን አልዘረጉም::

[16]በዚህ ጊዜ በሌሎች በንጉሡ አውራጃዎች የሚኖሩ የተቀሩት አይሁድ ራሳቸውን ለመከላከልና ከጠላቶቻቸውም ለመገላገል ተሰበሰቡ፤ ከሚጠሏቸውም ሰባ አምስት ሺህ ገደሉ፤ በምርኮው ላይ ግን እጃቸውን አልዘረጉም:: [17]ይህ የሆነው አዳር በተባለው ወር ዐሥራ ሦስተኛ ቀን ነበር፤ በዐሥራ አራተኛው ቀን ዐረፉ፤ ዕለቱንም የተድላና የደስታ ቀን አድርገው ዋሉ::

የፉሪም በዓል መከበር

[18]በሱሳ የሚኖሩ አይሁድ ግን በዐሥራ ሦስተኛውና በዐሥራ አራተኛው ቀን ተሰብስበው ነበር፤ ከዚያም በዐሥራ አምስተኛው ቀን ዐረፉ፤ ዕለቱንም የተድላና የደስታ ቀን አድርገው ዋሉ::

[19]በየመንደሩ የሚኖሩ የገጠር አይሁድ፣ የአዳርን ወር ዐሥራ አራተኛ ቀን የተድላና የደስታ፣ እርስ በርሳቸውም ስጦታ የሚለዋወጡበት ቀን አድርገው የሚያከብሩት ከዚሁ የተነሣ ነው::

[20]መርዶክዮስ የተፈጸሙትን እነዚህን ድርጊቶች ጻፈ፤ ደብዳቤ አዘጋጅቶም በመላው የንጉሥ አርጤክስስ አውራጃ በቅርብና በሩቅ ለሚገኙት አይሁድ ሁሉ ላከ፤ [21]የላከውም የአዳርን ወር ዐሥራ አራተኛና ዐሥራ አምስተኛ ቀን በየዐመቱ እንዲያከብሩ ነው፤ [22]የሚያከብሩበትም ምክንያት አይሁድ ከጠላቶቻቸው ዕረፍት ያገኙበት፣ ሐዘናቸው ወደ ደስታ፣ ልቅሷቸውም ወደ ክብረ በዓል የተለወጠበት ቀን ስለ ሆነ ነው:: ቀኖቹንም የተድላና የደስታ ቀኖች አድርገው፣ እርስ በርሳቸውም የምግብ ስጦታ እየተለዋወጡና ለድኾችም ስጦታ እየሰጡ እንዲያከብሩ ጻፈላቸው::

[23]ስለዚህ አይሁድ መርዶክዮስ የጻፈላቸውን ለመፈጸምና የጀመሩትን በዓል ለማክበር ተስማሙ፤ [24]ምክንያቱም የአይሁድ ሁሉ ጠላት የሆነው የአጋጋዊው የሐመዳቱ ልጅ ሐማ አይሁድን ለማጥፋት አሢሮ ነበር፤ ሊፈጃቸውና ሊያጠፋቸውም ፉር የተባለ ዕጣ ጥሎ ነበር:: [25]ሤራው በንጉሡ ዘንድ እንደ ታወቀ[a] ሐማ በአይሁድ ላይ የሸረበው ሤራ በገዛ ራሱ ላይ እንዲጠመጠም፣ እርሱና ወንዶች ልጆቹም በዕንጨት ላይ እንዲሰቀሉ የጽሑፍ ትእዛዝ አስተላለፈ:: [26]ስለዚህ እነዚህ ቀኖች ፉር ከሚለው ቃል "ፉሪም" ለመባል በቁ:: በዚህ ደብዳቤ ስለ

[a]25 ወይም፣ አስቴር በንጉሡ ፊት በመጣች ጊዜ

9፥4 ዘፀ11፥3፤ 2ሳሙ3፥1፤1ዜና11፥9፤ አስ8፥15
9፥5 ዘዳ25፥17-19፤ 1ሳሙ15፥3፤ዕዝ4፥6
9፥10 ዘፍ14፥23፤ 1ሳሙ14፥32፤15፥33፤ አስ3፥13፤5፥11፤መዝ 127፥3-5
9፥12 አስ5፥6፤7፥2
9፥13 ዘዳ21፥22-23፤አስ5፥11
9፥14 ዕዝ6፥14
9፥15 ዘፍ14፥23፤ አስ8፥11
9፥16 ዘዳ25፥19፤ 1ዜና4፥43፤አስ4፥14፤ 8፥11
9፥17 1ነገ3፥15
9፥19 አስ2፥9፤3፥7፤ ራእ11፥10
9፥22 2ነገ25፥30፤ ነህ8፥10:12፤አስ4፥14፤ መዝ30፥11-12
9፥24 ዘፀ17፥8-16፤ ዘሌ16፥8፤አስ3፥6:7
9፥25 ዘዳ21፥22-23፤ አስ7፥10፤መዝ7፥16
9፥26 አስ3፥7

9፥5-10፤ የአይሁድ ሕዝብ "የአማሌቃውያንን ስም ከምድር ገጽ የማጥፋቱን" ተግባር ከግብ ለማድረስ ተነሥተዋል (ዘፀ17፥16፤ ዘዳ25፥17-19፤ የ3፥1-6 ማብ ይመ):: በዚህ ክፍል የተጠቀሰው ሁኔታ ከ1ሳሙ15 ጋር ተቃራኒ ነው:: ንጉሡ ምርኮ እንዲወስዱ ቢፈቅድላቸውም፣ ሕዝቡ ግን ምርኮ ከመውሰድ መቈጠቡን ጸሐፊው ደጋግሞ ገልጸአል (8፥11):: ከአምስት መቶ ዓመት በፊት፣ ንጉሥ ሳኦል ከአማሌቃውያን ጋር ጦርነት አድርጎ ምርኮ ስለ ወሰደ የንጉሥነት ሥልጣኑን አጥቶአል:: (1ሳሙ 15፥17-19)፤ በዚህ ክፍል የሚታየው ምርኮ ለመውሰድ ያለመስገብገብ ግን፤ ለመርዶክዮስ የቤተ መንግሥት ሥልጣን አስገኝቶለታል (ቊ-20-23):: ቊ-15-16 ይመ፤ ከዘፍ 14፥22-24 ጋር ያነጻጽሩ::

9፥10 *የሐማ ... ወንዶች ልጆች፤* በ5፥11 ላይ ከተጠቀሰው በመቀጠል ለሁለተኛ ጊዜ በዚህ ክፍል ስለ ሐማ ልጆች ተጠቅሶ አል::

9፥12፤ 5፥3:6፤7፥2 ይመ::

9፥13፤ እዚህ ላይ ሰዎችን መስቀል፣ የመግደያ መንገድ ሆኖ ሳይሆን፣ በድንን ሰቅሎ ለማሳየት ነው:: (ቊ-7-10 እና የ2፥23 ማብ ይመ)::

9፥15-16፤ የቊ 5-10 ማብ ይመ::

9፥16:22፤ *ከጠላቶቻቸውም ለመገላገል፤* ለእስራኤል እግዚአብሔር ከገባው የዕረፍት ቃል ኪዳን ጋር፣ አብሮ የሚሄድ ነው (ዘዳ 25፥19):: ሐማ ድል መመታቱ ለአይሁድ ሕዝብ ዕረፍትን አስገኝቶአል፤ ከ1ዜና 22፥6-10፤ መዝ 95፥8-11፤ ኢሳ 32፥18፤ ዕብ 3፥11-4፥11 ጋር ያነጻጽሩ::

9፥18-19፤ ጸሐፊው ፉሪም የሚከበረው በሁለት የተለያዩ ቀናት እንደ ነበር ያመለክታል፤ በብዙ ከተሞች በአዳር ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን ሲከበር፣ በሱሳ የነበሩ አይሁድ ግን በዐሥራ አምስተኛው ቀን ያከብሩት ነበር:: በአሁኑ ዘመን በዐሥራ አራተኛው ቀን ያከብሩታል፤ በኢየሩሳሌም የሚከበረው ግን በዐሥራ አምስተኛው ቀን ነው::

9፥20 *መርዶክዮስ ... እነዚህን ድርጊቶች ጻፈ፤* አንዳንድ ሰዎች ከዚህ ተነሥተው መጽሐፈ አስቴርን የጻፈው መርዶክዮስ ራሱ ነው ይላሉ፤ የሚታመነው አመለካከት ግን፣ መርዶክዮስ በላካቸው ደብዳቤዎቹ ውስጥ በወቅቱ የተፈጸሙትን ድርጊቶች መዝግቦ ይዞ ነበር የሚለው ነው::

9፥22 *የምግብ ስጦታ፤* የ2፥9 ማብ ይመ፤ ከነህ 8፥10:12 ጋር ያነጻጽሩ::

9፥24:26 *ፉር፤* የ3፥7 ማብ ይመ::

ተጻፈው ሁሉ፣ ስላዩትና ስለ ደረሰባቸውም ነገር ሁሉ፣ [27]አይሁድ በታዘዘውና በተወሰነው ጊዜ እነርሱና ዘሮቻቸው፣ እነርሱን የተጠጓቸውም ሁሉ እነዚህን ሁለት ቀኖች በየዓመቱ ባለማቋረጥ እንዲያከብሩ ሥርዐት አድርገው ራሳቸው ወሰኑ። [28]እነዚህም ቀኖች በእያንዳንዱ ትውልድ፣ በእያንዳንዱ ቤተ ሰብ፣ በእያንዳንዱ አውራጃና በእያንዳንዱ ከተማ መታሰብና መከበር ይኖርባቸዋል፤ ይኸውም እነዚህ የፉሪም ቀኖች በአይሁድ ዘንድ ሳይከበሩ እንዳይቀሩ፤ መታሰቢያቸውም ከዘሮቻቸው መካከል እንዳይደመሰስ ነው።

[29]ስለዚህ የአቢካኢል ልጅ ንግሥት አስቴር ከአይሁዳዊው ከመርዶክዮስ ጋር በመሆን፣ ፉሪምን አስመልክተው ይህችን ሁለተኛዪቱን ደብዳቤ ለማጽናት በሙሉ ሥልጣን ጻፉ። [30]መርዶክዮስም የመልካም ምኞት መግለጫና ማረጋገጫ የሆነውን ደብዳቤ በአርጤክስስ ግዛት ውስጥ በሚገኙት አንድ መቶ ሃያ ሰባት አውራጃዎች ለሚኖሩት አይሁድ ሁሉ ላከ፤ [31]የላከውም አይሁዳዊው መርዶክዮስና ንግሥት አስቴር ባወጁላቸውና እንደዚሁም የጾሙንና የሰቈቃውን ጊዜ በሚመለከት ለራሳቸውና ለዘራቸው ባጸኑት ውሳኔ መሠረት እነዚህ የፉሪም ቀኖች በተወሰነላቸው ጊዜ እንዲከበሩ ነው። [32]የአስቴር ዐዋጅ ስለ ፉሪም የወጣውን ሥርዐት አጸና፤ ይህም በመዝገብ ተጻፈ።

የመርዶክዮስ ታላቅነት

10 ንጉሥ አርጤክስስ እስከ ባሕር ዳርቻ በሚዘልቀው ግዛቱ ሁሉ ላይ ግብር ጣለ። [2]የኀይሉና የብርታቱ ሥራ ሁሉ እንዲሁም ንጉሡ መርዶክዮስን ለዚህ የላቀ ማዕረግ እንዴት እንዳደረሰው የሚናገረው በሜዶንና በፋርስ የታሪክ መጽሐፍ የተጻፈ አይደለምን? [3]አይሁዳዊው መርዶክዮስ በማዕረግ ከንጉሡ ከአርጤክስስ ቀጥሎ ሁለተኛ፣ ከአይሁድ መካከልም ቀዳሚውን ስፍራ የያዘ ሰው ነበር፤ ለወገኖቹ መልካም በማድረጉና ለአይሁድም ሁሉ ደኅንነት የቆመ በመሆኑ፣ በብዙዎቹ አይሁድ ወገኖቹ ዘንድ እጅግ የተከበረ ነበር።

9፥29 አስ2፥15
9፥30 አስ1፥1
9፥31 አስ4፥1-3፡16
10፥1 መዝ72፥10፤ 97፥1
10፥2 ዘፍ41፥44፤ አስ2፥23፤8፥15
10፥3 ዘፍ41፥40፡ 43፤ነህ2፥10፤ኤር29፥4-7፤ዳን5፥7፤6፥3

9፥27 *እነርሱን የተጠጓቸውም ሁሉ፤* አንዳንድ ሰዎች ይህ አባባል አይሁድ ከአሕዛብ ወገን ሰዎችን ወደ ሃይማኖታቸው ያስገቡበትን ጊዜ ስለሚያመለክት፣ መጽሐፈ አስቴር መቼ እንደ ተጻፈ ለመገመት የሚረዳ ነው ይላሉ፤ በይበልጥ ግን በ8፥17 ላይ የተጠቀሱትን ሰዎች የሚያመለክት ይመስላል።

9፥31 *የጾሙንና፤* የ4፥3፡16 ግብ ይመ። ለዚህ ጾም የተለየ ቀን አልተወሰነለትም። አይሁድ፣ ሐማ እነርሱን ለማጥፋት ምቹ ነው ብሎ ያሰበውን (3፥7፡13 ይመ) የአዳር ወር ዐሥራ ሦስተኛ ቀን የጾም ቀን አድርገውታል፤ ይህንንም ጾም "የአስቴር ጾም" ብለው ይጠሩታል፤ ይህ ቀን ከፉሪም ክብረ በዓል አስቀድሞ የሚውል ቀን ነበር። ከአዳር ዐሥራ ሦስት እስከ ዐሥራ አምስት ያሉት፣ የእነዚህ ሦስት የድል መታሰቢያ የበዓል ቀናት መከበር በሥነ ጽሑፋዊ አቀራረቡ ሲታይ፣ አስቴር ንጉሡ ፊት ቀርባ ደጅ ከመጥናቷ አስቀድሞ (4፥16) ሦስት ቀን ከጾመችበት ጊዜ ጋር ሊገናዘብና ሊመዛዘን የሚችል ነው።

10፥1-2፤ ጸሐፊው ስለ ግብር መጣል መጥቀሱ እርሱ ያገኘው ሌላ የታሪክ ምንጭ መኖሩን ያመለክታል፤ አንባቢም ተጨማሪ መረጃ እንዲያገኝና እንዲያረጋግጥ ይመራል (የ2፥23 ግብ ይመ)።

10፥3፤ መርዶክዮስ ባገኘው የጠቅላይ ሚኒስትርነት ማዕረግ፣ ከስምንት ዓመት በላይ እንዳልቈየበት ይገመታል፤ ምክንያቱም በ465 ዓ.ቅ.ክ በእርሱ ቦታ ሌላ ሰው ተሹሞ እንደ ነበር የዓለም ታሪክ ይናገራል።

መጽሐፈ ኢዮብ

መግቢያ

ጸሐፊው

ምንም እንኳ መጽሐፉ በአብዛኛው የያዘው የኢዮብንና የእርሱን አማካሪዎች ቃል ቢሆንም፣ የመጽሐፉ ጸሐፊ ግን ኢዮብ አይደለም:: ጸሐፊው (ኢዮብ ወይም የኢዮብ ወዳጆች ሳይሆኑ) እስራኤላውያን ለአምላካቸው መጠሪያ የሚጠቀሙበትን የቃል ኪዳን ስም ("ያህዌ" የሚለውን) በመጽሐፉ ውስጥ ብዙ ጊዜ ጠቅሶት በመገኘቱ፣ የዚህ መጽሐፍ ጸሐፊ እስራኤላዊ እንደ ሆነ እርግጠኞች መሆን እንችላለን:: በመጽሐፉ መግቢያ ላይ (ም 1-2)፣ እግዚአብሔር የኢዮብን ጥያቄ አስመልክቶ ገለጻ በሰጠበት ክፍልና (38፥1-42፥6) በመጽሐፉ መዝጊያ ላይ (42፥7-37) "እግዚአብሔር" (ያህዌ) የሚለው ቃል ብዙ ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን (በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ 31 ጊዜ ተጠቅሶአል)፣ በተቀረው የመጽሐፉ ክፍል ግን ይህ ስም የተጠቀሰው (ም 3-37) አንድ ጊዜ ብቻ ነው (12፥9)::

ይህ ስሙ ያልተጠቀሰ ጸሐፊ ይህን መጽሐፍ አሁን ባለው ደረጃ በመንፈስ ቅዱስ መሪነት ጽፎ ያዘጋጀው፣ የሥነ ቃል ወይም የሥነ ጽሑፍ ምንጮችን መሠረት አድርጎ ሊሆን ይችላል:: በመግቢያው ላይ የሚገኘው ርእሰ ጉዳይ በቀጥታ በመለኮት የተገለጠ መሆን አለበት፤ ምክንያቱም ያንን ጉዳይ ከእግዚአብሔር በቀር ማንም ሊያውቀው አይችልም:: ጸሐፊው በርካታ ጥንታዊና እስራኤላዊ ያልሆኑ ዘይቤዎችን፣ ኢዮብና ወዳጆቹ በሚናገሩት ቋንቋ ውስጥ ጠብቆ ቢያቈይም፣ እንደ አንድ የጥበብ ጽሑፍ ጸሐፊ ግን የራሱን የአጻጻፍ ዘዬ ተከትሎ ጽፎአል:: የመጽሐፉ ሥነ ጽሑፋዊ ውቅርና የአገላለጹ ለዛ የጸሐፊውን ታላቅ የሥነ ጽሑፍ ችሎታ ያሳያል::

መጽሐፉ የተጻፈበት ጊዜ

ይህ መጽሐፍ የተጻፈበትን ጊዜ አስመልክቶ ሁለት አስተያየቶች ተሰጥተዋል:- (1) መጽሐፉ የተጻፈው ኢዮብ በነበረበት ዘመንና ታሪካዊ ድርጊቱ በተፈጸመበት ዘመን ነው፤ (2) ታሪኩ ከተፈጸመ በኋላ፣ በመንፈስ ቅዱስ መሪነት መጽሐፉን አሁን ባለበት ደረጃ ባዘጋጀው ሰው ዘመን ነው:: ይህ ሁለተኛው ዘመን ከሰሎሞን ዘመነ መንግሥት አንሥቶ እስከ ምርኮ ባለው ዘመን መካከል ሊሆን ይችላል:: ምንም እንኳ ጸሐፊው እስራኤላዊ ቢሆንም፣ የእስራኤላውያንን ታሪክ በጽሑፉ ውስጥ አንድም ጊዜ አልጠቀሰም:: ጸሐፊው ይህን መጽሐፍ ሲያዘጋጅ ከእስራኤል ወገን ስላልነበረውና ጠቢብ ስለ ሆነው ሰው ስለ ኢዮብ (1፥1) የሥነ ጽሑፍና የሥነ ቃል ምንጮች ነበሩት፤ ኢዮብ የኖረው በሁለተኛው ሺህ ዓመት ዓ.ቅ.ክ. (2000-1000) ምናልባትም በዚሁ ሺህኛ ዓመት ማብቂያ ላይ ነው (የ19፥24 ማብ ይመ):: እንደ አይሁድ አባቶች ሁሉ፣ ኢዮብ ከ100 ዓመት በላይ ኖሮአል (42፥16):: የሀብቱ ብዛት የተለካው በቀንድና በጋማ ከብቶቹ ሲሆን (1፥3)፣ ቤተ ሰቡንም እንደ ካህን ሆኖ ያገለግል ነበር (1፥5)::

የሳባውያንና (1፥15) የከለዳውያን ነገዶች (1፥17) ወረራ እንዲሁም በ42፥11 ላይ "ብርና የወርቅ ቀለበት" የሚለው ሐረግ መጠቀሱ (ዘፍ 33፥19፤ ኢሱ 24፥32 ይመ)፤ ከሁለተኛው ሺህኛ ዓመት ጋር የሚስማማ ነው:: ከክርስቶስ ልደት በፊት በአንደኛው ወይም በሁለተኛው ምእተ ዓመት ላይ የተገኘውና 'ታርጉም' የተሰኘው ትርጒም (በአረማይስጥ ቋንቋ የተዘጋጀ የትርጒም ዐይነት ሲሆን ከዕዝራ፣ ከነህምያ፣ ከዳንኤልና ከኢዮብ መጻሕፍት ውስጥ ጥቂት ክፍሎች በዚህ ቋንቋ ተተርጒመዋል) የኢዮብ መጽሐፍ የተጻፈው በዚሁ ወቅት እንደ ሆነ ይናገራል፤ ሆኖም የዚህ አስተያየት ተቀባይነት አጠያያቂ ነው::

መጽሐፉ የተጻፈበት ቋንቋና ትርጒሞች

በኢዮብ መጽሐፍ ውስጥ የምናገኛቸው በርካታ ያልተለመዱ ቃሎችና የአጻጻፍ ዘዬዎች፣ መጽሐፉን ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላ ቋንቋ ለመተርጐም አስቸጋሪ አድርገውታል:: ከዚህም የተነሣ በዚህ ዘመን የምናያቸው የመጽሐፉ ትርጒሞች ሰፊ ልዩነት ይታይባቸዋል:: ሌላው ቀርቶ የኢዮብን መጽሐፍ ወደ ግሪክ ቋንቋ የተረጐሙት ሰዎች (የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም) እንኳ ብዙ ጊዜ ግራ ተጋብተው ነበር:: የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ከመደበኛው የዕብራይስጡ መጽሐፍ ጋር ሲነጻጸር በ400 ስንኞች አንሶ ይገኛል፤ ይህም የሰብዓ ሊቃናት ተርጓሚዎች ያልገባቸውን ስንኞች ሳይተረጒሟቸው ትተዋቸዋል ማለት ነው:: የቀድሞ የሱርስት፣ የአረማይስጥና የላቲን ተርጓሚዎችም ተመሳሳይ ችግር ገጥሞአቸው ነበር::

የመጽሐፉ መሪ ሐሳብና መልእክት

የኢዮብ መጽሐፍ በፍትሐ አምላክ ጒዳይ ላይ ጥልቅ ትምህርት ይሰጣል (ፍትሐ አምላክ የእግዚአብሔር ቅን ፍርድ ከሰዎች መከራ ጋር ያለውን ተዛምዶ የሚመለከት ነው):: ሆኖም ስለ ፍትሐ አምላክ ያለው ግንዛቤና ለሚፈጥረውም ውዝግብ የተሰጠው መፍትሔ ፍጹም እስራኤላዊ ባሕርይ አለው:: በግሪክና በምዕራቡ ዓለም በፍትሐ አምላክ ጒዳይ ላይ የተነሣው ጥያቄ ከዚህ የሚከተለውን ይመስላል፤ "ክፉ በተንሰራፋበት ዓለም ውስጥ እግዚአብሔር ቅን ፈራጅ አምላክ ሊሆን የሚችለው

እንዴት ነው? ከሁሉም በላይ ንጹሓን መከራ የሚወርድባቸው ለምድን ነው?" ለእነዚህ ጥያቄዎች ሦስት መልሶች ተሰጥተዋል፤ (1)እግዚአብሔር ሁሉን ማድረግ የሚችል አምላክ አይደለም፤ (2) እግዚ አብሔር ቀና የሆነ ልቦና ያለው አምላክ አይደለም (በባሕርዩ ውስጥ ይብዛም ይነስ "ጨካኝነት" ይኖርበታል)፤ (3) ሰዎች ንጹሓን ሊሆኑ ይችላሉ:: ይሁን እንጂ በጥንት እስራኤላውያን አመለካከት መሠ ረት እግዚአብሔር ኀያል አምላክ፣ ፍጹም ቅን ፈራጅና ማንም ንጹሕ ሆኖ በእርሱ ፊት መቆም እንደ ማይችል የታመነ ነበር:: የኢዮብና የወዳጆቹ ሥነ መለኮት የተመሠረተው በእነዚህ ሦስት አመለካከ ቶች ላይ ነው:: ይህ ድምዳሜ የተገራው በቀላል አመክንዮ ነው:: ይኸውም ሰዎች መከራ የሚደርስባ ቸው በእግዚአብሔር ፊት በደለኞች ስለ ሆኑ ነው:: እንደ እውነቱ ከሆነ ይህን አባባል ከቶ መካድ አይቻልም፤ እንዲያውም አባባሉን ከአመንክንዮ አንጻር ከመረመርነው እውነት ሆኖ ይገኛል፤ ከሥነ መለኮት አንጻር ከፈተሽነው ትክክል ነው:: በመሆኑም በዚህ ዐይነት ሥነ መለኮት ላይ የተመሠረተ ፍትሐ አምላክ የሚያወዛግብና ግራ የሚያጋባ አይደለም፤ ምክንያቱም መፍትሔው ግልጽ ነው::

በሌላም በኩል መፍትሔው ግልጽ ነው ይባል እንጂ ከሰው ልጆች የሕይወት ተመክሮ ጋር ሲገ ናዘብ ብርቱ ውጥረት ምናልባትም ፍጭት ያስከትላል:: የኢዮብን ተመክሮ እንደ ምሳሌ የወሰድን እንደ ሆነ፣ ውጥረቱና ፍጭቱ ምን እንደ ሆነ በቀላሉ ማስተዋል ይቻላል:: ባካሄዳቸው ቅን የሆኑ ሰዎች አሉ፤ በምግባራቸው ጻድቅ የሆኑ ሰዎች አሉ፤ ኀጢአት የለሽ ባይሆኑም እንኳ፣ ራሳቸውን ከበደል ጠብቀው የሚኖሩ ሰዎች አሉ፤ ታዲያ፣ እንደዚህ ያሉ ሰዎች ብርቱ መከራ ሲደርስባቸው ይታያል:: እንደዚህ ላለው ውጥረትና ፍጭት ግልጽ መፍትሔ አለው ያልነው ሥነ መለኮት የሚያስገኘው ማጽናኛም ሆነ መመሪያ የለም:: ያስገኘልን ነገር ቢኖር ይበልጥ ምስጢር ማድረግ ብቻ ነው:: መከራና ችግር የደረሰባቸው ሰዎች የደረሰባቸውን ነገር እንዲያስወግድላቸው ወደ እግዚአብሔር ሲሄዱ እርሱ ራሱ የማይፈታ ምስጢር ይሆንባቸዋል:: ከም 3-37 በሚነበበው ንግግር ውስጥ የጻድቁ መከረኛ ነፍስ በአንድ በኩል እውነት አለን ከሚሉ ወገኖች የሚወረወርባት ፍላጻ መከራዋን ሲያባብስ ባት፣ በሌላ በኩል ደግሞ ከዚህ ታላቅ ምስጢር ጋር ትታገላለች:: ከዚህ በተጨማሪ ሁሉን መርምረን ደርሰንበታል የሚሉት ወዳጆቹ ቀኣስሉን እየወጉ ይበልጥ ያሠቃዩታል (5፥27 ማብ ይመ):: እዚህ ላይ እንግዲህ የፍትሐ አምላክ ምስጢር ጥልቅ እንደ ሆነ በጕልሕ ተንጸባርቆ እናያለን፤ እግዚአብሔር ቅን ፈራጅ አምላክ ከሆነ ጻድቃን መከራ የሚደርስባቸው ለምንድን ነው? የመለኮትስ ፍትሕ ወዴት ነው? ለእነዚህ ጥያቄዎች የተሰጠው "መልስ"ፍጹም እስራኤላዊ ወይም መጽሐፍ ቅዱሳዊ ነው:: በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለው ግንኙነት ዝግ ግንኙነት ወይም ሌሎች ነገሮችን የሚያገል አይደለም:: በሁለቱ ግንኙነት ውስጥ ሌላ አካል እርሱም ታላቁ ባላጋራ ሲገባ ይታያል (ም 1-2 ይመ):: ይህ ባላጋራ እግዚ አብሔርን መቋቋምና መርታት ሲያቅተው የእግዚአብሔር ፍጥረት አውራ የሆነውንና በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረውን ሰው ሊያሳምፅ ተነሣ:: ፈታኝ በመሆኑ ሰውን ከእግዚአብሔር ለመለየት ጕድጓድ ማስ (ዘፍ 3፤ ማቴ 4፥1 ይመ)፤ ከሳሽ በመሆኑ (ይህ ባላጋራ ከሚጠራበት ስም ውስጥ አንዱ "ሰይጣን" የሚል ነው፤ ትርጕሙም "ከሳሽ" ማለት ነው) እግዚአብሔርን ከሰው ለመለየት ላይ ታች ዋተተ (ዘካ 3፥1፤ ራእ 12፥9-10 ይመ):: ዓላማውም በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ማብቂያ የሌ ለው ጠብና ጥላቻ እንዲቀሰቀስና ዳግም መታረቅ ወደማይቻሉበት ደረጃ እንዲደርሱ ነበር::

ስለ ኢዮብ በተነገረው ታሪክ ውስጥ ጸሓፊው ከፋውን ጠላት የሣለው በእግዚአብሔር ላይ የሚያሤርና በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለውን መልካም ኅብረት ሰላም የሚነሣ ብርቱ ተፎካካሪ አድርጎ ነው:: እግዚአብሔር የኢዮብን ስም በከሳሹ ፊት ሲጠራና በምድር ሲኖር እንዴት ያለ ጻድቅ ሰው እንደ ሆነ ሲመሰክር፣ ሰይጣን በእግዚአብሔር የተወደደውን ሰው ለማጥፋትና እግዚአብሔር ሞኝ እንደ ሆነ ለማሳየት ሲጥር ይታያል:: በባሕርዩ ከሳሽ በመሆኑ ኢዮብን በእግዚአብሔር ፊት ይከሳል፤ ክሱም የኢዮብ ጽድቅ እኩይ ነው የሚል ነው:: እግዚአብሔር ደስ የተሰኘበት ጻድቅ ሰው አንድም መልካም ነገር የለበትም፤ ይህ ደግሞ የከፋ ኀጢአት ነው:: የኢዮብ ጽድቅ በግል ጥቅም ላይ የተመ ሠረተ ነው፤ ጽድቅ በእርሱ የተገኘው በሀብት ስለ ተባረከ ወይም እንጀራ ስለ ወጣለት ብቻ ነው:: በጽድቅና በበረከት መካከል ያለውን ትስስር በመለያየት ሰይጣን ኢዮብን እንዲፈትነው እግዚአብሔር ቢፈቅድለት፣ ጻድቁ ሰው ኀጢአተኛ መሆኑን በይፋ ያሳያል::

ይህ እንግዲህ ሰይጣን ይሳካልኛል ብሎ ያቀረበው ተንኰል ነበር:: እግዚአብሔር ደስ የሚሰኝበት የጻድቁ ሰው መንፈሳዊ ሕይወት ወይም ጽድቅ ከኀጢአት ሁሉ የከፋ ኀጢአት እንደ ሆነ ከታየ፣ በመካከላቸው ያለው ልዩነት መቼም ሊፈታ አይችልም ማለት ነው:: እንዲያውም እንዲህ ላሉ ሰዎች ቤዛነት የሚታሰብ አይሆንም፤ ምክንያቱም ከሰዎች ሁሉ እጅግ ጻድቅ የተባሉ ሰዎች እጅግ ርኩሳን ሆነው ተገኝተዋል:: ደግሞም እግዚአብሔር ፍጥረትን ለመቤዠት ያደረገው ሙከራ ከንቱ ሆኖአል:: እንግዲህ እግዚአብሔር ማድረግ ያለበት ሁሉንም ነገር በታላቅ ፍርዱ ዶጋ ዐመድ ማድረግ ብቻ ነው::

የክሱ ፋይል አንድ ጊዜ ከተከፈተ፣ ከዚህ በኋላ መዝጋት አይቻልም፤ ሌላው ቀርቶ የከሳሹን ድራሽ በማጥፋት ይህን እውን ማድረግ አይቻልም:: ስለዚህ እግዚአብሔር ከሳሹ (ዲያብሎስ)ኢዮብን እንዲያበጥረው (በተወሰነ ገደብ) ፈቀደለት፤ ይህንም ያደረገው የጻድቁ ኢዮብና የእግዚአብሔር ሥራ ይፋ እንዲሆንና ዲያብሎስ በሥራው እንዲያፍር ነው:: አሁን ኢዮብ በታላቅ ሥቃይ ውስጥ ወደቀ፤ በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ እንዳገኘ የሚመሰክሩለትን ነገሮች ሁሉ ተገፈፈ፤ የእግዚአብሔርም አሠራር ግራ አጋባው፤ ታላቅ ምስጢርና እንቆቅልሽ ሆነበት:: ወዳጆቹ ሁሉ ይበልጥ የሚያደሙት እንጂ

የሚያሳርፋት አልሆኑም፤ ብቻውን በታላቅ ሐዘን ተቈራመደ:: ይሁን እንጂ በአካሄዱ ሁሉ ጻድቅ ሰው እንደ ሆነና እግዚአብሔርም አንድ ቀን በይፋ እንደሚመሰክርለት ያውቅ ነበር (13፥18፤ 14፥13-17፤ 16፥19፤ 19፥25-27 ይመ):: የተወለደበትን ቀን ቢረግምም (ም 3)፣ እግዚአብሔር ያለ በደሉ ፍጻውን ሲያሳየው በነገሩ እጅግ ቢያዝንም (9፥28-35)፣ እግዚአብሔርን ግን አልረገመም (ከማንም የምትቀር በው ሚስቱ ግን እግዚአብሔርን እንዲረግም መከራው ነበር፤ 2፥9 ይመ):: ኢዮብን እጅግ የሚጉዳው ግን እግዚአብሔር ትቶኛል የሚለው ሐሳብ ነው::

በመጨረሻ ግን ከሳሹ (ዲያብሎስ) እንዲያፍር ተደርጓል:: ሁሉን እናውቃለን የሚሉት የኢዮብ ወዳጆችም ኩም ተደርገዋል:: ራሱ ኢዮብም አፉን እንዲይዝ ተደርጓል:: እግዚአብሔር ግን ጻድቅ እንደ ሆነ ታየ:: እግዚአብሔር በተናገረ ጊዜ በቅድሚያ ያናገረው ኢዮብን ነው፤ እንዲህ ያደረገው መከራ በደረሰበት ጊዜ ከንቱ ንግግር በመናገሩ ሊያሳፍረውና ሁሉን ቻይ ከሆነው ከእግዚአብሔር ጋር በመከራከሩ ዝም ሊያሰኘው ነው (38፥1-42፥6 ይመ):: እግዚአብሔር የኢዮብ ሰማያዊ ወዳጅ እንደ መሆኑ መጠን፣ ኢዮብ ስለ ወዳጆቹ ያቀረበውን ምልጃ እግዚአብሔር ሰምቶአል (42፥8-10)፤ ኢዮብ ንም በዕጥፍ ባርኮታል (42፥10-17)::

እንግዲህ የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ እንደ አንድ መጋቢ የሚመክረን፣ ጻድቅ ሰው መከራ ቢደርስበት፣ ጽድቁ በእግዚአብሔር ዘንድ ዋጋ እንዳለውና እግዚአብሔርም ለዚያ ሰው ጽድቅ ትልቅ ቦታ እንደ ሚሰጥ ነው:: ታላቁ ከሳሽም ቢሆን የእግዚአብሔርን ሐሳብ ከንቱ ለማድረግ ከፈለገ፣ ጻድቁን ሰው ማሰናከል እንዳለበት ያውቃል:: በጻድቅ ሰው ላይ መከራና ሥቃይ የሚደርሰው፣ በሰማይ በታላቁ ባላጋራና (በዲያብሎስና) በእግዚአብሔር መካከል ብርቱ ትግል ስለሚደረግ ነው፤ ሆኖም በሁለት ኀያላን መካከል የሚደረግ ትግል አይደለም፤ ትግሉ ግን በእግዚአብሔር ቢጋር ውስጥ ስፍራ አለው:: በመሆኑም የጻድቁ ሰው መከራ ለዘመናት በቈየው ታላቁ መንፈሳዊ ትግል ውስጥ ትርጕምና ዋጋ አለው::

የመጽሐፉ ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽና ውቅር

እንደ ሌሎች ጥንታውያን ሥነ ጽሑፎች ሁሉ፣ መጽሐፈ ኢዮብም በወጉ የተቀናጀ ሥነ ጽሑፋዊ ውቅር አለው፤ ይኸውም መግቢያ (ስድ ንባብ)፣ ሐተታና (ግጥም) መደምደሚያ (ስድ ንባብ) አለው:: እንዲህ ባለ ውቅር የተጻፈውም ባጋጣሚ ሳይሆን በሚገባ ታስቦበት ነው:: ኢዮብ የሚናገራቸው የሰቆቃና የወዮታ ቃሎች ናቸው (ም 3፤ እንዲሁም በንግግሩ ውስጥ የሚገኙትን አጫጭር ግጥሞች ይመ)፤ ሆኖም የኢዮብ የሰቆቃና የወዮታ ቃሎች በዚሁ መጽሐፍ ውስጥ ብቻ የሚገኙና በመዝሙር መጽሐፍ ውስጥ ከምናገኛቸው (ከመዝ 88 በስተቀር) የሰቆቃ ቃሎች እጅግ የሚለዩ ናቸው:: አብዛኛው የመጽሐፉ ክፍል በሙግትና በክርክር መልክ የቀረበ ነው:: ምንም እንኳ ወዳጆቹ ሊያጽናኑት ቢመጡም፣ የመጡበትን ጒዳይ ዘንግተው በኢዮብ መከራ ላይ ሲከራከሩ ይታያል:: ይህ ክርክር በም 27 ላይ ጋብ ሲል፣ ኢዮብ ደግሞ ጻድቅ ሰው መሆኑን እግዚአብሔር እንዲመሰክርለት አቤቱታውን ያቀርባል (ም 29-31):: በጸሓፊው እይታ የኢዮብ ወዳጆች በሙግቱ የተሸነፉት ጥበብ የጐደላቸው ሰዎች ስለ ሆኑ ነው:: ስለዚህ እውነተኛ የሆነችውን ጥበብ ለማወደስ ሲል የመጽሐፉን ዐቢይ መልእክት ማዕከላዊ ስፍራ እንዲይዝ ያደረገው በሦስቱ እስጥ አገባ ሙግቶችና (ም 3-27) በሦስቱ አሐዳዊ ንግግሮች (ተዋሥኦ የሌለበት ወጥ ንግግር) መካከል ነው፤ እነዚህ አሐዳዊ ንግግሮች የኢዮብ (ም 29-31)፣ የኤሊሁና (ም 32-37) የእግዚአብሔር (38፥1-42፥6) ናቸው:: የኢዮብ አሐዳዊ ንግግር አማካሪዎቹ በእርሱ ላይ ያቀረቡት ክስ እውነተኛ ስላልሆነ እግዚአብሔር ቅን ፍርድ እንዲሰጠው ይጠይቃል:: የኤሊሁ አሐዳዊ ንግግር (ሰዎች መከራ የሚደርስባቸው በምን ምክንያት እንደ ሆነ ሰዎች የሚሰጡት ሌላው ምክንያት ነው) ኢዮብን እጅግ ከዘለፈ በኋላ፣ ስለ ቅጣት የተንሣውን መሪ ሐሳብ በመተው እግዚአብሔር ሰዎችን የሚቀጣው ወይም የሚያድነው ለምን እንደ ሆነ የራሱን ሐሳብ ይናገራል:: የእግዚአብሔር አሐዳዊ ንግግር ደግሞ የመለኮትን አስተያየት ይሰጣል፤ ኢዮብ በእግዚአብሔር አልተረገመም፤ ሆኖም በእርሱ ላይ ያ ሁሉ መከራ የደረሰው ለምን እንደ ሆነ አመክንዮአዊም ሆነ ሕጋዊ መልስ አልተሰጠም:: ይህ ለኢዮብ ምስጢር ነው፤ የዚህ መጽሐፍ አንባቢዎች ግን የኢዮብን መጨረሻ በመጽሐፉ መዝጊያ ላይ በግልጽ ለማየት ታድለዋል፤ ኢዮብ ከዚህ በፊት ከነበረው ሀብትና ንብረት ይበልጥ ዕጥፍ በረከት አግኝቶአል:: እንግዲህ የመጽሐፉ ሥነ ጽሑፋዊ ውቅርና ሥነ መለኮታዊ ፋይዳ ውብ በሆነ መንገድ በአንድነት ተጒንጒነዋል ማለት ይቻላል::

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ (ም 1-2)
   ሀ. የኢዮብ ደስታ (1፥1-5)
   ለ. የኢዮብ ፈተና (1፥6-2፥13)
      1. የሰይጣን የመጀመሪያው ክስ (1፥6-12)
      2. ኢዮብ ቤተ ሰቡንና ንብረቱን ባጣ ጊዜ ያሳየው እምነት (1፥13-22)
      3. የሰይጣን ሁለተኛው ክስ (2፥1-6)
      4. ኢዮብ መከራ በደረሰበት ጊዜ ያሳየው እምነት (2፥7-10)

5. የሦስቱ ወደጆቹ መምጣት (2፥11-13)
2. እሰጥ አገባና ሙግት (ም 3-27)
ሀ. የኢዮብ ሰቆቃ (ም 3)
ለ. የመጀምሪያው ዙር ንግግር (ም 4-14)
1. ኤልፋዝ (ም 4-5)
2. የኢዮብ መልስ (ም 6-7)
3. በልዳዶስ (ም 8)
4. የኢዮብ መልስ (ም 9-10)
5. ሶፋር (ም 11)
6. የኢዮብ መልስ (ም 12-14)
ሐ. ሁለተኛው ዙር ንግግር (ም 15-21)
1. ኤልፋዝ (ም 15)
2. የኢዮብ መልስ (ም 16-17)
3. በልዳዶስ (ም 18)
4. የኢዮብ መልስ (ም 19)
5. ሶፋር (ም 20)
6. የኢዮብ መልስ (ም 21)
መ. ሦስተኛው ዙር ንግግር (ም 22-26)
1. ኤልፋዝ (ም 22)
2. የኢዮብ መልስ (ም 23-24)
3. በልዳዶስ (ም 25)
4. የኢዮብ መልስ (ም 26)
ሠ. የኢዮብ የመዝጊያ ንግግር (ም 27)
3. በጣልቃ ገብነት ስለ ጥበብ የተነገረ ቃል (ም 28)
4. አሐዳዊ ንግግሮች (ተዋሥኦ የሌለባቸው ወጥ ንግግሮች) (29፥1-42፥6)
ሀ. ኢዮብ ቅን ሰው መሆኑን እግዚአብሔር እንዲመሰክርለት ያቀረበው አቤቱታ (ም 29-31)
1. የቀድሞ ክብሩና ሀብቱ (ም 29)
2. አሁን የደረሰበት ውርደትና ሥቃይ (ም 30)
3. በደል አልባ ስለ መሆኑ ያቀረበው አቤቱታና የመጨረሻው መሐላ (ም 31)
ለ. የኤሊሁ ንግግር (ም 32-37)
1. መግቢያ (32፥1-5)
2. ንግግሮቹ (32፥6-37፥24)
ሀ. የመጀመሪያው ንግግር (32፥6-33፥33)
ለ. ሁለተኛው ንግግር (ም 34)
ሐ. ሦስተኛው ንግግር (ም 35)
መ. አራተኛው ንግግር (ም 36-37)
ሐ. የእግዚአብሔር ማብራሪያ (38፥1-42፥6)
1. እግዚአብሔር የሰጠው የመጀመሪያ ማብራሪያ (38፥1-40፥2)
2. የኢዮብ መልስ (40፥3-5)
3. እግዚአብሔር የሰጠው ሁለተኛ ማብራሪያ (40፥6-41፥34)
4. የኢዮብ ንስሓ (42፥1-6)
5. መዝጊያ (42፥7-17)
ሀ. የእግዚአብሔር ቅን ፍርድ (42፥7-9)
ለ. ኢዮብ የቀድሞ ክብሩንና ሀብቱን ማግኘቱ (42፥10-17)

መግቢያ

1 ዖፅ በሚባል አገር የሚኖር ኢዮብ የተባለ ሰው ነበረ፤ ይህ ሰው ነቀፋ የሌለበት፣ ቅን፣ እግዚአብሔርን የሚፈራና ከክፋት የራቀ ነበር። [2]እርሱም ሰባት ወንዶችና ሦስት ሴቶች ልጆች ነበሩት። [3]ሀብቱም ሰባት ሺህ በጎች፣ ሦስት ሺህ ግመሎች፣ አምስት መቶ ጥማድ በሬዎችና አምስት መቶ እንስት አህዮች ነበረ፤ እጅግ ብዙ ባሮችም ነበሩት፤ በምሥራቅ አገር ከሚኖሩትም ሰዎች ሁሉ ይልቅ እጅግ ታላቅ ሰው ነበረ።

[4]ወንዶች ልጆቹም ተራ በተራ በየቤታቸው ግብዣ ያደርጉ ነበር፤ ከእነርሱም ጋር እንዲበሉና እንዲጠጡ ሦስቱን እኅቶቻቸውን ይጋብዙ ነበር። [5]የግብዣው ጊዜ ካለፈ በኋላ ኢዮብ ልኮ ያስመጣቸውና፣ "ምናልባት ልጆቼ ኀጢአት ሠርተው እግዚአብሔርንም በልባቸው ረግመው ይሆናል" በማለት ጠዋት በማለዳ ስለ እያንዳንዳቸው የሚቃጠል መሥዋዕት በማቅረብ ያነጻቸው ነበር፤ ኢዮብ ይህን ዘወትር ያደርግ ነበር።

የመጀመሪያው የኢዮብ ፈተና

[6]አንድ ቀን መላእክት[ሀ] በእግዚአብሔር ፊት ሊቆሙ በመጡ ጊዜ፣ ሰይጣንም[ለ] መጥቶ በመካከላቸው ቆመ። [7]እግዚአብሔርም ሰይጣንን፣ "ከወዴት መጣህ?" አለው።

ሰይጣንም፣ "በምድር ሁሉ ዞርሁ፤ ወዲያና ወዲህም ተመላለስሁባት" ብሎ ለእግዚአብሔር መለሰ።

[8]እግዚአብሔርም ሰይጣንን፣ "አገልጋዬን ኢዮብን ተመለከትኸውን? በምድር ላይ እንደ እርሱ ነቀፋ የሌለበት፣ ቅን፣ እግዚአብሔርን የሚፈራና ከክፋት የራቀ ሰው የለም" አለው።

[9]ሰይጣንም፣ ለእግዚአብሔር እንዲህ ሲል መለሰለት፣ "ኢዮብ እግዚአብሔርን የሚፈራው እንዲሁ ነውን? [10]በእርሱና በቤተ ሰቦቹ፣ ባለው ንብረትስ ሁሉ ዙሪያ ዐጥር ሠርተህለት የለምን? የበጎቹና የላሞቹ መንጋ ምድርን ሁሉ እስኪሞሉ ድረስ የእጁን ሥራ ባርከህለታል። [11]እስቲ፣ እጅህን ዘርግተህ ያለውን ሁሉ ንካበት፤ በእርግጥ ፊት ለፊት ይረግምሃል።"

[12]እግዚአብሔርም ሰይጣንን፣ "እነሆ፤ እርሱ ያለው ሁሉ በእጅህ ነው፤ እርሱን ራሱን ግን እንዳትነካው" አለው።

ከዚህ በኋላ ሰይጣን ከእግዚአብሔር ፊት ወጥቶ ሄደ።

1፥1 ቍ 8፤ዘፍ 6፥9፤ 10፥23፤22፥12፤ዘጸ 4፥6፤ኢዮ 2፥3፤23፥7፡10፤ መዝ 11፥7፤107፥42፤ ምሳ 21፥29፤ሕዝ 14፥14፡20፤ሚክ 7፥2፤1ተሰ 5፥22፤ያዕ 5፥11
1፥2 ቍ 13፡18፤ሩት 4፥15፤ኢዮ 42፥13፤ መዝ 127፥3፤144፥12
1፥3 ቍ 8፤ዘፍ 12፥16፤13፥2፤25፥6፤ኢዮ 29፥25፤42፥10፤መዝ 103፥10
1፥4 ቍ 13፡18
1፥5 ዘፍ 8፥20፤1ነገ 21፥10፡13፤ነህ 12፥30፤ ኢዮ 8፥4፤መዝ 10፥3፤ 74፥10
1፥6 ዘፍ 6፥2፤2ሳሙ 24፥1፤1ነገ 22፥19፤ 2ዜና 18፥21፤ኢዮ 2፥1፤መዝ 109፥6፤ሉቃ 22፥31
1፥7 ዘፍ 3፥1፤1ጴጥ 5፥8
1፥8 ቍ 1፤ዘፀ 20፥20፤ኢሳ 1፥7፤መዝ 25፥12፤112፥1፤128፥4
1፥9 1ጢሞ 6፥5
1፥10 ቍ 3፡12፤ 1ሳሙ 25፥16፤ኢዮ 2፥4፤8፥7፤29፥6፤42፥12፤ 17፤መዝ 34፥7
1፥11 ዘሌ 24፥11፤ ኢዮ 2፥5፤19፥21፤ኢሳ 3፥8፤65፥3፤ ሉቃ 22፥31፤ራዕ 12፥9-10
1፥12 ቍ 10፤ኢዮ 2፥6፤1ቆሮ 10፥13

[ሀ] 6 በዕብራይስጡ የእግዚአብሔር ልጆች ይላል

[ለ] 6 ሰይጣን ማለት ከሳሽ ማለት ነው

1፥1 *ዖፅ በሚባል አገር፤* ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ የሚገኝ (ቍ 3 ይመ)፣ በደቡብ ኤዶምን (ዘፍ 36፥28፤ ሰቆ 4፥21 ይመ)፣ በሰሜን ደግሞ የአራምን ምድር የሚያካትት (ዘፍ 10፥23፤ 22፥21 ይመ) ሰፊ ግዛት ነበር። *ነቀፋ የሌለበት፣ ቅን፤* በመንፈሳዊና በግብረገባዊ ሕይወቱ እንከን የማይገኝበት ማለት ነው፤ ይህ ማለት ግን ኢዮብ ኀጢአት የለበትም ማለት አይደለም። በኋላም ኢዮብ ጻድቅ ሰው መሆኑን ቢገልጽም፣ ኀጢአተኛ መሆኑን አልደበቀም? (6፥24፤ 7፥21 ይመ)። እግዚአብሔርን *የሚፈራ፤ 28፥28፤* ምሳ 3፥7 እንዲሁም የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ።

1፥2 *ሰባት ወንዶችና፤* ፍጹምነትን የሚያመለክት ቍጥር ነው (የሩት 4፥15 ማብ ይመ)።

1፥3 *ሰባት ሺህ በጎች፤* የ42፥12 ማብ ይመ። የኢዮብ ሀብቱ መሬት ሳይሆን የቤት እንስሳት ነበሩ (ዘፍ 12፥16፤ 13፥2፤ 26፥14 ይመ)። *አህዮች፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ እንስት አህዮችን ያመለክታል፤ ወላድ አህዮችም ከፍተኛ ዋጋ ነበራቸው። *በምሥራቅ አገር ከሚኖሩትም ሰዎች፤* ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ የምስራቅ ሰዎች ተብሎ ተተርጕሞአል (ዘፍ 29፥1፤ መሳ 6፥3 እና ማብ ይመ)።

1፥5 *የግብዣው ጊዜ፤* ለየት ያለ ሥርዐት የሚጠይቁ ግብዣዎች ሳምንቱን ሙሉ የሚካሄዱበት ጊዜ ነበር (ዘፍ 29፥27፤ መሳ 14፥12 ይመ)። *መሥዋዕት በማቅረብ ያነጻቸው ነበር፤* የሙሴ የመንጻት ሕግ ከመውጣቱ በፊት የቤተ ሰብ ኀላፊ የሆነው ሰው እንደ ካህን ያገለግል ነበር (ዘፍ 15፥9-10 ይመ)። *ያነጻቸው ነበር፤* ለሚያቀርብላቸው መሥዋዕት ይዘጋጁ ዘንድ በሥርዐቱ መሠረት እንዲነጹ ያደርግ ነበር (በዘፀ 19፥10፡14 ላይ ለዚህ ሐረግ የተሰጠው የዕብራይስጥ ቃል "ይቀድሳቸው" ነበር የሚል ነው)።

1፥6 *መላእክት—ሊቆሙ በመጡ ጊዜ፤* ለዚህ ቍጥር እንዲሁም ለ2፥1 እና 38፥7 በአግራፉ የቀረበውን ማብ ይመ። በእግዚአብሔር ፊት ቆሙ (1ነገ 22፥19፤ መዝ 89፥5-7፤ ኤር 23፥18፡22)። *ሰይጣንም፤* በቁሙ "ከሳሽ" ማለት ነው (በአግራፉ የቀረበውን ማብ እንዲሁም ራእ 12፥10 ይመ)። በዕብራይስጡ የኢዮብ መጽሐፍ ይህ ቃል ምን ጊዜም የተወሰነ መስተአምርን ተከትሎ ይገባል፤ ነገር ግን በዕብራይስጡ 1ዜና 21፥1 ላይ የተወሰነ መስተአምር የለውም፤ ምክንያቱም "ሰይጣን" የሚለው ቃል በዚያን ጊዜ የተጸውዖ ስም ሆኖአልና፤

1፥7 *እግዚአብሔርም፤* እስራኤላውያን እግዚአብሔርን የሚጠሩበት የቃል ኪዳን ስም ነው። *ሰይጣንን፤* ከዚህ ምንባብ የምንረዳው ሰይጣን አካላዊ ሕልውና ያለው ፍጡር እንጂ ለክፋት የሚንሥጣ ኀይል ብቻ አይደለም፤ ስለዚህም 1) አእምሮ ስላለው ከእግዚአብሔር ጋር ተነጋገረ፤ 2) ስሜት ስላለው ኢዮብን ጠላው (ቍ 9-11)፤ 3) ፈቃድ ስላለው ኢዮብን ለማጥፋት ፈለገ (1፥11፤ 2፥4-5፡7)፤ የክፋት ሥራው ግን በልዑል እግዚአብሔር ቍጥጥር ሥር ነበር (1፥12፤ 2፥6)። በመጽሐፍ ቅዱስ ሰይጣን አካላዊ ሕልውና ያለውና መንፈሳዊ ፍጡር ነው። ሰይጣን ማለት "ባላጋራ" ማለት ነው፤ ይህም የእግዚአብሔርንና የማንነቱ፣ የእግዚአብሔር ሕዝብና የእግዚአብሔር ዕቅድ ተቃዋሚ መሆኑን የሚገልጽ ነው።

1፥8 *ኢዮብን ተመለከትኸውን?* ጌታ ራሱ ወደ ፈተና የሚያመራውን ጥያቄ በማቅረብ ነገሩን አነሣ፤ ኢዮብ በምንም ዐይነት በጠላት ሊከሰስ የማይችል ጻድቅ ሰው መሆኑንም እግዚአብሔር ተናገረ። *አገልጋዬ፤* 42፥7-8 እና በአግራፉ የቀረበውን ትርጕም ማብ ይመ። ከእግዚአብሔር ጋር የተለየ ግንኙነት ያለውንና በአገልግሎቱም ታማኝ የሆነውን ሰው ያመለክታል (ለምሳሌ ሙሴን በዘኍ 12፥7፤ ዳዊትን በ2ሳሙ 7፥5 እንዲሁም በኢሳ 42፥1፤ 52፥13፤ 53፥11 ይመ)።

1፥9 እግዚአብሔር የመረጠውን፣ ሰይጣን በድፍረት ይከሰዋል፤ እግዚአብሔር የተደሰተበትን የኢዮብን ጽድቅ ሰይጣን በግል ጥቅም ፍላጎት ላይ የተመሠረተ አድርጎ አቀረበው፤ ይህም በመጽሐፈ ኢዮብ ውስጥ ሰይጣን እግዚአብሔርን የእርሱን ታማኝ አገልጋይ ለመዋጋት የተጠቀመበት ዋና ነጥብ ነው።

1፥10 ዐጥር፤ በመከላከያ በምሳሌነት የቀረበ ነው (ኢሳ 5፥5 ይመ ከኢዮ 3፥23 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥11 *እጅህን ዘርግተህ.. ንካበት፤* 4፥5 ይመ።

1፥12፤ ሰይጣን ኢዮብን እንዲያሠቃየው ሥልጣን ተሰጥቶታል (ቍ 5)፤ ነገር ግን ገደብ ተደርጎበታል (ቍ 12)። ሰይጣን በሰው ላይም ሆነ (ቍ 15፡17) በተፈጥሮ ላይ (16፡19) በሚያደርሰው ክፋት ሁሉ በኀያሉ በእግዚአብሔር ሥልጣን ሥር ነው (1ዜና 21፥15፤ ከ2ሳሙ 24፥1 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም 1ሳሙ 16፥14፤ 2ሳሙ 24፥16፤ 1ቆሮ 5፥5፤ 2ቆሮ 12፥7፤ ዕብ 2፥14 ይመ)፤ ይህን እንጂ ውጊያው በቀላሉ የሚታይ አይደለም። ኢዮብ በእርሱ ፊት እግዚአብሔርን ይከሳልን? ኢዮብ ካልከሰሰ ደግሞ ሰይጣን ሐሰተኛ መሆኑ ይረጋገጣል፤ እግዚአብሔር በኢዮብ ደስ መሰኘቱም በከንቱ እንዳልሆነ ይታወቃል።

[13]አንድ ቀን የኢዮብ ወንዶችና ሴቶች ልጆች በታላቅ ወንድማቸው ቤት ተሰብስ በው ይበሉና የወይን ጠጅ ይጠጡ ነበር፤ [14]መልእክተኛም ወደ ኢዮብ መጥቶ እንዲህ አለው፤ "በሬዎች እያረሱ፣ አህዮችም በአጠገ ባቸው እየጋጡ ሳሉ፣ [15]ሳባውያን ጥቃት አድርሰውባቸው ይዘዋቸው ሄዱ፤ አገልጋዮ ቹንም በሰይፍ ገደሉ:: እኔም ብቻዬን አመ ለጥሁ፤ ልነግርህም መጣሁ::"

[16]እርሱም እየተናገረ ሳለ፣ ሌላ መልእ ክተኛ መጥቶ፣ "የእግዚአብሔር እሳት ከሰማይ ወረደች፤ በጎችንና አገልጋዮችንም በላች፤ እኔም ብቻዬን አመለጥሁ፤ ልነግርህም መጣሁ" አለው::

[17]እርሱም እየተናገረ ሳለ፣ ሌላ መልእ ክተኛ መጥቶ፣ "ከለዳውያን በሦስት ቡድን መጥተው ጥቃት አደረሱ፤ ግመሎችህንም ይዘው ሄዱ፤ አገልጋዮቹን በሰይፍ ገደሉ፤ እኔም ብቻዬን አመለጥሁ፤ ልነግርህም መጣሁ" አለው::

[18]እርሱም እየተናገረ ሳለ፣ ሌላ መልእ ክተኛ መጥቶ እንዲህ አለው፤ "ወንዶችና ሴቶች ልጆችህ በታላቅ ወንድማቸው ቤት ተሰብስበው እየበሉና እየጠጡ ሳሉ፣ [19]እነሆ፤ ታላቅ ዐውሎ ነፋስ ከምድረ በዳ መጣ፤ የቤቱንም አራት ማእዘናት መታ፤ እርሱም በልጆቹ ላይ ወድቆ ገደላቸው:: እኔም ብቻ ዬን አመለጥሁ፤ ልነግርህም መጣሁ::" [20]ኢዮ ብም ተነሣ፤ ልብሱን ቀደደ፤ ራሱን ተላጨ፤ በምድርም ላይ ተደፍቶ ሰገደ፤ [21]እንዲህም አለ፤

"ዕራቍቴን ከእናቴ ማሕፀን ወጣሁ፤
ዕራቍቴንም እሄዳለሁ::ሐ
እግዚአብሔር ሰጠ፤ እግዚአብሔር ነሣ፤
የእግዚአብሔር ስም ቡሩክ ይሁን::"

1፥13 ቍ2፡4
1፥14 ዘፍ36፥24
1፥15 ዘፍ10፥7፤ ኢዮ9፥24
1፥16 ዘፍ18፥17፤ ዘሌ10፥2፤ዘኍ11፥1-3፤1ነገ18፥38፤2ነገ1፥12፤ኢዮ20፥26
1፥17 ዘፍ11፥28፤ ኢዮ9፥24
1፥18 ቍ2፡4
1፥19 ኢዮ16፥7፤ 19፥13-15፤መዝ11፥6፤ኢሳ5፥28፤21፥1፤ ኤር4፥11፤13፥24፤ 18፥17፤ሕዝ17፥10፤ 24፥26፤ሆሴ13፥15፤ ማቴ7፥25
1፥20 ዘፍ37፥29፤ ኢሳ3፥24፤15፥2፤22፥12፤ኤር7፥29፤16፥6፤ ሕዝ27፥31፤29፥18፤ ሚክ1፥16፤ማር14፥63፤1ጴጥ5፥6
1፥21 መክ5፥15፤ሩት1፥21፤1ሳሙ2፥7፤ኢዮ2፥10፤መክ7፥14፤5፥15፤ ኤር44፥2፤ኤፌ5፥20፤1ተሰ5፥18፤1ጢሞ6፥7፤ያዕ5፥11
1፥22 ኢዮ2፥10፤ መዝ39፥1፤ምሳ10፥19፤13፥3፤ኢሳ53፥7፤ ሮሜ9፥20
2፥1 ዘፍ6፥21 ኢዮ1፥6
2፥2 ዘፍ3፥1
2፥3 ዘፀ20፥20፤ኢዮ1፥1፤16፥29፤9፥17፤13፥18፤27፥6፤31፥6፤32፥1፤40፥8፤መዝ44፥17
2፥4 ኢዮ1፥10
2፥5 ዘፀ20፥7፤ኢዮ1፥11፤16፥8፤19፥20፤33፥21፤መዝ102፥5፤ ሰቈ4፥8
2፥6 ኢዮ 1፥12፤ 2ቆሮ12፥7

[22]በዚህ ሁሉ፣ ኢዮብ አልበደለም፤ በእግዚአ ብሔርም ላይ ክፉ አልተናገረም::

ሁለተኛው የኢዮብ ፈተና

2 በሌላ ቀን ደግሞ፤ መላእክት[ሠ] በእግዚ አብሔር ፊት ለመቆም መጡ:: ሰይ ጣንም ከእነርሱ ጋር በእግዚአብሔር ፊት ሊቆም መጣ:: [2]እግዚአብሔር ሰይጣንን፣ "ከወዴት መጣህ?" አለው::

ሰይጣንም፣ "በምድር ሁሉ ዞርሁ፤ ወዲያና ወዲህም ተመላለስሁባት" ብሎ ለእግዚአ ብሔር መለሰ::

[3]እግዚአብሔርም ሰይጣንን፣ "አገልጋዬን ኢዮብን ተመለከትኸውን? በምድር ላይ እንደ እርሱ ነቀፋ የሌለበት፣ ቅን፣ እግዚአ ብሔርን የሚፈራና ከክፉት የራቀ ሰው የለም፤ ያለ ምክንያት እንዳጠፋው ብትወተውተኝም፣ ይኸው ፍጹምነቱን እንደ ጠበቀ ነው" አለው::

[4]ሰይጣንም እንዲህ ሲል መለሰ፤ " 'ቍርበት ስለ ቍርበት ነው' እንዲሉ ሰው ለሕ ይወቱ ሲል ያለውን ሁሉ ይሰጣል፤ [5]እስቲ እጅህን ዘርግተህ ዐጥንቱንና ሥጋውን ዳስ፤ በእርግጥ ፊት ለፊት ይሰድብሃል::"

[6]እግዚአብሔርም ሰይጣንን፣ "እነሆ፤ እርሱ በእጅህ ነው፤ ሕይወቱን ግን እንዳትነካ" አለው::

[7]ከዚህ በኋላ ሰይጣን ከእግዚአብሔር ፊት ወጥቶ ሄደ፤ ኢዮብንም ከእግር ጥፍሩ እስከ ራስ ጠጕሩ በክፉ ቍስል መታው:: [8]ኢዮ ብም ገላውን ለማከክ ገል ወሰደ፤ በዐመ ድም ላይ ተቀመጠ::

2፥7 ዘዳ28፥35፤ኢዮ16፥16

ሐ21 ወይም ወደዚያ እመለሳለሁ
ሠ1 የዕብራይስጡ የእግዚአብሔር ልጆች ይላል

1፥15 *ሳባውያን፤* ትውልዶቻቸው በቅመማ ቅመም፣ በወርቅና በከበሩ ድንጋዮች የበለጸጉ የደቡብ ዐረቢያ ነዋሪዎች ሳይሆኑ አይቀሩም (የንግሥተ ሳባን ታሪክ በ1ነገ 10፥1-13 ይመ እንዲሁም መዝ 72፥10፡15፤ ኢሳ 60፥6፤ ኤር 6፥20፤ ሕዝ 27፥22፤ ኢል 13፥8 ይመ):: በኢዮ 6፥19 ላይ ሳባውያን፣ ተዘዋዋሪ ነጋዴዎች ተብለዋል፤ ይህም ከኢየሩሳሌም አምስት መቶ ስድሳ ኪሎ ሜትር ርቃ ከምትገኘው ከቴማ አገር የመጡ ሰዎች እንደሆኑ ይነገራል::

1፥16 *የእግዚአብሔር እሳት፤* መብረቅ (ዘኍ 11፥1፤ 1ነገ 18፥38፤ 2ነገ 1፥12 ይመ)::

1፥17 *ከለዳውያን፤* እስከ አንድ ሺህ ዓ.ቅ.ክ አካባቢ (በደቡብ መስጴጦምያ በሰፈሩ ጊዜ) በድዊን ይባሉ የነበሩ ሕዝ ቦች ናቸው:: በኋላም በናቡከደነፆር ዘመነ መንግሥት እነዚህ ሕዝ ቦች ዐይነተኛ ሰፍራ ነበራቸው::

1፥19 *ታላቅ ዐውሎ ነፋስ፤* ኀይለኛና ብርቱ ነፋስ ነው::

1፥20 *ኢዮብም ተነሣ፤* ልጆቹ እስኪገደሉ ድረስ በጸጥታ ቈየ፤ *ልብሱን ቀደደ፣ ራሱን ተላጨ፤* ከማዘኑ የተነሣ ነበር (የዘፍ 37፥34፤ የኢሳ 15፥2 ማብ ይመ)::

1፥21 *እሄዳለሁ፤* ዘፍ 2፥7፤ 3፥19 እና ማብ ይመ:: *እግዚ አብሔር ሰጠ፤ እግዚአብሔር ነሣ፤* የኢዮብ እምነት የልዑል እግዚአብሔር አሠራር እንዴት እንደ ሆነ አሳየው፤ ይህም ከባድ መከራ በደረሰበት ጊዜ መጽናኛ ሆኖታል::

2፥1-3፤ ከመጨረሻው ዐረፍተ ነገር በቀር ይህ ክፍል በ1፥6-8 ላይ ከተገለጸው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ኢዮብን፣ አታላይ የሆነ ዐላማ አለው ብሎ የከሰሰው ፍጡር በዚህ ጊዜ እርሱ ራሱ አታላይ የሆነ ዐላማ እንዳለው ይፋ ሆነ:: ይህ አታላ ይና ድብቅ ዐላማም በኢዮብ በኩል ሆኖ እግዚአብሔርን ለማሳ ጣት ነበር::

2፥3 *ብትወተውተኝም፤* የሚሆነው ነገር ሁሉ ከመለኮ ታዊ ዕቅድ ጋር መጣጣሙን መገንዘብ ቢያስቸግርም እንኳ (38፥2 ይመ) ከፈቃዱ ውጭ እንዲሠራ በእግዚአብሔር ላይ ተጽእኖ ሊያደ ርግበት አይችልም::

2፥4 *ቍርበት ስለ ቍርበት፤* ምሳሌያዊ አነጋገር መሆኑ ግልጽ ነው፤ የአንዱን እንስሳ ቈዳ ተመሳሳይ ዋጋ ካለው ከሌላ እንስሳ ቈዳ ጋር በመለዋወጥ ገበያ ላይ የተመሠረተን አባባል ሊያመለክት ይችላል::

2፥5 *ዐጥንቱንና ሥጋውን ዳስ፤* 1፥11-12 ይመ:: ከዘፍ 2፥23፤ ከሉቃ 24፥39 ጋር ያነጻጽሩ::

2፥6 *ሕይወቱን ግን እንዳትነካ፤* አሁን እንኳ ሰይጣን የእ ግዚአብሔር ገደብ እንደተጣለበት ነው:: ኢዮብ ቢሞት ኖሮ የእ ግዚአብሔርም ሆነ የራሱ ትክክለኛነት በግልጽ አይታወቅም ነበር::

2፥7፤ የኢዮብ ሕመም ምን እንደ ሆነ በትክክል ማወቅ አይቻልም፤ ሆኖም የሕመሙ ምልክት፣ ሥቃይ ያለበት መግል የያዘ እባጭ በሰውነቱ ሁሉ ግልብጥ ብሎ መታየቱ (7፥5)፣ ቅዠት (7፥14)፣ የቈዳው ቍስል፣ መገልፈፍና መጥቈር (30፥28፡30)፣ መልኩ፣ አስከፊ፤ አስፈሪና ዘግናኝ ሆኖ መታየቱ (2፥12፤ 19፥19)፣ የትንፋሹ መከርፋት (19፥17)፣ መክሳት፣ መመንመን (17፥7፤ 19፥20)፣ ትኩሳቱ (30፥30)፣ ቀንና ሌሊት ዕረፍት የሚነሣው ሥቃዩ (30፥17) ናቸው:: *በክፉ ቍስል፤* በዘዳ 9፥9፤ በዘሌ 13፥18፤ በ2ነገ 20፥7 ላይ በዕብራይስጡ ይህ ሐረግ፣ "ዕባጭ" ተብሎ ተተርጕሞአል::

2፥8 *በዐመድም፤* የሐዘን ምልክት ነው (42፥6፤ አስ 4፥3

[9]ሚስቱም፣ "አሁንም ታማኝነትህን አል ተውህምን? ይልቁን እግዚአብሔርን ርገምና ሙት!" አለችው

[10]እርሱም፣ "አነጋገርሽ እንደማታስተውል[ሠ] ሴት ነው፤ መልካሙን ነገር ከእግዚአብሔር ዘንድ ተቀበልን፣ ክፉውንስ አንቀበልምን? አላት።

በዚህ ሁሉ፣ ኢዮብ በንግግሩ አልበደለም።

ሦስቱ የኢዮብ ወዳጆች

[11]ሦስቱ የኢዮብ ወዳጆች ቴማናዊው ኤል ፋዝ፣ ሹሐዊው በልዳዶስ፣ ናዕማታዊውም ሶፋር በኢዮብ ላይ የደረሰውን መከራ ሁሉ በሰሙ ጊዜ፣ ሄደው ሊያስተዛዝኑትና ሊያ ጽናኑት በመስማማት ከየመኖሪያቸው በአን ድነት መጡ። [12]እነርሱም ከሩቅ ሆነው ሲመ ለከቱት እርሱ መሆኑን ሊለዩ አልቻሉም፤ በዚህ ጊዜ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው አለ ቀሱ፤ ልብሳቸውንም ቀደው በራሳቸው ላይ ትቢያ ነሰነሱ። [13]ሰባት ቀንና ሰባት ሌሊት ከእርሱ ጋር መሬት ላይ ተቀመጡ፤ ሥቃዩ ታላቅ መሆኑንም ስለ ተረዱ፣ አንዳች ቃል የተናገረው አልነበረም።

ኢዮብ ይናገራል

3 ከዚህ በኋላ፣ ኢዮብ አፉን ከፍቶ የተወ ለደበትን ቀን ረገመ፤ [2]እንዲህም አለ፤

[3]"የተወለድሁበት ቀን ይጥፋ፣
'ወንድ ልጅ ተፀነሰ' የተባለበት ሌሊት።
[4]ያ ቀን ጨለማ ይሁን፤
እግዚአብሔር ከላይ አይመልከተው፤
ብርሃንም አይብራበት።
[5]ጨለማና የሞት ጥላ[ረ] ይውረሱት፤
ደመናም በላዩ ላይ ይረፍ፤
ብርሃኑን ጽልመት ይዋጠው።
[6]ያ ሌሊት በድቅድቅ ጨለማ ይያዝ፤
ከዓመቱ ቀናት ጋር አይቈጠር፤
ከወራቱ በአንዱም ውስጥ አይግባ።
[7]ያ ሌሊት መካን ይሁን፤
እልልታም አይሰማበት።
[8]ሌዋታንን ለማነሣሣት የተዘጋጁ፣
ቀንንም[ሰ] የሚረግሙ ያን ቀን
ይርገሙት።
[9]አጥቢያ ኮከቦቹ ይጨልሙ፤
ብርሃንን እየጠበቀ ይጣ፣
የንጋት ጮራ ሲፈነጥቅ አይይ።
[10]መከራን ከዐይኔ ይሰውር ዘንድ፣
የእናቴን ማሕፀን ደጅ በላዬ
አልዘጋምና።
[11]"ምነው ገና ስወለድ በጠፋሁ!
ምነው ከማሕፀን ስወጣ በሞትሁ!
[12]የሚቀበሉኝ ጕልበቶች፤
የሚያጠቡኝ ጡቶች ለምን ተገኙ?
[13]ይህን ጊዜ በሰላም በተኛሁ፣
አንቀላፍቼም ባረፍሁ ነበር፤
[14]አሁን ፈርሶ የሚታየውን ስፍራ ለራሳቸው
ካሠሩት፣
ከምድር ነገሥታትና ከአማካሪዎች ጋር፣
[15]ቤታቸውን በብር ከሞሉ፣
ወርቅም ከነበራቸው ገዦች ጋር
ባረፍሁ ነበር።

2፥8 ዘፍ18፥27፤ሶስ 4፥3፤ኢዮ16፥15፤19፥9፤30፥19፤42፥6፤መዝ 7፥5፤ኢሳ58፥5፤61፥3፤ኤር6፥26፤ሰቆ3፥29፤ሕዝ26፥16፤ዮና 3፥5-8፤ማቴ11፥21
2፥9 ዘፀ20፥7፤2ነገ 6፥33፤ኢዮ6፥29፤13፥15፤27፥5፤33፥9፤35፥2፤1ተሰ5፥8
2፥10 ኢዮ1፥21፡ 22፤6፥24፤መክ2፥24፤ሰቆ3፥38፤ያዕ1፥12፤5፥11
2፥11 ዘፍ25፥2፤ 36፥11፤37፥35፤ኢዮ 6፥10፤11፥1፤20፥1፤ዮሐ11፥19
2፥12 ዘፍ37፥29፤ ኢሱ7፥6፤2ሳሙ1፥2፤ 15፥23፤ኢዮ17፥7፤ኢሳ52፥14፤ማር14፥63
2፥13 ዘፍ50፥10፤ ምሳ17፥28፤ኢሳ3፥26፤ 23፥2፤47፥1፡5፤ ኤር48፥18፤ሰቆ2፥10፤ ሕዝ26፥16፤ዮና3፥6፤ሐጌ2፥22
3፥1 ኤር15፥10፤ 20፥14
3፥3 ኦሪ11፡16፤ኢዮ 10፥18-19፤መክ4፥2፤ 6፥3፤ኤር20፥14-18፤ ማቴ26፥24
3፥5 ኢዮ10፥21፡ 22፤ 34፥22፤38፥17፤ መዝ23፥4፤44፥19፤88፥12፤ኤር2፥6፤13፥16
3፥6 ኢዮ23፥17፤ 30፥26
3፥7 መዝ20፥5፤33፥3፤65፥13፤ኢሳ26፥19፤ ኤር51፥48
3፥8 ዘፍ1፥21፤ኢዮ 10፥18፤41፥1፡8፡10፡ 25፤መዝ74፥14፤104፥26፤ኤር20፥14
3፥9 ኢዮ41፥18፤ ዕን3፥4 3፥11 ኦሪ3 3፥12 ዘፍ48፥12፤ኢሳ66፥12 3፥13 ኦሪ7፤ኢዮ7፥8-10፡21፤10፥22፤13፥19፤14፥10-12፤17፥13፤19፥27፤21፥13፡23፤27፥19፤30፥23፤መዝ139፥11፤ኢሳ8፥22 3፥14 ኢዮ9፥24፤12፥17፤15፥28፤ኢሳ14፥9፤ኤር51፥37፤ሕዝ32፥28-32፤ናሆ3፥7 3፥15 ኢዮ12፥21፤ 15፥29፤20፥10፤27፥17፤መዝ49፥16-17፤ምሳ 13፥22፤28፥8፤መክ2፥26፤ኢሳ2፥7፤ 45፥1፤ሶፎ1፥11

[ሠ]10 *እንደማታስተውል* ተብሎ የተተረጐመው የዕብራይስጥ ቃል ገብረ ገባዊ ሕጸጽን ያመለክታል
[ረ]5 *ወይም ከባድ ጥላ*
[ሰ]8 *ወይም ባሕርን*

ይመ፤ ከዮና 3፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥9 ***እግዚአብሔርን ርገምና፤*** በዚህ ስፍራና በ1፥5 ላይ ለተጠቀሰው ለዚህ ሐረግ የገባው የዕብራይስጥ ቃል ዘይቤያዊ አገላለጽ አለው (ቃሉ በቁሙ፣ "እግዚአብሔርን ባርክ" አለው)። ሰይጣን አዳምን ለመፈተን ሔዋንን መሣሪያ እንዳደረጋት ሁሉ ኢዮብንም ለመፈተን ሚስቱን መሣሪያ አድርጎ ተጠቅሞባታል። ***ሙት፤*** ሞቱን ከመጠባበቅ በቀር ለኢዮብ የተረፈው ነገር ባለመኖሩ ሚስቱ፣ ባሏ እግዚአብሔርን በመስደብ ሞቱን እንዲ ጋብዝ ገፋፋችው (ዘሌ 24፥10-16)።

2፥10 ***መልካሙን ነገር ከእግዚአብሔር ዘንድ ተቀበልን፤ ክፉውንስ አንቀበልምን?*** የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ ነው፤ በክርስ ቲያን ላይ መከራና ሥቃይ የሚደርሰው ለኀጢአት መቅጫ ብቻ ሳይሆን ለመንፈሳዊ ሕይወት ዕድገትና ለእምነት ጽናት ስለ ሚጠቅም ነው (5፥17፤ ዘዳ 8፥5፤ 2ሳሙ 7፥14፤ መዝ 94፥12፤ ምሳ 3፥11-12፤ 1ቆሮ 11፥32፤ ዕብ 12፥5-11 ይመ)።

2፥11 ***ሦስቱ... ወዳጆች፤*** በዕድሜ ከኢዮብ ይበልጣሉ (15፥10 ይመ)። ***ኤልፋዝ፤*** ኤዶማዊ ስም ነው (ዘፍ36፥11 ይመ)። ***ቴማናዊው፤*** ቴማን ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ የሚገኝ የኤዶም መንደር ነበር (ዘፍ 36፥11፤ ኤር 49፥7፤ ሕዝ 25፥13፤ አሞ 1፥12፤ አብ 9 ይመ)። ***ሹሐዊው፤*** በልዳዶስ የአብርሃምና የኬጡራ የመጨረሻ ልጅ የሱዌሕ ዘር ሳይሆን አይቀርም (ዘፍ 25፥2)። ***ናዕማታዊው፤*** ከ11፥1፤ ከ20፥1፤ 42፥9 በስተቀር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በየትኛውም ቦታ የማይገኝ ስም ነው።

2፥12 ***እርሱ መሆኑን ሊለዩ አልቻሉም፤*** ከኢሳ 52፥14፤ 53፥3 ጋር ያነጻጽሩ። ***ልብሳቸውንም ቀደው በራሳቸው ላይ ትቢያ ነሰነሱ፤*** በገሀድ የሚታይ የሐዘን ምልክት ነው (የ1፥20 ማብ ይመ)።

2፥13 ***ከእርሱ ጋር መሬት ላይ ተቀመጡ፤*** የሚበጅ ዐይ ነት ነው የሚባል ማጽናኛ ቃል ነው፤ ሕዝ3፥15 ይመ። ***ሰባት፤*** ዘፍ 50፥10፤ 1ሳሙ 31፥13 ይመ፤ ፍጹምነትን የሚያመለክት ቍጥር ነው፤ (1፥2 እንዲሁም የሩት 4፥15 ማብ ይመ)። ***አንዳች ቃል የተናገረው አልነበረም፤*** የሚበጅ ምክር ነው ተብሎ ከእነ ርሱ ከተሰነዘረው ቃል ይልቅ፣ እንዲሁ አጠገቡ መቀመጣቸው ራሱ የሚያጽናና ነበር (16፥2-3 ይመ)።

3፥11 መግቢያ የሆኑት የመጀመሪያዎቹ ሁለት ምዕራፎች ስድ ንባብ ናቸው፤ ከዚህም ምዕራፍ ጀምሮ ግን ረጅም የግጥም ጽሑፍ ይቀጥላል (3፥1-42፥6)፤ ማጠቃለያውም ስድ ንባብ ነው (42፥7-17)።

3፥3 ***የተወለድሁበት ቀን... ይጥፋ፤*** ኢዮብ ከእግዚአብሔር ምሕረት የተነሣ መኖር በመቻሉ ሐሤት ቢያደርግም፣ አሁን ግን ከሚቋቋመው በላይ ሆኖበታል፤ እግዚአብሔርን ለማማረር ፈልጎ ነበር፤ ሆኖም ግን አላደረገውም።

3፥4 ***ጨለማ ይሁን፤*** እግዚአብሔር በዘፍ1፥3 ላይ "ብርሃን ይሁን" ብሎ ነበር፤ ኢዮብ ግን ተመሳሳይ ቋንቋ ይጠቀ ምና የእግዚአብሔርን ሥራ ይቃወማል።

3፥8 ***ቀንንም የሚረግሙ፤*** ልክ እንደ በለዓም (ዘኍ 22-24) የምሥራቅ ኮከብ ቈጣሪዎች በሰዎች፣ በነገሮችና በቀኖች ላይ የርግማን ናዳ ያወርዳሉ። ***ሌዋታንን፤*** ኢዮብ ግልጽና ዘይቤያዊ በሆነ ንግግር ቀናትን የሚረግሙ ሁሉ የተወለደበትን ቀንና ሌሊት ይውጥለት ዘንድ የባሕር አውሬ የሆነውን ሌዋታንን እንዲያነሣሡለት ይመኛል (የኢሳ 27፥1 ማብ ይመ)።

3፥11-12፡16፡20-23፤ መልስ አዘል ተከታታይ ጥያቄዎች ናቸው።

[16]ወይም እንደ ተቀበረ ጭንጋፍ
ብርሃንም እንዳላየ ሕፃን በሆንሁ ነበር።
[17]በዚያ ክፉዎች ማወካቸውን ይተዋሉ፤
ደካሞችም በዚያ ያርፋሉ፤
[18]ምርኮኞች እንደ ልባቸው ይቀመጣሉ፤
ከአንገዲህም የአስጨናቂዎቻቸውን
ጩኸት አይሰሙም።
[19]ትንሹም ትልቁም በዚያ ይገኛል፤
ባሪያው ከጌታው ነጻ ወጥቶአል።

[20]"በመከራ ላሉት ብርሃን፣
ነፍሳቸው ለተማረረች ሕይወት ለምን
ተሰጠ?
[21]ሞትን በጉጉት ለሚጠብቁና ለማያገኙት፣
ከተሰወረ ሀብት ይልቅ ለሚሹት፣
[22]ወደ መቃብር ሲቃረቡ ደስ እያላቸው፣
በሐሤት ለሚሞሉ ሕይወት ለምን
ተሰጠ?
[23]መንገዱ ለተሰወረበት ሰው፤
እግዚአብሔርም በዐጥር ላጠረው፣
ሕይወት ለምን ተሰጠ?
[24]ትካዜ ምግብ ሆኖኛልና፤
የሥቃይ ጩኸቴም እንደ ውሃ ይፈሳል።
[25]የፈራሁት ነገር መጥቶብኛል፤
የደነገጥሁበትም ደርሶብኛል።
[26]ሰላም የለኝም፤ ርጋታም የለኝም፤
ሁከት እንጂ ዕረፍት የለኝም"

ኤልፋዝ

4 [1]ቴማናዊው ኤልፋዝም እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]"አንድ ሰው ከአንተ ጋር ለመናገር
ቢሞክር፣ ቅር ይልሃልን?
ጸሩ ግን ከመናገር ማን ሊቈጠብ
ይችላል?
[3]እነሆ፤ አንተ ብዙዎችን ታስተምር እንደ
ነበር አስብ፤
የደከሙትንም እጆች ታበረታ ነበር፤
[4]ቃልህ የተሰናከሉትን ያነሣ ነበር፤
የሚብረከረከውንም ጒልበት ታጸና
ነበር።
[5]አሁን ግን መከራ አገኘህ፣ አንተም ተስፋ
ቈረጥህ፤
ሸንቈጠህ፤ ደነገጥህም።
[6]እግዚአብሔርን መፍራት መታመኛህ
ቀና አካሄድህም ተስፋህ አይደለምን?
[7]"አሁንም አስተውል፤ ንጹሕ ሆኖ የጠፋ፣
ማን ነው?
ቅኖችስ መች ተደምስሰው ያውቃሉ?
[8]እኔ እንዳየሁ፣ ክፋትን የሚያርሱ፣
መከራንም የሚዘሩ ያንኑ ያጭዳሉ።
[9]በእግዚአብሔር እስትንፋስ ይጠፋሉ፤
በቍጣውም ወላፈን ይደመሰሳሉ።
[10]አንበሳ ያገሣል፤ ቍጣውም አንበሳ
ይጮኻል፤
የደቦል አንበሳው ጥርስ ግን
ተሰብሮአል።
[11]ብርቱው አንበሳ አደን በማጣት
ይሞታል፤
የአንበሳዪቱም ግልገሎች ይበተናሉ።
[12]"ቃል በምስጢር መጣልኝ፤
ጆሮዬም ሹክሹክታውን ሰማች።
[13]በሚያስጨንቅ የሌሊት ሕልም ውስጥ፣
ከባድ እንቅልፍም በሰዎች ላይ በወደቀ
ጊዜ፣
[14]ፍርሀትና መንቀጥቀጥ ያዘኝ፤
ዐጥንቶቼም ሁሉ ተናወጡ።

3፥16 ቍ31፤መዝ 58፥8፤71፥6፤መክ4፥3፤6፥3
3፥17 ቍ13፡26፤ ኢዮ30፥26፤መክ4፥2፤ኢሳ14፥3
3፥18 ዘፍ15፥13፤ ኢዮ39፥7፤ኢሳ51፥14
3፥19 ኢዮ9፥22፤ 17፥16፤21፥33፤24፥24፤30፥23፤መክ12፥5
3፥20 1ሳሙ1፥10፤ሕዝ27፥30-31
3፥21 መዝ119፥127፤ምሳ2፥4፤ራእ9፥6
3፥22 ኢዮ7፥16፤ መክ4፥3፤ኤር8፥3
3፥23 ኢዮ6፥4፤16፥13፤19፥12፤መዝ88፥8፤ምሳ4፥19፤ኢሳ59፥10፤ኤር13፥16፤23፥12፤ሰቆ2፥4፤3፥7፤ ሆሴ2፥6
3፥24 1ሳሙ1፥15፤ ኢዮ6፥7፤30፥16፤33፥20፤መዝ5፥1፤6፥6፤22፥14፤32፥3፤38፥8፡9፤42፥3፡4፤80፥5፤107፥18፤ኢሳ35፥10፤53፥12፤ሰቆ2፥12
3፥25 ዘፍ42፥36፤ ኢዮ7፥9፤9፥28፤30፥15፤ሆሴ13፥3
3፥26 ቍ17፤ኢዮ 7፥4፡14፤10፥18፤19፥8፤መዝ6፥6፤ኢሳ48፥22፤ዳን4፥5፤ማቴ11፥28፤ዮሐ14፥27
4፥1 ዘፍ36፥11፤ኢዮ 15፥1፤22፥1
4፥2 ኢዮ32፥20፤ ኤር4፥19፤20፥9
4፥3 ዘዳ32፥2፤ኢዮ 26፥2፤29፥23፤መዝ 71፥9፤ኢሳ13፥7፤35፥3፤ሆሴ6፥3፤ሶፎ3፥16፤ ዕብ12፥12
4፥4 ኢዮ16፥5፤29፥11፡15፡16፡25፥፤ኢሳ 1፥17፤35፥3፤ኤር31፥8፤ዕብ12፥12
4፥5 ኢሱ1፥9፤ሩት 1፥13፤ኢዮ1፥11፤ 6፥14፤19፥21፤30፥21፤መዝ38፥2፤ምሳ24፥10፤ኢሳ53፥4 4፥6 ዘፍ6፥9፤25፥18፥19፤መዝ27፥3፤71፥5፤ምሳ3፥26 4፥7 ኢዮ5፥11፤8፥20፤ 3፡6፥7፤መዝ37፥25፤41፥12፤91፥9-10፤ምሳ12፥21፤19፥23፤2ጴጥ2፥9
4፥8 ምሳ14፥18፤ኢዮ5፥3፥6፤15፥17፡35፤መዝ7፥14፡15፤9፥15፤ምሳ 11፥18፤22፥8፤ኢሳ17፥11፤59፥4፤ሆሴ8፥7፤10፥13፤ገላ6፥7-8 4፥9 ዘፀ15፥10፤ዘሌ26፥38፤ኢዮ41፥21፤40፥13፤ኢሳ25፥7፤2ተሰ2፥8
4፥10 ኢዮ5፥15፤29፥17፤36፥6፤38፥15፤መዝ17፥12፤22፥13፡21፤ 35፥10፤58፥6፤ምሳ28፥15 4፥11 ዘዳ28፥41፤ኢዮ5፥4፤27፥14፤29፥17፤ መዝ34፥10፤58፥6፤ምሳ30፥14 4፥12 ቍ17፡21፤ኢዮ26፥14፤ 32፥13፤33፥14፤ኤር9፥23 4፥13 ኢዮ33፥15 4፥14 ኢዮ21፥6፤ መዝ48፥6፤55፥5፤119፥120፡161፤ኤር5፥22፤23፥9፤ዳን10፥8፤ዕን3፥16፤2ቆሮ7፥15

3፥16፤ ኢዮብ ከተወለደ በኋላ ሆኖበት እንጂ ሞቶ መወለዱን ይመኝ ነበር፤ ምክንያቱም የሰላምና የዕረፍት ስፍራ (ቍ 13-19፤ የዘፍ 37፥35 ይመ) ብሎ ባሰበው በመቃብር (በሲኦል) በኖረ ነበርና፤ ስፍራውም ሰላምና ዕረፍት ከሌለበት (ቍ 26) ከአሁኑ ከእርሱ ሁኔታ በእጅጉ ይሻል ነበርና።

3፥18 *የአስጨናቂዎቻቸውን ጩኸት፤* በግብፅ እንደነበረው ሁኔታ ማለት ነው (ዘፀ 5፥13-14 ይመ)።

3፥21-22፤ ኢዮብ ሞትን ከልቡ ፈልጎአል።

3፥23 *እግዚአብሔርም በዐጥር ላጠረው፤* በዙሪያው ቅጥር ያደረገለት አምላክ (1፥10 እና ማብ ይመ)፣ አሁን ግን በሁከት እንዲከበብ ያደረገው ያህል ተሰማው (ቍ 26 ይመ)።

4፥1 *ቴማናዊው ኤልፋዝም፤* የ2፥11 ማብ ይመ። ቴማን በጥበብ የታወቀች የኤዶም ከተማ ነበረች (ኤር 49፥7 ይመ)። የሦስቱ የኢዮብ ጓደኞች ንግግር እውነትን ያዘለ ቢሆንም፣ በዐውዱ መሠረት በጥንቃቄ ሊታይ ይገባል። የኢዮብ ወዳጆች ሥቃይ ስለ ደረሰበት ወዳጃቸው፣ የሚያውቁት ብዙ ነገር አለ፤ እግዚአብሔር፣ ኢዮብ በሰይጣን እንዲፈተን ሲፈቅድ ምን ዐላማ እንደ ነበረው አለማወቃቸው ግን፣ በኢዮብ ላይ ተደራቢ ችግር ፈጥሮበት ነበር።

4፥2 *ለመናገር ቢሞክር፤* ኤልፋዝ ስለ ኢዮብ ደኅንነት የሚጨነቅ ይመስላል፤ ከዚህም የተነሣ ብርታት ሊሰጥ የሚችል የማጽናኛ ቃል አሰማው (ቍ 3-4)። *ቅር ይልሃልን?* የ9፥23 ማብ ይመ።

4፥5 *መከራ አገኘህ፤* 1፥11፤ 2፥5፤ 19፥21 ይመ።

4፥6-7፤ ኢዮብ ልበ ሙሉ እንዲሆን፣ እግዚአብሔርን መፍራቱ በእግዚአብሔር ዘንድ ዋጋ እንደሚኖረው፣ ለተላላፊነቸው አንዳንድ ነገሮች እግዚአብሔር አሁን ቢቀጣውም፣ በመጨረሻው ግን የሚያምር እንደሚሆን (ቍ 17፥5፥17 ይመ)፣ ጌታ ከክፉዎች ጋር እንደማይቀጣው እርግጠኛ ይሆን ዘንድ ኤልፋዝ መከረው።

4፥6 *እግዚአብሔርን መፍራት፤* የ1፥1 ማብ ይመ። ይህን ቃል የተጠቀመው ኤልፋዝ ብቻ ነው (15፥4፤ 22፥4 ይመ)።

4፥7-9፤ ኢዮብ በእውነት ንጹሕ ሰው ከሆነ አይጠፋም።

4፥8-11፤ እጅግ ጠንካራ የሆኑ አንበሶች እንኳ በመጨረሻ እንደሚሞቱ ክፋዎችም በመጨረሻ ይጠፋሉ (ቍ 8-9)።

4፥9 *በቍጣውም ወላፈን፤* ዘጸ 15፥7-8 ይመ፤ የእግዚአብሔር ቍጣ በጣም የሚያስፈራ ነው።

4፥12-21፤ ኤልፋዝ በሕልሙ ያየውን ምስጢራዊ ልምምድ (ቍ 13 ይመ)፣ በዚህም አማካይነት መጣልኝ የሚለውን ራእይና በዚሁ ላይ የመሠረተውን ለኢዮብ የሚሰጠውን ምክሩን ጠጒር የሚያቆም (ቍ 15 ይመ) ይለዋል።

4፥13 *የሌሊት ሕልም ውስጥ፣ ከባድ እንቅልፍም በሰዎች ላይ በወደቀ ጊዜ፤* በ33፥15 ላይ የኤልፋዝ ቃል በኤሊሁ ተደግሞ ይገኛል።

4፥14 *ዐጥንቶቼም ሁሉ ተናወጡ፤* ተስፋ የመቍረጥ ምልክት ነው (ኤር 23፥9፤ ዕብ 3፥16 ይመ)።

[15]መንፈስ ሽው ብሎ በፊቴ አለፈ፤
የገላዬም ጠጕር ቆመ።
[16]እርሱም ቆመ፣
ምን እንደ ሆነ ግን መለየት አልቻልሁም፤
አንድ ቅርጽ በዐይኔ ፊት ነበረ፤
በእርጭታ ውስጥ እንዲህ የሚል ድምፅ ሰማሁ፤
[17]‘ሥጋ ለባሽ ከእግዚአብሔር ይልቅ ጻድቅ ሊሆን ይችላልን?
ሰውስ ከፈጣሪው ይልቅ ንጹሕ ሊሆን ይችላልን?
[18]እግዚአብሔር በአገልጋዮቹ ላይ እምነት ካልጣለ፣
መላእክቱንም በስሕተታቸው ከወቀሰ፤
[19]ይልቁንስ በጭቃ ቤት የሚኖሩ፣
መሠረታቸው ከዐፈር የሆነ፣
ከብልም ይልቅ በቀላሉ የሚጨፈለቁ እንዴት ይሆኑ?
[20]በንጋትና በምሽት መካከል ይደቃሉ፤
ሳይታሰብም ለዘላለም ይጠፋሉ።
[21]ያለ ጥበብ ይሞቱ ዘንድ፣
የድንኳናቸው ገመድ አልተነቀለምን?[ሀ]

5 “እስቲ ተጣራ፤ የሚመልስልህ አለን?
ከቅዱሳንስ ወደ ማንኛው ዘወር ትላለህ?
[2]ሞኙን ሰው ብስጭት ይገድለዋል፤
ቂሉንም ቅናት ያጠፋዋል።
[3]ቂል ሰው ሥር ሰዶ አየሁት፤
ግን ድንገት ቤቱ ተረገመ።
[4]ልጆቹ የኑሮ ዋስትና የራቃቸው፤
በፍርድ አደባባይ ጥቃት የደረሰባቸው፣
ታዳጊ የሌላቸው ናቸው።
[5]ከእሾህ መካከል እንኳ አውጥቶ፤
ራብተኛ ሰብሉን ይበላበታል፤
ጥማተኛም ሀብቱን ይመኝበታል።
[6]ችግር ከምድር አይፈልቅም፤
መከራም ከመሬት አይበቅልም።
[7]ፍንጣሪው ከእሳቱ ላይ ሽቅብ እንደሚወረወር፣
ሰውም ለመከራ ይወለዳል።
[8]“እኔ ብሆን ኖሮ፣ ወደ እግዚአብሔር በቀረብሁ፣
ጒዳዬንም በፊቱ በገለጽሁለት ነበር።
[9]እርሱ፣ የማይመረመሩ ድንቅ ነገሮች፣
የማይቈጠሩም ታምራት ያደርጋል።
[10]ምድሪቱን በዝናብ ያረሰርሳል፤
ሜዳውንም ውሃ ያጠጣል።
[11]የተዋረዱትን በከፍታ ቦታ ያስቀምጣል፤
ያዘኑትንም ወደ አስተማማኝ ስፍራ ያወጣቸዋል።
[12]እጃቸው ያሰቡትን እንዳይፈጽም፣
የተንኰለኞችን ዕቅድ ያከሽፋል።
[13]ጠቢባንን በጥበባቸው ይይዛል፤
የተንኰለኞችንም ሤራ ያጠፋል።
[14]ቀኑ ጨለማ ይሆንባቸዋል፤
በቀትርም ጊዜ በሌሊት እንዳለ ሰው በዳበሳ ይሄዳሉ።
[15]ችግረኛውን ከአፋቸው ሰይፍ፣
ከኀይለኛውም እጅ ያድነዋል።
[16]ስለዚህ ድኻ ተስፋ አለው፤
ዐመፅም አፏን ትዘጋለች።

4፥15 ዳን5፥6፤7፥15፤28፤10፥8፤ማቴ14፥26
4፥16 1ነገ19፥12
4፥17 ኢዮ8፥3፤9፥2፤10፥3፤13፥8፤14፥4፤15፥14፤21፥14፤25፥4፤31፥15፤32፥22፤35፥10፤36፥3፡13፤37፥23፤40፥19፤መዝ18፥26፤51፥5፤119፥73፤143፥2፤ምሳ20፥9፤መክ7፥20፤ኢሳ51፥13፤ሚል2፥10፤ሐሥ17፥24
4፥18 ኢዮ15፥15፤21፥22፤25፥5፤ዕብ1፥14
4፥19 ዘፍ2፥7፤ኢዮ5፥4፤7፥17፤10፥9፤15፥16፤17፥14፤22፥16፤25፥6፤33፥6፤መዝ22፥6፤ኢሳ41፥14፤64፥8፤ሮሜ9፥21፤2ቆሮ4፥7፤5፥1
4፥20 ኢዮ14፥2፡20፤15፥33፤20፥7፤24፥24፤መዝ89፥47፤90፥5-6፤ያዕ4፥14
4፥21 ኢዮ8፥22፤18፥21፤36፥12፤ምሳ5፥23፤ኢሳ38፥12፤ኤር9፥3፤ዮሐ8፥24
5፥1 ኢዮ15፥15፤መዝ89፥5፡7፤ዕን1፥2
5፥2 ኢዮ21፥15፤36፥13፤ምሳ12፥16፤ገላ5፥26
5፥3 ኢዮ4፥8፤24፥18፤መዝ37፥22፡35-36፤109፥9-10፤ምሳ3፥33፤6፥15፤ኢሳ40፥24፤ኤር12፥2፤ሕዝ17፥6
5፥4 ኢዮ4፥11፡19፤20፥10፤27፥14፤መዝ109፥12፤ኢሳ9፥17፤አሞ5፥12፤1ዮሐ2፥1
5፥5 ዘሌ26፥16፤መሳ2፥15፤ኢዮ20፥18፤31፥8፤ሚክ6፥15
5፥6 ኢዮ4፥8
5፥7 ዘፍ3፥17፤ኢዮ10፥17፤15፥35፤ መዝ51፥5፤58፥3፤90፥10፤ምሳ22፥8 5፥8 ኢዮ8፥5፤11፥13፤13፥3፡15፤23፥4፤40፥1፤መዝ35፥23፤50፥15፤ኤር12፥1፤1ቆሮ4፥4 5፥9 ዘዳ29፥29፤ኢዮ9፥4፡10፤11፥7፤25፥2፤26፥14፤33፥12፤36፥5፡22፡26፤37፥5፡14፡16፡23፤42፥3፤መዝ40፥5፤71፥15፡17፤72፥18፤78፥4፤111፥2፤131፥1፤139፥6፡17፤145፥3፤ኢሳ40፥28፤ሮሜ11፥33 5፥10 ዘሌ26፥4፤ኢዮ36፥28፤37፥6፡13፤38፥28፡34፤መዝ135፥7፤ኤር14፥22፤ማቴ5፥45 5፥11 1ሳሙ2፥7-8፤ኢዮ4፥7፤መዝ75፥7፤113፥7-8፤ኢሳ61፥2፤ማቴ5፥4፤23፥12፤ሮሜ12፥15፤ያዕ4፥10 5፥12 ነህ4፥15፤ኢዮ12፥23፤መዝ33፥10፤78፥59፤140፥8፤ኢሳ8፥10፤19፥3፤ኤር19፥7 5፥13 ኢዮ9፥4፤15፥5፤18፥7፤37፥24፤መዝ36፥3፤ምሳ21፥30፤29፥6፤ኢሳ29፥14፤44፥25፤ኤር8፥8፡9፤18፥18፤51፥57፤ሉቃ20፥23፤1ቆሮ3፥19፤2ቆሮ11፥3፤ኤፌ4፥14 5፥14 ዘዳ28፥29፤ኢዮ15፥22፡30፤18፥5፡6፡18፤20፥26፤22፥11፤27፥20፤ኢሳ8፥22፤አሞ8፥9፤ዮሐ12፥35 5፥15 ዘፀ22፥23፤ኢዮ4፥10፤8፥6፤22፥27፤31፥22፤33፥26፤36፥15 5፥16 ኢዮ20፥19፤31፥16፤መዝ63፥11፤107፥42፤ምሳ17፥5፤22፥22፤ኢሳ11፥4፤41፥17፤61፥1፤ሮሜ3፥19

[ሀ]21 አንዳንድ ተርጓሚዎች ቍ 17 ላይ ያቆማሉ

4፥17-21፤ ሥጋ ለባሽ ሁሉ ኀጢአተኛ ነው፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ሊቀጣቸው ይገባል። ኢዮብም እግዚአብሔር ስለ ቈነጠጠው እግዚአብሔርን ማመስገኑ ተገቢ ነው (5፥17 ይመ)።

4፥18-19፤ ከዐፈር ያልተሠሩት የሰማይ መላእክት በእግዚአብሔር ፊት በደለኞች ከሆኑ ሰውማ ምንኛ በደለኛ ነው (15፥15-16 ይመ)።

4፥18 *በአገልጋዮቹ፤* መላእክት ናቸው።

4፥19 *በጭቃ ቤት፤* ከዐፈር የተሠራውን ሰውነት ያመለክታል (10፥9፤ 33፥6፤ እንዲሁም የዘፍ 2፥7 ማብ ይመ)። *ከብልም፤* ሰው በቀላሉ እንደ ሸክላ ሊሰበር የሚችል መሆኑን የሚያሳይ ነው።

4፥20 *በንጋትና በምሽት መካከል፤* ሕይወት ምን ያህል አጭር እንደ ሆነች የሚያመለክት ነው።

4፥21 *የድንኳናቸው፤* ልክ እንደ ሰው አካል ጊዜያዊ መኖሪያ ነው (2ቆሮ 5፥1፡4፤ 2ጴጥ 1፥13 ይመ)። *ያለጥበብ፤* ፍላጎት አልባና ስሜት አልባ (ቍ 20 ይመ)።

5፥1 *ወደ ማንኛው ዘወር ትላለህ?* ጒዳይህን ለእግዚአብሔር ለመንገር ለማለት ነው፤ በእግዚአብሔርና በኢዮብ መካከል ገብቶ የመሸምገል ተግባር የመጽሐፉ አስፈላጊው መልእክት ነው (9፥33፤ 16፥19-20 ይመ)። *ከቅዱሳንህ፤* በመግቢያው ላይ እንደ ተመለከተው “የእግዚአብሔር ልጆች” የተባሉት ቅዱሳን መላእክት ናቸው (በ1፥6 እና 2፥ ላይ በአማራጭ የቀረበውን ማብ ይመ)።

5፥2፤ ኢዮብ እግዚአብሔርን እንደ ጠላና እግዚአብሔርን መጥላት ደግሞ መቀሠፍን እንደሚያስከትል ኤልፋዝ እንዲሁ በደፈናው ይናገራል። *ቂሉንም፤* የእግዚአብሔር ነገር የሌለው ወይም ደንታ ቢስ ማለት ነው (በ2፥10 እና ምሳ 1፥7 ላይ በአማራጭ የቀረበውን ማብ ይመ)።

5፥3 *ቂል ሰው ሥር ሰዶ፤* ክፉ ሰው ሥር እንደሰደደ ዛፍ ለምልሞ ማለት ነው።

5፥6፤ ችግር እንደ አረም ዝም ብሎ የሚበቅል ሳይሆን፣ ሆን ተብሎ ተዘርቶ በእንክብካቤ የሚያድግ ነው።

5፥7 *ሰውም ለመከራ ይወለዳል፤* 14፥1 ይመ። ማንም ሰው በእግዚአብሔር ፊት ጻድቅ እንዳልሆነ ይህ ማረጋገጫ ነው (4፥17-19 ይመ)፤ ኢዮብ የደረሰበትን መከራ በትግዕሥት በመቀበል (ቍ 1-7 ይመ)፣ በትሕትና መጓዝ ነበረበት፤ ይህም የእግዚአብሔርን በረከት ያስገኛል፤ ኢፍትሐዊነትም ቦታ አይኖረውም (ቍ 16)። *ፍንጣሪው፤* በቁሙ፣ “የሬሼፍ ልጆች” ማለት ነው። በከነዓናውያን እምነት ሬሼፍ የቸነፈርና የጥፋት አምላክ ነው። በብሉይ ኪዳን “የሬሼፍ ልጆች” የሚለው ሐረግ፣ ቅኔያዊ ምስል ለመፍጠር ሲባል፣ እሳት (ማሕ 8፥6)፣ የነጐድጓድ ችቦ (መዝ 78፥48)፣ አስቃቂ በሽታ (ዘዳ 32፥24፣ ዕን 3፥5) ተብሎአል።

5፥9፤ በ9፥10 ላይ ተደግሞአል።

5፥13፤ በ1ቆሮ 3፥19 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል፤ ይህም በአዲስ ኪዳን ውስጥ የኢዮብ መጽሐፍ በግልጽ የተጠቀሰበት ብቸኛ ስፍራ ነው።

[17]"እነሆ፣ እግዚአብሔር የሚገሥጸው ሰው
ምስጉን ነው፤
ስለዚህ ሁሉን የሚችለውን[*] አምላክ
ተግሣጽ አትናቅ።
[18]እርሱ ያቈስላል፣ ይፈውሳል፤
እርሱ ይሰብራል፤ በእጁም ይጠግናል፤
[19]እርሱ ከስድስት መቅሠፍት ይታደግሃል፤
በሰባተኛውም ጉዳት አያገኝህም።
[20]በራብ ጊዜ ከሞት፣
በጦርነትም ከሰይፍ ያድንሃል።
[21]ከምላስ ጅራፍ ትሰወራለህ፤
ጥፋት ሲመጣም አትፈራም።
[22]በጥፋትና በራብ ላይ ትሥቃለህ፤
የምድርንም አራዊት አትፈራም።
[23]ከሜዳ ድንጋዮች ጋር ትዋዋላለህና፤
የዱር አራዊትም ከአንተ ጋር
ይስማማሉ።
[24]ድንኳንህ በሚያስተማምን ሁኔታ እንዳለ
ታውቃለህ፤
በረትህን ትቃኛለህ፤ አንዳችም
አይጐድልብህም።
[25]ዘሮችህ አያሌ እንደሚሆኑ፣
የምትወልዳቸውም እንደ ሣር
እንደሚበዙ ታውቃለህ።
[26]የእህል ነዶ ጉምርቶ በወቅቱ
እንደሚሰበሰብ፣
ዕድሜ ጠግበህ ወደ መቃብር ትሄዳለህ።
[27]"እነሆ፤ ይህን ሁሉ መርምረናል፤ እውነት
ሆኖ አግኝተነዋል
ስለዚህ ልብ በል፤ ተቀበለውም።"

ኢዮብ

6 ኢዮብም እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]"ምነው ሐዘኔ በተመዘነ!
መከራዬም ሚዛን ላይ በተቀመጠ!
[3]ከባሕር አሸዋ ይልቅ በከበደ፣
ኀይለ ቃሌም ባላስገረመ ነበር!
[4]ሁሉን የሚችል አምላክ ፍላጻ በውስጤ
ነው፤
መንፈሴም መርዙን ትጠጣለች፤
የእግዚአብሔር ማስደንገጥ ተሰልፎብኛል።
[5]የሜዳ አህያ ሣር እያለው፣
በሬስ ድርቆሽ እያለው፣ ይጮኻልን?
[6]የማይጣፍጥ ምግብ ያለ ጨው ይበላልን?
ወይስ የዕንቍላል[a] ውሃ ጣዕም አለውን?
[7]እንዲህ ዐይነቱን ምግብ እጸየፋለሁ፤
ለመንካትም አልፈልግም።
[8]"ምነው ልመናዬ በተመለሰልኝ፤
እግዚአብሔር የምመኘውን በሰጠኝ
[9]እግዚአብሔር አድቅቆ ያጠፋኝ ዘንድ፣
ምነው እጁ በተፈታ!
[10]ፋታ በማይሰጥ ሕመም ውስጥ
እየተደሰትሁ፣
ይህ መጽናኛ በሆነልኝ ነበር፤
የቅዱሱን ትእዛዝ አልጣስሁምና።
[11]"አሁንም ተስፋ አደርግ ዘንድ ብርታቴ፣
እታገሥስ ዘንድ አለኝታዬ ምንድን ነው?
[12]የድንጋይ ጉልበት አለኝን?
ሥጋዬስ ናስ ነውን?
[13]ያልተሳካልኝ ሰው ነኝና፣
ራሴን ለመርዳት ምን ጉልበት አለኝ?

5፥17 ዘፍ17፥1፤ዘጸ 8፥5፤ኢዮ15፥11፤33፥19፤36፥10፤መዝ94፥12፤ምሳ3፥11፤ኤር31፥18፤ሰቆ3፥7፤ዕብ12፥5-11፤ያዕ1፥12
5፥18 ዘዳ32፥39፤ መዝ147፥3፤ኢሳ57፥15፤61፥1፤ሆሴ6፥1
5፥19 መዝ34፥19፤ 91፥10፤ምሳ3፥25-26፤ 24፥15-16፤ዳን3፥17፤ 6፥16
5፥20 ቍ 22፤መዝ 22፥20፤33፥19፤37፥19፤91፥7፤140፥7፤ 144፥10፤ኤር39፥18
5፥21 ቍ 15፤መዝ12፥2-4፤ 23፥4፤27፥3፤11፥20፤ 91፥5
5፥22 ቍ 20፤ዘሌ 25፥18፤ኢዮ8፥21፤ 39፥7፡18፡22፤41፥29፤ መዝ91፥13፤ሆሴ2፥ 18፤ማር1፥13
5፥23 2ነገ3፥19፡ 25፤ኢዮ40፥20፤መዝ 91፥12፤ኢሳ11፥6-9፤ 28፥15፤65፥25፤ሕዝ 34፥25፤ሆሴ2፥18፤ ማቴ13፥8
5፥24 ኢዮ8፥6፤12፥ 6፤21፥9፤22፥23
5፥25 ዘዳ28፥4፤ መዝ72፥16፤112፥ 2፤ኢሳ44፥3፡4፤48፥19
5፥26 ዘፍ15፥15፤ ዘጸ11፥21፤መክ8፥13፤ ምሳ3፥21-26
5፥27 ኢዮ8፥5፤11፥ 13፤22፥27፤32፥10፡ 17
6፥2 ኢዮ31፥6፤ምሳ 11፥1፤ዳን5፥27
6፥3 ቍ 11፡26፤ 1ነገ4፥29፤ኢዮ7፥11፤ 16፥6፤21፥4፤23፥2፤ ምሳ27፥3
6፥4 ዘፍ17፥1፤ዘጸ 32፥23፡32፤ ኢዮ3፥23፤ 7፥20፤9፥34፤13፥21፤16፥12፡13፤18፥11፤19፥12፤21፥20፤ 23፥6፤27፥20፤30፥15፡21፤33፥16፤34፥6፤መዝ38፥2፤88፥15-18፤ኤር 15፥18፤30፥12፤ሰቆ3፥12 6፥5 ዘፍ16፥12፤ኢዮ24፥6፤30፥7፤ኢሳ30፥24 6፥6 ኢዮ33፥20፤መዝ107፥18 6፥7 ኢዮ3፥24 6፥8 ኢዮ 14፥13 6፥9 ዘኍ11፥15፤ኢዮ19፥21፤መዝ31፥22 6፥10 ዘሌ11፥44፤2ነገ19፥22፤ኢዮ2፥11፤15፥11፤22፥22፤23፥12፤መዝ38፥17፤ 94፥19፤119፥102፤ኢሳ31፥1፤ኤር4፥19፤45፥3፤ማር8፥38 6፥11 ቍ 3 6፥12 ኢዮ26፥2 6፥13 ኢዮ26፥2

[*]17 በዕብራይስጥ ሻዳይ ማለት ሲሆን በዚህ ቍጥርና በኢዮብ መጽሐፍ ውስጥ እንዲሁ ነው
[a]6 በዕብራይስጥ የዚህ ሐረግ ትርጕም አይታወቅም

5፥17-26፤ ቀደም ያለው መዝሙር (8-16) የእግዚአብሔርን ቸርነትና ትክክለኛነት የሚያወሳ ሲሆን፣ ይህኛው ቅኔ ደግሞ እግዚአብሔር የሚቀጣው ሰው (ምሳ 1፥2፡7፤ 3፥12፤ 23፥13፡23) ምን ያህል የተባረከ እንደ ሆነ ያመለክታል። ኤልፋዝ ቅጣቱ ለጊዜው እንደ ሆነና ተከትሎት የሚመጣው ግን በጎ ነገር መሆኑን (ቍ 18)፣ በጎ የሆነውም ሰው ምን ጊዜም ከጥፋት እንደሚድን ተናገረ። ይሁን እንጂ ኢዮብ ሀብቱንና ልጆቹን አጥቶ ሳለ፣ በዚህ ጊዜ ያለ ሥጋት ተጠብቆ ስለ መኖርና (ቍ 24) ስለ ልጆች (ቍ 25) መወሳቱ፣ እርሱን ለመጕዳት ሆን ተብሎ የተሰነዘረ የጨካኝ ሰው ሐሳብ ሳይመስለው አልቀረም።

5፥17 *ሁሉን የሚችለውን አምላክ፤* በዕብራይስጥ ኤልሻዳይ (ዘፍ17፥1) ማለቱ ነው። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ሠላሳ አንድ ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ይህ የመጀመሪያው ነው።

5፥18-19፤ ሆሴ 6፥1-2 ይመ።

5፥19 *ከስድስት... በሰባተኛውም፤* 33፥29፤ 40፥5፤ ምሳ 6፥16፤ 30፥15፡18፡21፡29፤ መክ 11፥2፤ አሞ 1፥3፡6፡9፡11፡13፤ 2፥1፡4፡6፤ ሚክ 5፥5 ይመ። አብዛኛውን ጊዜ ቍጥሮች በዚህ ዐይነት መልክ በቅደም ተከተል ሲቀመጡ ቃል በቃል እንዲተረጐሙ ሳይሆን፣ ብዛትን እንዲያሳዩ ተብሉ ነው።

5፥23 *ድንጋዮች ጋር ትዋዋላለህና፤* ድንጋዮች እንኳ ከአንተ ጋር ሰላም ይኖራቸዋል፤ በማሳህ ላይ ያለውን እህልህን አያበላሹብህም ለማለት የገባ ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው (2ነገ 3፥19፤ ኢሳ 5፥2፤ ማቴ 13፥5 ይመ)።

5፥25 *እንደ ሣር፤* ቍጥሩ እንደ ሣር ቅጠል የበዛ ማለት ነው (የዘፍ 13፥16 ማብ ይመ)።

5፥26፤ የኤልፋዝ ትንበያ እርሱ ከሚያስተውለው በላይ ትክክል ነው (42፥16-17 ይመ)።

5፥27 *ተቀበለውም፤* የኤልፋዝ የመጨረሻ አስተያየት፣ ኢዮብ ከነኀጢአተኛነቱ (4፥7) እና እግዚአብሔርን ከመጥላት (ቍ 2) ራሱን ዝቅ ወደ ማድረግ (ቍ 11) እና ጽድቅን ወደ ተሞላው የእግዚአብሔር ቅጣት እንዲመለስ ነው (ቍ 17)፤ የኤልፋዝ ዐላማ ኢዮብን ማጽናናት ቢሆንም፣ በሐሰት ላይ የተመሠረቱ ክሶችን እያቀረበ ያቈስለዋል (2፥11)።

6፥2-3፤ ኢዮብ በም 3 ላይ ያደረገውን ጠንካራ ንግግር በርኅራኄ እንዲረዱለት ያቀረበው ልመና (መግቢያኛ) ነው።

6፥4 *ሁሉን የሚችል አምላክ ፍላጻ፤* እንደ ኤልፋዝ ሁሉ ኢዮብም እግዚአብሔር እርሱን ለመቅጣት የፍርድ ቀስቱን የላከበት መሰለው፤ ሆኖም ይህ ቅጣት ለምን እንደደረሰበት አላወቀም (7፥20፤ 16፥12-13፤ ማሕ 3፥12 ይመ፤ ከዘጸ 32፥23፤ ከመዝ 7፥13፤ 38፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥5-6፤ ኢዮብ ከላይ ከባድ ሥቃይ ስለወረደበት፣ ከወዳጆቹም በመራራ ቃል ስላቈሰሉት እዬዬ ማለት ሲያንሰው ነው።

6፥8-9፤ ኢዮብ በም 3 የተናገረውን ሐሳብ እዚህም ላይ ይደግመዋል።

6፥10፤ ኢዮብ በዚህ ዓለም ለእግዚአብሔር ታማኝ ሆኖ መቈየቱን በወዲያኛው ዓለም እንደሚያውቅና በሐሤት እንደሚሞላ ይናገራል።

6፥11-13፤ ኢዮብ አለኝ የሚለው አንዳች ነገር ባለ መኖሩ፣ ምንም ተስፋ እንደሌለው አድርጎ ራሱን ይቈጥራል።

6፥11 *እታገሥስ ዘንድ፤* የ9፥2-3 ማብ ይመ።

[14]"ለወዳጁ በጎነት የማያሳይ ሰው፣
ሁሉን የሚችለውን አምላክ መፍራት
ትቶአል::
[15]ወንድሞቼ ግን እንደማያዛልቅ ጅረት፣
ለጊዜው ሞልቶ እንደሚፈስ ወንዝ
የማይታመኑ ናቸው፤
[16]በረዶ በሟሟ ጊዜ ወንዙ ይደፈርሳል፤
ዐመዳይም በቀለጠ ጊዜ ይሞላል፤
[17]በበጋ ወራት ግን ይጠፋል፤
በሙቀትም ጊዜ መፋሰሻው ላይ
አይገኝም::
[18]ሲራራ ነጋዴዎች ውሃ አጥተው
መንገዳቸውን ይቀይራሉ፤
ወደ በረሓም ገብተው ይጠፋሉ::
[19]የቴማን ነጋዴዎች ውሃ ይፈልጋሉ
የሳባ መንገደኞችም ተስፋ ያደርጋሉ፤
[20]እርግጠኞች ሆነው ስለ ነበር ተስቀቁ፤
እዚያ ደረሱ፣ ግን ዐፈሩ::
[21]አሁንም እናንተ እንደዚያ ሆናችሁብኝ፣
መከራዬን አይታችሁ ፈራችሁ::
[22]ለመሆኑ፣ 'ስለ እኔ ሆናችሁ አንድ ነገር
ስጡልኝ፣
በዕዳ የተያዝብኝንም በሀብታችሁ
አስለቅቁልኝ!' ብያለሁን?
[23]ወይስ፤ 'ከጠላት አስጥሉኝ፤
ከጨካኝም እጅ ተቤዡኝ' አልኋችሁን?

[24]"አስተምሩኝ፤ እኔም ዝም እላለሁ፤
ምኑ ላይ እንደ ተሳሳትሁ ጠቍሙኝ::
[25]የቅንነት ቃል ምንኛ ኀያል ነው!
የእናንተ ክርክር ግን ምን ፋይዳ አለው?
[26]የተናገርሁትን ለማረም፣
ተስፋ የቈረጠውንም ሰው ቃል እንደ
ነፋስ ለመቍጠር ታስባላችሁን?
[27]በድኻ አደጉ ላይ ዕጣ ትጣጣላላችሁን?
ወይስ ወዳጃችሁን ትሸጣላችሁን?

[28]"አሁን ግን ፈቃዳችሁ ቢሆን ወደ እኔ
ተመልከቱ፤
ፊት ለፊት እዋሻችኋለሁን?
[29]መለስ በሉ፤ ፍርደ ገምድል አትሁኑ፤
ጽድቄ ጸንታ ቆማለችና መለስ ብላችሁ
አስተውሉ::

6፥14 ዘፍ17፥1፤ 1ሳሙ20፥42፤ኢዮ4፥5፤12፥4፤15፥4፤17፥2፡6፤19፥19፡21፤21፥3፤30፥1፡10፤መዝ38፥11፤69፥20፤1ዮሐ3፥17
6፥15 ኢዮ13፥4፤16፥2፤21፥34፤መዝ22፥1፤38፥11፤ኤር15፥18
6፥16 መዝ147፥18
6፥17 ኢዮ24፥19
6፥19 ዘፍ10፥7፡28፤25፥15
6፥20 ኤር14፥3፤ኢዩ1፥11
6፥21 መዝ38፥11
6፥22 ዘኍ35፥31፤ኢዮ33፥24፤መዝ49፥7፤ኤር15፥10
6፥23 2ነገ19፥19
6፥24 ኢዮ2፥10፤19፥ 4፤33፥33፤መዝ39፥1፤141፥3፤ምሳ10፥19፤11፥12፤17፥27፤መክ5፥2
6፥25 ኢሳ22፥23፤መክ12፥11
6፥26 ቍ3፤ዘፍ41፥6፤ኢዮ8፥2፤15፥3፤16፥3፤ኤር5፥13
6፥27 ዘፀ22፥22፡24፤ኢዮ31፥17፡21፤ኢሳ10፥2፤ሕዝ24፥6፤ኢዩ3፥3፤አብ1፥11፤ናሆ3፥10
6፥28 ኢዮ9፥15፤24፥25፤27፥4፤32፥10፥33፥1፡3፤34፥6፥36፥3፡4
6፥29 ኢዮ2፥3፤9፥21፤10፥7፤11፥2፤12፥4፤19፥6፤23፥7፡10፤27፥2፤33፥9፡32፤34፥5፡36፤35፥2፤40፥8፤42፥6፤መዝ66፥10፤ኢሳ40፥27፤ዘካ13፥9
6፥30 ኢዮ12፥11፤27፥4
7፥1 ዘሌ25፥50፤ኢዮ5፥7፤14፥14፤ኢሳ40፥2
7፥2 ዘሌ19፥13፤ኢዮ14፥1፡6፤መክ2፥23
7፥3 ኢዮ16፥7፤መዝ6፥6፤42፥3፤56፥8፤መክ4፥1፤ኢሳ16፥9፤ኤር9፥1፤ሰቆ1፥2፡16

[30]ከፉት በአንደበቴ አለን?
አፌስ ተንኰልን መለየት አይችልምን?

7

"የሰው ሕይወት በምድር ላይ ብርቱ
ተጋድሎ አይደለምን?
ዘመኑስ እንደ ምንደኛ ዘመን
አይደለምን?
[2]የምሽትን ጥላ እንደሚመኝ አገልጋይ፣
ደመወዙንም እንደሚናፍቅ ምንደኛ፣
[3]እንዲሁ ከንቱ ወራት ታደሉኝ፣
የጕስቍልና ሌሊቶችም ተወሰኑልኝ::
[4]በተኛሁ ጊዜ 'መቼ ነግቶ እነሣለሁ?'
እላለሁ፤
ሌሊቱ ይረዝማል፤ እስኪነጋም
እገላበጣለሁ::
[5]አካሌ ቈስሉ ትልና ቅርፊት ለብሶአል፤
ቈዳዬ አፈክፍኮአል፤ ቍስሌም
አመርቅዞአል::

[6]"ዘመኔ ከሸማኔ መወርወሪያ ይልቅ
ይፈጥናል፤
ያለ ተስፋም ያልቃል::
[7]ሕይወቴ ትንፋሽ ያህል እንደ ሆነች
አስብ፤
ዐይኔም ከእንግዲህ ደስታን አያይም::
[8]አሁን የሚያየኝ ሰው ዐይን ከእንግዲህ
አያየኝም፤
ትፈልገኛለህ፤ እኔ ግን የለሁም::
[9]ደመና በኖ እንደሚጠፋ፣
ወደ መቃብር[+] የሚወርድም
አይመለስም::
[10]ወደ ቤቱ ዳግመኛ አይመለስም፤
ስፍራውም ከእንግዲህ አያውቀውም::

7፥4 ቍ13-14፤ዘዳ28፥67 7፥5 ዘዳ28፥35፤ኢዮ17፥14፤21፥26፤24፥20፤25፥6፤ኢሳ14፥11 7፥6 ኢዮ9፥25፤13፥15፤14፥19፤17፥11፡15፤19፥10፤መዝ37፥4፤39፥5፤52፥9፤ኢሳ38፥12 7፥7 ቍ16፤ዘፍ27፥46፤ኢዮ10፥20፤መዝ39፥4፡5፡11፤62፥9፤78፥39፤89፥47፤144፥4፤መክ7፥15፤ያዕ4፥14 7፥8 ኢዮ3፥13፤8፥18፤15፥29፤20፥7፡9፡21፤27፥17፤መዝ37፥36፤103፥16፤ኢሳ41፥12፤ዮሐ16፥16፤ሐሥ20፥25 7፥9 2ሳሙ12፥23፤ኢዮ3፥13፡25፤11፥8፤14፥13፤17፥16፤26፥6፤38፥17፤አሞ9፥2 7፥10 ቍ8፤ኢዮ18፥21፤21፥18፤27፥21፡23፤መዝ37፥10፤58፥9፤104፥35፤ኤር18፥17፤19፥8

[+]9 የዕብራይስጡ ሲኦል ይላል

6፥14-15፤ ገላ 6፥1 ይመ:: ኢዮብ መንፈሳዊ ድጋፍ የሚያስፈልገው ሰው ነበር፤ ወዳጆቹ ግን ተስፋ የሚጣልባቸው ሆነው አልተገኙም::

6፥15 *ወንድሞቼ፤* ኢዮብ ወዳጆቹን፣ "ወንድሞቼ" በማለት ምን ያህል ጨካኞች እንደ ነበሩ አጕልቶ ይገልጻል::

6፥19 *የቴማን፤* የኢሳ 21፥14 ማብ ይመ:: *ሳባ፤* የ1፥15 ማብ ይመ::

6፥22-23፤ ገንዘብ ከማያስወጣቸው ከወዳጅነታቸውና ከምክራቸው በስተቀር ኢዮብ ከእነርሱ የፈለገው ምንም ነገር አልነበረም::

6፥25 *የቅንነት ቃል፤* ኢዮብ እንዲህ የሚለው የራሱን ቃል ነው::

6፥26 ነፋስ፤ 8፥2 ይመ::

6፥27፤ የኢዮብ ወዳጆች ከአታላይነታቸውም በላይ የሚራራ ልብ የሌላቸው ጨካኞች መሆናቸውን በመግለጥ ይከሳቸዋል::

6፥29፤ ኢዮብ ስሜቱን በመቈጣጠር ወዳጆቹ የሐሰት ክሳቸውን እንዲያቆሙ ይለምናቸዋል::

7፥1-21፤ ኢዮብ ለኤልፋዝ ተገቢውን ምላሽ ከሰጠ በኋላ በዚህኛው ክፍል አቤቱታውን ለእግዚአብሔር ያቀርባል::

7፥1 *ብርቱ ተጋድሎ፤* 14፥14 ይመ:: ይህ አገላለጥ በዕብራይስጡ ፈታኝ የሆነውን የውትድርና አገልግሎት ያመለክታል፤ በኢሳ 40፥2 (የዚህኑ ማብ ይመ) ላይ በባቢሎናውያን ያካሄዱት ምርኮ የተገለጠውም በዚህ መልክ ነው::

7፥2 የምሽትን ጥላ፤ የቀኑ ሥራ የሚያበቃበት ጊዜ ነው::

7፥5፤ የ2፥7 ማብ ይመ::

7፥7 *ሕይወቴ ትንፋሽ ያህል እንደ ሆነች፤* የማያቋርጥ ሥቃይ ደርሶበት ስለነበር፣ ሕይወት ትርጕም አልባ ሆናበታለች፤ (ቍ 3፤ እንዲሁም መዝ 144፥3-4 ይመ):: በዚህ ጊዜ ፈውስ አገኛለሁ የሚል እምነት ስላልነበረው፣ ከሞት በቀር ከሥቃይ የሚገላገልበት ያለ አልመሰለውም::

7፥8 *ትፈልገኛለህ... የለሁም፤* ቍ 21 ይመ::

7፥9 *ወደ መቃብር የሚወርድም አይመለስም፤* በሰው አስተሳሰብ ላይ የተመሠረተ ነው እንጂ ሃይማኖታዊ አስተምህሮ አይደለም:: የሙታንን መኖሪያ መመለሻ የሌለው ምድር ይሉታል (የቍ 21 ማብ ይመ)::

[11]“ስለዚህ ከቶ ዝም አልልም፤
በመንፈሴ ጭንቀት እናገራለሁ፤
በነፍሴም ምሬት አጕረመርማለሁ::
[12]በላዬ ጠባቂ ታደርግ ዘንድ፣
እኔ ባሕር ነኝን ወይስ የባሕር አውሬ?
[13]አልጋዬ ያጽናናኛል፣
መኝታዬም ማጕረምረሜን ይቀንስልኛል
ባልሁ ጊዜ፣
[14]አንተ በሕልም ታስፈራራኛለህ፤
በራእይም ታስደነግጠኛለህ፤
[15]ስለዚህ እንዲህ ሆኖ ከመኖር፣
መታነቅና መሞትን እመርጣለሁ::
[16]ሕይወቴን እጸየፋለሁ፤ ዘላለም መኖር
አልፈልግም፣
ዘመኔ እንደ እስትንፋስ ነውና ተወኝ::

[17]“ከፍ ከፍ ታደርገው ዘንድ፣
ልብህንም ትጥልበት ዘንድ ሰው ምንድን
ነው?
[18]በየማለዳው ትመረምረዋለህ፤
በየጊዜውም ትፈትነዋለህ::
[19]ዐይንህን ከእኔ ላይ አታነሣምን?
ምራቄን እንኳ እስክውጥ ፋታ
አትሰጠኝምን?
[20]ሰውን የምትከታተል ሆይ፤
ኀጢአት ብሠራ፣ አንተን ምን
አደርግሃለሁ?
ለምን ዒላማህ አደረግኸኝ?
ለምንስ ሸክም ሆንሁብህ?[*]
[21]መተላለፌን ለምን ይቅር አትልም?
ኀጢአቴንስ ለምን አታስወግድልኝም?
ትቢያ ውስጥ የምጋደምበት ጊዜ ደርሶአል፤
ትፈልገኛለህ፤ እኔ ግን የለሁም::”

በልዳዶስ

8 ሹሐዊውም በልዳዶስ እንዲህ ሲል መለሰ፤

[2]“እንዲህ ያለውን ነገር የምትናገረው፣
ቃልህም እንደ ብርቱ ነፋስ የሚሆነው
እስከ መቼ ነው?
[3]እግዚአብሔር ፍትሕን ያጣምማልን?
ሁሉን ቻይ አምላክስ ጽድቅን
ያጣምማልን?
[4]ልጆችህ በእርሱ ላይ ኀጢአት ሠርተው
ከሆነ፣
ለኀጢአታቸው ቅጣት አሳልፎ
ሰጥቶአቸዋል::
[5]ነገር ግን አንተ ወደ እግዚአብሔር
ብትመለከት፣
ሁሉን ቻይ አምላክን ብትማፀን፣
[6]ንጹሕና ቅን ብትሆን፣እርሱ ስለ አንተ
አሁኑኑ ይነሣል
ወደ ተገቢውም ስፍራህ ይመልስሃል::
[7]ጅማሬህ አነስተኛ ቢመስልም፣
ፍጻሜህ እጅግ ታላቅ ይሆናል::

[8]“የቀደመውን ትውልድ ጠይቅ፤
አባቶቻቸውም የደረሱበትን መርምረህ
አግኝ፤

7፥11 ቍ13፤1ሳሙ 1፥10፤ኢዮ6፥3፤9፥27፡35፤10፥1፤13፥13፤21፥4፤23፥2፤መዝ6፥3፤2 2፥2፤40፥9፤ኢሳ38፥15፡17
7፥12 ቍ20፤ዘፍ 1፥21፤ኢዮ38፥8-11፤ ኢሳ1፥14
7፥13 ቍ11
7፥14 ዘፍ41፥8፤ኢዮ 3፥26፤9፥34
7፥15 1ነገ19፥4፤ ኢዮ6፥9፤ዮና4፥3፤ ራእ9፥6
7፥16 ቍ7፡19፤1ነገ 19፥4፤ኢዮ3፥22፤9፥21፤10፥20፤መዝ 39፥13
7፥17 ኢዮ4፥19፤ 22፥2፤መዝ8፥4፤144፥3፤ዕብ2፥6
7፥18 ኢዮ14፥3፤ 23፥10፤መዝ17፥3፤ 26፥2፤66፥10፤73፥14 ፤139፥1-6፡23፤143፥2
7፥19 ቍ16፤ኢዮ 9፥18፤13፥26፤14፥6፤ 27፥2፤መዝ139፥7
7፥20 ቍ12፤ኢዮ 6፥4፤35፥6፤ኤር7፥19
7፥21 ቍ8፤ዘፍ3፥ 19፤ኢዮ3፥13፤9፥28፤ 10፥9፡14፤16፥6፤34፥ 15፤መዝ7፥5፤22፥15፤ 90፥3፤104፥29፤119፥ 120፤ኢሳ43፥25፤ ኤር31፥34፤ዕብ1፥3
8፥1 ዘፍ25፥2፤ኢዮ 18፥1፤25፥1
8፥2 2ዜና36፥16፤ኢ ዮ6፥26፤11፥2፤18፥2
8፥3 ዘፍ18፥25፤ኢዮ 4፥17፤34፥12፤ኢሳ 29፥15፤ኤር12፥1፤ ሮሜ3፥5

8፥4 ኢዮ1፥19 8፥5 ኢዮ5፥8፡27፤9፥15 8፥6 ኢዮ5፥15፡24፤22፥27፤33፥26፤34፥28፤ኢሳ58፥9፤65፥24 8፥7 ኢዮ1፥10፡21፥13፤22፥21፤36፥11፤መዝ25፥13፤ኤር29፥11፤31፥17 8፥8 ዘዳ32፥7፤ መዝ71፥18

[*]20 ጥቂት የማሶሬቲክ ጽሑፍ ቅጆች፣ የጥንት የዕብራውያን ጸሐፍት ትውፊትና ሰብዓ ሊቃናት እንዲሁ ሲሆኑ አብዛኛው የማሶሬቲክ ጽሑፍ ቅጆች ግን *ለራሴ ሸክም ሆንሁ* ይላሉ::

7፥11 *ዝም አልልም፤* ኢዮብ፣ እርሱን እየተከታተለ እንዲያርፍ ያልተወው በመሰለው በእግዚአብሔር ላይ፣ “ፍትሕ አዛብ ተሀብኛል” ብሎ ሊጮኽ ቈርጦአል (ቍ 17-20):: *በመንፈሴ ጭንቀት እናገራለሁ፤* ኤር 4፥19 ይመ:: *በነፍሴም ምሬት፤* 10፥1፤21፥25፤27፥2 ይመ::

7፥12 *እኔ ባሕር ነኝን ወይስ የባሕር አውሬ?* 3፥8 እና ለአማራጭ የቀረበውን ማብ ይመ:: የሚጮኸው የባሕር አውሬ የሁከት ምሳሌ ነው (መዝ 74፥13-14 እና ማብ ይመ፤ ኢሳ 27፥1፤ 51፥9)፤ ኢዮብም እንደ አውሬው ተደርጎ እንዳይታይ ይቃወማል::

7፥13-14፤ የሰላም እንቅልፍ በሚፈልግበት ጊዜ፣ ዕረፍት የነሣው የሌሊት ቅዠት፣ ከእግዚአብሔር የተላከ መሰለው::

7፥16 *ሕይወቴን እጸየፋለሁ፤* የ9፥21 ማብ ይመ::

7፥17 *ከፍ ከፍ ታደርገው ዘንድ... ሰው ምንድን ነው?* መዝ 144፥3 ይመ፤ ዓለምን እንዲገዛ ሰው በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረ መሆኑን (ዘፍ 1፥27-28)፣ ከሚያመለክተው ከመዝ 8፥4-8 ጋር ያነጻጽሩ፤ የኢዮብ ቃል አቀማመጥ ከዚህ ጋር ተመሳሳይነት ያለው ይምሰል እንጂ፣ ዋናው ሐሳብ ግን ከዚህ ይለያል፤ ይኸውም እግዚአብሔር ሰውን ይመረምራል፤ ሲመረምረው ከመሥመሩ ተዛንፎ ካገኘው ግን፣ ያለርኅራኄ በቅጽበት መቅጣት የጌታ ዐላማ መሰለው::

7፥19 *ምራቄን እንኳ እስክውጥ፤* በቀሙ ለጥቂት ጊዜ እንኳ ፋታ አትሰጠኝም ማለት ነው::

7፥20 *ኀጢአት ብሠራ አንተን ምን አደርግሃለሁ?* ፍጹም እንዳልሆንሁ ዐውቃለሁ፤ ይሁን እንጂ ለዚህ ሁሉ ሥቃይ የሚያበቃኝ ምን በደል ፈጽሜአለሁ? ማለት ነው:: *የምትከታተል፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ በኢሳ 27፥3 ላይ የእግዚአብሔርን ርኅራኄ ለመግለጽ ገብቶአል፤ እዚህ ላይ ግን ኢዮብ ቃሉን የሚጠቀምበት በተቃራኒው ነው:: *ዒላማህ አደረግኸኝ፤* የ6፥4 ማብ ይመ:: *ሸክም ሆንሁብህ?* አንዳንድ የጥናት ቅጆች “በራሴ ላይ ሸክም ሆንሁኝ?” ይላሉ:: የጥንት የዕብራይስጥ ጸሐፍት “ለአንተ” የሚለው “በራሴ ላይ” ወደሚለው እንደ ተለወጠ ይገልጻሉ፤ ምክንያቱም “ለአንተ” በሚለው የዕብራይስጥ አገላለጽ ውስጥ የድፍረት ሐሳብ ስላለበት ነው::

7፥21 *መተላለፌን... ኀጢአቴንስ፤* ኢዮብ ኀጢአተኛ መሆኑን ይናዘዛል፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ለምን ይቅር እንዳላለው አልተረዳም:: *ትቢያ ውስጥ የምጋደምበት፤* የመስጴጦምያውያን አባባል ሲሆን፣ የሟቹን የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ ይገልጣሉ::

8፥2 *እስከ መቼ... ?* 18፥1 ይመ:: በልዳዶስ ከኤልፋዝ ጋር ሲነጻጸር ትዕግሥት የሌለው ሰው መስሎ ይታያል::

8፥3 *እግዚአብሔር ፍትሕን ያጣምማልን?* ኢዮብ ፍትሕ አልተደረገም በማለት እስካሁን የተቃውሞ ድምፅ በይፋ አሳስማም::

8፥5-6፤ በልዳዶስ የሚያቀርባቸው ምክንያቶች የሚከተሉት ናቸው፤ እግዚአብሔር ጻድቅ ፈራጅ ስለሆነ ኢዮብና ቤተ ሰቡ የሚሠቃዩት በኀጢአት ምክንያት ነው:: ኢዮብ ምሕረት እንዲደረግለት መጠየቅ አለበት፤ መንገዱን አስተካክሎ የሚጓዝ ከሆነም፣ እግዚአብሔር ያጣውን ሁሉ ይመልስለታል::

8፥6 *ንጹሕና ቅን ብትሆን፤* ኢዮብ በዚያ ሁኔታ ውስጥ እንዲያልፍ እግዚአብሔር ለምን እንደ ፈለገ እናውቃለን (1፥8፤ 2፥3 ይመ)፤ በልዳዶስ ግን ኢዮብ ግብዝና አስመሳይ ነው ሲል በእርግጠኝነት ይናገራል (ቍ 13 ይመ)::

8፥7፤ ቍ 21 ይመ:: እዚህ ላይ በልዳዶስ ራሱ ከሚገነዘበው በላይ እውነት ተናገረ (42፥10-17 ይመ)::

8፥8 *የቀደመውን ትውልድ ጠይቅ፤* ኤልፋዝ የመናፍስትን ዓለም በመማጠን እውነት ትገኝ ዘንድ አሳሰበ (4፥12-21 ይመ)፣ በልዳዶስ ግን ሲወርድ ሲዋረድ ተከማችቶ በሚገኘው የዕውቀት ሀብት አማካይነት እውነት ትገኝ ዘንድ አመለከተ::

[9]እኛ ትናንት ስለ ተወለድን አንዳች
 አናውቅምና፤
 ዘመናችንም በምድር ላይ እንደ ጥላ
 ነው።
[10]እነርሱ የሚያስተምሩህና የሚነግሩህ፣
 ከልቦናቸውም ቃልን የሚያወጡ
 አይደሉምን?
[11]ደንገል ረግረግ በሌለበት ስፍራ
 ይበቅላልን?
 ቄጠማስ ውሃ በሌለበት ይለመልማልን?
[12]ገና በማደግ ላይ እያለ ሳይታጨድ፣
 ከሌሎች ዕፀዋት ፈጥኖ ይደርቃል።
[13]እግዚአብሔርን የሚረሱ መጨረሻቸው
 እንዲህ ነው፤
 አምላክ የለሽ ኑሮ የሚኖሩም ሁሉ
 ተስፋቸው ትጠፋለች።
[14]መተማመኛው ቀጭን ክር፣[a]
 ድጋፉም የሸረሪት ድር ነው።
[15]ድሩ ላይ ቢደገፍ፣ ይበጠስበታል፤
 አጥብቆም ቢይዘው አይደጸናም።
[16]ውሃ እንደ ጠገበ ተክል፣ ፀሓይ
 እየሞቀው፣
 ቅርንጫፉን ሁሉ በአትክልቱ ስፍራ
 ላይ ይዘረጋል።
[17]ሥሩን በድንጋይ ክምር ላይ
 ይጠመጥማል፤
 በዐለትም መካከል ስፍራ ያበጃል።
[18]ከስፍራው ሲወገድ ግን፣
 ያ ቦታ 'አይቼህ አላውቅም' ብሎ
 ይክደዋል።
[19]እነሆ፤ ሕይወቱ በዚህ ያከትማል፤[b]
 ሌሎች አትክልትም ከመሬት ይበቅላሉ።
[20]"እነሆ፤ እግዚአብሔር እንከን የሌለበትን
 ሰው አይጥልም፤
 የክፉዎችንም እጅ አያበረታም፤
[21]እንደ ገና አፍህን በሣቅ፤
 ከንፈሮችህንም በእልልታ ይሞላል።
[22]ጠላቶችህ ኀፍረት ይለብሳሉ፤
 የክፉዎችም ድንኳን ይጠፋል።"

8፥9 ዘፍ47፥9፤ 1ዜና29፥15፤2ዜና10፥6፤መዝ39፥6
8፥10 ምሳ1፥8፤2፥1-2፤4፥1
8፥11 ዘፀ2፥3፤ኢዮ40፥21፤ኢሳ19፥6፤35፥7
8፥12 ቊ19፤2ነገ19፥26፤ኢዮ18፥16፤20፥5፤መዝ90፥5-6፤102፥11፤ኢሳ34፥4፤40፥7:24
8፥13 ኢዮ6፥9፤11፥20፤13፥16፤15፥34፤20፥5፤27፥8፤34፥30፤መዝ9፥17፤37፥1-2:38፤50፥22፤73፥17፤112፥10፤ምሳ10፥28፤11፥7፤ኢሳ51፥13፤ኤር15፥9፤17፥6
8፥14 ቊ15፤ኢዮ27፥18፤ኢሳ59፥5
8፥15 ቊ14፤መዝ49፥11፤ማቴ7፥26-27
8፥16 መዝ37፥35፤80፥11፤ ኢሳ 16፥8፤ ኤር 11፥16
8፥18 ኢዮ7፥8፤14፥20፤20፥9፤መዝ103፥16
8፥19 ቊ12፤ኢዮ15፥30፤መዝ119፥90፤መክ1፥4
8፥20 ዘፍ18፥25፤ኢዮ1፥1
8፥21 ዕዝ3፥13፤ኢዮ5፥22፤35፥10፤መዝ47፥5፤107፥22፤118፥15፤126፥2፤132፥16፤ኢሳ35፥6
8፥22 1ሳሙ8፥3፤ኢዮ4፥21፤18፥6:14:21፤21፥28፤27፥7:8:18፤34፥26፤36፥6፤38፥13፤መዝ6፥10፤35፥26፤44፥7፤52፥5፤53፥5፤71፥13፤86፥17፤109፥29፤132፥18፤ምሳ14፥11፤ሕዝ7፥27፤26፥16

ኢዮብ

9 ኢዮብ እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]"በእርግጥ ነገሩ እንዲህ እንደ ሆነ
 ዐውቃለሁ፤
 ነገር ግን ሥጋ ለባሽ በእግዚአብሔር ፊት
 እንዴት ጻድቅ ሊሆን ይችላል?
[3]ሰው ከእርሱ ጋር ለመከራከር ቢፈልግ፣
 ከሺህ ጥያቄ አንዱን እንኳ መመለስ
 አይችልም።
[4]ጥበቡ ጥልቅ፣ ኀይሉም ታላቅ ነውና፤
 እርሱን ተቃውሞ ያለ አንዳች ጒዳት
 የሄደ ማን ነው?
[5]ሳያውቁት፣ ተራሮችን ይነቅላቸዋል፤
 በቍጣውም ይገለብጣቸዋል።
[6]ምድርን ከስፍራዋ ያናውጣታል፤
 ምሰሶዎቿንም ያንቀጠቅጣል።
[7]ፀሓይን ያዝታል፤ አትወጣምም፤
 ከዋክብትንም በማኅተም ያሽጋል።
[8]እርሱ ብቻውን ሰማያትን ዘርግቶአል፤
 በባሕርም ማዕበል ላይ ይራመዳል።

9፥2 ኢዮ4፥17፤ሮሜ3፥20 9፥3 ቊ12:14:29:32፤ኢዮ10፥2፤12፥14፤13፥9:14፤22፥4፤23፥7:13፤37፥19፤40፥2:5፤መዝ44፥21፤ኢሳ14፥24 9፥4 ቊ19፤2ዜና13፥12፤ኢዮ5፥9:13፤11፥6፤12፥13:16፤23፥6፤24፥22፤26፥12፤28፥12:20:23፤30፥18፤38፥36፤መዝ51፥6፤93፥4፤95፥3፤ምሳ2፥6፤8፥14፤መክ2፥26፤ኢሳ40፥26፤63፥1፤ኤር50፥24፤ዳን2፥20፤4፥35 9፥5 መዝ18፥7፤46፥2-3፤ኢሳ13፥13፤ሚክ1፥4፤ማቴ17፥20 9፥6 ዘፀ19፥18፤2ሳሙ22፥8፤ኢዮ26፥14፤36፥29፤37፥4-5፤መዝ75፥3፤ኢሳ2፥21፤13፥13፤24፥18-20፤አሞ8፥8፤ዕን3፥4፤ዕብ12፥26 9፥7 ኢሳ13፥10፤34፥4፤ኤር4፥23:28፤ሕዝ32፥8፤ኢል2፥2:10:31፤3፥15፤ሶፎ1፥15፤ዘካ14፥6 9፥8 ዘፍ1፥1:8፤ኢዮ38፥16፤መዝ77፥19፤ምሳ8፥28፤ኢሳ48፥13፤ዕን3፥15፤ማቴ14፥25፤ማር6፥48፤ዮሐ6፥19

[a]14 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጒም አይታወቅም
[b]19 ወይም ያለው ደስታ ሁሉ

8፥9 *ዘመናችንም በምድር ላይ እንደ ጥላ ነው፤* በቅኔ መጻሕፍት ተዘውትሮ የሚነገር ዐቢይ ሐሳብ ነው (14፥2፤ 1ዜና 29፥15፤ መዝ 102፥11፤ 144፥4፤ ማሕ 6፥12፤ 8፥13 ይመ)።

8፥11-19፤ ከአባቶች በተገኘው ልምድ መሠረት ለሕይወት መመሪያ የሚሆን የጥበብ ግጥም ነው። ይህም በቊ 10 ላይ የተ ጀመረ ሲሆን፣ በቊ 20-22 ላይ በኢዮብ ሕይወት ተግባራዊ ሆኖአል።

8፥20፤ በልዳዶስ ኢዮብን ክፉ ሰው እንደ ሆነ አድርጎ የገለጠው በቀጥታ ነው፤ ኤልፋዝ ግን ሐሳቡ ከበልዳዶስ የተለየ ባይሆንም፣ ሐሳብ አገላለጹ ኢርቱዕ በሆነ መልክ ነው።

8፥21፤ የቊ 7 ማብ ይመ።

9፥2-3፤ ኢዮብ ኀጢአተኛ አይደለሁም አላለም፤ ሆኖም ቀኑን አፍርድ ችሎት በማቅረብ አሁን ላጋጠመው ከፍተኛ ሥቃይ የሚያበቃ በደል አለመፈጸሙን ለማረጋገጥ ይወዳል። ተስፋ ከመቍረጥ ደረጃ ላይ ደርሶ ሳለ በእግዚአብሔር ላይ ምሬት አሰምቶአል (16-20፡ 22-24፡ 29-35፤ 10፥1-7፡ 13-17 ይመ)፤ ያም ሆኖ ግን እግዚአብሔርን አልተወም፤ ሰይጣን እንደ ተመኘውም (1፥11፤ 2፥5 ይመ)፣ የዐመፃ ቃል አልተናገረም (10፥2፤ 8-12 ይመ)፤ ም 42 ኢዮብ በእምነቱ ጸንቶ መገኘቱን ያመለክታል፤ ም 9-10 ደግሞ ኢዮብ በእምነቱ ቢጸናም ማናቸውንም ነገር በትዕግሥት አለመቀበሉን ያሳያሉ (4፥2፤ 6፥11፤ 21፥4 ይመ)። ሲወርድ ሲዋረድ በነበረው ግንዛቤ መሠረት የኢዮብን ትዕግሥተኛነት ያመለክታል ተብሎ የታሰበውን፣ ነገር ግን ትዕግሥተኛነቱን ሳይሆን፣ ጽናቱን የሚያሳየውን ያዕ 5፥11 ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

9፥3 *ለመከራከር፤* ቊ 14 ይመ። የኢዮብ ንግግር በፍርድ ቤት ቋንቋ የተሞላ ነው፤ "መመለስ" (ቊ 3:15:32)፣ "እሟገት ዘንድ" (ቊ 14)፣ "—ተሟጋቼን—እጠይቃለሁ" (ቊ 15)፣ "ጠር ቼው" (ቊ 16:19)፣ "በደለኛ ያደርገኛል" (ቊ 20)፣ "የፈራጆቿን" (ቊ 24)፣ "በምን ላይ እንዳልተስማማን" (10፥2)፣ "ምስክ ሮች" (10፥17)። ኢዮብ ጻድቅ መሆኑን ቢናገርም እግዚአብሔር ታላቅ አምላክ በመሆኑ ከእርሱ ጋር መሟገት (ቊ 14) ዋጋ እንደሌለው ገብቶታል። የኢዮብ ጽድቅ ለኢዮብ አልጠቀመውም (ቊ 15)።

9፥5-10፤ የእግዚአብሔርን ታላቅነት የሚገልጽ ድንቅ ዝማሬ ነው። ኢዮብ ግን የእግዚአብሔር ኀይል በቅንነትና በእውነት የተሞላ መሆኑን ስላላስተዋለ በዝማሬው አልተባረከም።

9፥6 *ምሰሶዎቿንም፤* 26፥11 ይመ። በመሠረት ላይ ቆማ ለች ተብላ በዘይቤያዊ አገላለጽ የቀረበችው መሬት (38፥6፤ 1ሳሙ 2፥8፤ መዝ 75፥3፤ 104፥5 ይመ)፣ በ26፥7 ላይ የገለጸው ተለውጠ ያለ ምንም ድጋፍ ተንጣላ እንደምትገኝ ተመልክቶአል።

9፥8 *ሰማያትን ዘርግቶአል፤* አንድም 1) ሰማያትን ይፈጥ ራል (ኢሳ 44፥24 ይመ) 2) ወይም አንድ ሰው ድንኳንን እንደ ሚዘረጋጋ (መዝ 104፥2)፣ ወጋገን ፍንትው ብሎ እንዲወጣ ያደ ርጋል ማለት ነው። *ማዕበል ላይ ይራመዳል፤* የከንዓናውያን ጽሑ ፍ አሼራ የተባለች ጣዖት አምላክ የባሕርን ማዕበል ጸጥ ለማድ ረግ በባሕር ላይ ትራመዳለች (ይህችው ጣዖት የባሕር አምላክ በመባልም ትታወቃለች)፤ ልክ እንደዚሁ ሁሉ እግዚአብሔር በነ ውጥ ላይ የሚገኘውን ባሕር ጸጥ በማድረግ፣ "በማዕበል ላይ ይራ መዳል" ተብሎአል።

[9]እርሱ የድብና የኦሪዮን፣
የፕልያዲስና የደቡብ ከዋክብት ፈጣሪ ነው፤
[10]የማይመረመሩ ድንቅ ነገሮችን፣
የማይቈጠሩ ታምራትንም ያደርጋል።
[11]እነሆ! በአጠገቤ ሲያልፍ አላየውም፤
በጐኔም ሲሄድ፣ ልገነዘበው አልችልም።
[12]ቢነጥቅ፣ ማን ይከለክለዋል?
"ምን መሥራትህ ነው?" የሚለውስ፣
ማን ነው?
[13]እግዚአብሔር ቍጣውን አይመልስም፤
ረዓብን የሚረዱ እንኳ ይሰግዱለታል።
[14]"ታዲያ፣ ከእርሱ ጋር እሟገት ዘንድ፣
ልከራከረውም ቃላት እመርጥ ዘንድ፣
እንዴት እችላለሁ?
[15]ጻድቅ ብሆንም እንኳ፣ ልመልስለት አልችልም፤
ዳኛዬን ምሕረት ከመለመን ሌላ ላደርግ የምችለው የለም።
[16]ጠርቼው "አቤት!" ቢለኝም፣
ያዳምጠኛል ብዬ አላምንም።
[17]በዐውሎ ነፋስ ይሰብረኛል፤
ቍስሌንም ያለ ምክንያት ያበዛል፤
[18]ምሬትን አጠገበኝ እንጂ፣
ለመተንፈስ እንኳ ፋታ አልሰጠኝም።
[19]የኀይል ነገር ከተነሣ፣ እርሱ ኀያል ነው!
የፍትሕም ነገር ከተነሣ፣ መጥሪያ
ሊሰጠው[ፕ] የሚችል ማን ነው?
[20]ንጹሕ ብሆን እንኳ፣ አንደበቴ ይፈርድብኛል፣
እንከን የለሽ እንኳ ብሆን፣ በደለኛ ያደርገኛል።
[21]"ያለ ነቀፋ ብሆንም እንኳ፣
ስለ ራሴ ግድ የለኝም፤
የገዛ ሕይወቴንም እንቃታለሁ።
[22]ሁሉም አንድ ነው፤
'እርሱ ጻድቁንና ኀጥኡን ያጠፋል'
የምለውም ለዚህ ነው።
[23]መዓት ወርዶ ድንገት ሰው ሲጨርስ፣
በንጹሓን መከራ ይሣለቃል።
[24]ምድር በክፉዎች እጅ ስትወድቅ፣
እርሱ የፈራጆቿን ዐይን ይሸፍናል፤
ታዲያ፣ ይህን ያደረገው እርሱ ካልሆነ
ማን ሊሆን ይችላል?
[25]"ዘመኔ ከሚሮጥ ሰው ይልቅ ይፈጥናል፣
አንዳችም ደስታ ሳያይ ያልፋል።
[26]ከደንገል እንደ ተሠራ ታንኳ፣
ለመንጠቅ ቍልቍል እንደሚበር ንስር ይፈጥናል።
[27]'ማጕረምረሜን እረሳለሁ፤
ገጽታዬን ቀይሬ ፈገግ እላለሁ' ብል፣
[28]ንጹሕ አድርገህ እንደማትቈጥረኝ ስለማውቅ፣
መከራዬን ሁሉ እፈራለሁ።
[29]በደለኛ መሆኔ ካልቀረ፣
ለምን በከንቱ እለፋለሁ?
[30]ሰውነቴን በሳሙና[ኦ] ብታጠብ፣
እጄንም በልዩ መታጠቢያ ባነጻ፣
[31]ልብሴ እንኳ እስኪጸየፈኝ ድረስ፣
በዐዘቅት ውስጥ ታሰጥመኛለህ።
[32]"መልስ እሰጠው ዘንድ፣ እሟገተውም ዘንድ፣
እርሱ እንደ እኔ ሰው አይደለም።
[33]በሁለታችን ላይ እጅ የሚጭን፣
በመካከላችንም የሚዳኝ ቢኖር፣

9፥9 ዘፍ1፥16፤ኢዮ32፥22፤40፥15:19 9፥10 ዘዳ6፥22፤ኢዮ5፥9፤መዝ72፥18፤136፥4፤ኤር32፥20 9፥11 ኢዮ23፥8-9፤35፥14 9፥12 ቍ3፤ዘኍ23፥20፤ዘዳ32፥39፤ኢዮ11፥10፤ኢሳ14፥27፤29፥16፤43፥13፤45፥9፤ዳን2፥21፤4፥32፤ሮሜ9፥20 9፥13 ዘኍ14፥18፤ኢዮ10፥15፤26፥12፤መዝ78፥38፤87፥4፤89፥10፤ኢሳ3፥11፤6፥5፤30፥7፤48፥9፤51፥9 9፥14 ቍ3 9፥15 ቍ20:29፤ዘፍ18፥25፤1ሳሙ24፥12፤ኢዮ8፥5፤10፥15፤13፥19፤15፥6፤23፥4፤34፥5-6፤40፥2:5፤42፥7፤መዝ50፥6፤96፥13 9፥16 ኢዮ13፥22፤ሮሜ9፥20-21 9፥17 ኢዮ2፥3፤16፥12:14፤30፥16:22፤መዝ10፥10፤83፥15፤ኢሳ38፥13፤ዮና1፥4 9፥18 ኢዮ7፥19፤10፥1 9፥19 ቍ4፥33፤ነሀ9፥32፤ኤር49፥19 9፥20 ቍ15 9፥21 ቍ14፤ዘፍ6፥9፤ዘኍ11፥15፤ኢዮ6፥29፤7፥16፤10፥1፤13፥13፤34፥6:7 9፥22 ኢዮ3፥19፤10፥8፤መክ9፥2:3፤ሕዝ21፥3 9፥23 ኢዮ24፥1:12፤መዝ64፥4፤ዕን1፥3፤ዕብ11፥36፤1ጴጥ1፥7 9፥24 ኢዮ1፥15:17፤13፥14፤10፥3፤12፥6:9፤13፥1፤16፥11፤19፥7፤21፥7:16፤22፥18፤24፥12:23፤27፥2፤31፥35፤35፥15፤40፥8፤መዝ73፥3:12፤መክ8፥11፤ኢሳ41፥20፤ኤር12፥1፤ሰቆ3፥9 9፥25 ኢዮ7፥6:7፤10፥20 9፥26 ኢዮ24፥18፤39፥29፤መዝ46፥3፤ኢሳ18፥2፤ዕን1፥8 9፥27 ኢዮ7፥11 9፥28 ዘፀ34፥7፤ኢዮ3፥25፤7፥21 9፥29 ቍ3:15፤መዝ37፥33 9፥30 ኢዮ14፥4:17፤17፥9፤31፥7፤33፥9፤ኢሳ1፥15:18፤ኤር2፥22፤ሆሴ13፥12፤ሚል3፥2 9፥31 ኢዮ 7፥20፤34፥9፤35፥3፤መዝ35፥7፤40፥2፤51፥9፤73፥13፤ኤር2፥22፤ናሆ3፥6፤ሚል2፥3 9፥32 ቍ3፤ዘኍ23፥19፤መዝ143፥2፤መክ6፥10፤ሮሜ 9፥20 9፥33 ቍ19፤1ሳሙ2፥25

[ፕ]19 ሰብዓ ሊቃናት ይመልከቱ፤ የዕብራይስጡ ሊሰጠኝ ይላል
[ኦ]30 ወይም በረዶ

9፥9 *የድብና የኦሪዮን፣ የፕልያዲስና፤* እነዚህን ሦስቱን የከዋክብት ስብስቦች በ38፥31-32 እንደ ገና እናገኛቸዋለን፤ የመጨረሻዎቹ ሁለት የከዋክብት ስብስቦች ደግሞ በአሞ 5፥8 (ማብ ይመ) ላይ ይኛሉ። የጥንት እስራኤላውያን ስለ ጠፈር የነበራቸው ዕውቀት ውስን ቢሆንም፣ እግዚአብሔር እንደ ፈጠራቸው ስለ ሚያውቁ እርሱን ስለ ከዋክብት ከፍተኛ አድናቆት ነበራቸው።

9፥10፤ ኤልፋዝም በ5፥9 ልክ እንደዚሁ ተናግሮአል።

9፥12 *ማን ይከለክለዋል?* እግዚአብሔር የወደደውን ለማድረግ የማይናወጥና ሉዓላዊ የሆነ መብት ያለው መሆኑን ለማስገንዘብ ኢዮብ በጥብቅ ይከራከራል።

9፥13 *ረዓብን፤* በኢያሱ ም 2 ላይ የተጠቀሰችው ጋለሞታዋ ረዓብ ሳትሆን፣ በትውፊት መሠረት የባሕር አውሬ ነው (26፥12 ይመ)፤ በሌላም ስፍራ ግብፅን ለማመልከት ገብቶአል (ኢሳ 30፥7 እና ማብ ይመ)፤ 3፥8፤ 7፥12 እና ማብ ይመ።

9፥15 *ዳኛዬን፤* የእግዚአብሔርን ሚዛናዊነት ማንም ማዛነፍ አይችልም፤ (ዘፍ 18፥25 እና ማብ ይመ)።

9፥17፤ እግዚአብሔር ሰይጣንን ወደ ኢዮብ ሲልክ ታላቅ ዐላማ እንደነበረው ኢዮብ አላወቀም።

9፥20 *አንደበቴ ይፈርድብኛል፤* 15፥6 ይመ።

9፥21 *የገዛ ሕይወቴንም እንቃታለሁ፤* 7፥16 ይመ። ተስፋ መቍረጥ የሞላበት ንግግር ነው፤ ይህም በመጽሐፉ መጨረሻ ኢዮብ ንስሓ ሲገባ በከፊል ተደግሞአል (42፥6 ይመ)።

9፥22-24፤ እግዚአብሔር ለኢዮብ ታላቅ ምስጢር ሆኖበታል፤ በኢዮብ አእምሮ ውስጥ ካልሆነ በቀር፣ ኢዮብ ለመግለጽ የሚሞክረው አምላክ ከዚህ ይገኛል የሚባል ዐይነት አይደለም፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ራሱን የገለጸው አምላክ ሥነ ምግባራዊ ለሆነው ነገር ሁሉ ግድ አለው (በ38፥2 ላይ የተመለከተውን የእግዚአብሔርን ቃል በ40፥3 ላይ ከተመለከተው ከኢዮብ መልስ ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥24 *የፈራጆቿን ዐይን ይሸፍናል፤* ኢዮብ፣ ዳኞች ወንጀልንም፣ ወንጀል አልባነትንም በትክክል እንዳያዩ ዐይኖቻቸውን ሸፍኖአቸዋል ሲል እግዚአብሔርን ይከስዋል።

9፥26 *ከደንገል እንደ ተሠራ ታንኳ፤* የዘዳ 2፥3 ማብ ይመ።

9፥28 *ንጹሕ አድርገህ እንደማትቈጥረኝ፤* ኢዮብ ኀጢአት የሌለበት ጻድቅ ሰው ተብሎ አይሁን እንጂ፣ በደል የማይገኝበት ሰው ተብሎ በእግዚአብሔር ፊት መቆም ይፈልጋል፤ ይኸውም ከደረሰበት ሥቃዩ ጋር የሚመጣጠን በደል እንዳልፈጸመ ይታወቅለት ዘንድ ነው።

9፥29 *በደለኛ መሆኔ ካልቀረ፤* እርሱ የተቀበለው አሳዛኝ ሥቃይ እንደሚያመለክተው ማለት ነው።

9፥33 *በመካከላችንም የሚዳኝ፤* የ5፥1 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ኀያል በመሆኑ ኢዮብ ዐቅመቢስነት ተሰማው፤ ስለዚህ ጕዳዩን ወደ ፍርድ ችሎት ይዞ የሚቀርብለት ጠበቃ ፈለገ። ከዚህ ላይ ኢዮብ ስለ ጌታ ኢየሱስ መካከለኛነት መተንበዩ አይደለም፤ ኢዮብ የፈለገው ኀጢአቱን ይቅር የሚለውን ሳይሆን፣ በደለኛ አለመሆኑን የሚያረጋግጥለትን ጠበቃ ነውና (16፥20-21፤ 19፥25-26 ይመ)።

[34]ግርማው እንዳያስፈራኝ፣
ስንዚአብሔር በትሩን ከእኔ ላይ ቢያነሣ፣
[35]ሳልፈራው በተናገርሁት ነበር፤
አሁን ባለሁበት ሁኔታ ግን፣ አልችልም።

10

"ሕይወቴን እጅግ ጠላሁ፤
ስለዚህም ማጒረምረሜን ያለ ገደብ እለቃለሁ፤
በነፍሴም ምሬት እናገራለሁ።
[2]ስንዚአብሔርን እንዲህ እለዋለሁ፤
በምን ላይ እንዳልተስማማን ንገረኝ
እንጂ አትፍረድብኝ።
[3]የክፉዎችን ዕቅድ በደስታ እየተቀበልህ፣
እኔን ግን ስታስጨንቀኝ፣
የእጅህንም ሥራ ስታዋርድ ደስ ይልሃልን?
[4]አንተ ዐይንህ የሥጋ ለባሽ ዐይን ነውን?
ሟች የሆነ የሰው ልጅ እንደሚያይ
ታያለህን?
[5]ዘመንህ እንደ ሟች ሰው ዘመን ነውን?
ወይስ ዓመታትህ እንደ ሰው ዓመታት
ናቸውን?
[6]ታዲያ፣ በደሌን የምትፈላልግብኝ፣
ኀጢአቴንም የምትከታተለው ለምንድን
ነው?
[7]እኔ በደለኛ እንዳልሆንሁ፣
ከእጅህም ሊያስጥለኝ ማንም
እንደማይችል አንተ ታውቃለህ።

[8]"እጅህ አበጀችኝ፤ ሠራችኝም፤
መልሰህ ደግሞ ታጠፋኛለህን?
[9]እንደ ሸክላ እንዳበጀኸኝ አስብ፤
አሁን ደግሞ ወደ ትቢያ
ትመልሰኛለህን?
[10]እንደ ወተት አላፈሰስኸኝምን?
እንደ እርጎስ አላረጋኸኝምን?
[11]ቈዳና ሥጋ አለበስኸኝ፤
በዐጥንትና በጅማትም አገጣጥመህ
ሠራኸኝ።
[12]ሕይወትን ሰጠኸኝ፤ በጎነትንም አሳየኸኝ፤
እንክብካቤህም መንፈሴን ጠበቀ።

[13]"ይህን ሁሉ ግን በልብህ ሸሸግህ፣
ነገሩ በሐሳብህ እንደ ነበር ዐውቃለሁ፤
[14]ኀጢአትን ብሠራ ትመለከተኛለህ፤
መተላለፌንም ሳትቀጣ አታልፍም።
[15]በደለኛ ብሆን ወዮልኝ፤
ንጹሕ ብሆንም፣ ራሴን ቀና አላደርግም፤
ውርደትን ተከናንቤአለሁና፤
በመከራም ተዘፍቄአለሁ።[h]
[16]ራሴን ከፍ ከፍ ባደርግ፣ እንደ አንበሳ
ታደባብኛለህ፤
አስፈሪ ኀይልህን ደጋግመህ ታሳየኛለህ፤
[17]አዳዲስ ምስክሮችን ታመጣብኛለህ፤
ቍጣህንም በላዬ ትጨምራለህ፤
ሰራዊትህም ተከታትሎ ይመጣብኛል።

[18]"ታዲያ ለምን ከማሕፀን አወጣኸኝ?
ምነው ዐይን ሳያየኝ በሞትሁ ኖሮ!
[19]ምነው ባልተፈጠርሁ!
ወይም ከማሕፀን ቀጥታ ወደ መቃብር
በወረድሁ!
[20]ጥቂት የሆነው ዘመኔ እያለቀ አይደለምን?
ከሥቃዬ ፋታ እንዳገኝ ተወት አድርገኝ፤
[21]ወደማልመለስበት ስፍራ፣
ወደ ጨለማና ወደ ሞት ጥላ[i] አገር
ከመሄዴ በፊት፣
[22]ብርሃኑ እንደ ጨለማ ወደ ሆነበት፣
የሞት ጥላ ወዳረበበበት፣ ሥርዐት የለሽ
ወደ ሆነ ምድር፣
ድቅድቅ ጨለማ ወደ ሰፈነበት አገር
ሳልሄድ ተወኝ።"

ሶፋር

11

ነዕማታዊው ሶፋር እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]"ይህ ሁሉ ቃል መልስ ማግኘት
አይገባውምን?
ወይስ ተናጋሪ ሰው እንደ እውነተኛ
ይቈጠርን?

9፥34 ኢዮ6፥4፤7፥14፤21፤9፥33፤7፤መዝ32፥4፤39፥10፤73፥5 9፥35 ኢዮ7፥11፤15፥13፥21 10፥1 ዘኍ11፥15፤1ሳሙ1፥10፤1ነገ19፥4፤ኢዮ7፥11፤9፥18፥21 10፥2 ኢዮ9፥3፤13፥3፤40፥1፤ኢሳ3፥13፤ሆሴ4፥1፤5፥1፤12፥2፤ሚክ6፥2፤ሮሜ8፥33 10፥3 ቍ8፤ዘፍ1፥26፤ኢዮ4፥17፤9፥22፤24፤14፥15፤16፥9፥14፤19፥6፥21፤22፥10፤30፥13፥21፤31፥23፤34፥6፤19፤መዝ8፥6፤95፥6፤100፥3፤138፥8፤149፥2፤ኢሳ60፥21፤64፥8 10፥4 1ሳሙ16፥7፤ኢዮ11፥11፤14፥16፤24፥23፤28፥24፤31፥4፤34፥21፤41፥11፤መዝ11፥4፤33፥15፤119፥168፤139፥12፤ምሳ5፥21፤15፥3፤ኤር11፥20-23፤16፥17 10፥5 ኢዮ36፥26፤መዝ39፥5፤90፥2፥4፤102፥24፤2ጴጥ3፥8 10፥6 ኢዮ14፥16 10፥7 ቍ15፤ዘዳ32፥39፤ኢዮ6፥29፤11፥4፤16፥17፤27፥5፥6፤31፥6፤32፥1 10፥8 ቍ3፤ዘፍ2፥7፤2ሳሙ14፥14፤ኢዮ30፥15 10፥9 ዘፍ2፥7፤ኢዮ4፥19፤7፥21፤ኢሳ29፥16 10፥11 መዝ139፥13፥15 10፥12 ዘፍ2፥7፤24፥12፤45፥5፤1ጴጥ2፥25 10፥13 ኢዮ23፥13፤መዝ115፥3 10፥14 ዘፀ34፥7፤ኢዮ7፥21፤13፥27 10፥15 ቍ7፤ኢዮ9፥13፥15፤መዝ25፥16 10፥16 1ሳሙ17፥34፤ኢዮ5፥9፤መዝ7፥2፤ኢሳ28፥21፤29፥14፤38፥13፤65፥7፤ኤር5፥6፤25፥38፤ሰቆ3፥10፤ሆሴ5፥14፤13፥7 10፥17 ሩት1፥21፤1ነገ21፥10፤ኢዮ5፥7፤16፥8 10፥18 ኢዮ3፥8፥26፤መዝ22፥9፤መክ6፥12 10፥19 ኢዮ3፥3፤ኤር15፥10 10፥20 ኢዮ7፥7፥16፤9፥25፤14፥1፤መክ4፥2፤7፥1 10፥21 2ሳሙ12፥23፤ኢዮ3፥5፥13፤16፥22፤መዝ 39፥13፤መክ12፥5 10፥22 1ሳሙ2፥9፤ኢዮ3፥5፥13

[h]15 ወይም *መከራዬን ዐውቄአለሁ*
[i]21 ወይም *ከባድ ጥላ እንዲሁም ቍ 22*

9፥34፤ 13፥21 ይመ። *እግዚአብሔር በትሩን፤* የመለኮታዊ ፍርድና ቅጣት ምልክት ነው (መዝ 89፥32፤ ሰቆ 3፥1 ይመ)።

10፥1 *ሕይወቴን እጅግ ጠላሁ፤* የ9፥21 ማብ ይመ። *በነፍሴም ምሬት፤* ኢዮብ ምሬት ውስጥ ስለ ገባ፣ አእምሮው ስለ ልዑል እግዚአብሔር ያውጠነጠነው ሐሳብ፣ ትክክለኛ ግንዛቤ የሚሰጥ አይደለም።

10፥3፤ እግዚአብሔር በክፉዎች አካሄድ ደስ እንደሚሰኝ፣ በደል በሌለበት በእርሱ ላይ ግን (9፥28 እና ማብ ይመ) ቍጣውን ያወረደ መሆኑን በማሰብ ኢዮብ አጉል ስሜት ውስጥ ገባ። ታመው በተኙበት ቦታ ደርዝ ላለው ትምህርተ መለኮት የተመቸ አለመሆኑን የሚያሳይ ነው። ሰዎች በመራር ሥቃይ ላይ ሲገኙ ፍቅርና ሐዘኔታ ይደረግላቸው ዘንድ አስፈላጊ ነው። ኢዮብ የማታ ማታ ንስሓ ይገባል፤ እግዚአብሔርም እንደቸርነቱ ይቅርታ ያደርግለታል (42፥1-6)።

10፥4 *ዐይንህ የሥጋ፤* ፍጹም እንዳልሆነው እንደ ሰው ዕይታ ማለት ነው።

10፥8-17፤ ኢዮብ እግዚአብሔርን እንደ ባላንጣው በመቍጠር አሁንም ጥያቄውን ያቀርባል። እግዚአብሔር ኢዮብን በእናቱ ማሕፀን ግሩምና ድንቅ አድርጎ ሠርቶት ሳለ፣ ሥቃይ ተቀባዩ ኢዮብም ያለበደል መሆኑ እየታወቀ፣ እግዚአብሔር ኢዮብን ለምን በሥቃይ ውስጥ እንዲሆን እንደ ፈለገ ኢዮብ ለማወቅ ይጠይቃል።

10፥8-11፤ እግዚአብሔር ሕፃንን በማሕፀን ውስጥ መፍጠሩን የሚያሳይ ቅኔአዊ አገላለጽ ነው (መዝ 139፥13-16 ይመ)።

10፥9 *እንደ ሸክላ እንዳበጀኸኝ፤* የ4፥19 ማብ ይመ። *ወደ ትቢያ ትመልሰኛለህን?* የዘፍ 3፥19 ማብ ይመ።

10፥15-16፤ በደለኛም ይሁን በደል አልባ፣ ሁሉን ቻይ እግዚአብሔር ለእርሱ እንደ ጽድቅ እንደማይፈርድለት ኢዮብ ያስባል።

10፥17 *ምስክሮችን ታመጣብኛለህ፤* የ9፥3 ማብ ይመ።

10፥18-22፤ የም 3 ማብ ይመ።

10፥21 *ወደማልመለስበት ስፍራ፤* የ7፥9 ማብ ይመ። *ወደ ጨለማና ወደ ሞት ጥላ አገር፤* 38፥17 ይመ። ጥንታዊው የመስጴጦምያ ጽሑፍ መቃብርን "የጨለማ ቤት" ይለዋል።

11፥1-20፤ እንደ ኤልፋዝና (4፥7-11 ይመ) እንደ በልዳዶስ (8፥3-6 ይመ) ሶፋርም ኢዮብን ለዚህ ሁሉ ሥቃይ የዳረገው ኀጢአቱ እንደ ሆነ ይናገራል።

11፥2-3፤ ሶፋር የኢዮብ ሥቃይ ምን ያህል መሆኑን ሳይረዳ ማውገዙ፣ ርኅራኄ እንደሌለው ያመለክታል። በሌላም በኩል

[3]በውኑ የአንተ መዘላበድ ሰውን ዝም
ያሰኛልን?
ስታፌዝስ የሚገሥጽህ የለም?
[4]እግዚአብሔርንም፣ 'ትምህርቴ የጠራ፤
በዐይንህም ፊት የጸዳሁ ነኝ' ትለዋለህ::
[5]ምነው እግዚአብሔር ቢናገርህ!
ከንፈሩንም በአንተ ላይ ቢከፍት!
[6]እውነተኛ ጥበብ ባለ ብዙ ፈርጅ ናትና፣
የጥበብንም ምስጢር ምነው በገለጠልህ!
እግዚአብሔር ለኀጢአትህ የሚገባውን
እንዳላስከፈለህ ባወቅህ ነበር::

[7]"የእግዚአብሔርን ጥልቅ ምስጢር ልትለካ
ትችላለህን?
ወይስ ሁሉን የሚችለውን አምላክ
መርምረህ ትደርስበታለህን?
[8]ከሰማይ ይልቅ ከፍ ይላል፤ ምን ልታደርግ
ትችላለህ?
ከሲኦልም* ይጠልቃል፤ ምን ልታውቅ
ትችላለህ?
[9]መጠኑ ከምድር ይልቅ ይረዝማል፤
ከባሕርም ይልቅ ይሰፋል::

[10]"እርሱ ተከታትሎ መጥቶ በግዞት
ቢያስቀምጥህ፣
የፍርድ ሸንጎም ቢሰበስብ፣ ማን
ሊከለክለው ይችላል?
[11]በእውነት እርሱ ሸፍጠኞችን ያውቃል፣
ክፋት ሲሠራም ልብ ይላል::
[12]ጅል ሰው ጥበበኛ ከሚሆን ይልቅ፣
የሜዳ አህያ ሰው ሆኖ ቢወለድ
ይቀላል::[0]

[13]"ነገር ግን ልብህን ብትሰጠው፣
እጅህንም ወደ እርሱ ብትዘረጋ፣
[14]በእጅህ ያለውን ኀጢአት ብታርቅ፣
ክፋትም በድንኳንህ እንዳይኖር
ብታደርግ፣
[15]በዚያን ጊዜ ሳታፍር ቀና ትላለህ፤
ያለ ፍርሀት ጸንተህ ትቆማለህ፤
[16]መከራህን ትረሳለህ፤
ዐልፎ እንደ ሄደ ጐርፍም ታስበዋለህ::
[17]ሕይወትህ ከቀትር ይልቅ ያበራል፤
ጨለማውም እንደ ንጋት ይሆናል::
[18]ተስፋ ስላለ ተደላድለህ ትቀመጣለህ፤
ዙሪያህን ትመለከታለህ፤ በሰላምም
ታርፋለህ::
[19]ያለ አንዳች ሥጋት ትተኛለህ፤
ብዙ ሰዎችም ደጅ ይጠኑሃል::
[20]የክፉዎች ዐይን ግን ትጨልማለች
ማምለጫም አያገኙም፤
ተስፋቸውም ሞት ብቻ ነው::"

ኢዮብ

12

ኢዮብ እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]"በእርግጥ ሰው ማለት እናንተ
ናችኍ!
ጥበብም ከእናንተ ጋር ትሞታለች!
[3]ነገር ግን እኔም እንደ እናንተ አእምሮ
አለኝ፤
ከእናንተ አላንስም፤
እንዲህ ያለውን ነገር የማያውቅ ማን
ነው?

11፥1 ኢዮ2፥11
11፥2 ዘኍ41፥6፤ ኢዮ6፥29፤8፥2፤16፥3
11፥3 ኢዮ12፥4፤ 16፥10፤17፥2፤21፥3፤ 30፥1፤መዝ1፥1፤ኤፌ 4፥29፤5፥4
11፥4 ኢዮ9፥21፤ 10፥7
11፥5 ዘፀ20፥19፤ ኢዮ23፥5፤32፥13፤ 38፥1
11፥6 ዕዝ9፥13፤ ኢዮ9፥4፤15፥5፤ 1ቆሮ2፥10
11፥7 ኢዮ5፥9፤ምክ 3፥11
11፥8 ዘኍ15፥5፤ ኢዮ7፥9፤15፥13፡25፤ 22፥12፤25፥2፤33፥13 ፤40፥2፤መዝ57፥10፤ 139፥8፤ኢሳ55፥9፤ ኤፌ3፥18
11፥9 ኢዮ22፥12፤ 35፥5፤36፥26፤37፥5፡ 23፤ኢሳ40፥26፤ኤፌ 3፥19-20
11፥10 ኢዮ9፥12፤ ራእ3፥7
11፥11 ኢዮ10፥4፤ 31፥37፤34፥11፡25፤ 36፥7፤መዝ10፥14
11፥12 ዘኍ16፥12፤ 2ዜና6፥36
11፥13 ዘፀ9፥29፤ 1ሳሙ7፥3፤ኢዮ5፥8፡ 27፤መዝ78፥8
11፥14 ኢሱ24፥14፤ ኢ.22፥23፤መዝ101፥4
11፥15 ዘኍ4፥7፤ 1ሳሙ2፥9፤ኢዮ22፥ 26፤መዝ3፥6፤20፥8፤3 7፥23፤40፥2፤119፥5፤ ኤፌ6፥14
11፥16 ኢሱ7፥5፤ ኢዮ22፥11፤መዝ58፥ 7፤112፥10፤ኢሳ26፥ 16፤37፥3፤65፥16፤ ሕዝ21፥7
11፥17 ኢዮ17፥12፤18፥6፤22፥28፤29፥3፤መዝ18፥28፤37፥6፤112፥ 4፤119፥105፤ኢሳ5፥20፤58፥8፡10፤ 62፥1፤ዮሐ8፥12 11፥18 ዘሌ 26፥6፤መዝ3፥5፤4፥8፤127፥2፤ምሳ3፥24፤መክ5፥12፤ኢሳ11፥10፤14፥ 3፤28፥12፤30፥15፤ 32፥18፤ዘካ3፥10 11፥19 ዘሌ26፥6፤ኢሳ45፥14
11፥20 ዘዳ28፥65፤ኢዮ8፥13፤12፥10፤17፥5፤18፥18፤27፥22፤34፥ 22፤36፥6፤መዝ139፥11-12፤ኤር11፥11፤23፥24፤25፥35፤አሞ2፥14፤ 9፥2-3 12፥2 ኢዮ15፥8፤17፥10 12፥3 ኢዮ13፥2፤15፥9

*8 *ወይም ከመቃብር*
012 *ወይም የዱር አህያ ለማዳ ሆኖ ሊወለድ ይችላል*

ሶፋር ያን ያህል ውግዘት ማውረዱ ትክክል አይደለም፤ ኢዮብ በቅን ልቦና ተነሣሥቶ የእግዚአብሔር አሠራር የቱን ያህል ምስጢር እንደሆነበት ገልጸአል (9፥14-24 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ሶፋር በከንቱ ሊከሰው ጸያፍ የሆነ ቃል በእግዚአብሔር ላይ አላሰ ማም::

11፥4 *የጸዳሁ ነኝ፤* በ10፥7፡15 ላይ ኢዮብ በደለኛ እንዳ ልሆነ ይናገራል፤ በ9፥21 ላይ ደግሞ እንከን የማይገኝበት መሆኑን ይናገራል፤ ይህም በ1፥8፤ 2፥3 ላይ እግዚአብሔር ስለ ኢዮብ ከሰጠው ምስክርነት ጋር ይመሳሰላል:: ሶፋር ግን ኀጢአት የሌ ለብኝ ፍጹም ሰው ነኝ ብሎ እንደ ተናገረ አድርጎ ኢዮብን ይከ ሳል፤ ኢዮብ ግን የትም ቦታ በእንዲህ ዐይነት አገላለጽ አልተጠ ቀመም::

11፥5፤ ሶፋር፣ እግዚአብሔር በኢዮብ ላይ የቍጣ ቃል የሚናገር መስሎት ነበር፤ ነገር ግን እግዚአብሔር በመጨረሻ የቍጣ ቃል ያሰማው በሶፋር ላይ ነው (42፥7 ይመ)::

11፥6 *እውነተኛ ጥበብ ባለ ብዙ ፈርጅ ናትና፤* የብሉይ ኪዳን የቅኔ መጻሕፍት (በተለይም መጽሐፈ ምሳሌ) ሥውር ትር ጕም ያላቸውን ምሳሌዎችን፣ እንቆቅልሾችንና ተምሳሌቶችን በብ ዛት ተጠቅመዋል:: በሶፋር ግምት ኢዮብ ስለ እግዚአብሔር ያለው ዕውቀት ላይ ላዩን ነው፤ ማስተዋልም የለውም (ቍ 7-9 ይመ)::

11፥7፤ ሶፋር በ38፥1-42፥6 ላይ ያለውን የጌታን ቃል፣ ወደፊት እንዲህ ሳይሆን አይቀርም ብሎ ያሰበው ካለማስተዋል የተነሣ ነው:: /

11፥8-9፤ ሶፋር የእግዚአብሔርን ዕውቀት ጥልቀቱን፣ ከፍታውን፣ ስፋቱንና ርዝመቱን እንደሚገልጽ ሁሉ ጳውሎስም የክርስቶስን ፍቅር እንደዚሁ ይገልጻል (ኤፌ 3፥18 ይመ)::

11፥8 *ምን ልታደርግ ትችላለህ?* ወደ ሰማይ ወጥተህ የእግዚአብሔርን ዕውቀት መመርመር ትችላለህን?

11፥11-12 *ሸፍጠኞችን... ጅል ሰው፤* ኢዮብ በታምር ካልሆነ በቀር ከቶ እንደማይለወጥ ሶፋር ይናገራል::

11፥13-20፤ ሶፋር የኢዮብ ችግር መንሥኤው ኀጢአቱ እንደ ሆነ ያስባል፤ ይህ ከሆነ ደግሞ ኢዮብ ማድረግ ያለበት ንስሓ መግባት ነው፤ ከዚያም ሕይወቱ የተባረከና አስደሳች ይሆናል:: እግዚአብሔር ግን እኛ ልጆቹ በመሆናችን ሕይወታ ችን፣ "ከቀትር ይልቅ" እንደሚበራ (ቍ 17) ቃል አልገባልንም:: ጌታ ለእኛ ለልጆቹ ከዚህ ዓለም ምቾት ወይም ሌሎች፣ "ደጅ ይጠኑሃል" (ቍ 19) ከሚለው የላቀ ዐላማ አለው:: የሶፋር ፍልስፍና ከመዝ 73 ጋር የሚጋጭ ነው::

11፥13 *እጅህንም ወደ እርሱ ብትዘረጋ፤* ለርዳታ ማለት ነው (ምሳ 1፥24፤ ሰቆ 1፥17 ይመ)::

11፥15 *ሳታፍር ቀና ትላለህ፤* ሶፋር በ10፥15 ላይ የተጠቀ ሰውን የኢዮብን ሐሳብ ላይ ያስተጋባል::

11፥20፤ በልዳዶስም በተመሳሳይ መንገድ ንግግሩን ይደ መድማል (8፥22 ይመ)::

12፥1-14፡22፤ ቀደም ሲል እንደነበረው አሁንም የኢዮብ መልስ ሁለት ክፍል አለው፤ ይህም ከሦስት ወዳጆቹ ጋር የሚያደርገው ውይይት (12፥2-13፥19) ከዚያም ለእግዚአብሔር የሚያቀርበው መልስ (13፥20-14፥22) ነው::

12፥2፤ ኢዮብ ለመጀመሪያ ጊዜ መካሪዎቹን በምጸት ይናገራል (ቍ 20 ይመ)::

12፥3 *የማያውቅ ማን ነው?* ቍ 9 ይመ:: ወዳጆቹ ለኢ ዮብ የሰጡት ምክር ተራ ነገርና ዋጋ ቢስ ነው::

[4]እግዚአብሔርን ጠርቼ የመለሰልኝ ሰው
ብሆንም፣
ለባልንጀሮቼ መሣቂያ ሆኛለሁ፤
ጻድቅና ያለ ነቀፋ ሆኜ እያለሁ፣ መሣቂያ
ሆኛለሁ።
[5]የደላቸው በመከራ ያፌዛሉ፤
እግሩ የተንሸራተተውንም ይገፈትራሉ።
[6]የቀማኞች ድንኳን አይታወክም፤
አምላካቸውን በእጃቸው ይዘው እየዞሩም፣*
እግዚአብሔርንም እያስቈጡ በሰላም
ይኖራሉ።

[7]"እስቲ እንስሶችን ጠይቅ፤
ያስተምሯችኋል፤
የሰማይ ወፎችንም ጠይቅ፣
ይነግሯችኋል፤
[8]ለምድር ተናገሩ፤ ታስተምራችኋለች፤
የባሕርም ዓሣ ይነግራችኋል።
[9]የእግዚአብሔር እጅ ይህን እንዳደረገ፣
ከእነዚህ ሁሉ የማያውቅ ማን ነው?
[10]የፍጥረት ሁሉ ሕይወት፣
የሰውም ሁሉ መንፈስ በእጁ ናትና፤
[11]ምላስ የምግብን ጣዕም እንደሚለይ፣
ጆሮ ቃላትን አይለይምን?
[12]ጥበብ ያለው በአረጋውያን ዘንድ
አይደለምን?
ማስተዋልስ ረጅም ዕድሜ ባላቸው ዘንድ
አይገኝምን?

[13]"ጥበብና ኀይል የእግዚአብሔር ናቸው፤
ምክርና ማስተዋልም በእርሱ ዘንድ
ይገኛሉ።
[14]እርሱ ያፈረሰውን መልሶ የሚገነባ የለም፣
እርሱ ያሰረውን የሚፈታ አይገኝም።
[15]እርሱ ውሃን ቢከለክል፣ ድርቅ ይሆናል፤
ቢለቀውም ውሃው ምድሪቱን
ያጥለቀልቃል።
[16]ብርታትና ድል ማድረግ በእርሱ ዘንድ
ይገኛል፤
አታላዩም ተታላዩም በእርሱ እጅ
ናቸው።
[17]አማካሪዎችን ከተበባቸው ያራቍታል፤
ፈራጆችንም ማስተዋል ይነሣል።
[18]ነገሥታትን ድግ ያስፈታል፤
ገመድም በወገባቸው ያስራል።*
[19]ካህናትን ከክህነታቸው ያዋርዳል፤
ለዘመናት የተደላደሉትንም ይገለብጣል።
[20]ዕውቅ መካሪዎችን ቋንቋ ያሳጣል፤
የሽማግሌዎችንም ማስተዋል ይወስዳል።
[21]የተከበሩትን ውርደት ያከናንባል፤
ብርቱዎችንም ትጥቅ ያስፈታል።
[22]የጨለማን ጥልቅ ነገሮች ይገልጣል፤
የሞትንም ጥላ ወደ ብርሃን ያወጣል።
[23]ሕዝቦችን ታላቅ ያደርጋል፤ መልሶም
ያጠፋቸዋል፤
ሕዝቦችን ያበዛል፤ ያፈልሳቸዋልም።
[24]የዓለም መሪዎችን ማስተዋል ይነሣል፤
መንገድ በሌለበት በረሓም
ያቅበዘብዛቸዋል፤
[25]ብርሃን በሌለበት ጨለማ በዳበሳ ይሄዳሉ፤
እንደ ሰካራምም ይንገዳገዳሉ።

13

"ይህን ሁሉ ዐይኔ አይቶአል፤
ጆሮዬም ሰምቶ አስተውያለሁ፤
[2]እናንተ የምታውቁትን፣ እኔም
ዐውቃለሁ፤
ከእናንተ የማንስ አይደለሁም።
[3]ነገር ግን ሁሉን ከሚችል አምላክ ጋር

12፥4 ዘፍ6፥9፥38፥23፤ኢዮ6፥14፥29፥11፥31፥15፥16፥16፥10፤19፥14፤መዝ91፥15 12፥5 መዝ17፥5፤37፥31፥38፥16፥66፥9፥73፥2፥94፥18፤123፥4 12፥6 ኢዮ5፥24፤9፥24 12፥7 ኢዮ18፥3፤35፥11፤ማቴ6፥26፤ሮሜ1፥20 12፥9 ኢዮ9፥24፤ኢሳ1፥3 12፥10 ዘፍ2፥7፤ዘኍ16፥22፤ኢዮ11፥20፤ዳን5፥23፤ሐሥ17፥28 12፥11 ኢዮ34፥3 12፥12 ቍ20፤1ነገ4፥2፤ኢዮ15፥10፥17፥4፥32፥7፥9፥34፥4፥10 12፥13 ዘኍ23፥19፤1ነገ3፥12፤ኢዮ9፥4፤32፥8፥38፥36፤ምሳ2፥6፥21፥30፤ኢሳ40፥13-14፥45፥9፤ኤር32፥19፤ዳን1፥17፤1ቆሮ1፥24 12፥14 ዘጸ13፥16፤ኢዮ9፥3፥16፥9፥19፥10፤መዝ127፥1፤ኢሳ22፥22፥24፥20፥25፥2፤ሕዝ26፥14፤ራእ3፥7 12፥15 ዘፍ7፥24፤ዘዳ28፥22፤1ነገ17፥1፤ኢዮ28፥25፤ኢሳ40፥12 12፥16 2ዜና18፥22፤ኢዮ9፥4፥13፥7፥9፥27፥4፤ሮሜ2፥11 12፥17 ቍ19፤ኢዮ3፥14፥19፥9፤ኢሳ20፥4፤1ቆሮ1፥20 12፥18 ቍ21፤ኢዮ34፥18፤መዝ107፥14፥40፥116፥16፤ኢሳ5፥27፥40፥23፤ናሆ1፥13 12፥19 ቍ17፤ዘዳ24፥15፤ኢዮ9፥24፥14፥20፥22፥8፥24፥12፥22፥34፥20፥28፥35፥9፤ኢሳ2፥22፤31፥8፥40፥17፥23፤ኤር25፥18፤ዳን2፥21፥34፤ሉቃ1፥52 12፥20 ቍ12፥24፤ዳን4፥33፥34 12፥21 ቍ18፤ኢዮ3፥15፤ኢሳ34፥12 12፥22 ኢዮ3፥5፤መዝ139፥12፤ዳን2፥22፤1ቆሮ4፥5 12፥23 ዘፀ34፥24፤ኢዮ5፥12፤መዝ2፥1፥46፥6፥107፥38፤ኢሳ9፥3፥13፥4፥26፥15፤54፥3፤ኤር25፥9፤ሐሥ17፥26 12፥24 ቍ20፤መዝ107፥40 12፥25 ዘዳ28፥29፤ኢዮ18፥6፥21፥17፥29፥3፤መዝ107፥27፤ኢሳ24፥20

*6 ወይም የእግዚአብሔር እጅ በምታመጣቸው ነገር
*18 ወይም የነገሥታትን ድግ… ፤ ወቅ ያስራል

12፥4 *እግዚአብሔርን ጠርቼ የመለሰልኝ፤* የሥቃይ ዘመኑ ከመጀመሩ በፊት በነበረው ሕይወቱ ማለት ነው (ከ9፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥5፤ በምቾት ላይ ያሉ ሰዎች እንደ ኢዮብ መከራ ያገኛቸውን ሰዎች ይንቃሉ።

12፥6፤ እንዲህ ዐይነቱ ሐሳብ (9፥21-24 ይመ) መካሪዎችን ያበሳጫል፤ ይህም ኢዮብን፣ "የተንገደገደ ሰው" (ቍ 5) የሚል ቅጥያ እንዲለጥፉበት አድርጎአቸዋል።

12፥7-12፤ እግዚአብሔር የወደደውን እንደሚያደርግ፣ ሰው ከሥቃዩ ይድንም ዘንድ የግል እምነቱ ዋስትና እንደማይሰጠው ለማስረዳት በእስቲ ተመልከቱት መልክ ያቀረበው ማስረጃ የጠቅላላውን የተፈጥሮን ሁኔታ ነው።

12፥7 *ያስተምሯችኋል፤* ጻድቅ እንደሚሠቃይ፣ ክፉዎች ደግሞ በምቾት እንደሚኖሩ ማለት ነው።

12፥9 *የእግዚአብሔር፤* በኢዮብና በወዳጆቹ ንግግር ሁሉ (ም 3-37)፣ "እግዚአብሔር" (በዕብራይስጥ ያህዌ) የሚለው መለኮታዊ ስም የተጠቀሰው በዚህ ስፍራ ብቻ ነው።

12፥11፤ ኤሊሁም በ34፥3 ላይ ይህንኑ ተናግሮአል። በ6፥6 ላይ ኢዮብ የኤልፋዝን ንግግር "የማይጣፍጥ ምግብ ነው" ካለው ጋር ያነጻጽሩ።

12፥12፤ መካሪዎቹ አዛውንት ቢሆኑም እንኳን እውነተኛ ጥበብ የጎደላቸው በመሆናቸው ኢዮብ ይገሥጻቸዋል።

12፥13-25፤ የዚህ ክፍል ዐቢይ ሐሳብ በቍ 13 ላይ ተመልክቶአል፤ እግዚአብሔር በተፈጥሮ ላይ በተለይም በታሪክ ላይ የበላይ ገዢ ነው። የቀረው ቅኔ የእግዚአብሔርን ኀይልና ጥበብ አሉታዊ በሆነ መልክ ይገልጻል፤ ለምሳሌም ተፈጥሮ ምን ያህል አጥፊ እንደ ሆነ (ቍ 14-15)፣ ዳኞች ምን ያህል አላዋቂዎች እንደ ሆኑ (ቍ 17)፣ ካህናት ምን ያህል እንደ ተዋረዱ (ቍ 19)፣ *ታማኝ* የሆኑት መካሪዎች እንዴት ጸጥ እንዲሉ እንዴት እንደተደረገና ሽማግሌዎችም ማስተዋልን እንደምን እንደ ተነጠቁ (ቍ 20)። እግዚአብሔር ኀያል ሥልጣኑን የሚገልጸው እኛ ልንገነዘበው በምንችለው መንገድ ነው የሚለውን የኤልፋዝን አመለካከት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (5፥10-16)።

12፥20፤ የቀሩ 2 ማብ ይመ።

12፥21፡24፤ በዕብራይስጡ ትርጕም እነዚህ ስንኞች በመዝ 107፥40 ላይ ተደግሞአል።

12፥22፤ ጥልቅ የሆኑ ነገሮች፣ ምስጢሮችና ክፉ ዕቅዶች በእግዚአብሔር ፊት የተገለጡ ናቸው።

12፥25 *ጨለማ በዳበሳ፤* በ5፥14 ላይ ኤልፋዝ በሙሉ ልብ የተናገረውን፣ ኢዮብ ያንኑ በማስመሰል ይህን ክፍል ይደመድማል።

13፥1-12፤ ኢዮብ መካሪዎቹ ከቶ የማይታመኑ እየሆኑ መምጣታቸውን ይገልጻል (ቍ 12 ይመ)፤ ሐሰተኛ ሐኪሞች ይላቸዋል፤ እግዚአብሔር ከኢዮብ ይልቅ ብርቱ ስለሆነ በኢዮብ ላይ የሐሰት ቃል በመናገር ለእግዚአብሔር በማድላታቸው ይከሳቸዋል (ቍ 7-8)፣ አንድ ቀን እግዚአብሔር ስለ አታላይነታቸው ይቈጣቸዋል (9-11 ይመ)።

13፥1 *ይህን ሁሉ፤* በም 12 ላይ እንደ ተገለጸው የእግዚአብሔርን ሁለገብ ድርጊት የሚያመለክት ነው።

13፥2፤ 15፥9 ይመ። *ከእናንተ የማንስ አይደለሁም፤* 12፥3 ላይ ያለው እዚህ ተደግሞአል።

መነጋገር እፈልጋለሁ፤
ከእግዚአብሔርም ጋር መዋቀስ እሻለሁ::
[4]እናንተ ግን፣ በሐሰት የምትለብጡ ናችሁ፤
ሁላችሁ የማትረቡ ሐኪሞች ሆናችኋል::
[5]ምነው ዝም ብትሉ!
ያ ከጥበብ ይቈጠርላችሁ ነበር!
[6]እንግዲህ ክርክሬን ስሙ፤
የከንፈሬንም አቤቱታ አድምጡ::
[7]ስለ እግዚአብሔር ብላችሁ በክፋት
ትናገራላችሁን?
ስለ እርሱስ በማታለል ታወራላችሁን?
[8]ለእርሱ ታደላላችሁን?
ስለ እግዚአብሔር ጥብቅና ልትቆሙ ነውን?
[9]እርሱ ቢመረምራችሁ መልካም ነገር
ይገኝባችኋልን?
ሰውን እንደምታታልሉ፣ ልታታልሉት
ትችላላችሁን?
[10]በስውር አድልዎ ብታደርጉ፣
በእርግጥ እርሱ ይገሥጻችኋል::
[11]ግርማው አያስደነግጣችሁምን?
ክብሩስ አያስፈራችሁምን?
[12]ምሳሌዎቻችሁ የዐመድ ምሳሌዎች
ናቸው፣
መከላከያቻችሁም የጭቃ ምሽግ ነው::

[13]"ዝም በሉ፤ እኔ ልናገር፤
የመጣው ይምጣብኝ::
[14]ሥጋዬን በጥርሴ፣
ሕይወቴንም በእጄ ለምን እይዛለሁ?
[15]ቢገድለኝም እንኳ በእርሱ ተስፋ
አደርጋለሁ፤
ስለ መንገዴም ፊት ለፊት
እከራከረዋለሁ::[f]
[16]ኀጢአተኛ በእርሱ ፊት መቅረብ
ስለማይችል፤
ይህ ድፍረቴ ለመዳኔ ይሆናል::
[17]ቃሌን በጥንቃቄ አድምጡ፤
እኔ የምለውንም ጆሮአችሁ በሚገባ
ይስማ፤
[18]እንግዲህ ጉዳዬን ይገዩ ቀርቤአለሁ፤
እንደሚፈርድልኝም ዐውቃለሁ::
[19]ሊከሰኝ የሚችል አለ?
ካለም፣ ዝም ብዬ ሞቴን እጠብቃለሁ::
[20]"አምላክ ሆይ፣ እነዚህን ሁለት ነገሮች
ብቻ ስጠኝ፣
ያን ጊዜ ከፊትህ አልሰወርም፤
[21]እጅህን ከእኔ ላይ አንሣ፤
በግርማህም አታስፈራራኝ፤
[22]ከዚያ በኋላ ጥራኝ፤ እኔም
እመልስልሃለሁ፤
ወይም እኔ ልናገር፤ አንተ መልስልኝ::
[23]በደሌና ኀጢአቴ ምን ያህል ነው?
መተላለፌንና ኀጢአቴን አስታውቀኝ::
[24]ፊትህን ለምን ትሰውራለህ?
እንደ ጠላትህስ ለምን ትቈጥረኛለህ?
[25]ነፋስ ያረገፈውን ቅጠል ታስጨንቃለህን?
የደረቀውንስ እብቅ ታሳድዳለህን?
[26]መራራ ነገር ትጽፍብኛለህ፤
የወጣትነቴንም ኀጢአት ታወርሰኛለህ::
[27]እግሬን በእግር ግንድ ታጣብቃለህ፤
ውስጥ እግሬም ላይ ምልክት አድርገህ፣
ዱካዬን አጥብቀህ ትከታተላለህ::
[28]"እንደ በሰበሰ ግንድ፣
ብል እንደ በላው ልብስ፣ ሕይወት
እያደር ማለቅ ነው::

14

"ከሴት የተወለደ ሰው፣
ዘመኑ አጭርና በመከራ
የተሞላ ነው፤

13፥1 ኢዮ9፥24
13፥2 ኢዮ12፥3
13፥3 ኢዮ5፥8፡ 17፤9፥14-20፥10፥2፤ 40፥2
13፥4 ኢዮ6፥15፤ መዝ119፥69፤ኢሳ9፥ 15፤ኤር8፥22፤23፥32
13፥5 ቍ13፤መሳ 18፥19፤ምሳ17፥28
13፥6 ኢዮ33፥1፤ 36፥4
13፥7 ኢዮ12፥16፤ 16፥17
13፥8 ዘሌ19፥15
13፥9 ኢዮ9፥3፤ 12፥16፤ገላ6፥7
13፥10 ዘሌ19፥15፤ 2ዜና19፥7
13፥11 ዘፀ3፥6፤ኢዮ 31፥23
13፥12 ነህ4፥2-3
13፥13 ቍ5፤ኢዮ 7፥11፤9፥21
13፥14 መሳ9፥17
13፥15 ኢዮ5፥8፤7፥ 6፤27፥5፤መዝ23፥4፤ 27፥1፤ምሳ14፥32፤ ኢሳ12፥2፤ዳን3፥28
13፥16 ዘፍ3፥8፤ ኢዮ8፥13፤መዝ30፥5፤ ኢሳ12፥1፤54፥7-8፤ ሆሴ14፥4፤ፊል1፥19
13፥17 ኢዮ21፥2
13፥18 ቍ3፤ኢዮ2፥ 3፤9፥21፤23፥4፤ 37፥19
13፥19 ኢዮ3፥13፤ 9፥15፤10፥8፤40፥4፤ ኢሳ50፥8፤ሮሜ8፥33
13፥21 ዘፀ9፥3፤ኢዮ 6፥4፤ዕብ10፥31
13፥22 ኢዮ9፥16፡ 35፥14፥15
13፥23 1ሳሙ26፥ 18፤ኢዮ7፥21፤9፥21፤ 14፥17፤33፥9
13፥24 ዘዳ32፥20፤ ኢዮ16፥9፤19፥11፤ 33፥10፤ መዝ88፥14-15፤ኤር30፥14፤ሰቆ2፥5 13፥25 ዘሌ26፥36፤ኢዮ19፥2፡ 22፡28፤21፥18፤መዝ1፥4፤35፥5፤83፥13፤ኢሳ17፥13፤42፥3፤43፥17፤ ሆሴ13፥3 13፥26 ኢዮ18፥7፤20፥11፤21፥23፤መዝ25፥7 13፥27 ዘፍ40፥15፤ኢዮ10፥14፤33፥11፤ኤር20፥2፤ሐሥ16፥24 13፥28 ዘዳ 28፥35፤መዝ39፥11፤102፥26፤ኢሳ50፥9፤51፥8፤ሆሴ5፥12፤ማር2፥21፤ ያዕ5፥2 14፥1 ዘፍ3፥17፤ኢዮ7፥2፤10፥20፤15፥14፤ማቴ11፥11

[f]15 *ወይም በእርግጥ እርሱ ይገድለኛል፤ ተስፋ የለኝም፤ ይሁን እንጂ ...*

13፥5፤ ቍ 13 ይመ:: የኢዮብ ወዳጆች ቀደም ሲል አፋቸውን ሳናርፈው አጠገቡ በመገኘታቸው፣ የወዳጅ ተግባር አከናውነዋል (2፥13 ይመ)፤ በዚህ ጊዜ ኢዮብ የሰጠው መልስ ግን ሆን ተብሎ የተሰነዘረ አሽሙር ነው (ከምሳ 17፥28 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥12 *ምሽግ፤ ያዋጣናል* ብለውና የእግዚአብሔር ፍርድ ነው በማለት ያቀረቡት መከላከያ ሐሳባቸው ነው::

13፥15፤ ከዚህና በቍ 18 ላይ በአማርኛ በቀረበው ጥቅስ ላይ የተመለከተው ሐሳብ ኢዮብ እጅግ የከፋ ሥቃይ ተቀብሎ ሳለ፣ ወዳጆቹ ቢያዋክቡትም፣ ይህ የእግዚአብሔር ሰው ከዚህ ሁሉ ነጻ እንደሚወጣና በመጨረሻም የጌታን ቸርነት እንደ ሚያገኝ ከልብ ያምናል::

13፥16 *ለመዳኔ ይሆናል፤* በፊል1፥19 ላይ ጳውሎስ የኢዮብን ልምድ የሚያስታውስ ይመስላል::

13፥17፤ በ13፥20-14፥22 ባለው ክፍል ኢዮብ በእግዚአብሔር ፊት መናገር የሚፈልገውን ነገር ወዳጆቹ እንዲያዳምጡ ይጠይቃቸዋል::

13፥20 *ሁለት ነገሮች፤* እግዚአብሔር ሁለት ነገሮችን እንዲያደርግ ኢዮብ ይፈልጋል፤ (1) ጌታ የቅጣት እጁን እንዲያነሣለት (ቍ 21)፣ (2) ከእርሱ ጋር መልካም ግንኙነት እንዲኖረው (ቍ 22)::

13፥21፤ 9፥34 ይመ::

13፥23፤ እዚህ ላይ የኢዮብ ቃል መሠረት ያደረገው፣ ምን ጊዜም ሥቃዩ የኀጢአት ውጤት ነው የሚለውን የመካሪዎቹን ሐሳብ ነው:: ነገር ግን እግዚአብሔር በእርሱ ሥቃይ ታላቅ ዐላማ እንዳለው አልተረዳም ነበር:: *በደሌና፣... መተላለፌንና ኀጢአቴን፤* በብሉይ ኪዳን ኀጢአትን ለመግለጽ የገቡ ሦስት ዐበይት ቃላት ናቸው (የዘጸ 34፥7 ማብ ይመ)::

13፥24 *ፊትህን ለምን ትሰውራለህ?* በረከትህ እንዳይወርድ አድርገሃል (የመዝ 13፥1 ማብ ይመ)::

13፥25 *ነፋስ ያረገፈውን ቅጠል —የደረቀውንስ እብቅ፤* የመዝ 1፥4 ማብ ይመ::

13፥26 *የወጣትነቴንም ኀጢአት፤* ኢዮብ በዚህ ጊዜ ኀጢአት እንደሌለበት፣ አሁን ግን እግዚአብሔር የወጣትነት ዘመን ኀጢአቱን እንደቈጠረበት ያስባል:: *ነገር ትጽፍብኛለህ፤* መዝ 130፥3፤ ሆሴ 13፥12 ይመ፤ ከ1ቆሮ 13፥5 ጋር ያነጻጽሩ::

13፥27፤ እግሬን በእግር ግንድ ታጣብቃለህ፤ ከዚህ ቈየት ብሎ ኤሊሁ የኢዮብን ንግግር ጠቅሶአል (33፥11 ይመ):: *ውስጥ እግሬም ላይ ምልክት፤* በአንድ ሺህ ስምንት መቶ ዓ.ቅ.ክ የነበረው የባቢሎን ንጉሥ፣ የሐሙራቢ ሕግ በባሪያዎች ላይ ምልክት ይደረግ እንደ ነበረ ያረጋግጣል:: ኢዮብ፣ እግዚአብሔር ከማረከው በኋላ ሥቃይ ውስጥ አስገብቶት እንደሚያስፈራራው ይሰማዋል (ቍ 25 ይመ)::

13፥28-14፥11 የሰው ዕድል ፈንታው መከራ፣ መጨረሻውም ሞት እንደሆነ ለሚገልጸው ለም 14 የተሰጠ መግቢያ ነው::

13፥28 *ብል እንደ በላው ልብስ፤* ማቴ 6፥19-20፤ ሉቃ 12፥33 ይመ::

14፥1፤ 5፥7 ይመ::

2እንደ አበባ ይፈካል፤ ይረግፋልም፤
እንደ ጥላ ይፈጥናል፤ አይጸናምም።
3እንደዚህ ባለ ሰው ላይ ዐይንህን
ታሳርፋለህን?
ለፍርድስ በፊትህ ታቀርበዋለህን?[ፍ]
4ከርኩስ ነገር ውስጥ ንጹሕን ማን ሊያወጣ
ይችላል?
አንድ እንኳ የሚችል የለም!
5የሰው ዕድሜ አስቀድሞ የተወሰነ ነው፣
የወራቱንም ብዛት ወስነህ አስቀምጠሃል፤
ሊያልፈው የማይችለውንም ገደብ
አኖርህለት።
6እንግዲህ ዘመኑን እንደ ምንደኛ
እስኪፈጽም ድረስ፣
ፊትህን ከእርሱ መልስ፤ ተወው።
7"ዛፍ እንኳ ቢቈረጥ፣
እንደ ገና ሊያቈጠቍጥ፣
አዳዲስ ቅርንጫፍም ሊያበቅል ተስፋ
አለው።
8ሥሩ በምድር ውስጥ ቢያረጅ
ጕቶው በመሬት ውስጥ ቢበሰብስም፣
9የውሃ ሽታ ባገኘ ጊዜ ያቈጠቍጣል፤
እንደ ተተከለም ችግኝ ቅርንጫፍ
ያወጣል።
10ሰው ግን ይሞታል፤ ክንዱንም
ይንተራሳል፤
ነፍሱም ትወጣለች፤ ከእንግዲህስ የት
ይገኛል?
11ውሃ ከባሕር ውስጥ እንደሚያልቅ፣
የወንዝ ውሃም ጠፍቶ እንደሚደርቅ፣
12እንደዚሁም ሰው ይተኛል ቀናም
አይልም፤
ሰማይ እስከሚያልፍ ድረስ አይነቃም፤
ከእንቅልፋም አይነሣም።
13"ምነው መቃብር[ፐ] ውስጥ በሰወርኸኝ!
ቍጣህም እስከሚያልፍ በሸሸግኸኝ!
ምነው ቀጠሮ ሰጥተህ፣
ከዚያ በኋላ ባስታወስኸኝ!
14ሰው ከሞተ በኋላ ተመልሶ በሕይወት
ይኖራል?
እድሳቴ[ገ] እስከሚመጣ ድረስ፣

14፥2 ኢዮ4፥20፥8፥9፤መዝ37፥2፤39፥4፤49፥12፤90፥5-6፤102፥11፤103፥15፤109፥23፤144፥4፤መክ6፥12፤ኢሳ40፥6-8፤ያዕ1፥10
14፥3 ኢዮ7፥18፤መዝ8፥4፤144፥3
14፥4 ኢዮ4፥17፤9፥30፤መዝ51፥10፤ዮሐ3፥6፤ሮሜ5፥12፤7፥14፤ኤፌ2፥1-3
14፥5 ኢዮ21፥21፤24፥1፤መዝ31፥15፤39፥4፤90፥12፥139፥16፤ሐሥ17፥26
14፥6 ኢዮ7፥1:2:19፤መዝ39፥13፤ኢሳ16፥14፤21፥16
14፥7 ኢዮ19፥10፤24፥20፤መዝ52፥5፤ኢሳ6፥13፤11፥1፤53፥2፤60፥21
14፥8 ኢሳ6፥13፤11፥1፤53፥2
14፥9 ዘሌ26፥4፤ኢዮ29፥19፤መዝ1፥3፤ኤር17፥8፤ሕዝ31፥7፤34፥27፤ዘካ10፥1
14፥10 ቍ12፤ኢዮ10፥21፤13፥19
14፥11 2ሳሙ14፥14
14፥12 ቍ10፤መዝ102፥26፤ሐሥ3፥21፤ራእ20፥11፤21፥1
14፥13 ዘፍ8፥1፤ኢዮ6፥8፤7፥9፤መዝ30፥5፤ኢሳ26፥20፤54፥7
14፥14 2ነገ6፥33፤ኢዮ7፥1
14፥15 ኢዮ10፥3፤13፥22
14፥16 ኢ10፥4:6፤መዝ139፥1-3፤ምሳ5፥21፤ኤር16፥17፤32፥19፤1ቆሮ13፥5
14፥17 ዘዳ32፥34፤ኢዮ9፥30፤13፥23፤ኤር32፥10
14፥18 ኢዮ18፥4፤ሕዝ38፥20
14፥19 ዘፍ7፥23፤ኢዮ7፥6፤ሕዝ13፥13
14፥20 ኢዮ4፥20፤7፥10፤8፥18፤12፥9፤27፥19፤ያዕ1፥10

ተጋድሎ የሞላበትን ዘመኔን ሁሉ
እታገሣለሁ።
15ትጠራኛለህ፤ እኔም እመልስልሃለሁ፤
የእጅህንም ሥራ ትናፍቃለህ።
16በዚያን ጊዜ በእርግጥ እርምጃዬን
ትከታተላለህ፤
ነገር ግን ኀጢአቴን አትቈጣጠርም።
17መተላለፌ በከረጢት ይጳጠራል፤
ኀጢአቴንም ትሸፍናለህ።
18"ተራራ እንደሚሸረሸርና
እንደሚወድቅ፣
ዐለትም ከስፍራው እንደሚወገድ፣
19ውሃ ድንጋይን እንደሚበረብር፣
ጐርፍም ዐፈርን አጥቦ እንደሚወስድ፣
አንተም የሰውን ተስፋ ታጠፋለህ።
20አንድ ጊዜ ፈጽመህ ትበረታለህ፤ እርሱም
ያልፋል፤
ገጽታውን ትቀይራለህ፤ ትሸኘዋለህም።
21ልጆቹ ቢከበሩ አያውቅም፤
ቢዋረዱም አያይም።
22የገዛ አካሉ ሕመም ብቻ ይሰማዋል፤
ለራሱም ብቻ ያለቅሳል።"

ኤልፋዝ

15

ቴማናዊው ኤልፋዝ እንዲህ ሲል መለሰ፤
2"ጠቢብ ሰው በከንቱ ንግግር መልስ
ይሰጣልን?
ወይስ በምሥራቅ ነፋስ ሆዱን ይሞላል?
3በማይረባ ቃል፣
ፍሬ ቢስ በሆነም ንግግር ይከራከራልን?
4አንተ ግን እግዚአብሔርን መፍራት
ታጣጥላለህ፤
አምልኮተ እግዚአብሔርን ትከለክላለህ።
5ኀጢአትህ አፍህን ታስተምረዋለች፤
የተንኰለኞችንም አነጋገር መርጠህ
ትይዛለህ።

14፥21 ኢዮ21፥21፤መክ9፥5፤ኢሳ63፥16 14፥22 ኢዮ21፥21፤መዝ38፥7፤ኢሳ21፥3፤ኤር4፥19 15፥1 ኢዮ4፥1

[ፍ]3 ሰብዓ ሊቃናት፣ ቩልጌትና ሱርስት እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ - ግን *ታቀርበኛለህን?* ይላል
[ፐ]13 በዕብራይስጥ *ሲኦል* ማለት ነው
[ገ]14 ወይም *መፈታቴ*

14፥2-6፤ በቍ 4 እና 2 ላይ የተመሠረተ ባለ አቻ ስንኝ ሲሆን፣ ከቍ 5 እና ከቍ 3 እስከ 6 ካለው ክፍል ጋር ተመሳሳይነት አለው። ኢዮብ ከእግዚአብሔር ጋር ክርክር የሚገጥም ይመስላል፤ በሰው ቍጥር ውስጥ የማይገባና ከማሕፀንም ጀምሮ ንፁሕ ካልሆነ፣ ታዲያ ይህን ያህል ለምን ታተኵርበታለህ (13፥25 ይመ)?

14፥2 *ይረግፋልም፤* ሕይወት ቅጽበታዊና ጠፊ ናት (8፥19፤ መዝ 37፥2፤ ኢሳ 40፥7:24 ይመ)። *እንደ ጥላ ይፈጥናል፤* የ8፥9 ማብ ይመ።

14፥7-12፤ ሰው፣ ከተቈረጠ በኋላ እንኳ ተመልሶ እንደሚለመልም ዛፍ ሳይሆን፣ ለአጭር ጊዜ ታይቶ እንደሚጠፋ አበባ ነው (ቍ 2)።

14፥7 *ሊያቈጠቍጥ፤* ለዚህ ቃል በቍ 14 ላይ የተሰጠው የዕብራይስጡ ትርጕም "መታደስ" የሚል ነው።

14፥13-17፤ በዚህ ጊዜ የኢዮብ መንፈስ በሰውነቱ መበስበስ ምክንያት ተስፋ ከመቍረጥ ደረጃ በላይ የደረሰ ይመስላል። ከዚህ ላይ የትንሣኤን ምንነት የሚያስረዳ ትምህርት ሙሉ በሙሉ አልተሰጠም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ፈቃዱ ከሆነ፣ የሕይወት ባለቤት የሆነው ጌታ፣ ኢዮብን በመቃብር ውስጥ በመደበቅ፣ የመለኮት ቍጣ ሲበርድ ወደ ሕይወት ሊመልሰው እንደሚችል ኢዮብ ያስባል።

14፥14 *ተጋድሎ የሞላበትን ዘመኔን፤* የ7፥1 ማብ ይመ።

14፥18-22፤ ኢዮብ ጽልመታዊ ከሆነ አመለካከት ላይ የደረሰው፣ ትንሣኤ ሙታን እንደሚኖር ከመጠራጠር የተነሣ ሳይሆን፣ ሕይወቱ በሥቃይና በሐዘን ተሞልቶ እያለ፣ እግዚአብሔር እርሱን ለመታደግ ፈቃደኛ ስላልመሰለው ነው።

15፥1-6፤ እስካሁን ድረስ ከሦስቱ መካሪዎች የመጀመሪያው ርኅሩኅ ኤልፋዝ ነበር። ከዚህ በኋላ ግን ትዕግሥቱ ስላለቀ ከመቼውም ጊዜ ይልቅ ኢዮብን ይቃወማል።

15፥2 *በከንቱ፤* ኢዮብ ኤልፋዝን በብርቱ ቃል ለተናገረበት በ16፥3 ላይ ለሰፈረው ሐሳብ፣ የተሰጠው የዕብራይስጥ ትርጕም፣ "አሰልቺ" የሚል ነው። *በምሥራቅ ነፋስ፤* 27፥21፤ 38፥24 ይመ። ከበረሃ የሚነሣ ነፋስ (ሲራኮ የተባለ) ነው (የዘፍ 41፥6፤ የኤር 4፥11 ማብ ይመ)።

15፥4 *እግዚአብሔርን መፍራት፤* የ4፥6 ማብ ይመ።

15፥5፤ ማቴ 15፥11:17-18 ይመ።

[6]የሚፈርድብህ አንደበትህ እንጂ እኔ
አይደለሁም፤
የሚመሰክርብህም እኔ ሳልሆን የገዛ
ከንፈርህ ነው።
[7]"ለመሆኑ ከሰው ሁሉ ቀድመህ የተወለድህ
አንተ ነህን?
ወይስ ከኰረብቶች በፊት ተገኝተሃል?
[8]በእግዚአብሔር የመማክርት ጉባኤ ላይ
ነበርህን?
ጥበብስ የተሰጠው ለአንተ ብቻ ነው?
[9]እኛ የማናውቀው አንተ ግን የምታውቀው
ምን ነገር አለ?
እኛስ የሌለን አንተ ያለህ ማስተዋል የቱ
ነው?
[10]በዕድሜ ከአባትህ የሚበልጡ፤
የሸበቱ ሽማግሌዎች ከእኛ ጋር አሉ።
[11]የእግዚአብሔር ማጽናናት፤
በርጋታ የተነገረህ ቃል አነሰህን?
[12]ልብህ ለምን ይሸፍታል?
ዐይንህንስ ምን ያጕረጠርጠዋል?
[13]በእግዚአብሔር ላይ እንድትቈጣ፤
እንደዚህ ያለ ቃል ከአፍህ እንዲወጣ
ያደረገህ ምንድን ነው?
[14]"ንጹሕ ይሆን ዘንድ ሰው ምንድን ነው?
ጻድቅስ ይሆን ዘንድ፤ ከሴት የተወለደ
ምንድን ነው?
[15]እነሆ፤ እግዚአብሔር በቅዱሳኑ እንኳ
አይታመንም፤
ሰማያትም በእርሱ ፊት ንጹሓን
አይደሉም።
[16]ታዲያ፤ ክፋትን እንደ ውሃ የሚጠጣ!
አስጸያፊና ርኩስ ሰውማ እንዴት ይታመን!
[17]"አድምጠኝ፤ በግልጽ አስረዳሃለሁ፤
ያየሁትንም እነግርሃለሁ፤
[18]ጠቢባን ከአባቶቻቸው የተቀበሉትን፤
ሳይሸሽጉ የተናገሩትን አስረዳሃለሁ፤
[19]ምድሪቱ ለአባቶቻቸው ተሰጠች፤
በመካከላቸውም ባዕድ አልተቀመጠም፤
[20]ክፉ ሰው ዕድሜውን ሙሉ፤
ጨካኙም በተመደበለት ዘመን ሁሉ
ይሠቃያል።
[21]የሚያስደነግጥ ድምፅ በጆሮው ላይ
ይጮኻል፤
በሰላም ጊዜ ቀማኞች አደጋ
ያደርሱበታል።
[22]ከጨለማ ወጥቶ ማምለጥ
ይፈራል፤
ለሰይፍም የተመደበ ነው።
[23]የአሞራ እራት[ጣ] ለመሆን ይቅበዘበዛል፤
የጨለማ ቀን መቅረቡን ያውቃል።
[24]ጭንቀትና ሐዘን ያስፈሩሩታል፤
ለማጥቃት እንደ ተዘጋጀ ንጉሥም
ያይሉበታል፤
[25]እጁን በእግዚአብሔር ላይ አንሥቶአልና፤
ሁሉን የሚችለውን አምላክም ደፍሮአል፤
[26]ወፍራምና ጠንካራ ጋሻ አንግቦ፤
ሊቋቋመው ወጥቶአል።
[27]"ፊቱ በስብ ቢሸፈን፤
ሽንጡ በሥጋ ቢደነድንም፤
[28]መኖሪያው በፈራረሱ ከተሞች፤
የፍርስራሽ ክምር ለመሆን በተቃረቡ፤
ሰው በማይኖርባቸው ወና ቤቶች ውስጥ
ይሆናል።
[29]ከእንግዲህ ባለ ጠጋ አይሆንም፤ ሀብቱም
አይቈይም፤
ይዞታውም በምድር ላይ አይሰፋም።
[30]ከጨለማ አያመልጥም፤
ቅርንጫፎቹን ነበልባል ያደርቃቸዋል፤
በእግዚአብሔርም እስትንፋስ ይወሰዳል።

15፥2 ዘፍ41፥6 15፥3 ነህ4፥2-3፤ ኢዮ6፥26 15፥4 ኢዮ25፥6 15፥5 ኢዮ5፥13፤ 11፥6፤22፥5፤ምሳ 16፥23 15፥6 ኢዮ9፥15፤ 18፥7፤መዝ10፥2፤ማቴ12፥37፤ሉቃ19፥22 15፥7 1ሳሙ2፥8፤ ኢዮ38፥21፤መዝ90፥2፤ምሳ8፥25 15፥8 ኢዮ12፥2፤ 29፥4፤ኢሳ9፥6፤40፥13፤41፥28፤ኤር23፥18፤ሮሜ11፥34፤ 1ቆሮ2፥11 15፥9 ኢዮ12፥3 15፥10 2ዜና10፥6፤ኢዮ12፥12 15፥11 ዘፍ37፥35፤ ዘጸ8፥3፤32፥39፤ኢዮ 5፥17፤6፥10፤22፥22፤ 23፥12፤36፥16፤መዝ 119፥11፡72፤ኤር15፥16፤ዘካ1፥13፤2ቆሮ 1፥3-4 15፥12 ኢዮ11፥13፤ 36፥13 15፥13 ኢዮ11፥8፤ 22፥5፤32፥3፤መዝ94፥4፤ምሳ29፥11፤ዳን 11፥30 15፥14 2ዜና6፥36፤ ኢዮ4፥17፤14፥1 15፥15 ኢዮ4፥18፤ 5፥1 15፥16 ዘሌ5፥2፤ ኢዮ 4፥19፤12፥4፤ 20፥12፤34፥7፤መዝ 14፥1፤ምሳ19፥28 15፥17 ኢዮ4፥8 15፥18 ዘጸ32፥7 15፥19 ዘፍ12፥1፤ ኢዮ22፥8 15፥20 ቍ 24፥ኢዮ 24፥1፤27፥13-23፤ኢሳ 2፥12፤8፥22፤50፥11፤ 66፥24፤ኤር46፥10፤ አብ1፥15፤ሰፎ1፥7 15፥21 ቍ 24፤ 1ሳሙ3፥11፤ኢዮ18፥ 11፤20፥25፤22፥10፤ 27፥20፤ኢሳ13፥3፤ ኤር6፥25፤20፥3፤ 51፥25፡53፡56፤1ተሰ5፥3 15፥22 ቍ 23፤ኢዮ5፥14፤16፥13፤18፥19፤19፥29፤20፥24፤24፥17፤27፥14፤33፥18፤36፥12፤38፥15፤መዝ 91፥5፤ምሳ7፥23፤መሓ3፥8፤ኢሳ1፥20፤ኤር44፥27፤ሆሴ9፥13፤አሞ 5፥19 15፥23 ቍ 22፤ኢዮ18፥12፤መዝ109፥10፤ምሳ30፥17፤ሕዝ 39፥17፤ማቴ24፥28፤ሉቃ17፥37 15፥24 ቍ 20፤ኢዮ18፥14፤ኢሳ 8፥22፤9፥1 15፥25 ኢዮ11፥8፤35፥12፤36፥9፤40፥8፤መዝ2፥2-3፤ 44፥16፤73፥9፤75፥5፤ምሳ21፥30፤ኢሳ3፥16፤10፥32፤37፥23፤45፥9 15፥26 ኤር44፥16 15፥27 መሳ3፥17 15፥28 ኢዮ3፥14፤ኢሳ 5፥9 15፥29 ኢዮ3፥15፤7፥8፤ኢሳ5፥8 15፥30 ቍ 32፡34፤ዘዐ15፥ 10፤ኢዮ5፥14፤8፥19፤16፥7፤18፥16፤20፥26፤22፥20፤29፥19፤31፥12፤ ኢሳ40፥23-24፤ሆሴ9፥1-16፤ሚል4፥1 15፥31 ኢዮ20፥7፤22፥13፤ 27፥9፤31፥5፤

[ጣ]23 ወይም ለአሞራ እራት ለመፈለግ

15፥6 *የሚፈርድብህ አንደበትህ፤* 9፥20 ይመ።

15፥7-10፤ ኢዮብ ራሱን እንደ ሰማይ መላእክት ጠቢብ አድርጎ እንደሚቈጥር (የ1፥6 ማብ ይመ)፤ እውነቱ ሲታይ ግን ከተራ ሰው እንኳ የማይሻል እንደሆነ ኤልፋዝ ይናገራል።

15፥10፤ በዕድሜ ብዛት ብዙ ልምድ ስለሚገኝ፤ በጥንት ጊዜ ዕድሜ እንደ ጥበብ ይቈጠር ነበር፤ ይህ እውነት ግን በኢ ሊሁ ዘንድ ተቀባይነት አልነበረውም (32፥6-9 ይመ)።

15፥11-13፤ እንደ ኤልፋዝ አመለካከት ከሆነ፤ የኢዮብ ወዳጆች እርሱን ያጽናኑት ዘንድ እግዚአብሔር የላካቸው ናቸው (ቍ 11)፤ እነርሱ ወዳጃቸውን ለማጽናናት መጥተው ሳለ፤ ኢዮብ በቍጣ በመመለሱ ኤልፋዝ ኢዮብን ይገሥጸዋል፤ ይሁን እንጂ ኤልፋዝ መሰሪ በመሆኑ ከበደል ነጻ አልነበረም (ም 5)፤ የቀሩት ሁለቱ መካሪዎችም የባሰውን መሰሪዎች ነበሩ። ኢዮብን ለማ ጽናናት ያላንጻች ሽፍጥ የተለገሰው ምክር በትክክል ሲታይ ግምት ውስጥ የሚገባ አልነበረም (4፥2-6 ይመ)።

15፥14-16፤ 25፥4-6 ይመ። ኤልፋዝ ምናልባት እግዚአ ብሔር በመገለጥ ሰጥቶኛል ብሎ በማሰቡ ሳይሆን አይቀርም፤ ቀደም ሲል በ4፥17-19 ላይ የተናገረውን እዚህ ላይ የደገመው (የ4፥12-21 ማብ ይመ)።

15፥14 *ከሴት የተወለደ፤* ኢዮብ በ14፥1 ላይ የተናገረውን እዚህ ላይ ይደግመዋል።

15፥15 *በቅዱሳኑ፤* መላእክት ናቸው (የ5፥1 ማብ ይመ)።

15፥16 *ክፋትን እንደ ውሃ የሚጠጣ፤* በ34፥7 ላይ ኤሊሁ ስለ ኢዮብ የተናገረውን ይመ።

15፥17-26፤ ኤልፋዝ ቀደም ሲል ሰጥቶት የነበረውን ከጥንት ሲወርድ ሲዋረድ የመጣ ምክር አሁንም ይደግፋል፤ ይኸ ውም ክፉ ሰው (ኢዮብን ማለቱ ነው) የሚገባውን መከራ ከቶ ሊያመልጠው አይችልም የሚል ነው።

15፥20-35፤ የክፉውን ሰው ዕጣ ፈንታ የሚያመለክት ቅኔ ነው (8፥11-19 ይመ)። ኤልፋዝ የተለያዩ ምሳሌዎችን በመጠ ቀም ምክር መስጠቱን አሁንም ይቀጥላል፤ ይኸውም ከእግዚ አብሔር ጋር የሚጣላውን ሰው (ቍ 24-26)፤ በመጨረሻ ቅጣት የሚገባውን ክፉ ሰው (ቍ 27-32)፤ ገና ሳይበስል ፍሬው የሚረግፈውን ወይን (ቍ 33)፤ አበባው የሚረግፍበትን ወይራ (ቍ 33) እንደ ምሳሌ ተጠቅሞአል። ኤልፋዝ፤ ክፉዎች፤ ተቀ ማጥለው ይኖራሉ የሚለውን የኢዮብን አመለካከት ስለሚቃወም፤ ኢዮብ የጻድቃን መከራ ምስጢሩ ምን እንደ ሆነ በመጠየቅ ከእርሱ ጋር መጨቃጨቅ አልፈለገም።

15፥23፡30 *የጨለማ፤* ሞት ነው፤ ይህም ወደ ሙታን ዓለም የሚደረገውን ጉዞ የሚያሳይ ነው (የ10፥21 ማብ ይመ)።

³¹በአጸፋው እንዳች አያገኝምና፤
ከንቱን ነገር በመታመን ራሱን
አያታልል።
³²ጊዜው ሳይደርስ ይጠወልጋል፤
ቅርንጫፉም አይለመልምም።
³³ፍሬው በጮርቃነት እንደ ተለቀመበት
የወይን ተክል፤
አበባውም እንደ ረገፈበት የወይራ ዛፍ
ይሆናል።
³⁴የዐመፀኞች ጉባኤ ትመክናለች፤
የጉቦ ሰሰኞችም ድንኳን በእሳት
ትበላለች።
³⁵መከራን ይፀንሳሉ፣ ክፋትንም ይወልዳሉ፤
በሆዳቸውም ተንኰል ይጠነስሳሉ።"

ኢዮብ

16 ኢዮብም እንዲህ ሲል መለሰ፤
²"ይህን የሚመስል ብዙ ነገር
ሰምቻለሁ፤
እናንተ ሁላችሁ የምታስጨንቁ
አጽናኞች ናችሁ።
³ይህ ከንቱ ንግግር አያልቅምን?
ትለፈልፍ ዘንድ የሚገፋፋህ ምንድን
ነው?
⁴እናንተ በእኔ ስፍራ ብትሆኑ ኖሮ፣
እኔም እንደ እናንተ መናገር እችል
ነበር፤
ቃላት አሳክቼ በመናገር፣
በእናንተ ላይ ራሴን መነቅነቅ በቻልሁ
ነበር።
⁵ይልቁንም እንደበቴ ባበረታታችሁ፣
የከንፈሬም ማጽናናት ባሳረፋችሁ ነበር።
⁶"ብናገር ሕመሜ አይሻለኝም፤
ዝም ብልም አይተወኝም።
⁷እግዚአብሔር ሆይ አሁንስ አድክመኸኛል፤
ወገኖቼንም ሁሉ አጥፍተሃል።
⁸ጭምትርትር ያደረግኸኝ ምስክር
ሆኖብኛል፣
ዐጥንቴን ያወጣው ክሳቴም ያጋልጠኛል።
⁹በቍጣው ሰነጠቀኝ፤ በጥላቻው
አስጨነቀኝ፣
ጥርሱን ነከሰብኝ፤
ባላጋራዬ ክፉ ዐይኑን ተከለብኝ።
¹⁰ሰዎች በፌዝ አፋቸውን ከፈቱብኝ፤
በንቀት ጕንጬን ጠፈጠፉኝ፤
በአንድነትም በላዬ ተሰበሰቡ።
¹¹እግዚአብሔር ለክፉዎች አሳልፎ ሰጠኝ፤
በጠማሞችም እጅ ጣለኝ።
¹²በሰላም እኖር ነበር፤ እርሱ ግን ሰባበረኝ፤
ዐንገቴን ይዞ አደቀቀኝ፤
ማነጣጠሪያ ዒላማው አደረገኝ፤
¹³የእርሱ ቀስተኞች ከበቡኝ፤
ያለ ርኅራኄ ኵላሊቴን ይበጣጥሳል፤
ሐሞቴን መሬት ላይ ያፈስሳል።
¹⁴ደጋግሞ ይቀጠቅጠኛል፤
እንደ ጦረኛም ተንደርድሮ ይመጣብኛል።
¹⁵"በቈዳዬ ላይ ማቅ ሰፍቻለሁ፤
ክብሬን በዐፈር ውስጥ ቀብሬአለሁ።
¹⁶ፊቴ ከልቅሶ የተነሣ ቀልቶአል፤
ጨለማም በዐይኖቼ ቆብ ላይ ዐርፎአል፤
¹⁷ነገር ግን በእጄ ዐመፅ አይገኝም፤
ጸሎቴም ንጹሕ ነው።
¹⁸"ምድር ሆይ፤ ደሜን አትሸፍኚ፤
ጩኸቴም ማረፊያ አያግኝ!
¹⁹አሁን እንኳ ምስክሬ በሰማይ አለ፤
ጠበቃዬም በላይ በአርያም ይገኛል።
²⁰ወዳጆቼ በንቀት ቢመለከቱኝም፣[ወ]
ዐይኔ ወደ እግዚአብሔር ያነባል።
²¹ሰው ለወዳጁ እንደሚማልድ፣
በእግዚአብሔር ፊት የሚማልድ ሰው ምነው
በተገኘ!
²²"ከጥቂት ዓመታት በኋላ፣
ወደማልመለስበት መንገድ እሄዳለሁ።

35፥13፤ምሳ1፥16፤6፥18፤15፥29፤ኢሳ1፥15፤30፥12፤44፥20፤47፥10፤59፥4፡7፤ኤር7፥4፡8፤11፥11፤ሚክ2፥11፤3፥4፤ማቴ6፥19፤ማር13፥5፤ያዕ1፥16
15፥32 ቍ30፤ኢዮ22፥16፤36፥14፤መዝ55፥23፤109፥8፤ምሳ10፥27፤መክ7፥17
15፥33 ኢዮ4፥20፤ዕን3፥17
15፥34 ቍ30፤ዘፀ23፥8፤1ሳሙ8፥3፤ኢዮ8፥13፤ዕብ10፥27
15፥35 ኢዮ4፥8፤5፥7፤ኢሳ29፥20፤ገላ6፥7፤ያዕ1፥15
16፥2 ኢዮ6፥15፤መዝ69፥20
16፥3 ኢዮ6፥26፤11፥2፤18፥2
16፥4 2ነገ19፥21፤መዝ22፥7፤ኢሳ37፥22፤ኤር48፥27፤ሰቆ2፥15፤ሰፎ2፥15፤ማቴ27፥39
16፥5 ዘፍ37፥25፤ኢዮ29፥25
16፥6 ኢዮ6፥3፤7፥21
16፥7 መሳ8፥5፤ኢዮ1፥19፤7፥3
16፥8 ኢዮ10፥17፤17፥7፤19፥20፤33፥21፤መዝ6፥7፤22፥17፤88፥9፤102፥5፤109፥24፤ሰቆ5፥17
16፥9 ኢዮ9፥5፤12፥14፤13፥24፤18፥4፤19፥11፤30፥21፤መዝ35፥16፤37፥12፤112፥10፤ሰቆ2፥16፤ሆሴ6፥1፤ሐሥ7፥54
16፥10 ቍ7፤ኢዮ11፥3፤12፥4፤19፥12፤18፥21፡3፤30፥1፡9፡12፤መዝ22፥13፤27፥3፤35፥15፡21፤69፥12፤119፥51፤ኢሳ50፥6፤ሰቆ3፥30፤ሚክ5፥1፤ሐሥ7፥57፤23፥2
16፥11 ኢዮ9፥24
16፥12 ኢዮ6፥4፤9፥17፤ሰቆ3፥12
16፥13 ኢዮ3፥23፤20፥24፤ምሳ7፥23፤ሰቆ3፥13
16፥14 ኢዮ9፥17፤10፥3፤ኢዩ2፥7
16፥15 ዘፍ37፥34፤ኢዮ2፥8
16፥16 ቍ20፤ኢዮ2፥7፤17፥7፤30፥17፡30፤33፥19፤መዝ6፥6፤ኢሳ52፥14
16፥17 ኢዮ6፥28፤10፥7፤13፥7፤ኢሳ53፥9፤55፥7፤59፥6፤ኤር18፥11፤ዮና3፥8፤ሰፎ3፥13
16፥18 ዘፍ4፥10፤ኢዮ19፥24፤መዝ5፥2፤18፥6፤66፥18-19፤102፥1፤119፥169፤ኢሳ26፥21፤ዕብ11፥4
16፥19 ዘፍ31፥50፤ኢዮ19፥27፤21፥17፤22፥12፤25፥2፤27፥13፤31፥2፤42፥2፤መዝ113፥5፤ኢሳ33፥5፤57፥15፤58፥4፤66፥1፤ማር11፥10፤ሮሜ1፥9፤1ተሰ2፥5
16፥20 ቍ16፤ሰቆ2፥19፤ዮሐ15፥15፤ሮሜ8፥34
16፥21 1ነገ8፥45፤መዝ9፥4፤140፥12
16፥22 ኢዮ10፥21

[ወ]20 ወይም ወዳጆቼ አማላጅ ቢሆኑልኝም

15፥35 *መከራን ይፀንሳሉ፤ ክፋትንም ይወልዳሉ፤* በኢሳ 59፥4 ላይ (ማብ ይመ) ተጠቅሶአል። ክፉ ሐሳብ በልብ ውስጥ ከተስተናገደ፣ ወዲያውኑ ወደ ክፉ ድርጊት ማምራቱ አይቀርም።

16፥1-5፤ ኢዮብ የወዳጆቹን ምክር አልተቀበለም።

16፥2-5፤ ጠቃሚ ምክር የተንዛዛና የጭፍን ፍርድ ሳይሆን፣ እጥር ምጥን ያለና የሚያጽናና ነው።

16፥2 *የምታስጨንቁ አጽናኞች፤* የ13፥1-12 ማብ ይመ። ኢዮብ በሦስቱ ወዳጆቹ አይሁን እንጂ በመጨረሻ ተጽናንቶአል (42፥11 ይመ)።

16፥3 *ከንቱ፤* አሰልቺ ማለት ነው የ15፥2 ማብ ይመ።

16፥4 *ራሴን መነቅነቅ፤* የስድብና የንቀት ምልክት ነው (መዝ 22፥7፤ ኤር 48፥27፤ ማቴ 27፥39 ይመ)።

16፥9፤ እግዚአብሔር እንደ ጨካኝ አንበሳ (10፥16 ይመ) ኢዮብን ሲያጠቃውና ሥጋውንም ሲበጫጭቀው የሚያሳይ ተምሳሌታዊ አገላለጽ ነው። *ጠላት፤* ዕብራይስጡ "ባላጋራ" የሚል ትርጕም አለው (19፥11 ይመ)።

16፥10-14፤ ኢዮብ ራሱን እንደ እግዚአብሔር ዒላማ ይቈጥራል፤ ያለበትም ሁኔታ ኤልፋዝ በ15፥25-26 ላይ ከተናገረው ጋር ተቃራኒ እንደሆነ ተገንዝቦአል።

16፥12 *በሰላም... እርሱ ግን ሰባበረኝ፤* 2፥3 እና ማብ ይመ። *ማነጣጠሪያ ዐላማው አደረገኝ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

16፥15-17፤ ኢዮብ ሥቃዩን ሲያጠቃልል፦ ምንም እንኳ በደል ባይኖርበትም ሥቃዩ የቀጠለ መሆኑን ይገልጻል።

16፥15 *ማቅ... በዐፈር፤* የሐዘን ምልክት ነው (የዘፍ 37፥34፤ የዮና 3፥5-6 ማብ ይመ)።

16፥18-21፤ ቍ 18 (ቍ 22፤ 17፥1 ይመ)፤ ኢዮብ ረጅም ዕድሜ አግኝቶ በወዳጆቹ ዘንድ ከበደል ነጻ መሆኑ የሚታወቅለት አልመሰለውም፤ ነገር ግን በሰማይ ወዳጅ እንዳለው (ቍ 20)፣ ወዳጅም ቅዱስ እንደ ሆነ (5፥1 ይመ)፣ ምስክሩ፣ ጠበቃው፣ በእግዚአብሔር ፊት የሚቆምለትና (ቍ 21 ይመ፤ 9፥33 እና ማብ ይመ) ተስፋውም እርሱ ብቻ እንደ ሆነ ይናገራል።

16፥18 *ደሜን... ጩኸቴም፤* ኢዮብ የራሱ ደም እንደ አቤል ደም (ዘፍ 4፥10 እና ማብ ይመ) ንጹሕ ስለሆነ ከሞተ በኋላ ከምድር እንደሚጮኽ ያስባል።

16፥22 *ከጥቂት ዓመታት በኋላ፤* ኢዮብ ወዲያው እንደሚሞት ተስፋ አድርጎአል። *ወደማልመለስበት መንገድ እሄዳለሁ፤* ወደ መቃብር ማለት ነው (የ7፥9፤ የ10፥21 ማብ ይመ)።

17 መንፈሴ ደክሞአል፣
ዘመኔ አጥሮአል፤
መቃብርም ተዘጋጅቶልኛል።
[2]አላጋጮች ከበውኛል፤
ትኵረቴም ትንኰሳቸው ላይ ነው።
[3]"እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ተያዥ ሁነኝ፤
ከአንተ ሌላ ዋስ የሚሆነኝ ማን አለ?
[4]እንዳያስተውሉ ልባቸውን ይዘሃል፤
ስለዚህ ድል አትሰጣቸውም።
[5]ለጥቅም ሲል ወዳጆቹን የሚያወግዝ፣
የልጆቹ ዐይን ይታወራል።
[6]"እግዚአብሔር ለሰው ሁሉ መተረቻ፣
ፊቱ ላይ የሚተፋበት ሰውም አደረገኝ።
[7]ዐይኔ ከሐዘን የተነሣ ፈዘዘ፤
መላ አካሌም እንደ ጥላ ሆነ።
[8]ቅኖች በዚህ ነገር ይደነግጣሉ፤
ንጹሓንም በዐመፀኞች ላይ ይነሣሉ።
[9]ጻድቃን ግን በያዙት መንገድ ይጸናሉ፤
ንጹሕ እጅ ያላቸውም እየበረቱ ይሄዳሉ።
[10]"ነገር ግን እናንተ ሁላችሁ፣
እስቲ ተመልሳችሁ እንደ ገና ሞክሩ!
ከመካከላችሁ አንድም ጠቢብ አላገኝም።
[11]ዕድሜዬ አለቀ፤ ዕቅዴም ከሸፈ፤
የልቤም ሐሳብ ከንቱ ሆነ።
[12]እነዚህ ሰዎች ሌሊቱን ወደ ቀን
ይለውጣሉ፤
ጨልሞም እያዩ፣ "ብርሃን ቀርቦአል"
ይላሉ።
[13]ተስፋ የማደርገው ቤት መቃብር* ብቻ
ከሆነ፣
መኝታዬንም በጨለማ ካነጠፍሁ፣
[14]መበስበስን፣ 'አንተ አባቴ ነህ፤
ትልንም፣ 'አንቺ እናቴ' ወይም 'እኅቴ
ነሽ' ካልሁ፣
[15]ታዲያ፣ የእኔ ተስፋ ወዴት ነው?
ተስፋዬን የሚያይልኝስ ማን ነው?
[16]ወደ ሞት* ደጅ ይወርዳልን?
አብረንስ ወደ ትቢያ እንሄዳለንን?"

17፥1 መዝ88፥3-4፤ 143፥4፤መክ12፥1-7፤ ኢሳ38፥12
17፥2 ኢዮ6፥14፤ 11፥3፤መዝ22፥7፤ 119፥51፥ኤር20፥7፤ ሰቆ3፥14
17፥3 መዝ35፥2፡ 27፤40፥17፤119፥122 ፤ምሳ6፥1፤ኢሳ38፥14
17፥4 ኢዮ12፥12
17፥5 ዘፀ22፥15፤ ኢዮ11፥20
17፥6 ቀኍ2፤ዘኍ 12፥14፤1ነገ9፥7፤ኢዮ 30፥9፤ኤር15፥4
17፥7 ኢዮ2፥12፤ 16፥8፡16
17፥8 ዘፀ4፥14
17፥9 1ሳሙ2፥4፤ 2ሳሙ22፥21፤ኢዮ9፥ 30፤መዝ84፥7፤ምሳ 4፥18
17፥10 ኢዮ12፥2
17፥11 ቁ15፤ኢዮ 7፥6፤ኢሳ38፥10
17፥12 ኢዮ5፥17- 26፤11፥17፤ኢሳ 50፥11
17፥13 2ሳሙ14፥ 14፤ኢዮ3፥13፤መዝ 88፥18፤139፥8
17፥14 ኢዮ4፥19፤ 7፥5፤13፥28፤30፥28፡ 30፤መዝ16፥10፤49፥9
17፥15 ኢዮ7፥6፤ መዝ31፥22፤ሰቆ3፥ 18፤ሕዝ37፥11
17፥16 ዘኁ2፥7፤ ኢዮ3፥19፤7፥9፤20፥ 11፤21፥26፤33፥28፤ መዝ9፥13፤30፥3፤ 107፥18፤ኢሳ38፥10፡ 17፤ዮና2፥6
18፥1 ኢዮ8፥1
18፥2 ኢዮ8፥2፤ 16፥3
18፥3 ኢዮ12፥7፤ መዝ73፥22
18፥4 ኢዮ13፥14፤ 14፥18፤16፥9
18፥5 ኢዮ5፥14፤ 12፥25፤21፥17፤24፥1 7፤35፥15፤38፥15፤ምሳ

በልዳዶስ

18 ሹሐዊው በልዳዶስ እንዲህ ሲል
መለሰ፤
[2]"ይህን ንግግር የምትጨርሰው መቼ ነው?
እስኪ ልብ ግዛ፤ ከዚያ በኋላ
እንነጋገራለን።
[3]ለምን እንደ ከብት መንጋ እንቈጠራለን?
እንደ ደንቈሮስ ለምን ታየናለህ?
[4]አንተ በቍጣ የነደድህ እንደ ሆነ፣
ምድር ባዶዋን ትቀራለች?
ወይስ ዐለት ከሥፍራው ተነቅሎ
ይወሰዳል?
[5]"የክፉዎች መብራት ይጠፋል፤
የእሳቱም ነበልባል ድርግም ይላል።
[6]የድንኳኑ ብርሃን ይጨልማል፤
መብራቱም በላዩ ይጠፋል፤
[7]የርምጃው ብርታት ይደክማል፤
የገዛ ዕቅዱም ይጥለዋል።
[8]እግሩ በወጥመድ ይያዛል፤
በመረብም ይተበተባል።
[9]አሽክላ ተረከዙን ይይዘዋል፤
ወስፈንጥርም ያጣብቀዋል።
[10]በምድር ላይ የሸምበቆ ገመድ፣
በመንገዱም ላይ ወጥመድ በስውር
ይቀመጥለታል።
[11]ድንጋጤ በዙሪያው ያስፈራራዋል፤
ተከትሎም ያሳድደዋል።
[12]መቅሠፍት ሊውጠው ቀርቦአል፤
ጥፋትም የእርሱን ውድቀት
ይጠባበቃል።

13፥9፤20፥20፤24፥20፤ኤር25፥10፤ማቴ25፥8፤ዮሐ8፥12 18፥6 ኢዮ5፥14፤8፥22፤11፥17፤12፥25 18፥7 ኢዮ5፥13፤13፥26፤15፥6 18፥8 ኢዮ19፥6፤መዝ9፥15፤10፥9፤35፥7፤57፥6፤66፥11፤140፥5፤ ሰቆ1፥13፤ሚክ7፥2፤ዕን1፥15 18፥9 ኢዮ22፥10፤30፥12፤ምሳ5፥22፤ ኢሳ24፥18፤ኤር48፥44፤አሞ5፥19 18፥10 1ሳሙ28፥9፤መዝ 140፥5፤ምሳ7፥22፤ኢሳ51፥20 18፥11 ቍ14፡18፤ኢዮ6፥4፤15፥21፤ 20፥8፡25፤24፥17፤ መዝ31፥13፤55፥4፤88፥15፤ኢሳ22፥18፤28፥19፤ ኤር15፥8፤ሰቆ2፥22

*13 በዕብራይስጡ፣ ሲኦል ይላል
*16 በዕብራይስጡ፣ ሲኦል ይላል

17፥1 *መቃብርም ተዘጋጅቶልኛል፤* የቍ10-16 ማብ ይመ።

17፥3 *አንተ ተያዥ ሁነኝ፤* ኢዮብ ቅን መሆኑንና ለቅጣትም የሚያደርስ በደል እንደሌለበት እግዚአብሔር ያረጋግጥለት ዘንድ ይጠይቃል።

17፥4 *ልባቸውን፤* የሦስቱን ወዳጆቹን ማለት ነው።

17፥5፤ ኢዮብ ወዳጆቹ ላቀረቡበት የሐሰት ክስ መልስ ለመስጠት የተጠቀመበት ምሳሌ ነው።

17፥6-9፤ ኢዮብ እውን እንዲሆንለት የጠየቀውን ዋስትና ኣላገኘውም፤ ከዚህም የተነሣ የማንም መዘባበቻ እንዲሆን ያበቃው እግዚአብሔር እንደ ሆነ ይሰማዋል። የቍ 8-9 ቃና ምጸት ነው ከተባለ፣ "ቅኖች" እና "ንጹሓን" የሚለው አገላለጽ የሚመለከተው ወዳጆቹን ነው።

17፥6 *መተረቻ፤* 30፥9 ይመ። የተናቀና መዘባበቻ የሆነ ማለት ነው (ዘዳ 28፥37 ይመ)። *ፊቱ ላይ የሚተፋበት፤* 30፥10 ይመ።

17፥7 *መላ አካሌም እንደ ጥላ፤* የ2፥7 ማብ ይመ።

17፥10-16፤ ኢዮብ ንስሓ ቢገባ ጨለማው ወደ ብርሃን እንደሚለወጥለት ሶፋር ተስፋ ይሰጠዋል (11፥17)። ኢዮብም ለማስገረም ሲል ይህንኑ ቃል መልሶ ይናገራል (ቍ 12-16)። የሚቀረው ተስፋ መቃብር ብቻ ነው (ቍ 1 ይመ)፤ ይህ ደግሞ እንደ ቀድሞ ቤቱ አይሆንለትም (ቍ 13-15)።

17፥13 *ቤት፤* መክ 12፥5 ይመ። *በጨለማ፤* 18፥18 ይመ፤ የሙታን ዓለም ማለት ነው (የ10፥21 ማብ ይመ)።

17፥14፤ በመቃብር የሚጠበቀው የመበስበስና የትሎች ቤተ ሰብ መሆን ብቻ ነው።

17፥15 *የእኔ ተስፋ ወዴት ነው?* 14፥19 ይመ።

17፥16 *ወደ ሞት ደጅ፤* 38፥17፤ ማቴ 16፥18 ይመ። በመስጴጦምያም የጥናት ጽሑፎች መሠረት ወደ ሙታን ዓለም የሚሄድ ሁሉ ተከታታይ በሆኑ ሰባት በሮች ውስጥ ማለፍ አለበት። *ትቢያ፤* የ7፥21 ማብ ይመ።

18፥1-4፤ በልዳዶስ የኢዮብን ስሜታዊ ምላሽ ከራስ ወዳድነት የተነሣ፣ ምክንያታዊም ያልሆነ አድርጎ ቈጠረው።

18፥5-21፤ የክፉ ሰው ዕጣ ፈንታ ምን እንደሆነ የሚያሳይ ቅኔ ነው (8፥11-19፤ 15፥20-35 ይመ)። ጻድቅ ሰው በዚህ ዓለም መከራ ሲደርስበት፣ ክፉ ሰው ደግሞ አልፎለት በምቾት ሲኖር ይታያል የሚለውን የኢዮብን ግንዛቤ በልዳዶስ ካለመቀበሉም በላይ፣ ኢዮብ አመለካከቱን እንዲያስተካክል ይፈልጋል። ማንኛውም ክፉ ሰው የጁን ዋጋ በዚህ ምድር የሚያገኝ ስለ መሆኑ በልዳዶስ አፉን ሞልቶ ይናገራል።

18፥5 *የክፉዎች መብራት ይጠፋል፤* 21፥17 ይመ። በምሳ 13፥9 ላይ ተደግሞአል፤ በብርሃን ተምሳሌትነት የቀረበው ሕይወት በሕልውናው እንዲያከትም ሆነ።

[13]ደዌ ቈዳውን ይበላል፤
የሞት በኵርም ቅልጥሙን ይውጣል።
[14]ተማምኖ ከሚኖርበት ድንኳን ይነቀላል፤
ወደ ድንጋጤም ንጉሥ ይነዳል።
[15]ድንኳኑ በእሳት ይያያዛል፤[a]
በመኖሪያውም ላይ ዲን ይበተናል።
[16]ሥሩ ከታች ይደርቃል፤
ቅርንጫፉም ከላይ ይረግፋል።
[17]መታሰቢያው ከምድር ገጽ ይጠፋል፤
ስሙም በአገር አይነሣም።
[18]ከብርሃን ወደ ጨለማ ይጣላል፤
ከዓለምም ይወገዳል።
[19]በሕዝቡ መካከል ልጅ ወይም ዘር
አይኖረውም፤
በኖረበትም አገር ተተኪ አያገኝም።
[20]ባጋጠመው ሁኔታ የምዕራብ ሰዎች
ይደነግጣሉ፤
የምሥራቅም ሰዎች በፍርሀት ይዋጣሉ።
[21]በእርግጥ የክፉ ሰው መኖሪያ፣
እግዚአብሔርንም የማያውቅ ሰው መድረሻ
ይህ ነው።”

ኢዮብ

19 ኢዮብም እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]“ነፍሴን የምታስጨንቋት፣
በቃልስ የምትደቍሱኝ እስከ መቼ ነው?
[3]እነሆ፤ ዐሥር ጊዜ ዘለፋችሁኝ፤
ያለ ዕፍረትም በደላችሁኝ።
[4]በእውነት ተሳስቼ ከሆነ፣
ስሕተቱ የራሴ ጕዳይ ነው።
[5]ነገር ግን ራሳችሁን በእኔ ላይ ከፍ
ብታደርጉ፣
መዋረዴንም እኔን ለመሞገት
ብትጠቀሙበት፣
[6]እግዚአብሔር እንደ በደለኝ፣
በመረቡም እንደ ከበበኝ ዕወቁ።

[7]“ ‘ተበደልሁ!’ ብዬ ብጮኽ ማንም
አይመልስልኝም፤
ድምፄን ከፍ አድርጌ ባሰማም፣ ፍትሕ
አላገኝም።
[8]እንዳላልፍ መንገዴን ዘግቶአል፤
መሄጃዬንም በጨለማ ጋርዶአል።
[9]ክብሬን ገፍፎኛል፤
ዘውዴንም ከራሴ ላይ ወስዶአል።
[10]እስክወገድ ድረስ በሁሉ አቅጣጫ
አፈራርሶኛል፤
ተስፋዬንም እንደ ዛፍ ነቅሎታል።
[11]ቍጣው በላዬ ነዶአል፤
እንደ ጠላቱም ቈጥሮኛል።
[12]ሰራዊቱ ገፍተው መጡ፤
በዙሪያዬ ምሽግ ሠሩ፤
ድንኳኔንም ከበው ሰፈሩ።
[13]“ወንድሞቼን ከእኔ አርቆአል፤
ከሚያውቁኝም ተገለልሁ።
[14]ዘመዶቼ ትተውኛል፤
ወዳጆቼም ረስተውኛል።
[15]የቤቴ እንግዶችና ሴት አገልጋዮቼ እንደ
መጻተኛ ቈጠሩኝ፤
እንደ ባዕድም ተመለከቱኝ፤
[16]አገልጋዬን ብጣራ፣
በአንደበቴም ብለምነው፣
አይመልስልኝም።
[17]እስትንፋሴ ለሚስቴ እንኳ የሚያስጠላት
ሆነ፤
የገዛ ወንድሞቼም ተጸየፉኝ።

18፥12 ኢዮ15፥23፤21፥17፤31፥3፤ኢሳ8፥21፤9፥20፤65፥13
18፥13 ዘኍ12፥12፤ዘካ14፥12
18፥14 ቍ11፤ኢዮ8፥22፤15፥24
18፥15 ቍ18፤ዘፍ19፥24፤ኢዮ20፥26
18፥16 ዘፍ27፥28፤ኢዮ8፥12፤15፥30፤ኢሳ5፥24፤ሆሴ5፥12፤አሞ2፥9
18፥17 ዘዳ9፥14፤32፥26፤ኢዮ24፥20፤መዝ9፥5፤34፥16፤69፥28፤ምሳ2፥22፤10፥7፤ኢሳ14፥22፤49፥15
18፥18 ቍ11፤ኢዮ5፥14፤11፥20፤30፥8
18፥19 2ነገ10፥11፤ኢዮ27፥14-15፤መዝ21፥10፤37፥28፤109፥13፤ኢሳ1፥4፤14፥20፡22፤ኤር22፥30፤ሕዝ17፥8
18፥20 መዝ22፥6-7፤37፥13፤ኢሳ52፥14፤53፥2-3፤ኤር46፥21፤50፥27፡31፤ሕዝ7፥7፤27፥35
18፥21 ኢዮ4፥21፤7፥10፤21፥28፤ኢሳ57፥20፤1ተሰ4፥5
19፥2 ኢዮ6፥9፤13፥25
19፥3 ዘፍ31፥7፤ኢዮ20፥3
19፥4 ኢዮ6፥24
19፥5 መዝ35፥26፤38፥16፤55፥12
19፥6 ኢዮ6፥29፤10፥3፤18፥8
19፥7 ኢዮ9፥24፤30፥20፡24፡28፤31፥35፤መዝ5፥2፤22፥2፤ዕን1፥2-4
19፥8 ኢዮ3፥26፤23፥17፤30፥26፤መክ6፥4፤ኢሳ59፥9፤ኤር8፥15፤14፥19፤ሰቆ3፥2፡7፤ሆሴ2፥6 19፥9 ዘፍ43፥28፤ዘፀ12፥42፤ኢዮ2፥8፤12፥17፤29፥14፤መዝ15፥4፤50፥23፤89፥39፡44፤ምሳ14፥31፤ሰቆ5፥16 19፥10 ኢዮ7፥6፤12፥14፤14፥7 19፥11 ኢዮ13፥24፤16፥9 19፥12 ኢዮ3፥23፤16፥10፡13 19፥13 ቍ19፤ኢዮ16፥7፤42፥11፤መዝ31፥11፤38፥11፤69፥8፤88፥8 19፥14 ቍ19፤2ሳሙ15፥12፤ኢዮ12፥4፤16፥20፤መዝ88፥18፤ኤር20፥10፤38፥22
19፥15 ዘፍ14፥14፤መክ2፥7 19፥17 መዝ38፥5

[a]15 *ወይም ምንም አይተርፍለትም ማለት ነው*

18፥13 *የሞት በኵርም፤* 5፥7 ይመ።

18፥14 … *ድንጋጤም ንጉሥ፤* ሞትን የሚያመለክት ዘይቤያዊ ገለጻ ነው፤ በቍ 13 ላይ በሰውኛ ዘይቤ ቀርቦአል። የከነዓናውያን ጥንታዊ ጽሑፍ ሁሉን በሚሰለቅጠው “ሞት” በተባለው ጣዖት አምላክ መስሎታል። ኢሳይያስ ደግሞ ይህን ተምሳሌት ለወጥ በማድረግ ጌታ ሞትን ለዘላለም እንደሚውጥ ገልጾአል (ኢሳ 25፥8፤ 1ቆሮ 15፥54 ይመ)።

18፥15 *ዲን፤* ሰዶምንና ገሞራን የሚያስታውስ ገለጻ ነው (ዘፍ 19፥24 ይመ)።

18፥16 *ሥሩ… ቅርንጫፉም፤* ከአሞ 2፥9 ጋር ያነጻጽሩ። ትውልድን (ኢሳ 11፥1፡10 ይመ) ወይም ቅድመ አያቶችን (መሳ 5፥14፤ ኢሳ 14፥29 ይመ) የሚያመለክት ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው።

18፥17 *መታሰቢያው… ይጠፋል፤* በልዳዶስ የሞት ቅጣት ምን እንደ ሆነ በትክክል አያውቅም፤ በእርሱ አስተሳሰብ ከሞት በኋላ ያለው ከፍተኛ ቅጣት ወራሽ ሳይተኩ ያለመታሰቢያ መቅረት ነው (ቍ 19 ይመ)።

18፥18 *ጨለማ፤* 17፥13 ይመ። የሙታን ዓለም ወይም ከምድር በታች ማለት ነው (የ10፥21 ማብ ይመ)።

18፥21 *የክፉ ሰው — እግዚአብሔርንም የማያውቅ፤* እግዚአብሔርን በጥልቀት አለማወቅና ክፉ ሰው ሆኖ መገኘት አንድ ናቸው (ሆሴ 4፥1-2፡6 ይመ)።

19፥3 *ዐሥር ጊዜ፤* አብዛኛውን ጊዜ ብዛትን ያመለክታል (ዘፍ 31፥41፤ 1ሳሙ 1፥8 ይመ)።

19፥4 *የራሴ ጕዳይ፤* የኢዮብ ወዳጆች በነገር ውስጥ ጣልቃ የመግባት ወይም እግዚአብሔር የሚያደርገውን የማከናወን መብትና ሥልጣን የላቸውም (ቍ 22 ይመ)።

19፥6 *በደለኝ፤* ከ40፥8 ጋር ያነጻጽሩ በ8፥3 ላይ በዕብራይስጥ ሁለት ጊዜ “ማዛነፍ” ተብሎ ተተርጕሞአል፤ በልዳዶስም እግዚአብሔር ፍርድን አያዛንፍም በማለት የተከራከረው በዚያ ስፍራ ላይ ነው። ነገር ግን ኢዮብ መከራን ለምን እንደሚቀበል ስላልተረዳ እግዚአብሔርን እንደ ጠላቱ ቈጥሮታል፤ እግዚአብሔር ግን በኢዮብ ደስ የተሰኘበት ወዳጁ ነበር (1፥8፤ 2፥3 ይመ)። እውነተኛ የኢዮብ ጠላት ግን ሰይጣን ነበር። *በመረቡም… ከበበኝ፤* በልዳዶስ እንዳመለከተው (18፥8-10) ክፉዎች በራሳቸው ላይ መከራ ሊያመጡ ይችላሉ፤ እዚህ ላይ ግን ኢዮብ መከራውን ከእግዚአብሔር ጋር ያያይዘዋል።

19፥7 *‘ተበደልሁ’ ብዬ ብጮኽ፤* በቍሙ ግፍ በመፈጸሙ ድምጽን ከፍ አድርጎ ማሰማት ማለት ነው (ዕን 1፥2 ይመ)።

19፥8-12፤ በኢዮብ አስተሳሰብ ከእርሱ ጋር ጦርነት የገጠመው እግዚአብሔር ነው (16፥12-14 ይመ)።

19፥10 *ተስፋዬንም እንደ ዛፍ ነቅሎታል፤* 24፥20 ይመ፤ ይህም ኢዮብ በ14፥7-9 ላይ ከተቈረጠ በኋላ ተመልሶ የሚያቈጠቍጠውን ዛፍ የተስፋ ምልክት አድርጎ ከተጠቀመበት ዘይቤ ጋር የሚቃረን ነው።

19፥12 *ምሽግ፤* 30፥12 ይመ።

19፥13-19፤ ኤር 12፥6 ይመ። በቤተ ሰብ ወይም በወዳጅ የመጠላትን ያህል አንድን ሰው የሚጐዳው ነገር የለም። የኢዮብ ልጆች አለቁበት፤ ሚስቱ፣ ወንድሞቹ፣ ወዳጆቹና አገልጋዮቹ ደግሞ ጠሉት።

19፥17 *እስትንፋሴ… የሚያስጠላት፤* የ2፥7 ማብ ይመ።

[18]ሕፃናት እንኳ ይንቁኛል፤
ባዩኝም ቍጥር ያላግጡብኛል።
[19]የቅርብ ወዳጆቼ ሁሉ ተጸየፉኝ፤
የምወዳቸውም በላዬ ተነሡ፤
[20]ቈዳና ዐጥንት ብቻ ሆኜ ቀረሁ፤
ድድ ብቻ ቀርቶልኝ አመለጥሁ።

[21]"ወዳጆቼ ሆይ፤ ራሩልኝ፤
የእግዚአብሔር እጅ መታኛለችና
ዕዘኑልኝ።
[22]እግዚአብሔር እንዳሳደደኝ ለምን
ታሳድዱኛላችሁ?
አሁንም ሥጋዬ አልበቃችሁምን?

[23]"ምነው ቃሌ በተጻፈ ኖሮ!
በመጽሐፍም በታተመ!
[24]ምነው በብረትና በእርሳስ በተጻፈ ኖሮ!
በዐለትም ላይ በተቀረጸ!
[25]የሚቤዠኝ ሕያው እንደ ሆነ፣
በመጨረሻም በምድር ላይ
እንደሚቆም ዐውቃለሁ።
[26]ቈዳዬ ቢጠፋም፣
ከሥጋዬ ብለይም፣ እግዚአብሔርን አየዋለሁ፤
[27]ሌላ ሳይሆን እኔው በገዛ ዐይኔ፣
እኔ ራሴ አየዋለሁ፤
ልቤ በውስጤ ምንኛ ዛለ!

[28]" 'የችግሩ መንሥኤ በውስጡ* አለ፤
እኛ እንዴት እናሳድደዋለን?' ብትሉ፣
[29]ቍጣ በሰይፍ መቀጣትን ያስከትላልና፣
ራሳችሁ ሰይፍን ፍሩ፤
በዚያን ጊዜ ፍርድ† እንዳለ
ታውቃላችሁ።"

19፥18 2ነገ2፥23፤ ኢዮ16፥10
19፥19 ቍ13፥14፤ ኢዮ6፥14፤30፥10፤ መዝ55፥12-13፤ ዮሐ13፥18
19፥20 ኢዮ2፥5
19፥21 መሳ2፥15፤ ኢዮ4፥5፤6፥14፤ 10፥3፤ሰቆ3፥1
19፥22 ቍ6፤2ዜና 8፥9፤ኢዮ13፥25፤መዝ 14፥4፤27፥2፤69፥26፤ ምሳ30፥14፤ኢሳ53፥4
19፥23 ዘፀ17፥14፤ መዝ40፥7፤ኢሳ8፥1
19፥24 ኢዮ16፥18፤ ኤር17፥1
19፥25 ዘፀ6፥6፤ዘሌ 25፥25፤1ሳሙ14፥39፤ ኢዮ16፥19፤መዝ68፥ 5፤78፥35፤ምሳ23፥11፤ ኢሳ41፥14፤43፥14፤ 44፥6፤24፤47፥4፤48፥ 17፤49፥26፤54፥5፤ 59፥20፤60፥16
19፥26 ዘኍ12፥8፤ ማቴ5፥8፤1ቆሮ13፥12 ፤1ዮሐ3፥2
19፥27 መዝ42፥1፤ 63፥1፤84፥2፤ሉቃ 2፥30
19፥28 ኢዮ13፥25
19፥29 ኢዮ15፥22፤ 27፥13-23፤መዝ1፥5፤ 9፥7፤58፥11፤መክ3፥ 17፤11፥9፤12፥14
20፥1 ኢዮ2፥11
20፥2 መዝ42፥5፤ ሰቆ1፥20
20፥3 ኢዮ19፥3
20፥4 ዘዳ4፥32፤ 32፥7
20፥5 ኢዮ8፥12፤ 13፤መዝ37፥35-36፤73፥19፤94፥3 20፥6 ዘፍ11፥4፤ኢዮ33፥17፤ኢሳ 14፥13-14፤16፥6፤አብ1፥3-4 20፥7 ኢዮ4፥20፤7፥8፤14፥20 20፥8 ኢዮ18፥11፤27፥20፤34፥20፤መዝ73፥20፤90፥5፤10፤መክ5፥3፤6፥12፤ 12፥7፤ኢሳ17፥14፤29፥7 20፥9 ኢዮ7፥8

ሶፋር

20

ናዕማታዊውም ሶፋር እንዲህ ሲል መለሰ፤

[2]"እጅግ ታውኬአለሁና፣
ሐሳቤ መልስ እንድሰጥ ይጐተጕተኛል።
[3]የሚያቃልለኝን ንግግር ሰምቼአለሁ፤
መልስም እሰጥ ዘንድ መንፈሴ ገፋፋኝ።

[4]"ሰው* በምድር ላይ ከተቀመጠ ጊዜ
ጀምሮ፣
ከጥንቱ እንዴት እንደ ነበረ
ታውቃለህን?
[5]የኃጢአተኞች መፈንጨት ለአጭር ጊዜ፣
የክፉዎችም ደስታ ለቅጽበት መሆኑን
አታውቅምን?
[6]እስከ ሰማይ ከፍ ከፍ ቢልም፣
ዐናቱም ደመናትን ቢነካ፣
[7]እንደ ኵበት ለዘላለም ይጠፋል፤
ቀድሞ ያዩትም፣ 'የት ገባ?' ይላሉ።
[8]እንደ ሕልም በሮ ይጠፋል፤ አይገኝምም፤
እንደ ሌሊትም ራእይ በቅጽበት
ያልፋል።
[9]ቀድሞ ያየው ዐይን ዳግመኛ አያየውም፤
የነበረበትም ቦታ ከእንግዲህ
አይመለከተውም።

*28 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕምና ቩልጌት፣ *በእኔ* ይላሉ
†29 ወይም *ሁሉን ቻዩን ታውቃላችሁ* ማለት ነው
*4 ወይም *አዳም* ማለት ነው

19፥18 *ሕፃናት... ይንቁኛል፤* ሽማግሌዎች በከፍተኛ ሁኔታ በሚከበሩበት በጥንቱ ማኅበረ ሰብ ይህ ሊታገሡት የማይ ቻል ስድብ ነበር (ዘፀ 20፥12 እና ማብ ይመ)።

19፥20 *ቈዳና ዐጥንት፤* የ2፥7 ማብ ይመ። *ድድ፤* ጥርሱም እንኳ ሳይቀር መርገፉን ያመለክታል። በአማራጭነት የቀረበውን ትርጕም ይመ።

19፥21 *የእግዚአብሔር እጅ መታኛለችና፤* 1፥11፤ 2፥4-6፤ እንዲሁም የቍ 6 ማብ ይመ።

19፥23-27፤ ኢዮብ ስለ ራሱ ሁኔታ፣ በእርሱና በእግዚአ ብሔር መካከል ስላለውም ግንኙነት በትክክል በመረዳት፣ ከፍ ተኛ ደረጃ ላይ የደረሰበት፣ በኢዮብ መጽሐፍ ካሉት ምንባቦች ሁሉ ዕውቁና ተወዳጁ ክፍል ነው። ይህም ክፍል፣ ኢዮብ ወዳጆ ቹን ተውኝ እባካችሁ ባለበትና (ቍ 21-22) በኋላም ለወዳጆቹ ማስጠንቀቂያ በሰጠበት (ቍ 28-29)፣ በእነዚህ ሁለት ክፍሎች መካከል በመገኘቱ ጎልቶ ሊታይ ችሎአል።

19፥23 *ቃሌ፤* ኢዮብ፣ ሰቆቃውና መከራከሪያ ሐሳቡ በጽ ሑፍ እንዲሰፍሩለት ይፈልጋል፤ ይኸውም እርሱ ከሞተ በኋላ ቋሚ ምስክር በመሆን የቱን ያህል ከበደል ነጻ እንደ ነበር እንዲ ያረጋግጡለት ነው። *በመጽሐፍም፤* የዘፀ 17፥14 ማብ ይመ።

19፥24 *በብረትና፤* 20፥24፤ 28፥2፤ 40፥18፤ 41፥27 ይመ። እስከ 12ኛው ዓ.ቅ.ክ. ድረስ ብረት አገልግሎት ላይ አል ዋለም ነበር።

19፥25 *የሚቤዠኝ ሕያው እንደ ሆነ—ዐውቃለሁ፤* ይህን ጽኑ የእምነት መግለጫ ክርስቲያኑ ትውልድ የራሱ አድርጎ ወስዶታል። በኢዮብ አእምሮ ውስጥ ያለው ከዚህ የተለየ ነበር። በሌላ ዐውድ ላይ የሚከላከልለት ቢፈልግም እንኳ (በአማራጭ የቀረበውን ትርጕም እንዲሁም ምሳ 23፥11 ይመ) በሰማይ ስለ እርሱ ከእግዚአብሔር ጋር የሚሟገትለት ጠበቃ ይፈልጋል (9፥33-34፤ 16፥18-21 እንዲሁም 5፥1 ማብ ይመ)። በዚህ ስፍራ የሚቤዠው ራሱ እግዚአብሔር እንጂ ሌላ አይደለም (የሩት 2፥20 ማብ ይመ)። ይህ ሁሉ የሐሰት ክስ በታማኝ አገልጋዮቹ ላይ ቢቀ ርብም እንኳ ዙሮ ዙሮ እግዚአብሔር ከበደል ነጻ እንደሚያደር ጋቸው ኢዮብ በጽኑ ያምናል። *በመጨረሻም፤* በቀሙ የኢዮብ ሕይ ወት ካለፈች በኋላ ማለት ነው። *እንደሚቆም፤* ሊከራከርልኝና ነጻ ሊያወጣኝ ማለት ነው።

19፥26 *ቈዳዬ ቢጠፋም፤* ኢዮብ የያዘው በሽታ በመጨረሻ ለሞት እንደሚያበቃው ያምናል። *እግዚአብሔርን አየዋለሁ፤* ሞት የሕይወት መደምደሚያ እንዳልሆነና አንድ ቀን በአዳኙ ፊት እንደሚቆም፣ በገዛ ዐይኑም ፊት ለፊት እንደሚያየው ኢዮብ ፍጹም እርግጠኛ በመሆን ይናገራል (ቍ 27፤ ማቴ 5፥8፤ 1ዮሐ 3፥2 ይመ)፤ የ42፥5 ማብ ይመ።

19፥28 *እናሳድደዋለን?* በቍ 22 ላይ ዕብራይስጡ፣ "መከታተል" ይለዋል። ከዋቂት ዕረፍት በኋላ (ቍ 23-27) የኢ ዮብ ቀጣ መቀጠሉን የሚያመለክት ቃል ነው።

20፥1-29፤ "ከኛ ወዲያ ትክክለኛ ትምህርተ ሃይማኖት ለአሳር ነው" የሚሉት የኢዮብ ወዳጆች የክፉዎች ዕጣ ፈንታ ምን እንደሚመስል ያቀረቡት ሌላው ቅኔ ነው (8፥11-19፤ 15፥20-35፤ 18፥5-21 ይመ)።

20፥2-3፤ ሶፋር የኢዮብን ቃል በተለይም በ19፥28-29 ላይ ያለውን መዝጊያ እንደ ስድብ ቈጥሮታል። በሌላም በኩል ሶፋር ባሰማው የቅጣት ደንብ መሠረት የጥፋቱ ተጠያቂ ወይም መቀ ጣት ያለበት ሶፋር ራሱ መሆን እንዳለበት ኢዮብ በልበ ሙሉ ነት ይናገራል።

20፥4-11፤ ሶፋር በራሱ ግምት ባለሙሉ ጤናና ባለ ጸጋ በመሆኑ፣ ይህ ራሱ የመልካምነትና የጽድቅ ምልክት ነው በማ ለት ይከራከራል፤ የክፉዎች ደስታ ግን ምን ጊዜም ቅጽበታዊና እማይጨበጥ ነው (መዝ 73፥18-20 እና ማብ ይመ)።

20፥6 *እስከ ሰማይ ከፍ ከፍ ቢልም፤* ዘፍ 11፥4 እና ማብ ይመ።

20፥7 *ኵበት፤* የጊዜያዊነትና የከንቱነት ምልክት ነው (1ነገ 14፥10 ይመ)።

[10]ልጆቹ ለድኾች ካሣ መክፈል አለባቸው፤
እጆቹም ሀብቱን መልሰው መስጠት
ይገባቸዋል።
[11]ዐጥንቱን የሞላው የወጣትነት ብርታት፣
ከእርሱ ጋር በዐፈር ውስጥ ይተኛል።
[12]"ክፋት በአፉ ውስጥ ቢጣፍጥ፣
ከምላሱም በታች ቢደብቀው፣
[13]አውጥቶ ለመጣል እየሳሳ፣
በአፉ ውስጥ ቢያቈየው፣
[14]ምግቡ በሆዱ ውስጥ ይመራል፤
በውስጡም እንደ እባብ መርዝ ይሆናል።
[15]የዋጠውን ሀብት ይተፋል፤
እግዚአብሔርም መልሶ ከሆዱ ያወጣዋል።
[16]የእባብ መርዝ ይጠባል፤
የእፉኝትም ምላስ ይገድለዋል።
[17]ማርና ቅቤ በሚያፈሱ ጅረቶች፣
በወንዞችም አይደሰትም።
[18]የለፋበትን ሳይበላው ይመልሳል፤
ከንግዱም ባገኘው ትርፍ አይደሰትም፤
[19]ድኾችን በመጨቈን ባዶ
አስቀርቶአቸዋልና፣
ያልሠራውንም ቤት ነጥቆአል።
[20]"ክፉ ምኞቱ ዕረፍት አይሰጠውም
ሀብቱም ሊያድነው አይችልም።
[21]ያለውን አሟጦ ስለሚበላ፣
ዘላቂ ብልጽግና አይኖረውም።
[22]በተድላ መካከል እያለ ጒስቍልና
ይመጣበታል፤
በከባድ መከራም ይዋጣል።
[23]ሆዱን በሞላ ጊዜ፣
እግዚአብሔር የሚነድ ቍጣውን
ይሰድበታል፤
መዓቱንም ያወርድበታል።
[24]ከብረት መሣሪያ ቢሸሽም፣
የናስ ቀስት ይወጋዋል።
[25]ቀስቱን ከጀርባው፣
የሚያብለጨልጨውንም ጫፍ ከጒበቱ
ይመዛል፤
ፍርሀትም ይይዘዋል፤
[26]ሀብቱ ለድቅድቅ ጨለማ ተዳርጎአል፤
ሰው ባላራገበው እሳት ይበላል፤
በድንኳኑም ውስጥ የተረፈውን ይልሳል።
[27]ሰማያት ኀጢአቱን ይገልጡበታል፤
ምድርም ትነሣበታለች፤
[28]በእግዚአብሔር የቍጣ ቀን ቤቱን ጐርፍ፣
መኖሪያውንም ወራጅ ውሃ[^]
ይወስድበታል።
[29]እግዚአብሔር ለኀጢአተኞች የወሰነው ዕድል
ፈንታ፣
ከአምላክም ዘንድ የተመደበላቸው ቋሚ
ቅርስ ይህ ነው።"

20፥10. ቍ 15፡18፤ 20፤ኢዮ3፥15፤5፥4፤ 31፥8
20፥11 ኢዮ13፥26፤ 17፥16፤21፥24
20፥12 ኢዮ15፥16፤ መዝ10፥7፤140፥3
20፥13 ዘኍ11፥18-20
20፥14 ዘኍ21፥6፤ ምሳ 20፥17፤ኤር2፤ 19፥4፥18፤ራእ10፥9
20፥15 ቍ 10፤ ዘሌ18፥25
20፥16 ዘዳ32፥24፡32
20፥17 ዘዳ32፥13፡ 14፤ኢዮ29፥6፤ መዝ36፥8
20፥18 ቍ 10፤ኢዮ 5፥5፤መዝ109፥11
20፥19 ዘዳ15፥11፤ 24፥14፤ኢዮ5፥16፤ 24፥4፡14፡35፥9፤መዝ 10፥2፤94፥6፤109፥16 ፤ምሳ14፥31፤28፥28፤ ኢሳ5፥8፤አሞ8፥4
20፥20 ቍ 10፤ምሳ11፥4፤መክ 5፥12፤ሰፎ1፥18፤ሉቃ 12፥15
20፥21 ኢዮ7፥8
20፥22 ቍ 29፤መሳ 2፥15፤ኢዮ21፥17፡ 30፤31፥2-3፤ሉቃ 12፥16-20
20፥23 ቍ 14፤ዘኍ11፥18-20 ፤መዝ78፥30-31፤ሰቆ 4፥11፤ሕዝ5፥13፤6፥12
20፥24 ኢዮ15፥22፤ ኢሳ24፥18፤ኤር46፥ 21፤48፥44
20፥25 ኢዮ15፥21፤ 18፥11፤መዝ88፥15-16
20፥26 ኢዮ1፥16፤ 5፥14፤15፥34፤18፥15 ፤26፥6፤28፥22፤31፥ 12፤መዝ21፥9
20፥27 ዘዳ31፥28
20፥28 ቍ 29፤ዘኍ 14፥28-32፤ዘዳ28፥31 ፤ኢዮ21፥17፡20፡30፤ 40፥11፤

ኢዮብ

21

[1]ኢዮብም እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]"ቃሌን በጥንቃቄ ስሙ፤
የምታጽናኑኝም በዚህ ይሁን፤
[3]ንግግሬን በትዕግሥት አድምጡ፤
ከተናገርሁ በኋላ፣ መሣለቅ ትችላላችሁ።
[4]"በውኑ ቅርታዬ በሰው ላይ ነውን?
ትዕግሥት ማጣትስ አይገባኝምን?
[5]ተመልከቱኝና ተገረሙ፤
አፋችሁን በእጃችሁ ለጒሙ።
[6]ስለዚህ ነገር ባሰብሁ ቍጥር
እደነግጣለሁ፤
ሰውነቴም በፍርሀት ይንቀጠቀጣል።
[7]ኀጢአተኞች ለምን በሕይወት ይኖራሉ?
ለምን ለእርጅና ይበቃሉ? ለምንስ
እያየሉ ይሄዳሉ?

መዝ60፥3፤75፥8፤ምሳ16፥4፤ኢሳ24፥18፤51፥17፤አሞ5፥18፤ ማቴ7፥26-27፤ዮሐ3፥36፤ሮሜ1፥18፤ኤፌ5፥6 20፥29 ቍ 22፤ኢዮ 15፥20፤22፥5፤31፥2፤36፥17፤ኤር13፥25፤ራእ21፥8 21፥2 ቍ 34፤ ኢዮ13፥17 21፥3 ኢዮ6፥14፤11፥3፤16፥10 21፥4 ኢዮ6፥3፤ 7፥11 21፥5 መሳ18፥19 21፥6 ዘፍ45፥3፤ኢዮ4፥14 21፥7 ቍ 13፤ኢዮ9፥ 24፥12፥19፤መዝ37፥1፤73፥3፤መክ7፥15፤8፥14፤ዕን 1፥13፤ሚል3፥15

[^]28 ወይም *በቤቱ ውስጥ ያለውን ንብረት ወራጅ ውሃ ይወስድበታል ማለት ነው*

20፥10፡19፤ ድኻን የሚጨቍን ሰው ክፋቱ የቱን ያህል እንደ ሆነ በትክክል ያመለክታል፤ (አሞ 2፥6-8፤ 8፥4-8 ይመ)። በዚህ ሐሳብ ላይ ኢዮብ ከሶፋር ጋር ምንም ተቃውሞ የለውም (31፥16-23 ይመ)።

20፥11 *በዐፈር፤* የ7፥21 ማብ ይመ።

20፥12-15፤ የክፉ ሰው ክፋት በአፍ ውስጥ እንደሚጣፍጥ፣ በሆድ ውስጥ ግን እንደሚኾመጥጥ ምግብ ነው።

20፥15 *የዋጠውን ሀብት፤* የድሆችን ጥሪት ከሰበሰበ በኋላ ማለት ነው (የቍ 10፡19 ማብ ይመ)።

20፥18 *የለፋበትን... አይደሰትም፤* የቅኔ መጻሕፍት ዋና ሐሳብ ነው (መክ 2፥18-23 ይመ)።

20፥20-25፤ ክፉ ሰው ሆዱ እስኪሞላ ድረስ ቢበላም እንኳ፣ እግዚአብሔር ቍጣውን ባፈሰሰበት ጊዜ ግን፣ የሚቀምሰው ነገር አይኖረውም።

20፥24 *ከብረት፤* የ19፥24 ማብ ይመ።

20፥26 *ጨለማ፤* የ10፥21 ማብ ይመ።

20፥27፤ ዘዳ 30፥19 ማብ ይመ።

20፥28 *ጐርፍ —ወራጅ ውሃ፤* በክረምት ሞልቶ የሚፈስና ከፍተኛ ጒዳት የሚያስከትል ወራጅ ውሃ ነው (6፥15-16 ይመ)።

20፥29፤ በልዳዶስ በ18፥21 ላይ እንደገለጸው ሶፋርም በበኩሉ እርሱ የተናገረው ሁሉ፣ እግዚአብሔር ኀጢአተኞችን ለመቅጣት ካሰበው ዕቅድ ጋር የሚስማማ መሆኑን በመግለጽ ሐሳቡን ይደመድማል። *እግዚአብሔር ለኀጢአተኞች የወሰነው ዕድል ፈንታ፤* በ27፥13 ላይ ኢዮብ በድጋሚ ይናገረዋል።

21፥2 *የምታጽናኑኝም፤* ቍ 34 ይመ።

21፥4 *በውኑ ቅርታዬ በሰው ላይ ነውን?* ኢዮብ እንዲህ ይላል "ሊሆን አይችልም፤ እኔ አቤቱታዬ ወደ እግዚአብሔር ነው፤ የደረሰብኝም መከራ ለምን እንደ ሆነ የሚያውቀው እርሱ ነውና"፤ ሌላው ቢቀር ኢዮብ የደረሰበትን ሥቃይ ያያዘው ከእግዚአብሔር ጋር ነው። *ትዕግሥት ማጣትስ፤* የ9፥2-3 ማብ ይመ።

21፥5 *ተመልከቱኝና፤* ኢዮብ ሦስቱ ወዳጆቹ ሁኔታውን በጥሞና እንዲያዩለት ያሳስባል።

21፥6 *ስለዚህ፤* አቤቱታውን የሚያቀርበው ወደ እግዚአብሔር ነው። *እደነግጣለሁ፤* ክፉዎች አምሮባቸውና አልፎላቸው የሚኖሩበት ሁኔታ በሥነ ምግባር ረገድ ሲታይ የተገላቢጦሽ የሆነበትን ጒዳይ ማለት ነው።

21፥7-15፤ የኢዮብ ወዳጆች የክፉዎች ዕጣ ፈንታ ምን እንደሚሆን በሰፊው ያብራራሉ (8፥11-19፤ 15፥20-35፤ 18፥5-21፤ም 20 ይመ)፤ ኢዮብ ግን በገሀድ ያለው ነገር እነርሱ ካሉት የተለየ እንደ ሆነ አበክሮ ይናገራል፤ የእግዚአብሔርን መንገድ ለማወቅ የማይፈልጉና፣ ጸሎትንም ዋጋ቉ቢስ እንደ ሆነ የሚቈጥሩ (ቍ 14-15) ክፉዎች የሚያደርጉት ሁሉ ይሳካላቸዋል። ሶፋር እንዳሰበው ባጭሩ የሚቀጩ ሳይሆኑ (20፥11)፣ ረጅም ዕድሜ አላቸው፤ እየጠነከሩም በመሄድ ላይ ናቸው (ቍ 7)። ክፉዎች ዘርም ተተኪ ትውልድም አይወጣላቸውም (18፥19) የሚለውን የበልዳዶስን ሐሳብ ዳዊት ሳያወላውል ይቃወማል (ቍ 8፡11)።

8 ዘራቸው በዐይናቸው ፊት፣
ልጆቻቸውም በዙሪያቸው ጸንተው ሲኖሩ
ያያሉ፤
9 ቤታቸው ያለ ሥጋት በሰላም ይኖራል፤
የእግዚአብሔርም በትር የለባቸውም::
10 ኮርማቸው ዘሩ በከንቱ አይወድቅም፤
ያስረግዛል፤
ላማቸውም ሳትጨነግፍ ትወልዳለች::
11 ልጆቻቸውን እንደ በግ መንጋ ያሰማራሉ፤
ሕፃናታቸውም ይቦርቃሉ::
12 በከበሮና በክራር ይዘፍናሉ፤
በዋሽንትም ድምፅ ይፈነጫሉ::
13 ዕድሜያቸውን በተድላ ያሳልፋሉ፤
በሰላምም[ሀ] ወደ መቃብር[ለ] ይወርዳሉ::
14 እግዚአብሔርንም እንዲህ ይሉታል፤
‘አትድረስብን!
መንገድህንም ማወቅ አንፈልግም::
15 እናገለግለው ዘንድ፣ ሁሉን ቻይ አምላክ
ማን ነው?
ወደ እርሱ ብንጸልይስ ምን እናገኛለን?’
16 ይሁንና ብልጽግናቸው በእጃቸው አይደለም፤
ከኀጢአተኞች ምክር እርቃለሁ::

17 “የኀጢአተኞች መብራት የጠፋው ስንት
ጊዜ ነው?
የእግዚአብሔር ቍጣ መከራ የመጣባቸው፣
መቅሠፍትም የደረሰባቸው ስንት ጊዜ
ነው?
18 በነፋስ ፊት እንዳለ ገለባ፣
በዐውሎ ነፋስም እንደ ተወሰደ ዕብቅ
የሆኑት ስንት ጊዜ ነው?
19 እናንተ፣ ‘እግዚአብሔር የሰውን ቅጣት
ለልጆቹ ያከማቻል’ ትላላችሁ፤
ነገር ግን ያውቀው ዘንድ ለሰውየው
ለራሱ ይክፈለው፤
20 ዐይኖቹ የራሱን ውድቀት ይዩ፤
ሁሉን ከሚችል አምላክ ቍጣ ይጠጣ::
21 ሰው ወራቱ በተገባደደ ጊዜ፣
ለቀሪ ቤተ ሰቡ ምን ይገደዋል?

22 “ከፍ ባሉት ላይ ለሚፈርድ አምላክ፣
ዕውቀትን ሊያስተምረው የሚችል አለን?
23 አንድ ሰው በፍጹም ተድላ ደስታ
እየኖረ፣
በሙሉ ብርታቱም እያለ ይሞታል፤
24 ሰውነቱ[መ] በምቾት፣
ዐጥንቱም በስብ ተሞልቶ እያለ በሞት
ይለያል::
25 ሌላው ሰው ደግሞ አንዳች መልካም ነገር
ሳያይ፣
በተመረረች ነፍስ ይሞታል፤
26 ሁለቱም በዐፈር ውስጥ አንድ ላይ
ይተኛሉ፤
ትልም ይወርሳቸዋል::

27 “እነሆ፣ ምክራችሁን፣
በእኔ ላይ ያሜራችሁትንም
ተረድቻለሁ::
28 እናንተ፣ ‘የትልቁ ሰው ቤት፣
ኀጢአተኛውም የኖረበት ድንኳን የት
አለ?’ አላችሁ፤
29 መንገደኞችን አልጠየቃችሁምን?
የነገሯችሁንስ ነገር በጥሞና
አላዳመጣችሁምን?
30 ክፉ ሰው በመቅሠፍት ቀን
እንደሚጠበቅ፣
በቍጣም ቀን እንደሚተርፍ[ሠ]
አታውቁምን?
31 ተግባሩን ፊት ለፊት የሚነግረው ማን
ነው?
የእጁንስ ማን ይሰጠዋል?
32 ወደ መቃብር ይወስዱታል፤
ለመቃብሩም ጠባቂ ይደረግለታል::
33 የሸለቆው ዐፈር ምቹ ይሆንለታል፤
ሰው ሁሉ ይከተለዋል፤
ስፍር ቍጥር የሌለው ሕዝብ[ረ] በፊቱ
ይሄዳል::

34 “መልሳችሁ ከሐሰት በስተቀር ሌላ
አይገኝበትም፤
ታዲያ፣ በማይረባ ነገር እንዴት
ልታጽናኑኝ ትችላላችሁ!”

ኤልፋዝ

22 ቴማናዊውም ኤልፋዝ እንዲህ ሲል መለሰ፤

21፥8 መዝ17፥14፤ ሚል3፥15
21፥9 ኢዮ5፥24፤ 9፥34
21፥10 ዘፀ23፥26
21፥11 መዝ78፥52፤107፥41
21፥12 ዘፍ4፥21፤ 1ዜና15፥16፤መዝ33፥2፤71፥22፤81፥2፤ 108፥2፤ኢሳ5፥12፤ ማቴ11፥17
21፥13 ቍ7፤ኢዮ 3፥13፤8፥7፤24፥19፤ መዝ10፥1-12፤49፥ 14፤94፥3፤ኢሳ14፥15
21፥14 ዘጸ32፥15፤ 1ሳሙ15፥11፤ኢዮ4፥ 17፤22፥17፤መዝ95፥ 10፤ምሳ1፥29፤ኢሳ 30፥11፤ኤር2፥20:31
21፥15 ኢዮ5፥2፤ 34፥9፤35፥3፤መዝ 73፥13፤139፥20፤ኢሳ 48፥5፤ኤር9፥6፤44፥17
21፥16 ኢዮ22፥18፥ መዝ1፥1፤26፥5፤36፥1
21፥17 ኢዮ18፥5: 12፤20፥22:28
21፥18 ዘፍ7፥23፤ 19፥15፤ኢዮ7፥10፤ 13፥25፤ምሳ10፥25
21፥19 ዘፀ20፥5፤ ኤር25፥14፤31፥29፤ 50፥29፤51፥6:24:56፤ ሕዝ18፥2፤ዮሐ9፥2
21፥20 ዘፀ32፥33፤ ዘኍ16፥22፤2ነገ14፥6 ፤ኢዮ6፥4፤20፥28፤ ኤር25፥15፤42፥16፤ ራእ14፥10
21፥21 ኢዮ14፥5: 21:22፤መክ9፥5-6
21፥22 ኢዮ4፥18፤ 35፥11፤36፥22፤39፥ 17፤መዝ82፥1፤86፥8፤ 94፥12፤135፥5፤ኢሳ 40፥13-14፤ኤር32፥ 33፤ሮሜ11፥34
21፥23 ዘፍ15፥15፤ ኢዮ3፥13፤13፥26
21፥24 ኢዮ20፥11፤ መዝ73፥4፤ምሳ3፥8
21፥25 ኢዮ10፥1
21፥26 ኢዮ7፥5፤ 17፥16፤24፥20፤መክ 9፥2-3፤ኢሳ14፥11
21፥28 ኢዮ1፥3፤ 8፥22፤12፥21፤29፥ 25፤31፥37
21፥30 ኢዮ20፥22: 28፤31፥3፤ኢሳ5፥30፤ ሮሜ2፥5፤2ጴጥ2፥9
21፥31ኢዮ34፥11፤መዝ62፥12፤ምሳ24፥11-12፥ኢሳ59፥18
21፥32 ኢሳ14፥18 21፥33 ኢዮ3፥19:22 21፥34 ቍ2፤ኢዮ 6፥15፤8፥20 22፥1 ኢዮ4፥1

[ሀ]13 በዕብራይስጡ፣ ሲኦል ይላል
[ለ]13 ወይም በፍጥነት ማለት ነው
[ሐ]17-20፤ ቍ 17:18 ቃለ አጋኖዎች ሲሆኑ ቍ 19:20 ደግሞ ብያኔዎች ናቸው::
[መ]24 የዚህ ቃል የዕብራይስጡ ትርጕም በትክክል አይታወቅም
[ሠ]30 ወይም ለመቅሠፍት ቀን ተጠብቆ እንደሚቈይ ማለት ነው
[ረ]33 ወይም ስፍር ቍጥር እንደ ሌለው ሕዝብ ማለት ነው

21፥9 *የእግዚአብሔርም በትር፤* የ9፥34 ማብ ይመ::

21፥13 *በሰላምም፤* በዕብራይስጥ ሥርወ ቃሉ በመዝ 35፥20 ላይ፣ “በጸጥታ የሚኖሩ” ተብሎ ተተርጕሞአል::

21፥16፤ 22፥18 ይመ:: ኢዮብ የክፉዎችን ጠማማ ምክር የማይበጅ ነው በማለት ይቃወማል፤ እግዚአብሔር ሁሉንም ነገር እንደሚቈጣጠር ያውቃል (ቍ 17)፤ ይህ ግንዛቤው ግን የመለኮት ባሕርይ የባሰውን ምስጢር እንዲሆን አድርጎበታል::

21፥17 *የኀጢአተኞች መብራት የጠፋው፤* 18፥5 ማብ ይመ::

21፥18 *ገለባ... ዕብቅ፤* 13፥25 እና የመዝ 1፥4 ማብ ይመ::

21፥20 *ሁሉን ከሚችል አምላክ ቍጣ ይጠጣ፤* የኢሳ 51፥17 ማብ ይመ::

21፥22 *አምላክ፣ ዕውቀትን ሊያስተምረው የሚችል አለን?* ኢሳ 40፥14 ይመ:: የሚያስተምረው ግን ሌላ ሳይሆን እግዚአብሔር ነው (35፥11፤ 36፥22፤ ም 38-41 ይመ)::

21፥26 *በዐፈር፤* የ7፥21 ማብ ይመ::

21፥34 *እንዴት ልታጽናኑኝ ትችላላችሁ?* 16፥2 እና ማብ ይመ::

22፥1-26፥14፤ ይህ የሦስተኛው ዙር ውይይት እንደ መጀመሪያውና (ም 4-14) እንደ ሁለተኛው(ም 15-21)፣ በጣም ረጅም ሳይሆን፣ አጥር ምጥን ብሎ የቀረበ ነው፤ በልዳዶስ ንግግሩን በአጭሩ አቅርቦአል (25፥1-6)፤ ሶፋርም አንዳች ነገር አልተናገረም:: የኢዮብ ወዳጆች፣ አንተ በደለኛ ነህ በማለት ሊያሳምኑት ባለመቻላቸው፣ በሁለቱ መካከል ያለው ክርክር ከዚህ ላይ ያከትማል፤ ኢዮብ በበኩሉ እውነት ያልሆነውን ነገር አምኖ መቀበል አልቻለም::

²"ሰው እግዚአብሔርን ሊጠቅም ይችላልን?
ጠቢብ እንኳ ቢሆን ምን ይጠቅመዋል?
³አንተ ጻድቅ ብትሆን ሁሉን የሚችለውን
አምላክ ምን ደስ ታሰኘዋለህ?
መንገድህ ያለ ነቀፋ ቢሆንስ
የሚተርፈው ምንድን ነው?

⁴"እርሱ የሚገሥጽህ፣
ፍርድ ቤትም የሚያቀርብህ
ስለምትፈራው ነውን?
⁵ክፋትህ ታላቅ፣
ኀጢአትህ ፍጻሜ የሌለው አይደለምን?
⁶ያለ አንዳች ምክንያት ከወንድሞችህ
መያዣ ወስደሃል፤
ሰዎችን ገፈህ፣ ያለ ልብስ
ዕራቍታቸውን አስቀርተሃል።
⁷የዛሉትን ውሃ አላጠጣህም፤
የተራቡትንም ምግብ ከልክለሃል።
⁸ባለ ርስትና ኀያል፣
በእርሱም የምትኖር ክቡር ሰው ብትሆንም፣
⁹መበለቶችን ባዶ እጃቸውን ሰደሃል፤
የድኻ ዐደጎችንም ክንድ ሰብረሃል።
¹⁰ድንገተኛ አደጋ ያናወጠህ፤
ወጥመድም ዙሪያህን የከበበህ ለዚህ ነው።
¹¹እንዳታይ ጨለማ የሆነብህ፣
ጐርፍም ያጥለቀለቀህ ለዚህ ነው።

¹²"እግዚአብሔር ከፍ ባለው ሰማይ የሚኖር
አይደለምን?
በሩቅ ከፍታ ያሉትን ከዋክብት ያያል!
¹³ይህም ሆኖ ሳለ እንዲህ አልህ፤ 'እግዚአብሔር
ምን ያውቃል?
በእንዲህ ያለ ጨለማ ውስጥስ ይፈርዳልን?
¹⁴በሰማይ ክበብ ላይ ሲራመድ፣
እንዳያየን ጥቅጥቅ ያለ ደመና ይሸፍነዋል።'
¹⁵ኀጢአተኞች በሄዱባት፣
በጥንቷ መንገድ እንደ ተመላለስህ
ትቀራለህን?
¹⁶ጊዜያቸው ሳይደርስ ተነጠቁ፤
መሠረታቸውም በጐርፍ ተወሰደ።
¹⁷እግዚአብሔርንም 'አትድረስብን!
ሁሉን የሚችል አምላክም ምን
ያደርግልናል?' አሉ።
¹⁸ቤታቸውን በመልካም ነገር የሞላው ግን
እርሱ ነው፤
ስለዚህ ከኀጢአተኞች ምክር እርቃለሁ።
¹⁹"ጻድቃንም የእነዚያን ጥፋት አይተው
ይደሰታሉ፤
ንጹሓንም እንዲህ ብለው ያፌዙባቸዋል፤
²⁰'በእርግጥ ጠላቶቻችን ጠፍተዋል፤
ሀብታቸውም በእሳት ተበልቶአል።'

²¹"ከእግዚአብሔር ተገዛ፤ ከእርሱም ጋር ሰላም
ይኑርህ፤
በረከትም ታገኛለህ።
²²ምክርን ከአፉ ተቀበል፤
ቃሉንም በልብህ አኑር።
²³ሁሉን ወደሚችል አምላክ ብትመለስ
ትጠገናለህ፤
ክፋትን ከድንኳንህ ብታርቅ፣
²⁴የወርቅህን አንኳር ትቢያ ላይ፣
የኦፊር ወርቅህንም ጥልቅ ሸለቆ ውስጥ
ብትጥለው፣

22፥2 ኢዮ7፥17፤ ሉቃ17፥10
22፥3 ኢዮ35፥7፤ መዝ143፥2፤ምሳ9፥12፤ኢሳ1፥11፤ሐጌ1፥8
22፥4 ኢዮ9፥3፤19፥29፤መዝ143፥2፤ ኢሳ3፥14፤ሕዝ20፥35
22፥5 ዕዝ9፥13፤ኢዮ15፥5፡13፤20፥29፤29፥17
22፥6 ዘፀ22፥26፡27፤ዘዳ24፥12-13፤ 2ነገ4፥1
22፥7 ቍ9፤ኢዮ29፥12፤31፥17፡21፡31፤ ኢሳ58፥7፡10፤ሕዝ18፥7፤ ማቴ10፥42፤25፥42
22፥8 ኢዮ12፥19፤15፥19፤ኢሳ3፥3፤5፥13፤9፥15
22፥9 ቍ7፤ኢዮ6፥27፤24፥3፡21፤29፥13፤31፥16፤መዝ146፥9፤ ኢሳ1፥17፤10፥2፤ ሉቃ1፥53
22፥10 ኢዮ10፥3፤15፥21፤18፥9
22፥11 ዘፍ7፥23፤ ኢዮ5፥14፤36፥28፤38፥34፡37፤መዝ69፥1-2፤124፥4-5፤ኢሳ58፥10-11፤ሰቆ3፥54
22፥12 ኢዮ11፥8፤16፥19
22፥13 ቍ14፤መዝ10፥11፤59፥7፤64፥5፤73፥11፤94፥7፤139፥11፤ኢሳ29፥15፤ሕዝ8፥12፤9፥9፤ሰፎ1፥2፤ ኤፌ6፥12
22፥14 ቍ13፤2ነገ21፥16፤ኢዮ26፥9፤37፥18፤መዝ18፥11፤97፥2፤105፥39፤ምሳ8፥27፤ኢሳ40፥22፤ ኤር23፥23-24
22፥15 ኢዮ23፥10፤34፥8፡36፤መዝ1፥1፤50፥18 22፥16 ዘፍ7፥23፤ኢዮ4፥19፤15፥32፤ማቴ7፥26-27 22፥17 ኢዮ21፥15 22፥18 ኢዮ12፥6፤21፥16 22፥19 ኢዮ21፥3፤መዝ5፥11፤9፥2፤32፥11፤52፥6፤58፥10፤64፥10፤97፥12፤107፥42 22፥20 ኢዮ15፥30፤መዝ18፥39 22፥21 ዘፍ17፥1፤ኢዮ8፥7፤መዝ34፥8-10፤ምሳ3፥10፤ኢሳ26፥3፡12፤27፥5፤ኤር9፥24፤ሮሜ5፥1፤1ጴጥ5፥6 22፥22 ዘዳ8፥3፤ኢዮ6፥10፤15፥11፤28፥23፤መዝ37፥31፤40፥8፤ምሳ2፥6፤ሕዝ3፥10 22፥23 ኢዮ5፥24፤11፥14፤ኢሳ19፥22፤31፥6፤44፥22፤55፥7፤59፥20፤ኤር3፥14፡22፤ሕዝ18፥32፤ዘካ1፥3፤ሚል3፥7፤ሐሥ20፥32 22፥24 ዘፍ10፥29፤ኢዮ1፥10፤28፥6፤31፥25፤መዝ19፥10፤ኢሳ2፥20፤30፥22፤31፥7፤40፥19-20፤ማቴ6፥19

22፥2-4፤ የኤልፋዝ አጕል አመለካከት እንደሚከተለው ነው፤ ሁሉም ነገር ከእግዚአብሔር የመነጨ በመሆኑ፣ ሰው እግዚአብሔር የሰጠውን መልሶ ለባለቤቱ መስጠቱ ለመለኮት ሞገስ አይጨምርለትም። ሰው በጎ ይሠራ ዘንድ ከእርሱ የሚጠበቅ በመሆኑም፣ እግዚአብሔር ስለ ሰው በጎ ሥራ አይገደውም። እግዚአብሔርን የሚገደው ግን ሰው ክፉ ሆኖ ሲገኝ ብቻ ነው (ቍ 4)።

22፥4 *ስለምትፈራው፤* የ4፥6 ማብ ይመ። *ፍርድ ቤትም የሚያቀርብህ፤* የ9፥3 ማብ ይመ።

22፥5-11፤ የኤልፋዝ የመጀመሪያ ንግግር የሚጎንጥ ዐይነት ሳይሆን፣ ይልቁንም የቀረበው እንደ አጽናኝ ሰው ሆኖ ነበር (4፥6፤ 5፥17)፤ ይሁን እንጂ በ4፥3-4 ላይ ይህን የመሰለ ሐሳብ ቢያቀርብም እንኳ፣ በማኅበራዊ ተግባር ረገድ የተላለፍከው ነገር አለ በማለት ኢዮብን ይወቅሰዋል፤ ይኸውም የተራቈቱትንና የተቸገሩትን (ቍ 6-7)፣ መበለቶችንና አባት አልባ የሆኑትን (ቍ 9) በድለሃል የሚል ነው። ይሁን እንጂ ኢዮብ ፈጽሞአል ለተባለው በደል ኤልፋዝ ማስረጃ አድርጎ ያቀረበው በዚሁ ጊዜ በኢዮብ ላይ የደረሰውን ሥቃይ ብቻ ነው (ቍ 10-11)። በም 29 ላይ ኤልፋዝ ተላልፈሃል ያለውንም፣ ኢዮብ በብርቱ ቃል ይቃወማል።

22፥6 *መያዣ ወስደሃል... ያለ ልብስ ዕራቍታቸውን፤* እንዲህ ያለውን በደል ነቢያት አውግዘውታል (አሞ 2፥8 ማብ ይመ)።

22፥9 *መበለቶችን... የድኻ ዐደጎችንም፤* 24፥3፤ ኢሳ 1፥17 እና ማብ፤ ያዕ 1፥27 ይመ። *ክንድ፤* በቁሙ "እጅ" ማለት ነው (38፥15 ይመ)።

22፥10 *ወጥመድም፤* 19፥6 ማብ ይመ።

22፥11 *ጨለማ... ጐርፍም፤* የተለመዱ የመከራና የሐዘን መግለጫዎች ናቸው (መዝ 42፥7 እና ማብ፤ ኢሳ 8፥7-8፡22፤ 43፥2 ይመ)።

22፥12-20፤ በመጨረሻም ኤልፋዝ፣ ኢዮብ ያለጥርጥር ክፉ ሰው ነው በማለት ከልብ የሚከራከሩትን የበልዳዶስንና የሶፋርን ክርክር ይደግፋል፤ በመሆኑም ኤልፋዝ ብርቱ ክስ ያቀርባል፤ ኢዮብ የክፉዎችን መንገድ በመከተል (ቍ 15)፣ ይኸውም የእግዚአብሔርን ኀይል የሚንቁትንና፣ "ሁሉን የሚችል አምላክ ምን ያደርግልናል?" (ቍ 17) የሚሉትን (ቍ 13-14 ይመ)፣ አልፈው ተርፈውም የእግዚአብሔርን ቸርነት የሚያቃልሉትን (ቍ 18) ወገኖች ሐሳብ ይከተላል በማለት ይቃወመዋል።

22፥18፤ 21፥16 እና ማብ ይመ።

22፥21-30፤ ኤልፋዝ ኢዮብን ለማሳመን በብዙ መንገድ የንስሓ ጥሪ በማቅረብ አንድ የመጨረሻ ሙከራ ያደርጋል፤ ወደ እግዚአብሔር ተመለስ (ቍ 21)፤ የእግዚአብሔርን ቃል በልብህ አኑር (ቍ 22)፤ ክፋትን ትተህ ሁሉን ወደሚችል ጌታ ዘወር በል (ቍ 23)፤ ከወርቅ ይልቅ በእግዚአብሔር ደስ ይበልህ (ቍ 24-26)፤ በጸሎት በርታ፤ ለእግዚአብሔርም ታዘዝ (ቍ 27)፤ ስለ ኀጢአተኞችም ሸክም ይኑርህ (ቍ 29-30) ይለዋል። ይህ የኤልፋዝ ምክር ግን 1) ኢዮብ ኀጢአተኛ መሆኑን፣ 2) ኢዮብ የቀድሞ ሀብቱ እንዲመለስለት የሚፈልግ መሆኑን (ቍ 21) የሚያመለክት ነው፤ ይሁን እንጂ ኢዮብ በ19፥25-27 ላይ እግዚአብሔርን ለማየትና የእርሱም ወዳጅ ለመሆን እንደሚናፍቅ ግልጽ አድርጎታል።

22፥22፤ በ23፥12 ላይ የኢዮብን ምላሽ ይመ። *ቃሉንም በልብህ አኑር፤* መዝ 119፥11 ይመ።

22፥24 *የኦፊር ወርቅ፤* 28፥16 ይመ፤ ምርጥ የሆነ የወርቅ ዐይነት ነው (የ1ነገ 9፥28፤ የ10፥11፤ የመዝ 45፥9፤ የኢሳ 13፥12 ማብ ይመ)።

[25]ሁሉን ቻዩ አምላክ ወርቅ ይሆንልሃል፤
ምርጥ ብር ይሆንልሃል።
[26]በዚያ ጊዜ ሁሉን በሚችል አምላክ ደስ ይልሃል፤
ፊትህንም ወደ እግዚአብሔር ታቀናለህ።
[27]ወደ እርሱ ትጸልያለህ፤ እርሱም ይሰማሃል፤
አንተም ስእለትህን ትሰጣለህ።
[28]ያሰብኸው ይከናወንልሃል፤
በመንገድህም ላይ ብርሃን ይበራል።
[29]ሰዎች ቢዋረዱና አንተ፣ 'ከፍ አድርጋቸው' ብትል፣
እርሱ ዝቅ ያሉትን ያድናል፤
[30]በኀ ያልሆነውን ሰው እንኳ፣
ከአንተ እጅ ንጽሕና የተነሣ ያድነዋል።"

ኢዮብ

23

ኢዮብም እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]"ዛሬም ሐዘኔ መራራ ነው፤
እያቃሰትሁ እንኳ እጁ* በላዬ ከብዳለች።
[3]እርሱን የት እንደማገኘው ባወቅሁ፤
ወደ መኖሪያውም መሄድ በቻልሁ!
[4]ጉዳዬን በፊቱ አቀርብ ነበር፤
አፌንም በሙግት እሞላው ነበር።
[5]የሚመልስልኝ ቃል ምን እንደ ሆነ ባወቅሁ ነበር፤
የሚለኝንም ባስተዋልሁ ነበር።
[6]በታላቅ ኀይሉ ከእኔ ጋር ይሟገት ይሆን?
አይደለም፤ ይልቁን ያደምጠኛል።
[7]ቅን ሰው ጉዳዩን በእርሱ ፊት ያቀርባል፤
እኔም ከፈራጄ ለዘላለም ነጻ እሆናለሁ።
[8]"ዳሩ ግን ወደ ምሥራቅ ብሄድ፣ በዚያ የለም፤
ወደ ምዕራብም ብሄድ፣ እርሱን አላገኘውም፤
[9]በሰሜን እየሠራ ሳለ አላየውም፤
ወደ ደቡብ በሚዞርበት ጊዜ ደብዛው አይገኝም።
[10]ግን እኔ የምሄድበትን መንገድ ያውቃል፤
ከፈተነኝም በኋላ እንደ ወርቅ እወጣለሁ።
[11]እግሮቼ እርምጃውን በጥብቅ ተከታትለዋል፤
ፈቀቅ ሳልል መንገዱን ጠብቄአለሁ።
[12]ከአፉ ከወጣው ትእዛዝ አልራቅሁም፣
የአንደበቱን ቃል ከዕለት እንጀራዬ አብልጬ ይዣለሁ።
[13]"እርሱ ግን ራሱን ችሎ ብቻውን የሚኖር ነው፤
የሚቃቃመውስ ማን ነው?
እርሱ የፈቀደውን ያደርጋል።
[14]በእኔ ላይ የወሰነውን ይፈጽማል፤
ይህን የመሰለ ዕቅድም ገና ብዙ አለው።
[15]በፊቱ የደነገጥሁትም ለዚህ ነው፤
ይህን ሁሉ ሳስብ እፈራለሁ።
[16]እግዚአብሔር ልቤን አባባው፤
ሁሉንም የሚችል አምላክ አስደነገጠኝ።
[17]ይህም ሆኖ ሳለ ጨለማው፣
ፊቴንም የጋረደው ጽልመት ልሳኔን አልዘጋውም።

24

"ሁሉን የሚችል አምላክ ለምን የፍርድ ቀን አይወስንም?

22፥25 2ነገ18፥7፤ ኢዮ31፥24፤መዝ49፥6፤52፥7፤ምሳ11፥28፤ ኢሳ33፥6፤ማቴ6፥20-21 22፥26 ኢዮ11፥15፡17፤27፥10፤33፥26፤ መዝ2፥8፤16፥6፤27፥6፤37፥4፤100፥1፤ኢሳ58፥14፤61፥10 22፥27 ዘኍ30፥2፤ ኢዮ5፥15፡27፤መዝ86፥7፤ኢሳ30፥19 22፥28 ኢዮ11፥17፤33፥28፤መዝ97፥11፤103፥11፤145፥19፤ ምሳ4፥18 22፥29 ኢሳ5፥12፤ መዝ18፥27፤ ማቴ23፥12 22፥30 2ሳሙ22፥21፤ኢሳ1፥18፤ሮሜ4፥5 23፥2 1ሳሙ1፥10፤ ኢዮ6፥3፤7፥11፤መዝ6፥6፤32፥4፤ኤር45፥3፤ ሕዝ21፥7 23፥3 ዘዳ4፥29 23፥4 ኢዮ9፥15፤13፥18 23፥5 ኢዮ11፥5 23፥6 ኢዮ6፥4፤9፥4 23፥7 ዘፍ3፥8፤ኢዮ1፥1፤6፥29፤9፥3፤13፥3 23፥9 ኢዮ9፥11 23፥10 ኢዮ1፥1፤6፥29፤7፥18፤22፥15፤27፥6፤31፥6፤36፥7፤ መዝ7፥9፤11፥5፤12፥6፤34፥15፤37፥18፤94፥11፤119፥168፤139፥1-3፤146፥8፤1ጴጥ1፥7 23፥11 ኢዮ31፥7፤ መዝ17፥5፤40፥4፤44፥18፤119፥51፡59፡157፤125፥5፤ኤር11፥20 23፥12 ኢዮ6፥10፤15፥11፤ማቴ4፥4፤ ዮሐ4፥32፡34 23፥13 ኢዮ9፥3፤10፥13፤ኢሳ55፥11 23፥14 1ተሰ3፥3፤1ጴጥ4፥12 23፥15 ዘፍ45፥3፤ኢሱ24፥14፤መዝ34፥9፤36፥1፤111፥10፤ምሳ1፥7፤መክ3፥14፤12፥13፤2ቆሮ5፥11 23፥16 ዘፀ3፥6፤ ዘዳ20፥3፤ኢዮ27፥2፤ራእ6፥16 23፥17 ኢዮ3፥6፤ 19፥8

*2 በሰብዓ ሊቃናት ትርጒም፣ በሱርስትና በዕብራይስጡ ላይ፣ እጅ በላዬ ይላል

22፥28 *በመንገድህም ላይ ብርሃን ይበራል፤* የእግዚአብሔርን ቃል በመታዘዝ የሚገኝ በረከት ነው (ቍ 22፥27፤ 29፥3፤ መዝ 119፥105 ይመ)።

22፥30 *ከአንተ እጅ ንጽሕና የተነሣ፤* የመዝ 24፥4 ማብ ይመ።

23፥2 *ሐዘኔ፤* 21፥4 ማብ ይመ። *እጁ በላዬ ከብዳለች፤* እጁ በእኔ ላይ ሆኖብኛል ማለት ነው፤ 33፥7 እና የ1ሳሙ 5፥6 ማብ ይመ።

23፥3 *እርሱን የት እንደማገኘው፤* የቍ 8-9 ማብ ይመ።

23፥6 *አይደለም፤ ይልቁን ያደምጠኛል፤* ኢዮብ ትክክለኛ ፍትሕ ማግኘት ይፈልጋል፤ በ9፥14-20 ላይ ኢዮብ ከእግዚአብሔር ጋር ለመከራከር ቃል እንደሚያጥረው በፍርሀት ገልጾአል። አሁን ግን እግዚአብሔር በቸርነቱ ቢሰማው፣ ከደረሰበት ሥቃይ እንደ ሚላቀቅ እርግጠኛ ነው (13፥13-19፤ እንዲሁም መዝ 17፥1-3፤ 26፥1-3 ማብ ይመ)።

23፥8-9 *ምሥራቅ... ምዕራብም... ሰሜን... ደቡብ፤* ኢዮብ በየትኛውም አቅጣጫ ቢሄድ እግዚአብሔርን ሊያገኝ አልቻለም (ከመዝ 139፥7-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

23፥8፡10 *እርሱን አላገኘውም... ግን... የምሄድበትን መንገድ ያውቃል፤* ኢዮብ፣ ቅን መሆኑን በሚያውቅለት በእግዚአብሔር ዘንድ ተስሚነት በማጣቱ ተጨንቆአል። እዚህ ላይ ኢዮብ በ22፥21 ላይ "ለእግዚአብሔር ተገዛ... በረከትም ታገኛለህ" በማለት ኤልፋዝ ለሰጠው ማስጠንቀቂያ ምላሽ ይሰጣል፤ ይህንማ ዘወትር ይፈጽም እንደ ነበር ኢዮብ ይገልጻል (ቍ 11-12)፤ ከዕለት እንጀራው ይልቅ ለእግዚአብሔር ቃል ይጠነቀቃል። እግዚአብሔር ኢዮብን የሚፈትነው ከኀጢአቱ ሊያነጻው አስቦ ሳይሆን፣ ኢዮብ የነጠረ ወርቅ መሆኑን ለማሳየት እንደ ሆነ ኢዮብ ያምናል (መዝ 119፥11፡101፡168፤ 1ጴጥ 1፥7 ይመ)።

23፥12፤ ኤልፋዝ ለሰጠው ምክር የኢዮብ ምላሽ በ22፥2 ላይ ተመልክቶአል። *ቃል ከዕለት እንጀራዬ አብልጬ፤* ዘዳ 8፥3 ይመ።

23፥13 *እርሱ... ብቻውን የሚኖር ነው፤* በቁሙ፣ "እርሱ ልዩ ነው" ማለት ነው፤ ኢዮብ እስራኤላዊ ባይሆንም እንኳ እውነተኛውንና ብቸኛውን አምላክ ያመልካል (ዘዳ 6፥4 ማብ ይመ)። *እርሱ የፈቀደውን ያደርጋል፤* እርሱ ልዑል ስለሆነ ነው (መዝ 115፥3፤ 135፥6 ሉቃ 10፥21 ይመ)።

23፥15 *የደነገጥሁትም፤* የ21፥6 ማብ ይመ። ዐይነተኛ የሆነው የኢዮብ እምነት የፈቀደውን ማድረግ የሚችለውን እግዚአብሔርን መፍራት ነው፤ በአንጻሩ ደግሞ መካሪዎቹ ጌታ ምን እንደሚሠራ አስቀድሞ ማወቅ ይቻላል ባዮች ናቸው።

23፥17 *ጽልመት ልሳኔን አልዘጋውም፤* ኢዮብ በ22፥11 ላይ ኤልፋዝ ላቀረበበት ክስ (ማብ ይመ) ምላሽ ይሰጣል።

24፥1-12፤ ኢዮብ በምድር ላይ ተደጋግሞ ስለሚፈጸመው አሠቃቂ የፍትሕ መጓደል ይገልጻል። ለኢዮብ ባለ ጸጋውንም (ቍ 2) ሆነ ድኻውን (ቍ 3-4) መዘረፍ በተመሳሳይ ደረጃ ይዘ ገንኖአል። ነገር ግን በእርሱ ላይ የደረሰው መከራ፣ ምግብ ፍለጋ የሚንከራተቱትንና (ቍ 5) "ከክፉዎች የወይን በታም የሚቃርሙትን" (ቍ 6) ድኾች ችግር በአጽንዖት ለመግለጽ ሳይረዳው አልቀረም። ኢዮብ የሚያቀርበው መግለጫ የሚያሳቅቅ ነው፤ ድኾች በሌሊት ዕራቁታቸውን በብርድ ይሠቃያሉ (ቍ 7-8)፤ "አባት የሌላቸው ልጆች ከዕቅፍ ይነጠቃሉ" (ቍ 9)፤ "ነዶ ይሸከማሉ ግን ይራባሉ" (ቍ 10)፤ "ወይን እየጨመቁ... ይጠማሉ" (ቍ 11)፤ የቈሰሉት፣ በሞት አፋፍ ላይ ያሉትም ከሥቃይ የተነሣ ይጮኻሉ (ቍ12)። ይህ ዐይነቱ ሥቃይ ደርሶ ሳለ እግዚአብሔር

እርሱን የሚያውቁትስ ለምን ያን ቀን
 እንዲያው ይጠባበቃሉ?
[2]ሰዎች ድንበር ይገፋሉ፤
 የሰረቁትን መንጋ ያሰማራሉ።
[3]የድኻ ዐደጉን አህያ ቀምተው ይሄዳሉ፤
 የመበለቲቱንም በሬ በመያዣነት
 ይወስዳሉ።
[4]ችግረኛውን ከመንገድ ያስወግዳሉ፤
 የምድሪቱም ድኾች ይሸሸጋሉ።
[5]በምድረ በዳ እንዳሉ የሜዳ አህዮች፣
 ድኾች ምግብ ፍለጋ ይራወጣሉ፤
 ከበረሓው ምድር ለልጆቻቸው ምግብ
 ይሻሉ።
[6]ከሜዳ መኖ ይሰበስባሉ፤
 ከክፉዎች የወይን ቦታም ይቃርማሉ።
[7]ዕራቍታቸውን ያለ ልብስ ያድራሉ፤
 በብርድም ጊዜ የሚለብሱት የላቸውም።
[8]ከተራራ በሚወርድ ዝናብ በሰብሰዋል፤
 መጠለያ አጥተው ቋጥኝ ዐቅፈዋል።
[9]አባት የሌለው ልጅ ከዕቅፍ ተነጥቋል፤
 የድኻውም ልጅ በዕዳ ተይዞአል።
[10]ዕራቍታቸውን ያለ ልብስ ይሄዳሉ፤
 ነዶ ይሸከማሉ፤ ግን ይራባሉ።
[11]በየተረተሩ[*] የወይራ ዘይት ያወጣሉ፤
 ወይን እየጠመቁ፣ ለራሳቸው ግን ይጠማሉ፤
[12]የሚሞቱ ሰዎች ጣር ጩኸት ከከተማዋ ይሰማል፤
 የቈሰሉት ሰዎች ነፍስ ለርዳታ ይጮኻል፤
 እግዚአብሔር ግን ተጠያቂዎቹን ዝም
 ብሎአል።

[13]"በብርሃን ላይ የሚያምፁ፣
 ጐዳናውን የማያውቁ፣
 በመንገዱም የማይጸኑ አሉ።
[14]ቀኑ ሲመሽ፣ ነፍሰ ገዳይ ይነሣል፤
 ድኾችንና ችግረኞችን ይገድላል፤
 በሌሊትም እንደ ሌባ ያደባል፤
[15]አመንዝራ በዐይኑ ድንግዝግዝታን
 ይጠባበቃል፤
 'ማንም አያየኝም' ብሎ ያስባል፤
 ፊቱንም ይሸፍናል።
[16]በጨለማ፣ ቤት ሰርስረው ይገባሉ፤
 በቀን ግን ይሸሸጋሉ፤
 ብርሃንንም አይፈልጉም።
[17]ድቅድቅ ጨለማ ለሁሉም እንደ ንጋት[*]
 ነው፤
 አሸባሪውን ጨለማ[*] ይወዳጃሉ።
[18]"ይሁን እንጂ፣ በውሃ ላይ
 የሚኰረፈረፍ ዐረፋ ናቸው፤
 የወይን ቦታው ሰው የማይደርስበት፣
 ርስታቸው ርጉም ነው።
[19]ድርቅና ሙቀት የቀለጠውን በረዶ
 ከቦታው እንደሚያስወግድ፣
 ሲኦልም[*] ኀጢአተኞችን ትነጥቃለች።
[20]የተሸከመቻቸው ማሕፀን ትረሳቸዋለች፤
 ትል ይቦጠቡጣቸዋል፤
 ክፉዎች እንደ ዛፍ ይሰበራሉ፤
 የሚያስታውሳቸውም የለም።
[21]የማትወልደውን መካኒቱን ይቦጠቡጣሉ፤
 ለመበለቲቱም አይራሩም።
[22]ነገር ግን እግዚአብሔር ብርቱዎችን
 በኀይሉ ጐትቶ ይጥላል፤
 ቢደላደሉም የሕይወት ዋስትና
 የላቸውም።
[23]ያለ ሥጋት እንዲኖሩ ትቶአቸው
 ይሆናል፤
 ዐይኖቹ ግን በመንገዳቸው ላይ ናቸው።
[24]ለጥቂት ጊዜ ከፍ ከፍ ይላሉ፤ ሆኖም
 ይጠፋሉ፤
 ዝቅ ዝቅ ብለው፣ እንደ ሌሎቹ
 ይከማቻሉ።
 እንደ እሆል ራስም ይታጨዳሉ።
[25]"ይህ እንዲህ ካልሆነማ፣ የሚያስተባብለኝ
 ማን ነው?
 ቃሌን ከንቱ የሚያደርገውስ ማን ነው?"

24፥1 ኢዮ9፥23፤ 14፥5፤15፥20፤ሐሥ 1፥7፤2ጴጥ3፥7
24፥2 ዘዐ20፥15፤ ዘዳ19፥14፤28፥31
24፥3 ኢዮ6፥27፤ 22፥9
24፥4 ኢዮ20፥19፤ 29፥12፡16፤30፥25፤ 31፥19፤መዝ12፥5፤ 41፥1፤82፥3፡4፤ምሳ 28፥12፤ኢሳ11፥4
24፥5 ዘፍ16፥12፤ኢዮ30፥3፤መዝ104፤23
24፥6 ቍ18፤ሩት 2፥22፤1ነገ21፥19፤ ኢዮ6፥5
24፥7 ዘዐ22፥27
24፥8 መሳ6፥2፤ ሰቆ4፥5፤ዳን4፥25፡33
24፥9 ዘሌ25፥47፤ዘዳ24፥17፤2ነገ4፥1፤ኢዮ 29፥17፤መዝ14፥4፤ ምሳ30፥14፤ኢሳ3፥14 ፤10፥1-2፤ሕዝ18፥12
24፥10 ዘሌ19፥9፤ ዘዳ24፥12-13
24፥11 ኢሳ5፥2፤ 16፥10፤ሚክ6፥15፤ ሐጌ2፥16
24፥12 ኢዮ9፥23፤ 12፥19፤30፥28፤መዝ 5፥2፤22፥24፤39፥12፤ 119፥147፤ኢሳ30፥ 19፤ኤር50፥46፤51፥ 52፡54፤ሕዝ26፥15፤ ራእ6፥10
24፥13 ቍ16፤ኢዮ 17፥12፤38፥15፡20፤ መዝ18፥28፤ኢሳ5፥20 ፤ዮሐ3፥19-20፤ኤፌ 5፥8-14፤1ተሰ5፥4-5
24፥14 ኢዮ20፥19፤ መዝ10፥9፤37፥32፤ ኢሳ3፥15፤ሚክ3፥3
24፥15 ኢዮ31፥9፡ 27፤መዝ10፥11፤ምሳ 1፥10፤7፥8-9
24፥16 ቍ13፤ዘፀ 22፥2፤ማቴ6፥19
24፥17 ኢዮ15፥22፤ 18፥5፡11
24፥18 ቍ6፤ኢዮ5፥ 3፤9፥26፤22፥16፤ኢሳ 57፥20፤ይሁ1፥13
24፥19 ኢዮ6፥17፤ 21፥13 24፥20 ኢዮ7፥5፤14፥7፤18፥17፤21፥26፤መዝ31፥12፤ዳን 4፥14 24፥21 ኢዮ22፥9 24፥22 ዘዳ28፥66፤ኢዮ9፥4፤12፥19፤ ማቴ6፥27፤ያዕ4፥14 24፥23 2ዜና16፥9፤ኢዮ9፥24፤10፥4፤አሞ6፥1 24፥24 2ነገ19፥35፤ኢዮ3፥19፤4፥20፤መዝ37፥10፤83፥13፤ኢሳ5፥ 24፤17፥5፡13፤40፥24፤41፥2፡15 24፥25 ኢዮ6፥28፤16፥17

[*]11 ወይም *ከወፍጮዎች መካከል የወይራ ዘይት* ማለት ነው፤ ሆኖም የዚህ ቃል የዕብራይስጡ ትርጕም በትክክል አይታወቅም
[*]17 ወይም *ለእነርሱ ንጋት እንደ ሞት ጥላ ነው*
[*]17 ወይም *ከሞት ጥላ* ማለት ነው
[*]19 አንዳንድ ቅጆች፣ *መቃብር* ይሉታል

ለምን ዝም እንደሚል (ቍ 1፡12)፣ ለኢዮብ ምስጢር ነው፤ እግዚአብሔር ሰው እንደሚያስበው ሳይሆን፣ የራሱን ጊዜ ጠብቆ ሥራውን ማከናወኑ ግን፣ የኢዮብ ወዳጆች ትክክል ይሆናል በማለት ስለ ሥቃይ የሰነዘሩትን መሪ ሐሳብ ውድቅ ያደርገዋል። ኢዮብ ግን በቍ13-17 ላይ ሥቃይ እንደ ደረሰባቸው ምስኪኖች፣ ወይም ሥቃይ እንዳደረሱት ሰዎች፣ የእግዚአብሔር ጥበቃና ፍቅር የተለየው ሰው አይደለም።

24፥1፤ የቍ 21-14 ማብ ይመ።

24፥2 *ድንበር ይገፋሉ፤* ድንበር መግፋት በጥንት ጊዜ ከፍተኛ ወንጀል ነበር (የዘዳ 19፥14 ማብ ይመ)።

24፥3 *የድኻ አደጉን... የመበለቲቱን፤* 22፥9፤ ኢሳ 1፥17 እና ማብ ያዕ 1፥27 ይመ።

24፥5 *የሜዳ አህዮች፤* 39፥5-8 ይመ።

24፥6 *ይቃርማሉ፤* የሩት 1፥22 ማብ ይመ።

24፥7፡10፤ ኢዮብ በደፈናው የኤልፋዝን ክስ ይቃወማል (22፥6 ይመ)።

24፥13-17፤ በቍ 2-12 ላይ ማንነታቸው እንደሚከተለው ተገልጾአል፤ እነርሱም ነፍሰ ገዳዮች (ቍ 14)፣ አመንዝራዎች (ቍ 15)፣ *ዘራፊዎች* (ቍ 16) ናቸው። የሚመላለሱትና ሕልውናቸውን የሚጠብቁት በጨለማ ነው (ቍ 14-17)፤ በሌላም በኩል ዐመፀኛ ሆነው የቆሙት ብርሃን በሆነው በእግዚአብሔር ሕግ ላይ ነው (ቍ 13፣ እንዲሁም የ22፥28 ማብ ይመ)።

24፥18-20፤ ከዚህ ላይ ኢዮብ ከመካሪዎቹ ጋር የተስማማ ይመስላል። በሌላም በኩል ክፉ አድራጊዎች የእጃቸውን ያገኙ ዘንድ በእነዚህ ጥቅሶች አማካይነት ኢዮብ ጥሪ ያቀርባል ብሎ መተርጐምም ይቻላል፤ ለዚህ ሐሳብ መነሻ የሚሆኑትም የሚከተሉት ናቸው፤ "ርስታቸው ርጉም ነው፤... ሲኦልም ኀጢአተኞችን ትነጥቃለች፤ ... ማሕፀን ትረሳቸዋለች፤ ... ትል ይቦጠቡጣቸዋል፤ ክፉዎች እንደ ዛፍ ይሰበራሉ፤ የሚያስታውሳቸውም የለም።"

24፥20 *ትል ይቦጠቡጣቸዋል፤* 21፥26፤ ኢሳ 14፥11 ይመ። *እንደ ዛፍ ይሰበራሉ፤* የ19፥10 ማብ ይመ።

24፥21-24፤ ኢዮብ በማጠቃለያው እግዚአብሔር በክፉዎች ላይ እንደሚፈርድ፣ ይህንንም የሚያደርገው በራሱ ጊዜ እንደ ሆነ ይናገራል። ይህንንም ቀን ጻድቃን ማየት ይችሉ ዘንድ እግዚአብሔር እንዲረዳቸው ኢዮብ ይመኛል (ቍ 1)።

24፥24 *እንደ እሆል ራስም ይታጨዳሉ፤* የፍርድ ምልክት ነው (የኢሳ 17፥5 ማብ ይመ)።

በልዳዶስ

25 ሹሐዊውም በልዳዶስ እንዲህ ሲል መለሰ፤

[2]"ገዢነትና ግርማ የእግዚአብሔር ናቸው፤
በሰማይም ከፍታ ሥርዐትን ያደርጋል።
[3]ሰራዊቱ ሊቈጠር ይችላልን?
ብርሃኑስ የማይወጣው በማን ላይ ነው?
[4]ሰው በእግዚአብሔር ፊት ጻድቅ ይሆን ዘንድ፣
ከሴትስ የተወለደ ንጹሕ ይሆን ዘንድ ይችላልን?
[5]በፊቱ ጨረቃ እንኳ ብሩህ ካልሆነች፣
ከዋክብትም ንጹሓን ካልሆኑ፣
[6]ይልቁን ከብል የሚቈጠር የሰው ልጅ፣
ትል የሆነውማ ሰው ምንኛ ያንስ!"

ኢዮብ

26 ኢዮብም እንዲህ ሲል መለሰ፤
[2]"ኀይል የሌለውን ምንኛ ረዳኸው!
ደካማውንስ ምንኛ አዳንኸው!
[3]ጥበብ የሌለውን ምንኛ መከርኸው!
ታላቅ ዕውቀትንስ ምንኛ ገለጥህለት!
[4]ይህን ቃል እንድትናገር የረዳህ ማን ነው?
የማንስ መንፈስ በአንደበትህ ተጠቀመ?
[5] "ከውሆችና በውስጣቸው ከሚኖሩ በታች ያሉ፣
የሙታን መንፈስ በጭንቅ ላይ ናቸው።
[6]ሲኦል' በእግዚአብሔር ፊት ዕራቍቷን ናት፤
የጥፋትንም˥ ስፍራ የሚጋርድ የለም።
[7]የሰሜንን ሰማይ በሕዋው ላይ ዘረጋው፤
ምድርንም እንዲያው በባዶው ላይ አንጠለጠላት።
[8]ውሆችን በደመናዎቹ ይጠቀልላል፤
ክብደታቸውም ደመናዎቹን አይሸነቍርም።
[9]ደመናዎቹን በላዩ ዘርግቶ፣
የሙሉውን ጨረቃ ፊት ይጋርዳል።
[10]ለብርሃንና ለጨለማ ድንበር ይሆን ዘንድ፣
በውሆች ላይ የአድማስ ክበብ አበጀ።
[11]የሰማይ ምሰሶዎች ይንቀጠቀጣሉ፤
በተግሣጹም ይደነግጣሉ።
[12]በኀይሉ ባሕርን ያናውጣል፤
በጥበቡም ረዓብን ይቈራርጣል።
[13]በእስትንፋሱ ሰማያትን አጠራ፤
እጁም ተወርዋሪውን እባብ ወጋች።
[14]እነዚህ የሥራው ዳር ዳር ናቸው፤
ስለ እርሱ የሰማነው ምንኛ አነስተኛ ነው!
የኀይሉንስ ነጐድጓድ ማን ሊያስተውል ይችላል?"

27 ኢዮብም እንዲህ ሲል ንግግሩን ቀጠለ፤
[2]"ፍትሕ የነሣኝ ሕያው እግዚአብሔርን!
ነፍሴንም መራራ ያደረጋት፣ ሁሉን ቻይ አምላክን!

25፥1 ኢዮ8፥1
25፥2 2ዜና20፥6፤ ኢዮ9፥4፤11፥8፤16፥19፤መዝ47፥9፤89፥18፤ዘካ9፥7፤ራእ1፥6
25፥3 ማቴ5፥45፤ ያዕ1፥17
25፥4 ኢዮ4፥17
25፥5 ኢዮ4፥18፤ 31፥26
25፥6 ኢዮ4፥19፤ 7፥5፤መዝ80፥17፤ 144፥3፤ሕዝ2፥1
26፥2 ኢዮ4፥3፤ 6፥12
26፥3 ኢዮ34፥35
26፥4 1ነገ22፥24
26፥5 መዝ88፥10፤ ኢሳ14፥9፤26፥14
26፥6 ኢዮ10፥22፤ 11፥8፤20፥26፤38፥17፤41፥11፤መዝ139፥8፡ 11-12፤ምሳ15፥11፤ ዕብ4፥13፤ራእ9፥11
26፥7 ኢዮ9፥8፤38፥6፤መዝ104፥5፤ምሳ3፥19-20፤8፥27፤ኢሳ 40፥22
26፥8 ዘፍ1፥2፤ኢዮ 36፥27፤37፥11፤መዝ 147፥8፤ምሳ30፥4
26፥9 2ሳሙ22፥10፤ኢዮ22፥14
26፥10 ዘፍ1፥4፤ ኢዮ28፥3፤38፥8-11፤ ምሳ8፥27፤ኢሳ40፥22
26፥11 2ሳሙ22፥8
26፥12 ዘፀ14፥21፤ ኢዮ9፥13፤12፥13
26፥13 ኢዮ9፥8፤ ኢሳ27፥1
26፥14 ኢዮ4፥12፤ 9፥6፤42፥5፤ዕን3፥2፤1ቆሮ13፥12
27፥1 ኢዮ29፥1
27፥2 1ሳሙ1፥10፤ኢዮ6፥29፤7፥19፤9፥24፤10፥1፤23፥16፤49፥4፡14፤ኢሳ45፥9

'6 የዕብራይስጡ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንዳንድ ቅጆች ግን፣ ሞት ይላሉ።
˥6 ዕብራይስጡ፣ አባዶን ይላል።

25፥1-6፤ የ22፥1-26፥4 ማብ ይመ። እዚህ ላይ በልዳዶስ ምንም አዲስ ነገር አልተናገረም፤ በሁኔታው ገራ ተጋብቶ በስሜት መናገሩን ያመኳጨው (20፥2 ይመ) ሶፋር ግን ምንም አስተ ያየት አልሰጠም።

25፥2 *በሰማይም ከፍታ ሥርዐትን ያደርጋል፤* በልዳዶስ መንግሥተ ሰማያት የጦርነት ቦታ እንደ ሆነ በመቍጠር፣ ሥርዐት ይሰፍንም ዘንድ እግዚአብሔር የሰማይ ሰራዊትን እንደሚያሰማራ ያምናል (ቍ 3 ይመ)።

25፥3 *ሰራዊቱ፤* የእግዚአብሔር መላእክት ናቸው። *ብርሃኑ፤* ፀሐይ ናት፤ በእግዚአብሔር ሥልጣን ሥር ያለው ሁሉ በእርሱ ፊት መጠውለጉ አይቀርም።

25፥4-6፤ ኤልፋዝ ስለ ሰው ምግባረ ብልሹነት አስቀድሞ የተናገረውን ሐሳብ (4፥17-19፤ 15፥14-16)፣ በልዳዶስ እዚህ ላይ ይደገመዋል።

26፥2-4፤ ኢዮብ ጠንከር ባለ ምጸት ለበልዳዶስ ይመልሳል፤ ኤልፋዝና ሶፋር ግን አፋቸውን እንዲይዙ ተደርገዋል።

26፥2 *ደካማውንስ... አዳንኸው፤* 4፥3-4፤ ኢሳ 35፥3፤ ዕብ 12፥12 ይመ።

26፥5-14፤ ይህ የኢዮብ ቅኔ የእግዚአብሔር ኀይል ምን ያህል ታላቅ እንደሆነ የሚያሳይ ሲሆን፣ የበልዳዶስ የመደምደሚያ ንግግር ዐቢይ ሐሳብ ነው (ም 25)፣ ቅኔውም ውብ ተደርጐ የተጻፈ፣ በተምሳሌታዊ ገለጻዎችም የተሞላ ነው።

26፥5 *የሙታን፤* የዚህ ቃል የዕብራይስጥ ትርጕም በምሳ 2፥18 ላይ "የሙታን መናፍስት"፣ በኢሳ 14፥9 ላይ "በሞት የተለዩ ሰዎች መናፍስት" እንዲሁም በኢሳ 26፥14 "የሞቱት መናፍስት" ተብሎአል። እዚህ ላይ ኢዮብ በምሳሌያዊ ንግግሩ በሙታን ዓለም ያሉትን የመልእክት ማስተላለፊያ ያደርጋል (3፥13-15፡17-19 እንዲሁም የ3፥16 ማብ ይመ)። *ከውሆችና፤* ከሙታን ዓለም በላይ የሆነ፣ ሕይወት ያላቸው ነገሮች የሚኖሩበት የዓለም ክፍል ነው።

26፥6 *ሲኦል፤* በሌላ ቦታ "የድንጋጤ ንጉሥ" ተብሎአል (18፥14 እና ማብ ይመ)። *የጥፋትንም፤* በዕብራይስጥ "አብዶን" ይባላል፤ እንዲሁም 28፥22፤ 31፥21፤ ምሳ 15፥11 ይመ። በራእ 9፥11 ላይ አብዶን "የጥልቅ መላአክ" ስም ነው። በዕብራይስጥ አብዶን፣ በግሪክ አጰሊዮን ማለት አጥፊ ማለት ነው።

26፥7 *ዘረጋው፤* እግዚአብሔር ነው። *የሰሜንን ሰማይ... ዘረጋው፤* 37፥18 ይመ። *በሕዋው ላይ፤* በዘፍ 1፥2 በዕብራይስጡ "ቅርጽ አልባ" ተተርጕሞአል። *በባዶው ላይ፤* የ9፥6 ማብ ይመ።

26፥11 *የሰማይ ምሰሶዎች፤* የ9፥6 ማብ ይመ።

26፥12 *ባሕርን ያናውጣል፤* ኢሳ 51፥15፤ ኤር 31፥35 ይመ። *ረዓብ፤* የ9፥13 ማብ ይመ።

26፥13 *ተወርዋሪውን እባብ፤* የባሕር አውሬ የሆነው የሌዋታን ምንነት መግለጫ ነው (የ3፥8፤ የኢሳ 27፥1 ማብ ይመ)።

26፥14 *እነዚህ የሥራው ዳር ዳር ናቸው፤* እግዚአብሔር በተፈጥሮና በዲበ ተፈጥሮ ላይ የበላይነቱ (ገዢነቱ) ምን ያህል እንደ ሆነ የገለጠው የኢምንት ያህል ነው። ኢዮብ የሰው ማስተዋል እጅግ ውሱን በመሆኑ፣ በጣም ተደንቆአል። በሌላም በኩል ኢዮብ የእግዚአብሔርን ምስጢር ለማስተዋል ባለ መቻሉ (11፥7-9)፣ ሶፋር ገሥጾታል፤ ወዳጆቹ አለን ብለው የሚኵራሩበት ዕውቀት ግን ከኢዮብ ዕውቀት የላቀ አይደለም (12፥3፤ 13፥2 ይመ)። *የኀይሉንስ ነጐድጓድ፤* ስለ እግዚአብሔር ኢምንት ያህል የምናውቀውን ማስተዋል ካልቻልን፣ ሙሉ ኀይሉን የማስተዋል ጕዳይማ የቱን ያህል አስቸጋሪ ነው።

27፥1-23፤ የመጽሐፉ የክርክር ክፍል የሚጀምረው፣ በኢዮብ የሰቆቃ መግቢያ ነው (ም 3)፤ ቀጥሎም በሦስት ዙር ንግግር በመጀመር (ም 4-14፤ 15-21፤ 22-26) ከበደል ነጻ መሆኑን በተናገረበት (ቍ 2-6)፣ በንግግሩ መደምደሚያ ያጠቃልለዋል (ም 27)፤ እንዲሁም በጥሩ አንደበት የክፉዎች የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ ምን እንደሚሆን ይገልጻል።

27፥2 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* ይህ ጠንከር ያለ የመሐላ ቃል ነው (የዘፍ 42፥15 ማብ ይመ)። ኢዮብ፣ ፍትሕ ተንድሎብኛል ብሎ ቢያስብም እንኳ በእግዚአብሔር ላይ ያለው እምነት ጠንካራ ነው።

3በውስጤ የሕይወት እስትንፋስ፣
በአፍንጫዬም ውስጥ የእግዚአብሔር
መንፈስ እስካለ ድረስ፣
4ከንፈሬ ኀጢአትን አትናገርም፤
አንደበቴም ሽንገላ አይወጣውም::
5እናንተን እንደ ቅኖች መቍጠር፣
የማላደርገው ነገር ነው፤
ጨዋነቴንም እስክሞት ድረስ
አልጥልም::
6ጽድቄን አጥብቄ እይዛለሁ፤ አልለቀውምም፤
በዘመኔም ሁሉ ኅሊናዬ አይወቅሰኝም::

7"ጠላቴ እንደ በደለኛ፣
ባላንጣዬም እንደ ክፉ ይሁን::
8እግዚአብሔር ሲያስወግደው፣
ነፍሱንም ሲወስድበት ዐመፀኛ ምን
ተስፋ አለው?
9በውኑ መከራ በገጠመው ጊዜ፣
እግዚአብሔር ጩኸቱን ይሰማልን?
10ሁሉን በሚችል አምላክ ደስ ይለዋልን?
ዘወትርስ እግዚአብሔርን ይጠራልን?

11"ስለ እግዚአብሔር ክንድ አስተምራችኋለሁ፤
የሁሉን ቻዩንም አምላክ ዕቅድ
አልሸሽግም::
12ሁላችሁ ይህን አይታችኋል፤
ታዲያ፣ ይህ ከንቱ ንግግር ምንድን ነው?

13"እግዚአብሔር ለክፉው የመደበው ዕድል
ፈንታ፣
ግፈኛም ሁሉን ከሚችል አምላክ
የሚቀበለው ቅርስ ይህ ነው:-
14ልጆቹ የቱንም ያህል ቢበዙም ለሰይፍ
ይዳረጋሉ፤
ዘሩም ጠግቦ አያድርም::
15የተረፉለትም በመቅሠፍት አልቀው
ይቀበራሉ፤
መበለቶቻቸውም አያለቅሱላቸውም::
16ብርን እንደ ዐፈር ቢከምር፣
ልብስንም እንደ ሸክላ ጭቃ ቢያከማች፣
17እርሱ ያከማቸውን ጻድቃን ይለብሱታል፤
ብሩንም ንጹሓን ይከፋፈሉታል::
18የሚሠራው ቤት እንደ ሸረሪት ድር፣
እህል ጠባቂም እንደ ቀለሰው መጠለያ
ነው::
19ሀብታም ሆኖ ይተኛል፤ ዘለቄታ ግን የለውም፤
ዐይኑን በገለጠ ጊዜ ሀብቱ ሁሉ በቦታው
የለም::
20ድንጋጤ እንደ ጐርፍ ድንገት
ያጥለቀልቀዋል፤
ዐውሎ ነፋስም በሌሊት ይዞት ይሄዳል::
21የምሥራቅ ነፋስ ይወስደዋል፤ እርሱም
አይገኝም፤
ከስፍራውም ይጠርገዋል::
22ከነፋሱ ብርታት ለማምለጥ ይሮጣል፤
ነገር ግን እየተወረወረ ያለ ርኅራኄ
ይደርስበታል፤
23እጁንም እያጨበጨበ ያሾፍበታል፤
በፉጨትም ከስፍራው ያሽቀነጥረዋል::

28

"የብር ማዕድን የሚወጣበት፣
ወርቅም የሚነጠርበት ስፍራ አለ::
2ብረት ከመሬት ውስጥ ይገኛል፤
መዳብም ከማዕድን ድንጋይ ቀልጦ
ይወጣል::
3ሰው፣ እስከ ጨለማ መጨረሻ ይዘልቃል፤
ከድቅድቅ ጨለማ የማዕድን ድንጋይ
ለማግኘት፣
እስከ ውስጠኛው ዋሻ ገብቶ ይፈልጋል::
4የሰው እግር ረግጦት በማያውቅበት ስፍራ፣
ከሰዎች መኖሪያ ርቆ መውረጃ ጕድጓድ
ይቈፍራል፤
ሰው በሌለበት ቦታ ይንጠላጠላል፤
ይወዛወዛል::
5ከላይዋ ምግብን የምታስገኝ ምድር፣
ከታች በእሳት እንደሚሆን

27፥3 ዘፍ2፥7፤ኢዮ 32፥8፤33፥4፤34፥14፤ መዝ144፥4
27፥4 ኢዮ6፥28፤ 12፥16፤16፥17
27፥5 ኢዮ2፥9፤ 10፥7፤32፥2
27፥6 ኢዮ2፥3፤10፥ 7፤23፥10፤29፥14፤ 34፥17፤መዝ119፥ 121፥132፥9፤ኢሳ59፥ 17፤61፥10፥ሐሥ23፥ 1፤ሮሜ2፥15
27፥7 ኢዮ8፥22፤ 31፥35
27፥8 ዘኍ16፥22፤ ኢዮ8፥13፡22፤11፥20፤ ሉቃ12፥20
27፥9 ዘጸ1፥45፤ 1ሳሙ8፥18፤ኢዮ 15፥31
27፥10 ኢዮ22፥26
27፥11 ቍ13፤ኢዮ 36፥23
27፥13 ኢዮ16፥19፤ 20፥29
27፥14 ኢዮ4፥11፤ 5፥4፤15፥22፤ሰቆ2፥22
27፥15 መዝ78፥64
27፥16 1ነገ10፥27፤ ዘካ9፥3
27፥17 ዘፀ3፥22፤ ኢዮ3፥15፤7፥8፤መዝ 39፥6፤49፥10፤ምሳ13 ፥22፤28፥8፤መክ2፥26
27፥18 ኢዮ8፥14፡ 22፤ኢሳ1፥8፤24፥20
27፥19 ኢዮ3፥13፤ 7፥8፤14፥20
27፥20 ኢዮ6፥4፤ 15፥21፤20፥8
27፥21 ኢዮ7፥10፤ 30፥22፤38፥24፤ኤር 13፥24፤22፥22
27፥22 2ነገ7፥15፤ ኢዮ11፥20፤ኤር 13፥14፤ሕዝ5፥11፤ 24፥14
27፥23 ዘኍ24፥10፤ ኢዮ7፥10፤ናሆ3፥19
28፥1 መዝ12፥6፤ 66፥10፤ኤር9፥7፤ዳን11፥35፤ሚል3፥3 28፥2 ዘዳ8፥9 28፥3 ኢዮ 26፥10፤38፥19፤መክ1፥13፤7፥25፤8፥17 28፥4 ቍ10፤2ሳሙ5፥8

27፥5 *እናንተን፤* ኢዮብ በንግግሩ መደምደምያ ላይ ሦስቱን ወዳጆቹን በአንድነት ይናገራቸዋል::

27፥6 *ጽድቄን... እይዛለሁ፤* እግዚአብሔርም ለኢዮብ እንዲሁ መስክሮለታል (2፥3 ይመ)::

27፥7 *ጠላቴ እንደ በደለኛ... ይሁን፤* ኢዮብ፣ በደለኛ ነው ብለው በሐሰት የከሰሱትን ጓደኞቹን፣ ራሳቸው በደለኛ ተብለው እንዲጠሩ ጥሪውን ያቀርባል (ከመዝ 109፥6-15፤ 137፥8-9 ጋር ያነጻጽሩ)::

27፥11 *አስተምራችኋለሁ፤* ኢዮብ፣ ሦስቱም ወዳጆቹ በኀብረት ስለ ተነሡበት በእነዚህ ክፉዎች ሰዎች ላይ የእግዚአብሔር ቍጣ ይመጣባቸው ዘንድ ተገቢ ነበር (ቍ 13-23):: ሦስቱም ወዳጆች ኢዮብን በሐሰት ከክፉዎች ጋር መድበውታል::

27፥13-23፤ ክፉዎች የሥራቸውን እንዲያገኙ ኢዮብ ለቀረበው ጥሪ (ቍ 7)፣ ውጤቱ ምን እንደ ሆነ ተውኔታዊ በሆነ መልክ የሚያሳይ ግጥም ነው::

27፥13፤ ሶፋር በ20፥29 ላይ የተናገረውን ቃል፣ ኢዮብ በዚህ ይደግመዋል (በዚያ የሚገኘውን ማብ ይመ)::

27፥18 *ድር... መጠለያ፤* ይህ ጊዜያዊ መሆኑን ያመለክታል (የ4፥19 ማብ፤ የኢሳ 1፥8 ማብ፤ እንዲሁም 24፥4 ይመ)::

27፥21 *የምሥራቅ ነፋስ፤* የ15፥2 ማብ ይመ::

28፥1-28፤ የሰው ዘር ለምን እንደሚሠቃይ ለመግለጽ የኢዮብ ወዳጆች ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውን ጥበብ የተጠቀሙበት ዘዴ አጥጋቢ አልነበረም፤ እንዲያውም ባሕላዊ ያልሆነው አመለካከቱ ከእነርሱ የተሻለ ነበር:: ምስጢርን ግልጽ ለማድረግ የተደረገው የሁለቱም ጥረት ውጤት አላገኘም፤ ውይይቱም አጥጋቢ ባልሆነ ሁኔታ ተደምድሞአል:: ኢዮብ ወይም ስሙ ያልታወቀው የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ ውበትን በተላበሰ ጥበባዊ ቅኔ፣ ይህን ጥያቄ ጣልቃ በማስገባት መልሶታል፤ ይኸውም "ጥበብ ከወዴት ትገኛለች?" (ቍ 12፤ እንዲሁም ቍ 20 ይመ) የሚለው ቅኔ ሦስት ክፍሎች ያሉት ሲሆን፣ (1) የከበሩ ድንጋዮችና ብረታ ብረት የሚገኙት ከጥልቍ የማዕድን ጕድጓድ ነው (ቍ 1-11)፤ (2) ጥበብ ከማዕድን ጕድጓድ አትገኝም፤ በከበረ ድንጋይም ሆነ በብር አትገዛም (ቍ 12-19)፤ (3) ጥበብ የምትገኘው ከእግዚአብሔር ዘንድና እግዚአብሔርን ከመፍራት ነው (ቍ 20-28):: ስለዚህ ይህ ምዕራፍ የእግዚአብሔር ሐሳብ ምን መሆን እንዳለበት ለማወቅ ይገፋፋል (38፥1-42፥6):: ኢዮብና ወዳጆቹ መርምረው ለመድረስ ላቃታቸው ምስጢር ብቸኛው መልስ እግዚአብሔር ነው::

28፥1-11፤ የጥንቱን የማዕድን ቍፋሮ ዘዴ የሚገልጽ ውብ ግጥም ነው::

28፥2 *ብረት፤* የ19፥24 ማብ ይመ::

28፥3 *እስከ ጨለማ መጨረሻ ይዘልቃል፤* እንደ ችቦና እንደ ፋኖስ ያሉትን ሰው ሠራሽ የብርሃን ምንጮችን በመጠቀም ነው::

28፥4 *ይንጠላጠላል፤ ይወዛወዛል፤* ዛሬም ሆነ ጥንት የማዕድን ቍፋሮ አስቸጋሪና አደገኛ ሥራ ነው፤ ሆኖም ግን ሰዎች በምድር ውስጥ ያለውን ሀብት ቈፍረው ለማውጣት ጥረት ያደርጋሉ::

ትለዋወጣለች::
[6]ሰንፔር[ሀ] ከዐለቷ ይወጣል፤
ከዐፈሯም የወርቅ አንኳር ይገኛል::
[7]ያን መንገድ ጭልፊት አያውቀውም፤
የአሞራም ዐይን አላየውም፣
[8]ኩሩ አራዊት አልረገጡትም፤
አንበሳም በዚያ አላለፈም::
[9]ሰው እጁን በቡላድ ድንጋይ ላይ ያነሣል፤
ተራሮችንም ከሥር ይገለብጣል::
[10]በድንጋይ ውስጥ መተላለፊያ ያበጃል፤
ዐይኖቹም የከበሩ ነገሮችን ሁሉ ያያሉ::
[11]የወንዞችን ምንጭ ይበረብራል፤[ለ]
የተሰወረውንም ነገር ወደ ብርሃን
ያወጣል::

[12]"ነገር ግን ጥበብ ከወዴት ትገኛለች?
ማስተዋልስ መኖሪያዋ የት ነው?
[13]ሰው ዋጋዋን አያውቅም፤
በሕያዋንም ምድር አትገኝም::
[14]ውቅያኖስ፣ 'በእኔ ውስጥ የለችም' ይላል፤
ባሕርም፣ 'በእኔ ዘንድ አይደለችም'
ይላል::
[15]ንጹሕ ወርቅ ሊገዛት አይችልም፤
ዋጋዋም በብር አይመዘንም::
[16]በኦፊር ወርቅ፣
በከበረም መረግድና በሰንፔር
አትገመትም::
[17]ወርቅም ብርሌም አይወዳደሯትም፤
በወርቅ ጌጥም አትለወጥም::
[18]ዛጒልና አልማዝ ከቍጥር አይገቡም፤
የጥበብ ዋጋ ከቀይ ዕንቍም ይበልጣል::
[19]የኢትዮጵያ ቶጳዝዮን ሊስተካከላት
አይችልም፤
ዋጋዋም በንጹሕ ወርቅ አይተመንም::

[20]"ታዲያ፣ ጥበብ ከወዴት ትመጣለች?
ማስተዋልስ የት ትገኛለች?
[21]ከሕያዋን ፍጥረታት ዐይን ሁሉ
ተሰውራለች፤
ከሰማይ ወፎችም ተሸሽጋለች::
[22]ጥፋትና[ሐ] ሞት፣
'ወሬዋን ብቻ ሰማን' ይላሉ::
[23]ወደ እርሷ የሚወስደውን መንገድ
የሚረዳ፣
መኖሪያዋንም የሚያውቅ እግዚአብሔር
ብቻ ነው፤
[24]እርሱ የምድርን ዳርቻ ይመለከታልና፤
ከሰማይ በታች ያለውንም ሁሉ ያያል::
[25]ለነፋስ ኀይልን በሰጠ ጊዜ፣
የውሆችን መጠን በለካ ጊዜ፣
[26]ለዝናብ ሥርዐትን፣
ለነጎድጓድም መንገድን ባበጀ ጊዜ፣
[27]በዚያን ጊዜ ጥበብን ተመለከታት፤
ገመገማትም፤
አጸናት፤ መረመራትም::
[28]ከዚያም ሰውን፣
'እግዚአብሔርን መፍራት ጥበብ ነው፤
ከክፋትም መራቅ ማስተዋል ነው' አለው::"

29

ኢዮብም እንዲህ ሲል ንግግሩን ቀጠለ፤
[2]"በእግዚአብሔር የተጠበቅሁበትን ዘመን፣
ያለፈውንም ወራት ምንኛ ተመኘሁ!
[3]ያን ጊዜ መብራቱ በራሴ ላይ ይበራ ነበር፤
በብርሃኑም በጨለማ ውስጥ ዐልፌ እሄድ
ነበር፤
[4]እኔም ብርቱ ነበርሁ፤
የእግዚአብሔርም ወዳጅነት ቤቴን ይባርክ
ነበር፤

28፥5 ዘፍ1፥29፤መዝ104፥14፤145፥15 28፥6 ቍ16፤ኢዮ22፥24፤መሕ5፥14፤ኢሳ54፥11 28፥7 ቍ21 28፥8 ኢዮ41፥34፤ኢሳ35፥9 28፥9 ዘዳ8፥15፤ዮና2፥6 28፥10 ቍ4፤ምሳ2፥4 28፥11 ዘፍ7፥11፤ኢሳ48፥6፤ኤር33፥3 28፥12 ቍ20፡23፡28፤ምሳ1፥20፤3፥13-20፤8፥1፤9፥1-3፤መክ7፥24 28፥13 ዘዳ29፥29፤መዝ27፥13፤52፥5፤116፥9፤142፥5፤ምሳ3፥15፤ኢሳ38፥11፤ኤር11፥19፤ሕዝ26፥20፤32፥24፤ማቴ13፥44-46 28፥14 ዘዳ30፥13፤መዝ42፥7፤ሮሜ10፥7 28፥15 ቍ17፤ምሳ3፥13-14፤8፥10-11፤16፥16፤ሐሥ8፥20 28፥16 ቍ6፤ዘፍ10፥29፤ዘፀ24፥10 28፥17 ቍ15፤መዝ119፥72፤ምሳ8፥10 28፥18 ምሳ3፥15፤8፥11፤ሕዝ27፥16፤ራእ21፥11 28፥19 ዘፀ28፥17፤ምሳ3፥14-15፤8፥10-11፡19፤ኢሳ11፥11 28፥20 ኢዮ9፥4 28፥21 ቍ7 28፥22 ኢዮ20፥26፤ምሳ8፥32-36፤ራእ9፥11 28፥23 ኢዮ9፥4፤22፥22፤ምሳ8፥22-31፤መክ3፥11፤8፥17 28፥24 ኢሱ3፥11፤ኢዮ10፥4፤36፥32፤37፥3፤38፥18፡24፡35፤መዝ33፥13-14፤66፥7፤ኢሳ11፥12፤ዕብ4፥13 28፥25 ኢዮ12፥15፤38፥8-11 28፥26 ኢዮ36፥28፡33፤37፥3፡6፡8፡11፤38፥27፤መዝ65፥12፤104፥14፤147፥8፤ኢሳ35፥7፤ኤር51፥16 28፥27 ምሳ3፥19፤8፥22-31 28፥28 ዘፀ20፥20፤ዘዳ4፥6፤ኢዮ37፥24፤መዝ111፥5፤97፥10፤ምሳ3፥7፤ 8፥13 29፥1 ኢዮ27፥1 29፥2 ዘፍ31፥30፤ኤር1፥12፤31፥28፤44፥27 29፥3 ኢዮ11፥17፤12፥25 29፥4 ኢዮ15፥8፤መዝ25፥14፤ምሳ3፥32

[ሀ]6 በዚህና በቍ 16 ላይ፣ *ላፒስ ላዙሊ*
[ለ]11 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒምና ቩልጌት ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን *ይገድባል* ይላል
[ሐ]22 ዕብራይስጡ፣ *ዐባዶን* ይላል

28፥6 *ሰንፔር፤* ቍ 16፤ እንዲሁም የማሕ 5፥14፤ የኢሳ 54፥11 ማብ ይመ::

28፥9 *ተራሮችንም ከሥር፤* ጥልቀትን ለመግለጽ የገባ ቅኔያዊ አገላለጽ ነው (ከዮና 2፥6 ጋር ያነጻጽሩ)::

28፥10 *በድንጋይ ውስጥ መተላለፊያ፤* በስምንተኛው ምእተ ዓ.ቅ.ክ. ኢየሩሳሌም፣ በሰሊሆም መጠመቂያ የተገኘው ጽሑፍ የጥንቱን የመሬት ውስጥ ለውስጥ የመንገድ ሥራ ከፍተኛ ደረጃ መድረሱን የሚያመለክት ነው::

28፥12፤ በቍ 20 ላይ የተነሡት እነዚህ ጥያቄዎች በቍ 28 ላይ መልስ አግኝተዋል::

28፥16 *በኦፊር ወርቅ፤* 22፥24 ማብ ይመ::

28፥18 *የጥበብ ዋጋ ከቀይ ዕንቍም ይበልጣል፤* (ምሳ 31፥10)፣ እግዚአብሔርን በመፍራቷ (ምሳ 31፥10) ጥበበኛ የሆነች (ቍ 28) ጠባየ መልካም ሚስት ዋጋ ነው ::

28፥19 *ኢትዮጵያ፤* ከግብፅ በስተ ደቡብ የሚገኝ የዐባይ ላይኛው ክፍል ነው::

28፥21 *ተሰውራለች... ወፎችም፤* እንደ ውድ ብረቶችና የከበሩ ድንጋዮች ማለት ነው (ቍ 7 ይመ)::

28፥22 *ጥፋትና ሞት፤* የ26፥6 ማብ ይመ::

28፥25-27፤ ፍጥረት እውን በሆነበት ጊዜም እንኳ፣ ጥበብ በእግዚአብሔር ዘንድ ነበረች (ምሳ 8፥22-31 ይመ)::

28፥28 *እግዚአብሔርን መፍራት... ከክፋትም መራቅ፤* የኢዮብ ባሕርይ የተገለጸበትን ክፍል 1፥1፡8፤ 2፥3 ይመ:: *ጥበብ ነው፤* "እግዚአብሔርን መፍራት የጥበብ መጀመሪያ ነው" (መዝ 111፥10፤ ምሳ 9፥10፤ እንዲሁም ምሳ 1፥7 ይመ)::

29፥1-30፥40፤ አንድ ጠበቃ የመጨረሻ ሐሳቡን አጠቃሎ እንደሚያቀርብ ሁሉ፣ ኢዮብም በሦስት ምድብ የተከፈለ ማጠቃለያ ያቀርባል፤ የመጀመሪያው ክፍል (ም 29)፣ "እንዴት ያማረ ነበር!" በሚል የቀደመውን የሐሤት ዘመኑን፣ ማለትም ሀብቱንና የነበረ ክብሩን ዘወር ብሎ ያስታውሳል፤ ሁለተኛው ክፍል (ም 30) ንብረቱና ሀብቱ በተለይም ክብሩ ሁሉ እንዳልነበረ ስለ ሆነበት በሰቆቃ ስሜቱን ይገልጻል፤ እንዲሁም በክፍል ሦስት (ም 31) ከበደል ነጻ እንደ ሆነ ይገልጻል::

29፥1-25፤ ይህ ምዕራፍ ለሴማዊ ሥነ ጽሑፍ ውበት ዐይነተኛ ምሳሌ ነው፤ በዚህም ውስጥ ቡራኬን (ቍ 2-6)፣ ሙገሳን (ቍ 7-10)፣ ርኅራኄን (11-17)፣ ዳግም ቡራኬ (18-20) እና ሙገሳ (21-25) እያለ ቃላቱን በጽሑፍ ውስጥ መላልሶ ሲደጋግም እናያለን::

29፥2-6፤ በስሜት የሆነ ንግግር ነው፤ በመጀመሪያዎቹ ቀናት እግዚአብሔር የኢዮብ የቅርብ ወዳጁ ነበር::

29፥3 *በብርሃኑም... እሄድ ነበር፤* የ22፥28 ማብ ይመ::

29፥4 *የእግዚአብሔርም ወዳጅነት ቤቴን ይባርክ ነበር፤* በቀጥታ፣ "የእግዚአብሔር ጉባኤ በድንኳኔ ዙሪያ ሳለ" ወይም "በድንኳኔ ውስጥ እግዚአብሔር የቅርብ ወዳጅ ሆኖልኝ ሳለ" ማለት ነው:: ይህ ዐረፍተ ነገር በዘፍ 18 ላይ የተጠቀሰውን ታሪክ ያሳስባል፤ ይኸውም እግዚአብሔርና ሁለት የእርሱ መላእክት በአ

[5]ሁሉን የሚችል አምላክ ከእኔ ጋር ነበረ፤
ልጆቼም በዙሪያዬ ነበሩ፤
[6]መንገዴ በቅቤ የራሰ ነበር፤
ዐለቱም የወይራ ዘይት ያመነጭልኝ
ነበር።
[7]"ወደ ከተማዪቱ በር ብቅ ባልሁ ጊዜ፣
በአደባባይዋም በወንበር በተቀመጥሁ ጊዜ፣
[8]ጐበዛዝት አይተውኝ ገለል ይሉ፣
ሽማግሌዎችም ተነሥተው ይቆሙ ነበር።
[9]የሰፈሩ ታላላቅ ሰዎች ከመናገር ይቈጠቡ፣
እጃቸውንም በአፋቸው ላይ ይጭኑ
ነበር፤
[10]የመኳንንት ድምፅ ጸጥ ይል፣
ምላሳቸውም ከላንቃቸው ጋር ይጣበቅ
ነበር፤
[11]የሰሙኝ ሁሉ ያሞጋግሱኝ፣
ያዩኝም ያመሰግኑኝ ነበር፤
[12]ለርዳታ የሚጮኸውን ችግረኛ፣
ድኻ ዐደጉንም ታድጌአለሁና።
[13]በሞት አፋፍ ላይ የነበረ መርቆኛል፤
የመበለቲቱንም ልብ አሳርፌአለሁ።
[14]ጽድቅን እንደ ልብስ ለበስሁ፤
ፍትሕም መጐናጸፊያዬና ጥምጥሜ
ነበር።
[15]ለዕውራን ዐይን፣
ለአንካሶችም እግር ነበርሁ።
[16]ለችግረኛው አባት፣
ለባይተዋሩ ተሟጋች ነበርሁ።
[17]የኀጢአተኛውን ክራንቻ ሰበርሁ፤
የነጠቀውንም ከጥርሶቹ አስጣልሁ።
[18]"እኔም በልቤ እንዲህ አልሁ፤ 'ዘመኔ
እንደ አሸዋ በዝቶ፣
በቤቴ ተደላድዬ እሞታለሁ፤
[19]ሥሬ ወደ ውሃ ይዘረጋል፤
ጠልም በቅርንጫፌ ላይ ያድራል፤
[20]ክብሬ በውስጤ አዲስ እንደ ሆነ፣
ቀስትም በእጄ እንደ በረታ ይኖራል።'
[21]"ሰዎች ምክሬን በጸጥታ በመጠባበቅ፣
በጕጕት አዳመጡኝ።
[22]እኔ ከተናገርሁ በኋላ፣ የሚናገር ሰው
አልነበረም፤
ቃሌም እየተንጠባጠበ በጆሯቸው ይገባ
ነበር።
[23]ዝናብ እንደሚጠብቅ ሰው ጠበቁኝ፤
ቃሌንም እንደ በልግ ዝናብ ጠጡ፤
[24]በሣቅሁላቸው ጊዜ እውነት
አልመሰላቸውም፤
የፊቴም ብርሃን ብርቅ ሆነባቸው[a] ነበር።
[25]መንገድ መርጬላቸው አለቃቸው ሆኜ
ተቀመጥሁ፤
በሰራዊትም መካከል እንዳለ ንጉሥ
ኖርሁ፤
ሐዘንተኞችንም እንደሚያጽናና ነበርሁ።

30

"አሁን ግን በዕድሜ ከእኔ የሚያንሱ፣
ከመንጋዬ ጠባቂ ውሾች ጋር
እንዳይቀመጡ፣
አባቶቻቸውን የናቅኋቸው፣
እነዚህ ይሣለቁብኛል።
[2]ጕልበት የከዳቸው፤
የክንዳቸው ብርታት ምን ፋይዳ
ይሞላልኝ ነበር?
[3]ከችጋርና ከራብ የተነሣ ጠወለጉ፤
ሰው በማይኖርበት በረሓ፣
በደረቅም ምድር በሌሊት ተንከራተቱ።[b]
[4]ከቍጥቋጦ ምድር ጨው ጨው የሚል
አትክልት ለቀሙ፤
ምግባቸውም የክትክታ ሥር ነበር።
[5]ከኅብረተ ሰቡ ተለይተው ተባረሩ፤
ሰዎች እንደ ሌባ ይጮኹባቸዋል።
[6]በዐለት መካከል በምድር ጕድጓድ፣
በደረቅ ሸለቆ ዋሻ ውስጥ ለመኖር
ተገደዱ።
[7]በጫካ ውስጥ ያናፋሉ፤
በእሾሃማ ቍጥቋጦ መካከልም
ይታፈጋሉ።
[8]ስማቸው የማይታወቅ አልባሌ ናቸው፤
ከምድሪቱም ተባረዋል።

29፥5 ሩት4፥1፤ መዝ127፥3-5፤128፥3
29፥6 ዘፍ49፥20፤ ዘዳ32፥13፤ኢዮ20፥17፤መዝ81፥16
29፥7 ቍ21፤ኢዮ5፥4፤31፥21፤ኤር20፥2፤38፥7
29፥8 ዘሌ19፥32፤1ጢሞ5፥1
29፥9 ቍ21፤መሳ18፥19፤ኢዮ31፥21፤40፥4፤ምሳ30፥32
29፥10 ቍ22፤መዝ137፥6
29፥11 ኢዮ4፥4፤ዕብ11፥4
29፥12 ዘዳ24፥17፤ ኢዮ24፥4፤31፥17፡21፤ መዝ72፥12፤ምሳ21፥13
29፥13 ዘዳ10፥18፤ ኢዮ22፥9፤31፥20
29፥14 2ሳሙ8፥15፤ኢዮ19፥9፤27፥6፤ ኤፌ4፥24፤6፥14
29፥15 ዘኍ10፥31፤ ኢዮ4፥4
29፥16 ዘፀ18፥26፤ ኢዮ4፥4፤24፥4፤ምሳ22፥22-23
29፥17 ኢዮ4፥10፡ 11፤24፥9፤መዝ3፥7
29፥18 መዝ1፥1-3፤ 15፥5፤16፥8፤30፥6፤62፥2፤139፥18፤ምሳ3፥1-2
29፥19 ዘፍ27፥28፤ ዘኍ24፥6፤ኢዮ14፥9፤15፥30፤መዝ133፥3
29፥20 ዘፍ49፥24፤ ኢዮ30፥11፤መዝ18፥34፤92፥14፤ኢሳ38፥12
29፥21 ቍ7፡9
29፥22 ቍ10፤ ዘዳ32፥2
29፥23 ኢዮ4፥3
29፥24 ዘኍ6፥25፤ ምሳ16፥14፡15
29፥25 ኢዮ1፥3፤ 4፥4፤21፥28
30፥1 ኢዮ6፥14፤ 11፥3፤መዝ119፥21፤ ኢሳ56፥10
30፥3 ኢዮ24፥5፤ ኢሳ8፥21፤ኤር17፥6
30፥4 1ነገ19፥4፤ ኢዮ39፥6 30፥6 ኢሳ2፥19፤ሆሴ10፥8 30፥7 ኢዮ6፥5፤39፥5-6
30፥8 መሳ9፥4፤ኢዮ18፥18

[a]24 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጕም በትክክል አይታወቅም
[b]3 ወይም ተመቃጹ

ብርሃም ድንኳን ውስጥ ምግብ ቀርበላቸው መብላታቸውን፣ እግዚአብሔርም እስጥሃለሁ ስላለው ወንድ ልጅ እንዲሁም ስለ ሰዶምና ገሞራ ያለውን ዕቅድ ለወዳጁ መግለጹን የሚያመለክት ነው።

29፥5 *ልጆቼም በዙሪያዬ ነበሩ፤* 1፥2 ይመ።

29፥6 *በቅቤ... የወይራ ዘይት፤* የባለጸግነትና የምቾት ምልክት ነው (20፥17፤ ሕዝ 16፥19 ይመ)።

29፥7 ... *ከተማዪቱ በር፤* ታላላቅ የንግድ ሥራዎችና የፍርድ ውሳኔዎች የሚከናወኑባት ቦታ ነበረች (የሩት 4፥1 ማብ ይመ)። *በተቀመጥሁ ጊዜ፤* የከተማ ሽማግሌዎች ወይም የአመራሩ አካል አባላት ማለት ነው (የዘፍ 19፥1 ማብ ይመ)።

29፥12-13 *ደኻ ዐደጉንም ታድጌአለሁና... የመበለቲቱንም ልብ አሳርፌአለሁ፤* ኤልፋዝ በ22፥9 ላይ ለቀረበበት ክስ ኢዮብ በደፈናው መልስ በመስጠት ለድኻ አደጉና ለችግረኛው ያለውን ሐዘኔታ ይገልጻል (24፥9፤ 31፥16-18፡21 ይመ)።

29፥14 *ጽድቅን... ለበስሁ፤ ፍትሕም መጐናጸፊያዬና፤* ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን ስዕላዊ አገላለጽ በኢሳ 59፥17፤ 61፥10፤ ኤፌ 6፥14፡17 ይመ።

29፥18 *በልቤ እንዲህ አልሁ፤* ኢዮብ ሕይወቱ ምን ሊሆን እንደሚችል በጥልቀት ያሰባል።

29፥21-25፤ የኢዮብ ምክር ተቀባይነት አገኘ (ቍ 21-23)፤ አስተያየቱ ጠቃሚ ሆነ (ቍ 24)፤ አመራሩንም በምስጋና ተቀበሉት (ቍ 25)።

30፥1-31፤ ም 29 ትክክለኛ ስለ ሆነ በረከትና ሞገስ ያወራል፤ ይህ ምዕራፍ ግን ኢዮብ ያለፈበትን ሥቃይና ውርደት ያሳያል። ኢዮብ በከባድ ድንጋጤ ውስጥ እንዲያልፍ እግዚአብሔር ፈቅዶአል፤ በመጨረሻም ኢዮብ ያሰማው ሰቆቃ (ቍ 15)፣ የደረሰበት ሥቃይ ምን ያህል አስመርሮት እንደ ነበር (ቍ 31) ያመለክታል።

30፥1፡9 *አሁን ግን... ይሣለቁብኛል፤* ቀደም ሲል ወጣቱም ሆነ ሽማግሌው ተገቢውን ክብር ይሰጠው ነበር (29፥8-11፡ 21-25 ይመ)።

30፥4 *ጨው ጨው... አትክልት፤* ኢዮብና ወዳጆቹ በኖሩበት፣ ከሲና በስተ ምሥራቅ በሚገኘው አካባቢ የሚበቅል ተክል ሳይሆን አይቀርም፤ ከ39፥6 ጋር ያነጻጽሩ። *የክትክታ ሥር፤* በመካከለኛው ምሥራቅና በዐረብ በረሓዎች የሚበቅል ትልቅ ዛፍ ነው (1ነገ 19፥4፤ መዝ 120፥4 ይመ)።

[9]"አሁን ግን ልጆቻቸው በዘፈን
ይሣለቁብኛል፤
በእነርሱም ዘንድ መተረቻ ሆኛለሁ።
[10]ይጸየፉኛል ወደ እኔም አይቀርቡም፤
ያለ ምንም ይሉኝታ በፊቴ ይተፋሉ።
[11]እግዚአብሔር የቀስቴን አውታር ስላላላውና
በመከራም ስለ መታኝ፣
በፊቴ መቈጠብን ትተዋል።
[12]በቀኜ በኩል ባለጌዎች[a] ሆ! ብለው
ተነሡብኝ፤
ለእግሬም ወጥመድ ዘረጉ፤
የዐፈር ድልድልም አዘጋጁብኝ።
[13]መንገድ ዘጉብኝ፤
የሚገታቸው[b] ሳይኖር፣
ሊያጠፉኝ ተነሡ።
[14]በሰፊ ንቃቃት ውስጥ እንደሚመጣ ሰው
መጡብኝ፤
በፍርስራሽም መካከል እየተንከባለሉ
ደረሱብኝ።
[15]በድንጋጤ ተውጫለሁ፤
ክብሬ በነፋስ እንደሚወሰድ ተወስዶአል፤
በሰላም መኖሬም እንደ ደመና እልም
ብሎ ጠፍቶአል።
[16]"አሁን ነፍሴ በውስጤ አለቀች፤
የመከራ ዘመንም ይዞኛል።
[17]ደዌ በሌሊት ዐጥንቴን ይበሳል፤
የሚቈረጥመኝም ፋታ አይሰጠኝም።
[18]እግዚአብሔር በታላቅ ኀይሉ ልብሴን[c]
ጨምድዶአል፤
በልብሴም ክሳድ አንቆ ይዞኛል።
[19]እርሱ ጭቃ ውስጥ ጥሎኛል፤
እኔም ከዐፈርና ከዐመድ አልተሻልሁም።
[20]"እግዚአብሔር ሆይ፤ ወደ አንተ ጮኽሁ፤
ነገር ግን አልመለስህልኝም፤
በፊትህም ቆምሁ፤ አንተ ግን ዝም
አልኸኝ።

[21]ተመልሰህ ጨካኝ ሆንህብኝ፤
በክንድህም ብርታት አስጨነቅኸኝ።
[22]ወደ ላይ ነጥቀህ በነፋስ ፊት አበረርኸኝ፤
በዐውሎ ነፋስም ወዲያ ወዲህ
ወዘወዝኸኝ።
[23]ለሕያዋን ሁሉ ወደ ተመደበው ስፍራ፣
ወደ ሞት እንደምታወርደኝ ዐውቃለሁ።
[24]"የተጐዳ ሰው ተጨንቆ ድረሱልኝ ብሎ
ሲጮኽ፣
በእርግጥ ክንዱን የሚያነሣበት ማንም
የለም።
[25]በመከራ ውስጥ ላሉት አላለቀስሁምን?
ለድኾችስ ነፍሴ አላዘነችምን?
[26]ነገር ግን መልካም ስጠብቅ፣ ክፉ ነገር
ደረሰብኝ፤
ብርሃንንም ስጠባበቅ፣ ጨለማ መጣብኝ።
[27]በውስጤ ያለው ነውጥ አላቋረጠም፤
የመከራ ዘመንም መጣብኝ።
[28]በፀሓይ አይደለም እንጂ፣ ጠቋቍሬ
እዞራለሁ፤
በጉባኤ መካከል ቆሜ ለርዳታ እጮኻለሁ።
[29]የቀበሮች ወንድም፣
የጕጕቶችም ባልንጀራ ሆኛለሁ።
[30]ቈዳዬ ጠቍሮ ተቀረፈ፤
ዐጥንቴም በትኩሳት ነደደ።
[31]በገናዬ ለሐዘን፣
እምቢልታዬም ለልቅሶ ተቃኝቶአል።

31

"ወደ ኰረዳዪቱ ላለመመልከት፣
ከዐይኔ ጋር ቃል ኪዳን ገብቻለሁ።

30፥9 ኢዮ12፥4፤16፥10፥17፥6፤መዝ69፥11፤ሰቆ3፥14፡63
30፥10 ዘዳ25፥9፤ኢዮ19፥19፤ማቴ26፥67
30፥11 ዘፍ12፥17፤ሩት1፥21፤ኢዮ29፥20፤41፥13፤መዝ32፥9
30፥12 ኢዮ16፥10፥18፥9፤መዝ109፥6፤140፥4-5፤ዘካ3፥1
30፥13 ኢዮ10፥3፤ኢሳ3፥12
30፥14 2ነገ25፥4
30፥15 ዘፀ3፥6፤ኢዮ3፥25፤6፥4፤10፥8፤31፥2-3፡23፤መዝ55፥4-5
30፥16 ቍ27፤ኢዮ3፥24፤9፥17
30፥17 ዘዳ28፥35፤ኢዮ16፥16
30፥18 ኢዮ9፥4
30፥19 ዘፍ3፥19፤ኢዮ2፥8፤መዝ40፥2፤69፥2፡14፤130፥1፤ኤር38፥6፡22
30፥20 1ነገ8፥52፤ኢዮ19፥7፤መዝ34፥17፤ምሳ2፥3፤ሰቆ3፥8፤ሚክ4፥9
30፥21 ኢዮ4፥5፤6፥4፤10፥3፤ኢሳ9፥12፤14፥26፤31፥3፤ኤር6፥23፤30፥14፤50፥42፤ሕዝ6፥14
30፥22 ኢዮ9፥17፤27፥21፤ይሁ1፥12
30፥23 2ሳሙ14፥14፤ኢዮ3፥13፡19፤10፥3
30፥24 ኢዮ19፥7፤መዝ145፥14፤ኢሳ42፥3፤57፥15
30፥25 ኢዮ24፥4፤መዝ35፥13-14፤ሉቃ19፥41፤ሮሜ12፥15፤ፊል3፥18
30፥26 ኢዮ3፥6፡17፤19፥8፤መዝ82፥5፤ኤር4፥23
30፥27 ቍ16፤መዝ38፥8፤ሰቆ2፥11 30፥28 ኢዮ17፥14፤19፥7፤24፥12፤ሰቆ4፥8 30፥29 መዝ44፥19፤102፡6፤ኢሳ34፥13፤ኤር9፥11፤ሚክ1፥8 30፥30 ዘዳ28፥35፤ኢዮ16፥16፤17፥14፤መዝ102፥3፤ሰቆ1፥13፤3፥4፤4፥8፤5፥10 30፥31 ዘፍ4፥21፥8፥8፤መዝ137፥2፤ኢሳ16፥11፤24፥8፤ሕዝ26፥13

[a]12 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም በትክክል አይታወቅም
[b]13 ወይም *'ማንም ሊረዳው አይችልም' አሉ*
[c]18 የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ዕብራይስጡ ግን፣ *እንደ ልብስ ሆኖብኛል* ይላል።

30፥9 *መተረቻ፤* የ17፥6 ማብ ይመ።

30፥11 *እግዚአብሔር የቀስቴን አውታር ስላላላውና፤* ኢዮብ ቀስቱ አዲስና ጠንካራ ለመሆኑ እርግጠኛ ከሆነበት ከ29፥20 ጋር የሚጻረር ነው።

30፥12 *የዐፈር ድልድልም፤* 19፥12 ይመ።

30፥14 *ንቃቃት፤* በከተማ ቅጥር ላይ የሚገኝ ነው።

30፥15 *በነፋስ እንደሚወሰድ፤* ቍ 22 ይመ።

30፥17 *የሚቈረጥመኝም፤* የ2፥7 ማብ ይመ።

30፥18 ... *በልብሴም ክሳድ፤* ጠባብ አንገትጌ ነው።

30፥19 *ከዐፈርና ከዐመድ፤* የውርደትና የዋጋ ቢስነት ምልክት ነው (የዘፍ 18፥27 ማብ ይመ)። ከጊዜ በኋላ ኢዮብ፣ "ትቢያንና ዐመድን" የንስሓ ምልክት አድርጎ ተጠቅሞበታል (42፥6)።

30፥20-23፤ ኢዮብ አሁን ዐይኖቹን ከሰው ላይ አንሥቶ በእግዚአብሔር ላይ አድርጎአል፤ ምሕረት እንዲያደርግለት ወደ እግዚአብሔር ቢጮኽም እንኳ፣ እግዚአብሔር ግን ዝም ስላለው ጌታን ያማርራል።

30፥24፤ ከእግዚአብሔርም ሆነ ከሰው ፍትሕ እንዳላገኘ ኢዮብ ይሰማዋል።

30፥26፤ ከኢሳ 5፥2፡7 ጋር ያነጻጽሩ።

30፥28 *ጠቋቍሬ፤* ቍ 30፤ የ2፥7 ማብ ይመ።

30፥29 *የቀበሮች ወንድም፣ የጕጕቶች ባልንጀራ፤* ነቢዩ ሚክያስ በሚክ 1፥8 ላይ ስለ ራሱ ተመሳሳይ የሆነ ስዕላዊ ገለጻ ይጠቀማል።

30፥30 *በትኩሳት፤* የ2፥7 ማብ ይመ።

31፥1-40፤ በሦስት ክፍል ከተከፈለው የኢዮብ የማጠቃለያ ንግግር ውስጥ ይህ ከፍተኛውን ደረጃ የያዘ ነው (የ29፥1-31፡40 ማብ ይመ)፤ ኢዮብ የተዘረዘሩትን ኀጢአቶች አልፈጸምሁም በማለቱ ክፍሉ አሉታዊ ስሜት ያለው ቢመስልም እንኳ ሉዓላዊ አምላክ እንደ መሆኑ መጠን ለእርሱ ያለውን ታማኝነት በማሳየቱ ረገድ ሲታይ አወንታዊ ዐላማ አለው። ኢዮብ ጠንከር ባለ በፍርድ ቤት ቋንቋ፣ "እውነት ይህን አድርጌው ከሆነ ይህ ይድረስብኝ" በማለት፣ የመከላከያ ሐሳቡን አጠናቆ ያቀርባል። ከዚህ በተረፈ የሚባል ነገር የለም (ቍ 40)፤ እዚህም ላይ ላቀረበው ማረጋገጫ የማጽደቂያ መልክቱን በፊርማ መልክ ያስቀምጣል (ቍ 35)። ጉስቋላ ኀጢአተኛ ስለ መሆኑ ወይም ስላለመሆኑ የማረጋገጡ ኀላፊነት ያለው በእግዚአብሔር እጅ ነው። ኢዮብ ንጹሕ ሰው መሆኑ ይረጋገጥለት ዘንድ ያቀረበውን አቤቱታ በ27፥2-6 ላይ ከፍተኛ አጽንዖት ሰጥቶታል። ይህንኑ ጽኑ ሐሳብ አጕልቶ የሚያሳየውም በማንኛውም ረገድ የጽድቅ ሕይወት የሚኖር መሆኑን በመግለጽ ነው። ለእያንዳንዱ ማስተባበያ ሐሳብ (ቍ 5-7፡9፡13፡16-21፡24-27፡29-34፡38-39) አጽንዖት የሰጠው፣ ለሚፈጸም በደል ተገቢ የሆነው ቅጣት፣ "ይድረስብኝ" የሚለው መሐላ በማስከተል ነው (ቍ 8፡10-12፡14-15፡22-23፡28፡40)፤ እዚህ ላይ እንደ መርሕ ሆኖ የቀረበው፣ "ሁሉም የእጁን ያገኛል" የሚለው ነው (ዘፀ 21፥23 እና ማብ ይመ)።

31፥1-12፤ ኢዮብ የልብ ውስጥ ኀጢአት በተለይም በሥጋ ፍትወት (ቍ1-4)፣ በንግድ ማታለል (ቍ5-8)፣ እንዲሁም ለቃል ኪዳን ጋብቻ ታማኝ ሆኖ ባለመገኘት ይጀምራል (ቍ 9-10)።

31፥1፤ ወደ ኰረዳዪቱ ላለመመልከት፤ በምኞት መመልከቱ ኀጢአት በመሆኑ ነው (ማቴ 5፥28)።

[2]ከላይ ከእግዚአብሔር ዘንድ የሰው ዕድል
ፈንታው፣
ከአርያም ሁሉን ከሚችል አምላክስ
ዘንድ ቅርሱ ምንድነው?
[3]ለኀጢአተኞች ጥፋት፣
ክፉ ለሚያደርጉም መቅሠፍት
አይደለምን?
[4]እርሱ መንገዴን አያይምን?
እርምጃዬንስ ሁሉ አይቈጥርምን?

[5]"በሐሰት ሄጄ እንደ ሆነ፣
እግሬም ወደ ሽንገላ ቸኵሎ ከሆነ፣
[6]እግዚአብሔር በእውነተኛ ሚዛን ይመዝነኝ፤
ነውር እንደሌለብኝም ይወቅ::
[7]እርምጃዬ ከመንገድ ወጣ ብሎ፣
ልቤ ዐይኔን ተከትሎ፣
ወይም እጄ ረክሶ ከሆነ፣
[8]የዘራሁትን ሌላ ይብላው፤
ሰብሌም ተነቅሎ ይጥፋ::

[9]"ልቤ ሌላዋን ሴት ከጅሎ፣
በባልንጀራዬ ደጅ አድብቼ ከሆነ፣
[10]ሚስቴ የሌላ ሰው እህል ትፍጭ፤
ሌሎች ሰዎችም ይተኟት፤
[11]ይህ አሳፋሪ፣
ፍርድም የሚገባው ኀጢአት ነውና::
[12]ይህ የሚያቃጥልና የሚያጠፋ[ሀ] እሳት ነው፤
ቡቃያዬንም ሊነቃቅል ነበር::

[13]"ወንዶችና ሴቶች አገልጋዮቼ አቤቱታ
ባቀረቡ ጊዜ፣
ፍርድ አዛብቼ ከሆነ፣
[14]እግዚአብሔር ሲነሣ ምን አደርጋለሁ?
ሲጠይቀኝስ ምን መልስ እሰጣለሁ?
[15]እኔን በማሕፀን ውስጥ የፈጠረኝ እነርሱን
የፈጠረ አይደለምን?
በሆድ ውስጥ የሠራንስ እርሱ ራሱ
አይደለምን?

[16]"ለድኻ የሚያስፈልገውን ከልክዬ ከሆነ፣
ወይም የመበለቲቱን ዐይን አፍዝዤ
ከሆነ፣
[17]እንጀራዬን ከድኻ አደጉ ጋር ሳልካፈል፣
ለብቻዬ በልቼ ከሆነ፣
[18]ይልቁን ድኻ አደጉን ከታናሽነቴ ጀምሮ
እንደ አባት አሳደግሁት፤
መበለቲቱንም ከተወለድሁ ጀምሮ
መንገድ መራኋት፤
[19]በልብስ ዕጦት ሰው ሲጠፋ፣
ወይም ዕርቃኑን ያልሸፈነ ድኻ አይቼ፣
[20]በበጎቼ ጠጕር ስላሞቅሁት፣
ልቡ ባርኮኝ ካልሆነ፣
[21]በአደባባይ ተሰሚነት አለኝ ብዬ፣
በድኻ አደጉ ላይ እጄን አንሥቼ ከሆነ፣
[22]ትከሻዬ ከመጋጠሚያው ይነቀል፤
ክንዴም ከመታጠፊያው ይሰበር፤
[23]የእግዚአብሔርን ቍጣ በመፍራቴ፣
እንዲህ ያሉ ነገሮች መፈጸም
አልቻልሁም::

[24]"ወርቅን ተስፋ አድርጌ፣
ወይም ንጹሑን ወርቅ፣ 'አንተ
መታመኛዬ ነህ' ብዬ ከሆነ፣
[25]እጄ ባገኘችው ሀብት፣
በባለጠግነቴም ብዛት ደስ ብሎኝ ከሆነ፣
[26]የፀሓይን ድምቀት አይቼ፣
ወይም የጨረቃን አካሄድ ግርማ
ተመልክቼ፣
[27]ልቤ በስውር ተታልሎ፣
ስለ ክብራቸው አፌ እጄን ስሞ ከሆነ፣
[28]ለልዑል እግዚአብሔር ታማኝ አለመሆኔ
ነውና፣
ይህም ደግሞ የሚያስቀጣኝ በደል በሆነ
ነበር::

[29]"በጠላቴ ውድቀት ደስ ብሎኝ፣
በደረሰበትም መከራ ሐሤት አድርጌ
እንደ ሆነ፣
[30]እኔ ግን በነፍሱ ላይ ክፉ እንዲመጣ
በመራገም፣
አንደበቴን ለኀጢአት ከቶ አሳልፌ
አልሰጠሁም::
[31]የቤቴ ሰዎች፣ 'ከኢዮብ ከብት ሥጋ
አስቈርጦ፣
ያልጠገበ ማን ነው' ብለው ካልሆነ፣
[32]ነገር ግን ቤቴ ለመንገደኛው ዘወትር
ክፍት ስለ ነበር፣
መጻተኛው በጐዳና ላይ አያድርም ነበር::

31፥1 ዘፀ20፥14፡17፤ ዘዳ5፥18፤ምሳ4፥25፤ 17፥24፤ማቴ5፥28፤ 2ጴጥ2፥14
31፥2 ዘኍ26፥55፤ ኢዮ16፥19፤20፥29፤ መዝ11፥6፤16፥5፤50፥ 18፤መክ3፥22፤5፥19፤ 9፥9
31፥3 ኢዮ18፥12፤ 21፥30፤34፥22፤ሮሜ 2፥9
31፥4 ቍ14፤2ዜና 16፥9፤ኢዮ10፥4፤መዝ 139፥3፤ዳን4፥37፤5፥23
31፥5 ኢዮ15፥31
31፥6 ዘፍ6፥9፤ዘሌ 19፥36፤ኢዮ2፥3፤6፥2፤ 23፥10፤መዝ139፥23
31፥7 ኢዮ9፥30፤ 23፥11፤መዝ7፥3
31፥8 ቍ12፤ኢዮ 5፥5፤20፥10፤ሚክ 6፥15፤ዮሐ4፥37
31፥9 ዘዳ11፥16፤ኢ ዮ24፥15፤ምሳ5፥3፤7፥ 5፤ያዕ1፥14
31፥10 ዘዳ28፥30፤ መሳ16፥21
31፥11 ዘፍ38፥24፤ ዘፀ21፥12፤ምሳ6፥32- 33፤ዮሐ8፥4-5
31፥12 ቍ8፤ኢዮ 15፥30፤26፥6
31፥13 ዘፀ21፥2-11 ፤ዘሌ25፥39-46፤ዘዳ 5፥14፤24፥14-15
31፥14 ቍ4፡37፤ ኢዮ33፥5፤መዝ10፥ 13፡15፤94፥7፤ኢሳ10፥ 3፤ኤር5፥31፤ሆሴ9፥ 7፤ሚክ7፥4፤ቈላ4፥1
31፥15 ኢዮ4፥17፤ 10፥3፤ምሳ22፥2፤ኤፌ 6፥9
31፥16 ዘሌ25፥17፤ ኢዮ5፥16፤22፥7፡9፤ ያዕ1፥27
31፥17 ኢዮ6፥27፤ 22፥7
31፥18 ኢሳ51፥18
31፥19 ኢዮ22፥6፤ 24፥4፤ኢሳ58፥7
31፥20 መሳ6፥37፤ ኢዮ29፥13
31፥21 ኢዮ22፥7፤ 29፥7፡9፤ያዕ1፥27
31፥22 ዘኍ15፥30፤ ኢዮ5፥15፤38፥15፤ መዝ10፥15፤37፥17፤ 137፥5
31፥23 ዘፍ20፥11፤ ኢዮ10፥3፤13፥11፤ 30፥15

31፥24 ኢዮ22፥25፤ማቴ6፥24፤ሉቃ12፥15 31፥25 ዘፍ12፥16፤ ኢዮ22፥24፤መዝ49፥6፤52፥7፤62፥10፤ኢሳ10፥14፤ሕዝ28፥5፤ሉቃ 12፥20-21 31፥26 ዘፍ1፥16፤ኢዮ25፥5 31፥27 ዘዳ11፥16፤ኢዮ 24፥15፤ኤር8፥2፤16፥11፤ያዕ1፥14 31፥28 ዘፍ38፥24፤ዘኍ 11፥20፤ዘዳ17፥2-7፤ሕዝ8፥16 31፥29 ዘኍ14፥1፤መዝ35፥15፤ ምሳ17፥5፤24፥17-18፤አብ1፥12፤ማቴ5፥44 31፥30 ኢዮ5፥3፤ ሮሜ12፥14 31፥31 ኢዮ22፥7 31፥32 ዘፍ19፥2-3፤ መሳ19፥20፤ማቴ25፥35፤ሮሜ12፥13

[ሀ]12 *ዕብራይስጡ ለባዶን ይላል::*

31፥4፤ ኤሊሁ በ34፥21 ላይ ደግሞታል::

31፥6 *እግዚአብሔር በእውነተኛ ሚዛን ይመዝነኝ፤* 6፥2፤ ምሳ 16፥12፤ 21፥2፤ 24፥12 ይመ:: *ነውር እንደሌለብኝም፤* ኀጢአት የሌለበት ፍጹም ሰው መሆኑን አያመለክትም (የ1፥1 ማብ *ይመ*)::

31፥12 *የሚያጠፋ፤* የ26፥6 ማብ *ይመ*::

31፥13-23፤ ኢዮብ፣ ሰዎች እርስ በርሳቸው ሊኖራቸው ስለሚገባ ቅንነትና መተሳሰብ ትክክለኛውን ነገር ገልጾአል፤ ይኸውም የሰው አፈጣጠር ለእኩልነቱ መሠረት መሆኑን (ቍ 13-15)፣ ለተቸገሩት ርኅራኄ አስፈላጊ መሆኑን (ቍ 16-20)፣ ኀይልም ሆነ ሥልጣን በትክክል ሥራ ላይ መዋል እንዳለበትም (ቍ 21-23) አስተምሮአል::

31፥16-17 *ለድኻ... የመበለቲቱን፤* የ29፥12-13 ማብ *ይመ*::

31፥24-28፤ ስስታምነትና (ቍ 24-25)ጣዖትን ማምለክ (ቍ 26-27) ሁለቱም በእግዚአብሔር ዘንድ አስጸያፊዎች ናቸው (ቍ 8፤ ማቴ 6፥19-24፤ ቈላ 3፥5 *ይመ*)::

31፥25 *በባለጠግነቴም ብዛት፤* 1፥3፡10 *ይመ*::

31፥26-27፤ ፀሓይና ጨረቃ መመለክ የለባቸውም (ዘዳ 4፥19፤ 17፥3፤ ሕዝ 8፥16-17 *ይመ*)::

31፥27 *ስሞ፤* በጥንት ጊዜ የአምልኮ መልክ ነበር (1ነገ 19፥18፤ ሆሴ 13፥2 *ይመ*)::

31፥29-32፤ የጠላትን ሥቃይ አይቶ መደሰት በሙሴ ሕግ ተኰንኖአል (ዘፀ 23፥4-5)፤ ጌታ ኢየሱስም ኰንኖታል (ማቴ 5፥43-47)::

[33]ሰዎች[ӿ] እንደሚያደርጉት በደሌን በልቤ
በመሰወር፣
ኀጢአቴን ሸሽጌ ከሆነ፣
[34]ሕዝቡን በመፍራት፣
የወገኖቼንም ንቀት በመሸሽ፣
ወደ ደጅ ሳልወጣ፣ ዝም ብዬ ቤት
ውስጥ አልተቀመጥሁም::

[35]"ምነው የሚሰማኝ ባገኝ!
የመከላከያ ፊርማዬ እነሆ፤ ሁሉን
የሚችል አምላክ ይመልስልኝ፤
ከሳሼም ክሱን በጽሑፍ ያቅርብ::
[36]በእርግጥ ትከሻዬ ላይ በደረብሁት፣
እንደ አክሊልም ራሴ ላይ በደፋሁት
ነበር::
[37]እያንዳንዱን ርምጃዬን በገለጽሁለት፣
እንደ ልዑል እየተንጐራደድሁ
በቀረብሁት ነበር::

[38]"ዕርሻዬ በእኔ ላይ ጮኻ ከሆነ፣
ትልሞቿ ሁሉ በእንባ ርሰው እንደ ሆነ፣
[39]ፍሬዋን ያለ ዋጋ በልቼ፣
የባለመሬቶቿን ነፍስ አሳዝኜ ከሆነ፣
[40]በስንዴ ፈንታ እሾህ፣
በገብስም ምትክ ዐረም ይብቀልብኝ::"

የኢዮብ ቃል ተፈጸመ::

ኤሊሁ

32 ኢዮብ በበኩሉ ራሱን እንደ ጻድቅ ቈጥሮ ስለ ነበር፣ እነዚህ ሦስት ሰዎች ለእርሱ መልስ መስጠታቸውን ተዉ:: [2]ከራም ወገን የሆነው፣ የቡዛዊው የባርክ ኤል ልጅ ኤሊሁ ግን ኢዮብ ከእግዚአብሔር ይልቅ ራሱን ጻድቅ ስላደረገ፣ እጅግ ተቈጣው:: [3]ሦስቱ የኢዮብ ጓደኞች በኢዮብ ላይ መፍረድ[ገ] እንጂ፣ ነገሩን ሊያሳምኑት ስላልቻሉ፣ በእነርሱም ላይ ተቈጣ:: [4]ኤሊሁ፣ ሌሎቹ በዕድሜ ይበልጡት ስለ ነበር ከእነ ርሱ ቀድሞ ለኢዮብ ሳይናገር ቈየ:: [5]ነገር ግን እነዚህ ሦስቱ የሚሉትን ባጡ ጊዜ ቍጣው ነደደ::
[6]ስለዚህ የቡዛዊው የባርክኤል ልጅ ኤሊሁ እንዲህ አለ፤

"እኔ በዕድሜ ታናሽ ነኝ፤
እናንተ ግን አዛውንቶች ናችሁ፤
ከዚህም የተነሣ የማውቀውን ለመናገር
አልደፈርሁም፤
ፈርቼ ዝም አልሁ::

[7]'ዕድሜ ይናገራል፤
ረጅም ዘመን ጥበብን ያስተምራል' ብዬ
ነበር::
[8]ነገር ግን በሰው ያለው መንፈስ፣
ሁሉን የሚችል አምላክ እስትንፋስ፣
ማስተዋልን ይሰጣል::
[9]ጠቢባን የሚሆኑት በዕድሜ የገፉ[ጠ] ብቻ
አይደሉም፤
የሚያስተውሉም ሽማግሌዎች ብቻ
አይደሉም::

[10]"ስለዚህ፣ 'ስሙኝ፣
እኔም የማውቀውን ልንገራችሁ'
እላለሁ::
[11]እናንተ በምትነጋገሩበት ጊዜ ታገሥሁ፤
ቃላት እየመረጣችሁ፣
ስትናገሩ በጥሞና ሰማኋችሁ፤
[12]በሙሉ ልብ አዳመጥኋችሁ፤
ነገር ግን ከእናንተ የኢዮብን ቃል
ያስተባበለ ማንም የለም፤
ለንግግሩም አጸፋ የመለስ አልተገኘም::
[13]'እኛ ጥበብ አግኝተናል፤
ሰው ሳይሆን እግዚአብሔር ይርታው'
አትበሉ::

31፥33 ዘፍ3፥8፤ መዝ32፥5፤ምሳ 28፥13
31፥34 ዘፀ23፥2፤ መዝ32፥3፤39፥2
31፥35 ኢዮ9፥24፤ 27፥7፤30፥28
31፥36 ዘፀ28፥12፤ ኢዮ29፥14
31፥37 ቍ14፤ኢዮ 11፥11፤21፥28
31፥38 ዘፍ4፥10፤ መዝ65፥10
31፥39 ዘሌ19፥13፤ 1ነገ21፥19፤ያዕ5፥4
31፥40 ዘፍ3፥18፤ መዝ72፥20፤ኤር5 1፥64፤ሰፎ2፥9፤ማቴ 13፥7:26
32፥1 ቍ15፤ኢዮ 2፥3፤10፥7
32፥2 ቍ1፤ዘፍ 22፥21፤ኢዮ13፥19፤ 27፥5፤30፥21፤35፥2
32፥3 ቍ12-13፤ ኢዮ15፥13፤42፥7
32፥4 ዘሌ19፥32
32፥6 ኢዮ15፥10
32፥7 1ዜና29፥15፤ 2ዜና10፥6
32፥8 ቍ18፤ኢዮ 12፥13፤27፥3፤መዝ 119፥34፤ያዕ1፥5
32፥9 ኢዮ12፥12: 20፤መዝ119፥100፤ ሉቃ2፥47፤1ቆሮ1፥26 ፤1ጢሞ4፥12
32፥10 ኢዮ5፥27፤ 33፥1:31:33፤34፥2: 16፤37፥2:14፤መዝ 34፥11
32፥12 ቍ3
32፥13 ኢዮ4፥12፤ 11፥5፤መክ9፥11

ӿ33 ወይም አዳም እንዳደረገው
ገ3 የማሶሬቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ጥንታዊው የዕብራውያን ጸሐፍት ትውፊት ግን ኢዮብንም ሆነ እግዚአብሔርን ኰነኑ ይላል::
ጠ9 ወይም፣ ብዙ ወይም፣ ታላቅ

31፥33-34፤ ግብዝነቱን በግልጽ ይክዳል::

31፥33 *ሰዎች እንደሚያደርጉት፤* አዳም እንዳደረገው ለማለት ነው (ዘፍ 3፥8-10፤ ሆሴ 6፥7 ይመ)::

31፥35-37፤ ኢዮብ ለመጨረሻ ጊዜ "የፍትሕ ያለህ" በማለት ይጮኻል:: በእግዚአብሔር ፊት የገባውንም መሐላ በፊርማው ያረጋግጣል::

31፥35 *የሚሰማኝ፤* የ5፥1፤ 9፥33፤ 16፥18-21፤ 19፥25 ማብ ይመ:: *ሁሉን የሚችል አምላክ፤* የ38፥1 ማብ ይመ:: *ከሳሼም፤* በዕብራይስጡ "ሰይጣን" ከሚለው ጋር አንድ አይደለም (የ1፥6 ማብ ይመ):: እዚህ ላይ የኢዮብ ከሳሽ:- 1) ጠላቱ የሆነ ሰው ምናልባትም ከሦስቱ ወዳጆቹ አንዱ ወይም 2) ራሱ እግዚአብሔር ሊሆን ይችላል:: ኢዮብ በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ በእግዚአብሔር የሚከሰስና እግዚአብሔርም የሚፈርድበት ይመስለዋል::

31፥36 *ትከሻዬ፤* ጠቀሜታቸውን ዘወትር ለማስታወስ ይቻል ዘንድ፣ ጽሑፎችን አንዳንድ ጊዜ በትከሻ ላይ መሸከም የተለመደ ነበር (ዘፀ 28፥12 ይመ)::

31፥38-40፤ ከዚህ በፊት የነበረውን ዋና ሐሳብ የሚያጠቃልል ከፍተኛ መሐላ እንዲሁም ልዩ አጽንዖት የሚሰጥ ነው፤ ኢዮብ ለማኅበረ ሰቡ ፍትሕ ራሱን ያላስገዛ ከሆነ ምድሩን ይረግማል (እንዲሁም 13-15 ይመ)::

31፥40 *የኢዮብ ቃል ተፈጸመ፤* የኢዮብ ክርክርና ቅሬታ እዚህ ላይ ያበቃል:: ከመለኮታዊ ንግግር በኋላ ግን ስለ ኀጢአቱ በጥልቅ ማዘኑን ይገልጻል (40፥4-5፤ 42፥2-6)::

32፥1-37፤ አራተኛው የኢዮብ ወዳጅ ኤሊሁ ነው፤ ዕድሜው ከሦስቱ የኢዮብ ወዳጆች ያንሳል (32፥4:6-7:9)፤ እርሱም ለታላላቆቹ አክብሮት በመስጠት ክርክራቸውን ቆሞ ያዳምጥ ነበር:: አሁን ግን ኢዮብና ሦስቱ ወዳጆቹ የተሳሳቱ መሆናቸውን ለማሳየት መዘጋጀቱን ይናገራል:: የመጽሐፈ ኢዮብ ጸሓፊ ለአራቱም የኤሊሁ ግጥሞች (32፥5-33፤ 34፤ 35፤ 36-37)፣ ለእያንዳንዳቸው በስድ ንባብ መግቢያ ጽፎላቸዋል::

32፥1 *ራሱን እንደ ጻድቅ ቈጥሮ ስለ ነበር፤* ኢዮብ መከራ ቢበዛበትም ቅንነቱን ደጋግሞ ይናገር ነበር::

32፥2-3 *ተቈጣው፤* ኢዮብ በደል የሌለበት መሆኑን በአጽንዖት መግለጹ ዞሮ ዞሮ እግዚአብሔርን ተወቃሽ የሚያደርግ ስለመሰለው፣ ኤሊሁ ይህንን አልወደደውም፤ የኢዮብ ወዳጆች የኢዮብን በደል የለብኝም ባይነት ውድቅ ለማድረግ አለመቻላቸውም፣ እግዚአብሔርን ተወቃሽ የሚያደርግ ስለሆነ እነርሱ ራሳቸው ትክክል አለመሆናቸውን ኤሊሁ ያምናል::

32፥2 *የቡዛዊው፤* በምሥራቅ በኩል የሚገኝ የቡዝ በረሓ ተወላጅ ነው (ኤር 25፥23 ይመ)::

32፥6:10:17፤ *የማውቀውን ለመናገር፤* ኤሊሁ የሚያውቀውን ለማካፈል ጉጉት አለው፤ ይህንም በብቃት ለማስተላለፍ ችሎታ ያለው መሆኑን ያምናል (የ36፥4 ማብ ይመ)::

32፥6 *ታናሽ... አልደፈርሁም፤* ኤር 1፥6-8፤ 1ጢሞ 4፥12፤ 2ጢሞ 1፥7 ይመ::

32፥8 *ሁሉን የሚችል አምላክ እስትንፋስ፤* 33፥4 ይመ::

[14]ኢዮብ ግን ቃሉን በእኔ ላይ አልሰነዘረም፤
እኔም እንደ እናንተ አነጋገር መልስ
አልሰጠውም።
[15]"እነርሱ ተስፋ ቈርጠው፣ የሚሉት
የላቸውም፤
የሚናገሩትም ጠፍቶአቸዋል።
[16]እንግዲህ እነርሱ መልስ ሳጡ፣
ጸጥ ብለውም ስለ ቆሙ፣ በትዕግሥት
ልጠብቅን?
[17]እኔም የምለው ይኖረኛል፤
የማውቀውንም እገልጣለሁ።
[18]የምናገረው ሞልቶኛልና፤
በውስጤ ያለውም መንፈስ ገፋፍቶኛል።
[19]ውስጤ እንደ ተከደነና መተንፈሻ እንዳጣ
የወይን ጠጅ፣
ሊፈነዳ እንደ ተቃረበም አዲስ የወይን
ጠጅ አቁማዳ ሆኖአል።
[20]ተናግሬ መተንፈስ አለብኝ፤
አፌንም ከፍቼ መልስ መስጠት
ይገባኛል።
[21]ለማንም አላደላም፤
ሰውንም አላቈላምጥም።
[22]ማቈላመጥን ባውቅበትማ ኖሮ፣
ፈጣሪዬ ፈጥኖ ባጠፋኝ ነበር።

33 "አሁን ግን ኢዮብ ሆይ፣ ንግግሬን
ስማ፤
የምለውንም ሁሉ አድምጥ።
[2]እንግዲህ አፌን እከፍታለሁ፤
አንደበቴም ይናገራል።
[3]ቃሌ ከቅን ልብ ይወጣል፤
ከንፈሬም የማውቀውን በትክክል ይናገራል።
[4]የእግዚአብሔር መንፈስ ፈጥሮኛል፤
ሁሉን የሚችለውም አምላክ
እስትንፋስ ሕይወት ሰጥቶኛል።
[5]የምትችል ከሆነ መልስልኝ፤
ተዘጋጅተህም በፊቴ ቁም።
[6]በእግዚአብሔር ፊት እኔም እንዳንተው ነኝ፤
የተፈጠርሁትም ደግሞ ከዐፈር ነው።
[7]እኔን መፍራት የለብህም፤
እጄም ሊከብድብህ አይገባም።
[8]"በእርግጥ የተናገርኸውን ሰምቻለሁ፤
እንዲህም ስትል አድምጫለሁ፤
[9]'ኀጢአት የሌለብኝ ንጹሕ ነኝ፤
ከበደል ነጻ ነኝ፤ እድፈትም የለብኝም፤
[10]እግዚአብሔር ግን ሰበብ ፈልጎብኛል፤
እንደ ጠላቱም ቈጥሮኛል፤
[11]እግሬን በግንድ አጣብቆአል፤
እንቅስቃሴዬንም ሁሉ ይከታተላል።'
[12]"ነገር ግን እግዚአብሔር ከሰው ስለሚበልጥ፣
ትክክል እንዳልሆንህ እነግርሃለሁ።
[13]የሰውን አቤቱታ[a] እንደማይሰማ፣
ለምን ታማርርበታለህ?
[14]ሰው ባያስተውለውም፣
እግዚአብሔር በተለያየ መንገድ ይናገራል፤
[15]ሰዎች ዐልጋቸው ላይ ተኝተው ሳሉ፣
ከባድ እንቅልፍ ሲወድቅባቸው፣
በሕልም፣ በሌሊትም ራእይ፣ ይናገራል።

32፥14 ኢዮ23፥4
32፥15 ቍ1
32፥17 ኢዮ5፥27፤ 33፥3፤36፥4
32፥18 ቍ8፤ሐሥ 4፥20፤1ቆሮ9፥16፤ 2ቆሮ5፥14
32፥19 ኤር20፥9፤ አሞ3፥8፤ማቴ9፥17
32፥20 ኢዮ4፥2፤ ኤር6፥11
32፥21 ዘሌ19፥15፤ 2ዜና19፥7፤ኢዮ13፥10፤ምሳ29፥5፤ማቴ 22፥16፤1ተሰ2፥5
32፥22 ኢዮ4፥17፤ 9፥9፤መዝ12፥2-4
33፥1 ኢዮ6፥28፤ 13፥6፤32፥10
33፥3 1ነገ3፥6፤ኢዮ 6፥28፤መዝ7፥10፤11፥2፤64፥10
33፥4 ዘፍ1፥2፤ዘኍ 16፥22፤ኢዮ10፥3፤ 12፥10፤27፥3
33፥5 ቍ32፤ኢዮ 13፥18፤31፥14
33፥6 ኢዮ4፥19፤ ሐሥ14፥15፤ያዕ5፥17
33፥7 ኢዮ9፥34፤ 2ቆሮ2፥4
33፥9 ኢዮ2፥9፤9፥ 30፤10፥7፤13፥23
33፥10 ኢዮ13፥24
33፥11 ኢዮ13፥27፤ 14፥16፤ምሳ3፥6፤ ኢሳ30፥21
33፥12 ኢዮ5፥9፤ መዝ8፥4፤50፥21፤መክ 7፥20፤ኢሳ55፥8-9
33፥13 ኢዮ11፥8፤ 40፥2፤ኢሳ45፥9 33፥14 ቍ29፤ኢዮ4፥12፤መዝ62፥11 33፥15 ዘፍ2፥21፤15፥1፤20፥3፤ኢዮ4፥13፤ዳን2፥19፤ማቴ27፥19፤ሐሥ16፥9

[a] 13 ወይም፣ ለምንገሩ ምንም እንደማይመልስ

32፥14 *እኔም እንደ እናንተ አነጋገር መልስ አልሰጠውም፤* ዐቢይ ነገር መዘለሉ ኤሊሁ ይሰማዋል፤ በዕድሜ ብዛት የሚገኝ ዕውቀት ባልሠራበት ጊዜ የእግዚአብሔር መንፈስ እውነተኛውን ነገር ይገልጣል።

32፥15-22፤ ኤሊሁ ከራሱ ጋር ይነጋገራል፤ የሚናገረው ግን ለሚሰሙት ሁሉ የሚጠቅም ነው።

32፥15-16 *የሚናገሩትም ጠፍቶአቸዋል... መልስ ሳጡ፤* ቍ 5 ይመ። ሦስተኛው ዙር ክርክር መቋረጡ የበልዳዶስን የመጨረሻ ንግግር በአጭር አስቀርቶታል፤ ሶፋርም ሦስተኛ ዙር ንግግር እንዳያደርግ አግዶታል (የ22፥1-26፥14 ማብ ይመ)።

32፥18 *የምናገረው ሞልቶኛልና፤* የኤሊሁ ንግግር እስከ ም 37 ድረስ ሳይቋረጥ ይቀጥላል፤ ኢዮብ የገጠመው ችግር መፍትሔ ያገኘ ዘንድ ኤሊሁ የሚያቀርበው መፍትሔ አለው። ከዚሁም ጋር የቀደመውን የኢዮብን ሕይወት መሠረት ያደረገ ነው ተብሎ የተሰነዘረውን ወቀሳ ኤሊሁ አሜን ብሎ አይቀበልም፤ የእርሱ ወቀሳ መሠረት ያደረገው ግን የራሱን የኢዮብን ጥቅስ ነው። በመጨረሻው ክፍል እግዚአብሔር ኤሊሁን ከሌሎች የኢዮብ ወዳጆች ጋር ያላወገዘውም ከዚህ የተነሣ ነው (42፥7 ይመ)።

32፥19 *ሊፈነዳ እንደ ተቃረበም አዲስ የወይን ጠጅ አቁማዳ፤* አሮጌ አቍማዳ በቀላሉ ሊተረተር ወይም ሊፈነዳ ይችላል (ማቴ 9፥17 ይመ)፤ አዲሱ ግን እንዲህ አይደለም፤ ኤሊሁም ለመናገር ፈልጉአል።

33፥1-33፤ አሁን ኤሊሁ ወደ ኢዮብ በመመለስ፣ ኢዮብን በቀጥታ ያናግረዋል፤ ኢዮብን በስሙ ጠርቶ ማናገሩም (ቍ 1፥31፤ 37፥14 ይመ) ከሦስቱ የኢዮብ ወዳጆች ልዩ ያደርገዋል።

33፥1 *የምለውንም ሁሉ አድምጥ፤* ኤሊሁ አሁን የሚሰጠው ምክር ምን ያህል አስፈላጊና ጥበብም የተሞላበት መሆኑን በርግጠኝነት ያምናል (31፡33 ይመ)።

33፥4 *የእግዚአብሔር መንፈስ ፈጥሮኛል፤* ዘፍ1፥2 እና ማብ ይመ። *ሁሉን የሚችለውም አምላክ እስትንፋስ፤* 32፥8 ይመ። *ሕይወት ሰጥቶኛል፤* 37፥3፤ እንዲሁም ዘፍ 2፥7 እና ማብ ይመ።

33፥5 *መልስልኝ፤* ኤሊሁ ንግግሩን ተመሳሳይ በሆነ መልክ ጀምሮ በዚሁ ይጨርሳል (ቍ 35 ይመ)። *የምትችል ከሆነ፤* የበላይ የመሆን ባሕርዩን ያሳያል።

33፥6 *የተፈጠርሁትም ደግሞ ከዐፈር ነው፤* የ4፥19 ማብ ይመ።

33፥7 *እጄም ሊከብድብህ አይገባም፤* በሌላ ቦታ ይህ ፈሊጣዊ ንግግር የገባው ለእግዚአብሔር ብቻ ነው (23፥2 እና የ1ሳሙ 5፥6 ማብ ይመ)።

33፥8 *በእርግጥ የተናገርኸውን፤* የኤሊሁ የክርክር ዘዴ ኢዮብ የተናገረውን በመጥቀስ (ቍ 9-11፤ 34፥5-6፥9፤ 35፥2-3)፣ የትላይና እንዴት እንደ ተሳሳተ ማሳየት ነው። ጥቅሶቹ ምንጊዜም ቃል በቃል የተጠቀሱ ሳይሆኑ ይቻላሉ፤ ይህም የኤሊሁ ዐላማ የኢዮብን መከራከሪያ ዋና ሐሳብ ልብ በማለት ክርክሩን መቀጠል መሆኑን ያመለክታል።

33፥11፤ እዚህ ላይ ኤሊሁ የኢዮብን ንግግር ይደግመዋል (13፥27 ይመ)።

33፥12 *ትክክል እንዳልሆንህ፤* ኢዮብ መታረም ያለበት መሆኑን ኤሊሁ ያምናል፤ ኢዮብ እግዚአብሔርን እንደ ጠላቱ አድርጎ መቍጠሩ (10፤ 13፥24፤ 19፥11 ይመ)፣ ያለጥርጥር ስሕተት ነው፤ ኢዮብ በደል የለብኝም ማለቱም (ቍ 9)፣ ኤሊሁን አስቈጥቶታል፤ ይሁን እንጂ ኢዮብ፣ ንጹሕ ነኝ ኀጢአትም የለብኝም ብሎ አያውቅም፤ ያሰማቸው እንዳንድ ቃላት በኤልፋዝም ሳይቀር ነገሩ በዚህ መልክ ቢተረጐምም እንኳ (15፥14-16 ይመ)፣ ዘግናኝ ለሆነ በደል ተገቢ የሆነውን ቅጣት በመቀበሉ፣ "ይህ ከቶ በእኔ ላይ እንዲደርስ ተገቢ ነውን?" ቢልም እንኳ፣ ኢዮብ ኀጢአተኛ መሆኑን ያምናል (7፥21፤ 13፥26)። እግዚአብሔር ዝም ብሎአል በማለት ኢዮብ ቅሬታ ማሰማቱ (ቍ 13 ይመ)፣ ኤሊሁን አስከፍቶታል። ከዚሁም ጋር፣ "እግዚአብሔር ሰውን ማናገር ትቶአል" ለሚለው አጠቃላይና ድፍን ያለ ሐሳብ ኤሊሁ ተጠያቂ ያደረገው ኢዮብን ነው፤ ይሁን እንጂ ኢዮብ የገለጸው አሁን ባለበት አሠቃቂ ሁኔታ እግዚአብሔር ዝም ያለው መሆኑን ነው።

33፥15 *ሰዎች ዐልጋቸው ላይ ተኝተው ሳሉ... በሕልም፤* ኤሊሁ እዚህ የኤልፋዝን ንግግር ይደግመዋል (4፥13 ይመ)።

[16]በጆሮቻቸው ይናገራል፤
በማስጠንቀቂያም ያስደነግጣቸዋል፤
[17]ሰውን ከክፉ ሥራው ይመልሳል፤
ከትዕቢት ይጠብቃል፤
[18]ነፍሱን ከጕድጓድ፣[a]
ሕይወቱንም ከሰይፍ[b] ጥፋት ያድናል።
[19]ደግሞም ሰው ታሞ በዐልጋው ላይ ሳለ፣
በዐጥንቱ የዘወትር ሥቃይ ይገሥጸዋል፤
[20]ያኔም ሕይወቱ መብልን ትጠላለች፤
ነፍሱም ምርጥ ምግብን ትጠየፋለች።
[21]እንዳልነበረ ሆኖ ሥጋው ይመነምናል፤
ተሸፍኖ የነበረው ዐጥንቱም ገጦ ይወጣል።
[22]ነፍሱ ወደ ጕድጓድ፣[c]
ሕይወቱም ወደ ሞት[d] መልእክተኞች ትቀርባለች።

[23]"ሆኖም ትክክለኛውን መንገድ ለሰው ያመለክት ዘንድ፣
መካከለኛም ይሆንለት ዘንድ፣
ከሺህ አንድ መልአክ ቢገኝ፣
[24]ለሰውየውም በመራራት፣
'ቤዛ አግኝቼለታለሁና፣
ወደ ጕድጓድ[e] እንዳይወርድ አድነው'
ቢለው፣
[25]በዚህ ጊዜ ሥጋው እንደ ሕፃን ልጅ ገላ ይታደሳል፤
ወደ ወጣትነቱም ዘመን ይመለሳል።
[26]ወደ እግዚአብሔር ይጸልያል፤ ሞገስም ያገኛል፤
የእግዚአብሔርን ፊት ያያል፤ ሐሤትም ያደርጋል፤
እግዚአብሔር ወደ ጽድቅ ቦታው ይመልሰዋል።
[27]ከዚያም ወደ ሰዎች መጥቶ እንዲህ ይላል፤
'ኀጢአትን ሠርቻለሁ፤ ትክክል የሆነውን አጣምሜአለሁ፤
ነገር ግን የእጄን አላገኘሁም።
[28]ነፍሴ ወደ ጕድጓድ[f] እንዳትወርድ፣
ታድጎአታል፤
በሕይወትም ሆኜ ብርሃን አያለሁ።'
[29]"እግዚአብሔር ይህን ሁሉ፣
ሁለት ሦስት ጊዜ ለሰው ያደርጋል።
[30]ይኸውም የሕይወት ብርሃን ይበራለት ዘንድ፣
ነፍሱን ከጕድጓድ[g] ለመመለስ ነው።
[31]"ኢዮብ ሆይ፤ ልብ ብለህ ስማኝ፤
እኔ ልናገር፤ አንተ ዝም በል።
[32]የምትለው ካለህ፣ መልስ ስጠኝ፤
ትክክለኛነትህንም ማወቅ እፈልጋለሁና ተናገር፤
[33]አለበለዚያ፣ ዝም ብለህ ስማኝ፤
እኔም ጥበብን አስተምርሃለሁ።"

34

ኤሊሁ በመቀጠል እንዲህ አለ፤
[2]"እናንት ጠቢባን፣ ቃሌን ስሙ፤
ዐዋቂዎችም አድምጡኝ።
[3]ምላስ ምግብን አጣጥሞ እንደሚለይ፣
ጆሮም የንግግርን ለዛ ለይቶ ያውቃል።

33፥16 ኢዮ6፥4፤ 36፥10፡15፤መዝ88፥15፡16 33፥17 ኢዮ20፥6 33፥18 ቍ22፡24፡28፡30፤ኢዮ15፥22፤ መዝ28፥1፤30፥9፤69፥15፤88፥6፤103፥4፤ምሳ 1፥12፤ኢሳ14፥15፤ 38፥17፤ዮና2፥6፤ዘካ9፥11፤ማቴ26፥52 33፥19 ዘፍ17፥1፤ ዘዳ8፥5፤ኢዮ5፥17፤ 16፥16፤መዝ6፥2፤38፥3፤ኢሳ38፥13፤2ቆሮ 12፥7-10፤ያዕ1፥3 33፥20 ኢዮ3፥24፤ 6፥6፤መዝ102፥4፤ 107፥18 33፥21 ኢዮ2፥5፤ 16፥8 33፥22 ቍ18፤ኢዮ 38፥17፤መዝ9፥13፤88፥3፤107፥18፤116፥3 33፥23 ኢዮ36፥9-10፤ሚክ6፥8፤ገላ3፥19፤ዕብ8፥6፤9፥15 33፥24 ቍ18፤ኢዮ 6፥22 33፥25 2ነገ5፥14፤ መዝ103፥5 33፥26 ዕዝ3፥13፤ ኢዮ5፥15፤22፥26፤ መዝ13፥5፤50፥15፤51፥12፤ምሳ8፥35፤12፥21 18፥22፤ሉቃ2፥52፤ 1ዮሐ1፥9 33፥27 ዘኍ22፥34፤ዕዝ9፥13፤ መዝ22፥27፤51፥13፤ ሉቃ15፥21፤ሮሜ 6፥21፤ያዕ2፥13 33፥28 ቍ18፤ዘፀ 15፥13፤ኢዮ17፥16፤ 22፥28፤መዝ34፥22፤ 107፥20 33፥29 ቍ14፤መዝ 139፥16፤ምሳ16፥9፤ 20፥24፤ኤር10፥23፤1ቆሮ12፥6፤ኤፌ1፥11፤ፊል2፥13 33፥30 ቍ18፤መዝ49፥19፤56፥13፤116፥9፤ኢሳ53፥11፤60፥1፤ኤፌ5፥14፤ ያዕ5፥19 33፥31 ቍ33፤ኢዮ32፥10፤ኤር23፥18 33፥32 ቍ5፤ ኢዮ6፥29፤35፥2 33፥33 ቍ31፤ኢዮ6፥24፤32፥10፤ምሳ10፥8፡10፡ 19 34፥2 ኢዮ32፥10 34፥3 ኢዮ12፥11

[a]18 ወይም፣ *ነፍሱን ከመቃብር*
[b]18 ወይም፣ *ወንዝን ከመሻገር*
[c]22 ወይም፣ *ነፍሱ ወደ ሞት*
[d]22 ወይም፣ *ወደ ሙታን*
[e]24 ወይም፣ *ወደ መቃብር*
[f]28 ወይም፣ *ወደ መቃብር እንዳልሄድ ታድጎኛል*
[g]30 ወይም፣ *ነፍሱን ከሞት ለመመለስ ነው*

33፥18 *ከጕድጓድ፤* ቍ 22፡24፡28፡30 ይመ። በዳዊት መዝሙር ተደጋግሞ እንደተጠቀሰው በተምሳሌት መቃብርን የሚገልጽ ቃል ነው። *ከሰይፍ ጥፋት ያድናል፤* 36፥12 ይመ። በተምሳሌት መልክ በሕያዋንና በሙታን ዓለም መካከል ያለውን ድሬት የሚያሳይ ነው። "ሺላ" የሚለው የዕብራይስጥ ቃል፣ "ወንዝ"፣ "መላክ" እንዲሁም "የውሃ ቦይ" (ነህ 3፥15 ይመ) የሚል ትርጒም አለው። ስለዚህ "ወንዙ" በዘይቤያዊ አገላለጽ በዚህ ዓለምና በሚመጣው ዓለም መካከል ያለውን ጉዳና ያመለክታል።

33፥19 *ደግሞም ሰው ታሞ በዐልጋው ላይ፤* እግዚአብሔር የሚናገረው በሕልምና በራእይ ብቻ (ቍ 15 ይመ) አይደለም፤ እኛ ልናስተውለው በማንችለው መንገድ ሊናገር ይችላል (ቍ 14)። ኤሊሁ፣ ሰው ከኀጢአቱ ይመለስ ዘንድ እግዚአብሔር ያናግረዋል ማለቱ ትክክል ነው፤ ነገር ግን ኢዮብ ምን በደል እንደ ፈጸመ ያውቅ ዘንድ የእግዚአብሔርን ድምፅ መሻቱን ኤሊሁ በትክክል አልተረዳለትም (13፥22-23 ይመ)።

33፥23-28፤ ቀደም ሲል ኤልፋዝ በአጭሩ እንደ ጠቀሰው (5፥17 ይመ)፣ ኤሊሁም ለቅጣት የሚመጣ መከራ ያለውን ጥቅም በአጽናዖት ከገለጸ በኋላ በማማለድ ላይ ስለ ተመሠረተው መዳን ይናገራል (የ5፥1 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር በሙሉ ልብ ንስሓ የሚገቡትን፣ ከምሕረቱ የተነሣ ይቅር እንደሚላቸውም ተናግሮ አል (ቍ 27-28)። ይሁን እንጂ ኢዮብ ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ግንኙነት ኤሊሁ አሁንም አያውቅም፤ ይህን ምስጢር የሚያውቀው እግዚአብሔር ብቻ ነው (ም 1-2)።

33፥24 *ወደ ጕድጓድ እንዳይወርድ አድነው፤* ኢሳ 38፥17 ይመ። *ቤዛ፤* መዝ 49፥7-9ንና ማብ ይመ።

33፥25 *ሥጋው እንደ ሕፃን ልጅ ገላ ይታደሳል፤* በ2ነገ 5፥14 ላይ ከለምፅ ስለ መፈወስ ከተጠቀሰው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይ አገላለጽ ነው።

33፥26 *የእግዚአብሔርን ፊት ያያል፤* ቃል በቃል ትርጒሙ ሊታይ አይገባም (የዘፍ 16፥13 ማብ ይመ)።

33፥29 *ሁለት ሦስት ጊዜ፤* የ5፥19 ማብ ይመ።

33፥30 *ነፍሱን ከጕድጓድ ለመመለስ፤* እግዚአብሔር ሰውን ሲቀጣ ርኅራኄ የሌለው መስሎ ይታይ እንጂ ቅጣቱ ከፍቅር የተነሣ መሆኑን ኤሊሁ ያስተምራል፤ ሰው በዚህ ዓለም ሲኖር መቀበል የሚገባውን ተገቢውን ቅጣት አያገኝምና (ቍ 27)። *የሕይወት ብርሃን፤* የተስተካከለ መንፈሳዊ ሕይወት ማለት ነው (መዝ 27፥1፤ 49፥19 እና ማብ ይመ)። በአንዳንድ ዐውድ ላይ ሐሪት ትንሣኤን ያመለክታል (ኢሳ 53፥11 እና ማብ ይመ)።

33፥32 *ትክክለኛነትህንም ማወቅ እፈልጋለሁና፤* ይህ ሊሆን የሚችለው ኢዮብ ንስሓ ሲገባ ብቻ መሆኑን ኤሊሁ በአጽንዖት ይናገራል።

34፥1-37፤ ከአራቱ የኤሊሁ ንግግሮች ይህኛው ሁለተኛው ሲሆን (የ32፥1-37፥24 ማብ ይመ)፣ በሦስት ክፍል የተመደበ ነው፤ 1) ለጠቢባን የቀረበ ነው (ቍ 2-15)፤ ይኸውም ያለጥርጥር ለሦስቱ ወዳጆች ነው፤ 2) ለኢዮብ ተብሎ የቀረበ ነው (ቍ 16-33)፤ 3) በ32፥15-22 (በዚያ ላይ የሚገኘውን ማብ ይመ) ላይ እንደ ተጠቀሰው ለራሱ የቀረበ ነው (ቍ 34-37)።

34፥2፡10 *አድምጡኝ (ስሙኝ)፤* ኤሊሁ በራሱ ጥበብ ከልክ በላይ የተመሰጠ ቢሆንም እንኳ፣ በቍ 4 ላይ በተመለከተው ትሑት ሁኔታው አንጻር ሲታይ ራሱን የእግዚአብሔር መልእክተኛ አድርጎ ሳይቈጥር አልቀረም (32፥8፡18 ይመ)።

34፥2 *ጠቢባን... ዐዋቂዎችም፤* "አስተዋዮችም" ተብሎአል (ቍ 10፡34)።

34፥3፤ ኤሊሁ በ12፥11 ላይ የሚገኘውን የኢዮብን ቃል ከዚህ ላይ ይደግመዋል (የዚህኑ ማብ ይመ)።

[4]የሚበጀንን እንምረጥ፤
መልካሙንም አብረን እንወቅ።

[5]"ኢዮብ እንዲህ ይላል፤ 'እኔ ንጹሕ ነኝ፤
እግዚአብሔር ግን ፍትሕ ነሣኝ፤
[6]እውነተኛ ብሆንም፣
እንደ ውሸታም ተቈጥሬአለሁ፤
በደል ባይኖርብኝም፣
በማይፈወስ ቍስል ተመትቻለሁ።'
[7]ፌዝን እንደ ውሃ የሚጠጣት፣
እንደ ኢዮብ ያለ ሰው ማን ነው?
[8]ከክፉ አድራጊዎች ጋር ይተባበራል፤
ከኀጢአተኞችም ጋር ግንባር ይፈጥራል።
[9]'እግዚአብሔርን ለማስደሰት መሞከር፣
ለሰው አንዳች አይጠቅምም' ብሎአልና።

[10]"ስለዚህ፣ እናንተ አስተዋዮች ስሙኝ፤
ክፋትን ማድረግ ከእግዚአብሔር ዘንድ፣
በደልንም መፈጸም ሁሉን ከሚችል
አምላክ ይራቅ።
[11]ለሰው እንደ ሥራው ይመልስለታል፤
እንደ አካሄዱም ይከፍለዋል።
[12]በእውነት እግዚአብሔር ክፋትን አይሠራም፤
ሁሉን የሚችል አምላክ ፍትሕን
አያጣምምም።
[13]ምድርን እንዲገዛ የሾመው አለን?
የዓለምስ ሁሉ ባለቤት ያደረገው ማን ነው?
[14]እርሱ መንፈሱን መልሶ ቢወስድ፣
እስትንፋሱንም ወደ ራሱ ቢሰበስብ፣
[15]ሥጋ ለባሽ ሁሉ በአንድነት በጠፋ፣
ሰውም ወደ ዐፈር በተመለሰ ነበር።

[16]"ማስተዋል ካለህ ይህን ስማ፤
እኔ የምለውንም አድምጥ።
[17]ፍትሕን የሚጠላ ሊያስተዳድር ይችላልን?
አንተስ ጻድቁንና ኀያል የሆነውን
ትኰንናለህ?
[18]ነገሥታትን 'የማትረቡ ናችሁ፣'
መኳንንትንም፣ 'ክፉዎች ናችሁ'
የሚላቸው እርሱ አይደለምን?
[19]ሁሉም የእጁ ሥራ ስለ ሆኑ፣
እርሱ ለገዦች አያደላም፤
ባለጠጋውንም ከድኻው አብልጦ
አይመለከትም።
[20]እነርሱም እኩለ ሌሊት ላይ በድንገት
ይሞታሉ፤
ሕዝብ ተንቀጥቅጦ ሕይወቱ ያልፋል፤
ኀያላኑም የሰው እጅ ሳይነካቸው
ይወገዳሉ።

[21]"ዐይኖቹ የሰውን አካሄድ ይመለከታሉ፤
ርምጃውንም ሁሉ ይከታተላሉ።
[22]ክፉ አድራጊዎች የሚደበቁበት፣
ጨለማ ስፍራ ወይም የሞት ጥላ የለም።
[23]ሰው ለፍርድ ፊቱ ይቀርብ ዘንድ፣
እግዚአብሔር ቀጠሮ አይዝለትም።
[24]ያለ ምንም ጥያቄ ኀያላንን
ያንኰታኵታል፤
ሌሎችንም በቦታቸው ይሾማል።
[25]እርሱ ሥራቸውን ሁሉ ስለሚያውቅ፣
በሌሊት ይገለብጣቸዋል፤
እነርሱም ይደቃሉ።
[26]ስለ ክፋታቸውም፣
በሰው ሁሉ ፊት ይቀጣቸዋል፤
[27]እርሱን ከመከተል ተመልሰዋልና፤
መንገዱንም ችላ ብለዋል።
[28]የድኾች ልቅሶ ወደ እርሱ እንዲደርስ
ሰበብ ሆኑ፤
የመከረኞችን ጩኸት ሰማ።
[29]እርሱ ዝም ቢል፣ ማን ሊወቅሰው
ይችላል?

34፥4 ኢዮ12፥12፤ 1ተሰ5፥21፤ዕብ5፥14 34፥5 ኢዮ6፥29፤ 10፥7 34፥6 ኢዮ6፥4፡28፤ 9፥21፤10፥3፤ኢር10፥19 34፥7 ኢዮ9፥21፤ 15፥16 34፥8 ኢዮ22፥15 34፥9 ኢዮ9፥29-31፤21፥15 34፥10 ቍ12፡16፤ ዘፍ18፥25፤ዘዳ32፥4፤ ኢዮ8፥3፤12፥12፤32፥10፥36፥23፤መዝ92፥15፤ሮሜ3፥5፤9፥14 34፥11 ኢዮ21፥31፤ ኢር17፥10፤32፥19፤ሕዝ33፥20፤ማቴ16፥27 34፥12 ቍ10፤ኢዮ8፥3፤መዝ9፥16፤ቈላ3፥25፤2ተሰ1፥6፤ቲቶ1፥2፤ዕብ6፥18 34፥13 ኢዮ36፥23፤ 38፥4፡6፤ኢሳ40፥14፤ ዕብ1፥2 34፥14 ዘፍ6፥3፤ ዘኍ16፥22፤ኢዮ27፥3 34፥15 ዘፍ2፥7፤6፥13፤ኢዮ7፥21፤9፥22፤ መዝ90፥10፤ሰቆ3፥22፤ሚል3፥6፤ዮሐ3፥16 34፥16 ቍ10፤ኢዮ32፥10 34፥17 ቍ29፡30፤ 2ሳሙ23፥3-4፤ኢዮ10፥7፤40፥8፤ምሳ20፥8፡26፤24፥23-25፤28፥28፤ሮሜ3፥5-6 34፥18 ዘፀ22፥28፤ ኢዮ12፥18፤ኢሳ40፥24 34፥19 ዘሌ19፥15፤ ኢዮ10፥3፤13፥10፤ ሐሥ10፥34፤ያዕ2፥5 34፥20 ቍ25፤ዘፀ11፥4፤ኢዮ12፥19፤ 20፥8 34፥21 ኢዮ14፥16፤ ምሳ15፥3፤ኤር32፥19 ፤ዕብ4፥13 34፥22 ዘፍ3፥8፤ኢዮ3፥5፤11፥20፤መዝ74፥20 34፥23 ኢዮ11፥11፤መዝ11፥4 34፥24 ኢዮ12፥19፤ኢሳ8፥9፤9፥4፤ኤር51፥20፤ዳን2፥21፡34 34፥25 ቍ20፤ኢዮ11፥11፤ምሳ5፥21-23 34፥26 ዘፍ6፥5፤ኢዮ8፥22፤28፥24፤መዝ9፥5፤ኤር44፥5 34፥27 1ሳሙ15፥11፤መዝ14፥3 34፥28 ዘፀ22፥23፤ኢዮ5፥15፤12፥19 34፥29 ቍ17፤መዝ13፥1፡28፥1፤83፥1፡18፤97፥9፤109፥1፤ሮሜ8፥34

34፥5፡9 *ኢዮብ… ይላል… ብሎአልና፤* ኤሊሁ እንደ ገና የኢዮብን ቃል ይጠቅሳል፤ ከዚያም ከተዛባው ከኢዮብ ትምህርተ መለኮት አኳያ ለእግዚአብሔር ጽድቅ ጥብቅና ይቆማል (ለምሳሌ 9፥14-24፤ 16፥11-17፤ 19፥7፤ 21፥17-18፤ 24፥1-12፤ 27፥2 ይመ)፤ በቍ 5 ላይ የተጠቀሰው ዋና ሐሳብ ትክክል ነው (ከ 12፥4፤ ከ13፥18፤ ከ27፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። ኢዮብ ከበደል ፈጽሞ ነጻ ነኝ ያለበት ሁኔታ ባይኖርም፣ በቍ 6 ላይ ያለውም ሚዛናዊ በሆነ መልክ የኢዮብን ሐሳብ የያዘ ነው። ኢዮብ ክፉዎች እንዲሁ ብለዋል ብሎ ቢገምትም (21፥15 ይመ)፣ በቍ 9 ላይ የተመለከተውም ከኢዮብ በቀጥታ የተጠቀሰ አይደለም፤ ኤሊሁም፣ እግዚአብሔር ጻድቃንንና ክፉዎችን በአንድ ዐይን ይመለከታል (ከ9፥22፤ ከ21፥17፤ ከ24፥1-12 ጋር ያነጻጽሩ) ከሚለው ከኢዮብ ተደጋጋሚ ሐሳብ ይህንኑ ሳይጠቅስ አይቀርም። ይህም እግዚአብሔርን ማስደሰት የሚያስገኘው ጥቅም አይኖርም ወደሚለው መደምደሚያ ሐሳብ ያመራል።

34፥7 *ፌዝን እንደ ውሃ የሚጠጣት፤* ኤልፋዝ በ15፥16 ላይ ስለ ሰው የተናገረውን ይመ።

34፥10 *ክፋትን ማድረግ ከእግዚአብሔር ዘንድ… ይራቅ፤* ዘፍ 18፥25 እና ማብ ይመ። ኤሊሁን ያሳሰበው ኢዮብ እግዚአብሔርን የክፋት ምንጭ አድርጎ ማየቱ ነው፤ ይህም ኤሊሁን ያስመሰግነዋል። ኢዮብ ጭንቀት ውስጥ ሳለ ተስፋ ከመቍረጡ የተነሣ ሕይወቱን አደጋ ላይ በሚጥል ሁኔታ፣ እግዚአብሔርን እንደ ወንጀለኛ ቈጠረ (12፥4-6፤ 24፥1-12)። እርሱም ካለው ዕውቀትና ልምድ አኳያ (9፥24)፣ መደምደሚያ ነው ብሎ ማቅረብ የሚችለው ሐሳብ ይህንኑ ብቻ ነው።

34፥11፤ 2ቆሮ 5፥10 ይመ።

34፥13-15፤ ለሰው ሁሉ ሕይወትንና እስትንፋስን በመስጠት ጸጋውን ለሚያሳየው፣ ተንከባካቢ ለሆነው፣ ለእግዚአብሔር ክብር ኤሊሁ ከፍተኛ ቅናት አለው።

34፥15 *ወደ ዐፈር በተመለሰ፤* መክ 12፥7 እንዲሁም ዘፍ 3፥19 እና ማብ ይመ።

34፥16 *ስማ… አድምጥ፤* እነዚህ ግሶች በዕብራይስጡ በነጠላ ቍጥር መቀመጣቸው ሐሳቡ የተነገረው ለአንድ ሰው ያውም ለኢዮብ መሆኑን ያሳያሉ። ኤሊሁ የእግዚአብሔርን ፍትሕ በተመለከተ ኢዮብ ያለው አመለካከት እንዲስተካከል ይፈልጋል (ቍ 17 ይመ)፤ ስለዚህም ኤሊሁ እግዚአብሔር የማያዳላ የሁሉ ጌታ፣ በተለይም በከፍተኛ ሥልጣን ላይ ላሉት ጨቋኝ ሹሞች የእጃቸውን የሚሰጣቸው መሆኑን በአጽንዖት ይናገራል (ቍ 18-20)።

34፥18 *ክፉዎች፤* የዘዳ 13፥13 ማብ ይመ።

34፥21-28፤ እግዚአብሔር ሁሉን ዐዋቂ ስለሆነ ክፉዎችን ሲቀጣ ከቶ አይሳሳትም፤ ሰዎችን መርምሮ ፍርድ ለመስጠት የጊዜ ቀጠሮ አያስፈልገውም (ቍ 23 ይመ፤ ከ24፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

34፥21፤ ኤሊሁ በ31፥4 ላይ ያለውን የኢዮብን ንግግር እዚህ ላይ ይደግመዋል።

34፥29 *እርሱም ዝም ቢል ማን ሊወቅሰው ይችላል?* ኢዮብ ስለ እግዚአብሔር ዝምታ ላቀረበው ብሶት (ም 23) ኤሊሁ መልስ ይሰጣል፤ እግዚአብሔር፣ ትክክል የሆነውን ነገር በሰዎችና በመንግሥታት ዘንድ የቱን ያህል በመፈጸም ላይ እንደሚገኝ ይመለከታል (ቍ 29-30)።

ፊቱንስ ቢሰውር፣ ማን ሊያየው
ይችላል?
እርሱ ከሰውም፣ ከሕዝብም በላይ ነው፤
[30]ይህም የሆነው ዐመፀኛው ሕዝቡን
እንዳይገዛ፣
ወጥመድም በፊታቸው እንዳይዘረጋ ነው።
[31]“ሰው ለእግዚአብሔር እንዲህ ቢል፣ የተሻለ
ነበር፤
‘እኔ በደለኛ ነኝ፤ ከእንግዲህ ግን
አልበድልም፤
[32]ማየት ያልቻልሁትን አስተምረኝ፤
ኀጢአት ሠርቼ እንደ ሆነም፣ ደግሜ
አልሠራም።’
[33]ታዲያ አንተ ለመናዘዝ ፈቃደኛ ሳትሆን፣
እግዚአብሔር እንደ ወደድህ ይከፍልሃልን?
መወሰን ያለብህ አንተ ነህ እንጂ፣ እኔ
አይደለሁም፤
እንግዲህ የምታውቀውን ንገረኝ።
[34]“አስተዋዮች ይናገራሉ፤
የሚሰሙኝም ጠቢባን እንዲህ ይሉኛል፤
[35]‘ኢዮብ ያለ ዕውቀት ይናገራል፤
ቃሉም ማስተዋል ይጐድለዋል።’
[36]ምነው ኢዮብ እስከ መጨረሻ በተፈተነ
ኖሮ!
እንደ ክፉ ሰው መልሶአልና፤
[37]በኀጢአቱም ላይ ዐመፅን ጨምሮአል፤
በመካከላችን ሆኖ በንቀት
አጨብጭቦአል፤
በእግዚአብሔርም ላይ ብዙ ተናግሮአል።

35

ኤሊሁ ንግግሩን በመቀጠል እንዲህ አለ፤
[2]“ ‘በእግዚአብሔር ፊት ንጹሕ ነኝ’[a] ማለትህ፣
ትክክል ይመስልሃልን?
[3]ደግሞ ‘ያገኘሁት[b] ጥቅም ምንድን ነው?
ኀጢአት ባለመሥራቴስ ምን
አተረፍሁ?’ ብለህ ጠይቀኸዋል።
[4]“ለአንተና አብረውህ ላሉት ባልንጀሮችህ፣
መልስ መስጠት እፈልጋለሁ።
[5]ቀና ብለህ ወደ ሰማይ እይ፤
ከአንተ በላይ ከፍ ብለው ያሉትንም
ደመናት ተመልከት።
[6]ኀጢአትህስ ቢበዛ እርሱን ምን
ትጐዳዋለህ?
ኀጢአትህስ ቢበዛ ምን ያደርገዋል?
[7]ጻድቅ ብትሆንም ለእርሱ ምን
ትሰጠዋለህ?
ከእጅህስ ምን ይቀበላል?
[8]ክፋትህ የሚጐዳው እንዳንተ ያለውን ሰው
ብቻ ነው፤
ጽድቅህም የሚጠቅመው የሰውን ልጆች
ብቻ ነው።
[9]“ሰው ከጭቈና ብዛት የተነሣ ይጮኻል፤
ከኀያሉም ክንድ ሥር ለመውጣት
ለርዳታ ይጣራል።
[10]ነገር ግን እንዲህ የሚል የለም፤ ‘ፈጣሪዬ
እግዚአብሔር ወዴት ነው?
በሌሊት መዝሙርን የሚሰጥ፣
[11]ከምድር እንስሳት ይልቅ የሚያስተምረን፣
ከሰማይ ወፎችም ይልቅ ጠቢባን
የሚያደርገን፣ እርሱ የት አለ?’
[12]ከዐመፀኞች ትዕቢት የተነሣ፣
ሰዎች ሲጮኹ አይመልስላቸውም፤
[13]በእርግጥ እግዚአብሔር ከንቱ ጩኸታቸውን
አይሰማም፤
ሁሉን የሚችል አምላክ አያዳምጣቸውም።
[14]ጉዳይህን ፊቱ አቅርበህ፣
ብዙ ጠብቀኸው፣
ግን እንዳላየኸው ስትናገር፣
ታዲያ፣ አንተን እንዴት ይሰማህ!
[15]ደግሞም፣ ቍጣው ቅጣት
እንደማያስከትል፣
ኀጢአትንም[c] ከቍጥር እንደማያስገባ
ተናግረሃል።
[16]ስለዚህ ኢዮብ አፉን በከንቱ ይከፍታል፤
ዕውቀት አልባ ቃላትንም ያበዛል።

[a]2 ወይም፣ ጽድቄ ከእግዚአብሔር ጽድቅ ይበልጣል
[b]3 ወይም፣ ያገኘው
[c]15 ሲማኩስ፣ ቴዎዶቲዮንና ቩልጌት ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ ነገር ግን በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጒም አይታወቅም

34፥30 ቍ17፤ኢዮ 8፥13፤መዝ25፥15፤31፥4፤91፥3፤124፥7፤140፥5፤ምሳ29፥2-12
34፥31 መዝ51፥5፤ሉቃ15፥21፤ሮሜ7፥24፤1ዮሐ1፥8፡10
34፥32 ዘፀ33፥13፤ኢዮ33፥27፤35፥11፤38፥36፤መዝ15፥2፤25፥4፤27፥11፤51፥6፤86፥11፤139፥23-24፤143፥8፤ሉቃ19፥8
34፥33 2ነገ17፥13፤ኢዮ33፥23፤36፥10፡15፡18፡21፤41፥11፤42፥6፤ምሳ17፥23፤ዮና3፥8
34፥35 ኢዮ26፥3፤35፥16፤38፥2፤42፥3
34፥36 ኢዮ6፥29፤22፥15
34፥37 ኢዮ23፥2፤27፥23፤35፥16
35፥2 ኢዮ2፥9፤32፥2፤33፥32
35፥3 ኢዮ9፥29-31፤21፥15
35፥5 ዘፍ15፥5፤ዘዳ10፥14፤ኢዮ11፥7-9፤መዝ19፥1-4
35፥6 ኢዮ7፥20
35፥7 ኢዮ22፥2-3፤ሉቃ17፥10፤ሮሜ11፥35፤1ቆሮ4፥7
35፥8 ሕዝ18፥5-9፡24፤ዘካ7፥9-10
35፥9 ዘፀ2፥23፤ኢዮ5፥15፤12፥19፤20፥19
35፥10 ኢዮ4፥17፤8፥21፤መዝ42፥8፤77፥6፤119፥62፤149፥5፤ሐሥ16፥25
35፥11 ኢዮ12፥7፤21፥22፤ሉቃ12፥24
35፥12 1ሳሙ8፥18፤ኢዮ15፥25፤መዝ66፥18
35፥13 ዘዳ1፥45፤1ሳሙ8፥18፤ኢዮ15፥31፤ምሳ15፥8
35፥14 ኢዮ9፥11፤31፥35፤መዝ37፥6
35፥15 ኢዮ9፥24፤18፥5፤መዝ10፥11፤ሆሴ7፥2፤አሞ8፥7

34፥31-33፤ ኤሊሁ በመጀመሪያ በተዘዋዋሪ መንገድ (ቍ 31-32) በኋላም በቀጥታ መንገድ (ቍ 33) ኢዮብን በመውቀስ ንስሓ እንዲገባ ይጋብዘዋል።

34፥35 *ኢዮብ ያለ ዕውቀት ይናገራል፤* በመጀመሪያው የእግዚአብሔር ንግግር ይህ ዋናው ሐሳብ ሲሆን (38፥2 ይመ)፣ በኢዮብ የመጨረሻው ንግግርም ዋና ሐሳብ ይህ ነው (42፥3 ይመ)።

35፥1-16፤ ኤሊሁ ለኢዮብ የተናገረው ሦስተኛው ንግግር ነው (የ32፥1-37፥24 ማብ ይመ)።

35፥2 *ንጹሕ፤* ከዚህ ቃል ጋር ተመሳሳይ የሆነው የዕብራይስጥ ቃል በ13፥18 ላይ፣ “ይፈርድልኛል” ተብሎ ተተርጒሞአል። ኢዮብ በአንድ በኩል እግዚአብሔር በደል የሌለብኝ መሆኔን ያረጋግጥልኛል እያለ፣ ይህን ባለበት አፉ እኛ ጻድቃን ብንሆን ወይም ባንሆን እግዚአብሔር ግድ የለውም ማለቱ፣ በኤሊሁ ዘንድ ሲታይ ትክክልና አንድ አፍ ሆኖ አለመገኘት ነው (ቍ 3 ይመ)። ነገር ግን አንድ ሰው በተለያየ ወቅት የተለያየ ስሜት ሊገልጽ እንደሚችል መገንዘብ ተገቢ ነው። እግዚአብሔርን የናፈቀው መዝሙረኛ (42፥1-2)፣ እግዚአብሔር ለምን እንደ ረሳውና (መዝ 42፥9) ለምንስ እንደ ተወው (43፥2) ጠይቆአል።

35፥5 *ቀና ብለህ ወደ ሰማይ እይ፤* እግዚአብሔር ከሰው በላይ ከፍ ብሎ የሚገኝ ስለ ሆነ ሰው በእግዚአብሔር ባሕርይ ላይ ደግሞም ሆነ ክፉ ነገር ማምጣት እንደማይችል ኤሊሁ ያረጋግጣል (ቍ 6 ይመ)።

35፥9 *ሰው… ይጮኻል… ለርዳታ ይጣራል፤* እንደ ኢዮብ ያሉ ሰዎች ያለአበሳቸው ሥቃይ ደርሶባቸው በሚጸልዩበት ጊዜ የጥበብና የደስታ ምንጭ የሆነው (ቍ 10-11) ፈጣሪያቸው ቅንፈራጅና ርኅሩኅ እንደ ሆነ ማመን እንደሚያቅታቸው ኤሊሁ ይገልጻል። ይህ ዐይነቱ አለማስተዋል የእብሪት ምልክት ነው (ቍ 12 ይመ)፤ እንዲሁም ኢዮብ ስለ እግዚአብሔር ፍትሕና ዝምታ ያቀረበው ብሶት ትርጒም አልባ ንግግር ነው (ቍ 13-16 ይመ)።

35፥10-11 *መዝሙርን የሚሰጥ… የሚያስተምረን… ጠቢባን የሚያደርገን፤* እግዚአብሔር ሰውን በፍቅሩ ለመጥራት ራሱን ውሱን አድርጎ ለመቅረብ ፈለገ።

35፥12፤ ሰዎች የሚጮኹት ከክፉዎች ትዕቢት የተነሣ ነውን? ሰዎች ትዕቢተኞች በመሆናቸው እግዚአብሔር አይሰማቸውም (ቍ 13 ይመ)፤ ኢዮብ ራሱ ክፉ ሰው ባይሆንም፣ በትዕቢቱ ግን ከእነርሱ ጋር ይመሳሰላል። ስለዚህ አግባብ ባለው መልክ ልመናውን ባለማቅረቡ እርሱም መልስ አላገኘም (ቍ 14 ይመ)።

35፥16፤ እዚህ ላይ ኢዮብ በሦስተኛ መደብ ቢጠቀስም፣ ከኢዮብ ሌላ የተለየ ሰው አለ ማለት አይደለም (ቍ 1-16 ማብ ይመ)። *አልባ፤* 38፥2 እና ማብ ይመ። *ቃላትም ያበዛል፤* በእግዚአብሔር ላይ ስሞታ በማሰማት ማለት ነው (34፥37 ይመ)።

36

ኤሊሁ በመቀጠል እንዲህ አለ፤
[2]"በእግዚአብሔር ፈንታ ሆኜ የምለው አለኝ፤
ጥቂት ታገሠኝና እነግርሃለሁ::
[3]ዕውቀቴን ከሩቅ አመጣለሁ፤
ፈጣሪዬ ጻድቅ እንደ ሆነ እገልጻለሁ::
[4]ቃሌ ሐሰት እንዳልሆነ አረጋግጣለሁ፤
በዕውቀቱ ፍጹም የሆነ ሰው ከአንተ ጋር ነው::

[5]"እግዚአብሔር ኀያል ነው፤ ግን ማንንም አይንቅም፤
ኀያል፣ በዐላማውም ጽኑ ነው::
[6]ክፉዎችን በሕይወት አያኖርም፤
ለተቸገሩት ግን በቅን ይፈርዳል::
[7]ዐይኖቹን ከጻድቃን ላይ አያነሣም፤
ከነገሥታት ጋር በዙፋን ላይ ያስቀምጣቸዋል፤
ለዘላለምም ከፍ ከፍ ያደርጋቸዋል::
[8]ነገር ግን ሰዎች በሰንሰለት ቢታሰሩ፣
በመከራም ገመድ ቢጠፈሩ፣
[9]በእብሪት የፈጸሙትን በደል፣
ተግባራቸውን ይነግራቸዋል::
[10]ተግሣጽን እንዲሰሙ ያደርጋቸዋል፤
ከክፋታቸውም እንዲመለሱ ያዛቸዋል::
[11]ታዘው ቢያገለግሉት፣
ቀሪ ዘመናቸውን በተድላ፣
ዕድሜያቸውንም በርካታ ይፈጽማሉ::
[12]ባይሰሙ ግን፣
በሰይፍ[a] ይጠፋሉ፤
ያለ ዕውቀትም ይሞታሉ::

[13]"ልባቸው ከእግዚአብሔር የራቀ፣ ቍጣን ያስተናግዳሉ፤
በሰንሰለት ባሰራቸውም ጊዜ እንኳ ወደ እርሱ አይጮኹም::
[14]በቤተ ጣዖት ውስጥ ዝሙት በሚፈጽሙት መካከል፣
ገና በወጣትነታቸው ይቀጫሉ::
[15]ነገር ግን የሚሠቃዩትን ከሥቃያቸው ያድናቸዋል፤
በመከራቸውም ውስጥ ይናገራቸዋል::

[16]"አንተንም ከመከራ መንጋጋ፣
ጭንቀት ወደሌለበት ወደ ሰፊ ስፍራ፣
ምርጥ ምግብ ወደ ሞላበት ማእድ ያወጣሃል::
[17]አሁን ግን ለክፉዎች የሚገባው ፍርድ በላይህ ተጭኖአል፤
ፍርድና ብይን ይዘውሃል::
[18]ባለጠግነት እንዳያታልልህ፣
የእጅ መንሻ ብዛትም እንዳያስትህ ተጠንቀቅ::
[19]ባለጠግነትህም ሆነ ብርቱ ጥረትህ ሁሉ፣
ችግር ውስጥ እንዳትገባ ሊረዳህ ይችላልን?
[20]ሰዎች ከቤታቸው[b] የሚወሰዱበትን፣
ሌሊት አትመኝ::
[21]ከመከራ ይልቅ መርጠኸዋልና፣
ወደ ክፋት እንዳትመለስ ተጠንቀቅ::

[22]"እነሆ፤ እግዚአብሔር በኀይሉ ከፍ ከፍ ብሎአል፤
እንደ እርሱስ ያለ አስተማሪ ማን ነው?
[23]እርሱን መንገድ የሚመራው፣
ወይም 'ይህን አጥፍተሃል' የሚለው ማን ነው?
[24]ሰዎች በመዝሙር ያወደሱትን፣
የእርሱን ሥራ ማወደስ አትዘንጋ::

35፥16 ኢዮ34፥35፡37፤1ቆሮ4፥20፤ቲቶ1፥10፤ይሁ1፥10
36፥3 ኢዮ4፥17፤6፥28
36፥4 ኢዮ6፥28፤13፥6፤32፥17፤37፥5፡16፡23
36፥5 ዘኍ23፥19፤ኢዮ9፥4፤መዝ5፥2፤22፥24፤31፥22፤69፥33፤102፥17፤103፥10፤ሮሜ11፥29
36፥6 ኢዮ4፥10፤34፥26
36፥7 1ሳሙ2፥7-8፤ኢዮ4፥7፤11፥11፤መዝ11፥5፤33፥18፤34፥15፤113፥8፤ኢሳ22፥23፤ማቴ6፥18
36፥8 ቍ10፡15፡21፤2ሳሙ3፥34፤2ነገ23፥33፤መዝ107፥10፡14፤119፥67፡71
36፥9 ኢዮ15፥25
36፥10 ቍ8፤መሳ6፥8፤ኢዮ5፥17፤33፥16፤34፥33፤1ተሰ5፥22
36፥11 ዘፀ8፥22፤ዘሌ26፥33፤ዘዳ8፥1፤28፥1፤30፥15፤ኢዮ8፥7፤ኢሳ1፥19፤ሐጌ1፥12፤ዮሐ14፥21፤1ጢሞ4፥8
36፥12 ዘሌ26፥38፤ኢዮ4፥21፤15፥22፤ኤፌ4፥18
36፥13 ኢዮ4፥17፤5፥2፤15፥12፤አሞ4፥11፤ሮሜ2፥5
36፥14 ዘዳ23፥17፤ኢዮ15፥32
36፥15 ቍ8፥ኢዮ5፥15፤33፥16፤34፥33፤2ቆሮ12፥10
36፥16 ዘፍ17፥1፤2ሳሙ22፥20፤አዮ15፥11፤መዝ18፥19፤23፥5፤78፥19፤118፥5፤ሆሴ2፥14

36፥17 ኢዮ20፥29፤22፥11 36፥18 ዘፀ23፥8፤ኢዮ34፥33፤አሞ5፥12 36፥19 መዝ49፥6፤ኤር9፥23 36፥20 ኢዮ34፥20፡25 36፥21 ቍ8፤ኢዮ34፥33፤መዝ66፥18፤ዕብ11፥25 36፥22 ኢዮ5፥9፤9፥4፤21፥22፤ሮሜ11፥34 36፥23 ዘፍ18፥25፤ኢዮ27፥11፤34፥10፡13፤ሮሜ11፥33 36፥24 ዘፀ15፥1፤1ዜና16፥24፤መዝ35፥27፤92፥5፤111፥2፤138፥5፤145፥10፤ራእ15፥3

[a]12 ወይም፣ *ወንዙን ያቋርጣሉ*
[b]20 በዕብራይስጥ ከቍ18-20 ያለው ክፍል ትርጕሙ በትክክል አይታወቅም

36፥1-37፥24፤ በአብዛኛው ለኢዮብ የተነገረ ሲሆን (የ37፥2 ማብ ይመ)፣ አራተኛውና የመጨረሻው የኤሊሁ ንግግር (36፥2፤ የ32፥1-37፥24 ማብ ይመ) ነው::

36፥4 *በዕውቀቱ ፍጹም የሆነ፤* እዚህ ላይ ኤሊሁ በዚህ ሐረግ የራሱን ማንነት ሲገልጽ በ37፥16 ላይ ደግሞ የእግዚአብሔርን ማንነት ለመግለጽ ተጠቅሞበታል፤ ይሁን እንጂ በዚህ ስፍራ ዕብራይስጡ፣ "ዕውቀት" የሚለው ቃል በ13፥16 ላይ ካለው ቃል ጋር አንድ አይደለም:: እዚህ ላይ ኤሊሁ የፈለገው ሐሳቡን በንግግር የመግለጽ ችሎታው ከፍተኛ መሆኑን ለማሳየት ሳይሆን አይቀርም፤ ይኸውም በንግግር ችሎታው ያለውን ፍጹምነት ለማሳየት ነው (የ32፥6፡10፡17 ማብ ይመ)::

36፥5፤ የእግዚአብሔር ዕቅድ ተፈጻሚ እንደሚሆን ኀያል ሥልጣኑ ማረጋገጫ ነው::

36፥6-9፤ እግዚአብሔር ጻድቃንን እንደሚሸልም፣ ኀጢአተኞችን ግን እንደሚቀጣ የሚገልጽ ነባር የሆነ ሐሳብ ነው (ይህም ኢዮብ ከሚለው ነገር ጋር የሚጻረር ነው):: ኢዮብ እግዚአብሔር እንደማይተወው የተናገረው ነገር፣ በኤሊሁ አእምሮ ውስጥ የነበረ ይመስላል (ቍ 7) (7፥17-19 ይመ)፤ በቍ 9 ላይ ደግሞ እግዚአብሔር በእርሱ ላይ ክስ እንደሚያቀርብበት ኢዮብ የተናገረውን ኤሊሁ ልብ ሳይል አልቀረም (31፥35-36 ይመ)::

36፥10 *ተግሣጽን እንዲሰሙ ያደርጋቸዋል፤* ኤሊሁ እግዚአብሔር የሰውን ልብ ለመሳብ ችግርን መሣሪያ አድርጎ እንደሚጠቀምበት ይገልጻል::

36፥12፤ ወንዙን ይሻገራሉ ማለት ሲሆን፣ ይኸውም ወደ ወዲያኛው ዓለም ይሻገራሉ እንደማለት ነው (የ33፥18 ማብ ይመ)::

36፥13-15፤ የሰው መንፈሳዊ ችግሩ መንሥኤ ልቡ ደንዳና መሆኑ፣ ለእግዚአብሔር እሺ ብሎ ያለመገዛቱ፣ በጭንቅ ላይ ሳለ ወደ እግዚአብሔር መጮኸ ያለመፈለጉ (መዝ 107 ይመ) ወይም በሥቃይ ውስጥ ሳለ የእግዚአብሔርን ድምፅ ለመስማት እሺ ባይ ሆኖ ባለመገኘቱ መሆኑን ኤሊሁ ያምናል::

36፥14 *በቤተ ጣዖት ውስጥ ዝሙት በሚፈጽሙት፤* የ1ነገ 14፥24 ማብ ይመ::

36፥16-21፤ ኢዮብ ከክፋት ተመልሶ የእግዚአብሔርን ተግሣጽ አሜን ብሎ ይቀበል ዘንድ (ቍ 21 ይመ)፣ ኤሊሁ ያስጠነቅቀዋል:: ኤሊሁ በቍ 16 ላይ ኢዮብ አሁንም እንኳ ያለው ሰው መሆኑን ይገልጻል::

36፥16 *አንተንም... ያወጣሃል፤* እግዚአብሔር በምሕረቱና በርኅራኄው ሕዝቡን ወደ ራሱ ይመልሳል (ሆሴ 2፥14 ይመ)::

36፥21 *ወደ ክፋት እንዳትመለስ ተጠንቀቅ፤* ኤሊሁ ስለ ኢዮብ ያለው ግምት እግዚአብሔር ለኢዮብ ካለው ግምት ጋር ይቃረናል (1፥8፤ 2፥3 ይመ)::

36፥22-23፤ በም 38-41 ላይ የተመለከተው የእግዚአብሔር ሐሳብ ምን እንደሚመስል ቀደም አድርጎ ይናገራል::

36፥24 *ሰዎች በመዝሙር ያወደሱትን... ሥራ፤* ዘፀ 15፥1፤ መሳ 5፥1 ይመ::

[25]ሰው ሁሉ አይቶታል፤
ሰዎችም በትኵረት ተመልክተውታል።
[26]እነሆ፤ እግዚአብሔር ከአእምሯችን በላይ
ታላቅ ነው!
የዘመኑም ቍጥር ከመታወቅ ያልፋል።
[27]"የውሃን ነጠብጣብ ወደ ላይ ያተናል፤
መልሰም በዝናብ መልክ በጅረቶች ላይ
ያወርዳል፤
[28]ደመናት ጠል ያንጠባጥባሉ፤
ዶፍም በሰው ላይ ይወርዳል።
[29]ደመናትን እንዴት እንደሚዘረጋ፣
ከድንኳኑም እንዴት እንደሚያንጐደጕድ
ሊረዳ የሚችል ማን ነው?
[30]መብረቁን በዙሪያው እንዴት
እንደሚበትን ተመልከት፤
የባሕሩንም ወለል ይሸፍናል።
[31]እርሱ ሕዝብን የሚያስተዳድረው፣[ዘ]
ምግብንም አትረፍርፎ የሚሰጣቸው
በዚህ መንገድ ነው።
[32]እጆቹን በመብረቅ ይሞላቸዋል፤
ዒላማውንም እንዲመታ ያዝዘዋል።
[33]ነጐድጓዱ ውሽንፍር እንደሚከተለው
ያመለክታል፤
ከብቶችም እንኳ መምጣቱን ይጠቍማሉ።

37

ልቤ በዚህ በኀይል ይመታል፤
ከስፍራውም ዘለል ዘለል ይላል።
[2]ስሙ! የድምፁን ጩኸት ስሙ፤
ከአፉ የሚወጣውን ጕርምርምታ
አድምጡ።
[3]መብረቁን ከሰማይ ሁሉ በታች
ያባርቃል፤
ወደ ምድርም ዳርቻ ይልካል።
[4]ከዚያም በኋላ የድምፁ ጩኸት ይመጣል፤
በድምፁም ግርማ ያንጐደጕዳል፤
ድምፁ በተሰማ ጊዜ፣
መብረቁን የሚከለክል የለም።
[5]የእግዚአብሔር ድምፅ በሚያስደንቅ ሁኔታ
ያንጐደጕዳል፤
እኛ የማናስተውለውንም ታላቅ ነገር
ያደርጋል።
[6]በረዶውን፣ 'በምድር ላይ ውደቅ'
ውሽንፍሩንም 'ዶፍህን አውርደው' ይላል።
[7]እርሱ የፈጠራቸው ሰዎች ሁሉ ሥራውን
ያውቁ ዘንድ፣
እያንዳንዱ ሰው እንዳይሠራ ይገታዋል።[+]
[8]እንስሳት ይጠለላሉ፤
በየዋሻቸውም ይቈያሉ።
[9]ዐውሎ ነፋስ ከማደሪያው፣
ብርድም ከብርቱ ነፋስ ይወጣል።
[10]የእግዚአብሔር እስትንፋስ በረዶ ያስገኛል፤
ሰፋፊ ውሆች ግግር በረዶ ይሆናሉ።
[11]ደመናትን ርጥበት ያሸክማቸዋል፤
መብረቁንም በውስጣቸው ይበትናል።
[12]ያዘዘውን ለመፈጸም፣
እርሱ በሚሰጠው መመሪያ፣
በመላው የምድር ገጽ ላይ ይሽከረከራሉ።
[13]ሰዎችን ለመቅጣት ደመና ያመጣል፤
ወይም በዚሁ ምድሩን አጠጥቶ[ፀ] ፍቅሩን
ይገልጻል።
[14]"ኢዮብ ሆይ፤ ይህን ስማ፤
ቆም ብለህ የእግዚአብሔርን ድንቅ ሥራ
ዐስብ።
[15]እግዚአብሔር ደመናትን እንዴት
እንደሚቈጣጠር፣
መብረቁንም እንዴት እንደሚያበርቅ
ታውቃለህን?
[16]ደመናት ሚዛን ጠብቀው እንዴት
እንደሚንሳፈፉ፣
በዕውቀቱ ፍጹም የሆነውን፣ የእርሱን
ድንቅ ሥራ ታውቃለህን?
[17]ምድር በደቡብ ነፋስ ጸጥ ባለች ጊዜ፣
ከሙቀት የተነሣ በልብስህ ውስጥ
የምትዝለፈለፍ ሆይ፤
[18]ከቀለጠ ናስ እንደ ተሠራ መስተዋት
የጠነከረውን ሰማይ ሲዘረጋ፣
አብረኸው መዘርጋት ትችል ነበርን?

36፥25 ሮሜ1፥20
36፥26 ዘፍ21፥33፤ ኢዮ5፥9፤ 10፥5፤ 1ቆሮ13፥12፤ዕብ1፥12
36፥27 2ሳሙ1፥21 ፤ኢዮ26፥8፤28፥26፤ 38፥28፤ኢሳ55፥10
36፥28 ኢዮ5፥10፤ 22፥11፤28፥26፤መዝ 65፥10፤72፥6፤ኢል 2፥23፤ማቴ5፥45
36፥29 ኢዮ9፥6፤ 37፥16፤መዝ18፥7-15 ፤19፥4:5፤29፥3፤104፥ 2፤ምሳ8፥28፤ኢሳ40፥ 22፤ኤር10፥13
36፥30 ዘፀ19፥16፤ ኢዮ37፥11:15፤መዝ 18፥12:14፤68፥22፤ 97፥4፤ኢሳ51፥10፤ ኤር10፥13፤ዕን3፥11
36፥31 ዘዳ28፥23-24፤1ነገ17፥1፤ኢዮ 37፥13፤መዝ104፥14-15:27-28፤145፥15፤ ኢሳ30፥23፤አሞ4፥7-8፤ሐሥ14፥17
36፥32 ኢዮ28፥24፤ 37፥12:15፤መዝ18፥ 14፤29፥7-9
36፥33 ኢዮ28፥26፤ 37፥5፤40፥9
37፥1 መዝ38፥10፤ ኢሳ15፥5፤ኤር4፥19 ፤ዕን3፥16
37፥2 ቍ5፤ኢዮ32፥ 10፤መዝ18፥13፤29፥ 3-9
37፥3 2ሳሙ22፥ 13፤ኢዮ36፥32፤መዝ 18፥14፤ማቴ24፥27፤ ሉቃ17፥24
37፥4 ዘፀ20፥19፤ 1ሳሙ2፥10
37፥5 1ሳሙ2፥10፤ ኢዮ5፥9፤11፥7-9፤ 36፥4:33፤ዮሐ12፥29
37፥6 ዘፍ7፥4፤ዘዳ 28፥12፤ኢዮ5፥10፤ 28፥26፤38፥22
37፥7 መዝ104፥19-23፤109፥27፤111፥2
37፥8 ኢዮ28፥26፤ 38፥40፤መዝ104፥22
37፥9 መዝ50፥3፤ 147፥17
37፥10 ኢዮ38፥29-30፤መዝ147፥17
37፥11 ኢዮ26፥8፤28፥26፤36፥30 37፥12 ቍ3፤መዝ147፥16፤ 148፥8 37፥13 ዘፍ7፥4፤ዘፀ9፥22-23፤1ሳሙ12፥17፤1ነገ18፥45፤ ኢዮ5፥10፤36፥31፤38፥27 37፥14 ኢዮ5፥9፤32፥10 37፥15 ኢዮ 36፥30:32 37፥16 ኢዮ5፥9፤36፥4:29 37፥17 ሐሥ27፥13
37፥18 ዘፍ1፥1፤ዘዳ28፥23፤ኢዮ22፥14

[ዘ]30 ወይም፣ *የሚያስተዳድረው*
[+]7 ወይም፣ *ሰዎችን ሁሉ በኀይሉ ያስፈራቸዋል ማለትም ነው*
[ፀ]13 ወይም፣ *ፍቅሩንም ለመግለጽ ደመናን ያመጣል*

36፥26 *ከአእምሯችን በላይ፤* 37፥5 ይመ። የእግዚአብሔር መንገድና ሐሳብ ከሰው መንገድና አስተሳሰብ እጅግ የላቀ መሆኑን የም 38-41 ላይ ያለው ክፍል መሠረታዊ ትምህርት ነው።

36፥30 *ይሸፍናል፤* በቁሙ፣ "ያለብሰዋል" ማለት ሲሆን፣ የባሕሩ ውስጠኛ ክፍል በብርሃን መሙላቱን ያሳያል።

36፥31 *የሚያስተዳድረው፤* ጌታ በቍ 27-30 ላይ በተመለከተው ክፍል ጠል ሕዝቦችን እንደሚመግብ ያመለክታል።

36፥32 *እጆቹን፤* እግዚአብሔር በኀያል ሥልጣኑ የፈቀደውን ሁሉ እንደሚያከናውን ያመለክታል (ኢሳ 55፥10-11 ይመ)።

37፥1-13፤ በምድር የሚታየውን የእግዚአብሔር ታላቅነት ለመግለጽ ኤሊሁ በ36፥27 ላይ የጀመረውን ንግግር በዚህ ክፍልም ቀጥሎ እናያለን፤ ከተገለጸውም ታላቅ ክብር የተነሣ ልቡ ቀልጦአል (ቍ 1 ይመ)። ክፍሉ በአየር ውስጥ የሚፈጸሙትን ውስብስብ ነገሮች ይገልጻል፤ ይኸውም ውሃ ተንኖ ወደ ሰማይ ከወጣ በኋላ ወደ ዝናብ እንደሚለወጥ (36፥27 ይመ)፣ ደመና እርጥብ አየር እንደሚሸከም (36፥28፤ 37፥11 ይመ)፣ እንዲሁም የዐውሎ ነፋስ ባሕርይ ዐዟሉ እንደሚገኝ ነው (ቍ 12 ይመ)። የእነዚህ ሁሉ ኀይላት መሠረት የእግዚአብሔር ትእዛዝ ሲሆን፣ መልካምም ሆነ ክፉ (ቍ 13) የእግዚአብሔር ፈቃድ በሰው ዘር ሁሉ ላይ ይፈጸማል።

37፥2 *ስሙ፤* የዕብራይስጡ ግስ እንደዚሁ የብዙ ቍጥር ሲሆን፣ ከኢዮብ ሌላ ሌሎችንም (ሦስቱንም ጓደኞች ጭምር) የሚመለከት ነው (የ36፥1-37፥4 ማብ ይመ)። *ከአፉ የሚወጣውን ጕርምርምታ፤* ነጐድጓድ ማለት ነው (ቍ 4 ይመ)።

37፥5 *እኛ የማናስተውለውንም፤* የ36፥26 ማብ ይመ።

37፥10 *የእግዚአብሔር እስትንፋስ፤* ለቀዝቃዛ አየር የተሰጠ ዘይቤያዊ ንግግር ነው።

37፥14-18፤ እግዚአብሔር በፍጥረታት ላይ የቱን ያህል ኀያል እንደ ሆነ ያስተውል ዘንድ ለኢዮብ የቀረበ ማሳሰቢያ ነው። ይህ ዐይነቱ የጥያቄ ስልት በመለኮት ንግግርም ላይ ይታያል (ም 38-41)።

37፥16 *በዕውቀቱ ፍጹም የሆነውን፤* የ36፥4 ማብ ይመ።

37፥18 *ሰማይ ሲዘረጋ፤* 26፥7 ይመ። *ናስ... የጠነከረውን፤* በዘዳ 28፥23 ላይ የናስ ሰማይ የሚለው ስዕላዊ ገለጻ ዝናብ አልባ ሙቀትን የሚያመለክት ነው (በዚያ የሚገኘውን ማብ ይመ)።

[19]"ከጨለማችን የተነሣ እኛ ጕዳያችንን
መግለጽ አንችልም፤
ለእርሱ የምንለውን ንገረን።
[20]እኔ መናገር እንደ ፈለግሁ ሊነገረው
ይገባልን?
ይዋጥ ዘንድ የሚጠይቅ ሰው አለን?
[21]እንግዲህ ነፋስ ሰማያትን ካጠራ በኋላ፣
እጅግ የምታብረቀርቀውን ፀሓይ፣
ሊመለከት የሚችል የለም።
[22]እንደ ወርቅ በሚያበራ ክብር ከሰሜን
ይወጣል፤
እግዚአብሔር በሚያስፈራ ግርማ ይመጣል።
[23]ሁሉን የሚችል አምላክ ከአእምሯችን
በላይ ነው፤ በኀይልና በፍርድ ታላቅ
ነው፣
ጽድቁም ብዙ ነው፤ ማንንም
አይጨቍንም።
[24]ስለዚህ፣ ሰዎች ይፈሩታል፤
በልባቸው[+] አስተዋዮች እንደ ሆኑ
የሚያስቡትን አይመለከትም?"

እግዚአብሔር ተናገረ

38 እግዚአብሔርም በዐውሎ ነፋስ ውስጥ ሆኖ ለኢዮብ መለሰለት፤
እንዲህም አለው፤

[2]"ዕውቀት በጐደለው ቃል፣
ዕቅዴን የሚያጨልም ይህ ማን ነው?
[3]እስቲ እንደ ወንድ ወገብህን ታጠቅ፤
እኔ ልጠይቅህ፣
አንተም መልስልኝ።
[4]"ምድርን በመሠረትሁ ጊዜ አንተ የት
ነበርህ?
በእርግጥ የምታስተውል ከሆንህ፣
ንገረኝ።

37፥19 ኢዮ9፥31 13፥18፤ሮሜ8፥26
37፥21 መሳ5፥31፤ሐሥ22፥11፤ 26፥13
37፥22 ዘፀ24፥17፤ መዝ19፥5
37፥23 ኢዮ4፥17፤ 5፥9፤8፥3፤36፥4፤መዝ 44፥1፤ኢሳ63፥9፤ኤር 25፥5፤ሰቆ3፥33፤ሕዝ 18፥23፡32፤ሮሜ11፥ 33፤1ጢሞ6፥16
37፥24 ዘፍ22፥12፤ ኢዮ5፥13፤28፥28፤መ ክ12፥13፤ሚክ6፥8፤ማ ቴ10፥28፤ኤፌ5፥15
38፥1 ዘፀ14፥21፤ 1ሳሙ2፥10፤ኢዮ11፥ 5፤40፥6፤ኢሳ21፥ 1፤ሕዝ1፥4
38፥2 1ነገ22፥5፤ ኢዮ34፥35፤ኢሳ40፥ 13፤ማር10፥38፤ 1ጢሞ1፥7
38፥3 ኢዮ40፥7፤ 42፥4፤ማር11፥29
38፥4 ቍ5፡18፤ዘፍ 1፥1፤1ሳሙ2፥8፤ኢዮ 34፥13፤ምሳ30፥4
38፥5 ቍ4፤መዝ 102፥25፤ምሳ8፥29፤ ኢሳ40፥12፤48፥13፤ ኤር31፥37፥39፤ዘካ 1፥16፤4፥9-10
38፥6 ኢዮ26፥7፤ ምሳ8፥25
38፥7 ዘፍ1፥16፤ዘዳ 16፥15፤1ነገ22፥19፤ መዝ19፥1-4፤148፥2-3
38፥8 ቍ11፤ ዘፍ1፥9-10፤መዝ33፥ 7፤ምሳ8፥29፤ኤር5፥22
38፥9 ዘፍ1፥2
38፥10 ነህ3፥3፤ኢዮ 7፥12፤26፥10፤28፥25 1፤መዝ33፥7፤104፥9፤

[5]ካወቅህ፣ መጠኗን ለይቶ ማን ወሰነ?
በላይዋስ መለኪያ ገመድ የዘረጋ ማን ነው?
[6]መሠረቶቿ ምን ላይ ተተከሉ?
የማእዘን ድንጋይዋንስ ማን አቆመ?
[7]ይህም የሆነው የንጋት ከዋክብት
በዘመሩበት ጊዜ፣
መላእክትም[*] እልል ባሉበት ጊዜ ነበር።
[8]"ባሕር ከማሕፀን በወጣ ጊዜ፣
በር የዘጋበት ማን ነው?
[9]ደመናውን ልብሱ፣
ጨለማንም መጠቅለያው አደረግሁለት፣
[10]ድንበር ወሰንሁለት፤
መዝጊያና መወርወሪያውን አበጀሁለት።
[11]'እስከዚህ ድረስ ትመጣለህ፤ ማለፍ ግን
አትችልም፤
የዕቡይ ማዕበልህም ገደብ ይህ ነው'
አልሁት።
[12]"ከተወለድህ ጀምሮ ንጋትን አዘህ
ታውቃለህን?
ወይስ ወጋገን ስፍራውን እንዲይዝ
አድርገሃል?
[13]በዚህም የምድርን ዳርቻ ይዞ፣
ክፉዎችን ከላይዋ እንዲያራግፍ
አድርገሃልን?
[14]ምድር ከማኅተም በታች እንዳለ የሸክላ
ጭቃ ቅርጿ ይወጣል፤
ቅርጿ እንደ ልብስ ቅርጽ ጐልቶ
ይታያል።

ኢሳ40፥12 38፥11 ቍ8፤መዝ65፥7፤89፥9፤104፥6-9 38፥12 መዝ57፥8፤74፥16፤አሞ5፥8 38፥13 ኢዮ8፥22፤መዝ104፥35 38፥14 ዘፀ28፥11

+24 ወይም፣ *በልባቸው አስተዋዮች ወደ ሆኑ*
*7 ወይም፣ *የእግዚአብሔር ልጆች*

37፥19 *ጕዳያችንን መግለጽ አንችልም፤* ኢዮብ የመከላከያ ሐሳብ ለማቅረብ ድፍረት በማግኘቱ እግዚአብሔር ያደምጠው ዘንድ ይጠይቃል (31፥35 ይመ)። በዚህም ጕዳይ ኤሊሁ ሊያሳፍረው ይፈልጋል፤ ይሁን እንጂ እርሱም ከእግዚአብሔር ሞገስ አኳያ ሲታይ ከበደል ንጹሕ ባለመሆኑ በኢዮብ ላይ ሊሰነዝር ያሰበውን፣ "እኛ" በማለት አለሳልሶ ያቀርባል።

37፥22 *ከሰሜን... ይወጣል፤* የመዝ 48፥2 ማብ ይመ። *እግዚአብሔር... ይመጣል፤* እግዚአብሔር በማዕበል ራሱን ለሚገልጥበት ቀን ኤሊሁ ኢዮብን ያዘጋጀል (ም 38-41)።

37፥24 *ይፈሩታል፤* 28፥28፤ ዘፍ 20፥11 እና ማብ ይመ)።

38፥1-42፥6፤ እግዚአብሔርም ለኢዮብ ተገልጦአል፤ ሁለት ጊዜም አነጋግሮታል (38፥1-40፥2፤ 40፥6-41፥34)፤ ኢዮብም ለእያንዳንዱ ንግግር ምላሽ ሰጥቶአል (40፥3-5፤ 42፥1-6)።

38፥1 *እግዚአብሔር፤* ያህዌ የሚለው ስም እስራኤላውያን አምላክን የሚጠሩበት የቃል ኪዳን ስም ነው። *በዐውሎ ነፋስ፤* 40፥6 ይመ። ኤሊሁ የእግዚአብሔርን መገለጥ "የወርቅ ጌጥ" ወይም "የሚያስደንቅ ግርማ" አድርጎ ቈጥሮታል (37፥22)። ኢዮብ የእግዚአብሔርን ድምፅ የሰማው ከዐውሎ ነፋስ እንደ ሆነም ኤሊሁ ገምቶአል (የ37፥22 ማብ ይመ)። ኢዮብም "ሁሉን የሚችል አምላክ መልስ ሰጠኝ" (31፥35) አለ፤ የእግዚአብሔርንም መልስ ተቀበለ።

38፥2፤ 35፥16 ይመ። በ42፥3 ላይ ኢዮብ የጌታን ቃል ይደግመዋል ኢዮብ በእግዚአብሔር ላይ መመረርና መቈጣት ከአእምሮው ውስንነት የመነጨ መሆኑን ያመለክታል።

38፥3፤ በ40፥7 ላይ ተደግሞአል (42፥4 ይመ)። እግዚአብሔር ሲመልስ የተጠቀመባቸው መልስ አዘል ጥያቄዎች እያንዳንዳቸው የኢዮብን አለማወቅ የሚያሳዩ ናቸው። ስለ ኢዮብ ሥቃይ ወይም ኢዮብ ስለ መለኮታዊ ፍትሕ የነበረውን ጥያቄ አስመልክቶ እግዚአብሔር ምንም የተናገረው ነገር የለም። ኢዮብም በደለኛ ወይም ንጹሕ ሰው ስለ መሆኑ የተቀበለው ማስረጃ የለም። መሠረታዊው ነገር ግን እግዚአብሔር አሳሳፈረውም፤ አልኰነነውምም የዚህም እንድምታ ኢዮብ ነጻ መውጣቱን፤ በኋላም ነጻነቱ በቀጥታ መረጋገጡን ያሰያል (42፥7 ይመ)። መለኮታዊው ንግግር ለኢዮብ ጥያቄ ቀጥተኛ መልስ ሳይሰጥ፣ ኢዮብ በእግዚአብሔር ቸርነት በሙሉ ልቡ እንዲያምን አደረገው።

38፥4-38፤ ሕያዋን ያልሆኑ ፍጥረታት እንኳ የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነትና ኀይል ይመሰክራሉ (ምድር ቍ 4-7፡18፤ ባሕር ቍ 8-11፡16፤ ፀሓይ ቍ 12-15፤ የሙታን ዓለም ቍ 17፤ ብርሃንና ጨለማ ቍ 19-20፤ የአየር ጠባይ ቍ 22-30፡34-38፤ የከዋክብት ስብስብ ቍ 31-33)፤ የ38፥39-39፥30 ማብ ይመ።

38፥4-5፤ አጉር የተናገረውን ተመሳሳይ ጥያቄና ምጸት ከምሳ 30፥4 ይመ።

38፥7፤ መዝ 148፥2-3 ይመ። እንዲሁም የመዝ 65፥13 ማብ ይመ። ምድር በምትፈጠርበት ጊዜ የሰማይ መላእክት ፈጣሪን ለማመስገን በዚያው ነበሩ፤ ኢዮብ ግን በዚያ ስፍራ አልነበረም (ቍ 4-5 ይመ)፤ ስለዚህ ኢዮብ እግዚአብሔር ለዓለምና ለሰው ልጆች ያለውን ዕቅድ ሁሉ ይቅርና ጥቃቅን ነገር እንኳ እንደሚያውቅ አድርጎ ራሱን መገመት የለበትም።

38፥10-11፤ መዝ 33፥7፤ ኤር 5፥22 ይመ።

38፥11 *አልሁት፤* እግዚአብሔር አብ እንደ እግዚአብሔር ወልድ (ሉቃ 8፥24-25 ይመ) ባሕርን በቃሉ ያዛል።

38፥12-13፤ የብርሃኑ መውጣት ክፉዎች በቅጽበት በጎፍረት እንዲዋጡ ያደርጋቸዋል።

38፥14 ከማኅተም በታች እንዳለ የሸክላ ጭቃ፤ ክብ የሆነ ማኅተም (የዘፍ 38፥18 ማብ ይመ) ወይም የማኅተም መርገጫ ማለት ሊሆን ይችላል።

[15]ክፉዎች ብርሃናቸውን ተከልክለዋል፤
ከፍ ያለው ክንዳቸውም ተሰብሮአል።

[16]"ወደ ባሕር ምንጭ ወርደህ ታውቃለህን?
ወይስ ወደ ጥልቀቱ ገብተህ በመሠረቱ
ላይ ተመላልሰሃልን?
[17]የሞት ደጆች ተገልጠውልሃልን?
የሞትንስ ጥላ በሮች አይተሃልን?
[18]የምድርን ስፋት ታውቃለህን?
ይህን ሁሉ ዐውቀህ ከሆነ፣ ንገረኝ።

[19]"ወደ ብርሃን መኖሪያ የሚያደርሰው
መንገድ የትኛው ነው?
የጨለማ መኖሪያስ ወዴት ነው?
[20]ወደ ማደሪያቸው ልትወስዳቸው
ትችላለህን?
የመኖሪያቸውን መንገድ ታውቃለህ?
[21]ያን ጊዜ ተወልደሃል! ዕድሜህ ትልቅ
ነውና፣
አንተስ በእርግጥ ሳታውቅ አትቀርም!

[22]"ወደ በረዶው መጋዘን ገብተሃልን?
የዐመዳዩንስ ማከማቻ አይተሃልን?
[23]ይኸውም ለመከራ ጊዜ፣
ለጦርነትና ለውጊያ ቀን ያስቀመጥሁት
ነው።
[24]መብረቅ ወደሚሰራጭበት ቦታ
የሚያደርሰው መንገድ፣
የምሥራቅም ነፋስ በምድር ላይ
ወደሚበተንበት ስፍራ የሚወስደው
የትኛው ነው?
[25]ለዝናብ መውረጃን፣
ለመብረቅም መንገድን ያበጀ ማን ነው?
[26]በዚህም ማንም የማይኖርበትን ምድር፣
ሰውም የሌለበትን ምድረ በዳ የሚያጠጣ፣
[27]ባድማውንና በረሓውን መሬት
የሚያጠግብ፣
ሣርም እንዲበቅልበት የሚያደርግ ማን
ነው?
[28]ዝናብ አባት አለውን?
የጤዛን ጠብታ ማን ወለደው?
[29]በረዶ ከማን ማሕፀን ይወጣል?
የሰማዩንስ ዐመዳይ ማን ይወልዳል?
[30]ውሆች እንደ ድንጋይ ይጠነክራሉ፤
የጥልቁ ገጽ እንደ በረዶ ይጋገራል።

[31]"ፕልያዲስ የተባሉትን ውብ ከዋክብት
ልትለጕም፣
ወይም የኦርዮንን ማሰሪያ ልትፈታ
ትችላለህን?
[32]ማዛሮት የተባለውን የከዋክብት ክምችት
በወቅቱ[a] ልታወጣ፣
ወይም ድብ የተባለውን ኮከብና ልጆቹን
ልትመራ ትችላለህ?
[33]የሰማያትን ሥርዐት ታውቃለህ?
ይህንስ በምድር ላይ እንዲሠለጥን
ማድረግ ትችላለህ?

[34]"ድምፅህን ወደ ደመናት አንሥተህ፣
ራስህን በጐርፍ ማጥለቅለቅ ትችላለህን?
[35]መብረቆችን መስደድ ትችላለህ?
እነርሱስ፣ 'እነሆ፤ እዚህ አለን' ይሉሃል?
[36]ለልብ[b] ጥበብን፣
ለአእምሮም ማስተዋልን የሰጠ ማን ነው?
[37]ትቢያ ሲጠጥር፣
ጓሎችም እርስ በርስ ሲጣበቁ፣
[38]ደመናትን ለመቍጠር ጥበብ ያለው
ማን ነው?
የሰማያትንስ የውሃ ገንቦ ዘንበል ማድረግ
ማን ይችላል?

[39]"ለአንበሳዪቱ አድነህ ግዳይ ታመጣለህን?
የተራቡ የአንበሳ ግልገሎችንስ
ታጠግባለህን?
[40]እነርሱ በዋሻ ውስጥ ያደባሉ፤
በደን ውስጥም ይጋደማሉ።
[41]ልጆቿ ወደ እግዚአብሔር ሲጮኹ፣
ምግብ አጥተው ሲንከራተቱ፣
ለቍራ መብልን የሚሰጥ ማን ነው?

39

"የበረሃ ፍየል የምትወልድበትን ጊዜ
ታውቃለህን?
ዋልያ ስታምጥስ ተከታትለህ
አይተሃል?
[2]የእርግዝናቸው ወራት ምን ያህል እንደ
ሆነ ትቈጥራለህን?
የሚወልዱበትንስ ጊዜ ታውቃለህን?
[3]ተንበርክከው ይወልዳሉ፤
ከምጣቸውም ጣር ይገላገላሉ።

38፥15 ዘፍ17፥14፤ ዘጸ28፥29፤ኢዮ4፥10፤ ኢዮ15፥22፤18፥5፤ 31፥22
38፥16 ዘፍ1፥7፤ ኢዮ9፥8
38፥17 ኢዮ7፥9፤ 33፥22፤ማቴ16፥18፤ ራእ1፥18
38፥18 ቍ4፤ኢዮ 28፥24፤ኢሳ40፥12
38፥19 ዘፍ1፥4፤ ኢዮ28፥3፤መዝ139፥ 11-12
38፥20 ኢዮ24፥13
38፥21 ኢዮ15፥7
38፥22 ዘጸ28፥12፤ ኢዮ37፥6፤መዝ105፥ 32፤147፥17
38፥23 ዘፀ9፥26፤ ኢሱ10፥11፤መዝ27፥ 5፤ኢሳ28፥17፤30፥30 ፤ሕዝ13፥11፡13፤ ራእ16፥21
38፥24 ኢዮ27፥21፤ 28፥24፤ኤር10፥13፤5 1፥16
38፥25 ኢዮ28፥26
38፥26 ኢዮ36፥27፤ መዝ84፥6፤107፥35፤ ኢሳ41፥18
38፥27 ኢዮ28፥26፤ 37፥13፤መዝ104፥14
38፥28 2ሳሙ1፥ 21፤ኢዮ5፥10
38፥29 መዝ147፥ 16-17
38፥30 ኢዮ37፥10
38፥31 ኢዮ9፥9፤ አሞ5፥8
38፥32 ዘፍ1፥16፤ 2ነገ23፥5፤ኢሳ13፥10 ፤40፥26፥45፥12፤ ኤር19፥13
38፥33 ዘፍ1፥16፤ መዝ148፥6፤ኤር31፥36
38፥34 ኢዮ5፥10፤ 22፥11
38፥35 ኢዮ36፥32
38፥36 ኢዮ9፥4፤ 12፥13፤34፥32፤ያዕ1፥5
38፥37 ኢሱ3፥16፤ ኢዮ22፥11
38፥38 ዘሌ26፥19፤ 1ነገ18፥45
38፥39 ዘፍ49፥9
38፥40 ዘፍ49፥9፤ ኢዮ37፥8
38፥41 ዘፍ1፥30፤ 8፥7፤መዝ147፥9፤ ማቴ6፥26፤ሉቃ12፥24 39፥1 ዘፍ49፥21፤ዘዳ14፥5 39፥2 ዘፍ31፥7-9

[a]32 ወይም *በወቅቱ የሚወጣ የንጋት ኮከብ*
[b]36 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጕም በትክክል አይታወቅም

38፥15 *ብርሃናቸውን፤* ሌሊት፣ ክፉዎች የሚነቁበት ጊዜ ነው (ዮሐ 3፥19 ይመ፤ ለስዕላዊ ገለጻው ከሉቃ 11፥35 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከፍ ያለው ክንዳቸውም ተሰብሮአል፤* 22፥9 እና ማብ ይመ።

38፥16 *ባሕር ምንጭ፤* ዘፍ 7፥11፤ 8፥2 ይመ።

38፥17 *የሞት ደጆች፤* የ17፥16 ማብ እንዲሁም የ26፥5-6 ይመ።

38፥22-23 *በረዶው... ለጦርነትና... ቀን፤* ኢሱ 10፥11፤ ኢሳ 28፥2 እና ማብ ይመ።

38፥24 *የምሥራቅም ነፋስ፤* የ15፥2 ማብ ይመ።

38፥31-32 *ፕልያዲስ... ኦርዮን... ድብ፤* የ9፥9 ማብ ይመ።

38፥36 *ለልብ... ለአእምሮም፤* የመጀምሪያውን ቃል፣ "የቈላ ወፍ" ሁለተኛውን ደግሞ፣ "አውራ ዶሮ" ብሎ መተርጐም ይቻላል፤ ሰዎች እነዚህን የአዕዋፍ ባሕርይ በመመልከት የአየሩን ሁኔታ አስቀድሞ ማወቅ ይችሉ ነበር፤ ነገሩ እንደዚያ ከሆነ ለሚቀጥለውና የመጀመሪያ ለሆነው ዐቢይ መለኮታዊ ንግግር ክፍል መሸጋገሪያ ነው።

38፥39-39፥30፤ ሕያዋን ፍጡራን የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነት፣ ኀይልና የፍቅር ጥበቃ ይመሰክራሉ፤ ለምሳሌ:- አንበሳ (38፥39-40)፤ ቍራ (38፥41)፤ የሚዳ ፍየሎች (39፥1-4)፤ የሚዳ አህያ (39፥5-8)፤ ጎሽ (39፥9-12)፤ ሰጎን (39፥13-18)፤ ፈረስ (39፥19-25)፤ ጭልፊት (39፥26)፤ ንስር (39፥27-30)፤ የ38፥4-38 ማብ ይመ።

38፥41 *ለቍራ መብልን የሚሰጥ፤* በዚህ ስፍራ ቍራ የወከለው እግዚአብሔር ለአዕዋፍ ሁሉ እንደሚጠነቀቅና የሚበሉትንም እንደሚሰጣቸው የሚያሳይ ነው (ለምሳሌ:- ሉቃ 12፥24 ከማቴ 6፥26 ጋር ያነጻጽሩ)።

39፥1 *ጊዜ ታውቃለህን?* ኢዮብ ሊመልስ የማይችለውን ጥያቄ እግዚአብሔር ያቀርብለታል፤ በዚህም መልኩ ከእግዚአብሔር ጋር ለመከራከር ያለው ምኞት የቱን ያህል ሞኝነት እንደ ሆነ ያሳየዋል።

4ግልገሎቻቸውም ይጠነክራሉ፤ በሜዳም
ያድጋሉ፤
ተለይተው ይሄዳሉ፤ ወደ እነርሱም
አይመለሱም።

5"ለሜዳ አህያ ነጻነት የሰጠው ማን ነው?
እስራቱንስ ማን ፈታለት?
6ምድረ በዳውን መኖሪያው፣
የጨውንም ምድር ማደሪያው አድርጌ
ሰጠሁት።
7በከተማ ውካታ ይሥቃል፤
የነጂውንም ጩኸት አይሰማም።
8በየተራራው ይሰማራል፤
ሐመልማሉንም ሁሉ ለማግኘት ይወጣል።

9"ጐሽ ያገለግልህ ዘንድ ይታዘዛልን?
በበረትህስ አጠገብ ያድራልን?
10እንዲያርስልህ ልትጠምደው ትችላለህ?
ወይስ እየተከተለህ ዕርሻህን
ይጐለጕልልሃልን?
11ጕልበቱ ብርቱ ስለ ሆነ
ትተማመንበታለህ?
ከባዱን ሥራህንስ ለእርሱ ትተዋለህ?
12እህልህን እንዲሰበስብልህ፣
በዐውድማህም ላይ እንዲያከማችልህ
ታምነዋለህን?

13"ሰጎን ክንፎቿን በደስታ ታራግባለች፤
ነገር ግን እንደ ሽመላ ላባዎች ሊሆኑ
አይችሉም።
14ዕንቍላሏን መሬት ላይ ትጥላለች፤
እንዲሞቅም በአሸዋ ውስጥ ትተወዋለች።
15እግር እንደሚሰብረው፤
የዱር አውሬም እንደሚረግጠው
አታስብም።
16የእርሷ እንዳልሆኑ ሁሉ በልጆቿ
ትጨክናለች፤
ድካሟም በከንቱ ቢቀር ደንታ የላትም፤
17እግዚአብሔር ጥበብ ነሥቶአታልና፤
ማስተዋልንም አልሰጣትም።
18ለመሸምጠጥም ክንፎቿን ስትዘረጋ፣
በፈረስና በጋላቢው ትሥቃለች።

19"ለፈረስ ጕልበትን ትሰጠዋለህን?
ዐንገቱንስ ጋማ ታለብሰዋለህን?
20እንደ አንበጣ የምታስዘልለው አንተ
ነህን?
የማንኰራፋቱም ግርማ አስፈሪ ነው።
21በጕልበቱ እየተመካ በብርቱ
ይጐደፍራል፤
ጦርነት ሊገጥም ይወጣል።
22ያለ አንዳች ሥጋት፣ በፍርሀት ላይ
ይሥቃል፤
ሰይፍ ቢመዘዝበትም ወደ ኋላ አይልም።
23ከሚብረቀረቀው ጦርና አንካሴ ጋር፣
የፍላጻው ኰረጆ ጐኑ ላይ ይንኳኳል።
24በወኔ መሬቱን እየጐደፈረ ወደ ፊት
ይሸመጥጣል፤
የመለከት ድምፅ ሲሰማ ያቅበጠብጠዋል።
25መለከቱ ሲያንባርቅ፣ 'እሰይ' ይላል፤
የአዛዦችን ጩኸትና የሰራዊቱን
ውካታ፣
ጦርነትንም ከሩቅ ያሸታል።

26"ጭልፊት የሚበረው፣
ክንፎቹንም ወደ ደቡብ የሚዘረጋው፣
በአንተ ጥበብ ነውን?
27ንስር ወደ ላይ የሚመጥቀው፣
ጎጆውንም በከፍታ ላይ የሚሠራው፣
በአንተ ትእዛዝ ነውን?
28በገደል ላይ ይኖራል፤ በዚያም ያድራል፤
ምሽጉም የቋጥኝ ጫፍ ነው።
29እዚያ ሆኖ የሚነጥቀውን ይቃኛል፤
ዐይኑም ከሩቅ አጥርቶ ያያል።
30ጫጩቶቹ ደም ይጠጣሉ፤
እርሱም በድን ካለበት አይታጣም።"

40 እግዚአብሔርም ኢዮብን እንዲህ
አለው፤
2"ሁሉን ከሚችል አምላክ ጋር ተከራክሮ
የሚረታው አለን?
እግዚአብሔርን የሚወቅስ እርሱ መልስ
ይስጥ!"

3ኢዮብም *ለእግዚአብሔር* እንዲህ ሲል መለሰ፤
4"እኔ ከንቱ ሰው፣ ምን እመልስልሃለሁ?
እጄን በአፌ ላይ እጭናለሁ።
5አንድ ጊዜ ተናገርሁ፤ የምመልሰው የለኝም፤
ሁለተኛም ተናገርሁ፤ ከእንግዲህ አንዳች
አልጨምርም"

39፥5 ዘፍ16፥12
39፥6 ኢዮ24፥5፤ 30፥4:7፤መዝ107፥34፤ኤር2፥24፤14፥6፤ 17፥6
39፥7 ኢዮ3፥18፤ 5፥22
39፥8 ኢሳ32፥20
39፥9 ዘፍ42፥27፤ ዘፀ21፥6፤ዘኍ23፥32
39፥10 ኢዮ41፥13፤ መዝ32፥9
39፥11 ቍ19፤ኢዮ 40፥16፤41፥12:22፤ መዝ147፥10
39፥13 ዘካ5፥9
39፥15 2ነገ14፥9
39፥16 ቍ17፤ ሰቆ4፥3
39፥17 ቍ16፤ኢዮ 21፥22
39፥18 ኢዮ5፥22
39፥19 ቍ11
39፥20 ኢዮ41፥25፤ ኤር8፥16፤ኢል2፥4-5፤ራእ9፥7
39፥21 ቍ11፤ ኤር8፥6
39፥22 ኢዮ5፥22
39፥23 ኢሳ5፥28፤ ኤር5፥16፤ናሆ3፥3
39፥24 ዘኍ10፥9፤ ኤር4፥5:19፤ሕዝ7፥14፤አሞ3፥6
39፥25 ኢሱ6፥5፤ ኤር8፥6፤አሞ1፥14፤ 2፥2
39፥26 ኤር8፥7
39፥27 ኤር49፥16፤ አብ1፥4፤ዕን2፥9
39፥28 ኤር49፥16፤ አብ1፥3
39፥29 ኢዮ9፥26
39፥30 ማቴ24፥28፤ሉቃ17፥37
40፥1 ኢዮ5፥8፤ 10፥2
40፥2 ኢዮ9፥3:15፤ 11፥8፤13፥3፤33፥13፤ ሮሜ9፥20
40፥4 መሳ18፥19፤ 29፥9፤42፥6
40፥5 ኢዮ9፥3:15

39፥5 *ለሜዳ አህያ፤* 24፥5 እንዲሁም በዘፍ 16፥12 ማብ ይመ ላይ ስለ እስማኤል የተጻፈውን ይመልከቱ።

39፥9-12፤ የሜዳ አህያ ከቤት አህያ (ለማዳ አህያ) ጋር (ቍ 7) እንደ ተነጻጸረ ሁሉ ጎሽ ከበሬ ጋር ተነጻጽሮአል።

39፥11 *ብርቱ ስለ ሆነ፤* በብሉይ ኪዳን ጎሽ የጥንካሬ ምሳሌ ነው (ዘኍ 23፥22፤ 24፥8፤ ዘዳ 33፥17፤ መዝ 29፥6 ይመ)፤ እንደዚሁም ጎሽ ከዝሆንና ከአውራሪስ ቀጥሎ በትልቅነትና በኀይለኛነት የታወቀ የምድር እንስሳ ነበር።

39፥13-18፤ በዚህ ክፍል እግዚአብሔር ኢዮብን የጠየቀው ጥያቄ ስለ ሌላ ከተደረገው ንግግር ሁሉ ለየት ያለ ነው፤ ይህ የሆነው ሰጎን አስደናቂ አእዋፍ በመሆኑ ሊሆን ይችላል?

39፥13 *እንደ ሽመላ ላባዎች፤* የሽመላ ላባዎች እጅግ አስደናቂዎች ናቸው (ዘካ 5፥9 ይመ)።

39፥18 *በፈረስና በጋላቢው፤* ወደሚቀጥለው አንቀጽ መሸጋገሪያ ነው።

39፥19-25፤ በተደረገው ንግግር ውስጥ የቤት እንስሳ የሆነው ፈረስ ብቻ ነው፤ ይህ እውነታ ይሆናል ተብሎ የታሰበ ባይሆንም እንኳ፣ የጌታን ዐላማ ያሳካል፤ ከዚህም ላይ በተለይ የተመለከተው የጦር ፈረስ ነውና።

39፥20 *እንደ አንበጣ፤* ፈረስና አንበጣ በኤር 51፥27፤ እና በራእ 9፥7 ላይ ተነጻጽረዋል፤ ከኢል 2፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

39፥26 *ጭልፊት፤* ጭልፊት በመካከለኛው ምሥራቅ የሚኖር አዕዋፍ አይደለም፤ ነገር ግን ክረምት ሲገባ በአገሩ ደቡባዊ ክፍል ወቅቱን ለማሳለፍ ጕዞ ሲያደርግ፣ ለተወሰነ ጊዜ በዚያ ቈይታ ያደርጋል።

39፥27 *ንስር፤* ምናልባት ጥምብ አንሣ አሞራ ሊሆን ይችላል (ቍ 30 ይመ)።

40፥1-2፤ የመጀመሪያው መለኮታዊ ንግግር ማጠቃለያ ነው። ምላሽ ይሰጠው ዘንድ እግዚአብሔር ኢዮብን በድጋሚ ይጠይቀዋል።

40፥3-5፤ እንደ "ንጉሥ" (31፥37) ሳይሆን በድንዛዜ፣ የምሬት ቃል ሳያሰማ ነገሩን የዳምጣል።

40፥4 *እኔ ከንቱ ሰው፤* የዕብራይስጡ ቃል፣ "ጥቂት" ወይም "አሳስፈላጊ" ማለትም ነው።

40፥5 *አንድ ጊዜ... ሁለተኛም፤* የ5፥19 ማብ ይመ።

[6]እግዚአብሔርም በዐውሎ ነፋስ ውስጥ
ሆኖ፣ ለኢዮብ እንዲህ ሲል ተናገረ፤
[7]“እንግዲህ እንደ ወንድ ወገብህን ታጠቅ፤
እኔ እጠይቅሃለሁ፤
አንተም መልስልኝ::
[8]“ፍርዴን ታቃልላለህን?
ወይስ አንተ ጻድቅ ለመሆን እኔን
ትኰንናለህ?
[9]እንደ እግዚአብሔር ክንድ ያለ ክንድ
አለህን?
ድምፅህስ እንደ እርሱ ድምፅ
ሊያንጐደጒድ ይችላልን?
[10]እንግዲያስ ክብርንና ልዕልናን ተጐናጸፍ፣
ግርማ ሞገስንም ተላበስ፤
[11]ቍጣህን አፍስስ፤
ትዕቢተኛውን ሁሉ ተመልክተህ
አዋርደው፤
[12]ትዕቢተኛውን ሰው ሁሉ ተመልክተህ ዝቅ
አድርገው፤
ክፉዎችንም በቆሙበት ስፍራ
አድቅቃቸው::
[13]ሁሉንም በአንድ ላይ ከዐፈር
ደባልቃቸው፤
ፊታቸውንም በመቃብር ውስጥ ሸፍን::
[14]እኔም ቀኝ እጅህ እንደምታድንህ፣
በዚያን ጊዜ አረጋግጬ እቀበላለሁ::
[15]“አንተን እንደ ፈጠርሁ፣ የፈጠርሁትን፣
‘ብሂሞት’[ገ] ጒማሬን ተመልከት፤
እንደ በሬ ሣር ይበላል፤
[16]ብርታቱ ወገቡ ውስጥ፣
ኀይሉም በሆዱ ጡንቻ ላይ ነው::
[17]ጅራቱ[ለ] እንደ ጥድ ዛፍ ይወዛወዛል፤
የወርቹ ጅማት የተጐነጐነ ነው::

40፥6 ዘፀ14፥21፤ ኢዮ38፥1
40፥7 ኢዮ38፥3
40፥8 ኢዮ2፥3፤ 15፥25፤27፥2፤34፥17 ፤ሮሜ3፥3
40፥9 ዘፀ20፥19፤ 2ዜና32፥8፤ኢዮ36፥ 33፤መዝ98፥1፤ኢሳ 6፥8፤ሕዝ10፥5
40፥10 መዝ29፥1-2፤45፥3፤93፥1፤96፥6፤ 104፥1፤145፥5
40፥11 ኢዮ20፥28፤ መዝ7፥11፤18፥27፤ ኢሳ2፥11፤5፥25፤9፥ 12፡19፤10፥5፤13፥3 ፡5፤23፥9፤24፥10፤25፥ 12፤26፥5፤30፥27፤32 ፥19፤42፥25፤51፥20፤ ኤር7፥20፤ናሆ1፥6፤ ሶፎ1፥18
40፥12 1ሳሙ2፥7፤ መዝ10፥4፤52፥5፤60፥ 12፤ኢሳ22፥5፤25፥11፤ 28፥3፤63፥2-3፡6፤ኤር 48፥29፤49፥16፤ዳን 5፥20፤ሚክ5፥8፤7፥10 ፤ሶፎ2፥10፤ዘካ10፥5፤ ሚል4፥3፤1ጴጥ5፥5
40፥13 ዘኍ16፥31-34፤ኢዮ4፥9
40፥14 ዘፀ15፥6፡ 12፤መዝ18፥35፤20፥ 6፤48፥10፤60፥5፤108 ፥6፤ኢሳ41፥10፤63፥5
40፥15 ኢዮ9፥9፤ ኢሳ11፥7፤65፥25
40፥16 ኢዮ39፥11፤ 41፥9
40፥17 ኢዮ41፥15
40፥18 ኢዮ41፥12፤ ኢሳ11፥4፤49፥2
40፥19 ዘፍ3፥24፤ ኢዮ4፥17፤9፥9፤41፥ 33፤መዝ40፥5፤139፥ 14፤ኢሳ27፥1

[18]ዐጥንቱ እንደ ናስ ቱቦ፣
እጅና እግሮቹም እንደ ብረት ዘንግ
ናቸው::
[19]እርሱ የእግዚአብሔር ሥራ አውራ ነው፤
በሰይፍ ሊቀርበውም የሚችል ፈጣሪው
ብቻ ነው::
[20]ኰረብቶች ምግቡን ያበቅሉለታል፤
አውሬዎችም ሁሉ በዙሪያው ይፈነጫሉ::
[21]በውሃ ላይ በሚያድጉ ዕፀዋት ጥላ ሥር
ይተኛል፤
በረግረግ ስፍራ ደንገል መካከል
ይደበቃል::
[22]በውሃ ላይ የሚያድጉ ዕፀዋት በጥላቸው
ይጋርዱታል፤
የወንዝ አኻያ ዛፎች ይሸፍኑታል::
[23]ወንዙ በኀይል ቢጐርፍም፣ አይደነግጥም፤
ዮርዳኖስ እስከ አፉ ቢሞላም፣ እርሱ
ተረጋግቶ ይቀመጣል::
[24]ዐይኑን ሸፍነህ ልትይዘው፣
አጥምደህም አፍንጫውን ልትበሳ
ትችላለህ?

41

“ሌዋታንን[ሀ] በመንጠቆ ልታወጣው፣
ወይም ምላሱን በገመድ
ልታስረው ትችላለህን?
[2]መሰንጊያ በአፍንጫው ልታስገባ፣
ወይም ጒንጩን በሜንጦ ልትበሳ
ትችላለህን?

40፥20 ኢዮ5፥23፤መዝ104፥14፡26 40፥21 ዘፍ41፥2፤ኢዮ 8፥11፤መዝ68፥30፤ኢሳ35፥7 40፥22 መዝ1፥3፤ኢሳ44፥4 40፥23 ኢሱ3፥1፤ኢሳ8፥7፤11፥15 40፥24 2ነገ19፥28፤ኢዮ41፥2፡7፡26፤ ኢሳ37፥29 41፥1 ኢዮ3፥8፤አሞ4፥2 41፥2 ኢዮ40፥24፤ሕዝ19፥4

[ገ]15 ጒማሬ ወይም ዝሆን
[ለ]17 ምናልባት ግንዱ ማለት ሊሆን ይችላል
[ሀ]1 ምናልባት ዐዞ ሊሆን ይችላል

40፥6፤ 38፥1 እና ማብ ይመ::

40፥7፤ ከ38፥3 ላይ ተደግሞአል (በዚያ ያለውን ማብ ይመ)::

40፥8-14፤ ለሁለተኛው መለኮታዊ ንግግር መግቢያ ሲሆን በ41፥34 ላይ ይደመደማል:: እንደ መጀምሪያው የንግግር ክፍል ሳይሆን፣ እግዚአብሔር በዚህ ስፍራ እርሱ ጻድቅ እንደ ሆነ በአንጻሩ ደግሞ ኢዮብ ራሱን ጻድቅ አድርጎ መመልከት ከንቱ እንደ ሆነ ይናገራል:: ኢዮብ በም 21 እና በም 24 ላይ እግዚአብሔር የክፉ ሰዎችን እኵይ ምግባር በተመለከተ ግድ እንደ ሌለው ገልጾ ነበር፤ ነገር ግን በዚህ ስፍራ ኢዮብ ጽድቅን ለማስፈን ችሎታ ባይኖረውም እንኳ እግዚአብሔር ጽድቅን ለማስፈን ውሳኔውም ሆነ ችሎታው እንዳለው ይናገራል:: ስለዚህ የዚህ ተግሣጽ እንድምታ ኢዮብ ራሱን ማጽደቁንና ይህን ሁሉ መተው እንዳለበት የሚያስተምር ነው (ቍ 14)፣ እነዚህ ሁሉ ነገሮች ከእግዚአብሔር ብርቱ እጅ በታች ናቸው (ቍ 9 ይመ)::

40፥8 *ጻድቅ ለመሆን እኔን ትኰንናለህ?* ኢዮብ በ19፥6 ላይ እግዚአብሔር በድሎኛል ብሎአል::

40፥10 *ክብርንና ልዕልናን ተጐናጸፍ፤* የዕብራይስጡ በመዝ104፥1 ላይ “ክብርንና ግርማን ለበስህ” ብሎ እግዚአብሔርን ይገልጸዋል:: ኢዮብ ችሎታ ካለው ራሱን አምላክ እንዲያደርግ እግዚአብሔር ጥያቄውን ያቀርባል::

40፥11-12፤ እነዚህን ነገሮች ጌታ ራሱ እንደሚፈጽም በኢሳ 13፥11 ላይ ተገልጾአል::

40፥13 *ከዐፈር፤* የ7፥21 ማብ ይመ::

40፥14 *ቀኝ እጅህ እንደምታድንህ፤* ከመዝ 49፥7-9 ጋር ያነጻጽሩ (ማብ ይመ)::

40፥15-24፤ ከሁለቱ ቅኔዎች የመጀመሪያው ሲሆን (ም 41 ሁለተኛውን ግጥም ይዞአል)፣ እያንዳንዱ ክፍል ግዙፍ የዱር እንስሳን የሚገልጽ ነው፣ የተቋረጠውንም ስለ እንስሳት የሚያወራውን ክፍል የጀምራል ም 39::

40፥15 *ብሂሞት፤* ቃሉ የዕብራይስጥ ሲሆን፣ ትርጒሙም “አውሬ” ማለት ነው፤ በየብስ የሚኖር ግዙፍ እንስሳንም ያመለክታል:: እርሱን ለመግለጽ በቍ 16-24 ላይ ያሉት ቃላት ፍጹም ቅኔያዊና ግነትን የተሞሉ ናቸው:: *የፈጠርሁትን፤* ከእግዚአብሔር ፍጥረት መካከል አንዷ ተረት አይደለም::

40፥18 *ብረት፤* የ19፥24 ማብ ይመ::

40፥19 *የእግዚአብሔር ሥራ አውራ ነው፤* የዕብራይስጡ ቃል፣ “የሥራው መጀመሪያ” የሚል ትርጒም አለው፤ ይህም በስዕላዊ ገለጻ የጥበብን መጀመር የሚያሳይ ነው (ምሳ 8፥12:22) ይመ:: እዚህ ላይ የሚገኘው ገላጭ ሐረግ የግዙፍ እንስሳት ምሳሌ የሆነው፣ “ብሂሞት” በልዑል እግዚአብሔር ቍጥጥር ሥር መሆኑን ያሳያል::

40፥21-23 *በረግረግ ስፍራ ደንገል... አኻያ ዛፎች... ዮርዳኖስ፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ሰሜን የሚገኘው “ሁሌ” የተባለውን አካባቢ የሚገልጽ ሳይሆን አይቀርም::

40፥24፤ ብሂሞትና በ41፥1 ላይ የተጠቀሰው ሌዋታን በተመሳሳይ ዘዴ መያዛቸውን ያመለክታል::

41፥1-34፤ ከሁለቱ ቅኔዎች የመጨረሻው ሲሆን፣ የእግዚአብሔርም የመጨረሻ ንግግር ነው (የ40፥15-24 ማብ ይመ)::

41፥1 *ሌዋታንን፤* ብሉይ ኪዳን ይህን ቃል የሚጠቀምበት በተምሳሌታዊና በቀጥታ ትርጒም ነው:: ዘይቤያዊ አነጋገሩን በተመለከተ የ3፥8 ማብ ይመ፤ ሌዋታን እጅግ ግዙፍ የባሕር እንስሳ ነው (መዝ 104፥26 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን ዐዞን ሳያመለክት አይቀርም:: (አማራጭ ትርጒሙን ይመ):: በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የተገለጸው ሌዋታን በም 40 ላይ ከተጠቀሰው ብሂሞት ይልቅ እጅግ በጣም አስፈሪ እንስሳ ነው::

[3]እርሱ እንድትምረው ይለማመጥሃል?
በለስላሳ ቃላትስ ይናገርሃል?
[4]ለዘላለም ባሪያ ታደርገው ዘንድ፣
ከአንተ ጋር ይዋዋላልን?
[5]እንደ ወፍ አልምደኸው ከእርሱ ጋር
ልትጫወት ትችላለህ?
ወይስ ለሴት አገልጋዮችህ መጫወቻነት
ታስረዋለህን?
[6]ነጋዴዎችስ በእርሱ ላይ ይከራከራሉን?
ለቸርቻሪዎችስ ያከፋፍሉታል?
[7]ቈዳው ላይ አንካሴ ልትሰካ፣
ጭንቅላቱንም በዓሣ መውጊያ ጦር
ልትበሳ ትችላለህን?
[8]እርሱን እስቲ ንካው፣
ግብግቡን ታስታውሳለህ፤ ከቶም
አያላምድህም::
[9]እርሱን በቍጥጥር ሥር አውላለሁ ማለት
ዘበት ነው፤
በዐይን ማየት እንኳ ብርክ ያስይዛል::
[10]ሊቀሰቅሰው የሚደፍር የለም፤
ማን ፊቱ ሊቆም ይችላል?
[11]ነክቶት በሰላም የሚሄድ ማን ነው?
ከሰማይ በታች ማንም የለም::

[12]"ስለ ብርታቱና ስለ አካላቱ ውበት፣
ስለ እጅና እግሩ ከመናገር
አልቈጠብም::
[13]የደረበውን ልብስ ማን ሊያወልቅ ይችላል?
ማንስ ሊለጒመው ወደ መንጋጋው
ይቀርባል?
[14]አስፈሪ ጥርሶቹ የተገጠገጡበትን፣
የአፉን ደጅ ማን ደፍሮ ይከፍታል?
[15]ጀርባው፣ አንድ ላይ የተጣበቁ፣
የጋሻ ረድፎች አሉት፤
[16]እጅግ የተቀራረቡ ስለ ሆኑ፣
ነፋስ በመካከላቸው አያልፍም፤
[17]እርስ በርስ የተገጣጠሙ ናቸው፤
አንዱ ከአንዱ ጋር ተጣብቆአልና ማንም
ሊለያያቸው አይችልም::
[18]እንጥሽታው የብርሃን ብልጭታ ያወጣል፤
ዐይኖቹም እንደ ማለዳ ጮራ ናቸው::
[19]ከአፉ ፍም ይወጣል፤
የእሳት ትንታግ ይረጫል::
[20]በሸምበቆ ማገዶ ላይ ከተጣደ ድስት
እንደሚወጣ እንፋሎት፣
ከአፍንጫው ጢስ ይትጐለጐላል::
[21]እስትንፋሱ ከሰል ያቀጣጥላል፤
የእሳትም ነበልባል ከአፉ ይወጣል::
[22]ብርታት በዐንገቱ ውስጥ አለ፤
አሸባሪነትም በፊቱ እመር እመር
ይላል::
[23]የሥጋው ንብርብር እርስ በርስ የተጣበቀ፣
በላዩ የጸናና ከቦታው የማይናጋ ነው::
[24]ደረቱ እንደ ዐለት የጠጠረ፣
እንደ ወፍጮ ድንጋይም የጠነከረ ነው::
[25]እርሱ በተነሣ ጊዜ፣ ኀያላን ይርዳሉ፤
በሚንቀሳቀስበትም ጊዜ ወደ ኋላ
ያፈገፍጋሉ::
[26]ጦር፣ ፍላጻ ወይም አንካሴ፣
ሰይፍም ቢያገኘው አንዳች አይጐዳውም::
[27]እርሱ ብረትን እንደ አገዳ፣
ናስንም እንደ ነቀዘ ዕንጨት ይቈጥራል::
[28]ቀስት አያባርረውም፤
የወንጭፍ ድንጋይም ለእርሱ እንደ
ገለባ ነው::
[29]ቈመጥ በእርሱ ፊት እንደ ገለባ ነው፤
ጦር ሲሰበቅ ይሥቃል::
[30]የሆዱ ሥር እንደ ሸካራ ገል ነው፤
እንደ መውቂያ መሣሪያም በጭቃ ላይ
ምልክት ጥሎ ያልፋል::
[31]እንደሚፈላ ምንቸት ጥልቁን
ያናውጠዋል፤
ባሕሩንም እንደ ሽቶ ብልቃጥ
ያደርገዋል::
[32]ያለፈበትን መንገድ ብሩህ ያደርጋል፤
ቀላዩንም ሽበት ያወጣ ያስመስለዋል::
[33]ያለ ፍርሀት የተፈጠረ፣
እንደ እርሱ ያለ በምድር ላይ የለም::
[34]ከፍ ያሉትን ሁሉ በንቀት ይመለከታል፤
በትዕቢተኞችም ሁሉ ላይ ንጉሥ ነው::"

ኢዮብ

42

ኢዮብም እንዲህ ሲል *ለእግዚአብሔር* መለሰ፤

[2]"አንተ ሁሉን ማድረግ እንደምትችል፣
ዕቅድህም ከቶ እንደማይሰናከል
ዐወቅሁ::
[3]አንተ፣ 'ያለ ዕውቀት ዕቅዴን
የሚያደበዝዝ ይህ ማን ነው' አልኸኝ፤
በእርግጥ ያልገባኝን ነገር፣
የማላውቀውንና ላስተውለው
የማልችለውን ጒዳይ ተናገርሁ::
[4]" 'ስማኝ፣ ልናገር
እኔ እጠይቃለሁ፤
አንተ ትመልስልኛለህ' አልኸኝ::

41፥4 1ነገ20፥31
41፥7 ኢዮ40፥24
41፥8 ኢዮ3፥8
41፥9 ኢዮ40፥16
41፥10 2ዜና20፥6፤ኢዮ3፥8፤ኢሳ46፥5፤ኤር50፥44፤ራእ6፥17
41፥11 ኢሱ3፥11፤ኢዮ10፥4፤34፥33፤ሐሥ4፥24፤ሮሜ11፥35፤1ቆሮ10፥26
41፥12 ኢዮ39፥11፤40፥18
41፥13 ኢዮ30፥11፤39፥10
41፥14 መዝ22፥13
41፥15 ኢዮ40፥17
41፥18 ኢዮ3፥9
41፥19 ዳን10፥6
41፥20 መዝ18፥8
41፥21 ኢዮ4፥9፤መዝ18፥8፤ኢሳ10፥17፤11፥4፤30፥27፤33፥14፤40፥7፤66፥14-16፤ኤር4፥4
41፥22 ኢዮ39፥11
41፥24 ማቴ18፥6
41፥25 ኢዮ3፥8፤39፥20
41፥26 ኢሱ8፥18፤ኢዮ40፥24
41፥27 ቍ29
41፥28 መዝ91፥5
41፥29 ቍ27፤ኢዮ5፥22
41፥30 ኢሳ28፥27፤41፥15፤አሞ1፥3
41፥31 1ሳሙ2፥14፤ሕዝ32፥2
41፥33 ኢዮ40፥19
41፥34 ኢዮ28፥8፤መዝ18፥27፤101፥5፤131፥1፤ምሳ6፥17፤21፥4፤30፥13
42፥2 ዘፍ18፥14፤2ዜና20፥6፤ኢዮ16፥19፤ማቴ19፥26፤ሐሥ4፥28፤ኤፌ1፥11
42፥3 ኢዮ5፥9፤34፥35
42፥4 ኢዮ38፥3

ቍ 11 አንዳንድ ትርጒሞች፣ "በዕዳ የሚጠይቀኝ ማን ነው? ከሰማይ በታች ያለው ሁሉ ንብረቴ ነው" ይላሉ::

41፥10፤ ሌዋታን ብርቱ እንስሳ ነው፤ እግዚአብሔር ግን እጅግ ኀያል አምላክ ነው::

41፥11፤ በቀጥታ አይሁን እንጂ ሐዋርያው ጳውሎስ በሮሜ 11፥35 ላይ ጠቅሶታል ተብሎ ይታሰባል::

41፥14-15 *አስፈሪ ጥርሶቹ... የአፉን ደጅ... ጀርባው... የጋሻ ረድፎች አሉት፤* የዐዞ ባሕርይ ነው::

41፥18-21፤ እጅግ ተምሳሌታዊ ነው፤ የተጋነነ ቅኔያዊ አቀራረብ ነው::

41፥27 *ብረትን፤* የ19፥24 ማብ ይመ::

41፥30 *እንደ ሸካራ ገል፤* የተሰባበረ የሸክላ ዕቃ ነው::

41፥34 በትዕቢተኞችም ሁሉ ላይ ንጉሥ ነው፤ እነዚህን ፍጥረታት ሊያዋርድ የሚችለው እግዚአብሔር ብቻ ነው:: እግዚአብሔር እንዲሞክረው ቢነግረውም እንኳ ኢዮብ ይህን ያደርጋል ተብሎ አይጠበቅም (40፥11-12 ይመ)::

42፥1-6፤ ለሁለተኛው የእግዚአብሔር ንግግር ኢዮብ የተናገረው የመጨረሻ ንግግር ነው::

42፥2፤ ኢዮብ በመጨረሻ እግዚአብሔር ሆን የእግዚአብሔር ዐላማ እጅግ ምጡቅ እንደ ሆነ ተመልክቶአል::

42፥3፤ ኢዮብ በ38፥2 ላይ ያለውን የእግዚአብሔርን ቃል ይጠቅሳል::

42፥4 *አልኸኝ፤* ኢዮብ በ38፥3 እና በ40፥7 ላይ ያለውን የእግዚአብሔርን ቃል ይጠቅሳል::

[5]ጆሮዬ ስለ አንተ ሰምታ ነበር፤
አሁን ግን ዐይኔ አየችህ።
[6]ስለዚህ ራሴን እንቃለሁ፤
በትቢያና በዐመድ ላይ ተቀምጬ ንስሓ
እገባለሁ።”

መደምደሚያ

[7]*እግዚአብሔር* ይህን ለኢዮብ ከተናገረ በኋላ፣ ቴማናዊውን ኤልፋዝን እንዲህ አለው፤ “እንደ አገልጋዬ እንደ ኢዮብ ስለ እኔ ቅን ነገር ስላልተናገራችሁ፣ ቍጣዬ በአንተና በሁለቱ ባልንጀሮችህ ላይ ነዶአል። [8]አሁን እንግዲህ ሰባት ወይፈኖችና ሰባት አውራ በጎች ይዛችሁ ወደ አገልጋዬ ወደ ኢዮብ ሂዱ፤ የሚቃጠል መሥዋዕትም ስለ ራሳችሁ አቅርቡ። እንደ አሳፋሪ ተግባራችሁ እንዳላደርግባችሁ አገልጋዬ ኢዮብ ስለ እናንተ ይጸልያል፤ እኔም ጸሎቱን እቀበላለሁ፤ እንደ አገልጋዬ እንደ ኢዮብ ስለ እኔ ቅን ነገር አልተናገራችሁምና።” [9]ቴማናዊው ኤልፋዝ፣ ሹሐዊው በልዳዶስና ናዕማታዊው ሶፋር *እግዚአብሔር* እንደ ተናገራቸው አደረጉ፤ *እግዚአብሔርም* የኢዮብን ጸሎት ተቀበለ።

[10]ኢዮብ ለወዳጆቹ ከጸለየ በኋላ፣ *እግዚአብሔር* እንደ ገና አበለጸገው፤ ቀድሞ በነበረው ፈንታ ዕጥፍ አድርጎ ሰጠው። [11]ወንድሞቹና እኅቶቹ፣ ቀድሞም ያውቁት የነበሩ ሁሉ ወደ እርሱ መጡ፤ በቤቱም ከእርሱ ጋር ምግብ በሉ። እነርሱም ሐዘናቸውን ገለጡለት፤ *እግዚአብሔርም* ካመጣበት መከራ ሁሉ አጽናኑት፤ እያንዳንዳቸውም ጥሬ ብርና[a] የወርቅ ቀለበት ሰጡት።

[12]*እግዚአብሔርም* ከፊተኛው ይልቅ የኋለኛውን የኢዮብን ሕይወት ባረከ። እርሱም ዐሥራ አራት ሺህ በጎች፣ ስድስት ሺህ ግመሎች፣ አንድ ሺህ ጥማድ በሬዎች፣ አንድ ሺህ እንስት አህዮችም ነበሩት። [13]ደግሞም ሰባት ወንዶችና ሦስት ሴቶች ልጆች ነበሩት፤ [14]የመጀመሪያዋን ይሚማ፣ ሁለተኛዋን ቃሥያ፣ ሦስተኛዋንም አማልቶያስ ቂራስ ብሎ ሰየማቸው። [15]እንደ ኢዮብ ሴቶች ልጆች የተዋቡ ሴቶች በምድሪቱ ሁሉ አልተገኙም፤ አባታቸውም ከወንድሞቻቸው ጋር ርስት ሰጣቸው።

[16]ከዚህ በኋላ ኢዮብ አንድ መቶ አርባ ዓመት ኖረ፤ ልጆቹንና የልጅ ልጆቹን እስከ አራት ትውልድ ድረስ አየ። [17]በዚህ ሁኔታ አርጅቶ፣ ዕድሜ ጠግቦ ሞተ።

42፥5 መሳ13፥22፤ ኢዮ26፥14፤ኢሳ6፥5፤ ማቴ5፥8፤ሉቃ2፥30፤ ሮሜ10፥17፤ ኤፌ1፥17-18
42፥6 ዘፀ10፥3፤ዕዝ 9፥6፤ኢዮ2፥8፤6፥29፤ 34፥33፤40፥4፤ሕዝ 6፥9፤ሮሜ12፥3
42፥7 ቍ8፤ኢሱ 1፥7፤ኢዮ9፥15፤32፥3
42፥8 ቍ7፤ዘፍ 8፥20፤20፥7፤ዘኍ 23፥1፡29፤ኢዮ 1፥8፤22፥30፤ሕዝ 45፥23፤ያዕ5፥15-16፤1ዮሐ5፥16
42፥9 ዘፍ19፥21፤ 20፥17፤ኢዮ2፥11፤ ሕዝ14፥14
42፥10 ዘዳ30፥3፤ ኢዮ1፥3፤መዝ14፥7፤ 85፥1-3፤126፥5-6፤ ፊል2፥8-9፤ያዕ5፥11
42፥11 ዘፍ37፥35፤ ኢዮ19፥13
42፥17 ዘፍ15፥15

[a]11 ዕብራይስጡ፣ *ኬሲታ* ይላል፤ ኬሲታ የገንዘብ ዐይነት ነው፤ ግን ክብደቱና መጠኑ በትክክል አይታወቅም

42፥5፤ እግዚአብሔርን የሰሙት ኢዮብ፣ የኢዮብ ሦስቱ ባልንጀሮች እንዲሁም ኤሊሁ ብቻ ነበሩ፤ ነገር ግን አሁን ኢዮብ እግዚአብሔርን አየ (ኢሳ 6፥5 ይመ)፤ ይህም በእምነት ዐይንና በመንፈሳዊ መረዳት ነው። ስለዚህ አሁን እግዚአብሔር ስለ ሕይወቱ ያለውን ዕቅድ (ቍ 2 ይመ) ሊቀበል ይችላል። *ዐይኔ አየችህ፤* በ19፥26 ላይ ለተሰጠው ተስፋ (ማብ ይመ) እንደ ቀዳሚ እጅ ገብ (ቀብድ) የሚቈጠር ነው።

42፥6 *ራሴን እንቃለሁ፤* የ9፥21 ማብ ይመ። ኢዮብ በእግዚአብሔር ላይ ስለ ተናገረው የድፍረት ቃል ራሱን ዝቅ በማድረግ (40፥4-5 ይመ) ንስሓ ይገባል። *በትቢያና በዐመድ፤* 30፥19 እና ማብ ይመ።

42፥7-9፤ ኢዮብ በመከራው ጊዜ በቃልና በተግባር ቢበድልም፣ በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ አገኘ፤ ወዳጆቹ ግን ተገሠጹ። ምክንያቱም በቀጣ ላይ ሳለና እግዚአብሔርን፣ “ለምን እንዲህ ይሆናል?” ባለበት ጊዜ እንኳን በእርሱ ፊት በቅንነት ለመናገር ቈርጦ ተነሥቶ ነበር። የኢዮብ አማካሪዎች ግን በቃላት ያሸበረቀ የተዋበ ሃይማኖታዊ ንግግር ቢያደርጉም እንኳ፣ እናከብረዋለን የሚሉትን አምላክ የሚያሳይ ሕያው ዕውቀት አልነበረበትም። ኢዮብ ከእግዚአብሔር ጋር ተነጋገረ፤ እነርሱ ግን ስለ እግዚአብሔር እናውቃለን በማለት ብዙ ሐሳብ አዥጎድጕደዋል፤ ከአጕል መንፈሳዊነትና ድፍረት የተነሣም የሌላቸውን ዕውቀት አለን እስከ ማለት ደርሰው ነበር። ኢዮብ ለምን እንደሚሠቃይም የሚያውቁ መሰላቸው።

42፥7-8 *አገልጋዬ... ኢዮብ፤* ይህ ሐረግ በዚህ ክፍል አራት ጊዜ ተጠቅሶአል።

42፥10፤ ኢዮብ ስሙን ላጠፉት ሰዎች ያደረገው ጸሎት፣ ጌታችን በማቴ 5፥44 ላይ ለአስተማረው ትምህርት የክርስቲያን በጎ ሕይወት እንዴት መሆን እንዳለበት ለማሳየት ከብሉይ ኪዳን የሚጠቀስ ግሩም ማስረጃ ነው። ይህ የኢዮብ ጸሎት ኢዮብ ወደ ቀድሞ ሀብቱ ይመለስ ዘንድ አዲስ ምዕራፍ የከፈተ ነው። *እንደ ገና አበለጸገው፤* በመዝ14፥7 ላይ የዚህ ሐረግ የዕብራይስጥ ትርጕም፣ “የሕዝቡን ምርኮ በሚመልስበት ጊዜ” (መዝ 14፥7) የሚል ነው።

42፥11፤ ከ16፥2፤ ከ19፥13 ጋር ያነጻጽሩ። *ጥሬ ብርና፤* በብሉይ ኪዳን ይህ ሐረግ የሚገኘው በዘፍ 33፥19 እና (በዚህ ቦታ ላይ የሚገኘውን ማብ ይመ) በኢሱ 24፥32 ላይ ብቻ ነው።

42፥12-16፤ በሰይጣን ይካሄድ የነበረው ዓለም አቀፋዊው መንፈሳዊ ጦርነት አሁን አብቅቶአል፤ ኢዮብም ቀድሞ የነበረውን ጤንነት ከማግኘቱም በላይ አሁን ባለሙሉ ሀብት ሆኖአል፤ ከእንግዲህ ኢዮብ በሥቃይ ውስጥ ይገኝ ዘንድ አስፈላጊ የሚሆንበት ምክንያት የለም። እግዚአብሔር ያለምክንያት እንድ ንሠቃይ አይፈልግም፤ እኛ በዚህ ዓለም እያለን እርሱ በመለኮት ምስጢሩ ያመጣውን ሥቃይ ማስተዋል ባንችልም (ኢሳ 55፥8-9) እርሱ ምንጊዜም ትክክል የሆነውን ነገር እንደሚሠራ ማመን ይኖርብናል።

42፥12፤ የኢዮብ የእንስሳት ሀብት በፊት ከነበረው (1፥3 ይመ) ይልቅ በዚህ ጊዜ በእጥፍ ጨምሮአል (ቍ 10 ይመ)።

42፥13 *ሰባት ወንዶችና ሦስት ሴቶች ልጆች፤* ከዚህ ቀደም የሞቱበትን ልጆች ለመተካት ነው (1፥2፡18-19 ይመ)።

42፥14 *ይሚማ፤* “ርግብ” ማለት ነው። *ቃሥያ፤* “ቀረፋ” ማለት ነው። *አማልቶያስ ቂራስ፤* “በቀላሉ ሊሰበሩ የሚችሉ ነገሮች ማስቀመጫ” ማለት ነው፤ ይህም እጅግ ተወዳጅ የሆነ የዐይን ቅባት ወይም ኵል ነው (ኤር 4፥30 ማብ ይመ)።

42፥15 *ከወንድሞቻቸው ጋር ርስት ሰጣቸው፤* ከዘኍ 27፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

42፥16 *አንድ መቶ አርባ ዓመት ኖረ፤* የነገድ አባቶች ረጅም የዕድሜ ዘመን ነው (የዘፀ 6፥16 ማብ ይመ)። *እስከ አራት ትውልድ ድረስ አየ፤* ዘፍ 50፥23 ይመ።

42፥17 *አርጅቶ፣ ዕድሜ ጠግቦ፤* 5፥26 እና ማብ እንዲሁም ዘፍ 25፥8 ይመ።

መጽሐፈ መዝሙር

መግቢያ

አሰያየሙ

“መዝሙራት” እንዲሁም “መጽሐፈ መዝሙር” የሚሉት ስያሜዎች የተወሰዱት ከሰፕቱዋጊንት (ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ ከተመለሰው ትርጒም) ላይ ሲሆን፣ እነዚህ ስያሜዎች በመጀመሪያ የአውታር መሣሪያዎችን (እንደ ክራር፣ መሰንቆና በገና የመሳሰሉትን) ቀጥሎም በልዩ ልዩ መሣሪያ ታጅበው የሚ ዘመሩትን መዝሙሮች ያመለክቱ ነበር:: ምንም እንኳ በመጽሐፈ መዝሙር ውስጥ የምናገኛቸው መዝ ሙሮች በአብዛኛው “ቴፊሎትም”(ጸሎቶች) ቢሆኑም፣ ሲወርድ ሲዋረድ በመጣው በዕብራውያን ልማድ ግን “ቴሒሊም”(“ውዳሴዎች”፤ የ145 ርእስ ማብ ይመ) የሚል ስያሜ ተሰጥቷቸዋል:: በመጽሐፉ ውስጥ ከተካተቱት ስብስቦች አንዱ “የእሴይ ልጅ የዳዊት ጸሎት” (72፥20) የሚል ርእስ የተሰጠው በዚህ ምክን ያት ነው::

የመጽሐፉ አሰባሰብ፣ አቀነባበርና የተጻፈበት ጊዜ

መጽሐፈ መዝሙር የስብስቦች ስብስብ ከመሆኑም በላይ አሁን ባለው ደረጃ ሊዘጋጅ የቻለው በብዙ ምእተ ዓመታት ሂደት ውስጥ ነው :: መጽሐፉ አሁን ያለውን የመጨረሻ ገጽታ የያዘው ከምርኮ በኋላ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ያገለግሉ በነበሩ ሹማምት ሲሆን፣ ይህም የሆነው በሦስተኛው ምእተ ዓመት ዓ.ቅ.ክ. ገደማ ነው:: መጽሐፉ የጸሎት መጽሐፍ (ማለትም የጸሎት፣ የውዳሴና የሃይማኖት መመሪያ መጽሐፍ) በመሆን በሁለተኛው (በዘሩባቤልና በሄሮድስ ዘመን) ቤተ መቅደስና በምኵራቦች ውስጥ ያገለግል ነበር:: በመጀመሪያው ምእተ ዓመት ላይ “መጽሐፈ መዝሙር ወይም የመዝሙር መጽሐፍ” በመባል ይታወቅ ነበር (ሉቃ20፥44፤ ሐሥ1፥20):: በዚያን ዘመን መዝሙራት የሚለው መጠ ሪያ በአይሁድ የብሉይ ኪዳን ቀኖና ውስጥ “ጽሑፎች” የሚል ርእስ የተሰጠውን ክፍል ይወክል ነበር:: ይህ መጽሐፍ በዚህ መልክ ተሰብስቦ ከመዘጋጀቱ በፊት በርካታ ስብስቦች ነበሩ:: እርግጥ መዝሙራቱ መሰብሰብና መዘጋጀት የጀመሩት በመጀመሪያው (የሰለሞን) ቤተ መቅደስ (ወይም በዳዊት ዘመን) በመጀመሪያ ዎቹ ዓመታት ላይ ሳይሆን አይቀርም፤ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ሥርዐተ ቅዳሴ መልክና ቅርጽ እየያዘ የመጣውም በዚያን ጊዜ ነበር:: ከዚህ ጊዜ ጀምሮ “የዳዊት ጸሎቶች” የሚለው መጠሪያ የተለመደ ሆነ:: በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እንዲካተቱ ከተደረጉት ሌሎች ስብስቦች ውስጥ የሚከተሉት ይገኙበታል፤ (1) የቆሬ ልጆች መዝሙር (መዝ42-49፤84-85፤87-88)፤(2) የአሳፍ መዝሙር (መዝ50፤73-83) እንዲሁም (3) የመዓርግ መዝሙር (መዝ120-134)::

መጽሐፉ በየጊዜው ከተሰበሰቡ መዝሙሮች የተዘጋጀ መሆኑን የሚጠቁሙ ሌሎች ማስረጃዎች አሉ:: መዝ1-41 (ክፍል አንድ) “ያህዌ” (እግዚአብሔር) የሚለውን ስመ እግዚአብሔር ብዙ ጊዜ ሲጠ ቀም፣ መዝ42-72 (ክፍል ሁለት) ደግሞ “ኤሎሂም” (“እግዚአብሔር /አምላክ”) የሚለውን ብዙ ጊዜ ይጠቀ ማል:: ይሁን እንጂ በክፍል ሁለት ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ የምናገኘው ስመ እግዚአብሔር (“ኤሎ ሂም”) በክፍል አንድ ውስጥ ተጠቅሶ ከምናገኘው (“ያህዌ”) ለምን እንደ ተለየ የተገለጸ ነገር የለም፤ የሆነ ሆኖ ሁለቱም ስሞች በእስራኤል ንጉሥ መንግሥ ከጀመረበት ጊዜ አንሥቶ የታወቁ መሆናቸውን መናገር ይቻላል:: ከዚህ በተጨማሪ መዝ93-100 ከእስራኤል ታሪክና እምነት ጋር ተያይዞ የተሰበሰበ ይመስላል (በ9፥31፤96፥10፤97፥1፤99፥1 ላይ “እግዚአብሔር ነገሠ” የሚለውን ይመ):: በተመሳሳይ ርእስ ዙሪያ የተጐዳኙ ሌሎች መዝሙሮችም አሉ፤ እነርሱም መዝ111-118 (“የግብፃውያን ሃሌል”)፣ መዝ 138-145 (በየመዝሙሮቹ ርእስ ላይ “የዳዊት” የሚል ቃል ተጠቅሶአል) እንዲሁም መዝ 146-150 (እግዚአብሔርን አመስግኑ የሚል ሐረግ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶአል) ናቸው:: “ታላቁ ሃሌል” (መዝ120-136) በመባል የሚታወቀው ክፍል ዕውቅና ይኑረው ወይም አይኑረው ምንም የሚታወቅ ነገር የለም:: (የሚጠ ሩበትን ስም ከክርስቲያኖች ሥርዐተ ቅዳሴ የወሰዱት ሰባቱ “የንስሓ መዝሙሮች” በአይሁድ የመዝሙ ራት ስብስብ ውስጥ እንደ አንድ ክፍል ተደርገው አይታዩም፤ የመዝ6 መግቢያን ይመ)::

መጽሐፈ መዝሙር 150 መዝሙሮችን ይዟል፤ ይህም የሆነው በልዩ ልዩ አርታዕያን ከተዘጋጀ በኋላ ነው:: የሰብዓ ሊቃናት ትርጒምና የዕብራይስጡ ቅጅ፣ መጽሐፉ 150 መዝሙሮች እንዳሉት ቢ ያመ ለክቱም ወደዚህ ቍጥር የሚደርሱት ግን በተለያየ መንገድ ነው:: ቍጥሩ ሲሰላ የሰብዓ ሉቃናት ትርጒም አንድ ተጨማሪ መዝሙር አለው (ሆኖም መዝ151 ብሎ በግልጽ አይጠቅስም)፤ እንዲሁም መዝ9-10 እና መዝ114-11 አንድ መዝሙር ሲያደርጋቸው፣ መዝ116 እና መዝ147ን እያንዳንዳ ቸውን ሁለት መዝሙሮች ያደርጋቸዋል:: እዚህ ላይ አንድ የሚያስደንቅ ነገር ይታያል፤ ይኸውም የሰብዓ ሊቃናቱ ትርጒምና የዕብራይስጡ ቅጅ መዝ 42-43 እንደ ሁለት መዝሙሮች አድርገው ይወስዷቸ ዋል፤ በመሠረቱ ግን አንድ መዝሙር ናቸው::

መጽሐፈ መዝሙር በአምስት መጻሕፍት ይከፈላል (መዝ1-41፤42-72፤73-89፤90-106፤107-150)፤ እያንዳንዱ መጽሐፍ የሚያበቃው በቃለ ውዳሴ ነው (41፥13፤ 72፥18-19፤ 89፥52፤ 106፥48፤150 ይመ):: ቀደም ሲል እንደ ተመለከተው፣ የመጀመሪያዎቹ ሁለት መጻሕፍት ቅድመ ምርኮ ሳይሆኑ አይቀርም:: የተቀረው መዝሙር በሦስት መጻሕፍት የተከፈለውና በድምሩ አምስት መጻሕፍት እንዲሆኑ የተደረ

ገው ምናልባት ከአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ጋር እንዲመሳሰል ለማድረግ ነው:: ከእነዚህ ክፍፍሎች (በመዝ106 እና 107 መካከል) ውስጥ አንዱ ቢያንስ በኋሊብ የተደረገ ነው (የመዝ 107 መግቢያ ይመ):: መጽሐፉ በአምስት ከመከፈሉ በስተቀር እንደ አንድ መጽሐፍ ሊታይ ስለሚችል፣ የራሱ መግቢያና (መዝ 1-2) መደምደሚያ (መዝ146-150) አለው:: በመዝሙሩ ውስጥ የሚገኙት ማብራሪያዎች መዝሙሩ በዚህ መልክ ሊከፈል ስለቻለበት ምክንያት ተጨማሪ ሐሳብ ይሰጣሉ::

ጸሓፊውና አርእስቶቹ

ከ150 መዝሙራቱ መካከል ርእስ የሌለው መዝ34 ብቻ ነው (በሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ላይ ደግሞ መዝ17 ብቻ ነው):: እነዚህ በተለምዶ "ባለቤት /ወላጅ የለሽ መዝሙራት" በመባል የሚታወቁት በአብዛኛው የሚገኙት ከመጽሐፍ 3-5 ባሉት ክፍል ነው፤ የሚገኙትም ችምችም ብለው ነው (መዝ91፤93፤97፤99፤104፤107፤111፤119፤135፤137፤146፤150):: በመጽሐፍ 1 እና 2 ውስጥ ርእስ የሌላቸው መዝ12፤10፤33፤43፤71 ናቸው፤ እርግጥ መዝ 10 እና 43 ተከታይ መዝሙሮች ናቸው:: የርእሶቹ ይዘት ቢለያይም በጥቅሉ ግን ከዚህ እንደሚከተለው ሊመደቡ ይችላሉ፤ እነዚህም (1) ጸሓፊ፣ (2) የሰብሳቢው (የአካቢው) ስም፣ (3) የመዝሙሩ ዐይነት፣ (4) የሙዚቃ (የዜማ) ምልክቶች፣ (5) ሥርዐተ ቅዳሴዎች፣ (6) የመዝሙራቱ ዐላማ ናቸው:: ለዝርዝር ማብራሪያ በየመዝሙሮቹ መግቢያ ላይ የሚገኙትን ርእሶች ይመ::

መጽሐፉን በጥልቀት ለማጥናት የሞከሩ ሰዎች በርእሶቹ ጥንታዊነትና ተዓማኒነት ላይ አልተስማሙም:: ብዙዎቹ ርእሶች ቅድመ ምርኮ በመሆናቸው፣ የሰብዓ ሊቃናት ተርጓሚዎች እንኳ ትርጒማቸውን በውል ሊያውቁት አልቻሉም:: ከዚህም በላይ የጸሓፊውን ስምና ርእስ ከጽሑፉ ጋር አያይዞ ማቅረብ በጥንት ዘመን የተለመደ ነበር:: በሌላ በኩል ደግሞ በሰብዓ ሊቃናቱ ትርጒምና በዕብራይስጡ ቅጆች መካከል የተደረጉ ንጽጽሮች እንደሚያሳዩት፣ በርእሶቹ መካከል ልዩነት አለ:: የምሁራኑ ውይይት የሚያተኩረው ከፍ ሲል በተጠቀሱት በተራ ቍጥር 1 እና 6 ላይ ነው::

መዝሙራቱ የተደረሱበትን ጊዜ የሚያመለክቱት ርእሶች የተጻፉት ከ1ኛና 2ኛ ሳሙኤል መጻሕፍት ላይ እንደተወሰዱ ተደርገው ነው:: በተጨማሪም ርእሶቹ ከመዝሙራቱ ይዘት ጋር አይጣጣሙም:: ይህም አንድ ጥርጥጣሬ አስከትሏል፤ ይኸውም ለመዝሙራቱ ርእስ የተሰጣቸው ከሰዎች ሕይወት ታሪክ ጋር ለማስማማት ታስቦ ነው:: ይሁንና የምልክቶቹ ቍጥር ውሱን የሆነው ለምንድን ነው? የመዝሙራቱስ ርእስ ከይዘቱ ጋር ያልተጣጣመው ለምንድን ነው? ውይይቱ በሁለቱም አቅጣጫ ይሄዳል::

የመዝሙሩን ጸሓፊም በተመለከተ የተለያዩ አስተያየቶች ተሰጥተዋል:: ምልክቶቹም ቢሆኑ አከራካሪ ናቸው:: ምክንያቱም ይህን ለመግለጽ የገቡት ሐረጎች በሙሉ ጥቅል እንጂ ዝርዝር ሐሳብ የላቸውም:: ስሞቹ የሚያመለክቱት መዝሙራቱ የተሰበሰቡት በተወሰኑ ሰዎች መሆናቸውን ነው ("የአሳፍ" ወይም "የቆሬ ልጆች"):: የመዝሙሩ ጸሓፊ ዳዊት ነው የሚለው አመለካከት ብዙ ችግር ባያኖርበትም፣ መጽሐፉ በአንድ ወቅት ዝነኛ ዘማሪና ሙዚቀኛ የነበረውን ሰው መዝሙሮች ይዟል:: መዝሙሮቹ ስለ ዳዊት ወይም ከዳዊት ቤት ስለሚወጡት ንጉሦች ያትታሉ::ይሁንና የትኞቹ መዝሙሮች በዳዊት እንደ ተጻፉ በትክክል መናገር አይቻልም:: በዳዊት እንደ ተጻፉ የሚነገርላቸው መዝሙሮችም ቢሆኑ ከዳዊት በኋላ ስላለው ዘመን የሚያወሱ ናቸው (ለምሳሌ የመዝ30 ርእስ፤ የመዝ69 መግቢያንና የመዝ122 ርእስ ይመ):: ከዚህ በተጨማሪ በርእሶቹ ላይ ገብቶ የምናገኘው "ዳዊት" የሚለው ስም ከእርሱ ቤት የሚወጡትን ነገሥታት ያመለክታል::

"ሴላ" የሚለው ቃል የሚገኘው በ39 መዝሙሮች ላይ ነው:: ከሁለቱ በስተቀር (መዝ 140፤143፤ ሁለቱም በዳዊት የተጻፉ ናቸው) የተቀሩት በሙሉ የሚገኙት በመጽሐፍ 1-3 ላይ ነው:: ይህ ቃል በዕንባቆም 3 ላይ ይገኛል:: የቃሉን ትርጒም በተመለከተ ብዙ አስተያየቶች ቢኖሩም፣ እንደ እውነቱ ከሆነ ግን ምንም የሚታወቅ ነገር የለም:: ምናልባት የሥርዐተ ቅዳሴ ምልክት ሊሆን ይችላል:: ባንጻሩም ቃሉ በዕብራይስጡ ቅጂ ላይ ስለ መገኘቱ አጠያያቂ ነው::

የመዝሙራቱ ዐይነት

የመዝሙራቱ ርእሶች በጥንት ጊዜ የነበረውን የአከፋፈል ሥርዐት እንድናስተውል ይረዱናል:: እነዚህም፣ (1) ሚዝሞር ("መዝሙር")፤ (2) ሺጋዮን (የመዝ7 ርእስ ማብ ይመ)፤ (3) ሚክታም (የመዝ 16 ርእስ ማብ ይመ)፤ (4) ሺር ("ዝማሬ")፤ (5) ማስኪል (የመዝ32 ማብ ይመ)፤ (6) ቴፊላህ ("ጸሎት")፤ (7) ቴሂላህ ("ምስጋና")፤ (8) ሌሃዝክሪ ("በእግዚአብሔር ፊት ለመታሰብ የሚቀርብ ምስጋና")፤ (9) ሌቶዳህ ("ውዳሴ" ወይም "ምስጋና")፤ (10) ሌላሜድ ("ትምህርት")፤ (11) ሺር የዲዶት ("የፍቅር መዝሙር" ማለት በሠርግ ላይ የሚዘመር) ናቸው:: የእነዚህ ስያሜዎች ትርጒም ግን በትክክል አይታወቅም::

የመዝሙራቱን ይዘት በዝርዝር ያጠኑ ሰዎች መዝሙራቱን በተለያዩ ፈርጆች ለመመደብ ተገደዋል፤ ይህም መዝሙራቱን አመቺ በሆነ መንገድ ለማጥናት በር ከፍቷል:: ዋና ዋናዎቹ የመዝሙሮች ዐይነት ከዚህ የሚከተሉት ናቸው፤ (1) የግለ ሰቦች ጸሎት (መዝ3፤7-8)፤ (2) እግዚአብሔር ማዳኑን ያሳያቸው ግለ ሰቦች/ያቀረቡት ምስጋና (መዝ30፤34)፤ (3) የኅብረተ ሰቡ ጸሎት (መዝ12፤44፤79)፤ (4) እግዚአብሔር ማዳኑን ያሳያቸው ኅብረተ ሰቦች ያቀረቡት ምስጋና (መዝ66፤75)፤ (5) በእግዚአብሔር የሚታመን ሰው የተናገረው ቃል (መዝ11፤16፤52)፤ (6) የእግዚአብሔርን ታላቅነትና በጎነት ለመወደስ

የቀረበ መዝሙር (መዝ8፤19፤29፤65)፤ (7) እግዚአብሔር በመላው ዓለም መንገሡን የሚያውጅ መዝሙር (መዝ47፤93-99)፤ (8) የእግዚአብሔር ከተማ የጽን መዝሙር (መዝ46፤48፤76፤ 84፤ፃ22፤126፤129፤137)፤ (9) እግዚአብሔር ስለ ቀባው ንጉሥ የቀረበ ንጉሣዊ መዝሙር (መዝ2፤18፤20፤ 45፤72፤89፤110)፤ (10) የተሳላሚዎች መዝሙር (መዝ120-134)፤ (11) የቅዳሴ መዝሙር (መዝ15፤24፤68)፤ (12) የትምህርት መዝሙር (1፤34፤37፤73፤112፤119፤128፤133)።

ይህ አፈራረጅ ራሱ ተወራራሽ ነው። ለምሳሌ "የግለ ሰቦች ጸሎት" የተባለው የንጉሡን ጸሎት ወይም የኅብረተ ሰቡን ጸሎት ሊያካትት ይችላል። ይሁንና ተመሳሳይ ይዘት ያላቸውን መዝሙሮች ጐን ለጐን ማጥናት የራሱ የሆነ ጠቀሜታ አለው። መዝሙራቱ የሚዘመሩበት ቀን አላቸው የሚለው አመለካከት ግን ይሄን ያህል አሳማኝ አይደለም። በዚህ ረገድ የተሰጠውን ማብራሪያ በየመዝሙራቱ መግቢያ ላይ ይመ።

ከእነዚህ መዝሙሮች ውስጥ የጸሎት መዝሙሮች (በግለ ሰቦችም ሆነ በኅብረተ ሰቡ የቀረቡት) እጅግ ውስብስብ ናቸው። መዝሙረኛው አቤቱታውን ለእግዚአብሔር የሚያቀርበው በተለያዩ ቋንቋዎች ነው፤ (1) ወደ እግዚአብሔር በመጮኽ፤ "እግዚአብሔር ሆይ"፣ "አምላኬ ሆይ"፣ "አዳኜ"፤ (2) አቤቱታውን በመደርደር፤ "ተነሥ"፣ "መልስልኝ"፣ "እርዳኝ"፣ "ታደገኝ"፤ (3) ጭንቀቱን በመግለጽ፤ "ብዙዎች ተነሥተውብኛል"፣ "ክፉዎች አሳደውኛል"፣ "ተጨንቄአለሁ"፤ (4) በእግዚአብሔር ላይ ያለውን ጥያቄ በመናገር፤ "ስለ ምን ተውኸኝ"፣ "ፊትህን ከእኔ የምትሰውረው እስከ መቼ ነው"፤ (5) ይግባኙን በማስታወቅ፤ "ከእኔ አትራቅ"፣ "ፍረድልኝ"፤ (6) እግዚአብሔር ልመናውን እንዲያደምጥ በማድረግ፤ "መሸሸጊያዬ አንተ ነህ"፣ "ስለ ስምህ ብለህ"፤ (7) በባላጋራዎቹ ላይ ክሱን በማቅረብ፤ "በአፋቸው እውነት የለም"፣ "ጨካኝ ሰዎች ነፍሴን ተመኙ"፤ (8) እግዚአብሔር ጠላቶቹን እንዲበቀልለት በመለመን፤ "ይዋረዱ"፤ (9) ንጽሕናውን በማስታወቅ፤ "በጽድቅ ተመላለስሁ"፣ "ያለ ምክንያት ጠሉኝ"፤ (10) ኀጢአቱን በመናዘዝ፤ "አንተን በድያለሁ"፣ "በደሌን እናዘዛለሁ" (11) እምነቱን በመግለጽ፤ "አንተ ጋሻዬ ነህ"፣ "አንተ ትመልስልኛለህ"፤ (12) እግዚአብሔር የሚታደገው ከሆነ ምስጋና ለማቅረብ ቃል በመግባት፤ "ስለ ኀይልህ እዘምራለሁ"፣ "ከንፈሮቼ ያመሰግኑሃል"፤ (13) ውዳሴ በማቅረብ፤ "እግዚአብሔርን ከእኔ ጋር ከፍ ከፍ አድርጉ"፣ "እግዚአብሔርን አመስግኑ"፤ (14) የሚያመሰግንበትን ምክንያት በመግለጽ፤ "ታድገኸኛልና"፣ "እግዚአብሔር የምስኪኖችን ጸሎት ይሰማል"።

ምንም እንኳ በሚቀርቡት ጸሎቶች ሁሉ ውስጥ እነዚህ ሁሉ ነገሮች ይታያሉ ለማለት ባያስደፍርም፣ ሁሉም ግን የአቤቱታ ጸሎቶች አካል ናቸው። በጥቅሉ የሚያሳዩን የፍርድ ቤት ገጽታን ነው። መዝሙረኛው አቤቱታውን በሰማያዊው ንጉሥ ዳኛ ፊት ያቀርባል። ክፉዎች ጠላቶች ሲያስጨንቁት፣ ያለበትን ሁኔታ በማስታወቅ ንጽሕናውን ይናገራል፤ ከዚያም እግዚአብሔር ጠላቶቹን እንዲበታትንለትና ቅን ፍርዱንም እንዲሰጠው ይለምናል። በእግዚአብሔር እጅ መከራ ሲደርስበት (እግዚአብሔር ባላጋራው ሲሆን)፣ ኀጢአቱን ይናዘዛል፤ ምሕረትም ይጠይቃል። በጸሎቶቹ ውስጥ የተጠቀሱትን የተለያዩ ንግግሮችና የፍርድ ውሳኔዎች ልብ ብሎ መመልከት ተደራስያን መዝሙሩን ይበልጥ እንዲረዱ ያግዛቸዋል።

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

ምንም እንኳ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ብዙ ጸሎቶች ቢገኙም፣ መዝሙሩ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የተጻፈው ግን በግጥም መልክ ነው፤ በብሉይ ኪዳን ውስጥ የሚገኙ ጸሎቶች ሁሉ የተጻፉት በግጥም መልክ አይደለም (1ነገ8፥23-53፤ ዕዝ9፥6-15፤ ነህ9፥5-37፤ ዳን9፥4-19 ይመ)። ወይም ደግሞ የውዳሴ ቃሎች ሁሉ የተጻፉት በግጥም መልክ አይደለም (1ነገ8፥15-21 ይመ)። መዝሙራቱ ልብ የሚነኩ፣ ምስል የሚከስቱና ሐሳብ የሚጨብጡ ናቸው። በምስል፣ በተነጻጻሪ ዘይቤና በተለዋጭ ዘይቤ የተሞሉ ናቸው። በተመሳሳይ ድምፅ የሚጨረሱ ወይም የሚጀምሩ ስንኞችን ማግኘት የተለመደ ነው። ቃልን ወይም ሐሳብን መድገምና ተመሳሳይ ትርጒም ያላቸውን ቃላት አንዱን በአንዱ ላይ መከመር ሌላው ባሕርያቱ ናቸው። ቁልፍ ቃላት በጸሎቱ ወይም በመዝሙሩ ውስጥ የሚገኙትን ዐበይት ጭብጦች የሚያጎለምሱ ናቸው። እያንዳንዱ መዝሙር የተቀነበበው በመግቢያውና በመደምደሚያው ላይ በሚገኙ ተመሳሳይ ቃላት ነው።

የዕብራይስጥ ግጥሞች ቤት አይመቱም። የግጥሞቹ ዐቢይ ባሕርይ ጒድኝት ነው። የግጥሙ ስንኞች ሁለት (አንዳንድ ጊዜ ሦስት) እኩል (ተመጣጣኝ) ክፍል አላቸው። ሁለተኛው ክፍል የመጀመሪያውን ክፍል በተመሳሳይ ጒድኝት የሚያስተገባ ወይም በተቃርኖ ጒድኝት የሚያነጻጽር ነው። እነዚህ ጒድኝቶች ጥቅል እንጂ በሁለቱ መሠረታዊ ስንኞች ውቅር ውስጥ ባለቅኔው ሊያሳይ የሞከራቸውን ልዩ የአገላለጽ ስልቶች ሙሉ በሙሉ የሚገልጹ አይደሉም። ይሁንና አንባቢው ልዩነቶቹን ለማወቅ እንዲችል ይረዱታል።

የዕብራይስጡ ግጥም ስንኞች (ወይም የስንኝ ክፍሎች) የሚጀምሩትና የሚጨርሱት የት እንደ ሆነ በትክክል መለየት አይቻልም። የሰብዓ ሊቃናቱ ትርጒም እንኳ ስንኞቹን የሚጀምረውና የሚጨርሰው ከዕብራይስጡ በተለየ መንገድ ነው። እንግዲህ ዘመናዊ ትርጒሞች ቢለያዩ የሚያስደንቅ አይደለም።

ከዚህ ጋር የሚያያዘው ችግር የዕብራውያን ባለ ቅኔዎች የአጻጻፍ ዘዬ በጣም አጭርና አንድ ወይም ሁለት ቃላትን በማጓደፍ ላይ የተመሠረተ መሆኑ ነው። የቃላቱን አገባብና ዝምድና የምናው

ቀው ከዐውደ ንባቡ ነው:: ከአንድ በላይ አማራጮች ሲኖሩ፣ ተርጓሚው አሻሚ ነገር ውስጥ ይወድ ቃል:: የትኛው ቃል ወይም ሐረግ ከየትኛው ስንኝ (ክፍል) ጋር ተያይዞ መነበብ እንዳለበት በትክክል አያውቅም::

የዕብራይስጥ ግጥሞች የአንጓ ውቅር ሌላው አከራካሪ ጕዳይ ነው:: በመዝ42-43፤57 ላይ እንደ ሚታየው የግጥሙ አንጓዎች ተለይተው የሚታወቁት በተደጋጋሚ ተጠቅሰው በሚገኙት አዝማቾች ነው:: በመዝ110 ላይ ሁለት እኩኩል (ተመጣጣኝ) አንጓዎች የተከፈሉት በየመግቢያዎቹ ላይ በሚገኙት ንግሮች ነው (የመዝ132 መግቢያን ይመ)፤ መዝ119 ደግሞ ለእያንዳንዱ የዕብራይስጥ ፊደሎች ስምንት ስንኞችን ሰጥቷል:: በአብዛኛው ግን እንዲህ ዐይነት የመለያ ምልክቶች አልሰጡም:: ይህ ትርጕም (አመት) የግጥሞቹን አንቀጽ ("አንጓ" ያልናቸውን) ለመለየት ክፍት ቦታዎችን ትቶአል:: እንዲህ የተደረገው በብዙ ጥናት በመሆኑ፣ አንባቢው እንዲከተላቸው እንመክራለን:: ይሁንና አንዳንድ ጊዜ የአ ንቀጾቹ (የአንጓዎቹ) አከፋፈል አጠያያቂ ይሆናል፤ በዚህ ጊዜ አጠያያቂ የሆነው ነገር በማጥኛ ጽሑፉ ውስጥ ተብራርቷል::

1) ጸሐፊዎቹ መዝሙራቱን በሚጽፉበት ጊዜ በአእምሮአቸው አንድ አጠቃላይ ሐሳብ ይዘው እንዲጻፉ መዝሙሮቹን በጥንቃቄ በማጥናት ማወቅ ይቻላል:: ይህ አባባል እውነት መሆኑን የምና ውቀው፣ ባለ ቅኔው መዝሙሮቹን ሲጽፍ እያንዳንዱ የዕብራይስጥ ፊደሎች አንድ አንጓ (በመዝ 111-112) ወይም አንድ ስንኝ (በመዝ25፤34፤145) ወይም ሁለት ስንኝ (በመዝ 37) ወይም ስምንት ስንኝ (በመዝ 119) በመስጠት የተለየ የአጻጻፍ ዘዬ መጠቀሙን ስናስተውል ነው:: በተጨማሪም መዝ33፤38፤103፤ እያንዳንዳቸው 22 ስንኝ አላቸው፤ ይህም ከዕብራይስጡ የፊደል ገበታ ጋር ለማመ ሳሰል የተደረገ እንደ ሆነ ምንም ጥርጥር የለውም (በሰቆቃወ ኤርምያስ መግቢያ ላይ "ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ):: የጥንት ሰዎች አንድን ነገር በቃላቸው ለመያዝ የሚሞክሩት በዚህ ዐይ ነት ዘዴ መሆኑን ታሪካቸው ይመሰክራል:: ፊደሎቹ ውስብስብ የሆኑ ነገሮችን በቀላሉ ለማስታወስ የሚረዱ ምልክቶች ናቸው::

ሌሎች የአጻጻፍ ዘዬዎችም ጥቅም ላይ ውለዋል:: ከእነዚህም ውስጥ አንዱ "እኩኩል" የሚባለው ነው:: ይህም ማለት ለእያንዳንዱ አንጓ የሚሰጡት ስንኞች በቍጥር እኩል ናቸው (ለምሳሌ መዝ12፤41 ይመ):: በዚህ ዐይነት የሚጻፉ መዝሙሮች (1) መግቢያና መደምደሚያ፣ (2) ዐቢይ ሐሳብ አላቸው:: የአጻጻፍ ዘዬዎቹን ይበልጥ የምናደንቀው በጥልቀት ስናጠናቸው ነው::

ትምህርተ መለኮቱ

መጽሐፈ መዝሙር በአብዛኛው የጸሎትና የውዳሴ መጽሐፍ ነው:: ለእግዚአብሔር የሚናገረው በጸሎት ነው፤ ወደ እግዚአብሔር የሚቀርበው ደግሞ በምስጋና ነው:: ምንም እንኳ አልፎ አልፎ የጽድ ቅን መንገድ የሚያስተምር መጽሐፍ ቢሆንም፣ ስለ "ምስጢራት" የሚያስተምር መጽሐፍ ግን አይደ ለም:: እንግዲህ ትምህርተ መለኮቱ ረቂቅ ወይም በሥርዐት የተዋቀረ ሳይሆን፣ በንስሓና በምስጋና የተ ቀረጸ ነው::

መጽሐፈ መዝሙር የብዙ ልዩ ልዩ መዝሙሮች ስብስብ ነው፤ የተጻፈውም ለተለያየ ዐላማና በብዙ ምእተ ዓመታት ጊዜ ውስጥ ነው:: በመሆኑም ስለ ትምህርተ መለኮቱ ስንነጋገር ዐቢይ የሆኑትን ብቻ ለመምረጥ እንገደዳለን:: ይህም ሆኖ ሙሉ ማብራሪያ መስጠት አይቻልም:: እያንዳንዱ መዝሙር የራሱ የሆነ ትምህርተ መለኮት አለው፤ በሌላ አነጋገር በመጽሐፉ ውስጥ እያደገ የሚሄድ አንድ ወጥ ሐሳብ የለም::

2) የመዝሙሩ አርታዕያን ይህን መዝሙር የጻፉት ያገኙትን ነገር ሁሉ መሠረት በማድረግ አይደለም:: በጽሑፉ ውስጥ በየዘመኑ የተሰሙ ድምፆች እንደሚመጡ ያውቃሉ፤ ይሁንና አንዱም ከነቢ ያቱና ከሕጉ ድምፅ አይወጻደሩም::

የመዝሙሩ የሕይወት፣ የታሪክና የፍጥረት ማእከል እግዚአብሔር ነው:: እግዚአብሔር የሰማይና የምድር ንጉሥ በመሆኑ፣ ፍጥረት ሁሉ ለእርሱ ይገዛል:: ሁሉን የፈጠረና ሁሉን የሚኖር እርሱ ነው:: ፍጥረታት የክብሩ መጐናጸፊያ ናቸው:: እርሱ ስላዘዛቸው በሥርዐት ይኖራሉ:: እርሱ ስለሚጠብቃቸው ከመበተን፣ ከመታወክና ከመጥፋት ድነዋል:: እርሱ ልዑል ስለ ሆነ የሚገዙትም ሆነ የሚመሩት በእርሱ ዐላማ ነው:: እርሱም ስለሚገዛቸውና ስለሚመራቸው በሥርዐት ይንቀሳቀሳሉ:: ሥነ ፍጥረትና ታሪክ የምንለው ነገር ሁሉ አንድ ጌታ አላቸው፤ በእርሱ ትእዛዝ በአንድነት ይነቀሳቀሳሉ:: የታላቁ ንጉሥ ክብር የተገለጠውም በሥነ ፍጥረቱ ነው:: እግዚአብሔር መልካም (ጠቢብ፣ጻድቅ፣ታማኝ፣ ቸር፣ መሓሪ) ነው፤ በመሆኑም ልንታመንበት ይገባል:: ደግሞም እግዚአብሔር ታላቅ (በዕውቀቱ፣ በሐሳቡ፣ በሥራው) ነው፤ በመሆኑም ልንሰግድለት ይገባል:: ቅዱስ አምላክ መሆኑን ያሳየው በመልካምነቱና በጌት ነቱ ነው:: ንጉሥ፣ የሥነ ፍጥረት ጌታና ልዑል በመሆኑ፣ የሚቃወሙትን፣ የሚክዱትንና የሚንቁትን ኀይሎች ከቶ አይታገሥም:: ሕዝቦችን ሊገዛ ይመጣል፤ ያን ጊዜ ሰዎች ሁሉ ይሰግዱለታል:: የመዝሙረ ኛው ተስፋ ይህ እንደ ሆነ መገመት አያዳግትም:: መንግሥቱም ትመጣለች:: ተቃዋሚዎቹን ይበቀላል፤ ፍጥረትን ከዐመፀኝነት ያነጻል፤ ይህም የታሪክ መደምደሚያ ይሆናል::

እግዚአብሔር ፍጥረት ሁሉ የሚደገፍበት ታላቅ ንጉሥ በመሆኑ፣ በሰው እጅ በተሠሩ ሌሎች አማ ልክት የሚታመኑትንና በራሳቸው ነገር የሚመኩትን ትዕቢተኞች ይቃወማል:: እንደዚህ ዐይነት ሰዎች የዚህን ዓለም ሀብት፣ ክብርና ዝና ለማግኘት ሲሉ የማይፈነቅሉት ድንጋይ፣ የማይመሱት ጉድጓድ

የለም፣ ደግሞም ሕግ የለሾችና በዝባገሮች ናቸው:: በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እንዲህ ዐይነቱ "ትዕቢት" የክ ፋት ሁሉ ምንጭ ነው:: ትዕቢተኞች የበለጸጉ ቢመስላቸውም፣ መጨረሻቸው ግን ሞት ነው:: እግዚ አብሔር የሚወደው በማናቸውም ሁኔታ ውስጥ እርሱን ተስፋ የሚያደርጉ ትሑታንን ነው:: ስለዚህ እግዚአብሔርን መፍራት፣ በእርሱ መታመንና ለእርሱ መታዘዝ የጥበብ ሁሉ መጀመሪያ ነው (111፥10):: በመጨረሻም ትሑታን ምድርን ይወርሳሉ፤ የእግዚአብሔርን ፊት እንዳያዩ ሞት እንኳ ሊከለክላቸው አይችልም::

መዝሙረኛው ስለ እግዚአብሔርና ስለ መንግሥቱ እንዲሁም ስለ እግዚአብሔር ሰዎች ያለው የወደፊት ተስፋ አንዳንድ ጊዜ ጥቅል ቢሆንም ጽኑ ነው:: መዝሙሩን ከጻፉት ሰዎች መካከል ዘመንን ከሁለት ቦታ ከፍለው (ክፉ የሆነውን የአሁኑን ዘመንና የሚመጣውን የጽድቅና የሰላም ዘመን) የተመለ ከቱ የሉም:: እንዲህ ያለው አመለካከት ብቅ ማለት የጀመረው በብሉይ ኪዳንና በአዲስ ኪዳን ዘመን መካከል በተጻፉ ሥነ ጽሑፎች ውስጥ ነው:: ይህም ቀደም ሲል በነቢዩ ዳንኤልና (12፥2-3) በኢሳይያስ (65፥17-25፤ 66፥22-24) ትንቢት ተመልክቶአል:: ይህ አመለካከት ይበልጥ ተስፋፍቶ የተነገረው በአዲ ሱስና በሐዋርያት ነው::

እግዚአብሔር ታላቅ ንጉሥ በመሆኑ፣ በሰዎች መካከል ፍትሕን ማስፈን የሚችል እርሱ ብቻ ነው (ራሳችን ብንበቀል ግን ድትጊቱ እንደ "ትዕቢት" ይቈጠራል):: ሰዎች ሲበደሉና ሲጨቈኑ አቤቱ ታቸውን ሊሰማ የሚችል እውነተኛ ዳኛ እርሱ ብቻ ነው:: ምድራዊ ዳኞች ከጥቅም የተነሣ ወይም ከኀይል የተነሣ ወይም ከፍርሃትና ከሙስና የተነሣ ትክክለኛ ዳኝነት መስጠት አይችሉም:: እግዚአብሔር ግን ለተጨቈኑና ለተበደሉ ሁሉ ታማኝና ብርቱ ጠበቃ ነው:: እርሱ ሐሳብንና ልብን ሁሉ መመርመር የሚችል ነው:: በእርሱ ዘንድ አንዳች የተሰወረ ነገር የለም:: የሐሰት ምስክር ፍርዱን ሊያጣምም አይችልም:: ወደ እርሱ የሚቀርቡትን አቤቱታዎች ሁሉ ያደምጣል:: መልካምና ታማኝ ዳኛ በመሆኑ፣ የተጨቈኑትንና የተበደሉትን ነጻ ያወጣል፤ ጠላቶቻቸውንም ሁሉ ድል ያደርጋል:: መዝሙረኛው "እኔ ምስኪንና ድኻ ነኝ" ስለዚህ ታደገኝ፤ ከዚህ ሁሉ "ነጻ የማታወጣኝ ለምንድን ነው? ዝም የምትለው እስከ መቼ ነው?" በማለት ወደ እግዚአብሔር የሚጮኸው በዚህ ምክንያት ነው::

እግዚአብሔር በምድር ሁሉ ላይ ታላቅ ንጉሥ በመሆኑ፣ በዓለም ካሉት ሕዝቦች መካከል እስራ ኤልን የራሱ ሕዝብና "ርስቱ" አድርጎ መረጠ:: በታላቅ ክንዱም በዓለም ካሉት ኀያላን እጅ ነጻ አወጣቸው:: የሚኖሩበት ምድር (ከአሕዛብ መንግሥታት የወሰደውን) ሰጣቸው:: ከእነርሱ ጋር በቃል ኪዳን በመተሳሰር የተዋጁ ሕዝብ አደረጋቸው:: የሕዝቡም ዕድል ፋንታ በዚሁ ቃል ኪዳን ላይ የተመ ሠረተ እንዲሆን አደረገ:: ስለ እርሱ የሚመሰክረውን የቃሉን መገለጥ ሰጣቸው:: በቃሉም አማካይነት ተስፋውን ገለጠላቸው፤ ፈቃዱንም አወጀ:: በተደረገው ቃል ኪዳን መሠረት እስራኤል ለሰማይ አምላኳ በመታመን በአሕዛብ መካከል መኖር ይጠበቅበታል:: በጥበቃው ማረፍ፣ የገባለትን ቃል ተስፋ ማድ ረግ፣ እንደ ፈቃዱ መኖርና እርሱን ብቻ ማምለክ ይኖርበታል:: ለእግዚአብሔር የሚገባውን ውዳሴ ለዓ ለም ሁሉ መዘመር አለበት:: ይህም አሕዛብን በወንጌል ለመድረስ መንገድ ከፋች ይሆን ዘንድ የተሰ ጣት ጸጋ ነው::

እግዚአብሔር ታላቅ ንጉሥና የእስራኤል የኪዳን አምላክ በመሆኑ፣ በምድር የእርሱ መንግሥት እንደራሴ እንዲሆን ዳዊትን መረጠ:: ዳዊትም በዚህ ሥልጣኑ የታልቁ ንጉሥ አስተዳደር አባል በመሆን የጌታ አገልጋይ ነበር:: ጌታም ራሱ በስሙ የሚያስተዳድር የቤተ መንግሥቱ ልጅ አድርጎ ዳዊትን ቀባው፤ አሳደገውም:: በእርሱም አማካይነት እግዚአብሔር ሕዝቡን በተስፋቱ ምድር በሰላም አስቀመጠ:: ሕዝቡን የሚገዳደረውን ጠላት ዝም አሰኘ:: የዳዊትንም ሥርወ መንግሥት ለማጽናት ቃል ገባ:: በምድር ያለው የእግዚአብሔር መንግሥት ከዳዊት ሥርወ መንግሥት ጋር የተያያዘ እንዲሆን አደረገ:: በዚህች ክፉ ዓለም የእስራኤል ሰላምና ተስፋ በዚህ መንግሥት ብርታትና ጽናት ላይ የተመሠረተ ነው:: ከዳዊት ግንድ የሆኑት ነገሥታት በምድር ላይ የእግዚአብሔር ተወካዮች ስለ ሆኑ "በቀኜ ተቀመጥ" (110፥1) የሚለው ቃል የነገሥታቱ ሥልጣን ዓለም አቀፋዊ መሆኑን (መዝ 2) ያመለክታል::

እንግዲህ በጌታ የተቀባው የጌታ ባሪያ ከአንድ ጠረኛ ንጉሥ ይበልጣል:: በእግዚአብሔር ጽድቅ የእግዚአብሔርን ሕዝብ እንዲመራ የተሾመ ነው:: የተጨቈኑትን ነጻ እንዲያወጣ፣ ደሀ አደጉንና መበለ ቲቱን እንዲታደግ፣ ክፋትን እንዲያስወግድና የምድር ሕዝቦችን በሰላሙና በብልጽግናው እንዲባርክ ተቀብቶአል:: በእግዚአብሔር ፊት ስለ ሕዝቡ የሚማልድ፣ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ የሚጠ ብቅና ሕዝቦች ሁሉ እግዚአብሔርን እንዲያመልኩ የሚጮኽ ድምፅ ነው:: ንጉሥ ብቻ ሳይሆን ካህን (መዝ110 እና ማብ ይመ) የተባለውም ለዚህ ሳይሆን አይቀርም::

ታላቅ ንጉሥና የእስራኤል የኪዳን አምላክ በመሆኑ፣ እግዚአብሔር ዳዊትንና ሥርወ መንግሥ ቱን የራሱ እንደራሴ አድርጎ እንደመረጠ ሁሉ፣ የዳዊት ከተማ የሆነችውንም ኢየሩሳሌምን በምድር የዙፋኑ መቀመጫና መናገሻው እንድትሆን መርጧታል:: ስለዚህ ኢየሩሳሌም (ጽዮን) በምድር የእግዚ አብሔር መንግሥት ዋና ከተማ (ምሳሌ) ሆነች:: በኢየሩሳሌም ባለው ቤተ መንግሥቱ ማለትም በእግዚ አብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ በሕዝቡ መካከል ተቀመጠ:: በዚያም ሕዝቡ ወደ እርሱ መጸለይ፣ እርሱን መወደስ፣ ኀይሉንና ክብሩን ማየት ይችላሉ:: እግዚአብሔርም በዚያ ድነትን ያውጃል፤ በረከትን ያፈ ሳል፤ ፍርድንም ይሰጣል::

እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለው በጎነትና ታማኝነት "በትልቁ ንጉሥ ከተማ" (መዝ48፥2) በኢየሩ ሳሌም በሚገኘው ቤተ መቅደሱ በሕዝቡ መካከል ለመገኘት በገባው ቃል ተገልጾአል:: እግዚአብሔር

በኀኑቱንና ታማኝነቱን ይበልጥ የሚገልጠው ግን ለትሑታንና ለልበ ንጹሐን፣ በእርሱ ለሚታመኑና እርሱንም ለሚያከብሩ ነው:: በደለኝነት ተሰምቶአቸው ባዘኑ ቍጥር የኪዳናቸውን አምላክ ምስክርነት እንዲህ እያሉ ያስታውሳሉ፤ "እግዚአብሔር እግዚአብሔር፣ ርኅሩኅና ቸር ስምሳኩ፣ ለቍጣ የዘገየ፣ ፍቅሩና ታማኝነቱ የበዛ፣ ፍቅሩን ለሺዎች የሚጠብቅ፣ ክፋትን፣ ዐመፅንና ኀጢአትን ይቅር የሚል፣ በደለኛውን ግን ሳይቀጣ ዝም ብሎ አይተውም፤ በአባቶች ኀጢአት ልጆችንና የልጅ ልጆችን እስከ ሦስት አራት ትውልድ ይቀጣል" (ዘፀ34፥6-7):: እንግዲህ ሊፈሩትና ሊያከብሩት የሚችሉት በዚህ ዐይነት ብቻ ነው (መዝ 130፥3-4 ይመ)::

በመዝሙር መጽሐፍ ከተነሡት መሠረታዊ የትምህርተ መለኮት ነጥቦች መካከል የመጀመሪያው እግዚአብሔር የነገሥታት ንጉሥ መሆኑ ነው:: እግዚአብሔርም ታላቅነቱንና በጎነቱን በዚህ መጽሐፍ ገልጾአል:: መጽሐፉ የሰው ልጅ ራሱን፣ ፍጥረትን በፍጥረትና በታሪክ ውስጥ ያለውን ክስተት ሊመጣ ያለውንም ነገር እንዲያጤን ያሳስባል:: ፍጡር ራሱ የእግዚአብሔር መንግሥት አባልና ተገዥ ነው:: ሰው በምድር ላይ እግዚአብሔርን እየፈራና ተስፋ እያደረገው የሚኖር ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ የእግ ዚአብሔር እንደራሴ ነው:: ይህን እውነት መካድ የክፋት ሁሉ ምንጭ ነው፤ ዓለምን እያጥለቀለቀ ያለውም ከዚሁ ክህደት የወጣ ክፋት ነው::

እግዚአብሔር ቃሉን ከመስጠቱ ጋር እስራኤልን መምረጡ በኋላም ዳዊትንና ጽዮንን መምረጡ የእግዚአብሔር የጽድቅ መንግሥት በክፋት ወደ ተሞላች ዐመፀኛ ዓለም በአዲስ መልክ መግባቱን ያመለክታል፤ ይህም ጻድቃንን ከክፉዎች ከመለየቱም ሌላ በጥልቀት ሲታይ እስራኤልን እንኳ የማ ይምር መለኪያ ነው:: በመጨረሻም ጽድቅ ያሸንፋል፤ ትዕቢተኛው ይዋረዳል፤ ክፋትም ይወድቃል:: ትሑታንም ምድርን ይወርሳሉ፤ በጽድቅና በሰላም የተሞላች የእግዚአብሔር መንግሥት ትገለጣለች:: በመጽሐፉ ውስጥ የተመለከቱት እነዚህ ዐበይት ሥነ መለኮታዊ ጉዳዮች ሃይማኖትንና ሥነ ምግባርን የሚያንጸባርቁ ናቸው::

እዚህ ላይ መነሣት ያለበት ጥያቄ "የመዝሙር መጽሐፍ ስለ ክርስቶስ ይናገራልን?" የሚለው ይሆናል:: አዎ! መጽሐፉ ስለ ክርስቶስ ይናገራል፤ ነገር ግን ነቢያት ከሚጠቀሙበት መንገድ ይለያል:: የቀረበው ልዩ በሆነ መልክ ነው:: መዝሙር ትንቢት ስላልሆነ ከትንቢት መጻሕፍት እንደ አንዱ ሆኖ አልተጠቀሰም::

መዝሙራት በዳዊት ዙፋን ስለ ተቀመጡት ነገሥታት የተናገሩት በወቅቱ ዘውድ የጫኑትን (መዝ2፤72፤110፤ አንዳንዶች መዝ110 የተለየ መሆኑን ቢናገሩም) ወይም በሥልጣን ላይ የነበሩትን ነገሥታት (መዝ 45) ለማመልከት ነው:: ዳዊት በእግዚአብሔር በመቀባቱ የተሰጠው ክብር፣ እግዚአብሔ ርም በዳዊት ሥርወ መንግሥቱ አማካይነት ሊሠራ ያለው ሁሉ በዚህ መጽሐፍ ተነግሮአል:: ወደፊት ሊመጡ ስላሉ የዳዊት ልጆችም ተነግሮአል:: በተለይ በምርኮ ጊዜና ከምርኮ በኋላ ማንም በእስራኤል ባልነገሠበት ወቅት እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር የገባው ቃል ኪዳን በእርሱ እንደሚፈጸም ነቢያት ስለ ተነበዩለት የዳዊት ልጅ ለእስራኤል ሕዝብ ገልጾአል:: የአዲስ ኪዳን መጻሕፍትም እነዚህን መዝሙራት የሚመሰክሩ አድርገው ጠቅሰዋቸዋል:: በእርግጥ በመዝሙራት ውስጥ ያለው ቃል ኪዳን በክርስቶስ ተፈ ጽሞአል::

የመዝሙር መጽሐፍ ስለ ጻድቃን መከራ ብዙ ይናገራል:: ጻድቃን የዋሃንና ንጹሐን ናቸው፤ በእግዚአብሔር የሚታመኑና በመከራ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር የሚጮኹ (መዝ22፤69) አሁን ባስጨ ናቂ ዓለም ውስጥ እየተሰቃዩ ያሉት ቅዱሳን ድምፆች ናቸው:: የእግዚአብሔርን ቅዱሳን የሚረዱ ናቸው::

በመዝሙረ ዳዊት ያለው ጩኸት የቅዱሳን ጩኸት ነው፤ ይህም በእስራኤል የጸሎት መዝገብ የተጻፈ ነው:: ክርስቶስ ሥጋ ለብሶ ወደ ዓለም የመጣው በእግዚአብሔር ባሪያዎች ምሳሌ ራሱን አዋርዶ ነው:: የእግዚአብሔር ጻድቅ አገልጋይ ሆነላቸው፤ በክፉ ሰዎች የሚፈጸምባቸውን መከራ ስለ እነርሱ ተቀበለ፤ በመጽሐፉ ውስጥ ያሉ ጸሎቶችም ልዩ በሆነ መልክ የእርሱ ሆኑ:: በጸሎቱ የተገለጸው መከራና ነጻነትም በእርሱ ተፈጽሞአል፤ መስቀላቸውን ተሸክመው እርሱን የሚከተሉትም በዚህ ጸሎት ይጠቀ ማሉ::

እንደዚሁም መጽሐፉ በእግዚአብሔር ማደሪያና በከተማው ስላለው የቃል ኪዳን ሕዝብ በማተት በመጨረሻ ስለ ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን ያመላክታል:: መዝሙረ ዳዊት የእግዚአብሔር ሕዝብ ጽኑ የጸሎት መዝገብም እንጂ የሁለተኛው ቤተ መቅደስ የጸሎት መጽሐፍ ብቻ አይደለም:: አሁን ግን በመሲሑ የመጀመሪያ ምጽአት በተጀመረውና በዳግም ምጽአቱ ፍጻሜ በሚያገኘው ታላቅ ቤዛነት አንጻር አገልግሎት ላይ መዋል አለበት::

አንደኛ መጽሐፍ
ከመዝሙር 1-41
መዝሙር 1

ሁለቱ መንገዶች

[1]በክፉዎች ምክር የማይሄድ፣
በኀጢአተኞች መንገድ የማይቆም፣
በፌዘኞችም ወንበር የማይቀመጥ፣
ሰው ብፁዕ ነው::
[2]ነገር ግን ደስ የሚሰኘው *በእግዚአብሔር ሕግ* ነው፤
ሕጉንም በቀንና በሌሊት ያሰላስለዋል::
[3]እርሱም በወራጅ ውሃ ዳር እንደ ተተከለች፣
ፍሬዋን በየወቅቱ እንደምትሰጥ፣
ቅጠሏም እንደማይጠወልግ ዛፍ ነው፤
የሚሠራውም ሁሉ ይከናወንለታል::
[4]ክፉዎች ግን እንዲህ አይደሉም፤
ነገር ግን ነፋስ ጠራርጎ እንደሚወስደው፣
ገለባ ናቸው::
[5]ስለዚህ ክፉዎች በፍርድ ፊት፣
ኀጢአተኞችም በጻድቃን ማኅበር
መቆም አይችሉም፤
[6]*እግዚአብሔር* የጻድቃንን መንገድ
ይጠብቃልና፤
የክፉዎች መንገድ ግን ትጠፋለች::

መዝሙር 2

መሲሓዊ ትዕይንት

[1]ሕዝቦች ለምን ያሤራሉ?[ሀ]

1፥1 ዘፍ49፥6፤ዘዳ 33፥29፤ኢዮ11፥3፤ 21፥16፤ መዝ10፥2-11፤26፥4:9፤37፥38፤ 40፥4፤51፥13፤89፥15 ፤104፥35፤128፥4፤ምሳ 1፥22፤ኢሳ 28፥14፤ ሆሴ7፥5

1፥2 ዘፍ24፥63፤ መዝ 19፥7፤112፥1፤ 119፥1:16:35፤ሕዝ 11፥20፤18፥17፤ሮሜ 7፥22

1፥3 ዘፍ39፥3፤ዘኍ 24፥6፤ኢዮ14፥9፤መዝ 46፥4፤52፥8፤65፥9፤9 2፥12:14፤128፥3፤ኢሳ 1፥30፤33፥21፤64፥6፤ ኤር 11፥16፤31፥9፤ ሕዝ17፥5፤47፥12፤ዘካ 4፥3

1፥4 ኢዮ13፥25፤ ኢሳ 40፥24፤ኤር 13፥24 1፥5 ኢዮ19፥29፤ መዝ5፥5፤26፥12፤35፥18 ፤82፥1፤89፥5፤107፥32፤111፥1፤149፥1
1፥6 ዘሌ26፥38፤ መዝ9፥6፤37፥18፤121፥5፤145፥20፤ናሆ1፥7
2፥1 መዝ21፥11፤ 83፥5፤ምሳ24፥2

[ሀ]1 ዕብራይስጡ እንዲሁ ሲሆን ሰብዓ ሊቃናት ግን *ይቈጣሉ* ይላል::

መዝሙር 1፤ የዚህ ምዕራፍ ጸሓፊ ማን እንደ ሆነ፣ መች እንደ ጻፈው በውል አይታወቅም:: ይህ ከእግዚአብሔር የሆነው ጥበብ የሁለቱን "መንገዶች" ማለትም "የኀጢአተኞችን መንገድ" (ቍ1) እና "የጻድቃንን መንገድ" (ቍ6) የመጨረሻ እድል ፈንታ ይወስናል:: ቍ34፥19-22፤ 37 እንዲሁም በመጽሐፈ ምሳሌ መግቢያ ላይ "የጥበብ ጽሑፍ" የሚለውን ክፍል ይመ:: ይህ መዝሙር የመጽሐፉ መግቢያ እንደ መሆኑ አንባቢን እንደሚከተለው ያሳስባል፤ (1) መዝሙሩ (የተለያዩ ስያሜዎችን በመጠቀም) እንደ እግዚአብሔር ሕዝብ የሚመለከታቸው ሰዎች እግዚአብሔር ወደ ራሱ ያቀረባቸው፣ ደኅንነቱንና በረከቱንም የሰጣቸው በመሆኑ፣ ጽድቅ ዐይነተኛ መለያቸው (መታወቂያቸው) ሊሆን ይገባል፤ በደለኞች ግን ከእነርሱ ጋር ዕጣ ፈንታ የላቸውም (ቍ5፤ መዝ15፤24 ይመ)፤ (2) በመዝሙሩ ላይ የሚታየው የጽሞና ሐሳብ እግዚአብሔር ለሕይወት ደብጅ ዘንድ ለሰጠው መመሪያ ቀና የሆነ መልስ ነው፤ ይህ ጌታ የሰጠው የሕይወት መመሪያም ወደ ፍጹም በረከት ይመራል::

1፥1፤ ይህ ንባብ ከኀጢአተኞች ጋር መተባበርንና የክፉ ሥራቸውም ተባባሪ መሆንን አስመልክቶ ደረጃ በደረጃ ይናገራል፤ ብፁዕ፣ ጌታን የሚፈሩና ፈቃዱን የሚፈጽሙ ሰዎች የሚያገኙትን ደስታ ያመለክታል (94፥12፤ 112፥1፤ 119፥1-2፤ 128፥1፤ ምሳ29፥18 ይመ፤ ከመዝ41፥1፤106፥3፤ ከምሳ14፥21፤ ከኢሳ56፥2 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እነርሱም እግዚአብሔርን *መታመኛ* ያደረጉ ናቸው (40፥4፤ 84፥5-12፤ 144፥15፤ 146፥5፤ ምሳ16፥20፤ ኢሳ30፥18፤ ኤር17፥7 ይመ፤ ከመዝ2፥12፤ 34፥8 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ባርኮአቸዋል (በተለይ 41፥1-3፤ 144፥12-14፤ እንዲሁም ማቴ5፥3-12 ይመ):: መዝሙረኛው አንድ መንፈሳዊ ሰው ሊያገኘው በሚችለው ባርኮት በመጀመር፣ ሕያዋን ፍጡራን ሁሉ እግዚአብሔርን በምድርና በሰማይ ባለው መቅደሱ እንዲያመሰግኑት በማሳሰብ ነገሩን ያጠቃልላል (መዝ150):: *የማይሄድ፤* በልማዳቸው መሠረት አብሮ ያልተጓዘ ማለት ነው:: *ምክር፤* በዚህ አገባቡ በሚገባ የታሰበበት ሐሳብ ወይም ምክር ማለት ነው (ምሳ 1፥10-19 ይመ):: *የማይቆም፤* ለክፉዎች ሐሳብ ራሱን ያልሰጠ ማለት ነው:: *ኀጢአተኞች፤* ቍ5 ይመ፤ ክፉ ሥራን የዘወትር ተግባር ያደረጉ፣ በደልንም መፈጸም እንደ ዋና የሕይወት ዘይቤ ያደረጉ ማለት ነው:: *የማይቀመጥ፤* በዚያ ላይ ልቡን ያላሳረፈ ማለት ነው:: *ፌዘኞች፤* በእግዚአብሔር ስም የሚያፌዙ፣ ሕጉንም ሁሉ በግልጽ የሚቃወሙ ናቸው::

1፥2 *ሕጉንም ... ያሰላስለዋል፤* በክፉዎች መንገድ ከመሄድ ይልቅ፣ ለሕይወቱ መመሪያ የሚሆነውን የእግዚአብሔርን ሕግ፣ ተግቶ ይፈልጋል ማለት ነው:: *በቀንና በሌሊት፤* ኢያ 1፥8 ይመ::

1፥3 *እንደማይጠወልግ ዛፍ፤* ኤር17፥8 ይመ:: አንድ ጻድቅ ሰው ምን ያህል የተባረከ እንደ ሆነ የሚያሳይ ዘይቤአዊ አነጋገር ነው:: እንዲህ ያለ ዛፍ የነፋስን ኀይል ይቋቋማል፤ ጊዜውን ጠብቆ በማደጉም ሰውን፣ እንስሳትንና እፅዋትን በፍሬውና በጥላው ያገለግላል::

1፥4 *ነፋስ ጠራርጎ እንደሚወስደው ገለባ፤* ክፉዎች ምን ያህል የተረገሙና ከንቱም እንደ ሆኑ የሚያሳይ ዘይቤ ነው፤ መዝሙረኛው ይህን ዘይቤ በዚህ ቦታ የተጠቀመው፣ በመከር ወቅት የሚደረገውን ነገር ከክፉ ሰዎች ጋር ለማነጻጸር እንዲጠቅመን በማሰብ ነው:: በከብቶች እግር የተረገጠው አዝመራ በመንሽ ወደ ሰማይ ይበተናል:: እንዲህ የሚደረገው ፍሬውን ከገለባው ለመለየት ነው:: ፍሬው ወደ መሬት ተመልሶ ሲወድቅ ገለባው ግን ወደ ሰማይ እንደ ተበተነ ይቀራል:: ክፉዎችም ልክ እንዲሁ ናቸው፤ እንደ ገለባም ምንም የማይጠቅሙ ናቸው (የሩት 1፥22 ማብ ይመ)::

1፥5 *በፍርድ ፊት ... መቆም አይችሉም፤* እግዚአብሔር በሚፈርድበት ጊዜ ቍጣውን ሊቋቋሙ አይችሉም (76፥7፤ 130፥3፤ ዕዝ9፥15፤ ሚል3፥2፤ ማቴ25፥31-46፤ ራእ6፥17 ይመ):: *በጻድቃን፤* የእግዚአብሔርን ሰዎች ለማመልከት በብሉይ ኪዳን ውስጥ ከተጠቀሱት በርካታ መጠሪያዎች ውስጥ አንዱ ነው:: ይህ መጠሪያ ሰዎቹ እግዚአብሔርን እንደሚያከብሩትና ሕይወታቸውንም እንደ ፈቃዱ እንደሚመሩ ያሳያል:: እነዚህ ሰዎች በማንኛውም ማኅበራዊ ግንኙነትና ግንኙነቱ የሚጠይቀውን ግዴታ ተግባራዊ ያደርጋሉ፤ ይህንም ሲያደርጉ ኀይልና ሥልጣን ለሌሎች በረከት እንዲሆን እንጂ ሌሎችን ባሪያ የሚያደርግ መሆን እንደሌለበት በማስተዋል ነው:: *ማኅበር፤* በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ እግዚአብሔርን የሚያመልኩ ሕዝቦች ናቸው (ይህንንም በ22፥25፤26፥12፤ 35፥18፤ 40፥9-10፤ 111፥1፤ 149፥1 ላይ መመልከት ይቻላል፤ እንዲሁም መዝ15፥24 ይመ)::

1፥6 *መንገድ ... መንገድ፤* ሁለት ዐይነት ሰዎች (ክፉዎችና ጻድቃን) እንዳሉ ሁሉ ሁለት ዐይነት መንገዶችም አሉ (የክፉዎች መንገድና የጻድቃን መንገድ):: ከሁለት አንዱን የሚመርጡ፣ የመጨረሻ ዕድል ፈንታቸውም በምርጫቸው ላይ የተመሠረተ ነው::

መዝሙር 2፤ ይህን ምዕራፍ የጻፈው ማን እንደሆነና የተጻፈውም መቼ እንደ ሆነ በውል አይታወቅም (በሐሥ4፥25 ላይ ጴጥሮስና ዮሐንስ የዚህ መዝሙር ደራሲ ዳዊት እንደ ሆነ አመልክተዋል፤ ይህም ሊሆን የቻለው በአይሁድ ልማድ መሠረት የመዝሙረ ዳዊት ጸሓፊ ዳዊት እንደ ሆነ ስለሚታመን ነው):: ይህ መዝሙር የቤተ መንግሥት መዝሙር ሲሆን በመጀመሪያ የተደረሰውም፣ ጌታ ከዳዊት ቤት ጋር ቃል ኪዳን በገባው መሠረት ከዳዊት ዘር የሚወጡ ነገሥታት በሚነግሡበት ሰዓት እንዲዘመር ታስቦ ነው (2ሳሙ7 ይመ):: ውሎ ሲያድር በዳዊት ቤት ላይ የፍርድ ቃል ከተነገረ በኋላና እግዚአብሔርም አንድ ቀን ከዳዊት ዘር በሚወጣው ታላቅ ልጅ በኩል ሕዝቡን እንደሚቤዠው ይፋ ከሆነ በኋላ ይህ መዝሙር መሢሐዊ መዝሙር መሆን ጀመረ:: ከዚህም በተጨማሪ የእግዚአብሔርን ጌትነትና በእርሱም የተቀባውን መሲሕ የሚቀበሉ እንዲሁም "እግዚአብሔርን መጠጊያቸው የሚያደርጉ" (ቍ12) ምን ያህል የተባረኩ መሆናቸውን ያሳያል (የቍ 1፥1 ማብ ይመ):: ይህ መዝሙር ክርስቶስን የዳዊት ኀያል ልጅና እግዚአብሔር የቀባው መሢሕ አድርጎ በሚያመለክትበት ረገድ፣ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል::

2፥1-12 *ነገሥታት ስለምን ያጉረመርማሉ?* ይህ መዝሙር ጕልህ የሆኑ አራት መሠረታዊ ነገሮችን ይዞ ይገኛል፤ (1) የዓለም ሕዝቦችና መሪዎች እግዚአብሔር በቀባው ላይ የተነሡ መሆናቸውን በማመልከት፣ መዝሙረኛው ይጀምራል (1፥3ይመ፤ ከሐሥ4፥25-27 ጋር ያነጻጽሩ):: ይህ መዝሙር የዓለም ሕዝቦች በእግዚአብሔርና በሕጉ በቤዛውና በመሢሑ እንዲሁም ለሕይወት መመሪያ ይሆን ዘንድ በገለጠው ቃል ላይ በዐመፀኛነት መነሳታቸውን የሚያሳይ አሳዛኝ ገጽታ ይተርካል:: በመንፈስ ቅዱስ በመነዳት አዲስ ኪዳንን የጻፉ አገልጋዮችም፣ ዓለም ከክርስቶስ፣ ከምእመ

ሰዎችስ ለምን ከንቱ ነገር ያውጠ
ነጥናሉ?
[2]የምድር ነገሥታት ተነሡ፤
ገዦችም *በእግዚአብሔርና* በመሢሑ[^]
ላይ፣
ሊመክሩ ተሰበሰቡ፤
[3]"ሰንሰለታቸውን እንበጥስ፣
የእግር ብረታቸውንም አውልቀን
እንጣል" አሉ።

[4]በሰማይ ዙፋን ላይ የተቀመጠው
ይሥቃል፤
ጌታም ይሣለቅባቸዋል።
[5]ከዚያም በቍጣው ይናገራቸዋል፤
በመዓቱም ያስደነግጣቸዋል፤
[6]ደግሞም፣ "እኔ ግን በተቀደሰው
ተራራዬ፣
በጽዮን ላይ የራሴን ንጉሥ ሾምሁ"
ይላል።

[7]*የእግዚአብሔርን* ሕግ ዐውጃለሁ፤

እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "አንተ ልጄ ነህ፤
እኔ ዛሬ ወለድሁህ፤[*]
[8]ለምነኝ፤
መንግሥታትን ርስት አድርጌ፣
የምድርንም ዳርቻ ግዛት እንዲሆንህ
እሰጥሃለሁ።
[9]አንተም በብረት በትር ትቀጠቅጣቸዋለህ፤[=]
እንደ ሸክላ ዕቃ ታደቃቸዋለህ።"

[10]ስለዚህ እናንተ ነገሥታት ልብ በሉ፤
እናንተ የምድር ገዦችም፣
ተጠንቀቁ።
[11]*እግዚአብሔርን* በፍርሃት አገልግሉት፤
ለእርሱ መራድም ደስ ያሰኛችሁ።
[12]እንዳይቈጣና በመንገድ እንዳትጠፉ፣
ዝቅ ብላችሁ ልጁን ሳሙት፤
ቍጣው ፈጥኖ ይነዳልና።
እርሱን መጠጊያ የሚያደርጉ ሁሉ
የተባረኩ ናቸው።

መዝሙር 3

የመከራ ተቀባዩ የጧት ጸሎት

ዳዊት ከልጁ ከአቤሰሎም በሸሸ ጊዜ የዘመረው መዝሙር

[1]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ጠላቶቼ ምንኛ በዙ!

2፥2 1ሳሙ9፥16፤ መዝ48፥4፤ዮሐ1፥41፤ ሐሥ4፥25-26
2፥3 2ሳሙ3፥34፤ ኢዮ36፥8
2፥4 መዝ37፥13፤ ምሳ1፥26፤ኢሳ 37፥16፤40፥22፤66፥1
2፥5 መዝ6፥1፤21፥9፤27፥9፤38፥1፤79፥6፤90፥7፤110፥5
2፥6 ዘፀ15፥17፤2ነገ 19፥31፤መዝ9፥11፤10፥16፤24፥10፤48፥2፡11፤78፥68፤110፥2፤133፥3
2፥7 2ሳሙ7፥14፤ ማቴ3፥17፤4፥3፤ሐሥ 13፥33፤ዕብ1፥5፤5፥5
2፥8 ኢዮ22፥26፤ መዝ22፥27፤67፥7፤ ማቴ21፥38፤ራእ2፥26
2፥9 ዘፍ49፥10፤ዘፀ 15፥6፤ኢሳ30፥14፤ ኤር19፥10፤ራእ2፥27፤12፥5፤19፥15
2፥10 መዝ141፥6፤ ምሳ8፥15፤27፥11፤ አሞ2፥3
2፥11 1ዜና16፥30፤ መዝ9፥2፤35፥9፤103፥11፤104፥34፤ኢሳ 61፥10
2፥12 ቍ7፤ዘዳ9፥8፤ መዝ5፥11፤34፥8፤64፥10፤84፥12፤ራእ6፥16
3፥1 ርዕስ 2ሳሙ 15፥14

[^]2 ወይም *የተቀባው*
[*]7 ወይም ... *አባትህ ሆንሁ*
[=]9 ወይም *በብረት ዘንግ ትሰባብራቸዋለህ*

ናን፣ እንዲሁም በመጽሐፍ ቅዱስ ከተገለጸው እውነት ጋር ተጻራሪ መሆኑን ገልጸዋል (ዮሐ15፥19፤ኤፌ6፥12)። (2) ዓለም እግዚአብሔርን ደግሞ ፈቃዱን ለመቃወም በመነሳቷ እግዚአብሔር በትዝብት ዐይን ይመለከታታል፤ ሐሳቧም ከንቱ መሆኑን እየተመለከተ ያፌዝባታል፤ (4-6) የሰው ዐመፅ የሚያበቃበት ወቅት እየቀረበ መሆኑንና እግዚአብሔርም አንድ ቀን መንግሥቱን በዚህ ምድር እንደሚያጸና ተመልክቶአል (ሮሜ1፥18፤ 1ተሰ5፥1-11፤ 2ተሰ2፥8፤ ራእ19፥11-21)። (3) እግዚአብሔር አብ የተወደደ ልጁን እንደሚልክ (ቍ7-9)፣ ይህም ልጅ የሕዝቦች ርስት እንደሆነና (ሐሥ13፥33፤ ዕብ1፥5፤ 5፥5 ይመ፤ ከማቴ3፥17፤ 17፥5፤ ከ2ጴጥ1፥17 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ተቃዋሚዎቹንም ድል እንደሚያደርግ ተስፋ ሰጥቶአል። ይህም ተስፋ እውን የሚሆነው ክርስቶስ በመጨረሻው ዘመን ወደ ምድር ተመልሶ ሲመጣና የእግዚአብሔርንም ጠላቶች ድል ሲነሣ ነው (ራእ12፥5፤ 19፥15 ይመ)። (4) መንፈስ ቅዱስ በመዝሙረኛው በማደር አስፈሪ የሆነው የፍርድ ቀን ከመድረሱ በፊት፣ የሰው ዘር በእግዚአብሔር ፊት ልብ ገዝቶ፣ መጠጊያውን እርሱን ብቻ እንዲያደርግ ያሳስባል (ቍ10-12፤ ከዕብ3፥7-9 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥1-3፤ ሕዝቦች ያምፃሉ፤ በጥንት ቅርብ ምሥራቅ፣ አንድ ንጉሥ ዘውድ በሚደፋበት ወቅት ከዚህ ቀደም ለነበረው ንጉሥ ጸጥ ለጥ ብለው ይገዙ የነበሩ ሕዝቦችና ነገሥታት ለዐመፅ ይነሳሱ ነበር። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ እንደምናየው አዲስ የተቀባው ንጉሥ የነገሥታት ንጉሥ ተደርጎ ተቈጥሮአል።

2፥1-2፤ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ይህ ንባብ በእንዴት ያለ መንገድ እንደ ዋለ ለመረዳት ሐሥ4፥25-28 ይመ።

2፥1 *ለምን?* መልስ አዘል ጥያቄ ሲሆን፣ ይኸውም፣ "እንዴት ቢደፍሩ ነው?" እንደ ማለት ነው።

2፥2 *በእግዚአብሔርና ... በመሢሑ፤* ጌታ በቀባው ላይ ማመፅ ማለት በቀቢው ላይ ማመፅ ማለት ነው። *በመሢሑ፤* የቍ 6-7 ማብ ይመ። ይህ መዝሙር በቀጥታ የሚመለከተው ከዳዊት ቤት የሚወጣውን ንጉሥ ሲሆን፣ ይህም በመጨረሻ በክርስቶስ ተፈጽሞአል። "መሢሕ" የሚለው የአማርኛ ቃል "የተቀባ" ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል የመጣ ሲሆን ትርጕሙም "በእግዚአብሔር ለእግዚአብሔር ሥራ የተቀባ" እንደ ማለት ነው (የማቴ1፥17 ማብ ይመ)።

2፥4-6፤ ጌታ በዐመፀኞች ላይ ይስቃል፤ እግዚአብሔር የዓለምን ኀያላን ዐመፀኞች ማኅበር እየተመለከተና የፌዝም ሳቅ እየሳቀ በቅድስቲቷ ከተማ በጽዮን የዳዊትን ሥርወ መንግሥት የመሠረተው እርሱ ራሱ እንደ ሆነ ይፋ ያደርጋል። 2፥4፤ 59፥8 ይመ።

2፥5 *በቍጣው ... በመዓቱም፤* የእግዚአብሔር ቍጣ ሁል ጊዜ የሚያሳየው እርሱ ጻድቅ አምላክ መሆኑን ነው (7፥11፤ እንዲሁም የ4፥1 ማብ ይመ)።

2፥6 *በተቀደሰው ተራራዬ፤* የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ የሚገኝበት ቦታ ነው (2ዜና 33፥15 ይመ)፤ እንዲሁም 3፥4፤ 15፥1፤ 43፥3 ("ቅዱስ ተራራ")፣ 46፥4 ("ቅዱስ ተራራ") የተባለውን ይመ።

2፥7-9፤ በጌታ የተቀባው መሲሕ የጌታን የንግሥ ዐዋጅ ያስታውቃል። አዲስ ኪዳን ይህንን ክፍል ለጌታ ትንሣኤ እንዴት እንዳዋለው ሐሥ13፥33 ይመ፤ እንዲሁም ጌታ ከመላእክት እንዴት እንደሚበልጥና ዕብ1፥5፣ ሊቀ ካህናትም ሆኖ እንዴት እንደ ተሾመ ደግሞ ዕብ5፥5 ይመ።

2፥7 *ልጄ ... ወለድሁህ፤* በጥንቱ መካከለኛው ምሥራቅ በአንድ ንጉሠ ነገሥትና በሥሩ በሚገኙት ነገሥታት መካከል ያለው ግንኙነት የሚገለጸው፣ "ጌታ" እና "አገልጋይ" በሚል መጠሪያ ብቻ ሳይሆን፣ "አባት" እና "ልጅ" በሚለው ጥምር ነበር። ይህ አገላለጽ እዚህ ላይ ውሎ መገኘቱም ጌታ መንፈስ ቅዱስ በተለመደው አባባል ይህን የአባትና የልጅ ግንኙነት መግለጹን ያመለክታል። ከዳዊት ዘር የሚወጣው ንጉሥ "አገልጋይ" እንዲሁም "ልጁ" ነው (2ሳሙ7፥5፡14)።

2፥8 *ርስት ... እሰጥሃለሁ፤* የተስፋዪቱ ምድር የጌታ ርስት እንደ ሆነች ሁሉ ይህም ለአንተ ግዛት ይሆንልሃል ማለት ነው (ዘፀ15፥17፤ እንዲሁም ኢሱ22፥19፤ መዝ28፥9፤ 79፥1፤ 82፥8 ይመ)። *የምድርንም ዳርቻ፤* ጌታ የቀባው ንጉሥ የሚቀበለው ግዛት፣ በመጨረሻ እስከ እግዚአብሔር ግዛት ድረስ ይዘልቃል።

2፥9፤ በራእይ 12፥5፤ 19፥15 መሠረት ይህ ቃል ተፈጻሚ የሚሆነው ክርስቶስ በድል አድራጊነት ሲገዛ ነው፤ በራእ2፥26-27 ላይ ጌታ ኢየሱስ አሕዛብን ከሥሩ አድርጎ ሲገዛ ለእርሱ ታማኝ በመሆን እስከ መጨረሻው የቆሙትን የመንግሥት ተካፋይ አድርጎ እንደሚሾማቸው በግልጽ ተናግሮአል። *እንደ ሸክላ ዕቃ ታደቃቸዋለህ፤* ኤር19፥11 ይመ።

2፥10-12፤ በዐመፀኛ ነገሥታት ማስጠንቀቂያ ሲሰጣቸው በዚህ ቦታ ይታያል።

2፥11 *ደስ ያሰኛችሁ፤* ጌታ ንጉሥ መሆኑን በደስታ ዐውጁ። *በመንቀጥቀጥ፤* በፍርሀትና በአክብሮት ማለት ነው።

2፥12 *በመንገድ እንዳትጠፉ፤* 1፥6 እና ማብ ይመ። *ሳሙት፤* ተገዥ መሆንን የሚያሳይ ምልክት ነው (1ሳሙ10፥1፤ 1ነገ19፥18፤ ሆሴ13፥2፤ እንዲሁም የዘፍ41፥40 ማብ ይመ)። በጥንት የአሦር ግዛት ውስጥ ይኖሩ የነበሩ ሕዝቦች ለአንድ የአሦር ንጉሥ ተገዥ መሆናቸውን የሚያሳዩት እግሩንም በመሳም ነበር። *እርሱን፤* ጌታን ማለት ነው። *የተባረኩ ናቸው፤* 1፥1 እና ማብ ይመ።

መዝሙር 3፤ ምንም እንኳን መዝሙረኛው በብዙ ጠላቶች የተከበበ ቢሆንም ጸሎቱን ግን ለጌታ ማቅረቡን አልተወም ነበር።

ስንቱስ በእኔ ላይ ተነሣ!
[2]ብዙዎች ነፍሴን፣ “እግዚአብሔር
አይታደግሽም” አሏት። ሴላ[ሠ]

[3]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ግን ዙሪያዬን
የምትከልል ጋሻ ነህ፤
ክብሬና፣ ራሴንም ቀና ቀና የምታደርግ
አንተ ነህ።[ረ]
[4]ወደ እግዚአብሔር ድምፄን ከፍ
አድርጌ እጮኻለሁ፤
እርሱም ከተቀደሰ ተራራው
ይመልስልኛል። ሴላ
[5]እተኛለሁ፤ አንቀላፋለሁ፤
እግዚአብሔር ደግፎ ይዞኛልና
እነቃለሁ።
[6]በየአቅጣጫው የከበበኝን፣
አእላፍ ሕዝብ አልፈራም።
[7]እግዚአብሔር ሆይ ተነሥ!
አምላኬ ሆይ፤ ታደገኝ፤
የጠላቶቼን ሁሉ መንጋጋ ትመታለህ፤
የክፉዎችንም ጥርስ ትሰባብራለህ።
[8]ማዳን የእግዚአብሔር ነው፤
በረከትህ በሕዝብህ ላይ ይሁን። ሴላ

3፥2 መዝ22፥8፤ 71፥11፤ኢሳ36፥15፤ 37፥20
3፥3 ዘፍ15፥1፤መዝ 27፥6
3፥4 ኢዮ30፥20፤ መዝ2፥6
3፥5 ዘሌ26፥6፤መዝ 17፥15፤139፥18
3፥6 ኢዮ11፥15፤ መዝ23፥4፤27፥3፤ 118፥11
3፥7 2ዜና6፥41፤ኢዮ 16፥10፤29፥17፤መዝ6፥4፤7፥1፤57፥4፤59፥1፤ 109፥21፤119፥153፤ ምሳ30፥14፤ኢሳ25፥9፤33፥22፤35፥4፤36፥15፤37፥20፤ኤር 42፥11፤ሰቆ3፥16፤ ማቴ6፥13
3፥8 ዘኍ6፥23፤መዝ 27፥1፤29፥11፤37፥39፤62፥1፤129፥8፤ኢሳ 43፥3፡11፤44፥6፡8፤45፥21፤ሆሴ13፥4፤ዮና2፥9፤ራእ7፥10

መዝሙር 4

የሠርክ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ በበገናዎች የሚዜም የዳዊት መዝሙር

[1]የጽድቄ አምላክ ሆይ፤
በጠራሁህ ጊዜ መልስልኝ፤
ከጭንቀቴ አሳርፈኝ፤
ማረኝ፤ ጸሎቴንም ስማ።

4፥1 ዘፍ32፥7፤መሳ2፥15፤መዝ13፥3፤17፥6፤30፥10፤ 54፥2፤69፥16፤84፥8፤86፥7፤88፥2፤102፥2

[ሠ]2 በመዝሙረ ዳዊት ውስጥ በተደጋጋሚ የሚገኝ ሲሆን የቃሉ ትርጉም በትክክል አይታወቅም፤ የሙዚቃ ምልክት ሳይሆን አይቀርም
[ረ]3 ወይም *እግዚአብሔር ... ወደ ላይ የምታነሣ ክብሬ ሆይ*

መዝሙር 3 እና 4 የእግዚአብሔርን ክብርና (ቍ3፤ 4፥2 እንዲሁም የሁለቱን ቍጥሮች የጽሑፉን ማብ ይመ) የመዝሙረኛውን የሌሊት እንቅልፍ የሚያወሱ በመሆናቸው የእርስ በርስ ትስስር አላቸው (ቍ5፤ 4፥8)። በቍ5 ላይ ዳዊት ጠዋት ከእንቅልፉ ሲነሣ በሰላም እንደሚነሣ በእርግጠኝነት ይናገራል፤ ምክንያቱም ሌሊት ተኝቶ ሳለ እግዚአብሔር ይጠብቀዋል። በ4፥8 ላይ እግዚአብሔር ሌሊቱን ሙሉ ጥበቃ ስለሚያደርግለት ወደ መኝታው የሚሄደው በእርጋታ መንፈስ እንደ ሆነ ይናገራል። ገና ከመግቢያው ላይ የመዝሙረኛው ጸሎት ጠዋት በደኅና ከመነሣቱና ሌሊት ደግሞ በሰላም ከመተኛቱ ጋር ጐን ለጐን ተያይዞ በመቅረቡ እግዚአብሔር በእርሱ የሚታመኑትን ሁሉ ቀንና ሌሊት እንደሚንከባከባቸው መዝሙረኛው ያረጋግጣል፤ ይህንን የሚመስሉ ጸሎቶች በዚህ የመዝሙር መጽሐፍ ውስጥ በተደጋጋሚ ተጠቅሰዋል።

3 ርእስ *በሸሸ ጊዜ፤* 2ሳሙ 15፥13-17፥22 ይመ። ዳዊት በእንዴት ያለ አስቸጋሪ ሕይወት ውስጥ እንዳለፈ በ13 መዝሙሮቹ ውስጥ ተመልክቶአል (3፤7፤18፤34፤51-52፤ 54፤56-57፤59-60፤63፤142)፤ ከመዝ142 በስተቀር ሁሉም በአንደኛውና በሁለተኛው መጽሐፍ ላይ ይገኛሉ፤ “ደራሲ እና ርእስ” የሚለውን ወይም ንዑስ ርእስ ይመ።

3፥1-2፤ የዳዊትን ፍላጎት የሚያሳይ ሲሆን በብዙ ጠላቶች መከበቡን ያመለክታል።

3፥2፤ 22፥7-8፤ 71፥10-11 ይመ። መዝሙረኛው ከፉጨቋኞቻቸው በእግዚአብሔርና በአገልጋዮቹ ላይ ምን ያህል እንደሚሳለቁ ለማሳየት ሲል ሁኔታውን በተደጋጋሚ ይጠቅሳል (የ1፥1 ማብ ይመ)። *ሴላ፤* የጽሑፉን ማብ፤ እንዲሁም በመግቢያው ላይ “ደራሲ እና ርእስ” የሚለውን ወይም ንዑስ ርእሱን ይመ።

3፥3-4፤ ጸሎቱን ችላ በማይለው አምላክ ላይ ዳዊት ምን ያህል እንደሚታመን ያመለክታል።

3፥3 *ጋሻ፤* በጥንት እስራኤላውያን ዘንድ ንጉሥ እንደ መጠጊያ ወይም እንደ ጋሻ ተደርጎ ይቈጠራል (በ7፥10፤ 47፥9፤ 59፥11፤ 84፥9፤ 89፥18፤ ዘፍ15 ላይ የጽሑፉን ማብ ይመ)። ጌታም የሕዝቡ ጋሻ እንደ ሆነ በብዙ ቦታዎች ላይ ተጠቅሶአል (84፥11፤ 91፥4፤ 115፥9-11፤ ዘዳ33፥29፤ ምሳ30፥5)፤ እግዚአብሔርን ጋሻ ማድረግ የተለመደ መሆኑንም መዝሙረኛው በሰፊው አውስቶአል (18፥2፡30፤28፥7፤ 33፥20፤ 119፥114፤144፥2 ይመ)። *ክብሬ፤* መዝሙረኛው፣ ጌታ ጠባቂውና የሚያስፈልገውንም ሁሉ የሚያዘጋጅለት በመሆኑ በእርሱ ሐሤት አደረገ (የ2፥11 ማብ ይመ)፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ። *ራሴንም ቀና ቀና የምታደርገኝ፤* በጠላቶቼ ላይ ድልን ትሰጠኛለህ ማለቱ ነው (110፥7 ይመ)።

3፥4 *ከተቀደሰ ተራራው፤* የእግዚአብሔር ማደሪያ ቦታ ነው፤ በሰማይ ማደሪያ እንዳለው ሁሉ በምድርም እንዲሁ ማደሪያ አለው (የ2፥6 ማብ ይመ)።

3፥5-6፤ የዳዊት ዋስትና እግዚአብሔር ነው፤ ምክንያቱም እርሱ ቀንም ሆነ ሌሊት ይጠብቀዋል።

3፥5፤ በራሱ ትጉ መሆን ቢያቅተው እንኳን ዘወትር ትጉ የሆነው አምላክ ይጠብቀዋል (4፥8 ይመ)።

3፥7-8፤ የዳዊት ጸሎት ነው።

3፥7 *ተነሥ ... ታደገኝ፤* አብዛኛውን ጊዜ በዕብራይስጥ ፈሊጣዊ ንግግር ውስጥ ትእዛዛዊ አንቀጾች በመጀመሪያ ላይ የሚመጡት አንድ ሰው ፈጥኖ እንዲነሣ ጥሪ ለማድረግ ሲፈልግ ነው (በዘፀ 12፥31 ላይ “ተነሡ” በዘዳ2፥13፤ በመሳ7፥9 “ተነሡ” የሚለውን ይመ)። በግጥሙ ውስጥ እንደሚታየው በፈሊጣዊ ንግግሩ ውስጥ ያሉት ሁለት ትእዛዛዊ አንቀጾች በሁለቱም ስንኞች ላይ ተበትነው ይታያል። ስለዚህ የመዝሙረኛው ጸሎት “ተነሣ ደግሞም ታደገኝ” የሚል ይሆናል። *እግዚአብሔር ... አምላኬ፤* ይኸውም የእኔ አምላክ እግዚአብሔር እንደ ማለት ነው፤ ሁለቱ የመለኮት ስሞችም፣ በሁለቱም ስንኞች ላይ እንደዚሁ ተበትነው ይገኛሉ። *መንጋጋ ትመታለህ፤* ምናልባት ጠላቶቹን ከዱር አራዊት ጋር ለማመሳሰል የተጠቀመበት ሊሆን ይችላል (የ7፥2 ማብ ይመ)።

3፥8 *ማዳን የእግዚአብሔር ነው፤* በመዝሙረኛው ጸሎት ውስጥ አንድ የማይታጣ ባሕርይ ቢኖር መዝሙረኛው መቼም ይሁን መች ጸሎቱ የተሰማ ወይም የሚሰማ መሆኑን በሙሉ ልብ ማመኑ ነው (ይኸውም በ6፥8-10፤ 7፥10-17፤ 10፥16-18፤ 12፥7፤ 13፥5-6 ላይና በሌላም ቦታ ተጠቅሶ ይገኛል፤ የ12፥5-6 ማብ ይመ)፤ በዚህ ቦታ እንደሚታየው የዳዊት ጽኑ እምነት፣ ለእግዚአብሔር ሰዎች ቋሚ ምስክር ነው። *በረከትህ በሕዝብህ ላይ ይሁን፤* 25፥22፤ 28፥8-9፤ 51፥18 ይመ። መዝሙረኛው የሕዝብ መሪ እንደ መሆኑ መጠን፣ በኀያሉ ንጉሥ በእግዚአብሔር ፊት ቆመ።

መዝሙር 4፤ መከራ ደርሶ ነበርና (ምናልባት ድርቅ ሊሆን ይችላል) ብዙዎች የተሻለ ይሆንልናል በሚል እምነት ጌታን በማመን ፈንታ የከነዓናውያንን አማልክት ተከትለው ስለነበር ከዚያ ታላቅ ቍጣ ለማምለጥ ሲባል የቀረበ ጸሎት ሳይሆን አይቀርም፤ በምዕ3 ላይ የቀረበውን መግቢያ ይመ።

4 ርእስ፤ ዕን3፥19 ይመ። *ለመዘምራን አለቃ፤* ምናልባት ይህ መዝሙር ዳዊት በደረሳቸውና የእስራኤልም የመዘምራን አለቆች ባሰባሰቧቸው መዝሙሮች ላይ እንዲጨመር የታሰበ መዝሙር ሳይሆን አይቀርም። ምክንያቱም በጥንት እስራኤላውያን ዘንድ መዝሙሮችን ማሰባሰብ የቆየ ልማድ ነበር። መዝሙሮች ደግሞ የእግዚአብሔርን አባትነትና ተንከባካቢነት በጥሞና ለማሰላሰል ይረዳሉ ተብሎም ይታመን ነበር። ምንም እንኳን ይህ መዝሙር በአንደኛ መደብ ተባዕት ነጠላ ቍጥር የተነገረ ቢሆንም በማኅበር ግን ይዘመር ነበር። *በበገናዎች፤* የመዝ6፤ 54-55፤ 61፤ 67፤ 76 ርእሱን ይመ። ይህ የቅዳሴ ምልክት ሲሆን፣ ሌዋውያኑ መዝሙሩን በክራርና በዋሽንት መዘመር እንዳለባቸው ያመለክታል (1ዜና23፥5፤ 25፥1፡3፡6 ይመ፤ ከመዝ 33፥2፤ 43፥4፤ 71፥22 ጋር ያነጻጽሩ፤ የመዝ39እና 42 ማብ ርእሶችን ይመ)።

4፥1፤ መዝሙረኛው ልቡን በእግዚአብሔር ፊት አፍስሶአል። *የጽድቄ፤* በመዝሙረ ዳዊት ውስጥ (እንዲሁም በብዙ ብሉይ ኪዳን ክፍሎች ውስጥ) እግዚአብሔር “ጻድቅ” ነው ሲባል

2 ሰዎች ሆይ፤ እስከ መቼ ድረስ ክብሬን
ዝቅ[ሀ] ታደርጋላችሁ?
እስከ መቼስ ድረስ ከንቱ ነገርን
ትወዳላችሁ?
ሐሰትንስ[ለ] ትሻላችሁ? ሴላ
3 እግዚአብሔር ጻድቁን ለራሱ እንደ ለየ
ዕወቁ፤
እግዚአብሔር ወደ እርሱ በተጣራሁ ጊዜ
ይሰማኛል::
4 ስትቈጡ ኀጢአት አትሥሩ፤
በአልጋችሁም ላይ ሳላችሁ፣
ልባችሁን መርምሩ፤ ጸጥም በሉ::
ሴላ
5 የጽድቅን መሥዋዕት አቅርቡ፤
በእግዚአብሔርም ታመኑ::
6 ብዙዎች፣ "አንዳች በጎ ነገር ማን
ያሳየናል? ይላሉ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ የፊትህ ብርሃን
በላያችን ይብራ::
7 ስንዴና አዲስ የወይን ጠጅ በብዛት
ባመረቱ ጊዜ ከሚያገኙት ደስታ ይልቅ፣
አንተ ልቤን በታላቅ ሐሤት ሞልተኸዋል::
8 በሰላም እተኛለሁ፤ አንቀላፋለሁም፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ ያለ ሥጋት
የምታሳድረኝ አንተ ብቻ ነህና::

መዝሙር 5

የጧት ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ በዋሽንት የሚዘመር፣ የዳዊት መዝሙር

1 እግዚአብሔር ሆይ፤ ቃሌን አድምጥ፤
መቃተቴንም ቸል አትበል::
2 ንጉሤና አምላኬ ሆይ፤
ወደ አንተ እጸልያለሁና፣
ድረስልኝ ብዬ ስጮህ ስማኝ::
3 እግዚአብሔር ሆይ፤ በማለዳ ድምፄን
ትሰማለህ፤
በማለዳ ልመናዬን በፊትህ አቀርባለሁ፤
ፈቃድህንም በጥሞና እጠባበቃለሁ፤
4 አንተ በክፋት ደስ የምትሰኝ አምላክ
አይደለህም፤
ክፉም ከአንተ ጋር አያድርም::
5 እብሪተኞች በፊትህ መቆም አይችሉም፤
ክፉ አድራጊዎችንም ሁሉ ጠላህ::
6 ሐሰት የሚናገሩትን ታጠፋቸዋለህ፤
ደም የተጠሙትንና አታላዮችን፣
እግዚአብሔር ይጸየፋቸዋል::
7 እኔ ግን በምሕረትህ ብዛት
ወደ ቤትህ እገባለሁ፤
አንተንም በመፍራት፣
ወደ ተቀደሰው መቅደስህ እሰግዳለሁ::
8 እግዚአብሔር ሆይ፤ ከጠላቶቼ የተነሣ፣
በጽድቅህ ምራኝ፤
መንገድህንም በፊቴ አቅናልኝ::

4፥2 ዘፀ16፥7፤መሳ 2፥17፤1ሳሙ4፥21፤2ነገ19፥26፤ኢዮ8፥22፤መዝ31፥6፤35፥26፤40፥4፤ኤር13፥25፤16፥9፤አሞ2፥4
4፥3 መዝ6፥8፤12፥1፤30፥4፤31፥23፤79፥2፤ሚክ7፥2፡7፤1ጢሞ4፥7፤2ጴጥ3፥11
4፥4 መዝ63፥6፤ዳን2፥28፤ኤፌ4፥26
4፥5 መዝ31፥6፤115፥9፤ምሳ3፥5፤28፥26፤ኢሳ26፥4፤ዮሐ14፥1
4፥6 ዘኍ6፥25
4፥7 ዘፍ27፥28፤ዘዳ28፥51፤ኢሳ9፥3፤35፥10፤65፥14፡18፤ሐሥ14፥17
4፥8 ዘሌ26፥6፤ዘኍ6፥26፤ዘዳ33፥28፤ኢዮ11፥18፤ኤር 32፥37
5፥1 1ነገ8፥29፤መዝ17፥1፤38፥9፤40፥1፤116፥2፤ኢሳ35፥10፤51፥11፤ዳን9፥18
5፥2 ኢዮ19፥7፤24፥12፤36፥5፤መዝ44፥4፤68፥24፤84፥3
5፥3 መዝ62፥1፤119፥81፤130፥5፤ኢሳ28፥19፤50፥4፤ኤር21፥12፤ሕዝ46፥13፤ዕን2፥1፤ሶፎ3፥5፤ሮሜ8፥19
5፥4 መዝ1፥5፤11፥5፤104፥35፤ምሳ2፥22
5፥5 2ነገ19፥32፤መዝ1፥5፤45፥7፤73፥3፤75፥4፤101፥3፤119፥104፤ምሳ8፥13፤ኢሳ 33፥19፤37፥33
5፥6 ምሳ19፥22፤ ዮሐ8፥44፤ሐሥ5፥3፤ራእ21፥8
5፥7 ዘዳ13፥4፤2ሳሙ 12፥16፤1ነገ8፥48፤መዝ138፥2፤ኤር44፥10፤ዳን6፥26
5፥8 1ነገ8፥36፤መዝ23፥3፤31፥1፤71፥2፤85፥13፤89፥16፤ምሳ8፥20፤ዮሐ1፥23

[ሀ]2 ወይም *ወደ ራሳችሁ*
[ለ]2 ወይም *የሐሰት አማልክት*

በሚያደርጋቸው ነገሮች ሁሉ ታማኝ ነው ማለት ነው:: እግዚ አብሔር ታማኝነቱን ለሕዝቡ የሚያሳየው በገባው ቃል ኪዳን መሠ ረት ነው:: የተጨቈኑት ካሣ የሚያገኙት፣ የተራቡትም ቸርነት የሚቀበሉት ከእርሱ ነው:: *አሳርፈኝ፤* "ዘና ያለ ቦታ ስጠኝ" እንደ ማለት ነው (18፥19 እና ማብ ይመ)::

4፥2-3፤ ዳዊት ከእርሱ አምላክ ከድተው ወደ ባእድ አማ ልክት የሄዱትን ሰዎች ክፉኛ ይወቅሳቸዋል፤ ጌታም ጸሎቱን እን ደሚሰማና መልስም እንደሚሰጠው ያረጋግጥላቸዋል::

4፥2 *እስከ መቼ፤* በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ክፍል ይመ፤ እንዲሁም የ6፥3 ማብ ይመ:: *ክብሬን፤* ዳዊት ከእግዚአብሔር ጋር ያለው ልዩ ኅብረት የክብሩ መሠረት ሆኖሊታል፤ ምናልባትም በዚህ ቦታ የሚናገረው ስለ እግዚአብሔር ክብር ሊሆን ይችላል:: የዚህን ጽሑፍ ማብ፣ የ3፥3 ማብ ይመ):: *ሴላ፤* የጽሑፉን ማብ፤ በ3፥2 ላይ ይመ፤ እንዲሁም በመግቢያው ላይ "ደራሲና ርእስ" የሚለውን ይመ::

4፥3 *ጻድቁን፤* "ሃሳድ" ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል የተተረጐመ ሲሆን በመዝሙረ ዳዊት ውስጥ 26 ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል፤ ይህ ቃል ብዙ ጊዜ "ጻድቃን" ተብሎ ተተርጕሞአል፤ የእግዚአብሔር ሕዝቦች ከሚጠሩበት ስም መካከል አንዱ ሲሆን፣ ሕይወታቸውን ለእርሱ አሳልፈው የሰጡና ለእርሱም ታማኝ ሆነው መገኘት እንዳለባቸው ያሳስባል::

4፥4-5፤ ዝም ብሎ ከመበሳጨትና ከመጨነቅ ይልቅ፣ ወደ ጌታ መመልከት ተገቢ መሆኑን ያስገነዝባል (ይህ ንባብ በቍጣና በጭ ንቀት የምትርዱት ለምንድን ነው ተብሎ ሊተረጐም ይችላል)::

4፥4 *ስትቈጡ ኀጢአት አትሥሩ፤* ጳውሎስ እነዚህኑ ቃላት ለየት ባለ ዐውደ ምንባብ ውስጥ ተጠቅሞባቸዋል (ኤፌ 4፥26 ይመ)::

4፥6፤ አስተማማኝ የሆነ ነገር በሌለበት ወቅት፣ ዳዊት የጌታን ባርኮት በጸሎት ተማጸነ፤ "ማን" የሚለው ቃል ከአ ማልክት መካከል "ችሎታ ያለው ማን ነው?" ማለት ነው:: *የፊትህ ብርሃን በላያችን ይብራ፤* የ13፥1 ማብ ይመ፤ በጥንት እስራኤላውያን ዘንድ የተለመደ የልመና ቃል ነው፤ ሰዎች የእግዚአብሔርን በረከት ማግኘት ሲፈልጉ "የፊትህ ብርሃን በላያችን ይብራ" ይላሉ፤ ይህ አባባል ከአሮን የቡራኬ ንግግር የተወ ረሰ ነው (ዘኍ6፥25-26 ይመ)::

4፥7-8፤ የዳዊትን ልበ ሙሉነት ያመለክታል (3፥8 ማብ ይመ)::

4፥7 *ልቤን፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ "ልብ" የሰዎች መንፈስ እምብርት ወይም ማእከል ነው፤ ሐሳብና ፍላጐት ሁሉ የሚመነጩት ከልብ ነው፤ በሌላ ቦታ ልብ "የሕይወት ምንጭ" ተብሎ ተገልጾአል (ምሳ4፥23)::

4፥8፤ 3፥5-6 ይመ:: *በሰላም፤* ያለ አንዳች ጭንቀት ማለት ነው::

መዝሙር 5፤ ይህ የጧት ጸሎት ምናልባት የጧት መሥዋዕት በሚቀርብበት ሰዓት የቀረበ ጸሎት ሳይሆን አይቀ ርም፤ ጸሎቱም የቀረበው መዝሙረኛው ብዙ ጠላቶች በተነሱበት ወቅት ነው፤ ስለዚህ ታዳጊውን ፍለጋ መዝሙረኛው ጮኸ::

5 ርእስ *የመዘምራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ:: *በዋሽንት፤* በዕብራይስጥ ይህ ቃል ተጠቅሶ የሚገኘው በዚህ ቦታ ብቻ ነው፤ የቃሉም ፍቺ በትክክል አይታወቅም::

5፥1-3፤ መዝሙረኛው የልቡን ሸክም ሁሉ አንድ በአንድ ይናገራል:: ምክንያቱም ጸሎቱን የሚሰማው አምላክ እንዳለ ፍጹም እርግጠኛ ነው:: ጸሎቱንም የሚያደርሰው በትእዛዝ አንቀጽች ነው፤ "እጽም" እያለ ለጥንት ሰዎች የተለመደ አነጋገር ነው::

5፥2 *ንጉሤና፤* በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ::

5፥4-6፤ የእግዚአብሔር ጽድቅ በምድር ላይ እንዲሰፍን የቀረበ ልመና ነው::

5፥5 *እብሪተኞች፤* የ31፥23 ማብ ይመ::

5፥7-8፤ መዝሙረኛው ልመናውን የሚያቀርበው ፍጹም ትሑት በሆነ ልብ ነው (ቍ7)፤ ለልመናው መታመኛም ያደረ ገው የእግዚአብሔርን ምሕረትና (ቍ7) ጽድቅ ነው (ቍ8)::

5፥7 *በምሕረትህ ብዛት፤* የ6፥4 ማብ ይመ::

5፥8 *በጽድቅህ፤* የ4፥1 ማብ ይመ:: *መንገ ድህን … አቅናልኝ፤* የምትመራኝ መንገድ ቀና፣ ደልዳላና ለስላሳ ሆኖ ከመሰናክልና ከፈተና ነጻ ይሁንልኝ ማለት ነው:: መዝሙረኛው

[9]በንግግራቸው ውስጥ እውነት የለም፤
  ልባቸው የጥፋት ጒሬ ነው፤
ጒሮሮአቸው የተከፈተ መቃብር ነው፤
  በምላሳቸውም ይሸንግላሉ::
[10]አምላክ ሆይ፤ የእጃቸውን ስጣቸው!
  ተንኰላቸው መውደቂያቸው ይሁን፤
ከኀጢአታቸው ብዛት የተነሣ
    አስወግዳቸው፣
  በአንተ ላይ ዐምፀዋልና::
[11]አንተን መጠጊያ የሚያደርጉ ሁሉ ግን
    ደስ ይበላቸው፤
  ዘላለም በደስታ ይዘምሩ፤
ስምህን የሚወዱ በአንተ ደስ
    እንዲላቸው፣
  ተከላካይ ሁንላቸው::
[12]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ጻድቃንን
    ትባርካቸዋለህ፤
  በሞገስህም እንደ ጋሻ ትከልላቸዋለህ::

መዝሙር 6
በጭንቅ ጊዜ የቀረበ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ በበገናዎች የሚዘመር፤ የዳዊት መዝሙር በሸሚኒት*

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ በቍጣህ አትገሥጸኝ፤
  በመዓትህም አትቅጣኝ::
[2]እግዚአብሔር ሆይ፤ ዐቅመ ቢስ ነኝና
    ማረኝ፤
  እግዚአብሔር ሆይ፤ ዐጥንቶቼ
    ተናግተዋልና ፈውሰኝ::
[3]ነፍሴ እጅግ ታውካለች፤
  እስከ መቼ፤ አንተ እግዚአብሔር ሆይ፤
    ይህ እስከ መቼ ድረስ ይሆናል?

5፥9 መዝ12፥2፤ 28፥3፤36፥3፤ምሳ15፥4፤ኤር5፥16፤9፥8፤ሉቃ11፥44፤ሮሜ3፥13
5፥10 መዝ78፥40፤ 106፥7፤107፥11፤ሰቆ1፥5፤3፥42
5፥11 ኢዮ22፥19፤ መዝ33፥1፤69፥36፤81፥1፤90፥14፤92፥4፥95፥1፤119፥132፤145፥7
5፥12 ዘፍ15፥1፤ መዝ32፥7፤112፥2
6፥1 መዝ2፥5
6፥2 ዘኍ12፥13፤ መዝ4፥1፤22፥14፤26፥11፤31፥10፤32፥3፤38፥3፤42፥10፤61፥2፤77፥3፤102፥3፤142፥3፤ኢሳ40፥31፤ኤር3፥12፤8፥18፤12፥15፤31፥20፤ሕዝ21፥7
6፥3 1ሳሙ1፥14፤ 1ነገ18፥21፤ኢዮ7፥11፤መዝ4፥2፤31፥7፤38፥8፤55፥4፤89፥46፤ኢሳ 6፥11፤ኤር4፥14፤ዕን 1፥2፤ዘካ1፥12፤ዮሐ 12፥27፤ሮሜ9፥2፤ 2ቆሮ2፥4

*የ6 መግቢያ ርእስ ሲሆን በሙዚቃ ውስጥ የሚጠቀሙበት ቃል ሳይሆን አይቀርም::

እግዚአብሔር በዚህ ዐይነት መንገድ እንዲመራውና ጠላቶቹም በእርሱ ላይ እንዳይሳለቁ ይለምናል (25፥4፤ 27፥11፤ 139፥24፤ 143፥8-10 ይመ):: *ምራኝ፤* አንድ የበግ እረኛ በጎቹን እንደሚመራ ማለቱ ነው (23፥3 ይመ)::

5፥9-10፤ ምላሽ የሚፈልግ ክስ ነው (በመዝሙረኛው ጸሎት ውስጥ የተለመደ አነጋገር ነው)::

5፥9 *በንግግራቸው ውስጥ፤* እንደ መዝሙረኛው ባሉ ሰዎች ላይ ዘወትር የሚወረወር ክፉ መሣሪያ ቢኖር አንደበት ነው (ከዚህ በሚያስደንቅ ሁኔታ ነገሩን ለማየት መዝ 12 እንዲሁም የ10፥7 ማብ ይመ):: ክፉ አንደበት ልክ እንደ ሰይፍ እንደ ሆነ መዝሙረኞቹ ከሕይወት ልምድ ያውቁታል (57፥4፤ 64፥3-4 ይመ):: አንደበታቸውን ለክፉ ነገር የሚያውሉትን እግዚአብሔር እንዲቀጣቸው በመዝሙረ ዳዊት ውስጥ በተደጋጋሚ ተጠይቆአል፤ ምክንያቱም መዝሙረኛው ትክክለኛ ፍርድ የሚገኘው ከእግዚአብሔር ዘንድ ብቻ እንደ ሆነ ያውቃል:: *ልባቸው፤* የ4፥7 ማብ ይመ:: *ጒሮሮአቸው ... መቃብር፤* የ49፥14 ማብ ይመ:: *በምላሳቸውም ይሸንግላሉ፤* አንድን ንጉሥ ከመንበረ ሥልጣኑ ለማውረድ በሚደረገው ሤራ ውስጥ ሽፍጥና ሐሰት ትልቅ ቦታ አለው፤ በዚህ ንጉሥ ላይ የተደረገውም ይሄው ነው፤ መዝ 17፤25፤27-28፤31፤35፤41፤52፤54-57፤59፤63-64፤71፤86፤109፤140-141 ይመ:: ብዙውን ጊዜ እንዲህ ያሉ ዘመቻዎች በአንድ ንጉሥ ላይ የሚደረጉት ንጉሡ በጣም በሚያዝንበትና እግዚአብሔርም የተወው በሚመስለው ጊዜ ነው (ይኸውም በመዝ 25፤35፤ 41፤ 75፤ 86፤109 ላይ እንዳለው ሁኔታ ማለት ነው):: እንዲህ ከሆነ ደግሞ፣ እግዚአብሔር ተለይቶታል ተብሎ ስለሚገመት ሕዝብን ለመምራት ብቃት የለውም (በመሆኑም የሕዝቡን ደኅንነት በሚያስተማምን ሁኔታ ሊጠብቅ አይችልም፤ 1ሳሙ8፥20፤ 11፥12፤ 12፥12፤ 25፥28፤ 2ሳሙ3፥18፤ 7፥9-11 ይመ)፤ በየትኛውም አጋጣሚ ለጠላት ጥቃት በቀላሉ የተጋለጠ ነው (3፥2፤ 22፥7-8፤ 71፥11 ይመ):: እንዲሁም የ86፥17 ማብ ይመ፤ ጳውሎስ ይህንን ጥቅስ በሮሜ 3፥13 ላይ በእንዴት ያለ መንገድ እንደ ተጠቀመበት ይመ::

5፥10፤ በዚህ መዝሙር ውስጥ እንዲህ ያሉ ከባድ "የርግማን ቃላት" መኖራቸው ብዙ ሰዎችን በእጅጉ አሳስቦአል:: አንዳንዶቹ እንዲያውም ኢየሱስ በመስቀል ላይ የፈጸመውን ምሳሌነትና (ሉቃ23፥34) "ቀኝ ጒንጭህን ለሚመታ፣ ግራ ጒንጭህን አዙርለት" እንዲሁም "ስደትና መከራ ለሚያደርሱባችሁ ጸልዩላቸው" (ማቴ5፥39-44) በማለት የተናገረውን በመጥቀስ መቋጫ የሌለው ክርክር ውስጥ ሊገቡ ችለዋል:: እንደ እውነቱ ከሆነ ግን እነዚህ "ርግማን መሰል ቃላት" በእርግጥ ርግማን አይደሉም፤ ይልቁንም በመዘምራኑ ላይ የደረሰውን በደል እግዚአብሔር እንዲመለከትና ዳኝነትም እንዲሰጥበት የሚማጠኑ ናቸው (28፥4 ይመ)፤ በምድር እንኳ ፍትሕ ይሰጥ የለ (ዘዳ25፥1-3 ይመ):: መዘምራኑ አንድ በደል የደረሰበት ሰው በደሉን በገዛ እጁ መበቀል እንደሌለበት በሚገባ ያውቃሉ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር "በቀል የእኔ ነው፤ እኔ ብድራትን እመልሳለሁ" (ዘዳ32፥35፤ ምሳ 20፥22) በማለት ተናግሮአል:: ስለዚህ ጒዳያቸውን ለመለኮታዊው ዳኛ አቀረቡ (ኤር15፥15 ይመ):: *አስወግዳቸው፤* ከፊትህ አስወግዳቸው ማለት ነው፤ እንዲህም ከሆነ የበረከትና የሕይወት ምንጭ ከሆነው ይራቁ ማለት ነው (ዘፍ3፥23ይመ):: *በአንተ ላይ ዐምፀዋልና፤* በመዝሙረኛው ላይ ማሤር ማለት በእግዚአብሔር ላይ ማሤር ማለት ነው፤ እናም መዝሙረኛውን መቃወም፣ እግዚአብሔርን መቃወም ነው::

5፥11፤ ቅዱሳንም በምልጃው ውስጥ ይታቀፉ ዘንድ መዝሙረኛው የጸሎቱን ክልል ሰፋ አድርጎ ይጸልያል:: *ስምህን፤* የእግዚአብሔር ስም የባሕርዩ ደግሞም የማንነቱ መግለጫ ነው (የዘፀ 3፥14-15፤ 34፥6-7 ማብ ይመ):: የእግዚአብሔር ስም ከእግዚአብሔር የተለየ ሕልውና በራሱ የለውም፤ ስሙ ሁልጊዜ የማንነቱ መግለጫ ነው፤ ሕዝቡም ማንነቱን የሚያውቀው በስሙ በኩል ነው:: ስለዚህ የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ፣ ስሙ በሕዝቡ መካከል የሚያድርበት ምድራዊ ማደሪያ ነው (74፥7፤ ዘዳ12፥5፡11፤ 2ሳሙ7፥13ይመ)፤ ሕዝቡም ስሙን በመጥራት ጸሎት ማድረግ ይችላሉ (79፥6፤ 80፥18፤ 99፥6፤ 105፥1፤ 116፥4፡13፡17 ይመ):: የጌታ ስም ሕዝቡን ይጠብቃል (20፥1፤ ምሳ18፥10 ይመ)፤ ጌታም ሕዝቡን የሚያድነው በስሙ ነው (54፥1 ይመ)፤ ማዳኑም ስሙ ቅርብ መሆኑን ይመሰክራል (52፥9 ይመ)፤ በዚህም ምክንያት ቅዱሳኑ በስሙ ይታመናሉ (20፥7፤ 33፥21)፤ በስሙም ተስፋ ያደርጋሉ (52፥9)፤ ለስሙም ምስጋና ያቀርባሉ (7፥17፤ 9፥2፤ 18፥49)፤ በስሙም ሐሤት ያደርጋሉ (89፥16):: እግዚአብሔር መወደድና መፈራት እንደሚገባው ሁሉ፣ ስሙም ሲወደድና ሲፈራ ታይቶአል (ፍቅር 69፥36፤ 119፥132፤ መፈራት 61፥5፤ 86፥11፤ 102፥15)::

5፥12፤ የ3፥8 ማብ ይመ:: *ጻድቃንን፤* የ1፥5 ማብ ይመ::

6፤ ይህ መዝሙር በጽኑ ሕመም ጊዜ የቀረበ ጸሎት ነው:: መዝሙሩ የአካልና የመንፈስ ስብራት የደረሰበትን ሰው ሁኔታ የሚያንጸባርቅ ነው:: ይህ መዝሙር በጥንት ቤተ ክርስቲያን የቅዳሴ ሥርዐት ውስጥ ከሰባቱ የንስሓ መዝሙሮች ጋር ተደምሮ ይቈጠር ነበር (ሌሎቹ የንስሓ መዝሙሮች 32፤38፤51፤102፤ 130፤143 ናቸው)::

6 *ርእስ፤* የመዝሙር 4 ርእስ ማብ ይመ:: *በበገናዎች፤* በመዝሙር 12 እና በ1ዜና 15፥21 ርእስ ላይ ይገኛል፤ ምናልባት ባለስምንት አውታር የሙዚቃ መሣሪያዎችን ሳያመለክት አይቀርም (የጽሑፉን ማብ ይመ)::

6፥1-3፤ እግዚአብሔር ምሕረቱን ያወርድ ዘንድ የቀረበ ጸሎት ነው፤ ምንም እንኳን በኀጢአቱ ምክንያት ሊገሥጸው ሕመም ቢልክበትም (32፥3-5፤ 38፥1-8፡17-18)፣ መዝሙረኛው ግን እግዚአብሔር በቍጣው እንዳይመጣና በኀጢአቱም እንዳያጠፋው ልመና ያቀርባል፤ እንዲያ ባይሆንማ ኖሮ ሞት ወዲያውኑ በመጣ ነበር (ቍ5፤ እንዲሁም 130፥3 ይመ)::

6፥1፤ መዝሙር 38 የሚጀምረውም ልክ እንዲሁ ነው:: *በቍጣህ ... በመዓትህም፤* የ2፥5 ማብ ይመ:: *አትገሥጸኝ ... አትቅጣኝ፤* 39፥11 እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ::

6፥2 *ዐጥንቶቼ፤* የሰው አካል ውስጠኛ ክፍል እንደ መሆናቸው መጠን፣ ሁለንተናን ይወክላሉ::

6፥3 *ነፍሴ፤* ይህ ቃል በሥጋና በመንፈስ ወይም በመዝሙረኛው "ውስጣዊ አካልና ውጫዊ አካል" መካከል ልዩነት መኖሩን ከቶ አያሳይም፤ ቃሉ ሁልጊዜ የሚያመለክተው ጠቅላላ

[4]እግዚአብሔር ሆይ፤ ተመለስና ሕይወቴን
ታደጋት፤
ስለ ጽኑ ፍቅርህም አድነኝ፤
[5]በሞት የሚያስታውስህ የለምና፤
በሲኦልስ[ስ] ማን ያመሰግንሃል?

[6]ከመቃተቴ የተነሣ ዝያለሁ፤
ሌሊቱን ሁሉ በልቅሶ ዐልጋዬን አርሳለሁ፤
መኝታዬንም በእንባዬ አሾቃለሁ።
[7]ዐይኖቼ በሐዘን ብዛት ደክመዋል፤
ከጠላቶቼም ሁሉ የተነሣ ማየት
ተስኖአቸዋል።

[8]እናንተ ክፉ አድራጊዎች ሁሉ፤ ከእኔ
ራቁ፤
እግዚአብሔር የልቅሶዬን ድምፅ
ሰምቶአልና።
[9]እግዚአብሔር ልመናዬን አድምጦአል፤
እግዚአብሔር ጸሎቴን ይቀበላል።
[10]ጠላቶቼ ሁሉ ያፍራሉ፤ እጅግ
ይደነግጣሉ፤
በመጡበት ይመለሳሉ፤ ድንገትም
ይዋረዳሉ።

6፥4 መዝ13፥5፤25፥16፤31፥2:16፤69፥16፤71፥2፤77፥8፤85፥7፤86፥16፤88፥2፤102፥2፤119፥41:132፤ኢሳ54፥8:10
6፥5 መዝ30፥9፤88፥10-12፤115፥17፤መክ9፥10፤ኢሳ38፥18
6፥6 መሳ8፥5፤ኢዮ3፥24፤7፥3፤16፥16፤23፥2፤መዝ12፥5፤77፥3፤102፥5፤ሰቆ1፥8:11:21:22፤ሉቃ7፥38፤ሐሥ20፥19
6፥7 ኢዮ16፥8፤መዝ31፥9፤69፥3፤119፥82፤ኢሳ38፥14
6፥8 መዝ5፥5፤119፥115፤139፥19፤ማቴ7፥23
6፥9 መዝ28፥6፤116፥1
6፥10 2ነገ19፥26፤መዝ40፥14
7 ርዕስ ዕን3፥1
7፥1 መዝ2፥12፤3፥7፤11፥1፤31፥1:15፤119፥86:157:161 7፥2 ዘፍ49፥9፤መዝ3፥2፤71፥11፤ራእ4፥7 7፥3 ኢሳ59፥3 7፥4 መዝ35፥7:19 ፤ምሳ24፥28

መዝሙር 7

በስደት ጊዜ የጻድቁ ሰው ጸሎት

ዳዊት በብንያማዊው በኩዝ ምክንያት ለእግዚአብሔር የዘመረው መዝሙር

[1]እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤ አንተ
መሸሸጊያዬ ነህ፤
ከሚያሳድዱኝ ሁሉ አድነኝ፤ ታደገኝም፤
[2]አለበለዚያ እንደ አንበሳ ይዘነጣጥሉኛል፤
የሚያድነኝ በሌለበትም ይቦጫጭቁኛል።

[3]እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤ ይህን አድርጌ
ከሆነ፣
በደልም በእጄ ከተገኘ፣
[4]በጎ ለዋለልኝ ክፉ መልሼ ብሆን፣
ጠላቴንም በከንቱ ዘርፌ ከሆነ፣

[ስ]5 ወይም *በመቃብር*

አቋምን ሲሆን መዝሙረኛው ሕያውና የሚያስብም መሆኑን ያመለክታል። ዕብራውያን "ዐጥንት" እና "ነፍስ" ሲሉ ሁለት የተለያየ ነገር መናገራቸው አይደለም፤ በጥንት ምሥራቃውያን ዘንድ በሁለቱ ቃላት መካከል መሠረታዊ ልዩነት የለም፤ ጸሓፊው ራሱን ለመግለጽ የተጠቀመበት ሁለት ዐይነት መንገድ ነው (31፥9፤ 63፥1)። *ይህ እስከ መቼ ድረስ?* በመግቢያው ላይ፣ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ፤ በመዝሙረኛው ጸሎት ውስጥ እንዲህ ያለውን አቤቱታና ጩኸት መስማት በጣም የተለመደ ነው (አብዛኛውን ጊዜ "እስከ መቼ?" ወይም "መቼ?" ወይም "ስለምን?" የሚሉ አቤቱታዎችን እናገኛለን)። ይህ አቤቱታ መዝሙረኛው ከሥቃዩ ገና አለመገላገሉንና በመካከላቸውም ያለውን ግንኙነት መሠረት በማድረግ ከእግዚአብሔር ጋር ሙግት መግጠሙንም ያሳያል (የ4፥1 ማብ ይመ)።

6፥4-5፤ ከሞት ለመዳን የቀረበ ልባዊ ጸሎት ነው።

6፥4 *ስለ ጽኑ ፍቅርህም፤* የዕብራይስጡ ቃል ወዳጅ መሆኑን ያመለክታል። የእግዚአብሔርን ጽኑ ፍቅር፣ ቸርነትና ምሕረት መሠረት አድርጎ ልመና ማቅረብ በብሉይ ኪዳን የተለመደ ነው፤ ይህ የልመና ቃል ጌታ ለእስራኤል (ዘዳ7፥9:12)፣ እንዲሁም ለዳዊ ትና ለቤቱም የገባውን ቃል ኪዳን የሚያሳይ ነው (89፥24:28: 33፤ 2ሳሙ7፥15፤ ኢሳ55፥3 ይመ)።

6፥5፤ መዝሙረኛው ለእግዚአብሔር ማቅረብ የሚገባው ምስጋና በመጓደል ላይ መሆኑን ያሳስባል፤ ከዚያም አልፎ ሕያዋን እንጂ ሙታን ምሕረቱንም ሆነ ታዳጊነቱን ሊያስታውሱ እንደማይችሉ በግልጽ ይናገራል። እስራኤላውያን ሞትን የሚረዱት እንደሚያዩት ነው፤ ምክንያቱም ሞት የሕይወት ተቃራኒ ነው። ምንም እንኳ ስለ ትንሣኤ ያላቸው አመለካከት ገና ያልዳበረ ቢሆንም መሠረታዊ እሳቤው ግን ከአመለካከታቸው ውስጥ ጨርሶ አልጠፋም። ሆኖም ቅዱሳን በሞት ከተለዩ በኋላ ምን ሁኔታ እንደሚገጥማቸው ግልጽ የሆነ አመለካከት የላቸውም። የብሉይ ኪዳን ጸሓፊዎች፣ ሰው የተፈጠረው ለሕይወት እንጂ ለሞት እንዳልሆነ በሚገባ ያውቃሉ፤ የእግዚአብሔርም ፈቃድ ሕዝቡ በሕይወት እንዲኖርና እግዚአብሔርም በሞት ላይ ሥልጣን እንዳለው ያውቃሉ፤ ከዚህ በተጨማሪ ሞት በማንኛውም ሰው ላይ ሊደርስ እንደሚችልና ይህንንም በጸጋ መቀበል ተገቢ ምሆኑን ያውቃሉ፤ ምክንያቱም ቅዱሳን ጊዜው ደርሶ በሞት ሲለዩ በእግዚአብሔር ክንድ ላይ ያርፋሉ (ዘፍ15፥15፤ 25፥8፤ 47፥30፤ 49፥33፤1ነገ2፥2 ይመ)። ሞት በሕይወት የሚገኙትን ሰዎች ከሚመጣው ክፋት (2ነገ22፥20፤ ኢሳ57፥1-2 ይመ) የሚገላግል በመሆኑ በጻድቃን ዘንድ እንደ በረከት ሊታይ ይችላል። ከዚህም በላይ የጻድቃን ሞት ከክፉዎች ሞት እጅግ የተሻለ ነው (ዘኍ22፥10 ይመ)፤ ሞት ለጻድቃን የነገር ሁሉ መጨረሻ አይደለም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ለጻድቃን ያዘጋጀላቸው ብዙ ነገር አለ (በተለይ 16፥9-11፤ 17፥15፤ 49፥14-15፤ 73፥24፤ እንዲሁም የዘፍ5፥24 ማብ ይመ)። መዝሙረኛው ከእግዚአብሔር ጋር ሙግት የገጠመው በሕይወት ለመኖር ሲል ብቻ አይደለም፤ ይልቁንም እግዚአብሔር ምስጋናን የሚያገኘው ከሕያዋን በመሆኑ ነው።

6፥6-7፤ መዝሙረኛው ሕመሙ ስለ በረታበትና ጠላቶቹም ስላየሉበት በሌሊት ያቀረበው ጸሎት ነው።

6፥6 *ከመቃተቴ የተነሣ ዝያለሁ፤* የግጥሙ ዐቢይ ሐሳብ ነው፤ በመሆኑም የመዝሙረኛውን ጽኑ ስብራት አጉልቶ ያሳያል፤ የመዝሙሩን ኀይለ ቃል በመዝሙሩ መካከል ላይ ማምጣት በመጽሐፈ መዝሙር ውስጥ በተደጋጋሚ የታየ ስልት ነው (የ8፥4፤ 21፥7፤ 23፥4፤ 34፥8-14፤ 42፥8፤ 47፥5-6፤ 48፥8፤ 54፥4፤ 71፥14፤ 74፥12፤ 76፥7፤ 82፥50፤ 86፥9፤ 92፥8፤ 97፥7፤ 113፥5፤ 138፥4-5፤ 141፥5 ማብ ይመ፤ እንዲሁም በመግቢያው ላይ "ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ)።

6፥7 *ዐይኖቼ ደክመዋል ... ማየት ተስኖአቸዋል፤* በብሉይ ኪዳን ውስጥ እንደሚታየው ዐይን የሚደክመው በዐቅም ማነስ (38፥10፤ 1ሳሙ14፥27:29፤ እንዲሁም የጽሑፉን ማብ ይመ፤ ኤር14፥6 ይመ)፣ በሐዘን (ብዙውን ጊዜ ሐዘን ከመከራ ጋር የተያያዘ ነው 31፥9፤ 88፥9፤ ኢዮ17፥7፤ ሰቆ2፥11) እና ተስፋ እውን ሳይሆን ሲቀር ነው (69፥3፤ 119፥82:123፤ ዘዳ28፥32፤ ኢሳ38፥14 ይመ)። *ከጠላቶቼም ሁሉ፤* የ5፥9 ማብ ይመ።

6፥8-10፤ አስተማማኝና ብሩህ የሆነም ተስፋ መኖሩን የሚያመለክት የመደምደሚያ ቃል ነው።

6፥10፤ መዝሙረኛው ወደ ዙፋኑ ሲመለስ ጠላቶቹ ይዋረዳሉ።

መዝሙር 7፤ ጠላቶች በተነሡ ጊዜ በእግዚአብሔር ዙፋን ፊት የሚቀርብ አቤቱታ ነው።

7 ርእስ *መዝሙር፤* የጽሑፉን ማብ ይመ። ቃሉ የሚገኘው በዚህ ቦታ ብቻ ነው (የቃሉን የብዙ ቍጥር አጠቃቀም አስመልክቶ ዕን3፥1 ይመ)። *ኩዝ፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ማንነቱ በየትም ቦታ አልተገለጸም፤ ነገር ግን ከብንያም ወገን በመሆኑ የሳኦል ደጋፊ ሳይሆን አልቀረም፤ በዚህም ምክንያት ነው ርእሱ ይህን መዝሙር ሳኦል ዳዊትን ለማጥፋት ከነበረው ቍርጠኛ ሐሳብ ጋር ያዛመደው። በመግቢያው ላይ "ጸሓፊውና አርእስቶቹ" የሚለውን ወይም ንዑስ ርእሱን ይመ።

7፥1-2፤ በዳዊት አቤቱታ ላይ የተመሠረተ የመጀመሪያ ማጠቃለያ ሐሳብ ነው።

7፥1 *መሸሸጊያዬ፤* ራሳቸውን በታማኝነት ለእግዚአብሔር የሰጡ ሰዎች እግዚአብሔርን መሸሸጊያቸውና መታመኛቸው በማድረግ ያሉባትን ሁኔታ ለእርሱ ማስረከብ ይችላሉ። ፍትሕ ሲረገጥና አስከፊ ሁኔታ ሲያጋጥም፣ ራሳችንን በእግዚአብሔር ጥበቃ ሥር ማድረግና በፊቱም ያለንን ታማኝነትና ጽድቅ መሠረት በማድረግም ልመናችንን ማቅረብ እንችላለን (ቍ3-5:8)።

7፥2 *እንደ አንበሳ፤* ዳዊት በግ ጠባቂ በነበረበት ወቅት አንበሶች ይተናኮሉት ነበር (1ሳሙ17፥34-35 ይመ)። በመጽሐፈ መዝሙር ውስጥ የጠላትን ትንኮሳ ከዱር አራዊት በተለይም ከአንበሳ ጋር ማዛመድ የተለመደ ይትበሀል ነው (10፥9፤17፥12፤22፥12-13:16:20-21፤35፥17፤57፥4፤58፥6፤124፥6 ይመ)።

7፥3-5፤ ዳዊት ንጹሕ መሆኑን በግልጽ ይናገራል፤ ጠላት እንዲነሣበት ያደረገው ምንም ነገር የለም።

7፥5 *ይያዘኝ፤* "እኔን" ሲል "ክብሬን" እንደ ማለት ሲሆን

[5]ጠላቴ አሳዶ ይያዘኝ፤
ሕይወቴን ከምድር ይቀላቅል፤
ክብሬንም ከዐፈር ይደባልቅ:: ሴላ

[6]እግዚአብሔር ሆይ፤ በመዓትህ ተነሥ፤
በቍጣ በተነሡብኝ ላይ ተነሥ፤
ስምህ ሆይ፤ ንቃ፤ ትእዛዝም አስተላልፍ!

[7]የሕዝቦች ጉባኤ ይክበብህ፤
አንተም ከላይ ሆነህ ግዛቸው፤

[8]እግዚአብሔር በሕዝቦች ላይ ይፈርዳል::
እግዚአብሔር ሆይ፤ እንደ ጽድቁ
ፍረድልኝ፤
ልዑል ሆይ፤ እንደ ቅን አካሄዴ
መልስልኝ::

[9]ልብንና ኵላሊትን የምትመረምር፣
ጻድቅ አምላክ ሆይ፤
የክፉዎችን ዐመፅ አጥፋ፤
ጻድቁን ግን አጽና::

[10]ጋሻዬ[+] ልዑል አምላክ ነው፤
እርሱ ልበ ቅኖችን ያድናቸዋል::

[11]እግዚአብሔር ጻድቅ ዳኛ ነው፤
ቍጣውንም በየዕለቱ የሚገልጥ አምላክ
ነው::

[12]ሰው በንስሓ የማይመለስ ከሆነ ግን፣
ሰይፉን[*] ይስላል፤
ቀስቱን ይገትራል::

[13]የሚገድሉ ጦር ዕቃዎቹን አሰናድቶአል፤
የሚንበለበሉትን ፍላጻዎቹንም
አዘጋጅቶአል::

7፥5 ዘፀ15፥9፤2ሳሙ22፥43፤2ነገ9፥33፤ ኢዮ7፥21፤ኢሳ10፥6፤ ሰቆ3፥16
7፥6 2ዜና6፥41፤ መዝ35፥23፤44፥23፤ 138፥7
7፥7 መዝ68፥18
7፥8 ዘፍ3፥5፤20፥5 ፤ዘኍ24፥16፤1ሳሙ2 6፥23፤1ዜና16፥33፤ መዝ18፥20፤ማር5፥7
7፥9 1ዜና28፥9፤መዝ 26፥2፤37፥23፤40፥2፤ ኤር11፥20፤ራእ2፥23
7፥10 ኢዮ33፥3፤መዝ3፥3
7፥11 ዘፍ18፥25፤ ዘዳ 9፥8፤መዝ9፥8፤ 67፥4፤75፥2፤96፥13፤ 98፥9፤ኢሳ11፥4፤ኤር 11፥20
7፥12 ዘዳ32፥41፤ 2ሳሙ22፥35፤መዝ21 ፥12፤ኢሳ5፥28፤ 13፥18፤ሕዝ3፥19
7፥13 መዝ11፥2፤ 18፥14፤64፥3
7፥14 ኢሳ59፥4፤ያዕ 1፥15
7፥15 ኢዮ4፥8፤መዝ 35፥7፡8፤40፥2፤94፥13 ፤ምሳ26፥27
7፥17 ዘፍ14፥18፤ 2ዜና31፥2፤መዝ5፥8፤ ሮሜ15፥11፤ዕብ2፥12
8፥1 ዘፀ15፥11፤1ዜና 16፥10፤መዝ57፥5፤

[14]ክፋትን እያማጠ ያለ ሰው፣
ቅጥፈትን አርግዞ፣ ሐሰትን ይወልዳል::

[15]ጕድጓድ ምሶ ዐፈሩን የሚያወጣ፣
ባዘጋጀው ጕድጓድ ራሱ ይገባበታል::

[16]ተንኰሉ ወደ ራሱ ይመለሳል፤
ዐመፃውም በገዛ አናቱ ላይ ይወርዳል::

[17]ስለ ጽድቁ ለእግዚአብሔር ምስጋና
አቀርባለሁ፤
የልዑል እግዚአብሔርን ስም በመዝሙር
እወድሳለሁ::

መዝሙር 8

የፈጣሪ ግርማ በፍጥረቱ ላይ

ለመዘምራን አለቃ፣ በዋሽንት የሚዜም፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር አምላካችን ሆይ፤
ስምህ በምድር ሁሉ ላይ ምንኛ
ግርማዊ ነው!
ክብርህ ከሰማያት በላይ፣
ከፍ ከፍ ብሎአል::

[2]ከልጆችና ጡት ከሚጠቡ ሕፃናት አፍ፣
ምስጋናን[¹] አዘጋጀህ፤
ከጠላትህ የተነሣ፤
ባላንጣንና ቂመኛን ጸጥ ታሰኝ ዘንድ::

8፥5፤113፥4፤148፥13፤ዕንባ3፥3፤ሉቃ2፥9 8፥2 መዝ143፥12፤ ማቴ21፥16

[+]10 ወይም የኔ ልዑል
[*]12 ወይም ሰው ንስሓ ካልገባ፣ እግዚአብሔር ሰይፉን ...
[¹]2 ወይም ብርታትን

የአንድን ሰው ሁለንተና የማመልከቻ ዘዴ ነው (16፥19፤30፥12፤ 57፥8፤108፥1 እና ማብ ይመ)::

7፥6-9፤ የምድር ሁሉ ጌታ የሆነው በሕዝቦች ላይ እንዲፈርድ፣ በተለይ ደግሞ ለዳዊት አቤቱታ ብያኔ እንዲሰጥ የሚማጠን አቤቱታ ነው::

7፥6 *በመዓትህ፤* ቍ11እና የ2፥5 ማብ ይመ:: *ተነሥ ... ተነሥ፤* የ3፥7 ማብ ይመ:: *ንቃ፤* ክፉት እየተንሰራፋ ሲሄድ፣ የተገፉ ሰዎችም በከንቱ ሲጮኹ (ወደ በኣል በከንቱ እንደ ጮኹ ሁሉ 1ነገ18፥27) ጌታ አያንቀላፋም (121፥4 ይመ):: መዘምራኑ አቤቱታቸውን የገለጹበት ቋንቋ ምን ያህል እንደተጨነቁ በግልጽ ያሳያል፤ በእግዚአብሔርም ዝምታ ትዕግሥት ያጡ ይመስላል፤ ምክንያቱም እንዲያ ያለ ችግር ውስጥ ገብተው ሳለ ዝም ብሎአቸዋል (80፥2፤ እንዲሁም 78፥65፤ ኢሳ51፥9 ይመ)::

7፥8 *ጽድቁ፤* ቍ3-5 ይመ::

7፥9 *ልብንና ኵላሊትን፤* ልብንና አሳብን ማለት ነው፤ በእስራኤላውያን ዘንድ እነዚህ ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ አላቸው፤ ይኸውም ልብ የሰውን ውስጠኛና ለባዊት ክፍል ያመለክታል (የ4፥7 ማብ ይመ):: "ልብንና ኵላሊትን መፈተን" እግዚአብሔር የሰውን ድብቅ ሐሳብና ምኞት አንድም ሳይቀር መመርመር የሚችል አምላክ መሆኑን የሚያመለክት አገላለጽ ነው (ኤር11፥20፤ 17፥10፤ 20፥12 ይመ):: *ጻድቅ፤* የ4፥1 ማብ ይመ:: *ጻድቁን፤* የ1፥5 ማብ ይመ::

7፥10-13፤ ዳዊት እምነት ያለውና ጸሎቱም የሚሰማለት መሆኑን ያመለክታል (3፥8 ማብ ይመ)::

7፥10 *ጋሻዬ፤* የ3፥3 ማብ ይመ:: *ልበ ቅኖችን፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

7፥11 *በየዕለቱ፤* የእግዚአብሔር ሙሉ ፍርድ አንድ ቀን የሚገለጥ ቢሆንም፣ ነገሩን በአንድ ቀን ብቻ ተወስኖ የሚቀር አይደለም፤ መዝሙረኛው የሚማጠነው ፍርድህ አንድ ቀን ይገለጥ እያለ ሳይሆን፣ ዛሬውኑ ይታይ እያለ ነው::

7፥14-16፤ በእግዚአብሔር ግዛት ውስጥ፣ "ክፉት አያዋጣም" በሚለው የተለመደ ጥበባዊ አባባል ዳዊት ራሱን ያጽናናል::

7፥17፤ ምስጋና ለማቅረብ የተገባ መሐላ ነው:: በመጽሐፈ መዝሙር ውስጥ የሚገኙ ጸሎቶች፣ በተስፋ የተሞሉና እንዲህ ያለ መሐላ የያዙ ናቸው:: ይህም የእስራኤላውያንን ሃይማኖታዊ አሳቤ የሚያንጸባርቅና ምስጋና ሁልጊዜ ትድግናን ተከትሎ መምጣት እንዳለበት የሚያሳይ ነው፤ እግዚአብሔር እውነተኛ ምስጋናን እንዲቀበል ካስፈለገ ሕዝቡን መታደግ አለበት:: እንዲህ ያለው ምስጋና፣ ከምስጋና ቍርባን ጋር በመሆን በቤተ መቅደስ በተሰበሰበው ሕዝብ ፊት ለእግዚአብሔር የማዳን ሥራ ይሠዋ ነበር (50፥14-15፡23፤ እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ):: *ልዑል፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ:: *የእግዚአብሔር ስም፤* የ5፥11 ማብ ይመ::

መዝሙር 8፤ እግዚአብሔር እንዴት ያለ ኀያል ፈጣሪና ልዕልናውም እንዴት ያለ ገናና መሆኑን የሚያወሳ መዝሙር ነው (ከቍ1 እና 9 እንደምንረዳው የመዝሙረኛው ውዳሴ ያተኰረው በእግዚአብሔር ጌትነት ላይ ነው፤ እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ) ዘፍጥረት ም1 (በተለይም ቍ26-28) እግዚአብሔር እንዴት ያለ ብርቱ ፈጣሪ እንደ ሆነ በግልጽ ያሳያል፤ ዳዊት ግን ይህንን የተናገረው ከራሱ ልምድ ተነሥቶ ነው (ይህንን የተናገረው ምናልባት አያሌ የሰማይ ብርሃናት ከአድማስ እስከ አድማስ ተዘርግተውና አስደናቂ ብርሃናቸውንም ቀንና ሌሊት ሲረጩ ተመልክቶ ሊሆን ይችላል፤ ዳዊት እንዲህ ያለውን ትንግርት ያስተዋለው ከዕለት ተዕለት ተግባሩ ተለይቶና አእምሮውም በጥልቅ ምርምር ውስጥ በነበረበት ሰዓት ነው):: ዳዊት በሁለት ሁኔታዎች እጅግ ተደንቆአል፤ (1) የእግዚአብሔር ክብር በሰማይ ላይ ፈስሰው በሚታዩት ከክዋክብት መገለጹና፣ (2) እግዚአብሔር በሚያስደንቅ ሁኔታ ራሱን በሰው ደረጃ ማስገኘቱ፣ እንደ ኢምንት የሚቈጠረውን ሰው ማስታወሱና ለእርሱም ታላቅ ሞገስን መስጠቱ እንዲሁም የፍጥረት ሁሉ የበላይ አዛዥ እንዲሆን መፍቀዱ ናቸው::

8፥1ሀ *ስምህ፤* የ5፥11 ማብ ይመ::

8፥1ለ-2፤ ክብሩ በሰማያት ሁሉ የተዘረጋው ልዑል አምላክ፣ በእርሱ ላይ የተሰለፉትን የጨለማ ኀይላት ለማሳፈር ሲል ከሕፃናት ምስጋናን ለመቀበል ወሰነ (ይህንን ንባብ አዲስ ኪዳን በእንዴት ያለ መንገድ እንደ ተጠቀመበት ለማስተዋል ማቴ21፥16 ይመ)::

8፥2 *ቂመኛን፤* 44፥16 ይመ፤ አድብቶ የሚበቀል ሰው ማለት ነው (ይህ ግን በ9፥12 ላይ እንደ ተመለከተው ዐይነት አይደለም)::

8፥3-5፤ የእግዚአብሔር እጅ ሥራ የሆነው ይህ እጅግ

[3]የጣቶችህን ሥራ፣
ሰማያትህን ስመለከት፣
በስፍራቸው ያኖርሃቸውን፣
ጨረቃንና ከዋክብትን ሳይ፣
[4]በሐሳብህ ስፍራ ትሰጠው ዘንድ ሰው
ምንድን ነው?
ትጠነቀቅለትም ዘንድ የሰው ልጅ
ምንድን ነው?
[5]ከመላእክት በጥቂት አሳነስኸው፤
የክብርንና የሞገስን ዘውድ አቀዳጀኸው።
[6]በእጆችህ ሥራ ላይ ሾምኸው፤
ሁሉንም ከእግሩ በታች አስገዛህለት፤
[7]በጎችንና ላሞችን ሁሉ፣
የዱር አራዊትንም፣
[8]የሰማይ ወፎችንና፣
የባሕር ዓሦችን፣
በባሕር ውስጥ የሚርመሰመሱትንም
ሁሉ አስገዛህለት።
[9]*እግዚአብሔር* አምላካችን ሆይ፤
ስምህ በምድር ሁሉ ላይ ምንኛ
ግርማዊ ነው!

8፥3 ዘፍ1፥16፤15፥5፤ዘፀ8፥19፤ዘዳ10፥14፤1ዜና16፥26፤ 2ዜና2፥12፤መዝ102፥25፤1ቆሮ15፥41
8፥4 1ዜና29፥14
8፥5 ዘፍ1፥26፤መዝ21፥5፤103፥4
8፥6 ዘፍ1፥28፤1ነገ5፥3፤ኢዮ10፥3፤መዝ19፥1፤102፥25፤145፥10፤ኢሳ26፥12፤29፥23፤45፥11፤1ቆሮ15፥25:27፤ኤፌ1፥22፤ዕብ1፥10፤2፥6-8
8፥7 ዘፍ2፥19፤13፥5፤26፥14
8፥8 ዘፍ1፥26
8፥9 ቍ1
9፥1 ዘዳ4፥34፤መዝ86፥12፤111፥1፤119፥2:10:145፤138፥1

መዝሙር 9ʼ

በክፉ ላይ ፍርድ

ለመዘምራን አለቃ፤ በሙትላቤን ቅኝት፤ የዳዊት መዝሙር

[1]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በፍጹም ልቤ
አመሰግንሃለሁ፤
ስለ ድንቅ ሥራዎችህም ሁሉ እናገራለሁ።

ʼምዕ9 መዝ9 እና 10 በመጀመሪያው የጥንት ቅጅ ላይ አንጓዎቹ ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆሄያት የሚጀምሩ እንዲሁም ጅማሬው ወይም መጨረሻው ትርጒም አዘል የሆነ አንድ ወጥ ግጥም ነበር። በሰብዓ ሊቃናት ውስጥ ሁለቱም አንድ መዝሙር ናቸው።

ግዙፍና ውብ ዓለም (19፥1-6፤ 104፥19-23 ይመ)፣ ጥልቅ አድናቆትን በመፍጠር እግዚአብሔር ኢምንት ለሆነውና ዛሬ ታይቶ ነገ ለሚጠፋው ሰው ምን ያህል ቸርነት እንዳደረገ ሐሳብን ከምርመራ ላይ ያውላል (144፥3-4 ይመ)። (እግዚአብሔር ሰውን ከቁም ነገር በመቍጠሩ ኢዮብ ያሰማውን ቅሬታ በኢዮ7፥17-21 ላይ ይመ)።

8፥3፤ የዘፀ8፥19 ማብ ይመ።

8፥4-6፤ ዕብ2፥6-8 ከሰብዓ ሊቃናት ትርጒም (ብሉይ ኪዳን ለመጀመሪያ ጊዜ ከዕብራይስጥ ቋንቋ ወደ ግሪክ ቋንቋ በግብፅ እስክንድርያ እንደተተረጐመ ይታወቃል፤ ይህ መጠሪያ የሚያገለግለው ለዚህ ትርጒም ሲሆን፣ በእንግሊዝኛ ይህ ትርጒም ሰፕቱዋጀንት ይባላል) ላይ በመጥቀስ ይህንን ንባብ ሰዎችን ሁሉ ለወከለውና የሰዎችንም መጨረሻ ሙሉ በሙሉ እውን ላደረገው ሥጋ ለለበሰው ለእግዚአብሔር ልጅ ለኢየሱስ ክርስቶስ አውሎታል። እንግዲህ የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ ስለ ክርስቶስ በሚመሠክርበት ወቅት ትንቢታዊነት የሌላቸውን ቃላት ሥነ-ፍጻሜያዊ አንድምታ እንዲኖራቸው አድርጓል ማለት ነው። ጳውሎስም በ1ቆሮ15፥27 ላይ ቍ6ን በተመሳሳይ መልክ ተጠቅሞበት ይገኛል (እንዲሁም ኤፌ1፥22 ይመ)።

8፥4 *በሐሳብህ፣ ስፍራ ትሰጠው ዘንድ፤* በቀጥታ ሲተረጐም ጒዳዩ የምትለው ማለት ነው (የዘፍ8፥1 ማብ ይመ)። *የሰው ልጅ፤* ብዙውን ጊዜ "ሰው" የሚለውን ግጥማዊ ዘይቤ የሚተካ ነው (80፥17፤ 144፥3፤ እንዲሁም የሕዝ2፥1 ማብ ይመ)። *ምንድን ነው?* በቍ1እና 9 ላይ ይህ ሐረግ የተመለሰበት የዕብራይስጡ ቃል "እንዴት?" ይለዋል፤ የመዝሙሩም ማእከላዊ ሐሳብ የሚጀምረው ከዚሁ ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)።

8፥5 *ከመላእክት፤* እግዚአብሔርን ሰማያዊ በሆነው ዙፋኑ ዙሪያ የሚያጅቡ ወይም የሚከቡ ታላላቅ ሰማያዊ ፍጥረታት ናቸው (ለምሳሌ በኢሳ6፥2 እንደ ተመለከተው ዐይነት ነው)፤ ይሁን እንጂ የጽሑፉን ማስታወሻ መመልከት ይጠቅማል።

8፥6-8፤ ዘፍ1፥26-27 ይመ። ሰው ገዥ እንደ ሆነ እሙን ነው፤ ይህም "የክብሩና የሞገሱ" (ቍ5) አንደኛው ገጽታ ነው። ሰው የተፈጠረውም ለገዥነት ነው (ጳውሎስና የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ ከዚህ ንባብ ውስጥ እንዴት ያለ ሥነ-ፍጻሜያዊ አንድምታን መዘው እንዳወጡ ለማየት ቍ4-6 ይመ)።ይህ የሰው አገዛዝ ግን ፍጹምና ነፃ አይደለም። ሰው የሚገዛው ከእግዚአብሔር ጋር በመተባበርና ከእግዚአብሔርም ፍጹም አገዛዝ ሥር በመሆን ነው። በመሠረቱ ይህ ኀላፊነት ስጦታ እንጂ መብት አይደለም።

8፥9፤ የቍ10 ሐሳብ ቃል በቃል ተደግሞ ይገኛል (የቍ1 ማብ ይመ)።

መዝሙር 9፤ አንዳንድ ጊዜ መዝሙር 9እና10 እንደ አንድ መዝሙር ይታዩ (ወይም በአገልግሎት ላይ ይውሉ) ነበር የሚለው ሐሳብ የተገኘው ከሰብዓ ሊቃናት ትርጒም (የግሪክ ብሉይ ኪዳን ትርጒም፤ የጽሑፉን ማብ ይመ) ነው። መዝሙሮቹ ለመጀመሪያ ጊዜ ሲደረሱ እንደ አንድ መዝሙር ተደርገው ይደረሱ ወይም አይደረሱ ምንም የሚታወቅ ነገር የለም፤ በርካታ ፍንጮች የሚጠቁሙት ግን አንድ መዝሙር መሆናቸውን ነው። ከመዝሙር 3እስከ 32 ባሉት መዝሙሮች ውስጥ ንዑስ ርእስ የሌለው፣ መዝሙር 10 ብቻ ነው፤ የዕብራይስጡ ቅጂ እነዚህ ሁለት መዝሙሮች ማለትም መዝሙር 9እና 10 ያልተሟላ ዕዝል ቃል መዋቅር እንዳላቸው ያመለክታል፤ በመዝሙር 9 መጀመሪያ ላይና በመዝሙር 10 መጨረሻ መስመር አካባቢ፣ የእያንዳንዱ ስንኝ መነሻ ቀለም (ፊደል) ወይም የጥንድ ስንኞች መነሻ ቀለም የዕብራይስጡን የፊደል ገበታ ቅደም ተከተል የያዘ ነው። መዝሙር 9 በአብዛኛው እግዚአብሔር ሕዝቡን ከክፉ መንግሥታት በመታደጉ ምክንያት ለስሙ የቀረበ (በንጉሡ) ምስጋና ነው፤ (እስራኤል በቀጥታ ድል ያደረገቻቸው መንግሥታት ባይኖሩም እግዚአብሔር ግን በራሱ መንገድ አጥፍቶአቸዋል፤ ይህ የምስጋና መዝሙር መቼ እንደ ተደረሰ በትክክል አይታወቅም)። መዝሙሩ በየመሀሉ፣ እግዚአብሔር እብሪተኛ በሆኑ ሕዝቦች ላይ በጽድቅ መፍረዱን እንዲቀጥል የሚያሳስብ አጫጭር ጸሎቶችን ይዞአል። መዝሙር10 በአብዛኛው፣ እግዚአብሔር ክፉና ኀጢአተኛ እንዲሁም ስግብግብና ትዕቢተኛ በሆኑ ሰዎች ላይ በጽድቅ እንዲፈርድ የሚማጠን መዝሙር ነው። እነዚህ ሰዎች "በደካሞች" (ቍ2) ላይ የተረማመዱና በእስራኤልም ላይ የተዘባነኑ ናቸው (ቍ2-11 የሁለቱንም ወገኖች ማንነት ገላልጦ የሚያሳይ ነው)። እነዚህን ሁለት መዝሙሮች እንደ አንድ መዝሙር አጣምሮ ማየት "ከቶ የማይታሰብ ነገር" ሊሆን አይችልም፤ ምክንያቱም በቅዱሳን ማኅበረሰብ ላይ ከውስጥ ወይም ከውጭ የተነሱ "ክፉዎች" (9፥5፤ 10፥4) በእውነተኛዪቱ እስራኤል ህልውና ላይ ስጋት ማሳደራቸው በሁለቱም መዝሙሮች ውስጥ ታይቶአል። እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም ስለ አደረገው ትድግና፣ ምስጋና ማቅረብ በመዝሙረኛው መጽሐፍ ውስጥ ጒልህ ስፍራ አለው (3፥3-4:8 እንዲሁም 40፥1-5 ይመ)፤ በጥንት ቅርብ ምሥራቃውያን ጸሎትም ውስጥ ተመሳሳይ ነገር አለ። እንዲህ ያለው ምስጋና የመዝሙረኛውን የተስፋ መሠረት የሚያንጸባርቅና የመዝሙረኛውም ጸሎት የሚሰማ መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው፤ ከዚህም በቀር የእግዚአብሔር ክንድ በሕዝቡ (ወይም በአገልጋዮቹ) መካከል ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ እንዲገለጥ የሚያነሳሳም ነው። ስለ ጸሎት የተሰጡ ሌሎች ረጅም መቅድሞችን በመዝሙር 40፤ 44፤ 89 ላይ ይመ። እንደ መዝሙር 42-43 ሁሉ መዝሙር 9 እና 10ም ምናልባት ለተለየ የቅዳሴ ሥርዐት አጠቃቀም የተመደቡ ሳይሆን አይቀርም (የመዝሙር 42-43 መግቢያ ይመ)።

መዝሙር 9 ርእስ ለመዘምራን አለቃ፤ የመዝሙር 4 ርእስን ማብ ይመ።

9፥1-2፤ የምስጋና ዐዋጅ መጀመሪያ ነው።

9፥1 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *እናገራለሁ፤* በቍ14 ላይ ይህ ቃል ከዕብራይስጡ የተመለሰው "በገሃድ እንድናገር (እንዳውጅ)" ተብሎ ነው። በመዝሙረኛው መጽሐፍ ውስጥ የቀረቡት ምስጋናዎች፣ በመዝሙረኛውና በጌታ መካከል ብቻ የሚታወቁ ግላዊ ጒዳዮች አይደሉም፤ መዝሙሮቹ በአብዛኛው በአደባባይ (በቤተ መቅደስ) የተዘመሩና የእግዚአብሔርን ቅዱስ አሠራር እንዲሁም ማዳኑንና ቸርነቱን የሚያወድሱ ናቸው። መዝሙረኛው በምስጋናው ውስጥ የእግዚአብሔርን ክቡር ባሕርያት ወይም መልካም ተግባራት እየጠቀሰ (የ4፥1 ማብ ይመ) ለጉባኤው አንድ በአንድ ያስታውቃል (ይህን በተመለከተ 22፥22-31፤ 56፥12-13፤ 61፥8፤ 65፥1፤ 69፥30-33 ይመ)። ዝማሬውን ወይም ውዳሴውን የሚሰሙ ሁሉ እነርሱም በአንድነት ምስጋና እንዲያቀርቡና በእግዚአብሔርም ታላቅነት፣ ቸርነትና መልካምነት ሁሉ ሐሴት እንዲያደርጉ ጥሪ ይቀርብላቸዋል። በመጽሐፈ መዝ

2በአንተ ደስ ይለኛል፤ ሐሤትም
  አደርጋለሁ፤
 ልዑል ሆይ፤ ስምህን በመዝሙር
  እወድሳለሁ።

3ጠላቶቼ ወደ ኋላ በተመለሱ ጊዜ፣
 ተሰነካክለው ከፊትህ ይጠፋሉ፤
4ፍርዴም ጉዳዬም በአንተ እጅ ናቸውና፤
 ቅን ፍርድ እየሰጠህ በዙፋንህ ላይ
  ተቀምጠሃል።
5ሕዝቦችን ገሠጽህ፤ ክፉዎችንም አጠፋህ፤
 ስማቸውንም እስከ ወዲያኛው
  ደመሰስህ።
6ጠላቶች ለዘላለም ጠፉ፤
 ከተሞቻቸውንም ገለባበጥሃቸው፤
 መታሰቢያቸውም ተደምስሶአል።

7እግዚአብሔር ግን ለዘላለም በዙፋኑ ላይ
  ነው፤
 መንበሩንም ለፍርድ አጽንቶአል።
8ዓለምን በጽድቅ ይዳኛል፤
 ሕዝቦችንም በፍትሕ ይገዛል።
9እግዚአብሔር ለተጨቈኑት አምባ ነው፤
 በመከራም ጊዜ መጠጊያ ይሆናቸዋል።
10ስምህን የሚያውቁ ይታመኑብሃል፤
 እግዚአብሔር ሆይ፤ የሚሹህን
አትተዋቸውምና።

11በጽዮን ለሚኖር ለእግዚአብሔር ዘምሩ፤
 ሥራውንም በሕዝቦች መካከል
  በግልጽ አውሩ፤
12ደም ተበቃዩ አስቦአቸዋልና፤
 የጭቍኖችንም ጩኸት አልዘነጋም።
13እግዚአብሔር ሆይ፤ ጠላቶቼ
  የሚያደርሱብኝን መከራ ተመልከት፤
 አይተህም ራራልኝ፤ ከሞት ደጅም
  አንሥተህ መልሰኝ፤
14ይህን ስታደርግልኝ፣ በጽዮን ሴት ልጅ
  ደጅ፣
 ምስጋናህን አውጃለሁ፤
 በማዳንህም ሐሤት አደርጋለሁ።
15አሕዛብ በቈፈሩት ጕድጓድ ገቡ፤
 እግራቸውም ራሳቸው በስውር
  ባስቀመጡት ወጥመድ ተያዘ።
16እግዚአብሔር በትክክለኛ ፍርዱ የታወቀ
  ነው፤
 ክፉዎችም በእጃቸው ሥራ ተጠመዱ።
  ሒጋዮን[ሀ] ሴላ
17ክፉዎች ተመልሰው ወደ ሲኦል[ለ]
  ይወርዳሉ፤
 እግዚአብሔርን የሚዘነጉ ሕዝቦችም ሁሉ
  እንደዚሁ።
18ችግረኞች ግን መቼም ቢሆን አይረሱም፤
 የድኾችም ተስፋ ለዘላለም መና ሆኖ
  አይቀርም።

9፥2 2ዜና31፥2፤ ኢዮ22፥19፤መዝ14፥7፤31፥7፤70፥4፤92፥1፤97፥8፤126፥3፤ምሳ23፥15፤ኢሳ25፥9፤ኤር30፥19፤ኢል2፥21፤ሶፎ3፥14፤ማቴ5፥12፤ራእ19፥7
9፥4 1ነገ8፥45፤ኢዮ16፥21፤መዝ7፥11፤11፥4፤47፥8፤67፥4፤98፥9፤ኢሳ6፥1፤1ጴጥ2፥23
9፥5 ዘፍ20፥7፤37፥10፤1ዜና16፥21፤ኢዮ18፥17፤መዝ59፥5፤105፥14፤ኢሳ26፥14፤66፥15
9፥6 ዘዳ29፥28፤መዝ34፥16፤109፥15፤መክ9፥5፤ኢሳ14፥22፤26፥14፤ኤር2፥3፤46፥1-51:58፤ሶፎ2፥8-10
9፥7 1ዜና16፥31፤መዝ11፥4፤47፥8፤93፥2፤ኢሳ6፥1፤66፥1፤ራእ19፥6
9፥8 ቍ4፤መዝ7፥11፤11፥7፤45፥6፤72፥2
9፥9 ዘዳ33፥27፤2ሳሙ22፥3፤መዝ10፥18፤32፥7፤74፥21፤121፥7
9፥10 ዘፍ28፥15፤ዘዳ4፥31፤መዝ22፥1፤37፥25፤70፥4፤71፥11፤91፥14፤ኢሳ49፥14፤ኤር15፥18፤ዕብ13፥5
9፥11 መዝ2፥6፤7፥17፤18፥49፤44፥11፤57፥9፤105፥1፤106፥27፤ኢሳ24፥13፤ሕዝ20፥23፤1ጢሞ3፥16

9፥12 ቍ18፤2ሳሙ 4፥11፤መዝ10፥17፤22፥24፤72፥4፤ኢሳ 49፥13 9፥13 ዘኍ10፥9፤ኢዮ17፥16፤መዝ3፥7፤6፥2፤18፥3፤41፥4፤51፥1፤86፥3:16፤119፥132፤ማቴ16፥18 9፥14 2ነገ19፥21፤መዝ13፥5፤35፥9፤50፥23፤51፥12:15፤ኢሳ1፥8፤10፥32፤37፥22፤62፥11፤ኤር4፥31፤6፥2፤ሰቆ1፥6፤ሚክ1፥13 ፤ሶፎ3፥14፤ዘካ2፥10፤ማቴ21፥5፤ዮሐ12፥15፤1ጴጥ2፥9 9፥15 ኢዮ4፥8፤መዝ 35፥7:8፤57፥6 9፥16 ምሳ5፥22 9፥17 ዘኍ16፥30፤ ኢዮ8፥13፤ምሳ5፥5 9፥18 ቍ12፤መዝ25፥3፤39፥7፤71፥5፤74፥19፤ምሳ23፥18፤ኤር14፥8

[ሀ]16 ወይም *በተመሥጦ ማሰብ* [ለ]17 ወይም *መቃብር*

ሙር ውስጥ ይህ ዐይነቱ የምስጋና ገጽታ፣ በአዲስ ኪዳን ይፈጸማል ተብሎ ይጠበቅ የነበረው የወንጌል ትምህርት ገና ከወዲሁ በብሉይ ኪዳን መነገሩን የሚያሳይ እንደ ሆነ ብዙዎች ያምኑበታል። አንዳንድ ጊዜ የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ እስራኤላውያን ከግብፅ ሲወጡ እንደ ሆነው ዐይነት ወይም በምድረ በዳ ሲቅበዘበዙ እንደ ሆነው ዐይነት ወይም ወደ ተስፋዪቱ ምድር ሲገቡ እንደ ሆነው ዐይነት በታምራት የታጀበ ነው። አንዳንድ ጊዜ ግን እንዲህ አይሆንም። ሆኖም የእግዚአብሔር ማዳን ግን ሁልጊዜ ሉዓላዊነቱና ጌትነቱ የሚታይበት ነው፤ የጊዜና የሁኔታዎችም ባለቤት መሆኑ የሚገለጥበት ነው፤ በዚህ መዝሙር ውስጥ የቀረበው ምስጋና ከጠላቶች መደምሰስ ጋር የተያያዘ ነው።

9፥2:10 *ስምህን፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

9፥2 *ልዑል ሆይ፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ።

9፥3-6፤ እግዚአብሔር ጠላቶቻቸውን እንዳልነበሩ በማድረግ በዳዊት እና በእስራኤል ላይ የተፈጸመውን በደል ተበቅሎአል።

9፥4 *በዙፋንህ፤* የቍ7 ማብ ይመ።

9፥5 *ስማቸውንም ... ደመሰስህ፤* በፓፒረስ ሽምልሎች ወይም ጥቅልሎች ላይ ከተዘረዘሩት ስሞች መካከል ፍቆ እንደ ማጥፋት ዐይነት ነው (ዘኍ5፥23፤ እንዲሁም ዘዳ9፥14፤ 25፥19፤ 29፥20፤ 2ነገ14፥27 ይመ)፤ የፓፒረስ ሽምልሎች ወይም ጥቅልሎች ፓፒረስ ከሚባል ተክል ላይ ከሚወሰድ ቅርፊት ወይም ልጣጭ የሚዘጋጁ ሲሆን የጥንት ግብፃውያን፣ ግሪካውያንና ሮማውያን ለመጻፊያ የሚጠቀሙበት መሣሪያ ነው፤ የፓፒረስ ተክል ቁመቱ ከ3-12 ጫማ የሚያደርስና በአብዛኛው የሚገኘው በናይል ወንዝ ዳርቻ ላይ ነው።

9፥7-10፤ ለእግዚአብሔር የጽድቅ አገዛዝ የቀረበ ምስጋና ሲሆን (የ4፥1 ማብ ይመ)፣ ይህም ልባቸውን ወደ ጌታ ለሚያቀኑ ሰዎች እምነትን የሚፈጥር ነው (የቍ1 ማብ ይመ)።

*9፥8፤ ሐሥ*17፥31 ይመ።

9፥10-11፤ እግዚአብሔር ትክክለኛ ዳኛ እንደሆነ ሁሉ ርኅሩኅ መጠጊያም ነው፤ ቀደም ባሉት ቍጥሮች ላይ "ዳኛ" እንደ ነበር ተጠቅሶአል፤ አሁን ደግሞ "መጠጊያ ወይም አምባና መሸሸጊያ" እንደሆነ ተጠቅሶአል፤ እነዚህ ሁለት ተምሳሌቶች የእርስ በርስ ዝምድና አላቸው፤ አንዱ አምላክ ዳኛና ዐምባ ነውና።

9፥11-12፤ እግዚአብሔርን ስለ ጻድቅ ፍርዱ ያመሰግኑት ዘንድ በቤተ መቅደስ ለተሰበሰቡት የቀረበ ጥሪ ነው።

9፥11 *በጽዮን ለሚኖር፤* የእግዚአብሔር ሰማያዊ ዙፋን (የቍ7 ማብ ይመ) በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስም ውስጥ ተመሳሳይ ተግባር አለው፤ ዓለምንም የሚገዛው ከዚሁ ማዕከል ነው (2፥6፤ 3፥4 እና ማብ 20፥2 ይመ)። እግዚአብሔር ጽዮንን የዙፋኑ መንበር ስለማድረጉ መዝ132፥13 ይመ።

9፥12 *ደም ተበቃዩ፤* ዘዳ32፥41:43 ይመ።

9፥13-14፤ ዳዊት፣ እግዚአብሔር የመለሰለትን ጸሎት እያስታወሰ ሳይሆን አይቀርም (በቍ12 ላይ "የተጨነቁትን ሰዎች ጩኸት" ይላልና)።

9፥13 *ከሞት ደጅም፤* ኢዮ17፥16 እና ማብ ይመ።

9፥14 *በጽዮን ልጅ፤* ኢየሩሳሌምንና መሪዎቹን ለመግለጽ ጸሐፊው የተጠቀመበት ሰውኛ አባባል ወይም ዘይቤ ነው። *ደጅ፤* ዳዊት "ወደ ሞት ደጆች" እስኪጣል ድረስ ጠላቶቹ አጥቅተውት ስለ ነበር (ቍ13)፣ የእግዚአብሔርን ትድግና "በጽዮን ልጆች ደጅ" ማመስገን እንዲችል ልመናን አቀረበ (የቍ1 ማብ ይመ)። *አውጃለሁ፤* የቍ1፤ 7፥17 ማብ ይመ።

9፥15-18፤ በእግዚአብሔር አገዛዝ ሥር ሌሎችን ጭካኔ በተሞላበት ሁኔታ የሚያጠቁ ሁሉ፣ በራሳቸው ላይ ጥፋትን ይጋብዛሉ (7፥14-16 እና ማብ ይመ)፤ የመጨረሻ ዕጣ ፈንታቸው ውም የሞት ሞት ነው፤ ጥቃት የደረሰባቸው ("ችግረኞች" ቍ18) ግን በጌታ ያላቸው እምነት ከንቱና መና ሆኖ አይቀርም።

9፥17 *የሚዘነጉ፤* ጉዳዩ የማይሉ ወይም ከነመኖሩ የሚረሱ ማለት ነው።

9፥18 *ችግረኞች ... የድኾችም፤* በዚህ መዝሙር ውስጥ ዳዊትና እስራኤል በእግዚአብሔር ከሚታሰቡት ውስጥ ተቈጥረዋል። *አይረሱም፤* እግዚአብሔርን ጕዳዩ ያላሉ ሁሉ እነርሱም በፈንታቸው የተረሱ ይሆናሉ፤ እግዚአብሔር ችግረኞችንና ድኾችን ግን ምንጊዜም አይረሳቸውም (ቍ12 ይመ)።

[19]እግዚአብሔር ሆይ ተነሥ፤ ሰውም
አያይል፤
አሕዛብም በፊትህ ይፈረድባቸው።
[20]እግዚአብሔር ሆይ፤ ድንጋጤ
አምጣባቸው፤
ሕዝቦች ሰው ከመሆን እንደማያልፉ
ይወቁ። ሴላ

መዝሙር 10[h]

ለፍትሕ የቀረበ ልመና

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ለምን እንዲህ ርቀህ
ቆምህ?
በመከራ ጊዜስ ለምን ድምፅህን አጠፋህ?
[2]ክፉዎች የተጨነቀውን በእብሪት
ያሳድዳሉ፤
በወጠኑት ተንኰል ይጠመዱ።
[3]ክፉ ሰው በልቡ ምኞት ይኩራራል፤
ስግብግቡን ይባርካል፤ እግዚአብሔርንም
ይዳፈራል።
[4]ክፉ ሰው ከትዕቢቱ የተነሣ እግዚአብሔርን
አይፈልግም፤
በሐሳቡም ሁሉ ስፍራ የለም፤
[5]መንገዱ ዘወትር የተሳካ ነው፤
ዕቡይ፣ ከሕግህም የራቀ ነው።
በመሆኑም በጠላቶቹ ላይ ያፌዛል።
[6]በልቡም፣ "ከስፍራዬ የሚነቀንቀኝ የለም፤
ከትውልድ እስከ ትውልድም መከራ
አያገኘኝም" ይላል።
[7]አፉ መርገምን፣ ቅጥፈትንና ግፍን
የተሞላ ነው፤
ሸንገላና ክፋት ከምላሱ ሥር ይገኛሉ።
[8]በየመንደሩ ሥርቻ ያደፍጣል፤
ንጹሓንን በሰዋራ ስፍራ ይገድላል።
ዐይኖቹንም በምስኪኖች ላይ
ያነጣጥራል።
[9]በደኑ ውስጥ እንዳለ አንበሳ በስውር
ያደባል፤
ረዳት የሌለውን ለመያዝ ያሸምቃል፤
ድኻውንም አፈፍ አድርጎ በወጥመዱ
ይጐትታል።
[10]ምስኪኑም ይደቅቃል፤ አንገቱን ይደፋል፤
ያልታደለውም በክንዱ ሥር ይወድቃል።
[11]በልቡም፣ "እግዚአብሔር ረስቶአል፤
ፊቱን ሸፍኖአል፤ ፈጽሞም አያይም"
ይላል።
[12]እግዚአብሔር ሆይ ተነሥ፤ ስምሳክ ሆይ፤
ክንድህን አንሣ፤
ረዳት የሌላቸውንም አትርሳ።
[13]ክፉ ሰው በእግዚአብሔር ላይ ለምን ክፉ
ይናገራል?
በልቡስ፣ "ስለ ሥራዬ አይጠይቀኝም"
ለምን ይላል?
[14]አንተ ግን መከራንና ሐዘንን ታያለህ፤
በእጅህም ዋጋ ለመክፈል ትመለከታለህ፤
ምስኪኑም ራሱን በአንተ ላይ ይጥላል፤
ለድኻ አደግም ረዳቱ አንተ ነህ።

[h]ምዕ10 መዝ9 እና 10 በመጀመሪያው የጥንት ቅጅ ላይ አንዳው ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆሄያት የሚጀምሩ እንዲሁም ጅማሬው ወይም መጨረሻው ትርጒም አዘል የሆነ አንድ ወጥ ግጥም ነበር፤ በሰብዓ ሊቃናት ውስጥ ሁለቱ አንድ መዝሙር ናቸው።

9፥19 2ዜና14፥11፤ መዝ3፥7፤110፥6፤ኢሳ 2፥4፤ኢል3፥12
9፥20 ዘፍ35፥5፤መዝ 31፥13፤62፥9፤ኢሳ 13፥8፤31፥3፤ሕ28፥2 ፤ሉቃ21፥26
10፥1 መዝ13፥1፤ 22፥1:11፤35፥22፤38፥ 21፤71፥12
10፥2 ቍ9፤ኢዮ 20፥19
10፥3 ኢዮ1፥5፤መዝ 49፥6፤94፥4፤ኤር 48፥30
10፥4 መዝ36፥1
10፥5 መዝ18፥27፤ 101፥5፤ምሳ6፥17፤ ኢሳ13፥11፤ኤር 48፥29
10፥6 ራእ18፥7
10፥7 ኢዮ20፥12፤ መዝ73፥8፤119፥134፤ መክ4፥1፤ኢሳ30፥12 ፤ሮሜ3፥14
10፥8 መዝ37፥32፤ 59፥3፤71፥10፤ምሳ1፥ 11፤ኤር5፥26፤ሆሴ6፥ 9፤ሚክ7፥2
10፥9 ቍ2፤ኢዮ 18፥8
10፥10 ኢዮ9፥17
10፥11 ኢዮ22፥13: 14፤መዝ42፥9፤77፥9
10፥12 መዝ3፥7፤ 9፥12፤17፥7፤20፥6፤1 06፥26፤ኢሳ26፥11 ፤ሚክ5፥9
10፥13 ቍ3፤ኢዮ 31፥14
10፥14 ቍ7፤ዘዳ 33፥29፤መዝ22፥11፤3

9፥19-20፤ በምስጋናው ቃል መደምደሚያ ላይ የቀረበ ጸሎት ነው፤ በጸሎቱ ላይ እንደሚከተለው መዝሙረኛው፣ እግዚአብሔር በአሕዛብና በመንግሥታት ላይ ለዘላለም እንዲገዛ፣ "እርሱንም በዘነጉት ላይ" (ቍ17) ክንዱን እንዲያነሣና አሕዛብ ሰብዓዊ ፍጡራን እንጂ አማልክት እንዳልሆኑና የእስራኤልንም አምላክ መቋቋም የማይችሉ መሆናቸውን እንዲያውቁ ይጠይቃል (10፥18 ይመ)።

9፥19 *ተነሥ፤* የ3፥7 ማብ ይመ።

መዝሙር 10፤ ከጨካኞችና ከክፉዎች እጅ ለማምለጥና ለመዳን የቀረበ ጸሎት ሲሆን፣ ይህ መዝሙር በብሉይ ኪዳን ላይ ለዘመናት ስለ "ክፉዎች" የሰፈረውን ሥዕላዊ መግለጫ የያዘ ነው፤ የመዝ 9 መግቢያን ይመ።

10፥1፤ የ6፥3 ማብ ይመ። እንዲሁም በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ።

10፥2-11፤ በጨቋኞች ላይ የቀረበ ክስ ነው (የ5፥9-10 ማብ ይመ)። የዕብራይስጡ ቅጅ እንደሚያመለክተው ይህ ክስ የቀረበው በአጠቃላይ በጨቋኞች ሁሉ ላይ ነው። እነዚህ ጨቋኞች በትዕቢት የተወጠሩ በመሆናቸው (ቍ2-5 ይመ፤ ሀብት በሀብት እስከ ሆኑ ድረስ ለምን በትዕቢት አይነፉ፤ አይ ወጠሩ ቍ5)፣ እግዚአብሔርን አቃለዋል (ቍ3-4:13 በተለይ ደግሞ በቍ6:11 እና 13 ላይ የሰፈረውን የእብሪት ንግግር ይመ)፤ እግዚአብሔርንም ሆነ (ቍ4)፣ ሕጉን (ቍ5) ከምንም አልቈጠሩም፤ ደግሞም ሌሎች ሰዎችን ያለ አንዳች በደላቸው በማሠቃየትና ቁም ስቅላቸውን በማሳየት በቃኝን ለማያውቀው ከርሳቸው የሚ ሆነውን ምግብ ከዚህም ከዚያም ያግበሰብሳሉ።

10፥2 *ክፉዎች ... ያሳድዳሉ፤* መዘምራኑ ብዙውን ጊዜ ምስል የሚከስቱ የአነጋገር ዘይቤዎችን ሲጠቀሙ ይታያል፤ በዚህ ቦታ የተጠቀሙት፣ አንድ አዳኝ ለአደን ሲወጣ የሚያደርገውን ነገር ነው (ቍ8-9 ይመ)።

10፥3 *በልቡ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

10፥4፤ ክፉ ሰው ድርጊቱን ሁሉ የሚመለከት አምላክ እንዳለ ልብ አይልም (የቍ11 ማብ እንዲሁም 14፥1፤ 36፥1፤ 53፥1 ይመ)።

10፥6፤ ቍ11:13 እና የ3፥2 ማብ ይመ። *በልቡም፤* በቀጥታ ሲተረጐም "ለራሱም" እንደ ማለት ነው (እንዲሁም በቍ11 እና 13 ላይ ተመልክቶአል)፤ የ4፥7 ማብ ይመ። *የሚነቀንቀኝ የለም፤* የተደላደለ ኑሮዬን የሚያናውጥ ወይም ሰላሜን የሚያደፈርስ የለም ማለቱ ነው።

10፥7 *መርገምን፣ ቅጥፈትንና ግፍን፤* በእስራኤላውያን የቀን ተቀን ኑሮ ውስጥ እነዚህ ሦስት ቃላት የምላስ ዐይነተኛ መሣሪያዎች ናቸው፤ እስራኤላውያን ምላስን እንደ መሣሪያ ይጠቀሙበታል (የ5፥9 ማብ ይመ)። *መርገምን፤* በጥንት ቅርብ ምሥራቅ ሰዎች አስተሳሰብ አንድ ሰው ላይ የርግማን ቃልን መናገር ማለት በዚያ ሰው ላይ የአማልክት ቍጣ ይገለጥ (ወይም የአማልክት መዓት ይዝነብ) ማለት ነው፤ "እንዲህና እንዲያ" ይድረስብህ በማለት የሚናገሩት አያሌ የርግማን ዐይነቶች አሏቸው። *ቅጥፈትንና፤* አንድ ሰውን ለመጕዳት ሲባል በዚያ ሰው ላይ የሚነገር የሐሰት ቃልና የስድብ ቃል ነው (ለምሳሌ 1ነገ21፥8-15 ይመ)።

10፥9፤ የ7፥2 ማብ ይመ።

10፥11፤ የ3፥2 ማብ ይመ። ክፉዎች በእብሪት እንዴት እንደሚናገሩ (17፥10 ይመ)፣ በተለይም እግዚአብሔር ክፉ ሥራዬን አያይም፣ ክፉ ተግባሬንም ሥራዬ ብሎ አይከታተልም በማለት እንዴት እንደሚዘባነኑ መዝሙረኞቹ ነገሩን በተደጋጋሚ አውስተውታል (ቍ13፤ 12፥4፤ 42፥3:10፤ 59፥7፤ 64፥5፤ 71፥11፤ 73፥11፤ 94፥7፤ 115፥2፤ እንዲሁም ኢሳ29፥15፤ ሕዝ8፥12 ይመ)።

10፥12-15፤ እግዚአብሔር የክፉዎችን ሥራ እንዲመለከትና የሥራቸውንም እንዲሰጣቸው የቀረበ ጸሎት ነው።

10፥12 *ተነሥ፤* የ3፥7 ማብ ይመ። *ረዳት የሌላቸውን፤* በጨቋኞቻቸው ምሕረት ስር ያሉትን ማለት ነው (ቍ9 ይመ)። *አትርሳ፤* 9፥18 ይመ።

10፥13 *ለምን? ... ለምን?* የ6፥3 ማብ ይመ።

10፥14፤ የእግዚአብሔር ጽድቅ አገዛዝ ይሰፍን ዘንድ የቀረበ ልመና ነው (5፥4-6 ይመ)።

[15]የክፉውንና የበደለኛውን ክንድ ስበር፤
የእጁንም ስጠው፤
ምንም እስከማይገኝ ድረስ።

[16]*እግዚአብሔር* ከዘላለም እስከ ዘላለም
ንጉሥ ነው፤
ሕዝቦችም ከምድሩ ይጠፋሉ።

[17]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ የተገፉትን ምኞት
ትሰማለህ፤
ልባቸውን ታበረታለህ፤ ጆሮህንም ወደ
እነርሱ ባል ታደርጋለህ፤

[18]ከዐፈር የተፈጠረ ሰው ከእንግዲህ
እንዳያስጨንቃቸው፣
አንተ ለድኻ አደጉና ለተገፋው
ትሚገታለህ።

መዝሙር 11

የጻድቃን ትምክህት

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]*በእግዚአብሔር* ታምኛለሁ፤
ታዲያ ነፍሴን፣ "እንደ ወፍ ወደ
ተራራ ብረሪ"
ለምን ትሏታላችሁ?

[2]ደግሞም ለምን እንዲህ ትሉኛላችሁ?
"ክፉዎች፣ እነሆ፣ ቀስታቸውን ገትረዋል፤
የቅኑን ሰው ልብ በጨለማ ለመንደፍ፣
ፍላጻቸውን በአውታሩ ላይ ደግነዋል።

[3]መሠረቱ ከተናደ፣
ጻድቅ ምን ማድረግ ይችላል?"[ñ]

[4]*እግዚአብሔር* በተቀደሰ መቅደሱ አለ፤
የ*እግዚአብሔር* ዙፋን በሰማይ ነው።
ዐይኖቹ ሰዎችን ይመለከታሉ፤
ቅንድቦቹም የሰው ልጆችን ይመረምራሉ።

[5]*እግዚአብሔር* ጻድቁንና ኀጥኡን
ይመረምራል፤[o]
ዐመፃን የሚወዱትን ግን፣
ነፍሱ ትጠላቸዋለች።

[6]እርሱ በክፉዎች ላይ የእሳት ፍምና
ዲን ያዘንባል፤
የጽዋቸውም ዕጣ ፈንታ፣
የሚለበልብ ዐውሎ ነፋስ ነው።

[7]*እግዚአብሔር* ጻድቅ ነውና፤
የጽድቅ ሥራም ይወዳል፤
ቅኖችም ፊቱን ያያሉ።

መዝሙር 12

ከክፉ ዐለም ለመዳን የቀረበ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ በስምንተኛው ቅኝት የሚዘመር፤ የዳዊት መዝሙር።

[1]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ደግ ሰው የለምና
አንተው ድረስልኝ!

ñ3 ወይም ጻድቁ ምን እያደረገ ነው?
o5 ወይም ጻድቁ እግዚአብሔር ኀጥኡን ይመረምራል

7፥5
10፥15 ኢዮ31፥22
10፥16 ዘዳ15፥18፤ዘጸ8፥20
10፥17 ዘዳ22፥23፤ መዝ9፥12
10፥18 ዘዳ24፥17፤ መዝ9፥9፤146፥9
11፥1 ዘፍ14፥10፤ መዝ7፥1፤50፥11
11፥2 2ሳሙ22፥35፤ኢዮ33፥3፤መዝ 7፥10፡13፤10፥8፤58፥7
11፥3 መዝ18፥15፤ 82፥5፤ኢሳ24፥18
11፥4፤ነገ8፥48፤2ዜና 6፥18፤መዝ9፥7፤18፥6፤27፥4፤33፥18፤66፥7፤ ምሳ15፥3፤ዮና2፥7፤ሚ ክ1፥2፤ዕን2፥20፤ማቴ 5፥34፤23፥22፤ራእ4፥2
11፥5 ዘዳ7፥13፤ኢዮ 23፥10፤28፥28፤መዝ5 ፥5፤45፥7፤ኢሳ1፥14
11፥6 ዘፍ19፥24፤ 41፥6፤ኢዮ1፥19፤ራእ 9፥17
11፥7 2ዜና12፥6፤ ዕዝ9፥15፤ኢዮ1፥1፤ መዝ9፥8፤17፥15፤33፥ 5፤99፥4፤140፥13፤ኢሳ 28፥17፤30፥18፤56፥1 ፤61፥8፤ኤር 9፥24፤ሉቃ23፥50፤2 ጢሞ4፥8
12፥1 ኢሳ57፥1፤

10፥15 *ክንድ ስበር፤* የመጨቆኛ ኀይላቸውን ዐመድ አድርግ ማለት ነው። *የእጁን ስጠው፤* በቅን ፍርድህ ትዕቢቱን ልክ አስገባ ማለት ነው።

10፥16-18፤ መዝሙረኛው በጌታ የጽድቅ አገዛዝ ያለውን እምነት ያመለክታል (የ3፥8 ማብ ይመ)። ይህ ንባብ ስለ ሕዝቦች ዕጣ ፈንታ የሚናገር በመሆኑና (ቍ16)፣ ትዕቢተኛውም አንድ ቀን ልክ የሚገባ መሆኑን በማሳየቱ (ቍ18 ይመ)፣ ከመዝሙር 9 ጋር ዐይነተኛ ተዛምዶ እንዳለው ያመለክታል። ይህ ስንኝ የመዝሙር 10 መደምደሚያ እንደ መሆኑ፣ የእግዚአብሔር ቅን አገዛዝ ከአጽናፍ እስከ አጽናፍ እንደሚንሰራፋ ያለውን እምነት ይገልጻል፤ ከዚህም በቀር እግዚአብሔር በቅን ፍርዱ ክፉ ጨቋ ኞችን ልክ እንደሚያስገባና ለአምላክነቱም ተገቢውን ቦታ ያል ሰጡትን ሕዝቦች (ቍ16 ይመ) በፍርዱ እንደሚያበጥራቸው ያስ ገነዝባል። እግዚአብሔር በእብሪተኞች ፊት ማንነቱን የሚያሳየው በዚህ መንገድ ነው።

10፥18 *ከዐፈር የተፈጠረ፤* አምላክ ባለመሆኑ መቼም ቢሆን የሚያስፈራ አይደለም (49፥12፡20፤ 56፥4፡11፤62፥9፤ 78፥39፤ 103፥14-16፤ 118፥6፡8-9፤144፥4፤ ኢሳ31፥3፤ ኤር17፥5 ይመ)።

መዝሙር 11፤ በክፋት የተሞሉ ጠላቶች ቀኝ እጅ ያገኙ በሚመስልበት ወቅት በእግዚአብሔር የጽድቅ አገዛዝ መታመንን የሚገልጽ ጸሎት ወይም ኑዛዜ ነው።

11 ርእስ *ለመዘመራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ።

11፥1-3፤ ዳዊት በዙሪያው ከበው ለሚያስፈራሩት ሰዎች በጌታ ላይ (በዐምባው ላይ) ያለው እምነት የማይናወጥ መሆኑን መሰከረ። እነዚህ ሰዎች የጠላትን ኀይልና ሽንገላ በማየት (በጨለ ማ ለመንደፍ ደግነዋል፤ ቍ2) መሠረቱ ተናግቶአልና (ቍ3) ያለው ዕድል ወደ ተራሮች መሸሽ ነው ይላሉ። እርሱ ግን የፍ ርሀት ምክራቸውን ሁሉ መና ያደርገዋል።

11፥2፤ እነዚህ ቀስትና ወስፈንጠር የያዙት ሰዎች በእርግጥ ቀስተኞች ይሁኑ ወይም በሐሰት ከሳሶች በግልጽ አይታወቅም (57፥4፤ 64፥4፤ እንዲሁም የ5፥9 ማብ ይመ)። *ልብ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

11፥3 *መሠረቱ፤* የዓለም ሥርዐት ማለት ነው (82፥5 ይመ)። ሽሽትን እንደ መፍትሄ አድርገው ለሚያቀርቡ ሰዎች የክፉ ኀይል እያየለና እየበረታ መምጣት፣ መልካምና በጎ የሆ ነው ነገር ክፉና እኩይ በሆነው ነገር ላይ ድልን ይቀዳጃል ብለው እንዳያስቡ ያደረጋቸው ይመስላል። *ጻድቅ፤* የ1፥5 ማብ ይመ።

11፥4-7፤ ፍርሀት ለገባቸው መልስ የሚሆን ነው፤ ጌታ አሁንም ከቶ በማይናወጥ ሰማያዊ ዙፋኑ ላይ አለ፤ ይህ ጻድቅ ጌታ (ቍ7 ይመ)፣ እርሱ ባለበት እነርሱም ይሆኑ ዘንድ ጻድ ቃንን ይመረምራል (ቍ7 ይመ)፤ በክፉዎች ላይ ግን የማያባራ ፍርድ ያወርዳል (ቍ6)።

11፥4 *እግዚአብሔር በተቀደሰ መቅደሱ አለ፤* ቃል በቃል በዕን2፥20 ላይ ተጠቅሶ ይገኛል፤ በዚህ ቦታ የሚያመለክተው ግን ሰማያዊ ዙፋኑን ነው።

11፥6፤ ምናልባት በሰዶምና በገሞራ ላይ የወረደውን የእግዚአብሔርን ፍርድ የሚያስታውስ ሊሆን ይችላል (ራእ 14፥10፤ 20፥10፤ 21፥8 ይመ)። *ዕጣ ፈንታ፤* በቀጥታ ሲተረ ጉም "ጽዋቸውም" ማለት ነው (75፥8 እንዲሁም የ16፥5 ማብ ይመ)።

11፥7 *ጻድቅ፤* የ4፥1 ማብ ይመ። *ቅኖችም፤* ፊሪዎች ተስፋ ያስቈረጧቸው ማለት ነው (ቍ2 ይመ)። *ፊቱን ያያሉ፤* በዕብራ ይስጥ ቋንቋ "የንጉሥ ፊት አየ" የሚለው አገላለጽ በንጉሥ ፊት ለመቅረብ ዕድል አገኘ ማለት ነው (ዘፍ43፥3፡5፤ 44፥23፡26፤ 2ሳሙ3፥13 "ወደ ፊቴ ግባ" 14፥24፡28፡32)። አንዳንድ ጊዜ በንጉሡ ፊት የሚያገለግሉትን ያመለክታል (2ነገ25፥19 "የንጉሡ አማካሪዎች"፤ በመጽሐፈ አስቴር ላይም 1፥14፣ "ወደ ንጉሡ ፊት ለመግባት ልዩ ፈቃድ ያላቸው")። በዚህ ቦታ ዳዊት ወደ ሰማያዊ ንጉሡ ዘንድ ለመግባት ልዩ መብት እንዳለው ይናገ ራል፤ ይህ አባባል በቤተ መቅደሱ ውስጥ (በእግዚአብሔር ምድራዊ ቤተ መንግሥት ውስጥ) ያለውን ነፃነት እንደሚያመለክት ምንም ጥርጥር የለውም፤ ሆኖም በሰማያዊ ዙፋኑ ላይ በተቀመጠው ፊት ያለውንም ነፃነት ሊያመለክት ይችላል። ደግሞም አንድ ቀን ወደ ሰማይ ዙፋኑ ፊት መግባት የሚቻል መሆኑንም ሊያመለክት ይችላል (16፥11፤ 17፥15፤ እንዲሁም 23፥6፤ 140፥13 ይመ)። እስራኤልን የከበቧት አረማውያን እንኳ ሰው ከሞት በኋላ ህልው ናው ሊቀጥል ይችላል የሚል እምነት አላቸው፤ ይህ ህልውና ምንነቱ በሚገባ በማይታወቅ የሙታን ዓለም ውስጥ የሚሆን ነው (ኢሳ14፥9-17 ይመ)።

መዝሙር 12፤ ሰዎች ሁሉ እምነት የለሽና ምላስም ሁሉ ሐሰተኛ በሆነበት ጊዜ የእግዚአብሔርን ርዳታ ለማግኘት የቀረበ ጸሎት ነው (ሚክ7፥1-7 ይመ)።

12 ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ። *በስምንተኛው ቅኝት፤* የመዝ 6 የርእስ ማብ ይመ።

12፥1-2፤ የጭንቀትን መንሥኤ ለመግለጽ የቀረበ አቤቱታ ነው።

12፥1 *ደግ ሰው፤* የ4፥3 ማብ ይመ። *ታማኝ፤* በአካሄዱ

ከሰዎችም መካከል አንድ ታማኝ
አይገኝም።
²እርስ በርሳቸው ውሸት ይነጋገራሉ፤
በሽንገላ ከንፈርና በሁለት ልብ
ይናገራሉ፤
³ሽንጋዩን ከንፈር ሁሉ፣
ነገር የምታበዛውንም ምላስ እግዚ
አብሔር ያጥፋ!
⁴እነዚህም፣ "በአንደበታችን እንረታለን፤
ከንፈራችን የእኛ ነው፤ᵒ ጌታችንስ
ማነው?"
የሚሉ ናቸው።
⁵እግዚአብሔር፣ "ስለ ድኾች መከራ፣
ስለ ችግረኞችም ጩኸት፣
አሁን እነሣለሁ፤
በናፈቁትም ሰላም አኖራቸዋለሁ"
ይላል።
⁶የእግዚአብሔር ቃል የጠራ ቃል ነው፤
ሰባት ጊዜ እንደ ተጣራ፣
በምድር ላይ በከውር እንደ ተፈተነ
ብር ነው።
⁷እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ትጠብቀናለህ፤
ከዚህም ትውልድ ለዘላለም
ትከልለናለህ።
⁸በሰዎች ዘንድ ክፋት ከፍ ከፍ ባለ ጊዜ፣
ዐመፀኞች በየአቅጣጫው በዛቻ ይዞራሉ።

መዝሙር 13

በአምላኩ የታመነ ሰው አቤቱታ

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር።

¹እግዚአብሔር ሆይ፤ እስከ መቼ ድረስ
ለዘላለሙ ትረሳኛለህ?
ፊትህንስ ከእኔ የምትሰውረው እስከ
መቼ ድረስ ነው?
²ከሐሳቤ ጋር የምሟገተው፣
ልቤም ቀኑን ሙሉ የሚያዝነው እስከ
መቼ ነው?
ጠላቴስ በእኔ ላይ የሚያይለው እስከ
መቼ ድረስ ነው?
³እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤ ተመልከት፤
ስማኝም፤
የሞት እንቅልፍ እንዳልተኛ ዐይኖቼን
አብራ፤
⁴በዚህም ጠላቴ፣ "አሸነፍሁት" እንዳይል፣
ባላጋራዎቼም በውድቀቴ ደስ
እንዳይላቸው ርዳኝ።
⁵እኔ ግን በጸናች ፍቅርህ እታመናለሁ፤
ልቤም በማዳንህ ደስ ይለዋል።
⁶ቸርነቱ በዝቶልኛልና፣
ለእግዚአብሔር እዘምራለሁ።

ሚክ7፥2
12፥2 መዝ5፥6፡9፤ 34፥13፤141፥3፤ምሳ6፥19፤12፥17፤13፥3፤ ኢሳ32፥7፤ሮሜ16፥18
12፥3 መዝ73፥9፤ ምሳ 26፥28፤28፥23፤ ዳን7፥8፤ያዕ3፥5፤ራእ 13፥5
12፥4 ምሳ18፥21፤ ያዕ3፥6
12፥5 መዝ3፥7፤6፥6፤34፥6፤35፥10፤44፥24፤62፥10፤72፥14፤73፥8፤መክ4፥1፤5፥8፤ ኢሳ3፥15፤5፥7፤ 30፥12፤59፥13፤ሐሥ 7፥34
12፥6 2ሳሙ22፥31፤ኢዮ23፥10፤28፥1፤መዝ18፥30፤119፥140፤ኢሳ48፥10፤ዘካ 13፥9
12፥7 መዝ16፥1፤27፥5፤37፥28፤ዮሐ 17፥12
12፥8 መዝ55፥10-11
13፥1 ዘዳ31፥17፤ መዝ6፥3፤22፥24፤ 42፥9፤ኢሳ8፥17፤ 54፥9፤ ሰቆ5፥20
13፥2 መዝ42፥4፤ 55፥2፤94፥3፤139፥23፤ኢሳ33፥18፤ዳን7፥28
13፥3 ዕዝ9፥8፤መዝ 4፥1፤9፥12፤25፥18፤31፥7፤35፥23፤59፥4፤76፥5፤80፥14፤90፥5፤107፥41፤119፥50፡153፤ኤር51፥39 13፥4 1ነገ 19፥2፤መዝ25፥2፤38፥16፤118፥13 13፥5 ኢዮ33፥26፤መዝ6፥4፤9፥14፤ኢሳ 25፥9፤33፥2 13፥6 ዘፀ15፥1፤መዝ 7፥17

ᵒ4 *ወይም ከንፈራችን ግሬሽ ምሳሌዎቻችን ነው*

ሁሉ ፍጹምና ቀጥተኛ የሆነና በዚህም ጸንቶ የሚኖር ማለት ነው።

12፥2፤ 5፥9 እና ማብ ይመ።

12፥3-4፤ ጸሎት ነው።

12፥3 *ነገር የምታበዛውንም፤* የ10፥2-11 ማብ ይመ። *ያጥፋ፤* ወደ ፍጻሜ ያምጣ ማለት ነው (አባባሉ አካልን ቈራርጦ ከመጣል ጋር ምንም ዝምድና የለውም)።

12፥4፤ የ3፥2፤10፥11 ማብ ይመ።

12፥5-6፤ ከጌታ የመጣ የማረጋገጫ ቃል ነው፤ በመጽሐፈ መዝሙር ውስጥ፣ ከጸሎት በኋላ እንዲህ ያለው የማረጋገጫ ቃል የሚነገረው ምናልባት በካህናት በኩል (1ሳሙ1፥17) ወይም በነቢያት በኩል ነው (51፥8 እና ማብ እንዲሁም 2ሳሙ12፥13 ይመ)። የእግዚአብሔር የጽድቅ አገዛዝ ምንጊዜም እንደማይጠፋ ልብ ማለት ያሻል (የ4፥1 ማብ ይመ)።

12፥5 *አሁን እነሣለሁ፤* ኢሳ33፥10 ይመ።

12፥6 *የእግዚአብሔር ቃል፤* ጕራቸውን ከሚነዙት ጠላቶች ቃል ጋር ተነጻጽሮአል፤ የእግዚአብሔር ቃል እንደ ነጠረ ብር እጅግ ውብ ነው። *ሰባት ጊዜ፤* የአንድን ነገር ፍጹምነትና ሙሉነት የሚያሳይ ነው፤ በዚህ ቦታ ግን የንጥረቱን ጥራት ወይም የነጠረውን ነገር ንጹሕነት ያመለክታል። *በከውር እንደ ተፈተነ፤* የዘጸ4፥20 ማብ ይመ።

12፥7-8፤ በመደምደሚያ ላይ የተገለጸ የመታመኛ ቃል ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

12፥8፤ ምንም እንኳን በአሁኑ ጊዜ ክፉዎች ቀኝ እጅ ያገኙ ቢመስላቸውም፣ ዳዊት ግን በዚህ ሁሉ ውስጥ በጌታው ታምኖአል (ቍ 1-4 ይመ)።

መዝሙር 13፤ ዳዊት ለሞት ከሚያደርስ ሕመም (ቍ3 ይመ) ይድን ዘንድ ለጌታ ያቀረበው ጸሎት ነው፤ ከሕመሙ ባይድን ግን፣ ጠላቶቹ የሚፈልጉትን ያገኛሉ፤ የዳዊት ጩኸት እንዲህ እንዳይሆን ነው፤ የመዝሙር 6 መግቢያን ይመ።

13ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝሙር 4 ርእስ ማብ ይመ።

13፥1-2፤ ለረጅም ጊዜ ከቆየ ሕመም የተነሣ የቀረበ አቤቱታ ነው።

13፥1 *እስከ መቼ?* የ6፥3 ማብ ይመ፤ እንዲሁም በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ። *ትረሳኛለህ፤* ችላ የምትለኝ ማለት ነው። *ፊትህንስ ከእኔ የምትሰውረው፤* ከመረሳት ጋር በአንዴት ያለ መንገድ እንደ ተጣመረ 44፥24 ይመ። መዝሙረኞቹ ርዳታን በሚሹበት ጊዜ እግዚአብሔር ፊቱን ለምን እንደሚሰውርባቸው ይጠይቃሉ (30፥7፤ 44፥24፤ 88፥14 ይመ)፤ አንዳንድ ጊዜ ደግሞ እንዲህ እንዳያደርግ ይማጠናሉ (27፥9፤ 69፥17፤ 102፥2፤ 143፥7 ይመ)። ጌታ ፊቱን ሲሰውር ግን በእርሱ ላይ የሚታመኑት ተስፋ ይቈርጣሉ (30፥7፤ 104፥29 ይመ)። የጌታ ፊት በአንድ ሰው ላይ ሲያበራ ደግሞ በረከቱና ትድግናው እውን ይሆናል (4፥6 እና ማብ 31፥16፤ 67፥1፤ 80፥3፡7፡19፤ 119፥135 ይመ)።

13፥2 *ልቤም፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

13፥3-4፤ ከሞት ይታደገው ዘንድ የቀረበ አቤቱታ ነው።

13፥3 *ዐይኖቼን አብራ፤* ወደ ቀድሞ ቦታዬ መልሰኝ ማለት ነው (የ6፥7 ማብ ይመ)።

13፥4፤ የ3፥2፤ 5፥9 ማብ ይመ። *በውድቀቴ፤* መሞትን ያመለክታል (ይኸውም በ18፥38፤ 82፥7፤ 106፥26፤ በመሳ5፥27፤ በ2ሳሙ1፥19፤ በኢዮ18፥12 ላይ እንደ ተመለከተው ዐይነት ነው)።

13፥5-6፤ በመደምደሚያ ላይ የቀረበ የመታመኛ ቃል ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

13፥5 *በጸናች ፍቅርህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ። *ልቤም፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ደስ ይለዋል፤* ደስታን የሚያገኘው ዳዊት እንጂ ጠላቶቹ አይደሉም።

13፥6፤ የ7፥17 ማብ ይመ።

መዝሙር 14፤ የክፉ ሰዎችን የማይረባ አስተሳሰብ የሚያመለክት ምስክርነት ነው። ይህ መዝሙር ከመዝሙር 10 እና 12 ጋር በብዙ መንገድ ይዛመዳል፤ ጻድቅ የሆነው ጌታ አሁንም በዙፋኑ ላይ ነው በማለቱ ከመዝሙር 12 ጋር የሚያዛምደው ነገር አለ፤ በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነትን ስላገኙ ሰዎች የሚገልጽ በመሆኑ ደግሞ ከመዝሙር 15 ጋር የሚያነጻጽረው ነገር አለ። መዝሙር 53 በአንዳንድ ረገድ ሲታይ የዚህ መዝሙር ክላሽ ነው ማለት ይቻላል፤ በሌላ አነጋገር መዝሙር 53 ከመዝሙር 14 ተመልሶ ወይም ተከልሶ እንደ ገና በአዲስ መልክ የቀረበ መዝሙር ነው።

14ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝሙር 4 የርእስ ማብ ይመ።

14፥1-3፤ የክፉ ሰዎችን ማንነት የሚገልጽ ነው። ጳውሎስ እነዚህን ጥቅሶች በተለየ ዐውደ ንባብ ውስጥ እንዴት ባለ መልክ እንደ ተጠቀመበት ሮሜ3፥10-12 ይመ።

መዝሙር 14
አምላክ የለሽ ሰዎች

14፥1-7 ተጓ ምብ-መዝ53፥1-6

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር።

[1]ሞኝ[*] በልቡ፣
"እግዚአብሔር የለም" ይላል።
ብልሹዎች ናቸው፤ ተግባራቸውም
ጸያፍ ነው፤
በጎ ነገር የሚሠራ አንድም የለም።

[2]የሚያስተውል፣ እግዚአብሔርን የሚፈልግ
መኖሩን ለማየት፣
እግዚአብሔር ከሰማይ
ወደ ሰው ልጆች ተመለከተ።
[3]ሁሉም ከመንገድ ወጥተዋል፤
በአንድ ላይም ብልሹ ሆነዋል፤
አንድ እንኳ፣
መልካም የሚያደርግ የለም።

[4]*የእግዚአብሔርን* ስም የማይጠሩት፣
ሕዝቤን እንደ እንጀራ የሚበሉት፣
ክፉ አድራጊዎች ሁሉ ዕውቀት
የላቸውምን?
[5]ባሉበት ድንጋጤ ውጦአቸዋል፤
እግዚአብሔር በጻድቃን መካከል ይገኛልና።
[6]እናንተ የድኾችን ዕቅድ ለማፋለስ
ትሻላችሁ፤
እግዚአብሔር ግን መጠጊያቸው ነው።
[7]ምነው እስራኤልን የሚያድን ከጽዮን በወጣ!
እግዚአብሔር የሕዝቡን ምርኮ
በሚመልስበት ጊዜ፣
ያዕቆብ ደስ ይበለው፤ እስራኤልም
ሐሤት ያድርግ።

14፥1 መዝ10፥4
14፥2 ዕዝ6፥21፤ኢዮ 41፥34፤መዝ85፥11፤9 2፥6፤102፥19፤ሰቆ 3፥50
14፥3 1ሳሙ8፥3፤ 1ነገ8፥46፤መዝ143፥2 1መክ7፥20፤ሮሜ 3፥10-12፤1ጢሞ 5፥15፤2ጴጥ2፥7
14፥4 መዝ27፥2፤ 79፥6፤82፥5፤ኢሳ 64፥7፤65፥11፤ኤር4፥2 2፤10፥25፤ሆሴ7፥7፤ ሚክ3፥3
14፥6 2ሳሙ22፥3
14፥7 ዘዳ30፥3፤ መዝ 2፥6፤ኤር48፥47

መዝሙር 15
የእግዚአብሔር ቤተኛ

የዳዊት መዝሙር

[1]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በድንኳንህ ውስጥ
ማን ያድራል?
በተቀደሰው ኰረብታህስ ማን መኖር
ይችላል?

[2]አካሄዱ ንጹሕ የሆነ፣
ጽድቅን የሚያደርግ፤
ከልቡ እውነትን የሚናገር፤
[3]በምላሱ የማይሸነግል፤
በባልንጀራው ላይ ክፉ የማይሠራ፤
ወዳጁን የማያማ፤
[4]ነውረኛ በፊቱ የተናቀ፤
እግዚአብሔርን የሚፈሩትን ግን የሚያከብር፤
ዋጋ የሚያስከፍለውም ቢሆን፣
ቃለ መሐላውን የሚጠብቅ፤
[5]ገንዘቡን በአራጣ የማያበድር፣
በንጹሐን ላይ ጉቦ የማይቀበል፤

እነዚህን የሚያደርግ፣
ከቶ አይናወጥም።

15፥1 ዘፀ15፥17፤ 25፥8፤29፥46፤2ዜና 22፥19፤መዝ20፥2፤23 ፥6፤27፥4፤61፥4፤78፥6 9፤150፥1
15፥2 ዘፍ6፥9፤መዝ 18፥32፤ምሳ16፥13፤ ኢሳ45፥19፤ኤር7፥28 ፤9፥5፤ዘካ8፥3፡16፤ ሮሜ9፥1፤ኤፌ1፥4፤ 4፥25፤1ተሰ 3፥13፤ ቲቶ1፥6
15፥3 ዘሌ19፥16
15፥4 ዘዳ23፥21፤ ኢሱ9፥18፤ኢዮ19፥9፤ ማቴ5፥33፤ሐሥ 28፥10
15፥5 ዘፀ18፥21፤ 22፥25፤1ሳሙ8፥3፤ ኢዮ29፥18፤መዝ 21፥7፤112፥6፤ሐሥ 2፥25፤24፥26፤ዕብ 12፥28፤2ጴጥ1፥10

[*]1 በመዝሙረ ዳዊት ውስጥ ሞኝ ወይም ተላላ ተብለው የተተረጐሙት የዕብራይስጥ ቃላት ግብረ ገባዊ ንቅዘትን የሚያመለክቱ ናቸው።

14፥1፤ "የአላዋቂነትን" ጠባይ ወይም ማንነት ለመግለጽ የቀረበ አይደለም፤ ከዚህ በላይ ያለውን ማብና አግራጭ ትርጕሙን ይመ። *በልቡ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *እግዚአብሔር የለም፤* ክህደት ማለት እንዲህ ያለው ነው (10፥4፡ 6፡11፡ 13፤ 36፥1፤ እንዲሁም የ10፥4 ማብ ይመ)። *ይላል፤* የ3፥2 ማብ ይመ። *በጎ ነገር የሚሠራ አንድም የለም፤* በአጠቃላይ ሲታይ የሰው ዘር ነቅዞአል፣ ከትክክለኛውም መንገድ ወጥቶአል፤ በዚህ ቦታ ቃሉ የተነገረው እግዚአብሔርን ከምንም ለማይቈጥሩና በጻድቃንም ማኅበር ላይ ጉዳት ለማድረስ ወደ ኋላ ለማይመለሱ ሰዎች ነው (ቍ4-5 ይመ)፤ ይኸውም በ9፥19-20፤ 10፥2-11፡13፡ 18፤ 12፥1-4፡7-8 ላይ እንደ ተመለከተው ነው (መዝሙር 11 የሚገልጸውም ይህንኑ ሁኔታ ነው)። በሌላ ቦታ መዝሙረኞቹ ራሳቸውን ያመሳሰሉት በእግዚአብሔር ፊት ጻድቃን ካልሆኑ ሰዎች ጋር ነው (130፥3፤ 143፥2፤ እንዲሁም 1ነገ 8፥46፤ ኢዮ 9፥2፤ መክ7፥20 ይመ)።

14፥2 *እግዚአብሔር፤* አላዋቂ ከሆነው ሰው ጋር በአጽንዖት ተነጻጽሮአል (ቍ1)። *እግዚአብሔርን የሚፈልግ፤* እግዚአብሔርን ከልብ የሚፈልጉ ሰዎች እንዳሉ በመዝሙር 15 ላይ ተገልጸዋል።

14፥3 *ከመንገድ ወጥተዋል፤* ከእግዚአብሔርና በጎ ከሆነው ነገር ማለት ነው።

14፥4-6፤ የክፉ ሰው ቂልነት ምን እንደሚመስል በዚህ ቦታ በሚገባ ተብራርቶአል።

14፥4 *የሚበሉት ... ዕውቀት የላቸውምን?* በአዲስ አገላለጽ የቀረበ የክፉ ሰዎች ባሕርይ ነው፤ በእጃቸው ክፉ ሥራ እንጂ በጌታ አይተማመኑም (10፥2-4 ይመ)።

14፥5፤ እግዚአብሔር የጻድቃን ጠበቃና መጠጊያ አምባ ሆኖ ጻድቃንን እንዴት እንደሚንከባከባቸው እያዩ እንኳን አይገሩም። *በጻድቃን፤* የ1፥5 ማብ ይመ።

14፥6 *የድኾችን፤* የእግዚአብሔር ሰዎች በፍትህ መጓደል ምክንያት ምን ያህል እንደ ተበደሉ ያመለክታል። *መጠጊያ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

14፥7፤ መዝሙረኛው እስራኤል ከጠላቶቿ መዳፍ ነፃ የምትወጣበትን ቀን በናፍቆት ይጠባበቃል፤ ይህም የሚሆነው እግዚአብሔር ስለደካሞች ሲል በበቀል ሲገለጥ ነው፤ ይህ ሁኔታ እንዴት ባለ መልክ ተስፋፍቶ እንደ ተገለጸ ለመገንዘብ 10፥16-18 እና ማብ ይመ። *ጽዮን፤* የ9፥11 ማብ ይመ። *ያዕቆብ ... እስራኤል፤* ተመሳሳይ ስሞች ናቸው (ዘፍ32፥28 ይመ)።

መዝሙር 15፤ ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ለመግባት ለሚፈልጉ ሁሉ የተሰጠ መመሪያ ነው (24፥3-6፤ ኢሳ 33፥14-16 ይመ)፤ እንዲሁም የመዝሙር 14 መግቢያን ይመ።

15፥1 *ያድራል ... መኖር ይችላል፤* እንደ ካህን በመሆን ሳይሆን እንደ እግዚአብሔር እንግዳ በመሆን በቅዱስ ማደሪያው ውስጥ መኖር ማለት ነው (23፥6፤ 27፥4-6፤ 61፥4፤ 84፥10፤ 2ሳሙ 12፥20 ይመ)። *በተቀደሰው ኰረብታህስ፤* የ2፥6 ማብ ይመ።

15፥2-5፤ መሥዋዕት ወይም የመንጻት ሥርዐት ሳይሆን (በጥንት ቅርብ ምሥራቃውያን ሃይማኖታዊ ልምምድ ውስጥ ይደረግ እንደ ነበረው)፣ ምግባራዊ ቅድስና ነው ወደ እግዚአብሔርና ወደ እስራኤልም አምላክ ፊት ለመግባት የሚያበቃው (በመጀመሪያ የተሰጠውን ኪዳናዊ ሕግ ለማጤን ዘፀ20፥1-17፤ እንዲሁም ኢሳ1፥10-17፤ 33፥14-16፤ 58፥6-10፤ ኤር7፥2-7፤ ሕዝ18፥5-9፤ ሆሴ6፥6፤ አሞ5፥14-15፡21-24፤ ሚክ6፥6-8፤ ዘካ7፥9-10፤ 8፥16-17 ይመ)።

15፥2 *አካሄዱ ንጹሕ የሆነ፤* ዘፍ17፥1 እና ማብ ይመ። *ጽድቅን የሚያደርግ፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *ጽድቅን፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *ከልቡ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

15፥3 *በምላሱ፤* የ5፥9 ማብ ይመ።

15፥4 *እግዚአብሔርን የሚፈሩትን፤* እግዚአብሔርን የሚያከብሩና ሕይወታቸውንም እንደ ፈቃዱ የሚመሩ ማለት ነው (የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ)፤ ይህንንም የሚያደርጉት ለእርሱ ካላቸው ከፍተኛ አክብሮት ነው።

15፥5 *በአራጣ፤* የዘፀ22፥25-27 ማብ ይመ። *አይናወጥም፤* የ10፥6 ማብ ይመ።

መዝሙር 16፤ ለራስ ደኅንነት ሲባል የቀረበ ጸሎት ሲሆን (በጸሎት መዝሙሮች ውስጥ የሚገኙ ልመናዎች በአብዛኛው አጭር ናቸው፤ 3፥7፤ 22፥19-21፤ 44፥23-26 ይመ)፤ ጌታ ሕዝቡን ከሞት ዛቻ እንዲጠብቅ ልመናም የሚያቀርብ ጸሎት ነው፤ ይህ መዝሙር የመታመኛ መዝሙር ተብሎም ሊጠራ ይችላል።

16ርእስ *ቅኔ፤* በታላቅ አደጋ ጊዜ ዳዊት ባቀረባቸው ጸሎቶች (መዝ56-60 ይመ)መግቢያ ላይ ቢገኝም ቃሉ ግን ምስጢር እንደ ሆነ አለ።

መዝሙር 16
እግዚአብሔር ርስቴ
የዳዊት ቅኔ

[1]አምላክ ሆይ፤ መጠጊያዬ ነህና፣
በከለላህ ሰውረኝ::
[2]እግዚአብሔርን፣ "አንተ ጌታዬ ነህ፤
ከአንተ በቀር በጎነት የለኝም" አልሁት::
[3]በምድር ያሉ ቅዱሳን፣
ሙሉ ደስታ የማገኝባቸው ክቡራን
ናቸው::[ሀ]
[4]ሌሎችን አማልክት የሚከተሉ፣
ሐዘናቸው ይበዛል፤
እኔ ግን የደም ቍርባናቸውን አላፈስም፤
ስማቸውንም በአፌ አልጠራም፤
[5]እግዚአብሔር የርስት ድርሻዬና ጽዋዬ
ነው፤
ዕጣዬም በእጅህ ናት::
[6]መከለያ ገመድ ባማረ ስፍራ ተጥሎልኛል፤
በእርግጥም የተዋበች ርስት አግኝቻለሁ::
[7]የሚመክረኝን እግዚአብሔርን እባርካለሁ፤
በሌሊት እንኳ ልቤ ቀናውን
ያመላክተኛል::
[8]እግዚአብሔርን ሁልጊዜ በፊቴ
አድርጌአለሁ፤
እርሱ በቀኜ ስላለ አልናወጥም::
[9]ስለዚህ ልቤ ደስ አለው፤ ነፍሴም
ሐሤት አደረገች፤
ሥጋዬም ያለ ሥጋት ዐርፎ ይቀመጣል፤
[10]በሲኦል[ለ] ውስጥ አትተወኝምና፤
ቅዱስህም[ሐ] መበስበስን እንዲያይ
አታደርግም::
[11]የሕይወትን መንገድ ታሳየኛለህ፤[መ]
በአንተ ዘንድ የደስታ ሙላት፣
በቀኝህም የዘላለም ፍሥሓ አለ::

መዝሙር 17
የንጹሕ ሰው አቤቱታ
የዳዊት ጸሎት

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ በቅንነት የቀረበውን
አቤቱታዬን ስማ፤
ጩኸቴንም አድምጥ፤
ከአታላይ ከንፈር ያልወጣውን፣
ጸሎቴን አድምጥ::

16፥1 መዝ2፥12፤ 12፥7
16፥2 መዝ31፥14፤ 73፥25፤118፥28፤ 140፥6
16፥3 ዘዳ33፥3፤ መዝ30፥4፤85፥8፤101፥6፤ዳን7፥18፤ሐሥ 9፥13፤ሮሜ1፥7
16፥4 ዘፀ18፥11፤ 20፥3፤23፥13፤ዘዳ 8፥19፤31፥20፤መዝ 32፥10፤ምሳ23፥29
16፥5 ዘሌ2፥2፤ኢዮ 31፥2፤መዝ23፥5፤75፥8፤116፥13፤ኢሳ51፥17፤ሰቆ4፥21፤ሕዝ23፥32-34፤ዕን2፥16
16፥6 ዘዳ19፥14፤ ኢዮ22፥26፤መዝ 104፥9፤ምሳ8፥29፤ ኤር5፥22
16፥7 ኢዮ35፥10፤ መዝ42፥8፤73፥24፤77፥6፤ምሳ15፥22፤ኢሳ 11፥2
16፥8 1ነገ2፥19፤ 1ዜና6፥39፤መዝ15፥5፤73፥23
16፥9 ዘዳ33፥28፤ መዝ4፥7፤13፥5፤28፥7፤30፥11
16፥10 ዘኍ16፥30፤2ነገ19፥22፤ኢዮ
17፥14፤መዝ30፥3፤31፥17፤86፥13፤ሆሴ13፥14፤ሐሥ2፥31፤13፥35
16፥11 መዝ21፥6፤ 80፥17፤139፥24፤ማቴ 7፥14፤ሐሥ2፥25-28
17፥1 መዝ5፥1፡2፤30፥10፤39፥12፤64፥1፤80፥1፤140፥6፤142፥6፤ 143፥1፤ኢሳ29፥13

[ሀ]3 ወይም በምድሪቱ ላሉ አረማውያን፣ ካህናትና ደስ ለተሰኙ ባቸው መኳንንት ሁሉ ይህን እላለሁ
[ለ]10 ወይም በመቃብር
[ሐ]10 ወይም በአንተ የተታመነውን
[መ]11 ወይም ታሳውቀኛለህ

16፥1፤ ልመናንና ልመናው የቆመበትን መሠረት ይዞአል:: ቀሪው የመዝሙሩ ክፍል የሚያብራራውና ግልጽ የሚያደርገው ልመናው የቆመበትን መሠረት አስመልክቶ ነው::

16፥2-4፤ ዳዊት ያለው አንድ ብቸኛ መልካም ነገር እግዚአብሔር ብቻ ነው (73፥25፡28 ይመ)፤ ዳዊት ሌሎች ሰዎች የመጠጥ ቍርባን ከሚያወርዱላቸው ባእድ አማልክት ጋር በምንም መልኩ አይተባበርም::

16፥2 *ከአንተ በቀር በጎነት የለኝም፤* መዝሙረኛው ከእግዚአብሔር ውጪ ሕይወት ትርጕምና ጣዕም እንደሌላት ተመልክቶአል፤ ጌታም ከእርሱ ጋር ከሌለና በረከቱንም ካልሰጠው በሕይወቱ ውስጥ አንዳች በጎ ነገር የለም:: ጳውሎስ ይህንኑ እውነታ እንዲህ በማለት አጠቃሎታል፣ "ለእኔ ሕይወት ማለት ክርስቶስ ነው" (ፊል1፥21 ከገላ2፥20 ጋር ያነጻጽሩ)::

16፥3፤ መዝ101 ይመ::

16፥4 *ሐዘናቸው ይበዛል፤* ለዳዊት ታላቅ ሐሤትን ከሚያመጣለት (73፥18-20)፣ መልካም "ዕድል" (ቍ5፤ የ11፥6 ማብ ይመ) ጋር ተነጻጽሮ የቀረበ ነው:: *የደም ቍርባናቸውን፤* በመሥዋዕት ማቅረቢያ ላይ የፈሰሰ የደም መሥዋዕት ማለት ነው:: *ስማቸውንም በአፌ አልጠራም፤* ወደ እነርሱ አልመለከትም፣ እነርሱንም አላመልክም ማለት ነው (ኢሱ 23፥7)::

16፥5-6፤ ከጌታ በሆነና ከእርሱም በተገኘ ርስት መዝሙረኛው ሐሤት አደረገ፤ ዳዊት በዚህ ቦታ የሚጠቅሰው እግዚአብሔር በተስፋዪቱ ምድር ለሕዝቡ ስለ ሰጠው የዕርሻና የአትክልት ቦታ (ዘኍ 16፥14 ይመ) ወይም የካህናትና (ዘኍ 18፥20 ይመ) የሌዋውያን (ዘዳ10፥9) ርስት ስለ ሆነው ስለ ራሱ ስለ ጌታ ነው (ይኸውም በ73፥26፤ 119፥57፤ 142፥5፤ ሰቆ3፥24 ላይ እንደ ተጠቀሰው ማለት ነው)::

16፥5 *ጽዋዬ፤* እንግዳ ተቀባይ ለእንግዶቹ የሚያቀርበውን መጠጥ የሚያመለክት ተምሳሌት ወይም ዘይቤ ነው:: ጌታ ለቅዱሳን የበረከት ጽዋን (23፥5) ወይም ድነትን (116፥13) ይሰጣቸዋል፤ ለክፉዎች ግን የቍጣውን ጽዋ እንዲጠጡ ያደርጋል (ኤር 25፥15፤ ራእ14፥10፤ 16፥19 ይመ):: *በእጅህ፤* በተስፋዪቱ ምድር የእያንዳንዱ እስራኤላዊ ቤተ ሰብ ርስት እንደሚጠበቀው ዐይነት ማለት ነው (ዘሌ 25፤ ዘኍ36፥7 ይመ)::

16፥7-8፤ ጠባቂና መካሪ ለሆነው ጌታ የቀረበ ምስጋና ነው::

16፥7 *የሚመክረኝን፤* የሕይወት ጐዳናን የሚያሳየኝ ማለት ነው (ቍ11 ይመ):: *ልቤ፤* የዕብራይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም "ኩላሊቴን" ማለት ነው (የ7፥9 ማብ ይመ)::

16፥8 *በቀኜ ስላለ፤* እያጸናኝ፣ እየተንከባከበኝና እየጠበቀኝ ሁልጊዜ ከአጠገቤ አለ ማለት ነው (73፥23፤ 109፥31፤ 110፥5፤ 121፥5 ይመ)፤ በቍ11 ላይ የጌታን ቀኝ እጅ በማመልከት ይበልጥ ጉልህ ሆኖአል:: *አልናወጥም፤* የ10፥6 ማብ ይመ::

16፥9-11፤ እስተማማኝ ዋስትና ማግኘት ምን ያህል እንደሚያስደስት ይገልጻል፤ ዳዊት በሌሎች መዝሙሮቹ ውስጥ እንደ ገለጸው ሁሉ፣ በዚህም መዝሙሩ ውስጥ እግዚአብሔር ከልግስናውና ከጥበቃው የተነሣ ሁለንተናውን እንዴት በሐሤት እንዳጥለቀለቀው ይናገራል፤ መዝሙረኛው መጠጊያና አምባ ያደረገው ጌታ፣ አገልጋዩ በሕይወት እንዲኖር ፈቃዱ ሆኖአል (ከዚህም የተነሣ የሕይወትን መንገድ አሳይቶታል ቍ11)፤ ምንም እንኳ "አእምሮውና ጉልበቱ ቢደክሙም" (73፥26) ለመቃብር ግን አሳልፎ አይሰጠውም:: በእነዚህ የዋስትና ቃላት ውስጥ (ግልጥልጥ ባለ መልኩ ባይሆንም) ጽኑ እምነት ያለ ይመስላል፤ ምክንያቱም ጌታ መጠጊያውና ዐምባው ከሆነ መቃብር ሕይወቱን ሊገፈው አይችልም (17፥15፤ 73፥24፤ እንዲሁም የ11፥7 ማብ ይመ):: ለዳዊት እንዲህ ተብሎ ከተነገረ፣ ለዳዊት የተስፋ ልጅማ እንዴት የበለጠ ይሆን! በመሆኑም ጴጥሮስ ቍ8-11 በመጥቀስ ዳዊት ስለ ክርስቶስና ስለ ትንሣኤው ትንቢት ተናገረ ይላል (ሐሥ 2፥25-28፤ እንዲሁም ጳውሎስ በሐሥ13፥35 ላይ ቍ10ን በተመሳሳይ ሁኔታ እንዴት እንደ ተጠቀመበት ይመ):: እንዲሁም የ6፥5 ማብ ይመ::

16፥9 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ:: *ነፍሴም፤* ቀጥታ ሲተረጐም "ሞገስ" ("ክብር") ማለት ነው (የ7፥5 ማብ ይመ)::

16፥10 *ቅዱስህም፤* በዕብራይስጥ ቋንቋ "ሃሲድ" ማለት ሲሆን ፍቺውም "የተወደደ ወይም የታመነ" ማለት ነው (የ4፥3 ማብ ይመ)፤ ይህ ቃል በመጀመሪያ የተነገረው ለዳዊት ነው (የ2፥2 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ በስተ መጨረሻ በክርስቶስ ተፈጽሞአል::

16፥11 *የሕይወት መንገድ፤* ምሳ15፥24 ይመ:: *በቀኝህም፤* የቍ8 ማብ ይመ::

መዝሙር 17፤ መዝሙረኛው ክፉ ጠላቶች በተነሡበት ጊዜ እግዚአብሔር በቅንነት እንዲፈርድለት አቤቱታውን ያቀርባል:: ይህ መዝሙር በንጉሥ ፊት ትክክለኛውን ፍርድ ለማግኘት ዕብራውያን የሚጠቀሙበትን ዘዴ ወይም ይትበሀል የተከተለ ነው::

17ርእስ *ጸሎት፤* የመዝ86፤ 90፤ 102፤ 142 እንዲሁም 72፥20 ርእሶችን ይመ::

17፥1-2፤ ፍትሕ ይታይ ዘንድ የቀረበ አቤቱታ ነው::

17፥1 *በቅንነት ... አቤቱታ፤* መዝሙረኛው ያቀረበው አቤቱታ ትክክለኛ ነው፤ አቤቱታው ከአታላይ ከንፈር የወጣ የብልጣ

²ጽድቄ ከአንተ ዘንድ ይምጣ፤
ዐይኖችህም ፍትሕን ይዩ።
³ልቤን መረመርኸው፣ በሌሊት ጠጋ
ብለህ ፈተንኸኝ፣
ፈተሸኸኝ አንዳች አላገኘህብኝም፤
አንደበቴም አላፈ አልሄደም።
⁴ከሰዎች ተግባር፣
በከንፈርህ ቃል፣
ከዐመፀኞች መንገድ፣
ራሴን ጠብቄአለሁ።
⁵አረማመዴ በመንገድህ ጸንቶአል፤
እግሮቼም አልተንሸራተቱም።
⁶አምላክ ሆይ፤ ስለምትመልስልኝ አንተን
እጣራለሁ፤
ጆሮህን ወደ እኔ ጣል አድርገህ፣
ጸሎቴን ስማ።
⁷ከጠላቶቻቸው መተገኛ ያደረጉህን፣
በቀኝ እጅህ የምትታደግ ሆይ፤
ጽኑ ፍቅርህን ድንቅ አድርገህ ግለጥ።
⁸እንደ ዐይንህ ብሌን ጠብቀኝ፤
በክንፎችህም ጥላ ሰውረኝ፤
⁹ከሚያስጨንቁኝ ከክፉዎች፣
ከሚከብቡኝ አደገኛ ባላንጣዎቼ
ጋርደኝ።
¹⁰ደንዳና ልባቸውን ደፈኑት፤
በአፋቸውም ትዕቢት ይናገራሉ።
¹¹አሳደው ደረሱብኝ፤ ከበቡኝም፤
መሬት ላይ ሊዘርሩኝም አፈጠጡብኝ።
¹²እነርሱ ለንጥቂያ እንደሚጓጓ አንበሳ፣
በስውርም እንደሚያደባ ደቦል አንበሳ
ናቸው።
¹³እግዚአብሔር ሆይ፤ ተነሥተህ
ግጠማቸውና ጣላቸው፤
በሰይፍህም ከክፉዎች ታደገኝ።
¹⁴እግዚአብሔር ሆይ፤ እንዲህ ካሉት
ሰዎች በክንድህ አድነኝ፤
ዕድል ፈንታቸው ይህችው ሕይወት
ብቻ ከሆነች፣ ከዚህ ዓለም ሰዎች
ታደገኝ።
ከመዝገብህ ሆዳቸውን ሞላህ፤
ልጆቻቸውም ተትረፍርፎላቸዋል፤
ለልጆቻቸውም ሀብት ያከማቻሉ።
¹⁵እኔ ግን በጽድቅ ፊትህን አያለሁ፤
ስነቃም ክብርህን አይቼ እረካለሁ።

መዝሙር 18

የድል መዝሙር

18 ርእስ-50 ተጓ ምብ-2ሳሙ22፥1-51

ለመዘምራን አለቃ፤ የእግዚአብሔር ባሪያ የዳዊት መዝሙር፤ ይህም እግዚአብሔር ከሳኦልና ከጠላቶቹ ሁሉ እጅ በታደገው ጊዜ፣ ለእግዚአብሔር እንዲህ ሲል የዘመረው ነው፦

¹ጒልበቴ እግዚአብሔር ሆይ፤ እወድሃለሁ።

17፥2 መዝ24፥5፤ 26፥1፤99፥4፤ኢሳ46፥13፤50፥8-9፤54፥17
17፥3 ኢዮ7፥18፤ 23፥10፤መዝ39፥1፤139፥1፤ኤር12፥3፤ 50፥20
17፥5 ዘዳ32፥35፤ ኢዮ23፥11፤መዝ 44፥18፤73፥2፤119፥133፤121፥3
17፥6 መዝ4፥1፤86፥7፤116፥2
17፥7 መዝ2፥12፤10፥12፤31፥21፤69፥13፤ 106፥45፤107፥43፤117፥2
17፥8 ዘኁ6፥24፤ ዘዳ32፥10፤ሩት2፥12፤መዝ27፥5፤31፥20፤32፥7፤36፥7፤63፥7፤ምሳ7፥2፤ኢሳ34፥15
17፥9 መዝ109፥3
17፥10 1ሳሙ2፥3፤መዝ73፥7፤119፥70፤ ኢሳ6፥10
17፥11 መዝ88፥17
17፥12 ዘፍ49፥9፤ መዝ7፥2፤ኤር5፥6፤12፥8፤ሰቆ3፥10
17፥13 ዘኁ10፥35፤ መዝ35፥8፤55፥23፤73፥18
17፥14 መዝ49፥17፤ኢሳ2፥7፤57፥17፤ ሉቃ16፥8:25
17፥15 ዘኁ12፥8፤ መዝ3፥5፤ማቴ5፥8፤1ዮሐ3፥2
18፥1 ዘፀ15፥2፤ዘዳ33፥29፤1ሳሙ2፥10፤መዝ22፥19፤ 28፥7፤59፥9፤81፥1፤ኢሳ12፥2፤ 49፥5፤ኤር16፥19

ብለጦች ቃል አይደለም (ይህን ስለ መሰለው ሁኔታ 1ሳሙ 24፥15 ይመ)።

17፥3-5፤ ዳዊት በእርግጥ ጻድቅ ሰው መሆኑን ለማረጋገጥ ንጽሕናውን አንድ በአንድ በመዘርዘር ይገልጻል፤ በእርሱ ላይ የተነሡ ጠላቶች በሄዱበት መንገድ አልሄደም፤ ለዚህም ሁለመናውን በርብሮ የሚያይ እግዚአብሔር ምስክሩ ነው (ከ139፥23-24 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥3 *ልቤን፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

17፥4 *በከንፈርህ ቃል፤* እግዚአብሔር ፈቃዱን ያስታወቀው ሰዎች የእግዚአብሔርን መንገድ እንዲያውቁና (ቍ5) በዚያም መንገድ እንዲመላለሱ ነው።

17፥6-9፤ በልበ ሙሉነት የቀረበ አቤቱታ ወይም ልመና ነው፤ ይህም ልመና በእግዚአብሔር ታማኝነትና ("ስለምትመልስልኝ" ቍ6)፣ በጽድቅም ላይ የተመሠረተ ነው (ቍ7)።

17፥7 *ድንቅ፤* የ9፥1 ማብ ይመ። *ጽኑ ፍቅርህን፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

17፥8 *እንደ ዐይንህ ብሌን፤* የዘዳ32፥10 ማብ ይመ። *ጥላ፤* የዛፍ ወይም የአንድ ማንኛውም ነገር ጥላ ከሚያንገበግብ የፀሐይ ሐሩር እንደሚከልል ሁሉ እግዚአብሔርም ሕዝቡን ከክፉ ጨቋኞች የሚከላከል መሆኑን የሚያሳይ ተምሳሌት ነው፤ እንዲህ ያለው ተምሳሌት በዕብራውያን ዘንድ በጣም የተለመደ ነው። ነገሥታት ከበታቻቸው ለሚያስተዳድሯቸው ሕዝቦች እንደ "ጥላ" ይቈጠሩ ነበር (ይኸውም በዘኍ14፥9፤ ሰቆ4፥20፤ ሕዝ31፥6:12:17 ላይ እንደ ተጠቀሰው ዐይነት ነው)። ልክ እንዲሁ ጌታም ሕዝቡን የሚጠብቅ "ጥላ" ነው (91፥1፤ 121፥5፤ ኢሳ 25፥4፤ 49፥2፤ 51፥16 ይመ)። *በክንፎችህም፤* የእግዚአብሔርን ጽኑ ጥበቃ የሚያመለክት ተምሳሌት ነው (36፥7፤ 57፥1፤ 61፥4፤ 63፥7፤ 91፥4፤ ሩት2፥12 እንዲሁም 23፥37 ይመ)።

17፥10-12፤ ክፉ በሆኑ ጠላቶች ላይ የቀረበ ክስ ነው (የ5፥9-10 ማብ ይመ)።

17፥10 *በአፋቸውም፤* የ5፥9 ማብ ይመ። *በትዕቢት ይናገራሉ፤* የ10፥11ማብ ይመ።

17፥12 *አንበሳ፤* የ7፥2 ማብ ይመ።

17፥13-14 ምልጃ ነው፤ እግዚአብሔር በጠብ ላይ የሚገኙ ሁለት ባላንጣዎችን እንዴት እንደሚዳኝ የሚጠይቅ ልመና ነው።

17፥13 *ተነሥተህ፤* የ3፥7 ማብ ይመ። *ጣላቸው፤* የ5፥10 ማብ ይመ።

17፥14 *እንዲህ ካሉት ሰዎች፤* 9፥19-20፤ 10፥18፤ 12፥1-4፡8፤ 14፥1-3 ይመ።

17፥14ለ-15፤ በእግዚአብሔር መታመንን የሚገልጽ የመዝጊያ ቃል ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

17፥15 *በጽድቅ፤* ጻድቅ የሆነው ፈራጅ (የ4፥1 ማብ ይመ) ንጽሕናውን ተመልክቶ ከበደል ነጻ መሆኑን ይመሰክርለታል። *ፊትህን አያለሁ፤* የ11፥7 ማብ ይመ። *ስነቃም፤* ከሞት ጨለማ ማለት ነው (የ11፥7 ማብ ይመ)፤ ይህም "ከዚህ ዓለም ሰዎች" እጣ ፈንታ እጅግ ልዩ ነው (ቍ14፤ የ16፥9-11 ማብ ይመ)። *ክብርህን አይቼ፤* የጌታ አገልጋይ የነበረው ሙሴ እንደ አየው ዐይነት ማለት ነው (ዘኍ12፥8 ይመ)።

መዝ18 ይህ የዳዊት መዝሙር (አነስተኛ ለውጥ ይታይበት እንጂ) በ2ሳሙ22 ላይ ይገኛል (ማብ በዚያው ክፍል ይመ)። የዚህ መዝሙር አወቃቀር ከመግቢያውና ከመደምደሚያው (46-50) በስተቀር በሦስት ዐበይት ክፍሎች ሊመደብ ይችላል፤ (1) ጌታ ሟች ከሆኑ ጠላቶች ዳዊትን ስለ መታደጉ (ቍ4-19)፣ (2) የጌታ የማዳን ሥራ በምግባራዊ መሠረት ላይ ስለመቆሙ (ቍ20-29)፣ (3) የጌታ ርዳታ በግልጽ ስለመገኘቱ (ቍ30-45)።

18ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝሙር 4ርእስ ማብ ይመ። *የእግዚአብሔር ባሪያ፤* 78፥70፤ 89፥3:20:39፤ 132፥10፤ 144፥10 ይመ። ሙሴ (ዘዳ14፥31 እና ማብ ይመ)፣ ኢያሱ (ኢሱ24፥29) እና ነቢያት (ኤልያስ 2ነገ9፥36፤ ዮናስ 2ነገ14፥25፤ ኢሳይያስ ኢሳ20፥3፤ ዳንኤል ዳን6፥20) እግዚአብሔር ራሱ በሚያስተዳድረው ሕዝብ ላይ ከእግዚአብሔር ባገኙት ውክልና ሹማምንት እንደ ነበሩ ሁሉ ይህም መዝሙር ዳዊት ንጉሣዊ ኀላፊነትን እንደ ተቀበለ ያሳያል (2ሳሙ7፥5 ይመ)። *እግዚአብሔር ... በታደገው ጊዜ፤* ዳዊት ይህን መዝሙር የጻፈው የውጭ ጠላቶቹን ድል ካደረገ ከጥቂት ጊዜያት በኋላ ሊሆን ይችላል (2ሳሙ8፥1-14) ግን ደግሞ በመጨረሻው የሕይወት ዘመኑም ሊሆን ይችላል።

18፥1-3፤ የምስጋና መቅድም ነው።

18፥1፤ በ2ሳሙ22 ላይ አልተጠቀሰም። *እወድሃለሁ፤* በዕብራይስጥ ቋንቋ የተለመደ አባባል ባይሆንም የዳዊትን ፍቅር በአ

[2]እግዚአብሔር ዐለቴ፣ መጠጊያዬና
ታዳጊዬ ነው፤
ስምባኬ የምሸሸግበት ዐለቴ፤
እርሱ ጋሻዬ፣ የደኅንነቴ ቀንድና[ገ]
ዐምባዬ ነው።
[3]ምስጋና የሚገባውን እግዚአብሔርን
እጠራለሁ፤
ከጠላቶቼም እድናለሁ።

[4]የሞት ገመድ አነቀኝ፤
የጥፋት ጐርፍም አጥለቀለቀኝ።
[5]የሲኦል[ጠ] ገመድ ተጠመጠመብኝ፤
የሞት ወጥመድም ተጋረጠብኝ።
[6]በተጨነቅሁ ጊዜ እግዚአብሔርን
ጠራሁት፤
እንዲረዳኝም ወደ ስምባኬ ጮኽሁ፤
እርሱም ከመቅደሱ ድምፄን ሰማ፤
ጩኸቴም ከፊቱ ደረሰ፤ ወደ ጆሮውም
ገባ።

[7]ምድር ተንቀጠቀጠች፤ ተናወጠችም፤
የተራሮችም መሠረት ተናጋ፤
ጌታ ተቈጥቶአልና ተንቀጠቀጡ።
[8]ከአፍንጫው ጢስ ወጣ፤
የሚባላ እሳት ከአፉ፤
የፍም ነበልባል ከእርሱ ፈለቀ።
[9]ሰማያትን ሰንጥቆ ወረደ፤
ከእግሩም በታች ጥቍር ደመና ነበረ።
[10]በኪሩቤል ላይ ተቀምጦ በረረ፤
በነፋስም ክንፍ መጠቀ።
[11]ጨለማን መሰወሪያው፣ በዙሪያውም
አጐበሩ አደረገው፤
በዝናብ አዘል ጥቍር ደመናም ተሸፈነ።
[12]በፊቱ ካለው ብርሃን የተነሣ፣
ደመናት፣ የበረዶ ድንጋይና መብረቅ
ወጡ።
[13]እግዚአብሔር ከሰማያት አንጐደጐደ፤
ልዑልም ድምፁን አስተጋባ።[ጨ]
[14]ፍላጻውን አስፈንጥሮ በተናቸው፤
መብረቅ አዥጐድጕዶ አሳደዳቸው።
[15]እግዚአብሔር ሆይ፤ ከተግሣጽህ የተነሣ፣
ከአፍንጫህም እስትንፋስ የተነሣ፣
የባሕር ወለል ተገለጠ፤
የዓለምም መሠረት ራቍቱን ቀረ።

[16]ከላይ እጁን ወደ ታች ዘርግቶ ያዘኝ፤
ከብዙ ጥልቅ ውሃም አወጣኝ፤
[17]ከኀያላን ጠላቶቼ አዳነኝ፤
ከእኔ ከሚበረቱ ባላንጣዎቼም ታደገኝ።
[18]እነርሱ በመከራዬ ቀን መጡብኝ፤
እግዚአብሔር ግን ድጋፍ ሆነኝ።
[19]ወደ ሰፊ ስፍራ አወጣኝ፤
ደስ ተሰኝቶብኛልና አዳነኝ።

18፥2 ዘፍ15፥1፤ዘዐ 33፥22፤1ሳሙ2፥1፤ መዝ2፥12፤9፥9፤28፥7 ፡8፤31፥2፡3፤40፥17፤8 4፥9፤94፥22፤119፥ 114፤144፥2፤ኢሳ17፥ 10፤ኤር16፥19፤ሉቃ 1፥69
18፥3 1ዜና16፥25 1መዝ9፥13
18፥4 መዝ93፥4፤ 116፥3፤124፥4፤ኢሳ 5፥30፤17፥12፤ኤር6፥ 23፤51፥42፡55፤ሕዝ 43፥2
18፥5 ምሳ13፥14
18፥6 ዘዳ4፥30፤ኢዮ 16፥18፤መዝ30፥2፤66 ፥19፤99፥6፤102፥2፤1 16፥1፤120፥1
18፥7 መሳ5፥4፡5፤ ኢዮ9፥5፤መዝ97፥4 ፤ኢሳ5፥25፤64፥3፤ኤር 10፥10
18፥8 ዘፀ15፥7፤ 19፥18፤ኢዮ41፥20፡ 21፤መዝ50፥3፤97፥3፤ ምሳ25፥22፤ዳን7፥10፤ ሮሜ12፥20
18፥9 ዘፍ11፥5፤ዘፀ 20፥21፤ዘዳ33፥26፤ መዝ57፥3፤104፥3
18፥10 ዘፍ3፥24፤ዘዳ 33፥26፤መዝ104፥3፤ ሕዝ10፥18
18፥11 ዘፀ19፥9፤ዘዳ 4፥11፤ኢዮ22፥14፤ ኢሳ4፥5፤ኤር43፥10
18፥12 ኢሱ10፥11፤ ኢዮ36፥30፤መዝ 104፥2
18፥13 ዘፀ9፥23፤ 1ሳሙ2፥10 18፥14 ዘዳ32፥23፤ መሳ4፥15፤ኢዮ36፥ 30፤ራእ4፥5
18፥15 ዘፀ15፥8፤ መዝ 11፥3፤76፥6፤ 104፥7፤106፥9፤ኢሳ 50፥2
18፥16 ዘፀ15፥5፤መዝ69፥2፤ምሳ18፥4፤20፥5 18፥17 ቍ48፤ምሳ 18፥26፤መዝ38፥19፤59፥1፤143፥9 18፥18 መዝ20፥2፤ምሳ1፥27፤ 16፥4፤ኢሳ 3፥1፤ኤር17፥17፤40፥2፤አብ1፥13
18፥19 ዘኍ14፥8፤ መዝ31፥8

[ገ]2 *ቀንድ በዚህ ቦታ ብርታትን ያመለክታል*
[ጠ]5 ወይም *የመቃብር*
[ጨ]13 አንዳንድ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆችና ሰብዓ ሊቃናት (በተጨማሪ 2ሳሙ22፥14 ይመ) እንዲሁ ሲሆኑ አብዛኛዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ግን ... *አስተጋባ፤ በድንጋይ ዝናብ በድንገተኛ መብረቅ መካከል* የሚለውን ይጨምራሉ።

ጽንዖት ያሳያል።

18፥2 *ዐለቴ ... መጠጊያዬና፤* እግዚአብሔርን በ"ዐለት" መመሰል የተለመደ ዘይቤአዊ አገላለጽ ነው ("ዐለት" የሚለው ቃል ለባእድ አማልክትም ያገለግላል፤ ዘዳ32፥31፡37፤ ኢሳ44፥8)፤ ይህ ቃል እግዚአብሔር የዘላለም መጠጊያ አምባ (31፥4፤ 31፥2-3፤ 42፥9፤ 62፥7፤ 71፥3፤ 94፥22፤ ኢሳ17፥10) ወይም ታዳጊና ቤዛ መሆኑን ያመለክታል (19፥14፤ 62፥2፤ 78፥35፤ 89፥26፤ 95፥1፤ ዘዳ32፥15) ቃሉ ሁልጊዜ የሚያመለክተው እግዚአብሔር ምንጊዜም የማይዝልና የማይታክት መሆኑን ነው። ጌታ የዳዊት እውነተኛ አምባ በመሆኑ የዳዊትን የሕይወት ልምድ (ገጠመኝ) (1ሳሙ23፥14፡25፤ 24፥2፡22፤ 26፥20 ይመ) ለመግለጽ ተገቢ የሆነ አባባል ነው። *መጠጊያዬ፤* የ2ሳሙ22፥2 ማብ ይመ። *ጋሻዬ፤* የ3፥3 ማብ ይመ። *ቀንድና፤* ዘዳ33፥17፤ ኤር 48፥25 ይመ።

18፥4-5፤ ዳዊት ለሞት የሚያደርሰውን የሕይወት ገጠመኝ ቅኔያዊ በሆነ መልክ ይገልጻል።

18፥4 *ገመድ፤* 2ሳሙ22፥5 "ማዕበል" ይለዋል። *የጥፋት ጐርፍም፤* የ30፥1 ማብ ይመ።

18፥5 *የሲኦል ገመድ ... የሞት ወጥመድም፤* 116፥3 ይመ። መዝሙረኛው የሞት ወጥመድ እንደ ያዘውና የመቃብርም እስረኛ እንደ ሆነ ይናገራል፤ በዚህ ቦታ "ሞትና መቃብር" ሰውኛ ባሕሪን ተጐናጽፈዋል (ኢዮ36፥8 ይመ)።

18፥6 *ከመቅደሱ፤* እግዚአብሔር እጅግ ገዝፎና ተልቆ የሚገኝበት ሰማያዊ መንበሩ ነው (11፥4፤ 113፥5፤ ኢሳ6፥1፤ 40፥22 ይመ)።

18፥7-15፤ እግዚአብሔር ባሪያውን ለመርዳት መጣ፤ አመጣጡ ግን እጅግ አስፈሪና አስደንጋጭ ከመሆኑም በላይ እንደ ሰማያዊ ጦረኛም ተመስሎአል (5፥4-5፤ 68፥1-8፤ 77፥16-19፤ ሚክ 1፥3-4፤ ናሆ1፥2-6፤ ዕን3፥3-15)። በዳዊትም ጠላቶች ላይ እንደ አስፈሪ መብረቅ ወረደ (ኢል10፥11፤ መሳ5፥20-22፤ 1ሳሙ2፥10፤ 7፥10፤ 2ሳሙ5፥24፤ ኢሳ29፥6 ይመ)።

18፥8፤ አስፈሪ የሆነው የእግዚአብሔር ግርማ አስደንጋጭ በሆነው በሌዋታን አውሬ (ኢዮ41፥19-21) ተመስሎአል።

18፥9 *ሰማያትን ሰንጥቆ ወረደ፤* ኢሳ64፥1 እና ማብ ይመ።

18፥10 *በኪሩቤል፤* የግርማዊነትና የንጉሣዊነት ተምሳሌት ወይም ምልክት ነው (80፥1፤ 99፥1፤ እንዲሁም የዘፍ3፥24፤ የዘፀ 25፥18 ማብ ይመ)፤ በሕዝ1፥10 ላይ ኪሩቤል የእግዚአብሔር ዘውድ ሰረገላ ተሸካሚዎች ሆነው ተገልጸዋል።

18፥13 *ድምፁን፤* ነጐድጓድ የእግዚአብሔር ድምፅ ሆኖ ስለመገለጹ መዝ29፤ ኢዮ37፥2-5 ይመ። *ልዑልም፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ።

18፥14 *ፍላጻውን፤* የመብረቅ በትር የእግዚአብሔር ፍላጻ ሆኖ ስለመገለጹ፣ 77፥17፤ 144፥6፤ ዕን3፥11 ይመ።

18፥15፤ ሰማያዊ ተዋጊው በቀይ ባሕር ውስጥ የእስራኤልን ጠላቶች ባሸነፈ ጊዜ ያደረገውን ታላቅ ተጋድሎ የሚያስታውስ ይመስላል (ዘፀ 15፥1-12 ይመ)።

18፥16-19፤ ለመዝሙረኛው የተደረገውን ድነት ያመለክታል።

18፥16 *ውሃም፤* የ32፥6 ማብ ይመ።

18፥19 *ሰፊ ስፍራ፤* 4፥1 እና ማብ ይመ፤ በፍርሀትና በአደጋ ሳይታሰር ነጻ ሆኖ የሚንቀሳቀስበት ቦታ ማለት ነው (ቍ4-6፡16-18)። በችግር መመታት ወይም መጨቆን በእግር ብረት እንደ መታሰር ነው (ኢዮ36፥8፡13)። *ደስ ተሰኝቶብኛልና፤* እግዚአብሔር "እንደ ልቡ በሆነለት ሰው" በዳዊት ደስ ተሰኝቶአል (1ሳሙ13፥14፤ እንዲሁም 1ሳሙ15፥28፤ 1ነገ14፥8፤15፥5 ይመ)፤ በዚህም ምክንያት እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር ሥርወ መንግሥቱ ሳይቋረጥ ለዘላለም የሚቀጥል ቃል ኪዳን ተጋብቶአል (2ሳሙ7)፤ ይህ ሐሳብ በቍ20-29 ላይ በይበልጥ ተብራርቶ ይገኛል።

18፥20-24፤ ዳዊት ጻድቅ ሆኖ በመገኘቱ ብድራትን አግኝቶአል፤ ዳዊት ጻድቅ ሰው ስለ መሆኑ ሲናገር (እንደ ሳሙኤል 1ሳሙ12፥3፤ እንደ ሕዝቅያስ 2ነገ 20፥3፤ እንደ ኢዮብ ኢዮ 13፥23፤ 27፥6፤31 እንዲሁም መዝ17፥3-5፤26፤ 44፥17-18፤101 ይመ)፣ በደል የማይገኝብኝ ሰው ነኝ እያለ እየተኵራራ አይደለም (51፥5 ይመ)፤ ይልቁንም ከጠላቶቹ አኳያ ሲታይ፣ ልቡንና ሕይ

[20] እግዚአብሔር እንደ ጽድቄ መልሶልኛል፤
እንደ እጄ ንጽሕናም ከፍሎኛል፤
[21] የእግዚአብሔርን መንገድ ጠብቄአለሁና፤
አምላኬንም በመተው ክፉ አላደረግሁም።
[22] ሕጎቹ ሁሉ በፊቴ ናቸው፤
ሥርዐቱን ከፊቴ አራቅሁም።
[23] በፊቱ ነቀፋ አልነበረብኝም፤
ራሴንም ከኀጢአት ጠብቄአለሁ።
[24] እግዚአብሔር እንደ ጽድቄ መጠን፣
በፊቱም እንደ እጄም ንጽሕና
ከፍሎኛል።

[25] ከታማኙ ጋር ታማኝ ትሆናለህ፤
እንከን ከሌለበት ጋር ያለ እንከን
ትሆናለህ፤
[26] ከንጹሑ ጋር ንጹሕ ሆነህ ትገኛለህ፤
ለጠማማው አንተ ትጠምበታለህ።
[27] አንተ ትሑታንን ታድናለህ፤
ትዕቢተኛውን ዐይን ግን ታዋርዳለህ።
[28] እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ መብራቴን
ታበራለህ፤
አምላኬ ሆይ፤ ጨለማዬን ብርሃን
ታደርገዋለህ።
[29] በአንተ ጕልበት በሰራዊት ላይ እረ
ማመዳለሁ፤[a]
በአምላኬም ኀይል ቅጥር እዘላለሁ።

[30] የአምላክ መንገድ ፍጹም ነው፤
የእግዚአብሔር ቃል የነጠረ ነው።
መጠጊያ ለሚያደርጉት ሁሉ፣
እርሱ ጋሻ ነው።
[31] ከእግዚአብሔር በቀር ማን አምላክ አለ?
ከአምላካችንስ በቀር ዐምባ ማን ነው?
[32] ኀይልን የሚያስታጥቀኝ፣
መንገዴንም የሚያቃና እግዚአብሔር ነው።
[33] እርሱ እግሮቼን እንደ ብሖር እግሮች
ያደርጋል፤
በከፍታዎችም ላይ ያቆመኛል።
[34] እጆቼን ለጦርነት ያሠለጥናቸዋል፤
ክንዴም የናስ ቀስት መገተር ይችላል።
[35] የድል ጋሻ ሰጥተኸኛል፤
ቀኝ እጅህም ደግፋ ይዛኛለች፤
ዝቅ ብለህም ከፍ አደረግኸኝ።
[36] ከሥሬ ያለውን ስፍራ ለአረማመዴ
አሰፋህልኝ፤
እግሬም አልተንሸራተተም።

[37] ጠላቶቼን አሳድጄ ያዝኋቸው፤
እስኪጠፉም ወደ ኋላዬ
አልተመለስሁም።
[38] እንዳያንሰራሩ አድርጌ አደቀቅኋቸው፤
ከእግሬም ሥር ወደቁ።
[39] አንተ ለጦርነት ኀይልን አስታጠቅኸኝ፤
ባላንጦቼ እግሬ ላይ እንዲደፉ
አደረግህ።
[40] ጠላቶቼ ወደ ኋላቸው እንዲሸሹ አደረግህ፤
እኔም የሚጠሉኝን አጠፋኋቸው።
[41] ለርዳታ ጮኹ፤ የሚያስጥላቸው ግን
አላገኙም፤
ወደ እግዚአብሔር ጮኹ፤ እርሱም
አልመለሰላቸውም።
[42] ነፋስ ጠርጎ እንደሚወስደው ትቢያ
አደቀቅኋቸው፤
እንደ መንገድ ላይ ጭቃም አውጥቼ
ጣልኋቸው።

[43] ከሕዝብ ግርግር አወጣኸኝ፤
የሕዝቦች መሪ አድርገህ አስቀመጥኸኝ፤
የማላውቀውም ሕዝብ ተገዛልኝ።
[44] ትእዛዜን እንደ ሰሙ ይታዘዙልኛል፤
ባዕዳንም በፊቴ አንገት ደፉ።
[45] ባዕዳን በፍርሃት ተዋጡ፤
ከምሽጋቸውም እየተንቀጠቀጡ ወጡ።

18፥20 ሩት2፥12 ፤1ሳሙ26፥23፤2ዜና15፥7፤ኢዮ22፥30 ፤መዝ24፥4፤1ቆሮ3፥8
18፥21 2ዜና34፥33 ፤መዝ37፥34፤119፥2፡102፤ምሳ8፥32፤23፥26
18፥22 መዝ119፥30
18፥23 ዘፍ6፥9
18፥24 1ሳሙ26፥23
18፥25 መዝ25፥10 ፤31፥23፤37፥28፤40፥11፤50፥5፤89፥24፤146፥6፤ምሳ2፥8
18፥26 ምሳ3፥34፤15፥26፤ማቴ5፥8፤10፥16፤ሉቃ16፥8፤ፊል1፥10፤1ጢሞ5፥22፤ቲቶ1፥15፤1ዮሐ3፥3
18፥27 2ዜና33፥23 ኢዮ41፥34፤መዝ10፥5፤ምሳ3፥33-34፤ማቴ23፥12
18፥28 1ነገ11፥36 ፤ኢዮ29፥3፤መዝ97፥11፤112፥4፤132፥17፤ዮሐ1፥5፤ሐሥ26፥18 ፤2ቆሮ4፥6፤2ጴጥ1፥19
18፥29 ቍ32፡39፤ኢሳ45፥5፤ዕብ11፥34
18፥30 ዘዳ32፥4፤መዝ2፥12፤3፥3፤12፥6 ፤ምሳ30፥5
18፥31 ዘፍ49፥24፤ዘዳ4፥35፤32፥39፤መዝ35፥10፤86፥8፤89፥6፤ኢሳ44፥6፡8፤45፥5፡6፡14፡18፡21፤46፥9
18፥32 ቍ29፤መዝ15፥2፤19፥13፤ዕብ10፥14፤1ጴጥ5፥10፤ያዕ3፥2
18፥33 ዘዳ32፥13፤መዝ42፥1፤ምሳ5፥19፤ኢሳ35፥6፤ዕን3፥19
18፥34 መዝ144፥1
18፥35 መዝ3፥5፡37፥5፡17፤41፥3፤51፥12፤54፥4፤55፥22፤119፥116፤ኢሳ41፥4፡10፡13፤43፥2፤46፥4
18፥36 ኢዮ18፥7 ፤መዝ31፥8፤66፥9
18፥37 ዘሌ26፥7
18፥38 መዝ36፥12 ፤47፥3፤68፥21፤110፥6፤140፥10፤ኢሳ 26፥14
18፥39 ቍ32፡47፤ መዝ47፥3፤144፥2፤ኢሳ 45፥5፡24
18፥40 ቍ37፤ኢሱ 7፥12
18፥41 1ሳሙ8፥18 ፤14፥37፤2ነገ14፥26፤መዝ50፥22፤ኤር11፥11
18፥42 ዘዳ9፥21፤ኢሳ2፥22
18፥43 2ሳሙ8፥1-14፤ኢሳ55፥5
18፥44 መዝ54፥3 ፤144፥7፡11፤ኢሳ25፥5
18፥45 1ሳሙ17፥ 32፤መዝ9፥9፤ኢሳ 66፥2፤ሆሴ3፥5፤11፥10፤ሚክ7፥17፤2ቆሮ4፥1፤ዕብ12፥3

[a]29 ወይም ... *በመሰናክል ውስጥ መሮጥ እችላለሁ*

ወቱን ለጌታ አገልግሎት ሰጥቶአል፤ አረማመዱ ትክክለኛነትን ከመንፈሳዊነት ጋር ያጣመረ ነው፤ ይህ ትክክለኛ ወይም ቀና የሆነ ሕይወት እግዚአብሔር በቸርነቱ በልቡ ውስጥ ያከናወነው ተግባር ነው (51፥10-12 ይመ)።

18፥20፡24 *በጽድቄ፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *ከፍሎኛል፤* አንድ ንጉሥ ቅን አገልጋዮቹን እንደሚሸልም ማለት ነው።

18፥21 *የእግዚአብሔርን መንገድ፤* 25፥4 እና ማብ ይመ።

18፥25-29፤ እግዚአብሔር ለሰው ሁሉ እንደ ሥራው የሚከፍል በመሆኑ (ኢዮ43፥11፤ ምሳ3፥34)፣ እግዚአብሔር ያደረገለትን ቸርነት ዳዊት ከሕይወት ልምዱ ያውቀዋል።

18፥26 *ለጠማማው፤* ከእውነትና ቀናም ከሆነው ከጽድቅ መንገድ ያፈነገጠ ማለት ነው። *ትጠምበታለህ፤* አንድ ታጋይ ወይም ቡጢኛ ባላንጣውን እንደማይምር ሁሉ እግዚአብሔርም ለክፉዎች የእጃቸውን ይሰጣል።

18፥27፤ የዚህ ቍጥር (ንባብ) ሐሳብ ከዳዊትና ከሳኦል የሥልጣን ግብግብ ጋር በሚገባ ይዛመዳል። ከዚህ በተጨማሪ የመጽሐፈ ሳሙኤል ጸሓፊ የሐናን መዝሙር ዋና ሐሳብ በትረካው ውስጥ እንዴት እንደ ተጠቀመበትም ወደኋላ ሄዶ የሚያስታውስ ነው። የመጽሐፈ ሳሙኤል ጸሓፊ ከሐና መዝሙር ውስጥ የወሰደውን ሐሳብ መሠረት በማድረግ እግዚአብሔር መንግሥቱን እንዴት አድርጐ እውን እንደሚያደርግ ለማሳየት ሐሳቡን እንደ ማጉያ ተጠቅሞበታል።

18፥28 *መብራቴን ታበራለህ፤* የዳዊትን ሕይወት ወደ ህልውና ያመጣና የሚያለመልም እግዚአብሔር ነው (በተለይ ኢዮ 18፥5-6፤ 21፥17 ይመ)። *ብርሃን፤* የ27፥1 ማብ ይመ።

18፥30-36፤ ከእግዚአብሔር በረከት የተነሣ ንጉሥ ዳዊት ተደላድሎ ለመቀመጥ በቅቶአል።

18፥30 *ፍጹም ነው፤* ከቶ አይሰነካከልም፤ በመሆኑም ከእግዚአብሔር በረከት የተነሣ የዳዊትም መንገድ ፈጽሞ አይሰነካከልም (ቍ32 ይመ)። *የእግዚአብሔርም ቃል፤* ይህ ሐረግ ጠቅለል ያለ አጠቃቀም ቢኖረውም በዚህ ቦታ ግን እግዚአብሔር ለዳዊት የገባለትን ቃል ነው የሚያሳየው (2ሳሙ7፥8-11)። *የነጠረ፤* የ12፥6 ማብ ይመ። *ጋሻ፤* የ3፥3 ማብ ይመ።

18፥37-42፤ ዳዊት በእግዚአብሔር ርዳታ ጠላቶቹን ሁሉ ለማድቀቅ ችሉአል።

18፥43-45፤ በሞት አፋፍ ላይ ያለና (ቍ4-5 ይመ)፣ ወደ አዘቅትም የሚወርድ የሚመስለውን (ቍ16 ይመ) ዳዊትን እግዚአብሔር የሕዝብ መሪ አደረገው (2ሳሙ5፤8፤10 ይመ)።

18፥43 *ከሕዝብ ግርግር አወጣኸኝ፤* በሳኦል ዘመን ከገዛ ወገኖቹ የደረሰበትን ጥቃትና ምናልባትም በአቤሴሎም ዘመን የደረሰበትን ግፍ የሚያመለክት ነው። *የማላውቀውም ሕዝብ፤* ከዚህ በፊት ከእርሱ ጋር ምንም ዐይነት ግንኙነት የሌላቸው ወገኖች ማለት ነው።

18፥46-50፤ የመደምደሚያ የውዳሴ ቃል ነው።

[46]*እግዚአብሔር* ሕያው ነው! ዐምባዬ
ይባረክ፤
ያዳነኝ ስምባክ ከፍ ከፍ ይበል።
[47]እርሱ በቀሌን የሚመልስልኝ፣
ሕዝቦችንም የሚያስገዛልኝ ስምባክ ነው፤
[48]ከጠላቶቼም የሚታደገኝ እርሱ ነው።
አንተ ከባላንጦቼ በላይ ከፍ ከፍ
አደረግኸኝ፤
ከጨካኞች አዳንኸኝ።
[49]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ስለዚህ በአሕዛብ
መካከል አመሰግንሃለሁ፤
ስምህንም በመዝሙር እወድሳለሁ።
[50]እርሱ ላነገሠው ታላላቅ ድሎችን
ይሰጣል፤
ጽኑ ፍቅሩንም ለቀባው፣
ለዳዊትና ለዘሩ ለዘላለም ይገልጣል።

መዝሙር 19

እግዚአብሔር የጽድቅ ፀሓይ

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]ሰማያት የእግዚአብሔርን ክብር ይናገራሉ፤
የሰማይም ጠፈር የእጁን ሥራ
ያውጃሉ።
[2]ቀን ለሌላው ቀን ይናገራል፤
ሌሊትም ለሌሊት ዕውቀትን ይገልጣል፤
[3]ንግግር የለም፤ ቃል የለም፤
ድምፃቸው በጆሮ የሚሰማ አይደለም።[a]
[4]ያም ሆኖ ድምፃቸው ወደ ምድር ሁሉ፣
ቃላቸውም[b] እስከ ዓለም ዳርቻ ይወጣል።
እርሱ በሰማያት ለፀሓይ ድንኳን
ተክሎአል፤
[5]ፀሓይም ከእልፍኙ እንደሚወጣ ሙሽራ
ይወጣል፤
ወደ ግቡም እንደሚሮጥ ብርቱ ሰው
ደስ ይለዋል።
[6]መውጫው ከሰማያት ዳርቻ ነው፤
ዑደቱም እስከ ሌላኛው ዳርቻ ነው፤
ከትኩሳቱም የሚሰወር የለም።
[7]*የእግዚአብሔር* ሕግ ፍጹም ነው፤
ነፍስንም መልሶ ያለመልማል፤
የእግዚአብሔር ሥርዐት የታመነ ነው፤
አላዋቂውን ጥበበኛ ያደርጋል።
[8]*የእግዚአብሔር* ሕግጋት ትክክል ናቸው፤
ልብን ደስ ያሰኛሉ።
የእግዚአብሔር ትእዛዝ ብሩህ ነው፤
ዐይንን ያበራል።
[9]*እግዚአብሔርን* መፍራት ንጹሕ ነው፤
ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል።
የእግዚአብሔር ፍርድ የታመነ፣
ሁለንተናውም ጻድቅ ነው፤
[10]ከወርቅ ይልቅ የከበረ፣
እጅግ ከጠራ ወርቅም የተሻለ ነው፤
ከማር ይልቅ ይጣፍጣል፤
ከማር ወለላም ይበልጥ ይጥማል።
[11]ደግሞም አገልጋይህ በእርሱ ጥንቃቄ
ያደርጋል፤
እርሱንም መጠበቅ ወሮታ አለው።
[12]ስሕተቱን ማን ሊያስተውል ይችላል?
ከተሰወረ በደል አንጻኝ።

18፥46 ቍ31፤ዘፀ 33፥22፤ኢሱ3፥10፤ 1ሳሙ14፥39፤1ዜና16፥35፤መዝ21፥13፤35፥27፤40፥16፤108፥5፤ ሉቃ1፥47፤2ቆሮ13፥4
18፥47 ቍ39፤ዘፍ 4፥24፤መሳ4፥23
18፥48 ቍ17፤መዝ 7፥10፤37፥40፤140፥1፤ዳን3፥17
18፥49 መዝ7፥17፤ 9፥2፡11፤101፥1፤108፥1፤146፥2፤ሮሜ15፥9
18፥50 2ሳሙ23፥1፤መዝ89፥4፤144፥10
19፥1 ዘፍ1፥8፤መዝ 4፥2፤8፥1፡6፤50፥6፤89፥5፤97፥6፤103፥22፤148፥3፤ኢሳ6፥3፤40፥22፤ሮሜ1፥19
19፥2 መዝ74፥16
19፥4 መሳ5፥31፤ ኢዮ36፥29፤መዝ 104፥2፤ሮሜ10፥18
19፥5 1ሳሙ17፥4፤ ኢዮ36፥29፤ኢል2፥16
19፥6 ዘዳ30፥4፤ መዝ113፥3፤መክ1፥5
19፥7 ዘዳ4፥6፤መዝ 1፥2፤23፥3፤93፥5፤111፥7፤119፥130፡138፡142፡144፤ያዕ1፥25
19፥8 ዕዝ9፥8፤መዝ 33፥4፤38፥10፤119፥14፡128
19፥9 መዝ34፥11፤ 111፥10፤119፥138፤ ምሳ1፥7፤መክ12፥13፤ ኢሳ33፥6
19፥10 2ሳሙ14፥27፤ኢዮ22፥24፤መዝ 119፥72፡103፤ምሳ8፥10፤ማሕ4፥11፤ሕዝ 3፥3
19፥12 መዝ51፥2፤ 90፥8፤መክ12፥14

[a] 3 ወይም *የሚናገሩት የላቸውም፤ ቃላት የለም፤ ከእርሱ ምንም ድምፅ አይሰማም*
[b] 4 ሰብዓ ሊቃናት የሩምና ሱርስት እንዲሁ ሲሆኑ ዕብራይስጡ ግን *ድንበራቸው* ይላል።

18፥46 *እግዚአብሔር ሕያው ነው፤* እግዚአብሔር በዳዊት ሕይወት ውስጥ ጣልቃ እየገባ ዳዊትን በመባረኩ በእርግጥ ሕያው አምላክ መሆኑን በገሃድ አሳይቶአል (ዘዳ 5፥26 ይመ)።

18፥47 *በቀሌን የሚመልስልኝ፤* በእኔ ላይ የደረሰውን በደል አንተው ራስህ ተበቀልልኝ ማለት ነው (32፥41 ይመ)።

18፥49፤ ዳዊት በሕዝቦች መካከል እግዚአብሔርን ለማሞገስ የገባውን ቃል ወይም መሐላ የሚያሳይ ነው (የ9፥1 ማብ ይመ)። *ስምህንም፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

18፥50 *ላነገሠው … ለቀባው፤* ዳዊት ራሱን የሚመለከተው በጌታ የተመረጠና የተቀባ ንጉሥ አድርጐ ነው (1ሳሙ 16፥13 እንዲሁም የ1ሳሙ10፥25፤ 12፥14-15 ማብ ይመ)። *ጽኑ ፍቅሩንም፤* ይህ የዳዊት የመደምደሚያ ቃል ከጌታ ከእርሱ ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ያስታውሳል (2ሳሙ 7፥18-16 ይመ)። ይህ መዝሙር መታየት ያለበት፣ ዳዊት በወቅቱ ካለው ሥልጣንና ጌታም ከእርሱ ጋር ከገባው ቃል ኪዳን አኳያ ነው። ዳዊት በዚህ ዐቢይ መደምደሚያ ላይ የሚናገረው ነገር ሁሉ ከዳዊት በሆነው ታላቅ ዘር ይኸውም በጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ተፈጽሞአል፤ እየተፈጸመም ነው።

መዝሙር 19፤ የእግዚአብሔርን ክብር የሚገልጽ (ቍ1) መዝሙር ሲሆን የእግዚአብሔርም ክብር በሰማይ ጠፈሮችና (ቍ1-6 ይመ) ለእስራኤልም በተሰጠው "የእግዚአብሔር ሕግ" (ቍ7) አማካይነት ተገልጦአል። ይህ መዝሙር ከመዝሙር 18 ቀጥሎ በመገኘቱም የምስጋናና የውዳሴውን ዑደት ሙሉ ያደርገዋል፤ እግዚአብሔር ለክብሩ ሲል ያደረገው ማዳን በፍጥረቱና በሕጉ በኩል በግልጽ ታይቶአል።

19ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ።

19፥1-4ሀ፤ ፀጥና ዝም ያለው ሰማይ ይናገራል፤ የፈጣሪውንም ክብር ለምድር ነዋሪዎች ሁሉ ያውጃል (148፥3 ይመ)። የሰማይ ብርሃናት የመለኮት ባሕርይ የላቸውም (ዘዳ4፥19፤ 17፥13 ይመ)፤ ደግሞም የሰውን ዕድል የመቈጣጠርና የወደፊት ሕይወቱንም የመተንበይ ችሎታ የላቸውም (ኢሳ47፥13፤ ኤር10፥2፤ ዳን4፥7 ይመ)፤ ሆኖም ግርማ ሞገሳቸው ግን የፈጣሪያቸውን ማለትም የጌታን ጽድቅና ታማኝነት ይመሰክራል (50፥6፤ 89፥5-8፤ 97፥6 እንዲሁም ሮሜ1፥19-20 ይመ)።

19፥4፤ ጳውሎስ ይህንን ሰማያዊ አዋጅ ከክርስቶስ አኳያ በመተርጐም ይህን ጥቅስ (ንባብ) በእርሱ ዘመን ይሰበክ ከነበረው የወንጌል ትምህርት ጋር አዛምዶታል (ሮሜ10፥18 ይመ)። ስለ ዚህ እነዚህን ሁለት ዓለም አቀፍ አዋጆች እርስ በርስ አጓድኖአቸዋል።

19፥4ለ-6፤ በጥንቱ መካከለኛው ምሥራቃውያን ዘንድ ብዙዎች ለሚያመልኳት ፀሓይ በመለኮት የተዘረጋ "ድንኳን" ተደርጐ ይወሰዳል (ከዘዳ4፥19፤ 17፥3፤ 2ነገ23፥5፡11፤ ከኤር8፥2፤ ከሕዝ 8፥16 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በዚህ ቦታ ግን እንደ 136፥7-8 እና እንደ ዘፍ 1፥16 ሁሉ ተራ ፍጥረታት መሆናቸውን ነው የሚያመለክተው። ከፍጥረታት ሁሉ ፀሓይ የእግዚአብሔርን ክብር የምትወክል ከፍተኛዋ ተምሳሌት ናት።

19፥7-9፤ እግዚአብሔር የሰጠው ሕግ ሕይወትን የሚያለመልም መሆኑን የሚገልጽና በዜማም መልክ የቀረበ ምስጋና ነው (መዝ119 ይመ)።

19፥7 *አላዋቂውን፤* እንደ ሕፃን ያሉትን፣ የማስተዋልና የማመዛዘን ችሎታቸው ገና ያልዳበረውን ማለት ነው (ምሳ1፥4 ይመ)፤ እንዲሁም 119፥98-100፤ 2ጢሞ3፥15 ይመ።

19፥8 *የልብ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

19፥9 *እግዚአብሔርን መፍራት፤* ሕግ የሚጠይቀው ይኸንኑ ነው (የ15፥4 ማብ ይመ)

19፥10 *ከማር፤* ከዚህ በተቃራኒው ሕግን ችላ የሚሉ ፍትሕን ወደ እሬት ይለውጣሉ (አሞ5፥7፤ 6፥12 ይመ)።

19፥11-13፤ ሕግ ወደ ሕይወት የሚወስደውን መንገድ ያመለክታል (ዘዳ5፥33 ይመ)፤ የሰው ምግባራዊ ግንዛቤ ግን የተጣመመና እንከን የማያጣው ሆኖ ይኖራል፤ በመሆኑም አንድ ሰው ሳይታወቀው ሊስትና ድብቅ ለሆነም በደሉ ይቅርታን መጠ

[13]ባሪያህን ከድፍረት ኀጢአት ጠብቅ፤
እንዳይሠለጥንብኝም ርዳኝ፤
ያን ጊዜ ያለ እንከን እሆናለሁ፤
ከታላቅ በደልም እነጻለሁ።

[14]መጠጊያዬና አዳኜ እግዚአብሔር ሆይ፤
የአፌ ቃልና የልቤ ሐሳብ፣
በፊትህ ያማረ ይሁን።

መዝሙር 20

ጸሎት ለንጉሡ

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር በጭንቅ ቀን ይስማህ፤
የያዕቆብም አምላክ ስም ይጠብቅህ።
[2]ከመቅደሱ ረድኤት ይላክልህ፤
ከጽዮንም ደግፎ ይያዝህ።
[3]ቍርባንህን ሁሉ ያስብልህ፤
የሚቃጠል መሥዋዕትህን ይቀበልልህ።
[4]የልብህን መሻት ይስጥህ፤
ዕቅድህን ሁሉ ያከናውንልህ።
[5]በአንተ ድል ደስ ይበለን፤
በአምላካችን ስም አርማችንን ከፍ
እናድርጋለን፤
እግዚአብሔር የለመንኸውን ሁሉ
ይፈጽምልህ።

[6]እግዚአብሔር፣ የቀባውን እንደሚያድን
አሁን አወቅሁ፤
የማዳን ኀይል ባለው ቀኝ እጁ፣
ከተቀደሰው ሰማይ ይመልስለታል።
[7]እነዚህ በሰረገላ፣ እነዚያ በፈረስ ይመካሉ፤
እኛ ግን ትምክህታችን የአምላካችን
የእግዚአብሔር ስም ነው።
[8]እነርሱ ተሰነካክለው ወደቁ፤
እኛ ግን ተነሣን፤ ጸንተንም ቆምን።

[9]እግዚአብሔር ሆይ፤ ንጉሥን አድን፤
እኛም በጠራንህ ቀን ስማን።[ረ]

መዝሙር 21

ምስጋና ስለ ንጉሡ

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ንጉሥ በኀይልህ
ደስ ይለዋል፤
በምትሰጠውም ድል እጅግ ሐሤት
ያደርጋል።
[2]የልቡን መሻት ሰጠኸው፤
የከንፈሮቹንም ልመና አልከለከልኸውም።
ሴላ

[3]መልካም በረከት ይዘህ በመንገዱ ላይ
ጠብቀኸው፤
የንጹሕ ወርቅ ዘውድም በራሱ ላይ
ደፋህለት።
[4]ሕይወትን ለመነህ፤
ረዥም ዘመናትንም እስከ ዘላለም
ሰጠኸው።

19፥13 ዘፍ6፥9፤ ዘኍ15፥30፤ መዝ 18፥32፤119፥133
19፥14 ዘፀ6፥6፤ ኢዮ 19፥25፤ መዝ18፥31፤ 104፥34
20፥1 ዘፀ3፥6፤ መዝ 4፥1፤46፥7፡11፤59፥1፤ 69፥29፤91፥14
20፥2 ዘኍ3፥28፤ መዝ2፥6፤18፥18፤30፥ 10፤33፥20፤37፥40፤4 0፥17፤54፥4፤118፥7፤ 128፥5፤134፥3፤ 135፥21
20፥3 ዘጸ33፥11፤ ሐሥ10፥4
20፥4 መዝ21፥2 ፤37፥4፤140፥8፤145፥ 16፡19፤ምሳ16፥3፤ኢሳ 26፥8፤ሕዝ24፥25፤ዳን 11፥17፤ሮሜ10፥1
20፥5 ዘኍ1፥52፤ 1ሳሙ1፥17፤ኢዮ3፥7 ፤መዝ60፥4፤ኢሳ5፥26 ፤ 11፥10፡12፤13፥2፤ 30፥17፤49፥22፤62፥ 10፤ኤር50፥2፤ 51፥12፡27
20፥6 2ሳሙ23፥1 ፤ኢዮ40፥14፤መዝ 28፥8፤ዕን3፥13
20፥7 ዘጸ17፥16፤ 2ነገ19፥23፤2ዜና32፥ 8፤መዝ33፥17፤147፥ 10፤ምሳ21፥31፤ኢሳ 31፥1፤36፥8፡9
20፥8 ኢዮ11፥15፤ መዝ27፥2፤37፥23፤ ምሳ10፥25፤ኢሳ7፥9፤ 40፥30፤ኤር46፥6፤50፥32፤ሚክ7፥8
20፥9 መዝ17፥6
21፥1 1ሳሙ2፥10 ፤2ሳሙ22፥51
21፥2 መዝ20፥4
21፥3 2ሳሙ12፥30 ፤ዘካ6፥11፤ራእ14፥14
21፥4 መዝ10፥16፤ 45፥17፤48፥14፤133፥3

[ረ]9 ወይም አድን፤ ንጉሥ ሆይ፤ ስማን

የቅ የሚኖርበት ከዚህ የተነሣ ነው (ቍ12፤ ዘሌ5፥2-4 ይመ)። ሆን ተብሎ የሚሠራ ኀጢአት (ቍ13) ግን ይፋ የሆነ ዐመፅ ነው፤ እንዲህ ያለውም ታላቅ ኀጢአት (ቍ13) ከእግዚአብሔር ሕዝብ መካከል ለመወገድ ያበቃል (ዘኍ15፡30-31 ይመ)።

19፥11፡13 *አገልጋይህ፤* መዝሙረኛው ራሱ ነው።

19፥14፤ መዝሙረኛው ይህንን መዝሙር የምስጋና መሥዋዕት አድርጎ ያቀርባል። *በልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *አምባ መጠጊያዬና አዳኜ፤* 78፥35 ይመ። *አምባ፤* የ18፥2፤ የዘፍ49፥24 ማብ ይመ። *አዳኜ፤* የዘፀ6፥6 ማብ ይመ።

መዝሙር 20፤ ንጉሡ አስፈሪ የሆኑ ኀይሎችን ለመግጠም ከመውጣቱ በፊት (2ዜና20፥1-30) የሚቀርብ የቅዳሴ ጸሎት ነው።

20ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ።

20፥1-5፤ ሕዝቡ (ምናልባትም በተጠንቀቅ ላይ የሚገኘው ሰራዊት) ለንጉሡ በጎ ምኞታቸውን ይገልጻሉ፤ ደግሞም ድል ያገኙ ዘንድ በንጉሡ ጸሎት ላይ የራሳቸውን ጸሎት ያክላሉ (ይደምራሉ)።

20፥1 *ይስማህ፤* እንዲህ ተጨንቀህ ሳለ ከመሥዋዕት ጋር (ቍ3) ያቀረብከውን ጸሎት ይስማህ፤ ቍ9 ይመ። *ስም፤* ቍ5፡7 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥11 ማብ ይመ። *ያዕቆብ፤* የ14፥7 ማብ ይመ። *ይጠብቅህ፤* በቀጥታ ሲተረጐም "አስተማማኝ በሆነና ከፍ ባለም ቦታ ላይ ያስቀመጥህ" ማለት ነው።

20፥2 *ከጽዮንም፤* የ9፥11 ማብ ይመ።

20፥4 *የልብህን፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

20፥5 *ደስ ይበለለን ... በአምላካችን ስም፤* የ7፥17 ማብ ይመ። *አርማችንን፤* የጦር ሰልፈኞች በአንድ ላይ ሆነው የሚሰለፉበት አርማ ሊሆን ይችላል።

20፥6፤ ከቅዳሴው ተካፋዮች አንዱ (ምናልባትም አንድ ሌዋዊ ሊሆን ይችላል፤ 2ዜና 20፥14 ይመ)፣ የንጉሡ ጸሎት በእርግጥ የሚሰማ መሆኑን ይፋ አደረገ። *የቀባውን፤* ጌታ በስሙ እንዲያስተዳድር የሾመው ንጉሥ ማለት ነው (2፥2 እና ማብ ይመ።

20፥7-8፤ ሰራዊቱ በጦር ሠረገላዎች ሳይሆን በእግዚአብሔር የሚታመኑ መሆናቸውን ገለጹ (ከ33፥16-17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ጠላቶቻቸው ግን በሚያስደንቅ ጦረኞችና ፈረሰኞች ታጅበው ሳይመጡ አልቀረም። ዳዊት ጎልያድን በገጠመ ጊዜ የተናገረውን ተመሳሳይ የእምነት ቃል በዚህ ቦታ ከተነገረው የእምነት ቃል ጋር ያነጻጽሩ (1ሳሙ17፥45-47)።

20፥9፤ የሰራዊቱ የመደምደሚያ ልመና ነው። *ስማን፤* የቍ1 ማብ ይመ። ይህ መዝሙር የሚያበቃው እንደ መጀመሪያው ወይም እንደ መነሻው ነው።

መዝሙር 21፤ ለንጉሡ ስለተሰጠው ድል የቀረበ የምስጋና መዝሙር ነው፤ ከዚህም የተነሣ ከመዝሙር 20 ጋር የተያያዘ ነው። ሁለቱ መዝሙሮች ግን በተመሳሳይ ሁኔታ ውስጥ ስለመደረሳቸው የሚታወቅ ምንም ነገር የለም። እዚህ ላይ የሕዝቡ ምስጋና የቀረበው ንጉሡ ምስጋናውን ካቀረበ በኋላ ነው (ቍ1 ይመ)፤ በዚያኛው ላይ (መዝ20) ግን የሕዝቡ ጸሎት ከንጉሡ ጸሎት ጋር ተዳምሮአል። በአወቃቀር ረገድ ሲታይ መዝሙሩ በቍ1 እና 13 ("እግዚአብሔር ሆይ ... በኀይልህ" በሚለው በሁለቱ ቍጥሮች) አማካይነት ድንበርና ወሰን የተበጀለት ሲሆን፣ ንጉሡ በእግዚአብሔር ላይ ያለውን መታመን በሚያመለክተውና ጌታም በጥበቃው የከለለው መሆኑን በሚገልጸው በቍጥር 7 የተማከለ ነው (በመግቢያው ላይ "ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ" የሚለውን ይመ)።

21ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝሙር 4 የርእስ ማብ ይመ።

21፥2-6፤ ሕዝቡ ጌታ ለንጉሡ ያደረገውን በጎ ነገር እያወሱና "የልቡን መሻት ሁሉ አከናወነለት" እያሉ አመሰገኑ (ቍ2)። ቍጥር 2 የመዝሙሩን ዐቢይ ሐሳብ ይፋ ሲያደርግ፣ ቍ3-5 ደግሞ የመዝሙሩን ዐቢይ ሐሳብ ያጒለብታል፤ በመጨረሻም ቍ6 እጅግ በሚያስገርም ሁኔታ ዐቢይ ሐሳቡን ከመጨረሻው ደረጃ ላይ አድርሶ በማጠዝ ይደመድማል።

21፥2 *የልቡን፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

21፥3 *ጠበቅኸው፤* ከጦርነት ሲመለስ ማለት ነው። *ዘውድ ደፋህለት፤* በራስ ቍር ምትክ የማዕረግ አክሊል ደፋህለት ነው፤ ምናልባትም ድል የመታውን ንጉሥ ዘውድ ደፋህለት ማለት ሊሆን ይችላል (2ሳሙ12፥30 ይመ)።

21፥4፤ የንጉሡ ሕይወት ከዘላለም እስከ ዘላለም ትኖር ዘንድ ከጥፋት ተረፈች (1ነገ1፥31፤ ዳን2፥4፤ 3፥9፤ እንዲሁም 1ሳሙ10፥24፤ 1ነገ1፥25፡34፡39 ይመ)።

5 ባቀዳጀኸው ድል ክብሩ ታላቅ ሆነ፤
 ክብርንና ሞገስን አጐናጸፍኸው።
6 ዘላለማዊ በረከትን ሰጠኸው፤
 ከአንተ ዘንድ በሚገኝ ፍስሐም ደስ
  አሰኘኸው፤
7 ንጉሡ *በእግዚአብሔር* ተማምኖአልና፤
 ከልዑልም ጽኑ ፍቅር የተነሣ፣
 ከቆመበት አይናወጥም።
8 እጅህ ጠላቶችህን ሁሉ ታገኛቸዋለች፤
 ቀኝ እጅህም የሚጠሉህን ፈልጋ
  ትይዛለች።
9 በምትገለጥበት ጊዜ፣
 እሳት እንደሚንቀለቀልበት ምድጃ
  ታደርጋቸዋለህ፤
እግዚአብሔር በመዓቱ እንዳልነበሩ
  ያደርጋቸዋል፤
 እሳቱም ሙጥጥ አድርጋ ትበላቸዋለች።
10 ዘራቸውን ከምድር፣
 ዘር ማንዘራቸውንም ከሰው ልጆች
  መካከል ታጠፋለህ።
11 ክፋት ቢያስቡብህ፣
 ተንኰል ቢወጥኑብህም አይሳካላቸውም፤
12 በመጡበት ትመልሳቸዋለህና፤
 ቀስትህንም በፊታቸው ላይ
  ታነጣጥራለህ።
13 *እግዚአብሔር* ሆይ፤ በብርታትህ ከፍ
  ከፍ በል፤
 ኀይልህን እናወድሳለን፤ እንዘምራለንም።

21፥5 ቍ1፤መዝ 8፥5፤18፥50፤44፥4፤45፥3፤93፥1፤96፥6፤104፥1
21፥6 1ዜና17፥27፤መዝ43፥4፤126፥3
21፥7 ዘፍ14፥18፤2ነገ18፥5፤መዝ6፥4፤15፥5፤55፥22
21፥8 ኢሳ10፥10
21፥9 ዘዳ32፥22፤መዝ50፥3፤ኤር15፥14
21፥10 ዘዳ28፥18
21፥11 ኢዮ10፥3፤መዝ2፥1፤10፥2፤26፥10፤37፥7
21፥12 ዘፀ23፥27
21፥13 መዝ18፥1፡46

22፥1 ኢዮ3፥24፤6፥15፤መዝ9፥10፤10፥1፤ማቴ27፥46፤ማር15፥34
22፥2 ኢዮ19፥7፤መዝ42፥3፤88፥1
22፥3 ዘፀ15፥2፤2ነገ19፥22፤መዝ71፥22፤148፥14፤ማር1፥24
22፥4 መዝ78፥53፤107፥6
22፥5 1ዜና5፥20፤2ዜና13፥18፤መዝ25፥3፤31፥17፤71፥1፤ኢሳ8፥17፤25፥9፤26፥3፤30፥18፤49፥23፤ሮሜ9፥33
22፥6 2ሳሙ12፥14፤ኢዮ4፥19፤መዝ31፥11፤64፥8፤69፥19፤109፥25፤119፥141፤ኢሳ49፥7፤53፥3፤60፥14፤ሚል2፥9፤ማቴ16፥21

መዝሙር 22
የጻድቅ ሰው መከራና ተስፋ

ለመዘምራን አለቃ፤ በ"ንጋት አጋዘን" ዜማ የሚዜም፤ የዳዊት መዝሙር

1 አምላኬ፣ አምላኬ ለምን ተውኸኝ?
 እኔን ከማዳን፣
 ከመቃተቴም ቃል ለምን ራቅህ?
2 አምላኬ ሆይ፤ በቀን ወደ አንተ እጮኻለሁ፤
 አንተ ግን አልመለስህልኝም፤
 በሌሊት እንኳ አላረፍሁም።
3 አንተ ግን ቅዱሱ ነጋሢ፤[T]
 የእስራኤልም ምስጋና ነህ።
4 አባቶቻችን በአንተ ታመኑ፤
 ተማመኑብህ፤ አንተም ታደግሃቸው።
5 ወደ አንተ ጮኹ፤ ዳኑም፤
 በአንተም ታመኑ፤ አላፈሩም።
6 እኔ ግን ትል እንጂ ሰው አይደለሁም፤
 ሰው ያላገጠብኝ፣ ሕዝብም የናቀኝ ነኝ።
7 የሚያዩኝ ሁሉ ይሣለቁብኛል፤
 ራሳቸውንም እየነቀነቁ እንዲህ እያሉ
  ይዘልፉኛል፤
8 "*በእግዚአብሔር* ተማምኖአል፤
 እንግዲህ እርሱ ያድነው፤
ደስ የተሰኘበትን፣
 እስቲ ይታደገው።"
9 አንተ ግን ከማሕፀን አወጣኸኝ፤

22፥7 ኢዮ17፥2፤ መዝ35፥16፤69፥12፤74፥18፤ማቴ27፥39፡41፡44፤ማር15፥29፡31፡32፤ሉቃ23፥36፡39 22፥8 2ሳሙ22፥20፤መዝ3፥2፤91፥14፤ማቴ3፥17፤27፥43 22፥9 ኢዮ10፥18፤መዝ71፥6፤78፥7፤ናሆ1፥7

[T]3 *ወይም አንተ ግን ቅዱስ ነህ፤ በእስራኤል ምሥጋና ላይ በዙፋን ተቀምጠሃል*

21፥5 *ክብሩ ... ክብርንና ሞገስን፤* 45፥3 ይመ፤ እንደ ሰማያዊው ጌታ ማለት ነው (96፥3 ይመ)።

21፥6 *ዘላለማዊ በረከትን፤* (1) ዘላቂነት ያለውን በረከት ወይም (2) ከቶ የማይደርቅን የበረከት ምንጭ ሊያመለክት ይችላል። *ከአንተ ዘንድ በሚገኝ፤* ወዳጅነትህ የታላቅ ደስታዬ ምንጭ ነው፤ ምክንያቱም የሌሎች በረከቶች ሁሉ ምንጭ ነው።

21፥7፤ የመዝሙሩ ማእከል ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)። ከቅዳሴው ተካፋይ አንዱ (ምናልባትም ሌዋዊ ሊሆን ይችላል)፣ ንጉሡ አስተማማኝ ዋስትናን ያገኘው ከምን የተነሣ እንደ ሆነ ይፋ አደረገ። *በእግዚአብሔር ... ከልዑልም፤* ልዑል እግዚአብሔር ማለት ነው (7፥17፤ እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ)። *ጽኑ ፍቅር፤* የ6፥4 ማብ ይመ። *ከልዑልም፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ። *አይናወጥም፤* የ10፥6 ማብ ይመ።

21፥8-12፤ ሕዝቡ ድል አድራጊው ንጉሥ ወደፊት ስለሚያገኘው ድል እያሰቡ ምስጋናና እልልታ አቀረቡ፤ ቍ8 ዐቢይ ሐሳቡን ይፋ ያደርጋል፤ ቍ9-11 ዐቢይ ሐሳቡን ያጐለብታል፤ ቍ12 ደግሞ ዐቢይ ሐሳቡን ጫፍ በማድረስ ይደመድማል።

21፥9 *እግዚአብሔር በመዓቱ፤* ንጉሡ ድልን ያገኘው ከእግዚአብሔር ቀጥታ የተነሣ መሆኑን ያመለክታል (የ2፥5 ማብ ይመ)።

21፥10፤ በንጉሡ ላይ ተነሥተው የነበሩት መንግሥታት፣ ዳግመኛ በእርሱ ላይ የሚነሣ ትውልድ አይኖራቸውም።

21፥13፤ መደምደሚያ ሐሳብ ሲሆን፣ ወደ መነሻ ሐሳቡ በመመለስ ጌታ ሆይ፤ "ንጉሥ ደስ የሚሰኝበትን" (ቍ1፤ እንዲሁም ቍ7 ይመ) ኀይል ሰጠው፣ እኛም ስለ አንተ ታላቅ ኀይልህ ለዘላለም እናመሰግንሃለን ይላል።

መዝሙር 22፤ ዳዊት ይህን ጸሎት ያቀረበው በታላቅ ሐዘን ውስጥ እያለ ነው፤ ምንም ያላደረጋቸው ሰዎች አሳሩን አብዝተውበታል፤ ጌታም ከእነዚህ ሰዎች እጅ ገና አልታደገውም፤ ስለ ዚህ ሐዘን በተሞላበት ሁኔታ አቤቱታውን ያሰማል። ይህ መዝሙር ከመዝሙር 69 ጋር በብዙ መንገድ ይመሳሰላል፤ ሆኖም በ69፥22-28 ላይ እንደ ተመለከተው የበቀል አቤቱታ አያቀርብም (የ5፥10 ማብ ይመ)። ኢየሱስ በመስቀል ላይ በዋለበት ጊዜ፣ ከሆነው ሁኔታ ጋር አብሮ የሚሄድ እንደዚህ ያለ ሌላ መዝሙር የለም። ስለዚህ ኢየሱስ በመስቀል ላይ ሳለ በመዝሙሩ ውስጥ ያሉ ቃሎችን ቃል በቃል ተናግሮአቸዋል (ማቴ 27፥46 እና ተጓ ምብ ይመ)፤ እንዲሁም የወንጌል ጸሐፊዎች በተለይም ማቴዎስና ዮሐንስ የክርስቶስን ሥቃይና ሕማም በሚገልጸው ትረካ ውስጥ (እንደ መዝ69 ሁሉ) በተደጋጋሚ ጠቅሰውታል (ማቴ 27፥35፡39፡43፤ ዮሐ 19፥23-24፡28)። እነዚህ ጸሐፊዎች በኢየሱስ መከራና ሕማም ውስጥ የዚህን ጩኸት ፍጻሜና የጻድቅ ሰውን መከራ ተመልክተዋል። የዕብራውያን መልእክት ጸሐፊ ደግሞ በቍ22 ላይ የሰፈረውን ቃል ኢየሱስ እንደ ተናገረው አድርጎ አቅርቦአል (ዕብ2፥12 እና ማብ ይመ)። በአዲስ ኪዳን ውስጥ እንደዚህ መዝሙር ብዙ ጊዜ የተጠቀሰ አንድም መዝሙር የለም።

22ርእስ፤ የመዝ 4 እና 9 የርእስ ማብ ይመ።

22፥1 *ለምን? ... ለምን?* የ6፥3 ማብ ይመ፤ እንዲሁም በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ።

22፥1ሀ፤ ኢየሱስ ይህንን ክፍል በማቴ22፥46 እና በማር 15፥34 ላይ ጠቅሶታል።

22፥3-5፤ ጌታ ለእስራኤል ሕዝቦች ያደረገውን መልካም ነገር የሚያስታውስ ነው (የቍ9-10 ማብ ይመ)።

22፥3 *ዙፋንህም ... ተንሰራፍቶአል፤* የ9፥11 ማብ ይመ። *በእስራኤል ምስጋና፤* ስለ ማዳን ሥራው እስራኤል የምታቀርበው ምስጋና ነው (148፥14፤ ዘዳ10፥21፤ ኤር17፥14 ይመ)።

22፥6 *ትል እንጂ ሰው አይደለሁም፤* ኢዮ25፥6፤ ኢሳ 41፥14 ይመ።

22፥7 *ራሳቸውንም በመነቅነቅ ... የስድብ ናዳ ያወርዱብኛል፤* ማቴ27፥39፤ ማር15፥29፤ እንዲሁም የ5፥9 ማብ ይመ።

22፥8፤ በማቴ27፥43 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል፤ የ3፥2 ማብ ይመ።

22፥9-10፤ ጌታ በሕይወቱ ውስጥ እንዴት ያለ አምላክ እንደ ነበር የሚያስታውስ ነው (የቍ3-5 ማብ ይመ)።

በእናቴም ጡት ሳለሁ፣
መታመኛ ሆንኸኝ።
[10]ከማሕፀን ስወጣም በአንተ ላይ ተጣልሁ፤
ከእናቴ ሆድ ጀምሮም አንተ አምላኬ
ነህ።
[11]መከራ እየተቃረበ ነውና፣
የሚረዳኝም የለምና፣
ከእኔ አትራቅ።

[12]ብዙ ኮርማዎች ከበቡኝ፤
ኀይለኛ የባሳን በሬዎችም ዙሪያዬን
ቆሙ።
[13]እንደሚነጥቅና እንደሚያገሣ አንበሳ፣
አፋቸውን ከፈቱብኝ።
[14]እንደ ውሃ ፈሰስሁ፤
ዐጥንቶቼም ሁሉ ከመጋጠሚያቸው
ወለቁ፤
ልቤ እንደ ሰም ሆነ፤
በውስጤም ቀለጠ።
[15]ጕልበቴ እንደ ገል ደረቀ፤
ምላሴ ከላንቃዬ ጋር ተጣበቀ፤
ወደ ሞት ዐፈርም አወረድኸኝ።[ሀ]
[16]ውሾች ከበቡኝ፤
የክፉዎች ሸንጎ በዙሪያዬ ተሰልፎአል፤
እጆቼንና እግሮቼንም ቸነከሩኝ።[ለ]
[17]ዐጥንቶቼን ሁሉ አንድ በአንድ መቍጠር
እችላለሁ፤
እነርሱም አፍጥጠው ይመለከቱኛል።
[18]ልብሶቼን ተከፋፈሉ፤
በእጀ ጠባቤም ላይ ዕጣ ተጣጣሉ።

[19]አንተ ግን፣ እግዚአብሔር ሆይ፤ ከእኔ
አትራቅ፤
አጋዤ ሆይ፤ እኔን ለመርዳት ፍጠን።

[20]ነፍሴን ከሰይፍ ታደጋት፤
ውድ ሕይወቴንም ከውሾች ጡጫ
አድናት።
[21]ከአንበሶች አፍ አድነኝ፤
ከአውራሪስ ቀንድም ታደገኝ።[ሐ]

[22]ስምህን ለወንድሞቼ እነግራለሁ፤
በጉባኤም መካከል አመሰግንሃለሁ።
[23]እናንተ እግዚአብሔርን የምትፈሩ፤
አወድሱት፤
እናንተ የያዕቆብ ዘር ሁላችሁ፤ አክብሩት፤
የእስራኤልም ዘር ሁላችሁ፤ እርሱን
ፍሩት።
[24]እርሱ የተጨነቀውን ሰው ጭንቀት፣
አልናቀም፤ ቸልም አላለምና፤
ፊቱንም ከእርሱ አልሰወረም፤
ነገር ግን ድረስልኝ ብሎ ሲጮኽ
ሰማው።

[25]በታላቅ ጉባኤ የማቀርበው ምስጋናዬ
ከአንተ የመጣ ነው፤
እርሱን በሚፈሩት[መ] ፊት ስእለቴን
እፈጽማለሁ።
[26]ምስኪኖች በልተው ይጠግባሉ፤
እግዚአብሔርን የሚሹትም
ያመሰግኑታል፤

22፥10 መዝ71፥6 1ኢሳ46፥3፡49፥1
22፥11 ቍ 19፡2ነገ 14፥26፤መዝ10፥1፡14 1ኢሳ41፥28
22፥12 ዘዳ32፥14፤ መዝ17፥9፡27፥6፡49፥5፡68፥30፡109፥3፡140፥9፤ኢሳ2፥13፤ ሕዝ 27፥6፡39፥18 1አሞ4፥1
22፥13 ቍ 24፤ዘፍ 49፥9፤ሰቆ3፥46፤ሕዝ 22፥25፤ሰፎ3፥3
22፥14 ኢሱ7፥5፤ ኢዮ23፥16፤መዝ6፥2፡68፥2፡97፥5፤መዝ107፥26፤ዳን5፥6፤ማክ1፥4
22፥15 ኢዮ7፥21፤ መዝ104፥29፡137፥6፤ ኢሳ45፥9፤ሰቆ4፥4፤ ሕዝ3፥26፤ዮሐ19፥28
22፥16 ኢሳ51፥9፤ 53፥5፤ዘካ12፥10፤ዮሐ 20፥25፤ፊል3፥2
22፥17 መዝ25፥2፡30፥1፡35፥19፡38፥16 ፤ሰቆ2፥17፤ሚክ7፥8፤ ሉቃ23፥35
22፥18 ዘሌ16፥8፤ ማቴ27፥35፤ማር9፥12፡15፥24፤ሉቃ23፥34፤ ዮሐ19፥24
22፥19 ቍ 11፤መዝ 18፥1፡38፥22፡40፥13 ፡70፥5፡141፥1
22፥20 ኢዮ5፥20፤ መዝ35፥17፡37፥14፤ ፊል3፥2
22፥21 ቍ 12፡13፤ ዘኍ23፥22፤ኢዮ4፥10
22፥22 መዝ26፥12 ፡35፥18፡40፥9፡10 ፡68፥26፤ዕብ2፥12
22፥23 ዘዳ14፥23፤ መዝ33፥2፡8፡50፥15፤ 66፥8፡86፥12፡103፥1፡106፥1፡113፥1፡117፥1፡135፥19፤ኢሳ 24፥15፡25፥3፡29፥23 ፡60፥9፤ኤር3፥17
22፥24 ኢዮ24፥12፤ 36፥5፤መዝ9፥12፡13፥1፡27፥9፡69፥17፡102፥2፡17፡143፥7፤ዕብ 5፥7
22፥25 ዘኍ30፥2፤ መዝ26፥12፡35፥18፤ 40፥9፡82፥1
22፥26 መዝ40፥16 ፡107፥9

[ሀ]15 ወይም ... ዐፈር ውስጥ ተኛሁኝ
[ለ]16 አንዳንድ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች፣ ሰብዓ ሊቃናትና ሱርስት እንዲሁ ሲሆኑ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች እንደ አንበሳ፣ ይላሉ።
[ሐ]21 ወይም ሰምተኸኛል
[መ]25 ዕብራይስጡ እኔ በሚፈሩኝ ይላል።

22፥12-18፤ የመዝሙረኛው የልብ ስብራት ጥልቅ መሆኑን ያሳያል፤ በቍ12-13 እና 16-18 ላይ ጠላቶቹ ያደረሱበትን ጥቃት ለማሳየት ሲል አራት ዘይቤዎችን ተጠቅሞአል፤ በቍ14-15 ላይ ደግሞ ጠላቶቹ ክፉኛ ባጠቁት ጊዜ ምን ያህል ዐቅመ ቢስ እንደ ነበር ይገልጻል።

22፥12-13፡16 *በሬዎችም ... አንበሳ ... ውሾች፤* የጠላቶቹን ማንነት ለመግለጽ የተጠቀመባቸው ተለዋጭ ዘይቤዎች ናቸው (የ7፥2 ማብ ይመ)።

22፥12 *የባሳን፤* በልምላሜው የታወቀ በመሆኑ በዚያ የሚኖሩ እንስሳት ግዙፍና ጠንካራ ናቸው (ዘዳ32፥14፤ ሕዝ 39፥18 እና ማብ እንዲሁም አሞ4፥1 ይመ)።

22፥14 *ዐጥንቶቼም ... ልቤ፤* የ102፥4 ማብ ይመ። *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

22፥15፤ ዮሐ 19፥28 እና ማብ ይመ። *ወደ ሞት ዐፈርም፤* ቍ29፤ እንዲሁም ኢዮ 7፥21 እና ማብ ይመ።

22፥16 *እጆቼንና እግሮቼንም ቸነከሩ፤* ውሾች እና ወይም ክፉ ሰዎች ከሚያደርሱበት ጥቃት ለመከላከል በሞከረ ጊዜ እጆቹንና እግሮቹን አቍስለውታል፤ ሆኖም ኢሳ53፥5፤ ዘካ12፥10፤ ዮሐ19፥34 ይመ።

22፥17 *ዐጥንቶቼን ... መቍጠር እችላለሁ፤* ምናልባት "ዐጥንቶቼን ሁሉ በአደባባይ እቈጥራለሁ" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል፤ ምሳሌው የሚያመለክተው መዝሙረኛው የለበሰውን መጐናጸፊያ ለመግፈፍ፣ የጐዳና ዘራፊዎች ወይም የጠላት ወታደሮች የተነሡበት መሆኑን ነው (ቍ18፤ እንዲሁም የቍ20-21 ማብ ይመ)።

22፥18፤ የማቴ27፥35 አማራጭ ትርጕም ይመ።

22፥20-21፤ መዝሙረኛው በቍ12-13 እና 16-18 ላይ "ሰይፍ"፣ "ውሾች"፣ "አንበሶች"፣ "አውራሪስ" በማለት ጠላቶቹን የመሰላባቸውን አራት ምሳሌዎች ቅደም ተከተል በመገልበጥ እንደ ገና በዚህ ቦታ ይጠቅሳል፤ በዚህ ቦታ "ሰይፍ" የሚለው ቃል በቍ16ለ-18 ላይ የተጠቀሰውን ድርጊት እንደ ገና መልሶ ሊያስታውስ ይችላል፤ በዚህም ምክንያት ብዙዎች ይህንን ክፍል (ንባብ) የሚተረጕሙት በዘራፊዎች ወይም በጠላት ወታደሮች የተፈጸመ ጥቃት እንደ ሆነ አድርገው ነው፤ ሆኖም "ሰይፍ" የሚለው ምሳሌ ማንኛውንም አሠቃቂ ሞት ሊያመለክት ይችላል።

22፥21 *አድነኝ፤* አንዳንድ ቅጆች እንዲሁም ትርጕሞች "አድነኝ" በሚለው ቃል ፈንታ "ጸሎቴን ሰምተሃል" የሚለውን ሐረግ እንደ አማራጭ አድርገው ይወስዱታል፤ ይህ የሚያመለክተው መዝሙረኛው ከዚህ ቀደም ተደጋጋሚ የጸሎት መልስ ያገኘ መሆኑን ነው። እንግዲህ መዝሙረኛው እንዲህ ማለቱ ነው፣ "ልመናዬን ሰምተሃል፣ ጠላቶቼም ከጠመዱብኝ የሞት ወጥመድ ታድነኸኛለህ፤ ለጸሎቴም መልስ ትሰጣለህ" (የ3፥8 ማብ ይመ)።

22፥22-31፤ የጌታ ድነት በሚመጣበት ጊዜ ጌታን ለማመስገን የቀረበ ስእለት ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)፤ የስእለቱ ቃል በቍ22 እና 25 ላይ ተጠቅሶአል። ቍ23-24 ከመዝሙረኛው ጋር በመሆን ምስጋናን የሚያቀርቡ ወገኖች እንዳሉ አሻግሮ ያያል፤ ቍ26-31 ደግሞ ምስጋናን የሚያቀርቡ ወገኖች እጅግ ብዙ መሆናቸውን ይገልጻል፤ እንዲያውም ነገሩን በጣም በማስፋት በዓለም ዙሪያ ያሉ ነገዶች ሁሉ ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚቀጥል ምስጋናን የሚያቀርቡ መሆናቸውን ይገልጻል። እንደዚህ መዝሙር የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ አስመልክቶ ይህን ያህል ብዛት ያላቸው ወገኖች ምስጋናን ሲያቀርቡ የሚያሳይ አንድም መዝሙር ወይም ትንቢት ከቶ የለም።

22፥22፤ ዕብ2፥12 እና ማብ ይመ። *ስምህ፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

22፥23 *እግዚአብሔርን የምትፈሩ፤* ቍ25 እንዲሁም የ15፥4 ማብ ይመ።

22፥25 *ጉባኤ፤* የ1፥5 ማብ ይመ።

22፥26 *በልተው ይጠግባሉ፤* የኅብረት መሥዋዕትና ምስጋና በሚያቀርብበት ጊዜ ሁሉ ማለት ነው (ዘሌ7፥11-27 ይመ)።

ልባችሁም ለዘላለም ሕያው ይሁን!
[27]የምድር ዳርቻዎች ሁሉ ያስታውሳሉ፤
ወደ እግዚአብሔርም ይመለሳሉ፤
የሕዝቦች ነገዶች ሁሉ፣
በፊቱ ይሰግዳሉ::
[28]መንግሥት የእግዚአብሔር ናትና፤
ሕዝቦችንም የሚገዛ እርሱ ነው::
[29]የምድር ከበርቴዎች ይበላሉ፤
ይሰግዱለታልም፤
ነፍሱን በሕይወት ማቆየት የማይችለው፣
ወደ ዐፈር፣
ተመላሽ የሆነው ሁሉ በፊቱ
ይንበረከካል::
[30]የኋለኛው ትውልድ ያገለግለዋል፤
ለመጪው ትውልድ ስለ ጌታ
ይነገረዋል::
[31]ገና ላልተወለደ ሕዝብ፣
ጽድቁን ይናገራሉ፤
እርሱ ይህን አድርጎአልና::

22፥27 መዝ2፥8፤ 86፥9፤102፥22፤ዳን7፥27፤ሚክ4፥1
22፥28 መዝ47፥7፤ ዘካ14፥9
22፥29 መዝ45፥12፤ 89፥48፤95፥6፤96፥9፤ 99፥5፤ኢሳ26፥19፤ 27፥13፤49፥7፤66፥23 ዘካ14፥16
22፥30 መዝ102፥18 ፤ኢሳ53፥10፤54፥3፤ 61፥9፤66፥22
22፥31 መዝ5፥8፤ 40፥9፤71፥18፤78፥6፤ 102፥18፤ሉቃ18፥31፤ 24፥44
23፥1 ዘፍ48፥15፤ መዝ28፥9፤34፥9-10፤ 84፥11፤107፥9፤ዮሐ 10፥11፤ፊል4፥19
23፥2 መዝ36፥8፤ 46፥4፤ራእ7፥17
23፥3 መዝ5፥8፤ 19፥7፤25፥9-11፤31፥3 ፤73፥24፤79፥9፤106፥ 8፤109፥21፤143፥11፤ ኢሳ42፥16

መዝሙር 23
መልካሙ እረኛ
የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር እረኛዬ ነው፤
እንዳች አይጐድልብኝም::
[2]በለመለመ መስክ ያሳርፈኛል፤
በዕረፍት ውሃ ዘንድ ይመራኛል፤
[3]ነፍሴንም ይመልሳታል::
ስለ ስሙም፣
በጽድቅ መንገድ ይመራኛል::
[4]በሞት ጥላ ሸለቆ ውስጥ፣[ሠ]
ብሄድ እንኳ፣
አንተ ከእኔ ጋር ስለ ሆንህ፣
ክፉን አልፈራም፤
በትርህና ምርኩዝህ፣
እነርሱ ያጽናኑኛል::
[5]ጠላቶቼ እያዩ፣
በፊቴ ማዕድ አዘጋጀህልኝ፤

23፥4 ኢዮ3፥5፤መዝ 3፥6፤16፥8፤27፥1፤107፥14፤ኢሳ43፥2
23፥5 ኢዮ36፥16፤ መዝ16፥5፤45፥7፤92፥10፤ሉቃ7፥46
ሠ4 ወይም እጅግ ጨለማ በሆነው ሸለቆ ውስጥ

22፥27 *የምድር ዳርቻዎች ሁሉ!* ለእነርሱም የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ ይነገራቸዋል (18፥49 እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ):: የእስራኤል አምላክ የሕዝቡን ጸሎት እንደሚሰማና ሕዝቡንም እንደሚያድን የሚያረጋግጠው የምሥራች ሌሎች ሕዝቦች ጣዖቶቻቸውን ትተው ወደ እውነተኛው አምላክ እንዲመለሱ ይገፋፋቸዋል::

22፥28! የእስራኤል አምላክ አገዛዝ ከጽንፍ እስከ ጽንፍ ይዘልቃል፤ የምድር ሕዝቦችም በሕዝቡ መካከል በሚያከናውናቸው ተግባራት አማካይነት የአገዛዙን ስፋት ያስተውላሉ (መዝ 47፤ ዘፍ12፥2-3፤ እንዲሁም ዘፀ32፥21፤ ሮሜ10፥19፤ 11፥13-14 ይመ)::

22፥29 *የምድር ከበርቴዎች ... ወደ ዐፈር ተመላሽ የሆነው ሁሉ!* እጅግ ባለ ጸጋና በሞትም አፋፍ ላይ የሚገኙ ሰዎችን፣ እንዲሁም ከእነዚህ ሁለት ጽንፎች መካከል የሚገኙ ወገኖችን ሁሉ ያመለክታል:: *ዐፈር!* ቍ 15፤ እንዲሁም ኢዮ7፥21 እና ማብ ይመ::

22፥31 *ጽድቁን!* የ4፥1 ማብ ይመ::

መዝሙር 23! ጌታ መልካም "እረኛና ንጉሥ" መሆኑን የሚገልጽ የደስታ ቃል ነው:: ይህ መዝሙር እግዚአብሔር ሕዝቡን ከታደገ በኋላ "በእግዚአብሔር ቤት" (ቍ6) ውስጥ የምስጋና ክብረ በዓል ሲደረግ ከምስጋናው ጋር አብሮ የሚቀርብ ነው፤ ይህም በጥልቅ ምርመራና አስተውሎት በ22፥25-31 ላይ ተመልክቶአል (የ7፥17 ማብ ይመ):: መዝሙሩ እኩል ሁለት ቦታ ሊከፈል የሚችልና የመጀመሪያው አንድ ራሱን የቻለ አንጓ፣ ሁለተኛውም እንዲሁ አንድ ራሱን የቻለ አንጓ ሊወጣው ይችላል፤ እያንዳንዱም አንጓ አራት በሁለት በሁለት ቤት የተጻፉ ስንኞች አሉት (በዕብራይስጥ ግጥም ውስጥ አንድ የሁለት ቤት ስንኝ በአንድ መስመር ነው የሚጻፈው)፤ (1) አንጓ አንድ፤ ቍ 1-2ሀ፣2ለ-3ሀ፣3ለ-ሐ 4ሀ-ሐ (ቍ4ሀ የአንድ ባለ ሁለት ቤት ስንኝ ግማሽ ክፍል ነው)፤ (2) አንጓ ሁለት፤ ቍ5ሀ-ለ፣5ሐ-መ፣6ሀ-ለ፣6ሐ-መ:: በመካከል ላይ የሚገኘው በሦስት ቤት የተጻፈው ስንኝ (ቍ4 መ-ረ) ማእከላዊ መስመር ሲሆን (የ6፥6 ማብ ይመ) "እረኛና ንጉሥ" የሆነው ጌታ ከሕዝቡ ጋር እንደሚሆን ያረጋግጣል:: ይህ ባለ ሦስት ቤት ስንኝ (ቍ4መ-ረ) በሁለቱ አንጓዎች መካከል እንደ መሸጋገሪያ በመሆን "እረኛና በግ" የሚለውን የመጀመሪያውን አንጓ ዐቢይ ሐሳብ ከፍጻሜና ከድምዳሜ በማድረስ ወደ ሁለተኛው አንጓ ዐቢይ ሐሳብ ይወስዳል:: መዝሙሩ በመጀመሪያው ባለ ሁለት ቤት አንጓ መጀመሪያ ላይ በሚገኘውና በሁለተኛው ባለ ሁለት ቤት አንጓ መጨረሻ ላይ በሚገኘው "እግዚአብሔር" በሚለው ቃል የታጠረና ድንበርም የተበጀለት ነው::

23፥1 *እረኛዬ!* በጥንቱ ቅርብ ምሥራቅና በእስራኤል ነዋሪዎች ዘንድ፣ የአንድን ንጉሥ ማንነት ለመግለጽ የሚያገለግል ተለዋጭ ዘይቤ ነው (78፥71-72፤ 2ሳሙ5፥2፤ ኢሳ44፥28፤ ኤር3፥15፤ 23፥1-4፤ ሚክ5፥4 ይመ):: ጌታ የእስራኤል እረኛ መሆኑን ለማየት 28፥9፤ 79፥13፤ 80፥1፤ 95፥7፤ 100፥3፤ ዘፍ48፥15፤ ኢሳ 40፥11፤ ኤር17፥16፤ 31፥10፤ 50፥19፤ ሕዝ34፥11-16 ይመ:: በዚህ ቦታ ንጉሥ ዳዊት፣ ጌታ የእነርሱ "እረኛና ንጉሥ" መሆኑን ይገልጻል:: ኢየሱስ የሕዝቡ እረኛ መሆኑን ዮሐ10፥11፡14፤ ዕብ 13፥20፤ 1ጴጥ5፥4፤ ራእ 7፥17 ይመ:: *እንዳች አይጐድልብኝም!* ከዚህ በተቃራኒው በዕድሜው ዘመን ሁሉ "በጎነቱን" (ቍ6) ሲቈጥር ይኖራል::

23፥2 *ያሳርፈኛል!* ከብቶች ርካታንና እስተማማኝ ጥበቃን አግኝተው ማረፍ እንዳለባቸው፤ ኢሳ14፥30፤ 17፥2፤ ኤር33፥12፤ ሕዝ34፥14-15፤ ሶፎ2፥7፤ 3፥13 ይመ:: *በለመለመ መስክ!* ሕይወትን የሰመረ ለሚያደርግ ማንኛውም ነገር ሁሉ የሚያገለግል ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ሕዝ34፥14፤ ዮሐ 10፥9 ይመ):: *ይመራኛል!* አንድ እረኛ መንጋውን እንደሚመራ ማለት ነው (ኢሳ 40፥11 ይመ):: *በዕረፍት ውሃ!* በቀጥታ ሲተረጐም "በማረፊያ ቦታ ያሉ ውሆች" ማለትም ሕይወትን የሚያድሱና ለጤንነትም የሚስማሙ ያልታወኩ ውሆች ማለት ነው (ኢሳ49፥10 ይመ)::

23፥3 *ነፍሴን ይመልሳታል!* መንፈሴንም ያድሳል ማለት ነው (19፥7፤ ሩት4፥15፤ምሳ25፥13፤ ሰቆ1፥16 ይመ):: *በጽድቅ መንገድ ይመራኛል!* አንድ እረኛ በጎቹን መልካም በሆነና ዋስትናም ባለው መንገድ እንደሚመራ ሁሉ (77፥20፤ 78፥72 ይመ)፣ የዳዊትም "እረኛና ንጉሥ" መልካም ወደ ሆነውና ባለጸጋም ወደሚያደርገው መንገድ ይመራዋል:: በዚህ ቦታ የተጠቀሰው "ጽድቅ" ምን ማለት እንደሆነ ለመረዳት ምሳ8፥18 ("ክብረት")፤ 21፥21 ("ብልጽግና")፤ ኢሳ48፥18፤ እንዲሁም ምሳ 8፥20-21 ይመ:: በሌላ በኩል ደግሞ "በጽድቅ መንገድ" ሲባል፣ ከእግዚአብሔር በጎ ፈቃድ ጋር የሚስማማ መንገድ ማለትም ሊሆን ይችላል:: *ስለ ስሙም!* የእግዚአብሔር አገልጋይ መበልጸግ የጌታን ስም ያስከብራል (1ነገ8፥41-42፤ ኢሳ48፥9፤ ኤር 14፥21፤ ሕዝ 20፥9፡14፡22 ይመ)::

23፥4 *ያጽናኑኛል!* የዚህ መዝሙር ዐቢይ ሐሳብ ነው፤ ከላይ የተመለከተውን የመግቢያ ማብ ይመ:: *ከእኔ ጋር!* 16፥8 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘዳ31፥6፡8፤ ማቴ28፥20 ይመ:: *በትርህና!* የሥልጣን ምልክትና መሣሪያ ነው (ይኸውም በ2፥9፤ 45፥6፤ ዘፀ21፥20፤ 2ሳሙ7፥14፤ ኢዮ9፥34 ላይ እንደ ተመለከተው ዐይነት ነው)፤ እንዲሁም እረኞች በጎችን ለመቈጣጠር፣ ለመምራት፣ ለማዳንና ለመንከባከብ ይገለገሉበታል (ዘሌ 27፥32፤ ሕዝ20፥37 ይመ):: *ከዘራህ!* ድጋፍ የሚሰጥ መሣሪያ ነው (ይኸውም በዘጸ 21፥19፤ በመሳ 6፥21፤ በ2ነገ 4፥29፤ በዘካ 8፥4 ላይ እንደ ተመለከተው ዐይነት ነው):: *ያጽናኑኛል!* ያበረታቱኛል፣ የእፎይታም ዋስትና ይሰጡኛል ማለት ነው (ይኸውም በ71፥21፤ 86፥17፤ ሩት2፥13፤ ኢሳ12፥1፤ 40፥1፤ 49፥13 ላይ እንደ ተመለከተው ዐይነት ነው)::

23፥5! ሰማያዊው "እረኛና ንጉሥ" ዳዊትን እንደ ንጉሥ እንደራሴ አድርጎ በማእዱ ላይ እንዲገኝ ተቀበለው፤ በጥበቃውም ውስጥ እንዲሆን አደረገው:: በጥንት የቅርብ ምሥራቅ አገሮች፣

ራሴን በዘይት ቀባህ፤
ጽዋዬም ሞልቶ ይፈስሳል።
[6]በሕይወቴ ዘመን ሁሉ፣
በጎነትና ምሕረት በእርግጥ ይከተሉኛል፤
እኔም በእግዚአብሔር ቤት፣
ለዘላለም እኖራለሁ።

መዝሙር 24

ወደ መቅደስ መግቢያ ጸሎት

የዳዊት መዝሙር

[1]ምድርና በእርሷ ያለው ሁሉ፣
ዓለምና በውስጧ የሚኖር ሁሉ የእግዚ
አብሔር ነው፤
[2]እርሱ በባሕሮች ላይ መሥርቶአታልና፤
በውሆችም ላይ አጽንቶአታል።
[3]ወደ እግዚአብሔር ተራራ ማን ሊወጣ
ይችላል?
በተቀደሰ ስፍራውስ ማን ይቆማል?
[4]ንጹሕ እጅና ቅን ልብ ያለው፤
ነፍሱን ለሐሰት ነገር የማያስገዛ፤
በውሸት የማይምል፤[c]
[5]እርሱ በረከትን ከእግዚአብሔር ዘንድ፣
ምሕረትንም ከአዳኝ ስምባኩ ይቀበላል።
[6]እርሱን የሚፈልግ ትውልድ እንዲህ ነው፤
የያዕቆብ ስምባክ ሆይ፤ ፊትህን[h] የሚፈልግ
እንዲህ ያለ ነው። ሴላ
[7]እናንተ ደጆች፤ ቀና በሉ፤
እናንተ የዘላለም በሮች፤
የክብር ንጉሥ እንዲገባ ብድግ በሉ!
[8]ይህ የክብር ንጉሥ ማን ነው?
እግዚአብሔር ነው ብርቱና ኀያል፤
እግዚአብሔር ነው በውጊያ ኀያል።
[9]እናንተ ደጆች፤ ቀና በሉ፤
እናንተ የዘላለም በሮች፤
የክብር ንጉሥ እንዲገባ ብድግ በሉ!

23፥6 ነህ9፥25
24፥1 ዘፀ9፥29፤ኢዮ41፥11፤1ቆሮ10፥26
24፥2 ዘፍ1፥6፤መዝ104፥3፤2ጴጥ3፥5
24፥3 መዝ2፥6፤15፥1፤65፥4
24፥4 2ሳሙ22፥21፤መዝ51፥10፤73፥1፤ሕዝ18፥15፤ማቴ5፥8
24፥5 ዘዳ11፥26፤መዝ17፥2
24፥6 መዝ27፥8፤105፥4፤119፥58፤ሆሴ5፥15
24፥7 መዝ29፥31 44፥4፤74፥12፤118፥19:20፤ኢሳ26፥2፤60፥11:18፤62፥10፤ ዘካ9፥9፤ማቴ21፥5፤ሐሥ7፥2፤ 1ቆሮ 2፥8
24፥8 ዘፀ15፥3:6፤ዘዳ4፥34፤1ዜና29፥11፤መዝ89፥13፤ኤር50፥34፤ኤፌ6፥10

[c] 4 ወይም *በሐሰትም ያልማለ*
[h] 6 ሁለት የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆችና ሱርስት (እንዲሁም ሰብዓ ሊቃናት ይመ) እንዲሁ ሲሆኑ አብዛኞዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ግን *ያዕቆብ፤ ፊትህን* ..

ቃል ኪዳን ከተደረገ በኋላ ትልቅ ግብዣ ይዘጋጃል፤ ግብዣው የሚ ያመለክተው ቃል ኪዳን በተጋቡት ወገኖች መካከል ያለው ወዳ ጅነት ጥብቅ መሆኑን ነው (41፥9፤ ዘፍ 31፥54፤ አብ7 ይመ)። በአንድ ንጉሥና ከንጉሡ በታች ባሉ አስተዳዳሪዎች መካከል ስምምነት ወይም ቃል ኪዳን ሲደረግ ግን አስተዳዳሪው በግብ ዣው ላይ ይገኛል (ዘፀ24፥8-12 ይመ)። *ራሴን በዘይት ቀባህ፤* አንድ የተከበረ እንግዳ በግብዣ ላይ በዚህ ዐይነት መልክ ማስተ ናገድ የተለመደ ወግና ባህል ነው (ሉቃ7፥46፤ እንዲሁም 2ሳሙ 12፥20፤ መክ 9፥8፤ ዳን 10፥3 ይመ)። *ጽዋዬም፤* የጌታ ግብዣ ነው፤ የ16፥5 ማብ ይመ።

23፥6 *በጎነትና ምሕረት፤* ሁለቱም ሁልጊዜ የሚያመለክ ቱት ኪዳኑ የሚያስገኘውን በረከትና ጥቅም ነው (የ6፥4 ማብ ይመ)፤ በዚህ ቦታ በሰውኛ ዘይቤ ቀርበዋል (25፥21፤ 43፥3፤ 79፥8፤ 89፥14 ይመ)። *ይከተሉኛል፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ዘወ ትር ካጠገቤ አሉ" እንደ ማለት ነው። *በእግዚአብሔር ቤት ... እኖራለሁ፤* የ15፥1 ማብ ይመ። *ለዘላለም፤* የዕብራይስጡ ቃል "ዓመ ታቱን ሁሉ ወይም ዘመናቱን ሁሉ" የሚል ይመስላል፤ ሆኖም የ11፥7፤ 16፥9-11 ማብ ይመ።

መዝሙር 24፤ ጌታ በአሸናፊነት ወደ ጽዮን በመግባቱ ምክንያት የቀረበ የምስጋና ቃል ነው (መዝ47፤ 68፤ 118፤ 132 ይመ)። ይህ መዝሙር ዳዊት የቃል ኪዳኑን ታቦት ይዞ ወደ ኢየሩ ሳሌም በገባበት ወቅት (2ሳሙ6) ወይም ይህን ሁኔታ ለማሰብ የተደረሰ መዝሙር ነው። ከመዝሙር23 ቀጥሎ መቅረቡም ወደ ማደሪያው ድንኳን ማን መግባት እንዳለበት የሚገልጽ ነው (23፥6 ይመ)። ከጥንት ጊዜ ጀምሮ ቤተ ክርስቲያን ይህን መዝሙር የጌታን ዕርገትና በእንዴት ያለ ክብርም ወደ ሰማ ያዊቷ ኢየሩሳሌም ወይም ወደ ቅድስተ ቅዱሳን እንደ ገባ ለማሳ የት/ ለማክበር ስትጠቀምበት ቈይታለች (የመዝ47ን መግቢያ ይመ)።

24፥1-2፤ ይህ መግቢያ እግዚአብሔር ፈጣሪና ሁሉን የሚመግብ፣ ደግሞም የዓለም ሁሉ ባለቤትና "የክብርም ንጉሥ" በመሆኑ (ቍ7-10፤ መዝ29፤ 33፥6-11፤ 89፥5-18፤ 93፤ 95፥3-5፤ 104 ይመ)፣ ሊመለክና ሊከበር የሚገባው መሆኑን የሚያውጅ መግቢያ ነው (ምናልባት ይህን ቃል የተናገረው አንድ ሌዋዊ ሳይሆን አይቀርም)።

24፥1 *ምድርና በእርሷ ያለው ሁሉ፤* ጳውሎስ ይህን አገላለጽ በእንዴት ያለ መንገድ እንደ ተጠቀመበት 1ቆሮ10፥25-26 ይመ።

24፥2፤ የዘፍ1፥1-10 ቃል እንደ ገና መልሶ የሚያስተጋባ ነው። *መሥርቶአታልና ... አጽንቶታል፤* ከከተማ መሠረት (ኢሱ 6፥26፤ 1ነገ16፥24፤ ኢሳ14፥32 ይመ) ወይም ከቤተ መቅደስ መሠ ረት (1ነገ5፥17፤ 6፥37፤ ዕዝ3፥6-12፤ ኢሳ44፥28፤ ሐጌ2፥18፤ ዘካ 4፥9፤ 8፥9 ይመ) ላይ የተወሰደ ተምሳሌት ወይም ዘይቤ ነው። እንደ ቤተ መቅደስ ሁሉ መሬትም (ምድርም) መሠረትና (18፥15፤ 82፥5፤ 1ሳሙ2፥8፤ ምሳ8፥29፤ ኢሳ24፥18 ይመ) ምሰሶ ወይም ዐምድ (75፥3፤ ኢዮ9፥6 ይመ) አላት ተብሎ ይነገር ነበር። በጥንት ቅርብ ምሥራቅ ነዋሪዎች ዘንድ ቤተ መቅደሶች የምድር ወይም የዓለም ነጸብራቆች ናቸው ተብሎ ይታመናል፤ በዚህም ምክንያት የአንድን ቤተ መቅደስ ምንነት ለመግለጽ የሚውለው ቋንቋ ዓለምንም ሁኔታ ለመግለጽ ያገለግል ነበር።

24፥3-6፤ ወደ ቤተ መቅደሱ ውስጥ ለሚገቡ ሰዎች የተ ሰጠ መመሪያ ነው (ምናልባት በካህኑ የተነገረ ሊሆን ይችላል)፤ መዝሙር 15 እና መግቢያውን ይመ።

24፥3 *ወደ እግዚአብሔር ተራራ፤* 2፥6 እና ማብ ይመ።

24፥4 *ንጹሕ እጅና፤* በደል የማይገኝበትን ተግባር የሚ ያሳይ ነው። *ቅን ልብ፤* ቀና አመለካከትና ቅዱስ ተነሣሥቶት ማለት ነው፤ ኢየሱስ "ልበ-ንጹሐን እግዚአብሔርን ያዩታል" (ማቴ 5፥8) በማለት ተናግሮአል። *ልብ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ነፍሱን ... ይማያስገዛ፤* ያላመለከ ወይም እምነቱን በዚያ ላይ ያልሰቀለ ማለት ነው (25፥1-2 ይመ)። *ነፍሱን፤* የ6፥3 ማብ ይመ። *በሐ ሰትም፤* ወይም በውሸትም ማለት ነው፤ ይህ አባባል በሐሰት መመስከርን ያጠቃልላል (ተመሳሳይ አገላለጽን ለማግኘት ዘፀ 20፥16፤ ዘሌ19፥12፤ ኤር5፥2፤ 7፥9፤ ዘካ5፥4፤ ሚል3፥5 ይመ)።

24፥5 *ምሕረትንም፤* ይኸውም የምሕረትን ፍሬ፣ ለምሳሌ ታማኝ ከሆነው አምላክ መልካም እንክብካቤን ማግኘት ማለት ነው፤ በዚህም መሠረት "በረከትን" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ትርጕም አለው (23፥3 እና ማብ ይመ)።

24፥6 *ትውልድ፤* የ78፥8 ማብ ይመ። *ያዕቆብ፤* የ14፥7 ማብ ይመ።

24፥7-10፤ የክብር ንጉሥ እየመጣ መሆኑን የሚያውጅ ክፍል ነው። (ምናልባት ይህ ቃል የተነገረው በንጉሡ ሳይሆን አይቀርም፤ ንጉሡ በተሰበሰቡት እስራኤላውያን ፊት ሲናገር የበር ጠባቂዎች አጸፋውን ይመልሱ ነበር)። ጌታ በጽዮን ቤተ መቅደስ ውስጥ ተገኘ ማለት ከግብፅ የጀመረውን ዘመቻ አጠ ናቀቀ ማለት ነው። "የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር" (ቍ10)፣ ወይም "ብርቱ ጠረኛ የሆነው እግዚአብሔር" (ቍ8፤ ዘፀ15፥1-18)፣ ጠላቶቹን ሁሉ ከሰባበረ በኋላ "ማረፊያ ቦታ" ወደ ሆነችው (132፥8:14፤ 68፥7-8፤ መሳ5፥4-5፤ ዕን3፥3-7 ይመ)፣ ወደ ራሱ ከተማ በድል አድራጊነት ገባ (መዝ46፤ 48፤ 76፤ 87 ይመ)። ከዚህ በኋላ ኢየሩሳሌም የእግዚአብሔር መንግሥት ንጉሣዊ ከተማ ናት (የ9፥11 ማብ ይመ)።

24፥7 *እናንት ደጆች ቀና በሉ፤* ድል አድራጊውን የክብር ንጉሥ ለመቀበል በታላቅ እልልታና ሆታ ተነሡ ማለት ነው (3፥3፤ 27፥6፤ 110፥7 ይመ)። *በሮች፤* የከተማን ወይም የቤተ መቅደስን በሮች የሚያመለክት ነው። *ደጆች፤* "በሮች" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ትርጕም ያለው ሲሆን በዚህ አገባቡ ግን የበሮች መዝጊያ የሚለውን አያመለክትም (ይኸውም በመሳ16፥3፤ 1ሳሙ21፥13 ላይ እንደ ተመልከተው ዐይነት ነው)። በኢሳ14፥31 ላይ እንደ ተመለከተው ሁሉ በዚህም ቦታ "በሮች" የሚለው ቃል መልእክትን ብርቱ በሆነ መንገድ ለማስተላለፍ ሲባል ሥዕላዊ በሆነ ወይም ምስል ከሳች በሆነ ሰውኛ ዘይቤ ቀርቦአል።

[10]ይህ የክብር ንጉሥ ማን ነው?
የሰራዊት አምላክ፣
እርሱ የክብር ንጉሥ ነው። ሴላ

መዝሙር 25[a]

በአደጋ ጊዜ የቀረበ ጸሎት

የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ነፍሴን ወደ አንተ
አነሣለሁ፤
[2]አምላኬ ሆይ፣ በአንተ እታመናለሁ፣
እባክህ አታሳፍረኝ፤
ጠላቶቼም አይዘባነኑብኝ።
[3]አንተን ተስፋ የሚያደርጉ፣
ከቶ አያፍሩም፤
ነገር ግን እንዲያው ያለ ምክንያት፣
ተንኰለኞች የሆኑ ያፍራሉ።
[4]እግዚአብሔር ሆይ፤ አካሄድህን
እንዳውቅ አድርገኝ፤
መንገድህንም አስተምረኝ።
[5]አንተ አዳኜ፣ አምላኬም ነህና፣
በእውነትህ ምራኝ፤ አስተምረኝም፤
ቀኑን ሙሉ አንተን ተስፋ
አድርጌአለሁ።
[6]እግዚአብሔር ሆይ፤ ምሕረትህንና
ፍቅርህን አስብ፤
እነዚህ ከጥንት የነበሩ ናቸውና።
[7]የልጅነቴን ኀጢአት፣
መተላለፌንም አታስብብኝ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እንደ ቸርነትህ
ብዛት፣
እንደ ምሕረትህም መጠን አስበኝ።
[8]እግዚአብሔር መልካምና ቅን ነው፤
ስለዚህ ኀጢአተኞችን በመንገድ
ይመራቸዋል።
[9]ዝቅ ያሉትን በፍትሕ ይመራቸዋል፤
ለትሑታንም መንገዱን
ያስተምራቸዋል።
[10]ኪዳኑንና ሥርዐቱን ለሚጠብቁ፣
የእግዚአብሔር መንገድ ሁሉ ቸርነትና
እውነት ናቸው።
[11]እግዚአብሔር ሆይ፤ ኀጢአቴ ታላቅ
ነውና፣
ስለ ስምህ ይቅር በልልኝ።
[12]እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው ማን ነው?
በተመረጠለት መንገድ ያስተምረዋል።
[13]ዘመኑን በተድላ ደስታ ያሳልፋል፤
ዘሩም ምድርን ይወርሳል።
[14]እግዚአብሔር ምስጢሩን ከሚፈሩት
ወዳጆቹ አይሰውርም፤
ኪዳኑንም ይገልጥላቸዋል።
[15]ዐይኖቼ ሁልጊዜ ወደ እግዚአብሔር
ናቸው፤

24፥10 1ሳሙ1፥11
25፥1 መዝ86፥4፤ 143፥8
25፥2 መዝ31፥6፤ 143፥8
25፥3 መዝ22፥5፤ ኢሳ24፥16፤29፥22፤ ዕን1፥13፤ሶፎ3፥4፤ 2ጢሞ3፥4
25፥4 ኢዮ34፥32
25፥5 ቍ3፤መዝ 24፥5፤31፥3፤33፥20፤ 39፥7፤42፥5፤43፥3፤7 1፥5፤130፥7፤131፥3፤ ዮሐ16፥13
25፥6 መዝ5፥7፤ 98፥3፤ኢሳ63፥7፥15፤ ኤር31፥20፤ሆሴ11፥8
25፥7 ዘፀ23፥21፤ 1ዜና16፥34፤ኢዮ 13፥26፤መዝ6፥4፤34፥ 8፤51፥1፤69፥16፤73፥ 1፤107፥17፤109፥26፤ 119፥124፤ኢሳ54፥4 ፤ኤር3፥25፤31፥19፤3 2፥30፤ሕዝ16፥22፥60 ፤23፥3፤2ጢሞ2፥22
25፥8 መዝ32፥8፤ 92፥15፤ኢሳ26፥7፤ 28፥26
25፥9 ቍ4፤መዝ 23፥3፤27፥11
25፥10 መዝ18፥25፤ 103፥18፤132፥12
25፥11 ዘፀ9፥16፤ 32፥30፤34፥9፤መዝ31 ፥3፤78፥38፤79፥9፤ኤር 14፥7
25፥12 ቍ8፤ኢዮ 1፥8 25፥13 ዘኍ14፥24 ፤ዘዳ30፥15፤1ነገ3፥14፤ኢዮ8፥7፤ማቴ5፥5
25፥14 ዘፍ17፥2፤ ምሳ3፥32፤ዮሐ7፥17 25፥15 2ዜና20፥12 ፤ኢዮ34፥30፤መዝ 119፥110፤123፥2፤ዕብ 12፥2

[a]25 ይህ መዝሙር እያንዳንዱ ጥቅስ ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆሄያት የሚጀምር፣ ጅማሬው ወይም ጅማሬውና መጨረሻው ትርጕም የሚሰጥ ግጥም ነው።

24፥10 *የሰራዊት አምላክ፤* የ1ሳሙ1፥3 ማብ ይመ። በዚህ ቦታ የቀረበው የነገሩ መደምደሚያ ወይም ማሳረጊያ ሆኖ ነው።

መዝሙር 25፤ መዝሙረኛው በኀጢአት ምክንያት ከባድ መከራ ባገኘው ጊዜ፣ ጠላቶቹም ባገኙት አጋጣሚ ስሙን ለማጥፋት በሚራወጡበት ጊዜ እግዚአብሔር በኪዳናዊ ምሕረቱ እንዲያስበው ልመናውን ያቀርባል (የ5፥9 ማብ ይመ)። ከዚህም በቀር በጎ የሆነውን የእግዚአብሔርን ቃል ኪዳንና (ይኸውም ምሕረቱን፣ ፍቅሩን፣ ቸርነቱን፣ ቅንነቱን፣ ታማኝነቱንና ጸጋውን ነው፤ ቍ6-8፡10፡16 ይመ) እርሱም በበኩሉ በእግዚአብሔር ላይ ያለውን እምነት መሠረት በማድረግ (ቍ1፡5፡15፡20-21 ይመ) እግዚአብሔር ከጠላቶቹ እንዲታደገውና (ቍ2፡19 ይመ) ፈቃዱንና መንገዱም እንዲያስታውቀው (ቍ4-5፡21 እና ቍ8-10፡12 ይመ)፣ እንዲሁም ኀጢአቱን ይቅር እንዲለውና (ቍ7፡11፡18 ይመ) ከደረሰበትም ከባድ መከራ እንዲያሳርፈው ጸሎት ያቀርባል (ቍ2፡16-18፡20 ይመ)። እነዚህ ነገሮች እርስ በርስ የተሳሰሩ ናቸው፤ ይኸውም መዝሙረኛው የደረሰበትን ከባድ መከራ አውልቆ የሚጥልለት የእግዚአብሔር ምሕረት ሲሆን ጠላቶቹም ከእንግዲህ በኋላ ስሙን የሚያጠፉበትና የሚሳለቁበት መንገድ አያገኙም። እንዲሁም እግዚአብሔር "በመንገዱ" (ቍ9) ማለትም "በቃል ኪዳኑ" መሠረት (ቍ10) ስለሚመራው "በዐመፃ መንገድ" (ቍ7) ላይ አይመላለስም። መዝሙረኛው በእግዚአብሔር በመታመን፣ "ነፍሴን ወደ አንተ አነሣለሁ" (ቍ1፤ 24፥4 ይመ) በማለቱ ይህ መዝሙር ከመዝሙር 24 ጋር የእርስ በርስ ተዛምዶ አለው።

25፥1-3፤ ከጭንቀትና ከሕመም፣ እንዲሁም ጠላቶቹ ስሙን ለማጥፋት ከሚያደርጉት ሩጫ እንዲጠብቀው የቀረበ ጸሎት ነው።

25፥3 *ያለ ምክንያት፤* ዳዊት ጠላቶቹ በእርሱ ላይ በጥላቻ እንዲነሡ፣ ያደረገው አስተዋፅኦ የለም።

25፥4-7፤ ቀናውን መንገድና ምሕረትን ለማግኘት የቀረበ ጸሎት ነው።

25፥4 *አካሄድህን ... መንገድህንም፤* ቃል ኪዳኑን የሚያሳዩ ተለዋዋጭ ዘይቤዎች ናቸው (ቍ10፤ ዘዳ8፥6፤ 10፥12-13፤ 26፥17፤ 30፥16፤ ኢያ22፥5፤ እንዲሁም ቍ8-9፤ 18፥21፤ 51፥13፤ 81፥13፤ 95፥10፤ 119፥3፡15፤ 128፥1 ይመ)።

25፥5 *በእውነትህ፤* ለጌታ ታማኝ የሆነ ሕይወት ማለት ነው።

25፥6-7 *አስብ ...አታስብብኝ፤* ከድሮ ጀምሮ ጸንተው የነበሩትን ("ከጥንት የነበሩትን") "ምሕረትህንና ፍቅርህን" ተመልከት፤ ነገር ግን ገና ከሕፃንነቴ ጀምሮ ያለውን ("ከልጅነቴ") በደሌን አትመልከት ማለት ነው። *ፍቅርህን፤* ቍ10 እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ።

25፥8-15፤ የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን የሚያስገኘውን መልካም ነገር በማስተዋል የተነገረ የእምነት ቃል ነው። ዳዊት ምሕረትን በሚለምንበት በዚህ ዐውደ ንባብ ውስጥ ራሱን ከኀጢአተኞች (ቍ8) እንዲሁም የእግዚአብሔርን ቃል ኪዳን ከሚጠብቁና (ቍ10፡14 ይመ) እግዚአብሔርንም ከሚፈሩ (ቍ12፡14 ይመ) ትሑታን ጋር (ቍ8) አንድ አድርጎ አቅርቦአል። ኀጢአተኛ እንደ መሆኑ መጠን ይቅርታ ያስፈልገዋል፤ ደግሞም የጌታ ትሑት አገልጋይ እንደ መሆኑም መጠን፣ የእግዚአብሔርን ይቅርታና ምሪት ለቃል ኪዳኑ ታማኝ በመሆን በተስፋ ይጠባበቃል።

25፥9 *ትሑታንንም፤* አለኝታ የሌላቸው መሆናቸውን የተገነዘቡ ናቸው።

25፥10 *የእግዚአብሔር መንገድ፤* ለመንገዶቹ ታማኝ ለሆኑት (ቍ4 ማብ ይመ) በቸርነት ይገለጣል (103፥7፤ 138፥5 ይመ)።

25፥11 *ስለ ስምህ፤* የ23፥3 ማብ እንዲሁም 1ዮሐ 2፥12 ይመ። *ስም፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

25፥12 *መርጦ የሚሄድበትን፤* ወይም "ሊመርጠው የሚገባውን መንገድ" ማለት ነው።

25፥13 *ምድርን ይወርሳል፤* ለዘራቸው የተሰጠውን የተስፋ ምድር እንደያዙ ይቈያሉ (37፥9፡11፡18፡22፡29፡34፤ 69፥36፤ ኢሳ 60፥21 ይመ)።

25፥14 *አይሰውርም፤* የቅርብ ወዳጆች አድርጎ ወደ ኅብረቱ ያስገባቸዋል (ዘፍ18፥17-19፤ ኢዮ29፥4 ይመ)። *ከሚፈሩት፤* እግዚአብሔርን የበለጠ ለማወቅና እርሱም የሚጠላውንና የሚጸየፈውን ሁሉ የሚጠሉና የሚጸየፉ ማለት ነው (ከምሳ3፥5-7 ጋር ያነጻጽሩ)።

እግሮቼን ከወጥመድ የሚያላቅቃቸው
እርሱ ነውና::

[16]እኔ ብቸኛና የተጨነቅሁ እንደ መሆኔ፣
ወደ እኔ ተመለስ፤ ምሕረትም
አድርግልኝ::

[17]የልቤ መከራ በዝቶአል፤
ከጭንቀቴ ገላግለኝ::

[18]ጭንቀቴንና መከራዬን ተመልከት፤
ኀጢአቴንም ሁሉ ይቅር በለኝ::

[19]ጠላቶቼ እንዴት እንደ በዙ ተመልከት፤
እንዴት አምርረው እንደሚጠሉኝ እይ::

[20]ነፍሴን ጠብቃት፤ ታደገኝም፤
መጠጊያዬ ነህና አታሳፍረኝ::

[21]አንተን ተስፋ አድርጌአለሁና፣
ታማኝነትና ቅንነት ይጠብቁኝ::

[22]ሰምባ ሆይ፤ እስራኤልን፣
ከመከራው ሁሉ አድነው::

መዝሙር 26

የንጹሕ ሰው ጸሎት

የዳዊት መዝሙር

[1]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ያለ ነቀፋ እንደ
መሆኔ፣
አንተው ፍረድልኝ::
ወዲያ ወዲህ ሳልልም፣
በእግዚአብሔር ታምኛለሁ::

[2]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ፈትነኝ፤
መርምረኝም፤
ልቤንና ውስጤን መርምር፤

[3]ምሕረትህ ከፊቴ አልተለየምና፣
በእውነትህም ተመላለስሁ::

[4]ከማይረቡ ጋር አልተቀመጥሁም፤
ከግብዞችም ጋር አልተባበርሁም::

[5]የክፉዎችን ማኅበር ተጸየፍሁ፤
ከዐመፀኞችም ጋር አልቀመጥም::

[6]እጆቼን በየዋህነት እታጠባለሁ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ መሠዊያህንም
እዞራለሁ፤

[7]የምስጋናን ድምፅ አሰማ ዘንድ፣
ታምራትህንም አወራ ዘንድ ነው::

[8]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ የምትኖርበትን ቤት፣
የክብርህን ማደሪያ ቦታ ወደድሁ::

[9]ነፍሴን ከኀጢአተኞች ጋር፣
ሕይወቴንም ከደም አፍሳሾች ጋር
አታስወግዳት::

[10]በእነርሱ እጅ የተንኰል ዕቅድ አለ፤
ቀኝ እጃቸውም ጉቦን ያጋብሳል::

[11]እኔ ግን በተአማኒ ሕይወት እኖራለሁ፤
አድነኝ፤ ምሕረትንም አድርግልኝ::

25፥16 ዘኍ6፥25፤ መዝ6፥4፤68፥6
25፥17 1ነገ1፥29፤ መዝ6፥3፤34፥6፡17፤39፥2፤40፥12፤54፥7፤116፥3
25፥18 2ሳሙ16፥12፤ መዝ13፥3፤103፥3፤ ሮሜ12፥12
25፥19 መዝ3፥1፤9፥13፤35፥19፤38፥19፤69፥4
25፥20 ቍ3፤ መዝ2፥12፤17፥13፤22፥21፤43፥1፤71፥2፤86፥2፤116፥4፤140፥1፤142፥6፤144፥11
25፥21 ቍ3፤ ዘፍ20፥5፤1ነገ9፥4፤ መዝ85፥10፤111፥8፤ ምሳ10፥9፤ ኢሳ60፥17፤ ሚል2፥6
25፥22 መዝ130፥8፤ ሉቃ24፥21
26፥1 1ሳሙ24፥15፤2ነገ20፥3፤ መዝ15፥2፤22፥4፤40፥4፤ ምሳ20፥7፤ ኢሳ12፥2፤25፥9፤ ኤር17፥7፤ ዳን3፥28፤ ዕብ10፥23
26፥2 ዘዳ6፥6፤ መዝ7፥9፤66፥10፤ ኤር11፥20፤20፥12፤ ሕዝ11፥5
26፥3 1ነገ2፥4፤ መዝ6፥4፤40፥11፤43፥3፤86፥11፤119፥30
26፥4 መዝ1፥1፤28፥3፤ ማቴ6፥2
26፥5 መዝ139፥21
26፥6 መዝ73፥13፤ ማቴ27፥24
26፥7 ኢሱ3፥5፤ መዝ9፥1፤ ኢሳ42፥12፤60፥6
26፥8 ዘፀ29፥43፤2ዜና7፥1፤ መዝ96፥6፤122፥6፤ ኢሳ66፥10
26፥9 መዝ5፥6፤28፥3፤55፥23፤139፥19፤ ምሳ29፥10
26፥10 ኢዮ36፥18፤ መዝ21፥11፤ ኢሳ 1፥23፤ ሕዝ22፥12
26፥11 መዝ31፥5፤ 69፥18፤119፥134፤ ቲቶ2፥14

25፥16-21፤ ከጭንቀትና ከሕመም፣ እንዲሁም ከጠላቶች ጥቃት ለመዳን የቀረበ ጸሎት ነው::

25፥17 *የልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

25፥21 *ታማኝነትና ቅንነት፤* በሰውኛ አገላለጽ የቀረቡ በጎ ተግባራት ናቸው (23፥6 እና ማብ ይመ):: ይቅር መባል ብቻውን በቂ አይደለም፤ ዳዊት፣ እግዚአብሔር "ቸርና ቅን" (ቍ8፤ እንዲሁም 51፥10-12 ይመ) እንደ ሆነ ሁሉ እርሱም በአረማመዱ ሁሉ ንጹሕ ሰው እንዲሆን እግዚአብሔር እንዲረዳው ልመና አቀረበ::

25፥22፤ በእግዚአብሔር ሕዝብ ስም የቀረበ የማሳረጊያ ጸሎት ነው (3፥8 እና ማብ ይመ):: *አድነው፤* "ተቤዠው" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ትርጒም አለው::

መዝሙር 26፤ እግዚአብሔር በምሕረት ዐይን እየተመለከተ እንዲመረምር ጥያቄ የሚያቀርብ ጸሎት ነው፤ ይኸውም ታማኝና ቅዱስ የሆነውን አገልጋዩን፣ ክፉዎችንና ከሓዲዎችን ጠራርጎ ከሚወስደው ሞት እንዲያድነው ነው:: መዝሙረኛው "ፍረድልኝ" (ቍ1) የሚል ጸሎት በማቅረቡ በ"ማይረቡና" (ቍ4) "በደም አፍሳሾች" (ቍ9) (በመዝ23፤25፤27-28 ላይ እንደ ተመለከተው) በጠላቶች መከበቡን ያመለክታል:: ይህ መዝሙር "የጌታ ቤት" በሚለው ዋና ሐሳብ ከመዝ27-28 (እንዲሁም መዝ23-24 ይመ) ጋር በጥብቅ ይዛመዳል:: እዚህ ላይ ዳዊት ለቤተ መቅደሱ (ወይም ለማደሪያው ድንኳን) ያለው "ፍቅር" (ቍ8)፣ እምነቱ ምን ያህል ከልብ እንደ ሆነ ያሳያል:: በመዝሙር 27 ላይ እንደ ተመለከተው የጌታ ቤተ መቅደስ፣ ዳዊት ከጠላቶቹ የሚደበቅበት ዐምባ ነው፤ በመዝሙር 28 ላይ እንደ ተጠቀሰው ደግሞ ዳዊት ጩኸቱን ወደ ጌታ ዙፋን ፊት (እጅግ ወደተቀ ደሰው ማደሪያው፤ 28፥2) ያሰማል::

26፥1-8፤ እግዚአብሔር ዳዊት ያሳየውን ምግባራዊ ታማኝነት እንዲሁም እምነቱ የማይናወጥና በጌታም ያለው ርካታ ፍጹም መሆኑን እንዲቈጥርለት የሚያሳስብ ምልጃ ነው፤ ዳዊት ይህን ሁሉ የዘረዘረው እንደ ፈሪሳውያን በራሱ ጽድቅ ለመመካት አስቦ አይደለም (ሉቃ18፥9-14)::

26፥1 *ያለ ነቀፋ እንደ መሆኔ፤* ቍ11 እና ማብ ይመ፤ ይህ አባባል የሚያመለክተው ኀጢአት የሌለበት ፍጹም ሰው መሆኑን ሳይሆን (7፥8፤ 41፥12፤ 101፥2፤ በተለይም 1ነገ9፥4 ይመ)፣ በምግባሩ ሁሉ ታማኝ ሆኖ መገኘቱን ነው (ቍ2-5 ይመ):: *ታምኛለሁ፤* ከአብርሃም የሕይወት ታሪክ መረዳት እንደሚቻለው (ዘፍ 12፥4) እና ማብ፤ 22፥12፤ እንዲሁም መዝ34፥8-14 እና ማብ ይመ)፣ ታዛዥነትና ታማኝነት የቅድስና ሕይወት ሁለት ገጽታዎች ናቸው::

26፥2 *ልቤንና ውስጤን፤* የ7፥9 ማብ ይመ::

26፥3 *ምሕረትህ... በእውነትህም፤* 40፥10 ይመ:: ዳዊት ልቡን የሰቀለው "ቃል ኪዳኑን ለሚጠብቁ" (25፥10) ሁሉ በተሰጠው ተስፋ በእግዚአብሔር ፍቅርና (የ6፥4 ማብ ይመ) እውነት (ታማኝነት፤ 25፥10 ይመ) ላይ ነው:: *ተመላለስሁ፤* ይኸውም የኪዳኑን በረከት ለማግኘት ነው::

26፥4-5 *አልተቀመጥሁም፤* ዳዊት ዙሪያውን ከከበቡት "ከአታላዮች"፣ "ከግብዞች"፣ "ከክፉ አድራጊዎች" እና "ከኀጢአተኞች" ጋር አብሮ ለመቀመጥና አባሪ ተባባሪም ለመሆን እምቢ አለ (1፥1 እና ማብ፤ እንዲሁም መዝ101 ይመ)::

26፥4 *ከግብዞችም፤* ዐውደ ንባቡ በማጭበርበር ጕዳያቸውን የሚያስፈጽሙትን ወይም በመሳ6፥12-14 ላይ የተጠቀሱትን ዐይነት ሰዎች ሊያመለክት ይችላል::

26፥6 *እጆቼን በየዋህነት እታጠባለሁ፤* ገርነትንና ንጽሕናን የሚያመለክት የተለመደ አባባል ነው:: ወደ እግዚአብሔር ፊት ለመቅረብ የሚፈልጉ ሁሉ ንጹሕ የሆነ እጅና ንጹሕ ልብ ሊኖራቸው ያስፈልጋል (24፥4 እና ማብ ይመ):: *መሠዊያህንም እዞራለሁ፤* የእግዚአብሔርን አዳኝነት እያወሱ በመሠዊያው ዙሪያ መዞር ለእግዚአብሔር የተሰጠ ሕይወትን የሚያሳይ ሲሆን እንዲህ ያለውም አምልኮ ሌሎችን ለምስጋና ያነሣሳ ነበር (43፥4 ይመ)::

26፥7 *ምስጋናን፤* የ9፥1 ማብ ይመ::

26፥8 *የክብርህን ማደሪያ፤* የእግዚአብሔር ክብር በአንድ ቦታ መገኘት፣ እግዚአብሔር ራሱ በዚያ ቦታ መገኘቱን ያመለክታል (ዘፀ24፥16፤ 33፥22 ይመ):: በማደሪያው ድንኳን (ዘጸ40፥35) በኋላም በቤተ መቅደሱ ላይ የወረደው የእግዚአብሔር ክብር (1ነገ 8፥11 ይመ)፣ እግዚአብሔር በእስራኤል መካከል ሲያድር ቅዱስና ቸር መሆኑን ያረጋግጣል:: ዮሐ1፥14 "ቃልም ሥጋ ሆነ፤ በመካከላችንም አደረ፤" ሲል ይህንኑ የእግዚአብሔርን መገኘት መናገሩ ነው::

26፥9-11፤ ክፉዎችን የሚጠብቃቸው ሞት በዳዊት ላይ እንዳይደርስ የቀረበ ምልጃ ነው::

26፥9 *ነፍሴን፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

26፥11 *በተአማኒ ሕይወት እኖራለሁ፤* ዳዊት ወደ ተነሣበት ምልጃ ይመለሳል (ቍ1ይመ):: *አድነኝ፤* የ25፥22 ማብ ይመ::

[12]እግሮቼ በደልዳላ ስፍራ ቆመዋል፤
በታላቅ ጉባኤ መካከልም እግዚአ
ብሔርን እባርከዋለሁ::

መዝሙር 27

ከእግዚአብሔር ጋር ያለው ሰው ድፍረት

የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ብርሃኔና መድኀኔ ነው፤
የሚያስፈራኝ ማን ነው?
እግዚአብሔር ለሕይወቴ ዐምባዋ ነው፤
ማንን እፈራለሁ?
[2]ሥጋዬን ይበሉ ዘንድ፣*
ክፉዎች ገፍተው በመጡ ጊዜ፣
ጠላቶቼና ባላጋራዎቼ በተነሡብኝ ጊዜ፣
እነርሱ ተሰነካክለው ወደቁ::
[3]ሰራዊት ቢከበኝ እንኳ፣
ልቤ አይፈራም፤
ጦርነት ቢነሣብኝ እንኳ፣
ልበ ሙሉ ነኝ::

[4]እግዚአብሔርን አንዲት ነገር
እለምነዋለሁ፤
እርሷንም እሻለሁ፤
ይኸውም በሕይወቴ ዘመን ሁሉ፣
በእግዚአብሔር ቤት እኖር ዘንድ፣
የእግዚአብሔርን ክብር ውበት አይ
ዘንድ፣
በመቅደሱም ሆኜ አሰላስል ዘንድ ነው::
[5]በመከራ ቀን፣
በድንኳኑ ውስጥ ይሰውረኛልና፤
በድንኳኑም ጓዳ ይሸሽገኛል፤
በዐለትም ላይ ያቆመኛል::
[6]በዚህ ጊዜ በዙሪያዬ ባሉ ጠላቶቼ ላይ፣
ራሴ ከፍ ከፍ ይላል፤
በድንኳኑም ውስጥ የእልልታ መሥዋዕት
እሠዋለሁ፤
ለእግዚአብሔር እቀኛለሁ፤
እዘምርለታለሁም::

[7]እግዚአብሔር ሆይ፤ ድምፄን ከፍ
አድርጌ ስጮኽ ስማኝ፤
ራራልኝ፤ ስማኝም::
[8]"ፊቱን ፈልጉ" ባልህ ጊዜ፤[a]
ልቤ እግዚአብሔር ሆይ፤ ፊትህን
እሻለሁ አለች::
[9]ፊትህን ከእኔ አትሰውር፤
ተቈጥተህ አገልጋይህን አታርቀው፤
መቼም ረዳቴ ነህና::
አዳኝ አምላኬ ሆይ፤
አትጣለኝ፤ አትተወኝም::
[10]አባቴና እናቴ ቢተዉኝ እንኳ፣
እግዚአብሔር ይቀበለኛል::
[11]እግዚአብሔር ሆይ፤ መንገድህን
አስተምረኝ፤
ስለ ጠላቶቼም፣
በቀና መንገድ ምራኝ::
[12]ለጠላቶቼ ፍላጎት አሳልፈህ አትስጠኝ፤
የሐሰት ምስክሮች ተነሥተውብኛልና፣
ዐመፃ የሚረጩ ናቸው::

[13]የእግዚአብሔርን ቸርነት፣
በሕያዋን ምድር እንደማይ፣
ሙሉ እምነቴ ነው::

26፥12 መዝ22፥25፤27፥11፤40፥2፤143፥10፤ኢሳ26፥7፤40፥3-4፤45፥13፤ዕክ4፥7፤ሉቃ6፥17
27፥1 ዘፀ15፥2፤2ሳሙ22፥29፤ኢዮ13፥15፤መዝ3፥8፤9፥9፤56፥4፤11፤118፥6
27፥2 መዝ9፥3፤20፥8፤37፥24፤ዳን11፥19፤ሮሜ11፥11
27፥3 ዘፍ4፥7፤ኢዮ4፥6፤መዝ3፥6
27፥4 መዝ23፥6፤61፥4፤ሉቃ10፥42
27፥5 ኢዮ38፥23፤መዝ12፥7፤17፥8፤40፥2
27፥6 ዘፀ15፥1፤2ሳሙ22፥49፤ዕዝ3፥13፤ኢዮ22፥26፤መዝ3፥3፤18፥48፤22፥12፤33፥2፤50፥14፤54፥6፤92፥1፤107፥22፤116፥17፤147፥7፤ኤፌ5፥19
27፥7 መዝ4፥1፤5፥3፤18፥6፤55፥17፤119፥149፤130፥2፤ኢሳ28፥23
27፥8 1ዜና16፥11
27፥9 ዘፍ49፥25፤ዘዳ4፥31፤31፥17፤33፥29፤መዝ2፥5፤18፥46፤22፥24፤37፥28፤119፥8፤ኢሳ41፥17፤62፥12፤1ኤር14፥9
27፥11 ዘፀ33፥13፤ዕዝ8፥21፤መዝ5፥8፤72፥4፤78፥42፤106፥10፤ኤር21፥12
27፥12 ዘዳ19፥16፤ማቴ26፥60፤ሐሥ6፥13፤1ቆሮ15፥15
27፥13 ዘፀ33፥19፤2ዜና6፥41፤ኢዮ28፥13፤መዝ23፥6፤31፥19፤145፥7

*2 ወይም *ስሜን ሊያጠፉ*
[a]8 ወይም *ልቤ ሆይ፤ ለአንተ "ፊቱን ..." አለ*

26፥12፤ በመደምደሚያ ላይ የቀረበ የመታመኛ ቃልና (የ3፥8 ማብ ይመ) ምስጋና ለማቅረብ የተገባ ስእለት ነው (የ7፥17 ማብ ይመ):: *በደልዳላ ስፍራ፤* ቀና የሆነና የአደጋም ስጋት የሌለበት መንገድ ነው (143፥10፤ ኢሳ40፥4፤ 42፥16 ይመ):: *ጉባኤ፤* የ1፥5 ማብ ይመ:: *እባርከዋለሁ፤* የ9፥1 ማብ ይመ::

መዝሙር 27፤ ዳዊት ከሥልጣን ሊያወርዱት ከሚያሴሩ ሰዎች እግዚአብሔር እንደሚታደገው በመተማመን በሙሉ ልብ ያቀረበው ጸሎት ነው:: ጸሎቱ ጌታ ከዳዊት ጋር የገባውን ቃል ኪዳን መሠረት ያደረገ ነው (2ሳሙ7 ይመ):: ከፍ ባለ ድምፅ የተነገረ የእምነት ቃል ሲሆን (ይኸውም በሁለት አንጓዎች ቊ1-3፤ 4-6) ንጉሡ በጌታ ላይ ያለውን ጽኑ እምነት በይፋ የሚመሰክርና በቊ7-12 ላይ የተገለጸውን ጸሎት ከወዲሁ የሚያስተዋውቅ ነው:: መደምደሚያው (ቊ13-14) በቊ1-6 ላይ የተነገረውን የእምነት ቃል መልሶ የሚያስተጋባና እምነት ከእምነት ጋር የምታደርገውን ውይይት ጨምሮም የሚያቀርብ ነው፤ እምነት እምነትን እያበረታታችሁ አሁን የማይታየውን ግን ደግሞ አንድ ቀን እውን የሚሆነውን ተስፋ በትዕግስት መጠባበቅ አስፈላጊ መሆኑን ታስተምራለች (መዝ42-43፤ ዕብ11፥1 ይመ):: ለተጨማሪ ማብራሪያ የመዝ26 መግቢያን ይመ::

27፥1-3፤ ጠላቶቹ ምንም ያህል ብርቱ ቢሆኑም ንጉሡ ግን በጌታ ዘንድ ዋስትና አለው (መዝ2 ይመ)::

27፥1 *ብርሃኔና፤* አብዛኛውን ጊዜ ጤናማና ሰላማዊ ኑሮን (97፥11፤ ኢዮ18፥5-6፤ 22፥28፤ 29፥3፤ ምሳ13፥9፤ ሰቆ3፥2 ይመ) ወይም ሕይወትንና ድነትን የሚወክል ምሳሌ ነው (18፥28፤ ኢሳ9፥2፤ 49፥6፤ 58፥8፤ 59፥9፤ ኤር13፥16፤ አሞ5፥18-20 ይመ):: "እግዚአብሔር ብርሃኔ ነው" ማለት እግዚአብሔር የዚህ ሁሉ ነገር ምንጭ በመሆኑ በእርሱ እታመናለሁ ማለት ነው (ኢሳ10፥17፤ 60፥1-2፡19-20፤ ሚክ7፥8-9 ይመ):: *መድኀኔ፤* የእኔ አዳኝ ማለት ነው (ቊ9 ይመ)::

27፥2 *ሥጋዬን ይበሉ ዘንድ፤* 7፥2 እና ማብ ይመ::

27፥3 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

27፥4-6፤ የጌታ መቅደስ ወይም ማደሪያ የንጉሡ ምሽግ ነው፤ ምክንያቱም ጌታ ራሱ የእርሱ ምሽግ ነው (ቊ1፤ የ9፥11፤ የ8፥12 ማብ ይመ)::

27፥4 *እኖር ዘንድ፤* የ15፥1 ማብ ይመ:: *የእግዚአብሔርን ውበት፤* ጽኑ የሆነውን በጎነቱን ማለት ነው (90፥17 ላይ "የጌታ ፍቅር" የሚለውን ይመ)::

27፥5 *በድንኳኑ፤* 31፥20፤ 32፥7፤ 61፥4፤ 91፥1 ይመ::

27፥6 *እሠዋለሁ፤* የ7፥17 ማብ ይመ:: *እዘምርለታለሁም፤* የ9፥1 ማብ ይመ::

27፥7-12፤ ከዳተኛ ከሆኑ ጠላቶች ለመዳን የቀረበ ጸሎት ነው:: እነዚህ ጠላቶች ከግዛቱ ውስጥ ወይም ከግዛቱ ውጪ ወይም ከሁለቱም አቅጣጫ ይሁኑ ከዚህ ላይ ግልጽ አይደለም:: ዋና መሣሪያ አድርገው የተቀመጡት የስም ማጥፋት ዘመቻ ነው (የ5፥9 ማብ ይመ)::

27፥9 *ፊትህን ከእኔ አትሰውር፤* የ13፥1 ማብ ይመ:: *ተቈጥተህ፤* የ2፥5 ማብ ይመ:: *ረዳቴ ነህና፤* ወይም "ረዳቴ ሁን" ማለት ነው::

27፥10 *እግዚአብሔር ይቀበለኛል፤* ወይም "እግዚአብሔር ይቀበለኝ" ማለት ነው::

27፥11 *መንገድህን አስተምረኝ፤* እግዚአብሔርን የሚያውቁና ፈቃዱንም የሚፈጽሙ ብቻ ናቸው ለጸሎታችን በጎ ምላሽ እናገኛለን በማለት በተስፋ መጠባበቅ ያለባቸው (መዝ24-26፤ እንዲሁም 2ሳሙ7፥14 ይመ):: *በቀና መንገድ ምራኝ፤* 5፥8 እና ማብ ይመ::

27፥13-14፤ በመደምደሚያ ላይ የተነገረ የእምነት ቃል ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)::

27፥13 *የእግዚአብሔርን ቸርነት፤* ጌታ ከዳዊት ጋር በገባው ቃል ኪዳን ውስጥ "ቸርነትን" እንደሚያደርግ ቃል ገብቶአል (2ሳሙ7፥28፤ እንዲሁም 31፥19 እና ማብ ይመ):: *በሕያዋን ምድር፤* የዚህ ዓለም ሕይወት ማለት ነው::

[14]እግዚአብሔርን ተስፋ አድርግ፤
አይዞህ፣ በርታ፤
እግዚአብሔርን ተስፋ አድርግ::

መዝሙር 28

ልመናና ምስጋና

የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ወደ አንተ እጣራለሁ፤
ዐለቴ ሆይ፤ ሰምተህ እንዳልሰማ
አትሁንብኝ፤
አንተ ዝም ካልኸኝ፤
ወደ ጕድጓድ እንደሚወርዱ እሆናለሁ::
[2]ለርዳታ በጮኽሁ ጊዜ፣
ወደ ቅዱስ ማደሪያህ፣
እጆቼን በዘረጋሁ ጊዜ፣
የልመናዬን ቃል ስማ::
[3]በልባቸው ተንኰል እያለ፣
ከባልንጀሮቻቸው ጋር በሰላም ከሚናገሩ፣
ከክፉ አድራጊዎችና፣
ከዐመፃ ሰዎች ጋር ጐትተህ
አትውሰደኝ::
[4]እንደ ሥራቸው፣
እንደ ክፉ ተግባራቸው ክፈላቸው፤
እንደ እጃቸው ሥራ ስጣቸው፤
አጸፋውን መልስላቸው::
[5]ለእግዚአብሔር ሥራ ግድ ስለሌላቸው፣
ለእጆቹም ተግባራት ስፍራ ስላልሰጡ፣
እርሱ ያፈርሳቸዋል፤
መልሶም አይገነባቸውም::
[6]የልመናዬን ቃል ሰምቶአልና፣
እግዚአብሔር የተባረከ ይሁን::
[7]እግዚአብሔር ብርታቴና ጋሻዬ ነው፤
ልቤ በእርሱ ይታመናል፤ እርሱም
አግዞኛል፤
ልቤ ሐሤት አደረገ፤
በዝማሬም አመሰግነዋለሁ::
[8]እግዚአብሔር ለሕዝቡ ብርታታቸው ነው፤
ለቀባውም የመዳን አምባ ነው::
[9]ሕዝብህን አድን፤ ርስትህንም ባርክ፤
እረኛ ሁናቸው፤ ለዘላለሙም ዐቅፈህ
ያዛቸው::

27፥14 ዘዳ1፥21፤ መሳ5፥21፤መዝ33፥20፤130፥5፡6፤ኢሳ8፥17፤30፥18፤ዕን2፥3፤ሰቆ3፥8፤ሐሥ1፥4፤ኤፌ6፥10
28፥1 ዘዳ1፥45፤አስ4፥1፤4፤ኢዮ33፥18
28፥2 ዕዝ9፥5፤መዝ5፥7፤11፥4፤17፥1፤61፥1፤63፥4፤116፥1፤130፥2፤141፥2፤142፥1፤143፥1፤ሰቆ2፥19፤1ጢሞ2፥8
28፥3 መዝ12፥2፤26፥4፤55፥21፤ኤር9፥
28፥4 መዝ62፥12፤ሰቆ3፥64፤2ጢሞ4፥14፤ራእ18፥6፤22፥12
28፥5 ኢሳ5፥12
28፥6 ቍ2፤ዘፍ24፥27፤2ቆሮ1፥3፤ኤፌ1፥3፤1ጴጥ1፥3
28፥7 ዘጸ16፥15፤መዝ13፥5፤16፥9፤18፥1፤33፥3፤40፥3፤69፥30፤112፥7፤144፥9፤149፥1፤ኢሳ26፥3
28፥8 ዘፀ15፥2፤መዝ18፥1፤20፥6፤27፥1፤ዕን 3፥13
28፥9 ዘፀ34፥9፤ዘዳ1፥31፤32፥11፤1ዜና11፥2፤16፥35፤መዝ23፥1፤78፥52፡71፤80፥1፤106፥47፤118፥25፤ኢሳ40፥11፤46፥3፤63፥9፤ኤር31፥10፤ሕዝ34፥12-16፡23፡31፤ሚክ7፥14

27፥14 *እግዚአብሔርን ተስፋ አድርግ፤* እምነት እምነትን ታበረታታለች (42፥5፡11፤ 43፥5፤ 62፥5 ይመ)::

መዝሙር 28፤ እግዚአብሔርን ከሚያዋርዱና ከመሰሪዎችም እጅ ለመዳን የቀረበ ጸሎት ነው:: እንደ መዝሙር 25 ሁሉ ይህም መዝሙር የሚደመድመው የጌታ ለሆኑት ሁሉ ምልጃ በማቅረብ ነው (3፥8 እና ማብ ይመ):: በመጨረሻው ቍጥር ላይ ጌታ የሕዝቡ እረኛ መሆኑን የሚያመለክት ቃል በመያዙ ከመዝሙር 23 ጋር የሚያዛምደው ነገር ያለ ይመስላል፤ ምናልባትም ከመዝሙር 23-28 ያለውን ክፍል ለብቻው ለይቶ የሚያስቀምጥና አንድ በሆነ የጋራ ዐቢይ ሐሳብም አዛምዶ የሚያስቀምጥ ሳይሆን አይቀርም:: የመዝሙር 26 እና 29ን መግቢያ ይመ::

28፥1-2፤ እግዚአብሔር ጩኸቱን እንዲሰማ ገና ከመነሻው ላይ የቀረበ ምልጃ ነው::

28፥1 *ዐለቴ፤* የ18፥2 ማብ ይመ:: *ዝም ካልኸኝ፤* ለእኔ በትን ካላደረግህ ማለት ነው፤ *ጕድጓድ* የመቃብር ተለዋጭ ዘይቤ ነው (የ30፥1 ማብ ይመ)::

28፥2 *እጆቼን በዘረጋሁ ጊዜ፤* በአምልኮና በጸሎት ማለት ነው (63፥4፤ 134፥2፤ 141፥2 ይመ):: *ወደ ቅዱስ ማደሪያህ፤* የቃል ኪዳኑ ታቦት የሚገኝበት የቤተ መቅደሱ ቅድስተ ቅዱሳን ነው (1ነገ8፥6-8)፤ በዚህ ምድር የእግዚአብሔር ዙፋን ወይም መንበር የሚገኘው በዚህ ክፍል ውስጥ ነው::

28፥3-5፤ በቤተ መቅደሱ ውስጥ በዙፋኑ ላይ የተቀመጠው አምላክ አገልጋዩን እንዲታደግና በንጉሡና በሕዝቡ ላይ የስም ማጥፋት ዘመቻ በሚያደርጉት እንዲሁም ራሱን እግዚአብሔርን በሚያዋርዱት ላይ ፍርዱን ይገልጥ ዘንድ የቀረበ ጸሎት ነው::

28፥3 *በልባቸው፤* የ4፥7 ማብ ይመ:: *ተንኰል እያለ፤* የ5፥9 ማብ ይመ::

28፥4 *አጸፋውን መልስላቸው፤* የ5፥10 ማብ እንዲሁም ማቴ16፥27፤ 2ጢሞ4፥14፤ ራእ20፥12-13፤ 22፥12 ይመ::

28፥5 *ለእግዚአብሔር ሥራ፤* ይኸውም እስራኤልን መቤዠቱ፣ እስራኤልንም የራሱ መንግሥት አድርጎ ማቆሙ (በቃል ኪዳኑ መሠረት፤ ዘፀ19-24)፣ የዳዊትንም ቤት በሕዝቡ ላይ ምድራዊ እንደራሴው አድርጎ መሾሙ (ይህም በቃል ኪዳኑ መሠረት የሆነ ነው፤ 2ሳሙ7) ናቸው:: *ለእጆቹም ተግባራት፤* ክፉዎች (ቍ3) በእጃቸው የሚፈጽሙት ክፉ ሥራ (ቍ4) የሚያሳየው እስራኤልና ዳዊት የእግዚአብሔርን ሥራ ለመሥራት በእግዚአብሔር የተሾሙ መሆናቸውን ከቶ የማይቀበሉ መሆኑን ነው:: *ያፈርሳቸዋል፤* ወይም ያፍርሳቸው እንደ ማለት ነው::

28፥6-7፤ ጸሎቱን እንደሚሰማው በመተማመን በሐሤት የቀረበው ምስጋና ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)::

28፥7 *ጋሻዬ፤* የ3፥3 ማብ ይመ:: *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ:: *በዝማሬም አመሰግነዋለሁ፤* የ7፥17 ማብ ይመ::

28፥8-9፤ ጌታንና ሕዝቡን የሚመለከት ክፍል ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)::

28፥8 *ለሕዝቡ ... ለቀባውም፤* በሁለቱ መካከል ጽኑ ኅብረት ያለ መሆኑን ያመለክታል (የ2፥2 ማብ ይመ)::

28፥9 *አድን ...ባርክ፤* እግዚአብሔር ለሕዝቡ አዲስ ሕይወት በሚሰጥበት ጊዜ በቅድሚያ የሚያከናውናቸው ሁለት ድርጊቶች ናቸው፤ ሁኔታውም በሚጠይቀው መሠረት በየጊዜው ያድናቸዋል፤ ደግሞም ሕይወታቸውና ድካማቸው ሁሉ ፍሬያማ እንዲሆን ዕለት በዕለት ይባርካቸዋል:: *ርስትህንም፤* ዘዳ9፥29 ይመ:: *ጠባ እረኛ፤* መግቢያውን ይመ፤ እንዲሁም 80፥1፤ ኢሳ40፥11፤ ኤር31፥10፤ ሕዝ34፤ ሚክ5፥4 ይመ:: የዚህ ጸሎት መልስ ይኸውም ሙሉና ፍጹም የሆነው መልስ እውን የሆነው "በመልካሙ እረኛ" አገልግሎት ነው (ዮሐ10፥11፡14)::

መዝሙር 29፤ ግርማ ሞገሱና ኀይሉ እንደ ነጐድጓድና እንደ ማዕበል የሚያስገመግመውን የፍጥረታትን ንጉሥ ለማመስገን የቀረበ መዝሙር ነው:: ከሜድትራኒያን ባሕር ላይ እያገሳ የሚነሳው ማዕበል ("ኀያሳን ውሆች" ቍ3) የሊባኖስን ዝግባዎች እንደሚሰባብርና (ቍ5-6 ይመ) የቃዴስንም በረሓ እንደሚያርበደብድ ሁሉ (የቃዴስ በረሓ በኦሮንቴስ ወንዝ የላይኛው ጫፍ በስተ ሰሜን የሚገኝ በረሓ ነው፤ ቍ8) የእግዚአብሔርም ግርማ ሞገስ እንዲሁ ያርበደብዳል:: የእግዚአብሔር ክብር ጉልህ ሆኖ የሚታየው በፍጥረታት ብቻ ሳይሆን (19፥1-6፤ 104 እንዲሁም በሌሎች ቦታዎች) ፍጥረታትም በሚያሰሙት አስፈሪ ድምፅ ጭምር ነው:: ይህ ለያህዌ ("እግዚአብሔር") የቀረበው መዝሙር፣ በዐል የተባለው የከነዓናውያን አምላክ የሚኖረውም በነጐድጓድ ውስጥ ነው ተብሎ የሚታመነው ይህ መለኮታዊ ኀይል መመለክ እንደሌለበት ያስገነዝባል:: የመዝሙሩ ድምድማት (ይኸውም "ሁሉም በቤተ መቅደሱ" 'ይከበር!' የሚለው) እንደ ሚያመለክተው ይህ መዝሙር አሁን ባለበት ቦታ ወይም አቀማመጥ የመዝ23-28 ማጠቃለያ ወይም መደምደሚያ በመሆን ያገለግላል (የመዝ26 እና 28 መግቢያን ይመ):: ባወቃቀር ረገድ ደግሞ በመዝሙሩ መግቢያ ላይ ያሉት ሁለት ስንኞችና በመደምደሚያው ላይ ያሉት ሁለት ስንኞች በውስጣቸው ሰባት ስንኞችን ዐቅፈዋል:: በመግቢያውና በመደምደሚያው ላይ ብቻ ያህዌ ("እግዚአብሔር") የሚለው ቃል አራት ጊዜ ያህል የተጠቀሰ ሲሆን በመካከል ላይ ባሉት በሰባቱ ስንኞች ላይ ደግሞ ዐሥር ጊዜ ያህል ተጠቅሶአል:: "የእግዚአብሔር ድምፅ" የሚለው ሐረግ ደግሞ ሰባት ጊዜ ያህል ተጠቅሶአል (በብሉይ ኪዳን ውስጥ አራት፣ ሰባትና ዐሥር ቍጥሮች ሙሉነትን ያመለክታሉ)::

29፥1-2፤ በእግዚአብሔር ግዛት ውስጥ የሚገኙ ሁሉ (የቍ1 ማብ ይመ) ጌታን ያመሰግኑ ዘንድ የቀረበ ጥሪ ሲሆን በቤተ መቅደሱ ውስጥ ከሚደረገው የቅዳሴና የጥሪ ሥርዐት የተወረሰ ነው (96፥7-9፤ 1ዜና16፥28-29 ይመ)::

መዝሙር 29
ለማዕበሉ ጌታ የቀረበ ውዳሴ

የዳዊት መዝሙር

[1]እናንተ ኀያላን፣ *ለእግዚአብሔር* ስጡ፤
ክብርንና ብርታትን *ለእግዚአብሔር*
ስጡ::
[2]ለስሙ የሚገባ ክብር *ለእግዚአብሔር*
ስጡ፤
በቅድስናው ግርማ *ለእግዚአብሔር*
ስገዱ::

[3]*የእግዚአብሔር* ድምፅ በውሆች ላይ ነው፤
የክብር ስምባክ አንጐደጐደ፤
እግዚአብሔር በታላላቅ ውሆች ላይ
አንጐደጐደ::

[4]*የእግዚአብሔር* ድምፅ ኀያል ነው፤
የእግዚአብሔር ድምፅ ግርማዊ ነው::
[5]*የእግዚአብሔር* ድምፅ ዝግባን ይሰብራል፤
እግዚአብሔር የሊባኖስን ዝግባ
ይሰባብራል::
[6]ሊባኖስን እንደ ጥጃ፣
ስርዮንንም[+] እንደ አውራሪስ ግልገል
ያዘልላል::
[7]*የእግዚአብሔር* ድምፅ
የእሳት ነበልባል ይረጫል::
[8]*የእግዚአብሔር* ድምፅ ምድረ በዳውን
ያናውጣል፤
የእግዚአብሔር ድምፅ የቃዴስን
ምድረ በዳ ያናውጣል::
[9]*የእግዚአብሔር* ድምፅ ወርካዎችን
ይወዘውዛል፤[ǂ]
ጫካዎችንም ይመነጥራል፤
ሁሉም በእርሱ ቤተ መቅደስ ሆኖ
"ይክበር!" ይላል::

[10]*እግዚአብሔር* በጐርፍ ላይ ዙፋኑን
ዘርግቶ ተቀምጦአል፤[ˀ]
እግዚአብሔር በንጉሥነቱ ለዘላለም
በዙፋኑ ላይ ይቀመጣል::
[11]*እግዚአብሔር* ለሕዝቡ ብርታትን
ይሰጣል፤
እግዚአብሔር ሕዝቡን በሰላም ይባርካል::

29፥1 ቆላ2፥12ሳሙ 1፥19፤2ዜና16፥28፤ መዝ8፥1፤103፥20፤ ኢሳ10፥13
29፥2 1ዜና16፥29 ፤መዝ96፥7-9
29፥3 ዘፀ15፥10፤ 1ሳሙ2፥10፤ኢዮ37፥ 5፤መዝ18፥13፤24፥7፤ 46፥6፤68፥33፤77፥17 ፤ኤር10፥13፤25፥30፤ ኢል2፥11፤አሞ1፥2 ፤ሐሥ7፥2
29፥4 መዝ68፥33
29፥5 መሳ9፥15
29፥6 ዘኍ23፥22 ፤ዘዳ3፥9፤ኢዮ39፥9፤ መዝ92፥10፤114፥4
29፥7 ሕዝ1፥14፤ ራእ8፥5
29፥8 ዘኍ13፥26፤ 20፥1
29፥9 ዘኍ13፥32፤ መዝ26፥8፤ኢሳ2፥13 ፤ሕዝ27፥6፤አሞ2፥9
29፥10 ዘፍ6፥17፤ ዘፀ15፥18
29፥11 ዘሌ26፥6፤ ዘኍ6፥26፤መዝ18፥1፤ 28፥8፤68፥35
30፥1 ዘፀ15፥2፤ኢዮ 11፥8፤መዝ22፥17፤63 ፥9፤107፥26፤ምሳ9፥1 8፤ኢሳ14፥15

መዝሙር 30
ከክፉ አደጋ የዳነ ሰው ምስጋና

ለቤተ መቅደሱ ምረቃ የተዘመረ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከታች
አንሥተኸኛልና፣
ጠላቶቼም በላዬ እንዳይደሰቱ
አድርገሃልና፣

[+]6 አርሞንዔም የተባለው ተራራ ነው::
[ǂ]9 ወይም *እግዚአብሔር ሊጋዘን እንድትወልድ ያደርጋል*
[ˀ]10 ወይም *ይቀመጣል*

29፥1 *እናንተ ኀያላን፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "የአማልክት ልጆች" ማለት ነው፤ ምናልባት የመላእክትን ሰራዊት (103፥20፤ 148፥2፤ ኢዮ1፥6፤ ኢሳ6፥2 ይመ) ሊያመለክት ይችላል፤ ወይም ደግሞ በመዝ97 ላይ እንደሚታየው እኛም አማልክት ነን (ቍ7) የሚሉትን ሊያመለክት ይችላል፤ መዝ 97 ከዚህ መዝሙር ዐቢይ ሐሳብ ጋር በብዙ መንገድ ይመሳሰላል:: እግዚአብሔር ብቻ መለኮታዊ ንጉሥ እንደ ሆነ ማስተዋል ያስፈልጋል::

29፥2 *ለስሙ፤* የ5፥11 ማብ ይመ:: *በቅድስናው ግርማ፤* ከአንድ አስቸጋሪ የዕብራይስጥ ሐረግ ቃል በቃል የተተረጐመ ሐረግ ነው፤ ይህ ሐረግ የሚያመለክተው ራሱን እግዚአብሔርን ወይም ቤተ መቅደሱን ወይም ለአምልኮ የሚመጡት ምእመናን ወደ እግዚአብሔር ሲቀርቡ የሚለብሱትን የተለየ ልብስ ለመሆኑ እርግጠኛ መሆን አይቻልም:: በመዝ110፥3 ላይ የሚነበበው ተመሳሳይ የዕብራይስጥ ሐረግ የመጨረሻውን ትርጒም የሚደግፍ ይመስላል::

29፥3-9፤ ድምፁ እንደሚያነካከት ነጐድጓድ ለሆነው ጌታ የቀረበ ምስጋና ነው (68፥4:33 ይመ):: ከፍጥረታት ውስጥ እያስገመገመ የሚወጣው ኀይልና አስፈሪ ድምፅ የእስራኤልን አምላክ ክብር ያውጃል::

29፥5 *የሊባኖስን ዝግባ፤* ከዛፎች ሁሉ እጅግ ኀያላን ዛፎች ናቸው (ኢሳ2፥13 እና ማብ ይመ)::

29፥6 *ያዘልላል፤* 114 እና ማብ ይመ::

29፥9 *በእርሱ ቤተ መቅደስ፤* ይህ ቃል መዝ23-28 ያለውን ክፍል በጥብቅ የሚያስተሳስር ዐቢይ ቃል ነው:: ቃሉም በኢየሩሳሌም ያለው ቤተ መቅደስ ወይም የፍጥረታት ሁሉ ጌታ የሆነው እግዚአብሔር በክብር የተቀመጠበትን ሰማያዊ ቤተ መቅደሱን ሊያመለክት ይችላል (2፥4፤ 11፥4፤ 113፥5፤ ኢሳ6፥1፤ 40፥22 ይመ):: ምናልባት ግን በዚህ ቦታ ቤተ መቅደስ ሲባል ተፈጥሮን ራሷን ማለት ሊሆን ይችላል (የ24፥2 ማብ ይመ):: ከዚህ በኋላ "ሁሉም" ("ክብር" እያሉ የሚጮኹት) ማለትም ፍጥረታት ሁሉ ከፍ ባለ ድምፅ ምስጋናቸውን ያቀርባሉ:: *ይክበር፤* የ26፥8 ማብ ይመ::

29፥10-11፤ ፍጹምና ዘላለማዊ የሆነው የጌታ አገዛዝ፣ የእርሱ ለሆኑት ሕዝቦች ድነትንና ፍጹም በረከትን ለመስጠት የቆመ ነው:: ይህም ያሸብር ሞገድና ማዕበል ሁሉን ነገር በሚያንቀጠቅጥበት ዓለም ውስጥ ወደር የማይገኝለት ማጽናኛ ነው::

29፥10 *በጐርፍ፤* "ጥልቅ" ከሆነውና ቅርጽም ከሌለው ነገር (ዘፍ1፥2፤6-10) ውስጥ በቃሉ ሥርዐት ያለውን ዓለም ያጸናውን ጌታ ወይም በኖኅ ዘመን የነበረውን የጥፋት ውሃ ሊያመለክት ይችላል::

መዝሙር 30፤ ጌታ ከሞት ፍርሃት ሕዝቡን ስላዳነ ለስሙ የቀረበ የምስጋና ዝማሬ ነው፤ ምናልባት ይህ የሞት ፍርሃት የመጣው በሕመም ምክንያት ሊሆን ይችላል (በቍ7 ላይ "አንተም ፈወስከኝ" ይላልና፤ የቍ7፥17 ማብ ይመ):: ይህ መዝሙር በምስጋና ተስፋ የተቀነበበ ወይም የተከበበ ነው (መዝ1፥12 ይመ)::

30ርእስ *ዝማሬ፤* የመዝ18፤ 45-46፤ 48፤ 65-68፤ 75-76፤ 83፤ 87-88፤ 92፤ 108 ርእስን ይመ:: ከመዝ 83 እና 88 በስተቀር ሁሉም የምስጋና መዝሙሮች ናቸው:: በተጨማሪም "ከክፉ ነገር ውስጥ ለመውጣት" የሚቀርቡ መዝሙሮችም አሉ (መዝ 120-134):: *ለቤተ መቅደሱ ምረቃ የተዘመረ፤ የዳዊት መዝሙር፤* "የዳዊት" የሚለው ቃል የዚህ መዝሙር ጸሓፊ ዳዊት መሆኑን የሚያመለክት ከሆነ መዝሙሩ መቼ እንደ ተጻፈ ፍንጭ ሊሰጠን የሚችል ሐሳብ በ1ዜና21፥1-22፥6 ላይ ተጽፎ ይገኛል:: በ1ዜና22፥1-6 ላይ ዳዊት ለቤተ መቅደሱ መሥሪያ የሚሆኑ ልዩ ልዩ ዕቃዎችን እንዳዘጋጀ ተመልክቶአል፤ ስለዚህ መዝሙር 30 ቤተ መቅደሱ በሚመረቅበት ወቅት እንዲዘመር የታሰበ ሳይሆን አይቀርም:: ይህ ከሆነ ደግሞ፣ ቍ2-3 ዳዊት ያለበትን አስከፊ ሁናቴና በ1ዜና21፥17-30 ላይም የተገለጸውን ሁናቴ ሊያመለክት ይችላል:: በቍ5 ላይ "ቸርነቱ" የሚለው ቃል በ1ዜና21፥13 ላይ የተጠቀሰውን "ምሕረት" የሚለው ቃል ሐሳብ እንደ ገና መልሶ ያስተጋባል፤ ከጊዜ በኋላ ይህ መዝሙር የእስራኤልን የግዞት ተመክሮ (ልምድ) ለመግለጽ ያገለግል ጀመር:: መዝሙሩ ከታልሙድ ዘመን ጀምሮ በአይሁዶች የቅዳሴ ሥርዐት ውስጥና ሃኑካ በተባለው ክብረ በዓል ላይ ማኅሌት በሚቆምበት ወቅት የሚዘመር ነው፤ የሃኑካ ክብረ በዓል መከበር የጀመረው አንጥያኮስ ኤጲፋኔዎስ (168) ቤተ መቅደሱን ካረከሰውና ይሁዳ መቃቢስ ደግሞ (168 ዓ.ቅ.ክ.) ቤተ መቅደሱን እንደ ገና አስተካክሎና መርቆ ከከፈተ በኋላ ነው:: በዚህ መዝሙር ላይ "እኔ" የሚለው አንደኛ መደብ ተውላጠ ስም የሚያመለክተው አጠቃላዩን የእስራኤልን ሕዝብ ሲሆን እንዲህ ያለው አባባል በብሉይ ኪዳን ዘመን የተለመደ አገላለጽ ነው::

30፥1-3፤ በምስጋና ጊዜ የቀረበ የመግቢያ አዋጅ ነው::

30፥1 *ከታች፤* አሳዛኝ ሁናቴን "ከጥልቁ" ጋር አያይዞ ማቅረብ በብሉይ ኪዳን ሥነ ግጥም ውስጥ በጣም የተለመደ ነው፤ እንዲህ ያለው አገላለጽ የሰው ልጆችን አስከፊ ኑሮ ምስላዊ

ከፍ ከፍ አደርግሃለሁ።

[2]እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤ ትረዳኝ ዘንድ ወደ አንተ ጮኽሁ፤
አንተም ፈወስኸኝ።

[3]እግዚአብሔር ሆይ ነፍሴን ከሲኦል[ሀ] አወጣሃት፤
ወደ ጉድጓድ ከመውረድም መልሰህ ሕያው አደረግኸኝ።

[4]እናንተ ቅዱሳኑ፤ ለእግዚአብሔር ዘምሩ፤
ቅዱስ ስሙንም አወድሱ።

[5]ቁጣው ለአጭር ጊዜ ነው፤
ቸርነቱ ግን እስከ ዕድሜ ልክ ነውና፤
ሌሊቱን በልቅሶ ቢታደርም፣
በማለዳ ደስታ ይመጣል።

[6]እኔም በተረጋጋሁ ጊዜ፣
"ከቶ አልናወጥም" አልሁ።

[7]እግዚአብሔር ሆይ፤ በአንተ ሞገስ፣
ተራሮቼ[ለ] ጸኑ፣
ፊትህን በሰወርህ ጊዜ ግን፣
ውስጤ ታወከ።

[8]እግዚአብሔር ሆይ፤ ወደ አንተ ተጣራሁ፤
ወደ ጌታም እንዲህ ብዬ ጮኽሁ፤

[9]"በእኔ ወደ ጉድጓድ መውረድ፣
በመሞቴ ምን ጥቅም ይገኛል?[ሐ]
ዐፈር ያመሰግንሃልን?
ታማኝነትህንስ ይናገራልን?

[10]እግዚአብሔር ሆይ፤ ስማ፤ ማረኝም፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ ረዳት ሁነኝ።"

[11]ዋይታዬን ወደ ሽብሸባ ለወጥህልኝ፤
ማቄን አውልቀህ፣ ፍስሓን አለበስኸኝ፤

[12]እንግዲህ፣ ነፍሴ ታመስግንህ፤ ዝምም አትበል፤
እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤ ለዘላለም አመሰግንሃለሁ።

መዝሙር 31

የመከራ ጊዜ ጸሎት

31፥1-4 ተጓ ምብ-መዝ71፥1-3

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ በአንተ ተተማምኛለሁ፤
እንግዲህ እፍረት ከቶ አይድረስብኝ፤
በጽድቅህም ታደገኝ።

[2]ጆሮህን ወደ እኔ መልሰህ ስማኝ፤
ፈጥነህ አድነኝ፤
መጠጊያ ዐለት ሁነኝ፤
ታድነኝም ዘንድ ምሽግ ሁነኝ።

[3]አንተ ዐለቴና መጠጊያዬ ነህና፣
ስለ ስምህ ስትል ምራኝ፤

[ሀ]3 ወይም *ከመቃብር* [ለ]7 ወይም *ኩረብታማ የሆነች አገሬ*
[ሐ]9 ወይም *ዝም ብል ... ይገኛል?*

30፥2 ዘኍ12፥13፤ መዝ5፥2፤88፥13
30፥3 መዝ16፥10፤ 28፥1፤55፥23፤56፥13፤69፥15፤86፥13፤143፥7፤ምሳ1፥12፤ኢሳ38፥17፤ዮና2፥6
30፥4 ዘፀ3፥15፤መዝ16፥3፤33፥1፡21፤47፥7፤68፥4፤103፥1፤145፥21
30፥5 2ሳሙ15፥30፤ዕዝ3፥11፤ኢዮ14፥13፤መዝ6፥6፤103፥9፤126፥6፤ኤር31፥16፤2ቆሮ 4፥17
30፥6 ኢዮ29፥18
30፥7 ዘዳ31፥17
30፥9 ኢዮ33፥18፤ መዝ6፥5፤88፥11፤ኢሳ38፥18
30፥10 መዝ4፥1፤17፥1፤20፥2
30፥11 ዘፀ15፥20፤ ዘዳ16፥15፤2ሳሙ3፥31፤አስ4፥1፤መዝ16፥9፤35፥13
30፥12 መዝ35፥18፤44፥8፤52፥9፤75፥1፤118፥21፤ራእ11፥17
31፥1 መዝ5፥8፤7፥1
31፥2 ዘፀ2፥17፤2ሳሙ22፥3፤መዝ6፥4፤18፥2
31፥3 መዝ18፥2፤23፥3

በሆነ መንገድ የሚያቀርብ ነው (69፥2፡15፤ 71፥20፤ 88፥6፤ 130፥1፤ ሰቆ3፥55፤ ዮና2፥2 ይመ)። በዚህ ቦታ እንደሚታየው ሁሉ ከጥልቁ የሚለው ቃል ብዙውን ጊዜ ከሲኦልና ("መቃብር" ቍ3) "ከጉድጓድ" (ቍ3)፣ እንዲሁም ከዚሁ ሐሳብ ጋር ትስስር ካላቸው ከሌሎች ቃላት ጋር የተያያዘ ነው፤ ለምሳሌ ይህ ቃል ከዝምታ (31፥17፤94፥17፤ 115፥17፤ 1ሳሙ2፥9 ይመ)፣ ከጨለማ (88፥6፡12፤ 143፥3፤ ኢዮ10፥21-22፤ 17፥13፤ መክ6፥4፤ ሰቆ3፥6 ይመ)፣ ከጥፋት (ቍ9፤ 18፥4፤ 55፥23፤ "ከብስባሴ" ወይም "ከብልሹነት" 88፥11፤ ኢሳ38፥17፤ ሆሴ13፥14 ይመ)፣ ከትቢያ (ቍ9፤ 7፥5፤ 22፥15፥29፤ ኢዮ17፥16፤ 40፥13፤ ኢሳ26፥19፤ 29፥1 ይመ)፣ ከጉድጓድ (40፥2፤ 69፥2፡14 ይመ)፣ ከረግረግና (40፥2 ይመ)፣ ከጭቃ (40፥2፤ ኢዮ30፥19 ይመ) ተዛማጅ ትርጒም አለው፤ እንዲሁም የ49፥14 ማብ ይመ። *ጠላቶቼም በላዬ እንዳይደሰቱ፤* የመዝ6 ማብ ይመ።

30፥3 *ከሲኦል፤* "በሞት አፋፍ" ለሚለው ቃል ፈሊጣዊ አነጋገር ወይም ዘይቤአዊ አገላለጽ ነው፤ ይኸውም በ18፥5 እና በዮና 2፥2 ላይ እንደ ተመለከተው ዐይነት ነው። *ጉድጓድ፤* የ28፥1 ማብ ይመ።

30፥4-5፤ ለአምልኮ የተሰበሰቡት ምእመናን እግዚአብሔርን ያመሰግኑ ዘንድ የቀረበ ማሳሰቢያ ነው (የ9፥11 ማብ ይመ)።

30፥4 *ቅዱሳኑ፤* የ4፥3 ማብ ይመ። *ስሙንም፤* ቃል በቃል ሲተረጐም መታሰቢያውን ማለት ነው (ኢሳ26፥8፤ ሆሴ12፥5 ይመ)።

30፥5 *ቁጣው፤* የ2፥5 ማብ ይመ። *ለአጭር ጊዜ፤* ኢሳ 54፥7 ይመ። *ሌሊቱን፤* በቀጥታ ሲተረጐም፣ "አንድ ሌሊት ለማደር መጣ" ማለት ሲሆን ምሳሌውም አንድ ሌሊትን ለማሳለፍ የመጣ እንግዳን ያመለክታል።

30፥6-10፤ የጌታን ታዳጊነት ሰፋ ባለ ሁኔታ የሚያሳስብ ነው።

30፥6-7፤ ምንም እንደማይሆን ባወቀ ጊዜ "እንደ ተራራ ያጸናው" ማን እንደ ሆነ ረሳ፤ ጌታ ግን ለዚህ ያበቃው ማን እንደ ሆነ አስታወሰው።

30፥6 *ከቶ አልናወጥም፤* ክፉዎች እንደሚናገሩት እርሱም ተናገረ (10፥6 ይመ)፤ ከዚህም የተነሣ የጻድቅን በረከት ሳያገኝ ቀረ (15፥5 ይመ)። *አልናወጥም፤* የ10፥6 ማብ ይመ።

30፥7 *ተራሮቼ ጸኑ፤* ይህ አባባል የሚያመለክተው ዳዊት እንደ ምሽግ ያደረገውን የጽዮንን ተራራ ወይም ደግሞ በዚህ ቦታ ዳዊት እንደ ምሽግ ያደረገው ተራራ ብርቱና ድል አድራጊ ንጉሥ መሆኑን ተምሳሌታዊ በሆነ መንገድ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። *ፊትህን በሰወርህ ጊዜ፤* የ13፥1 ማብ ይመ።

30፥8-10፤ እንኩትኩት ያለ አቅም በራስ የመተማመንን ስሜት ሁሉ እንዳልነበረ ያደርጋል፤ በመሆኑም በሞት አፋፍ ላይ ሲደርስ የእግዚአብሔር ምሕረት ከወደቀበት ማጥ ሊያወጣው ተገለጠ።

30፥9፤ የ6፥5 ማብ ይመ። *ታማኝነትህንስ፤* ቃል ኪዳንህን ማለት ነው።

30፥11-12፤ እግዚአብሔር ጩኸቱን ስለሰማና ጸሎቱንም ስለመለሰለት፣ ዳዊት እስከ ዘላለም ድረስ ምስጋናን ለማቅረብ ቃል ገባ (የ7፥17 ማብ ይመ)፤ *ዋይታዬን ... ለወጥህልኝ፤* ይህም የሆነው የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ዝምታ ሳይሆን የምስጋና መዝሙር እንዲያጅበው ነው።

30፥11 *ማቄን፤* የሐዘን ምልክት ነው (35፥13፤ ዘፍ37፥34 ይመ)።

30፥12 *ነፍሴ፤* በቀጥታ ሲተረጐም "ክብሬ" እንደ ማለት ነው (የ7፥5 ማብ ይመ)።

መዝሙር31፤ ብዙዎች ሴራ በመቱበትና በዶለቱበት ጊዜ፣ እንዲሁም አሉኝ የሚላቸው ወዳጆቹ ሁሉ የት እንዳለ እንኳ በረሱት ጊዜ እግዚአብሔር ከዚህ ሁሉ እንዲታደገው መዝሙረኛው ያቀረበው ጸሎት ነው። ከሉቃ 23፥46 እንደምንረዳው ኢየሱስ በመስቀል ላይ ተሰቅሎ በነበረበት ጊዜ መዝ31፥5 ከእርሱ ሁኔታ ጋር አዛምዶ ተናግሮታል። ስለዚህ ከክርስትና እምነት ተቃዋሚ ኀይሎች እጅ መከራን የሚቀበሉና የኢየሱስም መከራ ተካፋይ የሚሆኑ ሁሉ በዚህ መዝሙር ሊጽናኑና መዝሙሩንም በአዲስ እይታ ሊመለከቱት ይገባል (ሐሥ7፥59፤ 1ጴጥ4፥19 ይመ)። ክፉና አስጨናቂ ኀይሎች በተነሡ ጊዜ በጌታ ላይ በጽኑ መታመን አስፈላጊ መሆኑን የሚያሳስብ እንደዚህም መዝሙር አይገኝም። የጸሎቱ ጭብጥ ወይም ፍሬ ነገር የሚገኘው በቍ9-18 ላይ ሲሆን ከላይና ከታች ባሉ ስምንት የዕብራይስጥ ስንኞችም ተከብበዋል (ተካበው ተቀምቅመዋል)። እነዚህ ስንኞች ደጋግመው የሚያወሡት በጌታ መታመን ምን ያህል አስፈላጊ መሆኑን ነው (ቍ14)። ቍ13 በመካከል ላይ ሆኖ፣ ጸሎቱ የቀረበበትን ሁኔታ በግልጽ ይጠቁማል።

31ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ።

31፥1-5፤ ታማኝ መጠጊያ ለሆነው ለጌታ ገና ከመግቢያው ላይ የቀረበ ምልጃ ነው።

31፥1 *በጽድቅህም፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

31፥2 *መጠጊያ ዐለት፤* የ18፥2 ማብ ይመ።

31፥3 *ስለ ስምህ ስትል፤* የአገልጋዩ ሕይወት በአሥጊ ሁኔታ ላይ የሚገኝ በመሆኑ የእግዚአብሔር ክብር በሰው ዘንድ

መንገዱንም ጠቍመኝ::
[4]አንተ *መጠጊያዬ* ነህና፣
በስውር ከተዘረጋብኝ ወጥመድ
አውጣኝ::
[5]*መንፈሴን* በእጅህ አደራ እሰጣለሁ፤
እግዚአብሔር የእውነት ስምላክ ሆይ፤
አንተ ተቤዠኸኝ::
[6]ለከንቱ ጣዖታት ስፍራ የሚሰጡትን
ጠላሁ፤
ነገር ግን *በእግዚአብሔር ታመንሁ::*
[7]በምሕረትህ ደስ እሰኛለሁ፤ ሐሤትም
አደርጋለሁ፤
መከራዬን አይተሃልና፤
የነፍሴንም ጭንቀት ዐውቀሃል::
[8]ለጠላት አሳልፈህ አልሰጠኸኝም፤
ነገር ግን እግሮቼን ሰፊ ቦታ ላይ
አቆምሃቸው::
[9]*እግዚአብሔር ሆይ*፤ በ*መከራ* ውስጥ ነኝና
ማረኝ፤
ዐይኖቼ በሐዘን ደክመዋል፤
ነፍስና *ሥጋዬም* ዝለዋል::
[10]ሕይወቴ በ*መጨነቅ*፣
ዕድሜዬም በ*መቃተት* አለቀ፤
ከ*መከራዬ*[h] የተነሣ ጕልበት ከዳኝ፤
ዐጥንቴም በውስጤ ሟሟ::
[11]ከጠላቶቼ ሁሉ የተነሣ፣
ለጎረቤቶቼ *መዘባበቻ*፣
ለወዳጆቼ *መሳለቂያ* ሆኛለሁ፤
መንገድ ላይ የሚያገኙኝም ይሸሹኛል::
[12]እንደ ሞተ ሰው ተረሳሁ፤
እንደ ተሰበረ የሸክላ ዕቃም ተቈጠርሁ::
[13]የብዙ ሰዎችን ሹክሹክታ እሰማለሁና፤
ዙሪያው ሁሉ ሽብር አለ፤
በእኔ ላይ ባሤሩ ጊዜ፣
ሕይወቴን ለማጥፋት ዶለቱ::
[14]*እግዚአብሔር ሆይ*፤ እኔ ግን በአንተ
እታመናለሁ፤
"አንተ ስምላኬ ነህ" እልሃለሁም::
[15]*ዘመኔ* ያለው በእጅህ ነው፤
ከጠላቶቼ እጅ ታደገኝ፤
ከሚያሳድዱኝም አድነኝ::
[16]*ፊትህን* በአገልጋይህ ላይ አብራ፤
በምሕረትህም አድነኝ::
[17]*እግዚአብሔር ሆይ*፤
ወደ አንተ እጮኻለሁና አልፈር፤
ክፉዎች ግን ይፈሩ፤
ሲኦል[h] ገብተውም ጸጥ ይበሉ::
[18]በጻድቁ ላይ በእብሪት የሚናገሩ፣
ትዕቢትንና ንቀትን የተሞሉ፣
ዋሾ ከንፈሮች ድዳ ይሁኑ::
[19]በሰዎች ልጆች ፊት፣
ለሚፈሩህ ያስቀመጥሃት፣
መጠጊያ ላደረጉህም ያዘጋጀሃት፣
በጎነትህ ምንኛ በዛች!
[20]ከሰዎች ሤራ፣
በማደሪያህ ውስጥ ትሸሽጋቸዋለህ፤
ከአንደበት ጭቅጭቅም፣
በድንኳንህ ውስጥ ትከልላቸዋለህ::

31፥4 1ሳሙ28፥9፤ኢዮ18፥10፤መዝ9፥9
31፥5 ኢሳ45፥19፤ 65፥16፤ሉቃ23፥46፤ ሐሥ7፥59
31፥6 ዘዳ32፥21፤ መዝ4፥5
31፥7 መዝ13፥3፤ 25፥17፤ሉቃ22፥44
31፥8 ዘዳ32፥30፤ 2ሳሙ22፥20
31፥9 መዝ4፥1፤ 6፥7፤63፥1
31፥10 ቍ7፤መዝ 6፥2:6፤22፥15፤25፥18 ፤32፥4፤38፥10፤73፥6
31፥11 ዘዳ30፥7፤ መዝ3፥7፤22፥6፤25፥1 9፤38፥11፤102፥8
31፥12 መዝ28፥1፤ 88፥4
31፥13 ዘኍ37፥18፤ ዘሌ19፥16፤ኢዮ18፥ 11፤መዝ41፥7፤50፥20 ፤56፥6፤71፥10፤83፥31 ኢሳ13፥8፤ኤር6፥25፤ 20፥3:10፤46፥5፤49፥5 ፤ሰቆ2፥22፤ማቴ12፥14
31፥14 መዝ4፥5
31፥15 ኢዮ14፥5
31፥16 ዘኍ6፥25፤ መዝ6፥4
31፥17 1ሳሙ2፥9፤ መዝ22፥5፤94፥17፤11 5፥17
31፥18 1ሳሙ2፥3፤ መዝ120፥2፤ምሳ10፥1 8፤26፥24፤ይሁ1፥15
31፥19 መዝ2፥12፤ 23፥5፤27፥13፤ሮሜ 11፥22
31፥20 ዘፍ37፥18፤ መዝ17፥8፤55፥8

[h]10 ወይም *ከበደሌ*   [h]17 ወይም *መቃብር*

እየደበዘዘ ነው (የ23፥2 ማብ ይመ):: *ሰም፤* የ5፥11 ማብ ይመ:: *መንገዱን ጠቍመኝ፤* መልካም የበግ እረኛ በጎቹን እንደሚንከባከበው ዐይነት ማለት ነው (23፥2-3 እና ማብ ይመ)::

31፥4 *ከተዘረጋብኝ ወጥመድ አውጣኝ፤* ይህን ያደረጉበት ጠላቶቹ ናቸው (ቍ11 ይመ)::

31፥5 *መንፈሴን በእጅህ ዐደራ እሰጣለሁ፤* በእግዚአብሔር ላይ በጽኑ መታመንን የሚገልጽ የመጨረሻ ትልቅ አባባል ነው፤ በሉቃ23፥46 ላይ ኢየሱስ ይህንን ቃል ጠቅሶታል:: *እሰጣለሁ፤* በቀጥታ ሲተረጐም "እኖራለሁ" ማለት ሲሆን (ይኸውም በኤር36፥20 ላይ "አኑረውት" ነበር እንደ ተባለው ዐይነት ነው)፣ በዚህ ቦታ ይህ አባባል የሚያመለክተው ሁለንተናን በእግዚአብሔር እጅ ላይ ማኖርንና ለእርሱም አደራን መስጠትን ነው (ዘሌ6፥4፤ 1ነገ14፥27 ይመ):: *መንፈሴን፤* ነፍሱን ማለት ነው:: *ተቤዠኸኝ፤* የ25፥22 ማብ ይመ:: *የእውነት አምላክ፤* ታማኝ (ይከዳል ተብሎ የማይጠረጠር) አምላክ ማለት ነው (የ30፥9 ማብ ይመ)::

31፥6-8፤ ዳዊት የጠላቶቹ ዛቻ ባስጨነቀው ጊዜ እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም ያደረገለትን ምሕረት በማስታወስ አሁንም በእግዚአብሔር የሚታመን መሆኑን በሐሤት ይናገራል::

31፥6 *ጠላሁ፤* ከሌሎች ጋር መተባበርን አልፈለገም::

31፥7 *በምሕረትህ፤* ቍ16፥21፤ እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ:: *የነፍሴንም፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

31፥8 *ሰፊ ቦታ፤* የ18፥19 ማብ ይመ::

31፥9-13፤ ምን ያህል እንደ ተጨነቀ የሚያሳይ ክፍል ነው፤ ከመከራው ብዛት የተነሣም በአካልና በመንፈስ ክፉኛ ላሽቆአል (ቍ9-10፤ እንዲሁም 22፥14-15 ይመ)፤ ወዳጆቹ ሁሉ ተሰባብሮ እንደደቀቀ የሸክላ ዕቃ ጥለውታል (ቍ11-12 ይመ)፤ ይህም ሁሉ የሆነው በእርሱ ላይ የተጠነሰሰው ሤራ ጠንካራ በመሆኑ ነው (ቍ13)::

31፥9 *ዐይኖቼ በሐዘን ደከመዋል፤* የ13፥3 ማብ ይመ:: *ነፍስ፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

31፥10 *ዐጥንቴም፤* የ6፥2 ማብ ይመ::

31፥11-12፤ እግዚአብሔር ፊቱን ያዞረ በሚመስልበት ጊዜ በወዳጆች መረሳትና መጣል ያለና የተለመደ ነው (38፥11፤ 41፥9፤ 69፥8፤ 88፥8:18፤ ኢዮ19፥13-19፤ ኤር12፥6፤ 15፥17 ይመ)::

31፥13 *ስድብ፤* የ5፥9 ማብ ይመ:: *ዙሪያውን ሁሉ ሽብር፤* የኤር6፥25 እና 20፥3 ማብ ይመ::

31፥14-18፤ በጌታ ላይ ያለው እምነት የሚናወጥ አይደለም፤ ብርቱና ኀያል የሆነ ጠላቶቹን መቋቋም የቻለው እግዚአብሔር ታማኝና ቅን ፈራጅ በመሆኑ ነው::

31፥14፤ ከቍ22 ጋር ያነጻጽሩ::

31፥15 *ዘመኔ ያለው በእጅህ ነው፤* በሕይወቴ ዘመን የሚገጥሙኝ ነገሮችና ሁኔታዎች ሁሉ "በአምላኬ" (ቍ14) እጅ ናቸው ማለት ነው፤ እንደ መዝሙረኛው አባባል ከአምላኩ ፈቃድ ውጪ የሚደርስበት ምንም ነገር የለም::

31፥16 *ፊትህን ... አብራ፤* የ13፥1 ማብ ይመ::

31፥17-18 *ክፉዎች ... ጸጥ ይበሉ፤* የ5፥10 ማብ ይመ::

31፥18 *ዋሾ ከንፈሮች፤* የ5፥9 ማብ ይመ:: *በጻድቁ፤* የ1፥5 ማብ ይመ::

31፥19-20፤ እግዚአብሔር ያዘጋጀውን በረከት እንደሚያገኝ ምንም ጥርጥር የለውም (የ3፥8 ማብ ይመ)::

31፥19 *በሰዎች ልጆች ፊት፤* ከጠላቶቻቸው ክስ በተቃራኒው (86፥17 ይመ)፣ እግዚአብሔር በባሪያዎቹ አካሄድ የተደሰተና ጠበቃም ሆኖ የቆመላቸው መሆኑን ያሳያል:: *ለሚፈሩህ፤* የ15፥4 ማብ ይመ:: *ያስቀመጥሃት፤* ዳዊት፣ እግዚአብሔር ለታማኝ ባሪያዎቹ ያከማቸውን የኪዳኑን በረከት ለመካፈል ሕይወቱን በእግዚአብሔር እጅ ላይ አኖረ ("ቸርነትህ" ዘፀ18፥9፤ ዘኍ10፥29:32፤ ዘዳ26፥11፤ ኢሱ21፥45፤ 23፥14-15፤ 2ዜና6፥41፤ ነህ9፥25:35፤ ኢሳ63፥7፤ ኤር33፥9፤ እንዲሁም ኤር31፥12:14 "በረከት" የሚለውን ይመ)::

31፥20 *በማደሪያህ፤* የ27፥5 ማብ ይመ:: *ከአንደበት ጭቅጭቅም፤* በቍ13 ላይ "ስድብ" እንዲሁም በቍ18 ላይ ደግሞ "የሚዋሹ ከንፈሮቻቸው" የሚለውን ይመ::

[21]በተከበበች ከተማ ውስጥ፣
የሚያስደንቅ ምሕረቱን ያሳየኝ፣
እግዚአብሔር ይባረክ።
[22]እኔ በደንገጥሁ ጊዜ፣
"ከዐይንህ ፊት ተወግጃለሁ" አልሁ፤
አንተ ግን ወደ አንተ ስጮኽ፣
የልመናዬን ቃል ሰማህ።
[23]እናንተ ቅዱሳኑ ሁሉ፣ እግዚአብሔርን
ውደዱት!
እግዚአብሔር ታማኞችን ይጠብቃል፤
ትዕቢተኞችን ግን ፈጽሞ ይበቀላቸዋል።
[24]እግዚአብሔርን ተስፋ የምታደርጉ ሁሉ፤
በርቱ፤ ልባችሁም ይጽና።

መዝሙር 32

ግልጥ ኑዛዜ

የዳዊት ትምህርት

[1]መተላለፉ ይቅር የተባለለት፣
ኀጢአቱም የተሸፈነለት፣
እንዴት ቡሩክ ነው!
[2]እግዚአብሔር ኀጢአቱን የማይቈጥርበት፣
በመንፈሱም ሽንገላ የሌለበት ሰው፣
እርሱ ቡሩክ ነው።
[3]ቀኑን ሙሉ ከመቃተቴ የተነሣ፣
ዝም ባልሁ ጊዜ፣
አጥንቶቼ ተበላሹ፤
[4]በቀንና በሌሊት፣
እጅህ ከብዶብኛልና፤
ኀይሌም የበጋ ትኵሳት እንደሚያሰው ነገር፣
ከውስጤ ተሟጠጠ። ሴላ
[5]ኀጢአቴን ለአንተ አስታወቅሁ፤
በደሌንም አልሸሸግሁም፤
ደግሞም "መተላለፌን
ለእግዚአብሔር እናዘዛለሁ" አልሁ፤
አንተም የኀጢአቴን በደል፣
ይቅር አልህ። ሴላ
[6]ስለዚህ ጻድቅ ሁሉ፣
በጭንቅ ጊዜ ወደ አንተ ይጸልይ፤
ኀይለኛ ጐርፍ አካባቢውን ቢያጥለቀልቅም፣
እርሱ አጠገብ አይደርስም።

31፥21 1ሳሙ23፥7 1መዝ17፥7፤28፥6
31፥22 ኢዮ6፥9፤ 17፥11መዝ6፥9፤37፥9 ፤66፥19፤88፥5፤116፥ 1፡11፤145፥19፤ኢሳ 38፥12
31፥23 ዘዳ32፥41፤ መዝ4፥3፤18፥25፤94፥ 2፤ራእ2፥10
31፥24 መዝ27፥14
32፥1 መዝ85፥2 ፤103፥3
32፥2 ዮሐ1፥47 ፤ሮሜ4፥7-8፤ራእ 14፥5
32፥3 ኢዮ3፥24፤ 31፥34፤መዝ6፥6፤ 31፥10
32፥4 1ሳሙ5፥6፤ ኢዮ9፥34፤መዝ22፥15 ፤38፥2፤39፥10
32፥5 ዘሌ26፥40፤ ኢዮ31፥33፤መዝ103 ፥12፤ምሳ28፥13፤1 ዮሐ1፥9
32፥6 ዘፀ15፥10፤ መዝ69፥1፡13፤ኢሳ 43፥2፤55፥6

31፥21-22፤ የእግዚአብሔርን ትድግና ተስፋ በማድረግ የቀረበ ምስጋና ነው (የ12፥5-6 ማብ ይመ)።

31፥21 *በተከበበች ከተማ፤* የደረሰበትን አስጨናቂ ገጠመኝ የሚያሳይ ተምሳሌት ወይም ዘይቤአዊ አገላለጽ ነው።

31፥22 *ከ ... ፊት ተወግጃለሁ፤* የ13፥1 ማብ ይመ።

31፥23-24፤ ምስጋና ቅዱሳንን ያጠነክራል፣ ያበረታታልም (62፥8 ይመ)።

31፥23 *ቅዱሳኑ፤* የ4፥3 ማብ ይመ። *ታማኞችን፤* በቅንነት ወይም በበጎ ምግባር ጸንተው የሚኖሩትን ማለት ነው። *ትዕቢተኞችን፤* በትሕትናና ራሳቸውንም ዝቅ ዝቅ በማድረግ በእግዚአብሔር ላይ ለመታመን አሻፈረኝ ያሉትን ማለት ነው፤ ንቀትና ትዕቢት የተሞላውን ልባቸውን የሕይወታቸው መመሪያ ለማድረግ የተነሡ (ለምሳሌም ቍ18፤ 10፥2-11፤ 73፥6፤ 94፥2-7፤ ዘዳ8፥14፤ ኢሳ2፥17፤ ሕዝ28፥25፤ ሆሴ13፥6 ይመ)፤ ወይም በባዕዳን አማልክት ላይ ለመታመን የሞከሩ ናቸው (ኤር13፥9-10 ይመ)፤ ከዚህም የተነሣ "ትዕቢተኞች" ሁልጊዜ "ከክፉዎች" ጋር አንድ ተደርገው ተቈጥረዋል።

መዝሙር 32፤ ኀጢአታቸውን ከልብ የተናዘዙና የእግዚአብሔርንም ሕግና ሥርዐት ከልብ የተቀበሉ ሰዎች ለእግዚአብሔር የኀጢአት ይቅርታ ስጦታ ያቀረቡት ምስክርነት ነው። ይህ መዝሙር እግዚአብሔርን ለማምለክ ወደ ቤተ መቅደስ በመጡ ሰዎች ፊት እግዚአብሔርና ዳዊት በቃል የተመላለሱትን የሚያስታውስ የቅዳሴ ሥርዐት ይመስላል። በቍ1-2 እንዲሁም በቍ 11 ላይ ዳዊት ለጉባኤው ይናገራል፤ በቍ3-7 ላይ ደግሞ ወደ እግዚአብሔር (ጉባኤው ሁሉ እየሰማው) ይጸልያል፤ በቍ8-10 ላይ ከጌታ ካህናት አንዱ ሲናገረው ይታያል (የቍ8-10 ማብ ይመ)። ከጥንት ጊዜ ጀምሮ ክርስቲያኖች ይህንን መዝሙር የሚመድቡት በችግርና በመከራ ጊዜ ከሚቀርቡ የልመና መዝሙሮች ተርታ ነው (የመዝ6 መግቢያን ይመ)።

32ርእስ *የዳዊት ትምህርት፤* በመዝ42፤ 44-45፤ 52-55፤ 74፤ 78፤ 88-89፤ 142 ርእሶችም ላይ የሚገኝ ቃል ነው። የዕብራይስጡ ቃል እንደሚያመለክተው እነዚህ መዝሙሮች በመልካም አኗኗር መዝለቅ አስፈላጊ መሆኑን የሚያሳስቡ ሳይሆን አይቀርም (በ14፥2 እና በ53፥2 ላይ "የሚያስተውል" ወይም "የሚያስተውሉ" እንዲሁም በ41፥1 ላይ "የሚያስብ" የሚለውን ይመ)።

32፥1-2፤ የእግዚአብሔርን ይቅርታ ወይም ምሕረት ያገኙ ሰዎች ከደስታቸው ብዛት የተነሣ ያሰሙት ቃል ነው። *ቡርክ ነው.... ቡሩክ ነው፤* የ1፥1 ማብ ይመ፤ ድግግሞሹ አጽንኦት ለመስጠት ነው። *ይቅር የተባለለት ... የተሸፈነለት ... ኀጢአቱ የማይቈጠርበት፤* ተመሳሳይ ትርጕም ባላቸው ልዩ ልዩ ቃላት ሐሳብን መግለጽ ለነገሩ አጽንኦት ከመስጠቱም በላይ ሊባል የተፈለገውን ነገር ፈካ አድርጎ ያሳያል። ጳውሎስ ይህን ንባብ በእንዴት ያለ መንገድ እንደ ተጠቀመበት ለማየት ሮሜ4፥6-8 ይመ።

32፥2 *በመንፈሱም ሽንገላ የሌለበት፤* ለእግዚአብሔር ታማኝ የሆኑ ብቻ ናቸው ከእግዚአብሔር ይቅርታን ማግኘት የሚችሉት።

32፥3-4 *ዝም ባልሁ ጊዜ ዐጥንቶቼ ተበላሹ፤* እነዚህ ጥቅሶች የተደበቀ ኀጢአት የሚያደርሰውን ሥቃይና የሚያስከትለውንም ቅጣት ያመለክታሉ፤ ዳዊት ኀጢአቱን ለመደበቅና ለእግዚአብሔርም ለማሳየት ባልፈለገ ጊዜ፣ ለሕይወት እጅግ አስፈላጊ የሆኑትን ነገሮች ማለትም ጤናን፣ የሕሊናንም ሰላም፣ ደስታንና በእግዚአብሔርም ፊት ያለውን ሞገስ ሁሉ አጣ። በዚህ ፈንታ ግን የእግዚአብሔር ቅጣት የሕሊና ወቀሳና የመንፈስ ጭንቀት አመጣበት።

32፥4 *ኀይሌ ... ተሟጠጠ፤* በእግዚአብሔር ከባድ እጅ ሥር ስለወደቀ፣ የበጋ ሐሩር እንዳደረቀው ተክል ሆነ።

32፥5 *ኀጢአቴን ... አስታወቅሁ፤* ኀጢአትን እውነተኛና ቅን በሆነ ልብ መናዘዝ ሁልጊዜ የእግዚአብሔርን ምሕረት ያስገኛል፤ እግዚአብሔርም በእንዲህ ዐይነት ልብ የሚቀርቡ ሰዎችን ኀጢአት ያስወግዳል፤ የእርሱም ማደሪያ ያደርጋቸዋል።

32፥6-7፤ ሕይወት ዋስትና ያላት ከእግዚአብሔር የተነሣ ብቻ እንደ ሆነ የሚያሳስብ ነው።

32፥6፤ ለእግዚአብሔር የቀረበ የኀጢአት ኑዛዜ ቢሆንም በኅብረት ለማምለክ የሚመጡ ሰዎችም እንዲሰሙት የታሰበ ነው። "እግዚአብሔርን በሚገኝበት ጊዜ ፈልጉት፤ ቀርቦም ሳለ ጥሩት" (ኢሳ55፥6) እንደ ተባለ ልብን ወደ እግዚአብሔር መመለስ አስፈላጊ መሆኑን ያሳስባል፤ በሌላ በኩል ደግሞ የእግዚአብሔር እጅ እንዳይከብድባቸው እንደ ዳዊት እግዚአብሔርን እንዳያስቈጡ ይመክራቸዋል። ኀጢአትን ይቅር ላለና ምሕረትንም ላደረገ አምላክ ሕይወትን ሁሉ መስጠት ተገቢ ነው (130፥4 ይመ)። *ጻድቅ፤* የ4፥3 ማብ ይመ። *ኀይለኛ ጐርፍ፤* አስፈሪ ኀይልን ወይም ሁኔታን የሚያሳይ ጠንካራ የአገላለጽ ዘይቤ ነው። ይህ እና ሌሎችም ተዛማጅ የአገላለጽ ዘይቤዎች ከጥንት ቅርብ ምሥራቅ የሥነ ፍጥረት አፈ-ታሪክ ላይ የተቀዱ ናቸው። በእነዚህ ጥንታዊ ታሪኮች ወይም አፈ-ታሪኮች ውስጥ እንደሚታየው ማዕበል ውሃ (ፈረሰኛና ጉግሰኛ ባሕር) አማልክት ዓለምን ከመፍጠራቸው እና/ወይም ምድርንም እንደ መለኮታዊ ንጉሥ ከመግዛታቸው በፊት መረታትና በቍጥጥርም ሥር መዋል አለበት (ማዕበለ ውሃ አብዛኛውን ጊዜ የሚታወቀው በአስፈሪነቱና በአጥፊነቱ በመሆኑ ብዙ ራሶች ባሉት የባሕር ውስጥ ዘንዶ ወይም አውሬ ይመስላል፤ መዝ 74፥13-14 እና ማብ ይመ)። በአፈ-ታሪኩ ውስጥ እንደ ተገለጸው ይህ የአሁኑ ዓለም በሚፈጠርበት ጊዜ ማዕበለ ውሃው የተረታ ቢሆንም አሁንም ግን አሁን ካለው የምድር ሥርዐትና ህልውና አሥጊ መሆኑ አልቀረም። በዚህም ምክንያት ማዕበለ ውሃ የሰዎችን ሕይወት አስጊ ሁኔታ ላይ ከሚጥሉ ማናቸው ክፉ ነገሮች ጋር ተዛምዶ ቀርቦአል። ከዚህም በተጨማሪ ማዕበለ ውሃ አንዳንድ ጊዜ ምድርን ሁሉ ለመሸፈን ቈርጦ የተነሣ ከሚመስለው ሞገደኛ ባሕር ጋር ተዛምዶ ታይቶአል። በከነዓናውያን አፈ-ታሪክ ውስጥ ባሕርና ሞት የበዓል (የምድር

⁷አንተ መሸሸጊያዬ ነህ፤
ከመከራ ትጠብቀኛለህ፤
በድል ዝማሬም ትከብበኛለህ። ሴላ
⁸አስተምርሃለሁ፤ በምትሄድበትም
መንገድ እመራሃለሁ፤
እመክርሃለሁ፤ በዐይኔም እከታተልሃለሁ።
⁹በልባብና በልጓም ካልተገሩ በቀር፣
ወደ አንተ እንደማይቀርቡት፣
ማስተዋል እንደሌላቸው፣
እንደ ፈረስና እንደ በቅሎ አትሁኑ።
¹⁰የክፉዎች ዋይታ ብዙ ነው፤
በእግዚአብሔር የሚታመን ግን፣
ምሕረት ይከብበዋል።
¹¹ጻድቃን ሆይ፤ *በእግዚአብሔር* ደስ
ይበላችሁ፤ ሐሤትም አድርጉ፤
ቅን ልብ ያላችሁም ሁሉ፣ እልል በሉ።

መዝሙር 33

ውዳሴ ለቸር አምላክ

¹ጻድቃን ሆይ፤ *በእግዚአብሔር* ደስ
ይበላችሁ፤
ቅኖች ሊወድሱት ይገባቸዋል።
²*እግዚአብሔርን* በመሰንቆ አመስግኑት፤
ዐሥር አውታር ባለው በገና
ዘምሩለት።
³አዲስ መዝሙር ዘምሩለት፤
በገናውን ባማረ ቅኝት ደርድሩ፤
እልልም በሉ።
⁴*የእግዚአብሔር* ቃል እውነት ነውና፤
የሚሠራውም ሁሉ የታመነ ነው።
⁵እርሱ ጽድቅንና ፍትሕን ይወዳል፤
ምድርም በምሕረቱ የተሞላች ናት።
⁶*በእግዚአብሔር* ቃል ሰማያት ተሠሩ፤
በአፉም እስትንፋስ የከዋክብት
ሰራዊት።
⁷የባሕርን ውሃ በአንድ ዕቃ ይሰበስባል፤[m]
ቀላዩንም በአንድ ስፍራ ያከማቻል።
⁸ምድር ሁሉ *እግዚአብሔርን* ትፍራው፤
በዓለም የሚኖር ሕዝብ ሁሉ በፊቱ
ይንቀጥቀጥ።
⁹እርሱ ተናግሮአልና፣ ሆኑ፤
አዞአልና፣ ጸኑም።

32፥7 መሳ5፥1፤ 9፥35፤መዝ9፥9
32፥8 መዝ25፥8፤ 33፥18፤34፥11
32፥9 ኢዮ30፥11፤ 39፥10፤ያዕ3፥3
32፥10 መዝ4፥5፤ ምሳ16፥20፤ሮሜ2፥9
32፥11 መዝ64፥10
33፥1 መዝ5፥11፤ 11፥7፤101፥1፤147፥1
33፥2 ዘፍ4፥21፤ መዝ92፥3፤144፥9፤1 ቆሮ14፥7፤ራእ5፥8
33፥3 ኢዮ3፥7፤መዝ 35፥27፤40፥3፤47፥1፤ ኢሳ42፥10፤ራእ5፥9
33፥4 መዝ18፥25፤ 19፥8፤25፥10፤119፥1 42፤ራእ19፥9፤22፥6
33፥5 መዝ6፥4፤ 11፥7
33፥6 ዘፍ1፥3፡16 ፤ዘፀ8፥19፤2ዜና2፥12 ፤ዕብ11፥3
33፥7 ዘፍ1፥10፤እሱ 3፥16
33፥8 ዘዳ6፥13፤4፥23 ፤መዝ2፥11፤49፥1 ፤ኢሳ18፥3፤ሚክ1፥2
33፥9 መዝ148፥5

[m]7 ወይም *የባሕርን ውሃ ይለበስባል*

"ጊታ" ተብሎ የሚታወቀው አምላክ) ዐቢይ ጠላቶች ተደርገው የሚታዩ በመሆናቸው የብሉይ ኪዳን ጸሓፊዎች አስፈሪ ሁኔታዎችን ለመግለጽ ሲሉ አንዳንድ ምስላዊ አገላለጾችን ተውሰዋል። (18፥4-5፡16፤ 42፥7፤ 65፥7፤ 74፥12-14፤ 77፥16፡19፤ 89፥9-10፤ 93፥3-4፤ 124፥4-5፤ 144፥7-8፤ ኢዮ7፥12፤ 26፥12፤ 38፥8-11፤ ኢሳ5፥30፤ 8፥7-8፤ 17፥12-14፤ 51፥9-10፤ ኤር5፥22፤ 47፥2፤ 51፥55፤ ዕን3፥8-10፤ እንዲሁም የማሕ8፥7 ማብ ይመ)። ከሞት ዓለም ጋር የተዛመደ ምስላዊ አገላለጽ ለማስተዋል የ30፥1፤ የ49፥14 ማብ ይመ።

32፥7 *በድል ዝማሬም ትከበኛለህ፤* የምስጋና መሥዋዕቴን ወደ አንተ ሳቀርብ ሳለሁ ከአንተ ርዳታ የተነሣ የአንተን የማዳን ሥራ በሚያከብሩ ሰዎች እከበባለሁ (የ7፥17 እና የ9፥1 ማብ እንዲሁም 35፥27፤ 51፥8 ይመ)።

32፥8 *እከታተልሃለሁ፤* እግዚአብሔር ኀጢአት ይቅር የተባለለትንና ከእርሱም ለመማር ዝግጁ የሆነውን ሰው እንደሚያስተምረውና እንደሚመራው ቃል ገብቶአል፤ እግዚአብሔርን መሸሸጊያ የሚያደርጉ (ቍ7)፣ በእርሱ የሚታመኑ (ቍ10)፣ በእርሱ ሐሤት የሚያደርጉና (ቍ11) በቅንም ልቦና በፊቱ የሚመላለሱትን (ቍ11) ሰዎች ኀጢአት ይቅር እንደሚል ተስፋ ሰጥቶአል።

32፥9፤ የእግዚአብሔር አገልጋይ ከእንስሳት ይልቅ ብልህ መሆን አለበት፤ ፈረሶችና በቅሎዎች ጌቶቻቸውን ከሚያውቁት ይልቅ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ማወቅ አለበት።

32፥10 *ምሕረት፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

32፥11፤ ለተሰበሰቡት ምእመናን የተነገረ የመጨረሻ ቃል ነው፤ ቃሉ ለእግዚአብሔር የሚቀርበው ምስጋና እጥፍ ድርብ እንዲሆን ያሳስባል (የ1፥5 ማብ ይመ)። *ቅን ልብ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

መዝሙር 33፤ የእስራኤልን ልዑል አምላክ ለማመስገን የቀረበ ውዳሴ ነው። በመዝሙሩ ውስጥ፣ ለእግዚአብሔር ምስጋና ማቅረብ አስፈላጊ መሆኑን የሚያሳስበው ክፍልና (ቍ1-3) ከምን የተነሣም ምስጋና ማቅረብ አስፈላጊ መሆኑን የሚያስረዳው ክፍል (ቍ4-19) በምስጋና ቋንቋ ውስጥ የሚመደቡ ናቸው (የ9፥1 ማብ ይመ)። በዚህ መዝሙር ውስጥ የመዘምራት የሌዋውያን ድምፅ ሳይሰማ አይቀርም (1ዜና16፥7-36፤ 25፥1 ይመ)። ምናልባት በቍ1-3 ላይ ያለውን የተናገረው የመዘምራኑ መሪ ሳይሆንና በቍ 4-19 ላይ ያለውን መዘምራኑ፣ በቍ20-22 ላይ ያለውን ደግሞ ሕዝቡ ሳይናገሩት አይቀርም። ይህ መዝሙር በምን ወቅት እንደ ተዘመረ አይታወቅም፤ ይሁን እንጂ "አዲስ መዝሙር" የሚለው ሐሳብ (የቍ3 ማብ ይመ)፣ ይሁዳ በኢዮሳፍጥ (2ዜና20) ወይም በሕዝቅያስ ዘመን (2ነገ19) ቍ10-11፡16-17 ያገኘችውን ድልና ሰላም የሚያመለክት ነው። ከመዝሙር 1እና 2 እንዲሁም 10 ጋር (የመዝ 9 መግቢያን ግን ይመ) ይህ መዝሙር በመጀመሪያው መጽሐፍ ውስጥ ንዑስ ርእስ ከሌላቸው አራት መዝሙሮች ውስጥ አንዱ ነው። ምንም እንኳን ባወቃቀሩ እንደተከታዩ መዝሙር (መዝ34) በፊደል ገበታ መልክ የተቀናጀ ባይሆንም የመዝሙሩ ርዝመት ግን (22ቍጥሮች አሉት) በዕብራይስጡ ቋንቋ የፊደል ገበታ ልክ የተወሰነ ነው (የዕብራይስጥ ቋንቋ 22 ፊደላት አሉት)፤ መዝ38፤ 103፤ ሰቆ 5 ይመ። የመዝሙሩ ፍሬ ሐሳብ በመግቢያው ላይ ባሉ ሦስት ቍጥሮች (የምስጋና ጥሪ) እና በመደምደሚያው ላይ ባሉ ሦስት ቍጥሮች (ለቀረበው የምስጋና ጥሪ የተሰጠ መልስ) የተቀነበበ ነው።

33፥1-31 ምስጋና ይቀርብ ዘንድ የቀረበ ጥሪ ነው፤ ከኤፌ 5፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

33፥1 *ጻድቃን፤* የምእመናን ጉባኤ ማለት ነው (የ1፥5 ማብ ይመ)።

33፥3 *አዲስ መዝሙር፤* የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ የሚያወድስ መዝሙር ነው፤ ይህም በ40፥3፤ 96፥1፤ 98፥1፤ 144፥9፤ 149፥1 ላይ እንዳለው ዐይነት ነው፤ ኢሳ42፥10፤ ራእ 5፥9፤ 14፥3፤ እንዲሁም የ7፥17 ማብ ይመ።

33፥4-19፤ በሁለት አንጓዎች የቀረበ ምስጋና ሲሆን፣ እያንዳንዱ አንጓ ስምንት ስንኞች አሉት።

33፥4-11፤ የዚህ ዓለም መገኛ እግዚአብሔር በመሆኑ እርሱ በፈጠረው ዓለም ላይ ሥርዐቱንና ሕጉን የማጽናት መብት አለው (ዘፍ1 ይመ)፤ በመሆኑም ሕዝቡን ለማዳን ያለውን ዓላማ የሚያደናቅፍ አንድም ኀይል የለም (ስለዚህ የተመረጠው ሕዝቡ የተባረከ ሕዝብ ነው፤ ቍ12-19 ይመ)።

33፥4 *ቃል፤* ሁሉን ነገር የሚገዛበትንና የሚያስተዳድርበትን (107፥20፤ 147፥15፡18) ክቡር ቃሉን የሚያሳይ ነው (107፥20፤ 147፥15፡18 ይመ)። *እውነት፤* ከመስመር የወጣና ቅጥ ያጣ ያልሆነ እንዲሁም የሚያስትና የሚያጠፋ ያልሆነ ማለት ነው፤ እግዚአብሔር በሚያስተዳድረው ዓለም ውስጥ መልካምና ሥርዐት ያለውን ነገር እንጂ ጤና ያጣን ነገር አናይም፤ የእርሱም አስተዳደር ፍጹም የታመነ ነው።

33፥5 *ይወዳል፤* በጎ የሆነውን ነገር ማድረግ ደስ ያሰኛል ማለት ነው። *ጽድቅንና ፍትሕን፤* የ4፥1 ማብ ይመ። *በምሕረቱ፤* በዚህ ቦታ አባባሉ ለፍጥረቱ ሁሉ የሚያደርገው ቸርነት የሚያመለክት ነው (36፥5-9፤ 104፥27-28፤ እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ)።

33፥6 *ቃል፤* ዓለምንና በውስጧም ያሉትን ፍጥረቶች ሁሉ ወደ ህልውና ያመጣበትን ቃሉን ማለት ነው (ቍ9፤ 104፥7፤ 119፥89፤ ዘፍ1፤ ኢዮ38፥8-11፤ ዕብ11፥3 ይመ)።

33፥7 *በአንድ ዕቃ ... በአንድ ስፍራ፤* እህሉንና የወይራ ዘይቱን እንደሚያከማች የቤት መጋዚ (የቤት ጎተራ) ማለት ነው (104፥9፤ ዘፍ1፥9-10፤ ኢዮ38፥8-11፤ ምሳ8፥29፤ ኤር5፥22 ይመ)።

33፥8 *ምድር ሁሉ ... ሕዝቦች ሁሉ፤* እስራኤል ብቻ

[10]እግዚአብሔር የሕዝቦችን ምክክር
ከንቱ ያደርጋል፤
የሕዝብንም ዕቅድ ያጨናግፋል።
[11]የእግዚአብሔር ሐሳብ ግን ለዘላለም
ይጸናል፤
የልቡም ሐሳብ ለትውልድ ሁሉ ነው።
[12]እግዚአብሔር አምላኩ የሆነው ሕዝብ፣
ለርስቱ የመረጠውም ወገን የተባረከ
ነው።
[13]እግዚአብሔር ከሰማይ ይመለከታል፤
የሰውንም ልጆች ሁሉ ያያል፤
[14]ከማደሪያው ቦታ ሆኖ፣
በምድር ወደሚኖሩት ሁሉ
ይመለከታል፤
[15]እርሱ የሁሉን ልብ የሠራ፣
የሚያደርጉትን ሁሉ የሚያስተውል
ነው።
[16]ንጉሥ በሰራዊቱ ታላቅነት አይድንም፤
ጀግናም በኀይሉ ብርታት አያመልጥም።
[17]በፈረስ ድል አደርጋለሁ ማለት ከንቱ
ተስፋ ነው፤
በብርቱ ጕልበቱም ማንም አያድንም።
[18]እነሆ፤ የእግዚአብሔር ዐይኖች በሚፈሩት
ላይ ናቸው፤
ምሕረቱንም በሚጠባበቁት ላይ
አትኵረዋል።
[19]በዚህም ነፍሳቸውን ከሞት ያድናል፤
በራብ ዘመንም በሕይወት ያኖራቸዋል።
[20]ነፍሳችን እግዚአብሔርን ተስፋ
ታደርጋለች፤
እርሱ ረዳታችንና መጠጊያችን ነው።
[21]ልባችን በእርሱ ደስ ይለዋል፤
በቅዱስ ስሙ ታምነናልና።
[22]እግዚአብሔር ሆይ፤ ተስፋ ባደረግንህ፣
በእኛ ላይ ምሕረትህ ትሁን።

መዝሙር 34[a]

የእግዚአብሔር ፍትሕ ውዳሴ

እንደ እብድ ሆኖ አቤሜሌክ ፊት በመቅረቡ ተባርሮ በወጣ ጊዜ የዘመረው፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔርን ሁልጊዜ እባርከዋለሁ፤
ምስጋናውም ዘወትር ከአፌ አይለይም።
[2]ነፍሴ በእግዚአብሔር ተመካች፤
ትሑታንም ይህን ሰምተው ሐሤት
ያደርጋሉ።
[3]ኑና ከእኔ ጋር እግዚአብሔርን አክብሩት፤
ስሙንም በአንድነት ከፍ ከፍ
እናድርግ።
[4]እግዚአብሔርን ፈለግሁት፤ እርሱም
መለሰልኝ፤
ከፍርሀቴም ሁሉ አዳነኝ።
[5]ወደ እርሱ የሚመለከቱ ያበራሉ፤
ፊታቸውም ከቶ አያፍርም።
[6]ይህ ችግረኛ ጮኸ፤ እግዚአብሔርም
ሰማው፤
ከመከራውም ሁሉ አዳነው።
[7]እግዚአብሔርን በሚፈሩት ዙሪያ
የእግዚአብሔር መልአክ ይሰፍራል፤
ያድናቸዋልም።

33፥10 ኢዮ5፥12፤ መዝ2፥1፤ኢሳ44፥25
33፥11 ዘኍ23፥19፤ ኢር51፥12፡29
33፥12 ዘዳ8፥22፤ 34፥9፤ዘጸ7፥6፤መዝ4፥3፤65፥4፤84፥4፤144፥15
33፥13 ኢዮ28፥24 ፤መዝ11፥4፤14፥2፤53፥2፤102፥19፤ዕብ4፥13
33፥14 ዘሌ15፥31፤ 1ነገ8፥39
33፥15 ኢዮ10፥4፡8 ፤መዝ119፥73፤ኢር32፥19
33፥16 1ሳሙ14፥6
33፥17 መዝ20፥7
33፥18 ዘዐ3፥16፤ መዝ6፥4፤11፥4፤1ጴጥ3፥12
33፥19 ኢዮ5፥20፤ መዝ56፥13፤ሐሥ12፥11
33፥20 መዝ27፥14
33፥21 1ሳሙ2፥1፤ መዝ30፥4፤99፥3፤ ኢል2፥23
33፥22 መዝ6፥4
34 ርዕስ 1ሳሙ21፥13
34፥1 መዝ71፥6፤ ኤፌ5፥20፤1ተሰ5፥18
34፥2 መዝ44፥8፤69፥32፤107፥42፤119፥74፤ኤር9፥24፤1ቆሮ1፥31
34፥3 ዘዐ15፥2፤መዝ63፥3፤86፥12፤ዳን4፥37፤ዮሐ17፥1፤ሮሜ15፥6
34፥4 ቍ17፤ዘዐ32፥11፤መዝ18፥43፤22፥4፤56፥13፤77፥2፤86፥13
34፥5 ዘዐ34፥29፤ መዝ25፥3፤44፥15፤69፥7፤83፥16
34፥6 መዝ25፥17 34፥7 ዘፍ32፥1፤መዝ22፥4፤37፥40፤41፥1፤97፥10፤ኢሳ31፥5፤ዳን3፥28፤ማቴ18፥10፤ሐሥ12፥11

[a]34 እያንዳንዱ የዚህ መዝሙር ጥቅስ ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆህያት የሚጀመር ሲሆን ጅማሬው ወይም ጅማሬውና መጨረሻው ትርጕም የሚሰጥ ግጥም ነው።

ሳትሆን የምድር ሕዝቦችም ሁሉ የእግዚአብሔርን መልካምነትና ሉዓላዊነት ያውቃሉ፤ በተጨባጭ አይተዋልና (የ9፥1 ማብ ይመ)፤ ነገር ግን ተቃራኒ ሐሳቦቻቸውን ሁሉ ከንቱ ያደርግባቸዋል (ቍ10-11 ይመ)። *እግዚአብሔርን ትፍራው፤* ቍ18፤ እንዲሁም የ15፥4 ማብ ይመ)።

33፥11 *የልቡም፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

33፥12-19፤ እስራኤል በሰላም መኖር የምትችለውና ለህልውናዋም ዋስትናን ማግኘት የምትችለው በእግዚአብሔር አመራር ጥበቃ ሥር ስትሆን ብቻ ነው።

33፥12 *የተባረከ፤* የ1፥1 ማብ ይመ። *ለርስቱ የመረጠውም፤* እስራኤልን ማለት ነው (ዘዳ9፥29 ይመ)።

33፥16 *ንጉሥ፤* ሕዝብና (ቍ12) መሪ (ንጉሥ) አንድ ማኅበራዊ አካል ናቸው (የ28፥8 ማብ ይመ)።

33፥18-19 *በሚፈሩት፤* የእግዚአብሔር "ዐይን" በምድር ላይ ያሉትን ሁሉ የሚያይ ቢሆንም (ቍ13-14) "በሚፈሩት" ላይ ግን በተለየ ሁኔታ ያርፋል (34፥15 ይመ)። የእግዚአብሔር "ዐይን" የሚለው አነጋገር እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን ፍቅርና ክብካቤ የሚያሳይ ነው።

33፥18፡22 *ምሕረትህ፤* በዚህ ቦታ ይህ አባባል የሚያሳየው ኪዳኑ ለእስራኤል የሚሰጠውን በረከት ነው (የ6፥4 ማብ ይመ)።

33፥20-22፤ የሕዝቡ መልስ ነው፤ ሕዝቡ እምነቱን የሚገልጸው ንስሐ በመግባትና (ቍ20-21) ልመናም በማቅረብ (ቍ22) ነው።

33፥20 *መጠጊያችን፤* የ3፥3 ማብ ይመ።

33፥21 *ልባችን፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ስሙ፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

መዝሙር 34፤ እግዚአብሔር የሕዝቡን ጸሎት ሰምቶ ሕዝቡን በመታደጉ ለስሙ የቀረበ ምስጋና ነው፤ መዝሙሩ እግዚአብሔርን እየመሰሉ መኖር አስፈላጊ መሆኑን መመሪያ ይሰጣል። በቍ3 ላይ እንደሚታየው ሁሉ (የ9፥1 ማብ ይመ) ምስጋና ሁልጊዜ ወደ ምስጋና ይመራል፤ በዳዊት መዝሙር ውስጥ ይህን እውነታ ማግኘት የተለመደ ነው። በዚህ ቦታ ልዩ በሆነ መንገድ እንደሚስተዋለው (መዝ 92 ይመ) ምስጋና (ቍ1-7) እግዚአብሔርን እየመሰሉ ወደ መኖር ይመራል (ቍ8-22)፤ ይህም የጥበብ መምህራን እንደሚያደርጉት ዐይነት ነው (በመጽሐፈ ምሳሌ መግቢያ ላይ የጥበብ ጽሑፍ የሚለውን ይመ)።

34ርእስ፤ የዚህ ምዕራፍ ርእስ እንደሚያመለክተው ይህ መዝሙር በ1ሳሙ21፥10-15 ላይ ለዳዊት ከተነገረው ታሪክ ጋር ተመሳሳይነት አለው (የመዝ3 ርእስ ማብ ይመ)፤ ሆኖም አንኩስ ሳይሆን አቤሜሌክ መባሉን ግን አስተውል (ምናልባት "አቤሜሌክ" የሚለው መጠሪያ የፍልስጥኤም ነገሥታት የሚጠሩበት ቤተ ሰባዊ ስም ወይም ማዕረግ ሳይሆን አይቀርም፤ ዘፍ20፤ 21፡22-34፤ 26 ይመ)።

34፥1-7 እግዚአብሔር የሕዝቡን ጸሎት ሰምቶ ሕዝቡን ስለታደገ ለስሙ የቀረበ ምስጋና ነው።

34፥2 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

34፥3 *ስሙንም፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

34፥4-7፤ ይህ መዝሙር የተደረሰው እግዚአብሔር የሕዝቡን ጸሎት ሰምቶ ሕዝቡን ባዳነበት ወቅት ነው።

34፥5 *ያበራሉ፤* በደስታ ይፈካሉ ማለት ነው (ኢሳ60፥5 ይመ)።

34፥6 *ችግረኛ፤* በዳዊት መዝሙር ውስጥ ብዙውን ጊዜ እንደ ተመለከተውና በዚህም ቦታ እንደ ተጠቀሰው "ችግረኛ" ሲባል ሀብትና ንብረት የሌለው ማለት አይደለም፤ ነገር ግን ራሱን ለማዳን የሚችልበት ምንም ነገር የሌለው በመሆኑ በእግዚአብሔር ላይ የሚታመን ማለት ነው።

34፥7 *የእግዚአብሔር ... መልአክ ይሰፍራል፤* "የእግዚአብሔር መልአክ" የሚለው ሐረግ የሰማይ መላእክት ሰራዊትን

[8]እግዚአብሔር ቸር መሆኑን ቀምሳችሁ እዩ፤
እርሱን መጠጊያ የሚያደርግ ምንኛ ቡሩክ ነው!
[9]እናንተ ቅዱሳኑ፣ እግዚአብሔርን ፍሩት፤
እርሱን የሚፈሩት አንዳች አያጡምና።
[10]አንበሶች ሊያጡ፣ ሊራቡም ይችላሉ፤
እግዚአብሔርን የሚሹ ግን መልካም ነገር አይጐድልባቸውም።
[11]ልጆቼ ሆይ፣ ኑ፤ ስሙኝ፤
እግዚአብሔርን መፍራት አስተምራችኋለሁ።
[12]ሕይወትን የሚወድ፣
በጎውንም ያይ ዘንድ ዕድሜን የሚመኝ ማን ነው?
[13]አንደበትህን ከክፉ ነገር ከልክል፤
ከንፈርህንም ከሽንገላ ጠብቅ።
[14]ከክፉ ሽሽ፤ መልካሙንም አድርግ፤
ሰላምን ፈልጋት፤ ተከተላትም።
[15]የእግዚአብሔር ዐይኖች ወደ ጻድቃን ናቸው፤
ጆሮዎቹም ለጩኸታቸው ክፍት ናቸው።
[16]መታሰቢያቸውን ከምድር ለማጥፋት፣
የእግዚአብሔር ፊት በክፉ አድራጊዎች ላይ ነው።
[17]ጻድቃን ሲጮኹ፣ እግዚአብሔር ይሰማቸዋል፤
ከመከራቸውም ሁሉ ያድናቸዋል።
[18]እግዚአብሔር ልባቸው ለተሰበረ ቅርብ ነው፤
መንፈሳቸው የተሰበረውንም ያድናቸዋል።
[19]የጻድቅ መከራው ብዙ ነው፤
እግዚአብሔር ግን ከሁሉም ያድነዋል።
[20]ዐጥንቶቹን ሁሉ ይጠብቃል፤
ከእነርሱም አንድ አይሰበርም።
[21]ኀጢአተኞችን ክፋት ይገድላቸዋል፤
ጻድቃንን የሚጠሉ ይፈረድባቸዋል።
[22]እግዚአብሔር የባሪያዎቹን ነፍስ ይቤዣል፤
እርሱንም መጠጊያ ያደረገ አይፈረድበትም።

34፥8 መዝ2፥12፤ ዕብ6፥5፤1ጴጥ2፥3
34፥9 ዘዳ6፥13፤ መዝ23፥1፤ራእ14፥7
34፥10 መዝ23፥1
34፥11 መዝ19፥9፤ 32፥8፤66፥16
34፥12 መክ3፥13
34፥13 መዝ12፥2፤ 39፥1፤141፥3፤ምሳ13፥3፤21፥23፤ያዕ1፥26፤ 1ጴጥ2፥22
34፥14 መዝ37፥27፤ኢሳ1፥17፤ሮሜ14፥19፤3ዮሐ1፥11
34፥15 ኢዮ23፥10፤ 36፥7፤መዝ33፥18፤ ሚል3፥16፤ዮሐ9፥31
34፥16 ዘፀ17፥14፤ ዘሌ17፥10፤መዝ9፥6፤ ኤር23፥30፤1ጴጥ 3፥10-12
34፥17 መዝ145፥19
34፥18 ዘጸ4፥7፤ መዝ51፥17፤109፥16፤ 119፥151፤145፥18፤1 47፥3፤ኢሳ50፥8፤ 61፥1
34፥19 ቍ17፤ኢዮ 5፥19፤መዝ25፥17፤2 ጢሞ3፥11
34፥20 ዮሐ19፥36
34፥21 መዝ7፥9፤ 9፥16፤11፥5፤37፥20፤ 73፥27፤94፥23፤106፥ 43፤112፥10፤140፥11 ፤ምሳ14፥32፤24፥16
34፥22 ዘፀ6፥6፤ 15፥13፤መዝ2፥12፤ ሉቃ1፥68፤ራእ14፥3

መዝሙር 35

የተጨቈነ ሰው ጸሎት

የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፣ የሚታገሉኝን ታገላቸው፤
የሚዋጉኝንም ተዋጋቸው።
[2]ትልቁንና ትንሹን ጋሻ ያዝ፤
እኔንም ለመርዳት ተነሥ።
[3]በሚያሳድዱኝ ላይ፣
ጦርና ጭሬ ምዘዝ፤*

35፥1 ዘፀ14፥14፤1ሳሙ24፥15
35፥2 ዘፍ50፥24፤ኢዮ17፥3፤መዝ3፥3፡7

*3 ወይም ... መንገድ ዝጋ

የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም፤ እነዚህም መላእክት "የሚድኑትን ለማገልገል የሚላኩ አገልጋይ መናፍስት ናቸው" (ዕብ1፥14 ይመ፤ ደግሞም ከዘፍ32፥1-2፤ 2ነገ6፥17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እግዚአብሔር ቅዱሳኑን ከሥጋዊና ከመንፈሳዊ ጉዳት ለመጠበቅና ለማዳን መላእክቱን ሾሞአል።

34፥8-14፤ "እግዚአብሔርን መፍራት" ተገቢ መሆኑን የሚያስተምር ክፍል ነው። የዕብራይስጥ ጸሐፊዎች ብዙውን ጊዜ ቁልፍ የሆነውን ሐሳብ የሚያስፍሩት በመካከል ላይ ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)። ለምሳሌ በትእዛዝ አንቀጽ የሰፈሩትን ቃላት "ቅመሱ" (ቍ8)፤ "ፍሩ" (ቍ9)፤ "ኑ" (ቍ11)፤ "ጠብቅ" (ቍ13)፤ "ተለይ" (ቍ14) ልብ ብሎ መመልከት ይቻላል። በአንጓውም ላይ ጐልቶ የሚታየው "ቸር" የሚለው ሐሳብ ነው፤ ጌታ ቸር በመሆኑ (ቍ8) በእርሱ የሚታመኑት ሁሉ የሚያጡት አንዳች በጎ ነገር የለም (ቍ10)፤ ነገር ግን በጎ ዘመናትን ለማየት (ቍ12) ከክፉ መራቅና መልካምም ነገር ማድረግ ይኖርባቸዋል (ቍ14)፤ ማመንና መታዘዝ ማለት "እግዚአብሔርን" መፍራት ማለት ነው። የዚህን አንጓ ትምህርት ለማጤን መዝ37 ይመ፤ ሐዋርያው ጴጥሮስ በቍ12-16 ያለውን ሐሳብ በመልእክቱ ውስጥ እንዴት እንደ ተጠቀመበት ለማስተዋል 1ጴጥ3፥8-12 ይመ።

34፥8 *ቡሩክ፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

34፥9 *ቅዱሳኑ፤* የ4፥3 ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን ፍሩ፤* ቍ11 እንዲሁም የ15፥4 ማብ ይመ።

34፥11 *ልጆቼ ሆይ፤ ኑ፤* በጥበብ መምህራን ዘንድ የተለመደ አባባል ነው (ከመጽሐፈ ምሳሌ መግቢያ "ዐላማውና ትምህርቱ" የሚለውን ይመ)።

34፥13፤ 15፥2-3፤ ያዕ3፥5-10 ይመ። ምላስ መሣሪያ ስለ መሆኑ የ5፥9 ማብ ይመ።

34፥14 *ሰላምን ፈልጋት፤* 37፥37፤ 120፥7፤ ምሳ12፥20፤ ዘካ8፥19 (እንዲሁም ዘካ8፥16-17 ይመ)፤ ማቴ5፥9፤ ሮሜ12፥18፤ 1ቆሮ7፥15፤ 2ቆሮ13፥11፤ 1ተሰ5፥13፤ ዕብ12፥14፤ ያዕ3፥17-18 ይመ።

34፥15-18፤ እግዚአብሔር የጻድቃንን ጸሎት እንደሚሰማ የሚያረጋግጥ ነው። ክፉዎችን ግን ጨርሶ እስኪረሱ ድረስ ድራሻቸውን ያጠፋል (ቍ16)።

34፥15 *ጻድቃን፤* ቍ8-14፤ እንዲሁም የ1፥5 ማብ ይመ።

34፥16 *የእግዚአብሔር ፊት፤* የ13፥1 ማብ ይመ።

34፥17-18፤ በተለይ 51፥17ን ይመ።

34፥19-22፤ እግዚአብሔር የጻድቃን የዘላለም ታዳጊ መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው፤ በጻድቃን ላይ የሚነሱ ክፉዎችን ግን እየተከታተለ (እያሳደደ) ያጠፋቸዋል (ቍ21 ይመ)።

34፥20 *ዐጥንቶቹን ሁሉ፤* ሁለንተናውን ማለት ነው (የ6፥2 ማብ ይመ)። *ከእነርሱም አንድ አይሰበርም፤* ከሁሉ በላይ "ጻድቅ የሆነውን" ጌታ ለማመልከት ምናልባት የዮሐንስ ወንጌል ጸሐፊ ይህንን አገላለጽ ሳይጠቀምበት አይቀርም።

34፥21-22 *ይፈረድባቸዋል፤* በበደላቸው ፍርድን ይቀበላሉ ማለት ነው።

34፥22 *ይቤዣል፤* የ25፥22 ማብ ይመ።

መዝሙር 35፤ ለማያዊ ንጉሥ መለኮታዊ ጠረኛና ዳኛ በመሆኑ "የአገልጋዩን" (ቍ27) ስም ፍቅሩንና ወዳጅነቱን የገለጠላቸው ሰዎች እያጠፉት ስለሆነ ከዚህ ሁሉ ክፋት ተሟግቶ እንዲታደገው የቀረበ አቤቱታ ነው። ጠላቶች ያደረሱበት ጥቃትም በንጉሡ ላይ (ቍ15:19:21:25 ይመ) ጭንቀት (ቍ26) ሳያመጣበት አልቀረም፤ ምናልባትም ሕመም አምጥቶበት ሊሆን ይችላል (ቍ13፤ እንዲሁም የመዝ6 መግቢያን ይመ)። በመዝ34፥15-22 ላይ መዝሙረኛው ንጹሕ መሆኑን እንዳመለከተው ሁሉ በዚህም ቦታ ከበደል ነጻ መሆኑንና ጌታም ይህንን ንጽሕናውን ያስታውቅለት ዘንድ ጩኸቱን ሲያሰማ ይታያል፤ በሁለቱ ምዕራፎች መካከል ልዩነት ቢኖር በዚህ ቦታ መዝሙረኛው ራሱን "ጻድቅ" ብሎ አለመጥራቱ ነው (34፥21)። ወደ መዝሙሩ አወቃቀር ስንመጣ፣ መዝሙረኛው አቤቱታውን ለመለኮታዊው ጠረኛ ካሰማ በኋላ (ቍ1-3) ለመለኮታዊው ዳኛ ያቀረበውን አቤቱታ በሦስት እጅ እያሰረና እያብራራ ያቀርባል፤ እያንዳንዱም ክፍል የሚያበቃው የምስጋና መሥዋዕት ለማቅረብ ቃል በመግባት ነው (ቍ4-10:11-18:19-28)፤ እንዲሁም የ7፥17 ማብ ይመ።

35፥1-3፤ ጠረኛና ንጉሥ ለሆነው ጌታ የቀረበ አቤቱታ ነው (ዘፀ15፥1-8 ይመ) ምክንያቱም ዳዊት ያለ አግባብ እየተበደለና እየተጨቈነ ነው።

35፥2 *ተነሥ፤* የ3፥7 ማብ ይመ።

ነፍሴንም፣ "የማድንሽ እኔ ነኝ" በላት።

[4]ሕይወቴን የሚፈልጓት፣
ይቅለሉ፣ ይዋረዱ፤
እኔን ለማጥፋት የሚያሤሩ፣
አፍረው ወደ ኋላቸው ይመለሱ።

[5]በነፋስ ፊት እንዳለ እብቅ ይሁኑ፤
የእግዚአብሔር መልአክ ያሳዳቸው።
[6]መንገዳቸው ጨለማና ድጥ ይሁን፤
የእግዚአብሔር መልአክ ያባርራቸው።
[7]ያለ ምክንያት ወጥመዳቸውን በስውር
አስቀምጠውብኛልና፤
ያለ ምክንያት ለነፍሴ ጕድጓድ
ቈፍረውላታል።
[8]ያልታሰበ ጥፋት ይምጣባቸው፤
የሰወሩት ወጥመድ ይያዛቸው፤
ይጠፉም ዘንድ ወደ ጕድጓዱ ይውደቁ።
[9]ነፍሴም *በእግዚአብሔር* ደስ ይላታል፤
በማዳኑም ሐሤት ታደርጋለች።
[10]የሥራ አካላቴ እንዲህ ይልሃል፤
"*እግዚአብሔር* ሆይ፤ እንደ አንተ
ማን አለ?
ድኻውን ከእርሱ ከሚበረቱ፣
ችግረኛውንና ምስኪኑን ከቀማኞች
ታድናለህ"።

[11]ጨካኝ ምስክሮች ተነሡ፤
ስለማላውቀውም ነገር ጠየቁኝ።
[12]በበጎ ፈንታ ክፉ መለሱልኝ፤
ነፍሴንም ብቸኛ አደረጓት።
[13]እኔ ግን እነርሱ በታመሙ ጊዜ
ማቅ ለበስሁ፤
ነፍሴንም በጾም አደከምኋት፤
ጸሎቴም መልስ አጥቶ ወደ ጕያዬ
ተመለሰ።

[14]ለወዳጄ ወይም ለወንድሜ እንደማደርግ፣
እየተንቈራጠጥሁ አለቀስሁ፤
ለእናቴም እንደማለቅስ፣
በሐዘን አንገቴን ደፋሁ።
[15]እነርሱ ግን እኔ ስሰናከል በእልልታ
ተሰበሰቡ፤
ግፈኞች በድንገት ተሰበሰቡብኝ፤
ያለ ዕረፍትም ቦጨጨቁኝ።
[16]እንደ ምናምንቴዎች አፌዙብኝ፤[ɣ]
ጥርሳቸውንም አፋጩብኝ።
[17]ጌታ ሆይ፤ እስከ መቼ ዝም ብለህ
ታያለህ?
ነፍሴን ከክፉ ሥራቸው፣
ብርቅ ሕይወቴን ከአንበሶች ታደጋት።
[18]በታላቅ ጉባኤ መካከል አመሰግንሃለሁ፤
ብዙ ሕዝብ በተሰበሰበበትም
አወድስሃለሁ።

[19]ከምድር ተነሥተው ጠላቶቼ የሆኑት፣
በላዬ ደስ አይበላቸው፤
እንዲያው የሚጠሉኝ፣
በዐይናቸው አይጣቀሱብኝ።
[20]የሰላም ንግግር ከአፋቸው አይወጣም፤
ዳሩ ግን በምድሪቱ በጸጥታ በሚኖሩት
ላይ፣
ነገር ይሸርባሉ።
[21]አፋቸውን አስፍተው ከፈቱብኝ፤
"እሰይ! እሰይ! በዐይናችን አየነው" አሉ።

[22]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ይህን አይተሃልና
ዝም አትበል፤
ጌታ ሆይ፤ ከእኔ አትራቅ።
[23]አምላኬ፣ ጌታዬ፤ ለእኔ ለመሟገት ተነሥ!
ልትከራከርልኝም ተንቀሳቀስ።
[24]*እግዚአብሔር* አምላኬ ሆይ፤ በጽድቅህ
ፍረድልኝ፤
በእኔም ላይ ደስ አይበላቸው።
[25]በልባቸው፣ "እሰይ! ያሰብነው ተሳካ!
ዋጥ አደረግነውም" አይበሉ።
[26]በጭንቀቴ ደስ የሚላቸው፣

35፥3 ዘኍ25፥7፤ ኢሱ8፥18፤መዝ27፥1
35፥4 መዝ25፥3፤ 38፥12፤40፥14፤69፥6፡ 19፤70፥2፤83፥17፤129፥5፤ኢሳ45፥16፤ኤር4፥30፤ሚል2፥9
35፥5 ኢዮ13፥25፤ መዝ1፥4፤34፥7
35፥7 ኢዮ9፥31፤ 18፥8፤መዝ7፥4፡15፤55፥23
35፥8 መዝ7፥15፤ ኢሳ47፥11፤1ተሰ5፥3
35፥9 መዝ2፥11፤ 9፥14፤13፥5፤27፥1፤ ሉቃ1፥47
35፥10 ዘፀ9፥14፤ መዝ12፥5፤18፥17፡31፤37፥14፤74፥21፤86፥1፤109፥16፤113፥5፤140፥12፤ኢሳ41፥17
35፥11 ዘፀ23፥1፤ ማቴ26፥60
35፥12 መዝ38፥20፤ 109፥5፤ምሳ17፥13፤ኤር18፥20
35፥13 2ሳሙ3፥31፤1ነገ20፥31፤ኢዮ30፥25፤መዝ30፥11፤69፥10፡11፤109፥24
35፥14 መዝ38፥6፤ 42፥9፤43፥2
35፥15 ኢዮ16፥10፤ 31፥29
35፥16 ኢዮ16፥9፤ መዝ22፥7፤ማር9፥18፤10፥34፤ሐሥ7፥54
35፥17 መዝ6፥3፤ 22፥20፤22፥21፤57፥4፤58፥6
35፥18 መዝ22፥22፡25፤42፥4፤109፥30
35፥19 ቍ7፤መዝ9፥13፤38፥19፤69፥4፤ ምሳ6፥13፤10፥10፤ ዮሐ15፥25
35፥20 መዝ38፥12፤55፥21፤ኤር9፥8፤ ሚክ6፥12
35፥21 ኢዮ16፥10፤ መዝ40፥15፤70፥3፤ ሕዝ25፥3
35፥22 ዘፀ3፥7፤ መዝ10፥1፡14 35፥23 1ሳሙ24፥15፤መዝ7፥6፤17፥13፤80፥2
35፥24 መዝ22፥17 35፥25 ቍ21፤መዝ124፥3፤ምሳ1፥12፤ሰቆ2፥16 35፥26 ኢዮ8፥22፤19፥5፤መዝ4፥1፤22፥17፤38፥16፤109፥29፤ ሚክ7፥10

[ɣ]16 ሰብዓ ሊቃናት እንዲሁ ሲሆን በዕብራይስጥ ግን ምናምንቴ ፌዘኞች ማለት ሊሆን ይችላል።

35፥3 *ነፍሴንም፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

35፥4-10፤ ጌታ የመዝሙረኛውን ጠላቶች እንዲሟገትና የእጃቸውንም እንዲከፍላቸው (የ5፥10 ማብ ይመ) የሚያሳስብ አቤቱታ ነው።

35፥4 *ለማጥፋት የሚያሤሩ፤* የ5፥9 ማብ ይመ።

35፥5-6 *የእግዚአብሔር መልአክ፤* 34፥7 እና ማብ ይመ።

35፥5 *እንዳለ እብቅ፤* የ1፥4 ማብ ይመ።

35፥9-10፤ የ7፥17 ማብ ይመ።

35፥9 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

35፥10 *ድኻውን ... ችግረኛውን፤* 34፥6 እና ማብ ይመ።

35፥11-18፤ በአዲስ መልክ የቀረበ አቤቱታ ሲሆን (ቍ 17) አቤቱታው ከተሰማለት ምስጋና የሚያቀርብ መሆኑን ቃል ይገባል (ቍ 18)፤ ፍቅሩንና ወዳጅነቱን ያሳያቸው ሰዎች ግን በመልካም ፈንታ ክፉ መልሰውለታል።

35፥12 *ነፍሴንም፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

35፥13 *ማቅ፤* የሐዘን ምልክት ነው (30፥11፤ ዘፍ37፥34 ይመ)። *በጾም፤* ከልብ ንስሓ መግባትን ያሳያል (69፥10 ይመ)።

35፥15 *ስሰናከል፤* የተሰናከለው በምግባራዊ ጉዳዮች አይደለም፤ ሁኔታዎች ግን ክፉኛ ደቀሰውታል (9፥3፤27፥2፤ 37፥24፤ 56፥13፤ 119፥165 ይመ)።

35፥16 *ጥርሳቸውንም አፋጩብኝ፤* በመረረ ጥላቻ ተነሡብኝ ማለት ነው (37፥12፤ ሰቆ2፥16 ይመ)።

35፥17 *እስከ መቼ?* የ6፥3 ማብ ይመ (እንዲሁም በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ)። *ከአንበሶች፤* የ7፥12 ማብ ይመ።

35፥18 *ጉባኤ፤* የ1፥5 ማብ ይመ።

35፥18-19፤ ፍርድ ይሰጥ ዘንድ በአዲስ መልክ የቀረበ አቤቱታ ሲሆን፣ ነገሩን ከመጨረሱ በፊት ምስጋና ለማቅረብ ቃል ይገባል (ቍ 28)።

35፥19 *ከምድር ተነሥተው ጠላቶቼ የሆኑት፤* ቍ 11-17 ይመ። በዳዊት መዝሙር ውስጥ በተደጋጋሚ የሚንጸባረቅ ገጠመኝ ነው (38፥19፤ 69፥4፤109፥3፤ 119፥78፡86፡161 ይመ)፤ እንዲሁም ሰቆ 3፥52 ይመ። *እንዲያው የሚጠሉኝ፤* 69፥4 ይመ። በዮሐ 15፥25 ላይ የትኛው ክፍል እንደ ተጠቀሰ በእርግጠኝነት መናገር አይቻልም። ሁለቱም መዝሙሮች ግን ጌታ ኢየሱስ የነበረበትን ሁኔታ ያንጸባርቃሉ (የሆነ ሆኖ የመዝ69 መግቢያን ይመ)።

35፥21 *እሰይ! እሰይ!* ቍ 25፤ የ3፥2 ማብ ይመ።

35፥22 *ዝም አትበል፤* አይተህ እንዳላየህ ችላ አትበል ማለት ነው (28፥1 እና የ83፥1፤ የ109፥1 ማብ ይመ)።

35፥23 *ተነሥ፤* የ3፥7 ማብ ይመ። *ተንቀሳቀስ፤* የ7፥6 ማብ ይመ።

35፥24 *በጽድቅህ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

35፥25 *ዋጥ አደረግነውም፤* 124፥3 ይመ።

35፥26፤ ለክፉ ሐሳባቸው የሚሰጠው ፍርድ ተመጣጣኝ እንዲሆን በድጋሚ የቀረበ ጥያቄ ነው (4-10 ይመ)።

ይፈሩ፤ ግራም ይጋቡ፤
በእኔ ላይ ራሳቸውን ከፍ ከፍ የሚያደርጉ፣
እፍረትንና ውርደትን ይከናነቡ።
[27]ፍትሕ ማግኘቴን የሚወዱ፣
እልል ይበሉ፤ ሐሤትም ያድርጉ፤
ዘወትርም፣ "የባርያው ሰላም ደስ የሚለው፣
እግዚአብሔር ከፍ ከፍ ይበል!" ይበሉ።
[28]አንደበቴ ጽድቅህን፣
ምስጋናህንም ቀኑን ሙሉ ይናገራል።

መዝሙር 36

የኀጥእ ክፋት፣ የእግዚአብሔር በጎነት

ለመዘምራን አለቃ፤ የእግዚአብሔር ባሪያ የዳዊት መዝሙር

[1]ክፉውን ሰው፣
በደል በልቡ ታናግረዋለች፤[f]
እግዚአብሔርን መፍራት፣
በፊቱ የለም፤
[2]በደሉ ግልጽ ወጥቶ እንዳይጠላ፣
ራሱን በራሱ እጅግ ይሸነግላልና።
[3]ከአንደበቱ የሚወጣው የክፋትና የተንኰል
ቃል ነው፤
ማስተዋልንና በጎ ማድረግን ትቶአል።
[4]በመኝታው ላይ ክፋትን ያውጠነጥናል፤
ራሱን በጎ ባልሆነ መንገድ ይመራል፤
ክፋትንም አያርቅም።
[5]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ምሕረትህ እስከ
ሰማያት ይደርሳል፤
ታማኝነትህም እስከ ጠፈር ይመጥቃል።
[6]ጽድቅህ እንደ ታላላቅ ተራሮች፣
ፍርድህም እጅግ ጥልቅ ነው፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ሰውንም
እንስሳንም ታድናለህ።
[7]አምላክ ሆይ፤ ምሕረትህ እንዴት ክቡር
ነው!
የሰዎች ልጆች ሁሉ፣
በክንፎችህ ጥላ ሥር መጠጊያ ያገኛሉ።
[8]ከቤትህ ሲሳይ ይመገባሉ፤
ከበረከትህም ወንዝ ይጠጣሉ።
[9]የሕይወት ምንጭ ከአንተ ዘንድ ነውና፤
በብርሃንህም ብርሃን እናያለን።

35፥26 ኢዮ8፥22፤ 19፥5፤መዝ4፥1፤22፥17፤38፥16፤109፥29፤ ሚክ7፥10
35፥27 ኢዮ17፥3፤ መዝ9፥4፤20፥5፤33፥3፤መዝ147፥11፤149፥4
35፥28 መዝ5፥8፤ 51፥14፤71፥15፡24፤72፥15
36፥1 ኢዮ21፥6፤ 23፥15፤ኤር2፥19፤36፥16፡24፤ሮሜ3፥18
36፥2 ዘዳ29፥19
36፥3 ኢዮ5፥13፤ መዝ5፥6፡9፤10፥7፤43፥1፤94፥8፤144፥8፡11፤ ኢሳ44፥20፤ኤር4፥22፤13፥23፤አሞ3፥10
36፥4 መዝ52፥3፤ ምሳ4፥16፤ኢሳ65፥2፤ ሮሜ12፥9
36፥5 መዝ57፥10፤ 71፥19፤89፥1፡2፤103፥11፤108፥4፤119፥90
36፥6 ዘፍ1፥2፤7፥11፤ነሀ9፥6፤መዝ5፥8፤ 68፥15፤104፥14፤ 145፥16
36፥7 ሩት2፥12፤ መዝ6፥4፤17፥8፤57፥1፤91፥4 36፥8 ኢዮ20፥17፤ መዝ23፥2፤63፥5፤65፥4፤ኢሳ25፥6፤ ኤር31፥12፡14፤ራእ22፥1 36፥9 መዝ4፥6፤ 27፥1፤76፥4፤87፥7፤ 104፥2፤ምሳ10፥11፤ 16፥22፤ኢሳ2፥5፤9፥2፤60፥1፡19፤ኤር2፥13፤ ዮሐ1፥4፤1ጴጥ 2፥9

[f] 1 *ወይም ... ኃጢአት ከኀጥእ ይመነጫል*

35፥27፤ የእግዚአብሔር "አገልጋይ" (እዚህ ላይ "አገል ጋይ" ሲባል "የተቀባው" ማለት ነው፤ የ2፥2 ማብ ይመ) አጋር የሆኑ ሁሉ ጌታን የሚያመሰግኑበትና በእርሱም ደስ የሚሰኙበት በቂ ምክንያት አላቸው።

35፥28 *ጽድቅህን፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

መዝሙር 36፤ መዝሙረኛው ስለ እምነተ ቢሶች ክፋትና ስለ እግዚአብሔር ቸርነት በሚያሰላስልበት ወቅት እግዚአብሔር በዘላለማዊ ፍቅሩ ጥበቃውን እንዲያበዛለት ያቀረበው ጸሎት ነው። ቍ7-10 በአይሁድ የሃይማኖት ሥርዐት ውስጥ ከንግሥ ጸሎት ውስጥ የሚመደብ ነው።

36ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *የእግዚአብሔር ባሪያ፤* የመንግሥቱ አገልጋይ ማለት ነው (የመዝ 18 ርእስ እና የ35፥27 ማብ እንዲሁም 2ሳሙ7፥20 ይመ)።

36፥1-4፤ የክፉዎችን ቂልነት፣ እምነተ ቢስነትና ትዕቢት የሚያመለክት ክፍል ነው።

36፥1 *ታናግረዋለች፤* ይህ ቃል ሁልጊዜ የተያያዘው እግዚአብሔር በነቢያቱ አፍ ከሚናገረው ቃል ጋር ነው (ለምሳሌ ዘኍ23፥7፤ ኢሳ 13፥1፤ ኤር23፥33-38፤ ሕዝ12፥10 እንዲሁም የዘኍ23፥7 ማብ ይመ)። በዚህ ቦታ ቃሉ የተዛመደው የክፉዎችን ባሕርይ ከሚያሳይ ሁኔታ ጋር ሲሆን ምናልባት በቅጽበት ብልጭ ያለ ነገር ሳይሆን አይቀርም። *ልቡ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን መፍራት ... የለም፤* 55፥19 ይመ፤ የእግዚአብሔር ዐይኖች ሁሉንም ነገር እንደሚመለከቱ፣ ፍርዱም ቅን እንደ ሆነና የእጃቸውንም ለመክፈል ብርቱና ኀያል እንደ ሆነ አያስተውሉም (የ10፥11 ማብ ይመ)። ሐዋርያው ጳውሎስ ይህንን ምንባብ እንዴት እንዳ ገናዘበው ሮሜ3፥18 ይመ።

36፥2 *በራሱ ይሸነግላል፤* ራሱን ከመጠን በላይ ከማግነኑ የተነሣ በኀጢአቱ እንደሚቀጣና ተጠያቂም እንደሚሆን አያስብም።

36፥3 *ከአንደበቱ የሚወጣው፤* የ5፥9 ማብ ይመ። *ማስተዋልን ... ትቶአል፤* 94፥8-11፤ ምሳ2፥9-11 ይመ። *በጎ ማድረግን፤* 34፥8-14 እና ማብ ይመ።

36፥4 *በመኝታው ላይ፤* ሐሳቡ ነጻ በሚሆንበትና በማግስቱ የሚሠራውን ነገር ሲያወጣ ሲያወርድ ማለት ነው፤ ክፉዎች የእግዚአብሔርን ሕግ ሟትና ማታ አያሰላስሉም (1፥2፤ 119፥55 ይመ)፤ ወይም እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው እንዲያስተምራቸው አያደርጉም (16፥7 ይመ)፤ ወይም በሌሊት ከእግዚአብሔር ጋር በጸሎት አይነጋገሩም (42፥8 ይመ)፤ ስለ እርሱም አያስቡም (63፥6)፣ ተስፋውንም አያሰላስሉም (119፥148 ይመ)። *ክፋትንም አያርቅም፤* ክፉዎች ኀጢአትን አይጠሉም፤ (1) ኀጢአትን መጥላት የእግዚአብሔር ባሕርይ ነው (ምሳ6፥16፤ ኤር 44፥4፤ ዕን 1፥13) ደግሞም የኢየሱስ ክርስቶስ አገልግሎት መሠረት ነው (45፥7)፤ (2) ሰዎች ሌሎችን የሚወዱ፣ ለሌሎች የሚያስቡና ድኾችንም የሚረዱ ሊሆኑ ይችላሉ፤ ሆኖም ከኀጢአት የማይርቁ፣ ከዓለም ክፉ ሐሳብ ጋር የማይተባበሩ፣ ለፍትህ የማይቆረቆሩ ወይም ክፉን የማይጠሉ ከሆነ በእግዚአብሔር ፊት ሊቆሙና መንፈስ ቅዱስንም ሊከተሉ አይችሉም (ከገላ5፥16-24 ጋር ያነጻጽሩ)። "እግዚአብሔርን የሚወዱ ክፋትን ይጥሉ" (97፥10)።

36፥5-9፤ የእግዚአብሔር ቸርነት፣ ይኸውም ለፍጥረቱ ሁሉ የሚያደርገው በጎነት በዚህ ክፍል ተመልክቶአል (33፥4-5 ይመ)።

36፥5 *ምሕረትህ ... ታማኝነትህም፤* ፍቅርህና ታማኝነትህ ማለት ነው (ይኸውም በ57፥3፤ 61፥7፤ 85፥10፤ 86፥15፤ 89፥14፤ 115፥1፤ 138፥2፤ በምሳ3፥3፤ 14፥22፤ 16፥6፤ 20፥28 ላይ እንደ ተገለጠው ዐይነት ማለት ነው (የ3፥7 ማብ ይመ)። *እስከ ጠፈር ይመጥቃል፤* ፍጥረት ሁሉ በሚኖርበት ስፍራ ሰፍኖ ይገኛል ማለት ነው (57፥10፤ 108፥4 ይመ)።

36፥6 *ጽድቅህ ... ፍርድህም፤* ጽድቅህና ፍርድህ ማለት ነው (ይኸውም በ33፥5፤ 89፥14፤ 97፥2፤ በሆሴ2፥19 ላይ እንደ ተገለጠው ዐይነት ማለት ነው፤ እንዲሁም ኢሳ9፥7፤ 33፥5፤ ኤር 9፥24 ይመ)። *ጽድቅህ፤* የ4፥1 ማብ ይመ። *ታላላቅ ተራሮች ... ጥልቅ፤* ከፍታው እንደተራራ፣ ጥልቀቱም እንደ ባሕር የሆነ ማለት ነው።

36፥7 *ምሕረትህ፤* ቍ5፤ እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ። *የሰው ልጆች ሁሉ፤* በማንኛውም የኑሮ ክልል ውስጥ የሚገኙ ሰዎች ማለት ነው። *በክንፎችህ ጥላ ሥር፤* 17፥8 እና ማብ ይመ።

36፥8 *ይመገባሉ ... ይጠጣሉ፤* ሕይወትን የሚሰጥ ምግብና መጠጥ ማለት ነው። *በቤትህ፤* በዚህ ቦታ ይህ አባባል የሚያመለክተው እግዚአብሔር ለሕያዋን ፍጥረታት ሁሉ የሚሆን ምግብ ያከማቸበትን ቦታ ነው (24፥2 ይመ)። *ወንዝ፤* እግዚአብሔር ዝናብን ከላይኛው ማንዶልዶያ "ከግምጃ ቤቱ" (ከዕቃ ቤቱ) የሚያወርድበት ነው (33፥7፤ ኢዮ38፥8-11፡22፡37፤ ኤር 10፥13 ይመ)፤ ይህ ግልጽ ምስላዊ አነጋገር እግዚአብሔር ከሰማይ የሚፈልቀውን ውሃና በሚፈስበት አቅጣጫ ሁሉ የምድር ወንዞችንና ምንጮችን እየመገበ ሕይወትንና ሰላምን የሚሰጠውን ውሃ የሚቆጣጠር መሆኑን ያሳያል፤ ይህ ውሃ ከእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ለሚወጣው "የሕይወት ውሃ ወንዝ" ምንጭ ምልክት ነው (ራእ22፥1 እንዲሁም ሕዝ47፥1-12 ይመ)። *ከበረከትህም፤* አያሌ የደስታ ምንጭ ከሚያስገኝልን ማለት ነው።

36፥9፤ በቍ5-9 ያለውን ሐሳብ የሚያጠቃልልና ከፍጻሜው ላይ የሚያደርስ ነው። *የሕይወት ምንጭ፤* ኤር2፥13፤ 17፥13 ይመ። በመጨረሻ እግዚአብሔር በክርስቶስ አማካይነት ለኀጢአተኞች የሕይወትን ውሃ አዘጋጀ (ዮሐ4፥10፡14)። *በብርሃንህ፤* 27፥1 እና ማብ ይመ። *እናያለን፤* እውን ሆኖ እንመለከታለን፤ እናገኛለን፤ ደስታንም እንመለከታለን ማለት ነው፤ ይኸውም

[10]ለሚያውቁህ ምሕረትህ፣
ልባቸውም ለቀና ጽድቅህ ዘወትር
አይቋረጥባቸው::
[11]የትዕቢተኛ እግር በላዬ አይምጣ፤
የክፉውም ሰው እጅ አያሳደኝ::
[12]ክፉ አድራጊዎች እንዴት እንደ ወደቁና
እንደ ተጋደሙ፣
ቍልቍልም እንደ ተወረወሩና መነሣት
እንደማይችሉ ተመልከት!

መዝሙር 37[a]

የጻድቁና የክፉው ዕጣ ፈንታ

የዳዊት መዝሙር

[1]ዐመፀኞችን በማየት አትሸበር፤
በክፉ አድራጊዎችም አትቅና፤
[2]እንደ ሣር ፈጥነው ይደርቃሉና፤
እንደ ለምለም ቅጠልም ይጠወልጋሉ::
[3]*በእግዚአብሔር ታመን፤* መልካምንም
አድርግ፤
በምድሪቱ ተቀመጥ፤ ዘና ብለህ ተሰማራ::
[4]*በእግዚአብሔር* ደስ ይበልህ፤
የልብህንም መሻት ይሰጥሃል::
[5]*መንገድህን ለእግዚአብሔር* ዐደራ ስጥ፤
በእርሱ ታመን፤ እርሱም ያከናውንልሃል፤
[6]ጽድቅህን እንደ ብርሃን፣
ያንተን ፍትሕ እንደ ቀትር ፀሓይ
ያበራዋል::
[7]*በእግዚአብሔር ፊት* ጸጥ በል፤
በትዕግሥትም ተጠባበቀው፤
መንገዱ በተቃናለት፣
ክፋትንም በሚሸርብ ሰው ልብህ
አይሸበር::
[8]ከንዴት ተቈጠብ፤ ቍጣንም ተወው፤
ወደ እኵይ ተግባር እንዳይመራህ
አትከፋ::
[9]ክፉ ሰዎች ይጠፋሉና፤
እግዚአብሔርን ተስፋ የሚያደርጉ ግን
ምድርን ይወርሳሉ::

36፥10 መዝ7፥10፤ 11፥2፤94፥15፤125፥4 ፤ኤር9፥24፤22፥16፤ 31፥3
36፥11 መዝ71፥4፤ 140፥4
36፥12 መዝ18፥38
37፥1 መዝ73፥3፤ ምሳ3፥31፤23፥17-18፤24፥19
37፥2 ቍ38፤2ነገ 19፥26፤ኢዮ14፥2፤ መዝ90፥6፤92፥7፤102 ፥4፤ኢሳ40፥7፤ያዕ 1፥10
37፥3 ዘዳ30፥20፤ ሕዝ34፥14፤ዮሐ10፥9
37፥4 ኢዮ7፥6፤ 27፥10፤መዝ21፥2፤14 5፥19፤ማቴ6፥33
37፥5 መዝ4፥5
37፥6 ኢዮ11፥17 ፤መዝ18፥24፤103፥17 ፤112፥3
37፥7 ቍ1፤ ዘፀ14፥ 14፤መዝ21፥11፤26፥ 10፤27፥14፤40፥1፤ 119፥150፤130፥5፤ ኢሳ38፥13፤41፥1፤ ኤር 12፥1፤ዕን3፥16፤ ሮሜ8፥25
37፥8 ቍ1፤ኤፌ 4፥31፤ቈላ3፥8
37፥9 ቍ22፤መዝ 25፥13፤31፥22፤101፥8፤118፥10፤ምሳ2፥22፤ኢሳ 25፥9፤26፥8፤40፥ 31፤49፥8፡23፤51፥5፤57፥13፤ ማቴ5፥5

[a] ም37 የዚህ መዝሙር እያንዳንዱ ጥቅስ ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆሄያት የሚጀምር ሲሆን ጅማሬው ወይም ጅማሬውና መጨረሻው ትርጕም የሚሰጥ ግጥም ነው::

በ16፥10፤ 27፥13፤ 34፥8፡12፤49፥9፡19፤ 89፥48፤ 90፥15፤ 106፥5 ላይ እንደ ተመለከተው እንዲሁም ("ደስ ይለን ዘንድ") ኢዮ9፥25 ("በጨረፍታ አያይም") 42፥2፤ ማሕ1፥16 ("ጨመርሁ") 3፥13 ("ይለው ዘንድ") 6፥6 ("መልካምን ቢያዩ") 8፥16፤ ኢሳ53፥10፤ ሰቆ3፥1:: *ብርሃን፤* ከመጀመሪያም ሲፈጠር የተትረፈረፈ እንዲሆን ነው:: ብርሃን፣ ከሕይወት ጋር ያለውን ትስስር ለማስተዋል 49፥19፤ 56፥13፤ ኢዮ3፥20፤ 33፥30፤ ኢሳ53፥11 ይመ::

36፥10-11፤ ጸሎት ነው፤ በፍጥረትህ ሁሉ ላይ ያሳየኸው "ፍቅርህ" (ቍ5) እና "ጽድቅህ" (ቍ6) ለሚገዙልህና በቅንነትም በፊት ለሚመላለሱ ሁሉ ግልጽ ሆኖ ይታያል፤ ክፉዎች ግን በእኔ ላይ እንዳይነሱ "እግራቸውንና እጃቸውን" አስርልኝ ማለት ነው (*ንጉሡ፤* የ33፥16 ማብ ይመ)::

36፥10 *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ:: *ጽድቅህ፤* የ4፥1 ማብ ይመ::

36፥11 *የትዕቢተኛ፤* የ31፥23 ማብ ይመ::

36፥12፤ ልበ ሙሉነትን ያመለክታል (የ3፥8 ማብ ይመ):: *መነሣትም እንደማይችሉ፤* ሞት አሸንፎት ሊሆን ይችላል (የ13፥4 ማብ ይመ)::

መዝሙር 37፤ እግዚአብሔርን መፍራት ጥበብ መሆኑን የሚያስገነዝብ ትምህርት ነው፤ ("የጥበብ መዝሙር" በመባል የሚታወቁ ሌሎች መዝሙሮች እንዳሉ በ34፥8-22፤ 49፤ 112 ላይ ይመ፤ ከዚህ መዝሙር ጋር የጠበቀ ትስስር ያላቸው ሌሎች መዝሙሮችም የሚከተሉት ናቸው፤ መዝ73፤91፤92፥6-9፡12-15፤ 111፤119፤127-128፤133፤ በመጽሐፈ ምሳሌ መግቢያ ላይ "የጥበብ መጻሕፍት" የሚለውን ይመ):: የዚህ መዝሙር ዐቢይ ሐሳብ በመዝሙር 36 ላይ በክፉዎችና በጻድቃን መካከል ተነጻጽሮ ከቀረበው ሐሳብ ጋር በብዙ ይዛመዳል:: በመዝሙሩ ላይ ገኖ የምናገኘው ሐሳብ "ምድሪቱን የሚወርስ" ማን ነው (ቍ9፡11፡22፡29)? የሚለው ነው፤ በሌላ አነጋገር በተስፋዪቱ ምድር የእግዚአብሔርን በረከት የሚያገኝ ማን ነው? የሚል ነው:: የተስፋዪቱን ምድር የሚወርሱት ሌሎችን የሚያውጠነጥኑ (ቍ12)፣ ነገር የሚሸርቡ (ቍ7፡32)፣ የተበደሩትን የማይከፍሉ (ቍ21)፣ ጥቅምን ለማግኘት የሚያደቡና (ቍ14) ከዚህም የተነሣ ነገር ሁሉ የተከናወነላቸው መስለው የሚታዩ ክፉዎች ናቸውን (ቍ7፡16፡35)? ወይስ በጌታ የሚታመኑ (ቍ3፡5፡7፡34)፣ ከዚህም የተነሣ ገሮች (ቍ11)፣ ነቀፋ የሌለባቸው (ቍ18፡37)፣ ለጋሶች (ቍ21፡26)፣ ትክክለኞች (ቍ37)፣ ሰላም ወዳዶች (ቍ37)፣ ከአንደበታቸው የሚወጣው ቃል በልባቸው የሚያሰላስሉትን የእግዚአብሔርን ሕግ የሚያንጸባርቅ ጻድቃን (ቍ30-31)? የክፉዎች ባሕርይ ምን እንደሚመስል ለማየት 10፥2-11፤ 73፥4-12 ይመ:: እንዲሁም የጻድቃን ባሕርይ ምን እንደሚመስል ለማየት መዝ112 ይመ:: የክፉዎች ዘመን አጭር መሆኑን ለማየት መዝ49፤ 73፥18-20 ይመ:: የዚህ መዝሙር ዐቢይ ሐሳብ አድጎ የሚታየው በቍ1-11 ላይ ሲሆን በደበልጥ ደግሞ ቀጥሎ ባሉት ቍጥሮች ላይ የመዝሙሩ ዐቢይ ሐሳብ በሰፊው አድጎ ይታያል:: የመዝሙሩ ጠቅላላ ሐሳብ የተቀነበበው የክፉዎች ዘመን አጭር መሆኑን በሚያመለክተው ሐሳብና (ቍ1-2) ጌታ ግን ጻድቃንን እስከ መጨረሻው አቅፎና ደግፎ እንደሚይዛቸው በሚያመለክተው ሐሳብ ነው (ቍ39-40)::

37፥1-2፤ ቍ7፤ መዝ 73 ይመ::

37፥2፤ የቍ20 ማብ ይመ::

37፥3፤ 34፥8-14 እና ማብ ይመ::

37፥4 *በእግዚአብሔር ደስ ይበልህ፤* በጌታ ደስ ይበላችሁ ሲባል የጌታን ባጠገባችሁ መሆንና የቃሉንም እውነትና ጽድቅ ባጠገባችሁ መሆን ከልብ ናፍቁ ማለት ነው (ከኢዮ 22፥26፤ 27፥10፤ ከኢሳ58፥14 ጋር ያነጻጽሩ):: በጌታ ደስ ለሚሰኙት፣ እግዚአብሔር የልባቸውን መሻት ይሰጣቸዋል፤ (1) ፍላጎታችንና ጥያቄአችን እንደ ፈቃዱ ከሆነ እግዚአብሔር ከልብ የጠየቅነውን ነገር ሁሉ ይመልስልናል (ዮሐ15፥7 ይመ):: (2) በእግዚአብሔርና በፈቃዱም ደስ የሚለን ከሆነ፣ እግዚአብሔር ራሱ የራሱን ሐሳብ በልባችን ውስጥ ያስቀምጣል (ፊል2፥13 ይመ)::

37፥5 *ዐደራ ስጥ፤* 1ጴጥ5፥7 ይመ::

37፥6 *ጽድቅህን እንደ ብርሃን ... ያበራዋል፤* በኀጢአት ምክንያት በደል የደረሰባቸው ጻድቃን፣ ከዚህ የሚከተሉትን በጎ ነገሮች እንደሚያገኙ ተስፋ ተገብቶላቸዋል፤ (1) ለጸሎታቸው መልስ ያገኛሉ (ቍ4-5)፤ (2) የጽድቅ መንገዳቸው ይባረክላቸዋል (ቍ6) (3) ሰማያዊ ርስትን ያገኛሉ (ቍ9፡11፡34)፤ (4) የጌታ እርዳታ ዘወትር ከእነርሱ ጋር ይሆናል (ቍ17-19፡39)፤ (5) የጌታ ምሪትና ጥበቃም ከእነርሱ ጋር ይሆናል (ቍ23-25፡28)፤ (6) ድነትም የእነርሱ ነው (ቍ6)::

37፥7 *በትዕግሥትም ተጠባበቀው፤* ይህ መዝሙር ክፉዎች በመንገዳቸው ሁሉ ኀጢአተኛና ጠማማ ሆነው ሳለ ቢበለጽጉና ነገርም ሁሉ ቢሳካላቸው ጻድቃን ይህንን ሁኔታ እንዴት መመልከት እንዳለባቸው ማሳሰቢያ ይሰጣል፤ እግዚአብሔር ቅን ፍርዱን እስኪያሳይና ነጻም እስኪያወጣን ድረስ በእምነት መጽናት ይኖርብናል (ከቍ1፥73፤ ከምሳ3፥31፤ 23፥17፤ 24፥1፤ ከኤር12 ጋር ያነጻጽሩ):: በችግርና በሥቃይ ውስጥ ጸንቶ ማለፍ የሚቻለው መንፈስ ቅዱስ ሲረዳንና ሲያግዘን ብቻ ነው (ገላ5፥22፤ ሮሜ8፥3-4 ይመ፤ ከኤፌ4፥1-2፤ ከቈላ1፥11፤3፥12 ጋር ያነጻጽሩ)፤ መንፈስ ቅዱስ፣ እግዚአብሔር ክፉዎችን እንደሚቀጣና ለእኛም ሽልማትን እንደሚያዘጋጅ አስቀድሞ አረጋግጦልናል (ከሮሜ 8፥28፤ ከዕብ12፥1-2፡5-13 ጋር ያነጻጽሩ)::

37፥8 *ከንዴት ... ቍጣንም፤* በጻድቃን ላይ እየተረማመዱ ያግበሰበሱት ሀብት ዋስትና እንደሌለው አንዱ ማስረጃ ነው::

37፥9 *ምድርን ይወርሳሉ፤* ከእግዚአብሔር ዋስትና ያለውን የርስት መያዣ (እነርሱና ልጆቻቸው) ይቀበላሉ፤ ይህች ምድር ለእግዚአብሔር ሕዝቦች መኖሪያ ትሆን ዘንድ የተበጀችና የተቤ

10 ለአፍታ እንጂ፣ ክፉ ሰው አይዘልቅም፤
 ስፍራውንም ብታስስ አታገኘውም።
11 ገሮች ግን ምድርን ይወርሳሉ፤
 በታላቅ ሰላምም ሐሤት ያደርጋሉ።

12 ክፉዎች በጻድቃን ላይ ያሤራሉ፤
 ጥርሳቸውንም ያፋጩባቸዋል።
13 እግዚአብሔር ግን ይሥቅባቸዋል፤
 ቀናቸው እንደ ደረሰ ያውቃልና።

14 ድኾችንና ችግረኞችን ለመጣል፣
 አካሄዳቸው ቀና የሆነውንም ለመግደል፣
ክፉዎች ሰይፋቸውን መዘዙ፤
 ቀስታቸውንም ገተሩ።
15 ሰይፋቸው የገዛ ልባቸውን ይወጋል፤
 ቀስታቸውም ይሰበራል።

16 የጻድቅ ጥቂት ሀብት፣
 ከክፉዎች ብዙ ጥሪት ይበልጣል።
17 የክፉዎች ክንድ ይሰበራልና፤
 ጻድቃንን ግን እግዚአብሔር ደግፎ
 ይይዛቸዋል።

18 *እግዚአብሔር* የንጹሓንን የሕይወት
 ዘመን ያውቃል፤
 ርስታቸውም ለዘላለም ይኖራል።
19 በክፉ ጊዜ ዐንገት አይደፉም፤
 በራብ ዘመንም ይጠግባሉ።
20 ክፉዎች ግን ይጠፋሉ፤
 የ*እግዚአብሔር* ጠላቶች እንደ መስክ
 ውበት ይሆናሉ፤
 ይጠፋሉ፤ እንደ ጢስም ተነው ይጠፋሉ።

21 ኀጢአተኛ ይበደራል፤ መልሶም
 አይከፍልም፤
 ጻድቅ ግን ይቸራል።
22 *እግዚአብሔር* የባረካቸው ምድርን
 ይወርሳሉ፤
 እርሱ የሚረግማቸው ግን ይጠፋሉ።

23 የሰው አካሄድ በ*እግዚአብሔር* ይጸናል፤
 በመንገዱ ደስ ይለዋል።
24 ቢሰናከልም አይወድቅም፤
 እግዚአብሔር በእጁ ደግፎ ይይዘዋልና።

25 ጕልማሳ ነበርሁ፤ አሁን አርጅቻለሁ፤
 ነገር ግን ጻድቅ ሲጣል፣
 ዘሩም እንጀራ ሲለምን አላየሁም።
26 ሁልጊዜ ቸር ነው፤ ያበድራልም፤
 ልጆቹም የተባረኩ ይሆናሉ።

27 ከክፉ ራቅ፤ መልካሙንም አድርግ፤
 ለዘላለምም ትኖራለህ።
28 *እግዚአብሔር* ፍትሕን ይወዳልና፤
 ታማኞቹንም አይጥልም፤

ለዘላለምም ይጠብቃቸዋል፤
 የኀጢአተኛው ዘር ግን ይጠፋል።
29 ጻድቃን ምድርን ይወርሳሉ፤
 በእርሷም ለዘላለም ይኖራሉ።

30 የጻድቅ አፍ ጥበብን ይናገራል፤
 አንደበቱም ፍትሐዊ ነገር ያወራል።
31 የአምላኩ ሕግ በልቡ አለ፤
 አካሄዱም አይወላገድም።

32 ክፉዎች ጻድቁን ይከታተሉታል፤
 ሊገድሉትም ይሻሉ።
33 *እግዚአብሔር* ግን በእጃቸው
 አይጥለውም፤
 ፍርድ ፊት ሲቀርብም አሳልፎ
 አይሰጠውም።
34 *እግዚአብሔርን* ደጅ ጥና፤
 መንገዱንም ጠብቅ፤
ምድሪቱን ትወርስ ዘንድ ከፍ ከፍ
 ያደርግሃል፤
 ክፉዎችም ሲጠፉ ታያለህ።

37፥10 ኢዮ7፥10፤ ሕዝ27፥36
37፥11 ዘሌ26፥6፤ ዘኍ6፥26፤14፥24፤ ማቴ5፥5
37፥12 ኢዮ16፥9፤ መዝ2፥1፤31፥12፤ 35፥16፤112፥10
37፥13 1ሳሙ26፥10፤ሕዝ12፥23
37፥14 መዝ11፥2፤ 22፥20፤35፥10
37፥15 1ሳሙ2፥4፤ መዝ9፥16፤46፥9፤ኤር 49፥35
37፥16 ምሳ15፥16፤ 16፥8
37፥17 ኢዮ38፥15፤ መዝ10፥15፤41፥12፤1 40፥12፤145፥14፤ 146፥7
37፥18 ቍ27:29፤ ኢዮ23፥10፤መዝ 44፥21
37፥20 መዝ34፥21 ፤68፥2፤102፥3፤ኢሳ 51፥6
37፥21 ዘሌ25፥35፤ መዝ112፥5
37፥22 ቍ9፤ኢዮ 5፥3
37፥23 ዘኍ14፥8፤ ኢዮ11፥15፤መዝ 7፥9፤66፥9፤147፥11
37፥24 2ዜና9፥8፤ መዝ 13፥4፤27፥2፤ 38፥17፤41፥12፤55፥2 2፤119፥165፤145፥14 ፤ምሳ3፥23፤10፥9
37፥25 ቍ28፤ዘፍ 51፥11፤መዝ111፥5፤14 5፥15፤ማር10፥46፤ዕብ 13፥5
37፥26 ዘሌ25፥35፤ ዘዳ28፥4፤መዝ112፥2
37፥27 ዘኍ24፥21 ፤መዝ34፥14፤3ዮሐ 1፥11
37፥28 ዘፍ17፥14፤ ዘዳ7፥6፤32፥26፤መዝ 18፥25፤97፥10፤ምሳ2፥22 37፥29 ቍ9፤ምሳ 2፥21፤ኢሳ34፥17
37፥30 መዝ49፥3፤ ምሳ10፥13 37፥31 ዘዳ6፥6፤ 32፥35፤ኢዮ 22፥22 37፥32 መዝ10፥8፤ 11፥5 37፥33 ኢዮ32፥3፤ መዝ 34፥22፤79፥11፤2ጴጥ2፥9 37፥34 ቍ9፤መዝ18፥21፤27፥14፤52፥6

ዦች፣ የተትረፈረፈም ሀብት ምንጭ እንድትሆን የተደረገች ናት። በጌታ ተስፋ የሚያደርጉ ማለትም ሕይወትንና በረከትን የሚሰጥ ጌታ መሆኑን በጽኑ የሚያምኑ የተስፋዪቱን ምድር ይወርሳሉ፤ ከእግዚአብሔር ተለይተውና ክፉ መንገዳቸውንም ተጠቅመው ምድሪቷን ለመውረስና ሀብቷንም ለመብላት ደፋ ቀና የሚሉ ግን አያገኟትም (ቍ11:22:29 ይመ፤ ከያዕ7 ጋር ያነጻጽሩ)።

37፥10 *ለአፍታ፤* በዚህ ቦታ የጊዜው አጭርነት የሚያሳየው ሊመጣ ያለው ሁኔታ አይቀሬ መሆኑን ነው (58፥9፤ ኢዮ 20፥5-11፤ ሐጌ2፥6 ይመ)።

37፥11፤ ማቴ5፥5 ይመ። *ገሮች፤* በእግዚአብሔር ቸርነትና ጸጋ የሚተማመኑ እንዲሁም ወንድሞቻቸውን ያልገፉ ማለት ነው፤ *በታላቅ ሰላም፤* ያልተቀየጠ በረከት ማለት ነው።

37፥12 *በጻድቃን፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *ጥርሳቸውንም ያፋጩባቸዋል፤* 35፥16 እና ማብ ይመ።

37፥13 *እግዚአብሔር ግን ይሥቅባቸዋል፤* 2፥4 ይመ። *ቀናቸው እንደ ደረሰ ያውቃልና፤* በጣም የሚገርመው መዝሙረኛው በቍ22 ላይ ነገሩን በመጠኑ ያወሣው ቢሆንም እግዚአብሔር ክፉዎችን ድምጥማጣቸውን ለማጥፋት ከቶ የማይተኛ መሆኑን በቀጥታ የገለጸበት ሁኔታ የለም፤ የክፉዎች ሕይወት በእርግጥ "የሚጠፉ" መሆኑን በተመለከተ በተደጋጋሚ ተነግሮአል (ቍ9:22:28:34:38፤ ከቍ2:8:10:15:17:20:36:38 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የክፉዎች ሕይወት አጭር እንደ ሆነ ጌታ ያውቃል፤ ለጻድቃን ግን ጥበቃውንና እንክብካቤውን ያበዛላቸዋል። *ቀናቸው፤* በ1ሳሙ26፥10 ላይ እንደ ተገለጸው ሁሉ ይህ አባባል ክፉዎች "የሚጠፉበትን" ዕለት ያመለክታል ("ጊዜው" በቀጥታ ሲተረጐም "ቀኑ" እንደ ማለት ነው)፤ ኢዮ18፥20 ("ዕጣ ፋንታው")።

37፥14 *ድኾችንና ችግረኞችን፤* 34፥6 እና ማብ ይመ።

37፥15 *ልባቸውን ይወጋል፤* 45፥5 ይመ።

37፥16-17 *ጻድቃን፤* የ1፥5 ማብ ይመ።

37፥18 *ንጹሓን፤* ቍ37፤ 15፥2፤ እንዲሁም የ26፥1 ማብ ይመ።

37፥20 *ውበት፤* ሣሩና አበባው ነው (ከቍ2፤ 90፥5-6፤ 102፥11፤ 103፥5-16፤ ከኢዮ14፥2፤ ከኢሳ40፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ፤ ያዕ 1፥10-11 ይመ)።

37፥21፤ "ክፉዎች ይበደሩ ዘንድ ግድ ነው፤ ዕዳቸውን መክፈል ግን አይችሉም፤ ጻድቃን ግን በልግስና መስጠት ይችላሉ" (ዘዳ15፥6፤ 28፥12:44 ይመ)።

37፥24፤ ምሳ24፥16 ይመ።

37፥26፤ የቍ21 ማብ ይመ።

37፥28 *ታማኞቹንም፤* የ4፥3 ማብ ይመ።

37፥29 *ለዘላለም፤* ከክፉዎች በተቃራኒው (ቍ28)፣ ጻድቃንና ልጆቻቸው፣ የልጅ ልጆቻቸውም ቃል በተገባላቸው ምድር ለዘላለም እንደሚኖሩ ያመለክታል።

37፥30 *ጥበብን፤* 119፥98:130፤ ዘዳ4፥6 ይመ።

37፥31 *በልቡ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *አይወላገድም፤* ቀና ከሆነው ጎዳና ማለት ነው (17፥5 ይመ)።

37፥32 *ይከታተሉታል፤* 10፥8-9፤ እንዲሁም የ7፥2 ማብ ይመ። *ሊገድሉትም ይሻሉ፤* የሐሰት ክስ በማቅረብ (ቍ33) ሕይወታቸውን ለማጥፋት ይሯሯጣሉ።

[35]ክፉና ጨካኙን ሰው፣
 እንደ ሊባኖስ ዝግባ ለምልሞ አየሁት፤
[36]ዳግመኛ በዚያ ሳልፍ፣ እነሆ፣ በቦታው
 አልነበረም፤
 ብፈልገውም አልተገኘም።
[37]ንጹሐንን ልብ በል፤ ቅኑንም አስተውል፤
 የሰላም ሰው ተስፋ አለውና።[#]
[38]ኀጢአተኞች ግን በአንድነት ይጠፋሉ፤
 የክፉዎችም ዘር[1] ይወገዳል።
[39]የጻድቃን ድነት ከእግዚአብሔር ዘንድ
 ነው፤
 በመከራ ጊዜም መጠጊያቸው እርሱ
 ነው።
[40]እግዚአብሔር ይረዳቸዋል፤
 ይታደጋቸዋልም፤
 ከክፉዎች እጅ ነጥቆ ያወጣቸዋል፤
 እርሱን መጠጊያ አድርገዋልና
 ያድናቸዋል።

መዝሙር 38

የጭንቅ ሰዓት ጸሎት

የዳዊት መዝሙር፤ ለመታሰቢያ

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ በቍጣህ አትገሥጸኝ፤
 በመዓትህም አትቅጣኝ።
[2]ፍላጻዎችህ ወግተውኛልና፤
 እጅህም ተጭናኛለች።
[3]ከቍጣህ የተነሣ ሰውነቴ ጤና አጥቶአል፤
 ከኀጢአቴም የተነሣ ዐጥንቶቼ ሰላም
 የላቸውም።
[4]በደሌ ውጦኛል፤
 እንደ ከባድ ሸክምም ተጭኖኛል።
[5]ከንዝህላልነቴ የተነሣ፣
 ቍስሌ ሸተተ፤ መገለም፤
[6]ዐንገቴን ደፋሁ፤ ጐበጥሁም፤
 ቀኑንም ሙሉ በትካዜ ተመላለስሁ።
[7]ወገቤ እንደ እሳት ነደደ፤
 ሰውነቴም ጤና የለውም።
[8]እጅግ ዝያለሁ፤ ፈጽሞም ደቅቄአለሁ፤
 ከልቤም መታወክ የተነሣ እጮኻለሁ።
[9]ጌታ ሆይ፤ ምኞቴ ሁሉ በፊትህ
 ግልጽ ነው፤
 ጭንቀቴም ከአንተ የተሰወረ አይደለም።
[10]ልቤ በኀይል ይመታል፤ ጒልበት
 ከድቶኛል፤
 የዐይኔም ብርሃን ጠፍቶአል።
[11]ከቍስሌ የተነሣ ወዳጆቼም ባልንጀሮቼም
 ሸሹኝ፤
 ጎረቤቶቼም ርቀው ቆሙ።
[12]ሕይወቴን ለማጥፋት የሚሹ ወጥመድ
 ዘረጉብኝ፤
 ሊጐዱኝ የሚፈልጉ ሊያጠፉኝ ዛቱ፤
 ቀኑንም ሙሉ ተንኰል ይሸርባሉ።
[13]እኔ ግን እንደማይሰማ ደንቈሮ፣
 አፉንም መክፈት እንደማይችል ዲዳ
 ሆንሁ።
[14]በእርግጥም ጆሮው እንደማይሰማ፣
 አንደበቱም መልስ መስጠት እንደ
 ማይችል ሰው ሆንሁ።
[15]እግዚአብሔር ሆይ፤ በተስፋ
 እጠብቅሃለሁ፤
 ጌታ አምላኬ ሆይ፤ አንተ መልስ
 ትሰጠኛለህ።
[16]እኔ፣ "ጠላቶቼ በእኔ ላይ ደስ
 አይበላቸው፤
 እግሬም ሲንሸራተት፣ በላዬ
 አይኵራሩብኝ" ብያለሁና።

37፥35 ኢዮ5፥3
37፥36 ቍ10፤ምሳ 12፥7፤ኢሳ41፥12፤ዳን 11፥9
37፥37 ቍ18፤ዘፍ 6፥9፤መዝ11፥7፤18፥2 5፤ኢሳ57፥1-2
37፥38 ቍ2፡9፤መዝ 1፥1፤73፥19
37፥39 መዝ3፥8፤ 9፥9
37፥40 1ዜና5፥20፤ መዝ2፥12፤18፥48፤ 20፥2፤34፥7
38፥1 መዝ6፥1
38፥2 ኢዮ6፥4
38፥3 ኢዮ33፥19፤ ምሳ3፥8፤ኢሳ4፥22፤ 66፥14
38፥4 ዘኍ11፥14፤ ዕዝ9፥6፤መዝ40፥12 ፤65፥3፤ሉቃ11፥46
38፥5 ቍ11፤ኢዮ 19፥17፤መዝ69፥5፤14 7፥3፤ምሳ5፥23፤12፥2 3፤13፥16፤መክ10፥3
38፥6 መዝ35፥14፤ 57፥6፤145፥14፤146፥8
38፥7 ቍ3፤ኢዮ 14፥22
38፥8 መዝ6፥3፡6፤ 22፥1፤34፥18፤ምሳ 5፥11፤17፥22
38፥9 ኢዮ3፥24፤ መዝ119፥20፤143፥7
38፥10 ኢዮ37፥1፤ መዝ6፥7፤19፥8፤31፥ 10፤88፥9
38፥11 ቍ5
38፥12 መዝ31፥4፤ 35፥4፡20፤41፥5፤ 140፥5፤141፥9
38፥13 መዝ115፥6 ፤135፥17፤ኢሳ43፥8፤ ማር7፥37
38፥15 መዝ17፥6፤ 27፥14
38፥16 ዘዳ32፥35፤ መዝ22፥17

[#]37 ወይም *ዘር ይወጣለታል* [1]38 ወይም *ትውልድ*

37፥35-36፤ ከቍ25-26 ጋር ያነጻጽሩ።

37፥37 *ንጹሐንን፤* የቍ18 ማብ ይመ።

37፥37-39፤ አንዱ ተስፋ ያለው ሲሆን፣ ሌላው ተስፋ ቢስ መሆኑን የሚያሳይ ታላቅ ንጽጽር ነው።

37፥39-40 *የጻድቃን ... ይረዳቸዋል፤* ዕጣ ፈንታቸው በክፉዎች እጅ አይደለም፤ *መጠጊያቸው እርሱ ነው፤* ክፉዎች የሚያደርጉትን ቢያደርጉ ጌታ ግን ርስታቸውን ጠብቆ ያቈይላቸዋል።

መዝሙር 38፤ ዳዊት በሠራው ኀጢአት እግዚአብሔር "ስለ ገሠጸውና" በዚህም ምክንያት ከባድ የሕመም ሥቃይ ስለ ደረሰበት ከዚህ ሁሉ ሥቃይ በፍጥነት ይገላግል ዘንድ ያቀረበው ልመና ነው። ይህ መዝሙር መቼ እንደ ተደረሰና በመዝሙረኛውም ላይ የደረሰው ሕመም ምን ዐይነት እንደ ሆነ በትክክል ለይቶ ማወቅ አይቻልም። የዳዊት ሥቃይ የተባባሰው ወዳጆቹ ሁሉ ጥለውት ስለሸሹና (ቍ11)፣ ይህንንም አጋጣሚ በመጠቀም ጠላቶቹ ሊጥሉት በማሤራቸው ነው (ቍ 12፡16፡19-20)፤ የመዝ 39-41 መግቢያ ይመ። በጥንቲቱ ቤተ ክርስቲያን ትውፊት ውስጥ ይህ መዝሙር ከሰባቱ የጭንቅ ጊዜ ወይም የችግር ጊዜ መዝሙሮች ውስጥ የሚመደብ ነው (የመዝ6ን መግቢያ ይመ)። እንደ መዝ33 ሁሉ (የመዝ33 አወቃቀር ለመመልከት የመዝሙሩን የመግቢያ ማብ ይመ) የዚህም መዝሙር ርዝመት (22 ቍጥሮች አሉት) የዕብራይስጡን የፊደል ገበታ ቍጥር የተከተለ ነው። መዝሙሩ እያንዳንዳቸው አራት ስንኞች ባሏቸው አምስት አንጓዎች የተዋቀረ ሲሆን፣ እያንዳንዱም አንጓ በሁለት በሁለት ስንኞች የተቋጠረ ነው።

38ርእስ *ልመና፤* ይህ ሐረግ በሌላ ቦታ የሚገኘው በመዝ 70 ርእስ ላይ ብቻ ነው።

38፥1-4፤ ጌታ ተግሣጹን ያቀልለትና ያነሳለት ዘንድ ያቀረበው ልመና ነው።

38፥1 *አትገሥጸኝ ...አትቅጣኝ፤* (39፥11፤ እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ)። *በቍጣህ ... በመዓትህም፤* የ2፥5 ማብ ይመ።

38፥2 *ፍላጻዎችህ፤* የእግዚአብሔርን በትር በግልጽ የሚያሳይ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ኢዮ6፥4፤ 34፥6፤ ሰቆ3፥12፤ ሕዝ5፥16 ይመ)። *እጅህም ተጭናኛለች፤* 32፥4 እና የ32፥3-5 ማብ ይመ።

38፥3 *ዐጥንቶቼ፤* የ6፥2 ማብ ይመ።

38፥4 *ሸክምም፤* በደሉ ያደረሰበትን የሥነ ልቡና ውድቀት ብቻ ሳይሆን በቍ5-8 ላይ እንደ ተገለጸው ከባድ ሥቃይ እንደ ተጫነውም ያሳያል።

38፥5-8፤ ሕመሙ ያስከተለበትን አካላዊና ሥነ ልቡናዊ ቀውስ ያመለክታል።

38፥8 *ከልቤም፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

38፥9-12፤ የሕመሙ ሥቃይ (ቍ10)፣ የወዳጆቹ ከእርሱ መራቅና (ቍ11) የጠላቶቹም ክፋት (ቍ12)፣ ክፉኛ የጐዳው መሆኑን በድጋሚ በማስታወቅ አቤቱታውን የሚያቀርብበት ክፍል ነው።

38፥10 *የዐይኔም ብርሃን ጠፍቶአል፤* የ13፥3 ማብ ይመ።

38፥11 *ከቍስሌ፤* ይህ ቃል ለምጽ ያለበትን ሰው ለማመልከት ይውላል፤ ይህ የሚያሳየው የዳዊት ወዳጆች ዳዊትን ለምጽ እንዳለበት ሰው ያገለሉት መሆኑን ነው።

38፥12፤ የ5፥9 ማብ ይመ።

38፥13-16፤ ጌታ ለጠላቶቹ መልስ ይስጥ ማለቱ ነው (ቍ15)፤ መስማትና መናገር እንደማይችል ሰው፣ ዳዊት ለጠላቶቹ መልስ መስጠት አቃተው (ቍ13-14)፤ ስለዚህም በእርሱ ስም እግዚአብሔር እንዲናገርለት መጠባበቅ ጀመረ (ቍ15-16)፤ 1ሳሙ 25፥32-39፤ 2ሳሙ16፥10፡12 ይመ።

38፥16 *እግሬም ሲንሸራተት ጊዜ፤* በዚህ ቦታ ይህ አባባል የሚያሳየው መዝሙረኛው የደረሰበትን ሕመም ነው (66፥9፤

[17]ልወድቅ ተቃርቤአለሁ፤
ከሥቃዬም ከቶ አልተላቀቅሁም።
[18]በደሌን እናዘዛለሁ፤
ኀጢአቴም አውካኛለች።
[19]ብርቱዎች ጠላቶቼ ብዙ ናቸው፤
ያለ ምክንያት የሚጠሉኝም ስፍር
ቍጥር የላቸውም።
[20]መልካሙን ስለ ተከተልሁ፣
በበጎ ፈንታ ክፉ የሚመልሱልኝ ጠሉኝ።
[21]እግዚአብሔር ሆይ፤ አትተወኝ፤
አምላኬ ሆይ፤ ከእኔ አትራቅ።
[22]ጌታዬ መድኀኔ ሆይ፤
እኔን ለመርዳት ፍጠን።

መዝሙር 39

ታላቅ እግዚአብሔር - ታናሽ ሰው

ለመዘምራን አለቃ፣ ለኤዶታም፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እኔ፣ "በአንደበቴ እንዳልበድል፣
መንገዴን እጠብቃለሁ፤
ክፉዎችም በእኔ ዘንድ እስካሉ ድረስ፣
ልጓም በአፌ አስገባለሁ" አልሁ።
[2]እንደ ዲዳ ዝም አልሁ፤
ለበጎ ነገር እንኳ አፌን ዘጋሁ፤
ሆኖም ጭንቀቴ ባሰ።
[3]ልቤ በውስጤ ጋለ፤
በማሰላስልበትም ጊዜ እሳቱ ነደደ፤
ከዚያም በአንደበቴ እንዲህ ተናገርሁ፤
[4]"እግዚአብሔር ሆይ፤ የሕይወቴን ፍጻሜ፣
የዘመኔንም ቍጥር አስታውቀኝ፤
አላፊ ጠፊ መሆኑንም ልረዳ።
[5]እነሆ፤ ዘመኔን በስንዝር ለክተህ
አስቀመጥህ፤
ዕድሜዬም በፊትህ እንደ ኢምንት ነው፤
በእርግጥ የሰው ሁሉ ሕይወት ተን ነው።
ሴላ
[6]ሰው የጥላ ውልብታ ነው፤
በከንቱም ይታወካል፤
ለማን እንደሚሆን ሳያውቅ ሀብት
ንብረት ያከማቻል።
[7]"ጌታ ሆይ፤ አሁንስ ወደ ማን ልመልከት?
ተስፋዬ በአንተ ላይ ነው።
[8]ከኀጢአቴ ሁሉ አድነኝ፤
የሰነፎች መሳለቂያ አታድርገኝ።
[9]ይህን ያደረግህ አንተ ነህና፣
ዝም እላለሁ፤ አፌንም አልከፍትም።
[10]ክንድህን አንሣልኝ፤
ከእጅህ ምት የተነሣ ደክሜአለሁና።
[11]ሰዎችን ስለ ኀጢአታቸው ለመቅጣት
ትገሥጻቸዋለህ፤
ሀብታቸውንም ብል እንደ በላው
ታደርጋለህ፤
በእርግጥ ሰው ሁሉ ተን ብቻ ነው።
ሴላ

38፥17 ቍ7፤ኢዮ 6፥10፤መዝ37፥24
38፥18 ዘሌ26፥40
38፥19 መዝ18፥17፤25፥19፤35፥19
38፥20 ዘፍ44፥4፤ መዝ54፥5፤59፥10፤119፥23፤1ዮሐ3፥12
38፥21 መዝ10፥1፤22፥11፤27፥9፤35፥22፤71፥12:18፤119፥8
38፥22 1ዜና16፥35፤መዝ22፥19፤40፥13
39፥1 1ነገ2፥4፤ኢዮ 1፥22፤6፥24፤መዝ34፥13፤119፥9:59፤ምሳ20፥11፤ያዕ1፥26፤3፥2
39፥2 ቍ9፤ኢዮ 31፥34፤መዝ6፥3፤25፥17፤31፥10፤77፥4
39፥3 መዝ1፥2፤48፥9፤77፥12፤119፥15፤ኤር5፥14፤20፥9፤23፥29፤ሉቃ24፥32
39፥4 ዘፍ47፥9፤ ኢዮ7፥7፤14፥2:5
39፥5 ኢዮ7፥7፤10፥20፤መዝ62፥9፤89፥45፤102፥23
39፥6 ኢዮ8፥9፤27፥17፤መዝ102፥11፤127፥2፤መክ6፥12፤ሉቃ12፥20፤ያዕ1፥11፤4፥14
39፥7 መዝ9፥18፤25፥5
39፥8 ዘዳ28፥37፤ መዝ6፥4፤32፥1፤51፥1:14፤69፥7፤79፥4፤ኢሳ 43፥28፤53፥5:8:10፤ዳን 9፥16 39፥9 ቍ2፤መዝ 38፥13፤ኢሳ38፥15 39፥10 ዘፀ9፥3፤2ዜና 21፥14፤ሕዝ 7፥9፤24፥16 39፥11 ዘዳ28፥20፤ኢዮ7፥7፤13፥28፤መዝ 90፥7፤94፥10፤ኢሳ26፥16፤51፥8፤66፥15፤ሕዝ5፥15፤ሉቃ12፥33፤ያዕ5፥2፤ 2ጴጥ2፥16

94፥18፤ 121፥13 ይመ)፤ ይህንንም የተናገረው የግል ሕይወቱ በተናጋበት ወይም አስቸጋሪ ሁኔታ በደረሰበት ጊዜ ነው።

38፥17-20፤ ጤናውን እያጣ በሄደ ቍጥር፣ የጠላቶቹ ጕልበት እያየለ መጣ።

38፥17 *ልወድቅ፤* ሞት የከበበው መሰለው (የ13፥4 ማብ ይመ)።

38፥18፤ ቍ3-4፤ መዝ32 ይመ።

38፥19-20፤ ኀጢአት በመሥራቱ ጌታን በድሎአል፤ ነገር ግን አሁን በሚያጠቁት ጠላቶቹ ላይ አንዳች በደል አላደረሰም (የ35፥19 ማብ ይመ)።

38፥20 *መልካሙን፤* በሥነ-ምግባር ረገድ ነቀፋ የሌለበት ማለት ነው (34፥14 ይመ)።

38፥21-22፤ በመደምደሚያ ላይ በድጋሚ የቀረበ አቤቱታ ነው።

38፥21 *ከእኔ አትራቅ፤* ሆን ተብሎ የሚሠራ ኀጢአት ከሚያስከትለው አስከፊ ነገር ውስጥ አንዱ ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረትን ማጣት ነው (ከ22፥19፤ 35፥22፤ 71፥12 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የእግዚአብሔርን ምሕረት ከተረዱና የመንፈስ ቅዱስም ማደሪያ ከሆኑ በኋላ ሆን ብሎ ኀጢአት መሥራት እጅግ አሳዛኝና መራራም ተሞክሮ ነው።

መዝሙር 39፤ መዝሙረኛው የሰው ሕይወት እጅግ ከንቱና ምናምንቴ በመሆኑ የተሰማውን ጥልቅ ሐዘን የሚገልጥበት ጸሎት ነው። ይህንንም የተረዳው በፈጸመው ኀጢአት ምክንያት (ቍ8) እግዚአብሔር በሕመም ስለገሠጸው ነው (ቍ10-11)። መዝሙር 38 የሚናገረው መዝሙረኛው በጠላቶቹ ፊት ዝም ስለማለቱ ሲሆን መዝሙር 39 ደግሞ በእግዚአብሔር ፊት ዝም ስለ ማለቱ ነው። ሁለቱም መዝሙሮች በሕመም ጊዜ (እግዚአብሔር "በገሠጸው" ጊዜ ቍ11፤ 38፥1) የቀረቡ ጸሎቶች ናቸው፤ ሁለቱም መዝሙሮች በደለኛነትን ይቀበላሉ፤ በእግዚአብሔር መታመን ተገቢ መሆኑንም ያስገነዝባሉ። የመዝ40 መግቢያን ይመ። ከዚህም በተጨማሪ ይህ መዝሙር ከመዝ90 ጋር በብዙ ረገድ ተወራራሽነት አለው፤ እንዲሁም መዝሙር 49 ይመ።

39ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *ኤዶታም፤* ዳዊት ከነበሩት ሦስት የመዘምራን አለቃ ውስጥ አንዱ ነው (1ዜና16፥41-42፤ 25፥1:6፤ 2ዜና5፥12፤ በ2ዜና35፥15 ላይ "ባለ ራእዩ" ተብሎአል)። ኤዶታም ምናልባት በ1ዜና6፥44 እና በ15፥19 ላይ "ኤታን" የተባለው ሊሆን ይችላል፤ ይህ ከሆነ ደግሞ አሳፍ የጌድሶን ቤተ ሰብ ተጠሪ ኤማን ደግሞ የቀዓት ቤተ ሰብ ተጠሪ እንደ ሆን ሁሉ፣ ኤዶታምም የሜራሪ ቤተ ሰብ ተጠሪ ሊሆን ይችላል፤ እነዚህ ሁሉ የሌዊ ወንዶች ልጆች ናቸው (1ዜና 6፥16:33:39:43-44 ይመ)። የመዝ62፤ 77፤ 89 ርእስን ይመ።

39፥1-3፤ የመዝሙሩ መግቢያ ነው፤ ምንም ነገር ላለመናገር ቢወስንም፣ ሥቃዩን እስከ መጨረሻው አፍኖ መቀመጥ አልቻለም።

39፥1፤ የክፉዎች ንግግር አስቈጥቶት መጥፎ ነገር እንዳይናገር ለአንደበቱ ልጓም አደረገለት (መዝ 73 ይመ)።

39፥2-3፤ ታምቆ የተቀመጠ ሥቃይ ሕመምን ያባብሳል እንጂ ምንም መፍትሔ አያመጣም (ኤር20፥9)።

39፥4-6፤ የሰው የሕይወት ዘመን አጭር መሆኑን እንዲያስተውልና ይህንንም በጸጋ እንዲቀበል የቀረበ ጸሎት ነው።

39፥4 *የዘመኔንም ቍጥር፤* 78፥39 እና የ37፥20 ማብ ይመ።

39፥5 *በፊትህ እንደ ኢምንት፤* 90፥4 ይመ። *ተን፤* ቍ11፤ 144፥4፤ ኢዮ14፥2፤ መክ6፥12 ይመ።

39፥6፤ የመጽሐፈ መክብብ ማጠቃለያ በመሆን ሊያገለግል ይችላል።

39፥7-11፤ በተሰበረ ልብ የቀረበ ጸሎት ነው፤ መዝሙረኛው የሚለምነው እግዚአብሔር አለንጋውን እንዲያነሳለት ብቻ ነው።

39፥8 *አድነኝ፤* ከጠላቶቼ ታደገኝ ማለቱ ነው። *የሰነፎች መሣለቂያ፤* እግዚአብሔር ካልታደገው በቀር በዐመፀኞችና በሰነፎች እጅ (14፥1 ይመ) መሣለቂያ መሆኑ አይቀርም (22፥7-8፤ 69፥6-12 ይመ)።

39፥10 *ከእጅህ ምት፤* 32፥4፤ 38፥2 ይመ።

39፥11 *ለመቅጣት ትገሥጻቸዋለህ፤* 6፥1፤ 38፥1 ይመ። *በእርግጥ ተን፤* ኢሳ2፥22 እና ማብ ይመ፤ ቍ1፤ 144፥4፤ ኢዮ14፥2፤ መክ6፥12 ይመ።

39፥12-13፤ በተሰበረ ልብ የቀረበው ጸሎት ከቀድሞው

[12]"እግዚአብሔር ሆይ፤ ጸሎቴን ስማ፤
ጩኸቴን አድምጥ፤
ልቅሶዬንም ቸል አትበል፤
በአንተ ፊት እኔ መጻተኛ ነኝና፤
እንደ አባቶቼም እንግዳ ነኝ።
[13]ላለመመለስ ከመሰናበቴ በፊት፣
ዳግመኛ ደስ ይለኝ ዘንድ ዐይንህን
ከላዬ አንሣ።

መዝሙር 40
የምስጋናና የርዳታ ልመና ጸሎት

40፥13-17 ተጓ ምብ-መዝ70፥1-5

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔርን ደጅ ጠናሁት፤
እርሱም ዘንበል አለልኝ፤ ጩኸቴንም
ሰማ።
[2]ከሚውጥ ጕድጓድ፣
ከሚያዘቅጥ ማጥ አወጣኝ፤
እግሮቼን በዐለት ላይ አቆመ፤
አካሄዴንም አጸና።
[3]ለአምላካችን የሚሆን ውዳሴ፣
አዲስ ዝማሬን በአፌ ላይ አኖረ፤
ብዙዎች ያያሉ፤ ይፈራሉም፤
በእግዚአብሔር ይታመናሉ።
[4]እግዚአብሔርን መታመኛው ያደረገ፣

39፥12 ዘኍ23፥41 47፥9፤ዘሌ25፥23፤ዘዳ 1፥45፤2ነገ20፥5፤1ዜና 29፥15፤መዝ17፥1፤ ዕብ 11፥13
39፥13 ኢዮ10፥21
40፥1 መዝ6፥9፤ 31፥22፤34፥15፤37፥7 ፤116፥1፤145፥19
40፥2 ኢዮ9፥31፤ 30፥19፤መዝ7፥15፤27 ፥5፤31፥8፤69፥14
40፥3 ዘፀ14፥31፤መዝ 28፥7፤52፥6፤64፥9፤9 6፥1፤ራእ5፥9
40፥4 ዘዳ31፥20፤ መዝ4፥2፤26፥1፤34፥8 ፤84፥12፤101፥5፤138 ፥6፤ምሳ3፥34፤16፥5፤ ኢሳ65፥5፤1ጴጥ5፥5
40፥5 ዘዳ4፥34፤ መዝ 71፥15፤75፥1፤ 105፥5፤136፥4፤ 139፥17፡18
40፥6 ዘፀ21፥6፤1ሳሙ 15፥22፤መዝ50፥8፤ 51፥16፤ኢሳ1፥11፤ ኤር 6፥20፤ሆሴ6፥6፤ አሞ5፥22
40፥7 ኢዮ19፥23፤ ኤር36፥2፤45፥1፤ሕዝ 2፥9፤ዘካ5፥1
40፥8 ዘዳ6፥6፤

ወደ ትዕቢተኞች የማይመለከት፣
የሐሰት አማልክትን[ሠ] ወደሚከተሉት
የማያይ፣
ሰው ብፁዕ ነው።
[5]እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤
አንተ ያደረግኸው ድንቅ ነገር ብዙ
ነው፤
ለእኛ ያቀድኸውን፣
ሊዘረዝርልህ የሚችል ማንም የለም፤
ላውራው ልናገረው ብል፣
ስፍር ቍጥር አይኖረውም።
[6]መሥዋዕትንና ቍርባንን አልፈለግህም፤
ጆሮቼን ግን ከፈትህ፤[ጨ]
የሚቃጠል መሥዋዕትን፣
የኀጢአትንም መሥዋዕት አልሻህም።
[7]እኔም እንዲህ አልሁ፤ "እነሆ፤ መጥቻለሁ፤
ስለ እኔ በመጽሐፍ ተጽፎአል፤
[8]አምላኬ ሆይ፤ ፈቃድህን ላደርግ እሻለሁ፤
ሕግህም በልቤ ውስጥ አለ።"
[9]በታላቅ ጉባኤ ውስጥ ጽድቅን አበሠርሁ፤

ኢዮ 22፥22፤ማቴ26፥39፤ ሮሜ7፥22፤ዕብ10፥5-7
40፥9 ኢሱ22፥22፤ መዝ22፥25፡31

[ሠ]4 ወይም *ሐሰትን ወደሚከተሉት* ተብሎ መተርጐም ይችላል።
[ጨ]6 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ግን፣ *አካልን ግን አዘጋጀህልኝ* ይላል።

ይልቅ አጅግ በተሰበረ ልብ በድጋሜ ቀርቦአል።

39፥12 *መጻተኛ እንግዳ፤* በዚህ ዓለም በእግዚአብሔር ፊት ሲመላለስ ኑሮውን ሁሉ የሚያየው እንደ ስደተኛ ወይም እንደ መጻተኛ ነው።

39፥13 *ዐይንህን ከላዬ አንሣ፤* ኢዮ7፥17-19፤ 10፤20-21፤ 14፥6 ይመ። *ዳግመኛ ደስ ይለኝ ዘንድ፤* ኢዮ9፥27፤ 10፥20 ይመ። *ከመረሳቴ በፊት፤* ከሞት ባሻገር ስላለው ዓለም።

መዝሙር 40፤ አስጨናቂ መከራ በከበበው ጊዜ ያቀረበው ጸሎት ነው። የሐዘኑ መንሥኤ ምን እንደ ሆነ በውል አልተጠቀሰም፤ ዳዊት ግን በመዝ38-39 እና 41 ላይ እንዳስታወቀው፣ ይህ ሁሉ መከራ የደረሰበት በፈጸመው ኀጢአት ምክንያት መሆኑን (ቍ12 ይመ) ተገንዝቦአል፤ (የመዝ39 እና 41 መግቢያን ይመ)። ሥቃዩ የተባባሰበት ጠላቶቹ በእርሱ ሥቃይ በመደሰታቸውና በመጓደዳቸው ምክንያት ነው፤ ይህ ርእስ ጕዳይ በዚህ መዝሙርና በመዝሙር 38-39 ላይ በዐቢይ ርእስ ጕዳይነት ተንጸባርቆአል (የመዝ6ን መግቢያ ይመ)። ጸሎቱ የሚጀምረው እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም ስላደረገለት ምሕረት ምስጋና በማቅረብና (ቍ1-5) ለእግዚአብሔርም ያሳየውን ታማኝነት በመግለጽ ነው (ቍ6-10)። መዝሙረኛው እግዚአብሔር ረዳቱ እንዲሆን ልመናውን የሚያቀርበው እነዚህን ሁለት ጕዳዮች መሠረት በማድረግ ነው (ቍ11-17)። በመዝ44 እና 89 ላይ የተመለከተውን ረዘም ያለ የጸሎት መግቢያ ይመ። መዝ70 በዚህ ምዕራፍ በቍ13-17 ላይ ከሚገኘው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይነት አለው።

40ርእስ፤ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ።

40፥1-5፤ እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም ስላደረገው ምሕረት የቀረበ ምስጋና ነው (የመዝ9ን መግቢያ ይመ)።

40፥1-3፤ ዳዊት በገጠመው ታላቅ መከራ ጊዜ እግዚአብሔር ያሳየው ቸርነት ለእግዚአብሔር ምስጋና እንዲያቀርብና ሌሎችንም ወደ እምነት እንዲመራ አነቃቅቶታል (የ7፥17 እና 9፥1 ማብ ይመ)።

40፥2፤ መዝ 30፥1 እና ማብ ይመ።

40፥3 *አዲስ ዝማሬን፤* የ33፥3 ማብ ይመ። *ብዙዎች ያያሉ፤* ዳዊት ካቀረበው ምስጋና የተነሣ ነው (18፥49፤ 22፥22-31 ይመ፤ እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ)። *ይፈራሉም፤* የ34፥8-14 ማብ ይመ።

40፥4-5፤ እግዚአብሔርን በእርሱ ለሚታመኑ ሁሉና (ቍ4) ለሕዝቡም ለእስራኤል (ቍ5) ያለውን ቸርነት ያሳያል።

40፥4፤ ኤር17፥7 ይመ። በእርሱ የሚታመኑ ሁሉ የተባረኩ በመሆናቸው፣ ለጌታ የቀረበ ምስጋና ነው (32፥1-2፤ 146፥5 ይመ)። *ትዕቢተኞች፤* የ31፥23 ማብ ይመ። *ብፁዕ፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

40፥5 *ድንቅ ነገር፤* የ9፥1 ማብ ይመ። *ያቀድኸውን፤* እግዚአብሔር ለእስራኤል ያሰበውንና ያቀደውን ነገር ሁሉ የሚያደርገው አስቀድሞ በወሰነው መሠረት ነው (ኢሳ 25፥1፤ 46፥10-11 ይመ)።

40፥6-8፤ ዳዊት ለእግዚአብሔር ፈቃድ ምን ያህል ተገዥ እንደ ሆነ ያሳያል፤ የዕብ10፥5-10 ጸሓፊ በዚህ ቦታ የተጠቀሱትን ነገሮች ለክርስቶስ ተጠቅሞባቸዋል (ማብ በዚያው ቦታ ይመ)።

40፥6 *መሥዋዕትንና ቍርባንን ... አልሻህም፤* መዝሙረኛው እግዚአብሔር በሕጉ ላይ ያስታወቃቸው የመሥዋዕትና የመንጻት ሥርዐቶች በራሳቸው ብቁ እንዳልሆኑና ራስን ከልብ ለእግዚአብሔር መስጠትንና ለእርሱም ብቻ ታማኝ መሆንን ሊተኩ እንደማይችሉ ተረድቶአል (1ሳሙ15፥22፤ ኢሳ1፥11-17፤ ኤር7፥22-23፤ ሚክ6፥6-8)። ልክ እንዲሁ የአዲስ ኪዳን አማኝ ራሱን ከልብ ለእግዚአብሔር ሳይሰጥ የውሃ ጥምቀትን ሊወስድ፣ የጌታ እራትን ሊካፈልና በመዝሙርና በአምልኮም ሥርዐቶች ላይ ንቁ ተሳታፊ ሊሆን ይችላል። ነገር ግን የትኛውም ሃይማኖታዊ ሥርዐት ለእግዚአብሔር ያለንን ታማኝነትና ታዛዥነት ሊተካ አይችልም፤ ከእምነት የሆነ መታዘዝ ከሌለ ሁሉም ሥርዐት ብቻ ሆኖ ይቀራል (ከሮሜ1፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

40፥7 *እነሆ መጥቻለሁ፤* ምናልባት ዳዊት በንግሥናው ወቅት ራሱን ለጌታ አሳልፎ የሰጠበትን ሁኔታ ሊያመለክት ይችላል። *ስለ እኔ በመጽሐፍ ተጽፎአል፤* አንዳንዶች በዘዳ 17፥14-15 ላይ ያለውን ትንቢት ሳያመለክት አይቀርም ይላሉ፤ ይሁን እንጂ የዚህ መዝሙር ዐውደ ንባብ በእጅጉ የሚያመለክተው "መጽሐፍ" የሚለው ቃል አንድ ንጉሥ በሚነግሥበት ወቅት የግዛቱ መተዳደሪያና ቃል ኪዳንም አድርጎ የሚይዘውን የሕጉን ቅጅ ነው (ዘዳ17፥18-20፤ 2ነገ11፥12 ይመ፤ ከ1ነገ2፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

40፥8 *ሕግህም በልቤ ውስጥ አለ፤* እግዚአብሔር ሊያየው የሚመኘው "ከእምነት የሆነ መታዘዝ" ፈቃዱን ለማድረግ ደስ የሚለውን እምነትና ሕጉንም በልቡ ውስጥ ለመሰወር ደስ የሚለውን እምነት ነው (ከ119፥11፤ ከዮሐ15፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።

40፥9-10፤ የዳዊት ሕይወት በምስጋና መሞላቱንና የእግዚአብሔርንም ታማኝነትና ምሕረት ዘወትር ለማወጅ መነሣቱን ያሳያል። እግዚአብሔር ከእንስሳት መስዋዕት አብልጦ የሚወደው እንዲህ ያለውን መሥዋዕት ነው (50፥7-15፡23 ይመ)።

40፥9 *በታላቅ ጉባኤ፤* የ1፥5 እና የ9፥1 ማብ ይመ። *ጽድቅን፤* የ4፥1 ማብ ይመ። *አበሠርሁ፤* 68፥11፤ 96፥2 ይመ፤ የምሥራች ቃል አድርጌ እናገረዋለሁ ማለቱ ነው (1ነገ1፥42፤ ኢሳ40፥9፤

እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ
እንደምታውቀው፣
ከንፈሮቼን አልገጠምሁም::
[10]ጽድቅህን በልቤ አልሸሸግሁም፤
ታማኝነትህንና ማዳንህን እናገራለሁ፤
ምሕረትህንና እውነትህን፣
ከታላቅ ጉባኤ አልደበቅሁም::

[11]እግዚአብሔር ሆይ፤ ምሕረትህን
አትንፈገኝ፤
ቸርነትህና እውነትህ ዘወትር ይጠብቁኝ፤
[12]ስፍር ቍጥር የሌለው ክፋት ከቦኛልና፤
የኀጢአቴ ብዛት ስለ ያዘኝ ማየት
ተስኖኛል፤
ከራሴ ጠጕር ይልቅ በዝቶአል፤
ልቤም ከድቶኛል::

[13]እግዚአብሔር ሆይ፤ ታድነኝ ዘንድ
ፈቃድህ ይሁን፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እኔን ለመርዳት
ፍጠን::
[14]ነፍሴን ለመንጠቅ የሚፈልጉ፣
ይፈሩ፤ ይዋረዱም፤
ጕዳቴንም የሚሹ፣
ተዋርደው በመጡበት ይመለሱ::
[15]በእኔ ላይ፣ "እሰይ! እሰይ!" የሚሉ፣
በራሳቸው እፍረት ይደንግጡ::
[16]አንተን የሚፈልጉ ሁሉ ግን፣
ሐሤት ያድርጉ፤ በአንተም ደስ
ይበላቸው፤
ዘወትር የአንተን ማዳን የሚወዱ፣
"እግዚአብሔር ከፍ ከፍ ይበል" ይበሉ::

40፥10 መዝ22፥22 ፤89፥1
40፥11 መዝ26፥3፤ 61፥7፤ምሳ20፥28፤ዘካ 1፥12
40፥12 መዝ25፥17 ፤38፥4፤65፥3፤69፥4፤7 3፥26
40፥13 መዝ22፥19 ፤38፥22
40፥14 1ሳሙ20፥1 ፤አስ9፥2፤መዝ35፥4፡ 26
40፥15 መዝ35፥21
40፥16 ዘጸ4፥29፤ 1ዜና28፥9፤መዝ9፥2፡ 10፤35፥27፤119፥2
40፥17 መዝ18፥2፤ 20፥2፤86፥1፤109፥22 ፤119፥60፤144፥3
41፥1 ዘጸ14፥29፤ ኢዮ24፥4፤25፥17
41፥2 ዘጸ6፥24፤ዕዝ 9፥9፤መዝ12፥5፤32፥7 ፤37፥22፤71፥20፤119 ፥88፡159፤138፥7፤14 3፥11
41፥3 2ሳሙ13፥5 ፤2ነገ1፥4፤መዝ6፥6
41፥4 ዘጸ32፥39 ፤6፥2፤9፥13፤51፥4
41፥5 መዝ38፥12
41፥6 ዘሌ19፥16፤ መዝ12፥2፤101፥7፤ ምሳ26፥24፤ማቴ5፥11

[17]እኔ ድኻና ችግረኛ ነኝ፤
ጌታ ግን ያስብልኛል::
አንተ ረዳቴና አዳኜ ነህ፤
አምላኬ ሆይ፤ አትዘግይ::

መዝሙር 41

የሕመምተኛና የብቸኛ ሰው ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]ለድኾች የሚያስብ ሰው ምስጉን ነው፤
እርሱንም እግዚአብሔር በክፉ ቀን
ይታደገዋል::
[2]እግዚአብሔር ይጠብቀዋል፤ በሕይወትም
ያኖረዋል፤
በምድርም ላይ ይባርከዋል፤
ለጠላቶቹም ምኞትም አሳልፎ
አይሰጠውም::
[3]ታሞ ባለበት ዐልጋ ላይ እግዚአብሔር
ይንከባከበዋል፤
በበሽታውም ጊዜ መኝታውን
ያነጥፍለታል::
[4]እኔም፣ "እግዚአብሔር ሆይ፤ ምሕረት
አድርግልኝ፤
አንተን በድያለሁና ነፍሴን ፈውሳት"
አልሁ::
[5]ጠላቶቼ በክፋት በመናገር፣
"የሚሞተው መቼ ነው? ስሙስ
የሚደመሰሰው ምን ቀን ነው?"
ይላሉ::
[6]ሊጠይቀኝ የሚመጣ ቢኖር፣
በልቡ ስድብ እያጠራቀመ፣ ከዐንገት
በላይ ይናገራል፤

41፥27፤ 52፥7፤ 61፥1 ይመ):: *ከንፈሮቼንም አልገጠምሁም፤* እግዚአብሔርን ከማመስገን አይቈጠብም (38፥13-16፤ 39፥1 እና ማብ ይመ)::

40፥10 *በልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ:: *ምሕረትህንና እውነትህን፤* የ26፥3 ማብ ይመ::

40፥11-17፤ ርዳታን ለማግኘት የቀረበ ጸሎት ነው::

40፥11 *ቸርነትህና እውነትህ፤* በቤተ መቅደስ ውስጥ ለሁሉም ያውጅ የነበረውን ማለት ነው (ቍ10እና ማብ ይመ)::

40፥12 *የኀጢአቴ ብዛት ስለያዘኝ፤* "ስፍር ቍጥር የሌለው ችግር እንደ ከበበው" ሁሉ የኀጢአትም ብዛት አስጨንቆታል (መዝ38-39 እና መግቢያቸውን ይመ):: *ማየት ተስኖኛል፤* የ13፥3 ማብ ይመ:: *ከራሴ ጠጕር ይልቅ፤* ማቴ10፥30፤ ሉቃ 12፥7 ይመ:: *ልቤም፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

40፥14-15፤ በመዝ38፥12፤ 39፥8፤ 41፥5፡7 ላይ እንደ ተገለጸው በሚያስጨንቅ ችግር ውስጥ እያለ እንኳን ጠላቶቹ አያርፉለትም (የ5፥9 ማብ ይመ):: በዳዊት መዝሙር ውስጥ ይህ ሁኔታ በተደጋጋሚ ተወስቶአል:: እርሱን ለማዋረድ ደፋ ቀና የሚሉ ሁሉ እነርሱም ይዋረዱ (የ5፥10 ማብ ይመ)::

40፥15 *እሰይ! እሰይ!* የ3፥2 ማብ ይመ::

40፥17 *ድኻና ችግረኛ፤* የእግዚአብሔርን ርዳታ በብርቱ ይሻል (የ34፥6 ማብ ይመ)::

መዝሙር 41፤ ዳዊት በጠና በታመመ ጊዜ ምሕረትን ያገኝ ዘንድ ያቀረበው ጸሎት ነው፤ ሕመሙ ከፈጸመው ኀጢአት ጋር ዝምድና እንዳለው ተገንዝቦአል (ቍ4)፤ የመዝሙር 38-40 መግቢያን ይመ:: ጠላቶቹ ብቻ ሳይሆኑ "ወዳጆቹ" (ቍ9) የሚላቸውም እንኳ ሞቱን ይመኙለት ነበር (የ5፥9 ማብ ይመ)፤ ከሁሉ ግን የልብ ወዳጁ ያላቸው ሳይቀሩ በእርሱ ላይ በባላጋራነት መነሣታቸው እጅጉን አሳዝኖታል (የ31፥11-12 ማብ ይመ):: ይህ መዝሙር ተመሳሳይ ፍሬ ሐሳብ ላላቸው አራት መዝሙሮች መደምደሚያ ከመሆኑም በላይ "የአንደኛ መጽሐፍ" መዝጊያ በመሆንም ያገለግላል (ይህ አንደኛ መጽሐፍ "ምስጉን ነው" በሚለው ሐረግ ጀምሮ በዚሁ ይደመድማል):: ባወቃቀር ረገድ ሲታይ ይህ መዝሙር እኩኩል ሲሆን፣ እያንዳንዳቸው ሦስት ሦስት ስንኞች ባሏቸው በአራት አንጓዎች የተከፈለ ነው:: አንደኛውና አራተኛው አንጓ የመዝሙረኛው ጸሎት ከልብ የቀረበ መሆኑን ያሳያሉ፤ ሁለተኛውና ሦስተኛው አንጓ የጸሎቱን ፍሬ ሐሳብ የበለጠ ያብራራሉ:: ቍ13 የዚህ መዝሙር አካል ባይሆንም "አንደኛ መጽሐፍን" በምስጋና ይደመድማል (የቍ13 ማብ ይመ)::

41ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* በመዝሙር 4 ርእስ ላይ የተሰጠውን ማብ ይመ::

41፥1-3፤ እግዚአብሔር ጤናውን እንደሚመልስለት በእርግጠኛነት የተናገረበት ቦታ ነው::

41፥1 *ለድኾች የሚያስብ ምስጉን ነው፤* በተለይ ንጉሥ ከሆነ ለደካሞች ቋሚ ጠበቃ መሆን አለበት (72፥2፡4፡12-14፤ 82፥3-4፤ ምሳ29፥14፤ 31፥8-9፤ ኢሳ11፥4፤ ኤር22፥16 ይመ):: *ምስጉን፤* የ1፥1 ማብ ይመ:: እግዚአብሔር "ለደካሞችና ለረዳት የለሾች ልዩ ጥንቃቄ ያደርግላቸዋል፤ ለእንዲህ ላሉ ወገኖች የሚራሩትንም ይባርካቸዋል፤ የቍ1-3 ሐሳብን ስናብራራው እንዲህ ማለት ይሆናል "ምሕረት የሚያደርጉ ምስጉኖች ናቸው ይማራሉና" (ማቴ5፥7)፤ ከእግዚአብሔር ርኅራኄ ጋር በመተባበር ሌሎችን በችግራቸው የምንረዳ ከሆነ እኛም መከራ በገጠመን ጊዜ እግዚአብሔር ይረዳናል (ቍ1)፣ ከጕዳት ይጠብቀናል (ቍ2)፣ ይባርከናል (ቍ2)፣ የሰይጣንን ኀይልና የጠላቶቻችንን ዛቻ ይደመስስልናል (ቍ2)፣ በታመምንም ጊዜ ከአጠገባችን ሆኖ ፈውስን ይሰጠናል (ቍ3 ይመ፤ ከ72፥2፡4፡12፤ ከዘጸ15፥7-11፤ ከምሳ 29፥14፤ ከኢሳ11፥4፤ ከኤር22፥16 ጋር ያነጻጽሩ)::

41፥4-6፤ እግዚአብሔር ምሕረት እንዲያደርግና ፈውስም እንዲሰጥ የሚያሳስብ ጽሎት ነው::

41፥4 *በድያለሁና፤* የ32፥3-5 ማብ ይመ::

41፥5 *የሚሞተው መቼ ነው?* የ3፥2 ማብ ይመ:: *ስሙስ የሚደመሰሰው፤* የ9፥5 ማብ ይመ::

41፥6 *ሊጠይቀኝ፤* ታሞ በተኛ ጊዜ ሊጎበኘው የመጣውን ማለት ነው:: *ወሬም ይነዛል፤* የልብ ወዳጁ እንደ ሆነ ሰው ይናገ

ወጥቶም ወሬ ይነዛል።

[7]ጠላቶቼ ሁሉ ግንባር ፈጥረው
ይንሾካሾኩብኛል፤
እንዲህ እያሉም፣
የከፋ ነገር በላዬ ያውጠነጥናሉ፤
[8]"ክፉ ደዌ ይዞታል፤
ከእንግዲህም ከተኛበት አይነሣም።"
[9]እንጀራዬን ተካፍሎኝ የበላ፣
የምተማመንበትም የቅርብ ወዳጄ፣
በእኔ ላይ ተረከዙን አነሣ።

[10]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ ግን ምሕረት
አድርግልኝ፤
የእጃቸውን እንድከፍላቸው አስነሣኝ።
[11]ጠላቴ በላዬ ድል አላገኘምና፣
እንደ ወደድኸኝ በዚህ አወቅሁ።
[12]ስለ ጭንቀቴ ደግፈህ ይዘኸኛል፤
በፊትህም ለዘላለም ታኖረኛለህ።

[13]የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር*፣
ከዘላለም እስከ ዘላለም የተባረከ ይሁን፤
አሜን፤ አሜን።

ሁለተኛ መጽሐፍ
ከመዝሙር 42-72

መዝሙር 42[ሀ]

በስደት ላይ ያለ ሌዋዊ ልቅሶ

ለመዘምራን አለቃ፤ የቆሬ ልጆች ትምህርት።

[1]ዋላ የምንጭ ውሃ እንደምትናፍቅ፣
አምላክ ሆይ፤ ነፍሴም እንዲሁ አንተን
ትናፍቃለች።
[2]ነፍሴ አምላክን፣ ሕያው አምላክን ተጠማች፤
መቼ ነው ደርሼ፣ የአምላክን ፊት
የማየው?
[3]ሰዎች ቀኑን ሙሉ፣
"አምላክህ የት አለ?" ባሉኝ ቍጥር፣
እንባዬ ቀንና ሌሊት፣
ምግብ ሆነኝ።
[4]ነፍሴ በውስጤ እየፈሰሰች፣
እነዚህን ነገሮች አስታወስሁኝ፤
ታላቅ ሕዝብ ወደ እግዚአብሔር ቤት እየመራሁ፣
በእልልታና በምስጋና መዝሙር፣
በአእላፍ ሕዝብ መካከል፣
እንዴት ከሕዝቡ ጋር እሄድ እንደ
ነበር ትዝ አለኝ።
[5]ነፍሴ ሆይ፤ ለምን ትተክዢያለሽ?
ለምንስ በውስጤ ትታወኪያለሽ?

41፥7 መዝ71፥10
41፥8 2ነገ1፥4
41፥9 ዘኍ30፥2፤ 2ሳሙ15፥12፤ኢዮ 19፥14:19፤መዝ55፥ 20፤89፥34፤ማቴ26፥ 23፤ሉቃ22፥21፤ዮሐ 13፥18
41፥10 ቍ4፤2ሳሙ 3፥39፤መዝ3፥3፤9፥13
41፥11 ዘኍ14፥8፤ መዝ25፥2
41፥12 ኢዮ4፥7፤ መዝ18፥35፤21፥6፤25 ፥21፤37፥17፤61፥7፤6 3፥8
41፥13 ዘፍ24፥27፤ መዝ72፥18:19፤89፥5 2፤106፥48
42፥1 ዘዳ10፥7ኢዮ 19፥27፤መዝ18፥33፤ 119፥131፤ኢል1፥20
42፥2 ኢሱ3፥10፤ 1ሳሙ14፥39፤መዝ43 ፥4፤63፥1፤84፥7፤143፥ 6፤ማቴ16፥16፤ሮሜ 9፥26
42፥3 ቍ10፤ኢዮ 3፥24፤መዝ79፥10፤11 5፥2፤ኢል2፥17፤ሚክ 7፥10
42፥4 ኢሱ6፥5፤ 1ሳሙ1፥15፤ዕዝ3፥13 ፤መዝ35፥18፤ 55፥14 ፤95፥2፤100፥4፤109፥30፤122፥1፤147፥7፤ኢሳ2፥2፤30፥29፤ዮና2፥9
42፥5 ኢዮ20፥2፤መዝ9፥1፤18፥46፤25፥5፤38፥6፤71፥14፤77፥3፤ ሰቆ3፥20፤ማቴ 26፥38

[ሀ]ም42 በብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች መዝሙር42 እና 43 አንድ መዝሙር ነው።

ራል። *በልቡ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

41፥7-9፤ ጠላቶቹና ወዳጁ ነን የሚሉ ሁሉ በአንድነት እንደተነሱበት የሚናገርበት ክፍል ነው።

41፥9 *እንጀራዬን ተካፍሎኝ፤ ... የምተማመንበት ወዳጄ፤* ከንጉሥ ጋር በአንድ ማዕድ የሚሳተፍ ሰው የተከበረና የታመነ ወዳጅ ነው (የ31፥11-12 ማብ ይመ)። መዝሙረኛው በዚህ ቦታ የሚናገረው ወዳጅነቱን በቃል ኪዳን ያተመውን ሰው ሳይሆን አይቀርም (የ23፥5 ማብ ይመ)። ኢየሱስ በዚህ ቍጥር ላይ የተመለከተውን ከራሱ ሕይወት ጋር እንዴት እንዳገናኘው ዮሐ13፥18 ይመ። እንደ ንጉሥ ዳዊት ሁሉ ከዳዊት ወገን የሆነው ይህ ታላቅ ልጅ ከሰዎች ጥላቻ ደርሶበታል፤ ታማኝ ወዳጆቼ የሚላቸውም ከድተውታል፤ በዚህም የአባቱን የዳዊት መከራ ተካፋይ ሆኖአል።

41፥10-12፤ በልበ ሙሉነት የቀረበ ጸሎት ነው።

41፥10 *የእጃቸውን እንድከፍላቸው፤* ንጉሥ እንደ መሆኑ መጠን ላደረሱበት በደል ብድራቸውን እንድከፍል ማለቱ ነው።

41፥12 *ይዘኸኛል ... ታኖረኛለህ፤ ታጽናኛለህ። በፊትህም፤* የእስራኤል ሰማያዊ ንጉሥ አገልጋይ በመሆን ማለት ነው (አባባሉ ፈሊጣዊ አነጋገር መሆኑን ለመመልከት 101፥7፤ 1ሳሙ16፥22፤ 1ነገ10፥8፤ 17፥11 ይመ)። *ለዘላለም፤* በእግዚአብሔር ፊት እንዳይኖር የሚያደርገው አንዳች ኀይል የለም (2ሳሙ7፥15-16 ይመ)።

41፥13፤ ለአምልኮ የተሰበሰበው ሕዝብ 'በአንደኛ መጽሐፍ' ላይ ለተባሉት ነገሮች ምላሻቸውን እንዲሰጡ የሚጋብዝ ቃለ-ውዳሴ ነው (72፥18-19፤ 89፥52፤ 106፥48፤ 150 ይመ)።

መዝሙር 42-43፤ ከአስጨናቂ ጠላቶች እጅ ለመዳንና (42፥9፤ 43፥2) በእግዚአብሔርም ቤተ መቅደስ ውስጥ ተመልሶ ለመኖር የቀረበ ጸሎት ነው፤ እነዚህ ሁለት መዝሙሮች (ምንም እንኳ በሰብዐ ሊቃናት ትርጕም እንደ ሁለት መዝሙር ሆነው ቢቀርቡም) በአንድ ትንፋሽ የተነገሩ መሆናቸውን ልዩ ከሆነው አወቃቀራቸውና ከሚያስተሳልፉትም ተመሳሳይ ፍሬ ሐሳብ መረዳት ይቻላል። መዝ 43 ከመዝ 42 እንዲለይ የተደረገው ለተለየ የቅዳሴ ሥርዐት ሲባል ሊሆን ይችላል (የመዝ9ን መግቢያ ይመ)። የዚህ መዝሙር ተናጋሪ ከቆሬ ወገን የሆነና በቤተ መቅደሱም ውስጥ የቅዳሴ አገልግሎት የሚሰጥ ሰው ሳይሆን አይቀርም (42፥4 እና የ42 ርእስ ማብ ይመ)። "እግዚአብሔርን የማይፈራ ሕዝብ" (43፥1) የተባሉት የመዝሙሩ ደራሲ ተማርኮ የሄደባቸው ሕዝቦች ሊሆኑ ይችላሉ (2ነገ12፥17-18 ይመ)። ይህ መዝሙር የመዝሙረኛው "ሁለተኛ መጽሐፍ" መጀመሪያ ሲሆን ይህ ሁለተኛ መጽሐፍ ከአንደኛው መጽሐፍ የሚለየው "ኤሎሂም" የሚለው የዕብራይስጥ ቃል በሁለተኛው መጽሐፍ ውስጥ በተደጋጋሚ መጠቀሱ ነው፤ በአንደኛው መጽሐፍ ውስጥ በተደጋጋሚ የተጠቀሰው ቃል "ያህዌ" የሚለው ነው። በአወቃቀር ረገድ ሲታይ የዚህ መዝሙር ሦስት አንጓዎች እኩኩል ሲሆኑ (እያንዳንዱ አንጓ አራት አራት ስንኞች አሉት) እያንዳንዱም አንጓ በተመሳሳይ አዝማቾች ተቀንብቦአል (42፥5:11፤ 43፥5)። በመካከል ላይ ያለው አንጓ ግን እያደገ የመጣውን ሐሳብ በማቋረጥ እግዚአብሔርን ስለመታመን ያወሳል። ከአዝማቾቹ በስተቀር ጸሎቱ የተቀነበበው የእግዚአብሔርን መገኘት በመናፈቅና (42፥1) በመሠዊያው ፊት እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል በመግባት ነው (43፥4)። የዚህ ዐይነት አዝማች አወቃቀር ያላቸውን መዝሙሮች ለማየት 46፤49፤59፤80፤107 ይመ።

42ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ። *የቆሬ ልጆች፤* ወይም "ለቆሬ ልጆች" ለኤዶታም የመዝ39 ርእስን ይመ። "የቆሬ ልጆች" የሚለው ሐረግ የሚያመለክተው ከቆሬ ወገን የሆኑትን ሌዋዊ መዘምራን ሲሆን በቅዳሴ ሥርዐት ላይ እንዲያገለግሉ የተሾሙት በዳዊት ነው። የቆሬ ወገኖች የሚወክሉት የሌዊን ልጅ የቆሐትን ቤተ ሰብ ነው። አሳፍ የጌርሶናውያን፣ ኤዶታም ደግሞ የመራሪ መዘምራን አለቃ እንደ ነበሩ ሁሉ፣ ኤማንም በዳዊት ዘመነ መንግሥት የቆሬ መዘምራን አለቃ ነበር (1ዜና6፥31-47 እንዲሁም የመዝ39 እና 88 ርእስን ይመ)። "በቆሬ ልጆች" ስም ከሚጠሩት ሰባት መዝሙሮች ውስጥ ይህ መዝሙር የመጀመሪያው ነው (42፥49)፤ ሌሎች አራት መዝሙሮች ደግሞ በሦስተኛው መጽሐፍ ውስጥ ይገኛሉ (መዝ 84-85፤ 87-88)።

42፥1-4፤ በቤተ መቅደስ ውስጥ በእግዚአብሔር ፊት ለመሆን ያለውን ጕጕት ያመለክታል።

42፥1 *ዋላ የምንጭ ውሃ ለማግኘት እንደሚናፍቅ፤* ዋላ በተለይ አዳኞች በከበቡት ጊዜ ከምንጭ ውሃ ለመጠጣት እንደሚጓጓ ሁሉ መዝሙረኛውም አሳዳጆቹ ባየሉበት ጊዜ እግዚአብሔርን ለማየት ተጠምቶአል።

42፥2 *ሕያው አምላክን፤* ዘዳ5፥26 ይመ። *መቼ?* አሁን በቤተ መቅደስ ለመገኘት ሁኔታዎች አልፈቀዱለትም (ቍ9፤ 43፥1-2 ይመ)። *የማየው፤* ከእርሱ ጋር ኅብረት አደርጋለሁ ማለቱ ነው (ዘፀ19፥17፤ 29፥42-43፤ 30፥6:36 ይመ)።

42፥3 *አምላክህ የት አለ?* የ10፥11 ማብ ይመ። *ቀንና ሌሊት፤* ቍ8:10 ይመ።

42፥4 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ። *እየመራሁ፤* መዝሙረኛው በቤተ መቅደስ ውስጥ የመሪነት ሚና እንደ ነበረው ያመለክታል።

42፥5፤ በእምነት ጸንቶ ስለመኖር የሚያሳስብ ነው

ተስፋሽን በእምላክ ላይ አድርጊ፤
  አዳኜና [6]አምላኬን፣
  ገና አመሰግነዋለሁና፡፡

ነፍሴ በውስጤ ተክዛለች፤
  ስለዚህ በዮርዳኖስ ምድር፣
በአርሞንኤም ከፍታ፣
  በሚዛር ተራራ አስብሃለሁ፡፡
[7]በፏፏቴህ ማስገምገም፣
  አንዱ ጥልቅ ሌላውን ጥልቅ ይጣራል፤
ማዕበልህና ሞገድህ ሁሉ፣
  ሙሉ በሙሉ አጥለቀለቀኝ፡፡

[8]እግዚአብሔር ምሕረቱን በቀን ያዝዛል፤
  ዝማሬውም በሌሊት በእኔ ዘንድ አለ፤
  ይህም ለሕይወቴ አምላክ የማቀርበው
    ጸሎት ነው፡፡

[9]እግዚአብሔር ዐለቴን፣
  "ለምን ረሳኸኝ?
ጠላትስ እያስጨነቀኝ፣
  ለምን በሐዘን እመላለሳለሁ?" እለዋለሁ፡፡
[10]ጠላቶቼ ቀኑን ሙሉ፣
  "አምላክህ የት አለ?" እያሉ፣
በነገር ጠዘጠዙኝ፣
  ዐጥንቴም ደቀቀ፡፡

[11]ነፍሴ ሆይ፤ ለምን ትተክዢያለሽ?
  ለምንስ በውስጤ ትታወኪያለሽ?
ተስፋሽን በእምላክ ላይ አድርጊ፣
  አዳኜና አምላኬን፣
  ገና አመሰግነዋለሁ፡፡

42፥6 ቍ11፤ዘፍ 13፥10፤ዘኍ13፥29፤ ዘዳ3፥8፤4፥48፤መዝ43፥5፤63፥6፤77፥11
42፥7 ዘፍ1፥2፤7፥11፤መዝ69፥2፤ዮና2፥3
42፥8 መዝ16፥7፤ 57፥3፤77፥6፤133፥3፤ መክ5፥18፤8፥15
42፥9 ኢዮ20፥19፤ መዝ9፥13፤10፥11፤18፥31፤35፥14፤43፥2፤ 106፥42
42፥10 ቍ3፤ዘዳ 32፥27፤መዝ6፥2፤44፥16፤89፥51፤102፥8፤ 119፥42
42፥11 ቍ5፤መዝ 43፥5
43፥1 መሳ6፥31፤ መዝ25፥20፤36፥3፤10 9፥2
43፥2 መዝ35፥14፤ 42፥9፤44፥9፤74፥1፤8 8፥14፤89፥38
43፥3 2ሳሙ15፥25፤መዝ2፥6፤25፥5፤26፥3፤27፥1
43፥4 ዘፍ4፥21፤ መዝ16፥3፤21፥6፤26፥6፤42፥2፤84፥3
43፥5 መዝ42፥6
44፥1 ዘጸ32፥7፤ መሳ6፥13፤2ሳሙ7፥22፤1ዜና17፥20፤ኢዮ 37፥23፤ኢር26፥11

መዝሙር 43[a]

በስደት ላይ ያለ ሌዋዊ ልቅሶ

[1]አምላክ ሆይ፤ ፍረድልኝ፤
  ከጽድቅ ከራቀ ሕዝብ ጋር ተሟገትልኝ፤
  ከአታላዮችና ከክፉዎች ሰዎችም አድነኝ፡፡
[2]አምላክ ሆይ፤ አንተ ብርታቴ ነህና፣
  ለምን ተውኸኝ?
ጠላትስ እያስጨነቀኝ፣
  ለምን በሐዘን እመላለሳለሁ?
[3]ብርሃንህንና እውነትህን ላክ፤
  እነርሱ ይምሩኝ፤
ወደ ተቀደሰው ተራራህ፣
  ወደ ማደሪያህ ያድርሱኝ፡፡

[4]እኔም ወደ እግዚአብሔር መሠዊያ እቀናለሁ፤
  ፍጹም ደስታዬ ወደ ሆነው አምላክ
    እሄዳለሁ፤
እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፣
  በበገና አመሰግንሃለሁ፡፡

[5]ነፍሴ ሆይ፤ ለምን ትተክዢያለሽ?
  ለምንስ በውስጤ ትታወኪያለሽ?
ተስፋሽን በእምላክ ላይ አድርጊ፤
  አዳኜና አምላኬን፣
  ገና አመሰግነዋለሁና፡፡

መዝሙር 44

ብሔራዊ ሰቆቃ

ለመዘምራን አለቃ፤ የቆሬ ልጆች ትምህርት፡፡[b]

[1]አምላክ ሆይ፤ በጆሮአችን ሰምተናል፤

[a]43 በብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች መዝሙር42 እና 43 አንድ መዝሙር ነው፡፡
[b]44ርእስ የሥነ ጽሑፉን ትርጉ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል፡፡

(27፥13-14 እና የመዝ27 መግቢያን ይመ)፡፡

42፥6-10፤ ነፍሱ በእጅጉ የተጨነቀችበትን መንሥኤ ያመለክታል፡፡

42፥6 *አመሰግነዋለሁና፤* መድኅን ስለ ሆነኝ አመሰግነዋለሁ ማለቱ ነው (የ7፥17፤ 9፥1 ማብ 43፥4 ይመ)፡፡ *ነፍሴ ትተክዛለች፤* ቍ5:11፤ 43፥5 ይመ፡፡ *አስብሃለሁ፤* በስደት ላይ ሳለ ከእግዚአብሔር ጋር ሐሤት የሚያደርግበት ኅብረት እንደ ነበረው እንደሚያስታውስ ሁሉ (ቍ4) አሁንም በስደት ላይ እያለ እግዚአብሔርንና የደረሰበትንም ሥቃይ ያስታውሳል (ቍ7:9-10) ያም ሆኖ ግን ተስፋ ቢስ አይደለም (ቍ8)፡፡ *ምድር ... በሚዛር ተራራ፤* ምናልባት የመዝሙሩ ደራሲ ከእስራኤልና ከይሁዳ ውጪ በስደት ላይ እንዳለ ሊያመለክት ይችላል፡፡ በእግዚአብሔር ፊት ለመሆን የሚናፍቁና ልዩ መገለጡን የሚሹ ሁሉ የጓጉለትን ወዲያውኑ ላያገኙ ይችላሉ፤ ጠንካራ እምነት ያላቸው ግን አሁንም ከፊቱ አይርቁም፤ ልዩ መገለጡንም ተግተው ይፈልጋሉ፡፡ ጌታ ኢየሱስ ሙሉ በረከቱን የሚሰጠው እንዲሁ ተደላድለው ለተቀመጡት ክርስቲያኖች ሳይሆን ጽድቅን ለሚራቡና ለሚጠሙ መሆኑን እርሱ ራሱ ተናግሮአል (ማቴ5፥6)፡፡

42፥7 *በፏፏቴ ... አንዱ ጥልቅ፤* መዝሙረኛው የደረሰበትን ጽኑ መከራ ምስል ከሣች በሆነ መንገድ አንድ በአንድ ይገልጣል፤ በተከታዮቹም ጥቅሶች ላይ የመዝሙረኛው ጭንቀት ሥዕላዊ በሆነ መልክ ቀርቦአል (69፥1-2፤ 88፥7፤ ዮና 2፥3:5 እንዲሁም የ32፥6 ማብ ይመ)፡፡ በመዝሙረኛው ላይ እንዲህ ያሉ መዓቶች እንዲደርስ በማድረግ እግዚአብሔር በሥቃዩ ውስጥ ተሳትፎአል ማለት ይቻላል፡፡ ለመዝሙረኛው እግዚአብሔር "የረሳው" (ቍ9) ወይም "የተወው" (43፥2) ሊመስለው ይችላል፡፡ መዝሙረኛው ግን በዚህና በሕይወቱ ውስጥ ባለ ኀጢአት መካከል ምንም ዐይነት ተዛምዶ አላደረገም (መዝ44፡77 ይመ)፡፡

42፥8፤ መከራ እንደ ጐርፍ ቢያጥለቀልቀውም አሁንም በአምላኩ እንደሚታመን ያረጋግጣል፡፡ እንዲህም ሲል "እግዚአብሔር ፍቅሩን በቀን ይልካል፣ ዝማሬውም በሌሊት አይለየኝም" ማለቱ ነው (ቍ3 እና የ3፥7 ማብ ይመ)፡፡ *እግዚአብሔር፤* በዚህ መዝሙር ውስጥ በዚህ ቦታ ብቻ ማለትም በመዝሙሩ እምብርት ላይ የሚገኝ ቃል ነው (መግቢያውን ይመ)፡፡ *ምሕረቱን ያዛል፤* አንድ መልእክተኛ ፈቃዱን ለማድረግ እንደሚሄድ ሁሉ እንዲሁ ምሕረቱን ይሰዳል (43፥3 ይመ)፡፡ *ምሕረቱን፤* የ6፥4 ማብ ይመ፡፡ *ዝማሬውም፤* ስለ ጌታ የሚያወሣ መዝሙር ነው፡፡ *ጸሎት፤* ምስጋናና ጸሎት በመዝሙረኛው ዘንድ አይነጣጠሉም፡፡

42፥9፤ በመዝ43፥2 ላይ ይኸው ሐሳብ በድጋሚ ተንጸባርቆአል፡፡ *ዐለቴን፤* የ18፥2 ማብ ይመ፡፡ *ለምን ረሳኸኝ? ... ለምን?* የ6፥3 ማብ ይመ፡፡ (እንዲሁም ከመጽሐፉ መግቢያ "ትምህርተ-መለኮት" የሚለውን ይመ)፡፡

42፥10፤ ቍ3 ይመ፡፡ *ዐጥንቴም፤* የ6፥2 ማብ ይመ፡፡

43፥1-4፤ ከጠላት እጅ ለመዳንና በእግዚአብሔርም ፊት እንደ ገና ተመልሶ ለመቅረብ የቀረበ ልመና ነው፡፡

43፥1፤ በፍርድ ቤት ቋንቋ የቀረበ ልመና ነው (የመዝ17 መግቢያን ይመ)፡፡

43፥2፤ በ42፥9 ላይ የተጠቀሰውን ሐሳብ እንደ ገና መልሶ ያስተጋባል፡፡

43፥3 *ብርሃንህንና እውነትህን፤* የእግዚአብሔር መልእክተኛ በመሆን በሰውኛ አገላለጽ ቀርበዋል፤ እነርሱም የእግዚአብሔርን ማዳን እውን የሚያደርጉና (ብርሃን፤ የ27፥1 ማብ ይመ)፤ በእርሱም ስም ሆነው እንክብካቤውን እውን የሚያደርጉ ናቸው (እውነት፤ 26፥3፤ 30፥9፤ 40፥10 ይመ)፤ እነዚህ ወደ መቅደስህ ይምሩኝ ይላል መዝሙረኛው፡፡ *ወደ ተቀደሰውም ተራራህ፤* የ2፥6 ማብ ይመ፡፡

43፥4፤ የ7፥17 ማብ ይመ፡፡ *መሠዊያ፤* 26፥6 እና ማብ ይመ፡፡

መዝሙር 44፤ እስራኤላውያን ጠላት ከፍተኛ ሽንፈት ካደረሰባቸው በኋላ በሥቃይ ውስጥ ሆነው ያቀረቡት ልመና ነው፡፡ ከቍ17-22 ያለውን ሐሳብ መሠረት በማድረግ ብቻ ይህንን መዝሙር እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ለገባችው ቃል ኪዳን ታማኝ ካልሆነች በጠላት እጅ ከፍተኛ ሽንፈት ካደረሰባቸው ከሚለው ከነቢያት ትንቢት ጋር ማዛመድ አስቸጋሪ ነው፡፡ መዝሙሩ

አባቶቻችን በቀድሞ ዘመን፣
እነርሱ በነበሩበት ዘመን፣
ያደረግኸውን ነግረውናል።
2ሕዝቦችን በእጅህ አሳደህ አወጣሃቸው፤
አባቶቻችንን ግን ተክልሃቸው፤
ሕዝቦችን አደቀቅህ፤
አባቶቻችንን ግን ነጻ አወጣሃቸው።
3ምድሪቱን የወረሱት በሰይፋቸው
አልነበረም፤
ድልንም የተጐናጸፉት በክንዳቸው
አይደለም፤
አንተ ወደሃቸዋልና ቀኝ እጅህ፣
ክንድህና የፊትህ ብርሃን ይህን አደረገ።

4እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ንጉሤ ነህ፤ሖ
ያዕቆብም ድል እንዲያደርግ የወሰንህ
አንተ ነህ።
5በአንተ ጠላቶቻችን በመጡበት እንዲ
መለሱ እናደርጋለን፤
በስምህም ባላጋራዎቻችንን ከእግራችን
በታች እንረግጣለን።
6በቀስቴ አልተማመንም፤
ሰይፌም አያስጥለኝም።
7አንተ ግን በጠላቶቻችን ላይ ድልን
ትሰጠናለህ፤
ባላንጣዎቻችንንም ታሳፍራለህ።

8ዘወትር በእግዚአብሔር እንመካለን፤
ስምህንም ለዘላለም እንወድሳለን። ሴላ

9አሁን ግን እነሆ ትተኸናል፤
አሳፍረኸናልም፤
ከሰራዊታችንም ጋር አትወጣም።

44፥2 ዘፀ15፥17፤ ኢሱ3፥10፤መሳ4፥23፤ 2ዜና14፥13፤መዝ80፥9፤ኢሳ60፥21፤ኤር 32፥23፤ሐሥ7፥45 44፥3 ዘፀ15፥16፤ዘዳ 4፥37፤ኢሱ24፥12፤ መዝ77፥15፤78፥54፤ 79፥11፤89፥10፡15፤ 98፥1፤ኢሳ40፥10፤ 52፥10፤63፥5 44፥4 መዝ5፥2፤21፥ 5፤24፥7 44፥5 ኢሱ23፥5፤ መዝ60፥12፤108፥13 44፥6 ዘፍ48፥22፤ ሆሴ1፥7 44፥7 ዘዳ20፥4፤ኢዮ 8፥22 44፥8 መዝ30፥12፤ 34፥2፤52፥1፤1ቆሮ 1፥31፤2ቆሮ10፥17 44፥9 ዘዳ8፥3፤ 31፥17፤ኢሱ7፥12፤ መዝ43፥2፤107፥39፤ 108፥11፤ኢሳ5፥15 44፥10 ዘሌ26፥17 ፤መሳ2፥14 44፥11 ቍ22፤ዘሌ 26፥33፤መዝ9፥11፤ ኤር12፥3፤ሕዝ6፥8፤ ዘካ2፥6 44፥12 ዘዳ32፥30፤ ኢሳ50፥1፤52፥3፤ኤር 15፥13 44፥13 ዘዳ28፥37፤ 2ዜና29፥8፤መዝ79፥4 ፤80፥6፤89፥41፤ኢሳ 30፥3፤ኤር25፥9፤42፥ 18፤44፥8፤ሕዝ23፥32 ፤ሚክ2፥6 44፥14 1ነገ9፥7፤

10ከጠላት ፊት እንድናፈገፍግ አደረግኸን፤
ባላንጣዎቻችንም ዘረፉን።
11እንደሚታረዱ በጎች አደረግኸን፤
በሕዝቦችም መካከል በተንኸን።
12ሕዝብህን በርካሽ ዋጋ ሸጥኸው፤
ከሽያጩም ያገኘኸው ትርፍ የለም።
13ለጎረቤቶቻችን ስድብ፣
በዙሪያችን ላሉትም መሣቂያና መዘበቻ
አደረግኸን።
14በሕዝቦች ዘንድ መተረቻ፣
በሰዎች መካከል በንቀት ራስ መነቅነቂያ
አደረግኸን።
15ውርደቴ ቀኑን ሙሉ በፊቴ ነው፤
ፊቴም ዕፍረትን ተከናንቦአል።
16ይህም ከሚዘልፍና ከሚያላግጥ ሰው
ድምፅ የተነሣ፣
ከጠላትና ከተበቃይ ሁኔታ የተነሣ ነው።

17አንተን ሳንረሳ፣
ለኪዳንህም ታማኝነታችንን ሳናጓድል፣
ይህ ሁሉ ደረሰብን።
18ልባችን ወደ ኋላ አላለም፤
እግራችንም ከመንገድህ አልወጣም።
19አንተ ግን ተኰላዎች በሚውሉበት ቦታ
ሰባብረህ ጣልኸን፤

2ነገ19፥21 44፥15 ዘፍ30፥23፤ 2ዜና32፥21፤መዝ34፥5፤35፥26 44፥16 1ሳሙ18፥25፤መዝ10፥13፤42፥10፤55፥3፤74፥10፤ኤር11፥19 ፤ሮሜ12፥19 44፥17 ዘዳ6፥12፤32፥18፤መዝ119፥16፡61፡153፡ 176፤ምሳ3፥1 44፥18 መዝ119፥ 51፡157 44፥19 2ዜና14፥13 ፤ኢዮ3፥5፤30፥29፤ መዝ51፥8፤ኢሳ34፥13

ሖ4 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም የሱርስቱ ቅጅ *ንጉሤ ነህ፤ አምላኬም ነህ* ይላሉ፤ ዕብራይስጡ ደግሞ፣ *ንጉሤ እግዚአብሔር ሆይ፤* ይላል።

ምናልባት የይሁዳን መንግሥት ተመክሮ ሳያጣቅስ (ሳያመለክት) አይቀርም (ይሁዳ እስከ 586 ዓ.ቅ.ክ ድረስ በመንግሥትነት ቈይታለች)፤ ይህም ምናልባት በኢዮሣፍጥ ወይም በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት ሊሆን ይችላል። ባወቃቀር ረገድ ሲታይ የመዝ ሙሩ ዐቢይ ሐሳብ አንዱ በሌላው ላይ እየተነባበረ እስከ መጨረ ሻው ቍጥር ድረስ ይዘልቃል። የመዝሙሩ አወቃቀር የጥንት አሶራውያንና በባቢሎናውያን ለቤተ መቅደሶቻቸው የሚሰሩትን ጒልላት ይመስላል። አሶራውያንና ባቢሎናዉያን ለቤተ መቅደሶቻ ቸው የሚሰሩት ጒልላት እንደ ፒራሚድ ያለ ወይም እንደ ተራራ ያለ ቅርጽ ነው ያለው (ዘፍ11፥4 እና ማብ ይመ)። በመዝሙሩ ውስጥ በመጀመሪያ የምናገኘው እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም ስለሰ ጣቸው ድል የቀረበ ምስጋና (ቍ1-8) ሲሆን በሁለተኛው ደረጃ የምናገኘው ደግሞ ከዚህ በፊት ስለደረሰባቸው ሽንፈትና ስላስከተ ለውም ጣስ ነው (ቍ9-16)፤ በሦስተኛ ደረጃ ንጹሕ መሆናቸውን የሚገልጽ አቤቱታ የቀረበ ሲሆን (ቍ17-22) በመጨረሻም ጸሎት (ምልጃ) ቀርቦአል (ቍ23-24)። አንዱ ባንዱ ላይ እየተነባ በረ የቀረበው ዐቢይ ሐሳብ (ቀድሞ የተደረገላቸውን ምሕረት የሚያስታውስ፣ አሁን ያሉበትን መከራ የሚያወሳውና ለገቡት ቃል ኪዳን ታማኝ መሆናቸውን የሚገልጸው) ሁሉም በየራሱ የሚያቀርበው የርዳታ ጥሪ አለ (መዝ40 እና መግቢያውን እንዲ ሁም በመዝ40፤ 89 ላይ የቀረበውን መቅድም ይመ)።

44ርእስ፤ የመዝ 42 የርእስ ማብ ይመ።

44፥1-8፤ እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም ስለ ሰጣቸው ድል የቀረበ ምስጋና ነው፤ ድሎችም (1) እስራኤል በተስፋዪቱ ምድር ላይ መተከሏንና (ቍ1-3)፤ (2) በተስፋዪቱም ምድር ያለሥጋት ተደላድላ መቀመጧን የሚያወሱ ናቸው (ቍ4-8)።

44፥1፤ 78፥3 ይመ።

44፥3 *የፊትህ ብርሃን፤* የ4፥6 እና የ13፥1 ማብ ይመ።

44፥4 *ንጉሤ (የእኔ)፤* በዚህ ቦታና በዚህ መዝሙር ውስጥ በአንደኛ መደብ ነጠላ ቍጥር የተነገረው ተውላጠ ስም የሚ ወክለው መላውን ሕዝብ ነው፤ የመዝ 30 የርእስ ማብ ይመ። *ያዕቆብ፤* የ14፥7 ማብ ይመ።

44፥5፡8 *በስምህም፤* ቍ20፤ እንዲሁም የ5፥11 ማብ ይመ።

44፥9-16፤ አሁን ግን ትተኸናል፤ (1) ሽንፈትን እንድን ቀምስ አድርገኸናል (ቍ9-12)፤ (2) በጠላቶቻችንም ፊት እንድና ፍር አድርገኸናል (ቍ13-16 ይመ) ማለት ነው።

44፥9 *ትተኸናል፤* እንደ መዝሙረኛው አስተያየት የእግዚ አብሔር ሕዝብ ሥቃይና ሽንፈት የደረሰባቸው እግዚአብሔር ስለ ተዋቸው ነው (ቍ9-16)፤ መዝሙረኛው ግን በሁኔታው ግራ የተጋባ ይመስላል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር የተዋቸው የገቡ ትን ቃል ኪዳን ሳያፈርሱ ነው (ቍ17-19)። ከዚህ ላይ መዝሙ ረኛው የሚያንጸባርቀው የእግዚአብሔርን ልጆች ተመክሮ ነው፤ እንደ ኢዮብ ምንም ነቀፋ የሌለባቸው ሰዎች፣ የእግዚአብሔር ጥበቃ ሊለያቸው፣ በመከራ፣ በጨለማና በፈተና ሕይወት ውስጥ ሊያልፉ ይችላሉ፤ ይህ ዐይነቱ ገጠመኝ ምን እንደ ሚመስልም በቍ22 ላይ ተመልክቶአል።

44፥11 *እንደሚታረዱ በጎች አደረግኸን፤* እረኛና ንጉሣ ችን የሆንኸውን ያህል ከጠላት እጅ አላዳንከንም ማለቱ ነው (ቍ4 እና፤ የ23፥1 ማብ ይመ)።

44፥12 *ሕዝብህን ... ሸጥኸው፤* ዋጋ እንደሌለው ንብረት ቈጠርከን ማለቱ ነው (ዘፀ32፥30፤ መሳ2፥14 ይመ)፤ *በርካሽ ዋጋ፤* ፋይዳ ቢስ አደረግኸን ማለቱ ነው (ኢሳ52፥3፤ ኤር15፥13 ይመ፤ ከኢሳ43፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

44፥14 *ራሳቸውን ይነቀንቁብናል፤* ያላግጡብናል ማለቱ ነው (64፥8 ይመ)።

44፥16 *ሊበቀለኝ በሚሻ ጠላት፤* 8፥2 እና ማብ ይመ።

44፥17-22፤ ለአንተ ያለንን ታማኝነት አላጓደልንም፤ (1) ለቃል ኪዳንህ ያለን አክብሮትም ከቶ አልተለወጠም (ቍ17-19)፤ (2) ወደ ባእዳን አማልክትም እንዳልሄድን አንተ ራስህ ታውቃለህ (ቍ20-22)።

44፥17 *ለኪዳንህም፤* ዘፀ19-24 ይመ።

44፥18 *ልባችን፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ከመንገድህ፤* በእግዚ አብሔር ቃል ኪዳን ላይ ቍልጭ ብሎ ከተመለከተው መንገድ ማለት ነው (የ5፥8 ማብ ይመ)።

44፥19 *ተኰላዎች በሚውሉበት፤* ሰው የማይኖርበት ጠፍ ቦታ ማለት ነው። *አንተ ግን ሰባብረህ ጣልኸን፤* ይህ ግን ለቃል

በሞት ጥላም ሸፈንኸን።

[20]የአምላካችንን ስም ረስተን፣
እጃችንንም ወደ ባዕድ አምላክ ዘርግተን
ቢሆን ኖሮ፣
[21]እግዚአብሔር ይህን ማወቅ ይሳነዋልን?
እርሱ ልብ የሰወረውን የሚረዳ ነውና።
[22]ይሁን እንጂ ቀኑን ሙሉ ስለ አንተ
ሞትን እንጋፈጣለን፤
እንደሚታረዱ በጎችም ተቈጥረናል።

[23]ጌታ ሆይ፤ ንቃ! ለምንስ ትተኛለህ?
ተነሥ፤ ለዘላለምም አትጣለን።
[24]ፊትህን ለምን ትሰውራለህ?
መከራችንንና መጠቃታችንን ለምን
ትረሳለህ?

[25]ነፍሳችን ዐፈር ውስጥ ሰጥማለች፤
ሆዳችንም ከምድር ጋር ተጣብቆአል።
[26]ተነሥና እርዳን!
ስለ ምሕረትህ ስትል ተቤዠን።

መዝሙር 45

የንጉሣዊ ሰርግ መዝሙር

44፥20 ዘፀ20፥3፤ዘዳ32፥18፤መሳ3፥7፤ኢሳ43፥12፤ኤር5፥19
44፥21 1ሳሙ16፥7፤1ነገ8፥39፤ምሳ15፥11፤ኤር12፥3፤17፥10
44፥22 ቊ11፤ኢሳ53፥7፤ኤር11፥19፤12፥3፤ሮሜ8፥36
44፥23 መዝ7፥6፤59፥5፤74፥1፤77፥7፤78፥65
44፥24 ዘዳ26፥7፤32፥20፤መዝ13፥1፤ሰቆ5፥20
44፥25 መዝ119፥25
44፥26 ዘኍ10፥35፤መዝ6፥4፤12፥5፤26፥11፤102፥13
45 ርዕስ መሓ1፥1
45፥2 መዝ21፥6፤ሉቃ4፥22
45፥3 ዘዳ32፥41፤2ሳሙ1፥19፤ኢዮ40፥10፤መዝ21፥5፤149፥6፤ራእ1፥16
45፥4 ዘዳ4፥34፤መዝ21፥8፤65፥5፤66፥3፤ሶፎ2፥3፤ራእ6፥2

ለመዘምራን አለቃ፤ "በጽጌረዳ" ዜማ፤ የቆሬ ልጆች ትምህርት፤ የፍቅር መዝሙር[T]

[1]ልቤ መልካም ሐሳብ አፈለቀ፤
የተቀኘሁትን ቅኔ ለንጉሥ አሰማለሁ፤
አንደበቴም እንደ ባለ ሙያ ጸሓፊ ብርዕ
ነው።

[2]አንተ ከሰዎች ሁሉ ይልቅ ውብ ነህ፤
ከንፈሮችህም የጸጋ ቃል ያፈልቃሉ፤
ስለዚህ እግዚአብሔር ለዘላለም ባርኮሃል።
[3]ኀያል ሆይ፤ ሰይፍህን በወገብህ ታጠቅ፤
ግርማ ሞገስንም ተላበስ።
[4]ስለ እውነት፣ ስለ ትሕትና ስለ ጽድቅ፣
ሞገስን ተጐናጽፈህ በድል አድራጊነት
ገሥግሥ፤
ቀኝ እጅህም ድንቅ ተግባር ታሳይ።
[5]የሾሉ ፍላጻዎችህ በንጉሥ ጠላቶች ልብ
ይሰካሉ፤
ሕዝቦችም ከእግርህ በታች ይወድቃሉ።

45፥5 ዘኍ24፥8፤ ዘዳ32፥23፤መዝ9፥13፤92፥9

[T]45ርእስ የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።

ኪዳንህ ታማኞች አለመሆናችንን የሚያሳይ ማረጋገጫ አይደለም። *በሞት ጥላም፤* "ብርሃን" በሚለው ዘይቤ አማካይነት የሚ ታሰበው በጎ ነገር ሁሉ ታጥቶአል ማለት ነው (የ30፥1፤ የ36፥9 ማብ ይመ)።

44፥20 *እጆቻችንንም ...ዘርግተን ቢሆን ኖሮ፤* ጸሎት ብና ቀርብ ኖሮ ማለት ነው።

44፥22 *ይሁን እንጂ፤* ወይም "እንደ እውነቱ ከሆነ" አል ያም፣ "አምላክ ሆይ፤ አንተ ታውቃለህ" ማለት ነው። እስራኤል ከግብፅ ቈይታዋ ጀምሮ (ዘፀ1 ይመ) ከእግዚአብሔር ጋር ያላት ወዳጅነት የአሕዛብን ጠላትነት አትርፎላታል (ማቴ 10፥34 ይመ)። ሐዋርያው ጳውሎስ የክርስቶስን ሞትና ትንሣኤ መሠረት በማ ድረግ ይህንን ንባብ ከክርስቲያናዊ ማኅበረ ሰብነት ጋር እንዴት እንዳገናዘበው ለማየት ሮሜ8፥36 ይመ።

44፥23-26፤ ርዳታን ለማግኘት የቀረበ ምልጃ ነው፤ (1) ብሶታችንን ተመልከት (ቊ 23-24)፤ (2) እኛን ለመርዳት ተነሥ (ቊ 25-26 ይመ፤ የመዝ16ን መግቢያ ይመ)።

44፥23 *ንቃ፤* የ7፥6 ማብ ይመ። *ለምንስ ...?* የ6፥3 ማብ ይመ (እንዲሁም በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለ ውን ይመ)።

44፥24 *ፊትህን ... ትሰውራለህ፤* የ13፥1 ማብ ይመ።

44፥25 *ዐፈር ውስጥ ሰጥማለች፤* ከሞት አፋፍ ላይ ደርሰ ናል (22፥29 እና ማብ፤ እንዲሁም የ30፥1 ማብ ይመ)።

44፥26 *ተነሥና፤* የ3፥7 ማብ ይመ። *ተቤዠን፤* የ25፥22 ማብ ይመ። *ስለ ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

መዝሙር 45፤ ንጉሡ በሚያገባበት ዕለት ለንጉሡ ክብር የቀረበ መዝሙር ነው (የመዝሙሩን ርእስ ይመ)። ይህ ንጉሥ ከዳዊት ሥርወ መንግሥት የወጣ ሳይሆን እንደማይቀር ምንም ጥርጥር የለውም፤ መዝሙሩ በተለያዩ ንጉሣውያን ሰርግ ላይ ሳይዘመር አይቀርም። ሙሽራዋ የውጭ አገር ልዕልት በመሆ (ቊ 10:12) ሰርጉ የንጉሡ ዝና በዓለም ሁሉ የናኘ መሆኑን ያሳያል (የቊ 9 ማብ ይመ)። ከዚህ በተጨማሪ ንጉሡ ዓለምን ያንቀጠቀጠ ታላቅ ሰው ስለመሆኑ በመዝሙሩ ውስጥ በግ ልጽ ተመልክቶአል (ቊ 3-5 ይመ፤ ከመዝ2፤110 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ ንጉሥ የዳዊት ልጅ እንደ መሆኑ መጠን ወደ ፊት የሚ መጣውን ክርስቶስን ይወክላል። እስራኤላውያን ወደ ምርኮ ከሄዱ በኋላ ይህ መዝሙር በዳዊት ዙፋን ላይ ለሚቀመጠውና በተስ ፋም ለሚጠበቀው መሲሕ እንዲውል ተደርጎአል (ቊ 6-7 ከክር ስቶስ ሕይወት ጋር እንዴት እንደ ተገናዘበ ዕብ1፥8-9 ይመ)። ይህ መዝሙር በዘሌዋውያን መዘምራን መዘመሩ በንዑስ ርእሱ ላይ ተመልክቶአል። መዝሙሩ ከቤተ መቅደሱና (የእስራኤል ሰማ ያዊ ንጉሥ በምድር የሚያድርበት) ከዳዊት ሥርወ መንግሥት (በመጽሐፈ ሳሙኤል፣ በመጽሐፈ ነገሥትና በመጽሐፈ ዜና መዋዕል ላይ እንደ ተገለጸው በእግዚአብሔር የተሾሙ እንደራ ሴዎች ናቸው) ጋር ካለው ጥብቅ ትስስር ጋር ካገናዘብነው በሌዋውያን መዘመሩ ብዙም የሚያስደንቅ አይደለም። ይህ መዝሙር በቤተ መቅደሱ ውስጥ ከሚያገለግሉ ሰዎች መካከል የወጣ ቃል በመሆኑ መዝሙሩ ከቤተ መቅደሱ ውስጥ የወጣ ማለትም በዙፋኑ ላይ ከተቀመጠው የሠረፀ ስለመሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም። ባወቃቀር ረገድ ሲታይ መዝሙሩ በቊጥር 1 እና 17 የተቀነበበ ሲሆን ቊጥር 2 እና 16 ደግሞ በመጀመሪ ያው ቅንብብ ውስጥ ሁለተኛ ቅንብብ በመሆን ያገለግላሉ፤ የሁሉም አትኩሮት ግን በንጉሡ ላይ ነው። መዝሙሩ ሁለት ዋና ዋና ክፍሎች አሉት፤ አንደኛው ክፍል ለንጉሡ የተነገረውን ቃል የያዘ ሲሆን (ቊ 3-9) ሁለተኛው ክፍል ደግሞ ለሙሽራዪቱ የተነገረውን ቃል ይዞአል (ቊ 10-15)። እነዚህ ሁለት ክፍሎች እያንዳንዳቸው ሌሎች ሁለት ክፍሎችን ይዘዋል፤ ክፍሎቹም ተመሳሳይ የሆኑ ሞዴሎችን ያንጸባርቃሉ፤ (1) (ሀ) ለንጉሡ የቀረበ ምክር (ቊ 3-5)፤ (ለ) የንጉሡ ክብር (ቊ 6-9)፤ (2) (ሀ) ለሙሽራዋ የቀረበ ምክር (ቊ 10-11)፤ (ለ) የሙሽራዋ ክብር (ቊ 12-15)፤

45ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *ቅኝት፤* የመዝ 9 የርእስ ማብ ይመ። *በጽጌረዳ፤* የመዝ 69 የርእስ ማብ ይመ። "አበባዬ" የሚለው ቃል በመዝ 60 እና 80 ርእ ሶች ላይ "የቃል ኪዳን አበባ" የሚለውን ሐረግ ባጭሩ የሚገ ልጽ ቃል ሳይሆን አይቀርም። *የቆሬ ልጆች፤* የመዝ 42 የርእስ ማብ ይመ። *ትምህርት፤* የመዝ32 የርእስ ማብ ይመ።

45፥1፤ ቊ 17ን ይመ፤ በዚህ ቍጥር ላይ እንደሚታየው የንጉሡ መታሰቢያ ሕያው ሆኖ ከትውልድ ወደ ትውልድ እንዲ ተላለፍ እንደሚያደርግ ተናጋሪው ቃል ይገባል። *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

45፥2 *ከሰዎች ሁሉ ይልቅ ውብ፤* አንድ ንጉሥ ከሁሉ ይልቅ አምሮና ደምቆ እንደሚገኝ፣ አንተም እንዲሁ ሆነህል ማለቱ ነው (1ሳሙ9፥2፤ 16፥18 ይመ)፤ ከተራ ሰው ግን በብዙ ይለያል፤ እንዲያውን የአምላክ አምሳል አለው (የቊ 6 ማብ ይመ)። *ከንፈሮችህም የጸጋ ቃል ያፈልቃሉ፤* ምሳ22፥11፤ መክ 10፥12 ይመ፤ ከኢሳ50፥4፤ ከሉቃ4፥22 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም በቊ 16 ላይ እንዲህ ያለው መልካም ንጉሥ በልጆቹ አማካይ ነት ሕያው ሆኖ እንደሚኖር የተገለጸበትን ክፍል ይመ። *ለዘላ ለም፤* የቊ 6 ማብ ይመ።

45፥3-5፤ ሰይፍን ይዘህ ድል እየመታህ ሂድ፤ በግርማ የተንቆጠቆጠ ልብስም ልበስ፤ ዙፋንህንም ቀድሞ ከምታለብሰው የክብር ልብስ በበለጠ አሸብርቀው የሚል ሐሳብ የያዘ ነው (ቊ 8)።

45፥3 *ግርማ ሞገስንም፤* 21፥5 ማብ ይመ።

45፥4 *ጽድቅ፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *ድንቅ ተግባር፤* 66፥5፤ 106፥22፤ 145፥6 ይመ።

45፥5 *ሕዝቦችም ከእግርህ በታች ይወድቃሉ፤* 2፥8-9፤ 110፥1-2፡5-6 ይመ።

45፥6-9፤ ፍትሕና ጽድቅ የንጉሡ አክሊሎች ናቸው (መዝ 72 ይመ)።

[6]ምላክ ሆይ፤ ዙፋንህ ከዘላለም እስከ ዘላለም ይኖራል፤
የመንግሥትህ በትር የቅንነት በትር ናት።
[7]ጽድቅን ወደድህ፤ ዐመፃን ጠላህ፤
ስለዚህ እግዚአብሔር አምላክህ፣
ከጓደኞችህ ይልቅ አንተን የደስታ ዘይት ቀባህ።
[8]ልብስህ ሁሉ በከርቤ፣ በእሬትና በጥንጁት መዐዛ ያውዳል፤
በዝሆን ጥርስ ከተዋቡ ቤተ መንግሥቶችም፣
የበገናና የመሰንቆ ድምፅ ደስ ያሰኙሃል።
[9]ከተከበሩት ሴቶችህ መካከል የነገሥታት ሴቶች ልጆች ይገኛሉ፤
ንግሥቲቱም በኦፊር ወርቅ አጊጣ በቀኝህ ቆማለች።
[10]ልጄ ሆይ፤ አድምጪ፤ አስተውዪ፤ ጆሮሽንም አዘንብዪ፤
ሕዝብሽንና የአባትሽን ቤት እርሺ።
[11]ንጉሥ በውበትሽ ተማርኮአል፤
ጌታሽ ነውና አክብሪው።
[12]የጢሮስ ሴት ልጅ እጅ መንሻ ይዛ ትመጣለች፤[ሀ]
ሀብታሞችም ደጅ ይጠኑሻል።
[13]የንጉሥ ልጅ ከላይ እስከ ታች ተሽልማ እልፍኝ ውስጥ አለች፤
ልብሷም ወርቀ ዘቦ ነው።
[14]በጥልፍ ሥራ ባጌጠ ልብስ ወደ ንጉሥ ትወሰዳለች፤
ደናግል ጓደኞቿም ተከትለዋት፣
ወደ አንተ ይመጣሉ።
[15]በደስታና በሐሤት ወደ ውስጥ ይመራቸዋል፤
ወደ ንጉሡም ቤተ መንግሥት ይገባሉ።
[16]ወንዶች ልጆችህ በአባቶችህ እግር ይተካሉ፤
ገዦችም አድርገሽ በምድር ሁሉ ትሾሚያቸዋለሽ።
[17]ስምሽን በትውልድ ሁሉ ዘንድ መታሰቢያ አደርጋለሁ፤
ስለዚህ ሕዝቦች ከዘላለም እስከ ዘላለም ያወድሱሃል።

መዝሙር 46[ለ]

እግዚአብሔር ከእኛ ጋር

ለመዘምራን አለቃ፤ የቆሬ ልጆች መዝሙር፤ በደናግል የዜማ ስልት የሚዘመር፣ መዝሙር።

[1]እግዚአብሔር መጠጊያችንና ኀይላችን፣
በሚደርስብን መከራ ሁሉ የቅርብ ረዳታችን ነው።

45፥6 ዘፍ21፥33፤ ሰቆ5፥19
45፥7 መዝ2፥2፤ 11፥5፤23፥5፤33፥5፤ ኢሳ45፥1፤61፥1፤ዘካ 4፥14፤ዕብ1፥8-9
45፥8 ዘፍ37፥25፤ዘፀ 30፥24፤ዘኍ24፥6፤ 1ነገ22፥39፤መዝ144፥ 9፤150፥4፤ምሳ27፥9፤ መሓ1፥3፤4፥10፤ኢሳ 38፥20፤ዮሐ 19፥39
45፥9 ዘፍ10፥29፤ 1ነገ2፥19፤መሓ6፥8፤ ኢሳ62፥5
45፥10 ሩት1፥11፡16፤ኤር5፥1
45፥11 አስ1፥11፤ ሰቆ2፥15፤ኤፌ5፥33፤ 1ጴጥ3፥6
45፥12 ኢሱ19፥29፤ 1ነገ9፥16፤2ዜና9፥24
45፥13 ዘፀ39፥3፤ ኢሳ61፥10
45፥14 መሳ5፥30፤ አስ2፥15፤መሓ1፥3
45፥15 አስ8፥17
45፥16 1ሳሙ2፥8፤ መዝ68፥27፤113፥8
45፥17 ዘፀ3፥15፤ መዝ21፥4፤33፥11፤11 9፥90፤135፥13፤ 138፥4፤ራእ22፥5
46፥1 ዘዳ4፥30፤ መዝ9፥9፤18፥1፡6፤25 ፥17፤34፥18፤37፥39፤ 61፥3፤73፥26፤91፥2፡9

[ሀ]12 ወይም፣ *የጢሮሳውያን ልብስ ተከህና ከስጦታዎቹ መካከል አለ* ተብሎ መተርጐም ይቻላል።
[ለ]ም46 ርእስ ምናልባት የሙዚቃውን ሁኔታ ሊያሳይ ይችላል።

45፥6 *አምላክ ሆይ፤* ንጉሡ በእግዚአብሔር የተሾመ እንደ ራሴ በመሆኑ የንጉሡ ዙፋን የእግዚአብሔር ዙፋን ተደርጐ ሳይቈጠር አልቀረም። ምናልባትም ንጉሡ እንደ "አምላክ" ታይቶም ሊሆን ይችላል። ከዳዊት ሥርወ መንግሥት የወጣው ንጉሥ ("እግዚአብሔር የቀባው" 2ሳሙ19፥21)፣ ከእግዚአብሔር ጋር ልዩ ግንኙነት ስለ ነበረው በንግሥናው ወቅት የክብር ማዕረግ ተሰጥቶት "የእግዚአብሔር ልጅ" ተብሎአል (2፥7፤ 2ሳሙ 7፥14፤ 1ዜና28፥6 ይመ፤ ከ89፥27 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህ መዝሙር ንጉሡን የሚያወድስ በተለይም ክብሩንና ሞገሱን ከፍ ከፍ የሚያደርግ በመሆኑ (ቍ3) ከፍ ባለ የማዕረግ ስም "አምላክ" ተብሎ መጠራቱ ከቶ አይበዛበትም (ከኢሳ9፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። ከዳዊት ሥርወ መንግሥት ለሚወጣው ንጉሥ እንዲህ ባለ ሁኔታ መነገሩ በደንብ የሚገባን የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ እንዳደረገው ነገሩ ከክርስቶስ ጋር ተያይዞ ሲቀርብ ነው (ዕብ1፥8-9)። (በአማርና ደብዳቤዎች ላይ እንደሚታየው በፓለስቲና ይኖሩ የነበሩ ነገሥታቶች አስገባሪዎቻቸው የሆኑትን የግብፅ ፈርዖኖች 'አምላኬ' እያሉ ይጠሩቸው ነበር፤ በመግቢያው ላይ "ከብሉይ ኪዳን ጋር የሚዛመዱ ጥንታዊ ጽሑፎች" የሚለውን ይመ)። *ከዘላለም እስከ ዘላለም፤* ቍ2፥17 ይመ፤ እንዲህ ያሉ አባባሎች የሚነገሩት የአንድን ንጉሥ ታላቅነት ለማሳየት ነው (የ21፥4 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር ከገባው ቃል ኪዳን አኳያ ሲታይ ደግሞ፣ አባባሉ የላቀ ክብር ተሰጥቶት ይገኛል (89፥4፡29፡36፤ 132፥12፤ 2ሳሙ7፥16 ይመ)። በዳዊት ልጅ በክርስቶስ በኩልም ይኸው አባባል ሙሉ በሙሉ ተፈጽሞአል።

45፥7 *ከጓደኞችህ፤* ከሌላ አገር የመጡ የንጉሡ እንግዶች ሳይሆኑ አይቀርም። *የደስታ ዘይት፤* በሠርጉ ዕለት ራሱንና ሰውነቱን ሁሉ ከተቀባው ዘይት ይልቅ እግዚአብሔር ልዩ መዐዛ ባለው በሐሤት ዘይት ቀባው (23፥5፤ ኢሳ61፥3 ይመ)።

45፥8-9፤ የንጉሡ ሰርግ ምን ያህል ሞገስ እንዳለው ያመለክታል።

45፥8 *በከርቤ፤* የዘፍ37፥25፤ የመሓ1፥13 ማብ ይመ። *የዝባድ፤* የዘፀ25፥6 ማብ ይመ። *በዝሆን ጥርስ ከተዋቡ ቤተ መንግሥቶችም፤* 1ነገ22፥39፤ አሞ3፥15፤ 6፥4 ይመ።

45፥9 *የነገሥታት ሴቶች ልጆች፤* በቤተ መንግሥቱ ውስጥ የሚቀመጡ እመቤቶች (1ነገ11፥1-3 ይመ) ወይም በሰርጉ ላይ እንዲገኙ የተጋበዙ እንግዶች ሲሆኑ ንጉሡ በዓለም አቀፍ ደረጃ ያለውን እውቅናና ታላቅነት ይወክላሉ። *በኦፊር ወርቅ አጊጣ፤* ኦፊር በተባለ አልማዝና (የዘፍ10፥29፤ የ1ነገ9፥28 ማብ ይመ) ክቡር በሆነ ወርቅ አጊጣ ማለት ነው።

45፥10-15፤ ከቤተ መንግሥት ወገን ለሆነችው ንግሥቲት የተነገረ ቃል ነው።

45፥10-11፤ ሞገስ ላለው ንጉሥህ ፍጹም ታማኝ ሁን።

45፥12-15፤ የንግሥቲቱን ያመለክታል።

45፥12 *የጢሮስ ሴት ልጅ፤* የጢሮስ ከተማና ነዋሪዎቿ ሰውኛ በሆነ ዘይቤ ተገልጸዋል (የ2ነገ19፥21 ማብ ይመ)። ለዳዊት ሥርወ መንግሥት ዕውቅና ከሰጡት መካከል የጢሮስ ንጉሥ የመጀመሪያው የውጭ አገር መሪ ሲሆን (2ሳሙ5፥11 ይመ)፣ ሰሎሞንም ከዚህ መንግሥት ጋር የጠበቀ ግንኙነት ነበረው (1ነገ5፤ 9፥10-14፡26-28 ይመ)። ጢሮስ በሜድትራኒያን ባሕር ዳርቻ አካባቢ የምትገኝ የንግድ ማእከል ስትሆን በብልጽግናዋም በዓለም ዙሪያ የታወቀች ናት (ኢሳ23፤ሕዝ26፥1-28፡19 ይመ)። *ሀብታሞችም፤* በአገርሽ እንደሚገኙት ባለሀብቶች ማለት ነው። *ደጅ ይጠኑሻል፤* የዚህ ንጉሥ ሚስት እንደ መሆንሽ መጠን ባንቺ ዘንድ ከበሬታን ማግኘት ይፈልጋሉ።

45፥14 *ደናግል ጓደኞቿም፤* እርሷም "ጓደኞች" አሏት (ቍ7 ይመ) እነርሱም የሚንከባከቧትን ሴቶች ሳይሆኑ አይቀሩም። ወደ አንተም፤ ወደ ንጉሡ ማለት ነው።

45፥16 *ልጆችህ፤* የንጉሡ ልጆች ማለት ነው። *በአባቶችህ እግር ይተካሉ፤* የዘር ሐረጉ እስከ ቀጠለ ድረስ ማለት ነው፤ ምናልባትም በክብር ከአባቶቻቸው የላቁ ሊሆኑ ይችላሉ ማለት ሊሆን ይችላል (የቍ2 ማብ ይመ)።

45፥17፤ የቍ1 ማብ ይመ። *ከዘላለም እስከ ዘላለም፤* የቍ6 ማብ ይመ።

መዝሙር 46፤ ኢየሩሳሌም የእግዚአብሔር ከተማ በመሆኗ የቀረበ ምስጋና ነው (ማርቲን ሉተር "አምላካችን ኀያል ምሽግ ነው" የሚለውን መዝሙር የደረሰው ከዚህ መዝሙር በመነሣት ነው)። በዐቢይ ሐሳብ ረገድ ይህ መዝሙር ከመዝ48 ጋር (እንዲሁም መዝ76፤ 87 ይመ) ጥብቅ ትስስር አለው፤ መዝ47 ግን እግዚአብሔር የምድር ገዥ መሆኑን በአጽንኦት ያሳያል። ይህ መዝሙር ምናልባት ከስደት በፊት የተደረሰ ሳይሆን አይቀርም። ሆኖም "የእግዚአብሔርን ከተማ" (ቍ4) እና በዚህም ምድር የጌታ መንበር የሆነችውን ከተማ አስመልክቶ የተደረሰ መዝሙር (መዝ48 ይመ) በመሆኑ ለእስራኤል የተስፋ መዝሙር ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር የመላው ዓለም ንጉሥ ነው። መዝ

[2]ስለዚህ ምድር ብትነዋወጥ እንኳ፣
ተራሮችም ወደ ባሕር ጥልቅ ቢሰምጡ
አንፈራም።
[3]ውሆች ቢያስገመግሙ፣ ዐረፋ ቢደፍቁም፣
ተራሮችም ከውሆቹ ሙላት የተነሣ
ቢንቀጠቀጡም አንደናገጥም።
ሴላ

[4]የእግዚአብሔርን ከተማ፣
የልዑልን የተቀደሰ ማደሪያ ደስ
የሚያሰኝ የወንዝ ፈሳሾች አሉ።
[5]እግዚአብሔር በመካከሏ ነው፤ አትናወጥም፤
አምላክ በማለዳ ይረዳታል።
[6]ሕዝቦች በዐመፅ ተነሡ፤ መንግሥታትም
ወደቁ፤
ድምፁን ከፍ አድርጎ አሰማ፤ ምድርም
ቀለጠች።
[7]የሰራዊት አምላክ ከእኛ ጋር ነው፤
የያዕቆብ አምላክ መጠጊያችን ነው።
ሴላ

[8]ኑና የእግዚአብሔርን ሥራ፣
ምድርንም እንዴት ባድማ እንዳደረጋት
እዩ።
[9] ከዳር እስከ ዳር ጦርነትን ከምድር
ያስወግዳል፤
ቀስትን ይሰብራል፤ ጦርን ያነክታል፤
ጋሻንም[a] በእሳት ያቃጥላል።
[10]"ዕረፉ፤ እኔም አምላክ እንደ ሆንሁ
ዕወቁ፤
በሕዝቦች ዘንድ ከፍ ከፍ እላለሁ፤
በምድርም ላይ ከፍ ከፍ እላለሁ።"

፤142፥5፤ኢሳ33፥16፤ ኤር16፥19፤17፥17፤ ሰቆ 3፥57፤ኢል3፥16 ፤ናሆ1፥7፤ሉቃ1፥54 **46፥2** ቍ6፤ዘፍ4፥7 ፤ዘፀ15፥8፤መዝ3፥6፤ 18፥7፤82፥5፤97፥5፤ ኢሳ13፥13፤24፥1:19 :20፤54፥10፤ኤር4፥23 ፤ዳን11፥19፤አሞ8፥14 ፤9፥5፤ሚክ1፥4፤ናሆ1፥ 5፤ዕን3፥6፤ራእ6፥14 **46፥3** መሳ5፥5፤ኢዮ 9፥26፤መዝ93፥3፤ኢሳ 17፥13፤ኤር5፥22፤ ሕዝ1፥24፤ራእ19፥6 **46፥4** ዘፍ2፥10፤ 14፥18፤2ሳሙ15፥25፤ መዝ1፥3፤48፥1:8፤87 ፥3፤101፥8፤ራእ3፥12፤ 22፥1 **46፥5** ዘዳ23፥14፤ 1ዜና5፥20፤መዝ26፥8 ፤125፥1፤ኢሳ12፥6፤ ዘካ2፥5 **46፥6** ቍ2፤ኢዮ 12፥23፤መዝ29፥3፤68፥32፤74፥23፤102፥22፤ኢሳ 5፥30፤13፥4:13፤ 17፥12፤23፥11፤33፥3፤ሕዝ26፥18፤ማቴ 4፥8 **46፥7** ቍ11፤ዘፍ 21፥22፤1ሳሙ1፥11፤መዝ18፥2፤20፥1 **46፥8** መዝ 66፥5፤ኢሳ17፥9፤ 64፥10፤ዳን 9፥26፤ሉቃ21፥20 **46፥9** መዝ37፥15፤አሳ2፥4፤9፥5፤ 22፥6፤ሕዝ39፥9፤ሆሴ2፥18 **46፥10** ዘዳ4፥35፤1ነገ18፥36:39፤መዝ 18፥46፤100፥3፤ኢሳ2፥11፤37፥16:20፤43፥11፤ 45፥21 ፤ሕዝ36፥23

[a]9 ወይም ሠረገላንም ተብሎ መተርጐም ይችላል።

ሙሩ በመጀመሪያ የተደረሰው በቤተ መቅደስ ውስጥ የቅዳሴ መዝሙር እንዲሆን ታስቦ ነው። የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች (ወይም የሌዋውያን መዘምራን) የመዝሙሩን የመግቢያ አንጓና (ቍ1-3) ምላሹን (ቍ7፥11) ሲዘምሩ የሌዋውያን መሪዎች ደግሞ ሁለተኛውንና ሦስተኛውን አንጓ ዘምረው ሊሆን ይችላል (ቍ4-6፡8-10)። ባወቃቀር ረገድ ሲታይ ከተደጋጋሚ አዝማቾች በስተቀር (ቍ7:11) መዝሙሩ ሦስት እኩኩል አንጓዎች ያሉት ሲሆን እያንዳንዱም አንጓ ሦስት ቍጥሮች አሉት። ተደጋጋሚ አዝማች ያላቸውን መዝሙሮች ለመመልከት የመዝ42-43ን መግቢያ ይመ።

46ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *የቆሬ ልጆች፤* የመዝ42 የርእስ ማብ ይመ። *አላሞት፤* (አግራጌ ትርጕሙን ይመ) የዕብራይስጡ ቃል ትርጕም "ደናግል" ይላል በዚህ ትርጕም መሠረት መዘምራኑ በሰልፍ ወደ ቤተ መቅደሱ ሲጓዙ ደናግሉ ከበሮ እየመቱ ያጅቧቸው እንደ ነበር ሊያሳይ ይችላል (68፥25)። *ዝማሬ፤* የመዝ30 የርእስ ማብ ይመ።

46፥1-3፤ ዓለማት ቢንኰታኰቱና በጥልቅ ውሃም ውስጥ ቢሰጥሙም ወይም ፍጥረታትም ከዚህ በፊት እንዳልተፈጠሩ ቢሆኑም (104፥6-9፤ ዘፍ1፥9-10) ወይም ደግሞ ከጥንት ጀምሮ የነበረው ጥልቁ ሁሉንም የሚውጥ ቢመስልም እግዚአብሔር መታመኛቸው በመሆኑ ከቶ አይፈሩም። በዚህ ቦታ በታወከ ባሕር የተመሰለው ነውጥ የሚያመለክተው የእስራኤልን ህልውና የሚፈታተኑ ጠላቶችን ነው (ቍ6፡8-10፤ 65፥5-8 ይመ)።

46፥4-6፤ የእግዚአብሔር ጥበቃና ጸጋ ያልተለያትን ጽዮንን ይገልጻል፤ ብርቱና ኀያል የሆነው አምላክ ከተማዋን ያጸናል፤ በውስጧም ይኖራል፤ ይህ ደግሞ ለከተማዋ ትልቅ ማጽናኛ ነው።

46፥4 *የወንዝ፤* እንደ ቴብስ (ናሆ3፥8)፣ እንደ ደማስቆ (2ነገ5፥12)፣ እንደ ነነዌ (ናሆ2፥6:8)፣ ወይም እንደ ባቢሎን ሁሉ (137፥1)፣ ኢየሩሳሌምም ወንዝ የላትም፤ ይሁን እንጂ የተለየ "ወንዝ" አላት። በዚህ ቦታ የ36፥8 "ወንዝ" (የዚህኑ ማብ ይመ) ተለዋጭ ዘይቤ የማያቋርጠውንና የመንፈስ ተሐድሶም የሚሰጠውን የእግዚአብሔርን በረከት ያመለክታል፤ ይህም የእግዚአብሔርን ከተማ የዔደን ገነት ያደርጋታል (ዘፍ 2፥10፤ ኢሳ 33፥21፤ 51፥3 ይመ፤ እንዲሁም ከሕዝ31፥4-9 ጋር ያነጻጽሩ)። *የእግዚአብሔርን ከተማ፤* ቍ5 ይመ፤ በተለይም መዝ48 ይመ። *የልዑሉን፤* ኀያሉ እግዚአብሔር ማለት ነው (57፥2፤ ዘፍ14፥9 እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ። *ማደሪያ፤* የ9፥11 ማብ ይመ። *የወንዝ ፈሳሾች፤* የእግዚአብሔር "ወንዝ" የተባለው ሳያቋርጥ በሕዝቡ መካከል የሚፈሰውን ጸጋውን፣ ክብሩንና ኀይሉን ነው (ከቍ11፤ ከኢሳ 8፥6፤ ከሕዝ47፥1፤ ከራእ3፥12፤ 22፥1 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህ ሕይወትን የሚሰጥ ንጹሕ ውሃ ከእግዚአብሔር አብ (ኤር2፥13)፣ ከእግዚአብሔር ወልድና (ዘካ13፥1፤ ዮሐ4፥14) ከእግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ (7፥38-39) ዘንድ ይፈልቃል፤ የሚፈልቀውም ከእግዚአብሔር ዙፋን ወይም መንበር ሲሆን በምድር ያሉ ቅዱሳንንና (ዮሐ4፥13-14፤ 7፥38) በሰማይ ያሉ ቅዱሳንን (ራእ 22፥1)ዘወትር ያድሳል። የዚህ ወንዝ ትልቁ በረከት የእግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል መገኘት ነው (ቍ5)፤ ይህም "የሰራዊት ጌታ ከእኛ ጋር ነው" እንደሚለው ነው (ቍ7:11)።

46፥5 *በማለዳ፤* ጎሕ ሲቀድ ማለትም ከተሞች የሚወረሩበት ሰዓት ሲቃረብ ማለት ነው፤ የጌታ ርዳታ የጨለማን ፍርሀት አስወግዶ የትድግናውን ወጋገን ያመጣል (44፥19 እና ማብ ይመ፤ ለምሳሌ ያህልም ከኢሳ 37፥36 ጋር ያነጻጽሩ)።

46፥6 *መንግሥታትም ወደቁ፤* ከእግዚአብሔር አሸናፊነት የተነሣ ነው የሚወድቁት (ቍ8-9፤ 48፥4-7 ይመ)። *ይሬመኸሉ፤* ቍ3እና የቍ1-3 ማብ፤ እንዲሁም 2፥1-3፤ ራእ11፥18 ይመ። *ድምፁን ከፍ አድርጎ፤* 2፥5፤ 9፥5፤ ኤር25፥30፤ አሞ1፥2 እንዲሁም 104፥7 ይመ። የእግዚአብሔርን አስፈሪነትና (የመዝ29ን መግቢያ ይመ) የቍጣውንም አሸባሪነት የሚያሳይ ነው (18፥13፤ ኢሳ2፥10 ይመ)። *ምድርም ቀለጠች፤* በመብረቅ እንደ ተመታች ዐይነት ማለት ነው (97፥4-5 ይመ)።

46፥7፤ የሕዝቡ የሐሤት ምላሽ ነው (በቍ11 ላይም ተመሳሳይ ሁኔታ ይታያል)። *የሰራዊት አምላክ፤* የ1ሳሙ1፥3 ማብ ይመ። *የያዕቆብ፤* የ14፥7 ማብ ይመ።

46፥8-10፤ እግዚአብሔር አሕዛብን ድል በመንሣቱ የተገኘውን ይገልጻል፤ ይፋ ያደርጋል።

46፥8 *ኑና እዩ፤* እግዚአብሔር በዓለም ላይ ያደረገውን ድል ያስተውሉ ዘንድ የቀረበ ጥሪ ነው (48፥8 እና ማብ ይመ)። *የእግዚአብሔርን፤* በመዝሙረ ዳዊት "ሁለተኛ መጽሐፍ" ውስጥ ተዘውትሮ ያልተጠቀሰ ቃል በመሆኑ በዚህ ቦታ ይህ ቃል የተጠቀሰው ለአጽንዖት ነው። *ምድርንም፤* በዐመፀኛ ሕዝቦች መካከል ማለት ነው።

46፥9፤ ከእንግዲህ በእርሱ ከተማ ላይ ጥቃት አይሰነዘርም፤ ጥቅሱ ምናልባት በመላው ዓለም ላይ ስለሚሰፍነው ሰላም ሳያመለክት አይቀርም (የ65፥6-7 ማብ ይመ)። *ይሰብራል ... ያነክታል፤ ያቃጥላል፤* 76፥3፤ እንዲሁም 1ሳሙ2፥4 ይመ። መሲሕ በእስራኤል ጠላቶች ላይ ከአጥናፍ እስከ አጥናፍ ድልን እንደሚቀዳጅ ለማየት ኢሳ9፥2-7 ይመ።

46፥10፤ እግዚአብሔር ለመንግሥታት ሲናገር ድምፁ ከዳር እስከ ዳር ያስተጋባል (ቍ6 ይመ)፤ ይህም የመዝሙሩ የመጨረሻው ከፍተኛ ሐሳብ ነው። *ዕረፉ፤* በ1ሳሙ15፥16 ("ተወው በቃ") ላይ እንደ ተመለከተው ሁሉ በዚህም ቦታ የዚህ ሐረግ የዕብራይስጡ ፍች "ይበቃል" የሚል ሳይሆን አይቀርም። *ዕወቁ፤* አስተውሉ፤ ልብ አድርጉ ማለት ነው። *በሕዝቦች ዘንድ ከፍ ከፍ እላለሁ፤* እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል የፈጸማቸው ታላላቅ ተግባራት በመላው ዓለም በሚገኙ ሕዝቦች ዘንድ ዓለም አቀፍ ዕውቅናን ያመጣለታል፤ ይህ ሐሳብ በመዝሙረ ዳዊት ውስጥ ዐቢይ ሐሳብ ነው (22፥27፤ 47፥9፤ 57፥5:11፤ 64፥9፤ 65፥8፤ 66፥1-7፤ 67፥2-5፤ 86፥9፤ 98፥2-3፤ 99፥2-3፤ 102፥15)፤ ይህ ዐቢይ ሐሳብ በሌሎችም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ይገኛል (ዘፀ7፥5፤ 14፥4:18፤ ዘሌ26፥45፤ ዘኍ14፥15፤ 1ሳሙ 17፥46፤ 1ነገ 8፥41-43፤ 2ነገ 19፥19፤ ሕዝ 20፥41፤ 28፥25፤ 36፥23፤ ዕን2፥14 ይመ)። ይህ እውነታ ማለትም ይህ ድንቅ የማዳን ሥራ በጌታችን መወለድ፣ ሕይወት፣ ሞት፣ ትንሣኤና ክብር እውን ሆኖ የታየ ሲሆን፣ ይኸው እውነታም በእርሱ ዳግም ምጽአት የመጨረሻውን ፍጽምና ያገኛል።

[11]የሰራዊት አምላክ ከእኛ ጋር ነው፤
የያዕቆብ ስምላክ መጠጊያችን ነው።
ሴላ

መዝሙር 47

እግዚአብሔር፣ የእስራኤል ንጉሥ የዓለም ጌታ

ለመዘምራን አለቃ፤ የቆሬ ልጆች መዝሙር።

[1]ሕዝቦች ሁላችሁ እጆቻችሁን አጨብጭቡ፤
ድምፃችሁን ከፍ አድርጋችሁ ለእግዚ
አብሔር እልል በሉ።
[2]በምድር ሁሉ ላይ ታላቅ የሆነው ንጉሥ፣
ልዑል እግዚአብሔር የሚያስፈራ ነውና።
[3]ሕዝቦችን ከእኛ በታች አደረገ፤
መንግሥታትንም ከእግራችን ሥር
አስገዛልን።
[4]ለሚወደው ለያዕቆብ ክብር የሆነችውን፣
ርስታችንን እርሱ መረጠልን።
[5]አምላክ በእልልታ፣
እግዚአብሔር በመለከት ድምፅ ዐረገ።
[6]ለአምላካችንን አወድሱት፤ አወድሱት፤
ንጉሣችንን አወድሱት፤ አወድሱት፤
[7]እግዚአብሔር የምድር ሁሉ ንጉሥ ነውና፤
ምርጥ ዝማሬ[ም] አቅርቡለት።
[8]እግዚአብሔር በሕዝቦች ላይ ነግሦአል፤
እግዚአብሔር በተቀደሰ ዙፋኑ ላይ
ተቀምጦአል።
[9]ከአብርሃም አምላክ ሕዝብ ጋር፣
የሕዝቦች መኳንንት ተሰበሰቡ፤
የምድር ነገሥታት[ም] የእግዚአብሔር ናቸውና፤
እርሱም እጅግ ከፍ ከፍ ያለ ነው።

መዝሙር 48

የእግዚአብሔር ተራራ ጽዮን

ዝማሬ፤ የቆሬ ልጆች መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ታላቅ ነው፤
በአምላካችን ከተማ በተቀደሰው ተራራ
ከፍ ያለ ምስጋና ይገባዋል።

46፥11. ቍ7፤ መዝ 20፥1
47፥1 2ነገ11፥12 ፤መዝ33፥3
47፥2 ዘዳ14፥18፤ ዘጸ7፥21፤መዝ2፥6፤48፥2፤95፥3፤ሚል1፥5፥35
47፥3 መዝ18፥39፡ 47፤ኢሳ14፥6
47፥4 መዝ2፥8፤ 16፥6፤78፥55፤አሞ 6፥8፤8፥7፤1ጴጥ1፥4
47፥5 ዘኍ10፥2፤ 2ሳሙ6፥15፤ኢዮ 8፥21፤መዝ68፥18፤ 106፥5፤ኤፌ4፥8
47፥6 2ሳሙ22፥50
47፥7 1ዜና16፥7፤ ዘካ14፥9፤ቈላ3፥16
47፥8 1ነገ22፥19፤ 1ዜና16፥31፤መዝ9፥4 ፤ራእ4፥9
47፥9 ኢዮ25፥2፤ መዝ46፥10፤97፥9
48፥1 ዘዳ33፥19፤ 2ሳሙ22፥4፤1ዜና16፥ 25፤መዝ2፥6፤18፥3፤ 46፥4፤86፥10፤87፥1፤96፥4፤99፥2፤135፥5፤147፥7፤ኢሳ11፥9፤ 32፥16፤ኤር10፥6፤31፥23፤ዳን9፥16፤ሚክ4፥1፤ዘካ8፥3

[ም]7 ዕብራይስጡ ማስኪል ይላል፤ ይኸውም የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የሙዚቃውን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።
[ም]9 ወይም ጋሻዎች

46፥11 የቍ7 ማብ ይመ።

መዝሙር 47፤ የአጥናፈ ዓለም ገዥ ለሆነው ለእስራኤል አምላክ የቀረበ ምስጋና ነው፤ ምስጋናው የቀረበው ለዓለም ሕዝቦች ሁሉ ምስክር እንዲሆን ነው።ይህ መዝሙር ታላቁን ንጉሥ ለማመስገን ከተደረሱትና ከመዝ92-100 መካከል ካሉት መዝሙሮች ተርታ የሚመደብ ነው፤ በዚህ ቦታ ግን መዝ46 እና 48 የሚያያዝ ሲሆን በጽዮን ላይ የነገሠው አምላክ "በምድር ሁሉ ላይ ታላቅ ንጉሥ" (ቍ2፡7፤ 48፥2 ይመ) መሆኑን ያመለክታል። መዝሙሩ የተደረሰው ንጉሣዊ አገዛዝ በተጀመረበት ወቅት ሲሆን ዐበይት በሆኑ በዓላት ላይ በቤተ መቅደስ ውስጥ በቅዳሴ መልክ የሚዘመር ነው። የዚህ መዝሙር ልዩ ድባብ፣ መቼቱ ወይም (ዐውዱ) የዳስ በዓል ነው (ዘሌ23፥34 ይመ)፤ ይህ በዓል ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን ለማስመረቅ ቀነ-ቀጠሮ የያዘበት በዓል ነው (1ነገ8፥2 ይመ)። በመዝ24 እና 68 ላይ እንደ ተመለከተው ሁሉ ይህ መዝሙር የቅዳሴ ጉዞ (ቍ5) መዝሙር ሳይሆን አይቀርም። ከጊዜ በኋላ ይህ መዝሙር በአይሁዶች የዘመን መለወጫ በዓል ላይ በቤተ መቅደስ ውስጥ እንዲዘመር ተደርጎአል። ቤተ ክርስቲያንም የጌታን ዕርገት ለማክበር ይህንን መዝሙር ትጠቀም በታለች (ቍ5 ይመ)። ባወቃቀር ረገድ ሲታይ ቍ5 እና 6 በሁለት በሁለት ቤት በመቀናጀት የመዝሙሩ እምብርት በመሆን ያገለግላሉ (የ6፥6 ማብ ይመ)። የመዝሙሩ እምብርት በቅዳሴ ሥርዐት ሂደት የተለየ ዜማን ወክሎ ሊገኝ ይችላል።

47ርእስ፤ የመዝ42 የርእስ ማብ ይመ።

47፥1-4፤ ሕዝቦች ሁሉ በመላው ምድር ላይ ጌታ በሆነው በአምላክ ሐሤት እንዲያደርጉ ተጠርተዋል፤ የምድር ሕዝቦች ሁሉ የወንጌል መልእክት እንደሚደርሳቸው በብሉይ ኪዳንም አስቀድሞ የተነገረ መሆኑን ያሳያል (የ9፥1 ማብ ይመ)።

47፥1 *ሕዝቦች ሁላችሁ ... አጨብጭቡ፤* ንጉሥ በሚነግሥበት ጊዜ (2ነገ11፥12፤ እንዲሁም 98፥8 ይመ)፣ ወይም በሌላ የደስታ ዕለት ማለት ነው (ኢሳ55፥12 ይመ)። *እልል በሉ፤* 1ነገ1፥40፤ 2ነገ 11፥14 ይመ።

47፥2-3፤ የምድር ሁሉ ጌታ የሕዝቡን የእስራኤልን የወደፊት ዕድል አስተካክሎአል (105፥6፤ 135፥4፤ዘፀ9፥29፤ 15፥1-18፤ 19፥5-6፤ ዘዳ7፥6፤ 14፥2፤ ኢሳ41፥8 ይመ)።

47፥2 *የሚያስፈራ ነውና፤* 68፥35፤ 89፥7፤ 99፥3፤ 111፥9 ይመ፤ እንዲሁም የ45፥4 ማብ ይመ። *ልዑል እግዚአብሔር፤* የዘፍ 14፥19 ማብ ይመ። *ታላቅ የሆነው ንጉሥ፤* የአሦር ንጉሠ ነገሥታት ዘወትር የሚጠቀሙበት ማዕረግ ነው (የ2ነገ 18፥19 ማብ ይመ)።

47፥3፤ 2ሳሙ5፥17-25፤ 8፥1-14፤ 10 ይመ።

47፥4 *ርስታችንን፤* የተስፋይቱን ምድር ነው (ዘፍ12፥7፤ 17፥8፤ ዘፀ 3፥8፤ ዘዳ 1፥8፤ ኤር3፥18 ይመ)። *ክብር የሆነችውን፤* በእጅጉ ሐሤት ሚያደርግበትን ነው። *ያዕቆብ፤* የ14፥7 ማብ ይመ።

47፥5-6፤ የግጥሙ ዕንብርት ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)። እነዚህ ቍጥሮች እግዚአብሔር በቅዳሴ ሥርዐት ታጅቦ ወደ ቤተ መቅደሱ ውስጥ ሲገባ ያመለክታሉ፤ ይህም የቃል ኪዳኑ ታቦት በሰዎች ታጅቦ ወደ ቤተ መቅደሱ ውስጥ የገባበትን ሁኔታ የሚወክል ሳይሆን አይቀርም። ታቦቱ የእግዚአብሔር ዙፋን ተምሳሌት ነው፤ ቤተ መቅደሱ ደግሞ የሰማይ ዙፋኑ ትእምርት ነው (መዝ24፥68 ይመ)።

47፥5 *በእልልታ ... በመለከት ድምፅ፤* የቍ1 ማብ ይመ። በዚህ ቦታ ቀንደ መለከቱ እግዚአብሔር ኀያል ንጉሥ መሆኑን ያውጃል (98፥6፤ ዘፀ19፥16፡19፤ ኢሱ6፥4 ይመ)።

47፥7-9፤ እግዚአብሔር የመላው ዓለም ንጉሥ መሆኑን የሚያውጅ ክፍል ነው።

47፥7 *እግዚአብሔር የምድር ሁሉ ንጉሥ ነውና፤* 2ሳሙ 15፥10፤ 2ነገ9፥13፤ ኢሳ52፥7 ይመ። *ዝማሬ፤* ቅኔ ነው፤ የመዝ 32 የርእስ ማብ ይመ።

47፥8 *በቅዱስ ዙፋኑ ላይ ተቀምጦአል፤* መላውን ዓለም በመጻፋና በአገዛዙ ሥር አድርጉ በሚገዛበት በቅድስተ ቅዱሳን ዙፋኑ ላይ አለ ማለት ነው (ኤር17፥12 ይመ)። ይህ ቍጥር በዮሐንስ ራዕይ ላይ በተደጋጋሚ ተጠቅሶአል (ራእ4፥9፡10፤ 5፥1፡ 7፡13፤ 6፥16፤ 7፥10፡15፤ 19፥4 ይመ)።

47፥9፤ ሕዝቦች ሁሉ የእስራኤል አምላክ ታላቅና ወደር የማ ይገኝለት ንጉሥ መሆኑን ያስተውላሉ፤ ይህም እግዚአብሔር በመጨረሻ ሁሉንም እንደሚገዛ አስቀድሞ ያመለክታል (የ46፥10 ማብ ይመ)። *እንደ አብርሃም አምላክ ሕዝብ ሁሉ፤* ስለዚህ ለአብርሃም የተሰጠው ተስፋ ይፈጸማል (ዘፍ12፥2-3፤ 17፥4-6፤ 22፥17-18 ይመ)። *ነገሥታት፤* የ3፥3 አግራጭ ትርጉም ይመ፤ ከኢሳ 2፥2፤ 56፥7 ጋር ያነጻጽሩ።

መዝሙር 48፤ ጽዮን የታላቁ ንጉሥ ከተማና የሕዝቡም መሸሸጊያ በመሆኗ የቀረበ ምስጋና ነው (የመዝ46-47ን መግቢያ ይመ)። ይህ መዝሙር ወደ ቤተ መቅደስ ለአምልኮ በመጡ ምእመናን ፊት በሌዋውያን መዘምራን የተዘመረ ሊሆን ይችላል። የዚህ መዝሙር አወቃቀርና ዐቢይ ሐሳብ ማራኪ በሆነ መንገድ ተዛምደዋል። የመጀመሪያውና የመጨረሻው ቍጥሮች በአንድ ላይ በመሆን የጽዮን አምላክ መጽናኛ መሆኑን ያበስራሉ። የመዝሙሩ እምብርት ማለትም ቍ8 (የ6፥6 ማብ ይመ) የመዝሙሩን ዐቢይ ሐሳብ በአጭሩ ያቀርባል። የመዝሙሩን ዐቢይ ሐሳብ አራት አንጓዎች (በዕብራይስጡ እኩል የሆነ ቅርጽ አላቸው፤ ሦስት ስንኞች፣ አራት ስንኞች፣ አራት ስንኞች፣ ሦስት ስንኞች)፣ አሳድገውታል፤ (1) የጽዮን ውበቷ የማትደፈር የእግዚአብሔር ምሽግ መሆኗ ነው (ቍ2-3)፤ (2) ጠላት ጽዮንን ለማጥቃት የሚያደርገው ሙከራ ሁሉ መና ይሆናል (ቍ 4-7) (3) በእግዚአብሔር የማዳን ሥራ ጽዮን ሐሤት ታደርጋለች (ቍ9-11)፤ ይህም ከሁለተኛው አንጓ ጋር የተሳሰረ ነው (4) ጽዮን የማትደፈር ምሽግ ናት (ቍ12-13)፤ ይህ ደግሞ ከመጀመሪያው አንጓ ጋር የተያያዘ ነው (የቍ2፡7፡10፡13 ማብ ይመ)።

48ርእስ፤ *መዝሙር፤* የመዝ 30 የርእስ ማብ ይመ። *የቆሬ ልጆች፤* የመዝ 42 የርእስ ማብ ይመ።

48፥1 *በአምላካችን ከተማ በተቀደሰው ተራራው፤* መዝ 46፥4 ይመ። *በአምላካችን፤* በዚህ መዝሙር ላይ በዚህ ቦታ ብቻ እና

[2]የምድር ሁሉ ደስታ የሆነው፣
በሰሜን በኩል[c] በርቀት የሚታየው፣
በከፍታ ላይ አምሮ የደመቀው የጽዮን
ተራራ፣
የታላቁ ንጉሥ ከተማ ነው::
[3]እግዚአብሔር በአዳራሾቿ ውስጥ ሆኖ፤
ብርቱ ምሽግ እንደ ሆናት
አስመስክሮአል::

[4]እነሆ፤ ነገሥታት ተባብረው መጡ፤
አንድ ላይ ሆነውም ገሠገሡ::
[5]አይተውም ተደነቁ፤
ደንግጠውም ፈረጠጡ::
[6]ምጥ እንደ ያዛት ሴት፣
በዚያ ብርክ ያዛቸው::
[7]የምሥራቅ ነፋስ የተርሴስን መርከብ
እንደሚሰባብር፣
አንተ አብረከረክሃቸው::

[8]እንደ ሰማን፣
በሰራዊት አምላክ ከተማ፣
በአምላካችን ከተማ፣
እንዲሁ አየን፤
እግዚአብሔር ለዘላለም ያጸናታል:: ሴላ

[9]አምላክ ሆይ፤ በቤተ መቅደስህ ውስጥ
ሆነን፣
ምሕረትህን እናስባለን::
[10]አምላክ ሆይ፤ ምስጋናህ እንደ ስምህ፣
እስከ ምድር ዳርቻ ይዘልቃል፤
ቀኝ እጅህም ጽድቅን የተሞላች ናት::
[11]ስለ ፍርድህ፣
የጽዮን ተራራ ሐሤት ታድርግ፤
የይሁዳ መንደሮችም ደስ ይበላቸው::

[12]በጽዮን አካባቢ ተመላለሱ፤ ዙሪያዋንም
ሂዱ፤
የጥበቃ ግንቦቿንም ቍጠሩ፤
[13]ለሚቀጥለው ትውልድ ትናገሩ ዘንድ፣
መከላከያ ዕርዶቿን ልብ ብላችሁ
ተመልከቱ፤
መጠበቂያ ማማዎቿን እዩ::
[14]ይህ አምላክ ከዘላለም እስከ ዘላለም
አምላካችን ነውና፤
እስከ መጨረሻው የሚመራንም እርሱ
ነው::

48፥2 ኢሱ13፥27፤ መዝ2፥6፤50፥2፤ሰቆ 2፥15፤ሕዝ16፥14፤ ማቴ5፥35
48፥3 ቍ13፤መዝ 18፥2፤122፥7
48፥4 2ሳሙ10፥1-19
48፥5 ዘፀ15፥16፤ ኢሳ13፥8፤ኤር46፥5፤ ዳን5፥9
48፥6 ዘፍ3፥16፤ ኢዮ4፥14
48፥7 ዘፍ10፥4፤41፥6፤1ነገ10፥22፤22፥48
48፥8 ኤር23፥6፤ ዘካ8፥13፤14፥11
48፥9 መዝ6፥4፤ 39፥3
48፥10 ዘዐ6፥3፤ኢሱ 7፥9፤1ሳሙ2፥10፤ መዝ22፥27፤65፥5፤98፥3፤100፥1፤ኢሳ 11፥12፤24፥16፤ 42፥10፤49፥6
48፥11 መዝ97፥8
48፥12 ነህ3፥1
48፥13 ቍ3፤2ሳሙ 20፥15፤መዝ71፥18፤ 78፥6፤109፥13፤ኢሳ 26፥1፤ሰቆ2፥8፤ዕን2፥1
48፥14 መዝ25፥5፤ 73፥24፤ምሳ6፥22፤

መዝሙር 49

የሀብት ከንቱነት

ለመዘምራን አለቃ፤ የቆሬ ልጆች መዝሙር::

[1]እናንተ ሕዝቦች ሁላችሁ፤ ይህን ስሙ፤

[c]2 *ዛፎን የሚለው የዕብራይስጡ ቃል የተቀደሰ ተራራን ወይም የሰሜንን አቅጣጫ ሊያመለክት ይችላል::*

በመዝሙሩ ዕንብርት (ቍ8) እንዲሁም መዝጊያ (ቍ 14) ላይ ብቻ ይገኛል:: *በተቀደሰው ተራራ፤* 43፥3፤ እንዲሁም የ2፥6 ማብ ይመ::

48፥2-3፤ የጽዮን ተራራ ከፍ ያለችና ማንም የማይደርስ ባት መሆኑን ይገልጻል::

48፥2 *አምሮ፤* ውበቱ የተመሠረተው በመጠጊያነቷ ላይ ነው (የ27፥4 ማብ ይመ):: *በከፍታ፤* በአካባቢዋ ከሚገኙት ተራሮች ሁሉ የላቀች ባትሆንም የእግዚአብሔር ተራራ በመሆኗ፣ በዓለም ዙሪያ ካሉ "ተራራዎች" ሁሉ እርሷ "የላቀች ከፍተኛ" ተራራ ናት (68፥15-16 እና ማብ፤ ኢሳ2፥2 ይመ):: *የምድር ሁሉ ደስታ፤* ንግሥተ ሳባ አድናቆቷን እንደ ገለጸች (1ነገ 10፥1-3 ይመ)፣ ሌሎች ሕዝቦችም እንዲሁ አድናቆታቸውን ይገልጻሉ:: *በሰሜን በኩል፤* የኦሊምፒያ ተራራ ለግሪካውያን፣ "የአማልክት አምላክ" ለሚሉት ለዚዎስ ምሽግ እንደ ሆነ ሁሉ፣ የዛፎን ተራራም ፊንቄያውያን "የአማልክት አምላክ" ለሚሉት ለኤል የተቀደሰ ማደሪያ ነው:: *የታላቁ ንጉሥ፤* የ47፥2 ማብ ይመ::

48፥3፤ የጽዮን ጥላ ከለላ ቅጽሮቿ ሳይሆኑ ራሱ እግዚአብሔር አምላክ ነው:: ቀጣዩም አንጓ የሚያብራራው ይህንን እውነታ ነው (የቍ12-13 ማብ ይመ):: *ምሽግ፤* ቍ13 ይመ::

48፥4-7፤ የሞገደኛ ሕዝቦች ጥቃት ሁሉ ከንቱ ሆኖ ይቀራል፤ ታላቁም ንጉሥ በጽዮን እንዳለ ባወቁ ጊዜ በድንጋጤ ይሸሻሉ:: ይህ መዝሙር የተደረሰው በኢዮሣፍጥ ዘመን በኅብረት ሊያጠቁ የመጡ አገሮች እንዳልነበሩ መቅረታቸውን (2ዜና 20 ይመ) ወይም በሕዝቅያስ ዘመን አሦራውያን በሰይፍ መመታታቸውን (2ነገ19፥35-36 ይመ) በማስታወስ ሳይሆን አይቀርም::

48፥7 *የተርሴስን መርከቦች፤* በሜድትራኒያን ባሕር ላይ የማይታጡ የሀብታም ነጋዴዎች ታላላቅ መርከቦች ናቸው (1ነገ 10፥22 ይመ):: *የምሥራቅ ነፋስ፤* ሐሥ27፥14፤ እንዲሁም 1ነገ 22፥48 ይመ:: *የምሥራቅ፤* ከፍ ሲል የቀረበውን የዚህን መዝሙር መግቢያ ይመ::

48፥8፤ የመዝሙሩ እምብርትና ዐቢይ ሐሳብ ነው (የ6፥6 ማብ ይመ):: *እንደ ሰማን ... አየን፤* እንደ ኢዮ42፥5 ሁሉ "አየን" የሚለው ቃል የነገሩን ጣሪያ ያሳያል:: ሊሰሙ የቻሉትም "እነርሱ በነበሩት ያደረግኸውን አባቶቻቸው ስለነገሯቸው" ነው (44፥1፤ 78፥3 ይመ) አሁን ግን በመቅደሱ ውስጥ በሚካሄደው የቅዳሴ ሥርዐት አማካይነት፣ የእግዚአብሔር ከተማ ምን ያህል የታፈረች መሆኗን አይተዋል:: *በሰራዊት አምላክ፤* የ1ሳሙ1፥3 ማብ ይመ:: *በአምላካችን፤* የቍ1 ማብ ይመ::

48፥9-11፤ እግዚአብሔር በጽዮን ፊት ያደረገውን ድንቅ ሥራ በመመልከት ለአምልኮ ወደ ቤተ መቅደስ የመጡ ምዕመናን ሁኔታውን በሐሤት ያሰላስላሉ::

48፥9 *በቤተ መቅደስህ፤* በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ውስጥ ማለት ነው:: *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ:: በቍ10-11 ላይ በግልጽ እንደሚታየው የመዝሙሩ ደራሲ ሊያሳየን የሚፈልገው እግዚአብሔር ከታላቅ ፍቅሩ የተነሣ ለሕዝቡ የገለጸውን የኪዳኑን ፍቅር ነው (31፥21፤ 40፥9-10 ይመ)::

48፥10 *ስምህ፤* የ5፥11 ማብ ይመ:: *ይዘልቃል፤* ከቤተ መቅደስ ተነሥቶ እስከ ምድር ዳርቻ ድረስ ይሰፍናል ማለት ነው (9፥11፤ 22፥27 ይመ):: *ቀኝ እጅህም፤* በዕብራይስጥ ፈሊጣዊ አነጋገር ውስጥ ስውር በሆነ አገላለጽ ደቡባዊ አቅጣጫን ያመለክታል:: *ጽድቅን፤* የጽድቅ ሥራ ማለት ነው (40፥9-10 እና ማብ፤ እንዲሁም የ4፥1 ማብ ይመ)::

48፥11 *ስለ ፍርድህ፤* እግዚአብሔር ጽዮንን ሲታደግ የሚሰጠውን ትክክለኛ ፍርድ ማለት ነው::

48፥12-13፤ ሕዝቡ በቤተ መቅደሱ ውስጥ "በዐይናቸው ካዩት" (ቍ8) እውነታ የተነሣ በጽዮን ዙሪያ ያለውን መከላከያ አስተዋሉ:: የጽዮን ግንብ፣ ቅርጽና ምሽግ እግዚአብሔር ራሱ በሕዝቡ ዘንድ መገኘቱ ነው::

48፥13 *ለሚቀጥለው ትውልድ፤* በቀጥታ ሲተረጐም "የሚመጣው ትውልድ" ማለት ነው፤ በዕብራይስጥ ፈሊጣዊ አገላለጽ፣ "የሚቀጥለው" የሚለው ቃል ምዕራባዊ አቅጣጫን ያመለክታል::

48፥14 *አምላካችን፤* የቍ1 ማብ ይመ:: *የሚመራንም፤* ታላቁ እረኛና ንጉሥ (የ23፥1 ማብ ይመ):: *መጨረሻው፤* በቀጥታ ሲተረጐም "ሞት" ማለት ነው::

መዝ49 ይህ መዝሙር በቤተ መቅደስ ውስጥ የሚነገር መዝሙር ሲሆን የተጻፈውም መዝ46-48ን ተከትሎ ነው (የመዝሙርን መጽሐፍን መግቢያ ይመ):: መዝሙሩ በዚህ ዓለም ሲኖሩ በሀብታቸውና በራሳቸው ተመክተው ተደላድለን እንቀመጣለን የሚሉ ሰዎች ሞኞች እንደ ሆኑ ያስተምራል (መዝ52 ይመ):: የመዝሙሩ ጸሓፊ ሌዋዊ ሲሆን ሀብት የለሽ ወይም ያጣ የነጣ ሰው መሆን ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ ያውቃል (ዘኍ18፥21-24፤ ዘዳ14፥27-29)፤ እንዲሁም የብዙ ሀብታሞችን አመለካከት መዝኖአል (ቍ5-6 ይመ):: ጸሓፊው ሰዎች ሁሉ ከንቱ አስተሳሰባቸውን ተገንዝበው ጥበቡን እንዲያስተውሉ ጥሪ ያቀርባል (ቍ1-2)፤ ይኸውም በባለጸጋዎች ሀብት የተማረኩ ሁሉ ዐይናቸውን ከዚያ እንዲመልሱ ለማድረግ ነው:: አይቀሬው ሞት ከደጅ ይጠብቃቸዋል፤ ዕጣ ፈንታቸውም እርሱው ይሆናል፤ በመጨረሻም "ቅኖች ... ይገዟቸዋል" (ቍ14):: ይህ መዝሙር የተጻፈው ከድኅረ ምርኮ በኋላ ሳይሆን አይቀርም፤ የመዝ37 ማብ ይመ::

49ርእስ፤ የመዝ 42 ርእስ ማብ ይመ::

በዓለም የምትኖሩ ሁሉ፤ ይህን አድምጡ።
²ዝቅተኞችና ከፍተኞች፤
ባለጠጎችና ድኾች ይህን በአንድነት ስሙ።
³አፌ የጥበብን ቃል ይናገራል፤
የልቤም ሐሳብ ማስተዋልን ይሰጣል።
⁴ጆሮዬን ወደ ምሳሌ አዘነብላለሁ፤
እንቆቅልሼንም በበገና እፈታለሁ።

⁵የአጭበርባሪዎች ክፋት በከበበኝ ጊዜ፣
በክፉ ቀን ለምን እፈራለሁ?
⁶በሀብታቸው የሚመኩትን፣
በብልጽግናቸውም የሚታመኑትን ለምን እፈራለሁ?
⁷የሌላውን ሕይወት መቤዠት የሚችል ሰው፣
ወይም ለእግዚአብሔር ወጆ የሚከፍልለት ማንም የለም።
⁸የነፍስ ቤዛ ውድ ነውና፤
በቂ ዋጋም ከቶ ሊገኝለት አይችልም፤
⁹በዚህም ዘላለም ይኖራል፣
መበስበስንም አያይም።

¹⁰ጠቢባን ሟች መሆናቸው የሚታይ ነው፤
ቂልና ሞኝም በአንድነት ይጠፋሉ፤
ጥሪታቸውንም ለሌላው ጥለው ይሄዳሉ።
¹¹መሬቶችን በስማቸው ቢሰይሙም፣
መቃብራቸው የዘላለም ቤታቸው፣
ከትውልድ እስከ ትውልድም
መኖሪያቸው ይሆናል።
¹²ሰው በሀብቱ እንደ ተከበረ አይዘልቅም፤
ታይተው የሚጠፉ እንስሳትን ይመስላል።[ሀ]

¹³ይህ የተላላዎች ዕድል ፈንታ፣
የእነርሱንም አባባል ተቀብለው ለሚከተሏቸው፣
መጨረሻ ግብ ነው። ሴላ
¹⁴እንደ በጎች ለሲኦል[ለ] የተዳረጉ ናቸው፤
ሞትም እረኛቸው ይሆናል፤
ቅኖች በማለዳ ይገዟቸዋል፤
አካላቸው ከክብር ቤታቸው ርቆ፣
በሲኦል ይፈራርሳል።
¹⁵እግዚአብሔር ግን ነፍሴን[+] ከሲኦል እጅ ይቤዠታል፤
በእርግጥም በእርሱ ዘንድ ተቀባይነት አለኝ። ሴላ

¹⁶ሰው ባለጠጋ ሲሆን፣
የቤቱም ክብር ሲበዛለት አትፍራ፤
¹⁷በሚሞትበትም ጊዜ ይዞት የሚሄደው አንዳች የለምና፤
ክብሩም አብሮት አይወርድም።

13፥14 49፥17 መዝ17፥14 ፤1ጢሞ6፥7

[ሀ]12 በሰብዓ ሊቃናት ትርጒምና በሱርስቱ ቅጂ ቍ12 ከቍ20 ጋር አንድ ዐይነት ነው፤ ዕብራይስጡ ግን ከዚህ ይለያል።
[ለ]14 በዚህ እና በቍ15 ላይ ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል አንዳንድ የእንግሊዝኛ ቅጆች ግን *መቃብር* ይላሉ።
[+]15 ወይም *ሕይወቴን*

ኢሳ49፥10፤57፥18፤58፥11
49፥1 መዝ33፥8፤78፥1፤ኢሳ1፥2
49፥2 መዝ62፥9
49፥3 መዝ37፥30፤119፥130
49፥4 ዘኍ12፥8፤1ሳሙ16፥16፤መዝ33፥2፤78፥2፤ምሳ1፥6፤ሕዝ12፥22፤16፥44፤18፥2-3፤ሉቃ4፥23
49፥5 መዝ23፥4፤27፥1
49፥6 ኢዮ22፥25፤36፥19፤መዝ10፥3፤73፥12፤ኤር48፥7
49፥8 ዘኍ35፥31፤ማቴ16፥26
49፥9 መዝ16፥10፤22፥29፤89፥48
49፥10 ኢዮ27፥17፤መዝ92፥6፤94፥8፤መክ2፥16፡18፡21፤ሉቃ12፥20
49፥11 ዘዳ3፥14፤መዝ106፥31፤ማር5፥3፤ሉቃ8፥27
49፥12 ቍ20፤ኢዮ14፥2፤2ጴጥ2፥12
49፥13 ሉቃ12፥20
49፥14 ዘኍ16፥30፤ኢዮ21፥13፤መዝ9፥17፤55፥15፤ኢሳ14፥2፤ኤር43፥11፤ሕዝ31፥14፤ዳን7፥18፤1ቆሮ6፥2
49፥15 ዘፍ5፥24፤መዝ56፥13፤ሆሴ

49፥1-4፤ የመዝሙሩ መግቢያ ነው።

49፥1-2፤ የጥበብ መምህራን በሚናገሩት ዐይነት የተነገረ ሳይሆን (34፥11፤ ምሳ1፥10፡18፤ 2፥1) ነቢያት በሚናገሩት ዐይነት የተነገረ ነው (1ነገ22፥28፤ ኢሳ34፥1፤ ሚክ1፥2 ይመ)።

49፥3፤ ማቴ 12፥34 ይመ። *የጥበብን፤* በመጽሐፈ ምሳሌ መግቢያ ላይ "የጥበብ መጻሕፍት" የሚለውን ክፍል ይመ። *የልቤም፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

49፥4 *ጆሮዬን ... አዘነብላለሁ፤* ጥበብን ከመናገሩ በፊት እርሱ ራሱ ጥበብን "ማድመጥ" አለበት፤ እውነተኛ ጥበብ ሁሉ ከእግዚአብሔር ነው (ኢዮ28 ይመ)። *በበገና፤* ጸሓፊው በመንፈስ ምሪት ውስጥ ስለ መሆኑ ሌላው ማስረጃ ነው (1ሳሙ10፥5-6፤ 2ነገ3፥15 ይመ)።

49፥5-11፤ ምስኪኖችና ኀይል የለሾች ሀብታሞች ከበው ሲያስፈራሯቸውና ሲያስጨንቋቸው መፍራት የለባቸውም፤ ዕጣ ፈንታቸው ሞት ነው።

49፥7-9፤ ሀብት ከሞት ማምለጫ ሊሆን አይችልም፤ ሕይወትን "ለመቤዠት" የሚከፈለው ክፍያ እንኳ ከሞት ማዳን አይችልም (ከዘፀ21፥30፤ ከዘሌ25፥47-49 ጋር ያነጻጽሩ)። ሕይወትን ከሞት የሚቤዥ እግዚአብሔር ብቻ ነው (ቍ15 እና ማብ ይመ)።

49፥10፤ ዐይኖቹን በራሱ ላይ ያደረገ ሰው (መክ2፥14) ጥበበኞች እንኳ ሀብታቸውን ለሌላ ሰው ትተው (መክ2፥18፡21) እንደሚሞቱ ይገነዘባል (መክ7፥2፤ 9፥5 ይመ)። ታዲያ ሞኞች ከሞት እንዴት ሊያመልጡ ይችላሉ (73፥18-20፤92፥6-7 ይመ)። እንዲሁም 89፥48፤ ኢዮ30፥23፤ መክ2፥14-16 ይመ። *ጠቢባን ... ቂሎች፤* በመዝ37 ላይ "ጻድቃን" ... "ክፉዎች" የተባሉት ናቸው። *ጥሪታቸውን፤* አብዛኛውን ጊዜ በክፉ መንገዳቸው የተከማቸ ሀብት ነው (ቍ5)። *ለሌላው፤* ለልጆቻቸው ግን አይደለም (የ37፥29፤ እንዲሁም 39፥6፤ ሉቃ12፥20-21 ይመ)።

49፥11፤ ምንም እንኳ በመቃብራቸው ላይ ሐውልት ለማሠራትና በንብረቶቻቸው ላይ ስማቸውን ለማስጠራት (ዘኍ32፥41 ይመ) ሀብታቸውን ሁሉ ቢከስክሱም መቃብር "የዘላለም ቤታቸው" (መክ12፥5፤) ይሆናል የሚለው አባባል ምፀት ሆኖ ይፈጸምባቸዋል።

49፥12፤ ስምን ለማስታወስ በመቃብር ላይ የሚጻፍ ነው (የ10፥18 ማብ፤ እንዲሁም መክ3፥19፤ 7፥2 ይመ)፤ ከዚህም በላይ የመዝሙሩ አዝማች ስንኝ ነው (የመዝ42-43 መግቢያን ይመ)።

49፥13-15፤ የእነርሱና የእኔ ዕጣ ፈንታ እንዲህ ከሆነ ታዲያ፣ "ለምን እፈራለሁ?" (ቍ5)።

49፥13 *የእነርሱንም፤* ኑሮ እንደ ተሳካለት ሰው ማለት ነው (ቍ6 ይመ)።

49፥14 *እንደ በጎች፤* ሞት እንደ እረኛ ሆኖ ወደ መቃብር ይመራቸዋል። *ሞትም ይበላቸዋል፤* ሞት (ወይም መቃብር) በቃኝን የማያውቅ ጨካኝ አውሬ ሆኖ መመሰሉን በ69፥15፤ 141፥7፤ ምሳ1፥12፤ 27፥20፤ 30፥15-16፤ ኢሳ5፥14፤ ዮና2፥2 ላይ ይመ። ይህ ምሳሌያዊ አገላለጽ የተወረሰው ከከነዓናውያን ሥነ-ተረት ሲሆን "ሞት" የተባለው አምላክ በሞት ተመስሎአል። አንድ የከነዓናውያን ጽሑፍ "ሞትን አትቅረቡ፤ ያለበለዚያ እንደ በግ ይውጣችኋል" ይላል። *ይገዟቸዋል፤* ዘሌ26፥17፤ ኢሳ14፥2 ይመ፤ በቍ5 ላይ ከተባለው ነገር ጋር ሲታይ ምናልባት "ድል ያደርጓቸዋል" የሚል ሐሳብ አለው። *በማለዳ፤* ቍ15፡19 እና የ6፥5፤ 11፥7፤ 16፥9-11፤ 17፥15 ይመ። ይሁን እንጂ የመዝ57 መግቢያን ይመ።

49፥15፤ የቍ7-9 ማብ ይመ። *ከሲኦል እጅ ይቤዠታል፤* እነዚህ ቃሎች የሚያመለክቱት በሰዎች ሁሉ ላይ ከሚደርሰው ሞት ይታደገኛል (ለጊዜውም ቢሆን) የሚለውን ሐሳብ ቢሆንም (ይኸውም በኢዮ5፥20 ላይ እንደ ተመለከተው ነው፤ 116፥8 ይመ) ዐውደ ንባቡ እንደሚያሳየው ግን ጸሓፊው ጻድቅ ሰው በመሆኑ ስለ ወደ ፊት ዕጣ ፈንታው እየተናገረ ነው። ምናልባት የጸሓፊው ሐሳብ በእግዚአብሔር ሰማያዊ ቤተ መቅደስ ውስጥ ከእርሱ ጋር እሆናለሁ የሚል ሳይሆን አይቀርም፤ ይህም በአይሁዳውያን ሥነ-መለኮት ውስጥ "በአብርሃም እቅፍ" ከሚለው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይ ነው (ሉቃ16፥22፤ የ6፥5፤ የ11፥7፤ የ16፥9-1፤ የ17፥15 ማብ ይመ)። *ነፍሴን፤* ሕይወቴን ማለት ነው (የ6፥3 ማብ ይመ)። *በእርሱ ዘንድ ተቀባይነት አለኝ፤* 73፥24፤ እንዲሁም ዘፍ 5፥24 እና ማብ ይመ።

49፥16-19፤ የሀብታሞች ጊዜያዊ ሀብት ልባችሁን አይስረቀው ማለት ነው።

49፥16 *የቤቱም፤* ንብረቱ ሁሉ ማለት ነው (ዘፀ20፥17 ይመ)።

[18]በሕይወት ሳለ ራሱን እንደ ተባረከ
ቢቈጥርም፣
ሰዎች በበለጸግህ ጊዜ ቢያወድሱህም፣
[19]ብርሃን ከቶ ወደማያዩት፣
ወደ አባቶች ማኅበር ይቀላቀላል።
[20]ሰው በሀብቱ እንደ ተከበረ አይዘልቅም፤
ታይተው የሚጠፉ እንስሳትን
ይመስላል።

መዝሙር 50

በመንፈስና በእውነት ማምለክ

የአሳፍ መዝሙር

[1]ኃያሉ ሰምባክ፣ እግዚአብሔር ተናገረ፤
ከፀሐይ መውጫ እስከ ፀሐይ መግቢያ
ድረስ
ምድርን ጠራት።
[2]ፍጹም ውብ ከሆነችው ከጽዮን፣
እግዚአብሔር አበራ።
[3]አምላካችን ይመጣል፤ ዝምም አይልም፤
የሚባላ እሳት በፊቱ፣
የሚያስፈራ ዐውሎ ነፋስም በዙሪያው
አለ።
[4]በሕዝቡ ይፈርድ ዘንድ፣
በላይ ያለውን ሰማይንና ምድርን እንዲህ
ብሎ ይጠራል፤
[5]"በመሥዋዕት ከእኔ ጋር ኪዳን የገቡትን፣
ቅዱሳኔን ወደ እኔ ሰብስቧቸው።"
[6]ሰማያት ጽድቁን ያውጃሉ፤
እግዚአብሔር ራሱ ፈራጅ ነውና። ሴላ
[7]"ሕዝቤ ሆይ፤ ስማኝ፤ ልንገርህ፤
እስራኤል ሆይ፤ በአንተ ላይ ልመስክር፤
አምላክህ እኔ እግዚአብሔር ነኝ።
[8]ስለ መሥዋዕትህ አልነቅፍሁህም፤
የሚቃጠል መሥዋዕትህማ ሁልጊዜ
በፊቴ ነው።
[9]እኔ ግን ኮርማህን ከበረት፣
ፍየሎችህንም ከጒረኖ የምፈልግ
አይደለሁም፤

49፥18 መዝ10፥6፤ ሉቃ12፥19
49፥19 ዘፍ15፥15፤ ኢዮ33፥30
49፥20 ቍ12፤ምሳ 16፥16
50፥1 ኢሱ22፥22፤ መዝ113፥3
50፥2 ዘዳ33፥2፤ መዝ 2፥6፤48፥2፤ ሰቆ2፥15
50፥3 ቍ21፤ዘሌ 10፥2፤ኢዮ37፥9፤መዝ 18፥8፤83፥15፤96፥13 ፤107፥25፤147፥18፤ ኢሳ29፥6፤30፥28፤ 42፥14፤64፥12፤65፥6 ፤ዮና1፥4፤ናሆ1፥3
50፥4 ዘዳ4፥26፤ 31፥28፤ኢሳ1፥2፤ዕብ 10፥30
50፥5 ዘፀ24፥7፤ዘዳ 7፥6፤2ዜና6፥11፤መዝ 18፥25
50፥6 ዘፍ16፥5፤ ኢዮ9፥15፤መዝ19፥1
50፥7 ዘፀ20፥2፤ መዝ48፥14፤ዕብ2፥4 50፥8 2ሳሙ22፥16 ፤መዝ40፥6
50፥9 ዘሌ1፥5፤16፥5 ፤ዘኁ32፥16

49፥19 *ብርሃን፤* የ27፥1፤ የኢሳ53፥11 ማብ ይመ።

49፥20፤ የመጨረሻ ቃል ነው፤ የቍ12 ማብ ይመ።

መዝሙር 50፤ ጌታ የኪዳኑ ሕዝብ እርሱን ለማምለክ በቤተ-መቅደስ ሲሰበሰብ በታሪካቸውና በሕይወታቸው ውስጥ ያከናወነውን ነገር ልብ እንዲሉ ጥሪ ያቀርባል (ይህ መዝሙር በመዝ46-49 ላይ ከሰፈረው ሐሳብ ጋር ትስስር አለው፤ የእነዚህን መዝሙሮች መግቢያ ይመ)። መዝሙሩ የተደረሰው በቤተ መቅደሱ ውስጥ ሥርዐተ ቅዳሴ በሚደረግበት ጊዜ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር የገባችውን ኪዳን እንድታድስ ለማድረግ ነው። የሌዋውያኑ የመዘምራን ቡድን መሪ በጌታ ስም እስራ ኤልን ይናገራል (መዝ15፤ 24 ይመ፤ ሁለቱም ከዚህ ጋር ተመሳ ሳይ በሆነ የቅዳሴ ሥርዐት ላይ ሳያጸምጡ አይቀርም)። ይህ የቅዳሴ መዝሙር ከዳስ በዓል ጋር ዝምድና ሊኖረው ይችላል (ዘዳ31፥9-13፤ እንዲሁም የመዝ47ን መግቢያ ይመ)። ይህ መዝ ሙር ከንቱ መሥዋዕትን ወይም በእግዚአብሔር ፊት ተቀባይነት የሌለውን መሥዋዕት የሚኰንን በመሆኑ ከአሞጽ፣ ከሚክያስና ከኢሳይያስ ትንቢቶች ጋር ተመሳሳይነት አለው፤ መዝሙሩ ከክርስቶስ ልደት በፊት በስምንተኛው ምእተ ዓመት መገባደጃ ወይም በሰባተኛው ምእት ዓመት መጀመሪያ ላይ ሳይጻፍ አልቀረም። ሌሎች ሊቃውንት ግን ከኢዮስያስ የተሐድሶ እርም ጃና (2ነገ22፥1-23፡25) ከኤርምያስ የአገልግሎት ዘመን ጋር ያገናኙታል። በአወቃቀር ደረጃ ሲታይ መዝሙሩ ሦስት ክፍሎች አሉት፤ (1) የእስራኤል የኪዳን አምላክ "መጥቶ" ሕዝቡን የእርሱን ሥራ እንዲያስተውል ያውጃል (ቍ1-6)፤ (2) ቅን ልብ ላላቸው ጌታ የሰጠው ምክር (ቍ7-15)፤ (3) በመካከላቸው የሚገኙትን ክፉዎች በብርቱ መውቀሱ (ቍ16-23 ይመ)።

50ርእስ፤ ሲወርድ ሲዋረድ በመጣው ልማድ መሠረት፣ "የአሳፍ መዝሙር" ይባላል፤ ወይም "ለአሳፍ" ማለት ሊሆን ይችላል (በመዝ39 ርእስ ላይ፣ "ለኤዶታም" የሚለውን ይመ)፤ ወይም በአሳፍ እግር ተተክተው ለሚያገለግሉ ለእርሱ ዝርያዎች ሊሆን ይችላል፤ ይህ መዝሙር ከሌሎች የአሳፍ መዝሙሮች (73-83) የሚለየው የመዝሙሩ ዐቢይ ሐሳብ ከመዝ46-49 ጋር ዝምድና ስላለው ነው። አሳፍ ከሦስቱ የዳዊት የመዘምራን ቡድን መሪዎች ውስጥ አንዱ ነበር (የመዝ39 የርእስ ማብ ይመ)።

50፥1-6፤ በቤተ መቅደስ አምልኮ ሲደረግ ጌታ ወደ ሕዝቡ የሚመጣው ሕዝቡን ሊያስተካክልና ሊገሥጽ ነው (ቍ3)፤ የጽዮን አምላክ የሲና አምላክ መሆኑን እስራኤል ማወቅ አለባት (ዘፀ 19፥16-20 ይመ)።

50፥1 *ኃያሉ አምላክ እግዚአብሔር ፤* በዚህ ቅደም ተከ ተል መሠረት በሌላ ቦታ ተጽፎ የምናገኘው በኢሱ22፥22 ላይ ብቻ ነው (በዚያ ክፍል የተሰጠውን ማብ ይመ)። መዝ50 እግዚ አብሔር የሚጠራባቸውንና የሚታወቅባቸውን በርካታ ስሞችና ማዕረጎች የያዘ በመሆኑ ልዩ ትኩረት የሚሰጠው መዝሙር ነው (በአጠቃላይ ሰባት ናቸው፤ በቍ1 ላይ ሦስቱ የተጠቀሱ ሲሆን የቀሩት አራቱ ደግሞ በቀሪው ቍጥሮች ላይ ተጠቅሰዋል፤ የቍ6፡14፡21-22 ማብ ይመ)። *ምድርን፤* "ሰማይና ምድርን" (ቍ4) እንዲሁም "ሰማያትም" (ቍ6) የሚለውን ይመ። ሙሴ በእግዚ አብሔርና በእስራኤል መካከል የተደረገውን ኪዳን በሞዓብ ምድር በሚያድስበት ጊዜ፣ ሰማይና ምድር ሦስተኛ ወገን ምስክር እንዲሆኑ እነርሱን ይጠራል (ዘዳ30፥9፤ 31፥28)። ጌታ እነዚህን ምስክሮች ጠርቶ አሁን ለሕዝቡ የሰጠው ቃል ከቀድ ሞው ኪዳን ጋር ፍጹም የተስማማ መሆኑን ያረጋግጣል (ኢሳ1፥2 ይመ)።

50፥2 *ፍጹም ውብ፤* ምክንያቱም እግዚአብሔር በመካከሏ ይኖራል (ከመዝ 27፥3-4፡11፤ 28፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *አበራ፤* ሥራውን ለመሥራት ሲመጣ ክብሩን ይገልጣል (80፥1፤ 94፥1፤ ዘዳ 32፥2 ይመ፤ ከሕዝ 28፥7፡17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የሚመጣ ውም ሕዝቡን ፊት ለፊት ሊጋፈጥ እንጂ በኢሳይያስ ም 1 ወይም በሚክያስ ም1 ላይ እንደ ተጠቀሰው ፍርድን ሊያመጣ አይ ደለም።

50፥3 *ይመጣል፤* በቤተ መቅደሱ ቅድስተ ቅዱሳን ውስጥ (የ28፥2 ማብ፤ እንዲሁም ኢሳ26፥21፤ ሚክ1፥3 ይመ) በኪሩቤል መካከል በዙፋኑ ላይ ከተቀመጠበት ስፍራ ማለት ነው (80፥1፤ 99፥1፤ 1ሳሙ4፥4፤ 2ሳሙ6፥2፤ 2ነገ19፥15 ይመ)። *ዝምም አይልም፤* ከእንግዲህ ኀጢአታቸውን ዝም ብሎ አያልፍም (ቍ21 ይመ)። *እሳት... ዐውሎ ነፋስም፤* ዘፀ19፥16፡18 ይመ።

50፥4 *ይፈርድ ዘንድ፤* ሕዝቡ በኪዳኑ መሠረት መኖር ያለመኖራቸውን እንዲመሰክሩ ሰማይና ምድርን ይጠራል።

50፥5 *ኪዳን ያገቡትን፤* የ4፥3 ማብ ይመ። *በመሥዋዕት፤* ኪዳኑ ከሚጸናባቸው ነገሮች መካከል አንዱ መሥዋዕት ነው (ዘፀ24፥4-8 ይመ)፤ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር የገባችውን ቃል ኪዳን እንደምትጠብቅ የምትገልጸውም መሥዋዕት በማቅረብ ነው።

50፥6 *ያውጃሉ፤* የቍ1 ማብ ይመ። *ጽድቁን፤* የ4፥1 ማብ ይመ። *ፈራጅ፤* በሕዝቡ ላይ ጌታ ነው (በዕብራይስጡ "ፈራጅ" የሚለውንና "ንጉሥ" የሚለውን ቃል ለመግለጽ የገቡት አንዳንድ ጊዜ ተመሳሳይ ትርጒም ይዘው ይገኛሉ፤ ለምሳሌ ኢሳ33፥22 ይመ)፤ "ፈራጅ" የሚለው ቃል የእግዚአብሔርን ማዕረግ የሚገ ልጽ ቃል ነው (የቍ1 ማብ ይመ)፤ ይህም በ94፥2፤ በዘፍ18፥25፤ በመሳ11፥27 ላይ እንደ ተመለከተው ነው።

50፥7-15፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን ያርማል፤ ያስተካክላል።

50፥7 *ሕዝቤ፤* "አምላካችን" (ቍ3) እንዲሁም "አም ላክህ" (እዚህ ላይ) የሚሉት ቃላት በቃል ኪዳን መተሳሰርን ያመለክታሉ። *አምላክህ እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤* ዘፀ19፥3-6፤ ዘሌ 19፥2-4፡10፡25፡ 31፡34፡36፤ 20፥7፡24፤ 22፥33፤ 23፥22 ይመ።

50፥8-13፤ እስራኤል በቂ መሥዋዕት ከማቅረብ ወደ ኋላ አላለችም (ቍ8)፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ያለእነርሱ መሥ ዋዕት የማይሆንለት ይመስል እርሱ ከእኛ የሚፈልገው ያዘዘ ንን መሥዋዕት እንድናቀርብለት ብቻ ነው ወደሚል ድም ዳሜ ደርሰው ነበር። ይህ አመለካከት በእስራኤል ተጎራባች ሕዝ ቦች መካከል እጅግ የተስፋፋ አመለካከት ነው፤ የ40፥6 ማብ ይመ።

[10]የዱር አራዊት ሁሉ፣
በሺ ተራራዎች ላይ ያለውም እንስሳ
የእኔ ነውና::
[11]በየተራራው ያለውን ወፍ ሁሉ
ዐውቃለሁ፤
በሜዳ የሚገኘው ተንቀሳቃሽ ፍጡር
ሁሉ የእኔ ነው::
[12]ብራብ ለአንተ አልነግርህም፤
ዓለምና በውስጧ ያለውም ሁሉ የእኔ
ነውና::
[13]ለመሆኑ፣ እኔ የኰርማ ሥጋ እበላለሁን?
የፍየልንስ ደም እጠጣለሁን?
[14]ለእግዚአብሔር የምስጋና መሥዋዕት
አቅርብ፤
ለልዑልም ስእለትህን ስጥ::
[15]በመከራ ቀን ጥራኝ፤
አድንሃለሁ፤ አንተም ታከብረኛለህ::"
[16]ክፉውን ግን እግዚአብሔር እንዲህ ይለዋል፤
"ሕጌን ለማነብነብ፣
ኪዳኔንም በአፍህ ለመናገር ምን መብት
አለህ?
[17]ተግሣጼን ትጠላለህና፤
ቃሌንም ወደ ኋላህ ትጥላለህ::
[18]ሌባውን ስታይ አብረኸው ነጐድህ፤
ዕድል ፈንታህንም ከአመንዝሮች ጋር
አደረግህ::
[19]አፍህን ለክፉት አዋልህ፤
አንደበትህም ሽንገላን ጐነጐነ::
[20]ተቀምጠህ ወንድምህን ኰነንኸው፤
የእናትህንም ልጅ ስም አጐደፍህ::
[21]ይህን አድርገህ ዝም አልሁ፤
እንዳንተም የሆንሁ መሰለህ::
አሁን ግን እገሥጽሃለሁ፣
ፊት ለፊትም እወቅስሃለሁ::
[22]"እናንተ እግዚአብሔርን የምትረሱ፤ ይህን
ልብ በሉ፤
አለበለዚያ ብትንትናችሁን አወጣለሁ፤
የሚያድናችሁም የለም::
[23]የምስጋናን መሥዋዕት የሚሠዋ
ያከብረኛል፤
መንገዱንም ቀና ለሚያደርግ፣
የእግዚአብሔርን ማዳን አሳየዋለሁ::"[a]

መዝሙር 51

የኀጢአት ኑዛዜ

ለመዘምራን አለቃ፤ ዳዊት ወደ ቤርሳቤህ ከገባ በኋላ፣ ነቢዩ ናታን ወደ እርሱ በመጣ ጊዜ፤ የዳዊት መዝሙር::

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ እንደ ቸርነትህ መጠን፣
ምሕረት አድርግልኝ፤
እንደ ርኅራኄህም ብዛት፣
መተላለፌን ደምስስ::

50፥10 መዝ104፥20:24፤ኢሳ56፥9፤ሚክ5፥8
50፥11 መዝ8፥7፤80፥13፤ማቴ6፥26
50፥12 ዘፀ19፥5፤ዘዳ10፥14፤ኢሱ3፥11፤መዝ24፥1፤1ቆሮ10፥26
50፥14 ዘኍ30፥2፤ዕዝ1፥4፤መዝ7፥8፤27፥6፤66፥13፤76፥11
50፥15 መዝ3፥7፤4፥1፤22፥23፤69፥17፤81፥7፤86፥7፤107፥6፤142፥2፤ኢሳ55፥6፤58፥9፤ዘካ13፥9፤ያዕ5፥13
50፥16 መዝ25፥10፤ኢሳ29፥13
50፥17 1ነገ14፥9፤ምሳ1፥22
50፥18 ኢዮ22፥15፤ሮሜ1፥32፤1ጢሞ5፥22
50፥19 መዝ10፥7፤36፥3፤52፥2፤101፥7
50፥20 ማቴ10፥21
50፥21 መዝ6፥1፤18፥15፤76፥6፤85፥5፤104፥7፤ኢሳ42፥14፤50፥2፤57፥11፤16፤62፥1፤64፥12፤
50፥22 ዘዳ32፥39፤ኢዮ8፥13፤ኢሳ17፥10፤ሚክ5፥8
50፥23 መዝ9፥14፤85፥13፤91፥16፤98፥3፤ኢሳ52፥10
51 ርዕስ2ሳሙ 11፥4፤12፥1
51፥1 2ሳሙ12፥13፤24፥14፤2ዜና6፥21፤ነህ4፥5፤9፥27፤መዝ9፥13፤25፥7፤39፥8፤86፥15፤119፥88፤አሳ63፥7፤ሐሥ3፥19

[a]23 ወይም *መንገዱን ለሚገዘብ*

50፥10 *በሺህ፤* እዚህ ላይ ቃሉ የገባው ብዙ ቍጥርን ለማመልከት ዘይቤአዊ በሆነ አገባብ ነው::

50፥12 *ዓለምና በውስጧ ያለውም፤* 24፥1 እና ማብ ይመ::

50፥14-15፤ እስራኤል እግዚአብሔር ላሳያት ምሕረት የምስጋና መሥዋዕት በማቅረብና (ቍ.14) መከራ በደረሰባት ጊዜ ወደ እርሱ በመጸለይ (ቍ.15፤ 116፥17-19 ይመ) በእርሱ ላይ ብቻ የምትደገፍ መሆኗን እንድታሳይ ይፈልጋል:: እንዲህ የሚያደርጉ ሰዎች እግዚአብሔር ለጸሎታቸው መልስ እንደሚሰጥ በተስፋ መጠባበቅ ይችላሉ (ይህም በቍ.23 ላይ በግልጽ ተመልክቶአል):: እግዚአብሔር ለሰዎች የሰጠውን የምግባር ሕግ እንዲታዘዙ ይፈልጋል (ቍ.16-21 እና የ40፥6 ማብ ይመ)::

50፥14 *የምስጋና መሥዋዕት፤* ዘሌ17፥12-13 ይመ:: *ለእግዚአብሔር ... ለልዑልም፤* ልዑል እግዚአብሔር ማለት ነው (57፥2 እና የ3፥7 ማብ ይመ):: *ስእለትህን፤* በመከራ ጊዜ ከጸሎት ጋር የሚቀርቡ ስእለቶች አብዛኛውን ጊዜ ከምስጋና መሥዋዕት ጋር የሚቀርቡ (66፥13-15 ይመ) ሲሆን እግዚአብሔር ለሕዝቡ ጸሎት መልስ ሲሰጥ ስእለት ከምስጋና ጋር ያቀርባል (የ7፥17 ማብ ይመ):: እንዲሁም ዕብ13፥15 ይመ:: *ለልዑልም፤* የቍ.1 ማብ ይመ:: የዘፍ14፥19 ማብ ይመ::

50፥15 *በመከራ ጊዜ ወደ እኔ ጩኽ፤* በችግርና በመከራ ጊዜ እውነተኛ አማኞች ሁሉ ሳያቋርጡ እንዲጸልዩ ጌታ ጥሪ ያቀርባል:: እግዚአብሔር ጸሎታችንን መስማት ይፈልጋል፤ *ሊረዳንም ይሻል፤* እርሱ ሕዝቡን የሚታደግ አምላክ በመሆኑ ለእርሱ ምስጋና ማቅረብ ተገቢ ነው:: *ታከብረኛለህ፤* ስእለታቸው የደረሰ ሁሉ ለቃል ኪዳኑ መታዘዝና ጌታን ስለውለታው ማመስገን አለባቸው (ቍ.23 ይመ)::

50፥16-23፤ ጌታ ክፉዎችን ይገሥጻል::

50፥16 *ሕጌን ለማነብነብ፤* በኪዳኑ የቅዳሴ ሥርዐት ውስጥ ሕጉን መላልሶ መናገር አንዱ ክፍል ነው::

50፥17 *ተግሣጼን ትጠላለህ፤* ሥርዐቱን ይጠብቃሉ፤ ነገር ግን የእግዚአብሔርን ሕግ የሕይወታቸው መመሪያ አላደረጉም::

50፥19 *አፍህን ለክፋት አዋልህ፤* የ5፥9 ማብ ይመ::

50፥21፤ ክፉዎች የእግዚአብሔርን ምሕረትና "ዝምታ" ወስደው የራሳቸውን ጠማማ ትምህርት እንዲያንጸባርቅ ያደርጋሉ (መክ8፥11፤ ኢሳ42፥14፤ 57፥11 ይመ):: *እንዳንተም ... የሆንሁ መሰለህ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ዘፀ3፥14 እና ማብ ይመ (የቍ.1 ማብ ይመ):: *ፊት ለፊትም፤* በአንተ ላይ ያለኝን ክስ ዐይንህ እያየ አቀርባለሁ ማለት ነው::

50፥22 *እግዚአብሔርን፤* ምንም እንኳ በመጽሐፈ ኢዮብ ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ የሚገኝ ቃል ቢሆንም ይህ ቃል (ስም) ለእግዚአብሔር ተሰጥቶ የሚገኘው በጣም ጥቂት ጊዜ ነው (በዕብራይስጥ "ኤሎሃ" ነው):: የቍ.1 ማብ ይመ::

50፥23፤ የቍ.14-15 ማብ ይመ::

መዝሙር 51፤ ዳዊት ይቅርታንና መታደስን እንዲያገኝ ያቀረበው የልብ ጸሎት ነው:: የተሰበረ ልብ ያለው በደለኛ ያቀረበው ጸሎት እንደ መሆኑ መጠን ጌታ በም.50 በሕዝቡ ላይ ላቀረበው ወቀሳ ተገቢ ምላሽ ነው (ቍ.16ን ከም 50፥8-15 ጋር ያነጻጽሩ):: ይህ መዝሙር ከመዝ25 ጋር በብዙ ረገድ ይገናኛል:: በክርስቲያኑ ኅብረተ ሰብ ዘንድ ይህ መዝሙር ከሰባቱ የንስሓ መዝሙሮች መካከል አንዱ ነው (የመዝ6 መግቢያን ይመ):: መዝሙሩ እኩኩል በሆኑ ሐሳቦች የተዋቀረ ነው:: የመዝሙሩ የመጀመሪያ ሁለት ቍጥሮች እንደ መግቢያ ሲያገለግሉ የመጨረሻ ሁለት ቍጥሮች ደግሞ እንደ መደምደሚያ ያገለግላሉ፤ በመግቢያውና በመደምደሚያው መካከል ላይ የሚገኙት አራት አንጓዎች በቅደም ተከተል አምስት ስንኝ፣ ሦስት ስንኝ፣ ሦስት ስንኝና አምስት ስንኝ ይዘዋል:: መዝሙሩ የተቀነበበው ዳዊት ለራሱ ባቀረበው ጸሎትና (ቍ.1-2) ለጽዮን ባቀረበው ጸሎት ነው (ቍ.18-19):: የንጉሡም ሆነ የከተማዋ ደኅንነትና ውድቀት እርስ በርሱ የተሳሰረ ነው (28፥8 እና የ3፥8 ማብ ይመ)::

51ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ:: *በመጣ ጊዜ፤* በዳዊት ሕይወት የሆነውን ነገር በ2ሳሙ.11፥1-12፥25 ላይ ይመ፤ የም3 ርእስ ማብ ይመ::

51፥1-2፤ ምሕረት ይቅርታን ያስገኛል (ሉቃ18፥13 ይመ):: ተመሳሳይ ሐሳብ የወከሉ ቃላት እንዴት ተደራርበው እንደ ቀረቡ አስተውል፤ ምሕረት፣ የማይናወጥ ፍቅር፣ ታላቅ ርኅራኄ፣ ደምስስ፣ እጠብ፣ አንጻ፣ መተላለፍ፣ በደል፣ ኀጢአት (ስለ መጨረሻዎቹ ሦስት ተደራራቢ ሐሳቦች የ32፥5 ማብ ይመ)::

51፥1 *እንደ ቸርነትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ:: *ደምስስ፤* ቍ.9 ይመ:: ይህ አባባል እግዚአብሔር የዳዊትን ኀጢአት የመዘገበበት ጥቅል መጽሐፍ እንዳለ ያሳያል (የ9፥5 ማብ ይመ):: "መተላለፌን ደምስስ" ሲል ይቅር በለኝ ማለት ነው (ኤር

[2]በደሌን ፈጽሞ እጠብልኝ፤
ከኀጢአቴም አንጻኝ።
[3]እኔ መተላለፌን አውቃለሁና፤
ኀጢአቴም ዘወትር በፊቴ ነው።
[4]በውሳኔህ ትክክል፣
በምትሰጠው ፍርድም ንጹሕ ትሆን ዘንድ፣
አንተን፣ በእርግጥ አንተን ብቻ በደልሁ፤
በፊትህም ክፉ ነገር አደረግሁ።
[5]ስወለድ ጀምሮ በደለኛ፣
ገና እናቴም ስትፀንሰኝ ኀጢአተኛ ነኝ።
[6]እነሆ፤ እውነትን ከሰው ልብ ትሻለህ፤[+]
ስለዚህ ጥልቅ ጥበብን በውስጤ
አስተምረኝ።[*]
[7]በሂሶጵ እርጨኝ፤ እኔም እነጻለሁ፤
እጠበኝ፤ ከበረዶም ይልቅ ነጭ
እሆናለሁ።
[8]ሐሤትንና ደስታን አሰማኝ፤
ያደቀቅሃቸው ዐጥንቶቼም ደስ
ይበላቸው።

51፥2 ሩት3፥3፤ ምሳ20፥30፤ኢሳ4፥4፤ ኤር2፥22፤13፥27፤ ሕዝ36፥25፤ዘካ13፥1፤ ማቴ23፥25-26፤ሐሥ 22፥16፤ዕብ9፥14፤ 1ዮሐ1፥9
51፥3 ኢሳ59፥12
51፥4 ዘፍ20፥6፤ 1ሳሙ15፥24፤ሉቃ15 ፥21፤ሮሜ3፥4
51፥5 ዘሌ5፥2፤ኢዮ 5፥7
51፥6 ኢዮ9፥4፤ 34፥32፤መዝ119፥66፤ 143፥10
51፥7 ዘፀ12፥22፤ ዘኍ19፥6፤ኢሳ1፥18፤ 4፥4፤43፥25፤44፥22፤ ሕዝ36፥25፤ዘካ13፥1 ፤ዕብ9፥19
51፥8 ዘፀ12፥46፤ ኢሳ35፥10፤ኤር33፥ 11፤ኢዩ1፥16
51፥9 2ሳሙ12፥13 ፤ኤር16፥17፤ዘካ4፥10

[9]ፊትህን ከኀጢአቴ መልስ፤
በደሌንም ሁሉ ደምስስልኝ።
[10]አምላኬ ሆይ፤ ንጹሕ ልብ ፍጠርልኝ፤
ቀና የሆነውንም መንፈስ በውስጤ
አድስ።
[11]ከፊትህ አትጣለኝ፤
ቅዱስ መንፈስህንም ከእኔ ላይ
አትውሰድ።
[12]የማዳንህን ደስታ መልስልኝ፤
በእሽታ መንፈስም ደግፈህ ያዘኝ።
[13]እኔም ለሕግ ተላላፊዎች መንገድህን
አስተምራለሁ፤
ኀጢአተኞችም ወደ አንተ ይመለሳሉ።

51፥10 መዝ24፥4፤ 78፥37፤ሕዝ18፥31፤ 36፥26፤ማቴ5፥8፤ሐሥ 15፥9 51፥11 ዘፍ4፥14፤ ዘፀ33፥15፤መዝ27፥9፤71፥9፤106፥33፤ 138፥8፤ኢሳ63፥10፤ኤፌ4፥30 51፥12 ኢዮ33፥26፤መዝ18፥35፤ 110፥3 51፥13 ዘፀ33፥13፤ኢዮ33፥27፤መዝ1፥1፤ሐሥ9፥21-22

[+]6 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጉም በትክክል አይታወቅም።
[*]6 *አስተምረሀኛል ወይም ትፈልጋለህ*

18፥23፤ ኢሳ43፥25 ይመ)። የምድር ነገሥታት እነርሱ ባሉበት ዘመን የተፈጸመውን ነገር እንደሚመዘግቡ ሁሉ እግዚአብሔርም እርሱ በሚያስተዳድረው ዓለም ውስጥ የሚፈጸመውን ነገር እንደ ሚመዘግብ በ56፥8፤ 87፥6፤ 130፥3፤ 139፥16፤ ነሀ13፥14፤ ዳን 7፥10፤ እንዲሁም ዘፀ32፥32-33 ይመ።

51፥2፤ ቊ7 ይመ። *እጠብ፤* የቆሸሸ ልብስ እንደሚ ታጠብ ዐይነት ማለት ነው። *አንጻኝ፤* በፊትህ ንጹሕ አድርገኝ ማለት ነው (ዘሌ11፥32 ይመ)።

51፥3-6፤ የኀጢአት ኑዛዜ፤ ከምሳ28፥13፤ 1ዮሐ1፥9 ጋር ያነጻ ጽሩ።

51፥3 *ኀጢአቴም ዘወትር በፊቴ ነው፤* አንድ አማኝ በኀጢ አት ሲወድቅ፣ የኀጢአት ይቅርታ ቶሎ ላይሰማው ይችላል፤ እግ ዚአብሔር ይቅር ካለው በኋላ እንደ ገና ሊባርከው እንደሚችል የሚጠራጠርበት ጊዜ አለ። የድነትን በረከት በማግኘቱ ሲፍለቀ ለቅ የነበረው አማኝ በኀጢአት ማጥ ውስጥ ሲወድቅ፣ ይቅርታን እንዳገኘ ሳይሰማው ለብዙ ጊዜ በንስሐ ውስጥ ሊመላለስ ይችላል፤ ከዳዊት ሕይወት እንደምንማረው የእግዚአብሔርን በረከት ካገኙ በኋላ በኀጢአት ውስጥ መውደቅ እጅግ አስፈሪ ነው።

51፥4 *አንተን ብቻ፤* ዳዊት ከሁሉም በላይ የበደለው እግዚ አብሔርን እንደ ሆነ አመነ (2ሳሙ12፥13 ይመ፤ ከዘፍ20፥6፤ 39፥9፤ ሉቃ15፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። ዳዊት በግልጽ የተጠቀሰውን የኪዳን ሕግ ተላልፎአል (ዘፀ20፥13-14፡17)። *በውሳኔህ ... በፍር ድም፤* ጌታ በነቢዩ በናታን አማካይነት እንዳደረገው ማለት ነው (2ሳሙ12፥7-12)። ይህ ሐሳብ በአዲስ ኪዳን ላይ እንዴት እንደ ተጠቀሰ ሮሜ3፥4 ይመ።

51፥5፤ እንዲህ ያለ ባሕርይ በእርሱ ላይ ሊታይ የቻለው ከእርሱነቱ የተነሣና (ቊ6) ከተወለደበት ጊዜ ጀምሮ ነው (58፥3፤ ዘፍ8፥21፤ ከዮሐ9፥34፤ ከኤፌ2፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ሐሳብ በመጽሐፈ ኢዮብ ላይ የተገለጸ ሲሆን (14፥4፤ 15፥14፤ 25፥4-6) *መንሥኤው* ግን የተለየ ነው።

51፥6፤ እዚህ ላይ ትልቅ ንጽጽር ይታያል፤ እግዚአብሔር ከሚፈልገውና ካስተማረው ጋር የሚቃረን ነገር አደረገ። ይሁን እንጂ በቊ7 እና 10 ላይ ካቀረበው ልመና እንደምንረዳው መዝሙረኛው ተስፋ የሚያደርገው በእነዚህ የእግዚአብሔር "መው ደድና" የእግዚአብሔር "ትምህርት" ላይ ነው። *እውነትን፤* በዚህ አገባቡ ቅን ማለት ነው። *ጥልቅ፤* 139፥13-16፤ ኢዮ 38፥36 ይመ። *ጥበብን፤* ራሱን ለኀጢአት አሳልፎ የሚሰጥ ሁሉ ሞኝ ነው፤ የእግዚአብሔርን ሕግ በልቡ የሚሰውር ግን ጥበበኛ ነው (37፥30-31 ይመ)። *በውስጤ፤* በውስጥ የሚገኝ እጅግ የምስጢ ራዊ ክፍል ነው።

51፥7-9፤ ይቅርታን ለማግኘት እንደ ገና የቀረበ ጸሎት ነው።

51፥7 *እርጨኝ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም ከበደል አንጻኝ ማለት ነው። *በሂሶጵ፤* ለመንጻት ሥርዐት ያገለግላል፤ የዘፀ12፥22 ማብ ይመ። *እነጻለሁ፤* በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ሥርወ ቃል በቊ2 ከተመለከተው "አንጻኝ" ከሚለው ጋር አንድ ነው። *ከበረ ዶም ... ነጭ እሆናለሁ፤* የቆሸሸ ልብስ መታጠብ እንዳለበት ሁሉ እርሱም መታጠብ ያስፈልገዋል (የቊ2 ማብ ይመ)። እግዚ አብሔር ካነጻው ግን የሚነጻው የሰው ቋንቋ ሊገልጸው ከሚች ለው በላይ ነው (ኢሳ1፥18፤ ዳን7፥9፤ ራእ7፥14፤ 19፥14 ይመ)።

51፥8 *ሐሤትንና ... አሰማኝ፤* በደስታ ልከበብ ማለት ነው (32፥7 እና ማብ፤ እንዲሁም 35፥27 ይመ)፤ ወይም ደግሞ ኀጢ አቴ እንደ ተሰረየ የሚያስታውቀኝን ደስታ የሚሰጠኝን የትንቢት ቃል አሰማኝ ማለት ነው፤ ይህም ኀጢአቱ ይቅር ለመባሉ ዋስትና ነው (2ሳሙ12፥13 ይመ)። *ዐጥንቶቼም፤* የ6፥2 ማብ ይመ።

51፥9 *ፊትህን ... መልስ፤* "ዘወትር በፊቴ ከሆነው" ኀጢ አት ማለት ነው (ቊ3)። *ደምስስልኝ፤* የቊ1 ማብ ይመ።

51፥10-12፤ ንጹሕ ሆኖ እንዲገኝ ያቀረበው ጸሎት ነው፤ ይኸውም ንጹሕ ልብ፣ ጽኑ የታማኝነት መንፈስና ቀና የሆነ የአገ ልጋይነት መንፈስ እንዲኖረው ማለት ነው። ይህ ሁሉ እውን ሊሆን የሚችለው ግን እግዚአብሔር ካልተወውና መንፈስ ቅዱ ስን ካልወሰደበት ነው። ልመናው እውን ከሆነለት የእግዚአብሔር የድነት ደስታ ግራ የተጋባችውን ነፍሱን ደስ ያሰኛታል።

51፥10 *ፍጠርልኝ፤* አዲስ ልብ ስጠኝ ማለት ነው፤ ይህን አዲስ ልብ አሁን ባለበት ሁኔታ ሊያገኝ አይችልም (ቊ5 ይመ)፤ ይህን ሊያደርግ የሚችል እግዚአብሔር ብቻ ነው (ዘፍ1፥1፤ ኢሳ 65፥17፤ ኤር31፥22 ይመ)። *ልብ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

51፥11፤ ሁለቱ ጥያቄዎች በመሠረቱ አንድ ዐይነት ናቸው (139፥7፤ ሕዝ39፥29 ይመ)፤ ዳዊት ይህን ጸሎት ያቀረበው የሳኦልን ተተፍቶ መጣልን እያስታወሰ ነው (1ሳሙ16፥1፡14፤ 2ሳሙ7፥15 ይመ)። በዚህ ጸሎቱ እስራኤልን ለማስተዳደር ብቁ የሚያደርገውን መንፈስ እግዚአብሔር እንዳይወስድበት ልመና አቅርቦአል (1ሳሙ16፥13 ይመ፤ 2ሳሙ23፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቅዱስ መንፈስህንም፤* በብሉይ ኪዳን ይህ ሐረግ የሚገኘው 63፥10-11 ላይ ብቻ ነው። እግዚአብሔር ዓለማትን የመፍጠር ሐሳቡን እውን ያደረገው (104፥30፤ ዘፍ1፥2፤ ኢዮ33፥4 ይመ)፣ የሰውን ዘር የመቤዠት ዓላማውን ያከናወነው (ኢሳ32፥15፤ 44፥3፤ 63፥11፡14፤ ሐጌ2፥5 ይመ)፣ ለመረጣቸው ተልእኮ አገልጋዮቹን ብቁ ያደረገው (ዘፀ31፥3፤ ዘኍ11፥29፤ መሳ3፥10፤ 1ሳሙ10፥6፤ 16፥13፤ ኢሳ 11፥2፤ 42፥1 ይመ)፣ ነቢያቱ ትንቢት እንዲናገሩ ያነቃቃውና (ዘኍ24፥2-3፤ 2ሳሙ23፥2፤ ነሀ9፥30፤ ኢሳ59፥21፤ 61፥1፤ ሕዝ11፥5፤ ሚክ3፥8፤ ዘካ7፥12 ይመ) ለአገልግሎታቸው ምሪት የሰጠው በመንፈሱ ነው (1ነገ18፥12፤ 2ነገ2፥16፤ ኢሳ 48፥16፤ ሕዝ2፥2፤ 3፥14 ይመ)። በሌላ በኩል ደግሞ እግዚአብሔር እንደ ፈቃዱ እንዲኖሩ፣ "አዲስ ልብና... አዲስ መንፈስ" ለሕ ዝቡ የሚሰጠው በመንፈሱ ነው (ሕዝ36፥26-27፤ እንዲሁም ኤር 24፥7፤ 32፥39፤ ሕዝ11፥19፤ 18፥31 ይመ)።

51፥13-17፤ ውዳሴ ለማቅረብ የተገባ ስእለት ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)።

51፥13፤ እግዚአብሔር ኀጢአቱን ይቅር ስላለውና ከበደ ልም ስላነጻው እግዚአብሔርን ያመሰግናል፤ ለኀጢአተኞችም የእ ግዚአብሔርን ሕግ ያስተምራል (መዝ34 እና የ32፥8-10 ማብ

[14]የድነቴ ስምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤
ደም ከማፍሰስ አድነኝ፤
አንደበቴም ስለ ጽድቅህ በእልልታ
ይዘምራል።
[15]ጌታ ሆይ ከንፈሮቼን ክፈት፤
አፌም ምስጋናህን ያውጃል።
[16]መሥዋዕትን ብትወድ ኖሮ ባቀረብሁልህ
ነበር፤
የሚቃጠል መሥዋዕትም ደስ
አያሰኝህም።
[17]እግዚአብሔር የሚቀበለው መሥዋዕት
የተሰበረ መንፈስ ነው፤[a]
እግዚአብሔር ሆይ፤
አንተ የተሰበረውንና የተዋረደውን
ልብ አትንቅም።

[18]በበጎ ፈቃድህ ጽዮንን አበልጽጋት፤
የኢየሩሳሌምንም ቅጥሮች ሥራ።
[19]የጽድቅ መሥዋዕት፣ የሚቃጠል
መሥዋዕትና፣
ሙሉ የሚቃጠል መሥዋዕት ያን
ጊዜ ደስ ያሰኙሃል፤
ኮርማዎች በመሠዊያህ ላይ
የሚሠዉትም ያን ጊዜ ነው።

መዝሙር 52

የክፉዎች ዕጣ ፈንታ

ለመዘምራን አለቃ፤ ኤዶማዊው ዶይቅ ወደ ሳኦል መጥቶ፣ "ዳዊት ወደ አቢሜሌክ ቤት መጥቶአል" ብሎ በነገረው ጊዜ፤ የዳዊት[b] ትምህርት

[1]ኀያል ሆይ፤ በክፉት ለምን ትኵራራለህ?
አንተ በእግዚአብሔር ዐይን የተናቅህ፣
እንዴትስ ዘወትር ትታበያለህ?
[2]አንተ ማታለልን ሥራዬ ብለህ የያዝህ፤
አንደበትህ እንደ ስላ ምላጭ፣
ጥፋትን ያውጠነጥናል።
[3]ከበጎ ነገር ይልቅ ክፋትን፣
እውነትን ከመናገር ይልቅ ሐሰትን
ወደድህ። ሴላ
[4]አንተ አታላይ አንደበት ሆይ፤
ጐጂ ቃላትን ሁሉ ወደድህ!

[5]እግዚአብሔር ግን ለዘላለም ያንኰታኵትሃል፤
ይነጥቅሃል፤ ከድንኳንህም መንጥቆ
ያወጣሃል፤
ከሕያዋንም ምድር ይነቅልሃል። ሴላ
[6]ጻድቃን ይህን ዐይተው ይፈራሉ፤
እንዲህ እያሉም ይሥቁበታል፤
[7]"እግዚአብሔርን መጠጊያ ያላደረገ፣
ነገር ግን በሀብቱ ብዛት የተመካ፣
በክፋቱም የበረታ፣
ያ ሰው እነሆ!"
[8]እኔ ግን በእግዚአብሔር ቤት፣
እንደ ለመለመ የወይራ ዛፍ ነኝ፤
ከዘላለም እስከ ዘላለም፣
በእግዚአብሔር ምሕረት እታመናለሁ።
[9]ስላደረግኸው ነገር ለዘላለም
አመሰግንሃለሁ፤
ስምህ መልካም ነውና ስምህን ተስፋ
አደርጋለሁ፤
በቅዱሳንም መካከል አመሰግንሃለሁ።

51፥14 2ሳሙ 12፥9፤ መዝ5፥8፤25፥5፤35፥28፤39፥8፤68፥20፤71፥15፤88፥1
51፥15 ዘፀ4፥15
51፥16 1ሳሙ 15፥22
51፥17 ምሳ15፥8፤ ሐጌ2፥14፤ ማቴ11፥29
51፥18 መዝ69፥35፤102፥16፤147፥2፤ ኢሳ14፥32፤44፥26፤ 51፥3፤ ዘካ1፥16-17
51፥19 ዘዳ33፥19፤ መዝ66፥13፡15፤96፥8፤ ኤር17፥26
52 ርዕስ 1ሳሙ 21፥7፤22፥9
52፥1 መዝ10፥3፤ 44፥8፤94፥4
52፥2 ዘኍ6፥5፤ መዝ5፥9፤50፥19
52፥3 ዘፀ10፥10፤ 1ሳሙ 12፥25፤ መዝ58፥3፤ ኤር9፥5፤ አሞ5፥14-15፤ ዮሐ3፥20፤ ራእ21፥8
52፥4 መዝ5፥9፤ 10፥7፤109፥2፤120፥2፡3፤ ምሳ10፥31፤12፥19
52፥5 ዘዳ28፥63፤ 29፥28፤ ኢዮ28፥13፤ 40፥12፤ ኢሳ22፥19፤ ሕዝ17፥24
52፥6 ኢዮ22፥19
52፥7 2ሳሙ 22፥3፤ መዝ49፥6፤ ምሳ11፥28፤ ማር10፥23
52፥8 መዝ1፥3፤6፥4፤13፥5፤ ራእ11፥4
52፥9 ዘዳ7፥6፤ ኢዮ 7፥6፤ መዝ16፥3፤25፥3፤30፥12፤54፥6

[a]17 ወይም አምላክ ሆይ፤ የእኔ መሥዋዕት የተሰበረ ተብሎ መተርጐም ይችላል።
[b]ርእሱ ምናልባት የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።

ይመ)። *መንገድህን፤* 25፥4 እና ማብ ይመ።

51፥14፤ እግዚአብሔር ይቅር ሲል ምስጋና መቅረቡ የማይቀር ነው። *ጽድቅህን፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

51፥15 *ከንፈሮቼን ክፈት፤* የምሻውን ይቅርታና ቅድስናን በመስጠት ማለት ነው።

51፥16፤ የ40፥6 ማብ ይመ።

51፥17 *የተሰበረ መንፈስ ... የተሰበረውንና የተዋረደውን ልብ፤* እግዚአብሔር ከመሥዋዕት ይልቅ እጅግ የሚያስደስተው ችግር በመጣ ጊዜ ወደ እርሱ የሚመለከተውንና ኀጢአት በሠራ ጊዜ በንስሐ መንፈስ የእርሱን ምሕረት የሚጠይቀውን ትሑት ልብ ነው (50፥7-15 እና ማብ፤ እንዲሁም 34፥17-18 ይመ)።

51፥18-19፤ ስለ ጽዮን የቀረበ ጸሎት ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)

51፥19 *የጽድቅ መሥዋዕት፤* እንደዚህ ያለው መሥዋዕት እግዚአብሔርን ደስ ያሰኛል፤ እዚህ ላይ ለእግዚአብሔር የሚቀርቡ መሥዋዕቶች እግዚአብሔር ያደረገውን ምሕረት ከሚያወድሱ ምስጋናዎች ጋር ይቀርባሉ (50፥14-15 እና ማብ ይመ)።

መዝ52 እብሪተኛና ክፉ ጠላት ባስጨነቀው ጊዜ በእግዚአብሔር ላይ ያለ ፍርሀት በሙሉ ልብ ይታመናል። ዳዊት በእግዚአብሔር ፊት ቆሞአል፤ ተመሽጎ ካለበት ከፍተኛ ስፍራ ላይ ሆኖ በሚያስጨንቁት ጠላቶቹ ላይ የውግዘት ቃሉን ያሰማል (ይህ የውግዘት ቃል በኢሳ22፥15-19 ላይ ከተመለከተው ከነቢዩ የውግዘት ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው)፤ ይህ መዝሙር ከጥበብ መዝሙራት ጋር የማይቈጠር ቢሆንም ከመዝ49 ጋር በብዙ ረገድ ተመሳሳይ ነው። የዳዊትን ጠላቶች ማንነት በዝርዝር የሚያሳየው ይህ መዝሙር ከመዝ51 መንፈስ ጋር ተነጻጻሪ ነው። ዳዊት በጐልያድ ላይ ያሰማውን ዛቻ በ1ሳሙ17፥45-47 ይመ።

52ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ። *የዳዊት ትምህርት፤* የመዝ32 የርእስ ማብ ይመ። *በ ... ጊዜ፤* የመዝ3 የርእስ ማብ ይመ። በዚህ ክፍል ስለ ተወሳው ታሪክ 1ሳሙ22፥9-10 ይመ።

52፥1-4፤ ከጠላቶቹ የደረሰበትን ክስ የሚገልጽ ክፍል ነው።

52፥1 *ለምን?* በምን መብት? ማለት ነው፤ 50፥16፤ ኢሳ 3፥15 ይመ። *ትኵራራለህ?* በንግግርና በተግባር (75፥4-5 ይመ)። *ኀያል ሆይ፤* በራሱ ግምት ማለት ነው (ኢሳ22፥17 ይመ)።

52፥2 *አንደበትህ፤* ቍ4፤ እንዲሁም የ5፥9 ማብ ይመ።

52፥3፤ መላ አስተሳሰብህ ረክሶአል ማለት ነው። *ወደድህ፤* መረጥህ ማለት ነው።

52፥4 *አንደበት፤* የቍ2 ማብ ይመ።

52፥5-7፤ የጠላቶቹ ዕጣ ፈንታ ምን እንደ ሆነ ተገልጾአል (በቀጥታ ባይሆንም ጸሎት ነው)፤ እግዚአብሔር በሰይፍ ይመታሃል፤ ጻድቃንም ያላግጡብሃል።

52፥5፤ በሦስት የተገመደውን ምስል ከሳች አነጋገር ልብ በል፤ "ያንኰታኵትሃል"፣ "ያወጣሃል"፣ "ይነጥቅሃል"። እብሪተኞቹ ጠላቶች በመዝ49 ላይ እንደ ተመለከተው መጨረሻቸው እንደ ባለጠጋዎች ዐይነት ይሆናል። *ከድንኳንህም፤* ኢዮ 18፥14 ይመ። *ይነቅልሃል፤* ከቍ8 ጋር ያነጻጽሩ።

52፥6 *ጻድቃን፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *ይፈራሉ፤* ከውድቀት ይማራሉ (40፥3 እና የ34፥8-14 ማብ ይመ)።

52፥7፤ መዝ49 ይመ።

52፥8-9፤ የዳዊት ዋስትና ወይም አለኝታ እግዚአብሔር ነው።

52፥8 *እንደ ... የወይራ ዛፍ፤* በመቶ ለሚቈጠሩ ዓመታት እንደሚኖረው ዐይነት ነው። *እንደሚለመልም፤* 1፥3 ይመ፤ ከቶ አይነቀልም (ቍ5 ይመ)። *በእግዚአብሔር ቤት፤* የወይራ ዛፍ በቤተ መቅደስ ቅጥር ግቢ ውስጥ አይተከልም፤ ዳዊት ግን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ መሸሸጊያው አደረገ (15፥1፤ 23፥6፤ 27፥4፤61፥4 እና ማብ ይመ)፤ ስለዚህ ከክፉ ተሰውሮአል (27፥5 እና ማብ ይመ)። *ምሕረት፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

52፥9፤ ውዳሴ ለማቅረብ ስእለት ይገባል (የ7፥17 ማብ ይመ)። *ስምህ፤* የ5፥11 ማብ ይመ። *በቅዱሳንም፤* የ4፥3 ማብ ይመ)።

መዝሙር 53

አምላክ የለሾች

53፥1-6 ተጓ ምብ-መዝ14፥1-7

ለመዘምራን አለቃ፤ በማኸላት፤ የዳዊት ትምህርት።[ኀ]

[1]ቂል በልቡ፣
"እግዚአብሔር የለም" ይላል።
ብልሹዎች ናቸው፤ ተግባራቸውም ጸያፍ ነው፤
በጎ ነገርን የሚያደርግ አንድ እንኳ የለም።

[2]በማስተዋል የሚመላለስ፣
እግዚአብሔርን የሚፈልግ እንዳለ ለማየት፣
እግዚአብሔር ከሰማይ፣
ወደ ሰው ልጆች ተመለከተ።
[3]ሁሉም ወደ ሌላ ዘወር አሉ፤
በአንድነትም ተበላሹ፤
አንድ እንኳ፣
በጎ የሚያደርግ የለም።

[4]ሰው እንጀራ እንደሚበላ ሕዝቤን የሚበሉት፣
እግዚአብሔርንም ጠርተው የማያውቁት፣
እነዚያ ክፉ አድራጊዎች ከቶ አይማሩ ምን?
[5]የሚያስፈራ ነገር በሌለበት፣
በዚያ፣ በፍርሀት ተዋጡ፤
እግዚአብሔር የዘመቱብህን ሰዎች ዐጥንት በተነ፤
እርሱ እግዚአብሔር ስለ ናቃቸው፣ አንተ አሳፈርሃቸው።

[6]ምነው ለእስራኤል የሚሆን መዳን ከጽዮን በወጣ!
እግዚአብሔር የሕዝቡን ምርኮ በሚመልስበት ጊዜ፣
ያዕቆብ ሐሤት ያድርግ፤ እስራኤል ደስ ይበለው።

53፥1 መዝ10፥4፤ 74፥22፤107፥17፤ምሳ 10፥23
53፥2 2ዜና15፥2፤ መዝ33፥13፤82፥5፤ ኤር4፥22፤8፥8
53፥3 ሮሜ3፥10-12
53፥5 ዘሌ26፥17 ፤2ነገ7፥20፤23፥14፤ ኢዮ8፥22፤መዝ141፥7 ፤ኤር6፥30፤8፥1፤14፥ 19፤ሰቆ5፥22፤ሕዝ6፥5
54፥ ርዕስ1ሳሙ 23፥19፤26፥1
54፥1 1ሳሙ24፥15፤ 2ዜና20፥6፤መዝ20፥1
54፥2 መዝ4፥1፤5፥1 ፤55፥1
54፥3 1ሳሙ20፥1፤ መዝ18፥48፤36፥1፤86 ፥14፤140፥1፥4፤11
54፥4 1ዜና5፥20፤ መዝ18፥35፤20፥2
54፥5 ዘዳ32፥35፤ መዝ89፥49፤94፥23፤ ምሳ24፥12፤ኢሳ42፥3
54፥6 ዘሌ7፥12፥16፤ ዕዝ1፥4፤መዝ27፥6፤ 44፥8፤52፥9፤69፥30፤ 138፥2፤142፥7፤ 145፥1
54፥7 መዝ34፥6፤ 59፥10፤92፥11፤112፥ 8፤118፥7

መዝሙር 54

ለፍትሕ አምላክ የቀረበ አቤቱታ

ለመዘምራን አለቃ፤ በበገናዎች፤ ዜፋውያን ወደ ሳኦል መጥተው፣ "ዳዊት በእኛ ዘንድ ተደብቆአል" ባሉት ጊዜ፤ የዳዊት ትምህርት።[ነ]

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ በስምህ አድነኝ፤
በኀይልህም ፍረድልኝ።
[2]እግዚአብሔር ሆይ፤ ጸሎቴን ስማልኝ፤
የአፌንም ቃል አድምጥ።

[3]ባዕዳን ተነሥተውብኛልና፤
ግፈኞች ነፍሴን ሽተዋታል፤
እግዚአብሔርንም ከምንም አልቈጠሩም። ሴላ

[4]እነሆ፤ እግዚአብሔር ረዳቴ ነው፤
ጌታም ደግፎ ይይዘኛል።
[5]የገዛ ክፋታቸው በሚያደቡብኝ ላይ ይመለስባቸው፤
በቃልህ ታማኝ ነህና አጥፋቸው።

[6]በበጎ ፈቃድ መሥዋዕት እሠዋልሃለሁ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ መልካም ነውና፣
ለስምህ ምስጋና አቀርባለሁ፤
[7]ከመከራ ሁሉ ታድጎኛልና፤
ዐይኔም የጠላቶቼን ውድቀት ለማየት በቅቶአል።

[ኀ]ርእሱ ምናልባት የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።
[ነ]ርእሱ የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።

መዝሙር53፤ የክፉ ሰዎችን ሞኝነት የሚገልጽ ሲሆን፣ የመዝ 14 ግልባጭ ነው ማለት ይቻላል፤ የዚህን መዝሙር መግቢያ ይመ (በሁለቱ መዝሙሮች መካከል ያለው ዐቢይ ልዩነት፣ እዚህ ላይ "ያህዌ" በሚለው ቃል ፈንታ "ኤሎሂም" የሚለው ቃል ገብቶአል፤ የቍ5 ማብ ይመ)። የመጀመሪያው መዝሙር (መዝ14) ምናልባት በ2ዜና20 ላይ የተጠቀሰውን ታሪክ መሠረት በማድረግ የተጻፈ ሊሆን ይችላል። መዝሙሩ እዚህ ላይ የሚያገለግለው በመዝ52 ላይ የተጠቀሱትን እብሪተኛ ሞኞች የሚያወግዝ ማብራሪያ ሆኖ ነው።

53ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *ማኸላት፤* ምናልባት የቅኝት ስም ሊሆን ይችላል (የመዝ9ን የርእስ ማብ ይመ)። *ትምህርት፤* የመዝ32 የርእስ ማብ ይመ።

53፥1-4፤ የ14፥1-4 ማብ ይመ።

53፥5፤ ምንም እንኳ ከ14፥5-6 ጋር በብዙ ረገድ ቢለያይም መሠረታዊ ሐሳቡ ግን አንድ ዐይነት ነው። እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚያስጨንቁትን አምላክ የለሾች ይሰባብራቸዋል። *ምንም የሚያስፈራ ነገር በሌለበት፤* የሚያስፈራቸው ነገር ሳይኖር የፍርሃት ሰለባ ሆኑ። የእግዚአብሔር ርግማን የወረደው በእስራኤል ላይ ሳይሆን በእነርሱ ላይ ነው (ዘሌ26፥36-37፤ እንዲሁም መሳ7፥21፤ 2ነገ3፥22-23፤ 7፥6-7፤ ምሳ28፥1 ይመ)። *ዐጥንት በተነ፤* ድል በተደረጉበት ሜዳ ላይ ሬሳቸው ሳይቀበር በየስፍራው እንደ ተበተነ ቀረ (ኢሳ14፥18-20፤ ኤር 8፥2 እና ማብ ይመ)። *እግዚአብሔር ስለ ናቃቸው፤* እርሱን እንደናቁት እርሱም ናቃቸው።

53፥6፤ የ14፥7 ማብ ይመ።

መዝ54 ዳዊት እንዲሞት ከሚመኙ ጠላቶቹ እግዚአብሔር እንደ ታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው። እንደ መዝ3፤4፤13 ሁሉ ይህም ጸሎት አጭር ነው። ይሁን እንጂ በይዘቱም ሆነ በዐይነቱ በመዝሙረ ዳዊት ውስጥ ከሚገኙት ጸሎቶች ጋር አንድ ዐይነት ነው። መዝሙሩ ሙሉ በሙሉ እኩኩል ነው፤ ጸሎቱ የተቀነበበው ዳዊት ነጻ እንዲወጣ ባቀረበው ጩኸትና (ቍ1) በጠላቶቹ ላይ ድል ሲያደርግ በዐይኑ እንደሚያይ በተነገረው ቃል ነው (ቍ7)። በጌታ እንደሚተማመን (ቍ4) የተነገረው ቃል የሚገኘው በጸሎቱ ማእከላዊ ክፍል ላይ ነው (42፥8 እና የ6፥6 ማብ ይመ)። የመግቢያው አንጓ እንደ መደምደሚያው ሁሉ ሁለት ስንኞች አሉት፤ ቍ3 እና 5 ግን ከተቀረው ጸሎት ለየት ያለ ሐሳብ ይዘዋል።

54ርእስ *ለመዘመራን አለቃ፤* የመዝ 4 የርእስ ማብ ይመ። *በበገናዎች፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *ትምህርት፤* የመዝ 32 የርእስ ማብ ይመ። *ጊዜ፤* ስለ የትኛው ጊዜ እንደ ሆነ በ1ሳሙ 23፥19 ላይ ይመ፤ እንዲሁም የመዝ3 የርእስ ማብ ይመ።

54፥1-2፤ እግዚአብሔር ጕዳዩን እንዲያይለት ያቀረበው ጸሎት ነው (መዝ17 ይመ)።

54፥1 *በስምህ፤* ቍ6፤ እንዲሁም የ5፥11 ማብ ይመ።

54፥3፤ በጠላቶቹ ላይ ያቀረበው ክስ ነው። *ስለ እግዚአብሔርንም ከምንም አልቈጠሩም፤* በመዝ 53 ላይ እንደ ተጠቀሱት ዐይነት ማለት ነው።

54፥4፤ የሚታመንበት እንዳለው የገለጸበት ክፍል ሲሆን፣ የመዝሙሩ ማእከላዊ ክፍል ነው (42፥8 እና ማብ ይመ)።

54፥5፤ የእጃቸውን እንዲሰጣቸው ያቀረበው ልመና ነው።

54፥6፤ ውዳሴ እንደሚያቀርብ የገባው ቃል ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)። *ለስምህ፤* ቍ1 እንዲሁም የ5፥11 ማብ ይመ።

54፥7፤ ጸሎት እንደሚሰማ እርግጠኛ መሆኑን የሚገልጽ ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

መዝ55፤ ቀድሞ ወዳጁ በነበረ ሰው የሚመራ ሤራ በኢየሩሳሌም ውስጥ በተቀሰቀሰ ጊዜ፣ ያቀረበው ጸሎት ነው። እዚህ ላይ የተገለጸው ታሪክ አቤሴሎም በንጉሡ ላይ ባመፀ ጊዜ ከነበረው ሤራ ጋር ተመሳሳይ ነው (2ሳሙ15-17 ይመ)። ከተማዋ በብጥብጥ ውስጥ ናት፤ አደጋ በየትኛውም ስፍራ አለ፤ ሙሉ እምነት የሚጣልበት ሰው ማግኘት አስቸጋሪ ነው፤ አሉባልታ፣ ሐሰተኛ ወሬና ስም ማጥፋት በየስፍራው ናኝቶአል።

መዝሙር 55

በስደት ጊዜ የቀረበ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ በበገናዎች፤ የዳዊት ትምህርት[h]

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ጸሎቴን ስማ፤
ልመናዬን ቸል አትበል፤
[2]ወደ እኔ ተመልከት፤ መልስልኝም።
በውስጤ ታውኬአለሁ፤
ተናውጬአለሁም፤
[3]በጠላት ድምፅ ተሸበርሁ፤
በክፉዎች ድንፋታ ደነገጥሁ፤
መከራ አምጥተውብኛልና፤
በቍጣም ተነሣሥተው ጠላት
ሆነውብኛል።

[4]ልቤ በውስጤ ተጨነቀብኝ፤
የሞት ድንጋጤም በላዬ መጣ።
[5]ፍርሀትና እንቅጥቃጤ መጣብኝ፤
ሽብርም ዋጠኝ።
[6]እኔም እንዲህ አልሁ፤ "ምነው የርግብ
ክንፍ በኖረኝ!
በርሬ በሄድሁና ባረፍሁ ነበር፤
[7]እነሆ፤ ኰብልዬ በራቅሁ፣
በምድረ በዳም በሰነበትሁ ነበር፤ ሴላ

[8]ከዐውሎ ነፋስና ከውሽንፍር ሽሽቼ፣
ወደ መጠለያዬ ፈጥኜ በደረስሁ
ነበር።"

[9]ጌታ ሆይ፤ ግፍንና ሁከትን በከተማዪቱ
ውስጥ አይቼአለሁና፣
ግራ አጋባቸው፤ ቋንቋቸውንም
ደበላልቅ።
[10]ቀንና ሌሊት ቅጥሯ ላይ ወጥተው
ይዞሯታል፤
ተንኰልና መከራ በውስጧ አለ።
[11]ጥፋት በመካከሏ ይገኛል፤
ግፍና አታላይነትም ከጎዳናዋ
አይጠፉም።

[12]የሚዘልፈኝ ጠላት አይደለምና፤
ቢሆንማ ኖሮ በታገሥሁት ነበር፤
የሚጠላኝ፣ ራሱንም ቀና ቀና ያደረገብኝ
ባላንጣ አይደለም፤
ቢሆንማ ከእርሱ በተሸሸግሁ ነበር።
[13]ነገር ግን አድራጊው አንተ ነህ፤
እኩያዬ፣ ባልንጀራዬና ወዳጄ፤
[14]በእግዚአብሔርም ቤት አብረን በሕዝብ
መካከል ተመላለስን፤
ደስ የሚል ፍቅር በአንድነት ነበረን።
[15]ሞት ሳይታሰብ ድንገት ይምጣባቸው፤
በሕይወት ሳሉ ወደ ሲኦል[i] ይውረዱ፤
ክፋት በመካከላቸው አድራለችና።

[16]እኔ ግን ወደ እግዚአብሔር እጣራለሁ፤
እግዚአብሔርም ያድነኛል።
[17]በማታ፣ በጥዋትና በቀትር፣
እጮኻለሁ፤ እቃትታለሁም፤
እርሱም ድምፄን ይሰማል።
[18]በተቃውሞ የተነሡብኝ ብዙዎች
ናቸውና፣
ከተቃጣብኝ ጦርነት፣
ነፍሴን በሰላም ይቤዣታል።
[19]አካሄዳቸውን አልቀየሩምና፣
እግዚአብሔርንም አልፈሩትምና፣
ከጥንት ጀምሮ በዙፋኑ ላይ ያለ
እምላክ፣ ሴላ
ሰምቶ ያዋርዳቸዋል።
[20]ባልንጀራዬ የምለው ሰው እጁን
በወዳጆቹ ላይ ሰነዘረ፤
ቃል ኪዳኑንም አፈረሰ።

55፥1 መዝ27፥9፤ ሰቆ3፥56
55፥2 1ሳሙ1፥15-16፤መዝ4፥1፤77፥3፤86፥6-7፤142፥2
55፥3 2ሳሙ16፥6-8፤መዝ17፥9፤44፥16፤71፥11፤143፥3
55፥4 ኢዮ18፥11፤መዝ6፥3
55፥5 ዘጸ28፥67፤ኢዮ4፥14፤ኢሳ21፥4፤ኤር46፥5፤49፥5፤ሕዝ7፥18፤ቆሮ7፥15
55፥7 1ሳሙ23፥14
55፥8 መዝ31፥20፤77፥18፤ኢሳ4፥6፤25፥4፤28፥2፤29፥6፤32፥2
55፥9 ዘፍ4፥17፤11፥9፤መዝ11፥5፤ኢሳ59፥6፤ኤር6፥7፤ሕዝ7፥11፤ዕን1፥3፤ሐሥ2፥4
55፥10 1ጴጥ5፥8
55፥11 መዝ5፥9፤10፥7
55፥13 2ሳሙ15፥12
55፥14 መዝ42፥4፤ሐሥ1፥16-17
55፥15 መዝ49፥14፤64፥7፤ምሳ6፥15፤ኢሳ29፥5፤47፥9:11፤1ተሰ5፥3
55፥17 መዝ5፥3፤88፥13፤92፥2፤141፥2፤ሐሥ3፥1፤10፥3፡9:30
55፥19 ዘፀ15፥18፤ዘዳ33፥27፤መዝ29፥10፤36፥1፤64፥4፤78፥59
55፥20 መዝ7፥4፤41፥9

[h]ርእሱ የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።
[i]15 ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል፤ አንዳንድ የእንግሊዝኛ ትጆች ግን መቃብር ይላሉ።

እንዲህ ባለው ጊዜ ዳዊት ቀስ ብሎ ገሸሽ ለማለት ፈለገ (ቍ6-8)፤ ይህ የማይሆንለት መሆኑን ሲረዳ ግን ታማኝ መሆኑን ወደ ሚያውቀው ጌታ ጉዳዩን አቀረበ። ባወቃቀሩ ይህ መዝሙር ርዳታን ለማግኘት በቀረበ ልመናና (ቍ1) "እኔ ግን በአንተ እታመናለሁ" (ቍ23) በሚለው የእምነት ቃል የተቀነበበ ነው።

55ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ 4 ርእስ ማብ ይመ። *በበገና፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ። *ትምህርት፤* የመዝ32 ርእስ ማብ ይመ።

55፥1-3፤ እግዚአብሔር ጸሎቱን እንደሚሰማ በመገቢያው ላይ ያቀረበው ምልጃ ነው።

55፥4-8፤ የልቡ ጭንቀት ነው።

55፥4-5፤ አደጋ በየትኛውም ስፍራ አለ (31፥13 ይመ)፤ አደጋው ታላቅ ከመሆኑ የተነሣ፣ ሞት ራሱ የሚያንዣብብ ይመስላል (18፥4-5፤ 116፥3 ይመ)።

55፥4 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *የሞት ድንጋጤም፤* 1ሳሙ5፥11፤ 15፥32፤ 28፥5፤ ኢዮ18፥14 ይመ።

55፥6-8፤ አደገኛና አጥፊ ከሆኑ ሰዎች ለመሸሽ ሲል ቀስ ብሎ ገሸሽ ለማለት ፈለገ (እንዲሁም ኤር9፥2-6 ይመ)።

55፥9-11፤ እግዚአብሔር የጠላቶቹን ሤራ ከንቱ እንዲያደርግለት ያቀረበው ጸሎት ነው።

55፥9 *ቋንቋቸውንም ደበላልቅ፤* ንግግራቸውንም ዘበራርቀው፤ በባቢሎን እንደ ሆነው የሤረኞችን ሐሳብ ደበላልቀው ማለት ነው (ዘፍ11፥5-9፤ 2ሳሙ17፥1-14 ይመ)። *በከተማዪቱ፤* ቍ11 ይመ፤ "በከተማዪቱ" የተባለችው ኢየሩሳሌም ናት።

55፥10 *ተንኰልና መከራ፤* የከተማ ጠባቂዎች ከተማውን ከበው እንደሚውሉ ማለት ነው (127፥1፤ 130፥6፤ ማሕ5፥7 ይመ)።

55፥11 *ግፍና አታላይነትም፤* የከተማ ጠባቂዎች የከተማውን መንገድ እየተዘዋወሩ እንደሚጠብቁ የእነርሱም ግፍና ማጭበርበር ከመንገዷ አልለይ አለ ማለት ነው (ማሕ3፥3 ይመ)።

55፥12-14፤ የጠላትን ስድብና ሤራ መቋቋም ይቻል ይሆናል፤ የልብ ወዳጅ ከሆነው ሰው እንዲህ ያለ ነገር ሲመጣ ግን እንዴት ይቻል ይሆን?

55፥14 *በእግዚአብሔር ቤት፤* ወዳጅነታቸው የተመሠረተውና የተቀደሰው ለጌታ ባላቸው ታማኝነት ላይ ሲሆን ይህም በጌታ ፊትና በቤተ መቅደሱ ውስጥ በሚያመልኩት ሰዎች ፊት የታተመ ነው።

55፥15፤ ጠላቶቹ የእጃቸውን እንዲያገኙ ያቀረበው ጸሎት ነው (የ5፥10 ማብ ይመ)። *ሞት ድንገት ይምጣባቸው፤* ሤረኞች የእርሱን ሞት ይመኙ ነበር። *በሕይወት ሳሉ ወደ መቃብር፤* ያለ ዕድሜአቸው ወደ መቃብር ይውረዱ ማለት ነው (ቍ23፤ ዘኍ16፥29-33፤ምሳ1፥12፤ኢሳ5፥14 ይመ)።

55፥16-19፤ ጸሎቱ እንደሚሰማ እርግጠኛ መሆኑን የገለጸበት ክፍል ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

55፥17 *በማታ፣ በጥዋትና በቀትር በጭንቀ እጮኻለሁ፤* ከዳን6፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

55፥18 *ይቤዣታል፤* "ይታደገኛል" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው።

55፥19፤ ከገዛ መንገዳቸው "የማይመለሱትንና" እግዚአብሔርን የማይፈሩትን ሰዎች ዘላለማዊ የሆነው ንጉሥ ይፈርድባቸዋል (36፥1 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም መዝ14:53 ይመ)።

55፥20 *በወዳጆቹ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "በሰላም አብረ

[21]አፉ ከቅቤ ይልቅ የለዘበ ነው፤
በልቡ ግን ጦርነት አለ፤
ቃሉ ከዘይት ይልቅ የለሰለሰ ነው፤
ይሁን እንጂ የተመዘዘ ሰይፍ ነው።

[22]የከበደህን ነገር *በእግዚአብሔር* ላይ ጣል፤
እርሱ ደግፎ ይይዝሃል፤
የጻድቁንም መናወጥ ከቶ አይፈቅድም።

[23]አንተ ግን፣ እግዚአብሔር ሆይ፤
ክፉዎችን ወደ ጥፋት ጒድጓድ
ታወርዳቸዋለህ፤
ደም የተጠሙ ሰዎችና አታላዮች፣
የዘመናቸውን እኩሌታ አይኖሩም።
እኔ ግን በአንተ እታመናለሁ።

መዝሙር 56

በእግዚአብሔር መደገፍ

ለመዘምራን አለቃ፤ "ርግቢቱ ሩቅ ባለው ወርካ ላይ" በተባለው ቅኝት፤ ፍልስጤማውያን በጌት በያዙት ጊዜ፤ የዳዊት ቅኔ[a]

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ የሰዎች መረገጫ
ሆኛለሁና ማረኝ፤
ቀኑንም ሙሉ በውጊያ
አስጨንቀውኛል።

[2]ጠላቶቼ ቀኑን ሙሉ በላዬ ቆሙ፤
በትዕቢት የሚዋጉኝ ብዙዎች
ናቸውና።

[3]ፍርሀት በሚይዘኝ ጊዜ፣
እምነቴን በአንተ ላይ አደርጋለሁ።

[4]ቃሉን በማመስግነው አምላክ፣
በእግዚአብሔር ታምኛለሁ፤ አልፈራም፤
ሥጋ ለባሽ ምን ሊያደርገኝ ይችላል?

[5]ቀኑን ሙሉ ቃሌን ያጣምሙታል፤
ዘወትርም ሊጐዱኝ ያሤራሉ።

[6]ይዶልታሉ፤ ያደባሉ፤
ርምጃዬን ይከታተላሉ፤
ነፍሴንም ለማጥፋት ይሻሉ።

[7]እግዚአብሔር ሆይ፤ ከቶ እንዳያመልጡ፣
ሕዝቦቹን በቍጣህ ጣላቸው።

[8]ስቅቃዬን መዝግብ፤
እንባዬን በዕቃህ አጠራቅም፤[b]
ሁሉስ በመዝገብህ የተያዘ አይደለምን?

[9]ወደ አንተ በተጣራሁ ቀን፣
ጠላቶቼ ወደ ኋላቸው ይመለሳሉ፤
በዚህም፣ አምላክ ከጐኔ መቆሙን
ዐውቃለሁ።

[10]ቃሉን በማመስግነው አምላክ፣
ቃሉን በማመስግነው *በእግዚአብሔር*፣

55፥21 መዝ12፥2፤ 57፥4፤59፥7፤64፥3፤ ምሳ5፥3፤6፥24፤12፥18፤ራእ1፥16
55፥22 መዝ15፥5፤ 18፥35፤21፥7፤37፥24 ፤112፥6፤ማቴ6፥25-34፤1ጴጥ5፥7
55፥23 ኢዮ15፥32 ፤መዝ5፥6፤9፥15፤11፥1፤25፥2፤30፥3፤56፥31 73፥18፤94፥13፤ኢሳ 14፥15፤ሕዝ28፥8 ፤ሉቃ8፥31
56፥1 መዝ6፥2፤ 17፥9፤57፥1-3
56፥2 መዝ35፥1፡ 25፤124፥3
56፥3 መዝ55፥4-5፡ 23
56፥4 ቍ10፤መዝ 27፥1፤118፥6፤ማቴ 10፥28፤ዕብ13፥6
56፥5 መዝ41፥7፤ 2ጴጥ3፥16
56፥6 መዝ17፥11፤ 59፥3፤71፥10፤94፥21 ፤ማር3፥6
56፥7 መዝ36፥12፤ 55፥23፤ምሳ19፥5፤ ሕዝ17፥15፤ሮሜ 2፥3፤ዕብ12፥25
56፥8 2ነገ20፥5፤ ኢሳ4፥3፤ዳን7፥10፤ 12፥1፤ሚል3፥16
56፥9 ዘኍ14፥8፤ዘዳ

[a] ርእሱ የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያ ሳይ ሊሆን ይችላል።
[b] 8 *እንባዬን በወይን አቍማዳህ ውስጥ ጨምር ወይም እንባ ዬን በመጽሐፍህ መዝግብ*

ውት የሚኖሩትን" ማለት ነው (7፥4 ይመ)።

55፥21፤ 28፥3፤ ምሳ5፥3-4 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥9 ማብ ይመ። *በልቡ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

55፥22-23፤ ጸሎቱ እንደሚሰማ እርግጠኛ መሆኑን እንደ ገና ገለጸ።

55፥22 *የከበደህን ነገር በእግዚአብሔር ላይ ጣል፤* የሚያ ሳስብና የሚያስጨንቅ ነገር በደረሰብን ጊዜ ሸክማችንንና ጭንቀታች ንን በእርሱ ላይ እንድንጥል እግዚአብሔር ደጋግሞ መክሮናል። እግዚአብሔር ከኛ ጋር ሆኖ ሸክማችንን ያግዘናል። እግዚአብሔር የሕዝቡን ሸክም ለማገዝ ሁልጊዜ ዝግጁ ነው። በማቴ11፥28-30 ላይ ጌታ ለሕዝቡ የሚጨነቅ መሆኑን ሲያሳይ "ሸክማችሁ የከበ ደባችሁ ሁሉ ወደ እኔ ኑ" ብሎአል። ሐዋርያው ጴጥሮስ ደግሞ የእግዚአብሔር ሕዝብ ጭንቀቱን ሁሉ በጌታ ላይ እንዲጥል ሲያ ሳስብ እንዲህ ይላል "እርሱ ስለ እናንተ ያስባልና የሚያስጨን ቃችሁን ሁሉ በእርሱ ላይ ጣሉት" (1ጴጥ5፥7)። ጳውሎስም የእግ ዚአብሔር ሰላም ልባችንና ኅሊናችንን እንደሚጠብቅ ተስፋ በመ ስጠት (ፊል4፥7 እና ማብ ይመ) ጭንቀታችንን ሁሉ በጸሎት ወደ እግዚአብሔር እንድናቀርብ ይመክረናል።

55፥23 *ወደ ጥፋት ጒድጓድ፤* ወደ መቃብር ማለት ነው (የ30፥1 ማብ ይመ)። *የዘመናቸውን እኩሌታ አይኖሩም፤* የቍ15 ማብ ይመ።

መዝ56፤ መዝሙረኛው ጠላቶቹ ባጠቁትና ሕይወቱንም ለማ ጥፋት ባስፈራሩት ጊዜ ያቀረበው ጸሎት ነው። ዕረፍት በሚነሣ ፍርሀት ፊት የሚያጽናና እምነት ነበረው። ባወቃቀር ደረጃ ሲታይ መዝሙሩ እግዚአብሔር ፊቱን ወደ እርሱ እንዲመልስ በሚያሳ ስብ ልመናና (ቍ1-2) በእግዚአብሔር እንደሚተማመን በሚያረጋ ግጥ ቃል የተቀነበበ ነው (ቍ12-13)። በውስጣዊው ቅንብብ ማለትም በቍ3-4 እና በቍ10-11 ላይ እግዚአብሔር ጽኑ መታመኛው እንደ ሆነ በአዝማች መካከል ደጋግሞ ይናገራል። ጸሎቱ ራሱ እየዳበረ የሚሄደው በመካከል ላይ ባሉት ቍጥሮች (ቍ5-9) ነው።

56 ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *ቅኝት፤* የመዝ9 የርእስ ማብ ይመ። ቅኔ፤ የመዝ16 የርእስ ማብ ይመ። *ጊዜ፤* የመዝ3 የርእስ ማብ ይመ። እዚህ ላይ የተጠ ቀሰውን ታሪክ በ1ሳሙ21፥10-15 ላይ ይመ። እንዲሁም የመዝ 34ን ርእስና ማብ ይሞ። *በያዙት ጊዜ፤* ወይም "ሊይዙት በተ ቃረቡ ጊዜ" ማለት ነው።

56፥1-2፤ እግዚአብሔር እንዲረዳው በመግቢያው ላይ ያቀ ረበው ምልጃ ነው።

56፥2 *ጠላቶቼ፤* የጠላት ዋና መሣሪያ ተናዳፊ ምላስ ነው (የ5፥9 ማብ ይመ)። *በትዕቢት፤* በኀይላቸው ስለሚተማመኑ ለዳዊት አምላክ ደንታ አልነበራቸውም (የመዝ3፥2፤ 5፥9፤ 10፥11 ማብ ይመ)።

56፥3-4፤ ቍ10-11 ይመ። የሚያስፈራ ሁኔታ ቢገጥመ ውም በእግዚአብሔር እንደሚታመን ይገልጻል።

56፥4 *ቃሉን፤* ልመናቸውን ወደ እርሱ ሲያቀርቡ እግዚ አብሔር የሕዝቡ አምላክ እንደሚሆንና ከገጠማቸውም ችግር ሁሉ እንደሚታደጋቸው የሚያረጋግጥ ቃል ነው (50፥15፤ 91፥15፤ እንዲሁም 119፥74፡81፤ 130፥5 ይመ)። *ሥጋ ለባሽ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ሥጋ" የለበሰ ሰው ማለት ነው፤ ይህም ሰው ከኀያሉ እግዚአብሔር ጋር ሲነጻጸር ዐቅመ-ቢስ ደካማ ነው (የ10፥18 ማብ ይመ)።

56፥5-7፤ መዝሙረኛው በጠላቶቹ ላይ ያቀረበውን ክስና ጠላ ቶቹ የእጃቸውን እንዲያገኙ የጠየቀበት ክፍል ነው (የ5፥9-10 ማብ ይመ)።

56፥5 *ቃሌን ያጣምሙታል፤* ቍ2 ይመ።

56፥7፤ የ5፥10 ማብ ይመ። *በቍጣህ፤* የ2፥5 ማብ ይመ።

56፥8-9፤ የመዝሙረኛውን ችግር በተለየ ዐይን እግዚ አብሔር እንዲመለከት የቀረበ ልመና ነው።

56፥8 *ስቆቃዬን መዝግብ፤* እግዚአብሔር ችግርን፣ መከራ ንና ሥቃይን ሁሉ መዝግቦ ይይዛል (ከ139፥16፤ ከማቴ6፥25-32 ጋር ያነጻጽሩ)። እያንዳንዱ ቅን የእግዚአብሔር ሕዝብ የሚያ ፈሰው እንባ ሁሉ በፊቱ ዋጋ አለው፤ በክብርም ቦታ ተመዝግቦ ይገኛል። ለእርሱ ስንል በዚህ ዓለም በተቀበልነው መከራ ልክ ይከፍለን ዘንድ ያሳለፍነውን መከራ ሁሉ መዝግቦታል። በሚ ደርስብን ፈተና ሁሉ ምንጊዜም ለእርሱ ታማኞች ሆነን ከቆምን፣ በሰማይ ቤት ከእርሱ ጋር በምንሆንበት ጊዜ የሰው ሐሳብ የማ ይደርስበትን ደስታና ክብር እንጐናጸፋለን (ሮሜ8፥17 እና ማብ፣ 1ጴጥ4፥14 እና ማብ ይመ)። ስለዚህ ችግር፣ ጭንቀት ወይም አሳዛኝ ነገር ሲደርስብን እንዲሁም ተስፋ የሚያስቈርጥ ሁኔታ፣ ሕመም፣ እንቅልፍ ማጣት፣ የገንዘብ ችግርና የሥራ ጫና ሁሉ አፋጦ ሲይዘን እግዚአብሔር በፍቅር እንደሚያየን መዘን ጋት የለብንም።

56፥9፤ እግዚአብሔር የዳዊትን እንባ ቈጥሮ በመጽሐፍ ከመ ዘገበ ዳዊት ርዳኝ በማለት ያቀረበውን ልመና በእርግጥ ይሰማል።

56፥10-11፤ የሚያስፈራ ነገር በሚገጥመው ጊዜ በጌታ

[11]በእምነት ታምኛለሁ፤ አልፈራም፤
ሥጋ ለባሽ ምን ሊያደርገኝ ይችላል?
[12]እግዚአብሔር ሆይ፤ የአንተ ስእለት
አለብኝ፤
የማቀርብልህም የምስጋና መሥዋዕት
ነው፤
[13]በሕያዋን ብርሃን፣[*]
በእግዚአብሔር ፊት እመላለስ ዘንድ፣
ነፍሴን ከሞት፣[ʻ]
እግሬንም ከመሰናክል አድንሃልና።

መዝሙር 57

በጨካኝ ጠላቶች ዘንድ

57፥7-11 ተጓ ምብ-መዝ108፥1-5

ለመዘምራን አለቃ፤ "አታጥፋ" በሚለው ቅኝት የሚዘመር፤ ከሳኦል ፊት ሸሽቶ በዋሻ በነበረበት ጊዜ፤ የዳዊት ቅኔ።[ʻ]

[1]ማረኝ፤ እግዚአብሔር ሆይ፤ ማረኝ፤
ነፍሴ አንተን መጠጊያ አድርጋለችና፤
በክንፎችህ ሥር እጠለላለሁ።
[2]ለእኔ ያሰበውን ወደሚፈጽምልኝ ለምሳሌ፣
ወደ ልዑል እግዚአብሔር እጮኻለሁ።
[3]ከሰማይ ልኮ ያድነኛል፤
የረገጡኝን ያዋርዳቸዋል፤ ሴላ
እግዚአብሔር ምሕረቱንና ታማኝነቱን
ይልካል።
[4]ነፍሴ በአንበሶች ተከብባለች፤
በሚዘነጣጥሉ አራዊት መካከል
ወድቄአለሁ፤
እነዚህም፣ ጥርሳቸው ጦርና ፍላጻ፣
ምላሳቸውም የተሳለ ሰይፍ የሆኑ
ሰዎች ናቸው።
[5]እግዚአብሔር ሆይ፤ ከሰማያት በላይ
ከፍ ከፍ በል፤
ክብርህም በምድር ሁሉ ላይ ትስፈን።
[6]ለእግሬ ወጥመድን ዘረጉ፤
ነፍሴንም አጐበጧት፤
በመተላለፊያዬ ላይ ጕድጓድ ቈፈሩ፤
ነገር ግን ራሳቸው ገቡበት። ሴላ
[7]እግዚአብሔር ሆይ፤ ልቤ ጽኑ ነው፤
ልቤ ጽኑ ነው፤
እቀኛለሁ፤ እዜማለሁ።
[8]ነፍሴ ሆይ፤ ንቂ!
በገናና መሰንቆም ተነሡ!
እኔም በማለዳ እነሣለሁ።
[9]ጌታ ሆይ፤ በሕዝቦች መካከል አመሰግንሃለሁ፤
በሰዎችም መካከል እዘምርልሃለሁ፤
[10]ምሕረትህ እስከ ሰማይ ከፍ ብላለችና፤

31፥6፤መዝ9፥3፤102፥2፤ሮሜ8፥31
56፥12 መዝ50፥14
56፥13 ኢዮ33፥30፤ መዝ30፥3፤33፥19፤49፥15፤86፥13፤107፥20፤116፥8
57 ርዕስ1ሳሙ22፥1፤24፥3፤መዝ142ርዕስ
57፥1 ሩት2፥12፤ መዝ2፥12፤9፥9፤34፥22፤ኢሳ26፥20፤ማቴ23፥37
57፥2 መዝ138፥8
57፥3 መዝ18፥9፡16፤25፥10፤40፥11፤56፥1፤69፥14፤115፥1፤142፥6፤144፥5፡7
57፥4 መዝ35፥17፤55፥21፤ምሳ30፥14
57፥5 ቍ11፤መዝ108፥5
57፥6 አስ6፥13፤ መዝ7፥15፤9፥15፤10፥9፤31፥4፤38፥6፤140፥5፤145፥14፤ምሳ28፥10፤መክ10፥8
57፥7 መዝ112፥7
57፥8 መዝ33፥2፤149፥3፤150፥3
57፥10 መዝ36፥5

*13 ወይም እኔን ከሞት
ʻ13 ወይም በሕያዋን ምድር
ʻርእሱ የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።

የሚታመን መሆኑን እንደ ገና አረጋገጠ (ቍ3-4 ይመ)።

56፥12-13፤ ጸሎቱ እንደሚሰማ እርግጠኛ ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

56፥12 *ስእለት አለብኝ፤* ጸሎቱ እንደተሰማለት በመቶጠር ዳዊት ችግር በደረሰበት ጊዜ ለእግዚአብሔር የተሳለውን ስእለት መጠበቅ እንዳለበት ተገንዘበ (66፥14 እና የ7፥17 ማብ ይመ)።

56፥13 *በሕያዋን ብርሃን፤* የተሟላ የሕይወት በረከት፤ የመዝ36፥9 ይመ። *በእግዚአብሔር ፊት፤* የ11፥7 ማብ ይመ። *ከመሰናክል፤* አማራጭ ትርጕሙን፤ የ35፥15 ማብ ይመ።

መዝ57፤ ጨካኝ ጠላቶች ባስጨነቁት ጊዜ እግዚአብሔር እንዲታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው (ከመዝ56 ጋር በብዙ ረገድ የተሳሰረ ነው)። ይህ መዝሙር የአደጋን ጨለማ (ቍ4 "ተኛሁ") የደኅንነትን ንጋት (ቍ8 "በማለዳ እነሣለሁ") በዘይቤያዊ አባባል ያቀርባል። ከዚህ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ምሳሌዎች በ30፥5፤ 46፥5፤ 59፥6፡14፡16፤ 63፥1፡6፤ 90፥14 ይመ። ከቍ 7-11 ያለው ሐሳብ በ108፥1-5 ላይ እንደ ገና ተጠቅሶአል። መዝሙሩ እኩል ርዝመትና (ቍ1-5 እና ቍ6-11) ተመሳሳይ አወቃቀር ባላቸው ሁለት ክፍሎች የተደረሰ ነው። ሁለቱም ክፍሎች ባለ ሦስት ቤት ስንኞች የያዙ ሲሆን የሚጨርሱትም ተመሳሳይ በሆኑ አዝማቾች ነው (በሌላ ቦታ አዝማቾች እንዴት እንደገቡ ለማየት የመዝ42-43 መግቢያን ይመ)።

57 ርእስ፤ የመዝ56 የርእስ ማብ ይመ። *አታጥፋ፤* የመዝ58፤ 59፤ 75 ርእሶችን ይመ። *በነበረበት ጊዜ፤* እዚህ ላይ የተጠቀሰውን ታሪክ በ1ሳሙ24፥1-3ላይ ይመ፤ እንዲሁም የመዝ 142 ርእስ ይመ።

57፥1-5፤ ጸሎት ነው።

57፥1፤ እግዚአብሔር ከምሕረቱ የተነሣ እንዲረዳው በመግቢያው ላይ ያቀረበው የልመና ጩኸት ነው። *በክንፎችህ ጥላ ሥር፤* የ17፥8 ማብ ይመ።

57፥2-3፤ ጸሎቱ እንደሚሰማ እርግጠኛ ነው።

57፥2 *ልዑል፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ። *ለእኔ ያሰበውን ወደ ሚፈጽምልኝ፤* 138፥8 ይመ። እግዚአብሔር ዳዊትን ንጉሥ አድርጐ ለመቀባት ያሰበውን ሐሳብ የዳዊት ጠላቶች መና እንዲያስቀሩት አይፈቅድላቸውም (1ሳሙ16፥1፡12፤ 2ሳሙ7 ይመ)።

57፥3 *ይልካል፤* እግዚአብሔር ባሪያውን እንዲታደጉ ከሰማይ (የ43፥3 ማብ ይመ) ፍቅርንና ታማኝነትን ይልካል (እዚህ ላይ ሁለቱም የተጠቀሱት በሰውኛ አነጋገር ነው፤ የ23፥6 ማብ ይመ)። *ምሕረቱንና ታማኝነቱን፤* የ26፥3 ማብ ይመ። *ፍቅሩ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

57፥4፤ መዝሙረኛው ያለበትን አስፈሪ ሁኔታ ይገልጻል። *ወድቄአለሁ፤* በአንበሶች እንደ ተከበበ በግ ማለት ነው። *በሚዘነጣጥሉ አራዊት፤* የመዝሙራት ጸሐፊዎች አብዛኛውን ጊዜ ጠላቶቻቸውን ከጨካኝ አውሬዎች ጋር ያነጻጽሯቸዋል (የ7፥2 ማብ ይመ)። (እዚህ ላይ የተጠቀሰው ተምሳሌታዊ አነጋገር በ2ሳሙ 1፥23 ላይ ከገለጸው የሳኦልና የዮናታን ታሪክ ጋር ምንም ግንኙነት የለውም)። *ምላሳቸውም፤* የ5፥9 ማብ ይመ።

57፥5፤ እግዚአብሔር ባሪያዎቹን በመታደግ ታላቅ ኀይሉንና ክብሩን በፍጥረታት ሁሉ ላይ እንዲያሳይ የቀረበ ጸሎት ነው (7፥6-7፤ 21፥13፤ 46፥10፤ 59፥5፡8፤ 113፥4-9 ይመ፤ ከዘፀ 14፥4፤ ከኢሳ26፥15፤ 44፥23፤ 59፥19 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም የመዝ46፥10 ማብ ይመ)።

57፥6-11፤ እግዚአብሔር ስላደረገው ማዳን የቀረበ ውዳሴ ነው፤ መዝሙረኛው የእግዚአብሔርን ማዳን እንደሚያይ እርግጠኛ ነው። ከጸሎት ወደ እርግጠኛነት በድንገት ስለ ተደረገው እንዲህ ያለ ሽግግር የመዝ3፥8 ማብ ይመ።

57፥6፤ የመዝሙረኛው ጠላቶች ለእርሱ ባሰቡት መከራ እነርሱ ራሳቸው ተያዙ። *ወጥመድን ... ጕድጓድ፤* እንደ ዱር አውሬ አጠመዱት፤ ይሁን እንጂ የያዙት አንበሳ ነው።

57፥7፤ የፍርሀቱ መንሥኤ ሁሉ ተወገደ። *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ጽኑ ነው፤* ዋስትና አግኝቶአል (112፥7 ይመ)።

57፥8 *ነፍሴ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ክብሬ" ማለት ነው (የ7፥5 ማብ ይመ)። *ንቂ ... ተነሡ፤* የማዳኑን ማለዳ በደስታ ለመቀበል ነው (ኢሳ51፥9፡17፤ 52፥1 ይመ)። *በገናና መሰንቆ፤* የእግዚአብሔርን ማዳን በቤተ መቅደስ ሲያወድሱ እነዚህን በመሳሰሉ መሣሪያዎች (እዚህ ላይ በሰውኛ አነጋገር ገብተዋል) ይጠቀማሉ (71፥22፤81፥2 እንዲሁም የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ)። *በማለዳ እነሣለሁ፤* የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ በሐሤት እየጮኸ ያውጃል (እዚህም ላይ ማለዳ የሚለው ቃል በሰውኛ አነጋገር ገብቶአል፤ ከነዓናውያን ግን "ማለዳን" እንደ አምላክ እስከ ማየት ደርሰው ነበር)።

57፥9-10፤ ውዳሴ ለማቅረብ የገባው ስእለት ነው (የ7፥17፤ የ9፥1 ማብ ይመ)።

57፥10 *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ። *ምሕረትህ ...*

ታማኝነትህም እስከ ደመናት
ትደርሳለች።
[11]እግዚአብሔር ሆይ፤ ከሰማያት በላይ ከፍ ከፍ በል፤
ክብርህም በምድር ሁሉ ላይ ትስፈን።

መዝሙር 58
የምድር ዳኞች ፈራጅ

ለመዘምራን አለቃ፤ "አታጥፋ" በሚለው ቅኝት የሚዘመር፤ የዳዊት ቅኔ*

[1]ኀያላን ሆይ፤ በውኑ ጽድቅ ከአፋችሁ ይወጣል?
የሰው ልጆች ሆይ፤ በቅን ትፈርዳላችሁን?
[2]የለም፤ በልባችሁ ክፋትን ታውጠነጥናላችሁ፤
በእጃችሁም ዐመፅን በምድር ላይ ትጐነጕናላችሁ።
[3]ክፉዎች በማሕፀን ሳሉ ከመንገድ የወጡ ናቸው፤
ሲወለዱ ጀምሮ የተሳሳቱና ውሸታሞች ናቸው።
[4]መርዛቸው እንደ እባብ መርዝ ነው፤
አልሰማ ብላ ጆሮዋን እንደ ደፈነች እፉኝት ናቸው፤
[5]ጆሮዋንም የደፈነችው የመተተኛውን ወይም የጠቢቡን ደጋሚ ቃል ላለመስማት ነው።
[6]አምላክ ሆይ፤ ጥርሳቸውን በአፋቸው ውስጥ ስበር፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ የአንበሶቹን መንጋጋ አወላልቅ!
[7]ፈጥኖ እንደሚያልፍ ወራጅ ውሃ ይጥፉ፤
ቀስታቸውን ሲስቡ ፍላጻቸው ዱልዱም ይሁን።
[8]ሲሄድ እንደሚቀልጥ ቀንድ አውጣ ይሁኑ፤
ፀሓይን እንደማያይ ጭንጋፍ ይሁኑ።
[9]የእሾኽ እሳት ገና ድስታችሁን ሳያሰማው፣
እርጥቡንም ደረቁንም እኩል በዐውሎ ነፋስ ጠራርጎ ይወስዳቸዋል።*
[10]ጻድቃን በቀልን ባዩ ጊዜ ደስ ይላቸዋል፤
እግራቸውንም በግፈኞች ደም ይታጠባሉ።
[11]ሰዎችም፣ "በእርግጥ ለጻድቃን ብድራት

*ርእሱ የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።
*9 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።

57፥11 ቍ5፤መዝ 8፥1፤113፥4
58፥1 መዝ82፥2
58፥2 መዝ94፥20፤ ኢሳ10፥1፤ማቴ15፥19፤ሉቃ6፥38
58፥4 ዘኍ21፥6
58፥5 መዝ81፥11፤ መክ10፥11፤ኤር8፥17
58፥6 ኢዮ4፥10፤ መዝ3፥7
58፥7 ዘሌ26፥36፤ ኢዮ11፥16፤መዝ11፥2፤57፥4፤64፥3
58፥8 ኢዮ3፥16፤ ኢሳ13፥7
58፥9 ኢዮ7፥10፤ 21፥8፤መዝ118፥12፤ መክ7፥6
58፥10 ዘዳ32፥35፤ ኢዮ22፥19፤መዝ7፥9፤ 68፥23፤91፥8፤ኤር11፥20፤ሮሜ12፥17-21
58፥11 ዘፍ15፥1፤ 18፥25፤መዝ128፥2፤ ሉቃ6፥23

ታማኝነትህም፤ (ቍ3፤ የ36፥5 ማብ፤ እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ)። *እስከ ሰማያት ሰማያት፤* የ36፥5 ማብ ይመ።

57፥11፤ የመዝሙሩ አዝማች ሲሆን (ቍ5 ይመ) እዚህ ላይ እግዚአብሔርን ለማወደስ ገብቶአል (18፥46፤ 30፥1፤ 34፥3፤ 35፥27፤ 40፥16፤ 70፥4፤ 92፥8፤ 97፥9፤ 99፥2፤ 113፥4፤ 148፥13 ይመ)።

መዝ58፤ የሰዎችን አካሄድ እንዲያቀና፣ ፍርድን የሚያጣምሙ ገዦችን እንዲቀጣና የጻድቃንን ጕዳይ ተግቶ እንዲከታተል ልዑል ለሆነው እግዚአብሔር የቀረበ ጸሎት ነው (የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ይህን መዝሙር ኢየሱስ በአይሁድ ሸንጎ ፊት ተከሶ በቀረበ ጊዜ ከሆነው ነገር ጋር አያይዛዋለች፤ ማቴ26፥57-68 እና ተጓ ምብ ይመ)። ሥልጣን ፍትሕን ለማስፈን መሣሪያ እንጂ መጨቈኛ እንዳልሆነ በብሉይ ኪዳን በሰፊው ተነግሮአል። በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ የአስተዳደር ሥርዐት ውስጥ ንጉሦችን በተለይም ድኾችንና ደካሞችን ከጨቋኝ ሰዎች በተለይም ከሀብታሞች የጭካኔ አገዛዝ መጠበቅ ዐይነተኛ ቦታ ተሰጥቶታል። ከሳሙኤል ዘመን ጀምሮ ንጉሣዊ አገዛዝ እስካከተመበት ዘመን ድረስ የእስራኤል ኅብረተሰብ በፍትሕ መዛባት ተሠቃይቶአል (ለምሳሌም 1ሳሙ8፥3፤ ኢሳ1፥23፤ 5፥23፤ 10፥1-2፤ ሕዝ 22፥6፡12፤ አሞ5፥7፡10-13፤ ሚክ3፥1-3፡9-11፤ 7፥2 ይመ)። በዳዊት ዘመነ መንግሥት እንኳ ነገር ሁሉ ሥርዐትና መልክ አልነበረውም (2ሳሙ15፥1-4 ይመ)። የዚህ መዝሙር ዐቢይ ሐሳብ ምን እንደ ሆነ ለማወቅ መዝ82 ይመ። ባወቃቀር ደረጃ ሲታይ መዝሙሩ የተቀነበበው ክፉ ዳኞችን በመውቀስና (ቍ1-2) "ለጻድቃን" የሚያጽናና ቃል በመናገር ነው (ቍ9-11)። ከዚህ በተጨማሪ ቅንብቡ በትክክል የማይፈርዱ ሰዎች (ቍ1) በእግዚአብሔር እንደሚፈረድባቸው ይናገራል (ቍ11)።

58ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *በሚለው ቅኝት፤* የመዝ9 የርእስ ማብ ይመ። *አታጥፋ፤* የመዝ 57፤ 59፤ 75 ርእሶችን ይመ። *ቅኔ፤* የመዝ16 የርእስ ማብ ይመ።

58፥1-5፤ ፍትሕን ለማዛባት አንደበታቸውን፣ ልባቸውንና እጃቸውን ባስተባበሩ (ቍ1-2) ዳኞች ላይ የቀረበ ክስ ነው።

58፥1 *ገዦች፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "አማልክት" ማለት ነው፤ በሰማይ የሚገኘውን የእግዚአብሔርን ፍርድ ቤት ወክለው በዚህ ምድር የእግዚአብሔርን ሐሳብ የሚያገለግሉ ናቸው (በዘፀ21፥6፤ 22፥8-9 የጽሑፉን ማብ፤ እንዲሁም ዘዳ1፥17፤ 2ዜና19፥6 ይመ)። *በቅን ትፈርዳላችሁን?* ፍትሕ ታብብ ትለምልም ማለት ነው።

58፥2 *በልባችሁ፤* ያ4፥7 ማብ ይመ። *ዐመፅን ይሠራል፤* ጭካኔ የተሞላበት ሥራ ለመሥራት ውሳኔ ያስተላልፋል ማለት ነው።

58፥3 *በማሕፀን ሳሉ ... ሲወለዱ፤* ጠማማ መንገዳቸው በድንገት የተከሠተ አይደለም፤ የሚያደርጉትን ነገር የሚያደርጉት እንደ ባሕርያቸው ነው (51፥5 ይመ)። እዚህ ላይ ይህ ቃል የሚናገረው ስለ ክፉዎች ነው፤ በዘፍ6፥5፤ 8፥21፤ በኢዮ14፥4፤ 15፥14-16፤ 25፥4-6 ላይ እንደ ተጠቀሰው የዚህ መዝሙር ጸሐፊ የሚናገረው ሰዎች ሁሉ እንዲህ ዐይነት ናቸው እያለ አይደለም። *ክፉዎች፤* ምን ዐይነት ባሕርይ እንዳላቸው በመዝ10 ላይ ይመ። *ውሸታሞች፤* ስለ እውነት አንድም ቀን ግድ ብሎአቸው አያውቅም (ዮሐ8፥44 ይመ)።

58፥4 *መርዛቸው፤* ከአፋቸው የሚወጣው ነገር እንደ እባብ መርዝ ገዳይና አጥፊ ነው (140፥3፤ ማቴ23፥33፤ ያዕ3፥8 ይመ)። ጆሮአቸውን አቀመዋል፤ የመታረምም ሆነ የመሻሻል ነገር ከቶ አይታይባቸውም፤ ልመናም ሆነ ዛቻ ከቶ አይመልሳቸውም።

58፥6-8፤ እግዚአብሔር ምድሪቱን እንዲህ ከመሰሉ ጠማማ ዳኞች እንዲያጸዳ የቀረበ ልመና ነው። ጸሓፊው በጥንት መካከለኛ ምሥራቅ በጣም የተለመደውን የርግማን ቃል እዚህ ላይ አውሎት ይገኛል (የ5፥10 ማብ ይመ)።

58፥6፤ የአፋቸው መሣሪያ (57፥4 ይመ) ይሰበር፤ ይድቀቅ። *የአንበሶቹንም፤* የ7፥2 ማብ ይመ።

58፥7 *እንደሚያልፍ ውሃ፤* መሬት ላይ ፈስሶ እንደሚሠርግ ውሃ ማለት ነው። *ቀስታቸውን፤* የእጃቸውን እንዲያገኙ የተናገረው ቃል ነው (57፥4 እና የ5፥9 ማብ ይመ)።

58፥8 *ቀንድ አውጣ፤* በጠራራ ፀሓይ በደንጊያ ላይ ሲሄድ እንደሚያር ቀንድ አውጣ ይሁኑ ማለት ነው።

58፥9-11፤ እግዚአብሔር በእርግጥ እንደሚፈርድባቸው እርግጠኛ ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

58፥9፤ አማራጭ ትርጒሙን ይመ፤ ጥቅሱ ምናልባት የእግዚአብሔር ፍርድ ምን ያህል ፈጣን እንደሆነ ሳያመለክት አይቀርም፤ እዚህ ላይ ቃሉ የሚያመለክተው የእግዚአብሔር ፍርድ መምጣቱ የማይቀር መሆኑን ነው (የ37፥10 ማብ፤ እንዲሁም ሉቃ18፥7-8 ይመ)። *እሾህ፤* ከጫካ የሚለቀም እሾኻማ ቍጥቋጦ ለማገዶነት ያገለግል ነበር (118፥12፤ መክ7፥6 ይመ)። *ጠራርጎ፤* የሚጠፋት በዐውሎ ነፋስ ነው፤ ይህ ዐውሎ ነፋስ ከእግዚአብሔር የተላከ ዐውሎ ነፋስ ነው (ኢዮ27፥21 ይመ)።

58፥10 *ጻድቃን፤* እዚህ ላይ ቃሉ በአካሄዳቸው ጻድቅ የሆኑ ሰዎችን የሚያመለክት ሲሆን እነዚህ ሰዎች በደል የደረሰባቸው ሰዎች ናቸው (የ1፥5 ማብ ይመ)። *በቀልን ባዩ ጊዜ፤* በደል ያደረሱባቸው ሰዎች የእጃቸውን ሲያገኙ ማለት ነው። *እግራቸውንም ... ደም ይታጠባሉ፤* ምስል ከሳች አነጋገር ሲሆን የተወሰደውም ከጥንት መካከለኛው ምሥራቅ ነው (68፥23 ይመ)። ይህ አባባል የተወሰደው በጦር ሜዳ ድል የተቀዳጀ ሰራዊት ድሉን አጋኖ ለመናገር ከሚጠቀምባቸው ቃላቶች ላይ ነው።

58፥11፤ የመዝሙሩ ልዕለ ሐሳብ ነው፤ እግዚአብሔር

ተቀምጠሳቸዋል፤
በእውነትም በምድር ላይ የሚፈርድ
ስምባክ አለ" ይላሉ።

መዝሙር 59
ከፉዎችን በመቃወም የቀረበ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ "አታጥፋ" በሚለው ቅኝት የሚዜም፤ ዳዊትን ለመግደል ሰዎች ቤቱን ከብበው እንዲጠብቁት ሳኦል በላካቸው ጊዜ፤ የዳዊት ቅኔ[ፐ]

1ስምባክ ሆይ፤ ከጠላቶቼ እጅ አድነኝ፤
ሊያጠቁኝ ከሚነሡብኝም ጠብቀኝ።
2ከክፉ አድራጊዎች ታደገኝ፤
ደም ከተጠሙ ሰዎችም አድነኝ።
3እነሆ በነፍሴ ላይ አድብተዋልና፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ ጨካኞች ያለ
በደሌ፣ ያለ ኀጢአቴ፤
በላዬ ተሰብስበው ዶለቱብኝ።
4እነርሱ ያለ በደሌ ሊያጠቁኝ ተዘጋጅተው
መጡ፤
አንተ ግን ትረዳኝ ዘንድ ተነሥ፤
ሁኔታዬንም ተመልከት።
5የሰራዊት ስምባክ፤ የሆንህ፣ አንተ የእስራኤል
ስምባክ፤ *እግዚአብሔር* ሆይ፤
ሕዝቦችን ሁሉ ለመቅጣት ተነሥ፤
በተንኰላቸው በደል የሚፈጽሙትንም
ሁሉ አትማራቸው። ሴላ

6እንደ ውሻ እያላዘኑ፣
በምሽት ተመልሰው ይመጣሉ፤
በከተማዪቱም ዙሪያ ይራወጣሉ።
7ከአፋቸው የሚወጣውን ተመልከት፤
ሰይፍ በከንፈራቸው ላይ አለ፤
"ማን ሊሰማን ይችላል?" ይላሉና።
8*እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ ግን
ትሥቅባቸዋለህ፤
ሕዝቦችን ሁሉ በንቀት ታያቸዋለህ።

9ብርታቴ ሆይ፤ አንተን እጠብቃለሁ፤
ስምባክ ሆይ፤ አንተ መጠጊያዬ ነህና።

10እግዚአብሔር በምሕረቱ ይገናኘኛል፤
ስምባኬ የጠላቶቼን ውድቀት ያሳየኛል።
11ጋሻችንም[መ] ጌታ ሆይ፤ አትግደላቸው፤
አለበለዚያ ሕዝቤ ይረሳል፤
በኀይልህ አንከራታቸው፤
ዝቅ ዝቅም አድርጋቸው።

59 ርዕስ1ሳሙ19፥11
59፥1 መዝ20፥1፤ 143፥9
59፥2 14፥4፤26፥9፤ 36፥12፤53፥4፤92፥7፤ 94፥16፤139፥19፤ምሳ 29፥10
59፥3 መዝ56፥6
59፥4 መዝ13፥3፤ 119፥3፤ማቴ5፥11
59፥5 9፥5፤44፥23 ፤69፥6፤80፥4፤84፥8፤ ኢሳ10፥3፤ኤር18፥23
59፥6 ቍ14፤መዝ 22፥16
59፥7 ኢዮ22፥13፤ መዝ55፥21፤94፥4፤ ምሳ10፥32፤12፥23፤ 15፥2፡28
59፥8 መዝ2፥4፤ 37፥13፤ምሳ1፥26
59፥9 መዝ9፥9፤ 18፥1፡2፤62፥2፤71፥3
59፥11 ዘዳ4፥9፤ 6፥12 ፤መዝ3፥3፤84፥ 9፤89፥10፤106፥27 ፤144፥6፤ኢሳ33፥3

[ፐ]ርእሱ የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያ ሳይ ሊሆን ይችላል።
[መ]11 ወይም *ልዑል ተብሎ መተርጐም ይችላል።*

በፍርደ-ገምድል "አማልክት" ላይ ፍርዱን ሲሰጥ (የቍ1 ማብ ይመ) በእግዚአብሔር ፍትሐዊ አገዛዝ ውስጥ ጽድቅ አሸናፊ መሆኑን ሰዎች ሁሉ ያስተውላሉ (የ46፥10 ማብ ይመ)። ከእን ግዲህ እነዚህ ወገኖች በሚል 3፥15 ላይ እንደ ተመለከቱት ሰዎች ተስፋ አይቈርጡም።

መዝ59፤ ከጠላቶቹ እጅ እግዚአብሔር እንዲታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው። በመዝሙሩ መቅድም ላይ እንደ ተመለከተው ይህ መዝሙር የተጻፈው በዳዊት ከሆነ ከበርካታ መንግሥታት ተውጣቶ የተደራጀ ሰራዊት ኢየሩሳሌምን በከበባት ጊዜ ከዳዊት ልጆች መካከል አንዱ እንደ ገና አስተካክሎ የጻፈው ሳይሆን አይቀርም፤ ይህም ሕዝቅያስ በአሦራውያን እንደተወረረው ዐይነት ነው (2ነገ18፥19 ይመ)። (አንዳንድ ሊቃውንት ይህ መዝሙር በዚህ መልክ የተጻፈው በነህምያ ነው ይላሉ፤ ነህ4 ይመ)። የመዝሙረኛው ጠላቶች የሚጠቀሙበት መሣሪያ አንደበት ነው፤ በምላሳቸው ይሰድቡታል፤ ይረግሙታል። በዚህ መዝሙር ውስጥ ጨለማና (ቍ6፡14) ማለዳ (ቍ16) ምሳሌያዊ በሆነ አነጋገር ገብተዋል (የመዝ57 መግቢያን ይመ)። አወቃቀሩን በተመለከተ የመዝሙሩ ሁለት ክፍሎች (ቍ1-9፡10-17) እያንዳንዳቸው ተመሳሳይ በሆኑ አዝማቾች የሚጨርሱ ሲሆን (ቍ9፡17) እነዚህ ሁለት ክፍሎች ከማ ብቃታቸው በፊት የሚገኙት አንጓዎች የመዝሙረኛውን ጠላቶች ማንነት በግልጽ ይናገራሉ (ቍ6፡14)። የመዝሙሩ የመጀመሪያ ክፍል በአብዛኛው ጸሎት ሲሆን ሁለተኛው ክፍል ደግሞ እግዚ አብሔር ከጠላቶቹ በእርግጥ እንደሚታደገው በእርግጠኛነት ይናገራል። በአጠቃላይ ሲታይ መዝሙሩ የተቀነበበው እግዚ አብሔር እንዲጠብቀው በሚያቀርበው ጩኸትና (ቍ1) እግዚ አብሔር የመዝሙረኛው "መጠጊያ" መሆኑን በሚገልጽ ቃል ነው (ቍ17)።

59ርእስ፤ የመዝሙር 56 የርእስ ማብ ይመ። *አታጥፋ፤* የመዝ57፤58፤75 ርእሶችን ይመ። *ጊዜ፤* እዚህ ላይ የተጠቀሰውን ታሪክ በ1ሳሙ9፥11 ላይ ይመ።

59፥1-2፤ እግዚአብሔር እንዲታደገው ያቀረበው ልመናና ጩኸት ነው።

59፥1 *አድነኝ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ከፍ ወዳለና አስተ ማማኝ ወደ ሆነ ስፍራ አውጣኝ" ማለት ነው።

59፥2 *ከክፉ አድራጊዎች ... ደም ከተጠሙ ሰዎችም፤* ከጨካኝነታቸው የተነሣ መዝሙረኛውን ለማጥፋት የተነሡ ሰዎ ችን ማንነት ለመግለጽ የገባ ዘይቤ ነው።

59፥3-5፤ ጠላቶቹ በስድባቸውና (ቍ10) በውሸታቸው (ቍ12) ተግባራቸው ትክክል መሆኑን ለማሳየት ይፍጨረጨራሉ፤ መዝሙረኛው ግን ንጹሕ ሰው መሆኑን በመግለጽ በደል ባደረ ሱበት ሰዎች ላይ እግዚአብሔር ፍርዱን እንዲሰጥ ይማጸናል (58፥11 ይመ)።

59፥3 *አድብተዋልና፤* 10፥8-9 እና የ7፥2 ማብ ይመ።

59፥4 *ተነሥ፤* የ3፥7 ማብ ይመ።

59፥5 *የሰራዊት አምላክ ... እግዚአብሔር፤* የ1ሳሙ1፥3 ማብ ይመ። *የእስራኤል አምላክ፤* ይህ መንግሥታትንና ሕዝቦ ችን እንዲቀጣ ወደ እስራኤል አምላክ ወደ እግዚአብሔር የቀ ረበው ልመና እንደሚያሳየው በመዝሙረኛው ላይ ጠላት መሆን ማለት በእስራኤል ላይ ጠላት መሆን ማለት ነው። *ተነሥ፤* የ7፥6 ማብ ይመ። *አትማራቸው፤* የ5፥10 ማብ ይመ። *በተንኰላቸው፤* አንዳንድ እስራኤላውያን ከጠላት ወገን በመሆን እነርሱም ጠላ ቶች ስለ መሆናቸው ግልጽ አይደለም፤ የዕብራይስጡ ቃል የሚያ ሳየው ግን "ተንኰለኞች" መሆናቸውን ብቻ ነው።

59፥6-8፤ የሚታመነው በጌታ ብቻ ነው፤ እግዚአብሔር እንዲህ ያሉ የአራዊት መንጋዎችን በእርግጥ ያዋርዳቸዋል/ያላ ግጥባቸዋል (22፥16-17 ይመ)።

59፥6 *ከተማዪቱም ...፤* ምግብ ፍለጋ ሌሊት እንደሚዞሩ ውሾች ከተማዋን በዘበዙ (ቍ14-15 ይመ)።

59፥7 *ከከንፈራቸው ሰይፍ፤* የእነርሱ "መርገምና ውሸት"(ቍ 12) ነው። ይህ አባባል ምን ምስል ከሣች ትርጒም እንዳለው 57፥4 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥9 ማብ ይመ። *ይላሉ፤* የ3፥2 ማብ ይመ።

59፥9 *እጠብቃለሁ፤* የቍ17 ማብ ይመ። ንጋትን (ደኅን ነትን) በናፍቆት እንደሚጠባበቅ ሰው መዝሙረኛውም በናፍቆት ይጠባበቃል፤ 130፥6 ይመ።

59፥10-13፤ እንደ ገና በአዲስ መልክ የቀረበ ጸሎት ነው፤ መዝሙረኛው ጌታ ጸሎቱን እንደሚሰማና (ቍ10) መንግሥታ ትንም እንደሚቀጣ (ቍ5) እርግጠኛ ነው፤ እግዚአብሔር ድን ገት ጠራርጎ እንዲያጠፋቸው ሳይሆን፣ የሥቃይ ዘመናቸው አራ ዝሞ እንዲቀጣቸው መዝሙረኛው ይጸልያል፤ ይህንንም ያደረ ገው እስራኤል ("ሕዝቤ" ቍ11) ከዚህ በፊት በተደጋጋሚ እንዳ ደረገችው (78፥11፤ 106፥13 ይመ) የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ እንዳትዘነጋ ነው። ሆኖም ጠላቶቹ በሐሰት ባደረሱብት በደል የእጃቸውን ሳያገኙ እንዳይቀሩ እግዚአብሔርን ይለምናል (ቍ12-13)።

59፥10 *በምሕረቱ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

59፥11፤ የክፉዎች ቅጣት፣ ኀጢአት በእግዚአብሔር ፊት ምን ያህል አስጸያፊ እንደ ሆነ ያሳያል፤ በተለይም አንድ የማይ ረጋ ምላስ ጌታን ምን ያህል እንደሚያስቈጣ ትምህርት እንዲ ሆን ዳዊት ለመነ። *ጋሻችን፤* የ3፥3 ማብ ይመ። *አንከራታቸው፤* ማረፊያ እንደ ሌላቸው ወሮበሎችና (ዘፍ4፥12፤ 2ሳሙ15፥20፤ ሰቆ 4፥15) ምግባቸውን እንደሚያድኑ ውሾች ይሁኑ ማለት ነው (ቍ15፤ 109፥10፤ አሞ4፥8 ይመ)።

[12]ከአፋቸው ስለሚወጣው ኀጢአት፣
ከከንፈራቸውም ስለሚሰነዘረው ቃል፣
በትዕቢታቸው ይያዙ።
ስለ ተናገሩት መርገምና ውሸት፣
[13]በቍጣ አጥፋቸው፤
ፈጽመህም አስወግዳቸው፤
በዚህም እግዚአብሔር የያዕቆብ ገዥ መሆኑ፣
እስከ ምድር ዳርቻ ይታወቃል። ሴላ

[14]እንደ ውሻ እያላዘኑ፣
በምሽት ተመልሰው ይመጣሉ፤
በከተማዪቱም ዙሪያ ይራወጣሉ።
[15]ምግብ ፍለጋ ይራወጣሉ።
ካልጠገቡም ያላዝናሉ።
[16]እኔ ግን ስለ ኀይልህ እዘምራለሁ፤
በማለዳም ስለ ምሕረትህ እዘምራለሁ፤
አንተ መጠጊያዬ፣
በመከራም ቀን ዐምባዬ ነህና።
[17]ብርታቴ ሆይ፤ ውዳሴ አቀርብልሃለሁ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ መጠጊያዬ፣
የምትወደኝም አምላኬ ነህና።

መዝሙር 60

ከሽንፈት በኋላ የቀረበ ብሔራዊ ጸሎት

60፥5-12 ተጓ ምብ-መዝ108፥6-13

ለመዘምራን አለቃ፤ "የኪዳን ጽጌረዳ"። በሚለው ቅኝት የሚዘመር፤[ሙ] በሰሜናዊ ምዕራብ መስጴጦምያና[ሰ] በማእከላዊ ሶርያ የሚኖሩትን አራማውያን[ኀ] በወጋቸው ጊዜ፣ ኢዮአብም ተመልሶ በጨው ሸለቆ አሥራ ሁለት ሺህ ኤዶማውያንን በፈጀ ጊዜ፣ ለትምህርት፤ የዳዊት ቅኔ

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ጣልኸን፤ አንኰታኰትኸን፤
ተቈጣኸንም፤ አሁን ግን መልሰህ
አብጀን።
[2]ምድሪቱን አናወጥሃት፤ ፍርክስክስ
አደረግሃት፤
ትንገዳገዳለችና ስብራቷን ጠግን።
[3]ለሕዝብህ አበሳውን አሳየኸው፤
ናላ የሚያዞር የወይን ጠጅ
እንድንጠጣም ሰጠኸን።
[4]ነገር ግን ከቀስት እንዲያመልጡ፣
ለሚፈሩህ ምልክት አቆምህላቸው። ሴላ

[5]ወዳጆችህ ይድኑ ዘንድ፣
በቀኝ እጅህ ርዳን፤ መልስም ስጠን።

59፥12 መዝ10፥7፤ 64፥8፤ምሳ10፥14፤12፥13፤ኢሳ2፥12፤5፥15፤ሶፎ3፥11
59፥13 መዝ83፥18፤104፥35
59፥15 ኢዮ15፥23
59፥16 ዘዳ4፥30፤ 1ሳሙ2፥10፤2ሳሙ22፥3፤መዝ5፥3፤88፥13፤ 101፥1፤108፥1
59፥17 ቍ10
60 ርዕስ2ሳሙ8፥13
60፥1 2ሳሙ5፥20፤መዝ44፥9፤79፥5፤ 80፥3
60፥2 2ዜና7፥14፤ መዝ18፥7
60፥3 መዝ71፥20፤ 75፥8፤ኢሳ29፥9፤51፥17፤63፥6፤ኤር25፥16፤ዘካ12፥2፤ራእ14፥10
60፥4 ኢሳ5፥26፤ 11፥10፡12፤18፥3
60፥5 ዘዳ33፥12፤ ኢዮ40፥14

[ሙ]ርእሱ የሥነ ጽሑፉን ቅርጽ ወይም የመዝሙሩን ሁኔታ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።
[ሰ]ርእሱ የአራማውያን ወይም የሰሜን ምዕራብ መስጴጦምያ ነው።
[ኀ]ርእሱ በመካከለኛው ሶርያ የሚገኙት አራማውያንን የሚያመለክት ነው።

59፥12፤ የቍ7 ማብ ይመ። *በትዕቢታቸው፤* በጌታ ባሪያና በሕዝቡ ላይ ያሤሩት ሤራ ወጥመድ ሆኖ ይያዛቸው። *መርገምና ውሸት፤* 10፥7 እና ማብ ይመ።

59፥13 *በዚህም ... ይታወቃል፤* እግዚአብሔር የእስራኤልን ጠላት ልክ ሲያስገባ የእስራኤል አምላክ የምድር ሁሉ ፈራጅ (58፥11ይመ) መሆኑን ዓለም ሁሉ ያውቃል። *የያዕቆብ፤* የ14፥7 ማብ ይመ።

59፥14-16፤ ጸሎቱ እንደሚሰማ እርግጠኛ ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር በእምቢተኞች ውሾች ላይ እንደሚያፌዝ ሁሉ (ቍ6-8) መዝሙረኛውም እግዚአብሔር በእነርሱ ላይ ድል በማድረጉ በሐሤት ይዘምራል።

59፥16 *ኀይልህ ... ምሕረትህ ... መጠጊያዬ፤* አዝማቹን ይመ (ቍ9፡17)። *በማለዳም፤* መግቢያውን ይመ።

59፥17፤ መዝሙረኛው ውዳሴ ለማቅረብ ስእለት አቀረበ (የ7፥17 ማብ ይመ)። *እዘምራለሁ፤* በዕብራይስጥ "ዛማር"፤ የቍ9 ማብ ይመ። በጨለማ በፍርሀት ውስጥ ሆኖ ይጠባበቅ ነበር፤ አሁን ግን በደኅንነት ንጋት ይዘምራል።

መዝ60 ከውጭ ጠላት ምናልባትም ከኤዶምያስ (ቍ9 ይመ) ብርቱ መከራ ከደረሰባቸው በኋላ እግዚአብሔር እንዲታደጋቸው በሕዝቡ ሁሉ የቀረበ ጸሎት ነው። በ2ዜና ም20 ላይ እንዳለው ሁሉ የዚህ ጸሎት መሪ ንጉሡ ራሱ (ቍ9) ሊሆን ይችላል። ይህ መዝሙር እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደተወና (ቍ1) ከእንግዲህም በኋላ ከሰራዊታቸው ጋር አብሮ እንደማይወጣ ስለሚናገር ከመዝ44 ጋር ትስስር አለው። ቍ5-12 እንደ ገና በ108፥6-13 ላይ ተጽፎ ይገኛል። ባወቃቀር ደረጃ ይህ ጸሎት የተቀነበበው እግዚአብሔር ሕዝቡን በመተዉ ሕዝቡ በሚያሰማው ጩኸትና (ቍ1-3) እግዚአብሔር ሕዝቡን ቢተውም በጠላቶቻቸው ላይ ግን ድል እንደሚሰጣቸው በሚገልጸው የእምነት ቃል ነው (ቍ10-12)። ከጩኸትና ከልቅሶ ወደ ጽኑ መታመን የተደረገው ሽግግር የጸሎቱ ማእከላዊ ሐሳብ ነው። ቍ4-8 እግዚአብሔር ፈጥኖ እንዲደርስለት ልመና ያቀረበበት ክፍል ሲሆን (ቍ5) ጽኑ መታመኛውም ይሄው ነው (ቍ4፡6-8)።

60ርእስ፤ የመዝ56 ርእስ ማብ ይመ። *የቃል ኪዳን አበባ፤* የመዝ80 ርእስ እንዲሁም የመዝ45 ርእስ ማብ ይመ። *ለትምህርት፤* ይህ ቃል በመዝሙረ ዳዊት ርእሶች ላይ ተጠቅሶ የሚገኘው እዚህ ላይ ብቻ ነው። እስራኤል መማር ያለባትን ሌሎች መዝሙሮች በዘዳ31፥19፡21፤ 2ሳሙ1፥18 ላይ ይመ። መዝሙሩ ለተለያየ አገልግሎት በተለይም አገር አቀፍ ጥቃት በደረሰባቸው ጊዜ በእግዚአብሔር ላይ እንደሚታመኑ ለመግለጽ የታሰበ ነው፤ አገልግሎቱም በመዝሙር 108 ላይ ተመልክቶአል። *ጊዜ፤* እዚህ ላይ የተወሣው ታሪክ በ2ሳሙ8፤ 1ዜና18 (እንዲሁም ምናልባት በ2ሳሙ10) ላይ ተጠቅሶአል። በሰሜን በኩል ከባድ ጦርነት ይካሄድ በነበረበት ሰዓት እስራኤላውያን ከኤዶምያስ ጋር ያደረጉት ጦርነት የኤዶምያስን ተንኰል የሚያሳይ ነው፤ ኤዶምያስ የእስራኤልን ግዛት ከፍሎ ለመውሰድ ያሰበ ይመስላል፤ ኤዶምያስ በከፈተው ጦርነት ስለቀናው የይሁዳን ደቡባዊ ድንበር ለመውሰድ ችሎአል።

60፥1-3፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን በመተዉ የቀረበ ልቅሶና (44፥9-16፤ 89፥38-45 ይመ) ሕዝቡን እንደ ገና እንዲጐበኝ የቀረበ ጸሎት ነው።

60፥1 *ተውኸን፤* ቢያንስ ለጊዜው ፊቱን ከሕዝቡ ሰውሮአል (30፥5 ይመ)። የሕዝቡ ድል መደረግ የተወሰደው እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደተቈጣ ተደርጎ ነው (ሆኖም እግዚአብሔር የተቈጣበት ምክንያት አልተጠቀሰም፤ ደግሞም በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ያለው ግንኙነት አልተቈረጠም)። *አንኰታኰትኸን፤* ጐርፍ እንደሚያፈራርሰው አንተም እንዲሁ አፈራረስኸን ማለት ነው (2ሳሙ5፥20 ይመ)።

60፥2 *ምድሪቱን አንቀጠቀጥሃት፤* ምድርን እንደሚያናውጥ የመሬት መንቀጥቀጥ ማለት ነው፤ ምድርን የሚገለብጥ የመሬት መንቀጥቀጥ በጥንት ከነዓን ዐልፎ ዐልፎ ይከሠት ነበር።

60፥3 *ራስ የሚያዞር የወይን ጠጅ፤* እግዚአብሔር ከበረከትና ከደኅንነት ጽዋው ሳይሆን፣ ከቍጣው ጽዋ እንዲጠጡ አደረጋቸው (የ16፥5 ማብ ይመ)።

60፥4-8፤ እግዚአብሔር ፈጥኖ እንዲደርስለት ያቀረበው ልመና ሲሆን ልመናውን እግዚአብሔር እንደሚሰማ እርግጠኛ ነው።

60፥4 *ለሚፈሩህ፤* የሚፈሩት አሕዛብ ሳይሆኑ የእርሱ ሕዝብ ናቸው (61፥5፤ እንዲሁም የዘፍ20፥11 ማብ ይመ)። *አቆምህላቸው፤* በቍ5 ላይ የተጠቀሰው ልመና በቍ4 ላይ ጀምሮአል። *ምልክት፤* የጦር ሰራዊት ለጦርነት እንዲዘጋጅና ሰራዊቱን ለመምራት ያገለግላል። ይህም በኢሳይያስና (5፥26፤ 11፥10፡12፤ 13፥2፤ 18፥3፤ 30፥17፤ 49፥22፤ 62፥10) በኤርምያስ (4፥21፤ 50፥2፤ 51፥12፡27) ላይ ተጠቅሶአል። ቍ4ን እንደ ልመና ቃል መቍጠር ይቻላል፤ ልመናው እግዚአብሔር የእስራኤልን ሰራዊት እንዲመራና በጠላቶቻቸው ላይ ድል እንዲሰጣቸው የሚጠይቅ ነው። *ቀስት፤* ጠላት የታጠቀው ቀስት ነው።

60፥5 *ወዳጆችህ፤* በ127፥2፤ በ2ሳሙ12፥25፤ በኤር 11፥15 ላይ እንደ ተጠቀሰው ሁሉ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ቃል ልዩ መውደድን ያመለክታል።

60፥6-8፤ ከጌታ ዘንድ የመጣ የሚያጽናና ቃል ነው፤ ምናልባት ከዚህ በፊት ከተገኘው ድል ላይ የተወሰደ ቃል ሳይሆን አይቀርም፤ እንዲህ ከሆነ ቃሉ/ታሪኩ "በእግዚአብሔር የጦርነት መጽሐፍ" (ዘኍ21፥14) ላይ ሳይጻፍ አይቀርም። በእስራ

⁶እግዚአብሔር ከመቅደሱ እንዲህ ሲል
ተናገረ፤
"ደስ እያለኝ የሴኬምን ምድር
እሸነሽናለሁ፤
የሱኮትን ሸለቆ አከፋፍላለሁ።
⁷ገለዓድ የእኔ ነው፤ ምናሴም የእኔ ነው፤
ኤፍሬም የራስ ቍሬ ነው፤
ይሁዳም በትረ መንግሥቴ ነው፤
⁸ሞዓብ የመታጠቢያ ገንዳዬ ነው፤
በኤዶምያስ ላይ ጫማዬን እወረውራለሁ፤
በፍልስጥኤም ላይ በድል እልል
እላለሁ።"
⁹ወደ ተመሸገው ከተማ ማን ያመጣኛል?
ማንስ ወደ ኤዶምያስ ይመራኛል?
¹⁰አምላክ ሆይ፤ የጣልኸን አንተ
አይደለህምን?
እግዚአብሔር ሆይ፤ ከሰራዊታችን ጋር
እኮ አልወጣ አልህ!
¹¹በጠላት ላይ ድልን አቀዳጀን፤
የሰው ርዳታ ከንቱ ነውና።
¹²በእግዚአብሔር ክንደ ብርቱ እንሆናለን፤
ጠላቶቻችንን የሚረጋግጥልን እርሱ
ነውና።

60፥6 ዘፍ12፥6፤ 33፥17
60፥7 ዘፍ41፥52፤ 49፥10፤ዘኍ34፥19፤ ኢሱ13፥31
60፥8 2ሳሙ8፥1
60፥10 ኢሱ7፥12
60፥11 መዝ146፥3፤ ምሳ3፥5
60፥12 ኢዮ40፥12፤ መዝ44፥5
61፥1 መዝ4፥1፤ 64፥1፤86፥6
61፥2 መዝ6፥2፤ 18፥2፤31፥2፤94፥22
61፥3 መዝ9፥9፤ 46፥1፤59፥9፤62፥7፤ ምሳ18፥10

መዝሙር 61

የግዞተኛ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ በበገናዎች የሚዘመር፤ የዳዊት መዝሙር

¹እግዚአብሔር ሆይ፤ ጩኸቴን ስማ፤
ጸሎቴንም አድምጥ።
²ልቤ በዛለ ጊዜ፣
ከምድር ዳርቻ ወደ አንተ እጣራለሁ፤
ከእኔ ይልቅ ከፍ ወዳለው ዐለት ምራኝ።
³አንተ መጠጊያዬ፣
ከጠላትም የምተገንብህ ጽኑ ግንብ

ኢል ታሪክ ውስጥ እግዚአብሔር የሚታየው የእስራኤል ድል ነሺ መለኮታዊ ተዋጊ ሆኖ ነው (ዘፀ15፥3፡13-18 ይመ)።

60፥6 *እሸነሽናለሁ ... አከፋፍላለሁ፤* በጦር ሜዳ ከእርሱ ጋር ከነበሩ አገልጋዮቹ ጋር ድል ያደረጋቸውን ግዛቶች ይከፋፍላል። *የሴኬምን ... የሱኮትን፤* ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብና በስተ ምሥራቅ የሚገኙ ግዛቶችን የሚወክሉ ሲሆን እነዚህን ግዛቶች እስራኤልና ጌታ የራሳቸው ገንዘብ አድርገው ወስደዋቸዋል (ዘፍ 33፥17-18፤ 1ነገ12፥25 ይመ)።

60፥7፤ እስራኤል የጌታ ሕዝብ ናት፤ ድል አድርገው የያዙት ምድርና በዚያ ምድር እንዲሰፍር የተደረገው ሕዝብ ሁሉ የእርሱ ነው። *ገለዓድ ... ምናሴም፤* እኩሌታው የምናሴ ነገድ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ በሚገኘው በገለዓድ ምድር እንዲኖር ሲደረግ ቀሪው እኩሌታ ነገድ ደግሞ ከኤፍሬም በስተ ሰሜን፣ ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ እንዲኖር ተደርጓል (ኢሱ13፥29-31፤ 17፥5-11 ይመ)። *ኤፍሬም ... ይሁዳም፤* ሁለቱ የእስራኤል ታላላቅ ነገዶች ሲሆኑ አንደኛው በስተ ሰሜን በኩል የራሔል ነገዶች (የኤፍሬም) ወኪል ሲሆን ሌላው ደግሞ በስተ ደቡብ በኩል የልያ ነገዶች (የይሁዳ) ወኪል ነው። ዘፍ48፥13-20፤ 49፥8-12፤ ዘኍ 2፥3፡18፤ ኢሱ15-16 ይመ። ሁለቱ በአንድነት መላውን የእስራኤልን ነገድ ይወክላሉ (ኢሳ11፥13፤ ዘካ9፥13)። *የራስ ቍሬ፤* የኤፍሬም ነገድ ኀይለኛና ሞገደኛ ነገድ በመሆኑ (ዘዳ33፥17፤ መሳ7፥24-8፥3፤ 12፥1) እዚህ ላይ ዘይቤያዊ በሆነ መንገድ የእግዚአብሔርን የራስ ቍር ወክሎ ገብቶአል። *በትረ፤* እንዲህ የተባለው ከይሁዳ ነገድ ስለሚመጣና (ዘፍ49፥10) አሁንም ስለ መጣ (1ሳሙ16፥1-13) ነው፤ እርሱም የእግዚአብሔርን ሕዝብ የሚገዛ በእግዚአብሔር የተመረጠ ንጉሥ ነው (2ሳሙ7 ይመ)።

60፥8 *ሞዓብ ... በኤዶምያስ ... በፍልስጥኤም፤* ከእስራኤል ምሥራቃዊ፣ ደቡባዊና ምዕራባዊ ወሰን ዙሪያ የሚገኙ ሕዝቦች ሲሆኑ የእስራኤል ቋሚ ጠላቶች ናቸው (ዘፀ15፥14-15፤ እንዲሁም ዘፀ13፥17፤ ዘኍ20፥14-21 ይመ)። *የመታጠቢያ ገንዳዬ፤* በቤት ውስጥ የሚያገለግል እቃ እንዲሆን የተደረገ ሲሆን ጌታ እግሩን ይታጠብበታል (ዘፍ18፥4)። ይህ ተለዋጭ ዘይቤ እዚህ ላይ ሊቀርብ የቻለው ሞዓብ ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ በኩል በመገኘቱ ሳይሆን አይቀርም። *ጫማዬን እወረውራለሁ፤* ምናልባት አንድ ሰው የመሬት ባለቤትነቱን ለመግለጽ የሚጠቀምበት የተለምዶ ዘይቤ ሳይሆን አይቀርም (ከሩት4፥7 ጋር ያነጻጽሩ)።

60፥9፤ መልስ አዘል ጥያቄ ሲሆን በቍ10-12 ላይ የተነገረውን የእምነት ቃል ያሳያል። *ያመጣኛል ... ይመራኛል፤* ምናልባት ራሱን ንጉሡን ሳይሆን አይቀርም (የመዝ60ን መግቢያ ይመ)፤ ሆኖም መላውን ሕዝብ ሊያመለክትም ይችላል (የመዝ30 ርእስ ማብ ይመ)። *ይመራኛል፤* እስራኤላውያን በምድረ በዳው ጕዞ ላይ ሳሉ እግዚአብሔር ከፊት ሆኖ ይመራቸውና (ዘፀ13፥21) የተስፋይቱን ምድር ለመውረስ ሲገሠግሡ በገጠማቸው ፍልሚያ ሁሉ ውስጥ ጣልቃ እየገባ ይታደጋቸው እንደ ነበረ ማለት ነው (ዘፀ23፥27-28፤ 33፥2፤ ዘዳ9፥3፤ 31፥8)።

60፥10-12፤ ድል እንደሚያገኝ እርግጠኛ ሆኖ የተናገረበት ክፍል ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

60፥10 *የጣልኸን፤* ቍ1 ይመ።

60፥11 *ርዳታ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "አድኑን" ማለት ነው (በቍ5 ላይ "ይድኑ ዘንድ" የሚለውን ይመ)። *የሰው፤* 33፥17 ይመ።

60፥12 *ድልን አቀዳጀን፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ታላቅ ሥራ እናከናውናለን" ማለት ነው፤ በእግዚአብሔር ርዳታ እስራኤል እግዚአብሔር ያከናወነውን ዐይነት ታላቅ ሥራ ታከናውናለች (118፥15-16 ይመ)፤ በኤዶምያስም ላይ ድልን ትቀዳጃለች (በዘኍ24፥18 ላይ "በኀይል ያድጋል" የሚለውን ይመ)። *የሚረጋግጥልን፤* ድል እንደ ተቀዳጀ ሰራዊት ማለት ነው (ኢሳ 14፥19፡25፤ ኤር12፥10፤ ዘካ10፥5 ይመ)።

መዝ61፤ እግዚአብሔር እርሱ ባለበት ስፍራ የእርሱ የሆነውን ሰው እንዲሰበስብ የቀረበ ጸሎት ነው። በመዝሙሩ ውስጥ የተወሣው ሁኔታ በመዝ42-43 ላይ ከተወሣው ሁኔታ ጋር ተመሳሳይ ነው። እዚህ ላይ ግን ስለ አንድ ንጉሥ ተጠቅሶአል (ቍ6)፤ የዚህ መዝሙር ጸሐፊ ዳዊት ከሆነ፣ ዳዊት ይህንን ጸሎት የጸለየው ከአቤሴሎም በሸሸ ጊዜ ሊሆን ይችላል (2ሳሙ 17፥21-29 ይመ)። ከዚህ የተለየ ሐሳብ ለማግኘት የቍ2 ማብ ይመ። መዝ61-64 በሚያስፈራ ሁኔታ ውስጥ በእግዚአብሔር መታመን ተገቢ ነው በሚለው አንድ የጋራ ዐቢይ ሐሳብ ተሳስረዋል። ባወቃቀር ደረጃ ሲታይ ጸሎቱ የተቀነበበው እግዚአብሔር ጩኸቱን እንዲያደምጥ በሚያሳስብ ቃልና (ቍ1) እግዚአብሔርን እንደሚያመሰግን ስእለት መሳሉን በሚያሳይ ቃል ነው (ቍ8)። የመዝሙሩ ዋና ክፍል በሦስት ጥንድ ጥንድ አንጓዎች የተዋቀረ ነው፤ ቍ2-3፡4-5፡6-7።

61ርእስ፤ የመዝሙር 4 ርእስ ማብ ይመ።

61፥1፤ እግዚአብሔር ጸሎቱን እንዲሰማ በመግቢያው ላይ ያቀረበው ልመና ነው።

61፥2-3፤ ጸሎት ነው።

61፥2 *ከምድር ዳርቻ፤* በቍሙ ሲታይ የሚሰጠው ትርጕም ይህንን ይመስላል (42፥6 ይመ)፤ እዚህ ላይ ሐረጉ የሚያመለክተው ከሙታን ዓለም ማለትም ከመቃብር ጫፍ ላይ (63፥9 ይመ) የሚለውን ሊሆን ይችላል፤ መዝሙረኛው ሊሞት የተቃረበ መስሎታል። *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ምራኝ፤* 23፥2 ይመ። *ዐለት፤* አስተማማኝ ስፍራ ማለት ነው (27፥5፤ 40፥2 ይመ)። *ከእኔ ይልቅ፤* ሊያገኘው የሚመኘውን አስተማማኝ ስፍራ ሊደርስበት አይችልም። ይህን ስፍራ ሊሰጠው የሚችለው እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ እግዚአብሔር "መጠጊያ ዐምባ" (31፥2፤ 71፥3፤ እንዲሁም18፥2፤ 62፥2፡6-7፤ 94፥22 ይመ) እንደ ሆነ በመዝሙረኞቹ አንደበት ብዙ ጊዜ ቢነገርም እዚህ ላይ ከፍ ያለው "ዐለት" ራሱ እግዚአብሔር ሳይሆን አይቀርም፤ መዝሙረኞቹም የሚጮኹት ወደዚህ ከፍ ወዳለው መጠጊያና ዐምባ ነው (ቍ3 ይመ)። ወይም ደግሞ ይህ ከፍ ያለው ዓለም የማይናወጠው የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ሊሆን ይችላል (ቍ4፤ እንዲሁም 27፥5 ይመ)።

61፥3፤ ልመናውን ያቀረበበት ምክንያት በግልጽ ተጠቅሶአል፤ እግዚአብሔር አንድም ጊዜ ትቶት አያውቅም። *ከጠላትም፤* ይህን ጸሎት ያቀረበው በሞት ተከቦ ከሆነ፣ አሁን እያስጨነቀው ያለው ጠላት ሞት ነው (68፥20፤ 141፥8፤ ኢዮ33፥22፤ ኢሳ 25፥8፤ 28፥15፤ ኤር9፥21፤ ሆሴ13፥14፤ እንዲሁም 1ቆሮ15፥26 ይመ) የ49፥14 ማብ ይመ።

ሆነኸኛልና።

[4]በድንኳንህ ለዘላለም ልኑር፤
በክንፎችህም ጥላ ልከለል። ሴላ

[5]አምላክ ሆይ፤ ስእለቴን ሰምተሃልና፤
ስምህን የሚፈሩትንም ሰዎች ርስት
ለእኔ ሰጠህ።

[6]የንጉሡን ዕድሜ አርዝምለት፤
ዘመኑንም እስከ ብዙ ትውልድ
ጨምርለት፤

[7]በእግዚአብሔር ፊት ለዘላለም ይንገሥ፤
ይጠብቁት ዘንድ ምሕረትህንና
ታማኝነትህን አዘጋጅለት።

[8]ስለዚህ ለስምህ ዘወትር ውዳሴ አቀርባለሁ፤
ስእለቴንም በየጊዜው እፈጽማለሁ።

መዝሙር 62

ተስፋ በእግዚአብሔር ላይ ብቻ

ለመዘምራን አለቃ፤ ለኤዶታም፤ የዳዊት መዝሙር

[1]ነፍሴ ዕረፍት የምታገኘው በእግዚአብሔር
ብቻ ነው፤
ድነቴም የሚመጣልኝ ከእርሱ ዘንድ
ነው።

[2]ዐለቴና መድኀኒቴ እርሱ ብቻ ነው፤
መጠጊያዬም እርሱ ነው፤ ከቶም
አልናወጥም።

[3]ሰውን የምታጠቁት እስከ መቼ ነው?
ይህን የዘመመ ግድግዳ፣ የተንጋደደ
ዐጥር፣
ሁላችሁ ገፍታችሁ ልትጥሉት
ትሻላችሁ?

[4]ከታላቅ ክብሩ ሊያዋርዱት፣
ይህን አንድ ነገር ወጠኑ፤
ሐሰት ባለበት ነገር ደስ ይሰኛሉ፤
በአፋቸው ይመርቃሉ፤
በልባቸው ግን ይራገማሉ። ሴላ

[5]ነፍሴ ሆይ፤ ዕርፍሽ እግዚአብሔርን ብቻ
ጠብቂ፤
ተስፋዬ ከእርሱ ዘንድ ነውና።

[6]ዐለቴና መድኀኒቴ እርሱ ብቻ ነው፤
መጠጊያዬም እርሱ ነው፤ እኔም
አልናወጥም።*

[7]መዳኔና ክብሬ በእግዚአብሔር ነው፤
ብርቱ ዐለቴና መሸሸጊያዬ በእግዚአብሔር

*6 ወይም *ልዑል እግዚአብሔር ድነቴና ክብሬ ነው*

61፥4 ዘጸ32፥11፤ መዝ15፥1፤ማቴ 23፥37
61፥5 ዘዳ6፥3፤ዘኍ 30፥2፤ዘዳ33፥9፤ኢሳ 1፥11፤መዝ56፥12፤ 102፥15፤ኢሳ59፥19፤ ማቴ6፥9
61፥6 1ነገ3፥14፤ መዝ21፥4
61፥7 መዝ40፥11፤ 41፥12፤ሉቃ22፥69፤ ኤፌ1፥20፤ቈላ3፥1
61፥8 ዘፀ15፥1፤ዘኍ 30፥2፤ዘዳ23፥21፤መዝ 7፥17፤30፥4
62፥1 ቊ5፤መዝ 5፥3
62፥2 ዘፀ15፥2፤ኢዮ 29፥18፤መዝ18፥31፤5 9፥9፤89፥26
62፥3 ኢሳ30፥13
62፥4 መዝ28፥3፤ 55፥21
62፥5 ቊ1
62፥7 መዝ61፥3

61፥4-5፤ ዐምባ ሊሆንለት በሚችለው በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ መኖር ይፈልጋል (27፥5 እና ማብ ይመ)።

61፥4 *በድንኳንህ፤* በመኖ ሪያህ ማለት ነው (2ሳሙ6፥17፤ 7፥2፤ 1ነገ1፥39፤ 2፥28-30 ይመ)። *ልኑር፤* የ15፥1 ማብ ይመ። *በክንፎችህም ጥላ፤* የ17፥8 ማብ ይመ።

61፥5፤ ተስፋ የሚያደርግበት ምክንያት በግልጽ ተጠቅሶ አል፤ መዝሙረኛው (1) አንድም ከዚህ በፊት እግዚአብሔር ጸሎቱን መልሶለታል፤ ወይም (2) ምኞቱን እውን እንደሚያደ ርግለት እርግጠኛ ሆኖአል። *ስእለቴን፤* ጸሎቱን ያቀረበው ከስእለት ጋር ነው (50፥14፤ 66፥14፤ እንዲሁም የ7፥17 ማብ ይመ)። *ርስት፤* በተስፋዪቱ ምድር ከእግዚአብሔር ሕዝብ ጋር የሚገኝ ስፍራ ሲሆን፣ ጌታ ተስፋ ከሰጣቸውና የእርሱ ከሆኑት ወገኖች ጋር የሚጋሩት መኖሪያ ነው (16፥6፤ 37፥18፤ 136፥21-22 ይመ)። *የሚፈሩትንም፤* 60፥4 እና ማብ ይመ። *ስምህን፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

61፥6-7፤ ንጉሡ ረጅም ዕድሜ እንዲኖር የቀረበ ጸሎት ነው፤ ይህን ጸሎት ያቀረበው ራሱ ንጉሡ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ደግሞ ሕዝቡ በካህናቱ ወይም በሌዋውያኑ በኩል ያቀረበው ጸሎት ሊሆን ይችላል፤ አንዳንድ የአይሁድ ሊቃውንት ይህ ክፍል የሚናገረው ስለ መሲሑ ነው የሚል አስተያየት አላቸው። በዚህ ክፍል የተነገረው ሐሳብ በታላቁ በዳዊት ልጅ በክርስቶስ ኢየሱስ አማካይነት ተፈጽሞአል።

61፥6፤ ንጉሡ ለዘላለም ይኑር ማለት ነው (የ45፥6 ማብ ይመ)።

61፥7 *በእግዚአብሔር ፊት ... ይንገሥ፤* የ41፥12 ማብ ይመ። *ምሕረትህና ታማኝነትህ፤* የእግዚአብሔር መልክተኞች ሆነው በሰውኛ አገላለጽ ቀርበዋል (የ23፥6፤ የ43፥3 ማብ ይመ፤ እንዲሁም የ26፥3 ማብ ይመ)።

61፥8፤ ውዳሴ ለማቅረብ ስእለት ተሳለ (የ7፥17 ማብ ይመ)።

መዝ62፤ መዝሙረኛው ከዙፋኑ እንዲወርድ የሚመኙ ሤረኞች እጅግ ባስጨነቁት ጊዜ ራሱን ለእግዚአብሔር አሳልፎ ሰጠ። የዚህ መዝሙር ደራሲ ንጉሥ የነበረ ሰው ነው፤ ደራሲው ዳዊት ከሆነ ደግሞ ወቅቱ የሳኦል ቤተሰቦች እርሱን ከዙፋን ለማ ውረድ የተራወጠበት ጊዜ ሊሆን ይችላል። ቍ3 ዐቅም ያጣበት ጊዜ እንደነበር የሚናገር ሲሆን ይህም ዕርጅና እንደ ተጫጫነው ሊያመለክት ይችላል። መዝሙሩ በቀጥታ አይሁን እንጂ እግዚ አብሔር ብርታትን እንዲሰጥ የቀረበ ልመና ነው። በእግዚአብሔር ላይ መታመን ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ በማሳየት ረገድ ይህ መዝሙር አቻ የለውም (መዝ31 እና የመዝ61ን መግቢያ ይመ)። መዝሙሩ ሦስት ክፍሎች አሉት፤ ቍ1-4፣ 5-8፣ 9-12። በቍ1-2 ላይ የተጠቀሰውን ሐሳብ የሚያስተጋባው የመዝሙሩ መካከ ለኛ አንጓ (ቍ5-8) በእግዚአብሔር በመታመንና እርሱን ተስፋ በማድረግ ላይ ያተኩራል። መዝሙሩ የተቀነበበው በእግዚአብሔር መታመን የሚያስገኘውን ዕረፍት በሚገልጸው ሐረግና (ቍ1-2) በእርሱ መታመን የሚያስፈልግበትን ምክንያት በሚናገረው ሐረግ ነው (ቍ11-12)። የቀሩት ቍጥሮች የሚናገሩት (ቍ3-4፡9-10) ስለሚያስፈራሩት ሰዎች ነው።

62ርእስ፤ የመዝ 39 ርእስ ማብ ይመ።

62፥1-4፤ ሤራ ባሤሩበት ጊዜ በእግዚአብሔር ላይ ያሳየ ውን መታመን የሚገልጽ ክፍል ነው።

62፥1 *ድነቴም የሚመጣልኝ ከእርሱ ዘንድ ነው፤* ይህ መዝሙር የእግዚአብሔር ሕዝቦች ፈተና በበዛበት ሕይወት ውስጥ እንዴት መኖር እንዳለባቸው መልካም ምክር ይሰጣል። ችግር መከራና ተቃውሞ ከጠላቶቻችን በተሰነዘረብን ጊዜ አዳኛችንና የዘላለም መጠጊያችን ወደ ሆነው መመለስ አስፈላጊ ነው፤ እያን ዳንዱ አማኝ እንዲህ ለማለት መብቃት አለበት፤ (1) በእግዚ አብሔር ላይ ያለኝን መታመን መከራም ሆነ ሥቃይ ከቶ አያ ላላውም (ቍ2፡6)፤ ከእርሱ ዘንድ ያገኘሁት ደኅንነት ብቻ አይ ደለም፤ እርሱ ራሱ ዐለቴ፣ ድነቴና መጠጊያዬ ነው (ቍ6-7)። (2) ጭንቀትና ፍርሀት በገጠመኝ ጊዜ ሁሉ ራሴን ለእርሱ እሰጣለሁ፤ ምስጢሬን ሁሉ አዋየዋለሁ (ፊል4፥6 እና ማብ ይመ)። (3) በችግሬ ሁሉ እርሱ በርኅራኄና በፍቅር እንደሚደርስልኝ ስለ ማውቅ እርሱ ራሱ ስለ እኔ እንዲቆምልኝ በትዕግሥት እጠ ባበቃለሁ።

62፥1 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ። *ዕረፍት የምታገኘው፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "እርድ ብላ የምታርፈው" ማለት ነው።

62፥2፡6 *አልናወጥም፤* የ10፥6 ማብ ይመ።

62፥3፤ ሤራ ለሚዶልቱበት ሰዎች የቀረበ ጥያቄ ነው፤ ጥያቄውም ከቶ አይበቃችሁም? የሚል ነው። *የዘመመ ግድ ግዳ ... የተንጋደደ ዐጥር፤* ዳዊት ያለበትን አሳሳቢ ሁኔታ የሚ ያመለክት ዘይቤያዊ አነጋገር ነው፤ ምናልባት ዳዊት (1) ምንም ጕልበት እንደሌለው መግለጹ ነው፤ ወይም (2) እጅግ አሳሳቢ ደረጃ ላይ እንደደረሰ መናገሩ ነው፤ ወይም (3) ጠላቶቹ እንደ "ምናምንቴና ርጋፊ" እንደሚቈጥሩት ማመልከቱ ነው።

62፥4 *ከታላቅ ክብሩ፤* ከዙፋኑ ማለት ነው። *ሐሰት ... ይራገማሉ፤* የ10፥7 ማብ ይመ። *ይመርቃሉ፤* ለምሳሌም "ንጉሡ ለዘላለም ይኑር" ይላሉ ማለት ነው (1ሳሙ10፥24፤ 2ሳሙ16፥16፤ እንዲሁም 1ነገ1፥25፡35፡39 ይመ)።

62፥5-8፤ በእግዚአብሔር የሚታመን መሆኑን የገለጸበት ክፍል ነው፤ መዝሙረኛው እርሱ ራሱም ሆነ(ቍ5) ሕዝቡ (ቍ8) በእግዚአብሔር እንዲታመኑ ይመክራል።

62፥5 *ዕርፍሽ፤* የቍ1 ማብ ይመ፤ እምነት እምነትን ሲያ ጸና ይታያል (27፥13-14፤ 42፥5፡11፤ 43፥5 ይመ)።

ነው::
[8]ሰዎች ሆይ፤ ሁልጊዜ በእርሱ ታመኑ፤
ልባችሁን በፊቱ አፍስሱ፤
እግዚአብሔር መጠጊያችን ነውና:: ሴላ
[9]ከተናቀ ወገን መወለድ ከንቱ፣
ከከበረውም መወለዱ ሐሰት ነው::
በሚዛን ላይ ከፍ ብለው ቢታዩም፣
ሁሉም በአንድነት ከነፋስ የቀለሉ
ናቸው::
[10]በዝርፊያ አትታመኑ፤
በቅሚያም ተስፋ አታድርጉ፤
በዚህ ብትበለጽጉም፣
ልባችሁ ይህን አለኝታ አያድርግ::
[11]እግዚአብሔር አንድ ነገር ተናገረ፤
እኔም ይህን ሁለት ጊዜ ሰማሁ፤
ኀይል የእግዚአብሔር ነው::
[12]ጌታ ሆይ፤ ምሕረትም የአንተ ነው፤
አንተ ለእያንዳንዱ፣
እንደ ሥራው ትከፍለዋለህ::

መዝሙር 63

እግዚአብሔርን መፈለግ

በይሁዳ ምድር በዳ በነበረ ጊዜ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ አምላኬ ነህ፤
አንተን ከልብ እሻለሁ፤
ውሃ በሌለበት፣
በደረቅና በተራቈተ ምድር፣
ነፍሴ አንተን ተጠማች፤
ሥጋዬም አንተን ናፈቀች::
[2]ስለዚህ በመቅደስ ውስጥ አየሁህ፤
ኀይልህንና ክብርህንም ተመለከትሁ::
[3]ምሕረትህ ከሕይወት ይበልጣልና፤
ከንፈሮቼ ያመሰግኑሃል::
[4]እንግዲህ፣ በሕይወቴ ዘመን
አመሰግንሃለሁ፤
በአንተም ስም እጆቼን አነሣለሁ::
[5]ነፍሴ በቅቤና በስብ እንደሚረካ ሰው
ትረካለች፤
[6]በመኝታዬ አስብሃለሁ፤
ሌሊቱንም ሁሉ ስለ አንተ
አሰላስላለሁ::
[7]አንተ ረዳቴ ነህና፣
በክንፎችህ ሥር ተጠልዬ በደስታ
እዘምራለሁ::
[8]ነፍሴ አንተን የሙጥኝ ብላለች፤
ቀኝ እጅህም ደግፎ ይዞኛለች::
[9]ነፍሴን ለማጥፋት የሚሹ ግን፣

62፥8 1ሳሙ1፥15፤ መዝ37፥5፤42፥4፤ኢሳ 26፥4፤ማቴ26፥36-46
62፥9 ኢዮ7፥7፤መዝ 49፥2፤ኢሳ40፥15
62፥10 ኢዮ31፥25፤ መዝ12፥5፤ኢሳ61፥8 ፤ሕዝ22፥29፤ናሆ3፥1፤ ማቴ19፥23-24፤ 1ጢሞ6፥6-10:17
62፥11 1ዜና29፥11 ፤ራእ19፥1
62፥12 ኢዮ21፥31 ፤መዝ28፥4፤86፥5፤10 3፥8፤130፥7፤ማቴ16፥ 27፤ሮሜ2፥6፤1ቆሮ3፥ 8፤ቈላ3፥25
63፥1 መዝ42፥2፤84 ፥2፤143፥6
63፥2 ዘፀ16፥7፤መዝ 15፥1፤27፥4፤68፥24
63፥3 መዝ36፥7፤ 69፥16፤106፥45፤ 109፥21
63፥4 መዝ28፥2፤ 104፥33፤146፥2፤ኢሳ 38፥20፤1ጢሞ2፥8
63፥5 መዝ36፥8፤ ማቴ5፥6
63፥6 ዘዳ6፥4-9፤ መዝ16፥7፤119፥148፤ ማቴ14፥25
63፥7 ሩት2፥12፤

62፥8፤ ለእግዚአብሔር ሕዝብ የተሰጠ ምክር ነው (31፥23-24 ይመ):: *ልባችሁን ... አፍስሱ፤* ከልብ በሆነ ጸሎት ቅረቡ ማለት ነው (ሰቆ2፥19 ይመ):: *ልባችሁን፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

62፥9-12፤ በዚህ ክፍል በአንድ በኩል ዐቅመ ቢስና ከንቱ ስለሆነው የሰው ልጅ ማንነት ሲገልጽ፣ በሌላ በኩል ደግሞ ኀያልና ታማኝ ስለሆነው ስለ እግዚአብሔር ማንነት ተገልጾአል::

62፥9-10፤ ሰው የሚያስፈራ መስሎ ቢታይም ከቁጥር የሚገባ አይደለም (የ10፥8 ማብ ይመ)::

62፥9 *ከተናቀ ወገን መወለድ ... ከከበረውም መወለድ፤* በየትኛውም የኑሮ ደረጃ ላይ የሚገኙ ሰዎች ማለት ነው፤ *ከንቱ ... ከእስትንፋስ፤* ሰዎች በተለይም ሀብታሞችና ኀያላን ነፋስ ከሚበትነው ገለባ የተሻሉ መስለው ለመታየት ይፍጨረጨራሉ::

62፥10፤ ሊያድናቸው በሚችለው በእግዚአብሔር በመታመን ሳይሆን የሚፈልጉትን ነገር በራሳቸው ዘዴና ብልሃት (በትክክለኛው መንገድ ወይም በማታለል) ለማግኘት ለሚፈልጉ ሰዎች (በመዝሙረኛው ላይ የሚያሤሩትን ጨምሮ) የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነው፤ የመዝ 49 አጥርጥር ነው:: *ልባችሁ፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

62፥11-12፤ ደረጃ በደረጃ እየጐለበተ መጥቶ ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሰ ሐሳብ ነው፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ጽኑ መታመኛ እንደ ሆነ በድጋሚ ተገልጾአል:: *ኀይል ... ምሕረትም፤* ቃል የገባውን ነገር ሁሉ መፈጸም ይችላል፤ ሕዝቡን ለማዳንና ለመባረክ ዘወትር ዝግጁ ነው::

62፥11 *አንድ ነገር ... ሁለት ነገር፤* የአሞ 1፥3 ማብ ይመ::

62፥12 *ምሕረትም፤* የ6፥4 ማብ ይመ:: በመጨረሻ ሰዎች ሁሉ የእግዚአብሔርን ጽድቅ ያያሉ (የ4፥1 ማብ ይመ):: *እንደ ሥራው ... ትከፍለዋለህ፤* የኤር 17፥10፤ የ32፥19 ማብ ይመ::

መዝ63፤ ጨካኝ ጠላቶች ባስጨነቁት ጊዜ እግዚአብሔርን ለማየትና የእርሱ መገኘት የሚሰጠውን ዋስትና ለማግኘት የቀረበ ጸሎት ነው:: መዝሙረኛው እግዚአብሔርን ለማየት ያለው ፍላጐት ምን ያህል ጽኑ እንደ ሆነ "ነፍሴ ...ተጠማች" (ቍ1) እንዲሁም "ነፍሴ ... ትረካለች" (ቍ5፤ 42፥1-2 ይመ) በሚሉት ተለዋጭ ዘይቤዎች በግልጽ ተጠቀሶአል:: እንደ መዝ62 ሁሉ ይሄም መዝሙር ጸሎት ነው:: ይህ መዝሙር ከዚያኛው መዝሙር ጋር የሚገናኘው "ሰማሁ" (62፥11) የሚለው "አየሁህ" (ቍ2፤ 48፥8 እና ማብ ይመ) ወደሚለው አድጎ በመገኘቱ ነው:: ጨለማ ከሞት (ቍ6) ንጋት ደግሞ ከደኅንነት (የቍ1 ማብ ይመ) ጋር እየተነጻጸሩ በድጋሚ ቀርበዋል (የመዝ57ን መግቢያ ይመ):: የጥንቷ ቤተክርስቲያን ይህን መዝሙር የኅብረት ጸሎት አድርጋ በየቀኑ ትጠቀምበት ነበር:: ባወቃቀር ደረጃ ሲታይ መዝሙሩ እግዚአብሔርን የሚናፍቅና በእግዚአብሔር ደስ የሚሰኝ ሰው (ቍ11) በተናገረው ቃል ላይ የተመሠረተ ነው:: በቤተ መቅደሱ ውስጥ ያየውን ነገር (ቍ2) ሌሊት በዐልጋው ላይ የሰላስለዋል (ቍ6)፤ ይህም ጠላቶቹ እርሱን ጠልፎ ለመጣል ባጠመዱት ወጥመድ እነርሱ ራሳቸው እንደሚያዙ ያረጋግጥ ለታል (ቍ9-10)::

63 ርእስ፤ የመዝ3 ርእስ ማብ ይመ:: *በነበረ ጊዜ፤* ሲወርድ ሲዋረድ በመጣው ወግ መሠረት ይህ አባባል ትክክል ከሆነ፣ እዚህ ላይ የተባለው ነገር የሚያመለክተው በ2ሳሙ15፥23-28፤ 16፥2:14፤ 17፥16:29 ላይ የተወሳውን ታሪክ ነው፤ ምክንያቱም መዝሙረኛው ንጉሥ እንደ ሆነ ተገልጾአል (ቍ11 ይመ)::

63፥1፤ በፈተናው ጊዜ እግዚአብሔርን እጅግ እንደናፈቀ ያሳያል:: *ከልብ፤* በቀጥታ ሲተረጐም "ንጋት"፣ "ማለዳ" ለማለት ነው:: *ነፍሴ ... ሥጋዬም፤* ሁለንተናዬ ማለት ነው (የ6፥3 ማብ ይመ):: *በደረቅና በተራቈተ ምድር፤* "መልካም ምግብ" (ቍ5) ሊቀምስ አለመቻሉን የሚገልጽ ዘይቤያዊ አነጋገር ነው፤ ይህ ምግብ የሚገኘው "የእግዚአብሔርን ከተማ ደስ ከሚያሰኘው ወንዝ" ነው (46፥4 እና ማብ ይመ)::

63፥2-5፤ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ያየውን እያስተዋለ የተናገረው ቃል ነው፤ ይህም ተስፋውን አለምልሞለታል::

63፥2፤ 27፥4፤ 48፥8 እና ማብ ይመ::

63፥3 *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ::

63፥4 *ስም፤* የ5፥11 ማብ ይመ:: *እጆቼን አነሣለሁ፤* እጆቹን የሚያነሣው ለምስጋና ነው::

63፥5 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ:: *በቅቤና በስብ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "መቅኔና ስብ" ማለት ነው::

63፥6-8፤ "በቤተ መቅደሱ ውስጥ" ያየውን እያስታወሰ (ቍ2) ሌሊት ያሰላስላል::

63፥6 *በመኝታዬ፤* ሌሊት የንጋትን ማዳን ሲጠባበቅ ሳለ ማለት ነው:: *ሌሊቱንም ሁሉ፤* የመሳ7፥19 ማብ፤ እንዲሁም 119፥148፤ ሰቆ2፥19 ይመ::

63፥7 *በክንፎችህ ሥር፤* የ17፥8 ማብ ይመ::

63፥9-10፤ ጠላቶቹ የእጃቸውን ያገኛሉ፤ የእርሱን ሕይወት ለማጥፋት ሲሯሯጡ መጥፊያቸውን አዘጋጁ (ዘፍ9፥5፤ ዘፀ21፥23፤ ዘዳ19፥21፤ እንዲሁም የመዝ5፥10 ማብ ይመ)::

63፥9 *ጥልቅ፤* የ30፥1 ማብ ይመ:: *ምድር፤* እዚህ ላይ መቃብር ወይም ሲኦል ማለት ነው (የ61፥2 ማብ ይመ)::

ወደ ምድር ጥልቅ ይወርዳሉ፤
[10]ለሰይፍ አልፈው ይሰጣሉ፤
የቀበሮዎችም ምግብ ይሆናሉ።

[11]ንጉሥ ግን በእግዚአብሔር ደስ ይለዋል፤
በእግዚአብሔርም ስም ቃል የሚገቡ ሁሉ
ይከብራሉ፤
የሐሰተኞች አንደበትም ትዘጋለች።

መዝሙር 64

የተሳዳቢዎች ቅጣት

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ የብሶት ቃሌን ስማ፤
ሕይወቴንም ከሚያስፈራ የጠላት ዛቻ
ከልላት።
[2]ከክፉዎች አድማ ሰውረኝ፤
ከዐመፀኞችም ሸንጎ ጋርደኝ።

[3]እነርሱ ምላሳቸውን እንደ ሰይፍ ይስላሉ፤
መርዘኛ ቃላቸውንም እንደ ፍላጻ
ያነጣጥራሉ፤
[4]አሸምቀው ንጹሑን ሰው ይነድፉታል፤
ድንገት ይነድፉታል፤ አይፈሩምም።
[5]ክፉ ተግባር ለማከናወን እርስ በርስ
ይመካከራሉ፤
በሴር ወጥመድ ለመዘርጋት ይነጋገራሉ፤
"ማንስ ሊያየን ይችላል?"[ሬ] ይባባላሉ።
[6]ግፍን ያውጠነጥናሉ፤
ደግሞም፣ "የረቀቀች ሤራ
አዘጋጅተናል" ይላሉ፤
አቤት! ልቡ፣ አእምሮውም እንዴት
ጥልቅ ነው!

[7]እግዚአብሔር ግን በፍላጻው ይነድፋቸዋል፤
እነርሱም ድንገት ይቈስላሉ።
[8]በገዛ ምላሳቸው ያሰናክላቸዋል፤
ጥፋትንም ያመጣባቸዋል፤
የሚያዩአቸውም ሁሉ በትዝብት
ራሳቸውን ይነቀንቃሉ።

[9]የሰው ልጆች ሁሉ ይፈራሉ፤
የእግዚአብሔርን ሥራ በይፋ ያወራሉ፤
ያደረገውንም በጥሞና ያሰላስላሉ።
[10]ጻድቅ *በእግዚአብሔር* ደስ ይበለው፤
እርሱንም መጠጊያ ያድርገው፤
ልበ ቅኖችም ሁሉ ደስ ይበላቸው።

መዝሙር 65

የምስጋና መዝሙር

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት የምስጋና መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ በጽዮን ለአንተ ውዳሴ
ይገባል፤[ፐ]
ለአንተ የተሳልነውን እንፈጽማለን።
[2]ጸሎትን የምትሰማ ሆይ፤
የሰው ልጆች ሁሉ ወደ አንተ ይመጣሉ።

መዝ27፥9፤118፥7
63፥8 ዘኍ32፥12፤ መዝ41፥12፤ሆሴ6፥3
63፥9 መዝ40፥14፤ 55፥15፤71፥20፤95፥4 ፤139፥15
63፥10 ኤር18፥21፤ ሰቆ5፥18፤ሕዝ35፥5፤ አሞ1፥11
63፥11 ኢዮ5፥16፤ ኢሳ19፥18፤45፥23፤ 65፥16፤ሮሜ3፥19
64፥1 መዝ140፥1፤ 142፥2
64፥2 ዘፀ1፥10፤መዝ 56፥6፤59፥2
64፥3 መዝ7፥13፤ 55፥21፤58፥7፤ኢሳ 49፥2
64፥4 ኢዮ9፥23፤ መዝ10፥8፤11፥2፤ 55፥19
64፥5 ኢዮ22፥13፤ መዝ91፥3፤119፥110፤ 140፥5፤141፥9
64፥8 ዘዳ28፥37፤ 2ነገ19፥21፤መዝ59፥ 12፤109፥25፤ምሳ 18፥7
64፥9 መዝ40፥3፤ ኤር51፥10
64፥10 ኢዮ22፥19፤ መዝ11፥1፤25፥20፤ 31፥2፤32፥11
65፥1 ዘዳ23፥21፤ መዝ2፥6፤116፥18
65፥2 መዝ86፥9፤

[ሬ]5 ወይም *ማንስ ሊያያቸው ይችላል* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።
[ፐ]1 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጉም በትክክል አይታወቅም።

63፥10 ***የቀበሮዎችም ምግብ፤*** የጠላት ሬሳ ቀባሪ አጥቶ በጦር ሜዳ ወድቆ እንደሚቀር፣ ይህም የበለጠ ውርደትን እንደሚያስከትል ለማሳየት የገባ አባባል ነው (የ53፥5 ማብ ይመ)።

63፥11 ***በእግዚአብሔርም ስም ቃል የሚገቡ ሁሉ፤*** እግዚአብሔርን የሚፈሩ፣ በእርሱም የሚታመኑ ሁሉ ማለት ነው (ዘዳ6፥13 ይመ)። ***የሐሰተኞች አንደበት፤*** ውሸት እየተናገሩ ኑሮአቸውን የሚገፉ ማለት ነው።

መዝ64፤ እግዚአብሔር ከክፉ ሤራ እንዲከልለው ያቀረበው ጸሎት ነው። መዝሙረኛው ያለበት ሁኔታ ከመዝ 62 ጋር ተመሳሳይ ሳይሆን አይቀርም (የመዝ62ን መግቢያ ይመ)፤ በዚህ ቦታ ግን ንጉሡ ያለበትን አጣብቂኝ የሚያመለክት ምንም ፍንጭ የለም፤ ክፉ ሤራ ያቀነባበሩበትም ሰዎች ከአገር ውስጥ ወይም ከውጭ ይምጡ ግልጽ አይደለም (የቍ2 ማብ ይመ)። በመዝሙረኛው ጸሎት ውስጥ ተዘውትሮ እንደሚታየው እርሱን ሁልጊዜ የሚያጠቃው የጠላት ምላስ ነው (የ5፥9 ማብ ይመ)። ጸሎቱ የተቀነበበው ልመና ጸሎትና (ቍ1-2) በእግዚአብሔር የማዳን ሥራ ላይ ነው (ቍ9-10)። በመኻል ላይ (ቍ5-6) ክፉ ሤራ ያቀነባበሩበትን ሰዎች አጕል ድፍረት ይገልጻል። በቍ3-4 ላይ ጠላቶቹ በመርዛም ምላሳቸው እንዴት እንደሚነድፉት ሲናገር በቍ7-8 ላይ ደግሞ እግዚአብሔር በራሳቸው መርዛም ምላስ እንዴት መልሶ እንደሚያጠፋቸው ይገልጻል።

64ርእስ፤ የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ።

64፥1-2፤ የእግዚአብሔርን ጥበቃ በጸሎት ይጠይቃል።

64፥1 ***ስማ፤*** በዕብራይስጥ "ደስ ይበላቸው" ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ድምፀት አለው (ቍ10 እና ማብ ይመ)።

64፥3-4፤ የጠላትን ጥቃት ያመለክታል።

64፥3 ***ምላሳቸውን፤*** የ5፥9 ማብ ይመ። ***መርዘኛ ... ፍላጻ፤*** 59፥7 ይመ።

64፥4 ***አይፈሩምም፤*** ማንም የማያያቸውና የማይበቀላቸው ይመስላቸዋል፤ ነገር ግን ቍ7-8 ይመ።

64፥5-6፤ የጠላትን ንቀትና በራስ መተማመን ያሳያል።

64፥5 ***ይላሉ፤*** የ3፥2 እና 10፥11 ማብ ይመ።

64፥6 ***ልቡ፤*** የ4፥7 ማብ ይመ። ***ጥልቅ፤*** ምሳ18፥4፤ 20፥5 ይመ።

64፥7-8፤ እግዚአብሔር በሚሰጠው ትክክለኛ ፍርድ የሚታመን መሆኑን ይገልጻል፤ የዳዊት ጠላቶች በዳዊት ላይ ለመፈጸም ያሰቡትን እግዚአብሔር ይፈጽምባቸዋል (63፥9-10 እና ማብ ይመ)። ***በፍላጻው ... ይነድፋቸዋል ... ምላሳቸው፤*** ቍ3-4 ይመ።

64፥8 ***ራሳቸውን ይነቀንቃሉ፤*** 44፥14 ይመ።

64፥9-10፤ ደስ የሚያሰኘውን የእግዚአብሔርን የፍርድ ውጤት ያሳያል፤ ሰዎች ሁሉ በፍርሀት ይዋጣሉ፤ ሲሆን ያዩትን ሁሉ ያወራሉ፤ ነገሩንም ያሰላስላሉ (የ46፥10 ማብ ይመ)። ጻድቅ ግን ደስ ይለዋል እግዚአብሔርንም መሸሸጊያው ያደርጋል፤ ስሙንም ይወድሳል።

64፥9፤ 58፥11፤ እንዲሁም 40፥3፤ 52፥6፤ 65፥8 ይመ።

64፥10 ***ጻድቅ፤*** የ1፥5 ማብ ይመ። ***ደስ ይበላቸው፤*** በዕብራይስጥ ይህ ሐረግ የስንኙ (የመስመሩ) የመጀመሪያ ቃል ሲሆን "ስማ" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፀት አለው። ይህም ቃል የመዝሙሩ የመጀመሪያ ስንኝ (መስመር) የመጀመሪያ ቃል ነው፤ መዝሙረኛው ተመሳሳይ ድምፀት ባላቸው ቃላት የተጠቀመው ለአጽንኦት ነው።

መዝ65፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚያደርገውን ታላቅ በጎነት የሚያወድስ መዝሙር ነው። ለጸሎታቸው መልስ በመስጠት፣ (1) ኀጢአታቸውን ይቅር ይላል፤ በቤተ መቅደስ ውስጥ ከሚገኘው "መልካም ነገሮች" እንዲረኩና ከእርሱም ጋር ያላቸውን ኅብረት እንዲቀጥሉ ያደርጋል (ቍ3-4)፤ (2) የዓለም ብጥብጥ አክትሞ እስራኤል በምድሯ በሰላም እንድትኖር ሁኔታዎችን ይቈጣጠራል (ቍ5-8)፤ (3) የተስፋዪቱን ምድር እውነተኛ ገነት ያደርጋታል (ቍ9-13)። ይህ መዝሙር አንድ ዐይነት ፍሬ ሐሳብ ያላቸው አራት ተከታታይ መዝሙሮች መጀመሪያ ነው።

65ርእስ፤ የመዝ4 ማብ የመዝ30 ርእስን ይመ።

65፥1-2፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል ይገባል።

65፥1 ***ይገባል፤*** የ62፥1 አማራጭ ትርጕሙን ይመ። እዚህ ላይ ምስጋና በቤተ መቅደስ በሚኖር ሰው ተመስሎአል፤ በመሆኑም ሰዎች እግዚአብሔርን ለማመስገን የገቡትን ቃል ለመፈጸም (57፥8 ይመ) ሲመጡ ካልቀሰቀሱት በስተቀር በቤተ መቅደስ ይተኛል። ***የተሳልነውን፤*** በጸሎታቸው ጊዜ ቃል የገቡትን ነው (66፥14 እና የ7፥17 ማብ ይመ)።

65፥2 ***የሰው ልጆች፤*** ቃል በቃል ሲተረጐም "ሥጋ ለባሽ ሁሉ" ማለት ሲሆን በኢል2፥28 ላይ እንደ ተጠቀሰው ምናልባት የእግዚአብሔርን ሰዎች ሁሉ ሊያመለክት ይችላል። በ64፥9፤

[3]ኀጢአት ባጥለቀለቀን ጊዜ፣
 አንተ መተላለፋችንን ይቅር አልህ።[ሀ]
[4]አንተ የመረጥኸው፣ ወደ ራስህ
 ያቀረብኸው፣
 በአደባባይህም ያኖርኸው ምስጉን ነው!
ከተቀደሰው መቅደስህ፣
 ከቤትህም በረከት እንረካለን።
[5]እግዚአብሔር አዳኛችን ሆይ፤
 በጽድቅ ድንቅ አሠራር መልስልን፤
አንተ ለምድር ዳርቻ ሁሉ፣
 በርቀት ላለውም ባሕር ተስፋ ነህ።
[6]ተራሮችን በብርታትህ መሠረትህ፤
 ኀይልንም ታጥቀሃል።
[7]አንተ የባሕሮችን ማስገምገም፣
 የማዕበላቸውን ቶጨት፣
 የሕዝቦችንም ሁከት ጸጥ ታደርጋለህ።
[8]ርቀው በምድር ዳርቻ ያሉት ከድንቅ
 ሥራህ የተነሣ ይደነግጣሉ፤
 የንጋትንና የምሽትን መምጫዎች፣
 በደስታ እልል እንዲሉ ታደርጋቸዋለህ።
[9]ምድርን ትጐበኛለህ፤ ታጠጣለህም፤
 እጅግ ታበለጽጋታለህም።
ለሰዎች እህልን ይለግሱ ዘንድ፣
 የእግዚአብሔር ወንዞች ውሃን የተሞሉ
 ናቸው፤
 አንተ እንዲህ እንዲሆን ወስነሃልና።[ለ]
[10]ትልሞቿን በውሃ ታረሰርሳለህ፤
 በይዋን ታስተካክላለህ፤
በካፊያ ታለሰልሳለህ፤
 ቡቃያዋንም ትባርካለህ።
[11]ለዘመኑ በጎነትህን ታጐናጽፈዋለህ፤
 ሠረገላህም በረከትን ተሞልቶ ይፈስሳል።
[12]የምድረ በዳው ሣር እጅግ ለመለመ፤
 ኰረብቶችም ደስታን ተጐናጸፉ።
[13]ሜዳዎች መንጋ በመንጋ ሆኑ፤
 ሸለቆችም በእህል ተሸፈኑ፤
 እልል ይላሉ፤ ይዘምራሉም።

ኢሳ66፥23
65፥3 መዝ40፥12፤ 79፥9፤ሮሜ3፥25፤ዕብ 9፥14
65፥4 ዘኍ16፥5፤ መዝ33፥12፤36፥8
65፥5 ዘዳ4፥34፤መዝ 18፥46፤45፥4፤48፥10 ፤68፥19፤85፥4፤106፥ 22፤107፥23፤ኢሳ 64፥3
65፥6 መዝ18፥1፤ 93፥1፤ኢሳ51፥9፤አሞ 4፥13
65፥7 ዘዳ32፥41፤ መዝ2፥1፤74፥23፤89፥ 9፤93፥3-4፤107፥29፤ 139፥20፤ኢሳ17፥12- 13፤ማቴ8፥26
65፥8 መዝ100፥2፤ 107፥22፤126፥2፤ኢሳ 24፥16፤52፥9
65፥9 ዘፍ27፥28፤ ዘሌ26፥4፤ዘዳ32፥14፤ መዝ68፥9-10፤ 104፥14፡24
65፥10 ዘዳ32፥2፤ 2ሳሙ1፥21፤ኢዮ 36፥28፤ሐሥ14፥17
65፥11 ዘዳ28፥12፤ ኢዮ36፥28፤መዝ 104፥28፤147፥14፤ ሉቃ6፥38፤ዮሐ10፥10
65፥12 ኢዮ28፥26፤ መዝ98፥8፤ኢል2፥22
65፥13 መዝ72፥16 ፤98፥8፤144፥13፤ኢሳ 14፥8፤30፥23፤44፥23፤ 49፥13፤55፥12፤ዘካ8፥12

[ሀ]3 ወይም አንተ ተቤዠሀን
[ለ]9 ወይም አንተም ለዚህ ነው ምድርን ያዘጋጀሃት

66፥1፡4፡8፤ 67፥3-5 እና በሌሎችም ክፍሎች ላይ እንደ ተጠቀሰው ሁሉ በርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ሐሳቡ ዓለም አቀፋዊ ባሕርይ እንዳለው ይናገራሉ። *ይመጣሉ፤* እግዚአብሔር ብቸኛ አምላክ እንደ ሆነና የሕዝቡንም ጸሎት የሚሰማና እንደቸርነቱም መጠን የሚመልስ መሆኑን ለማመስገን ይሰበሰባሉ ማለት ነው።

65፥3-4፤ የመጀመሪያውና ቀዳሚው በረከት ነው።

65፥3 *መተላለፋችንን ይቅር አልህ፤* ስለ በደላችን እንዲቀርብ ያዘዝከውን መሥዋዕት ተቀብለህ ኀጢአታችንን ይቅር አልህ (32፥1-2፤78፥38፤79፥9 እንዲሁም የዘሌ16፥20-22፤ 17፥11፤ የዕብ 2፥17፤ 9፥5፡7 ማብ ይመ)።

65፥4 *ምስጉን፤* የ1፥1 ማብ ይመ። *አንተ የመረጥኸው ... ያቀረብኸው፤* ከእስራኤል ወገንና የእግዚአብሔርም ምርጥ ሕዝብ የሆነ ሰው (33፥12፤ ዘዳ 4፥37 ይመ) እግዚአብሔር በቤተ መቅደሱ እንዲኖር የተቀበለው ሰው ነው። *በአደባባይህ እንዲኖሩ፤* የ15፥1 ማብ እና 23፥6 ይመ። *ከቤትህም በረከት፤* ከእግዚአብሔር ዘንድ የሚፈሱ በረከቶች ሁሉ ለማለት ነው (36፥8 እና ማብ ይመ)።

65፥5-8፤ እግዚአብሔር መንግሥታትን ጸጥ ያደርጋል፤ ለእስራኤል ግን ሰላምን ይሰጣል፤ ጸሎቷንም ይመልስላታል።

65፥5 *ድንቅ ሥራዎች፤* እነዚህ ድንቅ ሥራዎች እግዚአብሔር፣ እስራኤላውያንን ከግብፅ ባርነት ነጻ ያወጣውን፣ ከነዓናውያንን ድል እንዲመቱና ምድራቸውንም እንዲወርሱ ያስቻላቸውን፣ የእስራኤልንም ጠላቶች መድረሻ ያሳጣውን የሚያመለክቱ ናቸው (66፥3፤ 106፥22፤ 145፥6፤ ዘዳ10፥21፤ 2ሳሙ7፥23፤ኢሳ 64፥3 ይመ)። *በጽድቅ፤* እግዚአብሔር በገባው ቃል ኪዳን መሠረት ያደረገውን የማዳን ሥራ የሚያወሳ ነው (የ4፥1 ማብ ይመ)። *ተስፋ፤* የዓለም ሕዝቦች እግዚአብሔርን ባያውቁም እንኳ እግዚአብሔር ግን ተስፋቸው ነው።

65፥6-7፤ የፍጥረት አምላክ በታላቅ ኀይሉ አማካይነት ቅጥ ካጣውና ከተመሰቃቀለው ነገር ውስጥ ሥርዐት ያለውን ዓለም እንዳበጀ ሁሉ (ዘፍ1 ይመ)፣ እስራኤልም በተስፋይቱ ምድር በጸጥታ መኖር እንድትችል (መዝ 33፥46 ይመ) ሕዝቡን በሚዋጅበት ጊዜ ለሕዝቡ ሰላምንና ሥርዐት ያለውን ሕይወት ይሰጣል (ኢሳ 2፥4፤ 11፥6-9፤ ሚክ 4፥3-4 ይመ)፤ የብሉይ ኪዳን ባለቅኔዎች አብዛኛውን ጊዜ እግዚአብሔር ሕዝቡን በሚዋጅበት ጊዜ ያደረጋቸውን ድንቅ ነገሮች በፍጥረት ጊዜ ካደረጋቸው ድንቅ ነገሮች ጋር ያነጻጽሩታል (74፥12-17፤ 89፥9-18፤ ኢሳ 27፥1፤ 40፥6-14፡21-31፤ 51፥9-11 ይመ)፤ ምክንያቱም ኀያል ፈጣሪነቱ ለኀያል ቤዛነቱ ዋስትና ነው። *ተራሮችን ... መሠረትህ ... የባሕሮችን ... ጸጥ ታደርጋለህ፤* ፍጥረትን ሁሉ ያዛል (95፥4-5 ይመ)።

65፥7 *የሕዝቦችንም ሁከት፤* እግዚአብሔር፣ የእስራኤልን ሰላም ዘወትር የሚያደፈርሰውን የመንግሥታትን ሁከት ጸጥ ማድረጉ ቅጥ ያጣውንና የታወከውን የጥንት ውሃ ዝም ከማሰኘቱ ጋር ተነጻጽሮአል (የ32፥6፤ 33፥7 ማብ ይመ)።

65፥8፤ እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ያደረጋቸውን ድንቅ ነገሮች ሕዝቦች ሁሉ (የማታ ማታ) ያስተውላሉ፤ እግዚአብሔርንም ይፈራሉ (የ46፥10 ማብ ይመ)። ፍጥረትም ሁሉ ሐሤት ያደርጋል (ቊ13 ይመ)። *ድንቅ ሥራዎች፤* "ምልክቶች" ለማለት ነው፤ እግዚአብሔር እስራኤልን ከግብፅ ነጻ ባወጣ ጊዜ እንዳደረጋቸው ታላላቅ የማዳን ሥራዎች ያሉትን ያመለክታሉ (ዘዳ4፥34፤ መዝ78፥43፤ 105፥27፤ 135፥9 ይመ)። ምልክት እንደ መሆናቸውም መጠን እግዚአብሔር ሁልጊዜ በሥራ ላይ እንደ ሆነ የሚያስገነዝቡ ናቸው (ዮሐ2፥11 እና ማብ ይመ)።

65፥9-13፤ እግዚአብሔር ለጸሎታቸው መልስ በመስጠት የተስፋዪቱን ምድር በመልካም ነገር ሁሉ ይባርካል።

65፥9 *የእግዚአብሔር ወንዞች፤* የ36፥8 ማብ ይመ።

65፥11 *በጎነትህን፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "መልካምነትህን" ማለት ነው (68፥10፤ 31፥19 እና ማብ ይመ)።

65፥13 *በደስታ እልል ይላሉ፤ ይዘምራሉ፤* መዝሙረኛው ሕይወት ባላቸው ቃላት ግዑዛን ፍጥረታት እንኳ ሳይቀሩ እግዚአብሔርን ስለ መልካምነቱ፣ ስለ በረከቱና ስለማዳኑ በዝማሬ ለመወደስ ከሰው ልጆች ጋር እንደሚሰለፉ ይገልጸል (89፥12፤ 96፥11-13፤ 98፥8-9፤ 103፥22፤ 145፥10፤ 148፥3-4፡7-10፤ ኢዮ38፥7፤ ኢሳ44፥23፤ 49፥13፤ 55፥12 ይመ)።

መዝ66፤ እግዚአብሔር ጸሎትን ስለመለሰ የቀረበ ምስጋና ነው። እግዚአብሔር የመዝሙሩን ደራሲ (ምናልባትም ንጉሡን) ከጠላት ዛቻ የታደገው ይመስላል፤ ይህ የማዳን ሥራ መላውን ሕዝብ የሚጨምር ነው። ብዙዎች እንደ ሚናገሩት ከሆነ ይህ መዝሙር የሚያወሳው ይሁዳ በሚያስደንቅ ሁኔታ ከአሦራውያን እጅ ነጻ መውጣቷን ነው (2ነገ19 ይመ)። ውዳሴ የቀረበው የተሳለውን ስእለት ለመፈጸም ነው (ቊ13-14፤ የ7፥17 ማብ ይመ)፤ እንዲህ ያለው ምስጋናና ውዳሴ አብዛኛውን ጊዜ ከከፍተኛ ደረጃ ላይ የሚደርሰው ሌሎችም በምስጋናውና በውዳሴው ውስጥ እንዲሳተፉ በማድረግ ነው (የ9፥1 ማብ ይመ)። በዚህ ቦታ የመዝሙረኛው ሕያው ቃላት የሚጀምሩም በሌሎችም ቦታዎች ላይ እንደሚታየው ጥሪ በማድረግ ነው (ለምሳሌ ያህል 67፥3-5፤ 68፥32፤ 98፥4፤ 99፥3፤ 100፥1፤ 117፥1 ይመ)። ይህ ጥሪ ከምድር ዳርቻ እስከ ምድር ዳርቻ ላሉትም ጭምር ቀርቦአል። ይህ መዝሙር አራቱ ተከታታይ መዝሙሮች ከተባሉት ሁለተኛው ነው (የመዝ65 መግቢያ ይመ)። መዝሙሩ በምስጋና ጥሪና (ቊ1-2) ምስጋናም ለማቅረብ ምክንያት በሆነው ነገር ተቀንብቦአል (19-20 ይመ በዕብራይስጥ ቋንቋ "ውዳሴ" እና "ጸሎት" የሚሉት ቃላት ተመሳሳይ ድምፅት ያላቸው ቃላት ናቸው)። የመዝሙሩ የመጀመሪያ አንጓ አንድ ዐይነት አወቃቀር

መዝሙር 66

የኅብረት ምስጋና

ለመዘምራን አለቃ፤ ማኅሌት፤ መዝሙር

[1]ምድር ሁሉ ለእግዚአብሔር እልል ይበል!
[2]ለስሙ ክብር ዘምሩ፤
ውዳሴውንም አድምቁ!
[3]እግዚአብሔርን እንዲህ በሉት፤ "ሥራህ
እንዴት ግሩም ነው!
ጠላቶችህ ከኀይልህ ታላቅነት የተነሣ፣
በፊትህ ይርዳሉ።
[4]ምድር ሁሉ ይሰግድልሃል፤
በዝማሬ ያመሰግኑሃል፤
ለስምህም ይዘምራሉ።" ሴላ
[5]ኑና፣ እግዚአብሔር ያደረገውን እዩ
በሰዎች መካከል ሥራው አስፈሪ ነው!
[6]ባሕሩን የብስ አደረገው፤
ወንዙን በእግር ተሻገሩ፤
ኑ፣ በእርሱ ደስ ይበለን።
[7]በኀይሉ ለዘላለም ይገዛል፤
ዐይኖቹ ሕዝቦችን ይመለከታሉ፤
እንግዲህ ዐመፀኞች ቀና ቀና አይበሉ። ሴላ
[8]ሕዝቦች ሆይ፤ አምላካችንን ባርኩ፤
የምስጋናውንም ድምፅ አሰሙ።
[9]እኛን በሕይወት የሚያኖረን፣
እግራችንንም ከመንሸራተት የሚጠብቅ
እርሱ ነው።
[10]አምላክ ሆይ፤ አንተ ፈተንኸን፤
እንደ ብርም አነጠርኸን።
[11]ወደ ወጥመድ አገባኸን፤
በጀርባችንም ሸክም ጫንህብን።
[12]ሰዎች በራሳችን ላይ እንዲፈነጩ
አደረግህ፤
በእሳትና በውሃ መካከል አለፍን፤
የኋላ ኋላ ግን ወደ በረከት አመጣኸን።
[13]የሚቃጠል መሥዋዕት ይዤ ወደ
መቅደስህ እገባለሁ፤
ስእለቴንም ለአንተ እፈጽማለሁ፤
[14]በመከራ ጊዜ ከአፌ የወጣ፣
በከንፈሬም የተናገርሁት ስእለት ነው።
[15]ፍሪዳዎችን የሚቃጠል መሥዋዕት
አድርጌ፣
አውራ በጎችንም የሚጤስ ቍርባን
አድርጌ አቀርብልሃለሁ፤
ኰርማዎችንና ፍየሎችንም እሠዋልሃለሁ። ሴላ
[16]እግዚአብሔርን የምትፈሩ ሁሉ፤ ኑና ስሙ፤
ለነፍሴ ያደረገላትን ልንገራችሁ።
[17]በአፌ ወደ እርሱ ጮኽሁ፤
በአንደበቴም አመሰገንሁት።
[18]ኀጢአትን በልቤ አስተናግጄ ቢሆን ኖሮ፣
ጌታ ባልሰማኝ ነበር።
[19]አሁን ግን እግዚአብሔር በእርግጥ
ሰምቶኛል፤
ጸሎቴንም አድምጦአል።
[20]ጸሎቴን ያልናቀ፣
ምሕረቱንም ከእኔ ያላራቀ፣
እግዚአብሔር ምስጋና ይድረሰው።

66፥1 መዝ81፥1፤ 84፥8፤95፥1፤98፥4፤ 100፥1
66፥2 መዝ79፥9፤ 86፥9፤ኢሳ42፥8፡12፤ 43፥21
66፥3 ዘዳ7፥21፤10፥ 21፤2ሳሙ22፥45፤ መዝ65፥5፤106፥22፤ 111፥6፤145፥6
66፥4 መዝ7፥17፤ 22፥27፤67፥3
66፥5 ቍ3፤መዝ 106፥22
66፥6 ዘፍ8፥1፤ዘፀ 14፥22፤ዘሌ23፥40፤ 1ቆሮ10፥1
66፥7 ዘፀ3፥16፤15፥ 18፤ዘኍ17፥10፤መዝ 11፥4፤112፥10፤140፥ 8፤145፥13
66፥8 መዝ22፥23
66፥9 ዘዳ32፥35፤ ኢዮ12፥5፤መዝ30፥3
66፥10 ዘፀ15፥25፤ ኢዮ6፥29፤28፥1፤ መዝ12፥6
66፥11 ዘፍ3፥17፤ ዘፀ1፥14፤መዝ38፥4፤ 142፥7፤146፥7፤ኢሳ 10፥27፤42፥7፡22፤ 61፥1
66፥12 መዝ18፥19 ፤ኢሳ51፥23
66፥13 መዝ22፥25፤ 50፥14፤51፥19፤116፥ 14፤መክ5፥4፤ዮና2፥9
66፥15 ዘሌ16፥5፤ መዝ51፥19
66፥16 መዝ34፥11 ፤71፥15፡24
66፥18 ዘዳ1፥45፤ 1ሳሙ8፥18፤ያዕ4፥3 66፥19 መዝ18፥6
66፥20 መዝ22፥24

ባላቸው ሁለት ዐበይት ሐሳቦች የሚከታተል ነው፤ ባለ ሦስት ቍጥር አንጓ በባለ አምስት ቍጥር አንጓ ተከትሎ ይገኛል። የመጀመሪያው ስንኝ (መስመር) የመጀመሪያው አንጓ (ቍ5) "ኑ ... እዩ" ብሎ ሲጀምር የመጀመሪያው ስንኝ (መስመር) ሁለተኛው አንጓ (ቍ16) "ኑ፤ አድምጡ" ማለት ይጀምራል።

66ርእስ፤ የመዝ4 እና 30 ርእስ ማብ ይመ።

66፥1-4፤ በምድር የሚኖሩ ሁሉ እግዚአብሔርን በደስታ እንዲያመሰግኑ ጥሪ ቀርቦላቸዋል።

66፥1 ***ምድር ሁሉ፤*** የ65፥2 ማብ ይመ።

66፥2 ***ለስሙ፤*** የ5፥11 ማብ ይመ።

66፥3 ***ግሩም፤*** ቍ5፤ እንዲሁም የ65፥5 ማብ ይመ። ***ይርዳሉ፤*** ኢሱ5፥11፤ 2ዜና20፥29 ይመ።

66፥4፤ የ46፥10 ማብ ይመ።

66፥5-7፤ እግዚአብሔር ቀይ ባሕርን ከፍሎ የእስራኤልን ሕዝብ እንዴት እንዳሻገረና መንግሥታትንም እንዴት እንደ ገዛ ያስታውሳል። መዝሙረኛው የእርሱን ነጻ መውጣት የሚያመሳስለው (ከፍ ሲል የተመለከተውን የዚህን መዝሙር መግቢያ ይመ) ቀይ ባሕርን በእግራቸው አቋርጠው ከተሻገሩት ሕዝቦች ጋር ነው፤ ይህም የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ያሳያል (የእግዚአብሔርን ኀያል የማዳን ሥራ ከኀያል የፍጥረት ሥራው ጋር ለማነጻጸር፤ መዝ65፥5-7 ይመ)፤ የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ ቀጣይነት እንዳለው መዝሙረኛው ይናገራል።

66፥5 ***ኑና... እዩ፤*** እግዚአብሔር በጥንት ዘመን የፈጸማቸው የማዳን ሥራዎች ዛሬም እርሱ በሚመለክበት በቤተ መቅደሱ ውስጥ "ይታያሉ" (46፥8፤ 48፥8-9 እና ማብ ይመ)። ***በሰዎች መካከል፤*** ለሕዝቡ ሲል ሊባል ይችላል።

66፥6 ***ውሆች፤*** ምናልባት የዮርዳኖስን ወንዝ ሊሆን ይችላል፤ ሆኖም ቃሉ በብዙ የሚያደላውን ቀይ ባሕር ወደሚለው ነው።

66፥7 ***ዐመፀኞች፤*** በእግዚአብሔር ሕግና ሥርዐት ላይ የተነሡና ያመፁ ሕዝቦችን ነው (68፥6 ይመ)።

66፥8-12፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያደረገውን አዲስ የማዳን ሥራ በማወጅ ያመሰግናል።

66፥8 ***ሕዝቦች፤*** እግዚአብሔርን ለማመስገን የተሰበሰቡ ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ (2ዜና20፥27-28 ይመ)።

66፥9 ***ከመንሸራተት፤*** የ38፥16 ማብ ይመ።

66፥10 ***ፈተንኸን ... አነጠርኸን፤*** ነገሩን ከአንድ አቅጣጫ ስንመለከተው የእግዚአብሔር ሕዝቦች በእምነታቸውና በታማኝነታቸው ምን ያህል ጽኑ እንደ ሆኑ የሚታወቀው በፈተና ውስጥ ሲያልፉ ነው። የተወሰደው የከበሩ ዕንቍዎችን ከሚያነጥሩ አንጥረኞች ነው፤ በከበሩ ዕንቍዎች ላይ ያሉ ማናቸውም ቈሻሻዎች እንዲጠሩ የሚደረገው በእሳት በማቅለጥ ነው (12፥6፤ 17፥3 ይመ)።

66፥11-12 ***አገባኸን ... አደረግህ፤*** የእግዚአብሔር አገዛዝ ሁሉን አቀፍ ነው፤ ጠላት ሕዝቡን በግፍ ሲያስጨንቅ እንደ ተመልካች ዝም የሚል አይደለም፤ ይልቁንም በዚህ ሁሉ ውስጥ የራሱን ቅዱስ ዐላማ ይፈጽማል (ኢሳ45፥7፤ አሞ3፥6 ይመ)። ***ወጥመድ ... ሸክም... እንዲፈነጩ፤*** ሦስቱ ተለዋዋጭ ዘይቤዎች የሚገልጹት የሕዝቡን መከራ ነው፤ ምርኮኞች ወህኒ ቤት ተጣሉ፤ የጦር ምርኮኞች ባሪያ ተደረጉ፤ ድል የተመቱ ሰራዊቶች በሠረገሎች ተዳጡ።

66፥12 ***በእሳትና በውሃ፤*** ጽኑ መከራን የሚያመለክቱ ተለዋዋጭ ዘይቤዎች ናቸው (ኢሳ43፥2 ይመ)። ***ወደ በረከት ስፍራ፤*** በጥሬ ትርጕሙ "በረከት ወደ ፈሰሰበት ስፍራ" ማለት ነው (23፥5 ይመ)። ከሚያስጨንቅ ሁኔታ ወጥተው በደስታ ወደ ተሞላ ሁኔታ ተሻገሩ።

66፥13-15፤ ለእግዚአብሔር የተሳለውን ስእለት እንደሚፈጽም ይናገራል (የ7፥17 ማብ፤ እንዲሁም 50፥14፤116፥17-19 ይመ)።

66፥13 ***እገባለሁ፤*** ንጉሡ ነው።

66፥16-20፤ ለእግዚአብሔር ምስጋናን በማቅረብ እግዚአብሔር ያደረገለትን ውለታ ለአምልኮ ለተሰበሰበው ማኅበረ ምዕመናን ይናገራል።

66፥16 ***እግዚአብሔርን የምትፈሩ፤*** የዘፍ20፥11 ማብ ይመ።

66፥17 ***አመሰገንሁት፤*** በብሉይ ኪዳን ውስጥ ውዳሴና ጸሎት አብረው የሚቀርቡ ነገሮች ናቸው (ፊል4፥6፤ 1ጢሞ2፥1 ይመ)።

66፥20 ***እግዚአብሔር ምስጋና ይድረሰው፤*** ቍ8 ይመ። ***ምሕረቱንም፤*** የ6፥4 ማብ ይመ።

መዝሙር 67

የመከር ጊዜ መዝሙር

ለመዘምራን አለቃ፤ በበገናዎች የሚዘመር፤ የዳዊት መዝሙር፤ ማኅሌት

[1]እግዚአብሔር ይማረን፤ ይባርከን፤
ፊቱንም በላያችን ያብራ፤ ሴላ
[2]መንገድህ በምድር ላይ፣
ማዳንህም በሕዝቦች ሁሉ መካከል
ይታወቅ ዘንድ።

[3]እግዚአብሔር ሆይ፤ ሰዎች ያመስግኑህ፤
ሰዎች ሁሉ ምስጋና ያቅርቡልህ።
[4]ለሕዝቦች በቅን ስለምትፈርድላቸው፣
ሰዎችንም በምድር ላይ ስለምትመራ፣
ሕዝቦች ደስ ይበላቸው፤ በእልልታም
ይዘምሩ። ሴላ

[5]እግዚአብሔር ሆይ፤ ሰዎች ያመስግኑህ፤
ሰዎች ሁሉ ምስጋና ያቅርቡልህ።

[6]ምድር ፍሬዋን ሰጠች፤
እግዚአብሔር አምላካችንም ይባርከናል።
[7]እግዚአብሔር ይባርከናል፤
የምድርም ዳርቻዎች ሁሉ እርሱን
ይፈሩታል።

መዝሙር 68

ብሔራዊ የድል መዝሙር

ለመዘምራን አለቃ የዳዊት መዝሙር፤ ማኅሌት

[1]እግዚአብሔር ይነሣ፤ ጠላቶቹ ይበተኑ፤
የሚጠሉትም ከፊቱ ይሸሹ።
[2]ጢስ እንደሚበንን፣
እንዲሁ አብንናቸው።
ሰም በእሳት ፊት እንደሚቀልጥ፣
ክፉዎችም እንዲሁ ከእግዚአብሔር ፊት
ይጥፉ።
[3]ጻድቃን ግን ደስ ይበላቸው፤
በእግዚአብሔር ፊት ሐሤት ያድርጉ፤
ደስታንና ፍስሓን የተሞሉ ይሁኑ።

[4]ለእግዚአብሔር ዘምሩ፤ ለስሙም ተቀኙ፤
በደመናት ላይ የሚሄደውን ከፍ
አድርጉት፤[+]
ስሙ *እግዚአብሔር* በተባለው ፊት፣

[+]4 ወይም *በምድረ በዳ ለሚሄደው መንገድን አዘጋጁለት*

67፥1 ዘኍ6፥24-26
67፥2 መዝ98፥2፤ ኢሳ40፥5፤52፥10፤ 62፥1፡2፤ሐሥ10፥35 ፤ቲቶ2፥11
67፥3 ቍ5
67፥4 መዝ9፥4፤ 68፥32፤96፥10-13፤ 100፥1-2
67፥6 ዘፍ8፥22፤ 12፥2፤ዘሌ26፥4፤መዝ 85፥12፤ኢሳ55፥10፤ ሕዝ34፥27፤ዘካ8፥12
67፥7 መዝ2፥8፤ 33፥8
68፥1 ዘኍ10፥35፤ መዝ12፥5፤18፥14፤89 ፥10፤92፥9፤132፥8፤ 144፥6፤ኢሳ17፥13፤ 21፥15፤33፥3
68፥2 ዘኍ10፥35፤ መዝ9፥3፤22፥14፤37፥ 20፤80፥16
68፥3 መዝ64፥10፤ 97፥12
68፥4 ቍ33፤ዘፀ 6፥3፤20፥21፤ዘዳ33፥2 6፤2ሳሙ22፥50፤መዝ 7፥17፤30፥4፤66፥2፤8

መዝ67፤ እግዚአብሔር በረከቱን እንዲሰጥ በኅብረት የቀረበ ጸሎት ነው። የመዝሙሩ ይዘት ቅርጽና ጥንካሬ እንደ ሚያመለክተው መዝሙሩ የአምልኮው ሥርዐት ከመጠቃለሉና ካህኑም የመጨረሻ ቡራኬውን ከመስጠቱ በፊት ሕዝቡ የሚያቀር በው የቅዳሴ ጸሎት ሳይሆን አይቀርም (የቍ1 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚሰጠው በረከትና ስለ ሕዝቡም ሲል የሚያደርገው የማዳን ሥራ የሕዝቦችን ትኩረት ይስባል፤ እግዚ አብሔርንም እንዲያመሰግኑ ያደርጋል (65፥2 ይመ)። ይህ መዝ ሙር ከአራቱ ተከታታይ መዝሙሮች ውስጥ ሦስተኛው ነው (የመዝ65ን መግቢያ ይመ)። መዝሙሩ ፍጹም እኩኩል የሆነ አወቃቀር አለው፤ በመዝሙሩ መግቢያ ላይ ያሉ ሁለት ቍጥ ሮች ስለ ጸሎት ሲያወሱ በመዝሙሩ መደምደሚያ ላይ ያሉት ሁለት ቍጥሮች ደግሞ እግዚአብሔር ለጸሎታቸው ስለሚሰጠው መልስ ያወሳሉ። የመዝሙሩ እምብርት (ቍ4) በሁለት አዝማ ቾች (ቍ3፡5) የተቀነበበ ሲሆን እግዚአብሔር ለሕዝቡ ካሳየው ምሕረት የተነሣ መላው ዓለም እንዲያመሰግነው በመጥቀስ የጸሎት መልስ እንዲሰጣቸው ያሳስባል።

67ርእስ፤ የመዝ4 እና 30ርእስ ማብ ይመ።

67፥1-2፤ ጸሎት ነው።

67፥1፤ የጸሎቱ ዕንብርት ሲሆን ካህናት ከሚሰጡት ቡራኬ ጋር የተዛመደ ነው (ዘኍ6፥24-26)። *ፊቱንም ...ያብራ፤* የ4፥6 እና 13፥1 ማብ ይመ።

67፥2፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው ሞገስ በመላው ዓለም የታወቀ እስኪሆን ድረስ ተትረፍርፎ ይታይ (የ46፥10 ማብ ይመ)።

67፥3-5፤ ማነቃቂያ ነው። በቍ2 ላይ ያለውን ሐሳብ በማ ብራራት እግዚአብሔር ሕዝቡን በባረከ ጊዜ በመላው ዓለም የሚስተጋባውን ምስጋና ያመለክታል። የሕዝቡ ምኞት ሁለት ነው፤ (1) የእግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚሰጠውን የተትረፈረፈ በረከት በማየት ለእግዚአብሔር ምስጋና እንዲያቀርቡና (2) የዓ ለም ሕዝቦች በእስራኤል ምስጋና ላይ ምስጋናን እንዲጨምሩ ነው።

67፥4፤ የእግዚአብሔር አገዛዝ ትክክለኛ መሆኑን በተረዱ ጊዜ የምድር ሕዝቦች በእግዚአብሔር ሐሤት ያድርጉ (98፥4-6፤ 100፥1 ይመ)።

67፥6-7፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን በባረከ ጊዜ የሚከሠተውን ነገር ያሳያል።

67፥6፤ የተስፋዪቱ ምድር የተትረፈረፈ በረከቷን ትሰጣ ለች (65፥9-13 ይመ)።

መዝ68፤ የእስራኤልን አምላክ የእግዚአብሔርን አገዛዝ ታላቅነትና ኀያልነት የሚያወድስ ቅዳሴ ነው (የመዝ24፤47፤ 118፤132 መግቢያዎችን ይመ)። ከ1-18 ያሉት ቍጥሮች እግዚ አብሔር ከሲና ተራራ (በሙሴ ዘመን) እስከ ጽዮን ተራራ ድረስ (በዳዊት ዘመን) ያደረገውን የድል ዘመቻ የሚያወሱ ሁነቶችን ይዘዋል። በሲና ተራራ ላይ የተፈጸመው ሁነት የእግዚአብሔር መንግሥት በሕዝቡ መካከል መመሥረቱን ያበስራል፤ የእግዚ አብሔር ዙፋን ምልክት የሆነው የቃል ኪዳኑ ታቦት በኢየሩ ሳሌም መመሥረቱ የእግዚአብሔር የደኅንነት መንግሥት በም ድር ላይ መመሥረቱን ያበስራል፤ ኢየሩሳሌምም የመንግሥቱ መናገሻ ከተማ ናት። የጥንት ቤተ ክርስቲያን በኤፌ4፥8-13 ላይ የተጠቀሰውን የዚህን መዝሙር ሐሳብ መሠረት በማድረግ መዝ ሙሩ ስለ ክርስቶስ ትንሣኤ፣ እርገትና አገዛዝ እንዲሁም ቤተ ክርስቲያን በዚህ ክፉ ዓለም ላይ ስለሚኖራት ድል ትንቢታዊ ሐሳብ እንዳለው አድርጋ ታየዋለች። መዝ68 ከአራቱ ተከታታይ መዝሙሮች ውስጥ የመጨረሻው ነው (የመዝ65ን መግቢያ ይመ)። መዝሙሩ ከማጠቃለያው ቡራኬ ጋር ዘጠኝ አንጓዎች ይዟል (ቍ19-20 ምናልባት ከቍ21-23 ጋር ሳይቀናጅ አይቀ ርም)። የመጀመሪያው አንጓ የቅዳሴውን አጀማመር ይጠቍማል፤ የመጨረሻው አንጓ ደግሞ የቅዳሴውን አጨራረስ ያሳያል፤ የመ ጨረሻው አንጓ እግዚአብሔር ገናና ግርማውን ለብሶ በመቅደሱ ውስጥ መሆኑን ያሳስባል። ሰባተኛው አንጓ (ቍ24-27) ወደ ቤተ መቅደስ የሚገባውን የቅዳሴ ሰልፍ ይገልጻል። በዚህ መሠረት ሦስተኛው አንጓ (ቍ7-10) ከሲና እስከ ተስፋዪቱ ምድር የተደ ረገውን የምድረ በዳ ጕዞ የሚያስታውስ ሲሆን አምስተኛው አንጓ ደግሞ (ቍ15-18) እግዚአብሔር ወደ መኖሪያው ወደ ጽዮን ተራራ መውጣቱን ያሳስባል። በሌላ በኩል ደግሞ ሁለተኛው አንጓ (ቍ4-6) የእግዚአብሔርን በጎነት የሚያንጸባርቅ ሲሆን አራ ተኛው ደግሞ (ቍ11-14) በከነዓን ነገሥታት ላይ ድል መቀዳ ጀቱን ያስታውሣል። ስድስተኛው አንጓ (ቍ19-23) እግዚአብሔር አንድ ቀን አሸናፊ እንደሚሆን በእርግጠኝነት የሚናገር ሲሆን፣ ስምንተኛው አንጓ ደግሞ (ቍ28-31) እግዚአብሔር በቀድሞ ዘመን እንዳደረገው ሁሉ ዛሬም ጠላትን ለማጥፋት ክንዱን እንዲ ያነሣ የሚጠይቅ ጸሎት ይዟል።

68ርእስ፤ የመዝ4፥30 ርእስ ማብ ይመ።

68፥1-3፤ ጕዞው ገና ከመነሻው ላይ በቅዳሴ መልክ የሚ ያስታውሰው እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የሲናን ተራራ ትቶ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ዘመቻውን መቀጠሉን ነው (ዘኍ10፥33-35 ይመ)

68፥1 *ጠላቶቹ ይበተኑ፤* የቍ30 ማብ ይመ።

68፥3 *ጻድቃን፤* እስራኤል የእግዚአብሔር ሕዝብ እንደ መሆኑ መጠን የእግዚአብሔርን መንግሥት መምጣት ከሚቃወ ሙት ("ከክፉዎች" ቍ2) ጋር በምንም አትመሳሰልም።

68፥4-6፤ ቸር ስለ ሆነው የእግዚአብሔር አገዛዝ ውዳሴ ይቀርብ ዘንድ የቀረበ ጥሪ ነው።

68፥4 *ለስሙም፤* የ5፥11 ማብ ይመ። *በደመና ላይ የሚሄደውን፤* ለከነዓናውያን አምላክ የተሰጠ የማዕረግ ስም ስለ መሆኑ በከነዓናውያን ሥነ ጽሑፍ ላይ ተመልክቶአል፤ በዚህ ቦታ ግን ጌታ (በዓል ሳይሆን ያህዌ) ደመናትን ሠረገላው ማድረግ

እጅግ ደስ ይበላችሁ።
[5]እግዚአብሔር በተቀደሰ ማደሪያው፣
ለድኻ አደጉ አባት፣ ለባልቴቲቱም
ተሟጋች ነው።
[6]እግዚአብሔር ብቸኞችን በቤተ ሰብ መካከል
ያኖራል፤[መ]
እስረኞችን ነጻ አውጥቶ ያስፈነድቃል፤
ዐመፀኞች ግን ምድረ በዳ ይኖራሉ።

[7]እግዚአብሔር ሆይ፤ በሕዝብህ ፊት በወጣህ
ጊዜ፣
በምድረ በዳም በተጓዝህ ጊዜ፣ ሴላ

[8]በሲና አምላክ፣ በእግዚአብሔር ፊት፣
በእስራኤል አምላክ፣ በእግዚአብሔር ፊት፣
ምድር ተንቀጠቀጠች፤
ሰማያትም ዶፍ አወረዱ።
[9]እግዚአብሔር ሆይ፣ በቂ ዝናብ አዘነብህ፤
ክው ያለውን ርስትህን አረሰረስህ።
[10]መንጋህ መኖሪያው አደረጋት፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ ከበረከትህ ለድኾች
ሰጠህ።
[11]ጌታ እንዲህ ሲል ቃሉን አስተላለፈ፤
ትእዛዙን የሚያውጁትም ብዙ ሰራዊት
ናቸው፤
[12]"የሰራዊት ነገሥታት ፈጥነው ይሸሻሉ፤
በሰፈር የዋሉ ሴቶችም ምርኮን
ተካፈሉ።
[13]በበጎች በረት መካከል[ሠ] ብትገኙ እንኳ፣
ከብር እንደ ተሠሩ የርግብ ክንፎች፣
በቅጠልያ ወርቅ እንደ ተለበጡ ላባዎች
ናችሁ።"
[14]ሁሉን ቻዩ[ረ] በዚያ የነበሩትን ነገሥታት
በበተነ ጊዜ፣
በሰልሞን እንደሚወርድ በረዶ
አደረጋቸው።

[15]አንተ ብርቱ ተራራ፣ የባሳን ተራራ ሆይ፤
አንተ ባለ ብዙ ጫፍ ተራራ፣ የባሳን
ተራራ፤
[16]እናንተ ባለ ብዙ ጫፍ ተራሮች ሆይ፤
እግዚአብሔር ሊኖርበት የመረጠውን
ተራራ፣
በእርግጥ እግዚአብሔር ለዘላለም
የሚኖርበትን ተራራ ለምን በምቀኝነት
ዐይን ታያላችሁ?
[17]የእግዚአብሔር ሠረገላዎች እልፍ አእላፍ
ናቸው፤
ሺህ ጊዜም ሺህ ናቸው፤
ጌታ ከሲና ወደ መቅደሱ ገባ።
[18]ወደ ላይ ዐረግህ፤
ምርኮ አጋበስህ፤

[መ]6 *ወይም ብቸኞችን በገዛ ምድራቸው*
[ሠ]13 *ወይም በኮርቻ ማስቀመጫዎች*
[ረ]14 *ዕብራይስጡ ሻዳይ ይላል።*

3፥18፤96፥2፤100፥4፤135፥3
68፥5 ዘዐ22፥22፤ዘዳ10፥18፤26፥15፤መዝ10፥14፤ኤር25፥30
68፥6 መዝ25፥16፤79፥11፤102፥20፤113፥9፤146፥7፤ኢሳ35፥7፤49፥10፤58፥11፤61፥1፤ሉቃ4፥18
68፥7 ዘፀ13፥21፤መዝ78፥40፤106፥14
68፥8 ዘዳ33፥2፤2ሳሙ21፥10፤22፥8፤መሳ5፥4፡5፤መክ11፥3
68፥9 ዘዳ32፥2፤ኢዮ36፥28፤ሕዝ34፥26
68፥10 ዘዳ28፥12፤መዝ65፥9
68፥11 ሉቃ2፥13
68፥12 ኢሱ10፥16፤መሳ5፥30
68፥13 ዘፍ49፥14
68፥14 መሳ9፥48፤2ሳሙ22፥15
68፥15 ቍ22፤ዘኍ21፥33፤መዝ36፥6፤ኤር22፥20
68፥16 ዘዳ12፥5፤መዝ2፥6፤132፥13፡14
68፥17 2ነገ2፥11፤ኢሳ66፥15፤ዳን7፥10፤ዕን3፥8
68፥18 ዘኍ17፥10፤መሳ5፥12፤መዝ7፥7፤47፥5፤ኤፌ4፥8

የሚችል እውነተኛ አምላክ መሆኑን ለማመልከት ገብቶአል (ቍ 33፤ 18፥9፤ 104፥3፤ ኢሳ19፥1፤ ማቴ26፥64 ይመ)።

68፥5-6፤ እግዚአብሔር የደካሞች ጠባቃ ነው (10፥14፤ 146፥7-9፤ 147፥6፤ ዘዳ10፥18 ይመ)።

68፥6 *ብቸኞችን በቤተ ሰብ መካከል ያኖራል፤* ዘፀ1፥21፤ ሩት 4፥14-17፤ 1ሳሙ2፥5 ይመ። *እስረኞችን ነጻ አውጥቶ ያስፈነድቃል፤* እስራኤልን ከግብፅ መርቶ እንዳወጣ ሁሉ ችግረኞችንም እንዲሁ ነጻ ያወጣል (69፥33፤ 107፥10፡14 ይመ)። *ዐመፀኞች፤* የቍ18 እና 66፥7 ማብ ይመ። *ምድረ በዳ፤* ለአትክልት ማብቀያ የሚሆን ዐፈር እንኳን የሌለው ባድማ ቦታ ማለት ነው (ሕዝ 26፥4፡14 ይመ)።

68፥7-10፤ እግዚአብሔር ከሲና ተራራ ተነሥቶ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ያደረገውን ዘመቻ ያስታውሳል (መሳ5፥4-5፤ ዕን3፥3-6 ይመ)።

68፥8 *ምድር ተንቀጠቀጠች፤* በሲና ተራራ ላይ ደርሶ የነበረውን መንቀጥቀጥ የሚያወሳ ነው (ዘፀ19፥18)። *ሰማያትም ዶፍ አወረዱ፤* እስራኤላውያን በምድረ በዳ በሚቅበዘበዙበት ወቅት ዝናብ መዝነቡን የሚጠቍም ፍንጭ በአምስቱ የሙሴ መጽሐፍ ላይ ምንም አልተጻፈም፤ በዚህ ቦታ ግን (እንዲሁም በመሳ5፥4) ዝናብ ከምድር መናወጥ ጋር በመሆን የእግዚአብሔር ገናና ክብር መግለጫ ሆኖአል። ምናልባት "ነጐድጓድና መብረቅ ከከባድ ደመና ጋር በሲና ተራራ ላይ በወረደ ጊዜ" ዝናብም ዘንቦ ሊሆን ይችላል (ዘፀ19፥16)። በሌላ በኩል ደግሞ ሕዝቡ በጕዞ ላይ ሳለ የሚያረሰርስ ዝናብ ዘንቦ እንደ ነበር ቍ9 ይጠቍማል።

68፥9 *ክው ያለውን ርስትህን፤* የእስራኤልን ሕዝብ ለማለት ነው (ዘዳ9፥29 ይመ)።

68፥10 *አደረጋት፤* የተስፋዪቱን ምድር ሳያመለክት አይቀርም። *ከበረከትህ፤* በቀጥታ ሲተረጐም "ከበጎነትህ" ማለት ነው (65፥11 እና ማብ ይመ)። *ሰጠህ፤* ከከነዓን ምርት (ኢሱ5፥11-12 ይመ)። *ለድኾች፤* እግዚአብሔርን ተስፋ የሚያደርገውን የእስራኤልን ሕዝብ ያመለክታል።

68፥11-14፤ እግዚአብሔር በከነዓን ነገሥታት ላይ የተቀዳጃቸውን ድሎች ያስታውሳል።

68፥11 *ቃሉን አስተላለፈ፤* እግዚአብሔር የከነዓንን ነገሥታት እንደሚያሸንፍ አስቀድሞ በይፋ አስታውቆአል (ዘፀ23፥22-23፡27-28፡31፤ ዘዳ7፥10-24፤ 11፥23-25፤ ኢሱ1፥2-6 ይመ)። *አስተላለፈ፤* የእግዚአብሔርን የድል ዜና ያውጃሉ (ዘፀ15፥1-21፤ 1ሳሙ18፥6-7፤ 2ዜና20፥26-28 ይመ)። *የሚያውጁትም፤* 40፥9 እና ማብ ይመ።

68፥13 *በበጎች በረት መካከል ብትገኙ እንኳ፤* በምሽግ ብታርፉም ለማለት ነው (መሳ5፥16 ይመ)። *የርግብ ክንፎች ... ተለበጡ ... ናችሁ፤* የእግዚአብሔር "ርግብ" የሆነችው እስራኤል (74፥19 እና ማብ ይመ፤ ከሆሴ7፥11 ጋር ያነጻጽሩ)፣ በምሽጓ ውስጥ እንቅልፍ ቢወስዳትም እንኳ ከከነዓን ነገሥታት በተበዘበዘው ምርኮ በወርቅና በብር አጊጣለች። ይህ በቅኔ የጓነ ፈሊጣዊ አነጋገር እስራኤል ለጦርነት ከመውጣቷ በፊት እግዚአብሔር ነገሥታትን ድል ማድረጉን በማስታወስ ያወድሳል (ኢሱ2፥8-11፤ 5፥1፤6፥16 እንዲሁም 2ሳሙ5፥24፤ 2ነገ7፥5-7፤ 19፥35፤ 2ዜና 20፥22-30 ይመ)።

68፥14 *ሁሉን ቻይ፤* የዘፍ17፥1 ማብ ይመ። *በሰልሞን እንደሚወርድ በረዶ፤* ሰልሞን በሴኬም አቅራቢያ ያለ ተራራ ነው (መሳ9፥46-48 ይመ)፤ አንዳንዶች ግን የቢል ድሩዝ ከሚባለውና ከባሳን በስተ ምሥራቅ ከሚገኘው ጥቍር የእሳተ-ገሞራ ተራራ ጋር ያመሳስሉታል፤ የስሙም ትርጕም "ጥቍር" ማለት ነው፤ ይህ ተራራ ከነጭ የብሓ ድንጋይ ከተሠራው የሊባኖስ (ነጭ) የተራራ ሰንሰለት በጣም የሚለይ ሲሆን፣ ንጽጽሩም በጥቍር ተራራ ላይ የተረጨ ነጭ በረዶ ይመስላል። ይህም ነገሥታት ጥለውት የሄዱትንና ሜዳውን ሁሉ የሸፈነውን የጦር መሣሪያ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (2ነገ7፥15 ይመ)።

68፥15-18፤ የእግዚአብሔርን ወደ ጽዮን ተራራ መውጣት የሚያወድስ ነው።

68፥15-16፤ በባሳን ተራራ ዙሪያ ያሉት ተራሮችና ረጅሙም የኤርሞንኤም ተራራ እንኳ ሳይቀር እግዚአብሔር የጽዮንን ተራራ "ከፍ ያለች ተራራ" (የ48፥2 ማብ ይመ) እና የመንግሥቱም መንበር አድርጐ ስለ መረጣት፣ በዙሪያዋ ያሉ ተራሮች ሁሉ በቅናት ዐይን እንዲመለከቷት ተደርጐ ተገልጾአል።

68፥17 *የእግዚአብሔር ሠረገላዎች፤* በሰማይ ያለውን የእግዚአብሔርን ሰራዊት የሚገልጽ ሲሆን፣ በዚህ ቦታ ግን ከእልፍ አእላፋት ሰራዊቶች ኀይል ጋር ተያይዞአል (2ነገ6፥17፤ ዕብ 3፥8፡15 ይመ)። ሮማውያን ዓለምን በሚገዙበት ሰዓት ኢየሱስ የእግዚአብሔርን ሰራዊት የገለጸው "ሌጌዎን" (ማቴ26፥53) በሚለው ስያሜ ነው።

68፥18 *ወደ ላይ በወጣህ ጊዜ፤* ወደምትነግሥባት ወደ ጽዮን ተራራ ላይ ለማለት ነው (47፥5-6 እና ማብ፤ እንዲሁም 7፥7 ይመ)። *ምርኮ አጋበስህ ... ስጦታን ተቀብለህ፤* ብርቱ

እግዚአብሔር አምላክ ሆይ፤ አንተ[ሀ] በዚያ
ትኖር ዘንድ፣
ከዐመፀኞችም ሳይቀር፣
ከሰዎች ስጦታን ተቀበልህ።

19 ሸክማችንን በየዕለቱ የሚሸከምልን፣
አዳኝ አምላካችን፣ ጌታ ይባረክ። ሴላ

20 አምላካችን የሚያድን አምላክ ነው፤
ከሞት ማምለጥ የሚቻለውም በጌታ
በእግዚአብሔር ነው።

21 በእርግጥ እግዚአብሔር የጠላቶቹን ራስ፣
በኀጢአታቸውም የሚጸኑትን ሰዎች
ጠጕራም አናት ይፈነካክታል።
22 ጌታ እንዲህ ይላል፤ "ከባሳን መልሼ
አመጣቸዋለሁ፤
ከባሕርም ጥልቀት አውጥቼ
አመጣቸዋለሁ፤
23 እግርህ በጠላትህ ደም ውስጥ
እንዲጠልቅ፣
የውሻህም ምላስ ከጠላትህ ድርሻውን
እንዲያገኝ ነው።"

24 አምላክ ሆይ፤ የክብር አካሄድህ ታየ፤
ይህም አምላኬና ንጉሤ ወደ ቤተ መቅደሱ
የሚያደርገው የክብር አካሄድ ነው።
25 መዘምራን ከፊት፣ መሣሪያ የሚጫወቱ
ከኋላ ሆነው ሲሄዱ፣
ከበሮ የሚመቱ ቈነጃጅትም
በመካከላቸው ነበሩ።
26 እግዚአብሔርን በጉባኤ አመስግኑት፤
ከእስራኤል ምንጭ የተገኛችሁ *እግዚ
አብሔርን* አመስግኑ።
27 የሚመራቸው ትንሹ ብንያም ነው፤
በዚያ በብዙ የሚቈጠሩ የይሁዳ
መሳፍንት፣
እንዲሁም የዛብሎንና የንፍታሌም
መሳፍንት ይገኛሉ።

28 እግዚአብሔር ሆይ፤ ኀይልህን እዘዝ፤[ለ]
አምላክ ሆይ ቀድሞ እንዳደረግህልን
አሁንም ብርታትህን አሳየን።
29 በኢየሩሳሌም ስላለው ቤተ መቅደስህ፣
ነገሥታት እጅ መንሻ ያመጡልሃል።
30 በሸምበቆ መካከል ያሉትን አራዊት፣
በሕዝቡ ጥጆች መካከል ያለውንም
የኮርማ መንጋ ገሥጽ፤
ብር ይገብር ዘንድም ይንበርከክ፤
ጦርነትን የሚወዱ ሕዝቦችንም
በትናቸው።
31 መኳንንት ከግብፅ ይመጣሉ፤
ኢትዮጵያ እጆቿን ወደ እግዚአብሔር
ትዘረጋለች።

32 የምድር መንግሥታት ሆይ፤
ለእግዚአብሔር ዘምሩ፤
ለጌታ ተቀኙ። ሴላ
33 ከጥንት ጀምሮ ከነበሩት ሰማያት በላይ
ለወጣው፣
በኀያል ድምፁ ለሚያስገመግመው ዘምሩ።

68፥19 መዝ65፥5፤ 81፥6
68፥20 1ሳሙ10፥19፤ መዝ56፥13፤ ኤር 45፥5፤ ሕዝ6፥8
68፥21 መዝ74፥14፤ 110፥5፤ ዕን3፥13
68፥22 ኢዮ36፥30፤ ማቴ18፥6
68፥23 1ነገ21፥19፤ 2ነገ9፥36፤ መዝ58፥10
68፥24 መዝ63፥2
68፥25 ዘፍ31፥27፤ 1ዜና6፥31፤15፥16፤2 ዜና5፥12፤ ኢሳ5፥12፤ ራእ18፥22
68፥26 ዘሌ19፥2፤ መዝ22፥22፤ ዕብ2፥12
68፥27 ዘኍ34፥21፤ መሳ5፥18፤ 1ሳሙ 9፥21
68፥28 ዘፀ9፥16፤ መዝ29፥11፤ ኢሳ26፥ 12፤29፥23፤45፥11፤ 60፥21፤64፥8
68፥29 2ዜና9፥24፤ 32፥23
68፥30 ኢዮ40፥21፤ መዝ18፥14፤22፥12፤8 9፥10፤120፥7፤140፥2 ፤ኢሳ27፥1፤34፥7፤ 51፥9፤ኤር50፥27፤ ሕዝ29፥3
68፥31 ኢሳ11፥11፤ 18፥1፤19፥19፤43፥3፤ 45፥14፤ሶፎ3፥10
68፥32 መዝ7፥17፤ 46፥6፤67፥4
68፥33 ዘፀ9፥23፤ዘዳ 33፥26፤መዝ29፥3፡4፤ ኢሳ30፥30፤33፥3፤ 66፥6

[ሀ]18 *ወይም አናንተ*
[ለ]28 ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕምና የሱር ስቱ ቅጅ *እግዚአብሔር ሆይ፤ ኀይልህን ጥራ* ይላሉ። አብ ዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን *እግዚአብሔር ለአንተ ኀይል ይጠራልሃል* ይላሉ።

ንጉሥ ጠላቶቹን ሁሉ ከሰባበረና ካንበረከከም በኋላ በጦር ሜዳ ላይ እንደሚያደርገው ዐይነት ማለት ነው። *ከዐመፀኞች፤* የእግዚ አብሔርን መንግሥት ሲቃወሙ የነበሩት እንኳን (ቍ6 እና የ66፥7 ማብ ይመ) ለእግዚአብሔር ይገዛሉ፤ የእጅ መንሻም ይዘውለት ይመጣሉ። *አንተ በዚያ ትኖር ዘንድ፤* በሰዋስው ረገድ ከተመለከትነው "ወደ ላይ በወጣህ ጊዜ" ለሚለው ሐረግ እንደ ግሰሪያ በመሆን ያገለግላል። ጳውሎስ ይህንን ጥቅስ (በሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ላይ የተተረጐመውን) ወደ ሰማይ ላረገው ለክርስቶስ ተጠቅሞበታል (ኤፌ4፥8-13)፤ በዚህም መሠረት የክር ስቶስ ዕርገት እግዚአብሔር በመናገሻ ከተማው በኢየሩሳሌም ለመሠ ረተው መንግሥት ቀጣይና ፍጻሜም እንደ ሆነ አመልክቶአል።

68፥19-23፤ የእግዚአብሔር ብርቱ ክንድ የሕዝቡ መዳን እስኪፈጸም ድረስ የሚቀጥል መሆኑን በደስታ ይገልጻል።

68፥19 *ሸክማችንን ... ለሚሸከምልን፤* በጠላት እጅ በመ ውደቃችን ምክንያት ጠላቶቻችን ካሸከሙን ሸክም ይታደገናል (81፥6፤ ኢሳ9፥4፤ 10፥27 ይመ)። አንዳንድ ሰዎች ግን ይህንን ጥቅስ ከ55፥22 እና ከኢሳ46፥4 ጋር ያዛምዱታል።

68፥20 *ከሞት ማምለጥ፤* በጠላት አማካይነት ከሚደር ስብን ሞት ወይም ከመጨረሻው ሞት እንደ ማለት ነው (የ6፥5፤ 11፥7፤ 16፥9-11፤ 17፥15፤ 49፥14-15 ማብ ይመ)።

68፥21፤ እግዚአብሔር የሕዝቡን ሕይወት አስተማማኝ በሚያደርግበት ወቅት (ቍ20 ይመ) እርሱን የሚቃወሙትን ሁሉ ይፈረካክሳቸዋል። ... *አናት ይፈነካክታል፤* ዘኍ24፥17 ይመ።

68፥22 *አመጣቸዋለሁ፤* ከእግዚአብሔርና ከሰራዊቱም ፊት ሸሽተው የሄዱትን ጠላቶች ማለት ነው (ቍ12፡17 ይመ)። *ከባሳን ... ከባሕርም ጥልቀት፤* የመጀመሪያው (ቍ15 ይመ) ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ የሚገኝ ተራራማ ቦታ ሲሆን ሁለተ ኛው ደግሞ የሜድትራኒያን ባሕር ነው፤ በዚያም ሆነ በዚህ ጠላት ከቶ ሊያመልጥ አይችልም (አሞ9፥1-4 ይመ)።

68፥23፤ የ58፥10 ማብ ይመ።

68፥24-27፤ ሰልፉ ወደ ቤተ መቅደሱ በመቃረብ ላይ ነው (መዝ24፥47 ይመ)።

68፥25 *ከበሮ የሚመቱ ቈነጃጅትም፤* የኤር31፥4 ማብ ይመ።

68፥27፤ ከትንሹ ከብንያም ጀምሮ እስከ ኀይለኛው እስከ ይሁዳ ድረስ፣ በሰሜንና በደቡብ የሚገኙ የእስራኤል ነገዶች ሁሉ ተወክለዋል። *የሚመራቸው ... ብንያም፤* የእስራኤልን ጠላቶች በመምታት ድልን መቀዳጀት የተጀመረው (1ሳሙ11፥11፤ 14፥20-23 ይመ)፣ የመጀመሪያው የእስራኤል ንጉሥ (ሳኦል) ከብ ንያም ወገን መሆኑን የሚያንጸባርቅ ሳይሆን አይቀርም።

68፥28-31፤ እግዚአብሔር፣ ዘወትር የሚያስጨንቁ ጠላቶ ችን ድል ማድረጉን እንዲቀጥል የቀረበ ጸሎት ነው።

68፥28 *ኀይልህን እዘዝ፤* ወይም "ብርቱ ክንድህን አንሣ" ሊባል ይችላል።

68፥29 ... *ስላለው ቤተ መቅደስህ፤* ቤተ መንግሥትህ በኢየሩሳሌም ስለ ተመሠረተ ማለት ነው። *እጅ መንሻ ያመጡ ልሃል፤* ድል የተመቱ ነገሥታት ድል ለመታቸው ንጉሥ ስጦታን እንደሚያመጡ ሁሉ፣ ለአንተም ገጸ በረከት በማምጣት ድል አድ ራጊነትህን ያጸናሉ (2ሳሙ8፥2፡6፡10፤ 2ነገ3፥4 ይመ)።

68፥30 *ገሥጽ፤* የ76፥6 ማብ ይመ። *በሸምበቆ መካከል ያሉትን አራዊት፤* ፈርዖንን ለማለት ነው (ሕዝ29፥3 ይመ)። *ጥጆች መካከል ያለውንም የኮርማ መንጋ፤* ፈርዖንን የሚያገለግሉ ኀያ ላን፣ ልዑላንና የሌሎች አገሮችን ደካማ ልዑላን ያመለክታል። በዚህ ቦታ ግብፅ ዐመፀኛ ነገሥታትን ወክላ ቆማለች፤ ይህም የሆነው እስራኤል በአንድ ወቅት በዓለም ላይ ኀያላን መንግሥት ከነበረችው ከግብፅ ጋር በነበራት ገጠመኝና መዝሙሩም በተደ ረሰ ጊዜ ከእስራኤል አጎራባች አገሮች ውስጥ ግብፅ ታላቋ አገር በመሆኗ ነው። *ሕዝቦችንም በትናቸው፤* ቍ1 ይመ፤ እስራኤል በሰላም ትኖር ዘንድ (46፥9፤ 48፥4-7፤ 65፥7፤ 76፥3 ይመ) ነው።

68፥32-35፤ የቅዳሴው ሰልፍ የመጨረሻው ደረጃ ላይ ደርሶአል፤ በዚህ ቦታ የዓለም መንግሥታት ሁሉ ወደ ሰማየ ሰማ ያት ለወጣውና በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ውስጥ መኖሪያውን ላደረገው ለእስራኤል አምላክ ምስጋና እንዲያቀርቡ ጥሪ ተደርጕ አል (መዝ47 ይመ)።

68፥33፤ ቍ4 እና ማብ ይመ። *በኀያል የነጐድጓድ ድምፁ፤* የ29፥3-9 ማብ ይመ።

34ግርማው በእስራኤል ላይ፣
ኀይሉም ከደመናት በላይ ነው፣
ለእግዚአብሔር ብርታት የአንተ ነው
በሉት::
35እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ በመቅደስህ ድንቅ
ነህ፤
የእስራኤል አምላክ ለሕዝቡ ኀይልና
ብርታትን ይሰጣል::

እግዚአብሔር ይባረክ!

መዝሙር 69

እንጒርጒሮ

ለመዘምራን አለቃ፤ በ"ጽጌረዳ" ዜማ፤ የዳዊት መዝሙር

1አምላክ ሆይ፤ አድነኝ፤
ውሃ እስከ ዐንገቴ ደርሶብኛልና::
2የእግር መቆሚያ በሌለው፣
በጥልቅ ረግረግ ውስጥ ሰጥሜአለሁ፤
ወደ ጥልቅ ውሃ ገባሁ፤
ሞገዱም አሰጠመኝ::
3በጩኸት ደከምሁ፤
ጒሮሮዬም ደረቀ፤
አምላኬን በመጠባበቅ፣
ዐይኖቼ ፈዘዙ::
4ያለ ምክንያት የሚጠሉኝ፣
ከራሴ ጠጒር በዙ፤
ሕይወቴን ለማጥፋት የሚፈልጉ፣
በከንቱም የሚጠሉኝ ብዙዎች ሆኑ፤
ያልሰረቅሁትን ነገር፣
መልሰህ አምጣ ተባልሁ::
5እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ሞኝነቴን
ታውቃለህ፤
በደሌም ከአንተ የተሰወረ አይደለም::
6ጌታ የሰራዊት አምላክ ሆይ፤
አንተን ተስፋ የሚያደርጉ፣
በእኔ ምክንያት አይፈሩ፤
የእስራኤል አምላክ ሆይ፤
አንተን አጥብቀው የሚሹ፣
ከእኔ የተነሣ አይዋረዱ::
7ስለ አንተ ስድብን ታግሻለሁና፤
እፍረትም ፊቴን ሸፍኖአልና::
8ለወንድሞቼ እንደ ባዕድ፣
ለእናቴም ልጆች እንደ እንግዳ
ሆንሁባቸው::
9የቤትህ ቅናት በላችኝ፤
የሚሰድቡህም ስድብ በላዬ ዐርፎአል::
10ነፍሴን በጾም ባስመረርሁ ጊዜ፣
እነርሱ ሰደቡኝ::
11ማቅ በለበስሁ ጊዜ፣
መተረቻ አደረጉኝ::
12በቅጥሩ ደጅ ለሚቀመጡት
የመነጋገሪያ ርእስ፣
ለሰካራሞችም መዝፈኛ ሆንሁ::

13*እግዚአብሔር ሆይ፤ እኔ ግን*
በወደድኸው ሰዓት፣
ወደ አንተ እጸልያለሁ፤

68፥34 ቊ28፤ መዝ45፥3
68፥35 ዘፍ28፥17፤ ዘጸ7፥21፤መዝ28፥6፤ 29፥11፤18፥1፤66፥20 ፤ኢሳ40፥29፤41፥10፤ 50፥2፤2ቆሮ1፥3
69፥1 መዝ32፥6፤ 42፥7፤ዮና2፥5
69፥2 ኢዮ30፥19
69፥3 መዝ6፥6፤ 119፥82
69፥4 መዝ25፥19፤ 35፥19፤38፥19፤40፥1 4፤119፥95፤ኢሳ 32፥7፤ዮሐ15፥25
69፥5 መዝ38፥5፤ 44፥21
69፥7 መዝ39፥8፤ 44፥15፤ኤር15፥15
69፥8 ኢዮ19፥13-15፤መዝ31፥11፤38፥ 11፤ኢሳ53፥3፤ዮሐ7፥5
69፥9 መዝ89፥50-51፤ዮሐ2፥17፤ሮሜ 15፥3
69፥10 መዝ35፥13
69፥11 2ሳሙ3፥31 ፤መዝ35፥13
69፥12 ዘፍ18፥1፤ 23፥10፤ኢዮ30፥9
69፥13 መዝ17፥7፤ 51፥1፤ኢሳ49፥8፤ 2ቆሮ6፥2

68፥35 *ድንቅ፤* 45፥4 እና ማብ ይመ:: *ለሕዝቡ ኀይልና ብርታትን ይሰጣል፤* የፍጥረት ሁሉ ጌታ እስራኤልን የራሱ ሕዝብ አድርጎአል (ዘፀ19፥5-6 ይመ)፤ በሕዝቡም መካከል አገዛዙን በማ ድረጉ ሕዝቡ የእግዚአብሔርን የድል አድራጊነት ኀይል እንዲለ ማመድ አድርጉታል (29፥10-11 ይመ)::

መዝ69፤ እግዚአብሔር ምሕረቱን እንዲያሳየውና የብዙ ጠላ ቶችም መዘባበቻ እንዳይሆን ቤዛ ሆኖ እንዲያድነው ያቀረበው ልመና ነው፤ ይህን ልመና ያቀረበው፣ በሠራው በደል ምክንያት (ቊ5 ይመ) እግዚአብሔር፣ "ያቈሰለው"(ቊ26 ይመ) እና ጠላቶ ቹም ከመቼውም ጊዜ ይልቅ ኀይላቸውን አሰባስበው የሚያፌ ዙበትና የሚያሚኑበት አንድ እግዚአብሔርን የሚፈራ ንጉሥ ነው:: በጥንት ታሪክ እንደሚታወቀው ከሆነ የዚህ መዝሙር ደራሲ ዳዊት ሲሆን፣ መዝሙሩ መቼ እንደ ተደረሰ ግን አይታወቅም:: በመዝሙሩ ውስጥ የቀረበው ጸሎት አሁን ባለው ቅርጽ እን ደሚያመለክተው ይሁዳን ይገዛ የነበረው የዳዊት ልጅ በነበረበት ወቅት የተጻፈ ነው (ቊ35 ይመ):: ያም ንጉሥ ሕዝቅያስ ሳይሆን አይቀርም (2ነገ18-20፤ 2ዜና29-32 ይመ):: በዐቢይ ሐሳ ብና በቋንቋ ረገድ ይህ መዝሙር ከመዝሙር 32፤35፤38፤40 እና 109 ጋር በብዙ መልኩ ይዛመዳል (መዝ18 ይመ):: ከአስጨ ናቂ ጠላቶች እጅ ለመዳን ከቀረቡት ሦስት ተከታታይ መዝሙ ሮች ውስጥ ይህ መዝሙር የመጀመሪያው ነው:: የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች እንዲህ ያለው የጻድቃን ጩኸት የክርስቶስን ሥቃይ እንደሚያሳይ አስታውቀዋል፤ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ከመዝ 22 በስተ ቀር ብዙ ጊዜ የተጠቀሰ አንድም መዝሙር የለም::

69ርእስ፤ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ:: *በ … ዜማ፤* የመዝ9 ርእስ ማብ ይመ:: *ጽጌረዳ፤* የመዝ45 ርእስ ይመ::

69፥1-4፤ እግዚአብሔር እንዲያድነው በመግቢያው ላይ ያቀረበው ልመና ነው::

69፥1-2 *ውሃ … በጥልቅ ረግረግ … ጥልቅ ውሃ … ሞገዱም፤* ብርቱ ጭንቀትን ለመግለጽ የሚውሉ የተለመዱ አባባሎች ናቸው (የ30፥1 እና 32፥6 ማብ ይመ):: በዚህ ቦታ ጭንቀቱ የደረሰበት እግዚአብሔር "ያቈሰለው" (ቊ26) ሲሆን በጠላቶቹ በኩል የደረሰበት ጥቃት ግን ከሁሉ የበለጠ ነው (ቊ14-15፡29 ይመ)::

69፥3 *ጒሮሮዬም ደረቀ፤* 22፥15 ይመ:: *ዐይኖቼ ፈዘዙ፤* 6፥7 እና ማብ ይመ::

69፥4 *ያለ ምክንያት … በከንቱም፤* ምንም ያልበደላቸው ሰዎች አሳሩን አበዙበት (35፥19 እና ማብ ይመ):: *ከራሴ ጠጒር ብዙ፤* የ40፥12 ማብ ይመ:: *ተገደድሁ፤* ጠላቶቹ በሐሰት ስሙን እያጠፉት እንደ ሆነ የሚናገር ሥዕላዊ አገላለጽ ነው (5፥9 እና ማብ ይመ)::

69፥5-12፤ እግዚአብሔር አገልጋዩን በሚቀጣበት ጊዜ ሌሎች እግዚአብሔርን በመተማመን የሚኖሩ በሁኔታው እንዳ ይሰናከሉ ይጸልያል:: ጸሐፊው እግዚአብሔር፣ "በቍስል" የመታው (ቊ26) በሠራው በደል ምክንያት መሆኑን አምኖአል (ቊ5)፤ ይሁን እንጂ ጠላቶቹን አንድም ጊዜ አልበደለም:: ከደረሰበት መከራ ጠላቶቹ የተነሣ "አንተን ብሎ የእግዚአብሔር ሰው" እያሉ አላገጡበት (22፥6-8፤ 42፥3፤ 79፥10፤ 115፥2፤ ኢዮ2፥9 ይመ):: በግልጽ ባይሆንም እግዚአብሔር መልሶ እንዲያቆመውና ንጹሕ መሆኑንም በጠላቶቹ ፊት እንዲመሰክርለት ይጸልያል::

69፥5 *ሞኝነቴን፤* በዚህ ቦታ ሞኝነት የሥነ-ምግባር ጒድ ለትን ያመለክታል::

69፥8፤ የቅርብ ወዳጆቹ እንኳ ሸሹት (31፥11-12 እና ማብ ይመ)::

69፥9 *የቤትህ ቅናት በላችኝ፤* በደራሲው ላይ ያደረበት ቅንዓት በኢየሱስም ላይ በበለጠ አድሮአል (ዮሐ2፥17 ይመ):: *የሚሰድቡህም ስድብ፤* እግዚአብሔርን የሚሰድቡ በእግዚአብሔር ላይ የሚታመነውን አገልጋይም ይሰድባሉ (74፥18፡22-23፤ 2ነገ 18፥31-35 ይመ)፤ ይህም በኢየሱስ ላይ ደርሶአል (ሮሜ15፥3 ይመ)::

69፥10-11 *በጾም ባስመረርሁ ጊዜ … ማቅ በለበስሁ ጊዜ፤* እግዚአብሔር እንዲምረውና እንዲታደገው በሚጸልይበት ጊዜ ራሱን በእግዚአብሔር ፊት በንስሓ ዝቅ አድርጎ መቅረቡን የሚገልጹ ምልክቶች ናቸው (35፥13 እና ማብ፤ እንዲሁም ዘፍ 37፥34፤ 2ሳሙ12፥16-17፤ኢዮ1፥13-14፤2፥15-17፤ዮና3፥5 ይመ)::

69፥12 *በቅጥሩ ደጅ ለሚቀመጡት … ለሰካራሞችም፤* ከከተማ ሹሞች ጀምሮ እስከ ሰካራሞች ድረስ ሁሉም መሣቂያ መሣለቂያ አድርገውታል::

69፥13-18፤ ቢያፌዙብኝም እንኳ ወደ አንተ እጸልያለሁ::

69፥13 *በወደድኸው ሰዓት፤* እግዚአብሔር ሊያድነው ቀርቦ

ስምባክ ሆይ፤ በታላቅ ምሕረትህ፣
 በማዳንህም እርግጠኝነት መልስልኝ።
[14]ከረግረግ አውጣኝ፤
 እስጥም ዘንድ አትተወኝ፤
ከጥልቅ ውሃ፣
 ከእነዚያ ከሚጠሉኝ ታደገኝ።
[15]ጐርፍ አያጥለቅልቀኝ፤
 ጥልቅ ውሃም አይዋጠኝ፤
 ጕድጓዱም ተደርምሶ አይዘጋብኝ።
[16]እግዚአብሔር ሆይ፤ ምሕረትህ በጎ ናትና
 ስማኝ፤
 እንደ ርኅራኄም ብዛት መለስ በልልኝ።
[17]ፊትህን ከባሪያህ አትሰውር፤
 ጭንቅ ውስጥ ነኝና ፈጥነህ መልስልኝ።
[18]ወደ እኔ ቀርበህ ታደገኝ፤
 ስለ ጠላቶቼም ተቤዠኝ።
[19]የደረሰብኝን ስድብ፣ ዕፍረትና ውርደት
 ታውቃለህ፤
 ጠላቶቼንም አንድ በአንድ
 ታውቃቸዋለህ።
[20]ስድብ ልቤን ጐድቶታል፤
 ተስፋዬም ተሟጦአል፤
አስተዛዛኝ ፈለግሁ፤ አላገኘሁምም፤
 አጽናኝም ፈለግሁ፤ አንድም አልነበረም።
[21]ምግቤን ከሐሞት ቀላቀሉ፤
 ለጥማቴም ሆምጣጤ ሰጡኝ።
[22]የቀረበላቸው ማዕድ ወጥመድ
 ይሁንባቸው፤

69፥14 ቍ21፡መዝ 144፥7
69፥15 ዘኍ16፥33፤ መዝ28፥1፤124፥4-5
69፥16 መዝ63፥3
69፥17 መዝ22፥24፤ 50፥15፤66፥14፤ 143፥7
69፥18 መዝ49፥15
69፥19 መዝ22፥6
69፥20 ኢዮ16፥2፤ መዝ142፥4፤ኢሳ63፥5
69፥21 ዘኍ6፥3፤ ማቴ27፥34፡48፤ማር 15፥23፡36፤ሉቃ23፥ 36፤ዮሐ19፥28-30
69፥22 1ሳሙ28፥9 ፤ኢዮ18፥10
69፥23 ሮሜ11፥9-10
69፥24 መዝ79፥6፤ ኤር10፥25
69፥25 ዘሌ26፥43፤ ማቴ23፥38፤ሐሥ 1፥20
69፥26 ኢዮ19፥22፤ ዘካ1፥15
69፥27 ነህ4፥5፤መዝ 109፥14
69፥28 ዘፀ32፥32-33፤ሕዝ13፥9፤ሉቃ 10፥20
69፥29 መዝ20፥1
69፥30 መዝ28፥7፤ 34፥3
69፥31 መዝ50፥9-13፤51፥16
69፥32 መዝ22፥26

 ለማኅበራቸውም አሽክላ ይሁን።
[23]ዐይኖቻቸው እንዳያዩ ይጨልሙ፤
 ጀርባቸውም ዘወትር ይጕበጥ።
[24]መዓትህን በላያቸው አፍስስ፤
 የቍጣህም መቅሠፍት ድንገት
 ይድረስባቸው።
[25]ስፈራቸው ባድማ ይሁን፤
 በድንኳኖቻቸው የሚኖር አይገኝ፤
[26]አንተ የመታሃቸውን አሳደዋልና፤
 ያቈሰልሃቸውንም ሥቃያቸውን
 አባብሰዋል።
[27]በበደላቸው በደል ጨምርባቸው፤
 ወደ ጽድቅህም አይግቡ።
[28]ከሕይወት መጽሐፍ ይደምሰሱ፤
 ከጻድቃንም ጋር አይጻፉ።
[29]ነገር ግን እኔ በሥቃይና በጭንቅ ላይ
 እገኛለሁ፤
 ስምባክ ሆይ፤ ማዳንህ ደግፎ ይያዘኝ።
[30]የእግዚአብሔርን ስም በዝማሬ አወድሳለሁ፤
 በምስጋናም ከፍ ከፍ አደርገዋለሁ።
[31]ከበሬ ይልቅ፣
 ቀንድና ጥፍር ካበቀለ እምቦሳም ይልቅ
 ይህ እግዚአብሔርን ደስ ያሰኘዋል።
[32]ድኾች ይህን ያያሉ፤ ደስም ይላቸዋል፤
 እናንተ እግዚአብሔርን የምትሹ ልባችሁ
 ይለምልም!
[33]እግዚአብሔር ችግረኞችን ይሰማልና፤
 በእስራት ያለውንም ሕዝቡን አይንቅም።

ሳለ ለማለት ነው (32፥6 እና ማብ እንዲሁም ኢሳ49፥8፤ 61፥2፤ 2ቆሮ6፥2 ይመ)። *በታላቅ ፍቅርህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

69፥14-15 *ከረግረግ ... ከጥልቅ ውሃ ...ጐርፍ ... ጥል ቀቱ፤* የቍ1-2 ማብ ይመ።

69፥15 *አይዋጠኝ፤* የ49፥14 ማብ ይመ። *ጕድጓዱ፤* የ30፥1 ማብ ይመ።

69፥16 *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

69፥17 *ፊትህን ... አትሰውር፤* የ13፥1 ማብ ይመ።

69፥18 *ተቤዠኝ፤* የ25፥22 ማብ ይመ።

69፥19-21፤ በመከራዬ ጊዜ እኔን በማጽናናት ፈንታ ሊሳለ ቀብኝና ሊያፌዙብኝ ከያሉበት ተሰበሰቡ (35፥11-16፤ 142፥4፤ ኢዮ 13፥4፤ 16፥2፤ 21፥34 ይመ)።

69፥20 *ልቤን፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

69፥21 *ምግቤን ከሐሞት ... ለጥማቴም ሆምጣጤ፤* የሚያ ጽናናና እርሱን የሚያበረታታ ተስፋ በሚጠበቅበት ሰዓት፣ ጠላቶቹ በሚበላውና በሚጠጣው ምግብ ውስጥ መራራ ነገር ቀላቅለው እንዲበላ እንዳደረጉት የሚያሳይ ምስል ከሣች ተምሳሌት ነው። የወንጌል ጸሐፊዎች በተለይም ማቴዎስ በዚህ ቍጥር ላይ የጠቀ ሰው መከራ ክርስቶስ በመስቀል ላይ ያሳለፈውን መከራ እንደ ሚያመለክት ገልጸአል (ማቴ27፥34፡48፤ ማር15፥23፡36፤ ሉቃ23፥36፤ ዮሐ19፥29 ይመ)።

69፥22-28፤ እግዚአብሔር ጠላቶቹን እንዲበቀልለት ያቀረ በው ነው (የ5፥10 ማብ ይመ)።

69፥22-23፤ ጳውሎስ ይህንን ክፍል ክርስቶስን ከተቃወሙ አይሁዶች ጋር እንዴት እንዳዛመደው ለማየት ሮሜ11፥9-10 ይመ።

69፥22፤ በምግቡ ላይ፣ "ሐሞት" በመጠጡም ላይ፣ "ሆም ጣጤ" ጨምረው አቀረቡለት (ቍ21)። *የቀረበላቸው ማዕድ፤* የቃል ኪዳኑ ማኅተም የታተመበትን ገበታ (የ23፥5 ማብ ይመ) የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። ነገሩ እንዲህ ከሆነ ይህ ጥቅስ እግዚአብሔር ማዕዳቸው ፍዳቸውን የሚቀበሉበት እንዲያደርገው የሚናገር ሳይሆን አይቀርም።

69፥23፤ በመቍሰሉ አላግጠውበት ነበር (ቍ26)፤ አሁን ግን የእነርሱም ጀርባ እንዲጕብጥና (መዝ38፥5-8) ዐይናቸውም እንዲፈዝ (ቍ3 እና የ6፥7 ማብ ይመ) ይመኛል። *ጀርባቸውም ... ይጕበጥ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ሽንጦቻቸው ስፍራ ይልቀቁ" እንደ ማለት ነው፤ "ሽንጥ" ሆድን ወይም የታችኛውን የጀርባ ክፍል ያመለክታል፤ ሽንጥ ለጀርባ የጥንካሬ ምንጭ ነው (66፥11፤ ኢዮ40፥16 ይመ)።

69፥24 *መዓት ... ቍጣ፤* የ2፥5 ማብ ይመ። *አፍስስ፤* እንደ ድንገተኛ ጐርፍ ማለት ነው።

69፥25፤ ከስፍራው ለማስለቀቅ አሢረው ነበር፤ አሁን ግን እነርሱ ራሳቸው ከስፍራቸው እንዲለቁ ይጸልያል፤ ይህንኑ የፍርድ ቃል ጴጥሮስ ለይሁዳ ተጠቅሞበታል (ሐሥ1፥20)።

69፥26፤ ጠላቶቹ ካደረሱበት ጥቃት ሁሉ ከፍተኛ በመ ሆኑ በተደጋጋሚ ጠቅሶታል።

69፥27፤ በሐሰት ወንጅለውታል (ቍ4)፤ እነርሱም በሠሩት በደል ይወንጀሉ።

69፥28፤ እንዲሞት አሢረውበታል፤ የእነርሱም ዕጣ ፈንታ ሞት ይሁን፤ *ከሕይወት መጽሐፍ፤* እግዚአብሔር በሕይወት እንዲኖሩ የባረካቸው ሰዎች ስማቸው የሚጻፍበት የእግዚአብሔር መዝገብ ነው (1፥3፤ 7፥9፤ 11፥7፤ 34፥12፤ 37፥17፡29፤ 55፥22፤ 75፥10፤ 92፥12-14፤ 140፥13 ይመ)። የእግዚአብሔርን መዝገብ በተመለከተ ሌሎች ጥቅሶችን ለማየት የ9፥5 እና 51፥1 ማብ ይመ። በአዲስ ኪዳን ውስጥ "የሕይወት መጽሐፍ" የሚለው ሐረግ የሚያመለክተው ለዘላለም ሕይወት የተመደቡ ቅዱሳን ስማቸው የተጻፈበትን መዝገብ ነው (ፊል4፥3፤ ራእ3፥5፤ 13፥8፤ 17፥8፤ 20፥12፡15፤ 21፥27 ይመ)።

69፥29፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል ከመግባቱ በፊት ልመናውን በአዲስ መልክ ያቀርባል። *ደግፎ ይያዘኝ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ዋስትና ወዳለው ከፍተኛ ስፍራ ይውሰደኝ" ማለት ነው።

69፥30-33፤ ጸሎቱ ተሰሚነት እንዳገኘ በመተማመን (የ3፥8 ማብ ይመ) እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል ይገባል (የ7፥17 ማብ ይመ)።

69፥30 *የእግዚአብሔርን ስም፤* ቍ36 እና የ5፥11 ማብ ይመ።

69፥32 *ድኾች፤* የ34፥6 ማብ ይመ። *ያያሉ ደስም ይላቸዋል፤* 22፥26 እና ማብ ይመ። *ልባችሁ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ይለምልም፤* እግዚአብሔር የችግረኞችን ጸሎት የሚሰማ በመሆኑ ነፍሳ ቸው በደስታ ፈነጠዘ፤ ሲያፌዙበት በነበሩት ላይ ግን ቍጣ ዘነበባቸው።

[34]ሰማይና ምድር፣ ባሕርም፣
በውስጣቸውም የሚንቀሳቀስ ሁሉ
ያመስግኑት።
[35]እግዚአብሔር ጽዮንን ያድናታልና፤
የይሁዳንም ከተሞች መልሶ
ይሠራቸዋልና፤
ሕዝቡም በዚያ ይሰፍራል፤
ይወርሳታልም።
[36]የባሪያዎቹም ዘሮች ይወርሷታል፤
ስሙንም የሚወዱ በዚያ ይኖራሉ።

መዝሙር 70

የጭንቀት ጩኸት

70፥1-5 ተጓ ምብ-መዝ40፥13-17

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር፤ ለመታሰቢያ

[1]አምላክ ሆይ፤ ታድነኝ ዘንድ ዘንበል በል፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እኔን ለመርዳት
ፍጠን።
[2]ሕይወቴን ለማጥፋት የሚሹ፣
ይፈሩ፤ ሁከትም ይምጣባቸው፤
የእኔን መጎዳት የሚመኙ፣
በውርደት ወደ ኋላቸው ይመለሱ።
[3]በእኔ ላይ፣ "እሰይ! እሰይ!" የሚሉ፣
ተሸማቀው ወደ ኋላ ይመለሱ።
[4]ነገር ግን የሚሹህ ሁሉ፣
በአንተ ሐሤት ያድርጉ፤ ደስም
ይበላቸው፤
"ማዳንህን የሚወዱ ሁሉ ሁልጊዜ፣
እግዚአብሔር ከፍ ይበል!" ይበሉ።
[5]እኔ ግን ምስኪንና ችግረኛ ነኝ፤
አምላክ ሆይ፤ ፈጥነህ ድረስልኝ፤
ረዳቴም፣ ታዳጊዬም አንተ ነህና፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ አትዘግይ።

መዝሙር 71

የሽማግሌ ጸሎት

71፥1-3 ተጓ ምብ-መዝ31፥1-4

[1]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተን መጠጊያ
አደረግሁ፤
ከቶም አልፈር።
[2]በጽድቅህ ታደገኝ፤ አስጥለኝም፤
ጆሮህን ወደ እኔ አዘንብል፤ አድነኝም።
[3]ምንጊዜም የምሸሸግበት፣
መጠጊያ ዐለት ሁነኝ፤
አንተ ዐለቴ ምሽጌ ነህና፣
ታድነኝ ዘንድ ትእዛዝህ ይውጣ።
[4]አምላኬ ሆይ፤ ከክፉ እጅ፣
ከግፈኛና ከጨካኝ መዳፍ አውጣኝ።
[5]ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ ተስፋዬ፤
ከልጅነቴም ጀምሮ መታመኛዬ ነህና።
[6]ከተወለድሁ ጀምሮ በአንተ ተደገፍሁ፤
ከእናቴ ማሕፀን ያወጣኸኝ አንተ ነህ፤
አንተ የዘወትር ምስጋናዬ ነህ።
[7]ብዙዎች እንደ ጉድ አዩኝ፤
አንተ ግን ጽኑ አምባዬ ነህ።
[8]ቀኑን ሙሉ ክብርህን ያወራ ዘንድ፣
አፌ በምስጋናህ ተሞልቶአል።
[9]በእርጅናዬ ዘመን አትጣለኝ፤
ጕልበቴም ባለቀበት ጊዜ አትተወኝ።
[10]ጠላቶቼ ተነጋግረውብኛልና፤

፥34፥2
69፥33 መዝ12፥5
69፥34 መዝ96፥11 ፥98፥7፤ኢሳ44፥23
69፥35 ዕዝ9፥9፤ መዝ51፥18፤አብ1፥17
69፥36 መዝ25፥13 ፥37፥29
70፥1 መዝ22፥19 ፥71፥12
70፥2 መዝ6፥10፤ 35፥4፡26፤71፥13፤10 9፥29፤129፥5
70፥3 መዝ35፥21
70፥4 መዝ9፥10፤ 31፥6-7፤32፥11፤ 35፥27፤118፥24
70፥5 መዝ18፥2፤ 30፥10፤33፥20፤86፥1 ፤109፥22፤119፥60፤ 141፥1
71፥1 ዘዳ23፥15፤ ሩት2፥12፤መዝ22፥5
71፥2 2ነገ19፥16
71፥3 መዝ18፥2
71፥4 ዘፍ48፥16፤2 ነገ19፥19፤መዝ140፥4
71፥5ኢዮ4፥6፤መዝ 9፥18፤25፥5፤ኤር 17፥7
71፥6 ኢዮ3፥16፤ መዝ9፥1፤22፥9፡10፤3 4፥1፤52፥9፤119፥164 ፤145፥2
71፥7 ዘዳ28፥46፤ 2ሳሙ22፥3፤መዝ61፥ 3፤ኢሳ8፥18፤1ቆሮ4፥9
71፥8 ቍ15፤መዝ 51፥15፤63፥5፤96፥6፤ 104፥1
71፥9 ዘዳ4፥31፤ 31፥6፤መዝ51፥11፤92፥14፤ኢሳ46፥4
71፥10 ዘፀ1፥10፤ መዝ3፥7፤10፥8፤31፥13፤59፥3፤ምሳ1፥18፤ማቴ12፥14

69፥34-36፤ እግዚአብሔር ይሁዳን መልሶ እንደሚያጸናትና የተስፋዪቱንም ምድር ለሕዝቡ ርስት አድርጐ እንደሚሰጥ በመተማመን የቀረበ የምስጋና ጥሪ ነው (የ9፥1 ማብ ይመ)። ይህ አንጓ እንደሚያመለክተው፣ ይህን ጸሎት የሚጸልዩት በችግር ውስጥ ያሉ ነገሥታት ብቻ ሳይሆኑ ክፉኛ የተሸነፈችውም ይሁዳም ጭምር ናት።

69፥34፤ ፍጥረት ሁሉ እግዚአብሔርን ያመስግን እንደ ማለት ነው (148፥1-13፤ ኢሳ49፥13 ይመ)።

69፥35-36 *ሕዝቡ … ዘሮች፤* በየትውልዱ ያሉ የእግዚአብሔር ሕዝቦችና ልጆቻቸው በተለይም የእርሱን ስም የሚወዱትን ለማለት ነው።

69፥35 *ጽዮን፤* የ9፥11 ማብ ይመ።

መዝ70፤ የጠላቶች ዛቻ ባስጨነቀው ጊዜ እግዚአብሔር ፈጥኖ እንዲታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው፤ የ40፥13-17 (ማብ ይመ) ቅጅ ይመስላል። እንዲህ ዐይነት ጸሎት ከያዙት ሦስት ተከታታይ መዝሙሮች ውስጥ ይህ ሁለተኛው ነው። የዚህ መዝሙር ቋንቋ ከመዝ71 ጋር በብዙ መንገድ ተመሳሳይነት አለው። ጸሎቱ፣ "ፍጠን፣ አትዘግይ" በሚሉ የርዳታ ቃላት የተቀነበበ ነው (ቍ1፡5)። የተቀረው የጸሎቱ ክፍል በእግዚአብሔር የማዳን ሥራ ላይ የሚያተኩር ነው፤ ይኸውም:- (1) "ሕይወቴን አጥብቀው በሚሿት" (ቍ2-3) እና (2) "አንተን አጥብቀው በሚሹ" ላይ (ቍ4)።

70ርእስ፤ የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ። *ለመታሰቢያ፤* የመዝ 38 ርእስ ማብ ይመ።

70፥4፤ እግዚአብሔር ባርያውን ሲታደግ ሌሎች በእግዚአብሔር የሚታመኑ ሰዎች ሐሴት ያደርጋሉ፤ ምክንያቱም ለራሳቸው መዳን ማረጋገጫ ይሆናቸዋል። *እግዚአብሔር ከፍ ይበል፤* ምክንያቱም የማዳን ሥራው እርግጠኛና ውጤታማ ነው።

መዝ71፤ በእርጅናው ዘመን ጠላቶቹ ስላስጨነቁት የእግዚአብሔርን ርዳታ ለማግኘት የቀረበ ጸሎት ነው፤ ምክንያቱም የንጉሡ ጕልበት መድከሙን ጠላቶቹ ተመልክተዋል (የ5፥9 ማብ ይመ)። የመዝሙሩ ደራሲ ማን እንደ ሆነ አልተገለጸም፤ ነገር ግን የመዝሙሩ አርታኢዎች መዝ70ን የመዝ71 መግቢያ አድርገው ስለሚመለከቱት መዝሙሩ በዳዊት ሳይዳረስ አይቀርም (መዝሙሩ የተደረሰው በዳዊት እርጅና ዘመን ነው፤ ቍ 9፡18ይመ)። ይህ አስተያየት ተቀባይነት ሊያገኝ የቻለው መዝሙር 72 የንጉሥ ሰለሞን ጸሎት በመሆኑ ነው (የመዝ72 መግቢያን ይመ)። ይህ መዝሙር ከሦስቱ ተከታታይ መዝሙሮች ውስጥ ሦስተኛው ሲሆን የመዝሙሩም ዐቢይ ሐሳብ ተስፋ ነው (ቍ14 ይመ)። መዝሙሩም በቅርጹ እኩኩል ነው፤ ስድስት አንጓዎች ያሉት ሲሆን የአንጓዎቹ አወቃቀርም አምስት-አራት-አምስት፤ አምስት-አራት-አምስት እያለ ይዘልቃል። ይኸውም ከቍ1-4 አምስት መስመር ፣ ከቍ5-8 አራት መስመር፣ ከቍ9-13 አምስት መስመር፣ ከቍ15-18 አምስት መስመር፣ ከቍ19-21 አራት መስመር፣ ከቍ22-24 አምስት መስመር ማለት ነው። መኻል ላይ (ቍ14 እና የ6፥6 ማብ ይመ) ምን ጊዜም ባለ ተስፋ መሆኑን በእርግጠኛነት አስታውቆአል። መዝሙሩ የእግዚአብሔርን ርዳታ ለማግኘት በሚጠይቅ ጸሎትና (ቍ1-4) የእግዚአብሔርን ታዳጊነት ለማመስገን ቃል በሚገባ ልብ የተቀነበበ ነው (ቍ22-24)። ሁለተኛውና አምስተኛው አንጓ የተጐዳኙት ንጉሡ የደረሰበትን መከራ በሚያወሳው ሐሳብ ሲሆን ሦስተኛውና አራተኛው አንጓ የተጐዳኙት ደግሞ የንጉሡን የእርጅና ዘመን በሚያወሳው ሐሳብ ነው።

71፥1-4፤ የእግዚአብሔርን ርዳታ ለማግኘት በመግቢያ ላይ የቀረበ ልመና ነው።

71፥2 *ጽድቅህ፤* ቍ15-16፡19፡24 እና የ4፥1 ማብ ይመ።

71፥5-8፤ እግዚአብሔር ዘወትር አለኝታውና ተስፋው መሆኑን ይመሰክራል (ቍ14፡19-21 ይመ)

71፥5 *ከልጅነቴም ጀምሮ፤* 22፥9 ይመ።

71፥7 *እንደ ጉድ፤* መዝሙረኛው ቍጥሩ የበዛ መከራ ቢደርስበትም (ቍ20 ይመ) እግዚአብሔር ግን መጠጊያ ሆኖለታል፤ በዚህም ምክንያት ብዙዎች እንደ ልዩ ሰው ይመለከቱት ነበር።

71፥9-13፤ ጕልበቱ እየደከመ ሲሄድ እግዚአብሔር ዘወትር ከእርሱ ጋር እንዲሆን ይጸልያል።

71፥10 *ጠላቶቼ ተነጋግረውብኛል፤* የ3፥2፤5፥9 ማብ ይመ።

ሕይወቴን ለማጥፋት የሚሹ በአንድ ላይ
አሢረዋል፤
[11]እነርሱም፣ "እግዚአብሔር ትቶታል፤
የሚያስጥለው የለምና፣
ተከታተላችሁ ያዙት" አሉ።
[12]አምላክ ሆይ፤ ከእኔ አትራቅ፤
አምላኬ ሆይ፤ እኔን ለመርዳት ፍጠን።
[13]ባላንጣ የሆኑብኝ ይፈሩ፤ ይጥፉም፤
ሊጐዱኝ የሚፈልጉ፣
ንቀትንና ውርደትን ይከናነቡ።
[14]እኔ ግን ሁልጊዜ ተስፋ አደርጋለሁ፤
በምስጋና ላይ ምስጋና አቀርብልሃለሁ።
[15]አንደበቴ ስለ ጽድቅህ፣
ቀኑን ሙሉ ስለ ማዳንህ ይናገራል፤
ማቆሚያ ልኩንም አላውቅም።
[16]መጥቼ የጌታ እግዚአብሔርን ብርቱ ሥራ
ዐውጃለሁ፤
የአንተን ጽድቅ ብቻ እናገራለሁ።
[17]አምላክ ሆይ፤ አንተ ከልጅነቴ ጀምረህ
አስተማርኸኝ፤
እኔም እስከ ዛሬ ድረስ ድንቅ
ሥራህን ዐውጃለሁ።
[18]አምላክ ሆይ፤ ሳረጅና ስሸብትም
አትተወኝ፤
ክንድህን ለመጭው ትውልድ፣
ኀይልህን ኋላ ለሚነሣ ሕዝብ ሁሉ፣
እስክምገልጽ ድረስ።
[19]አምላክ ሆይ፤ ጽድቅህ እስከ ሰማያት
ይደርሳል፤
አንተ ታላላቅ ነገሮችን አድርገሃል፤
አምላክ ሆይ፤ እንደ አንተ ያለ ማን ነው?
[20]ብዙ መከራና ጭንቅ ብታሳየኝም፣
ሕይወቴን እንደ ገና ታድሳለህ፤
ከምድር ጥልቅም፣
እንደ ገና ታወጣኛለህ።
[21]ክብሬን ትጨምራለህ፤
ተመልሰህም ታጽናናኛለህ
[22]አምላኬ ሆይ፤ ስለ ታማኝነትህ፣
በበገና አመሰግንሃለሁ፤
የእስራኤል ቅዱስ ሆይ፤
በመሰንቆ እዘምርልሃለሁ።
[23]ዝማሬ በማቀርብልህ ጊዜ ከንፈሮቼ
በደስታ ይሞላሉ፤
አንተ የተቤዠሃትም ነፍሴ እልል
ትላለች።
[24]አንደበቴ ስለ ጽድቅህ፣
ቀኑን ሙሉ ያወራል፤
የእኔን መጐዳት የሚፈልጉ፣
አፍረዋልና፤ ተዋርደዋልም።

መዝሙር 72

በተስፋ የሚጠባበቀው ንጉሥ

ስለ ሰሎሞን

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ፍርድህን ለንጉሥ፣
ጽድቅህንም ለንጉሥ ልጅ ዐድል፤
[2]እርሱም ሕዝብህን በጽድቅ ይዳኛል፤*
ለተቸገሩትም በትክክል ይፈርዳል።
[3]ተራሮች ብልጽግናን፣
ኰረብቶችም የጽድቅን ፍሬ ለሕዝቡ
ያመጣሉ።

*2 ወይም እርሱ ሕዝቡን በጽድቅ ይዳኝ

71፥11 መዝ7፥2፡9፥101፡ኢሳ40፥27፡54፥7፤ሰቆ5፥20፡ማቴ27፥46
71፥12 መዝ22፥19፡38፥21፡22
71፥13 ኢዮ8፥22፤መዝ25፥3፡70፥2፤ኤር18፥19
71፥14 መዝ25፥3፤42፥5፡130፥7፡131፥3
71፥15 ቍ8፤መዝ51፥14፡66፥16
71፥16 መዝ9፥1፤77፥12፡106፥2፡118፥15፡145፥4
71፥17 ዘዳ4፥5፤ኢዮ5፥9፤መዝ26፥7፡86፥10፡96፥3፤ኤር7፥13
71፥18 ዘፀ9፥16፤ኢዮ8፥8፤መዝ22፥30፡31፡78፥4፡145፥4፤ኢሳ46፥4፤ኢል1፥3
71፥19 መዝ35፥10፡36፥5፡77፥13፡89፥8፤126፥2፤ሉቃ1፥49
71፥20 መዝ25፥17፡63፥9፡80፥3፡19፡85፥4፤ሆሴ6፥2
71፥21 መዝ18፥35፡23፥4፡86፥17፤ኢሳ12፥1፡40፥1-2፡49፥13፡54፥10
71፥22 2ነገ9፥19፡22፤ኢዮ21፥12፤መዝ33፥2፡92፥3፡144፥9
71፥23 ዘፀ15፥13፤መዝ20፥5
71፥24 ቍ13፤አስ9፥2፤መዝ35፥28
72፥1 ዘዳ1፥16፤መዝ9፥8
72፥2 ኢሳ9፥7፤

71፥13፤ እግዚአብሔርን ጠላቶቹን እንዲበቀልለት ይጸልያል (የ5፥10 ማብ ይመ)።

71፥14፤ የማይናወጥ ተስፋ እንዳለው ያስታወቀበት ቦታ ነው (42፥8 እንዲሁም የ6፥6፤ 42፥8 ማብ ይመ)።

71፥15-18፤ የጸሎቱን መታደስ (ቍ8) ምክንያት በማድረግ እግዚአብሔርን ሊያመሰግን ቃል ይገባል፤ የ7፥17 ማብ ይመ።

71፥16-17 *ብርቱ ሥራ ... ጽድቅ ... ድንቅ ሥራህን፤* እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ያደረጋቸው ኀያል (ድንቅ) ሥራዎች የጽድቁ መገለጫዎች ናቸው፤ ስለዚህ፣ "የጽድቅ ሥራዎች" ሊባሉ ይችላሉ (ቍ24)።

71፥16 *መጥቼ፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ ለአምልኮ ወደ ተሰበሰበበት ወደ ቤተመቅደሱ ማለት ነው።

71፥19-21፤ እግዚአብሔር መራራ በሆነ ችግሩ ውስጥ አሁንም አብሮት መሆኑን ይመሰክራል (ቍ5-8፡14 ይመ)።

71፥19 *ጽድቅህ እስከ ሰማያት ይደርሳል፤* ከምድር በላይ ካለው ሰፍራ ይልቅ እጅግ የሚሰፋ ነው (36፥5 እና ማብ ይመ) እንደ ማለት ነው። አምላክ ሆይ፣ እንዳንተ ያለ ማን ነው? ሚክ 7፥18 ይመ።

71፥20 *ሕይወቴን እንደ ገና ታድሳለህ፤* ሕይወትን የሰጠው እግዚአብሔር ሕይወቱን ደግሞ ያድሳታል። *ከምድር ጥልቅም፤* የሙታንን ዓለም የሚያሳይ ሲሆን መቃብር ደግሞ የዚያ ዓለም መግቢያ በር ነው (የ30፥1 ማብ ይመ)።

71፥22-24፤ የእግዚአብሔር ማዳን ከእርሱ ጋር እንደሚሆን በመተማመን ሊያመሰግነው ቃል ይገባል (የ3፥8፤ የ7፥17 ማብ ይመ)።

71፥22 *በገና ...መሰንቆ፤* የ57፥8 ማብ ይመ። *የእስራኤል ቅዱስ፤* 78፥41፤ 89፥18፤ እንዲሁም የኢሳ1፥4 ማብ ይመ።

71፥23 *ተቤዠሃትም፤* በዚህ ቦታ የቃሉ ትርጒም ነጻ ያወጣኸኝ ማለት ነው፤ አብዛኛውን ጊዜ በሌላም ቦታ እንዲሁ ነው።

71፥24 *ስለ ጽድቅህ፤* እግዚአብሔር በቃል ኪዳኑ ላይ በተናገረው መሠረት በሕዝቡ መካከል የሚያደርገውን የማዳን ተግባር ያመለክታል።

መዝ72፤ በዳዊት ዙፋን ላይ ተቀምጦና በምድርም ላይ የእግዚአብሔር እንደራሴ ሆኖ፣ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ለሚገዛው ንጉሥ የተደረገ ጸሎት ነው፤ ይህ ንጉሥ የዳዊት ልጅ ነው። መዝሙሩ ሥርዐተ ንግሥ በሚኖርበት ጊዜ የሚዘመር ሳይሆን አይቀርም (መዝ2፤110 ይመ)። ቍ2-11፡17 የአቤቱታ ሐሳብ ያለው ሲሆን በእጅ አዙር የቀረበ ጸሎትም ነው። ጸሎቱ የሕዝቡን ፍላጎት የሚገልጽ ሲሆን፣ የንጉሡ አገዛዝ ደግሞ ጽድቅና ፍትሕ የሰፈነበት መሆኑን ያሳያል፤ ይህም ከአንድ ንጉሥ የሚጠበቅ ከፍተኛ አነጋገር ነው። ጸሎቱ የንጉሡን ትክክለኛ ሐሳብና የግዛቱን ክብር ውጤት ያንጸባርቃል። ኤርምያስ ከዳዊት ወገን በሆኑ ነገሥታት ላይ የሚያቀርበውን ክስና (ኤር22፥2-3፡13፡15) ስለ መሲሑ የጽድቅ መንግሥት የተነገረውን ትንቢት ይመ (ኢሳ 9፥7፤ 11፥4-5፤ ኤር23፥5-6፤ 33፥15-16፤ ዘካ9፥9 ይመ)። እንደ ጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሁሉ አይሁዶችም ይህ መዝሙር የሚናገረው ስለ መሲሑ እንደ ሆነ ያስባሉ። የመጨረሻዎቹ ሦስት ቍጥሮች ከጸሎቱ ጋር አብረው አይሄዱም (የቍጥሮችን ማብ ይመ)።

72ርእስ *ስለ ሰሎሞን፤* በእርሱ ወይም ለእርሱ እንደ ማለት በእርግጥ ሁለቱም ያስኬዳል፤ ይህንን መዝሙር እስራኤል (ይሁዳ) ከዳዊት ወገን ለተነሡ ነገሥታት ትጠቀምበት እንደ ነበር ምንም ጥርጥር የለውም።

72፥1፤ የጸሎቱ ዋና ሐሳብ ነው። *ፍትህን ...ጽድቅን፤* የንጉሥ አገዛዝ የእግዚአብሔርን አገዛዝ ማንጸባረቅ እንዲችል ንጉሡ በጽድቅ መፍረድና በትክክል መዳኘት እንዲችል እግዚአብሔር እንዲያግዘው የቀረበ ጸሎት ነው። ሰሎሞንም ጥበብን ጠየቀ (1ነገ3፥9፡11-12፤ ምሳ16፥12 ይመ)። *ጽድቅ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

72፥2-7፤ የአገዛዙን ባሕርይ የሚያሳይ ክፍል ነው፤ አገዛዙ የጽድቅና የብልጽግና ከመሆኑም በላይ ጸንቶ የሚኖር ነው።

72፥3፤ በአገዛዙ ውስጥ ያለው ጽድቅ፣ ምድርን ለማለምለም እንደ ወረደ ዝናብ ይሆናል፤ በዚህም ምክንያት እግዚአብሔር ሕዝቡን አትረፍርፎ ይባርካል (ቍ6-7፤ 5፥12፤ 65፥9-13፤ 133፥3፤

[4]ለተቸገረው ሕዝብ ይሟገታል፤
 የድኾችን ልጆች ያድናል፤
 ጨቋኙንም ያደቀዋል።
[5]ፀሓይ እስካለች ድረስ፣
 ጨረቃም በምትኖርበት ዘመን ሁሉ፣
 ከትውልድ እስከ ትውልድ ይኖራል።[a]
[6]እንደ ዝናብ በታጨደ መስክ ላይ
 ይወርዳል፤
 እንደ ካፊያም ምድርን ያረሰርሳል።
[7]በዘመኑ ጻድቅ ይሰፍናል፤
 ጨረቃ ከሰፍራዋ እስከምትታጣ ድረስም
 ሰላም ይበዛል።
[8]ከባሕር እስከ ባሕር ድረስ፣
 ከታላቁም ወንዝ[+] እስከ ምድር ዳርቻ
 ይገዛል።
[9]የበረሓ ዘላኖች በፊቱ ይሰግዳሉ፤
 ጠላቶቹም ዐፈር ይልሳሉ።
[10]የተርሴስና የደሴቶች ነገሥታት፣
 ግብር ያመጡለታል፤
 የዐረብና የሳባ ነገሥታት፣
 እጅ መንሻ ያቀርባሉ።
[11]ነገሥታት ሁሉ ይሰግዱለታል፤
 ሕዝቦችም ሁሉ ይገዙለታል።
[12]ችግረኛው በጮኸ ጊዜ፣
 ምስኪኑንና ረዳት የሌለውን
 ይታደገዋል።
[13]ለድኾችና ለችግረኞች ይራራል፤
 ምስኪኖችንም ከሞት ያድናል።
[14]ሕይወታቸውን ከጭቈናና ከግፍ ያድናል፤
 ደማቸውም በእርሱ ፊት ክቡር ነው።
[15]ዕድሜው ይርዘም!
 ከዐረብ ወርቅ ይምጣለት፤
 ዘወትር ይጸልዩለት፤
 ቀኑንም ሙሉ ይባርኩት።
[16]በምድሪቱ ላይ እህል ይትረፍረፍ፤
 በተራሮችም ዐናት ላይ ይወዛወዝ።
 ፍሬው እንደ ሊባኖስ ይንዠርገግ፤
 በከተማ ያለውም እንደ ሜዳ ሣር
 እጅብ ብሎ ይውጣ።
[17]ስሙ ለዘላለም ጸንቶ ይኑር፤
 ዝናው ፀሓይ የምትኖረውን ዘመን
 ያህል ይዝለቅ፤
 ሕዝቦች ሁሉ በእርሱ ይባረኩ፤
 ሕዝቡ ሁሉ ቡሩክ ነህ ይበለው።
[18]ብቻውን ድንቅ ነገር የሚያደርግ፣
 የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር
 ይባረክ።
[19]ክቡር ስሙ ለዘላለም ይባረክ፤
 ምድርም ሁሉ በክብሩ ይሞላ።
 አሜን፤ አሜን።
[20]የእሴይ ልጅ የዳዊት ጸሎት እዚህ ላይ
 ተፈጸመ።

11፥4-5፤16፥5፤32፥1፤59፥17፤63፥1፤ኢር 23፥5፤33፥15
72፥4 ቍ13፤መዝ 9፥12፤27፥11፤76፥9፤ ኢሳ11፥4፤29፥19፤ 32፥7፤49፥13
72፥5 1ሳሙ13፥13 ፤መዝ33፥11
72፥6 ዘዳ32፥2
72፥7 መዝ92፥12፤ ምሳ14፥11
72፥8 ዘፀ23፥31፤ 1ነገ4፥21፤ዘካ9፥10
72፥10 ዘፍ10፥4:7፤ 1ነገ9፥16፤2ዜና9፥24፤ ኢሳ10፥1
72፥11 ዘፍ27፥29 ፤ዕዝ1፥2
72፥13 ኢሳ60፥10፤ ኢል2፥18፤ሉቃ 10፥33
72፥14 1ሳሙ26፥21 ፤መዝ69፥18፤ሕዝ 13፥23፤34፥10
72፥15 ዘፍ10፥7፤ መዝ35፥28
72፥16 ዘፍ27፥28፤ ዘኍ22፥4፤መዝ4፥7፤ 92፥12፤104፥16፤ኢሳ 4፥2፤27፥6፤44፥4፤ 58፥11፤66፥14፤ሕዝ 34፥27
72፥17 ዘፍ12፥3፤ ዘፀ3፥15፤መዝ89፥36፤ ሉቃ1፥48
72፥18 1ዜና29፥10 ፤ኢዮ5፥9፤መዝ41፥13 ፤106፥48፤ሉቃ1፥68
72፥19 ዘኍ14፥21፤1ሳሙ7፥26፤መዝ41፥13
72፥20 ሩት4፥17

[a]5 ወይም የተፈራ ይሆናል
[+]8 የኤፍራጥስ ወንዝ ነው።

ዘሌ 25፥19፤ ዘዳ28፥8 ይመ)።

72፥5 *ፀሓይ እስካለች... ይኖራል፤* 21፥4 እና ማብ ይመ።

72፥6፤ ቍ3 እና ማብ እንዲሁም ቍ7 ይመ። እግዚአብሔር በአገዛዙ ላይ የሾመውን ንጉሥ አስመልክቶ ምስል ከሣች የሆነ ተምሳሌት ለማግኘት ሰቆ4፥20 ይመ።

72፥7 *ጻድቅ፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *ይበዛል፤* ምክንያቱም ንጉሡ ይደግፋቸዋል፣ ይጠብቃቸዋልም፤ ክፉዎችን ለማጥፋት ግን ኀይሉን ሁሉ ይጠቀማል (መዝ101 ይመ)።

72፥8-14፤ ከጽድቅ አገዛዙ የተነሣ (ቍ12-14) የግዛቱ ስፋት ምን ያህል እንደ ሆነ ያመለክታል (ቍ8-11)።

72፥8፤ መንግሥቱ የተስፋዪቱን ምድር ሁሉ የሚሸፍን ሲሆን ሥልጣኑ ግን እስከ ምድር ዳርቻዎች ድረስ ይዘልቃል (ቍ9-11 ይመ)። በዓለም ላይ የእግዚአብሔር እንደራሴ በመሆኑ ከእግዚአብሔር የተሰጠውን ንጉሣዊ ሥልጣን ይጨብጣል፤ ይህም በክርስቶስ ይፈጸማል።

72፥9፤ በዐረብ ምድረ በዳ በስተ ምሥራቅ የሚኖሩ ነገዶች ለእርሱ ይገዛሉ። *ዐፈር ይልሳሉ፤* ሚክ7፥17 ይመ።

72፥10፤ በስተ ምዕራብ ከሜዲትራኒያን ባሕር ጋር የሚዋሰኑ ነገሥታት እንዲሁም በደቡብ ዐረቢያና በምሥራቅ አፍሪካ ጠረፍ ላይ የሚገዙ ነገሥታት ታላቅ ንጉሥ አድርገው ይቀበሉታል። *ተርሴስ፤* በሜድትራኒያን ባሕር የምትዋሰንና ምናልባትም ከእስፔን በስተ ምዕራብ በኩል ርቃ የምትገኝ ወደብ ነች። *ሳባ፤* የዘፍ10፥28፤ የ1ነገ10፥1፤ የኢል3፥8 ማብ ይመ። *ሳባ፤* በብሉይ ኪዳን በሌላ ቦታ ከኩሽ ጋር ተያይዞ ተጠቅሶአል (ዘፍ10፥7፤ኢሳ43፥3)፤ ከግብፅ በስተ ደቡብ፣ በአሁኑ ሱዳን ውስጥ አንድ ሰፊ አካባቢን ሳያመለክት አይቀርም።

72፥15-17፤ ማጠቃለያ ነው፤ ንጉሡ ረጅም ዕድሜን፣ ብልጽግናንና በዓለም ሁሉ የታወቀ መሆንን ይጐናጸፍ፤ ደግሞም የዓለምን ሕዝቦች ሁሉ የሚባርክ ይሁን።

72፥17 *ሕዝቦች ሁሉ፤* ለአብርሃም የሰጠውን ተስፋ የሚያስታውስ ሲሆን (ዘፍ12፥3፤ 22፥18 ይመ)፣ ይህም ተስፋ በዳዊት ንጉሣዊ ልጅ ማለትም በማሲሑ እንዲፈጸም ይናገራል።

72፥18-19፤ የሁለተኛው የመዝሙር መጽሐፍ መደምደሚያ ቡራኬ ነው (41፥13 እና ማብ ይመ)። ሕዝቡ ለመዝሙሩ ማለትም ለመጽሐፍ ሁለት የሰጠው ምላሽ ወይም "አሜን" ነው (የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ)።

72፥19 *በክብሩ ይሞላ፤* የ85፥9 ማብ ይመ።

72፥20፤ ከዚህ በፊት ያሉትን በዳዊት እንደ ተጻፉ የሚታመኑትን መዝሙሮች መሠረት በማድረግ አርታኢዎች የጨመሩት ልዩ ማስታወሻ ሳይሆን አይቀርም። *የዳዊት ጸሎት፤* የመዝ86 እና 142 ርእሶችን ይመ።

መዝ73፤ ስለ ጽድቅና ስለ ክፉ ሰዎች ዕድል ፋንታ የሚገልጽ የጥበብ ቃል ነው። የመዝሙሩ አርታኢዎች መዝ1 የመጽሐፉ የመጀመሪያ መዝሙር እንዲሆን እንዳደረጉት ሁሉ (የመዝ1 መግቢያን ይመ) ይህንም መዝሙር የመጽሐፍ ሦስት የመጀመሪያው መዝሙር እንዲሆን አድርገውታል። "ኀጢአተኛ ሰዎች ሲበለጽጉ ጻድቅ ሰዎች ግን በመከራ የሚማቅቁት ለምንድን ነው?" የሚለው አስቸጋሪ ጥያቄ በዚህ መዝሙር ውስጥ ተነሥቶአል። የዚህ መዝሙር ዐቢይ ሐሳብ ከመዝ49 ጋር በብዙ መልኩ ይዛመዳል (የመዝ49 መግቢያን እንዲሁም መዝ37 ይመ) መዝሙሩ ከባቢሎን ምርኮ በኋላ የተጻፈ ሳይሆን አይቀርም። የመዝሙሩ ዐቢይ ሐሳብ መዝሙሩን ሁለት እኩል ቦታ ሲከፍለው እያንዳንዱ ክፍል 14 ቍጥሮች አሉት። በጥቅሉ ሲታይ ግን መዝሙሩ በሁለት ከፉኛ ተነጻጻሪ ሐሳቦች የተቀነበበ ነው (ቍ1 እና ቍ27)።

73ርእስ፤ ይህ መዝሙር የተሰየመው በአሳፍ ስም ሲሆን እርሱም ከዳዊት የሌዋውያን መዘምራን የአንዱ መሪ ነበር (የመዝ39፤42፤50 የርእስ ማብ ይመ)። መዝሙሩ ከዐሥራ አንዱ የአሳፍ መዝሙሮች (መዝ73-83) የመጀመሪያው ሲሆን፣ መዝ 50ም በአንድ ወቅት በዚህ ክፍል ውስጥ ተመድቦ ነበር። ከአሳፍ በኋላም ዘሮቹ በእርሱ እግር ተተክተው ሲያገለግሉ ስለ ነበር፣ እነርሱ የዘመሩት የጸሎት መዝሙሮች በዚህ ስብስብ ውስጥ ተጨምሮአል (መዝ74፤79፤83) የመዝ50 ርእስ ማብ ይመ። የአሳፍ መዝሙሮች እግዚአብሔር የራሱ ሕዝብና የሌሎች መንግሥታት ገዥ መሆኑን በአጽንዖት ይናገራሉ። በመግቢያው ላይ ካለው ቃል (መዝ73) በስተቀር የመዝሙሮቹ ስብስብ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከባዕዳን መንግሥታት እጅ እንዲታደግ የሚማልዱ ናቸው (መዝ74፤83)። የተቀሩት ስብስቦች ግን (መዝ75-82) በዐቢይ ሐሳብ ደረጃ የተጣመሩና ይህንኑም የሚያንጸባርቁ ናቸው፤ (1) ዐመፀኞችን የሚያዋርድ፣ ጻድቃንን ግን ከፍ ከፍ

ሦስተኛ መጽሐፍ
ከመዝሙር 73-89

መዝሙር 73
የፍትሕ አሸናፊነት
የአሳፍ መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ልባቸው ንጹሕ ለሆነ፣
ለእስራኤል እንዴት ቸር ነው!
[2]እኔ ግን እግሬ ሊሰናከል፣
አዳልጦኝም ልወድቅ ጥቂት ቀረኝ::
[3]ክፉዎች ሲሳካላቸው አይቼ፣
በዐመፀኞች ቀንቼ ነበርና::

[4]እንዳች ጣር የለባቸውም፤
ሰውነታቸውም ጤናማና የተደላደለ
ነው::
[5]በሰዎች የሚደርሰው ጣጣ
አይደርስባቸውም፤
እንደ ማንኛውም ሰው መከራ
አያገኛቸውም::
[6]ስለዚህ ትዕቢት የዐንገት ጌጣቸው ነው፤
ዐመፅንም እንደ ልብስ ተጐናጽፈዋል::
[7]የሰባ ዐይናቸው ይጕረጠረጣል፤[*]
ልባቸውም በከንቱ ሐሳብ ተሞልቶ
ይፈስሳል::
[8]በፌዝና በክፋት ይናገራሉ፤
ቀና ቀና ብለውም በዐመፅ ይዝታሉ::
[9]አፋቸውን በሰማይ ላይ ያላቅቃሉ፤
አንደበታቸውም ምድርን ያካልላል::
[10]ስለዚህ ሕዝቡ ወደ እነርሱ ይነጕዳል፤
ውሃቸውንም በገፍ[†] ይጠጣሉ::
[11]"ለመሆኑ እግዚአብሔር እንዴት ያውቃል?
በልዑልስ ዘንድ ዕውቀት አለ?" ይላሉ::

[12]እንግዲህ፣ ክፉዎች ይህን ይመስላሉ፤
ሁልጊዜ ግድ የለሽና ሀብት በሀብት
ናቸው::
[13]ለካ ልቤን ንጹሕ ያደረግሁት በከንቱ
ነው፤
እጄንም በየዋህነት የታጠብሁት
በከንቱ ኖሮአል!
[14]ቀኑን ሙሉ ተቀሠፍሁ፤
ጠዋት ጠዋትም ተቀጣሁ::

[15]"እኔ እንደዚህ እናገራለሁ" ብልማ ኖሮ፣
የልጆችህን ትውልድ በከዳሁ ነበር::
[16]ይህን ነገር ለመረዳት በሞከርሁ ጊዜ፣
አድካሚ ተግባር መስሎ ታየኝ::
[17]ይኸውም ወደ እግዚአብሔር መቅደስ እስክገባ፣
መጨረሻቸውንም እስካይ ድረስ ነበር::
[18]በእርግጥ በሚያዳልጥ ስፍራ
አስቀመጥሃቸው፤
ወደ ጥፋትም አወረድሃቸው::
[19]እንዴት ፈጥነው በቅጽበት ጠፉ!
በድንጋጤ ፈጽመው ወደሙ::
[20]ሰው ከሕልሙ ሲነቃ እንደሚሆነው፣
ጌታ ሆይ፤ አንተም በምትነሣበት ጊዜ፣
እንደ ቅዠት ከንቱ ታደርጋቸዋለህ::

[21]ነፍሴ በተማረረች ጊዜ፣
ልቤም በተቀሠፈ ጊዜ፣
[22]ስሜት የሌለውና አላዋቂ ሆንሁ፤
በፊትህም እንደ እንስሳ ሆንሁ::

[23]ይህም ሆኖ ዘወትር ከአንተ ጋር ነኝ፤
አንተም ቀኝ እጄን ይዘኸኛል::
[24]በምክርህ መራኸኝ፤
ኋላም ወደ ክብር ታስገባኛለህ::
[25]በሰማይ ከአንተ በቀር ማን አለኝ?
በምድርም ከአንተ ሌላ የምሻው

73፥1 መዝ24፥4፤ ማቴ5፥8
73፥2 ዘዳ32፥35፤ መዝ69፥2፤ኤፌ4፥27
73፥3 ኢዮ9፥24፤ 21፥7፤ምሳ3፥31፤23፥17፤24፥1-2፤ኤር12፥1 ፤ሚል3፥15
73፥5 ቍ12፤ሕዝ 23፥42
73፥6 ዘፍ6፥11፤ 41፥42፤ዘሌ26፥19፤ ምሳ4፥17፤መሓ4፥9፤ ሕዝ16፥11
73፥7 መዝ17፥10
73፥8 መዝ10፥7፤ 12፥5፤17፥10፤41፥5፤ ሕዝ25፥15፤ቈላ3፥8
73፥12 ቍ5፤መዝ 49፥6
73፥13 ዘፍ44፥16፤ ኢዮ9፥29-31፤21፥15
73፥14 ቍ5
73፥16 መክ8፥17
73፥17 ዘፀ15፥17፤ ኢዮ8፥13፤መዝ15፥1 ፤ፊል3፥19
73፥18 ዘዳ32፥35፤ መዝ17፥13፤35፥6
73፥19 ዘፍ19፥15፤ ዘዳ28፥20፤ምሳ24፥22 ፤ኢሳ47፥11
73፥20 ኢዮ20፥8፤ መዝ78፥65፤ምሳ12፥ 11፤28፥19፤ኢሳ29፥8
73፥22 መዝ49፥10 ፡12፡20፤92፥6፤94፥8፤ መክ3፥18፤9፥12
73፥23 ዘፍ48፥13
73፥24 1ነገ22፥5፤ መዝ48፥14
73፥25 መዝ16፥2፤ ፊል3፥8

[*]7 የዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሱርስቱና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ግን፣ ከደነደነው ልባቸው በደል ይመጣል ይላል::
[†]10 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጕም በትክክል አይታወቅም::

የሚያደርግ (መዝ75) እርሱ የእስራኤል አምላክና ታዳጊ ነው (መዝ76)፤ (2) እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል የሚያደርገው የማዳን ሥራ ሲታወስ ይኖራል (መዝ77-78) (3) እግዚአብሔር እስራኤልን ከጠላቶቿ እንዲታደግ ብርቱ ጸሎት ተደርጎአል (መዝ79-80) (4) እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ (መዝ81) እና በዓለም መሪዎች ላይ (መዝ82) የበላይ ፈራጅ ነው::

73፥1-14፤ እምነቱ ሊጠፋ የተቃረበ ሰው ንግግር ነው፤ መራራ በሆነ መከራ ውስጥ ያለ ጻድቅ ዐይኑን በዐመፀኞች ብልጽግና ላይ አሳርፎአል::

73፥1 *ልባቸው ንጹሕ፤* ቍ13 እና የ24፥4 ማብ ይመ:: *ልባቸው፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

73፥2 *እግሬ ... አዳልጦኝ ልወድቅ ጥቂት ቀረኝ፤* ከእውነትና ከጽድቅ መንገድ (37፥13 እና ማብ ይመ) ለማለት ነው::

73፥4-12፤ ስለ ክፉዎች ብልጽግና የሚናገር ክፍል ነው፤ ስለ ክፉዎች ማንነት ለማየት መዝ10፥2-11 ይመ፤ ኢዮብ ስለ ክፉዎች ብልጽግና የተናገረው በኢዮ21 ላይ ይመ::

73፥6 *ትዕቢት ... የዐንገት ጌጣቸው፤* ከምሳ1፥9፤ 3፥3፡22 ጋር ያነጻጽሩ::

73፥11 *እግዚአብሔር ... ልዑል፤* ልዑል እግዚአብሔር እንደ ማለት ነው (57፥2 እና የ3፥7 ማብ ይመ):: *ልዑል፤* የዘፍ 14፥19 ማብ ይመ::

73፥13-14፤ የክፉዎችን ሕይወት ከራሱ ሕይወት ጋር ሲያነጻጽረው እጅግ ተገርሞአል::

73፥13 *ልቤን ንጹሕ፤* የቍ1 ማብ ይመ::

73፥14 *ተቀጣሁ፤* አባት ልጁን በትክክለኛው መንገድ ላይ ለመምራት እንደሚቀጣ ማለት ነው (ምሳ3፥12፤23፥13-14 ይመ)::

73፥15-28፤ የእምነት ተሐድሶ ነው፤ የእግዚአብሔር ሰው በቤተ መቅደስ ውስጥ ሆኖ እግዚአብሔር በክፉዎች ላይ የወሰነውን አንድ በአንድ ያስተውላል::

73፥15 *ብልማ ኖሮ፤* አሳቤን በይፋ ተናግሬው ብሆን ኖሮ እንደ ማለት ነው:: *ልጆችህን፤* ትሑትና መለያቸው የሆነና ራሳቸውንም ለእግዚአብሔር የሰጡ ናቸው::

73፥18-20፤ ክፉዎች የተሳካላቸው ቢመስሉም እግዚአብሔር ግን ያለ ምንም ማስጠንቀቂያ አንድ ቀን ጠራርጐ ያጠፋቸዋል:: መዝሙረኛው ክፉዎች ከሞቱ በኋላ ዕጣ ፈንታቸው ምን እንደ ሆነ አልገለጸም፤ ነገር ግን ክፉዎች እንዳልነበሩ የሚሆኑበትና እንደ ማለዳም ሕልም ተረስተው የሚቀሩበት ጊዜ እንደሚመጣ ተናግሮአል (መዝ49 ይመ፤ የጻድቃን መጨረሻ ግን ምን እንደ ሆነ ከቍ24 ጋር ያነጻጽሩ)::

73፥20፤ እግዚአብሔር በክፉዎች ላይ በተነሣ ጊዜ (የ7፥6 ማብ ይመ) እንደ ጥላ ያልፋሉ፤ እንደ ሕልምም ቅዠት ብቻ ሆነው ይቀራሉ::

73፥21 *ነፍሴ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ኵላሊቴ" ማለት ነው (የ7፥9 ማብ ይመ):: *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

73፥22 *እንደ እንስሳ፤* እንደ ደደብ እንስሳ ማለት ነው (ኢዮ18፥3 ይመ)::

73፥23-26፤ እንደ እንስሳ ማሰብ ከማይችልበት ደረጃ ላይ ለመድረስ ምንም ባይቀረውም፣ እግዚአብሔር ግን ወድቆ እንዲቀር ከቶ አያደርገውም::

73፥24፤ የእግዚአብሔር ምክር ሞኝነቱን ያስወግድለታል፤ ወጣ ገባ በሆነም የሕይወት ጕዳና ይመራዋል (16፥7፤ 32፥8፤ 48፥14 ይመ):: *ወደ ክብር ታስገባኛለህ፤* በእምነት ጕዞው መጨረሻ የሚያገኘው በረከት ነው (49፥15 እና ማብ ይመ)::

73፥25፤ የክፉዎችን ሀብት በማየት ቢቀናም አሁን ግን በሰማይ ሆነ በምድር እንደ እግዚአብሔር ሊመኙት ያለ ምንም

የለኝም።
26 ሥጋዬና ልቤ ሊደክሙ ይችላሉ፤
እግዚአብሔር ግን የልቤ ብርታት፣
የዘላለም ዕድል ፈንታዬ ነው።

27 እነሆ፤ ከአንተ የሚርቁ ይጠፋሉና፤
አንተ ታማኞች ያልሆኑልህን ሁሉ
ታጠፋቸዋለህ።
28 ለእኔ ግን ወደ እግዚአብሔር መቅረብ
ይሻለኛል፤
ጌታ እግዚአብሔርን መጠጊያዬ
አድርጌዋለሁ፤
ስለ ሥራህም ሁሉ እናገር ዘንድ።

መዝሙር 74

ስለ መቅደሱ መፍረስ የቀረበ ጸሎት

የአሳፍ ትምህርት

1 አምላክ ሆይ፤ ለዘላለም የጣልኸን
ለምንድን ነው?
በማሰማሪያህ ባሉ በጎችህስ ላይ ቍጣህ
ለምን ነደደ?
2 ጥንት ገንዘብህ ያደረግሃትን ጉባኤ፣
የዋጀሃትን የርስትህን ነገድ፣
መኖሪያህ ያደረግሃትን የጽዮን ተራራ
አስብ።

73፥26 ዘዳ32፥9፤ መዝ18፥1፤31፥10፤40፥12፤84፥2
73፥27 ዘሌ6፥2፤ መዝ34፥21፤ኤር5፥11፤ሆሴ4፥12፤9፥1
73፥28 መዝ9፥9፤ 26፥7፤40፥5፤ሰቆ3፥2፤ ዕብ10፥22፤ያዕ4፥8
74፥1 መዝ43፥2፤ 44፥23፤79፥13፤95፥7፤100፥3
74፥2 ዘፀ15፥13፡16፤34፥9፤ዘዳ32፥7፤መዝ 2፥6፤43፥3፤68፥16፤ ኢሳ46፥13፤48፥20፤ ኢል3፥17፡21፤ሐብ 1፥17፤1ቆሮ 6፥20
74፥3 ኢሳ44፥26፤ 52፥9
74፥4 ዘኍ2፥2፤ ኤር4፥6፤ሰቆ2፥7
74፥5 ኤር46፥22
74፥6 1ነገ6፥18
74፥7 ዘሌ15፥31፤ 20፥3፤መዝ75፥1፤ ሐሥ21፥28
74፥8 2ነገ25፥9፤ 2ዜና36፥19፤መዝ94፥5፤ኤር21፥10፤34፥22፤52፥13
74፥9 ዘፀ4፥17፤ 10፥1፤1ሳሙ3፥1

3 እርምጃህን ለዘላለሙ ባድማ ወደ ሆነው
አቅና፤
ጠላት በመቅደስህ ውስጥ ያለውን ሁሉ
አበላሽቶአል።
4 ጠላቶችህ በመገናኛ ስፍራህ መካከል
ደነፉ፤
አርማቸውንም ምልክት አድርገው
በዚያ አቆሙ።
5 በጫካ መካከል ዛፎችን ለመቍረጥ፣
መጥረቢያ የሚያነሣ ሰው መሰሉ።
6 በእደ ጥበብ ያጌጠውን ሥራ ሁሉ፣
በመጥረቢያና በመዶሻ ሰባበሩት።
7 መቅደስህን አቃጥለው አወደሙት፤
የስምህንም ማደሪያ አረከሱ።
8 በልባቸውም፣ "ፈጽሞ እንጨቍናቸዋለን"
አሉ፤
እግዚአብሔር በምድሪቱ ላይ የተመለከበትን
ስፍራ ሁሉ አቃጠሉ።
9 የምናየው ምልክት የለም፤
ከእንግዲህ የሚነሣ አንድም ነቢይ የለም፤
ይህ እስከ መቼ እንደሚቀጥል
የሚያውቅ በእኛ ዘንድ የለም።
10 አምላክ ሆይ፤ ጠላት የሚያሾፈው እስከ

ነገር እንደ ሌለ ይመሰክራል።

73፥26 *ሥጋዬና ልቤ፤* መላ ሰውነቴ ለማለት ነው (84፥2 ይመ)። *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ዕጣ ፈንታዬ፤* መዝሙረኛው ሌዋዊ እንደመሆኑ ዕጣ ፈንታው እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ ኑሮውም የተመሠረተው ሕዝቡ ለእግዚአብሔር በሚሰጠው ዐሥራት ላይ ነው (ዘኍ18፥21-24፤ ዘዳ10፥9፤ 18፥1-2 ይመ)፤ በዚህ ቦታ መዝሙረኛው ብዙ ነገር ይመሰክራል፤ ሕይወቱን የሚጠብቅና የሚያጸና እግዚአብሔር ነውና።

73፥28 *ሥራህንም ሁሉ እናገር ዘንድ፤* እግዚአብሔር ስላ ደረገለት ምሕረት እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል የገባበት የመጨረሻ ክፍል ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)።

መዝ74፤ ጠላት በሚደነፋበት ሰዓት እግዚአብሔር የራሱ የሆነውን ሕዝብ እንዲታደግና ስለ ሕዝቡም እንዲሟገት፣ እንዲሁም ንጉሥ ለአገሩ ሕዝብ እንደሚቆም ሁሉ እግዚአብሔርም ለሕዝቡ እንዲቆም ወደ እግዚአብሔር የቀረበ ጸሎት ነው። መዝሙሩ የተጻፈው እስራኤል በተደመሰሰችበት፣ የተስፋዪቱ ምድር ባድማ በሆነችበትና ቤተ መቅደሱም ዐመድ በሆነበት የምርኮ ወቅት ነው (መዝ79፤ ሰቆ2 ይመ)። ይህ መዝሙር ከኤርምያስና ከሕዝቅኤል አገልግሎት ጋር መያያዝ አለመያያዙ ግን በትክክል አይታወቅም (የቍ 9 ማብ ይመ)። የመዝሙሩ ዐቢይ ሐሳብ ሁለት እኩል ቦታዎች የተከፈለ ሲሆን እያንዳንዱም ክፍል 11 ቍጥሮች አሉት። ቍ12 የመዝሙሩን ዐቢይ ሐሳብ አጕልቶ ከማሳየቱም በላይ ሁለቱን ክፍሎች የሚያስተሳስር ነው። ቍ1-11 "ስለ ምንድን ይህ ሆነ?" በሚለው የሕዝቡ ጩኸት የተቀነበበ ነው (ቍ1፤11)። መዝሙሩ በአጠቃላይ ሲታይ ግን፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን፣ "እንዲያስብ" አቤቱታ የሚያቀርብ ነው (ቍ2፤22)። በቍ4-8 ተደጋግሞ የተጠቀሰው፣ "እነዚያ" የሚለው የተውላጠ ስም በቍ13-17 ተደጋግሞ ከተጠቀሰው፣ "አንተ" ከሚለው ተውላጠ ስም ጋር ጐን ለጐን ሲታይ ብርቱ የሆነውን የእግዚአብሔርን ሥራ ደካማና ጠፊ ከሆነው የጠላት ሥራ ጋር ያነጻጽራል።

74ርእስ፤ *የአሳፍ ትምህርት፤* የመዝሙር 32 ርእስ ማብ ይመ፤ *የአሳፍ፤* የመዝ73 ርእስ ማብ ይመ።

74፥1-2፤ በመግቢያው ላይ የቀረበ አቤቱታና ጕርምርምታ ነው።

74፥1 *ስለ ምንድነው?... ለምን ...?* በቍ10 ላይ ካለው፣ "እስከ መቼ ነው?" ከሚለውና በቍ11 ላይ፣ "ለምን?" ከሚለውም ጋር ያነጻጽሩ፤ የ6፥3 ማብ እና በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ። *ለዘላለም፤* ምንም ሰላም ስላላገኙ ቍጣው ጸንቶ የሚቀጥል መሰላቸው። *ቍጣ፤* የ2፥5 ማብ ይመ። *በማሰማርያህ በጎች፤* የ23፥1 ማብ ይመ።

74፥2 *የዋጀሃትን፤* ወይም "ያገኘኸው" ወይም "የፈጠርኸው" ለማለት ነው። *ነገድ፤* በዚህ ቦታ የእስራኤልን ሕዝብ ሁሉ ያመለክታል። *ርስትህ፤* ዘዳ9፥29 ይመ። *የዋጀሃት፤* በሌሎችም ቦታዎች ላይ ተደጋግሞ እንደ ተወሳው በዚህም ቦታ "ነጻ ያወጣኸው" ማለት ነው። *የጽዮን ተራራ፤* የ9፥11 ማብ ይመ። ይህ ቍጥር በዘፀ15 ላይ ያለውን የድል መዝሙር ያስታውሳል (በተለይም ቍ13-17 ይመ። የዚህን መዝሙር ማእከላዊ ቍጥር ይኸውም ቍ12ን ከዘፀ15፥18 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህ ቍጥር ሌላ፣ "ዘፀአት" ማለትም ሌላ፣ "ነጻ መውጣት" መኖሩን ያመለክታል። እግዚአብሔር ግብፃውያንን ድል አድርጐ ሕዝቡን ለመታደግ ሲነሣ፣ ባቢሎናውያን ጽዮንን የፍርስራሽ ክምር እንዲያደርጓት አድርጐ ነበር፤ እንዲህም ያደረገው ሕዝቡን ለመታደግ ምክንያት እንዲሆነው ነው።

74፥3-8፤ ባቢሎናውያን በታላቅ ጭካኔ ቤተ መቅደሱን ዐመድ ማድረጋቸውን ያመለክታል።

74፥3 *እርምጃህን ... አቅና፤* መልስህ ለመሥራት ፈጥነህ ና ማለት ነው።

74፥4 *ዐርማቸውን፤* የጦር ሰራዊት ዐርማ ሳይሆን አይቀርም (ዘኍ1፥52፤ ኢሳ31፥9፤ ኤር4፥21 ይመ)። *ምልክት አድርገው፤* ድል ማድረጋቸውን ይገልጻል።

74፥6 *በእደ ጥበብ ያጌጠውን፤* 1ነገ6፥15 ይመ።

74፥7 *ስምህን፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

74፥8 *አሉ፤* የ10፥11 ማብ ይመ። *እግዚአብሔር ... የተመለከበትን ስፍራዎች ሁሉ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም የእግዚአብሔር ስም የሚጠራባቸው ወይም የእግዚአብሔር ሕዝብ የሚሰበሰብባቸው ስፍራዎች ሁሉ ማለት ነው (ቍ4 ይመ)፤ ምን ለማለት እንደ ተፈለገ ግን ብዙ ግልጽ አይደለም። ባቢሎናውያን ጥቃት ባደረሱ ጊዜ በይሁዳ አገር ሰዎች እግዚአብሔርን የሚያመልኩበት ብዙ ቦታዎች ይኖሩ ይሆናል (የ1ነገ3፥2፤ የ2ነገ18፥4 ማብ ይመ)።

74፥9-11፤ ማጕረምረሙ እንደ ገና የቀጠለበት ክፍል ነው (ቍ1-2 ይመ)።

74፥9 *የምናየው ምልክት የለም፤* በግብፅ ምድር ያደረጋቸውን ታምራት ዐይነት ለማለት ነው (ቍ13-15፤78፥43 ይመ)። *ነቢይ የለም፤* ኤርምያስ ወደ ግብፅ ተወስዶአል (ኤር 43፥6-7 ይመ)፤ ሕዝቅኤል ትንቢት መናገር አለመናገሩ ግን በግልጽ አይታወቅም። መዝሙሩ በእስራኤል ቀርቶ በነበረ አንድ የአሳፍ ወገን ሳይጻፍ አይቀርም፤ ዮሐናን የተባለ የጦር መሪ ቀሪውን የእስራኤል ሕዝብ ወደ ግብፅ በወሰዱ ጊዜ (ኤር43፥4-7 ይመ) በወቅቱ አነስተኛ ቡድን የነበረውን የአሳፍን ወገን ንቆት ነበር።

74፥10 *የሚያሾፈው ... በስምህ ያላግጣል፤* ቍ18፤ ቍ22፤

መቼ ነው?
ባላንጣስ ለዘላለም በስምህ ያላግጣልን?
11እጅህን ለምን ትሰበስባለህ?
ቀኝ እጅህን ለምን በብብትህ ሥር
ታቆያለህ?

12ሰምባክ ሆይ፤ አንተ ከጥንት ጀምሮ
ንጉሤ ነህ፤
በምድር ላይ ማዳንን አደረግህ።
13ባሕርን በኀይልህ የከፈልህ አንተ ነህ፤
የባሕሩንም አውሬ ራሶች በውሃ ውስጥ
ቀጠቀጥህ።
14የሌዋታንን ራሶች አደቀቅህ፤
ለምድረ በዳ ፍጥረታትም ምግብ
አድርገህ የሰጠሃቸው፤
15ምንጮችንና ፈሳሾችን ያፈለቅህ
አንተ ነህ፤
ሳያቋርጡ የሚፈሱትንም ወንዞች
አደረቅህ።
16ቀኑ የአንተ ነው፤ ሌሊቱም የአንተ ነው፤
ጨረቃንና ፀሓይን አንተ አጸናሃቸው።
17የምድርን ዳርቻ ሁሉ የወሰንህ አንተ ነህ፤
በጋውንም ክረምቱንም አንተ ሠራህ።

18እግዚአብሔር ሆይ፤ ጠላት እንዴት
እንደሚያሾፍ፣
ከንቱ ሕዝብም ስምህን እንዴት
እንዳቃለለ አስብ።
19የርግብህን ነፍስ አሳልፈህ ለዱር
አራዊት አትስጥ፤
የችግረኞች ሕዝብህን ሕይወት
ለዘላለሙ አትርሳ።
20ኪዳንህን አስብ፤
የዐመፅ መናኸሪያ በምድሪቱ ጨለማ
ስፍራዎች ሞልተዋልና።
21የተጨቈኑት አፍረው አይመለሱ፤
ድኾችና ችግረኞች ስምህን ያመስግኑ።
22ሰምባክ ሆይ፤ ተነሥ፤ ለዐላማህ
ተሟገት፤
ከንቱ ሰው ቀኑን ሙሉ
እንደሚያላግጥብህ አስብ።
23የባላጋራዎችህን ድንፋታ፣
ዘወትር የሚነሣውን የጠላቶችህን
ፉከራ አትርሳ።

መዝሙር 75

ለመለኮታዊው ዳኛ የቀረበ ዝማሬ

ለመዘምራን አለቃ፤ "አታጥፋ" በሚለው ቅኝት
የሚዜም፤ የአሳፍ መዝሙር ማሕሌት

1ሰምባክ ሆይ፤ ምስጋና እናቀርብልሃለን፤
ስምህ ቅርብ ነውና ምስጋና
እናቀርብልሃለን፤

74፥10 ቍ22፤መዝ 6፥3፤44፥16፤79፥5፤ 80፥4
74፥11 ዘፀ15፥6፤ኑህ 5፥13፤ሕዝ5፥3
74፥12 መዝ2፥6፤ 24፥7፤27፥1፤68፥24
74፥13 ዘፀ14፥21፤ ኢሳ27፥1፤51፥9፤ሕዝ 29፥3፤32፥2
74፥14 ኢዮ3፥8፤ ኢሳ13፥21፤23፥13፤ 34፥14፤ኤር50፥39
74፥15 ዘፀ14፥29፤ 17፥6፤ዘኍ20፥11፤ ኢሱ2፥10
74፥16 ዘፍ1፥16፤ መዝ136፥7-9
74፥17 ዘፍ8፥22፤ ዘዳ32፥8፤ሐሥ17፥26
74፥18 ዘዳ32፥6
74፥19 ዘፍ8፥8፤ መዝ9፥18፤ኢሳ59፥11
74፥20 ዘፍ6፥18፤ ኢዮ34፥22
74፥21 መዝ9፥9፤ 10፥18፤35፥10፤103፥ 6፤ኢሳ58፥10
74፥22 መዝ17፥13 ፤53፥1
74፥23 ዘኍ25፥17 ፤መዝ46፥6፤65፥7፤ ኢሳ31፥4
75፥1 ኢሱ3፥5፤ መዝ44፥1፤71፥16፤77

2ነገ18፥32-35፤ ኢሳ37፥6፡23 ይመ።

74፥12፤ በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ፣ የመዝሙሩ ማእከላዊ ቍጥር መሆኑን ማስተዋል ይቻላል (የ6፥6 ማብ ይመ)። የመዝሙሩ ጠቅላይ ሐሳብ በአጭሩ የተቀመጠው በዚህ ቦታ ነው፤ ይኸውም፣ እግዚአብሔር የእስራኤል ንጉሥ፣ ተስፋና አዳኝ ነው፤ እስራኤል ደግሞ የእግዚአብሔር ሕዝብ (*መንግሥት*) ናት። የመዝሙሩን ደራሲ ክፉኛ ያነጫነጨው፣ እስራኤል በእግዚአብሔር ተመርጣ ሳለ እንዲህ የፍርስራሽ ክምር መሆኗ በእግዚአብሔርም ላይ መሣቂያና መዘባበቻ በመሆኗ ነው። *ከጥንት ጀምሮ፤* የእስራኤል ሕዝብ ከግብፅ ከወጣበት ጊዜ አንሥቶ (ዘፀ3፥7፤ 19፥5-6 ይመ)።

74፥13-17፤ እግዚአብሔር የሁሉ ፈጣሪና ታዳጊ አምላክ ነው (65፥6-7 እና ማብ ይመ)።

74፥13-14፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከግብፅ ባርነት ነጻ ባወጣ ጊዜ ያደረገውን አስደናቂ ተግባር፣ ወደ ኋላ ተመልሶ ያስታውሳል። ይህ ምስል የተቀዳው ከጥንት ቅርብ ምሥራቅ ተረት ላይ ሲሆን ከጥንት ጀምሮ ዐመፀኛ የነበረው ውሃ ብዙ ራሶች ባሉት የባሕር ውስጥ አውሬ ተመስሎአል፤ አግባብነት ሥርዐት ያለውን ዓለም የፈጠሩት ይህን አውሬ ድል ካደረጉ በኋላ ነው (የ32፥6 ማብ ይመ)። ባለቅኔው በዚህ ቦታ ምስጋናውን የሚያቀርበው የፍጥረትንና የደኅንነትን ሐሳቦች እያዋሰበና እያፍገረገረ በማቅረብ ነው፤ ምክንያቱም የእስራኤል አምላክ እውነተኛ አዳኝ መሆኑን (ቀይ ባሕርን ለሁለት ከፍሎ ሕዝቡን በደረቅ መሬት ላይ ሲያሻግር፣ ግብፃውያንን ግን በዚያው በባሕሩ ውስጥ ቀብሮአቸዋል) ብርቱ የሚመስሉ ነገሥታትን በመሰባበር፣ ሕዝቡን በመቤዠትና በዓለምም ላይ አዲስ ሥርዐትን በመመሥረት አስመስክሮአል። እንዲህ ያሉ ቅኔያዊና ምስል ከሣች አገላለጾችን ለማየት (1) የእግዚአብሔርን የሥነ-ፍጥረት ተግባር በ89፥10፤ በኢዮ9፥13፤ 26፥12-13 ላይ ይመ፤ (2) ከግብፅ ባርነት ነጻ መውጣትን በኢሳ51፥9 ይመ፤ (3) እስራኤል አንድ ቀን ሙሉ በሙሉ ነጻ እንደምትወጣ በኢሳ27፥1ላይ ተመልከት ተመሳሳይ የሆነ ምስል ከሣች አገላለጽ፣ በግብፅ ላይ በተላለፈው የፍርድ ቃል ውስጥ ይገኛል (ሕዝ29፥3-5፤ 32፥2-6 ይመ)።

74፥15፤ እግዚአብሔር በቀይ ባሕር በምድረ በዳና በዮርዳኖስ ወንዝ ላይ ያደረጋቸውን ታምራቶች የሚያስታውስ ነው።

74፥16-17፤ ፍጥረታትን በሥነ ሥርዐት ያደራጀ እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ እርሱ የፍጥረታትን ኀይል በመሰባበር የማዳን ሥራውን ያከናውናል፤ መንግሥቱንም በዓለም ላይ ያጸናል።

74፥18-23፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን እንዲታደግና ዐላማውንም እንዲፈጽም የቀረበ ጸሎት ነው።

74፥18፤ ቍ2፥10 ይመ። *ከንቱ ሕዝብ፤* በቍ10 ላይ የተጠቀሰው፣ "ባለጋራ" እግዚአብሔርን በመናቁ በዚህ ቦታ፣ "የማይረባ" ተብሎአል (ቍ22 ይመ)።

74፥19 *ርግብህን፤* እስራኤልን ነው፤ የፍቅር መግለጫም ሳይሆን አይቀርም (ማሕ2፥14፤ 5፥2፤ 6፥9፤ እንዲሁም መዝ68፥13 እና ማብ ይመ)። *ለዱር አራዊት፤* የ7፥2 ማብ ይመ።

74፥20 *ኪዳንህን፤* እግዚአብሔር የእስራኤል አምላክ መሆኑንና በተስፋዪቱም ምድር የሚጠብቃቸውና አትረፍርፎም የሚባርካቸው መሆኑን የሚገልጽ ቃል ኪዳን ነው (ዘፀ19፥5-6፤ 23፥27-31፤ 34፥10-11፤ ዘሌ26፥11-12፡42፡44-45፤ ዘዳ28፥1-14፤ እንዲሁም መዝ105፥8-11፤ 106፥45፤ 111፥5፡9፤ ኢሳ54፥10፤ ኤር14፥21፤ ሕዝ16፥60 ይመ)።

74፥21 *ድኾችና ችግረኞች፤* የ34፥6 ማብ ይመ። *ስምህን ያመስግኑ፤* እግዚአብሔር እንዲመሰገን ምክንያት ይሆኑ እንደ ማለት ነው።

74፥22 *ተነሥ፤* የ3፥7 ማብ ይመ።

74፥23 *ድንፋታ ... ፉከራ፤* 64፥2 ይመ።

መዝ75፤ ጠላት የእስራኤልን ሕዝብ ሰላም በሚያውክበት ሰዓት የእግዚአብሔር ጥበቃ ከእነርሱ የማይለይ መሆኑን ለማረጋገጥ የተቀኘው ቅኔ ነው። መዝሙሩ በአሦር ምርኮ ዘመን የተዘመረ ሳይሆን አይቀርም (2ነገ18፥13-19፡37 ይመ)። እንዲሁም መዝ11፥76 ይመ። በዐቢይ ሐሳብ ረገድ ሐና ከዘመረችው መዝሙር ጋር (1ሳሙ2፥1-10) ተመሳሳይነት አለው። ለአምልኮ የመጣው ሕዝብ ሲዘምር (ቍ1)፣ መዝሙሩን ደግሞ ከአሳፍ ዘሮች አንዱ ይመራ ነበር (ቍ9)። መዝሙሩ የተቀነበበው በምስጋናና (ቍ1) በውዳሴ (ቍ9-10) ነው። በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ የመዝሙሩ ፍሬ ሐሳብ የተዋቀረው ሁለት አንጓዎች ባሉት አራት መስመሮች ሲሆን፣ እያንዳንዱ አንጓ ደግሞ በሁለት በሁለት ቤት የተዋቀረ ነው። የመጀመሪያው አንጓ ከእርያም የተላከ የማረጋገጫ ቃል የያዘ ሲሆን፣ ሁለተኛው አንጓ ደግሞ ከምድር ወደ ሰማይ የሚያርግ የድል ምላሽ ይዞአል።

መዝ75ርእስ፤ ለመዘምራን አለቃ፤ የመዝ4 ርዕስ ማብ ይመ። *ቅኝት፤* የመዝ9 ርእስ ማብ ይመ። *አታጥፋ፤* የመዝ57፤ 58፤ 59 ርእስት ይመ። *አሳፍ፤* የመዝ73ርእስ ማብ ይመ። *መዝሙር፤* የመዝ30 ርእስ ማብ ይመ።

75፥1፤ ማኅበሩ ምስጋናውን በውዳሴ ይጀምራል (7፥17፤ 28፥7፤ 30፥12፤ 35፥18 ይመ)። *ስም፤* የ5፥11፤ 74፥7 ማብ ይመ። *ድንቅ ሥራህ፤* የ9፥1 ማብ ይመ።

ሰዎችም ስለ ድንቅ ሥራህ ይናገራሉ፡፡
[2]አንተም እንዲህ አልህ፤ “ለይቼ
    በወሰንኳት ሰዓት፣
  በቅን የምፈርድ እኔ ነኝ፡፡
[3]ምድርና ሕዝቦቿ ሁሉ በሚናወጡበት
    ጊዜ፣
  ምሰሶቿን አጽንቼ የምይዝ እኔ ነኝ፡፡
                                    ሴላ
[4]እብሪተኛውን፣ ‘አትደንፋ’፤
  ክፉውንም ‘ቀንድህን ከፍ
    አታድርግ እለዋለሁ፤
[5]ቀንድህን ወደ ሰማይ አታንሣ፤
  ዐንገትህንም መዝዘህ አትናገር፡፡’ ”
[6]ክብር ከምሥራቅ ወይም ከምዕራብ፣
  ወይም ከምድረ በዳ አይመጣምና፤
[7]ነገር ግን የሚፈርድ እግዚአብሔር ነው፤
  እርሱ አንዱን ዝቅ፣ ሌላውን ከፍ
    ያደርጋል፡፡
[8]*በእግዚአብሔር* እጅ ጽዋ አለ፤
  በሚገባ የተቀመመና ዐረፋ የሚወጣው
    የወይን ጠጅ ሞልቶበታል፤
ይህን ከውስጡ ወደ ውጭ ገለበጠው፤
  የምድር ዐመፀኞችም አተላውን ሳይቀር

፥12፤105፥2፤107፥8:1
5፤145፥5:12:18
75፥2 ዘፀ13፥10፤
መዝ7፥11
75፥3 1ሳሙ2፥8፤
2ሳሙ22፥8፤ኢሳ
24፥19
75፥4 1ሳሙ2፥3፤
መዝ5፥5፤ዘካ1፥21
75፥5 ኢዮ15፥25
75፥7 ዘፍ16፥5፤
1ሳሙ2፥7፤ኢዮ5፥11
፤መዝ50፥6፤58፥11፤1
47፥6፤ሕዝ21፥26፤
ዳን2፥21፤ራእ18፥8
75፥8 ምሳ23፥30
፤ኢሳ51፥17፤ኤር
25፥15፤ዘካ12፥2
75፥9 ዘፍ24፥12፤
መዝ40፥10፤76፥6፤
108፥1
75፥10 መዝ89፥17
፤92፥10፤112፥9፤148
፥14
76፥1 መዝ99፥3
76፥2 ዘፍ14፥18፤
2ሳሙ5፥7፤መዝ2፥6፤
ዕብ7፥1
76፥3 መዝ46፥9፤
ሕዝ39፥9
76፥4 መዝ36፥9
76፥5 መሳ20፥44፤
መዝ13፥3፤ማቴ9፥24

    ይጨልጡታል፡፡
[9]እኔ ግን ይህን ለዘላለም ዐውጃለሁ፤
  ለያዕቆብም አምላክ ዝማሬ አቀርባለሁ፡፡
[10]የክፉዎችን ሁሉ ቀንድ እሰብራለሁ፤
  የጻድቃን ቀንድ ግን ከፍ ከፍ ይላል፡፡

መዝሙር 76

ግርማው ለሚያስፈራው አምላክ የቀረበ ቅኔ

ለመዘምራን አለቃ፤ በበገናዎች፤ የአሳፍ መዝሙር፤ ማኅሌት

[1]እግዚአብሔር በይሁዳ ታወቀ፤
  ስሙም በእስራኤል ታላቅ ነው፡፡
[2]ድንኳኑ በሳሌም፣
  ማደሪያውም በጽዮን ነው፡፡
[3]በዚያም ተወርዋሪውን ፍላጻ፣
  ጋሻንና ሰይፍን፣ ጦርንም ሰበረ፡፡   ሴላ
[4]አንተ ብርሃን ተላብሰህ ደምቀሃል፤
  ግርማዊነትህም ከዘላለም ተራሮች
    ይልቃል፡፡
[5]ልበ ሙሉ የሆኑት ተዘርፈዋል፤
  እንቅላፍተውም ተኝተዋል፤
ከጦረኞቹም መካከል፣
  እጁን ማንቀሳቀስ የቻለ የለም፡፡

75፥2-5፤ ከሰማይ የመጣ የማረጋገጫ ቃል ነው፤ እግዚአብሔር በደለኛውን ወደ ፍርድ ማምጣቱ የማይቀር ነው፡፡ ከጌታ ዘንድ አዲስ ቃል ስለመምጣቱ፣ ወይም እነዚህ ቍጥሮች ከዚህ በፊት በኢሳይያስ በ2ነገ19፥21-34 ላይ የተናገረውን ትንቢታዊ ቃል ስለማስታወሱ ምንም የሚታወቅ ነገር የለም፡፡

75፥2፤ እግዚአብሔር መፍረዱ አይቀርም፤ ነገር ግን ፍርዱን የሚሰጠው በራሱ ጊዜ ነው፡፡

75፥3፤ ከክፉት ብዛት የተነሣ የዓለም ምግባራዊ ሥርዐት የተበላሸ ቢመስልም፣ እግዚአብሔር ግን ለዘላለም የማይነቃነቅ ጽኑ መሠረት ነው (የ11፥3 ማብ ይመ)፡፡ *ምሰሶ፤* የዓለምን ሥርዐት የሚጠብቅ መሆኑን የሚያመለክት ዘይቤያዊ ወይም ምሳሌአዊ አገላለጽ ነው (የ24፥2 ማብ ይመ)፡፡

75፥4 *እብሪተኛ ... ክፉ፤* በመዝሙረኞቹ አመለካከት ክፉዎች እብሪተኞችና (መዝ10፤ 73፥4-12፤ 94፥4፤ እንዲሁም የ31፥23 ማብ ይመ) ሞኞች ናቸው (14፥1፤ 74፥18:22፤ 92፥6፤ 94፥8 ይመ)፡፡ *ቀንድህን ወደ ሰማይ አታንሣ፤* እንደ ተዋጊ በሬ ልቡን ያሳበጠና ያለ እኔም ማንም የለም እያለ የሚደነፋን ሰው የሚያመለክት ምሳሌአዊ አነጋገር ነው፤ “ቀንድ” (ቍ10 ይመ) በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ መንፈስ ጠንካራነትንና አካላዊ ጥንካሬን የሚያመለክት የተለመደ ተምሳሌት ነው፡፡

75፥5 *ዐንገትህንም መዝዘህ፤* የተቃውሞ ወይም የትዕቢት ምልክት ነው፡፡

75፥6-8፤ ከምድር የተሰማ የድል ቃል ነው፤ ምናልባት ሌዋዊ የሆነ የመዝሙሩ መሪ ከእግዚአብሔር ዘንድ የመጣውን የማጽናኛ ቃል አስፋፍቶ የተናገረው ሳይሆን አይቀርም፡፡

75፥8 *ጽዋ፤* የ16፥5 ማብ ይመ፡፡ *አተላውን፤* ቅመሙ የስካሩን መጠን ጨምሮታል (ምሳ9፥2:5፤ 23፥29-30፤ ማሕ8፥2፤ ኢሳ 65፥11 ይመ)፡፡ *ይጨልጡታል፤* እግዚአብሔር ስለሚደፋው ሌላ አማራጭ የላቸውም፡፡

75፥9፤ ቅን ፈራጅ የሆነውን እግዚአብሔርን ለዘላለም ለማመስገን ቃል የገባበት ክፍል ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)፡፡ *እኔ፤* ሌዋዊው የመዝሙር መሪ ሕዝቡን ወክሉ የተናገረው ቃል ሳይሆን አይቀርም፤ ተውላጠ ስሙ ግን በ74፥12 ላይ እንደ ተጠቀሰው ለብዙ ቍጥር አነጋገርም ሊውል ይችላል (የመዝ30 ርእስ ማብ ይመ)፡፡ *ያዕቆብ፤* እስራኤል ማለት ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)፡፡

75፥10፤ ማን እንደተናገረው አይታወቅም፡፡ ቃሉን የተናገረው ሌዋዊ ሳይሆን ንጉሥ ይመስላል (መዝ101 ይመ)፡፡ ሆኖም መዝሙሩ ግን የቤተ መንግሥት መዝሙር አይደለም፡፡ ስለዚህ የቍ9 ተናጋሪ ጌታ የተናገረውን ነገር እያስታወሰ የተናገረው ሳይሆን አይቀርም ብሎ ማሰብ ይሻላል፡፡ *የጻድቃን፤* የ1፥5 ማብ ይመ፡፡ *ከፍ ከፍ ይላል፤* ቍ7፤ እንዲሁም የቍ4 ማብ ይመ፡፡

መዝ76፤ እግዚአብሔር የእርሱ ከተማ የሆነችውን ኢየሩሳሌምን ለመከላከል ኀይል ያለው መሆኑን የሚያውጅ መዝሙር ነው፡፡ የመዝሙሩ ዐቢይ ሐሳብ ከመዝሙር 46፤ 48፤87 ጋር ይመሳሰላል (የመዝ46 መግቢያን ይመ)፡፡ ይህ መዝሙር የተደረሰው የሰናክሬም ሰራዊት ኢየሩሳሌምን ለማጥፋት ሲደነፋ ሳለ፣ እግዚአብሔር እንዳልነበረ ካደረገው በኋላ ነው የሚለው ጥንታዊ ወግ ትክክል ሳይሆን አይቀርም (2ነገ19፥35 ይመ)፡፡ ባወቃቀር ረገድ ሲታይ የመዝሙሩ የመግቢያና (ቍ1-3) የመዝጊያ (ቍ 11-12) አንጓዎች የመዝሙሩን ዋና ሐሳብ ይዘዋል፡፡ በመካከል ላይ ያለው ባለ ሰባት ቍጥር አንጓ (ቍ4-10)፣ የእግዚአብሔር ፍርድ አስፈሪ መሆኑን በመግለጽ እግዚአብሔርን ያወድሳል፡፡ ቍ4:7:10 አጠቃላይ የሆኑ ጕዳዮችን የሚያወሱ ሲሆን፣ የተቀሩት ቍጥሮች ግን ፍርዱን ይናገራሉ፡፡ ቍ7 ላይ የሚገኘው ማእከላዊ መሥመር (የ6፥6 ማብ ይመ) የአንጓውን ዋና አሳብ የሚናገር ነው፡፡

76ርእስ፤ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4ርእስ ማብ ይመ፡፡ *በበገናዎች፤* የመዝ4ርእስ ማብ ይመ፡፡ *አሳፍ፤* የመዝ73 ርእስ ማብ ይመ፡፡ *መዝሙር፤* የመዝ30 ርእስ ማብ ይመ፡፡

76፥1-3፤ እግዚአብሔር የጽዮንን ጠላቶች ዐመድ እንዳደረጋቸው የሚያወሳ ክፍል ነው፡፡

76፥1 *ታወቀ፤* ከአስደናቂ ተግባሩ የተነሣ ለማለት ነው፡፡ *እስራኤል፤* ባለቅኔው ሁለቱን መንግሥታት (ይሁዳንና እስራኤልን) ለያይቶ ለማቅረብ ያሰበ አይመስልም፤ ሆኖም ሁለቱም የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ሕዝቦች በመሆናቸው አንድ ላይ ያቀርባቸዋል፡፡ ከአሦራውያን ጦርነት በኋላ ግን፣ ከሰሜኑ መንግሥት የተፈናቀሉ እስራኤላውያን በኢየሩሳሌም ውስጥ በአካባቢዋ ሰፍረዋል፡፡

76፥2 *ድንኳኑ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “ትንሽ ቤት” ማለት ሲሆን የሚያመለክተውም ቤተ መቅደሱን ነው፡፡ እግዚአብሔር ጠላትን ከፋኛ ስለ መታና ድልንም ስለ ተቀዳጀ ባለቅኔው የእግዚአብሔር የጦር ሜዳ ድንኳን ስለ ሆነው ስለ ቤተ መቅደስ ጥቂት መናገር ይፈልጋል (2ሳሙ11፥11፤ 1ነገ20፥12:16 ይመ)፡፡ ነገር ግን 18፥11፤ 31፥20 ይመ፡፡ *ሳሌም፤* ንጽጽሩ እንደሚያመለክተው ኢየሩሳሌምን ማለት ነው (የዘፍ14፥18 ማብ ይመ)፡፡ *ጽዮን፤* የ9፥11 ማብ ይመ፡፡

76፥4-10፤ ግርማ ሞገሱ አስፈሪ የሆነውን እግዚአብሔርን የሚያመሰግን ክፍል ነው፤ ምክንያቱም ታላቅ ፍርዱ የሚያስደነግጥና የሚያርበደብድ ነው (መግቢያውን ይመ)፡፡

76፥5-6፤ እስራኤላውያን ቀይ ባሕርን በተሻገሩ ጊዜ (ዘፀ 14፥28:30፤ 15፥4-5:10 ይመ)፣ እግዚአብሔር በግብፃውያን ላይ የሰጣቸውን ድል ሳያሳስብ አልቀረም፡፡

[6]የያዕቆብ ኣምላክ ሆይ፤ ከተግሣጽህ የተነሣ፣
ፈረስና ፈረሰኛው ጭልጥ ብለው
ተኝተዋል።
[7]መፈራት ያለብህ አንተ ብቻ ነህ፤
በተቈጣህ ጊዜ ማን በፊትህ መቆም
ይችላል?
[8]አንተ ፍርድን ከሰማይ አሰማህ፤
ምድርም ፈርታ ጸጥ አለች፤
[9]አምላክ ሆይ፤ ይህም የሆነው አንተ
የምድር ጒስቊሎችን ለማዳን፣
ለፍርድ በተነሣህ ጊዜ ነው። ሴላ
[10]ሰውን ብትቈጣ እንኳ ለክብርህ ይሆናል፤
ከቍጣ የተረፉትንም ትገታቸዋለህ።[*]
[11]ለአምላካችሁ ለእግዚአብሔር ተሳሉ፤
ስእለቱንም አግቡ፤
በእርሱ ዙሪያ ያሉ ሁሉ፣
አስፈሪ ለሆነው ለእርሱ እጅ መንሻ
ያምጡ።
[12]እርሱ የገዦችን መንፈስ ይሰብራል፤
በምድር ነገሥታትም ዘንድ የተፈራ
ነው።

መዝሙር 77

የእስራኤል ጥንተ ነገር አሰላስሉ

ለመዘምራን አለቃ፤ ለኤዶታም፤ የአሳፍ መዝሙር

[1]ድምፄን ከፍ አድርጌ ወደ እግዚአብሔር
ጮኽሁ፤
ይሰማኝም ዘንድ ወደ አምላክ ጮኽሁ።
[2]በመከራዬ ቀን እግዚአብሔርን ፈለግሁት፤
በሌሊትም ያለ ድካም እጆቼን ዘረጋሁ፤
ነፍሴም አልጽናና አለች።
[3]አምላክ ሆይ፤ አንተን ባሰብሁ ቍጥር
ቃተትሁ፤
ባወጣሁ ባወረድሁም መጠን
መንፈሴ ዛለች። ሴላ
[4]ዐይኖቼ እንዳይከደኑ ያዝሃቸው፤
መናገር እስኪሳነኝ ድረስ ታወክሁ።
[5]የድሮውን ዘመን አሰብሁ፤
የጥንቶቹን ዓመታት አውጠነጠንሁ።
[6]ዝማሬዬን በሌሊት አስታወስሁ፤
ከልቤም ጋር ተጫወትሁ፤ መንፈሴም
ተነቃቅቶ እንዲህ ሲል ጠየቀ፦
[7]"ለመሆኑ፣ ጌታ ለዘላለም ይጥላልን?
ከእንግዲህስ ከቶ በጎነትን አያሳይምን?
[8]ምሕረቱስ ለዘላለም ጠፋን?
የገባውስ ቃል እስከ ወዲያኛው ተሻረን?
[9]እግዚአብሔር ቸርነቱን ዘነጋ?
ወይስ ከቍጣው የተነሣ ርኅራኄውን
ነፈገ?" ሴላ።
[10]እኔም፣ "የልዑል ቀኝ እጅ እንደ
ተለወጠ ማሰቤ፣
ይህ ድካሜ ነው" አልሁ።
[11]የእግዚአብሔርን ሥራ አስታውሳለሁ፤
የጥንት ታምራትህን በእርግጥ
አስታውሳለሁ፤
[12]ሥራህን ሁሉ አሰላስላለሁ፤
ድንቅ ሥራህን ሁሉ አውጠነጥናለሁ።
[13]አምላክ ሆይ፤ መንገድህ ቅዱስ ነው፤
እንደ አምላካችን ያለ ታላቅ አምላክ ማን
ነው?

76፥6 ዘፀ15፥1፤መዝ 50፥21
76፥7 1ዜና16፥25፤ዕዝ9፥15፤መዝ2፥5፤ናሆ1፥6፤ራእ6፥17
76፥8 1ዜና16፥30፤ሕዝ38፥20
76፥9 መዝ9፥8፤ 58፥11፤72፥4፤74፥22፤82፥8፤96፥13
76፥10 ዘፀ9፥16፤ ሮሜ9፥17
76፥11 ዘሌ22፥18፤ 2ዜና32፥23፤መዝ 50፥14፤መክ5፥4-5
77፥1 1ነገ8፥52
77፥2 ዘፍ32፥7፤ 37፥35፤ዘፀ9፥29፤ 2ሳሙ 22፥7፤ኢዮ 11፥13፤መዝ6፥6፤ 22፥2፤88፥1፤118፥5፤ ማቴ2፥18
77፥3 ዘፀ2፥23፤መዝ 6፥2፡6፤78፥35፤ኤር 45፥3
77፥4 መዝ39፥2
77፥5 ዘዳ32፥7፤ መዝ44፥1፤143፥5፤ መክ7፥10
77፥7 1ዜና28፥9፤ መዝ85፥1፤102፥13፤ 106፥4
77፥8 መዝ6፥4፤ 90፥14፤2ጴጥ3፥9
77፥9 መዝ25፥6፤ 40፥11፤51፥1፤ኢሳ 49፥15
77፥10 ዘፀ15፥6
77፥11 ነህ9፥17
77፥12 ዘፍ24፥63፤ መዝ143፥5
77፥13 ዘፀ15፥11፤ መዝ71፥19፤86፥8

[*]10 *በሕዝብህ ላይ የምታወርደው ቍጣ ለክብርህ ይሆናል ወይም በቍጣውም መታሰቢያነት ራስህን ታስታጥቃለህ* የሚሉ አሉ።

76፥6 *የያዕቆብ አምላክ፤* ከመዝ75 ጋር የሚ ያያዝ ነው (መዝ75፥9 እና ማብ ይመ)። *በተግሣጽህ፤* ከእግዚአብሔር አንጻር ሲታይ ይህ ቃል የሚያመለክተው፤ (1) በሥነ ፍጥረት ላይ የሚገለጠውን እንደ ነጐድጓድ የሚያስፈራውን ክብሩን (18፥15፤ 104፥7፤ 106፥9፤ ኢዮ26፥11፤ ኢሳ50፥2፤ ናሆ1፥4 ይመ) ወይም ጠላቶቹን መሰባበሩን (9፥5፤ 68፥30፤ ኢሳ17፥13 ይመ) ወይም (2) የቍ ጣውን መብረቅ (80፥16፤ ኢሳ51፥20፤ 54፥9፤ 66፥15፤ ሚል2፥3 ይመ) ሊሆን ይችላል።

76፥7፤ ከቍ4-10 ላለው ክፍል ማእከላዊና ዐቢይ ሐሳብ ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)።

76፥8 *ከሰማይ፤* እግዚአብሔር በጽዮን የሚያድር ቢሆንም (ቍ2 ይመ) በሰማያት ሆኖ ግን ዓለምን በሥልጣኑ ያስተዳድራል።

76፥10 *ስትቈጣ፤* የ2፥5 ማብ ይመ። *ለክብርህ ይሆናል፤* ፍርዱን በሰጠ ጊዜ ብዙዎች ነጻ ይወጣሉ፤ ነጻ የወጡ ትም ሰዎች እግዚአብሔርን ያመሰግናሉ።

76፥11-12፤ እስራኤል የእግዚአብሔርን ጥበቃ በማስተዋል ለእግዚአብሔር ስእለት እንድትሳልና ሌሎች ሕዝቦችም እግዚ አብሔር የሁሉ ገዥ መሆኑን በመገንዘብ የእጅ መንሻ (ስጦታ) እንዲያመጡለት የሚያሳስብ ክፍል ነው።

76፥11 *ተሳሉ፤* የ50፥14 ማብ ይመ።

76፥12 *የገዦች መንፈስ፤* በእብሪት የተሞላ ዐመፀኛ ነታቸው ማለት ነው።

መዝ77፤ በመከራ ጊዜ የመጽናኛ መዝሙር ነው። ከቍ1-6 ያለው ሐሳብ መዝሙሩ የመጽናኛ ጸሎት ወይም ከዚህ በፊት የደረሰውን ነገር የሚያስታውስ ይሁን አይሁን ምንም የሚታወቅ ነገር የለም። በዚህ ክፍል የተገለጸው መከራ የግል እንጂ የሕዝብ (የአገር) አይደለም። በቍ16-19 ያለው ሐሳብ ከዕን3፥8-10 ጋር ሲነጻጸር መዝሙሩ የተጻፈው ንጉሣዊ አገዛዝ ሊያከትም በተቃረ በበት ሰዓት ነው። መዝሙሩ በመከራ ይጀምርና (ቍ1-9) ጌታ ያከናወናቸውን ሥራዎች በማስታወስ (ቍ10-20) ይጨርሳል።

77ርእስ፤ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ። *ለኤዶታም፤* የመዝ39 ርእስ ማብ ይመ። *ለሳፍ፤* የመዝ73 ርእስ ማብ ይመ።

77፥1-9፤ ያለመታከት ለቀረበ ጸሎት እግዚአብሔር መልስ ሳይሰጥ ሲቀር የሚከሰት ጥልቅ ሐዘንና ግራ መጋባት ነው።

77፥2 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

77፥3-6፤ እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም ያደረገለትን ምሕ ረት ሲያስብ፣ የበለጠ ግራ ተጋባ (22፥1-11 ይመ)። እግዚአብሔር ፈጥኖ ስላልደረሰለትና ለጸሎቱም መልስ ስላልሰጠው እንቅልፍ አልወሰደውም (ከ3፥5፤ 4፥8 ጋር ያነጻጽሩ)፣ መናገርም አልቻለም (ቍ10-20 ይመ)።

77፥6 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

77፥7-9፤ መናገር ቢያቅተውም (ቍ4) ልቡ ግን እንደታ ወከ ነው።

77፥8 *ምሕረቱ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

77፥9 *ቍጣው፤* የ2፥5 ማብ ይመ።

77፥10-20፤ እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ ከግብፅ ባወጣ ጊዜ ያደረጋቸውን ታላላቅ ሥራዎች በማስታወስ፣ የእግዚአብሔ ርን ውለታ ያረጋግጣል።

77፥10-12፤ እግዚአብሔር መልስ ባይሰጠውም ሐሳቡን ግን አሁን ካለበት አስጨናቂ መከራ ላይ አንሥቶ እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም ኀይሉን ወደ ገለጠባቸው ዘመናት ላይ በመመለስ አዲስ ተስፋን ለማግኘት ይሞክራል፤ እንዲህ ያለው ውሳኔ ጽኑ እምነ ትን የሚጠይቅ ነው።

77፥10 *ልዑል፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ።

77፥11፡14 *ታምራት፤* የ9፥1 ማብ ይመ።

77፥13-20፤ እግዚአብሔር በግብፃውያን ላይ ያደረገውን ታምራት የሚያስታውስ ክፍል ነው።

77፥13፤ በዘፀ15፥11 ላይ የተጠቀሰውን ሐሳብ የሚያስ ተጋባ ነው። *ቅዱስ ነው፤* ወይም፣ "በመቅደሱ ውስጥ ናቸው" ለማ ለት ነው (63፥2 ይመ)።

[14]ታምራትን የምታደርግ ስምላክ አንተ ነህ፤
በሕዝቦችም መካከል ኀይልህን
ትገልጣለህ::
[15]የያዕቆብንና የዮሴፍን ልጆች፣
ሕዝብህን በክንድህ ተቤዠሃቸው:: ሴላ
[16]አምላክ ሆይ፤ ውሆች አዩህ፤
ውሆች አንተን አይተው ተሸማቀቁ፤
ጥልቆችም ተንዋወጡ::
[17]ደመናት ውሃን አንጠባጠቡ፤
ሰማያት አንጐደጐዱ፤
ፍላጻችህም ዙሪያውን አብለጨለጩ::
[18]የነጐድጓድህ ድምፅ በዐውሎ ነፋስ ውስጥ
ተሰማ፤
መብረቅህ ዓለምን አበራው፤
ምድርም ራደች፤ ተንቀጠቀጠች::

77፥14 ዘፀ3፥20፤ 34፥10
77፥15 ዘፀ6፥6
77፥16 ዘፀ14፥21፡28፤መዝ114፥4፤ኢሳ 50፥2፤ዕን3፥8፡10
77፥17 ዘፀ9፥23፤ ዘዳ32፥23፤መሳ5፥4፤ መዝ29፥3
77፥18 መሳ5፥4፤2 ሳሙ22፥13፤መዝ 55፥8
77፥19 ዘፀ14፥22፤ ኢዮ9፥8
77፥20ዘፀ4፥16፤13፥21፤ዘኍ33፥1፤መዝ 78፥52፤ኢሳ63፥11
78፥1 ኢሳ51፥4፤ 55፥3
78፥2 መዝ49፥4፤ ማቴ13፥35

[19]መንገድህ በባሕር ውስጥ ነው፤
መሄጃህም በታላቅ ውሃ ውስጥ ነው፤
ዱካህ ግን አልታወቀም::
[20]በሙሴና በአሮን እጅ፣
ሕዝብህን እንደ በግ መንጋ መራኸው::

መዝሙር 78

በእስራኤል የተገኘ ታሪክ

የአሳፍ ትምህርት

[1]ሕዝቤ ሆይ፤ ትምህርቴን ስማ፤
ጆሮህንም ወደ አንደበቴ ቃል
አዘንብል::
[2]አፌን በምሳሌ እከፍታለሁ፤
ከጥንት በነበረ እንቈቅልሽ እናገራለሁ፤
[3]ይህም የሰማነውና ያወቅነው፣
አባቶቻችንም የነገሩን ነው::

77፥15 *ተቤዠሃቸው፤* እንደ ተለመደው ሁሉ በዚህም ቦታ፣ "ነጻ አወጣህ" ማለት ነው (74፥2 ይመ):: *ዮሴፍ፤* የብሉይ ኪዳን ጸሓፊዎች አንዳንድ ጊዜ ሰሜናዊውን የእስራኤልን መንግሥት፣ "ዮሴፍ" (ወይም በዮሴፍ ልጅ ስም "ኤፍሬም") ብለው ይጠሩ ታል፤ እንዲህም ያደረጉት ከደቡባዊው መንግሥት ከይሁዳ ለመለየት ሲሉ ነው (78፥67፤ 2ሳሙ19፥20፤ 1ነገ11፥28፤ ዕዝ 37፥16፡19፤ አሞ5፥6፡15፤ 6፥6፤ ዘካ10፥6 ይመ):: ሆኖም በዚህ ቦታና በሌላም ስፍራ (80፥1፤ 81፥5፤ አብ18 ይመ) ወደ በኵር ልጅነት ደረጃ ከፍ የተደረገው ዮሴፍ (ዘፍ48፥5 እና ማብ እንዲ ሁም ኢሱ16፥1-4፤ 1ዜና5፥2፤ ሕዝ47፥13 ይመ) መላ ትውልዱ ንና የያዕቆብን ዘሮች ሁሉ ይወክላል::

77፥16-19፤ እግዚአብሔር ቀይ ባሕርን ለሁለት በከፈለ ጊዜ የገለጸውን ክብሩን የሚያስተጋባ ክፍል ሲሆን፣ ቍ16 እና 19 የሚያወሱትም ስለዚሁ ድንቅ ተግባር ነው:: በእነዚህ ሁለት ቍጥሮች መካከል ያሉት ቍ17 እና 18 በነጐድጓድና በመሬት መንቀጥቀጥ አምሳል ስለ ተገለጠው የእግዚአብሔር ግርማ ይናገ ራሉ:: ዘፀ14፥19 የሚናገረው ስለ ደመና እንጂ ስለ ነጐድጓድና ስለ መናወጥ አይደለም፤ የዕብራውያን ባለቅኔዎች ግን እግዚ አብሔር ለመፍረድ ወይም ሕዝቡን ነጻ ለማውጣት መምጣቱን የሚገለጡት ከሁለቱ አንዱን ወይም ሁለቱንም ተምሳሌቶች በመጠቀም ነው፤ ለእነርሱ የእግዚአብሔር ኀይል አስፈሪ በሆነ መንገድ ከሚገለጥባቸው ነገሮች ውስጥ እነዚህ ሁለቱ ዋናዎቹ ናቸው (18፥12-14፤ 68፥8፤ መሳ5፥4-5፤ ዕን3፥6፡10 ይመ):: በዚህ ቦታ መዝሙረኛው የሚናገረው በብርቱ ውሆች መካከል ተራ ምዶ ሕዝቡን ነጻ ያወጣው የነጐድጓድና የመሬት መናወጥ አምላክ የሆነው ልዑል እግዚአብሔር መሆኑን ነው:: ለክርስቲያ ኖች እግዚአብሔር ክብሩንና ኀይሉን በሕዝቡ መካከል የገለጠው፣ በጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ አማካይነት ነው (ማቴ28፥2 ይመ፤ ከኤፌ1፥18-23 ጋር ያነጻጽሩ)::

77፥17 *ፍላጻችህም፤* የመብረቅ ቀስቶች ናቸው::

77፥20፤ በቍጥር 15 ላይ ላለው ሐሳብ የሚደመድም ነው:: *ሕዝብህን ... መራኸው፤* በሲና ምድረ በዳ ማለት ነው::

መዝ78፤ በብዙ ጕዳዮች ላይ ትምህርት የሚሰጥ መዝሙር ሲሆን በተለይም ደግሞ እስራኤል ከዚህ ቀደም እንዳደረገችው ሁሉ፣ አሁንም በዐመፀኝነት ጸንታ እንዳትቀጥል ነገር ግን የእግዚ አብሔርን የማዳን ሥራና አስደናቂውንም ጸጋ እንድታስተውል እንዲሁም በእግዚአብሔር ላይ ባላት እምነት እየተጋች ቃል ኪዳን ጠብቃ እንድትኖር የሚያስጠነቅቅ ነው:: በእግዚአብሔር መታ መንና ለእግዚአብሔርም ታማኝ ሆኖ መገኘት ከእግዚአብሔር ሕዝብ የሚጠበቅ መሆኑን በዚህና በሌሎችም የብሉይ ኪዳን ክፍሎች ላይ በሰፋት ተገልጾአል:: ይህም ታላቁን የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ከማስተዋል እንጂ፣ እንዲያው ለይስሙላ ከሚደረግና ካልተ ጨበጠ መመሪያ ወይም አጠቃላይ ከሆነው የሰው ልጆች ንቃተ ኀሊና የሚመነጭ አይደለም፤ ባንጻሩም ለእግዚአብሔር ታማኝ ሆኖ አለመገኘት እግዚአብሔር በሕዝቡ ሕይወት ውስጥ ያደረጋ ቸውን ታምራት ስለሚያጣጥል (ስለሚያራክስ) በበለጠ መኰነን አለበት (መዝ105-106 ይመ):: ይህ መዝሙር የእስራኤል መንግ ሥት ከሁለት ከተከፈለ በኋላ ወይም ነቢዩ ሆሴዕ በነበረበት ዘመን የተጻፈ ሳይሆን አይቀርም (ኤፍሬም የሰሜኑ መንግሥት ትልቁ ነገድ ስለነበር፣ ሆሴዕና ኢሳይያስ የሰሜኑን መንግሥት ኤፍሬም ብለው ይጠሩት ነበር):: በዚህ ቦታ የእስራኤል እምነተ ቢስነት በኤፍሬም ኀጢአት ተመስሎአል (ቍ9)፤ መዝሙሩ እስ ራኤል በእግዚአብሔር ዘንድ እንደ ተናቀች (ቍ59)፣ ሴሎም በእግዚአብሔር ዘንድ እንደ ተተወች (ቍ60)፣ ይሁዳና ጽዮን ግን እንደ ተመረጡ በማስታወስ (ቍ68) ይደመድማል:: ከአሳፍ ወገን በሆነ አንድ ሰው እንደ ተጻፈ የሚገመተው ይህ መዝሙር፣ በኢየሩሳሌም የሚኖሩ የእግዚአብሔር ሕዝቦች በሰሜኑ ያሉ ወንድሞቻቸውን በመከተል ከእምነታቸው እንዳይስቱ የተጻፈ ማስጠንቀቂያ ነው:: የመዝሙሩ አርታኢዎች ይህን መዝሙር ከመዝ77 ቀጥለው በማስቀመጣቸው፣ ዳዊት እንደ ሙሴና እንደ አሮን ሁሉ እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ የሾመው እረኛ አድርገው አቅርበውታል (ቍ70-72፤ 77፥20 ይመ)፤ በዚህም፣ ዳዊት ጠላ ቶቹን ድል በማድረግና የተስፋዪቱንም ምድር በመውረስ የቀድሞውን ድል የበለጠ እንዲያብብ ያደርጋል:: ይህ መዝሙር ከ77 መስመሮች (በቍጥር ደረጃ ግን 72 ቍጥሮች አሉት) እና ከሰባት አንጓዎች የተዋቀረ ሲሆን 11 መስመሮች ያሉት መግቢ ያም አለው:: ከመግቢያው በኋላ የሚገኙት አንጓዎች፣ ባወቃቀር ረገድ እኩሉል ናቸው፤ ይኸውም 8መስመር፣ 16መስመር፣ 9መስመር፣ 16መስመር፣ 8መስመር ናቸው:: በተከታታይ የቀረ ቡት ሁለቱ ባለ 16 መስመሮችና ሁለቱ ባለ 9መስመር አንጓዎች የመዝሙሩን ዐቢይ ሐሳብ የሚያስተጋቡ ሲሆን፣ ሁለቱ ባለ 8መስመር አንጓዎች ግን የዋናው ሐሳብ መቀንበቢያ ናቸው፤ እነዚህ መቀንበቢያዎች በእስራኤል ሕዝብ ኀጢአትና (በቍ9-16 ላይ ኤፍሬም የተባለው ነው) መጨረሻ በሌለው የእግዚአብሔር ምሕረት መካከል ያለውን ንጽጽር ያሳያሉ፤ የእግዚአብሔር ምሕ ረት በጠላቶቹ ላይ ድልን በመቀዳጀቱ፣ ጽዮንና ዳዊትን (ቍ65-72) በመምረጥ ተረጋግጦአል::

መዝ78 *ርእስ ትምህርት፤* የመዝ32 ርእስ ማብ ይመ:: *አሳፍ፤* የመዝ73 ርእስ ማብ ይመ::

78፥1-8፤ ልጆቻችን ለእግዚአብሔር ታማኝ ይሆኑ ዘንድ አባቶቻችን የነገሩንን መስማት አለባቸው::

78፥1-2፤ ይህ መግቢያ ቅኔያዊ በሆነ የአጻጻፍ ስልት የተጻፈ ነው (የመጽሐፈ ምሳሌ መግቢያን እንዲሁም መዝ49፥1-4 ይመ)::

78፥2 *ምሳሌዎች ... የተሰወሩትን፤* የዕብራይስጡ ቅጅ እነዚህን ሁለት ቃላት በ49፥4 ላይ ("ምሳሌ"፣ "እንቆቅልሽ") በሕ ዝ17፥2 ላይ ደግሞ ("ምሳሌ"፣ "ምስያ") በማለት አቅርቦአቸዋል:: እዚህ ላይ የመዝሙሩ ደራሲ እነዚህን ቃላት የወሰደው የጥበብ ቋንቋን ከሚጠቀሙ ትንቢታዊ ጽሑፎች ላይ ስለመሆኑ አጠ ያያቂ ነው:: በመዝ49፥4 ላይ የተጠቀሱት ሁለት ቃላት ልዩ አግባብ ያላቸው ሲሆን ከዚህ በተጨማሪ ግን ሰፊ ትምህርቶችን ለመስጠት ጥቅም ላይ የሚውሉ ቃላት ነበሩ:: *ከጥንት ጀምሮ፤* ከድሮ ጊዜ ጀምሮ ትምህርት ለመስጠት ይጠቀሙባቸው ነበር ለማ ለት ነው:: ማቴ13፥35 ይህንን ክፍል በመጥቀስ ኢየሱስ በምሳሌ እንደሚያስተምር ትንቢት ተነግሮ እንደ ነበር ያወሳል:: ማቴዎስ በዚህ መዝሙር ውስጥ በአንድ ታላቅ ነቢይ ላይ የሚፈጸም ትንቢታዊ ቃል እንዳለ አስተውሎአል:: ሆኖም በመዝሙሩ ውስጥ ያሉት "ምሳሌዎች" ኢየሱስ ካስተማራቸው ነገሮች ጋር ሳይሆን እስጢፋኖስ (ሐሥ7) ካስተማረው ነገር ጋር ነው የሚመሳ ሰሉት::

78፥4-5፤ የእግዚአብሔርንም የማዳን ሥራና የቃል ኪዳ ኑንም ሥርዐት የሚናገር ክፍል ነው፤ እነዚህን ሁለቱን ነገሮች በሚገባ ዘርዝሮ ማስተማር ያስፈልጋል፤ ምክንያቱም እያንዳንዱ ትውልድ እግዚአብሔርን እየታመነና እየታዘዘ እንዲኖር ለማድ

4እኛም ከልጆቻቸው አንደብቀውም፤
የእግዚአብሔርን ምስጋና፣
ኀይሉንና ያደረገውን ድንቅ ሥራ፣
ለሚቀጥለው ትውልድ እንናገራለን።
5ለያዕቆብ ሥርዐትን መሠረተ፤
በእስራኤልም ሕግን ደነገገ፤
ልጆቻቸውንም እንዲያስተምሩ፣
አባቶቻችንን አዘዘ።
6ይህም የሚቀጥለው ትውልድ እንዲያውቅ፣
እነርሱም በተራቸው ለልጆቻቸው፣
ገና ለሚወለዱት እንዲነግሩ ነው።
7እነርሱም በእግዚአብሔር ይታመናሉ፤
የእግዚአብሔርን ሥራ አይረሱም፤
ትእዛዞቹንም ይጠብቃሉ።
8ነገር ግን እንደ አባቶቻቸው፣
እልከኞችና ዐመፀኞች፣
ልቡን ያላቀና፣
መንፈሱም በእግዚአብሔር የማይታመን
ትውልድ አይሆኑም።

9የኤፍሬም ልጆች የታጠቁ ቀስተኞች ቢሆኑም፣
በጦርነት ቀን ወደ ኋላ ተመለሱ።
10የእግዚአብሔርን ኪዳን አልጠበቁም፤
በሕጉም መሠረት ለመሄድ እንቢ አሉ።
11እርሱ የሠራውን ሥራ፣
ያሳያቸውንም ድንቅ ነገር ረሱ።
12አባቶቻቸው በዐይናቸው እያዩ፣
በግብፅ አገር፣ በጣኔዎስ ምድር ታምራት አደረገ።
13ባሕሩን ከፍሎ አሻገራቸው፤
ውሃውንም እንደ ክምር አቆመ።
14ቀን በደመና መራቸው፤
ሌሊቱንም ሁሉ በእሳት ብርሃን።
15ዐለቱን በምድረ በዳ ሰነጠቀ፤
እንደ ባሕር የበዛ ውሃ አጠጣቸው፤
16ምንጭ ከቋጥኝ አፈለቀ፤
ውሃን እንደ ወንዝ አወረደ።

17እነርሱ ግን በምድረ በዳ በልዑል ላይ በማመፅ፣
በእርሱ ላይ ኀጢአት መሥራታቸውን ቀጠሉ።
18እጅግ የተመኙትን ምግብ በመጠየቅ፣
እግዚአብሔርን በልባቸው ተፈታተኑት።
19እንዲህም ብለው በእግዚአብሔር ላይ ተናገሩ፤
"እግዚአብሔር በምድረ በዳ ማዕድ ማሰናዳት ይችላልን?
20ዐለቱን ሲመታ፣ ውሃ ተንዶለዶለ፤
ጅረቶችም ጐረፉ፤
ታዲያ፣ እንጀራንም መስጠት ይችላል?
ሥጋንስ ለሕዝቡ ሊያቀርብ ይችላል?"
21*እግዚአብሔር* ይህን ሲሰማ፣ እጅግ ተቈጣ፤
በያዕቆብም ላይ እሳት ነደደ፤
ቍጣውም በእስራኤል ላይ ተነሣ፤
22በእግዚአብሔር አላመኑምና፤
በእርሱም ማዳን አልታመኑም።
23እርሱ ግን ከላይ ደመናትን አዘዘ፤
የሰማይንም ደጆች ከፈተ፤
24ይበሉም ዘንድ መና አዘነበላቸው፤
የሰማይንም መብል ሰጣቸው።
25ሰዎች የመላእክትን እንጀራ በሉ፤
ጠግበው እስከሚተርፍ ድረስ ምግብ ላከላቸው።

78፥3 መሳ6፥13
78፥4 ዘዳ11፥19፤ 32፥7፤ኢዮ5፥9፤መዝ 26፥7፤71፥17:18
78፥5 መዝ19፥7፤ 81፥5፤147፥19
78፥6 መዝ22፥31
78፥7 ዘዳ5፥29፤ 6፥12
78፥8 ዘፀ23፥21፤ 32፥9፤ዘዳ21፥18፤ 2ዜና30፥7፤ኢሳ 30፥9፤65፥2
78፥9 ቍ57፤መሳ 20፥39፤1ዜና12፥2፤ ሆሴ7፥16
78፥10 ዘፀ16፥28፤ ኢሱ7፥11፤2ነገ17፥15 ፤ኤር11፥8
78፥11 መዝ106፥13
78፥12 ዘፀ11፥9፤ ዘኍ13፥22፤ነህ9፥17፤ መዝ106፥22
78፥13 ዘፀ14፥21: 22፤15፥8፤መዝ66፥6፤ 136፥13
78፥14 ዘፀ13፥21፤ 105፥39
78፥15 ዘኍ20፥11፤ 1ቆሮ10፥4
78፥17 ቍ32:40፤ ዘዳ9፥22፤ኢሳ30፥1፤ 63፥10፤ዕብ3፥16
78፥18 ዘፀ15፥24፤ 17፥2፤ዘኍ11፥4፤ 1ቆሮ10፥9
78፥19 ዘኍ21፥5
78፥20 ዘኍ11፥18፤ 20፥11፤ኢሳ35፥6
78፥21 ዘኍ11፥1
78፥22 ዘዳ1፥32፤ ዕብ3፥19
78፥23 ዘፍ7፥11፤ 2ነገ7፥2
78፥24 ዘፀ16፥4፤

ረግ ሁለቱም ወሳኝነት አላቸው (ቍ7-8 ይመ)።

78፥4 *እንደብቀውም፤* ኢዮ15:18 ይመ።

78፥5 *ልጆቻቸውንም እንዲያስተምሩ፤* ዘፀ10፥2፤ 12፥26-27፤ 13፥8:14፤ ዘዳ4፥9፤ 6፥20-21 ይመ።

78፥8 *እልከኞችና ዐመፀኞች፤* ለወላጆቹ እንደማይታዘዝ ልጅ ማለት ነው (ዘዳ9፥6-7:24፤ 31፥27 ይመ)። *ትውልድ፤* ከግብፅ የወጡት ሕዝቦች ብቻ ሳይሆኑ (ቍ9-11:56-64)፣ በየትኛውም ዘመን ያሉና ተመሳሳይ ባሕርይ ያላቸው ሕዝቦች ማለት ነው (24፥6፤ ዘዳ 32፥5:20 ይመ)። *ልቡን፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

78፥9-16፤ ሰሜናዊው መንግሥት የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን አፍርሶአል፤ የማዳን ሥራውንም ረስቶአል (ይህ ሐሳብ በነቢዩ አሞጽና ሆሴዕ ተደጋግሞ ተነግሮአል)፤ የእስራኤል ታሪክ የዐመፀኝነት ታሪክ ነው (ቍ9-16:32-39:56-64)፤ ገና ከምድረ በዳው ጕዞ ጀምሮ በእግዚአብሔር ላይ ስታምፅ ነበር (ቍ17-31:40-55)።

78፥9 *የኤፍሬም ልጆች፤* ሰሜናዊው መንግሥት በአብዛኛው የኤፍሬም ነገድ ነው (መግቢያውን ይመ)። *ወደ ኋላ ተመለሱ፤* የኤፍሬምም ነገድ ሆነ ሰሜናዊው መንግሥት በጦርነት ቀን ፈርቶ ብርቱ ተዋጊ የሆኑበት ጊዜ የለም (ዘዳ33፥17 ይመ)። ይህ ጥቅስ እስራኤል በእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ላይ ማመጿን የሚያመለክት ተምሳሌት ተደርጐ ቢወሰድ የተሻለ ነው (ቍ10 ይመ)፤ ይህም በቍ57 ላይ፣ "ሰንካላ ቀስት" ከሚለው ነገር ጋር የሚመሳሰል ነው።

78፥12-16፤ በግብፅ ምድር የተደረጉትን ታምራቶች፣ የቀይ ባሕርን ለሁለት መከፈልና በምድረ በዳም የተፈጸሙትን ትንግርቶች አጠቃሎ የሚያቀርብ ክፍል ነው።

78፥12፤ ዘፀ7-12 ይመ። *ጣኔዎስ፤* ከዐባይ ወንዝ ተፋሰስ በስተ ሰሜን ምሥራቅ የምትገኝ ከተማ ናት (ቍ43፤ ዘኍ13፥22 እና ማብ ይመ)።

78፥13፤ ዘፀ14፥1-15፥21 ይመ።

78፥15-16፤ ቍ20፤ ዘፀ17፥6፤ ዘኍ20፥8:10-11 ይመ።

78፥17-31፤ የእስራኤል ሕዝብ በምድረ በዳ ስላሳየው ዐመፀኝነት፣ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ስላደረገው ቸርነትና ስለ ቍጣውም የሚናገር ክፍል ነው።

78፥17 *ቀጠሉ፤* ምንም እንኳን እስራኤላውያን በምድረ በዳ የፈጸሙት በደል በግልጽ ባይጠቀስም፣ ባለቅኔው ግን እስራኤላውያን ማራ ተብሎ በሚጠራው ቦታ ውሃ በማጣታቸው (ዘፀ 15፥24 ይመ) እንዴት እንዳጕረመረሙና እግዚአብሔርም እንዴት በታምር ውሃ እንዳዘጋጀላቸው አንባቢዎቹ እንዲያስታውሱ የፈለገ ይመስላል።

78፥18፤ ዘፀ16፥2-3 ይመ። *እግዚአብሔርን ... ተፈታተኑት፤* ቍ41:56 እንዲሁም የዘፀ17፥2 ማብ ይመ።

78፥19 *እግዚአብሔር ... ማዕድ ማዘጋጀት ይችላልን?* ከዚህ የተለየ ዐላማ የዋለውን ተመሳሳይ አጠቃቀም በ23፥5 ላይ ይመ።

78፥20 *እንጀራ ... ሥጋ፤* ባለቅኔው ምናልባት ሁለት ተከታታይ ትረካዎችን (ዘፀ16፥2-3፤ ዘኍ11፥4) አንድ ላይ ጨምቆ ሳያቀርብ አልቀረም።

78፥21 *ቍጣ፤* ቍ31:49-50:58-59:62 እንዲሁም የ2፥5 ማብ ይመ።

78፥23 *የሰማያትንም ደጆች ከፈተ፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነን አጠቃቀም በዘፍ7፥11፤ በ2ነገ7፥2፤ በሚል3፥10 ይመ።

78፥25 *የመላእክት እንጀራ፤* እንዲህ የተባለው ከሰማይ ስለ ወረደ ነው። *መላእክትን፤* ቃል በቃል ሲተረጕም፣ "ኀያላን" ማለት ነው። "መላእክት" የሚለው የዕብራይስጥ ቃል በዚህ ቦታ ብቻ የሚገኝ ሲሆን ቃሉ ግን የሰማይ አካላትን እንደሚያመለክት

26 የምሥራቁን ነፋስ ከሰማይ አስነሣ፤
የደቡብንም ነፋስ በኀይሉ አመጣ::
27 ሥጋን እንደ ዐፈር፣
የሚበሩትን ወፎች እንደ ባሕር አሸዋ
አዘነበላቸው፤
28 በሰፈራቸውም ውስጥ፣
በድንኳናቸው ዙሪያ አወረደ::
29 እነርሱም እስኪጠግቡ ድረስ በሉ፤
እጅግ የጐመጁትን ሰጥቶአቸዋልና::
30 ነገር ግን ገና ምኞታቸውን ሳያረኩ፣
ምግቡ ገና በአፋቸው ውስጥ እያለ፣
31 የእግዚአብሔር ቍጣ በላያቸው ላይ መጣ፤
ከመካከላቸውም ብርቱ ነን ባዮችን
ገደለ፤
የእስራኤልንም አበባ ወጣቶች ቀጠፈ::
32 ይህም ሁሉ ሆኖ በበደላቸው ገፉበት፤
ድንቅ ሥራዎቹንም አላመኑም::
33 ስለዚህ ዘመናቸውን በከንቱ፣
ዕድሜአቸውንም በድንጋጤ ጨረሰ::
34 እርሱ በገደላቸው ጊዜ ፈለጉት፤
ከልባቸው በመሻትም ወደ እግዚአብሔር
ተመለሱ::
35 እግዚአብሔር ዐለታቸው፣
ልዑል አምላክ ቤዛቸው እንደ ሆነ
አሰቡ::
36 ነገር ግን በአፋቸውሽንገሉት፤
በአንደበታቸው ዋሹት::
37 ልባቸው በእርሱ የጸና አልነበረም፤
ለኪዳኑም ታማኞች አልነበሩም::
38 እርሱ ግን መሐሪ እንደ መሆኑ፣
በደላቸውን ይቅር አለ፤
አላጠፋቸውም፤
ቍጣውን ብዙ ጊዜ ገታ፤
መዓቱንም ሁሉ አላወረደም::
39 ወጥቶ የማይመለስ ነፋስ፣
ሥጋ ለባሾች መሆናቸውን አሰበ::

ዮሐ6፥31
78፥26 ዘኍ11፥31
78፥27 ዘፀ16፥13፤ ዘኍ11፥31
78፥29 ዘኍ11፥20
78፥30 ዘኍ11፥33
78፥31 ኢሳ10፥16
78፥32 ቍ11፡17፡22
78፥33 ዘኍ14፥29፡35
78፥34 ዘዳ4፥29፤ ሆሴ5፥15
78፥35 ዘፍ49፥24፤ ዘዳ9፥26
78፥36 ሕዝ33፥31
78፥37 ቍ8፤ሐሥ8፥21
78፥38 ዘፀ34፥6፤ ኢዮ9፥13፤መዝ25፥11፤85፥2፤ኢሳ1፥25፤27፥9፤30፥18፤48፥10፤ዳን11፥35
78፥39 ዘፍ6፥3፤ ኢዮ7፥7፤ኢሳ29፥5፤ ያዕ4፥14
78፥40 ዘፀ23፥21፤ መዝ95፥8፤106፥14፤ ኤፌ4፥30
78፥41 ዘፀ17፥2፤ 2ነገ19፥22፤መዝ71፥22፤89፥18
78፥42 መሳ3፥7፤ ነህ9፥17፤መዝ27፥11
78፥43 ዘፀ3፥20፤ 10፥1
78፥44 ዘፀ7፥20፡21፤መዝ105፥29
78፥45 ዘፀ8፥2፡6፡24፤መዝ105፥31
78፥46 ዘፀ10፥13፤ ናሆ3፥15
78፥47 ዘፀ9፥23፤መዝ105፥32፤147፥17
78፥48 ዘፀ9፥25
78፥49 ዘፍ19፥13፤ ዘፀ15፥7፤1ቆሮ10፥10
78፥51 ዘፀ12፥12፤ መዝ105፥23፤

40 በምድረ በዳ ስንት ጊዜ ዐመፁበት!
በበረሓስ ምን ያህል አሳዘኑት!
41 ደግመው ደጋግመው እግዚአብሔርን
ተፈታተኑት፤
የእስራኤልንም ቅዱስ አስቈጡት::
42 እነርሱን በዚያን ቀን ከጠላት
የታደገበትን፣
ያን ኀይሉን አላስታወሱም፤
43 በግብፅ ያደረገውን ታምራዊ ምልክት፣
በጣኔዎስም በረሓ ያሳየውን ድንቅ ሥራ
አላሰቡም::
44 ወንዞቻቸውን ወደ ደም ለወጠ፤
ከጅረቶቻቸውም መጠጣት አልቻሉም::
45 የዝንብ ሰራዊት ሰደደባቸው፤
ነደፏቸውም፤
ጓጕንቸርም ላከባቸው፤ ሰዎችንም
አጠፉ::
46 አዝመራቸውን ለኩብኩባ፣
ሰብላቸውንም ለአንበጣ ሰጠባቸው::
47 የወይን ተክላቸውን በበረዶ፣
የበለስ ዛፋቸውንም በውርጭ አጠፋ::
48 ከብቶቻቸውን ለበረዶ፣
የከብት መንጋቸውን ለመብረቅ እሳት
ዳረገ::
49 ጽኑ ቍጣውን በላያቸው ሰደደ፤
መዓቱን፣ የቅናቱን ቍጣና መቅሠፍቱን
ላከባቸው፤
አጥፊ የመላእክት ሰራዊትም
ሰደደባቸው::
50 ለቍጣው መንገድ አዘጋጀ፤
ነፍሳቸውንም ከሞት አላተረፈም፤
ነገር ግን ሕይወታቸውን ለመቅሠፍት
አሳልፎ ሰጠ::
51 የዐፍላ ጕልበታቸው መጀመሪያ
የሆኑትን በካም ድንኳን፣
በኵሮቻቸውንም ሁሉ በግብፅ ምድር
ፈጀ::

በግልጽ ማጤን ይቻላል (103፥20 ይመ)::

78፥26-28፤ ዘፀ16፥13፤ ዘኍ11፥31 ይመ::

78፥26 ***የምሥራቁን ነፋስ ... የደቡቡንም ነፋስ፤*** በዚህ ወቅት ድርጭቶቹ ከግብፅ ተሰደው ወደ ሌላ ስፍራ ይሄዱ ስለ ነበር የደቡብ ነፋስ ወደ ሰሜን አቅጣጫ ሲወስዳቸው የምሥራቅ ነፋስ ደግሞ እስራኤላውያን ወደ ሚገኙበት ወደ ምድረ በዳ ጠም ዝዞ ወስዶአቸው ሊሆን ይችላል (የዘኍልቍ መጽሐፍ ግን የነፋ ስን አቅጣጫ አያመለክትም)::

78፥27 ***እንደ ዐፈር ... እንደ ... አሸዋ፤*** ከፍተኛ ቍጥ ርን ለማመልከት የገቡ ምሳሌዎች ናቸው (የዘፍ 13፥16 ማብ ይመ)::

78፥30-31፤ ዘኍ11፥33 ይመ::

78፥32-39፤ ዐመፀኝነት የእስራኤል ሕይወት መሆኑ የታወ ቀው ሕዝቡ የምድረ በዳውን ጕዞ ገና በጀመረበት ወቅት ነው (ቍ17-31)፤ ይህም ዐመፀኝነት በምድረ በዳው ጕዞም ቀጥሎ ነበር::

78፥32 ***አላመኑም፤*** በከነዓናውያን ላይ እግዚአብሔር ድልን እንደሚሰጣቸው ለማለት ነው (ዘኍ14፥11 ይመ)::

78፥33፤ ከግብፅ የወጣው የእስራኤል ሕዝብ፣ በምድረ በዳ ወድቆ እንዲቀር ተፈረደበት (ዘኍ14፥22-23፡28-35 ይመ)::

78፥34-37፤ በመሳፍንት ዘመን አንዴ ወደ እግዚአብሔር መመለስ አንዴ ደግሞ/ከእግዚአብሔር መራቅ የእስራኤል ሕዝብ የዕለት ተዕለት ሕይወት ነበር::

78፥35 ***ዐለታቸው፤*** የ18፥2 ማብ ይመ:: ***ቤዛቸው፤*** ነጻ ያወጣቸው ለማለት ነው (የዘፀ6፥6 ማብ ይመ)::

78፥36፤ ኢሳ29፥13 ይመ::

78፥37 ***ልባቸው፤*** የ4፥7 ማብ ይመ::

78፥38፤ ዘፀ32፥14፤ ዘኍ14፥20 ይመ:: ***በደላቸውን ይቅር አለ፤*** የ65፥3 ማብ ይመ::

78፥39፤ 103፥14 እንዲሁም የ10፥18 ማብ ይመ::

78፥40-64፤ ይህ ሁለተኛው ዑደት ነው (የመጀመሪያው በቍ17-39 ይገኛል)::

78፥40-55፤ የእስራኤል ዐመፀኝነት የጀመረው በምድረ በዳ ነው፤ እግዚአብሔር የተለያዩ መቅሰፍቶችን በማዘንብ ከግብፅ ባርነት እንዴት እንዳወጣት ልታስታውስ አልቻለችም (ቍ12 ይመ)፤ እግዚአብሔር ግን በባሕርና በምድረ በዳ ውስጥ እየመራ ወደ ተስፋዪቱ ምድር አድርሷት ነበር::

78፥41 ***የእስራኤልንም ቅዱስ፤*** 71፥22፤ 89፥18ይመ፤ እን ዲሁም የኢሳ1፥4 ማብ ይመ::

78፥44-51፤ በግብፃውያን ላይ የዘነበውን መቅሠፍት ይዘረ ዝራል (ዘፀ7-12 ይመ):: በዘፀአት መጽሐፍ ላይ በቅደም ተከተል የመጀመሪያውና የመጨረሻው መቅሠፍት ብቻ የተጠቀሰ ሲሆን 3ኛው፣ 5ኛው፣ 6ኛውና 9ኛው መቅሠፍት ግን በዚህ ክፍል አልተገለጸም::

78፥47 ***የበለስ ዛፋቸውንም፤*** የአሞ7፥14 ማብ ይመ::

78፥49 ***አጥፊ የመላእክት ሰራዊት፤*** ባለቅኔው የእግዚአ ብሔርን ቍጣ መዓትና ጥላቻ በጥፋት መልእክተኞች መስሎ አቸዋል::

78፥51 ***ድንኳን፤*** ጊዜያዊ መኖሪያ ናቸው:: ***ካም፤*** ከግብፅ ጋር ያለውን ዝምድና ለመረዳት 105፥23፡37፤ 106፥21-22፤

[52]ሕዝቡን ግን እንደ በግ አወጣቸው፤
በምድረ በዳም እንደ መንጋ መራቸው::
[53]በሰላም መራቸው፤ እነርሱም አልፈሩም፤
ጠላቶቻቸውን ግን ባሕር ዋጣቸው::
[54]ቀኝ እጁም ወዳስገኘችው ወደዚህ ተራራ፣
ወደ ቅድስት ምድር አገባቸው::
[55]ሕዝቦችን ከፊታቸው አባረረ፤
ምድራቸውን ርስት አድርጎ
አከፋፈላቸው፤
የእስራኤልንም ነገዶች በጠላቶቻቸው
ቤት አኖረ::

[56]እነርሱ ግን ስምላከን ተፈታተኑት፤
በልዑልም ላይ ዐመፁ፤
ሥርዐቱንም አልጠበቁም::
[57]ተመልሰው እንደ አባቶቻቸው ከዳተኛ
ሆኑ፤
እንደማያስተማምን ጠማማ ቀስት
ተወላገዱ::
[58]በኰረብታ ማምለኪያዎቻቸው
አስቈጡት፤
ተቀርጸው በተሠሩ ጣዖቶቻቸው
አስቀኑት::
[59]እግዚአብሔር ይህን በሰማ ጊዜ እጅግ
ተቈጣ፤
እስራኤልንም ፈጽሞ ተወ::

[60]በሰዎች መካከል ያቆማትን ድንኳን፣
የሴሎን ማደሪያ ተዋት::
[61]የኀይሉን ምልክት አስማረካት፤
ክብሩንም ለጠላቶቹ እጅ አሳልፎ ሰጠ::
[62]ሕዝቡን ለሰይፍ ዳረገ፤
በርስቱም ላይ እጅግ ተቈጣ::
[63]ጕልማሶቻቸውን እሳት በላቸው፤
ልጃገረዶቻቸውም የሰርግ ዘፈን
አልተዘፈነላቸውም::
[64]ካህናታቸው በሰይፍ ተገደሉ፤
መበለቶቻቸውም ማልቀስ ተሳናቸው::
[65]ጌታም ከእንቅልፍ እንደሚነቃ ተነሣ፤
የወይን ጠጅ ስካር እንደ በረደለት
ጀግናም ብድግ አለ::
[66]ጠላቶቹን መትቶ ወደ ኋላ መለሳቸው፤
የዘላለም ውርደትም አከናነባቸው::
[67]የዮሴፍን ድንኳን ተዋት፤
የኤፍሬምንም ነገድ አልመረጠም::
[68]ነገር ግን የይሁዳን ነገድ፣
የወደዳትን የጽዮንን ተራራ መረጠ::
[69]መቅደሱን እንደ ታላቅ ከፍታ፣
ለዘላለም እንደ መሠረታት ምድር
ሠራ::
[70]ባሪያውን ዳዊትን መረጠ፤

106፥22፤135፥8
78፥52 ኢዮ21፥11፤ መዝ28፥9
78፥53 ዘፀ14፥28፤ 15፥7፤106፥10
78፥54 መዝ44፥3
78፥55 ዘዳ1፥38፤ ኢሱ13፥7፤መዝ44፥2፤ ሐሥ13፥19
78፥57 ቍ9፤2ዜና 30፥7፤ሕዝ20፥27
78፥58 ዘፀ20፥4፤ ዘሌ26፥30፤ዘዳ5፥8፤3 2፥21፤መሳ2፥12
78፥59 ዘሌ26፥28፤ ዘኍ32፥14፤ዘዳ32፥19 ፤መዝ55፥19
78፥60 ኢሱ18፥1፤ ሕዝ8፥6
78፥61 1ሳሙ4፥17 ፤መዝ132፥8
78፥62 ዘዳ28፥25፤ 1ሳሙ10፥1
78፥63 ዘኍ11፥1፤ 1ነገ4፥32፤ኤር7፥34፤ 16፥9፤25፥10
78፥64 1ሳሙ4፥17
78፥65 መዝ44፥23
78፥66 1ሳሙ5፥6
78፥67 ኤር7፥15፤ ሆሴ9፥13፤12፥1
78፥68 ዘፀ15፥17፤ ዘኍ1፥7፤መዝ68፥16፤ 108፥8
78፥69 መዝ15፥1 78፥70 1ሳሙ16፥1

ዘፍ10፥6 እና ማብ ይመ::

78፥53 *ባሕር፤* ቀይ ባሕርን ለማለት ነው::

78፥55፤ በኢያሱ መጽሐፍ ላይ የተነገረው ታሪክ ባጭሩ የቀረበበት ቦታ ነው::

78፥56-64፤ ዐመፀኝነት የእስራኤል ሕዝብ ሕይወት እንደ ሆነ በተስፋዪቱም ምድር ቀጥሎአል (ይህም በመጽሐፈ መሳፍንት ላይ ተደጋግሞ የተነገረ ታሪክ ነው 1ሳሙ2፥12-7፥2 ይመ)፣ ስለዚህ እግዚአብሔር እስራኤልን እርግፍ አድርጎ ተወ (ቍ59፤ ኤር7፥15 ይመ)::

78፥57 *ጠማማ ቀስት፤* የቍ9 ማብ ይመ::

78፥58 *በኰረብታ ማምለኪያቸዎቻቸው፤* የ1ሳሙ9፥12 ማብ ይመ:: *አስቀኑት፤* እግዚአብሔር እርሱን በማይታዘዙት ላይ የሚገልጸውን የሚያሳይ ባሕርይ ነው (የዘፀ20፥5 ማብ ይመ)::

78፥59 *እስራኤልንም ፈጽሞ ተወ፤* ለጠላቶቿ አሳልፎ ለጣት ማለት ነው፤ እንዲህ ማለት ግን እግዚአብሔር እስራኤልን ለዘላለም ይተዋታል ማለት አይደለም፤ ሌላው ቀርቶ ዐሥሩን የሰሜን ነገዶች እንኳ ለዘላለም አይተዋቸውም፤ መዝሙረኛውም እስራኤል ለዘላለም ትተዋለች የሚል ሐሳብ ጨርሶ የለውም::

78፥60 *ሴሎ፤* ከኢያሱ ዘመን ጀምሮ የአምልኮ ማዕከል ነበረች (ኢሱ18፥1:8፤ 21፥1-2፤ መሳ18፥31፤ 1ሳሙ1፥3፤ ኤር 7፥12 ይመ)፤ ሴሎ በኤፍሬም አገር በቤቴልና በሴኬም መካከል ትገኛለች መሳ21፥19 ይመ):: ፍልስጥኤማውያን የቃል ኪዳኑን ታቦት በማረኩ ጊዜ ወይም ከዚያ በኋላ የሴሎን ከተማ እንዳጠፉ ይታወቃል (የኤር7፥12 ማብ ይመ)::

78፥61 *የኀይሉን... ክብሩን፤* የቃል ኪዳኑ ታቦት መጠሪያ ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ንጉሥ መሆኑን፣ የኀይሉና የክብሩም መገለጫ መሆኑን የሚያሳይ ምልክት ነው (26፥8፤ 63፥2፤ 1ሳሙ4፥3:21-22 ይመ)::

78፥62:71 *ርስቱ፤* ዘዳ9፥29 ይመ::

78፥63 *እሳት፤* አብዛኛውን ጊዜ ከሰይፍ ጋር የሚዛመድ ሲሆን (ቍ62:64 ይመ)፣ በጥንት ዘመን ሰዎች ጠላትን ለመደምሰስ ከሚጠቀሙባቸው ሁለት የጦር መሣሪያዎች ውስጥ አንዱ ነው:: *የሰርግ ዘፈን አልተዘፈነላቸውም፤* ምድሪቱ የደረሰባት ጥፋት እጅግ ታላቅ ከመሆኑ የተነሣ፣ የሰርግ ዘፈኑና የመበለቶች የለቅሶ ድምፅ (ቍ64 ይመ) ሁሉ ቀርቶ ነበር::

78፥64 *ካህናቶቻቸው በሰይፍ ተገደሉ፤* 1ሳሙ4፥11 ይመ::

78፥65-72፤ እግዚአብሔር የይሁዳ ነገድ በእስራኤል ላይ ዋና መሪ እንዲሆን መምረጡን (በኤፍሬም ነገድ ፋንታ) ያዕቆብ በሞት ዐልጋ ላይ ሆኖ ለልጆቹ በተናገረው መሠረት የተፈጸመ ነው (ዘፍ49፥8-12)፣ የጽዮንን ተራራ (በሴሎ ፋንታ) የመቅደሱ ስፍራ (የዙፋኑ መቀመጫ) ማድረጉንና ዳዊትን ደግሞ የእግዚአብሔር እንደራሴና የሕዝቡም እረኛ እንዲሆን መምረጡን የሚያመለክት ክፍል ነው:: እግዚአብሔር በዚህ ሁኔታ ከኢያሱ ሞት አንሥቶ እስከ ሳኦል ሞት ድረስ ከነበረው የእስራኤል ሕዝብ ረጅም መከራ በኋላ ሕዝቡን በተስፋዪቱ ምድር እንደ ራሱ መንግሥት አድርጎ አቋቁሞአል:: በዚያን ወቅት የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ (ደኅንነት) የተጠናቀቀው ሕዝቡን ከግብፅ ባርነት ነጻ በማውጣትና ወደ ተስፋዪቱም ምድር በማድረስ ነበር (ለዚህም የመዝ68 መግቢያን፣ በዘፀአት መጽሐፍ የተገለጸውን የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ እንዲሁም በኢሳይያስ ትንቢት ውስጥ (11፥11-16) እግዚአብሔር በዳዊት ዘር በኩል እስራኤልን አንድ ቀን ነጻ እንደሚያወጣት የተነገረውን ይመ::

78፥65 *ከእንቅልፍ እንደሚነቃ፤* እግዚአብሔር በዳዊት ዘመንና ከዚያም በፊት በሕዝቡ መካከል ያደረጋቸውን ተግባራት በግነት ወይም ዘይቤ የቀረበ ነው (የ7፥6 ማብ ይመ)::

78፥66-72፤ የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ ሁለት ዋና ዋና ክፍሎች አሉት እነርሱም (1) እግዚአብሔር በአስደናቂ ሁኔታ ጠላቶቹን ድል ማድረጉና ጽዮንን የመናገሻ ከተማው አድርጎ መመሥረቱ፣ (2) ዳዊትን የሕዝቡ እረኛ አድርጎ መሾሙ ናቸው::

78፥67 *የዮሴፍን ድንኳን፤* የኤፍሬምን ነገድ የሚገልጽ ዘይቤያዊ አነጋገር ነው (ስለ "ድንኳኖች" ዘይቤያዊ አነጋገር ለመረዳት ቍ51፤ እንዲሁም 69፥25፤ 83፥6፤ 84፥10፤ 120፥5፤ ዘፍ 9፥27፤ ዘዳ33፥18፤ 1ነገ12፥16፤ ኢዮ8፥22፤12፥6፤ ዕን3፥7፤ ሚል 2፥12 ይመ)::

78፥68:70 *የጽዮንን ተራራ ... ዳዊትን መረጠ፤* መዝ132 ይመ::

78፥69 *ታላቅ ከፍታ ... ምድር፤* ይህ ጥቅስ በሁለት መንገድ ሊተረጐም ይችላል፤ (1) እግዚአብሔር መቅደሱን እንደ ማይናወጥ የተራራ ቅጥርና እንደማይታወክም የምድር መሠረት አድርጎ መሥርቶታል፤ (2) እግዚአብሔር መቅደሱን እንደ ሰማይና እንደ ምድር (የ24፥2 ማብ ይመ) አጽንቶ ከቆመ በኋላ የክብር ጌትነቱን ገልጦአል (24፥7-10፤ 26፥8፤ 63፥2፤ 96፥6 ይመ)፤ ይህም እግዚአብሔር በሰማያት አማካይነት ገናና ክብሩን እንደ ገለጠ ሁሉ ማለት ነው (19፥1፤ 29፥9፤ 97፥6 ይመ)::

78፥70-71፤ 1ሳሙ16፥11-13፤ 2ሳሙ7፥8 ይመ::

78፥70 *ባሪያውን፤* በዚህ ቦታ ይህ ቃል ዳዊት የእግዚ

ከበጎች ጕረኖ ውስጥ ወሰደው፤
[71]ለሕዝቡ ለያዕቆብ፣
ለርስቱም ለእስራኤል እረኛ ይሆን ዘንድ፣
የሚያጠቡ በጎችን ከመከተል አመጣው።
[72]እርሱም በቅን ልቡ ጠበቃቸው፤
ብልኀት በተሞላ እጁም መራቸው።

መዝሙር 79

ብሔራዊ ሰቆቃ

የአሳፍ መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ሕዝቦች ርስትህን ወረሩ፤
የተቀደሰውን ቤተ መቅደስህን አረከሱ፤
ኢየሩሳሌምንም አፈራርሰው ባዷት።
[2]የባሪያዎችህን ሬሳ ለሰማይ ወፎች፣
የቅዱሳንህንም ሥጋ ለምድር አራዊት፣
ምግብ አድርገው ሰጡ።
[3]ደማቸውንም በኢየሩሳሌም ዙሪያ፣
እንደ ውሃ አፈሰሱ፤
የሚቀብራቸውም አልተገኘም።
[4]እኛም ለጎረቤቶቻችን መዘባበቻ፣
በዙሪያችንም ላሉት መሣቂያ መሣለቂያ
ሆንን።

78፥71 ዘፍ37፥2፤ መዝ28፥9
78፥72 ዘፍ17፥1
79፥1 ዘፀ34፥9፤ዘሌ20፥3፤2ነገ25፥9፤ኀኑ4፥2፤ኢሳ6፥11
79፥2 ዘዳ28፥26፤ኤር7፥33፤ራእ19፥17-18
79፥3 ኤር16፥4፤25፥33፤ራእ11፥9
79፥4 መዝ39፥8፤44፥13፤80፥6፤ሕዝ5፥14
79፥5 ዘዳ29፥20፤መዝ74፥1፥10፤85፥5፤89፥46፤ሶፎ3፥8
79፥6 መዝ2፥5፤14፥4፤69፥24፤110፥5፤147፥20፤ኤር10፥25፤ራእ16፥1
79፥7 ኢሳ9፥12፤ኤር10፥25
79፥8 ዘፍ9፥25፤መዝ116፥6፤142፥6፤ኤር44፥21
79፥9 2ዜና14፥11፤መዝ25፥11፤31፥3፤ኤር14፥7
79፥10 ቍ3፤መዝ42፥3፤94፥1፤ራእ6፥10

[5]እግዚአብሔር ሆይ፤ ይህ እስከ መቼ ነው?
የምትቈጣውስ ለዘላለም ነውን?
ቅናትህስ እንደ እሳት ሲነድ ይኖራልን?
[6]በማያውቁህ ሕዝቦች ላይ፣
ስምህን በማይጠሩ፣
መንግሥታት ላይ፣
መዓትህን አፍስስ፤
[7]ያዕቆብን በልተውታልና፤
መኖሪያ ቦታውንም ባድማ አድርገዋል።
[8]የአባቶቻችንን ኀጢአት በእኛ ላይ
አትቍጠርብን፤
ምሕረትህ ፈጥና ወደ እኛ ትምጣ፤
በጭንቅ ላይ እንገኛለንና።
[9]አዳኛችን የሆንህ እግዚአብሔር ሆይ፤
ስለ ስምህ ክብር ብለህ እርዳን፤
ስለ ስምህ ስትል፣
ታደገን፤ ኀጢአታችንንም ይቅር በል።
[10]ሕዝቦች፣ "አምላካቸው የት አለ?"
ለምን ይበሉ?
የፈሰሰውን የአገልጋዮችህን ደም በቀል፣
ዐይናችን እያየ ሕዝቦች ይወቁት።

አብሔር መንግሥት አስተዳደር አባል መሆኑን የሚያመለክት ማዕረግ ነው (የዘፀ14፥31፤ የመዝ18 ርእስ፤ የኢሳ41፥8-9፤ 42፥1 ማብ ይመ)።

78፥71 *እረኛ፤* የ23፥1 ማብ ይመ።

78፥72፤ እስራኤል ከዳዊት ቤት በሚወጣ እረኛ እንደም ትመራና ይህንንም የእግዚአብሔር ሕዝቦች በተስፋ የሚጠባበቁት ነገር መሆኑን ነቢያት መስክረዋል (ሕዝ34፥23፤ 37፥24፤ ሚክ 5፥4 ይመ)፤ ይህም በኢየሱስ ክርስቶስ መምጣት ተፈጽሞአል (ማቴ2፥6፤ ዮሐ10፥11፤ ራእ7፥17 ይመ)።

መዝ79፤ እግዚአብሔር በደሏን ይቅር እንዲላትና እንዲ ረዳት፣ እንዲሁም ያለ ርኅራኄ ያሳደዷትንና መከራም ያደረ ሱባትን እንዲበቀልላት እስራኤል ያቀረበችው ጸሎት ነው። ይህ መዝሙር ከመዝሙር 74 መሪ ሐሳብ ጋር ተቀራራቢ ይዘት ያለው ሲሆን እንደ መዝ74 ሁሉ ይህም መዝሙር በምርኮ ዘመን የተጻፈ ነው። በመዝሙሩ ውስጥ የተጠቀሱት አሳዛኝ ገጽታዎች፣ በእረኛና በበግ መካከል ያለውን ግንኙነት ከሚያሳዩት ሁለት መዝሙሮች ማለትም ከመዝ77 (በሙሴ አማካይነት የታየውን የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ከሚያስታውሰው) እና ከመዝ78 (በዳዊት አማካይነት የታየውን የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ከሚያስታውሰው) ጋር ጐን ለጐን ሊታይ የሚችል ነው፣ እግዚ አብሔር ሌሎች ሕዝቦችን በመጠቀም እስራኤልን የቀጣት በኀጢ አቷ ምክንያት እንደ ሆነ ተረድታለች፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ይቅር እንዲላት፣ ወደ እግዚአብሔር ጮኸች። ግን ደግሞ በዙ ሪያዋ ያሉ ሕዝቦች ይህን ሁሉ መዓት ያደረሱባት ለእግዚአብሔ ርና ለሕዝቡ ካላቸው ጥላቻ የተነሣ እንደ ሆነ ተገንዝባለች፤ ይህም እግዚአብሔር እንዲህ ባሉ ሕዝቦች ላይ ቍጣውን እንዲ ያወርድባቸው መጠየቁ ትክክል መሆኑን ያሳያል (ኢሳ10፥5-11፤ 47፥6-7 ይመ)፤ የዳንኤል ጸሎት (ዳን9፥4-19) በዚህ መዝሙር ውስጥ ካለው ልመና ጋር ተመሳሳይ ይዘት አለው።

79ርእስ፤ *አሳፍ፤* የመዝ73 የርእስ ማብ ይመ።

79፥1-4፤ የምድር ሕዝቦች በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ የፈ ጸሙትን ግፍ የሚገልጽ ክፍል ነው፤ እነዚህ ሕዝቦች የእግዚአብሔ ርን ልዩ ርስት ወረሩ፤ ቤተ መቅደሱን አረከሱ፤ ከተማውን የፍር ስራሽ ክምር አደረጉ፤ ሕዝቡን በሰይፍ ዐርደው ሬሳቸውን መቀበሪያ አሳጡ (የ53፥5 ማብ ይመ)፤ ለዓለምም ሰዎች መዘባበ ቻና መሣለቂያ አደረጉ።

79፥1 *ርስትህን፤* ከ78፥62፡71 ጋር ያነጻጽሩ። በዚህ ቦታ ቃሉ የሚያመለክተው የእስራኤል መኖሪያ የእግዚአብሔር ርስት እንደ ሆነ ነው (የ2፥8 ማብ ይመ)። *የተቀደሰውን ቤተ መቅደ ስህን፤* የ78፥69 ማብ ይመ።

79፥2 *የባሪያዎችህን፤* ከምድራቸው ተነቅለው በባዕድ አገር እንዲኖሩ የተደረገው በኀጢአታቸው ምክንያት ቢሆንም፣ በም ርኮ አገር ያሉት ሕዝቦች ግን ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸውን ልዩ ኪዳን እያስታወሱ ይጸልያሉ (በዚህ ጥቅስ ላይ፣ "ቅዱሳንህ" የሚለ ውንና በቍ13 ላይ፣ "የመሰማሪያ በጎችህ የሆንን እኛ ሕዝቦችህ" የሚለውን ይመ)። *ቅዱሳን፤* የ4፥3 ማብ ይመ።

79፥3 *ደማቸውን በኢየሩሳሌም ዙሪያ ... አፈሰሱ፤* ከ2ነገ 21፥16 ጋር ያነጻጽሩ።

79፥5-8፤ እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ ምሕረቱን፣ እርሱን በማያውቁ ሕዝቦች ላይ ግን ቍጣውን እንዲያዘንብ የቀረበ ጸሎት ነው።

79፥5 *እስከ መቼ?* የ6፥3 ማብ ይመ (በመግቢያው ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ)። *የምትቈጣውስ፤* በቍጥር 6 ላይ፣ "መዓት" የሚለውን ቃል እንዲሁም የ2፥5 ማብ ይመ። *ቅናትህ፤* የ78፥58 ማብ ይመ። *እንደ እሳት ሲነድ፤* ዘዳ4፥24፤ 6፥15፤ ሶፎ1፥18፤ 3፥8 ይመ።

79፥6-7፤ ኤር10፥25 እና ማብ ይመ። በዚህ ቦታ ምናል ባት መዝሙረኛው ከኤርምያስ ላይ ሳይጠቅስ አይቀርም።

79፥6 *መዓትህን አፍስስ፤* የሕዝብህን ደም፣ "እንዳፈሰሱ" ሁሉ አንተም በእነርሱ ላይ ቍጣህን አፍስስባቸው (ቍ3) ለማለት ነው። በምርኮ አገር ያሉ የእግዚአብሔር ሕዝቦች እግዚአብሔር ጠላ ቶቻቸውን እንዲበቀልላቸው ይማጠናሉ (የ5፥10 ማብ ይመ)።

79፥7 *በልተውታል፤* ልክ እንደ አውሬ ማለት ነው (44፥11፤ 74፥19 እና የ7፥2 ማብ ይመ)። *ያዕቆብ፤* እስራኤል ከሚለው ስም ጋር ተመሳሳይ ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)።

79፥8 *የአባቶቻችንን ኀጢአት፤* እስራኤል በምርኮ አገር እንድ ትማቅቅና አበሳዋን እንድታይ የተደረገው፣ ሲጠራቀም በቆየው የሕዝቡ ኀጢአት ምክንያት ነው (2ነገ17፥7-23፤ 23፥26-27፤ 24፥3-4፤ ዳን9፥4-14 ይመ)፤ እግዚአብሔር ቍጣውን እስካዘ በባት ዕለት ድረስም ከኀጢአቷ አልተመለሰችም፤ ንስሐም አልገ ባችም። በዚህ ቦታ እንደሚነበበው ግን፣ በምርኮ አገር ያሉት ሕዝ ቦች እግዚአብሔር በአባቶቻቸው በደል እነርሱን ተጠያቂ እንዳያደርጋቸውና የአባቶቻቸውንም ኀጢአት እየቈጠረ የቍ ጣውን ዘመን እንዳያስረዝምባቸው ይልቁንም አሁን በንስሓ ወደ እርሱ ተመልሰዋልና ጸሎታቸውን እንዲሰማ ልመና ያቀርባሉ። *ምሕረት፤* በዚህ ቦታ ሰላምን በሚያመጣ የእግዚአብሔር መል አክተኛ ሆኖ ተመስሎአል (የ23፥6፤ 43፥3 ማብ ይመ)።

79፥9-11፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን እንዲረዳ፣ በደሉንም ይቅር እንዲልና የሕዝቡን ጠላት እንዲበቀል የቀረበ ጸሎት ነው።

79፥9 *ስለ ስምህ ክብር፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ ባዶ መቅረት በእግዚአብሔር ላይ ነቀፌታን እንደሚያስከትል ሁሉ (ቍ10 ይመ)፣ የሕዝቡን ድነትን ማግኘትና መበልጸግ እግዚአ ብሔርን ያስከብራል (የ23፥3 ማብ ይመ)። *ይቅር በል፤* የ65፥3 ማብ ይመ።

79፥10 *አምላካቸው የት አለ?* የ3፥2 ማብ ይመ። *በቀል፤* የክፉ ሥራቸውን ዋጋ የምትከፍል ለማለት ነው (ዘዳ 32፥35፡43 ይመ)።

[11]የእስረኞች ሰቈቃ በፊትህ ይድረስ፤
በክንድህም ብርታት፣
ሞት የተፈረደባቸውን አድን።
[12]ጌታ ሆይ፤ ጎረቤቶቻችን በአንተ ላይ
የተዘባበቱትን መዘባበት፣
ሰባት ዕጥፍ አድርገህ አስታቅፋቸው።
[13]እኛ ሕዝብህ፣ የማሰማሪያህ በጎችህ፣
ለዘላለም ምስጋና እናቀርብልሃለን፤
ከትውልድ እስከ ትውልድም፣
ውለታህን እንናገራለን።

መዝሙር 80

ለእስራኤል ተሐድሶ የቀረበ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ "የኪዳን ጽጌረዳ" በሚለው ቅኝት የሚዜም፤ የአሳፍ መዝሙር

[1]ዮሴፍን እንደ በግ መንጋ የምትመራ፣
የእስራኤል እረኛ ሆይ፤ ስማን፤
በኪሩቤል ላይ በዙፋን የምትቀመጥ
ሆይ፤
በብርሃንህ ተገለጥ፤
[2]በኤፍሬም፣ በብንያምና በምናሴ ፊት
ደምቀህ ታይ።
ኀይልህን አንቀሳቅስ፤
መጥተህም አድነን።
[3]አምላክ ሆይ፤ መልሰን፤
እንድንም ዘንድ፣
ፊትህን አብራልን።
[4]የሰራዊት አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤
በሕዝብህ ጸሎት ላይ ቍጣህ የሚነደው፣
እስከ መቼ ድረስ ነው?
[5]የእንባ እንጀራ አበላሃቸው፤
ስፍር የሞላ እንባም አጠጣሃቸው።
[6]ለጎረቤቶቻችን የጠብ ምክንያት
አደረግኸን፤
ጠላቶቻችንም ተሣሣቁብን።
[7]የሰራዊት አምላክ ሆይ፤ መልሰን፤
እንድንም ዘንድ፣
ፊትህን አብራልን።
[8]ከግብፅ የወይን ግንድ አመጣህ፤
አሕዛብን አባርረህ እርሷን ተከልሃት።

79፥12 ዘፍ4፥15፤ ኢሳ65፥6፤ ኤር32፥18
79፥13 መዝ44፥8፤ 74፥1
80፥1 ዘፀ25፥22፤ መዝ77፥20
80፥2 ዘኍ2፥18-24፤ መዝ35፥23፤54፥1፤ 69፥1፤71፥2፤109፥26፤116፥4፤119፥94
80፥3 ቍ7:19፤ ዘኍ 6፥25፤ መዝ71፥20፤85፥4፤ ኤር31፥18፤ ሰቆ 5፥21
80፥4 ዘጸ29፥20፤ መዝ74፥10
80፥5 ኢዮ3፥24፤ ኢሳ30፥20
80፥6 መዝ79፥4
80፥7 ቍ3
80፥8 ዘፀ15፥17፤ 23፥28-30፤ ኢሱ13፥6፤ ኢሳ5፥1-2፤ ኤር2፥21፤ ማቴ21፥33-41፤ ሐሥ7፥45

79፥11 *የእስረኞች ... ሞት የተፈረደባቸውን፤* በምርኮ ላይ በባቢሉን ያሉ እስረኞች ናቸው (102፥20 ይመ)፤ ምንም እንኳን እስር ቤት ባይገቡም በሞት ጥላ ውስጥ ስለ ነበሩ ወደ ገዛ ምድራቸው ለመመለስ የሚናፍቁ ናቸው።

79፥12-13፤ በመደምደሚያ ላይ የቀረበ ጸሎትና እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል የተገባበት ክፍል ነው።

79፥12 *በአንተ ላይ የተዘባበቱትን፤* ጠላት በእስራኤል ላይ የፈጸመው ክፉ ድርጊት በከፍተኛ ደረጃ እግዚአብሔርን አስቈጥቶአል (ቍ1:10፤ 2ነገ19፥10-12:22-23፤ ኢሳ52፥5 ይመ)። *ሰባት ዕጥፍ፤* ሙሉ በሙሉ ለማለት ነው፤ ሰባት ቍጥር የፍጹምነት ምሳሌ ነው። *ሰባት ዕጥፍ አድርገህ አስታቅፋቸው፤* የኤር32፥18 ማብ ይመ።

79፥13፤ የ7፥17 ማብ ይመ። *የማሰማሪያህ በጎች፤* 74፥1፤ 77፥20፤ 78፥72 ይመ። *ከትውልድ እስከ ትውልድ፤* 78፥4 ይመ።

መዝ80፤ ጠላት እንዳልነበረ ባደረጋት ጊዜ፣ እግዚአብሔር መልሶ እንዲገነባት እስራኤል ያቀረበችው ጸሎት ነው። በዚህ ቦታ እንደሚታየው፣ "ኤፍሬም፣ ብንያምና ምናሴ" (ቍ2) ሰሜናዊውን መንግሥት የወከሉ ይመስላል። በእርግጥ ለኢዮርብዓም ዐሥር ነገድ ተሰጠውና (1ነገ11፥29-36) ለሮብዓም ግን አንድ ነገድ ማለትም ይሁዳ ብቻ የተሰጠው ከሆነ (1ነገ12፥20)፣ ብንያም ሊመደብ የሚችለው ከሰሜኑ መንግሥት ጋር ነው ማለት ነው፤ ስምዖን ከይሁዳ ጋር የሚቈጠር በመሆኑ፣ ይሁዳ እንደ ሁለት ነገድ ሊታይ ይችላል (ኢሱ19፥1-9)። ሆኖም የብንያም ግማሹ ክፍል እስከ ኢየሩሳሌም ድንበር ድረስ የሚዘልቅ በመሆኑ፣ በደቡባዊው መንግሥት ሥር የሚገኝ ነው፤ ደቡባዊው መንግሥት በኢየሩሳሌም ላይ የሚደረገውን ወረራ በቍጥጥሩ ሥር ለማድረግ ብዙ ተጣጥሮአል (1ነገ12፥21)። አሦራውያን ግን ደቡባዊው መንግሥት ከቶ እንዳይገኝ አድርገው ሰባበሩት (2ነገ17፥1-6)። ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በፓሌስቲና የተደረጉ ሥነ-ቍፋሮ መረጃዎች እንደሚያመለክቱት፣ ከአሦራውያን ሰይፍ ለማምለጥ በሸሹ ስደተኞች ምድሪቱ ተጥለቅልቃ ነበር። ይህም፣ "ኤፍሬም፣ ብንያምና ምናሴ" በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ውስጥ መገኘት እንዲችሉና ስለ ሕዝቡ መታደስ በተለይም ስለ ሦስቱ ነገዶች በሚደረገው ጸሎት ላይ ተሳታፊ እንዲሆኑ ምቹ ሁኔታን ፈጥሮላቸዋል (ማብ ከታች ይመ)። በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ እንደሚታየው ይህ ጸሎት እያንዳንዳቸው አራት መስመሮች ያሉት አምስት አንጓዎች አሉት። በቍ3 ላይ፣ "እግዚአብሔር ሆይ"፣ በቍ7 ላይ "ሁሉን ቻይ አምላክ ሆይ" በቍ19 ላይ ደግሞ፣ "ሁሉን ቻይ እግዚአብሔር አምላክ ሆይ" የሚሉት የአቤቱታ ማገለጫዎች የመጀመሪያውን፣ ሁለተኛውንና የመጨረሻውን አዝማች እያሳደጉ በመምጣት ነገሩን ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ያደርሱታል።

መዝ80ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 የርእስ ማብ ይመ። *በቅኝት፤* የመዝ9 የርእስ ማብ ይመ። *አሳፍ፤* የመዝ73 የርእስ ማብ ይመ።

80፥1-3፤ እግዚአብሔር በጥንት ዘመን በምድረ በዳ እንዳደረገው ሁሉ፣ ዛሬም ክንዱን እንዲያነሣና በሕዝቡ መካከል እንዲሠለጥን፣ በቀደመውም ዘመን እንዳደረገው አሁንም ክብሩንና ኀይሉን እንዲገለጥ የቀረበ አቤቱታ ነው።

80፥1፤ በ74፥1፤ 77፥20፤ 78፥52:71-12፤ 79፥13 ላይ የተጠቀሰውን የበግና የእረኛ ግንኙነት ይመ። *ዮሴፍ፤* የ77፥15 ማብ ይመ። *በኪሩቤል ላይ በዙፋን የምትቀመጥ፤* የዘፀ25፥18 ማብ ይመ። *በብርሃንህን ተገለጥ፤* በምድረ በዳው ጉዞ ላይ እንደሆነው ሁሉ አሁንም ክብርህ ይታይ (ዘፀ24፥16-17፤ 40፥34-35 ይመ) በተለይ አሁን ግን በአዲስ የማዳን ሥራህ ይታይ ማለት ነው (102፥15-16፤ ዘፀ14፥4:17-18፤ ዘኍ14፥22፤ ኢሳ 40፥5፤ 44፥23፤ 60፥1-2 ይመ)።

80፥2 *በኤፍሬም፣ በብንያምና በምናሴ ፊት፤* ከሲና ተነሥቶ ወደ ተስፋዪቱ ምድር በሚተመው የሕዝብህ ጠላቶች ላይ እንደወጣህ ሁሉ፣ ዛሬም በሕዝብህ ጠላቶች ላይ ውጣ፤ ሕዝብህንም አድን ማለት ነው (በዚያን ዘመን የቃል ኪዳኑ ታቦት በእነዚህ ሦስቱ ነገዶች ሰልፍ ፊት ፊት ይወጣ ነበር፤ ዘኍ 10፥21-24 እንዲሁም የመዝ68 መግቢያ ይመ)። *አንቀሳቅስ፤* የ7፥6 ማብ ይመ።

80፥3 *ፊትህን ... አብራ፤* ቍ7፥19 ይመ። ካህናት የሚያቀርቡትን ቡራኬ የሚያሳስብ ነው (ዘኍ6፥25 እና የ4፥6፤ የ13፥1 ማብ ይመ)።

80፥4-7፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን ክፉኛ በመቅጣቱ ሕዝቡ ያሰማው ጩኸት ነው።

80፥4 *የሰራዊት አምላክ እግዚአብሔር፤* ቍ7:14:19 እንዲሁም የ1ሳሙ1፥3 ማብ ይመ። *እስከ መቼ?* የ6፥3 ማብ ይመ። (በመጽሐፈ መዝሙር መግቢያ ላይ፣ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ)። *ቍጣ፤* የ2፥5 ማብ ይመ።

80፥5፤ እግዚአብሔር፣ "መላእክትን ምግብ" እና ከዐለት ውስጥ የፈለቀውንም ውሃ እንዲጠጡ በማድረግ ፈንታ፣ አሁን እንባ እንዲበሉና እንባንም እንዲጠጡ አደረጋቸው (78፥20:25 ይመ)።

80፥8-16፤ በዚህ ቦታ የእስራኤልን ሁኔታ ለመግለጽ የተጠቀሰው የወይን ተክል ምሳሌ፣ በነቢያት መጻሕፍትም ላይ ተደጋግሞ ተወስቶአል (ኢሳ3፥14፤ 5፥1-7፤ 27፥2፤ ኤር2፥21፤ 12፥10፤ ሕዝ17፥6-8፤ 19፥10-14፤ ሆሴ10፥1፤ 14፥7፤ ሚክ7፥1፤ እንዲሁም ዘፍ49፥22፤ ማቴ20፥1-16፤ ማር12፥1-9፤ ሉቃ20፥9-16፤ ዮሐ15፥1-5 ይመ)።

80፥8-11፤ በአንድ ወቅት እስራኤል ለእግዚአብሔር ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ተወስዳ የተተከለችና የለመለመች የወይን ተክል ነበረች።

80፥8 *አመጣህ፤* 78፥52 ይመ። በዚህ ቦታ የዕብራይስጡ ግስ፣ "ነቀልክ" (ኢዮ19፥10) የሚል ትርጕም አለው። *አሕዛብን አባርረህ እርሷን ተከልሃት፤* 44፥2 ይመ። *ተከልሃት፤* ከአንድ ቦታ ወስደህ ወደ ሌላ ቦታ ተከልሃት ለማለት ነው።

[9]መሬቱን መነጠርህላት፤
እርሷም ሥር ሰዳ አገሩን ሞላች።
[10]ተራሮች በጥላዋ ተሸፈኑ፤
ግዙፍ ዝግቦችም በቅርንጫፎቿ ተጠለሉ።
[11]ቅርንጫፎቿን እስከ ባሕሩ፣[ገ]
ቍጥቋጦዋንም እስከ ወንዙ[ለ] ዘረጋች።

[12]ታዲያ ዐላፊ አግዳሚው ፍሬዋን
እንዲለቅም፣
ለምን ቅጥሯን አፈረስህ?
[13]ዕርያ ከዱር ወጥቶ ያበላሻሻታል፤
በሜዳ የሚንጋጋ እንስሳ ሁሉ
ይበላታል።
[14]የሰራዊት ጌታ አምላክ ሆይ፤ እንግዲህ
ወደ እኛ ተመለስ፤
ከሰማይ ተመልከት፤ እይም፤
ይህችን የወይን ተክል ተንከባከባት፤
[15]ይህች ቀኝ እጅህ የተከላት ቡቃያ፣
ለራስህ ያጸደቅሃት ተክል[ሀ] ናት።

[16]እርሷም በእሳት ተቃጥላለች፤
የግንባርህ ተግሣጽ ያጠፉቸዋል።
[17]ለራስህ ባበረታኸው የሰው ልጅ ላይ፣
በቀኝ እጅህ ሰው ላይ እጅህ ትሁን።

[18]ከእንግዲህ አንተን ትተን ወደ ኋላ
አንመለስም፤
ሕያዋን አድርገን፤ እኛም ስምህን
እንጠራለን።

[19]የሰራዊት ጌታ አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤
መልሰን፤
እንድንም ዘንድ፣
ፊትህን አብራልን።

መዝሙር 81

ለዳስ በዓል የሚዜም ቅኔ

ለመዘምራን አለቃ፤ በዋሽንት የሚዜም፣ የአሳፍ መዝሙር

[1]ብርታታችን ለሆነው አምላክ በደስታ
ዘምሩ፤
ለያዕቆብ አምላክ እልል በሉ።
[2]ዝማሬውን ጀምሩ፤ ከበሮውን ምቱ፤
በበገናና በመሰንቆ ጥዑም ዜማ አሰሙ።

[3]በሙሉ ጨረቃ፣ በክብረ በዓላችን ዕለት፣
በወሩ መግቢያ፣ ጨረቃ ስትወለድ
መለከት ንፉ፤

80፥11 መዝ72፥8
80፥12 መዝ89፥40 ኢሳ5፥5፤30፥13፤ኤር 39፥8
80፥13 ኤር5፥6
80፥14 ዘዳ26፥15
80፥16 ዘዳ28፥20፤ መዝ79፥1
80፥17 ኢዮ25፥6
80፥18 መዝ85፥6፤ ኢሳ57፥15፤ሆሴ6፥2
81፥1 መዝ66፥1
81፥2 ዘፀ15፥20፤ ኢዮ21፥12፤መዝ92፥3
81፥3 ዘፀ19፥13፤ ነህ10፥33

[ገ]11 ሜድትራኒያን ሳይሆን አይቀርም።
[ለ]11 የኤፍራጥስ ወንዝ ለማለት ነው።
[ሀ]15 ወንድ ልጅ የሚሉ ትርጒሞች አሉ።

80፥9 *መሬቱን መነጠርህላት፤* ኢሳ5፥2 ይመ።

80፥10 *ግዙፍ ዝግቦችም በቅርንጫፎቿ፤* ቃል በቃል ሲተ ረጐም "የእግዚአብሔር ዝግባ" እንደ ማለት ነው (አንዳንድ ጊዜ፣ "እግዚአብሔር" የሚለው የዕብራይስጡ ቃል፣ "ኀያል" የሚል ትርጒም አለው ለምሳሌ ያህል የ29፥1 ማብ ይመ)።

80፥11 *ባሕሩ ... ወንዙ፤* የሜድትራንያን ባሕር ወይም የኤፍራጥስን ወንዝ ማለቱ ሳይሆን አይቀርም፤ ዘፀ23፥31 እና ማብ ይመ።

80፥12-15፤ እግዚአብሔር ከጥቅም ውጪ ለሆነው የወይኑ ተክል ክብካቤ ማድረጉን እንዲቀጥል የሚማጸን ጸሎት ነው።

80፥12 *ለምን ...?* እስራኤል እግዚአብሔር ስለ ምን እንደ ተዋት ግራ በመጋባት ያቀረበችው ጥያቄ ነው (የ6፥3 ማብ ይመ)።

80፥14 *ተንከባከባት፤* ዘፀ3፥16 ይመ። የዚህ ቃል የዕብራይስጡ ትርጒም በሩት1፥6 ላይ እንዳለው፣ "እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደጐበኘ" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ይዘት ሳይኖረው አይቀርም።

80፥15 *ተክል፤* እስራኤል ለማለት ነው (ዘፀ4፥22-23፤ ሆሴ11፥1 ይመ)። አንዳንድ ጊዜ ግን፣ "ወንድ ልጅ" የሚለው የወይን ተክል ቅርንጫፍን ያመለክታል (የዘፍ49፥22 ማብ ይመ)። በዚህም ቦታ ቃሉ የሚያመለክተው ይሄንኑ ሳይሆን አይቀርም፤ ስለዚህ ሁለቱን የአንድ አካል ክፍሎች ማለትም፣ "ሥርና ቅርንጫፍን" የወይን ምሳሌ አድርጐ አቅርቦአል (ኢዮ18፥16፤ 29፥19፤ ሕዝ17፥7፤ ሚል4፥1፤ እንዲሁም ኢሳ5፥24፤ 27፥6፤ 37፥31፤ሕዝ 17፥9፤ 31፥7፤ ሆሴ9፥16፤ አሞ2፥9፤ ሮሜ11፥16 ይመ)። *ያጸደቅሃት፤* "ያጠነከርኸው" ለማለት ነው (ቍ17 ይመ)።

80፥16-19፤ እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ ሕይወት እንዲያድስ በመደምደሚያ ላይ የቀረበ ጸሎት ነው።

80፥16 *ተግሣጽ፤* 9፥5 እና የ76፥6 ማብ ይመ።

80፥17 *እጅህ ... ላይ ... ትሁን፤* መልካምነትህን አሳየን እንደ ማለት ነው (ዕዝ7፥6፡9፡28፤ 8፥18፡22፡31፤ ነህ2፥8፡18 ይመ)። *በቀኝ እጅህ፤* ይህ ሐረግ የሚያመለክተው ከዳዊት ወገን የሆነውንና በእግዚአብሔርም የተቀባውን፣ በእግዚአብሔር ዘንድ በክብር ቦታ የተቀመጠውንና (110፥1 ይመ) የዓለምም ተስፋ የሆነውን ሳይሆን አይቀርም (2፥7-9፤ 72፥8-11፤ 89፥21-25 ይመ)፤ ቍ15 ግን፣ "ሰውዬው" ያዕቆብ ማለትም እስራኤል መሆኑን፣ እር ሱም እግዚአብሔር፣ "የተከለው" እና "ያሳደገው" በመሆኑ በእግዚአብሔር፣ "ቀኝ" የተቀመጠ መሆኑን ይናገራል።

80፥18፤ ለእግዚአብሔር ታማኝ ለመሆንና እርሱንም ብቻ ለመከተል የተነገረ ቃል ኪዳን ነው። እንዲህ ባለው ቦታ እንዲህ ዐይነቱን ቃል ኪዳን ማግኘት የተለመደ ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)።

መዝ81፤ የክብረ በዓል መዝሙር ነው። ነገር ግን ክብረ በዓሉ የፋሲካ ወይም የቂጣ በዓል (ቍ5፤ ዘፀ12፥14-17 ይመ) ወይም የአይሁድ የዘመን መለወጫ በዓል (ቍ3፤ ዘሌ23፥34፤ ዘኁ29፥12 ይመ) ወይም የዳስ በዓል ስለመሆኑ ምንም አይታወቅም (ቍ3፤ ዘሌ23፥34፤ ዘኁ29፥12 ይመ)። መዝሙሩ በሦስቱም ክብረ በዓላት ላይ ሊዘመር ይችላል። ሆኖም በዘመን መለወጫ (ወር በገባ በመጀመሪያው ቀን ማለትም "በአዲስ ጨረቃ") እና በዳስ በዓል መጀመሪያ (ወር በገባ በ15ኛው ቀን ማለትም በ"ሙሉ ጨረቃ") ላይ በበለጠ ይገለገሉበታል። በበለጠ ለመረዳት ከዚህ በታች ያሉትን ማብ ይመ። መዝሙሩ የተዘመረው ከምርኮ በፊት ወይም ከምርኮ በኋላ ስለመሆኑ ምንም የሚታወቅ ነገር ባይኖርም፣ የእስራኤል ዓመታዊ ክብረ በዓላት ከፍተኛ ቦታ ያላቸው መሆኑን መገንዘብ ይቻላል (በገጽ 178 ላይ "የብሉይ ኪዳን ክብረ በዓላትና ሌሎች ቅዱስ ቀናት" የሚለውን ሰንጠረዥ ይመ)። እግዚአብሔር ላደረገው የማዳን ሥራ መታሰቢያ ይሆን ዘንድ በዓሉን ለማክበር፣ ሁኔታውን ለማስታወስና በድጋሚም ቃል ለመግባት (መዝ95 ይመ) ለእስራኤል ሕዝብ ጥሪ ቀርቦ አል። በዚህ መዝሙር ውስጥ እንደሚታየው፣ በእግዚአብሔር ፈንታ ለእስራኤል ሕዝብ ንግግር የሚያደርግ (ትንቢታዊ በሆነ መንገድ) አንድ ሌዋዊ ነው። መዝሙሩ ከሁለት የሚከፈል ቢሆ ንም (ቍ1-5፡6-16) የመዝሙሩ መሪ ሐሳብ አስተዳደግ (አጐለ ማመስ) ግን እኩኩያዊ ሞዴልን የተከተለ ነው፤ ይኸውም ሁለት ቍጥር፣ ሦስት ቍጥር፣ ሁለት ቍጥር፣ ሦስት ቍጥር፣ ሁለት ቍጥር፣ አራት ቍጥር እያለ እያደገና እየጐለመሰ ይሄዳል። ከዚህ ላይ በቍ6-7 እና 11-12 መካከል ያለውን ንጽጽርና በቍ10 እና በቍ16 መካከል ያለውን መሪ ሐሳብ ዝምድና ማስተዋል ያስፈ ልጋል።

81 ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ። *በ ... ፤* የመዝ6 ርእስ ማብ ይመ። *አሳፍ፤* የመዝ73 ርእስ ማብ ይመ።

81፥1-5፤ የተቀደሰ ክብረ በዓል ያደርጉ ዘንድ የቀረበ ጥሪ ነው።

81፥1 *ያዕቆብ፤* እስራኤል ማለት ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)።

81፥2 *ከበሮ፤* የኤር31፥4 ማብ ይመ። *በገናና በመሰንቆ፤* የ57፥8 ማብ ይመ።

81፥3 *መለከት፤* ከአውራ በግ ቀንድ የተሠራ መለከት ነው (ዘፀ19፥13 ይመ)። *በዓላችን፤* የዳስ በዓልን ሳይሆን አይቀርም፤ በብዙ ቦታ ግን፣ "በዓል" ብቻ ተብሎ ተጠቅሶአል (1ነገ8፥2፡65፤ 12፥32፤ 2ዜና5፥3፤ 7፥8፤ ነህ8፥14፡18፤ ሕዝ45፥25፤ እንዲሁም ዘዳ16፥14 ይመ)። ወር በገባ ባዐሥራ አምስተኛው ቀን የሚ ጀምረው ታላቁ የሰባት ቀን በዓል (ጨረቃ ሙሉ በምትሆንበት ጊዜ) በዚህ ክፍል የተጠቀሰው በዓልም በዐሥረኛው ቀን

[4]ይህ ለእስራኤል የተሰጠ ሥርዐት፣
የያዕቆብም ስምባክ ድንጋጌ ነውና።
[5]ሙሉ ለሙሉ ግብፅን ለቆ በወጣ ጊዜ፣
ይህን ለዮሴፍ ደነገገለት፤
በማላውቀውም[*] ቋንቋ እንዲህ ሲል
ሰማሁ:-

[6]"ትከሻውን ከሸክም ገላገልሁት፤
እጁንም ቅርጫት ከመያዝ አሳረፍሁ።
[7]በመከራህ ጊዜ ጠራኸኝ፤ እኔም ታደግሁህ፤
በነጐድጓድ መሰወሪያ ውስጥ መለስሁልህ፤
በመሪባ ውሃ ዘንድ ፈተንሁህ። ሴላ

[8]"ሕዝቤ ሆይ፤ ሳስጠነቅቅህ ስማኝ፤
እስራኤል ሆይ፤ ምነው ብታደምጠኝ!
[9]በአንተ ዘንድ ባዕድ አምላክ አይኑር፤
ለሌላም አምላክ አትስገድ።
[10]ከግብፅ ምድር ያወጣሁህ፣
እኔ እግዚአብሔር አምላክህ ነኝ፤
አፍህን በሰፊው ክፈተው፤ እኔም
እሞላዋለሁ።

[11]"ሕዝቤ ግን አላደመጠኝም፤
እስራኤልም እጅ አልሰጥ አለኝ።
[12]ስለዚህ በገዛ ዕቅዳቸው እንዲሄዱ፣
አሳልፌ ለደንዳናው ልባቸው ሰጠኋቸው።

[13]"ምነው ሕዝቤ ቢያደምጠኝ ኖሮ፣
እስራኤል በመንገዴ በሄደ ኖሮ፣
[14]ጠላቶቻቸውን ፈጥኜ ባንበረከክኋቸው
ነበር፤
እጄን በባላጋራዎቻቸው ላይ ባነሣሁ
ነበር።
[15]እግዚአብሔርን የሚጠሉ በፊቱ ይርዳሉ፤
ቅጣታቸውም እስከ ዘላለም የሚዘልቅ
ነው።
[16]እናንተን ግን ምርጡን ስንዴ አበላችኋለሁ፤
ከዐለቱም ማር አጠግባችኋለሁ።"

81፥4 ቍ1
81፥5 ዘፀ11፥4፤ መዝ114፥1
81፥6 ዘፀ1፥14፤ኢሳ 9፥4፤52፥2
81፥7 ዘፀ2፥23፤ 17፥7፤19፥19፤ዘዳ 33፥8
81፥8 መዝ50፥7፤ 78፥1
81፥9 ዘፀ20፥3
81፥10 ዘፀ6፥6፤ 13፥3፤29፥46፤መዝ 107፥9፤ሕዝ2፥8
81፥11 ዘፀ32፥1-6
81፥12 ሕዝ20፥25፤ ሐሥ7፥42፤ሮሜ1፥24
81፥13 ዘዳ5፥29
81፥14 መዝ47፥3፤ አሞ1፥8
81፥15 2ሳሙ22፥45
81፥16 ዘዳ32፥14
82፥1 ኢዮ21፥22፤ መዝ7፥8፤58፥11፤ኢሳ 3፥13፤66፥16፤ኢል 3፥12

መዝሙር 82

ምሉዓን ዳኞች

የአሳፍ መዝሙር

[1]እግዚአብሔር በአማልክት ጉባኤ መካከል
ተሰየመ፤

[*]5 አንዳንዶች *የማናውቀውን ድምፅ ሰማን* ይላሉ።

የሚከበረውን የስርየት ቀን (ዘሌ 16፥29) ተከትሉ የሚመጣ ሲሆን፣ በምድረ በዳው ጕዞ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያደረገውን ጥበቃና ክብካቤ (ዘሌ23፥43 ይመ) የሚያስታውስና ለሚሰበስ በውም መከር የምስጋና በዓል በመሆን የሚያገለግል (ዘሌ23፥39-40፤ ዘዳ16፥13-15 ይመ) እንዲሁም ከስድስት ወር በፊት በፋሲካና በቂጣ በዓል የተጀመረውንና በየዓመቱም የሚመጣውን የሃይ ማኖት በዓላት ዑደት የሚያጠቃልል ነው (ዘፀ23፥14-17፤ ዘሌ23፤ ዘዳ16፥16 ይመ)። በየሰባት ዓመቱ በዚህ በዓል ላይ የቃል ኪዳኑ ሕግ ለሕዝቡ ሁሉ ይነበባል (ዘዳ31፥9-13፤ ነህ 8፥2፡15 ይመ)። የወሩም (አዲስ ጨረቃ) የመጀመሪያ ቀን መለከት በመንፋት (ዘሌ23፥24) ይከበራል። በኋላ ግን ሰባተኛው ወር የመከር ማጠናቀቂያና የዝናብ ወራት መግቢያ (ዘር የሚዘራ በት ወቅት) በመሆኑ፣ አዲስ ዓመት ተደርጐ ተወስዶአል።

81፥4-5 *ድንጋጌ ... ደነገገለት፤* በቍ3 ማብ ላይ የተጠ ቀሱትን የማጣቀሻ ምንባቦች ይመ።

81፥5 *ዮሴፍ፤* የ77፥15 ማብ ይመ። *ግብፅን ለቆ በወጣ፤* በዚህ ክፍል የተጠቀሰው በዓል የፋሲካና የቂጣ በዓል እንደ ሆነ (ዘፀ12፥14:42 ይመ) አንዳንዶች ይናገራሉ። ክፍሉ የሚያመ ለክተው ግን ከግብፅ ጀምሮ የተደረገውን በተለይም እግዚአብሔር ሕዝቡን ነጻ ለማውጣት (ቍ6-7 ይመ) የፈጸመውን ድንቅ ሥራ ነው። *የማላውቀውም ቋንቋ እንዲህ ሲል ሰማሁ፤* በባዕድ ምድር መጻተኞች ስለነበሩ ነው (114፥1፤ ዘዳ28፥49፤ ኢሳ19፥18፤ 33፥19፤ ኤር5፥15፤ ሕዝ3፥5-6 ይመ)። በዚህ ቦታ "ቋንቋ" ተብሎ የተተ ረጐመው፣ "ድምፅ" ሊባል ይችላል፤ ነገሩን በዚህ መልኩ ካየነው ይህ ድምፅ እግዚአብሔር በግብፃውያን ላይ ያወረደው የፍርድ "ነጐድጓድ" ነው (ቍ7 ይመ)፤ የመዝሙሩ ደራሲ ለአምልኮ ለተሰበሰበው ሕዝብ ነገሩን ያብራራውም በዚህ መልኩ ነው (ቍ 6-16)።

81፥6-10፤ እግዚአብሔር ጩኸታቸውን ሰምቶ ታድጐአ ቸዋል፤ ስለዚህ ለእርሱ ታማኝ እንዲሆኑ ጥሪ ያቀርብላቸዋል።

81፥6 *ከሸክም ... ቅርጫት፤* በእስራኤላውያን ጫንቃ ላይ ተጭኖ የነበረውን የግብፅ የባርነት ቀንበር ያመለክታል (ዘፀ 1፥11-14 ይመ)።

81፥7 *ጠራኸኝ፤ እኔም ታደግሁህ፤* ዘፀ3፥7-10 ይመ። *በነጐድጓድ መሰወሪያ ውስጥ መለስሁልህ፤* 106፥9፤ ዘፀ14፥21፡24፤ 15፥8፡10፤ እንዲሁም የ76፥6 ማብ ይመ። *ፈተንሁህ፤* ዘፀ 17፥1-7 ይመ።

81፥8-10፤ እግዚአብሔር ሕዝቡ በተጨነቀ ጊዜ ጆሮውን ዘንበል አድርጐላቸዋል (ቍ6-7)፤ ስለዚህ አሁን ሕዝቡ እግዚ አብሔርን መስማት አለበት።

81፥9-10፤ ዘፀ19፥4-5፤ 20፥2-4፤ ዘዳ4፥15-20 ይመ።

81፥10 *አፍህን በሰፊው ክፈተው፤* በሕይወት ለመኖር ለሚያስፈልጋችሁ ነገር ሁሉ በእግዚአብሔር ብቻ ታመኑ ማለት ነው። *እኔም እሞላዋለሁ፤* ቍ16 ይመ። በምድረ በዳ ሕዝቡን እንደ መገበና እንደ ተንከባከበ ሁሉ አሁንም እንዲሁ ያደርጋል (78፥23-29፤ እንዲሁም 37፥3-4፤ ዘዳ11፥13-15፤ 28፥1-4 ይመ)።

81፥11-16፤ የእስራኤል ሕዝብ ግን እግዚአብሔርን ሊያ ደምጥ ፈቃደኛ አልሆነም ሕዝ18፥23:32፤ 33፥11 ይመ።

81፥11፤ 78፥10:17:32:40:56፤ ዘዳ9፥7:24፤ ኤር7፥24-26 ይመ።

81፥12፤ የሰውን ልብ፣ "ሊገርዝ" የሚችል እግዚአብሔር ብቻ ነው (ዘዳ30፥6 እንዲሁም 1ነገ8፥58፤ ኤር31፥33፤ ሕዝ 11፥19፤ 36፥26 ይመ)። ስለዚህ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከኀጢአቱ የተነሣ እርግፍ አድርጐ ተወው ማለት ከሁሉ የበለጠ አስፈሪ ቅጣት ነው (78፥29፤ ኢሳ6፥9-10፤ 29፥10፤ 63፥17፤ ይመ፤ ከሮሜ1፥24:26:28 ጋር ያነጻጽሩ)።

81፥13-16፤ በዘፀ23፥22-27፤ በዘሌ26፥3-13፤ በዘዳ7፥12-26፤ 28፥1-14 ላይ የተጠቀሰውን የቃል ኪዳን ተስፋ በረከት ይመ።

81፥13 *በመንገዴ፤* 25፥4 እና ማብ ይመ።

81፥16 *ከዐለቱም ማር፤* የዘዳ32፥13 ማብ ይመ።

መዝ82፤ በክፉ ገዦችና ዳኞች ላይ የተላለፈ የፍርድ ቃል ነው። የዚህ መዝሙር ጸሐፊ እንደሚገልጸው እግዚአብሔር በሰ ማያዊ ዙፋኑ ላይ ተቀምጦ በራእይ ተመልክቶአል፤ ይህም ነቢ ያት ካዩትና ከተለማመዱት ጋር የሚመሳሰል ነው (1ነገ22፥19-22፤ኢሳ6፥1-7፤ ኤር23፥18:22፤ ኢዮ15፥18 ይመ)። እግዚአብሔር ታላቅ ንጉሥ (የመዝ47 መግቢያ ይመ)፣ የምድር ሁሉ ፈራጅ (94፥2፤ ዘፍ 18፥25፤ 1ሳሙ2፥10 ይመ)፣ ፍትሕን የሚወድና (99፥4) በሕዝቦችም ላይ በጽድቅ የሚፈርድ (9፥8፤ 96፥13፤ 98፥9 ይመ) በመሆኑ፣ ለምስኪኖችና ለተገፉት ሰዎች መቆም የሚገባቸውን የሕ ዝብ አለቆች በኀላፊነት ሲጠይቃቸው ይታያል። የጥንት ረቢያዊ ተንታኞች (ዮሐ10፥34-35 ይመ)፣ "አማልክት" (ቍ1:6) የሚለው ቃል የሚያመለክተው በእስራኤል የነበሩት በርካታ ጨካኝ ገዦችና ፈራጆችን ነው ይላሉ (1ሳሙ8፥3፤ ኢሳ1፥16-17፤ 3፥13-15፤ ኤር21፥12፤ 22፥3፤ ሕዝ34፥4:21፤ ሚክ3፥1-3፤ 7፥3 ይመ)። በአሁኑ ወቅት ግን ብዙዎች፣ "አማልክት" የሚለው ቃል የሚያ መለክተው በእስራኤል ዙሪያ የሚገኙ መንግሥታትን/ ሕዝ ቦችን ነው ይላሉ። ሌሎች ደግሞ፣ "አማልክት" መለኮታዊ ሕል ውና ያላቸውና ነገሥታትም በአማልክት ስም አገርን እንደሚ ያስተዳድሩ ይናገራሉ (95፥3 ይመ)። ያም ሆነ ይህ ገዦችና ዳኞች፣ በሁሉ ላይ በሚፈርደውና በሚገዛው ጌታ ሥር ናቸው (መዝ58 ይመ)። ባወቃቀር ረገድ ሲታይ የጸሐፊው ቃል (ቍ1፡6) የእግዚአብሔርን ቃል ቀንብቦታል። በመዝሙሩ መካከል ላይ የሚገኘው (ቍ5 እና የ6፥6 ማብ ይመ) ከፍርዶች ሁሉ እጅግ ታላቅ የሆነውን ፍርድ የያዘ ቃል ነው።

82ርእስ፤ የመዝ73 ርእስ ማብ ይመ።

82፥1 *ታላቅ ጉባኤ፤* በታላቁ ፍትሕ አዳራሽ ውስጥ የሚገኝ ጉባኤ ነው (89፥5፤ 1ነገ22፥19፤ ኢዮ1፥6፤ 2፥1፤ ኢሳ6፥1-

በአማልክትም ላይ ይፈርዳል፤ እንዲህም
ይላል:-

[2]“ፍትሕን የምታጓድሉት እስከ መቼ ነው?
ለክፉዎች የምታደሉትስ እስከ መቼ
ነው? ሴላ

[3]ለዐቅመ ቢሶችና ለድኻ አደጎች
ፍረዱላቸው፤
የችግረኛውንና የምስኪኑን መብት
አስከብሩ::

[4]ወገን የሌለውንና ችግረኛውን ታደጉ፤
ከግፈኛውም እጅ አስጥሏቸው::

[5]“ዕውቀትም ማስተዋልም የላቸውም፤
በጨለማ ውስጥ ወዲያ ወዲህ
ይመላለሳሉ፤
የምድርም መሠረቶች ሁሉ ተናወጡ::

[6]“እኔም፤ ‘እናንተ አማልክት ናችሁ፤
ሁላችሁም የልዑል ልጆች ናችሁ’ አልሁ::

[7]ነገር ግን እንደ ማንኛውም ሰው
ትሞታላችሁ፤
እንደ ማንኛውም ገዥ ትወድቃላችሁ::”

[8]አምላክ ሆይ፤ ተነሥ፤ በምድር ላይ ፍረድ፤
ሕዝቦች ሁሉ ርስትህ ናቸውና::

82፥2 ዘዳ1፥17፤መዝ 58፥1-2፤ምሳ18፥5
82፥3 ዘዳ24፥17፤ መዝ140፥12፤ኤር 5፥28፤22፥16
82፥5 መሳ5፥4፤ኢዮ 30፥26፤መዝ11፥3፤ 14፥4፤53፥2፤ኢሳ 5፥30፤8፥21-22፤9፥2፤ 59፥9፤60፥2፤ኤር13፥ 16፤23፥12፤ሰቆ3፥2
82፥6 ዮሐ10፥34
82፥7 መዝ49፥12 ፤ሕዝ31፥14
82፥8 መዝ2፥8፤ 12፥5፤76፥9
83፥1 መዝ28፥1፤ 35፥22፤ኢሳ42፥14፤ 57፥11፤62፥1፤64፥12
83፥2 መሳ8፥28፤ መዝ2፥1፤ኢሳ17፥12
83፥3 ዘፀ1፥10፤መዝ 17፥14፤31፥13
83፥4 አስ3፥6፤ኤር 11፥19፤33፥24
83፥5 መዝ2፥2
83፥6 ዘፍ25፥16፤ 2ዜና20፥1፤መዝ137፥ 7፤ኢሳ34፥5፤ኤር 49፥7፤አሞ1፥11
83፥7 ዘፍ14፥7፤ 19፥38፤ዘፀ15፥14፤ 17፥14፤ኢሱ13፥5፤

መዝሙር 83

በእስራኤል ጠላቶች ላይ የቀረበ ጸሎት

የአሳፍ መዝሙር፤ ማኅሌት

[1]አምላክ ሆይ፤ ዝም አትበል፤
አምላክ ሆይ፤ ጸጥ አትበል፤ ጭጭ
አትበል::

[2]ጠላቶችህ እንዴት እንደ ተነሣሡ፣
ባላንጣዎችህም እንዴት ራሳቸውን ቀና
ቀና እንዳደረጉ ተመልከት::

[3]በሕዝብህ ላይ በተንኰል አሤሩ፤
በውድ ልጆችህ ላይ በአንድነት
ተመካከሩ::

[4]“የእስራኤል ስም ከእንግዲህ እንዳይታወስ፣
ኑና ሕዝብ እንዳይሆኑ እንደምስሳቸው”
አሉ::

[5]በአንድ ሐሳብ ተስማምተው ተማከሩ፤
በአንተም ላይ ተማማሉ፤

[6]የኤዶምና የእስማኤላውያን ድንኳኖች፣
የሞዓብና የአጋራውያን ድንኳኖች፣

[7]ጌባል፣[ª] አሞንና አማሌቅ፣
ፍልስጥኤምም ከጢሮስ ሕዝብ ጋር
ሆነው ዶለቱ፤

[8]አሦርም ከእነርሱ ጋር ተባበረ፤

ª7 *ቢብሎስ ለማለት ነው::*

4 *ይመ* ከ1ነገ7፥7 ጋር *ያነጻጽሩ*):: መዝሙረኛው በራእይ እንደሚያይ ሁሉ፣ ገዦችና ዳኞች በታላቁ ንጉሥ ፊት ቀርበው በአስተዳደራቸው ወቅት ስለ ሰጡት ፍርድና ፍትሕ መልስ ሲ ሰጡ ተመልክቶአል:: *አማልክት፤* ቍ6 *ይመ*:: በብሉይ ኪዳን አገላለጽና በጥንት ቅርብ ምሥራቃውያን አስተሳሰብ መሠረት ገዦችና ዳኞች የሰማዩ ንጉሥ እንደራሴዎች/ ተወካዮች በመሆ ናቸው፣ “አማልክት” የሚል የክብር ስም ይሰጣቸው (የ45፥6 ማብ *ይመ*) ወይም፣ “የእግዚአብሔር ልጅ” ተብለው ይጠሩ ነበር (2፥7 እና ማብ *ይመ*)::

82፥3-4፤ በብሉይ ኪዳን የገዦችና የዳኞች የመጀመሪያ ተግባር ደካሞችንና ድኾችን ከጨካኞችና ከጨቋኞች እጅ መጠ በቅ ነው (72፥2:4:12-14፤ ምሳ31፥8-9፤ ኢሳ11፥4፤ ኤር23፥3:16 *ይመ*)::

82፥5 *ምንም አያውቁም፤* የግጥሙ ማእከል ነው (የ6፥6 ማብ *ይመ*):: የእግዚአብሔርን ጥበብ ሊጋሩ ሲገባ (1ነገ3፥9፤ ምሳ8፥14-16፤ ኢሳ11፥2 *ይመ*) እነርሱ ግን የእግዚአብሔር ቃል የሚያስተምረውን ምግባራዊ ሥርዐት አቃለሉ፤ የእግዚአብሔርም አገዛዝ ከሕዝቡ የሚጠብቀውን አኗኗር አጣጣሉ (ኢሳ44፥19 *ይመ*):: ... *መሠረቶች ሁሉ ተናወጡ፤* እንዲህ ያሉ ሰዎች የሥል ጣን ቀንበር ሲጨብጡ የዚህ ዓለም ሥርዐት እንኮትኵት ብሎ ይወድቃል (11፥3፤ 75፥3 እና ማብ *ይመ*)::

82፥6 *እኔም ... አልሁ፤* ገዦች ወይም ዳኞች በእግዚ አብሔር የተሾሙ ናቸው (2፥7፤ ኢሳ44፥28)፤ ስለዚህ እነርሱ ይህንን እውነታ ተቀበሉትም አልተቀበሉትም እነርሱ ግን የእግዚ አብሔር እንደራሴዎች ወይም ወኪሎች ናቸው (ዘፀ9፥16፤ ኤር 27፥6፤ ዳን2፥21፤ 4፥17:32፤ 5፥18፤ ዮሐ19፥11፤ ሮሜ13፥1 *ይመ*):: *አማልክት፤* የቍ1 ማብ *ይመ*:: *የ... ልጆች፤* የቍ1 ማብ *ይመ*:: *ልዑል፤* የዘፍ14፥19 ማብ *ይመ*::

82፥7፤ እነዚህ ዐመፀኛ፣ “አማልክት” ሥልጣናቸው ምንም ያህል ከፍ ቢል እነርሱም እንደ ማንኛውም ሰው ይፈረድባቸ ዋል:: *ትወድቃላችሁ፤* የ13፥4 ማብ *ይመ*::

82፥8፤ መዝሙረኛው ወደፊት ሊሆን ያለውን በመረዳት እግዚአብሔር ፈጥኖ ፍርዱን እንዲሰጥና ፍጹም የሆነውም የእ ግዚአብሔር አስተዳደር በአስቸኳይ እንዲመጣ ይጸልያል:: *ተነሥ፤* የ3፥7 ማብ *ይመ*:: *ርስትህ፤* ግዛት ለማለት ነው (የ79፥1 ማብ *ይመ*)::

መዝ 83፤ መላው ዓለም የእግዚአብሔርን ሕዝብ ለማ ጥፋት በመነሣቱ፣ እግዚአብሔር ጠላቶቹን እንዲሰብር እስራኤል ያቀረበችው ጸሎት ነው:: መጽሐፈ ነገሥትም ሆነ ዜና መዋዕል መንግሥታት በእስራኤል ላይ ስለማሤራቸውና በአንድ ሐሳብ ተስማምተው ስለ መዶለታቸው ምንም የሚናገሩት ነገር የለም:: ከተጠቀሱት መንግሥታት ውስጥ ምናልባት ጥቂቶቹ በእስራኤል ላይ ሳይዘምቱና የተቀሩት የእስራኤል ታሪካዊ ጠላቶች ደግሞ ዘመቻቸውን በተለያየ መንገድ ሳይደግፉ አይቀሩም:: ነገሩ እን ዲህ ከሆነ መዝሙሩ የተጻፈው በ2ዜና 20 ላይ እንደ ተጠቀሰው ሞአብ፣ አሞን፣ ኤዶምና ተባባሪዎቻቸው ይሁዳን በወረሩበት ወቅት ነው:: የሆነ ሆኖ መዝሙሩ ከሰሎሞን ዘመነ መንግሥት በኋላና ምናልባትም በአሦራውያን እርዳታ ሥልጣኑን እንደ ገና ከማ ግኘቱ በፊት (2ነገ15፥19 *ይመ*) የተጻፈ ሳይሆን አይቀርም:: የመዝሙሩ ሁለት ታላላቅ ክፍሎች (ቍ1-8:9-18) እያንዳንዳቸው ሁለት ባለ አራት ቍጥር አንጓ ያላቸው ሲሆን፣ የመዝሙሩ ሁለ ተኛው ክፍል ግን ጸሎቱን ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ የሚያደርስ ባለ ሁለት ቍጥር አንጓ አለው::

83 *ርእስ፤ ማኅሌት፤* የመዝ30 ርእስ ማብ *ይመ*:: *አሳፍ፤* የመዝ73 ርእስ ማብ *ይመ*::

83፥1-4፤ እግዚአብሔር እስራኤልን ፈጽሞ ሊያጠፋት ካለው አደጋ እንዲጠብቃት የቀረበ ልመና ነው::

83፥1 *ዝም አትበል፤* ችላ አትበል፤ አትተወን (35፥22፤ 109፥1 *ይመ*) ለማለት ነው::

83፥4 *አሉ፤* የ3፥2 ማብ *ይመ*:: *እንደምስሳቸው፤* የእስራ ኤል ሕልውና አስጊ ሁኔታ ላይ እንደ ነበረ ያመለክታል (ቍ12 *ይመ*)::

83፥5-8፤ እስራኤልን ከምድረ ገጽ ለማጥፋት በተለያየ አቅጣጫ የተሰለፉ ጠላቶች የተነሡ መሆናቸውን የሚያሳይ ክፍል ነው::

83፥6 *አጋራውያን፤* የአጋር ዘሮች የሆኑ እስማኤላውያንን ወይም በአሦራውያን መዝገብ ላይ አራማውያን በመባል የተጠ ቀሱትን ቡድኖች ሳይሆን አይቀርም (1ዜና5፥10: 18-22፤ 27፥31 *ይመ*)::

83፥7 *ጌባል፤* 1ነገ5፥18፤ ሕዝ27፥9 *ይመ*:: ቢብሎስ ተብሎ ይጠራ የነበረ የታወቀ የፍንቃውያን ከተማ ነው::

83፥8 *አሦር፤* ከሞአብና ከአሞን (የሎጥ ዘሮች ናቸው፤ የዘፍ19፥36-38 ማብ *ይመ*) ጋር አብሮ ተባብሮ ተደርጉ ቢጠቀ ስም፣ በራሱ ክልል እንጂ ወደ እስራኤል ዘልቆ በመምጣት የእስ ራኤል ዋና ጠላት ሆኖ ገና አልቀረበም ነበር::

83፥9-12፤ እግዚአብሔር በቀደመው የመሳፍንት ዘመን እንዳደረገው ሁሉ ዛሬም ጠላቶቹን እንዲደመስስ የቀረበ ልመና ነው:: የእግዚአብሔር የጽድቅና የሰላም መንግሥት እንዲመጣና እንዲሰፍን ከተፈለገ የእግዚአብሔርን መንግሥት ከምድረ ገጽ ለማ ጥፋት ሽር ጉድ የሚሉና የዓለምን ዕድል ፈንታ እንዳሻቸው ለመዘወር ደፋ ቀና የሚሉ ሁሉ መደምሰስ አለባቸው (የ5፥10

የሎጥ ልጆችም ረዳት ሆኑ:: ሴላ
[9]በምድያም ላይ እንዳደረግኸው አድርግባቸው፤
በቂሶንም ወንዝ በሲሣራና በኢያቢስ
ላይ ያደረስኸው ይድረስባቸው::
[10]እነርሱም በዐይንዶር ጠፉ፤
እንደ ምድርም ጕድፍ ሆኑ::
[11]መኳንንታቸውን እንደ ሔሬብና እንደ
ዜብ፣
መሳፍንታቸውንም ሁሉ እንደ ዛብሄልና
እንደ ስልማና አድርጋቸው፤
[12]እነዚህም፣ “የእግዚአብሔርን የግጦሽ ቦታ፣
ወስደን የግላችን እናድርግ” የሚሉ
ናቸው::
[13]አምላኬ ሆይ፤ በዐውሎ ነፋስ እንደሚነዳ
ትቢያ፣
በነፋስም ፊት እንዳለ ገለባ አድርጋቸው::
[14]እሳት ደንን እንደሚያጋይ፣
ነበልባልም ተራራን እንደሚያቃጥል፣
[15]እንዲሁ በሞገድህ አሳዳቸው፤
በማዕበልህም አስደንግጣቸው::
[16]እግዚአብሔር ሆይ፤ ስምህን ይሹ ዘንድ፣
ፊታቸውን በዕፍረት ሙላው፤
[17]ለዘላለም ይፈሩ፤ ይታወኩም፤
በውርደትም ይጥፉ::

ኢሳ23፥3፤ሕዝ27፥3
83፥8 ዘፍ10፥11፤ ዘዳ2፥9
83፥9 ዘፍ25፥2፤ ኢሱ11፥1፤መሳ4፥2፡ 23-24፤7፥1-23
83፥10 1ሳሙ28፥7 ፤2ነገ9፥37፤ኢሳ5፥25፤ ኤር8፥2፤9፥22፤16፥4፤ 25፥33፤ሶፎ1፥17
83፥11 መሳ7፥25፤ 8፥5
83፥12 2ዜና20፥11 ፤ሕዝ35፥10
83፥13 ኢዮ13፥25
83፥14 ዘዳ32፥22 ፤ኢሳ9፥18
83፥15 ኢዮ9፥17፤ መዝ50፥3
83፥16 መዝ34፥5፤ 109፥29፤132፥18
83፥17 2ነገ19፥26፤ መዝ35፥4
83፥18 ኢዮ34፥29፤ መዝ7፥8፤18፥13፤ 68፥4
84፥1 ዘዳ33፥27፤ መዝ27፥4፤43፥3፤ 90፥1፤132፥5
84፥2 ኢሱ3፥10፤ ኢዮ19፥27
84፥3 መዝ2፥6፤ 5፥2፤43፥4፤44፥11
84፥5 መዝ81፥1፤

[18]ስምህ እግዚአብሔር የሆነው አንተ ብቻ፣
በምድር ሁሉ ላይ ልዑል እንደ ሆንህ
ይወቁ::

መዝሙር 84

ወደ መቅደሱ ጕዞ መዝሙር

ለመዘምራን አለቃ፤ በዋሽንት የሚዜም የቆሬ ልጆች
መዝሙር

[1]የሰራዊት አምላክ ሆይ፤
ማደሪያህ ምንኛ የተወደደ ነው!
[2]ነፍሴ የእግዚአብሔርን አደባባዮች
ትናፍቃለች፤
እጅግም ትጓጓለታለች፤
ልቤና ሥጋዬም፣
ለሕያው አምላክ እልል በሉ::
[3]ንጉሤና አምላኬ የሰራዊት አምላክ ሆይ፤
መሠዊያህ ባለበት ስፍራ፣
ድንቢጥ እንኳ መኖሪያ ቤት፣
ዋኖስም ጫጩቶቿን የምታኖርበት
ጐጆ አገኘች::
[4]በቤትህ የሚኖሩ የተባረኩ ናቸው፤
እነርሱም ለዘላለም ያመሰግኑሃል:: ሴላ
[5]አንተን ብርታታቸው ያደረጉ፣
በልባቸው የጽዮንን መንገድ የሚያስቡ
ቡሩካን ናቸው::

ማብ ይመ)::

83፥9 *በምድያም ላይ እንዳደረግኸው፤* ጌዴዎን ድል በነሣ ጊዜ (መሳ7 ይመ) ለማለት ነው:: *በሲሣራና በኢያቢስ ላይ ያደረስኸውን፤* የከነዓናውያንን ጥምር ሤራ ባርቅ ባሸነፈ ጊዜ ለማለት ነው (መሳ4 ይመ)::

83፥10 *በዓይንዶር፤* ኢሱ17፥11 እና ማብ ይመ:: ዋናው ጦርነት የተካሄደበትና በሰሜን ምሥራቅ የሚገኝ ሥፍራ ሲሆን ከጦር ሜዳ የሚሸሹ ወታደሮች የሚገደሉበት ቦታ ነው::

83፥11 *ሔሬብና ... ዜብ ... ዛብሄልና ... ስልማና፤* በጌዴዎን የተገደሉ የሜዶናውያን ሰራዊት መሪዎች ናቸው::

83፥12፤ ቍ4 ይመ::

83፥13-16፤ በአዲስ መልክ የቀረበ ልመና ሲሆን የእግዚአብሔርን አስፈሪ ኀይልና ከጦር ሜዳ የሸሹ ወታደሮችን ሁኔታ ምስላዊ በሆነ መንገድ የሚገልጽ ነው::

83፥15፤ እንደ ነጐድጓድ አስፈሪ የሆነ ሰማያዊ ተዋጊ ጠላቶቹን ዶግ ዐመድ ማድረጉን የሚገልጽ ምስላዊ አቀራረብ ነው (18፥7-15፤ 68፥33፤ 77፥17-18፤ ዘፀ15፥7-10፤ ኢሱ10፥11፤ መሳ5፥4:20-21፤ 1ሳሙ2፥10፤ 7፥10፤ ኢሳ29፥5-6፤ 33፥3 ይመ):: እግዚአብሔር ሞገድንና ደመናት ሠረገላዎቹ ስለማድረጉ 68፥4 እና ማብ ይመ::

83፥16 *ስምህን፤* የ5፥11 ማብ ይመ:: *ይሹ፤* የቍ18 ማብ ይመ::

83፥17-18፤ ጸሎቱ የተሟሟቀበትና የተደመደመበት ቦታ ነው::

83፥18፤ የእግዚአብሔር ጦርነት የመጨረሻ ግብ፣ የእስራኤልን ዋስትና ማረጋገጥና የእስራኤልንም (የራሱንም) ጠላቶች መደምሰስ ብቻ ሳይሆን፣ መላው ዓለም እውነተኛ አምላክና ገዥ እርሱ ብቻ መሆኑን እንዲያውቅና ሕዝቡ እርሱን እንደሚሻ ሁሉ መላውም ዓለም እርሱን እንዲሻው ለማድረግም ጭምር ነው (ቍ16፤ 40፥9፤ 47፥9፤58፥11፤59፥13 እና ማብ ይመ):: *ልዑል፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ::

መዝ84፤ በእግዚአብሔር ቤት ለመሆን እጅግ ከመናፈቅ የተነሣ የቀረበ በድምፀቱና በይዘቱ ከመዝ42 ጋር የሚቀራረብና ተመሳሳይ ሁኔታንም የሚያንጸባርቅ መዝሙር ነው:: ነገሩ እንዲህ ከሆነ የመዝሙሩ ጸሓፊ (ምናልባት በቤተ መቅደስ ውስጥ የሚያገለግል ሌዋዊ ሳይሆን አይቀርም) በእግዚአብሔር ቤት እንዳይገኝ በመከልከሉ (ምናልባት ሰናክሬም ይሁዳን የፍርስራሽ ክምር ባደረገበት ወቅት ሊሆን ይችላል፤ 2ነገ18፥13-16 ይመ) ከዚህ ቀደም በእግዚአብሔር ቤት በመገኘቱ ያገኝ የነበረው በረከት ስለናፈቀው ጩኸቱን ከፍ አድርጐ ያሰማል:: በመዝሙሩ ውስጥ ስለ እግዚአብሔርና ስለ ቤተ መቅደሱ እንዲሁም በእግዚአብሔር ቤት ለመገኘት ዕድል ፈንታ ስላገኙ ሰዎች፣ የተጠቀሰ ነገር በመኖሩ የመዝሙሩም ዐቢይ ሐሳብ እነዚሁ ነገሮች ናቸው (ቍ4-5:12 ይመ):: መዝሙሩ ሦስት ዋና ዋና ክፍሎችና (ቍ1-4:5-7:8-11) መደምደሚያ አለው:: በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ ራሱን የቻለው ባለ ስድስት መስመር ክፍል ቀድሞ ሲመጣ ወደ ጽዮን የሚጓዙ መንገደኞች የተባረኩ መሆናቸውን የሚገልጸው ባለ ሦስት መስመር ማብራሪያ ደግሞ ተከትሎ ይመጣል:: እነዚህ ባለ ስድስት መስመር ክፍሎች እያንዳንዳቸው፣ “እግዚአብሔር” የሚለውን ስም ሦስት ጊዜ የያዙ ሲሆን ሰባተኛው የእግዚአብሔር ስም ደግሞ (ሙሉነትን ወይም ፍጹምነትን ያመለክታል) በመደምደሚያው ላይ ተጠቅሷል::

84 *ርእስ፤ ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ:: *የቆሬ ልጆች፤* የመዝ42 ርእስ ማብ ይመ::

84፥1-4፤ በእግዚአብሔር ቤት ለመገኘት ከፍተኛ ጉጉት ያለው መሆኑን የገለጠበት ቦታ ነው::

84፥1 *የተወደደ፤* በዕብራይስጥ የተለመደ አገላለጽ ሲሆን፣ “የተወደደ” ወይም “ተወዳጅ” ተብሎ ሊተረጐም ይችላል:: ሁሉን ቻይ እግዚአብሔር፤ ቍ3:8:12 እንዲሁም የ1ሳሙ1፥3 ማብ ይመ::

84፥2 *ነፍሴ፤* እኔ (የ6፥3 ማብ ይመ) ማለት ነው:: *አደባባዮች፤* የቤተ መቅደሱ አደባባዮች (ቍ10፤ 2ነገ21፥5፤ 23፥11-12 ይመ) ማለት ነው:: *ልቤና ሥጋዬ፤* ሁለንተናዬ (73፥26 ይመ) ማለት ነው:: *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ:: *ለሕያው አምላክ፤* ዘዳ 5፥26 ይመ::

84፥3፤ መዝሙረኛው ድንቢጦች እንኳ ወደ ቤተ መቅደሱና ወደ መሠዊያው ውስጥ መግባት ስለቻሉ በእነርሱ ቀንቶአል፤ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረት በምታደርግበት ቦታ ለጫጩቶቻቸው ጐጆ ለመሥራት እንኳን ችለዋል::

84፥4-5:12 *የተባረኩ፤* የ1፥1 ማብ ይመ::

84፥4 *በቤትህ የሚኖሩ፤* የ15፥1 ማብ ይመ::

84፥5-7፤ መዝሙረኛው ወደ ጽዮን በሚጓዙ መንገደኞችም ቀንቶአል::

84፥5 *አንተን ብርታታቸው ያደረጉ፤* እግዚአብሔር የሕይወታቸው ታዳጊና ጠባቂ መሆኑን የተረዱ ማለት ነው:: *ልባቸው የጽዮንን መንገድ የሚያስቡ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “በልባቸው አውራ መንገድ ያለ” ማለት ነው፤ እስራኤላውያን ሃይማኖታዊ በዓላትን ለማክበር ወደ ኢየሩሳሌም የሚጓዙት በዚህ አውራ መንገድ ነው (ቍ7 ይመ):: *ልባቸው፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

6 በልቅሶ ሸለቆ በሚያልፉበት ጊዜ፣
የምንጭ መፍለቂያ ቦታ ያደርጉታል፤
የበልጉም ዝናብ ያረሰርሰዋል።[°]
7 ከኀይል ወደ ኀይል ይሸጋገራሉ፤
እያንዳንዱም በጽዮን ባለው ስምባክ ፊት
ይቀርባል።
8 የሰራዊት ስምባክ ሆይ፤ ጸሎቴን ስማ፤
የያዕቆብ ስምባክ ሆይ አድምጠኝ።

ሴላ

9 ስምባክ ሆይ፤ ጋሻችንን[*] እይልን፤
የቀባኸውንም ተመልከት።

10 በሌላ ስፍራ ሺህ ቀን ከመኖር፣
በአደባባይህ አንዲት ቀን መዋል
ይሻላል፤
በክፉዎች ድንኳን ከመቀመጥ ይልቅ፣
በስምባኬ ቤት ደጅ መቆም እመርጣለሁ።
11 *እግዚአብሔር* ስምባክ ፀሓይና ጋሻ ነውና፤
እግዚአብሔር ሞገስንና ክብርን ይሰጣል፤
እግዚአብሔር በቅንነት የሚሄዱትን፣
መልካም ነገር አይነፍጋቸውም።

12 የሰራዊት ስምባክ ሆይ፤
በአንተ የታመነ ሰው ቡሩክ ነው።

ኤር31፥6
84፥6 ኢዮ38፥26፤ ኢል2፥23
84፥7 ዘዳ16፥16፤ 1ነገ8፥1፤ኢዮ17፥9
84፥8 መዝ4፥1
84፥9 1ሳሙ16፥6፤ መዝ2፥2፤18፥50፤ 59፥11፤132፥17
84፥10 1ዜና23፥5
84፥11 ዘፍ15፥1፤ መዝ34፥10፤ኢሳ 60፥19፤ኤር43፥13፤ ራእ21፥23
84፥12 መዝ2፥12
85፥1 ዘዳ30፥3፤ መዝ14፥7
85፥2 ዘፀ32፥30፤ ዘኍ14፥19፤መዝ 78፥38
85፥3 ዘፀ32፥12፤ዘዳ 13፥17፤መዝ78፥38፤ 106፥23፤ዳን9፥16፤ ዮና3፥9
85፥4 መዝ65፥5፤ 71፥20
85፥5 መዝ50፥21
85፥6 መዝ80፥18፤ ዕን3፥1
85፥7 መዝ6፥4፤

መዝሙር 85

ለሰላም የቀረበ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ የቆሬ ልጆች፤ መዝሙር

1 *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ለምድርህ በጎ
ውለሃል፤
የያዕቆብንም ምርኮ መለስህ።
2 የሕዝብህን በደል ይቅር አልህ፤
ኀጢአታቸውንም ሁሉ ሸፈንህ።
3 መዓትህን ሁሉ አራቅህ፤
ከብርቱ ቍጣህም ተመለስህ።
4 መድኀኒታችን የሆንህ ስምባክ ሆይ፤
መልሰን፤
በእኛ ላይ የተቃጣውን ቍጣህን
መልሰው።
5 የምትቈጣን ለዘላለም ነውን?
ቍጣህስ ከትውልድ እስከ ትውልድ
ይቀጥላልን?
6 ሕዝብህ በአንተ ሐሤት ያደርግ ዘንድ፣
መልሰህ ሕያዋን አታደርገንምን?
7 *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ምሕረትህን አሳየን፤
ማዳንህን ለግሰን።

°6 ወይም *ይባርከዋል* *9 ወይም *ልዑል*

84፥6 *በሚያልፉበት ጊዜ፤* ወደ ቤተ መቅደስ በሚሄዱበት ወቅት ማለት ነው። *በልቅሶ ሸለቆ፤* "ማልቀስ" ወይም "የበለሳን ዛፍ" ማለት ነው፤ ቦታው የት እንደ ሆነ አይታወቅም፤ ምናልባት ዘይቤያዊ አነጋገር ሊሆንም ይችላል (23፥4 ይመ)። *የምንጭ መፍለቂያ፤* የሃይማኖት መንገደኞች ስለ ምንጩ ያላቸው ግምት አስቸጋሪ ሁኔታዎችን ወደ መልካም ሁኔታ ይለውጡላቸዋል። *የበልጉም ዝናብ፤* ቀጥሎ የሚመጣውን ዝናብ የሚያበስር ለስላሳ ካፊያ ነው (ኢል2፥23 ይመ)። *ሸለቆ፤* የዚህ የዕብራይስጥ ቃል ፍቺ የሚያመለክተው "በረከት" ወይም "ኩሬ" ስለመሆኑ እርግጠኛ መሆን ባይቻልም ቃሉ ግን ሁለቱንም ሳያመለክት አይቀርም። እግዚአብሔር ልባቸውን ወደ ጽዮን ለመለሱ መንገደኞች ከሚሰጠው በረከት የተነሣ የልቅሶ ሸለቆ የነበሩ ወደ ምስጋና ስፍራ ይለወጣሉ (2ዜና20፥26 ይመ)። የሲናን ምድረ በዳ አቋርጠው ወደ ተስፋዪቱ ምድር ወደ ከነዓን (78፥15-16፤ 105፥41፤ 114፥8 ይመ) እንደ ተጓዙት እንደ ቀድሞ አባቶቻቸውና ከእነርሱም በኋላ ከባቢሎን ምርኮ ነጻ ወጥተው ወደ ጽዮን እንደ ተመለሱት ልጆቻቸው (ኢሳ41፥17-20፤ 43፥19-20፤ 49፥10 ይመ) ሁሉ፣ ዛሬም የእግዚአብሔር ቅዱሳን ወደ ተስፋዪቱ አገራቸው ወደ ጽዮን በሚጓዙበት ጊዜ፣ የእግዚአብሔርን ቸርነትና የተትረፈረፈ በረከት አዲስ በሆነ መንገድ ይለማመዳሉ።

84፥7 *ከኀይል ወደ ኀይል፤* ድካምና መከራ የበዛበት ጕዞ ቢሆንም (ኢሳ40፥31 ይመ)፣ እግዚአብሔር ግን ብርታታቸው ይሆናል። *ጽዮን፤* 9፥11 እና ማብ ይመ።

84፥8-11፤ ስለ ንጉሡ የተደረገ ጸሎት ነው፤ መዝሙረኛው ከዚህ ቀደም በቤተ መቅደሱ ውስጥ ወደ ነበረው አገልግሎት ለመመለስ ታላቅ ናፍቆት እንዳለው የሚገነዘበው እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም ያለውን ንጉሥ ሲባርክ ብቻ እንደ ሆነ የሚገልጽ ክፍል ነው።

84፥8 *የሰራዊት አምላክ ሆይ ... የያዕቆብ አምላክ፤* ሁሉን ቻይ የሆንክ የያዕቆብ አምላክ ሆይ ለማለት ነው (59፥5 እና የ3፥7 ማብ ይመ)። *ያዕቆብ፤* እስራኤል ማለት ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)።

84፥9 *ጋሻችን፤* አንዳንድ ቅጆች፣ "ልዑል እግዚአብሔር" ይላሉ። በዚህ ክፍል ግን ቃሉ በኢየሩሳሌም ያለውን ንጉሥ ያመለክታል (የ3፥3 ማብ ይመ)። *የቀባኸውን፤* በምድር ላይ የእግዚአብሔርን ሕዝብ የሚገዛ የእግዚአብሔር (ከዳዊት ዘር የሆነ) እንደራሴ ማለት ነው፤ የ2፥2 ማብ ይመ።

84፥10 *ደጅ መቆም፤* ምናልባት መዝሙረኛው በቤተ መቅደስ ውስጥ ያለው መደበኛ አገልግሎት ይህ ሳይሆን አይቀርም (የመዝሙረኛውን ዝቅተኛ/የአገልግሎት ቦታ ያሳያል፤ 2ነገ22፥4 ይመ)። *በክፉዎች ድንኳን ከመቀመጥ፤* የጽዮንን አምላክ የሚያከብሩ ሰዎች የሚኖሩትን ኑሮ ያልተካፈለ ለማለት ነው።

84፥11 *ፀሓይ፤* ታላቁ የሕይወት ብርሃን ምንጭ ነው (የ27፥1 ማብ ይመ)። *ጋሻ፤* የ3፥3 ማብ ይመ። *በቅንነት የሚሄዱትን፤* 15፥2 እና የዘፍ17፥1 ማብ ይመ።

84፥12፤ የመዝሙሩ ማጠቃለያ ነው (40፥4 ይመ)።

መዝ85፤ በክፉና በአስጨናቂ ጊዜ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ምሕረት ማድረጉን እንዳይተው በኅብረት የቀረበ ጸሎት ነው። ብዙዎች እንደሚናገሩት ከሆነ ከቍ1-3 ያለው ክፍል የሚያመለክተው፣ ከምርኮ ስለ መመለስ ሲሆን በክፍሉ ውስጥ የተጠቀሰውን መከራ ያዩ ሰዎች እንዳሉ ነህምያና ሚልክያስ ጠቅሰዋል። በቍ12 ላይ እንደ ተመለከተው ድርቅ ምድሪቱን ፍጹም ያራቈተ ሲሆን፣ ይህም በሐጌ ዘመን እግዚአብሔር ሕዝቡን የቀጣበት ድርቅ ሳይሆን አይቀርም (ሐጌ1፥5-11 ይመ)። ክርስቲያኖች ይህንን መዝሙር በገና ወራት ለቅዳሴ አገልግሎት ይጠቀሙበታል። መዝሙሩ እያንዳንዳቸው ሰባት መስመሮች (በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ ማለት ነው) ባሉት በሁለት ክፍል ይከፈላል፤ (1) ስለ ጸሎት (ቍ1-7) እና (2) ስለ ማረጋገጫ ቃል (ቍ8-13) ነው። እያንዳንዱ ክፍል ባለ ሦስት መስመር አንጓ የያዘና ከዚህም አንጓ ተከትሎ የሚመጣ ሌላ ባለ አራት መስመር አንጓ ያለ ሲሆን ተከትሎ የሚመጣው ሁለተኛው አንጓ ለመጀመሪያው አንጓ መልስ የሚሰጥ ነው። ይኸውም ቍ1-3 ምሕረት እንደ ተሰጠ የሚናገር ሲሆን፣ ቍ8-9 ምሕረት በቅርብ ጊዜ ውስጥ እንደሚመጣ ይናገራል። ቍ4-7 ጸሎት የሚያቀርብ ሲሆን ቍ10-13 ጸሎቱ የሚሰማ መሆኑን ይገልጻል። አራቱም አንጓዎች የእግዚአብሔርን ስም ይጠቅሳሉ።

85 ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝሙር 4 ርእስ ማብ ይመ። *የቆሬ ልጆች፤* የመዝ42 ርእስ ማብ ይመ።

85፥1-7፤ የእግዚአብሔር ምሕረት እንዲታደስ የቀረበ ጸሎት ነው።

85፥1-3፤ እስራኤል ከዚህ ቀደም እግዚአብሔር ያደረገላትን ምሕረትና ይቅርታ በማስታወስ ጸሎቷን ትጀምራለች (ይህም ከምርኮ ስለ መመለሳቸው የሚያወሳ ሊሆን ይችላል)።

85፥1 *የያዕቆብንም ምርኮ መለስህ፤* "ያዕቆብን ከምርኮ መለስህ" እንደ ማለት ነው (ኤር29፥14 ይመ)። *ያዕቆብ፤* እስራኤል ማለት ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)።

85፥3 *መዓት ... ቍጣ፤* ቍ5 እና የ2፥5 ማብ ይመ።

85፥4-7 ጸሎቱና በሕዝቡም ላይ የደረሰው መከራ የሚያመለክተው፣ እግዚአብሔር ደስ ያልተሰኘ መሆኑን ነው። በጸሎቱ ውስጥ ሕዝቡ ንስሓ ስለ መግባቱ የሚያመለክት ምንም ነገር የለም፤ ይሁን እንጂ ከቍ3 ላይ መገንዘብ እንደሚቻለው (ምናልባትም ከቍ8 ላይ) ሕዝቡ ንስሓ ሳይገባ አልቀረም።

85፥7 *ምሕረት፤* ቍ10 እና የ6፥4 ማብ ይመ።

85፥8-13፤ እግዚአብሔር ለጸሎታቸው መልስ እንደሚሰጥ ማስተማመኛ የሰጠው በአንድ ካህን ወይም ሌዋዊ ምናልባትም

[8]እግዚአብሔር አምላክ የሚናገረውን
እሰማለሁ፤
ለሕዝቡ፣ ለቅዱሳኑ ሰላምን ይናገራልና፤
ዳሩ ግን ወደ ከንቱ ምግባራቸው
አይመለሱ።
[9]ክብሩ በምድራችን ይኖር ዘንድ፣
ማዳኑ ለሚፈሩት በእርግጥ ቅርብ ነው።
[10]ምሕረትና ታማኝነት ተገናኙ፤
ጽድቅና ሰላም ተቃቀፉ።
[11]ታማኝነት ከምድር በቀለች፤
ጽድቅም ከሰማይ ተመለከተች።
[12]እግዚአብሔር በጎ ነገር ይለግሳል፤
ምድራችንም ፍሬዋን ትሰጣለች።
[13]ጽድቅ በፊቱ ይሄዳል፤
ለአረማመዱም መንገድ ያዘጋጃል።

መዝሙር 86

የመከራ ጊዜ ጸሎት

የዳዊት ጸሎት

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ጆሮህን ወደ እኔ
ጣል፤ ስማኝም፤
እኔ ድኻና ችግረኛ ነኝና።
[2]ለአንተ የተለየሁ ሰው ነኝና ነፍሴን
ጠብቃት፤
አንተ አምላኪ ሆይ፤
በአንተ የታመነብህን ባሪያህን አድን።
[3]ጌታ ሆይ፤ ማረኝ፤
ቀኑን ሙሉ ወደ አንተ እጮኻለሁና።
[4]የባሪያህን ነፍስ ደስ አሰኛት፤
ጌታ ሆይ፤ ነፍሴን ወደ አንተ አነሣለሁና።
[5]ጌታ ሆይ፤ አንተ ቸርና ይቅር ባይ ነህ፤
ለሚጠሩህ ሁሉ ምሕረትህ ወሰን
የለውም።
[6]እግዚአብሔር ሆይ፤ ጸሎቴን አድምጥ፤
የልመናዬን ጩኸት ስማ።
[7]አንተ ስለምትመልስልኝ፣
በመከራዬ ቀን ወደ አንተ እጣራለሁ።
[8]ጌታ ሆይ፤ ከአማልክት መካከል እንደ
አንተ ያለ የለም፤
ከአንተም ሥራ ጋር የሚወዳደር
ሥራ የለም።

27፥1
85፥8 ዘሌ26፥6፤ ምሳ26፥11፤27፥22፤ ኢሳ60፥17፤ዮሐ 14፥27፤2ተሰ3፥16
85፥9 ዘፀ29፥43፤ መዝ27፥1፤ኢሳ43፥3፤ 45፥8፤46፥13፤51፥5፤ 56፥1፤60፥19፤62፥11 ፤ሐጌ2፥9፤ዘካ2፥5
85፥10 መዝ72፥2-3፤89፥14፤115፥1፤ምሳ 3፥3፤ኢሳ32፥17
85፥11 ኢሳ45፥8
85፥12 ዘሌ26፥4፤ መዝ67፥6፤84፥11፤ዘካ 8፥12፤ያዕ1፥17
86፥1 መዝ17፥6
86፥2 መዝ25፥2፤ 31፥14
86፥3 መዝ4፥1፤ 9፥13፤57፥1፤88፥9
86፥4 መዝ46፥5፤ 143፥8
86፥5 ዘፀ34፥6፤ነህ 9፥17፤መዝ103፥8፤14 5፥8፤ኢዩ2፥13፤ ዮና4፥2
86፥6 መዝ5፥2፤ 17፥1
86፥7 ኢዮ22፥27፤መዝ3፥4፤4፥3፤27፥5፤50፥15፤80፥18፤ 91፥15፤94፥13፤ኢሳ30፥19፤58፥9፤65፥24፤ዕን3፥16፤ዘካ13፥19
86፥8 ዘፀ8፥10፤ኢዮ21፥22፤መዝ18፥31

ከቆሬ ልጆች በአንዱ በኩል (የ12፥5-6 ማብ እንዲሁም 2ዜና 20፥14 ይመ)።

85፥8-9፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደ ገና እንደሚባርክ የተሰጠ ማረጋገጫ ነው።

85፥8 *እሰማለሁ፤* የመዝሙሩ ተናጋሪ እግዚአብሔር የሚሰጠው ቃል እንዳለ ይጠብቃል። *ሰላምን ይናገራል፤* ከእግዚአብሔር ዘንድ የመጣው ቃል ካህናት የሚሰጡትን የቡራኬ ቃል መልክ ሳይዝ አልቀረም (ዘኍ6፥22-26 ይመ)። *ቅዱሳኑ፤* የ4፥3 ማብ ይመ። *ወደ ከንቱ ምግባራቸው አይመለሱም፤* እግዚአብሔር በሕዝቡ ደስ አለመሰኘቱን በድጋሚ የሚያመለክት ነው። ይህን ሐረግ፣ "በስንፍና የሚመላለሱ" ብሎ መተርጐም ይቻላል። *ከንቱ፤* የሥነ ምግባር ጕድለትን ያሳያል።

85፥9 *ክብሩ፤* የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ በተገለጠባቸው ስፍራዎች ሁሉ ክብሩም ይገለጣል (57፥5:11፤ 72፥18-19፤ ዘፀ 14፥4: 17-18፤ ዘኍ14፥22፤ ኢሳ40፥5፤ 44፥23፤ 66፥19፤ ሕዝ 39፥21 ይመ)።

85፥10-13፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለው ምሕረት በቃል ኪዳኑ ላይ የተመሠረተ ሲሆን፣ እግዚአብሔር ታማኝና ጻድቅ መሆኑ ቃል ኪዳኑን የሚጠብቅ አምላክ ነው፤ ይህም ለሕዝቡ ደኅንነት ዋስትና ነው።

85፥10 *ምሕረትና ታማኝነት... ጽድቅና ሰላም፤* በዚህ ቦታ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለው በጎ አመለካከት በሰውኛ አገላለጽ ቀርቦአል (የ23፥6 ማብ ይመ)፤ የእነዚህ ነገሮች መገናኘትና መተቃቀፍ በዚህ መልክ መገለጹ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከሚገኙት ምስላዊ አገላለጾች ሁሉ ይልቅ፣ እግዚአብሔር ለቃል ኪዳን ሕዝቡ ያደረገውን በጎነት እጅግ ውብ በሆነ ምስላዊ አገላለጽ የሚያሳዩ ናቸው። *ጽድቅ፤* ቍ11:13 እንዲሁም የ4፥1 ማብ ይመ። *ሰላም፤* የዘኍ6፥26 ማብ ይመ።

85፥11 *ታማኝነት ... በቀለች፤* ለሰው ልጅ በረከት የሚሆን አዲስ ተክል ከምድር እንደሚበቅል ሁሉ ማለት ነው። *ጽድቅም ከሰማይ ተመለከተች፤* በጎነት ከሰማይ አበራ ለማለት ነው። የእስራኤል ጽዋ ሞልቶ እስኪፈስ ድረስ የእግዚአብሔር የኪዳኑ በረከት ከሰማይና ከምድር ተትረፍርፎ ይፈልቃል።

85፥12 *በጎ ነገር፤* 31፥19 እና ማብ ይመ።

85፥13 *ጽድቅ በፊቱ ይሄዳል፤* መዝሙረኛው ጽድቅን አሁንም የሚገልጸው በሰውኛ ዘይቤ ነው። ጽድቅ እንደ አንድ መሪ በመሆን፣ በእግዚአብሔር ሕዝብ መካከል ቀድማ እየሄደች የእግዚአብሔርን መንገድና ፈቃድ ታስታውቃለች፤ ጽድቅ እግዚአብሔር ለቃል ኪዳን ሕዝቡ ያለውን ፍጹም ታማኝነት የሚገልጥበት ነው (የ4፥1 ማብ ይመ)።

መዝ86፤ እግዚአብሔርን የማይፈሩ እብሪተኞች፣ በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ጥቃት ባደረሱ ጊዜ የቀረበ ጸሎት ነው። ጸሓፊው ዳዊት ይሁን ወይም አይሁን ምንም የሚታወቅ ነገር ባይኖርም፣ መዝሙረኛው ራሱን የእግዚአብሔር፣ "አገልጋይ" አድርጐ ማቅረቡ (ቍ2) በንጉሣዊያን ቤተ ሰብ መካከል ያለውን ስፍራና ከእግዚአብሔርም ጋር ያለውን ልዩ ግንኙነት ይጠቁማል (2ሳሙ7፥5:8 እና የመዝ18 ርእስ ማብ ይመ)። እንግዲህ ጠላቶቹ በራሱ መንግሥት ውስጥ ያሉና በእግዚአብሔር የተቀባ መሆኑን የማይቀበሉ ወይም በዓለም ላይ ያለውን ተቀባይነት መና ለማስቀረት ሌት ተቀን የሚጯጯሑ የውጭ መንግሥታት ሊሆኑ ይችላሉ። መዝሙሩ ከአምስት አንጓዎች የተዋቀረ ሲሆን እኩኩያዊ የሆነ የቍጥር አቀማመጥ አለው (አራት አንጓ፣ሦስት አንጓ፣ ሦስት አንጓ፣ ሦስት አንጓ፣ አራት አንጓ)። የመዝሙሩ ጸሓፊ የጌታ አገልጋይ መሆኑን በመጀመሪያውና በመጨረሻው አንጓ ላይ ያስታወቀ ሲሆን፣ አንጓዎቹ የእግዚአብሔርን ምሕረትና አዳኝነት የሚጠይቅ ልመናም ይዘዋል። መካከለኛው አንጓ (ቍ8-10) እግዚአብሔርን ተወዳዳሪ እንደሌለው፣ ብቸኛ አምላክ እንደ ሆነና የዓለምም ሕዝቦች አንድ ቀን በፊቱ ወድቀው እንደሚያ መልኩት አድርጎ ያቀርባል፤ ቍ9 የመዝሙሩ ማእከላዊ (መካከለኛ) ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)።

86 *ርእስ ጸሎት፤* የመዝ17 ርእስ ማብ ይመ፤ እንዲሁም የ72፥20 ማብ ይመ። *የዳዊት፤* በሦስተኛው የመዝሙር መጽሐፍ ውስጥ (መዝ73-89) በዳዊት ስም የተጠቀሰው ይህ መዝሙር ብቻ ነው። መዝሙሩ ከቆሬ ልጆች መዝሙር ጋር የተመደበበት ምክንያት ምናልባት የመዝሙሩን ቅደም ተከተል ሥርዐት ያስያዙት ሰዎች በቍ9 እና በመዝ 87፥4 መካከል የመሪ ሐሳብ ትስስር እንዳለ ስለ ተገነዘቡ ሊሆን ይችላል።

86፥1-4፤ እግዚአብሔር የአገልጋዩን ሕይወት እንዲጠብቅና ምሕረትም እንዲያደርግለት የቀረበ የመግቢያ ጸሎት ነው።

86፥1 *ድኻና ችግረኛ፤* 35፥10 እንዲሁም 34፥6 እና ማብ ይመ።

86፥2 *የታመነብህን፤* ይህ ቃል፣ "ሃሲድ" ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል የተተረጐመ ነው (የ4፥3 ማብ ይመ)። *አንተ አምላኪ ሆይ፤* እግዚአብሔር ዳዊትን አገልጋዩ አድርጐ መረጠው እንጂ፣ ዳዊት እግዚአብሔርን አልመረጠውም (1ሳሙ13፥14፤ 15፥28፤ 16፥12፤ 2ሳሙ7፥8 ይመ)። ዳዊት በእግዚአብሔር ላይ ያለው እምነትና ለእግዚአብሔርም ቃል ያለው ታዛዥነት ሆን ተብሎ ጕን ለጕን ቀርበዋል። *ባሪያህን፤* ቍ4:16 እንዲሁም መግቢያውን ይመ።

86፥4 *ነፍሴን፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

86፥5-7፤ ዳዊት፣ እግዚአብሔር ከምሕረቱና ከፍቅሩ የተነሣ ለጸሎቱ መልስ እንደሚሰጠው ስለ ተረዳ መከራ በደረሰበት ጊዜ ወደ እግዚአብሔር ልመናውን አቀረበ።

86፥5 *ምሕረትህ፤* ቍ13:15 እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ።

86፥8-10፤ ዳዊት ልመናውን ያቀረበው ብቸኛና እውነተኛ ወደ ሆነ አምላክ ነው። በታላቅ ልዕልና እርሱ ያደረጋቸውን ያደረገ፣ "ከአማልክት" መካከል ማንም የለም (115፥3-7፤ 135፥13-17 ይመ)፤ ዳዊት ወደዚህ አምላክ የሚጮኸውና ሕዝቦችም ሁሉ

[9]ጌታ ሆይ፤ አንተ የሠራሃቸው ሕዝቦች
ሁሉ፣
መጥተው በፊትህ ይሰግዳሉ፤
ለስምህም ክብር ይሰጣሉ፤
[10]አንተ ታላቅ ነህና፤ ታምራትም ትሠራለህ፤
አንተ ብቻህን ስምሳክ ነህ።

[11]እግዚአብሔር ሆይ፤ መንገድህን
አስተምረኝ፤
በእውነትህም እሄዳለሁ፤
ስምህን እፈራ ዘንድ፣
ያልተከፋፈለ ልብ ስጠኝ።
[12]ጌታ ስምሳኬ ሆይ፤ በፍጹም ልቤ
አመሰግንሃለሁ፤
ስምህንም ለዘላለም አከብራለሁ፤
[13]ለእኔ ያሳየሃት ምሕረት ታላቅ ናትና፤
ነፍሴንም ከሲኦል[w] ጥልቀት አውጥተሃል።

[14]ስምሳክ ሆይ፤ እብሪተኞች ተነሥተውብኛል፤
የዐመፀኞችም ጉባኤ ነፍሴን ይሻታል፤
አንተንም ከምንም አልቈጠሩም።
[15]ጌታ ሆይ፤ አንተ ግን መሐሪና ርኅሩኅ
ስምሳክ ነህ፤
ለቍጣ የዘገየህ፣ ምሕረትህና ታማኝነትህ
የበዛ።
[16]ወደ እኔ ተመልከት፤ ማረኝም፤
ለባሪያህ ኀይልህን ስጥ፤
የሴት ባሪያህንም[y] ልጅ አድን።
[17]የሚጠሉኝ አይተው ያፍሩ ዘንድ፣
የበጎነትህን ምልክት አሳየኝ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ
ረድተኸኛልና፤ አጽናንተኸኛልም።

86፥9 መዝ65፥2፤ 66፥4፤ኢሳ19፥21፤ 27፥13፤43፥7፤44፥23፤49፥7፤ዘካ8፥20-22፤ 14፥16፤ራእ15፥4
86፥10 ዘፀ3፥20፤ዘዳ 6፥4፤2ሳሙ7፥22፤ መዝ48፥1፤71፥17፤72፥18፤ኢሳ43፥10፤ማር 12፥29፤1ቆሮ8፥4
86፥11 ዘፀ33፥13፤ዘዳ 6፥24፤1ሳሙ12፥23፤ መዝ25፥5፤26፥3፤ኤር 24፥7፤32፥39፤ሕዝ 11፥19፤1ቆሮ7፥35
86፥12 መዝ9፥1
86፥13 መዝ16፥10፤34፥4፤49፥15፤56፥13፤116፥8
86፥14 መዝ54፥3
86፥15 ቍ5፤ዘፀ 34፥6፤ዘኍ14፥18፤ነህ 9፥17፤መዝ51፥1፤103፥8፤111፥4፤116፥5፤ 145፥8፤ኢዩ2፥13
86፥16 መዝ6፥4፤ 9፥13፤18፥1፤116፥16
86፥17 ዘፀ3፥12፤ ማቴ24፥3፤ዮሐ2፥11
87፥1 መዝ48፥1
87፥2 መዝ2፥6
87፥3 መዝ46፥4
87፥4 2ሳሙ8፥11፤ ኢዮ9፥13፤መዝ45፥12

መዝሙር 87

ጽዮን የሕዝቦች እናት

የቆሬ ልጆች መዝሙር፤ ማሕሌት

[1]መሠረቱን በተቀደሱ ተራሮች አቆመ፤
[2]እግዚአብሔር ከያዕቆብ ማደሪያዎች
ሁሉ ይልቅ፣
የጽዮንን ደጆች ይወዳል።
[3]የእግዚአብሔር ከተማ ሆይ፤
ስለ አንቺ ክቡር የሆነ ነገር እንዲህ
ተብሎ ይነገራል፤ ሴላ
[4]"ከሚያውቁኝ መካከል፣
ረዓብንና[z] ባቢሎንን እጠቅሳለሁ፤
እነሆ፤ ፍልስጥኤምና ጢሮስ ከኢትዮጵያ
ጋር፣
'ይህ[zh] ሰው በዚያ ነው የተወለደው'

[w]13 አንዳንዶች መቃብር ይላሉ።
[y]16 ታማኝ ወንድ ልጅህን የሚሉ አሉ።
[z]4 የግብፅ ቅኔያዊ ስያሜ ነው።
[zh]4 ወይም ረዓብ ባቢሎን፣ ፍልስጥኤምና ኢትዮጵያ ለማለት ነው።

አንድ ቀን በፊቱ ወድቀው የሚያመልኩት ለዚህ ነው።

86፥9 *ሕዝቦች ሁሉ፤* የ46፥10 ማብ ይመ። የመዝሙሩ ማእከላዊ ቍጥር ሲሆን (የ6፥6 ማብ ይመ)፣ በመዝሙሩ ውስጥ እግዚአብሔር ልዑልና የዓለማትም ገዥ እንደ ሆነ የተነገረው በዚህ ቦታ ነው። *ክብር ይሰጣሉ፤* ዳዊት ክብር ለመስጠት ቃል እንደ ገባ ሁሉ እነርሱም እንዲሁ ያደርጋሉ (ቍ12)። *ስምህ፤* ቍ11-12 እንዲሁም የ5፥11 ማብ ይመ።

86፥10 *ታምራትም ትሠራለህ፤* የ9፥1 ማብ ይመ።

86፥11-13፤ እግዚአብሔርን ለመምሰልና እርሱንም ለማመስገን የተገባ ቃል ነው።

86፥11 *አስተምረኝ ... ስጠኝ፤* እግዚአብሔር ዳዊትን ከጠላቶቹ ቢያድነው፣ ነገር ግን ለገዛ መንገዱ አሳልፎ ቢሰጠው ምን ዋጋ አለው? ዳዊት በእግዚአብሔር ላይ ያለው እምነት ፍጹም ነው፤ ደግሞም ለእግዚአብሔር ያለው ታማኝነት ብርቱ ነው፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ከውጭ ጠላቶቹ ብቻ ሳይሆን በውስጡ ካለው ከንቱነት እንዲታደገው ይጸልያል (25፥5፤51፥7፡10 ይመ)። የእግዚአብሔርን በጎነትና እርዳታ ለማግኘት ተስፋ የሚያደርግ በእግዚአብሔር የሚታመን ሰው ነው፤ ለእግዚአብሔር የገባውን ቃል በእርግጥ የሚፈጽም እንዲህ ያለ ሰው ነው (ቍ12)። *ያልተከፋፈለ ልብ፤* ሕዝ11፥19 እንዲሁም 1ዜና12፥33፤ 1ቆሮ7፥35 ይመ። *ልብ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

86፥12፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን የተገባ ቃል ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)።

86፥13፤ ዳዊት ለጸለየው ጸሎት መልስ አገኘ (የ3፥8 ማብ ይመ)። *ጥልቀት፤* የ30፥1 ማብ ይመ።

86፥14-17፤ ማጠቃለያ ነው፤ ጸሎቱም ታድሶአል።

86፥14 *እብሪተኞች፤* የዕብራይስጡ ቃል ርኅራኄ የለሽነትን ያመለክታል። *አንተንም ከምንም አልቈጠሩም፤* ከእብሪተኝነታቸው የተነሣ ሰማያዊውን ጠረኛና የዳዊትን ተሟጋች ያቃልላሉ (የ10፥11 ማብ እንዲሁም ኤር20፥11 ይመ)።

86፥15፤ ቍ5 ላይ ያለውን አሳብ መልሶ ያስተጋባል፤ ግን ደግሞ ከዘፀ 34፥6 ጋር ይመሳሰላል (የዘፀ 34፥6-7 ማብ ይመ)።

86፥16 *ኀይልን ስጥ፤* ክንድህን ስለ እኔ ዘርጋ ለማለት ነው። *የሴት ባሪያህንም ልጅ፤* ታማኝ አገልጋይህን አድን ማለት ነው፤ 116፥16 ይመ። አገልጋይህን ወይም ታማኝ ልጅህ ማለት ሊሆን ይችላል።

86፥17 *በጎነት፤* ብቃል ኪዳን ላይ የተዘረዘረውን በጎነት ማለት ነው (27፥13 እና ማብ ይመ)። *አይተው፤* አንተ በአጠገቤ እንደ ቆምክና የእኔም ረዳት እንደ ሆንክ ጠላቶቼ ይመልከቱ ማለት ነው (31፥19 እና ማብ ይመ)።

መዝ87፤ ጽዮን "የእግዚአብሔር ከተማ" በመሆኗ ለእርሷ ክብር የተዘጋጀ የምስጋና መዝሙር ነው (ቍ3)፤ ይህች ከተማ በእግዚአብሔር የተወደደችና የመንግሥቱም መናገሻ ከተማ ናት (የ46፤ የ48፤ የ76 መግቢያን ይመ)። በጥንት የአይሁዶችና የክርስቲያን ምሁራን አስተያየት መሠረት ይህ መዝሙር በመዝሙር መጽሐፍ ውስጥ ካሉት መዝሙሮች ሁሉ የተለየ ባሕርይ አለው (ግን 47፥9 ይመ)፤ ምክንያቱም አንድ ቀን የዓለም ሕዝቦች የእስራኤል ሕዝብ ወዳጅ ሆነው በእግዚአብሔር መንግሥት ውስጥ በጽዮን እንደሚሰበሰቡ አስቀድሞ ይናገራል፤ ይህም የሚሆነው በነቢያት መጽሐፍ ላይ በተጻፈው መሠረት ነው (ኢሳ 2፥2-4፤ 19፥19-25፤ 25፥6፤ 45፥14፡22-24፤ 56፥6-8፤ 60፥3፤ 66፥23፤ ዳን7፥14፤ ሚክ4፥1-3፤ ዘካ8፥23፤ 14፥16 ይመ)፤ አንዳንዶች ይህ ትንቢት በኢሳይያስና በሚክያስ ዘመን እንደ ተፈጸመ አድርገው ሲናገሩ፣ ሌሎች ደግሞ ከባቢሎን ምርኮ በኋላ መፈጸሙን ይናገራሉ። ይህ መዝሙር በዚህ መልክ የተተረጐመ ከሆነ ስለ ጽዮን ከተዘመሩት ሌሎች መዝሙሮች ጋር በከፍተኛ ደረጃ የሚነጻጸር ነው (መዝ 46፤48፤76፤125፤ 129፤137 ይመ)። የመዝሙሩ ዋና ሐሳብ ቍ4 ላይ ይገኛል። የዚህ መዝሙር ታሪካዊ ትርጓሜ የዕብራይስጡን የሰዋስው አገነባብ በሚገባ ጠብቆ ካለማቆየት የመነጨ ሊሆን ይችላል። መዝሙሩ በዚህ መልክ ከታየ፣ የመዝሙሩ መሪ ሐሳብ እግዚአብሔር ለጽዮን ያለውን ልዩ ፍቅር ከሚያወድሱ ከሌሎች መዝሙሮች ጋር የሚዛመድ ነው፤ ጽዮን ለታሪካዊ ጠላቶቿ ንክሻ አልፋ የተሰጠችበት ጊዜ ነበር (ቍ4 ማብ ይመ)።

87 *ርእስ የቆሬ ልጆች፤* የመዝ 42 ርእስ ማብ ይመ። *መዝሙር፤* የመዝ30 ርእስ ማብ ይመ።

87፥1 *መሠረቱን፤* የጽዮንን መሠረት ያቆመና (ኢሳ14፥32 ይመ) ቤተ መቅደሱንም የሥልጣኑ መንበር ያደረገ ራሱ እግዚአብሔር ነው። *ተራሮች፤* በዕብራይስጡ ቅጅ ይህ ቃል በብዙ ቍጥር የተጠቀሰ ሲሆን የእግዚአብሔር ዙፋን የተቀመጠበት ተራራ የተቀደሰና የተከበረ መሆኑን ያስገነዝባል (48፥2 እና ማብ ይመ)።

87፥2 *ከ... ይልቅ ... ይወዳል፤* እግዚአብሔር የመሠረታትና ሕዝቡንም ይገዛ ዘንድ ዙፋኑን የተከለባት ጽዮን፣ በእስራኤል ከሚገኙ ከተሞች ሁሉ ይልቅ የተወደደች ናት (9፥11፤ 78፥68፤ 132፥12-14 ይመ)። *ያዕቆብ፤* እስራኤል ማለት ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)።

87፥4 *እጠቅሳለሁ ... ይህ ሰው በዚያ ነው የተወለደው፤* እግዚአብሔር የንጉሣዊ ከተማው ተወላጅና ዜጎች አድርጎ በንጉሣዊ መዝገቡ ላይ ይመዘግባቸዋል (የ9፥5፤ 51፥1፤ 69፥28

ይላሉ::"

[5]በእርግጥም ስለ ጽዮን፣
"ይህም ያም ሰው በእርሷ ውስጥ
ተወለዱ፤
ልዑልም ራሱ ያጸናታል" ይባላል::
[6]*እግዚአብሔር* ሕዝቡን ሲመዘግብ፣
"ይህ ሰው የተወለደው በዚያ ነው" ብሎ
ይጽፋል:: ሴላ
[7]የሚያዜሙም መሣሪያ የሚጫወቱም፣
"ምንጩ ሁሉ በአንቺ ውስጥ ይገኛል"
ይላሉ::

መዝሙር 88

ሰቆቃ

ማኀሌት፤ የቆሬ ልጆች መዝሙር፤ ለመዘምራን አለቃ፤ በማኸላት የሚዘመር፤ የይዝራኤላዊው የኤማን ትምህርት

[1]አዳኜ የሆንህ ስምባክ *እግዚአብሔር* ሆይ፤
በቀንና በሌሊት በፊትህ አጮኻለሁ::
[2]ጸሎቴ በፊትህ ትድረስ፤
ጆሮህንም ወደ ጩኸቴ አዘንብል፤
[3]ነፍሴ በመከራ ተሞልታለችና፤
ሕይወቴም ወደ ሲኦል[1] ተቃርባለች::
[4]ወደ ጒድጓድ ከሚወርዱት ጋር
ተቈጠርሁ፤
ዐቅምም አጣሁ::
[5]በሙታን መካከል እንደ ተጣሉ፣
ተገድለው በመቃብር ውስጥ እንደ
ተጋደሙ፣
አንተ ከእንግዲህ እንደማታስባቸው፣
ከእጅህም ወጥተው እንደ ተወገዱ
ሆንሁ::
[6]በዐዘቅት ጥልቀት ውስጥ ጣልኸኝ፤
በጨለማ ጒድጓድ ውስጥ ከተትኸኝ::
[7]የቍጣህ ክብደት በላዬ ዐርፎአል፤
በማዕበልህም ሁሉ አጥለቅልቀኸኛል::
ሴላ
[8]የሚቀርቡኝ ባልንጀሮቼን ከእኔ አራቅህ፤
እንዲጸየፉኝም አደረግህ፤
ተከብቤአለሁ፤ ማምለጥም አልችል፤
[9]ዐይኖቼም በሐዘን ፈዘዙ::
እግዚአብሔር ሆይ፤ ዘወትር ወደ አንተ
እጣራለሁ፤
እጆቼንም ወደ አንተ ዘረጋሁ::

[1] 3 *መቃብር* የሚሉ አሉ::

183፥7፤ኢሳ19፥25፤ ኢል3፥4
87፥6 ዘዐ32፥32፤ መዝ69፥28፤ኢሳ 4፥3፤ሚል3፥16
87፥7 መዝ36፥9፤ 149፥3
88፥1 መዝ3፥4፤22፥2 ፤51፥14፤ሉቃ18፥7
88፥3 ኢዮ33፥22፤ መዝ6፥3፤25፥17
88፥4 መዝ18፥1፤ 31፥12
88፥5 መዝ31፥22
88፥6 መዝ30፥1፤ 69፥15፤ሰቆ3፥55፤ዮና 2፥3
88፥7 መዝ7፥11፤ 42፥7
88፥8 ኢዮ3፥23፤ 19፥13፤መዝ31፥11፤ ኤር32፥2፤33፥1
88፥9 ኢዮ11፥13፤ መዝ5፥2፤38፥10፤ 143፥6

ማብ ይመ)፤ እነርሱም የዜግነት መብት ስላላቸው የበረከቱ ተካፋዮችና ዋስትናም ያላቸው ሰዎች ይሆናሉ:: *ረዓብ፤* በሌላ ስፍራ ከጥልቁ የሚወጣውን አውሬ ያመለክታል (89፥10 እና የ32፥6፤ የኢዮ9፥13 ማብ ይመ):: በዚህ ቦታ ግን በኢሳ 30፥7 ላይ እንደ ተጠቀሰው ሁሉ ግብፅን ያመለክታል (ማብ ይመ):: በዚህ ክፍል የተዘረዘሩት መንግሥታት የአሕዛብ መንግሥታትን ሁሉ ይወክላሉ:: በተለምዶ እንደሚተረጐመው ከሆነ መዝሙሩ ለረጅም ጊዜ የእግዚአብሔር ጠላቶች የነበሩ ሕዝቦች ተለውጠው የእግዚአብሔር መንግሥት ዜጎች እንደሚሆኑ ይተነብያል (ኢሳ 19፥21 ይመ):: በዚህ ቦታ ግን እግዚአብሔር እርሱን የቃል ኪዳን አምላካቸው አድርገው የተቀበሉትን ሁሉ በጥንቃቄ እንደሚመዘግባቸውና (ሆሴ6፥3) በንጉሣዊ ከተማውም ውስጥ እንደ ዜጎች አድርጎ እንደሚጠብቃቸው የሚናገር ይመስላል (ቍ5 ይመ):: ሕዝቡን ሁሉ በጥንቃቄ መመዝገቡን በመግለጽም በሕዝቡ ላይ አደጋ የሚያደርስ ማናቸውም መንግሥት በኀላፊነት የሚጠየቅ መሆኑ (ኢሳ14፥28-32) ያስጠነቅቃል (105፥15 ይመ)::

87፥5 *ይህም ያም፤* በተበተኑበት አገር ሁሉ ቢሆኑም ለማለት ነው:: *ልዑል፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ::

87፥7 *ምንጩ ሁሉ፤* ደስ የሚያሰኛቸው ሁሉ በእግዚአብሔር ከተማ ይገኛሉ፤ ሐረጉ፣ "የደስታን ወንዝ" ከሚለው ጋር ሳይመሳሰል አይቀርም (36፥8)፤ ይህ ወንዝ፣ "የእግዚአብሔርን ከተማ ደስ" የሚያሰኝ ነው (46፥4)፤ የጥቅሶቹን ማብ ይመ:: "ምንጮቼ" የሚለው ቃል የአንድን ነገር መገኛ የሚያመለክት ተምሳሌታዊ አነጋገር ነው፤ አባባሉም እኛ ሁላችን ከአንተ ተወልደናል እንደ ማለት ነው::

መዝ88፤ ከጥልቁ የተሰማ ጩኸት ሲሆን ሕይወቱ በሙሉ ተሟጦ እንዳለቀ፣ የሲኦልን ዕጣ ለመቀበል እንደ ተቃረበና በሞትም አፋፍ ላይ እንዳለ የሆነ ሰው ያቀረበው ጸሎት ነው:: ዘመኑን በሙሉ በታላቅ መከራ ውስጥ ያሳለፈ በመሆኑ እርሱ የሚያውቀው የእግዚአብሔርን የጀርባ እጅ (የእግዚአብሔርን "ቍጣ" ቍ7) ብቻ ነው፤ በዚህም ምክንያት እጅግ ቅርቤ ናቸው የሚላቸው ወዳጆቹ እንኳን፣ ተላላፊ የቆዳ በሽታ አለብህ በማለት ጥለውት ሸሹ (ቍ8 ይመ):: ከመዝሙረኛው ከናፍርት ላይ የተስፋ ጭላንጭል ከቶ አይታይም (በብዙ የመዝሙረኛው ጸሎት ላይ ተመሳሳይ ነገር ይታያል)፤ ምክንያቱም በመጨረሻ ላይ የተናገረው ቃል "ጨለማ ብቻ ጓደኛዬ" ነው በማለት ነው:: ይሁን እንጂ ጸሎቱ፣ "የምታድነኝ አምላክ እግዚአብሔር ሆይ" በማለት ይጀምራል:: የእግዚአብሔር ሰዎች አንዳንድ ጊዜ በማያልቅ መከራ ውስጥ ቢያልፉም (73፥14 ይመ) በእግዚአብሔር አዳኝነት ላይ ተስፋቸውን ምን ጊዜም እንደሚጥሉ መዝሙረኛው ያስታውሳል:: ከዕብራይስጡ አወቃቀር አኳያ ሲታይ በባለ ሦስት አራት መስመር አንጓዎች (ቍ3-5፡6-9፡9-12) በባለ ሁለት ሦስት ጸሎቶች ተቀንብበዋል፤ በዚህ ላይ መዝሙረኛው የሕይወት ዘመኑን ሁሉ በመከራና በሥቃይ ውስጥ ያሳለፈ መሆኑን በምሬት የገለጸበት ባለ አራት መስመር አንጓ በተጨማሪ ቀርቦአል::

88 *ርእስ፤* መዝሙሩ ሁለት የተለያዩ ወጐችን (ባሕሎችን) የሚወክል በመሆኑ ጥንድ ርእስ ሊሰጠው ይችላል:: *መዝሙር፤* የመዝ30 ርእስ ማብ ይመ:: *የቆሬ ልጆች፤* የመዝ42 ርእስ ማብ ይመ:: *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ:: *ትምህርት፤* የመዝ32 ርእስ ማብ ይመ:: *ኤርማን፤* የመዝ39 ርእስ ማብ ይመ:: *ይዝራኤላዊው፤* ከይሁዳ ልጆች አንዱ የሆነውን ዛራን ያመለክታል:: ከዛራ ልጆች መካከል (1ዜና2፥6 ይመ) ሁለቱ ኤማንና ኤታን (መዝ89 ርእስ ይመ) ይባላሉ:: ነገሩ እንዲህ ከሆነ የርእሱ ችግር በዚህ ሥፍራ የተጠቀሱትን የይሁዳ ልጆችና የቆሬ ልጆች የመዘምራን መሪዎች የነበሩትን ኤማንና ኤታንን (የመዝ 39 ርእስ ማብ ይመ) ባለ መለየት ላይ የተመሠረተ ነው::

88፥1-2፤ አዳኝ ለሆነ አምላክ በመግቢያ ላይ የቀረበ አቤቱታ ነው::

88፥3-5፤ በሞትና በሕይወት መካከል ያለ ሰው የተናገረው ነገር ነው:: መዝሙረኛው ለሞት ተቃርቦ እንደ ነበር ወይም ተመሳሳይ መከራ ደርሶበት እንደ ነበር ምንም ማወቅ አይቻልም::

88፥3 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

88፥4 *ጒድጓድ፤* የ30፥1 ማብ ይመ::

88፥5 *ከእንግዲህ እንደማታስባቸው፤* ከዚህ ሕይወት አንጻር ስንመለከተው ሞት ሰውን ከእግዚአብሔር ክብካቤ ይለያል፤ ሰው ከሞተ በኋላ የእግዚአብሔርን ማዳን ሊያይና እግዚአብሔርም ሊያስታውሰው አይችልም (25፥7፤ 74፥2፤ 106፥4 ይመ)፤ ጸሐፊው ጨለማ በሆነ ሁኔታ ውስጥ መውደቁን በግልጽ አስቀምጦታል (የ6፥5 ማብ ይመ)::

88፥6-9፤ ጸሐፊው አምላክ ሆይ ይህን ሁሉ ያደረስክብኝ አንተ ነህ ይላል:: መዝሙረኛው የእግዚአብሔር እጅ በሁኔታው ውስጥ እንዳለ እንጂ (ሩት1፥20-21፤ አሞ3፥6 ይመ) ምክንያቱን አያውቅም (ቍ14 ይመ):: አዳኙና አምላኩ የቍጣና የመዓት ፊት ስላሳየው ሐዘኑ ከመቼውም ጊዜ ይልቅ ተባብሶአል፤ ነገር ግን ጨለማና ምስጢር የሆነበትን ነገር ግልጽ ለማድረግ ጥረት ሲያደርግ አይታይም፤ ሆኖም ሊያደርግ የሚችለው ችግሩን አዳኙና አምላኩ ወደ ሆነው ጌታ ማቅረብ ብቻ በመሆኑ አቤቱታውን ወደዚሁ ጌታ ያቀርባል::

88፥6 *በዐዘቅት ጥልቀት … በጨለማ ጒድጓድ፤* የ30፥1 ማብ ይመ::

88፥7 *ቍጣህ፤* ቍ16 እንዲሁም የ2፥5 ማብ ይመ:: *በማዕበልህም ሁሉ፤* የ32፥6 ማብ ይመ::

88፥8 *የሚቀርቡኝ ባልንጀሮቼ፤* ቍ18 እና የ31፥11-12 ማብ ይመ::

88፥9 *ዐይኖቼም … ፈዘዙ፤* የ6፥7 ማብ ይመ::

88፥9-12፤ መዝሙረኛው ወደ፣ "ተረሳች ምድር" (የቍ5

[10]ድንቅ ሥራህን ለሙታን ታሳያለህን?
የሙታንስ መናፍስት ተነሥተው
ያመሰግኑሃልን?
ሴላ

[11]ምሕረትህ በመቃብር ውስጥ፣
ታማኝነትህስ እንጦርጦስ[m]
ይነገራልን?
[12]ድንቅ ሥራህ በጨለማ ስፍራ፣
ጽድቅህስ በመረሳት ምድር
ትታወቃለችን?

[13]እግዚአብሔር ሆይ፤ እኔ ግን ትረዳኝ
ዘንድ ወደ አንተ እጮኻለሁ፤
በጧትም ጸሎቴን በፊትህ አደርሳለሁ።
[14]እግዚአብሔር ሆይ፤ ለምን ታርቀኛለህ?
ፊትህንስ ከእኔ ለምን ትሰውራለህ?

[15]እኔ ከልጅነቴ ጀምሮ ችግረኛና ለሞት
የተቃረብሁ ነበርሁ፤
መዓትህ አሠቃየኝ፤ ግራም ተጋባሁ።
[16]ቍጣህ በላዬ ላይ ተከነበለ፤
መዓትህም አጠፋኝ።
[17]ቀኑን ሙሉ እንደ ጐርፍ ከበቡኝ፤
በአንድነትም ዙሪያዬን አጥረው
ያዙኝ።
[18]ወዳጆቼንና ባልንጀራዬን ከእኔ አራቅህ፤
ጓደኛዬ ጨለማ ብቻ ሆኖ ቀረ።

88፥10 መዝ6፥5
88፥11 መዝ30፥9
88፥13 መዝ5፥3፤ 30፥2፤55፥17፤ 119፥147
88፥14 መዝ13፥1፤ 43፥2
88፥15 ኢዮ6፥4፤ 18፥11፤መዝ9፥12፤12 9፥1፤ኤር22፥21፤ሕዝ 16፥22፤ሆሴ2፥15፤ 2ቆሮ4፥8
88፥16 ኢዮ6፥4፤ መዝ7፥11
88፥17 መዝ124፥4
88፥18 ቍ8፤መዝ 38፥11

89፥1 መዝ36፥5፤ 40፥10፤59፥16
89፥2 መዝ36፥5
89፥4 2ሳሙ7፥12-16፤1ነገ8፥16፤መዝ13 2፥11-12፤ኢሳ9፥7፤ ሕዝ37፥24-25፤ ማቴ1፥1፤ሉቃ1፥33
89፥5 መዝ1፥5፤ 19፥1
89፥6 ዘፍ1፥26፤ዘፀ 9፥14፤መዝ18፥31፤11 3፥5

መዝሙር 89

መዝሙርና ለእግዚአብሔር ታማኝነት የቀረበ ጸሎት

የይዝራኤላዊው የኤታን ትምህርት

[1]ስለ እግዚአብሔር ምሕረት ለዘላለም
እዘምራለሁ፤
በአፌም ታማኝነትህን ከትውልድ እስከ
ትውልድ እገልጻለሁ።
[2]ምሕረትህን ለዘላለም እንደምትመሠርት፣
ታማኝነትህንም በሰማይ እንደምታጸና
እናገራለሁና።

[3]አንተም እንዲህ ብለሃል፤ "ከመረጥሁት
ጋር ኪዳን ገብቻለሁ፤
ለባሪያዬ ለዳዊት ምያለሁ፤
[4]'ዘርህን ለዘላለም እተክላለሁ፤
ዙፋንህንም ከትውልድ እስከ ትውልድ
አጸናለሁ።' "
ሴላ
[5]እግዚአብሔር ሆይ፤ ሰማያት ድንቅ
ሥራህን፣
ታማኝነትህንም በቅዱሳን ጉባኤ
መካከል ያወድሳሉ፤
[6]በላይ በሰማያት ከእግዚአብሔር ጋር
ማን ሊስተካከል ይችላል?
ከሰማያውያን ፍጥረታትስ መካከል

[m]11 በዕብራይስጥ *አባዳን* ማለት ነው፤ *የመውደሚያ ስፍራ* ነው።

ማብ ይመ) ሰጥሞ ከመቅረቱ በፊት እግዚአብሔር እንዲታደገው አቤቱታውን ያቀርባል።

88፥10፡12 *ድንቅ ሥራህን፤* እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚያደርገውን የማዳን ሥራ ያመለክታል (የ9፥1 ማብ ይመ)።

88፥10 *ተነሥተው፤* በሙታን ዓለም ያሉ ማለት ነው (ትንሣኤን የሚያገኙትን አያመለክትም)፤ ኢሳ14፥9 ይመ።

88፥11 *ምሕረትህ ... ታማኝነትህ፤* ፍቅርህና ታማኝነትህ ለማለት ነው (የ36፥5 እና የ3፥7 ማብ ይመ)። *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

88፥12 *ድንቅ ሥራህ፤* የ71፥24 ማብ ይመ።

88፥13-14፤ የመዝጊያ ጸሎት ነው።

88፥14 *ለምን፤* የ6፥3 ማብ ይመ (በመዝሙሩ መግቢያ ላይ "ትምህርተ መለከት" የሚለውን ይመ)። *ፊትህንስ ... ትሰውራለህ፤* የ13፥1 ማብ ይመ።

88፥15-18፤ ለመዝሙረኛው መከራ እንግዳ ነገር አይደለም፤ ሕይወቱን በሙሉ ከእግዚአብሔር ዘንድ መከራን ሲቀበል ኖሮአል።

መዝ89፤ የዳዊት ሥርወ መንግሥት በመውደቁ የተለቀሰ ለቅሶና ወደ ቀድሞውም እንዲመለስ የተጸለየ ጸሎት ነው። ይህ አሳዛኝ ታሪክ (በቍ38 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል) መራራ በመሆኑ ፍጹም የማይሸከሙት ነው፤ ታማኝና ሁሉን ቻይ የሆነው አምላክ እርሱ የቀባውን ሰው ወግድ ብሎ ተወው፤ የሕዝቦችም መዘባበቻ አደረገው፤ በዚህም ከዳዊት ጋር ያደረገውን ቃል ኪዳን ያፈረሰ ይመስላል፤ ስለዚህ መዝሙረኛው የዋይታ ሰውና የጠላቶቹም መፈንጫ ሆነ (ቍ38-45)። ድርጊቱ የተፈጸመው ከክርስቶስ ልደት በፊት በ597 (2ነገ24፥8-17 ይመ) ላይ ሲሆን፣ ወቅቱም የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ኢየሩሳሌምን አጥፍቶ ንጉሥ ዮአኪንን ወደ ምርኮ በወሰደ ጊዜ ሳይሆን አይቀርም። እንደ መዝ44 ሁሉ (የዚህን መዝሙር መግቢያ ይመ) ለዚህም መዝሙር ጸሎት መሠረትና መደምደሚያ ሊጥል ይችላል። ከቍ1-4 የመዝሙሩ መግቢያ ሲሆን ቍ1-2 የእግዚአብሔርን ፍቅርና ታማኝነት ምልክት ሲገልጽ ቍ3-4 ደግሞ እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር ያደረገውን ቃል ኪዳን ይናገራል። እነዚህ ሁለት ዐቢይ ሐሳቦች በሚያስደንቅ ሁኔታ በቅደም ተከተል ተብራርተው ተቀምጠዋል፤ ይኸውም ከቍ5-18 ስለ እግዚአብሔር ፍቅርና ታማኝነት የሚናገር ሲሆን፣ ከቍ19-37 ደግሞ እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር ስለ ገባው ቃል ኪዳን ይናገራል። በዚህ መኻል ግን ደስታ ወደ ሐዘን ድንገት ሲለወጥ ይታያል፤ ከዚያም መዝሙረኛው እግዚአብሔር የተቀባውን ባሪያውን እንዴት አሽቀንጥሮ እንደጣለው በዝርዝር ይናገራል (ቍ38-45)። መዝሙረኛው ትዕግሥት ባጣ እና በተጣደፈ ሁኔታ ወደ እግዚአብሔር በመምጣት እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር የገባውን ኪዳን አንድ ጊዜ እንዲያስብ ይጸልያል (ቍ46-51)። ቍ52 የዚህ መዝሙር መደምደሚያ ሳይሆን የሦስተኛው መጽሐፍ መደምደሚያ ነው።

89 *ርእስ፤ ትምህርት፤* የመዝ32 ርእስ ማብ ይመ። *ኤታን፤ ኤዶታም፤* (የመዝ39 ርእስ ማብ ይመ) ለማለት ነው። የሕዝቡ አፈ ቀላጤ በመሆን ይህን መራራ ጸሎት ያደረሰው አንድ ሌዋዊ ስለ መሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም (ምናልባትም የኤዶታም ዘር ሊሆን ይችላል)። *ይዝራኤላዊው፤* የ88 ርእስ ማብ ይመ።

89፥1-2፤ የእግዚአብሔር ፍቅርና ታማኝነት የተወደሰበት ክፍል ነው።

89፥1 *ምሕረት ... ታማኝነትህን፤* ቍ2፡33፡49 ይመ፤ ይህም ፍቅርና ታማኝነት ለማለት ነው (ቍ14 ይመ)፤ የ36፥5 ማብ ይመ። *ታማኝነትህን፤* ቍ2፡14፡24፡28፡33፡49 ይመ፤ እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ፍቅሩንና ታማኝነቱን ከዳዊት ቤት ላይ በማንሣቱ የዳዊትን ቤት ቸል አለ (ቍ38-45 ይመ)። ጸሐፊው እነዚህን ቃላት ሰባት ጊዜ ደጋግሞአቸዋል (በቍ14 ላይ ግን የዕብራይስጡ ቅጅ፣ "ታማኝነት" ከሚለው ጋር የሚቀራረብ ሌላ ቃል ይጠቀማል)።

89፥2 *በሰማይ፤* የእግዚአብሔር ፍቅርና ታማኝነት በብርቱዎችና በታላላቆች ጉባኤም ውስጥ የጸና ነው (ቍ 5-8 ይመ)።

89፥3-4፤ እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር ያደረገው ቃል ኪዳን የተወደሰበት ቦታ ነው (2ሳሙ7፥8-10 ይመ)።

89፥3 *ለባሪያዬ፤* ቍ20፡39፡50 ይመ። በዚህ ቦታ የማዕረግ ስም ነው (የ78፥70 ማብ ይመ)።

89፥5-8፤ የእግዚአብሔር ታማኝነትና የሚያስፈራው ኀይሉ በሰማይ ካሉት ኀይላት ሁሉ ልዩ ያደርገዋል፤ የሰማይ አካላትም እርሱን የሚተካከል እንደ ሌለ ተረድተው በምስጋና ያከብሩታል።

89፥5 *ሰማያት፤* ሕያዋን የሆኑ የሰማይ ፍጥረታትን ሁሉ ያጠቃልላል። *ድንቅ ሥራህን፤* የእግዚአብሔርን የመፍጠርና የመቤዠት ሥራ ያመለክታል (የ9፥1 ማብ ይመ)። *በቅዱሳን ጉባኤ፤* በሰማይ ያለ የቅዱሳን መለኮታዊ ጉባኤን ያሳያል (ቍ7 እንዲሁም የ82፥1 ማብ ይመ)።

89፥6 *ከሰማያውያን ፍጥረታትስ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የእግዚአብሔር ልጆች" ማለት ነው (29፥1 እና ማብ ይመ)።

ማን እግዚአብሔርን ይመስለዋል?
[7]እግዚአብሔር በቅዱሳን ጉባኤ መካከል በጣም የሚፈራ፣
በዙሪያውም ካሉት ሁሉ በላይ እጅግ የሚከበር ነው::
[8]የሰራዊት አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤
እንደ አንተ ያለ ማን ነው?
እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ኀያል ነህ፤
ታማኝነትህም ከብቦሃል::

[9]የባሕርን ቍጣ ትቈጣጠራለህ፤
ሞገዱም ሲነሣ ጸጥ ታደርገዋለህ::
[10]አንተ ረዓብን የተሰየፈ ያህል አደቀቅኸው፤
በብርቱ ክንድህም ጠላቶችህን በተንሃቸው::
[11]ሰማያት የአንተ ናቸው፤ ምድርም የአንተ ናት፤
ዓለምንና በውስጧ ያለውን ሁሉ አንተ መሠረትህ::
[12]ሰሜንንና ደቡብን የፈጠርህ አንተ ነህ፤
ታቦርና አርሞንዔም በስምህ ሐሤት ያደርጋሉ::
[13]አንተ ክንደ ብርቱ ነህ፤
እጅህ ኀያል ናት፤ ቀኝ እጅህም ከፍ ከፍ ያለች ናት::

[14]ጽድቅና ፍትሕ የዙፋንህ መሠረቶች ናቸው፤
ምሕረትና ታማኝነት በፊትህ ይሄዳሉ::
[15]እግዚአብሔር ሆይ፤ እልልታን የሚያውቅ፣
በፊትህም ብርሃን የሚሄድ ሕዝብ ምስጉን ነው::
[16]ቀኑን ሙሉ በስምህ ደስ ይላቸዋል፤
በጽድቅህም ሐሤት ያደርጋሉ፤

89፥7 ኢዮ5፥1፤መዝ 47፥2፤111፥1
89፥8 መዝ71፥19፤ ኢሳ6፥3
89፥9 መዝ65፥7
89፥10 ኢዮ9፥13፤ መዝ59፥11፤68፥1፤ 92፥9
89፥11 ዘፍ1፥1፤ዘዳ 10፥14፤1ዜና29፥11፤ መዝ24፥1፤115፥16
89፥12 ዘዳ3፥8፤ 4፥48፤ኢሱ19፥22፤ መዝ98፥8
89፥13 ኢሱ4፥24
89፥14 መዝ85፥10-11፤97፥2
89፥15 መዝ1፥1፤ 44፥3
89፥16 መዝ30፥4፤ 105፥3
89፥17 ቍ24፤መዝ 18፥1፤75፥10፤92፥10 ፤112፥9፤148፥14
89፥18 መዝ18፥2፤ 47፥9፤ኢሳ16፥5፤ 33፥17:22
89፥20 ዘፀ29፥7፤ 1ሳሙ2፥35፤2ሳሙ22 ፥51፤1ነገ1፥39፤መዝ 78፥70፤ሐሥ13፥22
89፥21 ቍ13፤መዝ 18፥35
89፥22 መሳ3፥15፤ 2ሳሙ7፥10
89፥23 2ሳሙ7፥9፤ መዝ18፥40
89፥24 2ሳሙ7፥15
89፥25 መዝ72፥8
89፥26 2ሳሙ7፥14 ፤22፥47፤መዝ62፥2፤ ኤር3፥4፤ዕብ1፥5
89፥27 ዘኍ24፥7፤ መዝ2፥6፤ቈላ1፥18፤ ራእ1፥5፤19፥16
89፥28 ቍ33-34፤ ኢሳ55፥3

[17]አንተ የብርታታቸው ክብር ነህና፤
በሞገስህም ቀንዳችንን[a] ከፍ ከፍ አደረግህ::
[18]ጋሻችን[b] የእግዚአብሔር ነውና፤
ንጉሣችንም የራሱ የእስራኤል ቅዱስ ነው::

[19]በዚያን ጊዜ በራእይ ተናገርህ፤
ታማኝ ሕዝብህንም እንዲህ አልህ፤
"ኀያሉን ሰው ሥልጣን አጐናጸፍሁት፤
ከሕዝብ መካከል የተመረጠውንም ከፍ ከፍ አደረግሁት::
[20]ባሪያዬን ዳዊትን አገኘሁት፤
በተቀደሰው ዘይቴም ቀባሁት::
[21]እጄ ይደግፈዋል፤
ክንዴም ያበረታዋል::
[22]በጠላት አይበለጥም፤
ክፉ ሰውም አይበግረውም::
[23]ባላንጣዎቹን በፊቱ አደቅቃቸዋለሁ፤
ጠላቶቹንም እቀጠቅጣለሁ::
[24]ታማኝነቴና ምሕረቴ ከእርሱ ጋር ይሆናል፤
በስሜም ቀንዱ ከፍ ከፍ ይላል::
[25]እጁን በባሕር ላይ፣
ቀኝ እጁንም በወንዞች ላይ አኖራለሁ::
[26]እርሱም፣ 'አንተ አባቴ ነህ፤
አምላኬና መዳኛ ዐለቴም ነህ' ብሎ ይጠራኛል::
[27]እኔም ደግሞ በኵሬ አደርገዋለሁ፤
ከምድር ነገሥታትም በላይ ከፍ ይላል::
[28]ምሕረቴንም ለዘላለም ለእርሱ እጠብቃለሁ፤
ከእርሱ ጋር የገባሁት ኪዳንም ጸንቶ ይኖራል::

[a]17 የጥንካሬ ምልክት ነው::
[b]18 ወይም ልዑል ማለት ነው::

89፥8 *የሰራዊት አምላክ፤* የ1ሳሙ1፥3 ማብ ይመ::

89፥9-13፤ እግዚአብሔር ኀያል ፈጣሪ እንደሆነ የሚያመለክት ክፍል ሲሆን፣ ፍጥረታትም በእግዚአብሔር ሐሴት የሚያደርጉ መሆኑም ተገልጸአል::

89፥9-10፤ ከጥንት ቅርብ ምሥራቃውያን የሥነ ፍጥረት አፈ ታሪክ ላይ በውሰት የተወሰደ ቅኔ ነው፤ በዚህ ቦታ እግዚአብሔር ለፍጥረታት የሰጠው ሥርዐት ጸንቶ እንዲቀጥል የጥንቱን ዐመፀኛ ውሃ በብርቱ ክንዱ ልክ ስላስገባ ለታላቅነቱ የቀረበ ምስጋና ነው (ዘፍ1፥6-10፤ የ65፥6-7፤ 74፥13-14 ማብ ይመ)::

89፥10 *ረዓብ፤* በጥንት አፈ ታሪክ ውስጥ የታወቀ የባሕር ውስጥ አውሬ ወይም ዘንዶ ሲሆን (የ32፥6፤ 87፥4 ማብ ይመ)፣ ምናልባት የሌዋታን ሌላው ስሙ ነው (74፥14፤ 104፥26 ይመ):: የዚህ ቍጥር የመጨረሻው ክፍል በሉቃ 1፥51 ላይ ሳይጠቀስ አይቀርም::

89፥12 *ሰሜንና ደቡብ፤* ሁለት ተራሮችን ያመለክታል፤ በዚህ ቦታ ከታቦርና ከአርሞኒዔም ተራሮች ጋር ይጓደናሉ፤ የመጀመሪያው "ሰሜን ተራራ" (ዘፍን 48፥2 እና ማብ ይመ)፣ ሁለተኛው ደግሞ አመና ተራራ (ማሕ4፥8 ይመ) ይባላሉ:: *ታቦር፤* የመሳ4፥6 ማብ ይመ:: *አርሞንዔም፤* የዘዳ3፥8 ማብ ይመ:: *በስምህ ሐሴት ያደርጋሉ፤* የ65፥13 ማብ ይመ:: *ስም፤* ቍ16:24 እና የ5፥11 ማብ ይመ::

89፥14-18፤ እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል በጽድቅና በታማኝነት ይገዛል፤ ሕዝቡም በዚህ አገዛዙ ሐሴት ያደርጋል::

89፥14፤ ጽድቅና ፍትሕ የእግዚአብሔር ዙፋን የመሠረት ድንጋዮች ናቸው፤ ፍቅርና ታማኝነት ደግሞ በሰውኛ አገላለጽ የቀረቡ ሲሆን የእግዚአብሔርን ሕያው ሥራና በሕዝቡም መካከል የሚያደርገውን ተሳትፎ የሚገልጹ ናቸው (የ23፥6 ማብ ይመ):: *ታማኝነት፤* ቍ16 እንዲሁም የ4፥1 ማብ ይመ::

89፥17 *ቀንዳችንን፤* ንጉሣችንን ለማለት ነው፤ ቍ18 ይመ::

89፥18 *የእስራኤል ቅዱስ፤* የኢሳ1፥4 ማብ ይመ::

89፥19-29፤ በሕዝቡ ላይ የእግዚአብሔር እንደራሴ ይሆን ዘንድ፣ እግዚአብሔር ዳዊትን መምረጡን፣ ከእርሱም ጋር የዘላለም ቃል ኪዳን ማድረጉን የሚናገር ክፍል ነው:: የክፍሉ ሐሳብ በሁለት ቤት እያደገ የሚሄድ ነው፤ (1) መገቢያ (ቍ19) (2) ዳዊትን አገልጋዬ አድርጌ ቀብቼዋለሁ፤ ደግሞም እስከ መጨረሻ እጠብቀዋለሁ (ቍ20-21)፤ (3) ጠላቶቹን ሁሉ እሰባብራለሁ (ቍ22-23)፤ (4) መንግሥቱን አሰፋለሁ (ቍ24-25)፤ (5) ከነገሥታት ሁሉ በላይ አደርገዋለሁ (ቍ26-27)፤ (6) መንግሥቱም ለዘላለም ጸንቶ እንዲኖር አደርጋለሁ (ቍ28-29)፤ ይህ ቃል ኪዳን በኢየሱስ ክርስቶስ የዘላለም መንግሥት ተፈጽሞአል (ዮሐ12፥34 ይመ)::

89፥19 *ራእይ፤* ሳሙኤል (1ሳሙ16፥12 ይመ) እና/ወይም ናታን (2ሳሙ7፥4-16 ይመ) ያየውን ራእይ የሚያመለክት ነው:: *ታማኝ ሕዝብህንም፤* የ4፥3 ማብ ይመ::

89፥25 *ባሕር ... ወንዞች፤* የዳዊት ግዛት ከሜድትራኒያን ባሕር እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ይደርሳል (78፥8፤ 80፥11፤ እንዲሁም የ23፥31 ማብ ይመ):: ዳዊት የንጉሥ ልጅ (ቍ26 ይመ) እና እንደራሴ በመሆኑ የዳዊት አገዛዝ የእግዚአብሔር አገዛዝ ነጸብራቅ መሆኑን የሚገልጽ ምስላዊ አገላለጽ ጸሓፊው ይጠቀማል (ቍ9-10 እና ማብ ይመ፤ ቍ23 ከቍ10 ጋር ያነጻጽሩ)::

89፥27 *በኵሬ፤* በእግዚአብሔር መንግሥት ውስጥ ለንጉሥ ልጅ የሚሰጥ ከፍተኛ የክብር ስፍራ ነው (2፥7-12፤ 45፥6-9፤ 72፥8-11፤ 110 ይመ)፤ በመሆኑም በምድር ላይ ካሉት ነገሥታት ሁሉ የላቀና የተከበረ ነው (ራእ1፥5 ይመ)::

[29]የዘር ሐረጉን ለዘላለም፣
ዙፋኑንም በሰማያት ዕድሜ ልክ አጸናለሁ።
[30]"ልጆቹ ሕጌን ቢተዉ፣
ደንቤን ባይጠብቁ፣
[31]ሥርዐቴን ቢጥሱ፣
ትእዛዜንም ባያከብሩ፣
[32]ኀጢአታቸውን በበትር፣
በደላቸውን በጅራፍ እቀጣለሁ።
[33]ምሕረቴን ግን ከእርሱ አላርቅም፤
ታማኝነቴንም አላጓድልበትም።
[34]ኪዳኔን አላፈርስም፤
ከአፌ የወጣውንም አላጥፍም።
[35]በአንድ ጊዜ በቅድስናዬ ምያለሁና፣
ዳዊትን አልዋሸውም።
[36]የዘር ሐረጉ ለዘላለም፣
ዙፋኑም በፊቴ እንደ ፀሓይ ጸንቶ
ይኖራል፤
[37]በሰማይ ታማኝ ምስክር ሆና
እንደምትኖረው፣
እንደ ጨረቃ እርሱ ለዘላለም
ይመሠረታል።" ሴላ

[38]አሁን ግን ናቅኸው፤ ጣልኸውም፤
የቀባኸውንም እጅግ ተቈጣኸው።
[39]ከባሪያህ ጋር የገባኸውን ኪዳን አፈረስህ፤
የክብር ዘውዱን ትቢያ ላይ ጥለህ
አቃለልኸው።
[40]ቅጥሩን ሁሉ አፈራረስህ፤
ምሽጉንም ደመሰስህ።
[41]ዐላፊ አግዳሚው ሁሉ ዘረፈው፤
ለጎረቤቶቹ መዘባበቻ ሆነ።
[42]የጠላቶቹን ቀኝ እጅ ከፍ ከፍ አደረግህ፤
ባላንጣዎቹም ሁሉ ደስ አላቸው።
[43]የሰይፉን ስለት አጠፍህ፤
በጦርነትም ጊዜ አልረዳኸውም።
[44]ግርማዊነቱን አጠፋህበት፤
ዙፋኑንም ከዐፈር ደባለቅኸው።
[45]የወጣትነት ዘመኑን አሳጠርኸው፤
ዕፍረትንም አከናነብኸው። ሴላ

[46]እግዚአብሔር ሆይ፤ ይህ እስከ መቼ
ይሆናል? ራስህንስ ለዘላለም
ትሰውራለህን?
ቍጣህስ እንደ እሳት የሚነደው እስከ
መቼ ነው?
[47]ዘመኔ ምን ያህል አጭር እንደ ሆነች
አስብ፤
የሰውን ልጆች እንዲያው ለከንቱ
ፈጠርሃቸው!
[48]ሞትን ሳያይ ሕያው ሆኖ የሚቀር
ሰው አለን?
ራሱን ከሲኦል እጅ ማዳን የሚችል
ማን ነው? ሴላ።
[49]ጌታ ሆይ፤ ለዳዊት በታማኝነትህ
የማልህለት፣
የቀድሞው ምሕረትህ የት አለ?
[50]ጌታ ሆይ፤ ባሪያህ* እንዴት እንደ
ተፌዘበት፣
የብዙ ሰዎችንም ነቀፋ እንደ ታቀፍሁ
አስብ።
[51]እግዚአብሔር ሆይ፤ ጠላቶችህ
የተሣለቁበትን፣
የቀባኸውን ሰው እርምጃ የነቀፉበትን
ሁኔታ አስብ።
[52]እግዚአብሔር ለዘላለም ይባረክ፤
አሜን፤ አሜን።

89፥29 ቍ4፥36
89፥32 2ሳሙ7፥14
89፥33 2ሳሙ7፥15
89፥34 ዘኍ23፥19
89፥36 ቍ4
89፥37 ኤር33፥20-21
89፥38 1ዜና28፥9፤ መዝ44፥9፤78፥59
89፥39 ሰቆ5፥16
89፥40 መዝ80፥12፤ኢሳ22፥5፤ሰቆ2፥2
89፥41 መሳ2፥14፤ መዝ44፥13
89፥42 መዝ13፥2፤ 80፥6
89፥43 መዝ44፥10
89፥45 መዝ39፥5፤ 44፥15፤109፥29
89፥46 መዝ79፥5
89፥47 ዘፍ47፥9፤ ኢዮ7፥7፤መዝ39፥5፤ 1ጴጥ1፥24
89፥48 ዘፍ5፥24፤ መዝ22፥29
89፥50 መዝ69፥19
89፥51 መዝ74፥10
89፥52 መዝ41፥13 ፤72፥19
90፥1 ዘዳ33፥27፤ ኢሳ2፥22፤ራእ21፥3

አራተኛ መጽሐፍ
ከመዝሙር 90-106

መዝሙር 90

የሰው ልጅ ሕይወት

የእግዚአብሔር ሰው የሙሴ ጸሎት

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤
አንተ ከትውልድ እስከ ትውልድ
መጠጊያችን ሆንህልን።

*50 ባሮችህ የሚሉ አሉ።

89፥29 *በሰማያት ዕድሜ ልክ፤* ቍ36-37 ይመ።

89፥30-37፤ እግዚአብሔር ከዳዊትና ከሥርወ መንግሥቱ ጋር የገባው ቃል ኪዳን (በገጽ 18 ላይ "ብብሉይ ኪዳን የተደረጉ/ የተገቡ ዋና ዋና ኪዳኖች" የሚለውን ይመ) ዘላለማዊና በሁኔታዎችም ላይ ያልተመሠረተ ነው (ቍ28 ይመ)፤ ነገር ግን ከዘሮቹ አንዱ ለእግዚአብሔር ታማኝ ሳይሆን ቢቀር በግሉ ይቀጣል።

89፥38-45፤ እግዚአብሔር የዳዊትን ልጅ ለጊዜው እንደ ናቀውና የገባውንም ቃል ኪዳን ቸል ያለ መሆኑን የሚገልጽ ክፍል ነው (ቍ19-29 ይመ)።

89፥46-51፤ እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር የገባውን ቃል ኪዳን በታማኝነት እንዲጠብቅ የቀረበ አቤቱታና ጸሎት ነው፤ መዝሙረኛው ዙሪያ ሁሉ ጨለማ በሆነበት ሰዓት ብቸኛው ተስፋ ይህ ነውና።

89፥46 *እስከ መቼ ...?* የ6፥3 ማብ እንዲሁም በመዝሙሩ መግቢያ ላይ፣ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ። *ቍጣ፤* የ2፥5 ማብ ይመ።

89፥50 *አስብ፤* ቍ47 ይመ።

89፥52፤ የሦስተኛው መጽሐፍ አርታኢዎች፣ የመጽሐፉን ሐሳብ ያጠቃለሉበት አጭር የቡራኬ ቃል ነው (የ41፥13 ማብ ይመ)።

መዝ90፤ በእግዚአብሔር የቍጣ በትርና የሞት ፍርድ ሥር የተሰቃዩልናን ኑሮ ለሚገፉ ባሪያዎቹ እግዚአብሔር እንዲራራላቸው፣ ፍቅሩን እንዲገልጽላቸው፣ የድካማቸውን ፍሬ እንዲባርክላቸውና በደስታም እንዲሞላቸው ዘላለማዊ ለሆነው አምላክ የቀረበ ጸሎት ነው። ከዚህ መዝሙር በስተቀር ቅዱስና ዘላለማዊ በሆነው አምላክ ፊት ሰው ምን ያህል ደካማና ምስኪን እንደሆነ ልዩ በሆነ መንገድ የሚገልጽ አንድም መዝሙር የለም። ይሁንና ረዳት የለሽና ተስፋ ቢስ እንደሆኑ ሰዎች አልቀረቡም፤ እውነተኛ የሆነ ሰው በደል በእርሱ ዘንድ እንዳለ ያውቃል፤ እምነት ያለው ሰው ደግሞ የእግዚአብሔርን፣ "ጽኑ ፍቅር" (ቍ14) የሚያውቅና በእምነትም አቤቱታውን ወደ እግዚአብሔር የሚያቀርብ ነው። የእስራኤል ሕዝብ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ለመግባት፣ "አስፈሪ በሆነ በዚያ ሰፊ በረሓ" (ዘዳ8፥15) ለ40 ዓመታት ያህል ሲንከራተቱ እንዲህ ያለ ጸሎት ማቅረባቸው የሚያስደንቅ አይደለም (ዘኍ14፥26-35 ይመ)። በእግዚአብሔር ቍጣ ሥር ያለውን የሰው ሁኔታ የሚገልጹ ሁለት አንጓዎች (ቍ3-6፡7-10) በሁለት ቤት በተቀናጁ ቍጥሮች የተቀነበቡ ሲሆን (ቍ1-2፡11-12)፣ በቅንብቡ ውስጥ ባሉት ሁለት አንጓዎች መካከል የአሳብ ልዩነት እንዳለ በንጽጽር ቀርቦአል፤ ይኸውም:- (1) በዘመናት ሁሉ፣ "መኖሪያችን" የሆነው እግዚአብሔር (ቍ1)፣ የቍጣውን ብርታት አሳይቶናል (ቍ7)። (2) እግዚአብሔር የዘላለም አምላክ ነው (ቍ2)፤ የእኛ ዕድሜ ግን አጭር ነው (ቍ12)። ይህም የመዝሙሩ መደምደሚያ ወደ ሆነው ጸሎት ይወስዳል (ቍ13-17)።

90 *ርእስ፤ ጸሎት፤* የመዝ17 ርእስ ማብ ይመ። *የእግዚአብሔር ሰው፤* በብሉይ ኪዳን ሙሴን ጨምሮ (ኢያ14፥6) ነቢያትን ለመግለጽ የሚያገለግል ሐረግ ነው (የ1ሳሙ2፥27 ማብ ይመ)።

90፥1 *መጠጊያችን፤* 91፥9 ይመ። የዕብራይስጡ ቃል፣ "መሸሸጊያ" (71፥3) የሚል ትርጕም አለው።

[2]ገና ተራሮች ሳይወለዱ፣
ምድርንና ዓለምን ከመፍጠርህ በፊት፣
አንተ ከዘላለም እስከ ዘላለም ሰምላክ ነህ።
[3]ሰዎችን ወደ ዐፈር ትመልሳለህ፤
"የሰው ልጆች ሆይ፤ ወደ ቦታችሁ
ተመለሱ" ትላለህ፤
[4]ሺህ ዓመት በፊትህ፣
እንዳለፈችው እንደ ትናንት ቀን፣
እንደ ሌሊትም እርቦ ነውና።
[5]እንደ ጐርፍ ጠርገህ ስትወስዳቸው፣
እንደ ሕልም ይበናሉ፤
እንደ ማለዳ ሣር ታድሰው ይበቅላሉ፤
[6]ሣሩም ንጋት ላይ አቈጥቍጦ
ይለመልማል፤
ምሽት ላይ ጠውልጎ ይደርቃል።
[7]በቍጣህ አልቀናልና፤
በመዓትህም ደንግጠናል።
[8]በደላችንን በፊትህ፣
የተሰወረ ኀጢአታችንንም በገጽህ
ብርሃን ፊት አኖርህ።
[9]ዘመናችን ሁሉ በቍጣህ ዐልፎአልና፤
ዕድሜአችንንም በመቃተት እንጨርሳለን።
[10]የዕድሜአችን ዘመን ሰባ ዓመት፣
ቢበዛም ሰማንያ ነው፤
ከዚያ በላይ ከሆነም ድካምና መከራ
ብቻ ነው፤
ቶሎ ያልፋልና፤ እኛም ወዲያው
እንነጕዳለን።
[11]የቍጣህን ኀይል ማን ያውቃል?
መዓትህም የመፈራትህን ያህል
ታላቅ ነው።
[12]ጥበብን የተሞላ ልብ ይኖረን ዘንድ፣
ዕድሜያችንን መቍጠር አስተምረን።
[13]እግዚአብሔር ሆይ፤ ተመለስ፤ ይህ
እስከ መቼ ይሆናል?
ለአገልጋዮችህም ራራላቸው።
[14]በዘመናችን ሁሉ ደስ እንዲለን፣
ሐሤትም እንድናደርግ፣
ምሕረትህን በማለዳ አጥግበን።
[15]መከራ ባሳየኸን ዘመን መጠን፣
ክፉም ባየንባቸው ዓመታት ልክ
ደስ አሰኘን።
[16]ሥራህ ለአገልጋዮችህ፣
ክብርህም ለልጆቻቸው ይገለጥ።
[17]የጌታ የሰምላካችን ሞገስ[a] በላያችን ይሁን፤
የእጆቻችንን ሥራ ፍሬያማ አድርግልን፤
አዎን፣ ፍሬያማ አድርግልን።

መዝሙር 91

የእግዚአብሔር ጥበቃ

[1]በልዑል መጠጊያ የሚኖር፣
ሁሉን በሚችል ሰምላክ[b] ጥላ ሥር
ያድራል።

90፥2 ዘፍ21፥33፤ ኢዮ10፥5፤15፥7፤ መዝ102፥24-27፤ምሳ 8፥23-26፤ኢሳ9፥6፤ 57፥15
90፥3 ዘፍ2፥7፤ኢዮ 7፥21፤34፥15፤ 1ቆሮ15፥47
90፥4 ኢዮ10፥5፤ 2ጴጥ3፥8
90፥5 ዘፍ19፥15
90፥6 ኢሳ40፥6-8፤ ማቴ6፥30፤ያዕ1፥10
90፥8 መዝ19፥12፤ 2ቆሮ4፥2፤ኤፌ5፥12፤ ዕብ4፥13
90፥9 መዝ78፥33
90፥10 2ሳሙ19፥35 ፤ኢዮ5፥7፤20፥8፤ 34፥15፤ኢሳ23፥15፤ 17፤ኤር25፥11
90፥11 መዝ7፥11፤ 76፥7
90፥12 ዘዳ32፥29፤ መዝ39፥4፤139፥16፤ ምሳ16፥9፤20፥24
90፥13 ዘዳ32፥36፤ መዝ6፥3
90፥14 መዝ5፥11፤ 31፥7፤77፥8፤103፥5፤ 107፥9፤143፥8፤ 145፥16፤19
90፥16 መዝ44፥1 ዕብ3፥2
90፥17 ኢሳ26፥12
91፥1 ዘዳ33፥22፤ መዝ63፥7፤ኢሳ49፥ 2፤ሰቆ4፥20

[a] 17 ውበት ለማለት ነው።
[b] 1 በዕብራይስጥ ሻዳይ ማለት ነው።

90፥3-6፤ ሰው "ዐፈር ... ወደ ዐፈር" (ዘፍ3፥19) በተባለው የእግዚአብሔር የሞት ፍርድ ሥር ይኖራል (ዘፍ3፥19)።

90፥4-5፤ በእግዚአብሔር ዘንድ አንድ ሺህ ዓመት በእን ቅልፍ ላይ ወዲያው እንዳለፈ እንደ ሌሊት ሰዓት ነው፤ እግዚአ ብሔር የሰውን ሕይወት፣ ሲነጋ በቅሎ ሊመሽሽ ሲል በከነዓናው ያን ሐሩር ፀሓይ ደርቆ እንዲረግፍ ያደርገዋል።

90፥4 *እንደ ሌሊትም እርቦ፤* የመሳ7፥19 ማብ ይመ።

90፥7-10፤ እግዚአብሔር የሰውን የተሰወረ ኀጢአት እንዲ ታይና ጽድቅ ቍጣውንም እንዲገነዘቡ ያደርጋል፤ የሰዎች አጭሯ ዕድሜ ግን በመከራ የተሞላች ናት።

90፥7 *ቍጣህ ... በመዓትህ፤* ቍ9፡11 ይመ እንዲሁም የ2፥5 ማብ ይመ።

90፥8 *በገጽህ ብርሃን፤* በልብ ውስጥ የተሸሸገውንና የተደበቀውንም ምስጢር ወደ ብርሃን የሚያወጣውን የእግዚ አብሔርን ቅዱስ ብርሃን የሚያመለክት ነው።

90፥10 *ሰማንያ፤* በዕብራይስጥ የግጥም አጻጻፍ 70 ከተጻፈ በኋላ በሁለተኛው መስመር ላይ 80 ይጻፋል (የአሞ1፥3 ማብ ይመ)። *ቢበዛ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ትዕቢታቸው" ማለትም ሰዎች በዘመናቸው የሚመኩበት ነገር ማለት ነው፤ የዚህ ቃል መሠረታዊ ሐሳብ ጤንነታቸው፣ ደስታቸው፣ ሀብታቸው፣ ክብራ ቸው ሁሉ በመከራና በሐዘን የተዋጠ ይሆናል እንደ ማለት ነው። *መከራ፤* ወይም፣ "ባዶነት" ማለት ነው።

90፥11-12 *ማን ያውቃል? ... አስተምረን፤* የእግዚአብሔ ርን ቍጣ መለካት የቻለ ማንም ሰው የለም። ነገር ግን እያንዳንዱ ሰው ዘመኑ አጭር መሆኑን መገንዘብ አለበት፤ አለበ ለዚያ ግን ኀሊና ያጣ ወይም እግዚአብሔር የሰጠውን ኀላፊነት የዘነጋ ይሆናል (መዝ49፤ 73፥4-12 ይመ)።

90፥11 *የመፈራትህን ያህል፤* የዘፍ20፥11 ማብ ይመ።

90፥12 *ይኖረን ዘንድ፤* "መከር" እንዲኖረን ለማለት ነው። *ልብ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

90፥13-17፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ እንዲራራ የቀረበ ጸሎት ነው፤ ከእርሱ ዘንድ ደስታና እልልታ ይገኛልና።

90፥13 *ተመለስ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ፊትህን አት መልስብን" ማለት ነው (ከቍ3 ጋር ያነጻጽሩ)። *እስከ መቼ፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

90፥14 *በማለዳ፤* ከቍጣህ ጨለማ እንድናርፍ የፍቅርህ ማለዳ ይሁንልን ማለት ነው። ምናልባት ሙሴ (ርእስ ይመ) በተስፋዪቱ ምድር ስለ ተሰጠው ዕረፍት የጸለየው ጸሎት ሳይሆን አይቀርም (ዘዳ33፥14፤ ዘዳ12፥9 ይመ)። የጸሎቱን መልስ የሚያ ገኘው በትንሣኤ ወቅት ነው (ሮሜ5፥2-5፤ 8፥18፤ 2ቆሮ4፥16-18 ይመ)። *ምሕረትህን፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

90፥16 *ሥራህ ... ክብርህም፤* ክቡር ሥራህን ማለት ነው (111፥3 እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ)። ይህንን ሥራ አስመልክቶ የተሟላ መግለጫ ለማግኘት መዝ111 ይመ። *ለልጆቻቸው፤* ባለፈው ዘመን የነበረውን ትውልድ ማለት ነው (ቍ1)።

90፥17 *ሞገስ፤* ውበት ለማለት ነው፤ 27፥4 እና ማብ ይመ። *ፍሬያማ አድርግልን፤* ዋስትናችንና ተስፋችን አንተ ብቻ ነህ (ቍ1 ይመ)፤ ከንቱዎችና ጠፊዎች ብንሆንም ድካማችንን ፍሬያማ አድርግልን፣ ባርክልንም ማለት ነው።

መዝ91፤ በእግዚአብሔር የሚታመኑ ሁሉ ጽኑ ዋስትና እንዳላቸው የሚያረጋግጥ ምስክርነት ነው። ይህ መዝሙር እግዚ አብሔርን ለማምለክ የመጡ ሰዎችን ለማበረታታት በቤተ መቅደስ ውስጥ በሚያገለግሉ ካህናት ወይም ሌዋውያን የተጻፈ ሳይሆን አይቀርም። ከቍ3-13 ያለው ሐሳብ "እግዚአብሔርን ማደሪያቸው" ወይም "መጠጊያቸው" (ቍ9፤ 90፥1 ይመ) ላደረጉ ሁሉ የሚውል በመሆኑ ዲያቢሎስ በቍ 11-12 ላይ ያለውን ሐሳብ ለኢየሱስ ተጠቅሞበታል (ማቴ 4፥6፤ ሉቃ 4፥10-11 ይመ)። ባወቃቀር ረገድ መዝሙሩ እያንዳንዳቸው ስምንት ቍጥር ባላቸው ሁለት ክፍሎች የተከፈለ ሲሆን የሁለተኛው ክፍል መግቢያ (ቍ9-11) የቍ1-2 ሐሳብን እንደ ገና መልሶ ያስተ ጋባል። ምንም እንኳን አንድ ሺህ የሚያህሉ ሰዎች ቢወድቁም (ቍ 7) በመጀመሪያው ክፍል አጋማሽ ላይ (ቍ 5-6) የእግዚ አብሔር ሰዎች ከአራት መጥፎ ጠላቶች እንደሚጠበቁ ዋስትና ተሰጥቶአቸዋል፤ በሁለተኛው ክፍል ደግሞ በአራት አስፈሪ አው ሬዎች ላይ በድል እንዲራመዱ ተገልጾአል (ቍ 13)። ቍ 14-16 የዋስትናውን ደረጃ ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ያደርሰዋል።

91፥1 *ልዑል፤* ቍ9 እንዲሁም የዘፍ14፥19 ማብ ይመ። *መጠጊያ፤* የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ለማለት ነው (27፥5፤ 31፥20፤ 23፥6፤ 27፥4 ይመ)፤ በዚያም የእግዚአብሔር ሰዎች ከእግዚ አብሔር ክንፎች በታች ከለላን ያገኛሉ (ቍ4፤ 61፥4 ይመ)። *ጥላ፤* የ17፥8 ማብ ይመ። *ሁሉን በሚችል ሰምላክ፤* በዕብራይስጥ

[2]እግዚአብሔርን፣ “መጠጊያዬ፣ ምሽጌ፣
የምታመንብህ አምላኬ” እለዋለሁ።[T]

[3]እርሱ ከአዳኝ ወጥመድ፣
ከአሰቃቂ ቸነፈር ያድንሃልና።
[4]በላባዎቹ ይጋርድሃል፤
በክንፎቹ ሥር መሸሸጊያ ታገኛለህ፤
ታማኝነቱ ጋሻና መከታ ይሆንሃል።
[5]የሌሊትን አስደንጋጭነት፣
በቀን የሚወረወረውንም ፍላጻ
አትፈራም፤
[6]በጨለማ የሚያደባ ቸነፈር፣
በቀትር ረፍራፊውም አያሠጋህም።
[7]በአጠገብህ ሺህ፣
በቀኝህም አሥር ሺህ ይወድቃል፤
ወደ አንተ ግን አይቀርብም።
[8]በዐይንህ ብቻ ትመለከታለህ፤
የክፉዎችንም መቀጣት ታያለህ።

[9]እግዚአብሔርን መሸሸጊያ፣
ልዑልንም መጠጊያህ አድርገሃልና፥
[10]ክፉ ነገር አያገኝህም፤
መቅሠፍትም ወደ ድንኳንህ አይገባም፤
[11]በመንገድህ ሁሉ ይጠብቁህ ዘንድ፣
መላእክቱን ስለ አንተ ያዛቸዋልና።
[12]እግርህ ከድንጋይ ጋር እንዳይጋጭ፣
በእጆቻቸው ወደ ላይ ያነሡሃል።
[13]በአንበሳና በእፉኝት ላይ ትጫማለህ፤
ደቦሉን አንበሳና ዘንዶውን ትረግጣለህ።
[14]“ወዶኛልና እታደገዋለሁ፤
ስሜን አውቆአልና እከልለዋለሁ።
[15]ይጠራኛል፤ እመልስለታለሁ፤
በመከራው ጊዜ ከእርሱ ጋር እሆናለሁ፤
አድነዋለሁ፤ አከብረዋለሁ።
[16]ረጅም ዕድሜን አጠግበዋለሁ፤
ማዳኔንም አሳየዋለሁ።”

መዝሙር 92

ጻድቅ ሰው ሲደሰት

በሰንበት ቀን የሚዘመር መዝሙር፤ ማኅሌት

[1]እግዚአብሔርን ማመስገን መልካም ነው፤
ልዑል ሆይ፤ ለስምህ መዘመር
ጥሩ ነው፤
[2]ምሕረትህን በማለዳ፣
ታማኝነትህንም በሌሊት ማወጅ
መልካም ነው፤
[3]ዐሥር አውታር ባለው በገና፣
በመሰንቆም ቅኝት ታጅቦ ማወጅ
ጥሩ ነው።

[4]እግዚአብሔር ሆይ፤ በሥራህ
ስለ ተደሰትሁ፣
ስለ እጅህ ሥራ በደስታ እዘምራለሁ።
[5]እግዚአብሔር ሆይ፤ ሥራህ እንዴት
ታላቅ ነው!

[T]2 አንዳንድ ትርጒሞች ይላል ይላሉ።

91፥2 ቍ9፤2ሳሙ 22፥2፤3፤መዝ9፥9
91፥3 1ነገ8፥37፤ መዝ124፥7፤ምሳ6፥5
91፥4 ዘጸ32፥10፤ ሩት2፥12፤መዝ17፥8 ፤35፥2፤ኢሳ27፥3፤ 31፥5፤ዘካ12፥8
91፥5 ኢዮ5፥21
91፥8 መዝ37፥34፤ 58፥10
91፥10 ምሳ12፥21
91፥11 ዘፍ32፥1፤ መዝ34፥7፤ዕብ1፥14
91፥12 ማቴ4፥6፤ ሉቃ4፥10-11
91፥13 ዳን6፥22፤ ሉቃ10፥19
91፥15 1ሳሙ2፥30 ፤ዮሐ12፥26
91፥16 ዘዳ6፥2፤ መዝ21፥4፤50፥23
92፥1 መዝ9፥2፤ 27፥6፤135፥3፤147፥1
92፥2 መዝ55፥17
92፥3 1ሳሙ10፥5፤ ነህ12፥27፤መዝ33፥2፤ 71፥22፤81፥2
92፥4 መዝ5፥11፤ 8፥6፤27፥6፤111፥7፤ 143፥5
92፥5 ኢዮ36፥24፤ መዝ40፥5፤139፥17፤ ኢሳ28፥29፤31፥2፤ ሮሜ11፥33፤ራእ15፥3

ኤልሻዳይ ማለት ነው፤ ዘፍ17፥1 ይመ።

91፥3 *ከአዳኝ ወጥመድ፤* ከጠላት የሚወረወረውን ፍላጻ የሚያመለክት ተምሳሌት ነው። *ቸነፈር፤* እነዚህ ሁለት መቅሠፍ ቶች በቍ5-6 ላይ ተብራርተዋል።

91፥4 *በላባዎቹ፤* የ17፥8 ማብ ይመ።

91፥5 *አስደንጋጭነት፤* በ64፥1 ላይ እንደ ተጠቀሰው ቃሉ (“አስጨናቂ”) የሚያመለክተው ጠላት የሚያደርሰውን አደጋ ነው፤ ስለዚህ፣ “ፍላጻ” ከሚለው ቃል ጋር ተጣምሮ ቀርቦአል። ጠላት የሚያደርሰውን አደጋ የሚያመለክቱት እነዚህ ሁለት ቃላት “ቸነፈር” እና፣ “መቅሠፍት” ከሚሉት ቃላት ጋር (ቍ6) ጐን ለጐን የቀረቡ ሲሆን የበሽታና የሞት ምሳሌ ናቸው። *ሌሊት ... ቀን፤* በየትኛውም ጊዜ ማለትም በቀንም ሆነ በሌሊት፣ አደጋው ቢመጣ ምንም ነገር አይነካህም ማለት ነው፤ አደጋው የሚመ ጣበት ጊዜ ግን በውል አልተጠቀሰም።

91፥7 *ዐሥር ሺህ፤* በዕብራይስጡ የግጥም አጻጻፍ መሠ ረት አንድ ሺህ እና ዐሥር ሺህ በተጓዳኝ ስንኝ ተዋቅረው ቀርበዋል (የ90፥10፤ የአሞ1፥3 ማብ ይመ)፤ ከ1ሳሙ18፥17 ጋር ያነጻጽሩ።

91፥9 *መጠጊያ፤* 90፥1 እና ማብ ይመ።

91፥11-12፤ በማቴ4፥6 እና በሉቃ4፥10-11 ላይ በሰይጣን ተጠቅሶአል።

91፥11 *መላእክቱን፤* የ34፥7 ማብ ይመ።

91፥12 *እግርህ ከድንጋይ፤* ድንጋያማ በሆነው በከነዓን መንገድ ማለት ነው (ምሳ3፥23 ይመ)።

91፥13 *በአንበሳና በእፉኝት ... ደቦሉን አንበሳና ዘንዶ ውን፤* አንበሳውንና መርዘኛውን እባብ አስመልክቶ የቀረበው ሐሳብ በቍ5-6 ላይ ከተጠቀሰው ሐሳብ ጋር የሚነጻጸር ሲሆን ዝርዝሩን የተሟላ ያደርገዋል (አሞ5፥19 ይመ)።

91፥14-16፤ ደራሲው ትንቢታዊ በሆነ ንግግር (መግቢ ያውን ይመ) እግዚአብሔርን ለሚወዱና በእርሱም ለሚታመኑ ሁሉ የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል የማይሻር መሆኑን ያረጋ ግጣል።

91፥14 *እታደገዋለሁ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “ከፍተኛ ወደ ሆነና ዋስትናም ወዳለው እወስደዋለሁ” ማለት ነው። *ስሜን፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

መዝ92፤ በጽድቅ የተሞላውን የእግዚአብሔርን መንግሥት የሚያወድስ የምስጋና መዝሙር ነው። ስለ ጻድቃን መለምለም ምስክርነት የሚሰጠው ሐረግ ማለትም፣ “በእግዚአብሔር ቤት ተተክለው” (ቍ13) የሚለው ከመዝ91 ጋር የሚያስተሳስረው ሲ ሆን፣ በእግዚአብሔር ጻድቅ አገዛዝ፣ ምን ያህል ደስተኛ እንደሆን የሚገልጸው ክፍል ደግሞ ከዚህ መዝሙር ተከትለው ከሚመጡት ጋር ያያይዘዋል (መዝ93-100፤ በተለይ ደግሞ መዝ94 ይመ)። በእርግጥ የእግዚአብሔር አገዛዝ “ፍቅርና ታማኝነት” የሰፈነበት በመሆኑ (ቍ2፤ 100፥5 ይመ) ይህ ባሕርይ ለመዝሙሩ አርታኢ ዎች እንደ መቀንበቢያ ሳያገለግላቸው አልቀረም። የዚህ መዝ ሙር ደራሲ ንጉሥ ሳይሆን አይቀርም (ቍ10-11 ይመ)። በመግቢያው ላይ ለእግዚአብሔር ምስጋና የቀረበ ሲሆን (ቍ1-3) በቍ4-5 ላይ ደግሞ ምስጋና ለማቅረብ ምክንያት የሆኑት ነገሮች ተጠቅሰዋል፤ ምስጋና ለማቅረብ ምክንያት የሆኑት ነገሮች በቍ10-11 ላይ ተደግመዋል። ቍ6-9 የክፉዎች ዕድል ፈንታ ምን እንደ ሆነ የሚያብራሩ ሲሆን ቍ12-15 ደግሞ ስለ ጻድቃን የተነገረውን በረከት ያብራራሉ። በቍ7 እና በቍ13 መካከል መሠ ረታዊ ትስስር እንዳለ ልብ ማለት ያሻል። ከዚህ በላይ የተደረገውን ትንተና ከተከትልን ቍ8 የቍ7 ማጠቃለያ መሆን አለበት።

92 *ርእስ መዝሙር፤* የመዝሙር 30 ርእስ ማብ ይመ። *በሰንበት ቀን፤* ይህ መዝሙር ከምርኮ በኋላ በነበረው የቤተ መቅደስ ቅዳሴ ላይ በዕለተ ሰንበት በነግህ መሥዋዕት ላይ ይዘመር ነበር (በቀሩት የሳምንቱ ቀናት በመጀመሪያው ቀን መዝ24፤ በሁለተኛው ቀን መዝ48፤ በሦስተኛው ቀን መዝ82፤ በአራተኛው ቀን መዝ94፤ በአምስተኛው ቀን መዝ81፤ በስድስ ተኛው ቀን መዝ93 ይዘመሩ ነበር)።

92፥1-3፤ የዝማሬው መግቢያ ነው።

92፥1 *እግዚአብሔር ... ልዑል፤* ልዑል እግዚአብሔር ለማ ለት ነው (7፥17 እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ)። *ለስምህ፤* የ5፥11 ማብ ይመ። *ልዑል፤* የዘፍ14፥19 ማብ ይመ።

92፥2 *ምሕረትህን ...ታማኝነትህን፤* ፍቅርና ታማኝነት ለማ ለት ነው (የ36፥5 እና የ3፥7 ማብ ይመ። *ምሕረትህን በማለዳ ... በሌሊት፤* ያለ ምንም ማቋረጥ ማለት ነው።

92፥3 *በገና ...መሰንቆ፤* የ57፥8 ማብ ይመ። *መሰንቆ፤* የዘፍ31፥27 ማብ ይመ።

92፥4-5፤ በእግዚአብሔር የማዳን ሥራ ላይ የተመሠረተ ደስታ ነው (ቍ10-11 ይመ)።

92፥5 *ታላቅ፤* ስውር ሚስጢር ያለው ማለት ነው። ሐሳ

ሐሳብህስ ምን ያህል ጥልቅ ነው!
[6]ደነዝ ሰው ይህን አያውቅም፤
ነኍላላም አያስተውለውም።
[7]ክፉዎች እንደ ሣር ቢበቅሉ፣
ክፉ አድራጊዎች ቢለመልሙ፣
ለዘላለሙ ይጠፋሉ፤

[8]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ግን
ለዘላለም ልዑል ነህ።

[9]ጠላቶችህ እግዚአብሔር ሆይ፤
ጠላቶችህ ይጠፋሉና፤
ክፉ አድራጊዎችም ሁሉ ይበተናሉ።
[10]የእኔን ቀንድ ግን እንደ አውራሪስ
ቀንድ[ሀ] ከፍ ከፍ አደረግኸው፤
በለጋ ዘይትም አረሰረስኸኝ።
[11]ዐይኖቼ የባላንጦቼን ውድቀት አዩ፤
ጆሮዎቼም የክፉ ጠላቶቼን ድቀት ሰሙ።
[12]ጻድቃን እንደ ዘንባባ ይንሰራፋሉ፤
እንደ ሊባኖስ ዝግባም ይንዠረገጋሉ።
[13]በእግዚአብሔር ቤት ተተክለዋል፤
በአምላካችንም አደባባይ ይንሰራፋሉ።
[14]ባረጁ ጊዜ እንኳ ያፈራሉ፤
እንደ ለመለሙና እንደ ጠነከሩም
ይኖራሉ።
[15]"እግዚአብሔር ትክክለኛ ነው፤
እርሱ ዐለቴ ነው፤ በእርሱ ዘንድ እንከን
የለም" ይላሉ።

መዝሙር 93

የእግዚአብሔር ግርማ

[1]እግዚአብሔር ነገሠ፤ ግርማንም ተጐናጸፈ፤
እግዚአብሔር፣ ግርማን ለበሰ፤
ብርታትንም ታጠቀ፤
ዓለም እንዳትናወጥ ጸንታለች፤
ማንም አይነቀንቃትም።
[2]ዙፋንህ ከጥንት ጀምሮ የጸና ነው፤
አንተም ከዘላለም እስከ ዘላለም አለህ።
[3]እግዚአብሔር ሆይ፤ ወንዞች ከፍ አደረጉ፤
ወንዞች ድምፃቸውን ከፍ አደረጉ፤
ወንዞች የሚያስገመግም ማዕበላቸውን
ከፍ አደረጉ።
[4]ከብዙ ውሆች ድምፅ ይልቅ፣
ከባሕርም ሞገድ ይልቅ፣
ከፍ ብሎ ያለው እግዚአብሔር ኀያል
ነው።

[5]ሥርዐትህ የጸና ነው፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እስከ ዘላለሙ፣
ቤትህ በቅድስና ይዋባል።

92፥6 መዝ73፥22
92፥7 መዝ37፥2
92፥9 መዝ45፥5፤ 68፥1፤89፥10
92፥10 መዝ23፥5፤ 29፥6፤89፥17
92፥11 መዝ54፥7፤ 91፥8
92፥12 መዝ1፥3፤ 52፥8፤72፥7፤ኤር 17፥8፤ሆሴ14፥6
92፥13 መዝ135፥2
92፥14 መዝ1፥3፤ ዮሐ15፥2
92፥15 ኢዮ34፥10
93፥1 1ዜና16፥30: 31፤ኢዮ40፥10፤መዝ 21፥5፤24፥2፤65፥6፤7 8፥69፤96፥10፤97፥11 119፥90
93፥2 ዘፍ21፥33፤ 2ሳሙ7፥16
93፥3 ኢዮ9፥8፤መዝ 46፥3፤96፥11፤98፥7፤ 107፥25:29፤ኢሳ5፥30 ፤17፥12-13፤51፥15፤ ኤር6፥23፤31፥35፤ ዕን3፥10
93፥4 ነህ9፥32፤ኢዮ 9፥4፤መዝ18፥4፤65፥7 ፤ኤር6፥23፤ዮና1፥15
93፥5 መዝ5፥7፤ 23፥6፤29፥2፤96፥9

[ሀ]10 ጥንካሬን የሚያመለክት ነው።

ብህ፤ በተግባር የተገለጠ ሥራህ ማለት ነው።

92፥6-9፤ የክፉዎችን የመጨረሻ ጥፋት የሚገልጽ ነው (ከቍ12-15 ጋር ያነጻጽሩ)።

92፥6 *ደነዝ ... ነኍላላም፤* 14፥1 እንዲሁም 49፥10፤ 94፥8-11 ይመ። እንዲህ ያሉ ሰዎች እግዚአብሔር በጽድቅ እንደሚገዛ አያስተውሉም፤ እነርሱ የሚያዩት ኀጢአተኞች መበልጸጋቸውን እንጂ፣ እግዚአብሔር በኀጢአተኞች ላይ የቀጠረውን ፍርድ አያውቁም። የመዝሙሩ ደራሲ ግን እግዚአብሔር "ባላጋሮቹን" እንዳጠፋለት (ቍ11) ይናገራል።

92፥7፤ በመዝ73 ላይ ተስፋፍቶ የተነገረውን ሐሳብ በአጭሩ የሚያቀርብ ክፍል ነው (የ90፥4-5 ማብ ይመ)።

92፥8 *ለዘላለም ልዑል ነህ፤* የእግዚአብሔር ለዘላለም ከፍ ከፍ ብሎ መኖር የጠላቶቹን መደምሰስ እርግጠኛና እውን ያደርገዋል።

92፥9 *ጠላቶችህ፤* በዚህ ቦታ ክፉ አድራጊዎችን የሚያመለክት ሲሆን በቍ7 ላይ ተጠቅሶአል።

92፥10-11፤ መዝሙረኛው እግዚአብሔር ስላደረገለት ቸርነት ደስ ተሰኝቶአል (ቍ4-5 ይመ)፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ድል አድራጊ እንዲሆን አድርጐታል (89፥24 ይመ)። ደግሞም በጠላቶቹ ሁሉ ላይ ከፍ ከፍ እንዲል፣ "በደስታ ዘይት" ቀብቶታል (45፥7 እንዲሁም 23፥5 ይመ)።

92፥12-15፤ የጻድቃን መለምለም እርግጠኛና ዋስትናም ያለው መሆኑን የሚናገር ክፍል ነው (ከቍ6-9 ጋር ያነጻጽሩ)።

92፥13 *በእግዚአብሔር ቤት ተተክለው፤* ክፉዎች "እንደ ሣር ቱግ ብለው ቢበቅሉ" እንኳ (ቍ7)፣ መጨረሻቸው የታወቀ ነው። ጻድቃን ግን በማይናወጥ ቦታ ተተክለዋል (መዝ91 ይመ)፤ በእርጅናቸው ዘመን እንኳ እንደ ወጣት ናቸው፤ በእግዚአብሔርም ትክክለኛ ፍርድ ደስ ይሰኛሉ (ቍ15 ይመ)። *አደባባይ፤* የቤተ መቅደሱን አደባባይ ለማለት ነው (84፥2:10፤ 2ነገ21፥5፤ 23፥11-12 ይመ)።

መዝ93፤ ዘላለማዊ፣ በሁሉ ላይ ከፍ ከፍ ያለውንና የማይሻረውን የእግዚአብሔርን አገዛዝ የሚያወድስ ዝማሬ ሲሆን ከመዝ 47 እና 94-100 ጋር አንድ መሪ ሐሳብ ይጋራል። መዝሙሮቹ የእግዚአብሔር መንግሥት በምድር ላይ እንደምትሰፍን ያላቸውን እምነትና ተስፋ ልዩ በሆነ መንገድ ይገልጻሉ። እነዚህ መዝሙሮች ከፍተኛ በሆነ ሃይማኖታዊ ክብረ በዓል ላይ እግዚአብሔር ንጉሥ፣ የዓለም ሁሉ ጌታ እንዲሁም የሕዝቦች በተለይም የእስራኤል አምላክ እንደሆነ በሚታወጅበት ዓመታዊ ክብረ በዓል ላይ የሚዘምሩ ናቸው (የመዝ47 መግቢያን ይመ)። የእግዚአብሔር ንጉሥነት አጽናኦት የተሰጠው ሲሆን፣ "ከአማልክት ሁሉ በላይ በሆነ ታላቅ ንጉሥ" (95፥3) እንደ ሆነም በስሱ ተነግሮአል። መዝ93-100 በቤተ መቅደስ አለቆች የተደረሱ ሳይሆኑና የሚዘመሩትም በእርሱ ሳይሆን አይቀርም። መዝሙሮቹ የተጻፉት ምናልባት ከምርኮ በፊት ሊሆን ይችላል። ባወቃቀር ረገድ ሲታይ መዝሙሩ ሁለት አጭር አንጓዎች (ቍ1-2:3-4) እና መደምደሚያ አለው (ቍ5)።

93፥1-2፤ የፍጥረታት ሥርዐት በዘመናት ሁሉ ጸንቶ የኖረውና የሚኖረው እግዚአብሔር የፍጥረታት ንጉሥ በመሆኑ ነው፤ የእግዚአብሔር አገዛዝ ዘላለማዊ ነው (ዘፍ1፥1 ይመ)። ምንም እንኳን እስራኤል በሕዝብ ደረጃ የተቋቋመችው ከፍጥረት በኋላ ቢሆንም፣ አምላኳ እግዚአብሔር ግን ዓለም ሳይፈጠር ጀምሮ ንጉሥ ነው።

93፥1 *እግዚአብሔር ነገሠ፤* በእስራኤል የእምነት አንቀጽ ላይ የመጀመሪያው ድንጋጌና የመጨረሻው ትልቁ እውነት ነው (96፥10፤ 97፥1፤ 99፥1 እንዲሁም ዘካ14፥9 እና ማብ ይመ)።

93፥3-4፤ እግዚአብሔር ዓለምን ከመሠረተ ጀምሮ የእርሱን መንግሥት ለማፈራረስ ከሚያሤሩ ኀይላት በላይ እጅግ ብርቱ መሆኑን አሳይቶአል።

93፥3 *ወንዞች፤* ይህ ቃል የሚያመለክተው የጥንቱን ዐመፀኛ ውሃ ሲሆን፣ እግዚአብሔር ይህንን ዐመፀኛ ውሃ በብርቱ ቃሉ ገርቶና ፈር አስይዞ ስፍራ ሰጥቶታል (33፥7፤ 104፥7-9፤ ዘፍ1፥6-10፤ ኢዮ38፥8-11 ይመ)። በሌላ በኩል ደግሞ ቃሉ የጌታን መንግሥት መምጣት የሚቃወሙትንም ያመለክታል (65፥6-7፤ 74፥13-14 እና ማብ ይመ)።

93፥4፤ ከዐመፀኛው ወይም ከውቅያኖሱ (ቅጥ ካጣው፣ ከሥርዐት አልባው) ውሃ እያስገመገመ የሚወጣው ነጐድጓድ ድምፅ ሁሉን ነገር ሥርዐት ከሚያሲዘው የእግዚአብሔር ነጐድጓድ ቃል ጋር ከቶ አይወዳደርም (104፥7 ይመ)።

93፥5 *ሥርዐትህ፤* ከቶ የማይሻረው የእግዚአብሔር አገዛዝ ለዓለም ሰላም ሲሰጥ ለሕዝቡ ደግሞ አስተማማኝና የማይናወጥ የሕይወት መመሪያ ሰጥቶአል (19፥7 ይመ)፤ ሕዝቡ ይህንን መመሪያ ሊያከብሩት ይገባል (95፥8-11 ይመ)። *ቤትህ፤* በምድር ያለውን ቤተ መቅደሱን ወይም በሰማይ ያለውን መኖሪያውን ነው።

መዝ94፤ "የምድር ሁሉ ፈራጅ" (ቍ2) የሆነው እግዚአብሔር፣ በሥልጣን ወንበር ላይ የተቀመጡ ትዕቢተኞችና ክፉዎች በድኾችና በደካሞች ላይ የሚያደርሱትን በደል ተመልክቶ እንዲበቀል የቀረበ ልመና ነው። መዝሙሩ ከመዝ92 ጋር ተያያዥነት ያለው ቢሆንም፣ መዝሙሩ የሚናገረው ግን በእስራኤል የሚኖሩ ምስኪኖች ስለደረሰባቸው በደል (ስለ ንጉሥ

መዝሙር 94

የእግዚአብሔር ፍትሕ

[1]የበቀል አምላክ፣ አንተ *እግዚአብሔር* ሆይ፤
የበቀል አምላክ ሆይ፤ ደምቀህ ተገለጥ።
[2]አንተ የምድር ዳኛ ሆይ፤ ተነሥ፤
ለትዕቢተኞች የእጃቸውን ስጣቸው።
[3]ክፉዎች እስከ መቼ *እግዚአብሔር* ሆይ፤
ክፉዎች እስከ መቼ ይፈነጫሉ?
[4]የእብሪት ቃላት ያዥጎደጕዳሉ፤
ክፉ አድራጊዎች ሁሉ ጕራ ይነዛሉ።

[5]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ሕዝብህን አደቀቁ፤
ርስትህንም አስጨነቁ።
[6]መበለቲቱንና መጻተኛውን ገደሉ፤
የድኻ አደጉንም ነፍስ አጠፉ።
[7]እነርሱም "*እግዚአብሔር* አያይም፤
የያዕቆብም አምላክ አያስተውልም" አሉ።

[8]እናንት በሕዝቡ መካከል ያላችሁ ደነዞች፤
ልብ በሉ፤
እናንት ቂሎች፤ ጥበበኞች የምትሆኑት
መቼ ነው?
[9]ጆሮን የተከለው እርሱ አይሰማምን?
ዐይንንስ የሠራ እርሱ አያይምን?
[10]ሕዝቦችን በተግሣጽ ወደ መንገድ
የሚመልስ፣
ዕውቀትንስ ለሰው ልጆች የሚያስተምር
አይቀጣምን?
[11]*እግዚአብሔር* የሰው ሐሳብ መና፣
ከንቱም እንደ ሆነ ያውቃል።

[12]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ
የምትገሥጸው፣
ከሕግህም የምታስተምረው ሰው ምስጉን
ነው።
[13]ለኀጢአተኞች ጕድጓድ እስኪማስላቸው
ድረስ፣
እርሱን ከመከራ ታሳርፈዋለህ።
[14]*እግዚአብሔር* ሕዝቡን አይጥልምና፤
ርስቱንም አይተውም።
[15]ፍርድ ተመልሶ በጽድቅ አሠራር ላይ
ይመሠረታል፤
ልባቸውም ቀና የሆነ ሁሉ ይከተሉታል።
[16]ክፉዎችን የሚቋቋምልኝ ማን ነው?
ከክፉ አድራጊዎችስ ጋር የሚሟገትልኝ
ማን ነው?
[17]*እግዚአብሔር* ረዳቴ ባይሆን ኖሮ፣
ነፍሴ ወደ ዝምታው ዓለም ፈጥና
በወረደች ነበር።
[18]እኔ፣ "እግሬ አዳለጠኝ" ባልሁ ጊዜ፣
እግዚአብሔር ሆይ፤ ምሕረትህ ደግፎ
ያዘኝ።
[19]የውስጤ ጭንቀት በበዛ መጠን፣
ማጽናናትህ ነፍሴን ደስ አሰኛት።

[20]ዐመፃን ሕጋዊ የሚያደርግ፣
የጥፋት ዙፋን ከአንተ ጋር ሊያብር
ይችላልን?
[21]በጻድቁ ላይ ተሰልፈው ይወጣሉ፤
በንጹሑም ላይ ሞት ይፈርዳሉ።
[22]ለእኔ ግን *እግዚአብሔር* ምሽግ፣
አምላኬም መጠጊያ ዐለት ሆኖኛል።
[23]በደላቸውን ወደ ራሳቸው ይመልሳል፤

94፥1 ዘፍ4፥24፤ዘዳ 33፥2፤መዝ80፥1፤ ሮሜ12፥19
94፥2 ዘፍ18፥25፤ ዘኍ10፥35፤መዝ 31፥23፤ዕብ12፥23፤ ያዕ5፥9
94፥3 መዝ13፥2
94፥4 መዝ52፥1፤ ኤር43፥2
94፥5 መዝ28፥9፤ 44፥2፤74፥8፤ኢሳ 3፥15፤ኤር8፥21
94፥6 ዘዳ10፥18፤ 24፥19፤ኢሳ1፥17
94፥7 ዘፍ24፥12፤ ኢዮ22፥14
94፥8 ዘዳ32፥6፤ መዝ73፥22
94፥9 ዘፀ4፥11፤ ምሳ20፥12
94፥10 ዘፀ35፥34፤ ኢዮ35፥11፤መዝ 39፥11፤ኢሳ28፥26
94፥11 መዝ139፥2 ፤ምሳ15፥26፤ማቴ9፥4 ፤1ቆሮ3፥20
94፥12 ዘዳ8፥3፤ 1ሳሙ12፥23፤ኢዮ 5፥17፤1ቆሮ11፥32፤ ዕብ12፥5
94፥13 መዝ7፥15፤ 55፥23፤86፥7
94፥14 ዘዳ31፥6፤ መዝ37፥28፤ሮሜ 11፥2
94፥15 መዝ7፥10፤ 11፥2፤36፥10፤97፥2
94፥16 ዘኍ10፥35፤ መዝ17፥13፤59፥2፤ ኢሳ14፥22
94፥17 መዝ31፥17 ፤124፥2
94፥18 ዘዳ32፥35፤ ኢዮ12፥5 94፥19 ኢዮ6፥10፤መክ11፥10 94፥20 መዝ58፥2፤ ኤር22፥30፤36፥30 94፥21 ዘፍ18፥23፤መዝ56፥6፤106፥38፤ ምሳ17፥15፡26፤28፥21፤ኢሳ5፥20፡23፤ማቴ27፥4 94፥22 2ሳሙ 22፥3፤መዝ18፥2፤61፥2 94፥23 ዘፀ32፥34፤መዝ9፥5፤37፥35፤ 54፥5፤145፥20

ሳይሆን) እና እግዚአብሔርም የደረሰባቸውን ግፍ ሁሉ ተመልክቶ ለትዕቢተኞች የሚገባቸውን ቅጣት እንዲሰጥ የሚማጸን ነው። ስለዚህ ከመዝ92-100 ሁሉ የተለየ ነው ማለት ነው (የመዝ93 መግቢያ ይመ)። ከሦስት ቍጥሮች በኋላ የሚገኘው የመዝሙሩ ክፍል (ቍ1-3 መግቢያ ነው) እያንዳንዳቸው አራት ቍጥር ባላቸው አምስት አንጓዎች የተደራጀ ነው።

94፥1-3፤ ትክክለኛ ዳኛ ለሆነው ለእግዚአብሔር በመግቢያ ላይ የቀረበ ልመና ነው።

94፥1 *በቀል፤* ለክፉ ሥራ የሚገባውን ቅጣት የምትሰጥ ማለት ነው (ዘዳ 32፥35 እና ማብ እንዲሁም ዘዳ32፥41 ይመ)።

94፥2 *ትዕቢተኞች፤* ቍ4-7 ይመ።

94፥3 *እስከ መቼ፤* የ6፥3 ማብ ይመ፤ እንዲሁም በመጽሐፈ መዝሙር መግቢያ ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ።

94፥4-7፤ በክፉዎች ላይ የቀረበ ክስ ነው።

94፥4 *የእብሪት ቃላት ... ጕራ፤* የክፉዎችን እብሪተኝነት በተመለከተ 10፥2-11 እና ማብ ይመ።

94፥5 *ሕዝብህን ... ርስትህን፤* በመካከላቸው ያሉትን ረዳት የለሾችና ደካሞች ለማለት ነው (ቍ6 ይመ)።

94፥7 *አሉ፤* የ3፥2፤ የ10፥11 ማብ ይመ። *ያዕቆብ፤* እስራኤል ለማለት ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)።

94፥8-11፤ "ደነዝ ... አእምሮ ቢሶች" (92፥6-9 ይመ) ለሆኑ ክፉዎች የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነው።

94፥10 *ተግሣጽ፤* አጥፊውን እየቀጣ በትክክለኛው መንገድ እንዲይዙ ያደርጋል (ዘሌ26፥18፤ ኤር31፥18 ይመ)። *የሚያስተምር፤* የፍጥረታትን ሥርዐት የሚያሳውቅ ማለት ነው (ኢሳ 28፥26 ይመ)።

94፥11 *እግዚአብሔር ... ያውቃል፤* ከንቱ ከሆነው የሰዎች አስተሳሰብ በተቃራኒው እግዚአብሔር ዐዋቂ ነው (ቍ7 ይመ)።

94፥12-15፤ ሕይወታቸው በእግዚአብሔር ሕግ የሚመራ ሰዎች የተባረኩ ናቸው (መዝ1 ይመ)፤ ከዚህ በተቃራኒው ክፉዎችና እብሪተኞች የእግዚአብሔር ፍርድ ይጠብቃቸዋል።

94፥12 *ምስጉን፤* የ1፥1 ማብ ይመ። *የምትገሥጸው ... የምታስተምረው፤* ቍ10 ይመ። በዚህ ቦታ ጸሐፊው የሚናገረው እግዚአብሔር ሕዝቡ በሕጉ መሠረት እንዲኖዝ የሚያርምና የሚያስተምር መሆኑን ነው።

94፥14 *ሕዝቡን ... ርስቱን፤* ቍ5 ይመ፤ እግዚአብሔር ደካሞችንና የእርሱ የሆኑትን ያለ ትክክለኛ ፍርድ ለሚያንገላቱ ጠላቶች አሳልፎ አይሰጥም። ጳውሎስ በሮሜ 11፥1-2 ላይ ይህንን ንባብ ሳይጠቅስ አልቀረም።

94፥15 *ይመሠረታል፤* ወይም፣ "እንደ ገና መልሶ ያቆማል" ማለት ነው። *ልባቸው፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ይከተሉታል፤* ልበ ቅን ለሆኑ ሰዎች የእግዚአብሔር ፍርድ ትክክለኛ ዳኝነትን እንደሚያስገኝ ጸሐፊው የሚናገር ይመስላል።

94፥16-19፤ አቤቱታን በትክክል የሚቀበልና የሚያደምጥ እግዚአብሔር ብቻ ነው።

94፥17 *ወደ ዝምታው ዓለም፤* የ30፥1 ማብ ይመ። እግዚአብሔር መዝሙረኛውን ባይረዳው ኖሮ ክፉዎች ገድለው በቀበሩት ነበር፤ አሁን ግን ጕድጓድ የተማሰው ለክፉዎች ሆነ (ቍ13 ይመ)።

94፥18 *ባልሁ ጊዜ፤* በክፉዎች መከበቡን ባወቀ ጊዜ ማለት ነው (የ38፥16 ማብ ይመ)። *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

94፥19 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

94፥20-23፤ የእግዚአብሔር ትክክለኛ ፍርድ እንደሚሰፍን ያለውን እምነት ይገልጻል።

94፥20 *የጥፋት ዙፋን፤* ግፍ የሚፈጸምበት የሥልጣን መንበር ነው። ጸሐፊው ሥልጣን በመጨበጡ ሰዎች፣ ግፍ እየተፈጸመ መሆኑን ይናገራል፤ በሥልጣናቸው ዘመን ፍትሕና ትክክለኛ ዳኝነት አላየም።

94፥21 *ጻድቁ፤* የ1፥5 ማብ ይመ።

በከፋታቸውም ያጠፋቸዋል፤
እግዚአብሔር ስምላካችን ይደመስሳቸዋል።

መዝሙር 95

የየዕለቱ መዝሙር

[1]ኑ፤ ደስ እያለን *ለእግዚአብሔር* እንዘምር፤
በድነታችንም ዐለት እልል እንበል።
[2]ምስጋና ይዘን ፊቱ እንቅረብ፤
በዝማሬም እናወድሰው።

[3]*እግዚአብሔር* ታላቅ ስምላክ ነውና፤
ከአማልክትም ሁሉ በላይ ታላቅ ንጉሥ
ነው።
[4]የምድር ጥልቆች በእጁ ናቸው፤
የተራራ ጫፎችም የእርሱ ናቸው።
[5]እርሱ ፈጥሮአታልና፣ ባሕር የእርሱ ናት፤
እጁም የብስን አበጀ።

[6]ኑ፤ እናምልከው፤ እንስገድለትም፤
በፈጣሪያችን *በእግዚአብሔር* ፊት
እንንበርከክ፤
[7]እርሱ ስምላካችን ነውና፤
እኛም በእጁ ጥበቃ ሥር ያለን በጎቹ፣
የመሰማሪያውም ሕዝብ ነን።
ዛሬ ድምፁን ብትሰሙ፣

95፥1 2ሳሙ22፥47፤መዝ5፥11፤34፥1፤80፥2፤81፥1፤ኢሳ44፥23፤ሶፎ3፥14
95፥2 መዝ42፥4፤81፥2፤100፥2፤ሚክ6፥6፤ኤፌ5፥19
95፥3 መዝ47፥2፤48፥1፤86፥10፤96፥4፤97፥9፤145፥3፤147፥5
95፥4 መዝ63፥9
95፥5 ዘፍ1፥9፤መዝ146፥6
95፥6 2ሳሙ12፥16፤2ዜና6፥13፤መዝ22፥29፤100፥3፤149፥2፤ኢሳ17፥7፤54፥5፤ዳን6፥10-11፤ሆሴ8፥14፤ፊል2፥10
95፥7 መዝ74፥1
95፥8 ዘፀ17፥7፤ዘዳ33፥8፤መዝ78፥40፤ማር10፥5፤ዕብ3፥8፡15፤4፥7
95፥9 ዘኍ14፥22፤1ቆሮ10፥9
95፥10 ዘፀ16፥35፤ዘኍ14፥34፤ዘዳ8፥6፤መዝ58፥3፤119፥67፡176፤ምሳ12፥26፤16፥29፤ኢሳ53፥6፤ኤር31፥19፤50፥6፤ሕዝ34፥6፤ሐሥ 7፥36፤ዕብ3፥17
95፥11 ዘኍ14፥23፤ዘዳ1፥35፤ዕብ3፥7-11፤4፥3
96፥1 መዝ30፥4፤33፥3፤40፥3፤98፥1፤144፥9፤149፥1፤ኢሳ42፥10፤ራእ5፥9

[8]በምድረ በዳ በነበራችሁበት ቀን በማሳህ፣[^]
በመሪባም[*] እንዳደረጋችሁት፣
ልባችሁን አታደንድኑ።
[9]ሥራዬን ቢያዩም፣
አባቶቻችሁ በዚያ ፈተኑኝ፤
ተፈታተኑኝም።
[10]ያን ትውልድ አርባ ዓመት ሙሉ
ተቈጣሁት፤
እኔም፣ "ልቡ የሸፈተ ሕዝብ ነው፤
መንገዴንም አላወቀም" አልሁ።
[11]ስለዚህ፣ "ፈጽሞ ወደ ዕረፍቴ
አይገቡም" ብዬ፣
በቍጣዬ ማልሁ።

መዝሙር 96

እግዚአብሔር፤ ንጉሥም ዳኛም

96፥1-13 ተጓ ምብ-1ዜና16፥23-33

[1]*ለእግዚአብሔር* አዲስ ዝማሬ ዘምሩ፤
ምድር ሁሉ፤ *ለእግዚአብሔር* ዘምሩ።

[^]8 ማሳህ ፈተና ማለት ነው።
[*]8 መሪባ ጠብ ማለት ነው።

መዝ95፤ በቤተ መቅደስ የተሰበሰቡት እስራኤላውያን እግዚአብሔርን እንዲያመልክ በአንድ በካህን ወይም ሌዋዊ የቀረበ ጥሪ ነው (የመዝ93 መግቢያን ይመ)። መዝሙሩ ሁለት ክፍሎች አሉት፤ (1) የምድር ሁሉ ጌታ የሆነውን እግዚአብሔርን ለማመስገን የቀረበ ጥሪ (ቍ1-5)፤ (2) ራስን በመስጠትና ከልብ በመታዘዝ እግዚአብሔር የሕዝቡ ንጉሥ መሆኑን እንዲያውቁ የቀረበ ጥሪ ነው (ቍ6-11)። እያንዳንዱ ክፍል ደግሞ ሁለት ንዑስ ክፍል ያለው ሲሆን፣ የመዝሙሩ ሐሳብ እያደገ መጥቶ ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ የሚደርሰው በመጨረሻው ክፍል ላይ ነው፤ ከመዝ96 ጋር ያነጻጽሩ።

95፥1-2፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን የቀረበ ጥሪ ነው።

95፥1 *በድነታችን ዐለት፤* የ18፥2 ማብ ይመ።

95፥3-5፤ እስራኤል እግዚአብሔርን ማምለክ ያለበት ለምንድን ነው? ምክንያቱም እግዚአብሔር ከአማልክት ሁሉ በላይ ከፍ ያለና ምድርንም ሁሉ በእጁ ውስጥ የያዘ ነው። የጥንቱ አረማዊ ዓለም የተለያዩ ሰዎችን፣ የተለያዩ መልክዐ ምድራዊ አቀማመጦችን፣ የተለያዩ የዓለም ክፍሎችን (ሰማይን፣ ምድርን፣ ከም ድር በታች ያለውን ዓለም) የሚወክሉ የተለያዩ አማልክት ነበሩት፤ ከዚህ በተጨማሪ የተለያዩ የሕይወት ፈርጆችን (ለምሳሌ ጦርነትን፣ ልምላሜን፣ እደ ጥበብን) የሚወክሉ አማልክትም ነበሯቸው።

95፥4-5 *ጥልቆች ... የተራራ ጫፎች ... ባሕር ... የብስ፤* ዓለምን በሙሉ ማለትም ከጫፍ እስከ ጫፍና በዚህም መካከል ያለውን ሁሉ ማለት ነው፤ በጥቅሉ የእርሱ ያልሆነ ምንም ነገር የለም ለማለት ነው።

95፥6-11፤ ታዛዥ በሆነ ልብ ራስን ለእግዚአብሔር መስጠት አስፈላጊ መሆኑን የሚያሳስብ ምክር ነው፤ ምክንያቱም በእግዚአብሔር ፊት መንበርከክ ብቻ በቂ አይደለም። አዲስ ኪዳን ይህን ክፍል ከኢየሱስ ጋር እንዴት እንዳዛመደው ዕብ3፥7-4፥13 ይመ።

95፥6-7፤ በእግዚአብሔር ፊት በመንበርከክ ራሳቸውን ለእርሱ የሰጡ መሆናቸውን እንዲያውጁ የቀረበ ጥሪ ነው።

95፥6 *ፈጣሪያችን፤* የሁሉ ነገር ፈጣሪና (ዘፍ 1 ይመ) የእስራኤልም ታዳጊ እንደ መሆኑ፣ እግዚአብሔር በምድር ሁሉ ካሉት ሕዝቦች መካከል እስራኤልን የራሱ እንድትሆን አድርጓታል (ኢሳ45፥9-13፤ 51፥12-16 ይመ)።

95፥7 *የመሰማሪያውም ሕዝብ፤* 100፥3፤ ኤር 23፥1፤ ሕዝ 34፥21 ይመ። ነገሥታት የሕዝቦቻቸው፣ "እረኞች" (የ23፥1 ማብ ይመ) ተደርገው ስለሚቈጠሩ ግዛታቸው የእነርሱ፣ "ማሰማሪያ" ተደርጉ ይታያል (ኤር25፥36፤ 49፥20፤ 50፥45 ይመ)። ዛሬ ድምፁን ብትሰሙ፤ በሃይማኖታዊ በዓላት ላይ ቅዳሴ ሲደረግ ወይም በመዝ50 እና በመዝ78 ላይ በተጠቀሰው ሁኔታ ማለት ነው።

95፥8 *ማሳህ ...መሪባ፤* አግራጌ ትርጕሙን ይመ፤ የቅዳሴው መሪ እስራኤል በምድረ በዳ በእግዚአብሔር ላይ ያመፀችበትን ጊዜ ያስታውሳል (ዘፀ17፥7፤ ዘኍ20፥13 ይመ)።

95፥9 *ሥራዬን ቢያዩም፤* በግብፅ ምድርና በቀይ ባሕር ያደረኩትን እንዲሁም በምድረ በዳ መና ያዘነብኩትን ልብ ቢሉ ማለት ነው (ዘፀ 16እና ዘኍ14፥11 ይመ)።

95፥10 *ያን ትውልድ፤* ከግብፅ ምድር ወጥተው በሲና ከእግዚአብሔር ጋር ቃል ኪዳን ያደረጉትን እስራኤላውያን ማለት ነው (ዘኍ32፥13 ይመ)። *አርባ ዓመት፤* የእስራኤል ዐመፀኛነት የመጨረሻውን መጥፎ ገጽታ የያዘው በከነዓን ላይ ለመዝመት አሻፈረኝ ባለችና ወደ ግብፅም ለመመለስ በከጀለች ጊዜ ነው፤ ይህም እስራኤል ምን ያህል እምነተ ቢስ እንደ ነበረች ያሳያል (ዘኍ14፥1-4 ይመ)፤ በዚህም ምክንያት እግዚአብሔር 40 ዓመት ሙሉ በምድረ በዳ እንድትንከራተት ፈረደባት (ዘኍ14፥34 ይመ)። *ተቈጣሁት፤* የ2፥5 ማብ ይመ። *ሕዝብ ... መንገዴን፤* በዘኍ 14፥11 ላይ እግዚአብሔር የተናገረውን ነገር በድጋሚ የሚናገር ንባብ ነው። *ልቡ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *መንገዴን፤* 25፥4 እና ማብ ይመ።

95፥11 *ማልሁ፤* ዘኍ14፥28 ይመ። *ፈጽሞ ወደ ዕረፍቴ አይገቡም፤* የዘኍ14፥30 ቋንቋ፣ "አንዳችሁም ወደ ምድሪቱ አትገቡም" የሚል ቢሆንም የተስፋዪቱ ምድር እግዚአብሔር ለሕዝቡ፣ "ዕረፍትን" የሚሰጥባት ምድር በመሆኗ ሁለቱም አባባሎች ተመሳሳይ ትርጕም አላቸው (ኢሱ1፥13፡15፤ ዘፀ33፥14፤ ዘዳ 12፥10፤ 25፥19 ይመ)። *ዕረፍቴ፤* በዚህ ቦታ ይህ ቃል የሚያመለክተው እስራኤል የምትወርሰውን ለምለም ምድር ሲሆን፣ በዚህ ምድር እስራኤል ከውጭ ጠላትና ከውስጥ መዓት ተጠብቃ በሰላም የምትኖር መሆኗን ነው (1ነገ5፥4 ይመ)።

መዝ96፤ እግዚአብሔር ብቸኛ አምላክና የዓለምም ንጉሥ መሆኑን እንዲያውጁ ለሕዝቦች ሁሉ የቀረበ ጥሪ ነው፤ በአዲስ ኪዳን ያሉ የእግዚአብሔር ሕዝቦች ያላቸውን ዐይነት ተልእኮ የብሉይ ኪዳንም የእግዚአብሔር ሕዝቦች እንደ ነበራቸው የሚያስገነዝብ ነው (ማቴ28፥16-28 ይመ)። (የመዝ93 እና 95 መግቢያን ይመ)። ይህ መዝሙር ለየት ባለ መልኩ በ1ዜና16፥23-33 ላይ ቀርቦአል። መዝሙሩ ሁለት ክፍሎች አሉት፡- (1) የምስጋና መዝሙር እንዲዘምሩ ለሕዝቦች ሁሉ የቀረበ ጥሪ (ቍ1-6)፤ (2) እግዚአብሔርን እንዲያመልኩና የጽድቅ አገዛዙንም ለዓለም ሁሉ እንዲያወሩ ለሕዝቦች ሁሉ የቀረበ ጥሪ (ቍ7-13)። እያንዳንዱ ክፍል ደግሞ ሁለት ንዑስ ክፍሎች ያሉት ሲሆን የመጨረሻው ክፍል እያደገ የመጣውን የመዝሙሩን መሪ ሐሳብ ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ያደርሰዋል። ከመዝ95 አወቃቀር ጋር ያነጻጽሩ።

96፥1-3፤ የእግዚአብሔርን ክብር በሕዝቦች መካከል በዝማሬ እንዲያወድሱት ለምድር ነዋሪዎች ሁሉ የቀረበ ጥሪ ነው። በዚህ ክፍል ውስጥ "ዘምሩ ... ዘምሩ ...ዘምሩ" የሚለው ቃል ሦስት ጊዜ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል፤ ይህም በብሉይ ኪዳን ሥር

[2]ለእግዚአብሔር ዘምሩ፤ ስሙንም ባርኩ፤
ማዳኑንም ነጋ ጠባ አውሩ።
[3]ክብሩን በሕዝቦች መካከል፣
ድንቅ ሥራውንም በሰዎች ሁሉ ፊት
ተናገሩ።

[4]እግዚአብሔር ታላቅ ነውና፤ ውዳሴም
የሚገባው ነው፤
ከአማልክትም ሁሉ በላይ ሊፈራ ይገባዋል።
[5]የሕዝብ አማልክት ሁሉ ጣዖታት ናቸው፤
እግዚአብሔር ግን ሰማያትን ሠራ።
[6]ክብርና ግርማ በፊቱ ናቸው፤
ብርታትና ውበትም በመቅደሱ ውስጥ
አሉ።

[7]የሕዝቦች ወገኖች ሆይ፤ ለእግዚአብሔር
ስጡ፤
ክብርንና ብርታትን ለእግዚአብሔር
ስጡ።
[8]ለስሙ የሚገባ ክብርን ለእግዚአብሔር
ስጡ፤
ቍርባንን ይዛችሁ ወደ አደባባዩ ግቡ።
[9]በተቀደሰ ውበት ለእግዚአብሔር ስገዱ፤
ምድር ሁሉ፤ በፊቱ ተንቀጥቀጡ።
[10]በሕዝቦች መካከል፣ "እግዚአብሔር
ነገሠ፤" በሉ
ዓለም በጽኑ ተመሥርታለች፤
አትናወጥም፤
እርሱ ለሕዝቦች በእኩልነት ይፈርዳል።
[11]ሰማያት ደስ ይበላቸው፤ ምድርም ሐሤት
ታድርግ፤
ባሕርና በውስጧ ያለው ሁሉ ያስተጋባ፤
[12]መስኩና በላዩ ያለው ሁሉ ይፈንጥዝ፤
ያን ጊዜ የዱር ዛፎች ሁሉ በደስታ
ይዘምራሉ፤
[13]እርሱ ይመጣልና በእግዚአብሔር ፊት
ይዘምራሉ፤
በምድር ላይ ሊፈርድ ይመጣል፤
በዓለም ላይ በጽድቅ፣
በሕዝቦችም ላይ በእውነት ይበይናል።

መዝሙር 97

የእግዚአብሔር ድል አድራጊነት

[1]እግዚአብሔር ነገሠ፤ ምድር ደስ ይበላት፤
በሩቅ ያሉ የባሕር ጠረፎች ሐሤት
ያድርጉ።

96፥2 መዝ27፥1፤ 68፥4፤71፥15
96፥3 መዝ8፥1፤ 71፥17፤ራእ15፥3
96፥4 ዘጸ28፥58፤ 1ዜና16፥25፤መዝ 48፥1፤89፥7፤95፥3
96፥5 ዘፍ1፥1፤ዘሌ 19፥4፤2ዜና2፥12
96፥6 መዝ21፥5፤ 29፥1፤89፥17
96፥7 መዝ22፥27፤ 29፥1
96፥8 መዝ45፥12፤ 51፥19፤65፥4፤72፥10 ፤84፥10፤92፥13፤ 100፥4
96፥9 ዘፀ15፥14፤ 23፥25፤መዝ33፥8፤ 93፥5፤114፥7፤ዮና1፥9
96፥10 መዝ24፥2፤ 58፥11፤67፥4፤78፥69 ፤93፥1፤97፥1፤98፥9፤ 119፥90
96፥11 መዝ97፥1፤ ኢሳ49፥13፤ራእ 12፥12
96፥12 መዝ65፥13 ፤ኢሳ44፥23፤55፥12 ፤ሕዝ17፥24
96፥13 መዝ7፥11፤ 86፥11፤ሐሥ17፥31፤ራእ19፥11
97፥1 ዘፀ15፥18፤ አስ10፥1፤መዝ93፥1፤96፥10፡11፤99፥1፤ኢሳ 24፥23፤52፥7

ዐተ ቅዳሴ ውስጥ ሰዎችን ለአምልኮ ለማነሣሣት የተለመደ ጥሪ ነው (ቍ7-9 እና ማብ፤ 103፥20-22፤118፥2-4፤ 135፥1፤136፥1-3 ይመ)።

96፥1 *አዲስ ዝማሬ፤* የ33፥3 ማብ ይመ፤ *ምድር ሁሉ፤* ቍ9 ይመ፤ ወይም፣ "ምድሪቱ ሁሉ" ማለት ነው፤ በዚህ አጠቃቀሙ ጥሪው የቀረበው ለእስራኤል ሁሉ ነው። ነገር ግን የዚህ መዝሙር ዓለም አቀፋዊ ባሕርይ እንደሚያመለክተው (ቍ7 ይመ) መዝሙረኛው የዓለምን ሕዝቦች በሙሉ ለማካተት ያሰበ ይመስላል (97፥ 1፤ 100፥1 እና ማብ፤ 117፥1 እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ)።

96፥2 *ስሙን፤* ቍ8፤ የ5፥11 ማብ ይመ። *ማዳኑን ... አውሩ፤* ሕዝቡን ነጻ የሚያወጣ እግዚአብሔር ብቻ እንደ ሆነ (3፥8፤ 85፥9 ይመ) ዐውጁ (40፥9 እና ማብ ይመ) ማለት ነው።

96፥3 *ክብሩን፤* የ85፥9 ማብ ይመ። *ድንቅ ሥራውንም፤* የ71፥16-17 ማብ ይመ።

96፥4-6፤ "ምድር ሁሉ" እግዚአብሔርን ማመስገን ያለበት አምላክ እርሱ ብቻ ስለሆነ ነው መዝ115 ይመ።

96፥4 *ሊፈራ፤* የዘፍ20፥11 ማብ ይመ።

96፥5 *ሰማያትን ሠራ፤* በአረማውያን ዐይን የአማልክት ማደሪያ ተደርጐ የሚታየውን ሰማያት የፈጠረ እግዚአብሔር በመሆኑ እርሱ ከአማልክት ሁሉ በላይ ከፍ ያለ ነው (97፥7 ይመ)።

96፥6 *ክብርና ግርማ ... ብርታትና ውበት፤* የእግዚአብሔርን ባሕርይ የሚገልጹ ጥንድ ጠባያት ሲሆኑ፣ በእግዚአብሔር ዙፋን ፊት በሚያገለግሉ ሰዎች ተመስለው ቀርበዋል። እግዚአብሔር ኀያልና ገናና እንዲሁም የምድር ሁሉ ጌታ መሆኑን ያውጃሉ። ለተመሳሳይ ሰውኛ አገላለጽ 23፥6 ይመ። *ክብር፤* የዕብራይስጡ ቃል "የሚያንጸባርቅ ውበት" የሚል ፍቺ አለው።

96፥7-9፤ እግዚአብሔርን ያመልኩ ዘንድ ለሕዝቦች ሁሉ የቀረበ ጥሪ ነው (29፥1-2 እና ማብ ይመ)። በ29፥2 ላይ ያሉት ዐረፍተ ነገሮች በዚህ መዝሙር ውስጥ ተስፋፍተዋል።

96፥8 *አደባባዩ፤* የቤተ መቅደሱን አደባባይ ለማለት ነው (84፥2፡10፤ 2ነገ21፥5፤ 23፥11-12 ይመ)።

96፥9 *ተንቀጥቀጡ፤* በመፍራት ትርበድበድ ማለት ነው (ቍ4 ይመ)።

96፥10-13፤ ሕዝቦች ሁሉ የእግዚአብሔርን የጽድቅ መንግሥት እንዲያውጁ የቀረበ ጥሪ ነው።

96፥10 *እግዚአብሔር ነገሠ፤* 93፥1 እና ማብ ይመ። *ዓለም ... በእኩልነት፤* እንደ ብሉይ ኪዳን አስተያየት የዓለም ሥርዐት አንድ ነው፤ ይህ አንድ ሥርዐት ሥጋዊና (ቍሳዊ) ሞራላዊ ገጽታዎችን የሚያቅፍ ነው፤ እነዚህ ሁለት ገጽታዎች የተፈጠሩት (የተመሠረቱት) በእግዚአብሔር በመሆኑ ሁለቱም በእግዚአብሔር አገዛዝ ውስጥ የጸና ቦታ አላቸው። እግዚአብሔር በተፈጥሮና በሰው (እንዲሁም በመፍጠርና በማዳን) ላይ ያለው ሥልጣን ሁልጊዜ በአንድ ትንፋሽ ተነግሮ እናገኘዋለን፤ የእግዚአብሔር "ጽድቅ"፣ "ታማኝነት" እና "ፍቅር" ለሁለቱም ገጽታዎች ተሰጥቶአል። የፍጥረት ሥርዐት በእግዚአብሔር፣ "መልካምነት" (ዘፍ1 ይመ) ላይ የጸና በመሆኑ በብሉይ ኪዳን የቅኔ መጻሕፍት ውስጥ የእግዚአብሔር አገዛዝ፣ "በጽድቅ"፣ "በቅንነት" እና "በእውነት" ላይ የተመሠረተ ስለመሆኑ በግልጽ ተጠቅሶአል (ቍ13፤ 11፥3፤ 33፥4-11፤ 36፥5-9፤ 57፥10፤65፥6-7፤ 71፥19፤ 74፥13-14፡16-17፤ 75፥3፤ 82፥5፤ 93፥3-4፤ 119፥89-91፤ እና ማብ ይመ)። *ይፈርዳል፤* ቍ13 እና ማብ ይመ።

96፥11-12፤ የእግዚአብሔር መንግሥት አንድ በመሆኑ (ቍ10 እና ማብ ይመ) የእግዚአብሔር አገዛዝ በፍጥረታቱ ላይ ጽድቅን ሲያሰፍን ፍጥረታቱ ሁሉ ሐሤት ያደርጋሉ (የ65፥13 ማብ፤ እንዲሁም 97፥7-9 ይመ)። ይህ የአሁኑ ዓለም የእግዚአብሔርን ማዳን በተስፋ የሚጠባበቅ መሆኑን ለመመልከት ሮሜ 8፥21-22 እና ማብ ይመ።

96፥13 *ይመጣል ... ይመጣል ... ይበይናል፤* እግዚአብሔር በሁሉ ነገር ላይ ስለ ነገሠና የታሪክም ጌታ ስለ ሆነ፣ እስራኤል የእግዚአብሔርን መምጣት በተስፋ እየተጠባበቀች ትኖራለች፤ በሚወጣውም ዘመን ክፋትን ሁሉ አስወግዶ ጽድቁን በምድር ሁሉ ላይ ያሰፍናል። *ጽድቅ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

መዝ97፤ የእግዚአብሔር የጽድቅ መንግሥት በምድር ሁሉ ላይ በመስፈኑ የቀረበ የምስጋና መዝሙር ነው (የመዝ93 እና 95 መግቢያ ይመ)። የመዝሙሩ ሁለት ዐቢይ ክፍሎች (ቍ1-6፡ 8-12) በአንድ ማእከላዊ ቍጥር (ቍ7፤ የ6፥6 ማብ ይመ) የተጣመሩ ሲሆን ይህ ማእከላዊ ቍጥር የመዝሙሩን መሪ ሐሳብ የሚያጐለምስ ነው (ቍ7፤ የ6፥6 ማብ ይመ)። የሁለቱ ዐቢይ ክፍሎች የመግቢያ ጥቅሶች (ቍጥሮች) በአንድ መሪ ሐሳብ ተሳስረዋል፤ ይኸውም ቍ1 ላይ "ደስ አላት ... ሐሴት ያድርጉ"፤ ቍ8 ላይ "ሐሴት አደረገች ... ደስ አላቸው" የሚለው መመልከት ይቻላል። በብሉይ ኪዳን የቅኔ መጻሕፍት ውስጥ ሐሳብን እንዲህ ባለው መንገድ እያገላበጡ ማስቀመጥ የተለመደ ዘይቤ ነው።

97፥1-6፤ ለሕዝቦች ሁሉ የተሰጠ ምስክርነት ነው፤ የምድር ሕዝቦች ወለል ብሎ የተገለጠውን የእግዚአብሔርን ክብርና ግርማ በሚገባ ስለ ተመለከቱ (ቍ2-6)፣ እነርሱም ከእስራኤል ጋር በእግዚአብሔር መንገሥ ሐሴት ሊያደርጉ ይገባል።

97፥1 *እግዚአብሔር ነገሠ፤* 93፥1 እና ማብ ይመ። *ምድር፤* 96፥1፤99፥1፤117፥1 እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ። *በሩቅ ያሉ የባሕር ጠረፎች፤* ራቅ ብለው ያሉ አገሮች እንኳን በመር

²ደመናና ጥቅጥቅ ያለ ጭጋግ በዙሪያው
    አለ፤
  ጽድቅና ፍትሕ የዙፋኑ መሠረት
    ናቸው።
³እሳት በፊቱ ይሄዳል፤
  በዙሪያው ያሉትንም ጠላቶቹን ይፈጃል።
⁴መብረቁ ዓለምን አበራ፤
  ምድርም አይታ ተንቀጠቀጠች።
⁵ተራሮች በእግዚአብሔር ፊት፣
  በምድርም ሁሉ ጌታ ፊት እንደ ሰም
    ቀለጡ።
⁶ሰማያት ጽድቁን ያውጃሉ፤
  ሕዝቦችም ሁሉ ክብሩን ያያሉ።
⁷ለተቀረጸ ምስል የሚሰግዱ፣
  በጣዖታትም የሚመኩ ሁሉ ይፈሩ፤
  እናንተ አማልክት ሁሉ፤ ለእርሱ ስገዱ።
⁸እግዚአብሔር ሆይ፤ ስለ ፍርድህ፣
  ጽዮን ሰምታ ደስ አላት፤
  የይሁዳም ሴት ልጆች ሐሤት አደረጉ።
⁹እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ በምድር
    ሁሉ ላይ ልዑል ነህና፤
  ከአማልክትም ሁሉ በላይ እጅግ ከፍ
    ያልህ ነህ።
¹⁰እግዚአብሔርን የምትወዱ ክፉትን ጥሉ፤
  እርሱ የታማኞቹን ነፍስ ይጠብቃልና፤
  ከዐመፀኞችም እጅ ይታደጋቸዋል።
¹¹ብርሃን ለጻድቃን፣
  ሐሤትም ልባቸው ለቀና ወጣ።
¹²እናንተ ጻድቃን በእግዚአብሔር ደስ
    ይበላችሁ፤
  ቅዱስ ስሙንም አመስግኑ።

97፥2 ዘፀ19፥9፤ኢዮ 22፥14፤መዝ89፥14
97፥3 2ሳሙ22፥9፤ ኢሳ9፥19፤ዳን7፥10፤ ኢል1፥19፤2፥3፤ዕን 3፥5
97፥4 2ሳሙ22፥8፤ ኢዮ36፥30፤መዝ 18፥7፤104፥32፤ራእ 6፥12
97፥5 ሚክ3፥11፤ መዝ22፥14፤46፥2፡6
97፥6 መዝ19፥1፤ 50፥6፤98፥2
97፥7 ዘፀ12፥12፤ዘሌ 26፥1፤ዘዳ5፥8፤መዝ 16፥4፤ኢሳ42፥17፤ ኤር10፥14፤ዕብ1፥6
97፥8 መዝ9፥2፤ 48፥11
97፥9 ኢዮ34፥29፤ መዝ7፥8፤47፥9
97፥10 ኢዮ28፥28፤ መዝ31፥23፤34፥7፤37፥28፡40፤145፥20፤ምሳ 2፥8፤ኤር15፥21፤20፥ 13፤ዳን3፥28፤6፥16፤ አሞ5፥15፤ሮሜ12፥9
97፥11 ኢዮ22፥28፤ መዝ7፥10፤11፥5
97፥12 ኢዮ22፥19፤ ዘዐ3፥15፤መዝ99፥31 104፥34፤ኢሳ41፥16፤ ፊል4፥4

መዝሙር 98

የዓለም ሁሉ ዳኛ

መዝሙር

¹ለእግዚአብሔር አዲስ ዝማሬ አቅርቡ፤
  እርሱ ድንቅ ነገሮችን አድርጎአልና፤
ቀኝ እጁ፣ ቅዱስ ክንዱም፣
  ማዳንን አድርገውለታል።
²እግዚአብሔር ማዳኑን አሳወቀ፤
  ጽድቁንም በሕዝቦች ፊት ገለጠ።
³ለእስራኤል ቤት ምሕረቱን፣
  ታማኝነቱንም አሰበ፤
የምድር ዳርቻዎችም ሁሉ፣
  የአምላካችንን ማዳን አዩ።

98፥1 ዘፀ15፥1፡6፤ኢሱ4፥24፤ኢዮ40፥9፤መዝ30፥4፤44፥3፤96፥1፡3፤ ኢሳ12፥5፤51፥9 ፤52፥10፤53፥1፤59፥16፤63፥5፤ ሉቃ1፥51
98፥2 መዝ67፥2፤ 97፥6፤ኢሳ52፥10፤ሉቃ3፥6
98፥3 ዘፍ49፥10፤ 1ዜና16፥15፤መዝ48፥10፤50፥23

ክብ ሊደረስባቸው ተችሎአል (1ነገ9፥26-28፤ 10፥22፤ ኢሳ60፥9፤ ዮና1፥3 ይመ)።

97፥2-6፤ የእግዚአብሔር ገናና ክብር በሰማያት በተለይም በሚያስፈራው ነጐድጓድ ላይ ተገልጦአል (18፥7-15 እና ማብ፤ የመዝ29 መግቢያ ይመ)።

97፥2 ***ደመናና ጥቅጥቅ ያለ ጭጋግ፤*** ፀሓይን የሸፈነውና (የከለለውና) በሰማያትም ላይ እንደ መጋረጃ የተዘረጋው ጥቁር ደመና እንደ እሳት የሚያበራውና እንደ መብረቅ የሚያንጸባር ቀው የእግዚአብሔር ክብር ከፍጥረታት ዐይን መከለል (መሰ ወር) እንዳለበት የሚያሳስብ ግሩም ምስሌያዊ መግለጫ ነው (ዘፀ19፥9፤ 1ነገ8፥12 ይመ)። ልክ እንዲሁ ቅድስተ ቅዱሳን የተባለው ስፍራ በመጋረጃ ተለይቶ በጨለማ ውስጥ እንዲቀመጥ ተደርጓል (ዘፀ26፥33፤ 2ዜና3፥14 ይመ)። ***ጽድቅ፤*** ቊ6 እንደዚሁም የ4፥1 ማብ ይመ። ***የዙፋኑ መሠረት፤*** እግዚአብሔር የሚገዛው በኀይሉ ነው (66፥7 ይመ)፤ መንግሥቱ የቆመው ግን በጽድቅና በፍትሕ ላይ ነው፤ ይህንንም ሰማያት ያውጃሉ (ቊ6 እና ማብ ይመ)።

97፥3 ***እሳት፤*** ነጐድጓዳማ በሆነ ደመና ውስጥ የሚገለጠውን የመብረቅ ብልጭታ (ቊ4 ይመ) ዓለምን በሚያበራ መብረቅ የተገለጠ እሳት ሲሆን እሳት የእግዚአብሔርን የፍርድ ቊጣ ያመለክታል (21፥9፤ 50፥3፤ 83፥14፤ ዘዳ4፥24፤ 9፥3፤ 32፥22፤ 1ነገ19፥12፤ ኢሳ10፥17፤ 30፥27፡30 ይመ)።

97፥4 ***ምድር፤*** በዚህ ቦታ ምናልባት ያለንባትን ምድር ሳያመለክት አይቀርም።

97፥6 ***ጽድቁን ያውጃሉ፤*** የተንጣለለው ሰማይ ስለ እግዚአብሔር የሚናገረው ነገር አለው (19፥1-4 ይመ)፤ የዓለማት ሥርዐት እግዚአብሔር የጽድቅ አምላክ መሆኑንም ይመሰክራሉ (የ96፥10 ማብ ይመ)። ***ሕዝቦችም ሁሉ ... ያያሉ፤*** ቊ2-6 ጥቅስ ወይም ለሰዎች ሁሉ ስለተሰጠው መገለጥ ይናገራል።

97፥7፤ የመዝሙሩ ማእከል ከመሆኑም በላይ (የ6፥6 ማብ ይመ) የመዝሙሩን ዐቢይ ሐሳብ በተለየ መልክ የሚያቀርብ ነው። የእግዚአብሔርን ታላቅነት የሚያውቁ ሁሉ ሐሤት ያደርጋሉ፤ የሐሰት አማልክትን የሚከተሉ ያፍራሉ፣ ይዋረዳሉም። *ስገዱ፤* ሕዝቡ በሞኝነት የሚያመልካቸው አማልክት ራሳቸው ለእግዚአብሔር ወድቀው እንዲሰግዱ በምፀት የሚናገር ነው (ቊ9፤ እንዲሁም 29፥1 እና ማብ ይመ)።

97፥8-12፤ እግዚአብሔር በመንገሡ ጽዮን ደስታዋን ትገልጻች (ቊ8-9 ይመ)፤ ክፉትን የሚጠሉ ብቻ በእግዚአብሔር የጽድቅ አገዛዝ (ቊ11-12) ሐሤት እንደሚያደርጉ ያሳስባል።

97፥8 ***ጽዮን ሰምታ፤*** እግዚአብሔር፣ "በጽድቅ" (ቊ6) እንደ ነገሠ (ቊ1) ሰምታ ለማለት ነው። ***ፍርድ፤*** እግዚአብሔር በሰዎች ጉዳይ ውስጥ ገብቶ የሚያደርገውን የጽድቅ ሥራ (105፥7፤ኢሳ26፥9 ይመ) በተለይም በእስራኤል መካከል የፈጸመውን የማዳን ሥራ (48፥11፤ 105፥5፤ ዘዳ33፥21 ይመ) የሚያመለክት ነው።

97፥9 ***ልዑል፤*** የዘፍ14፥19 ማብ ይመ።

97፥10 ***የታማኞቹን ነፍስ፤*** የ4፥3 ማብ ይመ።

97፥11 ***ብርሃን፤*** 27፥1 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 36፥9 ይመ። ***ጻድቃን፤*** ቊ12፤ እንዲሁም የ1፥5 ማብ ይመ። ***ልባቸው ለቀና፤*** የ4፥7 ማብ ይመ።

97፥12 ***ስሙን፤*** የ30፥4 ማብ ይመ።

መዝ98፤ የእግዚአብሔርን የጽድቅ መንግሥት በደስታና በምስጋና ለማክበር የቀረበ ጥሪ ነው። የመዝሙሩ መግቢያና (መጀመሪያና) መዝጊያ (መደምደሚያ) በመዝ96 ላይ የተነገረውን አሳብ መልሶ ያስተጋባል (የመዝ93 እና 95 መግቢያን ይመ)። ሦስቱ አንጓዎች ጥሪውን እያሳደጉ በመምጣት የመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ያደርሱታል፤ በመጀመሪያ ጥሪው የቀረበው ለአምልኮ ወደ ቤተ መቅደስ ለመጡ ማኅበረ ምዕመናን ነው፤ ቀጥሎም በምድር ላይ ለሚኖሩ ሕዝቦች ሁሉ ነው፤ ከዚያም ለፍጥረታት በሙሉ ነው። የመጀመሪያው አንጓ እግዚአብሔር በቀድሞ ዘመን ጽድቁን ስለመግለጡ (ቊ2) የሚያሳስብ ነው፤ የመጨረሻው አንጓ ደግሞ ወደ ፊት ስለሚመጣው፣ "የጽድቅ" (ቊ9) መንግሥቱ ይናገራል፤ መካከለኛው አንጓ፣ "እግዚአብሔር እልል በሉ" (ቊ4፡6) በሚለው የደስታ ንግግር የታጀበ ነው።

98፥1-3፤ እግዚአብሔር ስለ ሕዝቡ ያደረገው የማዳን ሥራ በዝማሬ ለማወደስ የቀረበ ጥሪ ነው።

98፥1 ***አዲስ ዝማሬ፤*** የ33፥3 ማብ ይመ። ***ድንቅ ነገሮችን፤*** የ9፥1 ማብ ይመ።

98፥2 ***አሳወቀ ... በሕዝቦች ፊት ገለጠ፤*** እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል የሚያደርገው የማዳን ሥራ ለሌሎች ሕዝቦችም ማንነቱን የሚያስታውቅበት መንገድ ነው፤ በዚህ መልኩ ሲታይ እግዚአብሔር የራሱ ወንጌላዊ ነው ማለት ነው (የ46፥10 ማብ፤ ኢሳ 52፥10 ይመ)። ***ማዳኑን ... ጽድቁን፤*** የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ የእርሱን ጽድቅ ይገልጣል (የ4፥1፤ 71፥24 ማብ ይመ)።

98፥3 ***ምሕረቱን፣ ታማኝነቱንም፤*** ፍቅርና ታማኝነት ለማለት ነው (የ36፥5 እና የ3፥7 ማብ ይመ)። እንዲህ ያለው ድርብ አገላለጽ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባውን ቃል ኪዳን እንደሚጠብቅ የሚያረጋግጥ ነው (የ6፥4 ማብ ይመ)።

98፥4-6፤ ምድር ሁሉ እግዚአብሔርን ለማመስገን በሚደረገው ክብረ በዓል ላይ በአንድነት እንዲነሡ የሚያሳስብ ጥሪ ነው።

[4]ምድር ሁሉ ለእግዚአብሔር እልል በሉ፤
ውዳሴን አፍልቁ፤ በደስታና በዝማሬ
አመስግኑ፤
[5]ለእግዚአብሔር በገና ደርድሩለት፤
በበገናና በዝማሬ ድምፅ ዘምሩለት፤
[6]በእንቢልታና በመለከት ድምፅ፣
በንጉሡ በእግዚአብሔር ፊት እልል
በሉ።

[7]ባሕርና በውስጧ ያለው ሁሉ፣
ዓለምና የሚኖሩባትም ሁሉ ያስገምግሙ።
[8]ወንዞች በእጆቻቸው ያጨብጭቡ፤
ተራሮችም በአንድነት ይዘምሩ፤
[9]እነዚህ በእግዚአብሔር ፊት ይዘምሩ፤
እርሱ በምድር ላይ ሊፈርድ ይመጣልና፤
በዓለም ላይ በጽድቅ፣
በሕዝቦችም ላይ በእውነት ይበይናል።

መዝሙር 99

ጻድቅና ቅዱስ አምላክ

[1]እግዚአብሔር ነገሠ፤
ሕዝቦች ይንቀጥቀጡ፤
በኪሩቤል ላይ በዙፋን ተቀምጦአል፤
ምድር ትናወጥ።
[2]እግዚአብሔር በጽዮን ታላቅ ነው፤
ከሕዝቦችም ሁሉ በላይ ከፍ ከፍ
ብሎአል።
[3]ታላቁንና አስፈሪውን ስምህን ይወድሱ፤
እርሱ ቅዱስ ነው።
[4]ፍትሕን የምትወድ፣ ኀያል ንጉሥ ሆይ፤
አንተ ትክክለኛነትን መሠረትህ፤
ፍትሕንና ቅንነትንም፣
ለያዕቆብ አደረግህ።
[5]አምላካችንን እግዚአብሔርን ከፍ ከፍ
አድርጉት፤
በእግሩ መርገጫ ስገዱ፤
እርሱ ቅዱስ ነውና ።
[6]ሙሴና አሮን ካህናቱ ከሆኑት መካከል
ነበሩ፤
ሳሙኤልም ስሙን ከጠሩት መካከል
አንዱ ነበረ፤
እነርሱ ወደ እግዚአብሔር ተጣሩ፤
እርሱም መለሰላቸው።
[7]ከደመና ዐምድ ውስጥ ተናገራቸው፤
እነርሱም ሥርዐቱንና የሰጣቸውን
ድንጋጌ ጠበቁ።

98፥4 መዝ20፥5፤ ኢሳ12፥6፤44፥23፤ 52፥9፤54፥1፤55፥12
98፥5 መዝ33፥2፤ 92፥3፤147፥7፤ኢሳ 51፥3
98፥6 ዘኍ10፥2፤ዘኍ 10፥2፤2ሳሙ6፥15፤ መዝ2፥6፤20፥5፤47፥7 ፤100፥1፤ኢሳ12፥6
98፥7 መዝ24፥1፤ 93፥3
98፥8 2ነገ11፥12፤ መዝ148፥9፤ኢሳ 44፥23፤55፥12
98፥9 መዝ96፥10
99፥1 ዘፀ15፥14፤ 25፥22፤2ሳሙ6፥2፤ 1ዜና16፥30፡31፤መዝ 97፥1
99፥2 ዘፀ15፥11፤ መዝ2፥6፤46፥10፤48፥ 1፤97፥9፤113፥4፤ 148፥13
99፥3 ዘፀ15፥11፤ዘሌ 11፥44፤መዝ30፥4፤33 ፥21፤76፥1፤97፥12፤ 103፥1፤106፥47፤111 ፥10፤145፥21፤148፥5 ፤ራእ4፥8
99፥4 ዘፍ18፥19፤ 1ነገ10፥9፤መዝ2፥6፤9 8፥9፤ራእ15፥3
99፥5 ዘፀ15፥2 99፥6 ዘፀ24፥6፤28፥1፤1ሳሙ7፥5፤መዝ4፥3፤91፥15
99፥7 ዘፀ13፥21፤ 19፥9፤ዘኍ11፥25

98፥4፤ 100፥1 ይመ። *ምድር ሁሉ፤* በምድር ላይ የሚኖሩ ሕዝቦች ሁሉ ማለት ነው (96፥1 እና ማብ፤ እንዲሁም 99፥1 ይመ)።

98፥5 *በገና፤* የዘፍ31፥27 ማብ ይመ።

98፥6 *እምቢልታ፤* በጣም ረጅምና ቀጥ ያለ የሙዚቃ መሣሪያ ነው (በዳዊት መዝሙራት ወይም በመጽሐፈ መዝሙር ውስጥ በዚህ ስፍራ ብቻ የተጠቀሰ ቃል ነው፤ የዘኍ10፥2-3፡10 ማብ ይመ)። *በመለከት፤* በጣም የተለመደ የእምቢልታ ዐይነት ነው (47፥5፤ 81፥3፤ 150፥3 እና ኢዮ2፥1 ማብ ይመ)።

98፥7-9፤ ፍጥረት ሁሉ ለምስጋና እንዲያመጡ የቀረበ ጥሪ ነው (የ96፥11-12 ማብ ይመ)።

98፥7 *ባሕር ...ዓለም፤* የፍጥረታት መኖሪያና መስጫ ከሆኑት ውስጥ እነዚህ ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

98፥8 *ወንዞች ... ተራሮች፤* ከወንዞች እስከ ተራሮች እንዲሁም በምድር ላይ የሚኖሩ ማናቸውም ፍጥረታት ሁሉ ያጨብጭቡ ይዘምሩ (የ65፥13 ማብ ይመ)።

98፥9 *ሊፈርድ ይመጣል፤* 96፥13 እና ማብ ይመ። እስራኤል ባለፈው ዘመንም ሆነ (ቊ1-3 ይመ) በሚመጣው ዘመን፣ በእግዚአብሔር የጽድቅ ሥራ (ማዳን) ላይ ተመሥርታ ትኖራለች።

መዝ99፤ እግዚአብሔር በጽዮን ታላቅና ቅዱስ ንጉሥ ሆኖ በመንገሡ እርሱን ለማመስገን የቀረበ ዝማሬ ነው። ባለቅኔው የግጥሙን ዋና ሐሳብ ለማስፋፋት ሲል፣ "ሰባት" ቊጥርን ልዩ በሆነ መልክ ይጠቀማል፤ ሰባት ጊዜ፣ "የእግዚአብሔርን" ስም ይጠቀሳል፤ ሰባት ጊዜ ደግሞ እግዚአብሔርን በሚያመለክት ተውላጠ ስም (በዕብራይስጥ) ይጠቀማል (የመዝ93 መግቢያን ይመ)። ባለቅኔው የሰባት ቊጥርን ተምሳሌታዊ ይዘት (ፍጹምነትን የሚያመለክት ቊጥር ነው) በሚያስደንቅ ሁኔታ ተጠቅሞአል። የመዝሙሩ ቅርጽ (በዕብራይስጥ) እኩሌል ሲሆን እያንዳንዳቸው ሦስት መስመር ያላቸው አራት አንጓዎች አሉት፤ እያንዳንዱ ዐቢይ ክፍል የሚደመደመው በዐቢይ አዝማች ነው (ቊ5፡9)። "እርሱ ቅዱስ ነው" (በቊ3፡5 ተስፋፍቶ ደግሞ በቊ9 ላይ) የሚለው ሐረግ ሦስት ጊዜ የተጠቀሰ በመሆኑ ምናልባት በቅዳሴ ሥርዐት ላይ የነበረውን ልማድ ሳያመለክት አይቀርም (ኢሳ6፥3፤ ራእ4፥8፤ መዝ96፥1-3፡7-9 እና ማብ ይመ)። የመዝሙሩ ሁለተኛ ክፍል በመዝሙሩ ሁለተኛ አንጓ ውስጥ የተጠቀሰውን ዋና ሐሳብ ያብራራል።

99፥1-3፤ በጽዮን የነገሠው አምላክ በሕዝቦች ሁሉ ላይ ጌታ በመሆኑ ሕዝቦች ሁሉ እርሱ ማን እንደ ሆነ ሊያውቁት ይገባል።

99፥1 *እግዚአብሔር ነገሠ፤* 9፥1 እና ማብ ይመ። *ይንቀጥቀጡ ...ትናወጥ፤* እግዚአብሔርን በመፍራትና በማክበር ማለት ነው። *ኪሩቤል፤* 80፥1 እና የዘፀ25፥18 ማብ ይመ።

99፥3 *ይወድሱ፤* እርሱ ታላቅ ንጉሥ በመሆኑ ሊፈራና (ቊ1) ሊከበር ይገባዋል። *ቅዱስ፤* ቊ5፡9፤ የዘሌ11፥44 ማብ ይመ።

99፥4-5፤ እግዚአብሔር ለእስራኤል ባደረገው በጎነት የእርሱን አገዛዝ ባሕርይ (ምንነት) አሳይቶአል።

99፥4፤ 103፥6-12 ይመ። *ፍትሕን የምትወድ ኀያል፤* ኀይልና ፍትሕ የእግዚአብሔር መንግሥት ዋና ዋና ባሕርያት ናቸው። *ትክክለኛነትን መሠረትህ፤* ዙፋንህ አድርገህ አቆምህ ለማለት ነው (9፥7-8፤ 97፥2፤ 2ሳሙ7፥13 ይመ)። *ያዕቆብ፤* የእስራኤል ሌላ ስሙ ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)። *ፍትሕንና ቅንነትንም፤* በ97፥2 ላይ እንደ ተመለከተው ፍትሕና ጽድቅ ማለት ነው። ሰማያት የእግዚአብሔርን ጽድቅ ቢያውጁም (97፥6 እና ማብ ይመ)፣ የእግዚአብሔር ጽድቅ ልዩ በሆነ መንገድ የሚገለጠው (98፥2 እና ማብ ይመ)፣ እግዚአብሔር ለእስራኤል በሚያደርገው የማዳን ሥራ ውስጥ ነው።

99፥5፤ ቊ9 ይመ። የመዝ42-43 መግቢያ ይመ። *በእግሩ መርገጫ፤* የእግዚአብሔር የእግሩ መርገጫ ሲሆን (2ዜና9፥18)፣ ተምሳሌታዊ በሆነ መንገድ የሰማዩን ዙፋን ከምድር ዙፋን ጋር የሚያገናኝ ነው፤ እግዚአብሔር በሰማይ ዙፋን ላይ ሲቀመጥ የምድር ዙፋኑ የእግሩ መርገጫ ይሆናል (እዚህ ላይ ቅዱስ ተራራውን ያመለክታል፤ ቊ9፤ 132፥7፤ 1ዜና28፥2፤ ሰቆ2፥1 ይመ)።

99፥6-7፤ እግዚአብሔር በእስራኤል መካከል አማላጅ ክህናትን ያስቀመጠ ሲሆን፣ እነርሱም (1) በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል በመሆን ወደ እግዚአብሔር የሚጣሩ ሰዎችን (ቊ6) ከእርሱ ጋር እንዲያገናኙ የተሾሙና (2) የእግዚአብሔርን ፈቃድ ከተረዱ በኋላ የእስራኤልን ሕዝብ እንዲመሩ ኀላፊነት የተሰጣቸው ናቸው።

99፥6 *ሙሴና አሮን ... ሳሙኤልም፤* በዚህ ቦታ እነዚህ ሦስት ሰዎች ከእስራኤል ሕዝብ መካከል ታላቅ መከራና መዓት በተከሠተ ጊዜ፣ እግዚአብሔር እንደ መካከለኛ (እንደ አማላጅ) የተጠቀመባቸውን ሰዎች ሁሉ የሚወክሉ ናቸው። *ካህናቱ ... ስሙን ከጠሩት፤* ክህነት ያላቸው የምልጃ አገልግሎት አጽንኦት ተሰጥቶታል (ዘፀ17፥11 እና ማብ፤ 32፥11-13፡31-32 ዘኍ14፥13-19፤ 21፥7፤ 1ሳሙ7፥5፡8-9፤ 12፥19፡23፤ ኤር15፥1 ይመ)። *መለሰላቸው፤* ቊ8 ይመ፤ በቊ6-7 ላይ ለተጠቀሰው ማብ እግዚአብሔር የሰጠውን ምላሽ ይመ።

99፥7 *ከደመና ዐምድ ውስጥ ሆኖ ተናገራቸው፤* የእስራኤልን ሕዝብ ሁሉ የሚያመለክት ቢሆንም ("ተናገራቸው")፣ ከዚህ ይልቅ ግን ይህ መዝሙር እግዚአብሔር ከሙሴና (ዘፀ33፥9

[6]የምድረ በዳ እርኩም መሰልሁ፤
በፍርስራሽ መካከል እንዳለ ጒጒት
ሆንሁ።
[7]ያለ እንቅልፍ አድራለሁ፤
በቤቴ ጒልላት ላይ እንዳለ ብቸኛ ወፍ
ሆንሁ።
[8]ጠላቶቼ ቀኑን ሙሉ ይዘልፉኛል፤
የሚያክፋፉኝም ስሜን እንደ ርግማን
ቈጥረውታል።
[9]ዐመድ እንደ እህል ቅሜአለሁና፤
መጠጤንም ከእንባ ጋር ቀላቅያለሁ።
[10]ከቍጣህና ከመዓትህ የተነሣ፣
ወደ ላይ አንሥተኸኝ የነበርሁትን
መልሰህ ጣልኸኝ።
[11]ዘመኖቼ እንደ ምሽት ጥላ ናቸው፤
እኔም እንደ ሣር ደርቄአለሁ።
[12]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ግን ለዘላለም
በዙፋንህ ተቀምጠሃል፤
ስምህም ከትውልድ እስከ ትውልድ
ይኖራል።
[13]ትነሣለህ፤ ጽዮንንም በርኅራኄ ዐይን
ታያለህ፤
ለእርሷ በጎነትህን የምታሳይበት ዘመን
ነውና፤
የተወሰነውም ጊዜ ደርሶአል።
[14]አገልጋዮችህ በድንጋዮቿ ደስ ይሰኛሉ፤
ለዐፈሯም ይሳሳሉ።
[15]ሕዝቦች የእግዚአብሔርን ስም፣
የምድርም ነገሥታት ሁሉ ክብርህን
ይፈራሉ።
[16]እግዚአብሔር ጽዮንን መልሶ ይሠራታልና፤
በክብሩም ይገለጣል።
[17]እርሱ ወደ ችግረኞች ጸሎት
ይመለከታል፤
ልመናቸውንም አይንቅም።
[18]ወደ ፊት የሚፈጠር ሕዝብ እግዚ
አብሔርን ያወድስ ዘንድ፣
ይህ ለመጪው ትውልድ እንዲህ
ተብሎ ይጻፍ፤
[19]"እግዚአብሔር በከፍታ ላይ ካለው
መቅደሱ ወደ ታች ተመልክቶአልና፤
ከሰማይም ሆኖ ምድርን አይቶአል፤
[20]ይኸውም የእስረኞችን ጩኸት ይሰማ
ዘንድ፣
ሞት የተፈረደባቸውንም ያድን ዘንድ
ነው።"
[21]ስለዚህ የእግዚአብሔር ስም በጽዮን፣
ምስጋናውም በኢየሩሳሌም ይታወጃል፤
[22]ይህም፣ ሕዝቦችና መንግሥታት፣
እግዚአብሔርን ለማምለክ በአንድነት
ሲሰበሰቡ ይሆናል።
[23]ብርታቴን መንገድ ላይ ቀጨው፤[a]
ዕድሜዬንም ባጭሩ አስቀረው።
[24]እኔም እንዲህ አልሁ፤
"አምላኬ ሆይ፤ በዘመኔ እኩሌታ
አትውሰደኝ፤
ዘመናትህ ከትውልድ እስከ ትውልድ
ይኖራሉ።
[25]አንተ ከጥንት ምድርን መሠረትህ፤

102፥6 ዘሌ14፥15-17፤ኢዮ30፥29፤ኢሳ34፥11፤ሶፎ2፥14
102፥7 መዝ38፥11፤77፥4
102፥8 ዘፀ22፥28፤መዝ31፥11፤42፥10፤ኢሳ65፥15፤ኤር24፥9፤25፥18፤42፥18፤44፥12፤ሕዝ14፥8፤ዘካ8፥13፤ሉቃ22፥63-65፤23፥35-37
102፥9 መዝ6፥6፤42፥3፤80፥5፤ኢሳ44፥20
102፥10 መዝ7፥11፤38፥3
102፥11 ዜና29፥15፤ኢዮ8፥12፤14፥2፤መዝ39፥6፤ያዕ1፥10
102፥12 ዘፀ3፥15፤15፥18፤መዝ135፥13፤ኢሳ55፥13፤63፥12
102፥13 ዘፀ13፥10፤ዘዳ32፥36፤1ነገ13፥26፤መዝ44፥26፤77፥7፤119፥126፤ኢሳ54፥8፤60፥10፤ዳን8፥19፤ዘካ10፥6፤ሐጌ1፥7
102፥15 1ነገ8፥43፤መዝ67፥7፤76፥12፤138፥4፤148፥11፤ኢሳ2፥2
102፥16 መዝ8፥11፤51፥18፤ኢሳ60፥1-2
102፥17 1ነገ8፥29፤መዝ4፥1፤6፥9
102፥18 መዝ22፥31፤ሮሜ4፥24
102፥19 መዝ53፥2
102፥20 መዝ68፥6፤ሉቃ4፥19
102፥21 መዝ9፥14፤22፥22
102፥22 መዝ22፥27፤ኢሳ49፥22-23፤ዘካ8፥20-23
102፥23 መዝ39፥5 102፥24 ዘፍ21፥33፤ኢዮ36፥26፤መዝ90፥2
102፥25 ዘፍ1፥1፤2ዜና2፥12፤መዝ8፥3፤ዕብ1፥10-12

[a]23 ወይም በኀይሉ ብርታቴን ቀጨው

የ90፥4-5 ማብ ይመ።

102፥6 *እርኩም ... ጒጒት፤* ከዘሌ11፥16-18 ጋር ያነጻ ጽሩ፤ እርኩምና ጒጒት ከፍርስራሽና ከምድረ በዳ ጋር በተያያዘ ይነገራሉ (ኢሳ34፥11፡15፤ ኤር50፥39፤ ሶፎ2፥14 ይመ)።

102፥8 *ጠላቶቼ ... ይዘልፉኛል፤* 109፥25 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥9፤39፥8 ማብ ይመ። *ስሜን እንደ ርግማን ቈጥረውታል፤* "አንተም እንደዚያኛው ሁን" እያሉ (ማለትም እንደ መርገም ሁን) ይሰድቡኛል ማለት ነው።

102፥9 *መጠጤንም ከእንባ ጋር ቀላቅያለሁ፤* እንባ እንደ ምግብና እንደ መጠጥ ሆኖ ስለመጠቀሱ በ42፥3፤80፥5 ላይ ይመ።

102፥10 *ከቍጣህና ከመዓትህ የተነሣ፤* የ2፥5 ማብ ይመ።

102፥11፤ የቍ3-4 ማጠቃለያ ነው።

102፥12-17፤ ዘላለማዊው ንጉሥ የችግረኞችን ጸሎት (ቍ17) የሚሰማና ጽዮንንም መልሶ የሚሠራት መሆኑን የሚያረጋግጥ ክፍል ነው (83፥8 ማብ ይመ)።

102፥12 *ለዘላለም በዙፋንህ ተቀምጠሃል፤* ከዚህ ቀደም ብሎ ላለው የመዝሙራት ስብስብ (መዝ92-100) ማእከላዊ ሐሳብ ነው። እግዚአብሔር ከዘላለም እስከ ዘላለም የሚገዛና ምን ጊዜም ሳይለወጥ በአምላክነቱ ጸንቶ የሚኖር (ቍ27) በመሆኑ አዳኝነቱን ለመፈለግ ዐይኖቻቸውን ወደ እርሱ የሚያነሡ ሁሉ አያፍሩም። *ስምህም፤* የ30፥4 ማብ ይመ።

102፥13፤ ይህ ቍጥርና ቍ16 በአንጓው ውስጥ ሌላ ትንብብ የሚፈጥሩ ናቸው። እነዚህ ሁለት ቍጥሮች እንደሚያመለክቱት (ቍ14 ይመ)፣ መዝሙረኛው መከራ የደረሰበት ወደ ባቢሎን ምርኮ በመሄዱ ነው። *ትነሣለህ፤* የ3፥7 ማብ ይመ። *የምታሳይበት ዘመን፤* እግዚአብሔር ለፍርድና ለትድግና የወሰነውን ጊዜ የሚያሳይ ነው (75፥2፤ ዘፀ9፥5፤ 2ሳሙ24፥15፤ ዳን11፥27፡35 ይመ)። መዝሙረኛው እንዲህ በማለት የተናገረው ምናልባት ከነቢያት በአንዱ አስቀድሞ የተነገረው ትንቢት የሚፈጸምበት ጊዜ መድረሱን ለማመልከት ይሆናል።

102፥14 *አገልጋዮችህ በድንጋዮቿ ደስ ይሰኛሉ፤* የእግዚአብሔር ከተማ የሆነችው ጽዮን (46፥4፤ 48፥1-2፡8፤ 87፥3፤ 101፥8፤ 132፥13 ይመ) በእግዚአብሔር አገልጋዮች ይህን ያህል የተወደደች ከሆነች (መዝ126፤ 137 ይመ)፣ በእግዚአብሔር ዘንድ ያላት መወደድ የቱን ያህል ይሆን!

102፥15፤ የ46፥10 ማብ ይመ። *ስም፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

102፥16 *በክብሩም ይገለጣል፤* ቍ15 እና የ46፥10 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ40፥1-5 ይመ)። ይህ ተስፋ ሙሉና ፍጹም ሆኖ የሚገለጠው፣ "በአዲሲቱ ኢየሩሳሌም" ነው (ራእ21 ይመ)።

102፥18-22፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚያደርገው ማዳን፣ ምስጋናና ውዳሴ ያመጣለት ዘንድ ተጽፎ ይቀመጥ።

102፥18 *ይጻፍ፤* የእግዚአብሔር የማዳን ሥራው ተጽፎ እንዲቀመጥ፣ መዝሙረኛው ያሳሰበው በዚህ ቦታ ብቻ ነው፤ የተለመደው ግን ለመጭው ትውልድ በቃል ማስተላለፍ ነበር (22፥30፤ 44፥1፤ 78፥1-4 ይመ)። ያልተፈጠረው ከለመኖር ወደ መኖር መምጣትና መሆን የሚቻለው በእግዚአብሔር ሉዓላዊ ፈቃድና ችሎታ ብቻ ነው (51፥10፤ 104፥30፤ 139፥13)።

102፥20 *የእስረኞችን ... ሞት የተፈረደባቸውን፤* ምናልባት የጦር ምርኮኞችን ለማለት ይሆናል፤ ይበልጥ ግን ወደ ባቢሎን ምርኮ የሄዱትን የሚያመለክት ነው (79፥11 እና ማብ ይመ)።

102፥21 *ምስጋናውም፤* የ9፥1 ማብ ይመ።

102፥22፤ የ46፥10 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 47፥9 እና ማብ ደግሞም 96፤ 98፤ 100 ይመ። በዚህ ቦታ ያለው ትንቢታዊ አነ ሳለጽ የኢሳ2፥2-4፤ የሚክ4፥1-3 ትንቢታዊ ጥላ ያጠላበት ሳይሆን አይቀርም።

102፥23-28፤ ማጠቃለያ ሐሳብ ነው።

102፥23-24፤ ቍ3-11 ይመ።

102፥24-27፤ ቍ12 እና ማብ ይመ። ቍ25-27 ያለውን ሐሳብ አዲስ ኪዳን በእንዴት ያለ መልክ ከክርስቶስ ጋር እንዳዛመደው ዕብ1፥10-12 እና የዕብ1፥10 ማብ ይመ።

ስማያትም የእጆችህ ሥራ ናቸው።
[26]እነርሱ ይጠፋሉ፤ አንተ ግን ጸንተህ ትኖራለህ፤
ሁላቸው እንደ ልብስ ያረጃሉ፤
እንደ መጐናጸፊያም ትለውጣቸዋለህ፤
እነርሱም ወዲያ ይጣላሉ።
[27]አንተ ግን ያው አንተ ነህ፤
ዓመቶችህም ከቶ አያልቁም።
[28]የአገልጋዮችህ ልጆች ተደላድለው ይኖራሉ፤
ዘራቸውም በፊትህ ጸንቶ ይኖራል።

መዝሙር 103

እግዚአብሔር ፍቅር ነው

የዳዊት መዝሙር

[1]ነፍሴ ሆይ፤ *እግዚአብሔርን* ባርኪ
የውስጥ ሰውነቴም ሁሉ ቅዱስ ስሙን ባርኪ።
[2]ነፍሴ ሆይ፤ እግዚአብሔርን ባርኪ፤
ውለታውንም ሁሉ አትርሺ፤
[3]ኀጢአትሽን ሁሉ ይቅር የሚል፣
ደዌሽንም ሁሉ የሚፈውስ፣
[4]ሕይወትሽን ከጥፋት ጕድጓድ የሚያድን፣
ምሕረትንና ርኅራኄን የሚያቀዳጅሽ፣
[5]ጐልማሳነትሽም እንደ ንስር ይታደስ ዘንድ፣
ምኞትሽን በበጎ ነገር የሚያረካ እርሱ ነው።
[6]*እግዚአብሔር* ለተጨቈኑ ሁሉ፣
ቅን ፍርድንና ፍትሕን ይሰጣቸዋል።
[7]መንገዱን ለሙሴ፣
ሥራውንም ለእስራኤል ሕዝብ አሳወቀ።
[8]*እግዚአብሔር* መሐሪና ይቅር ባይ፣
ለቍጣ የዘገየ፣ ፍቅሩም የበዛ ነው።
[9]እርሱ ሁልጊዜ በደልን አይከታተልም፤
ለዘላለምም አይቈጣም።
[10]እንደ ኀጢአታችን አልመለሰልንም፤
እንደ በደላችንም አልከፈለንም።
[11]ሰማይ ከምድር ከፍ እንደሚል፣
እንዲሁ ለሚፈሩት ምሕረቱ ታላቅ ናት።
[12]ምሥራቅ ከምዕራብ እንደሚርቅ፣
መተላለፋችንን በዚያው መጠን ከእኛ አስወገደ።
[13]አባት ለልጆቹ እንደሚራራ፣
እግዚአብሔር ለሚፈሩት እንዲሁ ይራራል።
[14]እርሱ አፈጣጠራችንን ያውቃልና፤
ትቢያ መሆናችንንም ያስባል።
[15]ሰው እኮ ዘመኑ እንደ ሣር ነው፤
እንደ ዱር አበባ ያቈጠቍጣል፤
[16]ነፋስ በነፈሰበት ጊዜ ግን ድራሹ ይጠፋል፤
ምልክቱም በቦታው አይገኝም።
[17]*የእግዚአብሔር* ምሕረት ግን፣

102፥26 ኢሳ13፥10 ፡13፡34፥4፡51፥6፡ሕዝ 32፥8፡ኢል2፥10፡ ማቴ24፥35፡2ጴጥ3፥7 -10፡ራእ20፥11
102፥27 ዘኍ23፥19 ፡መዝ9፥7፡ዕብ13፥8፡ ያዕ1፥17
102፥28 መዝ25፥13 ፡69፥36፡89፥4
103፥1 መዝ28፥6፡ 30፥4፡104፥1
103፥2 ዘዳ6፥12፡ መዝ77፥11፡106፥11 117፥1
103፥3 ዘፀ15፥26፡ 34፥7፡ቈላ3፥13፡ 1ጴጥ2፥24፡1ዮሐ1፥9
103፥4 መዝ8፥5፡ 23፥6፡34፥22፡56፥13 ፡ኢሳ43፥1
103፥5 ዘፀ19፥4፡ ኢዮ33፥25፡መዝ90፥ 14፡104፥28፡119፥25 ፡93፡2ቆሮ4፥16
103፥6 መዝ9፥8፡ 65፥5፡74፥21፡ኢሳ 9፥7፡ሉቃ4፥19
103፥7 ዘፀ33፥13፡ መዝ99፥7፡106፥22፡ 147፥19
103፥8 ዘፀ22፥27፡ መዝ86፥15፡ሚክ7፥ 18-19፡ያዕ5፥11
103፥9 መዝ30፥5፡ 79፥5፡ኢሳ57፥16፡ ኤር3፥5፡12፡ሚክ 7፥18
103፥10 ዕዝ9፥13፡ ሮሜ6፥23
103፥11 2ዜና6፥31 ፡መዝ13፥5፡57፥10፡100፥5፡106፥45፡117፥2፡ ሰቆ3፥22፡ኤፌ3፥18 103፥12 2ሳሙ12፥13፡ሮሜ4፥7፡ኤፌ2፥5
103፥13 ሚል3፥17፡1ዮሐ3፥1 103፥14 ዘፍ2፥7፡መዝ119፥73፡ 139፥13-15፡146፥4፡ኢሳ29፥16 103፥15 ኢዮ14፥2፡መዝ37፥2፡ 90፥5፡102፥11፡ኢሳ40፥6፡ያዕ1፥10 103፥16 ኢዮ7፥8፡ኢሳ40፥7፡ ሐጌ1፥9 103፥17 ዘፍ48፥11፡ዕዝ9፥12

102፥26 *እንደ ልብስ፤ በመጀመሪያ ሥነ ፍጥረቱ* እግዚአብሔር የከብሩን ብርሃን ተጐናጽፎአል (8፥1፡3-4፤ 19፥1፤ 29፥3-9፤ 104፥1፡31፤ ኢሳ6፥3፤ እንዲሁም ኢዮ38-41 በተለይ ደግሞ 40፥10 ይመ)። ነገር ግን ከፈጠራቸው ነገሮች ሁሉ በላይ ገኖና ጸንቶ የሚኖር ነው፤ የመጀመሪያ ሥነ ፍጥረቱ ለአዲስ ሥነ ፍጥረቱ ቦታ ይለቃል፤ እርሱ ግን መቼም አይለወጥም (ኢሳ 65፥17፤ 66፥22 ይመ)።

102፥28፤ እግዚአብሔር ከቶ የማይለወጥ አምላክ በመሆኑ (ቍ27)፣ የእስራኤል የወደፊት ዋስትና የሚያስተማምን ነው (ሚል3፥6 ይመ)። *በፊትህ ... ይኖራል፤* ወይም "በተስፋዪቱ ምድር ይቀመጣሉ" (69፥36፤ እንዲሁም 37፥3፡29፤ ኢሳ65፥9 ይመ) *በፊትህ ጸንቶ ይኖራል፤* 2ሳሙ7፥24 ይመ።

መዝ103፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያሳየውን ፍቅርና ርኅራኄ የሚያወድስ ዝማሬ ነው (የ101 መግቢያን ይመ)። መዝሙሩ የተቀነበበው እግዚአብሔርን አመስግኑ በሚለው ጥሪ ነው (ቍ1-2፡ 20-22)። የምስጋናው ጥሪ በሁለት እኩል ባልሆኑ ክፍሎች ቀርቦአል (1) የመጀመሪያው ሦስት ቍጥሮች (ከቍ3-5) መዝሙረኛው ከእግዚአብሔር ስለ ተቀበለው ምሕረት ሲናገሩ (2) የተቀሩት 14ቍጥሮች ደግሞ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ለእስራኤል ያደረገውን ይቅርታና ምሕረት ያስታውሳሉ (ቍ6-19)። የመዝሙሩ ዐቢይ ክፍል (ቍ6-19) በስድስት በስድስት ቤት የተዘጋጀ ሲሆን በቍ6 እና 19 ተቀንብቦአል፤ ቍ6 እና 19 የእግዚአብሔርን አገዛዝ አጠቃላይ ባሕርይ ይገልጻሉ። በስድስት በስድስት ቤት የተዘጋጀው ዐቢይ ክፍል በሁለት እኩል ቦታ ይከፈላል (ቍ7-12፡ 13-18)። የመጀመሪያው ክፍል እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያደረገውን በጉንት የሚያመሰግን ሲሆን፣ ሁለተኛው ክፍል ደግሞ እግዚአብሔር ትቢያ ለሆነው ሰው ያሳየውን ርኅራኄ የሚናገር ነው። እንደ መዝሙር 33 ሁሉ የዚህም መዝሙር ርዝመት የተወሰነው የዕብራይስጡን የፊደል ገበታ መሠረት በማድረግ ነው (የመዝ33 መግቢያን ይመ)።

103፥1-2፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን የቀረበ ጥሪ ሲሆን ጥሪው የቀረበው ለውስጣዊ ሕዋሳቶች ወይም ሰውነቶች ነው ቍ20-22 ጋር ያነጻጽሩ።

103፥1-2፡22 *ነፍሴ ሆይ፤* አንድ ሰው ራሱን አስመልክቶ የሚናገርበት የተለመደ አባባል ነው (104፥1፡35፤ 116፥7 ይመ)። *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

103፥3-5፤ መዝሙረኛው ስለ ተደረገለት በጎ ነገር ደጋግሞ ያመሰግናል።

103፥4 *የሚያድን፤* "የሚዋጅ" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ቃል ነው። *ጕድጓድ፤* መቃብር ለሚለው ቃል ተለዋዋጭ ሆኖ የገባ ቃል ነው (የ30፥1 ማብ ይመ)። *ምሕረትንና ርኅራኄን፤* የዚህ መዝሙር ቍልፍ ቃላት ናቸው (ቍ8፡11፡13፡17 ይመ)። *ምሕረት፤* ቍ8፡11፡17፤ እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ።

103፥5 *ጐልማሳነትሽም እንደ ንስር ይታደስ ዘንድ፤* እንደ ንስር በፍጹም ብርታት እንዲኖር ነው (ኢሳ40፥31 ይመ)።

103፥6-19፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን ፍቅርና ርኅራኄ የሚያሳይ ክፍል ነው።

103፥6፤ ይህ ቍጥር ከቍ19 ጋር በመሆን እስራኤል ከእግዚአብሔር ያገኘችውን የተትረፈረፈ በረከት በግልፅ ያሳያል። *ቅን ፍርድን፤* ቍ17 ይመ፤ እንዲሁም የ4፥1 ማብ ይመ።

103፥7-12፤ እግዚአብሔር ለኀጢአተኛ ሕዝቡ ያለውን ርኅራኄ ያሳያል።

103፥7-8፤ 99፥7፤ ዘፀ33፥13 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ34፥6-7 ማብ ይመ።

103፥7 *መንገዱን፤* 25፥10 እና ማብ ይመ።

103፥9 *አይቈጣም፤* የ2፥5 ማብ ይመ።

103፥11-12፤ ስፍር ቍጥር የሌለው የእግዚአብሔር ፍቅር የእስራኤልን ኀጢአት ይቅር በማለት በግልጽ ታይቶአል።

103፥11፤ 36፥5-9 ይመ። *እንዲሁ ... ታላቅ ናት፤* የተንሰራፋ ነው። *ለሚፈሩት፤* ቍ13፡17-18፤ እንዲሁም 34፥8-14 እና ማብ ይመ።

103፥12፤ ኢሳ1፥18፤ 38፥17፤ 43፥25፤ ኤር31፥34፤ 50፥20፤ ሚክ7፥18-19 ይመ።

103፥13-18፤ ትቢያ ለሆኑ ሕዝቦች እግዚአብሔር ያለውን የበዛና የተትረፈረፈ ምሕረት ያመለክታል፤ ይህም ምናልባት በሉቃ1፥50 ላይ የተጻፈውን የሚያስተጋባ ነው።

103፥14 *ትቢያ መሆናችንንም፤* የ78፥39 ማብ ይመ።

103፥17፤ ወሰን የሌለው የእግዚአብሔር ፍቅር ዘመኑ

ከዘላለም እስከ ዘላለም በሚፈሩት ላይ
ነው፤
ጽድቁም እስከ ልጅ ልጅ ድረስ
በላያቸው ይሆናል፤
[18]ኪዳኑን በሚጠብቁት ላይ፣
ትእዛዙንም ለመፈጸም በሚተጉት ላይ
ይሆናል።

[19]እግዚአብሔር ዙፋኑን በሰማይ አጽንቶአል፤
መንግሥቱም ሁሉን ትገዛለች።

[20]እናንተ ለቃሉ የምትታዘዙ መላእክቱ፤
ትእዛዙንም የምትፈጽሙ እናንተ ኀያላን፤
እግዚአብሔርን ባርኩ።
[21]እናንተ ፈቃዱን የምትፈጽሙ አገልጋዮቹ፤
ሰራዊቱ ሁሉ፣ እግዚአብሔርን ባርኩ።
[22]እናንተ በግዛቱ ሁሉ የምትኖሩ፣
ፍጥረቱ ሁሉ፣ እግዚአብሔርን ባርኩ፤

ነፍሴ ሆይ፤ እግዚአብሔርን ባርኪ።

መዝሙር 104

የፍጥረት መብት

[1]ነፍሴ ሆይ፤ እግዚአብሔርን ባርኪ፤

እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤ አንተ እጅግ
ታላቅ ነህ፤
ክብርንና ግርማን ለብሰሃል።
[2]ብርሃንን እንደ ሸማ ተጐናጽፈሃል፤
ሰማያትንም እንደ ድንኳን መጋረጃ
ዘረጋህ፤
[3]የእልፍኝህን አግዳሚ በውሆች ላይ
አኖርህ፤
ደመናትን ሠረገላህ አደረግህ፤
በነፋስ ክንፍ ትሄዳለህ።
[4]መላእክትህን[i] መንፈስ፣
አገልጋዮችህንም የእሳት ነበልባል
ታደርጋለህ።
[5]ለዘላለም እንዳትናወጥ፣
ምድርን በመሠረቷ ላይ አጸናሃት።
[6]በጥልቁ እንደ ልብስ ሸፈንሃት፤
ውሆችም ከተራሮች በላይ ቆሙ።
[7]በገሠጽሃቸው ጊዜ ግን ፈጥነው ሄዱ፤
የነጐድጓድህንም ድምፅ በሰሙ
ጊዜ ሸሹ።
[8]በተራሮች ላይ ፈሰሱ፤
ወደ ዘጋጀህላቸው ስፍራ፣
ወደ ሸለቆዎች ወረዱ።
[9]ተመልሰው ምድርን እንዳይሸፍኑ፣
አልፈውም እንዳይመጡ ድንበር
አበጀህላቸው።

103፥18 ዘኍ15፥40፤ዘዳ29፥9፤መዝ119፥52፤የሐ14፥15
103፥19 መዝ22፥28፤47፥8፤66፥7፤80፥1፤113፥5፤ዳን4፥17
103፥20 ነህ9፥6፤መዝ28፥6፤29፥1፤107፥25፤135፥7፤148፥8፤ሉቃ2፥13፤ዕብ1፥14
103፥21 1ነገ22፥19፤ነህ7፥73
103፥22 ቍ1፤መዝ19፥1፤67፥3፤104፥1፤145፥10፤150፥6
104፥1 ኢዮ40፥10፤መዝ103፥22
104፥2 ኢዮ9፥8፤37፥18፤መዝ18፥12፤19፥4፤ኢሳ40፥22፤42፥5፤44፥24፤49፥18፤ኤር43፥12፤51፥15፤ዘካ12፥1፤1ጢሞ6፥16
104፥3 ዘዳ33፥26፤2ነገ2፥11፤መዝ18፥10፤24፥2፤ኢሳ19፥1፤አሞ9፥6፤ናሆ1፥3
104፥4 ዘፍ3፥24፤2ነገ2፥11፤መዝ148፥8፤ዕብ1፥7
104፥5 ዘፀ31፥17፤1ሳሙ2፥8፤ኢዮ26፥7፤መዝ24፥1-2፤102፥25፤121፥2
104፥6 ዘፍ1፥2፤7፥19፤2ሕ·ተ3፥6 104፥7 ዘፀ9፥23፤መዝ18፥15፤29፥3
104፥8 መዝ33፥7 104፥9 ዘፍ1፥9፤መዝ16፥6

[i]4 መልእክተኞቹን ወይም አገልጋዮቹን

አጭር የሆነውን የሰውን ዕድሜ የሚያልፍ ነው (ቍ11 ይመ)። *እስከ ልጅ ልጅ ፤* የ109፥12 ማብ ይመ።

103፥19፤ ቍ6 እና ማብ፤ እንዲሁም 9፥4፡7፤ 11፥4፤ 47፥2፡7-8፤ 123፥1 ይመ።

103፥20-22፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን በመደምደሚያ ላይ የቀረበ ጥሪ ሲሆን፣ ጥሪው የቀረበው ለሥነ ፍጥረት ሁሉ ነው (ከቍ1-2 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ለምስጋና የሚደረግ ጥሪ፣ በመዝሙራት መጽሐፍ ውስጥ አብዛኛውን ጊዜ ምስጋናው የሚልቅበት (የሚጠዝበት) ነው (መዝ148-150 ይመ)። የ9፥1 ማብ ይመ። *ባረኩ ... ባረኩ ... ባረኪ፤* የ96፥1-3 ማብ ይመ። የመጨረሻው ስንኝ (መስመር) ምናልባት በመዝሙሩ አርታኢዎች የተጨመረ ሳይሆን አይቀርም (መዝ104፥1፡35 ይመ)።

103፥20 *ፈቃዱን የምትፈጽሙ፤* 91፥11 ዕብ1፥14 ይመ።

103፥21 *የሰማይ ሰራዊቱ፤* በዚህም ቦታ ሆነ በመዝ148፥2 ላይ ቃሉ መላእክትን የሚመለከት ነው።

103፥22 *ፍጥረቱ ሁሉ፤* 65፥13፤ 96፥11-12 እና ማብ ይመ።

መዝ104፤ የሁሉ ፈጣሪ ለሆነው አምላክ የቀረበ ዝማሬ ነው። ዘፍ1 ከባቢሎን ምርኮ በፊት በነበረው በዚህ መዝሙር ጸሓፊ ላይ ተጽዕኖ እንዳደረገ ማየት ይቻላል፤ ጸሓፊው ዘፍ 1ን በራሱ መንገድ ለራሱ ዐላማ ተጠቅሞበታል (ከዚህ ቀጥሎ ያለውን አንቀጽ ይመ)። ዘፍ1 የሚተርከው ፍጥረታትን የፈጠረና ያበጀ እግዚአብሔር መሆኑን ሲሆን፣ መዝሙረኛው ግን በዙሪያው የሚታየውን ሥነ ፍጥረት የእግዚአብሔርን ገናና ክብር በይፋ እንደሚያውጅ ይናገራል። በዚህ መዝሙር ውስጥ ጸሓፊው እግዚአብሔርን ያቀረበው የማይታየው መለኮታዊ ባሕሪው በሥነ ፍጥረት አማካይነት እንደ ተገለጠና ሥነ ፍጥረትንም እንደ ልብስ የተከናነባቸው አድርጎ ነው (የመዝ101 መግቢያን ይመ)። መዝሙረኛው የቍጥር አንድን አንጓ መግቢያ በመከተል፣ የመዝሙሩን ዋና አካል በሦስት-በአምስት-በዘጠኝ እንደ ገና ደግሞ በአምስት-በሦስት አንጓዎች እየከፈለ በአንድ ማእከላዊ ነጥብ ዙሪያ ያስቀምጠዋል። የመጀመሪያው አንጓ በሰማያውያን አካላት ክልል ውስጥ ስላሉት ፍጥረታት (ቍ2-4) የሚናገር ሲሆን፣ አምስተኛው አንጓ ደግሞ ስለ ውሆች ይናገራል (ቍ24-26)። ሁለተኛው የምድርን ጽኑ መሠረትና አስተማማኝ ዳር ድንበሯን (ቍ5-9)፣ አራተኛው ከፀሓይና ከጨረቃ መዘዋወር የተነሣ ሕግንና ሥርዐትን ጠብቆ በምድር ላይ የሚከናወኑትን የወቅቶች መፈራረቅ (ቍ19-24) በአድናቆት ይገልጻል። በመካከል ላይ ያለው (በሦስት በሦስት ቤት የተደራጀ) ባለ ዘጠኝ ቍጥር አንጓ (ቍ10-18) በምድር ላይ ያለውን ሕይወት በአንክሮ ያስቀምጠዋል። ዋናውም የመዝሙሩ አካል ምድራዊ ሕይወት የተሟላ ይሆን ዘንድ እግዚአብሔር እንዴት አድርጎ እንደሚንከባከበው ያሳያል። ሁለቱ የመደምደሚያ ቍጥሮች (ቍ31-32) ከቍጥር ጋር ጣራና ግድግዳ በመሆን መዝሙሩን ከላይ እስከ ታች ያዋቅራሉ። "ነፍሴ ሆይ እግዚአብሔርን አመስግኚ" (ቍ33-35) የሚለው የመዝሙሩ አርታኢዎች በኋላ የጨመሩት ሳይሆን አይቀርም።

104፥11 መግቢያና የመዝሙሩ ፍሬ ሐሳብ ነው። *ለብሰሃል፤* የ102፥26 ማብ ይመ።

104፥1-4፤ የሰማይ አካላትን የሚመለከት ክፍል ነው።

104፥2 *ብርሃንን፤* ከዘፍ1 የመጀመሪያ ቀን ፍጥረት ጋር ያነጻጽሩ። *ሰማያትን፤* ከዘፍ1 ሁለተኛ ቀን ፍጥረት ጋር ያነጻጽሩ። *እንደ ድንኳን፤* ከምድር በላይ ብርሃንን የሚሰጡ አካላትን ማለት ነው።

104፥3 *የእልፍኝህን፤* እግዚአብሔር በሰማያት ያለውን መኖሪያ ምስላዊ በሆነ መንገድ የሚገልጽ ነው (ቍ13 ይመ)። ይህ ቃል በነጠላ ቍጥር ሲጠቀስ በዕብራይስጥ ቋንቋ የሚያመለክተው፣ ከዋናው ቤት ጣራ ላይ የሚሠራውን ልዩ ክፍል ወይም ቤት ነው (በ1ነገ17፥19፤ በ2ነገ1፥2 ላይ ተጽፎ እንደሚገኘው ዐይነት ማለት ነው። *በውሆች፤* "በድንኳኑ" በላይ ያሉ ውሆች ሲሆን (ቍ2፤ ዘፍ1፥7 ይመ) በብሉይ ኪዳን ምስላዊ አገላለጽ መሠረት እግዚአብሔር ዝናብን የሚሰጠው ከዚህ ነው ተብሎ ይታመናል (ቍ13 እንዲሁም 36፥8 እና ማብ ይመ)። *ደመናትን ሰረገላህ አደረግህ፤* 18፥7-15፤ 68፥4፤ 77፥16-19 እና ማብ ይመ።

104፥4 *መንፈስ ... የእሳት ነበልባል፤* በዚህ ቦታ ነፋሳትና መብረቅ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ የሚፈጽሙ መልእክተኞች ሆነው በሰውኛ የአነጋገር ዘይቤ ተገልጸዋል (148፥8 ይመ፤ ከ103፥21 ጋር ያነጻጽሩ)።

104፥5-9፤ የምድር መሠረት ጸንቶ የቆመ መሆኑን የሚያረጋግጥ ክፍል ነው (ቍ5:9)።

104፥5 *ምድር፤* ዘፍ1፥10 ይመ። *በመሠረቷ፤* 24፥21 እና ማብ ይመ። *ለዘላለም እንዳትናወጥ፤* በጽኑ መሠረት ላይ ማለት ነው (93፥1፤ 96፥10 ይመ)።

104፥7 *በገሠጽሃቸው ጊዜ፤* የ76፥6 ማብ ይመ። *ፈጥነው ሄዱ፤* ከዘፍ1 ሦስተኛ ቀን ፍጥረት ጋር ያነጻጽሩ።

104፥9 *ድንበር አበጀህላቸው፤* ምድር ፈጽሞ በባሕር እንዳትጥለቀለቅ ነው (ከቍ5 ጋር ያነጻጽሩ፤ 33፥7 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘፍ9፥15 ይመ)።

[10] ምንጮችን በሸለቆ ውስጥ እንዲሄዱ
  አደረግህ፤
 በተራሮችም መካከል ይፈሳሉ፤
[11]የዱር እንስሳትም ከዚያ ይጠጣሉ፤
 የሜዳ አህዮችም ጥማቸውን ይቈርጣሉ።
[12]የሰማይ ወፎች ጎጆቻቸውን በወንዞቹ ዳር
  ይሠራሉ፤
 በቅርንጫፎችም መካከል ይዘምራሉ።
[13]ከላይ ከእልፍኝህ ተራሮችህን ታጠጣለህ፤
 ምድርም በሥራህ ፍሬ ትረካለች።
[14]ከምድር ምግብን ታወጣ ዘንድ፣
 ለእንስሳት ሣርን፣
 ለሰው ልጆች ሥራ ዕፀዋትን ታበቅላለህ፤
[15]የሰውን ልብ ደስ የሚያሰኝ ወይን፣
 ፊቱን የሚያወዛ ዘይት፣
 ልቡን የሚያበረታ እህል በዚህ ይገኛል።
[16]ደግሞም የእግዚአብሔር ዛፎች፣
 እርሱ የተከላቸውም የሊባኖስ
  ዝግባዎች ጠጥተው ይረካሉ፤
[17]ወፎች ጎጆአቸውን በዚያ ይሠራሉ፤
 ሽመላ በጥዶቹ ውስጥ ማደሪያ ታገኛለች።
[18]ረጃጅሙ ተራራ የዋልያ መኖሪያ፣
 የዐለቱም ዋሻዎች የሽኮኮ መሸሸጊያ
  ናቸው።
[19]ጨረቃን የወቅቶች መለያ አደረግሃት፤
 ፀሓይም የምትጠልቅበትን ጊዜ
  ታውቃለች።
[20]ጨለማን ታመጣለህ፤ ሌሊትም ይሆናል፤
 የዱር አራዊትም ሁሉ በዚህ ጊዜ
  ወጥተው ይራወጣሉ።
[21]የአንበሳ ግልገሎች ምግብ ፍለጋ ይጮኻሉ፤
 የሚበሉትንም ከእግዚአብሔር ይሻሉ።
[22]ፀሓይ በወጣች ጊዜም ይመለሳሉ፤
 በየጒሬአቸውም ገብተው ይተኛሉ።
[23]ሰውም ወደ ሥራው ይሄዳል፤
 እስኪመሽም በተግባሩ ላይ ይሰማራል።
[24]እግዚአብሔር ሆይ፤ ሥራህ እንዴት
 ብዙ ነው!
 ሁሉን በጥበብ ሠራህ፤
 ምድርም በፍጥረትህ ተሞላች።
[25]ይህች ባሕር ሰፊና የተንጣለለች ናት፤
 ታላላቅና ታናናሽ እንስሳት፣
 ስፍር ቍጥር የሌላቸውም ነፍሳት
  በውስጧ አሉ።
[26]መርከቦች በላይዋ ይመላለሳሉ፤
 አንተ የፈጠርኸውም ሌዋታን በውስጧ
  ይፈነጫል።
[27]ምግባቸውን በወቅቱ ትሰጣቸው ዘንድ፣
 እነዚህ ሁሉ አንተን ተስፋ ያደርጋሉ።
[28]በሰጠሃቸውም ጊዜ፣
 አንድ ላይ ያከማቻሉ፤
እጅህንም ስትዘረጋ፣
 በመልካም ነገር ይጠግባሉ።
[29]ፊትህን ስትሰውር፣
 በድንጋጤ ይሞላሉ፤
እስትንፋሳቸውንም ስትወስድባቸው
  ይሞታሉ፤
 ወደ ዐፈራቸውም ይመለሳሉ።
[30]መንፈስህን ስትልክ፣
 እነርሱ ይፈጠራሉ፤
 የምድርንም ገጽ ታድሳለህ።
[31]የእግዚአብሔር ክብር ለዘላለም ጸንቶ
  ይኑር፤
 እግዚአብሔር በሥራው ደስ ይበለው፤
[32]እርሱ ምድርን ሲመለከት፣ ትንቀጠቀጣለች፤
 ተራሮችም እርሱ ሲዳስሳቸው ይጤሳሉ።
[33]በሕይወት ሳለሁ ለእግዚአብሔር
  እዘምራለሁ፤
 ቆሜ እስከ ሄድሁ ድረስም ስሙን
  እወድሳለሁ።
[34]እኔ በእግዚአብሔር ደስ እንደሚለኝ፣
 የልቤ ሐሳብ እርሱን

104፥10 መዝ107፥33 ኢሳ41፥18 104፥11 ቍ131 ዘፍ16፥12፤ኢሳ 32፥14፤ኤር14፥6 104፥13 ቍ17፤ ማቴ8፥20፥13፥32 104፥13 ዘሌ26፥4፤ መዝ135፥7፤147፥8፤ ኤር10፥13፤አሞ9፥6፤ ዘካ10፥1 104፥14 ዘፍ1፥30፤ ኢዮ28፥5፤38፥27፤ መዝ147፥8 104፥15 ዘፍ14፥18 ዘዳ8፥3፤መሳ9፥13፤ መዝ23፥5፤92፥10፤ ማቴ6፥11፤ሉቃ7፥46 104፥16 ዘፍ1፥11፤ መዝ72፥16 104፥17 ቍ12 104፥18 ዘዳ14፥5፤ ምሳ30፥26 104፥19 ዘፍ1፥14፤ መዝ19፥6 104፥20መዝ50፥10 ፤74፥16፤ኢሳ45፥7፤ አሞ5፥8 104፥21 መዝ145፥ 15፤ኢዩ1፥20፤አሞ 3፥4፤ማቴ6፥26 104፥22 ኢዮ37፥8 104፥23 ዘፍ3፥19፤ መሳ19፥16 104፥24 ዘፍ1፥31፤ መዝ24፥1፤40፥5፤ 50፥10-11 104፥25መዝ69፥34 ፤ሕዝ47፥10 104፥26 ዘፍ1፥21፤ ኢዮ3፥8፤40፥20፤41፥ 1፤መዝ107፥23፤ሕዝ 27፥9፤ዮና1፥3 104፥27 ኢዮ36፥31 ፤መዝ145፥15፤147፥9 104፥28መዝ103፥5 ፤145፥16፤ኢሳ58፥11 104፥29 ዘዳ31፥17 ፤ኢዮ7፥21 104፥30 ዘፍ1፥2 104፥31 ዘፍ1፥4፤ ዘፀ40፥35፤መዝ8፥1፤ሮሜ11፥36 104፥32 ዘፀ19፥18፤መዝ97፥4፤ 144፥5 104፥33 ዘፀ15፥1፤መዝ108፥1 104፥34 መዝ2፥11፤ 9፥2፤32፥11

104፥10-18፤ ምድር ሕይወት የሚያብብባት ገነት ናት፤ ይህ ክፍል የመዝሙሩ እምብርት ሲሆን ጸሓፊው ሥነ ፍጥረትን በአንክሮ ይመለከታል (ምድር በሰማይና ቍ2-4 በባሕር ቍ24-26 የተከበበች ናት)። ከዘፍ1 ሦስተኛውና ስድስተኛው ቀን ፍጥረታት ጋር ያነጻጽሩ።

104፥10-12፤ የነኄብን በረሓዎች ውሃ እንዲያጠጡ ከታች የተሰጡ በረከቶች ናቸው።

104፥13-15፤ የታረሰውን ደጋማ የእስራኤል ምድር ውሃ እንዲያጠጡ ከላይ የተሰጡ በረከቶች ናቸው።

104፥13 *ከላይ ከእልፍኝህ፤* ቍ3 እና ማብ ይመ።

104፥15 *ልብ ... ልቡን፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ዘይት፤* የወይራ ዘይት ነው። *ፊቱ የሚያወዛ፤* በምግብነት የሚገለገልበት ሲሆን (1ነገ17-12 ይመ) ይህም የሰው ልጅ ፊት ጤናማ እንዲሆን ወይም በቅባትነት መልክ ሊጠቀምበት ይችላል (አስ2፥12 ይመ)።

104፥16-18፤ ውሃ የጠገበችው የሊባኖስ ምድር ከታላላቅ ዛፎች፣ ከአዕዋፍና ከእንስሷ መንጋ ጋር ስትታይ የእግዚአብሔር ሥነ-ፍጥረት በሚያስደንቅ ሁኔታ ባጭሩ ተጠቃሎ የሚታይባት የመናፈሻ ስፍራ ናት ማለት ይቻላል (72፥16፤ 2ነገ14፥9፤ 19፥23፤ ኢሳ 10፥34፤ 35፥2፤ 40፥16፤ 60፥13፤ ኤር22፥6፤ ሆሴ14፥7 ይመ)።

104፥19-23፤ በጨረቃና በፀሓይ መንቀሳቀስ ምክንያት በምድር ላይ ሥርዐትን የጠበቀ ሕይወት ይታያል፤ ከዘፍ1 አራተኛ ቀን ፍጥረታት ጋር ያነጻጽሩ።

104፥21፡23 *የአንበሳ ... ሰው፤* እንስሳት በአጠቃላይ የሚወክለው አንበሳ የጨለማው ንጉሥ ሲሆን፣ ሰው ደግሞ የቀን ወይም የብርሃን ንጉሥ ነው።

104፥24-26፤ በውሆች ግዛት ውስጥ የተካተቱትን ፍጡራን ይመለከታል። ከዘፍ1 አምስተኛ ቀን ፍጥረታት ጋር ያነጻጽሩ። በባሕር ግዛት ውስጥ የሚገኘው ሥነ ፍጥረት በአወቃቀር ረገድ ሲታይ በሰማይ ግዛት ውስጥ ከሚገኘው ጋር ተመሳሳይነት አለው (ቍ2-4)፤ ይህም ሌላው የምድር ግዛት ዳር ድንበር ሆኖ ይገኛል።

104፥25 *በውስጧ፤* ዘፍ1፥20-21 ይመ።

104፥26 *ሌዋታን፤* ይህ አስፈሪ የጥልቁ ፍጥረት የባሕር ውስጥ አውሬ ሲሆን፣ ምንም የማይጐዳ የእግዚአብሔር ፍጥረት ሆኖ በሰፊው ውቅያኖስ ላይ ይንቦጫረቃል (ኢዮ3፡8 እና ማብ ይመ)።

104፥27-30፤ ይህ እንስሳት በብዛት የሚርመሰመሱበት ስፍራ በእግዚአብሔር ቸርነት የተሟላለት ቦታ ሆኖአል። ከዘፍ1 ስድስተኛ ቀን ፍጥረታት ጋር ያነጻጽሩ።

104፥29 *ፊትህን ስትሰውር፤* የ13፥1 ማብ ይመ።

104፥30 *ይፈጠራሉ፤* የ102፥18 ማብ ይመ።

104፥31 *የእግዚአብሔር ክብር፤* በሥነ ፍጥረቱ አማካይነት የሚገለጠውን ማለት ነው።

104፥32፤ እግዚአብሔር ከፍጥረቱ ሁሉ በላይ ታላቅ አምላክ ስለ ሆነ፣ በማየት ወይም በመዳሰስ ብቻ እንዳልነበሩ ለማድረግ ኀይልና ሥልጣን አለው።

104፥33-35፤ የመዝሙሩ አጠቃላይ መደምደሚያ ነው።

104፥33፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል የተገባበት ቦታ ነው፤ ምስጋናው የሚቀርበው በዝማሬ ነው፤ የ7፥17 ማብ ይመ።

104፥34 *የልቤ ሐሳብ፤* ከፍ ብሎ ያለውን ዝማሬ የሚያመ

ደስ ያሰኘው።
[35]ኀጥአን ከምድር ገጽ ይጥፉ፤
ዐመፀኞች ከእንግዲህ አይገኙ።

ነፍሴ ሆይ፤ *እግዚአብሔርን* ባርኪ፤
ሃሌ ሉያ።[a]

መዝሙር 105
የእስራኤል ድንቅ ታሪክ

105፥1-15 ተጓ ምብ-1ዜና 16፥8-22

[1]*እግዚአብሔርን* አመስግኑ፤ ስሙንም ጥሩ፤
ሥራውንም በሕዝቦች መካከል ግለጡ።
[2]ተቀኙለት፤ ዘምሩለት፤
ድንቅ ሥራዎቹንም ሁሉ ተናገሩ።
[3]በቅዱስ ስሙ ተጓደዱ፤
እግዚአብሔርን የሚሹት ልባቸው ደስ ይበለው።
[4]*እግዚአብሔርንና* ብርታቱን ፈልጉ፤
ፊቱንም ዘወትር ፈልጉ።

[5]ያደረጋቸውን ድንቅ ሥራዎች፣
ታምራቱንና ከአፉ የወጣውን ፍርድ አስቡ፤
[6]እናንተ የአገልጋዩ የአብርሃም ዘሮች፣
ለራሱም የመረጣችሁ የያዕቆብ ልጆች ሆይ፤ አስታውሱ።
[7]እርሱ *እግዚአብሔር* አምላካችን ነው፤
ፍርዱም በምድር ሁሉ ላይ ነው።

[8]ኪዳኑን ለዘላለም፣
ያዘዘውንም ቃል እስከ ሺህ ትውልድ ያስታውሳል።
[9]ከአብርሃም ጋር ያደረገውን ኪዳን፣
ለይስሐቅም በመሐላ የተሰጠውን ተስፋ አይረሳም።
[10]ይህንም ለያዕቆብ ሥርዐት አድርጎ፣
ለእስራኤልም የዘላለም ኪዳን አድርጎ አጸናለት፤
[11]እንዲህም አለ፤ "የርስትህ ድርሻ አድርጌ፣
የከነዓንን ምድር እሰጥሃለሁ።"

[12]በቍጥር አነስተኞች ሆነው ሳሉ፣
እጅግ ጥቂትና ባይተዋሮች ሳሉ፣
[13]ከሕዝብ ወደ ሕዝብ ሲንከራተቱ፣
ከአንዱ መንግሥት ወደ ሌላው ሲቅበዘበዙ፣
[14]ማንም ግፍ እንዲፈጽምባቸው አልፈቀደም፤
ስለ እነርሱም ነገሥታትን እንዲህ ሲል ገሠጸ፤
[15]"የቀባኋቸውን አትንኩ፤
በነቢያቴም ላይ ክፉ አታድርጉ።"

[16]በምድሪቱ ላይ ራብን ጠራ፤
የምግባቸውንም አቅርቦት ሁሉ አቋረጠ፤
[17]በባርነት የተሸጠውን ሰው፣
ዮሴፍን ከእነርሱ አስቀድሞ ላከ።
[18]እግሮቹ በእግር ብረት ተላሉ፤
በዐንገቱም የብረት ማነቆ ገባ።
[19]የተናገረው ቃል እስኪፈጸምለት፣
የእግዚአብሔር ቃል ፈተነው።
[20]ንጉሥ ልኮ አስፈታው፤
የሕዝቦችም ገዥ ነጻ አወጣው።
[21]የቤቱ ጌታ፣
የንብረቱም ሁሉ አስተዳዳሪ አደረገው፤
[22]ይኸውም ሹማምቱን በራሱ መንገድ ይመራ ዘንድ፣
ታላላቆቹንም ጥበብ ያስተምር ዘንድ ነበር።

[23]እስራኤል ወደ ግብፅ ገባ፤
ያዕቆብ በካም ምድር መጻተኛ ሆነ።
[24]*እግዚአብሔር* ሕዝቡን እጅግ አበዛ፤
ከጠላቶቻቸውም ይልቅ አበረታቸው፤
[25]ሕዝቡን እንዲጠሉ፣
በባሪያዎቹም ላይ እንዲያሤሩ ልባቸውን ለወጠ።

104፥35 ኢዮ7፥10፤ መዝ28፥6፤37፥38፤105፥45፤106፥48
105፥1 1ዜና16፥34፤ መዝ80፥18፤99፥6፤116፥13፤ ኢሎ2፥32፤ ሐሥ2፥21
105፥2 መዝ7፥17፤18፥49፤27፥6፤30፥4፤33፥3፤59፥17፤71፥22፤75፥1፤96፥1፤146፥2
105፥3 መዝ89፥16
105፥4 መዝ24፥6
105፥5 ዘዳ7፥18፤ መዝ40፥5
105፥6 ቍ42፤ ዘዳ10፥15፤ መዝ106፥5
105፥8 ዘፍ9፥15፤ መዝ106፥45፤111፥5፤ ሕዝ16፥60፤ ሉቃ1፥72
105፥9 ዘፍ12፥7፤15፥18፤22፥16-18፤ ሉቃ1፥73፤ ገላ3፥15-18
105፥10 ዘፍ28፥13-15፤ ኢሳ55፥3
105፥11 ዘፍ12፥7፤ ዘኍ34፥2
105፥12 ዘፍ23፥4፤ ዘዳ7፥7፤ ዕብ11፥19
105፥13 ዘፍ15፥13-16፤ ዘኍ32፥13፤33፥3-49
105፥14 ዘፍ12፥17-20፤20፥3፤35፥5፤ መዝ9፥5
105፥15 ዘፍ20፥7፤26፥11፤ 1ሳሙ12፥3
105፥16 ዘፍ12፥10፤ ዘሌ26፥26፤ ኢሳ3፥1፤ ሕዝ4፥16
105፥17 ዘፍ37፥28፤ ሐሥ7፥9
105፥18 ዘፍ40፥15
105፥19 ዘፍ12፥10፤40፥20-22፤41፥40
105፥20 ዘፍ41፥14
105፥22 ዘፍ41፥40፥43-44
105፥23 ዘፍ46፥6፤47፥28፤ መዝ78፥51፤ ሐሥ7፥15፤13፥17
105፥24 ዘፀ1፥7፡9፤ ሐሥ7፥17
105፥25 ዘፀ1፥6-10፤4፥21፤ ሐሥ7፥19

[a]35 *እግዚአብሔር ይመስገን የሚሉ ትርጒሞች አሉ፤ በሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ይህ መሥመር በመዝ105 መጀመሪያ ላይ ይገኛል።*

ለክት ነው (19፥14 እና ማብ ይመ)።

104፥35፤ ምድር ከሚያበላሿት ማናቸውም ክፉ ነገር ሁሉ ትጽዳ (ከራእ21፥27 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሃሌ ሉያ፤* በዚህ መዝሙር ውስጥ ለመጨረሻ ጊዜ የተነገረው በዚህ ቦታ ነው፤ ምናልባት የዚህ መዝሙር መደምደሚያ ሳይሆን፣ የመዝሙር 105 መግቢያ ሊሆን ይችላል።

105፤ የከነዓንን ምድር ለዘሮቹ በመስጠት ለአብርሃም የገባውን ቃል ኪዳን የፈጸመና የማዳን ሥራውንም ሁሉ በተግባር የገለጸ በመሆኑ፣ የእስራኤል ሕዝብ እግዚአብሔርን እንዲያመልኩና እንዲታመኑ ለማድረግ የቀረበ ማበረታቻ ነው። መዝሙሩ የተዘጋጀው በአንድ ሌዋዊ ሲሆን እስራኤላውያን ከሚያከብሯቸው በዓላት በአንዱ ቀን ይኸውም በዳስ በዓል (ዘሌ23፥34 ይመ) ወይም በመከር በዓል (ዘፀ23፥16፤ ዘሌ23፥15-21፤ ዘኍ28፥26፤ ዘዳ16፥9-12፤ 26፥1-11 ይመ) ወቅት የሚዘመር ነው።

105፥1-4፤ እግዚአብሔርን እንዲያመልኩና በእርሱም እንዲታመኑ የሚቀርብ ጥሪ ነው።

105፥1 *አመስግኑ፤* በውዳሴ (የመዝ100 ርእስ ይመ)። *ጥሩ፤* በጸሎት (ቍ4 ይመ)።

105፥2 *ድንቅ ሥራዎቹንም፤* ቍ5 ይመ። ("ድንቅ")፤ እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ።

105፥3፡25 *ልባቸው፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

105፥5-7፤ የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ለማስታወስ የቀረበ የማበረታቻ ቃል ነው።

105፥5 *አስታውሱ፤* እግዚአብሔርን እንዲያመልኩና እንዲታመኑ የሚያነሣሣ ንግግር ነው፤ እግዚአብሔር እንዴት እንዳስታወሳቸው እንዲያስታውሱ (እንዲያስተውሉ) መዝሙረኛው ይመክራቸዋል (ቍ8-11 ይመ)። *ፍርድ፤* ቍ7 ይመ፤ እንዲሁም የ48፥11፤ 97፥8 ማብ ይመ። *የሰጠውን፤* እንደ እግዚአብሔርነቱ፣ እንደ አምላክነቱ ያዛል፤ ትእዛዙም በትክክል ይፈጸማል።

105፥8-11፤ እግዚአብሔር ለአብርሃም የሰጠውን ቃል ኪዳን ያሳስባል (ቍ42-45 ይመ)።

105፥8 *ኪዳኑን፤* ተስፋ የተሰጠበት ይህ ኪዳን በዘፍ 15፥9-21 ላይ ይገኛል። ይህ ቍጥርና ቍጥር9 በሉቃ1፥72-73 ላይ ሳያስተጋባ አይቀርም። *እስከ ሺህ ትውልድ፤* ዘፀ20፥6፤ ዘዳ7፥9፤ 1ዜና 16፥15 ይመ።

መዝ105፥10 *ሥርዐት አድርጎ፤* ወዲያ ወዲህ የማይል ጽኑ መመሪያ ሲሆን ወደ ፊት የሚያደርጋቸው ነገሮች ሁሉ በዚህ መመሪያ የተገዙ ናቸው (ቍ45 ማብ ይመ)።

105፥12-41፤ እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ቃል ኪዳን ከገባ ጊዜ ጀምሮ በሕዝቡ መካከል ያደረገውን የማዳን ሥራ የሚያስታውስ ነው (ቍ11 እንዲሁም ዘፍ15፥9-20 ይመ)።

105፥14-15፤ ዘፍ20፥2-7 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ20፥7 ማብ ይመ።

105፥23፡27፤ የካም ምድር፤ 78፥51 እና ማብ ይመ።

105፥25 *ልባቸውን ለወጠ፤* ምን ጊዜም ቢሆን የእስራኤል ዕጣ ፈንታ ያለው በእግዚአብሔር እጅ ነው፤ በመሆኑም በእስራ

[26]ባሪያውን ሙሴን፣
የመረጠውንም አሮንን ላከ።
[27]እነርሱም ታምራታዊ ምልክቶችን
በመካከላቸው፣
ድንቅ ነገሮቹንም በካም ምድር አደረጉ።
[28]ጨለማን ልኮ ምድሪቱን ጽልመት
አለበሰ፤
እነርሱም በቃሉ ላይ ማመፅን ተዉ።
[29]ውሃቸውን ወደ ደም ለወጠ፤
ዓሦቻቸውንም ፈጀ።
[30]ምድራቸውም፣ የነገሥታታቸው
እልፍኝ ሳይቀር፣
ጓጉንቸር ተርመሰመሰባቸው።
[31]እርሱ በተናገረ ጊዜ የዝንብ መንጋ መጣ፤
ትንኞችም ምድራቸውን ወረሩ።
[32]ዝናባቸውን በረዶ አደረገው፤
ምድራቸውም ሁሉ መብረቅ አወረደ።
[33]ወይናቸውንና በለሳቸውን መታ፤
የአገራቸውንም ዛፍ ከተከተ።
[34]እርሱ በተናገረ ጊዜ አንበጣ መጣ፤
ስፍር ቍጥር የሌለውም ኵብኵባ
ከተፍ አለ፤
[35]የምድሪቱንም ዕፀዋት ሁሉ በላ፤
የመሬታቸውንም ፍሬ ሙጥጥ አደረገ፤
[36]ደግሞም በአገራቸው ያለውን በኵር
ሁሉ፣
የኀይላቸውንም ሁሉ በኵራት መታ።
[37]የእስራኤልንም ሕዝብ ብርና ወርቅ
ጭኖ እንዲወጣ አደረገ፤
ከነገዶቻቸውም አንድም አልተደናቀፈም።
[38]እጅግ ፈርተዋቸው ነበርና፣

105፥26 ዘፀ3፥10፤ 4፥16፤ዘኍ16፥5፤ 17፥5-8፤33፥1
105፥27 ቍ28-37፤ ዘፀ3፥20፤4፥17፤7፥8-12:51፤10፥1፤ሐዋ4፥3
105፥28 ዘፍ1፥4፤ ዘፀ7፥22፤10፥22
105፥29 ዘፀ7፥21፤ 78፥44
105፥30 ዘፀ8፥2:6
105፥31 ዘፀ8፥16-18:21-24፤መዝ78፥45፤107፥25፤148፥8
105፥32 ዘፀ9፥22-25፤ኢዮ38፥22፤መዝ 78፥47
105፥33 ዘፀ10፥5:12፤መዝ78፥47
105፥34 ዘፀ10፥4:12-15፤1ነገ8፥37፤ መዝ107፥25፤ኢዩ 1፥6
105፥36 ዘፀ4፥23፤ 12፥12
105፥37 ዘፀ3፥21:22
105፥38 ዘፀ15፥16
105፥39 ዘፀ13፥21፤ መዝ78፥14፤1ቆሮ 10፥1
105፥40 ዘፀ16፥4:13፤መዝ78፥18፤ ዮሐ6፥31
105፥41 ዘኍ20፥11፤1ቆሮ10፥4
105፥42 ዘፍ12፥1-3፤13፥14-17፤ 15፥13-16
105፥43 ዘፀ15፥1-18፤መዝ106፥12
105፥44 ዘፀ32፥13፤ ዘዳ6፥10-11፤ኢሱ11፥

ወጥተው ሲሄዱ ግብፅ ደስ አላት።
[39]ደመናን እንደ መጋረጃ ዘረጋላቸው፤
እሳትም በሌሊት አበራላቸው።
[40]በለመኑትም ጊዜ፣ ድርጭት አመጣላቸው፤
የሰማይንም እንጀራ አጠገባቸው።
[41]ዐለቱን ሰነጠቀ፤ ውሃም ተንዶለደለ፤
እንደ ወንዝም በበረሓ ፈሰሰ።
[42]ለባሪያው ለአብርሃም የሰጠውን፣
ቅዱስ የተስፋ ቃሉን አስቦአልና።
[43]ሕዝቡን በደስታ፣
ምርጦቹንም በእልልታ አወጣቸው።
[44]የሌሎችን ሕዝቦች ምድር ሰጣቸው፤
የእነዚህንም የድካም ፍሬ ወረሱ፤
[45]ይህም ሥርዐቱን ይጠብቁ ዘንድ፣
ሕጉንም ይፈጽሙ ዘንድ ነው።
ሃሌ ሉያ።[ዘ]

መዝሙር 106

ብሔራዊ ኑዛዜ

106፥1:47-48 ተጓ ምብ-1ዜና 16፥34-36

[1]ሃሌ ሉያ[+]
ቸር ነውና፣ እግዚአብሔርን አመስግኑ፤
ምሕረቱም ለዘላለም ነውና።
[2]ስለ እግዚአብሔር ታላቅ ሥራ ማን
ሊናገር ይችላል?
ምስጋናውንስ ሁሉ ማን ተናግሮ
ይጨርሳል?

16-23፤12፥8፤13፥6-7፤መዝ78፥55፤111፥6 105፥45 ዘዳ4፥40፤ 6፥21-24፤መዝ78፥5-7፤104፥35 106፥1 ዕዝ3፥11፤መዝ22፥23፤ 103፥2፤119፥68፤ 136፥1-26፤ኤር33፥11 106፥2 መዝ71፥16

[ዘ]45 *እግዚአብሔር ይመስገን* የሚሉ ትርጒሞች አሉ።
[+]1 *እግዚአብሔር ይመስገን* ማለት ሳይሆን በቍ48 ላይም በድ ጋሚ ተጠቅሶአል።

ኤል ላይ መከራና ስደት የሚደርሰው እግዚአብሔር ሲፈቅድ ብቻ ነው፤ ከሕዝቡ ታሪክ በስተ ጀርባ ምስጢራዊ በሆነ መንገድ የሚ ሠራው እግዚአብሔር ስለ መሆኑ በብሉይ ኪዳን ተደጋግሞ ተገ ልጦአል (ዘፀ4፥21፤ ኢሱ11፥20፤ 2ሳሙ24፥1፤ ኢሳ10፥5-7፤ 37፥26-27፤ ኤር34፥22 ይመ)።

105፥26:42 *ባሪያውን፤* 78፥70 እና ማብ ይመ።

105፥28-36፤ በግብፅ ላይ የወረደውን መቅሠፍት አንድ በአንድ የሚያወሳ ክፍል ነው። በዚህ የግጥም ስብስብ ውስጥ ሰባቱ መቅሠፍቶች (ሰባት ቍጥር የፍጹምነት ምሳሌ ነው) በዘፀ7-11 ላይ የተዘረዘሩትን ዐሥር መቅሠፍቶች ወክለው ቀርበዋል። መዝ ሙረኛው ሦስቱን መቅሠፍቶች ሳይጠቅስ ከመቅረቱ በቀር (የእን ስሳትን እልቂትና አሠቃቂ ቍስል በሕያዋን ሁሉ ላይ መውረ ዱን) በዘፀአት የተጻፈውን ቅደም ተከተል ጠብቆአል፤ ነገር ግን ሦስተ ኛውና አራተኛው መቅሠፍት (ቅማል እና ተናካሽ ዝንብ) በአንድነት አቅርቦአቸዋል፤ ይህንንም ያደረገው ነገሩን በሰባት ቍጥር ለመወ ሰን ፈልጎ ነው።

105፥39 *እንደ መጋረጃ፤* በሌሎች ቦታዎች ላይ ደመና የእግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል መገኘት ምልክት በመሆን አገል ግሎአል:- (1) እስራኤላውያን በምድረ በዳ በተጓዙ ጊዜ ይመራ ቸው ነበር (78፥14፤ ዘፀ13፥21፤ ዘኍ9፥17፤ ነህ9፥12:19)፤ (2) ከሚከታተሏቸው ግብፃውያን እንደ ጥቍር መከለያ በመሆን ይጋ ርዷቸው ነበር (ዘፀ14፥19-20)፤ (3) እግዚአብሔር አምላክ በአስፈሪ ክብሩ በተገለጠ ጊዜ ይሸፍናቸው ነበር (ዘፀ16፥10፤ 24፥16፤ 34፥5፤ 40፥34-35:38፤ ዘኍ11፥25፤ 12፥5፤ 16፥42፤ ዘዳ31፥15፤ 1ነገ8፥11)። መዝሙረኛው ደመና ሌላም አገልግሎት እንደ ነበ ረው ይናገራል፤ ይኸውም የፀሓይ ትኩሳት ሕዝቡን እንዳያቃጥል በክንፉ ጥላ (17፥8 እና ማብ ይመ) ውስጥ ይሸሽጋቸው ነበር።

105፥40 *የሰማይ እንጀራ፤* 78፥24-25 እና ማብ ይመ።

105፥41 *እንደ ወንዝ፤* በወቅቱ የተፈጸመው ታምር ምን ያህል ታላቅ እንደ ሆነ ለማሳየትና የአንባቢንም ትኩረት ለመሳብ የገባ አገላለጽ ነው፤ በምድረ በዳ የተፈጸመው ይህ ታምር ሲሆን፣ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያሳየውን የማዳኑን ኀይልና የፍቅሩንም ታላቅነት የሚያጠቃልል የመጨረሻ ቃል ነው (114፥8፤ ኢሳ 43፥19-20 ይመ፤ ከኢሳ50፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

105፥42-45፤ ማጠቃለያና መደምደሚያ ነው።

105፥44፤ *ምድር ሰጣቸው፤* ቍ11 ይመ።

105፥45 *ሥርዐቱን፤* እስራኤል ለእግዚአብሔር የገባችውን ቃል መጠበቅ ትችል ዘንድ፣ እግዚአብሔር ሕጉን ወይም ሥርዐ ቱን ጠብቆ አሳይቶአታል (ቍ10)። እግዚአብሔር በሕዝቡ መካ ከል የሚፈጽመው የማዳን ሥራ ለቅዱስ ሕጉና ሥርዐቱ ታዛዥ የሆኑ ሕዝቦች የመፍጠር ግብ አለው።

106፤ የእስራኤልን የረጅም ዘመናት የዐመፀኝነት ታሪክ በንስሓ መልክ የሚያቀርብና እግዚአብሔርም ሕዝቡን እንደ ገና እንዲያድን ለእግዚአብሔር የቀረበ የልመና ጸሎት ነው። ከርዝ ማኔው፣ በቅኔ ዘዬውና በፍሬ ሐሳቡ ከመዝሙር 105 ጋር ተመሳሳ ይነት አለው (መዝ78፤ ነህ9፥5-37 ይመ)። ይህ መዝሙር የተጻ ፈው አንዳንድ አይሁዶች ከምርኮ ከተመለሱ በኋላ በኢየሩሳሌም በሚኖር በአንድ ሌዋዊ ሳይሆን አይቀርም። የመጀመሪያው አንድ ስንኝና የመጨረሻዎቹ ሁለት ስንኞች ቀደም ብሎ ከተዘጋጀ ጽሑፍ ላይ ሳይወሰዱ (ሳይቀዱ) እንዳልቀረ ይገመታል (1ዜና 16፥34-36 ይመ)። እነዚህም ("ሃሌ ሉያ" ... ከሚለው ቃል ጋር) የተጨመሩት፣ ምናልባት የመዝሙሩን መጽሐፍ መልክና ቅርጽ እንዲኖረው ያደ ረጉት ሰዎች (አርታኢዎች) መጽሐፉን በመዝ 106 እና 107 መካከል ከፍለው በለዩ ጊዜ ቀደም ብሎ ከተጻፈው ከዳዊት መዝሙር ወስደው ያስገቡት ሳይሆን እንዳልቀረ ይገመታል (የመዝሙር 101 መግቢያን ይመ)።

106፥1-5፤ መግቢያ ነው።

106፥1 *አመስግኑ፤* በውዳሴ ማለት ነው (የመዝሙር 100 ርእስ ማብ ይመ)። በቃለ ቅዳሴ ጊዜ የተለመደና የምስጋና ጥሪ ነው (መዝ107፥1፤ 118፥1:29፤ 136፥1-3)። *ምሕረቱ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

106፥2 *ማን ሊናገር ይችላል?* በእውነትና በጽድቅ ለማለት ነው። *ምስጋናውን፤* ኀያል ሥራዎቹን በተመለከተ የሚቀርብ

[3]ፍትሕ እንዳይዛንፍ የሚጠብቁ፣
ጽድቅን ሁልጊዜ የሚያደርጉ የተባረኩ ናቸው።
[4]እግዚአብሔር ሆይ፤ ለሕዝብህ ሞገስ ስታደርግ አስበኝ፣
በምታድናቸውም ጊዜ ርዳኝ፤
[5]ይኸውም የምርጦችህን ብልጽግና አይ ዘንድ፣
በሕዝብህ ደስታ ደስ ይለኝ ዘንድ፣
ከርስትህም ክብር የተነሣ እንዳደድ ዘንድ ነው።

[6]እኛም እንደ አባቶቻችን ኀጢአት ሠራን፤
በደልን፤ ክፉም አደረግን።
[7]አባቶቻችን በግብፅ ሳሉ፣
ታምራትህን አላስተዋሉም፤
የምሕረትህን ብዛት አላሰቡም፤
በባሕሩ አጠገብ፣ ገና ቀይ ባሕር[በ] አጠገብ ዐመፁብህ።
[8]እርሱ ግን የኀይሉን ታላቅነት ለማሳወቅ፣
ስለ ስሙ አዳናቸው።
[9]ቀይ ባሕርን ገሠጸ፤ እርሱም ደረቀ፤
በምድረ በዳ እንደሚታለፍ በጥልቅ ውሃ መካከል መራቸው።

[10]ከባለጋራቸው እጅ አዳናቸው፤
ከጠላትም እጅ ታደጋቸው።
[11]ባላንጣቻቸውን ውሃ ዋጣቸው፤
ከእነርሱም አንድ አልተረፈም።
[12]ከዚህ በኋላ የተስፋ ቃሉን አመኑ፤
በዝማሬም አመሰገኑት።

[13]ነገር ግን ያደረገውን ወዲያውኑ ረሱ፤
በምክሩም ለመሄድ አልታገሡም።
[14]በምድረ በዳ እጅግ መመኘት አበዙ፤
በበረሓም እግዚአብሔርን ተፈታተኑት።
[15]እርሱም የለመኑትን ሰጣቸው፤
ዳሩ ግን የሚያኮስምን ሕመም ሰደደባቸው።

[16]በሰፈር በሙሴ ላይ፣
ለእግዚአብሔር በተቀደሰውም በአሮን ላይ ቀኑ።

106፥3 መዝ15፥2፤ 112፥5፤ሆሴ12፥6
106፥4 ዘፍ50፥24፤ መዝ25፥6፡7፤77፥7
106፥5 ዘፀ34፥9፤ ዘዳ30፥15፤መዝ1፥3፤ 20፥5፤27፥6፤47፥5፤ 105፥6፤118፥15
106፥6 1ነገ8፥47፤ 2ዜና30፥7፤ነህ1፥7፤ ሮሜ3፥9
106፥7 ዘፀ14፥11-12፤መሳ3፥7፤መዝ 78፥42
106፥8 ዘፀ9፥16፤ 14፥30፡31፤መዝ23፥3 ፤80፥3፤107፥13፤ኢሳ 25፥9፤ኢዩ2፥32
106፥9 ዘፀ14፥21፤ መዝ18፥15፤78፥13፤ ኢሳ50፥2፤63፥11-14 ፤ናሆ1፥4
106፥10 ዘፀ14፥30፤ መዝ78፥42፡53፤ 107፥2፡13፤ኢሳ35፥9፤ 62፥12
106፥11 ዘፀ14፥28
106፥12 ዘፀ15፥1-21፤105፥43
106፥13 ዘፀ15፥24፤ 16፥28፤ዘኍ27፥21
106፥14 ዘፀ17፥2፤ መዝ68፥7፤78፥40፤ ፥9
106፥15 ዘፀ16፥13፤ ዘኍ11፥33፤መዝ 78፥29
106፥16ዘኍ16፥1-3
106፥17 ዘፀ15፥12፤ ዘኍ16፥1፤ዘዳ11፥6
106፥18 ዘሌ10፥2
106፥19 ዘፀ32፥4፤ ሐሥ7፥41
106፥20 ኤር2፥11፤ ሮሜ1፥23
106፥21 ዘዳ10፥21 ፤መዝ75፥1፤78፥11
106፥22 ዘፀ3፥20፤ ዘዳ4፥34፤መዝ78፥51
106፥23 ዘፀ32፥10፡ 11-14፤ዘኍ11፥2፤ ዘዳ9፥19
106፥24ዘኍ14፥11 ፡30-31፤ዘዳ8፥7፤ኤር 3፥19፤ዕብ3፥18-19

[17]ምድር ተከፍታ ዳታንን ዋጠች፤
የአቤሮንን ወገን ሰለቀጠች።
[18]እሳት በጉባኤያቸው መካከል ነደደ፤
ነበልባሉም ክፉዎችን ፈጅቶ አስወገደ።

[19]በኮሬብ ጥጃ ሠሩ፤
ቀልጦ ለተሠራ ምስልም ሰገዱ።
[20]ክብራቸው የሆነውንም፣ ሣር በሚበላ፣
በበሬ ምስል ለወጡ።
[21]በግብፅ ታላቅ ነገር ያደረገውን፣
ያዳናቸውን አምላክ ረሱ፤
[22]እርሱ ግን በካም ምድር ድንቅ ሥራ፣
በቀይ ባሕርም አስደናቂ ነገር አደረገ።
[23]ስለዚህ በመቅሠፍቱ እንዳያጠፋቸው ይመለስ ዘንድ፣
እርሱ የመረጠው ሙሴ በመካከል ገብቶ፣
በፊቱ ባይቆም ኖሮ፣
እንደሚያጠፋቸው ተናግሮ ነበር።

[24]ከዚያም በኋላ መልካሚቱን ምድር ናቁ፤
የተስፋ ቃሉንም አላመኑም።
[25]በድንኳኖቻቸው ውስጥ አጕረመረሙ፤
የእግዚአብሔርንም ድምፅ አላዳመጡም።
[26]በምድረ በዳ ሊጥላቸው፣
እጁን አንሥቶ ማለ፤
[27]ዘራቸውንም በሕዝቦች መካከል ሊጥል፣
ወደ ተለያየ ምድርም እንደሚበትናቸው ማለ።

[28]ራሳቸውን ከብዔል ፌጎር ጋር አቈራኙ፤
ለሙታን የተሠዋውን መሥዋዕት በሉ፤
[29]በሥራቸውም እግዚአብሔርን አስቈጡት፤
ቸነፈርም በላያቸው መጣ።
[30]ፊንሐስም ተነሥቶ ጣልቃ ገባ፤
ቸነፈሩም ተገታ፤
[31]ይህም ከትውልድ እስከ ትውልድ፣
ለዘላለም ጽድቅ ሆኖ ተቈጠረለት።

106፥25 ዘፀ15፥24፤ዘዳ1፥27፤1ቆሮ10፥10 106፥26 ዘኍ14፥23 ፤ዘዳ2፥14፤ዕብ3፥17፤4፥3 106፥27 ዘሌ26፥33 106፥28 ዘኍ 23፥28 106፥29 ዘኍ16፥46፤25፥3፡8፤መዝ64፥2፤141፥4 106፥30 ዘፀ6፥25፤ዘኍ25፥8 106፥31 ዘፍ15፥6፤ዘኍ25፥11-13፤መዝ49፥11

[በ]7 በዕብራይስጥ *ያም ሱፍ* የሚባል ሲሆን *የደንገል ባሕር* ማለት ነው፤ በቍ9 እና 22 ላይም ይገኛል።

ውዳሴ ነው (ቍ47 ይመ፤ እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ)።

106፥3 *የተባረኩ፤* የ1፥1 ማብ ይመ። *ፍትሕ ... ጽድቅን፤* 36፥6 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ። ይህ ቍጥር በቍ2 ላይ የተነሣሣን ጥያቄ የሚመልስ ነው።

106፥4 *አስበኝ፤* በቍጥር 3 ላይ እንደ ተገለጸው ቀና በሆነው የሕይወት መንገድ ለመመራት ወስኛለሁና ተመልከተኝ ማለቱ ነው። *ሞገስ ስታደርግ፤* ወይም "በምታሳየው ሞገስ" (ቍ44-46 ይመ)። *በምታድናቸውም ጊዜ፤* ወይም "በማዳንህ" እግዚአብሔር ለሕዝቡ በሚያሳየው፣ "በታላቁ ፍቅሩ" (ቍ45) ውስጥ እርሱንም እንዲያስበው መዝሙረኛው ይጸልያል።

106፥5 *ብልጽግና ... ደስታ ... ክብር፤* ደረጃ በደረጃ የሚመጣ እርስ በርሱ የተያያዘ ምክንያትና ውጤት ነው (ቍ40 ይመ)።

106፥6-43፤ ዐመፅ የተሞላበትን የእስራኤልን ታሪክ የሚገልጽ ክፍል ነው።

106፥6፤ አንድ በአንድ ለተዘረዘረው ኀጢአትና በደል እንደ መግቢያ ሆኖ የሚያገለግል ንስሓ ነው። *እኛም፤* እግዚአብሔር የምሕረት ፊቱን ወደ ሕዝቡ እንዲመልስ በሚጸልይበት ጊዜ፣ መዝሙረኛው ለእርሱም ምሕረት እንዲያደርግለት ራሱን ከወገኖቹ ጋር አንድ አድርጎ ያቀርባል (ሕዝ9፥6-7)።

106፥7፡22 *ታምራትህን፤* በግብፅ ላይ እንዳወረደው መቅሠፍት ያለውን ማለት ነው (የ9፥1 "ድንቆች" የሚለውን ይመ)።

106፥10 *አዳናቸው፤* አወጣቸው፣ ታደጋቸው፣ ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው።

106፥13 *ምክሩ፤* በራሱ ጊዜ ሊያደርጋቸው ያቀዳቸውን ነገሮች ማለት ነው።

106፥16-18፤ ዘኍ16፥1-35 ይመ።

106፥19 *በኮሬብ፤* የዘፀ3፥1 ማብ ይመ።

106፥20 *ክብራቸው፤* 1ሳሙ15፥29፤ ኤር2፥11 ይመ።

106፥22 *በካም ምድር፤* 78፥51 እና ማብ ይመ።

106፥23 *መቅሠፍቱ፤* የ2፥5 ማብ ይመ። *በመካከል ገብቶ፤* ዘፀ32፥11-14፡31-32።

106፥24 *መልካሚቱን ምድር፤* ይህ በኤር3፥19፤ 12፥10፤ ዘካ7፥14 ላይ ተገልጿአል፤ እንዲሁም ዘዳ8፥7-9፤ዕዝ20፥6 ይመ።

106፥26-27 *እንዲወድቁ ... ወደቁ፤* የ13፥4 ማብ ይመ።

106፥28-31፤ ዘኍ25 ይመ።

106፥31 *ጽድቅ ሆኖ ተቈጠረለት፤* የአብርሃም እምነቱ ጽድቅ ሆኖ እንደ ተቈጠረለት ሁሉ (ዘፍ15፥16)፣ ፊንሐስም ለእግዚአብሔር የነበረው ቅናት (ዘኍ25፥7-8) እንደዚሁ ጽድቅ ሆኖ የተቈጠረለት መሆኑን መዝሙረኛው ይገልጻል (ዘኍ25፥7-8

[32]ደግሞም በመሪባ ውሃ አጠገብ እግዚ
አብሔርን አስቈጡት፤
ሙሴም ከእነርሱ የተነሣ ተቸገረ፤
[33]የእግዚአብሔርንም መንፈስ ስላስመረሩት፣
ሙሴ የማይገባ ቃል ከአንደበቱ አወጣ።[+]
[34]እግዚአብሔር ባዘዛቸው መሠረት፣
ሕዝቦችን ከማጥፋት ወደ ኋላ አሉ፤
[35]እንዲያውም ከሕዝቦቹ ጋር ተደባለቁ፤
ልማዳቸውንም ቀሠሙ፤
[36]ጣዖቶቻቸውንም አመለኩ፤
ይህም ወጥመድ ሆነባቸው።
[37]ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውን
ለአጋንንት ሠዉ።
[38]የወንዶችና የሴቶች ልጆቻቸውን ደም፣
ለከነዓን ጣዖታት የሠዉአቸውን፣
ንጹሕ ደም አፈሰሱ፤
ምድሪቱም በደም ተበከለች።
[39]በተግባራቸው ረከሱ፤
በድርጊታቸውም አመንዝሮች ሆኑ።
[40]ስለዚህ የእግዚአብሔር ቍጣ በሕዝቡ ላይ
ነደደ፤
ርስቱንም ተጸየፈ።
[41]ለአሕዛብ አሳልፎ ሰጣቸው፤
ጠላቶቻቸውም በላያቸው ሠለጠኑ።
[42]ጠላቶቻቸው ጨቈኗቸው፤
በሥልጣናቸውም ሥር አዋሏቸው።
[43]እርሱ ብዙ ጊዜ ታደጋቸው፤
እነርሱ ግን ዐመፃን የሙጥኝ አሉ፤
በኀጢአታቸውም ተዋረዱ።
[44]ሆኖም ጩኸታቸውን በሰማ ጊዜ፣
ጭንቀታቸውን ተመለከተ፤
[45]ለእነርሱም ሲል ቃል ኪዳኑን አሰበ፤
እንደ ምሕረቱም ብዛት ከቍጣው
ተመለሰ።
[46]የማረኳቸው ሁሉ፣
እንዲራሩላቸው አደረገ።
[47]እግዚአብሔር አምላካችን ሆይ፤ አድነን፤
ለቅዱስ ስምህ ምስጋና እናቀርብ ዘንድ፣
አንተን በመወደስ እንጓደድ ዘንድ፣
ከሕዝቦች መካከል ሰብስበህ አምጣን።
[48]የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር፣
ከዘላለም እስከ ዘላለም ይባረክ፤
ሕዝብም ሁሉ፣ "አሜን!" ይበል።
ሃሌ ሉያ።

106፥32 ዘፀ17፥7፤ ዘኍ20፥2-13
106፥33 ዘፀ17፥4-7፤23፥21፤ዘኍ20፥8-12፤መዝ51፥11፤ 107፥11፤ኢሳ63፥10
106፥34 ዘፀ23፥24፤ ዘዳ2፥34፤7፥16፤ 20፥17፤ኢሱ9፥15፤ መሳ1፥27-36
106፥35 መሳ3፥5-6፤ዕዝ9፥1-2
106፥26 ዘፀ10፥7፤ ዘዳ7፥16
106፥37 ዘፀ22፥20፤ ዘሌ18፥21፤ዘዳ12፥31 ፤32፥17፤ሕዝ16፥20-21፤1ቆሮ10፥20
106፥38 ዘሌ18፥21 ፤ዘዳ18፥10፤2ነገ3፥27
106፥39 ዘፍ3፥17፤ ዘሌ18፥24፤ዘኍ 15፥39፤ሕዝ20፥18
106፥40 ዘፀ34፥9፤ ዘሌ26፥28፤ዘዳ9፥29
106፥41 መሳ2፥14
106፥42 መሳ4፥3
106፥43 ኢሱ10፥14 ፤መሳ2፥16-19፤6፥1-7፤7፥1-25፤ነህ9፥28፤ መዝ81፥13-14
106፥44 መሳ3፥9
106፥45 ዘፍ9፥15፤ ዘፀ32፥14፤መዝ17፥7 ፤103፥11፤105፥8፤ሉቃ1፥72
106፥46 ዘፀ3፥21፤1ነገ8፥50
106፥47 መዝ28፥9፤30፥4፤99፥3፤105፥1፤107፥3፤147፥2፤ኢሳ 11፥12፤27፥13፤56፥8፤66፥20፤ኤር31፥8፤ሕዝ20፥34፤ሚክ4፥6
106፥48 መዝ41፥13፤72፥19

[+]33 አንዳንዶች *ራሱን ባለመቈጣጠርና በችኰላ ተናገረ*

ይመ)። *ከትውልድ እስከ ትውልድ ለዘላለም፤* መዝሙረኛው እግዚአብሔር ለፊንሐስ የሰጠውን "የዘላለም ክህነት ቃል ኪዳን" ይጠቅሳል፤ ፊንሐስ እንዲህ ያለ ክህነት የተቀበለው ባሳየው ቅናት ምክንያት ነው (ዘኍ25፥13)።

106፥32 *በመሪባ፤* የዘፀ17፥7 ማብ ይመ።

106፥33 *የእግዚአብሔርንም መንፈስ ስላስመረሩት፤* እስራኤላውያን በምድረ በዳ ሲንከራተቱ ሳለ፣ የእግዚአብሔር መንፈስ ሥራውን ይሠራ እንደ ነበር በዘፀ31፥3፤ ዘኍ11፥17፤ 24፥2፤ ነህ9፥20፤ ኢሳ63፥10-14 ላይ ይመ።

106፥34-39፤ እስራኤላውያን ከዘመነ መሳፍንት አንሥቶ እስከ ባቢሎን ምርኮ ድረስ ከፈጸሟቸው ኀጢአቶች ሁሉ እጅግ የከፋው ዐመፅ ይህ መሆኑን ለማሳየት ጠቅለል ባለ መልክ በዚህ ቦታ የቀረበ ነው።

106፥37 *ለአጋንንት፤* ይህ ቃል በብሉይ ኪዳን መጽሐፍት በዕብራይስጡ ቅጅ ተጽፎ የሚገኘው በዘዳ32፥17 ላይ ብቻ ነው። ቃሉም ሐሰተኞች አማልክትን ለማመልከት የገባ ሲሆን፣ ባቢሎናውያን ጠባቂዎቻችን ናቸው፤ ለሚሏቸው መናፍስት ከሰጧቸው ስም ጋር ይዛመዳል።

106፥38፤ ከኤር19፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ። *ንጹሕ ደም፤* ለሞት ቅጣት የሚያበቃ ከባድ ጥፋት ያልፈጸመ የማንኛውም ሰው ደም ማለት ነው። *ተበከለች፤* መሬት ራሷ ምንም በደል የሌለባቸው የንጹሐን ደም ስለፈሰሰባት ረከሰለች (ዘኍ35፥33፤ ኤር3፥2፡9)።

106፥39 *ረከሱ፤* ዘሌ18፥24፤ ኤር2፥23፤ ሕዝ20፥30-31፤ 22፥3-4 ይመ። *አመንዝሮች ሆኑ፤* ከሐሰተኞች አማልክት ጋር ራሳቸውን ስለ ጠበቁ (ሕዝ23፥3፡5-8፤ ሆሴ5፥3፤ 6፥10 ይመ፤ እንዲሁም የመሳ2፥17 ማብ ይመ)።

106፥40-43፤ ከዘመነ መሳፍንት አንሥቶ እስከ ባቢሎን ምርኮ ድረስ የነበሩት የእስራኤል ሕዝቦች የፈጸሙትን በደል የሚያሳይ ሲሆን እግዚአብሔር ቃል ኪዳኑን መሠረት በማድረግ ይህንን ሕዝብ ክፉኛ ቀጥቶታል (ዘሌ26፥25-26፡33፡38፡39፤ ዘዳ 28፥25፡36-37፡48-57፡64-69 ይመ)።

106፥40 *ቍጣ ... ነደደ፤* የ2፥5 ማብ ይመ። *ተጸየፈ፤* 5፥6 ይመ።

106፥44-46፤ ይህ ክፍል እግዚአብሔር ከርኅራኄው ብዛት የተነሣ ቃል ኪዳኑን ማሰቡን ያመለክታል፤ ይህም ከዘመነ መሳፍንት አንሥቶ እስከ ባቢሎን ምርኮ ድረስ በተግባር ተገልጾ ታይቶአል።

106፥44 *ጩኸታቸውን በሰማ ጊዜ፤* ዘፀ2፥23፤ 3፥7-9፤ ዘኍ20፥16፤ መሳ3፥9፡15፤ 4፥3፤ 6፥6-7፤ 10፥10፤ 1ሳሙ9፥16፤ 2ዜና20፥6-12፤ ነህ9፥27-28 ይመ።

106፥45 *ቃል ኪዳኑን አሰበ፤* 105፥8፡42፤ ዘፀ2፥24፤ ዘሌ 26፥42፡45፤ *ምሕረቱ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

106፥46 *የማረኳቸው ሁሉ እንዲራሩላቸው አደረገ፤* የመዝሙረኛው ትረካ የባቢሎንን ምርኮ ማካተቱን በግልጽ ያሳያል (1ነገ 8፥50፤ 2ዜና30፥9፤ ዕዝ9፥9፤ ኤር42፥12 ይመ)። ምንም እንኳ ቀደም ባለው ጊዜ በእስራኤላውያን ማኅበረ ሰብ ላይ የደረሰ ምርኮ ቢኖርም ርኅርኄ የተደረገለት ወገን ስለመኖሩ የተወሳ ወይም የተነገረ ነገር የለም።

106፥47፤ እግዚአብሔር እንዲታደጋቸውና ከተበተኑባቸው ቦታዎች ሁሉ ወደ አገራቸው እንዲመልሳቸው ማኅበረ ሰቡ ያቀረበው ጸሎት ነው (መግቢያውንና የቍ4 ማብ ይመ)። *ስምህ* የ5፥11 ማብ ይመ። *አንተን በመወደስ እንጓደድ ዘንድ፤* ድል አድራጊነትህን እናመሰግን ዘንድ ማለት ነው።

106፥48፤ የመዝሙሩ አራተኛ መጽሐፍ ማሳረጊያ ውዳሴ። *አሜን፤* የዘዳ27፥15 ማብ ይመ።

107፤ አጥብቀው የሚሹት ወገኖች የሚያቀርቡትን ጸሎት በማስማትና በማዳን ስለሚገለጠው ጽኑ ፍቅሩ እግዚአብሔርን ለማመስገን የቀረበ ልመና ነው (ስለ መዝሙሩ አወቃቀር የሚቀጥለውን አንቀጽ ይመ)። መዝሙሩ እስራኤላውያን ከሚያከብሩአቸው ዐበይት ሃይማኖታዊ በዓላት በአንዱ፣ የተሰጥዎ ምስጋና እንዲያቀርቡበት የተዘጋጀ ነው። ይህን አስመልክቶ የተሰጡት ትርጓሜዎች በእጅጉ ይለያያሉ፤ ሆኖም ከዚህ በታች የተሰጠው ትርጓሜ ግን ትክክለኛ ነው ተብሎ ይታመናል። ከባቢሎን ምርኮ በኋላ የእግዚአብሔርን ምሕረት በአዲስ መልክ የተለማመደችው እስራኤል (ቍ3፤ እንዲሁም ኤር33፥11 ይመ) በገጠማት ታላቅ መከራ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር ተጣርታ (ጮኻ) ስለ ነበር እግዚአብሔር ከጽኑ ፍቅሩ የተነሣ ጩኸቷን ሰምቶ ስለታደጋት፣ በአንድ ሌዋዊ እየተመራች ምስጋና ታቀርባለች። መዝሙሩ በአቀራረብ ከመዝ104-106 ካሉት መዝሙሮች በቋንቋ ማለትም በቃላት አገባብና አጠቃቀሙ ከመዝ105-106 ጋር የቅርብ ተዛምዶ አለው፤ ከዚህም የተነሣ መዝ105፤ 106፤ 107 (ሦስቱ) ከአንድ ጸሐፊ ብዕር የፈለቁ ናቸው ተብሎ ይታመናል። እግዚአብሔር "ስለ ስሙ አዳናቸው" (ቍ8) የሚለው ሐረግ በመዝ 105-106 ላይ የተነገሩትን ነገሮች ሁሉ ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ የሚያደርስ ነጥብ ሲሆን፣ ይህም እግዚአብሔር በሥነ ፍጥረቱ የገለጠውን ብዙ ድንቅ ሥራ (104፥2-26 ይመ) እንዲሁም ለእንስሳት ያለውን በጎነት (104፥27-30) በሌላው የሚዛን ክንድ ላይ አስቀምጦ እዩት ይላል።

አምስተኛ መጽሐፍ
(መዝሙር 107-150)

መዝሙር 107
ከመከራ ሁሉ የሚታደግ አምላክ

1ቸር ነውና እግዚአብሔርን አመስግኑ፤
ምሕረቱም ለዘላለም ነውና::
2እግዚአብሔር የተቤዣቸው፣
ከጠላት እጅ የታደጋቸው ይህን ይበሉ፤
3ከምሥራቅና ከምዕራብ፣ ከሰሜንና
ከደቡብ፣*
ከየአገሩ የሰበሰባቸው እንዲህ ይናገሩ::

4አንዳንዶቹ ጭው ባለ በረሓ ተቅበዘበዙ፤
ወደሚኖሩባት ከተማ የሚያደርስ
መንገድ አጡ::
5ተራቡ፤ ተጠሙ፤
ነፍሳቸውም በውስጣቸው ዛለች::
6በተጨነቁ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር ጮኹ፤
እርሱም ከመከራቸው አዳናቸው::
7ወደሚኖሩባትም ከተማ፣
በቀና መንገድ መራቸው::
8እግዚአብሔርን ስለ ምሕረቱ፣
ለሰው ልጆችም ስላደረገው ድንቅ
ሥራ ያመስግኑት፤
9እርሱ የተጠማችውን ነፍስ አርክቶአልና፤
የተራበችውንም ነፍስ በበጎ ነገር
አጥግቦአል::

10አንዳንዶቹ በብረት ሰንሰለት ታስረው
የተጨነቁ፣
በጨለማ፣ በጥልማሞት ውስጥ
የተቀመጡ ነበሩ፤
11በእግዚአብሔር ቃል ላይ በማመፅ፣
የልዑልን ምክር አቃለዋልና::
12ስለዚህ በጕልበት ሥራ ልባቸውን አዛለ፤
ተዝለፈለፉ፤ የሚደግፋቸውም
አልነበረም::
13በተጨነቁ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር
ጮኹ፤
እርሱም ከመከራቸው አዳናቸው::
14ከጨለማና ከጥልማሞት አወጣቸው፤
እስራታቸውንም በጠሰላቸው::
15እግዚአብሔርን ስለ ምሕረቱ፣
ለሰው ልጆችም ስላደረገው ድንቅ ሥራ
ያመስግኑት፤
16እርሱ የናሱን በሮች ሰብሮአልና፤
የብረቱንም መወርወሪያ ቈርጦአል::

17አንዳንዶቹ ከዐመፃቸው የተነሣ ቂሎች
ሆኑ፤
ከበደላቸው የተነሣ ችግር ውስጥ ገቡ::

107፥1 1ዜና16፥8፤ 2ዜና5፥13፤7፥3 107፥2 መዝ106፥10፤ኢሳ35፥9 107፥3 ነህ1፥9 107፥4 ቍ36፤ኢሱ 5፥6 107፥5 ዘፀ15፥22፤ 16፥3፤17፥2 107፥6 ዘፀ14፥10 107፥7 ቍ36፤ዕዝ 8፥21 107፥8 መዝ6፥4፤ 75፥1፤105፥1 107፥9 መዝ22፥26 ፤23፥1፤63፥5፤ኢሳ 58፥11፤ኤር31፥25፤ ማቴ5፥6፤ሉቃ1፥53 107፥10 ቍ14፤ ኢዮ36፥8፤መዝ88፥6 ፤102፥20፤143፥3፤ኢሳ 9፥2፤42፥7:16፤49፥9፤ 61፥1፤ሚክ7፥9 107፥11 ዘኍ14፥11 ፤1ነገ22፥5፤2ዜና 36፥16፤መዝ5፥10 107፥12 2ነገ14፥26 ፤መዝ72፥12 107፥13 መዝ106፥8 107፥14 ቍ10፤ ኢዮ36፥8፤መዝ86፥ 13፤116፥16፤ኢሳ9፥2 ፤29፥18፤42፥7፤50፥ 10፤59፥9፤60፥2፤ሉቃ 1፥79፤ሐሥ12፥7 107፥15 ቍ8:21: 31፤መዝ6፥4፤75፥1፤105፥1 107፥17 ዘሌ26፥16፤መዝ25፥7፤ 53፥1፤ኢሳ65፥6-7፤ኤር30፥14-15፤ገላ6፥7-8 107፥18 ኢዮ3፥24፤ 6፥6፤17፥16፤33፥22

*3 ዕብራይስጡ ሰሜንና ባሕሩ ይለዋል::

107፥1-31 እግዚአብሔርን ለማመስገን በመግቢያ ላይ የቀረበ ጥሪ ነው::

107፥1 ለምስጋና ተሰጥዎ የሚቀርብ የተለመደ ጥሪ ነው (106፥1፤ 118፥1:29፤136፥1፤ ኤር33፥11 ይመ):: *አመስግኑ* ቍ8:15:21:31 ይመ፤ እንዲሁም የመዝ100 ርእስ ማብ ይመ:: *ምሕረቱም* ቍ8:15:21:31:43 ይመ፤ እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ::

107፥2 *የተቤዣቸው* እዚህ ላይ የቃሉ ትርጕም እንደተለመደው የሚሰጠው ፍቺ አውጣቸው ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው::

107፥3 *ከየአገሩ* በአሦራውያን እንዲሁም (2ነገ17፥6 ይመ) በባቢሎን ምክንያት ከተበተኑበት አገር ሁሉ ማለት ነው (2ነገ24፥14:16፤ 25፥11:26፤ ኤር52፥28-30 እንዲሁም ነህ1፥8፤ ኢሳ8፥5:9:13፤ 11፥12፤ 43፥5-6፤ ሕዝ11፥17፤ 20፥34 ይመ):: *ደቡብ* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ባሕር" ማለት ነው፤ በኢሳ49፥12 ላይ እንደ ተጻፈው ምዕራብን ያመለክታል፤ ምናልባት ግን በዕብራይስጡ የዚህ ቃል የመጨረሻው ሆሄ ስለጠፋ የቃሉን ትክክለኛ ፍቺ አዛብቶት ይሆናል የሚል ግምት አለ::

107፥4-9 ጭው ባለ ምድረ በዳ ጠፍተው የነበሩትን መታደጉን ያመለክታል፤ እዚህ ላይ ስለ ዐመፃቸው የተወሳ ነገር የለም፤ ነገር ግን እስራኤል ወደ ከነዓን ምድር የገባችው ምድረ በዳውን አቋርጣ ስለ ነበር የዚያን ነዲድ በረሓ፣ መከራና ሥቃይ ከነገፈቱ ተግታዋለች:: ከዚህም በቀር በስተ ምሥራቅ ባለው በትልቁ የዐረብ ምድረ በዳ የምትዋሰን ሲሆን (በስተ ምዕራብ ደግሞ በሜድትራኒያን ባሕር ትዋሰናለች ቍ23-32 ይመ) የታወቁ ታላላቅ (ሲራራ) ነጋዴዎች ይህንንም አቋርጠው ይጓዙ ነበር::

107፥4:7:36 *ወደ ሚኖሩበት ከተማ* ምግብና ውሃ እንደ ልብ የሚገኝባቸው ለሰዎች ኑሮ አስተማማኝ የሆኑ ከተሞች ማለት ነው::

107፥6 *ጮኹ* ይህ ቃል በቍ13:19:28 ላይ ተደጋግሞ ይገኛል:: የእስራኤል ታሪክ በያህዌ አዳኝነትና ታዳጊነት (መዝ 105 ይመ) እንዲሁም በእስራኤል ሕዝብ ዐመፀኛነት የተሞላ (መዝ 106 ይመ) እንደ ሆነ ሁሉ ከመከራው ጽናት የተነሣ ወደ እግዚአብሔር መጮኽ የተሞላም ታሪክ ነው (የ106፥44 ማብ ይመ)::

107፥7 *በቀና መንገድ* ከአደጋም ሆነ ከመከራ ነጻ የሆነና ወደ ታሰበበት ቦታ የሚያደርስ ቀጥ ያለ መንገድ ነው::

107፥9 *የተጠማችውን አርክቶአልና፤ የተራበችውን ... አጥግቦአል* ቍ5 እንዲሁም 105፥40-41 ይመ::

107፥10-16 ከባዕድ የባርነት አገዛዝ ቅጣት ነጻ እንደሚወጡ የሚናገር ክፍል ነው:: ቅጣቱ የመጣው በኀጢአታቸው ምክንያት ቢሆንም እንኳ (17-20:33-41 ይመ)፣ በመከራቸው ጊዜ ወደ እርሱ የሚጮኹትን እግዚአብሔር ይታደጋቸዋል::

107፥10 *በጨለማ፣ በጥልማሞት ውስጥ* የመከራን አስከፊነት የሚገልጽ ምስላዊ አነጋገር ነው (18፥28፤ ኢሳ 5፥30፤ 8፥22፤ 59፥9 ይመ:: እንዲሁም የ44፥19 ማብ ይመ):: *እስረኞች* ነገሩ እዚህ ላይ በትክክል የሚያመለክተው መራራውን የባዕድ አገር አገዛዝና ባርነት ቢሆንም፣ ይህ ዐይነቱ አገላለጽ ሌሎችንም የመከራ ዐይነቶች የሚያመለክት መሆኑ፣ በሌሎች የብሉይ ኪዳን ባለቅኔዎች ተጽፎ ይገኛል (ኢዮ36፥8፤ ኢሳ28፥22፤ ሰቆ3፥7 ይመ):: ስለዚህ ቃሉ አሻሚ ትርጕም ያለው ይመስላል::

107፥11 *በእግዚአብሔር ... የልዑልን* ልዑል እግዚአብሔር ማለት ነው (ዘፍ14፥19 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ):: *ምክር* ጥበብን የተሞላ የእግዚአብሔር መመሪያ በቃሉቹ ይገለጣል::

107፥12 *በጕልበት ሥራ ልባቸውን አዛለ* ከከባድነቱ የተነሣ መንፈሳቸውን ጭምር የሚያደቅ ከባድ ሥራ ጫነባቸው ማለት ነው:: *ተዝለፈለፉ* ብርታት አጡ (31፥10፤ 109፥24፤ ነህ 4፥10፤ ኢሳ40፥30፤ ዘካ12፥8 ይመ)::

107፥13 *ጮኹ* የቍ6 ማብ ይመ::

107፥16 ይህ ቍጥር ወይ ከኢሳ45፥2 ላይ የተጠቀሰ ነው፤ ወይም ደግሞ ሁለቱም ከአንድ የታወቀ አባባል ጠቅሰዋል ማለት ነው:: *የናሱን በሮች* የከተማዪቱ ቅጥር በሮች ናቸው፤ የቅጥር በሮች የሚሠሩት ከዕንጨት መሆኑ የታወቀ ነው፤ እዚህ ላይ ግን የጥንካሬውን ብርታት ለመግለጽ በዘይቤያዊ አነጋገር የገቡት ቃላት ናቸው (ኤር1፥18 ይመ):: *የብረቱንም መወርወሪያ* የቅጥሩ በሮች ተዘግተው የሚጠብቁባቸው መወርወሪያዎች ናቸው (ዘዳ3፥5፤ ኤር51፥30 ይመ)፤ የሚሠሩትም ከዕንጨት ነው (ነህ 3፥13 ይመ) አንዳንድ ጊዜ ግን ከናስም ይሠራሉ (1ነገ4፥13 ይመ):: በዚያን ወቅት፣ "ሰው ብረት ወይም ናስ መስበር ይችላል?" የሚል አባባል ነበር (ኤር15፥12 ይመ)::

107፥17-22 ከፍተኛ ጕዳት ወይም ጥፋት ከሚያስከትል የበሽታ ቅጣት መታደጉን ይገልጻል (የቍ10-16 ማብ ይመ)::

107፥17 *ቂሎች* ኤር4፥22 ይመ:: "የማይረቡ፣ ጥበብንና ተግሣጽን ይንቃሉ" (ምሳ1፥7፤ እንዲሁም ቍ43 ይመ):: *ከበደላቸው የተነሣ ችግር ውስጥ ገቡ* ዘሌ26፥16:25፤ ዘዳ28፥20-22: 35:58-61 ይመ::

[18]ሰውነታቸው የምግብ ዐይነት ሁሉ
ተጸየፈች፤
ወደ ሞትም ደጆች ቀረቡ።
[19]በተጨነቁ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር ጮኹ፤
እርሱም ከመከራቸው አዳናቸው።
[20]ቃሉን ልኮ ፈወሳቸው፤
ከመቃብርም አፋፍ መለሳቸው።
[21]እግዚአብሔርን ስለ ምሕረቱ፣
ለሰው ልጆችም ስላደረገው ድንቅ ሥራ
ያመስግኑት፤
[22]የምስጋናም መሥዋዕት ያቅርቡለት፤
ሥራውንም ደስ በሚል ዝማሬ
ይግለጹ።
[23]አንዳንዶቹ በመርከብ ወደ ባሕር ወረዱ፤
በታላቅም ውሃ ላይ ሥራቸውን
አከናወኑ፤
[24]የእግዚአብሔርን ሥራ በዚያ አዩ፤
ድንቅ አድራጎቱንም በጥልቁ ውስጥ
ተመለከቱ።
[25]እርሱ ተናግሮ ዐውሎ ነፋስን አስነሣ፤
ነፋሱም ማዕበሉን ከፍ ከፍ አደረገ።
[26]ወደ ሰማይ ወጡ፤ ወደ ጥልቅም ወረዱ፤
ከመከራቸውም የተነሣ ሐሞታቸው
ፈሰሰ።
[27]እንደ ሰከረ ሰው ዞሮባቸው ወዲያ ወዲህ
ተንገዳገዱ፤
መላው ጠፍቶባቸው የሚያደርጉትን
አጡ።
[28]በተጨነቁ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር ጮኹ፤
እርሱም ከመከራቸው አዳናቸው።
[29]ዐውሎ ነፋሱን ጸጥ አደረገ፤
የባሕሩም ሞገድ ረጭ አለ።
[30]ጸጥ በማለቱም ደስ አላቸው፤
ወደሰቡትም ወደብ አደረሳቸው።
[31]እግዚአብሔርን ስለ ምሕረቱ፣
ለሰው ልጆችም ስላደረገው ድንቅ
ሥራ ያመስግኑት፤
[32]በሕዝብ ጉባኤ መካከል ከፍ ከፍ
ያድርጉት፤
በሽማግሌዎችም ሸንጎ ይወድሱት።
[33]ወንዞችን ወደ ምድረ በዳ፣
የውሃ ምንጮችንም ወደ ደረቅ ምድር
ለወጠ።
[34]ከነዋሪዎቿ ክፋት የተነሣ፣
ፍሬያማዋን ምድር በጨው የተበከለች
አደረጋት።
[35]ምድረ በዳውን ወደ ውሃ መከማቻ፣
ደረቁንም ምድር ወደ ውሃ ምንጭ
ቀየረ።
[36]የተራቡትን በዚያ አስቀመጠ፤
የሚኖሩባትንም ከተማ ሠሩ።
[37]በዕርሻውም ዘሩበት፤ ወይንም ተከሉ፤
ብዙ ፍሬም አመረቱ።
[38]ይባርካቸዋል፤ እነርሱም እጅግ ይበዛሉ፤
የከብቶቻቸውም ብዛት እንዲያንስ
አያደርግም።
[39]በጭንቅ፣ በመከራና በሐዘን፣
ቍጥራቸው አንሶ፣ ተዋርደው ነበር፤
[40]በመኳንንቱም ላይ መናቅን አዘነበባቸው፤
መውጫ መግቢያው በማይታወቅ በረሓ
ውስጥም አንከራተታቸው።
[41]ችግረኞችን ግን ከጭንቀታቸው መዝዞ
አወጣቸው፤
ቤተ ሰባቸውንም እንደ በግ መንጋ
አበዛ።
[42]ልበ ቅኖች ይህን አይተው ሐሤት
ያደርጋሉ፤

107፥19 ቍ13፡28፤ መዝ5፥2፤34፥4
107፥20 ዘፀ15፥26፤ ዘዳ32፥2፤ኢዮ33፥28፤ መዝ16፥10፤30፥3፤56፥13፤147፥15፤ማቴ8፥8፤ሉቃ7፥7
107፥21 ቍ15፤መዝ6፥4፤75፥1
107፥22 ዘሌ7፥12፤ ኢዮ8፥21፤መዝ9፥11፤65፥8፤73፥28፤118፥17
107፥23 መዝ104፥26፤ኢሳ42፥10
107፥24 መዝ64፥9፤111፥2፤143፥5
107፥25 መዝ50፥3፤93፥3፤105፥31
107፥26 ኢሱ2፥11፤ሉቃ8፥23
107፥27 ኢሳ19፥14፤24፥2፤28፥7
107፥28 ቍ19፤መዝ4፥1፤ዮና1፥6
107፥29 መዝ65፥7፤93፥3፤ዮና1፥15፤ሉቃ8፥24
107፥30 ቍ7
107፥31 ቍ15፤መዝ6፥4፤75፥1፤106፥2
107፥32 መዝ1፥5፤22፥22፤26፥12፤30፥1፤34፥3፤35፥18፤99፥5
107፥33 1ነገ17፥1፤ መዝ74፥15፤104፥10፤ ኢሳ41፥15፤42፥15፤50፥2
107፥34 ዘፍ13፥10
107፥35 2ነገ3፥17፤ኢዮ38፥26፤መዝ105፥41፤126፥4፤ኢሳ35፥7፤43፥19፤51፥3
107፥37 2ነገ19፥29፤ኢሳ37፥30
107፥38 ዘፍ12፥2፤49፥25፤ዘዳ7፥13
107፥39 2ነገ10፥32፤መዝ44፥9፤ሕዝ5፥12 107፥40 ዘዳ32፥10፤ ኢዮ12፥18 107፥41 1ሳሙ2፥8፤ኢዮ21፥11፤መዝ113፥7-9
107፥42 ኢዮ5፥16፤22፥19፤መዝ97፥10-12፤ሮሜ3፥19

107፥18 *ወደ ሞት ደጆች፤* ሰባት ተከታታይ በሮች ያሉት የሙታን ነፍሳት መኖሪያ ስፍራ አለ ተብሎ በጥንት ቅርብ ምሥራቅ አገሮች የሚታመን ሲሆን፣ እነዚህ በሮች ወደዚያ የወረዱ የሙታን ነፍሳት ወደ ሕያዋን ምድር እንዳይመለሱ የሚ ያግዱ መዝጊያዎች ናቸው (9፥13 እና የኢዮ38፥17 ማብ እንዲ ሁም ማቴ16፥18 ይመ)።

107፥19 *ጮኹ፤* የቍ6 ማብ ይመ። *ገላገላቸው፤* ቍ13 ይመ። ከቍ6፥28 ጋር ያነጻጽሩ።

107፥20 *ቃሉን፤* ትእዛዙን ማለት ነው፤ እዚህ ላይ ያሰበውንና ያቀደውን የሚፈጽም መልእክተኛ ሆኖ ቀርቦአል (147፥15፡18 እንዲሁም የ23፥6 ማብ ይመ)።

107፥22 *የምስጋናም መሥዋዕት፤* ዘሌ7፥12-15፤ 22፥29-30 ይመ። *ስለ ሥራውም... ይግለጹ፤* የ7፥17 ማብ ይመ።

107፥23-32፤ ከባሕር አደጋ መትረፉን የሚናገር ክፍል ነው (የቍ4-9 ማብ ይመ)። የእስራኤል ነጋዴዎች ለንግድ ሥራ በመርከብ ይጓዙ ነበር (ዘፍ49፥13፤ መሳ5፥17፤ 1ነገ9፥26-28፤ 10፥22 ይመ)።

107፥23 *በታላቅም ውሃ፤* 29፥3 ይመ።

107፥24 *ድንቅ ... ብጥልቁ፤* የምሥራቅ ሜድትራኒያን ባሕር ጠረፍ ሕዝቦች የባሕሩን "ኀይለኛ ... ውሃ" (ቍ3) ከጥንት ጀምሮ ከነበረው ዐመፀኛ ውሃ ጋር የሚያያይዙት ሲሆን፣ እግዚ አብሔር ይህን ዐመፀኛ ውሃ ሙሉ በሙሉ የሚቈጣጠር አምላክ መሆኑ እስራኤላውያንን ምን ጊዜም ሲያስደንቃቸው ይኖራል፤ ለደኅንነት ጥበቃቸውም የስትናቸው አድርገው በታላቅ ቁም ነገር ይመለከቱታል። ስለዚህም አንዳንድ ጊዜ የሜድትራኒያንን ባሕር ክፉኛ የሚያናውጠው ማዕበል (ዮና1፤ ዮሐ27) ከድንቅ ሥራዎቹ እንደ አንዱ ሆኖ እዚህ ላይ ገብቶአል።

107፥30 *ወደብ፤* ምናልባት የንግድ ማዕከል ሳይሆን አይቀርም።

107፥32፤ ቍ22 ይመ። *በሽማግሌዎችም፤* የዘፀ3፥16 ማብ ይመ።

107፥33-42፤ እግዚአብሔር የሰጡትን ዘር የሚቀበለውን መልካሙን ምድር (ቍ34) ወደ ምድረ በዳነት ለውጦ (1ነገ 17፥1-7፤ 2ነገ8፥1) ሕዝቡን በራብ እንደ ቀጣው፣ ከዚያም እንደ ገና ያንኑ ምድር እንደ ፈወሰውና (ሩት1፥6፤ 1ነገ18፥44-45) የተ ራበው ሕዝቡ (ቍ36) እንዲኖርበትና ምርት እንዲያፍስበት አድ ርጎአል። ከዚያ በኋላ ግን በሕዝቡ ላይ ብርቱ ጠላት (እንደ አሦ ራውያንና 2ነገ17፥3-6፤ እንደ ባቢሎናውያን ያሉ 2ነገ24፥20-27፤ 25፥1-26) አስነሥቶና ሰራዊት አዝምቶ ምድሪቱን እንዳልነበረ በማድረግ ሕዝቡን ወደ ምርኮ አገር ወስዶአቸዋል፤ ይህም ሆኖ ግን የኋላ ኋላ ችግረኞችን (ቍ41) መልሶአቸዋል።

107፥33-35፤ እዚህ ላይ ምስላዊ በሆነ መልክ የቀረበው ሐሳብ በኢሳ35፥6-7፤ 41፥18፤ 42፥15፤ 43፥19-20፤ 50፥2 ላይ ከተጻፈው ጋር ይመሳሰላል፤ ይህም ምናልባት መዝሙረኛው በኢ ሳይያስ ጽሑፍ ሳይማረክ እንዳልቀረ ያሳያል።

107፥40፤ ምናልባት ከኢዮ12፥21፡24 ላይ የተወሰደ ጥቅስ ሊሆን ይችላል። *በመኳንንቱ ላይ መናቅን አዘነበባቸው፤* በረከቱ ንም ባተረፈረፈላቸው አምላክ ላይ ጀርባቸውን አዞሩ (ዘዳ31፥20፤ 32፥15)፤ ስለዚህም ወደ ምድ ረበዳ መልሶ ሰደዳቸው (ዘዳ32፥10፤ ሆሴ2፥3፡14)።

107፥41 *ችግረኞችን፤* ርዳታ የሚያስፈልጋቸውን ማለት ነው (ቍ39 ይመ፤ እንዲሁም 9፥18 እና ማብ ይመ)።

107፥42፤ *የመመሪያው* (ቍ33-41) *መደምደሚያ* ነው። ይህ ምናልባት በኢዮ5፥16 ላይ ጻድቅ ... ክፉ ተብሎ የተጻፈውን

ጥመትም ሁሉ አፏን ትዘጋለች::
[43]እንግዲህ ማንም ብልህ ቢሆን፣ ይህን
ነገር ልብ ይበል፤
እርሱም የእግዚአብሔርን ምሕረት
ያስተውላል::

መዝሙር 108
የጧት ውዳሴና ብሔራዊ ጸሎት

108፥1-5 ተጓ ምብ-መዝ57፥7-11
108፥6-13 ተጓ ምብ-መዝ60፥5-12

የዳዊት መዝሙር፤ ማኅሌት

[1]አምላክ ሆይ፤ ልቤ ጽኑ ነው፤
እዘምራለሁ፤ በፍጹም ነፍሴም እዘምራለሁ::
[2]በገናም መሰንቆም ተነሡ፤
እኔም ማልጄ እነሣለሁ::
[3]እግዚአብሔር ሆይ፤ በሕዝብ መካከል
አመሰግንሃለሁ፤
በሕዝቦችም መካከል እዘምርልሃለሁ::
[4]ምሕረትህ ከሰማያት በላይ ታላቅ ናትና፤
ታማኝነትህም እስከ ጠፈር ትደርሳለች::
[5]አምላክ ሆይ፤ ከሰማያት በላይ ከፍ ከፍ
በል፤
ክብርህም በምድር ሁሉ ላይ ትንሰራፋ::
[6]ወዳጆችህ ይድኑ ዘንድ፣
በቀኝ እጅህ ታደግ፤ መልስልኝም::
[7]እግዚአብሔር ከመቅደሱ እንዲህ አለ፤
ደስ እያለኝ ሴኬምን እሸነሽናለሁ፤
"የሱኮትንም ሸለቆ እለካለሁ::
[8]ገለዓድ የእኔ ነው፤ ምናሴም የእኔ ነው፤
ኤፍሬም የራስ ቍሬ ነው፤
ይሁዳም በትረ መንግሥቴ::
[9]ሞዓብ መታጠቢያ ገንዳዬ ነው፤
በኤዶምያስ ላይ ጫማዬን
እወረውራለሁ፤
በፍልስጥኤም ላይ በድል አድራጊነት
እፎክራለሁ::"
[10]ወደ ተመሸገችው ከተማ ማን
ይወስደኛል?
ወደ ኤዶምያስስ ማን ያደርሰኛል?
[11]እግዚአብሔር ሆይ፤ የጣልኸን አንተ
አይደለህምን?
አምላክ ሆይ፤ ከሰራዊታችንም ጋር
አልወጣ አልህ!
[12]አሁንም የሰው ማዳን ከንቱ ነውና፣
በጠላታችን ላይ ድልን አቀዳጀን::
[13]እግዚአብሔር ሲረዳን ብርቱ እንሆናለን፤
ጠላቶቻችንንም ከእግሩ በታች
የሚረግጥ እርሱ ነው::

መዝሙር 109
በጠላት ላይ የቀረበ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]የምስጋናዬ ምንጭ የሆንህ አምላክ ሆይ፤
ዝም አትበል፤
[2]ክፉዎችና አታላዮች፣
አፋቸውን ከፍተውብኛልና፤
በውሸተኛ አንደበት ተናግረውብኛል::
[3]በጥላቻ ቃል ከበውኛል፤
ያለ ምክንያትም ጥቃት አድርሰውብኛል::
[4]ስወዳቸው ይወነጅሉኛል፤
እኔ ግን እጸልያለሁ::
[5]በበጎ ፈንታ ክፋትን፣
በወደድኋቸው ፈንታ ጥላቻን
ይመልሱልኛል::

107፥43 መዝ103፥11፤ኤር9፥12፤ሆሴ 14፥9
108፥1 መዝ18፥49፤112፥7፤119፥30፡112
108፥2 ኢዮ21፥12
108፥4 ዘፀ34፥6፤ዘኍ14፥18፤መዝ 36፥5፤106፥45
108፥5 መዝ8፥1፤57፥5
108፥6 ኢዮ40፥14
108፥7 ዘፍ12፥6፤33፥17፤መዝ68፥35፤89፥35፤102፥19
108፥8 መዝ78፥68
108፥9 ዘፍ19፥37፤2ሳሙ8፥1፡13-14
108፥11 መዝ44፥9
108፥12 መዝ118፥8፤146፥3፤ኢሳ10፥3፤30፥5፤31፥3፤ኤር 2፥36፤17፥5
108፥13 መዝ44፥5፤ኢሳ22፥5፤63፥3፡6
109፥1 ዘፀ15፥2፤ኢዮ 34፥29፤ኤር17፥14
109፥2 መዝ43፥1፤52፥4
109፥3 መዝ35፥7፤69፥4፤ዮሐ15፥25
109፥4 መዝ69፥13፤141፥5
109፥5 ዘፍ44፥4

የሚያስተጋባ ሳይሆን አይቀርም:: ይህም በብሉይ ኪዳን የጥበብ መጻሕፍት ተደጋግሞ የቀረበ ማነጻጸሪያ ነው (ምሳ2፥21-22፤ 11፥6-7፤ 12፥6፤ 14፥11፤ 15፥8፤ 21፥18፡29፤ 29፥27፤ ክፉ የሚለው ቃል ግን በዚህ ቦታም ሆነ በሌላ ቦታ አብዛኛውን ጊዜ ተመሳሳ ይነቱ በኢዮብ መጽሐፍ ከተጻፈው ጋር ነው)::

107፥43፤ የመዝሙሩ መደምደሚያ ነው:: *ማንም ብልህ ቢሆን፤* ዘዳ32፥29፤ ሆሴ14፥9 ይመ:: ይህን ከቍ33-42 ላይ የተጻፈውን መመሪያ የሚያመለክት ነው:: *የእግዚአብሔርን ምሕረት ያስተውላል፤* ከቍ4-32 ለቀረበው ሐሳብ ፍሬ ነገሩ ይህ ሐረግ ነው::

108፥1፤ የእግዚአብሔርን ፍቅር የሚያመሰግንና እግዚአብሔርም ከጠላት እንዲታደገው የቀረበ ጸሎት ነው፤ ይህ መዝሙር ከመዝ57፥7-11 እና 60፥5-12 ላይ ተወጣጥቶ የተጻፈ ነው፤ በተመሳሳይ መንገድ አንድ አዲስ መዝሙር ከተለያዩ መዝሙሮች ላይ ተውጣጥቶ እንዴት እንደ ተጻፈ 1ዜና16፥8-36 ይመ:: የእግዚአብሔርን ታላቅ ፍቅር አንሥቶ የሚያመሰግን በመሆኑ ይህ መዝሙር ከመዝ103 ጋር ይመሳሰላል (103፥11 ይመ)::

108ርእስ፤ የመዝ30 ርእስ ማብ ይመ:: *የዳዊት፤* ሁለቱም መዝሙሮች የተገኙት (መዝ57፤60) ከእርሱ ነው::

108፥1-5፤ የእግዚአብሔርን ፍቅር የሚያወድስ ክፍል ሲሆን ምናልባት በዚህ ቦታ ክፍሉ የሚያመለክተው እግዚአብሔርን በመተማመን ወደ እርሱ መቅረብና አቤቱታንም ለእርሱ ማስማት የሚቻል መሆኑን ነው (ማለትም በቍ7-9፡11 ላይ ለተጠቀሰው እግዚአብሔር፤ እንዲሁም ቍ6፡12 ይመ)፤ የ109፥1 ማብ ይመ::

108፥1 *ነፍሴም፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ክብር" ማለት ነው (የ7፥5 ማብ ይመ)::

108፥6-13፤ እግዚአብሔር ከጠላት እንዲታደገው የቀረበ ጸሎት ነው (የ60፥5-12 ማብ ይመ)::

109፤ በሐሰት የቀረበበትን ክስ ተመልክቶ እግዚአብሔር እንዲፈርድለት ወደ እግዚአብሔር የቀረበ ጸሎት ነው:: መዝሙረኛው በቍ6-9 ላይ ስለ ጠላቶቹ በነጠላ ቍጥር ሲናገር በሌላ ቦታ ግን የሚናገረው በብዙ ቍጥር ነው፤ ከዚህም የተነሣ አንዳንድ ሰዎች በቍ6-9 ላይ የሚገኘው ሐሳብ ጠላት በመዝሙረኛው ላይ ያወረደውን ርግማን የሚገልጽ ነው ይላሉ:: ትክክል መስሎ የሚታየው ግን (1) አንድም መዝሙረኛው እስከ አሁን ድረስ በብዙ ቍጥር ሲናገር ከቆየ በኋላ እዚህ ላይ የጥቅል ስም አድርጎታል ወይም ደግሞ (2) የመዝሙረኛው ጠላቶች፣ የግል ጥላቻው እጅግ በመረረ አለቃ ሥር ተሰብስበው ዘርማንዘሩን ለማጥፋት ቢያሤሩም ሌሎች ተቃዋሚዎች ስለተነሡባቸው ሁኔታው ሌላ መልክ መያዙን የሚያሳይ ሊሆን ይችላል:: ይህ መዝሙር በአብዛኛው ከመዝ 35 ጋር ተመሳሳይነት አለው፤ የመዝ 101 ማብ ይመ::

109ርእስ፤ የመዝሙር 4 ርእስ ማብ ይመ::

109፥1-5፤ ከሐተኛ ከሳሾች እጅ እግዚአብሔር እንዲታደገው ያቀረበው አቤቱታ ነው::

109፥1 *የምስጋናዬ ምንጭ፤* መዝሙረኛው የሚያወድሰው ይህ አምላክ የታመነ ታዳጊና ከጠላቶቹም እጅ ጋሻ መከታ ሆኖ የሚከላከልለት ነው (22፥3 እና ማብ፤ እንዲሁም 35፥18፤ 74፥21፤ 76፥10፤ 79፥13፤ 102፥18 ይመ):: *ዝም አትበል፤* ለምን አትፈርድም! (28፥1፤ 35፥22፤ 50፥3፡21፤ 83፥1 ይመ)::

109፥2-5፤ መዝሙረኛው የደረሰበትን በደል ለሰማያዊው ፈራጅ አንድ በአንድ ያቀረበው አቤቱታ ነው (35፥11-16 ይመ)::

109፥2 *አፋቸውን ከፍተውብኛልና፤* የ5፥9 ማብ ይመ::

109፥4 *እኔ ግን እጸልያለሁ፤* ይህን የሚለው ራሱን ከጠላቶቹ ጋር በማነጻጸር ነው (ቍ16-18 ይመ):: ትክክለኛ ሐሳቡ ግን፣ "ለእነርሱ ጸለይኩላቸው" ማለት ሳይሆን አይቀርም (በ35፥13-14 ላይ እንደ ተጻፈው ማለት ነው)::

109፥6-15፤ እግዚአብሔር ለመዝሙረኛው ጠላቶች የእጃቸውን በትክክል ይሰጥ ዘንድ የቀረበ የፍትሕ ልመና ነው (የ5፥10 እንዲሁም የ35፥4-10 ማብ ይመ)::

6ክፉ ሰው[a] በላዩ ሹም፤
ከሳሽም[b] በቀኙ ይቁም።
7ፍርድ ፊት ሲቆም በደለኛ ሆኖ ይገኝ፤
ጸሎቱም ለፍርድ ትሁንበት።
8ዕድሜው ይጠር፤
ሹመቱንም ሌላ ይወሰደው።
9ልጆቹ ድኻ አደጎች ይሁኑ፤
ሚስቱም መበለት ትሁን።
10ልጆቹ ይንከራተቱ፤ ለማኞችም ይሁኑ፤
ከፈረሰው ቤታቸውም ይሰደዱ።
11ያለውን ሁሉ ዕዳ ጠያቂ ይውረሰው፤
የድካሙንም ዋጋ ባዕዳን ይቀሙት።
12ማንም ሰው ምሕረት አያድርግለት፤
ለድኻ አደግ ልጆቹም የሚራራ አይኑር።
13ዘሩ ተለይቶ ይጥፋ፤
ስማቸውም በሚቀጥለው ትውልድ
ይደምሰስ።
14የአባቶቹ በደል *በእግዚአብሔር* ፊት
ይታሰብ፤
የእናቱም ኀጢአት አይደምሰስ።
15*መታሰቢያቸውን* ከምድር ያጠፋ ዘንድ፣
ኀጢአታቸው ሁልጊዜ *በእግዚአብሔር*
ፊት ይኑር፤
16ችግረኛውንና ምስኪኑን፣ ልቡም
የቈሰለውን፣
እስከ ሞት አሳደደ እንጂ፣
ምሕረት ያደርግ ዘንድ አላሰበምና።
17*መ*ራገምን ወደደ፤
ወደ እርሱም *መ*ጣች፤
በመባረክ ደስ አልተሰኘም፤
በረከትም ከእርሱ ራቀች።
18*መ*ርገምን እንደ ልብስ ለበሳት፤
እርሷም እንደ ውሃ ወደ ውስጥ ሰውነቱ፤
እንደ ዘይትም ወደ ዐጥንቱ ዘለቀች።
19ገላውን እንደሚሸፍንበት ልብስ፣
ዘወትር እንደሚታጠቀውም መቀነት
ትሁነው።
20*እግዚአብሔር* ለሚወነጅሉኝ ሰዎች፣
በነፍሴም ላይ ክፉ ለሚናገሩ
የሚከፍላቸው ይኸው ይሁን።

21አንተ ግን ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤
ስለ ስምህ በበጎ ተመልከተኝ፤
ምሕረትህም መልካም ናትና አድነኝ።
22እኔ ድኻና ችግረኛ ነኝና፤
ልቤም በውስጤ ቈስሎአልና።
23እንደ ምሽት ጥላ ከእይታ ተሰውሬአለሁ፤
እንደ አንበጣም ረግፌአለሁ።
24ከጾም የተነሣ ጕልበቴ ዛለ፤
ሰውነቴም ከስቶ ዐመድ ለበሰ።
25ለመሣለቂያ ሆንሁላቸው፤
ሲያዩኝም ራሳቸውን ይነቀንቃሉ።

26*እግዚአብሔር* አምላኬ ሆይ፤ ርዳኝ፤
እንደ ምሕረትህም አድነኝ።
27*እግዚአብሔር* ሆይ፤ እጅህ ይህን
እንዳደረገች፣
አንተም ይህን እንደ ፈጸምህ ይወቁ።
28እነርሱ ይራገማሉ፤ አንተ ግን ትባርካለህ፤
በሚነሡበት ጊዜ ይዋረዳሉ፤
ባሪያህ ግን ሐሤት ያደርጋል።
29የሚወነጅሉኝ ውርደትን ይከናነቡ፤
ዕፍረትንም እንደ ሸማ ይልበሱ።

30*እግዚአብሔርን* በአንደበቴ እጅግ
አመሰግናለሁ፤
በታላቅ ሕዝብም መካከል አወድሰዋለሁ።
31በነፍሱ ላይ ከሚፈርዱት ያድነው ዘንድ፣
እርሱ በችግረኛው ቀኝ በኩል
ይቆማልና።

109፥6 1ዜና21፥1፤ ኢዮ1፥6፤ዘካ3፥1
109፥7 መዝ1፥5፤ ምሳ28፥9፤ኢሳ41፥24
109፥8 ኢዮ15፥32፤ ሐሥ1፥20
109፥9 ዘፀ22፥24፤ ኤር18፥21
109፥10 ዘፍ4፥12
109፥11 ዘኊ14፥3፤ ነህ5፥3፤ኢዮ20፥18፤ ኢሳ1፥7፤6፥11፤36፥1፤ ሰቆ5፥2
109፥12 ኢዮ5፥4
109፥13 ዘኊ14፥12 ፤ኢዮ18፥19፤መዝ9፥ ፤21፥10፤ምሳ10፥7
109፥14 ዘፀ20፥5፤ ዘኊ14፥18፤ኢሳ 65፥6-7፤ኤር32፥18
109፥15 ዘፀ17፥14፤ ዘዳ32፥26፤መዝ90፥8
109፥16 ኢዮ20፥19 ፤መዝ34፥18፤35፥10
109፥17 ምሳ28፥27 ፤ማቴ7፥2
109፥18 ዘኊ5፥22፤ መዝ10፥7
109፥19 ቍ29፤ መዝ73፥6፤ሕዝ7፥27
109፥20 ዘፀ32፥34፤ መዝ54፥5፤71፥10፤94 ፥23፤ኢሳ3፥11፤ 2ጢሞ4፥14
109፥21 ዘፀ9፥16፤ መዝ3፥7፤23፥3፤ 69፥16
109፥23 ኢዮ14፥2
109፥24 ኢዮ16፥8፤ መዝ35፥13፤ዕብ 12፥12
109፥25 ኢዮ16፥4፤ መዝ22፥6፤ማቴ27፥ 39፤ማር15፥29
109፥26 መዝ12፥1 ፤119፥86
109፥27 ኢዮ37፥7
109፥28 2ሳሙ16፥ 12፤መዝ66፥4፤ኢሳ 35፥10፤51፥11፤54፥1፤65፥14
109፥29 መዝ35፥26
109፥30 መዝ35፥18
109፥31 መዝ16፥8፤108፥6

[a] 6 *ወይም ክፉው*
[b] 6 *ወይም ሰይጣን*

109፥6 *ክፉ ሰው ... ከሳሽም፤* የመዝሙረኛው ጠላት መዝሙረኛውን ለመጣል ሲል በሐሰት ይከስዋል፤ እንግዲህ ጠላቱም የእጁን ያገኝ ዘንድ እርሱም ከሳሽ ይነሣበት።

109፥7 *ጸሎቱም፤* ራሱን ለመከላከል የሚያቀርበው ልመና ማለት ነው።

109፥8 *ዕድሜው ይጠር፤* ዳዊትን በሐሰት የሚከሰውና የሚያሳጣው ጠላቱ ዳዊት እንዲሞትለት አጥብቆ እንደሚፈልግ ምንም ጥርጥር የለውም (1ነገ21፥8-15 ይመ)። *ሹመቱንም ሌላ ይውሰደው፤* ጠላቱ ከፍተኛ የአለቅነት ቦታ ያገኘ ሲሆን ምናልባት መዝሙረኛውን ለመጣል እያሤረበት ሳይሆን አይቀርም።

109፥18 *እንደ ውሃ ወደ ውስጥ ሰውነቱ፣ እንደ ዘይት ወደ ዐጥንቱ፤* ርግማን ምግቡና መጠጡ ብቻ ሳይሆን ልብሱም ጭምር ነበር፤ የኖረውም በርግማን ነው (ምሳ4፥17 ይመ)።

109፥21 *ስለ ስምህ፤* የ5፥11፤ 23፥3 ማብ ይመ። *ምሕረትህ፤* ቍ26 እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ።

109፥22፤ መዝሙረኛው ስላለበት ሁናቴ የሚያደርገው ገለጻ የቍ16ን ቃል ያስተጋባል። *ድኻና ችግረኛ፤* ተስፋቸው እግዚአብሔር ብቻ የሆኑ ናቸው (የ34፥6 ማብ ይመ)። *ልቤም፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

109፥23 *ተሰውሬአለሁ፤* መዝሙረኛው በዘመኑ ሁሉ መከራ የሚያሳየው ሥቃይ እንዳለበት በግልጽ ያሳያል፤ ይህም ጠላቶቹ በእርሱ ላይ እንዲነሡበት ምክንያት ሆኖአቸዋል (ቍ24-25 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥9 ማብ ይመ)። *እንደ ምሽት ጥላ፤* 102፥11 ይመ። *ረግፌአለሁ፤* ነህ5፥13፤ ኢዮ38፥13 ይመ።

109፥26-29፤ ይህ ክፍል የመዝሙሩ መደምደሚያ ሲሆን ከዚህ በፊት የተወሱትን ጭብጦች የሚያስተጋባ ነው።

109፥28 *ባሪያህ፤* በእግዚአብሔር ከተቀቡት መካከል መዝሙረኛው እንደ አንዱ ተደርጎ ተቈጥሮአል (ርእሱንና የመዝ 78፥70 ማብ ይመ)።

109፥30-31፤ እግዚአብሔርን ስለ አዳኝነቱ ለማመስገን የተገባበት ቦታ ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)።

መዝ110፤ ንጉሥና ካህን የሆነውን መሢሕ በተመለከተ አስቀድሞ የተነገረ ትንቢት ነው። ይህ መዝሙር (በተለይም የቍ1 እና 4 ትንቢቶች) በአዲስ ኪዳን ከክርስቶስ ጋር ተያይዞ በተደጋጋሚ ተጠቅሶአል። ልክ እንደ መዝሙር 2 ሁሉ ይህም መዝሙር ወደፊት ከዳዊት ቤት የሚወለደው ልጅ ሥርዐተ ንግሥ በሚፈጽምበት ጊዜ እንዲዘመር የተዘጋጀ ነው። ከክርስትና ሃይማኖት መምጣት በፊት የነበሩ አይሁድ፣ ይህ መዝሙር ወደ ፊት ይመጣል ተብሎ በተስፋ ስለሚጠበቀው መሲሕ የተነገረ መሆኑን ቀደም ብለው ተረድተዋል። በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በተለይም በጌታ በኢየሱስ ከተሰጠው ትርጕም (ማቴ22፥43-45፤ ማር12፥36-37፤ ሉቃ20፥42-43) እንዲሁም በጴጥሮስ (የሐሥ2፥34-36) እና በዕብራውያን መልእክት ጸሐፊ (በተለይም ዕብ1፥13፤ 5፥6-10፤ 7፥11-28) በመነሣት በዳዊት መዝሙራት ውስጥ ከተነገሩት ትንቢቶች ሁሉ፣ ይህ መዝሙር በተስፋ ስለሚጠበቀው መሲሕ በቀጥታ የሚናገር መሆኑን ክርስቲያኖች ሁሉ ተስማምተውበታል። ነገሩ እንዲህ ከሆነ፣ ዳዊት ትንቢት የተናገረውና ወደፊት ስለሚነሣው ታላቅ ልጁ የሥርዐተ ንግሥ መዝሙር የደረሰው፣ ነቢያት ስለዚህ ልጅ ምንም ከመናገራቸው በፊት ነው ማለት ነው (2ሳሙ23፥2)። ይሁን እንጂ ዳዊት ይህንን መዝሙር ያዘጋጀው "ጌታዬ" (ቍ1) ብሎ ለጠራው ለልጁ ለሰሎሞን ሥርዐተ ንግሥ ሊሆን ይችላል፤ እንዲህም ማለቱ ሰሎሞን አንድ ቀን የሚይዘው

መዝሙር 110

መሲሑ ንጉሥና ካህን

የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ጌታዬን፣
"ጠላቶችህን ለእግርህ መርገጫ፣
እስከማደርግልህ ድረስ፣
በቀኜ ተቀመጥ" አለው።

[2]እግዚአብሔር ብርቱ በትርህን ከጽዮን ወደ ውጭ ይሰዳል፤
አንተም በጠላቶችህ መካከል ሆነህ ትገዛለህ።
[3]ለጦርነት በምትወጣበት ቀን፣
ሰራዊትህ በገዛ ፈቃዱ በጐንህ ይቆማል፤
ከንጋት ማሕፀን፣
በቅዱስ ግርማ ደምቀህ፣
የጕልማሳነትህን ልምላሜ[1] እንደ ጠል ትቀበላለህ።

[4]"እንደ መልከ ጼዴቅ ሥርዐት፤
አንተ ለዘላለም ካህን ነህ" ብሎ፣
እግዚአብሔር ምሎአል፤
እርሱ ሐሳቡን አይለውጥም።

[5]ጌታ በቀኝህ ነው፤
በቍጣውም ቀን ነገሥታትን ያደቃቸዋል።
[6]በሕዝቦች መካከል ይፈርዳል፤
በየአገሩ ያሉትንም ራሶች ከስክሶ
ሬሳ በሬሳ ያደርጋቸዋል።

110፥1 ኢሱ10፥24፤ 1ነገ5፥3፤ ማቴ22፥44፤ ማር12፥36፤16፥19፤ ሉቃ20፥42፤ሐሥ 2፥34፤1ቆሮ15፥25፤ ዕብ1፥13፤12፥2
110፥2 ዘፍ49፥10፤ መዝ2፥6፤45፥6፤72፥8፤ኢሳ14፥5፤ኤር 48፥17
110፥3 ዘፀ15፥11፤ ሚክ5፥7
110፥4 ዘፍ14፥18፤ ዘኍ23፥19፤ዘካ6፥13፤ ዕብ5፥6:10፤7፥15-17 :21
110፥5 ዘዳ7፥24፤ መዝ2፥5:12፤16፥8፤ 68፥21፤76፥12፤ኢሳ 60፥12፤ዳን2፥44፤ ሮሜ2፥5፤ራእ6፥17፤ 11፥18 110፥6 መዝ9፥19፤18፥38፤ኢሳ5፥25፤34፥3፤66፥24

[1]3 ወይም ጕልማሶችህ እንደ ንጋት ወዳንተ ይመጣሉ ማለት ነው።

መንበር በዕድሜ ከገፋው ከዳዊት የሚበልጥ ስለሚያደርገው ነው። እንዲህ በማድረጉም፣ "ጌታዬ" የሚለው ቃል በልጁ በሰሎሞን ላይ ብቻ ተወስኖ የሚቀር ሳይሆን፣ እርሱ ከሚያውቀው በላይ ሰፋ ያለ ትርጒም ስላለውም ጭምር ነው። እንግዲህ ይህ ነገር በሳሙኤል፣ በነገሥትና በዜና መዋዕል መጻሕፍት ስለ ዳዊት ከተነገረው ጋር ይበልጥ የሚስማማ መስሉ ይታያል (የመዝ101 መግቢያን ይመ)።

110፥1-3፤ እግዚአብሔር የመረጠውን (የቀባውን) መሲሕ በተቃዋሚዎቹ ሁሉ ፊት ወራሹ ማድረጉን የሚያጸና ውሳኔ ነው (2፥7-12 ይመ)።

110፥1፤ የመጀመሪያው ትንቢት ነው (የቍ4 ማብ ይመ)። *ጌታዬ፤* የእኔ ንጉሥ ወይም ከእኔ በላይ የሆንህ ማለት ነው፤ ስለዚህ ይህ "ጌታዬ" የተባለው ከዳዊት በላይ ከፍ ከፍ ያለ ስለ መሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም (ማቴ22፥44-45፤ ማር12፥36-37፤ ሉቃ20፥42-44፤ ዮሐ2፥34-35፤ ዕብ1፥13 እና ዐውደ ምንባባቸውን ልብ ብለህ አስተውል)። *ተቀመጥ፤* በክብር ዙፋን ላይ መቀመጥን ያሳያል። *በቀኜ፤* ከአንድ ንጉሥ አጠገብ ያለ የክብር ስፍራ ነው (45፥9፤ 1ነገ2፥19 ይመ)፤ እንግዲህ ከራሱ ከእግዚአብሔር ቀጥሎ ያለው ሁለተኛ የሥልጣን ቦታ ይዞአል ማለት ነው። ጌታ ኢየሱስ ከፍ ያለውን ይህን የክብር ስፍራ መያዙን የሚያመለክቱ በርካታ የአዲስ ኪዳን ክፍሎች አሉ (ማቴ26፥64፤ ማር14፥62፤ 16፥19፤ ሉቃ22፥69፤ ዮሐ2፥33፤ 5፥31፤ 7፥55-56፤ ሮሜ8፥34፤ ኤፌ1፥20፤ ቈላ3፥1፤ ዕብ1፥3፤ 8፥1፤ 10፥12፤ 12፥12 ይመ)። *ጠላቶችህን፤* የ2፥1-3 ማብ ይመ። *የእግርህ መርገጫ እስከማደርግልህ ድረስ፤* ዕብ 10፥12-13 ይመ። በጥንት ዘመን የነበሩ ነገሥታት ድል ባደረጓቸው ነገሥታት ራስ ላይ እግራቸውን በመጫን ምን ያህል ብርቱ እንዲሆኑ ያሳዩ ነበር (ኢሱ10፥24 ይመ)። የነገሥታት የእግር መረገጫ ከዙፋኑ ጋር አብሮ ተያይዞ እንዲሚሠራ በ2ዜና 9፥18 ላይ መመልከት ይቻላል። በዚህ ቦታ የተገለጠውን ሐሳብ በ1ነገ 5፥3 ላይ መመልከት ይቻላል። ጳውሎስ ይህን ቃል በ1ቆሮ 15፥25፤ ኤፌ1፥22 ላይ ከክርስቶስ ጋር አያይዞ አቅርቦታል።

110፥2 *ብርቱ በትርህን ከጽዮን ወደ ውጭ ይሰዳል፤* አገዛዝህን የሚቃ ወም ጠላት ጨርሶ እስኪጠፋ ድረስ የመንግሥትህን ግዛት በዓለም ሁሉ ያሰፋል ማለት ነው። *ከጽዮን፤* የዳዊት መናገሻ ከተማ ናት (2ሳሙ5፥7:9 ይመ) እንዲሁም እግዚአብሔር እንደ አንድ ታላቅ ንጉሥ ሆኖ የሚገዛባት ከተማም ናት (የ9፥11 ማብ እንዲሁም መዝ 46፤ 48፤ 132፥13-18 ይመ)። የእግዚአብሔር መሲሕ በዓለም ላይ ለሚሰፍነው የእግዚአብሔር መንግሥት እንደራሴው ነው።

110፥3 *በገዛ ፈቃዱ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "በነጻ ፈቃድ የሚቀርብ መሥዋዕት" ማለት ነው። ይህም ማለት አንተን ለመርዳት ሲሉ ራሳቸውን እስከ ሞት ድረስ አሳልፈው ለመስጠት ዝግጁ ሆነው ወደ ጦርነት የሚገቡ ቈራጥ ተዋጊዎች ማለት ነው (መሳ5፥2 ይመ)። እስራኤላውያን በምድረ በዳ ሳሉ ያስ የሌለ ጥሪታቸውን (ሀብታቸውን) ለመገናኛ ድንኳኑ ሥራ እንደ ሰጡት ዐይነት ማለት ነው (ዘፀ35፥29፤ 36፥3 ይመ፤ እንዲሁም ዕዝ1፥4፤ 2፥68 ይመ)። ልክ እንዲሁ የክርስቶስ ተከታዮችም ራሳቸውን፣ "እንደ ሕያው መሥዋዕት አድርገው እንዲያቀርቡ" ጳውሎስ መክሮአል (ሮሜ12፥1)፤ ራሱን በተመለከተ ደግሞ በመጠጥ ቍርባን መስሉ ተናግሮአል (ፊል2፥17)፤ እንዲሁም 2ቆሮ8፥5 ይመ። *በቅዱስ ግርማ ደምቀህ፤* ይህ ክፍል የሚያወሳው ስለ እግዚአብሔር መሲሕ ከሆን ክብርንና ግርማ መንግሥትን የሚጐና ጸፍ ይልቁንም ደስ ደስ የሚል የወጣትነትን ዘመን እንደ፣ "ንጋት ማሕፀን" እስከ መጨረሻው ይዞ የሚጠብቅ ስለ መሆኑ አስቀድሞ የተነገረለት ሲሆን፣ በየዕለቱም ጠዋት ጠዋት ጠል እንዲያገጠባጥብ ያለ መሆኑን ያሳያል (በሌላ ቦታ ላይ ይህ ቃል ስለሚሰጠው ትርጕም ኢሳ26፥19 ይመ)። ይህ ክፍል የሚያመለክተው፣ "ወደ እርሱ ስለሚጐርፉት ወጣት ተዋጊዎች ነው" የሚባል ከሆነም ልብስ ተክህኖ ለብሰው በተቀደሰ ጦርነት ላይ ለመካፈል ዝግጁ መሆናቸውን (1ሳሙ21፥4-5፤ 25፥28፤ 2ዜና13፥8:12፤ 20፥15-21፤ ኢሳ 13፥3-4፤ ኤር6፥4፤ 51፥27 ይመ)፣ እንዲሁም በየማለዳው እንደ ንጋት ጠል ወደ ጦሩ ሰፈር በብዛት መጕረፋቸውን ያሳያል (2ሳሙ17፥11-12 ይመ)። *በቅድስና ግርማ፤* የ29፥2 ማብ ይመ።

110፥4-7፤ እግዚአብሔር መሲሁን በጽዮን ንጉሥም፣ ካህንም አድርጎ መሾሙንና እርሱን በሚቃወሙት ኀይሎች ላይ ሁሉ ድል እንደሚያጐናጽፈው የተሰጠ ማረጋገጫ ወይም መሐላ ነው።

110፥4፤ ሁለተኛው ትንቢት ነው (የቍ1 ማብ ይመ)። *ምሎአል፤* የዳዊትን ዘር በዙፋኑ ለዘላለም እንደሚያጸና በመሐላ ከሰጠው ቃል ኪዳን ጋር ይህ አንዱ ነው (89፥35-37 ይመ)። የዚህን መሐላ ብርቱነትና ጽኑነት የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ በሚገባ ገልጾታል (ዕብ6፥16-18፤ 7፥20-22 ይመ)። *በመልከ ጼዴቅ ሥርዐት ... ካህን፤* ዳዊትና በዙፋኑ የተተኩ ዘሮቹ የእግዚአብሔር ሕግ በተግባር እንዲተረጐም የሚያደርጉ በመሆናቸው የቃል ኪዳኑን ታቦት አያያዝ (2ሳሙ6፥1-15 በተለይም ቍ14፤ 1ነገ8፥1 ይመ)፣ ሥርዐተ አምልኮ የሚንጸባረቅባቸውን ተግባሮችና የቤተ መቅደሱን ሥራና አገልግሎት (1ነገ5-7፤ 2ነገ12፥4-7፤ 22፥3-7፤ 23፥4-7፤ 2ዜና15፥8፤ 24፥4-12፤ 29፥3-11፤ 34፥8 ይመ) እንዲሁም የካህናቱንና የሌዋውያኑን የዕለት ተዕለት ተግባር ደግሞም በቤተ መቅደስ የሚከናወነውንም የመዝሙር ተሰጥዎ በበላይነት ይቈጣጠራሉ (1ዜና 6፥31፤ 15፥11-16፤ 16፥4-42፤ 23፥3-31፤ 25፥1፤ 2ዜና17፥7-9፤ 19፥8-11፤ 29፥25:30፤ 31፥2፤ 35፥15-16፤ ዕዝ3፥10፤ 8፥20፤ ነህ12፥24:36:45 ይመ) በእነዚህ ሁሉ ተግባሮችና በሊቀ ከህናቱም ላይ እንኳ ሳይቀር የበላይነት ሥልጣን ነበራቸው። ይሁን እንጂ የአሮን ልጆች እንዲያከናውኑት በተሰጣቸው የክህነት አገልግሎት ሥራ ላይ እንዲገቡ አይፈቅድላቸውም፤ (2ዜና26፥16-18 ይመ)። በዚህ ትንቢት ውስጥ ግን የዳዊት ልጅ፣ ንጉሥም ካህንም ሆኖ፣ አብርሃም በነበረበት ዘመን (ዘፍ14፥18 ይመ) በኢየሩሳሌም የልዑል እግዚአብሔር ካህንና አገልጋይ በሆነው በመልከ ጼዴቅ ሥርዐት፣ በጽዮን ተሾሞአል (ንጉሥነትንና ካህንነትን አጣምሮ ስለሚይዝ ሰው ማንነት ዘካ 6፥13 ይመ)። ይህ ስለ ክርስቶስ ካህንነት የተነገረው ሐሳብ የዕብ7 ፍሬ ሐሳብ ሆኖአል። *ለዘላለም፤* ጊዜ ሳይሽረውና ሳይለውጠው ጸንቶ ይኖራል ማለት ነው። ይህ ቃል ምናልባት በተዘዋዋሪ መንገድ በዮሐ 12፥36 ላይ ተመልክቶአል የሚል ግምት አለ።

110፥5 *ጌታ በቀኝህ ነው፤* ጦርነት በምትገጥምበት ጊዜ አንተን ለመርዳት (ቍ2፤ 109፥31 ይመ) በቀኝህ ይሰለፋል። አንዳንዶች የዚህ ሐረግ አድራሻ እግዚአብሔር እንደ ሆነ ይናገራሉ፤ ስለዚህ ቍ1ን የሚረዱት "ጌታ" (የዳዊት ልጅ) በቀኝህ (እግዚአብሔር) ነው በሚለው መልኩ ነው። *በቍጣው ቀን፤* 2፥5 እና ማብ ይመ።

110፥6 *ይፈርዳል፤* መሲሁን ነው። *ሬሳ በሬሳ ያደርጋቸዋል፤* በጦር ሜዳ የሚታየው ሁኔታ የሚገልጽ ምስላዊ አነጋገር ሲሆን፣

[7]መንገድ[ሀ] ዳር ካለች ፈሳሽ ውሃ ይጠጣል፤
ስለዚህ ራሱን ቀና ያደርጋል።

መዝሙር 111[ለ]

ለመለኮቱ ባሕርያት የቀረበ ጸሎት

[1]ሃሌ ሉያ።

በቅኖች ሸንጎ፣ በጉባኤም መካከል፣
ለእግዚአብሔር በፍጹም ልቤ ምስጋና
አቀርባለሁ።

[2]የእግዚአብሔር ሥራ ታላቅ ናት፤
ደስ የሚሰኙባትም ሁሉ ያውጠነጥኗታል።
[3]ሥራው ባለ ክብርና ባለ ግርማ ነው፤
ጽድቁም ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል።
[4]ድንቅ ሥራው ሲታወስ እንዲኖር አደረገ፤
እግዚአብሔር ቸር፣ ርኅሩኅም ነው።
[5]ለሚፈሩት ምግብን ይሰጣል፤
ኪዳኑንም ለዘላለም ያስባል።
[6]ለሕዝቡ የአሕዛብን ርስት በመስጠት፣
የአሠራሩን ብርታት አሳይቶአል።
[7]የእጁ ሥራ እውነተኛና ቅን ነው፤
ሥርዐቱም ሁሉ የታመነ ነው፤
[8]ከዘላለም እስከ ለዘላለም የጸና ነው፤
በእውነትና በቅንነትም የተሠራ ነው።
[9]ለሕዝቡ መዳንን ሰደደ፤
ኪዳኑንም ለዘላለም አዘዘ፤
ስሙም የተቀደሰና የተፈራ ነው።
[10]እግዚአብሔርን መፍራት የጥበብ
መጀመሪያ ነው፤
ትእዛዙንም የሚፈጽሙ ጥሩ ማስተዋል
አላቸው፤
ምስጋናውም ለዘላለም ይኖራል።

መዝሙር 112

የጻድቅ ሰው ባሕርይ

[1]ሃሌ ሉያ።[ሐ]

እግዚአብሔርን የሚፈራ፣
በትእዛዙም እጅግ ደስ የሚሰኝ
የተባረከ ነው።

[2]ዘሩ በምድር ላይ ኀያል ይሆናል፤
የቅኖች ትውልድ ትባረካለች።
[3]ሀብትና ብልጽግና በቤቱ ይሞላል፤

110፥7 መዝ3፥3፤ 27፥6
111፥1 መዝ1፥5፤ 9፥1፤34፥1፤89፥7፤109፥30፤115፥18፤ 145፥10
111፥2 ኢዮ36፥24፤ መዝ64፥9፤143፥5፤ ራእ15፥3
111፥3 መዝ112፥3 ፡9፤119፥142
111፥4 ዘጸ4፥31፤ መዝ86፥15
111፥5 ዘፍ1፥30፤ 1ዜና16፥15፤መዝ37፥25፤103፥11፤105፥8፤ ማቴ6፥31-33
111፥6 መዝ64፥9፤ 66፥3፡5፤105፥44
111፥7 መዝ19፥7፤ 92፥4፤119፥128
111፥8 መዝ119፥89 ፡152፡160፤ኢሳ40፥8፤ ማቴ5፥18
111፥9 መዝ30፥4፤ 34፥22፤99፥3፤103፥4 ፤130፥7፤ሉቃ1፥49፡ 68
111፥10 ዘዳ4፥6፤ ኢዮ23፥12፤መዝ19፥ 9፤28፥6፤89፥52፤119 ፥98፡104፡130
112፥1 ኢዮ1፥8፤ መዝ1፥1-2፤33፥2፤103፥1፡11፤115፥13፤119፥14 ፡16፡47፡92፤128፥1 112፥2 መዝ25፥13፤37፥26፤128፥2-4
112፥3 ዘዳ8፥18፤መዝ37፥6፤111፥3

[ሀ]7 ወይም ሥልጣን ለመስጠት ኀይል ያለው ሥልጣን ላይ ያስቀምጠዋል ማለት ነው።
[ለ]መዝሙር111 የግጥሙ መሥመሮች እያንዳንዳቸው ከላይ እስከ ታች በተከታታይ በዕብራይስጥ ፊደሎች ቅደም ተከተል ተቀምጠዋል።
[ሐ]1 እግዚአብሔር ይመስገን ማለት ነው።

የተወሰደውም ከዳዊት የድል ሕይወት ላይ ነው፤ ይህም የእግዚአብሔር መሲሕ መንግሥቱን በሚቃወሙት ኀይሎች ላይ (2፥9፤ ራእ19፥11-12 ይመ) ያለውን ድል አድራጊነት ያሳያል።

110፥7 ... *ከፈሳሽ ይጠጣል፤* በተፋፋመ ውጊያ ላይ ሳለ እንኳ፣ ቀዝቀዝ የሚያደርገውን ነገር ያገኛል፤ ማንም ሊበግረው የማይችለውንም ዐንገቱን ከፍ ከፍ ያደርጋል (የቍ3 ማብ ይመ)።

መዝ111፤ የመጀመሪያውና የመጨረሻው ቍጥር እንደሚያሳየው፣ መዝሙሩ ምን ጊዜም ስለማይጓደለው ጽድቁ እግዚአብሔርን ለማመስገን የቀረበ ሲሆን፣ ዝማሬንና ጥበብን የተሞላ ምክርም አጣምሮ የያዘ ነው። ከመዝ112 ጋር ሲነጻጸርም ሁለቱ መዝሙሮች ልክ እንደ መንትያ ልጆች ይገኛሉ፤ ምናልባትም ከአንድ ጸሓፊ ብዕር የፈለቁና ሳይለያዩም አንድ ላይ እንዲቀመጡ ሆን ተብሉ ቦታ የተሰጣቸው ሳይሆኑ አይቀርም። እነዚህ ሁለት መዝሙሮች ከባቢሎን ምርኮ በኋላ ሳይጻፉ እንደማይቀሩ ይገመታል። መዝሙሮቹ፣ "ሃሌ ሉያ፣ ሃሌ ሉያ" ለሚሉትና (መዝ111-118) በተከታታይ ለቀረቡት መዝሙሮች እንደ መግቢያ ያገለግላሉ፤ ይሁን እንጂ የአይሁድን ትውፊት ተሰጥዎ አጠቃቀም በተመለከተ የመዝ113ን መግቢያ ይመ።

111፥1 *በቅኖች ሸንጎ፤* ምናልባት እጅግ ቅርብ የሆኑትን ሰዎች የሚያመለክት አባባል ሳይሆን አይቀርም (ይህን ስለመሰለው ልዩነት 107፥32ን ይመ)፤ አባባሉ የሚያመለክተውም በእውነት ፈሪሀ እግዚአብሔር ያደረባቸውን ሰዎች ነው፤ ለምሳሌ በ112፥2፡4 ላይ እንደተጠቀሱት "ቅኖች" ያሉትን ማለት ነው (11፥7፤ 33፥1፤ 49፥14፤ 97፥11፤ 107፥42፤ 140፥13 ይመ)። *በጉባኤም፤* የ9፥1 ማብ ይመ። *ምስጋና አቀርባለሁ፤* ከቍ2-9 ላለው ምስጋና መግቢያ ነው።

111፥2 *የእግዚአብሔር ሥራ፤* መዝሙሩ እግዚአብሔር በተለይ ለሕዝቡ ያደረገውን በጎነት ያንጸባርቃል። ይህንንም ቍ2፡9፡ ያጠቃልሉታል። *ያውጠነጥኗታል፤* እጅግ ከፍ ያለ ትኩረት ሰጥተው ይመረምሩታል ማለት ነው።

111፥3 *ጽድቁም፤* የቍ4፥1 ማብ ይመ።

111፥4 *ድንቅ ሥራው፤* የ9፥1 ማብ ይመ። *ቸር፣ ሩኅሩኅ፤* ዘፀ34፥6-7 እና ማብ ይመ። ከእነዚህ ተለይተው ለብቻቸው ይቆማሉ። ሁለቱም መዝሙሮች የተቀነበቡት የመዝሙሮቹን ፍሬ ሐሳብ አጕልተው በሚያሳዩት በመጀመሪያውና በመጨረሻው ቍጥሮች ነው። በሁለቱም መዝሙሮች ላይ ፍሬ ነገሩ የተገለጠው በመጀመሪያዎቹ ቍጥሮች ላይ ሲሆን፣ የመደምደሚያዎቹ ቍጥሮች ደግሞ ተጓዳኝ ሐሳቡን ይዘዋል። በሁለቱም መዝሙሮች ላይ የመዝሙሩን ፍሬ ሐሳብ የያዙት ስምንት ቍጥሮች እኩል ሁለት ቦታ መከፈል የሚችሉ ሲሆን እነዚህ ሁለት ክፍሎች እያንዳንዳቸው አራት አራት ቍጥር አላቸው፤ እኩል ሁለት ቦታ የተከፈሉት ቍጥሮች አንድ ዐይነት የፍሬ ሐሳብ ቍርኝት አላቸው (ለምሳሌ 111፥2 እና 111፥6 እንዲሁም ቍ5 እና ቍ9 ያነጻጽሩ)፤ የሁለቱ መዝሙሮች ተመሳሳይ ቍጥሮችም እንደዚሁ አንድ ዐይነት የሆነ ፍሬ ሐሳብ እኩል ይጋራሉ (ለምሳሌ 111፥3-5 ከ112፥3-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

111፥5 *ምግብን ይሰጣል፤* ከታላቅ ቸርነቱ የተነሣ ለሕዝቡ የሚያስፈልጋቸውን አትረፍርፎ እንደሚሰጣቸው የሚያሳይ ምሳሌ ነው (በጌታ ጸሎት "የዕለት እንጀራችንን ስጠን ዛሬ" ማቴ6፥11 እንደምንለው ዐይነት ነው)። *ለሚፈሩት፤* ቍ10 እና ማብ ይመ። *ኪዳኑንም፤* ቍ9 ይመ፤ እንዲሁም 105፥8-11 ይመ።

111፥6፤ ከቍ2 ጋር ያነጻጽሩ።

111፥7 *እውነተኛና ቅን፤* ቍ3 ላይ፣ "ክብርንና ሞገሥን" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ። *ሥርዐቱም ሁሉ የታመነ፤* የ93፥5 ማብ ይመ።

111፥9 *ለሕዝቡ መዳንን ሰደደ፤* እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ያደረገውን ብዙ ቸርነት የሚያሳይ ሌላ በረከት ነው ("ምግብን ይሰጣል" ቍ5 ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ)። *የተቀደሰና የተፈራ፤* በስራው እንደታየው በእርግጥም ቅዱስና የሚያስፈራ ነው። *ስሙም፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

111፥10፤ ጥበበኛ መሆን ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ የሚናገር የመደምደሚያ ቃል ነው። *እግዚአብሔርን መፍራት የጥበብ መጀመሪያ ነው፤* ጥበበኛ መሆን የሃይማኖት መሠረት መሆኑን የሚያስገነዝብ የተለመደና ጥንታዊ የብሉይ ኪዳን ትምህርት ነው (ኢዮ28፥28፤ ምሳ1፥7፤9፥10 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ)። *ትእዛዙን የሚከተሉ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የሚያደርጓቸው ወይም የሚፈጽሟቸው" ማለት ነው (በ19፥7-9 ላይ "እግዚአብሔርን መፍራት" የሚለው ሐሳብ "ሕግ"፣ "ሥርዐት" እና "ትእዛዝ" ከሚሉት ሐሳቦች ጋር ተነጻጽሮ ቀርቦአል።

መዝ112፤ እግዚአብሔርን ስለሚፈራ ሰው የተነገረ ቃል ነው፤ መዝሙሩ የመዝ1 መንፈስ የያዘ ቢሆንም የመዝ 111 ቅርጽ ተከትሎ የተጻፈና ምናልባትም ለዚሁ ማሟያ ወይም ተጨማሪ እንዲሆን ታስቦ የተጻፈ ሊሆን ይችላል (የመዝ111ን መግቢያ ይመ)።

112፥1፤ የመዝሙሩ ፍሬ ሐሳብ ሲሆን በቍ2-9 ላይ ፍሬ ሐሳቡ በሚገባ ዳብሮአል። ቍ10 የሚያወሳው ግን ተቃራኒውን ሐሳብ ነው። 1፥1-2፤ 128፥1 ይመ። *እግዚአብሔርን የሚፈራ፤* 34፥8-14 እና ማብ ይመ። *የተባረከ ነው፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

112፥2 *ትውልድ፤* እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው ልጆቹ ይባረኩለታል፤ እርሱም በልጆቹ አማካይነት ይባረካል (በረከትን ይቀ በላል፤ ከቍ6 ጋር ያስተያዩ፤ 37፥26፤ 127፥3-5፤ 128፥3 ይመ፤ እንዲሁም የ109፥12 ማብ ይመ)።

112፥3 *ሀብትና ብልጽግና፤* 1፥3፤ 128፥2 ይመ። *ጽድቁም፤*

ጽድቁም ለዘላለም ይኖራል።
4ቸር፣ ርኅሩኅና ጻድቅ እንደ መሆኑ፣
ለቅን ሰው በጨለማ ውስጥ ብርሃን
ይወጣለታል።
5ለጋስና ያለ ማንገራገር የሚያበድር፣
ሥራውንም በትክክል የሚያከናውን ሰው
መልካም ይሆንለታል፤
6ለዘላለም ከስፍራው አይናወጥምና፤
ጻድቅ ሰው[a] ሲታወስ ይኖራል።
7ክፉ ወሬ አያሸብረውም፤
ልቡ እግዚአብሔርን በመተማመን የጸና
ነው።
8ልቡ የጸና ነው፤ አይፈራምም፤
በመጨረሻም የጠላቶቹን ውድቀት
ያያል።
9በልግስና ለድኾች ሰጠ፤
ጽድቁ ለዘላለም ይኖራል፤
ቀንዱም[b] በክብር ከፍ ከፍ ይላል።
10ክፉ ሰው ይህን በማየት ይበሳጫል፤
ጥርሱን ያፋጫል፤ እየመነመነም
ይጠፋል፤
የክፉዎችም ምኞት ትጠፋለች።

መዝሙር 113

ለታላቁና ለመሐሪው ጌታ ምስጋና

1ሃሌ ሉያ።[c]

የእግዚአብሔር አገልጋዮች ሆይ፤
አመስግኑት፤
የእግዚአብሔርን ስም አወድሱ።
2ከአሁን እስከ ዘላለም፣
የእግዚአብሔር ስም የተመሰገነ ይሁን።
3ከፀሐይ መውጫ እስከ መግቢያው ድረስ፣
የእግዚአብሔር ስም የተመሰገነ ይሁን።
4እግዚአብሔር ከሕዝቦች ሁሉ በላይ ከፍ
ያለ ነው፤
ክብሩም ከሰማያት በላይ ነው።
5እንደ አምላካችን እንደ እግዚአብሔር፣
በላይ በዙፋኑ የተቀመጠ ማን ነው?
6በሰማይና በምድር ያሉትንስ ለማየት፣
ራሱን ወደ ታች ዝቅ የሚያደርግ ማን
ነው?
7ድኻውን ከትቢያ ያነሣል፤
ችግረኛውን ከዐመድ ከፍ ከፍ ያደርጋል፤
8ከመኳንንትም እኩል ስፍራ ይሰጠዋል፤
ከሕዝቡም ሹማምት ጋር ያስቀምጠዋል።
9መካኒቱን ሴት በቤት ያኖራታል፤
ደስተኛም የልጆች እናት ያደርጋታል።
ሃሌ ሉያ።

112፥4 መዝ5፥12፤ 18፥28
112፥5 መዝ37፥21፡26፤ሉቃ6፥35
112፥6 መዝ15፥5፤ 55፥22፤ምሳ10፥7፤ መክ2፥16
112፥7 መዝ28፥7፤ 56፥3-4፤57፥7፤108፥1፤ኢሳ12፥2
112፥8 መዝ3፥6፤ 27፥1፤54፥7፤56፥11፤ ምሳ1፥33፤ኢሳ12፥2
112፥9 መዝ75፥10፤111፥3፤ሉቃ19፥8፤ ሐሥ9፥36፤2ቆሮ9፥9
112፥10 ኢዮ8፥13፤ መዝ34፥21፤37፥12፤ 86፥17፤ማቴ8፥12
113፥1 መዝ22፥23፤34፥22፤103፥21፤113 4፥1
113፥2 መዝ30፥4፤ 48፥10፤115፥18፤131፥3፤145፥21፤148፥13፤149፥3፤ኢሳ12፥4፤ ዳን2፥20
113፥3 ኢሳ24፥15፤ 45፥6፤59፥19፤ሚል 1፥11
113፥4 መዝ8፥1፤ 57፥11፤99፥2
113፥5 ዘፀ8፥10፤ ኢዮ16፥19፤መዝ 35፥10፤103፥19
113፥6 መዝ11፥4፤ 138፥6፤ኢሳ57፥15
113፥7 1ሳሙ2፥8፤ መዝ35፥10፤68፥10፤107፥41፤140፥12
113፥8 2ሳሙ9፥11 113፥9 1ሳሙ2፥5

[a]6 ወይም እግዚአብሔር ቸር ርኅሩኅና ጻድቅ ስለ ሆነ ማለት ነው።
[b]9 በዚህ ስፍራ ክብርን ያመለክታል።
[c]1 እግዚአብሔር ይመስገን ማለት ሲሆን፣ በቍ9 ላይም ይገኛል።

ቍ9 ይመ፤ እንዲሁም የ1፥5 ማብ ይመ። *ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል፤* በየሁኔታው የሚለዋወጥ ተግባር የሌለው መሆኑን የሚያሳይ ነው (ቍ7 ላይ "የጸና" የሚለውን ቃል ይመ)።

112፥4 *ጨለማ፤* የመከራን ጊዜ ለማመልከት በተለዋጭ የገባ ቃል ነው (107፥10 እና ማብ ይመ)። *ጎሕ፤* የ27፥1 ማብ ይመ። *ቸር ሩኅሩኅ፤* ዘፀ34፥6-7 እና ማብ ይመ።

112፥5 *መልካም፤* በኀኑትና ብልጽግና ማለት ነው (34፥8-14 እና ማብ ይመ)። *ለጋስና ያለ ማንገራገር የሚያበድር፤* ቍ9 ይመ። እንዲሁም 111፥5 ይመ።

112፥6 *ለዘላለም አይናወጥም፤* የ10፥6 ማብ ይመ። *ሲታወስ ይኖራል፤* ጽድቁ በእግዚአብሔርና በሰው ዘንድ ለዘላለም ጸንቶ የሚኖር የክብር መታሰቢያ ሐውልት አቁሞለታል (ቍ2 እና ማብ ይመ)።

112፥7 *ልቡም፤* ቍ8 ይመ። እንዲሁም የ4፥7 ማብ ይመ። *በመተማመን፤* መዝሙረኛው በእግዚአብሔር ላይ ያለው መተማመን የእግዚአብሔር ጽድቅ ለዘላለም ጸንቶ የሚኖረውን ያህል የጸና ነው (ቍ3 ይመ)። በእግዚአብሔር ጽድቅ መታመንና ጽድቀንም መታዘዝ ማለት የእውነተኛ የእግዚአብሔር ሰው ምልክት ስለመሆኑ 34፥8-14 እና ማብ ይመ።

112፥8 *ውድቀት ያያል፤* "በጨለማ ውስጥ እንኳ ጎሕ ይቀድለታል" (ቍ4)።

112፥9 *በልግስና ... ሰጠ፤* ቍ5 ይመ። *በክብር ከፍ ከፍ ይላል፤* ቅዱስ የእግዚአብሔር ስም በፍርሀትና በአክብሮት ከፍ ከፍ እንደሚል ሁሉ፣ እግዚአብሔርን የሚፈራም ሰው እንደዚሁ በክብር ከፍ ከፍ ይላል።

112፥10 *ክፉ ሰው ይህን በማየት ይበሳጫል፤* የእግዚአብሔር ሰው መሆን ወደ በረከት የሚያደርስ መንገድ መሆኑን ክፉዎች አያስተውሉትም፤ ለእነርሱ የእግዚአብሔር ሰው በመሆን የሚገኝ ምንም በረከት የለም (10፥2-11፤ 107፥42 ይመ)። *ትጠፋለች፤* 1፥4-6 ይመ፤ እንዲሁም መዝ37 ይመ። ከ111፥10 ጋር ያስተያዩ።

መዝ113፤ ስለ ታላቅ ግርማውና ለትሑታንም ስላሳየው ምሕረት እግዚአብሔርን የሚያመሰግን ዝማሬ ነው (138፥6 ይመ)። ይህ መዝሙር በመጀመሪያ የተጻፈው በቤተ መቅደስ ውስጥ ለሚከናወነው አገልግሎት (ተሰጥዎ) ሳይሆን አይቀርም። ይህ መዝሙር እንደ ፋሲካ፣ በዓለ አምሳ፣ ዳስና አዲስ ጨረቃ በመሳሰሉት በዓላት ላይ የሚዘመር ነው (ዘሌ23፤ ዘኍ10፥10፤ ዮሐ10፥22)። መዝ113 እና 114 የፋሲካ ዕለት ከዋናው ማዕድ በፊት የሚዘመሩ ሲሆኑ፣ መዝ115-118 ድረስ ያሉት ደግሞ ከማዕድ በኋላ የሚዘመሩ ናቸው (የመዝ111 መግቢያን ይመ)።

113፥1-3፤ አራት ጊዜ ለምስጋና የተደረገ ጥሪ ነው።

113፥1 *የእግዚአብሔርን ስም፤* ቍ2-3 ይመ። በምስጋና አንድን ቃል ወይም ሐረግ ሦስት ጊዜ መደጋገም በተሰጥዎ ዝማሬ የተለመደ ነው (የ96፥1-3 ማብ ይመ)። *ስም፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

113፥2 *ከአሁን እስከ ዘላለም፤* እግዚአብሔርን በእውነት የሚያወድሱት ሰዎች ውዳሴ እስከ መጨረሻው የሚዘልቅ እንጂ የሚያቋርጥ አይደለም (ቍ3)።

113፥4-6፤ እግዚአብሔር ከፍጥረቱ ሁሉ በላይ ከፍ ባለ ስፍራ በዙፋኑ ተቀምጦአል።

113፥4፤ በመዝ57፥5፡11 ላይ ያለውን አዝማች ይመ። *በሕዝቦች ሁሉ ላይ፤* በተዘዋዋሪ በአማልክቶቻቸው ሁሉ ላይ ማለቱ ነው (95፥3፤ 96፥4-5፤ 97፥9፤ እንዲሁም 47፥2:7-8 ይመ)። *ከሰማያት በላይ፤* እጅግ ከፍ ካሉት ፍጥረታት ሁሉ በላይ እንኳ ሳይቀር ማለት ነው (ቍ6 ይመ)።

113፥5፤ የመልስ አዘል ጥያቄው ማእከል ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)። *አምላካችን፤* "የእኛ" አምላክ እንዲሆን ቃል ኪዳን መግባቱ (ዘፍ17፥7፤ ዘፀ19፥5-6፤ 20፥2 ይመ) ምንኛ ያስደንቅ!

113፥7-9፤ እግዚአብሔር ትሑታንን ከፍ ከፍ ያደርጋቸዋል፤ ግርማው እጅግ ታላቅ የሆነው አምላክ ከምድር ታላላቆችና ኀያላን ጋር ከቶ አያብርም፤ እርሱ አብሮ የሚሆነውና ከፍ ከፍ የሚያደርገውም ድኾችንና ችግረኞችን ነው (1ሳሙ2፥3-8፤ ሉቃ1፥46-55 ይመ)።

113፥7-8፤ ቃል በቃል ከ1ሳሙ2፥8 ላይ የተወሰደ ይመስላል።

113፥7 *ድኾችን ... ችግረኛውን፤* 9፥18 እና የ34፥6 ማብ ይመ። *ከትቢያ ... ከዐመድ፤* ራስን ዝቅ ዝቅ የማድረግና ራስን የማዋረድ ምልክት ነው (ዘፍ18፥27፤ 1ነገ16፥2 ይመ)፤ በዚህ ቦታ ግን በታላቅ መከራና ችግር ውስጥ መሆንን ሊያመለክት ይችላል (ኢዮ 30፥19፤42፥6፤ ኢሳ47፥1፤ ኤር25፥34 ይመ)።

113፥9 *መካኒቱን፤* በጥንቱ ኅብረተሰብ ውስጥ መካንነት እንደ ትልቅ ውርደት የሚቈጠርና ጥልቅ ሐዘንም የሚያስከትል ነው (ዘፍ30፥1፤ 1ሳሙ1፥6-7:10 ይመ)፤ መካን ሴት በእርጅናዋ ዘመን እንደ ናዖሚ ትሆንና ረዳት፣ ተንከባካቢና አለሁልሽ ባይ ታጣለች (ሩት1፥11-13 ይመ፤ እንዲሁም 2ነገ4፥14 ይመ)። *በቤት፤* ባለ ቤተ ሰብ ያደርጋታል። *ደስተኛም የልጆች እናት፤* ለሣራ (ዘፍ21፥2 ይመ)፣ ለርብቃ (ዘፍ25፥21 ይመ)፣ ለራሔል (ዘፍ30፥23 ይመ)፣ ለሀና (1ሳሙ1፥20)፣ ለሱነማዪቱና (2ነገ4፥17 ይመ) ለሌ

መዝሙር 114

ለፋሲካ የቀረበ ውዳሴ

[1]እስራኤል ከግብፅ ወጥቶ ሲሄድ፣
የያዕቆብም ቤት ቋንቋው ልዩ ከሆነ
ሕዝብ ተለይቶ ሲወጣ፣
[2]ይሁዳ የእግዚአብሔር መቅደስ፣
እስራኤልም ግዛቱ ሆነ።

[3]ባሕር አየች፤ ሸሸችም፤
ዮርዳኖስም ወደ ኋላው ተመለሰ።
[4]ተራሮች እንደ አውራ በግ፣
ኰረብቶችም እንደ ጠቦት ዘለሉ።

[5]አንቺ ባሕር፤ የሸሸሽው
አንቺም ዮርዳኖስ ያፈገፈግሽው
ለምንድን ነው?
[6]እናንተ ተራሮች እንደ አውራ በግ፣
ኰረብቶችም እንደ ጠቦት ለምን
ዘለላችሁ?

[7]ምድር ሆይ፤ በጌታ ፊት፣
በያዕቆብ አምላክ ፊት ተንቀጥቀጪ፤
[8]እርሱ ዐለቱን ወደ ኵሬ፤
ቋጥኙንም ወደ ውሃ ምንጭ ለወጠ።

መዝሙር 115

አንዱ እውነተኛው አምላክ

115፥4-11 ተጓ ምብ-መዝ135፥15-20

[1]ለእኛ ሳይሆን፣ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ለእኛ
ሳይሆን፣
ስለ ምሕረትህና ስለ እውነትህ፣
ለስምህ ክብርን ስጥ።
[2]አሕዛብ፣ "አምላካቸው የት አለ?"
ለምን ይበሉ?
[3]አምላካችንስ በሰማይ ነው፤
እርሱ ደስ የሚለውን ያደርጋል።
[4]የእነርሱ ጣዖታት ግን የሰው እጅ የሠራቸው፣
ብርና ወርቅ ናቸው።
[5]አፍ አላቸው፤ አይናገሩም፤
ዐይን አላቸው፤ አያዩም፣
[6]ጆሮ አላቸው፤ አይሰሙም፤
አፍንጫ አላቸው፤ አያሸቱትም፤
[7]እጅ አላቸው፤ አይዳስሱም፤
እግር አላቸው፤ አይሄዱም፤

114፥1 ዘፀ13፥3፤ 29፥46
114፥2 ዘፀ15፥17፤ መዝ76፥1፤78፥68-69
114፥3፤ ዘፀ14፥21፤ 15፥8፤ኢሱ3፥16፤ መዝ77፥16
114፥4 መሳ5፥5
114፥5 ዘፀ14፥21
114፥7 ዘፀ15፥14፤ 1ዜና16፥30
114፥8 ዘፀ17፥6፤ ዘኍ20፥11
115፥1 ዘፀ34፥6፤ መዝ29፥2፤66፥2፤ 96፥8
115፥2 መዝ42፥3
115፥3 ዕዝ5፥11፤ ነህ1፥4፤መዝ103፥19፤ 135፥6፤136፥26፤ ማቴ6፥9
115፥4 2ነገ19፥18፤2ዜና32፥19፤ኤር 10፥3-5፤ሐሥ19፥26፤ ራእ9፥20
115፥5 ኤር10፥5

ሎችም ሴቶች እንደ ተደረገላቸው ሁሉ ለዚህችም ሴት እግዚ አብሔር ያደረገላት ቸርነት ለደስታዋ ምክንያት ሆኖአታል። *ሃሌ ሉያ፤* በመጀመሪያ ቅጅ ላይ ምናልባት የመዝ114 አካል ሳይሆን አይቀርም፤ መዝ114 "ሃሌ ሉያ" የሚል ሐረግ ያጣው ከዚህ የተነሣ ሊሆን ይችላል።

መዝ114፤ እጅግ ውብ ከሆኑት መዘሙራት ውስጥ አንዱ ሲሆን፣ ሕዝበ እስራኤል ከግብፅ ባርነት ነጻ መውጣታቸውን አስ መልክቶ የቀረበ የምስጋና መዝሙር ነው። የተዘጋጀውም ምናል ባት በነገሥታት ዘመን የእስራኤል መንግሥት ከሁለት ከተከፈለ በኋላ ሊሆን ይችላል (ቍ2 ይመ)። በየዓመቱ ከሚከበሩት ዐበ ይት ሃይማኖታዊ በዓላት በአንዱ፣ ካህናት ወይም መዘምራን በቤተ መቅደስ ውስጥ በተሰጥዎ እንዲያዜሙት ወይም እንዲ ቀባበሉት የተዘጋጀ ለመሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም (የመዝ113 መግቢያን ይመ)።

114፥1-2፤ በብሉይ ኪዳን የተፈጸመ ታላቅ ትድግና ነው።

114፥1 *እስራኤል ... የያዕቆብም ቤት፤* ለአንድ ሕዝብ የተሰጠ ተመሳሳይ መጠሪያ ነው (ዘፀ19፥3 ይመ)። *ከግብፅ ወጥቶ ሲሄድ፤* ከግብፅ ባርነት ነጻ መውጣታቸውንና በምድረ በዳ በሚጓዙበት ጊዜ ሁሉ በመከከላቸው የተፈጸሙትን ታላላቅ ድርጊቶች የሚያስታውስ ነው።

114፥2 *ይሁዳ ... እስራኤል፤* የደቡብ የይሁዳና የሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት እዚህ ላይ የቀረቡት እንደ አንድ የእግዚ አብሔር ሕዝብ ሆነው ነው። *ሆነ፤* ይህ ወሳኝ ድርጊት የተፈ ጸመው እስራኤል በሲና ተራራ ላይ፣ "የካህናት መንግሥት የተቀ ደሰም ሕዝብ" (ዘፀ19፥3-6) ለመሆን ከእግዚአብሔር ጋር በቃል ኪዳን በተጋባችበት ወቅት ነው (ዘፀ19፥3-6)። *የእግዚአብሔር፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የእርሱ" ማለት ነው። *መቅደስ፤* በዚህ ዓለም ማደሪያው ያደረገው ቤተ መቅደስ የተመሰለው በመገናኛው ድንኳን ኋላም ሰሎሞን በሠራው ቤተ መቅደስ ነው። በዘፀ15፥17 ላይ የተስፋዪቱ ምድር በዚሁ ዐይነት የእግዚአብሔር መቅደስ ተብላለች። *ግዛቱ፤* በንጉሥነት የሚገዛው የተለየ መንግሥት ነው። ይህም ከግብፅ ባርነት ከመውጣት ይልቅ ይበልጥ የእግዚ አብሔር ቸርነት/ጸጋ የተገለጠበት ዕፁብ ድንቅ ነገር ነው።

114፥3-4፤ መዝሙረኛው ምስላዊ በሆነ መንገድ በሌሎች ባለቅኔዎች ተገልጾ የነበረውን አስፈሪና አስደንጋጭ ሁናቴ እርሱም ይጠቅሰዋል (18፥7-15፤ 68፥7-8፤ 77፥16-19፤ መሳ5፥4-5፤ ዕን3፥3-10)።

114፥3 *ባሕር ... ዮርዳኖስ፤* እግዚአብሔር ቀይ ባሕርንና የዮርዳኖስን ወንዝ በብርቱ ክንዱ ከከፈለ በኋላ፣ ሕዝቡ በደረቅ መሬት አሻገረ፤ በዚህ ቦታ ቀይ ባሕርና የዮርዳኖስ ወንዝ በሰውኛ አገላለጽ ቀርበዋል። *አየች፤ ሸሸች፤* ኀያሉ አምላክ አስፈሪ በሆነው በደመና ዐምድ እየቀረበ መምጣቱን አይተው ሸሹ ማለት ነው።

114፥4 *ዘለሉ፤* ወይም ፈነደቁ ማለት ነው፤ ተራሮችና ኰረብቶች እግዚአብሔር እየቀረበ መምጣቱን ባዩ ጊዜ ተንቀጠ ቀጡ፤ ተርበደበዱም (29፥6 ይመ)።

114፥7-8፤ የትናንቱ ጌታ (ቍ5-6) ይኸውም የያዕቆብ አምላክ አሁንም ከእኛ ጋር አለ።

114፥7 *ተንቀጥቀጪ፤* አስፈሪነቱን በማወቅ። *ምድር፤* ሥነ-ፍጥረቱ ሁሉ ማለት ነው። *ያዕቆብ፤* እስራኤል ከሚለው ስም ጋር ተመሳሳይ ነው። (ዘፍ32፥28 ይመ)።

114፥8 *ዐለቱን ወደ ኵሬ ... ውሃ ... ለወጠ፤* በዚህ ሁኔታ ሕይ ወትን ደግፎና አለምልሞ ይዞአል (ዘፀ17፥6፤ ዘኍ20፥11 ይመ)።

መዝ115፤ ለሕዝቡ ስላለው ፍቅርና ለሕዝቡም ስላለው ታማ ኝነት፣ እውነተኛ የሆነውን አንዱን አምላክ እግዚአብሔርን ለማ መስገን የቀረበ ውዳሴ ነው። ይህ መዝሙር የተዘጋጀው በቤተ መቅደስ አገልግሎት የውዳሴ ተሰጥዎ እንዲሆን ታስቦ ነው። መዝሙሩ ምናልባት የተጻፈው ሁለተኛው ቤተ መቅደስ በተመረ ቀበትና (ዕዝ6፥16 ይመ) እስራኤልም ከምርኮ ከተመለሰች በኋላ፣ በሁለት እግሯ ለመቆም በምትውተረተርበት ሰዓት ሳይሆን አይ ቀርም (የመዝ113 መግቢያን ይመ)። በአወቃቀር ረገድ ሲታይ መዝሙሩ አምስት ቦታ ላይ የሚከፈል ሲሆን ሕዝቡና የቤተ መቅደሱ አገልጋዮች በተሰጥዎ የሚቀባበሉት ነው፤ አከፋፈሉም (1) ቍ1-8 ሕዝቡ የሚሉት፤ (2) ቍ9-11 የሌዋውያኑ መዘምራን መሪ የሚለው (አዝማቹ የሚዜመው ምናልባት በሌዋውያኑ መዘምራን ሳይሆን አይቀርም) (3) ቍ12-13 ሕዝቡ የሚሉት። (4) ቍ14-15 ካህናቱ የሚሉት (5) ቍ16-18 ሕዝቡ የሚቀበሉት።

115፥1-8፤ ለሕዝቡ ስላሳየው ፍቅርና ለሕዝቡም ስላለው ታማኝነት እግዚአብሔርን የሚያወድስ ክፍል ሲሆን የአሕዛብን ሽሙጥ ጸጥ ያሰኘ ፍቅርና ታማኝነት ነው።

115፥1 *ለእኛ ሳይሆን ... ለእኛ ሳይሆን፤* የእስራኤል ሕል ውና ደግሞም በዓመታት መካከል ጸንታ መኖሯ በራሷ ጥረትና ኀይል የተገኘ አይደለም። *ለስምህ፤* የ5፥11 ማብ ይመ። ... *ምሕ ረትህና ... እውነትህ፤* የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ከሚያስገኛ ቸው በረከቶች ውስጥ እነዚህ ሁለቱ በብሉይ ኪዳን የተለመዱ አባባሎች ናቸው (የ26፥3 ማብ ይመ)። *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

115፥2 *አምላካቸው የት አለ?* እስራኤል በተፈጥሮ አደጋ እንዳልነበረ በሆነች ጊዜ (ኢዮ2፥17 ይመ) ወይም ጠላት ባደቀቃት በተለይም የይሁዳ ሕዝብ በጠፋና የእግዚአብሔርም ቤተ መቅደስ በፈረሰ ጊዜ (79፥10፤ ሚክ7፥10 ይመ) አሕዛብ የተናገሩት ሽሙጥ ነው።

115፥3 *በሰማይ ነው፤* በዙፋኑ ተቀምጦአል (113፥5 ይመ)፤ ይህም "ከሰማያት ሁሉ በላይ ባለው ሰማይ" (ቍ16) ማለት ነው። *ደስ የሚለውን፤* እስራኤል እንዳልነበረች ብትሆን ወይም ብትጠፋ ይህን ያደረገ እግዚአብሔር እንጂ ሌላ አይደለም፤ እንዲህ ሊሆን የቻለው እርሱ ማዳን አቅቶት ወይም ዐቅም አጥቶ አይደለም፤ ወይም ይህን ያመጡት አሕዛብ የሚያመልኩአቸው ጣዖታት አይደሉም። እስራኤል እንደ ገና ብትታደስ ወይም ብትለመልም ይህንንም የሚያደርግ ራሱ እግዚአብሔር ነው፤ ምክንያቱም እርሱን ለመቃወም የሚችል አንድም አምላክ የለም።

115፥4-7፤ የሐሰት አማልክት ምንም ያህል ክብርና ኀይል

በጕሮሮአቸውም ድምፅ አይፈጥሩም::
8እነዚህን የሚያበጁ፣
የሚታመኑባቸውም ሁሉ እንደ እነርሱ
ይሁኑ::

9የእስራኤል ቤት ሆይ፤ *በእግዚአብሔር*
ታመኑ፤
ረዳታቸውና ጋሻቸው እርሱ ነው::
10የአሮን ቤት ሆይ፤ *በእግዚአብሔር*
ታመኑ፤
ረዳታቸውና ጋሻቸው እርሱ ነው::
11እናንተ *እግዚአብሔርን* የምትፈሩ ሆይ፤
በእግዚአብሔር ታመኑ፤
ረዳታቸውና ጋሻቸው እርሱ ነው::

12*እግዚአብሔር* ያስበናል፤ ይባርከናልም፤
እርሱ የእስራኤልን ቤት ይባርካል፤
የአሮንንም ቤት ይባርካል::
13*እግዚአብሔርን* የሚፈሩትን ሁሉ፣
ትልቁንም ትንሹንም ይባርካል::

14*እግዚአብሔር* እናንተንና ልጆቻችሁን፣
በባርኮቱ ያብዛችሁ::
15ሰማይንና ምድርን በፈጠረ፣
በእግዚአብሔር የተባረካችሁ ሁኑ::

16ሰማየ ሰማያት *የእግዚአብሔር* ናቸው፤
ምድርን ግን ለሰው ልጆች ሰጣት::
17*እግዚአብሔርን* የሚያመሰግኑት
የሞቱት አይደሉም፤
ወደ ዝምታው ዓለም የሚወርዱም
አይደሉም::
18ከአሁን ጀምሮ እስከ ዘላለም፣
እግዚአብሔርን የምንባርክ እኛ ነን::
እግዚአብሔር ይመስገን::[ሀ]

መዝሙር 116

ምስጋና

1የልመናዬን ድምፅ ሰምቶአልና፣
እግዚአብሔርን ወደድሁት::
2ጆሮውን ወደ እኔ አዘንብሎአልና፣
በሕይወት ዘመኔ ሁሉ ወደ እርሱ እጣራለሁ::

3የሞት ወጥመድ ያዘኝ፤
የሲኦልም[ለ] ጣር አገኘኝ፤
ጭንቅና ሐዘን አሸነፈኝ::
4እኔም *የእግዚአብሔርን* ስም ጠራሁ፤
"*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ነፍሴን ታድናት
ዘንድ እለምንሃለሁ" አልሁ::

5*እግዚአብሔር* ቸርና ጻድቅ ነው፤
አምላካችን መሓሪ ነው::
6*እግዚአብሔር* ገሮችን ይጠብቃል፤
እጅግ ተቸግሬ ሳለሁ አዳነኝ::

7ነፍሴ ሆይ፤ ወደ ዕረፍትሽ ተመለሺ፤
እግዚአብሔር መልካም አድርጎልሻልና፤
8አንተ ነፍሴን ከሞት፣
ዐይኔን ከእንባ፣
እግሮቼን ከመሰናከል አድነሃልና::

ሀ18 ዕብራይስጡ ሃሌ ሉያ ይላል::
ለ3 ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል::

115፥9 መዝ37፥3፤ 62፥8
115፥10 ዘፀ30፥30፤ መዝ118፥3
115፥11 መዝ22፥23፤103፥11፤118፥4
115፥12 ዘኍ12፥2፤ 1ዜና16፥15
115፥13 መዝ112፥1
115፥14 ዘዳ1፥11
115፥15 ዘፍ1፥1፤ ሐሥ14፥15፤ራእ10፥6
115፥16 ዘፍ1፥28፤ መዝ8፥6-8፤89፥11
115፥17 መዝ88፥10-12
115፥18 መዝ28፥6፤33፥2፤103፥1፤ 111፥1፤113፥2
116፥1 መዝ6፥9፤ 18፥1፤28፥2፤31፥22፤ 40፥1
116፥2 መዝ5፥1
116፥3 2ሳሙ22፥6፤መዝ18፥4-5
116፥4 መዝ80፥2: 18፤118፥5
116፥5 ዘፀ9፥27፤ 22፥27፤2ዜና12፥6፤ ዕዝ9፥15፤መዝ86፥15
116፥6 መዝ18፥3፤ 22፥5፤79፥8፤107፥13
116፥7 መዝ13፥6፤ 46፥10፤62፥1፤106፥1 ፤131፥2፤142፥7፤ ማቴ11፥29
116፥8 መዝ86፥13

አላቸው ተብሎ ቢታሰብም (እነርሱን እንዲወክሉ በተቀረጹት ምስሎች ላይ እንደሚታየው) እነርሱ ግን ሰው እንዲሁ ከንዝ ኀሊናው አንቅቶ የፈጠራቸውና ያበጃቸው በመሆናቸው ምንም የማይጠቅሙ ከንቱ ናቸው (135፥15-18፤ ኢሳ46፥1-7 ይመ)::

115፥8 *የሚያበጁ፤* አሸሚጣጭ አሕዛብን ማለት ነው (ከቍ2 ጋር ያስተያዩ):: *እንደ እነርሱ፤* ዐቅመቢስና ደካሞች ናቸው:: ስለዚህ ጉዳይ በዝርዝር ለማወቅ ኢሳ44፥9-20 ይመ::

115፥9-11፤ በጣዖታት ሳይሆን በእግዚአብሔር መታመን እንደሚገባ የተደረገ ጥሪ ነው (ቍ8 ይመ):: በመቀባበል ሦስት ጊዜ የሚባል ስለመሆኑ የ96፥1-3 ማብ ይመ:: ከዚህ ጋር ተመሳሳይ ስለ ሆኑት ደግሞ 118፥2-4 ይመ፤ እንዲሁም 135፥19-20 ይመ::

115፥11 *እናንት ... የምትፈሩት፤* ይህ ምናልባት ከአምልኮ ጣዖት ወደ አምልኮተ እግዚአብሔር ወይም ወደ ይሁዲነት የተመለሱትን የሚያመለክት ጥሪ ነው (1ነገ8፥41-43፤ ዕዝ 6፥21፤ ነህ10፥28 ይመ)::

115፥12-13፤ ሕዝቡ በእግዚአብሔር የሚታመን መሆኑን የሚገልጽ ንስሓ ነው::

115፥14-15፤ የካህናት ቡራኬ ነው::

115፥14 *በባርኮቱ ያብዛችሁ፤* በቍጥር፣ በሀብትና በብር ታት ማለት ነው (መክ2፥9 ላይ "ይበልጥ የከበርሁ ታላቅ ..." ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ፤ ይህም ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ከሚገ ባው በላይ የበዛ ወይም የተትረፈረፈ" ማለት ነው)::

115፥16-18፤ ሕዝቡ በመደምደሚያ ላይ ያቀረቡት ምስ ጋና ነው::

115፥16 *ሰማየ ሰማያት ... ምድርን፤* አንዱ እጅግ ከፍ ከፍ ያለው የልዑል እግዚአብሔር ዙፋን ያለበት ሲሆን፣ ሌላው ግን ሰው በእግዚአብሔር ሕግ ጸንቶ በእግዚአብሔር ጥበቃ እየታ ዝዞና ታላቅ በረከቱን እያገኘ እንዲኖርበት የተወሰነለት ቦታ ነው (ቍ12-13)፤ ሰው ለእግዚአብሔር የሚገባውንም ምስጋና የሚያቀ ርበው ከዚሁ ሆኖ ነው (ቍ18)::

115፥17 *ወደ ዝምታው ዓለም የሚወርዱም፤* ሙታን አንድ ጊዜ ካለፉ በኋላ በሕይወት ሥጋ "በዚች ምድር ላይ" (ቍ6) መኖር አይችሉም፤ ነገር ግን ጸጥ ዕረጭ ወዳለው ወደ ዝምታው ዓለም ይወርዳሉ፤ በዚያ በረከት እንዲሁም ማመስገን አይኖርም (የ6፥5፤ 30፥1 ማብ ይመ)::

መዝ116፤ እግዚአብሔር ከሞት ስለታደገው ለእርሱ የቀረበ ምስጋና ነው:: መዝሙሩ የተጻፈው በአንድ ንጉሥ ሳይ ሆን አይቀርም (ቍ16 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ሕዝቅያስ ካቀ ረበው ምስጋና ጋር ያነጻጽሩ፤ ኢሳ38፥10-20) የመዝሙሩ ቋንቋ በአብዛኛው የዳዊትን መዝሙሮች ያስተጋባል:: በአይሁድ የዝ ማሬ ተሰጥዎ እንደተለመደው (የመዝ113 መግቢያን ይመ) እኔ በሚለው ነጠላ የተጸውዖ ስም ግራና ቀኝ እየተቀበሉ (የመዝ30 ርእስ ይመ) ሳይጠቀሙበት አልቀረም:: እንዲሁም "ሞት" የሚ ለው ቃል የገባው የግብፁን ባርነት እና/ወይም የባቢሎንን ምርኮ ለማመልከት ሳይሆን አይቀርም:: ይህ ሰባት አንጓ ያለው የምስ ጋና ዝማሬ (ቍ7ን ከሚቀጥሉት ቍጥሮች ጋር አገናዝበው ሲያ ነቡት፤ የቍ7ን ማብ ይመ) በሦስት ዋና ዋና ክፍሎች የሚከፈል ቍ1-6: 7-14: 15-19) ሲሆን እያንዳንዱን ክፍል የሚያስተሳስር አንድ ዐቢይ ሐሳብ ጐልቶ ይታያል::

116፥1-6፤ እግዚአብሔርን እወደዋለሁ፤ ምክንያቱም ልመ ናዬን ሰምቶኛል፤ ከሞትም አድኖኛል::

116፥2 *ወደ እርሱ እጣራለሁ፤* በእርሱ እታመናለሁ፤ ምን ጊዜም ቢሆን ጸሎቴን የማቀርበው ለእርሱ ነው፤ ይህም በእያን ዳንዱ ዋና ክፍል ተደጋግሞ የተገለጠ ቃል ነው (ቍ13:17 ይመ)::

116፥3-4፤ 18፥4-6 ይመ::

116፥3 *የሞት ወጥመድ፤* የ18፥5 ማብ ይመ::

116፥5 *አምላካችን፤* ጸሐፊው እግዚአብሔር አምላኩ እንደሆነ ተረድቶአል፤ ስለዚህ እግዚአብሔርን "በሕዝቡ ሁሉ ፊት" ያመሰ ግነዋል (ቍ14:18)::

116፥6 *ገሮችን፤* እግዚአብሔርን አለኝታውና መታመኛው በማድረግ እንደ ሕፃን ልጅ የሆነውን ሰው የሚያመለክት ነው (የ19፥7 ማብ ይመ)::

116፥7-14፤ እግዚአብሔር ለእኔ ያሳየውን በጎነት እንዴት አድርጌ እከፍለዋለሁ!

116፥7 *ነፍሴ ሆይ፤* የ103፥1-2:22 ማብ ይመ:: *ወደ ዕረፍ ትሽ፤* ሥጋት የሌለበትን ሕይወት የሚያሳይ ነው (ከኤር6፥16 ጋር ያነጻጽሩ፤ 1ነገ5፥4 ይመ፤ "ሰላም" እንዲሁም የ23፥2 ማብ ይመ፤ "የረጋ ወይም ጸጥ ያለ ውሃ" ማለትም ይሆናል):: *መልካም አድርጎልሻል፤* የዕብራይስጡ ቃል በውስጡ የያዘው ትርጕም በቍ12 ላይ "በጎነት" ከሚለው ቃል ጋር አንድ ነው (ማብ ይመ)::

116፥8 *ነፍሴ፤* እኔን ራሴን ማለት ነው የ6፥3 ማብ ይመ::

[9]እኔም በሕያዋን ምድር፣
በእግዚአብሔር ፊት እመላለሳለሁ።
[10]"እጅግ ተጨንቄአለሁ" ባልሁበት ጊዜ
እንኳ፣[የ]
እምነቴን ጠብቄአለሁ።
[11]ግራ በተጋባሁ ጊዜ፣
"ሰው ሁሉ ሐሰተኛ ነው" አልሁ።
[12]ስለ ዋለልኝ ውለታ ሁሉ፣
ለእግዚአብሔር ምን ልክፈለው?
[13]የመዳንን ጽዋ አነሣለሁ፤
የእግዚአብሔርንም ስም እጠራለሁ።
[14]በሕዝቡ ሁሉ ፊት፣
ስእለቴን *ለእግዚአብሔር* እፈጽማለሁ።
[15]የቅዱሳኑ ሞት፣
በእግዚአብሔር ፊት የተከበረ ነው።
[16]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ እኔ በእውነት
ባሪያህ ነኝ፤
እኔ የሴት ባሪያህ[ደ] ልጅ፣ ባሪያህ ነኝ፣
ከእስራቴም ፈታኸኝ።
[17]ለአንተ የምስጋና መሥዋዕት አቀርባለሁ፤
የእግዚአብሔርንም ስም እጠራለሁ።
[18]በሕዝቡ ሁሉ ፊት፣
ስእለቴን *ለእግዚአብሔር* እፈጽማለሁ፤
[19]ኢየሩሳሌም ሆይ፤ ይህን በመካከልሽ፣
በእግዚአብሔር ቤት አደባባይ አደርጋለሁ።

ሃሌ ሉያ።[ገ]

መዝሙር 117

የምስጋና ጥሪ

[1]አሕዛብ ሁላችሁ፤ *እግዚአብሔርን*
አመስግኑት፤
ሕዝቦችም ሁሉ፤ በምስጋና ከፍ ከፍ
አድርጉት፤
[2]እርሱ ለእኛ ያሳየው ምሕረት ታላቅ ነውና፤
የእግዚአብሔርም ታማኝነት ጸንቶ
ይኖራል።

ሃሌ ሉያ።[ጠ]

116፥9 ዘዳ5፥22፤ኢዮ28፥13፤መዝ27፥13፤56፥13፤89፥15፤ኢሳ38፥11፤ኤር11፥19
116፥10 መዝ9፥18፤72፥2፤107፥17፤119፥67፥71፥75፤2ቆሮ4፥13
116፥11 ኤር9፥3-5፤ሆሴ7፥13፤ሚክ6፥12፤ሮሜ3፥4
116፥12 መዝ103፥2፤106፥1
116፥13 መዝ105፥1
116፥14 ዘኍ30፥2፤መዝ66፥13
116፥15 ዘኍ23፥10፤መዝ72፥14
116፥16 ኢዮ12፥18፤መዝ86፥16፤119፥125፤143፥12
116፥17 ዘሌ7፥12፤ዕዝ1፥4
116፥18 ቍ14፤ዘሌ22፥18
116፥19 መዝ92፥13፤96፥8፤100፥4፤102፥21፤135፥2
117፥1 መዝ22፥23፤103፥2፤ሮሜ15፥11 117፥2 መዝ17፥7፤103፥11፤119፥90፤146፥6

[የ]10 ወይም ያኔ እንኳን [ደ]16 ታማኝ አገልጋይህ ወይም ታማኝ ልጅህ [ገ]19 አንዳንዶች እግዚአብሔር ይመስገን ይላሉ። [ጠ]2 አንዳንዶች እግዚአብሔር ይመስገን ይላሉ።

116፥10 *እጅግ ተጨንቄአለሁ፤* ይህ ቍጥርና በቍ11 ላይ ያለው ጥቅስ ምናልባት በቁ4 ላይ ካለው ጥቅስ ጋር አብረው የሚሄዱ ሲሆን መዝሙረ ኛው በታላቅ ሥቃይ ውስጥ በነበረበት ጊዜ ያቀረበውን ጸሎት ባጭሩ የሚያሳስቡ ናቸው። በመዝ109 እንደ ተጻፈው ሁሉ (የ5፥9፤ የ10፥7 ማብ ይመ) በዚያም ቦታ መዝሙረኛው ከሞት ቢተርፍም ጠላቶቹ ግን በሐሰት መክሰሳቸውን አልተውም (በዚህ ቍጥር ላይ የተሰጠውን ለየት ያለ ትርጕም ለማየት ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ማብ ይመ)። *እመንሁ፤* ጸሐፊው በፈራና በሥጋ ጊዜ እግዚአብሔርን ለመጥራት ስለገፋፋው እምነቱ ይናገራል።

116፥11 *ሰው ሁሉ ሐሰተኛ ነው፤* መዝሙረኛው በሐሰት የከሰሱትን ሰዎች ማንነት በተመለከተ የተናገረው ነገር ነው (ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ክሶችን ለማየት 5፥9-10፤ 35፥11፡15፤ 109፥2-4 ይመ)። አንዳንድ ሰዎች ይህን ቍጥር የሚተረጕሙት ሰዎች የሚሰጡት ተስፋ እንዲሁም ሰዎችን መተማመን ከንቱ እንደ ሆነ አድርገው ነው (60፥11፤ 118፥8-9) ስለዚህ መዝሙረ ኛው ታማኝ የሆነውን እግዚአብሔርን ይጠራል።

116፥12 *ምን ልክፈለው?* መዝሙረኛው እንደዚህ ያሉትን የጸሎትና የልመና፣ የውዳሴና የምስጋና ኀይለ-ቃላት ለእግዚአ ብሔር የማቅረብ ፍላጎት ያለው መሆኑን ይገልጻል (ቍ13-14፤ 17-18ን ከ50፥14-15፡23 ጋር ያነጻጽሩ)፣ *በጎ ነገር፤* በዕብራይስጡ የብሉይ ኪዳን ቅጅ ላይ ይህ ቃል የሚገኘው በዚህ ቦታ ብቻ ነው፤ ነገር ግን በቍ7 ላይ "መልካም ሆኖልሻልና" ለሚለው ቃል ሥሩ ይኸው ቃል ነው።

116፥13 *የመድኀኒትን ጽዋ፤* በማቴ26፥27 እና በሌሎችም ተጓዳኝ ክፍሎች ላይ እንደ ተመለከተው ይህ ጽዋ በፋሲካ ማእድ ላይ ከሚቀርበው ጽዋ ጋር ዝምድና አለው ተብሎ ይታሰባል፤ ይበልጥ ግን የምስጋና መሥዋዕት ማለትም "የድነት ጽዋ" ተብሎ በሚጠራው ሥርዐት ላይ የሚጠጣ የወይን ጽዋ ነው ቢባል ትክክል ይመስላል (22፥26፤ ዘሌ7፥11-21 ይመ)፤ "የድነት ጽዋ" መባሉም የምስጋና መሥዋዕቱና ማዕዱ በጌታ የተደረገውን ትድግና ለማክበር የሚውል በመሆኑ ነው።

116፥14 *ስእለቴን፤* እግዚአብሔርን ለማመስገን የተሳለው ስእለት ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)።

116፥15-19፤ እግዚአብሔር ሕይወቴን ስላከበረ ሁለንተናዬን ለእርሱ እሰጣለሁ።

116፥15 *የቅዱሳኑ ሞት ... የተከበረ፤* በዋጋ ተመን ሳይሆን፣ ከፍ ያለ ጥበቃ የሚደረግለት በመሆኑ ነው "ደማቸው በፊቱ የከበረች ናት" (72፥14) ከሚለው ተመሳሳይ ሐረግ ጋር ያነጻጽሩ። *የቅዱሳኑ፤* የ4፥3 ማብ ይመ።

116፥16 *ባሪያህ፤* ይህ ቃል መዝሙረኛው በእግዚአብሔር የተቀባ መሆኑን ያሳያል (78፥70 ይመ)፤ መዝሙረኛው የተቀባው ግን በማንኛውም ጊዜ መላ ሕይወቱን ለእግዚአብሔር እንዲያውል ነው (19፥11፡13 ይመ)። *የሴት ባሪያህ ልጅ፤* 86፥16 እግራጭ ትርጕሙን ይመ።

116፥19 *አደባባይ፤* የቤተ መቅደሱን ቅጥር ግቢ ነው (84፥2፡10፤ 2ነገ21፥5፤ 23፥11-12 ይመ)።

መዝ117፤ በመጽሐፈ መዝሙር ውስጥ ከሚገኙት መዝሙራት ሁሉ እጅግ አጭሯ መዝሙር ይህች ናት፤ እንዲሁም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አጭሯ ምዕራፍ ይህች ናት፤ መዝ117 ሃሌ ሉያ የሚለው ሐሳብ ሰፋ ባለ መልኩ የተገለጸባት ነች (አንዳንድ ጊዜም ከመዝሙር 118 ጋር ተያይዛ ትገኛለች)። በመጀመሪያ ግን ሃሌ ሉያ ለሚሉት መዝሙሮች ሃሌ ሉያ፣ ሃሌ ሉያ (መዝ 111-116) ሰባተኛዋ ሆና እንደ ማሳረጊያ ሳታገለግል አትቀርም። በዚህ መዝሙር ላይ ለምድር ሕዝቦች ሁሉ ጥሪ ቀርቦአል፤ ጥሪውም እግዚአብሔር ለእስራኤል ያሳየውን ታላቅ ፍቅርና ታማኝነት (ኢሳ 12፥4-6 ይመ) ተመልክተው እግዚአብሔርን እንዲያመሰግኑ ነው (ይህም በ47፥1፤ 67፥3-5፤ 96፥7፤ 98፥4፤ 100፥1 ላይ እንደ ተጻፈው ማለት ነው፤ የ9፥1 ማብ ይመ)። በመሆኑም በመጽሐፈ መዝሙር ውስጥ የሚገኙት ሃሌ ሉያዎች አንድ በአንድ ሲተነተኑ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ አጽንዖት የተሰጠውን እንደ ታላቅ ቁም ነገር ቍልጭ አድርገው ያሳያሉ፤ ይኸውም የምድር ሕዝቦች ዕጣ ፈንታ የተመሠረተው እግዚአብሔር ለእስራኤል ሕዝብ በሚያደርገው በጎነት ላይ መሆኑን ነው (ለምሳሌ 2፥8-12፤ 47፥9፤ 67፥2፤ 72፥17፤ 102፥15፤ 110፤ ዘፍ12፥3፤ ዘዳ32፥43፤ 1ነገ8፥41-43፤ ኢሳ 2፥2-4፤ 11፥10፤ 14፥2፤ 25፥6-7፤ 52፥15፤ 56፥7፤ 60፥3፤ 66፥18-24፤ ኤር3፥17፤ 16፥19-21፤ 33፥9፤ አሞ9፥11-12፤ ሚክ5፥7-9፤ ሶፎ3፥8-9፤ ሐጌ2፥7፤ ዘካ2፥10-11፤ 8፥20-23፤ 9፥9-10፤ 14፥2-3፤ ሚል3፥12 ይመ)። እንዲሁም የመዝ113 መግቢያ ይመ።

117፥1፤ በሮሜ 15፥11 ላይ ተጠቅሶአል፤ የተጠቀሰበትም ምክንያት አሕዛብ ድነትን ለማግኘትና እግዚአብሔርንም ለማመስገን የበቁት ባጋጣሚ አለመሆኑን ለማረጋገጥ ነው።

117፥2፤ ለምስጋናው ምክንያት የሆነውን ነገር ይጠቅሳል። *ምሕረት ... ታማኝነትም፤* ለእኛ ያለው ፍቅርና ታማኝነት ማለት ነው (36፥5 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ)። *ምሕረት፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

መዝ118፤ ከጠላት እጅ ለታደገ አምላክ የቀረበ የምስጋና ዝማሬ ነው። በዚህ መዝሙር ላይ ከተሰጡት በርካታ አስተያየቶች ውስጥ (በዝርዝር ነገሩ ላይ ሰፋ ያለ ልዩነት ቢኖረም) ሦስቱ በብዙዎች ዘንድ ተቀባይነት አላቸው፤ እነዚህም (1) አንድ ከዳዊት ቤት የወጣ ንጉሥ ተባብረው ከገጠሙት መንግሥታት ጋር የሞት የሽረት ጦርነት ካካሄደ በኋላ (ከ2ዜና 20፥27-28 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም የቍ19 ማብ ይመ) ስለ ትድግናውና ስለ ተቀዳጀው ድል እግዚአብሔርን በዜማ ተሰጠው በማመስገን ሕዝቡን ይመራል፤ (2) እስራኤል ከግብፅ ባርነት ነጻ የወጣችበትንና በከነዓናውያንም ላይ ድል የተጐናጸፈችበትን ሁኔታ በዳስ ከብረ-በዓል ላይ ስታከብር የተዘመረ ነው የሚሉ አሉ፤ (3) ከባቢሎን ምርኮ የተመለሱ አይሁድ ከጠላታቸው እጅ ነጻ የወጡበትን ቀን ሁለተኛው ቤተ-መቅደስ ተሠርቶ በተመረቀበት ዕለት (ዕዝ6፥16 ይመ) ወይም የኢየሩሳሌም ቅጥር እንደ ገና ተሠርቶ በተመረቀ

መዝሙር 118

ለዳስ በዓል የቀረበ የጉዞ መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ቸር ነውና አመስግኑት፤
ምሕረቱም ለዘላለም ጸንታ ትኖራለች::

[2]የእስራኤል ሕዝብ፣
"ምሕረቱ ለዘላለም ነው" ይበል::
[3]የአሮን ቤት፣
"ምሕረቱ ለዘላለም ነው" ይበል::
[4]እግዚአብሔርን የሚፈሩ ሁሉ፣
"ምሕረቱ ለዘላለም ነው" ይበሉ::

[5]በተጨነቅሁ ጊዜ እግዚአብሔርን ጠራሁት፤
እግዚአብሔርም መለሰልኝ፤ ከመጠበብም
አወጣኝ::
[6]እግዚአብሔር ከእኔ ጋር ነው፤ አልፈራም፤
ሰው ምን ሊያደርገኝ ይችላል?
[7]ይረዳኝ ዘንድ እግዚአብሔር ከእኔ ጋር
ነው፤
የጠላቶቼንም ውድቀት አያለሁ::
[8]ሰውን መከታ ከማድረግ ይልቅ፣
በእግዚአብሔር መታመን ይሻላል::
[9]በገገሮች ተስፋ ከማድረግ ይልቅ፣
በእግዚአብሔር መታመን ይሻላል::

[10]ሕዝቦች ሁሉ ከበቡኝ፤
ነገር ግን በእግዚአብሔር ስም
አስወግዳቸዋለሁ::
[11]መክበቡንስ በየአቅጣጫው ከበቡኝ፤
ነገር ግን በእግዚአብሔር ስም
አስወግዳቸዋለሁ::
[12]እንደ ንብ መንጋ ከበቡኝ፤
ነገር ግን እንደሚነድ እሾኽ ከሰሙ፤
በእርግጥም በእግዚአብሔር ስም
አስወግዳቸዋለሁ::
[13]ተገፍትሬ ልወድቅ ተንገዳገድሁ፤
እግዚአብሔር ግን ረዳኝ::
[14]እግዚአብሔር ብርታቴና ዝማሬዬ ነው፤
አዳኝ ሆነልኝ::

[15]በጻድቃን ድንኳን የእልልታና የሆታ
ድምፅ፣
እንዲህ እያለ ያስተጋባል፤
"የእግዚአብሔር ቀኝ እጅ ብርቱ ሥራ
ሠራች፤
[16]የእግዚአብሔር ቀኝ እጅ ከፍ ከፍ አለች፤
የእግዚአብሔር ቀኝ እጅ ብርቱ ሥራ
ሠራች::
[17]ተርፌ በሕይወት እኖራለሁ እንጂ
አልሞትም፤
የእግዚአብሔርንም ሥራ ገና እናገራለሁ::
[18]መገሠጹን እግዚአብሔር እጅግ
ገሥጾኛል፤
ነገር ግን ለሞት አሳልፎ አልሰጠኝም::
[19]የጽድቅን ደጆች ከፈቱልኝ፤
በዚያ ገብቼ እግዚአብሔርን
አመሰግናለሁ::

118፥1 1ዜና16፥8፤ 2ዜና5፥13፤7፥3፤ዕዝ 3፥11
118፥2 መዝ106፥1 115፥9፤136፥1-26
118፥3 ዘፀ30፥30፤ መዝ115፥10
118፥4 መዝ115፥11
118፥5 ቍ21፤መዝ 18፥6፤31፥7፤34፥4፤77፥2፤86፥7፤116፥1፤120፥1፤138፥3
118፥6 ዘዳ31፥6፤ መዝ56፥4፤ዕብ13፥5
118፥7 ዘዳ33፥29፤ መዝ54፥7፤ዕብ13፥6
118፥8 2ዜና32፥7-8፤መዝ2፥12፤5፥11 9፥9፤37፥3፤40፥4፤ 108፥12፤ኢሳ2፥22፤ 25፥4፤57፥13
118፥9 መዝ146፥3
118፥10 መዝ37፥9
118፥11 መዝ3፥6፤ 88፥17
118፥12 ዘዳ1፥44፤ መዝ37፥9፤58፥9
118፥13 ቍ7፤2ዜና 18፥31፤መዝ86፥17
118፥14 ዘፀ15፥2፤ መዝ62፥2
118፥15 ዘፀ15፥6፤ ኢዮ8፥21፤መዝ 89፥13፤106፥5፤ 108፥6፤ሉቃ1፥51
118፥17 ዘዳ32፥3፤ መዝ64፥9፤71፥16፤73 ፥28፤ዕን1፥12
118፥18 መዝ86፥13
1ሌር31፥18፤1ቆሮ11፥32፤ዕብ12፥5 118፥19 መዝ24፥7፤100፥4

በት ዕለት (ነህ 12፥37-43 ይመ) የተዘመረ ነው ያሉም አሉ:: እንደ መጀመሪያው ትርጓሜ ከሆነ፣ በቍ5-21 ላይ መሪው ንጉሡ ነው፤ እንደ ሁለተኛውና እንደ ሦስተኛው ትርጓሜ ከሆነ ደግሞ፣ ሕዝቡን ወክሎ የሚመራው ሌዋዊ ወይም ካህን ነው:: ቀጥሎ ያሉት ማስታወሻዎች የመጀመሪያውን ትርጓሜ የሚከተሉ ናቸው:: ከምርኮ በኋላ ተሻሽለው ከተዘጋጁት መዝሙሮች ውስጥ (የመዝ113ን መግቢያ ይመ):: ይህ መዝሙር ሕዝቡ ከባርነት ነጻ የወጣበትን ቀን ለማስታወስ የሚዘመር ነው:: የተሰጥዎው ምስጋና የመጨረሻ ዝማሬ በመሆኑ በመጀመሪያዪቱ "የጌታ ራት" ምሽት (ማቴ26፥30 ይመ) ጌታ ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ በሥርዐቱ ማሳረጊያ (መደምደሚያ) ላይ የዘመሩት ይህንን መዝሙር ሳይሆን አይቀርም:: ከተሰጥዎ የምስጋና ጥሪ ቀጥሎ (ቍ1-4) ንጉሡ ከባርነት ነጻ የወጡበትንና ድልም የተጐናጸፉበትን ቀን በማስ ታወስ የምስጋና ዝማሬ ያቀርባል:: በቍ22-27 ላይ ሕዝቡ እግዚ አብሔር ስላደረገው ድንቅ ነገር ደስታውን ይገልጻል:: ከዚህ በኋላ ንጉሡ የምስጋ ናውን የመጨረሻ ቃል (ቍ28) እና የተሰጥዎውን ማሳረጊያ (ቍ29) ይናገራል፤ ይህም በመዝሙሩ መግቢያ ላይ የቀረበውን የምስጋና ጥሪ እንደ ገና ያሚያወሣ ሲሆን ሥርዐተ-ውዳሴው የተቀነበበው በእነዚህ የምስጋና ጥሪዎች ነው::

118፥1-4፤ በተሰጥዎ ላይ የቀረበ የምስጋና ጥሪ ነው::

118፥1፤ ለምስጋና በሚደረግ ጥሪ ላይ የተለመደ ቋንቋ ነው (ሙሉ በሙሉ ወይም በከፊል ከመዝ105-107፤ 136፤ 1ዜና16፥8:34፤ 2ዜና20፥21 ጋር የሚጋራው ቁም ነገር አለው) *አመስግኑት፤* የመዝ100 ርእስ ማብ ይመ:: ይህ ቍጥር እና ቍ2-4 እንዲሁም ቍ29 በቍ5-21 ላይ ከተናገረው ሰው ድምፅ (ቃል) ጋር አንድ ዐይነት ሳይሆኑ አይቀርም:: *ምሕረቱም፤* ቍ2-4:29 ይመ፤ እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ::

118፥2-4 *የእስራኤል ... የአሮን ቤት ... እግዚአብሔርን የሚፈሩ ሁሉ፤* 115፥9-11 እና ማብ ይመ:: አንድን ነገር ሦስት ጊዜ እየደጋገሙ መናገር በዚህ መዝሙር ውስጥ የተለመደ የአነ ጋገር ስልት ነው (የ96፥1-3 ማብ ይመ)::

118፥5-21፤ ከባርነት ነጻ የወጡበትንና ድልም የተጐና ጸፉበትን ሁኔታ አስታውሶ ንጉሡ ያዜመው ዝማሬ ነው::

118፥5 *አወጣኝ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ሰፊ በሆነ ቦታ/ ስፍራ" ማለት ነው፤ 18፥19 እና ማብ ይመ::

118፥7 *አያለሁ፤* ወይም "አያቸዋለሁ" ማለት ነው::

118፥8-9፤ 33፥16-19 ይመ፤ እንዲሁም መዝ62፤146 ይመ::

118፥10 *በእግዚአብሔር ስም፤* 1ሳሙ17፥45 ይመ:: *ስም፤* ቍ11-12:26 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥11 ማብ ይመ::

118፥12 *እንደሚነድ እሾኽ፤* 58፥9 እና ማብ ይመ::

118፥13 *ልወድቅ፤* ልገደል ማለት ነው (ቍ17-18 ይመ፤ እንዲሁም የ13፥4 ማብ ይመ)::

118፥14፤ ምናልባት በዘፀ15 ላይ ያለውን የድል ዝማሬ የሚያሳስብ ሳይሆን አይቀርም:: ይሁን እንጂ ይህ ቍጥር ስለ ምስጋና በሰፊው የሚመሰክር ዝማሬ ተደርጎ ቢወሰድ የተሻለ ነው (ኢሳ12፥2 ይመ)::

118፥15 *በጻድቃን፤* እስራኤላውያን እንደ ሕዝብነታቸው በልባቸውም፣ በሕይወታቸውም ለእግዚአብሔር የተለዩ ወገኖች ለመሆናቸው ቃል መግባታቸውን ያረጋግጣል (ቍ20 ይመ፤ እንዲሁም 68፥3 እና ማብ ይመ):: "የክፉዎች ድንኳን" (84፥10) ከሚለውም ጋር ያነጻጽሩ:: *ድንኳን፤* መኖሪያ ማለት ነው::

118፥17 *እኖራለሁ ... እናገራለሁ፤* 115፥17-18 ይመ፤ የ6፥5 ማብ ይመ::

118፥18 *ገሥጾኛል፤* እግዚአብሔር ንጉሡ በሕይወቱ ያሳለፈውን ከባድ መከራ በመጠቀም ሥርዐት ያለው ሰው እንዲሆንና ትሕ ትናንም የተላበሰ መንፈሳዊነት እንዲኖር ያደረገው መሆኑን በሚገባ ተረድቶአል (6፥1፤ 38፥1፤ 94፥12፤ ዘዳ4፥36፤ 8፥5 ይመ)::

118፥19 *ከፈቱልኝ፤* ይህ መዝሙር (ስንኝ) (ቍ27) ንጉሡ ደስታ በፈነቀለው ሕዝብ ፊት ቀድሞ ወደ ቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ በመቅረብ ላይ ሳለ (መዝ24፥68 ይመ) የተከናወነው ሥርዐት ምን ይመስል እንደ ነበር ያሳያል:: *ደጆች፤* ወደ ውስጠኛው የቤተ መቅደሱ አደባባይ የሚያመሩትን መንገዶች ማለት ነው:: *የጽድቅን፤* የአንድ በተለይ በዚህ ስም የሚጠራ በር ስም ነው ተብሎ ይታሰባል፤ ይሁን እንጂ "ጻድቃን ብቻ በውስጡ ዐልፈው የሚሄዱበት" (ቍ20) መሆኑን ለማመልከት የተነገረ ሳይሆን አይቀርም የሚል አስተያየት አለ:: በዓሉን ሊያከብር የወጣው ሕዝብ ወግና ሥርዐቱን ተከትሎ መንቀሳቀስ የጀመረው ከከተ ማዪቱ ቅጥር ውጭ ሲሆን፣ "የጽድቅ በሮች" የተባሉትም የእግዚ አብሔር ከተማ የሆነችው የኢየሩሳሌም ቅጥር በሮች ናቸው (የ24፥7 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ26፥2 ይመ)::

[20]ይህች የእግዚአብሔር ደጅ ናት፤
ጻድቃን በእርሱ በኩል ይገባሉ።
[21]ሰምተህ መልሰህልኛልና፣
አዳኝም ሆነህልኛልና አመሰግንሃለሁ።
[22]ግንበኞች የናቁት ድንጋይ፣
እርሱ የማእዘን ራስ ሆነ።
[23]እግዚአብሔር ይህን አደረገ፤
ለዐይናችንም ድንቅ ናት።
[24]እግዚአብሔር የሠራት ቀን ይህች ናት፤
በእርሷ ሐሤት እናድርግ፤ ደስም
ይበለን።
[25]እግዚአብሔር ሆይ፤ እባክህ አድነን፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እባክህ አሳካልን።
[26]በእግዚአብሔር ስም የሚመጣ ቡሩክ
ነው።
ከእግዚአብሔር ቤት ባረክናችሁ።
[27]እግዚአብሔር ስምሳክ ነው፤
ብርሃኑንም በላያችን አበራ፤
እስከ መሠዊያው[ጫ] ቀንዶች ድረስ
በመውጣት፣
ዝንጣፊ ይዛችሁ በዓሉን ከሚያከብሩት
ጋር ተቀላቀሉ።
[28]አንተ ስምሳኬ ነህ፤ አመሰግንሃለሁ፤
አንተ ስምሳኬ ነህ፤ ከፍ ከፍ አደርግሃለሁ።
[29]ቸር ነውና፣ እግዚአብሔርን አመስግኑ፤
ምሕረቱም ለዘላለም ጸንታ ትኖራለች።

መዝሙር 119[ሀ]

ውዳሴ ለሕገ እግዚአብሔር

ጰ አሌፍ

[1]መንገዳቸው ነቀፋ የሌለበት፣

118፥20 መዝ15፥1-2፤24፥3-4፤122፥1-2፤ ራእ22፥14
118፥21 ቍ5፤መዝ 27፥1
118፥22 ኢሳ8፥14፤ 17፥10፤19፥13፤28፥16፤ዘካ4፥7፤10፥4፤ ማቴ21፥42፤ማር 12፥10፤ሉቃ20፥17፤ ሐሥ4፥11፤1ጴጥ2፥7
118፥23 ማቴ21፥42 ፤ማር12፥11
118፥24 መዝ70፥4
118፥25 መዝ28፥9 ፤116፥4
118፥26 መዝ129፥8 ፤ማቴ11፥3፤21፥9፤ 23፥39፤ማር11፥9፤ ሉቃ 13፥35፤19፥38፤ ዮሐ12፥13
118፥27 ዘፀ27፥2፤ ዘሌ23፥40፤1ነገ18፥21፤መዝ27፥1፤ኢሳ 58፥10፤60፥1፡19፡20፤ ሚል4፥2፤1ጴጥ2፥9
118፥28 ዘፍ28፥21 ፤ዘፀ15፥2፤መዝ16፥2 ፤63፥1፤ኢሳ25፥1
119፥1 ዘፍ17፥1፤ ዘዳ18፥13፤መዝ1፥2፤128፥1፤ምሳ11፥20

ጫ27 ወይም የክብረ በዓልን መሥዋዕት በገመድ ማሰር ወይም መውሰድ

ሀ119 የዚህ መዝሙር የግጥም ስንኞች መነሻ ወይም መነሻና መድረሻ ሆሄያት ቍልቍል ሲነበቡ ትርጕም አዘል ናቸው። እያንዳንዱ ስንኝ ተመሳሳይ በሆነ በዕብራይስጥ ፊደል ይጀምራል።

118፥21፤ ይህ የምስጋናው ዝማሬ መደምደሚያ የሆነው ቍጥር፣ በቍጥር 1 ላይ "አመስግኑት" የሚለውን፣ በቍ5 ላይ "መለሰልኝ" የሚለው እንዲሁም በቍ14 ላይ የተሰጠውን ምስክር ነት የሚያስተጋባ ነው።

118፥22-27፤ የሕዝቡን ታላቅ ደስታ የሚገልጽ ክፍል ነው።

118፥22 *ግንበኞች የናቁት ድንጋይ፤* ይህ ቃል የሚያመለ ክተው ራሱ ንጉሡን ሲሆን፣ የሚያስተዳድረውን ግዛት የወረሩት ነገሥታት ማለትም የዚህ ዓለም ሥልጣን ወይም ምስፍና ግንበ ኞች እንደ ምናምንቴና ከንቱ ነገር ተመልክተውታል። አንዳንድ ሰዎች ይህ ቃል የሚያመለክተው እስራኤልን ነው ይላሉ። *የማእዘን ራስ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የማእዘን ዐናት" ማለት ነው፤ ይህም ከበር በላይ ያለ ባለ ማእዘን ወይም አንድ የሕንፃ ግድግዳ እንዳይዛነፍ ግጥም አድርጎ የሚይዘው ትልቅ ድንጋይ ወይም የአንድ ቅስት መደምደሚያ ድንጋይ ማለት ነው (ዘካ4፥7፤ 10፥4 ይመ)። የመዝሙሩ ደራሲ ተመሳሳይ ድምፀት ያላቸውን ቃላት በመጠቀም በዕብራይስጡ "ኙን" የሚለው ቃል "ዋና ወይም ጠቅ ላይ ገዥ/አዛዥ" የሚል ፍቺ እንዲሰጥ አድርጓል ("ማእዘን" ለሚ ለው የዕብራይስጡ ቃል "መሪ ወይም ገዥ" የሚል ተለዋጭ ዘይቤ አዘል ፍቺ አለው ኢሳ19፥13 ይመ፤ እንዲሁም መሳ20፥2፤ 1ሳሙ 14፥38 ይመ)። ይህ በዓለም ኀያላን ገዦች የተናቀና እንደ ምና ምንቴም ነገር የተቈጠረው ድንጋይ እግዚአብሔር በእስራኤል በኩል በሚያመጣው በአዲሱ የዓለም ሥርዐት ውስጥ እጅግ የተከ በረ ድንጋይ ሆኖአል። ኢየሱስ ይህንን (እንዲሁም ቍ23ን) ወስዶ ለራሱ ተጠቅሞበታል (ማቴ21፥42፤ ማር12፥10-11፤ ሉቃ20፥17 ይመ፤ እንዲሁም የሐሥ4፥11፤ ኤፌ2፥20፤ 1ጴጥ2፥7 ይመ)።

118፥24 *እግዚአብሔር የሠራት ቀን … ሐሤት እናድርግ፤* ይህች የደስታ ቀን የተገኘችው በእግዚአብሔር ትድግና በሚከበረው የድል ነጻነት ምክንያት ነው፤ ሌሎች ግን ይህን ጥቅስ ከፋሲካ ወይም ከዳስ በዓል ጋር ያዛምዱታል። *የሠራት … ናት፤* ወይም አድርጎታል ማለት ሲሆን (ቍ15-17፡23 ይመ) "የማእዘኑን ድን ጋይ ዋና የማእዘን ድንጋይ" ማድረጉን ያመለክታል።

118፥25፤ ሕዝቡን መታደግና ዐቅፎ-ደግፎም መያዙን እን ዲያቋርጥ ለእግዚአብሔር የቀረበ ጸሎትና ልመና ነው።

118፥26 *በእግዚአብሔር ስም የሚመጣ፤* ጠላትን በእግዚ አብሔር ርዳታ "በእግዚአብሔር ስም" (ቍ10-12 ይመ) ያሸነፈን ሰው የሚያመለክት ነው። ከእግዚአብሔር ቤት ከእዚያው ከእግዚ አብሔር ፊት ማለት ነው (134፥3 ይመ)። *ባረክናችሁ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ቃሉ በብዙ ቍጥር መነገሩ እግዚአብሔር ከሁሉ ነጥሎ የባረከውን የ1ነገ9፥6 አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ንጉሥ ከፍ ከፍ አድርጎ ለማሳየት ነው። ወይም ደግሞ ከጦርነቱ ድል በኋላ ከንጉሡ ጋር የተመለሰውን ዘማች ለማመልከት የገባ ቃል ሊሆን ይችላል። ጌታ ኢየሱስ በአህያ ተቀምጦ በድል አድ ራጊነት ወደ ኢየሩሳሌም ሲገባ ደስታ ፈንቅሎት የተቀበለው ሕዝብ ከቍ25-26 ያለውን፣ቃል ዘምሮታል (ዮሐ12፥13 ይመ)።

118፥27 *ብርሃኑንም በላያችን አበራ፤* ይህ ቃል ካህናት ይሰጡን የነበረውን ቡራኬ የሚያንጸባርቅ ነው (ዘኍ6፥25 ይመ)። *ዝንጣፊ … እስከ፤* ለምስጋናው ተሰጥዎ ቍንጮ የሆነውን ሐሳብ ለመቋጨት የቀረበ ጥሪ ነው (ዘሌ7፥11-21 ይመ)። ሌሎች ግን ይህን የዳስ በዓል ምስጋና ተሰጥዎ ነው ይሉታል።

118፥28-29፤ የዚህን መዝሙር መግቢያ ይመ።

መዝ119፤ በእግዚአብሔር ቃል ምንነት ላይ የተደረገ አስ ተንትኖ ነው። የመዝሙሩ ጸሐፊ እስራኤላዊ ሲሆን መንፈሳዊነቱም ለሌሎች ምሳሌ የሚሆን ነው፤ ምናልባትም ከባቢሎን ምርኮ በኋላ የነበረ ሰው ሳይሆን እንዳልቀረ ይገመታል፤ ጸሐፊው፦ 1) የእግዚ አብሔር ቃል የሕይወት ቃል መሆኑን አምኖ ሕይወቱን ለዚሁ ያዋለ ሰው ነው፤ (2) ልቡና ሕይወቱ ከትክክለኛው መንገድ እየሳቱ ወይም እየወጡ እንዴት እንደሚያስቸግሩት ራሱን ሳይደብቅ የተናገረ ሰው ነው፤ (3) ከእግዚአብሔር የመጣበት የእርምትና ተግሣጽ የሚያም ቢሆንም ጣፋጭ መሆኑንም የተረዳ ሰው ነው፤ (4) እንዲሁም የእግዚአብሔርን ቃል በናቁና ባቃለሉ ሰዎች እጅ መከራን የተቀበለና የጥላቻቸው፣ የንቀታቸውና የሀሜታቸው ዒላ ማም የሆነ ሰው ነው። ይህ ሰው ምናልባት ካህን ሳይሆን አይቀርም (የቍ23፡57 ግብ ይመ)፤ መዝሙሩም የተጻፈው እንደ እግዚ አብሔር ሰው እንዴት መኖር እንደሚገባ ክህነታዊ መመሪያ ለመስጠት ነው። ጸሐፊው የ19፥7-13 ፍሬ ሐሳብ በሚገባ ያብራራ ሲሆን ይህን ፍሬ ሐሳብ የእግዚአብሔርን ማዳን ከሚማጸኑ ጸሎ ቶች ጋር አዛምዶአል፤ ሰፊ ትዕግሥትን የሚጠይቁና በጥሞናም ሊውጠነጡኑ የሚገባቸውን ሐሳቦች የዕብራይስጡን የፊደል ገበታ መሠረት በማድረግ አዘጋጅቶአል። ይህ መዝሙር በርዝማኔው፣ በቅርጹና በአጻጻፉ (በአቀራረቡ) በዚህ የመዝሙራት መጽሐፍ ውስጥ ከሚገኙ መዝሙሮች ሁሉ ለብቻው የሚቆም ነው። ከሌ ሎቹ መዝሙሮች ሁሉ ይልቅ ይህ መዝሙር በጽሑፍ መልክ ተዘጋጅቶ የቀረበ ሲሆን በመጀመሪያ ሲጻፍ ለዜማና ለቃል ጥናት ሳይሆን ለንባብ ብቻ የተዘጋጀ መዝሙር ነው። መዝሙሩ ከያዛቸው ስንኞች (መስመሮች) ብዙዎቹ ወደ እግዚአብሔር የሚ ጣሩ ሲሆን ጸሎትና ለእግዚአብሔር ሕግ መገዛት የሚገባ መሆ ኑን ከሚገልጹ ሐሳቦች ጋር እያዛመዱ አቅርበዋል። ይህም ብቻ አይደለም፤ የእያንዳንዱ ክፍል የመጀመሪያ ቍጥር በግልጽ እን ደሚያሳየው መዝሙሩ የተዘጋጀው መንፈሳዊ ወይም የእግዚአ ብሔር ሰው መሆን የተገባ መሆኑን ለማስተማር ነው (ልክ እንደ መዝ1 ማለት ነው፤ ቍ9 እና ግብ ይመ)። ይህ መዝሙር በዚህ መዝሙራት መጽሐፍ ውስጥ የገባውም መንፈሳዊነትን በአርአ ያነት ለማሳየት ስለ መሆኑ ምንም አያጠራጥርም። በዚህ የመዝሙ ራት መጽሐፍ ውስጥ በሚገኙት ሌሎች መዝሙሮች ላይ ትልቅ አጽን ዖት የተሰጠው ፍሬ ሐሳብ እግዚአብሔር በፍጥረት ላይ ስላሳየው ታላቅ ሥራው፣ ስለ ማዳኑና በዓለምም ላይ ስላሰፈ ነው አገዛዙ ሲሆን በዚህ ቦታ ግን አጽንዖት የተሰጠው ፍሬ ሐሳብ ለእግዚአብሔር ቃል (እንዲሁም ለቃሉ አምላክ) ራስን ስለመስጠት ነው። የመዝ ሙሩ ጸሐፊ የእግዚአብሔር ቃል ሁለት ገጽታዎች እንዳሉት ይናገራል፤ (1) እግዚአብሔር ለሕይወት መመሪያ ይሆን ዘንድ የሰጠው ቃል ነው፤ (2) እግዚአብሔር ለሕይወት ተስፋ ይሆን ዘንድ የሰጠው ቃል ነው፤ የመጀመሪያው ለእግዚአብሔር ቃል መታዘዝ አስፈላጊ መሆኑን ጥሪ የሚያቀርብ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ የእ ምነትን አስፈላጊነት አስመልክቶ ጥሪ ያቀርባል፤ (እነዚህ ሁለት ነገሮች የእውነተኛ መንፈሳዊ ሰው መለያዎች ናቸው 34፥8-14

በእግዚአብሔርም ሕግ የሚሄዱ የተባረኩ
ናቸው።
[2]ምስክርነቱን የሚጠብቁ፣
በፍጹምም ልብ የሚሹት የተባረኩ
ናቸው፤
[3]ዐመፅን አያደርጉም፤
ነገር ግን በመንገዱ ይሄዳሉ።
[4]ጠንቅቀን እንጠብቃት ዘንድ፣
አንተ ሥርዐትን አዘሃል።
[5]ሥርዐትህን እጠብቅ ዘንድ፣
ምነው መንገዴ ጽኑ በሆነልኝ ኖሮ!
[6]ወደ ትእዛዛትህ ስመለከት፣
በዚያን ጊዜ አላፍርም።
[7]የጽድቅ ፍርድህን ስማር፣
በቅን ልብ ምስጋና አቀርብልሃለሁ።
[8]ሥርዐትህን እጠብቃለሁ፤
ፈጽመህ አትተወኝ።

ጋ ቤት

[9]ጕልማሳ መንገዱን እንዴት ያነጻል?
በቃልህ መሠረት በመኖር ነው።
[10]በሙሉ ልቤ ፈለግሁህ፤
ከትእዛዛትህ ፈቀቅ እንዳልል አድርገኝ።
[11]አንተን እንዳልበድል፣
ቃልህን በልቤ ሰወርሁ።
[12]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ቡሩክ ነህ፤
ሥርዐትህን አስተምረኝ።
[13]ከአንደበትህ የሚወጣውን ደንብ ሁሉ፣
በከንፈሬ እናገራለሁ።

119፥2 ቍ146፤ ዘዳ10፥12፤መዝ40፥16፤99፥7፤112፥1፤ 1ዜና16፥11፤መዝ40፥16፤99፥7፤112፥1፤ኢሳ 56፥2
119፥3 መዝ59፥4፤128፥1፤ኤር6፥16፤7፥23፤1ዮሐ3፥9፤5፥18
119፥4 ቍ56፤ዘዳ 6፥17፤መዝ103፥18
119፥5 ዘሌ19፥37
119፥6 ቍ46:80:117
119፥7 ዘዳ4፥8
119፥8 መዝ38፥21
119፥9 ቍ65:169፤መዝ39፥1
119፥10ቍ21:118፤መዝ9፥1
119፥11 ቍ133:165፤ዘዳ6፥6፤ኢዮ 22፥22፤መዝ18፥22-23፤19፥13፤ምሳ3፥23፤ኢሳ 63፥13
119፥12 ዘፀ18፥20፤መዝ28፥6፤143፥8:10
119፥13 ቍ72

እና ማብ ይመ)። እነዚህንም በተመለከተ ከብሉይ ኪዳን ትውፊት ያገኛቸውን ስምንት የዕብራይስጥ ቃላት (መጠሪያ ስሞች) በመጠቀም ገልጾአቸዋል፤ እነዚህም:- "ቶራ"፣ ሕግ፤ "ኤዶት"፣ ሥርዐት፤ "ፒቁዲም"፣ ድንጋጌ፤ "ሚስዎት"፣ ትእዛዝ (ትእዛዛት)፤ "ሚሽፓቲም"፣ ሕግጋት (እነዚህ ሁሉ የመዝ19፥7-9 ይዘት የሚጋሩ ናቸው። ሚሽፓቲም "ሕጎች" ተብሎ በ19፥9 ላይ ተተርጕሞአል)፤ ሁቂም፣ "ውሣኔዎች" (ዐዋጆች)፤ ዳባር፣ "ቃል" (ዐልፎ ዐልፎ "ሕግ" በሚል፣ አንዳንድ ጊዜም ተስፋ በሚል ትርጕም ገብቶአል)፤ ኢምራህ፣ "ቃል" ብዙ ጊዜ ግን "ተስፋ" የሚል ትርጕም ይዞ ገብቶአል። እነዚህንም ቃሎች (መጠሪያ ስሞች) በ22 አንጓዎች ወይም ክፍሎች ዘርዝሮ አቸዋል (በሄ፤ በዋው፤ በሔት፤ በዮድ፤ በካፍ፤ በፔ ስምንት ቍጥሮች እንዲኖራቸው ሲያደርግ ሌሎች ግን ከስድስት ያላነሱ ቍጥሮች እንዲኖራቸው አድርጓል)። መዝሙሩ የዕብራይስጡን የፊደል ገበታ ተከትሎ የተዋቀረ መሆኑን በግልፅ ከማስተዋል በቀር ስለ መዝሙሩ ምንም ነገር መናገር አይቻልም። የሆነ ሆኖ ግን አንድ ነገር መታወቅ አለበት፤ ይኸውም የመጀመሪያዎቹ ሦስት ቍጥሮችና የመጨረሻዎቹ ሦስት ቍጥሮች ለሁሉም እንደ መቅድምና እንደ መደምደሚያ ሆነው የተዘጋጁ መሆናቸው ነው። የመግቢያዎቹ ቍጥሮች እግዚአብሔርን በመፍራት (በፈሪሀ እግዚአብሔር) ጥበብ መታነጹን የሚያስተጋቡ መመሪያዎች ሲሆኑ፣ የመጨረሻዎቹ ቍጥሮች ግን የመዝሙሩን ፍሬ ሐሳብ ባጭሩ ቍልጭ አድርገው ያሳያሉ። እንዲሁም የዚህ መዝሙር አማካይ ሁለተኛው ክፍል በዚሁ ተመሳሳይ በሆነ መንገድ ሦስት ቍጥር ባለው መግቢያ የሚጀምር መሆኑን ማስተዋል ይገባል (የቍ89-91 ማብ ይመ)።

119፥1-31 ጠቅላላ መግቢያ ነው።

119፥1-2 *የተባረኩ፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

119፥1 *መንገዳቸው ነቀፋ የሌለበት፤* ይህ ጠቅላላ የመግቢያ ገለጻ ወደፊት እንደምናገኘው በሌሎቹም መግቢያዎች እንደዚሁ "በመንገዱ ይሄዳሉ" በሚል አጠቃላይ ገለጻ ይደመድማል (ቍ3)፤ እንዲሁም ዘፍ17፥1 ይመ። ከዘፍ26፥5 ጋር ያነጻጽሩ። *ሕግ፤* በዕብራይስጡ አገባብ ቶራ ማለት ነው፤ ይህም ሕዝቡ እንዲመራበት፣ እንዲተዳደርበት ከእግዚአብሔር የተሰጠው ቃል ኪዳን መጠሪያ ነው (ዘዳ4፥44 ይመ)። "ሕግ" የሚለው ቃል አብዛኛውን ጊዜ በተለይ ደግሞ፣ በኋለኞች ዘመናት አምስቱ ብሔረ ኦሪት (አምስቱ የሙሴ መጻሕፍት) የሚጠሩበት ስም ነው (ሉቃ 24፥44 ይመ) እንዲያውም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ባጠቃላይ ቶራ ተብለው የተጠሩበትም ጊዜ አለ (ዮሐ15፥25፤ 1ቆሮ 14፥21 ይመ)፤ በዚህ ቦታ ግን ከሌሎች ቃላት ጋር ተመሳሳይ ፍቺ በመያዝ የተወሰነ አጠቃቀም ብቻ እንዲኖረው ተደርጓል።

119፥2 *ምሥክርነቱን፤* በዕብራይስጡ ኤዶት የተባለው ሲሆን ከቃል ኪዳን ጋር የተያያዘ ቃል ነው፤ ይህ ቃል የቃል ኪዳኑ አምላክ የሰጠውን መመሪያ የሚያመለክት ነው ("ግዳጅ" 25፥10 ይመ፤ "ድንጋጌዎች" ዘዳ4፥45)። *ልባቸው፤* ቍ7 ይመ፣ እንዲሁም 94፥7 ማብ ይመ።

119፥3 *በመንገዱ፤* ይህ ቃል በዚህ በመጽሐፍ መዝሙራት ውስጥ ተጽፎ የሚገኘው በጥቂት ቦታዎች ላይ ብቻ ሲሆን በዘዳግምና በሌሎች ቦታዎች ግን የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን የሚጠይቀውን ግዴታ የሚያሳይ ቃል ነው (የ25፥4 ማብ ይመ)፤ ቃሉ እዚህ ላይ የገባው በቍ1 ላይ የተጠቀሰውን ቃል ሚዛን ለመጠበቅ ነው።

119፥4-8 የእግዚአብሔርን ሕግ (ቃል) የሚታዘዙ (ቍ4-5:8 ይመ)የእግዚአብሔርን ርዳታ ተስፋ ማድረግ ይችላሉ (ቍ6-8 ይመ)።

119፥4 *ሥርዐትን፤* በዕብራይስጡ ፒቁዲም ማለት ሲሆን፣ በእግዚአብሔር የተሰጠ የቃል ኪዳን ሕግ ማለት ነው (19፥8፤ 111፥7 ይመ)።

119፥5 *ሥርዐትህን፤* በዕብራይስጡ ሁቂም ማለት ሲሆን፣ በቃል ኪዳኑ መሠረት የተሰጠ ማለት ነው (ዘዳ6፥2፤ 28፥15:45፤ 30፥10:16፤ 1ነገ11፥11 ይመ)።

119፥6 *አላፍርም፤* መዝሙረኛው በጠላቶቹ ምክንያት ድኽነት፣ ሕመም፣ ወይም ውርደት ደርሶበታል፤ ከዚህም የተነሣ ማላገጫ ሆኖአል (ቍ31:46:80፤ 25፥2-3:20 ይመ)፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን ግን በቂ ምክንያት አለው፤ (ቍ7 ይመ) ይኸውም እግዚአብሔር በጠላቶቹ እጅ አበሳውን እንዲያይ አልተወውም፤ ይልቁንም ባረከው፣ ከጠላቶቹም ታደገው (ቍ8 ይመ)። *ስመለከት፤* ከፍተኛ ግምት ወይም/ዋጋ መስጠት ማለት ነው (ቍ15፤ 74፥20 ይመ)። *ትእዛዛትህ፤* በዕብራይስጡ "ሚስዎት" ማለት ሲሆን፣ በቃል ኪዳኑ መሠረት የተሰጠ መመሪያ ማለት ነው (ዘፀ20፥6፤ 24፥12፤ ዘዳ4፥2 ይመ)፤ ይህም እግዚአብሔር ባዘዘው መሠረት በትክክል መፈጸም ያለበት ትእዛዝ ነው።

119፥7 *የጽድቅ፤* መዝሙረኛው የእግዚአብሔርን ሕግ ባሕርይ የሚገልጽበት በጣም የሚወደው ቃል ነው (ቍ62:75:106:123:138:144:160:164:172 ይመ። እንዲሁም 19፥9 ይመ)። *ሕጎች፤* በዕብራይስጥ "ሚሽፓቲም" ማለት ሲሆን፣ በቃል ኪዳኑ መሠረት የተሰጠ መመሪያ ማለት ነው (ዘፀ21፥1፤ 24፥3፤ ዘፀ4፥1 ይመ)፤ ይህም በአንድ ገዥ (ወይም በአንድ ንጉሥ) እንደ ተሰጠ መመሪያ ዐይነት ነው።

119፥8 *አትተወኝ፤* ለድኽነት ወይም ለሕመም ወይም ለጠላቶቼ አሳልፈህ አትስጠኝ ማለቱ ነው።

119፥9 *ጕልማሳ፤* አንዳንድ ሰዎች ይህ ቃል የሚያመለክተው ጸሐፊውን ራሱን ነው የሚል አስተያየት አላቸው፤ ይበልጥ የሚመስለው ግን ጕልማሳ፣ ጥበብን የሚያስተምሩ መምህራን የሚኖሩትን ዐይነት ሕይወት እንዲኖር የሚያሳስብ መመሪያ ነው (34፥11፤ ምሳ1፥4፤ መክ11፥9፤ 12፥1 ይመ)። *ያነጻል?* ከማናቸውም የሥነ ምግባር ጕድለት የጸዳ ማለት ነው (73፥13 ይመ)። *በቃልህ፤* በዕብራይስጡ ዳባር ሲሆን፣ ይህም ባጠቃላይ የእግዚአብሔርን (ቃል) መገለጥ የሚያሳይ ቃል ነው፤ በዚህ ቦታ ግን በተለየ መንገድ ሕጉን (አንዳንድ ጊዜም ተስፋዎቹን) የሚያመለክት ቃል ነው።

119፥10 *ፈለግሁህ፤* ጸሐፊው ሕይወቱን ሙሉ በሙሉ የሰጠው የሕግና የተስፋ አምላክ ለሆነው ጌታ ነው፤ ለእርሱ የተለየ ትርጕም የሚሰጡት እነዚህ ብቻ ናቸው፤ ምክንያቱም ሕጉና ተስፋው የእግዚአብሔር የሕይወት ቃሎች ናቸውና። *ልቤ፤* ቍ11 ይመ፤ እንዲሁም የ4፥7 ማብ ይመ።

119፥11 *ቃልህን፤* በዕብራይስጡ ኢምራህ ሲሆን ይህም ከዳባር ጋር ተመሳሳይ ቃል ነው ("ቃል" የቍ9 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘዳ33፥9፤ ምሳ30፥5 ይመ)። በሌላ ቦታ በግልጽ ካል ተጠቀሰ በቀር በዚህም ቦታ ሆነ በዚህ በመዝሙራት መጽሐፍ ውስጥ "ቃል" ሲገባ ዳባር ማለት ነው፤ ኢምራህ አብዛኛውን ጊዜ "ተስፋ" ተብሎ ተመስሎአል (ተተርጕሞአል)።

119፥13 *እናገራለሁ፤* በአስተንትኖ ወይም በተሰጥዎ መልክ ራሴን ለቃል ኪዳኑ እያስገዛሁ ለእግዚአብሔር በተገባ ብፅዐት መሠረት ዐውጃለሁ ማለት ነው (50፥16 ይመ)።

[14]ሰው በሀብቱ ብዛት ደስ እንደሚለው፣
 ምስክርነትህን በመከተል ደስ ይለኛል።
[15]ድንጋጌህን አሰላስላለሁ፤
 ልቤን በመንገድህ ላይ ጥያለሁ።
[16]በሥርዐትህ ደስ ይለኛል፤
 ቃልህንም አልዘነጋም።

ג ጋሜል

[17]ሕያው እንድሆን፣ ቃልህንም እንድጠብቅ፣
 ለአገልጋይህ መልካም አድርግ።
[18]ከሕግህ ድንቅ ነገርን እንዳይ፣
 ዐይኖቼን ክፈት።
[19]እኔ በምድር ላይ መጻተኛ ነኝ፤
 ትእዛዛትህን ከእኔ አትሰውር።
[20]ዘወትር ደንብህን በመናፈቅ፣
 ነፍሴ እጅግ ዛለች።
[21]ከትእዛዛትህ የሳቱትን፣
 እብሪተኞችንና ርጉሞችን ትገሥጻለህ።
[22]ምስክርነትህን ጠብቄአለሁና፣
 ስድብንና ንቀትን ከእኔ አርቅ።
[23]ገዦች ተቀምጠው ቢዶልቱብኝ እንኳ፣
 አገልጋይህ ሥርዐትህን ያሰላስላል።
[24]ምስክርነትህ ለእኔ ደስታዬ ነው፤
 መካሪዬም ነው።

ד ዳሌጥ

[25]ነፍሴ ከዐፈር ጋር ተጣበቀች፤
 እንደ ቃልህ መልሰህ ሕያው አድርገኝ።
[26]ስለ መንገዴ ገልጬ ነገርሁህ፤ አንተም
 መለስህልኝ፤
 ሥርዐትህን አስተምረኝ።
[27]የድንጋጌህን መንገድ እንዳስተውል
 አድርገኝ፤
 እኔም ድንቅ ሥራህን አሰላስላለሁ።
[28]ነፍሴ በሐዘን ተዝለፈለፈች፤
 እንደ ቃልህ አበርታኝ።
[29]የሽንገላን መንገድ ከእኔ አርቅ፤
 ሕግህን በጸጋህ ስጠኝ።
[30]የእውነትን መንገድ መርጫለሁ፤
 ሕግህንም ፊት ለፊቴ አድርጌአለሁ።
[31]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከምስክርነትህ ጋር
 ተጣብቄአለሁ፤
 አሳልፈህ ለውርደት አትስጠኝ።
[32]ልቤን አስፍተህልኛልና፣
 በትእዛዛትህ መንገድ እሮጣለሁ።

ה ሄ

[33]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ የሥርዐትህን መንገድ
 አስተምረኝ፤
 እኔም እስከ መጨረሻው እጠብቀዋለሁ።
[34]ሕግህን እንድጠብቅ፣ በፍጹም ልቤም
 እንድታዘዘው፣
 ማስተዋልን ስጠኝ።
[35]በእርሷ ደስ ይለኛልና፣

119፥14 ቍ111
119፥15 ቍ97፡ 148፤መዝ1፥2
119፥16መዝ112፥1
119፥17ቍ67፤መዝ 13፥6፤103፥20፤ 116፥7
119፥19 ዘፍ23፥4፤ ዕብ11፥13
119፥20 ቍ131፤ መዝ42፥2፤63፥1፤ 84፥2፤ኢሳ26፥9
119፥21 ቍ10፡51 ፤ዘዳ27፥26፤ኢዮ30፥1 ፤መዝ5፥5፤ኤር20፥7 ፤50፥32፤ዳን4፥37፤ ሚል3፥15
119፥22 ቍ2፤መዝ 39፥8
119፥25 ቍ9፡50፡ 107፤መዝ44፥25፤ 143፥11
119፥26 መዝ25፥4 ፤27፥11፤86፥11
119፥27መዝ105፥2 ፤145፥5
119፥28 ቍ9፤መዝ 6፥7፤18፥1፤116፥3፤ ኢሳ40፥29፤41፥10፤ 51፥11፤ኤር45፥3
119፥29 ዘኍ6፥25፤ መዝ26፥4
119፥30 ኢሱ24፥22 ፤መዝ26፥3፤108፥1
119፥31 ዘዳ10፥20
119፥33 ቍ12
119፥34 ቍ27፡69፡73፡144፡169፤ዘዳ6፥25፤ኢዮ32፥8፤ምሳ2፥6፤ ዳን2፥21፤ያዕ1፥5 119፥35 ቍ32፤መዝ1፥2፤25፥4-5

119፥14 *ሰው በሀብቱ ... ደስ እንደሚለው፤* ቍ72፡ 111፡162 ይመ።

119፥15 *በመንገድህ፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ ቍ3 ላይ መንገዶችህ ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው (እነዚህ ሁለት የዕብራይስጥ ቃላት በ25፥4 ላይ፣ ፊት ለፊት ወይም ጐን ለጐን ተነጻጽረው ቀርበዋል)።

119፥17-24፤ ለእግዚአብሔር ሕግ የሚታዘዙ የእግዚአብሔር አገልጋይ መሆናቸውን ያሳያል፤ ይህም ከዓለም እብሪተኞች ጋር አንድነት የሌላቸው መሆኑን ያረጋግጣል (ቍ21)።

119፥17 *ቃልህንም እንድጠብቅ፤* ከእግዚአብሔር ጥበቃና በረከት የተነሣ፣ የእርሱን ቃል እታዘዛለሁ ማለቱ ነው።

119፥18 *ድንቅ ነገርን፤* ይህ ሐረግ አብዛኛውን ጊዜ የሚያመለክተው የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ነው (9፥1 እና ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ የእግዚአብሔርም ሕግ ራሱ ድንቅ ነገሮችን በውስጡ ይዞአል (ቍ27 ይመ)።

119፥19 *እኔ በምድር ላይ መጻተኛ ነኝ፤* የእግዚአብሔር አገልጋይ ማለትም የመንግሥቱ ወራሽ በመሆኑ፣ የትኛውም ምድራዊ መንግሥት ዜጋ አይደለም (39፥12እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም የቍ54 ማብ ይመ)።

119፥20 *ነፍሴ ...፤* እኔ ራሴ ማለት ነው (ቍ28፡81 ይመ። እንዲሁም የ6፥3 ማብ ይመ)።

119፥21 *እብሪተኞችንና፤* የራሳቸው ሕግ እነርሱ ራሳቸው መሆናቸውን የሚናገሩ ሲሆን እንዲሁም በ10፥2-11 ላይ በዝርዝር ተነግሮአል (ቍ51፡69፡78፡85፡122 ይመ፤ እንዲሁም የ31፥23 ማብ ይመ)። የሚቀጥሉት ሁለት ቍጥሮችና ሌሎችም በርካታ ቍጥሮች እንደሚያሳዩት መዝሙረኛው ለእግዚአብሔርና ለሕጉም ካለው ቅናት የተነሣ በጠላቶቹ እጅ አያሌ መከራን ተቀብሎአል። *ርጉሞችን፤* የእግዚአብሔር ፍርድ በላያቸው ሊገለጥ የተቃረቡ ማለት ነው።

119፥22 *ስድብንና ንቀትን፤* በእብሪተኞች ማለት ነው።

119፥23 *ገዦች፤* መዝሙረኛው "በነገሥታት ፊት" (ቍ46) የሚል ነገር በመናገሩና "ገዦች" የሚያሳድዱት (ቍ161) መሆኑን በመግለጹ የኀላፊነት ቦታ የተሰጠው ካህን ሳይሆን አይቀርም (ከካህንም ተግባሮች አንዱ የእግዚአብሔርን ሕግ ማስተማር እንደ ነበር ይታወቃል፤ ዘሌ10፥11፤ ዕዝ7፥6፤ ነህ8፥2-8፤ ኤር 2፥8፤ 18፥18፤ ሚል2፥7 ይመ። እንዲሁም የቍ57 ማብ ይመ)። (እነዚህ ነገሥታትና ገዦች ምናልባት ከነገሥታቱ ዘመን ጀምሮ የነበሩ የእስራኤል ነገሥታት ወይም ከምርኮ በኋላ የነበሩ የፋርስ ነገሥታት ሳይሆኑ አይቀሩም)። *ተቀምጠው፤* በዚህች ዓለም ተደላድለው እንደ ተቀመጡ ማለት ነው፤ ይህ ግን መጻተኞችን አይመለከትም (ከቍ19 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቢዶልቱብኝም፤* ዓለማዊ አስተሳሰባቸ ውን በጋራ በሚመካከሩበት ሰዓት ከእነርሱ ጋር በሐሳብ የማይተባበረውን ያንቋሽሹታል፤ ያናንቁታልም፤ ይህም የሚሆንበት ምክንያት እርሱ በእግዚአብሔር ሥርዐቶች ደስ ስለ ሚሰኝና እነዚህንም ሥርዐቶች መካሮቹ ስላደረጋቸው ነው (ቍ24)።

119፥25-32፤ "ዝቅ ዝቅ ብል" (ቍ25) ወይም "ነጻ ብወጣ" (ቍ32) የእግዚአብሔርን ቃል የሙጥኝ ለማለት ወስኖ አል (ቍ31)።

119፥25 *ወድቄአለሁ፤* መዝሙረኛው ስለደረሰበት ሐዘን፣ መከራና ሥቃይ ብዙ ይናገራል (ቍ28፡50፡67፡71፡75፡83፡92፡107፡ 143፡153፡ ይመ) የእግዚአብሔርን ቃል (ሕጉንና ተስፋውን ማለት ነው) የሕይወቱ ተስፋ በማድረጉ ጠላቶቹ ሲያንቋሽሹት፣ ሲያሙትና ሲያሳድዱት ይታያል (42፡51፡65፡69፡78፡85፡95፡110፡134፡ 141፡150፡154፡157፡161 ይመ። እንዲሁም የቍ6፤ 5፥9፤ 31፥11-12 ማብ ይመ)። *ከዐፈር፤* 44፥25 እና ማብ ይመ። *ቃልህ፤* በተለይ ተስፋውን ማለት ነው፤ ይህም በቍ28፡37፡42፡49፡65፡74፡81፡ 107፡114፡147፡ እንደ ተጻፈው ማለት ነው።

119፥27 *ድንቅ ሥራዎችህን፤* የቍ18 ማብ ይመ።

119፥29 *የሽንገላን መንገድ፤* ትክክልና ቀና መስሎ የሚታይ፣ ነገር ግን ወደ ሞት የሚመራ መንገድ ነው (ምሳ14፥12 ይመ)፤ ይህም መንገድ ታማኝ ከሆነውና (ቍ86፡138 ይመ) እውነትም ከሆነው (ቍ142፡151፡160 ይመ) ከእግዚአብሔር ሕግ ጋር ተቃራኒነው። *ሕግህን፤* ለትእዛዝህ ራሴን በታማኝነት ያስገዛሁ በመሆኔ በረከትህን እንዳገኝ ርዳኝ።

119፥30 *የእውነትን መንገድ፤* የቍ29 ማብ ይመ።

119፥31 *አሳልፈህ ... አትስጠኝ፤* የቍ6 ማብ ይመ።

119፥32 *ልቤን አስፍተህልኛልና፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ልቤን ነጻ አድርገኸዋልና" ማለት ነው፤ ይህም በደስታ አስፋኸው ማለት ነው (ኢሳ60፥5 "በደስታ ያብጣል" ይመ)። ሌሎች ደግሞ "ማስተዋልን ጨመርኽልኝ" በማለት ተርጕመውታል (1ነገ 4፥29፣ "የማስተዋል ብዛት/ስፋት")። *ልቤን፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

119፥33-40፤ ሥርዐቱን በሚናፍቅበት ጊዜ እግዚአብሔር ፈቃዱን እንዲያስታውቀው ያቀረበው ጸሎት ነው።

119፥34 ... *ልቤም፤* ቍ36 ይመ፤ እንዲሁም የ4፥7 ማብ ይመ።

በትእዛዝህ መንገድ ምራኝ።
36ከራስ ጥቅም ይልቅ፣
ልቤን ወደ ምስክርነትህ አዘንብል።
37ከንቱ ነገር ከማየት ዐይኖቼን መልስ፤
በራስህ መንገድ* እንደ ገና ሕያው
አድርገኝ።
38ትፈራ ዘንድ፣
ለአገልጋይህ የገባኸውን ቃል ፈጽም።
39የምፈራውን መዋረድ ከእኔ አርቅ፤
ደንብህ መልካም ነውና።
40እነሆ፤ ድንጋጌህን ናፈቅሁ፤
በጽድቅህ ሕያው አድርገኝ።

ነ ዋው

41*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ምሕረትህ ወደ እኔ
ይምጣ፤
ማዳንህም እንደ ቃልህ ይላክልኝ።
42በቃልህ ታምኛለሁና፣
ለሚሰድቡኝ መልስ እሰጣለሁ።
43ሕግህን ተስፋ አድርጌአለሁና፣
የእውነትን ቃል ከአፌ ፈጽመህ አታርቅ።
44ከዘላለም እስከ ዘላለም፣
ሕግህን ዘወትር እጠብቃለሁ።
45ሥርዐትህን እሻለሁና፣
እንደ ልቤ ወዲያ ወዲህ እመላለሳለሁ።
46ምስክርነትህን በነገሥታት ፊት እናገራለሁ፤
ይህን በማድረግም ዕፍረት አይሰማኝም።
47እኔ እወደዋለሁና፣
በትእዛዝህ ደስ ይለኛል።
48እጆቼን ወደምወዳቸው° ትእዛዛትህ
እነሣለሁ፤
ሥርዐትህንም አሰላስላለሁ።

የ ዛይ

49ለአገልጋይህ የገባኸውን ቃል አስብ፤
በዚያ ተስፋ ሰጥተኸኛልና።
50ቃልህ ሕያው ያደርገኛልና፣
ይህች በመከራዬ መጽናኛዬ ናት።
51እብሪተኞች እጅግ ተሣለቁብኝ፤
እኔ ግን ከሕግህ ንቅንቅ አላልሁም።
52*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከጥንት የነበረውን
ድንጋጌህን አሰብሁ፤
በዚህም ተጽናናሁ።
53ሕግህን ከተዉ ክፉዎች የተነሣ፣
ቍጣ ወረረኝ።
54በእንግድነቴ አገር፣
ሥርዐትህ መዝሙሬ ናት።
55*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ስምህን በሌሊት
አስባለሁ፤
ሕግህንም እጠብቃለሁ።
56ሥርዐትህን እከተላለሁ፤
ይህችም ተግባሬ ሆነች።

ሀ ሔት

57*እግዚአብሔር* ዕድል ፈንታዬ ነው፤
ቃልህን ለመታዘዝ ቈርጫለሁ።
58በፍጹም ልቤ ፊትህን ፈለግሁ፤
እንደ ቃልህ ቸርነትህን አሳየኝ።
59መንገዴን ቃኘሁ፤
አካሄዴንም ወደ ምስክርህ አቀናሁ።
60ትእዛዝህን ለመጠበቅ፣
ቸኰልሁ፤ አልዘገየሁም።
61የክፉዎች ገመድ ተተበተበብኝ፤
እኔ ግን ሕግህን አልረሳሁም።

119፥36 ኢሱ24፥23፤ሕዝ33፥31
119፥37 ቍ9:25፤መዝ71፥20
119፥38 ዘኍ23፥19
119፥39 ቍ22፤መዝ69፥9፤89፥51፤ኢሳ25፥8፤51፥7፤54፥4
119፥40 ቍ20:25:149:154
119፥41 ቍ76:116:154:170፤መዝ6፥4
119፥42 መዝ42፥10፤ምሳ27፥11
119፥43 ቍ74:81:114:147፤1ነገ17፥24
119፥44 ቍ33:34:55፤ዘዳ6፥25
115፥45 ቍ94:155
119፥46 ቍ6፤ማቴ10፥18፤ሐሥ26፥1-2
119፥47 ቍ77:97:127:143:159:163:165፤መዝ112፥1
119፥48 ዘፍ24፥63
119፥49 ቍ9:43
119፥50 ቍ25
119፥51 ቍ21፤ኢዮ 16፥10፤17፥2፤23፥11
119፥52 መዝ103፥18
119፥53 ዘፀ32፥19፤33፥4፤መዝ89፥30
119፥54 ቍ172፤መዝ101፥1፤138፥5
119፥55 ቍ44:62:72፤መዝ1፥2፤42፥8፤63፥6፤77፥2፤ኢሳ26፥9፤ሐሥ16፥25
119፥56 ቍ4:100:134:168፤ዘኍ15፥40
119፥57 ቍ17:67:101፤ዘዳ32፥9፤ኤር51፥19፤ሰቆ3፥24
119፥58 ቍ41፤ዘፍ 43፥29፤ዘዳ4፥29፤1ዜና16፥11፤ዕዝ9፥8፤መዝ34፥4 119፥59 ኢሱ24፥14-15፤መዝ39፥1 119፥60 ቍ115
119፥61 ቍ83: 109:153:176

*37 አንዳንድ ትርጕሞች *እንደ ቃልህ* ይላሉ።
°48 ወይም *ለምወዳቸው*

119፥36-37 *ልቤን ... ዐይኖቼ፤* 101፥2ለ-3ሀ እና ማብ ይመ።

119፥38 *ትፈራ ዘንድ፤* በሰጠው ተስፋ መሠረት የማዳን ሥራውን በመፈጸሙ እርሱ እውነተኛ አምላክ መሆኑን አረጋግጦ አል (130፥4፤ 2ሳሙ 7፥25-26፤ 1ነገ 8፥39-40፤ ኤር 33፥8-9 ይመ)።

119፥39 *የምፈራውን መዋረድ፤* የቍ6:25 ማብ ይመ።

119፥40 *በጽድቅህ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

119፥41-48፤ እግዚአብሔር ይታደገኝ እውነቱንም ከአንደ በቴ አይውሰድብኝ፤ እኔም ሕጉን በሕይወቴ ዘመን ሁሉ አከብራ ለሁ፤ በነገሥታት ፊት ሕጉን እናገራለሁ፤ ምክንያቱም ትእዛዛቱን አፈቅራለሁና።

119፥41 *ምሕረትህ፤* ቍ64:76:88:124:149:159 ይመ። እንዲሁም የ6፥4 ማብ ይመ።

119፥42 *ለሚሰድቡኝ፤* የቍ25 ማብ ይመ ("ወድቄ አለሁ")። *በቃልህ፤* የቍ25 ማብ ይመ።

119፥43 *የእውነትን ቃል ከአፌ፤* ቍ13 እና ማብ ይመ። እንዲ ሁም ቍ46 ይመ።

119፥45 *እንደ ልቤ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ሰፊ ቦታ" ማለት ነው፤ ይህም ማለት በጭንቅና በመከራ ያልተከበበ ማለት ነው (18፥19 እና ማብ ይመ)።

119፥46 *በነገሥታት ፊት፤* እንግዲህ የባለመዝሙሩ ድፍ ረት እስከዚህ ድረስ ነው (የቍ23 ማብ ይመ)።

119፥48 *እጆቼን ወደ ... እነሣለሁ፤* ምስጋናን የሚያጅብ ድርጊት ነው (በ63፥4፤ በ134፥2 ላይ እንደ ተመለከተው ማለት ነው)፤ ስለዚህ ድርጊቱ "አመሰግንሃለሁ" ማለት ነው።

119፥49-56፤ በምንም ዐይነት ሁኔታ ውስጥ ብሆን የእግዚ አብሔር ቃል መጽናኛዬና መመሪያዬ ነው።

119፥49፤ ቃል የቍ25 ማብ ይመ።

119፥50-51 *ከመከራዬ ... እብሪተኞች ... ተሳለቁብኝ፤* የቍ25 ማብ ይመ ("ወደቅሁ")።

119፥51 *እብሪተኞች፤* የቍ21 ማብ ይመ።

119፥52 *ከጥንት፤* የእግዚአብሔር ሕግ የሚፍረከረክ አይደ ለም፤ ነገር ግን ከቶ በማይለወጠው ሥነ ምግባራዊ ባሕርያት ላይ ጸንቶ የተመሠረተ ነው። እንግዲህ ለመዝሙረኛው የመጽና ኛና ሕጉንም ከልብ ለመውደድ ምክንያት የሆነው ይህ ነው (ቍ89:144:152: 160 ይመ)።

119፥53 *ቍጣ ወረረኝ፤* ለእግዚአብሔር ሕግ ያለው መንፈሳዊ ቅናት (ቍ136:139 ይመ) ሕጉን በሚቃወሙት ሰዎች ላይ (ቍ113:115:158 ተመ)፣ ጽድቅን የተሞላ ቍጣ ይቀሰቅስ ባቸዋል፤ ደግሞም ሕጉን በሚቃወሙ ሰዎች ላይ ጥላቻን ያመጣ ባቸዋል (ቍ104:128:163 ይመ)፤ የሚያከብሩትን ግን ወደ ራሱ ይስባቸዋል (ቍ63 ይመ)።

119፥54 *በእንግድነቴ አገር፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "በጊ ዜያዊ መጠለያዬ" ማለት ነው። የዚህ ቍጥር ሐሳብ ከቍ19 ጋር ተመሳሳይነት አለው (ማብ ይመ)።

119፥55 *ስምህን፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

119፥57-64፤ እግዚአብሔር የመዝሙረኛው እውነተኛ ዕድል ፈንታ ነው፤ ምክንያቱም ሕይወት በምድር ላይ ዋስትና ያላትና ደስተኛም ትሆን ዘንድ የሚያደርጋት የእግዚአብሔር ሕግ ነው። ስለዚህ የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ተስፋው ናቸው፤ እንዲሁም የእግዚአብሔር ጻድቅ ሕጎች ደስታው ናቸው።

119፥57 *ዕድል ፈንታዬ፤* መዝሙረኛው ካህን ወይም ሌዋዊ መሆኑን ይጠቍማል (73፥26 እና ማብ ይመ)።

119፥58 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

119፥61 *ገመድ ተተበተበብኝ፤* ቢጨቍኑኝ፣ ቢያሠቃዩኝ ማለት ነው።

[62]ስለ ጻድቅ ሥርዐትህ፣
በእኩለ ሌሊት ላመሰግንህ እነሣለሁ።
[63]እኔ ለሚፈሩህ ሁሉ፣
ሥርዐትህንም ለሚጠብቁ ባልንጀራ ነኝ።
[64]እግዚአብሔር ሆይ፤ ምድር በምሕረትህ
ተሞላች፤
ሥርዐትህን አስተምረኝ።

ጠ ጤት

[65]እግዚአብሔር ሆይ፤ እንደ ቃልህ፣
ለአገልጋይህ በጎ ውለሃል።
[66]በትእዛዛትህ አምናለሁና፣
በጎ ማስተዋልንና ዕውቀትን አስተምረኝ።
[67]እንዲያው ሳይቸግረኝ መንገድ ስቼ
ሄድሁ፤
አሁን ግን ቃልህን እጠብቃለሁ።
[68]አንተ መልካም ነህ፤ የምታደርገው
መልካም ነው፤
እንግዲህ ሥርዐትህን አስተምረኝ።
[69]እብሪተኞች ስሜን በሐሰት አጠፉ፤
እኔ ግን ትእዛዝህን በፍጹም ልብ
እጠብቃለሁ።
[70]ልባቸው የሰባና የደነደነ ነው፤
እኔ ግን በሕግህ ደስ ይለኛል።
[71]ሥርዐትህን እማር ዘንድ፣
በመከራ ውስጥ ማለፌ መልካም ሆነልኝ።
[72]ከአእላፋት ብርና ወርቅ ይልቅ፣
ከአፍህ የሚወጣው ሕግ ይሻለኛል።

የ ዮድ

[73]እጆችህ ሠሩኝ፤ አበጃጁኝም፤
ትእዛዛትህን እንድማር ማስተዋልን
ስጠኝ።
[74]ቃልህን ተስፋ አድርጌአለሁና፣
የሚፈሩህ እኔን አይተው ደስ
ይበላቸው።
[75]እግዚአብሔር ሆይ፤ ፍርድህ የጽድቅ
ፍርድ፣
ያስጨነቅኸኝም በታማኝነት እንደ ሆነ
ዐወቅሁ።
[76]ለአገልጋይህ በገባኸው ቃል መሠረት፣
ምሕረትህ ለመጽናናት ትሁነኝ።
[77]ሕግህ ደስታዬ ነውና፣
በሕይወት እኖር ዘንድ ቸርነትህ
ትምጣልኝ።
[78]እብሪተኞች ያለ ምክንያት በደል
አድርሰውብኛልና ይፈሩ፤
እኔ ግን ትእዛዛትህን አሰላስላለሁ።
[79]አንተን የሚፈሩህ፣
ምስክርነትህንም የሚያውቁ ወደ
እኔ ይመለሱ።
[80]እኔ እንዳላፍር፤
ልቤ በሥርዐትህ ፍጹም ይሁን።

ከ ካፍ

[81]ነፍሴ ማዳንህን እጅግ ናፈቀች፤
ቃልህንም ተስፋ አደርጋለሁ።
[82]"መቼ ታጽናናኛለህ?" እያልሁ፣
ዐይኖቼ ቃልህን በመጠባበቅ ደከሙ።
[83]ጢስ የጠጣ የወይን አቍማዳ ብመስልም፣
ሥርዐትህን አልረሳሁም።
[84]የባሪያህ ዕድሜ ስንት ቢሆን ነው?
ታዲያ፣ በሚያሳድዱኝ ላይ
የምትፈርደው መቼ ይሆን?

119፥62 ቍ7:55፤ሐሥ16፥25
119፥63 ቍ56፤ መዝ15፥4፤101፥6-7፤103፥11፤111፥10
119፥64 ቍ12:108፤መዝ33፥5
119፥65 ቍ9:17፤ መዝ125፥4፤50፥2፤59፥11፤ሚክ2፥7
119፥66 መዝ51፥6
119፥67 ቍ17፤ መዝ95፥10፤116፥10፤ ኤር8፥4
119፥68 ዘፀ18፥20፤ መዝ100፥5፤106፥1፤107፥1፤135፥3
119፥69 ኢዮ13፥4፤ መዝ109፥2
119፥70 መዝ17፥10 ኢሳ29፥13፤ሐሥ28፥27
119፥71 ቍ67:75
119፥72 ኢዮ28፥17፤መዝ19፥10
119፥73 ዘፍ1፥27፤ ኢዮ4፥17፤10፥8፤መዝ138፥8፤139፥13-16
119፥74 ቍ9፤መዝ34፥2፤130፥5
119፥75 ቍ7:138:172፤ዕብ12፥5-11
119፥76 ቍ41፤ መዝ6፥4
119፥77 ቍ47፤ መዝ90፥13፤103፥13
119፥78 ቍ51:86:161፤መዝ35፥19፤ ኤር50፥32
119፥79 ቍ27:125
119፥80 ቍ1:6፤ ዘፍ26፥5፤1ነገ8፥61
119፥81 ቍ20:43:123፤መዝ84፥2
119፥82 ቍ41:123፤መዝ6፥7፤69፥3፤ሰቆ2፥11 119፥83 ቍ61
119፥84 ቍ51፤ መዝ6፥3፤ኤር12፥3፤15፥15፤20፥11፤ራእ6፥10

119፥62 *ላመሰግንህ፤* የመዝ100 ርእስ ማብ ይመ። *ጻድቅ፤* የቍ7 ማብ ይመ።

119፥63 *ባልንጀራቸው፤* የቍ53 ማብ ይመ።

119፥65 *በጎ ውለሃል፤* ከቍ68 ጋር ያነጻጽሩ። 31፥19፤ 86፥17 እና ማብ ይመ። *ቃልህ፤* የቍ25 ማብ ይመ።

119፥66 *አምናለሁና፤* ስለምመካ ማለት ነው፤ የእግዚአብሔር ትእዛዞች የሚያታልሉ፣ የሚሸነግሉ አይደሉም (የቍ29 ማብ ይመ)፤ ወይም የሚለዋወጡ አይደሉም (የቍ52 ማብ ይመ)።

119፥67 *ሳይቸግረኝ፤* በእግዚአብሔር እጅ ማለት ነው (ቍ71 ይመ፤ እንዲሁም የቍ25 ማብ ይመ)። *ለቃልህ፤* የቍ11 ማብ ይመ።

119፥69 *እብሪተኞች፤* የቍ21 ማብ ይመ።

119፥70 *የሰባና የደነደነ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም ድድር ያለ ማለት ነው። ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ የሆነ አገላለጽ በኢሳ 6፥10፤ በኤር5፥28 ላይ ይገኛል (እንዲሁም 17፥10 ይመ)።

119፥72 *ከአእላፋት ብርና ወርቅ ይልቅ፤* ቍ14:57:111:162 ይመ።

119፥73-80፤ እብሪተኞች ያፍሩና አንተን የሚፈሩ ከእኔ ጋር ሐሤት ያደርጉ ዘንድ ጽድቅ የሆኑትን ሕጎችህን እንድጠብቅ ፍጹም አድርገህ ሥራኝ (አበጃጀኝ)፤ የስንኞቹ ማእከላዊ አወቃቀር ተመሳሳይ ነው፤ ከቍ73 እና 80፤74 እና79፤ 75 እና78፤ 76 እና 77 ጋር ያነጻጽሩ።

119፥73 *ማስተዋልን፤* እኔን በሠራህ ጊዜ የጀመርኸውን ሥራ ከፍጻሜ ለማድረስ የሚያስፈልገኝ ይህ ማስተዋል ነው ማለቱ ነው።

119፥74 *የሚፈሩህ፤* ቍ79 ይመ። እንዲሁም የ34፥8-14 ማብ ይመ። *እኔን አይተው፤* ፍጹም ሆኜ በተሠራሁ ጊዜና አንተን ለሚፈሩት የምትሰጠውን በረከት አግኝቼ ደስ በተሰኘሁ ጊዜ ማለት ነው። *ቃልህን፤* የቍ25 ማብ ይመ።

119፥75 *ፍርድህ፤* ቃሉ በዕብራይስጥ ሚሽፓቲም ነው፤ ከዚህ በታች ያሉት ቍጥሮች እንደሚያመለክቱት እግዚአብሔር ከአገልጋዮቹ ጋር ካለው ግንኙነት አንጻር የሚሰጠውን ትክክለኛ ውሳኔ የሚያሳይ ነው (ቍ84 እና ማብ ይመ)። *ያስጨነቅኸኝም፤* ቍ67:71 ይመ።

119፥76 *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ። *ለመጽናናት፤* በተጨነቅሁ ጊዜ።

119፥77 *በሕይወት እኖር ዘንድ፤* በጭንቅ ውስጥ ሳለሁ እንዳልጠፋ ማለት ነው።

119፥78 *እብሪተኞች፤* የቍ21 ማብ ይመ። *ይፈሩ፤* እኔን ለኀፍረት እንደዳረጉኝ እነርሱም እንዲሁ ይድረስባቸው ማለቱ ነው (የ5፥10 ማብ ይመ)። *በደል አድርሰውብኛልና፤* የቍ25፥10 ማብ ይመ።

119፥79 *ወደ እኔ ይመለሱ፤* ቍ63 እና የቍ53 ማብ ይመ።

119፥80 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *እንዳላፍር፤* የቍ6 ማብ ይመ።

119፥81-88፤ በሰጠኸኝ ተስፋ መሠረት ከጭንቀቴና ከአሳዳጆቼ አድነኝ፤ እኔም ለሥርዐቶችህ እታዘዛለሁ። የመዝሙሩ የመጀመሪያው አጋማሽ የሆነው ይህ የመጨረሻው አንጓ እንደ መዝሙሩ መደምደሚያ አንጓ ሁሉ የእግዚአብሔርን ርዳታ በሚጠይቅ ጸሎት የተሞላ ነው (የቍ25 ማብ ይመ)።

119፥81 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ።

119፥82 *ዐይኖቼ ደከሙ፤* የ6፥7 ማብ ይመ።

119፥83 *ጢስ የጠጣ የወይን አቍማዳ፤* እሳት ከሚነድበት ምድጃ በላይ ተሰቅሎ ጢስ የጠገበ አቍማዳ ጥቀርሻ እንደሚያደራበት ሁሉ መዝሙረኛውም ይህንኑ የመሰለ አስከፊ ነገር ደርሶበታል።

119፥84 *ዕድሜ ስንት ቢሆን ነው?* ቃል በቃል ሲተረጐም "የባርያህ ዘመኑ ስንት ነው?" የሕይወት ዘመኔ አጭር ስለ ሆነች የአሳዳጆቼን ቅጣት አታዘግይ። *የምትፈርደው፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የፍትህ ውጤት" ማለት ነው ("ፍትህ" ለሚለው ቃል የዕብራይስጡ "ሚሽፋት" ነው፤ በቍ7 ላይ "ሕጎች" ተብሎአል። እንዲሁም የ5፥10 ማብ ይመ)።

85በሕግህ መሠረት የማይሄዱ፣
እብሪተኞች ጕድጓድ ቈፈሩልኝ::
86ትእዛዛትህ ሁሉ አስተማማኝ ናቸው፤
ሰዎች ያለ ምክንያት አሳደውኛልና
ርዳኝ::
87ከምድር ላይ ሊያስወግዱኝ ጥቂት
ቀራቸው፤
እኔ ግን ትእዛዛትህን አልተውሁም::
88እንደ ምሕረትህ መልሰህ ሕያው
አድርገኝ፤
እኔም የአፍህን ምስክርነት እጠብቃለሁ::

ን ላሜድ

89እግዚአብሔር ሆይ፤ ቃልህ በሰማይ፣
ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል::
90ታማኝነትህ ከትውልድ እስከ ትውልድ
ሁሉ ይኖራል፤
ምድርን መሠረትሃት፤ እርሷም ጸንታ
ትኖራለች::
91ሁሉም አገልጋይህ ነውና፣
በሕግህ መሠረት እስከ ዛሬ ድረስ
ጸንተው ይኖራሉ::
92ሕግህ ደስታዬ ባይሆን ኖሮ፣
በመከራዬ ወቅት በጠፋሁ ነበር::
93በእርሱ ሕያው አድርገኸኛልና፣
ትእዛዝህን ከቶ አልረሳም::
94እኔ የአንተ ነኝ፤ እባክህ አድነኝ፤
ሕግህንም ፈልጌአለሁና::
95ክፉዎች ሊያጠፉኝ አድብተዋል፤
እኔ ግን ምስክርነትህን አሰላስላለሁ::
96ለፍጹምነት ሁሉ ዳርቻ እንዳለው አየሁ፤
ትእዛዝህ ግን እጅግ ሰፊ ነው::

ם ሜም

97አቤቱ፤ ሕግህን ምንኛ ወደድሁ!
ቀኑን ሙሉ አሰላስለዋለሁ::
98ትእዛዛትህ ምን ጊዜም ስለማይለዩኝ፣
ከጠላቶቼ ይልቅ አስተዋይ አደረጉኝ::
99ምስክርነትህን አሰላስላለሁና፣
ከአስተማሪዎቼ ሁሉ የላቀ አስተዋይ
ልብ አገኘሁ::
100መመሪያህን ተከትዬ እሄዳለሁና፣
ከሽማግሌዎች ይልቅ አስተዋይ ሆንሁ::
101ቃልህን እጠብቅ ዘንድ፣
እግሬን ከክፉ መንገድ ሁሉ ከለከልሁ::
102አንተው ራስህ አስተምረኸኛልና፣
ከድንጋጌህ ዘወር አላልሁም::
103ቃልህ ለምላሴ ምንኛ ጣፋጭ ነው!
ለአፌም ከማር ወለላ ይልቅ ጣዕም
አለው::
104ከመመሪያህ ማስተዋልን አገኘሁ፤
ስለዚህ የሐሰትን መንገድ ሁሉ ጠላሁ::

נ ኖን

105ሕግህ ለእግሬ መብራት፣
ለመንገዴም ብርሃን ነው::
106የጽድቅ ሕግህን ለመጠበቅ፤
ምያለሁ፤ ይህንኑ አጸናለሁ::
107እጅግ ተቸግሬአለሁ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እንደ ቃልህ
መልሰህ ሕያው አድርገኝ::
108እግዚአብሔር ሆይ፤ ፈቅጄ ያቀረብሁትን
የአፌን የምስጋና መሥዋዕት
ተቀበል፤
ሕግህንም አስተምረኝ::

119፥85 ቍ51፤ መዝ35፥7፤57፥6፤ኤር 18፥20፡22
119፥86 ቍ78፡138 ፤መዝ7፥1፤109፥26
119፥87 ቍ150፤ ኢሳ1፥4፡28፤58፥2፤ 59፥13
119፥88 ቍ2፡100፡ 124፡129፡134፡168፤ መዝ41፥2፤51፥1፤ 109፥26
119፥89 ቍ111፡ 144፤መዝ111፥8፤ኢሳ 51፥6፤ማቴ5፥18፤ 1ጴጥ1፥25
119፥90 ኢዮ8፥19፤ መዝ36፥5፤45፥17፤ 148፥6
119፥91 መዝ104፥ 2-4፤ኤር31፥35፤ 33፥25
119፥92 ቍ50፡67፤ መዝ37፥4፤112፥1
119፥93 ቍ83፤ መዝ103፥5
119፥94 ቍ45፡ 146፤መዝ54፥1፤116፥ 4፤ኤር17፥14፤31፥18 ፤42፥11
119፥95 ቍ99፤ መዝ69፥4
119፥96 መዝ19፥7
119፥97 ቍ15፡47
119፥98 ቍ130፤ ዘዳ4፥6፤መዝ19፥7፤ 2ጢሞ3፥15
119፥99 ቍ15
119፥100 ቍ56፤ ዘዳ6፥17
119፥101 ቍ57፤ ምሳ1፥15
119፥102 ዘዳ4፥5፤ 17፥20
119፥103 መዝ19፥ 10፤ምሳ24፥13-14
119፥104 ቍ128፤ መዝ111፥10
119፥105 ቍ130፤ ምሳ6፥23፤20፥27፤2ጴጥ1፥19
119፥106 ቍ7፤ ነህ10፥29
119፥107 ቍ25
119፥108 ቍ64፤ መዝ51፥15፤63፥5፤71፥8፤109፥30

119፥85 *እብሪተኞች፤* የቍ21 ማብ ይመ:: *የማጥመጃ ጕድጓድ ቈፈሩልኝ፤* ምናልባት የደረሰበትን ሐሜት ሳያሳይ አይቀርም፤ መዝሙረኛው ክፉ ኀጢአት ባይሠራ ኖሮ እንዲህ ባለው መከራ ውስጥ አይገባም ነበር በማለት ስሙን በአደባባይ ያጠፉት መሆኑን ሊያመለክት ይችላል:: *በሕግህ መሠረት፤* ዘፀ 20፥16 ይመ::

119፥86 *አስተማማኝ፤* በቍ29 ማብ ላይ "በማታለል መንገድ" የሚለውን ይመ::

119፥88 *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ::

119፥89-91፤ የእግዚአብሔር ሉዓላዊነት የማይሻረው ቃል ዓለምን ይገዛል፤ በሥርዐትም ይመራዋልም:: (እነዚህ የመዝሙሩ ሁለተኛ ክፍል የመጀመሪያው ሦስት ቍጥሮች የሚያስተምሩት ስለ ጠቅላላ እውነት ነው፤ ከቍ1-3 ጋር ያነጻጽሩ)::

119፥89 *ቃልህ፤* በዚህ ቦታ የሚያመለክተው ሁሉን ነገር የፈጠረበትን፣ በሥርዐት የሚመራብትንና የሚያስተዳድርበትን ቃል ነው (33፥4፡6፤ 107፥20፤ 147፥15፡18 ይመ):: በሰማያት ጸንቶ ይኖራል፤ ጸንቶ የሚኖረው የሰማያትና የምድር ሥርዐት (ቍ90)፣ የእግዚአብሔርን ቃል (ማለትም "ሕግጋቱ" ቍ91)፣ እርግጠኛነት ያውጃል (19፥1-4)፤ ይህም ሥነ-ፍጥረቱን ሁሉ ደግፎ የያዘበትና የሚገዛበት ሥልጣኑ ሲሆን ጸንቶ የሚኖርና (ዘላለማዊና) ታማኝ ቃል ነው ("ታማኝነትህ" ቍ90):: እንግዲህ የእግዚአብሔር ሰው ልዩ መገለጥና ታማኝ በሆነው በእግዚአ ብሔር ቃል ላይ ያለውን ጽኑ እምነት (ሕጎቹንና ተስፋዎቹን) የሚያረጋግጥለት ታላቁ እውነታ ይህ ነው (የ93፥5፤ የ96፥10 ማብ ይመ:: እንዲሁም በቍ29 ማብ ላይ "በማታለል መንገድ" የሚለውን ሐረግ ይመ)::

119፥90 *ታማኝነትህ፤* ቡተዘዋዋሪ የእግዚአብሔር ቃል የሚያመለክት ነው (ቍ89 እና ማብ ይመ)::

119፥92 *በመከራዬ ወቅት በጠፋሁ ነበር፤* ከሕግህ (ቍ67፡71፤ እንዲሁም የ65-72 ማብ ይመ)፣ የሕይወትን መንገድ መማር ባልቻልሁ ነበር (ቍ93 ይመ)::

119፥95 *ክፉዎች፤* የቍ21 ማብ ይመ ("እብሪተኞች") እኔን ለማጥፋት አድብተዋል፤ የቍ25 ማብ ይመ ("ወድቀዋል")::

119፥96 *ለፍጹምነት፤* ምናልባት በሙሉነት ደረጃ ፍጹም ነትን የሚያመለክት አነጋገር ነው:: *ትእዛዝህ ... ሰፊ ነው፤* ቃል በቃል ሲተረጐም ወሰን የሌላቸው ማለት ነው:: እነዚህም ተዝቀው የማያልቁ፣ ለሕይወት ጠቃሚ የሆነ የዕውቀት ምክር የሚገኝባቸው ናቸው (ቍ97-100 ይመ)::

119፥97-104፤ የእግዚአብሔርን ሕግ ማሰላሰል ከፍተኛ ጥበብን ያስገኛል::

119፥98 *ከጠላቶቼ፤* እነዚያ እብሪተኞች ማለት ነው (የቍ21 ማብ ይመ)፤ እነርሱም በዚህ ዓለም ጥበብ የሚታመኑ፣ የሚመኩ ናቸው::

119፥99 *ከአስተማሪዎቼ፤* ሰዎችን ያመለክታል::

119፥100 *ከሽማግሌዎች፤* በልምድ ብዙ ዕውቀት ያካበቱ አረጋውያን (የዘፀ3፥16 ማብ ይመ)::

119፥102 *አንተው ራስህ አስተምረኸኛልና፤* በሕጎችህ አማካይነት::

119፥103 *ቃልህ፤* እዚህ ላይ ሕጎችህ ቢባል የተገባ ሳይሆን አይቀርም (ቍ67፡133፡158፡172 እና የቍ11 ማብ ይመ)::

119፥104 *የሐሰትን መንገድ ሁሉ ጠላሁ፤* የቍ53 ማብ ይመ::

119፥105 *መብራት ...ብርሃን፤* ያለ እነዚህ መኖር፣ በጨለማ ውስጥ በዳበሳ ብቻ መንከላወስ ማለት ነው::

119፥106 *ምያለሁ ይህንኑ አጸናለሁ፤* ቃል ኪዳን መግባት ማለት ነው (ነህ10፥29 ይመ)::

119፥107፤ ቍ25 እና ማብ ይመ::

[109]ነፍሴ ዘወትር አደጋ ላይ ናት፤
ሕግህን ግን አልረሳሁም።
[110]ክፉዎች ወጥመድ ዘረጉብኝ፤
እኔ ግን መመሪያህን አልተሳለፍሁም።
[111]ምስክርነትህ የዘላለም ውርሴ ናት፤
ልቤ በዚህ ሐሤት ያደርጋልና።
[112]ትእዛዝህን ለዘላለም፣ እስከ ወዲያኛው
ለመፈጸም፣
ልቤን ወደዚያው አዘንበልሁ።

ዐ ሳምኬት

[113]መንታ ልብ ያላቸውን ጠላሁ፤
ሕግህን ግን ወደድሁ።
[114]አንተ መጠጊያዬና ጋሻዬ ነህ፤
ቃልህን በተስፋ እጠብቃለሁ።
[115]የአምላኬን ትእዛዛት እጠብቅ ዘንድ፣
እናንት ክፉ አድራጊዎች፣ ከእኔ ራቁ።
[116]እንደ ቃልህ ደግፈኝ፤ እኔም ሕያው
እሆናለሁ፤
ተስፋዬም መና ቀርቶ አልፈር።
[117]ያለ ሥጋት እቀመጥ ዘንድ ደግፈህ
ያዘኝ፤
ሥርዐትህንም ዘወትር እመለከታለሁ።
[118]መሰሪነታቸው በከንቱ ነውና፣
ከሥርዐትህ ውጭ የሚሄዱትን ሁሉ
ወዲያ አስወገድሃቸው።
[119]የምድርን ክፉዎች ሁሉ እንደ ጥራጊ
አስወገድሃቸው፤
ስለዚህ ምስክርህን ወደድሁ።
[120]ሥጋዬ አንተን በመፍራት
ይንቀጠቀጣል፤
ፍርድህንም እፈራለሁ።

ፀ ፄ

[121]ፍትሕና ጽድቅ ያለበትን ሠርቻለሁ፤
ለሚጨቍኑኝ አሳልፈህ አትስጠኝ።

119፥109 ቍ61፤ መሳ12፥3
119፥110 ቍ10፤ መዝ25፥15፤64፥5፤ ኢሳ8፥14፤አሞ3፥5
119፥111 ቍ14፡162
119፥112 ቍ33፤ መዝ108፥1
119፥113 ቍ47፤ 1ነገ18፥21፤ያዕ1፥8፤ 4፥8
119፥114 ቍ43፤ ዘፍ15፥1፤መዝ18፥2
119፥115 መዝ6፥8
119፥116 ቍ41፤ መዝ18፥35፤41፥3፤ 55፥22፤ኢሳ46፥4፤ ሮሜ5፥5
119፥117 ቍ6፤ መዝ34፥4፤ኢሳ 41፥10፤46፥4
119፥118 ቍ10
119፥119 ቍ47፤ ኢሳ1፥22፡25፤ሕዝ 2፥18፡19
119፥120 ኢሱ 24፥14፤ኢዮ4፥14፤ ኢሳ64፥2፤ኤር10፥7 ፤ዕን3፥2
119፥121 2ሳሙ 8፥15፤ኢዮ27፥6
119፥122 ቍ21፡ 121፡134፤ኢዮ17፥3፤ መዝ106፥42
119፥123 ቍ81፡82 ፤ኢሳ38፥14
119፥124 ቍ12፡88 ፤መዝ25፥7
119፥125 ቍ79፤ መዝ116፥16
119፥126 ዘኍ15፥31
119፥127 ቍ47፤ ኢዮ3፥21፤መዝ19፥10
119፥128 ቍ104፡ 163፤መዝ19፥8፤31፥6 ፤ምሳ13፥5

[122]ለባሪያህ በጎነት ዋስትና ሁን፤
እብሪተኛ እንዲጨቍኑኝ አትፍቀድላቸው።
[123]ዐይኖቼ ማዳንህን፣
የጽድቅ ቃልህን በመጠባበቅ ደከሙ።
[124]ለባሪያህ እንደ ምሕረትህ መጠን
አድርግ፤
ሥርዐትህንም አስተምረኝ።
[125]እኔ ባሪያህ ነኝ፤
ምስክርነትህን ዐውቅ ዘንድ ማስተዋልን
ስጠኝ።
[126]እግዚአብሔር ሆይ፤
ሕግህ እየተጣሰ ነውና፣
ጊዜው አንተ የምትሠራበት ነው።
[127]ስለዚህ ከወርቅ፣ ከንጹሕ ወርቅ ይልቅ፣
ትእዛዛትህን ወደድሁ።
[128]መመሪያህ ሙሉ በሙሉ ልክ ነው
አልሁ፤
ስለዚህ የሐሰትን መንገድ ሁሉ ጠላሁ።

ፀ ፌ

[129]ምስክርነትህ ሁሉ ድንቅ ነው፤
ስለዚህ ነፍሴ ትጠብቀዋለች።
[130]የቃልህ ትርጓሜ ያበራል፤
አላዋቂዎችንም አስተዋዮች ያደርጋል።
[131]ትእዛዝህን ናፍቄአለሁና፣
አፌን ከፈትሁ አለከለክሁም።
[132]ስምህን ለሚወዱ ማድረግ ልማድህ እንደ
ሆነ ሁሉ፣
ወደ እኔ ተመልሰህ፣ ምሕረት
አድርግልኝ።
[133]አካሄዴን እንደ ቃልህ ቀና አድርግልኝ፤
ኀጢአትም በላዬ እንዲሠለጥን
አትፍቀድ።

119፥129 ቍ18፡ 22፡88 119፥130 ቍ105፤ መዝ19፥7 119፥131 ቍ20፤መዝ42፥1 119፥132 2ሳሙ24፥14፤መዝ 5፥11 ፤6፥4፤9፥13፤2ሳሙ24፥14 119፥133 ቍ9፡11፤ሮሜ6፥16

119፥109 *ነፍሴ ... አደጋ ላይ ናት፤* ማስፈራራትና ጥላቻ ቢኖርበትም እንኳ (በተለይ ቍ23፡46፡161 ይመ)፣ የእግዚአብሔርን ሕግ በይፋ ያከብራል።

119፥110 *ወጥመድ ዘረጉብኝ፤* ቍ85 እና ማብ ይመ።

119፥111-112 *ልቤን ... ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

119፥111 *ውርሴ፤* ሕይወቴ የሚያስፈልጋትን ነገር የምታገኘው ርስቷ ከሆነው ከእግዚአብሔር ከተሰጣት ሀብትና ንብረት ነው (ቍ57-64 ይመ)።

119፥113 *መንታ ልብ ያላቸውን ጠላሁ፤* ቍ115 ይመ፤ እንዲሁም የቍ53 ማብ ይመ። ሐሳቡ የተከፈለ ሰው በሚያደርገው ነገር ሁሉ ወላዋይ ነው፤ ቍርጦ አንድ ነገር መወሰን አይችልም (ያዕ1፥8)።

119፥114 *ቃልህን፤* የቍ25 ማብ ይመ።

119፥118 *አስወገድሃቸው፤* ወይም "ታርገፈግፋቸዋለህ" (ትነቀንቃቸዋለህ) ወይም "ታቃልላቸዋለህ" ማለት ነው። *መሠሪነታ ቸው፤* ምናልባት የማታለል (የቍ29 ማብ ይመ) መንገዳቸውን ወይም የሚያታልሉበትን መንገድ ሳያመለክት አይቀርም።

119፥119 *ጥራጊ፤* ከቀለጠ ብረት የሚወጣ ቈሻሻ ነገር ነው። በዕብራይስጡ ይህ ቃል በቍ118 ላይ "ስተው የሚወጡትን" የሚለው ቃል ከሚሰጠው ትርጕም ጋር ተመሳሳይ ነው። በአማርኛ ቅኔ አንዱ ቃል ሰምና ወርቅ ሆኖ ሁለት ዐይነት ትርጕም እንደሚሰጥ ማለት ነው። የሳቱ ሰዎች እንደ ጥራጊ ይቈጠራሉ፤ እንደ ቈሻሻና ጕድፍ ይወገዳሉ።

119፥120 *ሥጋዬ ... ይንቀጠቀጣል፤* ለእግዚአብሔር ካለው ጥልቅ አክብሮት የተነሣ ይንቀጠቀጣል።

119፥121-128፤ ታማኝ ባሪያህ እንደ መሆኔ ከሚያሳድዱኝና ከሚጨቍኑኝ ሰዎች እንድትታደገኝ ወደ አንተ እጸልያለሁ፤ የእግዚአብሔርን ማዳን ወይም ትድግና በጽኑ የሚሻ ሌላ ጸሎት ነው (ቍ81-88 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም የቍ25 ማብ ይመ)።

119፥121 *ፍትሕና ጽድቅ ያለበትን፤* የእግዚአብሔርን ሕግ ማለት ነው።

119፥122፤ በዚህ መዝሙር ውስጥ ከእግዚአብሔር ቃል ጋር በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ ጨርሶ የማይገናኝ ቍጥር ነው (በቍ 90፡121፡132 ላይ እንዳለው ዐይነት ማለት ነው፤ እንዲሁም የቍ75 ማብ ይመ)። *እብሪተኞች፤* የቍ21 ማብ ይመ።

119፥123 *ዐይኖቼ ... ደከሙ፤* የ6፥7 ማብ ይመ።

119፥124 *ምሕረትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ።

119፥126 *የምትሠራበት፤* ባሪያውን ለመታደግ ወይም በሕግ አፍራሾች ላይ ለመፍረድ ወይም ደግሞ ሁለቱንም ለማድረግ ሊሆን ይችላል።

119፥127 *ከወርቅ ... ይልቅ፤* ቍ14፡57፡72፡111 ይመ።

119፥129 *ድንቅ፤* ቍ18 እና ማብ ይመ።

119፥130 *ትርጓሜ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "መክፈት" ማለት ሲሆን በዚህ ቦታ የያዘው ፍቺ (1) የቃልህ መገለጥ (2) የቃልህ ትርጓሜ (በ49፥4 ላይ "እገልጣለሁ" የሚለውን ይመ) (3) የቃልህን ወደ ልቤ ጠልቆ መግባት የሚሉ ናቸው። *ገሮችንም፤* 19፥7 እና ማብ ይመ።

119፥132 *ማድረግ ልማድህ እንደ ሆነ ሁሉ፤* ቃሉ በዕብራይስጥ "ሚሽፓት" ማለት ነው፤ "አደራረግህ" (ወይም "አሠራርህ") ማለት ሲሆን በተዘዋዋሪ የእግዚአብሔርን ሕግ ያመለክታል (የቍ122 ማብ ይመ፤ እንዲሁም የቍ7 ማብ ይመ)።

119፥134፡154 *ታደገኝ፤* ተቤዠኝ ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው።

[134]ትእዛዝህን መጠበቅ እንድችል፣
ከሰዎች ጥቃት ታደገኝ።
[135]በባሪያህ ላይ ፊትህን አብራ፤
ሥርዐትህንም አስተምረኝ።
[136]ሕግህ ባለመከበሩ፤
እንባዬ እንደ ውሃ ይፈሳል።

ጻ ጻዴ

[137]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ጻድቅ ነህ፤
ፍርድህም ትክክል ነው።
[138]ምስክርነትህን በጽድቅ አዘዝህ፤
እጅግ አስተማማኝም ነው።
[139]ጠላቶቼ ቃልህን ዘንግተዋልና፣
ቅናት አሳረረኝ።
[140]ቃልህ እጅግ የነጠረ ነው፤
ባሪያህም ወደደው።
[141]እኔ ታናሽና የተናቅሁ ነኝ፤
ነገር ግን መመሪያህን አልዘነጋሁም።
[142]ጽድቅህ ዘላለማዊ ጽድቅ ነው፤
ሕግህም እውነት ነው።
[143]መከራና ሥቃይ ደርሶብኛል፤
ነገር ግን ትእዛዝህ ደስታዬ ነው።
[144]ምስክርነትህ ለዘላለም የጽድቅ ምስክርነት ነው፤
በሕይወት እኖር ዘንድ ማስተዋልን ስጠኝ።

ፆ ቆፍ

[145]እግዚአብሔር ሆይ፤ በፍጹም ልቤ
እጮኻለሁና መልስልኝ፤
ሥርዐትህንም እጠብቃለሁ።
[146]ወደ አንተ እጣራለሁና አድነኝ፤
ምስክርነትህንም እጠብቃለሁ።
[147]ትረዳኝ ዘንድ ጎሕ ሳይቀድ ተንሥቼ
እጮኻለሁ፤
ቃልህንም ተስፋ አደርጋለሁ።
[148]ቃልህን አሰላስል ዘንድ፣
ዐይኔ ሌሊቱን ሙሉ ሳይከደን ያድራል።
[149]እንደ ቸርነትህ መጠን ድምፄን ስማ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እንደ ሕግህ
መልስህ ሕያው አድርገኝ።
[150]ደባ የሚያውጠነጥኑ ወደ እኔ
ቀርበዋል፤
ከሕግህ ግን የራቁ ናቸው።
[151]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ግን ቅርብ
ነህ፤
ትእዛዛትህም ሁሉ እውነት ናቸው።
[152]ለዘላለም እንደ መሠረትሃቸው፣
ከጥንት ምስክርነትህ ተረድቻለሁ።

ገ ሬስ

[153]ሕግህን አልረሳሁምና፣
ሥቃዬን ተመልከት፤ ታደገኝም።
[154]ተሟገትልኝ፤ አድነኝም፤
እንደ ቃልህም ሕያው አድርገኝ።
[155]ሥርዐትህን ስለማይሹ፣
ድነት ከክፉዎች የራቀ ነው።
[156]እግዚአብሔር ሆይ፤ ርኅራኄህ ታላቅ
ነው፤
እንደ ሕግህ ሕያው አድርገኝ።
[157]የሚያሳድዱኝ ጠላቶቼ ብዙዎች ናቸው፤
እኔ ግን ከምስክርህ ዘወር አላልሁም።
[158]ቃልህን አይጠብቁምና፣
ከዳተኞችን አይቼ አርቃቸዋለሁ።
[159]መመሪያህን እንዴት እንደምወድ
ተመልከት፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እንደ ምሕረትህ
ሕያው አድርገኝ።
[160]ቃልህ በሙሉ እውነት ነው፤
ጻድቅ የሆነው ሕግህም ዘላለማዊ ነው።

ሠ ሳን

[161]ገዦች ያለ ምክንያት አሳደዱኝ፤
ልቤ ግን ከቃልህ የተነሣ እጅግ ፈራ።
[162]ትልቅ ምርኮ እንዳገኘ ሰው፤

119፥134 ቍ56፡88፡122
119፥135 ቍ12፤ ዘኍ6፥25፤ መዝ4፥6፤ 67፥1፤80፥3
119፥136 ቍ158፤ መዝ6፥6፤106፥25፤ ኢሳ22፥4፤42፥24፤ ኤር9፥1፡18፤13፥17፤ 14፥17፤ሰቆ1፥16፤ 34፥8፤ሕዝ9፥4
119፥137 ዘፀ9፥27 ፤ዕዝ9፥15፤ነህ9፥13
119፥138 ቍ75፡86 ፤መዝ19፥7
119፥139 መዝ69፥9 ፤ዮሐ2፥17
119፥140 ቍ47፤ ኢሱ23፥14፤ መዝ12፥6
119፥141 ቍ61፡ 134፤መዝ22፥6
119፥142 ቍ151፡ 160፤መዝ19፥7
119፥143 ቍ24፡ 47
119፥144 ቍ34
119፥145 ቍ10፡ 22፡55
119፥146 ቍ94
119፥147 መዝ5፥3 ፤57፥8፤108፥2
119፥148 መዝ63፥6
119፥149 ቍ40፡ 124፤መዝ27፥7
119፥150 መዝ37፥7
119፥151 ቍ142፤ መዝ34፥18፤ፊል4፥5
119፥152 ቍ7፡73 ፡89፤መዝ111፥8፤ሉቃ 21፥33
119፥153 መዝ3፥7 ፤13፥3፤44፥17
119፥154 ቍ25፡ 41፤1ሳሙ24፥15፤ መዝ35፥1፤ኤር50፥34 ፤ሚክ7፥9
119፥155 ቍ94፡ 118
119፥156 ቍ25፡ 149፤ነህ9፥27፤ ያዕ5፥11
119፥157 መዝ7፥1፤44፥18 119፥158 ቍ104፡136፤ዘፀ32፥19
119፥159 ቍ25፤መዝ41፥2 119፥160 ቍ89፤መዝ111፥8
119፥161 ቍ23፡120፡122፡157፤1ሳሙ24፥14-15
119፥162 ቍ111፤1ሳሙ30፥16፤ኢሳ 9፥3፤53፥12

119፥134 *ጥቃት፤* የቍ ጥር 25 ማብ ይመ ("ወድቄአለሁ")።
119፥135 *ፊትህን አብራ፤* የ13፥1 ማብ ይመ ("ፊትህን ሰውር")።
119፥136፤ ቍ53 እና ማብ ይመ።
119፥137-144፤ እግዚአብሔርና ሕጉ ጻድቅ ናቸው።
119፥137 *ጻድቅ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።
119፥138 *አስተማማኝም፤* ቍ142 ይመ። በቍ29 ማብ ይመ ("ከሽንገላ መንገድ")።
119፥139 *ቅናት፤* የቍ53 ማብ ይመ።
119፥140 *ቃልህ፤* ዕብራይስጡ ኢምራህ ይለዋል፤ ምናልባትም እዚህ ላይ ቃል ተብሎ ቢተረጐም የተሻለ ሳይሆን አይቀርም (የቍ11 ማብ ይመ)። *የነጠረ ነው፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የተፈተነ" ማለት ሲሆን፣ የእግዚአብሔር ቃል ጥቅም የሌለውና አንድም ነገር አለመያዙን ወይም እጅግ ከፍ ያለ ዋጋና ጥቅም ያለው መሆኑን ያመለክታል።
119፥141 *ታናሽና የተናቅሁ፤* ከቍ143 ጋር ያነጻጽሩ። እንዲሁም የቍ25 ማብ ይመ።
119፥145-152 *ጌታ ሆይ፤ አድነኝ፤ እኔም ሕግህን እጠብቃለሁ፤* መዝሙሩ ሊፈጸም ሲቃረብ የእግዚአብሔርን ማዳን ወይም ትድግና ለማግኘት የሚደረገው ጸሎት ይበልጥ እየበረታና እያየለ ሲሄድ ይታያል (በቍ25 ማብ ላይ "ወድቄአለሁ" የሚለውን ይመ)።
119፥148 *ሌሊቱን ሙሉ፤* የመሳ7፥19 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ሰቆ2፥19 ይመ።
119፥149 *ቸርነትህ፤* የ6፥4 ማብ ይመ። *ሕግህ፤* ወይም "ፍርድህ" ማለት ነው (ይህም "ፍቅርህ" ለሚለው ቃል እንደ ማሟያ የሚያገለግል ነው)፤ በዕብራይስጡ ሚሽፓት ይባላል (የቍ75 ማብ ይመ)።
119፥150 *ከሕግህ ... የራቁ፤* ቍ21፡53፡85፡118፡126፡139፡155፡158 ይመ።
119፥151 *እውነት ናቸው፤* የቍ29 ማብ ይመ ("ከማታለል መንገድ")።
119፥152 *ለዘላለም ... ከጥንት፤* የቍ52 ማብ ይመ።
119፥153-160፤ የቍ145-152 ማብ ይመ።
119፥155 *ከክፉዎች፤* የቍ21 ማብ ይመ ("እብሪተኞች")።
119፥156 *እንደ ሕግህ፤* ቍ149 እና ማብ ይመ።
119፥158 *ቃልህን፤* ዕብራይስጡ ኢምራ ይለዋል (የቍ11 ማብ ይመ)።
119፥160 *በሙሉ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ድምሩ" ማለት ነው (በመዝ137፥17 እንደ ተጻፈው ማለት ነው)። *እውነት፤* የቍ29 ማብ ይመ ("ከማታለል መንገድ")። *ዘላለማዊ፤* የቍ52 ማብ ይመ።
119፥161-168፤ የቍ145-152 ማብ ይመ።
119፥161 *ገዦች፤* የቍ23 ማብ ይመ። *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ።
119፥162 *ትልቅ ምርኮ፤* ቍ14፡72፡111 ይመ።

በቃልህ ደስ አለኝ።
[163]ሐሰትን እጠላለሁ፤ እጸየፋለሁ፤
ሕግህን ግን ወደድሁ።
[164]ጻድቅ ስለ ሆነው ሕግህ፤
በቀን ሰባት ጊዜ አመሰግንሃለሁ።
[165]ሕግህን የሚወዱ ብዙ ሰላም አላቸው፤
ዕንቅፋትም የለባቸውም።
[166]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ማዳንህን ተስፋ
አደርጋለሁ፤
ትእዛዝህንም እፈጽማለሁ።
[167]ነፍሴ ምስክርነትህን ትጠብቃለች፤
እጅግ እወደዋለሁና።
[168]መንገዴ ሁሉ በፊትህ ግልጽ ነውና፣
ሕግህንና ምስክርነትህን እጠብቃለሁ።

ꡤ ታው

[169]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ጩኸቴ ከፊትህ
ይድረስ፤
እንደ ቃልህም ማስተዋልን ስጠኝ።
[170]ልመናዬ ከፊትህ ይድረስ፤
እንደ ቃልህም ታደገኝ።
[171]ሥርዐትህን አስተምረኸኛልና፣
ከንፈሮቼ ምስጋናን አፈለቁ።
[172]ትእዛዛትህ ሁሉ የጽድቅ ትእዛዛት
ናቸውና፣
አንደበቴ ስለ ቃልህ ይዘምር።
[173]ትእዛዝህን መርጫለሁና፣
እጅህ እኔን ለመርዳት ዝግጁ ይሁን።
[174]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ማዳንህን ናፈቅሁ፤
ሕግህም ደስታዬ ነው።
[175]አመሰግንህ ዘንድ በሕይወት ልኑር፤
ሕግህም ይርዳኝ።
[176]እንደ ጠፋ በግ ተቅበዘበዝሁ፤
ትእዛዛትህን አልረሳሁምና፣
ባሪያህን ፈልገው።

መዝሙር 120

የሰላም ፀሮች

መዝሙረ መዓርግ

[1]በተጨነቅሁ ጊዜ ወደ *እግዚአብሔር*
ተጣራሁ፤
እርሱም መለሰልኝ።
[2]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከሐሰተኛ ከንፈር፣
ከአታላይ ምላስም አድነኝ።
[3]ሐሰተኛ አንደበት ሆይ፤ ምን ይከፈልህ?
ከዚህስ የባሰ ምን ይደረግብህ?
[4]በተሳለ የጦረኛ ቀስት፣
በግራር ከሰል ፍም ይቀጣሃል።
[5]በሜሼክ እኖራለሁና፣
በቄዳር ድንኳኖች መካከል እቀመጣለሁና
ወዮልኝ!
[6]ሰላምን በሚጠሉ መካከል፣
ነፍሴ እጅግ ብዙ ጊዜ ኖረች።
[7]እኔ ሰላም ፈላጊ ነኝ፤
እነርሱ ግን በተናገርሁ ጊዜ ጠብ ይሻሉ።

119፥163 ቍ47፡128
119፥164 ቍ7፡160
119፥165 ቍ11፤ መዝ37፥11፡24፤ ኢሳ26፥3፡12፤27፥5፤32፥17፤57፥19፤66፥12፤1ዮሐ2፥10
119፥166 ቍ81
119፥167 ቍ47
119፥168 ቍ2፡22፡56፡88፤ኢዮ10፥4፤23፥10፤መዝ139፥3፤ምሳ5፥21
119፥169 ቍ9፡34፤ኢዮ16፥18
119፥170 ቍ41፤1ነገ8፥30፤2ዜና6፥24፤መዝ3፥7፤22፥20፤28፥2፤59፥1፤140፥6፤143፥1
119፥171 መዝ51፥15፤63፥3፤94፥12፤ኢሳ2፥3፤ሚክ4፥2
119፥172 ቍ7፡75፤መዝ51፥14
119፥173 ኢሱ24፥22፤መዝ37፥24፤73፥23፤ኢሳ41፥10
119፥174 ቍ16፡24፡166
119፥175 ቍ116፡159፤ኢሳ55፥3
119፥176 ቍ10፤መዝ44፥17፤95፥10፤ኤር50፥17፤ሕዝ34፥11፤ሉቃ15፥4
120፥1 2ሳሙ22፥7፤መዝ18፥6፤118፥5
120፥2 መዝ31፥18፤52፥4 120፥4 ዘዳ32፥23
120፥5 ዘፍ25፥13፤ኤር2፥10

119፥163 *እጠላለሁ፤* የቍ53 ማብ ይመ። *ሐሰትን፤* ወይም "መንገዳቸው አታላይ" የሆነ ማለት ነው (ቍ29 እና ማብ ይመ)።

119፥164 *ሰባት፤* ፍጹምነትን የሚያመለክት ቃል ነው፤ መዝሙረኛው እግዚአብሔርን ቀኑን ሙሉ ሲያመሰግነውና ሲያወድሰው ይውላል፤ ያድራል።

119፥165 *ብዙ ሰላም፤* የሚያሰጋ ነገር የሌለበት ፍጹም አስተማማኝና ዋስትና ያለው ማለት ነው።

119፥169-176፤ የቍ145-152 ማብ ይመ።

119፥171 *ምስጋናን አፈለቁ፤* ታድገኸኛልና ዘወትር አመሰግንሃለሁ ማለቱ ነው።

119፥172 *የጽድቅ፤* የቍ7 ማብ ይመ።

119፥174-176፤ የመዝሙሩ መደምደሚያ ነው።

119፥176 *ተቅበዘበዝሁ፤* ኢሳ53፥6 ይመ። መዝሙረኛው ለእግዚአብሔር ሕግ ለመገዛት ካለው ጽኑ ፍላጎት የተነሣ፣ ደግሞ ደጋግሞ በሐሰተኛ (በአታላይ) መንገድ እንደ ጠፋም በግ የባዘነ መሆኑንና በሰማያዊው እረኛ ተፈልጎ መገኘትና ወደ እግዚአብሔርም መመለስ እንዳለበት በግልጽ ይናገራል። የእግዚአብሔርን ሕግ የሕይወቱ መመሪያና ለሕይወቱም እንደ ዕንቍ ለቈጠረው ሰው የዚህ መዝሙር የመጨረሻ ቃል ንስሓና ጸሎት ነው።

መዝ120፤ ከሐሰተኛ ከሳሾች እግዚአብሔር እንዲታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው። ቍጥር 7 የመዝሙሩ ባለቤት ንጉሥ እንደ ሆነ ይጠቍማል፤ እንዲህ ከሆነ የንጉሡ ከሳሾች ንጉሡን በሕዝቡ ፊት ለማሳጣት የፈለጉ ወይም ባዕዳን ነገሥታት በንጉሡ ላይ ጥርጣሬ እንዲያድርባቸው ለማድረግ ተንኰል የሸረቡ ይመስላል። ነገር ግን "ጦርነት" የተለዋዋጭ ዘይቤ ይዘት አለው የምንል ከሆነ መዝሙሩ በሐሜተኞች የተከበበ አንድ ሰው የተናገረው ነው ማለት ይቻላል።

120ርእስ፤ *መዓርግ፤* አንዳንድ ሰዎች ይህ ቃል የሚያመለክተው ወደ ቤተ መቅደሱ የሚያወጣውን ደረጃ ነው ይላሉ፤ ከዚህ የተነሣም መዝሙሩን "የደረጃ መዝሙር" ብለውታል፤ ይህ መዝሙር በቤተ መቅደሱ ውስጥ በተሰጥዎ መልክ (ምናልባት በዳስ በዓል ጊዜ) የሚዘመር ነው። ብዙዎች እንደሚናገሩት ግን ይህ ሐረግ ("የደረጃ መዝሙር") የሚያመለክተው፣ ተሳላሚዎች በየዓመቱ ወደ ኢየሩሳሌም ሲሄዱ የሚዘምሩት ነው (84፥5-7፤ ዘፀ 23፥14-17፤ ዘዳ16፥6፤ ሚክ4፥2፤ ዘካ14፥6 ይመ) ይላሉ፤ ይህ አባባል ግን መዝሙሩ በቤተ መቅደሱ ውስጥ በተሰጥዎ መልክ የሚዘመር ነው የሚለውን ቁርሽ አያደርግም። ይህ ርእስ በመዝ121-134 ሁሉ ላይ የሚገኝ ርእስ ሲሆን መዝሙሩ በመጀመሪያ ሲጻፍ የነበረውን መሠረታዊ ዐላማ ሳይሆን ከምርኮ በኋላ የነበረውን ሁኔታ እንደሚያመለክት ምንም ጥርጥር የለውም፤ እንዲሁም ርእሱ ከመዝ 120-134 ድረስ ያሉት መዝሙሮች አሁን ያላቸውን መልክ የያዙት ከምርኮ በኋላ መሆኑን ያሳያል። ይህ መዝሙር ከመዝ 135-136 ጋር በአይሁድ የተሰጥዎ ዝማሬ ውስጥ "ታላቁ የሃሌ ሉያ መዝሙር" በመባል ይታወቃል (እንዲህ የሚል ስያሜ የተሰጠው "የግብፃውያን ሃሌ ሉያ መዝሙር" ከሚለው ለመለየት ነው፤ የመዝ113 መግቢያ ይመ)። ይህን መዝሙር የመዝ 84 መንፈስ ከብቦታል (መዝ42-43 ይመ)።

120፥2 *ከሐሰተኛ ከንፈርና ከአታላይ ምላስም፤* የ5፥9 ማብ ይመ።

120፥3-4፤ እግዚአብሔር ጣልቃ እንደሚገባ የሚገልጽ ማረጋገጫ ነው (6፥8-10 እና የ3፥8 ማብ ይመ)።

120፥3 *ከዚህስ የባሰ፤* የተለመደውን የመሐላ ቃል የሚያስታውስ ሲሆን (1ሳሙ3፥17 እና ማብ ይመ)፣ ይህም እግዚአብሔር በሕዝቡ ጠላቶች ላይ ፍርዱን እንደሚያመጣ በመዝሙረኛው በኩል በእርግጠኝነት ይናገራል።

120፥4 *በተሳለ ... ቀስት፤* ምላስ እንደ ሹል ቀስት ሁሉ የሚወጋ (ምሳ25፥18፤ ኤር9፥8 ይመ፤ እንዲሁም 57፥4፤ 64፥3 ይመ)፤ እንደ እሳት የሚፈጅ (ምሳ16፥27፤ ያዕ3፥6 ይመ) እንደ ሆነ ሁሉ የእግዚአብሔርም ፍርድ ልክ እንደዚሁ ነው (7፥11-13፤ 11፥6፤ 64፥7 ይመ)። ለተፈጸመ በደል ተገቢ ቅጣት እንደሚሰጥ በ63፥9-10፤ 64፥7-8 እና ማብ ይመ። *በግራር፤* በበረሓ የሚበቅል ሲሆን አንዳንድ ጊዜ እንደ ጥላ ያገለግላል።

120፥5-7፤ በጠላቶቹ መካከል ለረጅም ጊዜ በመቀመጡ የተሰማውን ሐዘን የገለጸበት ክፍል ነው።

120፥5 *በሜሼክ ... በቄዳር፤* የመጀመሪያው ተከል በመካከለኛው ትንሹ እስያ የሚገኝ ሲሆን (የዘፍ10፥2 ማብ ይመ)፣ ሁለተኛው ደግሞ በዐረብ አገር ይገኛል (የኢሳ21፥16 ማብ ይመ)። መዝሙረኛው ራሱን የሚመለከተው በሐሜተኞችና በአምላክ የለሾች እንደ ተከበበ አድርጎ ነው።

መዝሙር 121

የእስራኤል ጠባቂ

መዝሙረ መዓርግ

[1]ዐይኖቼን ወደ ተራሮች አነሣሁ፤
ረድኤቴ ከወዴት ይመጣል?
[2]ረድኤቴ ሰማይንና ምድርን ከፈጠረ፣
ከ*እግዚአብሔር* ዘንድ ይመጣል።

[3]እግርህ እንዲሸራተት አይፈቅድም፤
የሚጠብቅህም አይተኛም።
[4]እነሆ፤ እስራኤልን የሚጠብቅ፣
አይተኛም፤ አያንቀላፋምም።

[5]*እግዚአብሔር* ይጠብቅሃል፤
እግዚአብሔር በቀኝህ በኩል ይከልልሃል።
[6]ፀሓይ በቀን አያቃጥልህም፤
ጨረቃም በሌሊት ጉዳት አታመጣብህም።

[7]*እግዚአብሔር* ከክፉ ሁሉ ይጠብቅሃል፤
ነፍስህንም ይንከባከባታል።
[8]*እግዚአብሔር* ከአሁን ጀምሮ እስከ ዘላለም፣
መውጣትህንና መግባትህን ይጠብቃል።

መዝሙር 122

ኢየሩሳሌም እልል በዪ!

የዳዊት መዝሙረ መዓርግ

[1]“ወደ *እግዚአብሔር* ቤት እንሂድ”
ባሉኝ ጊዜ፣
ደስ አለኝ።
[2]ኢየሩሳሌም ሆይ፤
እግሮቻችን ከደጆችሽ ውስጥ ቆመዋል።
[3]ኢየሩሳሌም እጅግ እንደ ተጠጋጋች፣
ከተማ ሆና ተሠርታለች።
[4]ለእስራኤል በተሰጠው *ሥርዐት* መሠረት፣
የ*እግዚአብሔርን* ስም ለማመስገን፣
የ*እግዚአብሔር* ነገዶች፣
ወደዚያ ይመጣሉ።
[5]በዚያም የፍርድ ዙፋኖች የሆኑት፣
የዳዊት ቤት ዙፋኖች ተዘርግተዋል።

[6]እንዲህ ብላችሁ ለኢየሩሳሌም ሰላም

121፥2 ዘፍ1፥1፤ መዝ104፥5
121፥4 መዝ127፥1
121፥5 መዝ1፥6
121፥6 ኢሳ49፥10
121፥7 መዝ9፥9
121፥8 ዘዳ28፥6
122፥6 መዝ26፥8

መዝ121፤ የኑዛዜና የዋስትና ቃለ ምልልስ ነው (ይህ ምናልባት የተሰጥዎ ዜማ ሊሆን ይችላል)። መዝሙሩ የተሳላሚዎች ዜማ በመሆኑ ለምን አገልግሎት እንደሚውል ከዚሁ መረዳት ይቻላል። ቃለ ምልልሱ አንድ ሰው ከራሱ ጋር ያደረገው (ከመዝ 42-43 አዝማቾች ጋር ያነጻጽሩ) ይሁን ወይም በጕዞ ላይ ያሉ ተሳላሚዎች እርስ በርስ ያደረጉት ይሁን ይህን ያህል የጐላ ልዩነት አያመጣም፤ ምክንያቱም ሁለቱም ወገኖች ተመሳሳይ እምነት አላቸው። በመዝሙሩ ውስጥ የተነገሩት የማጽናኛ ቃሎች (መዝ33 ይመ) ወደ ኢየሩሳሌም ለሚሄዱ ተሳላሚዎችም ሆነ ወደ “ክብሩ” ለሚገቡ ታማኝ የሕይወት ተሳላሚዎች ተገቢ ቃሎች ናቸው (የ49፥15፤ የ73፥24 ማብ ይመ)። መዝሙሩ በአራት ቤት የተዋቀረ ሲሆን እያንዳንዱ ቤት የራሱ የሆነ መግቢያ ስንኝ አለው፤ “እግዚአብሔር” እና “ይጠብቅሃል” የሚሉት ቃላት ቍልፍ ቃላት ሲሆኑ አምስት አምስት ጊዜ ተወሥተዋል።

121 *ርእስ፤* የመዝ120 ማብ ይመ።

121፥1-2፤ በእግዚአብሔር ላይ ያለውን መታመን በግልጽ የተናገረበት ክፍል ነው።

121፥1 *ተራሮች፤* በኢየሩሳሌም ዙሪያ የሚገኙ ኩረብታዎች ሲሆን ከእነዚህም ውስጥ አንዱ ወይም የጽዮን ተራራ ነው (125፥2)፤ ወይም ደግሞ ብዙው ቍጥር የሚያመለክተው (በዕብራይስጡ በ87፥1፤ በ133፥3 ላይ እንደ ተጠቀሰው) ግርማን ከሆነ መዝሙረኛው የተናገረው ስለ ጽዮን ተራራ ነው።

121፥2 *ሰማይንና ምድርን ከፈጠረ፤* የፍጥረት ሁሉ ንጉሥ (124፥8፤134፥3 ይመ። እንዲሁም 33፥6፤ 89፥11-13፤ 96፥4-5፤ 104፥2-9፤ 136፥4-9 ይመ) የሆነውን አንዱን እውነተኛ አምላክ ነው።

121፥3-4፤ እስራኤልን ስለሚጠብቀው የማይተኛ አምላክ የተነገረ ቃል ነው።

121፥3 *እግርህ እንዲንሸራተት፤* መንገዱ የሚያዳልጥ መንገድ ቢሆንም እንኳ ከቶ እንድትወድቅ አያደርግም ማለት ነው። *አይተኛም፤* እንደ አሕዛብ አምላክ እንደ በዓል የእስራኤል አምላክ አይተኛም (1ነገ18፥27 ይመ)።

121፥4 *እስራኤልን የሚጠብቅ፤* ይህ የእስራኤል ጠባቂ የፍጥረት ሁሉ ጌታ፣ እስራኤልን ተግቶ የሚጠብቅና ታማኞች ዘወትር የሚተማመኑበት ነው።

121፥5-6፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የማያቋርጥ ጥበቃ እንደሚያደርግ የሚያረጋግጥ ቃል ነው።

121፥5 *ይከልልሃል፤* 91፥1 (“መጠጊያ”) የሚለውንና የ17፥8 ማብ ይመ። *በቀኝህ በኩል፤* 16፥8 እና ማብ ይመ።

121፥6 *ፀሓይ ... ጨረቃም፤* እዚህ ላይ “ከለላ” ከሚለው ተለዋጭ ዘይቤ ጋር ይስማማል፤ እነዚህ ቃላት ቀንም ሆነ ሌሊት ለሚያስጨንቁና ለሚያስፈሩ ነገሮች እንደ ምሳሌ ሆነው ያገለግላሉ (ኢሳ4፥6፤ 25፥4-5፤ 49፥10፤ ዮና4፥8 ይመ)።

121፥7-8፤ መላ ሕይወቱን እንደሚጠብቅለት የተነገረ ማረጋገጫ ነው።

121፥8 *መውጣትህንና መግባትህን፤* ባጭሩ እንቅስቃሴህን ሁሉ ማለት ነው።

መዝ122፤ ስለ ኢየሩሳሌም የተነገረ የደስታ መዝሙር ነው (መዝ42-43፤ 46፤ 48፤ 84፤ 87፤137 እና መግቢያዎቻቸውን ይመ)። መዝሙሩ ወደ ኢየሩሳሌም በሚጓዙ ተሳላሚዎች (ምናልባት በየዓመቱ ከሚከበሩ ሦስት በዓላት በአንዱ ላይ የሚዘመር ነው፤ ዘዳ16፥16) የሚዘመር ነው፤ መዝሙረኛው በከተማዋ የተሰማውን ጥልቅ ደስታና ስለ ከተማዋ ደኅንነት ያቀረበው ጸሎት ይህንኑ ይገልጻል። ይህ መዝሙር ሦስተኛ የተሳላሚዎች መዝሙር እንደ መሆኑ መጠን (የመዝ120 መግቢያ ይመ) ከመዝ132 ጋር የሚጋራው በርካታ ዐበይት ፍሬ ሐሳቦች አሉት። በአወቃቀር ረገድ ሲታይ መዝሙሩ የተቀነበበው “የእግዚአብሔር ቤት” (ቍ1፡9) በሚለው ሐረግ ነው።

122 *ርእስ፤ የምዕራግ፤* የመዝ120 ማብ ይመ። *የዳዊት፤* ቃሉ በጥንት ጽሑፎች ላይ አይገኝም፤ ምናልባት ከጊዜ በኋላ የተጨመረ ሳይሆን አይቀርም (የቍ1 ማብ ይመ)።

122፥1-2፤ መዝሙረኛው ወደ ኢየሩሳሌም ከሚሄዱ ተሳላሚዎች ጋር አብሮ ለመሄድ በመታደሉ ደስታውን ይገልጻል።

122፥1 *ወደ እግዚአብሔር ቤት፤* ቤተ መቅደሱ ነው (2ሳሙ7፥5፡13፤ 1ነገ5፥3፡5 “ቤተ መቅደስ” 8፥10 “ቤተመቅደስ”) ከ1ነገ3፥4፤ 8፥1-11 አንጻር ሲታይ ቤተ መቅደሱ አገልግሎቱን በይፋ ከመጀመሩ በፊት ኢየሩሳሌምም ተሳላሚዎች የሚሄዱባት ከተማ ነበረች ለማለት የሚያሳፍር ነገር የለም።

122፥2 *ከደጆችሽ፤* የከተማዪቱ ቅጥር በሮች ናቸው።

122፥3-5፤ ኢየሩሳሌም ለታማኝ ሰዎች ያላትን ቦታ የሚገልጽ ክፍል ነው።

122፥3 *ተጠጋጋች፤* መኖሪያ ቤቶቿ እርስ በርስ ተያይዘው የተሠሩ መሆናቸውን የሚያመለክት ቃል ሊሆን ይችላል (መዝ 48 ይመ)። ወይም ደግሞ “እንደ አንድ ወጥ አድርገህ አያይዘው” በማለት በዘፀ26፥11 ላይ ስለ ምስክሩ ድንኳን አሠራር የተጻፈውን የሚያስታውስ ቃል ሊሆን ይችላል። ይህ አባባል ትክክል ሆኖ ከተገኘ ኢየሩሳሌም የእግዚአብሔር ማደሪያ እንደ ሆነች ተቈጥሮ ክብረ በዓል ሊደረግባት ይገባል (የ9፥11 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ4፥5 ይመ)።

122፥4 *ለማመስገን፤* ውዳሴ የሚቀርበው እግዚአብሔር በእስራኤል መካከል ስላደረገው የማዳን ሥራና በሕዝቦች ላይ ስላፈሰሰው በረከት ነው። *ስም፤* የ5፥11 ማብ ይመ። *ለእስራኤል በተሰጠው ሥርዐት፤* 81፥3-5፤ ዘዳ16፥1-17 ይመ።

122፥5 *በዚያም ... የዳዊት ቤት ዙፋኖች፤* ኢየሩሳሌም የእግዚአብሔር ከተማና እርሱ ለመረጠው ሥርወ መንግሥት መናገሻ ናት፤ እግዚአብሔር ሕዝቦችን የሚያስተዳድረው ከዚህ ሥርወ መንግሥት በሚወጣው ንጉሥ ነው (2፥2፡6-7፤ 89፥3-4፡19-37፤ 110፤ 2ሳሙ7፥8-16 እና ማብ ይመ) ምንም እንኳ አሁን በመሲሓዊ ተስፋ ውስጥ ብትሆንም ከምርኮ በኋላ የዳዊት ከተማ እንደ ሆነች ቀጥላለች።

122፥6-9፤ ስለ ኢየሩሳሌም ሰላም የቀረበ ጸሎት ነው።

122፥6፤ በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ “ጸሎት”፣ “ሰላም”፣ “ኢየሩሳሌም” እና “ዋትና ያላት” የሚሉት ቃላት ማራኪ በሆነ መንገድ እርስ በርስ ተሳስረዋል። *ሰላም፤* ቍ7-8 ይመ። ይህ

ጸልዩ፤
"የሚወዱሽ ይለምልሙ፤
[7]በቅጥርሽ ውስጥ ሰላም ይሁን፤
በምሽግሽም ውስጥ መረጋጋት
ይስፈን"::
[8]ስለ ወንድሞቼና ስለ ባልንጀሮቼ፣
"በውስጥሽ ሰላም ይስፈን" እላለሁ::
[9]ስለ ስምባካችን ስለ እግዚአብሔር ቤት፣
በጎነትሽን እሻለሁ::

መዝሙር 123
የተጨነቀ ሰው ጸሎት
መዝሙረ መዓርግ

[1]በሰማይ ዙፋን ላይ የተቀመጥህ ሆይ፤
ዐይኖቼን ወደ አንተ አነሣለሁ::
[2]የባሪያዎች ዐይን ወደ ጌታቸው እጅ፣
የባሪያይቱም ዐይን ወደ እመቤቷ
እጅ እንደሚመለከት፣
ምሕረት እስከሚያደርግልን ድረስ፣
የእኛም ዐይኖች ወደ ስምባካችን ወደ
እግዚአብሔር ይመለከታሉ::
[3]እግዚአብሔር ሆይ፤ ንቀት
በዝቶብናልና፣
ማረን፣ እባክህ ማረን::
[4]ነፍሳችን የቅንጡዎች ስድብ፣
የትዕቢተኞችም ንቀት እጅግ በዝቶባታል::

122፥7 1ሳሙ25፥6፤መዝ48፥3
122፥9 መዝ128፥5
123፥1 መዝ68፥5፤ ኢሳ6፥1፤63፥15
123፥2 መዝ25፥15
124፥1 መዝ129፥1
124፥4 መዝ81፥4፤88፥17
124፥7 መዝ25፥15፤91፥3
124፥8 ዘፍ1፥1፤ 1ሳሙ17፥45፤መዝ 115፥15፤121፥2፤134፥3
125፥1 መዝ46፥5፤48፥2-5፤12፤ኢሳ 33፥20

መዝሙር 124
የእስራኤል አዳኝ
የዳዊት መዝሙረ መዓርግ

[1]እስራኤል እንዲህ ይበል:-
"እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ባይሆን ኖሮ፣
[2]ሰዎች በእኛ ላይ በተነሡ ጊዜ፣
እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ባይሆን ኖሮ፣
[3]ቍጣቸው በላያችን በነደደ ጊዜ፣
በቁመናችን በዋጡን ነበር፤
[4]ጐርፍ ባጥለቀለቀን፣
ፈረሰኛው ውሃ ባሰጠመን፣
[5]ደራሽ ውሃም
ጠራርጎ በወሰደን ነበር::
[6]በጥርሳቸው ከመዘንጠል የጠበቀን፣
እግዚአብሔር ይባረክ::
[7]ነፍሳችን እንደ ወፍ፣
ከአዳኝ ወጥመድ አመለጠች፤
ወጥመዱ ተሰበረ፤
እኛም አመለጥን::
[8]የሰማይና የምድር ፈጣሪ፣
የእግዚአብሔር ስም ረዳታችን ነው::

መዝሙር 125
እግዚአብሔር የሚታመኑበትን ይጠብቃል
መዝሙረ መዓርግ

[1]*በእግዚአብሔር የሚታመኑ*፣
ሳትናወጥ ለዘላለም እንደምትኖር እንደ

ቃል ዋስትናንና ብልጽግናን ይይዛል:: አንቺንም የሚወዱ፤ ይህ ቺን ከተማ የሚወዱት መዝሙረኛው፣ በቍ1:8 ላይ የተጠቀሱትና ኢየሩሳሌምን የሚወዱ ሁሉ ናቸው፤ ምክንያቱም ለጌታና እርሱ ለመረጠው ንጉሥ የተገዙ ናቸው:: ይህም እንደ እግዚአ ብሔር ሕዝብ በአንድነት የሚያመልኩትን፣ አብረው የሚጸል ዩትንና እርስ በርስ የሚተሳሰቡትን ያካትታል (መዝ133 ይመ)::

122፥7 *በቅጥርሽ ... በምሽግሽም፤* 48፥13 ይመ ("ግን ቦቿን ... ምሽጎቿን")::

122፥8-9 ስለ ... ስለ፤ ኢየሩሳሌም፣ እግዚአብሔርና ሕዝቡ ልዩ በሆነ አንድነት የሚገኙበት ከተማ በመሆኗ መዝሙ ረኛው ሰላም የሰፈነባት ከተማ እንድትሆን ከልብ ይመኛል::

መዝ123፤ እግዚአብሔር ምሕረቱን እንዲያወርድላቸውና የእብሪተኞችን ንቀትና ድፍረት ዝም እንዲያሰኝላቸው ትሑ ታን የእግዚአብሔር ሕዝብ ያቀረቡት ጸሎት ነው:: የመዝ124 መግቢያ ይመ:: ባወቃቀር ደረጃ ሲታይ መዝሙሩ ባለ አንድ ቍጥር መግቢያና ባለ ሁለት ቤት ስንኝ ያለው ነው፤ ባለ ሁለት ቤት ስንኞች የየራሳቸውን ዋና ሐሳብ አጉልብተዋል::

123፥1 *በሰማይ ዙፋን ላይ፤* ዙፋኑ በሰማይ የሆነው አም ላክ ምድራዊ ዙፋኑን በጽዮን ተራራ ላይ በሚገኘው ቤተ መቅደስ ውስጥ አድርጎታል (122፥5 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 2፥4፡9:11፤ 11፥4፤ 80፥1፤ 99፥1፤ 113፥5፤ 132፥14 ይመ)::

123፥2 *የባሪያዎች ... የባሪያይቱም፤* ንጽጽር ነው፤ በዚህ ዐይነት ታማኝ የእግዚአብሔር ሕዝቦች (ወንዶችም ሆኑ ሴቶች) የሚ ታመኑት በእግዚአብሔር ብቻ እንደ ሆነ ዐውቀው ራሳቸ ውን በትሕትና ለእርሱ እንደሚሰጡ ተገልጿል::

123፥4 *የትዕቢተኞችን ... የእብሪተኞችን፤* በራሳቸው ብልጠትና ጉልበት የሚኖሩ ሰዎች (የ10፥2-11፤ 31፥23 ማብ ይመ) በእግዚአብሔር የሚታመኑትን ሰዎች ከቶኛ ይንቃሉ፤ በተለይ ደግሞ በእግዚአብሔር የሚታመኑ ሰዎች መከራ ሲደር ስባቸው ወይም ብልጽግና ፊቱን ሲያዞርባቸው ንቀታቸውን በይፋ ያሳያሉ::

መዝ124፤ እግዚአብሔር ከኀይለኛ ጠላቷ እጅ ስለታደጋት እስራኤል ያቀረበችለት ውዳሴ ነው:: ከመዝ123 ተከትሎ መጻፉ ትክክል ነው:: ከቍ1-5 ያለው ክፍል የሚናገረው ሌዋዊ ሲሆን ከቍ6-8 ያለውን ደግሞ ሕዝቡ በተሰጥዎ መልክ ይመልሳል:: እንደ መዝ129 ሁሉ ይህም መዝሙር በሁለት አንጓ ይከፈላል::

124 ርእስ፤ *የምዕራግ፤* የመዝ120 ማብ ይመ:: *የዳዊት፤* ሁሉም ጥንታዊ ቅጆች ይህን ቃል አይጠቅሱም፤ የመዝሙሩ ቋንቋና ዐቢይ ሐሳብ እንደሚያመለክቱት መዝሙሩ የተጻፈው ከምርኮ በኋላ ነው (የመዝ122 ርእስ ማብ ይመ):: መዝሙሩ ለዳዊት የተሰጠው የመዝ18፤ 69 ሐሳቦችን ስለሚያስ ተጋባ ሊሆን ይችላል::

124፥1-5፤ ከመጥፋት ያዳናት እግዚአብሔር እንጂ ሌላ አለመሆኑን እስራኤል ልታውቅ ይገባል (20፥7፤94፥17 ይመ)::

124፥2 *ሰዎች በተነሡ ጊዜ፤* ትዕቢተኞችና እብሪተኞች ሰዎች (መዝ123፥4) ሊያጠቋት ቢነሱም እግዚአብሔር ግን የእስ ራኤል ረዳት ነው (ቍ8)::

124፥3 *በዋጡን ነበር፤* እንደ ሞት (የ49፥14 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ 69፥15 ይመ::

124፥4-5 *ጐርፍ ... ፈረሰኛው ውሃ ... ደራሽ ውሃም፤* መዝ18፥16 ይመ፤ እንዲሁም 32፥6፤ 69፥1-2 እና ማብ ይመ::

124፥6-8፤ እግዚአብሔር ላላያቸው ማዳን የቀረበ ምስጋና ነው፤ ምስጋናው የቀረበው ምስል ከሳች በሆነ ቋንቋ ነው::

124፥6 *በጥርሳቸው ከመዘንጠል፤* የዱር አውሬዎች ያገኙትን ሁሉ ዘነጣጥለው እንደሚጥሉ ማለት ነው (የ7፥2 ማብ ይመ)::

124፥7 *እንደ ወፍ፣ ከአዳኝ ወጥመድ አመለጠች፤* እስራ ኤላውያን ከባቢሎን ምርኮ እንዴት ነጻ እንደወጡ የሚገ ልጽ ውብ አነጋገር ነው::

124፥8፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ አለኝታ እግዚአብሔር ብቻ መሆኑን የሚገልጽ ቃል ነው (121፥2 እና ማብ ይመ)::

መዝ125፤ የእስራኤል ሰላም በምስክርነት፣ በጸሎትና በቡ ራኬ ተነገረ:: መዝሙሩ የተጻፈው ከምርኮ በኋላ ሲሆን አንድ ሌዋዊ በተሰጥዎ ጊዜ የተናገረው ሳይሆን አይቀርም::

125 *ርእስ፤* የመዝ120 ማብ ይመ::

125፥1-2፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ ታላቅ ጥበቃ እንደሚደ ረግለት የሚያውጅ ክፍል ነው::

125፥1 *በእግዚአብሔር የሚታመኑ፤* እነዚህ ሰዎች የእግዚ አብሔር "ሕዝብ" (ቍ2) "ጻድቃን" (ቍ3) "ቸሮች" እና "ቅን ልብ ያላቸው" (ቍ4) ናቸው:: ስለ "ጻድቃን" ተጨማሪ ገለጻ ለማግኘት 34፥8-14 እና ማብ ይመ:: *እንደ ጽዮን ተራራ፤* ጽኑ መታመኛቸው ማን እንደ ሆነ የሚያሳይ ነው (መዝ46፤ 48 ይመ)::

ጽዮን ተራራ ናቸው::
²ተራሮች ኢየሩሳሌምን እንደ ከበቧት፣
ከአሁን ጀምሮ ለዘላለም፣
እግዚአብሔር በሕዝቡ ዙሪያ ነው::
³ጻድቃን እጃቸውን፣
ለክፋት እንዳያነሡ፣
የክፉዎች በትር፣
ለጻድቃን በተመደበች ምድር ላይ
አያርፍም::

⁴እግዚአብሔር ሆይ፤ መልካም ለሆኑ፣
ልባቸውም ለቀና መልካም አድርግ::
⁵ወደ ጠማማ መንገዳቸው የሚመለሱትን
ግን፣
እግዚአብሔር ከክፉ አድራጊዎች ጋር
ያስወግዳቸዋል::

በእስራኤል ላይ ሰላም ይውረድ::

መዝሙር 126

የስደት ተመላሾች መዝሙር

መዝሙረ መዓርግ

¹እግዚአብሔር የጽዮንን ምርኮ[ሖ] በመለስ[ፐ]
ጊዜ፣
ሕልም እንጂ እውን አልመሰለንም::
²በዚያን ጊዜ አፋችን በሣቅ፣
እንደበታችንም በእልልታ ተሞላ፤
በዚያን ጊዜም በሕዝቦች መካከል፣
"እግዚአብሔር ታላቅ ነገር
አደረገላቸው" ተባለ::
³እግዚአብሔር ታላቅ ነገር አደረገልን፤
እኛም ደስ አለን::

⁴እግዚአብሔር ሆይ፤ በነጌብ እንዳሉ ጅረቶች፣
ምርኳችንን መልስ::[ሀ]
⁵በእንባ የሚዘሩ፣
በእልልታ ያጭዳሉ::
⁶ዘር ቋጥረው፣
እያለቀሱ የተሰማሩ፣
ነዶአቸውን ተሸክመው፣
እልል እያሉ ይመለሳሉ::

መዝሙር 127

በእግዚአብሔር መታመን

የሰሎሞን መዝሙረ መዓርግ

¹እግዚአብሔር ቤትን ካልሠራ፣
ሠራተኞች በከንቱ ይደክማሉ፤
እግዚአብሔር ከተማን ካልጠበቀ፣
ጠባቂ በከንቱ ይተጋል::

125፥2 1ዜና21፥15፤ መዝ32፥10፤ዘካ2፥4-5
125፥3 1ሳሙ24፥10፤ አስ4፥11፤መዝ89፥22፤ምሳ22፥8፤ኢሳ 13፥11፤14፥5
125፥4 መዝ36፥10፤119፥65
125፥5 ኢዮ23፥11፤ መዝ92፥7፤128፥6፤ ምሳ2፥15፤17፥6፤ ኢሳ59፥8፤ገላ6፥16
126፥1 ዕዝ1፥1-3፤ መዝ85፥1፤ሆሴ6፥11
126፥2 ዘፍ21፥6፤ ዘዳ10፥21፤ኢዮ8፥21፤ መዝ65፥8፤71፥19፤ ሉቃ1፥49
126፥3 መዝ9፥2፤ 16፥11፤106፥21፤ኢል 2፥21፡26
126፥4 ዘዳ30፥3፤ መዝ107፥35፤ኢሳ 43፥19፤51፥3
126፥5 መዝ6፥6፤ 16፥11፤20፥5፤23፥6፤ 80፥5፤ኢሳ35፥10፤ 51፥11፤60፥15፤61፥7 ፤ኤር31፥6-7፡12፤ 50፥4፤ገላ6፥9
126፥6 ዘኍ25፥6፤ መዝ30፥5
127፥1 መዝ78፥69 ፤121፥4

[ሖ]1 ወይም እግዚአብሔር ሀብቷን ይመልሳል::
[ፐ]1 ወይም የሰዎቿ ጤንነት ይታደሳል::
[ሀ]4 ወይም ሀብታችንን መልስ

125፥2 *ተራሮች ኢየሩሳሌምን እንደ ከበቧት፤* ምንም እንኳ ኢየሩሳሌም ዙሪያዋን በቀለበት ተራራ የተከበበች ባተሆንም ከተማዋ የተመሠረተችው የብሉይ ኪዳን ጸሐፊዎች ተራራማ ክልል ብለው በሚጠሩት ስፍራ ነው:: እግዚአብሔርም ሕዝቡን አሁንም ይከባቸዋል፤ እንዳይናወጡ፣ እንዳይበታተኑና እንዳይፈራርሱ ዙሪያቸውን ይከባቸዋል (2ነገ6፥17፤ ዘካ2፥5 ይመ)::

125፥3፤ ክፉ ገዦች በተግባራቸውም ሆነ በጭቈናቸው ጻድቃንን ለመበከል ይሞክራሉ፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ሕዝቡን ይህን ከመሰለው አስከፊ ብክላ ይጠብቃል:: *የክፉዎች በትረ መንግሥት፤* ምናልባት የፋርስን ገዦችና (ነህ9፥36-37 ይመ) ነህምያ አጥብቆ የተቃወማቸውን ታናናሽ ሹማምንት ሳይሆን አይቀርም (ነህ2፥19፤ 4፥1-3፡7-8፤6፥1-14፡17-19፤ 13፥7-8፡28 ይመ):: *ለጻድቃን በተመደበላቸው ምድር፤* የተስፋዪቱን ምድር ነው (78፥5)::

125፥4-5፤ ለእያንዳንዱ እንደ ሥራው መክፈል የእግዚአብሔር ባሕርይ ነው (18፥25-27 ይመ)፤ ስለዚህ መዝሙረኛው ጸሎቱ እንደሚሰማና (ቍ 4) ለጸሎቱም መልስ እንዲያገኝ እርግጠኛ ነው (ቍ5)::

125፥4 *ልባቸውም፤* የ4፥7 ማብ ይመ::

125፥5 *በእስራኤል ላይ ሰላም ይውረድ፤* ምናልባት እጥር ምጥን ባለ መልኩ የቀረበ የካህናት ቡራኬ ነው (ዘኍ6፥24-26)::

መዝ126፤ ስለ ጽዮን እንደ ገና መታደስ የተዜመ የደስታ መዝሙር ነው:: መዝሙሩ የተጻፈው ከባቢሎን ምርኮ ለተመለሱት ሰዎች (ዕዝራንና ነህምያን ይመ) አይደለም የሚባል ከሆነ (የምርኮው ቦታ አልተጠቀሰም) መዝሙሩ እንደ ገና የታደሰን ወይም የተጐበኘን አንድ ኅብረተሰብ ደስታ ለማስተጋባት አገልግሎአል (ከመዝ42-43፤ 84፤ 137 ጋር ያነጻጽሩ):: መዝሙሩ እያንዳንዳቸው አራት አራት ስንኞች ባሏቸው ሁለት አንጓዎች የተከፈለ ሲሆን የስንኞቹ መጀመሪያ መስመር የጋራ ዐቢይ ሐሳብ አላቸው:: የስንኞቹ ዐቢይ ሐሳብ ተያያዥነት እንዳላቸው የሚያሳዩ ሌሎች ቃሎች አሉ ("እግዚአብሔር"፣ "የደስታ መዝሙር"፣ "ተሸክመው"):: የመጀመሪያው አንጓ የተቀነበበው የእግዚአብሔር ሥራ በሚያወሣው ቃል ሲሆን (ቍ1፡3) ቍጥር 2 ደግሞ ሐሳቡን የበለጠ ያብራራል::

126፥1 *ርእስ፤* የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ::

126፥1-3፤ ከምርኮ በመመለሳቸው የተሰማቸውን ደስታ የሚገልጽ ክፍል ነው::

126፥1 *ምርኮ ... በመለስ ጊዜ፤* የቍ4 ማብ ይመ:: *ሕልም እንጂ፤* የተደረገላቸው ድንቅ ሥራ እጅግ የሚያስገርም ከመሆኑ የተነሣ ለእነርሱ እንደ ተደረገ ለማመን ተቸገሩ:: በተስፋ በጕጕት ሲጠብቁት የነበረው ነገር እንዲሁ ሕልም ብቻ ሆኖ የሚቀር እንጂ እውን ሆኖ እናየዋለን ብለው አላሰቡም ነበር::

126፥2፤ እግዚአብሔር በመካከላቸው ያደረገው ነገር ሁለት ውጤቶችን አስከትሎአል፤ አንደኛው ከምርኮ የተመለሱት የተሰማቸው ሐሴት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ እግዚአብሔር በአሕዛብ ዘንድ ያገኘው ክብር ነው (የ46፥10 ማብ ይመ)::

126፥4-6፤ ከምርኮ የመመለሳቸው ጕዳይ ይፈፀም ዘንድ የቀረበ ጸሎት ነው::

126፥4 *ምርኮአችንን... መልስ፤* ከምርኮ አገር ሕዝቦቻችንን ፈጽሞ መልስ ወይም የቀድሞውን ዘመን ሰላምና ብልጽግና መልስልን ማለት ነው:: *በነጌብ ምድረ በዳ እንዳሉት ፈሳሾች፤* የክረምቱ ዝናብ መጥቶ እስኪሞላ ድረስ ክው ብለው የደረቁ ወንዞች ናቸው::

126፥5-6፤ አሁን ያገኙትንና ወደፊት የሚያገኙትን ደስታ የሚገልጽ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው:: *በእንባ ... እያለቀሱ፤* ዘር የሚዘሩ በሐዘንና በመከራ ታጅበው ቢዘሩም በመከር ጊዜ ሐሴት ያደርጋሉ:: ከዚህ ጋር የሚመሳሰል ምሳሌያዊ አነጋገር በ20፥5 ላይ ይመ::

መዝ127፤ ስለ ቤትና ስለ ንብረት እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው የተናገረው የጥበብ ቃል ነው:: የመዝሙሩ ዐቢይ ሐሳብ ጊዜ የማይሽረውና የማይለውጠው አባባል ነው፤ መዝሙሩ ተሳላሚዎች ወደ ኢየሩሳሌም በመጓዝ ላይ ሳሉ ሕይወታቸው ከክፉ ነገር የምትጠበቀውና በረከት የምታገኘው በእነርሱ ጥረት ሳይሆን፣ ከእግ ዚአብሔር ቸርነት የተነሣ መሆኑን ያሳስባቸዋል (ዘዳ 28፥1-14 ይመ):: ሁለት ተመጣጣኝ አንጓዎች ሁለት የተለያዩ ነገር ግን የእርስ በርስ ዝምድና ያላቸውን ዐቢይ ሐሳቦች ተከትለው ቀርበዋል::

127ርእስ፤ *መዓርግ፤* የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ:: *የሰሎሞን፤* የመዝሙሩ ጸሐፊ ሰሎሞን አይደለም የሚሉ ሰዎች ቢኖሩም (ሁሉም ጥንታዊ ቅጆች ሰሎሞን እንደ ሆነ አይናገሩም) አንዳንድ ሰዎች ግን የመዝሙሩ ጸሐፊ ሰሎሞን ነው ያሉበት ምክንያት ግልጽ ነው::

127፥1-2፤ ለሰው መጠለያን፣ ሰላምንና የዕለት ምግብን የሚሰጥ እግዚአብሔር ነው::

127፥1 *ቤትን፤* የሰው መኖሪያ ነው:: *ሠራተኞች፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ድምፅ በቍ3 ላይ "ወንዶች ልጆች" የሚለውን ለመግለጽ ከገባው የዕብራይስጥ ቃል ድምፅ ጋር ተመሳሳይ ነው:: *ካልጠበቀ፤* 121፥3-8 ይመ:: *ከተማ፤* ጠላት አገርን በሚወርበት ጊዜ የኀይል ማእከል ወይም መሸሸጊያ ነው:: *ጠባቂ፤* 2ሳሙ13፥34፤18፥24-27፤ ማሕ3፥3፤ 5፥7 ይመ::

²የዕለት ጉርስ ለማግኘት በመጣር፣
ማልዳችሁ መነሣታችሁ፣
አምሽታችሁም መተኛታችሁ ከንቱ ነው፤
እርሱ ለሚወዳቸው እንቅልፍን ያድላልና።^
³እነሆ፤ ልጆች የእግዚአብሔር ስጦታ
ናቸው፤
የማሕፀንም ፍሬ ከቸርነቱ የሚገኝ ነው።
⁴በወጣትነት የተገኙ ወንዶች ልጆች፣
በጦረኛ እጅ እንዳሉ ፍላጻች ናቸው።
⁵ኰረጆዎቹ በእነዚህ የተሞሉ፣
የተባረከ ሰው ነው፤
ከጠላቶቻቸው ጋር በአደባባይ በሚሟ
ገቱበት ጊዜ፣
አይዋረዱም።

መዝሙር 128
የጻድቃን በረከት
መዝሙረ መዓርግ

¹እግዚአብሔርን የሚፈሩ ሁሉ፣
በመንገዱም የሚሄዱ የተባረኩ ናቸው።
²የድካምህን ፍሬ ትበላለህ፤
ትባረካለህ፤ ይሳካልሃልም።
³ሚስትህ በቤትህ፣
እንደሚያፈራ ወይን ናት፤
ወንዶች ልጆችህ በማእድህ ዙሪያ፣
እንደ ወይራ ተክል ናቸው።
⁴እነሆ፤ እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው፣
እንዲህ ይባረካል።
⁵እግዚአብሔር ከጽዮን ይባርክህ፤
በሕይወትህ ዘመን ሁሉ፣
የኢየሩሳሌምን ብልጽግና ያሳይህ፤
⁶የልጅ ልጅ ለማየትም ያብቃህ።
በእስራኤል ላይ ሰላም ይውረድ።

መዝሙር 129
በጽዮን ጠላቶች ላይ የቀረበ ጸሎት
መዝሙረ መዓርግ

¹እስራኤል እንዲህ ይበል፦
"ከልጅነቴ ጀምሮ ብዙ ጊዜ አስጨነቁኝ፤
²በእርግጥ ከልጅነቴ ጀምሮ ብዙ ጊዜ
አስጨነቁኝ፤
ዳሩ ግን ድል አላደረጉኝም።
³ዐራሾች ጀርባዬን ዐረሱት፤
ትልማቸውንም አስረዘሙት።"
⁴እግዚአብሔር ግን ጻድቅ ነው፤

^2 ወይም ተኝተው ሳሉ ምግብ ያዘጋጅላቸዋል።

127፥2 ዘፍ3፥17፤ ዘኍ6፥26፤ዘዳ33፥12፤ ኢዮ11፥18፤መክ2፥25
127፥3 ዘፍ1፥28
127፥4 መዝ112፥2 ፤127፥5፤ዘፍ23፥10፤ 24፥60፤መዝ128፥2-3
127፥5 ዘፍ23፥10፤ 24፥60፤መዝ128፥2-3
128፥1 መዝ103፥11 ፤112፥1፤119፥1-3
128፥2 ዘፍ39፥31 መዝ58፥11፤109፥11፤ ምሳ10፥22፤ኢሳ3፥10
128፥3 ዘፍ49፥22 ፤ኢዮ29፥5፤መዝ 52፥8፤144፥12
128፥4 መዝ1፥1፤ 112፥1
128፥5 መዝ20፥2፤ 122፥9
128፥6 ዘፍ48፥11፤ መዝ125፥5
129፥1 ዘፀ1፥13፤ መዝ88፥15፤124፥1
129፥2 ኤር1፥19፤ 15፥20፤20፥11፤ማቴ 16፥18
129፥4 ዘፀ9፥27፤ መዝ37፥9፤140፥5

127፥2 ... *እንቅልፍን ይሰጣል፤* መልካም ምርት የሚገ ኘው በግረትና በተረት ሳይሆን ከእግዚአብሔር የሚገኝ በረከት ውጤት ነው (ምሳ10፥22፤ ማቴ6፥25-34፤ 1ጴጥ5፥7 ይመ)። *ለሚወዳቸው፤* በተለይ ዘዳ33፥12፤ ኤር11፥15 ይመ።

127፥3-5፤ ልጆች የእግዚአብሔር ስጦታዎች ናቸው፤ እን ዲሁም በእርሱ ዘንድ ሞገስ ማግኘታችንን የሚገልጹ ምልክቶች ናቸው።

127፥3 *ልጆች፤* የቍ1 ማብ ይመ። ልጆች የእግዚአብሔር ስጦታ እንጂ በሩካቤ ሥጋ የሚገኙ ብቻ አይደሉም (113፥9 እና ማብ፤ እንዲሁም ዘፍ30፥2 ይመ)። *ስጦታ፤* እዚህ ላይ ቃሉ የሚያመለክተው ስጦታን እንጂ ባለቤትነትን አይደለም። ይሁን እንጂ ቃሉ ከዚህም የላቀ መልእክት ሊኖረው ይችላል። በብሉይ ኪዳን ውስጥ እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን የሰጠው "ርስት" የተስፋዪቱን ምድር ሲሆን (ዘኍ26፥53፤ ኢሱ11፥23፤ መሳ2፥6) ይህም ምድር እስራኤላውያን በእግዚአብሔር መንግሥት ውስጥ ያላቸው ድኑ "መኖሪያ" ነው (ኢሱ1፥13)። ነገር ግን ልጅ ከሌላ ቸው በምድሪቱ ውስጥ ርስት አይኖራቸውም (ዘኍ27፥8-11)፤ ስለዚህ ልጆች ትልቅ ስጦታ ናቸው ማለት ይቻላል። *በረከት ናቸው፤* እግዚአብሔር ታማኝ በመሆኑ በፊቱ ሞገስ ላገኙ ሁሉ የሚሰጠው በረከት ነው።

127፥5 *ከጠላቶቻቸው ጋር በአደባባይ በሚሟገቱበት ጊዜ፤* ብዙ ወንዶች ልጆች ያሉት ሰው በሐሰት ተከሶ ፍርድ ቤት በሚቀርብበት ጊዜ አብረውት የሚቆሙ በርካታ ተሟጋቾች አሉት። ከዚህም በላይ አንድ ሰው በእግዚአብሔር ቸርነት ብዙ ወንዶች ልጆች ካገኘ ይህ ነገር የሚያረጋግጠው በእግዚአብሔር ዘንድ ሞገስ ማግኘቱን ጭምር ነው (128፥3-4 ይመ)። *በአደባ ባይ፤* የከተማ መግቢያ በሮች እንደ ፍርድ አደባባይ ያገለግላሉ (ዘዳ 17፥5፤ 21፥19፤ 22፥15፡24፤ 25፥7፤ ሩት4፥1፤ ኢሳ29፥21 ይመ)።

መዝ128፤ በእግዚአብሔር መንገድ የሚሄድ የእግዚአብሔር ሰው የተባረከ መሆኑን የሚገልጽ መዝሙር ነው፤ ስለ ቤትና ስለ ንብረት የሚናገር ሌላው የጥበብ ቃል ነው (መዝ127 ይመ)። የመ ዝሙሩ የመዝጊያ ቃል እንደሚያመለክተው መዝሙሩ በመጀመ ሪያ ያገለግል የነበረው ከየቤታቸው መጥተው በኢየሩሳሌም ለማ ምለክ ለተሰበሰቡ ሰዎች የቡራኬ ቃል በመሆን ነበር። የተጻፈ ውም ከምርኮ በፊት ሳይሆን አይቀርም። ባወቃቀር ረገድ ሲታይ በቍ 1-4 ዙሪያ የሚገኘው ቅንብብ ("እግዚአብሔርን የሚፈሩ") እነዚህን ቍጥሮች ከመዝሙሩ ዐቢይ ክፍል/ዋና አካል ይለዩ ታል።

128 *ርእስ፤* የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ።

128፥1-4፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደሚባርክ የሚያረጋ ግጥ ክፍል ነው።

128፥1 *የተባረኩ፤* የ1፥1 ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን የሚ ፈሩ፤* የ34፥8-14 ማብ ይመ። *በመንገዱም፤* የ25፥4 ማብ ይመ።

128፥2፤ እግዚአብሔር የድካምን ፍሬ ይባርካል።

128፥3፤ ታማኝና ፍሬያም ናት። ወይን፤ የፍሬያማነት ምሳሌ ነው (ዘፍ49፥22)፣ ማራኪ (ማሕ7፥8-12)፣ አስደሳች (መሳ 9፥13) መሆንን ይገልጻል። *በቤትህ፤* ይህች ሴት እንደማትታመ ነውና "እግሮቿም በቤቷ አይቀመጡም" (ምሳ7፥11) እንደ ተባለ ችው ሴት አይደለችም። *ወይራ ተክል፤* ምን ጊዜም ለምለም ዛፍ ሲሆን ይህም ረጅም ዘመን እንደሚኖርና ፍሬያማ እንደሚሆን ተስፋ የሚሰጥ ነው። በብሉይ ኪዳን ውስጥ የወይን ተክልና የወ ይራ ዛፍ አብዛኛውን ጊዜ በአንድነት ተጠቅሰዋል (ለምሳሌ በዘፀ 23፥11 ላይ እንደ ተጻፈው ማለት ነው)። እነዚህ ሁለት ተክሎች ብዙ ዘመን መኖር የሚችሉ ከመሆናቸውም በላይ የወይን ጠጅና የወይራ ዘይት ምርት የሚያስገኙ፣ በሕዝቡም የዕለት ተዕለት ኑሮ ውስጥ ከፍ ያለ ሚና የሚጫወቱ ተክሎች ናቸው። *በማእ ድህ ዙሪያ፤* የእያንዳንዱን ቤት ሰብ የዕለት ተለት ምግብ ወደ አንድ ታላቅ ቤተ ሰባዊ ደስታ ይለውጣል።

128፥5-6፤ የቡራኬ ቃል ሲሆን ይህም እውነተኛ በረከት ምን ምን እንደሚያጠቃልል ይገልጻል፤ እውነተኛ በረከት የማያ ቋርጥ ብልጽግናን፣ ከእግዚአብሔር ጋር የጠበቀ ግንኙነትንና የጸና ሕልውናን (ኢየሩሳሌም የምትበለጽገው ከእግዚአብሔር ጋር የጠበቀ ግንኙነትና የጸና ሕልውና ሲኖራት ነው) እንዲሁም ረጅም ዘመን መኖርን ያጠቃልላል።

128፥5 *ከጽዮን፤* 9-11 እና ማብ፤ እንዲሁም 20፥2፤ 135፥21 ይመ።

128፥6 *በእስራኤል ላይ ሰላም ይውረድ፤* 125፥5 እና ማብ ይመ።

መዝ129፤ በየጊዜው የሚነሡባት ኀያላን ጠላቶቿ ሁሉ እንደ ቅጠል እንዲረግፉ እስራኤል በየጊዜው የምታቀርበው ጸሎት ነው። እግዚአብሔር ስለታደጋቸው ክብረ በዓል አድር ገዋል (ቍ4)፤ ምናልባት እዚህ ላይ ክብረ በዓል ያደረጉት ከባቢ ሎን ምርኮ ስለታደጋቸው ሊሆን ይችላል። እንደ መዝ128 ሁሉ ይህም መዝሙር የተበጀው በተመጣጠኑ ሁለት አንጓዎች ነው።

129 *ርእስ፤* የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ።

129፥1-4፤ ክፉ ጨቋኞች ብርቱ እንደሆኑ አይኖሩም።

129፥1 *ከልጅነቴ ጀምሮ፤* እስራኤል በግብፅ በባርነት ሥር ከነበረችበት ጊዜ አንሥቶ በኀያላን ጠላቶቿ እጅ ብዙ ግፍና መከራ ደርሶባታል።

129፥2 *ድል አላደረጉኝም፤* እስራኤልን ፈጽመው ሊያጠፏት ወይም ለዘላለም ቀጥቅጠው በባርነት ሊገዟት አል ቻሉም።

129፥4 *ጻድቅ፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

የከፋዎችን ገመድ በጣጥሶ ጣለው::

5ጽዮንን የሚጠሉ ሁሉ፣
 ዐፍረው ወደ ኋላቸው ይመለሱ::
6ገና ከመብቀሉ እንደሚደርቅ፣
 በጣራ ላይ እንደ በቀለ ሣር ይሁኑ፤
7ደግሞም ለዐጫጅ እጁን፣
 ለነዶ ሰብሳቢ ዕቅፉን እንደማይሞላ
  ይሁኑ::
8መንገድ ዐላፊዎችም፣
 “*የእግዚአብሔር* በረከት በእናንተ ላይ
  ይሁን፤
 በእግዚአብሔር ስም እንባርካችኋለን”
  አይበሉ::

መዝሙር 130

ለርዳታ የቀረበ ጥሪ

መዝሙረ መዐርግ

1*እግዚአብሔር* ሆይ፤
 ከጥልቅ ወደ አንተ እጮኻለሁ::
2ጌታ ሆይ፤ ድምፄን ስማ፤
 ጆሮዎችህ የልመናዬን ቃል፣
 የሚያዳምጡ ይሁኑ::
3*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ኀጢአትን ብትቈጣጠር፣
 ጌታ ሆይ፤ ማን ሊቆም ይችላል?
4ነገር ግን በአንተ ዘንድ ይቅርታ አለ፤
 ስለዚህም ልትፈራ ይገባሃል::
5*እግዚአብሔርን* ደጅ እጠናለሁ፤ ነፍሴም
 በትዕግሥት ትጠብቀዋለች፤
 በቃሉም ተስፋ አደርጋለሁ::
6ዘብ ዐዳሪ ንጋትን ከሚጠባበቅ ይልቅ፣
 አዎን፤ ዘብ ዐዳሪ ንጋትን ከሚጠባበቅ
  ይልቅ፣
 ነፍሴ ጌታን ትጠባበቃለች::
7*በእግዚአብሔር* ዘንድ ምሕረት፣
 በእርሱም ዘንድ ማዳን አለና፣
 እስራኤል ሆይ፤ *በእግዚአብሔር*
  ተስፋ አድርግ::
8እርሱም እስራኤልን፣
 ከኀጢአቱ ሁሉ ያድነዋል::

መዝሙር 131

በእግዚአብሔር መታመን

የዳዊት መዝሙረ መዓርግ

1*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ልቤ አልታበየም፤
 ዐይኔ ከፍ ከፍ አላለም፤
ሐሳቤ ለዐጒል ትልቅነት አልተነሣሣም፤
 ከዐቅሜም በላይ አልተንጠራራሁም::
2ነገር ግን ነፍሴን ጸጥ፣ ዝም አሰኘኋት፤
 ጡት የጣለ ልጅ ዐርፎ እናቱ ላይ
  እንደሚቀመጥ፣
 ነፍሴ ጡት እንዳስተዉት ሕፃን በውስጤ
  ጸጥ አለች::
3እስራኤል ሆይ፤ ከአሁን ጀምሮ ለዘላለም፣
 በእግዚአብሔር ተስፋ አድርግ::

129፥5 መዝ70፥2፤ ሚክ4፥11
129፥6 2ነገ19፥26፤ መዝ102፥11፤ኢሳ 37፥27
129፥7 ዘዳ28፥38፤ መዝ79፥12
129፥8 መዝ118፥26
130፥1 ኢዮ30፥19፤ መዝ22፥2፤42፥7፤55፥ 17፤142፥5፤ሰቆ3፥55
130፥2 2ዜና6፥40 ፤መዝ27፥7፤28፥2፡6፤ 31፥22፤86፥6፤140፥6
130፥3 1ሳሙ6፥20 ፤ዕዝ9፥15፤መዝ143፥2 ፤ናሆ1፥6፤ራእ6፥17
130፥4 ዘፀ34፥7፤ 2ሳሙ24፥14፤1ነገ 8፥40፤ኤር31፥34
130፥5 መዝ5፥3፤ 27፥14፤119፥74፤ኢሳ 8፥17፤26፥8፤30፥18፤ 49፥23
130፥6 2ሳሙ23፥4 ፤መዝ63፥6
130፥7 1ዜና21፥13 ፤መዝ25፥5፤71፥14፤ 111፥9፤ሮሜ3፥24
130፥8 ዘፀ34፥7፤ ሉቃ1፥68፤ማቴ1፥21
131፥1 2ሳሙ22፥ 28፤ኢዮ5፥9፤41፥34፤ መዝ101፥5፤139፥6፤ ኢሳ2፥12፤ኤር45፥5፤ ሮሜ12፥16
131፥2 መዝ116፥7 ፤ማቴ18፥3፤1ቆሮ 13፥11፤14፥20
131፥3 መዝ25፥5፤113፥2፤119፥43፤130፥7

129፥5-8፤ ጽዮንን የሚጠሉ ሁሉ እንደ ደረቀ ዛፍ ይሁኑ::

129፥5፤ የ5፥10 ማብ ይመ::

129፥6 *በጣራ ላይ እንደ በቀለ ሣር ይሁኑ፤* የእስራኤልን ጀርባ በጅራፍ የሚተለትሉ (ቍ3)፣ ደረቱን ለፀሓይ በሰጠ ጣራ ላይ በቅሉ እንደደረቀ ሣር ይሁኑ፤ ማንም ዐርሶና አለስልሶ የሚዘራባቸውና ነዶ የሚሰበስብባቸው አይሁኑ (ቍ7)::

129፥8 *የሚያልፉ የሚያገድሙትም፤* በአጫጆቹ እርሻ ላይ የሚያልፉ የሚያገድሙ ሁሉ ከአጫጆች ጋር የደስታ ሰላምታ አይለዋወጡም (ሩት2፥4)፤ ምክንያቱም የአጫጆቹ እጅ ሥራ ይፈታል::

መዝ130፤ ምንም እንኳ ኀጢአተኛ ቢሆንም ከጥልቅ ሆኖ የሚያሰማውን ጩኸት እግዚአብሔር እንደሚሰማው እርግጠኛ የሆነ ሰው ያቀረበው ምስክርነት ነው:: የመዝሙሩ ቃላት እንደሚያመለክቱት መዝሙሩ የተጻፈው ከምርኮ በኋላ ነው:: መዝሙሩ ከሰባቱ የንስሓ መዝሙሮች (የመዝ6 መግቢያ ይመ) ውስጥ ስድስተኛው ነው:: መዝሙሩ በአራት ቤት የተዋቀረ ሲሆን፣ እያንዳንዳቸው ሁለት ቤት ባላቸው ሁለት ክፍሎች ይከፈላል::

130ርእስ፤ የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ::

130፥1-4፤ ምሕረትን ለማግኘት የቀረበ ጸሎት ነው፤ ምሕረትን እንደሚያገኝም እርግጠኛ ነው::

130፥1 *ከጥልቅ፤* 69፥2 ላይ እንደ ተጠቀሰው ነው (የ30፥1፤ 32፥6 ማብ ይመ)::

130፥4 *ይቅርታ ... አለ፤* ይህን የተናገረው በዘፀ34፥6-7 ላይ ያሉትን ቃላት እያሰበ ስለ መሆኑ ምንም አያጠራጥርም:: *ትፈራለህ፤* እውነተኛ አምላክ ተደርገህ ትከበራለህ፣ ትመለካለህ፣ ትታመናለህ፣ ትገለገላለህ ማለት ነው:: እግዚአብሔር ይቅር ባይ አምላክ ባይሆን ኖሮ ሰዎች በፍርሀት ተይዘው ከእርሱ ይሸሹ ነበር::

130፥5-8፤ በእግዚአብሔር የሚታመን መሆኑን የገለጸበት ክፍል ነው፤ የግል ምስክርነቱን በሰፋት ሰጥቶአል (131፥3 ይመ)::

130፥5 *ደጅ እጠናለሁ፤* በተስፋ እጠባበቃለሁ ማለቱ ነው:: *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ:: *ቃሉ፤* በተለይም በቃል ኪዳኑ ላይ የተጠቀሱትን የተስፋ ቃሎች ማለት ነው (119፥25:28:37:42: 49:65:74:81:107:114:147 ይመ)::

130፥6 *ዘብ፤* 127፥1፤ 2ሳሙ13፥34፤ 18፥24-27፤ ማሕ3፥3፤ 5፥7 ይመ:: *ንጋት፤* የመዝ57 መግቢያ ይመ፤ የ59፥9 ማብ ይመ::

130፥7 *ምሕረት፤* የ6፥4 ማብ ይመ::

130፥8 *ከኀጢአቱ ሁሉ፤* ኀጢአት ከሚያስከትለው መዘዝ ሁሉ ማለት ነው:: ይህ ታላቅ ተስፋ በክርስቶስ ኢየሱስ ተፈጽሞአል::

መዝ131፤ በትሕትና በእግዚአብሔር ላይ የሚታመን ሰው የተናገረው ቃል ነው፤ ከመዝ130 ቀጥሉ በመቀመጡ አግባብነት አለው::

131ርእስ *የዳዊት የምዕራግ፤* የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ::

131፥1 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ:: *አልታበየም ... ከፍ ከፍ አላለም፤* ከምንም ነገር ይልቅ ሰውን ከእግዚአብሔር ጋር የሚያጣላው ትዕቢት ነው (የ31፥23 ማብ ይመ፤ ከ2ሳሙ6፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ):: *ለትልቅነት አልተነሣሣም፤* በመካከላቸው አልገኝም፤ አልኖርም፤ ከእነር ሱም ጋር አልተባበርም ማለት ነው:: *ከዐቅሜም በላይ፤* የእግዚአብሔርን ሥራ ከንቱ ለማስቀረት የተፈጸሙ ተግባራት ናቸው:: እዚህ ላይ የተባለው ነገር የሚያተኩረው የእግዚአብሔርን ዐይነት ኀይል ማግኘት ላይ ሳይሆን የእግዚአብሔርን ዐይነት ማስተዋል ማግኘት ላይ ነው::

131፥2 *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ:: *ጡት የጣለ ልጅ፤* ከእናቱ አጠገብ እንደማይለይ የአራት ወይም የአምስት ዓመት ሕፃን ማለት ነው::

131፥3፤ እንደ መዝሙረኛው ሁሉ የእስራኤልም ሕዝብ እግዚአብሔርን ዘወትር ተስፋ አድርጎ መኖር አለበት::

መዝ132፤ የመዝሙሩ አወቃቀር እንደሚያሳየው በዳዊት ዙፋን ላይ ተቀምጦ ለሚገዛው የዳዊት ልጅ እግዚአብሔር ሞገስ እንዲሆንለት የቀረበ ጸሎት ነው (የቍ10 ማብ ይመ):: የመዝሙሩ ቋንቋ እንደሚያመለክተው መዝሙሩ የተጻፈው በነገሥታት ዘመን ዋዜማ ላይ ነው:: ይህ መዝሙር የተጻፈው በቤተ መቅደሱ ምረቃ በዓል ላይ እንዲዘመር ነው የሚለው አባባል ትክክል ሊሆን ይችላል (ከቍ8-10 ያለውን ከ2ዜና 6፥41-42 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሆኖም በሥርዐተ ንግሥ ላይ እንዲዘመር ታስቦ የተደረሰ መዝሙር ነው የሚለው አባባልም ሊካድ አይችልም (ከመዝ 2፤72፤110 ጋር ያነጻጽሩ):: የዜና መጻሕፍት ደራሲ ይህን ጸሎት የጸለየው ራሱ ንጉሡ እንደሆነ አድርጎ አቅርቦታል:: መዝሙሩ ሁለት አቤቱታዎች ያሉት ሲሆን (ቍ1:10) ከሁለቱም አቤቱታዎች ቀጥሎ ሁለት ባለ አራት መስመር እንጓዎች

መዝሙር 132

የክብረ በዓል መዝሙር

132፥8-10 ተጓ ምብ-2ዜና 6፥41-42

መዝሙረ መዓርግ

[1]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ዳዊትን፣
የታገሠውንም መከራ ሁሉ ዐስብ፤
[2]እርሱ *ለእግዚአብሔር* ማለ፤
ለያዕቆብም ኀያል አምላክ እንዲህ ሲል
ተሳለ፤
[3]"ወደ ቤቴ አልገባም፤
ዐልጋዬም ላይ አልወጣም፤
[4]ለዐይኖቼ እንቅልፍን፣
ለሽፋሽፍቶቼም ሸለብታ አልሰጥም፤
[5]*ለእግዚአብሔር* ስፍራን፣
ለያዕቆብም ኀያል አምላክ ማደሪያን
እስካገኝ ድረስ።"

[6]እነሆ፤ በኤፍራታ ሰማነው፤
በቂርያት ይዓሪም* አገኘነው።
[7]"ወደ ማደሪያው እንግባ፤
እግሮቹ በሚቆሙበት ቦታ እንስገድ።
[8]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ተነሥ፤
አንተና የኀይልህ ታቦት ወደ ማረፊያህ
ስፍራ ሂዱ።
[9]ካህናትህ ጽድቅን ይልበሱ፤
ቅዱሳንህም እልል ይበሉ።"

[10]ስለ አገልጋይህ ስለ ዳዊት ስትል፣
የቀባኸውን ሰው አትተወው።

[11]*እግዚአብሔር* ለዳዊት በእውነት ማለ፤
በማይታጠፍም ቃሉ እንዲህ አለ፤
"ከገዛ ራስህ ፍሬ፣
በዙፋንህ ላይ አስቀምጣለሁ።
[12]ወንዶች ልጆችህ ኪዳኔን፣
የማስተምራቸውንም ምስክርነቴን ቢጠብቁ፣
ልጆቻቸው በዙፋንህ ላይ፣
ለዘላለም ይቀመጣሉ።

[13]*እግዚአብሔር* ጽዮንን መርጦአታልና፣
ማደሪያውም ትሆን ዘንድ ወዶአልና
እንዲህ አለ፤
[14]"ይህች ለዘላለም ማረፊያዬ ናት፤
ፈልጌአታለሁና በእርሷ እኖራለሁ።
[15]እጅግ አትረፍርፌ እባርካታለሁ፤

132፥1 1ሳሙ18፥11፤2ሳሙ15፥14
132፥2 ዘፍ49፥24፤ ኢሳ49፥26፤60፥16
132፥3 2ሳሙ7፥2፡27
132፥5 1ነገ8፥17፤ሐሥ7፥46
132፥6 ኢሱ9፥17፤ 1ሳሙ7፥2፤17፥12
132፥7 2ሳሙ15፥25፤1ዜና28፥2፤ መዝ5፥7፤122፥1
132፥8 ዘኍ10፥35
132፥9 ኢዮ27፥6፤ መዝ16፥3፤30፥4፤149፥5፤ኢሳ61፥3፡10፤ዘካ3፥4፤ሚል3፥3፤ኤፌ6፥14
132፥11 1ዜና17፥11-14፤መዝ89፥3-4፡35፤ ማቴ1፥1፤ሉቃ3፥31
132፥12 2ዜና6፥16፤መዝ25፥10፤ሉቃ 1፥32፤ሐሥ2፥30
132፥13 ዘፀ15፥17፤ 1ነገ8፥13፤መዝ48፥1-2፤68፥16
132፥14 ቍ8፤2ሳሙ6፥21፤መዝ68፥6፤80፥1
132፥15 መዝ107፥9፤147፥14

*6 አንዳንዶቹ *ያዓር* ይላሉ።

ቀርበዋል፤ ሁሉም ተመሳሳይ ቅርጽ አላቸው። የጸሎቱ የመጨረሻ ባለ ሁለት ቤት ክፍል የጸሎቱ *መደምደሚያ* ነው። አራቱ አንጓዎች ከጸሎቱ የመጨረሻ ባለ ሁለት ቤት ክፍል ጋር በቍ 1፡10 ላይ ለቀረበው ጸሎት መሠረት ናቸው። ቍ 2-9 ዳዊት ለታቦቱ "ስፍራ" እንደሚያዘጋጅና ካለበትም ቦታ አምጥቶት "በማ ረፊያው ስፍራ" ላይ እንደሚያኖረው ለእግዚአብሔር የገባውን *ቃለ መሐላ* የሚናገር ሲሆን፣ ቍ 11-18 ደግሞ እግዚአብሔር ጽዮንን የራሱ ማረፊያ አድርጎ እንደሚመርጥና ለዳዊት የገባውን *ቃለ መሐላ* ይናገራል (ነገር ግን የቍ 10 ማብ ይመ)።

132ርእስ፤ የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ።

132፥1 *ዐስብ፤* 20፥3፤ 1ነገ11፥12-13፤ 15፥4-5 ይመ። *መከራ፤* በስእለቱ ላይ የተናገራቸው ናቸው (ቍ 2-5፤ ራስን በመካድ የተነ ገረውን ተመሳሳይ *ቃለ መሐላ* በዘኍ20፥13 ላይ ይመ)።

132፥2 *ማለ፤* ይህ ለዳዊት ልጅ የተጸለየው ጸሎት በዳዊ ትና በእግዚአብሔር መካከል ባለው ልዩ አንድነት ላይ የተመ ሠረተ ነው፤ ይህም በመካከላቸው ባለው የጋራ *ቃለ መሐላ* በሚ ገባ ታይቶአል (ቍ 11-12 ይመ)። እዚህ የተጠቀሰውን ታሪክ በሚያብራራው (2ሳሙ6-7) ክፍል ላይ የዳዊት *ቃለ መሐላ* አል ተጠቀሰም። *ለያዕቆብም ኀያል አምላክ፤* ቍ5፤ ኢሳ 1፥24፤ እን ዲሁም የ3፥7 ማብ ይመ። *ያዕቆብ፤* የእስራኤል ሌላው ስሙ ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)።

132፥6 *ሰማነው ... አገኘነው፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። አብዛኛውን ጊዜ ታቦቱን የሚያመለክት ቃል ተደርጎ ቢወ ሰድም ቃሉ ግን የሚያመለክተው ለአምልኮ የተደረገውን ጥሪ ነው። *ኤፍራታ፤* የዳዊት መኖሪያ በሆነችው በቤተልሔም (ሩት 4፡11፤ ሚክ5፥2) አካባቢ የሚገኝ ስፍራ ነው። *በቂርያትይዓሪም፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ 2ሳሙ6፥2 ይመ። ለአምልኮ የተደ ረገው ጥሪ ከዳዊት ከተማና ከሳሙኤል ጊዜ ጀምሮ ታቦቱ እንዲ ቀመጥ ከተደረገበት ከተማ (1ሳሙ7፥1 ይመ) እንደ መጣ ተደ ርጎ ተገልጾአል። ጥሪው የመጣው ቤተ መቅደሱ ከተሠራ በኋላ ይመስላል።

132፥7 *በእግሩ መርገጫ፤* 99፥5 እና ማብ ይመ።

132፥8 *ተነሥ፤* ምንም እንኳ ዕብራይስጡ የመነሻ/ የመግ ቢያ ቃል የሚገድፍ ቢሆንም (በዕብራይስጥ ግጥም ውስጥ የመነሻ ቃል ተገድፎ ማግኘት የተለመደ ነው)፣ በቍ8-9 ላይ የተጠ ቀሱት ቃላት በቤተ መቅደስ ለአምልኮ የመጡ ሰዎች የተና ገሩት ሊሆን ይችላል። የመዝ24 ማብ ይመ። *ማረፊያህ ስፍራ፤* የተስፋ ቤቱ ምድር እስራኤል በምድረ በዳ ስትንከራተት ከቈየች በኋላ የእስራኤል ማረፊያ ስፍራ እንደ ሆነች ሁሉ (ዘኍ10፥33፤ ኢሱ 1፥13፤ ሚክ2፥10 ይመ) ቤተ መቅደሱም ታቦቱ በየድ ንኳኑ ሲንከራተት ከቈየ በኋላ ያረፈበት ስፍራ ነው (2ሳሙ7፥6፤ እንዲሁም 1ዜና28፥2 ይመ)። ቃሉ እንደሚያመለክተው ቤተ መቅደሱ የእግዚአብሔር ዙፋን መቀመጫ ቦታ ነው (ቍ14)። *የኀይልህ ታቦት፤* የ78፥61 ማብ ይመ።

132፥9 *(ጽድቅን) ይልበሱ፤* በቤተ መቅደስ ሲያገለግሉ ከሚለብሱት የዘወትር ልብስ በተጨማሪ አገልግሎታቸው ጽድቅን እንዲለብስ የሚያሳስብ ነው (ኢዮ29፥14፤ምሳ31፥25 ይመ)። *ጽድቅ፤* ከዚህ ቃል ጋር ተዛማጅ የሆነው ቃል በቍ16 ላይ "ድነትን" ተብሎ የተጠቀሰው ቃል በመሆኑ፣ የመጽሐፈ ዜና ጸሓፊ ይህንን ክፍል ጠቅሶ ሲጽፍ (2ዜና6፥4) ይሄንኑ ቃል ተጠ ቅሞአል፤ እነዚህ ሁለት ቃላት ማለትም "ጽድቅና ድነት" አብዛ ኛውን ጊዜ ተጓድነው የቀረቡ በመሆናቸው (40፥10፤ 51፥14፤ 71፥15፤ 98፥2፤ ኢሳ45፥8፤ 46፥13፤ 51፥5-6፤ 56፥1፤ 59፥17፤ 60፥17-18፤ 61፥10፤ 62፥1) እዚህ ላይ ቃሉ በግልጽ የሚያመለ ክተው ሕዝቡን የሚያድነውን የእግዚአብሔርን ጽድቅ ነው (የ4፥1 ማብ ይመ)። *ቅዱሳንህም፤* የ4፥3 ማብ ይመ።

132፥10፤ ቍ1 ይመ። *አገልጋይህ፤* የመዝሙር 18 ርእስ ማብ ይመ። *አትተወው፤* አቤቱታውን ችላ አትበል ማለት ነው (በ1ነገ2፥16-17፡20 ላይ እንደ ተጠቀሰው 1ነገ8፥59፤ 2ዜና6፥41-42 ይመ)። አንዳንዶች እንደሚሉት በቍ1፡10 ላይ የተጠቀሱት አቤቱታዎች የመዝሙሩን የመጀመሪያ ክፍል የሚቀነብቡ ከሆነ የመዝሙሩ ሁለተኛ ክፍል ጸሎቱ መልስ እንደሚያገኝ ያረጋ ግጣል (ምናልባት አንድ ካህን ወይም ሌዋዊ ያቀረበው ጸሎት ሊሆን ይችላል)። ዳዊት ለልጆቹና ለእስራኤል ሕዝብ የጸሎት ማእከል እንዲሆን እግዚአብሔር የሚያድርበትን ቤት ለመሥራት የገባው ቃል (1ነገ8፥27-53፤ 9፥3፤ 2ዜና7፥15-16፤ ኢሳ56፥7 ይመ) ለአቤቱታውና እግዚአብሔር ለቀባው ሰው ጸሎት መልስ እንደሚሰጥ መሠረት ነው። *የቀባኸውን፤* የ2፥2 ማብ ይመ።

132፥11-12፤ እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር የገባው ቃል ኪዳን የጸሎቱ መሠረት ሆኖ ቀርቦአል። ይህ ክፍል እንዲሁም በቍ13-18 ላይ የሚገኘው ክፍል ከ1ነገ9፥1-5 ላይ ተወስዶ በግጥም መልክ የተጻፈ ነው (2ዜና 7፥11-18 ይመ)።

132፥11 *ማለ፤* ቍ2 እና ማብ ይመ። 2ሳሙ7 ስለ መሐላ የሚናገረው ምንም ነገር የለም፤ በሌላ ስፍራ ግን እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠው የተስፋ ቃል ኪዳን ተብሎአል (89፥3፡28፡34፡39፤ 2ሳሙ23፥5፤ ኢሳ55፥3)፤ ቃል ኪዳኖቹ በሙሉ የጸኑት በመሐላ ነው። *በማይታጠፍም፤* 110፥4 ይመ።

132፥12 *ኪዳኔን ... ምስክርነቴን፤* የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ እንዲጠብቁት በሲና የተሰጠውን ሕግ ያመለክታል (1ሳሙ 10፥25 እና ማብ፤ 1ነገ2፥3-4 ይመ)።

132፥13-16፤ እግዚአብሔር ጽዮንን እንደ መረጠ የተናገ ረው ቃል የጸሎቱ መሠረት ሆኖ ቀርቦአል።

132፥13 *ማደሪያውም ትሆን ዘንድ ወዶአልና፤* የእግዚ አብሔርና የዳዊት ምኞት አንድ መሆኑን ያሳያል (ዘዳ12፥5-14 ይመ)።

132፥15፤ እግዚአብሔር በማረፊያው ስፍራ በዙፋኑ ላይ

ድኾቿን እንጀራ አጠግባለሁ።
[16]ለካህናቷ ድነትን አለብሳለሁ፤
ቅዱሳኗም በደስታ ይዘምራሉ።

[17]"በዚህም ለዳዊት ቀንድ[=] አበቅላለሁ፤
ለቀባሁትም ሰው መብራት አዘጋጃለሁ።
[18]ጠላቶቹን ኀፍረት አከናንባቸዋለሁ፤
እርሱ ግን በራሱ ላይ የደፋው ዘውድ
ያበራል።

መዝሙር 133

የወንድማማች ፍቅር

የዳዊት መዝሙረ መዓርግ

[1]ወንድሞች ተስማምተው በአንድነት
ሲኖሩ፣
እንዴት መልካም ነው! ምንኛስ ደስ
ያሰኛል!
[2]በራስ ላይ ፈሶ፣
እስከ ጢም እንደሚዘልቅ፣
እስከ አሮን ጢም እንደሚወርድ፣
እስከ ልብሱም ዐንገትጌ እንደሚደርስ
ውድ ሽቱ ነው።
[3]ደግሞም በጽዮን ተራራ ላይ
እንደሚወርድ፣
እንደ አርሞንኤም ጠል ነው፤
በዚያ እግዚአብሔር በረከቱን፣
ሕይወትንም እስከ ዘላለም አዞአልና።

132፥16 2ዜና6፥41፤ኢዮ8፥21፤መዝ149፥5
132፥17 1ሳሙ2፥10፤1ነገ11፥36፤2ነገ8፥19፤2ዜና21፥7፤መዝ18፥28፤84፥9፤92፥10፤ሕዝ29፥21፤ሉቃ1፥69
132፥18 2ሳሙ12፥30፤ኢዮ8፥22
133፥1 ዘፍ13፥8፤ዮሐ17፥11፤ሮሜ12፥10
133፥2 ዘፀ29፥7
133፥3 ዘፀ15፥17፤ዘሌ25፥21፤ዘዳ3፥8፤4፥48፤ኢዮ29፥19፤መዝ2፥6፤21፥4፤74፥2፤ምሳ19፥12፤ኢሳ18፥4፤26፥19፤45፥8፤ሆሴ14፥5፤ሚክ5፥7
134፥1 ዘኍ16፥9፤1ዜና15፥2፤23፥30፤መዝ113፥1፤135፥1-2፤ራእ19፥5
134፥2 መዝ15፥1፤28፥2፤33፥2፤103፥1፤1ጢሞ2፥8
134፥3 ዘሌ25፥21፤መዝ20፥2፤መዝ124፥8
135፥1 ነህ7፥73
135፥2 1ዜና15፥2፤መዝ116፥19፤ሉቃ2፥37

መዝሙር 134

የሡርክ መዝሙር

መዝሙረ መዓርግ

[1]እናንት በሌሊት ቆማችሁ *በእግዚአብሔር*
ቤት የምታገለግሉ፣
የእግዚአብሔር ባሪያዎች ሁላችሁ፤ *እግዚ
አብሔርን* ባርኩ።
[2]በመቅደሱ ውስጥ እጆቻችሁን አንሡ፤
እግዚአብሔርንም ባርኩ።
[3]ሰማይንና ምድርን የሠራ *እግዚአብሔር*፣
ከጽዮን ይባርክህ።

መዝሙር 135

የምስጋና መዝሙር

135፥15-20 ተጓ ምብ-መዝ 115፥4-11

[1]ሃሌ ሉያ።[=]
የእግዚአብሔርን ስም ወድሱ፤
እናንት *የእግዚአብሔር* አገልጋዮች ሆይ፤
አመስግኑት፤
[2]*በእግዚአብሔር* ቤት፣
በአምላካችን ቤት አደባባይ የምትቆሙ
አመስግኑት።

[=]17 እዚህ ላይ ቀንድ የተንካሬ ትእምርት ሲሆን ንጉሥን
የመለክታል።
[=]1 ቍ3 እና 21 ጭምር በአንዳንድ ትርጒሞች *እግዚአብሔር
ይመስገን* ይላሉ።

ሲቀመጥ (ቍ8፡14 ይመ) ምድሪቱ ትባረካለች፤ ለሕዝቡም የዕረፍት ስፍራ ትሆናለች (ዘዳ12፥9፤ኢሱ1፥13፤ 1ነገ5፥4 ይመ)።

132፥16፤ የቍ9 ማብ ይመ።

132፥17-18፤ በአቤቱታው ማብቂያ ላይ የተናገረው የእምነት ቃል ነው (ቍ1፡10)።

132፥17 *ቀንድ፤* አማራጭ ትርጒሙን ይመ፤ እግዚአብሔር የቀባው ሰው ነው። *አበቅላለሁ፤* እንደ አትክልት ወይም ቅርንጫፍ ያብቅለዋል። *ለ ... መብራት አዘጋጃለሁ፤* የ1ነገ11፥36 ማብ ይመ።

132፥18 *ኀፍረት አከናንባቸዋለሁ፤* የቍ16 ተቃራኒ ነው። *የሚያንጸባርቅ ይሆናል፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ያብባል" ማለት ነው።

መዝ133፤ በእግዚአብሔር ሕዝብ መካከል ያለውን ወንድማማችነት እያሰበ ያቀረበው የምስጋና መዝሙር ነው። የዚህ መዝሙር ጸሓፊ ዳዊት ከሆነ (ርእሱን ይመ) ይህን መዝሙር የጻፈው ከብዙ ዓመት ጦርነት በኋላ የእስራኤል ሕዝብ በኬብሮን ተሰብስቦ (2ሳሙ5፥1-3) ባነገሠው ጊዜ ነው። በዕብራይስጡ ትርጒም ላይ የመዝሙሩ የመጀመሪያና የመጨረሻ ቍጥሮች (1-3ለ) የመዝሙሩ ዐቢይ ሐሳብ ቀንብበውታል። በውስጥ በኩል የሚገኘው ቅንብብ (መስመር 2እና4) በሁለት ንጽጽሮች አማካይነት የመዝሙሩን መሪ ሐሳብ አጒልብቶታል። የመዝሙሩ እንብርት የሆነው ቍ2ለ ግን የመጀመሪያውን ንጽጽር ያብራራል።

133ርእስ *የዳዊት መዝሙረ መዓርግ፤* የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ። *የዳዊት፤* ጥንታዊ ቅጆች ሁሉ ይህ መዝሙር በዳዊት መጻፉን አይገልጹም።

133፥1 *መልካም ... ደስ ያሰኛል፤* 135፥3፤ 147፥1 ይመ።

133፥2 *እስከ አሮን ጢም ... እስከ ልብሱም ዐንገትጌ ... ውድ ሽቱ፤* አሮን የሚቀባው ሽቱ (ዘፀ29፥7፤ ዘሌ 21፥10) የጢሙን ጠጒር ሁሉ አርሶ በክህነት ልብሱ ላይ ይፈሳል። ይህም አሮን ቅዱስ ለሆነ አገልግሎት መለየቱን ያመለክታል። ልክ እንዲሁ በወንድማማችነት ላይ የተመሠረተ ፍቅር የእግዚአብሔርን ሕዝብ ይቀድሳል።

133፥3 *በጽዮን ተራራ ... እንደ አርሞንኤም ጠል፤* የአርሞንኤምን ተራራ የሚያረሰርሰው ጠል የጽዮንን ተራራ ያለመልማል (ዘፍ27፥28፤ ሐጌ1፥10፤ ዘካ8፥12 ይመ)። እንደዚሁም በወንድማማች ፍቅር ላይ የተመሠረተ አንድነት የእስራኤልን ሕዝብ አብዝቶ ይባርካል። እነዚህ ሁለት ንጽጽሮች (ቍ2-3) ትክክለኛ ንጽጽሮች ናቸው። ካህናት በቤተ መቅደስ በሚሰጡት አገልግሎት አማካይነት የእግዚአብሔር በረከት ለእስራኤል ሕዝብ ይፈሳል (ዘፀ29፥44-46፤ ዘሌ9፥22-24፤ ዘኍ6፥24-26)፤ ይህም የእግዚአብሔርን ምሕረት ያመለክታል። ከሰማይ በሚወርደው ጠል አማካይነት የምድር ፍጥረታት ሕይወት ያገኛሉ፤ ይህም የእግዚአብሔርን ቸርነት ይገልጻል። *ሕይወት፤* የቃል ኪዳኑ ታላቅ ስጦታ ነው (ዘዳ30፥15፡19-20፤ 32፥47 ይመ)።

መዝ134፤ ምእመናን የማታ አምልኮአቸውን ፈጽመው ወደ ቤታቸው ሊሄዱ ሲሉ ቤተ መቅደሱን እየጠበቁ ከሚያድሩት ሌዋውያን ጋር በመቀባበል የሚያዜሙት የውዳሴ መዝሙር ነው። መዝ117 የሃሌ ሉያ መዝሙሮች መደምደሚያ (መዝ111-117) እንደ ሆነ ሁሉ፣ ይህም መዝሙር የምዕራግ መዝሙሮች መደምደሚያ ነው። መዝሙሩ የተጻፈው ከምርኮ በኋላ ሳይሆን አይቀርም።

134ርእስ፤ የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ።

134፥1-2፤ አምልኮአቸውን ፈጽመው ለመሄድ የተዘጋጁ ምዕመናን በቤተ መቅደስ የሚቀሩት ሌዋውያን ጌታን እያመሰገኑ እንዲያድሩ ያቀረቡት ጥሪ ነው (1ዜና9፥33 ይመ)።

134፥2 *እጆቻችሁን አንሡ፤* 63፥4 ይመ።

134፥3፤ ከሌዋውያኑ አንዱ ለአምልኮ ለመጡት የሰጠው የቡራኬ ቃል ነው (የ121፥2 ማብ፤ እንዲሁም 124፥8፤128፥5 ይመ)።

መዝ135፤ ለእውነተኛው አምላክ ለእግዚአብሔር ውዳሴ እንዲቀርብ የተደረገ ጥሪ ነው፤ እርሱ የፍጥረታት ሁሉ ጌታ ነው፤ የሕዝቦች ሁሉ ጌታ ነው፤ የእስራኤልም ታዳጊ ነው። መዝሙሩ የተጻፈው ከምርኮ በኋላ ስለ መሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም፤ ምክንያቱም መዝሙሩ ከሌሎች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ላይ በርካታ ሐሳቦችን ወስዶአል። መዝሙሩ የተደረሰው በቤተ መቅደስ ውስጥ የተሰጥዎ መዝሙር እንዲሆን ታስቦ ነው። በሃሌ ሉያ መዝሙሮች ውስጥ ስላለው ስፍራ የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ። መዝሙሩ የተቀነበበው ሃሌ ሉያ በሚለው ቃል ሲሆን (ከመዝ 146-150 ያሉትም የተቀነበቡት በዚሁ ጥሪ ነው) የመዝሙሩ የመጀመሪያና የመጨረሻ አንጓዎችም የምስጋና ጥሪ ያቀርባሉ። እግዚአብሔር እስራኤልን ለመቤዠት ሲል በግብፃውያንና በከነዓናውያን ላይ ያደረጋቸውን ታላላቅ ሥራዎች (ቍ8-12) እንደ ገና የሚያስታውስ ክፍል ሰባት አንጓዎች ያሉት ሲሆን የቀሩት አንጓዎች ደግሞ በመሪ ሐሳብና በቋንቋ ተሳስረዋል (ቍ3-4፡13-14፤ ቍ5-7፡15-18)።

135፥1-2፤ ካህናቱና ሌዋውያኑ እግዚአብሔርን እንደሚያመሰግኑ በመግቢያ ላይ (134፥1-2 ይመ) የቀረበ ጥሪ ነው።

135፥1፡3፡13 *ስም፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

135፥3-4፤ እስራኤል እግዚአብሔርን የምታመሰግንበትን

[3]*እግዚአብሔር* ቸር ነውና *እግዚአብሔርን*
አመስግኑ፤
መልካም ነውና፣ ለስሙ ዘምሩ፤
[4]*እግዚአብሔር* ያዕቆብን ለራሱ፣
እስራኤልንም ውድ ንብረቱ አድርጎ
መርጦአልና።

[5]*እግዚአብሔር* ታላቅ እንደ ሆነ፣
ጌታችንም ከአማልክት ሁሉ እንደሚበልጥ
ዐውቃለሁና።

[6]በሰማይና በምድር፣
በባሕርና በጥልቅ ሁሉ ውስጥ፣
እግዚአብሔር ደስ ያሰኘውን ሁሉ
ያደርጋል።
[7]እርሱ ደመናትን ከምድር ዳርቻ ያስነሣል፤
መብረቅ ከዝናብ ጋር እንዲወርድ
ያደርጋል፤
ነፋሳትንም ከማከማቻው ያወጣል።

[8]በኵር ሆኖ በግብፅ የተወለደውን፣
ከሰው ጀምሮ እስከ እንስሳ ቀሠፈ።
[9]ግብፅ ሆይ፤ በፈርዖንና በአገልጋዮቹ ሁሉ
ላይ፣
በመካከልሽ ታምራትንና ድንቅን ሰደደ።
[10]ብዙ ሕዝቦችን መታ፤
ኀያላን ነገሥታትንም ገደለ።
[11]የአሞራውያንን ንጉሥ ሴዎንን፣
የባሳንን ንጉሥ ዐግን፣
የከነዓንን ነገሥታት ሁሉ ገደለ፤
[12]ምድራቸውንም ርስት አድርጎ፣
ለሕዝቡ ርስት እንዲሆን ለእስራኤል
ሰጠ።

[13]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ስምህ ዘላለማዊ ነው፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ መታሰቢያህም
ከትውልድ እስከ ትውልድ ይኖራል።
[14]*እግዚአብሔር* ለሕዝቡ ይፈርዳልና፣
ለአገልጋዮቹም ይራራላቸዋል።

[15]የአሕዛብ ጣዖታት ከብርና ከወርቅ
የተሠሩ፣
የሰው እጅ ያበጃቸው ናቸው።
[16]አፍ አላቸው፤ አይናገሩም፤
ዐይን አላቸው፤ አያዩም፤
[17]ጆሮ አላቸው፤ አይሰሙም፤
በአፋቸውም እስትንፋስ የለም።
[18]እነዚህን የሚያበጁ፣
የሚታመኑባቸውም ሁሉ እንደ እነርሱ
ይሁኑ።

[19]የእስራኤል ቤት ሆይ፤ *እግዚአብሔርን*
ባርኩ፤
የአሮን ቤት ሆይ፤ *እግዚአብሔርን*
ባርኩ፤
[20]የሌዊ ቤት ሆይ፤ *እግዚአብሔርን* ባርኩ፤
እግዚአብሔርን የምትፈሩ ሆይ፤ *እግዚ
አብሔርን* ባርኩ።
[21]በኢየሩሳሌም የሚኖር *እግዚአብሔር*፣
ከጽዮን ይባረክ።

ሃሌ ሉያ።

መዝሙር 136

ምስጋና በቅብብሎሽ መዝሙር

[1]*እግዚአብሔርን* አመስግኑ፤ ቸር ነውና፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና።
[2]የአማልክትን አምላክ አመስግኑ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና።

135፥3 1ዜና16፥34 ፤መዝ68፥4፤92፥1፤ 119፥68፤147፥1
135፥4 ዘፀ19፥5፤ዘዳ 7፥6፤10፥15፤ሚል 3፥17፤ቲቶ2፥14
135፥5 ዘፀ12፥12፤ 1ዜና16፥25፤ኢዮ 21፥22፤መዝ48፥1፤ 145፥3
135፥6 መዝ115፥3 ፤ዳን4፥35፤ማቴ6፥10
135፥7 ዘዳ28፥12፤ ኢዮ5፥10፤መዝ68፥9፤ ኢሳ30፥23፤ኤር10፥ 13፤51፥16፤ኢል2፥23 ፤አሞ4፥13፤ዘካ10፥1
135፥8 ዘፀ4፥23፤ 12፥12
135፥9 ዘፀ7፥9፤ መዝ136፥10-15
135፥10ዘኍ21፥21- 25፤ኢያ24፥8-11፤ መዝ44፥2፤78፥55፤ 136፥17-21
135፥11ዘኍ21፥21 ፡26፡33፤ኢያ12፥7-24 ፤24፥12
135፥12 ዘዳ29፥8
135፥13 ዘፀ3፥15፤ መዝ102፥12
135፥14 ዘዳ32፥36 ፤1ሳሙ24፥15፤ዕብ 10፥30
135፥15 መዝ96፥5 ፤ኢሳ2፥8፤31፥7፤37፥ 19፤40፥19፤ኤር1፥16 ፤10፥5፤ራእ9፥20
135፥16፤ነገ18፥26
135፥17 ኤር10፥14 ፤ዕን2፥19
135፥19መዝ22፥23
135፥21 1ነገ8፥13፤ 2ዜና6፥2፤መዝ128፥5 ፤134፥3

136፥1 ቍ2-26፤2ዜና5፥13፤ዕዝ3፥11፤መዝ100፥5፤105፥1፤106፥1፤ 118፥1-4፤145፥9፤ኤር33፥11፤ናሆ1፥7 136፥2 ዘዳ10፥17፤ መዝ105፥1

ምክንያት የሚገልጽ ክፍል ነው (ቍ13-14 ይመ)።

135፥3 *መልካም ነውና፤* 133፥1 ይመ። ወይም "እግዚ አብሔር ውብ ስለ ሆነ" ማለት ነው (የ27፥4 ማብ ይመ)።

135፥4 *ያዕቆብን፤* እስራኤል ማለት ነው (ዘፍ32፥28 ይመ)። *ውድ ንብረቱ፤* ዘፀ19፥5 እና ማብ ይመ።

135፥5-7፤ እግዚአብሔር ታላቅ ነው፤ ደግሞም መልካም አምላክ ነው (ቍ3)፤ በፍጥረት ሁሉ ላይ ፍጹም ገዥ እርሱ ብቻ ነው (ከቍ15-18 ጋር ያነጻጽሩ፤ ኤር10፥11-16፤ 115፥3፤ 96፥5፤ 97፥7 እና ማብ ይመ)።

135፥6 *ያሰኘውን ያደርጋል፤* አማልክት አንዳች ነገር ማድ ረግ አይችሉም (ቍ16-17) ምክንያቱም እነርሱ ራሳቸው በአምላ ኪዎቻቸው እጅ የተሠሩ አማልክት ናቸው (ቍ18)። *በሰማይና በምድር ... በባሕርና፤* በጥንት ሕዝቦች አመለካከት መሠረት በሥነ ፍጥረት ውስጥ የሚታዩ ሦስቱ ታላላቅ ክፍሎች ናቸው (ዘፍ1፥8-10 እና የመዝ104 መግቢያ ይመ)።

135፥7 *ደመናትን ... ያስነሣል፤* በኣል ወይም ሌላ አም ላክ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ራሱ ሕይወት የሚሰጠውን ዝናብ ያዘንባል (መዝ29 ይመ)። *ነፋሳትንም፤* 104፥4፤ 148፥8 ይመ። የአሕዛብ አማልክት በአፋቸው ውስጥ "ነፋስ" (እስትንፋስ) እንኳ የላቸውም (ቍ17)። *ከማከማቻው፤* 33፥7 እና ማብ፤ ኢዮ38፥22 ይመ።

135፥8-12፤ እግዚአብሔር በግብፅና በነገሥታት ላይ የተቀ ዳጀውን ድል የሚገልጽ ክፍል ሲሆን፣ በእስራኤል ርስት አድርጎ የሚሰጠውም የእነዚህን ሕዝቦች ምድር ነው፤ ከዘፀ7-14፤ ከዘኍ 21፥21-35፤ ከኢያሱ ላይ የተወሰደ ሐሳብ ነው።

135፥13-14፤ ቍ1-4 እና ማብ ይመ።

135፥14 *ይፈርዳልና፤* ሕዝቡን ከክፉ ኀይሎች ሁሉ ይጠብ ቃል፤ በዚያን ጊዜ እግዚአብሔር እውነተኛ አምላክ እንደ ሆነ ሕዝቡ ሁሉ ምስክር ይሆናል። *ይራራላቸዋል፤* ዘፀ34፥6-7 ይመ። አገልጋዮቹ የቃል ኪዳን ሕዝቡ ማለት ነው።

135፥15-18፤ የሐሰት አማልክትና በእነርሱ የሚታመኑ ሁሉ ከንቱ መሆናቸውን የሚገልጽ ክፍል ነው (ቍ5-7 እና ማብ፤ 115፥4-8 እና ማብ ይመ)።

135፥19-21፤ ለአምልኮ በቤተ መቅደሱ ለተሰበሰቡት ሁሉ የቀረበ ጥሪ መደምደሚያ ነው (115፥9-11፤ 118፥2-4 ይመ)።

መዝ136፤ እግዚአብሔር ፈጣሪና የእስራኤል ታዳጊ እንደ ሆነ የሚናገር የቅዳሴ መዝሙር ነው። መሪ ሐሳቡና ቍጥሮቹ ከመዝ135 ጋር ተጓዳኝ ናቸው። አንድ ሌዋዊ የመዝሙር መሪ የመዝሙሩን ዋና ቍጥር ሲናገር የሌዋውያን መዘምራን (1ዜና 16፥41፤ 2ዜና5፥13፤ ዕዝ3፥11) ወይም ለማምለክ የተሰበሰቡ ምዕ መናን (2ዜና7፥3፡6፤ 20፥21) አዝማቹን በመናገር መልስ ይሰጣሉ (106፥1፤ 107፥1፤ 118፥1-4፡29)። ይህ የቅዳሴ መዝሙር "የሃሌ ሉያ መዝሙሮች" መደምደሚያ ነው (የመዝ120 ርእስ ማብ ይመ)። ለእግዚአብሔር ምስጋና እንዲቀርብ ከተደረገው ጥሪ (ቍ1-3) በኋላ ስድስት ቍጥሮች ስለ እግዚአብሔር ፈጣሪነት (ቍ4-9)፣ ስድስቱ እስራኤልን ከግብፅ ስለመታደጉ (ቍ10-15)፣ አንዱ ስለ ምድረ-በዳው ጕዞ (ቍ16)፣ ስድስቱ ደግሞ ከነዓንን ድል አድርገው ስለ መውረሳቸው ያናገራሉ (ቍ17-22)። በመዝሙሩ መደምደ ሚያ ላይ የሚገኙት አራት ቍጥሮች ከላይ የተጠቀሱትን ዐቢይ ሐሳቦች እንደ ገና ደግመው ያወሣሉ፤ ይኸውም፣ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ሲል በታሪክ ውስጥ የፈጸማቸውን ተግባራት (ቍ23-24)፣ ለፍጥረት ሁሉ የሚያስፈልጋቸውን በመ ስጠት የሚያከናውናቸውን ተግባራት (ቍ25) እንዲሁም በመዝ ጊያ ላይ የቀረበውን ጥሪ (ቍ26) ያወሣሉ።

136፥1-3፡26 *አመስግኑ፤* ወይም "አወድሱ" ማለት ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)።

136፥2 *የአማልክትን አምላክ፤* ዘዳ10፥17፤ 135፥5 ይመ።

³የጌቶችን ጌታ አመስግኑ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና።
⁴እርሱ ብቻውን ታላላቅ ታምራትን
የሚያደርግ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
⁵ሰማያትን በብልኀት የሠራ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
⁶ምድርን በውሃ ላይ የዘረጋ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና።
⁷ታላላቅ ብርሃናትን የሠራ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
⁸ፀሓይ በቀን እንዲሠለጥን ያደረገ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
⁹ጨረቃና ከዋክብት በሌሊት
እንዲሠለጥኑ ያደረገ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹⁰የግብፅን በኵር የመታ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹¹እስራኤልን ከመካከላቸው ያወጣ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹²በኀያል እጅና በተዘረጋች ክንድ
ይህን ያደረገ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹³የኤርትራን ባሕር[ሀ] ለሁለት የከፈለ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹⁴እስራኤልን በመካከሉ ያሳለፈ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹⁵ፈርዖንንና ሰራዊቱን በኤርትራ ባሕር
ያሰጠመ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹⁶ሕዝቡን በምድረ በዳ የመራ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹⁷ታላላቅ ነገሥታትን የመታ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹⁸ኀያላን ነገሥታትን የገደለ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
¹⁹የአሞራውያንን ንጉሥ ሴዎንን የገደለ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
²⁰የባሳንን ንጉሥ ዐግን የገደለ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
²¹ምድራቸውን ርስት አድርጎ የሰጠ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
²²ለባሪያው ለእስራኤል ርስት አድርጎ የሰጠ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
²³በውርደታችን ጊዜ ያሰበን፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
²⁴ከጠላቶቻችን እጅ ያዳነን፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
²⁵ለፍጡር ሁሉ ምግብን የሚሰጥ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፤
²⁶የሰማይን አምላክ አመስግኑ፤
ምሕረቱ ለዘላለም ነውና።

መዝሙር 137

የግዞተኞች ቅኔ

¹በባቢሎን ወንዞች አጠገብ፣ በዚያ
ተቀምጠን ሳለን፣
ጽዮን ትዝ ባለችን ጊዜ አለቀስን።
²እዚያም በአኻያ ዛፎች ላይ፣
በገናዎቻችንን ሰቀልን።
³የማረኩን በዚያ እንድንዘምርላቸው ጠየቁን፤
የሚያሠቃዩን የደስታ ዜማ ፈለጉብን፤
ደግሞም፣ "ከጽዮን መዝሙሮች አንዱን
ዘምሩልን" አሉን።
⁴*የእግዚአብሔርን* ዝማሬ፣
እንዴት በባዕድ ምድር እንዘምር!
⁵ኢየሩሳሌም ሆይ፤ ብረሳሽ፣
ቀኝ እጄ ትክዳኝ።
⁶ሳላስታውስሽ ብቀር፣
ኢየሩሳሌምን የደስታዬ ቍንጮ ባላደርግ፣
ምላሴ ከትናጋዬ ጋር ትጣበቅ።
⁷*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ኢየሩሳሌም
በወደቀችበት ቀን፣
ኤዶማውያን እንዴት እንደ ዛቱ ዐስብ፤

136፥3 ዘጸ10፥17፤ መዝ105፥1፤1ጢሞ 6፥15
136፥4 ዘፀ3፥20፤ ኢዮ9፥10
136፥5 ዘፍ1፥1፤ ምሳ3፥19፤ኤር51፥15
136፥6 ዘፍ1፥1፡6፤ ኢሳ42፥5፤ኤር10፥12 ፤33፥2
136፥7 ዘፍ1፥14፡16፤ መዝ74፥16፤ያዕ1፥17
136፥8 ዘፍ1፥16
136፥10 ዘፀ4፥23፤ 12፥12
136፥11 ዘፀ6፥6፤ 13፥3፤105፥43
136፥12 ዘፀ3፥20፤ ዘዳ5፥15፤9፥29
136፥13 መዝ78፥13
136፥14 ዘፀ14፥22፤ መዝ106፥9
136፥15 ዘፀ14፥27
136፥16 ዘፀ13፥18፤ መዝ78፥52
136፥17 ዘኍ21፥23-25፤ኢያ24፥8-11፤ መዝ78፥55፤135፥9-12
136፥18 ዘዳ29፥7፤ ኢያ12፥7-24
136፥19 ዘኍ21፥21-25
136፥20 ዘኍ21፥33-35
136፥21 ዘዳ1፥38፤ ኢያ12፥1፤14፥1
136፥22 ዘዳ29፥8፤ መዝ78፥55፤ኢሳ 20፥3፤41፥8፤42፥19፤ 43፥10፤44፥1፡21፤ 45፥4፤49፥5-7
136፥23 መዝ78፥39 ፤103፥14፤115፥12
136፥24 ዘዳ6፥19፤ ኢያ10፥14፤ነህ9፥28
136፥25 ዘፍ1፥30፤ ማቴ6፥26
136፥26 ዕዝ3፥11፤ መዝ105፥1፤115፥3
137፥1 ነህ1፥4፤ ኢሳ3፥26፤ሰቆ1፥4፤ ሕዝ 1፥1፡3፤3፥15፤ 10፥15
137፥2 ዘሌ23፥40፤ ኢዮ30፥31፤ኢሳ24፥8፤ሕዝ26፥13፤አሞ6፥5 137፥3 ኢዮ30፥9፤መዝ 79፥1-4፤80፥6፤ሰቆ1፥5፤ሕዝ16፥57፤22፥4፤34፥29 137፥4 ነህ12፥46
137፥5 ኢሳ2፥3፤56፥7፤65፥11፤66፥20 137፥6 ዘዳ4፥29፤ነህ2፥3 ፤መዝ22፥15፤ኤር51፥50፤ሕዝ6፥9 137፥7 ዘፍ25፥30፤2ነገ25፥1-10፤2ዜና28፥17፤መዝ74፥8፤83፥6፤ሰቆ4፥21-22፤አብ1፥11

[ሀ]13 ዕብራይስጡ *ያሙሱፍ* የሚለው በቍ15 ከሚገኘው ጥምር የሸምበቆ ባሕር ይለዋል።

136፥5 *በብልኀት፤* ምሳሌ3፥19፤ ኤር10፥12 ይመ።

136፥6 *በውሃ ላይ፤* 24፥2 እና ማብ ይመ።

136፥7-9፤ ከዘፍ1፥16 ላይ በቀጥታ የተወሰደ ክፍል ነው።

136፥23-24፤ ምናልባት ቀደም ባሉት ቍጥሮች ላይ የተገለጸውን የእግዚአብሔርን ማዳን ጠቅለል አድርጎ የሚያቀርብ ወይም ደግሞ በመሳፍንትና በዳዊት ዘመነ መንግሥት እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያደረገውን ማዳን የሚያወሳ ክፍል ነው።

136፥26 *የሰማይን አምላክ፤* የፋርስ ሰዎች ለእግዚአብሔር የሰጡት መጠሪያ (የዳን2፥18 ማብ ይመ) በዕዝራ፣ በነህምያና በዳንኤል መጻሕፍት ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶአል። የሰማያት አምላክ የሚለው ስመ መለኮት በቍ2-3 ላይ በሌላ መንገድ ተገልጾአል።

መዝ137፤ በቅርቡ ከባቢሎን የተመለሰና በባዕድ አገር ሳለ በሕይወቱ ላይ የደረሰውን አሠቃቂ መከራና ግፍ ሲያስታውስ ቅፍፍ የሚለው አንድ በሐዘን የተመታ ሰው የዘመረው መዝሙር ነው። በመዝ42-43፤ 46፤ 48፤ 84፥ 122፤ 126 ላይ ስለ ጽዮን የተጠቀሰው ጥልቅ ፍቅር በዚህም ክፍል ተጠቅሶአል። በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ አሥራ ሁለት መስመር ያለው ይህ መዝሙር እኩል በሆነና እያንዳንዳቸው አራት መስመር ባላቸው ሦስት አንጓዎች ተከፍሎአል፤ ቍ1-3 ሐዘንና መከራ፣ ቍ4-6 ለኢየሩሳሌም የተገባውን ቃል ቍ7-9 ደግሞ ኤዶምና ባቢሎን የእጃቸውን እንዲያገኙ የቀረበውን ጸሎት የሚያስታውሱ ናቸው።

137፥1 *ወንዞች፤* የጤግሮስና የኤፍራጥስ ወንዞች እንዲሁም ከእነርሱ ጋር የተያያዙ በርካታ ቦዮችን ያመለክታል። *ተቀምጠን፤* ከጽዮን መለየታቸውን ሲያስቡትና በባዕድም አገር መሆናቸውን ሲያስተውሉት ሐዘን አደቀቃቸው (ኢዮ2፥8፡13፤ ሰቆ2፥10 ይመ)።

137፥2 *በገናዎቻችንን ሰቀልን፤* "ደስተኛው በገና ዝም አለ" (ኢሳ24፥8)፤ ምክንያቱም ጨካኞቹ ባቢሎናውያን በሩቅ ባለችው በጽዮን መዝሙር ለመዝናናት ቢፈልጉም የምርኮኞቹ የሙዚቃ መሣሪያዎች ግን "የሐዘን መዝሙር ለመዘመር ተቃኝተዋል" (ኢዮ30፥31)።

137፥4-6፤ ጌታንና ቅድስቲቷን ከተማ ኢየሩሳሌምን በልባቸው የካዱ ብቻ ናቸው፤ በባቢሎናውያን መድረክ ላይ የሚያዜሙት እኔ ግን ለዚያች ውድ ከተማ ታማኝ ሆኜ ባልገኝ ከዚህ በኋላ በገናም አልጫወት፣ መዝሙርም አልዘምር! የሚል ነበር።

137፥7-9፤ ኢየሩሳሌም በባዕዳን መንግሥታት የፍርስራሽ ክምር በሆነች ጊዜ ኤዶማውያንና ባቢሎናውያን ያስተጋቡትን የደስታ ጩኸት እግዚአብሔር እንዲበቀል አንድ የከተማዋ ነዋሪ ልጅ ያቀረበው ጥሪ ነው (የ5፥10 ማብ ይመ)።

137፥7 *ኤዶማውያን፤* የያዕቆብ ወንድም የሆነው የዔሳው

ደግሞም፣ "አፍርሷት፤
ፈጽማችሁ አፈራርሷት!" አሉ።

[8]አንቺ አጥፊ የሆንሽ የባቢሎን ልጅ ሆይ፤
በእኛ ላይ ስለ ፈጸምሽው ድርጊት፣
የእጅሽን የሚሰጥሽ የተመሰገነ ነው፤
[9]ሕፃናትሽንም ይዞ፣
በዐለት ላይ የሚፈጠፍጥ የተመሰገነ
ነው።

መዝሙር 138

የምስጋና መዝሙር

የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ በፍጹም ልቤ
አመሰግንሃለሁ፤
በአማልክት ፊት በመዝሙር
እወድስሃለሁ።
[2]ወደ ቅዱስ መቅደስህ እሰግዳለሁ፤
ስለ ምሕረትህና ስለ ታማኝነትህ፣
ለስምህ ምስጋና አቀርባለሁ፤
ስምህንና ቃልህን፣
ከሁሉ በላይ ከፍ ከፍ አድርገሃልና።
[3]በጠራሁህ ቀን መልስ ሰጠኸኝ፤
ነፍሴን በማደፋፈርም ብርቱ አደረግኸኝ።
[4]እግዚአብሔር ሆይ፤ የአፍህን ቃል በሰሙ
ጊዜ፣
የምድር ነገሥታት ሁሉ ያመስግኑህ።
[5]የእግዚአብሔር ክብር ታላቅ ነውና፣
ስለ እግዚአብሔር መንገድ ይዘምሩ።
[6]እግዚአብሔር በከፍታ ስፍራ ቢሆንም፣
ዝቅ ያለውን ይመለከተዋል፤
ትዕቢተኛውን ከሩቅ ያውቀዋል።
[7]በመከራ መካከል ብሄድም፣
አንተ ሕይወቴን ትጠብቃታለህ፤
በጠላቶቼ ቍጣ ላይ እጅህን ትዘረጋለህ፤
በቀኝ እጅህም ታድነኛለህ።
[8]እግዚአብሔር በእኔ ላይ ያለውን ዐላማ
ይፈጽማል፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ ምሕረትህ ለዘላለም
ነው።
የእጅህንም ሥራ ቸል አትበል።

መዝሙር 139

ሁሉን ዐዋቂ አምላክ

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ መረመርኸኝ፤
ደግሞም ዐወቅኸኝ።
[2]አንተ መቀመጤንና መነሣቴን ታውቃለህ፤
የልቤንም ሐሳብ ገና ከሩቁ

137፥8 ኢሳ13፥1፡19፤47፥1-15፤ኤር25፥12፡26፤50፥1፡2-51፡58
137፥9 2ነገ8፥12፤ ኢሳ13፥16፤ሉቃ19፥44
138፥1 መዝ27፥6፤ 95፥3፤96፥4፤108፥1
138፥2 1ነገ8፥29፤ መዝ5፥7፤74፥21፤ 97፥12፤108፥4፤115፥1፤119፥9፤140፥13
138፥3 መዝ18፥6፤ 28፥7፤30፥2፤99፥6፤ 116፥4፤118፥5፤ምሳ28፥1፤ሐሥ4፥29
138፥4 መዝ72፥11፤102፥15
138፥5 መዝ21፥5፤ 51፥14፤71፥16፤ 145፥7
138፥6 መዝ40፥4፤ 113፥6፤ማቴ23፥12
138፥7 ዘፀ7፥5፤ መዝ7፥6፡17፥7፡14፤ 20፥6፤23፥4፤41፥2፤ 60፥5፤108፥6
138፥8 ዕዝ3፥11፤ኢዮ10፥3፡8፤መዝ51፥11፤ 100፥5፤ፊል1፥6
139፥1 መዝ17፥3፤ 44፥21፤ሮሜ8፥27
139፥2 2ነገ19፥27፤

ዞሮች የተጠሩበት ስም ሲሆን ኢየሩሳሌም በታላቅ ጥፋት ውስጥ ወድቃ ሳለ በውድቀቷ ደስ የተሰኙ ሕዝቦች ናቸው፤ ኤዶማውያን የእስራኤል የዘመናት ጠላቶች ናቸው። የመዝሙሩ ደራሲ ነቢያት በኤዶም ላይ የተነገረውን የፍርድ ቃል ኢሳ63፥1-4፤ ኤር 49፥7-22፤ ሕዝ25፥8፡12-14፤ 35፤ ትንቢተ አብድዩ ይመ) በትክክል ስለ ማወቁ ምንም አያጠራጥርም። *አፍርሷት፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ተርትሯት" ማለት ነው፤ ከተሞችን በአንስታይ ጾታ መጥራት በጥንቱ ዓለም የተለመደ ነው። በኢየሩሳሌም ላይ የደረሰው ጥፋት በኤዶምም ላይ እንደሚደርስ በሰቆ4፥21 ላይ ተገልጿል።

137፥8 *ልጅ፤* ባቢሎንና የባቢሎን ነዋሪዎች የተጠሩበት ሰውኛ አገላለጽ ነው። *የእጅሽን የሚሰጥሽ፤* በዚህች ጨካኝ አጥፊ መንግሥት ላይ እግዚአብሔር የተናገረውን ፍርድ ደራሲው የሚያውቅ ይመስላል (ኢሳ13፤ 21፥1-10፤ 47፤ ኤር50-51፤ዕን2፥4-20 ይመ)።

137፥9 *ሕፃናትሽንም፤* እንደ አሁኑ ዘመን ሁሉ ያኔም ጦርነት አስከፊ ነገር ነው፤ ሕፃናትና ሴቶች የጦርነት ሰለባ ከመሆን አያመልጡም (2ነገ8፥12፤ 15፥16፤ ኢሳ13፥16፡18፤ ሆሴ10፥14፤ 13፥16፤ አሞ1፥13፤ ናሆም3፥10 ይመ)። የእግዚአብሔር ከተማ ተቃዋሚ የሆነችው "ባቢሎን" አንድ ቀን እንደምትደመሰስ የተነገረውን ትንቢት በራእ18፥1-19፥4 ላይ ይመ።

መዝ138፤ ከጨካኝ ጠላቶች እጅ እግዚአብሔር ስላዳነው ያቀረበው ውዳሴ ነው። ምንም እንኳ በይዘቱ አጭርና ቀጥተኛ ቢሆንም በብዙ መልኩ ከመዝ18 ጋር ይመሳሰላል። ሁለት ባለ አራት መስመር አንጓዎች (ቍ1-3፡6-8) የመዝሙሩን መሪ ሐሳብ ሲያጐለብቱ በመዝሙሩ እንብርት ላይ የሚገኘው ባለ ሁለት መስመር (ቍ4-5) አንጓ ደግሞ እግዚአብሔር በምድር ዙሪያ ሁሉ እንደሚመሰገን ይገልጻል።

138ርእስ፤ ይህ መዝሙር "የዳዊት መዝሙር" በመባል ከሚታወቁት ስምንት መዝሙሮች መካከል የመጀመሪያው ነው (መዝ 138-145)። ስድስቱ መዝሙሮች የተቀነበቡት በምስጋና መዝሙር ነው።

138፥1-3፤ እግዚአብሔር ታማኝ መሆኑን ለመዝሙረኛው ያሳየው፣ ጸሎቱን በመመለስ ነው፤ ስለዚህ መዝሙረኛው የእግዚአብሔርን ታማኝነት እያሰበ ምስጋናውን ያቀርባል።

138፥1 *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *አማልክት፤* ይህ ቃል የሚያመለክተው የአሕዛብ ነገሥታትን (ቍ4-5 ይመ) ወይም እነርሱ እንወክላቸዋለን የሚሏቸውን አማልክት ነው (የመዝ82 መግቢያ፤ የ82፥1 ማብ ይመ)።

138፥2 *ቅዱስ መቅደስህ፤* የዚህ መዝሙር ጸሐፊ በእርግጥ ዳዊት ከሆነ፣ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ቃል የሚያመለክተው ዳዊት ለእግዚአብሔር ታቦት ያዘጋጀውን ድንኳን ነው (2ሳሙ6፥17)፤ ዳዊት እንደጻፋቸው የሚታመኑ ብዙ መዝሙሮች ስለ "ቤተ መቅደሱ" ይጠቅሳሉ (5፥7፤ 11፥4፤ 18፥6፤ 27፥4 እንዲሁም የመዝ30 ርእስ ይመ)። *ስምህንና፤* የ5፥11 ማብ ይመ። *ምሕረትህና ... ታማኝነትህ፤* የ36፥5 ማብ ይመ። *ምሕረትህና፤* ቍ8 ይመ፤ የ6፥4 ማብ ይመ። *ቃልህን፤* በተለይ የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃል ነው። እግዚአብሔር የመዝሙረኛውን ጸሎት በመመለስ ፍቅሩንና ታማኝነቱን ስላሳየ (ቍ3 ይመ) ስሙና የተስፋ ቃሉ ይበልጥ ሊወደድ ችሏል።

138፥4-5፤ የመዝሙሩ እንብርት ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)። የምድር ነገሥታት ሁሉ ከእርሱ ጋር ሆነው እግዚአብሔር እንዲያመሰግኑ ይመኛል (የ9፥1 ማብ ይመ)።

138፥4 *የአፍህን ቃል፤* እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን ታላቅ ታማኝነት ይገልጻል።

138፥5 *ስለ እግዚአብሔር መንገድ፤* 25፥10 እና ማብ ይመ። የእግዚአብሔር ቃልና መንገድ እርስ በርስ የተያያዙ በመሆናቸው በአንድነት ክብሩን ይገልጻሉ (መዝ145 ይመ)።

138፥6-8፤ መዝሙረኛው እግዚአብሔር ራሱን እንዴት ዝቅ እንዳደረገ፣ ታማኝነቱና ፍቅሩም እንዴት እንደ ሆነ ከገለጸ በኋላ በጸሎት ይጨርሳል።

138፥6፤ 113፥4-9 እና ማብ ይመ። *ይመለከተዋል፤* ያስበዋል ማለት ነው። *ትዕቢተኛውን፤* የ31፥23፤ 101፥5፤ 131፥1 ማብ ይመ። *ከሩቅ ያውቀዋል፤* እግዚአብሔር የትዕቢተኞችን ልብ ከሩቅ ስለሚያይ "ፊቱን እንኳ እንዲያዩ" አይፈቅድላቸውም (የ11፥7 ማብ ይመ)።

138፥8 *በእኔ ላይ ያለውን ዐላማ ይፈጽማል፤* የ57፥2 ማብ ይመ። *የእጅህ ሥራ፤* ንጉሡ ራሱ የእግዚአብሔር ፍጥረት ነው።

መዝ139፤ መዝሙረኛው እግዚአብሔር ልቡን እንዲመረምር፣ ለእርሱም ያለውን ታማኝነት እንዲፈትሽ ይጸልያል። እንደ ኢዮብ ሁሉ የዚህ መዝሙር ጸሐፊም ለእግዚአብሔር ያለውን ታማኝነት በጽኑ ይገልጻል። እግዚአብሔር ሕይወትን ብቻ ሳይሆን ነፍስንም ጭምር እንዲመረምር መጠየቅ እጅግ ታላቅ ነገር እንደ ሆነ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንደዚህ ደራሲ የተረዳ ሰው (ከኢዮብ በስተቀር) የለም፤ ይህ ደራሲ እግዚአብሔር ሐሳቡን፣ ልቡንና ድርጊቱን ሁሉ እንደሚያውቅና እንዲያውም በእናቱ ማሕፀን ውስጥ ተገጣጥሞ ከመሠራቱ በፊት ሁለንተናውን እንደሚያስተውል ተረድቶአል። የመዝሙሩ ሐሳብ እያንዳንዳቸው ስድስት ስድስት ቍጥር ባላቸው አራት አንቀጾች እያደገ ሲሄድ (ቍ1-6፡7-12፡13-18፡19-24) እያንዳንዱ አንቀጽ የሚደመደመው የየአንቀጹን ዋና ሐሳብ በማስፋፋት ነው። መዝሙሩ የሚጀምረውም ሆነ የሚጨርሰው እግዚአብሔር እንዲመረምረው በመጠ

ታስተውላለህ፡፡
[3]መሄድ መተኛቴን አጥርተህ ታውቃለህ፤
መንገዶቼንም ሁሉ ተረድተሃቸዋል፡፡
[4]እግዚአብሔር ሆይ፤ ገና ቃል ከአንደበቴ ሳይወጣ፣
እነሆ፤ አንተ ሁሉንም ታውቃለህ፡፡
[5]አንተ ከኋላም ከፊትም ዙሪያዬን ከለልኸኝ፤
እጅህንም በላዬ አደረግህ፡፡
[6]እንዲህ ያለው ዕውቀት ለኔ ድንቅ ነው፤
ልደርስበትም የማልችል ከፍ ያለ ነው፡፡
[7]ከመንፈስህ ወዴት እሄዳለሁ?
ከፊትህስ ወዴት እሸሻለሁ?
[8]ወደ ሰማይ ብወጣ፣ አንተ በዚያ አለህ፤
መኝታዬንም በሲኦል[a] ባደርግ በዚያ ትገኛለህ፡፡
[9]በንጋት ክንፍ ተነሥቼ ብበር፣
እስከ ባሕሩ ዳርቻ መጨረሻ ብሄድ፣
[10]በዚያም ቢሆን እጅህ ትመራኛለች፤
ቀኝ እጅህም አጥብቃ ትይዘኛለች፡፡
[11]እኔም፣ "ጨለማው በእርግጥ ይሰውረኛል፤
በዙሪያዬ ያለውም ብርሃን ሌሊት ይሆናል" ብል፣
[12]ጨለማ የአንተን ዐይን አይገዛም፤
ሌሊቱም እንደ ቀን ያበራል፤
ጨለማም ብርሃንም ለአንተ አንድ ናቸውና፡፡
[13]አንተ ውስጣዊ ሰውነቴን ፈጥረሃልና፤
በእናቴም ማሕፀን ውስጥ አበጃጅተህ ሠራኸኝ፡፡
[14]ግሩምና ድንቅ ሆኜ ተፈጥሬአለሁና
አመሰግንሃለሁ፤
ሥራህ ድንቅ ነው፤
ነፍሴም ይህን በውል ተረድታለች፡፡
[15]እኔ በስውር በተሠራሁ ጊዜ፣
ዐጥንቶቼ ከአንተ አልተደበቁም፤
በምድር ጥልቀት ውስጥ በጥበብ በተሠራሁ ጊዜ፣
[16]ዐይኖችህ ገና ያልተበጀውን አካሌን አዩ፤
ለእኔ የተወሰኑልኝም ዘመናት፣
ገና አንዳቸው ወደ መኖር ሳይመጡ፣
በመጽሐፍ ተመዘገቡ፡፡
[17]አምላክ ሆይ፤ ለእኔ ያለህ ሐሳብ እንዴት ክቡር ነው!
ቍጥሩስ ምንኛ ብዙ ነው!
[18]ልቍጠራቸው ብል፣
ከአሸዋ ይልቅ ይበዙ ነበር፡፡
ተኛሁም ነቃሁም፣
ገና ከአንተው ጋር ነኝ፡፡

መዝ94፥11፤ምሳ24፥12፤ኤር12፥3
139፥3 2ነገ19፥27፤ ኢዮ31፥4
139፥4 ዕብ4፥13
139፥5 1ሳሙ25፥16 ፤መዝ32፥10፤34፥7፤ 125፥2
139፥6 መዝ131፥1 ፤ሮሜ11፥33
139፥7 ኤር23፥24፤ ዮና1፥3
139፥8 ዘዳ30፥12-15፤ኢዮ17፥13፤አሞ 9፥2-3
139፥10 መዝ23፥3 ፤108፥6፤ኢሳ41፥10
139፥12 ኢዮ34፥22 ፤ዳን2፥22
139፥13 ኢዮ10፥11 ፤መዝ119፥73፤ኢሳ 44፥2:24፤46፥3፤49፥5 ፤ኤር1፥5
139፥14 ኢዮ40፥19 ፤መዝ119፥164፤ 145፥10
139፥15 ኢዮ10፥11 ፤መዝ63፥9፤መክ11፥5
139፥16 ኢዮ33፥29 ፤መዝ90፥12
139፥17 ኢዮ5፥9፤ መዝ92፥5
139፥18 ኢዮ29፥18 ፤መዝ3፥5፤40፥5

[a]8 አንዳንድ ትርጕሞች *በጥልቁ ውስጥ* ይላሉ፡፡

የቅ ነው፡፡

139ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ፡፡ *የዳዊት፤* የመዝ138 ርእስ ማብ ይመ፡፡

139፥1-6፤ መዝሙረኛው እርሱ ራሱን ከሚያውቀው በላይ እግዚአብሔር እንደሚያውቀው ይናገራል፤ እንዲህም ሲል ድርጊቴን ሁሉ (ቍ2)፣ አካሄዴን ሁሉ (ቍ3)፣ ሐሳቤን ሁሉ (ቍ3)፣ ምንም ነገር ከመናገሬ በፊት የማስበውን ሁሉ (ቍ2)፣ የምናገረውን ቃል ከመናገሬ በፊት (ቍ4) ታውቃለህ ማለቱ ነው፡፡

139፥5 *ከለልኸኝ፤* ከክፉ ጠበቅኸኝ ማለት ነው፡፡ *እጅህንም በላዬ አደረግህ፤* እንዳላመልጥህ ማለት ነው፡፡ ሐሳቡም ከኢዮ 13፥27 ጋር ተመሳሳይ ቢሆንም ምሳሌአዊ አነጋገሩ ግን ይለያል፡፡

139፥6 *ለእኔ ድንቅ ነው፤* የአንተ እውቀት ከአእምሮዬ በላይ ነው፤ ልገምተውም ሆነ ልለካው ከቶ አልችልም ማለት ነው፤ የዕብራይስጡ ቃል አብዛኛውን ጊዜ የእግዚአብሔርን ታላቅ ሥራ ያመለክታል (77፥11:14 "ታምራት"፤ ዘፀ15፥11 ይመ)፡፡

139፥7-12፤ ከእግዚአብሔር ፊት መሰወሪያ ምንም ስፍራ እንደሌለ የሚናገር ክፍል ነው፤ ይህ ክፍል የሚናገረው እግዚአብሔር በሁሉ ቦታ የሚገኝ ስለ መሆኑ ሳይሆን ከእግዚአብሔር ሸሽቶ መሰወር የማይችል ስለመሆኑ ነው (ኤር23፥23-24 ይመ)፡፡

139፥7 *ከመንፈስህ ... ከፊትህስ፤* 51፥11፤ ኢሳ63፥9-10፤ ሕዝ 39፥29 ይመ፡፡

139፥8 *ሰማይ ... በሲኦል፤* ሁለት ተቃራኒ ጫፎች ናቸው፡፡

139፥9 *በንጋት ክንፍ ... ባሕሩ ዳርቻ፤* ባሕሩ ሜድትራኒያን ባሕር ነው፤ ሁለቱ ተቃራኒ ጫፎች ደግሞ ምሥራቅና ምዕራብ ናቸው፡፡ የነገሩን ስፋትና ርዝመት የሚያሳይ ምሳሌያዊ አገላለጽ ነው፤ ቍ8-9 መሰወሪያ ሊሆኑ የሚችሉ ቦታዎችን ሁሉ ይጠቅሳል፡፡

139፥10 *ትመራኛለች... አጥብቃ ትይዘኛለች፤* ምንም እንኳ ይህ ሐረግ በ73፥23-24 ላይ የእግዚአብሔርን ልዩ ክብካቤ ለመግለጽ ቢገባም፣ እዚህ ላይ ግን የሚያመለክተው ከቶ ልናመልጠው የማንችለውን የእግዚአብሔርን ቍጥጥር ነው፤ ሐሳቡ ከቍ5 የተለየ ነው፡፡

139፥11-12፤ ፍጥረት ሁሉ ሊሰውረን እንደማይችል ሁሉ (ቍ8-9) ጨለማም ሊሰውረን አይችልም፡፡

139፥13-16፤ ከመወለዱ አስቀድሞ በእናቴ ማሕፀን ውስጥ የገጣጠምኸኝ አንተ ራስህ ነህ፤ የሕይወቴንም ዘመን የምትወስን አንተ ነህ፡፡

139፥13 *ፈጥረሃልና፤* ይህን ቃል/ግስ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በዘፍ1፥1:21:27 ላይ ከተጠቀሰው ጋር ሳይሆን በዘፍ 14፥19:22፤ ምሳ 8፥22 ላይ ከተጠቀሰው ጋር ተመሳሳይ ነው፡፡ *ውስጣዊ ሰውነቴን፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ኵላሊቴን" ማለት ሲሆን በዕብራይስጥ ምሳሌያዊ አነጋገር ውስጥ ይህ ቃል የሚያመለክተው ውስጣዊ ስሜትንና ምግባራዊ አስተሳሰብን ነው፤ እግዚአብሔር ሰዎችን ሲፈትንና ሲመረምር የሚያመለክተው ይህንን ነው (የ7፥9 ማብ ይመ)፡፡

139፥14 *ግሩምና ድንቅ ... ድንቅ፤* የፈጠርኸኝ አንተ ስለሆንህ በሚገባ ታውቀኛለህ (ቍ15-16 ይመ)፤ እኔ ግን አንተ የፈጠርኸውን ሰው በመገረምና በመደነቅ ከመመልከት በስተቀር ከቶ ላስተውለው አልችልም (የቍ6 ማብ ይመ)፤ ስለዚህ አመሰግንሃለሁ ማለቱ ነው (መክ11፥5 ይመ)፡፡

139፥15 *በስውር ... በምድር ጥልቀት፤* እንዲህ የሚለውን የእናቱን ማሕፀን ነው፤ በዚህ ቍጥር ላይ ማሕፀን "ስውር" ስፍራ የተባለው በእርግጥም ከዕይታ ስለሚሰውርና (2ሳሙ12፥12 ይመ) "ከምድር ጥልቅ" ጋር ስለሚመሳሰል ነው (የ30፥1 ማብ ይመ)፤ ማሕፀን ከጨለማ፣ ከርጥበትና ከዕይታ ከተሰወረ ነገር ጋር ተወራራሽ ነው፡፡ ከዚህ በተጨማሪ እነዚህ ሁለት ሐረጎች የሙታንን መኖሪያ ያመለክታሉ (63፥9፤ ኢዮ14፥13፤ ኢሳ44፥23፤ 45፥19)፤ ይኸውም በአንድ በኩል ማሕፀን ከሙታን መኖሪያ ጋር የተመሳሰለው፣ ሰው የተፈጠረው ከዐፈር በመሆኑና የሚመለሰውም ወደ ዐፈር በመሆኑ ነው (90፥3፤ ዘፍ3፥19፤ መክ3፥20፤ 12፥7)፤ በሌላ በኩል ደግሞ ማሕፀን ሰው የተሠራበት ስፍራ በመሆኑ እንደ "ጥልቍ ምድር" ነው (ኢሳ44፥2:24፤ 49፥5፤ ኤር1፥5 ይመ)፡፡

139፥16 *የተወሰኑልኝም ዘመናት፤* የሰው የሕይወት ዘመን በእግዚአብሔር የተወሰነ ነው፡፡ *በመጽሐፍ፤* የእግዚአብሔር ውሳኔዎች ሁሉ የተጻፉበት የሰማይ መዝገብ ነው (የ56፥8 ማብ ይመ)፡፡

139፥17 *ለእኔ ያለህ ሐሳብ፤* ለእርሱ ያለውን ሐሳብ በተግባር ያሳየ ሲሆን፣ ይህም "ሐሳቤን" (ቍ2) ከሚለው ጋር ይነጻጸራል፡፡

139፥18 *ተኛሁም ነቃሁም፤* የድካም እንቅልፍ ሰዎች የእግዚአብሔርን ውለታ እንዳይቈጥሩና ሥራውንም እንዳያስተውሉ ያደርጋል (63፥6፤ 119፥148 ይመ)፤ *መንቃት* ግን ነፍሳችን በእግዚአብሔር መገኘት ሐሴት እንድታደርግ ያስችላል፡፡

139፥19-22፤ ለእናንተ ያለኝ ቅንአት ከጠላቶችህ እንድለይ ያደርገኛል ማለቱ ነው፡፡

[19]እግዚአብሔር ሆይ፣ ክፉዎችን ብትገድላቸው ምናለበት!
ደም የተጠማችሁ ሰዎች ሆይ፤ ከእኔ ራቁ!
[20]ስለ አንተ በክፋት ይናገራሉና፤
ጠላቶችህም ስምህን በከንቱ ያነሣሉ።
[21]እግዚአብሔር ሆይ፤ የሚጠሉህን አልጠላምን?
በአንተ ላይ የሚነሡትንስ አልጸየፍምን?
[22]በፍጹም ጥላቻ ጠልቻቸዋለሁ፤
ባላጋራዎቼም ሆነዋል።
[23]እግዚአብሔር ሆይ፤ መርምረኝ፤ ልቤንም ዕወቅ፤
ፈትነኝ፤ ሐሳቤንም ዕወቅ፤
[24]የክፋት መንገድ በውስጤ ቢኖር እይ፤
በዘላለምም መንገድ ምራኝ።

መዝሙር 140

በክፉዎች ላይ የቀረበ ጸሎት

ለመዘምራን አለቃ፤ የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ከክፉ ሰዎች አድነኝ፤
ከዐመፀኞችም ሰዎች ጠብቀኝ፤
[2]እነርሱ በልባቸው ክፉ ነገር ያውጠነጥናሉ፤
በየዕለቱም ጦርነት ይጭራሉ።
[3]ምላሳቸውን እንደ እባብ ያሾላሉ፤
ከከንፈራቸውም በታች የእፉኝት መርዝ አለ። ሴላ
[4]እግዚአብሔር ሆይ፤ ከክፉዎች እጅ ጠብቀኝ፤
እግሮቼንም ለመጥለፍ ከሚያደቡ ዐመፀኞች ሰውረኝ።
[5]ትዕቢተኞች ወጥመድ በስውር አስቀመጡብኝ፤
የመረባቸውን ገመድ ዘረጉብኝ፤
በመንገዴም ላይ አሽክላ አኖሩ። ሴላ
[6]እግዚአብሔር ሆይ፤ "አንተ አምላኬ ነህ" እልሃለሁ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ የልመና ጩኸቴን ስማ።
[7]ብርቱ አዳኝ የሆንህ፣ ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤
በጦርነት ዕለት የራስ ቍር ሆንኸኝ።
[8]እግዚአብሔር ሆይ፤ የክፉዎች ምኞት አይፈጸም፤
በትዕቢትም እንዳይኰሩ፣
ዕቅዳቸው አይሳካ። ሴላ
[9]ዙሪያዬን የከበቡኝ ሰዎች ራስ፣
የከንፈራቸው መዘዝ ይጠምጠምበት።
[10]የእሳት ፍም በላያቸው ይውረድ፤
ዳግመኛም እንዳይነሡ ወደ እሳት ይጣሉ፤
ማጥ ወዳለበት ጒድጓድ ይውደቁ።
[11]ምላሰኛ በምድሪቱ ጸንቶ አይኑር፤
ዐመፀኛውን ሰው ክፋት አሳዶ ያጥፋው።
[12]እግዚአብሔር ለድኻ ፍትሕን እንደሚያስከብር፣
ለችግረኛውም ትክክለኛ ፍርድን እንደሚሰጥ ዐውቃለሁ።
[13]ጻድቃን በእውነት ስምህን ያመሰግናሉ፤
ቅኖችም በፊትህ ይኖራሉ።

መዝሙር 141

የክፉዎችን ድሎት ለመመኘት የቀረበ ጸሎት

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ወደ አንተ እጣራለሁ፤
ፈጥነህ ድረስልኝ፤

139፥19 መዝ5፥6፤ 6፥8፤59፥2፤ኢሳ11፥4
139፥20 ዘዳ5፥11፤ መዝ65፥7
139፥21 2ዜና19፥2፤መዝ26፥5፤31፥6፤ 119፥113
139፥22 ማቴ5፥43
139፥23 1ሳሙ16፥7፤1ዜና29፥17፤ኢዮ 31፥6፤መዝ7፥9፤ምሳ 17፥3፤ኤር11፥20፤ ራእ2፥23
139፥24 መዝ5፥8፤ 23፥2፤143፥10፤ኤር 25፥5፤36፥3
140፥1 ቍ11፤መዝ 17፥13፤25፥20፤59፥2 ፤71፥4፤86፥14፤142፥ 6፤143፥9
140፥2 መዝ36፥4፤ 52፥2፤68፥30፤ምሳ 6፥14፤16፥27፤ኢሳ 59፥4፤ሆሴ7፥15
140፥3 መዝ57፥4፤ 58፥4፤ሮሜ3፥13፤ ያዕ3፥8
140፥4 መዝ36፥ 11፤141፥9
140፥5 ኢዮ18፥8፡ 9፤34፥30፤መዝ31፥4፤ 38፥12፤119፥110
140፥6 መዝ16፥2፤ 28፥2፥6
140፥7 መዝ68፥20
140፥8 መዝ10፥2- 3፤66፥7
140፥9 ምሳ18፥7
140፥10 መዝ11፥6 ፤21፥9፤ማቴ3፥10፤ ሉቃ12፥49፤ራእ 20፥15
140፥11 መዝ34፥21
140፥12 1ነገ8፥45፤ መዝ35፥10፤82፥3
140፥13 መዝ11፥7 ፤16፥11፤138፥2
141፥1 መዝ4፥1፤ 5፥1-2፤22፥19፤27፥7፤143፥1

139፥19 *ብትገድላቸው፤* እግዚአብሔር ክፉዎችን እንደ ምን እንደታገሣቸው የተመለከተ ሰው በቅናት የተናገረው ንግግር ነው፤ አንድ ቀን ተጠራርገው እንደሚጠፉ የታወቀ ነው (ኢሳ 11፥4)። መዝሙረኛው ግን ሁሉን ለጌታ ይተዋል።

139፥20 *ስምህን በከንቱ ያነሣሉ፤* ምናልባት ታማኝ የእግዚአብሔር አገልጋይ ለመሆን በሚጥሩት ላይ ርግማን እንዲወርድ ስለ ለመኑ ይሆናል።

139፥21-22፤ በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ ይኖሩ የነበሩ ነገሥታት ከእነርሱ በታች ሆነው ከሚያስተዳድሩ አገረ ገዦች ጋር የሚገቡት ውል ነው (በ14ኛው ዓ.ቅ.ክ ላይ በሒታውያን ንጉሥ በዳግማዊ ሙርሲሊስና በቴቴ ዘኑሐሲ መካከል የተደረገው ውል ከዚህ የሚከተለውን ይመስላል፣ "ከወዳጄ ጋር ከወገንህ ወዳጄ ነህ፤ ከጠላቴ ጋር ከወገንህ ጠላቴ ነህ")።

139፥23-24 *መርምረኝ፤* ለአንተም ያለኝን ታማኝነት እይ፤ በእውነትም ምራኝ ማለቱ ነው (17፥3-5 እና ማብ ይመ)።

139፥23 *ልቤንም፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *ሐሳቤንም ዕወቅ፤* 94፥19 ይመ። በእግዚአብሔር መመርመር ቀላል ነገር አይደለም።

139፥24 *በዘላለምም መንገድ፤* የ16፥9-11 ማብ ይመ።

መዝ140፤ ከጨካኝ ጠላቶች ሤራ እግዚአብሔር እንዲታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው። በመዝ58 እና 64 ላይ የተወሡ ነገሮችን የሚያስተጋባ መዝሙር ቢሆንም፣ በመዝሙሩ ውስጥ የተጠቀሱት በርካታ ቃላት በብሉይ ኪዳን የትም ስፍራ አይገኙም። መዝሙሩ እኩል መጠን ያላቸው አራት አንጓዎች ያሉት ሲሆን እያንዳንዱ አንጓ የተደመደመው ሁለት ቍጥሮች ባሉት ስንኝ ነው። በመዝሙሩ ውስጥ ብዙ የአካል ክፍሎች ተጠቅሰዋል፤ እነርሱም ልብ፣ ራስ፣ ምላስ፣ ከንፈር፣ እጅ፣ እግር፣ ጆሮ እና ጥርስ ናቸው። መዝ141 ይመ።

140 ርእስ *ለመዘምራን አለቃ፤* የመዝ4 ርእስ ማብ ይመ። *የዳዊት፤* የመዝ138 ርእስ ማብ ይመ።

140፥1-3፤ ከእነዚያ እፉኝቶች ታደገኝ ማለቱ ነው።

140፥2 *በልባቸው፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

140፥3 *ምላሳቸውን፤* የ5፥9 ማብ ይመ። *የእፉኝት መርዝ፤* 58፥4 እና ማብ ይመ።

140፥4-5፤ ከትዕቢተኞችና ከዐመፀኞች ጠብቀኝ (10፥2-11 እና ማብ ይመ)።

140፥5 *ትዕቢተኞች፤* የ31፥23 ማብ ይመ።

140፥6-8፤ ክፉዎች በእኔ ላይ ያሴሩትን ክፉ ሐሳብ አታሳካላቸው።

140፥9-11፤ በእኔ ላይ ያሴሩት ክፉ ሐሳብ ሁሉ እነርሱን መልሶ ይያዛቸው (የ5፥10 ማብ ይመ)።

140፥10 *የእሳት ፍም፤* የ11፥6 ማብ ይመ። *እሳት ... ማጥ፤* እዚህ ላይ የተወሱትን ቃላት በኢዮ15፥30፤ 20፥26 ላይ ከተወሡት እሳትና ጨለማ ጋር በአንድነት ስናያቸው የእግዚአብሔር የፍርድ እሳት (21፥9፤ 97፥3፤ ኢሳ1፥31፤ 26፥11፤ 33፥14 ይመ)፣ የሙታንን መኖሪያ እንኳ ሊያጠፋ እንደሚችል ይጠቍማል (ኢዮ31፥12፤ የመዝ30፥1 ማብ ይመ)። *ዳግመኛ እንዳይነሡ፤* 36፥12፤ ኢሳ26፥14 ይመ።

140፥11 *አሳዶ፤* እኔን ሊያጠምዱ (ቍ4-5) የነበሩ ሁሉ እነርሱ ባጠመዱት ወጥመድ ይያዙ።

140፥12-13፤ በእግዚአብሔር ቅን ፍርድ እንደሚተማመን የገለጸበት ክፍል ነው (የ3፥8 ማብ ይመ)።

140፥12 *ለድኻ ... ለችግረኛውም፤* የ9፥18፤34፥6 ማብ ይመ።

140፥13 *ጻድቃን፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *ያመሰግናሉ፤* የእግዚአብሔርን ቸርነት ስላዩ ያመሰግኑታል ማለት ነው (የ7፥17፤ 9፥1 ማብ ይመ)። *በፊትህ ይኖራሉ፤* ክፉዎች ግን ተጠራርገው ይጠፋሉ (ቍ10፤ የ11፥7፤ 16፥9-11 ማብ ይመ)።

መዝ141፤ ከክፉዎችና ከክፉ ሤራቸው እግዚአብሔር እንዲታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው። መዝሙሩ ሁለት አንጓዎች ያሉት ሲሆን የመጀመሪያው አንጓ ሐሳብ በሁለተኛው አንጓ ላይ ተደግሞአል። በመዝሙሩ ዕንብርት ላይ የሚገኘው ባለ ሁለት

ወደ አንተ ስጣራም ድምፄን ስማ።
[2]ጸሎቴ በፊትህ እንደ ዕጣን ትቈጠርልኝ፤
እጄን ማንሣቴም እንደ ሠርክ መሥዋዕት
ትሁን።

[3]እግዚአብሔር ሆይ፤ ለአፌ ጠባቂ አድርግ፤
የከንፈሮቼንም መዝጊያ ጠብቅ።
[4]ከዐመፀኞች ጋር፣
በክፉ ሥራ እንዳልተባበር፣
ልቤን ወደ ክፉ አታዘንብል፤
ከድግሳቸውም አልቋደስ።

[5]ጻድቅ[#] ሰው ይቅጣኝ፤ ይህ በጎነት ነው፤
ይገሥጸኝም፤ በራሴ ላይ እንደሚፈስ
ዘይት ነው፤
ራሴም ይህን እንቢ አይልም።

ጸሎቴ ግን በክፉዎች ተግባር ላይ ነው፤
[6]ሹማምንታቸው ከገደል አፋፍ ቍልቍል
ይወረወራሉ፣
ቃሌ የምታረካ ናትና፣ ይሰሚታል።
[7]ደግሞም፣ "ሰው ምድርን እንደሚያርስና
ዐፈሩን እንደሚፈረካክስ፣
እንዲሁ ዐጥንታችን በሲኦል[+] አፋፍ
ላይ ተበታተነ" ይላሉ።

[8]ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤ ዐይኖቼ ግን ወደ
አንተ ይመለከታሉ፤
መጠጊያዬም አንተ ነህ፤ እንግዲህ
ነፍሴን አትተዋት።
[9]ከዘረጉብኝ ወጥመድ፣
ከክፉ አድራጊዎችም አሽክላ ጠብቀኝ።
[10]እኔ ብቻ በደህና ሳመልጥ፣
ክፉዎቹ በገዛ ወጥመዳቸው ይውደቁ።

141፥2 ዘፀ29፥39፡41፤30፥8፤መዝ28፥2፤63፥4፤ሉቃ1፥9፤1ጢሞ2፥8፤ራእ5፥8፤8፥3
141፥3 መዝ12፥2፤34፥13 ፤ያዕ1፥26፤3፥8
141፥4 ኢሳ24፥23፤መዝ106፥29፤ምሳ23፥1-3
141፥5 ዘፀ29፥7፤መዝ23፥5፤ምሳ9፥8፤19፥25፤25፥12፤መክ7፥5
141፥6 2ዜና25፥12
141፥7 ዘኍ16፥30፡32-33፤መዝ129፥3
141፥8 መዝ2፥12፤11፥1፤123፥2
141፥9 መዝ38፥12፤64፥5፤140፥4
141፥10 መዝ7፥15፤35፥8፤57፥6፤124፥7
142 ርዕስ 1ሳሙ22፥1፤24፥3፤መዝ57 ርዕስ
142፥1 1ነገ8፥52፤መዝ3፥4፤30፥8
142፥2 መዝ50፥15፤64፥1
142፥3 መዝ6፥2፤77፥3፤84፥2፤88፥4፤143፥4፡7፤ኤር8፥18፤ሰቆ1፥22
142፥4 ኤር25፥35፤30፥17
142፥5 ዘዳ32፥9፤ኢዮ28፥13፤መዝ16፥5፤27፥13፤46፥1
142፥6 መዝ17፥1፤25፥20፤79፥8፤ኤር31፥11
142፥7 2ዜና6፥41፤መዝ7፥17፤9፥2፤66፥11

መዝሙር 142

የሚታደን ሰው ጸሎት

ዋሻ ውስጥ በነበረ ጊዜ፤ የዳዊት ትምህርት[a] ጸሎት

[1]ድምፄን ከፍ አድርጌ ወደ እግዚአብሔር
እጮኻለሁ፤
ድምፄን ከፍ አድርጌ ወደ እግዚአብሔር
ልመና አቀርባለሁ።
[2]ብሶቴን በፊቱ አፈስሳለሁ፤
ችግሬንም በፊቱ እናገራለሁ።

[3]መንፈሴ በውስጤ ሲዝል፣
መንገዴን የምታውቅ አንተ ነህ፤
በመተላለፊያ መንገዴ ላይ፤
ወጥመድ በስውር ዘርግተውብኛል።
[4]ወደ ቀኜ ተመልከት፤ እይም፤
ስለ እኔ የሚገደው የለም፤
ማምለጫም የለኝም፤
ስለ ነፍሴም ደንታ ያለው የለም።

[5]እግዚአብሔር ሆይ፤ ወደ አንተ እጮኻለሁ፤
ደግሞም፣ "አንተ መጠጊያዬ ነህ፤
በሕያዋንም ምድር ዕድል ፈንታዬ ነህ"
እላለሁ።
[6]እጅግ ተስፋ ቈርጫለሁና፣
ጩኸቴን ስማ፤
ከዐቅም በላይ ሆነውብኛልና፣
ከሚያሳድዱኝ አድነኝ።
[7]ስምህን አመሰግን ዘንድ፣
ነፍሴን ከወህኒ አውጣት፤

[#]5 ወይም ጻድቁ
[+]7 አንዳንድ ትርጒሞች መቃብር ይላሉ።
[a]ርእሱ ላይ ሥነ ጽሑፋዊ ወይም የዜማ ቃል ሊሆን ይችላል።

ቤት ስንኝ የመዝሙሩን ዐቢይ ሐሳብ ያጐለብታል (የቍ5 ማብ ይመ)። ይህ መዝሙር እንደ መዝ140 በርካታ የአካል ክፍሎችን ጠቅሶአል፤ እነርሱም እጅ፣ አፍ፣ ከንፈር፣ ልብ፣ ራስ፣ ዐጥንትና ዐይን ናቸው።

141ርእስ፤ የመዝ138 ርእስ ማብ ይመ።

141፥1-2፤ እግዚአብሔር ጸሎቱን እንዲሰማው በመግቢያ ላይ ያቀረበው ልመና ነው።

141፥3-4፤ ክፉ ከመናገር ከመመኘትና ከማድረግ እግዚአብሔር እንዲጠብቀው ያቀረበው ጸሎት ነው።

141፥4 *ልቤን ... አታዘንብል፤* የክፉዎችን መንገድ ልቤ እንዳይፈልግ ጠብቀኝ (ምሳ1፥10-16 ይመ) ማለቱ ነው። *ልቤ፤* የ4፥7 ማብ ይመ። *እንዳልተባበር፤* ክፉዎች አግባብ ባልሆነ መንገድ ባከማቹት ሀብት የተዘጋጀ የተትረፈረፈ ገበታ ነው፤ በእንዲህ ያለ መንገድ የሚዘጋጅ ገበታን እንዳይመኝ እግዚአብሔር ልቡን እንዲጠብቅ ያቀረበው ጸሎት ነው።

141፥5፤ የግጥሙ ዕንብርት ነው (የ6፥6 ማብ ይመ)። *ጻድቅ ሰው ይቅጣኝ፤* የጻድቃን ቅጣትና ተግሣጽ እውነተኛ ፍቅርና ርኅራኄ የተሞላበት ነው (ምሳ27፥6፤ የ6፥4 ማብ ይመ)። *በራሴ ላይ እንደሚፈስ ዘይት፤* የ23፥5 ማብ ይመ። *በራሴ ... ክፉዎች፤* ምናልባት "ራሴ የጻድቃንን ዘይት አልቀበም አይበል፤ ጸሎቴም ክፉ ሥራቸውን ይቃወም" ቢባል የተሻለ ይሆናል።

141፥6-7፤ የክፉዎችን ዕድል ፈንታ የሚያመለክት ነው።

141፥6 *ቃሌ፤* በቍ3-5 ላይ እንዳመለከተው በጽድቅ ለመኖር ራሱን እንደሰጠ ያሳያሉ። *የምትረካ ናትና፤* በግልጽና በቀጥታ ማለት ነው።

141፥8-10፤ እግዚአብሔር ከዐመፀኞች ወጥመድ እንዲታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው።

141፥8 *ነፍሴን አታውጣት፤* ክፉዎችን ለሞት አሳልፈህ እንደ ምትሰጥ ማለት ነው (ቍ7፤ 73፥18-20፡23-26 እና ማብ ይመ)።

141፥9 *ወጥመድ ... አሽክላ፤* ጠላቶቹ እርሱን ለመጣል የሚሸርቡትን ሤራ ሊሆን ይችላል (38፥12፤ 64፥5፤ 91፥3፤ 140፥5፤ 143፥3 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን ዐመፀኞች በፊቱ የሚያኖሩትን ወጥመድ ያመለክታል (ዘፀ23፥33፤ ዘዳ7፥16፤ ኢሳ23፥13፤ መሳ2፥3 ይመ)።

141፥10 *ክፉዎቹ ... ይውደቁ፤* የ5፥10 ማብ ይመ።

መዝ142፤ መዝሙረኛው ደካማ፣ ብቸኛና መጠጊያ የሌለው በሆነ ጊዜ እግዚአብሔር ከብርቱ ጠላቶቹ እንዲያድነው ያቀረበው የምስኪን ሰው ጸሎት ነው። ከመግቢያውና (ቍ1-2) ከመደምደሚያው (ቍ7) በስተቀር ጸሎቱ (በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ እንደሚታየው) አራት ስንኝ ካላቸው ሁለት አንጓዎች የተዋቀረ ነው (ቍ3-7)።

142ርእስ፤ *ትምህርት፤* የመዝ32 ርእስ ማብ ይመ። *የዳዊት፤* የመዝ138 ርእስ ማብ ይመ። *ዋሻ ... በነበረ ጊዜ፤* የመዝ57 ርእስ ማብ ይመ። *ጸሎት፤* የመዝ17 ርእስ ማብ ይመ።

142፥1-2፤ የአቤቱታው መጀመሪያ ነው፤ መዝሙረኛው አቤቱታውን የሚያቀርበው በሦስተኛ መደብ ብቁ ቍጥር ነው ("እርስዎ"፤ ለነገሥታት የሚነገረው በዚህ መልክ ነው)፤ ይህም፣ "እግዚአብሔር ሆይ ወደ አንተ እጮኻለሁ" ከሚለው አነጋገር ጋር አንድ ነው።

142፥3-4፤ ተስፋ መቍረጡን የሚገልጽ ነው (ቍ6)።

142፥3 *መንፈሴ በውስጤ ሲዝል፤* ያለበት ሁኔታ ያሸነፈው ይመስላል (22፥14-15 ይመ)። *የምታውቅ አንተ፤* የእኔ ጕዳይ ግድ ይልሃል ለማለት ነው (ከቍ4 ጋር ያነጻጽሩ)።

142፥4 *ወደ ቀኜ፤* ረዳቴና መከታዬ በሚቆምበት በቀኜ በኩል ማለት ነው (16፥8 እና ማብ ይመ)። *የሚገደው፤* በዕብራይስጡ ቃል "ማወቅ" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው (ቍ3)፤ ሩት 2፥10፡19 ይመ።

142፥5-7፤ እግዚአብሔር እንዲታደገው ያቀረበው ጸሎት ነው።

142፥5 *ዕድል ፈንታዬ፤* ሕይወቴን የምታቈይና የምትጠብቅ አንተ ነህ ለማለት ነው (73፥26 እና ማብ ይመ)።

142፥7 *ከወህኒ፤* በመከራ መጠበሱን የሚገልጽ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው (የ18፥19 ማብ፤ ኢዮ36፥8 ይመ)። *አመሰግን ዘንድ፤*

ከምታደርግልኝም በጎ ነገር የተነሣ፣
ጻድቃን በዙሪያዬ ይሰበሰባሉ።

መዝሙር 143

ትሑት ልመና

የዳዊት መዝሙር

[1]እግዚአብሔር ሆይ፤ ጸሎቴን ስማ፤
ልመናዬን አድምጥ፤
በታማኝነትህና በጽድቅህም፣
ስምተህ መልስልኝ።
[2]ሰው ሆኖ በፊትህ ጻድቅ የለምና፣
ባሪያህን ወደ ፍርድ አታቅርበው።

[3]ጠላት እስከ ሞት አሳዶኛል፤
ሕይወቴንም አድቅቆ ከዐፈር
ቀላቅሎአል፤
ቀደም ብለው እንደ ሞቱትም፣
በጨለማ ውስጥ አኑሮኛል።
[4]ስለዚህ መንፈሴ በውስጤ ዝላለች፤
ልቤም በውስጤ ደንግጦአል።

[5]የቀድሞውን ዘመን አስታወስሁ፤
ሥራህንም ሁሉ አሰላሰልሁ፤
የእጅህንም ሥራ አውጠነጠንሁ።
[6]እጆቼን ወደ አንተ ዘረጋሁ፤
ነፍሴም እንደ ምድረ በዳ አንተን
ተጠማች። ሴላ

[7]እግዚአብሔር ሆይ፤ ፈጥነህ መልስልኝ፤
መንፈሴ ደከመች፤
ወደ ጕድጓድ እንደሚወርዱት
እንዳልሆን፣
ፊትህን ከእኔ አትሰውር።
[8]በአንተ ታምኛለሁና፣
በማለዳ ምሕረትህን አሰማኝ፤
ነፍሴን ወደ አንተ አንሥቻለሁና፣
የምሄድበትን መንገድ አሳየኝ።
[9]እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተን መሰወሪያ
አድርጌአለሁና፣
ከጠላቶቼ አድነኝ።
[10]አንተ አምላኬ ነህና፣
ፈቃድህን እንድፈጽም አስተምረኝ፤
መልካሙ መንፈስህም፣
በቀናችው መንገድ ይምራኝ።

[11]እግዚአብሔር ሆይ፤ ስለ ስምህ ሕያው
አድርገኝ፤
በጽድቅህም ነፍሴን ከመከራ አውጣት።
[12]ጠላቶቼንም ለእኔ ስላለህ ምሕረት
ደምስሳቸው፤
እኔ ባሪያህ ነኝና፣
ነፍሴን የሚያስጨንቋትን ሁሉ
አጥፋቸው።

መዝሙር 144

የጦርነት መዝሙር

የዳዊት መዝሙር

[1]እጆቼን ለጦርነት፣
ጣቶቼን ለውጊያ የሚያሠለጥን፣
እግዚአብሔር ዐለቴ ይባረክ።

143፥1 ዘፀ34፥6፤ መዝ28፥2፤71፥2፤ 89፥1-2፤130፥2፤ 141፥1
143፥2 መዝ14፥3፤ ሮሜ3፥10
143፥3 መዝ107፥ 10፤ሰቆ3፥6
143፥4 መዝ30፥7
143፥5 ዘዳ24፥63፤ መዝ77፥6
143፥6 ዘፀ9፥29፤ ኢዮ11፥13
143፥7 መዝ22፥24 127፥9፤130፥7፤69፥17፤ 142፥3
143፥8 ዘፀ33፥13፤ ኢዮ34፥32፤መዝ6፥4 125፥1-2፤27፥11፤ 32፥8፤86፥4፤90፥14
143፥9 መዝ18፥17 131፥15፤140፥1
143፥10 ነህ9፥20፤ መዝ25፥4-5፤26፥12፤ 31፥14፤119፥12
143፥11 መዝ25፥11 131፥11፤41፥2፤71፥2
143፥12 መዝ8፥2፤ 54፥5፤116፥16
144፥1 ዘፍ49፥24

የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ያወድሳል (የ7፥17 ማብ ይመ)። *ስምህን፤* የ5፥11 ማብ ይመ። *ጻድቃን፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *በዙሪያዬ ይሰበሰባሉ፤* ከእንግዲህ ብቻውን አይሆንም። መደምደሚያው የእግዚአብሔርን ማዳን በተስፋ የሚጠባበቅ መሆኑን ይናገራል (የ3፥8 ማብ ይመ)።

መዝ143፤ መዝሙረኛው እግዚአብሔር ከጠላት እጅ እንዲታደገውና ልዩ ምሪትም እንዲሰጠው ያቀረበው ጸሎት ነው። ይህ መዝሙር ከሰባቱ የንስሓ መዝሙሮች ውስጥ የመጨረሻው ነው (የመዝ6 መግቢያን ይመ)። በመጀመሪያው ክፍል (ቍ 1-6) ያለበትን ሁኔታ በመግለጽ አቤቱታውን ያቀርባል፤ በሁለተኛው ክፍል (ቍ 7-12) ግን ጸሎቱን ብቻ ያቀርባል። ጸሎቱ በእግዚአብሔር ጽድቅ መታመንን በሚገልጽና (ቍ 1፡11) ደራሲውም ራሱን "አገልጋይህን" (ቍ 2፡12) ብሎ በሚጠራበት የተቀነበበ ነው። ደራሲው የእግዚአብሔርን ታማኝነትና (ቍ 1) የእግዚአብሔርን ዘላለማዊ ምሕረት (ቍ 12) የአቤቱታው መሠረት አድርጐአል። ለተጨማሪ ማብራሪያ ቍ 7 ማብ ይመ።

143ርእስ፤ የመዝ138 ርእስ ማብ ይመ።

143፥1-2፤ የልመናው መግቢያ ነው።

143፥1 *በጽድቅህም፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

143፥2፤ ጸሎቱን ሲጀምር እግዚአብሔር በባሪያው ላይ እንዳይፈርድ በጽኑ ይማጠናል (ውድቀቱን ያውቃል)፤ ሆኖም ፊቱን በጠላቶቹና በአሳዳጆቹ ላይ እንዲመልስ ይጠይቃል።

143፥3-4፤ የደረሰበትን መከራና መዓት የሚገልጽ ነው።

143፥3፤ የዚህ ቍጥር ግማሹ ክፍል በሰቆ3፥6 ላይ ቃል በቃል ተጠቅሶ ይገኛል። *በጨለማ፤* ከሕይወት ተለይቶ መወገድ ማለት ነው (ቍ7፤ የ27፥1፤ 30፥1 ማብ ይመ)።

143፥4 *መንፈሴ ... ዝላለች፤* የ142፥3 ማብ ይመ። *ልቤም፤* የ4፥7 ማብ ይመ።

143፥5-6፤ ባለፉት ጊዜያት እግዚአብሔር በሕይወቱ ያደረጋቸው የማዳን ሥራዎች አሁን አቤቱታውን እንዲያሰማ ጕልበት ሆነውታል።

143፥6 *እጆቼን ... ዘረጋሁ፤* ለጸሎት ማለት ነው (44፥20፤ 88፥9፤ ዘፀ9፥29 ይመ)። *ነፍሴም፤* ቍ 8፤ የ6፥3 ማብ ይመ። *ተጠማች፤* የ63፥1 ማብ ይመ።

143፥7-10፤ የጸሎቱ ክፍል ነው።

143፥7 *መንፈሴ ደከመች፤* ወይም ደግሞ ምናልባት "መንፈሴ ደከመችለች" ማለት ነው። ትርጕሙ ከመዝ119፥81 ጋር ተጓዳኝ ነው፤ ሆኖም ቀጥሎ ካለው ስንኝ ጋር ሲስተያይ ግን ሐሳቡ ከመዝ104፥29 ጋር የሚቀራረብ ይመስላል። ደራሲው "መንፈሱ ብትዝልም" የአምላኩ "መልካም መንፈስ" በደግና ትመራዋለች (ቍ 10)፤ እነዚህ ሁለት ሐሳቦች ጸሎቱን ለመቀንበቢያ ያገለግላሉ። *ፊትህ ... አትሰውር፤* የ13፥1 ማብ ይመ። *ጕድጓድ፤* ቍ 3 እና የ30፥1 ማብ ይመ።

143፥8 *በማለዳ፤* አሁን ካለበት "ጨለማ" የሚያድነው ነው (ቍ 3፤ የመዝ57 መግቢያ ይመ)። *ምሕረትህን፤* ቍ 12፤ የ6፥4 ማብ ይመ። *መንገድ አሳየኝ፤* ቍ 10 ይመ። ከጠላቶቹ ሰይፍ መዳን ብቻውን በቂው አይደለም፤ መንገዱን እንዲያሳየውና በዚያም መንገድ እንዲመራው ያስፈልጋል።

143፥10 *በቀናችው መንገድ፤* የ26፥12 ማብ ይመ።

143፥11-12፤ የጸሎቱ አጠቃላይ መደምደሚያ ነው (መግቢያውን ይመ)።

143፥11 *ስለ ስምህ፤* የ23፥3 ማብ ይመ።

143፥12 *ጠላቶቼንም ደምስሳቸው፤* የ5፥10 ማብ ይመ።

መዝ144፤ በጨካኝ ጠላቶቹ ላይ ድልን ለመቀዳጀት የሚፈልግ አንድ ንጉሥ ያቀረበው ጸሎት ነው (ነገር ግን የቍ 12-15 ማብ ይመ)። ቍ 1-10 ከመዝ18 ጋር ብዙ ተመሳሳይነት እንዳለው ያሳያል። ይህ ክፍል በአጀማመሩና በአጨራረሱ ከመዝ18 ጋር አንድ ነው። ከቍ 5-7 ያለው ሐሳብ በዚያ መዝሙር ውስጥ ዐልፎ ዐልፎ ይገኛል። የቀረው የዚህ መዝሙር ክፍል ከሌሎች መዝሙሮች ጋር ተመሳሳይ ሐሳብ ያለው ሲሆን፣ የዚህ መዝሙር ደራሲ ከእነዚህ መዝሙሮች በቀጥታ ሳይወስድ አልቀረም። የመዝሙሩ ዋና ክፍል (ቍ 1-10) የመዝሙረኛው የተለመደ ጸሎት ሲሆን መደምደሚያው ግን (ቍ 12-15) በጣም የተለየ ነው። ቍ 11 መሸጋገሪያ ይመስላል።

144ርእስ፤ የመዝ138 ርእስ ማብ ይመ።

144፥1-2፤ ለእግዚአብሔር የቀረበ ምስጋና ነው። የጸሎቱ መክፈቻ እንደ መሆኑ የአቤቱታው መጀመሪያና (143፥1-2) ጸሎቱም እንደሚሰማ ያለውን እምነት የገለጸበት ነው። በዚህ ክፍል ለእግዚአብሔር የተሰጡት ማዕረጎች በመዝ18 ላይ እንደሚገኙ ልብ በል።

2እርሱ አፍቃሪ አምላኬና ጽኑ ዐምባዬ
ነው፤
ምሽጌና ታዳጊዬ፣
የምከለልበትም ጋሻዬ ነው፤
ሕዝቤን የሚያስገዛልኝም[+] እርሱ ነው።

3እግዚአብሔር ሆይ፤ ይህን ያህል በልብህ
ስፍራ ትሰጠው ዘንድ ሰው ምንድን
ነው?
ታስበውስ ዘንድ የሰው ልጅ እስከዚህ
ምንድን ነው?
4ሰው እንደ እስትንፋስ ነው፤
ዘመኑም ፈጥኖ እንደሚያልፍ ጥላ ነው።

5እግዚአብሔር ሆይ፤ ሰማያትህን ሰንጥቀህ
ውረድ፤
ይጤሱም ዘንድ ተራሮችን ዳስስ።
6የመብረቅ ብልጭታ ልከህ በትናቸው፤
ፍላጻህን ሰደህ ግራ አጋባቸው።
7እጅህን ከላይ ዘርጋ፤
ከኀይለኛ ውሃ፣
ከባዕዳንም እጅ፣
ታደገኝ፤ አድነኝም፤
8አንደበታቸው ሐሰትን ይናገራል፤
ቀኝ እጃቸውም የቅጥፈት ቀኝ እጅ
ናት።

9አምላክ ሆይ፤ አዲስ ቅኔ እቀኝልሃለሁ፤
ዐሥር አውታር ባለው በገና
እዘምርልሃለሁ።
10ነገሥታትን ድል የሚያጐናጽፍ፣
ባሪያውን ዳዊትን ከሚጐዳ ሰይፍ
የሚያድነው እርሱ ነው።

11አንደበታቸው ሐሰትን ከሚናገር፣
ቀኝ እጃቸው የቅጥፈት ቀኝ እጅ
ከሆነችው፣
ከባዕዳን እጅ፣
ታደገኝ፤ አድነኝም።

144፥2 ዘፍ15፥1፤ መሳ4፥23፤መዝ18፥2፤ 39፤27፥1፤37፥39፤ 43፥2፤59፥9፤91፥2
144፥3 ዕብ2፥6
144፥4 1ዜና29፥15 ፤ኢዮ7፥7፤14፥2፤27፥3 ፤ኢሳ2፥22፤ያዕ4፥14
144፥5 ዘፍ11፥5፤ መዝ18፥9፤57፥3፤ 104፥32፤ኢሳ64፥1
144፥6 መዝ7፥12-13፤18፥14፤59፥11፤ 68፥1፤ዕን3፥11፤ ዘካ9፥14
144፥7 2ሳሙ22፥17 ፤መዝ3፥7፤18፥44፤ 57፥3፤69፥2
144፥8 ዘፍ14፥22፤ ዘዳ32፥40፤መዝ12፥2፤ 36፥3፤41፥6
144፥9 መዝ28፥7፤ 33፥2-3፤71፥22፤96፥1
144፥10 2ሳሙ8፥14 ፤ኢዮ5፥20፤መዝ 18፥50
144፥11 መዝ3፥7፤ 12፥2፤18፥44፤25፥20 ፤36፥3፤41፥6-7፤ 106፥26፤ኢሳ44፥20
144፥12 መዝ92፥12 -14፤128፥3፤መሓ4፥4 ፤7፥4
144፥13 ምሳ3፥10
144፥14 ነገ7፥25፥11 ፤ምሳ14፥4፤ኢሳ24፥ 11፤ ኤር14፥2-3
144፥15 ዘዳ28፥3
145፥1 መዝ2፥6፤ 5፥2፤30፥1፤34፥1፤ 54፥6
145፥2 መዝ34፥1፤ 71፥6፤ኢሳ25፥1፤ 26፥8
145፥3 2ሳሙ22፥4 ፤ኢዮ5፥9፤መዝ95፥3 ፤96፥4፤

12ወንዶች ልጆቻችን በወጣትነታቸው፣
የተሟላ ዕድገት እንዳገኙ ተክል፣
ሴቶች ልጆቻችንም ቤተ መንግሥት
ለማስጌጥ፣
እንደ ተቀረጹ የማእዘን ዐምዶች ይሁኑ።
13ጐተራዎቻችን በተለያየ የእህል ዐይነት፣
የተሞሉ ይሁኑ፤
በጎቻችን እስከ ሺህ ይውለዱ፤
በመስኮቻችንም እስከ ዐሥር ሺህ ይባዙ።
14ከብቶቻችን ይከበዱ፤[*]
አይጨንግፉ፤ አይጥፉም።
እኛም በምርኮ አንወሰድ፤
በአደባባዮቻችንም ዋይታ አይሰማ።

15ይህ ባርኮት ገንዘቡ የሆነ ሕዝብ ምስጉን
ነው፤
እግዚአብሔር አምላኩ የሆነ ሕዝብ
ምስጉን ነው።

መዝሙር 145[ነ]

ምስጋና ለንጉሡ ለእግዚአብሔር

የዳዊት የምስጋና መዝሙር

1አምላኬና ንጉሤ ሆይ፤ ከፍ ከፍ
አደርግሃለሁ፤
ስምህን ከዘላለም እስከ ዘላለም
እባርካለሁ።
2በየቀኑ እባርክሃለሁ፤
ስምህንም ከዘላለም እስከ ዘላለም
አመሰግናለሁ።

3እግዚአብሔር ታላቅ ነው፤ እጅግ
ሊመሰገንም ይገባዋል፤
ታላቅነቱም አይመረመርም።

[+]2 አንዳንዶች ሕዝቦችን የሚያስገዛልኝ ይላሉ።
[*]14 ወይም መሪዎቻችን ይጠንከራሉ፡
[ነ]ም145 ይህ መዝሙር ተከታታይ በሆኑ የዕብራይስጥ ፊደላት የሚጀምር ሲሆን (ከቍ13 ጭምር) መነሻዎቹ ወይም መነሻዎቹና መድረሻዎቹ ሆሄያት ቍልቍል ሲነበቡ ትርጕም ያላቸውን ቃላት የሚፈጥሩ ናቸው።

144፥2 *አፍቃሪ አምላኬና፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ዘላለ ማዊ ፍቅሬ" ማለት ነው (የ6፥4 ማብ ይመ)። መዝሙረኛው እግዚአብሔርን እንዲህ በማለት የጠራው እግዚአብሔር የፍቅር ምንጭ ስለሆነለት ነው፤ እግዚአብሔር የድነት ምንጭ በመሆኑ "አዳኜ" ተብሎ እንደሚጠራ ነው (27፥1፤35፥3፤62፥2 ይመ)።

144፥3-4፤ የሰው ልጅ ከምንም የማይቈጠርና ይልቁንም የእግዚአብሔርን ርዳታ የሚሻ ፍጡር መሆኑን የሚገልጽ ነው።

144፥3፤ ከ8፥4 ጋር ተመሳሳይ ነው።

144፥4፤ 39፥4-6 እና ማብ ይመ።

144፥5-8፤ እግዚአብሔር ነጻ እንዲያወጣው ያቀረበው ጸሎት ነው።

144፥5፤ 18፥9 እና የ18፥7-15 ማብ ይመ።

144፥6፤ 18፥14 እና ማብ ይመ።

144፥7፤ 18፥16-17 እና የ32፥6 ማብ ይመ። *ባዕዳን፤* ተዋሳኝ መንግሥታት ናቸው።

144፥8 *አንደበታቸው፤* የ5፥9 ማብ ይመ። *ቀኝ እጃቸውም፤* ቃል ለመግባት ወይም ራስን ለመስጠት ሲፈለግ እጅ ወደ ላይ ይነሣል (106፥26፤ ዘፀ6፥8፤ ዘዳ32፥40 ይመ)።

144፥9-10፤ መዝሙረኛው እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል ይገባል (የ7፥17 ማብ ይመ)።

144፥9 *አዲስ ቅኔ፤* የ33፥3 ማብ ይመ።

144፥10 *ባሪያውን ዳዊትን፤* የመዝ18ርእስ ማብ ይመ።

144፥11፤ በቍ7-8 ላይ የቀረበው ጸሎት እዚህም ላይ ተደ ግሞአል፤ ይህም ለሚቀጥለው ሐሳብ እንደ መሸጋገሪያ ያገለግ ላል። እግዚአብሔር ባሪያውን ዳዊትን ነጻ ካወጣ መንግሥቱ ያብ ባል፤ ደኅሞም ዋስትና ያገኛል።

144፥12-15፤ እዚህ ላይ የቀረበው ጸሎት ከቍ1-11 ጋር ምንም ግንኙነት የለውም የሚሉ ሊቃውንት አሉ፤ ሆኖም ቍ11 እንደ መሸጋገሪያ በመሆን ይህን ክፍል ከላይኛው ክፍል ያያ ይዛል።

144፥12 *ሴቶች ልጆቻችንም ... እንደ ተቀረጹ ... ዐም ዶች፤* በሴቶች አምሳል የሚቀረጹ የቤተ መቅደስ ዐምዶችን ማየት ያልተለመደ አይደለም (በግሪክ እንዲህ ያለ ቅርጽ ያላቸ ውን ዐምዶች በብዛት ማግኘት ይቻላል)።

144፥14 *ከብቶቻችን ይከበዱ፤* ወይም "በሬዎቻችን ይወፍ ራሉ" ወይም "በሬዎቻችን ይከብዳሉ" ማለት ነው፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

144፥15 *ምስጉን፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

መዝ145፤ ድንቅ ሥራውና ታማኝነቱ የንጉሣዊ አገዛዙ ክብር ለሆነው፣ ለታላቁ ንጉሥ ለእግዚአብሔር የተዘመረ መዝ ሙር ነው። ሁለት መስመር መግቢያና (ቍ1-2) አንድ መስመር መደምደሚያ (ቍ21) ያለው ይህ መዝሙር በርካታ ፍሬ ሐሳቦ ችን በየደረጃው የሚያሳድጉ አራት አንቀጾች አሉት (ቍ3፡8፡ 13ለ፡17 ይመ)።

145ርእስ *የምስጋና መዝሙር፤* በዕብራይስጥ ቴሂላ ይባ ላል፤ ርእስ ሆኖ የተጠቀሰውም በዚህ ቦታ ብቻ ነው፤ ሆኖም የመዝሙረኛው ስም "ቴሂሊም" ከሚለው ብዙ ቍጥር የመጣ ነው። *የዳዊት፤* የመዝ 138 ርእስ ማብ ይመ።

145፥1-2፤ እግዚአብሔርን ለማመስገን ቃል የገባበት ቦታ ነው። *ስምህን፤* ቍ21 ይመ። መዝሙሩም የተቀነበበው በዚሁ ነው (የ5፥11 ማብ ይመ)።

145፥3-7፤ ታላቅነቱን (ቍ 3) እና መልካምነቱን (ቍ 7)

[4]ሥራህን አንዱ ትውልድ ለሌላው
ትውልድ ያስተጋባል፤
ብርቱ ሥራህን ያውጃል::
[5]ስለ ግርማህ ውበትና ክብር ይናገራሉ፤
ስለ ድንቅ ሥራህም[a] ያወራሉ::
[6]ስለ ድንቅ ሥራህ ብርታት ይነጋገራሉ፤
እኔም ስለ ታላቅነትህ አውጃለሁ::
[7]የበጎነትህን ብዛት በደስታ ያወሳሉ፤
ስለ ጽድቅህም በእልልታ ይዘምራሉ::
[8]*እግዚአብሔር* ቸር ነው፤ ርኅሩኅም ነው፤
ለቍጣ የዘገየ፣ ምሕረቱ የበዛ::
[9]*እግዚአብሔር* ለሁሉ ቸር ነው፤
ምሕረቱም በፍጥረቱ ሁሉ ላይ ነው::
[10]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ፍጥረትህ ሁሉ
ያመሰግንሃል፤
ቅዱሳንህም ይባርኩሃል::
[11]ስለ መንግሥትህ ክብር ይናገራሉ፤
ስለ ኀይልህም ይነጋገራሉ፤
[12]በዚህም ብርቱ ሥራህን፣
የመንግሥትህንም ግርማ ክብር
ያስታውቃሉ::
[13]መንግሥትህ የዘላለም መንግሥት ናት፤
ግዛትህም ለትውልድ ሁሉ ጸንቶ
ይኖራል::

እግዚአብሔር ቃሉን ሁሉ ይጠብቃል፤
በሥራውም[b] ሁሉ ቸር ነው::
[14]*እግዚአብሔር* የሚንገዳገዱትን ሁሉ
ይደግፋል፤
የወደቁትንም ሁሉ ያነሣል::
[15]የሁሉ ዐይን አንተን በተስፋ ይጠብቃል፤
አንተም ምግባቸውን በወቅቱ
ትሰጣቸዋለህ::
[16]አንተ እጅህን ትዘረጋለህ፤
የሕያዋን ፍጥረታትንም ሁሉ ፍላጎት
ታረካለህ::

[17]*እግዚአብሔር* በመንገዱ ሁሉ ጻድቅ፣
በሥራውም ሁሉ ቸር ነው::
[18]*እግዚአብሔር* ለሚጠሩት ሁሉ፣
በእውነት ለሚጠሩት ሁሉ ቅርብ ነው::
[19]ለሚፈሩት ፍላጎታቸውን ይፈጽማል፤
ጩኸታቸውን ይሰማል፤ ያድናቸዋልም::
[20]*እግዚአብሔር* የሚወዱትን ሁሉ
ይጠብቃል፤
ክፉዎችን ሁሉ ግን ያጠፋል::

[21]አፌ የ*እግዚአብሔርን* ምስጋና ይናገራል፤
ፍጡር ሁሉ ከዘላለም እስከ ዘላለም፣
ቅዱስ ስሙን ይባርክ::

መዝሙር 146

ለረድኤት አምላክ ምስጋና

[1]ሃሌ ሉያ::[c]
ነፍሴ ሆይ፤ *እግዚአብሔርን* ባርኪ::
[2]በምኖርበት ዘመን ሁሉ *እግዚአብሔርን*
አመሰግናለሁ፤
በሕይወትም እስካለሁ ለአምላኬ
እዘምራለሁ::
[3]በገዦች አትታመኑ፤
ማዳን በማይችሉ ሥጋ ለባሾችም
አትመኩ::
[4]መንፈሳቸው ትወጣለች፤ ወደ
መሬታቸውም ይመለሳሉ፤
ያን ጊዜም ዕቅዳቸው እንዳልነበር
ይሆናል::

[5]ረዳቱ የያዕቆብ አምላክ የሆነ፣
ተስፋውንም በአምላኩ በ*እግዚአብሔር*
ላይ የጣለ ሰው ምስጉን ነው፤

145፥4 ዘዳ11፥19፤ መዝ22፥30፤71፥16
145፥5 መዝ75፥1፤ 96፥6፤148፥13
145፥6 ዘዳ32፥3፤ መዝ66፥3፤75፥1፤78፥4፤106፥22
145፥7 ዘፀ18፥9፤ መዝ5፥11፤27፥13፤101፥1፤138፥5
145፥8 መዝ86፥5:15፤103፥8
145፥9 1ዜና16፥34፤ መዝ103፥13-14፤ 136፥1፤ማቴ19፥17፤ ማር10፥18
145፥10 መዝ8፥6፤ 30፥4፤103፥22፤115፥17-18፤139፥14፤ 148፥14፤149፥9
145፥11 ቍ12-13፤ ዘፀ15፥2፤መዝ21፥13፤ ማቴ6፥33
145፥12 ቍ11፤መዝ 75፥1፤103፥19፤105፥1፤ኢሳ2፥10:19:21
145፥13 ዘፀ15፥18፤ ዘዳ7፥9፤ኢሱ23፥14፤ 1ቆሮ1፥9፤1ጢሞ 1፥17፤2ጴጥ1፥11፤ ራእ11፥15
145፥14 1ሳሙ2፥8፤ መዝ37፥17፤38፥6፤ 146፥8
145፥15 ዘፍ1፥30፤ ኢዮ28፥5፤መዝ 37፥25፤ማቴ6፥26
145፥16 መዝ90፥14፤104፥28
145፥17 ቍ13፤ዘፀ 9፥27፤ዕዝ9፥15
145፥18 ዘኍ23፥21፤ መዝ18፥6፤46፥1፤ 80፥18፤ፊል4፥5
145፥19 1ሳሙ10፥19፤ኢዮ22፥28፤መዝ 7፥10፤20፥4፤31፥22፤ 34፥18፤40፥1
145፥20 መዝ1፥6፤ 31፥23፤91፥14፤94፥2 3፤97፥10
145፥21 ዘፀ3፥15፤ መዝ30፥4፤65፥2፤71፥8፤99፥3፤150፥6
146፥1 መዝ103፥1፤104፥1
146፥2 መዝ63፥4፤104፥33፤105፥2
146፥3 መዝ 60፥11፤ 108፥12፤118፥9፤ኢሳ2፥22
146፥4 ዘፍ3፥19፤ኢዮ7፥21፤መዝ33፥10፤ 103፥14፤መክ12፥7፤1ቆሮ2፥6
146፥5 መዝ33፥18፤37፥9፤ 70፥5፤71፥5፤119፥43፤121፥2፤144፥15፤ኤር17፥7

[a]5 የሙት ባሕር ጥቅልሎች እና ሱርስት (የሰብዓ ሊቃናትን ትርጕም ይመ) *ስለ ግርማህ ታላቅነትና ክብር፣ ዕፁብ ድንቅ ሥራህን አሰላስላለሁ* ይላሉ::
[b]13 አንድ የማሶሬቲክ ቅጅ፣ የሙት ባሕር ጥቅልሎች እና ሱርስት (የሰብዓ ሊቃናትን ትርጕም ይመ) እንዲሁም አብዛኛው የማሶሬቲክ ቅጆች የቍ13 ሁለት ስንኞች የሏቸውም::
[c]1 አንዳንዶች ከ10 *ቍጥር እግዚአብሔር ይመስገን* ይላሉ::

የሚገልጸውን የእግዚአብሔርን ድንቅ ሥራ ያወድሳል፤ ደራሲውም ሐሳቡን ያዋቀረው በእነዚህ ቃላት ነው:: ተመሳሳይ ሐሳብ ለማግኘት 86፥10:17፤ 135፥3:5 ይመ::

145፥4 *ያስተጋባል ... ያውጃል፤* ቍ5-7:10-12:21 እንዲሁም የ9፥1 ማብ ይመ:: *ሥራህን፤* በፍጥረት ጊዜ ያከናወነውን እንዲሁም ሕዝቡን ማዳኑንና ለሕዝቡም የሚያስፈልገውን ክብካቤ ማድረጉን ያመለክታል::

145፥7 *ጽድቅህም፤* ቍ17 እንዲሁም የ4፥1 ማብ ይመ::

145፥8-13፤ ፍጥረት ሁሉ የመንግሥቱን ክብር እንዲያወራ የሚያደርገውን የእግዚአብሔርን በጎነት የሚያወድስ ክፍል ነው::

145፥8፤ ዘፀ34፥6-7 እና ማብ ይመ::

145፥10 *ፍጥረትህ ሁሉ ያመሰግንሃል፤* ቍ21 እና የ65፥13 ማብ ይመ:: *ቅዱሳንህም፤* የ4፥3 ማብ ይመ::

145፥13-16፤ የእግዚአብሔርን ታማኝነት የሚያወድስ ክፍል ነው::

145፥13-17 *የሚወድ፤* የ6፥4 ማብ ይመ:: የእግዚአብሔር ታማኝነትና ፍቅር በአንድነት ተጣምረው የቀረቡበትን ለማየት የ36፥5 ማብ ይመ::

145፥17-20፤ የእግዚአብሔርን ጽድቅ የሚያወድስ ክፍል ነው::

145፥18 *በእውነት፤* በታማኝነት ለማለት ነው::

145፥21፤ ለእግዚአብሔር የሚቀርበው ምስጋና ሁልጊዜ ይቀጥላል፤ ፍጥረትም ሁሉ ለዘላለም ያመሰግነዋል:: *ፍጡር ሁሉ፤* ወይም ምናልባት "ሰው ሁሉ" ለማለት ነው (ቃል በቃል ሲተረጐም "ሥጋ ለባሽ ሁሉ"፤ 65፥2 ይመ "ሰው ሁሉ" እንዲሁም 150፥6 ይመ)::

መዝ146፤ ሰዎች የጽዮን ንጉሥ በሆነው ጌታ እንዲታመኑ የተሰጠ ምክር ነው:: መዝሙረኛው መጽሐፉን ለመዝጋት ከተጠቀመበት አምስት የሃሌሉያ (የምስጋና) መዝሙሮች ውስጥ አንዱ ነው፤ የተጻፈውም ከምርኮ በኋላ ሳይሆን አይቀርም:: ይህ መዝሙርና ከዚህ በኋላ ያሉት አራት መዝሙሮች ሃሌሉያ በሚል ቃል የተቀነበቡ ሲሆን ይህም መዝሙሩን በመጨረሻ ባረሙት ሰዎች የተጨመረ ሊሆን ይችላል (መዝ105-106፤ 111-117 ይመ)::

146፥1-2፤ በሕይወት እስካለ ድረስ እግዚአብሔርን እንደሚያመሰግን ቃል የገባበት ቦታ ነው (145፥21 ይመ)::

146፥1 *ነፍሴ ሆይ፣ እግዚአብሔርን ባርኪ፤* በመዝ103-104 ዙሪያ ያሉ ቅንብቦችን ይመ:: *ነፍሴ፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

146፥3-4፤ ሕዝቦች በእግዚአብሔር እንዲታመኑ የቀረበ ጥሪ ነው (ቍ5-9 ይመ)፤ በእግዚአብሔር መታመንና በሌሎች ማናቸውም ነገሮች መታመን ተነጻጽረው ቀርበዋል::

146፥5-9፤ የያዕቆብ አምላክ በሆነው በእግዚአብሔር እንዲታመኑ የተሰጠ ምክር ነው (የ14፥7 ማብ ይመ):: እርሱ ፈጣሪ በመሆኑ የሁሉ ጌታ ነው፤ ታማኝ በመሆኑ የምስኪኑ ዳኛ፣ ለድሃ አደጉም መጋቢ ነው፤ ጻድቅ በመሆኑም ለጻድቃን ይፈርዳል፤ የክፉዎችን አካሄድ ግን አንድ በአንድ ይመዝናል::

[6]እርሱ ሰማይንና ምድርን፣ ባሕርንም፣
በእነዚህም ውስጥ ያለውን ሁሉ የፈጠረ፣
ታማኝነቱንም ለዘላለም የሚጠብቅ ነው፤
[7]ለተበደሉት የሚፈርድ፣
ለተራቡት ምግብን የሚሰጥ እርሱ ነው፤
እግዚአብሔር እስረኞችን ከእስራት
ያወጣል፤
[8]እግዚአብሔር የዕውራንን ዐይን ያበራል፤
እግዚአብሔር የተዋረዱትን ከፍ
ያደርጋል፤
እግዚአብሔር ጻድቃንን ይወዳል፤
[9]እግዚአብሔር ስደተኞችን ይጠብቃል፤
ድኻ አደጎችንና መበለቶችን ይደግፋል፤
የክፉዎችን መንገድ ግን ያጠፋል::
[10]እግዚአብሔር ለዘላለም ይነግሣል፤
ጽዮን ሆይ፤ ስምባክሽ ለትውልድ ሁሉ
ንጉሥ ነው::

ሃሌ ሉያ::

መዝሙር 147

መዝሙር ለሁሉን ቻይ አምላክ

[1]ሃሌ ሉያ::[h]

ለአምላካችንን በመዝሙር ማወደስ እንዴት
መልካም ነው፤
እርሱን ማመስገን ደስ ያሰኛል፤ ይህ
ተገቢም ነው::
[2]እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን መልሶ
ይሠራታል፤
ከእስራኤል የተበተኑትን ይሰበስባል::
[3]ልባቸው የተሰበረውን ይፈውሳል፤
ቍስላቸውንም ይጠግናል::
[4]የከዋክብትን ብዛት ያውቃል፤
እያንዳንዱንም በስሙ ይጠራዋል::
[5]ጌታችን ታላቅ ነው፤ እጅግ ኀያልም ነው፤
ለጥበቡም ወሰን የለውም::
[6]እግዚአብሔር የተናቁትን ከፍ ያደርጋል፤
ክፉዎችን ግን ወደ ምድር ይጥላል::

[7]ለእግዚአብሔር በምስጋና ዘምሩ፤
ለአምላካችንም በመሰንቆ ምስጋና አቅርቡ::
[8]ሰማይን በደመናት የሚሸፍን እርሱ ነው፤
ለምድርም ዝናብን ይሰጣል፤
በተራሮችም ላይ ሣር ያበቅላል::
[9]ለእንስሳት ምግባቸውን፣
የቍራ ጫጩቶችም ሲንጫጩ
የሚበሉትን ይሰጣቸዋል::
[10]እርሱ በፈረስ ኀይል አይደሰትም፤
በሰዎም ብርታት ላይ ደስታውን
አያደርግም::
[11]ነገር ግን እግዚአብሔር በሚፈሩት፣
በምሕረቱ በሚታመኑትም ይደሰታል::
[12]ኢየሩሳሌም ሆይ፤ እግዚአብሔርን
አመስግኚ፤
ጽዮን ሆይ፤ ለአምላክሽን አወድሺ፤
[13]እርሱ የደጆችሽን መወርወሪያ
አጽንቶአልና፤
ልጆችሽንም በውስጥሽ ባርኮአል::
[14]በድንበርሽ ውስጥ ሰላም ያሰፍናል፤
ማለፊያ ስንዴም ያጠግብሻል::
[15]ትእዛዙን ወደ ምድር ይልካል፤
ቃሉም እጅግ በፍጥነት ይሮጣል::
[16]ዐመዳዩን እንደ በርኖስ ይዘረጋል፤
ውርጩን እንደ ዐመድ ይነሰንሳል::
[17]የበረደውን ድንጋይ ቍልቍል ይለቃል
ይወረውረዋል፤
በውሽንፍሩስ ቅዝቃዜ ፊት ማን ሊቆም
ይችላል?
[18]ቃሉን ልኮ፤ ያቀልጣቸዋል፤
ነፋሱን ያነፍሳል፤ ውሆችንም ያፈሳል::

146፥6 ዘፍ7፥9፤2ዜና 2፥12፤መዝ18፥25፤ 108፥4፤115፥15፤117፥2 ፤ሐሥ14፥15፤ራእ10፥6
146፥7 መዝ37፥17፤ 66፥11፤68፥6፤103፥6 ፤107፥9፤145፥15
146፥8 ዘፀ4፥11፤ዘዳ 7፥13፤ኢዮ23፥10፤ መዝ38፥6፤ምሳ20፥12፤ ኢሳ29፥18፤32፥3፤ 35፥5፤42፥7፡18-19፤ 43፥8፤ማቴ11፥5
146፥9 ዘፀ22፥22፤ ዘሌ19፥34፤መዝ10፥18 ፤ያዕ1፥27
146፥10 ዘፍ21፥33፤ 1ዜና16፥31፤መዝ93፥1 ፤99፥1፤ራእ11፥15
147፥1 መዝ33፥1፤ 135፥3
147፥2 መዝ51፥18 ፤106፥47
147፥3 ዘኍ12፥13 ፤ኢዮ5፥18፤መዝ34፥ 18፤ኢሳ1፥6፤ሕዝ 34፥16
147፥4 ዘፍ15፥5
147፥5 ዘፀ14፥31፤ መዝ48፥1፤145፥3፤ ኢሳ40፥28
147፥6 2ዜና33፥23 ፤መዝ37፥9-10፤ 145፥20፤146፥8-9
147፥7 መዝ27፥6፤ 30፥4፤33፥3፤42፥4፤ 98፥5
147፥8 ዘዳ11፥14፤ 32፥2፤2ሳሙ1፥21፤ ኢዮ5፥10፤26፥8፤28፥ 26፤መዝ104፥14
147፥9 ዘፍ1፥30፤ 8፥7፤መዝ104፥27-28 ፤ማቴ6፥26
147፥10 1ሳሙ16፥7 ፤ኢዮ39፥11፤መዝ33፥ 16-17
147፥11 መዝ6፥4፤ 33፥18፤35፥27፤103፥ 11፤119፥43
147፥12 መዝ48፥1
147፥13 ዘዳ33፥25 ፤ዘሌ25፥21፤መዝ128፥5፤134፥3
147፥14 ዘሌ26፥6፤ ዘዳ32፥14፤2ሳሙ7፥10፤መዝ132፥15፤ኢሳ48፥18
147፥15 ኢዮ37፥12 ፤መዝ33፥9፤148፥5፤ኢሳ 55፥1
147፥16 መዝ148፥8፤ኢዮ37፥12፤38፥29
147፥17 ዘፀ9፥22-23፤ ኢዮ38፥22፤መዝ78፥47
147፥18 ቍ15፤ መዝ 33፥9፤50፥3፤107፥20

[h]1 አንዳንዶች ከቍ20 ጭምር እግዚአብሔር ይመስገን ይላሉ::

146፥6 *ሰማይንና ምድርን ... የፈጠረ፤* የ121፥2 ማብ ይመ::

146፥8 *ጻድቃንን፤* የ1፥5 ማብ ይመ::

146፥10፤ በእግዚአብሔር ንጉሣዊ ከተማ ለሚኖሩ ዜጎች የተሰጠ ታላቅ የመደምደሚያ ምስክርነት ነው:: *ጽዮን፤* የ9፥11 ማብ ይመ::

መዝ147፤ ለእስራኤል ሕዝብ የተለየ ምሕረቱን ላደረገ አምላክና ፈጣሪ የተዘጋጀ መዝሙር ነው፤ የኢየሩሳሌም ቅጥር ተሠርቶ በተመረቀበት የደስታ ቀን ሌዋዊ መዘምራን እንዲዘምሩት የተዘጋጀ ሳይሆን አይቀርም (ነህ12፥27-43 ይመ):: የሰብዐ ሊቃናት ትርጕም (ወደ ግሪክ የተመለሰው የብሉይ ኪዳን ትርጕም) ይህን መዝሙር ሁለት ቦታ ይከፍለዋል (1-11፡12-20)፤ በእርግጥ ግን መዝሙሩ ሦስት ክፍል ያለው (1-6፡7-11፡12-20) ሲሆን፣ ክፍሎቹም እግዚአብሔር ለእስራኤል ያደረገውን ልዩ ክብካቤ በሚገልጹ ጥቅሶች (ቍ2-3፡19-20) የተቀነበቡ ናቸው:: የመዝ146 መግቢያ ይመ::

147፥1፤ የ135፥3 ማብ ይመ::

147፥2 *ይሠራታል ... ይሰበስባል፤* ከምርኮ በኋላ የሚሆነውን የኢየሩሳሌምንና የእስራኤልን ተመልሶ መታደስ የሚያሳስብ ነው::

147፥3 *ልባቸው የተሰበረውን፤* በምርኮ የነበሩትንና (መዝ137 ይመ፤ ከመዝ126 ጋር ያነጻጽሩ) የኢየሩሳሌምን ቅጥር እንደገና ሲሠሩ ታቃውሞ የገጠማቸውን (ነህ2፥17-20፤ 4፥1-23) ሁሉ የሚያመለክት ነው::

147፥4-6፤ የከዋክብትን ብዛት መወሰንና (ወይም ብዛታቸውን መቍጠርና) እያንዳንዳቸውንም በስማቸው መጥራት የሚችለው ኀያልና ብርቱ ጌታ የእርሱ የሆኑትን ይጠብቃል፤ ክፉዎችን ግን ያዋርዳል (20፥8፤ 146፥9፤ ኢሳ40፥26-29 ይመ)::

147፥6 *የተናቁትን፤* አንዳች መመኪያ እንደሌላቸው የተገነዘቡትን ለማለት ነው (149፥4 ይመ):: *ምድር፤* ምናልባት መቃብርን ሳያመለክት አይቀርም (የ61፥2 ማብ ይመ)::

147፥7-11፤ ዝናብን እንደወደደ የሚያዘንበውና ለምድር አራዊትና እንስሳት ምግብን የሚሰጠው አምላክ የሰው ልጅ በራሱ ችሎታ በመደገፉ ወይም በዙሪያው ባሉ እንስሳት (ወይም በዕውቀቱ በሠራቸው ዘመናዊ መሣሪያዎች) በመታመኑ ደስ አልተሰኘም፤ እግዚአብሔር ደስ የሚሰኘው ሰዎች ሲያገለግሉትና እርሱን ብቻ ተስፋ ሲያደርጉት ነው::

147፥11 *በሚፈሩት፤* የ34፥8-14 ማብ ይመ:: *ምሕረቱ፤* የ6፥4 ማብ ይመ::

147፥12-18፤ የፍጥረት ሁሉ ጌታ የሆነው የጽዮን አምላክ የሕዝቡን ጸጥታና ሰላም እንዲሁም ሀብትና የተትረፈረፈ ምርት ሁሉ ነቅቶ ይጠብቃል:: መዝሙሩ እያንዳንዱን የአየር ንብረት ዘርዝሮአል:- ደመናና ዝናብ (ቍ8)፣ በረዶ፣ ዐመዳይና ውርጭ (ቍ16-17)፣ የበረዶ ውሽንፍርና ነፋስ (ቍ17-18)::

147፥15 *ትእዛዙን ... ቃሉም፤* የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ለመፈጸም እንደ ተላኩ ሰዎች በሰውኛ አገላለጽ ተመስለው ቀርበዋል (የ23፥6፤ 33፥4፤ 104፥4 ማብ ይመ)::

[19]ቃሉን ለያዕቆብ፣
ሥርዐቱንና ፍርዱን ለእስራኤል
ይገልጣል።
[20]ይህን ለማንኛውም ሌላ ሕዝብ
አላደረገም፤
እነርሱም ፍርዱን አላወቁም።

ሃሌ ሉያ።

መዝሙር 148

ፍጥረተ ዓለም ሁሉ ያመስግን

[1]ሃሌ ሉያ።[a]

እግዚአብሔርን ከሰማያት አመስግኑት፤
በላይ በአርያም አመስግኑት።
[2]መላእክቱ ሁሉ አመስግኑት፤
ሰራዊቱ ሁሉ አመስግኑት፤
[3]ፀሓይና ጨረቃ አመስግኑት፤
የምታበሩ ከዋክብት ሁሉ አመስግኑት።
[4]ሰማየ ሰማያት አመስግኑት፤
ከሰማያትም በላይ ያላችሁ ውሆች
አመስግኑት።
[5]እርሱ ስላዘዘ ተፈጥረዋልና፣
የእግዚአብሔርን ስም ያመስግኑት።
[6]ከዘላለም እስከ ዘላለም አጸናቸው፤
የማይሻርም ሕግ ደነገገላቸው።

[7]የባሕር ውስጥ ግዙፍ ፍጥረትና ጥልቅ
ውሆች ሁሉ፣
እግዚአብሔርን ከምድር አመስግኑት።
[8]እሳትና በረዶ፣ ዐመዳይና ጭጋግ፣
ትእዛዙንም የሚፈጽም ዐውሎ ነፋስ፣
[9]ተራሮችና ኰረብቶች ሁሉ፣
የፍሬ ዛፎችና ዝግባች ሁሉ፣
[10]የዱር አራዊትና የቤት እንስሳት ሁሉ፣
በምድር የሚሳቡ ፍጥረታትና የሚበሩ
ወፎችም፣
[11]የምድር ነገሥታትና ሕዝቦች ሁሉ፣
መሳፍንትና የምድር ገዦች ሁሉ፣
[12]ወጣት ወንዶችና ደናግል፣
አረጋውያንና ልጆች ያመስግኑት።
[13]ስሙ ብቻውን ከፍ ያለ ነውና፣
ክብሩም ከምድርና ከሰማይ በላይ ነውና፣
እነዚህ ሁሉ የእግዚአብሔርን ስም
ያመስግኑ።
[14]እርሱ ለሕዝቡ ቀንድን[b] አስነሥቶአል፤
ለቅዱሳኑ ሁሉ ምስጋና፣
እጅግ ቅርቡ ለሆነው ሕዝቡ፣ ለእስራኤል
ልጆች።

ሃሌ ሉያ።

መዝሙር 149

የድል መዝሙር

1ሃሌ ሉያ።[c]

ለእግዚአብሔር አዲስ ቅኔ ተቀኙ፤
ምስጋናውንም በቅዱሳን ጉባኤ ዘምሩ።

147፥19 ዘፀ20፥1፤ ዘዳ33፥4፤ ሚል1፥8፤ 2ነገ22፥8፤ መዝ78፥5፤ ሚል4፥4፤ ሮሜ3፥2፤ 9፥4
147፥20 ዘዳ4፥7-8 ፥32-34፤ መዝ33፥2፤ 79፥6፤ 103፥1
148፥1 መዝ19፥1፤ 33፥2፤ 69፥34፤ 103፥1 ፤150፥1
148፥2 1ነገ22፥19፤ መዝ103፥20
148፥3 መዝ19፥1
148፥4 ዘፍ1፥7፤ ዘዳ10፥14
148፥5 መዝ145፥21 ፤147፥15
148፥6 ኤር31፥35-36፤ 33፥25
148፥7 ዘፍ1፥21፤ ዘዳ33፥13፤ መዝ33፥21 74፥13-14
148፥8 ዘፀ9፥18፤ ኢሱ10፥11፤ ኢዮ37፥11-12፤ መዝ103፥20፤ 147፥15-18
148፥9 ኢሳ44፥23፤ 49፥13፤ 55፥12
148፥10 ኢሳ43፥20 ሆሴ2፥18
148፥11 መዝ102፥15
148፥13 መዝ8፥1፤ 113፥2፤ 138፥4፤ 145፥5
148፥14 ዘፀ15፥2፤ ዘዳ26፥19፤ 1ሳሙ2፥1 ፤ መዝ22፥3፤ 145፥10
149፥1 መዝ1፥5፤

[a]1 አንዳንዶች ከቍ14 ጭምር እግዚአብሔር ይመስገን ይላሉ።
[b]14 ቀንድ የጥንካሬ ትእምርት ሲሆን ንጉሥን ያመለክታል።
[c]1 አንዳንዶች ከቍ9 ጭምር እግዚአብሔር ይመስገን ይላሉ።

147፥19-20፤ እግዚአብሔር ለእስራኤል ያበረከተውን ልዩ ስጦታ የሚገልጽ ነው፤ ይህም ስጦታ የማዳን ሥራውንና የተቀደሰ ፈቃዱን የሚያስታውቅበት ልዩና የሚዋጅ ቃል ነው።

መዝ148፤ በየትም ያሉ ፍጥረታት እግዚአብሔርን እንዲያመሰግኑ የቀረበ ጥሪ ነው። መዝሙሩ በመጀመሪያ የተዘጋጀው ለምንም ይሁን ለምን በዚህ ቦታ መገኘቱ ግን መዝሙረኛው በመጨረሻ ላይ ያቀረበውን የምስጋና ጥሪ የተሟላ ያደርገዋል። መዝሙሩ እያንዳንዳቸው ስድስት ቍጥር ያላቸውን ሁለት እኩል አንጓዎች የያዘ ሲሆን እያንዳንዱም አንጓ ሁለት ቍጥር ያሉት መደምደሚያ አለው። የመጀመሪያው አንጓ (ቍ1-6) በሰማይ ላሉ ፍጥረታት የተደረገውን ጥሪ የያዘ ሲሆን ሁለተኛው አንጓ ደግሞ (ቍ7-12) ከሰማይ በታች ላሉ ፍጥረታት የቀረበውን ጥሪ ይዞአል (103፥20-22 ይመ)። መደምደሚያው ደግሞ (ቍ13-14) ለእግዚአብሔር ምስጋና የሚቀርብበትን ምክንያት ያወሳል፤ የመዝ146 መግቢያን ይመ።

148፥1-6፤ በሰማያት ያሉ ፍጥረታት ሁሉ እግዚአብሔርን እንዲያመሰግኑ ያሳስባል።

148፥3 *ፀሓይና ጨረቃ ... የምታበሩ ከዋክብት፤* የ65፥13 ማብ ይመ።

148፥4 *ከሰማያትም በላይ ያላችሁ ውሆች፤* ከሰማይ ወይም ከጠፈር በላይ ያለ "ጥልቅ" ለማለት ነው ዘፍ1፥7 ይመ ("የውቅያኖስ ጥልቆች" (ቍ7) ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ፤ የ42፥7 ማብ ይመ)።

148፥5 *የእግዚአብሔርን ስም፤* ቍ13 እንዲሁም የ5፥11 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ስለ ፈጠራቸውና ህልውናቸውንም ስላጸና እርሱን ማመስገን አለባቸው።

148፥7-12፤ በምድር ያሉ ፍጥረታት ሁሉ እግዚአብሔርን እንዲያመሰግኑ ጥሪ ያደርጋል ("ሰማይና ምድር" የፍጥረት ድምር ናቸው፤ ቍ13፥89፥11፤ 113፥6፤ 136፥5-6፤ ዘፍ2፥1፡4 ይመ)።

148፥7 *የባሕር ፍጥረትና ... ጥልቅ ውሆች፤* በዘፍጥረት ም1 ላይ ያለውን የፍጥረት ታሪክ የሚያስታውስ ሲሆን (ዘፍ1፥7፡ 10፡21 ይመ) ጥሪው ከፍጥረታት ይጀምርና ወደ ሰው ያልፋል፤ ግዑዛንም ሆኑ ሕያዋን ፍጥረታት እግዚአብሔርን እንዲያመሰግኑ ጥሪ ቀርቦላቸዋል።

148፥8 *ትእዛዙንም፤* ቃሉን ለማለት ነው (147፥15 እና ማብ ይመ)።

148፥13-14፤ ለእግዚአብሔር ምስጋና የሚቀርብበትን ምክንያት የያዘ መደምደሚያ ነው።

148፥13 *ስሙ ... ክብሩም፤* ክብሩ ለፍጥረታት በሰጠው ህልውና ታይቶአል። *በላይ ነውና፤* የፈጣሪ ክብር ከፍጥረታት ክብር የላቀ ነው።

148፥14 *ቀንድን፤* በእግዚአብሔር የተቀባውን ንጉሥ ያመለክታል (የ2፥2፤ የመዝ18 ርእስ ማብ ይመ)። በዚህ ቦታ ግን "ቀንድ" የሚለው የእግዚአብሔርን ሕዝብ ጥንካሬና ብርታት ሳያመለክት አይቀርም (92፥10፤ ኢሳ2፥11፤ ኤር48፥25፤ ሰቆ2፥17 ይመ)። በዚያም ሆነ በዚህ ቃሉ እግዚአብሔር ለእስራኤል ያደረገውን የማዳን ሥራ ያመለክታል፤ እግዚአብሔር ፈጣሪና አዳኝ በመሆኑ ምስጋና ውዳሴ ይገባዋል (የ65፥6-7 ማብ ይመ)። *ምስጋና፤* 22፥3 እና ማብ ይመ።

መዝ149፤ በሕዝቡ ላይ ስለፈሰሰው በረከት ለእግዚአብሔር የቀረበ ምስጋና ነው። መዝሙሩ ከምርኮ በኋላ ስለመጻፉ (ድኅረ-ምርኮ ስለ መሆኑ) ምንም ጥርጥር የለውም። ለእስራኤል የፈሰሰው በረከት ሁለት መልክ አለው፤ እስራኤል የእግዚአብሔርን ድነት እንድትቀበልና (በተግባርና በቃል ኪዳን) የእግዚአብሔርን መንግሥት ለማፈራረስ ታጥቀው በተነሡ የዓለም ኀይሎች ላይ የእግዚአብሔርን የፍርድ ሰይፍ እንድትይዝና ፍርዱንም እንድታስፈጽም ተደርጓል፤ ምክንያቱም እስራኤል የሰማዩን ንጉሥ ሰራዊት በዚህ ምድር ወክላ ታገለግላለች (68፥17 እና ማብ፤ እንዲሁም ኢሱ 5፥14፤ 2ሳሙ5፥23-24፤ 2ዜና20፥15-17፡22፤ ዕንባ3፥3-15 ይመ)። ይህም ከመጨረሻው መዝሙር ቀጥሎ ያለው ይህ መዝሙር ለብሉይ ኪዳኗ እስራኤል የጸሎት (እንዲሁም የምስጋና) መጽሐፍ መሆኑን በግልጽ ያሳያል። ከመግቢያው ቍጥር ቀጥሎ ሁለት መሪ ፍሬ ሐሳቦች እያንዳንዳቸው አራት አራት ቍጥር ባላቸው ሁለት አንጓዎች አድገው እናገኛለን። መዝሙሩ "ቅዱሳን" በሚለው ቃል ተቀንብቦአል (ቍ5 ይመ)። "ክብር" የሚለው ቃል ሁለቱን አንጓዎች በጥሩ ሁኔታ ያስተሳስራል (ቍ5) (8፥5 እና 21፥5 ላይ "ክብር ... ግርማ"፣ 104፥1፡31 ላይ "ክብር ... ግርማ" እና 145፥5፡12 ላይ "ክብር ... ግርማ" የሚሉትን ይመ)።

149፥1 *አዲስ ቅኔ፤* የ33፥3 ማብ ይመ። *በቅዱሳን ጉባኤ፤*

[2]እስራኤል በፈጣሪው ደስ ይበለው፤
የጽዮንም ልጆች በንጉሣቸው ሐሤት
ያድርጉ።
[3]ስሙን በሽብሸባ ያመስግኑ፤
በከበሮና በመሰንቆ ይዘምሩለት።
[4]እግዚአብሔር በሕዝቡ ደስ ይለዋልና፤
የዋሃንንም በማዳኑ ውበት ያጐናጽፋል።
[5]ቅዱሳን በዚህ ክብር ይጓደዱ፤
በመኝታቸውም ላይ እልል እያሉ ይዘምሩ።
[6]የአምላክ ውዳሴ በአንደበታቸው፣
ባለ ሁለት ልሳን ሰይፍም በእጃቸው
ይሁን፤
[7]በዚህ ሕዝቦችን ይበቀላሉ፤
ሰዎችንም ይቀጣሉ፤
[8]ነገሥታታቸውን በሰንሰለት፣
መኳንንታቸውንም በእግር ብረት
ያስራሉ፤
[9]ይህም በእነርሱ ላይ የተጻፈውን ፍርድ
ለመፈጸም ነው።
ለቅዱሳኑም ሁሉ ይህች ክብር ናት።

ሃሌ ሉያ።

28፥7፤33፥2፤96፥1፤103፥1፤ራእ5፥9
149፥2 ኢዮ10፥3፤መዝ10፥16፤47፥6፤95፥6፤ኢሳ13፥3፤32፥1፤44፥2፤45፥11፤54፥5፤ኤር51፥48፤ዘካ9፥9
149፥3 ዘፀ15፥20፤57፥8
149፥4 መዝ35፥27፤132፥16፤147፥11
149፥5 ኢዮ35፥10፤42፥8፤132፥16
149፥6 ነህ4፥17፤መዝ66፥17፤ዕብ4፥12፤ራእ1፥16
149፥7 ዘኁ31፥3፤ዘዳ32፥41፤መዝ81፥15
149፥8 2ሳሙ3፥34፤2ዜና33፥11፤ኢሳ14፥1-2
149፥9 ዘዳ7፥1፤መዝ145፥10፤ሕዝ28፥26
150፥1 መዝ68፥24-26፤73፥17፤102፥19፤112፥1፤148፥1
150፥2 ዘፀ15፥7፤ዘዳ3፥24
150፥3 ዘኁ10፥2፤መዝ57፥8

መዝሙር 150

የምስጋና መዝሙር

[1]ሃሌ ሉያ።[a]

እግዚአብሔርን በመቅደሱ አመስግኑት፤
በታላቅ ጠፈሩ አወድሱት።
[2]ስለ ብርቱ ሥራው አመስግኑት፤
እጅግ ታላቅ ነውና ወድሱት።
[3]በመለከት ድምፅ አመስግኑት፤
በበገናና በመሰንቆ ወድሱት።
[4]በከበሮና በሽብሸባ አመስግኑት፤
በባለ አውታር መሣሪያና በእምቢልታ
አወድሱት።
[5]ተርገብጋቢ ድምፅ ባለው ጸናጽል
አመስግኑት፤
ድምፀ መልካም በሆነ ጸናጽል ወድሱት።
[6]እስትንፋስ ያለው ሁሉ እግዚአብሔርን
ያመስግን።

ሃሌ ሉያ።

150፥4 ዘፍ4፥21፤ ዘፀ15፥20፤መዝ45፥8
150፥5 2ሳሙ6፥5 150፥6 መዝ103፥22

[a]1 አንዳንዶች ከቍ6 ጭምር እግዚአብሔር ይመስገን ይላሉ።

የ9፥1 ማብ ይመ። *በቅዱሳን፤* ቈላ5፡9፤ የ4፥3 ማብ ይመ።

149፥2-5፤ እስራኤል ሁሉ ቤዛነቱን ባቀዳጃቸውና በንጉሣቸው በእግዚአብሔር ደስ ይበላቸው።

149፥3 *ስሙን፤* የ5፥11 ማብ ይመ።

149፥4 *ውበት፤* ታላቅ ሞገስ ያለብሳቸዋል (ኢሳ55፥5፤ 60፥9፤ 61፥3 ይመ)። *የዋሃንንም፤* አንዳች መመኪያ እንደሌላቸው የተረዱ ናቸው (147፥6 ይመ)።

149፥5 *በመኝታቸውም ላይ፤* ቀን በተግባር ያዩት የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ (ቍ4) ሌሊት በሐሴት ተሞልተው እንዲዘምሩ ያደርጋቸዋል (42፥8፤ 63፥6፤ 77፥6 ይመ)።

149፥6-9፤ እስራኤል ሁሉ ስለታም ሰይፍ የያዙ የእግዚአብሔር ሰራዊት እንዲሆኑ ክብር ስለተሰጣቸው አምላካቸውን ያመስግኑ።

149፥7 *ይበቀላሉ፤* መንግሥቱን ለማጥቃት በተነሡ ጠላቶች ላይ የተሰጠ የእግዚአብሔር ቅን ፍርድ ነው፤ እንዲህ ስለመሰለው የመለኮት ቅን ፍርድ ብሉይ ኪዳን በተደጋጋሚ ይናገራል (58፥10፤ 79፥10፤ 94፥1፤ ዘኁ31፥2፤ ዘዳ32፥35፡41፡43፤ 2ነገ9፥7፤ ኢሳ34፥8፤ 35፥4፤ 47፥3፤ 59፥17፤ 61፥2፤ 63፥4፤ ኤር46፥10፤ 50፥15፡28፤ 51፥6፡11፡36፤ ሕዝ25፥14፡17፤ ሚክ5፥15፤ ናሆ1፥2 ይመ)። በአዲስ ኪዳን ግን የእግዚአብሔር ሕዝብ በእግዚአብሔር መንግ ሥት ላይ የተነሣውን ጠላት "በመንፈስ ሰይፍ" እንዲዋጋ ነው (2ቆሮ 6፥7፤ 10፥4፤ ኤፌ 6፥12፡17፤ ዕብ 4፥12 ይመ)። እግዚአብሔር በዓለም ላይ ሲፈርድ ከእርሱ ጋር በመሆን የሚፈርዱት ግን በመጨረሻው የፍርድ ቀን ነው (1ቆሮ 6፡2፥3 ይመ)።

149፥9 *የተጻፈውን ... ፍርድ፤* የእግዚአብሔር ፍርድ ነው (139፥16 እና ማብ ይመ)።

መዝ150፤ የመጨረሻው ታላቅ ውዳሴ ሲሆን ምናልባትም የመጽሐፉ መደምደሚያ እንዲሆን ታስቦ የተዘጋጀ መዝሙር ነው። የአራቱን መጻሕፍት መደምደሚያ ይመ (41፥13፤ 72፥18-19፤ 89፥52፤ 106፥48) ይህ የመጨረሻ የምስጋና ጥሪ እግዚአብሔር ካለበት ቦታ በመጀመር እግዚአብሔር ወዳደረገው ድንቅ ሥራ፣ ከዚያም እግዚአብሔርን ለማመስገን ከተዘጋጁበት መሣሪያዎች ወደ ሕያዋን ፍጥረታት ብርቱ በሆነ እንቅስቃሴ ይሸጋገራል፤ እያንዳንዱም ደረጃ በሃሌሉያ ተቀንብቦአል (የመዝ146 መግቢያ ይመ)።

150፥1፤ እግዚአብሔር የሚወደስበት ስፍራ ነው። *በመቅደሱ፤* በኢየሩሳሌም ከተማ ማለት ነው። *በኃያል ሰማያቱ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የኀይሉ ስፋት" ማለት ነው (19፥1፤ ዘፍ1፥6 ይመ)፤ ይህም የኀይሉን መጠን ወይም የኀይሉን መኖሪያ ያመለክታል። አብዛኛውን ጊዜ ሰማያዊውን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ የሚያመለክት ሲሆን (11፥4 ይመ) በዐይን የምናየውንና እንደ ቤት ጣራ የተንጣለለውን ሰማይ እንደ ቤተ መቅደስ በመቍጠር እርሱን ሊያመለክት ይችላል።

150፥2፤ እግዚአብሔር የሚወደስበትን (የሚመሰገንበትን) ምክንያት ይናገራል። *ስለ ብርቱ ሥራው፤* በሥነ-ፍጥረትና በማዳን ሥራው ተገልጾአል።

150፥3-5፤ እግዚአብሔር እንዴት መወደስ (መመስገን) እንዳለበት ይናገራል፤ በልዩ ልዩ የሙዚቃ መሣሪያዎች (በዋሽንት፣ በበገና፣ በመለከት)።

150፥6፤ እግዚአብሔርን ማወደስ (ማመስገን) የሚገባው ማን እንደሆነ ይናገራል፤ የእግዚአብሔርን ታላቅነትና አእምሮንም የሚያልፈውን የማዳን ሥራውን ፍጥረት ሁሉ ሊያመሰግን ይገባል።

መጽሐፈ ምሳሌ

መግቢያ

ጸሓፊው

መጽሐፉ ገና ከርእሱ ላይ ጸሓፊው ሰሎሞን መሆኑን ቢገልጽም እንኳ፣ ወደ በኋላ ከሚገኙት ምዕራፎች ጸሓፊው ሰሎሞን ብቻ እንዳልሆነ መረዳት እንችላለን፤ ም22፥17፣ "የጠቢባን ቃል" ይላል፤ እንዲሁም 24፥23 "እነዚህ ደግሞ የጠቢብ ምሳሌዎች ናቸው" ይላል:: በተጨማሪም በም22፥17-21 ላይ ያለው መግቢያ፣ እነዚህ ክፍሎች የተገኙት ከራሱ ከሰሎሞን ብቻ ሳይሆን፣ ከጠቢባን ጉባኤ መሆኑን ያሳያል:: ም30 የያቄ ልጅ የአጉር፣ ም31፥1-9 ደግሞ የንጉሥ ልሙኤል መሆኑን ያመለክታሉ፤ ይሁን እንጂ እነዚህ ሰዎች በሌላ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ስማቸው ተጠቅሶ አይገኝም::

ያም ሆነ ይህ አብዛኛው የመጽሐፉ ክፍል ከሰሎሞን ጋር የተሳሰረ ነው፤ በ10፥1 እና 25፥1 ላይ በሚገኙት ርእሶች የሰሎሞን ስም ተጠቅሶአል፤ ነገር ግን በ25፥1 ላይ ያሉት ምሳሌዎች (ቅኔዎች) የተቀዱት (የተገለበጡት) በሕዝቅያስ ሰዎች እንደ ሆነ ተጠቅሶአል:: ይህም የሚያሳየው የጥበበኞች ወይም የጸሓፊዎች ቡድን አርታዒዎች ሆነው፣ ምሳሌዎቹ የመጽሐፍ ቅርጽ እንዲይዙ በማድረግ በ25-29 ያለውን ክፍል ቀደም ካለው ስብስብ ጋር የጨመሩት መሆኑን ነው:: ሰሎሞን ምሳሌዎችን የመፍጠር የተለየ ችሎታ ያለው መሆኑን የ3,000 ምሳሌዎች አመንጪ ሆኖ በተገለጸበት በ1ነገ4፥32 ላይ ተመልክቶአል:: አቻ ያልተገኘለት ጥበበኛ ንጉሥ መሆኑ ከመገለጹም በላይ (1ነገ4፥29-31)፣ የአያሌ ምሳሌዎችም ባለቤት እርሱ መሆኑ ግልጽ ነው:: መጽሐፉ አጭር መግቢያና (1፥1-7) ረዘም ያለ መደምደሚያ (31፥10-13) አለው:: በመግቢያው ላይ ተተንትኖ የሚታየው ክፍል (1፥8-9፡18) የአጠናቃሪው ወይም የአርታዒው ሊሆን ይችላል፤ ይሁን እንጂ ይህ ክፍል ከሌሎች ምዕራፎች ጋር ተመሳስሎ መገኘቱ (6፥1ን ከ11፥15፤ 17፥18፤ 20፥16፤ 27፥13 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም 14፥5፡25፤ ከ19፥5 ጋር ያነጻጽሩ) ሰሎሞንም የዚህ ክፍል ባለቤት መሆኑን በግልጽ ያሳያል:: "እግዚአብሔርን መፍራት" (1፥7) አስፈላጊ መሆኑ በአጽንዖት መገለጹ፣ የተለየ የሆነውን ክፍል በአንድ ላይ ያስተሳስረዋል::

ዘመኑ

ለመጽሐፈ ምሳሌ እውን መሆን ሰሎሞን ዐቢይ ሚና ይሰጠዋል፤ ይህ ደግሞ ዘመኑን የሰሜንና የደቡብ መንግሥት በመባል ሳይከፋፈል ወደ ነበረበት ወቅት ያደርሰዋል፤ ይኸውም በዐሥረኛው ምእተ ዓመት ቅ.ክ ማለት ነው:: በዘመኑ የነበረው ሰላምና ብልጽግና ይህን መሰል ጥበብና ሥነ ጽሑፍ እውን እንዲሆን ረድቶአል:: ከዚህም በላይ በ22፥17-24፥22 ያሉት ሠላሳ ምሳሌዎች በሰሎሞን ዘመን ገደማ ይፉ ከሆነው ከግብፅ ባለ ሠላሳ ምድብ ትምህርት ዐዘል አባባል ጋር ማለትም፣ "የአመንሞፔ ጥበብ" ከተባለው ጋር ተመሳሳይነት ያለው መሆኑን ምሁራን ያትታሉ:: እንደዚሁም ከም1-9 ባለው ክፍል ጥበብ በሰውኛ ዘይቤ መመሰሏ (1፥20 ማብ፤ 3፥15-18፤ 8፥1-36 ይመ)፣ በሁለት ሺህ ዓ.ቅ.ክ በመስጴጦምያና በግብፅ ጽሑፎች ላይ ረቂቅ የሆነ ሐሳብ በሰውኛ ዘይቤ ከመገለጹ ጋር ተመሳሳይነት አለው::

በዚህ መጽሐፍ ላይ የሕዝቅያስ ሰዎች ሚና እንዲኖራቸው መደረጉ (25፥1 ይመ)፣ የመጽሐፉ ዐቢይ ክፍል ከ715-686 ዓ.ቅ.ክ መጠረዙንና አርትዖት የተደረገለት መሆኑን ያመለክታል:: በዚህ መጽሐፍ የሚገኙት ምሳሌዎች ተሰብስበው የተጠረዙበት ዘመን እስከ ሕዝቅያስ ዘመን ድረስ የሚቀጥል ቢሆንም እንኳ፣ የአጉር (ም30)፣ የልሙኤልና (31፥1-9) "ሌሎቹ የጠቢባኑ ቃሎችም" ከሰሎሞን ምሳሌዎች ጋር የተጨመሩት በዚህ ጊዜ ሳይሆን አይቀርም::

የጥበብ መጻሕፍት

አይሁድ ብሉይ ኪዳንን ሕግ፣ ነቢያትና ጽሑፎች በማለት ይጠራሉ፤ በሦስተኛው ምድብ ውስጥም የዳዊት መዝሙርና የቅኔ መጻሕፍት የተባሉት፣ መጽሐፈ ኢዮብ፣ መጽሐፈ ምሳሌና መጽሐፈ መክብብ ይካተታሉ:: እነዚህ የጥበብ መጻሕፍትም በእስራኤል ኀብረተ ሰብ እንቅስቃሴ ውስጥ ቍልፍ ሚና ካላቸው (ኤር 18፥18)፣ "የጥበብ ሰዎች" ወይም "ጐምቱ ሊቃውንት" ከተባሉት ጋር የተሳሰሩ ናቸው:: ጠቢባን ሰዎችም ወጣቱን እንዲያስተምሩ፣ ንጉሡንም እንዲመክሩ ይጠበቅባቸው ነበር፤ ካህናቱና ነቢያቱ በመንፈሳዊ ጕዳይ ላይ የሚያተኵሩ ሲሆን፣ ጠቢባኑ ደግሞ ዘወትራዊና ፍልስፍናዊ በሆነው ጕዳይ ላይ ያተኵሩ ነበር:: ከመጽሐፎቻቸውም አንዳንዶቹ፣ ወጣቱ በድሎትና በደስታ እንዴት መኖር እንደሚችል በማስተማር በሕይወት ብሩህ ገጽታ ላይ ያተኵራሉ፤ እንደ መጽሐፈ ኢዮብና እንደ መጽሐፈ መክብብ ያሉት ደግሞ አመራማሪና ሥነ መለኮታዊ የሆኑትን አስቸጋሪ የሕይወት ጥያቄዎች በማንሣት፣ ክፋት ለምን ተከሠተ? ጠማማ የሆነውስ፣ "ለምን ባለ ሀብት ሆነ" (መዝ37 እና 73 ይመ) እያሉ የሕይወትን እንቈቅልሽ ይጠቅሳሉ:: መጻሕፍቱ በእነዚህ አይበገሬ መሳይ ጕዳዮች ላይ የሚያተኵሩ በመሆናቸውም በአንዳንድ ሊቃውንት ዘንድ፣ "ሕይወትን አደምነው የሚያሳዩ" የሚል ቅጽል ተሰጥቶአቸዋል:: ፈካ ያለውም ሆነ የደመነው የሕይወት አመለካከት በጥንቱ የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች ሥነ ጽሑፍ ውስጥም ይገኛል::

ምሳሌ በምሳሌነቱ እንጂ እንደ ትንቢት አንድ ውጤት ወይም አንድ ድርጊት ከሚያስከትለው

የተንካ እንደሚሠርፅ ተስፋ መቈጠር የለበትም፤ ለምሳሌም 10፥27፣ "እግዚአብሔርን መፍራት ዕድሜን ያረዝማል፤ የክፉ ሰው ዕድሜ ግን በአጭር ይቀጫል" (3፥2 እና ማብ ይመ):: "እግዚአብሔር ጻድቅ እንዲራብ አያደርግም" (10፥3)፤ "የክፉዎች ሆድ ግን እንደ ተራበ ይኖራል" (13፥25):: እነዚህ ጥቅሶች በጥቅሉ ሲታዩ እውነትነት ያላቸው ቢሆንም፣ አንዳንድ ጊዜ ጻድቁ ሥቃይ ውስጥ የሚገባበት፣ ክፉውም የሚበለጽግበት ሁኔታ አለ:: ብዙውን ጊዜ ጻድቁም ሆነ ክፉው የእጁን በምድር ላይ ያገኛል (11፥31)፤ አንዳንድ ጊዜ ግን ለሽልማትና ለቅጣት ቀጠሮ የተያዘለት ከመቃብር ባሻገር ነው::

የመጽሐፈ ምሳሌ ባሕርያት

በኢሳ14፥14፤ በዘኍ23፥7:18፤ በሕዝ17፥2 ላይ የሚገኘው "ምሳሌ" የሚለው ቃል በዕብራይስጥ ቋንቋ የተለያየ ስያሜ አለው፤ ስለዚህ የዚህ ቃል እሳቤ ከአማርኛው ይልቅ ሰፋ ያለ ትርጕም አለው:: ይኸውም ከም1-9 ባሉት ክፍሎች ላይ ረዘም ያለ ሐተታ ለምን እንደ ተሰጠ ማስረጃ ሊሆን ይችላል:: ብዙዎቹ ምሳሌዎች የሰውን ጠባይ የሚገልጹ ሆነው እጥር ምጥን ያሉና እምቅነት ያላቸው ናቸው፤ ብዙውን ጊዜም በቃል ለማጥናት የሚያግዙ የቃልና የድምፅ ድግግሞሽ ይገኛሉ::

በመጽሐፉ አያሌ ክፍል ውስጥ (10፥1-22፥16)፣ ምሳሌዎቹ ባለ ሁለት መሥመሮች ናቸው፤ በም10-15 ያሉት ደግሞ ንጽጽሮሽን ዐዝለው ይገኛሉ፤ አንዳንድ ጊዜ ጸሓፊው በድምሩ ያስተዋለውን እንዲህ በማለት ይገልጻል፤ "እጅ መንሻ የሰጪውን ፊት እንደ ዕንቍ ያበራል" (17፥8፤ ከ14፥20 ጋር ያነጻጽሩ)፤ አብዛኛውን ጊዜ ግን ጠባይን ይመዝናል፤ "ጉቦን የሚጠላ ግን በሕይወት ይኖራል" (15፥27) በማለት:: ሌሎቹ በርካታ ምሳሌዎች ደግሞ አንድ ድርጊት ወይም ጠባይ የሚያስከትለውን ዕዳ ወይም የሚያስገኘውን ጥቅም ይገልጻሉ፤ "ጠቢብ ልጅ አባቱን ደስ ያሰኛል" (10፥1):: ምሳሌዎች ጥንቱኑ የተጻፉት ለትምህርት ስለ ሆነ፣ አካሄዳቸው በትእዛዛዊ አንቀጽ ነው፤ "ድኻ እንዳትሆን እንቅልፍን አትውደድ"፤ ትእዛዛዊ አንቀጽ በማይውልበት ጊዜ እንኳ ተግባራዊ እንዲሆን የሚፈለገው ጕዳይ ቅል ብጭ ብሎ ይታያል (14፥5 ይመ)::

በመጽሐፈ ምሳሌ ላይ ተዘውትሮ የሚገኘው የዘይቤያዊ ቋንቋ አገባብ ነው፤ "ቀዝቃዛ ውሃ የተጠ ማችን ነፍስ እንደሚያረካ፣ ከሩቅ አገር የሚመጣ ወሬም እንደዚሁ ነው" (ምሳ25፥25)፤ በም25 ብቻ "እንደ" የሚለው ማነጻጸሪያ ዐሥራ አንድ ጊዜ ተጽፎ ይገኛል:: እነዚህ ተነጻጻሪ ዘይቤዎች ምሳሌው ቅልብጭ ብሎ እንዲታይና የላቀ ኀይል እንዲኖረው ያደርጋሉ:: ዘይቤዎቹ በሚያስቅና ምፀታዊ በሆነ መልክ ዐልፎ ዐልፎ ገብተው ይገኛሉ፤ "በእርያ አፍንጫ ላይ እንደ ተሰካ የወርቅ ቀለበት፣ ማስተዋል የጐደላት ቈንጆ ሴት እንዲሁ ናት" (11፥22፤ ከ26፥9 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ወይም "መዝጊያ በማጠፊያው ላይ እንደሚዞር፣ ሰነፍም ዐልጋው ላይ ይገላበጣል" (26፥14) ተለዋጭ ዘይቤም የዚህኑ ያህል ኀይል አለው፤ "የጠቢብ ትምህርት የሕይወት ምንጭ ናት" (13፥14)፤ እና "ፈውስ የምታመጣ ምላስ የሕይወት ዛፍ ናት" (15፥4)፤ እንዲሁም 16፥24 እንደሚያመለክተው፣ "ደስ የምታሰኝ ቃል የማር ወለላ ናት" ይላል:: ዘር የመዝራትና ሰብል የማጨድ ምሳሌም አዎንታዊና አሉታዊ በሆነ እሳቤ ውሎ ይገኛል (ከ11፥18፤ ከ22፥8 ጋር ያነጻጽሩ):: ተገቢውን ሚዛን አጕልቶ ለማሳየት ሲባል አንዳንድ ምሳሌዎች ቀጥታ ንጽጽርን ዐቅፈው ይገኛሉ፤ "አካሄዱ ነውር የሌለበት ድኻ መንገዱ ጠማማ ከሆነ ሀብታም ይሻላል" (28፥6)፤ "ይበልጣል" ወይም "ይሻላል" የሚለው አገባብ (በ15፥16-17፤ 16፥19:32፤ 17፥1:12) ውሎ ይገኛል፤ ከዚሁ ለውጥ ያለው አገባብም በ22፥1 ላይ ይገኛል:: በመጽሐፈ ምሳሌ ላይ ሌላው ዐይነት ምሳሌ "አኃዛዊ ምሳሌ" የተባለው ዐይነት ነው፤ ይህም ለመጀመሪያ ጊዜ ጥቅም ላይ ውሎ የሚገኘው በ6፥16 ላይ ነው፤ (በዚህ ላይ የተሰጠውን ማብ ይመ)፤ የዚህ ዐይነት አባባል 3 ቍጥር ብዙውን ጊዜ በመጀመሪያው መሥመር ሲገኝ፣ 4 ቍጥር ግን በሁለተኛው መሥመር ላይ ይገኛል (ከ30፥15:18:21:29 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በዚህ ዐይነት የሚደጋገመውም ሥነ ጽሑፋዊ ዐላማን ለማሳካት ሊሆን ይችላል፤ መለስተኛ ለውጥ ጸሓፊውን በአንድ ዐይነት ምሳያ አማካይነት ተቀራራቢ ሐሳብን ለመግለጽ ያስችለዋል (ይህም በ17፥3፤ በ27፥2 ላይ እንደ ተመለከተው ዐይነት ማለት ነው)፤ ወይም ይበልጥ ግልጽነት እንዲኖረው የተለየ አጽንዖት ለማድረግ ሲባል አንድ ቃል ተተክቶ ሊገባ ይችላል (19፥1ን ከ28፥6 ጋር ያነጻጽሩ):: በ26፥4-5 ላይ እርስ በርሱ የሚቃረን በሚመስል መልክ፣ አንድ ዐይነት ስንኝ ሲደጋገም ይታያል፤ ዐላማው ግን ሁለት የተለያዩ ሐሳቦችን አጕልቶ ለማሳየት ነው (በዚህ ላይ የተደረገውን ማብ ይመ)::

አንዳንድ ጊዜ መጽሐፈ ምሳሌ ቀጥተኛና ከነባራዊ ሕይወትም ጋር የተሳሰረ ነው (ከ6፥6፤ ከ21፥9፤ ከ25፥16፤ ከ26፥3:11 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እንግዲህ እውነት ወደ ሰዎች ልብ ዘልቃ ትገባ ዘንድ፣ ኀጢአተኞችም ከክፉ መንገዳቸው እንዲመለሱ የጥበባዊ ሥነ ጽሑፍ አካሄድ ይህንኑ ፈር ሊከተል ችሎአል::

ዐላማውና ትምህርቱ

በመግቢያው ላይ እንደ ተመለከተው መጽሐፈ ምሳሌ የተጻፈው፣ "በአእምሮ ላልበሰሉት ጥንቃቄን" ለማሳየት፣ "በዕድሜ ለጋ ለሆኑት ዕውቀትንና ልባምነትን ለመስጠት" ሲሆን፣ "ጥበበኞችን የላቀ ጥበበኛ" (1፥5)፣ ለማድረግም ነው:: "ልጄ" በማለት በተደራሲነት ተዘውትሮ የተጠቀሰው (1፥8:10፤ 2፥1፤ 3፥1፤ 4፥1፤ 5፥1) ወጣቱ እንዲማር፣ የተሳካና የሚያስደስት ሕይወት እንዲኖረውም አጽንዖት እንደ ተሰጠው ያመለክታል:: የዕውቀት ሀብት ማግኘትና ከከንቱ ሕይወት መሸሽ ሙሉ ጤናንና የተ

ሳካ ሕይወትን ገንዘብ ለማድረግ ያመቻል:: መጽሐፈ ምሳሌ ሕይወትን እንዴት መምራት እንደሚገባ የሚያስተምር የተግባር መመሪያ ቢሆንም እንኳ፣ ለጥበብ እውን መሆን ዋና መሠረት አድርጎ የቈጠረው እግዚአብሔርን መፍራትን ነው:: ለተሳካና ዘለቄታ ላለው ሕይወት፣ መጽሐፉ ተጀምሮ እስከ ሚጨረስ ድረስ አበክሮ የሚያሳየው፣ እግዚአብሔርን መፍራት የግድ አስፈላጊ እንደ ሆነ ነው (ከ3፥5፤ ከ9፥10፤ ከ22፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: ሰዎች ሁሉ በራሳቸው ሳይሆን (28፥26)፣ በጌታ መታመን አለባቸው (3፥5)፤ "የሕይወት ዛፍ" በመጽሐፉ ላይ መጠቀሱ (3፥18፤ 11፥30፤ 13፥12)፣ በዔድን ገነት የነበረውን በረከት በማስታወስ፣ ጥበብን ያገኘ ሰው በእጅጉ እንደሚባረክ በተምሳሌት ያሳያል::

በም1-9 ላይ የጥበብን መንገድ ከዐመፅ መንገድና (1፥11-18) ከሥነ ምግባር ብልሹነት ጋር ያነጻ ጽራል (2፥16-18)፤ አመንዝራዋ በአታላይ አንደበቷ ወጣቱን ሰው አባብላ ወደ ቤቷ በማስገባት በመ ጨረሻ ወደ ሞት ትመራዋለች (ከም5፤6፥24-35፤ 7፤ 9፥13-18 ጋር ያነጻጽሩ):: በሴሰኝነት የተነሣ የሚመጣ ሥነ ምግባራዊ ብልሹነት፣ የጥበብ ተቃራኒ በመሆን የቆመ ምሳሌ ወይም ትእምርት (ምል ክት) ነው (ከ22፥14፤ 23፥27፤ 30፥20 ጋር ያነጻጽሩ)::

ከዚህም ጋር፣ መጽሐፈ ምሳሌ ጨቅጫቃ ሴትንና ትዕግሥት አስጨራሽ መንገዷን ይኰንናል (19፥13፤ 21፥9፡19):: ቤት የፍቅር እንጂ የጭቅጭቅ መድረክ መሆን የለበትም (ከ15፥17፤ ከ17፥1 ጋር ያነጻጽሩ):: ጠብ የሚጭሩና ግልፍተኛ የሆኑ ሰዎች ተወግዘዋል (ከ14፥29፤ ከ26፥21 ጋር ያነጻጽሩ):: ሐሜትም የክፉ ሀብት ምንጭ መሆኑ ተገልጦአል (11፥13፤ 18፥8፤ 26፥22)፤ አንድ ሰው ምላሱን መግታት (መግራት) ከቻለ ዐዋቂ ነው (ከ10፥19፤ ከ17፥27 ጋር ያነጻጽሩ):: ከዚህም ጋር ልጆች ትምህርት ያገኙ ዘንድ አንደበት ተግባር ላይ መዋል አለበት (ከ1፥8፤ ከ22፥6፤ ከ31፥26 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የሚያመሰግኑ ልጆች እንዲሆኑም በሥነ ምግባር ታንጸው ማደግ ይኖርባቸዋል (13፥24 እና ማብ ይመ)::

መጽሐፈ ምሳሌ ጠንቃቃነትንና ታታሪነትን ያሞግሳል (10፥4 እና ማብ፤ 31፥17-19 ይመ)፤ ከርፋፋውን ግን በስንፍናው ይንቀዋል (6፥6 እና ማብ ይመ)፤ "በመከራ ወራት የሚተኛ ልጅ ግን ውርደት ይከተለዋል (10፥5)፤ እንቅልፍንም በሚወዱት ድኽነት ቤቱን እንደሚሠራባቸው ሳይታለም የተፈታ ነው (ከ20፥13 ጋር ያነጻጽሩ):: በጥቅሉ ሲታይ ሀብት ከጽድቅ (ከ3፥16 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ድኽነት ከክፋት ጋር ተሳስሮ ይገኛል (ከ22፥16 ጋር ያነጻጽሩ)፤ አንዳንድ ጥቅሶች ግን ሀብትን ከክፉዎች ጋር ያቈራኙታል (15፥16፤ 28፥6):: ሀቀኝነትና ፍትሕ በተደጋጋሚ ተወድሰዋል፤ ንጉሥም የድኾችንና የጕስቍሎችን መብት እንዲያከብር ይጠበቅበታል (ከ31፥5 ጋር ያነጻጽሩ):: ለድኾች የሚራሩ ይባረካሉና (14፥21 እና ማብ ይመ)፤ አንዳንድ ጥቅሶች ደግሞ ለጎረቤት ዋስ በመሆን መዘዝ እንዳይከተል ያስጠ ነቅቃሉ (6፥1 እና ማብ ይመ)::

ትዕቢተኛውና እብሪተኛው ያለ ጥርጥር ይጠፋሉ (ከ11፥2፤ ከ16፥18 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ፌዘኛውም ከነእብሪት መንገዱ እንደሚጠፋ የታወቀ ነው (21፥24 እና ማብ፤ 1፥22 ይመ)፤ ሰካሮች የተላሎች ምስሉች ሆነው ተስለዋል (ከ20፥1 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ዋይታቸውና ሥቃያቸውም በ23፥29-35 ላይ ሥዕላዊ በሆነ መልክ ተገልጾአል::

መጽሐፈ ምሳሌ ሥነ መለኮታዊ ከመሆን ይልቅ ወደ ዕለት ተለት ኑሮ ስለሚያደላ የፈጣሪ አምላክ ሥራ ጕልህ ሆኖ እንዲታይ ተደርጎአል፤ ጥበብ የእግዚአብሔር ባሕርይ ሆና በሰውኛ ዘይቤ በተገለጸችበት ክፍል፣ በ8፥22-31 ላይ፣ ራሷ የፍጥረት ባለቤት ሆና ቀርባለች (የዚህኑ ማብ ይመ):: ሁለት ጊዜ እግዚአብሔር የድኾች ፈጣሪ በመባል ተጠርቶአል (14፥31፤ 17፥5)፤ ይኸውም የሰውን እር ምጃ ይመራል (ከ16፥9፤ ከ20፥24 ጋር ያነጻጽሩ):: ዐይኖቹም ሥራውን ሁሉ ይመለከታሉ (ከ5፥21፤ ከ15፥3 ጋር ያነጻጽሩ):: እግዚአብሔር የነገሥታት ሁሉ ገዥ ነው (21፥1)፤ ታሪክም በእርሱ ቍጥጥር ሥር ሆኖ ይጓዛል (የ16፥4፡33 ማብ ይመ)::

ሥነ ጽሑፋዊ ውቅሩ

የተዘረዘሩት ንኡሳን ርእሶች፣ መጽሐፈ ምሳሌን በየርእሰ ጕዳዩ ቅልብጭ አድርገው ይከፍላሉ፤ በአጭሩ የተመለከተው መነሻ ሐሳብ (ዐላማውንና መሪ ሐሳቡን በመግለጽ 1፥1-7)፣ መጽሐፉን የሚጀምር ክፍል ሲሆን፣ በረጅሙ የሰፈረው መደምደሚያ ደግሞ (ይኸውም በዐዘለው ሐሳብና በቃል አደራደሩ የሚታወቅ ነው 31፥10-31) የመጽሐፉ መቋጫ ነው:: የመጀመሪያዎቹ ዘጠኝ ምዕራፎች የጥበብን መንገድና ጠቀሜታ ከተላላው መንገድ ጋር የሚያነጻጽሩ ተከታታይ ንግግሮች ናቸው:: ጥበብ በሰውኛ ዘይቤ ከምትናገርበት ክፍል በቀር (1፥20፤ 8፥1፡22፤ 9፥1)፣ እያንዳንዱ ሐሳብ "ልጄ" ወይም "ልጆቼ" በማለት ይጀምራል፤ እነዚህም ክፍሎች በመጽሐፈ መክብብ ላይ ከሚገኙት ትምህርቶች ጋር ተመሳሳይ ናቸው፤ ከዚህም ጋር በግጥም መልክ የሚገኙ ንግግሮችን ዐቅፈው ይዘዋል::

በመጽሐፈ ምሳሌ መግቢያ ንግግር ላይ ዋና ገጽታ ነው የሚባለው፣ ጥበብና ሞኝነት በሰውኛ ዘይቤ በሴቴ ጾታ መመሰላቸው ሲሆን፣ እያንዳንዳቸው (ወይዘሮ ጥበብ ልብን በመማረክና በማስጠንቀቅ ወይዘሮ ሞኝነት ደግሞ በማታለል) ገራገሩ ወጣት፣ መንገዳቸውን ይከተል ዘንድ ለማባበል ይሞክራሉ:: እነዚህ ንግግሮች በሚገባ ተቀነባብረው ይገኛሉ፤ በቀጥታ ማባበልና ማግባባት የሚጀምረውና (1፥8-33) የሚጨርሰው (ም8-9) የንግግሩ ዋና አካል ሁለት ተመጣጣኝ ክፍሎች አሉት:: አንደኛው ጥበብን የሚያወድስ (ም2-4) ሲሆን፣ ሁለተኛው ክፍል ደግሞ ከሞኝነት የሚያስጠነቅቅ (ም5-7) ነው:: በዚህም

ንግግር ውስጥ ወጣቱ ሰው፣ በዚህ ዓለም ኑሮ አሸብርቀው ለመታየት ሲሉ ሌሎችን በሚመዘብሩ ሰዎች አማካይነት ወደ ሞኝነት ሲሳብ ይታያል፤ ሴቶችም በበኩላቸው ከጋብቻ ውጭ በሚፈጸም ሩካቤ ሥጋ ወጣቱ ደስታን ያገኝ ዘንድ ያባብሉታል (ም5፤6፥20-25፤7) በዚያ ወቅት በነበረው ማኅበራዊ መዋቅር፣ ወጣቱን አጉል ሁኔታ ላይ የሚጥሉት እነዚህ ሁለት ዐበይት ፈተናዎች ነበሩ:: የሁለተኛው ፈተና ተግባርም የወይዘሮ ሞኝነትን ማባበያና ማግባቢያ በትእምርትነት አጉልቶ ማሳየት ነው::

በ10፥1-22፥16 ላይ የሰፈሩት አብዛኛዎቹ የሰሎሞን ምሳሌዎች ብቻቸውን የቆሙት በሁለት ስንኝ ሲሆን፣ አጉልተው የሚያሳዩት ንጽጽሮሽን ነው:: ዐልፎ ዐልፎ ሁለት ወይም ሦስት ምሳሌዎች በተመሳሳይ ርእስ ጉዳይ ላይ የሚያተኵሩ ቢሆንም እንኳ፣ ላይ ላዩን ሲመለከቱት ሆን ተብሎ የተከናወነ የምሳሌዎች ቅደም ተከተል ያለ አይመስልም:: ለዚሁም የሚከተሉትን ክፍሎች ማስተዋሉ በቂ ነው፤ 11፥24-25 ስለ ልግስና የሚያትት ሲሆን፣ 16፥12-15 አንድን ንጉሥ ይጠቅሳል፤ 19፥4፡6-7 ደግሞ ስለ ወዳጅነት ይናገራል:: ይሁን እንጂ ዐበይት ርእስ ጉዳዮችን በመከተል ሆን ተብሎ የተከናወነ ቅደም ተከተል ስለ መኖሩ አሳማኝ እየሆነ የመጣ ማስረጃ አለ:: በዚህ ጉዳይ ላይ አሁንም የላቀ ጥናት ያስፈልጋል:: ሁለተኛው የሰሎሞን ምሳሌዎች ስብስብ (ም25-29)፣ ከዚህ ቀደም ብሎ እንደሚገኘው ስብስብ ባለ ሁለት ስንኝ ምሳሌ ሲሆን፣ ባለ ሦስት መሥመር ምሳሌዎችም ይገኛሉ (25፥4-5፡21-22፤ 26፥18-19):: የም27 (ቍ23-17) የመጨረሻዎቹ መሥመሮች የበግንና የፍየልን እንዲሁም የከብትን መንጋ ማርባት ምን ያህል ጥቅም እንዳለው ያመለክታል::

በሠላሳዎቹ የጠቢቡ ምሳሌዎች ውስጥና (22፥17-24፥22) በሌሎቹም ቀጣይ ምሳሌዎች ማለትም በ24፥23-24 ላይ ያሉት፣ በርካታ ባለሁለት ወይም ባለ ሦስት ስንኝ ርእስ ጉዳዮች ሲሆኑ፣ ወደ ም1-9 የአጻጻፍ ስልት የመመለስ ሁኔታ ይታያል (23፥29-35 ይመ)፤ እነዚህ ክፍሎች ተመሳሳይ ምሳሌዎችን የሚገልጹ ሲሆን፣ የ10፥1-22፥16 አባሪዎች ናቸው (24፥6ን ከ11፥14፤ 24፥16ን ከ11፥5 ጋር ያነጻጽሩ):: ከም1-9 ያለው ትስስር ደግሞ እጅግ የላቀ ነው፤ (23፥27ን ከ2፥16፤ 24፥33-34ን ከ6፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ)::

የመጨረሻዎቹ ሁለት ምዕራፎች የም25-29 አባሪ በመሆን ያገለግላሉ፤ የአጉር ሐሳብ አኃዛዊ ምሳሌ የጐላበት ሲሆን (30፥15፡18፡21፡24፡29) በ30፥5 ላይ ከመዝ18፥30 ጋር ተጓዳኝ ወይም ተመሳሳይ ሐሳብ አለው (ከዚህም ጋር 30፥6 ከዘዳ4፥2 ጋር ያነጻጽሩ):: የንጉሥ ልሙኤል ናቸው ከተባሉት ዘጠኝ ቍጥሮች በኋላ (31፥1-9)፣ መጽሐፈ ምሳሌ በስተ መጨረሻ የመልካም ሴትን ባሕርይ ያሞግሳል:: "መልካም" የተባለችዋ ሴት፣ በመጽሐፉ ውስጥ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ ስለ ጥበብ የተነገረውን አያሌ ድንቅ ባሕርይ በትእምርትነት ወይም በምሳሌነት አካታ ይዛለች:: የመጽሐፈ ምሳሌ ቀዳሚ ዐላማ ወደ ብስለት ክልል በመግባት ላይ ያሉ ወጣት ወንዶችን የሚመለከት ሆኖ ሳለ፣ መልካም ጠባይ ባላት ሴት ላይ ትኵረት መደረጉ የሚያስገርም ነው፤ ዐላማው ግን ዕጥፍ ሊሆን ይችላል፤ ይኸውም፣ (1) አንድ ወጣት ምን ዐይነት ሚስት ማግባት እንዳለበት ምክር ለመስጠት ሲሆን፣ (2) ረቂቅ በሆነ ስልት ወጣቱ ሰው እመቤት ጥበብን እንዲያገባ መምከር ነው፤ ይኸውም ወደ ም1-9 መሪ ሐሳብ መመለስ ነው:: ይህ ሐሳብ በም9 ላይ ጐልብቶ ተገልጾአል፤ በም9፥1-2 ላይ ስለ ጥበብ የተሰጠው ገለጻ መልካም ጠባይ ባላት ሴት መመሰሉ፣ ጥበብም ከጅምሩ በሴት አምሳል በሰውኛ ዘይቤ መቅረቧ፣ ማራኪ የሆነ የሥነ ጽሑፍ ቅንብብን ያሳያል::

አስተዋጽኦ

1. መግቢያ፤ ዕቅድና መሪ ሐሳብ (1፥1-7)
2. የጥበብ ጉዳና ከሁሉም የላቀ መሆኑ (1፥8-9፥18)
   ሀ. ወጣቱን የሚያጋጥሙት ማግባቢያዎችና ማስጠንቀቂያዎች (1፥8-33)
      1. ደስታን በዐመፅ ለማግኘት ሲባል የተደረገ ማግባቢያ (1፥8-19)
      2. ጥበብን በመተው ስለሚመጣው መዘዝ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (1፥20-33)
   ለ. ጥበብ ገንዘብ እንድትደረግ የተሰጠ ምክር (ም2-4)
      1. የጥበብን ምክር በመቀበል የሚገኝ ጥቅም (ም2)
      2. የጥበብ ምክርና ጥቅም (3፥1-20)
      3. የጥበብ ምክርና ጥቅም (3፥21-35)
      4. ከጥበብ ጋር መጣበቅ እንዲደረግ የቀረበ ዐደራ (ም4)
   ሐ. ከሞኝነት ጋር መጣመር እንዳይኖር የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (ም5-7)
      1. ዝሙትን በተመለከተ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (ም5)
      2. ጠማማ አካሄድን በተመለከተ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (6፥1-19)
      3. ዝሙት መፈጸም የሚያመጣው መዘዝ (6፥20-35)
      4. ከጋለሞታ ወጥመድ ለመራቅ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (ም7)
   መ. ለወጣቱ የቀረበ ምክር (ም8-9)
      1. የጥበብ ምክር (ም8)
      2. የጥበብና የሞኝነት ግብዣዎች (ም9)

3. **ዋናው የሰሎሞን ምሳሌዎች ስብስብ** (10፥1-22፥16)
4. **ሠላሳዎቹ የጠቢቡ አባባሎች** (22፥17-24፥22)
5. **የጠቢቡ ተጨማሪ ምሳሌዎች** (22፥17-24፥22)
6. **ሕዝቅያስ የሰበሰባቸው የሰሎሞን ምሳሌዎች** (ም25-29)
7. **የአጉር ምሳሌዎች ወይም አባባሎች** (ም30)
8. **የንጉሥ ልሙኤል አባባሎች** (31፥1-9)
9. **መደምደሚያ፤ መልካም አርአያ የምትሆን ሚስት** (31፥10-31)

መግቢያ የምሳሌዎቹ ዐላማና ጭብጥ

1 የእስራኤል ንጉሥ፣ የዳዊት ልጅ
የሰሎሞን ምሳሌዎች፤

[2]ጥበብንና ተግሣጽን ለመቀበል፤
ጥልቅ ሐሳብ የሚገልጡ ቃላትን
ለማስተዋል፤
[3]ጽድቅን፣ ፍትሕንና ሚዛናዊ ብያኔን
በማድረግ፣
የተገራ ጠቢብ ልቦናን ለማግኘት፤
[4]ብስለት ለሌላቸው አስተዋይነትን፣
በዕድሜ ለጋ ለሆኑት ዕውቀትንና
ልባምነትን ለመስጠት፤
[5]ጥበበኞች ያድምጡ፤ ትምህርታቸውንም
ያዳብሩ፤
አስተዋዮችም መመሪያ ያግኙበት፤
[6]ይህም የጠቢባንን ምሳሌዎችንና
ተምሳሌቶችን፣
አባባሎችንና ዕንቆቅልሾችን ይረዱ
ዘንድ ነው።
[7]እግዚአብሔርን መፍራት የዕውቀት
መጀመሪያ ነው፤
ተላሎች[ሀ] ግን ጥበብንና ተግሣጽን
ይንቃሉ።

ጥበብን ገንዘብ ለማድረግ የተሰጠ ምክር

[8]ልጄ ሆይ፤ የአባትህን ምክር አድምጥ፤
የእናትህንም ትምህርት አትተው።
[9]ለራስህ ሞገስን የሚያጐናጽፍ አክሊል፣
አንገትህን የሚያስውብ ድሪ
ይሆንልሃል።
[10]ልጄ ሆይ፤ ኀጢአተኞች ቢያባብሉህ፣
እሺ አትበላቸው፤
[11]"ከእኛ ጋር ናና፣
ደም ለማፍሰስ እናድባ፤
በደል በሌለበት ሰው ላይ እንሸምቅ፤
[12]እንደ መቃብር፣ ወደ ጕድጓድ[ለ]
እንደሚወርዱ፣
ከነሕይወታቸው እንዳሉ እንዋጣቸው፤
[13]ውድ የሆኑ ነገሮችን ሁሉ በያይነቱ
እናገኛለን፤
ቤቶቻችንንም በዝርፊያ እንሞላለን፤
[14]ከእኛ ጋር ዕጣህን ጣል፤
የጋራ ቦርሳ ይኖረናል" ቢሉህ፣
[15]ልጄ ሆይ፤ አብረሃቸው አትሂድ፤
በሚሄዱበትም መንገድ እግርህን
አታንሣ፤
[16]እግራቸው ወደ ኀጢአት ይቸኵላል፤
ደም ለማፍሰስም ፈጣኖች ናቸው።
[17]ወፎች ፊት እያዩ ወጥመድ መዘርጋት፣
ምንኛ ከንቱ ነው!

1፥1 1ነገ4፥29-34፤ ምሳ10፥1፤25፥1፤መክ 1፥1፤ማቴ13፥3
1፥4 ምሳ8፥5፡12
1፥5 ምሳ9፥9
1፥6 ዘኍ12፥8፤መሳ 14፥12፤መዝ49፥4፤ ምሳ22፥17፤24፥23፤ ማቴ13፥10-17
1፥7 ዘፀ20፥20፤ዘዳ 4፥6፤ኢዮ23፥15፤መዝ 34፥4-22፤112፥1 ፤ምሳ8፥33-36፤9፥7-9 ፡10፤12፥1፤13፥18፡19 ፤15፥32፡33፤ኢሳ33፥6 ፤50፥10፤59፥19፤ኤር 8፥9
1፥8 ቊ8-9፤ዘዳ 21፥18፤ምሳ2፥1፤3፥1፤ 4፥1፤5፥1፤6፥1፡20፤7፥ 1፤19፥27፤22፥17፤23 ፥26-28፤ኤር35፥8
1፥9 ምሳ3፥21-22፤ 4፥1-9
1፥10 ቊ15፤ዘዳ13፥8 ፤ኢዮ24፥15፤መዝ1፥1 ፤ምሳ16፥29
1፥11 መዝ10፥8
1፥12 ቊ16-18፤ ኢዮ33፥18፤መዝ30፥3 ፤35፥25
1፥14 ቊ19
1፥15 ዘፍ49፥6፤መዝ 119፥101፤ምሳ4፥14
1፥16 ኢዮ15፥31፤ ምሳ 6፥18፤ኢሳ59፥7

[ሀ]7 በመጽሐፈ ምሳሌና በብሉይ ኪዳን ሌሎች መጻሕፍት ውስጥ *ተላላ* የሚለው በተደጋጋሚ ተጽፏል፤ ይህም የሞራል ጕድለትን ያመለክታል።
[ለ]12 በዕብራይስጡ *ሲኦል* ይላል።

1፥1 *ምሳሌዎች፤* ምሳሌ አጭርና ድርድርነት ያለው፣ ንጽጽር ወይም ጥያቄ ሲሆን፣ ከእግዚአብሔር እይታ አንጻር ስለ ሰው ባሕርይ መሠረታዊ መርሕን ወይም አስተውሎትን የሚገልጽ አባባል ነው። እነዚህ ምሳሌዎች ሰዎች ሁሉ ኀጢአት ከሚያስከትለው አሳዛኝ ውድቀት እንዲተርፉ፣ እግዚአብሔርን በማስደሰት የተቃና ሕይወት እንዲኖራቸው ያስተምራሉ (ቊ2-6፡15-19)። *ሰሎሞን፤* ጥበቡ፣ ምሳሌዎቹና መዝሙሮቹ ምን ያህል ብዙ እንደ ሆኑ በ1ነገ4፥32 ተጠቅሶአል፤ ስሙም በ10፥1 እና ከማሕ1፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥2-4፤ ቊ2-3 ልጅን ወይም ተማሪን ሲያመለክት፣ ቊ4 ደግሞ አባትን ወይም መምህርን ያመለክታል።

1፥2 *ጥበብ፤* የመጽሐፈ ምሳሌ ቊልፍ የሆነው ይህ ቃል በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶአል። የእግዚአብሔርን መንገድ በመከተል ከሥነ ምግባር ውድቀት ተጠብቆ የመኖር ብልኀትን ያመለክታል። የእጅ ባለሙያ የሆነ ሰው ጥበበኛ ወይም ብልኀተኛ ሊባል ይችላል (ዘፀ31፥3)። ምሳሌዎች፣ ሰው ጥበብን ያገኝ ዘንድ ያደፋፍራሉ (4፥5)፤ ጥበብ ከብር ወይም ከዕንቍ የላቀ ነውና (3፥13-14)። አዲስ ኪዳን ክርስቶስን፣ "ከእግዚአብሔር የሆነ ጥበብ" ይለዋል (1ቆሮ1፥30 ይመ፤ ከቈላ2፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥3 *ጽድቅን፣ ፍትሕንና ሚዛናዊ ብያኔን፤* 2፥9 ይመ።

1፥4 *አስተዋይነት፤* ሚዛናዊ ፍርድን ወይም ማስተዋልን ያመለክታል (15፥15፤ 19፥25 ይመ)። ይህ ቃል በዕብራይስጡ ከመጽሐፈ ምሳሌ ውጭ አሉታዊ በሆነ እሳቤ፣ "ሎሌንትን" ወይም "አታላይነትን" ለማመልከት ይውላል (ዘፍ3፥1፤ ኢዮ5፥3)። *ብስለት ለሌላቸው፤* በመጽሐፈ ምሳሌ ብዙ ጊዜ የተጠቀሰ ሌላው ቊልፍ ቃል ነው፤ ይህም በቀላሉ ወደ አንድ ሐሳብ የሚመሩትንና "የማመዛዘን ችሎታ" የሌላቸውን (9፥4፡16)፣ ያልበሰሉትን፣ ልምድ የሌላቸውንና ቂላቂል የሆኑትን ያመለክታል (ከመዝ 19፥7 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥6 *ዕንቆቅልሾች፤* በዕብራይስጥ ይህ ቃል አንዳንድ ጊዜ ተራዛሚ ተለዋዋጭ ዘይቤን ያመለክታል (ከሕዝ17፥2 ጋር ያነጻጽሩ)

1፥7፤ የዚህ መጽሐፍ መሪ ሐሳብ ነው (9፥10፤ 31፥30 ይመ፤ በኢዮ 28፥28፤ ከመዝ 110፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። *እግዚአብሔርን መፍራት፤* በፍቅር እግዚአብሔርን በማክበር ሲሆን ይህም ጌትነቱን ተቀብሎ መኖርንና ለቃሉ መታዘዝን ያካትታል (መክ 12፥13)። እግዚአብሔር ንጉሣችን ነው (ሚል 1፥14)፤ በእርሱ ፊት በፍርሀትና በአክብሮት በምንቆምበት ጊዜ እንኳ ሐሴት እናደርጋለን (መዝ 2፥11፤ ኢሳ 12፥6 ይመ)። *ተላሎች፤* ዕውቀትንና ተግሣጽን ሁሉ የሚጠሉ (ቊ 22፤ 12፥1) ለጠብም የሚጣደፉና ለቊጣቸው ገደብ የማያበጁለት (20፥3፤ 29፥11)፣ ቸልተኞችና (ቊ32)፣ እግዚአብሔርን መታመኛ ከማድረግ ይልቅ (መዝ 14፥1) በራሳቸው የሚታመኑ (28፥26) ናቸው። *ጥበብንና ተግሣጽን ይንቃሉ፤* 5፥12 ማብ ይመ።

1፥8፤ አንድ አባት ልጁን ለዚህ ዓለም ሕይወት ለማዘጋጀት በቤት ውስጥ ያለውን ሚና የሚያሳይ ሲሆን፣ በዚህ መጽሐፍ ላለው ትምህርታዊ ንግግር የታወቀ መግቢያ ነው። በዚህና በ6፥20 ላይ እናትም እንደ አስተማሪ ትቈጠራለች።

1፥9 *ሞገስን የሚያጐናጽፍ ... የሚያስውብ፤* ጥበብን የሚከታተሉ ውበትንና ክብርን በሕይወታቸው ላይ ይደርባሉ።

1፥11 *ደም ለማፍሰስ እናድባ፤* ደም እስከ ማፍሰስ የሚያደርሳቸው እንኳ ቢሆን በስርቆትም ይሁን በጭቈና (ቊ13፥19) ዓላማቸው ራሳቸውን ማበልጸግ ነው። ጸሓፊው በዚያ ባሕል አንድን ወጣት የሚያጋጥሙትን ሁለት ዐበይት ማታለያዎች የከንቱ ሕይወት ምሳሌ አድርጎ ይጠቀምባቸዋል፤ እነርሱም፡- (1) ሌሎችን በመበዝበዝ ሀብትን ማከማቸት፣ (2) የጋብቻ ቃል ኪዳናቸውን በማያከብሩ ጋለሞታ ሴቶች በመጠመድ፣ ሕገ ወጥ በሆነ ሩካቤ ሥጋ ርካታን ለማግኘት መሞከር ናቸው (5፥1-6፤ 6፥24፤ 7፥5 ይመ፤ ከ2፥12-19 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥12 *እንደ መቃብር ... እንዋጣቸው፤* ያለ ገደብ ሰዎቹን የሚያሠቃዩትን ወንጀለኞች ለመግለጽ የገባ ቅኔያዊ ምስያ ነው።

1፥13 *ውድ ... ነገሮችን፤* ሰው፣ በየትም ሥፍራ የማይገኘውን ሀብትና ደስታ ከጥበብ እንደሚያገኝ መጽሐፈ ምሳሌ በንጽጽር ያስተምራል (3፥14-16፤ 16፥16፤ እንዲሁም ኢዮ 28፥12-19 ይመ)።

1፥15 *መንገድ፤* በ2፥8፤ 7፥25 ከተመለከተው ወደ ጥፋት ከሚመራው ከአመንዝራይቱ ሴት መንገድ ጋር ያነጻጽሩ።

1፥16 በዚህ ቊጥር የቀረበው ሐሳብ ከኢሳ 59፥7 የመጀመሪያ ሁለት መሥመሮች ጋር የሚመሳሰል ሲሆን፣ በሮሜ 3፥15 ላይም በከፊል ተጠቅሶአል፤ ከምሳ6፥17-18 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥17 *ወጥመድ፤* ወፎችንና እንስሳት ለማጥመድ ያገለግል

[18]እነዚህ ሰዎች የሚያደቡት በገዛ ደማቸው
ላይ ነው፤
የሚሸምቁትም በራሳቸው ላይ ብቻ
ነው።
[19]ያላግባብ ለጥቅም የሚሯሯጡ ሁሉ
መጨረሻቸው እንዲህ ነው፤
የሕይወታቸው መጥፊያም ይኸው ነው።

ጥበብን ለሚያናንቁ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

[20]ጥበብ በጐዳና ላይ ጮኻ ትጣራለች፤
በየአደባባዩ ድምፅዋን ከፍ ታደርጋለች፤
[21]ዉካታ በበዛባቸው ጐዳናዎች ላይ[*]
ትጮኻለች፤
በከተማዪቱም መግቢያ በር ላይ እንዲህ
ትላለች፤
[22]"እናንት ብስለት የሌላችሁ[**] ማስተዋል
የሌለበት መንገዳችሁን እስከ መቼ
ትወዱታላችሁ?
ፌዘኞች በፌዝ ደስ የሚሰኙት፣
ሞኞችስ ዕውቀትን የሚጠሉት እስከ
መቼ ነው?
[23]ዘለፋዬን ብትሰሙኝ ኖሮ፣
ልቤን ባፈሰስሁላችሁ፣
ሐሳቤንም ባሳወቅኋችሁ ነበር።
[24]ነገር ግን በተጣራሁ ጊዜ እምቢ
ስላላችሁኝ፣
እጄንም ስዘረጋ ማንም ግድ
ስላልነበረው፣
[25]ምክሬን ሁሉ ስለ ናቃችሁ፣
ዘለፋዬንም ስላልተቀበላችሁ፣

1፥18 ቍ11-12 ፤መዝ71፥10
1፥19 ቍ13-14፤ ምሳ4፥14-17፤11፥19
1፥20 ኢዮ28፥12፤ ምሳ7፥10-13፤9፥1-3 ፤13-15
1፥22 መዝ50፥17፤ ምሳ 6፥32፤7፥7፤8፥5 ፤9፥4፥16
1፥24 1ሳሙ8፥19፤ ኢሳ65፥12፤66፥4፤ ኤር7፥13፤26፥5፤35፥17፤36፥31
1፥26 ቍ33፤ዘዳ28፥63 ፤2ነገ19፥21፤መዝ 2፥4፤59፥8
1፥27 መዝ18፥18፤ ምሳ5፥12-14
1፥28 ዘዳ1፥45፤ 1ሳሙ8፥18፤ኢዮ27፥9፤ ምሳ8፥17፤ኤር 11፥11፤ሕዝ8፥18፤ ሆሴ5፥6፤ዘካ7፥13
1፥29 ኢዮ21፥14
1፥30 ቍ25
1፥31 2ዜና36፥16፤ መዝ14፥14፤ኤር6፥19 ፤14፥16፤21፥14፤30፥15
1፥32ምሳ5፥22፤15፥10፤ኢሳ66፥4
1፥33 ቍ21-26፤ዘኍ 24፥21፤ዘዳ33፥28፤ ምሳ3፥23፤መዝ112፥8

[26]እኔ ደግሞ በመከራችሁ እሥቅባችኋለሁ፤
መዓት በሚወርድባችሁም ጊዜ
አፌዝባችኋለሁ፤
[27]መዓት እንደ ማዕበል ሲያናውጣችሁ፣
መከራም እንደ ዐውሎ ነፋስ
ሲጠራርጋችሁ፣
ሥቃይና ችግር ሲያጥለቀልቃችሁ
አፌዝባችኋለሁ።
[28]"በዚያን ጊዜ ይጠሩኛል፤ እኔ ግን
አልመልስላቸውም፤
አጥብቀው ይፈልጉኛል፤ ነገር ግን
አያገኙኝም።
[29]ዕውቀትን ስለ ጠሉ፣
እግዚአብሔርንም መፍራት
ስላልመረጡ፣
[30]ምክሬን ለመቀበል ስላልፈለጉ፣
ዘለፋዬን ስለ ናቁ፣
[31]የመንገዳቸውን ፍሬ ይበላሉ፤
የዕቅዳቸውንም ውጤት ይጠግባሉ።
[32]ብስለት የሌላቸውን ስድነታቸው
ይገድላቸዋል፤
ተላሎችንም ቸልተኝነታቸው
ያጠፋቸዋል፤
[33]የሚያዳምጠኝ ሁሉ ግን በሰላም ይኖራል፤
ክፉን ሳይፈራ ያለ ሥጋት ይቀመጣል።"

[*]21 በዕብራይስጡና በሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች *በቅጥሮች ጫፍ ላይ* ይላሉ።
[**]22 በዕብራይስጡ *ብስለት የሌለው* የሚለው ቃል በዚህ መጽሐፍ በአጠቃላይ መልካም ምግባር የሌለውንና ክፋትን ለማድረግ ልቡ ያዘነበለ ሰውን ያመለክታል።

ነበር (6፥5፤ 7፥23፤ መክ 9፥12፤ ኢሳ51፥20፤ኤር 5፥26 ይመ)።

1፥18 *የሚሸምቁትም በራሳቸው ላይ ብቻ፤* ክፉዎች ሳያስቡት በራሳቸው ላይ ማሰናከያ ወጥመድ ይዘረጋሉ (29፥6፤ መዝ 35፥8)፤ ከዚህም የተነሣ የወፎችን ያህል እንኳ ለራሳቸው አይጠነቀቁም (7፥22-23 ይመ)። በኢሳ17፥14 እንደ ተመለከተው፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ የሚመዘብሩት ሰዎች ዕጣ ፈንታ የዘላለም ጥፋት ነው።

1፥19፤ ከኢሳ 17፥14 ጋር ያነጻጽሩ፤ በአጕል መንገድ የሚገኘውን ትርፍ የሚጠላ ሰው የሚኖረውን የደስታ ሕይወት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (28፥16)

1፥20 *ጥበብ ... ጮኻ ትጣራለች፤* ከዚህ ላይና በ3፥15-18፤8፤9፥1-12 ባለው ክፍል ውስጥ ጥበብ እንደ ሰው ሆና ቀርባለች። ይህ ቅኔያዊ አገላለጽ በትንቢተ ኢሳይያስም ላይ የተለመደ ነው (ከ55፥12፤ 59፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። *በየአደባባዩ፤* ዙሪያዋን በግንብ በታጠረች ከተማ ውስጥ የሚገኝ አደባባይ ነው።

1፥21 *መግቢያ በር፤* የከተማዋ አለቆች ችሎት የሚቀመጡበትና (31፥23፤ ሩት 4፥11፤ ኢዮ 29፥7 ይመ) ገበያው የሚገኝበት ቦታ ነው (2ነገ 7፥1)። አንድ ወጣት በማኅበረሰብ ውስጥ ገብቶ ሕይወቱን መምራት ሲጀምር ታማኝ ለማድረግና ሕይወቱን ለመቅረጽ የሚሹ ሁለት ድምፆች ያባብሉታል፤ የመጀመሪያው የጥበብ ድምጽ ሲሆን፣ ይህም ጥበብን በሚያስተምሩ መምህራን ዘንድ ተደጋግሞ ይሰማል። ሁለተኛው ደግሞ የከንቱ ዎች ድምፅ ነው፤ ይህም በቍ10-14 በተመለከቱት ኀጢአተኞችና በ5፥3፤ 6፥24፤ 7፥5 ላይ በተጠቀሱት ዘማውያት ሕይወት እውን ሆኖ ታይቷል። ስለዚህ አንድ ወጣት በሕይወት ጕዞው ውስጥ ክፋውን ከደጉ ለይቶ ማየትን መለማመድ ይኖርበታል። እዚህ ላይ በምዕራፍ 8-9 ጥበብ የጥሪ ድምጿን ታሰማለች፤ በተፈጥሮ ሥርዐት መሠረት የጋራ የሆነው የሰው ልምድ በተከማቸበት በከተማው እምብርት ሆና (11፥10 እና ማብ ይመ) ትናገራለች። ቅዱሳንና እውነተኛ ጥበበኞች ከእምነት አኳያ የሰውን ልምድ በመፈተን፣ ከዚያም በመጽሐፈ ምሳሌ እንደታየው ጥበብ በተሞላበት ትምህርታቸው የመለኮትን ጥበብ በሰው አንደበት የሚገልጹትም በዚሁ ማኅበረሰብ ውስጥ ነው።

1፥22 *ፌዘኞች፤* ትዕቢተኞችና ትምክሕተኞች የሆኑ (21፥24)፣ ስድብን፣ ጥላቻንና ጠብን የተሞሉ (9፥7-8፤ 22፥10፤ 29፥8)፣ ለግርፋት የሚያበቃ በደል ቢኖርባቸውም እንኳ (19፥25፤ 21፥11) *መታረምን የማይፈልጉ* ናቸው (13፥1፤15፥12)።

1፥23 *ልቤን ባፈሰስሁላችሁ፤* ጥበብ እንደ ምንጭ ናት፤ ቃሏ ዘወትር ያድሳል ያበረታልም (18፥4 ይመ)።

1፥24 *እምቢ ስላላችሁኝ፤* የእስራኤል ሕዝብ እግዚአብሔርን (ኢሳ 1፥4፤ 5፥24) የኢየሩሳሌም ሕዝብ ደግሞ ኢየሱስን እንደ ተዉት (ማቴ23፥37)። *እጄንም ስዘረጋ፤* እግዚአብሔር ቀኑን ሙሉ እምቢተኞች ወደ ሆኑት ሰዎች እጁን መዘርጋቱን የሚያሳየው ክፍል (ኢሳ65፥2)፣ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

1፥25 *ምክሬን ሁሉ ስለ ናቃችሁ፤* ከ8፥33 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥26 *በመከራችሁ እሥቅባችኋለሁ፤* በጥበብ ላይ በመሣቅ በራሳቸው ላይ መከራን ለሚጋብዙት ሞኞች ምላሽ መስጠቱን እንጂ፣ ርኅራኄ የለሽ መሆኑን አያመለክትም። በእርሱ ላይ ማመጽ የሚችሉ ለሚመስላቸው ነገሥታት ጌታ የሰጠውን መልስ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (መዝ2፥4)። *መዓት በሚወርድባችሁም ጊዜ፤* የክፉና የጨካኝ ሰው ዕድል ፈንታም ይኸው ነው (6፥12-15)።

1፥27 *እንደ ማዕበል፤* 10፥25 ይመ። *እንደ ዐውሎ ነፋስ፤* የኢዮብ ልጆች በብርቱ ነፋስ በተገደሉ ጊዜ (ኢዮ1፥19) እጅግ ኞቹ የመከራው መንሥኤ የእርሱ በደል እንደነበረ ደመደሙ (ኢዮ18፥5፤12)። *ሥቃይና ችግር፤* ኢሳ8፥22 ይመ።

1፥28 *እኔ ግን አልመልስላቸውም፤* የእስራኤል ሕዝብ ኀጢአት በሠሩ ጊዜ እግዚአብሔር ሊሰማቸው ፈቃደኛ አልነበረም (ዘዳ1፥45፤ኢሳ1፥15)። *አያገኙኝም፤* ጥበብን የሚያገኙ ግን ሕይወትንና በረከትን ያገኛሉ (ቍ32፥3፥13፤8፥17፤35 ይመ)።

1፥29 *እግዚአብሔርንም መፍራት፤* የቍ7 ማብ ይመ።

1፥31 *ይበላሉ ... ውጤት ይጠግባሉ፤* የሚያገኙት የእጃቸውን ነው (18፥20፤ 31፥31፤ ኢሳ3፥10)። "ማንም ሰው የዘራውን ያጭዳልና" (ገላ6፥7)።

1፥32 *ቸልተኝነታቸው፤* ባዶ የሆነ ነገር ላይ መተማመንና መዘናጋት (ኢሳ32፥9፤ አሞ6፥1፤ ሶፎ1፥12 ይመ)።

1፥33 *በሰላም ... ያለ ሥጋት፤* የእግዚአብሔር ጥበቃ ያለ

ከጥበብ የሚገኝ በረከት

2 ልጄ ሆይ፤ ቃሌን ብትቀበል፣
 ትእዛዜንም በልብህ ብታኖር፣
[2]ጆሮህን ወደ ጥበብ ብታቀና፣
 ልብህንም ወደ ማስተዋል ብትመልስ፣
[3]እንዲሁም የመለየት ጥበብን ብትማጠን፣
 ድምፅህን ከፍ አድርገህ ማስተዋልን
 ብትጣራ፣
[4]እርሷንም እንደ ብር ብትፈልጋት፣
 እንደ ተሸሸገ ሀብት አጥብቀህ ብትሻት፣
[5]በዚያን ጊዜ *ፈሪሃ እግዚአብሔርን*
 ትረዳለህ፤
 እምላክንም ማወቅ ታገኛለህ።
[6]*እግዚአብሔር* ጥበብን ይሰጣልና፤
 ከአንደበቱም ዕውቀትና ማስተዋል
 ይወጣል።
[7]እርሱ ለቅኖች ድልን ያከማቻል፤
 ያለ ነቀፋ ለሚሄዱትም ጋሻ
 ይሆናቸዋል፤
[8]የፍትሕን መንገድ ይጠብቃል፤
 የታማኞቹንም አካሄድ ያጸናል።
[9]በዚያን ጊዜ ጽድቅን፣ ፍትሕን፣
 ሚዛናዊነትን፣
 መልካሙንም መንገድ ሁሉ ትገነዘባለህ፤
[10]ጥበብ ልብህ ውስጥ ትገባለችና፤
 ዕውቀትም ነፍስህን ደስ ታሰኛለች፤
[11]የመለየት ችሎታ ይጋርድሃል፤
 ማስተዋልም ይጠብቅሃል።
[12]ጥበብ ንግግራቸው ጠማማ ከሆነ ሰዎች፣
 ከክፉዎችም መንገድ ታድንሃለች፤
[13]እነዚህም በጨለማ መንገድ ለመሄድ፣
 ቀናውን ጐዳና የሚተዉ ናቸው፤
[14]ክፉ በመሥራት ደስ የሚላቸው፣
 በክፋት ጐዳና ሐሤት የሚያደርጉ፣
[15]መንገዳቸው ጠማማ፣
 በአካሄዳቸው ጠመዝማዞች ናቸው።
[16]ከአመንዝራ ሴትም ትጠብቅሃለች፤
 በአንደበቷም ከምታታልል ዘልዛላ
 ታድንሃለች፤
[17]ይህችም የልጅነት ባሏን የተወች፣
 በአምላኳ ፊት የገባችውን ኪዳን[a]
 ያቃለለች ናት።
[18]ቤቷ ወደ ሞት ያደርሳል፤
 መንገዷም ወደ መናፍስተ ሙታን
 ያመራል።
[19]ወደ እርሷ የሚገባ ማንም አይመለስም፤
 የሕይወትንም መንገድ አያገኝም።
[20]አንተም በደጋግ ሰዎች ጐዳና ትሄዳለህ፤
 የጻድቃንንም መንገድ ይዘህ ትጓዛለህ።
[21]ቅኖች በምድሪቱ ይቀመጣሉና፤
 ነቀፋ የሌለባቸውም በእርሷ ላይ ጸንተው
 ይኖራሉ።
[22]ክፉዎች ግን ከምድሪቱ ይወገዳሉ፤

[a]17 ወይም *የአምላኳን ኪዳን*

2፥1 ምሳ 1፥8
2፥2 መዝ22፥17፤ 23፥12
2፥3 ያዕ1፥5
2፥4 ኢዮ3፥21፤ ማቴ13፥44
2፥5 ዘዳ4፥6
2፥6 ኢዮ9፥4፤12፥13 ፤22፥22፤መዝ 119፥34
2፥7 ዘፍ6፥9፤15፥1 ፤መዝ84፥11፤ምሳ30፥5-6
2፥8 1ሳሙ2፥9፤ መዝ18፥25፤97፥10
2፥9 ዘዳ1፥16
2፥10 ምሳ14፥33
2፥11 ምሳ4፥6
2፥12 ቍ16፤ምሳ 3፥13-18፤4፥5
2፥13 ምሳ4፥19
2፥14 ምሳ10፥23፤ 15፥21
2፥15 መዝ125፥5፤ ምሳ21፥8
2፥16 ምሳ5፥1-6፥20- 29፤7፥5-27
2፥17 ሚል2፥14
2፥18 ምሳ5፥5፤ 7፥27፤9፥18
2፥19 ምሳ3፥16-18፤ 5፥8፤መክ7፥26
2፥21 መዝ37፥29
2፥22 ዘዳ 28፥63፤ 29፥28፤ኢዮ18፥17፤

በትን ቦታ ይገልጣሉ (ኢሳ32፥18፤ ሕዝ34፥27 ይመ)።

2፥1 *በልብህ ብታኖር፤* ወጣቶች የእግዚአብሔርን ቃል በልባቸው በማኖር ከኀጢአት ይርቁ ዘንድ መዝሙረኛው እንዳበረታታቸው (መዝ119፥111)።

2፥2 *ጆሮህን ... ብታቀና፤* እዚህ ላይ መስማት መታዘዝን ያመለክታል (ኢሳ55፥3፤ኤር13፥15)። *ልብህንም፤* በ4፥21 እና በ1ነገ3፥9 ላይ "ልብ" ሲባል ማስተዋልን ይመለከታል (ኢዮ 12፥3 ይመ)።

2፥4 *ብር ... ተሸሸገ ሀብት፤* ኢዮ 28፥1-11 ጥንታዊውን የማዕድን አፈላለግ ዘዬ፣ ከጥበብ ፍለጋ ጋር በማነጻጸር (ኢዮ 28፥12 ይመ) ጥበብ እንዴት እንደሚበልጥ ይገልጻል።

2፥5 *ፈሪሃ እግዚአብሔርን፤* የ1፥7 ማብ ይመ። *አምላክንም ማወቅ፤* እግዚአብሔር እኔነት ያለው አምላክ እንደ ሆነ ማስተዋልንና (ፊል3፥10)፣ የሚያስተምረን ትምህርትም ምን እንደ ሆነ ማወቅን ያመለክታል። *አምላክ፤* (በዕብራይስጥ፣ "ኤሎሂም" የዘፍ2፥4 ማብ ይመ) ይህ ስያሜ ከዚህ ሌላ በመጽሐፈ ምሳሌ ቍ17፤ 3፥4፤ 25፥2፤ 30፥9 ተጠቅሶአል።

2፥7 *ያከማቻል፤* ትእዛዛቱን በልቡ የሚያኖረውን ማለት ነው (ቍ11)፣ *ጋሻ፤* በመዝ18፥2:35 ላይም ከድል ጋር ተዛምዶ አል፤ ከ30፥5 ጋር ያነጻጽሩ። *ያለ ነቀፋ፤* መንፈሳዊና ሞራላዊ ታማኝነት ያላቸውን ያመለክታል። እንዲህ ሲባል ግን ኀጢአት አልባ መሆንን አያሳይም (19፥1፤ እንዲሁም የኢዮ 1፥1 ማብ ይመ)።

2፥8 *ይጠብቃል ... ያጸናል፤* መዝ91፥3-7:11-12 ይመ።

2፥9-11፤ ጌታን የሚያውቁና እርሱ የሚሰጠውን ጥበብ የሚያስተውሉ ምን ዐይነት መንገድ መከተል እንዳለባቸው ያውቃሉ (ከዕብ5፥11-14 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥9 *ጽድቅን፣ ፍትሕን፣ ሚዛናዊነትን፤* 1፥3፤ ፊል4፥8 ይመ። *መልካሙንም መንገድ፤* በመዝ23፥3 "በጽድቅ መንገድ" የተባለውን ይመ።

2፥10 *ነፍስህን ደስ ታሰኛለች፤* የጥበበኛ ሰው ቃል የሌላውን ሰው ነፍስ "ደስ እንደምታሰኝ" ማለት ነው (16፥24 ይመ)፤ ከ3፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥11 *ይጋርድሃል ... ይጠብቅሃል፤* ታማኝ የሆኑትን እግዚአብሔር እንደሚከልል ማለት ነው (ቍ8)።

2፥12-19፤ ጠማማ መንገድን እንከተል ዘንድ ሰዎች ከሚያቀርቡት ማታለያ (ቍ12-15)፣ ከአመንዝራዪቱም ማሰናከያ (ቍ16-19) ጥበብ ታድናለች፤ የ1፥11 ማብ ይመ።

2፥12 *ንግግራቸው ጠማማ ከሆነ፤* ከቍ14 ጋር ያነጻጽሩ። የሰው ንግግር ምን ያህል አታላይ እንደ ሆነ በ8፥13፤ 10፥31-32፤ 17፥20 ላይም ተጠቅሶአል።

2፥13 *በጨለማ መንገድ፤* ሰዎች ከብርሃን ይልቅ ጨለማን ይወዳሉ (ዮሐ3፥19-21፤ ኢዮ24፥15-16፤ ኢሳ29፥15፤ ሮሜ13፥12 ይመ)። *ቀናውን ጐዳና፤* 3፥6፤ 9፥15-16 ይመ።

2፥14 *ደስ የሚላቸው፣ በክፋት ... ሐሤት የሚያደርጉ፤* በ1፥10-16 ላይ እንደ ተጠቀሱት ኀጢአተኞች ያሉ ናቸው።

2፥15 *መንገዳቸው ጠማማ፤* ኢሳ59፥7-8 ይመ።

2፥16 *ከአመንዝራ ... ዘልዛላ፤* ይህ አባባል በ5፥20 እና በ7፥5 ላይም ተጠቅሶ ይገኛል። አባባሉ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "እንግዳ" ወይም "ባዕድ" (ከ5፥10 ጋር ያነጻጽሩ) ማለት ነው፤ ምክንያቱም ከሚስት ሌላ የምትወደድ ማንኛውም ሴት ከድንበር ውጪ እንደ ሆነች ጣዖት አምላኪ ባእድ ትቈጠር ነበር። ከ1ነገ 11፥1 ጋር ያነጻጽሩ። "ዘልዛላ" የሚለው ቃል በ6፥24 "ምግባረ ብልሹ" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ። *በአንደበቷም ከምታታልል፤* በ6፥24 ላይ "ለስላሳ አንደበት"፣ በ7፥21 ላይም "ለስላሳ ንግግር" ከሚለው ጋር አንድ ነው፤ ከ5፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

2፥17 *የልጅነት ባሏን፤* ወጣት ሳለች ያገባችው የትዳር ጓደኛዋን ያመለክታል (ከኢሳ54፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። *በአምላኳ ፊት ... ኪዳን፤* በእግዚአብሔር ፊት የተነገረ የጋብቻ ቃል ኪዳን ሊሆን ይችላል (ሕዝ16፥8፤ ሚል2፥14 ይመ)። የዚህ ሐሳብ ሌላው አማራጭ ሰባተኛውን ትእዛዝ መተላለፍ ነው (ዘፀ20፥14)።

2፥18 *ወደ ሞት ያደርሳል፤* በ7፥27 መሠረት፣ ቤቷ ወደ መቃብር የሚመራ አውራ ጐዳና ነው፤ ምግባረ ብልሹነትም በእርሱ የተጠመዱትን ሁሉ ወደ ጥፋትና ወደ ሞት ይመራቸዋል (ከ5፥5፤ 9፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። *ወደ መናፍስተ ሙታን፤* ኢዮ 26፥5፤ ኢሳ14፥9፤ 26፥14 እና ማብ ይመ። በሞት የተለዩት፣ "በሞት ማደሪያ" (7፥27)፣ በመቃብር ውስጥ ይገኛሉ።

2፥21 *በምድሪቱ ይቀመጣሉና፤* እስራኤላውያን የከነዓንን ምድር ይወርሱ ዘንድ ተስፋ ተሰጥቶአቸው ነበር (ዘፍ17፥8፤ ዘዳ 4፥1)፤ መዝ37፥29፤ ደግሞ፣ "ጻድቁ ምድሪቱን ይወርሳል" ይላል (መዝ 37፥9:11፤ ማቴ5፥5 ይመ)፤ *ነቀፋ የሌለባቸውም፤* የቍ7ን ማብ ይመ።

2፥22 *ከምድሪቱ ይወገዳሉ፤ ... ከእርሷ ይነቀላሉ፤* በዘዳ 28፥63 ላይ ሕዝቡ ባይታዘዙት ከምድሪቱ እንደሚነቀሉ እግዚ

ታማኝነት የጐደላቸውም ከእርሷ
ይነቀላሉ።

ከጥበብ የሚገኝ ተጨማሪ በረከት

3 ልጄ ሆይ፤ ትምህርቴን አትርሳ፤
ትእዛዛቴን በልብህ ጠብቅ፤
[2]ቀኖችን ይጨምሩልሃል ዓመቶችንም
ያረዝሙልሃል፤
ሕይወት፣ ሀብትንና ሰላምን ያበዙልሃል።

[3]ፍቅርና *ታማኝነት* ከቶ አይለዩህ፤
በዐንገትህ ዙሪያ እሰራቸው፤
በልብህም ጽላት ላይ ጻፋቸው።
[4]በዚያን ጊዜ ሞገስንና መልካም ስምን፣
በእግዚአብሔርና በሰው ዘንድ *ታገኛ*ለህ።
[5]በፍጹም ልብህ *በእግዚአብሔር ታመን*፤
በራስህ ማስተዋል አትደገፍ፤
[6]በ*መን*ገድህ ሁሉ እርሱን *ዕ*ወቅ፤
እርሱም ጐዳናህን ቀና ያደርገዋል።[a]

[7]በራስህ አስተያየት ጠቢብ ነኝ አትበል፤
እግዚአብሔርን ፍራ፤ ከክፉም ራቅ።
[8]ይህም ለሰውነትህ ጤንነትን፣
ለዐጥንትህም ልምላሜን *ያመጣ*ልሃል።

[9]*እግዚአብሔርን* በሀብትህ፣
ከምርትህ ሁሉ በኵራት አክብረው፤
[10]ይህን ብታደርግ፣ ጎተራህ ሞልቶ
ይትረፈረፋል፤
*መጥመቂያ*ህም በአዲስ የወይን ጠጅ
ቲፍ ብሎ ይሞላል።

[11]ልጄ ሆይ፤ *የእግዚአብሔርን*
ተግሣጽ አትናቅ፤
በዘለፋውም አት*መ*ረር፤
[12]አባት ደስ የሚሰኝበትን ልጁን
እንደሚቀጣ[b] ሁሉ፣
እግዚአብሔርም የሚወደውን
ይገሥጻልና።

[13]ጥበብን የሚያገኛት፣
ማስተዋልንም ገንዘቡ የሚያደርጋት ሰው
ቡሩክ ነው፤
[14]እርሷ ከብር ይልቅ ትርፍ የም*ታመ*ጣ፣
ከወርቅም ይልቅ ጥቅም የምታስገኝ
ናትና።
[15]ከቀይ *ዕ*ንቍ ይበልጥ ውድ ናት፤
አንተ ከምትመኘውም ሁሉ
የሚስተካከላት የለም።
[16]በቀኝ እጇ ረጅም *ዕ*ድሜ አለ፤
በግራ እጇም ሀብትና ክብር ይዛለች።
[17]*መን*ገዷ ደስ የሚያሰኝ ነው፤
ጐዳናዋም ሁሉ ሰላም ነው።
[18]ለሚያቅፏት የሕይወት ዛፍ ናት፤
የሚይዟትም ይባረካሉ።

መዝ5፥4፤37፥9:28-29፤ምሳ10፥30
3፥1 መዝ44፥17፤ ምሳ1፥8
3፥2 ዘዳ5፥16፤11፥21 ፤30፥15:16፤1ነገ 3፥13:14፤ምሳ9፥6:10-11
3፥3 ዘፀ13፥9፤ዘዳ 6፥6፤መዝ85፥10፤ምሳ 6፥21፤7፥3፤2ቆሮ3፥3
3፥4 1ሳሙ2፥26፤ ሉቃ2፥52
3፥5 መዝ4፥5
3፥6 ኢዮ33፥11፤ መዝ5፥8፤ምሳ16፥3፤ ኢሳ30፥11፤40፥3፤ ኤር42፥3
3፥7 ዘፀ20፥20፤ዘዳ 4፥6፤ኢዮ1፥1፤መዝ11 1፥10፤ምሳ26፥5:12
3፥8 ኢዮ21፥24፤ መዝ38፥3፤ምሳ4፥22
3፥9 ዘፀ22፥29፤ዘዳ 26፥1-15
3፥10 ኢዮ22፥21፤ መዝ144፥13፤ኢል 2፥24፤ሚል3፥10-12
3፥11 ኢዮ5፥17፤ ምሳ1፥8-9
3፥12 ዘዳ8፥5፤ኢዮ 5፥17፤ምሳ13፥24፤ዕብ 12፥5-6፤ራእ3፥19
3፥14 ኢዮ28፥15፤ ምሳ8፥19፤16፥16
3፥15 ኢዮ28፥17-19
3፥16 ዘፍ15፥15፤ 1ነገ3፥13:14 3፥17 ማቴ11፥28-30 3፥18 ዘፍ2፥9፤2፥12፤4፥3-9:8፤8፥17-21፤ምሳ10፥11፤ራእ2፥7

[a] 6 *ወይም ጐዳናህን ያቀናልሃል*
[b] 12 *ወይም እንደሚገሥጽ*

አብሔር አስጠንቅቆአል። ክፉ ሰዎችና ልጆቻቸው ይነቀላሉ (መዝ 37፥9:28)።

3፥2 ... *ዓመቶችንም ያረዝሙልሃል፤* እግዚአብሔርን *መ*ፍራት (10፥27፤ 19፥23) ለሰውነት ጤንነት ይሰጣል (ቍ8)፤ "የሕይወት ዘመንንም ያረዝማል" (10፥27፤ እና 9፥10-11 ይመ)። *ሀብትንና፤* ሰሎሞን ጥበብን ለማግኘት በጸለየ ጊዜ፣ ትእዛዙን ካከበረ (1ነገ3፥13-14)፣ እግዚአብሔር ሀብትንና ረጅም ዕድሜን እንደሚሰጠው ቃል ገባለት። ብዙውን ጊዜ ጻድቃን ባለ ጠጎችና ደስተኞች ናቸው (12፥21)። ለጊዜው ቢሆንም እንኳ (መዝ 73፥17-19) አንዳንድ ጊዜ ክፉዎች ብርቱዎችና ባለጠጎች ናቸው (መዝ 73፥3:12)። ኢዮብ ም1-2 መከራና ሞት የእግዚአብሔርን ሰው እንደሚፈትኑት ያመለክታል።

3፥3 *በዐንገትህ ዙሪያ እሰራቸው፤* እንደ ውብ ያንገት ጌጥ (ከ1፥9፤ 3፥22 ጋር ያነጻጽሩ)። *በልብህ ጽላት ላይ ጻፋቸው፤* ኤር 31፥33 ይመ።

3፥4 *ሞገስንና፤* 8፥35፤ ዘፍ6፥8 ይመ። *በእግዚአብሔርና በሰው፤* ሉቃ2፥52፤ ሮሜ12፥17፤ 2ቆሮ8፥21 ይመ።

3፥5 *በፍጹም ልብህ፤* እንደ ካሌብ (ዘኍ14፥24፤ ዘዳ1፥36) ወይም የእግዚአብሔር ሰው እንደ ነበረው እንደ ንጉሥ ሕዝቅያስ (ኢሳ38፥3)። በፍጹም ልቡ እግዚአብሔርን ያገለግል ዘንድ ዳዊት ሰሎሞንን መከረው (1ዜና28፥9)። *በእግዚአብሔር ታመን፤* በእግዚአብሔር በመታመን ከአደጋ እንደዳኑት የእስራኤል አባቶች (መዝ 22፥4-5)፣ መንገድህን ለጌታ አሳልፈህ ስጥ (መዝ 37፥5)።

3፥6 *እርሱን ዕወቅ፤* እግዚአብሔርን ምንጊዜም አስታውስ፤ በሙሉ ልብና በታማኝነት አገልግለው (1ዜና28፥9፤ ሆሴ4፥1፤ 6፥6 ይመ)። *ጐዳናህን ቀና ያደርገዋል፤* ከመንገድህ ዕንቅፋትን ያስወግዳል፤ ወዳሰብኸው ዓላማም ይመራሃል (11፥5፤ ኢሳ45፥13 ይመ)።

3፥7 *እግዚአብሔርን ፍራ፤ ከክፉም ራቅ፤* "ፍጹምና ቅን" ከነበረው ከኢዮብ ጋር ያነጻጽሩ። (ኢዮ1፥1፤ የ1፥7 ማብ ይመ።

3፥8 *ለዐጥንትህም፤* መላ ሰውነትን ይመለከታል፤ መልካም ዜናና በጎ ቃል ለዐጥንት ጤንነትን እንደሚያመጣ በሌላም ቦታ ተገልጾአል (15፥30፤ 16፥24 ይመ፤ ከ17፥22 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥9 *በኵራት፤* እስራኤላውያን፣ በያመቱ ከሚመረተው የወይራ ዘይት፣ ወይንና እህል በኵራቱን፣ ማለት የመጀመሪያውን እንዲሰጡ ይጠበቅባቸው ነበር (ዘሌ23፥10፤ ዘኍ18፥12-13 ይመ)።

3፥10 *ሞልቶ ይትረፈረፋል፤* ለጌታ ዐሥራቱንና መሥዋዕቱን ለሚያመጡ፣ እርሱ በረከትን አብዝቶ እንዲሰጣቸው ቃል ገብቶአል (ሚል3፥10፤ እንዲሁም ዘዳ28፥8:12፤ 2ቆሮ9፥8 ይመ)።

3፥11-12፤ ጻድቃን ሁልጊዜ የተሳካ ኑሮ እንዲኖራቸው የሚያስጠነቅቅ ነው (ቍ2 እና የዚያኑ ማብ ይመ)፤ በመከራና በፈተና ጊዜም እግዚአብሔር ያስተምራቸዋል (12፥1፤ ኢዮ5፥17፤ 36፥22፤ መዝ119፥71 ይመ)። ክርስቲያኖች መከራን ይቋቋሙ ዘንድ ለማበረታታት በዕብ12፥5-6 ላይ እነዚሁ ሁለት ጥቅሶች ተጠቅሰዋል (ዕብ12፥7)። "እግዚአብሔር ለእኛ ጥቅም ሲል ይቀጣናል" (ዕብ12፥10)።

3፥12 *አባት ... እንደሚቀጣ፤* እግዚአብሔር 40 ዓመት በምድረ በዳ በመፈተን (ዘዳ8፥2-5)፣ በልጅ የተመሰለውን ሕዝቡን እስራኤልን ቀጣ።

3፥13-18፤ በዚህ ክፍል ያለው ግጥም፣ "ቡሩክ ነው" በማለት ጀምሮ "ይባረካሉ" በሚለው በመደምደም፣ ጥበብን ያሞግሳል (ከኢዮ5፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥14 *ከብር ይልቅ ትርፍ የምታመጣ ከወርቅም፤* የእግዚአብሔርን ትእዛዛትና ሕግጋት መጠበቅም ይህን ዐይነት በረከት እንደሚያስገኙ መዝሙረኛው በተመሳሳይ ሁኔታ ይገልጻል (መዝ 19፥10፤ 119፥72:127)።

3፥15-18፤ ጥበብ በሰውኛ ዘይቤ (እንደ ሰው ሆና) ተገልጻለች (የ1፥20 ማብ ይመ)።

3፥15 *ቀይ ዕንቍ፤* በኢዮ 28፥18 ላይ ከጥበብ ያነሰ ከበሬታ እንዳለው ተገልጾአል፤ ልባም ሴት ከዕንቍ ትበልጣለች (31፥ 10)።

3፥16 *ረጅም ዕድሜ፤* የቍ2 ማብ ይመ። *ሀብትና ክብር፤* 8፥18፤ 22፥4 ይመ።

3፥17 *መንገዷ ደስ የሚያሰኝ፤* የ2፥10 ማብ ይመ። *ሰላም፤* በዕብራይስጥ "ሻሎም" የሚባል ሲሆን በቍ2 ላይ 'ተድላ'። ተብሎ ተተርጕሞአል (16፥7፤ መዝ119፥165 ይመ)።

3፥18 *የሕይወት ዛፍ፤* የሕይወት ምንጭ ማለት ነው። ይህ ምሳሌያዊ አነጋገር በቀጥታም ባይሆን በኤደን ገነት የነበረችውን ዛፍ ሳያመለክት አይቀርም (ዘፍ2፥9 እና ማብ ይመ፤ ከምሳ 11፥30፤ 13፥12፤ 15፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

[19]እግዚአብሔር በጥበብ ምድርን መሠረተ፤
በማስተዋል ሰማያትን በየስፍራቸው
አጸና፤
[20]በዕውቀቱ ቀላያት ተከፈሉ፤
ደመናትም ጠልን አንጠበጠቡ።
[21]ልጄ ሆይ፤ ትክክለኛ ፍርድንና አስተውሎ
መለየትን ጠብቅ፤
እነዚህ ከእይታህ አይራቁ፤
[22]ለነፍስህ ሕይወት፣
ለዐንገትህም ጌጥ ይሆናሉ።
[23]ከዚያም መንገድህን በሰላም ትሄዳለህ፤
እግርህም አይሰናከልም፤
[24]ስትተኛ አትፈራም፤
ትተኛለህ እንቅልፍህም ጣፋጭ
ይሆናል።
[25]ድንገተኛን መከራ፣
በክፉዎች ላይ የሚደርሰውንም ጥፋት
አትፍራ፤
[26]እግዚአብሔር መታመኛህ ይሆናልና፤
እግርህንም በወጥመድ ከመያዝ
ይጠብቃል።
[27]ማድረግ እየቻልህ
ለሚገባቸው መልካም ነገር ከማድረግ
አትከልክል።
[28]አሁን በእጅህ እያለ፣
ጐረቤትህን፣ "ቈይተህ ተመለስ፤ ነገ
እሰጥሃለሁ" አትበለው።
[29]አንተን ተማምኖ በአጠገብህ በተቀመጠ፣
በጐረቤትህ ላይ ክፉ አትምከርበት።
[30]ምንም ጕዳት ሳያደርስብህ፣
ያለ ምክንያት ሰውን አትክሰስ።
[31]በክፉ ሰው አትቅና፤
የትኛውንም መንገዱን አትምረጥ፤
[32]እግዚአብሔር ጠማማን ሁሉ ይጸየፋልና፤
ለቅን ሰው ግን ምስጢሩን
ይገልጥለታል።
[33]የእግዚአብሔር ርግማን በክፉዎች ቤት
ላይ ነው፤
የጻድቃንን ቤት ግን ይባርካል።
[34]እርሱ በዕቡያን ፌዘኞች ላይ ያፌዛል፤
ለትሑታን ግን ሞገስን ይሰጣል።
[35]ጠቢባን ክብርን ይወርሳሉ፤
ሞኞችን ግን ለውርደት ያጋልጣቸዋል።

ጥበብ ከሁሉ በላይ መሆኗ

4 ልጆቼ ሆይ፤ የአባትን ምክር አድምጡ፤
ልብ ብላችሁ ስሙ፤ ማስተዋልንም
ገንዘብ አድርጉ።
[2]በጎ ትምህርት እሰጣችኋለሁ፤
ስለዚህ ትምህርቴን አትተዉ።
[3]በአባቴ ቤት ገና ለግላጋ ወጣት፣
ለእናቴም አንድ ልጇ ብቻ በነበርሁ
ጊዜ፣
[4]አባቴ እንዲህ ሲል አስተማረኝ፤
"ቃሌን በሙሉ በልብህ ያዝ፤
ትእዛዜንም ጠብቅ፤ በሕይወት
ትኖራለህ።
[5]ጥበብን አግኛት፤ ማስተዋልን ያዛት፤
ቃሌን አትርሳ፤ ከእርሷም ዘወር

3፥19 ዘፍ1፥31፤ኢዮ 28፥25-27፤መዝ136 ፥5-9፤ምሳ8፥27-29
3፥21 ምሳ1፥8-9፤ 4፥20-22፤6፥20
3፥22 ዘዳ30፥20፤ ምሳ1፥8-9፤4፥13
3፥23 መዝ37፥24፤ 119፥11፤ምሳ1፥33፤4 ፥12
3፥24 ዘሌ26፥6፤ኢ ዮ11፥18፤መዝ91፥5፤ 112፥8፤ኤር31፥26
3፥26 1ሳሙ2፥9፤ 2ነገ18፥5፤ኢዮ4፥6 ፤5፥19
3፥28 ዘሌ19፥13፤ ዘዳ24፥15፤ሉቃ10፥2 5-37
3፥29 ዘካ8፥17
3፥31 መዝ37፥1፤ ምሳ24፥1-2
3፥32 ኢዮ29፥4፤ መዝ101፥4
3፥33 ኢዮ5፥3፤መዝ 37፥22፤ምሳ14፥11፤ ዘካ5፥4
3፥34 2ነገ19፥21፤ መዝ18፥25-27፤ 40፥4፤ማቴ23፥12 ፤ያዕ4፥6፤1ጴጥ5፥5
4፥1 ኢዮ8፥10፤ምሳ 1፥8፤19፥20
4፥4 1ነገ9፥4፤ምሳ 7፥2
4፥5 ምሳ2፥12፤3፥ 13-18

3፥19-20፤ በፍጥረት ውስጥ የጥበብ ሚና በይበልጥ የተገለ ጸው በ8፥22-31 ላይ ነው። እግዚአብሔር ዓለምን የፈጠረው በጥ በቡ ነው፤ ይህም ጥበብ በፍጥረት ሁሉ ላይ ሰርፆ ይገኛል። በጥ በብ መመራት ጌታን መምሰል ነው፤ እግዚአብሔር ከደነገገው የፍጥረት ሥርዐት ጋርም መስማማት ነው።

3፥19 *ምድርን መሠረተ፤* የዓለም አፈጣጠር ከሕንጻ ግን ባታ ጋር ተነጻጽሮአል (1ነገ5፥17፤ 6፥37፤ እንዲሁም 8፥29፤ ኢዮ 38፥4-6፤ መዝ104፥5፤ ዘካ12፥1 ይመ)። *ሰማያትን በየስፍራቸው አጸና፤* ኢሳ 42፥5፤ 51፥16 ይመ።

3፥20 *ተከፈሉ፤* "ተከፈቱ" ማለት ነው። እግዚአብሔር ምንጮችንና ሸለቆዎችን ከፈተ (ዘፍ7፥11፤ 49፥25፤ መዝ74፥15 ይመ)። ከጠፈር በላይና ከጠፈር በታች ያሉትን ውሆች መለየ ቱን ያመለክታል (ዘፍ1፥7፤ መዝ42፥7 እና ማብ ይመ)። *ጠልን፤* ዝናብንም ጭምር ሳያመለክት አይቀርም (ዘዳ33፥13፤ 2ሳሙ1፥21 ይመ)።

3፥22 *ለዐንገትህም ጌጥ፤* የቍ3ን ማብ ይመ።

3፥23 *በሰላም ... እግርህም አይሰናከልም፤* ከ10፥9 ጋር ያነጻጽሩ።

3፥24 *ስትተኛ አትፈራም፤* እግዚአብሔር በሰጠው ኪዳን በተዘረዘሩት በረከቶች ውስጥ ተገልጦአል (ዘሌ26፥6፤ ኢዮ11፥18-19፤ ሚክ4፥4፤ ሶፎ3፥13 ይመ፤ እንዲሁም ምሳ1፥33 እና ማብ ይመ)። *እንቅልፍህም ጣፋጭ ይሆናል፤* 6፥22፤ መዝ4፥8 ይመ።

3፥25 *ድንገተኛን መከራ ... ጥፋት፤* እግዚአብሔር ቅዱ ሳንን ከሚያስፈራ ፍላጻና ቀሣፊ በሽታ ይከልላቸዋል (10፥25፤ መዝ91፥3-8፤ ኢዮ5፥21 ይመ። *ክፉዎች፤* 1፥26-27 እና ማብ ይመ።

3፥26 *እግርህንም በወጥመድ ከመያዝ ይጠብቃል፤* በ1፥18 በ7፥22-23 ላይ ማስተዋል የጐደለው ሰው መጨረሻው ምን እንደ ሆነ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

3፥27 *ለሚገባቸው፤* በተለይም ምስኪኖችንና ድኾችን ማለት ነው። *መልካም ነገር ... አትከልክል፤* ሐሥ 9፥36፤ ገላ6፥10፤ 1ዮሐ 3፥17-18 ይመ።

3፥28፤ ሉቃ11፥5-8፤ ያዕ2፥15-16 ይመ።

3፥30 *ያለ ምክንያት ... አትክሰስ፤* ኢዮ2፥3 ይመ።

3፥31 *በክፉ ሰው፤* በ1፥10-16 ላይ እንደ ተመለከቱት ኀጢአተኞች ማለት ነው (ከ16፥29 ጋር ያነጻጽሩ)። *አትቅና፤* 24፥19፤ መዝ37፥1፡7 ይመ።

3፥32 *ይጸየፋልና፤* በሌላ ቦታ የአሕዛብ የሃይማኖት ሥርዐ ትና የሥነ ምግባር ጕድለት ምን ያህል አስከፊ እንደ ሆነ የሚገ ልጽ (ዘዳ18፥9፡12) ቃል ነው፤ በመጽሐፈ ምሳሌም በተደጋጋሚ ተጠቅሶአል (6፥16፤ 8፥7፤ 11፥20)። *ለቅን ሰው ግን ምስጢሩን ይገልጥለታል፤* ዘፍ18፥17-19፤ ኢዮ29፥4፤ መዝ25፥14፤ ዮሐ15፥15 ይመ።

3፥33፤ ይህ ንጽጽር በዘዳ11፥26-28 ላይም ይገኛል። *የእግዚአብሔር ርግማን በክፉዎች ቤት ላይ ነው፤* ኢሱ7፥24-25፤ ዘካ5፥3 ይመ። *የጻድቃንን ቤት ግን ይባርካል፤* ኢዮ42፥12-14 ይመ።

3፥34 *በዕቡያን ፌዘኞች፤* የ1፥26 ማብ ይመ። *ሞገስን ይሰጣል፤* ፍቅሩን ይገልጽለታል (ቍ4 ይመ)።

4፥1-4 *ልጆቼ ሆይ፤ የአባትን ምክር አድምጡ፤* ሰሎሞን ስለ እግዚአብሔር መንገድ የተማረው ከአባቱ ነው፤ አሁን ደግሞ እርሱ በበኩሉ ለልጆቹ ምክርን ይሰጣል። እግዚአብሔር፣ ልጆቹ በቅድስና እንዲኖሩና የእርሱን መንገድ እንዲከተሉ ይፈልጋል፤ ይህንም በመጀመሪያ መማር ያለባቸው ከቤተ ክርስቲያን ከሚገበዩት ዕውቀት ብቻ ሳይሆን፣ ወላጆች ከሚሰጡት ትምህርትና በቤት ውስጥ ከሚያሳዩት አርአያነት ነው (ዘዳ6፥7 ይመ)።

4፥3 *ለግላጋ ወጣት፤* ሰሎሞን፣ ገና ወጣት፣ ብዙ የማያውቅ (1ዜና23፥5፤ 29፥1) በነበረበት ጊዜ፣ አባቱ ዳዊት ስለ እርሱ የተናገረውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። ይህ የጥበብ መምህራን አንዳንድ ጊዜ እንደሚያደርጉት የግል ሕይወት ታሪክን የሚገ ልጽ አጻጻፍ ዐይነት ነው (24፥30-34) እንዲሁም መጽሐፈ መክብብን ይመ። *አንድ ልጇ ብቻ፤* ከዚህም የተነሣ እጅግ በጣም የተወደደ ልጅ ነበር (ከዘፍ37፥3፤ ከዘካ12፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥4 *በሙሉ ልብህ* 3፥5 ማብ ይመ።

4፥5 *ጥበብን አግኛት፤ ማስተዋልን ያዛት፤* ጥበብ ገንዘብ ለመሆን የምትችለው አስፈላጊነቷን አስተውሎ ለሚፈልጋት ሰው ነው (8፥17)፤ አስተዋይ ሰው ከትምህርት ዕውቀት ያገኛል (9፥9)፤

አትበል።
6ጥበብን አትተዋት፤ እርሷም ከለላ
ትሆንሃለች፤
አፍቅራት፣ እርሷም ትጠብቅሃለች።
7ጥበብ ታላቅ ነገር ናት፤ ስለዚህ ጥበብን
አግኛት፤
ያለህን ሁሉ[*] ብታስከፍልህም ማስተዋልን
ገንዘብህ አድርጋት።
8ክብርን ስጣት፣ ከፍ ከፍ ታደርግሃለች፤
እቀፋት ታከብርሃለች፤
9በራስህ ላይ ሞገሳማ አክሊል
ትደፋልሃለች፤
የክብር ዘውድም ታበረክትልሃለች።

10ልጄ ሆይ፤ አድምጠኝ፤ ቃሌንም
ልብ በል፤
የሕይወት ዘመንህም ትበዛለች።
11በጥበብ ጐዳና አስተምርሃለሁ፤
ቀጥተኛውንም መንገድ አሳይሃለሁ።
12ስትሄድ እርምጃህ አይሰናከልም፤
ስትሮጥም አትደናቀፍም።
13 ምክርን አጥብቀህ ያዛት፤ አትልቀቃት፤
ጠብቃት፤ ሕይወትህ ናትና።
14ወደ ኀጥአን ጐዳና እግርህን አታንሣ፤
በክፉ ሰዎች መንገድ አትሂድ፤
15ከዚያ አትድረስ አትንዝበት፤
ሽሸው፤ መንገድህን ይዘህ ሂድ።
16ክፉ ካላደረጉ አይተኙምና፤
ሰውን ካላሰናከሉ እንቅልፍ ባይናቸው
አይዞርም።
17የክፋት እንጀራ ይበላሉ፤
የዐመፅ ወይን ጠጅ ይጠጣሉ።
18የጻድቃን መንገድ ሙሉ ቀን እስኪሆን
ድረስ፣
ብርሃኑ እየጐላ እንደሚሄድ የማለዳ
ውጋጋን ነው።
19የክፉዎች መንገድ ግን እንደ ድቅድቅ
ጨለማ ነው፤
ምን እንደሚያሰናክላቸውም አያውቁም።

20ልጄ ሆይ፤ የምነግርህን አስተውል፤
ቃሌንም በጥንቃቄ አድምጥ።
21ከእይታህ አታርቀው፤
በልብህም ጠብቀው፤
22ለሚያገኘው ሕይወት፤
ለመላው የሰው አካልም ጤንነት ነውና።
23ከሁሉም በላይ ልብህን ጠብቅ፤
የሕይወት ምንጭ ነውና።
24ጥመትን ከአፍህ አስወግድ፤
ብልሹ ንግግርም ከከንፈሮችህ ይራቅ።
25ዐይኖችህ በቀጥታ ይመልከቱ፤
ትክ ብለህም ፊት ለፊት እይ።
26የእግርህን ጐዳና አስተካክል፤[+]
የጸናውን መንገድ ብቻ ያዝ።
27ወደ ቀኝ ወደ ግራ አትበል፤
እግርህን ከክፉ ጠብቅ።

ከአመንዝራነት መጠንቀቅ

5 ልጄ ሆይ፤ ጥበቤን ልብ በል፤
የማስተዋል ቃሌንም በጥሞና
አድምጥ፤
2ይህም ልባምነትን ገንዘብ እንድታደርግ፣
ከንፈሮችህም ዕውቀትን እንዲጠብቁ
ነው።

4፥6 ምሳ2፥11፤ 2ተሰ2፥10
4፥7 ምሳ23፥23፤ ማቴ13፥44-46
4፥8 ምሳ3፥18
4፥9 ምሳ1፥8-9
4፥10 ዘዳ11፥21፤ መዝ34፥11-16፤ምሳ 1፥8-9
4፥11 1ሳሙ12፥23፤2 ሳሙ22፥37፤መዝ5፥8
4፥12 ኢዮ18፥7፤ ምሳ3፥23
4፥13 ምሳ3፥22
4፥14 መዝ1፥1፤ምሳ 1፥15
4፥16 መዝ36፥4፤ ሚክ7፥3
4፥17 ዘፍ49፥5፤ መዝ73፥6፤መዝ73፥6 ፤ምሳ1፥10-19፤14፥22 ፤ኢሳ59፥6፤ኤር22፥3፤ ዕን1፥2፤ሚል12፥16
4፥18 2ሳሙ23፥4፤ ኢዮ17፥9፤22፥28፤ ዳን12፥3፤ማቴ5፥14፤ ዮሐ8፥12፤ፊል2፥15
4፥19 ዘዳ32፥35፤ ኢዮ3፥23፤ምሳ2፥13፤ 13፥9፤ኢሳ8፥15
4፥20 መዝ34፥11-16፤ምሳ1፥8-9፤5፥1
4፥21 ምሳ3፥21
4፥22 ምሳ3፥8
4፥23 2ነገ10፥31፤ ምሳ10፥11፤ሉቃ6፥45
4፥25 ኢዮ31፥1
4፥26 ዕብ12፥13
4፥27 ዘሌ10፥11፤ ዘዳ5፥32
5፥1 ምሳ1፥8፤4፥20

[*]7 ወይም ያገኘኸውን ሁሉ
[+]26 ወይም ተመልከት

ከተግሣጽም ያተርፋል (3፥11) የእግዚአብሔርንም ትእዛዝ ያከብራል (10፥8)፤ የወላጆችንና የሌሎችን በጎ ምክር ይቀበላል (ቍ1፤ 13፥10)፤ ጥበብንም ከብር፣ ከወርቅ፣ ወይም ውድ ከሆነ አልማዝ የላቀ አድርጎ ይቆጥራታል (3፥14-15፤ 23፥23) ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ጥበብ በምልአት የተገለጸበት ጌታ ነው (1ቆሮ 1፥30፤ ቈላ2፥2-3)።

4፥6 *አፍቅራት፤* ጥበብን መውደድ ባለጠጋ መሆን ነው (8፥21)፤ እርሷን መጥላትም ሞትን መጋበዝ ነው (8፥36)።

4፥7 *ታላቅ ነገር ናት፤* ወይም "የመጀመሪያ ናት" ማለት ነው (1፥7)። *ያለህን ሁሉ ብታስከፍልህም፤* እጅግ ክቡር የሆነውን ዕንቍ ለመግዛት ያለውን ሁሉ እንደ ሸጠው ነጋዴ (ማቴ 13፥45-46)።

4፥9 *ሞገሳማ አክሊል፤* በደስታ ጊዜ፣ ሰርግ ወይም በዓል ሲሆን፣ የአበባ ጕንጕን ወይም አክሊል ይደረግ ነበር (ሕዝ16፥12፤ 23፥42 ይመ)።

4፥10 *የሕይወት ዘመንህም ትበዛለች፤* የ3፥2 ማብ ይመ።

4፥11 *ቀጥተኛውንም መንገድ፤* ቀና የሆነውን መንገድ ማለት ነው (የ3፥6፤ የመዝ23፥3 ማብ ይመ)

4፥12 *ስትሮጥም አትደናቀፍም፤* ከአንዳንድ መሰናክል መኖር ወይም ከብርሃን ዕጦት የተነሣ ነው (ቍ19፤ 3፥23፤ 10፥9፤ መዝ18፥36፤ ኢሳ40፥30-31 ይመ) የሰንፍና ጐዳና ጠማማና ቆሻሻ የተጠራቀመበት ሲሆን፣ የጥበብ ጐዳና ግን ቀጥ ያለና ለስላሳ ነው።

4፥14 *በክፉ ሰዎች መንገድ፤* 1፥15 እና ማብ፤ መዝ1፥1፤ 17፥4-5 ይመ።

4፥16 *ክፉ ካላደረጉ አይተኙምና፤* መዝ36፥4፤ ሚክ2፥1 ይመ፤ ለእግዚአብሔር ቤት ቋሚ የሆነ ቦታ እስኪያገኝ ድረስ ዕረፍት ያልነበረውን የዳዊትን ልብ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (መዝ132፥3-5)። በዐመፅ ሥራቸው አንዳች ትርፍ ሳያገኙ ቀኑ ስላለፈባቸው፣ ክፉዎች ሊተኙ አይችሉም።

4፥17 *እንጀራ ይበላሉ ... ጠጅ ይጠጣሉ፤* ምቾት የሚያገኙት ወይም የሚደረጁት በክፋትና በዐመፅ ነው (13፥2፤ ኢዮ 15፥16 ይመ)።

4፥18 *የጻድቃን መንገድ ... ብርሃኑ እየጐላ እንደሚሄድ፤* የእግዚአብሔር መንገድ የሚከተሉ የሚያስፈልጋቸው ጥበቃና ምሪት አላቸው (ቍ11-12 ይመ)፤ ሌሎችንም ወደ ጽድቅ መንገድ ለመምራት ይችላሉ (ዳን12፥3)።

4፥19 *ድቅድቅ ጨለማ፤* ወደ ጥፋት የሚመራ አደገኛ መንገድ ነው (የ2፥13 ማብ፤ እንዲሁም ኢሳ59፥9-10፤ ኤር23፥12፤ ዮሐ11፥10፤ 12፥35 ይመ)።

4፥21 *በልብህም፤* 3፥1፡3 ይመ።

4፥22 *ጤንነት፤* የአካልን፣ የስሜትንና የመንፈስን ጤንነት ያመለክታል (3፥8 እና ማብ ይመ)።

4፥23 *የሕይወት ምንጭ፤* በጎ የሆነ ነገር በልባችን ብናኖር (2፥1)፣ ቃላችንና ተግባራችን መልካም ይሆናል፤ "በልብ ሞልቶ ከተረፈው አፍ ይናገራልና" (ማቴ12፥34 ይመ፤ ከማር7፥21 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥24 *ጥመትን ከአፍህ አስወግድ፤* የ2፥12 ማብ እንዲሁም 19፥1 ይመ። *ብልሹ ንግግርም፤* 6፥12፤ 19፥28፤ ኤፌ4፥29፤ ያዕ 3፥6 ይመ።

4፥25 *ዐይኖችህ በቀጥታ ይመልከቱ፤* ከንቱ የሆነውን ነገር አይመልከቱ ማለት ነው (መዝ119፥37)።

4፥26 *... ጐዳና አስተካክል፤* ማንኛውንም የመልካም ሥነ ምግባር ዕንቅፋት (ቍ11-12፤ ኢሳ26፥7 ይመ) የሆነውን አስወግድ ማለት ነው።

4፥27 *ወደ ቀኝ ወደ ግራ አትበል፤* በዘዳ5፥32-33፤ 28፥14፤ በኢያ1፥7 ላይም የሚገኝ ማስጠንቀቂያ ነው። *እግርህን ከክፉ፤* 1፥15 ይመ።

5፥1-6፤ ጥበብ ከዘማዊት ሴት ለመጠበቅ ትረዳለች።

5፥2 *ከንፈሮችህም ዕውቀትን እንዲጠብቁ፤* በትንቢተ ሚል

[3]የአመንዝራ ሴት ከንፈር ማር
ያንጠባጥባልና፤
አንደበቷም ከቅቤ ይለሰልሳል፤
[4]በመጨረሻ ግን እንደ እሬት ትመራለች፤
ሁለት አፍ እንዳለውም ስል ሰይፍ
ትሆናለች።
[5]እግሮቿ ወደ ሞት ይወርዳሉ፤
እርምጃዎቿም በቀጥታ ወደ ሲኦል[a]
ያመራሉ።
[6]ስለ ሕይወት መንገድ ደንታ የላትም፤
መንገዶቿ ዘወርዋራ ናቸው፤ ለእርሷ ግን
አይታወቃትም።

[7]እንግዲህ፣ ልጆቼ ሆይ፤ አድምጡኝ፤
ከምነግራችሁ ቃል ፈቀቅ አትበሉ።
[8]መንገድህን ከእርሷ አርቅ፤
በደጃፏም አትለፍ፤
[9]ይኸውም ጉብዝናህን ለሌሎች፣
ዕድሜህንም ለጨካኞች እንዳትሰጥ ነው፤
[10]ባዕዳን በሀብትህ እንዳይፈነጥዙ፣
ልፋትህም የሌላውን ሰው ቤት
እንዳያበለጽግ ነው።
[11]በዕድሜህ መጨረሻ ታቃሥታለህ፤
ሥጋህና ሰውነትህ ሲከዳህ።
[12]እንዲህም ትላለህ፤ "ምነው! ተግሣጽን
ጠላሁ፤
ልቤስ ምነው! መታረምን ናቀ፤
[13]የመምህሮቼን ቃል አልሰማሁም፤
አስልጣኞቼንም አላደመጥኋቸውም፤
[14]በመላው ጉባኤ ፊት፣
ወደ ፍጹም ጥፋት ተቃርቤአለሁ።"

[15]ከገዛ ማጠራቀሚያህ ውሃ፣
ከገዛ ጕድጓድህም የሚፈልቀውን
ውሃ ጠጣ።
[16]ምንጮችህ ተርፈው ወደ ሜዳ፣
ወንዞችህስ ወደ አደባባይ ሊፈሱ
ይገባልን?
[17]ለአንተ ብቻ ይሁኑ፤
ባዕዳን አይጋሩህ።
[18]ምንጭህ ቡሩክ ይሁን፤
በልጅነት ሚስትህም ደስ ይበልህ።
[19]እርሷ እንደ ተወደደች ዋላ፣ እንደ
ተዋበች ሚዳቋ ናት፤
ጡቶቿ ዘወትር ያርኩህ፤
ፍቅሯም ሁልጊዜ ይማርክህ።
[20]ልጄ ሆይ፤ በአመንዝራ ሴት ፍቅር
ለምን ትሰክራለህ?
የሌላይቱንስ ሴት ብብት ስለምን
ታቅፋለህ?
[21]የሰው መንገድ በእግዚአብሔር ፊት
ግልጥ ነውና፤
እርሱ መሄጃውን ሁሉ ይመረምራል።
[22]ክፉውን ሰው የገዛ መጥፎ ሥራው
ያጠምደዋል፤

[a]5 ወይም መቃብር

5፥3 መዝ55፥21፤ ምሳ7፥5
5፥4 መክ7፥26
5፥5 መዝ9፥17፤ምሳ 2፥18፤7፥26-27
5፥6 ምሳ9፥13፤ 30፥20
5፥7 ምሳ1፥8-9
5፥8 ምሳ2፥16-19፤ 6፥20-29፤7፥1-27
5፥10 ምሳ29፥3
5፥12 ምሳ12፥1
5፥14 ምሳ1፥24-27፤ 6፥33፤31፥3
5፥18 ዘዳ20፥7፤ምሳ 2፥17፤መክ9፥9፤ማሕ 4፥12-15፤ሚል2፥14
5፥19 ማሕ4፥5፤ 8፥14
5፥21 ኢዮ10፥4፤ 14፥6፤ምሳ15፥3፤መዝ 119፥168፤ኤር29፥23 ፤32፥19፤ዕብ4፥13
5፥22 ዘኍ32፥23፤ ኢዮ18፥9፤መዝ7፥15-16፤መዝ9፥16፤ምሳ1፥ 31-32

2፥7 ላይ 'የካህን ተግባር'። መሆኑ ተገልጾአል።

5፥3 *ከንፈር ማር ያንጠባጥባልና፤* አንዳንዶች መሳሳምን ያመለክታል ቢሉም (መሓ4፥11፤ 5፥13፤ 7፥9 ጋር ያነጻጽሩ)፣ የዘማዊቱን ሴት ማራኪ ንግግር ሳያመለክት አይቀርም (ከ16፥24 ጋር ያነጻጽሩ)። *የአመንዝራ ሴት፤* የ2፥16 ማብ ይመ። *ከቅቤ ይለሰልሳል፤* 2፥16 ይመ። አንደበቷ የሚያባብል ነው (መዝ 55፥21 ይመ)፤ ነገር ግን በማታለልና (29፥5) በግብዝነት (መዝ5፥9) የተሞላ ነው።

5፥4 *እሬት፤* እጅግ መራራ ተክል ነው፤ አመንዝራ ማራኪ መስላ ብትታይም እንደ እሬት መራራ ናት።

5፥5 *ወደ ሞት ይወርዳሉ፤* ምግባረ ብልሹ መሆኗ ሕይወቷን በአጭር ያስቀረዋል (የ2፥18 ማብ ይመ)።

5፥6 *መንገዶቿ ዘወርዋራ ናቸው፤* 2፥15፤ 10፥9 ይመ። *አይታወቃትም፤* አታስተውለውም ማለት ነው።

5፥7-14፤ ከሥነ ምግባር ውጪ መሆን ስለሚያስከትለው ውጤት አባት (መምህር)፣ ልጁን (ተማሪን) ያስጠነቅቃል።

5፥8 *ከእርሷ አርቅ፤* ዘፍ39፥12፤ 2ጢሞ2፥22 ይመ። *በደጃፏም፤* ከ7፥25፤ 9፥14 ጋር ያነጻጽሩ።

5፥9 *ለጨካኞች፤* ቂም ይዞ የሚበቀል ባልን ሳይመለከት አይቀርም (6፥34-35 ይመ)።

5፥10 *ባዕዳን በሀብትህ እንዳይፈነጥዙ፤* ጥበብን ወደሚያከብር ሰው የሚመጣውን ሀብትና ሞገስ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (3፥16-18)። ከሥነ ምግባር ውጪ መሆን ውሎ አድሮ ለቁራሽ እንጀራ እጦት ይዳርጋል (6፥26)።

5፥11 *ሥጋህና ሰውነትህ ሲከዳህ፤* ከሥነ ምግባር ውጪ ከመሆን የተነሣ የሚመጣውን መዘዝ ሊያመለክት ይችላል (1ቆሮ 6፥18 ይመ፤ ከ3፥8፤ ከ4፥22 ጋር ያነጻጽሩ)። ከዚህ ይልቅ ግን፣ እርጅናን ተከትሎ የሚመጣውን የዐቅም መዳከም የሚያመለክት ይመስላል።

5፥12 *ተግሣጽን ጠላሁ ... መታረምን ናቀ፤* አንድ ሰው የሽምግልና ዘመኑ ሲደርስ፣ በወጣትነት ዘመኑ ያሳለፈውን ሕይወት ተመልሶ በሚያይበት ጊዜ በስንፍና ጎዳና በመመለሱ ይጸጸታል (1፥7፡22፡29-30 ይመ)።

5፥13 *አልሰማሁም፤* መምህራን የሚሰጡት ትምህርት በጥሞና እንዲደመጥ ደጋግመው ቢያስጠነቅቁም፣ ተቀባይ አላገኘም (1፥8፤ 3፥1፤ 4፥1፤ 5፥1)።

5፥14 *ፍጹም ጥፋት፤* በአካል፣ በንብረትና በማኅበራዊ ሕይወት ረገድ ከጕዳት አፋፍ ላይ መድረሱን ያመለክታል። *በመላው ጉባኤ ፊት፤* ሕግን የተላለፈ ሰው፣ "ለውርደትና ለዱላ" የተጋለጠ ነበር (6፥33)፤ ዐልፎ ተርፎም ሞት ይደርስበት ነበር (ዘዳ22፥22)። ራሳቸውን ለዝሙት አሳልፈው የሚሰጡት ሐዘንና ስደት ይደርስባቸው ዘንድ እግዚአብሔር ወስኖአል፤ ይኸውም በሁለት ረገድ ነው፤ ትዳራቸው ይፈርሳል፤ በግል ሕይወታቸውም ሥቃይ ይደርስባቸዋል (ቈላ3፥5 ይመ)። ቅድመ ጋብቻ ሩካቤ ሥጋ መፈጸምና ለጋብቻ ቃል ኪዳን ታማኝ አለመሆን፣ የማያመልጡት ጦስ ማስከተሉ አይቀርም (ቍ5፥11)፤ ጅማሬው ጣፋጭ የመሰለው ድርጊት (ቍ3)፣ ፍጻሜው መራራ ይሆናል። እግዚአብሔር አይዘበትበትም ሰው ሁሉ የዘራውን ያጭዳል (ገላ 6፥7)።

5፥15 *ከገዛ ማጠራቀሚያህ ... ከገዛ ጕድጓድህም፤* ማሕ 4፥12፡15 ይመ። ውሃ የተጠማ ሰውን እንደሚያረካ ሁሉ፣ ሚስትህ የደስታ ምንጭ ትሁንልህ። የውሃ ጕድጓድና የውሃ ማጠራቀሚያ የግል ይዞታዎች ነበሩ፤ ከፍተኛ ጠቀሜታም ነበራቸው (2ነገ18፥31፤ ኤር38፥6)።

5፥16 *ምንጮችህ ... ወንዞችህስ፤* በቍ15 "ማጠራቀሚያ" "ጕድጓድ"፣ በቍ18 "ምንጭ" ተብለው የተገለጹት ሲሆን፣ 'ሚስትን' ያመለክታሉ (ማሕ 4፥12፡15 ይመ)። *ወደ አደባባይ፤* ባል ታማኝ ሆኖ፣ ካልተገኘ ሚስት ለዝሙት ልትጋለጥ ትችላለች።

5፥18 *ምንጭህ፤* የቍ16 ማብ ይመ። *በልጅነት ሚስትህም፤* ወጣት ሳለህ ያገባሃት የትዳር ጓደኛህ ናት። (የ 2፥17 ማብ ይመ)።

5፥19 *ዋላ ... ሚዳቋ፤* የሚስትን ውበት ይገልጻሉ (ማሕ 2፥9 ይመ)። *ጡቶቿ ዘወትር ያርኩህ፤* ማሕ7፥7-8 ይመ። *ይማርክህ፤* "ያስደስትህ" ወይም "ያስፈንጥዝህ" እንደ ማለት ነው፤ የጋብቻ ፍቅር ከወይን ይልቅ እንደሚጣፍጥ በማሕ4፥10 ላይ ተገልጾአል (ከማሕ7፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥20 *ለምን ... ?* በትዳር ውስጥ ተድላ መኖሩ ከታወቀና ከትዳር ውጭ የሚደረገው ሩካቤ ሥጋም ፈጽሞ ጥፋትን የሚያስከትል (ቍ14) መሆኑ ግልጽ ከሆነ፣ "ታዲያ በዝሙት ሕይወት ውስጥ መኖር ለምን አስፈለገ?" ማለት ነው።

5፥21 *በእግዚአብሔር ፊት፤* 15፥3፤ ኢዮ31፥4፤ 34፥21፤ ኤር16፥17 ይመ። *መሄጃውን ሁሉ ይመረምራል፤* ኢዮ7፥18፤ 34፥23፤ መዝ11፥4፤ 26፥2፤ 139፥23፤ ኤር17፥10 ይመ።

5፥22 *ያጠምደዋል፤* 1፥18 እና ማብ፤ ዘዳ7፥25፤ 12፥30

የኀጢአቱም ገመድ ጠፍሮ ይይዘዋል::
[23]ከተግሣጽ ጒድለት የተነሣ ይሞታል፤
ከተላላነቱም ብዛት መንገድ ይስታል::

ከተላላነት መራቅ

6 ልጄ ሆይ፤ ለጒረቤትህ ዋስ ብትሆን፣
ስለ ሌላውም ሰው እጅ መትተህ
ቃል ብትገባ፣
[2]በተናገርኸው ነገር ብትጠመድ፣
ከአፍህ በወጣውም ቃል ብትያዝ፣
[3]ልጄ ሆይ፤ ራስህን ለማዳን ይህን አድርግ፤
በጎረቤትህ እጅ ስለወደቅህ፣
ሄደህ ራስህን አዋርድ፤
ጎረቤትህን አጥብቀህ ነዝንዘው::
[4]ዐይኖችህ እንቅልፍ አይያዛቸው፣
ሽፋሽፍቶችህም አያንጒላጁ::
[5]ከአዳኝ እጅ እንዳመለጠች ሚዳቋ፣
ከአጥማጅ ወጥመድ እንዳፈተለከች
ወፍ ራስህን አድን::
[6]አንተ ታካች፤ ወደ ጒንዳን ሂድ፤
ዘዴውን አስተውለህ ጠቢብ ሁን፤
[7]አዛዥ የለውም፤
አለቃም ሆነ ገዥ የለውም፤
[8]ሆኖም ግን በበጋ ምግቡን ያከማቻል፤
በመከርም ወቅት ቀለቡን ይሰበስባል::
[9]አንተ ታካች፤ እስከ መቼ ትተኛለህ?
ከእንቅልፍህስ መቼ ትነሣለህ?
[10]ጥቂት ማንቀላፋት፤ ጥቂት ማንጒላቸት፤
እጅን አጣጥፎ "እስቲ ጥቂት ልረፍ"
ማለት፤
[11]ድኽነት እንደ ወንበዴ*፣
ዕጦትም መሣሪያ እንደ ታጠቀ ሰው*
ከተፍ ይልብሃል::
[12]ወሮበላና ጨካኝ፣
ነውረኛ አንደበቱን ይዞ የሚዞር፣
[13]በዐይኑ የሚጠቅስ፣
በእግሩ ምልክት የሚሰጥ፣
በጣቶቹ የሚጠቊም፣
[14]በልቡ ተንኰል ክፋትን የሚያውጠነጥን፣
ምንጊዜም ጠብ ይጭራል::
[15]ስለዚህ በቅጽበት መዓት ይወርድበታል፤
በድንገት ይጠፋል፤ መዳኛም የለውም::
[16]እግዚአብሔር የሚጠላቸው ስድስት
ነገሮች አሉ፤
የሚጸየፋቸውም ሰባት ናቸው፤
እነርሱም:-
[17]ትዕቢተኛ ዐይን፣
ሐሰተኛ ምላስ፣
ንጹሕ ደም የሚያፈሱ እጆች፣
[18]ክፋትን የሚያውጠነጥን ልብ፣
ወደ ክፋት የሚቻኰሉ እግሮች፣

5፥23 ኢዮ4፥21፤ 34፥21-25፤ምሳ10፥21፤11፥5
6፥1 ኢዮ17፥3፤ምሳ 1፥8፤11፥15፤17፥18፤ 22፥26-27
6፥4 መዝ132፥4
6፥5 2ሳሙ2፥18፤ መዝ91፥3፤ኢሳ13፥14
6፥6 ቍ6-11፤ምሳ 20፥4
6፥8 ምሳ10፥4፤ 30፥24-25
6፥9 ምሳ24፥30-34 ፤26፥13-16
6፥10 ምሳ24፥33፤ መክ4፥5
6፥11 ቍ10-11፤ ምሳ20፥13፤24፥30-34
6፥13 መዝ35፥19፤ ምሳ16፥30፤ኢሳ58፥9
6፥14 ቍ16-19፤ መዝ140፥2
6፥15 ኢዮ5፥3፤መዝ 55፥15፤ምሳ14፥32፤29፥1
6፥16 ቍ16-19፤ ምሳ 3፥32፤8፥13፤ 15፥8፡9፡26፤16፥5
6፥17 ዘዳ19፥10፤ ኢዮ41፥34፤መዝ10፥5 ፤ምሳ1፥16፤12፥22፤ ኢሳ1፥21፤59፥7፤

*11 ወይም እንደ በዘኔ/ እጦት እንደ ለማኝ

ይመ:: በመክ7፥26 ላይ ኀጢአተኛው "ልቧ ወጥመድ በሆነ" ሴት ተጠምዷል:: *የኀጢአቱም ገመድ፤* ኢዮ36፥8፤ መክ4፥12፤ ኢሳ 5፥18 ይመ::

5፥23፤ በ1፥29-32፤ በ7፥21-25 ላይ የሰነፍ አሟሟት በተመሳሳይ መልክ ተገልጿአል፤ ከኢዮ36፥12 ጋር ያነጻጽሩ:: *ከተግሣጽ፤* ቍ12 ይመ::

6፥1 *ለጎረቤትህ ዋስ ብትሆን ... እጅ መትተህ ቃል ብትገባ፤* ለሌላ ሰው ዕዳ ዋስ መሆንን (ከ22፥26 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም በሌላ ግዴታ ውስጥ መግባትን ያመለክታል፤ ዕዳውን መክፈል ካልተቻለም፣ ፍጹም ድኽነት ውስጥ ሊያስገባ (ከ22፥27 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም ባሪያ ሊያስደርግ ይችላል:: ለምሳሌ ይሁዳ፣ ወንድሙ ብንያም ወደ አባታቸው ወደ ያዕቆብ በደህና እንዲመለስ ኀላፊነት ወስዶ ቃል ገባ (ዘፍ43፥9)፤ ነገር ግን ብንያም ወደ ያዕቆብ በደህና የማይመለስ በመሰለው ጊዜ፣ እርሱ ባሪያ ሆኖ ለዮሴፍ ይገዛ ዘንድ ጥያቄ አቀረበ (ዘፍ 44፥32-33):: እንዲህ ዐይነቱ ድርድር አጋና በመማታት (እጅ በመማታት) ይጸድቅ ነበር (11፥15፤ 17፥18፤ 20፥16፤ 22፥26 ይመ፤ ከኢዮ17፥3 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥2 *ብትጠመድ...ብትያዝ፤* ከቍ5፤ 5፥22 ጋር ያነጻጽሩ::

6፥3 *ራስህን ለማዳን፤* ከኀላፊነት ነጻ መሆን ማለት ነው:: *በጎረቤትህ እጅ ስለ ወደቅህ፤* የእርሱን ኀላፊነት ተሸክመሃልና:: *አጥብቀህ ነዝንዘው፤* በሉቃ11፥8 ላይ እንደ ተጠቀሰው ሰው ዕረፍት በመንሣት መላልሰህ ጠይቅ ማለት ነው::

6፥4 *እንቅልፍ አይያዛቸው ... አያንጒላጁ፤* በመዝ132፥4 ላይ ዳዊት እንዳደረገው ማለት ነው::

6፥5 *ወጥመድ ... ወፍ፤* መዝ124፥7 ይመ::

6፥6 *ታካች፤* ለመሥራት ፈቃደኛ ያልሆነ፣ ፍላጎቱም ያልተሟላለት ሰነፍ ሰው ነው (10፥26፤13፥4፤15፥29፤19፥24፤ 22፥13፤24፥30፤26፥13-16 ይመ):: ታካች ወይም ሰነፍ ሰው:- (1) ሥራውን በወቅቱ የማይጀምር (ቍ9-10 ይመ፤ ከ22፥13 ጋር ያነጻጽሩ)፤ (2) የጀመረውን የማይፈጽም (12፥27)፤ (3) ከከባድ ሥራ የሚያመልጥበትን መንገድ የሚፈልግ ነው (2፥4):: ስንፍና ወይም ዋልጌነት ካላመኑት ይልቅ ያመኑትን ይፈታተናል::

6፥7 *አዛዥ የለውም፤* በ30፥27 ላይ ከተጠቀሰው አንበጣ ጋር ያነጻጽሩ::

6፥9 *አንተ ታካች!/ እስከ መቼ ትተኛለህ?* ታካቹ ለእንቅልፍ ያለው ፍቅር በ26፥14 ላይም ተገልጿአል::

6፥10-11፤ በ24፥33-34 ላይ ተደግሞአል::

6፥11 *ድኽነት ... ዕጦት፤* በ10፥5፤ 19፥15፤ 20፥13 ላይ ከመጠን በላይ ከሆነ እንቅልፍ ጋር የተያያዘ ነው:: የድኽነት መፍትሔው ታታሪነት ነው (12፥11፤14፥23፤28፥19 ይመ):: *እንደ ወንበዴ፣ ... መሣሪያ እንደ ታጠቀ፤* ችግርን በወቅቱ ካልተቋቋሙት ድኽነት ሥር ይሰዳል (ከማቴ 24፥43 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥12-14፤ ተንኰል ያለበትን የልቡን መሻት ይፈጽም ዘንድ የመግባቢያ መሣሪያ የሆኑትን አፍ፣ ዐይን፣ እግርና ጣት አታላይ በሆነ ስልት የሚጠቀመውን በግልጽ ያሳያል:: እዚህ ላይ በተለይ አንድን ሰው ለማጥፋት ሲባል የሚካሄደውን የስም ማጥፋት ዘመቻ ያመለክታል::

6፥12 *ወሮበላና፤* ዋጋ ቢስና ምናምንቴ ሰው ነው (መሳ 19፥22፤ 1ሳሙ25፥25፤ ኢዮ43፥18)፤ የዘዳ13፥13 ማብ ይመ:: *ነውረኛ አንደበቱን፤* 2፥12 እና ማብ እንዲሁም 19፥28 ይመ::

6፥13 *በዐይኑ የሚጠቅስ፤* ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ሐሳቡን የሚገልጽ (10፥10፤ 16፥30 ይመ)::

6፥14 *ክፋትን ... የሚያውጠነጥን፤* ቍ18፤ 3፥29፤ ሚክ2፥1 ይመ:: *ጠብ ይጭራል፤* ስም በማጥፋት አለመተማመንን ይፈጥራል፤ አለመተማመንም ውሎ አድሮ መለያየትንና ግጭትን ይወልዳል::

6፥15 *በቅጽበት መዓት ይወርድበታል፤* ብዙውን ጊዜ የእግዚአብሔርን ፍርድ ያመለክታል (1፥26፤ 24፥22፤ ኢዮ 34፥20 ይመ):: *በድንገት ይጠፋል፤ መዳኛም የለውም፤* በሌላ ሰው ላይ ሊያደርስ ያሰበው ክፉ ነገር፣ በእርሱ ላይ ይደርስበታል፤ የሚደርስበት ቅጣትም ካሰበው ክፋት ጋር የሚተካከል ይሆናል::

6፥16-19፤ የቍ12-15 ፍሬ ሐሳብ በይበልጥ የሚያብራራ ሲሆን፣ በዚህ ላይ የተጠቀሰው ክፉ ሰው ድንገተኛ አደጋ ለምን እንደሚደርስበት ይገልጻል (ቍ15)::

6፥16 *ስድስት ... ሰባት፤* በዕብራይስጥ የግጥም ባሕል፣ ተመሳሳይ ሐሳብ ያላቸው ስንኞች የሚገለጹበት ስልት ነው፤ (በመግቢያው፣ "የምሳሌዎቹ ጠባይ" የሚለውን ይመ) እንዲህ ዐይነቱ የሐሳብ አደራደር በብሉይ ኪዳን፣ የጥበብ ጽሑፍ ውስጥ የተለመደ ነው (30፥15፤ 18፡21፡29፤ እንዲሁም ኢዮ5፥19 ይመ):: *የሚጸየፋቸውም፤* 3፥32 እና ማብ ይመ::

6፥17 *ትዕቢተኛ ዐይን፤* ኵራት ያለበትን ልብ ያሳያል፤ ከዚህም የተነሣ እግዚአብሔር ይፈርድበታል (21፥4፤ 30፥13፤ መዝ18፥27፤ 101፥5 ይመ):: *ሐሰተኛ ምላስ፤* 2፥12 እና 12፥19፤ 17፥7፤ 21፥6 ይመ:: *ንጹሕ ደም የሚያፈሱ እጆች፤* 1፥11፡16 እና ማብ፤ 28፥17 ይመ::

6፥18 *ክፋትን የሚያውጠነጥን ልብ፤* 1፥31፤ 24፥2፤ ዘፍ6፥5 ይመ:: *ወደ ክፋት የሚቻኰሉ እግሮች፤* 1፥16 እና ማብ

19በውሸት ላይ ውሸት የሚጨምር ሐሰተኛ
ምስክር፣
በወንድማማቾች መካከል ጠብን
የሚጭር ሰው።

ከዝሙት መራቅ

20ልጄ ሆይ፤ የአባትህን ትእዛዝ አክብር፤
የእናትህንም ትምህርት አትተው።
21ምንጊዜም በልብህ አኑራቸው፤
በአንገትህም ዙሪያ እሰራቸው።
22በምትሄድበት ሁሉ ይመሩሃል፤
በምትተኛበት ጊዜ ይጠብቁሃል፤
በምትነቃበት ጊዜም ያነጋግሩሃል።

23እነዚህ ትእዛዞች መብራት ናቸውና፤
ይህችም ትምህርት ብርሃን፣
የተግሣጽ እርምትም የሕይወት መንገድ
ናት፤
24እርሷም ከምግባረ ብልሹ ሴት፣
ልዝብ አንደበት ካላት ዘልዛላ ሴት
ትጠብቅሃለች።
25ውበቷን በልብህ አትመኝ፤
በዓይኗም አትጠመድ፤
26ጋለሞታ ሴት ቊራሽ እንጀራ
ታሳጣሃለችና፤
አመንዝራዪቱም በሕይወትህ በራሱ ላይ
ትሸምቃለች።
27ለመሆኑ ልብሱ ሳይቃጠል፣
በጒያው እሳት መያዝ የሚችል ሰው
አለን?
28አንድ ሰው እግሮቹ ሳይቃጠሉ፣
በፍም ላይ መሄድ ይችላልን?
29ከሰው ሚስት ጋር የሚተኛም እንደዚሁ
ነው፤
የሚደርስባትም ከቅጣት አያመልጥም።

30ሌባ በተራበ ጊዜ ራቡን ለማስታገሥ
ቢሰርቅ፣
ሰዎች አይንቁትም።
31በቤቱ ያለውን ሀብት ሁሉ የሚጠይቀው
ቢሆንም፣
ከተያዘ ሰባት እጥፍ መክፈል አለበት።
32የሚያመነዝር ሰው ግን ማመዛዘን
ይጐድለዋል፤
እንዲህ የሚያደርግ ሁሉ ራሱን
ያጠፋል።
33መደብደብና ውርደት ዕጣው ነው፤
ኀፍረቱም ከቶ አይወገድም፤
34ቅናት የባልን ቊጣ ይቀሰቅሳልና፤
በሚበቀልበትም ጊዜ ምሕረት
አያደርግም።
35 ምንም ዐይነት ካሣ አይቀበልም፤
የቱንም ያህል ብዙ ቢሆን መማለጃን
እሺ አይልም።

ከአመንዝራ ሴት መራቅ

7 ልጄ ሆይ፤ ቃሌን ጠብቅ፤
ትእዛዜንም በውስጥህ አኑር።
2ትእዛዜን ጠብቅ፤ በሕይወት ትኖራለህ፤
ትምህርቴንም እንደ ዐይንህ ብሌን
ተንከባከበው።
3በጣትህ ላይ እሰረው፤
በልብህ ጽላት ላይ ጻፈው።
4ጥበብን፣ "እኅቴ ነሽ" በላት፤
ማስተዋልንም፣ "ዘመዴ ነህ" በለው፤
5ከአመንዝራ ሴት፣
በአንደበቷም ከምታታልል ዘልዛላ ሴት
ይጠብቁሃል።

6በቤቴ መስኮት፣
በዐይነ ርግቡ ወደ ውጭ ተመለከትሁ።
7ማስተዋል የጐደለውን ወጣት፣

ኤር2፥34፤ሚክ7፥2
6፥18 ኢዮ15፥31
6፥19 ቊ12-15፤ዘዳ 19፥16፤መዝ12፥2፤ ምሳ15፥18፤ዘካ8፥17
6፥20 ምሳ1፥8፤ 3፥21
6፥21 ዘዳ6፥8፤ምሳ 3፥3፤7፥1-3
6፥23 መዝ119፥105 ፤ምሳ10፥17
6፥24 ዘፍ39፥8፤ መዝ 55፥21፤ምሳ 2፥16፤7፥5
6፥26 ምሳ7፥22-23
6፥29 ዘፀ20፥14፤ ምሳ2፥16-19፤5፥8
6፥31 ዘፀ22፥14
6፥32 ዘፀ20፥14፤ ምሳ 7፥7፤9፥4፡16
6፥33 ምሳ5፥9-14
6፥34 ዘፍ34፥7፤ ዘኍ5፥14
6፥35 ኢዮ31፥9-11 ፤ማሕ 8፥7
7፥1 ምሳ1፥8
7፥2 ምሳ4፥4
7፥3 ምሳ3፥3
7፥5 ቊ21፤ኢዮ31፥ 9፤ምሳ2፥16፤6፥24
7፥7 ምሳ1፥22፤ 6፥32

ይመ።

6፥19 *ሐሰተኛ ምስክር፤* በሐሰተኛ ምስክር የተነሣ የደረ ሰውን ጒዳትና (12፥17-18፤ 25፥18፤ የመዝ5፥9 ማብ ይመ)፣ በደለኛ የሚቀበለውን ቅጣት መጽሐፈ ምሳሌ በአጽንኦት ይገል ጻል (ቊ15፤ እንዲሁም 19፥5፡9፤ 21፥28 ይመ)። *በውሸት ላይ ውሸት የሚጨምር፤* 14፥5፡25 ይመ። *ጠብን የሚጭር፤* የቊ14 ማብ ይመ።

6፥20 *ልጄ … የአባትህን … የእናትህንም፤* መጽሐፈ ምሳሌ ለቤተ ሰብ የሚሰጠው ግምት እጅግ ከፍ ያለ ነው፤ (1) ቤተ ሰብ ሲባል አባትንና እናትን እንዲሁም ልጆችን ያመለክታል። (2) አባትና እናት ለልጆቻቸው በሚደረግ መንፈሳዊ እንክብካቤ ረገድ ሊተጋገዙ ይገባል (1፥8-9፤ 4፥1-5)። (3) አስተዋይ ልጆች ወላጆቻቸውን ያከብራሉ፤ ለእነርሱም ይታዘዛሉ (1፥8፤ 2፥1፤ 3፥1፤ 10፥1)። (4) ለጋብቻ ቃል ኪዳን ታማኝ መሆንና እርስ በርስ መዋደድ ከፍተኛ ግምት ተሰጥቶአቸዋል (5፥15-20)።

6፥21፤ 1፥9፤ 3፥3 እና ማብ ይመ።

6፥22 *በምትሄድበት፤* ከ4፥11 ጋር ያነጻጽሩ። *በምትተኛበት ጊዜ፤* የ3፥24 ማብ ይመ። *ይጠብቁሃል፤* 4፥6 ይመ።

6፥23 *መብራት … ብርሃን፤* የእግዚአብሔር ቃል "ለእግሬ መብራት፣ ለመንገዴ ብርሃን" እንደ ሆነው (መዝ119፥105 ይመ፤ ከመዝ19፥8 ጋር ያነጻጽሩ)። *የሕይወት መንገድ፤* 3፥22፤ 4፥22 ይመ። ቅጣት የሚጠላ ሰው የሚሄድበትን የሞት መንገድ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

6፥24፤ የ2፥16፤ 5፥3 ማብ ይመ።

6፥25 *አትመኝ፤* ምኞት ፍትወትና ምንዝርና በጣም የተ ያያዙ መሆናቸውን ጌታ ኢየሱስ አስተምሮአል (ማቴ5፥28፤ ከዘፀ 20፥17 ጋር ያነጻጽሩ)። *አትጠመድ፤* 5፥20 ይመ።

6፥26 *ቊራሽ እንጀራ ታሳጣሃለችና፤* ዝሙት አዳሪና (29፥3) አመንዝራ (5፥10) ሁለቱም አንድን ሰው ለድኽነት ይዳር ጉታል (1ሳሙ2፥36 ይመ)።

6፥29 *ከቅጣት አያመልጥም፤* ቊ33-34፤ እንዲሁም የ5፥ 14 ማብ ይመ።

6፥31 *ሰባት ዕጥፍ፤* የዕብራውያን ሕግ ለማንኛውም ዐይ ነት ስርቆት ከአምስት እጥፍ የበለጠ እንዲከፈል አይጠይቅም (ዘፀ22፥1-9)። እዚህ ላይ ቊጥር 7 ትእምርት (ምሳሌያዊ ምል ክት) ነው፤ ይኸውም በሙሉ የሚከፈል መሆኑን የሚያመለክት ነው።

6፥32 *ራሱን ያጠፋል፤* 5፥14 እና ማብ፤ 7፥22-23 ይመ።

6፥33 *ውርደት፤* አምኖን ትዕማርን ከደፈራት በኋላ ውር ደት ደርሶበታል (2ሳሙ13፥13-22)።

6፥34 *ቅናት፤* የቅናት ብርታት ምን ያህል ከባድ እንደ ሆነ በ27፥4፤ በማሕ8፥6 ላይም ተገልጾአል።

7፥1፤ 2፥1 እና ማብ ይመ።

7፥2 *ዐይንህ ብሌን፤* በጥንቃቄና በእንክብካቤ መያዝ ያለ በት በጣም አስፈላጊ የሆነ የሰውነት ክፍል ነው (ዘዳ32፥10 እና ማብ ይመ)።

7፥3 *በጣትህ ላይ እሰረው፤* ሁልጊዜ እንድታስታውሰው (6፥21፤ ዘዳ6፥8 ይመ)።

7፥4 *ጥበብን፤* በጥበብ አስተማሪ ትምህርት ውስጥ ይገኛል (ቊ1-3)። *እኅቴ … ዘመዴ፤* ጥበብን የልብ ጓደኛ አድርጋት ማ ለት ነው፤ እዚህ ላይ "እኅቴ" የሚለው ቃል የገባው "ሙሽራዬ" የሚለውን ትርጒም ይዞ ነው (ማሕ4፥9-10፡12፤5፥1-2 ይመ)።

7፥5፤ የ2፥16 ማብ ይመ።

7፥7 *ማስተዋል የጐደለውን፤* (6፥32፤ 9፥4፡16 ይመ።

ብስለት ከሌላቸው መካከል አየሁት፤
ከጎልማሶችም መካከል ለየሁት።
[8]የቤቷን አቅጣጫ ይዞ፣
በቤቷ ማእዘን አጠገብ ባለው መንገድ
ያልፍ ነበር፤
[9]ቀኑ መሸትሸት ብሎ ጀንበሯ ልትጠልቅ
ነው፣
የሌሊቱ ጨለማ በመግባት ላይ ነበር።
[10] ከዚያም አንዲት ሴት ልታገኘው
ወጣች፤
እንደ ዝሙት አዳሪ ለብሳ፣ ለማሳሳት
ታጥቃ።
[11]ጯኺና ማን አለብኝ ባይ ናት፤
እግሮቿ አርፈው ቤት አይቀመጡም፤
[12]አንዴ በመንገድ፣ አንዴ በአደባባይ፤
በየማእዘኑም ታደባለች።
[13]አፈፍ አድርጋ ይዛ ሳመችው፤
ኀፍረቷንም ጥላ እንዲህ አለችው፤
[14]"በቤቴ የኅብረት መሥዋዕት* ማቅረብ
ነበረብኝ፤
ዛሬ ስእለቴን ፈጸምሁ፤
[15]ስለዚህ አንተን ለማግኘት ወጣሁ፤
ፈልጌህ ነበር፤ ይኸው አገኘሁህ።
[16]ዐልጋዬን ከግብፅ የመጣ፣
ጌጠኛ በፍታ አልብሼዋለሁ።
[17]ዐልጋዬን፣
የከርቤ፣ የዓልሙንና የቀረፋ ሽቱ
አርከፍክፌበታለሁ።
[18]ና፤ እስኪነጋ በጥልቅ ፍቅር እንርካ፤
በፍቅር ራሳችንን እናስደስት።
[19]ባሌ እቤት የለም፤
ሩቅ አገር ሄዷል።

7፥9 ኢዮ24፥15
7፥11 ምሳ9፥13
7፥12 ምሳ8፥1-36፤ 23፥26-28
7፥13 ዘፍ39፥12፤ ምሳ1፥20
7፥14 ዘሌ7፥11-18
7፥17 ዘፍ37፥25፤ አስ1፥6፤ኢሳ57፥7፤ ሕዝ23፥41፤አሞ6፥4
7፥18 ዘፍ39፥7
7፥21 ቊ.5
7፥22 ኢዮ18፥10
7፥23 ኢዮ15፥22፤ 16፥13፤ምሳ6፥26፤ መክ7፥26
7፥24 ምሳ1፥8-9፤ 8፥32
7፥25 ምሳ5፥7-8
7፥27 መሳ16፥19፤ ምሳ2፥18፤ራእ22፥15
8፥1 ኢዮ28፥12

[20]በገንዘብ የተሞላ ቦርሳ ወስዷል፤
ጨረቃዋ ሙሉ እስክትሆን
አይመለስም።"
[21]በሚያግባቡ ቃላት አሳተችው፤
በለሰለሰ አንደበቷ አታለለችው።
[22]ለዕርድ እንደሚነዳ በሬ፣
ፍላጻ ጕበቱን እስኪወጋው ድረስ፣
ወደ ወጥመድ† እንደሚገባ አጋዘን‡፣
[23]ወደ ወጥመድ በራ እንደምትገባ ወፍ፣
ሳያንገራግር ተከተላት፤
ነገሩ ሕይወቱን እንደሚያሳጣው
አላወቀም።
[24]ልጆቼ ሆይ፤ አሁንም አድምጡኝ፤
የምለውንም ልብ ብላችሁ ስሙኝ።
[25]ልባችሁን ወደ መንገዷ አታዘንብሉ፤
ወደ ስሕተት ጐዳናዋም አትግቡ።
[26]አዋርዳ የጣለቻቸው ብዙ ናቸው፤
የገደለቻቸውም ስፍር ቍጥር የላቸውም።
[27]ቤቷ ወደ ሲኦል§ የሚወስድ፣
ወደ ሞት ማደሪያም የሚያወርድ
ጐዳና ነው።

የጥበብ ጥሪ

8 ጥበብ ጮኻ አትጣራምን?
ማስተዋልስ ድምፅዋን ከፍ አድርጋ
አታሰማምን?
[2]በመንገድ አጠገብ ባሉ ኰረብቶች፣
መንገዶቹ በሚገናኙበትም ላይ
ትቆማለች፤

*14 በተለምዶ *የሰላም መሥዋዕት* ይባላል።
†22 የሱርስት (የሰብዓ ሊቃናትም) ትርጕም እና ዕብራይስጡ *ተላላ* ይላሉ።
‡22 የዚህ ስንኝ የዕብራይስጡ ትርጓሜ በእርግጠኝነት አይ ታወቅም።
§27 ወይም *መቃብር*

ብስለት ከሌላቸው፤ የ1፥4 ማብ ይመ።

7፥8 *የቤቷን አቅጣጫ ይዞ፤* 5፥8 ይመ።

7፥9 *የሌሊቱ ጨለማ፤* ሰው የማያየው መስሎት ነበር (2፥13 እና ማብ ይመ)።

7፥10 *እንደ ዝሙት አዳሪ ለብሳ፤* የሰውን ስሜት ለመሳብ ሲባል፣ እጅግ በሚያብረቀርቅና ቅጥ ባጣ አለባበስ (ሕዝ 16፥16)፤ ማንም ለይቶ እንዳያውቃት በመሸፋፈን (ዘፍ38፥14-15 ይመ)።

7፥11 *ጯኺ፤* በ9፥13 ላይ 'ጥበብ የለሽ' የተባለችውን ያመለክታል።

7፥12 *ታደባለች፤* የምታጠምደውን ለማያዝ ዝግጁ መሆን ያመለክታል (ቊ22 ይመ)።

7፥13 *ሳመችው፤* የድፍረት ሰላምታ ነው (ዘፍ29፥11 ይመ)።

7፥14 *የኅብረት መሥዋዕት፤* መሥዋዕት አቅራቢ የሆነው ሰውና ቤተሰቡ ለመሥዋዕት ከቀረበው ሥጋ የተወሰነውን ክፍል መብላት ይችሉ ነበር (ዘሌ7፥12-15)። *ዛሬ ስእለቴን ፈጸምሁ፤* ስእለትን ለመፈጸም የሚቀርበው መሥዋዕት ከኅብረት መሥዋ ዕት ውስጥ አንዱ ሲሆን፣ የቀረበው ሥጋም በዕለቱ ወይም በሁለ ተኛው ቀን መበላት ነበረበት (ዘሌ7፥15-16)። አንድ ወጣት በሃይማኖታዊ ሥርዐት ውስጥ የመካፈል ዕድል የነበረው ቢሆ ንም፣ ለከንቱ ፈንጠዝያና ለጥጋብ ቢያውለው ከመሥዋዕቱ በላማ ጋር የማይጣጣም ይሆናል (ከአሞ5፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥16 *ከግብፅ የመጣ ጌጠኛ በፍታ፤* በ31፥22 ላይ በፍታ የባለ ጸጋ ልብስ መሆኑ ተመልክቶአል፤ የግብፅ በፍታ እጅግ የከ በረ ዋጋ ነበረው (ኢሳ19፥9፤ ሕዝ27፥7 ይመ)።

7፥17 *የከርቤ፣ የዓልሙንና የቀረፋ፤* የፍቅርን ስሜት የሚገልጹ መልካም መዐዛ ያላቸው ቅመሞች እንደ ሆኑ በመዝ 45፥8፤ በማሕ4፥14፤ 5፥5 ላይም ተገልጾአል።

7፥18 *በጥልቅ ፍቅር እንርካ፤* በ9፥17፤ 30፥20፤ በማሕ 4፥16፤ 5፥1 ላይ ደግሞ ወሲብ ከመብላትና ከመጠጣት ጋር ተነ ጻጽሮአል። *በፍቅርም ሐሤት እናድርግ፤* ማሕ4፥10 ይመ።

7፥19 *እቤት የለም፤* በዚህም ምክንያት ከቶ ሊያውቅ አይ ችልም (ከ6፥34-35 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሩቅ አገር፤* ሀብታም ነጋዴ ሳይሆን አይቀርም።

7፥20 *በገንዘብ፤* ለመገበያየት የሚያገለግሉ የተለያየ ክብ ደት ያላቸው የብር ሽርፍራፊዎች ነበሩ፤ በሳንቲም መልክ ተዘጋጅተው ሥራ ላይ የዋሉት ግን ከጊዜ በኋላ ነው (የዘፍ 20፥16 ማብ ይመ)።

7፥21 *በሚያግባቡ ቃላት ... በለሰለሰ አንደበቷ፤* የ2፥16፤ 5፥3 ማብ፣ እንዲሁም 6፥24፤ 7፥5 ይመ። *አሳተችው፤* ከ5፥23 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥22 *ለዕርድ እንደሚነዳ በሬ፤* የሚጠብቀውን ክፉ ነገር ከቶ አይገነዘብም። *ወጥመድ፤* ኢሳ51፥20 ይመ።

7፥23 *ጕበቱን እስኪወጋው፤* የክፉ ሰው አስፈሪ ዕጣ ፈንታ ምን እንደ ሆነ በተመሳሳይ ሁኔታ በኢዮ20፥24-25 ላይ ተገል ጾአል። *ወደ ወጥመድ በራ እንደምትገባ፤* የ1፥17-18፤ የ5፥22 ማብ ይመ።

7፥24፤ 5፥7 ይመ።

7፥25 *መንገዷ፤* 1፥15 ይመ።

7፥26 *አዋርዳ የጣለቻቸው ብዙ ናቸው፤* 9፥18፤ ኢሳ 5፥14 ይመ።

7፥27 *ወደ ሲኦል የሚወስድ ... ጐዳና ነው፤* የ2፥18፤ የ5፥ 5 ማብ፣ እንዲሁም 14፥12፤ 16፥25፤ ማቴ7፥13 ይመ፤ ከ1ቆሮ 6፥9-10 ያነጻጽሩ።

8፥1-36፤ በ1፥20-23 እንደ ተመለከተው፣ እዚህም ላይ ጥበብ እንደ ሰው ሆና የቀረበች ስትሆን፣ ሰዎች ሁሉ ትምህር ቷን ይቀበሉ ዘንድ ትጣራለች።

[3]ወደ ከተማዪቱ በሚያስገቡት በሮች
አጠገብ፣
በመግቢያዎቹ ላይ፣ ድምጿን ከፍ
አድርጋ እንዲህ ስትል ትጮኻለች፤
[4]"ሰዎች ሆይ፤ የምጠራውኮ እናንተን ነው፤
ለሰው ልጆች ሁሉ ድምፄን ከፍ
አደርጋለሁ።
[5]እናንተ ብስለት የጐደላችሁ ጠንቃቃነትን
ገንዘብ አድርጉ፤
እናንተ ተላሎች፤ ማስተዋልን አትርፉ።
[6]የምናገረው ጠቃሚ ነገር ስላለኝ
አድምጡኝ፤
ቀና ነገር ለመናገር ከንፈሮቼን
እከፍታለሁ።
[7]አንደበቴ እውነትን ይናገራል፤
ከንፈሮቼ ክፋትን ይጸየፋሉና።
[8]ከአንደበቴ የሚወጡት ቃሎች ሁሉ
ጽድቅ ናቸው፤
አንዳቸውም ጠማማና ግራ የሚያጋቡ
አይደሉም።
[9]በጥልቅ ለሚያስተውሉ ሁሉም ቀና
ናቸው፤
ዕውቀት ላላቸውም ስሕተት
የለባቸውም።
[10]ከብር ይልቅ ምክሬን፣
ከንጹሕ ወርቅ ይልቅ ዕውቀትን ምረጡ፤
[11]ጥበብ ከቀይ ዕንቍ ይበልጥ ውድ ናትና፤
ከምትመኙት ነገር ሁሉ አንዳች
የሚስተካከላት የለም።
[12]"እኔ ጥበብ ከማስተዋል ጋር አብሬ
እኖራለሁ፤
ዕውቀትና ልባምነት ገንዘቦቼ ናቸው።
[13]እግዚአብሔርን መፍራት ክፋትን
መጥላት ነው፤
እኔም ትዕቢትንና እብሪትን፣
ክፉ ጠባይንና ጠማማ ንግግርን
እጠላለሁ።
[14]ምክርና ትክክለኛ ፍርድ የእኔ ናቸው፤
ማስተዋል አለኝ፤ ብርታት አለኝ።
[15]ነገሥታት በእኔ ይነግሣሉ፤
ገዦችም ትክክል የሆነውን ሕግ
ይደነግጋሉ፤
[16]መሳፍንት በእኔ ይገዛሉ፤
በምድር ላይ የሚገዙ መኳንንትም ሁሉ
በእኔ ያስተዳድራሉ።[a]
[17]የሚወዱኝን እወዳቸዋለሁ፤
ተግተው የሚሹኝም ያገኙኛል።
[18]ሀብትና ክብር፣
ዘላቂ ብልጽግናና ስኬት በእኔ
ዘንድ አሉ።
[19]ፍሬዬ ከንጹሕ ወርቅ ይበልጣል፤
ስጦታዬም ከነጠረ ብር።
[20]እኔ በጽድቅ መንገድ፣ እሄዳለሁ፤
በፍትሕም ጐዳና እጓዛለሁ፤
[21] ለሚወዱኝ ብልጽግና እሰጣለሁ፤
ግምጃ ቤታቸውንም እሞላለሁ።
[22]እግዚአብሔር ከቀድሞ ሥራዎቹ በፊት፣
የተግባሮቹ መጀመሪያ[b] አድርጎ
አመጣኝ፤[c]
[23]ዓለም ከመፈጠሩ አስቀድሞ፣
ከጥንት ከዘላለም ተሾምሁ።[d]

8፥3 ምሳ7፥6-13
8፥4 ኢሳ42፥2
8፥5 ምሳ1፥4፡22፣
8፥7 ዮሐ8፥14
8፥10 ኢዮ28፥17፤መዝ19፥10
8፥11 ቍ19፤ኢዮ28፥17-19፤ምሳ3፥13-15
8፥12 ምሳ1፥4
8፥13 ዘፍ22፥12፤ዘፀ20፥20፤ኢዮ28፥28፤ኢር44፥4
8፥14 ኢዮ9፥4፤ምሳ21፥22፤መክ7፥19
8፥15 መዝ2፥10
8፥16 2ዜና1፥10፤ምሳ29፥4
8፥17 1ሳሙ2፥30፤1ዜና16፥11፤ምሳ1፥28፤3፥13-18፤ማቴ7፥7-11፤ዮሐ14፥21-24
8፥18 ዘዳ8፥18፤1ነገ3፥13
8፥19 ኢዮ28፥17-19፤ምሳ3፥13-14
8፥20 መዝ5፥8
8፥21 ምሳ15፥6፤24፥4

[a]16 አያሌ የዕብራይስጥ ቅጆችና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም፣ ብዙ የዕብራይስጥ ቅጆች *በምድር ላይ በጽድቅ የሚገዙ* ይላሉ።
[b]22 ወይም *የመንገዱ፣ የገዛቱ*
[c]22 ወይም *እግዚአብሔር በሥራው መጀመሪያ ያዘኝ ወይም እግዚአብሔር በሥራው መጀመሪያ አመጣኝ*
[d]23 ወይም *ተሠራሁ*

8፥1 *ሥጋ ... ድምፅዋን ከፍ አድርጋ፤* 1፥20 ይመ።
8፥2-3፤ የ1፥20-21 ማብ ይመ።
8፥4 *ለሰው ልጆች፤* ቍ31 ይመ።
8፥5 *ብስለት የጐደላችሁ ... ተላሎች፤* በ1፥22፡32 ላይ ጥበብ ባደረገችው ንግግር ውስጥ ጐዳዩ የሚመለከታቸው ተደራስያን ናቸው። *እናንተ ተላሎች ማስተዋልን አትርፉ፤* የ1፥4 ማብ ይመ።
8፥6 *ጠቃሚ ነገር ... ቀና ነገር፤* ፊል4፥8 ይመ።
8፥7 *ከንፈሮቼ ክፋትን ይጸየፋሉና፤* የ3፥32፤ 12፥22 ይመ።
8፥8 *ጠማማና ግራ የሚያጋቡ፤* ፊል2፥15 ይመ፤ ከምሳ 2፥15 ጋር ያነጻጽሩ (የ2፥5 ማብ ይመ)።
8፥9 *በጥልቅ ለሚያስተውሉ፤* አንድ ሰው አስተዋይ እየሆነ በሄደ ቍጥር የጥበብን ምክር ያደንቃል፤ ለቃሏም ልዩ ትኵረት ይሰጣል። *ዕውቀት ላላቸውም፤* በተለይም እግዚአብሔርን ስለ ማወቅ ያመለክታል።
8፥10 *ክብር ... ወርቅ፤* ቍ19፤ 2፥4፤ 3፥14 እና ማብ ይመ።
8፥11፤ ከ3፥15 ጋር አንድ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)።
8፥12 *ከማስተዋል ጋር አብሬ እኖራለሁ፤* ከኢዮ28፥20 ጋር ያነጻጽሩ። *ዕውቀትና ልባምነት፤* 1፥4 እና ማብ ይመ።
8፥13 *እግዚአብሔርን መፍራት ክፋትን መጥላት ነው፤* እግዚአብሔርን መፍራት ከክፋት ሊያርቀን ይገባል (16፥6)፤ እንዲሁም እርሱን ከሚያሳዝን፣ ራሳችንና የምንወዳቸውን ሊያጠፋ ከሚችል ኀጢአት እንድንርቅ ያደርጋል። *ትዕቢትንና እብሪትን ... እጠላለሁ፤* 16፥18፤1ሳሙ2፥3፤ኢሳ13፥11፤ እንዲሁም መዝ 10፥2 እና ማብ ይመ። *ክፉ ጠባይንና ጠማማ ንግግርን፤* የ2፥12 ማብ፤ እንዲሁም 6፥12፡16-19 ይመ።
8፥14 *ምክርና ትክክለኛ ፍርድ ... ማስተዋል ...ብርታት፤* እነዚህ የጌታና (2፥6-7፤ ኢዮ12፥13፡16፤ ኢሳ40፥13-14፤ ሮሜ 16፥27) የጌታ መንፈስ ባሕርያት ናቸው (ኢሳ 11፥2)። *ምክር፤* 1፥25፤ 19፥20 ይመ። *ብርታት፤* ከመክ 9፥16 ጋር ያነጻጽሩ።
8፥15 *ነገሥታት በእኔ ይነግሣሉ፤* 29፥4 ይመ። ሰሎሞን እስራኤልን ለመግዛት ጥበብን እንዲሰጠው ጸለየ (1ነገ3፥9፤ 2ዜና 1፥10 ይመ)።
8፥17 *እወዳቸዋለሁ፤* በረከቴን እፈስላቸዋለሁ (4፥6 እና ማብ፤ እንዲሁም ዮሐ14፥21 ይመ)። *ተግተው የሚሹኝም፤* 2፥4-5፤ ኢሳ55፥6፤ ያዕ1፥5 ይመ።
8፥18 *ሀብትና ክብር፤* 21፥21 ይመ።
8፥19 *ፍሬዬ፤* በ3፥18 ላይ ጥበብ፣ "የሕይወት ዛፍ" ተብላለች (የዚያኑ ማብ ይመ)። *ከንጹሕ ወርቅ ... ከነጠረ ብር፤* ቍ 10፤ ኢዮ28፥15፤ እንዲሁም 3፥14 እና ማብ ይመ።
8፥20 *መንገድ ... ጐዳና፤* 3፥17 ይመ። *ጽድቅ፤* ቍ15 ይመ።
8፥21 *ብልጽግና እሰጣለሁ፤* ቍ18፤ ዘዳ8፥12 ይመ። *ግምጃ ቤታቸውንም እሞላለሁ፤* የ3፥10 ማብ እንዲሁም 24፥4 ይመ።
8፥22-31፤ በፍጥረት ጊዜ ጥበብ የነበራትን ሚና የሚገልጽ መዝሙር ነው። በ1፥20-23፤ 3፥15-18፤ 9፥1-12 እንደ ሆነው እዚህም ጥበብ እንደ ሰው ሆና ቀርባለች። ስለዚህ እነዚህ ቍጥሮች ክርስቶስን በቀጥታ የሚገልጹ ናቸው ተብለው መተርጐም የለባቸውም፤ ይሁን እንጂ ክርስቶስ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የመለኮት ቃልና (ዮሐ1፥1-3) የእግዚአብሔር ጥበብ (1ቆሮ 1፥24፡30፤ ቈላ2፥3) ተብሎ ለመገለጹ በከፊል እንደ ጸራ በከፊል ደግሞ እንደ ፍንጭ ሆነው ያገለግላሉ። እዚህ ላይ ጥበብ የእግዚአብሔር ባሕርይ ሆና ከመገለጿም በላይ፣ ዓለም የተፈጠረው በእርሱ ጥበብ ነው።
8፥22 *አድርጎ አመጣኝ፤* ጥበብን ይመለከታል (3፥19፤ መዝ104፥24 ይመ)። *የተግባሮቹ መጀመሪያ፤* ኢዮብ ስለ ታላቁ እንስሳ የሰጠውን ሐሳብ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ኢዮ40፥19)።
8፥23 *ከዘላለም፤* ክርስቶስንም ሊገልጽ ይችላል (ዮሐ1፥1

[24]ከውቅያኖሶች በፊት፣
የውሃ ምንጮች ከመፍለቃቸው በፊት
ተወለድሁ፤
[25]ተራሮች ገና ሳይመሠረቱ፣
ከኰረብቶችም በፊት ተወለድሁ፤
[26]ምድርን ወይም ሜዳዎቿን፣
ወይም ምንም ዐይነት የዓለም ትቢያን
ከመፍጠሩ በፊት እኔ ተወለድሁ።
[27]ሰማያትን በዘረጋ ጊዜ፣
በውቅያኖስ ላይ የአድማስ ምልክት
ባደረገ ጊዜ እኔ እዚያ ነበርሁ፤
[28]ደመናትን በላይ ባጸና ጊዜ፣
የውቅያኖስን ምንጮች በመሠረተ ጊዜ፣
[29]ለባሕር ድንበርን በከለለ ጊዜ፣
ውሆችም የእርሱን ትእዛዝ እንዳያልፉ፣
የምድርንም መሠረቶች ወሰን ባበጀ
ጊዜ፣
[30]በዚያን ጊዜ ከጐኑ ዋና ባለሙያ ነበርሁ።
ሁልጊዜ በፊቱ ሐሤት እያደረግሁ፣
ዕለት ተዕለት በደስታ እሞላ ነበር፤
[31]የእርሱ በሆነው መላው ዓለም ሐሤት
እያደረግሁ፣
በሰው ልጆች ደስ እሰኝ ነበር።

[32]"እንግዲህ፣ ልጆቼ ሆይ፤ አድምጡኝ፤
መንገዴን የሚጠብቁ ቡሩካን ናቸው።
[33]ምክሬን አድምጡ፤ ጥበበኞች ሁኑ፤
ቸልም አትበሉት።
[34]በየለቱ ደጃፌ ላይ የሚጠብቅ፣
በበራፌ ላይ የሚጠባበቅ፣
የሚያዳምጠኝ ሰው ቡሩክ ነው።
[35]የሚያገኘኝ ሁሉ ሕይወትን ያገኛልና፤
ከእግዚአብሔርም ዘንድ ሞገስን
ይቀበላል።
[36]የሚያጣኝ ሁሉ ግን ራሱ ይጐዳል፤
የሚጠሉኝም ሁሉ ሞትን ይወዳሉ።"

ጠቢብነትና ተላላነት

9 ጥበብ ቤቷን ሠራች፤
ሰባቱን ምሰሶዎቿንም ጠርባ አቆመች፤
[2]ፍሪዳዋን አረደች፤ የወይን ጠጇን
ጠመቀች፤
ማእዷንም አዘጋጀች።
[3]ሴት አገልጋዮቿንም ላከች፤
ከከተማዪቱም ከፍተኛ ቦታ ተጣራች።
[4]እርሷም ማመዛዘን ለጐደላቸው፣
"ማስተዋል የሌላችሁ ሁሉ ወደዚህ ኑ!"
አለች።
[5]"ኑ፤ ምግቤን ተመገቡ፤
የጠመቅሁትንም የወይን ጠጅ ጠጡ።
[6]የሞኝነት መንገዳችሁን ተዉ፤ በሕይወት
ትኖራላችሁ፤
በማስተዋልም መንገድ ተመላለሱ።

[7]"ፌዘኛን የሚገሥጽ ሁሉ ስድብን በራሱ
ላይ ያመጣል፤
ክፉውን ሰው የሚዘልፍ ሁሉ ውርደት
ያገኘዋል።
[8]ፌዘኛን አትዝለፈው፤ ይጠላሃል፤
ጠቢብን ገሥጸው፤ ይወድሃል።
[9]ጠቢብን አስተምረው፣ ይበልጥ ጥበበኛ
ይሆናል፤
ጻድቁን ሰው አስተምረው፤ ዕውቀቱን
ይጨምራል።

8፥24 ዘፍ7፥11
8፥25 ኢዮ15፥7፤ 38፥6
8፥26 መዝ90፥2
8፥27 ኢዮ22፥14፤ 26፥7
8፥28 ዘፍ1፥7፤ኢዮ 9፥8፤26፥10፤36፥29
8፥29 ዘፍ1፥9፤ 1ሳሙ2፥8፤ኢዮ38፥5፡ 8፤መዝ16፥6
8፥30 ምሳ3፥19-20፤ ራእ3፥14
8፥31 ኢዮ28፥25-27፤38፥4-38፤መዝ 104፥1-30፤ምሳ30፥4 ፤ዮሐ1፥1-4፤ቆላ1፥15-20
8፥32 2ሳሙ22፥22፤ መዝ18፥21፤ሉቃ11፥ 28
8፥34 1ነገ10፥8
8፥35 ኢዮ33፥26፤ ምሳ9፥6፤3፥13-18፤ ዮሐ5፥39-40
8፥36 ኢዮ28፥22፤ ምሳ15፥32፤ኢሳ3፥9፤ ኤር40፥2
9፥1 ኤፌ2፥20-22፤ 1ጴጥ2፥5
9፥2 ኢሳ25፥6፤ 62፥8፤ሉቃ14፥16-23
9፥3 ቁ14፤ምሳ1፥20 ፤8፥1-3
9፥4 ቁ16፤ምሳ1፥22 ፤6፥32
9፥5 መዝ42፥2፤ 63፥1፤143፥6፤ኢሳ 44፥3፤55፥1፤ዮሐ7፥3 7-38
9፥6 ምሳ3፥1-2፤ 8፥35

ይመ፤ ከሚክ5፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። *ዓለም ከመፈጠሩ፤* እግዚአብሔር ዓለምን መፍጠር ከመጀመሩ በፊት ጥበብ በዚያ ነበረች (ኢየሱስ በዮሐ17፥5 የተናገረውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥24 *ተወለድሁ፤* በሌላ ቦታ ግን ቃሉ፣ (ኢዮ38፥8-9)፤ ሕላዌ ያገኙትን ተራሮችና መሬትን ያመለክታል (መዝ90፥2፤ ኢዮ 15፥7)። *የውሃ ምንጮች ከመፍለቃቸው፤* መዝ 104፥10 ይመ።

8፥25 *ተራሮች፤* መዝ 90፥2 ይመ።

8፥27 *ሰማያትን በዘረጋ ጊዜ፤* 3፥19 ይመ። *በውቅያኖስ ላይ የአድማስ ምልክት ባደረገ ጊዜ፤* ኢዮ26፥10 ይመ።

8፥28 *የውቅያኖስን ምንጮች፤* በመሬት ላይ የሚገኙ ምንጮችና ወራጅ ውሆች ናቸው (የ3፥20 ማብ ይመ፤ ከዘፍ7፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥29 *ለባሕር ድንበርን፤* ዘፍ1፥9፤ ኢዮ38፥10-11፤ መዝ104፥9 ይመ። *የምድርንም መሠረቶች፤* የ3፥19 ማብ ይመ።

8፥30 *ባለሙያ፤* እንዲህ ያለው ባለሙያ አንዳንድ ጊዜ ጥበበኛ ይባል ነበር፤ ለምሳሌ ንድፉን በማውጣት የመገናኛውን ድንኳን የሠራውን ባስልኤልን ተመልከት (ዘፀ31፥3)። እዚህ ላይ ቃሉ በአጽንዖት የሚያሳየው በአፈጣጠር ወቅት በጉልሕ የተገለጸውን ጥበብ ነው። *ሐሤት እያደረግሁ ... በደስታ እሞላ፤* ዓለም ሲፈጠር የተሰማውን የመላእክት እልልታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ኢዮ 38፥7)።

8፥31 *በሰው ልጆች ደስ እሰኝ፤* ከቍ4 ጋር ያነጻጽሩ፤ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረውን ሰው፣ የፍጥረት ሁሉ ቍንጮ ወይም የበላይ መሆኑን ያመለክታል (ዘፍ1፥26-28 ይመ)።

8፥32 *ቡሩካን፤* ጥበብን ከማግኘት ጋር የተያያዙ በረከቶች በ3፥13-18 ላይ ተመልክተዋል፤ እንዲሁም መዝ119፥1-2፤ 128፥1 ይመ።

8፥34 *ደጃፌ ላይ የሚጠብቅ፤* በዝሙት አዳሪዋ አጠገብ እንዳይታለፍ የተሰጠውን ማስጠንቀቂያ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (5፥8)።

8፥35 *ሕይወትን ያገኛልና፤* 3፥2፤ 4፥22 እና ማብ ይመ። *ሞገስን፤* 3፥4፤ 12፥2፤ 18፥22 ይመ።

8፥36 *የሚጠሉኝም ሁሉ ሞትን ይወዳሉ፤* 1፥28-33፤ 5፥12:23፤ 7፥27 እና ማብ ይመ።

9፥1 *ቤቷን ሠራች፤* ጥበብና ስንፍና ሁለቱም የሰው ልጆችን የሚጋብዙበት ቤት አላቸው (14፥7:8፤ 8፥34 ይመ)፤ ጥበብ ግን በእርሷ ዘንድ ስንፍና ስለሌለ (ቍ14)፣ ቤቷን ሠርታለች (የ14፥1 ማብ ይመ)። የልባምን ሴት መልካም ምግባር ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (31፥10-27)። *ሰባቱን ምሰሶዎቿንም፤* ትልቅ ቤት መሆኑን ያመለክታል፤ "ሰባት" የጥበብን ሰባት ዐበይት መልኮች ሳያመለክት አይቀርም።

9፥2፤ ቍ17 እና ማብ ይመ። ጥበብ ያዘጋጀችው ግብዣ በ7፥17 ላይ ዝሙት አዳሪዋ ሽቶ በማርከፍከፍ ካዘጋጀችው መኝታ ጋር ያነጻጽራል። *የወይን ጠጇን ጠመቀች፤* ይበልጥ ተወዳጅ ለማድረግ ማጣፈጫ ጨምራበታለች (ማሕ8፥2 ይመ)።

9፥3 *ከከተማዪቱም ከፍተኛ ቦታ ተጣራች፤* በቍ14 ላይ ስለ ስንፍና የተነገረውን ይመ፤ እንዲሁም 8፥1-3 ይመ።

9፥4 በቍ16 ላይ ስንፍና ተመሳሳይ ግብዣ ታቀርባለች። *ማስተዋል የሌላችሁ ሁሉ፤* 1፥4 እና 8፥5 ማብ ይመ። *ማመዛዘን ለጐደላቸው፤* ቍ16፤ 7፥7 ይመ።

9፥5፤ በቍ2 ላይ ጥበብ ለሰው ልጆች የሰጠቻቸው ስጦታዎች እንደ ትልቅ ግብዣ ተቈጥረው በተምሳሌት ተገልጠዋል (ኢሳ 55፥1-2 እና ማብ ይመ፤ ከዮሐ6፥27:35 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥6 *የሞኝነት መንገዳችሁን ተዉ፤* 1፥22 ይመ። *በሕይወት ትኖራላችሁ፤* ቍ 11፤ 8፥35፤ እንዲሁም የ3፥2 ማብ ይመ።

9፥7 *ፌዘኛን የሚገሥጽ ሁሉ ስድብን በራሱ ላይ ያመጣል፤* 1፥22 እና ማብ ይመ። ከ1፥30 ጋር ያነጻጽሩ። *ውርደት ያገኘዋል፤* ከ1ጴጥ4፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

9፥8 *ይጠላሃል፤* 15፥12:32 ይመ። *ጠቢብን ገሥጸው፤ ይወድሃል፤* 10፥8፤ 17፥10 ይመ።

9፥9 *ይበልጥ ጥበበኛ ይሆናል፤* 18፥15፤ 21፥11 ይመ።

9፥10-12፤ ይህ የጥበብ ማጠቃለያ ቃል በምዕ1-9 ላይ ያለውን መልእክት ዐቢይ ሐሳብ ባጭሩ ያቀርባል።

[10]“የጥበብ መጀመሪያ እግዚአብሔርን
መፍራት ነው፤
ቅዱሱንም ማወቅ ማስተዋል ነው፤
[11]ዘመንህ በእኔ ምክንያት ይረዝማልና፤
ዕድሜም በሕይወትህ ላይ
ይጨመርልሃል::
[12]ጠቢብ ብትሆን ጥበበኛነትህ ለራስህ ነው፤
ፌዘኛ ብትሆን የምትጐዳው ያው
አንተው ነህ::”
[13]ጥበብ የለሽ ሴት ለፍላፊ ናት፤
እርሷም ስድና ዕውቀት የለሽ ናት::
[14]በቤቷ ደጃፍ ላይ ትጐለታለች፤
በከተማዪቱ ከፍተኛ ቦታ በመቀመጫ
ላይ ትቀመጣለች::
[15]በዚያ የሚያልፉትን፣
መንገዳቸውን ይዘው የሚሄዱትን
ትጣራለች::
[16]እርሷም ማመዛዘን ለጐደላቸው፣
“ማስተዋል የሌላችሁ ሁሉ ወደዚህ ኑ!”
ትላለች::
[17]የስርቆት ውሃ ይጣፍጣል፤
ተሸሽገው የበሉት ምግብ ይጥማል::”
[18]እነርሱ ግን ሙታን በዚያ እንዳሉ፣
ተጋባዦቿም በሲኦል[a] ጥልቀት ውስጥ
እንደ ሆኑ አያውቁም::

የሰሎሞን ምሳሌዎች

10 የሰሎሞን ምሳሌዎች፤
ጠቢብ ልጅ አባቱን ደስ ያሰኛል፤
ተላላ ልጅ ግን ለእናቱ ሐዘንን
ያተርፋል::
[2]ያላግባብ የተገኘ ሀብት አይጠቅምም፤
ጽድቅ ግን ከሞት ይታደጋል::
[3]እግዚአብሔር ጻድቁ እንዲራብ
አያደርግም፤
የክፉዎችን ምኞት ግን ያጨናግፋል::
[4]ሰነፍ እጆች ሰውን ያደኸያሉ፤
ትጉ እጆች ግን ብልጽግናን ያመጣሉ::
[5]ሰብሉን በበጋ የሚሰበስብ ጠቢብ ልጅ
ነው፤
በመከር ጊዜ የሚተኛ ግን ውርደት
ይከተለዋል::
[6]በረከት በጻድቃን ራስ ላይ ነው፤
መዓት ግን የክፉዎችን አፍ ይዘጋል::[b]
[7]የጻድቃን መታሰቢያቸው በረከት ነው፤
የክፉዎች ስም ግን እንደጠፋ ይቀራል::
[8]በልቡ ጠቢብ የሆነ ትእዛዝ ይቀበላል፤
ለፍላፊ ተላላ ግን ወደ ጥፋት ያመራል::
[9]ሐቀኛ ሰው ያለ ሥጋት ይራመዳል፤
በጠማማ ጐዳና የሚሄድ ግን ይጋለጣል::

9፥7 ምሳ23፥9፤ ማቴ7፥6
9፥8 መዝ141፥5፤ ምሳ15፥12
9፥9 ምሳ1፥5፡7፤ 12፥15፡13፥10፡14፥6 ፡15፥31፡19፥25
9፥10 ዘጸ4፥6፤መዝ 22፥3፤ምሳ1፥7፡30፥3
9፥11ዘፍ15፥15፤ዘዳ 11፥21፤ምሳ3፥1-2፤ 10፥27
9፥13 ምሳ5፥6፤ 7፥11
9፥14 ቊ3፤ሕዝ 16፥25
9፥15 ምሳ1፥20
9፥16 ምሳ1፥22
9፥17 ምሳ20፥17
9፥18 ምሳ2፥18፤ 7፥26-27
10፥1 1ነገ4፥32፤ ምሳ 1፥1፤15፥20፤ 17፥21፤19፥13፤23፥22-25፤27፥11፤29፥3
10፥2 ቊ16፤ምሳ 11፥4፤11፥19፤12፥28 ፡13፥11፡21፥6
10፥3 ምሳ13፥25፤ ማቴ6፥25-34
10፥4 ምሳ6፥6-8፤ 12፥24፤19፥15፤21፥5 ፡24፥30-34
10፥5 ምሳ24፥30-34
10፥6 ቊ8፡11፡14፤ ምሳ12፥13፤13፥3፤ መክ10፥12
10፥7 ኢዮ18፥17፤ መዝ 9፥6፤112፥6፤ መዝ109፥13
10፥8 ቊ14፤ኢዮ 33፥33፤ማቴ7፥24-27
10፥9 መዝ25፥21፤ 37፥24፤ምሳ28፥18፤

[a]18 ወይም መቃብር
[b]6 ወይም የክፉዎች አፍ ግን መዓትን ይሰውራል፤ እንዲሁም ቊ11 ይመ::

9፥10 *የጥበብ መጀመሪያ እግዚአብሔርን መፍራት ነው፤* 1፥7 እና ማብ ይመ:: *ቅዱሱንም ... ማወቅ፤* የ2፥5 ማብ ይመ:: “ቅዱሱ” የሚለው ቃል በመጽሐፈ ምሳሌ ከዚህ ሌላ የሚገኘው በ30፥3 ላይ ብቻ ነው::

9፥11 *ዘመንህ ... ይረዝማልና፤* የ3፥2 ማብ፤ እንዲሁም 3፥16፤ 10፥27፤ 14፥27፤19፥23 ይመ::

9፥12 *ጥበበኛነትህ ለራስህ ነው፤* ጥበብ ከምትሰጣቸው ስጦታዎች ውስጥ አንዳንዶቹን በ3፥16-18፤ በ4፥22 ማብ ይመ:: *የምትጐዳው፤* 1፥26 እና ማብ ይመ፤ 19፥29 ይመ::

9፥13 *ጥበብ የለሽ ሴት ለፍላፊ ናት፤* “መለፍለፍ” በሰው የተመሰለችውን ስንፍናን በ2፥16 እና በ7፥11 ላይ ከተጠቀሰችው “ዘማዊና ዘልዛላ ሴት” ጋር ያያይዛታል:: *ስድና ዕውቀት የለሽ፤* ማስተዋል፣ ጥሞትነትና ፈሪሃ እግዚአብሔር የላትም (1፥3-4፡ 22፡29፤ 5፥6 ይመ)::

9፥14 *ትጐለታለች፤* በቊ1 ላይ ጥበብ ቤቷን እንዴት እን ደሠራች ይመ::

9፥15 *ትጣራለች፤* በቊ3፤ 8፥1፡4 ላይ ያለውን የጥበብን ጥሪ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::

9፥16፤ የስንፍና አጠራር ከጥበብ አጠራር ጋር ተመሳሳይ ነው (ቊ4 እና የ1፥21 ማብ ይመ)::

9፥17 *የስርቆት ውሃ ... ተሸሽገው የበሉት ምግብ፤* ስን ፍና ያዘጋጀችው “ግብዣ”፣ ከጥበብ ወይንና ሥጋ (ቊ2) ጋር ሲነጻ ጸር በጣም መናኛ ነው፤ ያውም እንኳ የተሰረቀ ነው፤ ይህ “ምግብ” ዘማዊት ሴት ባቀረበችው ሕገወጥ ሩካቤ ሥጋ የተገኘ ውን ስርቆት ደስታ ያመለክታል (7፥18 እና ማብ ይመ፤ ከ5፥15-16 ጋር ያነጻጽሩ):: *ይጥማል፤* ይሁን እንጂ ኢዮ20፥12-14 ይመ::

9፥18 *ሙታን በዚያ እንዳሉ ተጋባዦቿም በሲኦል ጥልቀ ት ውስጥ እንደ ሆኑ፤* ከ2፥18፡5፥5፡7፥27 ጋር ተመሳሳይ ነው::

10፥1 *የሰሎሞን ምሳሌዎች፤* ከዚህ ምዕራፍ ጀምሮ እስከ 22፥16 ድረስ ለሰፈሩት ምሳሌዎች ሁሉ የተሰጠ ርእስ ነው:: በዕ ብራይስጥ፣ “ሰሎሞን” በሚለው ቃል ውስጥ ያሉት የተነባቢ ፊደ ላት አኃዛዊ ዋጋ ጠቅላላ ድምር 375 ሲሆን፣ ይኸውም ከ10፥1 ጀምሮ እስከ 22፥16 ድረስ ከሰፈሩት 375 ምሳሌዎች ጋር እኩል ነው፤ እነዚህም በዛ ያለ ቊጥር ካላቸው ምሳሌዎች የተመረጡ ናቸው (ከ1ነገ4፥32 ጋር ያነጻጽሩ):: *ጠቢብ ልጅ፤* ቊ5፤ 15፥20፤ 17፥21፡25፤ 29፥3፡15 ይመ፤ በሌላ ቦታ በሚገኝ ስብስብ “ጻድቅ ሰው” (23፥24-25) እና፣ “ሕግን የሚጠብቅ ሰው” (28፥7) ተብሎ ተገልጾአል:: “አላዋቂ ልጅ” ለሥነ ምግባር እውነት ግድ የለሽ የሆነና ማስተዋል የጐደለው፣ ደንታ ቢስ በመሆንም ወደ ጥፋት ጐዳና የሚጓዝ ልጅ ነው::

10፥2 *ያላግባብ የተገኘ ሀብት አይጠቅምም፤* ወዲያውኑ ይወድማል (21፥6)፤ የእግዚአብሔርንም ፍርድ ያስከትላል (1፥19 እና ማብ 10፥16፤ ሕዝ7፥19 ይመ):: *ጽድቅ ግን ከሞት ይታደ ጋል፤* 2፥16-18፤ 3፥2፤ 13፥21 ይመ::

10፥3 *ጻድቁ እንዲራብ አያደርግም፤* 13፥25፤ 28፥25፤ መዝ34፥9-10፤ 37፥19-25 ይመ:: ይሁን እንጂ የምሳ3፥2 ማብ ይመ:: *የክፉዎችን ምኞት ግን ያጨናግፋል፤* ዘኊ11፥34፤ መዝ 112፥10 ይመ::

10፥4፤ ብዙዎቹ ምሳሌዎች ታታሪነትንና የሚያስገኘውን ጥቅም ያሞግሳሉ፤ ስንፍናን ግን የረሀብና የድኽነት መንሥኤ ነው በማለት ይኰንናሉ (16፥6-11 እና ማብ፤ 12፥11፡24፡27፤ 13፥4፤ 14፥23፤ 18፥9፤ 27፥23-27፤ 28፥19 ይመ)::

10፥5 *በመከር ጊዜ የሚተኛ፤* የሚከናወን ሥራ እያለ መተኛት በ6፥9-11፤ 19፥15፤ 20፥13 ላይም ተኰንኖአል:: ውር ደት ይከተለዋል፤ 17፥26፤ 28፥7፤ 29፥15 ይመ::

10፥6 *በረከት፤* የእግዚአብሔር ስጦታና ችሮታ ነው (3፥13-18፤ 28፥20፤ ዘፍ49፥26፤ ዘዳ33፥16 ይመ):: *ራስ፤* 11፥26 ይመ:: *መዓት ግን የክፉዎችን አፍ ይዘጋል፤* በምላሳቸው የሚሩት እላት ውሎ አድሮ ራሳቸውን ያጠፋቸዋል (መዝ140፥9፤ ዕን2፥17 ይመ፤ ይሁን እንጂ ከምሳ2፥11 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥7 *የጻድቃን መታሰቢያቸው፤* ቅዱሳንን ለማስታወስ ነው (22፥1 ይመ)::

10፥8 *ጠቢብ...ትእዛዝ ይቀበላል፤* 9፥8-9 እና ማብ ይመ:: *ለፍላፊ ተላላ ... ጥፋት ያመራል፤* ቊ10፡14፡18፡19 ይመ::

10፥9 *ሐቀኛ ሰው ያለ ሥጋት ይራመዳል፤* 2፥7 እና ማብ፤ እንዲሁም 3፥23፤13፥6፤መዝ23፥4፤ ኢሳ33፥15-16 ይመ:: *በጠማማ ጐዳና የሚሄድ ግን ይጋለጣል፤* 26፥26፤ ሉቃ8፥17፤ 1ጢሞ5፥24-25፤ 2ጢሞ3፥9 ይመ::

10 በተንኰለኛ ዐይን የሚጠቅስ ሐዘን
ያስከትላል፤
ለፍላፊ ተላላም ወደ ጥፋት ያመራል።

11 የጻድቅ አንደበት የሕይወት ምንጭ ናት፤
መዓት ግን የክፉዎችን አፍ ይዘጋል።

12 ጥላቻ ጠብን ያነሣሣል፤
ፍቅር ግን ስሕተትን ሁሉ ይሸፍናል።

13 ጥበብ በአስተዋይ ሰው ከንፈር ትገኛለች፤
በትር ግን ማመዛዘን ለጐደለው ሰው
ጀርባ ነው።

14 ጠቢባን ዕውቀት ያከማቻሉ፤
የተላላ አንደበት ግን ጥፋትን ይጋብዛል።

15 የባለጠጎች ሀብት የተመሸገ ከተማቸው
ነው፤
ድኽነት ግን የድኾች መጥፊያ ናት።

16 የጻድቃን ደመወዝ ሕይወት
ታስገኝላቸዋለች፤
የክፉዎች ትርፍ ግን ቅጣትን
ታመጣባቸዋለች።

17 ተግሣጽን ነቅቶ የሚጠብቅ የሕይወትን
መንገድ ያሳያል፤
እርምትን የማይቀበል ግን ሌሎችን ወደ
ስሕተት ይመራል።

18 ጥላቻውን የሚሸሽግ ሐሰተኛ አንደበት
ያለው ነው፤
ሐሜትን የሚዘራ ሁሉ ተላላ ነው።

19 ከቃላት ብዛት ኀጢአት አይታጣም፤
አንደበቱን የሚገታ ግን ጠቢብ ነው።

20 የጻድቅ አንደበት የነጠረ ብር ነው፤
የክፉ ሰው ልብ ግን ርባና የለውም።

21 የጻድቃን ከንፈሮች ብዙዎችን ያንጻሉ፤
ተላሎች ግን ከማመዛዘን ጕድለት
ይሞታሉ።

22 የእግዚአብሔር በረከት ብልጽግናን
ታመጣለች፤
መከራንም አያክልባትም።

23 ተላላ ሰው በክፉ ተግባር ይደሰታል፤
አስተዋይ ሰው ግን በጥበብ ደስ ይለዋል።

24 ክፉ ሰው የፈራው ይደርስበታል፤
ጻድቅ የሚመኘው ይፈጸምለታል።

25 ዐውሎ ነፋስ ሲነሣ ክፉዎች ተጠራርገው
ይወሰዳሉ፤
ጻድቃን ግን ለዘላለም ጸንተው ይኖራሉ።

26 ሆምጣጤ ጥርስን፣ ጢስ ዐይንን
እንደሚጐዳ፣
ሰነፍም ለሚልኩት እንዲሁ ነው።

27 እግዚአብሔርን መፍራት ዕድሜን
ያረዝማል፤
የክፉዎች ዕድሜ ግን በአጭር ይቀጫል።

28 የጻድቃን አለኝታ ደስታ ነው፤
የክፉዎች ተስፋ ግን ከንቱ ሆኖ
ይቀራል።

10፥10 መዝ35፥19
10፥11 ቍ6:27፤ ምሳ 3፥18፤4፥23፤11፥30፤13፥12:14:19፤14፥27፤15፥4፤16፥22
10፥12 ምሳ17፥9፤ 1ቆሮ13፥4-7፤ 1ጴጥ4፥8
10፥13 ቍ31፤ዘጸ 25፥2፤መዝ37፥30፤ምሳ14፥3፤15፥7፤26፥3
10፥14 ቍ6፤መዝ 59፥12፤ምሳ11፥13፤12፥23፤14፥3፤18፥6:7 ማቴ12፥37
10፥15 ምሳ18፥11፤ ምሳ19፥7
10፥16 ዘጸ30፥15፤ ምሳ11፥18-19፤15፥6፤ ሮሜ6፥23
10፥17 ምሳ6፥23፤ 15፥5
10፥18 መዝ31፥18
10፥19 ኢዮ1፥22፤ 6፥24፤ምሳ17፥28፤20፥25፤21፥33፤ያዕ1፥19፤3፥2-12
10፥21 ምሳ5፥22-23፤ኢሳ5፥13፤ኤር 5፥4፤ሆሴ4፥1:6:14
10፥22 ዘፍ13፥2፤ 49፥ 25፤ዘጸ8፥18፤2 ዜና25፥9፤መዝ128፥2
10፥23 ምሳ2፥14
10፥24 ዘፍ42፥36፤ መዝ37፥4፤145፥17-19፤ኢሳ65፥7፤ሕዝ 11፥8
10፥25 መዝ20፥8፤ ምሳ12፥3:7፤ማቴ 7፥24-27
10፥26 ምሳ13፥17፤ 25፥13፤26፥6፤ኢሳ 65፥5
10፥27 ቍ11፤ዘጸ 11፥9፤ኢዮ15፥32፤ ምሳ9፥10-11፤19፥23፤22፥4
10፥28 አስ7፥10፤ኢዮ8፥13፤መዝ 112፥10፤ምሳ11፥7

10፥10 *በተንኰለኛ ዐይን የሚጠቅስ፤* የ6፥13 ማብ ይመ። *ለፍላፊ ተላላም፤* ቍ8 እና ማብ ይመ።

10፥11 *የሕይወት ምንጭ፤* ሕይወትን የምትሰጥ ጥበብ ናት (13፥14፤ 14፥27፤ 16፥22 እንዲሁም መዝ 37፥30 ይመ)። *መዓት ... ይዘጋል፤* ዐመፅ አንደበቱን ይቈጣጠራል ማለት ሳይሆን አይቀርም፤ ይሁን እንጂ የቍ6 ማብ ይመ።

10፥12 *ጠብን ያነሣሣል፤* የ6፥14 ማብ ይመ። *ስሕተትን ሁሉ ይሸፍናል፤* ይቅርታ እንዲነግሥ ያደርጋል (17፥9 ይመ)። ይህ ስንኝ በያዕ5፥20፤ 1ጴጥ4፥8 ላይ ተጠቅሶአል።

10፥13 *በትር ... ጀርባ፤* 14፥3፤ 19፥29 ይመ።

10፥14 *ዕውቀት ያከማቻሉ፤* ከሰነፍ ልፍለፋ ይልቅ ማለት ነው፤ ጠቢባን ግን ዕውቀትን ገንዘብ በማድረጋቸው ባለጠጎች ይሆናሉ፤ 2፥1 እና ማብ ይመ። *ጥፋትን ይጋብዛል፤* አላዋቂ ወይም ሰነፍ የሆነ ሰው ለአፉ ለከት ስለ ሌለው፣ በራሱ ላይ ችግርን ይጋብዛል (ቍ8:10፤ 13፥3 ይመ)።

10፥15፤ ስለ ሀብትና ድኽነት የተሰጠ አስተያየት ነው። *የባለጠጎች ሀብት የተመሸገ ከተማቸው ነው፤* ሀብት ወዳጅ ያፈራል (14፥20፤ 19፥4)፤ መታፈርን ያስገኛል (18፥23፤ 22፥7)፤ ዘላቂ ዋስትና የሚገኘው ግን በእግዚአብሔር ብቻ ነው (መዝ 52፥7)። *ድኽነት ... የድኾች መጥፊያ ናት፤* ድኽነት ተቀባይነትን አያስገኝም (18፥23)፤ ወዳጅን ያርቃል (19፥4:7)፤ ዋስትናም ይሰጣል፤ ቍ4 እና ማብ ይመ።

10፥16 *የጻድቃን ደመወዝ ሕይወት ታስገኝላቸዋለች፤* ሀብት ሳይሆን (ቍ15) ጽድቅ የሕይወት ዋስትና የሚሰጠው ነው (የ3፥2 ማብ፤ እንዲሁም 3፥16፤ 4፥22 ይመ)። *የክፉዎች ትርፍ ግን ቅጣትን ታመጣባቸዋለች፤* 1፥13:31 እና ማብ ይመ። "የኀጢአት ደመወዝ ሞት ነው" (ሮሜ6፥23)።

10፥17 *የሕይወትን መንገድ፤* የ6፥23 ማብ ይመ። *እርምትን የማይቀበል፤* 5፥12፤ 15፥10 ይመ።

10፥18 *ጥላቻውን የሚሸሽግ፤* ወዳጅ በመምሰል (26፥24:26:28 ይመ)።

10፥20 *የነጠረ ብር፤* ጻድቅ የሚናገረው ነገር ክቡር ነው፤ ትልቅ ዋጋም አለው (3፥14፤ 8፥10፤ 25፥11 ይመ)። *የክፉ ሰው ልብ፤* ሐሳቡና ዕቅዱ ጠማማ ነው (6፥14:18 ይመ)።

10፥21 *ብዙዎችን ያንጻሉ፤* ቍ11 እና ማብ ይመ። *ከማመዛዘን ጕድለት ይሞታሉ፤* 5፥23 እና ማብ፤ እንዲሁም 7፥7፤ 9፥16 ይመ።

10፥22 *የእግዚአብሔር በረከት ብልጽግናን ታመጣለች፤* ብልጽግና የእግዚአብሔር ስጦታ እንጂ የሰው የድካም ፍሬ አይደለችም (የቍ6፤ የ3፥10፤ እንዲሁም 8፥21፤ ዘፍ24፥35፤ 26፥12 ይመ)። *መከራንም አያክልባትም፤* በቍ2 ላይ፣ "ያላግባብ የተገኘ" ሀብት እንደ ተባለው አይደለም (የቍ2 ማብ ይመ)፤ ከ15፥6 ጋር ያነጻጽሩ።

10፥23 *በክፉ ... ይደሰታል፤* 2፥15፤ 15፥21፤ 26፥19 ይመ።

10፥24 *ክፉ ሰው የፈራው፤* መከራንና ጭንቀትን ነው (1፥27 እና ማብ፤ 3፥25፤ ኢዮ15፥21፤ ኢሳ66፥4 ይመ)። *ጻድቅ የሚመኘው፤* መዝ37፥4፤ 145፥19፤ ማቴ5፥6፤ 1ዮሐ5፥14-15 ይመ።

10፥25፤ ቤቱን በዐለት ላይ የሠራውን ልባሙን ሰውና ቤቱን በአሸዋ ላይ የሠራውን ሰነፉን ሰው ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ማቴ7፥24-27)። *ክፉዎች ይወሰዳሉ፤* መዝ37፥10፤ ኢሳ28፥18 ይመ። *ጻድቃን ... ጸንተው ይኖራሉ፤* የማይናወጡና የማይደነግጡ ሆነው (3፥25 እና ማብ፤ እንዲሁም 12፥3:7፤ 14፥11 መዝ 15፥5፤ 1ቆሮ15፥58 ይመ)።

10፥26 *ሆምጣጤ፤* 25፥20፤ መዝ69፥21 ይመ። *ሰነፍም፤* የ6፥6 ማብ ይመ። *ለሚልኩት፤* እንደ መልእክተኛ (ከ25፥13፤ 26፥6 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም እንደ ሠራተኛ በመሆን ዐደራ ሲጣልበት ማለት ነው።

10፥27 *እግዚአብሔርን መፍራት፤* የ1፥7 ማብ ይመ። *ዕድሜን ያረዝማል፤* የ3፥2 ማብ ይመ። *ዕድሜ ... በአጭር ይቀጫል፤* ኢዮ22፥16፤ መዝ37፥36፤ 55፥23 ይመ።

10፥28 *የጻድቃን አለኝታ፤* ቍ24 እና ማብ፤ መዝ9፥18 ይመ። *ደስታ፤* የተመኙት ወይም የልፋታቸው ዋጋ በመገኘቱ ነው (ከ11፥23 ጋር ያነጻጽሩ)። *የክፉዎች ተስፋ ግን ከንቱ ሆኖ*

[29]*የእግዚአብሔር መንገድ ለጻድቃን*
መጠጊያ፣
ክፉ ለሚያደርጉ ግን መጥፊያቸው ነው።
[30]*ጻድቃን ፈጽሞ አይነቀሉም፤*
ክፉዎች ግን በምድር አይኖሩም።
[31]*የጻድቃን አንደበት ጥበብን ያፈልቃል፤*
ጠማማ ምላስ ግን ትቈረጣለች።
[32]*የጻድቃን ከንፈሮች ተገቢውን ነገር*
ያውቃሉ፤
የክፉዎች አንደበት ግን የሚያውቀው
ጠማማውን ብቻ ነው።

11

እግዚአብሔር የተጭበረበረ
ሚዛንን ይጸየፋል፤
ትክክለኛ መለኪያ ግን ደስ ያሰኘዋል።
[2]*ትዕቢት ስትመጣ ውርደትም ትከተላለች፤*
በትሑት ዘንድ ግን ጥበብ ትገኛለች።
[3]*ቅኖችን ትክክለኛነታቸው ትመራቸዋለች፤*
ወስላቶች ግን በገዛ አታላይነታቸው
ይጠፋሉ።
[4]*በቍጣ ቀን ሀብት ፋይዳ የለውም፤*
ጽድቅ ግን ከሞት ትታደጋለች።
[5]*ለፍጹማን ሰዎች ጽድቃቸው መንገዳቸውን*
ታቃናላቸዋለች፤
ክፉዎች ግን በገዛ ክፋታቸው
ይወድቃሉ።
[6]*ቅኖችን ጽድቃቸው ትታደጋቸዋለች፤*
ወስላቶች ግን በክፉ ምኞታቸው
ይጠመዳሉ።

10፥29 ምሳ21፥15፤ ሆሴ14፥9
10፥30 መዝ37፥9፡ 28-29፤ምሳ2፥20-22
10፥31 ቍ13፤መዝ 52፥4፤ምሳ15፥2፤31፥ 26
10፥32 መዝ59፥7፤ መክ10፥12
11፥1 ዘሌ19፥36፤ ዘዳ25፥13-16፤ኢዮ 6፥2፤ምሳ20፥10፡23፤1 6፥11፤ሕዝ45፥10
11፥2 ምሳ16፥18፤ 18፥12፤29፥23
11፥3 ቍ5፤ምሳ13፥6
11፥4 ኢዮ20፥20፤ ምሳ10፥2፤ሕዝ7፥19 ፤27፥27
11፥5 ቍ3፤1ነገ 8፥36፤ምሳ21-23፤ 13፥6፤21፥7
11፥6 አስ7፥9
11፥7 ኢዮ8፥13፤ ምሳ10፥28
11፥8 ምሳ21፥18
11፥9 ምሳ12፥6፤ ኤር45፥5
11፥10 2ነገ11፥20፤ አስ8፥17
11፥11 ምሳ14፥34፤ 29፥8
11፥12 ኢዮ6፥24፤ ምሳ14፥21
11፥13 ምሳ10፥14፤ 20፥19
11፥14 2ሳሙ15፥34 ፤ምሳ15፥22፤20፥18 ፤24፥6
11፥15 ምሳ6፥1፤ 17፥18፤22፥26-27

[7]*ክፉ ሰው ሲሞት ተስፋው ከንቱ*
ትሆናለች፤
በኀይሉ የተመካበትም ሁሉ እንዳልነበረ
ይሆናል።
[8]*ጻድቅ ከመከራ ይድናል፤*
ይልቁን መከራው በክፉው ላይ
ይደርሳል።
[9]*ክፉ ሰው ባልንጀራውን በአፉ ያጠፋል፤*
ጻድቃን ግን በዕውቀት ያመልጣሉ።
[10]*ጻድቃን ሲሳካላቸው ከተማ ደስ ይላታል፤*
ክፉዎች ሲጠፉ እልልታ ይሆናል።
[11]*በቅኖች በረከት ከተማ ከፍ ከፍ ትላለች፤*
በክፉዎች አንደበት ግን ትጠፋለች።
[12]*ማመዛዘን የጐደለው ሰው ባልንጀራውን*
ያንኳስሳል፤
አስተዋይ ግን አንደበቱን ይገዛል።
[13]*ሐሜተኛ ምስጢር አይጠብቅም፤*
ታማኝ ሰው ግን ምስጢር ይጠብቃል።
[14]*በአመራር ጒድለት መንግሥት*
ይወድቃል፤
የመካሮች ብዛት ግን ድልን እርግጠኛ
ያደርጋል።
[15]*ለማይታወቅ ሰው ዋስ የሚሆን መከራ*
ያገኘዋል፤
ዋስትና ለመስጠት እጅ የማይመታ ግን
ምንም አይደርስበትም።
[16]*ርኅሩኅ ሴት ክብር ታገኛለች፤*

ይቀራል፤ 11፥7፡23 ይመ።

10፥29 *የእግዚአብሔር መንገድ፤* እርሱ የቀየሰው ጐዳና፣ ጥበብ የተሞላ ሕይወት (መዝ27፥11፤ 143፥8፤ ማቴ22፥16፤ ሐሥ 18፥25 ይመ)። *ክፉ ለሚያደርጉ ግን መጥፊያቸው፣* የእግዚ አብሔርን መንገድ ለመከተል ፈቃደኞች ባልሆኑት ላይ ፍርድ ይመጣል (21፥15፤ 2ቆሮ2፥15-16፤ 2ጴጥ2፥21 ይመ)።

10፥30 *ፈጽሞ አይነቀሉም፤* 2፥21 እና ማብ፤ 10፥23፤ 12፥3፤ መዝ 125፥1 ይመ። *በምድር አይኖሩም፤* የ2፥22 ማብ ይመ።

10፥31 *ጠማማ ምላስ፤* የ2፥12 ማብ ይመ። *ትቈረጣለች፤* መዝ12፥3 ይመ፤ ከማቴ5፥30 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥1 *የተጭበረበረ ሚዛንን ይጸየፋል፤* ተመሳሳይ ውግዘት በሙሴ ሕግ (ዘሌ19፥35 እና ማብ ይመ) እና በነቢያት መጻሕ ፍት ይገኛል (አሞ8፥5፤ ሚክ6፥11)። እንዲሁም 16፥11፤ 20፥10፡ 23 ይመ። *ትክክለኛ መለኪያ፤* መመዘኛውን ድንጋይ በሚዛን ላይ በማስቀመጥ ብር ይመዘን ነበር። ትክክል ያልሆነን ሚዛን ለማ ጭበርበሪያነት ይጠቀሙበት ነበር።

11፥2 *ትዕቢት ስትመጣ፣ ውርደትም ትከተላለች፤* ከጥፋት ጋር ሆና ማለት ነው (16፥18 ይመ፤ በኢሳ10፥12 እና እንዲሁም በ14፥13-15 ላይ ትዕቢተኛዋ አሦር እንዴት እንደ ተዋረደች ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)። *በትሑት ዘንድ ግን ጥበብ ትገኛለች፤* ከክ ብር ጋር ማለት ነው (የ15፥33 ማብ ይመ)።

11፥3 *ትክክለኛነታቸው ትመራቸዋለች፤* በዘፍ39፥6-12 የዮሴፍን ድርጊት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። *ወስላቶች ... ይጠፋሉ፤* 2፥22 እና ማብ እንዲሁም 19፥3 ይመ። *አታላይነታቸው፤* ከሉቃ 20፥23 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥4 *በቍጣ ቀን፤* የፍርድን ቀን ያመለክታል (ኢሳ 10፥3፤ ሶፎ1፥18 ይመ)። *ጽድቅ ግን ከሞት ትታደጋለች፤* 2፥16-18፤ 3፥2፤ 10፥2፤ 13፥21 ይመ።

11፥5 *ለፍጹማን፤* የ2፥7 ማብ ይመ። *መንገዳቸውን ታቃ ናላቸዋለች፤* ከግባቸው ይደርሱ ዘንድ ታስችላቸዋለች (የ3፥6 ማብ፤ እንዲሁም ቍ3፤ 10፥9 ይመ)። *ክፉዎች ... ይወድቃሉ፤* 5፥22 እና ማብ ይመ።

11፥6 *ጽድቃቸው ትታደጋቸዋለች፤* ቍ3-4 ይመ። *ይጠ መዳሉ፤* 5፥22 እና ማብ ይመ።

11፥7 *ተስፋው ከንቱ ትሆናለች፤* ቍ23፤ 10፥28 ይመ።

11፥8 *ጻድቅ ከመከራ ይድናል፤* የእግዚአብሔርን መንገድ የሚከተሉ ሁሉ ምንም ችግር አያጋጥማቸውም ማለት አይደ ለም። ችግር ሲያጋጥማቸው ግን፣ እግዚአብሔር በወሰነው ቀን ከችግራቸው እንደሚላቀቁ የተረጋገጠ ነው። በመጽሐፈ አስቴር በመርዶክዮስ ላይ ሊደርስ የነበረውን መከራና የሐማን መሰቀል ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

11፥9 *ባልንጀራውን ... ያጠፋል፤* የስም ማጥፋት ዘመቻ በማካሄድ (ከ10፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። *በዕውቀት፤* የክፉዎችን ዕቅ ድ በማስተዋልና ሀቅ ማዛባታቸውን በመረዳት ሊሆን ይችላል (ከዮሐ2፥25 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥10 *ከተማ ደስ ይላታል፤* 28፥12፤ 29፥2 ይመ። ስለ ዚህ የዚያች ከተማ ሕይወት ራሱ የጥበብ ትምህርት ቤት ነው (የ1፥21 ማብ ይመ)። *እልልታ፤* በአሦር መውደቅ የነበረውን ደስታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ኢሳ30፥32፤ ናሆ3፥19 ይመ፤ ከ2ዜና 21፥20 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥11 *በቅኖች በረከት፤* የእነርሱ መልካም ዝና፣ ለፍትሕ ያላቸው በጎ ምኞትና እንዲሁም ብልጥግናቸው (ቍ10) ለከተ ማዋ ሞገስ ያስገኙላታል። *በክፉዎች አንደበት፣* በማታለላቸው፣ በሽንፈታቸውና ጥልን በማዛመታቸው አገር ትጠፋለች (ቍ9፤ 6፥12-14 ይመ)።

11፥12 *ባልንጀራውን ያንኳስሳል፤* ንቀቱን በግልጽ ያሳያል (10፥18፤ 14፥21 ይመ)። *አንደበቱን ይገዛል፤* 10፥19 ይመ።

11፥14 በ15፥22፤ 20፥18፤ 24፥6 ላይ የሚገኘው አቻ ሐሳብ ይመ። *መካሮች፤* 2ሳሙ16፥23፤ ኢሳ1፥26 ይመ።

11፥15-16፤ ከ6፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *ርኅሩኅ ሴት ክብር ታገኛለች፤* ገደብ የሌለው የኀይል እርምጃ ግን ዐላፊ ጠፊ የሆነ ውን ሀብት ብቻ ያስገኛል።

11፥15፤ የ6፥1 ማብ ይመ።

11፥16፤ መልካም ስም ከብዙ ሀብት እንደሚበልጥ (22፥

ጉልበተኛ ሰዎች ግን ብልጽግናን ብቻ
ያገኛሉ።

[17]ደግ ሰው ራሱን ይጠቅማል፤
ጨካኝ ግን በራሱ ላይ መከራ ያመጣል።

[18]ክፉ ሰው የሚያገኘው ትርፍ መቅኖ
የለውም፤
ጽድቅን የሚዘራ ግን አስተማማኝ ዋጋ
ያገኛል።

[19]እውነተኛ ጻድቅ ሕይወትን ያገኛል፤
ክፋትን የሚከተል ግን ወደ ሞቱ
ይጓዛል።

[20]*እግዚአብሔር* ልበ ጠማሞችን ይጸየፋል፤
በመንገዳቸው ነቀፋ በሌለባቸው ሰዎች
ግን ደስ ይሰኛል።

[21]ክፉ ሳይቀጣ እንደማይቀር ዕወቅ፤
ጻድቃን ግን በነጻ ይሄዳሉ።

[22]በእርያ አፍንጫ ላይ እንደተሰካ የወርቅ
ቀለበት፣
ማስተዋል የጐደላት ቆንጆ ሴት እንዲሁ
ናት።

[23]የጻድቃን ምኞት ምንጊዜም ፍጻሜው
ያማረ ነው፤
የክፉዎች ተስፋ ግን በቍጣ ያከትማል።

[24]አንዱ በለጋስነት ይሰጣል፤ ሆኖም ይበልጥ
ያገኛል፤
ሌላው ያለመጠን ይሰስታል፤ ግን
ይደኸያል።

[25]ለጋስ ይበለጽጋል፤
ሌሎችን የሚያረካም ራሱ ይረካል።

11፥16 ምሳ31፥31
11፥18 ዘፀ1፥20፤ ኢዮ4፥8፤ሆሴ10፥12-13
11፥19 ዘዳ30፥15፤ 1ሳሙ2፥6፤መዝ89፥48፤ምሳ1፥18-19፤ 10፥2፤መክ7፥2፤ኤር 43፥11
11፥20 ዘኍ14፥8፤ 1ዜና29፥17፤መዝ15፥2፤101፥1-4፤119፥1፤ ምሳ3፥32፤12፥2፡22 ፤15፥9
11፥21 ምሳ16፥5
11፥25 1ዜና29፥17 ፤ምሳ22፥9፤ኢሳ 32፥8፤2ቆሮ9፥6-9
11፥27 መዝ7፥15-16
11፥28 ኢዮ31፥24-28፤መዝ49፥6፤52፥7፡8፤62፥10፤92፥12-14፤ ኤር9፥23
11፥29 ምሳ14፥19
11፥30 ዘፍ2፥9፤ ምሳ10፥11
11፥31 ኤር25፥29፤ 49፥12፤1ጴጥ4፥18
12፥1 ምሳ5፥11-14 ፤9፥7-9፤13፥1፡18፤ 15፥5፡10፡12፡32
12፥2 2ሳሙ15፥3፤ ኢዮ33፥26፤ መዝ 84፥11፤ምሳ11፥20
12፥3 ምሳ10፥25

[26]በድብቅ እህል የሚያከማቸውን ሕዝብ
ይረግመዋል፤
አውጥቶ የሚሸጥ ግን በረከት ይጐናጸፋል።

[27]በጎ ነገርን ተግቶ የሚሻ በጎ ነገር
ይጠብቀዋል፤
ክፉ ነገር የሚፈልገውን ግን ክፉ
ያገኘዋል።

[28]በሀብቱ የሚታመን ሁሉ ይወድቃል፤
ጻድቃን ግን እንደ አረንጓዴ ቅጠል
ይለመልማሉ።

[29]ቤተ ሰቡን የሚያውክ ሰው ነፋስን
ይወርሳል፤
ተላላም ሰው የጠቢብ ሎሌ ይሆናል።

[30]የጻድቅ ፍሬ የሕይወት ዛፍ ናት፤
ነፍሳትን የሚማርክም ጠቢብ ነው።

[31]ጻድቃን ለሠሩት ሥራ በምድር
የእጃቸውን የሚያገኙ ከሆነ፣
የክፉዎችና የኀጢአተኞችማ የቱን ያህል
የባሰ ይሆን?

12

ተግሣጽን የሚወድ ዕውቀትን
ይወዳል፤
መታረምን የሚጠላ ግን ደነዝ ነው።

[2]መልካም ሰው ከ*እግዚአብሔር* ዘንድ ሞገስ
ያገኛል፤
ተንኰለኛውን ግን *እግዚአብሔር*
ይፈርድበታል።

[3]ሰው በክፋት ላይ ተመሥርቶ ሊጸና
አይችልም፤
ጻድቃን ግን ከቦታቸው አይነቃነቁም።

---

1) እንድንገነዘብ ያደርጋል፤ ጨካኝ ከሆኑት ሀብታሞች ይልቅ ርኅራኄ ያላት ሴት ክብር እንደምታገኝ ያመለክታል። *ርኅሩኅ ሴት፤* 31፥28፡30 ይመ።

11፥17 *ራሱን ይጠቅማል፤* ማቴ5፥7 ይመ። *በራሱ ላይ መከራ ያመጣል፤* ዘፍ34፥25-30፤ 49፥7 ይመ።

11፥18 *መቅኖ የለውም፤* ረድኤትና ዘለቄታ ስለሌለው ነው፤ (የ10፥2፡16 ማብ እንዲሁም ሐጌ1፥6 ይመ)። *አስተማማኝ ዋጋ ያገኛል፤* 10፥24፤ ገላ6፥8-9፤ ያዕ3፥18 ይመ።

11፥19 *ሕይወትን ያገኛል፤* የ10፥16 ማብ እንዲሁም 12፥28፤ 19፥23 ይመ። *ወደ ሞቱ ይጓዛል፤* 5፥23፤ 21፥16፤ ሮሜ 6፥23፤ ያዕ1፥15 ይመ።

11፥20 *ልበ ጠማሞችን ይጸየፋል፤* 3፥32 እና ማብ፤ 16፥5 ይመ። *ነቀፋ በሌለባቸው፤* የ2፥2 ማብ ይመ።

11፥21 *ሳይቀጣ እንደማይቀር፤* 6፥29 ይመ። *በነጻ ይሄዳሉ፤* መዝ118፥5 ይመ።

11፥22 *የወርቅ ቀለበት፤* ብዙ ጊዜ ሴቶች በአፍንጫቸው ላይ ያደርጉት ነበር (ዘፍ24፥47፤ ሕዝ16፥12 ይመ)። *ማስተዋል የጐደላት፤* በማስተዋል ሳደረገችው ተግባር ዳዊት አቢግያን አመስግኖአታል (1ሳሙ25፥33)።

11፥23፤ 10፥24፡27 እና ማብ ይመ። *በቍጣ፤* የእግዚአብሔር ፍርድ ነው (ቍ4፤ ኢሳ10፥3፤ ሶፎ1፥18፤ ሮሜ2፥8-9 ይመ)።

11፥24፤ ልግስና በረከትን ለማግኘት በር ከመክፈቱም በላይ ወደ ላቀ ብልጽግና ይመራል (3፥9-10 እና ማብ፤ መክ 11፥1-2 እና ማብ፤ መዝ112፥9፤2ቆሮ9፥6-9 ይመ)። በአንጻሩ ግን ንፉግ ሰው ወደጅ አያፈራም፤ የማታ ማታም ራሱን ይጐዳል (21፥13)።

11፥25 *ለጋስ ይበለጽጋል፤* ምግቡን ለድኾች በማካፈል ስለሚበላ ነው (22፥9)። "በልግስና የሚዘራ በልግስና ያጭዳል" (2ቆሮ 9፥6ይመ፤ ከሉቃ6፥38 ጋር ያነጻጽሩ)። *ይረካል፤* ሮሜ 15፥32 ይመ።

11፥26 *በድብቅ ... የሚያከማቸውን፤* የእህል ዕጥረት በሚደርስበት ወቅት ዋጋ ለመጨመር ሳይሆን አይቀርም። *በረከት ይጐናጸፋል፤* 10፥6 ይመ። *አውጥቶ የሚሸጥ፤* ረሀብ በግብፅ ላይ በደረሰ ጊዜ ዮሴፍ እንዳደረገው ነው (ዘፍ41፥53-57)።

11፥27 *በጎ ነገርን ተግቶ የሚሻ በጎ ነገር ይጠብቀዋል፤* በቍ25 ላይ እንደ ተመለከተው ሰው (ከማቴ 7፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *ክፉ ነገር የሚፈልገውን ግን ክፉ ያገኘዋል፤* ክፋት የተጥሳበት ዕቅዱ ዙሮ ዙሮ ራሱን የሚያጠፋው ይሆናል (ቍ8 እና ማብ፤ 1፥18 ይመ)።

11፥28 *በሀብቱ የሚታመን፤* ብዙ ጊዜ ክፉዎችን ያመለክታል (መዝ49፥6፤ 62፥10 ይመ፤ ከማር10፥25፤ ከ1ጢሞ 6፥17 ጋር ያነጻጽሩ)። *እንደ አረንጓዴ ቅጠል፤* መዝ1፥3 ይመ።

11፥29 *ቤተ ሰቡን የሚያውክ ሰው ነፋስን ይወርሳል፤* ስምዖንና ሌዊ በሴኬም ላይ የፈጸሙት የጭካኔ ተግባር በውርሳቸው ላይ ችግር አስከትሎአል (ዘፍ34፥25፤ 49፥7፤ 15፥27 እና ማብ ይመ። *የጠቢብ ሎሌ፤* ክፉ ሰው የደግ ሰው አገልጋይ እንደሚሆን (14፥19 ይመ፤ ከ17፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥30 *የጻድቅ ፍሬ፤* ጥበበኛ ሰው የሚያስገኘው ውጤት ነው (8፥18-19)። *የሕይወት ዛፍ፤* የ3፥18 ማብ ይመ። *ነፍሳትን የሚማርክም፤* ሰዎች ወደ ጥበብና ወደ ጽድቅ እንዲፈልሱ የሚያደርግ ነው (ዳን12፥3፤ 1ቆሮ9፥19-22፤ ያዕ5፥20 ይመ)።

11፥31 *ጻድቃን ለሠሩት ... የሚያገኙ፤* ሙሴና ዳዊት እንኳ ለፈጸሙት መተላለፍ ቅጣት ደርሶባቸዋል (ዘኍ20፥11-12፤ 2ሳሙ12፥10 ይመ)። *የክፉዎችና የኀጢአተኞችማ የቱን ያህል፤* 1፥18፡31 እና ማብ፤ መዝ11፥6፤ 73፥18-19 ይመ።

12፥1 *ተግሣጽ፤* በቃልና በተግባር የሚሰጥ ሥልጠና ነው። *ተግሣጽን የሚወድ ዕውቀትን ይወዳል፤* 1፥7፤ 10፥17 እንዲሁም 6፥23 እና ማብ ይመ። *መታረምን የሚጠላ ግን ደነዝ ነው፤* 1፥22 ይመ፤ 5፥12 እና ማብ ይመ።

12፥2 *ሞገስ ያገኛል፤* 3፥4፤ 8፥35 ይመ። *ተንኰለኛውን ... ይፈርድበታል፤* ከኢዮ5፥12፤ ከ1ቆሮ3፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

12፥3 *ሊጸና አይችልም፤* 11፥5 ይመ። *ጻድቃን ግን ከቦታቸው አይነቃነቁም፤* 2፥21፤ እንዲሁም 10፥25፡30 እና ማብ

[4]መልካም ሴት ለባሏ ዘውድ ናት፤
አሳፋሪ ሚስት ግን አጥንቱ ውስጥ
እንዳለ ንቅዘት ናት።

[5]የጻድቃን ሐሳብ ቀና ነው፤
የክፉዎች ምክር ግን ሸር አለበት።

[6]የክፉዎች ቃል ደም ለማፍሰስ ታደባለች፤
የቅኖች ንግግር ግን ይታደጋቸዋል።

[7]ክፉ ሰዎች ይገለበጣሉ፤ ድራሻቸውም
ይጠፋል፤
የጻድቃን ቤት ግን ጸንቶ ይኖራል።

[8]ሰው በጥበቡ ይመሰገናል፤
ጠማማ ልብ ያላቸው ግን የተናቁ
ናቸው።

[9]የሚበላው ሳይኖረው ከሚኩራራ ይልቅ፣
ራሱን ዝቅ አድርጎ ሠራተኛ የሚያሳድር
ይሻላል።

[10]ጻድቅ ሰው ለእንስሳቱ ይራራል፤
ክፉዎች ራሩ ቢባል እንኳ ዞሮ ዞሮ
ሥራቸው ጭካኔ ነው።

[11]መሬቱን የሚያርስ የተትረፈረፈ ምግብ
ያገኛል፤
ከንቱ ተስፋን የሚያሳድድ ግን ማመዛዘን
ይጐድለዋል።

[12]ኀጥኣን የክፉዎችን ምርኮ ይመኛሉ፤
የጻድቅ ሥር ግን ይንሰራፋል።

[13]ክፉ ሰው በእኩይ ንግግሩ ይጠመዳል፤
ጻድቅ ሰው ግን ከመከራ ያመልጣል።

[14]ሰው ከከንፈሩ ፍሬ የተነሣ በበጎ ነገር
ይሞላል፤
እንደ እጁ ሥራም ተገቢውን ዋጋ
ያገኛል።

[15]ተላላ ሰው መንገዱ ትክክል መስሎ
ይታየዋል፤
ጠቢብ ሰው ግን ምክር ይሰማል።

[16]ተላላ ሰው ቍጣው ወዲያውኑ
ይታወቅበታል፤
አስተዋይ ሰው ግን ስድብን ንቆ
ይተዋል።

[17]ሐቀኛ ምስክር በእውነት ይመሰክራል፤
ሐሰተኛ ምስክር ግን ውሸት ይናገራል።

[18]ግድ የለሽ ቃል እንደ ሰይፍ ይወጋል፤
የጠቢብ አንደበት ግን ፈውስን ያመጣል።

[19]እውነት የሚናገሩ ከንፈሮች ለዘላለም
ጸንተው ይኖራሉ፤
ሐሰተኛ አንደበት ግን ለቅጽበት ያህል
ብቻ ነው።

[20]ክፋትን በሚያውጠነጥኑ ሰዎች ልብ
አታላይነት አለ፤
ሰላምን የሚያራምዱ ግን ደስታ
አላቸው።

[21]ጻድቃን ጒዳት አያገኛቸውም፤
ክፉዎች ግን በመከራ የተሞሉ ናቸው።

[22]እግዚአብሔር ሐሰተኛ ከንፈርን
ይጸየፋል፤
በእውነተኞች ሰዎች ግን ደስ ይለዋል።

[23]አስተዋይ ሰው ዕውቀቱን ይሰውራል፤
የተላሎች ልብ ግን ድንቍርናን ይነዛል።

[24]ትጉ እጆች ለገዥነት ሲያበቁ፣
የስንፍና ፍጻሜ ግን የባርነት ሥራ ነው።

12፥4 ሩት3፥11፤ምሳ 18፥22፤31፥10-11
12፥6 ምሳ11፥9፤ 14፥3
12፥7 መዝ37፥36፤ ምሳ10፥25፤14፥11፤1 5፥25
12፥8 ኢሳ19፥14፤ 29፥24
12፥10 ዘዳ22፥29
12፥11 ምሳ28፥19
12፥13 መዝ59፥12፤ ምሳ10፥6፤18፥7፤ 21፥23
12፥14 ምሳ13፥2፤1 4፥14፤15፥23፤18፥20
12፥15 ምሳ9፥7-9፤ 14፥12፤16፥2፡25፤19፥ 20
12፥16 1ሳሙ25፥25 ፤ኢዮ5፥2፤ምሳ29፥11
12፥17 መዝ12፥2፤ ምሳ14፥5፡25
12፥18 መዝ55፥21 ፤ምሳ15፥4፤25፥18
12፥20 ሮሜ14፥19
12፥21 ኢዮ4፥7
12፥22 1ነገ13፥18፤ መዝ18፥19፤ምሳ6፥17 ፤11፥20
12፥23 መዝ38፥51 59፥7፤ምሳ10፥14፤18 ፥2

ይመ።

12፥4 *መልካም ሴት፤* እንደ ሩት ያለች ሴት ናት (ሩት 3፥11)። እንደዚህ ያለችው ሴት በ31፥10-31 ላይ በዝርዝር ተገልጻለች። *ለባሏ ዘውድ ናት፤* ሞገስንና ደስታን ታስገኝለታለች (4፥9 እና ማብ ይመ)። *ንቅዘት፤* ዕን3፥16 ይመ። *ዐጥንቱ፤* የ3፥8 ማብ ይመ።

12፥5 *የክፉዎች ምክር ሸር አለበት፤* መዝ1፥1 ይመ።

12፥6፤ ክፉዎች በሐሰት በመመስከር ሰዎችን ይኰንናሉ፤ ጻድቃን ግን እውነቱን ተናግረው በደል የሌለበትን ሰው ነጻ ያወጣሉ። *ደም ለማፍሰስ ታደባለች፤* የ1፥11 ማብ እንዲሁም 1፥16 ይመ።

12፥7፤ 10፥25 እና ማብ ይመ።

12፥8 *በጥበቡ ይመሰገናል፤* 3፥4 ማብ ይመ። *ጠማማ ልብ ያላቸው ግን የተናቁ ናቸው፤* ዘዳ32፥5፤ ቲቶ3፥11 ይመ።

12፥10 *ለእንስሳቱ ይራራል፤* የጻድቅ መንገድ ለእንስሳትም ሳይቀር በመራራት ይገለጣል። እንስሳት በተለያየ መንገድ ሰዎችን ያገለግላሉ፤ ስለዚህ በአጓጉል ሁኔታ እንዲያዙ ወይም ጭካኔ እንዲደርስባቸው ከቶ አይገባም (ዘፍ1፥28፤ 9፥3፤ 24፥32፤ ዘዳ25፥4 ይመ)። *ክፉዎች ራሩ ቢባል እንኳ ዞሮ ዞሮ ሥራቸው ጭካኔ ነው፤* ይኸውም በሰውና በእንስሳት ላይ ይገለጣል።

12፥11፤ መጠነኛ ለውጥ ተደርጎ በ28፥19 ላይ ተደግሞአል። *ከንቱ ተስፋን የሚያሳድድ፤* በቀላሉ ገንዘብ የሚገኝበትን ዘዴ የሚያውጠነጥን።

12፥12 *የክፉዎችን ምርኮ ይመኛሉ፤* 1፥13 እና ማብ፤ 21፥10 ይመ። *የጻድቅ ሥር ... ይንሰራፋል፤* ሥር እንደ ሰደደ ዛፍ ፍሬ ያፈራል (ቈላ3፡7፤ 11፥30፤ መዝ1፥3፤ እንዲሁም 10፥25 እና ማብ ይመ)።

12፥13 *ክፉ ሰው በእኩይ ንግግሩ ይጠመዳል፤* 1፥18 እና ማብ፤ 29፥6 ይመ። *ጻድቅ ሰው ... ከመከራ ያመልጣል፤* 11፥8-9 እና ማብ፤ 21፥23፤ 2ጴጥ2፥9 ይመ።

12፥14፤ አንድ ገበሬ ከድካሙ በኋላ አዝመራ እንደሚያፍስ፣ በጥበብ የሚናገር ሰውም ከአንደበቱ ከሚወጣው ቃል መልካም ፍሬ ያገኛል 11፥31 እና ማብ፤ ኢዮ34፥11 ይመ)።

12፥15 *ትክክል መስሎ፤* ነገር ግን በሞት ይደመደማል (1፥25፡30፤ 14፥12፤ 16፥25 ይመ)።

12፥16 *ስድብን ንቆ ይተዋል፤* ራሱን ይቆጣጠራል (29፥11፤ 2ሳሙ16፥11-12 ይመ)።

12፥17 *ሐሰተኛ ምስክር ... ውሸት ይናገራል፤* የ6፥19 ማብ ይመ።

12፥18 *ግድ የለሽ ቃል፤* ከመዝ106፥33 ጋር ያነጻጽሩ። *እንደ ሰይፍ ይወጋል፤* የመዝ5፥9 ማብ ይመ። *የጠቢብ አንደበት ... ፈውስን ያመጣል፤* በሚያባብልና በሚያጽናና ቃል (4፥22፤ 15፥4 ይመ)።

12፥19 *ለቅጽበት ያህል ብቻ ነው፤* ውሸት ሐሰት መሆኑ ይገለጣል፤ ውሸታሙም ይቀጣል (19፥9፤ መዝ52፥4-5 ይመ)።

12፥20 *ልብ አታላይነት፤* 6፥14 እና ማብ እንዲሁም 1፥31፤ 24፥2፤ ዘፍ6፥5 ይመ። *ሰላምን የሚያራምዱ ... ደስታ አላቸው፤* "የሚያስተራርቁ ብፁዓን ናቸው" (ማቴ5፥9)።

12፥21 *ጒዳት አያገኛቸውም፤* 1፥33 እና ማብ፤ 2፥8፤ መዝ91፥10-12፤ 121፥7 ይመ። *በመከራ የተሞሉ ናቸው፤* 1፥31 እና ማብ፤ 11፥5፡8፤ 22፥8፤ ኢዮ4፥8 ይመ።

12፥22፤ የዚህን ጥቅስ ቃል አሰካክ ከ11፥1፡20 ጋር ያነጻጽሩ። *ይጸየፋል፤* የ3፥32 ማብ ይመ። *በእውነተኞች ሰዎች፤* 16፥13 ይመ።

12፥23፤ *ዕውቀቱን ይሰውራል፤* ዕውቀትን ያከማቻል (10፥14 ይመ)። *ድንቍርናን ይነዛል፤* ቍ16፤ 13፥16፤ 15፥2፤ 29፥11 ይመ።

12፥24 *ትጉ እጆች ... የስንፍና፤* ይህ ሁኔታ በ10፥4 ላይም በንጽጽር ተገልጧል። *ለገዥነት ሲያበቁ፤* ከ17፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

[25]የሥጉ ልብ ሰውን በሐዘን ይወጥራል፤
መልካም ቃል ግን ደስ ያሰኘዋል።

[26]ጻድቅ ሰው ለወዳጁ መልካም ምክር
ይሰጣል፤[ፕ]
የክፉዎች መንገድ ግን ወደ ስሕተት
ይመራቸዋል።

[27]ሰነፍ አድኖ ያመጣውን እንኳ
አይጠብስም፤[የ]
ትጉ ሰው ግን ለንብረቱ ዋጋ ይሰጣል።

[28]በጽድቅ መንገድ ላይ ሕይወት አለ፤
በዚያ ጐዳና ላይ ሞት የለም።

13

ጠቢብ ልጅ የአባቱን ምክር
በማስተዋል ይሰማል፤
ፌዘኛ ግን ተግሣጽን አያዳምጥም።

[2]ሰው ከከንፈሩ ፍሬ መልካም ነገር
ያገኛል፤
ወስላቶች ግን ዐመፅን ይናፍቃሉ።

[3]አንደበቱን የሚጠብቅ ሕይወቱን
ይጠብቃል፤
አፉ እንዳመጣለት የሚናገር ግን
ይጠፋል።

[4]ሰነፍ አጥብቆ ይመኛል፤ አንዳችም
አያገኝም፤
የትጉዎች ምኞት ግን ይረካል።

[5]ጻድቅ ሐሰትን ይጠላል፤
ክፉ ሰው ግን ኀፍረትንና ውርደትን
ያመጣል።

[6]ጽድቅ ቅን የሆነውን ሰው ትጠብቀዋለች፤
ክፋት ግን ኀጢአተኛውን ትጥለዋለች።

[7]ምንም ሳይኖረው ባለጠጋ መስሎ የሚታይ
ሰው አለ፤
ሌላው ድኻ መስሎ ይታያል፤ ግን ብዙ
ሀብት አለው።

[8]የሰው ሀብቱ ለሕይወቱ ቤዛ ሊሆነው
ይችላል፤
ድኻው ግን ሥጋት የለበትም።

[9]የጻድቃን ብርሃን ደምቆ ይበራል፤
የክፉዎች መብራት ግን ይጠፋል።

[10]ትዕቢት ጠብን ብቻ ያስፋፋል፤
ጥበብ ግን ምክርን በሚቀበሉ ዘንድ
ትገኛለች።

[11]ያላግባብ የተገኘ ገንዘብ እየተመናመነ
ያልቃል፤
ገንዘቡን ጥቂት በጥቂት የሚያከማች ግን
ይጠራቀምለታል።

[12]ለነገ የሚባል ተስፋ ልብን ያሳምማል፤
የተሳካ ምኞት ግን የሕይወት ዛፍ ነው።

[13]ምክርን የሚያቃልል በራሱ ላይ ጥፋት
ያመጣል፤
ትእዛዝን የሚያከብር ግን ወሮታን
ይቀበላል።

[14]የጠቢብ ትምህርት የሕይወት ምንጭ ናት፤
ሰውን በሞት ወጥመድ እንዳይያዝ

12፥24 ምሳ10፥4
12፥25 ምሳ15፥13
12፥26 መዝ95፥10
12፥28 ዘዳ30፥15፤ ምሳ10፥2
13፥1 ምሳ12፥11 15፥5
13፥2 ምሳ12፥14
13፥3 ኢዮ1፥22፤ መዝ12፥2፤34፥13፤ ምሳ10፥6፤18፥7፤20-21፤21፥23
13፥4 ምሳ21፥25-26
13፥5 መዝ119፥128
13፥6 ምሳ11፥3፡5፤ ኤር44፥5
13፥7 2ቆሮ6፥10፤ ራእ3፥17
13፥8 ምሳ15፥16
13፥9 ኢዮ18፥5፤ ምሳ4፥18-19
13፥10 መሳ19፥30፤ ምሳ9፥9
13፥11 ምሳ10፥2
13፥12 ምሳ10፥11
13፥13 ዘፀ9፥20፤ ዘኍ15፥31፤ምሳ 16፥20
13፥14 ምሳ10፥11፤ 14፥27

[ፕ]26 ወይም ለወዳጁ መሪ ነው። ሆኖም የዕብራይስጡ ፍቺ በውል አይታወቅም።
[የ]27 ለዚህ ቃል የዕብራይስጡ ትርጓሜ በእርግጠኝነት አይታወቅም

የባርነት ሥራ፤ መሳ1፥28፤ እንዲሁም 2ሳሙ20፥24 ይመ።

12፥25 *ሥጉ ልብ፤* መዝ94፥19 ይመ። *መልካም ቃል ... ደስ ያሰኘዋል፤* 15፥23 ይመ።

12፥26 *ለወዳጁ መልካም ምክር ይሰጣል፤* ይህ ሐረግ "ጻድቅ ሰው ወዳጁን በትክክለኛው መንገድ ይመራል" የሚል ትርጒም አለው፤ እዚህ ላይ ምናልባት የወዳጆቹን ማንነት የሚገልጽ ነው። (18፥24፤ 22፥24 ይመ)። *ወደ ስሕተት ይመራቸዋል፤* 5፥23፤ 14፥22 ይመ።

12፥27 *አድኖ ያመጣውን እንኳ አይጠብስም፤* ከምግብ ሳሕን ላይ፣ ምግቡን አንሥቶ መብላት እንኳ ከባድ ሥራ ይሆንበታል (19፥24)። *ለንብረቱ ዋጋ ይሰጣል፤* ከመክ5፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

12፥28 *ሕይወት አለ፤* ከ3፥2፤ 11፥4 ጋር ያነጻጽሩ። *ሞት የለም፤* ቀጥታ ሲተረጐም፣ "መሞት አይኖርም" ማለት ነው። የጻድቅ መንገድ ወደ ሞት የሚመራ አይደለም። ጥበብ "ከሕይወት ዛፍ" ጋር ተመሳሳይ መሆኗ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (3፥18 እና ማብ ይመ፤ ከ14፥32 ያነጻጽሩ)።

13፥1 *የአባቱን ምክር ... ይሰማል፤* 1፥8፤ 4፥1 ይመ። *ፌዘኛ ግን ተግሣጽን አያዳምጥም፤* 1፥22፤ 9፥7-8 እና ማብ ይመ።

13፥2፤ 12፥14 እና ማብ ይመ። *ዐመፅን ይናፍቃሉ፤* 4፥17 እና ማብ ይመ።

13፥3 *አንደበቱን የሚጠብቅ ሕይወቱን ይጠብቃል፤* አንድ ሰው አስተዋይ ወይም ጥበበኛ መሆኑ በግልጽ ከሚታወቅባቸው መመዘኛዎች አንዱ አንደበቱን መቈጣጠር መቻሉ ነው። "አንደበት የሕይወትና የሞት ኀይል አላት" (18፥21፤ 10፥19፤ 21፥23፤ ያዕ3፥2 ይመ)። *አፉ እንዳመጣለት የሚናገር ግን ይጠፋል፤* 12፥18 እና ማብ፤ እንዲሁም 10፥14፤18፥7፤ 2ጢሞ3፥3-4 ይመ።

13፥4 *ሰነፍ፤* 6፥6 እና ማብ ይመ። *አጥብቆ ይመኛል፤ አንዳችም አያገኝም፤* ሥራ ስለማይወድ እርካታ አያገኝም (21፥25-26 ይመ)፤ *የትጉዎች ምኞት ግን ይረካል፤* ትጋት ትርፍን ያስገኛል (6፥6፤ እንዲሁም የ10፥4፡24 ማብ ይመ)።

13፥5 *ኀፍረትንና ውርደትን ያመጣል፤* እንደ ሰነፍ ወይም እንደ ውሉታ ቢስ ልጅ (10፥5፤ 19፥26)።

13፥6፤ ይህ ንጽጽር የ2፥21-22፤ 10፥9፤ 11፥3፡5 (ማብ ይመ) ሐሳብን በድጋሚ ይገልጻል። ከ21፥12፤ ከመዝ25፥21 ጋር ያነጻጽሩ።

13፥7፤ በሁሉም በኩል የታየው አስመሳይነት ርባና የለሽ በመሆኑ፣ ወደ ከንቱ መንገድ ይመራል (14፥8 እና ማብ እንዲሁም 11፥24፤ 12፥9 ይመ)።

13፥8 *ለሕይወቱ ቤዛ፤* ሕይወትን ለማጥፋት ለመጡ ወንበዴዎች የሚከፈል ሀብት አለ ማለት ነው (10፥15 እና ማብ፤ ኤር41፥8 ይመ)። *ድኻው ግን ... ሥጋት የለበትም፤* ድኻ ሀብት ይወሰድብኛል ብሎ አይፈራም።

13፥9 *ብርሃን ... መብራት፤* የሕይወት ተምሳሌት ናቸው (ከኢዮ3፥20 ጋር ያነጻጽሩ)። *ደምቆ ይበራል፤* ደስታና ብልጽግና አለው (የ4፥18 ማብ ይመ)። *የክፉዎች መብራት ... ይጠፋል፤* ሕይወቱ ታልፋለች (20፥20፤ 24፥20፤ ኢዮ 18፥5፤ 21፥17 ይመ)።

13፥10 *ትዕቢት፤* 11፥2 እና ማብ ይመ።

13፥11 *ያላግባብ የተገኘ ገንዘብ እየተመናመነ ያልቃል፤* በዝርፊያ (መዝ62፥10) ወይም በማታለል (ምሳ21፥6) የተገኘ ገንዘብ ቁም ነገር ላይ ሳይሆን በኖ ይጠፋል፤ የ10፥2 ማብ እንዲሁም ኤር17፥11 ይመ። *ይጠራቀምለታል፤* የ10፥4 ማብ ይመ።

13፥12 *ለነገ የሚባል ተስፋ ልብን ያሳምማል፤* ከዘፍ30፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *የተሳካ ምኞት ... የሕይወት ዛፍ ነው፤* ሕይወትን ያድሳል፤ ብርቱም ያደርጋል (የ3፥18 ማብ ይመ እንዲሁም 10፥28፤ 13፥19 ይመ)።

13፥13 *ምክርን የሚያቃልል በራሱ ላይ ጥፋት ያመጣል፤* 1፥29-31፤ እንዲሁም 5፥12 እና ማብ ይመ። *ትእዛዝን የሚያከብር ... ወሮታን ይቀበላል፤* ጥበብ የምትሰጠውን በረከት ያገኛል (3፥2 እና ማብ፤ 3፥16-18፤ 13፥21 ይመ)።

13፥14 *የሕይወት ምንጭ፤* የ10፥11 ማብ ይመ። *በሞት*

ታደርገዋለች::
[15]መልካም ማስተዋል ሞገስን ታስገኛለች፣
የከዳተኞች መንገድ ግን አስቸጋሪ ነው::[a]
[16]አስተዋይ ሰው ሥራውን በዕውቀት
ያከናውናል፤
ተላላ ግን ሞኝነቱን ይገልጣል::
[17]ክፉ መልእክተኛ መከራ ውስጥ ይገባል፤
ታማኝ መልእክተኛ ግን ፈውስን
ያመጣል::
[18]ተግሣጽን የሚንቅ ወደ ድኽነትና ኀፍረት
ይሄዳል፤
እርምትን የሚቀበል ሁሉ ግን ይከበራል::
[19]ምኞት ስትፈጸም ነፍስን ደስ ታሰኛለች፤
ተላሎች ግን ከክፋት መራቅን ይጸየፋሉ::
[20]ከጠቢብ ጋር የሚሄድ ጠቢብ ይሆናል፤
የተላሎች ባልንጀራ ግን ጒዳት ያገኘዋል::
[21]መጥፎ ዕድል ኀጢአተኛን ይከታተላል፤
ብልጽግና ግን የጻድቃን ዋጋ ነው::
[22]ደግ ሰው ለልጅ ልጆቹ ውርስ ትቶ
ያልፋል፤
የኀጢአተኞች ሀብት ግን ለጻድቃን
ይከማቻል::
[23]የድኾች ዕርሻ የተትረፈረፈ ምርት
ያስገኛል፤
የፍትሕ መጓደል ግን ጠራርጎ
ይወስደዋል::
[24]በአርጩሜ ከመቅጣት የሚሳሳለት ልጁን
ይጠላል፤
የሚወደው ግን በጥንቃቄ ይቀጣዋል::
[25]ጻድቅ እስኪጠግብ ድረስ ይበላል፤
የክፉዎች ሆድ ግን እንደ ተራበ

13፥16 አስ5፥11፤ መዝ38፥5፤መክ10፥3
13፥17 ምሳ10፥26፤ 25፥13
13፥18 መዝ141፥5 ፤ ምሳ1፥7፤12፥1፤ 25፥12፤መክ7፥5
13፥19 ምሳ10፥11
13፥20 2ዜና10፥8
13፥21 2ሳሙ3፥39 1መዝ25፥13፤32፥10፤ ኢር40፥3፤50፥7፤ ሕዝ14፥13፤18፥4
13፥22 አስ8፥2፤ ኢዮ27፥17፤መክ2፥26
13፥24 2ሳሙ7፥14 1ምሳ3፥12፤19፥18፤ 22፥15፤23፥13-14፤ 29፥15፥17፤ኤፌ6፥4፤ ዕብ12፥7
13፥25 ምሳ10፥3

ይኖራል::

14

ጠቢብ ሴት ቤቷን ትሠራለች፤
ተላላ ሴት ግን በገዛ እጇ
ታፈርሰዋለች::
[2]አካሄዱ ቅን የሆነ ሰው እግዚአብሔርን
ይፈራል፤
መንገዱ ጠማማ የሆነ ግን ይንቀዋል::
[3]የተላላ ሰው ንግግር ለጀርባው በትር
ታስከትልበታለች፤
የጥበበኛ ከንፈር ግን ትጠብቃቸዋለች::
[4]በሬዎች በሌሉበት ገንዳው ባዶ ይሆናል፤
በበሬ ጒልበት ግን ብዙ ምርት ይገኛል::
[5]ታማኝ ምስክር አይዋሽም፤
ሐሰተኛ ምስክር ግን ውሸትን
ይዘከዝካል::
[6]ፌዘኛ ጥበብን ይሻል፤ ሆኖም አያገኛትም፤
ዕውቀት ግን ለአስተዋዮች በቀላሉ
ትገኛለች::
[7]ከተላላ ሰው ራቅ፤
ከከንፈሮቹ ዕውቀት አታገኝምና::
[8]የአስተዋዮች ጥበብ መንገዳቸውን ልብ
ማለት ነው፤
የተላሎች ሞኝነት ግን መታለል ነው::
[9]ተላሎች በሚያቀርቡት የበደል ካሳ
ያፌዛሉ፤
በቅኖች መካከል ግን በጎ ፈቃድ
ትገኛለች::
[10]እያንዳንዱ ልብ የራሱን መራራ ሐዘን
ያውቃል፤

14፥1 ሩት3፥11፤ ምሳ24፥3
14፥3 ምሳ10፥13፡ 14፥12፥6፤መክ10፥12
14፥4 መዝ144፥14
14፥5 መዝ12፥2፤ ምሳ12፥17
14፥6 ምሳ9፥9
14፥8 ቆላ15፡24፤ ምሳ15፥28፤21፥29

[a]15 ወይም የከዳተኞች መንገድ ግን አይለወጥም

ወጥመድ፤ የ1፥17፤ የ5፥22 ማብ፤ እንዲሁም 7፥23፤ 22፥5 ይመ::

13፥15 *ሞገስን ታስገኛለች፤* 3፥4፤ 8፥35 ይመ:: *አስቸጋሪ፤* የቍ13 ማብ ይመ::

13፥16፤ 12፥23 እና ማብ ይመ::

13፥17 *መከራ ውስጥ ይገባል፤* የላኩትን ሰዎች ዓላማ ባለ ማከበሩ ሊሆን ይችላል:: *ፈውስን ያመጣል፤* ሐቀኛና ጥበብ የተሞላበት ዘዴው ለጌራ ቀኝ ወገን የሚበጅ ይሆናል (25፥13 ይመ፤ ከ12፥18፤ ከ15፥4 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥18 *ወደ ድኽነትና ኀፍረት ይሄዳል፤* 5፥10-12 እና ማብ ይመ:: *እርምትን የሚቀበል ... ይከብራል፤* ቍ1፤ 3፥16-18፤ 8፥35፤ 10፥17ይመ::

13፥19 *ምኞት ስትፈጸም፤* ቍ12 ይመ:: *ተላሎች ... ከክፋት መራቅን ይጸየፋሉ፤* በ5፥12 ምክርን እንዴት እንደሚጠሉ የሚያመለክተውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::

13፥20 *ከጠቢብ ጋር የሚሄድ ጠቢብ ይሆናል፤* ጓደኞችን በጥንቃቄ መምረጥ ይገባል (2፥20፤ 12፥26 ይመ):: *የተላሎች ባልንጀራ ... ጒዳት ያገኘዋል፤* 1፥10፡18፤ 2፥12፤ 16፥29፤ 22፥24-25 ይመ::

13፥21፤ ቍ13 እና ማብ ይመ::

13፥22 *ለጻድቃን ይከማቻል፤* የክፉ ሰው ሀብት ብዙውን ጊዜ እንደዚሁ እንደሚሆን ኢዮብ ተናግሮአል (ኢዮ27፥16-17 ይመ፤ ከምሳ28፥8 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥23 *የፍትሕ መጓደል ... ጠራርጎ ይወስደዋል፤* አንዳንድ ሰዎች ድኻ ሆነው ዕድሜአቸውን የሚገፉት፣ በኅብረተ ሰቡ ውስጥ ሥር የሰደደው ፍትሕ አልባነት ተጠቂዎች በመሆናቸው ነው (ከመዝ35፥10 ጋር ያነጻጽሩ፤ ያዕ5፥1-6 ይመ)::

13፥24 *በአርጩሜ ከመቅጣት የሚሳሳለት ልጁን ይጠላል፤* ቂልነት እንዲወገድና ልጅም የጥፋትን መንገድ እንዳይከተል ለማድረግ (19፥18፤ 23፥13-14)፤ ወላጆች የማረሚያ አርጩሜ እንዲጠቀሙ ተመክረዋል (22፥15):: አርጩሜው "ጥበብን ያስገኛል" (29፥15)፤ ጤናማና ደስተኛ ቤተ ሰብ እንደሚገኝም ያደርጋል (29፥17):: ሥነ ሥርዐት የሚመሠረተው በፍቅር ነው (3፥11-12 እና ማብ ይመ):: *በአርጩሜ፤* ማንኛውንም ዐይነት ቅጣት የሚያመለክት ምሳሌያዊ አነጋገር ሳይሆን አይቀርም::

13፥25፤ የቍ13፡18፡21 ትምህርትን ግልጽ በሆነ መልክ የሚያብራራ ነው፤ 10፥3 እና ማብ ይመ::

14፥1 *ጠቢብ ሴት ቤቷን ትሠራለች፤* ቤተ ሰቧን ደኅና የምትይዝ ምስስ ከመሆኗም በላይ፣ ታታሪነቷ ለቤተ ሰቧ አርአያነት አለው (31፥10-13 ይመ):: በ9፥1 ላይ ጥበብ የሠራችውን ቤት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::

14፥2 *እግዚአብሔርን ይፈራል፤* የ1፥7 ማብ ይመ::

14፥3 *ለጀርባው በትር፤* 10፥13፤ 19፥29፤ 26፥3 ይመ::

14፥4 ሰዎች ለከብቶቻቸው ተገቢ ክብካቤ እንዲያደርጉ የሚያሳስብ ሳይሆን አይቀርም፤ እድገትና ፍሬ ከመገኘቱ በፊት ዋጋ መክፈል ያስፈልጋል::

14፥5፤ የ6፥19 ማብ ይመ::

14፥6 *ፌዘኛ፤* 1፥22 እና ማብ ይመ:: *ጥበብን ይሻል፤ ሆኖም አያገኛትም፤* እግዚአብሔርን ካለመፍራቱና ተግሣጽን ካለመቀበሉ የተነሣ ነው::

14፥8 *የተላሎች ሞኝነት ... መታለል ነው፤* አላዋቂ የሆነ ሰው አስተዋይነት ነው ብሎ የገመተው ነገር መልካም ውጤት አያስገኝለትም፤ እንዲያውም በራሱ ላይ ጥፋት ሊያስከትልበት ይችላል::

14፥9 *የበደል ካሳ ያፌዛሉ፤* ከ19፥28 ጋር ያነጻጽሩ:: *በቅኖች መካከል ... በጎ ፈቃድ፤* 11፥27 እና ማብ ይመ::

14፥10 *የራሱን መራራ ሐዘን ያውቃል፤* 1ነገ8፥38 ይመ::

ደስታውንም ማንም ሊጋራው አይችልም።

[11]የክፉዎች ቤት ይፈርሳል፤
የቅኖች ድንኳን ግን ይስፋፋል።

[12]ለሰው ቀና መስሎ የሚታይ መንገድ አለ፤
በመጨረሻ ግን ወደ ሞት ያደርሳል።

[13]በሣቅ ጊዜ እንኳ ልብ ይተክዛል፤
ደስታም በሐዘን ሊፈጸም ይችላል።

[14]ልባቸውን ከጽድቅ የሚመልሱ የእጃቸውን ሙሉ ዋጋ ይቀበላሉ፤
ደግ ሰውም ወሮታውን ያገኛል።

[15]ተላላ ሰው ሁሉን ያምናል፤
አስተዋይ ግን እርምጃውን ያስተውላል።

[16]ጠቢብ ሰው ጥንቁቅ ነው፤ ከክፉም ይርቃል፤
ተላላ ግን ችኩልና ደንታ ቢስ ነው።

[17]ግልፍተኛ ሰው የቂል ተግባር ይፈጽማል፤
መሠሪም ሰው አይወደድም።

[18]ብስለት የሌላቸው ተላላነትን ይወርሳሉ፤
አስተዋዮች ግን ዕውቀትን እንደ ዘውድ ይጭናሉ።

[19]ክፉዎች በደጎች ፊት፣
ኀጥአንም በጻድቃን ደጅ ያጐነብሳሉ።

[20]ድኾችን ወዳጆቻቸው እንኳ ይጠሏቸዋል፤
ባለጠጎች ግን ብዙ ወዳጆች አሏቸው።

[21]ጎረቤቱን የሚንቅ ኀጢአት ይሠራል፤
ለተቸገሩት የሚራራ ግን ቡሩክ ነው።

[22]ክፉ ነገር የሚያቅዱ ከትክክለኛው መንገድ ይወጡ የለምን?
በጎ ነገር የሚያቅዱ ግን ፍቅርንና ታማኝነትን ያተርፋሉ።[x]

[23]ለፍተው የሠሩት ሁሉ ትርፍ ያስገኛል፤
ከንቱ ወሬ ግን ወደ ድኽነት ያመራል።

[24]ጠቢባን ብልጥግና ዘውዳቸው ነው፤
የተላሎች ተላላነት ግን ፍሬው ከንቱነት ነው።

[25]እውነተኛ ምስክር ሕይወት ያድናል፤
ሐሰተኛ ምስክር ግን አባይ ነው።

[26]እግዚአብሔርን የሚፈራ ጽኑ አምባ አለው፤
ልጆቹም መጠጊያ ይኖራቸዋል።

[27]እግዚአብሔርን መፍራት የሕይወት ምንጭ ነው፤
ሰውን ከሞት ወጥመድ ያድነዋል።

[28]የሕዝብ ብዛት የንጉሥ ክብር ሲሆን፣
የዜጎች ማነስ ግን ለገዥ መጥፊያው ነው።

[29]ታጋሽ ሰው ትልቅ ማስተዋል አለው፤
ግልፍተኛ ሰው ግን ቂልነትን ይገልጣል።

[30]ሰላም ያለው ልብ ለሰውነት ሕይወት ይሰጣል፤
ቅናት ግን ዐጥንትን ያነቅዛል።

[x]22 ወይም *ታማኝነትን ያሳያሉ*

14፥11 ኢዮ8፥22፤ መዝ72፥7፤ምሳ3፥33፤12፥7፤21፥12
14፥12 ምሳ12፥15፤ 16፥25
14፥13 መክ2፥2፤ 7፥3፡6
14፥14 2ዜና15፥7፤ ምሳ1፥31፤12፥14
14፥15 ቍ8
14፥16 ዘፀ20፥20፤ 1ሳሙ25፥25፤ምሳ22፥3
14፥17 ቍ29፤2ነገ5፥12፤አስ5፥9፤ምሳ15፥18፤16፥28፤26፥21፤ 28፥25፤29፥22
14፥19 ምሳ11፥29
14፥20 ምሳ19፥4፡7
14፥21 ምሳ11፥12፤ 19፥17
14፥22 ምሳ4፥16-17
14፥24 ቍ8
14፥25 ምሳ12፥17
14፥26 መዝ9፥9፤ ምሳ18፥10
14፥27 መዝ18፥5፤ ምሳ10፥11፤13፥14
14፥28 2ሳሙ19፥7
14፥29 ቍ17፤2ነገ5፥12፤ምሳ17፥27፤ መክ7፥8-9
14፥30 ምሳ17፥22

ከሐና (1ሳሙ1፥10) እና ከጴጥሮስ (ማቴ 26፥75) የሕይወት ልምድ ጋር ያነጻጽሩ። *ደስታውንም ... ሊጋራው፤* ከማቴ13፥44፤ ከ1ጴጥ 1፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

14፥11፤ 10፥25 እና ማብ ይመ።

14፥12 *መስሎ የሚታይ፤* አንድ ነገር እውነት ወይም ሐሰት፣ ትክክል ወይም ስሕተት፣ የሚጠቅም ወይም የማይጠቅም እንደሆነ ለመለየት፤ የሰው ጥበብ ሐቅ የጐደለው ሚዛን ነው። ትክክለኛው የሕይወት መንገድ የትኛው እንደ ሆነ በግልጽ የሚያሳየው፣ ተጽፎ የሚገኘውና የማይሻረው የእግዚአብሔር ቃል ብቻ ነው። የሰው መንገድ በውስጡ ሞትን ያዘለ ነው፤ የጌታ መንገድ ግን ወደ ዘላለም ሕይወት ይመራል። *በመጨረሻ ... ወደ ሞት ያደርሳል፤* 5፥4፡23፤ 7፥21-27፤ ማቴ 7፥13-14 ይመ።

14፥13 *በሣቅ ጊዜ ... ልብ ይተክዛል፤* ከዕዝ3፥11-12 ጋር ያነጻጽሩ። *ደስታም በሐዘን ሊፈጸም ይችላል፤* ሄሮድስ ሕዝብ ባመሰገነው ጊዜ "ለእግዚአብሔር ክብር ባለመስጠቱ" እንደ ተቀሠፈ ሁሉ (ሐሥ21፥23 ይመ)፣ አጉል ፈንጠዝያም ሐዘንን ያስከትላል።

14፥14፤ 1፥31፤ 12፥14 እና ማብ፤ እንዲሁም 11፥5፡8፤ 18፥20፤ 22፥8፤ ኢዮ4፥8 ይመ።

14፥15 *ተላላ፤* የ1፥4 ማብ ይመ። *እርምጃውን ያስተውላል፤* 4፥26 እና ማብ ይመ፤ 21፥29 ይመ።

14፥16 *ጥንቁቅ ነው፤ ከክፉም ይርቃል፤* የ1፥7፤ 3፥7 ማብ ይመ። *ችኩልና፤* ከ21፥24 ጋር የነጻጽሩ። *ደንታ ቢስ፤* በአነጋገር (12፥18፤ 13፥3 እና በተግባር ነው (መሳ9፥4)።

14፥17 *ግልፍተኛ፤* ቲቶ1፥7 ይመ። *መሠሪም፤* ከ12፥2፤ ከኢዮ5፥12-13፤ ከ1ቆሮ3፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

14፥18 *ዕውቀትን እንደ ዘውድ ይጭናሉ፤* ዕውቀት ከማግኘታቸው የተነሣ በረከትንና ሞገስን አግኝተዋል (የ4፥9 ማብ እንዲሁም ቍ24፤ 12፥4፤ መዝ103፥4 ይመ)።

14፥19 *በጻድቃን ደጅ፤* ርዳታ ለመጠየቅ ይሆናል (ከ1ሳሙ2፥36 ጋር ያነጻጽሩ)። *ክፉዎች ... ያጐነብሳሉ፤* ከ17፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

14፥20 *ወዳጆቻቸው እንኳ ይጠሏቸዋል፤* ድኻ አንዳንድ ጊዜ በዘመዶቹ እንኳ ሳይቀር የተናቀ ነው (19፥7 ይመ)።

14፥21 *ለተቸገሩት የሚራራ ... ቡሩክ ነው፤* ርኅራኄ ከሚገለጥባቸው መንገዶችም፦ አንዳንዶቹ ምግብ ማካፈል (22፥9)፣ ገንዘብ ማበደር (28፥8)፣ እንዲሁም ስለ ሰዎች መብት መከራከር (31፥9) ናቸው። ይህን የሚያደርግ ሰው፣ "እግዚአብሔርን ያከብራል" (ቍ31 ይመ፤ ከ17፥5 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ምንም ነገር አይጐድልበትም (28፥27 ይመ)፤ ከ21፥13፤ ከመዝ41፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

14፥22 *ክፉ ነገር የሚያቅዱ፤* 3፥29፤ 6፥14፡18፤ ሚክ2፥1 ይመ። *ከትክክለኛው መንገድ ይወጡ፤* 5፥23፤ 12፥26 ይመ። *ፍቅርንና ታማኝነትን ያተርፋሉ፤* የታማኝ ጓደኛን ድጋፍና እንክብካቤ ያገኛሉ (ከ3፥3፤ 16፥6፤ 20፥28 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እዚህ ላይ የእግዚአብሔርን ርዳታና ጥበቃ ሳያመለክት አይቀርም።

14፥23 *ለፍተው የሠሩት ... ትርፍ ያስገኛል፤* የ10፥4 ማብ እንዲሁም 21፥5 ይመ።

14፥24 *ብልጥግና ዘውዳቸው ነው፤* ጠቢባን ሀብትን ያገኛሉ፤ ይህም እንደ ዘውድ ሞገስ ይሰጣቸዋል (10፥22 ይመ)። *ፍሬው ከንቱነት ነው፤* ለውርስ የሚሆን ምንም ነገር የለውም (ቍ1፤ 3፥35 ይመ)።

14፥25፤ ቍ5፤ 12፥17፤ እንዲሁም የ6፥19 ማብ ይመ።

14፥26 *እግዚአብሔርን የሚፈራ፤* 1፥7፤ 3፥7 እና ማብ ይመ። *አምባ ... መጠጊያ፤* የአባትየው መልካም አካሄድ ለእርሱና ለልጆቹ በረከትን ያስገኛል (20፥7)፤ ወይም እግዚአብሔርን መፍራት ለልጆቹ መጠጊያ የሚሆን ጽኑ ምሽግ ነው (18፥10፤ መዝ71፥7፤ ኢሳ33፥6 ይመ)።

14፥27፤ የ10፥11 ማብ፤ እንዲሁም 13፥14 ይመ።

14፥29 *ታጋሽ ሰው፤* 15፥18፤ 16፥32፤ 19፥11፤ ያዕ1፥19 ይመ።

14፥30 *ለሰውነት ሕይወት ይሰጣል፤* በ3፥7-8፡16-18 ላይ እግዚአብሔርን መፍራትና በጥበብ መመላለስ የሚያስገኘውን በረከት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። *ቅናት ... ዐጥንትን ያነቅዛል፤* የ3፥8 ማብ፤ 12፥4፤ መዝ37፥7-8 ይመ።

[31]ድኾችን የሚያስጨንቅ ፈጣሪያቸውን
ይንቃል፤
ለተቸገሩ የሚራራ ሁሉ ግን ሰ[ም]ሪከን
ያከብራል።

[32]ክፉዎች በክፋታቸው ይወድቃሉ፤
ጻድቃን ግን በሞት ጊዜ እንኳ መጠጊያ
አላቸው።

[33]ጥበብ በአስተዋዮች ልብ ታድራለች፤
በተላሎች መካከል ራሷን ትገልጣለች።[ነ]

[34]ጽድቅ ሕዝብን ከፍ ከፍ ታደርጋለች፤
ኀጢአት ግን ለየትኛውም ሕዝብ
ውርደት ነው።

[35]ጠቢብ አገልጋይ ንጉሥን ደስ ያሰኛል፤
አሳፋሪ አገልጋይ ግን ቍጣውን በራሱ
ላይ ያመጣል።

15 የለዘበ መልስ ቍጣን ያበርዳል፤
ክፉ ቃል ግን ቍጣን ይጭራል።

[2]የጠቢብ አንደበት ዕውቀትን
ታወድሳለች፤
የተላሎች አንደበት ግን ቂልነትን
ያፈልቃል።

[3]*የእግዚአብሔር* ዐይኖች በሁሉም ስፍራ
ናቸው፤
ክፉዎችንም ደጎችንም ነቅተው
ይመለከታሉ።

[4]ፈውስ የምታመጣ ምላስ የሕይወት ዛፍ
ናት፤
አታላይ ምላስ ግን መንፈስን
ትሰብራለች።

14፥31 ዘዳ24፥14፤ ኢዮ20፥19፤ምሳ 17፥5፤ማቴ10፥42
14፥32 ኢዮ13፥15፤ መዝ34፥21፤ምሳ6፥15
14፥33 ምሳ2፥6-10
14፥34 ምሳ11፥11
14፥35 አስ8፥2፤ ማቴ24፥45-51፤ 25፥14-30
15፥1 1ነገ12፥7፤ 2 ዜና10፥7፤ምሳ25፥15
15፥2 ቍ7፤መዝ 59፥7፤ምሳ10፥31፤ መክ10፥12
15፥3 2ዜና16፥9፤ ኢዮ10፥4፤31፥4፤ 34፥21፤ምሳ5፥21፤ ኤር16፥17፤ዕብ4፥13
15፥4 መዝ5፥9፤ምሳ 10፥11፤12፥18
15፥5 ምሳ10፥17፤ 12፥1፤13፥1
15፥6 ምሳ8፥21፤ 10፥16
15፥7 ቍ2፤ምሳ 10፥13
15፥8 ቍ29፤ኢዮ 35፥13፤መዝ51፥17፤ ምሳ6፥16፤21፥27፤28 ፥9፤ኢሳ1፥13፤ዮሐ 9፥31
15፥9 ዘዳ7፥13፤ ምሳ6፥16፤11፥20፤
15፥10 ምሳ1፥31-32፤12፥1
15፥11 1ሳሙ2፥3፤ 2ዜና6፥30፤ኢዮ26፥6 ፤መዝ44፥21፤ራእ 2፥23
15፥12 ምሳ9፥8፤ 12፥1
15፥13 ቍ15፤ምሳ

[5]ተላላ የአባቱን ምክር ያንቃል፤
መታረምን የሚቀበል ግን አስተዋይነቱን
ያሳያል።

[6]የጻድቃን ቤት በብዙ ሀብት የተሞላ ነው፤
የክፉዎች ገቢ ግን መከራን
ታመጣባቸዋለች።

[7]የጠቢባን ከንፈር ዕውቀትን ታስፋፋለች፤
የተላሎች ልብ ግን እንዲህ አይደለም።

[8]*እግዚአብሔር* የክፉዎችን መሥዋዕት
ይጸየፋል፤
የቅኖች ጸሎት ግን ደስ ያሰኘዋል።

[9]*እግዚአብሔር* የክፉዎችን መንገድ
ይጸየፋል፤
ጽድቅን የሚከታተሉትን ግን
ይወዳቸዋል።

[10] ከመንገድ የሚወጣ ሰው ጥብቅ ቅጣት
ይጠብቀዋል፤
እርምትን የሚጠላ ይሞታል።

[11]ሲኦልና የሙታን ዓለም[ጦ] *በእግዚአብሔር*
ፊት የተገለጡ ናቸው፤
የሰዎች ልብማ የቱን ያህል የታወቀ ነው!

[12]ፌዘኛ መታረምን ይጠላል፤
ጠቢባንንም አያማክርም።

[13]ደስተኛ ልብ ፊትን ያፈካል፤
የልብ ሐዘን ግን መንፈስን ይሰብራል።

[14]አስተዋይ ልብ ዕውቀትን ይሻል፤
የተላላ አፍ ግን ቂልነትን ያመነዥካል።

[ነ]33 ዕብራይስጡ፣ የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስት ትርጒሞች *በተላሎች ልብ ግን አትታወቅም* ይላሉ።
[ጦ]11 በዕብራይስጡ *ሲኦልና አባዶን* ይላል።

14፥31 *ፈጣሪያቸውን ይንቃል፤* ምክንያቱም እግዚአብሔር ድኻንና ሀብታምን፣ ሁለቱንም በአምሳሉ ፈጥሮአል (22፥2፤ ኢዮ 31፥15፤ ያዕ3፥9 ይመ)። *ለተቸገሩ የሚራራ፤* የቍ21 ማብ ይመ። *ሰምሪከን ያከብራል፤* የእግዚአብሔርን ፈቃድ ይፈጽማል ማለት ሲሆን፣ ይህም ራሱን ለእግዚአብሔር አሳልፎ ይሰጣል ማለት ነው (19፥17፤ ማቴ25፥40 ይመ)።

14፥32 *ክፉዎች ... ይወድቃሉ፤* 1፥26-27 እና ማብ፤ 11፥5፤ 24፥16 ይመ። *ጻድቃን ... በሞት ጊዜ እንኳ መጠጊያ አላቸው፤* በእግዚአብሔር ማመናቸው ከሞት ባሻገር ተስፋ ይሰጣቸዋል (የ12፥28 ማብ፤ መዝ49፥14-15፤ 73፥24 ይመ)።

14፥33 *በተላሎች መካከል ራሷን ትገልጣለች፤* አንዳንድ ጊዜ አላዋቂዎች እንኳ በጥቂቱ ጥበብን ያሳያሉ ማለት ሊሆን ይችላል (ከሐሥ17፥27-28፤ ከሮሜ1፥19-20)።

14፥34 *ጽድቅ ሕዝብን ከፍ ከፍ ታደርጋለች፤* የ11፥11 ማብ ይመ። የእግዚአብሔርን ትእዛዝ አክብራ ብትገኝ እስራኤል፣ ብልጽግናና ክብር እንደምታገኝ ተስፋ ተሰጥቶአት ነበር (ዘዳ28፥1-4)። *ኀጢአት ግን ለየትኛውም ሕዝብ ውርደት ነው፤* የከነዓን ሰዎች የተባረሩት ከሚዘገንን ኀጢአታቸው የተነሣ ነው (ዘሌ18፥24-25)፤ በኋላም እስራኤል ተመሳሳይ ፍርድ ደርሶባታል (ዘዳ28፥15-68 ይመ፤ ከ2ሳሙ12፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥35 *ቍጣውን ... ያመጣል፤* 16፥14፤ 19፥12፤ ዳን2፥12 ይመ።

15፥1 *የለዘበ መልስ፤* ቍጣ በሚያጋጥምበት ጊዜ፣ ነገሩን በርጋታ መቅረብ ዕርቅና ሰላም እንዲወርድ ይረዳል (ከ1ሳሙ 25፥21-34 ጋር ያነጻጽሩ)። በመጽሐፈ መሳፍንት 8፥1-3 ላይ ጌዴዎን የኤፍሬምን ሰዎች ቍጣ እንዴት እንዳበረደ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (እንዲሁም ከምሳ15፥18፤ ከመክ10፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። *ክፉ ቃል ግን ቍጣን ይጭራል፤* የናባል የንቀት ንግግር ዳዊትን ለጦርነት አነሣሣው (1ሳሙ25፥10-13)።

15፥2 *ቂልነትን ያፈልቃል፤* ቍ7:28፤ 12፥23፤ 13፥16 ይመ።

15፥3 *የእግዚአብሔር ዐይኖች በሁሉም ስፍራ ናቸው፤* 5፥21፤ ኢዮ31፥4፤ 34፥21፤ ኤር16፥17 ይመ።

15፥4 *ፈውስ የምታመጣ ምላስ፤* የ12፥18 ማብ ይመ። *የሕይወት ዛፍ፤* የ3፥18 ማብ ይመ። *አታላይ ምላስ ... መንፈስን ትሰብራለች፤* በተለይም በፍርድ ቤት የሚሰጥ የሐሰት ምስክርነትን (6፥16፤ 22፥22 ይመ) ወይም በማኅበረ ሰብ ውስጥ የሚነዛ ሐሜትን ያመለክታል።

15፥6፤ 10፥2:16:22 እና ማብ ይመ። *በብዙ ሀብት፤* 8፥18:21፤ 24፥4፤ ዘካ8፥12፤ እንዲሁም የ3፥10 ማብ ይመ።

15፥8 *የክፉዎችን መሥዋዕት ይጸየፋል፤* ልባቸውን በእግዚአብሔር ፊት ንጹሕ ያላደረጉ ሰዎች፣ መሥዋዕት በማቅረባቸው የሚያገኙት በረከት አይኖርም (21፥3:27፤ መክ 5፥1፤ ኢሳ 1፥11-15፤ ኤር6፥20 ይመ)። *የቅኖች ጸሎት፤* 3፥23 ይመ።

15፥9 *ጽድቅን የሚከታተሉትን፤* 21፥21፤ 1ጢሞ6፥11 ይመ።

15፥10 *ከመንገድ፤* ትክክለኛ ወይም "ቀጥተኛ" የሆነ መንገድ ነው (2፥13 ይመ)። *እርምትን የሚጠላ ይሞታል፤* 5፥12:23 እና ማብ ይመ።

15፥11 *ሲኦልና የሙታን ዓለም በእግዚአብሔር ፊት የተገለጡ ናቸው፤* የሙታን ዓለም የሆነው መቃብር እንኳ ከእግዚአብሔር ፊት የተሰወረ አይደለም (ኢዮ26፥6፤ መዝ139፥8 ይመ)። ስለዚህ እርሱ የሰውን የልብ ሐሳብ ያውቃል (ከ1ሳሙ 16፥7 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥12፤ 1፥30፤ 10፥8፤ 13፥1፤ 17፥10 ይመ። *ፌዘኛ፤* የ1፥22 ማብ ይመ።

15፥13 *ደስተኛ ልብ ፊትን ያፈካል፤* ከ14፥30 ጋር ያነጻጽሩ። *የልብ ሐዘን ... መንፈስን ይሰብራል፤* የኢዮብንና (ኢዮ3) የዳዊትን (መዝ51፥8:10) ታላቅ ኀዘን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

15፥14 *የተላላ አፍ ... ቂልነትን ያመነዥካል፤* የመገናኛ አውታሮችና የመዝናኛ መንገዶች በተራቀቁበት በአሁኑ ጊዜ ልባችንንና አእምሮአችንን በጥንቃቄ መጠበቅ አለብን። መንፈስ

[15]የተጨቈኑ ሰዎች ዘመናቸው ሁሉ የከፋ ነው፤
በደስታ የተሞላ ልብ ግን የማይቋረጥ ፈንጠዝያ አለው።

[16]እግዚአብሔርን ከመፍራት ጋር ያለ ጥቂት ነገር፣
ሁከት ካለበት ትልቅ ሀብት ይበልጣል።

[17]ፍቅር ባለበት ጐመን መብላት፣
ጥላቻ ባለበት የሰባ ፍሪዳ ከመብላት ይሻላል።

[18]ግልፍተኛ ሰው ጠብ ያነሣሣል፤
ታጋሽ ሰው ግን ጠብን ያበርዳል።

[19]የሀኬተኛ መንገድ በእሾህ የታጠረች ናት፤
የቅኖች መንገድ ግን የተጠረገ አውራ ጐዳና ነው።

[20]ጠቢብ ልጅ አባቱን ደስ ያሰኛል፤
ተላላ ሰው ግን እናቱን ይንቃል።

[21]ማመዛዘን የጐደለው ሰው ቂልነት ያስደስተዋል፤
አስተዋይ ሰው ግን ቀጥተኛውን መንገድ ይከተላል።

[22]ምክር ሲጓደል ዕቅድ ይፋለሳል፤
በብዙ አማካሪዎች ግን ይሳካል።

[23]ሰው ተገቢ መልስ በመስጠት ደስታን ያገኛል፤
በወቅቱም የተሰጠ ቃል ምንኛ መልካም ነው!

[24]ወደ ሲኦል[a] ከመውረድ እንዲድን፣
የሕይወት መንገድ ጠቢቡን ሰው ወደ ላይ ትመራዋለች።

[25]እግዚአብሔር የትዕቢተኛውን ቤት ያፈርሰዋል፤
የመበለቲቱን ዳር ድንበር ግን እንዳይደፈር ይጠብቃል።

[26]እግዚአብሔር የክፉውን ሰው ሐሳብ ይጸየፋል፤
የንጹሓን ሐሳብ ግን ደስ ያሰኘዋል።

[27]ስስታም ሰው በቤተ ሰቡ ላይ ችግር ያመጣል፤
ጉቦን የሚጠላ ግን በሕይወት ይኖራል።

[28]የጻድቅ ሰው ልብ የሚሰጠውን መልስ ያመዛዝናል፤
የክፉ ሰው አፍ ግን ክፋትን ያጕርፋል።

[29]እግዚአብሔር ከክፉዎች ሩቅ ነው፤
የጻድቃንን ጸሎት ግን ይሰማል።

[30]ብሩህ ገጽታ ልብን ደስ ያሰኛል፤
መልካም ዜናም ዐጥንትን ያለመልማል።

[31]ሕይወት ሰጪ የሆነውን ተግሣጽ የሚሰማ፣
በጠቢባን መካከል ይኖራል።

[32]ተግሣጽን የሚንቅ ራሱን ይንቃል፤
እርምትን የሚቀበል ግን ማስተዋልን ያገኛል።

[33]እግዚአብሔርን መፍራት ጥበብን መማር ነው፤[b]
ትሕትናም ክብርን ትቀድማለች።

16

የልብ ዕቅድ የሰው ነው፤
የአንደበት መልስ ግን

[a]24 ወይም መቃብር
[b]33 ወይም ጥበብ እግዚአብሔርን መፍራት ታስተምራለች።

12፥25፤17፥22፤18፥14
15፥14 ምሳ18፥15
15፥15 ቊ13
15፥16 ቊ17፤መዝ37፥16-17፤ምሳ13፥8፤16፥8፤17፥1
15፥17 ቊ16፤ምሳ17፥1፤መክ4፥6
15፥18 ዘፍ13፥8፤ምሳ6፥16-19፤14፥17
15፥19 ምሳ22፥25
15፥20 ምሳ10፥1
15፥21 ምሳ2፥14
15፥22 1ነገ1፥12፤መዝ16፥7፤ምሳ11፥14፤24፥6
15፥23 ምሳ12፥14፤25፥11
15፥25 ዘዳ19፥14፤ምሳ12፥7፤23፥10-11
15፥26 መዝ94፥11፤18፥26፤ምሳ6፥16
15፥27 ዘፀ23፥8፤መዝ15፥5፤ኢሳ1፥23፤33፥15
15፥28 መዝ59፥7፤ምሳ14፥8
15፥29 ቊ8፤ኢዮ15፥31፤መዝ145፥18-19፤ኢሳ59፥2፤ዮሐ9፥31
15፥30 ምሳ25፥25
15፥31 ምሳ9፥7-9፤12፥1
15፥32 ምሳ1፥7፤9፥7-9፤12፥1፤መክ7፥5
15፥33 ምሳ1፥7፤16፥18፤18፥12፤22፥4፤29፥23፤ኢሳ66፥2
16፥1 ቊ9፤ምሳ19፥21

ቅዱስን ለሚያሳዝንና የእግዚአብሔርንም ጽድቅ ለሚያጐድፍ ሁኔታ ራሳችንን ካጋለጥን፣ ከንቱ መሆናችንን ይፋ እናደርጋለን (ሮሜ1፥32 እና ማብ ይመ)። አስተዋይ የሆኑት በጎ፣ ትክክለኛና ንጹሕ በሆነ ነገር አእምሮአቸውን ያንጻሉ (ፊል4፥8)።

15፥15 *በደስታ የተሞላ ልብ ... የማያቋርጥ ፈንጠዝያ አለው፤* በእግዚአብሔር በዓል ቀን እንደሚሆነው ሁሉ፣ ሕይወት ደስታና ርካታ የተሞላበት ነው (ቊ13፤ 14፥30 ይመ፤ ከዘሌ 23፥39-41 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥16 *ሁከት ... ትልቅ ሀብት፤* በ10፥2 ላይ "ያላግባብ የተገኘ ሀብት" የተባለው ነው።

15፥17 *የሰባ ፍሪዳ፤* እንዲህ ያለው ሥጋ ልዩ ለሆነ ጊዜ ወይም ለመዝናኛ ወቅት የተመደበ ነው (ከ7፥14፤ ከማቴ22፥4፤ ከሉቃ15፥23 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥18 *ጠብ ያነሣሣል፤* የ6፥14 ማብ ይመ። *ታጋሽ ሰው፤* 14፥29፤ 16፥32፤ 19፥11፤ ያዕ1፥19 ይመ።

15፥19 *የሀኬተኛ፤* የ6፥6 ማብ ይመ። *እሾህ የታጠረች ናት፤* መንገዱ ያልተጠረገበት ዋና ምክንያት ከስንፍናው የተነሣ ነው (24፥30-31፤ ሆሴ2፥6 ይመ)። *አውራ ጐዳና፤* ቅኖች ሊያድጉና ከግብ ሊደርሱ ይችላሉ (የ3፥6 ማብ ይመ)።

15፥20፤ 10፥1 ማብ ይመ።

15፥21፤ 10፥23 ላይ ያለው እዚህ ለየት ባለ መልክ ተገልጾአል።

15፥22፤ በ11፥14፤ 20፥18፤ 24፥6 መካከል ያለውን አቻ የሆነ አገላለጽ ያስተውሉ።

15፥23 *ተገቢ መልስ፤* ከኢሳ50፥4 ጋር ያነጻጽሩ። *በወቅቱ የተሰጠ ቃል ምንኛ መልካም ነው፤* ከ24፥26 ጋር ያነጻጽሩ።

15፥24 *ወደ ሲኦል ከመውረድ እንዲድን፤* የ2፥18 ማብ ይመ። *ወደ ላይ ትመራዋለች፤* ወደ ሕይወት በሚመራና ቀጥተኛ በሆነ መንገድ ማለት ነው (ቊ19:21)።

15፥25 *የትዕቢተኛውን ቤት ያፈርሰዋል፤* 2፥22፤ 14፥11፤ እንዲሁም 10፥25 እና ማብ ይመ። *የመበለቲቱን ዳር ድንበር ... እንዳይደፈር ይጠብቃል፤* በጥንት ዘመን በድንበር ላይ የሚቆም ድንጋይ ያንድን ሰው የሀብት ይዞታ ለይቶ ያመለክተ ነበር። እንዲህ ያለውን ድንጋይ ከድንበር የሚያነሣ ማንም ቢኖር፣ የሌላ ሰው መሬት እንደ ወሰደ ይቈጠር ነበር (22፥28፤ ኢዮ 24፥2፤ መዝ68፥5 እንዲሁም ዘዳ19፥14 እና ማብ ይመ)።

15፥26 *የክፉውን ሰው ሐሳብ ይጸየፋል፤* ከቊ8-9 ጋር ያነጻጽሩ። *የንጹሓን፤* 22፥11፤ መዝ24፥4 ይመ።

15፥27 *ስስታም ሰው በቤተ ሰቡ ላይ ችግር ያመጣል፤* 1፥19፤ 11፥29፤ 28፥25 ይመ። የአካን ቤተ ሰብ በሙሉ እንዲጠፋ የተደረገው በኢያሪኮ ከተማ ካሳየው ስግብግብነት የተነሣ ነው (ኢያ 7፥24-26)። *ጉቦን የሚጠላ ... በሕይወት ይኖራል፤* 17፥8፤ 28፥16፤ ዘዳ16፥19፤ 1ሳሙ12፥3፤ መክ7፥7፤ 1ጢሞ6፥10 ይመ።

15፥28 *የሚሰጠውን መልስ ያመዛዝናል፤* ከ10፥32፤ ከ1ጴጥ 3፥15 ጋር ያነጻጽሩ። *ክፋትን ያጕርፋል፤* ቊ2፤ እንዲሁም 7፥12:23 ይመ።

15፥29 *ከክፉዎች ሩቅ ነው፤* 1፥28 እና ማብ ይመ።

15፥30 *ብሩህ ገጽታ ልብን ደስ ያሰኛል፤* ከቊ13፤ 1፥15፤ ከኢዮ29፥24 ጋር ያነጻጽሩ። *መልካም ዜናም ዐጥንትን ያለመልማል፤* 3፥8 እና ማብ፤ እንዲሁም ፊል2፥19 ይመ።

15፥31 *ሕይወት ሰጪ የሆነውን ተግሣጽ የሚሰማ፤* 1፥23፤ 6፥23 እና ማብ ይመ።

15፥32 *ተግሣጽን የሚንቅ ራሱን ይንቃል፤* የ5፥12 ማብ እንዲሁም 1፥7፤ 5፥23፤ 8፥36 ይመ። *እርምትን የሚቀበል፤* ከቊ5:31 ጋር ያነጻጽሩ።

15፥33 *እግዚአብሔርን መፍራት፤* የ1፥7 ማብ ይም። *ትሕትናም ክብርን ትቀድማለች፤* 22፥24፤ 25፥6-7፤ ማቴ 23፥12፤ ሉቃ14፥11፤ 18፥14፤ 1ጴጥ5፥6 ይመ። ጥበብም ከትሕትና ጋር ትመጣለች (11፥2፤ 13፥10)።

16፥1 *የአንደበት መልስ፤* ዕቅድ ብናዘጋጅም፣ ያወጣነውን

ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው።

[2]ለሰው መንገዱ ሁሉ ንጹሕ መስሎ
ይታየዋል፤
መነሻ ሐሳቡ ግን በእግዚአብሔር
ይመዘናል።

[3]የምታደርገውን ሁሉ ለእግዚአብሔር
ዐደራ ስጥ፤
ዕቅድህም ሁሉ ይሳካልሃል።

[4]እግዚአብሔር ሁሉንም ነገር ለራሱ
ዐላማ ሠርቶአል፤
ክፉዎችንም እንኳ ለጥፋት ቀን
አዘጋጅቶአል።

[5]እግዚአብሔር በልብ የሚታበዩትን ሁሉ
ይጸየፋል፤
እነርሱም ከቅጣት እንደማያመልጡ
በእርግጥ ዕወቅ።

[6]በፍቅርና በታማኝነት ኀጢአት ይሰረያል፤
እግዚአብሔርን በመፍራት ሰው ከክፋት
ይርቃል።

[7]የሰው መንገድ እግዚአብሔርን ደስ
ሲያሰኘው፣
ጠላቶቹ እንኳ አብረውት በሰላም
እንዲኖሩ ያደርጋል።

[8]ከጽድቅ ጋር ጥቂቱ ነገር፣
በግፍ ከሚገኝ ብዙ ትርፍ ይሻላል።

[9]ሰው በልቡ መንገዱን ያቅዳል፤
እግዚአብሔር ግን እርምጃውን
ይወስንለታል።

[10]የንጉሥ ከንፈሮች እንደ አምላክ ቃል
ይናገራሉ፤
እንደበቱ ፍትሕን ያዛባ ዘንድ አይገባም።

[11]ሐቀኛ መስፈሪያና ሚዛን ከእግዚአብሔር
ናቸው፤
በከረጢት ውስጥ ያሉት መመዘኛዎችም
ሁሉ ሥራዎቹ ናቸው።

[12]ክፋትን ማድረግ ለነገሥታት አጸያፊ
ነው፤
ዙፋን የሚጸናው በጽድቅ ነውና።

[13]ነገሥታት በታማኝ ከንፈሮች ደስ
ይላቸዋል፤
እውነት የሚናገረውን ሰው ይወዱታል።

[14]የንጉሥ ቍጣ የሞት መልእክተኛ ነው፤
ጠቢብ ሰው ግን ቍጣውን ያበርዳል።

[15]የንጉሥ ፊት ሲፈካ ሕይወት አለ፤
በጎነቱም ዝናብ እንዳዘለ የበልግ ደመና
ነው።

[16]ከወርቅ ይልቅ ጥበብን ማግኘት፣
ከብርም ማስተዋልን መምረጥ ምንኛ
ይበልጣል!

[17]የቅኖች ጐዳና ከክፋት የራቀ ነው፤
መንገዱንም የሚጠብቅ ሕይወቱን
ይጠብቃል።

16፥2 1ሳሙ2፥3፤ 2ዜና6፥30፤ምሳ12፥15፤20፥27፤21፥2፤30፥12፤ሉቃ16፥15
16፥3 2ዜና20፥20፤ መዝ20፥4፤37፥5-6፤ ምሳ3፥5-6
16፥4 ዘፀ9፥16፤ 2ዜና 34፥24፤መዝ 18፥18፤ሮሜ9፥22
16፥5 መዝ40፥4፤ ምሳ6፥16፤11፥20-21
16፥6 ዘፍ20፥11፤ዘፀ 1፥17፤20፥20
16፥7 ዘፍ39፥21፤ መዝ105፥15፤ኤር39፥12፤40፥1፤42፥12፤ዳን 1፥9
16፥8 መዝ37፥16፤ ምሳ15፥16፤መክ4፥6
16፥9 ቊ1፤ኢዮ 33፥29፤መዝ90፥12
16፥10 ምሳ17፥7
16፥11 ምሳ11፥1 ፤ሕዝ45፥10
16፥12 ምሳ25፥5፤ 26፥28፤29፥14፤31፥5
16፥13 ምሳ22፥11
16፥14 ዘፍ40፥2፤ኢ ዮ29፥24፤ምሳ20፥2፤25፥15፤29፥8መክ10፥4
16፥15 ዘፍ40፥2፤ ኢዮ29፥24፤ምሳ 19፥12፤25፥2-7
16፥16 ኢዮ28፥15፤ መዝ49፥20፤ምሳ3፥13 -14
16፥17 ምሳ19፥16

ዕቅድ በአግባቡ ሥራ ላይ የማዋል ችሎታ የሚመጣው ግን ከእግዚአብሔር ነው (ከቍ9 እና 33፥21፥31 ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥2 *ንጹሕ መስሎ ይታየዋል፤* 14፥12 ይመ። *መነሻ ሐሳቡ ... ይመዘናል፤* 24፥12፤ መዝ139፥23፤ 1ቆሮ4፥4-5፤ ዕብ 4፥12 ይመ።

16፥3 *ዐደራ ስጥ፤* 1ጴጥ5፥7 ይመ። *ዕቅድህም ሁሉ ይሳካልሃል፤* ዐላማህ ከግብ ይደርሳል (3፥5-6 እና ማብ፤ መዝ 1፥3፤ 55፥22፤ 90፥17 ይመ)።

16፥4 *እግዚአብሔር ሁሉንም ነገር ለራሱ ዓላማ ሠርቶአል፤* እግዚአብሔር በሕይወትና በታሪክ ሂደት ሁሉ ላይ ባለሥልጣን (መክ7፥14፤ ሮሜ8፥28 ይመ)። *ክፉዎችንም እንኳ ለጥፋት ቀን አዘጋጅቶአል፤* እግዚአብሔር በክፉ ሰዎች ሕይወት ላይ እንኳ ኀይሉን ይገልጻል (ከዘፀ9፥16 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ክፉ የሆነውም ሁሉ ይፈረድበታል (ከሕዝ38፥22-23፤ ከሮሜ2፥5-22 ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥5፤ 11፥20-21 እና ማብ ይመ።

16፥6 *በፍቅርና በታማኝነት ኀጢአት ይሰረያል፤* እግዚአብሔር የሚፈልገው በጎ ሥነ ምግባር "ፍቅርና ታማኝነት ነው" በማለት ሊጠቃለል ይችላል (3፥3፤ ሆሴ4፥1)። ሕዝቡ በኀጢአታቸው በሚናዘዙበትና ሕይወታቸውን በእርሱ ፈቃድ በሚመሩበት ጊዜ፣ እግዚአብሔር መተላለፋቸውን ይቅር ይላቸዋል፤ ሊያመጣባቸው ያለውን ፍርዱንም ይተዋል (ኢሳ1፥18-19፤ 55፥7፤ ኤር3፥22፤ ሕዝ18፥23፥30-32፤ 33፥11-12፥14-16፤ ሆሴ14፥1-2፥4 ይመ)። *እግዚአብሔርን በመፍራት፤* የ1፥7 ማብ ይመ።

16፥7 *ጠላቶቹ እንኳ አብረውት በሰላም እንዲኖሩ ያደርጋል፤* በእግዚአብሔር ሰዎች በአሳና በኢዮሳፍጥ ዘመነ መንግሥት እንደ ነበረው ዐይነት ማለት ነው (2ዜና14፥6-7፤ 17፥10)። *በሰላም፤* 3፥17 እና ማብ፤ ሮሜ12፥18፤ ዕብ12፥14 ይመ።

16፥8፤ 10፥2 ማብ ይመ።

16፥9 *እግዚአብሔር ... እርምጃውን ይወስንለታል፤* ቍ1 3-4 (ማብ ይመ) እግዚአብሔር የሰዎችን ሕይወት እንደሚቈጣጠር በአጽንዖት ይገልጻሉ (19፥21፤ 22፥24፤ መዝ 37፥23፤ ኤር 10፥23 ይመ)።

16፥10 *እንደ አምላክ ቃል ይናገራሉ፤* አንድ ንጉሥ ፍትሕ ይሰጥ ዘንድ ጒዳይ ሲቀርብለት ብይን ይሰጥ የነበረው የእግዚአብሔር ወኪል በመሆን ነው (ዘዳ1፥17 ይመ)። ስለዚህ ትክክል የሆነውን ከስሕተት በመለየት የእግዚአብሔርን ፍርድ በሥራ ላይ ለማዋል (1ነገ3፥9)፣ ከመለኮት የሆነ የጥበብ ስጦታ ያስፈልገው ነበር። ይህን ሲያደርግም ለሕዝቡ የሚሰጠው ፍርድ እንደ መለኮት ቃል ይቈጠር ነበር (1ነገ3፥38፤ እንዲሁም 2ሳሙ 14፥17፡20፤ 19፥27 ይመ)።

16፥11፤ የ11፥1 ማብ ይመ። *ሐቀኛ መስፈሪያና ... ከእግዚአብሔር ናቸው፤* ከ21፥2፤ 24፥12 ከኢዮ6፥2፤ 31፥6 ያነጻጽሩ። *በከረጢት ውስጥ ያሉት መመዘኛዎችም ሁሉ፤* ለክፍያ የሚውሉ የብር ክፍልፋዮችን ለመመዘንና ለመለካት፣ ነጋዴዎች የተለያየ መጠን ያላቸውን ድንጋዮች ይይዙ ነበር (ከሚክ6፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥12 *ዙፋን የሚጸናው በጽድቅ ነውና፤* ይህ የሚሆነው ንጉሥ "ድኾችን በሐቅ ሲዳኝ" (29፥14)፣ መማለጃ ወይም ጉቦን አልቀበልም ሲልና (29፥4)፣ ማንኛውንም ክፉ አማካሪ ከአጠገቡ ሲያርቅ ነው (25፥5)። 14፥34፤ ዘዳ17፥19-20፤ ኢሳ16፥5፤ ሮሜ 13፥3 ይመ።

16፥13 *በታማኝ ከንፈሮች፤* የለበጣ አንደበትን ሲቃወም ነው (ከ20፥28 ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥14 *የሞት መልእክተኛ፤* የተቈጣ ንጉሥ ግራ ቀኙን ሳያይ ፈጥኖ የሞት ፍርድ ሊያስተላልፍ ይችላል (19፥12፤ አስ7፥7፤ ማቴ22፥7፤ ሉቃ19፥27 ይመ)። *ጠቢብ ሰው ... ቍጣውን ያበርዳል፤* ናቡከደነፆር በተቈጣ ጊዜ ዳንኤል ያደረገውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ዳን2፥12-16)።

16፥15 *ፊት ሲፈካ፤* ከዘኍ6፥25 ጋር ያነጻጽሩ። *በጎነቱም ዝናብ እንዳዘለ የበልግ ደመና ነው፤* ቡቃያ ያፈራ ዘንድ በተለይ የገብስና የስንዴ መከር እንዲደርስ የበልግ ዝናብ እጅግ አስፈላጊ ነበሩ፤ ይኸውም ወደ ፊት ለሚመጣው በጎ ነገር ምልክት ነበረ። በ19፥12 የተመለከተውን "ጠል" ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ፤ መዝ72፥6 ይመ።

16፥16፤ 3፥4 እና ማብ፤ 8፥10፥19 ይመ።

16፥17 *የቅኖች ጐዳና፤* የ15፥19 ማብ ይመ። *ከክፋት የራቀ፤* በክፉዎች ጐዳና ላይ ያለውን እሾህና ወጥመድ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (22፥5)።

አይለያትም፤
የተላሎች ዐይኖች ግን እስከ ምድር
ዳርቻ ይንከራተታሉ።

[25]ተላላ ልጅ በአባቱ ላይ ሐዘን ያስከትላል፤
ለወለደችውም ምሬት ይሆንባታል።

[26]ንጹሑን ሰው መቅጣት ተገቢ አይደለም፥
ሹሞችን ስለ ቅንነታቸው መግረፍ
መልካም አይደለም።

[27]ዐዋቂ ሰው ንግግሩ ቍጥብ ነው፤
አስተዋይም መንፈሱ የረጋ ነው።

[28]አላዋቂ እንኳ ዝም ቢል ጠቢብ፣
አንደበቱንም ቢገዛ አስተዋይ ይመስላል።

18

ወዳጅነትን የማይፈልግ ሰው የራሱን ፍላጎት ብቻ ይከተላል፤
ቅን የሆነውን ፍርድ ሁሉ ይቃወማል።

[2]ተላላ ከማስተዋል ርካታን አያገኝም፤
የራሱን ሐሳብ በመግለጥ ግን ደስ
ይለዋል።

[3]ክፋት ስትመጣ ንቀት ትከተላለች፤
ከዕፍረትም ጋር ውርደት ትመጣለች።

[4]ከሰው አፍ የሚወጡ ቃላት ጥልቅ ውሆች
ናቸው፤
የጥበብም ምንጭ እንደሚንዶለዶል
ፏፏቴ ነው።

[5]ለክፉ ሰው ማድላት፣
ንጹሑንም ፍትሕ መንሣት ተገቢ
አይደለም።

[6]የተላላ ከንፈር ጠብ ያመጣበታል፤
አፉም በትር ይጋብዛል።

[7]ተላላ ሰው አፉ መጥፊያው ነው፤
ከንፈሮቹም ለነፍሱ ወጥመድ ናቸው።

[8]የሐሜተኛ ቃል እንደ ጣፋጭ ጕርሻ ነው፤
ወደ ሰው ውስጣዊ ክፍል ዘልቆ ይገባል።

[9]ለሥራው ደንታ የሌለው ሰው፣
የአጥፊ ወንድም ነው።

[10]የእግዚአብሔር ስም ጽኑ ግንብ ነው፤
ጻድቅ ወደ እርሱ በመሮጥ ተገን
ያገኝበታል።

[11]የባለጠጎች ሀብት የተመሸገ ከተማቸው
ነው፤
እንደማይወጣ ረጅም ግንብም
ይቈጥሩታል።

[12]ከውድቀቱ በፊት ሰው ልቡ ይታበያል፤
ትሕትና ግን ክብርን ትቀድማለች።

[13]ከማዳመጡ አስቀድሞ የሚመልስ፣
ቂልነትና ዕፍረት ይሆንበታል።

[14]በሕመም ጊዜ፣ ሰውን መንፈሱ
ትደግፈዋለች፤
የተሰበረውን መንፈስ ግን ማን ሊሸከም
ይችላል?

[15]የአስተዋይ ልብ ዕውቀትን ይገበያል፤
የጠቢብም ጆሮ አጥብቆ ይሻታል።

[16]እጅ መንሻ ለሰጪው መንገድ
ትከፍትለታለች፤
ታላላቅ ሰዎች ፊትም ታቀርበዋለች።

[17]አስቀድሞ ጒዳዩን የሚያሰማ ትክክለኛ

17፥24 ኢዮ31፥1
17፥25 ምሳ10፥1
17፥26 መዝ94፥21
17፥27 ኢዮ6፥24፤ ምሳ14፥29
17፥28 ኢዮ2፥13፤ 13፥5፤ምሳ10፥19
18፥2 ምሳ12፥23
18፥4 መዝ18፥16
18፥5 መዝ82፥2፤ ምሳ17፥15፤24፥23-25፤28፥21
18፥6 ምሳ10፥14
18፥7 መዝ64፥8፤ 140፥9፤ምሳ10፥14፤12፥13፤13፥3፤መክ10፥12
18፥8 ምሳ26፥22
18፥9 ምሳ28፥24
18፥10 መዝ20፥1፤ 61፥3፤ምሳ14፥26
18፥11 ምሳ10፥15
18፥12 ምሳ11፥2፤ 15፥33፤16፥18
18፥13 ምሳ20፥25
18፥14 ምሳ15፥13፤ 17፥22
18፥15 ምሳ15፥14
18፥16 ዘፍ32፥13፤ 1ሳሙ10፥4፤ምሳ19፥6

17፥24 *እስከ ምድር ዳርቻ ይንከራተታሉ፤* በምኞት ዓለም ውስጥ ይኖራሉ፤ ይህንም ያንንም ይናፍቃሉ፤ ጥበብን መሻት ግን ይሳናቸዋል (12፥11 ይመ፤ ከዘዳ30፥11-14 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥25፤ ቍ21 ይመ። *ምሬት፤* 14፥10 እና ማብ ይመ።

17፥26 *ንጹሑን ሰው መቅጣት፤* ቍ15 እና ማብ ይመ። *ሹሞችን ... መግረፍ፤* ኤርምያስ የደረሰበትን በትርና ውርደት፣ ይህንኑንም እንዴት እንደታገሠ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ኤር20፥2፤ ቍ10 እና ማብ ይመ)።

17፥27 *ንግግሩ ቍጥብ ነው፤* 10፥19 ይመ። *መንፈሱ የረጋ፤* 16፥32 ይመ።

17፥28 *አላዋቂ ... ዝም ቢል ጠቢብ፤* በኢዮ13፥5 ላይ የኢዮብን የሽሙጥ ንግግር ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

18፥1 *የራሱን ፍላጎት ብቻ ይከተላል፤* ጠብ ጫሪና ግልፍተኛ ነው (ከ17፥14፤ ከገላ5፥20 ጋር ያነጻጽሩ)።

18፥2 *የራሱን ሐሳብ በመግለጥ፤* ከመክ 10፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

18፥3 *ንቀት ... ከዕፍረትም ጋር ውርደት፤* ከ3፥35፤ 6፥33፤ 10፥5፤ 11፥2፤ ከመዝ31፥19፤ ከኢሳ22፥18 ጋር ያነጻጽሩ።

18፥4 *ጥልቅ ውሆች፤* በቀላሉ የማይደረስበት ማለት ነው (ከ20፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። *የጥበብም ምንጭ እንደሚንዶለዶል ፏፏቴ ነው፤* የጥበበኛ ሰው አንደበት አንጀት እንደሚያርስ የሕይወት ምንጭ ነው (1፥23፤ 13፥14፤ እንዲሁም የ10፥11 እና ማብ ይመ)።

18፥5 *ለክፉ ሰው ማድላት፤* 17፥15 እና ማብ ይመ። ማንኛውም ዐይነት አድልዎ በሕግ ተወግዞአል (ዘሌ19፥15፤ ዘዳ 1፥17፤ 16፥19 ይመ)። *ንጹሑንም ፍትሕ መንሣት፤* 17፥26፤ 31፥5፤ ሚል3፥5 ይመ።

18፥6 *ጠብ ያመጣበታል፤* ተላላ ሰው ጠብ ውስጥ ለመግባት ይቸኩላል (17፥14፡19፤ 20፥3 ይመ)። *በትር ይጋብዛል፤* በጀርባው ላይ በትር ይወርድበታል (10፥13፤ 19፥29 ይመ)።

18፥7፤ 10፥14 እና ማብ ይመ።

18፥8 *የሐሜተኛ ቃል እንደ ጣፋጭ ጕርሻ ነው፤* እንደ አስተዋይ ሰው ንግግር ማራኪነት አለው (ከ16፥21፡23 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ዳሩ ግን መለያየትን ይፈጥራል (11፥13፤ 26፥20፡22 ይመ)። *ውስጣዊ ክፍል ዘልቆ ይገባል፤* በልብ ውስጥ ይውጠነጠናል፤ ለረዥም ጊዜም ልብ ውስጥ ተሰንቅሮ ይኖራል።

18፥9 *ለሥራው ደንታ የሌለው፤* 10፥4 እና ማብ ይመ።

18፥10-11 *የእግዚአብሔር ስም፤* ማንነቱን፣ ሥልጣኑንና ባሕርዩን ያመለክታል (ከዘፀ 3፥14-15፤ ከሐሥ 4፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። ጻድቅ ችግር ሲያጋጥመው፣ መጠጊያና ርዳታ ለማግኘት ወደ እግዚአብሔር ልቡን ያቀናል። ግራ የተጋባ ሀብታም ግን ያከማቸው ሀብት በችግር ጊዜ የሚታደገው ይመስለዋል። *ጽኑ ግንብ፤* መዝ18፥2፤ 91፥2፤ 144፥2 ይመ። *ተገን ያገኝበታል፤* 29፥25፤ መዝ27፥5 ይመ።

18፥11 *ሀብት የተመሸገ ከተማቸው ነው፤* ከ10፥15 ጋር ተመሳሳይ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)። *እንደማይወጣ ረጅም ግንብም፤* እግዚአብሔር ግን ትቢያ ሊያደርገው ይችላል (ኢሳ 25፥12 ይመ)።

18፥12 *ሰው ልቡ ይታበያል፤* በራስ መኵራራትንና መተማመንን ያመለክታል። ጕራ መንዛትና ዕብሪት ከኵራት ጋር የተያያዙ ናቸው፤ ወደ ጥፋትም ይመራሉ (ከ15፥33፤ ከ16፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። ትዕቢት አታላይ ነው (ኤር49፥16)፤ ለእግዚአብሔርና ለሰው በጎ ምላሽ እንዳይሰጥ ያደርጋል። እግዚአብሔር የሚኵራራውን ይጸየፋል፤ ለትሑቱ ግን ጸጋንን ሞገስን ይሰጠዋል (ያዕ4፥6)።

18፥14፤ 15፥13፤ 17፥22 እና ማብ ይመ።

18፥16 *እጅ መንሻ ... መንገድ ትከፍትለታለች፤* ጒቦ ምን ያህል ተጽዕኖ እንደሚያሳድርና ውጤታማ እንደሚያደርግ ያመለክታል (የ17፥8 ማብ ይመ)።

18፥17፤ የግራ ቀኝ ተከራካሪዎችን ጒዳይ መስማት እንዳለባቸው ለዳኞች የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ሲሆን (ከዘዳ1፥16 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ለብዙ ሁኔታ በጥቅም ላይ ይውላል።

ይመስላል፤
ይኸውም ባላንጣው መጥቶ
እስከሚመረምር ድረስ ነው።

[18]ዕጣ መጣጣል ሙግትን ያስቆማል፤
ኀይለኛ ባላንጣዎችንም ይገላግላል።

[19]የተበደለ ወንድም ከተመሸገ ከተማ
ይበልጥ የማይበገር ነው፤
ጠቡም እንደ ጠንካራ የግንብ መዝጊያ
ነው።

[20]ሰው በአንደበቱ ፍሬ ሆዱ ይጠግባል፤
በከንፈሩም ምርት ይረካል።

[21]አንደበት የሞትና የሕይወት ኀይል
አላት፤
የሚወዷትም ፍሬዋን ይበላሉ።

[22]ሚስት የሚያገኝ መልካም ነገርን ያገኛል፤
ከእግዚአብሔርም ዘንድ ሞገስን
ይቀበላል።

[23]ድኻ በመለማመጥ ምሕረት ይለምናል፤
ሀብታም ግን በማናለብኝነት ይመልሳል።

[24]ወዳጅ የሚያበዛ ሰው ራሱን ለጥፋት
ይዳርጋል፤
ነገር ግን ከወንድም አብልጦ የሚቀርብ
ጓደኛም አለ።

19

ንግግሩ ጠማማ ከሆነ አጕል ሰው
ይልቅ፣
ያለ ነውር የሚሄድ ድኻ ሰው ይሻላል።

[2]ዕውቀት አልባ የሆነ ቀናዒነት መልካም
አይደለም፤
ጥድፊያም መንገድን ያስታል።

[3]ሰው በራሱ ተላላነት ሕይወቱን ያበላሻል፤
በልቡ ግን እግዚአብሔርን ያማርራል።

18፥18 ምሳ16፥33
18፥19 1ሳሙ17፥28
18፥20 ምሳ12፥14
18፥21 መዝ12፥4፤ 13፥2-3፤ማቴ12፥37
18፥22 ኢዮ33፥26፤ ምሳ12፥4፤19፥14፤31፥10
18፥24 1ሳሙ20፥42፤ዮሐ15፥13-15
19፥1 ምሳ28፥6
19፥2 ምሳ29፥20
19፥3 መዝ14፥1፤ ምሳ9፥13፤24፥9፤ኢሳ 32፥6፤ያዕ1፥13-15
19፥4 ቍ7፤ምሳ 14፥20
19፥5 ቍ9፤ዘፀ23፥1፤ዘዳ19፥19፤መዝ56፥7፤ምሳ21፥28
19፥6 ምሳ17፥8፤ 18፥16፤29፥26
19፥7 ቍ4፤ምሳ 10፥15
19፥8 ምሳ16፥20
19፥9 ቍ5፤ዘዳ 19፥19
19፥10 ምሳ26፥1፤ 30፥21-23፤መክ 10፥5-7
19፥11 2ነገ5፥12
19፥12 አስ1፥12፤ 7፥7፤መዝ72፥5-6፤ 133፥3፤ምሳ16፥14-15፤20፥2
19፥13 አስ1፥18፤ ምሳ10፥1፤21፥9
19፥14 ምሳ18፥22፤ 2ቆሮ12፥14

[4]ሀብት ብዙ ወዳጅ ታፈራለች፤
ድኻን ግን ወዳጁ ገሸሽ ያደርገዋል።

[5]ሐሰተኛ ምስክር ከቅጣት አያመልጥም፤
ውሸት የሚነዛም ሳይቀጣ አይቀርም።

[6]ብዙ ሰዎች በገዥ ዘንድ ሞገስ ለማግኘት
ያሸረግዳሉ፤
ስጦታን ከሚሰጥ ሰው ጋር ሁሉም ወዳጅ
ነው።

[7]ድኻ በሥጋ ዘመዶቹ ሁሉ የተጠላ ነው፤
ታዲያ ወዳጆቹማ የቱን ያህል ይሸሹት!
እየተከታተለ ቢለማመጣቸውም፣
ከቶ አያገኛቸውም።[ሀ]

[8]ጥበብን ገንዘቡ የሚያደርጋት ነፍሱን
ይወዳል፤
ማስተዋልን የሚወዳት ይሳካለታል።

[9]ሐሰተኛ ምስክር ከቅጣት አያመልጥም፤
ውሸት የሚነዛም ይጠፋል።

[10]ተላላ ተንደላቆ መኖር አይገባውም፤
ባሪያ የመሳፍንት ገዥ ከሆነማ የቱን
ያህል ይከፋ!

[11]ጥበብ ሰውን ታጋሽ ታደርገዋለች፤
በደልን ንቆ መተውም መከበሪያው ነው።

[12]የንጉሥ ቍጣ እንደ አንበሳ ግሣት ነው፤
በፊቱ ሞገስ ማግኘትም በሣር ላይ
እንዳለ ጠል ነው።

[13]ተላላ ልጅ ለአባቱ መጥፊያ ነው፤
ጨቅጫቃ ሚስትም እንደማያቋርጥ
ጠፈጠፍ ናት።

[14]ቤትና ሀብት ከወላጆች ይወረሳሉ፤
አስተዋይ ሚስት ግን *ከእግዚአብሔር*

[ሀ]7 ለዚህ ዐረፍተ ነገር የገባው የዕብራይስጡ ትርጒሜ በትክክል አይታወቅም

18፥18 *ዕጣ መጣጣል ሙግትን ያስቆማል፤* የ16፥33 ማብ ይመ፤ ከማቴ27፥35 ጋር ያነጻጽሩ።

18፥19 *የተበደለ ወንድም፤* ያዕቆብ ከይስሐቅ ምርቃትን በመቀበሉ ዔሳው ያደረበትን ታላቅ ቍጣ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ዘፍ27፥41)።

18፥20፤ 12፥14 እና ማብ ይመ።

18፥21 *አንደበት የሞትና የሕይወት ኀይል አላት፤* የ13፥3 ማብ ይመ። *ፍሬዋን፤* ቍ20 ይመ።

18፥22 *ሚስት የሚያገኝ መልካም ነገርን ያገኛል፤* 12፥4 እና ማብ፤ 19፥14 ይመ። *ከእግዚአብሔርም ዘንድ ሞገስን ይቀበላል፤* በ8፥35 ላይ ጥበብን የሚፈልግ ሞገስን ያገኛል ተብሎ ከተገለጸው ጋር ተመሳሳይ ነው።

18፥24 *ወዳጅ የሚያበዛ ሰው ራሱን ለጥፋት ይዳርጋል፤* ማንም ሰው ወዳጁን በጥንቃቄ መምረጥ ይኖርበታል (12፥26 እና ማብ፤ 17፥17 ይመ)።

19፥1 *ያለ ነውር፤* የ2፥7 ማብ ይመ። *ንግግሩ ጠማማ ... ይልቅ፤* ሀብታም ቢሆንም እንኳ፣ ጠባዩ ምሳሌ የሚሆን አይደለም (28፥6 ይመ)።

19፥2 *ዕውቀት አልባ የሆነ ቀናዒነት፤* ከሮሜ 10፥2 ጋር ያነጻጽሩ። *ጥድፊያም፤* ችኮላ ወደ ድኽነት (21፥5) ወይም ወደ ስሕተት (29፥20) ሊመራ ይችላል። *መንገድን ያስታል፤* ለዚህ ሐረ ግ የተሰጠው የዕብራይስጡ ትርጒም ብዙውን ጊዜ ኀጢአትን ያመለክታል።

19፥3 *በልቡ ግን እግዚአብሔርን ያማርራል፤* ላጋጠመው ችግር እግዚአብሔርን ጥፋተኛ ያደርጋል (ዘፍ 4፥5፤ ኢሳ 8፥21 ይመ፤ ከሰቆ3፥39 ጋር ያነጻጽሩ)።

19፥4 *ሀብት ብዙ ወዳጅ ታፈራለች፤* ይህ ምሳሌ የሚያመለክተው ዘወትር የሚታየውን እውነታ እንጂ መሆን የሚገባውን አይደለም። ንብ ጣፋጭ ወደ ሆነው ነገር እንደምትሳብ ሁሉ የአፍ ወዳጅም ሀብት ወዳለው ሰው ይነጕዳል፤ ከዚህም የተነሣ የድኻ ወዳጅ ጥቂት ነው፤ (ከቍ6 ጋር ያነጻጽሩ)። ሀብት ወይም ሥልጣን ላለው ሰው አድልዎ ማድረግ ተገቢ አለመሆኑን አዲስ ኪዳን ያስጠነቅቃል (ያዕ2፥1-9)።

19፥5፤ የ6፥19 ማብ ይመ።

19፥6 *ሞገስ ለማግኘት ... ያሸረግዳሉ፤* ከኢዮ11፥19 ጋር ያነጻጽሩ። *ስጦታን ከሚሰጥ ሰው ... ወዳጅ፤* ልግስናን (ቍ4) ወይም መማለጃን (18፥16) ሊያመለክት ይችላል።

19፥7 *ድኻ ... የተጠላ፤* የቍ4፤14፥20፤ ኢዮ19፥19፤ መዝ 38፥11 ይመ።

19፥8 *ነፍሱን ይወዳል፤* ከ8፥35-36 ጋር ያነጻጽሩ። *ይሳካለታል፤* 13፥13 እና ማብ ይመ።

19፥10 *ተላላ ተንደላቆ መኖር አይገባውም፤* ክብር አይገባውም ማለት ነው (26፥1)። ምቾት አላዋቂውን በአላዋቂነቱ እንዲጸና የማድረግ አዝማሚያ አለው። *ባሪያ የመሳፍንት ገዥ ከሆነማ የቱን ያህል ይከፋ!* ጥበብ ስለ ሌለውና ፈላጭ ቈራጭ የመሆን አዝማሚያም ስለሚያሳይ ነው (17፥2፤ 29፥2፤ ኢሳ3፥4 ይመ)።

19፥11 *ታጋሽ፤* 14፥29፤ 15፥18፤ 16፥32፤ መክ7፥9፤ ያዕ 1፥19 ይመ። *በደልን ንቆ መተውም፤* ራሱን የመግዛት ችሎታ አለው (12፥16፤ 29፥11፤ 2ሳሙ16፥11-12 ይመ)።

19፥12 *የንጉሥ ቍጣ እንደ አንበሳ ግሣት ነው፤* 16፥14 እና ማብ ይመ። *በፊቱ ሞገስ ... እንዳለ ጠል ነው፤* 16፥15 እና ማብ ይመ።

19፥13 *ተላላ ልጅ፤* 17፥21፡25 ይመ። *ጨቅጫቃ ሚስትም፤* በ21፥9፡9፤ በ25፥24፤ በ27፥15 ላይም ተወግዛለች።

19፥14 *አስተዋይ ሚስት፤* 12፥4 እና ማብ፤ እንዲሁም 18፥22 ይመ።

ዘንድ ናት።

[15]ስንፍና ከባድ እንቅልፍ ላይ ይጥላል፤
ዋልጌም ሰው ይራባል።

[16]ትእዛዛትን የሚያከብር ሕይወቱን
ይጠብቃል፤
መንገዱን የሚንቅ ግን ይሞታል።

[17]ለድኻ የሚራራ ለእግዚአብሔር
ያበድራል፤
ስላደረገውም ተግባር ዋጋ ይከፍለዋል።

[18]ገና ተስፋ ሳለ፣ ልጅህን ሥርዐት
አስይዘው፤
ሲሞት ዝም ብለህ አትየው።

[19]ግልፍተኛ ሰው ቅጣትን መቀበል
ይገባዋል፤
በምሕረት ካለፍከው ሌላም ጊዜ
አይቀርልህም።

[20]ምክርን ስማ፤ ተግሣጽን ተቀበል፤
በመጨረሻም ጠቢብ ትሆናለህ።

[21]በሰው ልብ ብዙ ሐሳብ አለ፤
የሚፈጸመው ግን የእግዚአብሔር ሐሳብ
ነው።

[22]ሰው የሚመኘው ጽኑ ፍቅር ነው፤
ውሸታም ከመሆንም ድኻ መሆን
ይሻላል።[^]

[23]እግዚአብሔርን መፍራት ወደ ሕይወት
ይመራል፤
እንዲህ ያለውም ሰው እርፎ ብሎ
ያርፋል፤ መከራም አያገኘውም።

[24]ሰነፍ እጁን ከወጭቱ ያጠልቃል፤
ወደ አፉ ግን መመለስ እንኳ ይሳነዋል።

[25]ፌዘኛን ግረፈው፤ ብስለት የሌለውም
ማስተዋልን ይማራል፤

19፥15 ምሳ10፥4፤ 20፥13
19፥16 ምሳ16፥17፤ ሮሜ10፥5
19፥17 ዘዳ24፥14፡ 19፤ምሳ14፥21፤22፥9፤ ማቴ10፥42
19፥18 ምሳ13፥24፤ 23፥13-14
19፥20 ምሳ4፥1፤ 12፥15
19፥21 መዝ33፥11 ፤ ምሳ16፥9፤20፥24 ፤ኢሳ8፥10፤14፥24 ፡27፤31፥2፤40፥8፤46፥ 10፤48፥14፤55፥11፤ ኤር44፥29፤ሰቆ3፥37
19፥23 ኢዮ4፥7፤ ምሳ10፥27
19፥24 ምሳ26፥15
19፥25 መዝ141፥5 ፤ምሳ9፥9፤21፥11
19፥26 ምሳ28፥24
19፥27 ምሳ1፥8
19፥28 ኢዮ15፥16
19፥29 ዘዳ25፥2
20፥1 ዘሌ10፥9፤ 1ሳሙ25፥36፤1ነገ 20፥16፤ምሳ31፥4፤ ዕን2፥5
20፥2 አስ7፥7፤ምሳ 16፥14፤19፥12
20፥3 ዘፍ13፥8፤ 1ሳሙ25፥25
20፥4 ምሳ6፥6፤ መክ10፥18
20፥5 መዝ18፥16
20፥6 መዝ12፥1
20፥7 መዝ26፥1፤ 37፥25-26፤112፥2

አስተዋይን ዝለፈው፤ ዕውቀትን
ይገበያል።

[26]አባቱን የሚዘርፍ፣ እናቱንም
የሚያሳድድ፣
ዕፍረትና ውርደት የሚያመጣ ልጅ
ነው።

[27]ልጄ ሆይ፤ እስቲ፣ ምክርን ማዳመጥ
ተው፤
ከዕውቀትም ቃል ትስታለህ።

[28]ዐባይ ምስክር በፍትሕ ላይ ያፌዛል፤
የክፉዎችም አፍ በደልን ይሰለቅጣል።

[29]ለፌዘኞች ቅጣት፣
ለተላሎችም ጀርባ ጅራፍ
ተዘጋጅቶአል።

20

የወይን ጠጅ ፌዘኛ፣ ብርቱ
መጠጥም ጠበኛ ያደርጋል፤
በእነዚህ የሳተ ሁሉ ጠቢብ አይደለም።

[2]የንጉሥ ቍጣ እንደ አንበሳ ግሣት ነው፤
የሚያስቈጣውም ሰው ሕይወቱን
ለመከራ ይዳርጋል።

[3]ከጠብ መራቅ ለሰው ክብሩ ነው፤
ተላላ ሁሉ ግን ለጥል ይቸኩላል።

[4]ሰነፍ ሰው በወቅቱ አያርስም፤
ስለዚህ በመከር ወራት ይፈልጋል፤
አንዳችም አያገኝም።

[5]የሰው ልብ ሐሳብ እንደ ጥልቅ ውሃ ነው፤
አስተዋይ ሰው ግን ከዚያ ቀድቶ
ያወጣዋል።

[6]ብዙ ሰው ጽኑ ፍቅር እንዳለው ይናገራል፤
ታማኝን ሰው ግን ማን ሊያገኘው
ይችላል?

[7]ጻድቅ ነቀፋ የሌለበት ሕይወት ይመራል፤

[^]22 ወይም የሰው ስስት ውርደት/ ነፍረት ያመጣበታል።

19፥15፤ 6፥11፤ 10፥4 እና ማብ ይመ።

19፥16፤ 13፥13፤ 15፥10፤ 16፥17 እና ማብ ይመ።

19፥17 *ለድኻ የሚራራ፤* የ14፥21 ማብ፤ እንዲሁም 14፥31 ይመ። *ለእግዚአብሔር ያበድራል፤* ለድኾች በልግስና መስጠት ራሱ ጌታን ማገልገል ነው፤ እግዚአብሔር በልግስና የሚሰጡትን ይባርካቸዋል (6፥1 እና ማብ ይመ)።

19፥18 *ልጅህን ሥርዐት አስይዘው፤ ሲሞት ዝም ብለህ አትየው፤* የ13፥24 ማብ ይመ።

19፥19 *ግልፍተኛ ሰው፤* ከ14፥16-17፡29፤ 15፥18 ጋር ያነጻጽሩ።

19፥21፤ 16፥1 እና ማብ ይመ።

19፥22 *የሚመኘው ጽኑ ፍቅር ነው፤* ይሁን እንጂ እንዲህ ያለውን ታማኝነት ማግኘት አስቸጋሪ ነው (ከ20፥6፤ 14፥22 ጋር ያነጻጽሩ)። *ውሸታም ከመሆንም ድኻ መሆን ይሻላል፤* ቍ1፡28፤ 6፥12 ይመ።

19፥23 *እግዚአብሔርን መፍራት፤* የ1፥7 ማብ ይመ። *ወደ ሕይወት ይመራል፤* የ10፥11 ማብ ይመ። *መከራም አያገኘውም፤* 3፥2፤ 4፥26 እና ማብ ይመ።

19፥24 *ሰነፍ፤* የ6፥6 ማብ ይመ።

19፥25 *ፌዘኛን ግረፈው፤* ቍ29፤14፥3፤ እንዲሁም የ1፥22፤ 17፥10 ማብ ይመ። *ብስለት የሌለውም፤* ገራገር የሆነ ሰው ማለት ነው (የ1፥4 ማብ ይመ)።

19፥26 *አባቱን የሚዘርፍ፣ እናቱንም የሚያሳድድ፤* ወላጆች ሲታመሙና ዕድሜ ሲጫናቸው፣ ልጆቻቸው እንዲንከባከቧቸው ይጠበቃል (ከኢሳ51፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። በእነርሱ ላይ ማመፅና (ከመሳ17፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ) ጒዳት ማድረስ ቀደም ባለው ዘመን ትልቅ ወንጀል ነበር። *ዕፍረትና ውርደት፤* 10፥5፤ 13፥5 ይመ።

19፥27፤ 5፥1-2 ይመ።

19፥28 *ዐባይ ምስክር፤* ቍ5፤ እንዲሁም የ6፥19 ማብ ይመ። *በደልን ይሰለቅጣል፤* "ኀጢአትንም እንደ ውሃ የሚጠጣ ሰው" ተብሎ የተገለጸውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ኢዮ15፥16፤ እንዲሁም 34፥7 ይመ)።

19፥29 *ለፌዘኞች ቅጣት፤* ቍ25 ይመ። *ለተላሎችም ጀርባ ጅራፍ፤* 10፥13፤ 14፥3፤ 26፥3 ይመ።

20፥1 *የወይን ጠጅ ፌዘኛ፣ ብርቱ መጠጥም ጠበኛ፤* ጠጥተው የሚሰክሩ ፌዘኞችና ጠበኞች ይሆናሉ (ሆሴ7፥5 ይመ)። መጽሐፈ ምሳሌ ስካርን ከድኽነት (23፥20-21)፣ ከጠብ (23፥29-30) እና ፍርድን ከማጓደል (31፥4-5) ጋር ያዛምደዋል። *የሳተ ሁሉ፤* ዘፍ9፥21፤ ኢሳ28፥7 ይመ።

20፥2፤ 16፥14 እና ማብ ይመ።

20፥3 *ለጥል ይቸኩላል፤* 6፥14፤ 17፥14፡19፤ 18፥6 ይመ።

20፥4 *በወቅቱ፤* ሰነፉ ገበሬ የአየሩን ጠባይ ምክንያት በማድረግ ዛሬ ማከናወን ያለበትን ሥራ፣ "ነገ ከነገ ወዲያ አከናውነዋለሁ" እያለ ያንቀላፋል፤ በዚህም ምክንያት በምርት ወራት የሚያገኘው ፍሬ አይኖረውም።

20፥5፤ የሰው ሐሳብ ጥልቅ በመሆኑ፣ ለሌላው ሰው ግልጽ ሆኖ ላይታየው ይችላል፤ ጥበበኛ ሰው ግን ወደ ልቡ ዘልቆ በመግባት የውስጥ ሐሳቡን ለይቶ ማየት ይችላል። *ቀድቶ ያወጣዋል፤* ከጒድጓድ ውሃ እንደ መቅዳት ነው።

20፥6 *ጽኑ ፍቅር፤* የ19፥22 ማብ ይመ። *ታማኝን ሰው ግን ማን ሊያገኘው ይችላል?* ከመክ7፥28-29 ጋር ያነጻጽሩ።

20፥7፤ ይህ ምሳሌ የተነገረው በዘፀ20፥5-6 በተመለከተው

ከእርሱም በኋላ የሚከተሉት ልጆቹ
ቡሩካን ናቸው::
[8]ንጉሥ ለፍርድ ዙፋኑ ላይ በሚቀመጥበት
ጊዜ፣
ክፉውን ሁሉ በዐይኖቹ አበጥሮ ይለያል::
[9]ለመሆኑ፣ "ልቤን በንጽሕና ጠብቄአለሁ፤
ንጹሕ ነኝ፤ ኀጢአት የለብኝም" የሚል
ማን ነው?
[10]ሁለት ዐይነት ሚዛን፣ ሁለት ዐይነት
መስፈሪያ፣
ሁለቱንም እግዚአብሔር ይጸየፋቸዋል::
[11]ሕፃን እንኳ ጠባዩ ንጹሕና ቅን መሆኑ፣
ከአድራጎቱ ይታወቃል::
[12]የሚሰሙ ጆሮዎች፣ የሚያዩ ዐይኖች፣
ሁለቱንም እግዚአብሔር ሠርቷቸዋል::
[13]እንቅልፍ አትውደድ፤ አለዚያ ድኻ
ትሆናለህ፤
ዐይንህን ክፈት፤ የተትረፈረፈ ምግብ
ይኖርሃል::
[14]ዕቃ የሚገዛ፣ "የማይረባ ነው፤ የማይረባ
ነው" ብሎ ያራክሳል፤
ሲመለስ ግን በግገርው ይኩራራል::
[15]ወርቅም አለ፤ ቀዩም ዕንቍ
ተትረፍርፎአል፤
ዕውቀት የሚናገሩ ከንፈሮች ግን ብርቅ
ጌጦች ናቸው::
[16]ለማይታወቅ ሰው ዋስ የሆነውን ልብሱን
ግፈፈው፤
ለዘልዛላ ሴት የተዋሰውን በቃሉ ያዘው::
[17]ሰው በማጭበርበር ያገኘው ምግብ
ይጣፍጠዋል፤
በመጨረሻ ግን አፉን ኰረት ሞልቶት
ያገኘዋል::
[18]ምክር ጠይቀህ ዕቅድ አውጣ፤
ጦርነት የምትገጥም ከሆነ መመሪያ
ተቀበል::
[19]ሐሜተኛ ምስጢር ያባክናል፤
ስለዚህ ለፍላፊን ሰው አርቀው::
[20]አባቱን ወይም እናቱን የሚሰድብ፣
መብራቱ በድቅድቅ ጨለማ ይጠፋል::
[21]ከጅምሩ ወዲያው የተገኘ ርስት፣
በመጨረሻ በረከት አይኖረውም::
[22]"ለደረሰብኝ በደል ብድሬን ባልመልስ!"
አትበል፤
እግዚአብሔርን ጠብቅ፤ እርሱ
ይታደግሃል::
[23]ሁለት ዐይነት ሚዛን በእግዚአብሔር
ዘንድ አጸያፊ ነው፤
አባይ ሚዛን አይወደድም::
[24]የሰው አካሄዱ በእግዚአብሔር ይመራል፤
ሰውስ የገዛ መንገዱን እንዴት ማስተዋል
ይችላል?
[25]በችኰላ ስእለት መሳል፣
ከተሳሉም በኋላ ማቅማማት ለሰው
ወጥመድ ነው::
[26]ጠቢብ ንጉሥ ክፉዎችን አበጥሮ ይለያል፤
የመውቂያ መንኰራኵርንም በላያቸው
ላይ ይነዳል::
[27]የሰው መንፈስ ለእግዚአብሔር መብራት
ነው፤*
ውስጣዊ ማንነቱንም ይፈትሻል::
[28]ፍቅርና ታማኝነት ንጉሥን ይጠብቁታል፤

*27 ወይም የእግዚአብሔር መብራት የሰውን መንፈስ ይመረምራል

20፥8 ቍ26፤1ነገ 7፥7፤ምሳ25፥4-5
20፥9 1ነገ8፥46፤ ኢዮ15፥14፤መክ 7፥20፤1ዮሐ1፥8
20፥10 ቍ23፤ምሳ 11፥1
20፥11 መዝ39፥1
20፥12 መዝ94፥9
20፥13 ምሳ6፥11፤ 19፥15
20፥16 ዘፀ22፥26፤ ምሳ27፥13
20፥17 ኢዮ20፥14፤ ምሳ9፥17፤ሰቆ3፥16
20፥18 ምሳ11፥14፤ 24፥6
20፥19 ምሳ11፥13
20፥20 ዘፀ21፥17፤ ኢዮ18፥5፤ምሳ30፥11
20፥22 ምሳ24፥29፤ ኢሳ37፥20፤ኤር 1፥19፤42፥11፤ሮሜ 12፥19
20፥23 ቍ10፤ዘዳ 25፥13
20፥24 ኢዮ33፥29፤ መዝ 90፥12፤ምሳ 19፥21፤ኤር10፥23
20፥25 ምሳ10፥19፤ 18፥13፤መክ5፥2፡4-5 ፤ኤር44፥25
20፥26 ቍ8
20፥27 መዝ119፥ 105፤ምሳ16፥2
20፥28 መዝ40፥11 ፤ምሳ16፥12፤ኢሳ 16፥5

መሠረት ነው:: *ልጆቹ ቡሩካን ናቸው፤* 13፥22፤ እንዲሁም የ14፥26 ማብ ይመ::

20፥8 *ክፉውን ሁሉ ... ይለያል፤* 16፥10፤ መዝ11፥4 ይመ::

20፥9 *በንጽሕና ጠብቄአለሁ ... ንጹሕ ... ኀጢአት የለብኝም፤* ኀጢአት የሌለበት ማንም ሰው የለም (ከኢዮ14፥4፤ ከሮሜ3፥23 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይሁን እንጂ ኀጢአታቸው የተሰረየ ላቸው ሁሉ፣ "ንጹሕ እጅና ንጹሕ ልብ" አላቸው (መዝ24፥4፤ እንዲሁም 51፥1-2፡9-10 ይመ)::

20፥10፤ የ11፥1 ማብ ይመ፤ ከ16፥11 ጋር ያነጻጽሩ::

20፥11፤ አንድ ልጅ ከሕፃንነት ዘመኑ ጀምሮ የሚፈጽመው ድርጊት፣ የወደፊት የሕይወቱን አቅጣጫ ያመለክታል::

20፥13 *እንቅልፍ ... ድኻ ትሆናለህ፤* 24፥33-34 ይመ::

20፥14 *የማይረባ ነው፤ የማይረባ ነው፤* ብዙውን ጊዜ የዕቃ ዋጋ የሚወሰነው በክርክር ነበር፤ በዚህም ምክንያት ገዥ ዕቃውን በርካሽ ዋጋ ለመግዛት የዕቃውን ጥራት ያጣጥል ነበር::

20፥15 *ወርቅም ... ቀዩም ዕንቍ፤* ቀደም ባለው ዘመን ከወርቅና ከቀይ እንቍ ይልቅ ጥበብ ትከብር ነበር (3፥14-15፤ 8፥10-11)::

20፥16፤ የ6፥1 ማብ ይመ:: *ልብሱን ግፈፈው፤* ልብስ በዕዳ መያዣነት ይወሰድ ነበር (ዘዳ24፥10-13):: ማንም ሰው ታማኝነቱ ለማይታወቅ እንግዳ ወይም ቁም ነገረ ቢስ መሆኗን አገር ሳወቃት ዘልዛላ ሴት ዕዳ ዋስ ቢሆን፣ የለበሰው ልብስ ሊወሰድበት እስከሚችል ድረስ ተጠያቂ ይሆን ነበር::

20፥17 *ይጣፍጠዋል፤* በ19፥17 ላይ በዝሙት ዐዳሪዋ የተዘጋጀውን ጣፋጭ "ምግብ" ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ:: በክፉ ሰው አንደበት ላይ ክፋት ማራኪ እንደ ሆነ፣ በሆዱ ውስጥ ግን ወደ መራራነት እንደሚለወጥ ሶፋር የተባለው ሰው አስተውሎአል (ኢዮ 20፥12-18)፤ የ10፥2 ማብ ይመ::

20፥18 *ምክር ... መመሪያ፤* 15፥22፤ ሉቃ14፥31 ይመ::

20፥20 *አባቱን ወይም እናቱን የሚሰድብ፤* የሞት ቅጣት ይደርስበት ነበር (ዘሌ 20፥9 ይመ፤ ከምሳ 30፥11፡17 ጋር ያነጻጽሩ):: *መብራቱ ... ይጠፋል፤* ይሞታል ማለት ነው (የ13፥9 ማብ ይመ)::

20፥21 *ከጅምሩ ወዲያው የተገኘ ርስት ... በረከት አይኖረውም፤* ከ19፥26 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም ሀብቱን ያባከነውን ልጅ ታሪክ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ሉቃ15፥12-13)::

20፥22 *ብድሬን ባልመልስ!* በቀል የማንም ሳይሆን፣ የእግዚአብሔር ነው፤ ለክፉዎች እንደ ሥራቸው ይከፍላቸዋል (ዘዳ 32፥35፤ መዝ94፥1 ይመ):: *እግዚአብሔርን ጠብቅ፤* መዝ27፥14፤ 37፥34 ይመ::

20፥23፤ ቍ10 እንዲሁም የ11፥1 ማብ ይመ::

20፥24፤ 3፥5-6፤ 16፥9 እና ማብ ይመ::

20፥25 *በችኰላ ... መሳል፤* ሰዎች ከልብ ላቀረቡት ልመና ጌታ በቸርነቱ መልስ ሲሰጣቸው፣ የተለየ ስጦታ ያበረክታሉ (ዘሌ27፥1-25፤ ዘዳ23፥21፤ መሳ11፥30-31፡34-35፤ 1ሳሙ 1፥11 ይመ):: አንዳንድ ጊዜ እንደዚህ ያለው ስእለት በችኰላ ይደረግና ሳይፈጸም ይቀራል (ከመክ5፥4-6 ጋር ያነጻጽሩ)::

20፥26 *የመውቂያ መንኰራኵርንም፤* እህሉን ከገለባ የሚለይ መሣሪያ ነው (ከኢሳ 28፥27-28 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እንደዚሁም ክፉዎች ከጻድቃን እንዲለዩ፣ እንደ ሥራቸውም እንዲቀጡ ይደረጋል::

20፥27፤ ኅሊና ሰውን ስለ ኀጢአቱ ለመውቀስ የሰውን ውስጣዊ ክፍል ይመረምራል፤ የ15፥11 ማብ ይመ::

20፥28 *ፍቅርና ታማኝነት ንጉሥን ይጠብቁታል፤ ... ይ*

በፍቅርም ዙፋኑ ይጸናል::

[29]የጎልማሶች ክብር ብርታታቸው፣
የሽማግሌዎችም ሞገስ ሽበታቸው ነው::

[30]የሚያቈስል በትር ክፋትን ያስወግዳል፤
ግርፋትም የውስጥ ሰውነትን ያጠራል::

21

የንጉሥ ልብ *በእግዚአብሔር* እጅ ነው፤
እርሱም እንደ ቦይ ውሃ ደስ ወዳሰኘው
ይመራዋል::

[2]ለሰው መንገዱ ሁሉ ቀና ይመስለዋል፤
እግዚአብሔር ግን ልብን ይመዝናል::

[3]ከመሥዋዕት ይልቅ ጽድቅንና ፍትሕን
ማድረግ፣
በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት
አለው::

[4]ትዕቢተኛ ዐይን፣ እብሪተኛ ልብ፣
የክፉዎችም መብራት ኀጢአት ናቸው::

[5]የትጉህ ሰው ዕቅድ ወደ ትርፍ
ያመራል፤
ችኰላም ወደ ድኽነት ያደርሳል::

[6]በሐሰተኛ አንደበት የተገኘ ሀብት፣
በኖ የሚጠፋ ተን፣ ለሞትም የሚያበቃ
ወጥመድ ነው::¯

[7]ክፉዎችን ዐመፃቸው ይጠራርጋቸዋል፤
ቅን ነገር ማድረግ አይወዱምና::

[8]የበደለኛ መንገድ ጠማማ ነው፤
የንጹሕ ሰው ጠባይ ግን ቀና ነው::

[9]ከጨቅጫቃ ሚስት ጋር በአንድ ቤት
ከመኖር፣
በጣራ ላይ ጥግ ይዞ መኖር ይሻላል::

[10]ክፉ ሰው ክፋትን አጥብቆ ይመኛል፤
ባልንጀራውም ከእርሱ ዘንድ ርኅራኄን
አያገኝም::

[11]ፌዘኛ ሲቀጣ፣ አላዋቂ ጥበብን ያተርፋል፤
ጠቢብ ሰው ቢማር ዕውቀትን ያገኛል::

[12]ጻድቁ¯ የክፉዎችን ቤት ልብ ብሎ
ይመለከታል፤
ክፉዎችንም ያጠፋቸዋል::

[13]ሰው የድኾችን ጩኸት ላለመስማት
ጆሮውን ቢዘጋ፣
እርሱም ይጮኻል፤ መልስም አያገኝም::

[14]በስውር የተደረገ ስጦታ ቍጣን
ያበርዳል፤
በጉያ የተሸሸገ እጅ መንሻም ታላቅ
ቍጣን ጸጥ ያደርጋል::

[15]ፍትሕ ሲሰፍን ጻድቁን ደስ ያሰኘዋል፤
ክፉ አድራጊዎችን ግን ያሸብራል::

[16]የማስተዋልን መንገድ የሚስት ሰው፣
በሙታን ጉባኤ ያርፋል::

[17]ቅንጦትን የሚወድ ይደኸያል፤
የወይን ጠጅና ዘይት የሚወድም ባለጠጋ

¯6 አንዳንድ የዕብራይስጥ ጽሑፎች፣ የሰብዓ ሊቃናትና የቩልጌት ትርጒሞች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ አያሌ የዕብራይስጥ ጽሑፎች ግን *ሞትን ለሚሹ በኖ እንደሚጠፋ ተን ነው* ይላሉ::

¯12 *ወይም ጻድቁ ሰው*

20፥29 ምሳ16፥31
20፥30 መዝ51፥2፤ ምሳ22፥15፤ኢሳ1፥5
21፥1 ዕዝ5፥1፤ኤር 39፥11-12
21፥2 ምሳ16፥2
21፥3 1ሳሙ15፥22፤ ኢሳ1፥11፤ሚክ6፥6-8
21፥4 ኢዮ41፥34
21፥5 ምሳ10፥4
21፥6 ምሳ10፥2
21፥7 ምሳ11፥5
21፥8 ምሳ2፥15
21፥9 ቍ19፤ምሳ 19፥13፤25፥24
21፥11 ምሳ19፥25
21፥12 ምሳ14፥11
21፥13 ዘፀ11፥6፤ ኢዮ29፥12
21፥14 ዘፍ32፥20
21፥15 ምሳ10፥29
21፥16 ሕዝ18፥24
21፥17 ምሳ23፥20-21፡29-35

ጸናል፤ በጎ አድራጎትና ቸርነት ንጉሥን በሕዝብ ዘንድ ተወዳጅ ያደርጋሉ፤ ሕዝቡንም ታማኝ ዜጎች እንዲሆኑለት ያበረታታሉ (ከ3፥3፤ 14፥22፤ 16፥12፤ 29፥14 ጋር ያነጻጽሩ)::

20፥29 *ብርታታቸው፤* ከኤር9፥23 ያነጻጽሩ:: *የሽማግሌዎችም ሞገስ ሽበታቸው፤* የ16፥31 ማብ ይመ::

20፥30 *የሚያቈስል በትር ክፋትን ያስወግዳል፤* ክፋትን ለመግታት ጠበቅ ያለ ቅጣት አስፈላጊ ነው:: ተላሎች በበትር የሚመቱ መሆናቸውን ብዙ ጥቅሶች ያመለክታሉ (10፥13፤14፥3፤ 19፥29)፤ ዳሩ ግን ተላሎች ምንጊዜም ልበ ቢስ በመሆናቸው፣ በትር ቢወርድባቸውም እንኳ ከጥፋታቸው አይመለሱም ይሆናል (ከ17፥10፤ 27፥22 ጋር ያነጻጽሩ)::

21፥1 *የንጉሥ ልብ በእግዚአብሔር እጅ ነው፤* እግዚአብሔር በመሪዎች ላይ የበላይ ገዥ ስለ ሆነ፣ በታሪክ ውስጥ የማዳን ዕቅዱ ይከናወን ዘንድ በውሳኔያቸው ላይ ተጽእኖ ያደርጋል (ከዘፀ10፥1-2፤ ከዕዝ7፥21፤ ከኢሳ10፥5-7፤ 45፥1-6 ጋር ያነጻጽሩ):: በእርሱ ፈቃድ መሠረት ኀላፊነታቸውን እንዲወጡ እግዚአብሔር መሪዎችን ይመራ ዘንድ የቅዱሳን ጸሎት እንደሚያስፈልግና በልመናቸውም መሠረት እንደሚያከናውን አዲስ ኪዳን ያስተምረናል (1ጢሞ2፥1-3)::

21፥2 *ቀና ይመስለዋል፤* 14፥12፤ 16፥2 ይመ:: *ልብን ይመዝናል፤* 24፥12፤ ኢዮ31፥6፤ መዝ139፥23፤ 1ቆሮ4፥4-5፤ ዕብ 4፥12 ይመ::

21፥3 *ከመሥዋዕት ይልቅ ... ተቀባይነት አለው፤* ማንኛውም ምእመን እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ ካልተመላለሰ መሥዋዕቱ፣ አምልኮውና ስጦታው በጌታ ፊት ተቀባይነት የላቸውም (ከሆሴ6፥6፤ ከሚክ6፥7-8፤ ከሮሜ12፥1-2፤ ከዕብ10፥5-9 ጋር ያነጻጽሩ):: ለእግዚአብሔር የሚቀርብ መባ ከቅድስና ሕይወት ጋር እንዲያያዝ ያስፈልጋል፤ ይህ ካልሆነ ግን መባው በጌታ ፊት አስጸያፊ ይሆናል (ቍ 27)::

21፥4 *ትዕቢተኛ ዐይን፤* የ6፥17 ማብ፤ እንዲሁም 16፥5፡18 ይመ:: *መብራት፤* ዐይን/ነው (20፥27፤ ሉቃ11፥34 ይመ)::

21፥5 *የትጉህ ሰው ዕቅድ ወደ ትርፍ ያመራል፤* የ10፥4 ማብ ይመ:: *ችኰላም፤* በጥድፊያ የሚከናወነውን ተግባር (19፥2) ወይም በአቋራጭ ሀብታም ለመሆን የሚደረገውን መዋከብ ያመለክታል (13፥11 እና ማብ፤ 20፥21፤ 28፥20 ይመ)::

21፥6 *በሐሰተኛ አንደበት የተገኘ ሀብት፤* የ10፥2 ማብ ይመ፤ ከ19፥1 ጋር ያነጻጽሩ:: *በኖ የሚጠፋ ተን፤* 13፥11 እና ማብ፤ መክ1፥14 ይመ:: *ለሞትም የሚያበቃ ወጥመድ፤* ከ5፥22፤ 7፥23 ጋር ያነጻጽሩ::

21፥7 *ክፉዎችን ዐመፃቸው ይጠራርጋቸዋል፤* 1፥18-19 እና ማብ ይመ::

21፥9 *በጣራ ላይ ጥግ፤* በአገራችን በአንዳንድ ቦታ እንደሚታየው ሁሉ የቤት ጣራ ጠፍጣፋ ሆኖ በላዩ ላይ ትናንሽ ክፍሎችን መሥራት ይቻል ነበር (ዘዳ22፥8፤ 2ነገ4፥10 ይመ):: *ከጨቅጫቃ ሚስት፤* የ19፥13 ማብ ይመ::

21፥10 *ክፋትን አጥብቆ ይመኛል፤* 4፥16፤ 10፥23 ይመ:: *ባልንጀራውም ... ርኅራኄን አያገኝም፤* ከ14፥21 ጋር ያነጻጽሩ::

21፥11፤ 19፥25 እና ማብ ይመ::

21፥12 *ጻድቁ፤* ከኢዮ34፥17 ጋር ያነጻጽሩ:: *የክፉዎችን ቤት ... ያጠፋቸዋል፤* 10፥25 እና ማብ፤ 14፥11 ይመ::

21፥13 *የድኾችን ጩኸት፤* በተቸገርን ጊዜ እግዚአብሔር ጸሎታችንን ይሰማልን ዘንድ፣ የወገኖቻችንን ችግር በመስማት በፍቅር ልንደርስላቸው ይገባል (ከማቴ25፥31-46፤ ከሉቃ16፥19-31፤ ከያዕ2፥13 ጋር ያነጻጽሩ):: *እርሱም ... መልስም አያገኝም፤* የ1፥28 ማብ ይመ:: የሀብታሙን ሰውና (ሉቃ 16፥19-31) ርኅራኄ ያሌለውን አገልጋይ (ማቴ18፥23-34) ዕጣ ፈንታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::

21፥14 *ስጦታ ... እጅ መንሻም፤* የ17፥8 ማብ እንዲሁም 18፥16፤ 19፥6 ይመ:: *ቍጣን ያበርዳል ... ታላቅ ቍጣን፤* ግፍ ደርሶበት የተናደደውን ወገን ሳይመለከት አይቀርም (6፥34-35 ይመ)::

21፥15 *ጻድቁን ደስ ያሰኘዋል፤* 11፥10 እና ማብ ይመ:: *ክፉ አድራጊዎችን ... ያሸብራል፤* 10፥29 እና ማብ፤ ሮሜ13፥13 ይመ::

21፥16፤ ተታሎ ራሱን ለዝሙት ዐዳሪዋ በሸጠው ሰው ታሪክ ውስጥ ሥዕላዊ መልክ ተገልጸአል (2፥18፤ 5፥13፤ 7፥22-23፤ 9፥18 ይመ)::

21፥17 *የወይን ጠጅና ዘይት፤* ሁለቱም ከቅንጦት ግብዣ

አይሆንም።

[18]ክፉ ሰው ለጻድቅ፣
ወስላታም ለቅን ሰው ወጆ ይሆናል።

[19]ከጨቅጫቃና ከቍጡ ሚስት ጋር
ከመኖር፣
በምድር በዳ መኖር ይሻላል።

[20]በጠቢብ ቤት ምርጥ ምግብና ዘይት
ተከማችቶ ይገኛል፤
ተላላ ሰው ግን ያለ የሌለውን
ያሟጥጣል።

[21]ጽድቅንና ፍቅርን የሚከተል፤
ሕይወትን ብልጽግናንና[ሀ] ክብርን ያገኛል።

[22]ጠቢብ የኀያላንን ከተማ ቅጥር ጥሶ
ይገባል፤
መታመኛ ምሽጋቸውንም ያፈርሳል።

[23]አንደበቱንና ምላሱን የሚቈጣጠር፣
ራሱን ከመቅሠፍት ይጠብቃል።

[24]ትዕቢተኛና ኩሩ ሰው፣ "ፌዘኛ"
ይባላል፤
በጠባዩም እብሪተኛ ነው።

[25]ታካችን የሚገድለው ምኞቱ ነው፤
እጆቹ መሥራት አይፈልጉምና።

[26]ክፉ ሰው ቀኑን ሙሉ ይመኛል፤
ጻድቅ ግን አንዳች ሳያስቀር ይሰጣል።

[27]የክፉ ሰው መሥዋዕት አጸያፊ ነው፤
በክፉ ዐላማ ሲያቀርብማ የቱን ያህል
አስከፊ ይሆን!

[28]ሐሰተኛ ምስክር ይጠፋል፤[ለ]
እውነቱን የሚናገር ግን ጸንቶ ይኖራል።

[29]ክፉ ሰው በአጕል ድፍረት ይቀርባል፤
ቅን ሰው ግን አደራረጉን ያስተውላል።

[30]እግዚአብሔርን ለመቋቋም የሚያስችል፣
አንዳችም ጥበብ ማስተዋልና ዕቅድ
የለም።

[31]ፈረስ ለጦርነት ቀን ይዘጋጃል፤
ድል ግን ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው።

22 መልካም ስም ከብዙ ብልጽግና
ይመረጣል፤
መከበርም ከብርና ከወርቅ ይበልጣል።

[2]ባለጠጋና ድኻ የሚጋሩት ነገር፣
እግዚአብሔር የሁላቸውም ፈጣሪ መሆኑ
ነው።

[3]አስተዋይ ሰው አደጋ ሲያይ መጠጊያ
ይሻል፤
ብስለት የጐደለው ግን በዚያው
ይቀጥላል፤ መከራም ያገኘዋል።

[4]ትሕትናና እግዚአብሔርን መፍራት፣
ሀብትን፣ ክብርንና ሕይወትን ያስገኛል።

[5]በክፉዎች መንገድ ላይ እሾህና ወጥመድ
አለ፤
ነፍሱን የሚጠብቅ ግን ከእነዚህ
ይርቃል።

[6]ልጅን የሚሄድበትን መንገድ
አስተምረው፤[ሐ]

21፥18 ምሳ11፥8፤ ኢሳ43፥3
21፥19 ቍ9
21፥21 መዝ25፥13፤ ማቴ5፥6
21፥22 ምሳ8፥14
21፥23 መዝ34፥13፤ምሳ10፥19፤12፥13፤ 13፥13
21፥24 ኤር43፥2
21፥25 ምሳ13፥4
21፥26 ዘሌ25፥35፤ 2ሳሙ17፥27
21፥27 1ነገ14፥24፤ምሳ15፥8
21፥28 ምሳ19፥5፤ ኢሳ29፥21
21፥29 ምሳ14፥8
21፥30 2ዜና13፥12፤ኢዮ5፥13፤12፥13፤15፥25፤ኢሳ8፥10
21፥31 መዝ33፥12-19፤ኢሳ31፥1
22፥1 መክ7፥1
22፥2 ኢዮ31፥15፤ ምሳ29፥13፤ማቴ5፥45
22፥3 ምሳ14፥16፤ 27፥12
22፥4 ምሳ10፥27፤ 15፥33፤ዳ34፥36
22፥5 ምሳ15፥19
22፥6 ዘፍ14፥14፤ ዘዳ6፥7፤ኤፌ6፥4

[ሀ]21 ወይም ጽድቅን
[ለ]28 ወይም እርሱን የሚሰማውም ሁሉ ለዘላለም ይጠፋል
[ሐ]6 ወይም አስጀምረው

ጋር የተያያዙ ናቸው (23፥20-21፤ አሞ6፥6 ይመ)።

21፥18 *ክፉ ሰው ለጻድቅ ... ወጆ*፤ ከ11፥8 ሐሳብ ጋር ተቀራራቢ ነው። በኢሳ43፥34 ላይ ፋርስ ከይሁዳ የተማረኩትን ለመልቀቅ ፈቃደኛ ስለሆነች፣ እግዚአብሔር ለፋርስ በወጆነት ሦስት አገሮችን ሰጠ (የኢሳ43፥4 ማብ ይመ)።

21፥19፤ የ19፥13 ማብ ይመ።

21፥20 *ምርጥ ምግብና ... ተከማችቶ፤* 3፥10 እና ማብ፤ 8፥21 ይመ። *ዘይት*፤ የወይራ ዘይት ነው (የቍ17 ማብ እንዲሁም ዘዳ 7፥13 ይመ)።

21፥21 *ጽድቅንና ... የሚከተል፤* 15፥9 ይመ። *ሕይወትን፣ ብልጽግናንና ክብርን፤* ጥበብን የሚሹ ያገኟቸዋል (የ3፥2 ማብ፤ እንዲሁም 3፥16፤ 8፥18 ይመ፤ ከ22፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥22 *ጠቢብ ... ቅጥር ጥሶ ይገባል*፤ "ጥበብ ከኀይል ትበልጣለች" የሚለውን መግለጹ ሳይሆን አይቀርም (መክ9፥16)። በ24፥5፤ በ2ቆሮ10፥4 ላይ የመንፈስ ሰይፍ፣ "ምሽግን ለማፍረስ የመለኮት ኀይል አለው" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ።

21፥23፤ 13፥3 እና ማብ ይመ፤ 18፥21 ይመ።

21፥24 *"ፌዘኛ" ይባላል፤* የ1፥22 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ያላግጥበታል፤ ከመጠን በላይ ለሆነው ኵራቱም ይቀጣዋል (ከ3፥34፤ 19፥25፡29፤ 21፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥25 *ታካችን ... ምኞቱ፤* የ6፥6፤ 13፥4 ማብ ይመ።

21፥26 *አንዳች ሳያስቀር ይሰጣል፤* የተቸገሩትን ይረዱ ዘንድ ጻድቃን ሀብት ተሰጥቶአቸዋል (መዝ37፥26፤112፥9 ይመ፤ ከኤፌ4፥28 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥27 *የክፉ ሰው መሥዋዕት አስጸያፊ ነው*፤ የቍ3፤ 15፥8 ማብ ይመ።

21፥28 *ሐሰተኛ ምስክር ይጠፋል*፤ 19፥5፡9፤ እንዲሁም የ6፥19 ማብ ይመ።

21፥29 *በአጕል ድፍረት ይቀርባል፤* አለመታዘዙን በገጽታው ይገልጻል ማለት ነው። በ7፥13 ላይ የተመለከተውን የዝሙት ዐዳሪዋን ጠባይ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

21፥30 *እግዚአብሔርን ለመቋቋም የሚያስችል፣ ... ዕቅድ የለም*፤ እርሱ ሕዝቦችንና መንግሥታትን የሚቈጣጠር የበላይ ገዥ በመሆኑ ነው (16፥4፡9 እና ማብ፤ 19፥21፤ 21፥1፤ 1ቆሮ 3፥19-20 ይመ)።

21፥31 *ፈረስ፤* ድል ለመንሣት በፈረስና በሠረገላ ብዛት መተማመን ትክክል እንዳልሆነ እግዚአብሔር ብዙ ጊዜ አስጠንቅቆአል (ለምሳሌ መዝ20፥7፤ ሆሴ1፥7 ይመ፤ ከዘዳ17፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። *ድል ... ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው፤* 1ሳሙ17፥47፤ መዝ3፥8 ይመ።

22፥1 *መልካም ስም፤* አርአያነት ያለውን ጠባይና የሚያስገኘውን አስደናቂ ዝና ያመለክታል። በ3፥4፤ 10፥7፤ መክ 7፥1 ላይ ምን ያህል ዋጋ እንዳለው ያስገነዝባል። *ከብርና ከወርቅ ይበልጣል፤* ጥበብን የራስ ሀብት እንደ ማድረግ ነው (3፥14፤ 16፥16 ይመ)።

22፥2 *የሁላቸውም ፈጣሪ፤* 14፥31 እና ማብ ይመ።

22፥3 *አስተዋይ ሰው ... መጠጊያ ይሻል*፤ ከ14፥8 ጋር ያነጻጽሩ። *ብስለት የጐደለው*፤ የ1፥4 ማብ፤ እንዲሁም 9፥16 ይመ።

22፥4፤ 18፥22 ይመ። *ትሕትናና እግዚአብሔርን መፍራት፤* በ15፥33 ላይም ሁለቱ ተዛምደው ይገኛሉ (የ1፥7 ማብ ይመ)። *ሀብትን፣ ክብርንና ሕይወትን፤* ጥበብን የሚሹ ሰዎች የሚያገኙት በረከት ነው (የ3፥2 ማብ፤ እንዲሁም 3፥16፤ 8፥18 ይመ፤ ከ21፥21 ጋር ያነጻጽሩ)።

22፥5 *እሾህና ወጥመድ፤* ክፉ ነገርን ያመለክታሉ (ከ15፥19 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከእነዚህ ይርቃል፤* "በቅኖች ጐዳና" (16፥17) በመጓዝ ነው።

22፥6 *አስተምረው፤* በ1ነገ8፥63 ላይ እንደ ተመለከተው "ለየው" ወይም "ቀድሰው" ማለት ሊሆን ይችላል፤ ከዘፍ 18፥19 ጋር ያነጻጽሩ። ምክርና (1፥8) ቅጣት (22፥15) ልጅን ለማሳደግ መሠረታዊ እርምጃዎች ናቸው። *የሚሄድበትን መንገድ*፤ ትክክለኛ በሆነው በጥበብ መንገድ ማለት ነው (4፥11 ማብ ይመ)።

በሚሸመግልበት ጊዜ ከዚያ ፈቀቅ
አይልም።
[7]ባለጠጋ ድኻን ይገዛል፤
ተበዳሪም የአበዳሪ ባሪያ ነው።
[8]ክፋትን የሚዘራ መከራን ያጭዳል፤
የቍጣውም በትር ይጠፋል።
[9]ቸር ሰው ራሱ ይባረካል፤
ምግቡን ከድኾች ጋር ይካፈላልና።
[10]ፌዘኛን አስወጣው፤ ጠብ ይወገዳል፤
ጥልና ስድብም ያከትማል።
[11]የልብ ንጽሕናን ለሚወድና ንግግሩም
ሞገስ ላለው ሰው፣
ንጉሥ ወዳጁ ይሆናል።
[12]*የእግዚአብሔር* ዐይኖች ዕውቀትን
ይጠብቃሉ፤
የማይታመኑትን ሰዎች ቃል ግን እርሱ
ከንቱ ያደርጋል።
[13]ሰነፍ፣ “አንበሳ ውጪ አለ፤
መንገድ ላይ እገደላለሁ” ይላል።
[14]የአመንዝራ ሴት አፍ ጥልቅ ጕድጓድ
ነው፤
እግዚአብሔር የተቈጣውም ይገባበታል።
[15]ሞኝነት በሕፃን ልብ ታስሮአል፤
የተግሣጽ በትር ግን ከእርሱ ያርቅለታል።
[16]ሀብቱን ለማካበት ድኻን የሚበድል፣
ለባለጠጋም ስጦታ የሚያቀርብ፣ ሁለቱም
ይደኸያሉ።

የጠቢባን ምክር

[17]የጠቢባንን ቃል ልብ ብለህ ስማ፤
ልብህም ወደ ትምህርቴ ያዘንብል፤
[18]በልብህ ስትጠብቃቸው፣
ሁሉም በከንፈሮችህ ላይ የተዘጋጁ
ሲሆኑ ደስ ይላልና።
[19]ስለዚህ እምነትህ *በእግዚአብሔር* ላይ
እንዲሆን፣
ዛሬ አንተን ራስህን አስተምርሃለሁ።
[20]የምክርና የዕውቀት ቃል የሆኑ፣
መልካም ትምህርቶችን* አልጻፍሁልህምን?
[21]ለላከህ ተገቢውን መልስ ትሰጥ ዘንድ፣
እውነተኛውና የታመኑ ቃሎችን
እንዳስተምርህ አይደለምን?
[22]ድኾች በመሆናቸው ብቻ ድኾችን
አትበዝብዛቸው፤
ችግረኛውንም በአደባባይ አታንገላታው፤
[23]*እግዚአብሔር* ይፋረድላቸዋልና፤
የሚቀሟቸውንም ይቀማቸዋል።
[24]ከግልፍተኛ ጋር ወዳጅ አትሁን፤
በቀላሉ ቱግ ከሚልም ሰው ጋር
አትወዳጅ፤
[25]አለበለዚያ መንገዱን ትማራለህ፤
ራስህም ትጠመድበታለህ።
[26]በዋስትና ቃል እጅ አትምታ፤
ለብድር ተያዥ አትሁን፤
[27]የምትከፍለው ካጣህ፣
የምትተኛበት ዐልጋ ከሥርህ
ይወሰድብሃል።
[28]የቀድሞ አባቶችህ ያስቀመጡትን፣
የጥንቱን የወሰን ምልክት አታፋልስ።
[29]በሙያው ሥልጡን የሆነውን ሰው

*20 ወይም *አስቀድሞ አልጻፍሁልህምን?*፣ ወይም *ሠላሳ ትምህርቶችን*

22፥8 ዘፀ1፥20፤ኢዮ 4፥8፤ሆሴ8፥7፤ገላ6፥7-8
22፥9 ዘዳ14፥29፤ ምሳ11፥25፤19፥17፤28፥27
22፥10 ምሳ26፥20
22፥11 ምሳ16፥13፤ ማቴ5፥8
22፥13 ምሳ26፥13
22፥14 ምሳ5፥3-5፤ 23፥27፤መክ7፥26
22፥15 ምሳ13፥24፤ 20፥30
22፥17 ምሳ1፥6፡8፤ ምሳ2፥2፤30፥1፤31፥1
22፥21 መክ12፥10
22፥22 ዘፀ23፥6፤ ዘሌ25፥17፤ኢዮ5፥16
22፥23 አሰ8፥1፤9፥1 ፤ኢዮ29፥16፤መዝ 140፥12፤ምሳ 23፥10-11
22፥25 1ቆሮ15፥33
22፥26 ምሳ6፥1-5
22፥27 ምሳ11፥15፤ 17፥18
22፥28 ዘዳ19፥14
22፥29 ዘፍ39፥4፤ 41፥46፤1ነገ11፥28

በሚሸመግልበት፤ “ባደገ ጊዜ” እንደ ማለት።

22፥7 *ባለጠጋ፤* የ10፥15 ማብ ይመ። *ተበዳሪም የአበዳሪ ባሪያ ነው፤* ለሌላ ሰው ዋስ መሆን (ቍ26) የተጠላበት አንዱ ምክንያት ይህ ነው (ከነህ5፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

22፥8 *ክፋትን የሚዘራ መከራን ያጭዳል፤* 12፥21 ይመ። *የቍጣውም በትር፤* ሌሎችን ለመጨቈን ያለውን ችሎታ ያመለክታል (መዝ125፥3፤ ኢሳ14፥5-6 ይመ)።

22፥9 *ቸር ሰው ... ይባረካል፤* የ11፥25 ማብ ይመ። *ምግቡን ... ይካፈላልና፤* የ14፥21 ማብ፤ እንዲሁም ዘዳ 15፥8-11 ይመ።

22፥10 *ፌዘኛን አስወጣው፤* የ1፥22 ማብ ይመ፤ ከዘፍ 21፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ። *ጠብ ይወገዳል፤ ... ስድብም፤* ከ17፥14፤ 18፥3፤ 20፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

22፥11 *የልብ ንጽሕናን፤* ከመዝ24፥4 ጋር ያነጻጽሩ። *ንግግሩም ሞገስ ላለው ሰው፤* በመክ10፥12 ላይ የተጠቀሰውን የጥበበኛን ሰው ባሕርይ ያመለክታል። *ንጉሥ ወዳጁ ይሆናል፤* ከቍ 29 ጋር ያነጻጽሩ።

22፥12 *የእግዚአብሔር ዐይኖች ... ይጠብቃሉ፤* 5፥21፤ 15፥3፤ ኢዮ31፥4፤ 34፥21፤ ኤር16፥17፤ ዕብ4፥13 ይመ። *ዕውቀትን ...፤* እግዚአብሔር እርሱንና መንገዱን የሚያውቁትን ሰዎች ይጠብቃቸዋል (ከመዝ1፥6፤ 34፥15 ጋር ያነጻጽሩ። *የማይታመኑትን ... ከንቱ ያደርጋል፤* ዕቅዳቸውና ምኞታቸው እንዳ ይፈጸም ያደርጋል (16፥9 እንዲሁም የ21፥30 ማብ ይመ)።

22፥13፤ ሰነፍ (6፥6 ማብ ይመ) ሥራ ላለመሥራት ምክንያት ይፈጥራል።

22፥14 *የአመንዝራ ሴት አፍ፤* አታላይ አንደበት ማለት ነው (የ5፥3፤ ማብ እንዲሁም 2፥16፤ 7፥5 ይመ)። *ጥልቅ ጕድጓድ፤* የውሃ ጕድጓድ ወይም አዳኝ ለማጥመጃ የቈፈረው ሊሆን ይችላል፤ (5፥22 እና ማብ እንዲሁም 7፥22 ይመ)።

22፥15 *የተግሣጽ በትር፤* የ13፥24 ማብ ይመ።

22፥16 *ድኻን የሚበድል፤* በ14፥31 እና በ28፥3 ላይም የተወገዘ ነው። *ለባለጠጋም ስጦታ የሚያቀርብ፤* እጅ መንሻ ሊሆን ይችላል (17፥8፤ 18፥16፤ 19፥6 ይመ)። *ይደኸያሉ፤* 21፥5፤ 28፥22 ይመ።

22፥17-24፤ የዚህ ክፍል ትምህርት አቀራረብ ከሞላ ጐደል ከም1-9 ያለውን ይመስላል። በቍ17-21 ያለው፣ ከቍ22 ጀምሮ ላሉት ሠላሳ ትምህርቶች መግቢያ ነው 22፥17። *ልብ ብለህ ስማ፤* 4፥20፤ 5፥1 ይመ። *የጠቢባንን ቃል፤* በ10፥1 ላይ “የሰሎሞን ምሳሌዎች” እንደሚለው ሁሉ ይህም ርእስ ነው።

22፥18 *ደስ ይላልና፤* 2፥10፤ 16፥24 ይመ።

22፥19 *እምነትህ በእግዚአብሔር ላይ እንዲሆን፤* የ3፥5 ማብ ይመ።

22፥21 *ተገቢውን መልስ ትሰጥ ዘንድ፤* 1ጴጥ3፥15 ይመ። *ለላከህ፤* ምናልባት ወላጅ ወይም አሳዳጊ ሊሆን ይችላል።

22፥22 *ድኾችን አትበዝብዛቸው፤* ቍ16፤ 14፥31 ይመ። *ችግረኛውንም በአደባባይ አታንገላታው፤* ኢሳ1፥17 ይመ።

22፥23 *እግዚአብሔር ይፋረድላቸዋልና፤* 23፥11፤ መዝ 12፥5፤ 140፥12፤ ኢሳ3፥13-15፤ ሚል3፥5 ይመ። *የሚቀሟቸውንም ይቀማቸዋል፤* ዘፀ22፥22-24 ይመ።

22፥24 *ወዳጅ አትሁን፤* ከ12፥26 ጋር ያነጻጽሩ። *ከግልፍተኛ፤* የዚህ ዐይነቱ ሰው ባሕርይ ምን እንደሚመስል በ14፥16-17፤ 15፥18፤ 29፥22 ላይ ተመልክቶአል።

22፥25 *መንገዱን ትማራለህ፤* “ክፉ ባልንጀርነት መልካሙን ጠባይ ያበላሻል” (1ቆሮ15፥33)። *ትጠመድበታለህ፤* የ5፥22 ማብ፤ እንዲሁም 12፥13፤ 13፥14፤ 29፥6 ይመ።

22፥26፤ የ6፥1 ማብ ይመ።

22፥27 *የምትተኛበት ዐልጋ ... ይወሰድብሃል፤* ያለህን ሁሉ እስከታጣ ድረስ ድኽነት ውስጥ ትገባለህ።

22፥28 *የጥንቱን የወሰን ምልክት፤* የ15፥25 ማብ እንዲሁም 23፥10 ይመ።

22፥29 *በሙያው ሥልጡን የሆነውን፤* የእጅ ሙያ ያላቸው ሰዎች በሌላውም ነገር ጠቢባን እንደ ሆኑ ይቈጠሩ ነበር

አይተሃልን?
በነገሥታት ዘንድ ባለሟል ይሆናል፤
አልባሌ ሰዎችን አያገለግልም።

23 ከገዥ ጋር ለመብላት
በምትቀመጥበት ጊዜ፣
በፊትህ ያለውን በሚገባ[ሀ] አስተውል፤
[2]ስግብግብም ብትሆን እንኳ፣
በጉሮሮህ ላይ ካራ አጋድምበት፤
[3]የእርሱ ጣፋጭ መብል አያስጐምጅህ፤
ምግቡ አታላይ ነውና።

[4]ሀብት ለማግኘት ስትል ራስህን አታድክም፤
ሐሳብህን የመግታት ጥበብ ይኑርህ።
[5]በሀብት ላይ ዐይንህን ብትጥል፤
ወዲያው ይጠፋል፤
ወደ ሰማይ እንደሚበርር ንስር፣
በእርግጥ ክንፍ አውጥቶ ይበራል፤

[6]የስስታምን ምግብ አትብላ፤
ጣፋጭ መብሉም አያስጐምጅህ፤
[7]ሁልጊዜ ስለ ዋጋ የሚያስላ ሰው ነውና፤[+]
"ብላ፣ ጠጣ" ይልሃል፤
ልቡ ግን ከአንተ ጋር አይደለም።
[8]የበላሃት ትንሺ እንኳ ታስመልስሃለች፤
የምስጋና ቃልህንም ከንቱ ታደርጋለህ።

[9]ከጅል ጋር አትነጋገር፤
የቃልህን ጥበብ ያንኳስሳልና።

[10]የጥንቱን የወሰን ምልክት አታፋልስ፤
አባት የሌላቸውንም ልጆች መሬት
አትግፋ፤
[11]ታዳጊያቸው ብርቱ ነውና፤
እርሱ ይፋረድላቸዋል።

[12]ልብህን ለምክር፣
ጆሮህንም ለዕውቀት ቃል ስጥ።
[13]ልጅን ከመቅጣት ወደ ኋላ አትበል፤
በአርጩሜ ብትገርፈው አይሞትም።
[14]በአርጩሜ ቅጣው፣
ነፍሱንም ከሞት[*] አድናት።

[15]ልጄ ሆይ፤ ልብህ ጠቢብ ቢሆን፣
የእኔም ልብ ሐሤት ያደርጋል፤
[16]ከንፈሮችህ ትክክሉን ቢናገሩ፣
ውስጣዊ ሁለንተናዬ ሐሤት ያደርጋል።

[17]ልብህ በኀጢአተኞች አይቅና፤
ነገር ግን ዘወትር እግዚአብሔርን
ለመፍራት ትጋ።
[18]ለነገ እርግጠኛ አለኝታ ይኖርሃል፤
ተስፋህም ከንቱ አይሆንም።

[19]ልጄ ሆይ አድምጥ፤ ጠቢብም ሁን፤
ልብህም ከትክክለኛው መንገድ
አይውጣ።
[20]ብዙ የወይን ጠጅ ከሚጠጡ፣
ሥጋ ከሚሰለቅጡ ጋር አትወዳጅ፤
[21]ሰካራሞችና ሆዳሞች ድኾች ይሆናሉና፤
እንቅልፋምነትም ቡትቶ ያለብሳቸዋል።

[22]የወለደህን አባትህን አድምጥ፤
እናትህንም ባረጀች ጊዜ አትናቃት።
[23]እውነትን ግዛት እንጂ አትሸጣት፤
ጥበብን፣ ተግሣጽንና ማስተዋልን ገንዘብህ
አድርግ።
[24]የጻድቅ ሰው አባት እጅግ ደስ ይለዋል፤

23፥1 ቊ6-8፤መዝ 141፥4
23፥5 ምሳ27፥24፤ ማቴ6፥19
23፥6 ቊ1-3፤ መዝ141፥4
23፥9 ምሳ9፥7
23፥10 ዘዳ19፥14
23፥12 ምሳ2፥2
23፥11 ዘፀ22፥22-24፤ኢዮ19፥25፤መዝ 24፥8፤ምሳ15፥25፤22፥22-23
23፥14 ምሳ13፥24፤19፥18
23፥16 ቊ24፤ምሳ 27፥11፤29፥3
23፥17 መዝ37፥1፤ 73፥3
23፥18 መዝ9፥18፤ 37፥1-4፤ምሳ24፥14፡ 19-20
23፥19 ዘዳ4፥9፤ምሳ 28፥7
23፥20 ኢሳ5፥11፡ 22፤56፥12፤ዕን2፥15
23፥21 ምሳ21፥17
23፥22 ዘሌ19፥32
23፥23 ምሳ4፥7፤ 17፥16
23፥24 ቊ15-16

[ሀ]1 ወይም ማን መሆኑን
[+]7 ወይም በልቡ እንዳሰበ እንዲሁ ነውና ወይም ግብዣ አዘጋጅቶ
[*]14 ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል

(የ8፥30 ማብ፤ እንዲሁም ዘፀ 35፥30-35 ይመ)። *በነገሥታት ዘንድ ባለሟል ይሆናል፤* እንደ ዮሴፍ፣ ሹም (ዘፍ41፥46)፣ እንደ ዳዊት ዘማሪ (1ሳሙ 16፥21-23)፣ እንደ ኪራም ናስ ሠራተኛ (1ነገ7፥14) ይሆናል ማለት ነው።

23፥1-3፤ በተለየ ዐላማ ሊጋበዝ ስለሚችል፣ ማንም ሰው ገዥ ፊት ሲቀርብ መጠንቀቅ ይኖርበታል። *በጉሮሮህ ላይ ካራ አጋድምበት፤* እንደ ምንም ብለህ ራብህን ቻለው፤ የተደረገልህ አቀባበል ተንኰል ሊኖርበት ይችላልና።

23፥2 *ስግብግብም፤* በቍ20-21 ላይ ከተሰጠው ተመሳሳይ ማስጠንቀቂያ ጋር ያነጻጽሩ።

23፥3 *የእርሱ ጣፋጭ መብል አያስጐምጅህ፤* በቍ6 ላይ በተለየ አገባብ ተደግሞአል። *አታላይ፤* ገዡ፣ ክፉ ለሆነ ዕቅዱ ድጋፍ እስኪሰጠው ድረስ ግዴታ ውስጥ ለማስገባት አስቦ ሊሆን ይችላል (ከመዝ141፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

23፥4 *ሀብት ለማግኘት ስትል ራስህን አታድክም፤* ሀብታም ለመሆን መጓጓት፣ በሥጋዊም ሆነ በመንፈሳዊ ረገድ ጒዳት ሊያመጣ ይችላል "ገንዘብን መውደድ የክፋት ሁሉ ምንጭ ነውና" (1ጢሞ 6፥10 ይመ፤ ከ15፥27፤ 28፥20፤ ከዕብ 13፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

23፥5 *በሀብት ... ይጠፋል፤* መታመኛችን እግዚአብሔር እንጂ ሀብት የለበትም (ኤር17፥11፤ ሉቃ 12፥21፤ 1ጢሞ 6፥17 ይመ)።

23፥6 *የስስታምን፤* ሀብታም ለመሆን የሚጓጓ ሰው ማለት ነው (28፥22 ይመ)።

23፥7 *ልቡ ግን ከአንተ ጋር አይደለም፤* ከ26፥24-25 ጋር ያነጻጽሩ።

23፥8 *ታስመልስሃለች፤* የአስተናጋጁ ሁኔታ ስሜትን የሚያውክ በመሆኑ ነው።

23፥9 *የቃልህን ጥበብ ያንኳስሳልና፤* ጅሎች ጥበብን ይንቃሉ (1፥7)፤ ዕውቀትንና እርምትን ይጠላሉ (1፥22፤ 12፥1)፤ የሚገሥጻቸውንም ሰው ክፉኛ ይሳደባሉ (9፥7)።

23፥10 *የጥንቱን የወሰን ምልክት፤* የ16፥25 ማብ፤ እንዲሁም 22፥28 ይመ። *አባት የሌላቸውንም ልጆች፤* ባል የሞተባትን ሴትና አባት የሌላቸውን ልጆች ማስጨነቅ በጥብቅ ተወግዞአል (ኢሳ10፥2፤ ኤር22፥3፤ ዘካ7፥10 ይመ)።

23፥11 *ታዳጊያቸው፤* መሬቱ የተወሰደበትን ሰው ይዞታው እንዲመለስለት የሚረዳ የቅርብ ዘመድን (ዘሌ25፥25 እና ማብ ይመ)፣ ወይም ደሙን የሚበቀልለትን ሰው ያመለክታል (ዘኍ 35፥12፡19)። እግዚአብሔር "አባት ለሌላቸው አባት፣ ባሎቻቸው ለሞቱባቸውም ጠበቃ" ነው (መዝ 68፥5)። የሩት 2፥20፤ የኤር 31፥11 ማብ፤ እንዲሁም ኤር 50፥34 ይመ። *ይፋረድላቸዋል፤* መዝ12፥5፤ 140፥12፤ ኢሳ3፥13-15፤ ሚል3፥5 ይመ።

23፥13-14፤ የ13፥24 ማብ ይመ።

23፥15፤ 10፥1 እና ማብ፤ እንዲሁም ቍ24፤ 27፥11፤ 29፥3 ይመ። *ልጄ ሆይ፤* 1፥8፡10 ይመ።

23፥17 *በኀጢአተኞች አይቅና፤* 3፥31፤ 24፥1፡19 ይመ። *እግዚአብሔርን ለመፍራት፤* የ1፥7፤ የ3፥7 ማብ ይመ።

23፥18 *ለነገ ... አለኝታ፤* መዝ37፥37፤ ኤር29፥11 ይመ።

23፥19 *ከትክክለኛው መንገድ፤* ከ4፥25-26 ጋር ያነጻጽሩ።

23፥20 *አትወዳጅ፤* 1፥15፤ 12፥26 ይመ። *ብዙ የወይን ጠጅ ከሚጠጡ፤* ስካር በቍ29-35፤ በ20፥1 ላይም (የእነዚህን ማብ ይመ)። ከዘዳ21፥20፤ ከማቴ24፥49፤ ከሉቃ21፥34፤ ከሮሜ13፥13፤ ከኤፌ5፥18፤ ከ1ጢሞ3፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

23፥21 *ሆዳሞች፤* ቍ2፤ 28፥7 ይመ። ከማቴ11፥19 ጋር ያነጻጽሩ። *ድኾች ይሆናሉና፤* 21፥17 ይመ። *እንቅልፋምነትም፤* በ6፥9 ላይ ታካች ሰው የሚደርስበትን ድኽነት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

23፥22 *እናትህንም ... አትናቃት፤* ከ15፥20፤ 30፥17 ጋር ያነጻጽሩ።

23፥23 *እውነትን ግዛት ... ጥበብን፣ ... ማስተዋልን ገንዘብህ አድርግ፤* 4፥5፤ እንዲሁም 4፥7 እና ማብ ይመ።

23፥24-25፤ ቍ 27፥11፤ እንዲሁም 10፥1 እና ማብ

ጠቢብ ልጅ ያለውም በእርሱ ሐሤት
ያደርጋል::
[25]አባት እናትህ ደስ ይበላቸው፤
ወላጅ እናትህም ሐሤት ታድርግ::

[26]ልጄ ሆይ፤ ልብህን ስጠኝ፤
ዐይኖችህም ከመንገዴ አይውጡ፤
[27]ዘልዛላ ሚስት ጠባብ ጕድጓድ፣
አመንዝራም ሴት ዐዘቅት ናትና፤
[28]እንደ ወንበዴ ታደባለች፤
በሰዎችም መካከል ወስላቶችን ታበዛለች::
[29]ዋይታ የማን ነው? ሐዘንስ የማን ነው?
ጠብ የማን ነው? ብሶትስ የማን ነው?
በከንቱ መቍሰል የማን ነው? የዐይን
ቅላትስ የማን ነው?
[30]የወይን ጠጅ በመጠጣት ጊዜያቸውን
ለሚያባክኑ ነው፤
እየዞሩ ድብልቅ የወይን ጠጅ
ለሚቀማምሱ ሰዎች ነው::
[31]መልኩ ቀይ ሆኖ፣
በብርጭቆ ውስጥ ሲያንጸባርቅ፣
ስተት ብሎ በሚወርድበትም ጊዜ፣
ወደ ወይን ጠጅ ትክ ብለህ
አትመልከት::
[32]በመጨረሻው እንደ እባብ ይነድፋል፤
እንደ እፉኝትም መርዙን ይረጫል::
[33]ዐይኖችህ እንግዳ ነገር ያያሉ፤
አእምሮህም ይቀባዥራል::
[34]በባሕር ላይ የተኛህ፣
በመርከብ ምሰሶ ጫፍ ላይ የተጋደምህ
ትመስላለህ::
[35]አንተም፣ "መቱኝ፤ አልተጐዳሁም፤
ደበደቡኝ፤ አልተሰማኝም፤
ታዲያ፣ ሌላ መጠጥ እንዳገኝ፣
መቼ ነው የምነቃው?" ትላለህ::

23፥25 ምሳ10፥1
23፥26 መዝ18፥21፤ምሳ5፥1-6
23፥27 ምሳ22፥14
23፥28 ምሳ7፥11-12
23፥30 ቈላ20-21፤ ኢሳ5፥11
23፥35 ምሳ20፥1
24፥1 ምሳ3፥31-32፤23፥17-18
24፥2 መዝ2፥1፤10፥7፤ኢሳ32፥6፤55፥7-8፤59፥7፤65፥2፤66፥18፤ ሆሴ4፥1
24፥3 ምሳ14፥1
24፥4 ምሳ8፥21
24፥6 ምሳ11፥14፤ 20፥18፤ሉቃ14፥31
24፥10 ኢዮ4፥5
24፥11 መዝ82፥4
24፥12 1ሳሙ2፥3፤ ኢዮ34፥11፤መዝ54፥5፤62፥12፤139፥2፤ማቴ 16፥27፤ሮሜ2፥6

24

በክፉ ሰዎች አትቅና፤
ጓደኝነታቸውም አይመርህ፤
[2]ልባቸው ዐመፅን ያውጠነጥናልና፤
ከንፈራቸውም ሸፍጥ ያወራል::

[3]ቤት በጥበብ ይሠራል፤
በማስተዋልም ይጸናል፤
[4]በዕውቀትም ውድና ውብ በሆነ ንብረት፣
ክፍሎቹ ይሞላሉ::
[5]ጠቢብ ሰው ታላቅ ኀይል አለው፤
ዕውቀት ያለውም ሰው ብርታትን
ይጨምራል፤
[6]ጦርነት ለመግጠም መልካም ምክር፣
ድል ለማድረግም ብዙ አማካሪዎች
ያስፈልጋሉ::

[7]ጥበብ ለተላላ በጣም ሩቅ ናት፤
በከተማዪቱ በር ሸንጎ ላይም መናገር
አይችልም::

[8]ክፋት የሚያውጠነጥን፣
'ተንኰለኛ' በመባል ይታወቃል::
[9]የተላላ ዕቅድ ኀጢአት ነው፤
ሰዎችም ፌዘኛን ይጸየፉሉ::

[10]በመከራ ጊዜ ፈራ ተባ ካልህ፣
ዐቅምህ ምንኛ ደካማ ነው!
[11]ወደ ሞት የሚነዱትን ታደጋቸው፤
እየተጐተቱ ለእርድ የሚሄዱትን
አድናቸው::
[12]አንተም፣ "ስለዚህ ነገር ምንም
አላውቅም" ብትል፣
ልብን የሚመረምር እርሱ
አያስተውልምን?
ሕይወትህን የሚጠብቃት እርሱ
አያውቅምን?
ለእያንዳንዱስ እንደ ሥራው መጠን
አይከፍለውምን?

ይመ::

23፥27 *ዐዘቅት፤* የ22፥14 ማብ ይመ:: *ዘልዛላ ሚስት፤* የ2፥16 ማብ፤ እንዲሁም5፥20፤ 7፥17-23 ይመ::

23፥28 *ታደባለች፤* 6፥26፤ 7፥12፤ መክ7፥26 ይመ:: *ወስላቶችን ታበዛለች፤* ከ7፥26 ጋር ያነጻጽሩ::

23፥29-35፤ ስካር በአካል ላይ የሚያደርሰውን ጕዳትና በልቦና ላይ የሚያስከትለውን ቀውስ በግልጽ የሚያመለክት ነው::

23፥29 *ዋይታ የማን ነው?* ስለ ሰካራሞች በኢሳ5፥11:22 ላይ የተነገረውን ዋይታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ:: *ጠብ፤* 20፥1 ይመ:: *መቍሰል፤* በ19፥29 ላይ ለተላሉች ጀርባ ጅራፍ ተዘጋጅቶአል» የሚለውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::

23፥30 *የወይን ጠጅ በመጠጣት ጊዜያቸውን ለሚያባክኑ፤* 1ሳሙ25፥36 ይመ:: *ድብልቅ የወይን ጠጅ፤* ኀይል እንዲኖረው ቅመማ ቅመም የተጨመረበት ሊሆን ይችላል (9፥2፤ መዝ 75፥8 ይመ)::

23፥32 *እንደ እባብ ይነድፋል፤* የመጨረሻ ውጤቱ ሞት ይሆናል (ከዘኍ 21፥6 ጋር ያነጻጽሩ)::

23፥33 *እንግዳ ነገር ያያሉ ... ይቀባዥራል፤* የሰከረ ሰው የሚደርስበትን የአእምሮ መቃወስ ያመለክታል::

23፥34 *በባሕር ላይ የተኛህ ... ትመስላለህ፤* ናላህ የዞረብህ ትሆናለህ ማለት ነው::

23፥35 *መቱኝ፤ አልተጐዳሁም፤* በኤር5፥3 ላይ የተገለጠውን የእስራኤልን ሁኔታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ:: *ታዲያ፣ ሌላ መጠጥ እንዳገኝ፤* የደረሰበት ዋይታና ችግር ስሕተቱን ከመድገም አላዳነውም (ከ26፥11፤ 27፥22፤ ኢሳ56፥12 ጋር ያነጻጽሩ)::

24፥1 *አትቅና፤* ቍ19፤ መዝ37፥1 ይመ:: *ጓደኝነታቸውም አይመርህ፤* 1፥15፤ 12፥26፤ 23፥20 ይመ::

24፥2 *ዐመፅን ያውጠነጥናልና፤* 1፥10-11፤ 6፥14፤ ኢዮ 15፥35፤ መዝ38፥12 ይመ::

24፥3 *ቤት፤* የአንድን ግለሰብ ወይም ቤተ ሰብ ሕይወት ለማመልከት የገባ ቃል ነው:: *ይሠራል፤* በ9፥1 ላይ ከሚገኘው ተመሳሳይ አገላለጽ ጋር ያነጻጽሩ::

24፥4 *ውድና ውብ በሆነ ንብረት፤* ጥበብ፣ ለሚናፍቋትና ለሚወዷት ባለጠግነትን እንደምታጐናጽፍ ተስፋ ትሰጣለች (8፥21)::

24፥5 *ታላቅ ኀይል አለው፤* የ21፥22 ማብ ይመ::

24፥7 *በር፤* የከተማዋ ዐዋቂዎችና አዛውንት ለተለያዩ ማኅበራዊ ጕዳዮች የሚሰበሰቡበት ቦታ (የሩት 4፥1) ማብ እንዲሁም ሩት 4፥11 ይመ) በተጨማሪም የታወቀ ሥራ ይካሄድበት ነበር (የ1፥21 ማብ ይመ)::

24፥8 *ክፋት የሚያውጠነጥን፤* ቍ2፤ እንዲሁም 1፥10-11፤ 6፥14፤ ኢዮ 15፥35፤ መዝ 38፥12 ይመ:: *ተንኰለኛ፤* 12፥2፤ 14፥17 ይመ::

24፥9 *የተላላ ዕቅድ ኀጢአት ነው፤* ከ1፥11-16፤ 9፥13-18 ጋር ያነጻጽሩ:: *ሰዎችም ፌዘኛን ይጸየፉሉ፤* ትዕቢተኛ፣ ተሳዳቢ (9፥7) ጠበኛም (22፥10) በመሆኑ ነው፤ የ1፥22 ማብ ይመ::

24፥10፤ ከኤር12፥5፤ ከገላ6፥9 ጋር ያነጻጽሩ::

24፥11 *ወደ ሞት የሚነዱትን፤* በደለኛ ሳይሆኑ የሞት ፍርድ የተበየነባቸው ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ (ከ17፥15፤ ከኢሳ 58፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ)::

24፥12 *ልብን የሚመረምር እርሱ አያስተውልምን?* እግዚአብሔር ሐሳባችንንና ዓላማችንን እንኳ ሳይቀር ያውቃል (16፥2፤ 21፥2፤ መዝ 94፥9-11 ይመ)::

[13]ልጄ ሆይ፤ መልካም ነውና ማር ብላ፤
የማር ወለላም ጣዕም ይጣፍጥሃል።
[14]ጥበብም ለነፍስህ እንደዚሁ ጣፋጭ
እንደ ሆነች ዕወቅ፤
ብታገኛት ለነገ አለኝታ ይኖርሃል፤
ተስፋህም ከንቱ አይሆንም።

[15]በጻድቅ ሰው ቤት ላይ እንደ ወንበዴ
አታድፍጥ፤
መኖሪያውንም በድንገት አታጥቃ፤
[16]ጻድቅ ሰባት ጊዜ እንኳ ቢወድቅ
ይነሣልና፤
ክፉዎች ግን በጥፋት ይወድቃሉ።

[17]ጠላትህ ሲወድቅ ደስ አይበልህ፤
ሲሰናከልም ልብህ ሐሤት አያድርግ፤
[18]አለዚያ እግዚአብሔር ይህን አይቶ
ደስ አይለውም፤
ቍጣውንም ከእርሱ ይመልሳል።

[19]በጨካኞች ድርጊት አትጨነቅ፤
በክፉዎችም አትቅና፤
[20]ግፈኛ ተስፋ የለውምና፤
የክፉዎችም መብራት ድርግም ብላ
ትጠፋለች።

[21]ልጄ ሆይ፤ እግዚአብሔርንና ንጉሥን
ፍራ፤
ከዐመፀኞችም ጋር አትተባበር፤
[22]ሁለቱም የሚያመጡት መዓት፤
ምን እንደሚሆን ማን ያውቃል?

ተጨማሪ የጠቢባን ምሳሌዎች

[23]እነዚህም ደግሞ የጠቢባን ምሳሌዎች ናቸው፦

በዳኝነት አድልዎ ማድረግ ተገቢ
አይደለም፤
[24]በደለኛውን፣ "አንተ ንጹሕ ነህ"
የሚለውን፣
ሕዝቦች ይረግሙታል፤ መንግሥታትም
ያወግዙታል።
[25]በደለኛውን፣ "አንተ ጥፋተኛ ነህ"
የሚሉት ግን መልካም ነገር ይገጥማቸዋል፤
የተትረፈረፈ በረከትም ይወርድላቸዋል።
[26]እውነተኛ መልስ መስጠት፣
ከንፈርን እንደ መሳም ነው።

[27]በደጅ ያለውን ሥራህን ፈጽም፤
ዕርሻህን አዘጋጅ፤
ከዚያም በኋላ ቤትህን ሥራ።
[28]በባልንጀራህ ላይ ያለ ምክንያት
አትመስክር፤
በከንፈርህም አትሸንግል።
[29]"በእኔ ላይ እንደሠራብኝ እሠራለታለሁ፤
ስለ አድራጎቱም የጁን እመልስለታለሁ"
አትበል።

[30]በሰነፍ ሰው ዕርሻ በኩል አለፍሁ፤
ማስተዋል የጐደለውን ሰው የወይን ቦታ
አልፌ ሄድሁ፤
[31]በያለበት እሾህ በቅሎበታል፤
መሬቱም ዐረም ለብሶአል፤
ቅጥሩም ፈራርሷል።
[32]ያየሁትን ነገር አወጣሁ አወረድሁ፤
ካስተዋልሁትም ትምህርት አገኘሁ፤
[33]"ጥቂት ላንቀላፋ፣ ጥቂት ላሸልብ፣
እጄን አጣጥፌ ጥቂት ልረፍ" ብትል፣
[34]ድኽነት እንደ ወንበዴ፣
እጦትም እንደ ታጠቀ ሰው
ይመጣብሃል።[ን]

የሰሎሞን ተጨማሪ ምሳሌዎች

25 እነዚህ የይሁዳ ንጉሥ የሕዝቅያስ ሰዎች የቀዷቸው ሌሎች የሰሎሞን

24፥14 መዝ119፥103፤ ምሳ16፥24፤ 23፥18
24፥16 ኢዮ5፥19፤ መዝ 34፥21
24፥17 2ሳሙ3፥32፤አብ1፥12፤ሚክ7፥8
24፥18 ኢዮ31፥29
24፥19 መዝ37፥1
24፥20 ኢዮ18፥5፤ ምሳ23፥17-18
24፥21 ሮሜ13፥1-5
24፥22 መዝ73፥19
24፥23 ዘፀ18፥16፤ ዘሌ19፥15፤መዝ72፥2፤ምሳ1፥6፤28፥21፤31፥8-9፤ኤር22፥16
24፥24 ምሳ17፥15
24፥28 መዝ7፥4
24፥29 ምሳ20፥22፤ ማቴ5፥38-41
24፥30 ምሳ6፥6-11፤26፥13-16
24፥33 ምሳ6፥10
24፥34 ምሳ10፥4፤ መክ10፥18
25፥1 1ነገ4፥32፤ ምሳ1፥1

[ን]34 *ወይም እንደ ባዜ/ እጦትም እንደ ለማኝ*

24፥14 *ጥበብም ለነፍስህ ... ጣፋጭ እንደ ሆነች*፤ ጥበብ ታለመልማለች፤ ፈውስንም ታስገኛለች (16፥24 እና ማብ ይመ)። *ለነገ አለኝታ፤* መዝ9፥18፤ 37፥37፤ ኤር29፥11 ይመ።

24፥15 *አታድፍጥ፤* ከ1፥11፤ 12፥6፤ ከመዝ10፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ።

24፥16 *ሰባት ጊዜ፤* ብዙ ጊዜ ለማለት ነው (6፥16፤ ኢዮ 5፥19 እና ማብ ይመ)። *ይነሣልና፤* እግዚአብሔር፣ ጻድቁን እንደ ሚደግፍና እንደሚታደግ ቃል ገብቶአል (ከመዝ34፥19፤ 37፥24፤ ከሚክ7፥8 ጋር ያነጻጽሩ)። *ክፉዎች ... ይወድቃሉ፤* 22፤ 4፥19፤ 6፥15፤ 11፥3፡5 ይመ።

24፥17 *ደስ አይበልህ፤* የ17፥5 ማብ ይመ።

24፥18 *ቍጣውንም ከእርሱ ይመልሳል*፤ ኤዶምያስ ባድማ የሆነችው በእስራኤል ጥፋት በመፈንጠዟ ነበር (ሕዝ 35፥15 ይመ)።

24፥19፤ ከመዝ 37፥1 ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ቍ1፤ 23፥17 ይመ።

24፥20 *ተስፋ የለውምና*፤ ለራሱ ወይም ከእርሱ ለሚወለዱ ዘሮቹ ማለት ነው (መዝ37፥2፡28፡38 ይመ፤ ከቍ14፤ 23፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። *መብራት ... ትጠፋለች*፤ የ13፥9 ማብ ይመ።

24፥21 *እግዚአብሔርንና ንጉሥን ፍራ፤* ለባለሥልጣኖች መገዛት ተገቢ እንደ ሆነ በመክ8፥2-5 ላይም ታዞአል። በ1ጴጥ 2፥17 "እግዚአብሔርን ፍራ፤ ንጉሥን አክብር" ይላል፤ በሮሜ 13፥1-7 ያለው ክፍልም ይህንኑ ይመክራል (ከ20፥8፡26 ጋር ያነጻጽሩ)።

24፥22 *ሁለቱም፤* እግዚአብሔርና ንጉሥ ማለት ነው። *የሚያመጡት መዓት*፤ የእግዚአብሔር ፍርድ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ አል (6፥15፤ 11፥3፡5)፤ ነገር ግን የንጉሥ ሥልጣን ምን ያህል ብርቱ እንደ ሆነ የተገለጸው በ20፥26 ላይ ነው።

24፥23-34፤ ይህ ክፍል የጠቢቡን ጥቂት ተጨማሪ አባባ ሎች ያዘለ የ22፥17-24፥22 ቅጥያ ነው።

24፥23 *በዳኝነት አድልዎ ማድረግ ተገቢ አይደለም*፤ 18፥5 እና ማብ ይመ።

24፥24 *አንተ ንጹሕ ነህ፤* 17፥15 ይመ። *ሕዝቦች ይረግሙታል፤* "በድብቅ እህል የሚያከማቸውን ሰው፣ ሕዝብ ይረግመዋል" (11፥26) እንደ ተባለው ነው።

24፥25 *የተትረፈረፈ በረከትም*፤ 10፥6፤ ዘዳ16፥20 ይመ።

24፥26 *እውነተኛ መልስ*፤ ከ16፥13 ጋር ያነጻጽሩ። *እንደ መሳም*፤ በ16፥24 ላይ፣ "ለነፍስ ጣፋጭ" የተባለችውን "መልካም ቃል" ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

24፥27 *ዕርሻህን አዘጋጅ*፤ ቤትህን በምትሠራበት ጊዜ፣ ዕቅድህን በጥንቃቄ አዘጋጅ፤ ለግንባታውም የሚያስፈልጉህን ነገሮች አሰናዳ። *ቤትህን፤* የቍ3 ማብ ይመ።

24፥28 *ያለ ምክንያት አትመስክር*፤ 3፥30 ይመ። *በከንፈርህም አትሸንግል*፤ 6፥19 እና ማብ፤ 12፥17፤ 25፥18 ይመ።

24፥29 *የጁን እመልስለታለሁ፤* የበቀል ሐሳብ በ20፥22 ላይም ተከልክሎአል (የዚያኑ ማብ ይመ)፤ ከ25፥21-22፤ ከማቴ 5፥43-45፤ ከሮሜ12፥17 ጋር ያነጻጽሩ።

24፥30 *በሰነፍ ሰው*፤ የ6፥6 ማብ፤ እንዲሁም 20፥4 ይመ።

24፥31 *እሾህ ... ዐረም፤* 15፥19፤ ከኢሳ 34፥13 ጋር ያነጻጽሩ።

24፥33-34፤ 6፥10-11 እና የ6፥11 ማብ ይመ።

25፥1 *የሰሎሞን ምሳሌዎች*፤ የ1፥1፤ 10፥1 ማብ ይመ፤ *የሕዝቅያስ ሰዎች የቀዷቸው*፤ በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት ታላቅ መንፈሳዊ ተሐድሶ ነበር (715-686 ዓ.ቅ.ክ)፤ ንጉሡም ዜማዎቹ

ምሳሌዎች ናቸው:-

[2]ነገርን መሰወር ለእግዚአብሔር ክብሩ ነው፤
ነገርን ፈልፍሎ ማውጣት ግን
ለነገሥታት ክብራቸው ነው።

[3]ሰማያት ከፍ ያሉ እንደ ሆኑ፣ ምድርም
ጥልቅ እንደ ሆነች ሁሉ፣
የነገሥታትም ልብ እንደዚሁ
አይመረመርም።

[4]ከብር ዝገትን አስወግድ፤
አንጥረኛውም ንጹሕ ነገር[1] ያገኛል፤
[5]ክፉን ከንጉሥ ፊት አርቅ፤
ዙፋኑም በጽድቅ ትጸናለች።
[6]በንጉሥ ፊት ራስህን ከፍ ከፍ አታድርግ፤
በታላላቆች መካከል መገኘትም
አይመርህ፤
[7]በትልቅ ሰው ፊት ከሚያዋርድህ፣
ራሱ፣ "ወደዚህ ከፍ በል" ቢልህ
ይሻላልና።

በዐይንህ ያየኸውን ሁሉ፣
[8]ወደ ፍርድ አደባባይ በችኰላ አታውጣው፤[2]
ባልንጀራህ ካሳፈረህ፣
ኋላ ምን ይውጥሃል?

[9]ስለ ራስህ ጕዳይ ከባልንጀራህ ጋር
በምትከራከርበት ጊዜ፣
የሌላውን ሰው ምስጢር አታውጣ፤
[10]ያለዚያ ይህን የሚሰማ ያሳፍርሃል፤
አንዴ የጠፋውን ስምህንም ፈጽሞ
መመለስ አትችልም።

[11]ባግባቡ የተነገረ ቃል፣
በብር መደብ ላይ እንደ ተቀረጸ የወርቅ
እንኮይ ነው።
[12]የጠቢብ ሰው ዘለፋ ለሚሰማ ጆሮ፣
እንደ ወርቅ ጕትቻ ወይም እንደ ጥሩ
የወርቅ ጌጥ ነው።
[13]በመከር ጊዜ የበረዶ ቅዝቃዜ ለሰሰ
እንደሚያደርግ ሁሉ፣
ታማኝ መልእክተኛም ለላኩት እንደዚሁ
ነው፤
የጌቶቹን መንፈስ ያሳርፋልና።

[14]የማይለግሰውን ስጦታ እቸራለሁ ብሎ
ጕራ የሚነዛ ሰው፣
ዝናብ እንደ ሌለው ደመናና ነፋስ ነው።
[15]በትዕግሥት ገዥን ማግባባት ይቻላል፤
ለስላሳ አንደበትም ዐጥንት ይሰብራል።

[16]ማር ስታገኝ በልክ ብላ፤
ከበዛ ያስመልስሃል።

[17]ወደ ባልንጀራህ ቤት እግር አታብዛ፤
ታሰለቸውና ይጠላሃል።

[18]በባልንጀራው ላይ በሐሰት የሚመሰክር፣
እንደ ቈመጥ፣ እንደ ሰይፍና እንደ ተሳለ
ፍላጻ ነው።
[19]በመከራ ጊዜ በወስላታ ሰው መተማመን፣
በተበላሸ ጥርስና በሰለለ እግር እንደ
መታመን ነው።

[20]ላዘነ ልብ የሚዘምር፣
በብርድ ቀን ልብሱን እንደሚያወልቅ፣
ወይም በሶዳ ላይ እንደ ተጨመረ

25፥2 ምሳ16፥10-15
25፥5 2ሳሙ7፥13 1ምሳ16፥12፤20፥8፤29፥14
25፥7 ሉቃ14፥7-10
25፥8 ማቴ5፥25-26
25፥11 ቍ12፤ምሳ15፥23
25፥12 ቍ11፤መዝ141፥5፤13፥18
25፥13 ምሳ10፥26፥13፥17
25፥15 ምሳ15፥1፤መክ10፥4
25፥16 ቍ27
25፥18 ምሳ12፥18

[1]4 ወይም ጽዋ
[2]7፡8 ወይም ዐይንህ የጣልህበት ሰው፣ 8... አትውጣ

ቀድሞ ይቀርቡ በነበረበት ሁኔታ እንዲቀርቡ አደረገ (2ዜና 29፥30)። ንጉሡ በዳዊት ቅኔ ደስ መሰኘቱ፣ የሰሎሞን ምሳሌዎች በአንድ ላይ እንዲሰበሰቡ ከሰጠው ድጋፍ ጋር ይጣጣማል። የእስራኤል መንግሥት ከመከፋፈሉ በፊት ሰሎሞን የመጨረሻ ንጉሥ ነበር። ሕዝቅያስ መላውን እስራኤልን ማለት በዚህ ጊዜ በደቡብ ግዛት ብቻ የተወሰነውን በመግዛት የመጀመሪያ ነበር።

25፥2 *ነገርን መሰወር*፤ ሰው፣ እግዚአብሔር ዓለምን እንዴት እንደ ፈጠረና እንዴት እንደሚያስተዳድር መረዳት ባለመቻሉ እግዚአብሔር ይከብራል። (ዘዳ29፥29፤ ኢዮ26፥14 እና ማብ፤ ኢሳ40፥12-24፤ ሮሜ11፥33-36 ይመ)። *ነገርን ፈልፍሎ ማውጣት*፤ ንጉሥ እውነትን መግለጥና በፍትሕ ማስተዳደር ሲችል ክብርን ያገኛል (1ነገ3፥9፤ 4፥34 ይመ)።

25፥3 *አይመረመርም*፤ በ30፥18-19 ላይ እንደ ተመለከቱት አራት ነገሮች የነገሥታትም ልብ ሊደርስበት ወይም ሊታወቅ አይችልም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር የነገሥታትን ልብ ይቈጣጠራል (21፥1 ማብ ይመ)።

25፥4 *ከብር ዝገትን አስወግድ*፤ በኢሳ1፥22-25፤ በሕዝ22፥18፤ በሚል3፥2-3 ላይ በአጠቃላይ ከኅብረተ ሰብ መታደስ በተለይ ደግሞ ከገዦች ንጽሕና ጋር የሚነጻጸር ሂደት ነው።

25፥5 *ዙፋኑም በጽድቅ ትጸናለች*፤ የ16፥12 ማብ፤ እንዲሁም 20፥26 ይመ።

25፥6 *በንጉሥ ፊት*፤ በግብዣ ላይ ሊሆን ይችላል (ከ23፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። ጌታ ኢየሱስ በሰርግ ግብዣ ላይ ስላለ የክብር ስፍራ ተናግሯል (ሉቃ14፥7-11)።

25፥7 *"ወደዚህ ከፍ በል"*፤ ሉቃ14፥10 ላይ "ወዳጄ ሆይ፤ ወደተሻለው ስፍራ ከፍ በል" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ፤ ከኢሳ22፥15-19 ጋር ያስተያዩ።

25፥8 *ወደ ፍርድ አደባባይ በችኰላ አታውጣው*፤ ጭቅጭቅ ውስጥ መግባት ምን ያህል ከባድ እንደ ሆነና (17፥14 ይመ) ጥንቃቄ ማድረግ እንደሚያስፈልግ (24፥28 ይመ) የሚያሳስብ ምክር ነው።

25፥9 *የሌላውን ሰው ምስጢር አታውጣ*፤ ብታወጣ ሐሜተኛ ትሆናለህ (11፥13፤ 20፥19 ይመ)።

25፥10 *የጠፋውን ስምህንም*፤ መልካም ስም በሕይወት ዘመን እንደ ትልቅ ሀብት ከሚቈጠሩት ነገሮች አንዱ ነው (22፥1 እና ማብ ይመ)።

25፥11 *በብር ... የወርቅ*፤ በ8፥19 ላይ ከተመለከተው የጥበብ ፍሬ ጋር ያነጻጽሩ።

25፥12 ... *ወርቅ ጕትቻ*፤ የጥበብን ውበትና ጤናማ ትምህርት ከሚገልጽ የአበባ ጕንጕንና የዐንገት ጌጥ ጋር ይወዳደራል (1፥9፤3፥22፤4፥9 ይመ)። *የጠቢብ ሰው ዘለፋ*፤ በ15፥31 ላይ "ሕይወትን የሚሰጥ ተግሣጽ" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ።

25፥13 *የበረዶ ቅዝቃዜ*፤ በረዶ ካለበት ተራራ የሚወርድ ቀዝቃዛ ውሃ ወይም ከዚያ የሚመጣ ቀዝቃዛ አየር ሊሆን ይችላል። *ታማኝ መልእክተኛም*፤ 13፥17 እና ማብ ይመ።

25፥14 *ዝናብ እንደ ሌለው ደመናና*፤ ይህ ሐረግ የይሁዳ መልእክት ቍ12 ላይ ፍሬ የሌላቸውን ከንቱ ሰዎች ለመግለጽ ገብቶአል።

25፥15 *በትዕግሥት ገዥን ማግባባት ይቻላል*፤ ከ14፥29 ጋር ያነጻጽሩ። *ለስላሳ አንደበት*፤ የ15፥1 ማብ ይመ።

25፥18 *ቈመጥ ... ሰይፍና ... ፍላጻ*፤ ከመዝ57፥4፤ ከኤር9፥8 ጋር ያነጻጽሩ። *በሐሰት የሚመሰክር*፤ የ6፥19 ማብ፤ እንዲሁም 24፥28፤ ዘፀ20፥16 ይመ።

25፥19 *በተበላሸ ጥርስና በሰለለ እግር*፤ በግብፅ መተማመን የተቀጠቀጠ ሸንበቆን እንደ መደገፍ ነበር (ኢሳ30፥6)።

25፥20 *በሶዳ ላይ ... ሆምጣጤ*፤ 'ናትሮን' በመባል የሚታወቅ (ኤር2፥22 ይመ)፣ መልኩ ጨው የሚመስል ማዕድን (ሶዲየም ካርቦኔት) ሳይሆን አይቀርም፤ በጥንት ዘመን ለልብስ ማጠቢያ ይጠቀሙበት ነበር። ሆምጣጤ ሲገባበት ኀይለኛ መብላላት ያሳያል። *ላዘነ ልብ የሚዘምር*፤ በባቢሎን ምድር የነበሩ ስደተኞች የጽዮንን መዝሙር ለመዘመር ፈቃደኞች አልነበሩም (መዝ137፥3-4)።

ሆምጣጤ ነው::

[21]ጠላትህ ቢራብ አብላው፤
ቢጠማም ውሃ አጠጣው::

[22]ይህን በማድረግህም፣ በራሱ ላይ ፍም ትከምራለህ፤
እግዚአብሔርም ዋጋህን ይከፍልሃል::

[23]የሰሜን ነፋስ ዝናብ እንደሚያመጣ ሁሉ፣
ሐሜተኛ ምላስም ቍጡ ፊት ታስከትላለች::

[24]ከጨቅጫቃ ሚስት ጋር በአንድ ቤት ከመኖር፣
በጣራ ማዕዘን ላይ መኖር ይሻላል::

[25]ከሩቅ የሚመጣ መልካም ዜና፣
የተጠማችን ነፍስ እንደሚያረካ ቀዝቃዛ ውሃ ነው::

[26]ለክፉ ሰው የሚንበረከክ ጻድቅ፣
እንደ ደፈረሰ ምንጭ ወይም እንደ ተበከለ የጕድጓድ ውሃ ነው::

[27]ከመጠን በላይ ማር መብላት ጥሩ አይደለም፤
የራስንም ክብር መሻት አያስከብርም::

[28]ራሱን የማይቈጣጠር ሰው፣
ቅጥሯ እንደ ፈረሰ ከተማ ነው::

26 በረዶ በበጋ፣ ዝናብ በመከር እንደ ማያስፈልግ ሁሉ፣
ክብርም ለተላላ አይገባውም::

25፥22 2ዜና28፥15፤መዝ18፥8፤ማቴ5፥44፤ሮሜ12፥20
25፥24 ምሳ21፥9
25፥25 ምሳ15፥30
25፥27 ቍ16፤ምሳ27፥2፤ማቴ23፥12
26፥1 ቍ8፤1ሳሙ12፥17፤ምሳ19፥10
26፥2 ዘዳ23፥5
26፥3 መዝ32፥9፤ምሳ10፥13
26፥4 ቍ5፤ኢሳ36፥21
26፥5 ቍ4፤ምሳ3፥7
26፥6 ምሳ10፥26
26፥7 ቍ9
26፥8 ቍ1
26፥9 ቍ7
26፥11 መዝ85፥8፤2ጴጥ2፥22

[2]ከንፎቿን እንደምታርገበግብ ድንቢጥ
ወይም ቱር እንደምትል ጨረባ፣
ከንቱ ርግማንም በማንም ላይ አይደርስም::

[3]ለፈረስ አለንጋ፣ ለአህያ መሸበቢያ፣
ለተላላ ጀርባም በትር ይገባዋል::

[4]ቂልን እንደ ቂልነቱ አትመልስለት፤
አለዚያ አንተም ራስህ እንደ እርሱ ትሆናለህ::

[5]ቂልን እንደ ቂልነቱ መልስለት፤
አለዚያ ጠቢብ የሆነ ይመስለዋል::

[6]በቂል እጅ መልእክትን መላክ፣
የገዛ እግርን እንደ መቍረጥ ወይም ዐመፃን እንደ መጋት ነው::

[7]በተላላ አንደበት የሚነገር ምሳሌ፣
ሰላላ የሽባ ሰው እግር ነው::

[8]ለተላላ ክብር መስጠት፣
በወንጭፍ ላይ ድንጋይ እንደ ማሰር ነው::

[9]በአላዋቂ አንደበት የሚነገር ምሳሌ፣
በሰካራም እጅ እንዳለ እሾኽ ነው::

[10]ቂልን ወይም የትኛውንም ዐላፊ አግዳሚ የሚቀጥር፣
ፍላጻውን በነሲብ እየወረወረ ወገኖቹን እንደሚያቈስል ቀስተኛ ነው::

[11]ውሻ ወደ ትፋቱ እንደሚመለስ ሁሉ፣
ተላላም ቂልነቱን ይደጋግማል::

25፥21-22፤ ይህ ክፍል ክፉን በመልካም እንዴት ማሸነፍ እንደሚቻል በማመልከት በሮሜ 12፥20 ላይ ተጠቅሶአል::

25፥21፤ ጠላት ለሆነ ሰው በጎ ማድረግ ተገቢ መሆኑ በ20፥22፤ በዘፀ23፥4-5 ላይ ተመልክቶአል:: *አብላው፤ ... ውሃ አጠጣው፤* በቍጥጥር ሥር የዋለው የሶርያ ሰራዊት ነቢዩ ኤልሳዕ በሰጠው ምክር መሠረት ትልቅ ግብዣ ተደርጎለት ወደ አገሩ ተመልሶአል (2ነገ6፥21-23 ይመ፤ ከ2ዜና28፥15 ጋር ያነጻጽሩ)::

25፥22 *በራሱ ላይ ፍም ትከምራለህ፤* ለክፉዎች የተመደበ ከባድ ቅጣት ነው (መዝ140፥10 ይመ):: እዚህ ላይ ግን ጠላትን የሚጐዳው የሚደረግለት በጎነት ነው (በቍ15 ላይ "ዐጥንት ይሰብራል" የሚለውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)፤ ምናልባትም ይህ ደግነት ወደ መልካም መንገድ ሊመራው ይችላል:: በሌላም በኩል፣ ይህ አባባል በግብፅ የነበረውን ከበደል የመንጻት ሥርዐት፣ ይኸውም በደለኛ ሰው ንስሓ መግባቱን ለማመልከት በጉድጓዳ ሳሕን የእሳት ፍም በራሱ ላይ የመሸከም ልማድን ሊያንጸባርቅ ይችላል:: እንግዲህ በዚህ መሠረት ለጠላትህ በጎ መመለስ፣ ወደ ንስሓ ልታመጣው ወይም መልካም ልታደርግ ትችላለህ ማለት ነው:: *እግዚአብሔርም ዋጋህን ይከፍልሃል፤* ጠላትህ በክፋቱ ቢቀጥልም፣ አንተን ግን እግዚአብሔር ይክስሃል (ከ11፥18፤ 19፥17 ጋር ያነጻጽሩ)::

25፥23 *የሰሜን፤* ለእስራኤል አገር ዝናብ የሚመጣው በምዕራብ በኩል ስለ ሆነ፣ ሰሜን ምዕራብ ለማለት ይሆናል (ከሉቃ12፥54፤ ከ1ነገ18፥41-44 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሐሜተኛ ምላስም፤* በየቦታው ስም የሚያጠፋ አንደበት ነው (ከ10፥18 ጋር ያነጻጽሩ)::

25፥25 *ከሩቅ የሚመጣ መልካም ዜና፤* ዘፍ45፥25-28 ይመ::

25፥26 *የሚንበረከክ ጻድቅ፤* ምናልባት እጅ መንሻ በማቅረብ ሊሆን ይችላል (ከ17፥8፤ 29፥4፤ ከኢሳ 1፥21-23 ጋር ያነጻጽሩ):: *እንደ ደፈረሰ ምንጭ፤* ከሕዝ 34፥18-19 ጋር ያነጻጽሩ::

25፥27 *የራስንም ክብር መሻት፤* ቍ6-7 እና ማብ ይመ::

25፥28 *ቅጥሯ እንደ ፈረሰ ከተማ፤* የተጋለጠችና የተዋረደች ለማለት ነው (ከነህ1፥3 ጋር ያነጻጽሩ):: *ራሱን የማይቈጣጠር ሰው፤* 16፥32 እና ማብ ይመ::

26፥1 *ዝናብ በመከር፤* ከሰኔ እስከ መስከረም ባሉት ወራት በመካከለኛው ምሥራቅ ብዙውን ጊዜ ዝናብ አይዘንብም፤ ይሁን እንጂ 1ሳሙ12፥17-18 ይመ:: *ክብርም ለተላላ አይገባውም፤* ቍ8፤ 30፥22 ይመ::

26፥2 *ከንቱ ርግማንም በማንም ላይ አይደርስም፤* ሳሚ ዳዊትን በረገመው ጊዜ፣ ርግማኑ እንደማይደርስበት ዳዊት አስተውሎአል፤ ምክንያቱም የሳኦልን ቤተ ሰብ ገድሎአል የተባለው ሐሰት ነበር (2ሳሙ16፥8፡12)::

26፥3 *ለተላላ ጀርባም በትር፤* 14፥3፤ 19፥29 ይመ::

26፥4-5፤ እነዚህ ቍጥሮች እርስ በርስ የሚቃረኑ ሳይሆኑ፣ የሚደጋገፉ ናቸው:: ከቂል ጋርም እንኳ ዝቅ ብሎ መከራከርና ሐሳቡን ማክበር ተገቢ ቢሆንም (ቍ4፤ 23፥9፤ ማቴ7፥6 ይመ) አንዳንድ ጊዜ ግን ሐሳቡ ትክክል እንዳልሆነ በአግባቡ መንገር ያስፈልጋል (ቍ5)፤ አለበለዚያ ከንቱ ሐሳቡን የተደገፈለት ይመስለዋል::

26፥6 *ዐመፃን እንደ መጋት፤* 4፥17፤ ኢዮ34፥7 ይመ:: *በተላላ እጅ መልእክትን መላክ፤* የላከውን በትክክል ላይወክል ይችላል፤ የላኪውንም ዓላማ ሊያዛባ ይችላል (13፥17 ይመ)::

26፥8 *በወንጭፍ ላይ ድንጋይ እንደ ማሰር፤* ለተላላ ክብርን መስጠት ጅልነት ነው፤ ይኸውም በወንጭፍ ላይ የታሰረ ድንጋይ እንደማይወረወርና ግቡን እንደማይመታ ሁሉ ተላላውን ሰው ማክበርም ጥቅም የለውም::

26፥9፤ እሾሃማ የሆነን እንጨት በእጁ የያዘ ሰካራም ለራሱና ለሌሎች አደገኛ እንደ ሆነ ሁሉ አላዋቂም አጠቃቀሙን ስለማያውቅበት በእርሱ አንደበት የሚነገር ምሳሌ ሁሉ አደገኛ ነው::

26፥10 *ቂልን ወይም የትኛውንም ዐላፊ አግዳሚ የሚቀጥር፤* አቤሜሌክ ወንድሞቹን ለማስገደልና ግብ ያልመታውን የአጭር ጊዜ መንግሥቱን ለማቋቋም እንዲረዱት ወሮበሎች ቀጥሮ ነበር (መሳ9፥4-6)::

26፥11 *ውሻ ወደ ትፋቱ እንደሚመለስ፤* ክርስቶስን ተከትለው፣ የጽድቅንም መንገድ ዐውቀው ከዚያ በኋላ የእግዚአብሔርን

[12]ራሱን እንደ ጠቢብ የሚቈጥረውን ሰው
አይተሃልን?
ከእርሱ ይልቅ ለተላላ ተስፋ አለው።

[13]ሰነፍ፣ "በመንገድ ላይ አንበሳ አለ፤
አስፈሪ አንበሳ በአውራ ጐዳና ላይ
ይጐማለላል" ይላል።

[14]መዝጊያ በማጠፊያው ላይ እንደሚዞር፣
ሰነፍም በዐልጋው ላይ ይገላበጣል።

[15]ሰነፍ እጁን ወጭት ውስጥ ያጠልቃል፤
ወደ አፉ ለመመለስ ግን እጅግ
ይታክታል።

[16]በማስተዋል መልስ ከሚሰጡ ከሰባት
ሰዎች ይልቅ፣
ሰነፍ ራሱን ጠቢብ አድርጎ ይቈጥራል።

[17]በሌሎች ጠብ ጥልቅ የሚል መንገደኛ፣
የውሻ ጆሮ እንደሚይዝ ሰው ነው።

[18]ትንታግ ወይም የሚገድል ፍላጻ
እንደሚወረውር ዕብድ፣

[19]"ቀልዴን እኮ ነው" እያለ
ባልንጀራውን የሚያታልል ሰውም
እንደዚሁ ነው።

[20]ዕንጨት ከሌለ እሳት ይጠፋል፤
አሾክሻኪ ከሌለም ጠብ ይበርዳል።

[21]ከሰል ፍምን፣ ዕንጨትም እሳትን
እንደሚያቀጣጥል፣
አዋኪ ሰውም ጠብን ያባብሳል።

[22]የሐሜተኛ ቃል እንደ ጣፋጭ ጕርሻ
ነው፤
ወደ ሰው ውስጠኛው ክፍል ዘልቆ
ይገባል።

[23]ክፋትን በልብ ቋጥሮ ለስላሳ ቃል
የሚናገር ከንፈር፣
በብር ፈሳሽ[ሀ] እንደ ተለበጠ የሸክላ ዕቃ
ነው።

[24]ተንኰለኛ በከንፈሩ ይሸነግላል፤
በልቡ ግን ክፋትን ይቋጥራል።

[25]ንግግሩ ማራኪ ቢሆንም አትመነው፤
ሰባት ርኵሰት ልቡንሞልቶታልና።

[26]ተንኰሉ በሽንገላው ይሸፈን ይሆናል፤
ነገር ግን ክፋቱ በጉባኤ ይገለጣል።

[27]ጕድጓድ የሚምስ ራሱ ይገባበታል፤
ድንጋይ የሚያንከባልልም ተመልሶ በላዩ
ላይ ይገለበጥበታል።

[28]ሐሰተኛ ምላስ የጐዳቻቸውን ትጠላለች፤
ሸንጋይ አንደበትም ጥፋትን
ታመጣለች።

27

ነገ በሚሆነው አትመካ፤
ቀን የሚያመጣውን
አታውቅምና።

[2]ሌላው ያመስግንህ እንጂ የገዛ አፍህ
አይደለም፤
ሌላ ሰው ያወድስህ እንጂ የገዛ ከንፈርህ
አይሁን።

[3]ድንጋይ ይከብዳል፤ አሸዋም ሸክም ነው፤
የተላላ ሰው ጕንጣ ግን ከሁለቱም
ይከብዳል።

[4]ንዴት ጨካኝ፣ ቍጣም ጎርፍ ነው፤
በቅናት ፊት ግን ማን መቆም ይችላል?

[5] የተገለጠ ዘለፋ፣
ከተደበቀ ፍቅር ይሻላል።

[6]ከጠላት ደጋግሞ መሳም ይልቅ፣
የወዳጅ ማቍሰል ይታመናል።

[ሀ]23 ወይም *በሚያብለጨልጭ ነገር*

26፥12 ምሳ3፥7፤ 29፥20
26፥13 ምሳ6፥6-11፤22፥13፤24፥30-34
26፥14 ምሳ6፥9
26፥15 ምሳ19፥24
26፥20 ምሳ22፥10
26፥21 ምሳ14፥17
26፥22 ምሳ18፥18
26፥24 መዝ31፥18፤141፥6
26፥25 መዝ28፥3፤ኤር9፥4
26፥27 አስ2፥23፤6፥13፤7፥9፤መዝ7፥15፤35፥8፤141፥10፤ምሳ28፥10፤29፥6፤ኢሳ50፥11
26፥28 መዝ12፥3፤ ምሳ29፥5
27፥1 1ነገ20፥11፤ ማቴ6፥34፤ያዕ4፣13-16
27፥2 ምሳ25፥27
27፥3 ኢዮ 6፥3
27፥4 ዘኍ 5፥14
27፥6 መዝ141፥5፤ ምሳ28፥23

ቅዱስ ትእዛዝ በመተው፣ እንደ ገና ወደ ኀጢአት ሕይወት ስለተመለሱት፣ ጴጥሮስ ይህን ምሳሌ ተጠቅሞአል (2ጴጥ2፥20-22)። *ተላላም፣ ቂልነቱን ይደጋግማል፤* ስካራም ወደ ስካሩ ይመለሳል (23፥35)።

26፥12 *ራሱን እንደ ጠቢብ የሚቈጥረውን፤* ይህ ትዕቢት በቍ16 ላይ የተጠቀሰውን ታካችና በ28፥11 ላይ የተመለከተውን ሀብታም ለመግለጽ ገብቶአል፤ ከ26፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

26፥13፤ 22፥13 እና ማብ ይመ።

26፥14 *ሰነፍም በዐልጋው ላይ ይገላበጣል፤* መዝጊያ ከማጠፊያው ጋር እንደሚያያዝ ሁሉ፣ እርሱም ዐልጋውን የሙጥኝ ይላል።

26፥16 *ራሱን ጠቢብ አድርጎ ይቈጥራል፤* ቍ12 እና ማብ ይመ።

26፥17 *የውሻ ጆሮ እንደሚይዝ፤* እንዲህ ማድረግ ችግርን ፈጥኖ መጋበዝ ነው።

26፥18 *እንደሚወረውር ዕብድ፤* በቍ10 ላይ ከተመለከተው ቀስተኛ ጋር ያነጻጽሩ። *ትንታግ፤* የእህልን ነዶ በቀላሉ ያቀጣጥላል (ከዘካ12፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

26፥19 *ቀልዴን እኮ ነው፤* ሰውን የሚጐዳ የማይገባ ሥራ እየሠሩ፣ ለጨዋታ ነው ማለት አጥጋቢ ምክንያት አይሆንም።

26፥21 *ጠብን ያባብሳል፤* የ6፥14 ማብ ይመ።

26፥22፤ የ18፥8 ማብ ይመ።

26፥23 *በብር ፈሳሽ እንደ ተለበጠ የሸክላ ዕቃ፤* "የጽዋና የሳሕን ውጫዊ ንጽሕና" የተባለውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ሉቃ 11፥39 ይመ፤ ከማቴ23፥27 ጋር ያነጻጽሩ)። *ክፋትን በልብ ቋጥሮ ለስላሳ ቃል፤* የአመንዝራ አነጋገር ያሳስታል (2፥16፤5፥3)።

26፥24 *በልቡ ግን ክፋትን ይቋጥራል፤* 12፥20 ይመ።

26፥25 *ንግግሩ ማራኪ፤* ኤር9፥8 ይመ። *ሰባት፤* ብዙ ለማለት ነው (የኢዮ5፥19 ማብ ይመ)። ጌታ የሚጸየፋቸውን ሰባት ነገሮች በ6፥6-19 ላይ ይመ።

26፥26 *በጉባኤ ይገለጣል፤* 5፥14፤ ሉቃ8፥17 ይመ።

26፥27 *ጕድጓድ የሚምስ ራሱ ይገባበታል፤* "እርሱ የቀሰቀሰው ችግር ተመልሶ በራሱ ላይ ይመጣል" (መዝ7፥16)፤ 1፥18 እና ማብ፤ 28፥10፤ 29፥6፤ አስ 7፥10፤ መዝ 7፥15፤ መክ10፥8-9 ይመ።

26፥28 *ሐሰተኛ ምላስ የጐዳቻቸውን ትጠላለች፤* 10፥18 ይመ። *ሸንጋይ አንደበትም ጥፋትን ታመጣለች፤* 29፥5 ይመ፤ ከ16፥13 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥1 *ነገ በሚሆነው አትመካ፤* ያዕቆብ፣ "ነገ ስለሚሆነው እንኳ አታውቁም፤ ሕይወታችሁ ምንድን ናት? ለጥቂት ጊዜ ታይቶ እንደሚጠፋ እንፋሎት ናችሁ" (4፥14) በማለት ከጻፈው ጋር ይዛመዳል። ሕይወት አጭር ከመሆኗም በላይ አስተማማኝ ስላይደለች ዕቅዳችን መመሥረት ያለበት በእኛ ዕውቀት ወይም ግምት ላይ ሳይሆን በጌታ ፈቃድ ላይ ነው (ያዕ4፥15)። በሉቃ 12፥19-20 ላይ ካለው ከሞኙ ባለ ጠጋ ንግግር ጋር ያነጻጽሩ፤ ምሳ16፥9፤ ኢሳ56፥12 ይመ።

27፥2 *ሌላው ያመስግንህ፤* 2ቆሮ10፥12፡18 ይመ።

27፥4 *በቅናት ፊት ... ማን መቆም ይችላል?* 6፥34፤ ማሕ8፥6 ይመ።

27፥5 *የተገለጠ ዘለፋ፤* በ15፥31 ላይ፣ "ሕይወት የሚሰጥ ተግሣጽ" ተብሎአል፤ ከገላ2፥14 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥6 *የወዳጅ ማቍሰል ይታመናል፤* በወዳጆች መካከል መቁሰል ሊከሠት ይችላል፤ ይሁን እንጂ ወዳጅነት እስካለ ድረስ ቍስሉ ይድናል(በመዝ 141፥5 ይመ)። አታላይ ጠላት ግን የሚያባብል ቃል ቢናገርም፣ ቃሉ አንዳች የሚረባ ነገር የለውም። *ከጠላት ደጋግሞ መሳም ይልቅ፤* 5፥3-4፤ ማቴ26፥49 ይመ።

[7]ለጠገበ ማር አይጥመውም፤
 ለተራበ ግን እሬት እንኳ ይጣፍጠዋል።

[8]ከቤቱ ወጥቶ የሚባዝን ሰው፣
 ጎጆዋን ለቃ እንደ ምትባዝን ወፍ ነው።

[9]ሽቱና ዕጣን ልብን ደስ ያሰኛሉ፤
 የወዳጅ ማስደሰትም ከቅን ምክሩ
  ይመነጫል።

[10]የራስህንም ሆነ የአባትህን ወዳጅ
  አትተው፤
 መከራ በሚያጋጥምህ ጊዜ ወደ ወንድምህ
  ቤት አትሂድ፣
 ሩቅ ካለ ወንድም ቅርብ ያለ ጎረቤት
  ይሻላል።

[11]ልጄ ሆይ፤ ጠቢብ ሁን፤ ልቤን ደስ
  አሰኘው፤
 ለሚንቀኝ ሁሉ መልስ መስጠት እችል
  ዘንድ።

[12]ጥንቁቅ አደጋን አይቶ ይሸሸጋል፤
 ማስተዋል የጐደለው ግን ወደዚያው
  ይሄዳል፤ ይጐዳልም።

[13]ለማይታወቅ ሰው የተዋሰን ልብሱን
  ግፈፈው፤
 ለዘልዛላ ሴት ከተዋሰማ አግተው።

[14]ሰው ድምፁን ከፍ አድርጎ ባልንጀራውን
  በማለዳ ቢመርቅ፣
 እንደ ርግማን ይቈጠራል።

[15]ጨቅጫቃ ሚስት፣
 በዝናብ ቀን እንደሚወርድ የማያቋርጥ
  ጠፈጠፍ ናት፤

[16]እርሷን ለመግታት መሞከር፣
 ነፋስን እንደ መግታት ወይም ዘይትን
  በእጅ እንደ መጨበጥ ነው።

[17]ብረት ብረትን እንደሚስል፣
 ሰውም ሌላውን ሰው እንደዚሁ
  ይስለዋል።

[18]በለስን የሚንከባከብ ፍሬዋን ይበላል፤
 ጌታውን የሚያገለግልም ክብርን
  ይጐናጸፋል።

[19]ውሃ ፊትን እንደሚያሳይ፣
 የሰውም ልብ ማንነቱን ገልጦ ያሳያል።

[20]ሲኦልና የሙታን ዓለም[ከ] እንደማይጠግቡ
  ሁሉ፣
 የሰውም ዐይን አይረካም።

[21]ብር በማቅለጫ፣ ወርቅ በከውር
  እንደሚፈተን፣
 ሰውም በሚቀበለው ምስጋና ይፈተናል።

[22]ጅልን በሙቀጫ ብትወቅጠው፣
 እንደ እህልም በዘነዘና ብታደቀው፣
 ጅልነቱን ልታስወግድለት አትችልም።

[23]በጎችህ በምን ሁኔታ እንዳሉ ደህና
  አድርገህ ዕወቅ፤
 መንጋህንም ተንከባከብ፤

[24]ሀብት ለዘላለም አይኖርምና፤
 ዘውድም ከትውልድ ወደ ትውልድ
  ጸንቶ አይኖርም።

[25]ደረቁ ሣር ተወግዶ፣ አዲሱ ብቅ ሲል፣
 በየኰረብታው ላይ ያለው ሣር ተሰብስቦ
  ሲገባ፣

[26]ከበግ ጠቦቶች ልብስ ታገኛለህ፤
 ፍየሎችም የዕርሻ መሬት መግዣ
  ይሆኑሃል።

[27]አንተንና ቤተ ሰብህን፣
 ገረዶችህንም ጭምር ለመመገብ፣
 የተትረፈረፈ የፍየል ወተት ይኖርሃል።

[ከ]20 ወይም ሞትና ጥፋት

27፥8 ኢሳ16፥2
27፥9 አስ2፥12፤ መዝ45፥8
27፥10 ምሳ17፥17
27፥11 ዘፍ24፥60፤ ምሳ10፥1፤23፥15-16
27፥12 ምሳ 22፥3
27፥13 ምሳ20፥16
27፥15 አስ 1፥18
27፥18 ሉቃ19፥12-27፤1ቆሮ9፥7
27፥20 ምሳ30፥15-16፤መክ1፥8፤6፥7፤ ዕን 2፥5
27፥21 ምሳ17፥3
27፥23 ምሳ12፥10
27፥24 ምሳ23፥5

27፥7 *ማር አይጥመውም*፤ ከ25፥16፡27 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥8 *ከቤቱ ወጥቶ የሚባዝን ሰው፤* መጠጊያ ያጣ በመሆኑ ለፈተና የተጋለጠ ይሆናል፤ (ከ7፥21-23 ጋር ያነጻጽሩ)።

27፥9 *ሽቱና፤* በ21፥17 ማብ ላይ "ዘይት" የሚለውን ይመ። *ዕጣን፤* በመሓ3፥6 ላይ "መዐዛም እንደ ከርቤና እንደ ዕጣን የሆነችው" የሚለውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (መሓ3፥6)። *የወዳጅ ማስደሰትም*፤ ከ16፥21፡24 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥10፤ የተቸገረ ወዳጅህን ፊት አትንሣው፤ በችግር ጊዜ የሥጋ ዝምድና ብቻ ሳይሆን፣ ከሰው ጋር ያለህ ጓደኝነትና ቅርበት ወሳኝ ነው።

27፥11 *ልጄ ሆይ፤ ጠቢብ ሁን፤* 10፥1 እና ማብ ይመ። *ለሚንቀኝ ሁሉ መልስ መስጠት እችል ዘንድ፤* ጠቢብ ልጅ ወይም ተማሪ ያሳደገውን አባቱን ወይም መምህሩን የሚያስከብር ትልቅ ምስክር ነው።

27፥12 *ማስተዋል የጐደለው፤* የ1፥4 ማብ ይመ። *ወደዚያው ይሄዳል፤ ይጐዳልም፤* 7፥22-23፤ 9፥16-18 ይመ።

27፥13፤ ከ20፥16 ጋር አንድ ናቸው (የዚያኑ ማብ ይመ)።

27፥14 *ባልንጀራውን ... የሚመርቅ፤* ወዳጅነቱን ለማትረፍ ሳይሆን አይቀርም (ከመዝ12፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

27፥15፤ የ19፥13 ማብ ይመ።

27፥17 *ሌላውን ... ይስለዋል፤* ጠባዩን ይቀርጻል፤ ያሻሽለዋልም ማለት ነው።

27፥18 *ፍሬዋን ይበላል፤* ከ2ጢሞ2፥6 ጋር ያነጻጽሩ። *ክብርን ይጐናጸፋል፤* ከዘፍ39፥4 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም ማቴ 25፥21፤ ሉቃ12፥42-44፤ ዮሐ12፥26 ይመ።

27፥19 *የሰውም ልብ ማንነቱን ገልጦ ያሳያል፤* የሰው ልብ ሁኔታ የሰውየውን እውነተኛ ባሕርይ ያመለክታል (ማቴ5፥8 ይመ)።

27፥20 *ሲኦልና የሙታን ዓለም፤* የኢዮ26፥6 ማብ ፤ እንዲሁም 15፥11 ይመ። *እንደማይጠግቡ፤* ፍላጎታቸው ርካታ የለውም (ኢሳ5፥14 ይመ)። *የሰውም ዐይን አይረካም፤* መክ4፥8 ይመ።

27፥21 *ወርቅ በከውር፤* ብርና ወርቅ በእሳት (ከኢሳ1፥25፤ ከሚል3፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሰውም በሚቀበለው ምስጋና ይፈተናል፤* ሰው በከንቱ ሙገሳ ተደልሎ እንዳይኰራራ መጠንቀቅ አለበት (ከ12፥8፤ ከሉቃ6፥26 ጋር ያነጻጽሩ)።

27፥22 *ጅልነቱን ልታስወግድለት አትችልም፤* ብርቱ ቅጣት ቢቀጡም፣ ቂሎች ከስሕተታቸው አይመለሱም (የ20፥30 ማብ፤ እንዲሁም 26፥11፤ ኤር5፥3 ይመ)።

27፥23-27፤ በዕርሻ ላይ የተመሠረተውን የጥንቱን ማኅበረሰብ ምጣኔ ሀብት በማንጸባረቅ፣ የግብርና ሥራ ምን ያህል ዋስትና ይሰጥ እንደ ነበር የሚያሳይ ክፍል ነው።

27፥23 *መንጋህንም ተንከባከብ፤* ያዕቆብ የላባን መንጋ ተግቶ ይጠብቅ እንደነበር (ዘፍ31፥38-40)።

27፥24 *ሀብት ለዘላለም አይኖርምና፤* የ23፥5 ማብ ይመ። *ዘውድም ... ጸንቶ አይኖርም፤* ነገሥታት እንኳ ሀብታቸውንና ሥልጣናቸውን ሊያጡ ይችላሉ (ኢዮ19፥9፤ ሰቆ5፥16 ይመ)።

27፥25 *ደረቁ ሣር ተወግዶ፤* በዚያ አገር ይህ የሚሆነው በመጋቢት ወይም በሚያዝያ ወር ነበር።

27፥26 *የዕርሻ መሬት መግዣ፤* 31፥16 ይመ። በጎችና ፍየሎች አንዳንድ ጊዜ ደግሞ እንደ ገንዘብ ሆነው ግብር ለመክፈል ያገለግሉ ነበር (2ነገ3፥4 ይመ)።

27፥27 *የፍየል ወተት፤* እንደ ላም ወተት ይጠጣ ነበር 32፥13-14፤ ኢሳ7፥21-22 ይመ)። *ገረዶችህንም፤* 31፥15 ይመ።

28 ክፉ ሰው ማንም ሳያሳድደው ይሸሻል፤
ጻድቅ ግን እንደ አንበሳ ልበ ሙሉ ነው።

[2]አገር ስታምፅ፣ ገዦቿ ይበዛሉ፤
አስተዋይና ዐዋቂ ሰው ግን ሥርዐትን ያሰፍናል።

[3]ድኾችን የሚያስጨንቅ ሰው፣[h]
ሰብል እንደሚያጠፋ ኀይለኛ ዝናብ ነው።

[4]ሕግን የሚተዉ ክፉዎችን ያወድሳሉ፤
ሕግን የሚጠብቁ ግን ይቋቋሟቸዋል።

[5]ክፉዎች ፍትሕን አያስተውሉም፤
እግዚአብሔርን የሚሹ ግን ሙሉ በሙሉ ያውቁታል።

[6] በአካሄዱ ነውር የሌለበት ድኻ፣
መንገዱ ጠማማ ከሆነ ባለጠጋ ይሻላል።

[7]ሕግን የሚጠብቅ አስተዋይ ልጅ ነው፤
ከሆዳሞች ጋር ጓደኛ የሚሆን ግን አባቱን ያዋርዳል።

[8]በከፍተኛ ወለድ ሀብቱን የሚያካብት፣
ለድኻ ለሚራራ፣ ለሌላው ሰው ያከማችለታል።

[9]ሕግን ላለመስማት ጆሮውን የሚደፍን፣
ጸሎቱ እንኳ አስጸያፊ ነው።

[10]ቅኖችን በክፉ መንገድ የሚመራ፣
በቈፈረው ጒድጓድ ይገባል፤
ንጹሓን ግን መልካም ነገርን ይወርሳሉ።

[11]ባለጠጋ ራሱን ጠቢብ አድርጎ ይቈጥር ይሆናል፤
አስተዋይ የሆነ ድኻ ግን መርምሮ ያውቀዋል።

[12]ጻድቃን ድል ሲነሡ ታላቅ ደስታ ይሆናል፤
ክፉዎች ሥልጣን ሲይዙ ግን ሕዝብ ይሸሸጋል።

[13]ኀጢአቱን የሚሰውር አይለማም፤
የሚናዘዝና የሚተወው ግን ምሕረትን ያገኛል።

[14]*እግዚአብሔርን* ዘወትር የሚፈራ ሰው ቡሩክ ነው፤
ልቡን የሚያደነድን ግን መከራ ላይ ይወድቃል።

[15]ታዳጊ በሌለው ሕዝብ ላይ የተሾመ ጨካኝ ገዥ፣
እንደሚያገሣ አንበሳ ወይም ተንደንድሮ እንደሚይዝ ድብ ነው።

[16]ጨካኝ ገዥ ማመዛዘን ይጎድለዋል፤
ያላግባብ የሚገኝን ጥቅም የሚጸየፍ ግን ዕድሜው ይረዝማል።

[17]የሰው ደም ያለበት ሰው፣
ዕድሜ ልኩን ሲቅበዘበዝ ይኖራል፤
ማንም ሰው አይርዳው።

[18]አካሄዱ ነቀፋ የሌለበት ሰው ክፉ አያገኘውም፤
መንገዱ ጠማማ የሆነ ግን ድንገት ይወድቃል።

[h]3 ወይም ድኻ

28፥1 ዘሌ 26፥17፤ 2ነገ7፥7፤መዝ138፥3
28፥6 ምሳ 19፥1
28፥7 ምሳ 23፥19-21
28፥8 ዘፀ18፥21፤ ኢዮ3፥15፤27፥17፤ መዝ112፥9፤ሉቃ14፥12-14፤ሉቃ14፥12-14
28፥9 መዝ109፥7፤ ምሳ15፥8፤ኢሳ1፥13
28፥10 መዝ57፥6፤ ምሳ26፥27
28፥12 ቊ28፤2ነገ 11፥20፤ኢዮ24፥4፤ ምሳ29፥2
28፥13 ዘሌ5፥5፤ 2ሳሙ12፥13፤ኢዮ 31፥33፤መዝ32፥1-5 ፤ዳን4፥27፤1ዮሐ1፥9
28፥17 1ሳሙ30፥17 ፤ 1ነገ20፥20፤ኤር 41፥15፤44፥14
28፥18 አስ6፥13፤ ምሳ10፥9፤ኤር39፥18

28፥1 *ክፉ ሰው ... ይሸሻል፤* ዘሌ26፥17:36፤ መዝ53፥5 ይመ። *እንደ አንበሳ ልበ ሙሉ ነው፤* ዳዊት በ1ሳሙ17፥46 ላይ እንዳደረገው፤ ከመዝ18፥33-38 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥2 *ገዦቿ ይበዛሉ፤* የእስራኤል ዐመፅ ብዙ ጊዜ ፈጣን የመሪዎች መለዋወጥ አስከትሎአል (1ነገ16፥8-28፤ 2ነገ 15፥8-15 ይመ)። *አስተዋይና ... ሥርዐትን ያሰፍናል፤* አስተዋይ ገዥ ይሳካለታል (8፥15-16፤ 24፥5፤ 29፥4 ይመ)።

28፥3 *ድኾችን የሚያስጨንቅ፤* 14፥31 ይመ። *ኀይለኛ ዝናብ፤* በኢሳ28፥2 ላይ አውዳሚ የነበረው የአሦር ሰራዊት ብር ታት በዚህ ተመስሏል። በመዝ72፥6-7፤ ላይ ደግሞ ጠቃሚ የሆ ነው ዝናብ ከጽድቅ ንጉሥ ጋር ተነጻጽሮአል።

28፥4 *ሕግን፤* ከጥበብ የሚገኝ ትምህርት (3፥1፤ 7፥2) ወይም የሙሴ ሕግ ሊሆን ይችላል (መዝ119፥53)። *ክፉዎችን ያወ ድሳሉ፤* ከሮሜ 1፥32 ጋር ያነጻጽሩ። *ሕግን የሚጠብቁ፤* ቍ7፤ 29፥18 ይመ፤ ከቍ9 ጋር ያነጻጽሩ። *ይቋቋሟቸዋል፤* ኤፌ5፥11 ይመ፤ ከሮሜ1፥32 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥5 *እግዚአብሔርን የሚሹ፤* እርሱን የሚፈሩ ናቸው (የ1፥7 ማብ ይመ)። *ሙሉ በሙሉ ያውቁታል፤* "ጽድቅን፣ ፍትሕን፣ ሚዛናዊነትን" (2፥9) ያውቃሉ።

28፥6 *ነውር የሌለበት፤* 2፥7 ማብ ይመ።

28፥7 *ሕግን የሚጠብቅ፤* የቍ4 ማብ ይመ። *ከሆዳሞች ጋር ጓደኛ የሚሆን፤* የ23፥ 20-21 ማብ ይመ።

28፥8 *በከፍተኛ ወለድ፤* በዘፀ22፥25፤ በዘሌ25፥35-37፤ ዘዳ 23፥19-20፤ በሕዝ 22፥12 ላይ ተከልክሎአል። *ለሌላው ሰው ያከ ማችለታል፤* 13፥22 እና ማብ ይመ። *ለድኻ ለሚራራ፤* 14፥31 እንዲሁም 14፥21 ይመ።

28፥9 *ሕግን፤* የቍ4 ማብ ይመ። *ጸሎቱ ... አስጸያፊ ነው፤* በ15፥8 ላይ እንደ ተመለከተው እንደ ክፉ ሰው መሥዋዕት ማለት ነው (የ3፥32 ማብ እንዲሁም መዝ66፥18፤ ኢሳ1፥15፤ 59፥1-2 ይመ)።

28፥10 *በቈፈረው ጒድጓድ፤* የ26፥27 ማብ ይመ። *ንጹ ሓን፤* የ2፥7 ማብ ይመ። *መልካም ነገርን፤* 3፥35፤ ዕብ 6፥12፤ 1ጴጥ3፥9 ይመ።

28፥11 *ባለጠጋ ራሱን ጠቢብ አድርጎ ይቈጥር ይሆናል፤* እንደ ቂሉ (26፥5) ወይም እንደ ሰነፉ ሰው ማለት ነው (26፥16)።

28፥12 *ታላቅ ደስታ ይሆናል፤* 11፥10 እና ማብ ይመ። *ሕዝብ ይሸሸጋል፤* ሰዎች ከጨካኝ ገዦች ራሳቸውን ለመጠበቅ የልባቸውን አሳብ ሰውረው ይኖራሉ፤ ከከፉባቸውም አካባቢውን ጥለው ይጠፋሉ። በአክዓብ ዘመን መንግሥትም አብድዩ መቶ ነቢያትን ሸሸገ (1ነገ18፥13)፤ ጨካኟ ጎቶልያ ገዥ በነበረች ጊዜም (2ነገ11፥2-3) ኢዮአስ ለስድስት ዓመት ተሸሽጎ ነበር።

28፥13 *ኀጢአቱን የሚሰውር አይለማም፤* በመዝ32፥3 ላይ ኀጢአቱን የማይናዘዝ ሰው የሚደርስበትን ሥቃይ አስተውል። *የሚናዘዝና የሚተወው ግን ምሕረትን ያገኛል፤* በመዝ32፥5:10-11 ላይ ይቅርታ ማግኘት የሚሰጠውን ደስታ አስተውል።

28፥14 *እግዚአብሔርን ... የሚፈራ፤* የ1፥7 ማብ፤ እንዲሁም 23፥17 ይመ። *ልቡን የሚያደነድን፤* እንደ ፈርዖን (ዘፀ 7፥13)፣ እስራኤላውያን በኮሬብ ምድር እግዚአብሔርን እንደ ተፈታተኑት ማለት ነው (ዘፀ 17፥7 ይመ፤ ከመዝ 95፥8፤ ከሮሜ 2፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

28፥15 *እንደሚያገሣ አንበሳ፤* በቍጣ ተሞልቶ ነፍስን ለማ ጥፋት የተነሣሣ (ከ19፥12፤ ከማቴ2፥16፤ ከ1ጴጥ5፥8 ጋር ያነጻ ጽሩ)። *ተንደርድሮ እንደሚይዝ ድብ፤* የ17፥12 ማብ ይመ። *ጨካኝ ገዥ፤* ቍ12 ይመ።

28፥16 *ያላግባብ የሚገኝን ጥቅም የሚጸየፍ ... ዕድሜው ይረዝማል፤* ተገቢ ባልሆነ መንገድ የሚያገኘውን ጥቅም ከሚሹ ሰዎች የተለየ ነው ማለት ነው (1፥19 ይመ)።

28፥17 *ዕድሜ ልኩን ሲቅበዘበዝ ይኖራል፤* ቃየን ለሕይ ወቱ በመሥጋት "ተቅበዝባዥ" ነበር (ዘፍ4፥14)። ነፍስ ግድያ በሞት ያስቀጣ ነበር (ዘፍ9፥6፤ ዘፀ21፥14 ይመ)።

28፥18 *ነቀፋ የሌለበት ... ጠማማ የሆነ፤* በቍ6 እና በ19፥1 ላይ ተነጻጽሮአል። *ድንገት ይወድቃል፤* ከ15፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

[19]መሬቱን የሚያርስ የተትረፈረፈ ምግብ
ያገኛል፤
ከንቱ ተስፋን ይዞ የሚጓዝ ግን ድኽነትን
ይወርሳል።

[20]ታማኝ ሰው እጅግ ይባረካል፤
ሀብት ለማግኘት የሚጣደፍ ግን ከቅጣት
አያመልጥም።

[21]አድልዎ ማድረግ መልካም አይደለም፤
ሰው ግን ለቍራሽ እንጀራ ሲል በደል
ይፈጽማል።

[22]ስስታም፣ ሀብት ለማከማቸት ይስገበገባል፤
ድኽነት እንደሚጠብቀውም አያውቅም።

[23]ሽንጋይ አንደበት ካለው ይልቅ፣
ሰውን የሚገሥጽ ውሎ ዐድሮ ይወደዳል።

[24]ከአባት ከእናቱ ሰርቆ፣
"ይህ ጥፋት አይደለም" የሚል
የአጥፊ ተባባሪ ነው።

[25]ስስታም ሰው ጠብን ያነሣሣል፤
በእግዚአብሔር የሚታመን ግን
ይባረካል።

[26]በራሱ የሚታመን ተላላ ነው፤
በጥበብ የሚመላለስ ግን ከፉ
አያገኘውም።

[27]ለድኾች የሚሰጥ አይቸገርም፤
አይቶአቸው እንዳላየ የሚሆን ግን ብዙ
ርግማን ይደርስበታል።

[28]ክፉዎች ሥልጣን በሚይዙ ጊዜ ሕዝብ
ይሸሸጋል፤
ክፉዎች በሚጠፉበት ጊዜ ግን ጻድቃን
ይበዛሉ።

28፥19 ምሳ12፥11
28፥20 ቍ22
28፥21 ዘሌ19፥15፤ መዝ94፥21፤ምሳ18፥5 ፤ሕዝ13፥19
28፥22 ቍ20
28፥23 ምሳ27፥5-6
28፥24 ምሳ18፥9፤ 19፥26
28፥25 ምሳ14፥17 ፤29፥25
28፥26 መዝ4፥5፤ 1ቆሮ3፥18
28፥27 ዘዳ24፥19፤ መዝ109፥17፤ምሳ22፥9
28፥28 ቍ12፤ኢዮ 20፥19

29፥1 ዘፀ32፥9፤ዘዳ 9፥27፤2ዜና36፥16፤ምሳ6፥15፤ኢር19፥15፤3 6፥31፤ዕን2፥7
29፥2 2ሳሙ11፥20፤ ምሳ28፥12፤30፥22፤ መክ10፥6
29፥3 ምሳ5፥8-10፤ 10፥1፤23፥15-16፤ ሉቃ5፥11-32
29፥4 ቍ14፤ምሳ 8፥15-16
29፥5 ኢዮ32፥21፤ ምሳ26፥28
29፥6 ኢዮ5፥13፤ ምሳ26፥27፤መክ9፥12
29፥7 ምሳ31፥8-9
29፥8 ምሳ11፥11 ፤16፥14
29፥10 ቍ27፤ 1ዮሐ3፥12

29

ከብዙ ተግሣጽ በኋላ ዐንገቱን
የሚያደነድን ሰው፣
በድንገት ይጠፋል፤ መድኃኒትም የለውም።

[2]ጻድቃን ሥልጣን ሲይዙ ሕዝብ ሐሤት
ያደርጋል፤
ክፉዎች ሲገዙ ግን ሕዝብ ያቃስታል።

[3]ጥበብን የሚወድ ሰው አባቱን ደስ
ያሰኛል፤
የአመንዝራዎች ወዳጅ ግን ሀብቱን
ያባክናል።

[4]ፍትሕን በማስፈን ንጉሥ አገርን
ያረጋጋል፤
ጉቦ ለማግኘት የሚጎመጅ ግን
ያፈራርሳታል።

[5]ባልንጀራውን የሚሸነግል፣
ለገዛ እግሩ መረብ ይዘረጋል።

[6]ክፉ ሰው በራሱ ኀጢአት ይጠመዳል፤
ጻድቅ ግን ይዘምራል፤ ደስም ይለዋል።

[7]ጻድቅ ለድኾች ፍትሕ ይጨነቃል፤
ክፉ ሰው ግን ደንታ የለውም።

[8]ተሳዳቢዎች ከተማን ያውካሉ፤
ጠቢባን ግን ቍጣን ያበርዳሉ።

[9]ጠቢብ ሰው ከተላላ ጋር ወደ ሸንጎ
ቢሄድ፣
ተላላ ይቈጣል፤ ያፌዛል፤ ሰላምም
አይኖርም።

[10]ደም የተጠሙ ሰዎች ሐቀኛን ሰው
ይጠላሉ፤
ቅን የሆነውንም ለመግደል ይሻሉ።

28፥19 *ከንቱ ተስፋን ይዞ የሚጓዝ፤* ገንዘብን እንዲሁ ለማግኘት የሚያልም ማለት ነው።

28፥20 *እጅግ ይባረካል፤* ከእግዚአብሔር ቸርነት የተነሣ (3፥13-18፤ 10፥6፤ ዘፍ 49፥26፤ ዘዳ33፥16 ይመ)። *ሀብት ለማግኘት የሚጣደፍ ... ከቅጣት አያመልጥም፤* በ20፥21፤ በ23፥4 ላይ ካለው ተመሳሳይ ማስጠንቀቂያ ጋር ያነጻጽሩ፤ ማብ ይመ።

28፥21 *አድልዎ ማድረግ መልካም አይደለም፤* 18፥5 እና ማብ፤ እንዲሁም 24፥23 ይመ። *ለቍራሽ እንጀራ ሲል በደል ይፈጽማል፤* አነስተኛውን ጉቦ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (ከሕዝ13፥19 ጋር ያነጻጽሩ)።

28፥22 *ስስታም፤* ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶታል (በ29፥21፤ በ23፥4 ላይ ካለው ተመሳሳይ ማስጠንቀቂያ ጋር ያነጻጽሩ)። *ድኽነት እንደሚጠብቀውም፤* ሀብታም የሚሆነው የሚለግስ ሰው ነውና (የ11፥25 ማብ ይመ)።

28፥23 *የሚገሥጽ፤* ገላ2፥14 ይመ፤ ከ15፥31፤ 25፥12 ጋር ያነጻጽሩ። *ሽንጋይ፤* ከ16፥13፤ 26፥28፤ 29፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥24 *ከአባት ከእናቱ ሰርቆ፤* የ19፥26 ማብ ይመ፤ ከማቴ 15፥4-6፤ ከማር7፥10-12 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥25 *ጠብን ያነሣሣል፤* የ6፥14 ማብ ይመ። *ይባረካል፤* ቸር ሰው (11፥25) እንዲሁም ትጉህ ሰው (13፥4) እንደሚበለጽግ ሁሉ ማለት ነው።

28፥26 *በጥበብ የሚመላለስ፤* በ29፥25 ላይ "በእግዚአብሔር የሚተማመን" ከሚለው ጋር አንድ ነው፤ ከ3፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥27 *ለድኾች የሚሰጥ፤* የ14፥21 ማብ ይመ። *አይቸገርም፤* ልግስና ወደ በረከት ይመራል (11፥24፤28፥22 እና ማብ፤ 14፥21፤ 19፥17 ይመ)። *አይቶአቸው እንዳላየ የሚሆን፤* 21፥13 ይመ።

28፥28 *ሕዝብ ይሸሸጋል፤* ቍ12 ማብ ይመ። *ጻድቃን ይበዛሉ፤* 11፥10፤ 29፥2 ይመ።

29፥1 *ከብዙ ተግሣጽ በኋላ ዐንገቱን የሚያደነድን፤* የዔሊ ልጆች የሞቱት ልባቸውን በማደንደናቸው ነው (1ሳሙ 2፥24 ይመ፤ ከዘዳ 9፥6፡13 ጋር ያነጻጽሩ)። *በድንገት ይጠፋል፤ መድኃኒትም የለውም፤* ከ6፥15 ጋር አንድ ነው። በ1፥22-27 ላይ የተመለከተውን የፌዘኞችን ዕጣ ፈንታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

29፥2 *ጻድቃን ሥልጣን ሲይዙ ሕዝብ ሐሤት ያደርጋል፤* 11፥10 እና ማብ ይመ። *ክፉዎች ሲገዙ ግን ሕዝብ ያቃስታል፤* 28፥12 እና ማብ፤ እንዲሁም መሳ 2፥18 ይመ። እስራኤላውያን በግብፅ ምድር ሲማቀቁ ኖረዋል (ከዘፀ 2፥23-24)።

29፥3 *ጥበብን የሚወድ ሰው አባቱን ደስ ያሰኛል፤* 10፥1 እና ማብ ይመ። *የአመንዝራዎች ወዳጅ ግን ሀብቱን ያባክናል፤* 5፥10፤ 6፥26 እና ማብ ይመ።

29፥4 *ፍትሕን በማስፈን ንጉሥ አገርን ያረጋጋል፤* የ16፥12 ማብ ይመ። *ጉቦ፤* የ17፥8 ማብ ይመ።

29፥6 *በራሱ ኀጢአት ይጠመዳል፤* 1፥18 እና ማብ፤ እንዲሁም 22፥5 ይመ።

29፥7 *ለድኾች ፍትሕ ይጨነቃል፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ጽድቅ የሚመዘነው አንድም ለድኾችና ለችግረኞች በማሰብ የሚደረገው ነገር ነበር (ዘዳ 24፥11-15)። ኢዮብ ለድኾች የሚያስብ ሰው ነበር (ኢዮ 29፥16)፤ ከቍ 14፤ 19፥17፤ 22፥22 ጋር ያነጻጽሩ።

29፥8 *ተሳዳቢዎች ከተማን ያውካሉ፤* የ6፥14፤ 11፥11 ማብ፤ እንዲሁም 26፥21 ይመ። *ተሳዳቢዎች፤* 1፥22 እና ማብ ይመ። *ጠቢባን ግን ቍጣን ያበርዳሉ፤* ያዕ 3፥17-18 ይመ።

29፥9 *ተላላ ይቈጣል፤ ያፌዛል፤* እንደ ቍጡ ድብ (17፥12) ወይም እንደሚናወጥ ባሕር (ኢሳ 57፥20-21) ማለት ነው።

29፥10 *ደም የተጠሙ ሰዎች ሐቀኛን ሰው ይጠላሉ፤* የተንኰል ዕቅዳቸው በ1፥11-16 ላይ ተገልጾአል፤ ከመዝ 5፥6 ያነጻጽሩ።

[11]ተላላ ሰው ቍጣውን ያለ ገደብ
ይለቀዋል፤
ጠቢብ ሰው ግን ራሱን ይቈጣጠራል።

[12]ገዥ የሐሰት ወሬ የሚሰማ ከሆነ፣
ሹማምንቱ ሁሉ ክፉዎች ይሆናሉ።

[13]ድኻውና ጨቋኙ የጋራ ነገር አላቸው፤
እግዚአብሔር ለሁለቱም የዐይን ብርሃንን
ሰጥቶአቸዋል።

[14]ንጉሥ ለድኻ ትክክለኛ ፍርድ ቢሰጥ፣
ዙፋኑ ዘላለም ጸንቶ ይኖራል።

[15]የተግሣጽ በትር ጥበብን ታጐናጽፋለች፤
መረን የተለቀቀ ልጅ ግን እናቱን
ያሳፍራል።

[16]ክፉዎች ሥልጣን ሲይዙ ኀጢአት
ይበዛል፤
ጻድቃን ግን የእነርሱን ውድቀት ያያሉ።

[17]ልጅህን ቅጣው፤ ሰላም ይሰጥሃል፤
ነፍስህንም ደስ ያሰኛታል።

[18]ራእይ በሌለበት ሕዝብ መረን ይሆናል፤
ሕግን የሚጠብቅ ግን የተባረከ ነው።

[19]አገልጋይ በቃል ብቻ ሊታረም
አይችልም፤
ቢያስተውለውም እንኳ በጀ አይልም።

[20]በችኰላ የሚናገርን ሰው ታያለህን?
ከእርሱ ይልቅ ተላላ ተስፋ አለው።

[21]ሰው አገልጋዩን ከልጅነቱ ጀምሮ
ቢያቀማጥል፣
የኋላ ኋላ ሐዘን[a] ያገኘዋል።

[22]ቍጡ ሰው ጠብን ይጭራል፤
ግልፍተኛም ብዙ ኀጢአት ይሠራል።

29፥11 ኢዮ15፥13 ፤ምሳ12፥16
29፥12 2ነገ21፥9 ፤ኢዮ34፥30
29፥13 ምሳ22፥2፤ ማቴ5፥45
29፥14 ቍ4፤መዝ 72፥1-5፤ምሳ16፥12
29፥15 ቍ17፤ምሳ 13፥24
29፥16 መዝ91፥8፤ 92፥11
29፥17 ቍ15
29፥18 መዝ1፥1-2 ፤19፥11፤119፥1-2
29፥20 ምሳ19፥2፤ 26፥12
29፥22 ምሳ14፥17
29፥23 አስ5፥12፤ ምሳ11፥2፤15፥33፤ 16፥18
29፥24 ዘሌ5፥1
29፥25 1ሳሙ15፥ 24፤ምሳ16፥20፤28፥ 25
29፥26 ምሳ16፥33 ፤19፥6
29፥27 ቍ10
30፥1 ምሳ22፥17
30፥3 ምሳ9፥10
30፥4 ዘፍ1፥2፤ዘዳ 30፥12፤ኢዮ26፥8፤ መዝ24፥1-2፤ምሳ8፥ 22-31፤ኢሳ40፥12፤ ዮሐ3፥13፤ኤፌ4፥7- 10፤ራእ19፥12

[23]ሰውን ትዕቢቱ ያዋርደዋል፤
ትሑት መንፈስ ያለው ግን ክብርን
ይጐናጸፋል።

[24]የሌባ ግብረ አበር የገዛ ራሱ ጠላት ነው፤
የመሐላውን ርግማን እየሰማ ጭጭ
ይላል።

[25]ሰውን መፍራት ወጥመድ ነው፤
በእግዚአብሔር የሚታመን ግን በሰላም
ይኖራል።

[26]ብዙዎች በገዥ ፊት ተደማጭነት
ማግኘት ይሻሉ፤
ሰው ፍትሕ የሚያገኘው ግን *ከእግዚ
አብሔር* ዘንድ ነው።

[27]ጻድቃን አታላዮችን ይጸየፋሉ፤
ክፉዎችም ቅኖችን ይጠላሉ።

አጉር የተናገራቸው ምሳሌዎች

30 የያቄ ልጅ የአጉር ቃል ይህ ነው፤[b]
ይህ ሰው ለኢቲኤል፣
ለኢቲኤልና ለኡካል ተናገረ፤[c]

[2]"እኔ ከሰው ሁሉ ይልቅ ጅል ነኝ፤
ሰው ያለው ማስተዋል የለኝም።

[3]ጥበብን አልተማርሁም፤
ስለ ቅዱሱም ዕውቀት የለኝም።

[4]ወደ ሰማይ የወጣ፣ የወረደስ ማነው?
ነፋስን በእጁ ሰብስቦ የያዘ ማነው?
ውሆችንስ በመጐናጸፊያው የጠቀለለ
ማነው?

[a]21 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጕሜ በእርግጠኝነት አይታወቅም
[b]1 ወይም *የማሳው ያቄ*
[c]1 የማሶሬቲክ ጽሑፍ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የዕብራይስጡ ግን *ተናገረ፤* "አቤቱ እግዚአብሔር፣ እኔ ደክሜአለሁ/ አቤቱ እግዚአብሔር፣ እኔ ደክሜአለሁ፤ እንደ ሞተ ሰውም ሆኛለሁ" ይላል።

29፥11 *ቍጣውን ያለ ገደብ ይለቀዋል፤* ቍ9፤ 14፥16-17 ይመ። *ራሱን ይቈጣጠራል፤* የ16፥32 ማብ ይመ።

29፥13፤ እግዚአብሔር ለጨቋኙና ለድኻው ሕይወት የሚያስፈልጉትን ነገሮች እኩል ይሰጣል (ማቴ5፥45 ይመ)።

29፥14፤ የ16፥12፤ እንዲሁም ቍ4፤ ኢሳ9፥7 ይመ።

29፥15 *የተግሣጽ በትር፤* የ13፥2 ማብ ይመ።

29፥16 *ክፉዎች ሥልጣን ሲይዙ፤* ቍ2፤ 11፥11፤ 28፥12፡28 ይመ። *ጻድቃን ... የእነርሱን ውድቀት ያያሉ፤* 10፥25 እና ማብ፤ 14፥11፤ 21፥12 ይመ።

29፥17 *ልጅህን ቅጣው፤* አስተምረው፤ አሠልጥነው ማለት ነው (13፥24 እና ማብ፤ 22፥6 ይመ)።

29፥18 *ራእይ፤* ትንቢታዊ መገለጥ በነቢይ በኩል ከእግዚአብሔር የመጣ መልእክት ነው (1ሳሙ3፥1፤ ኢሳ1፥1፤ አሞ 8፥11-12 ይመ)። *ሕዝብ መረን ይሆናል፤* ሙሴ በሲና ተራራ ላይ በነበረ ጊዜ፣ እስራኤላውያን ያደረጉትን ኀጢአት በተዘዋዋሪ መንገድ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (ዘፀ32፥25 እና ማብ ይመ)። *ሕግን የሚጠብቅ ... የተባረከ ነው፤* 28፥4 እና ማብ እንዲሁም 8፥32፤ 28፥14 ይመ።

29፥19 *በቃል ብቻ ሊታረም አይችልም፤* አገልጋዮችም እንደ ልጆች (ቍ 15፡17) መቀጣት አለባቸው (የ22፥6 ማብ ይመ)።

29፥20 *በችኰላ የሚናገርን፤* 10፥19፤ 17፥27-28፤ ያዕ 1፥19 ይመ። *ከእርሱ ይልቅ ተላላ ተስፋ አለው፤* ከ26፥12 ጋር አንድ ነው።

29፥21 *አገልጋዩን,... ቢያቀማጥል፤* ቍ19 ይመ።

29፥22 *ቍጡ ሰው ጠብን ይጭራል፤* የ6፥14 ማብ፤ እንዲሁም 15፥18 ይመ።

29፥23፤ 15፥33 እና ማብ፤ እንዲሁም 18፥12 ይመ።

29፥24 *የመሐላውን ርግማን፤* ከዘሌ5፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

29፥25 *ሰውን መፍራት፤* ከ1ሳሙ 15፥24፤ ከኢሳ 51፥12፤ ከዮሐ 12፥42-43 ጋር ያነጻጽሩ። *በእግዚአብሔር የሚታመን ግን በሰላም ይኖራል፤* 18፥10 እና ማብ ይመ። ከ3፥5-6 ጋር ያነጻጽሩ።

29፥26 *ብዙዎች ... ተደማጭነት ማግኘት ይሻሉ፤* 1ነገ 10፥24 ይመ። *ሰው ፍትሕ የሚያገኘው ግን ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው፤* እግዚአብሔር የንጉሥን አሠራር ይቈጣጠራል (የ21፥1 ማብ ይመ)፤ ለድኻውና ለጻድቁም ጠበቃ ሆኖ ይቆማል (ከኢዮ 36፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

30፥1-33፤ የመጽሐፈ ምሳሌ ተጨማሪ በመሆን ከተጻፉት ሁለት የመጨረሻ ምዕራፎች ይህ የመጀመሪያው ነው።

30፥1 *የያቄ ልጅ የአጉር፤* እንደ ኤታንና እንደ ሄማን አስተዋይ ሳይሆን አይቀርም (1ነገ4፥31)። *ቃል፤* እዚህ ላይ 'ቃል' የተባለው ንግር ወይም ትንቢት ነው (የኢሳ13፥1 ማብ ይመ)። "ማሳ" የሚለው የዕብራይስጥ ቃል የቦታ ስም ከሆነ አጉር ከእስማኤላውያን ጋር ሊዛመድ ይችላል (ከዘፍ25፥13-14 ጋር ያነጻጽሩ)። *ኢትኤል ... ኡካል፤* የአጉር ተማሪዎች ሳይሆኑ አይቀርም።

30፥2 *እኔ ከሰው ሁሉ ይልቅ ጅል ነኝ፤* ጳውሎስም ስለ ራሱ፣ "ከኀጢአተኞች ዋና እኔ ነኝ" ብሎአል (1ጢሞ1፥16፤ ከ1ቆሮ8፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

30፥3 *ስለ ቅዱሱም ዕውቀት፤* የ2፥5 ማብ ይመ። ይህ ሐረግ ከዚህ ሌላ በመጽሐፈ ምሳሌ የሚገኘው በ9፥10 ላይ ብቻ ነው።

30፥4፤ እግዚአብሔር በፈጣሪነቱ ያለውን ኀያልነት ለማመልከት፣ ይህን መሳይ መልስ ዐዘል ጥያቄዎች የተጠቀሱት በኢዮ 38፥4-11፤ በኢሳ40፥12 ላይ ነው (ከዮሐ3፥13፤ ራእ19፥12፤ ከሮሜ10፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ)። *ነፋስን ... ሰብስቦ፤* ከመዝ135፥7 ጋር ያነጻጽሩ። *ውሆችንስ በመጐናጸፊያው የጠቀለለ፤* ኢዮ26፥8፤

የምድርን ዳርቻዎች ሁሉ የወሰነ ማነው?
ስሙ ማን ነው? የልጁስ ስም ማን ይባላል?
የምታውቅ ከሆነ እስቲ ንገረኝ!

[5]"የእግዚአብሔር ቃል ሁሉ እንከን የለበትም፤
እርሱ ለሚታመኑበት ሁሉ ጋሻቸው
ነው::
[6]በእርሱ ቃል ላይ አንዳች አትጨምር፤
አለዚያ ይዘልፍሃል፤ ሐሰተኛም
ያደርግሃል::

[7]"እግዚአብሔር ሆይ፤ ሁለት ነገር
እለምንሃለሁ፤
እነዚህንም ከመሞቴ በፊት አትከልክለኝ፤
[8]ሐሰትንና ሐሰት መናገርን ከእኔ
አርቅልኝ፤
ድኽነትንም ሆነ ብልጽግናን አትስጠኝ፤
ብቻ የዕለት እንጀራዬን ስጠኝ::
[9]ያለዚያ ግን ያለ ልክ እጠግብና
እክድሃለሁ፤
'እግዚአብሔር ማን ነው?' እላለሁ፤
ወይም ድኻ እሆንና እሰርቃለሁ፤
የአምላኬንም ስም አሰድባለሁ::
[10]"አገልጋይን በጌታው ፊት በክፉ
አታንሣው፤
አለዚያ ይረግምህና ጕዳት ያገኝሃል::

[11]"አባቱን የሚረግም፣
እናቱን የማይባርክ ትውልድ አለ፤
[12]ራሳቸውን ንጹሓን አድርገው የሚቈጥሩ፣
ሆኖም ከርኵሰታቸው ያልነጹ አሉ፤
[13]ዐይናቸው ትዕቢተኛ የሆነ፣
አስተያያቸው ንቀት የሞላበት፣
[14]ድኾችን ከምድር፣
ችግረኞችንም ከሰው ዘር መካከል
ለማጥፋት፣
ጥርሳቸው ሰይፍ የሆነ፣
መንጋጋቸውም ካራ የሆነ አሉ::

[15]"አልቅት ሁለት ሴት ልጆች አሉት፤
'ስጡን! ስጡን!' እያሉ ይጮኻሉ፤
"ፈጽሞ የማይጠግቡ ሦስት ነገሮች አሉ፤
'በቃኝን' ከቶ የማያውቁ አራት ናቸው፤
[16]እነርሱም መቃብር፣* መካን ማኅፀን፣
ውሃ ጠጥታ የማትረካ ምድር፣
'በቃኝ' የማይል እሳት ናቸው::

[17]"በአባት ላይ የምታፌዝ ዐይን፣
የእናትንም ትእዛዝ የምትንቅ፣
የሸለቆ ቍራዎች ይጐጠጒጧታል፤
ጆፌ አሞሮችም ይበሏታል::

[18]"እጅግ የሚያስደንቁኝ ሦስት ነገሮች
አሉ፤
የማላስተውላቸውም አራት ናቸው፤
[19]የንስር መንገድ በሰማይ፣
የእባብ መንገድ በቋጥኝ፣
የመርከብ መንገድ በባሕር፣
የሰውም መንገድ ከሴት ልጅ ጋር
ናቸው::

[20]"የአመንዝራዪቱ መንገድ ይህ ነው፤
በልታ አፏን በማበስ፣
'ምንም የሠራሁት ጥፋት የለም'
ትላለች::
[21]"ምድር በሦስት ነገር ትናወጣለች፤
እንዲያውም መሸከም የማትችላቸው
አራት ነገሮች ናቸው፤
[22]ባሪያ ሲነግሥ፣

*16 ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል

30፥5 ዘዳ15፥11፤ መዝ12፥6፤18፥30
30፥6 ዘዳ4፥2
30፥8 ማቴ6፥11
30፥9 ዘዳ6፥12፤ 8፥10-14፤ኢሱ24፥27፤ኢሳ1፥4፤59፥13፤ ሆሴ13፥6
30፥11 ምሳ20፥20
30፥12 ምሳ16፥2፤ ኤር2፥23:25
30፥13 2ሳሙ22፥28፤ ኢዮ41፥34
30፥14 ኢዮ4፥11፤ 19፥22፤24፥9፤መዝ3፥7፤57፥4፤አሞ8፥4፤ ሚክ2፥2
30፥15 ምሳ27፥20
30፥16 ኢሳ5፥14፤ 14፥9:11፤ዕን2፥5
30፥17 ዘዳ21፥18-21፤ኢዮ15፥23
30፥20 ምሳ5፥6
30፥22 ምሳ19፥10

38፥8-9 ይመ:: *የምታውቅ ከሆነ እስቲ ንገረኝ!* ይህን የሚመስል ከባድ ጥያቄ እግዚአብሔር ኢዮብን ጠይቆት ነበር (ኢዮ38፥4)::

30፥5፤ ከመዝ18፥30 ጋር ተቀራራቢ ነው:: *ጋሻቸው፤* የ2፥7 ማብ ይመ:: *ለሚታመኑበት፤* 14፥32፤ 18፥10 ይመ::

30፥7 *ሁለት ነገር፤* የአጉር አባባል ተለይቶ የሚታወቀው ነገሮችን በቅደም ተከተል በመደርደሩ ነው (15፥18:21:24:29 ይመ)::

30፥8 *የዕለት እንጀራዬን፤* ከኢዮ 23፥12 ከጌታ ጸሎት (ማቴ6፥11) ጋር ያነጻጽሩ::

30፥9 *ያለ ልክ እጠግብና እክድሃለሁ፤* እስራኤላውያን ምርታቸው ሲትረፈረፍ መንጋቸው ሲበዛ እግዚአብሔርን እንደ ሚረሱት ሙሴ አስቀድሞ ተናግሮአል (ዘዳ8፥12-17፤ 31፥20):: *እግዚአብሔር ማን ነው?* ወይም ለምን አገለግለዋለሁ? (ኢዮ 21፥14-16 ይመ) እንደ ማለት ነው:: *ድኻ እሆንና እሰርቃለሁ፤* ከ6፥30 ጋር ያነጻጽሩ::

30፥10 *ጕዳት ያገኝሃል፤* ነገሩ ማሳበቅ በመሆኑ፣ የአገ ልጋዩ ርግማን ሊደርስ ይችላል (ከ26፥2 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ስለዚህ አንድን አገልጋይ እንደ ዝቅተኛ ተመልክተህ እበልጠዋለሁ ብሎ ማሰብ ተገቢ አይደለም::

30፥11-14፤ አራት ዐይነት ክፉ ሰዎችን ይገልጻል:: እነዚ ህም ተራጋሚዎች፣ ግብዞች፣ ትዕቢተኞችና ስስታሞች ናቸው::

30፥11 *አባቱን የሚረግም፤* በሞት የሚያስቀጣ ወንጀል ነው (ዘጸ21፥17፤ ዘሌ20፥9 ይመ፤ ከቍ 17 ጋር ያነጻጽሩ)::

30፥12 *ራሳቸውን ንጹሓን አድርገው የሚቈጥሩ፤* እንደ ፈሪሳውያን ማለት ነው (ሉቃ18፥11 ይመ፤ ከኢሳ65፥5 ጋር ያነጻ ጽሩ)::

30፥13 *ዐይናቸው ትዕቢተኛ የሆነ፤* የ6፥17 ማብ፤ እንዲ ሁም ኢሳ3፥16 ይመ::

30፥14 *ጥርሳቸው ሰይፍ የሆነ፣ መንጋጋቸው ካራ የሆነ፤* ክፉ ሰዎች ያገኙትን እንደሚውጡ የተራቡ እንስሳት ናቸው (ኢዮ29፥17 ይመ):: *ድኾችን ... ችግረኞችንም ... ለማጥፋት፤* ከመዝ 14፥4፤ ከሚክ 3፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ::

30፥15:18:21:29 *ሦስት ... አራት፤* የ6፥16 ማብ ይመ::

30፥16 *መቃብር፤* ከቶ አይጠግብም (ኢሳ5፥14፤ ዕን2፥5):: *መካን ማሕፀን፤* በጥንታዊት እስራኤል ልጅ ያልወለደች ሴት የተናቀችና ሐዘንተኛ ነበረች (ከዘፍ16፥2፤ 30፥1፤ ከሩት1፥11-13: 20-21፤ ከ1ሳሙ 1፥6:10-11፤ ከ2ነገ 4፥14 ጋር ያነጻጽሩ)::

30፥17 *ዐይን፤* የምትታበይና የምትንቅ ተብላለች (ቍ13 ይመ):: *በአባት ላይ የምታፌዝ፣ የእናትንም ...፤* ቍ11 እና ማብ፤ እንዲሁም 15፥20 ይመ:: *ቍራዎች ይጐጠጒጧታል፤ ጆፌ አሞሮችም ...፤* ዐይንን ማጣት ከባድ ርግማን ነበር (የሶምሶን ታሪክ በመሳ16፥21 ላይ ይመ):: በመሠረቱ አሞሮች የሚበሉት ጥንብ ስለ ሆነ፣ (ኤር16፥4፤ ማቴ24፥28) የተረገመ ልጅ ሬሳ ሳይቀበር ሜዳ ላይ ይጣላል ለማለት ሳይሆን አልቀረም::

30፥18-19፤ "አራቱን መንገዶች" የሚያመሳስላቸው አቅጣ ጫቸው ዱካ የሌለው መሆኑ ነው::

30፥19 *የንስር መንገድ፤* በሚያስደንቅ ሁኔታ ወደ ላይ ይወጣል፤ ወደታችም ሽው ብሎ ይወርዳል:: ግርማ ባለው ሁኔታ ወደ ላይ ይወጣል፤ ይወነጨፋልም (ከኢሳ39፥27፤ ከኤር 48፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: *የሰውም መንገድ ከሴት ልጅ ጋር፤* አንድ ወንድ የአንዲትን ሴት ልብ ለማግኘትና አሳቡን ከግቡ ለማድረስ የሚያ ደርገውን ጥረት ሳያመለክት አይቀርም::

30፥20 *የአመንዝራዪቱ፤* 2፥16 እና ማብ ይመ:: *በልታ አፏን በማበስ፤* በ9፥17 ላይ በወንድና በሴት መካከል ፍቅርን የመገላለጥ ጕዳይ ምግብ ከመመገብ ጋር ተነጻጽሮአል (የዚያኑ ማብ ይመ፤ እንዲሁም 7፥18 እና ማብ ይመ)::

30፥22 *ባሪያ ሲነግሥ፤* የ19፥10 ማብ ይመ::

ስንፍ እንጀራ ሲጠግብ፣
[23]የተጠላች ሴት ባል ስታገባ፣
ሴት ባሪያ በእመቤቷ እግር ስትተካ::

[24]"በምድር ላይ አራት ነገሮች ትንንሽ
ናቸው፤
ሆኖም እጅግ ጠቢባን ናቸው፤
[25]ጉንዳኖች ደካማ ፍጡራን ናቸው፤
ሆኖም ምግባቸውን በበጋ ያከማቻሉ::
[26]ሽኮኮዎች ዐቅመ ደካማ ናቸው፤
ሆኖም መኖሪያቸውን በቋጥኞች መካከል
ይሠራሉ፤
[27]አንበጦች ንጉሥ የላቸውም፤
ሆኖም ቅደም ተከተል ይዘው ይጓዛሉ፤
[28]እንሽላሊት በእጅ ትያዛለች፤
ሆኖም በቤተ መንግሥት ትገኛለች::

[29]"አረማመዳቸው ግርማዊ የሆነ ሦስት
ነገሮች አሉ፤
እንዲያውም በሞገስ የሚጎማለሉ አራት
ናቸው፤
[30]ከአራዊት መካከል ኀይለኛ የሆነው፣
ከምንም ነገር ፊት ግንባሩን የማያጥፈው
አንበሳ፤
[31]ጐርደድ ጐርደድ የሚል አውራ ዶሮ፣
አውራ ፍየል፣
እንዲሁም በሰራዊቱ የታጀበ ንጉሥ
ናቸው::[ሠ]

[32]ተላላ ሆነህ ራስህን ከፍ ከፍ ካደረግህ፣
ወይም ክፉ ነገር ካቀድህ፣
እጅህን በአፍህ ላይ አድርግ::
[33]ወተት ሲናጥ ቅቤ እንደሚወጣው፣
አፍንጫን ሲያሹት እንደሚደማ፣
ቍጣን ማነሣሣትም ጥልን ይፈጥራል::

፤29፥2
30፥25 ምሳ6፥6-8
30፥26 መዝ104፥18
30፥27 ዘፀ10፥4
30፥32 ኢዮ29፥9
31፥1 ምሳ22፥17
31፥2 መሳ11፥30
31፥3 ዘዳ17፥17፤ 1ነገ11፥3፤ምሳ5፥1-14
31፥4 ምሳ20፥1፤ መክ10፥16-17፤ ኢሳ5፥22
31፥5 1ነገ16፥9፤ ምሳ16፥12
31፥6 ዘፍ14፥18
31፥7 አስ1፥10
31፥8 1ሳሙ19፥4
31፥9 ምሳ24፥23፤29፥7
31፥10 ሩት3፥11፤ ምሳ8፥35፤18፥22

ንጉሥ ልሙኤል የተናገራቸው ምሳሌዎች

31 [1]ንጉሥ ልሙኤልን እናቱ
ያስተማረችው ቃል ይህ ነው፤

[2]"ልጄ ሆይ፤ የማሕፀኔ ልጅ ሆይ፤
የስእለቴ ልጅ ሆይ፤[ረ]
[3]ጕልበትህን በሴት አትጨርስ፤
ብርታትህንም ነገሥታትን ለሚያጠፉ
አታውል::

[4]"ልሙኤል ሆይ፤ ነገሥታት ይህን ማድረግ
የለባቸውም፤
ነገሥታት የወይን ጠጅ ሊጠጡ፣
ገዦችም የሚያሰክር መጠጥ
ሊያስጐመጃቸው አይገባም፤
[5]አለዚያ ጠጥተው የሕጉን ድንጋጌ
ይረሳሉ፤
የተጨቈኑትን ሁሉ መብት ይገፋሉ::
[6]ለሚጠፉት የሚያሰክር መጠጥ፣
በሥቃይ ላሉትም የወይን ጠጅ
ስጧቸው፤
[7]ጠጥተው ድኽነታቸውን ይርሱ፤
ችግራቸውንም ከእንግዲህ አያስቡ::

[8]"ስለ ራሳቸው መናገር ለማይችሉት፣
ለችግረኞችም ሁሉ መብት ተሟገት::
[9]ተናገር፤ በቅንነትም ፍረድ፤
የምስኪኖችንና የድኾችን መብት
አስከብር::"

መዝጊያ ክፍል፤ ጠባየ መልካም ሚስት

[10]ጠባየ መልካምን ሚስት ማን ያገኛታል?[ሰ]

[ሠ]31 *ወይም ከተቃውሞ የተጠበቀ ንጉሥ*
[ረ]2 *ወይም የጸሎቴ መልስ ሆይ*
[ሰ]10 ከ10-31 ያለው እያንዳንዱ ቍጥር የሚጀምረው በዕብራይስጡ ሆህያት ቅደም ተከተል መሠረት ነው::

30፥23 *የተጠላች ሴት ባል ስታገባ* ከመልከ ጥፉነቷ ወይም ከሌላ ሁኔታ የተነሣ ባል ዐጥታ የኖረች ሴት በምታገባበት ጊዜ፤ ከልክ ያለፈ ኵራት ታሳያለች:: *ሴት ባሪያ በእመቤቷ እግር ስትተካ፤* እመቤቷ መካን ሆና እርሷ ግን ልጅ መውለድ በመቻሏ ወይም በሌላ ምክንያት ሊሆን ይችላል (በዘፍ16፥1-6 ላይ ያለውን የአጋርና የሣራን ሁኔታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)::

30፥26 *በቋጥኞች መካከል፤* ሽኮኮዎች ይሸሸጉበታል (መዝ 104፥18 ይመ)::

30፥27 *አንበጦች ንጉሥ የላቸውም፤* ከ6፥7 ጋር ያነጻጽሩ:: *ቅደም ተከተል ይዘው ይጓዛሉ፤* በኢዮ2፥3-9 ላይ አንበጦች በኀያል ሰራዊት ተመስለዋል::

30፥28 *በቤተ መንግሥት ትገኛለች፤* እንሽላሊት በቀላሉ ግንብ ላይ መውጣት ትችላለች::

30፥30 *ከአራዊት መካከል ኀይለኛ የሆነው ... አንበሳ፤* 2ሳሙ1፥23፤ ሚክ5፥8 ይመ::

30፥31 *አውራ ፍየል፤* ፍየሎች የበግ መንጋን በመምራት አገልግሎት ይሰጡ ነበር (ኤር50፥8፤ ዳን8፥5 ይመ)::

30፥32 *ራስህን ከፍ ከፍ ካደረግህ፤* በ8፥13፤ በ11፥2፤ በ16፥18 ላይ ትዕቢት ተወግዟል:: *ክፉ ነገር ካቀድህ፤* ከ6፥14፤ 16፥27 ጋር ያነጻጽሩ:: *እጅህን በአፍህ ላይ አድርግ፤* ከማጕረምረም ተቈጠብ ማለት ነው (ከኢዮ21፥5፤ 40፥4 ጋር ያነጻጽሩ)::

30፥33 *ቍጣን ማነሣሣትም ጥልን ይፈጥራል፤* የ6፥14፤ የ15፥1 ማብ እንዲሁም 29፥22 ይመ)::

31፥1-9፤ ይህ አጭር ክፍል እስራኤላዊ መሠረት ያለው አይመስልም፤ ንጉሥ ልሙኤልም እዚህ ላይ ከመጠቀሱ በስተቀር በሌላ ቦታ አይታወቅም::

31፥1 *ቃል፤* የ30፥1 ማብ ይመ:: *እናቱ፤* ይህ ምዕራፍ በሙሉ ጥበበኛ ሴቶች በኑሮ ውስጥ ያላቸውን ሚናና አስፈላጊነት ይገልጻል:: የንጉሥ እናት በምታቀርበው አሳብ ተሰሚነት ነበራት (1ነገ1፥11-13፤ 15፥13 ይመ)::

31፥2 *የስእለቴ ልጅ፤* ሀና ልጅ ለማግኘት በጸለየች ጊዜ ተስላ ነበር (1ሳሙ 1፥11):: *ስእለት፤* 20፥25 እና ማብ ይመ::

31፥3 *ጕልበትህን በሴት፤* ብዙ ሴቶችን ቅምጥ ማድረግና ዝሙት መፈጸም ተገቢ ላለመሆኑ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነው (5፥9-11 እና ማብ፤ 1ነገ11፥1፤ ነህ13፥26 ይመ)::

31፥4 *ነገሥታት የወይን ጠጅ ሊጠጡ ... አይገባም፤* መሪዎች ሰካራም ለሆኑባት ምድር ወዮላት (መክ 10፥16-17፤ 20፥1 እና ማብ፤ ሆሴ7፥5 ይመ)::

31፥5 *የተጨቈኑትን ሁሉ መብት ይገፋሉ፤* 30፥14 እና ማብ፤ እንዲሁም 17፥15፤ ኢሳ5፥23፤ 10፥2 ይመ::

31፥7 *ጠጥተው ... ይርሱ፤* በቍ5 ላይ "ጠጥተው ... ይረሳሉ" ከሚለው ጋር ያስተያዩ::

31፥8-9፤ ንጉሥ የእግዚአብሔር ተወካይ ሆኖ፣ ድኾችንና ችግረኞችን ይጠብቃል:: (16፥10፤ መዝ 82፥3 ይመ፤ ከዘሌ 19፥15፤ ከኢዮ 29፥12-17፤ ከኢሳ 1፥17 ጋር ያነጻጽሩ)::

31፥10-31፤ ይህ የመጽሐፉ መደምደሚያ ክፍል ነው፤ የግጥሙም አቀራረብ፣ የየስንኙ የመጀመሪያው ፊደል ቍልቍል ሲነበብ፣ የዕብራይስጡን የፊደል ተርታ ይዞ ነው:: ዓላማው "ጠባየ መልካም ሚስት" የተባለችውን (ቍ10) ማድነቅ ነው:: በመግቢያው ላይ እንደ ተገለጸው (1፥1-7) "እግዚአብሔርን የምትፈራ ሴት"ን (ቍ30፤ የ1፥7 ማብ ይመ)፣ ከሚገልጸው ጋር ይመሳሰላል:: እንደዚህ ዐይነቷ ሚስት የጥበብ ምሳሌ ናት:: እንደ ጥበብ፣ "ከቀይ እንቍ ትበልጣለች" (ቍ 10፤ 3፡15፤ 8፥11)፤ የሚያገኛትም፣ "ከእግዚአብሔር ዘንድ ሞገስ ያገኛል" (8፥35፤ 18፥22)::

31፥10 *ጠባየ መልካምን ሚስት፤* እንደ ሩት ያለች ሴት ማለት ነው (ሩት3፥11)፤ እርሷም "ለባሏ ዘውድ ናት" (12፥4)::

ከቀይ ዕንቊ እጅግ ትበልጣለች።
[11]ባሏ ሙሉ በሙሉ ይተማመንባታል፤
የሚጐድልበትም ነገር የለም።
[12]በሕይወት ዘመኗ ሁሉ፣
መልካም ታደርግለታለች እንጂ
አትጐዳውም።
[13]የበግ ጠጕርና የተልባ እግር መርጣ፣
ሥራ በሚወዱ እጆቿ ትፈትላቸዋለች።
[14]እንደ ንግድ መርከብ፣
ምግቧን ከሩቅ ትሰበስባለች።
[15]ገና ሳይነጋ ትነሣለች፤
ለቤተሰቧ ምግብ፣
ለሴት አገልጋዮቿም ድርሻቸውን
ትሰጣለች።
[16]ራሷ አስባ የዕርሻ መሬት ትገዛለች፤
በምታገኘውም ገንዘብ ወይን ትተክላለች።
[17]ብርታትን ታጥቃ ሥራዋን
ታከናውናለች፤
ክንዶቿም ለሥራ ብርቱ ናቸው።
[18]ሥራዋ ትርፋማ መሆኑን ታስተውላለች፤
በሌሊትም መብራቷ አይጠፋም።
[19]በእጇ እንዝርት ትይዛለች፤
በጣቶቿም ዘንጒን ታሾራለች።
[20]ክንዶቿን ለድኾች ትዘረጋለች፣
እጆቿንም ለችግረኞች ፊታ ታደርጋለች።
[21]በረዶ ቢጥል ለቤተ ሰዎቿ አትሠጋም፤
ሁሉም ቀይ ልብስ ለብሰዋልና።
[22]ለመኝታዋ የዐልጋ ልብስ ትሠራለች፤
ቀጭን በፍታና ሐምራዊ ልብስ ለብሳለች።
[23]ባሏ በአገርሽማግሌዎች መካከል
በአደባባይ በተቀመጠ ጊዜ የተከበረ ነው።
[24]የበፍታ መጐናጸፊያዎችን ሠርታ
ትሸጣለች፤
ለነጋዴዎችም ድግ ታቀርባለች።
[25]ብርታትንና ሞገስን ተጐናጽፋለች፤
መጭውን ጊዜ በደስታ ትቀበላለች።
[26]በጥበብ ትናገራለች፤
በአንደበቷም ቀና ምክር አለ።
[27]የቤተ ሰዎቿን ጉዳይ በትጋት
ትከታተላለች፤
የስንፍና እንጀራ አትበላም።
[28]ልጆቿ ተነሥተው፤ ቡርክት ይሏታል፤
ባሏም እንዲሁ፤ ሲያመሰግናትም እንዲህ
ይላል፤
[29]"ብዙ ሴቶች መልካም አድርገዋል፤
አንቺ ግን ሁሉንም ትበልጫለሽ።"
[30]ቊንጅና አታላይ ነው፤ ውበትም
ይረግፋል፤
እግዚአብሔርን የምትፈራ ሴት ግን
የተመሰገነች ናት።
[31]የሚገባትን ሽልማት ስጧት፤
ሥራዋም በየአደባባዩ ያስመስግናት።

31፥11 ዘፍ2፥18፤ምሳ12፥4
31፥13 1ጢሞ2፥9-10
31፥20 ዘዳ15፥11
31፥23 ዘፀ3፥16
31፥26 ምሳ10፥31
31፥31 ምሳ11፥16

31፥12 *መልካም ታደርግለታለች፤* 18፥22፤ 19፥14 ይመ።

31፥13 *የተልባ እግር፤* ቃጫው በፍታ ለመሥራት ያገለግል ነበር (ቍ19፥22፡24 ይመ፤ ከኢሳ19፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

31፥14 *እንደ ንግድ መርከብ፤* ሥራ ለመሥራት ቈርጣ የተነሣች ሴት ናት (ቍ18 ይመ)።

31፥15 *ገና ሳይነጋ ትነሣለች፤* የሰነፍ ሰው ተቃራኒ ናት (16፥9-10፤ 20፥13 ይመ)። *ለሴት አገልጋዮቿም ድርሻቸውን፤* 27፥27፤ ሉቃ12፥42 ይመ።

31፥16 *ራሷ አስባ የዕርሻ መሬት ... ወይን ትተክላለች፤* በወይን ዕርሻው ላይ ዐረም እንደ ሞላበት (24፥30-31) እንደ ሰነፍ ሰው ሳትሆን፣ ሁኔታዎችን በማጤን መሥራት የሚገባትን በወቅቱ ታከናውናለች።

31፥17 *ብርታትን ታጥቃ ሥራዋን ታከናውናለች፤* 10፥4 እና ማብ ይመ።

31፥18 *ሥራዋ ትርፋማ መሆኑን፤* እንደ ጥበብ፣ "ዋጋዋ ከቀይ እንቊ ይበልጣል" (ከቍ10፤ 3፥15፤ 8፥11)። ጥበብ "ከብር ይልቅ ትርፍ የምታመጣ" (3፥14) ናት።

31፥19 *እንዝርት ... ዘንጒን፤* ጥጥ መፍተል የሴቶች ሙያ ነበር።

31፥20 *እጆቿንም ለችግረኞች ፊታ ታደርጋለች፤* የ14፥21 ማብ እንዲሁም 22፥9፤ ኢዮ31፥16-20 ይመ።

31፥21 *ቀይ ልብስ ለብሰዋልና፤* ከሱፍ የተሠራ ውድ ልብስ ሳይሆን አይቀርም (ከ2ሳሙ1፥24፤ ከራእ18፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

31፥22 *ቀጭን በፍታና፤* ከመኳንንት አለባበስ ጋር የተየያያዘ ነው (የ7፥16 ማብና ዘፍ41፥42 ይመ)። *ሐምራዊ፤* ከነገሥታት (መሳ8፥26፤ ማሕ3፥10) ወይም ከሀብታሞች አለባበስ ጋር የተያያዘ ነው (ሉቃ16፥19፤ ራእ18፥16)።

31፥24 *የበፍታ መጐናጸፊያዎችን፤* መሳ14፥12-13፤ ኢሳ 3፥23 ይመ። *ለነጋዴዎችም፤* ከቍ18 ጋር ያነጻጽሩ።

31፥25 *ብርታትንና ሞገስን ተጐናጽፋለች፤* ኢሳ52፥1፤ 1ጢሞ2፥9-10 ይመ። እንደ እርሷ ያልሆኑት ግን፣ "እፍረትና ጕስቍልና ይለብሳሉ" (መዝ35፥26)። በፊቷ ባለው ዘመን ሁሉ ደስ ብሎአት ትኖራለች፤ ከሐዘንና ከጭንቀት ነጻ ናት (ከኢዮ 39፥7 ጋር ያነጻጽሩ)።

31፥26 *ቀና ምክር፤* ሴትዮዋ ለልጆቿና ለወዳጆቿ የምታካፍለው ነው፤ በማስተዋልና በፍቅር የምትመክር ናት (1፥8፤ 6፥20 ይመ)።

31፥28 *ቡርክት፤* ደስታ ያለበትን ሁኔታ የምትወድና ለሌሎችም የደስታ ምንጭ የምትሆን፤ ዘፍ 30፥13፤ መዝ72፥17፤ ማሕ6፥9፤ ሚል3፥12 ይመ፤ ከሩት4፥14-15 ጋር ያነጻጽሩ።

31፥30 *ቊንጅና አታላይ ነው፤* ከ5፥3 ጋር ያነጻጽሩ። *ውበትም ይረግፋል፤* ከኢዮ14፥2፤ ከ1ጴጥ3፥3-5 ጋር ያነጻጽሩ። *እግዚአብሔርን የምትፈራ፤* የ1፥7 ማብ ይመ።

31፥31 *ሥራዋም፤* 12፥14 እና ማብ ይመ። *ያስመስግናት፤* ክብር የሚገኘው፣ "በትሕትናና እግዚአብሔርን በመፍራት" ነው (22፥4)። *በየአደባባዩ፤* ቍ23 እና የ1፥7 ማብ ይመ።

መጽሐፈ መክብብ

መግቢያ

ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ

መጽሐፉ መቼ እንደ ተጻፈ ወይም ማን እንደ ጻፈው በመጽሐፉ ውስጥ አልተጠቀሰም፤ ይሁን እንጂ አያሌ የመጽሐፉ ክፍሎች ጸሓፊው ሰሎሞን መሆኑን ያስገነዝባሉ (1፥1:12:16፤ 2፥4-9፤ 7፥26-29፤ 12፥9 ይመ፤ ከ1ነገ2፥9፤ 3፥12፤ 4፥29-34፤ 5፥12፤ 10፥1-8 ጋር ያነጻጽሩ)። በሌላ በኩል ሲታይ ደግሞ የጸሓፊው የማዕረግ ስም፣ "ሰባኪው" መባሉ፣ የዕብራይስጥ ቋንቋ አጻጻፍ ስልቱ፣ ስለ ገዦች ያለው አመለካከት (መሪዎች ፈላጭ ቈራጭ ነገሥታት ከመሆን ይልቅ የአገልጋይ መንፈስ እንዲኖራቸው ሐሳብ መሰንዘሩ፣ ለዚሁም 4፥1-2፤ 5፥8-9፤ 8፥2-4፤ 10፥20 ይመ)፣ ጸሓፊው ሌላ ሰው መሆኑንና የተጻፈበት ዘመንም ከሰሎሞን ዘመን በኋላ መሆኑን ሊያመለክት ይችላል።

ዐላማና ስልቱ

ጸሓፊው በረጅም ዕድሜው ባለፈበትና ከልደት እስከ ሞት ባገኘው የሕይወት ገጠመኝ መሠረት ጥቅሉን ዓለም ይመዝናል፤ ከሞት ባሻገር ያለው አድማስ ግን ምን እንደሚመስል በትክክል ማስተዋል ለማንም ፍጡር የሚቻል አይደለም። ዓለም ራሷ ዐቢይ ምስጢር ናት፤ ከሁሉም ውስብስብ የሆነው ምስጢር ግን ሰው ራሱ ነው።

በዚህ መጽሐፍ ላይ "ሰባኪው" የተባለው ሰው፣ ከራሱ ግንዛቤ አኳያ የሰውን ችሎታ ሚዛን ላይ በማስቀመጥ ይለካል። ሌላው ቀርቶ የእግዚአብሔር ሰው ነው የተባለው ጥበብ እንኳ ውሱን መሆኑን ያስተውላል (1፥13:16-18፤ 7፥24፤ 8፥16-17)፤ ይህ የሰው ጥበብ የእግዚአብሔርን ዐቢይ ዕቅድ መርምሮ ሊያውቅ አይችልም፤ የሰውን የእስከ ወዲያኛው ትርጒም በወጉ ለመረዳት ብቃት የለውም። ጸሓፊው የሰውን ዘር ጥረት ሲመለከት፣ እስኪታክተው ድረስ አንድን ነገር ለመጨበጥ ይዋከባል፤ የተመኘውን እጁ ካደረገ በኋላ ደግሞ በአሻጋሪ ሲያየው የሚያማልለውንና ገንዘብ ያላደረገውን ነገር ለመያዝ ይጣደፋል። ዓለም በጓዳዋ ሸሽጋ የያዘችውን ምስጢር እስከተቻለው ፈልፍሎ ያወጣል፤ መሠረታዊ መዋቅሯን ለመለወጥ ይሞክራል፤ የሰውን ዘር የውሱንነት ዐጥር አፍርሶ፣ የራሱን ዕድል የወሰነ ይመስለዋል። የሰው ዘር ተስፋዬና ምኞቴ ነው የሚለውን ጒዳይ በጽኑ መንፈስ አጥብቆ የያዘው ይምሰለው እንጂ፣ በሰባኪው ዐይን በትክክል ሲታይ ግን፣ ትርጒም የለሽና ነፋስን የመከተል ያህል ነው (1፥14፤ 2፥11:17:26፤ 4፥4:16፤ 6፥9 ይመ፤ ከ1፥17፤ 4፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

እግዚአብሔር እንደ በጎ ፈቃዱ ለራሱ ዐላማ ሁሉንም ነገር የፈጠረና ያበጀ መሆኑን ያስተማረው ሌላ ሳይሆን እምነት ነው (3፥1-15፤ 5፥19፤ 6፥1-2፤ 9፥1 ይመ)። የሰው ድርሻ ከላይ የተመለከተውን የመለኮት በጎ ፈቃድም ሆነ የራሱን ውሱንነት እግዚአብሔር ዐውቆ ያዘጋጀው መሆኑን አምኖ መቀበል ነው። እንግዲህ የሰው ዘር የዓለምንና የራሱን ምንነት በትዕግሥት በማስተዋል፣ እግዚአብሔር ፈቅዶ በወሰነለት ዓለምና ሕይወት በሐሤት መኖር ይገባዋል፤ ራሱን ተጨባጭ ላልሆነ ነገር ሳይዳርግ ዐቅሙን ማወቅ ይኖርበታል። በማንኛውም ረገድ ጥንቁቅ ሆኖ እንዲኖር ግድ ነው፤ በእግዚአብሔርና እግዚአብሔር በሰጠው ንጉሥ ፊት በአክብሮት እንዲጓዝ ይጠበቅበታል፤ ከሁሉም በላይ ግን እግዚአብሔርን ፈርቶና ሕጉን አክብሮ ሊኖር ይገባል (12፥13)።

አስተምህሮው

የእግዚአብሔርን ጒዳይ ዐቢይ ቁም ነገር አድርጎ ያልያዘ ሕይወት ዐላማ቉ ቢስና ትርጒም የለሽ ነው፤ እግዚአብሔር የሌለበት ሕይወት፣ ምንም ነገር ሊያረካው አይችልም (2፥25)፤ እግዚአብሔር እንደ ቸርነቱ የሚገኝበት ሕይወት፣ እርሱ የሚሰጠውን በጎ ነገርና በሕይወት ውስጥ እውን ሆኖ ያለውን ሁሉ በምስጋና እንዲቀበል (ያዕ1፥17)፣ እርሱ በሰጠውም ጸጋ መጠቀምና ሐሤት ማድረግ ይገባል (2፥26፤ 11፥8)። ይህ መጽሐፍ የአንድን አዛውንት ፍልስፍናና ሥነ መለኮታዊ አመለካከት ያሳያል (12፥1-7)፤ የአዛውንቱ አያሌ የሕይወት ጒዞም በአብዛኛው እግዚአብሔርን መሠረት ያላደረገ በመሆኑ፣ በእነዚያ ጊዜያት ሕይወት ትርጒም አልባ ሆኖበት ነበር።

አስተዋፅኦ

1. ጸሓፊው (1፥1)
2. መሪ ሐሳብ፤ እግዚአብሔር ያልባረከው የሰው ጥረት እርባና ቢስ መሆኑ (1፥2)
3. መግቢያ፤ ርካታ ለማግኘት ሲባል ሁቡት ለማጠራቀም የሚደረገው መዋተት ፍሬ ቢስ ነው (1፥3-11)።
4. ሐተታ ክፍል 1፤ በገሃድ እንደሚታየው ሕይወት እጅግ ምስጢርና ትርጒም አልባ ብትሆንም እንኳ፣ የእግዚአብሔር ስጦታ በመሆኗ በእርሷ ርካታ ማግኘት ተገቢ ነው (1፥12-11፥6)
5. ሐተታ ክፍል 2፤ እርጅናና ሞት ገሥግሠው መምጣታቸው ስለማይቀር፣ የሰው ዘር በአፍላ ዘመኑ ሳለ በማንኛውም ረገድ ሐሤት ያደርግ ዘንድ ተገቢ ነው፤ ሐሤት ሲያደርግም የእግዚአብሔር ፍርድ የማይቀር መሆኑን ልብ ማለት ይገባዋል (11፥7-12፥7)
6. መሪ ሐሳብ በድጋሚ (12፥8)
7. መደምደሚያ፤ በፍርሀትና በአክብሮት እግዚአብሔርን ማመንና ትእዛዙን መፈጸም (12፥9-14)

ሁሉም ነገር ከንቱ ነው

1 በኢየሩሳሌም የነገሠው፣ የዳዊት
ልጅ፣ የሰባኪው ቃል[ሀ]፤

[2]ሰባኪው፣
"ከንቱ፣ ከንቱ፣
የከንቱ ከንቱ፤
ሁሉም ነገር ከንቱ ነው" ይላል።

[3]ከፀሓይ በታች ከሚለፋበት ተግባር ሁሉ፣
ሰው ምን ትርፍ ያገኛል?
[4]ትውልድ ይሄዳል፤ ትውልድ ይመጣል፤
ምድር ግን ለዘላለም ጸንታ ትኖራለች።
[5]ፀሓይ ትወጣለች፤ ትጠልቃለችም፤
ወደምትወጣበትም ለመመለስ ትጣደፋለች።
[6]ነፋስ ወደ ደቡብ ይነፍሳል፤
ወደ ሰሜንም ይመለሳል፤
ዞሮ ዞሮ ይሄዳል፤
ዘወትርም ወደ ዑደቱ ይመለሳል።
[7]ወንዞች ሁሉ ወደ ባሕር ይፈሳሉ፤
ባሕሩ ግን ፈጽሞ አይሞላም፤
ወንዞች ወደ መጡበት ስፍራ፣
ወደዚያ እንደ ገና ይመለሳሉ።
[8]ሰው መናገር ከሚችለው በላይ፣
ነገሮች ሁሉ አድካሚ ናቸው፤
ዐይን ከማየት አይጠግብም፤
ጆሮም በመስማት አይሞላም።
[9]የነበረው ነገር እንደ ገና ይሆናል፤
የተደረገውም ተመልሶ ይደረጋል፤
ከፀሓይ በታች ምንም አዲስ ነገር የለም።
[10]ማንም፣ "እነሆ፤ ይህ አዲስ ነገር ነው!"
ሊል የሚችለው አንዳች ነገር አለን?
ቀድሞውኑ በዚሁ የነበረ ነው፤
ከእኛ በፊት የሆነ ነው።
[11]የቀድሞ ነገሮች መታሰቢያ የላቸውም፤
ወደ ፊት የሚመጡትም ቢሆኑ፣
ከእነርሱ በኋላ በሚተኩት፣
አይታወሱም።

ጥበብ ከንቱ ነው

[12]እኔ ሰባኪው፣ በኢየሩሳሌም የእስራኤል ንጉሥ ነበርሁ። [13]ከሰማይ በታች የተደረገውን ሁሉ በጥበብ ለማጥናትና ለመመርመር ራሴን አተጋሁ፤ ስምባከ በሰዎች ላይ የጫነው እንዴት ያለ ከባድ ሸክም ነው! [14]ከፀሓይ በታች የተደረገውን ነገር ሁሉ አየሁ፤ ሁሉም ከንቱ፣ ነፋስንም እንደ መከተል ነው።

[15]የተጣመመው ሊቃና አይችልም፤
የሌለም ነገር ሊቈጠር አይችልም።

[16]እኔም በልቤ፣ "እነሆ፤ ከእኔ በፊት በኢየሩሳሌም ከገዙት ከማንኛቸውም ይልቅ ታላቅ ሆኛለሁ፤ ጥበብም በዝቶልኛል፤ በብዙ ጥበብና ዕውቀት ተመክሮም ዐልፌአለሁ" አልሁ።

[ሀ]1 ወይም *የጉባኤ መሪ*፤ እንዲሁም በቍ2 እና 12

1፥1 ቍ12፤ምሳ1፥1፤መክ7፥27፤12፥10
1፥2 መዝ39፥5-6፤62፥9፤መክ12፥8፤ሮሜ 8፥20-21
1፥3 መክ2፥11፡22፤3፥9፤5፥15-16
1፥4 ኢዮ 8፥19
1፥5 መዝ19፥5-6
1፥7 ኢዮ 36፥28
1፥8 ምሳ 27፥20
1፥9 መክ 2፥12፤3፥15
1፥11 ዘፍ40፥23፤መዝ88፥12፤መክ2፥16፤8፥10፤9፥5፡15
1፥12 ቍ1መክ2፥9
1፥13 ዘፍ3፥17፤ኢዮ 28፥3፤መክ3፥10
1፥14 መክ2፥11፡17፤4፥4፤6፥9
1፥15 መክ7፥13
1፥16 1ነገ3፥12

1፥1 ሰባኪው፤ የጥበብ አስተማሪ ነው (12፥9)፤ ቍ2 እና 12 ላይም ተደግሞአል። የዕብራይስጡ አባባል "ጉባኤ" ለሚለው ከተሰጠው ቃል ጋር የተዛመደ ነው (ዘፀ16፥3፤ ዘኍ16፥3 ይመ)፤ በ12፥9-10 ላይ ተግባሩ የተገለጸው ሰባኪ በጉባኤውም ውስጥ ኀላፊነት ሳይኖረው አይቀርም። ሰሎሞን ራሱን ለማመልከት በተደጋጋሚ በዚህ የቅጽል ስም ይጠቀማል፤ ይህም ጉባኤውን የሚጠራና ንግግር የሚያደርግ እርሱ እንደ ሆነ ያሳያል፤ የሚናገረውም በጥንቷ እስራኤል እግዚአብሔር የራሱን እውነት ለሰዎች ለማስተላለፍ ይጠቀምበት ለነበረው የጠቢባን ጉባኤ ነው (ኤር 18፥18)። *የዳዊት ልጅ፤* በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ስሙ ባይጠቀስም፣ ሰሎሞንን ያመለክታል። "ልጅ" የሚለው ቃል በዕብራይስጥ ወደ ኋላ ያለውን አንድ ትውልድ ወይም ብዙ ትውልድ ወይም በሌላው እግር የሚተካውን ሰው ሊያሳይ ይችላል (ዘፍ 4፥21፤ ይመ፤ እንዲሁም ከዚህ መጽሐፍ መግቢያ "ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ)።

1፥2፤ የጸሓፊውን መሪ ሐሳብ በአጭሩ ይገልጻል (12፥8 ይመ)። *ከንቱ፤* ይህ ቍልፍ ቃል በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ሠላሳ አምስት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ በሌላ ቦታ አንዴ ብቻ ተጠቅሶአል (ኢዮ 27፥12) ቃሉ በዕብራይስጥ "ነፍስ" የሚል ትርጕም አለው (መዝ39፥5፡11፤ 62፥9፤ 144፥4 ይመ)። የመጽሐፉ መሠረታዊ መልእክት፣ ከእግዚአብሔር ጋር ትክክለኛ ግንኙነት የሌለው ሕይወት ትርጕም አልባ፣ የማይረባ፣ ባዶ፣ ዋጋ ቢስና ከንቱ መሆኑን የሚያመለክት ነው። ሕይወት ዋጋ ያለው የሚሆነው በእግዚአብሔርና በቃሉ ላይ የተመሠረተ ሲሆን ብቻ ነው። *ሁሉም ነገር፤* ከእግዚአብሔር ፈቃድ ውጭ ሰው የሚያደርገው ማንኛውም ነገር ማለት ነው፤ ቍ 8 ይመ።

1፥3-11፤ በዚህ ክፍል ጸሓፊው የሰው ጥረት ፋይዳ ቢስና ውጤት የሌለው መሆኑን በመናገር የመልእክቱን መሪ ሐሳብ ያብራራል።

1፥3 *ምን ትርፍ፤* የሰው ድካም መልካም ውጤት ያለው ለመሆኑ ዋስትና የሚሰጥ ነገር የለም። *ከፀሓይ በታች፤* በመጽሐፉ ውስጥ ከሚገኙት ቍልፍ ሐረጎች አንዱ ይህ ነው፤ ይህች ዓለም የምትሰጠው ነገር ውስን መሆኑን ያመለክታል። "ከሰማይ በታች" (ቍ13፤2፥3፥3፥1) የሚለውም ብዙ ጊዜ የተደጋገመ ባይሆንም፣ ዐልፎ ዐልፎ የተጠቀሰ ተመሳሳይ ሐረግ ነው።

1፥4 *ምድር ... ለዘላለም ጸንታ ትኖራለች፤* በአንጻሩ የሰው የሕይወት ዘመን እንደ ጥላ ፈጥኖ የሚያልፍ ነው (መዝ 144፥4)።

1፥8 *ነገሮች ሁሉ፤* በቍ 4-7 የተጠቀሰው ማንኛውም ነገር ማለት ነው (የቍ 2 ማብ ይመ)።

1፥10 *አዲስ ነገር፤* ያለፈው ሁኔታ በቀላሉና በፍጥነት ስለሚረሳ፣ ብዙ ነገር አዲስ ይመስላል፤ አሮጌውም ነገር መልኩን ቀይሮ አዲስ ልብስ ለብሶ ይመጣል።

1፥12-18፤ ሰው የሚያደርገው ሁሉ ከንቱ እንደ ሆነ በሚገልጸው በዚህ መሪ ሐሳብ (በተለይ ቍ 3፡11 ይመ)፣ ጸሓፊው የሰው ልፋትና (ቍ 12-15፤ ከ2፥1-11 ጋር ያነጻጽሩ) ምድራዊ ጥበብን መከተል ሁለቱም (ቍ 16-18፤ ከ2፥12-17 ጋር ያነጻጽሩ) ዋጋ ቢስና ትርጕም የለሽ መሆናቸውን ያመለክታል።

1፥12 *እኔ፤* ጸሓፊው በአንደኛ መደብ ተውላጠ ስም ከተጠቀመ በኋላ በመጨረሻ ወደ ሦስተኛ መደብ ተውላጠ ስም ይመለሳል (12፥9-14)።

1፥13 *አምላክ፤* ጸሓፊው እግዚአብሔር ለማለት የተጠቀመበት የዕብራይስጥ ቃል 'ኤሎሂም' የሚለውን ስም ብቻ ሲሆን፣ ቃሉ ሠላሳ ጊዜ ያህል በመጽሐፉ ተጠቅሶአል፤ ይህም የእግዚአብሔርን ፍጹም ታላቅነት የሚገልጽ ቃል ነው። ያህዌ (እግዚአብሔር) የሚለውን የኪዳን ስሙን (የዘፀ 3፥15 ማብ ይመ) አልተጠቀመበትም።

1፥14 *ነፋስን እንደ መከተል፤* ከንቱና ትርጕም የለሽ መሆኑን የሚያሳይ ሥዕላዊ አገላለጽ ነው (ከመጽሐፉ መግቢያ "ዐላማና ስልቱ"የሚለውን ይመ)። እነዚህ ቃሎች በመጽሐፉ ውስጥ በተደጋጋሚ ተጠቅሰዋል (እዚህ ላይና ቍ17፤2፥11፡17፡26፤ 4፥4፡6፡16፤ 6፥9፤ እንዲሁም 5፥16 ይመ)።

1፥15፤ 7፥13 እና ማብ ይመ። ከሁኔታዎች አለመለወጥ የተነሣ፣ የሰው ጥረት ከንቱ ነው፤ ተስፋም አይጣልበትም፤ ስለዚህ አስተማሪው በመጨረሻ እንደሚመክረው፣ ማንኛውንም ነገር እንዳለ በደስታ መቀበልንና በሕይወት ጕዞ ውስጥ በእግዚአብሔር የተመደበልንን ዕጣ ፈንታ መልመድ ይገባናል።

1፥16 *ከእኔ በፊት በኢየሩሳሌም ከገዙት፤* 2፥7፡9 ይመ። ይህ አባባል ንጉሥ ሰሎሞንን እንዲሁም ከዳዊት በፊት የነበሩትን ነገሥታት ማለትም መልከ ጼዴቅ (ዘፍ 14፥18)፣ አዶኒጼዴቅ (ኢሱ 10፥1) እና አብዲ ከፋ (ከግብፅ በተጻፉት የአማርና ደብዳቤዎች ውስጥ ተጠቅሶአል) የመሳሰሉትን ሊመለከት ይችላል።

17ከዚያም የጥበብንና የእብደትን፣ የሞኝነትንም ነገር ለመገንዘብ ራሴን አተጋሁ፤ ይህም ነፋስን እንደ መከተል መሆኑን ተረዳሁ::

18ጥበብ ሲበዛ፣ ትካዜ ይበዛልና፤
ዕውቀት ሲጨምርም ሐዘን ይበዛል::

ምድራዊ ደስታ ከንቱ ነው

2 እኔም በልቤ፣ "መልካም የሆነውን ለማወቅ፣ በተድላ ደስታ እፈትንሃለሁ" አልሁ፤ ነገር ግን ያም ከንቱ ነበረ:: 2ደግሞም፣ "ሣቅ ሞኝነት ነው፤ ተድላ ደስታስ ምን ይጠቅማል?" አልሁ:: 3አሁንም አእምሮዬ በጥበብ እየመራኝ ራሴን በወይን ጠጅ ደስ ለማሰኘት፣ ሞኝነትንም ለመያዝ ሞከርሁ፤ ሰዎች በአጭር የሕይወት ዘመናቸው ከሰማይ በታች ባለው ላይ ቢሠሩት ሊጠቅማቸው የሚችል ምን እንደ ሆነ ለማየት ፈለግሁ::

4ታላላቅ ነገሮችን አከናወንሁ፤ ለራሴ ቤቶችን ሠራሁ፤ ወይንንም ተከልሁ፤ 5አትክልትን ተከልሁ፤ የመዝናኛ ስፍራዎችን አዘጋጀሁ፤ በእነዚህም ላይ ፍሬ የሚያፈሩ የዛፍ ዐይነቶችን ሁሉ ተከልሁባቸው፤ 6የሚለመልሙ ዛፎችን ለቦይ የሚሆኑ የውሃ ማጠራቀሚያዎችን ሠራሁ:: 7ወንድና ሴት ባሪያዎችን ገዛሁ፤ በቤቴም የተወለዱ ሌሎች ባሪያዎች ነበሩኝ:: ከእኔ በፊት በኢየሩሳሌም ከነበሩት ይልቅ ብዙ የከብት፣ የበግና የፍየል መንጋዎች ነበሩኝ:: 8ለራሴም ብርንና ወርቅን፣ የነገሥታትና የአውራጃዎችን ሀብት አካበትሁ፤ ወንድና ሴት አዝማሪዎች፣ የሰው መደሰቻ የሆኑ ቅምጦች[a] ነበሩኝ:: 9ከእኔ በፊት በኢየሩሳሌም ከነበሩት ሁሉ ይልቅ እጅግ ታላቅ ሆንሁ፤ በዚህ ሁሉ ጥበቤ ከእኔ ጋር ነበረች::

10ዐይኔ የፈለገውን ሁሉ አልከለከልሁትም፤
ለልቤም ምድራዊ ደስታን አልነፈግሁትም፤
ልቤ በሠራሁት ሁሉ ደስ አለው፤
ይህም የድካሜ ሁሉ ዋጋ ነበረ::
11ሆኖም እጆቼ የሠሩትን ሁሉ፣
ለማግኘትም የደከምሁትን ድካም ሁሉ ሳስብ፣
ሁሉም ከንቱ፣ ነፋስንም እንደ መከተል ነበር፤
ከፀሓይ በታች ምንም ትርፍ አልነበረም::

1፥17 መክ7፥23፤ 8፥16፤መክ2፥3፡12፤ 7፥25
1፥18 መክ2፥23፤ 12፥12፤ኤር45፥3
2፥1 ቍ24፤ መክ7፥4፤8፥15
2፥2 ምሳ14፥13
2፥3 ቍ24-25፤መሳ 9፥13፤ሩት3፥3፤መክ 1፥17፤3፥12-13፤5፥18 ፤8፥15
2፥4 2ዜና 2፥1፤ 8፥1-6፤ማሕ8፥11
2፥7 2ዜና 8፥7-8
2፥8 መሳ3፥15፤ 2ሳሙ19፥35፤ 1ነገ9፥28
2፥9 1ዜና29፥25፤ መክ1፥12
2፥11 መክ1፥3፡14
2፥12 መክ1፥9፡17
2፥13 መክ7፥11-12 ፡19፤9፥18
2፥14 መዝ49፥10፤ መክ3፥19፤6፥6፤7፥2፤ 9፥3፡11-12
2፥15 ቍ19፤ መክ6፥8
2፥16 መዝ49፥10፤ 112፥6፤መክ1፥11
2፥17 መክ1፥14
2፥18 መዝ39፥6፤ 49፥10
2፥19 ቍ15

ጥበብና ሞኝነት ከንቱ ናቸው

12ከዚያም ጥበብን፣
እብደትንና ሞኝነትን ለመመርመር
ሐሳቤን መለስሁ፤
አስቀድሞ ከተደረገው በቀር፣
ከንጉሥ በኋላ የሚመጣው ሰው ምን
ሊያደርግ ይችላል?
13ብርሃን ከጨለማ እንደሚበልጥ ሁሉ፣
ጥበብም ከሞኝነት እንደሚበልጥ
ተመለከትሁ::
14የጠቢብ ሰው ዐይኖች ያሉት በራሱ
ውስጥ ነው፤
ሞኝ ግን በጨለማ ውስጥ ይራመዳል፤
ሆኖም የሁለቱም ዕድል ፈንታ፣
አንድ መሆኑን ተገነዘብሁ::
15ከዚያም በልቤ፣
"የሞኙ ዕድል ፈንታ በእኔም ላይ ይደርሳል፤
ታዲያ ጠቢብ በመሆኔ ትርፌ ምንድን ነው?"
አልሁ::
በልቤም፣ "ይህም ደግሞ ከንቱ
ነው" አልሁ::
16ጠቢቡም ሰው እንደ ሞኙ ለዘላለም
አይታወስምና፤
በሚመጡት ዘመናት ሁለቱም ይረሳሉ::
ለካ፣ ጠቢቡም እንደ ሞኙ መሞቱ
አይቀርም!

ጥረት ከንቱ ነው

17ስለዚህ ከፀሓይ በታች የሚሠራው ሥራ አሳዛኝ ስለ ሆነብኝ ሕይወትን ጠላሁ፤ ይህም ሁሉ ከንቱ፣ ነፋስንም እንደ መከተል ነው:: 18ከፀሓይ በታች የደከምሁበትን ነገር ሁሉ ጠላሁት፣ ከኋላዬ ለሚመጣው የግድ እተውለታለሁና:: 19እርሱ ጠቢብ ወይም ሞኝ ይሆን እንደ ሆነ ማን ያውቃል? ሆኖም ከፀሓይ በታች ድካሜንና ችሎታዬን ባፈሰስሁበት ሥራ ሁሉ ላይ ባለቤት ይሆንበታል፤ ይህም ደግሞ ከንቱ ነው:: 20ስለዚህ ከፀሓይ በታች በደከምሁበት ነገር ሁሉ ላይ ልቤ ተስፋ መቍረጥ ጀመረ፤ 21ምክንያቱም ሰው ሥራውን በጥበብ፣ በዕውቀትና በብልኀት ሠርቶ፣ ከዚያ ያለውን ሁሉ ለሌላ ላልለፋበት ሰው ይተውለታል:: ይህም ደግሞ ከንቱና ትልቅ

[a] 8 በዕብራይስጥ የዚህ ሐረግ ትርጕም አይታወቅም

1፥18፤ ከእግዚአብሔር ያልሆነ ጥበብ ሁሉ ወደ ሐዘን ይመራል::

2፥1-11፤ በዚህ ክፍል ሰባኪው ደስታ ብቻውን ለሕይወት ትርጕም ወይም ርካታን ሊሰጥ እንደማይችል ይገልጻል (1፥12-15 እንዲሁም የ1፥12-18 ማብ ይመ)::

2፥1 *በልቤ ... አልሁ፤* ቍ 15፤1፥16 ይመ::

2፥3 *አእምሮዬ በጥበብ እየመራኝ፤* ጸሓፊው መልካም የሆነውን (ቍ1) እና የሚጠቅመውን (ቍ3) ለማወቅ፣ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ (ቍ9) በጥበብ ተጠቅሞአል::

2፥4-9፤ ስለ ሰሎሞን ዝናና ስለ ነበሩት ሚስቶች የሚናገረውን 1ነገ 4-11 ይመ::

2፥10 *በሠራሁት ፤... የድካሜ፤* እነዚህ ቃላት በመጽሐፈ መክብብ ውስጥ ከሃያ አምስት ጊዜ በላይ የተጠቀሱ ሲሆን፣ እግዚአብሔር የሌለበት ሥራ፣ ድካምና ልፋት ከንቱ (ቍ11) መሆናቸውን የሚያመለክቱ ናቸው::

2፥12-17፤ በሰው ጥበብ እርካታን ለማግኘት መሞከር ሞኝነት እንደ ሆነ ሰባኪው በድጋሚ ይገልጻል (1፥16-18፤ እንዲሁም የ1፥12-18 ማብ ይመ)::

2፥13 *ጥበብ ከሞኝነት እንደሚበልጥ፤* የዓለም ጥበብ እንኳ ከሞኝነት ይሻላል፤ ነገር ግን የጥበበኞችና የሞኝ ሰው ዕጣ ፈንታ አንድ ስለ ሆነ፣ በመጨረሻ ጥበብም ቢሆን ፋይዳቢስ ነው (ቍ 14፤ መዝ 49፥10 ይመ)::

2፥14 *ዐይኖች፤* መልካሙንና ክፉውን ለይቶ የመረዳት ችሎታን ያመለክታል::

2፥16፤ ታላቅና ዝነኛ የተባለው መሪ እንኳ ቢሆን፣ በሰዎች ዘንድ ቶሎ የሚረሳ ይሆናል (1፥11 ይመ)::

2፥18 *ከኋላዬ ለሚመጣው ... እተውለታለሁና፤* ቍ21፤ መዝ 39፥6፤ ሉቃ 12፥20 ይመ::

2፥19 *ማን ያውቃል?* ዓለማዊ ሰው፣ "ማን ያውቃል?" በማለት የሚያነሣውን የበለጠ አመራማሪ ጕዳይ በ3፥21 ይመ::

ጕዳት ነው። [22]ሰው ከፀሓይ በታች በሚደክምበት ጥረትና ልፋት ሁሉ ትርፉ ምንድን ነው? [23]በዘመኑ ሁሉ ሥራው ሥቃይና ሐዘን ነው፤ በሌሊትም እንኳ ቢሆን አእምሮው አያርፍም። ይህም ደግሞ ከንቱ ነው።

[24]ለሰው ከመብላትና ከመጠጣት፣ በሥራውም ከመርካት ሌላ የሚሻለው ነገር የለውም፤ ይህም ደግሞ ከእግዚአብሔር እጅ እንደሚሰጥ አየሁ፤ [25]ከእርሱ ዘንድ ካልሆነ ማን መብላትና መደሰት ይችላል? [26]እግዚአብሔር፣ ደስ ለሚያሰኘው ሰው ጥበብን፣ ዕውቀትንና ደስታን ይሰጠዋል። ለኀጢአተኛ ግን፣ እግዚአብሔርን ደስ ለሚያሰኘው ይተውለት ዘንድ፣ ሀብትን የመሰብሰብና የማከማቸትን ተግባር ይሰጠዋል። ይህም ከንቱ፣ ነፋስንም እንደ መከተል ነው።

ለሁሉም ጊዜ አለው

3 ለሁሉም ነገር ጊዜ አለው፤
ከሰማይ በታች ለሚከናወነው
ለማንኛውም ነገር ወቅት አለው፤

[2]ለመወለድ ጊዜ አለው፤ ለመሞትም
ጊዜ አለው፤
ለመትከል ጊዜ አለው፤ ለመንቀልም
ጊዜ አለው፤
[3]ለመግደል ጊዜ አለው፤ ለማዳንም
ጊዜ አለው፤
ለማፍረስ ጊዜ አለው፤ ለመገንባትም
ጊዜ አለው፤
[4]ለማልቀስ ጊዜ አለው፤ ለመሣቅም
ጊዜ አለው፤
ለሐዘን ጊዜ አለው፤ ለጭፈራም
ጊዜ አለው፤
[5]ድንጋይ ለመጣል ጊዜ አለው፤ ድንጋይ
ለመሰብሰብም ጊዜ አለው፤
ለመተቃቀፍ ጊዜ አለው፤ ለመለያየትም
ጊዜ አለው፤
[6]ለመፈለግ ጊዜ አለው፤ ለመተው
ጊዜ አለው፤
ለማስቀመጥ ጊዜ አለው፤ አውጥቶ
ለመጣልም ጊዜ አለው፤
[7]ለመቅደድ ጊዜ አለው፤ ለመስፋትም
ጊዜ አለው፤
ለዝምታ ጊዜ አለው፤ ለመናገርም ጊዜ
አለው፤
[8]ለመውደድ ጊዜ አለው፤ ለመጥላትም
ጊዜ አለው፤
ለጦርነት ጊዜ አለው፤ ለሰላምም ጊዜ
አለው።

[9]ሠራተኛ ከጥረቱ የሚያገኘው ትርፍ ምንድን ነው? [10]ሰዎች ይደክሙበት ዘንድ እግዚአብሔር የሰጣቸውን ከባድ የሥራ ጫና አየሁ። [11]ሁሉንም ነገር በጊዜው ውብ አድርጎ ሠራው፤ በሰዎችም ልብ ዘላለማዊነትን አኖረ፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ ያደረገውን ማወቅ አይችሉም። [12]ለሰዎች፣ በሕይወት እያሉ ደስ ከመሰኘትና መልካምን ነገር ከማድረግ የተሻለ ነገር እንደሌለ ዐወቅሁ። [13]ሰው ሁሉ ይበላና ይጠጣ ዘንድ፣ በሚደክምበትም ሁሉ ርካታን ያገኝ ዘንድ ይህ የእግዚአብሔር ችሮታ ነው። [14]እግዚአብሔር ያደረገው ሁሉ ለዘላለም እንደሚኖር ዐውቃለሁ፤ በእርሱ ላይ ምንም አይጨመርም፤ ከእርሱም ምንም አይቀነስም፤ ሰዎች ያከብሩት ዘንድ ይህን አደረገ።

[15]አሁን ያለው ከዚህ በፊት የነበረው ነው፤
ወደፊት የሚሆነውም ቀድሞ የነበረ ነው፤
እግዚአብሔርም ያለፈውን መልሶ ይሻዋል*።

[16]ከፀሓይ በታችም ሌላ ነገር አየሁ፤

በፍርድ ቦታ ዐመፅ ነበር፤
በፍትሕ ቦታ ግፍ ነበር።

[17]እኔም በልቤ "ለማንኛውም ድርጊት፣
ለማንኛውም ተግባር ጊዜ ስላለው፣
እግዚአብሔር ጻድቁንና ኀጢአተኛውን
ወደ ፍርድ ያመጣቸዋል" ብዬ አሰብሁ።

[18]እንዲህም ብዬ አሰብሁ፤ "ሰዎች፣ እንደ እንስሳት መሆናቸውን ያዩ ዘንድ እግዚአብሔር ይፈትናቸዋል። [19]የሰው ዕድል ፈንታ እንደ እንስሳት ነው፤ ሁለቱም ዕጣ ፈንታቸው አንድ

*15 ወይም እግዚአብሔር ያለፈውን መልሶ ይጠራዋል

2፥22 መክ 1፥3
2፥23 ዘፍ3፥17፤ ኢዮ7፥2፤ መክ1፥18
2፥24 ቍ1:3፤ኢዮ 2፥10፤መክ3፥12-13፤22፤5፥17-19፤ 7፥14፤9፥7-10፤ 11፥7-10
2፥25 መዝ127፥2
2፥26 ኢዮ 9፥4፤ 27፥17፤ምሳ13፥22
3፥1 ቍ11:17፤ መክ8፥6
3፥2 ኢሳ28፥24
3፥3 ዘዳ5፥17
3፥7 አስ4፥14
3፥9 መክ1፥3
3፥10 መክ1፥13
3፥11 ቍ1፤ ኢዮ11፥7፤ 28፥23፤ሮሜ11፥33
3፥13 ዘዳ12፥7:18፤ መዝ34፥12፤ መክ2፥3:24
3፥14 ኢዮ23፥15፤ መክ5፥7፤7፥18፤ 8፥12-13
3፥15 መክ1፥9፤ 6፥10
3፥17 ቍ1፤ ኢዮ19፥29፤ መክ11፥9፤12፥14
3፥18 መዝ73፥22

2፥24-25፤ የመክብብ መጽሐፍ መሪ ሐሳብ ሲሆን፣ በ3፥12-13:22፤5፥18-20፤8፥15፤9፥7 ላይ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል፤ በ12፥13 ላይም የሐሳቡ ማጠቃለያ የሆነው ዋና ነገር ተመልክቶአል። ሕይወት ትርጕም ሊኖረውና እውነተኛ ደስታ ሊገኝበት የሚችለው፣ በእግዚአብሔር ብቻ ነው፤ ከእርሱ ውጭ ምንም የሚያረካ ነገር የለም፤ በእርሱ ግን ርካታና ደስታ እናገኛለን። እግዚአብሔርን ስናውቅና እርሱን ስናከብር፣ እውነተኛ ደስታ እናገኛለን (12፥13)።

2፥26 *ለኀጢአተኛ ግን፤* ይህን ልዩ መርሕ በበለጠ ለመረዳት በ8፥14 እና በመዝ 73፥1-12 ላይ ያለውን ይመ።

3፥1-22፤ በከፊል ወይም ሙሉ በሙሉ ልንቈጣጠረው በማይቻለን በጊዜና በለውጥ ቍጥጥር ሥር መሆናችንን ሰባኪው ያመለክታል፤ ይህንም ሁኔታ ከእግዚአብሔር ዘላለማዊነትና ታላቅነት ጋር ያነጻጽራል። እግዚአብሔር በኀያልነቱ የሕይወትን አካሄድ ሁሉ አስቀድሞ ያውቃል (ለምሳሌ የቍ2-8:14 ተቃራኒዎች)።

3፥1፤ ከ8፥6 ጋር ያነጻጽሩ።

3፥2 *ጊዜ፤* በእግዚአብሔር የተወሰነ ጊዜ ነው (መዝ 31፥15፤ ምሳ 16፥1-9 ይመ)።

3፥11፤ የምዕራፉን ማጠቃለያ ሐሳብ የያዘ ነው፤ ይኸውም፣ ውብ የሆነው ነገር ግን ከማንጓጓት በስተቀር የማይጨበጠው የእግዚአብሔር ዓለም ምንነት ከማስተዋል በላይ ቢሆንም፣ የሚሰጠው ርካታ እጅግ አነስተኛ መሆኑን ያመለክታል። እኛ የተፈጠርነው ለዘላለም ለመኖር ስለ ሆነ፣ ጊዜያዊ የሆነው ነገር ሙሉና ዘላቂ ርካታ ሊሰጠን አይችልም።

3፥12-13፤ የመጽሐፉን መደምደሚያ ሐሳብ የሚያመለክት ነው። ለእግዚአብሔር ሰዎች ሕይወት ትርጕም ሊሰጣቸው የሚችለው ከእግዚአብሔር እጅ በደስታ ሲቀበሉት ብቻ ነው።

3፥14 *ለዘላለም፤* ይህ ቃል በቍ11 ላይ የተጠቀሰውን ተመሳሳይ አባባል ("ዘላለማዊነትን") የበለጠ ግልጽ ያደርገዋል። *ያከብሩት፤* የመጽሐፉ መልእክት ማጠቃለያ ሐሳብ ነው (ከ12፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥15፤ 1፥9 ይመ።

3፥17 *ፍርድ፤* ፍትሕን በማጣመም ወይም በአድልዎ በሰዎች ላይ ለሚፈጸም በደል እውነተኛው የእግዚአብሔር ፍርድ አጸፋዊ ምላሽ ነው። ሰዎች እንደሚያስቡት (1፥11) ያለፈ ነገር (ቍ15) ትርጕም አልባ አይደለም፤ ሰዎች የሚሰጡትን የተጣመመ ፍርድ (ቍ16) እግዚአብሔር ያያል (12፥14)።

3፥18 *እንደ እንስሳት፤* "ከፀሓይ በታች" ሰው እንስሳት እንደሚሞቱ ይሞታል፤ ነገር ግን ሰው ከእንስሳት ይልቅ ይህን እውነታ እንዲያስተውልና በደብዛዛ የዘላለማዊነት ዕውቀቱም (ቍ11) ሐዘን እንዲሰማው መደረግ አለበት።

ነው፤ አንዱ እንደሚሞት፣ ሌላውም እንዲሁ ይሞታል። ሁሉ አንድ ዐይነት እስትንፋስ[a] አላቸው፤ ሰውም ከእንስሳ ብልጫ የለውም፤ ሁሉም ከንቱ ነው። [20]ሁሉም ወደ አንድ ቦታ ይሄዳሉ፤ ሁሉም ከዐፈር እንደ ሆኑ፣ ተመልሰው ወደ ዐፈር ይሄዳሉ። [21]"የሰው መንፈስ ወደ ላይ መውጣቱን፣ የእንስሳ እስትንፋስ[b] ደግሞ ወደ ታች ወደ ምድር መውረዱን ማን ያውቃል?"

[22]ስለዚህ ለሰው ዕጣ ፈንታው ስለ ሆነ፣ በሥራው ከመደሰት የተሻለ ነገር እንደ ሌለው አየሁ፤ ከእርሱ በኋላ የሚሆነውንስ ተመልሶ እንዲያይ የሚያደርገው ማን ነው?

ግፍ፣ ጥረት፣ ብቸኝነት

4 እንደ ገና ከፀሓይ በታች የሚደረገውን ግፍ ሁሉ አየሁ፤ አስተዋልሁም፤

የተገፉትን ሰዎች እንባ ተመለከትሁ፤
የሚያጽናናቸውም አልነበረም፤
ኀይል በሚገፏቸው ሰዎች እጅ ነበረ፤
የሚያጽናናቸውም አልነበረም።
[2]እኔም የቀድሞ ሙታን፣
ዛሬ በሕይወት ካሉት ሕያዋን ይልቅ፣
ደስተኞች እንደ ሆኑ ተናገርሁ።
[3]ነገር ግን ከሁለቱም ይልቅ፣
ገና ያልተወለደው፣
ከፀሓይ በታች የሚደረገውንም፣
ክፋት ያላየው ይሻላል።

[4]እንዲሁም ጥረትና የሥራ መከናወን ሁሉ ሰው በባልንጀራው ላይ ካለው ቅናት እንደ ሚመነጭ ተመለከትሁ፤ ይህም ደግሞ ከንቱ፣ ነፋስንም እንደ መከተል ነው።

[5]ሰነፍ እጁን አጣጥፎ ይቀመጣል፤
የገዛ ራሱንም ሥጋ ይበላል።
[6]በድካምና ነፋስን በመከተል
ከሚገኝ ሁለት ዕፍኝ ይልቅ፣
በርጋታ የሚገኝ አንድ ዕፍኝ ይሻላል።

[7]ደግሞም ከፀሓይ በታች ከንቱ የሆነን ነገር አየሁ፤

[8]ልጅም ሆነ ወንድም የሌለው፣
ብቸኛ ሰው አለ፤
ጥረቱ ማለቂያ የለውም፤
ዐይኑም ባለው ሀብት ገና አልረካም፤
እርሱም፣ "ለማን ብዬ ነው የምደክመው?
ራሴን ከማስደሰትስ የምቈጠበው
ለምንድን ነው?" ብሎ ጠየቀ፤
ይህም ደግሞ ከንቱ፣
የጭንቅ ኑሮ ነው።
[9]ለሥራቸው መልካም ውጤት ስለሚያገኙ፣
ከአንድ፣ ሁለት መሆን ይሻላል፤
[10]አንዱ ቢወድቅ፣
ባልንጀራው ደግፎ ያነሣዋል።
ቢወድቅ የሚያነሣው ረዳት የሌለው ግን፣
እንዴት አሳዛኝ ነው!
[11]ደግሞም ሁለቱ አብረው ቢተኙ
ይሞቃቸዋል፤
ነገር ግን አንዱ ብቻውን እንዴት
ሊሞቀው ይችላል?
[12]አንድ ሰው ብቸኛውን ቢያጠቃውም፣
ሁለት ከሆኑ ይመክቱታል፤
በሦስት የተገመደ ገመድም ቶሎ
አይበጠስም።

በልጦ መገኘት ከንቱ ነው

[13]ምክርን መቀበል ከማያውቅ ሞኝና ሽማግሌ ንጉሥ ይልቅ ጠቢብ የሆነ ድኻ ወጣት ይሻላል። [14]ወጣቱ ከእስር ቤት ወደ ንጉሥነት የመጣ ወይም በግዛቱ ውስጥ በድኽነት የተወለደ ሊሆን ይችላል። [15]ከፀሓይ በታች የሚኖሩና የሚመላለሱ ሁሉ፣ ንጉሡን የሚተካውን ወጣት ተከትለውት አየሁ። [16]በፊቱ የነበረው ሕዝብ ሁሉ ቍጥር ስፍር አልነበረውም፤ ከእርሱ በኋላ የመጡት ግን በተተኪው አልተደሰቱም። ይህም ደግሞ ከንቱ፣ ነፋስንም እንደ መከተል ነው።

[a]19 ወይም መንፈስ
[b]21 ወይም የሰው መንፈስ ወደ ላይ እንደሚሄድ ወይም የእንስሳት መንፈስ

3፥19 መክ2፥14
3፥20 ዘፍ2፥7፤ ኢዮ34፥15
3፥21 መክ12፥7
3፥22 ኢዮ31፥2፤ መክ2፥24
4፥1 መዝ12፥5፤ ሰቆ1፥16
4፥2 ኢዮ3፥17፤ 10፥18፤ኤር20፥17-18፤22፥10
4፥3 ኢዮ3፥16:22
4፥4 መክ1፥14
4፥5 ምሳ6፥10
4፥6 ምሳ15፥16-17፤ 16፥8
4፥8 ምሳ27፥20

3፥19 *አንድ ዐይነት እስትንፋስ፤* መዝ 104፥27-30 ይመ።

3፥20 *ወደ አንድ ቦታ፤* ወደ ገነት ወይም ወደ ሲኦል ሳይሆን፣ በግልጽ እንደሚታየው፣ እንስሳት ወደ ዐፈር እንደሚመለሱ ሁሉ፣ የሰውም ዕጣ ፈንታ ወደ ዐፈር መመለስ እንደ ሆነ ያመለክታል፤ ሕይወት ያላቸው ነገሮች ሁሉ በሞት እኩል ናቸውና (ዘፍ 3፥19፤ መዝ103፥14 ይመ)።

3፥21 *ማን ያውቃል?* 2፥19 እና ማብ ይመ፤ ከ12፥7 ጋር ያነጻጽሩ። ከመገመት በስተቀር ሰው በራሱ ትክክለኛውን ነገር ሊያውቅ አይችልም። ለጥያቄው የተሰጠው መልስ በመጀመሪያ ግልጽ አልነበረም (መዝ16፥9-11፤ 49፥15፤ 73፥23-26፤ ኢሳ 26፥19፤ ዳን12፥2-3)፤ በኋላ ግን በወንጌል አማካይነት ግልጽ ሆኖአል (2ጢሞ1፥10)።

3፥22 *የተሻለ ነገር እንደሌለው፤ ሥራውም* ቢሆን በራሱ የመጨረሻ ተደርጎ ከተወሰደ ትርጕም አይሰጥም (4፥4፤ 9፥9 ይመ)። ሥራን ከእግዚአብሔር የተሰጠ ጸጋ አድርገው ከተቀበሉት (ቍ 13) ግን ዋጋ አለው (ቍ 14)።

4፥1 *ግፍ፤* በ3፥16 ላይ የተጠቀሰ መሪ ሐሳብ ሲሆን፣ በሰው ሕይወት ውስጥ ከሚከሠቱ አሳዛኝ ነገሮች አንዱ ነው። ሕይወት ትርጕም ሲያጣ ያሳዝናል። በሕይወት አስከፊ ገጽታ ውስጥ ማለፍ ደግሞ እጅግ ይመራል።

4፥2 *ካሉት ሕያዋን ይልቅ ደስተኞች፤* ኢዮ3፤ ኤር 20፥14-18 ይመ። የበለጠውን ነገር ተስፋ ስለሚያደርግ እምነት ለማስተዋል ሮሜ 8፥35-39 ይመ።

4፥4-6፤ ሥራ መሥራትም ሆነ አለመሥራት ደስታ አያስገኝም።

4፥4 *ጥረትና የሥራ መከናወን ሁሉ፤* እግዚአብሔር ካልባረከው፣ ይህም ቢሆን ከንቱ ነው (3፥13 ይመ፤ ዘፍ39 ላይ ካለው የዮሴፍ ታሪክ ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥5፤ በ10፥18፤ ምሳ 6፥6-11፤ 24፥30-34 ላይ የሰነፍ ሰው ውድቀት ምን እንደሚመስል በግልጽ ተጠቅሶአል።

4፥6 *በርጋታ፤* ምሳ 30፥7-9 ይመ። ጳውሎስ በዚህ ሐሳብ ላይ የመጨረሻውን ቃል ይናገራል (ፊል 4፥11-13)።

4፥7-12፤ ክርስቲያን ያልሆነ ብቸኛ ሰውም ቢሆን፣ ሕይወቱ ትርጕም የለሽና አስቸጋሪ ይሆንበታል።

4፥12 *ሁለት ... በሦስት፤* ከፍተኛ ጥንካሬን የሚያሳይ አገላለጽ ነው።

4፥13-16፤ ያለ እግዚአብሔር ፈቃድ የሚደረግ ሩጫ የዓለማውያን ሕይወት ትርጕም የለሽነት ሌላው ምሳሌ ነው።

5፥1-7፤ የዚህ ክፍል መሪ ሐሳብ ጥራዝ ነጠቅ ሃይማኖት ከንቱ መሆኑን የሚያመለክት ነው፤ ይህም በችኰላ ስእለት መሳል

እግዚአብሔርን ፍራ

5 ወደ እግዚአብሔር ቤት ስትሄድ እግርህን ጠብቅ:: ለመስማት መቅረብ የሰነፎችን መሥዋዕት ከማቅረብ ይበልጣል፤ እነርሱ ክፉ እንደሚሠሩ አያውቁምና::

2በአፍህ አትፍጠን፤
በእግዚአብሔርም ፊት ማንኛውንም ነገር
ለመናገር፣
በልብህ አትቸኵል፤
እግዚአብሔር በሰማይ፣
አንተ ደግሞ በምድር ነህ፤
ስለዚህ ቃልህ ጥቂት ይሁን::
3በሥራ ብዛት ሕልም እንደሚታይ፣
ብዙ ቃል ባለበትም የሞኝ ንግግር
ይገለጣል::

4ለእግዚአብሔር ስእለትን በተሳልህ ጊዜ ለመፈጸም አትዘግይ፤ በሰነፎች ደስ አይለውምና፤ ስእለትህን ፈጽም:: 5ስእለት ተስሎ ካለመፈጸም፣ አለመሳል ይሻላል:: 6አንደበትህ ወደ ኀጢአት እንዲመራህ አትፍቀድ፤ ለቤተ መቅደስ መልእክተኛም፣ "የተሳልሁት በስሕተት ነበር" አትበል:: እግዚአብሔር በተናገርኸው ተቈጥቶ የእጅህን ሥራ ለምን ያጥፋ? 7ብዙ ሕልምና ብዙ ቃል ከንቱ ነው፤ ስለዚህ እግዚአብሔርን ፍራ::

ባለጠግነት ከንቱ ነው

8በአገር ውስጥ ድኻ ተጨቍኖ፣ ፍትሕ ተጓድሎ፣ መብትም ተረግጦ ብታይ፣ እንደ ነዚህ ባሉ ነገሮች አትደነቅ፤ ምክንያቱም አንዱን አለቃ የበላዩ ይመለከተዋል፤ በእነዚህ በሁለቱም ላይ ሌሎች ከፍ ያሉ አሉ:: 9ከምድሩ የሚገኘው ትርፍ ለሁሉም ነው፤ ንጉሡም ራሱ የሚጠቀመው ከዕርሻ ነው::

10ገንዘብን የሚወድ፣ ገንዘብ አይበቃውም፤
ብልጽግናንም የሚወድ፣ በትርፉ አይረካም፤
ይህም ከንቱ ነው::
11ሀብት በበዛ ቍጥር፣
ተጠቃሚውም ይበዛል፤
በዐይኑ ብቻ ከማየት በቀር
ታዲያ፣ ለባለቤቱ ምን ይጠቅመዋል?
12ጥቂትም ይሁን ብዙ ቢበላ፣
የሠራተኛ እንቅልፍ ጣፋጭ ነው፤
የሀብታም ሰው ብልጽግና ግን
እንቅልፍ ይነሣዋል::
13ከፀሓይ በታች የሚያሳዝን ክፉ ነገር አየሁ፦
ይህም ለባለቤቱ ጕዳት የተከማቸ ሀብት፣
14ወይም በአንድ መጥፎ አጋጣሚ የጠፋ
ብልጽግና ነው፤
ልጅ ሲወልድም፣
ለእርሱ የሚያስቀርለት ምንም ነገር
አይኖርም::
15ሰው ከእናቱ ማሕፀን
ዕራቍቱን ይወለዳል፤
እንደ መጣው እንዲሁ ይመለሳል::
ከለፋበትም ነገር፣
አንድም እንኳ በእጁ ይዞ ሊሄድ አይችልም::
16ይህ ደግሞ እጅግ ክፉ ነገር ነው፤
ሰው እንደ መጣ እንዲሁ ይሄዳል፤
የሚደክመው ለነፋስ ስለ ሆነ፣
ትርፉ ምንድ ነው?
17በብዙ ጭንቀት፣ መከራና ብስጭት፣
ዘመኑን ሁሉ በጨለማ ውስጥ ይበላል::

18የሰው ዕጣው ይህ ስለ ሆነ፣ እግዚአብሔር በሰጠው በጥቂት ዘመኑ ከፀሓይ በታች በሚደክምበት ነገር ርካታን ያገኝ ዘንድ፣ መብላቱና መጠጣቱም መልካምና ተገቢ መሆኑን ተገነዘብሁ:: 19እግዚአብሔር ለሰው ባለጠግነትና ሀብት መስጠቱ፣ እንዲደሰትበትም ማስቻሉ፣ ዕጣውን እንዲቀበልና በሥራውም እንዲደሰት ማድረጉ፣ ይህ የእግዚአብሔር ስጦታ ነው:: 20እግዚአብሔር የልብ ደስታ ስለሚሰጠውም በሕይወቱ ዘመን ያሉትን ቀናት እምብዛም አያስባቸውም::

6 ከፀሓይ በታች ሌላ ክፉ ነገር አየሁ፤ እርሱም ለሰዎች እጅግ የሚከብድ ነው፤ 2ሰው ልቡ የሚሻውን እንዳያጣ፣ እግዚአብሔር ባለጠግነትን፣ ሀብትንና ክብርን ይሰጠዋል፤ እግዚአብሔር ግን እንዲደሰትበት ሥልጣን አልሰጠውም፤ ይልቁን ባዕድ ይደሰትበታል:: ይህም ከንቱ፣ እጅግም ክፉ ነገር ነው::

5፥2 መሳ11፥35፤ ኢዮ6፥24፤ ምሳ20፥25
5፥3 ኢዮ20፥8፤ መክ10፥14
5፥4 ዘኍ30፥2-4፤ ዘዳ23፥21፤መሳ 11፥35፤መዝ66፥13-14፤119፥60
5፥5 ዘኍ30፥24፤ ዮና2፥9
5፥7 መክ3፥14
5፥8 መዝ12፥5
5፥12 ኢዮ20፥20
5፥13 መክ6፥1-2
5፥15 ኢዮ1፥21፤ መዝ49፥17፤ መክ1፥3፤1ጢሞ6፥7
5፥16 መክ1፥3
5፥18 መክ2፥3፡24
5፥19 1ዜና29፥12፤ ኢዮ31፥2፤ መክ2፥24፤6፥2
5፥20 ዘዳ12፥7፡18
6፥2 መክ5፥13፡19

በሚያስከትለው መዘዝ ተንጸባርቆአል::

5፥1 *እግርህን ጠብቅ፤* ምን ማለትና ምን ማድረግ እንደሚገባህ በጥንቃቄ አስብ ማለት ነው:: *ለመስማት፤* መታዘዝን ያመለክታል:: በ1ሳሙ 15፥22 ላይም ጸሓፊው የዚህን ቃል የዕብራይስጥ ግስ በመጠቀም እውነተኛውን አምልኮ እውነተኛ ካልሆነው አምልኮ ጋር ያነጻ ጽራል:: *መሥዋዕት፤* ምናልባት በቍ 4-6 ላይ ከተጠቀሰው ስእለት ጋር የተያያዘ ይሆናል::

5፥2 *በአፍህ አትፍጠን፤* ፈጥኖ ስእለትን እንደ መሳል ያለውን ነገር ማድረግ ትክክል እንዳልሆነ ያሳያል::

5፥3፤ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው:: የተራበ ሰው ድግስ ባጋጠመኝ ብሎ እንደሚያስብ፣ የተጨነቀም ሰው ታላቅ ደስታን ይመኛል፤ በምኞቱም ውስጥ ሆኖ ብዙ ቃል በመናገር በችኰላ ለእግዚአብሔር ስእለት ይሳላል (ቍ 7 ይመ)::

5፥4 *ስእለትን፤* ዘዳ 23፥21-23፤ 1ሳሙ1፥11፡24-28 ይመ:: *በሰነፎች ደስ አይለውምና፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ሰነፍ መማር የማይችል ብቻ ሳይሆን፣ የማይፈልግም መሆኑ ተገልጾአል (ምሳ 1፥20-27፤ የዕብራይስጡ ቃል የሥነ ምግባር ጕድለት መሆኑን ያመለክታል)::

5፥6 *መልእክተኛም፤* ሚል 2፥7 ይመ::

5፥8 *አትደነቅ፤* ስለ ኅብረተ ሰብ የሚናገረውን ሌላ ክፍል ለማስተዋል 4፥1-3 ይመ:: በሰው ልብ ያለውን እንደሚያቀው እንደ ኢየሱስ (ዮሐ 2፥25)፣ ይህ ሰባኪ የተሳሳተ ወይም ተምኔታዊ ሐሳብ አልነበረውም::

5፥9 *ንጉሡም ... የሚጠቀመው ከእርሻ ነው፤* የአሞ 7፥1 ማብ ይመ::

5፥10፤ የሀብት ብዛት ርካታን አያስገኝም (1ጢሞ 6፥9-10 ይመ)::

5፥11-12፤ ሀብት ሲበዛ ጭንቀትን ያስከትላል::

5፥13 *ጕዳት፤* የሀብት ብዛት ከሚያመጣው ሥጋት የተነሣ ማለት ነው::

5፥15 *አንድም እንኳ ... ይዞ፤* ሉቃ 12፥14-21 ይመ::

5፥18-20፤ የ2፥24-25 ማብ ይመ::

6፥2-3፡6 *እንዲደሰትበት፤* በቍ 2 ላይ የተጠቀሰው ሐሳብ ከ5፥19 ጋር ሲነጻጸር፣ እግዚአብሔር በሰጠው በረከት በመጠቀም የሚገኘው ደስታ የእግዚአብሔር ነጻ ስጦታ እንጂ መብት እንዳልሆነ ያመለክታል:: እግዚአብሔር ይህን እውነት የሚዘነጋውን

[3]አንድ ሰው መቶ ልጅ ሊኖረውና ብዙ ዓመት ሊኖር ይችላል፤ ምንም ያህል ይኑር፣ በሀብቱ ደስ ካልተሰኘበትና በአግባብ ካልተቀ በረ፣ ከእርሱ ይልቅ ጭንጋፍ ይሻላል እላ ለሁ፤ [4]ምክንያቱም በከንቱ ይመጣል፤ በጨ ለማም ይሄዳል፤ ስሙም በጨለማ ተሸፍኖ አል። [5]ፀሓይን ባያይና ምንም ነገር ባያውቅ እንኳ፣ እርሱ ከዚያ ሰው ይልቅ ዕረፍት አለው፤ [6]ሁለት ጊዜ ሺህ ዓመት ቢኖር ነገር ግን በሀብቱ ደስ ባይሰኝበት ሁሉ ወደዚያ ስፍራ የሚሄድ አይደለምን?

[7]የሰው ጥረት ሁሉ ለአፉ ነው፤
ፍላጎቱ ግን ፈጽሞ አይረካም።
[8]ጠቢብ ከሞኝ ይልቅ ምን ብልጫ አለው?
ድኻስ በሌሎች ፊት እንዴት እንደሚኖር
በማወቁ፣
ትርፉ ምንድን ነው?
[9]በምኞት ከመቅበዝበዝ፣
በዐይን ማየት ይሻላል፤
ይህም ደግሞ ከንቱ፣
ነፋስንም እንደ መከተል ነው።

[10]አሁን ያለው ሁሉ አስቀድሞ ስም
የተሰጠው ነው፤
ሰው የሚሆነውም አስቀድሞ የታወቀ
ነው፤
ከራሱ ይልቅ ከሚበረታ ጋር፣
ማንም አይታገልም።
[11]ቃል በበዛ ቍጥር፤
ከንቱነት ይበዛል፤
ይህ ታዲያ ለሰው ምን ይጠቅማል?

[12]ሰው በሕይወት ሳለ፣ እንደ ጥላ በሚያ ልፉት ጥቂትና ከንቱ በሆኑት ቀኖቹ፣ ለሰው መልካም የሆነውን የሚያውቅ ማን ነው? እርሱ ከሄደ በኋላስ ከፀሓይ በታች የሚሆነ ውን ማን ሊነግረው ይችላል?

ጥበብ

7 መልካም ስም ከመልካም ሽቱ ይበልጣል፤
ከልደትም ቀን የሞት ቀን ይሻላል።
[2]ወደ ግብዣ ቤት ከመሄድ፣
ወደ ሐዘን ቤት መሄድ ይሻላል፤
ሞት የሰው ሁሉ ፍጻሜ ነውና፤
ሕያው የሆነም ይህን ልብ ማለት
ይገባዋል።
[3]ሐዘን ከሣቅ ይሻላል፤
ያዘነ ፊት ለልብ መልካም ነውና።
[4]የጠቢባን ልብ በሐዘን ቤት ነው፤
የሞኞች ልብ ግን በደስታ ቤት ነው።
[5]የሞኞችን መዝሙር ከመስማት፣
የጠቢባንን ሰዎች ተግሣጽ መስማት
ይሻላል።
[6]የሰነፎች ሣቅ፣
ከድስት ሥር እንደሚንጣጣ የእሾኽ ማገዶ
ነው፤
ይህም ደግሞ ከንቱ ነው።

[7]ግፍ ጠቢብን ሞኝ ያደርጋል፤
ጒቦም ልብን ያበላሻል።

[8]የአንድ ነገር ፍጻሜ ከጅማሬው ይሻላል፤
ትዕግሥተኛም ከትዕቢተኛ ይሻላል፤
[9]የሞኞች ቍጣ በዕቅፋቸው ውስጥ ስለ ሆነ፣
በመንፈስህ ለቍጣ አትቸኵል።

[10]አንተም፣ "ከእነዚህ ቀናት የቀድሞዎቹ ለምን
ተሻሉ?" አትበል፤
እንዲህ ያሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ
ጠቢብነት አይደለምና።

[11]ጥበብ እንደ ርስት መልካም ነገር ነው፤
ጠቃሚነቱም ፀሓይን ለሚያዩ ሰዎች
ነው።
[12]ገንዘብ ጥላ ከለላ እንደ ሆነ ሁሉ፣
ጥበብም ጥላ ከለላ ነው፤
የዕውቀት ብልጫዋ ግን፣
ጥበብ የባለቤቷን ሕይወት መጠበቋ
ነው።

[13]እግዚአብሔር ያደረገውን ተመልከት፤

እርሱ ያጣመመውን፣
ማን ሊያቃናው ይችላል?
[14]ጊዜው መልካም ሲሆን፣ ደስ ይበልህ፤
ጊዜው ክፉ ሲሆን ግን ይህን አስብ፤
እግዚአብሔር አንዱን እንዳደረገ፣
ሌላውንም አድርጎአል፤
ስለዚህ ሰው ስለ ወደ ፊት ሁኔታው፣

6፥3 ኢዮ 3፥3፡6
6፥6 መክ2፥14
6፥7 ምሳ27፥20
6፥8 መክ2፥15
6፥9 መክ1፥14
6፥10 መክ3፥15
6፥12 1ዜና29፥15፤ ኢዮ10፥20፤14፥2፤ 20፥8፤መዝ39፥6
7፥1 ኢዮ10፥18፤ ምሳ22፥1፤ማሕ1፥3
7፥2 ምሳ11፥19፤ መክ2፥14
7፥3 ምሳ 14፥13
7፥4 መክ2፥1፤ ኤር16፥8
7፥5 ምሳ13፥18፤ 15፥31-32
7፥6 መዝ58፥9፤ ምሳ14፥13
7፥7 ዘፀ18፥21፤ 23፥8
7፥8 ምሳ14፥29
7፥9 ምሳ14፥29፤ ማቴ5፥22
7፥10 መዝ77፥5
7፥11 መክ2፥13፤ 11፥7
7፥13 መክ1፥5፤ 2፥24
7፥14 ኢዮ1፥21፤ መክ2፥24

ሰው ሞኝ ይለዋል (ሉቃ 12፥20)።

6፥3 *በሚገባ ካልተቀበረ፤* እንደ ንጉሥ ኢዮአቄም (ኤር 22፥18-19) ሳይለቀስለትና ተገቢው ክብር ሳይሰጠው እንደ ሚቀበር ያመለክታል። *ጭንጋፍ፤* ለዓለማዊ ሰው፣ ሕይወት ወደ ሞት የሚወስድ ከንቱ ጒዞ ነው፤ አቋራጩና ቀላሉ መንገድ ሞቶ መወለድ ነው (ከኢዮ 3፥16፤ ከመዝ 58፥8 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥6 *ወደዚያ ስፍራ፤* እዚህም ላይ ከሞት በኋላ ስለሚሆ ነው ሳይሆን (ቍ12፤ 2-21 ይመ)፣ ሰው ሁሉ ሟች ስለ መሆኑ ይገልጻል።

6፥7-12፤ ሰባኪው በራስ መርካትን በመቃወም የተለያዩ ሐሳ ቦችን ይጠቍማል፤ የሕይወት ጥቅም ጊዜያዊ (ቍ 7)፣ አወዛጋቢ (ቍ8) እና የማይጨበጥ መሆኑን (ቍ9)፣ የፈጠራ ችሎታችን፣ ኀይላችንና ጥበባችንም ውሱን መሆኑን (ቍ10-11)፣ እንዲሁም ከሰው የሚገኝ ጥቅምና ወደፊት ሊሆን ያለው ነገር አስተማማኝ አለመሆኑን (ቍ12) ይናገራል።

6፥10 *ስም የተሰጠው፤* አስቀድሞ በእግዚአብሔር የተወሰነ መሆኑን ያሳያል። *የታወቀ፤*አስቀድሞ በእግዚአብሔር መታወቁን ያመለክታል። *ከራሱ ይልቅ ከሚበረታ፤* እግዚአብሔርን የሚያመለክት ነው።

6፥12 *እንደ ጥላ፤* 1ዜና 29፥15 ይመ።

7፥1 *የሞት ቀን፤* ለክርስቲያን ከሚወለድበት ቀን ይልቅ የሚሞትበት ቀን ይሻለዋል፤ ከእግዚአብሔር ጋር ለዘላለም ለመ ኖር እጅግ የተሻለውን አዲስ ሕይወት የሚጀምርበት ዕለት ነውና (2ቆሮ 5፥1-10፤ ፊል 1፥21-23)። ከደስታ ጊዜ ይልቅ በችግር ጊዜ ብዙ ነገር ልንማር እንደምንችል ሰባኪው በቍ 2-6 ላይ ገልጾአል።

7፥7 *ጒቦም፤* ማቴ28፥11-15፤ ሉቃ22፥4-6 ይመ።

7፥9 *ቍጣ፤* ምሳ16፥32፤ 17፥14፤ 1ቆሮ13፥4-5 ይመ።

7፥12 *ሕይወት መጠበቋ፤* ለዚህ ሐረግ የተሰጠው የዕብራ ይስጥ አገላለጽ፣ "ሕይወት ይሰጣል" ወይም "ሕይወት ያድሳል" ማለት ሊሆን ይችላል (ምሳ 3፥13-18፤ 13፥14 ይመ)።

7፥13 *ማን ሊያቃናው ይችላል?* የእግዚአብሔርን ማንነት ያሳስባል፤ እግዚአብሔር የወሰነውን ነገር ሰው ሊለውጠው አይች ልም (የ1፥15 ማብ ይመ)።

7፥14 *እግዚአብሔር አንዱን እንዳደረገ፣ ሌላውንም አድ ርጎአታል፤* ከሮሜ 8፥28-29 ጋር ያነጻጽሩ።

ምንም ሊያውቅ አይችልም።

[15]በዚህ ከንቱ በሆነው ሕይወቴ እነዚህን ሁለቱን ነገሮች አይቻለሁ፤

ጻድቅ በጽድቁ ሲጠፋ፣
ኀጥእም በክፋቱ ዕድሜው ሲረዝም።
[16]እጅግ ጻድቅ፣
እጅግም ጠቢብ አትሁን፤
ራስህን ለምን ታጠፋለህ?
[17]እጅግ ክፉ አትሁን፤
ሞኝም አትሁን፤
ለምንስ ያለ ቀንህ ትሞታለህ?
[18]አንዱን ይዞ ሌላውንም አለመልቀቅ
መልካም ነው፤
እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው
ጽንፈኝነትን ያስወግዳል[ሀ]።

[19]በአንድ ከተማ ካሉ ዐሥር ገዦች ይልቅ፣
ጥበብ ጠቢቡን ሰው ኀያል
ታደርገዋለች።

[20]ትክክለኛውን ነገር የሚያደርግና ፈጽሞ
ኀጢአት የማይሠራ፣
ጻድቅ ሰው በምድር ላይ የለም።

[21]የሚነገረውን ቃል ሁሉ ለማዳመጥ አትሞክር፤
አለበለዚያ አገልጋይህ ሲረግምህ ትሰማ
ይሆናል፤
[22]ብዙ ጊዜ አንተ ራስህ፣
ሌሎችን እንደረገምህ ልብህ ያውቃልና

[23]እኔም ይህን ሁሉ በጥበብ ፈተኜ፣

"ጠቢብ ለመሆን ቈርጫለሁ" አልሁ፤
ይህ ግን ከእኔ የራቀ ነበር።
[24]ጥበብ ምንም ይሁን ምን፣
እጅግ ጥልቅና ሩቅ ነው፤
ማንስ ሊደርስበት ይችላል?
[25]ስለዚህ ጥበብንና የነገሮችን አሠራር
ለመመርመርና ለማጥናት፣
የክፋትን መጥፎነት፣
የሞኝነትንም እብደት ለማስተዋል፣
አእምሮዬን መለስሁ።

[26]ልቧ ወጥመድ፣
እጆቿም እግር ብረት የሆኑ፣
አሽክላ የሆነች፣
ከሞት የከፋችዋን ሴት አገኘሁ፤
እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ከእጇ ያመልጣል፤
ኀጢአተኛውን ግን አጥምዳ ትይዘዋለች።

[27]ሰባኪው[ለ] እንዲህ ይላል፤ "እነሆ፤ መርምሬ ያገኘሁት ነገር ይህ ነው፤

"የነገሮችን ብልኀት መርምሮ ለማግኘት፣
አንዱን በአንዱ ላይ በመጨመር፣
[28]ገና በመመርመር ላይ ሳለሁ፣
ግን ያላገኘሁት፣
ከሺህ ወንዶች መካከል አንድ ቅን ሰው
አገኘሁ፣
በእነዚያ ሁሉ መካከል ግን አንዲት ቅን
ሴት አላገኘሁም።
[29]ይህን አንድ ነገር ብቻ አገኘሁ፤
እግዚአብሔር ሰውን ቅን አድርጎ
መሥራቱን፣
ሰዎች ግን ውስብስብ ዘዴ ቀየሱ።"

8 ነገሮችን መግለጽ የሚችል፣
እንደ ጠቢብ ያለ ሰው ማን ነው?
ጥበብ የሰውን ፊት ታበራለች፤
የከበደ ገጽታውንም ትለውጣለች።

ንጉሥን ታዘዝ

[2]በእግዚአብሔር ፊት መሐላ ስለ ፈጸምህ፣ የንጉሥን ትእዛዝ አክብር እልሃለሁ። [3]ከንጉሥ ፊት ተጣድፈህ አትውጣ፤ የወደደውንም ማድረግ ስለሚችል ለጥፋት አትሰለፍ። [4]የንጉሥ ቃል በላይ ስለ ሆነ እርሱን፣ "ምን ታደርጋለህ?" ማን ሊለው ይችላል?

[5]እርሱን የሚታዘዝ ሁሉ አይጐዳም፤
ጥበበኛም ልብ ትክክለኛውን ጊዜና
ተገቢውን አሠራር ያውቃል።
[6]የሰው መከራ እጅግ ቢጫነውም፣
ለሁሉም ነገር ትክክለኛ ጊዜና ተገቢ
አሠራር አለው።

[7]ሰው የወደፊቱን ስለማያውቅ፣
ሊመጣ ያለውን ማን ሊነግረው ይችላል?
[8]ሰው ነፋስን መቈጣጠር አይችልም[ሐ]፤
በዕለተ ሞቱም ላይ ሥልጣን ያለው ማንም
የለም፤
በጦርነት ጊዜ ማንም ከግዴታ ነጻ

7፥15 ኢዮ7፥7፤ 21፥7፤መክ8፥12-14፤ኤር12፥1
7፥17 ኢዮ15፥32
7፥18 መክ 3፥14
7፥19 ምሳ8፥14፤ መክ2፥13
7፥20 2ዜና6፥36፤ ኢዮ4፥17፤መዝ14፥3፤ ምሳ20፥9፤ሮሜ3፥12
7፥21 ምሳ30፥10
7፥23 መክ1፥17
7፥24 ኢዮ28፥12
7፥25 ኢዮ28፥3፤ መክ1፥17
7፥26 ዘፀ10፥7፤መሳ 14፥15፤ምሳ2፥16-19፤ 5፥3-5፤7፥23፤22፥14
7፥27 መክ1፥1
7፥28 1ነገ11፥3
8፥3 መክ10፥4
8፥4 አስ1፥19
8፥6 መክ3፥1

[ሀ]18 *ወይም ሁለቱንም ይከተላቸዋል*
[ለ]27 *ወይም የጉባኤ መሪ*
[ሐ]8 *ወይም መንፈሱን ለማቈየት አይችልም*

7፥15 *ጻድቅ ... ሲጠፋ፤* ጽድቅ፣ ከመከራ ወይም ያለ ወቅቱ ከመሞት ላይከላከልልን ይችላል።

7፥16 *እጅግ ጻድቅ፣ ... እጅግም ጠቢብ አትሁን፤* እውነተኛው ጽድቅና ጥበብ ከጥፋት የማያድን ከሆነ፣ የሥርዐት ጽድቅና ጥበብ ለማንም እንደማይጠቅም ግልጽ ነው።

7፥17 *እጅግ ክፉ አትሁን፤* ከመጠን ያለፈ ክፋት አጉል ድፍረት ነው፤ ጥፋትንም ያስከትላል።

7፥18 *አንዱን ... ሌላውንም፤* እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው በጽድቅና በጥበብ የሚመራ ወግ አጥባቂነትንና ሥርዐተ አልበኛነትን በማስወገድ ሚዛናዊ ሕይወት ይኖረዋል።

7፥20 *ጻድቅ ሰው በምድር ላይ የለም፤* ዐቢይ መጽሐፍ ቅዱሳዊ እውነት ነው (ሮሜ3፥10-20)።

7፥24፤ ኢዮ 28፥12-28፤ 1ቆሮ 2፥9-16 ይመ።

7፥26፤ ምሳ 7፥6-27 ይመ።

7፥27 *ሰባኪው፤* የ1፥1 ማብ ይመ። *የነገሮችን ብልኀት መርምሮ ለማግኘት አንዱን በአንዱ ላይ በመጨመር፤* እንደ ዚህ ዐይነቱ አካሄድ መቆሚያ የለውም፤ የምናየውን ሁሉ አስተማማኝ በሆነ ሁኔታ ልንተረጕምም አንችልም (3፥11)፤ የሰው ጥበብና መረዳት፣ ለተገለጠው እውነት ሁልጊዜ የሚገዛ መሆን አለበት።

7፥29 *እግዚአብሔር ሰውን ቅን አድርጎ መሥራቱን ... ግን፤* ዘፍ 3፥1-6፤ ሮሜ 5፥12 ይመ።

8፥2 *መሐላ ስለ ፈጸምህ፤* ለንጉሥ ታማኝ ሆኖ ለመገኘት ነው (1ዜና 29፥24 ይመ)። *የንጉሥን ትእዛዝ፤* መመሪያ ማውጣት (ቊ2) እና መመሪያውን በጥንቃቄ ማክበር (ቊ3-6) ለነጻነታችን ወሳኞች ናቸው።

8፥4 *"ምን ታደርጋለህ?" ማን ሊለው ይችላል?* ከኢሳ 45፥9፤ ከሮሜ 9፥20 ጋር ያነጻጽሩ።

8፥6 *የሰው መከራ፤* ሰው ከመከራው ይልቅ የንጉሡን ትእዛዝ አክብሮ ማየት አለበት።

8፥7-8 *ሰው ... ስለማያውቅ፣... ነፋስን መቈጣጠር አይችልም፤* መዝ3፥15፤ 2ቆሮ5፥1-10፤ ያዕ 4፥13-16 ይመ።

እንደማይሆን፣
ክፋትም የሚለማመዷትን አትለቃቸውም።

[9]ከፀሓይ በታች የተሠራውን ሁሉ በአእምሮዬ መርምሬ፣ ይህን ሁሉ አየሁ። ሰው ሰውን ለመጕዳት ገዥ የሚሆንበት ጊዜ አለ። [10]እንዲሁም ወደ ቅዱሱ ስፍራ ይመጡና ይሄዱ የነበሩት ክፉዎች ተቀብረው አየሁ፤ ይህን ባደረጉበት ከተማም ይመሰገኑ ነበር[+]፤ ይህም ደግሞ ከንቱ ነው።

[11]በወንጀል ላይ ባፋጣኝ ፍርድ ካልተሰጠ፣ የሰዎች ልብ ክፉን በማድረግ ዕቅድ ይሞላል። [12]ኀጥእ መቶ ወንጀል ሠርቶ ዕድሜው ቢረዝምም፣ እግዚአብሔርን የሚያከብሩ፣ ፈሪሀ እግዚአብሔር ያላቸው ሰዎች መልካም እንደሚሆንላቸው ዐውቃለሁ። [13]ነገር ግን ክፉዎች እግዚአብሔርን ስለማይፈሩ መልካም አይሆንላቸውም፤ ዕድሜያቸው እንደ ጥላ አይረዝምም።

[14]በምድር ላይ የሚከሠት ሌላም ከንቱ ነገር አለ፤ ጻድቃን ለክፉዎች የሚገባውን፣ ክፉ ሰዎችም ለጻድቃን የሚገባውን ይቀበላሉ፤ ይህም ደግሞ ከንቱ ነገር ነው አልሁ። [15]ለሰው፣ ከፀሓይ በታች ከመብላት፣ ከመጠጣትና ከመደሰት ሌላ የተሻለ ነገር ስለ ሌለ፣ በሕይወት ደስ መሰኘት መልካም ነው አልሁ፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ከፀሓይ በታች በሰጠው የሕይወት ዘመኑ ሁሉ በሥራው ደስታ ይኖረዋል።

[16]ጥበብን ለማወቅና ሌት ተቀን እንቅልፍ የማያውቀውን በምድር ያለውን የሰውን ድካም ለመገንዘብ በአእምሮዬ ስመረምር፣ [17]እግዚአብሔር ያደረገውን ሁሉ አየሁ። ከፀሓይ በታች የሚደረገውን ማንም ሊያውቅ አይችልም፤ ሰው ለመመርመር ብዙ ቢጥርም፣ ትርጕሙን ማግኘት አይችልም፤ ጠቢብም እንኳ ዐውቀዋለሁ ቢል፣ ፈጽሞ ሊገነዘበው አይችልም።

የሁሉም የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ

9 ስለዚህ ይህን ሁሉ በልቤ አስቤ እንዲህ አልሁ፤ ጻድቃንና ጠቢባን፣ የሚሠሩትም ሥራ በእግዚአብሔር እጅ ነው፤ ነገር ግን ፍቅር ይሁን ወይም ጥላቻ የሚጠብቀውን ማንም አያውቅም። [2]ጻድቃንና ኀጥአን፣ ደጎችና ክፉዎች[◊]፣ ንጹሓንና ርኩሳን፣ መሥዋዕት የሚያቀርቡና የማያቀርቡ የሁሉም የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ አንድ ነው።

ለደጉ ሰው እንደ ሆነው ሁሉ፣
ለኀጢአተኛውም እንዲሁ ነው፤
ለሚምሉት እንደ ሆነው ሁሉ፣
መሐላን ለሚፈሩትም እንዲሁ ነው።

[3]ከፀሓይ በታች በሁሉም ላይ የሚሆነው ክፋት ይህ ነው፤ የሁሉም የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ አንድ ነው። በዚህም ላይ የሰዎች ልብ በክፋት የተሞላ ነው፤ በሕይወት እያሉም በልባቸው ውስጥ እብደት አለ፤ በመጨረሻም ወደ ሙታን ይወርዳሉ። [4]በሕያዋን መካከል ያለ ማንኛውም ሰው ተስፋ አለው[+]፤ በሕይወት ያለ ውሻ ከሞተ አንበሳ ይሻላልና!

[5]ሕያዋን እንደሚሞቱ ያውቃሉና፤
ሙታን ግን ምንም አያውቁምና፤
መታሰቢያቸው ይረሳል፤
ምንም ዋጋ የላቸውም።
[6]ፍቅራቸው፣ ጥላቻቸው፣
ቅናታቸውም ከጠፋ ቈይቶአል፤
ከፀሓይ በታች በሚሆነው ነገር ሁሉ፣
ፈጽሞ ዕጣ ፈንታ አይኖራቸውም።

[7]ሂድ፤ ምግብህን በደስታ ብላ፤ ወይንህንም ልብህ ደስ ብሎት ጠጣ፤ ባደረግኸው ነገር እግዚአብሔር ደስ ብሎታልና። [8]ዘወትር ልብስህ ንጭ ይሁን፤ ራስህንም ዘወትር በዘይት ቅባ። [9]እግዚአብሔር ከፀሓይ በታች በሰጠህ በዚህ ትርጕም የለሽ የሕይወት ዘመን ሁሉ፣ ከንቱ በሆኑትም ቀኖችህ ሁሉ ከምትወዳት ሚስትህ ጋር ደስ ይበልህ፤ በሕይወትህና ከፀሓይ በታች በምትደክምበት ነገር ሁሉ ይህ ዕድል ፈንታህ ነውና። [10]እጅህ የሚያገኘውን ሥራ ሁሉ በሙሉ ኀይልህ ሥራው፤ ልትሄድበት ባለው መቃብር[‡] ውስጥ መሥራትም ሆነ ማቀድ፣ ዕውቀትም ሆነ ጥበብ የለምና።

8፥10 መክ1፥11
8፥12 ዘፀ1፥20፤ ዘዳ12፥28፤መክ3፥14
8፥13 ዘዳ4፥40፤ ኢዮ5፥26፤መዝ 34፥12፤መክ3፥14፤ ኢሳ65፥20
ኢዮ21፥7፤መክ7፥15
8፥15 ዘፀ32፥6፤መዝ 42፥8፤መክ2፥1፡3
8፥16 መክ1፥13፡17
8፥17 ኢዮ28፥3 ፡23፤ሮሜ11፥33
9፥1 መክ10፥14
9፥2 ኢዮ9፥22፤ መክ2፥14
9፥3 ኢዮ9፥22፤ 21፥26፤መክ2፥14፤ ኤር11፥8፤13፥10፤ 16፥12፤17፥9
9፥5 ኢዮ14፥21፤ መዝ9፥6፤መክ1፥11
9፥6 ኢዮ21፥21
9፥7 ዘኍ6፥20፥ መክ2፥24
9፥8 ራእ 3፥4
9፥9 ኢዮ31፥2፤ ምሳ5፥18
9፥10 ዘኍ16፥33፤ 1ሳሙ10፥7፤መዝ 6፥5፤መክ2፥24፤11፥6 ፤ኢሳ38፥18

[+]10 አንዳንድ የዕብራይስጥ ቅጆችና ሰብዓ ሊቃናት (አቍዊላ) እንዲሁ ሲሆኑ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ ቅጆች ግን ተረስተዋል ይላሉ።
[◊]2 ሰብዓ ሊቃናት (አቍዊላ) ቩልጌትና ሱርስት እንዲሁ ሲሆኑ ዕብራይስጡ ግን ክፉዎች የሚለው የለም
[+]4 ወይም ታዲያ የሚመረጠው ምንድነው? ለሕያዋን ሁሉ ተስፋ አለ
[‡]10 በዕብራይስጥ ሲኦል ማለት ነው

8፥10 *ክፉዎች ተቀብረው፤* ይህ ዐውደ ምንባብ ለክፉዎች ስለማይገባ ክብር ይናገራል (የ6፥3 ማብ ይመ፤ ከኢዮ 21፥28-33፤ ከሉቃ 16፥22 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥11፤ የዘገየ ቅጣት የበለጠ ስህተት እንዲፈጸም ይገፋፋል።

8፥12 *ዐውቃለሁ፤* እዚህ ላይ ሰባኪው ገና በመመርመር ላይ እንዳለ ግን እንዳላገኘ ሰው ሳይሆን (7፥28) ከጽኑ እምነት የተነሣ ይናገራል። ለተመሳሳይ አገላለጽ 3፥17፤11፥9፤12፥14 ይመ።

8፥14፤ ኢዮ 21-24 ላይ ይህን ሐሳብ በስፋት ያብራራል፤ መዝ 73 ሐሳቡ የሚያስከትለውን ከፍተኛ ስሜት ያሳያል፤ ዮሐ 5፥28-29 ደግሞ የመጨረሻውን ማብራሪያ ይሰጣል።

8፥15 *ከመብላትና ከመጠጣትና ከመደሰት፤* ከጊዜያዊ ምቾት አንጻር የተነገረ ነው (5፥19፤9፥7፤ ዘዳ 8 ይመ)። ይህ እንዲሁም በሉቃ 12፥19-20፤ 1ቆሮ 15፥32 ይመ።

8፥17 *ማንም ሊያውቅ አይችልም፤* እንድናውቅ የተፈቀደልንና ያልተፈቀደልን ነገር በዘዳ29፥29 ላይ ተመልክቶአል።

9፥1 *ፍቅር ይሁን ወይም ጥላቻ፤* ወደ ፊት የሚሆነው ነገር ሁሉ በእግዚአብሔር እጅ ነው። የወደፊቱ መልካም ይሁን ወይም አይሁን የሚያውቅ ሰው የለም።

9፥2 *የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ አንድ ነው፤* ጠቢቡና ሞኙ ብቻ ሳይሆኑ (2፥14)፣ ደጉና ክፉውም ሰው መጨረሻቸው አንድ እንደ ሆነ በ3፥20 ላይ ተመልክቶአል። በመጨረሻ እግዚአብሔር ለተደረገው ነገር ተገቢ ፍርድ እንደሚሰጥ ሰባኪው እርግጠኛ ለመሆኑ የ8፥12 ማብ ይመ።

9፥3 *ክፋት ... በክፋት፤* የጻድቁና የኀጥኡ በሞት አንድ መሆን አንዳንድ ሰዎችን ኀጢአት እንዲሠሩ ያደፋፍራቸዋል።

9፥5 *ምንም ዋጋ የላቸውም፤* የሞቱ ሰዎች በምድራዊ ሕይወት ለመደሰትና በድካማቸው ፍሬ ለመጠቀም ዕድል የላቸውም።

9፥7፤ የ8፥15 ማብ ይመ።

9፥10፤ ከቈላ 3፥23 ጋር ያነጻጽሩ።

[11]ሌላም ነገር ከፀሐይ በታች አየሁ፦
ሩጫ ለፈጣኖች፣
 ውጊያም ለኀያላን አይደለም፤
እንጀራ ለጥበበኞች፣
 ወይም ባለጠግነት ለብልኆች፣
ወይም ሞገስ ለዐዋቂዎች አይሆንም፤
 ጊዜና ዕድል ግን ሁሉን ይገናኛቸዋል።
[12]ደግሞም የራሱን ጊዜ የሚያውቅ ሰው የለም፤
ዓሦች በክፉ መረብ እንደሚያዙ፣
 ወይም ወፎች በወጥመድ
 እንደሚጠመዱ፣
ሰዎችም ሳያስቡት በሚመጣባቸው፣
 በክፉ ጊዜ ይጠመዳሉ።

ጥበብ ከሞኝነት ይበልጣል

[13]እንዲሁም እጅግ ያስገረመኝን ይህን የጥበብ ምሳሌ ከፀሐይ በታች አየሁ፦ [14]ጥቂት ሰዎች የሚኖሩባት አንዲት ትንሽ ከተማ ነበረች፤ አንድ ኀያል ንጉሥም መጣባት፤ ከበባት፤ በላይዋም ትልቅ ምሽግ ሠራባት። [15]በዚያችም ከተማ ጥበበኛ የሆነ አንድ ድኻ ሰው ይኖር ነበር፤ በጥበቡም ከተማዋን አዳናት፤ ነገር ግን ያን ድኻ ማንም አላስታወሰውም። [16]ስለዚህ፣ "ጥበብ ከኀይል ይበልጣል" አልሁ፤ ሆኖም የድኻው ጥበብ ተንቆአል፤ ቃሉም አልተሰማም።
[17]ሞኞችን ከሚያስተዳድር ገዥ ጩኸት
 ይልቅ፣
 ጠቢብ በዝግታ የሚናገረው ቃል
 ይደመጣል።
[18]ጥበብ ከጦር መሣሪያ ይበልጣል፤
 ነገር ግን አንድ ኀጢአተኛ ብዙ መልካም
 ነገርን ያጠፋል።

10

የሞቱ ዝንቦች ሽቶን
 እንደሚያገሙ፣
 ትንሽ ሞኝነትም ጥበብንና ክብርን
 ያቀላል።
[2]የጠቢብ ልብ ወደ ቀኝ፣
 የሞኝ ልብ ግን ወደ ግራ ያዘነብላል።
[3]ሞኝ በጐዳና ሲሄድ ማስተዋል ይጐድለዋል፤
 ጅል መሆኑንም ለማንም ይገልጻል።
[4]የገዥ ቍጣ በተነሣብህ ጊዜ፣
 ስፍራህን አትልቀቅ፤
 ትዕግሥት ታላቀን ጥፋት ጸጥ ያደርጋልና።
[5]ከፀሐይ በታች ያየሁት ክፉ ነገር አለ፤
 ይህም ከገዥ የሚወጣ ስሕተት ነው፤
[6]ሞኞች በብዙ የክብር ስፍራዎች ሲቀመጡ፣
 ሀብታሞች ግን በዝቅተኛ ስፍራ ሆነዋል።
[7]መሳፍንት እንደ ባሮች በእግራቸው ሲሄዱ፣
 ባሮች ፈረስ ላይ ተቀምጠው አይቻለሁ።
[8]ጕድጓድን የሚምስ ራሱ ይገባበታል፤
 ቅጥርንም የሚያፈርስ እባብ ይነድፈዋል።
[9]ድንጋይ የሚፈነቅል ይጐዳበታል፤
 ግንድንም የሚፈልጥ አደጋ ላይ መውደቁ
 አይቀርም።
[10]መጥረቢያ ቢደንዝ፣
 ጫፉም ባይሳል፣
 በዙ ጕልበት ይጨርሳል፤
 ብልኀት ግን ለውጤት ያበቃል።
[11]እባብ በድግምት ከመፍዘዙ በፊት ቢነድፍ፣
 ለደጋሚው ምንም አይጠቅመውም።
[12]ከጠቢብ አፍ የሚወጣ ቃል ባለ ሞገስ ነው፤
 ሞኝ ግን በገዛ ከንፈሩ ይጠፋል፤
[13]ቃሉ በመጀመሪያ ሞኝነት ነው፤
 በመጨረሻም ደግሞ ክፉ እብደት ነው፤
[14] ሞኝም ቃልን ያበዛል።
የሚመጣውን የሚያውቅ የለም፤
 ከእርሱ በኋላ የሚሆነውንስ ማን ሊነግረው
 ይችላል?
[15]የሞኝ ሥራ ራሱን ያደክመዋል፤
 ወደ ከተማ የሚወስደውንም መንገድ
 አያውቅም።
[16]አንቺ፣ ንጉሥሽ ልጅ[1] የሆነ፣
 መሳፍንትሽም በጠዋት ግብዣ የሚያደርጉ
 ምድር ሆይ፤ ወዮልሽ!
[17]አንቺ ንጉሥሽ ከተከበረው ዘር የሆነ፣
 ለመስከር ሳይሆን ለብርታት፣
 በተገቢው ጊዜ የሚበሉ መሳፍንት ያሉሽ
 ምድር ሆይ፤ የተባረክሽ ነሽ፤
[18]ሰው ሰነፍ ከሆነ ጣራው ይዘብጣል፤
 እጆቹም ካልሠሩ ቤቱ ያፈሳል።

9፥11 ዘዳ8፥18፤ኢዮ32፥13፤መክ2፥14፤ኢሳ47፥10፤ኤር9፥23፤አሞ2፥14-15
9፥12 መዝ73፥22፤መሳ29፥6፤መክ2፥14
9፥13 2ሳሙ20፥22
9፥15 ዘፍ40፥14፤መክ1፥11
9፥16 አስ6፥3
9፥18 መክ2፥13
10፥1 ምሳ13፥16፤18፥2
10፥3 ምሳ13፥16
10፥4 መክ8፥3፤ምሳ16፥14
10፥6 ምሳ29፥2
10፥7 ምሳ19፥10
10፥8 አስ2፥23፤መዝ9፥16፤57፥6፤አሞ5፥19
10፥9 ምሳ26፥27
10፥11 መዝ58፥5፤ኢሳ3፥3
10፥12 ምሳ10፥6፡32፤14፥3፤15፥2፤18፥7
10፥14 መክ5፥3፤9፥1
10፥16 ኢሳ3፥4-5፡12
10፥17 ዘዳ14፥26፤1ሳሙ25፥36፤ምሳ31፥4
10፥18 ምሳ20፥4፤24፥30-34

[1]16 *ወይም አሽከር*

9፥11 *ጊዜና ዕድል፤* ማን እንደሚሳካለት እርግጠኛ መሆን አይቻልም፤ ይህም ሁነቶች ሁሉ በሰው ቍጥጥር ሥር አለመሆናቸውን ያረጋግጣል።
9፥12 *ጊዜ፤* የመከራና የጥፋት ጊዜ ነው። *ሰዎችም ... ይጠመዳሉ፤* ማንም ሰው መቼ እንደሚያሸንፍ ወይም መቼ እንደሚሸነፍ ማወቅ ስለማይችል፣ አስቀድሞ ድል አደርጋለሁ ብሎ መናገር አስቸጋሪ ነው።
9፥15 *ነገር ግን ... ማንም አላስታወሰውም፤* ሰው በራሱ ጥበብ ከመጠን በላይ እንዳይመካ የተሰጠ ተጨማሪ ማስጠንቀቂያ ነው። የሰው ጥበብ ታላቅነት ይደበዝዛል፣ መልካምነቱም ይበላሻል (ቍ 18) ለሞትም መፍትሔ የለውም (2፥15-16)።
10፥1 *ትንሽ ሞኝነትም ... ያቀላል፤* በ2ነገ 20፥12-19 ላይ የተገለጸው ታሪክ ለዚህ ጥሩ ምሳሌ ነው።
10፥2 *ወደ ቀኝ ... ወደ ግራ፤* ብዙ ወይም ጥቂት በጎነትን የሚያመለክት ነው (ከዘፍ48፥13-20 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ወይም በአይሁድ ሥነ ጽሑፍ ውስጥ እንደ ተጠቀሰው፣ ጥሩና መጥፎ የሆነውን ነገር የሚያመለክት ነው።
10፥5 *ከገዥ ... ስሕተት፤* ሰባኪው በሰው አስተዳደር ውስጥ የተመለከተውን ነገር ለማስተዋል ቍ 4፡6-7፡16-17፡20፤ 3፥16፤ 4፥1-3፡13-16፤ 5፥8-9፤ 8፥2-6፡ 10፣11፤9፥17 ይመ።
10፥12 *ቃል፤* በቅኔ መጻሕፍት ውስጥ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል (ምሳ 15 ይመ)።
10፥15 *ወደ ከተማ የሚወስደውንም መንገድ አያውቅም፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ሞኝ የሚባለው የእግዚአብሔርን ቃል ለመማር የማይፈልግ ሰው ሲሆን (የ5፥4 ማብ ይመ)፣ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ምሳሌያዊ አባባል ግን ከዚህ የከፋ ትርጕም ያለውን ያመለክታል።
10፥16 *ንጉሥሽ ልጅ የሆነ፤* በ4፥13 ላይ እንደ ተጠቀሰው "ጠቢብ የሆነ ድኻ ወጣት" ሳይሆን፣ ያለ ድካም የከበረውና ደካማ አስተሳሰብ ያለውን አምባገነን ንጉሥ ያሳያል፤ ያለ አግባብ ሥልጣን ላይ በመውጣት ለአጭር ጊዜ እስራኤልን ስለ ገዙትና ለውድቀት ስለዳረጉት አረማውያን ነገሥታት በ2ነገ 15፥8-15፤ በሆሴ 7፥3-7 ይመ።
10፥18 *ሰነፍ ... እጆቹም ካልሠሩ፤* የ4፥5 ማብ ይመ።

[19]ግብዣ ለሣቅ ያዘጋጃል፤
ወይንም ሕይወትን ያስደስታል፤
ገንዘብም ካለ ሁሉ ነገር አለ።

[20]በሐሳብህም እንኳ ንጉሥን አትንቀፍ፤
በመኝታ ክፍልህም ባለጠጋን
አትርገም፤
የሰማይ ወፍ ቃልህን ልትወስድ፣
የምትበረዋም ወፍ የምትለውን
ልታደርስ ትችላለችና።

እንጀራ በውሃ ላይ

11 እንጀራህን በውሃ ላይ ጣል፤
ከብዙ ቀን በኋላ መልሰህ
ታገኘዋለህና።
[2]ሀብትህን ሰባት ቦታ፣ እንዲያውም ስምንት
ቦታ ከፍለህ አስቀምጥ፤
በምድሪቱ ላይ የሚመጣውን ጥፋት
አታውቅምና።

[3]ደመናት ውሃ ካዘሉ፣
በምድር ላይ ዝናብን ያዘንባሉ፤
ዛፍ ወደ ደቡብም ሆነ ወደ ሰሜን ቢወድቅ፣
በወደቀበት ቦታ በዚያ ይጋደማል።
[4]ነፋስን የሚጠባበቅ አይዘራም፤
ደመናትንም የሚያይ አያጭድም።

[5]የነፋስን መንገድ እንደማታውቅ፣
ሕይወት ወይም መንፈስ በእናት ማሕፀን
ውስጥ ወደሚገኘው አካል እንዴት
እንደሚገባ[a] እንደማታውቅ ሁሉ፣
ሁሉን ሠሪ የሆነውን፣ የእግዚአብሔርን ሥራ
ማስተዋል አትችልም።

[6]ጠዋት ላይ ዘርህን ዝራ፤
ማታም ላይ እጅህ ሥራ አይፍታ፤
ይህ ወይም ያ፣
ወይም ሁለቱ መልካም ይሁኑ፣
የቱ እንደሚያፈራ አታውቅምና።

ወጣት ሳለህ ፈጣሪህን አስብ

[7]ብርሃን መልካም ነው፤
ፀሐይንም ማየት ለዐይን ደስ ያሰኛል።

10፥19 ዘፍ14፥18፤ መሳ9፥13
10፥20 ዘፀ22፥28
11፥1 ቍ6፤ዘዳ 24፥19፤ኢሳ32፥20 ፤ሆሴ10፥12
11፥5 ዮሐ3፥8-10፤ መዝ139፥14-16፤
11፥6 መክ9፥10
11፥7 መክ7፥11
11፥8 መክ12፥1
11፥9 አዮ19፥29፤ መክ2፥24፤3፥17
11፥10 መዝ94፥19፤ መክ2፥24
12፥12 ሳሙ19፥35፤ መክ11፥8
12፥4 ኤር25፥10
12፥5 ኢዮ10፥21፤ ኤር9፥17፤አሞ5፥16

[8]ሰው ምንም ያህል ብዙ ዓመት ቢኖር፣
በእነዚህ ሁሉ ይደሰት፤
ነገር ግን ጨለማዎቹንም ቀናት ያስብ፤
እነርሱ ይበዛሉና፤
የሚመጣውም ነገር ሁሉ ከንቱ ነው።

[9]አንተ ወጣት በወጣትነትህ ጊዜ ደስ ይበልህ፤
በወጣትነትህም ዘመን ልብህ ደስ ያሰኝህ፤
የልብህን መንገድ፣
ዐይንህ የሚያየውንም ሁሉ ተከተል።
ነገር ግን ስለ እነዚህ ነገሮች ሁሉ፣
እግዚአብሔር ወደ ፍርድ እንደሚያመጣህ
ዕወቅ።
[10]ስለዚህ ጭንቀትን ከልብህ አርቅ፤
ክፉ ነገርንም ከሰውነትህ አስወግድ፤
ወጣትነትና ጕብዝና ከንቱ ናቸውና።

12 የጭንቀት ጊዜ ሳይመጣ፣
"ደስ አያሰኙኝም"
የምትላቸው ዓመታት ሳይደርሱ፣
በወጣትነትህ ጊዜ፣
ፈጣሪህን አስብ።
[2]ፀሐይና ብርሃን፣
ጨረቃና ከዋክብት ሳይጨልሙ፣
ደመናትም ከዝናብ በኋላ ሳይመለሱ፣
[3]ቤት ጠባቂዎች ሲርዱ፣
ብርቱዎች ሲጕበጡ፣
ጥቂት በመሆናቸው ፈጪታዎች ሲያቆሙ፣
በመስኮት የሚያዩትም ሲፈዙ፣
[4]ወደ አደባባይ የሚያወጡ በሮች ሲዘጉ፣
ወፍጮ ሚልጠ ድምፁ ሲላሽ፣
ሰው በወፍ ድምፅ ሲነሣ፣
ዝማሬው ሁሉ ሲደክም፣
[5]ዳገት መውጣት ሲያርድ፣
መንገድም ሲያስፈራ፣
የለውዝ ዛፍ ሲያብብ፣
አንበጣም ራሱን ሲጐትት፣
ፍላጎት ሲጠፋ፤
በዚያን ጊዜ ሰው ወደ ዘላለማዊ ቤቱ ይሄዳል፤

[a]5 ወይም አካል በእናት ማሕፀን ውስጥ እንዴት እንደሚሠራ እንደማታውቅ ሁሉ፣

10፥19 *ገንዘብም ካለ ሁሉ ነገር አለ፤* ይህ ዐረፍተ ነገር የተለያየ ትርጕም ሊይዝ ይችላል፤ ይኸውም ስለ ሰው የተሰጠ መጥፎ አስተያየትን፣ ወይም ከረጅም ዕድሜ ይልቅ መልካም ኑሮ እንደሚሻል የተሰጠ ምክርን ወይም ከገንዘብ የሚገኝ ከፍተኛ ጥቅምን የሚያመለክት ይሆናል (ከሉቃ 16፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥1 *እንጀራህን በውሃ ላይ ጣል፤* ሁልጊዜ ላለመጎዳት ጥንቃቄ ማድረግ ብቻ ሳይሆን (ምሳ11፥24 ይመ)፣ አደጋን ተጋፍጠው በባሕር ላይ ንግድ እንደሚጠቀሙ ሰዎች ቈራጥ እርምጃ መውሰድ አስፈላጊ እንደ ሆነ ያመለክታል።

11፥2 *ሀብትህን ሰባት ቦታ ... ከፍለህ፤* ያልተጠበቀ አደጋ ደርሶብህ የሌሎችን ርዳታ የምትሻበት ጊዜ ሊኖር ስለሚችል፣ ሀብት ባለህ ጊዜ ለተቸገሩት አካፍል።

11፥3-6 *ደመናት ... ዛፍ ... ነፋስን ... ዘርህን፤* ሊሆን ይችላል፤ ወይም ሳይሆን አልቀረም እያልህ አንድን ነገር ያዝ ለቀቅ አታድርግ፤ ከምታውቀውና ልታደርግ ከምትችለው ቦታ ላይ ጀምር፤ ያንተ ድርሻ ወይም ዕውቀት ውሱን መሆኑን አስተውል።

11፥5 *የነፋስን፤* ከዮሐ 3፥8 ጋር ያነጻጽሩ (በሁሉም ጥቅሶች ውስጥ "ነፋስ" እና "መንፈስ" አንድ ዐይነት ትርጕም አላቸው)።

11፥7-10፤ ሕይወትን እጅግ በጣም በተሟላ ሁኔታ መምራት አስፈላጊ እንደ ሆነ ያሳስባል።

11፥8-10 *ከንቱ፤* በቍ 7-10 ላይ የተጠቀሱት አስደናቂ ስጦታዎች ዐይናችንን እንዳያሳውሩና እንዳያሳስቱን ያስጠነቅቃል፤ ቍ 9 ወደ ትክክለኛው መንገድ ይመራናል።

11፥9 *ወደ ፍርድ፤* 12፥14 እና ማብ ይመ። ከእግዚአብሔር ዘንድ ሽልማት ወይም ቅጣት መኖሩ እያንዳንዱ የሕይወት ጕዞ ዋጋ እንዳለው እንጂ ከንቱ መሆኑን አያመለክትም፤ ይህን ማወቅም ለልባችን ምሪት ይሆናል፤ በዐይናችንም አጥርተን እንድናይ ይረዳናል። ይህ አካሄድ ለም12 የተመቻቸ ሁኔታን ይፈጥራል።

12፥2-5፤ የሰው የኑሮ ሁኔታ እየተበላሸ እንደሚሄድ የሚያሳይ ሥዕላዊ መግለጫ ነው፤ የማርጀትንም ሁኔታ በንጽጽር ያመለክታል።

12፥3 *ቤት ጠባቂዎች፤* ይህ ሐረግና ሌሎች ተለዋጭ ዘይቤዎች የሰውነት ክፍሎችን ሳያመለክቱ አይቀርም። ነገር ግን ምስያውን ለመጠቀም ብቻ ሲባል ጨለማን፣ ማእበልን፣ ሊወድቅ ያዘመመን ቤት፣ ባዶ የቀረ የውሃ ጕድጓድንና የመሳሰሉትን (ቍ5) ዘይቤያዊ አገላለጽ አደናቅፎ የቅኔውን ውበት ማበላሸት አይገባም።

12፥5 *የለውዝ ዛፍ፤* በላዩ ላይ ያለው የገረጣ አበባ ከእርጅና የተነሣ የሚበቅለውን ሽበት ያመለክት ይሆናል። *አንበጣም፤* በተፈጥሮው ፈጣን ነው፤ ቅዝቃዜ ባለበት ማለዳ በዝግታ መንቀሳቀሱም (ከናሆ 3፥17 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ሰውነት እንደ ልብ የማይታዘዝበትን የሽምግልና ጊዜ ያመለክታል። *ዘላለማዊ ቤቱ፤*

አልቃሾችም በአደባባዮች ይዞራሉ።

[6]የብር ሰንሰለት ሳይበጠስ፣
የወርቅ ሳሕንም ሳይሰበር፣
የውሃ መቅጃው በምንጩ አጠገብ
ሳይከሰከስ፣
ወይም መንኰራኵሩ በውሃ ጒድጓድ
ላይ ሳይሰበር፣
[7]ዐፈር ወደ መጣበት መሬት ሳይመለስ፣
መንፈስም ወደ ሰጠው ወደ እግዚአብሔር
ሳይመለስ፣
ፈጣሪህን አስብ።

[8]ሰባኪው[ⁱ] "ከንቱ! ከንቱ!
ሁሉም ነገር ከንቱ ነው!" ይላል።

የነገሩ ፍጻሜ

[9]ሰባኪው ጥበበኛ ብቻ አልነበረም፤ ነገር ግን ለሕዝቡ ዕውቀትንም ያስተምር ነበር። እርሱም በጥልቅ አሰበ፤ ተመራመረም፤ ብዙ ምሳሌዎችንም በሥርዐት አዘጋጀ። [10]ሰባኪው ትክክለኛውን ቃል ለማግኘት ተመራመረ፤ የጻፈውም ቅንና እውነት ነበር።

[11]የጠቢባን ቃላት እንደ ሹል የከብት መንጃ ናቸው፤ የተሰበሰቡ አባባሎቹም እጅግ ተቀብቅበው እንደ ገቡ ችንካሮች ሲሆኑ፣ ከአንድ እረኛ የተሰጡ ናቸው። [12]ልጄ ሆይ፤ ከዚህ ሁሉ በላይ በማንኛውም ነገር ተጠንቀቅ፤ አንዳችም አትጨምር።

ብዙ መጻሕፍትን መጻፍ ማብቂያ የለውም፤ ብዙ ማጥናትም ሰውነት ያደክማል።

[13]እንሆ፤ ሁሉ ነገር ከተሰማ ዘንድ፤
የነገሩ ሁሉ ድምዳሜ ይህ ነው፤
እግዚአብሔርን ፍራ፤ ትእዛዛቱንም ጠብቅ፤
ይህ የሰው ሁለንተናዊ ተግባሩ ነውና።
[14]መልካምም ይሁን ክፉ፣
ስውር የሆነውን ነገር ሁሉ አንድ
ሳይቀር፣
ማንኛውንም ሥራ እግዚአብሔር ወደ
ፍርድ ያመጣዋልና።

12፥7 ዘፍ2፥7፤ ኢዮ20፥8፤መዝ 146፥4፤መክ3፥21፤
12፥8 መክ1፥1፡2
12፥9 1ነገ4፥32
12፥10 ምሳ22፥20-21
12፥11 ዕዝ9፥8፤ኢዮ 6፥25
12፥12 መክ1፥18
12፥13 ዘዐ20፥20፤ ዘዳ4፥2፡6፤1ሳሙ12፥24፤ኢዮ23፥15፤37፥24
12፥14 ኢዮ19፥29፤ 34፥21፤መዝ19፥12፤ መክ3፥17፤ኤር16፥17፤23፥24

[ⁱ]8 ወይም የጉባኤ መሪ እንዲሁም በቍ9 እና 10

ከምንባቡ አንጻር ይህ የሚያመለክተው መቃብርን እንጂ ከዚያ ባሻገር ያለውን አይደለም።

12፥6 *የብር ሰንሰለት ... የወርቅ ሳሕንም፤* በብር ሰንሰለት ተንጠልጥሎ እንደ ተሰቀለ መብራት ማለት ነው፤ ድንገት አንድ ሰው ቢሰብረው፣ ብርሃኑና ውበቱ ይጠፋል፤ የሰውም ሕይወት እንደዚሁ ፈጥኖ እንደሚጠፋ ያመለክታል።

12፥8 *ከንቱ፤* ያለ እግዚአብሔር የሆነ ከፀሓይ በታች ያለ ምድራዊ ሕይወት መጨረሻው ምን እንደሚመስል የሚያመለክት ቃል ነው፤ ነገር ግን ወደ ፈጣሪያችን ብንቀርብ (ቍ 1)፣ የእርሱም ፍርድ እርግጠኛ እንደ ሆነ ብንረዳ (11፥9)፣ ሕይወት ከንቱ አይሆንም። *ሰባኪው፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

12፥9 *አሰበ፤ ተመራመረም፤* ሰው እውነትን ለመፈለግና ማስተዋልን ለማግኘት የተቻለውን ሁሉ በማድረግ ያሳየውን ከባድ ጥረት ያመለክታል።

12፥11 *በአንድ እረኛ የተሰጡ፤* በቍ 12 ላይ በአጽንዖት እንደ ተገለጸው የእግዚአብሔር ቃል የራሱ የሆነ የተለየ ሐሳብ እንዳለው በማሳየት የነገሩን ሌላ ገጽታ ያመለክታል።

12፥13-14፤ ዋናውን የሰው ሕይወት መጨረሻ ያመለክታል።

12፥13 *እግዚአብሔርን ፍራ፤* በፍቅር እግዚአብሔርን ማክበር የጥበብ መሠረቱ (መዝ 111፥10፤ ምሳ 1፥7፤9፥10)፣ የጥበብ ሁለንተናው (ኢዮ 28፥28) እና መደምደሚያው ነው። *ሰው ማድረግ የሚገባው ሁሉ፤* ከንቱ ከመሆን ለመዳን አስቀድመን ማድረግ የሚገባንን ዐቢይ ጕዳይ የሚያመለክት ማለት ነው።

12፥14 *ማንኛውንም ሥራ ... ወደ ፍርድ፤* የዚህ እውነት ፍንጭ ዐልፎ ዐልፎ በመጽሐፉ ውስጥ በ3፥17፤ 8፥12-13፤ 11፥9 እና በማብራሪያው ላይ ተጠቅሶአል፤ ማቴ 12፥36፤ 1ቆሮ 3፥12-15፤ 2ቆሮ 5፥9-10፤ ዕብ 4፥12-13 ይመ። *ስውር የሆነውን ነገር ሁሉ፤* ሮሜ 2፥16 ይመ።

ማሕልየ መሓልይ

መግቢያ

አሰያየሙ

በዕራይስጡ ቅጅ ላይ ለዚህ መጽሐፍ የተሰጠው ስም "የሰሎሞን ማሕልየ መሓልይ" ይላል፤ ይህም ማለት መጽሐፉ የተጻፈው በሰሎሞን ወይም ለሰሎሞን ወይም ስለ ሰሎሞን መሆኑን ያስገነዝ ባል:: "ማሕልየ መሓልይ" ማለት "ከማሕልይ የሚበልጥ ማሕልይ" (ከመዝሙሮች ሁሉ የሚበልጥ መዝ ሙር) ማለት ነው (በዘዳ10፥17 ላይ "የአማልክት አምላክና የጌቶች ጌታ"፤ በ1ጢሞ6፥15 ላይ "የነገ ሥታት ንጉሥ" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ)::

ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ

ቍጥር 1 የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ ሰሎሞን መሆኑን ያመለክታል (የቍ1፥1 ማብ ይመ፤ ሆኖም ከላይ አሰያየሙ የሚለውን ይመ):: የሰሎሞን ስም ሰባት ጊዜ ተጠቅሶአል (1፥1:5፤3፥7:9:11፤ 8፥11-12)፤ ሌሎች ብዙ ቍጥሮች ደግሞ ስለ ንጉሡ ይናገራሉ (1፥4:12፤ 7፥5):: ይሁንና ጸሓፊው ሰሎሞን ይሁን ወይም አይሁን እሁንም መልስ ያላገኘ ጥያቄ ነው::

ይህ መጽሐፍ የተጻፈው በሰሎሞን ዘመን መንግሥት በዐሥረኛው ምእተ ዓመት እንደ ሆነ መናገር ይቻላል:: ምንም እንኳ የቴርሳ መጠቀስ ግልጽ ባይሆንም፣ ቴርሳና ኢየሩሳሌም በአንድ አፍ (6፥4) መነገራቸው መጽሐፉ የተጻፈው ንጉሥ ዘምሪ (885-874 ዓ.ቅ.ክ፤ 1ነገ 16፥23-24 ይመ) ከመንገ ሡ በፊት ነው ለሚለው ሐሳብ እንደ ማስረጃ ሊጠቀስ ይችላል:: በሌላ በኩል ደግሞ ብዙዎች የመጽሐ ፉን ቋንቋ መሠረት በማድረግ እንዲህ ያለው መጽሐፍ ሊጻፍ የሚችለው ሰሎሞን ከነገሠ ከብዙ ዓመ ታት በኋላ ነው ይላሉ:: እስከ አሁን ባለው መረጃ መሠረት ግን የመጽሐፉን ቋንቋ አስመልክቶ ምንም መናገር አይቻልም::

መጽሐፉ የተጻፈው በአንድ ቋንቋ፣ ዘዬ፣ ድምፀት፣ ገለጻና አዝማች በመሆኑ፣ ጸሓፊው አንድ ሰው ነው የሚል አስተያየት ተሰንዝሯል:: ይሁን እንጂ ይህ መጽሐፍ በአንድ ሰው ወይም በተወሰነ ጊዜና ቦታ ሊጻፍ አይችልም የሚሉት ሰዎች የሚያቀርቡት ማስረጃ አላቸው ይኸውም በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ ነዋሪዎች ዘንድ በአንድ ወጥ የአጻጻፍ ስልት ተጠቅሞ መጻፍ የተለመደ ነው ይላሉ::

ትርጓሜ

የማሕልዩን (የመዝሙሩን) መፍቻ ቁልፍ ለማግኘት የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት የጥንት ትንቢ ቶችን፣ የጥበብና የአቡቀለምሲስ መጽሐፎችን፣ የጥንት ግብጻውያንንና ባቢሎናውያንን የፍቅር መዝሙ ሮችን፣ የሴማያውያንን የሰርግ ዘፈኖችንና የጥንት መስጴጦምያ የዘር መዝሙሮችን በጥንቃቄ መርም ረዋል:: እስከ አሁን ድረስ ለዚህ መጽሐፍ ተጓዳኝ ሆኖ የተገኘው መጽሐፈ ምሳሌ ብቻ ነው (ምሳ5፥15-20፤ 6፥24-29፤ 7፥6-23 ይመ):: በ8፥6-7 ላይ ስለ ፍቅር የተሰጠው ገለጻ (በምሳ1-9 እና ኢዮ28 ላይ ስለ ጥበብ ከተሰጠው ገለጻ ጋር ያነጻጽሩ) ይህ መጽሐፍ መደቡ ከቅዱሳት መጻሕፍት የጥበብ መጻሕፍት ተርታ እንደ ሆነ በእጅጉ ያመለክታል፤ የአገላለጽ ስልቱም ከጥበብ መጻሕፍቱ ጋር ተመሳሳይ ነው:: ጥበ ብና ፍቅር የእግዚአብሔር ስጦታ በመሆናቸው በምስጋናና በደስታ ልንቀበላቸው እንደሚገባ መጽሐፍ ቅዱስ ያስተምራል::

ይህ አስተያየት ታዲያ ማሕልዩ የሚናገረው በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ስላለው ግንኙ ነት ወይም በክርስቶስና በቤተ ክርስቲያን መካከል ስላለው ግንኙነት ወይም በክርስቶስና በነፍሶች መካ ከል ስላለው ግንኙነት ነው ከሚለው የብዙዎች አስተያየት ጋር የሚጣረስ ነው:: (እነዚህ አስተያየቶች የተሰጡት መጽሐፈ ማሕልይ በአዲስ ኪዳን ውስጥ በቀጥታም ይሁን በተዘዋዋሪ ተጠቅሶ ባልተገኘበት ሁኔታ ነው):: ከዚህ በተጨማሪ መጽሐፉ የሚያወሳው አንዲት ልጃገረድ የቀድሞ ፍቅረኛዋን (ንጉሡን ሰሎሞንን) ትታ ሌላ ፍቅረኛ (የበግ እረኛ) ስታሳድድ ያየት የመጀመሪያው ባሏ እንዴት በፍቅር አሸንፎ ወደ ቤተ መንግሥቱ እንዳመጣት ነው ከሚለውም ጋር የሚቃረን ነው:: መጽሐፈ ማሕልይ የፍቅር መጽሐፍ ነው:: የፍቅርን ውበት፣ ኀይል፣ ግለትና ታላቅነት ልዩ በሆነ መንገድ የሚገልጽ መጽሐፍ ነው:: አንድ ሰው በራሱ ሕይ ወት ውስጥ ፍቅርን በመለያየትና በመዋደድ፣ በሥቃይና በደስታ፣ በውጥ ረትና በእርካታ ውስጥ እንዴት እንዳየው በተመክሮ የሚናገር መጽሐፍ ነው:: መጽሐፉ በሌሎች ሕ ዝቦች ባሕል ውስጥ ስለ ፍቅር ከሚነገረው ነገር ጋር ብዙ የሚጋራው ነገር አለ፤ መሠረት ያደረገውም ከሥነ ፍጥረት ላይ የወሰዳቸውን ምስል ከሣች ዘይቤዎችን ነው::

መሪ ሐሳቡና ትምህርተ መለኮቱ

በጥንቷ እስራኤል ማንኛውም ነገር በቃል ነው የሚገለጸው:: ለምሳሌ ሰዎች አክብሮታቸውን፣ ምስጋናቸውን፣ ቍጣቸውን፣ ሐዘናቸውን፣ ሥቃያቸውን፣ እምነታቸውን፣ ወዳጅነታቸውን፣ ታዛዥነታ ቸውን፣ ታማኝነታቸውን፣ ተስፋቸውን፣ ጥበባቸውን፣ ጭካኔያቸውን፣ ኑዛዜያቸውን ሁሉ የሚያስታው ቁት በቃላት ነው:: በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በቃላት ተነግሮ የምናገኘው ደግሞ ስለ "ፍቅር" ነው፤ ፍቅር የእግዚአብሔር ምርጥ ስጦታ እንደ ሆነ፣ ውብና ብርቱ በሆኑ ቃላት ተገልጾአል:: በምሳሌ 8፥1-9፥12

ላይ ጥበብ በሴት ድምፅ እንደ ተገለጸች ሁሉ፣ በዚህም መጽሐፍ ውስጥ ስለ ፍቅር የተነገረው በሴት ድምፅ ነው። ይህም ፍቅርና ጥበብ እንደ ሴት ወንዶችን የመማረክና የመሳብ ኀይል እንዳላቸው ያሳያል።

ይህች ድምፀ ሴት ስለ ፍቅር የምትናገረው በጥልቀት ነው። የፍቅርን ውበትና ደስታ ምስል ከሣች በሆኑ ቃላት ትስልልናለች። ፍቅር ልዩና የእርሷ ብቻ እንደ ሆነች ("ውዴ የእኔ ነው፤ እኔም የእርሱ ነኝ" 2፥16) እንዲሁም በራሷ የምትነሣሣና የምትቀሰቀስ ("ፍቅርን እንዳታስነሡት ወይም እንዳትቀሰቅሱት" 2፥7) እንደ ሆነች በግልጽ ትናገራለች። ከዚህ በተጨማሪ ፍቅር ብርቱ ኀይል እንዳላት ታውጃለች። ፍቅር አስፈሪውን ጠላት ይኸውም ሞትን እንኳ ድል ትነሣለች፤ እንደ እሳት ወላፈን ትጋረፋለች፤ የውሃ ብዛት እንኳ ሊያበርዳት አይችልም (8፥6-7)። የፍቅርን ውድነትና ክቡርነትም ትገልጽልናለች፤ ፍቅርን ሊገዛ የሚችል ሀብት ከቶ የለም (8፥7)። በግልጽ ሳይሆን በስውር የእግዚአብሔር ስጦታ እንደ ሆነችም ትጠቁመናለች።

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

ማሕልየ መሓልይን በጥሞና የሚያነብ ማንኛውም ሰው የባለ ቅኔውን የአጻጻፍ ችሎታ ሳያደንቅ አያልፍም። ግርድፍ የሆነውን አነጋገር እየተወ ስሜትን ፈንቅሎ ወደሚያዘልለው አገላለጽ ሲያመራ ተደራሲያኑ ቁጭ ብድግ ማለት ይጀምራሉ። የተደራስያኑን ስሜት ፍጹም ሊቈጣጠር የቻለው ተለዋጭ ዘይቤዎችን፣ ምስል ከሣች አባባሎች፣ ከሥነ ፍጥረት የተዋሳቸውን አነጋገሮች በመጠቀም ነው። "ውዴ" እያለ የሚጠራትን ሴት ፍቅር ሚዳቋ ከምትውልበት ስፍራ እያመሳሰለ ሲገልጽ፣ "በውብ አበቦች መካከል" ያለሽ (2፥16)፣ ስለ ጡቶቿ ሲናገር "መንታ ሆነው የተወለዱ ... ሁለት የሚዳቋ ግልገሎችን ይመስላሉ" (4፥5)፣ ስለ ማራኪነቷ ሲያወሳ ደግሞ ምርጥ በሆኑ ፍሬዎች የተሞላሽ ነሽ (4፥12-16) ይላል። እነዚህ ሁሉ ጸሓፊው ስሜት እንዲጨብጡና እንዲያነሣሡ የተጠቀመባቸው የአገላለጽ ስል ቶች ናቸው።

መጽሐፉ ንዑሳን ርእሶቹን የሚያያይዝ አንድ ወጥ ታሪክ አለው ወይ የሚለው ጥያቄ እስከ አሁን ድረስ መልስ አላገኘም። ይሁንና በፍቅር ጨዋታው ውስጥ የተያያዙ ትዕይንቶች እንዳሉ ግልጽ ነው ("አስተዋፅኦ" የሚለውን ይመ)።

ብዙዎች እንደሚስማሙት ከሆነ፣ የማሕልየ ገለጻ ከሮ የሚገኘው በ8፥6-7 ላይ ነው። በዚህ ክፍል ውስጥ ፍቅር ብርቱና ፋይዳውም/ዋጋውም አቻ የሌለው እንደ ሆነ በሚገባ ተጠቅሶአል። ከዚህ በኋላ ጽሑፉ ረጋና ዘና ብሎ ወደ መደምደሚያው ያመራል። በሁለት ፍቅረኛሞች መካከል ሊኖረው ስለሚገባ የእርስ በርስ ፍቅር ከተናገረ በኋላ ፍቅር ነዋሪ እንደ ሆነ ያሳስባል። ይህ የመጨረሻው ክፍል (8፥8-14) በመግቢያው ላይ ወደ ተወሳው ሐሳብ በመመለስ ስለ አትክልቱ ቦታና ስለ ሰሎሞን (ንጉሡ) በመናገር ሁለቱን ክፍሎች (ማለትም 8፥8-12ን ከ1፥2-6) ጋር ያስተሳስራቸዋል።

በዚህ የፍቅር ማሕልይ ውስጥ ጐልቶ የሚታየው "ውዴ" የተባለችው ሴት ድምፅ ነው። የእርሷ የፍቅር ልምድ ነው በመጽሐፉ ውስጥ ደምቆ የሚታየው። ምክንያቱም ስትወድም ሆነ ስትወደድ የምትታየው እርሷ ናት። መጽሐፉ የሚጀምረው ወዳጇ እንዲስማት በመመኘትና ወዳጇ ከእርሷ ጋር እንዲጣበቅ በመጋበዝ ነው።

አስተዋፅኦ

1. ርእስ (1፥1)
2. *የመጀመሪያው ግንኙነት* (1፥2-2፥7)
3. *ሁለተኛው ግንኙነት* (2፥8-3፥5)
4. *ሦስተኛው ግንኙነት* (3፥6-5፥1)
5. *አራተኛው ግንኙነት* (5፥2-6፥3)
6. *አምስተኛው ግንኙነት* (6፥4-8፥4)
7. *የጽሑፉ የመጨረሻው ደረጃ ላይ ደርሶ መክረር* (8፥5-7)
8. *መደምደሚያ* (8፥8-14)

1 ከመዝሙር ሁሉ የሚበልጥ የሰሎሞን መዝሙር።

ሙሽራዪቱ

[2]በከንፈሩ መሳም ይሳመኝ
ፍቅርህ ከወይን ጠጅ ይልቅ ደስ
ያሰኛልና።
[3]የሽቱህ መዐዛ ደስ ያሰኛል፤
ስምህ እንደሚፈስ ሽቱ ነው፤
ታዲያ ቈነጃጅት ቢወዱህ ምን
ያስደንቃል
[4]ይዘኸኝ ሂድ፤ እንፍጠን፤
ንጉሡ ወደ ዕልፍኞቹ አምጥቶኛል።

ባልንጀሮቿ

በአንተ[u] ደስ ይለኛል፤ ሐሤትም
እናደርጋለን፤
ከወይን ጠጅ ይልቅ ፍቅርህን
እንወድሳለን።

ሙሽራዪቱ

አንተን እንደዚህ ማፍቀራቸው
ትክክል ነው።
[5]እናንት የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት ሆይ፤
እኔ ጥቍር ነኝ፤ ይሁን እንጂ
ውብ ነኝ፤
ጥቍረቴ እንደ ቄዳር ድንኳኖች፣
እንደ ሰሎሞን[^] ቤተ መንግሥት
መጋረጃዎችም ነው።
[6]ጥቍር ስለ ሆንሁ ትኵር
ብላችሁ አትዩኝ፤
መልኬን ያጠቈረው ፀሓይ ነውና፤
የእናቴ ልጆች ወንድሞቼ ተቈጡኝ፤
የወይን ተክል ቦታዎችም
ጠባቂ አደረጉኝ፤
የራሴን የወይን ተክል ቦታ ተውሁት።
[7]ውዴ ሆይ፤ መንጋህን የት
እንደምታሰማራ፣
በቀትርም የት እንደምትመስጋቸው
እባክህ ንገረኝ፤
በወዳጆችህ መንጎች ኋላ፣
ፊቷን ሸፍና እንደምትቅበዘበዝ
ሴት ለምን ልሁን?

ባልንጀሮቿ

[8]አንቺ ከሴቶች ሁሉ ይበልጥ የተዋብሽ
ሆይ፤ የማታውቂ ከሆነ፣
የበጎቹን ዱካ ተከተዪ፤
የፍየል ግልገሎችሽንም፣
በእረኞቹ ድንኳን አጠገብ አሳማሪ።

ሙሽራው

[9]ውዴ ሆይ፤ የፈርዖንን ሠረገሎች ከሚስቡ
ፈረሶች መካከል፣
በአንዲቱ ባዝራ መሰልሁሽ።
[10]ጕንጮችሽ በጕትቻ፣
ዐንገትሽም በዕንቍ ሐብል አጊጠዋል።
[11]እኛም ባለ ብር ፈርጥ፣
የወርቅ ጕትቻ እናሠራልሻለን።

ሙሽራዪቱ

[12]ንጉሡ ማእዱ ላይ ሳለ፣
ሽቱዬ መዐዛውን ናኘው።

1፥1 1ነገ4፣32፤ መዝ45 ርዕስ
1፥2 ቍ4፤ ዘፍ 14፥18፤ መሳ9፥13፤ማሕ 4፥10፤8፥6
1፥3 አስ2፥12፤ መዝ45፥8፡14፤ መክ7፥1
1፥4 ቍ2፤ መዝ45፥15፤ ማሕ2፥3
1፥5 ዘፍ25፥13፤ ማሕ2፥14፤4፥3፤ 5፥16
1፥6 ማሕ2፥15፤ 7፥12፤8፥12
1፥7 ዘፍ24፥65፤ ኢሳ13፥20
1፥8 ማሕ5፥9፤6፥1
1፥9 2ዜና1፥17
1፥10 ማሕ5፥13፤ ኢሳ61፥10
1፥12 ማሕ4፥11-14

[u]4 በዕብራይስጥ ነጠላ ተባዕታይ ነው።
[^]5 ወይም ሳልማ

1፥1 *ከመዝሙር ሁሉ የሚበልጥ፤* ከመዝሙር ሁሉ ተወዳጅነት ያለው መዝሙር ነው (በመግቢያው ላይ ርእስ የሚለውን ይመ)። ሰሎሞን አንድ ሺህ አምስት መዝሙሮች እንደ ጻፈ በ1ነገ 4፥32 ላይ ተገልጾአል። *የሰሎሞን፤* በመግቢያው ላይ ርእስ፣ ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ የሚለውን ይመ።

1፥2-3 *መሳም... ፍቅርህ...ሽቱህ፤* በ4፥10-11 ላይ፣ "ፍቅርሽ...የሽቱሽም... ከንፈሮችሽ" ተብሉ ከተጠቀሰው ጋር ያነጻጽሩ።

1፥2 *ፍቅርህ፤* በመዳሰስ፣ በማቀፍና በጋብቻ በመጣመር ይገለጻል (ቍ 4፤ 4፥10፤ 7፥12፤ ምሳ 7፥18፤ ሕዝ 16፥8፤ 23፥17 ይመ)። *ከወይን ጠጅ ይልቅ ደስ ያሰኛል፤* ቍ 4 ይመ። በ4፥10 ላይ ሙሽራው ተመሳሳይ በሆነ መንገድ ስለ ሙሽራዪቱ ፍቅር ይናገራል።

1፥3 *የሽቱህ፤* ጣፋጭ ሽታ ካለው ቅመምና ከርቤ በዘይት ተደባልቆ የተሠራ ነው። *ስምህ፤* የሙሽራው ስም ሲጠራ መልካም መዐዛ እንዳለው ሽቱ አየሩን ሁሉ ያውዳል። "ስም" እና "ሽቱ" በዕብራይስጡ ትርጕም ተመሳሳይ ድምፀት አላቸው። *ቈነጃጅት፤* በቤተ መንግሥት ያሉትን ልጃገረዶች ያመለክት ይሆናል (6፥8-9 ይመ)።

1፥4 *ንጉሡ፤* ሰሎሞንን ሊያመለክት ይችላል። *ዕልፍኞቹ፤* ለንጉሡ የተለዩ ክፍሎች ናቸው። *ከወይን ጠጅ ይልቅ ፍቅርህን እንወድሳለን፤* እንደዚህ ያስኘው በቍ 2 ላይ የተጠቀሰው ምክንያት ነው።

1፥5 *የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት፤* በቍ 3 ላይ "ቈነጃጅት"ን በመጽሐፉ ውስጥ ደግሞ ንኡስ ርእስ ሆኖ በተደጋጋሚ የተጠቀሰውን "ባልንጀሮቿ"ን ሳያመለክት አይቀርም። *ጥቍር፤* ፀሓይ እጅግ ስላጠቈራት (ቍ 6 ይመ)፣ መልኳ የሚስብ ሆኖ አልተገኘም። *ቄዳር፤* የኢሳ 21፥16ማብ ይመ። *ድንኳኖች... መጋረጃዎችም፤* ከጥቍር ፍየል ጠጕር በእጅ ተፈትለው የተሠሩ ናቸው።

1፥6 *የራሴን የወይን ተክል ቦታ፤* በ8፥12 ላይ እንደ ተጠቀሰው ምናልባት የራሷዋን ሰውነት ያመለክታል (2፥15 ይመ)። የወይን ተክል ቦታ የወይን ጠጅ የሚያገኝበት ስለ ሆነ፣ ለዚህ ክፍል የሚስማማ ተለዋጭ ዘይቤ ነው። ከፍቅር የሚገኘውም ደስታ ከወይን ጠጅ ከሚገኘው ደስታ ጋር ተነጻጽሮአል (የቍ 2 ማብ ይመ)። ሙሽራዪቱም ጣፋጭ ፍሬ ለሙሽራው ከሚሰጥ የአትክልት ቦታ ጋር ተነጻጽራለች (የ4፥12 ማብ ይመ)።

1፥7 *ውዴ ሆይ፤* 3፥1ይመ። *መንጋህን የት እንደምታሰማራ፤* እዚህ ላይ ሙሽራው እንደ እረኛ ተገልጾአል፤ በቍ 8 ላይ ደግሞ ሙሽራይቱ እንደ እረኛ ተገልጻለች። *በቀትርም፤* አየሩ ሞቃት ሲሆን የዕረፍት ጊዜ ነው። *ፊቷን ሸፍና ... ሴት፤* እንደ ሴትኛ ዐዳሪ ማለት ነው (ዘፍ 38፥14-15 ይመ)። ሙሽራዪቱ ሴተኛ አዳሪ መስላ ሙሽራውን በእረኞች መካከል ልትፈልግ አትሄድም።

1፥8 *የተዋብሽ፤* ሙሽራዪቱን ያመለክታል፤ ቃሉ በቍ 15፤ 2፥10፡13፤ 4፥1፡7፤ 5፥9፤ 6፥1፡4፡10 ላይም ተጠቅሶአል። *የፍየል ግልገሎችሽንም፤* ሙሽራዪቱ እንደ እረኛ ተገልጻለች (ቍ 7ይመ)። *በእረኞቹ ድንኳን፤* ሙሽራዪቱ ከእረኞቹ ጋር ግንባር በመፍጠር ሙሽራው የት እንዳለ ለማወቅ ቻለች።

1፥9 *ውዴ ሆይ፤* ለሙሽራዪቱን ብቻ የተሰጠ መጠሪያ ነው (የቍ 13 ማብ ይመ)። ሙሽራዪቱን ለማቈላመጥ ይህን ቃል ተጠቅሞአል። *የፈርዖንን ሠረገሎች ከሚስቡ ... መካከል በአንዲቱ፤* የግብፅን ሠረገላ በሚጐትቱት ድንጕላ ፈረሶች መካከል እንዳለች ባዝራ ውበቷዋ ማራኪ ነው። ሰሎሞን ፈረሶችን ከግብፅ ያስመጣ እንደ ነበር በ1ነገ 10፥28 ላይ ተጠቅሶአል።

1፥11 *እኛም፤* የኢየሩሳሌምን ቈነጃጅት ሳያመለክት አይቀርም።

1፥12 *ማእዱ ላይ ሳለ፤* ንጉሡ በድንክ ዐልጋው ላይ ደገፍ ብሉ በማእድ መቀመጡን ያሳያል። *ሽቱዬ፤* በህንድ አገር ከሚበቅልና ዓመቱን ሁሉ ከሚቈይ ተክል ሥር የሚጨመቅ ጥሩ መዐዛ ያለው የናርዶስ ሽቱ ነው (4፥13-14፤ ማር 14፥3፤ ዮሐ12፥3 ይመ)።

[13]ውዴ ለእኔ በጡቶቼ መካከል እንዳረፈ፣
በምቋጠሪያ እንዳለ ከርቤ ነው።
[14]ውዴ ለእኔ ከዓይንጋዲ የወይን ተክል
ቦታ፣
እንደ መጣ የሄና አበባ ዕቅፍ ነው።

ሙሽራው

[15]ውዴ ሆይ፤ እንዴት ውብ ነሽ
እንዴትስ ያለሽ ቈንጆ ነሽ
ዐይኖችሽም እንደ ርግብ
ዐይኖች ናቸው።

ሙሽራዪቱ

[16]አንተ ውዴ ሆይ፤ እንዴት ውብ ነህ
እንዴትስ ታምራለህ
ዐልጋችንም እንደ ለምለም ሣር ነው።

ሙሽራው

[17]የቤታችን ተሸካሚዎች ዝግባዎች፣
የጣራችን ማዋቀሪያዎችም ጥዶች
ናቸው።

ሙሽራይቱ

2

እኔ የሳሮን ጽጌረዳ፣
የሸለቆም አበባ[*] ነኝ።

ሙሽራው

[2]በእሾኽ መካከል እንዳለ ውብ አበባ፣
ውዴም በቈነጃጅት መካከል እንዲሁ
ናት።

ሙሽራዪቱ

[3]በዱር ዛፎች መካከል እንዳለ እንኰይ፣
ውዴም በጕልማሶች መካከል እንዲሁ
ነው፤
በጥላው ሥር መቀመጥ ደስ ያሰኛል፤
የፍሬውም ጣፋጭነት ያረካኛል።
[4]ወደ ግብዣው አዳራሽ ወሰደኝ፤
በእኔ ላይ ያለው ዐላማው
ፍቅር ነው።
[5]በዘቢብ አበረታቱኝ፤
በእንኰይም አስደስቱኝ፤
በፍቅሩ ተይዤ ታምሜአለሁና።
[6]ግራ እጁን ተንተርሻለሁ፤
ቀኝ እጁም ዐቅፎኛል።
[7]እናንት የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት፣
ራሱ እስኪፈልግ ድረስ፣
ፍቅርን እንዳታስነሡት ወይም
እንዳትቀሰቅሱት፣
በሚዳቋና በሜዳ ዋልያ አማጥናችኋለሁ።
[8]እነሆ፤ የውዴ ድምፅ
በተራሮች ላይ እየዘለለ፣
በኰረብቶችም ላይ እየተወረወረ፣
ሲመጣ ይሰማኛል።
[9]ውዴ ሚዳቋ ወይም የዋልያ ግልገል
ይመስላል፤
እነሆ፤ ከቤታችን ግድግዳ ኋላ ቆሞአል፤
በመስኮት ትክ ብሎ ወደ ውስጥ ያያል፤
በፍርግርጉም እያሾለከ ይመለከታል።
[10]ውዴም እንዲህ አለኝ፤
"ፍቅሬ ሆይ፤ ተነሺ፤
አንቺ የእኔ ቈንጆ፤ ከእኔ ጋር ነዪ።
[11]እነሆ! ክረምቱ ዐለፈ፤
ዝናሙም አባርቶ አበቃ፤
[12]አበቦች በምድር ላይ ታዩ፤
የዝማሬ ወቅት ወጥቶአል፤
የርግቦች ድምፅም፣
በምድራችን ተሰማ።
[13]በለስ ፍሬዋን አፈራች፤
ያበቡ ወይኖችም መዐዛቸውን ሰጡ፤
ፍቅሬ ሆይ፤ ተነሺና ነዪ፤
አንቺ የእኔ ቈንጆ፤ ከእኔ ጋር ነዪ።"

1፥13 ዘፍ37፥25
1፥14 ቍ16፤ 1ሳሙ23፥29፤ 2ዜና20፥2፤ማሕ 2፥3፡17፤4፥13፤5፥8
1፥15 መዝ74፥19፤ ማሕ2፥14፤ 4፥1፡7፤5፥2፡12፤6፥9፤7፥6፤ ኤር48፥28
1፥16 ቍ14
1፥17 1ነገ 6፥9
2፥1 1ዜና27፥29፤ ማሕ5፥13፤ ኢሳ35፥1፤ሆሴ14፥5
2፥3 ማሕ1፥4፡14፤4፥16
2፥4 ዘኍ1፥52፤ አስ1፥11
2፥5 ማሕ5፥8፤7፥8
2፥6 ምሕ8፥3
2፥7 ማሕ3፥5፤ 5፥8፤8፥4
2፥8 ቍ17፤ማሕ 8፥14
2፥9 ቍ17፤ 2ሳሙ2፥18፤ማሕ8፥14
2፥13 ማሕ7፥12፤ ኢሳ28፥4፤ኤር24፥2፤ ሆሴ9፥10፤ሚክ7፥1፤ ናሆ3፥12

*1 ጸደይ ከመሆኑ ቀደም ብሎ የሚቀበል ቢጫ፣ሐምራዊና ነጭ ቀለም ያሉት የአበባ ተክል ዝርያ ሊሆን ይችላል፡

1፥13 *ውዴ፤* ሙሽራውን የሚያለክት ነው (የቍ 9 ማብ ይመ)። *ከርቤ፤* በዓረብ አገር በኢትዮጵያና በሕንድ ከሚበቅል የበለሳን ዛፍ ቅርፊት የሚወጣ መልካም መዐዛ ያለው ሙጫ ነው፤ ማራኪ ስለ ሆነ ሽቱውን ሴቶች ይወዱታል (አስ 2፥12፤ ምሳ 7፥17)። ለንጉሣዊ ቤተ ሰብ የሰርግ ልብሶችም ይጠቀሙበት ነበር (መዝ 45፥8)፤ ሰብአ ሰገልም ለንጉሥ የሚገባ ስጦታ አድርገው (ማቴ 2፥2፡11)፣ ኢየሱስ ሲወለድ ያቀረቡት ይህንኑ ከርቤ ነበር፤ የተቀደሰ መቀቢያ ዘይት ሲቀመም ከሚጨመሩት ንጥረ ቅመሞች አንዱ ከርቤ ነበር (ዘፀ 30፥23)።

1፥14 *ከዓይንጋዲ፤* በሙት ባሕር ምዕራባዊ ጠርዝ ላይ የሚገኝ የምንጭ ውሃ የሚያጠጣው የምድረ በዳ ለምለም ስፍራ ነው፤ ዳዊት ከሳኦል ለመሰወር በዚህ ሥፍራ ተሸሸገ (1ሳሙ 24፥1)። *የሄና፤* ችፍግ ብሎ የተያያዘ አበባና መልካም ሽታ ያለው፣ በመካከለኛው ምሥራቅ ምናልባትም በቆጵሮስ የሚበቅል ነው።

1፥15 *ውዴ ሆይ፤ እንዴት ውብ ነሽ፤* 4፥1፤ 6፥4 ይመ፤ ከቍ 16 ጋር ያነጻጽሩ። ውዴ ሆይ፤ የቍ9 ማብ ይመ። *ርግብ፤* 4፥1 ይመ።

1፥16 *ውብ ነህ፤* የቍ 8 ማብ ይመ። *ለምለም ሣር፤* ሙሽራውና ሙሽራዪቱ በዛፎች ሥር ባለው ሜዳ ላይ ጋደም ይላሉ።

2፥1 *ጽጌረዳ፤* ኢሳ 35፥1-2 ይመ። *የሳሮን፤* ከቀርሜሎስ ተራራ በስተ ደቡብ በባሕር ጠረፍ የምትገኝ ለምለም ሜዳ ናት

2፥2 *ውዴም፤* የ1፥9 ማብ። *በቈነጃጅት፤* 1፥3 ማብ ይመ።

2፥4 *ዐላማው፤* 6፥4፤ ዘኍ 2፥2፤ መዝ 20፥5 ይመ። ንጉሡ ለሙሽራዪቱ ያለው ፍቅር እንደ ትልቅ ወታደራዊ ሰንደቅ ዐላማ ለማንም እንዲታይ ተደርጎአል።

2፥5 *በዘቢብ ... በእንኰይም፤* ፍቅርን ለመግለጽ የሚደረገውን መተሻሸትና ማቀፍ የሚያመለክት ተለዋጭ ዘይቤ ሊሆን ይችላል።

2፥7 በማሕልዩ ውስጥ እንደ አዝማች ብዙ ጊዜ የተደጋገመ ሐሳብ ነው (3፥5፤8፥4 ይመ፤ ከ5፥8 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህን ዘወትር የምትናገረው ሙሽራዪቱ ስትሆን፣ የምትናገረውም ከወዳጇ ጋር ካላት አካላዊ ግንኙነት አንጻር ነው። *የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *አማጥናችኋለሁ፤* አምላችኋለሁ ማለት ነው። *በሚዳቋና ... ዋልያ፤* በምናባዊ የፍቅር አገላለጽ፤ ዋልያና ሚዳቋ ለመሐላው እንደ ምስክር ተቈጥረው ሊሆን ይችላል። ይህም፣ ጸሐፊው ስለ ተፈጥሮ ደጋግሞ ከሚጠቅሰው ሐሳብ ጋር የሚስማማ ነው። *ራሱ እስኪፈልግ ድረስ፤* ከልብ ባልሆነ መንገድ ወይም በማስመሰል ፍቅርን ማነሣሣት ተገቢ እንዳልሆነ የሚያስገነዝብ በሳል ምክር ሙሽራዪቱ ካላት የፍቅር ልምድ ይገኛል።

2፥9 *ሚዳቋ፤* በሰውነት ቅርጹና በውበት የሚደነቅ እንስሳ ነው። *የዋልያ ግልገል፤* የወጣትነት ጥንካሬን የሚገልጽ ተስማሚ ተነጻጻሪ ዘይቤ ነው (ከኢሳ 35፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። *ትክ ብሎ ... ያያል፤ ... በፍርግርጉም፤* በመጓጓት ላይ ያለው ወዳጇ ሙሽራዪቱ ከእርሱ ጋር ለመገናኘት ራሷ ስታዘጋጅ ሊመለከታት ጥረት ያደርጋል።

2፥10 *ተነሺ ... ከእኔ ጋር፤* ቍ 13 ይመ፤ ከ7፥11-13 ጋር ያነጻጽሩ። *የእኔ ቈንጆ፤* የ1፥8 ማብ ይመ።

2፥11-13፤ ለጸደይ ወራት መግባት የመጀመሪያ ምልክት ነው (6፥11፤7፥12 ይመ)፤ ይህም ፍቅረኞች ፍቅራቸውን የሚገልጹበት ጊዜ ነው።

ሙሽራው

[14]አንቺ በገደል ዐለት ንቃቃት፣
በተራሮችም ባሉ መደበቂያ ስፍራዎች
ውስጥ ያለሽ ርግቤ ሆይ!
ፊትሽን አሳይኝ፤
ድምፅሽንም አሰሚኝ፤
ድምፅሽ ጣፋጭ፣
መልክሽም ውብ ነውና።
[15]የወይን ተክሉን ቦታ፣
በማበብ ላይ ያለውን የወይን ተክል
ቦታችንን፣
የሚያጠፉትን ቀበሮዎች፣
እነዚያን ትንንሽ ቀበሮዎች አጥምዳችሁ
ያዙልን።

ሙሽራዪቱ

[16]ውዴ የእኔ ነው፤ እኔም የእርሱ ነኝ፣
እርሱ መንጋውን በውብ አበቦች መካከል
ያሰማራል።
[17]ጎሕ ከመቅደዱ በፊት፣
ጥላውም ሳይሸሽ፣
ውዴ ሆይ፤ ተመለስ፣
ሚዳቋን ምሰል፤
ወይም በወጣ ገባ ኰረብቶችˉ
እንዳለው የዋልያ ግልገል ሁን።

3 ሌሊቱን ሙሉ በአልጋዬ ላይ ሆኜ፣
ውዴን ተመኘሁ፤
ተመኘሁት፤ ነገር ግን አላገኘሁትም።
[2]ተነሥቼ ወደ ከተማዪቱ እወጣለሁ፤
በዋና ዋና መንገዶችና በአደባባዮች
እዘዋወራለሁ፤
ውዴንም እፈልገዋለሁ፤
ስለዚህም ፈለግሁት፤ ነገር ግን
አላገኘሁትም።
[3]በከተማዪቱ ውስጥ ሲዘዋወሩ፣
የከተማዪቱ ጠባቂዎች አገኙኝ፤
እኔም፣ "ውዴን አይታችኋል?"
አልኋቸው።

2፥14 ዘፍ8፥8፤ ማሕ1፥5፡15
2፥15 መሳ15፥4፤ ማሕ1፥6፤7፥12
2፥16 ማሕ4፥5፤ 6፥3፤7፥10
2፥17 ቍ8፡9፤ ማሕ1፥4፤4፥6
3፥1 ማሕ5፥6
3፥3 ማሕ5፥7
3፥4 ማሕ6፥9፤ 8፥2፡5
3፥5 ማሕ2፥7፤8፥4
3፥6 ዘፀ30፥34፤ ማሕ4፥6፡14፤8፥5
3፥7 1ሳሙ8፥11
3፥8 ኢዩ15፥22፤ መዝ91፥5
3፥11 ኢሳ3፥16፤ 4፥4፤32፥9-13፤ 54፥5፤62፥5፤ ኤር3፥14

[4]ከእነርሱ ጥቂት ዕልፍ እንዳልሁ፣
ውዴን አገኘሁት፤
ያዝሁት፤
ወደ እናቴ ቤት እስካመጣው፣
በማሕፀን ወደ ተሸከመችኝም ዕልፍኝ
እስካገባው ድረስ አልለቀውም።
[5]እናንት የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት፤
ራሱ እስኪፈልግ ድረስ፣
ፍቅርን እንዳታስነሡት ወይም
እንዳትቀሰቅሱት፣
በሚዳቋና በሜዳ ዋልያ አማጥናችኋለሁ።
[6]ከከርቤና ከዕጣን፣
ከነጋዴም ቅመማ ቅመም ሁሉ በተዘጋጀ
ሽቱ፣
መዐዛዋ የሚያውድ፣
እንደ ጢስ ዐምድ ከምድረ በዳ የም
ትወጣው ይህች ማን ናት?
[7]እነሆ፤ የሰሎሞን ሠረገላ
በታዋቂዎቹ የእስራኤል መኳንንት፣
ሥልሳ ጦረኞች ታጅባለች፤
[8]ሁሉም ሰይፍ የታጠቁ፣
ሁሉም በጦርነት የተፈተኑ ናቸው፤
የሌሊት አደጋን ለመከላከልም፣
እያንዳንዳቸው ሰይፋቸውን በወገባቸው
ታጥቀዋል።
[9]ንጉሥ ሰሎሞን የራሱን ሠረገላ ሠራ፤
የሠራውም ከሊባኖስ በመጣ ዕንጨት
ነው።
[10]ምሰሶዎቹን ከብር፣
መደገፊያውንም ከወርቅ ሠራ፤
መቀመጫውም በሐምራዊ ሐር የተሸፈነ
ነው፤
ውስጡም በኢየሩሳሌም ቈነጃጅት፣
አምሮ የተለበጠ ነው።ˉ
[11]እናንት የጽዮን ቈነጃጅት ውጡ፤
ንጉሥ ሰሎሞን አክሊሉን ደፍቶ እዩት፤

ˉ17 *ወይም የቤጠር ኰረብቶች*
ˉ10 *ወይም የተለበጠውም ውስጥ፣ ከኢየሩሳሌም ቈነጃጅት የሆነ የፍቅር ስጦታ*

2፥14 *በተራሮችም ባሉ ... ርግቤ፤* ከመዝ 55፥6-8፤ ከኤር 48፥28 ጋር ያነጻጽሩ።

2፥15፤ ይህን የተናገረችው ሙሽራዪቱ ልትሆን ትችላለች። *የወይን ተክሉን ቦታ፤* "የራሴንም የወይን ተክል ቦታ" ተብሎ በ1፥6 ላይ እንደ ተጠቀሰው የሙሽራውን አካላዊ ውበት የሚያመለክት ተለዋጭ ዘይቤ ሳይሆን አይቀርም። ይህ ክፍል ፍቅረኞቹ በመካከላቸው ያለውን ወዳጅነት ከሚያበላሽ ከማናቸውም ነገር ሁሉ የተጠበቀ እንዲሆኑ ያሳስባል። *በማበብ ላይ ያለውን፤* ቍንጅናቸው እጅግ ማራኪ ሆኖ የሚታይበትን ጊዜ ያመለክታል።

2፥16 *ውዴ የእኔ ነው፤ እኔም የእርሱ ነኝ፤* 6፥3፤7፥10 ይመ። ማንም ጣልቃ ሊገባ በማይችልበት ሁኔታ እርስ በርሳቸው ተጣምረዋል። *በውብ አበቦች መካከል ያሰማራል፤* በዚህ ስፍራ ሙሽራው ከሚዳቋ ጋር ተነጻጽሮአል (ቍ 17 ይመ)። 'ማሰማራት'የሚለው ቃል ሙሽራው በሙሽራዪቱ ውበት ደስ መሰኘቱን የሚገልጽ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (6፥2-3 ይመ)።

3፥1፤ ይህ ጥቅስ በፍቅር ልምምድ ውስጥ አዲስ ምዕራፍ የሚጀምር ነው። *ሌሊቱን ሙሉ፤* በቀን ከሚያውክ ነገር ነጻ ስለሚሆን፣ የሰው አእምሮ በሌሊት የበለጀ ያስገባል።

3፥3 *ጠባቂዎች፤,* በከተማ በሮች (ነህ 3፥29፤ 11፥19፤ 13፥22 ይመ) እና በቅጥሮች ላይ (5፥7፤ 2ሳሙ 13፥34፤ 18፥24-27፤ 2ነገ 9፥17-20፤ መዝ 127፥1፤ ኢሳ 52፥8፤ 62፥6 ይመ) ዘብ ይቆሙ ነበር፤ በምሽትም እየተዘዋወሩ ጒዳናዎችን ይቃኙ ነበር (5፥7 ይመ)።

3፥4 *እናቴ፤* ማሕልዩ ስለ እናቶች ደጋግሞ የሚያወሳ ሲሆን፣ ስለ አባቶች ግን ምንም አይጠቅስም።

3፥5፤ የ2፥7 ማብ ይመ። "ማማጠኑ" ፍቅረኞቹ እጅግ በተቀራረቡበት ጊዜ እንደ ገና ተጠቅሶአል።

3፥6-11፤ በጓደኞቻቸው የተነገረ ሳይሆን አይቀርም (8፥5 ይመ)፤ከእነርሱ ከሆነ ወደ ከተማው ቀርበው ሳሉ የሙሽራውንና የሙሽራዪቱን የሰርግ ሥርዐት የሚገልጽ ሊሆን ይችላል።

3፥6፤ ይህ ጥቅስ በግንኙነቱ ውስጥ አዲስ ምዕራፍ የሚጀምር ነው። *ከምድረ በዳ ... ማን ናት?፤* ስለ ሙሽራዪቱ የሚናገረውን 8፥5 ይመ። *ከምድረ በዳ፤* የማይታረስና ወቅቱን ጠብቆ የሚበቅል ሣር ያለበት ደረቅ ምድር ነው። *ጢስ፤* የዕጣን ጢስ ነው (የዘፀ 30፥34 ማብ ይመ)። *ከነጋዴም፤* ከውጭ አገር መምጣቱን ያመለክታል።

3፥7 *ሠረገላ፤* ንጉሥና ንጉሣዊ ቤተ ሰብ በሰዎች ተሸካሚነት ከቦታ ቦታ ለመሄድ የሚጠቀሙበት፣ በከፍተኛ ደረጃ ያጌጠ፣ ወሰካ ነው (ቍ 910 ይመ)።

3፥8 *የሌሊት አደጋን፤* መዝ 91፥5 ይመ።

3፥10 *ምሰሶዎቹን፤* አጐበሩን ደግፈው የሚይዙ ናቸው። *ብር ... ወርቅ፤* ምናልባት ከሊባኖስ የመጣው ዕንጨት የተለበጠበት ይሆናል። *በሐምራዊ፤* የ7፥5፤ ዘፀ 25፥4 ማብ ይመ።

3፥11 *የጽዮን ቈነጃጅት፤* በሌላ ቦታ "የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት" ተብሎአል (የ1፥5ማብ ይመ)። *አክሊሉን፤* በጋብቻ ጊዜ

ዘውዱም ልቡ ሐሤት ባደረገባት፣
በዚያች በሰርጉ ዕለት፣
እናቱ የደፋችለት ነው።

ሙሽራው

4 ውዴ ሆይ፤ እንዴት ውብ ነሽ!
እንዴትስ ያለሽ ቈንጆ ነሽ
ከመሸፈኛሽ ውስጥ ያሉት ዐይኖችሽ
እንደ ርግብ ዐይኖች ናቸው፤
ጠጕርሽም ከገለዓድ ተራራ
እንደሚወርድ፣
የፍየል መንጋ ነው።
[2]ጥርሶችሽ ወዲያው ተሸልተው፣
ከመታጠቢያ እንደ ወጡ የበግ መንጋ
ናቸው፤
ሁሉም መንታ መንታ የወለዱ፣
ከመካከላቸውም መካን የሌለባቸው
ናቸው።
[3]ከንፈሮችሽ ቀይ የሐር ፈትል ይመስላሉ፤
አፍሽም ውብ ነው፤
ከመሸፈኛሽ ውስጥ ያሉት ጕንጮችሽ፣
ለሁለት የተከፈለ ሮማን ይመስላሉ።
[4]ዐንገትሽ አምሮ የተሠራውን፣[ረ]
በላዩም የጦረኞች ጋሻዎች ሁሉ
ያሉበትን፣
ሺህ ጋሻዎች የተንጠለጠሉበትን፣
የዳዊትን የመጠበቂያ ማማ ይመስላል።
[5]ሁለቱ ጡቶችሽ መንታ ሆነው የተወለዱ፣
በውብ አበቦች መካከልም የተሰማሩ፣
ሁለት የሚዳቋ ግልገሎችን ይመስላሉ።
[6]ጎሕ ከመቅደዱ በፊት፣
ጥላውም ሳይሸሽ፣
ወደ ከርቤ ተራራ፣
ወደ ዕጣኑም ኰረብታ እወጣለሁ።
[7]ውዴ ሆይ፤ ሁለንተናሽ ውብ ነው፤
እንከንም አይወጣልሽም።
[8]ሙሽራዬ ሆይ፤ ከሊባኖስ አብረሽኝ ነዪ፤
አዎን ከሊባኖስ አብረሽኝ ነዪ፤
ከአንበሶች ዋሻ፣
ከነብሮች ተራራ፣
ከኤርሞን ራስ፣ ከሳኔር ጫፍ፣
ከአማና ዐናት ውረጂ።
[9]እኅቴ ሙሽራዬ፣ ልቤን ሰርቀሽዋል፤
በአንድ አፍታ እይታሽ፣
ከሐብልሽም በአንዱ ዕንቍ፣
ልቤን ሰርቀሽዋል።
[10]እኅቴ ሙሽራዬ፣ ፍቅርሽ እንዴት ደስ
ያሰኛል!
ፍቅርሽ ከወይን ጠጅ ይልቅ ምንኛ
የሚያረካ ነው፤
የሽቱሽም መዐዛ ከቅመም ሁሉ
ይልቅ የቱን ያህል ይበልጥ!
[11]ሙሽራዬ ሆይ፤ ከንፈሮችሽ የማር ወለላ
ያንጠባጥባሉ፤
ከአንደበትሽም ወተትና ማር
ይፈልቃል፤
የልብስሽም መዐዛ እንደ ሊባኖስ ሽታ
ነው።
[12]እኅቴ ሙሽራዬ፤ የታጠረ የአትክልት
ቦታ፣
ዙሪያውን የተከበበ ምንጭ፣ የታተመም
ፏፏቴ ነሽ።

[ረ]4 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም

4፥1 ዘፍ24፥65፤ 37፥24፤ዘኍ32፥1፤ ማሕ1፥15፤6፥5፤ ኤር22፥6፤ሚክ7፥14
4፥2 ማሕ6፥6
4፥3 ማሕ1፥5፤ 5፥16፤6፥7
4፥4 መዝ144፥12፤ ሕዝ27፥10
4፥5 ምሳ5፥19፤ ማሕ2፥16፤7፥3
4፥6 ማሕ2፥17፤3፥6
4፥7 ማሕ1፥15፤5፥2
4፥8 ቍ9:12፤ ዘዳ3፥9፤1ዜና5፥23፤ ማሕ5፥1
4፥9 ቍ8፤ ዘፍ41፥42፤መዝ73፥6
4፥10 ቍ16፤ መሳ9፥13፤መዝ45፥8፤ ማሕ1፥2፤7፥6፤ ኢሳ57፥9
4፥11 መዝ19፥10፤ ማሕ5፥11 ሆሴ14፥6 144፥12 ቍ8:16፤ ምሳ5፥15-18፤ ማሕ5፥1፤6፥2፤ ኢሳ5፥7

የሚደረግ ጕንጕን አበባ ነው (ኢሳ 61፥10 ይመ)። *እናቱ፤* የቍ4 ማብ ይመ። እዚህ ላይ የሚናገረው ስለ ቤርሳቤህ ነው።

4፥1-7፤ ስለ ሙሽራዪቱ ውበት የተሰጠውን ተጨማሪ አገላለጽ 6፥4-9፤7፥1-7 ላይ ይመ።

4፥1-2፤ 6፥5-6 ይመ።

4፥1 *ውዴ ሆይ፤* እንዴት ውብ ነሽ፤ 1፥15 እና ማብ ይመ። *ከመሸፈኛሽ ውስጥ ያሉት ዐይኖችሽ፤* መላ ፊቷ ስለተ ሸፈነ፣ የሙሽራው ልብ ወደ ዐይኖቿ ላይ ነው። *ርግብ፤* 1፥15 እና ማብ ይመ። *የፍየል መንጋ፤* ብዙውን ጊዜ የከነዓን ፍየሎች ጥቋቍር እንደ ሆኑ ሁሉ (የ1፥5 ማብ ይመ)፣ የሙሽራው ጠጕ ርም ጥቍር ነው (5፥11)። *ከገለዓድ ተራራ እንደሚወርድ፤* ከራሷ ላይ ወደ ታች ዝንፍል ብሎ የወረደው የሙሽራዪቱ ረጅም ጥቍር ጠጕር ሙሽራው ከገለዓድ ተራሮች እጅብ ብለው የሚወርዱትን የጥቋቍር ፍየሎች መንጋ እንዲያስታወስ ያደርገ ዋል።

4፥2 *ወዲያው ተሸልተው፤* ንጹሕና ነጭ መሆናቸውን ያመለክታል። *ከመታጠቢያ እንደ ወጡ፤* ጥርሶቹ አሁንም ገና ርጥብ ናቸው።

4፥3 *ከንፈሮችሽ ቀይ፤* ሙሽራዪቱ እንደ ግብፅ ሴቶች ከንፈሯን ተቀብታ ይሆናል። *ከመሸፈኛሽ ውስጥ ያሉት ጕንጮ ችሽ፤* የቍ 1 ማብ ይመ። *ለሁለት የተከፈለ ሮማን፤* ክብና ቀይ መሆኑን ይገልጻል።

4፥4፤ ቀጥ ያለውና ያጌጠው የሙሽራዪቱ ዐንገት በጦረ ኞች ጋሻ እንዳሸበረቀው እንደ ከተማው ቅጥር ግንብ ነው (ከ7፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥5፤ 7፥3ይመ። *የሚዳቋ ግልገሎች፤* እድገትን ሳይሆን ውበትንና ተስፋን የሚያመለክት ነው (ከ8፥8 ጋር ያነጻጽሩ)። *የሚዳቋ፤* የ2፥9 ማብ ይመ። ይህ ተነጻጻሪ ዘይቤ በሌላ ስፍራ ሙሽራውን ይገልጻል። *በውብ አበቦች መካከልም የተሰማሩ፤* ይህ ሐረግ የሚገልጸውን ሌላ ሐሳብ በ2፥16 እና ማብ ላይ ይመ።

4፥6 *ጥላውም ሳይሸሽ፤* 2፥17 ይመ። *ወደ ከርቤ ተራራ ... ወደ ዕጣኑም ኰረብታ፤* የሁለቱን ፍቅረኞች መቀራረብ የሚያ ሳዩ ተለዋጭ ዘይቤዎች ናቸው።

4፥8፤ ሙሽራዪቱ ወደ ሩቅ ተራራ የኰበለለችበት መስለው። *ከሊባኖስ ... ከኤርሞን ... ከአማና፤* በሰሜን በኩል የሚገኙ የተራራ ጫፎች ናቸው። *ከሳኔር፤* አሞራውያን የኤርሞ ንን ተራራ የሚጠሩበት ስም ነው (ዘዳ 3፥9)።

4፥9 *እኅቴ፤* በጥንት የቅርብ ምሥራቅ አገሮች የፍቅር ግጥም ሁለት ፍቅረኞች እርስ በርሳቸው “ወንድም” ወይም “እኅት” መባባላቸው የተለመደ ነበር (ቍ 10:12፤ 5፥1 ይመ)። *በአንድ አፍታ እይታሽ፤* 6፥5 እና ማብ ይመ።

4፥10 *ከወይን ጠጅ ይልቅ ... የሚያረካ፤* የ1፥2 ማብ ይመ። *የሽቱሽም መዐዛ*1፥3 ይመ። *ቅመም፤* ቍ 14፤ 5፥1:13፤ 6፥2፤ 8፥14 ይመ። ቅመም ከውጭ የሚመጣ የቅንጦት ሸቀጥ ነበር (1ነገ 10፥2:10:25፤ ሕዝ 27፥22 ይመ)። መልካም መዐዛ ይኖራቸው ዘንድ በተቀደሰው መቅቢያ ዘይት (ዘፀ 25፥6፤ 30፥23-25፤ 35፥8) እና በጣፋጭ ዕጣን ውስጥ ቅመም ይጨመር ነበር (ዘፀ 25፥6፤ 35፥8)፤ ሽቱም ውስጥ እየተቀላቀለ ያገለግል ነበር።

4፥11 *ከንፈሮችሽ የማር ወለላ ያንጠባጥባሉ፤* ሙሽራው ለሙሽራዪቱ ያለውን ጥልቅ ፍቅር እየገለጸላት ነው (ከምሳ 5፥3፤ 16፥24 ጋር ያነጻጽሩ)። በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ የነበሩ ሰዎች ጣፋጭነትን ፍቅር ከሚሰጠው ደስታ ጋር ያያይዙት ነበር። *ወተትና ማር፤* የተስፋዪቱን ምድር የሚያስታውስ አገላለጽ ሊሆን ይችላል (የዘፀ 3፥8 ማብ ይመ)። *ከአንደበትሽም፤* ኢዮ 20፥12፤ መዝ 10፥7 ይመ።

4፥12 *የአትክልት ቦታ፤* ስሜት የሚማርክ ቦታ ነው (ቍ 16፥5፥1፤ 6፥2 እንዲሁም የ1፥6 ማብ ይመ)። *የታጠረ... የተከበበ...የታተመም፤* የፍቅረኛዋን ድንግልና ወይም ራሷ ለይታ ለባሏ ብቻ የምትጠብቅ መሆንዋን የሚያመለክቱ ተለዋጭ ዘይቤዎች ሊሆኑ ይችላሉ። *ምንጭ ... ፏፏቴ፤* መንፈስን

[13]ተክልሽ ሮማን፣
ምርጥ ፍሬዎች፣
ሄናና ናርዶስ ያሉበት ነው።
[14]እንዲሁም ናርዶስና ቀጋ፣
ጠጅ ሣርና ቀረፋ፣
የተለያዩ የዕጣን ዛፎች፣
ከርቤና እሬት፣
ምርጥ ቅመሞች ሁሉ አሉበት።
[15]አንቺ[a] የአትክልት ቦታ ፏፏቴ፣
ከሊባኖስ የሚወርድ፣
የፈሳሽ ውሃ ጕድጓድ ነሽ።

ሙሽራዪቱ

[16]የሰሜን ነፋስ ሆይ፤ ንቃ፤
የደቡብም ነፋስ ሆይ፤ ና!
መዐዛው ያውድ ዘንድ፣
በአትክልት ቦታዬ ላይ ንፈስ፤
ውዴ ወደ አትክልት ቦታው ይግባ፤
ምርጥ ፍሬዎቹንም ይብላ።

ሙሽራው

5 እኅቴ ሙሽራዬ፣ ወደ አትክልት ቦታዬ መጥቻለሁ፤
ከርቤዬን ከቅመሜ ጋር ሰብስቤአለሁ፤
የማር እንጀራዬን ከነወለላው በልቻለሁ፤
ወይኔንና ወተቴንም ጠጥቻለሁ።

ባልንጀሮቹ

ወዳጆች ሆይ፤ ብሉ፤ ጠጡ፤
እናንት ፍቅረኞች ሆይ፤ እስክትረኩ ጠጡ።

ሙሽራዪቱ

[2]እኔ ተኝቻለሁ፤ ልቤ ግን ነቅቶአል፤
ስሙ! ውዴ በር ያንኳኳል፤ እንዲህ ይላል፤
"እኅቴ ወዳጄ፣ ርግቤ፣
አንቺ እንከን የሌለብሽ፤ ክፈቺልኝ፤
ራሴ በጤዛ፣
ጠጕሬም በሌሊቱ ርጥበት ረስርሶአል።"
[3]ቀሚሴን አውልቄአለሁ፤
ታዲያ እንዴት እንደ ገና ልልበስ?
እግሬን ታጥቤአለሁ፤
እንዴት እንደ ገና ላቈሽሸው?
[4]ውዴ እጁን በበሩ ቀዳዳ አሾለከ፤
ልቤም ስለ እርሱ ይታወክ ጀመር።
[5]ለውዴ ልከፍትለት ተነሣሁ፤
በከርቤ ነጠብጣብ የራሱት እጆቼ፣
በከርቤም ፈሳሽ የተነከሩት ጣቶቼ፣
የመወርወሪያውን እጀታ ያዙ።
[6]ለውዴ ከፈትሁለት፤
ውዴ ግን አልነበረም፤ ሄዶአል፤
በመሄዱም ልቤ ደነገጠ፤[b]
ፈለግሁት፤ ነገር ግን አላገኘሁትም፤
ጠራሁት፤ ነገር ግን አልመለሰልኝም።
[7]የከተማዪቱም ጠባቂዎች
በከተማዪቱ ውስጥ ሲዘዋወሩ አገኙኝ፤
እነዚህ የቅጥሩ ጠባቂዎች፣
ደበደቡኝ፤ አቈሰሉኝ፤
ልብሴንም ገፈፉኝ።
[8]እናንት የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት ሆይ፤
አማጥናችኋለሁ፤
ውዴን ካገኛችሁት፣
ምን ትሉት መሰላችሁ?
በፍቅሩ መታመሜን ንገሩት።

ባልንጀሮቹ

[9]አንቺ ከሴቶች ሁሉ የተዋብሽ ሆይ፤
ውድሽ ከሌሎች እንዴት ቢበልጥ ነው?
እስከዚህ የምትማጠኚንስ፣
ውድሽ ከሌሎች እንዴት ቢበልጥ ነው?

ሙሽራዪቱ

[10]ውዴ ፍልቅልቅና ደመ ግቡ ነው፤

4፥13 ማሕ1፥14፤ 7፥12
4፥14 ዘፀ30፥23፤ ዘኍ24፥6፤ ማሕ1፥12፤3፥6
4፥15 ምሳ5፥18፤ ኢሳ27፥2፤58፥11፤ ኤር31፥12
4፥16 ቍ10:12፤ ማሕ2፥3፤7፥13
5፥1 ማሕ4፥8:11:12፤ኢሳ55፥1፤ ኢዩ3፥18
5፥2 ማሕ1፥15፤ 4፥7፤6፥9
5፥5 ቍ13
5፥6 ማሕ3፥1፤ 6፥1:2
5፥7 ማሕ3፥3
5፥8 ማሕ1፥14፤ 2፥5:7
5፥9 ማሕ1፥8
5፥10 መዝ45፥2

[a]15 ወይም እኔ ሙሽራዪቱ የተናገረችው
[b]6 ወይም በተናገረ ጊዜ ልቤ ወደ እርሱ ሄደ

ያድሳል፤ ደስታን ይሰጣል፤ ያዝናናልም። በምሳ 5፥15-20 ላይ እንደ ተጠቀሰው ምናልባት ሙሽራዪቱ በተቃራኒ ጾታነት ባላቸው ግንኙነት አጋር የሙሽራው በመሆኗ ሙሽራው ይህን ለመግለጽ የተጠቀመባቸው ተለዋጭ ዘይቤዎች ናቸው።

4፥13-15፤ ቍ13-14 በቍ 12 ላይ ስለ ተጠቀሰው የአትክልት ቦታ፣ ቍ 15 ደግሞ በዚያው ክፍል ስለ ተጠቀሰው ፏፏቴ ያብራራሉ። በቍ 13-14 ላይ የተጠቀሱት ዛፎችና ቅመሞች በአብዛኛው ከውጭ የተገኙ ሲሆን፣ እነርሱም የሙሽራዪቱን ውበት ያመለክታሉ።

4፥13 *ተክልሽ፤* ወዳጁ ደስ የሚሰኝበትን የፍቅረኛዋን ሁኔታ ሁሉ ያሳያል። *ሄና፤* የ1፥14 ማብ ይመ። ናርዶስ፤ የ1፥12 ማብ ይመ።

4፥14 *ቀጋ፤* ሐምራዊ ወይም ነጭ አበባ የሚያወጣ ተክል ነው፤ አበባው በሚደርቅበት ጊዜ የወጥ ቅመም ሆኖ ያገለግል ነበር። *ጠጅ ሣር፤* በተቀደሰው መቅቢያ ዘይት (ዘፀ30፥23:25) እና በዕጣን ውስጥ (ኢሳ 43፥23-24) እየተጨመረ ሥራ ላይ የሚውል፣ መልካም መዐዛ ያለውና ከውጭ የሚመጣ (ኤር 6፥20 ይመ) ቅመም ነበር። *ቀረፋ፤* በተቀደሰ የመቅቢያ ዘይት ውስጥ ይጨመር ነበር (ዘፀ 30፥23:2)። *ከርቤ፤* የ1፥13 ማብ ይመ። *እሬት፤* ንጉሣውያን ቤተ ሰቦች የሚለብሷቸው የሰርግ ልብሶች ጥሩ ሽታ እንዲኖራቸውና ይጠቀሙበት ነበር (መዝ 45፥8)። ጋለሞቶችም መኝታቸው ጥሩ ሽታ እንዲኖረው በከርቤ፣ በእሬትና በቀረፋ ይጠቀሙ እንደ ነበር በምሳ7፥17 ላይ ተጠቅሶአል።

4፥15 *የፈሳሽ፤* በአንድ ቦታ ያልተከማቸ የምንጭ ውሃ ነው። *ከሊባኖስ የሚወርድ፤* በሊባኖስ ተራሮች ላይ ካለው የበረዶ ቍልል የሚወርድ ንጹሕ፣ ቀዝቃዛና ኵልል ብሎ የጠራ ውሃ ነው።

4፥16፤ በፍቅር ደስ ይለን ዘንድ፣ የውበቴ መልካም ሽታ ውዴን ጠርቶ እንዲያመጣልኝ አየሩን ያውድ። *በአትክልት ቦታዬ፤* የእርሱ መሆኗንና ራሷን ለወዳጇ መስጠቷን የሚያመለክት ነው (6፥2 ይመ)።

5፥1 ሙሽራዪቱ ለሙሽራው እንደ አትክልት ቦታው የእርሱ ስለ ሆነች፣ በፍቅሯ እንደሚረካ ይናገራል። *እኅቴ፤* የ4፥9 ማብ ይመ። *ወዳጆች ሆይ ብሉ ...፤* የፍቅረኞቹ ባልንጀሮች ከፍቅር የመነጨ ደስታቸውን ይገልጻሉ።

5፥2-8፤ 3፥1-5 እና የ3፥1 ማብ ይመ።

5፥2 *እኔ ተኝቻለሁ ... ነቅቶአል፤* ገና ልጅ የወለደች እናት የሕፃኗን አነስተኛ ድምፅ ለመስማት ጆሮዋን አንቅታ እንደምትተኛ ሁሉ፣ ፍቅር በእንቅልፍ ጊዜ እንኳ ሙሉ በሙሉ አያስተኛም።

5፥3፤ የፍቅር ቋንቋ ሳይኖር በደመ ነፍስ የሚሰጥ ምላሽ ዐጕል መልጉምጉም ያስከትላል።

5፥5 *እጆቼ በከርቤም ፈሳሽ፤* ከከፍተኛ የፍቅር ስሜት የተነሣ፣ የሙሽራዪቱ እጆች ሽቱ በሽቱ ሆነዋል።

5፥9፤ የሙሽራዪቱ ጓደኞች የጠየቁት ጥያቄ ሙሽሪት የወዳጇን ውበት እንድትገልጽ መንገድ ከፈተላት፤ ይህም የተጠቀሰው በዚህ ስፍራ ብቻ ነው።

5፥10 *ደመ ግቡ፤* 1ሳሙ 16፥12 ይመ።

ከዐሥር ሺሆችም የሚልቅ ነው።
[11]ራሱ የጠራ ወርቅ፣
ጠጕሩ ዞማ፣
እንደ ቍራም የጠቈረ ነው።
[12]ዐይኖቹ፣
በጅረት አጠገብ እንዳሉ ርግቦች፣
በወተት የታጠቡ፣
እንደ ዕንቍም ጕብ ጕብ ያሉ ናቸው።
[13]ጕንጮቹ የሽቱ መዐዛ የሚያመጡ፣
የቅመማ ቅመም መደቦችን ይመስላሉ፤
ከንፈሮቹም ከርቤ እንደሚያንጠባጥቡ፣
ውብ አበቦች ናቸው።
[14]ክንዶቹ በዕንቍ ፈርጥ ያጌጠ፣
የወርቅ ዘንግን ይመስላሉ፤
ሰውነቱም በሰንፔር ፈርጥ* ያጌጠ፣
አምሮ የተሠራ የዝሆን ጥርስን
ይመስላል።
[15]እግሮቹ በንጹሕ ወርቅ መቆሚያ ላይ
የተተከሉ፣
የዕብነ በረድ ምሰሶዎችን ይመስላሉ፤
መልኩ እንደ ሊባኖስ ነው፤
እንደ ዝግባ ዛፎቹም ምርጥ ነው።
[16]አፉ ራሱ ጣፋጭ ነው፤
ሁለንተናውም ያማረ ነው፤
እናንተ የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት ሆይ፤
ውዴ ይህ ነው፤ ባልንጀራዬም እርሱ
ነው።

ባልንጀሮቿ

6 አንቺ ከሴቶች ሁሉ የተዋብሽ ሆይ፤
ውድሽ ወዴት ሄደ?
አብረንሽም እንድንፈልገው፣
ውድሽ የሄደው በየት በኩል ነው?

ሙሽራዪቱ

[2]ውዴ መንጋውን ለማሰማራት፣
ውብ አበቦችንም ለመሰብሰብ፣
የቅመማ ቅመም መደቦቹ ወዳሉበት፣
ወደ አትክልት ቦታው ወርዷል።
[3]እኔ የውዴ ነኝ፤ ውዴም የእኔ ነው፤
መንጋውንም በውብ አበቦች መካከል
ያሰማራል።

ሙሽራው

[4]ውዴ ሆይ፤ አንቺ እንደ ቴርሳ የተዋብሽ፣
እንደ ኢየሩሳሌም ያማርሽ፣
ዐርማቸውን እንደ ያዙ ወታደሮችም
ግርማን የተጐናጸፍሽ ነሽ።
[5]አስጨንቀውኛልና፣
እባክሽ ዐይኖችሽን ከእኔ ላይ አንሺ፤
ጠጕርሽ ከገለዓድ ተራራ የሚወርድ፣
የፍየል መንጋ ይመስላል።
[6]ጥርሶችሽ
ከመታጠቢያ እንደ ወጡ የበግ መንጋ
ናቸው፤
ሁሉም መንታ መንታ የወለዱ፣
ከመካከላቸውም መካን የሌለባቸው
ናቸው።
[7]ከመሸፈኛሽ ውስጥ ያሉት ጕንጮችሽ፣
ለሁለት የተከፈለ ሮማን ይመስላሉ።
[8]ሥልሳ ንግሥቶች፣
ሰማንያ ቁባቶች፣
ቍጥራቸውም የበዛ ደናግል ሊኖሩ
ይችላሉ፤
[9]እንከን የሌለባት ርግቤ ግን ልዩ ናት፤
እርሷ ለወለደቻት የተመረጠች፤
ለእናቷም አንዲት ናት፤
ቈነጃጅት አይተው "የተባረክሽ ነሽ"

*14 ወይም ላፒስ ላዙሊ

5፥12 ዘፍ49፥12፤ ማሕ1፥15
5፥13 ቍ5፤ ማሕ1፥10፤2፥16፥2
5፥14 ኢዮ28፥6
5፥15 1ነገ4፥33፤ ማሕ7፥4
5፥16 ማሕ1፥5፤ 4፥3፤7፥9
6፥1 ማሕ1፥8፤5፥6
6፥2 ማሕ4፥12፤ 5፥6፡13
6፥3 ማሕ2፥16፤ 7፥10
6፥4 ዘኍ1፥52፤ ኢሱ12፥24፤1ነገ 15፥33፤መዝ48፥2፤ 50፥2
6፥5 ማሕ4፥1
6፥6 ማሕ4፥2
6፥7 ዘፍ24፥65፤ ማሕ4፥3
6፥8 ዘፍ22፥24፤ አስ2፥14፤መዝ45፥9
6፥9 ማሕ1፥15፤ 3፥4፤5፥2

5፥11 *የጠቈረ፤* የፍቅረኛዋም ጠጕሩ ጥቍር ነበረ (የ4፥1 ማብ ይመ)።

5፥12 *ርግቦች፤* የ1፥15 ማብ ይመ። *በጅረት አጠገብ፤* የሙሽራው ዐይኖች ብሩህ እንደ ሆኑ ያመለክታል። *በወተት የታጠቡ፤* የዐይኑን ነጭ ክፍል ይገልጻል።

5፥13 *ቅመም ... አበቦች፤* የሚቀጥሉት ተነጻጻሪና ተለዋጭ ዘይቤዎች በከፊል እንደሚያሳዩት፣ እነዚህ ተነጻጻሪ ዘይቤዎችም መልክን ሳይሆን፣ ስሜታዊ የሆኑ ነገሮችን ያነጻ ጽሩ ይሆናል። *አበቦች፤* የ2፥1 ማብ ይመ። *ከርቤ እንደሚያ ንጠባጥቡ፤* የፍቅር ስሜት በሙሽራው ከንፈር ተቀስቅሶአል።

5፥14 *የዕንቍ ፈርጥ፤* የሕዝ 1፥16 ማብ ይመ።

5፥15 *መልኩ እንደ ሊባኖስ፤* የተከበረና ግርማ ሞገስ ያለው መሆኑን ያመለክታል። *እንደ ዝግባ ዛፎችም ምርጥ ነው፤* የሊባኖስ ዝግባዎች በጥንት የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች ሁሉ የታወቁ ነበሩ፤ ከእነዚህም የሚገኘው ዕንጨት ቤተ መቅደሶችንና ቤተ መንግሥቶችን ለማስጌጥ ይጠቅም ነበር።

5፥16 *አፉ፤* የሙሽራውን አሳሳምና የፍቅር አነጋገሩን ያመለክታል። *የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት፤*የ1፥5 ማብ ይመ።

6፥1፤ በጓደኞች የቀረበው ጥያቄ ሙሽራዪቱ የወዳጇን ቍንጅና ከማገለጽ፣ በመካከላቸው ያለውን የፍቅር ግንኙነት በደ ስታ ወደ መቀበልና ይህም ግንኙነት ልዩ ግንኙነት እንዲሆን መሸጋገሪያ ፈጥሮአል።

6፥2 *ወደ አትክልት ቦታው፤* ፍቅረኛዋን ያመለክታል። *የቅመማ ቅመም መደቦቹ፤* ማራኪ የሆነውን ቍንጅናዋን ያመለ ክታል (ከ5፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። *ለማሰማራት፤* ይህን የሚያደር ገው ራሱን ለማዝናናት ነው (የ2፥16 ማብ ይመ)። *አበቦችንም ለመሰብሰብ፤* የ2፥1 ማብ ይመ። ከፍቅረኛው ጋር ባለው የጠበቀ የፍቅር ግንኙነት የሚደሰት ወዳጅ፣ ሁከት በሌለበት ከፍተኛ የደ ስታ ስሜት ውስጥ ሆና ከአበባ ወደ አበባ እየሄደች ከምትበላው ሚዳቋ ጋር (የ2፥7፡9 ማብ ይመ) ተነጻጽሮአል።

6፥3 *እኔ ... የእኔ፤* የ2፥16 ማብ ይመ። አባባሉ ተገለ ባብጦ መነገሩን አስተውል፤ እዚህ ላይ ፍቅረኛዋ ለወዳጇ ራሷን መስጠቷ በአጽንዖት ተገልጾአል።

6፥4 *ቴርሳ፤* ማእከላዊ ቦታ ላይ የሚገኝ ጥንታዊ የከነዓን ከተማ ነው (ኢሱ12፥24 ይመ)። ቀዳማዊ ኢዮርብዓም (930-909 ቅ.ል.ክ) የሰሜኑ መንግሥት የመጀመሪያው መናገሻ ከተማ እንዲ ሆን መርጦት ነበር (1ነገ 14፥17፤ 1ነገ 15፥21፡16፥23-24 ይመ)። "ደስታ"፣"ውበት" የሚለው የስሙ ትርጒም ከተማው ውብ መሆኑን ይጠቁማል። ጸሓፊውም ይህን ቃል ከኢየሩሳሌም ጋር ጐን ለጐን ማስቀመጡም ለዚሁ ሳይሆን አይቀርም። በጥንት የመካከለኛ ምሥራቅ አገሮች ከተሞችን በሴት ፆታ መግለጽ (የ2ነገ 19፥21 ማብ ይመ) የተለመደ ስለ ነበር፣ የሙሽራዪቱን ውበት ከከተሞች ውበት ጋር ማነጻጸር እንግዳ ላይሆን ይችላል። *ግርማን የተጐናጸፍሽ፤* ቍ 10 ይመ። *ዐርማቸውን እንደ ያዙ ወታደ ሮችም፤* ሰንደቅ ዐላማ በመያዝ ተሰልፎ መሄድ የወታደርን ስሜት እንደሚያነሣሣ ሁሉ፣ የፍቅረኛዋም ውበት የወዳጇን ስሜት ያነሣሣል።

6፥5-7፤ 4፥1-3እና ማብ ይመ።

6፥5 *አስጨንቀውኛልና ... ዐይኖችሽን፤* የሙሽራዪቱ ዐይኖች ሙሽራው የፍቅር ምርኮኛ እስኪሆን ድረስ ከፍተኛ የፍቅር ስሜት በውስጡ እንዳሳደሩበት ይገልጻል (4፥9 ይመ)።

6፥8 ንግሥቶች... ቁባቶች ... ደናግል፤ በግዛቱ ውስጥ የሚገኙ መልከ መልካም ሴቶችን ወይም የሰሎሞን ቁባቶች የሚ ያመለክት ይሆናል።

6፥9 *አንዲት ናት፤* አንድ ብቻ መሆን ለማሳየት ሳይሆን፣ በተለየ ሁኔታ መወደዷን ለማመልከት ነው (ከዘፍ 22፥2፤ ከመሳ 11፥34፤ ከምሳ 4፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቈነጃጅት ...*

አሏት፤
ንግሥቶችና ቁባቶችም አመሰገኗት።

ባልንጀሮቿ

[10]እንደ ንጋት ብርሃን ብቅ የምትል፣
እንደ ጨረቃ የደመቀች፣ እንደ ፀሓይ
ያበራች፣
ዐርማ ይዞ በሰልፍ እንደ ወጣ ሰራዊት
ግርማዋ የሚያስፈራ ይህች ማን ናት?

ሙሽራው

[11]በሸለቆው ውስጥ አዲስ የበቀሉትን
አትክልቶች ለማየት፣
ወይኑ ማቈጥቈጡን፣
ሮማኑ ማበቡን ለመመልከት፣
ወደ ለውዙ ተክል ቦታ ወረድሁ።
[12]ይህን ከማወቄ በፊት፣
ምኞቴ በሕዝቤ ንጉሣዊ ሠረገሎች
መካከል[a] አስቀመጠኝ።

ባልንጀሮቿ

[13]አንቺ ሱላማጢስ ሆይ፤ ተመለሺ፤
ኧረ ተመለሺ፤
እንድናይሽ ተመለሺ፤ እባክሽ ተመለሺ።

ሙሽራው

የመሃናይምን ዘፈን እንደሚመለከት
ሰው፣
ሱላማጢስን የምትመለከቷት ለምንድን
ነው?

7 አንቺ የልዑል ልጅ ሆይ፤
ነጠላ ጫማ የተጫሙ እግሮችሽ
እንዴት ያምራሉ!
ሞገስን የተጐናጸፉ ዳሌዎችሽ፣
ብልኀ አንጥረኛ የተጠበባቸውን
የዕንቍ ሐብል ይመስላሉ።
[2]ዕንብርትሽ ጥሩ የወይን ጠጅ እንደ
ማይጐድልበት፣
እንደ ክብ ጽዋ ነው፤
ወገብሽ ዙሪያውን በውብ አበባ የታሰረ
የስንዴ ክምር ይመስላል።
[3]ሁለቱ ጡቶችሽ፣
መንታ የዋልያ ግልገሎችን ይመስላሉ።
[4]ዐንገትሽ በዝሆን ጥርስ እንዳጌጠ
መጠበቂያ ማማ ነው፤
ዐይኖችሽ በባትረቢ በር አጠገብ
እንዳሉት፣
እንደ ሐሴቦን ኵሬዎች ናቸው፤
አፍንጫሽ ወደ ደማስቆ አቅጣጫ
እንደሚመለከት፣
እንደ ሊባኖስ መጠበቂያ ማማ ነው።
[5]የራስሽ ቅርጽ እንደ ቀርሜሎስ ተራራ
አክሊል ሆኖልሻል፤
ጠጕርሽ የሐር ጕንጕን የመሰለ ነው፤
ንጉሡም በሹሩባሽ ታስሮ ተይዞአል።
[6]እንዴት ውብ ነሽ! እንዴትስ ደስ የምትይ
ነሽ!
ፍቅሬ ሆይ፤ የምታስደስቺ ነሽ።
[7]ቁመናሽ እንደ ዘንባባ ዛፍ መለል ያለ
ነው፤
ጡቶችሽም የፍሬውን ዘለላ ይመስላሉ።
[8]እኔም፣ "የዘንባባውን ዛፍ እወጣለሁ፤
ዘለላዎቹንም እይዛለሁ" አልሁ።
ጡቶችሽ የወይን ዘለላ፣
የእስትንፋስሽም መዐዛ እንደ እንኰይ
ፍሬ ይሁኑ፤
[9]ከናፍሮችሽም እንደ ማለፊያ የወይን ጠጅ
ይጣፍጡ።

ሙሽራዪቱ

የወይን ጠጁ በቀስታ እየተንቈረቈረ፣
ወደ ውዴ ከንፈሮችና ጥርሶች
ይውረድ።[†]

6፥11 ማሕ7፥12
6፥13 ዘፀ15፥20
7፥1 መዝ45፥13
7፥3 ማሕ4፥5
7፥4 ዘኍ21፥26፤ መዝ144፥12፤ ማሕ5፥15
7፥5 ኢሳ35፥2
7፥6 ማሕ 4፥10
7፥7 ማሕ4፥5
7፥8 ማሕ2፥5
7፥9 ማሕ5፥16

[a]12 ወይም ከአሚናዳብ ሠረገሎች መካከል፡ወይም ከልዑል ሕዝቦች ሠረገሎች መካከል
[†]9 ሰብዓ ሊቃናት፣አቍሚላ፣ሽልጌትና ሱርስት እንዲሁ ሲሆኑ ዕብራይስጡ ግን ወደ ተኙ ሰዎች ከንፈሮች ይላል

እመሰገኗት፤ ሌሎች ሴቶች ሁሉ ውበቷን አደነቁ (1፥8፤5፥9፤ 6፥1 ይመ)።

6፥10፤ 5፥9፤6፥1 ይመ።

6፥11 *በሸለቆው ውስጥ ... ለማየት፤* ጊዜው ጸደይ መሆኑን ያመለክታል (የ2፥11-13ማብ ይመ)።

6፥12 በዚህ መጽሐፉ ካሉት ጥቅሶች ይህ ጥቅስ ለመረዳት እጅግ አስቸጋሪ ነው። *ሠረገሎች፤* ሰሎሞን በሠረገሎች በጣም የታወቀ ነበር (1ነገ 10፥26)።

6፥13 *ሱላማጢስ፤* ሙሽራዪቱ ሱነማዪት ወይም "የሰሎሞን" መሆኗን ያመለክታል።

7፥1-7፤ እዚህ ላይ ገለጻው ከራስ ጀምሮ ወደ እግር የሚወርድ ሳይሆን፣ ከእግር ወደ ራስ የሚወጣ ነው (ከ5፥11-15 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥1፤ ከቍ6 ጋር ያነጻጽሩ። *የልዑል ልጅ፤* የውበቷን ማራኪነት ይገልጻል (መዝ 45፥13 ይመ)።

7፥2 *ጽዋ፤* ሁለት እጀታ ያለው መቀመጫው ክብ የሆነ ትልቅ ዋንጫ መሳይ ዕቃ ነው (ዘፀ 24፥6፤ ኢሳ22፥24፤ አሞ 6፥6 ይመ)። *አበባ የታሰረ፤* ሙሽራዪቱ በወገቧ ዙሪያ የአበባ ጌጥ ማድረጓን ሊያመለክት ይችላል።

7፥3፤ የ4፥5 ማብ ይመ።

7፥4 *በዝሆን ጥርስ እንዳጌጠ መጠበቂያ ማማ፤* የአንድን ነገር ቅርጽ፣ ቀለምና አሠራር የሚያመለክት ሥዕላዊ አገላለጽ ነው። *ባትረቢ፤* ትርጕም "የብዙዎች ሴቶች ልጅ" ማለት ነው። በሐሴቦን የታወቀ ስም ሳይሆን አይቀርም። እንደ *ሊባኖስ መጠበቂያ ማማ፤* በሰሎሞን ግዛት ሰሜናዊ ድንበር ላይ የሚገኝ፣ ለወታደራዊ አገልግሎት የተሠራ ቅጥር ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን እጅግ የሚያምረውንና ከፍተኛ የሆነውን የሊባኖስን የተራራ ሰንሰለት የበለጠ የሚያመለክት ይመስላል። *ሐሴቦን፤* ቀደም ሲል የንጉሥ ሲዖን መናገሻ ከተማ ነበረች (ዘኍ 21፥26)፤ በጸደይ ወራት ከፍተኛ የውሃ መጠን ታገኝ ነበር። *ኵሬዎች፤* የሙሽራይቱ ዐይኖች እንደ ኵሬ ውሃ ያንጸባርቃሉ፤ ይህ ሥዕላዊ አገላለጽ ጨዋነትንና ሰላማዊነትን የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።

7፥5 *ቀርሜሎስ ተራራ፤* በግዛቱ ምዕራባዊ ዳርቻ መካከለኛ ቦታ ላይ የሚገኝ ከፍተኛ ቦታ ሲሆን፣ ጫፉም ላይ ዛፎች ያሉበት እጅግ የሚያምር ስፍራ ነው። *የሐር ጕንጕን፤* በ3፥10 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ ቀለሙ ሐምራዊ የሆነ የንጉሥ ቤተ ሰብ ልብስ ነው (የዘፀ 25፥4 ማብ ይመ)። *በሹሩባ፤* የዕብራይስጡ ቃል ከሚፈስ ውሃ ጋር እንደሚመሳሰል ይጠቍማል (ከ4፥1፤ 6፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥7 *የዘንባባ፤* የተምር ዛፍ ነው።

7፥8 *እኔም ... አልሁ፤* ለራሱ መናገሩን ያመለክታል። *እወጣለሁ፤* ሊቈጣጠረው በማይችለው ሁኔታ በፍቅረኛው ውበት መማረኩን ያሳያል። *እንኰይ፤* ከአበባዎቹ የሚወጣውን መልካም መዐዛ ሊያመለክት ይችላል (ነገር ግን የ2፥3 ማብ ይመ)።

7፥9 *የወይን ጠጅ ... ውዴ፤* ሙሽራዪቱ እንደ ወይን ጠጅ የሚጣፍጠውን (5፥1) ፍቅሯን ለሙሽራው ትሰጣለች።

[10]እኔ የውዴ ነኝ፤
 የእርሱም ምኞት እኔው ነኝ::
[11]ውዴ ሆይ፤ ና ወደ ገጠር እንሂድ፤
 ወደ መንደርም[*] ገብተን እንደር፤
[12]ማልደን ወደ ወይኑ ተክል ቦታ እንሂድ፣
 ወይኑ እንቡጥ አውጥቶ፣
አበባው ፈክቶ፣
 ሮማኑ አፍርቶ እንደ ሆነ እንይ፤
 በዚያም ራሴን በፍቅር እሰጥሃለሁ::
[13]ትርንጉዎች መዐዛቸውን ሰጡ፤
 አዲስ የተቀጠፈውም ሆነ የበሰለው፣
ጣፋጩ ፍሬ ሁሉ በደጃፋችን አለ፤
 ውዴ ሆይ፤ ለአንተ አስቀምጬልሃለሁ::

8

ምነው አንተ የእናቴን ጡት እንደ ጠባ፣
እንደ ወንድሜ በሆንህ!
 ከዚያም ውጭ ባገኝህ፣
እስምህ ነበር፤
 ታዲያ ማንም ባልናቀኝ!
[2]እኔም ወደ አስተማረችኝ፣
 ወደ እናቴም ቤት፣
እጅህን ይዤ በወሰድሁህ ነበር፤
 የምትጠጣውን ጣፋጭ የወይን ጠጅ፣
 የሮማኔን ጭማቂም በሰጠሁህ::
[3]ግራ እጁን ተንተርሻለሁ፤
 ቀኝ እጁም ዐቅፎኛል::
[4]እናንት የኢየሩሳሌም ቈነጃጅት፤
 ራሱ እስኪፈልግ ድረስ፣
ፍቅርን እንዳታስነሡት ወይም
 እንዳትቀሰቅሱት አማጥናችኋለሁ::

ባልንጀሮቿ

[5]ውዷን ተደግፋ፣
 ከምድረ በዳ የምትወጣ ይህች ማን ናት?

ሙሽራዪቱ

 ከእንኰይ ዛፍ ሥር አስነሣሁህ፤
በዚያ እናትህ ፀነሰችህ፤
 በዚያም ታምጥ የነበረችው አንተን ወለደችህ::
[6]በልብህ እንዳለ፣
 በክንድህም እንደምትይዘው ማኅተም አስቀምጠኝ፤
ፍቅር እንደ ሞት የበረታች፣
 ቅናቷም[1] እንደ መቃብር[2] ጨካኝ ናትና፤
እንደሚንበገበግ እሳት፣
 እንደ ኀይለኛም ነበልባል ትነዳለች::[3]
[7]የውሃ ብዛት ፍቅርን ሊያጠፋ አይችልም፣
 ፈሳሾችም አያስጥሟትም፤
ሰው የቤቱን ሀብት ሁሉ
 ስለ ፍቅር ቢሰጥ
 ፈጽሞ ይናቃል::

ባልንጀሮቿ

[8]ትንሽ እኅት አለችን፤
 ጡትም ገና አላወጣችም፤
ስለ እርሷ በምንጠየቅበት ቀን
 ምን ማድረግ እንችል ይሆን?
[9]እርሷ ቅጥር ብትሆን፣
 በላይዋ የብር መጠበቂያ ማማ
 እንሠራባታለን፤
በር ብትሆን፣
 በዝግባ ዕንጨት እንከልላታለን::

7፥10 መዝ45፥11፤ ማሕ2፥16፤6፥3
7፥12 ማሕ1፥6፤ 2፥13፡15፤ 4፥13፤6፥11
7፥13 ዘፍ30፥14፤ ማሕ4፥16
8፥2 ማሕ3፥4
8፥3 ማሕ2፥6
8፥4 ማሕ2፥7፤3፥5
8፥5 ማሕ3፥4፡6
8፥6 ዘኍ5፥14፤ ማሕ1፥ 2
8፥7 ምሳ6፥35

[*]11 ወይም *ወደ ሄና ቍጥቋጦች*
[1]6 ወይም *ኀይለኛ ስሜት*
[2]6 ዕብራይስጡ *ሲኦል ይለዋል*
[3]6 ወይም *እንደ እግዚአብሔር ነበልባል*

7፥12 *ራሴን በፍቅር እሰጥሃለሁ፤* ራሷን ሙሉ በሙሉ ለወዳጇ ትሰጣለች::

7፥13 *ትርንጉዎች፤* አጭር ግንድ ያለውና ብዙ ፍሬ የሚያፈራ ተክል ነው (የዘፍ 30፥14 ማብ ይመ)፤ የአበባውም ሽታ ኀይለኛ ነው:: *በደጃፋችን፤* ፍቅረኞቹ የሚገናኙበት ስፍራ ነው:: *ጣፋጩ ፍሬ ሁሉ፤* ሙሽራዪቱ ከአትክልት ስፍራዋ ለሙሽራው የምትሰጠውን ደስ የሚያሰኝ ፍሬ የሚያሳይ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ከ4፥13-14 ጋር ያነጻጽሩ):: *አዲስ... የበሰለው፤* አስቀድሞ የተሰጠውንና ገናም ሊሰጥ ያለውን አስደሳች ነገር ያመለክታል::

8፥1 *ማንም ባልናቀኝ!፤* ሙሽራዪቱ ማንንም ሳታፍር ለሙሽራው ፍቅሯን በአደባባይ ትገልጻለች::

8፥2 *በሰጠሁህ፤* ሙሽራዪቱ ደስ የሚያሰኘውን ፍቅሯን ለወዳጇ ታቀርባለች:: *ጭማቂ፤* የዕብራይስጡ ቃል የሚያሰክር መጠጥ ያመለክታል::

8፥4፤ 2፥7እና ማብ ይመ::

8፥5 *ከምድረ በዳ ... ማን ናት፤* 3፥6 ይመ:: *ከእንኰይ ዛፍ ሥር፤* በጥንት ዘመን የግብረ ሥጋ ግንኙነት ማድረግና ልጅ መውለድ ፍሬ ከሚሰጡ ዛፎች ጋር ተያይዞ ይነገር ነበር::

8፥6-7 *ፍቅር ... መቃብር፣ ነበልባል ትነዳለች:: የውሃ ብዛት ... ሊያጠፋ፤* እነዚህ ሦስት ጥበብ አዘል አነጋገሮች (ከመጽሐፈ ምሳሌ መግቢያ "የጥበብ መጻሕፍት" የሚለውን ይመ)፣ የጋብቻ ፍቅር በሰው ሕይወት ውስጥ ጠንካራና ጽኑ ኀይል እንዳለው ያመለክታሉ:: በእነዚህም የጥበብ አባባሎች ማሕልዩ መድፊያው ላይ ይደርሳል፤ ዐላማውንም ይፋ ያደርጋል::

8፥6 *ማኅተም፤* የተጻውአ ስም አንድን ሰው በግል እንደሚያመለክትና የከበረ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ማኅተምም ለባለቤቱ እንደዚሁ የከበረ ዕቃ ነው (የዘፍ38፥18 ማብ ይመ):: *በክንድህም፤* በቅኔያዊ አነጋገር ከ"እጅ" ጋር ተመሳሳይ ነው:: *እንደ መቃብር ጨካኝ፤* መቃብር ሙታንን እንደማይለቅ ሁሉ፣ ፍቅርም የወደደውን ሰው አይለቅም:: ኀይለኛም ነበልባል፤ የዕብራይስጡ አገላለጽ በእግዚአብሔር የተቀጣጠለ ኀይለኛ የእሳት ነበልባልን ያሳያል::

8፥7 *የውሃ ብዛት፤* ይህ ሐረግ የውቅያኖስ ውሃ ብቻ ሳይሆን (መዝ 107፥23 ይመ)፤ በዓለም ሁሉ ጥፋት ያመጣሉ በማለት ጥንታዊ የመካከለኛ ምሥራቅ ሰዎች የፈሯቸውን ውሆች ጭምር ነው (መዝ32፥6 ይመ)፤ እነዚህ ውሆች ከሙታን ዓለም ጋር ተያይዘው ተጠቅሰዋል (የመዝ 30፥1 ማብ ይመ):: *ሰው ... ይናቃል፤* ፍቅር ዋጋ ሊተመንለት የማይቻል፣ ውድ ነገር እንደ ሆነ የሚገልጽ፣ አራተኛው የጥበብ አነጋገር ነው (የቍ6-7 ማብ ይመ)::

8፥8-14፤ በማሕልዩ ማጠቃለያ ላይ የጓደኞቿ ቃል (ቍ 8-9)፣ ሙሽራዪቱ ስለ ወይን ቦታዋ የምትናገረው (ቍ 12) እና በመጨረሻም ስለ ወዳጇ የምትናገረው ቃል (ቍ11-12) ወደ መዝሙሩ የመጀመሪያ ሐሳብ መመለስን ያሳያል (1፥2-7 ይመ):: ይህ ክፍል ሙሽራዪቱ ለፍቅርና ለጋብቻ እንዲሁም ከወዳጇ ጋር ባላት የፍቅር ግንኙነት ፍሬ ለማፍራት መድረሷን የሚያመለክት ነው::

8፥8፤ በጥንት የቅርብ ምሥራቅ አገሮች በተለይ የጋብቻን ጒዳይ በመከታተል ረገድ ወንድሞች ለእኅቶቻቸው ኀላፊ ይሆኑ ነበር (ዘፍ 24፥50-60፤ 34፥13-27 ይመ):: *ስለ እርሷም ... በምንጠየቅበት ቀን፤* ብዙውን ጊዜ የጋብቻ ስምምነት ለአካለ መጠን ከመድረስ በፊት ይደረግ እንደ ነበር ያመለክታል::

8፥9፤ ይህ ጥቅስ ምናልባት ለፍቅርና ለጋብቻ ትክክለኛ ዕድሜ ላይ እስክትደርስ ድረስ፣ ለታናሽ እኅታቸው ጥንቃቄ ለማድረግ ወንድሞቿ ያላቸውን ቍርጥ ውሳኔ ሊያሳይ ይችላል:: ወይም ለጋብቻ ከመጠየቋ በፊት በሚገባ ያጌጠችና የተዘጋጀች ስለ መሆኗ ወንድሞቿ መከታተላቸውን የሚያመለክት ሊሆንም ይችላል::

ሙሽራዪቱ

[10]እነሆ፤ እኔ ቅጥር ነኝ፤
ጡቶቼም እንደ ማማ ግንቦች ናቸው፤
እኔም በዐይኖቹ ፊት፣
ሰላምን እንደሚያመጣ ሰው ሆንሁ።
[11]ሰሎሞን በብኤላሞን የወይን ተክል ቦታ ነበረው፤
የወይኑን ተክል ቦታም ለአትክልተኞች አከራየው፤
እያንዳንዳቸውም የፍሬውን ዋጋ፣
አንድ አንድ ሺህ ሰቅል ብር ያመጡለት ነበር።
[12]የወይኔ ተክል ቦታ የራሴ፣ የግሌ ነው፤
ሰሎሞን ሆይ፤ አንድ ሺሁ ሰቅል ለአንተ፤
ፍሬውን ለሚጠብቁ ደግሞ ሁለት መቶ ይሁን።

ሙሽራው

[13]አንቺ በአትክልቱ ቦታ የምትኖሪ ሆይ፤
ባልንጀሮቼ ድምፅሽን ይሰማሉ፤
እስቲ እኔም ልስማው።

ሙሽራዪቱ

[14]ውዴ ሆይ፤ ቶሎ ናልኝ፤
ሚዳቋን፣
ወይም በቅመም ተራራ ላይ የሚዘል፣
የዋልያን ግልገል ምሰል።

8፥11 መክ2፥4፤ ኢሳ7፥23
8፥12 ማሕ1፥6
8፥14 ምሳ5፥19፤ ማሕ2፥8፡9

8፥10 *እኔ ... እንደ መጠበቂያ ማማዎች፤* በወንድሞቿ ከምትጠበቅበት ጊዜ ይልቅ፣ አሁን ባደገች ጊዜ የበለጠ ደስ ይላታል (ሕዝ 16፥7-8ይመ)።

8፥11-12 *አንድ ሺህ ... ሁለት መቶ፤* እነዚህ ቍጥሮች ቃል በቃል (ኢሳ 7፥23 ይመ) የሚተረጐሙ ይሁኑ ወይም አይሁኑ የሚታወቅ ነገር የለም።

8፥11 *ኤላሞን፤* የት እንደሚገኝ አይታወቅም። አንዳንድ ትርጕሞች ይህንኑ ቃል፣ "ብአልሃሞን" ይሉታል፤ ሃሞን በዕብራይስጡ "ሀብት"ወይም "የተትረፈረፈ ብልጽግና" ማለት ሲሆን፣ በኣል ማለት ደግሞ ጌታ ማለት ነው፤ ስለዚህ "በኣል ሃሞን" ማለት፣ "የብልጽግና ጌታ" ማለት ሊሆን ይችላል፤ ይኸውም የሰሎሞንን የተትረፈረፈ ብልጽግና የሚያመለክት ነው።

8፥12 *የወይኔ ተክል ቦታ የራሴ የግሌ ነው፤* ሰውነቷን ያመለክታል (የ1፥6 ማብ ይመ)። *የራሴ፤* ሰሎሞን የራሱ የወይን ቦታ ባለቤት እንደ ሆነ ሁሉ፣ ሙሽራዪቱም እንደ ፈቀደች ልትሰጥ የውበቷ ባለቤት ናት።

8፥13 *በአትክልቱ ቦታ፤* በ7፥11-12 ላይ ሙሽራዪቱ ወዳጇን ወደ ገጠርና ወደ ወይኑ ቦታ አብሮአት እንዲሄድ ትጋብዘዋለች። ይህ ምሳሌያዊ አነጋገር ሙሽራዪቱ በአትክልቱ ውስጥ በተገቢው ቦታ መሆኗን ያሳያል። *ባልንጀሮቼ፤* የወዳጇ ጓደኞች ሊሆኑ ይችላሉ (1፥7 ይመ)። *እስቲ እኔም ልስማው፤* 2፥14 ይመ።

8፥14 *ሚዳቋን ወይም ... የዋልያን ግልገል ምሰል፤* ሙሽራዪቱ ደስ ይላት ዘንድ የወንድነት ጥንካሬንና ፍጥነትን አሳይ ማለት ነው (የ2፥9 ማብ ይመ)። *በቅመም ተራራ ላይ፤* ከ2፥17 ጋር ያነጻጽሩ።

ትንቢተ ኢሳይያስ

መግቢያ

ጸሐፊው፤

የአሞጽ ልጅ ኢሳይያስ፣ ትንቢት ከጻፉ ታላላቅ ነቢያት መካከል እንደ ዋነኛ ይቈጠራል። የስሙ ትርጉም፣ "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ነው። ነቢዩ ኢሳይያስ የኖረው አሞጽ፣ ሆሴዕና ሚክያስ በነበሩበት ዘመን ነው፣ አገልግሎቱንም የጀመረው ንጉሥ ዖዝያን በሞተበት ዓመት በ740 ዓ.ቅ.ክ ነው። አንድ ተአማኒነቱ ያልተረጋገጠ፣ 'የኢሳይያስ ዕርገት' የተባለ የአይሁድ ትውፊት፣ ኢሳይያስ በንጉሥ ምናሴ ዘመን በመጋዝ ተሰንጥቆ እንደ ተገደለ ያመለክታል (ከዕብ11፥37 ጋር ያነጻጽሩ)። በትንቢት መጽሐፉ የነቢዩ ሚስት መፀነስ እንዲሁም ቢያንስ ቢያንስ ያሱብ (7፥3) እና ማኸር- ሻላል- ሐሽ- ባዝ (8፥3) የተባሉት ሁለቱ ልጆቹ መጠቀሳቸው ኢሳይያስ ባለ ትዳር እንደ ነበረ ያመለክታል። ነቢዩ ኢሳይያስ አብዛኛውን ዘመኑን በኢየሩሳሌም በተለይም ንጉሥ ሕዝቅያስን በመምከር እንዳሳለፈ ይገመታል (37፥1-2 ይመ)። በተጨማሪም የንጉሥ ዖዝያንን ዘመነ መንግሥት ታሪክ የጻፈው እርሱ ነው ተብሎ ይታመናል (2ዜና26፥22)።

ዛሬ ብዙ ምሁራን በኢሳይያስ ስም የሚታወቀውን የትንቢት መጽሐፍ ሙሉ በሙሉ ራሱ መጻፉን ይጠራጠራሉ፤ ይሁን እንጂ በተለያዩ የመጽሐፉ ክፍሎች (1፥1፤ 2፥1፤ 13፥1 ይመ) የነቢዩ ስም ብቻ በተደጋጋሚ መጠቀሱ ጸሐፊው ራሱ ለመሆኑ በቂ ማስረጃ ሊሆን ይችላል። ለመጽሐፉ የሐሳብ ወጥነት እንደ ዋና ማረጋገጫ ሆኖ የሚቀርበው ከምዕራፍ1-39 ዐሥራ ሁለት ጊዜ፣ ከምዕራፍ 40-66 ዐሥራ አራት ጊዜ የተጠቀሰው ለእግዚአብሔር የተሰጠው፣ "የእስራኤል ቅዱስ" የሚለው ስም ነው። ይህ መጠሪያ ከኢሳይያስ መጽሐፍ ውጪ፣ በሌሎች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ተጠቅሶ የሚገኘው ስድስት ጊዜ ብቻ ነው። ከዚህም በላይ በምዕራፍ1-39 እና በምዕራፍ 40-66 ላይ ባሉት ሁለት ክፍሎች እጅግ ተመሳሳይ የሆኑ ቃሎችና ሐረጎች ተደጋግመው ተጠቅሰዋል። የሚከተሉትን ክፍሎች ያነጻጽሩ፦

1፥2	66፥24
1፥5-6	53፥4-5
5፥27	40፥30
6፥1	52፥13፤ 57፥15
6፥11-12	62፥4
11፥1	53፥2
11፥6-9	65፥25
11፥12	49፥22
35፥10	51፥11

መጽሐፉን የተለያዩ ጸሐፊዎች ቢጽፉት ኖሮ በመጽሐፉ ውስጥ ባሉት ምዕራፎች ውስጥ የሚገኘውን ይህን የእግዚአብሔር ስም እንዲሁም ተመሳሳይ ቃሎችንና ሐረጎችን በመደጋገም ሊጠቅሱ አይችሉም ነበር።

ኢሳይያስ እሳትን የቅጣት ምሳሌ አድርጎ ማቅረቡ (1፥31፤ 10፥17፤ 26፥11፤ 33፥11-14፤ 34፥9-10፤ 66፥24)፣ በኢየሩሳሌም ያለውን "ቅዱስ ተራራ" ማመልከቱና (የ2፥2-4 ማብ ይመ) ወደ ኢየሩሳሌም የሚወስደውን አውራ መንገድ (የ11፥16 ማብ ይመ) መጥቀሱ፣ እነዚህ በመጽሐፉ ውስጥ ተደጋግመው የሚገኙ መሪ ሐሳቦች እንደ ሆኑ ያስገነዝባል።

በሌላ በኩል ደግሞ የመጽሐፉ አወቃቀር ራሱ ወጥነቱን ያመለክታል፤ ጸሐፊውም አንድ ሰው እንደ ሆነ የሚያሳይ ነው። በሌላ በኩል በም 36-39 ላይ ያለው ክፍል በም 1-35 ላለው ክፍል መዝጊያ ሲሆን፣ በም 40-66 ላለው ክፍል ደግሞ መግቢያ ሆኖ ይገኛል (የቍ 36፥1 ማብ ይመ)። በዚህም የመጽሐፉ ትረካ የተያያዘ እንጂ ወጥነት የጐደለው እንዳልሆነ እንመለከታለን።

አያሌ የአዲስ ኪዳን ጥቅሶች ከተለያዩ የመጽሐፉ ምዕራፎች ጋር በማገናኘት ነቢዩ ኢሳይያስን ይጠቅሳሉ፤ ለምሳሌ ማቴ 12፥17-21 (ከኢሳ42፥1-4)፤ ማቴ3፥3 እና ሉቃ3፥4 (ከኢሳ40፥3)፤ ሮሜ 10፥16፡20 (ከኢሳ53፥1፤ 65፥1)በተለይ፤ ዮሐ12፥38-41 (ከኢሳ53፥1፤ 6፥10)ጋር እንዴት እንደ ተጣቀሰ ማየት ይቻላል።

የተጻፈበት ጊዜ

በም 1-39 ባለው ክፍል ከተፈጸሙት ድርጊቶች አብዛኛው በኢሳይያስ የአገልግሎት ዘመን የተከናወነ ነው (6፥1፤ 14፥28፤ 36፥1 ይመ)፤ ስለዚህ እነዚህ ምዕራፎች ተጽፈው የተጠናቀቁት ከ701 ዓ.ቅ.ክ በኋላ ብዙ ሳይቈይ እንደ ሆነ መገመት ይቻላል። የአሦር ሰራዊትም ሙሉ በሙሉ የተደመሰሰው በዚሁ ዘመን ነበር (የ10፥16 ማብ ይመ)። ነቢዩ ኢሳይያስ እስከ 681 ዓ.ቅ.ክ ድረስ ሳይኖር አይቀርም (የ37፥38 ማብ ይመ)፤ ይህ ከሆነም ነቢዩ በኋለኛው የዕድሜ ዘመኑ በም 40-66 ያለውን ክፍል ጽፎ ሊሆን ይችላል። ሐዋርያው ዮሐንስ በራእ 4-22 ላይ ወደ ፊት ስለሚሆነው ነገር እንደ ጻፈ ሁሉ ነቢዩ ኢሳይያስም በስድስተኛው ምዕተ ዓመት (ዓ.ቅ.ክ) ተማርከው ስለሚወሰዱትና ወደ ፊት ስለሚሆነው ነገር በማመልከት ጽፎአል።

የመጽሐፉ ታሪካዊ ዳራ

ኢሳይያስ ትንቢቱን የጻፈው የአሦር መንግሥት ግዛቱን በከፍተኛ ደረጃ እያስፋፋ ባለበት ዘመንና የእስራኤል መንግሥት እየተዳከመ በሄደበት ዘመን ነበር:: አሦራውያን በንጉሥ ቴልጌልጌልፌልሶር ሣልሳዊ ዘመን (745-727 ዓ.ቅ.ክ) ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ወደ ሶርያና ወደ ከነዓን በኀይል ተንቀሳቀሱ:: ይህን የአሦር ጦር እንቅስቃሴ ለመግታት በ733 ዓ.ቅ.ክ የሶርያና የእስራኤል ነገሥታት የይሁዳ ንጉሥ አካዝ እንዲተባበራቸው ሊያስገድዱት ሞከሩ:: ነገር ግን ውሳኔውን ነቢዩ ኢሳይያስ በጥብቅ ቢቃወመውም (የ7፥1 ማብ ይመ)፣ አካዝ የአሦር ንጉሥ ቴልጌልቴልፌልሶር እንዲረዳው ለመነ:: ስለዚህ አሦር ይሁዳን በመርዳት የሰሜኑን የእስራኤል መንግሥት በ722-721 ዓ.ቅ.ክ. ወርራ ያዘች:: ይህ ደግሞ ይሁዳን የበለጠ ለጥቃት አጋልጦአት በ701 ዓ.ቅ.ክ የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም ራሷን ኢየሩሳሌምን ለመውጋት ወጣ (36፥1 እና ማብ ይመ):: እግዚአብሔርን ይፈራ የነበረው ንጉሥ ሕዝቅያስም አጥብቆ በጸለየ ጊዜ፣ ነቢዩ ኢሳይያስ አሦራውያን ከተማዪቱን ለቀው ይሄዱ ዘንድ እግዚአብሔር እንደሚያስገድዳቸው ትንቢት ተናገረ (37፥6-7)::

ነገር ግን ይሁዳ በኀጢአቷ ምክንያት በባቢሎናውያን እጅ እንደምትማረክ በማሳሰብ አስጠንቅቃት፤ የባቢሎን ንጉሥ መልእክተኞች ሕዝቅያስን መጐብኘታቸው፣ ኢሳይያስ ለተናገረው ትንቢት ፍጻሜ ቅድመ ሁኔታን አመቻችቶአል (39፥1:6 እና ማብ ይመ):: የኢየሩሳሌም ውድቀት እስከ 586 ዓ.ቅ.ክ ባይፈጸምም፣ ኢሳይያስ የይሁዳን ውድቀት፣ የሕዝቡን ወደ ባቢሎን ተማርኮ መሄድና ከዚያም በኋላ ከምርኮ ወደ ምድሩ የመመለሳቸውን ተስፋ ተናግሮአል (40፥2-3 እና ማብ ይመ):: እግዚአብሔር ቀደም ሲል ሕዝቡን ከግብፅ አገዛዝ እንደ ታደጋቸው፣ አሁን ደግሞ ከባቢሎን ምርኮ ነጻ ሲያወጣቸው ይታያል (የ35፥9፤ 41፥14 ማብ ይመ):: ከዚህ በኋላ ነቢዩ ኢሳይያስ፣ ፋርስንና ሜዶንን በማዋሐድ በ539 ዓ.ቅ.ክ ባቢሎንን ስለሚወረው ስለ ፋርሱ ንጉሥ ስለ ቂሮስ መነሣት ይተነብያል (41፥2 እና ማብ ይመ):: በ538 ዓ.ቅ.ክ አይሁድ በነጻነት ወደ አገራቸው መመለስ እንዲችሉ ቂሮስ ያወጣው ዐዋጅ ምቹ ሁኔታን ፈጥሮላቸዋል፤ ይህም ክርስቶስ ሰዎችን ከኀጢአት ነጻ አውጥቶ ታላቅ ድነት እንደሚሰጣቸው የሚያመላክት ነው (52፥7 እና ማብ ይመ)::

የመጽሐፉ መሪ ሐሳብና ትምህርተ መለኮት

ትንቢተ ኢሳይያስ የእግዚአብሔርን ፍርድና ማዳን ሙሉ ገጽታ ገልጦ የሚያሳይ ነው:: እግዚአብሔር፣ "የእስራኤል ቅዱስ" ተብሎአል (1፥4፤ 6፥1 እና ማብ ይመ)፤ እርሱም ዐመፀኛ የሆነውን ሕዝቡን ይቀጣል (1፥2)፤ የኋላ ኋላ ግን ይቤዣቸዋል (41፥14:16):: እስራኤል የታወረና የደነቈረ ሕዝብ ነው (6፥9-10፤ 42፥7)፤ በማንም የሚረገጥ የወይን ተክል ስፍራ ሆኖአል (5፥1-7)፤ ፍርድና ፍትሕ ተለይቶታል (5፥7፤ 10፥1-2):: በእስራኤልና ለእግዚአብሔር በማይታዘዙ መንግሥታት ሁሉ ላይ የሚመጣው አስፈሪ ፍርድ፣ "የጌታ ቀን" ተብሎአል:: እስራኤል የዚያን ቀን ምንነት ከብዙ በጥቂቱ በሕይወቷ ቀምሳለች (5፥30፤ 42፥25)፤ ሌሎች መንግሥታት ግን ሙሉውን ፍርድ ይቀበላሉ (2፥11:17:20 እና ማብ ይመ):: ይህ ቀን በአዲስ ኪዳን ከጌታ ዳግም ምጽአት እንዲሁም ተከትሎት ከሚመጣው ፍርድ ጋር የተያያዘ ነው (24፥1:21፤ 34፥1-2 እና ማብ ይመ):: በመጽሐፉ ውስጥ ስለ ፍርድ የተጠቀሰው ቍጥር "እሳት" እየተባለ ነው (1፥31፤ 30፥33 እና ማብ ይመ):: እግዚአብሔር ከመንግሥታትና ከነገሥታት ሁሉ እጅግ የሚልቅ ጌታ ነው (የ25፥8 ማብ ይመ፤ በተጨማሪ 40፥15-24 ይመ)::

ያም ሆኖ እግዚአብሔር የሚራራ ነው (14፥1-2)፤ ከፖለቲካና ከመንፈሳዊ ተጽዕኖም ይታደጋቸዋል:: ወደ አገራቸው መመለሳቸውና እንደ ገና መቋቋማቸው እንደ አዲስ ፀአት (መፍለስ) የሚቈጠር ነው (43፥2:16-19፤52፥10-12)፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ይቤዣቸዋል (35፥9፤ 41፥14 እና ማብ ይመ)፤ ያድናቸዋልም (43፥3፤ 49፥8 እና ማብ ይመ):: የእስራኤል ኀያል ፈጣሪ (40፥21-22፤ 48፥13) በቸርነቱ ወደ ገዛ ምድራቸው በሚመልሳቸው ጊዜ፣ የውሃ ምንጭ በበረሓ ውስጥ እንዲፈልቅ ያደርጋል (32፥2):: በሁለቱም የመጽሐፉ ዋነኛ ክፍሎች ውስጥ ስለ እስራኤል መመለስ በሚያወሣበት ጊዜ፣ አውራ ጐዳና የሚለው ሐረግ ጕልሕ የሆነ መሪ ሐሳብ ነው (11፥16፤ 40፥3 እና ማብ ይመ):: እስራኤል ወደ ምድሯ እንድትመለስ ይለቋት ዘንድ እግዚአብሔር ሰንደቅ ዐላማን ወደ ላይ አንሥቶ ለአሕዛብ መንግሥታት ጥሪ ያደርግላቸዋል (5፥26 እና ማብ ይመ)::

ሰላምና ደኅንነት የዚህ የአዲሱ መስሓዊ ዘመን መለያ ምልክቶች ናቸው (11፥6-9):: ከዳዊት ዘር የተገኘ ንጉሥ ምድሪቱን በጽድቅ ይገዛል (9፥7፤ 32፥1)፤ ሕዝቦችም ሁሉ ወደ ተቀደሰው የኢየሩሳሌም ተራራ ይጐርፋሉ (2፥2-4 እና ማብ ይመ):: የእግዚአብሔር ሕዝብ ከእንግዲህ ወዲህ በክፉ ገዦች አይጨቈኑም (11፥14፤ 45፥14)፤ ኢየሩሳሌምም በእውነት፣ "የእግዚአብሔር ከተማ" ትሆናለች (60፥14)::

ንጉሥ የሆነውን መሲሕ እግዚአብሔር በም 42-53 ባለው ክፍል፣ "አገልጋዬ" ይለዋል፤ እስራኤልም እንደ አንድ ሕዝብ በዚሁ ስያሜ ተጠርታለች (41፥8-9፤ 42፥1 እና ማብ ይመ):: ድነትም ሙሉ በሙሉ ሊገኝ የሚችለው በዚሁ በአገልጋዩ ሥቃይ አማካይነት ነው:: እስራኤልን ከባቢሎን ቀንበር ለማላቀቅ ንጉሡ ቂሮስ የእግዚአብሔር መሣሪያ ነው (41፥2)፤ ክርስቶስ ግን የሰውን ዘር ሁሉ ከኀጢአት እስራት ነጻ አወጣ (52፥13-53፥12):: እርሱም፣ "ለአሕዛብ ብርሃን" ሆነ (42፥6)፤ ከዚህም የተነሣ ፍርድ የሚጠብቃቸው ሕዝቦች (ም 13-23) ድነት ያገኛሉ (55፥4-5):: እነዚህ አሕዛብም፣ "የእግዚአብሔር አገልጋዮች"

ይሆናሉ (54፥17 እና ማብ ይመ)።

የኢሳይያስ መጽሐፍ ዐላማ አድርጎና ቀጥ ብሎ የሚጓዘው፣ በምድር ላይ ወደምትመሠረተውና ገዢም ሕዝቧም ጻድቅ ወደ ሆኑት ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ነው። የታደሰችው ምድርና የታደሰውም ሕዝብ ፍጹም ታዛዥ በመሆን ለመለኮታዊ ዕቅድ ይገዛሉ፤ የዚህም ሁሉ ውጤት የእስራኤል ቅዱስ ላከናወነው ነገር ምስጋናንና ክብርን ለእርሱ ማቅረብ ይሆናል።

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያት

የትንቢተ ኢሳይያስ ሥነ ጽሑፍ ስድ ንባብንና ግጥምን የሚያጠቃልል ነው፣ የቅኔው ውበት በብሉይ ተወዳዳሪ አይገኝለትም። ዋናው ስድ ንባብ የሚገኘው ከምዕራፍ 36-39 ባለው ውስጥ ነው፤ ይህም የመጽሐፉን ሁለት ዐበይት ክፍሎች የሚያገናኝ ታሪካዊ መሸጋገሪያ ነው። የቅኔው ክፍል ከም 13-23 ያለውን ተከታታይ ክፍል ያጠቃልላል። የባቢሎንን ንጉሥ ውድቀት በማሳየት የተጻፈው ቅኔ በ14፥4-23 ላይ ይገኛል። በም24-27 ላይ ያለው ክፍል በመጨረሻ ዘመን ላይ የሚያተኵር ራእይ ነክ ትንቢት ነው (የ24፥1 ማብ ይመ)። ስለ ጥበብ የተነገረው ቅኔ በ28፥23-29፤ ላይ ይገኛል (ከ32፥5-8 ጋር ያነጻጽሩ)። የወይን ተክልን ቦታ አስመልክቶ የተዘመረው ግጥምም በ5፥1-7 ላይ ሲገኝ፣ ኢሳይያስ በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ያለውን ግንኙነት ለመግለጽ አጀማመሩን የፍቅር ግጥም ዐይነት አድርጎ አቅርቦታል። የምስጋና መዝሙሮች በ12፥1-6 እና በ38፥10-20 ላይ ይገኛሉ፣ ብሔራዊ የሐዘን እንጕርጕሮን የሚገልጽ ቅኔ ደግሞ ከ63፥7-64፥12 ባለው ክፍል ይገኛል። ነቢዩ የተለያዩ ብዙ ቃላት እንደ መጠቀሙ ሁሉ፣ ሥነ ግጥሙም የተዋጣለትና ልዩ ልዩ አቀራረብ ያለው ነው፤ ማንኛውም የብሉይ ኪዳን ጸሐፊ ከጠቀሰው በላይ፣ ከ2200 የሚበልጡ የተለያዩ የዕብራይስጥ ቃላትን ነቢዩ ኢሳይያስ ተጠቅሞአል።

ኢሳይያስ ሕይወት የሌላቸውን ነገሮች ሁኔታ ለመግለጽ በአብዛኛው የተጠቀመበት ሥነ ጽሑፋዊ ዘይቤ ሰውኛ አገላለጽ ነው። ፀሐይና ጨረቃ ሲያፍሩ (24፥23)፣ ምድረ በዳውና ደረቁ ምድር ሐሤት ያደርጋሉ (35፥1 እና ማብ ይመ)፤ ተራሮችና ደኖች ይዘምራሉ (44፥23)፤ ዛፎችም ያጨበጭባሉ (55፥12)። በኢሳይያስ መጽሐፍ ውስጥ ተወዳጅ የሆነው ዘይቤያዊ አገላለጽ የወይኑ ተክል ቦታ ሲሆን፣ የሚወክለውም እስራኤልን ነው (5፥7)። የወይኑ መጭመቂሚያ ቦታ መረገጥ ፍርድን ያመለክታል (51፥17 እና ማብ ይመ)፤ የእግዚአብሔርን የቍጣ ጽዋ መጠጣት በቅጣት ሥር መማቀቅን የሚገልጽ ዘይቤ ነው (51፥17 እና ማብ ይመ)። ኢሳይያስ፣ "ዐምባ"፣ "ዐለት" ወይም "ድንጋይ" የሚለውን ስም እግዚአብሔርን ለመግለጽ ተጠቅሞበታል (17፥10)። ሌዋታንንና ረዓብን የመሳሰሉት እንስሶች ደግሞ የአሕዛብን መንግሥታት የሚገልጹ ናቸው (27፥1፤ 30፥7፤ 51፥9 ይመ)።

የኢሳይያስ ዘይቤያዊ የአገላለጽ ችሎታ በ30፥27-33 ላይ ጐልቶ ይታያል፤ በ44፥9ጠ20 ላይ ደግሞ የጣዖት አምልኮን ለማውገዝ ነቢዩ ሙሉ በሙሉ በሽሙጥ አነጋገር ተጠቅሞአል። በአንድ ተመሳሳይ ንባብ ሁለት ትርጕም ያዘሉ ቃላትን የመጠቀሙ ጕልሕ ምሳሌ በ5፥7 ላይ ይታያል (የዚያኑ ማብ ይመ? በ6፥10 ላይ ደግሞ ተጓዳኝ የሚሆኑ ሐሳቦች ከላይ ወደ ታችና ከታች ወደ ላይ እየተገናኙ የሚሄዱበት አቀራረብ (ኪያስቲክ ውቅር) ይታያል (የዚያኑ ማብ ይመ፤ በጨማሪም የ16፥7 ማብ ይመ)። በተመሳሳይ ፊደል ወይም ድምፅ የሚጀምሩ ቃላትን ወይም በከፊል ተመሳሳይ ድምፀት የሚነበቡ ቃላትን የመጠቀም ዘይቤ (በዕብራይስጡ መጽሐፍ) በ24፥17 ላይ ይገኛል (የዚያኑ ማብ ይመ)። በ28፥15፡18 ላይ ውሑድ ተለዋጭ ዘይቤያዊ አጻጻፍ፣ "ታላቅ መቅሠፍት" በሚለው አገላለጽ ውስጥ ይታያል።

ኢሳይያስ ብዙውን ጊዜ፣ ቀደም ሲል የነበረውን የእስራኤል ታሪክ በተለይ በዘፀአት መጽሐፍ ውስጥ የሚገኘውን በሰያፍ ጠቀስ ያደርጋል። እስራኤላውያን ቀይ ባሕርን የመሻገራቸውን ታሪክ በ11፥5 እና 43፥2፡16-17 ላይ ላለው ሐሳብ መሠረት አድርጎአል፤ ደግሞም በ4፥5-6፤ 31፥5፤ 37፥36 ላይ ከቀድሞ የብሉይ ኪዳን ታሪክ ጠቀስ የተደረጉ ሐሳቦች አሉ (የእነዚህን ጥቅሶች ማብ ይመ)። የሰዶምና የገሞራ መደምሰስ በ1፥9 ላይ ተጠቅሶአል፤ ጌዴዎን በምድያም ሰዎች ላይ ያገኘው ድል በ9፥4፤ 10፥26 ላይ ተመልክቶአል (በተጨማሪ 28፥21 ይመ)። ኢሳይያስ በዘዳ 32 ላይ የሚገኘውን የሙሴን መዝሙር ብዙ ጊዜ ጠቃቅሶት እናገኛለን (1፥2 እና ዘዳ 32፥1፤ 30፥17፤ እና ዘዳ 32፥30፤ 43፥11፡13፤ 32፥39 ያነጻጽሩ)። ሙሴ እንዳደረገው ሁሉ፣ ኢሳይያስም ሕዝቡ ንስሐ እንዲገባና ሁሉን ቻይ በሆነው በቅዱስ እግዚአብሔር እንዲያምን ጥሪ ያቀርባል። በተጨማሪ የ49፥8ን ማብራሪያ ይመልከቱ።

አስተዋፅኦ

ክፍል አንድ፤ የፍርድ መጽሐፍ (ም 1-39)

1. የተግሣጽና የተስፋ መልእክቶች (ም 1-6)
   - ሀ. መግቢያ፤ ይሁዳ ቃል ኪዳን በማፍረሷ የቀረበባት ክስ (ም 1)
   - ለ. በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ ወደ ፊት የሚመጣው ቅጣትና የሚያገኙት ክብር (ም 2-4)
     - (1) የኢየሩሳሌም የወደፊት በረከቶች (2፥1-5)
     - (2) እግዚአብሔር ይሁዳን መቅጣቱ (2፥6-4፥1)
     - (3) የጽዮን እንደ ገና መታደስ (4፥2-6)
   - ሐ. በሕዝቡ ላይ የሚፈጸመው ፍርድና በምርኮ መወሰዳቸው (ም 5)
   - መ. የኢሳይያስ ልዩ ጥሪና ተልእኮ (ም 6)

2. ሶርያና እስራኤል ይሁዳን ለማጥቃት በመተባበራቸው የተነገረ ትንቢት (ም 7-12)
   - ሀ. አካዝ ሶርያና እስራኤል በመተባበራቸው እንዳይፈራ የተሰጠው ማስጠንቀቂያ (ም 7)
   - ለ. የኢሳይያስ ልጅና የዳዊት ልጅ (8፥1-9፥7)
   - ሐ. በእስራኤል ላይ የተነገረ ፍርድ (9፥8-10፥4)
   - መ. የአሦር ግዛትና የዳዊት መንግሥት (10፥5-12፥6)
     - (1) የአሦር መደምሰስ (10፥5-34)
     - (2) ከዳዊት ዘር የሆነ ንጉሥ መንገሡና የዳዊትን መንግሥት መመሥረቱ (ም 11)
     - (3) ነጻ ስለ ወጡ የተዘመረ የደስታ መዝሙር (ም 12)
3. በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የተነገረ ፍርድ (ም 13-23)
   - ሀ. በአሦርና በባቢሎን ላይ (13፥1-14፥27)
   - ለ. በፍልስጥኤም ላይ (14፥28-32)
   - ሐ. በሞዓብ ላይ (ም 15-16)
   - መ. በሶርያና በእስራኤል ላይ (ም 17)
   - ሠ. በኢትዮጵያ ላይ (ም 18)
   - ረ. በግብፅና በኢትዮጵያ ላይ (ም 19-20)
   - ሰ. በባቢሎን ላይ (21፥1-10)
   - ሸ. በኤዶም ላይ (21፥11-12)
   - ቀ. በዐረብ ላይ (21፥13-17)
   - በ. በራእይ ሸለቆ (በኢየሩሳሌም) ላይ (ም 22)
   - ተ. በጢሮስ ላይ (ም23)
4. ፍርድና ተስፋ (የእግዚአብሔር መንግሥት) (ም24-27)
   - ሀ. ፍጥረት ሁሉ ለፈጸመው ኀጢአት ሁለንታዊ ፍርድ (ም 24)
   - ለ. ነጻ መውጣትና በረከት (ም 25)
   - ሐ. እግዚአብሔር ላደረገው መለኮታዊ ክብካቤ የቀረበ ምስጋና (ም 26)
   - መ. የእስራኤል ትሩፋን እንደ ገና መመለስና የጠላቶቻቸው መቀጣት (ም 27)
5. ስድስት ወዮታዎች፤ አምስቱ በእስራኤል ላሉ ከዳተኞች፤ አንዱ በአሦር ላይ (ም 28-33)
   - ሀ. ወዮ ለኤፍሬም (ለሰማርያ) እንዲሁም ለይሁዳ (ም 28)
   - ለ. ወዮ ለዳዊት ከተማ ለኢየሩሳሌም (29፥1-14)
   - ሐ. ወዮ በባዕዳን አጋርነት ለሚታመኑ (29፥15-24)
   - መ. ወዮ ለእልከኛ ሕዝብ (ም 30)
   - ሠ. ወዮ በግብፅ ለሚታመኑ (ም 31-32)
   - ረ. ወዮ ለአሦር፤ በረከት ግን ለእግዚአብሔር ሕዝብ (ም 33)
6. ተጨማሪ የፍርድና የተስፋ ትንቢቶች (ም 34-35)
   - ሀ. የአሕዛብ መደምሰስና ለእግዚአብሔር ሕዝብ የተደረገ የበቀል እርምጃ (ም 34)
   - ለ. እንደ ገና ለታደሰችው፣ ለጽዮን የተነገረ የበረከት ተስፋ (ም 35)
7. ከአሦራውያን ዛቻ ወደ ባቢሎን ምርኮ የመሄድ ታሪካዊ ሽግግር (36-39)
   - ሀ. ኢየሩሳሌም ከአሦራውያን ዛቻ መጠበቋ (ም 36-37)
     - (1) ኢየሩሳሌም በሰናክሬምና በአሦራውያን ሰራዊት መከበቧ (ም 36)
     - (2) እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን መታደጉ (ም 37)
   - ለ. እግዚአብሔር የሕዝቅያስን ዕድሜ ማርዘሙ (ም 38)
   - ሐ. ወደ ባቢሎን ተማርኮ ስለመሄድ አስቀድሞ መነገሩ (ም 39)

ክፍል ሁለት፤ የመጽናናት መጽሐፍ (ም 40-66)

8. የእስራኤል ነጻ መውጣትና እንደ ገና መደርጀት (ም 40-48)
   - ሀ. የድል አድራጊው እግዚአብሔር መምጣት (40፥1-26)
   - ለ. ተስፋ ቈርጠው የዛሉትን ምርኮኞች የሚያበረታ ጽኑ ኀይል (40፥27-31)
   - ሐ. እግዚአሔር የታሪክ ጌታ (41፥1-42፥9)
   - መ. ምስጋናና ምክር (42፥10-25)
   - ሠ. የእስራኤል እንደ ገና መሰባሰብና መታደስ (43፥1-44፥5)
   - ረ. ወደር የሌለው ብቸኛ አምላክ (44፥6-45፥25)
   - ሰ. ከባቢሎን አማልክት ይልቅ እግዚአብሔር ኀያል መሆኑ (ም 46)

ሸ. የባቢሎን አወዳደቅ (ም 47)
ቀ. እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው ጥብቅ ምክር (ም 48)

9. የእግዚአብሔር ባሪያ ተልእኮና የእስራኤል መታደስ (ም 49-57)

ሀ. የእግዚአብሔር ባሪያ መጠራትና ተልእኮው (49፥1-13)
ለ. ጽዮን እንደ ገና ሕዝብ በሕዝብ መሆኗ (49፥14-26)
ሐ. የእስራኤል ኀጢአትና የእግዚአብሔር ባሪያ መታዘዝ (ም 50)
መ. ቅሬታዎች ወደ ፊት ከሚጠብቃቸው ታላቅ ክብር የተነሣ መጽናናታቸው (51፥1-52፥12)
ሠ. የጌታ ጻድቅ ባሪያ የሚደርስበት መከራና የሚያገኘው ክብር (52፥13-53፥12)
ረ. የጽዮን የወደ ፊት ክብር (ም 54)
ሰ. እግዚአብሔር ለድነትና ለቃል ኪዳኑ በረከት መጥራቱ (55፥1-56፥8)
ሸ. በእስራኤል ባሉ ክፉዎች ላይ መፈረዱ (56፥9-57፥21)

10. ዘላለማዊ ትድግናና ዘላለማዊ ፍርድ (ም 58-66)

ሀ. ሐሰተኛና እውነተኛ አምልኮ (ም 58)
ለ. የጽዮን ኑዛዜና የምታገኘው ቤዛ (ም 59)
ሐ. የጽዮን ሰላምና ብልጥግና (ም 60)
መ. እግዚአብሔር የሚወደው (ም 61)
ሠ. የጽዮን መታደስና ክብር (62፥1-63፥6)
ረ. እግዚአብሔር ሕዝቡን እንዲታደግ የተደረገ ጸሎት (63፥7-64፥12)
ሰ. የእግዚአብሔር መልስ፤ ምሕረትና ፍርድ (ም 65)
ሸ. በሐሰት በሚያመልኩት ላይ የሚመጣ ፍርድና በእውነት ለሚያመልኩት የሚወርድ በረከት (ም 66)

1 በይሁዳ ነገሥታት በዖዝያን፣ በኢዮአታም፣ በአካዝና በሕዝቅያስ ዘመን፣ የአሞጽ ልጅ ኢሳይያስ ስለ ይሁዳና ስለ ኢየሩሳሌም ያየው ራእይ፤

እምቢተኛ ሕዝብ

[2]ሰማያት ሆይ፤ ስሙ! ምድር ሆይ፤ አድምጪ!
እግዚአብሔር እንዲህ ሲል ተናግሮአልና፤
"ልጆች ወለድሁ፣ አሳደግኋቸውም፤
እነርሱ ግን ዐመፁብኝ።
[3]በሬ ጌታውን፣
አህያ የባለቤቱን ጋጥ ያውቃል፤
እስራኤል ግን አላወቀም፤
ሕዝቤም አላስተዋለም።"

[4]እናንተ ኀጢአተኛ ሕዝብ፣
በደል የሞላበት ወገን፣
የክፉ አድራጊ ዘር፣
ምግባረ ብልሹ ልጆች ወዮላችሁ!
እግዚአብሔርን ትተዋል፤
የእስራኤልን ቅዱስ አቃለዋል፤
ጀርባቸውንም በእርሱ ላይ አዙረዋል።

[5]ለምን ዳግመኛ ትመታላችሁ?
ለምንስ በዐመፅ ትጸናላችሁ?
ራሳችሁ በሙሉ ታሞአል፤
ልባችሁ ሁሉ ታውኮአል።
[6]ከእግር ጥፍራችሁ እስከ ራስ ጠጕራችሁ
ጤና የላችሁም፤
ቍስልና ዕባጭ እንዲሁም እዥ ብቻ ነው፤
አልታጠበም፤ አልታሰረም፤
በዘይትም አልለዘበም።

[7]አገራችሁ ባድማ፣
ከተሞቻችሁ በእሳት የተቃጠሉ ይሆናሉ፤
ዕርሻችሁ እያየ፣
መሬታችሁ በባዕድ ይነጠቃል፤
ጠፍም ይሆናል።
[8]የጽዮን ሴት ልጅ
በወይን እትክልት ውስጥ እንዳለ ዳስ፣
በዱባ ተክል ወስጥ እንደሚገኝ ጐጆ፣
እንደ ተከበበም ከተማ ተተወች።
[9]የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር*
ዘርን ባያስቀርልን ኖሮ፣
እንደ ሰዶም በሆንን
ገሞራንም በመሰልን ነበር።

[10]እናንተ የሰዶም ገዦች፤
የ*እግዚአብሔርን* ቃል ስሙ፤
እናንተ የገሞራ ሰዎች፤
የ*እግዚአብሔርን* ሕግ አድምጡ።
[11]"የመሥዋዕታችሁ ብዛት
ለእኔ ምኔ ነው?" ይላል *እግዚአብሔር*።
"የሚቃጠለውን የአውራ በግና
የሰቡ እንስሳትን ስብ ጠግቤአለሁ፤
በበሬ፣ በበግ ጠቦትና በፍየል ደም ደስ
አልሰኝም።
[12]በፊቴ ለመቅረብ ስትመጡ፣
ይህን ሁሉ እንድታመጡ፣
የመቅደሴን ደጅ እንድትረግጡ ማን
ጠየቃችሁ?
[13]ከንቱውን መባ አታቅርቡ፤
ዕጣናችሁን እጸየፋለሁ፤
የወር መባቻ በዓላችሁን፣

1፥1 1ሳሙ3፥1፤ 2ነገ14፥21፤16፥1፤ 1ዜና3፥12፡13፤ 2ዜና26፥22፤ነህ1፥1፤ ኢሳ2፥1፤13፥1፤22፥1፡ 5፤40፥9፤44፥26፤ አብ1፥1፤ናሆ1፥1
1፥2 ቍ4:23፤ ዘዳ4፥26፤መሳ11፥10፤ ኢሳ23፥4፤24፥5:20፤ 30፥1:9፤46፥8፤ 48፥8፤57፥4፤63፥16፤ 65፥2፤66፥24፤ ኤር42፥5፤ሕዝ24፥3፤ ሚክ1፥2፤ሐጌ1፥12፤ ሚል1፥6፤3፥5
1፥3 ዘፍ42፥27፤ ዘዳ32፥28፤ኢዮ12፥9፤ ኢሳ42፥25፤48፥8፤ ኤር4፥22፤5፥4፤9፥3፡ 6፤ሆሴ2፥8፤4፥1:6፤ 7፥9
1፥4 ቍ2፤ዘዳ32፥15፤ 2ነገ19፥22፤ መዝ14፥3፤119፥87፤ ምሳ30፥9፤ኢሳ5፥18፡ 19:24፤9፥17፤14፥20፤ 31፥1:2፤37፥23፤ 41፥14፤43፥14፤45፥11፤ 47፥4፤59፥13፤ ኤር23፥14፤ሕዝ39፥7
1፥5 ቍ2፤ ምሳ20፥30፤ ኢሳ30፥26፤ 31፥6፤33፥6:24፤ 58፥8፤ኤር2፥30፤ 5፥3፤8፥5፤30፥17፤ 44፥16-17፤ሰቆ2፥11፤ 5፥17፤ዕብ3፥16
1፥6 ዘዳ28፥35፤ 2ሳሙ14፥2፤መዝ23፥5፤ 38፥3፤45፥7፤104፥15፤ 147፥3፤ኢሳ30፥26፤ 53፥5፤61፥3፤ኤር8፥22፤ 14፥19፤30፥17፤ ሰቆ2፥13፤ሕዝ34፥4፤ ሉቃ10፥34
1፥7 ዘሌ26፥16:31:34፤ ዘዳ29፥23፤ መሳ6፥3-6፤2ነገ18፥13፤መዝ109፥11፤ኢሳ62፥8፤ኤር5፥17
1፥8 ኢዮ27፥18፤መዝ9፥14፤ኢሳ10፥32፤30፥17፤49፥21
1፥9 ዘፍ19፥24፤45፥7፤2ነገ21፥14፤ኢሳ4፥2፤6፥13፤27፥12፤28፥5፤ 37፥4:31-32፤45፥25፤56፥8፤ኤር23፥3፤ ኢል2፥32፤ሮሜ9፥29
1፥10 ዘፍ13፥13፤18፥20፤ኢሳ5፥24፤8፥20፤13፥19፤28፥14፤30፥9፤ ሕዝ16፥49፤ሮሜ9፥29፤ራእ11፥8 1፥11 1ሳሙ15፥22፤ኢዮ22፥3፤ መዝ40፥6፤50፥8፤ኢሳ66፥3፤ ኤር6፥20፤አሞ6፥4፤ሚል1፥10፤ዕብ10፥4
1፥12 ዘፀ23፥17፤ ዘዳ31፥11 1፥13 ዘኁ10፥10፤1ነገ14፥24፤ 1ዜና23፥31፤መዝ115፥8፤ ምሳ15፥8፤28፥9፤ኢሳ41፥24፤66፥3፤ ኤር7፥9፤18፥15፤44፥8፤ሐጌ2፥14፤ሚል2፥11

1፥1-31፤ በምዕራፍ 1 እና በምዕራፍ 5 ላይ የተጻፉትን ወቀሳዎች ያነጻጽሩ፤ ሁለቱም ምዕራፎች የመጀመሪያዎቹን ሁለት ትንቢቶች ያጠቃልላሉ። በተለይ ምዕራፍ አንድ ለመጽሐፉ መግቢያ ሆኖ ይቈጠራል።

1፥1፤ በዖዝያን፣ በኢዮአታም፣ በአካዝና በሕዝቅያስ፤ እነዚህ ነገሥታት የገዙት ከ792 እስከ 686 ዓ.ቅ.ክ ነው። የሰሜኑ የእስራኤል ነገሥታት ስም ያልተጠቀሰው፣ ኢሳይያስ ያገለገለው በደቡቡ መንግሥት በይሁዳ ብቻ ስለ ሆነ ነው። የመጽሐፉ ርእስ ነው። ሌሎችም ርእሶች ላይ ተገልጾአል በ2፥1፤ 13፥1፤ 14፥28፤ 15፥1፤ 17፥1፤ 19፥1፤ 21፥1:11:13፤ 22፥1፤ 23፥1። *የአሞጽ፤* ከነቢዩ አሞጽ ጋር አንድ አይደለም። *ራእይ፤* መገለጥን ወይም ትንቢትን በተመለከተ 1ሳሙ 3፥1፤ ምሳ 29፥18፤ አብ 1 ይመ።

1፥2፤ ኢሳይያስ ትንቢቱን የሚጀምረውም፣ የሚጨርሰውም (66፥24) በእግዚአብሔር ላይ ያመፁትን በመቃወም ነው። ነቢዩ ኢሳይያስ፣ የእስራኤል ሕዝብ የቃል ኪዳኑ ምስክር በመሆናቸው (ዘዳ 30፥19፤ 31፥28፤ 32፥1)፣ እግዚአብሔር በእነርሱ ላይ የሚያስማው ክስ ተገቢ መሆኑንና የፍርዱንም ትክክለኛነት ለማሳየት ሰማይንና ምድርን ምስክር አድርጎ ይጠራቸዋል።

1፥3 *ጋጥ፤* ከብቶች የሚያድሩበት ማጕሪያ ወይም የሚበሉበትና የሚጠጡበት ገንዳ። እግዚአብሔርን ለማወቅና የበለጠ ለመረዳት አለመፈለግ፣ በኋላ ይሁዳ ከምድሯ ተነቅላ እንድትሄድ ምክንያት ሆነ (5፥13)።

1፥4 *የእስራኤልን ቅዱስ፤* በኢሳይያስ መጽሐፍ 26 ጊዜ ተጠቅሶአል (በተለይ 5፥24 ይመ)፤ በሌሎች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ላይ ተጠቅሶ የምናገኘው 6 ጊዜ ብቻ ነው።

1፥5-6፤ አሳዛኝ የሆነው የእስራኤል ሕዝብ የግብረገብና የመንፈሳዊ ድቀት ክሥተት በኢሳይያስ 53፥4-5 እንደ ተገለጠው መከራን በገዛ ፈቃዱ ወደ ተቀበለው አገልጋይ ተዛውሮአል።

1፥6፤ እንደ ኢዮብ ቍስል ሁሉ መላውን አካል ያዳረሰ ማለት ነው (ኢዮ 2፥7)። *ዘይት፤* ቍስልን ለማከም የታወቀ መድኀኒት ነው (ሉቃ 10፥34)።

1፥7-9፤ የይሁዳ ምድር ጠፍ የሆነው፣ በውጭ ኀይሎች ወረራ ምክንያት ነበር፣ ለምሳሌ ሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት፣ ኤዶምና ፍልስጥኤም ወረውት ነበር (2ዜና 28፥5-18)፤ ቀጥሎም በ701 ዓ.ቅ.ክ ላይ ንጉሥ ሰናክሬምና የአሦር ሰራዊት ወረሩት (36፥1-2)፤ ከዚያም በኋላ ማለት ከ605-586 ዓ.ቅ.ክ ባለው ጊዜ ንጉሥ ናቡከደነፆርና የአዲሲቱ ባቢሎን ሰራዊት አገሩን በሙሉ ያዙ።

1፥8 *የጽዮን ሴት ልጅ፤* ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን የሚያመለክት ነው። *ዳስ … ጐጆ፤* ሌቦችንና ቀማኞችን፣ ነቅተው የሚጠብቁ ሰዎች (ኢዮ 27፥18) የሚጠቀሙባቸው ጊዜያዊ መጠለያዎች ናቸው። ስለዚህ ኢየሩሳሌም የተጠናከረ መከላከያ አልነበራትም ማለት ነው።

1፥9-10 *ሰዶም … ገሞራንም፤* በኀጢአታቸው ምክንያት ፈጽሞ ለጠፉ ከተሞች ምሳሌ በመሆን ከጥንት ጀምሮ የሚጠቀሱ ቦታዎች ናቸው (3፥9፤ ዘፍ 13፥13፤ 18፥20-21:19፥5:24-25 ይመ)። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ጴጥሮስን፣ "አንተ ሰይጣን" (ማቴ 16፥23) እንዳለው ሁሉ፣ ኢሳይያስም የአገሩን ሰዎች የሰዶም ገዦችና የገሞራ ሰዎች ይላቸዋል።

1፥9፤ ከኢሳ 10፥22-23 ጋር ተያይዞ በሮሜ 9፥29 ላይ ተጠቅሷል። እግዚአብሔር ከሚያመጣው ፍርድ ተርፈው ርስት የሚወርሱትን ቅሬታዎች ያመለክታል (4፥3፤ 10፥20-23፤ 11፥11:16፤ 46፥3 ይመ)።

1፥11-15፤ እጅግ በጣም አስፈላጊው ነገር፣ የሚያመልከው ሰው የሚፈጽማቸው የተለያዩ ሃይማኖታዊ ድርጊቶች ሳይሆኑ፣ ራሱ ሰውየው በእውነት እግዚአብሔርን ያመልካል ወይ? የሚለው ነው (66፥3፤ ኤር 7፥21-26፤ ሆሴ 6፥6፤ አሞ 5፥21-24፤ ሚክ 6፥6-8 ይመ)።

1፥11 *የሰቡ እንስሳትን፤* የሚያሰባና የሚያወፍር ልዩ ምግብ

ሰንበቶቻችሁን፣ ጉባኤያችሁንና
በክፋት የተሞላውን ስብሰባችሁን መታገሥ
  አልቻልሁም።
[14]የወር መባቻችሁንና የተደነገጉ በዓሎቻችሁን
  ነፍሴ ጠልታለች፤
ሸክም ሆነውብኛል፤
  መታገሥም አልቻልሁም።
[15]እጆቻችሁን ለጸሎት ወደ እኔ ስትዘረጉ፣
  ዐይኖቼን ከእናንተ እሰውራለሁ፤
አብዝታችሁ ብትጸልዩም እንኳ አልሰማችሁም፤
  እጆቻችሁ በደም ተበክለዋል፤
[16]ታጠቡ፤ ራሳችሁንም አንጹ፤
  ክፉ ሥራችሁን
ከፊቴ አርቁ፤
  ክፉ ማድረጋችሁን ተዉ፤
[17]መልካም ማድረግን ተማሩ፤
  ፍትሕን እሹ፣
የተገፉትን አጽናኑ[υ]፤
  አባት ለሌላቸው ቁሙላቸው፤
  ለመበለቶችም ተሟገቱ።
[18]"ኑና፤ እንዋቀስ"
  ይላል እግዚአብሔር፤
"ኀጢአታችሁ እንደ ዐለላ ቢቀላ
  እንደ በረዶ ይነጣል፤
እንደ ደም ቢቀላም
  እንደ ባዘቶ ነጭ ይሆናል።
[19]እሺ ብትሉ፣ ብትታዘዙም
  የምድርን በረከት ትበላላችሁ፤
[20]እምቢ ብላችሁ ብታምፁ ግን
  ሰይፍ ይበላችኋል።"
የእግዚአብሔር አፍ ይህን ተናግሮአልና።
[21]ታማኝ የነበረችው ከተማ
  እንዴት አመንዝራ እንደ ሆነች ተመልከቱ!
ቀድሞ ፍትሕ የሞላባት፣
  ጽድቅ የሰፈነባት ነበረች፤
  አሁን ግን የነፍሰ ገዳዮች ማደሪያ ሆነች!
[22]ብርሽ ዝጎአል፣
  ምርጥ የወይን ጠጅሽ ውሃ ገብቶበታል፤

1፥14 ዘፀ12፥16፤ ዘሌ23፥1-44፤ ዘኍ28፥11-29፡39፤ዘዳ16፥1-17፤ ነህ10፥33፤ኢዮ7፥12፤ መዝ11፥5፤69፥3፤ ኢሳ5፥12፤7፥13፤ 29፥1፤43፥22፡24፤ ኤር44፥22፤ሆሴ2፥11፤ ሚል2፥17፤3፥14
1፥15 ዘፀ9፥29፤ ዘዳ1፥45፤31፥17፤ 1ሳሙ8፥18፤ ኢዮ9፥30፤15፥31፤ ኢሳ4፥4፤57፥17፤ 59፥2፡3፤ኤር2፥34፤ ሕዝ7፥23፤ሆሴ4፥2፤ ኢል3፥21፤ዮሐ9፥31
1፥16 ዘኍ19፥11፡16፤ሩት3፥3፤ ኢሳ52፥11፤55፥7፤ ኤር25፥5፤ ማቴ27፥24፤ያዕ4፥8
1፥17 ቆላ23፤ ዘፀ22፥22፤ዘዳ14፥29፤ ኢዮ22፥9፤መዝ34፥14፤ 72፥1፤82፥3፤94፥6፤ ኢሳ10፥2፤11፥4፤ 33፥5፤56፥1፤61፥8፤ ሕዝ18፥31፤22፥7፤ አሞ5፥14-15፤ ሚክ6፥8፤ሶፎ2፥3፤ ሉቃ18፥3፤ያዕ1፥27
1፥18 1ሳሙ2፥25፤ መዝ51፥7፤ኢሳ41፥1፤ 43፥9፡26፤55፥7፤ ራእ7፥14
1፥19 ዘዳ30፥15-16፤ ዕዝ9፥12፤ኢዮ36፥11፤ መዝ34፥10፤ ኢሳ30፥23፤50፥10፤ 55፥2፤58፥14፤62፥9፤ 65፥13፡21-22
1፥20 ዘኍ23፥19፤ 1ሳሙ12፥15፤ ኢዮ15፥22፤ኢሳ3፥25፤ 21፥17፤27፥1፤34፥16፤ 40፥5፤58፥14፤65፥12፤ 66፥16፤ ኤር17፥27፤49፥13፤ ሚክ4፥4፤ዘካ1፥6፤ ራእ1፥16
1፥21 ምሳ6፥17፤ ኢሳ5፥7፤46፥13፤

[23]ገዦችሽ ዐመፀኞችና
  የሌባ ግብረ ዐበሮች ናቸው፤
ሁሉም ጉቦን ይወዳሉ፤
  እጅ መንሻንም በብርቱ ይፈልጋሉ፤
አባት ለሌላቸው አይቆሙም፤
  የመበለቶችንም አቤቱታ አይሰሙም።
[24]ስለዚህ ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
  የእስራኤል ኀያል እንዲህ ይላል፤
"በባላንጣዎቼ ላይ ቍጣዬን እገልጣለሁ፤
  ጠላቶቼንም እበቀላለሁ።
[25]እጄን በአንቺ ላይ አነሣለሁ፣
  ዝገትሽን ፈጽሜ አጠራለሁ፤
  ጕድፍሽንም ሁሉ አስወግዳለሁ።
[26]ፈራጆችሽን እንደ ጥንቱ፣
  አማካሪዎችሽንም እንደ ቀድሞው እመልሳለሁ፤
ከዚያም የጽድቅ መዲና፣
  የታመነች ከተማ
  ተብለሽ ትጠሪያለሽ።
[27]ጽዮን በፍትሕ፣
  በንስሓ የሚመለሱ ነዋሪዎቿም በጽድቅ
  ይዋጃሉ።
[28]ዐመፀኞችና ኀጢአተኞች ግን በአንድነት
  ይደቃሉ፤
  እግዚአብሔርንም የሚተዉ ይጠፋሉ።
[29]"ደስ በተሰኛችሁባቸው የአድባር ዛፎች
  ታፍራላችሁ፤

57፥3-9፤59፥14፤ኤር2፥20፤3፥2፡9፤13፥27፤ሕዝ23፥3፤ሆሴ2፥1-13፤ አሞ6፥12 1፥22 መዝ119፥119 1፥23 ቆላ2፤ዘፀ3፥8፤ዘዳ19፥14፤ ኢሳ10፥2፤ኤር5፥28፤ሕዝ22፥6-7፤አሞ5፥12፤ሚክ2፥1-2፤3፥9፤ 6፥12፤ዕን1፥4 1፥24 ዘፍ49፥24፤ ዘዳ32፥43፤ኢሳ10፥3፤34፥2፡8፤ 35፥4፤47፥3፤59፥17፤61፥2፤63፥4፤ ኤር51፥6፤ሕዝ5፥13
1፥25 ዘዳ28፥63፤2ዜና29፥15፤መዝ78፥38፤ 119፥119፤ኢሳ48፥10፤ ኤር6፥29፤9፥7፤ሕዝ22፥22፤ሚል3፥3 1፥26 ዘፍ32፥28፤ኢሳ4፥3፤ 32፥16፤33፥5፤46፥13፤48፥2፡18፤52፥1፤60፥14፤61፥11፤62፥1፡2፤ 64፥10፤ኤር31፥23፤ 33፥7፡11፤ዳን9፥24፤ሚክ4፥8፤ዘካ8፥3
1፥27 ኢሳ30፥15፤31፥6፤35፥10፤41፥14፤43፥1፤52፥3፤59፥20፤ 62፥12፤63፥4፤ሕዝ18፥30፤ሆሴ2፥19 1፥28 ዘዳ32፥15፤መዝ9፥5፤ ኢሳ24፥20፤33፥14፤43፥27፤48፥8፤50፥1፤59፥2፤66፥24፤ኤር4፥18፤ 16፥4፤42፥22፤44፥12፤ 2ተሰ1፥8-9 1፥29 መዝ97፥7፤ኢሳ42፥17፤ 44፥9፡11፤ 45፥16፤57፥5፤65፥3፤66፥17፤ኤር10፥14፤ሕዝ6፥13፤ሆሴ4፥13

[υ]17 ወይም፣ *ጨቋኙን ገሥጹ* ማለት ነው።

እንዲያገኙ በታ የተለየላቸው እንስሳት ናቸው።

1፥14 *መባቻችሁንና ... በዓሎቻችሁን፤* ወር በገባ በመጀመሪያው ቀን የሚከበር በዓል ነው። የተለያዩ መሥዋዕቶችና ግብሮቻቸው የበዓሉ ዝግጅት ክፍል ናቸው (ዘኍ 28፥11-15 ይመ)። *የተደነገጉ በዓሎች፤* በየዓመቱ የሚከበሩትን በዓሎች ማለት ፋሲካን፣ ሰንበታትን፣ በዓለ አምሳንና የዳስ በዓልን ይጨምራል ዘፀ 23፥14-17፤ 34፥18-25፤ ዘሌ 23፤ ዘዳ 16፥1-17 ይመ)።

1፥15 *ዐይኖቼን ከእናንተ እሰውራለሁ፤* በ8፥17 እና በ59፥2 እግዚአብሔር ፊቱን ከእስራኤል ይሰውራል (ሚክ 3፥4 ይመ)።

1፥17፤ ኤር 22፥16፤ ያዕ 1፥27 ይመ። *አባት ለሌላቸው ... ለመበለቶችም፤* ደካማ የሆኑትንና የተጨቈኑትን የኅብረተ ሰብ ክፍሎች ይወክላሉ። ገዦች እነዚህን እንዳይበድሉአቸው ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶአቸዋል (ቆላ 23፤ 10፥2፤ ኤር 22፥3 ይመ)።

1፥18 *ዐለላ ... ደም፤* የነፍስ ገዳዮችን እጅ የበከለውን ደም ያመለክታል (ቊ 15፥21 ይመ)። *እንደ በረዶ ይነጣል፤* ይቅርታ ከፍተኛ ውጤት እንዳለው የሚያሳይ ጠንካራ ምሳሌያዊ አገላለጽ ነው (መዝ 51፥7 ይመ)። ይህ የይቅርታ ስጦታ የሚገኘው በቊ 19 ላይ በተደረገው ጥሪ መሠረትና በታዛዥም የሕይወት ለውጥ ሁኔታ ነው።

1፥19-20 *በረከት ትበላላችሁ ... ሰይፍ ይበላችኋል፤* ግልጽ የሆነውን ንጽጽር በአንድ የዕብራይስጥ ግሥ ብቻ በመጠቀም ለማሳየት ተችሎአል።

1፥21፤ መሳውን ይሁዳ የምትወክለው ኢየሩሳሌም ለእግዚአብሔር ያላትን ታማኝነት ያጐደለች ሚስት ሆና ተገኝታለች። ጣዖታትንና ባዕዳን አማልክትን በመከተሏ በመንፈሳዊ አመለካከት አመንዝራ ሆናለች (ቊ 4፤ ኤር 3፥6-14፤ ሕዝ 16፥25-26 ይመ)።

1፥24 *ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣ የእስራኤል ኀያል፤* የእግዚአብሔር ጻኝነት ሥልጣን ምን ያህል ታላቅ እንደ ሆነ በአጽንዖት ይገልጻል።

1፥25-26 *አነሣለሁ ... እመልሳለሁ፤* በአንዱ የዕብራይስጥ ግሥ ብቻ በመጠቀም ንጽጽሩን በሚገባ ለማሳየት ተችሎአል (የቊ 19-20 ማብ ይመ)።

1፥25 *ዝገትሽን ፈጽሜ አጠራለሁ፤* የሚያጠራ እሳት በ4፥4፤ በ48፥10 ላይም ተጠቅሶአል።

1፥26 *የታመነችም ከተማ፤* ቊ 21 ይመ። ተቀራራቢ ወይም ተዛማጅ በሆነ የዕብራይስጥ ስም በመጠቀም የወደፊቷን ኢየሩሳሌም በዘካ 8፥3፣ "የእውነት ከተማ" ብሎአታል።

1፥27-28፤ ለጽዮን (ለኢየሩሳሌም) በተደረገላት አጠቃላይ ትድግናና ንስሐ ለመግባት አሻፈረን ባሉት ሰዎች ሞት መካከል የቀረበው ንጽጽር በ65፥8-16 ላይ ተስፋፍቶ ቀርቦአል።

1፥29 *የአድባር ዛፎች ... የአትክልት በታዎች፤* ጣዖትን ለማምለክ እንዲህ ባሉ ስፍራዎች መሥዋዕት ይቀርባል፤ ዝሙትም ይፈጸማል (65፥3፤ 66፥17 ይመ)።

በመረጣችኋቸውም የአትክልት ቦታዎች
ትዋረዳላችሁ::
[30]ቅጠሉ እንደ ጠወለገ ወርካ፣
ውሃም እንደሌለው የአትክልት ቦታ ትሆና
ላችሁ::
[31]ብርቱ ሰው እንደ ገለባ፣
ሥራውም እንደ ብልጭታ ይሆናል፤
ሁለቱም አብረው ይቃጠላሉ፤
እሳቱንም የሚያጠፋው የለም::

የእግዚአብሔር ተራራ

2 የአሞጽ ልጅ ኢሳይያስ ስለ ይሁዳና ስለ ኢየሩሳሌም ያየው ይህ ነው፤
[2]በዘመኑም ፍጻሜ፣
የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ተራራ
ከተራሮች ከፍ ብሎ ይመሠረታል፤
ከኰረብቶችም በላይ ከፍ ከፍ ይላል፤
ሕዝቦችም ሁሉ ወደዚያ ይጐርፋሉ::
[3]ብዙ ሕዝቦችም መጥተው እንዲህ ይላሉ፤
"ኑ፤ ወደ *እግዚአብሔር* ተራራ፣
ወደ ያዕቆብ አምላክ ቤት እንውጣ፤
እርሱ መንገዱን ያስተምረናል፤
በጐዳናውም እንሄዳለን::"
ሕግ ከጽዮን፣
የእግዚአብሔር ቃል ከኢየሩሳሌም ይወጣልና::
[4]እርሱ በሕዝቦች መካከል ይፈርዳል፤
የብዙ ሰዎችን አለመግባባት ያስወግዳል::
እነርሱም ሰይፋቸውን ቀጥቅጠው ማረሻ
ጦራቸውንም ማጭድ ያደርጋሉ::
ሕዝብ በሕዝብ ላይ ሰይፍ አያነሣም፤
ጦርነትንም ከእንግዲህ አይማሩም::
[5]እናንተ የያዕቆብ ቤት ሆይ፤ ኑ፤
በ*እግዚአብሔር* ብርሃን እንመላለስ::

የእግዚአብሔር ቀን

[6]የያዕቆብ ቤት የሆነውን፣
ሕዝብህን ትተሃል፤
እነርሱ በምሥራቅ ሰዎች ከንቱ አምልኮ
ተሞልተዋልና፤
እንደ ፍልስጥኤማውያን ያሟርታሉ፤
ከባዕዳን ጋር አገና ይማታሉ::
[7]ምድራቸው በብርና በወርቅ ተሞልታለች፤
ሀብታቸውም ልክ የለውም::
ምድራቸው በፈረሶች ተሞልታለች፤
የሠረገሎቻቸውም ብዛት ልክ የለውም::
[8]ምድራቸው በጣዖታት ተሞልታለች፤
ጣቶቻቸው ላበጁቸው፣
ለእጆቻቸው ሥራ ይሰግዳሉ::
[9]ሰው ዝቅ ብሎአል፤
የሰው ልጅም ተዋርዶአል፤
ስለዚህ በደላቸውን ይቅር አትበል[a]::
[10]*ከእግዚአብሔር* አስፈሪነት
ከግርማው ሽሽ፤
ወደ ዐለቶች ሂድ፤
በመሬትም ውስጥ ተሸሸግ::
[11]የእብሪተኛ ሰው ዐይን ይሰበራል፤
የሰዎችም ትዕቢት ይዋረዳል፤
በዚያን ቀን *እግዚአብሔር* ብቻውን ከፍ
ከፍ ይላል::
[12]የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር*
እብሪተኛውንና ትዕቢተኛውን ሁሉ፣
የተከራራውን በሙሉ
የሚያዋርድበት ቀን አለው::

1፥30 መዝ1፥3
1፥31 ኢሳ4፥4፤5፥24፤ 9፥18-19፤10፥17፤ 24፥6፤26፥11፤30፥27: 33፤33፥14፤34፥10፤ 66፥15-16:24፤ ኤር5፥14፤7፥20፤ 21፥12፤አብ1፥18፤ ሚል3፥2፤4፥1፤ ማቴ25፥41
2፥1 ኢሳ1፥1
2፥2 መዝ102፥15፤ ኢሳ11፥9፤24፥23፤ 25፥6:10፤27፥13፤ 56፥7፤57፥13፤65፥9: 25፤66፥20፤ኤር16፥19፤ 31፥23፤ዳን11፥45፤ ኢል3፥17፤ሚክ4፥7፤ ዘካ14፥10፤ሐሥ2፥17፤ ዕብ1፥2
2፥3 ዘዳ33፥19፤ መዝ137፥5፤ኢሳ1፥10፤ 33፥22፤45፥14:23፤ 49፥1:12:23፤51፥4:7፤ 55፥5፤60፥3-6:14፤ 66፥18፤ኤር3፥17፤ ኢል3፥2፤ሶፎ3፥8፤ ዘካ14፥2፤ሉቃ24፥47፤ ዮሐ4፥22
2፥4 ዘፍ49፥10፤ መዝ7፥6፤9፥19፤ 46፥9፤96፥13፤98፥9፤ ኢሳ1፥27፤3፥13፤ 9፥5:7፤11፥6-9፤ 32፥18፤42፥4፤51፥4፤ 57፥19፤65፥25፤ ኤር30፥10፤ዳን11፥45፤ ሆሴ2፥18፤ኢል3፥10: 14፤ሚክ4፥3፤ዘካ9፥10
2፥5 ኢሳ58፥1፤ 60፥1:19-20፤ ዮሐ1፥5:7
2፥6 ዘዳ18፥10፤ 31፥17፤2ነገ1፥2፤ 16፥7፤2ዜና26፥6፤ ምሳ6፥1፤ኢሳ44፥25፤ ኤር12፥7፤ሚክ5፥12
2፥7 ዘፍ41፥43፤ ዘዳ17፥16:17፤ መዝ17፥14፤ ኢሳ31፥1፤ሚክ5፥10

2፥8 2ዜና32፥19፤መዝ135፥15፤ኢሳ10፥9-11፤17፥8፤44፥17፤ ሚክ5፥13፤ ራእ9፥20 2፥9 ቍ 11:17፤ነሀ4፥5፤ መዝ62፥9፤ ኢሳ5፥15፤13፥11 2፥10 ቍ 19፤ዘኍ3፥11፤መዝ145፥12፤ ናሆ3፥11፤2ተሰ1፥9፤ራእ6፥15-16 2፥11 ቍ9:17:20፤ ነህ9፥29፤ ኢዮ40፥11፤መዝ46፥10፤ኢሳ3፥7:18፤4፥1:2፤5፥15:30፤7፥18፤10፥12፤ 17፥4:7፤24፥21፤25፥9፤26፥1፤ 27፥1፤37፥23፤ሕዝ31፥10፤ዕን2፥5
2፥12 2ሳሙ22፥28፤ኢዮ40፥11፤ መዝ59፥12፤76፥12፤ኢሳ13፥6:9፤ 22፥5:8: 12፤24፥4:21፤34፥8፤60፥11፤61፥2፤ኤር30፥7፤ሰቆ1፥12፤ ሕዝ7፥7፤30፥3፤ኢል1፥15፤2፥11፤ አሞ5፥18፤ሶፎ1፥14፤ሚል4፥1

[a]9 ወይም፣ *ከፍ አታድርጋቸው* ማለት ነው::

1፥31 *እሳቱንም፣* ቅጣትን የሚያመለክት ነው (33፥11-14፤ 34፥9-10 ይመ)::

2፥1፤ ሁለተኛው መግቢያ ነው፣ ምናልባትም ከምዕራፍ 2-4 ወይም ከምዕራፍ 2-12 ጋር ሊዛመድ ይችላል (13፥1 ይመ)::

2፥2-5፤ የ4፥2-6 ማብ ይመ::

2፥2-4፤ ይህ ክፍል ከሚክ 4፥1-3 ጋር አንድ ነው:: "የእግዚአብሔር ተራራ" (የጽዮን ተራራ) የሚለው መሪ ሐሳብ በኢሳይያስ መጽሐፍ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል፤ ይህም በመጨረሻው ዘመን ወደ ኢየሩሳሌም (ጽዮን) የሚመጡትን አይሁድና አሕዛብ በሚመለከቱ ልዩ ልዩ ክፍሎች ውስጥ በትንቢት መልክ ሰፍሮ ይገኛል (11፥9፤ 27፥13፤ 56፥7፤ 57፥13፤ 65፥25፤ 66፥20፤ 60፥3-5፤ ዘካ14፥16 ይመ):: አንዳንዶች በተጠቀሱት ምንባቦች የተገለጸው ሰላም ክርስቶስ ከመጣበት፣ ወንጌል ከተሰበከበት ጊዜ ይጀምርና በዳግም ምጽአቱ ይፈጸማል ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ ክርስቶስ ዳግም መጥቶ በምድር ላይ በሚነግሥበት ጊዜ፣ ስለሚፈጸመው ሁኔታ የተነገረ ትንቢት ነው ይላሉ::

2፥2 *በዘመኑም ፍጻሜ፤* በአጠቃላይ የወደፊቱን ሁናቴ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ዘፍ 49፥1 ይመ)፤ ነገር ግን የመሲሑን ዘመን በግልጽ የሚያሳይ ይመስላል:: እንደ እውነቱ ከሆነ የዘመኑ ፍጻሜ የሚጀምረው ክርስቶስ በሥጋ በተገለጠበት ጊዜ ሲሆን (ሐሥ 2፥17፤ ዕብ 1፥2)፣ የሚደመደመው በዳግም ምጽአቱ ነው::

2፥4 *ሰይፋቸውን ቀጥቅጠው ማረሻ ... ያደርጋሉ፤* ይህ በኢል 3፥10 ላይ በሌላ መልኩ ተገልብጦ ተገልጾአል:: እዚህ ላይ የተጠቀሰው ማረሻ ከዕርፍ ጋር የተያያዘ ሆኖ መሬቱን እየተረተረ የሚሄድ ሹል ብረት ነው:: በጥንት ጊዜ የነበሩ ማረሻዎች እንዳሁኑ ዘመን ብረት አልነበሩም::

2፥6 *በምሥራቅ፤* ሶርያንና መስጴጦምያን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል:: *እንደ ፍልስጥኤማውያን ያሟርታሉ፤* እነዚህን ስለ መሳሰሉ ልምምዶች 1ሳሙ 6፥2፤ ዘዳ 18፥10-11 ይመ::

2፥7 *በብርና በወርቅ ... በፈረሶች፤* አንድ ንጉሥ እንዲህ ያሉትን ነገሮች በብዛት ማካበት እንደ ሌለበት ተጽፎ (ዘዳ 17፥16-17):: ብዙውን ጊዜ እነዚህ ነገሮች ሰው በእግዚአብሔር እንዳይታመን የልብ ልብ ይሰጡታልና (31፥1 ይመ)::

2:10:19:21፤ እነዚህ ጥቅሶች በቍ 21 ላይ ከተጠቀሰው ከፍተኛ ችግር ሰው ራሱን የሚደብቅበት ሊያገኝ እንደማይችል ያመለክታሉ:: አብዛኞዎቹ ስንኞቻቸውም ይመሳሰላሉ::

2፥10 *ከግርማው፤* ይህ ቃል በዕብራይስጥ ስለ ሰው ከተነገረ፣ "ትዕቢት" የሚል ትርጒም ይሰጣል:: ትዕቢት ደግሞ ሰው ራሱን እንደ አምላክ አድርጎ እንዲያይ የሚገፋፋው ኀይል ነው (14፥13-14 ይመ):: *ዐለቶች ... በመሬትም፣* እስራኤላውያን ጭንቅና መከራ በሚመጣባቸው ጊዜ፣ በመሬት ውስጥ ባሉ ዋሻዎችና ጕድጓዶች ውስጥ እንደሚሸሸጉ ያመለክታል (መሳ 6፥1-2፤ 1ሳሙ 13፥6 ይመ)::

2፥11:17:20 *በዚያን ቀን፤* ይህ ሐረግ ከምዕራፍ 2-4 ባለው ክፍል ሰባት ጊዜ ተጽፎአል (3፥7:18፤ 4፥1-2 ይመ):: የጌታ ቀን (ቍ 12 ይመ) እግዚአብሔር በሕዝቦች ጕዳይ የማያወላውልና ቈራጥ ውሳኔ ለመስጠት ጣልቃ የሚገባበት የፍርድ ወይም የበረከት ቀን (ሶፎ 1፥14-2፥3 ይመ) ነው:: አሦርና ባቢሎን በኢሳይያስ ዘመን የእግዚአብሔርን ፍርድ በይሁዳ ላይ እንዲፈጽሙ የታዘዙ ናቸው (5፥30)::

[13]ረዥምና ከፍ ከፍ ያሉትን የሊባኖስ ዝግባዎች ሁሉ፣
የባሳንን የወርካ ዛፎች ሁሉ፣
[14]ታላላቁን ተራራ ሁሉ፣
ከፍ ያለው ኰረብታ ሁሉ፣
[15]ረጃጅሙን ግንብ ሁሉ፣
የተመሸገውን ቅጥር ሁሉ፣
[16]የተርሴስን መርከቦች[*] ሁሉ፣
የክብር ጀልባዎችን ሁሉ የሚያዋርድበት ቀን አለው::
[17]የሰው እብሪት ይዋረዳል፤
የሰውም ኵራት ይወድቃል፤
በዚያን ቀን እግዚአብሔር ብቻ ከፍ ከፍ ይላል፤
[18] ጣዖቶች ሁሉ ፈጽሞ ይወድማሉ::

[19]እግዚአብሔር ምድርን ለማናወጥ በሚነሣበት ጊዜ፣
ሰዎች ከአስፈሪነቱ
ከግርማውም የተነሣ፣
ወደ ዐለት ዋሻ
ወደ መሬትም ጉድጓድ ለመሸሸግ ይሮጣሉ።
[20]በዚያን ቀን ሰዎች
ሊያመልኳቸው ያበጇቸውን፣
የብርና የወርቅ ጣዖቶቻቸውን
ለፍልፈልና ለሌሊት ወፍ ይወረውራሉ::
[21]እግዚአብሔር ምድርን ለማናወጥ በሚነሣበት ጊዜ፣
ሰዎች ከአስፈሪነቱ
እንዲሁም ከግርማው የተነሣ፣
ወደ ድንጋይ ዋሻ፣
ወደ ዐለት ስንጣቂ ሮጠው ይገባሉ::
[22]እስትንፋስ አፍንጫው ላይ ባለች
በሰው አትታመኑ፤
ከቶ ምን የሚበጅ ነገር አለው!

በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላይ የሚመጣ ፍርድ

3 እነሆ፤ ጌታ፣
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
ከኢየሩሳሌምና ከይሁዳ
ድጋፉንና ርዳታውን፣
የምግብና የውሃ ርዳታውን ሁሉ ይነሣል፤
[2]ጀግናውንና ተዋጊውን፣
ፈራጁንና ነቢዩን፣
አስማተኛውንና ሽማግሌውን፣
[3]የአምሳ አለቃውንና ባለ ማዕረጉን፣
አማካሪውንና ጠቢቡን የእጅ ባለሙያ፣
ብልኁንም ምትሀተኛ ይነሣል::

[4]ልጆችን መሪዎቻቸው አደርጋለሁ፤
ያልበሰሉ ሕፃናትም ይገዟቸዋል::
[5]ሕዝብ እርስ በርሱ ይጨቋቈናል፤
ሰው በሰው ላይ፤ ባልንጀራ በባልንጀራው ላይ፣
ወጣቱ በሽማግሌው ላይ፣
ተራው ሰው በተከበረው ላይ ይነሣል::

[6]ሰውም በአባቱ ቤት
ከወንድሞቹ አንዱን ይዞ፣
"አንተ ልብስ ስላለህ መሪ ሁነን፤
ይህንንም የፍርስራሽ ክምር ግዛ" ይለዋል::
[7]እርሱ ግን በዚያ ቀን ድምፁን ከፍ አድርጎ፣
"እኔ መፍትሔ አልሆንም፤
በቤቴም ልብስና ምግብ የለኝም፤
የሕዝብ መሪ አታድርጉኝ" ይላል::

[8]ኢየሩሳሌም ትንገዳገዳለች፤
ይሁዳም ለመውደቅ ተቃርባለች፤
ንግግራቸውም ሆነ ድርጊታቸው እግዚአብሔርን የሚቃወም፣
የክብሩንም መገኘት የሚያቃልል ነውና::
[9]የፊታቸው ገጽታ ይመሰክርባቸዋል፤
ኀጢአታቸውን እንደ ሰዶም በይፋ ይናገራሉ፤
አይደብቁትምም፤
ጥፋትን በራሳቸው ላይ ስላመጡ::
ወዮላቸው!

[10]ጻድቃን መልካም ነገር እንደሚያገኙ ንገሯቸው፤
የሥራቸውን ፍሬ ያበላሉና::

2፥13 መሳ9፥15፤ መዝ22፥12፤ ኢሳ10፥33:34፤ 29፥17፤ሕዝ27፥5፤ ዘካ11፥2
2፥14 ኢሳ30፥25፤ 40፥4
2፥15 ኢሳ25፥2:12፤ 30፥25፤32፥14፤33፥18፤ ሶፎ1፥16
2፥16 ዘፍ10፥4፤ 1ነገ9፥26
2፥17 ቍ9:11፤ 2ሳሙ22፥28፤ ኢዮ40፥11
2፥18 ዘጸ9፥21፤ 1ሳሙ5፥2፤ኢሳ21፥9፤ ኤር10፥11፤ ሕዝ36፥25፤ሚክ5፥13
2፥19 ቍ21፤ ዘጸ2፥25፤መሳ6፥2፤ ኢዮ9፥6፤30፥6፤ መዝ145፥12፤ ኢሳ7፥19፤14፥16፤ ሉቃ23፥30፤ ዕብ12፥26፤ራእ6፥15
2፥20 ቍ11፤ ዘሌ11፥19፤ ኢዮ22፥24፤ ሕዝ7፥19-20፤14፥6፤ 36፥25፤ራእ9፥20
2፥21 ቍ19፤ ዘፀ33፥22፤መዝ145፥12፤ ኢሳ33፥10
2፥22 ዘፍ2፥7፤ ኢዮ12፥19፤መዝ8፥4፤ 18፥42፤118፥6:8፤ 144፥3:4፤146፥3፤ ኢሳ17፥13፤29፥5፤ 40፥15፤51፥12፤ ኤር17፥5፤ያዕ4፥14
3፥1 ዘሌ26፥26፤ መዝ18፥18፤ ኢሳ5፥13፤65፥13፤ ሕዝ4፥16፤አሞ4፥6
3፥2 ዘጸ18፥10፤ ኢሳ9፥14-15፤ሕዝ17፥13
3፥3 2ነገ1፥9፤ 24፥14፤ ኢዮ22፥8፤ መክ10፥11፤ ኤር8፥17
3፥4 ቍ12፤ መክ10፥16
3፥5 መዝ28፥3፤ ኢሳ9፥19፤ኤር9፥8፤ ሚክ7፥2:6
3፥7 ኢሳ2፥11፤24፥2፤ ኤር30፥12፤ሕዝ34፥4፤ሆሴ5፥13፤ኢል1፥16 3፥8 2ዜና33፥6፤ ኢዮ1፥11፤ መዝ73፥9:11፤ ኢሳ1፥7፤9፥15:17፤28፥15፤30፥9፤ 59፥3:13፤65፥7 3፥9 ዘፍ13፥13፤ዘኍ32፥23፤2ዜና34፥24፤ምሳ8፥36፤ ኢሳ59፥12፤ ኤር14፥7፤ ሆሴ5፥5፤ሮሜ6፥23 3፥10 ዘፍ15፥1፤ ዘዳ5፥33፤12፥28፤28፥1-14፤መዝ37፥17፤128፥2፤ኤር22፥15

[*]16 ወይም *የንግድ መርከቦች* ማለት ነው

2፥13 *የሊባኖስ ዝግባዎች፤* እግዚአብሔር ብቻ ከፍ ይል ዘንድ ግዑዛን ፍጥረታት እንኳ በፊቱ ዝቅ ዝቅ ይላሉ (ቍ 11)። *ባሳን፤* ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ፣ ከገለዓድ በስተ ሰሜን ያለ አገር ነው:: በወርካ ዛፍና (ሕዝ 27፥6) በእንስሳት (ሕዝ 39፥18) በጣም የታወቀ ነው::

2፥16 *የተርሴስን መርከቦች፤* እነዚህ መርከቦች ሰሎሞንና (1ነገ 10፥22) ፊንቃውያን (ኢሳ 23፥1:14) ባሕሩን ለማቋረጥና በሩቅ ቦታ የሚካሄደውን ንግድ ሁሉ ለመቈጣጠር እንደ ተጠቀሙባቸው ያሉ ናቸው::

2፥20፤ የአምልኮ ጣዖት ከንቱነት በኢሳይያስ መጽሐፍ ተደጋግሞ ተጠቅሷል (ለምሳሌ 30፥22፤ 31፥7፤ 40፥19-20፤ 44:9-20 ይመ)፤ እንዲሁም የ40፥18-20 ማብ ይመ::

2፥22 *በሰው አትታመኑ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ሰውን ተው" ወይም፣ "ሰውን ተስፋ አታድርጉ" ማለት ነው:: ቃሉ 53፥3 ላይ የተጠቀሰውን የመሲሑን በሰዎች ዘንድ መናቅና መጠላት ይገልጣል:: መሲሑ ሊታመኑበትና ሊከበር ሲገባ፣ በሰዎች ዘንድ መናቁ መዋረዱ በምፀት ተገልጦአል ከፍ ከፍ ማለት የሚገባው እርሱ ብቻ ሆኖ ሳለ ደካማ ለሆኑ መሪዎች በስሕተት ዕልፍ እንዲሰጥ ተደረገ::

3፥1-3፤ መሪዎች በሞት ይወገዳሉ፤ ወይም ደግሞ በግዞት ወደ ሌላ ቦታ/አገር/ ይወሰዳሉ (2ነገ 24፥14፤ 25፥18-21 ይመ)::

3፥2-3 *አስማተኛውንና ... ምትሀተኛ፤* አድራጎታቸው የተወገዘ መተተኞችና በአብዛ አሰማት የሚሠሩ (ዘዳ 18፥10፤ ኤር 8፥17)፤ ሕጋዊ የሆነውና ያልሆነው ድጋፍ ሁሉ በምርኮ ይወሰዳል፣ ወይም ይጋዛል (2ነገ 24፥14-16፤ ሆሴ 3፥4 ይመ)::

3፥3 *የአምሳ አለቃው፤* ወታደሮችን በአምሳ በአምሳ እየከፈሉ መመደብ የተለመደ አሠራር ነበር (2ነገ 1፥9 ይመ)፤ እንዲህ ዐይነቱ ምደባ በወታደሩ ዘንድ ብቻ ሳይሆን (ዘፀ 18፥25)፣ በሌላውም ክፍል የተለመደ ነበር::

3፥6 አንድን ሰው መሪ እንዲሆን ማስገደድ የተለመደ አይደለም፤ አስፈላጊም አልነበረም:: በዚያን ጊዜ በኅብረተሰቡ ዘንድ ታይቶና ተሰምቶ በማይታወቅ ሁኔታ ሰባት ሴቶች አንዱን ወንድ እንደሚይዙት በ4፥1 ላይ ተጽፎአል:: *ልብስ ስላለህ፤* ምናልባት ያ ሰው (ወንድም) እንደ ሌሎቹ አልደኸየ ይሆናል:: *የፍርስራሽ ክምር፤* ኢየሩሳሌምን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ቍ 8)::

3፥7:18 *በዚያ ቀን፤* የ2፥11:17:20 ማብ ይመ::

3፥8 *ይሁዳም ለመውደቅ ተቃርባለች፤* ከአንድ መቶ አምሳ ዓመት በኋላ፣ ተጠቃሎአል::

3፥9 *ሰዶም፤* የ1፥9-10 ማብ ይመ::

[11]በደለኞች ወዮላቸው፤ ጥፋት ይመጣባቸዋል፤
 የእጃቸውን ያገኛሉና።

[12]ወጣቶች ሕዝቤን ያስጨንቃሉ፤
 ሴቶችም ይገዟቸዋል።
ሕዝቤ ሆይ፤ መሪዎችህ አሳስተውሃል፤
 ከመንገድህም መልሰውሃል።

[13]እግዚአብሔር በፍርድ ወንበር ላይ ተቀምጦአል፤
 በሕዝቡም ላይ ለመፍረድ ተነሥቶአል።
[14]እግዚአብሔር፣
 ከአለቆችና ከሕዝቡ ሽማግሌዎች ጋር እንዲህ
  ሲል ይፋረዳል፤
"የወይኔን ቦታ ያጠፋችሁ እናንተ ናችሁ፤
 ከድኾች የዘረፋችሁትም በቤታችሁ ይገኛል፤
[15]ሕዝቤን በችግር ስታደቁት፣
 የድኾችንም ፊት በሐዘን ስታገረጡት ምን
  ማለታችሁ ነው?"
   ይላል ጌታ፣
   የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር።

[16]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
 የጽዮን ሴቶች ኰርተዋል፤
ዐንገታቸውን እያሰገጉ፣
 በዐይናቸውም እየጠቀሱ ይሄዳሉ፤
እየተቈነኑ በመራመድ፣
 የእግራቸውን ዐልቦ ያቃጭላሉ።
[17]ስለዚህ፣ ጌታ በጽዮን ሴቶች ዐናት ላይ
  ቈረቈር ያመጣል፤
 እግዚአብሔርም ራሳቸውን በሀ ያደርጋል።

[18]በዚያም ቀን ጌታ የክብር ጌጣቸውን ይነ ጥቃቸዋል፤ የእግር አንባሩን፣ የጠጕር ጌጡን፣ የጨረቃ ቅርጽ ያለውን የዐንገት ጌጥ፣ [19]የጆሮ ጉትቻውን፣ የእጅ አንባሩን፣ የፊት መሸ ፈኛውን፣ [20]የራስ መሸፈኛውን፣ ዐልቦውን፣ ሻሹን፣ የሽቶ ብልቃጡን፣ አሸንክታቡን፣ [21]የጣት ቀለበቶችንና የአፍንጫ ቀለበቶችን፣ [22]ያማረውን ቀሚስ፣ የውስጥ ልብሱን፣ ካባውን፣ የእጅ ቦርሳውን፣ [23]መስታወቱን፣ ከጥሩ በፍታ የተሠራውን ልብስ፣ የራስ ጌጡን፣ ዐይነ ርግቡን ሁሉ ይነጥቃቸዋል።

[24]በሽቶ ፈንታ ግማት፣
 በሻሽ ፈንታ ገመድ፣
አምሮ በተሠራ ጠጕር ፈንታ ቡሀነት፣
 ባማረ ልብስ ፈንታ ማቅ፣
 በውበትም ፈንታ ጠባሳ ይሆናል።
[25]ወንዶቻችሁ በሰይፍ ስለት፣
 ተዋጊዎቻችሁ በጦርነት ይወድቃሉ።
[26]የጽዮን ደጆች ያዝናሉ፣ ያለቅሳሉም፤
 እርሷም ተራቍታ በመሬት ላይ ትቀመጣለች።

4 በዚያን ቀን ሰባት ሴቶች
 አንዱን ወንድ ይዘው፣
"የራሳችንን ምግብ እንበላለን፤
 የራሳችንንም ልብስ እንለብሳለን፤
በአንተ ስም ብቻ እንጠራ፣
 ውርደታችንን አስቀርልን" ይሉታል።

የእግዚአብሔር ዛፍ ቅርንጫፍ

[2]በዚያን ቀን የእግዚአብሔር ዛፍ ቅርንጫፍ ያማረና የከበረ ይሆናል፤ የምድሪቱም ፍሬ ከጥፋት ለተረፈው የእስራኤል ወገን ኵራትና ክብር ይሆናል። [3]በጽዮን የቀሩት፣ በኢየሩ ሳሌምም የተረፉት፣ በኢየሩሳሌም በሕ ይወት ከተመዘገቡት ሁሉ ጋር ቅዱሳን ተብ ለው ይጠራሉ። [4]ጌታ የጽዮንን ሴቶች እድፍ ያጥባል፤ ኢየሩሳሌምንም ከተነከረችበት ደም

3፥11 ዘዳ28፥15-68፤ 2ዜና6፥23፤ኢዮ9፥13፤ ኢሳ57፥20፤ሉ፫21፥14፤ ሰቆ5፥16፤ሕዝ24፥14
3፥12 ቍ4፤ ኢሳ9፥16፤19፥14፤ 28፥7፤29፥9፤ ኤር23፥13፤25፥16፤ ሚክ3፥5
3፥13 ኢዮ10፥2፤ መዝ82፥1፤ኢሳ2፥4
3፥14 1ሳሙ12፥7፤ ኢዮ22፥4፤24፥9፤ ኢሳ11፥4፤25፥4፤ ያዕ2፥6
3፥15 ኢዮ24፥14፤ መዝ94፥5፤ኢሳ5፥7፤ 10፥6፤11፥4፤26፥6፤ 29፥19፤32፥6፤51፥23
3፥16 ኢዮ15፥25፤ መሐ3፥11
3፥17 ቍ24፤ ሕዝ27፥31፤አሞ8፥10
3፥18 ዘፍ41፥42፤ መሳ8፥21፤ኢሳ2፥11
3፥19 ዘፍ24፥47፤ ሕዝ16፥11-12
3፥20 ዘፀ39፥28፤ ሕዝ24፥17፡23፤ 44፥18
3፥21 ዘፍ24፥22
3፥22 ሩት3፥15
3፥23 ዘፀ29፥6፤ መሐ3፥11፤ ኢሳ61፥3፤62፥3፤ ሕዝ16፥10፤23፥26
3፥24 ቍ17፤ ዘፍ37፥34፤ዘሌ13፥40፤ 2ሳሙ10፥4፤አስ2፥12፤ ኢዮ1፥20፤16፥15፤ ምሳ31፥24፤ ኢሳ4፥4፤20፥2፡4፤ ኤር4፥8፤ ሰቆ2፥10፤ ሕዝ27፥30-31፤ የና3፥5-8፤1ጴጥ3፥3
3፥25 ኢሳ1፥20፤ ኤር15፥8
3፥26 ዘሌ26፥31፤ ኢዮ2፥13፤መዝ137፥1፤ ኢሳ14፥31፤24፥4፡7፡12፤29፥2፤33፥9፤45፥2፤ኤር4፥28፤14፥2፤ሰቆ4፥5
4፥1 ዘፍ30፥23፤ኢሳ2፥11፤ 13፥12፤32፥9፤2ተሰ3፥12
4፥2 መዝ72፥16፤ኢሳ1፥9፤2፥11፤ 11፥1-5፤33፥17፤52፥13፤ 53፥2፤60፥15፤ኤር23፥5-6፤33፥15-16፤ሕዝ17፥22፤34፥29፤36፥8፤ ዘካ3፥8፤6፥12፤4፥3 ዘፀ19፥6፤መዝ56፥8፤87፥6፤ኢሳ1፥9፡26፤26፥2፤ 45፥25፤52፥1፤60፥21፤ኢሊ3፥17፤አብ1፥17፤ሰፎ3፥13፤ሉቃ10፥20፤ ሮሜ11፥5 4፥4 መዝ51፥2፤ ሚል3፥11፤ኢሳ1፥15፡31፤3፥24፤ 28፥6፤30፥30፤ዘካ13፥9፤ማቴ3፥11፤ ሉቃ3፥17

3፥12፤ በመካከለኛው ምሥራቅ በወጣት ወንዶችም ሆነ ሴቶች መገዛት አይታሰብም ነበር።

3፥14 *የወይኔን ቦታ፤* እስራኤልን ይወክላል (5፥1 ይመ)።

3፥15፤ ሰዎች እህል በድንጋይ ወፍጮ እንደሚፈጩ፣ መሪዎችም ድኾውን ይፈጩ ነበር።

3፥16-24፤ ጌጣ ጌጥ ማብዛት እንደማይገባ የሚገልጸውን የአዲስ ኪዳን ማስጠንቀቂያ በ1ጴጥ 3፥3-4 ይመ።

3፥16 *ይሄዳሉ፤ እየተቈነኑ በመራመድ፤* በመካከለኛው ምሥራቅ የአንድ ሰው አረማመድ ልዩ ጠባዩን ይገልጣል ተብሎ ይታመናል። የእግር ዐልቦ ድምፅ እንዳያሰማ ዝግ ብሎ መራመድ አስፈላጊ መሆኑ አያጠያይቅም።

3፥17 *በሀ፤* መመለጥ በአደጋ ጊዜ ከሚያጋጥም ሐዘን የተነሣ ሊመጣ ይችላል (ቍ 24፡15፥2 ይመ)።

3፥18 *የጨረቃ ቅርጽ ያለውን የዐንገት ጌጥ፤* ምናልባትም የጨረቃን ቅርጽ የያዘ ሊሆን ይችላል። የታወቀውን የጨረቃን አምላክ ማክበርን ያመለክታል።

3፥20 *የራስ መሸፈኛውን፤* ምናልባት የጥምጥም ዐይነት ሊሆን ይችላል (ሕዝ 24፥17፡23 ይመ)።

3፥21 *የጣት ቀለበቶችንና፤* ማኅተም ያለባቸው የሥልጣን ማረጋገጫ ምልክት ናቸው (ዘፍ 41፥42 እና ማብ ይመ)። *የአፍንጫ ቀለበቶችን፤* የአፍንጫ ቀለበት አንዳንድ ጊዜ የሚሠራው ከወርቅ ሲሆን፣ ሙሽራ ታጌጥበታለች።

3፥24 *ገመድ ...፤ ጠባሳ፤* ምርኮኞች እንደ ከብት ስለሚቈጠሩ በገመድ ታስረው ይወሰዱ፤ አንዳንዶም በጋለ ብረት ይጠበሱ ነበር።

3፥26 *የጽዮን ደጆች፤* በመዝሙር 24፥7፡9 እንደ ተገለጸው፣ በሮቹ በሰውኛ ዘይቤ ተገልጸዋል። በዚያ ይሰበሰብ የነበረው ሕዝብ ተማርኮ ስለ ሄደ ያለቅሳሉ።

4፥1-2 *በዚያን ቀን፤* የ2፥2 ማብ እና 2፥11፡17፡20 ይመ። ከፍርድ በኋላ ድነት ይመጣል።

4፥1፤ የ3፥6 ማብ ይመ። ጦርነት ወንዶችን በመጨረስ (3፥25፤ 3፥12 ይመ) ሴቶችን ያለ ልጅና፣ ያለ ባል ያስቀራቸዋል (54፥4 ይመ)።

4፥2-6፤ በምዕራፍ 5 ከተገለጸው ረጅም የክስና የፍርድ መልእክት በፊት የተሰጠ የመዋጀት ንግር ነው። ይህም በምዕራፍ 1 ላይ የተጠቀሰውን ረጅም የክስና የፍርድ መልእክት ተከትሎ የቀረበውን፣ በ2፥2-5 የሚገኘውን ሐሳብ ሚዛናዊ ያደርገዋል (በ1፥1-31 ያለውን ማብ ይመ)። እነዚህ ሁለት የመዋጀት ንግር ቃላት እርስ በርሳቸው ይደጋገፋሉ።

4፥2-3 *ለተረፈው ... ወገን ... የቀሩት፤* የ1፥9 ማብ ይመ።

4፥2 *ቅርንጫፍ፤* የመሲሑን ስም የሚያመለክት ሲሆን፣ "ቍጥቋጥ" (11፥1) እና "ቡቃያ" (53፥2) ከተባለው የዳዊት ዘር ከሆነው ጋር ይገናዘባል፤ ይሁን እንጂ አንዳንዶች፣ "ቅርንጫፍ" የሚለው ይሁዳን ነው ይላሉ። *ኵራትና፤* የመሲሑን የአገዛዝ ጊዜ ከሚያመለክተው ከምድሪቱ ፍሬያማ መሆን የተነሣ የሚመጣ ተገቢ የሆነ ኵራት ነው (መዝ 72፥3፡6፡16 ይመ)። በ2፥11፡17 ላይ ካለው ጋር ያነጻጽሩ። *ክብር፤* እዚህም ላይ የምድሪቱ ፍሬያማነት የእስራኤል ክብር እንደ ሆነ ተገልጾአል፤ በ46፥13 ላይ የእግዚአብሔር ማዳን ለምድሪቱ ክብሯ እንደ ሆነ ተጠቅሶአል፤ በ60፥19 ላይ ደግሞ ክብሯ እግዚአብሔር ራሱ ነው።

4፥3 *ቅዱሳን፤* ለእግዚአብሔር የተለዩ ማለት ነው፤ 1፥26፤ 6፥13፤ ዘካ 14፥20 ይመ።

4፥4 *በፍርድና በሚያቃጥል፤* የሚያጠራ እሳት በ1፥25፤ 48፥10 ላይ ተገልጾአል።

በፍርድና በሚያቃጥል መንፈስ[a] ያነጻታል። [5]ከዚያም እግዚአብሔር በጽዮን ተራራ ላይና በዚያ በሚሰበሰቡትም ሁሉ ላይ በቀን ደመናን ጢስን፣ በሌሊትም የሚንበለበለውን የእሳት ብርሃን ይፈጥራል፤ በክብሩ ሁሉ ላይ መጋረጃ ይሆናል፤ [6]ከቀኑ ሙቀት ጥላና መከለያ፣ ከውሽንፍርና ከዝናብም መጠጊያና መሸሸጊያ ስፍራ ይሆናል።

ስለ ወይን ቦታ የተነገረ ቅኔ

5 ስለ ወዳጄ፣
ደግሞም ስለ ወይን ቦታው ልዘምር፤
ወዳጄ በለምለም ኰረብታ ላይ
የወይን ቦታ ነበረው።
[2]መሬቱን ቈፈረ፤ ድንጋይንም ለቅሞ አወጣ፤
ምርጥ የሆነውንም ወይን ተከለበት።
በመካከሉ መጠበቂያ ማማ ሠራ፤
የወይን መጭመቂያ ጕድጓድም አበጀ፤
ከዚያ መልካም ፍሬ ያፈራል ብሎ አሰበ፤
ነገር ግን ኮምጣጣ ፍሬ አፈራ።
[3]"እናንት በኢየሩሳሌም የምትኖሩና የይሁዳ ሰዎች ሆይ፤
በእኔና በወይኔ ቦታ መካከል እስቲ ፍረዱ።
[4]ከዚህ ካደረግሁለት በላይ ለወይኔ ቦታ ምን ሊደረግለት ይገባ ነበር?
መልካም የወይን ፍሬ ያፈራል ብዬ ስጠብቅ
ለምን ኮምጣጣ ፍሬ አፈራ?
[5]እንግዲህ በወይኔ ቦታ
ምን እንደማደርግ ልንገራችሁ፤
ዐጥሩን እነቅላለሁ፤
ለጥፋት ይጋለጣል፤
ግንቡንም አፈርሳለሁ፣
መረጋገጫም ይሆናል።
[6]የማይኰተኰትና የማይታረም
ጠፍ መሬት አደርገዋለሁ፤
ኵርንችትና እሾኽም ይበቅልበታል፤
ዝናብም እንዳይዘንብበት
ደመናዎችን አዝዛለሁ።"
[7]የሰራዊት ጌታ የእግዚአብሔር
የወይን ቦታው የእስራኤል ቤት ነው፤
የይሁዳ ሰዎችም
የደስታው አትክልት ናቸው።
ፍትሕን ፈለገ፤ ነገር ግን ደም ማፍሰስን አየ፤
ጽድቅን ፈለገ፤ ነገር ግን የጭንቅን ጩኸት ሰማ።

ወዮታና ፍርድ

[8]ስፍራ ለሌሎች እስከማይተርፍ፣
ቤትን በቤት ላይ በመጨመር፣
መሬትን ከመሬት ጋር በማያያዝ፣
ለብቻችሁ በምድር ተስፋፍታችሁ ለምትኖሩ
ወዮላችሁ!
[9]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ጆሮዬ እየሰማ
እንዲህ ሲል ተናገረ፤
"ታላላቅ ቤቶች ወና ይቀራሉ፣
የሚያማምሩም ቤቶች ኗሪ ያጣሉ።
[10]ከሩብ ጋሻ[b] የወይን ቦታ አንድ የባዶስ መስፈሪያ ያህል የወይን ጭማቂ ብቻ ይገኛል፤
አንድ የቆሮስ መስፈሪያ ዘር ተዘርቶ አንድ የኢፍ መስፈሪያ እህል ብቻ ይሰጣል።"[c]
[11]የሚያሰክር መጠጥ ፍለጋ
ማልደው ለሚነሡ፣
እስኪያነዳቸውም ወይን በመጠጣት
ሌሊቱን ለሚያነጉ ወዮላቸው!
[12]በግብዣቸው ላይ በገናና መሰንቆ፣
ከበሮና ዋሽንት እንዲሁም የወይን ጠጅ
አለ፤
ነገር ግን ለእግዚአብሔር ሥራ ቦታ አልሰጡም፤
ለእጆቹም ሥራ ክብር አላሳዩም።

4፥5 ዘፀ13፥21፤ መዝ18፥11፤ ኢሳ35፥2፤ 41፥20፤58፥8፤60፥1፤ 65፥18፤ራእ7፥15፤ 14፥1
4፥6 ዘሌ23፥34-43፤ መዝ27፥5፤55፥8፤ ኢሳ8፥14፤14፥32፤ 25፥4፤30፥2፤57፥13፤ ሕዝ11፥16
5፥1 መዝ80፥8-9፤ ኢሳ27፥2፤ዮሐ15፥1
5፥2 ዘፀ15፥17፤ 1ሳሙ2፥9፤ኢዮ24፥11፤ ኢሳ16፥8፤27፥3፤ 31፥5፤49፥8፤ ማቴ21፥19፡33፤ ማር11፥13፤ሉቃ13፥6
5፥3 ማቴ21፥40
5፥4 2ዜና36፥15፤ ኤር2፥5-7፡21፤24፥2፤ 29፥17፤ሚክ6፥3-4፤ ማቴ23፥37
5፥5 2ዜና36፥21፤ መዝ80፥12፤ ኢሳ6፥12፤10፥6፤ 22፥5፤26፥6፤27፥10፤ 28፥3፡18፤41፥25፤ 63፥3፤ኤር12፥10፤ 34፥22፤ሰቆ1፥15፤ ሆሴ2፥12፤ሚክ7፥10፤ ሚል4፥3፤ሉቃ21፥24
5፥6 ቍ10፡17፤ ዘፍ6፥13፤ዘሌ26፥32፤ ዘዳ28፥24፤2ሳሙ1፥21፤ 23፥6፤ኢሳ6፥13፤ 7፥23፡24፤32፥13፤ 34፥13፤49፥17፡19፤ 51፥3፤55፥13፤ ሕዝ28፥24፤ሆሴ2፥12፤ ኢል1፥10፤አሞ4፥7፤ ዕብ6፥8
5፥7 መዝ12፥5፤ 80፥8፤ኢሳ1፥21፤ 10፥2፤17፥10፤ 18፥5፤29፥21፤32፥7፤ 37፥30፤59፥15፤ 61፥8፤ሕዝ9፥9፤ 22፥29
5፥8 ቍ11፡18፡20፤ ኢዮ20፥19፤ኢሳ6፥5፤ 10፥1፤24፥16፤ ኤር22፥13፤ሚክ2፥2፤ ዕን2፥9-12
5፥9 ኢሳ6፥11-12፤ 22፥14፤ኤር44፥11፤ማቴ23፥38
5፥10 ቍ6፤ ዘሌ26፥26፤ዘዳ28፥38፤ዘካ8፥10 5፥11 ቍ8፤ 1ሳሙ25፥36፤ምሳ23፥29-30 5፥12 1ሳሙ12፥24፤ኢዮ21፥12፤ መዝ28፥5፤68፥25፤ኢሳ24፥8፤ሕዝ26፥13

[a]4 ወይም *በእግዚአብሔር መንፈስ* ማለት ነው።
[b]10 በዕብራይስጥ፣ *ሩብ ጋሻ* መሬት በዐሥር ጥማድ በሬ በአንድ ቀን የሚታረስ ነው።
[c]10 ምናልባት አንድ ባዶስ ሀያ ሁለት ሊትር ያህል ነው።
አንድ የቆሮስ መስፈሪያ ሰማኒያ ኪሎ ግራም ያህል ነው።
አንድ የኢፍ መስፈሪያ ዐሥራ ስምንት ኪሎ ግራም ያህል ነው።

4፥5-6 *ደመና ... የእሳት ... መጋረጃ፤* እነዚህ ቃላት እስራኤላውያን በምድረ በዳ ይጓዙ በነበሩበት ጊዜ፣ እግዚአብሔር በደመናና በእሳት ዐምድ ሲመራቸውና ሲጠብቃቸው የነበረበትን ሁኔታ ያስታውሳል (ዘፀ 13፥21-22፤ 14፥21-22 ይመ)። ኢሳይያስ እስራኤል ከግብፅ የወጡበትን ጊዜ በመደጋገም ይጠቅሳል (11፥15-16፤ 31፥5፤ 51፥10 ይመ)።

4፥5 *በክብሩ፤* የእግዚአብሔር በዚያ ስፍራ መገኘት በሚንበለበል የእሳት ብርሃን ተገልጦአል (ዘፀ 16፥10፤ 24፥17፤ 40፥34-35 ይመ)። *መጋረጃ፤* የጢሱን ደመና የሚያመለክት ነው።

4፥6፤ በደመናና በእሳት የተገለጠው ህልዎተ እግዚአብሔር የተዋጀችውን ጽዮንን ይጠብቃል (ከመዝ 121፥5-6 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥1-30፤ የ1፥1-31 ማብ ይመ።

5፥1 *ወዳጄ፤* እግዚአብሔርን የሚያመለክት ነው። *የወይን ቦታ፤* እስራኤልን ያመለክታል (ቍ 7፡3፥14፤ መዝ 80፥8-16 ይመ)። ኢየሱስ በጢሰኞነት ስለሚያርሱ ገበሬዎች የተናገረው ምሳሌ (ማቴ 21፥33-44፤ ማር 12፥1-11፤ ሉቃ 20፥9-18) በዚህ መዝሙር ላይ የተመሠረተ ሊሆን ይችላል፤ ዮሐ 15፥1-17 ይመ።

5፥2 *መጠበቂያ ማማ፤* በ1፥8 ላይ ከተገለጸው "ዳስ" ጋር ያነጻጽሩ። የእግዚአብሔር የወይን ቦታ ሁሉም ነገር ተሟልቶ የሚገኝበት ነው (ማቴ 21፥33 ይመ)። *የወይን መጭመቂያ፤* ተጨምቆ የሚወጣው የወይን ፈሳሽ የሚወርድበት ገንዳ ነው (16፥10 ይመ)። *ብሎ አሰበ፤ ነገር ግን፤* በትርጓሜው ተመሳሳይ አገላለጽ ጥቅም ላይ ውሏል (ቍ 7)።

5፥6 *ኵርንችትና እሾኽም፤* እነዚህ ቃላት በጥንድነት አምስት ጊዜ ተጠቅሰዋል (7፥23-25፤ 9፥18፤ 27፥4)። *እንዳይዘንብበት፤* ዝናብ መከልከሉ በምድሪቱ ላይ ርግማን መኖሩን ያሳያል፤ ዘዳ 28፥23-24፤ 2ሳሙ 1፥21፤ 1ነገ 17፥1 ይመ።

5፥7 የወይኑ ቦታው መዝሙር እዚህ ላይ ተተርጕሞአል።

5፥8-23፤ ስድስት ወዮዎች (ቍ 8፡11-12፡18-19፡20፡21፡22-23)። ሦስት የፍርድ ክፍሎችን (ቍ 9-10፤ 13-15፤ 24-25) በመከተል ተነግረዋል።

5፥8 *ቤትን በቤት ላይ ... መሬትን ከመሬት ጋር፤* በእስራኤል መሬት ይከራያል እንጂ አይሸጥም፤ ምክንያቱም መሬት ለእያንዳንዱ ቤተ ሰብ ተከፋፍሎ ተመድቦ ነበር (ዘኍ 27፥7-11፤ 1ነገ 21፥1-3 ይመ)።

5፥10 *አንድ የኢፍ መስፈሪያ፤* የጎሞር አንድ ዐሥረኛ ነው። ብዙ ጊዜ ከሕዝብ ኀጢአት የተነሣ የእህል ምርት በመጠንና በዐይነት ቀንሶ ይታያል (ዘዳ 28፥38-39፤ ሐጌ 2፥16-17 ይመ)። የወይኑና የእህሉ መጠን፣ ሩብ ጋሻ መሬት የወይን ተክል ቦታ ከሚሰጠውና አንድ ኆሞር የእህል ዘር ተዘርቶ ከሚገኘው ምርት እጅግ አነስተኛው መጠን ነው።

5፥11-13፤ በስካርና በፈንጠዝያ የተሞላ ሕይወት ስለ መወገዙ አሞ 4፥1-3፤ 6፥6-7 ይመ።

[13]ስለዚህ ሕዝቤ
ዕውቀት በማጣቱ ይማረካል፤
መኳንንቱም በራብ ይሞታሉ፤
ሕዝቡም በውሃ ጥም ይቃጠላል።
[14]ስለዚህ ሲኦል[ሀ] ሆዷን አሰፋች፣
አፏንም ያለ ልክ ከፈተች፤
መኳንንቱና ሕዝቡ
ከረብሸኞቻቸውና ከጨፋሪዎቻቸው ጋር
ወደዚያ ይወርዳሉ።
[15]ሰው ይዋረዳል፤
የሰው ልጅም ዝቅ ዝቅ ይላል፤
የእብሪተኛውም ዐይን ይሰበራል።
[16]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ግን በፍትሕ
ከፍ ከፍ ይላል፤
ቅዱሱም አምላክ ቅድስናውን በጽድቅ
ይገልጻል።
[17]በጎችም በገዛ መሰማሪያቸው እንደሚሰማሩ
ሆነው ይግጣሉ፤
የበግ ጠቦቶችም በባለጠጎች ፍርስራሽ ላይ ሣር
ይበላሉ[ለ]።

[18]ኀጢአትን በማታለል ገመድ ለሚስቡ፣
በደልንም በሠረገላ ማሰሪያ ለሚጐትቱ
ወዮላቸው!
[19]በዐይናችን እንድናይ
እግዚአብሔር ይቸኵል፤
ሥራውንም ያፋጥን፤
የእስራኤልን ቅዱስ፣ የእርሱን ዕቅድ
እንድናውቃት ትቅረብ፤
ትምጣም ለሚሉ ወዮላቸው!"

[20]ክፉውን መልካም፣
መልካሙን ክፉ ለሚሉ
ብርሃኑን ጨለማ፣
ጨለማውን ብርሃን ለሚያደርጉ፣
ጣፋጩን መራራ፣
መራራውንም ጣፋጭ ለሚያደርጉ ወዮላቸው!

[21]ራሳቸውን እንደ ብልኅ ለሚቈጥሩ፣
በራሳቸውም አመለካከት ጥበበኛ ለሆኑ
ወዮላቸው!

[22]የወይን ጠጅ ለመጠጣት ጀግኖች፣
የሚያሰክር መጠጥ ለመደባለቅ ብርቱ ለሆኑ
ወዮላቸው!
[23]ጉቦን በመቀበል በደለኛን ንጹሕ ለሚያደርጉ፣
ለበደል አልባ ሰው ፍትሕን ለሚነፍጉ
ወዮላቸው!
[24]ስለዚህ የእሳት ነበልባል ገለባን እንደሚበላ፣
ድርቆሽም በእሳት ጋይቶ እንደሚጠፋ፣
የእነርሱም ሥር እንዲሁ ይበሰብሳል፤
አበባቸውም እንደ ትቢያ ይበናል፤
የሰራዊት ጌታ የእግዚአብሔርን ሕግ ንቀዋልና፤
የእስራኤል ቅዱስ የተናገረውንም ቃል
አቃለዋል።
[25]የእግዚአብሔር ቍጣ በሕዝቡ ላይ ነዶአል፤
እጁን አንሥቶ መቶአቸዋል፤

ተራሮች ራዱ፤
ሬሳዎችም በመንገድ ላይ እንደ ተጣለ ጥራጊ
ሆኑ፤
ይህ ሁሉ ሆኖ ግን ቍጣው ገና አልተመለሰም፤
እጁም እንደ ተነሣ ነው።

[26]ከሩቅ ያሉትን ሕዝቦች የሚጠራበትን ምልክት
ያቆማል፤
ከምድር ዳርቻም በፉጨት ይጠራቸዋል፤
እነርሱም እየተጣደፉ
በፍጥነት ይመጣሉ።
[27]በመካከላቸው ደካማና ስንኩል አይገኝም፤
የሚያንቀላፋና የሚተኛ አይኖርም፤
የወገባቸው መቀነት አይላላም፤
የጫማቸውም ማሰሪያ አይበጠስም።
[28]ፍላጻቸው የተሳለ፣
ቀስታቸውም የተደገነ ነው፤
የሠረገሎቻቸውም መንኰራኵሮች እንደ
ዐውሎ ነፋስ ናቸው።
[29]ጩኸታቸው እንደ አንበሳ ነው፤
እንደ አንበሳ ደቦል ያገሣሉ፤
ያደኑትንም ይዘው ይጮኻሉ፤
ተሸክመውት ይሄዳሉ፤ የሚያስጥልም የለም።
[30]በዚያን ቀን
እንደ ባሕር ሞገድ ይጮኹበታል፤
ማንም ወደ ምድር ቢመለከት፣

5፥13 ኢዮ22፥8፤ ምሳ10፥21፤ኢሳ1፥3፤ 3፥1፤49፥21
5፥14 ዘኍ16፥30፤ ምሳ30፥16፤ኢሳ22፥2፡ 13፤23፥7፤24፥8
5፥15 ኢሳ2፥9፡ 11፤10፥33
5፥16 ዘሌ10፥3፤ መዝ97፥9፤ኢሳ28፥17፤ 29፥23፤30፥18፤33፥5፡ 10፤61፥8፤ሕዝ36፥23
5፥17 ኢሳ7፥25፤ 17፥2፤32፥14፤ ሶፎ2፥6፡14
5፥18 ቍ8፤ ኢሳ59፥4-8፤ ኤር23፥14፤ሆሴ11፥4
5፥19 ኢሳ1፥4፤ 29፥23፤30፥11፡12፤ 60፥22፤ኤር17፥15፤ ሕዝ12፥22፤2ጴጥ3፥4
5፥20 ቍ8፤ ዘፍ18፥25፤1ነገ22፥8፤ ኢዮ24፥13፤ መዝ94፥21፤አሞ5፥7፤ ማቴ6፥22-23፤ ሉቃ11፥34-35
5፥21 ምሳ3፥7፤ ኢሳ47፥10፤ ሮሜ12፥16፤ 1ቆሮ3፥18-20
5፥22 1ሳሙ25፥36፤ ምሳ23፥20፤31፥4፤ ኢሳ22፥13፤65፥11፤ ኤር7፥18
5፥23 ቍ7፤ ዘፀ23፥8፤መዝ94፥21፤ ኢሳ1፥17፤10፥2፤ 29፥21፤59፥4፡13-15፤ ሕዝ22፥12፤አሞ5፥12፤ ያዕ5፥6
5፥24 2ነገ19፥30፤ ኢዮ6፥10፤18፥16፤ 24፥24፤መዝ107፥11፤ ኢሳ1፥4፡31፤8፥6፤ 10፥20፤12፥6፤30፥9፡ 12፤40፥8፤47፥14፤ ናሆ1፥10
5፥25 ዘፀ19፥18፤ 2ሳሙ22፥43፤ 2ነገ9፥37፤22፥13፤ ኢዮ40፥11፤ መዝ110፥6፤ኢሳ9፥12፡ 17፡21፤10፥4፡17፤ 26፥11፤31፥9፤ 66፥15፤ኤር4፥8፤ 6፥12፤ዳን9፥16
5፥26 ዘዳ28፥49፤ መዝ20፥5፤ኢሳ7፥18፤ 13፥5፤18፥3፤ዘካ10፥8
5፥27 ኢዮ12፥18፤ኢሳ14፥31፤22፥21፤40፥29-31፤ሕዝ23፥15፤ ኢዩ2፥7-8
5፥28 2ነገ2፥1፤ኢዮ1፥19፤39፥23፤መዝ7፥12፤ 45፥5፤ ሕዝ26፥11
5፥29 2ነገ17፥25፤ኢሳ10፥6፤42፥22፤49፥24-25፤ ኤር51፥38፤ሚክ5፥8፤ሶፎ3፥3፤ዘካ11፥3
5፥30 መሳ6፥2፤1ሳሙ2፥9፤ ኢዮ21፥30፤መዝ18፥28፤44፥19፤82፥5፤ 93፥3፤ኢሳ2፥11፤13፥10፤ 22፥5፤33፥2፤50፥3፤ኤር4፥23-28፤50፥42፤ ኢዩ2፥10፤ሉቃ21፥25

[ሀ]14 በዕብራይስጡ፣ *መቃብር* ማለት ነው።
[ለ]17 በዕብራይስጡ፣ *እንግዶች ይበሉታል* ይለዋል

5፥14 *ሲኦል፤* በሌላ ትርጕም፣ "መቃብር"፤ ተብሎአል፤ የዘፍ 37፥35 ማብ ይመ። መቃብር ምን ጊዜም ቢሆን አይጠግብም (ዕን 2፥5)።

5፥18፤ በሆሴ 11፥4 ላይ፣ "በፍቅሬ ገመድ ሳብኋቸው" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ።

5፥19፤ "ይቸኵል"፣ "ያፋጥን" የሚሉት የዕብራይስጥ ቃላት "ማኸር፣ ሻላል-ሃሽ-ባዝ" በሚለው ስም ውስጥ ከመጀመሪያውና ከሦስተኛው ቃል ጋር ይመሳሰላሉ። ኢሳይያስም ለልጁ ይህን ስም ማውጣቱ (8፥3) በጊዜው የነበሩትን ኀጢአተኞች በአሽሙር ለመንካት ፈልጎ ያደረገው ሳይሆን እንዳልቀረ ይገመታል። በቍ 26 መሠረት እግዚአብሔር ፈጣን ፍርድ አምጥቶአል። *የእስራ ኤልን ቅዱስ፤* 11፥4 እና ማብ ይመ።

5፥22 *መጠጥ ለመደባለቅ፤* በወይን ጠጅና በብቅል መጠጥ ላይ ቅመማ ቅመሞች ይጨመር ነበር (ምሳ 23፥30 ይመ)።

5፥23፤ 1፥23፤ 10፥1-2 ይመ።

5፥24 *የእስራኤል ቅዱስ ... አቃለዋል፤* ቍ 19፤ 1፥4 እና ማብ ይመ።

5፥25 *ተራሮች ራዱ፤* እግዚአብሔር ኀይሉን ሲገልጥ ተራ ሮች እንኳ ይንቀጠቀጣሉ (64፥3፤ ኤር 4፥24-26 ይመ)። ይህም እግዚአብሔር ራሱን የሚገልጥበትን ሁናቴ ለማሳየት የሚነገር የተለመደ አባባል ነው። *ገና ... እንደ ተነሣ ነው፤* ይህ አባባል በ9፥12፡17፡21፤ 10፥4 ላይ ተደጋግሞ ተገልጾአል።

5፥26 *ምልክት ያቆማል፤* ወታደሮችን ለመሰብሰብ (13፥2) እስራኤል ወደ አገሩ ይመለስ ዘንድ ሕዝቡን ለመጥራት ምልክት እንዲሆን ብዙውን ጊዜ በኰረብታ ላይ ዐርማ ተሰቅሎ ይውለበለብ ነበር። (11፥10፡12፤ 49፥22፤ 62፥10)። *ሩቅ ያሉትን ሕዝቦች፤* እስራ ኤልንና ይሁዳን በ722 እና በ701 ዓ.ቅ.ክ እንዳጠቃት እንደ አሦራ ውያንና በ605 ዓ.ቅ.ክ ወረራ እንደ ጀመሩት እንደ ባቢሎናውያን ያሉትን ማለት ነው። *ከምድር ዳርቻም፤* እንደ ግብፅና እንደ አሦር ያሉትን አገሮች ነው።

5፥27 *በመካከላቸው ደካማና ስንኩል አይገኝም፤* በ40፥29-31 ላይ ከተገለጸው ጋር ያነጻጽሩ።

5፥30 *በዚያን ቀን፤* የ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ።

ጨለማንና መከራን ያያል፤
ብርሃን እንኳ በደመናዎች ይጋረዳል።

የኢሳይያስ ተልእኮ

6 ንጉሥ ዖዝያን በሞተበት ዓመት እግዚአብሔርን ከፍ ባለና በከበረ ዙፋን ላይ ተቀምጦ አየሁት፤ የልብሱም ዘርፍ ቤተ መቅደሱን ሞልቶት ነበር። [2]ሱራፌልም ከእርሱ በላይ ቆመው ነበር፤ እያንዳንዳቸውም ስድስት ክንፍ ነበራቸው። በሁለት ክንፍ ፊታቸውን ይሸፍኑ ነበር፤ በሁለት ክንፍ እግራቸውን ይሸፍኑ ነበር፤ በሁለቱም ክንፍ ይበሩ ነበር፤ [3]እርስ በርሳቸው በመቀባበልም

"ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ ቅዱስ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤
ምድር ሁሉ በክብሩ ተሞልታለች" ይሉ ነበር።

[4]ከድምፃቸው ጩኸት የተነሣ የመድረኩ መሠረት ተናወጠ፤ ቤተ መቅደሱም በጢስ ተሞላ። [5]እኔም፣ "ከንፈሮቼ የረከሱብኝ ሰው ነኝ፤ የምኖረውም ከንፈሮቹ በረከሱበት ሕዝብ መካከል ነው፤ ዐይኖቼም ንጉሡን፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔርን አይተዋልና ጠፍቻለሁ፣ ወዮልኝ!" አልሁ።

[6]ከዚያም ከሱራፌል አንዱ፣ ከመሠዊያው ላይ የእሳት ፍም በጕጠት ወስዶ፣ ወደ እኔ እየበረረ መጣ። [7]አፌንም በእሳቱ ነክቶ፣ "እነሆ፤ ይህ ከንፈሮችህን ነክቶአል፤ በደልህ ተወግዶልሃል፤ ኀጢአትህም ተሰርዮልሃል" አለኝ።

[8]ከዚያም የጌታ ድምፅ፣ "ማንን እልካለሁ? ማንስ ይሄድልናል?" ሲል ሰማሁት።

እኔም፣ "እነሆኝ፤ እኔን ላከኝ" አልሁ።

[9]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "ወደዚህ ሕዝብ ሂድ፤

"'መስማትን ትሰማላችሁ፤ ነገር ግን አታስተውሉም፤
ማየትንም ታያላችሁ፤ ነገር ግን ልብ አትሉም' ብለህ ንገራቸው።
[10]የዚህን ሕዝብ ልብ አደንድን፤
ጆሮአቸውን ድፈን፤
ዐይኖቻቸውንም ክደን፤
ይህ ካልሆነማ፣
በዐይናቸው አይተው፣ በጆሮአቸው ሰምተው፣
በልባቸውም አስተውለው
በመመለስ ይፈወሳሉ።"

[11]እኔም፣ "ጌታ ሆይ፤ ይህ የሚሆነው እስከ መቼ ነው?" አልሁት፤
እርሱም መልሶ እንዲህ አለኝ፤
"ከተሞች እስኪፈራርሱና፣
የሚኖሩባቸው እስኪያጡ፣

6፥1 ዘፀ24፥10፤ ዘኍ12፥8፤1ነገ22፥19፤ 2ነገ15፥7፤2ዜና26፥22፡23፤መዝ9፥4፤123፥1፤ ኢሳ52፥13፤53፥12፤ ዮሐ12፥41፤ራእ1፥13፤4፥2፤
6፥2 ሕዝ1፥5፡11፤ 10፥15፤ራእ4፥8
6፥3 ዘፀ15፥11፤ 16፥7፤ዘኍ14፥21፤ መዝ72፥19፤89፥8፤ ኢሳ11፥9፤54፥5፤ ሚል1፥11፤ራእ4፥8
6፥4 ዘፀ19፥18፤ 40፥34፤ሕዝ43፥5፤ 44፥4፤ራእ15፥8
6፥5 ዘፀ6፥12፤ 24፥10፤ዘኍ17፥12፤ ዘዳ5፥26፤ኢዮ42፥5፤ መዝ45፥3፤ኢሳ5፥8፤ 24፥23፤32፥1፤33፥17፤59፥3፤ኤር9፥3-8፤ 51፥57፤ሉቃ5፥8
6፥6 ዘሌ10፥1፤ ሕዝ10፥2
6፥7 ዘሌ26፥41፤ ኢሳ45፥25፤ኤር1፥9፤ ዳን10፥16፤12፥3፤ 1ዮሐ1፥7
6፥8 ዘፍ1፥26፤ 22፥1፤ዘፀ3፥4፤ ኢዮ40፥9፤ኤር26፥12፡15፤ሐሥ9፥4
6፥9 ኤር5፥21፤ ሕዝ3፥11፤አሞ7፥15፤ ማቴ13፥15፤28፥19፤ ሉቃ8፥10
6፥10 ዘፀ4፥21፤ ዘዳ29፥4፤ 32፥15፡39፤ መዝ119፥70፤ኢሳ29፥9፤42፥18-20፤43፥8፤44፥18፤ ሕዝ12፥2፤ማቴ13፥13-15፤ማር4፥12፤8፥18፤ዮሐ12፥40፤ ሐሥ28፥26-27
6፥11 ዘሌ26፥31፡ 43፤መዝ79፥1፡5፤ 109፥11፤ ኢሳ24፥10፤ኤር4፥13፤35፥17

ጨለማንና መከራን፤ የጦርነትን አሠቃቂነት ለመግለጽ በ8፥22 ላይ ተመሳሳይ የሆኑ ቃላት ገብተዋል።

6፥1 ***ንጉሥ ዖዝያን በሞተበት ዓመት፤*** ዘመኑ 740 ዓ.ቅ.ክ ነው። የኢሳይያስ ተልእኮ ከስብከት አገልግሎቱ ቀደም ብሎ ሳይጀምር እንዳልቀረ ይገመታል። ተከታታይ ንግሮቹን ከፍተኛ ደረጃ ላይ ለማድረስና በንግሮቹ ውስጥ አስደንጋጭ የፍርድ ቃላት ማረጋገጫ ለመስጠት የአገልግሎቱ ትረካ እዚህ ላይ ሲቀጥል አይታይም። ሕዝቡ፣ "የእስራኤልን ቅዱስ" ንቀውና አቃለው ነበር (5፥19)፤ አሁን ግን እግዚአብሔር ራሱ ኢሳይያስን በመላክ ስለ ጥፋታቸው እንዲያሳስባቸው አድርጎአል። ***ዖዝያን*** ከ792-749 ዓ.ቅ.ክ የገዛ፣ እግዚአብሔርን የሚፈራ ታላቅ ንጉሥ ነበር። ቤተ መቅደስ ገብቼ ዕጣን ማጠን አለብኝ ብሎ ቈርጦ በመነሣቱ ለምጽ ወጣበት፤ እስከ ሕይወቱ ፍጻሜም ለምጻም ነበር (2ዜና 26፥16-21)። ዓዛርያስ በመባልም ይጠራ ነበረ (2ነገ 14፥21፤ 2ዜና 26፥1)። ***እግዚአብሔርን፤*** እውነተኛው ንጉሥ (ቍ 5 ይመ)። ***ከፍ ባለና በከበረ፤*** በዕብራይስጡ ቅጅ 57፡15 ላይ እግዚአብሔር የሚለው ስም በሚገባበት ቦታ እነዚህ ቃሎች ገብተው ይገኛሉ፤ ሥቃይ ስለሚቀበለውም አገልጋይ ቃላቱ በ52፥13 ላይ ተጠቅሰዋል። ***የልብሱም ዘርፍ፤*** ረጅምና የተንዘረፈፈ ልብስ ነው፤ በራእ 1፥13 ላይ "የሰው ልጅ" ከለበሰው ልብስ ጋር ያነጻጽሩ። ***አየሁት፤*** በቤተ መቅደሱ ውስጥ በራእይ ሊሆን ይችላል። ***ቤተ መቅደሱን፤*** ከምድራዊው ቤተ መቅደስ ጋር ተቀራራቢ የሆነው ሰማያዊው ቤተ መቅደስ ሊሆን ይችላል። ዮሐንስ በራእዩ እግዚአብሔርን በዙፋኑ ላይ ተቀምጦ ያየበት ራእይም ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ ነው (ራእ 4፥1-8)።

6፥2 ***ሱራፌልም፤*** ቍ 6 ይመ። በሌላ ስፍራ ያልተጠቀሱ መላእክት ናቸው። ለዚህ ቃል የተጠቀሰው የዕብራይስጡ ሥርወ ቃል "የተቃጠለ" የሚለውን ትርጒም ሲያሳይ፣ መላእክቱ የእግዚአብሔር አገልጋዮች እንደ መሆናቸው መጠን፣ ንጽሕናቸውን ለማመልከት የገባ ቃል፣ ሊሆን ይችላል። ቃሉ በ14፥29፤ 30፥6፤ ዘኍ 21፥6 ላይ ለተናዳፊ እባቦችም ተጠቅሶአል። በራእ 4፥6-9 ላይ እያንዳንዳቸው ስድስት ክንፍ ያላቸውን አርባዕቱ እንስሳትንም ያመለክታል። ***ፊታቸውን ይሸፍኑ ነበር፤*** የእግዚአብሔን ክብር ማየት አይቻላቸውምና።

6፥3 ***ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ ቅዱስ፤*** ድግግሞሹ ወደር የሌለውን የእግዚአብሔርን ቅድስና በአጽንዖት ያመለክታል። በኤር 7፥4 ላይ፣ "የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ" የሚለው ቃል ሦስት ጊዜ መደጋገሙ፣ መቅደሱ በሕዝቡ መካከል ከመገኘቱ የተነሣ ኢየሩሳሌም በጠላት ልትደፈር አትችልም የሚል ጠንካራ እምነት በሕዝቡ ዘንድ መኖሩን በአጽንዖት ለማሳየት መሆኑን ያስተውሉ። ***በክብሩ ተሞልታለች፤*** በዘኍ 14፥21-22፤ መዝ 72፥18-19 በዓለም ሁሉ የሞላው የእግዚአብሔር ክብር በታምራታዊ ምልክቶች የታጀበ ነው።

6፥4 ***የመድረኩ ... ተናወጠ ... በጢስ ተሞላ፤*** የእግዚአብሔር የድምፁ ኀይል አስፈሪነት በተመሳሳይ ሁኔታ እስራኤላውያንን በሲና ተራራ እንዲንቀጠቀጡ አድርጎአቸዋል፤ ተራራውም በጢስ ተሸፍኖ ነበር (ዘፀ 19፥18-19፤ 20፥18-19 ይመ)።

6፥5 ***ዐይኖቼም ንጉሡን ... አይተዋልና፤*** እግዚአብሔርን ያየ ማናቸውም ሰው ወዲያውኑ እንደሚሞት ስለሚታሰብ፣ ኢሳይያስ ክፉኛ ፈርቶ ነበር (ዘፍ 16፥13፤ 32፥30 እና ማብ፤ ዘፀ 33፥20 ይመ)።

6፥6 ***የእሳት ፍም፤*** ኀጢአትን ለማስተስረይ መሥዋዕት በሚቀርብበት በማስተስረያ ቀን (ዘሌ 16፥12)፣ የእሳት ፍም ቅድስተ ቅዱሳን ይገባ ነበር፤ የ1፥25 ማብ ይመ።

6፥7 ***አፌንም በእሳቱ ነክቶ፤*** እግዚአብሔር ኤርምያስንም በላከው ጊዜ፣ አፉን በእጁ ዳሰታል (ኤር 1፥9)።

6፥8-10፤ የኢሳይያስ የነቢይነት ተልእኮ ምፀታዊ የሆነ፣ ነገር ግን የዐመፀኛውን እስራኤል ጨካኝ ልብ የማደንደን ተገቢ ውጤት እና የማይቀረው ፍርድ ማስጠንቀቂያዎች አሉበት (ቍ 11-13 ይመ)፤ በተጨማሪም ኤር 1፥8፡19፤ ሕዝ 2፥3-4 ይመ።

6፥8 ***ይሄድልናል፤*** የሥላሴ ምክክር ነው፤ ኢሳይያስ እውነተኛ ነቢይ እንደ መሆኑ መጠን፣ እንደ ሚክያስ (1ነገ 22፥19-20) እና እንደ ኤርምያስ (23፥18፡22) የዚህ ምክክር ምስጢር ተገልጦለታል፤ ከዘፍ 1፥26፤ 11፥7፤ አሞ 3፥7 ጋር ያነጻጽሩ። ***እነሆኝ፤*** የዘፍ 22፥1 ማብ ይመ።

6፥9-10፤ ክርስቶስ በዘሪው ምሳሌ ላይ ይህን ጠቅሶአል (ማቴ 13፥14-15፤ ማር 4፥12፤ ሉቃ 8፥10)፤ እንዲሁም ሮሜ 11፥7-10፡25 ይመ።

6፥10 ***ጆሮአቸውን ድፈን፤ ዐይኖቻቸውንም ክደን፤*** የእስራኤላውያን ደንቈርነትና ዕውርነት በ29፥9፤ 42፥18፤ 43፥8 ተጠቅሶአል፤ ይሁን እንጂ ይህ ሕዝብ አንድ ቀን ያያል፤ ይሰማልም (29፥18፤ 35፥5)።

ቤቶችም ወና እስኪሆኑና፣
ምድርም ፈጽሞ ባድማ እስክትሆን ድረስ፤
[12]እግዚአብሔርም ሰዎችን እስከሚያርቅ፣
ምድሪቱም ጨርሶ ባዶ እስክትሆን፣
[13]ከዐሥር አንድ ሰው እንኳ በምድሪቱ ቢቀር፣
እርሱም ደግሞ ይጠፋል፤
ነገር ግን የኮምብልና የወርካ ዛፍ በተቈረጠ
ጊዜ ጒቶ እንደሚቀር፣
ቅዱሱም ዘር
እንዲሁ በምድሪቱ ጒቶ ሆኖ ይቀራል።"

የአማኑኤል ምልክትነት

7 የዖዝያን የልጅ ልጅ፣ የኢዮአታም ልጅ አካዝ የይሁዳ ንጉሥ በነበረበት ዘመን፣ የሶርያ ንጉሥ ረአሶንና የእስራኤል ንጉሥ የሮሜልዩ ልጅ ፋቁሔ ኢየሩሳሌምን ሊወጉ ወጡ፤ ነገር ግን ድል ሊያደርጓት አልቻሉም።

[2]ለዳዊት ቤት፣ "ሶርያና ኤፍሬም ተባብረዋል" የሚል ወሬ በደረሰ ጊዜ፣ የዱር ዛፍ በነፋስ እንደሚናወጥ የአካዝና የሕዝቡ ልብ እንዲሁ ተናወጠ።

[3]እግዚአብሔርም ኢሳይያስን እንዲህ አለው፤ "አንተና ልጅህ ሸአር ያሹብ[+] አካዝን ለመገናኘት ወደ ልብስ አጣቢው ዕርሻ በሚወስደው መንገድ ወዳለው ወደ ላይኛው የኵሬ መስኖ ጫፍ ውጡ፤ [4]እንዲህም በለው፤ 'ተጠንቀቅ፤ ተረጋጋ፤ አትፍራ፤ በእነዚህ ከእሳት ተርፈው በሚጤሱት በሁለቱ የዕንጨት ጒማጆች፣ በሶርያና በንጉሥዋ በረአሶን እንዲሁም በሮሜልዩ ልጅ ቍጣ አትሸበር። [5]ሶርያ ኤፍሬምና፣ የሮሜልዩ ልጅ ሊያጠፉህ እንዲህ ብለው ተማከሩ፤ [6]"ይሁዳን እንውረር፤ እንበታትነው ተከፋፍለንም እንግዛው፤ የጣብኤልንም ልጅ እናንግሥባት።" [7]ልዑል እግዚአብሔር ግን እንዲህ ይላል፦

" 'ይህ ምክራቸው አይፈጸምም፤
ከቶም አይደረግም፤
[8]የሶርያ ራስ ደማስቆ፣
የደማስቆ ራስ ረአሶን ነውና፤
በሥልሳ አምስት ዓመት ውስጥ፣
የኤፍሬም ሕዝብ ይበታተናል፤ ሕዝብ
መሆኑም ይቀራል።
[9]የኤፍሬም ራስ ሰማርያ፣
የሰማርያም ራስ የሮሜልዩ ልጅ ነው።
እንግዲህ በእምነታችሁ ካልጸናችሁ፣
ፈጽሞ መቆም አትችሉም።' "

[10]እንደ ገናም እግዚአብሔር አካዝን እንዲህ አለው፤ [11]"ከጥልቁ ጥልቅ ወይም ከከፍታው ከፍታ ምልክት እንዲሰጥህ *ከእግዚአብሔር* ከአምላክህ ለምን።"

[12]አካዝ ግን፣ "አልለምንም፣ እግዚአብሔርንም አልፈታተንም" አለ። [13]ኢሳይያስም እንዲህ አለ፤ "እናንተ የዳዊት ቤት ሆይ፤ ስሙ፤ የሰውን ትዕግሥት መፈታተናችሁ አንሶ የአምላኬን ትዕግሥት ትፈታተናላችሁን? [14]ስለዚህ ጌታ ራሱ ምልክት ይሰጣችኋል፤ እነሆ፤ ድንግል ትፀንሳለች፤ ወንድ ልጅም ትወልዳለች፤ ስሙንም

6፥12 ዘዳ28፥64፤ ኢሳ5፥5:9፤60፥15፤ 62፥4፤ኤር4፥29፤ 30፥17
6፥13 ዘሌ27፥30፤ ዘዳ14፥2፤ኢዮ14፥7: 8፤ኢሳ1፥9፤5፥6፤ 10፥22
7፥1 ቍ5:8:9፤ 2ነገ15፥25:37፤ 1ዜና3፥13፤2ዜና28፥5፤ ኢሳ8፥6
7፥2 ቍ13፤ 2ሳሙ7፥11፤ኢሳ6፥4፤ 9፥9፤16፥5፤22፥22፤ ኤር21፥12፤ዳን5፥6፤ ሆሴ5፥3፤አሞ9፥11
7፥3 2ነገ18፥17፤ ኢሳ10፥21-22፤36፥2
7፥4 ዘፍ15፥1፤ ዘዳ3፥2፤20፥3፤ 2ነገ15፥27፤ኢሳ8፥12፤ 10፥24፤12፥2፤21፥4፤ 30፥15፤35፥4፤37፥6፤ 51፥13፤54፥14፤ ሰቆ3፥26፤አሞ4፥11፤ ዘካ3፥2፤ማቴ24፥6
7፥5 ቍ1:2
7፥7 መዝ2፥1፤ ኢሳ8፥10፤14፥24፤ 24፥3፤25፥8፤ 28፥16:18፤40፥8፤ 46፥10፤ሐሥ4፥25
7፥8 ቍ1፤ ዘፍ14፥15፤2ነገ17፥24፤ኢሳ8፥4፤9፥11፤ 17፥1-3
7፥9 2ነገ15፥29፤ 2ዜና20፥20፤ መዝ20፥8፤ኢሳ8፥6-8፡ 10፤9፥9፤28፥1:3፤ 30፥12-14፤40፥8
7፥11 ዘፀ7፥9፤ ዘዳ13፥2፤መዝ139፥8 7፥12 ዘዳ4፥34 7፥13 ቍ2፤ዘፍ30፥15፤ መዝ63፥1፤118፥28፤ኢሳ1፥14፤25፥1፤ 49፥4፤61፥10
7፥14 ዘፍ3፥15፤ 21፥22፤24፥43፤ዘፀ3፥12፤ኢሳ8፥8:10፤ማቴ1፥23፤ ሉቃ1፥31፤2፥12

[+]3 ሸአር ያሹብ ማለት፣ *ቅሬታዎች ይመለሳሉ* ማለት ነው

6፥12 *እስከሚያርቅ፤* 5፥13 ይመ።

6፥13 *ከዐሥር፤* የቀረውን የሚያመለክት ሲሆን፣ ይህም ቢሆን የሚጠፋ ነው። *ቅዱሱም ዘር፤* ታማኝ ሆነው በእስራኤል የተገኙትን እጅግ ጥቂቶቹን የሚመለከት ነው (ከ1ነገ 19፥18 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ1፥9 ማብ ይመ)። *ጒቶ፤* ሕዝብ ከዚህ ይወጣል፤ ለተመሳሳይ ዘይቤያዊ አባባል 11፥1 ይመ።

7፥1-12፥6፤ ይህ በምዕራፍ 12 ላይ ባሉት የምስጋና መዝሙሮች አድኅ የሚታይ የኢሳይያስ ትንቢት ሁለተኛው ክፍል ነው።

7፥1፤ ረአሶንና ፋቁሔ በ735 ወይም በ734 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ያደረጉት ወረራ የሶርያና የኤፍሬም ጦርነት በመባል ይታወቃል። በስተ ምዕራብ በኩል ወዳሉት አገሮች ለመስፋፋት ጽኑ ፍላጎት የነበረውን የአሦርን ንጉሥ ለመጋፈጥ አካዝ እንዲተባበራቸው አራምና (ሶርያ) እስራኤል (ኤፍሬም፣ የቍ 2 ማብ ይመ) ሞክረው ነበር፤ ነገር ግን አልተሳካላቸውም። ኢሳይያስም አካዝ በዚህ ጦርነት እንዳይካፈል የመከላከል ሙከራ አድርጓል (2ነገ 16፥5-18፤ 2ዜና 28፥16-21 ይመ)። *ፋቁሔ፤* ከ752-732 ዓ.ቅ.ክ ገዛ (2ነገ 15፥27-31)።

7፥2 *ለዳዊት ቤት፤* ከዳዊት ዘር የሆነውን አካዝን ለማመልከት ነው (2ሳሙ 7፥8-11)። *ኤፍሬም፤* ሌላው የሰሜኑ መንግሥት የእስራኤል ስም ነው። *ልብ ... ተናወጠ፤* አካዝ ቀደም ብሎ በእስራኤልና በሶርያ ተሸንፎ ነበር (2ዜና 28፥5-8)።

7፥3 *ሸአር ያሹብ፤* የተረፉት አማራጭ ትርጒሙን ይመ። 10፥21-22። ለእያንዳንዱ ልጅ ትእምርታዊ ስም አውጥቶአል (8፥1:2:18)። *ወደ ላይኛው የኵሬ መስኖ፤* ስፍራው የት እንደ ሆነ በውል አይታወቅም። አካዝ በመስኖ ወደ ከተማዪቱ የሚገባውን ውሃ ማጠራቀሚያ ለማየት ሄዶ ይሆናል። *ልብስ አጣቢው ዕርሻ፤* በዚያን ጊዜ ልብስ የሚታጠበው በቀዝቃዛ ውሃ ውስጥ በመርገጥና ሳሙና ወይም ማጠቢያ ዱቄት በሚመስል ነገር በመጠቀም ነበር (ሚል 3፥2፤ ማር 9፥3 ይመ)።

7፥4 *በሁለቱ የዕንጨት ጒማጆች፤* የሶርያ ዋና ከተማ የሆነችው ደማስቆ 732 ዓ.ቅ.ክ በቴልጌልቴልፌልሶር ሠልሳዊ ተደምስሳ ነበር፤ እስራኤልም በዚሁ ዓመት ፈጽሞ ድል ሆና ነበር።

7፥6 *ጣብኤል፤* ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ካለው፣ "የጦብ ምድር" (መሳ 1፥3) ጋር የተያያዘ ሶርያዊ ስም ነው።

7፥8 *በሥልሳ አምስት ዓመት፤* 670 ዓ.ቅ.ክ አስራዶን፣ ከእርሱም በኋላ ጥቂት ቈይቶ አሹርባኒፓል የተባሉ የአሦር ነገሥታት በእስራኤል ቅኝ አገዛዝን መሠረቱ፤ ሳይማረኩ ከቀሩት ጥቂት እስራኤላውያን ጋር ያደረጉት ጋብቻም፣ "ለሳምራውያን" ወገን መፈጠር ምክንያት ሆነ (2ነገ 17፥24-34 እና የ2ነገ 17፥29 ማብ ይመ)፤ የኤፍሬምም ነገድ ራሱን እንደ ቻለ አንዳንድ ሕዝብ መታወቁ አበቃለት።

7፥9 *የሮሜልዩ ልጅ ነው፤* የዳዊትን ልጅ አካዝን ለመገዳደር ብቃት ያለው ሆኖ የተገኘው ፋቁሔ ብቻ ነበር። በሶርያና (ቍ 8) በእስራኤል (ቍ 9) ያሉት መሪዎች እንደ ሌላው ሰው ሁሉ ናቸው። በይሁዳ ግን መሪው ራሱ እግዚአብሔር ነው፤ እግዚአብሔር ራሱ ከእነርሱ ጋር ነውና (ቍ 14፤ 8፥8:10)። *በእምነታችሁ ካልጸናችሁ ... መቆም አትችሉም፤* የእግዚአብሔር ማስጠንቀቂያ እጅግ ከባድ መሆኑን ያመለክታል (1፥19-20፤ 25-26 እና ማብ ይመ)።

7፥11 *ምልክት፤* ይህ ምልክት ከጥቂት ዓመታት በኋላ ተፈጻሚ ሆኖአል፤ እግዚአብሔርም በዚህ ምልክት የአካዝን እምነት ለማጠናከር ፈቃደኛ ሆነ (ዘፀ 3፥12 ይመ)።

7፥13 *የዳዊት ቤት፤* የቍ 2 ማብ ይመ።

7፥14 *ምልክት፤* የቍ 11 ማብ ይመ (20፥3:37:30 ይመ፤ ከ8፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። *ድንግል፤* የኢሳይያስ የመጀመሪያ ሚስቱ ሸአር ያሱብን ከወለደች በኋላ የሞተች ይመስላል፤ ስለዚህ ሁለተኛ ሚስቱ ልትሆን የታጨችውን ልጃገረድ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (8፥3)። በዘፍ 24፥43 ላይ ልታገባ የደረሰች ልጃገረድ በተመሳሳይ የዕብራይስጥ ቃል ተጠቅሳለች (ምሳ 30፥19)፤ ማቴ 1፥23 እዚህ ላይ የተጠቀሰችው ሴት የድንግል ማርያም ምሳሌ እንደ ሆነች ያረጋግጥልናል። *አማኑኤል፤* "እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነው" የሚለው ስም አካዝ በጠላት በተከበበ ጊዜ እግዚአብሔር ከከበባው እንደሚያወጣው ተስፋ የሚሰጥ ቃል ነው፤

አማኑኤል[a] ብላ ትጠራዋለች። [15]ክፉውን መተውና መልካሙን መምረጥ ሲችል ቅቤና ማር ይበላል። [16]ነገር ግን ሕፃኑ ክፉውን መተውና መልካሙን መምረጥ ከመቻሉ በፊት የፈራሃቸው የሁለቱ ነገሥታት ምድር ባድማ ይሆናል። [17]ኤፍሬም ከይሁዳ ከተለየበት ቀን ጀምሮ እግዚአብሔር ከዚህ በፊት ታይቶ የማይታወቅ ዘመን በአንተ፣ በሕዝብህና በአባትህ ቤት ላይ ያመጣል፤ የሚያመጣውም የአሦርን ንጉሥ ነው።"

[18]በዚያን ቀን እግዚአብሔር ራቅ ካሉት ከግብፅ ወንዞች ዝንቦችን፣ ከአሦርም ምድር ንቦችን በፉጨት ይጠራል። [19]እነርሱም በሙሉ መጥተው፣ በየበረሓው ሸለቆ፣ በየዐለቱ ንቃቃት፣ በየእሾኹ ቍጥቋጦና በየውሃው ጕድጓድ ሁሉ ይሰፍራሉ። [20]በዚያን ቀን፣ እግዚአብሔር ከወንዝ[†] ማዶ በተከራየው ምላጭ፣ ማለትም በአሦር ንጉሥ፣ የራስና የእግር ጠጕራችሁን እንዲሁም ጢማችሁን ይላጫል። [21]በዚያን ቀን፣ አንድ ሰው አንዲት ጊደርና ሁለት በግ ብቻ ይተርፈዋል። [22]ከሚሰጡትም የተትረፈረፈ ወተት ቅቤ ይበላል፤ በምድሪቱም የቀሩ ሁሉ ቅቤና ማር ይበላሉ። [23]በዚያን ቀን ሺህ ሰቅል[‡] ብር የሚያወጣ አንድ ሺህ የወይን ተክል የነበረበት ቦታ ሁሉ፣ ኵርንችትና እሾኽ ብቻ ይሆናል። [24]ምድሪቱ በኵርንችትና በእሾኽ ስለምትሸፈን፣ ሰዎች ወደዚያ የሚገቡት ቀስትና ፍላጻ ይዘው ነው፤ [25]ኵርንችትና እሾኹን በመፍራት ከዚህ በፊት በመቈፈሪያ ተቈፍረው ወደ ነበሩት ወደ እነዚያ ኰረብ ታዎች ሁሉ ከእንግዲህ አትሄድም፤ ነገር ግን የከብቶች መሰማሪያና የበጎች መፈንጫ ቦታ ይሆናሉ።

7፥15 ቍ22፤ ዘፍ18፥8
7፥16 ዘዳ1፥39፤ 13፥16፤ኢሳ8፥4፤ 17፥3፤ኤር7፥15፤ ሆሴ5፥9፡13፤አሞ1፥3-5
7፥17 ቍ20፤ 1ነገ12፥16፤2ዜና28፥20
7፥18 ቍ20፡21፤ ኢሳ2፥11፤5፥26፤ 13፥5
7፥19 ቍ25፤ ኢሳ2፥19፤17፥9፤ 34፥13፤55፥13
7፥20 ቍ17፡18፤ ዘዳ28፥49፤ 2ሳሙ10፥4፤ 2ነገ18፥16፤ኢሳ8፥7፤ 10፥5፡15፤11፥15፤ 29፥16፤ኤር2፥18
7፥21 ቍ23፤ ኢሳ2፥17፤ኤር39፥10
7፥22 ቍ15፤ ዘፍ18፥8፤14፥30
7፥23 ቍ21፤ መሓ8፥11፤ኢሳ5፥6፤ ሆሴ2፥12
7፥24 ኢሳ5፥6
7፥25 ቍ19፤ ኢሳ5፥17፤ሐጌ1፥11
8፥1 ቍ3፤ ዘዳ27፥8፤ኢዮ19፥23፤ ኢሳ30፥8፤ኤር20፥3፤ 51፥60፤ሆሴ1፥4
8፥2 ቍ16፤ ኢሱ24፥22፤ሩት4፥9፤ 2ነገ16፥10፤ ኤር32፥10፡12፡25፡44
8፥3 ቍ1፤ዘፍ3፥15፤ ዘፀ15፥20

አሦር የእግዚአብሔር መሣሪያ

8 እግዚአብሔርም እንዲህ አለኝ፤ "ትልቅ ሰሌዳ ወስደህ፣ 'ማኼር-ሻላል-ሃሽ-ባዝ'[1] ብለህ በተለመደው በሰው ፊደል ጻፍበት። [2]እኔም፣ ካህኑን ኦሪያንንና የበራክዩን ልጅ ዘካርያስን ታማኝ ምስክሮቼ እንዲሆኑ እጠራቸዋለሁ።"

[3]እኔም ወደ ነቢዪቱ ሄድሁ፤ እርሷም ፀነሰች፤ ወንድ ልጅም ወለደች። እግዚአብሔርም እንዲህ አለኝ፤ "ስሙን ማኼር-ሻላል-ሃሽ-ባዝ ብለህ ጥራው። [4]ሕፃኑም፣ 'አባባ' ወይም 'እማማ' ብሎ መጥራት ከመቻሉ በፊት፣ የደማስቆ ሀብትና የሰማርያ ምርኮ በአሦር ንጉሥ ይወሰዳል።"

[5]እግዚአብሔርም እንደ ገና እንዲህ ሲል
ተናገረኝ፤
[6]"ይህ ሕዝብ በጸጥታ የሚፈሰውን
የሰሊሆምን ውሆች ትቶ፣
በረአሶንና
በሮሜልዩ ልጅ ተደስቶአልና።

8፥4 ዘፍ1415፤ኢሳ7፥8፡16 8፥6 ነህ3፥15፤ኢሳ5፥24፤7፥1፤ዮሐ9፥7

[a]14 *አማኑኤል* ማለት፣ *እግዚአብሔር ከእኛ ጋር* ማለት ነው።
[†]20 የኤፍራጥስ ወንዝ ነው።
[‡]23 11.5 ኪሎ ግራም ያህል ነው።
[1]1 በዚህና በቍጥር 3 ላይ፣ *ማኼር-ሻላል-ሃሽ-ባዝ* ማለት፣ *ምርኮ ፈጠነ፤ብዝበዛ ቸኰለ* ማለት ነው።

ዘኍ 14፥9፤ 2ዜና 13፥12፤ መዝ 46፥7 ይመ። "አማኑኤል" የሚለው ስም በ8፥8፡10 ላይ እንደ ገና ተጽፎ እናገኘዋለን፤ የማኼር ሻላል ሃሽ ባዝ (8፥3) ሌላ ስምም ሊሆን ይችላል። ይህ ከሆነ ደግሞ የኢሳይያስ ልጅ ስም በተጨማሪ ሌላ ትልቅ ቁም ነገር የያዘ ትርጕም አለው ማለት ነው (የ8፥3 ማብ ይመ)። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የዚህ ትንቢት ፍጻሜ ነው፤ "እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነው" የሚለው ትርጕም የተፈጸመው በእርሱ ነውና (ማቴ 1፥23 ከኢሳ 9፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥15 *ክፉውን ... መልካሙን መምረጥ ሲችል፤* ይህ በሙሴ ሕግ መሠረት ግብረ ገባዊ ግዴታንና ኀላፊነትን ለመወጣት የሚያስችል የዕድሜ ክልል እንዳለ የሚያሳይ ሲሆን፣ ይኸውም 12 ወይም 13 ዓመት ነው። ስለዚህ ይህ ልጅ ዕድሜው 12 ወይም 13 ሲሆን (722 ወይም 721 ዓ.ቅ.ክ ላይ) አሦራውያን እስራኤልን ስለ ደመሰሱና አዝመራው በሙሉ ስለ ወደመ፣ ቅቤና ማር ሊበላ ችሉአል። አንዳንዶች ይህ አባባል አጭር ጊዜን እንደሚ ያካትት፤ በቍ 16 እና በ8፥4 ላይ ካለው ጋርም አንድ ዐይነት እንደ ሆነ ያምናሉ። *ቅቤና ማር፤* ይህን ምግብ መብላት ከምድሪቱ የወጡ ሰዎች ወደ ሚመገቡት ቀለል ያለ ምግብ መመለስን ያመለክታል። የአሦራውያን ወረራ በገጠሩ ክፍል ላይ ጕዳት አስከትሉአል፤ ዕርሻም እንዳይታረስ አድርጎአል (ከቍ 22-25 ይመ)።

7፥16 *ሕፃኑ ... መምረጥ ከመቻሉ በፊት ... ምድር ባድማ ይሆናል፤* የቍ 4 ማብ ይመ፤ ከ8፥4 ጋር ያነጻጽሩ። የልጁ ዕድሜ 12 ወይም 13 ከመሆኑ በፊት ሶርያና እስራኤል ባድማ ይሆናሉ። ይህ የሆነው 732 ዓ.ቅ.ክ የልጁ ዕድሜ ሁለት ዓመት ያህል ሲሆነው ነው።

7፥17 *ኤፍሬም ከይሁዳ ከተለየበት ቀን ጀምሮ፤* ከሁለት ምእት ዓመት በፊት (1ነገ 12፥19-20 ይመ)። *የአሦርን ንጉሥ፤* አካዝ የአሦርን ንጉሥ መጠጋቱ ጊዜያዊ ሰላም አምጥቶለት ይሆናል (2ነገ 16፥8-9)፤ የኋላ ኋላ ግን አሦር ይሁዳን ወራለች (8፥7-8፤ 36፥1 ይመ)።

7፥18፡20፡23 *በዚያን ቀን፤* ችግሮቻቸው፣ "የእግዚአብሔርን ቀን" ከወዲሁ የሚለማመዱባቸው ይሆናሉ (የ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ)።

7፥18 *ዝንቦችን ... ንቦችን፤* ዘፀ 23፥28 እና ማብ ይመ።

7፥19 *በየዐለቱ ንቃቃት፤* የ2፥10 ማብ ይመ። ከወራሪዎች ማምለጥ እንደማይቻል ያመለክታል።

7፥20 *ጠጕራችሁን ... ጢማችሁን ይላጫል፤* ጢምን ተገዶ መላጨት እንደ ትልቅ ውርደት ይቈጠራል (2ሳሙ 10፥4-5)። በሐዘን ጊዜ ግን የራስ ጠጕርንና ጢምን መላጨት የተለመደ ነው (15፥2፤ የ3፥17 ማብ ይመ)።

7፥23 *ኵርንችትና እሾኽ፤* የ5፥6 ማብ ይመ። የወይን ተክሉ ቦታና የዕርሻው መሬት ሁሉ መጥፋት የ5፥5-6 ትንቢት ፍጻሜ ነው።

8፥1-2 *ሰሌዳ ...ምስክሮቼ፤* እነዚህ ምስክሮች የኢሳይያስን ጋብቻ (የ7፥14 ማብ ይመ) ወይም ከማኼር ሻላል ሃሽ ባዝ ጋር የተያያዘውን የምልክት ድርጊት ሕጋዊነት የሚያረጋግጡ ናቸው። "ሰሌዳ" የሚለው የዕብራይስጡ ቃል፣ "የተከፈተው የውል ወረቀት" ከሚለው ከኤርምያስ 32፥11 ጋር ተዛማጅነት አለው።

8፥2 *ካህኑን ኦሪያንን፤* በአካዝ ዘመን ሲያገለግል የነበረ ነው (2ነገ 16፥10-11 ይመ)።

8፥3-10፤ 7፥14-17 ይመ።

8፥3 *ነቢዪቱ ... ወንድ ልጅ፤* ምናልባት የ7፥14 የመጀመሪያ ፍጻሜ ነው። ነቢዪቱ ነቢዩን ያገባችበት ብቸኛ ምክንያት ነው (የዘፀ 15፥20 ማብ ይመ)። ይሁዳ እንጂ ወጣቷ ሴት ነቢዩን አግብታ ስለ ነበር ነቢዪት ተብላ ይሆናል። *ማኼር - ሻላል- ሃሽ- ባዝ፤* ይህ ትእምርታዊ ስም፣ የአካዝ ጠላቶች እንደሚበዘበዙ ያመለክታል (ቍ 4 እና የ7፥4 ማብ ይመ)፣ ይሁን እንጂ ይሁዳ እንደሚሠቃይም ያሳያል (ቍ 7-8 ይመ)።

8፥4 *ከመቻሉ፤* ሁለት ዓመት ገደማ ሲሆነው፤ ይህ ጊዜ በ7፥16 ከተገለጸው ጋር አንድ ነው (የ7፥4፡16 ማብ ይመ)። *የሰማርያ ምርኮ በአሦር ... ይወሰዳል፤* ይህ እስከ 722-721 ዓ.ቅ.ክ ድረስ ያልተፈጸመው (የ7፥15 ማብ ይመ) የሰሜኑ መንግሥት መደምሰስ የመጀመሪያ ደረጃ ነው (የ7፥4 ማብ ይመ)።

8፥6 *የሰሊሆምን ውሆች፤* የኢየሩሳሌም ውሃ ከግዮን ምንጭ (2ዜና 32፥30) ወደ ሰሊሆም መጠመቂያ ይፈስ ነበር (ዮሐ 9፥7 ይመ)፤ ይህ የሚያመለክተው ፈሳሹን ውሃ ሲሆን፣ የእግዚአብሔርን የጥበቃ ኀይል በምሳሌነት ያሳያል (ነህ 3፥15)። *በረአሶንና በሮሜልዩ ልጅ፤* ረአሶንና ፋቁሔ በ732 ዓ.ቅ.ክ ሞተዋል (2ነገ16፥9፤ የኢሳ 7፥1 ማብ ይመ)።

[7]ስለዚህ ጌታ ታላቁንና ብርቱውን የጐርፍ ውሃ[ነ]
የአሦርን ንጉሥ ከነግርማ ሞገሱ ሁሉ ያመጣባቸዋል::
ውሃውም ከቦዩ ዐልፎ ተርፎ
በወንዙ ዳር ያለውን ምድር ሁሉ ያጥለቀልቃል፤
[8]እየጠራረገ ወደ ይሁዳ ይወርዳል፤
እያጥለቀለቀ ያልፋል፤
እስከ ዐንገትም ይደርሳል፤
አማኑኤል[ፐ] ሆይ፤
የተዘረጉ ክንፎቹ ምድርህን ከዳር እስከ ዳር ይሸፍናሉ::"

[9]እናንተ አሕዛብ፣ ፎክሩ[ኦ]፤
ግን ደንግጡ::
በሩቅ አገር ያላችሁ አድምጡ፤
ለጦርነትም ተዘጋጁ፤ ነገር ግን ደንግጡ፤
ለጦርነትም ተዘጋጁ፤ ነገር ግን ደንግጡ፤
[10]ተመካከሩ፤ ግን አይሳካም፤
ዕቅድ አውጡ፤ ሆኖም አይጸናም፤
እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነውና::[ከ]

እግዚአብሔርን ፍሩ

[11]እግዚአብሔር ብርቱ እጁን በላዬ አድርጎ የእነዚህን ሰዎች መንገድ እንዳልከተል አስጠ ነቀቀኝ፤ እንዲህም አለኝ፤

[12]"እነዚህ ሰዎች፣ 'አድማ' ብለው የሚጠሩትን፣
ማንኛውንም ነገር፣ 'አድማ' አትበሉ፤[ኸ]
እነርሱ የሚፈሩትን አትፍሩ፤
አትሸበሩለትም::
[13]ልትቀድሱ የሚገባው የሰራዊት ጌታ እግዚ አብሔርን ብቻ ነው፤
ልትፈሩት የሚገባው እርሱን ነው፤
ልትንቀጠቀጡለት የሚገባውም እርሱ ነው::
[14]እርሱም መቅደስ ይሆናል፤
ለሁለቱ የእስራኤል ቤት ግን
የሚያደናቅፍ ድንጋይ
የሚያሰናክልም ዐለት ይሆንባቸዋል፤
ለኢየሩሳሌም ሕዝብም
ወጥመድና አሽክላ ይሆናል::
[15]ከእነርሱ ብዙዎች ይሰናከላሉ፤
ይወድቃሉ፤ ይሰበራሉ፤
ወጥመድ ይገባሉ፤ ይያዛሉም::"

[16]ምስክርነቱን እሽገው፤
ሕጉንም በደቀ መዛሙርቴ መካከል አትመው::
[17]ፊቱን ከያዕቆብ ቤት የሸሸገውን
እግዚአብሔርን እጠብቃለሁ፤
እርሱንም ተስፋ አደርጋለሁ::

[18]እነሆ፤ እኔና እግዚአብሔር የሰጠኝ ልጆች በጽዮን ተራራ ከሚኖረው ከሰራዊት ጌታ ከእግዚአብሔር ለእስራኤል ምልክትና ድንቅ ነን::

[19]ሰዎች፣ "የሚያነበንቡትንና የሚያሾካሹኩትን ሟርተኞችንና መናፍስት ጠሪዎችን ጠይቁ ቢሏችሁ፣ ሕዝቡ አምላኩን መጠየቅ አይገ ባውምን? በሕያዋን ምትክ ሙታንን መጠየቅ ለምን አስፈለገ? [20]ወደ ሕጉና ወደ ምስክር ቃሉ ሂዱ! እነርሱም እንዲህ ያለውን ቃል ባይ ናገሩ የንጋት ብርሃን አይበራላቸውም:: [21]ተጨን ቀውና ተርበው በምድሪቱ ላይ ይንከራተታሉ፤ ክፉኛ ሲራቡም ይቈጣሉ፤ ወደ ላይ እየተ መለከቱ ንጉሣቸውንና አምላካቸውን ይራገ

8፥7 ኢሱ3፥15፤ 2ዜና28፥20፤ኢሳ7፥20፤ 10፥16፤17፥12-13፤ 28፥2:17፤30፥28፤ 43፥2፤ዳን11፥40፤ ናሆ1፥8
8፥8 ኢሳ7፥14፤ 18፥6፤28፥15፤46፥11፤ ኤር4፥13፤48፥40
8፥9 ኢሱ6፥5፤ ኢዮ34፥24፤ ኢሳ17፥12-13፤ ኤር6፥4፤46፥3፤ 51፥12:27-28፤ ሕዝ38፥7፤ኢዩ3፥9፤ ዘካ14፥2-3
8፥10 ኢዮ5፥12፤ ምሳ19፥21፤21፥30፤ ኢሳ7፥7:14፤ ማቴ1፥23፤ሮሜ8፥31
8፥11 ሕዝ1፥3፤ 2፥8፤3፥14
8፥12 ኢሳ7፥2:4፤ 20፥5፤30፥1፤36፥6፤ ማቴ10፥28፤ 1ጴጥ3፥14
8፥13 ዘፀ20፥20፤ ዘኍ20፥12፤ኢሳ29፥23
8፥14 መዝ118፥22፤ 119፥110፤ኢሳ4፥6፤ 24፥17-18፤ኤር6፥21፤ ሕዝ3፥20፤14፥3:7፤ ሉቃ2፥34፤20፥18፤ ሮሜ9፥33፤1ጴጥ2፥8
8፥15 ምሳ4፥19፤ ኢሳ28፥13፤59፥10፤ ሮሜ9፥32
8፥16 ሩት4፥7፤ ኢሳ29፥11-12፤ ኤር32፥14፤ዳን8፥26፤ 12፥4
8፥17 ዘዳ31፥17፤ መዝ22፥5፤27፥14፤ ዕብ2፥13
8፥18 ዘፍ33፥5፤ ዘፀ3፥12፤ዘዳ28፥46፤ መዝ9፥11፤ሕዝ4፥3፤ 12፥6:11፤24፥24፤ ሉቃ2፥34፤ዕብ2፥13
8፥19 ዘሌ19፥31፤ ዘኍ27፥21፤1ሳሙ28፥8፤ኢሳ29፥4 8፥20 ቍ22፤ሩት4፥7፤ኢሳ1፥10፤ 9፥2፤59፥9፤60፥2፤ ሚክ3፥6፤ሉቃ16፥29
8፥21 ዘፀ22፥28፤ኢዮ18፥12፤ 30፥3፤ራእ16፥11

[ነ]7 የኤፍራጥስ ወንዝ ነው::
[ፐ]8 *አማኑኤል* ማለት፣ *እግዚአብሔር ከእኛ ጋር* ማለት ነው:
[ኦ]9 ወይም፣ *የከፋውን ነገር አድርጉ*
[ከ]10 ዕብራይስጡ፣ *አማኑኤል* ይላል::
[ኸ]12 ወይም *ለሴማግንት አትተፉ እነዚህ ሰዎች ሁል ጊዜ ለሴማግንት ይጠራሉ*

8፥7-8 *ታላቁንና ብርቱውን የጐርፍ ውሃ ... እየጠራረገ፤* አብዛኛውን ጊዜ ታላላቅ ወንዞች ኀይለኛ ወራሪ ሰራዊትን ያመለ ክታሉ (28፥17-19 ይመ)::

8፥8 *እስከ ዐንገትም፤* 701 ዓ.ቅ.ክ ላይ የተጀመረው የሰናክሬም ወረራ፣ ከኢየሩሳሌም በቀር የይሁዳን ከተሞች በሙሉ አጥለቅልቆ ነበር (1፥7-9 ይመ):: *የተዘረጉ ክንፎቹ፤* አገላለጹ በፍጥነት የታወቀውን ንስር የሚያመለክት ነው:: *አማኑኤል፤* ሁሉም የጠፋ ይመስላል፤ ይሁን እንጂ፣ "እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነው" (ቍ 10) ጠላትንም ያሸንፋል (የ7፥14 ማብ ይመ)::

8፥9 *አሕዛብ ... ደንግጡ፤* ሶርያና እስራኤል ተሸንፈው እንደሚደመሰሱ (7፥7-9)፣ አሦርና ባቢሎንም በመጨረሻ ይወድቃሉ::

8፥10 *አይጸናም፤* እስከ መጨረሻ የሚጸናው የእግዚአብሔር ዐላ ማና ዕቅድ ብቻ ነው::

8፥11 ብርቱ እጁን በላዬ፤ ሕዝ 1፥3፤ 37፥1፤ 40፥1 ይመ:: ነቢያት እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር መሆኑንና ሕይወታቸውንም እንደሚቈጣጠር ያውቃሉ::

8፥12 አድማ፤ ሕዝቡና መንግሥቱ በአሦር እንዳይደገፍ ኢሳይያስ የሰጠው ማስጠንቀቂያ እንደ ሤራ ተቈጥሮ ነበር (የ7፥1 ማብ ይመ ከኤር 37፥13-14 ጋር ያነጻጽሩ)::

8፥13 *ልትፈሩት የሚገባው፤* 7፥2፤ ምሳ 1፥7 ይመ::

8፥14 *መቅደስ ... ድንጋይ የሚያሰናክልም ዐለት፤* ጌታ የሕ ይወታችን የማእዘን ደንጋይ ወይም መሰናከያ ዐለት ነው (28፥16 ይመ):: ይህን ሐሳብ ስለ ጌታ ከተነገረው ጋር ለማገናዘብ ሮሜ 9፥33፣ 1ጴጥ 2፥6-8 ይመ:: *ለሁለቱ፤* የሰሜኑና የደቡቡ መንግሥታት፣ እስራኤልና ይሁዳ ናቸው::

8፥16፤ ምናልባት ከቍ 1-2 ጋር የሚዛመደውን የሕግ ሐሳብ ያመለክታል (ማብ ይመ):: *ምስክርነቱን፤* ቍ 20 ይመ፤ ኢሳይያስ ያስተማረውን ትምህርት ማለት፣ "ሕጉን" በማስታወስ ትንቢቱ እውነት መሆኑን ደቀ መዛሙርቱ በኋላ ማረጋገጥ ይችላሉ፤ ቃሉ ከዚህ ሌላ የሚገኘው በሩት 4፥7 ላይ ብቻ ነው:: *ሕጉንም፤* በዕብ ራይስጥ፣ "ትምህርት" ወይም "መመሪያ" ተብሎ መተርጐም ይችላል:: አሦርን በተመለከተ ኢሳይያስ ያስተማረው የሕግ ትምህርትና የአሦርን ወረራ የሚገልጠው ጽሑፍ ተሰባስቦና ታትሞ ለተከታዮቹ ተሰጥቶ ነበር፤ እነርሱም እግዚአብሔር እውን አድርጎት እስከ ተፈ ጸመበት ጊዜ ድረስ ጠብቀው አቈይተውታል (ኤር 32፥12-14:44 ይመ)::

8፥17-18፤ በዕብ 2፥13 ላይ እነዚህ ጥቅሶች ክርስቶስን በማመልከት ተጠቅሰዋል::

8፥17 *ፊቱን ... የሸሸገውን፤* 1፥15፤59፥2፤ ሚክ 3፥4 ይመ::

8፥18 *ምልክትና ድንቅ፤* የ7፥3:14 ማብ ይመ፤ ከ20፥3 ጋር ያነጻጽሩ::

8፥19 *ሟርተኞችንና ... መናፍስት ጠሪዎችን፤* ሕዝቡ በየጊዜው ካጋጠመው ችግር የተነሣ ንጉሥ ሳኦል ከሳሙኤል መንፈስ (1ሳሙ 28፥8-11) ጋር ለመነጋገርና ስለ ወደፊቱም ለማወቅ እንዳ ደረገው፣ ወደ ሙታን መንፈስ ዘወር ብሏል የ3፥2-3 ማብ ይመ::

8፥20 *ወደ ሕጉና ወደ ምስክር ቃሉ፤* ቍ 16 እና ማብ ይመ፤ እግዚአብሔር በኢሳይያስ አማካይነት የተናገረውን፣ እንደ ገናም ኢሳይያስና ልጆቹ የገለጹትን፣ በ"ድንቅና ምልክት (ቍ 18) የተደገፈውን የእግዚአብሔር ቃል በመከተል ብቻ የእስራኤል የንጋት ብርሃን ይወጣል::

8፥21-22፤ የአሦር ወረራ በመላው እስራኤል ጥልቅ ሐዘን አስከትሎ ነበር::

8፥21 *ንጉሣቸውንና አምላካቸውን ይራገማሉ፤* ይህን የሚያደርጉት ከደረሰባቸው ሥቃይ የተነሣ ነው (ከምሳ 19፥3 ጋር ያነጻጽሩ)፣

ማሉ። [22]ከዚያም ወደ ምድር ይመለከታሉ፣ የሚያዩትም ጭንቀት፣ ጨለማና የሚያስፈ ራም ጭጋግ ብቻ ነው፤ ወደ ድቅድቅ ጨለ ማም ይጣላሉ።

ሕፃን ተወለደልን

9 ነገር ግን ተጨንቀው የነበሩ ከእንግዲህ ተስፋ ቢስ አይሆኑም። በቀደመው ዘመን የዛብሎንንና የንፍታሌምን ምድር አዋረደ፤ በሚመጣው ዘመን ግን ከዮርዳኖስ ማዶ፣ በባሕር መንገድ አጠገብ ያለውን የአሕዛብን ገሊላ ያከብራል፤

[2]በጨለማ የሚኖር ሕዝብ
  ታላቅ ብርሃን አየ፤
በሞት ጥላ[*] ምድር ለኖሩትም
  ብርሃን ወጣላቸው።
[3]ሕዝብን አበዛህ፤
  ደስታቸውንም ጨመርህ፤
ሰዎች ምርትን ሲሰበስቡ፣
  ምርኮንም ሲከፋፈሉ
ደስ እንደሚላቸው ሁሉ፣
  እነርሱም በፊትህ ደስ ይላቸዋል።
[4]ምድያም ድል በተመታ ጊዜ እንደ ሆነው፣
  የከበዳቸውን ቀንበር፣
በትከሻቸው ላይ የነበረውን በትር፣
  የተጨቈኑበትንም ዘንግ ሰብረህላቸዋል።
[5]የጦረኞች ጫማ ሁሉ፣
  በደም የተለወሰ ልብስም ሁሉ፣
ለእሳት ይዳረጋል፤
  ይማገዳልም።
[6]ሕፃን ተወልዶልናልና፤
  ወንድ ልጅ ተሰጥቶናል፤
አለቅነትም በጫንቃው ላይ ይሆናል።
  ስሙም፣
ድንቅ መካር፣[°] ኀያል አምላክ፣
  የዘላለም አባት፣ የሰላም ልዑል ይባላል።
[7]ለመንግሥቱ ስፋት፣
  ለሰላሙም ብዛት ፍጻሜ የለውም፤
ከአሁን ጀምሮ እስከ ዘላለም፣
  መንግሥቱን በፍትሕና በጽድቅ ይመሠርታል፤
ደግፎ በመያዝም ያጸናዋል።
  በዳዊት ዙፋን ይቀመጣል፤
አገሩንም ሁሉ ይገዛል፤
  የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ቅናት
  ይህን ያደርጋል።

የእግዚአብሔር ቍጣ በእስራኤል ላይ

[8]ጌታ በያዕቆብ ላይ ቃል ላከ፤
  በእስራኤልም ላይ ይወድቃል።
[9]ሕዝቡ በሙሉ፣
  ኤፍሬምና የሰማርያ ነዋሪዎች
ይህን ያውቃሉ፤
  በትዕቢትና በልብ እብሪትም እንዲህ
    ይላሉ፤
[10]"ጡቦቹ ወድቀዋል፤
  እኛ ግን በጥርብ ድንጋይ መልሰን እንገነባለን፤
የሾላ ዛፎቹ ተቈርጠዋል፤
  እኛ ግን በዝግባ እንተካለን።"
[11]ነገር ግን እግዚአብሔር የረአሶንን ጠላቶች
    ያጠናክራል፤
  በእነርሱም ላይ ያመጣባቸዋል፤
  ባለጋራዎቻቸውንም ያነሣሣባቸዋል።
[12]ሶርያውያን ከምሥራቅ፣ ፍልስጥኤማውያን
    ከምዕራብ፤
  አፋቸውን ከፍተው እስራኤልን ይበሉ
    ጧታል።

ይህም ሁሉ ሆኖ፣ ቍጣው ገና አልበረደም፤
  እጁ እንደ ተዘረጋ ነው።

8፥22 ቍ 20፤ ኢዮ3፥13፤15፥24፤ ኢሳ5፥30፤ኢል2፥2፤ ማቴ25፥30፤ ራእ16፥10
9፥1 2ነገ15፥29፤ ኢዮ15፥24
9፥2 መዝ36፥9፤ 82፥5፤107፥10፡14፤ ኢሳ8፥20፤42፥6፤ 49፥6፤58፥8፤60፥19፤ ሚል4፥2፤ ማቴ4፥15-16፤ ሉቃ1፥79፤ኤፌ5፥8
9፥3 ዘፀ15፥9፤ ኢሱ22፥8፤ ኢዮ12፥23፤መዝ4፥7፤ 119፥162፤ኢሳ25፥9
9፥4 መሳ7፥25፤ ኢዮ34፥24፤መዝ81፥6፤ ኢሳ10፥27፤14፥4፡25፤ 16፥4፤29፥5፡20፤ 37፥36-38፤49፥26፤ 51፥13፤54፥14፤ 58፥6፡9፤60፥18፤ ኤር2፥20፤30፥8፤ ሕዝ30፥18፤ናሆ1፥13፤ ማቴ11፥30
9፥5 ኢሳ2፥4
9፥6 ዘፍ3፥15፤ ዘፀ4፥22፤ዘዳ7፥21፤ ኢዮ15፥8፤መዝ24፥8፤ 90፥2፤ኢሳ10፥21፤ 11፥2፤22፥22፤ 26፥3፡12፤28፥29፤ 42፥13፤53፥2፡5፤ 64፥8፤66፥12፤ ኤር33፥6፤ሚክ5፥5፤ ማቴ28፥18፤ሉቃ2፥1 1፡14፤ዮሐ3፥16፤ 14፥9-10
9፥7 2ሳሙ7፥13፤ 2ነገ19፥31፤ መዝ72፥2፤85፥8፤ 119፥165፤ኢሳ1፥26፤ 2፥4፤ 11፥4፡9፤16፥5፤ 26፥3፡11፡12፤32፥1፡ 16፡17፤33፥5፤37፥32፤ 42፥1፡13፤48፥18፤ 59፥17፤60፥17፤ 63፥15፤ኤር23፥5፤ 33፥14፤ዳን2፥44፤ 4፥3፤ሉቃ1፥33፤ ዮሐ12፥34፤ 1ቆሮ15፥25
9፥8 ዘዳ32፥2
9፥9 ኢሳ7፥2፡9፤ 46፥12፤48፥4፤ሕዝ2፥4፤ዘካ7፥11
9፥10 ዘፍ11፥3፤ 1ነገ7፥2-3፤አሞ7፥14፤ ሉቃ19፥4
9፥11 ኢሳ7፥8
9፥12 2ነገ16፥6፤2ዜና28፥18፤ኢዮ40፥11፤ መዝ79፥7፤ኢሳ5፥25

[*]2 ወይም፣ *በጨለማ ምድር*።
[°]6 ወይም፣ *ድንቅ፣ መካር*።

ይሁን እንጂ እግዚአብሔርን ወይም ገዢን የሚራገም ማንኛውም ሰው ጽኑ ቅጣት ይጠብቀዋል (ዘፀ 22፥28፤ ዘሌ 24፥15-16)።

9፥1 *የንፍታሌም፤* በ734 ና በ732 ዓ.ቅ.ክ የአሦሩ ቴልጌልቴልፌልሶር ሠላሳዊ እስራኤልን በወረረ ጊዜ፣ ይህ ነገድ ክፉኛ ተጐድቶ ነበር (2ነገ 15፥29)። *ገሊላ ያከብራል፤* "የባሕሩ መንገድ" (ማቴ 4፥13-15) በተባለው ከግብፅ ወደ ደማስቆ በሚወስደው አውራ መንገድ አጠገብ፣ በቅፍርናሆም ጌታ ኢየሱስ ወንጌልን በሰበከ ጊዜ ይህ ትንቢት ተፈጽሞአል (ማቴ 4፥13-15)።

9፥2 *ታላቅ ብርሃን፤* ኢየሱስና በእርሱ አማካይነት የሚገኘው ድነት ለአሕዛብ ብርሃን ነው (42፥6፤49፥6)።

9፥4 *ምድያም ድል በተመታ፤* ጌዴዎን ምድያማውያንን መታ፤ በእስራኤላውያን ላይ የጫኑትንም ቀንበር ሰበረ (መሳ 7፥22-25)። *የከበዳቸውን ቀንበር፤* በ10፥26-27 እግዚአብሔር የአሦራውያንን የጭቈና ቀንበር እንደሚሰብር ኢሳይያስ ተናግሮአል፤ ይህም ዓ.ቅ.ክ በ701 ላይ ተፈጽሞአል (37፥36-38 ይመ)።

9፥5 *ጫማ ... ልብስም፤* ከእንግዲህ ወዲያ ወታደራዊ ትጥቅ እንደማያስፈልግ ያመለክታል፤ የ2፥2-4 ማብ ይመ።

9፥6 *ወንድ ልጅ፤* ከመንግሥት ዘር የሆነ፣ የዳዊት ልጅ ነው (ቍ 7፤ 2ሳሙ 7፥14፤ መዝ 2፥7፤ ማቴ 1፥1፤ 3፥17፤ ሉቃ 1፥32 ይመ)። *ድንቅ መካር፤* አራቱ የመሲሑ የዙፋን ስሞች እያንዳንዳቸው ሁለት ክፍል አላቸው። አማኑኤል እንደሚባለው ስም (7፥14 ማብ ይመ)፣ እነዚህ የማዕረግ ስሞች እንደ ሌሎች የብሉይ ኪዳን ስሞች ሁሉ የተለመዱ ተራ ስሞች አይደሉም። "መካር" የሚለው ስም መሲሑ ንጉሥ እንደ ሆነ ሲያሳይ (ሚክ 4፥9)፣ በዕቅድ የሚሠራ መሆኑንም ያመለክታል (14፥27፤ መዝ 20፥4 ይመ)። እንደ ድንቅ መካር የሚመጣው የዳዊት ልጅ የሚያወጣው ዕቅድ ዓለምን ሁሉ የሚያስደንቅ ይሆናል። ይህ ዕቅድ በመጠኑ በምዕራፍ 11፣ በስፋት ከምዕራፍ 24-27 ተጠቅሶአል (25፥1 ይመ)። *ኀያል አምላክ፤* 10፥21 ይመ። እዚህ ላይ መለኮታዊ ኀይሉ ብርቱ ተዋጊ ሆኖ በአጽንዖት ተገልጦአል። *የዘላለም አባት፤* ዘላለማዊ፣ የሚራራና የሚሰጥ፣ የሚጠብቅም አምላክ መሆኑን የሚያሳይ ነው (ከ40፥9-11 ያነጻጽሩ)። *የሰላም ልዑል፤* አገዛዙ ምልአትንና ድነትን ለግለሰቦችና ለኅብረተ ሰቡ ያመጣል (11፥6-9 ይመ)።

9፥7 *እስከ ዘላለም...በጽድቅ ... በዳዊት ዙፋን፤* አካዝን የመሳሰሉ ነገሥታት የሠሩት ኀጢአት ቢኖርም እንኳ፣ ለዘላለም በጽድቅ የሚገዛው ክርስቶስ የሚመጣው ከዳዊት ቤት ነው (11፥3-5፤ 2ሳሙ 7፥12-13፡ 16፤ ኤር 33፥15፡20-22 ይመ)። *ቅናት ይህን፤* እግዚአብሔር እንደ ቀናተኛ አፍቃሪ ስለ ሆነ፣ ሕዝቡን አይተውም።

9፥9 *ኤፍሬምና፤* የ7፥2 ማብ ይመ።

9፥10 *ጡቦቹ ወድቀዋል፤* ከሸክላ ዐፈር ተሠርተው በፀሐይ የደረቁ ጡቦች በቀላሉ ይሰበራሉ። *በጥርብ ድንጋይ፤* አሞጽ በክፉዎች የተጠረቡትን ድንጋዮች ያወግዛል (አሞ 5፥11)። *በዝግባ፤* ጥንት በመካከለኛው ምሥራቅ የሊባኖስ ዝግባዎች እጅግ ተፈላጊዎች ነበሩ (1ነገ 7፥2-3)።

9፥11 *የረአሶንን ጠላቶች፤* አሦራውያንን ያመለክታል (የ7፥1 ማብ ይመ)።

9፥12፡17፡21 *ይህም ሁሉ ሆኖ ... አልበረደም፤* 5፥25 ይመ። ይህ አባባል በ10፥4 ላይም ተደግሞአል፤ በዚያ ሥፍራ ግን እግዚአብሔር በሕዝቡ መማረክ ቍጣው ገና አለመብረዱን ያሳያል።

[13]ሕዝቡ ግን ወደ ቀጣቸው ፊታቸውን አልመለሱም፤
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔርንም አልፈለጉም።
[14]ስለዚህ እግዚአብሔር ራስንና ጅራትን፣
የዘንባባውን ቅርንጫፍና ሸምበቆውን ከእስራኤል በአንድ ቀን ይቈርጣል።
[15]ሽማግሌዎችና የተከበሩ ሰዎች ራስ፣
ሐሰትን የሚያስተምሩ ነቢያት ደግሞ ጅራት ናቸው።
[16]ይህን ሕዝብ የሚመሩት ያስቱታል፤
የሚመራውም ሕዝብ ከመንገድ ወጥቶ ይባዝናል።
[17]ስለዚህ ጌታ በጐበዛዝት ደስ አይሰኝም፤
አባት ለሌላቸውና ለመበለቶች አይራራም፤
ሁሉም ፈሪሀ እግዚአብሔር ያላደረበትና ክፉ አድራጊ ነው፤
የሁሉ አፍ አስጸያፊ ቃል ይናገራልና።

ይህም ሁሉ ሆኖ፣ ቍጣው ገና አልበረደም፤
እጁም እንደተዘረጋ ነው።

[18]እንግዲህ ርኵሰት እንደ እሳት ይቀጣጠላል፤
እሾህንና ኵርንችትን ይበላል፤
ጥቅጥቅ ያለውን ደን ያነዳል፤
ጢሱም ተትጐልጕሎ እንደ ዐምድ ይቆማል።
[19]በሰራዊት ጌታ በእግዚአብሔር ቍጣ ምድር ትጋያለች፤
ሕዝቡም እሳት ውስጥ እንደሚጨመር ማገዶ ይሆናል፤
ወንድሙንም ማዳን የሚችል ማንም የለም።
[20]በቀኝ በኩል ይጐርሳሉ፤
ነገር ግን ራባቸው አይታገሥም፤
በግራም በኩል ይበላሉ፤
ነገር ግን አይጠግቡም፤
እያንዳንዱም የገዛ ወገኑን[a] ሥጋ ይበላል።
[21]ምናሴ ኤፍሬምን፣ ኤፍሬም ምናሴን ይበላል፤
በይሁዳም ላይ በአንድነት ይነሣሉ፤

ይህም ሁሉ ሆኖ፣ ቍጣው ገና አልበረደም፤
እጁም እንደ ተዘረጋ ነው።

10 ፍትሕ የጐደለውን ሕግ ለሚያወጡ፣
ጭቈና የሞላበትን ሥርዐት ለሚደነግጉ ወዮላቸው!
[2]የድኾችን መብት ለሚገፉ፣
የተጨቈነውን ሕዝቤን ፍትሕ ለሚያዛቡ፣
መበለቶችን ለሚበዘብዙ፣
ወላጅ የሌላቸውን ልጆች ለሚመዘብሩ ወዮላቸው!
[3]በምትጐበኙበት ቀን ምን ይውጣችኋል?
ጥፋት ከሩቅ ሲመጣስ ምን ትሆናላችሁ?
ርዳታን ለማግኘትስ ወደ ማን ትሸሻላችሁ?
ሀብታችሁንስ የት ታገኙታላችሁ?
[4]ከእስረኞች ጋር ከመርበትበት፣
ከታረዱትም ጋር ከመጣል በቀር ምንም አይተርፋችሁም።

ይህም ሁሉ ሆኖ፣ ቍጣው ገና አልበረደም።
እጁም እንደ ተዘረጋ ነው።

የእግዚአብሔር ፍርድ በአሦር ላይ

[5]"የቍጣዬ በትር ለሆነ፣
የመቅሠፍቴም ዱላ በእጁ ላለው ለአሦራዊው ወዮለት!
[6]ሀብታቸውን እንዲዘርፍ፣ ምርኮን እንዲያግበሰብስ፣
እንደ መንገድ ላይ ጭቃም እንዲረግጣቸው፣
አምላክ በሌለው ሕዝብ ላይ እልከዋለሁ፣
በሚያስቈጣኝም ሕዝብ ላይ እሰደዋለሁ።
[7]እርሱ ግን እንዲህ አላሰበም፤
በልቡም ይህ አልነበረም፤
ነገር ግን ዕቅዱ ለማጥፋት፣
ብዙ ሕዝቦችንም ለመደምሰስ ነበር።
[8]እንዲህም ይል ነበር፤
'የጦር አዛዦቼ በሙሉ ነገሥታት አይደሉምን?
[9]ካልኖ እንደ ከርከሚሽ፣
ሐማት እንደ አርፋድ፣
ሰማርያስ እንደ ደማስቆ አይደሉምን?

9፥13 2ዜና28፥22፤ ኢሳ2፥3፤17፥7፤31፥1፤ 55፥6፤ኤር5፥3፤50፥4፤ ሕዝ7፥9፤ዳን9፥13፤ ሆሴ3፥5፤7፥7፡10፤ አሞ4፥6፡10፤ ሶፎ1፥6፤3፥7፤ ሐጌ2፥17
9፥14 ቍ14፡15፤ ኢሳ19፥15፤ራእ18፥8
9፥15 ኢዮ13፥4፤ ኢሳ3፥2-3፡8፤5፥13፤ 28፥7፤44፥20፤ ሕዝ13፥2፡22፤ ማቴ24፥24
9፥16 ኢሳ3፥12፤ ማቴ15፥14፤23፥16፡24
9፥17 ኢዮ5፥4፤ ኢሳ1፥4፤3፥8፤5፥25፤ 10፥6፤27፥11፤32፥6፤ ኤር9፥21፤11፥22፤ 13፥14፤18፥21፤ 48፥15፤49፥26፤ አሞ4፥10፤8፥13፤ ሚክ7፥2፤ማቴ12፥34፤ ሮሜ3፥13-14
9፥18 ዘዳ29፥23፤ መዝ83፥14፤ ኢሳ1፥31፤5፥6
9፥19 ኢዮ40፥11፤ መዝ97፥3፤ኢሳ1፥31፤ 3፥5፤13፥9፡13፤ ኤር17፥27
9፥20 ዘሌ26፥26፤ ኢዮ18፥12፤ ኢሳ49፥26፤ዘካ11፥9
9፥21 መሳ7፥22፤ 12፥4፤2ዜና28፥6፤ ኢሳ5፥25
10፥1 መዝ58፥2፤ ኢሳ5፥8
10፥2 ዘዳ10፥18፤ ኢዮ6፥27፤ኢሳ1፥17፤ 3፥14፤5፥23
10፥3 ቍ25፤ ኢዮ31፥14፤መዝ59፥5፤ 108፥12፤ኢሳ1፥24፤ 13፥6፤14፥23፤20፥6፤ 24፥6፤26፥14፤30፥7፤ 31፥3፤47፥11፤ኤር5፥9፤ 9፥9፤50፥15፤ ሉቃ19፥44
10፥4 ኢሳ5፥25፤ 12፥1፤22፥2፤24፥22፤ 34፥3፤63፥10፤64፥5፤ 66፥16፤ኤር4፥8፤ 30፥24፤39፥6፤ ሰቆ1፥12፤ናሆ3፥3፤ ዘካ9፥11
10፥5 ቍ12፡15፡18፡24፤2ነገ19፥21፤ኢሳ7፥20፤9፥4፤13፥3፡5፡13፤ 14፥5፡25፤26፥20፤28፥1፤30፥30፡31፤ 31፥8፤34፥2፤37፥7፤41፥15፤ 45፥1፤54፥16፤63፥6፤66፥14፤ ኤር50፥23፤ 51፥20፤ሕዝ30፥24-25፤ ሶፎ2፥13 10፥6 መሳ6፥4፤ 2ሳሙ22፥43፤2ዜና28፥9፤መዝ7፥5፤ ኢሳ5፥5፡29፤8፥1፤9፥17፡19፤37፥26-27፤ዕን1፥12 10፥7 ዘፍ50፥20፤ ሐሥ4፥23-28 10፥8 2ነገ18፥24 10፥9 ዘፍ10፥10፤14፥15፤ ዘኍ34፥8፤ 2ነገ16፥9፤17፥6፤18፥34፤2ዜና8፥4፤35፥20፤ኢሳ11፥11፤ ኤር49፥24

[a]20 ወይም፣ *ክንዱን*

9፥14 *ራስንና ጅራትን፣ የዘንባባውን ቅርንጫፍና ሸምበቆውን፤* የእስራኤልን መሪዎች ለማመልከት ነው (3፥1-3 ይመ)። ይህ አባባል የግብፅን መሪዎች በማመልከትም በ19፥15 ጥቅም ላይ ውሎአል።

9፥17 *አባት ለሌላቸውና ለመበለቶች፤* ብዙውን ጊዜ በኀይለኞች የሚጠቃ እነዚህ ናቸው፤ አሁን ግን እነርሱም ክፉዎች ሆነዋል (የ1፥17 ማብ ይመ)።

9፥18 *እሾኽንና ኵርንችትን፤* የ5፥6 ማብ ይመ።

9፥19 *እሳት ውስጥ እንደሚጨመር ማገዶ፤* ከቍ 5 ጋር ያነጻጽሩ።

9፥21 *ምናሴ ... ኤፍሬም፤* እነዚህ የሰሜኑ መንግሥት ሁለት ዋና ዋና ነገዶች ከሁለቱ የዮሴፍ ልጆች የተገኙ ናቸው (ዘፍ 46፥20፤ ዘፍ 48፥5-6 እና ማብ ይመ)። ከዘመናት በፊት እርስ በርሳቸው ይዋጉ ነበር (መሳ 12፥4)።

10፥1 *ወዮላቸው፤* በ5፥8-23ላይ ከተዘረዘሩት ወዮታዎች ጋር ያነጻጽሩ።

10፥2 *መበለቶችን ... ወላጅ የሌላቸውን ልጆች፤* የ1፥17፤ 9፥17 ማብ ይመ።

10፥4 *ከእስረኞች ... ከታረዱትም፤* 586 ዓ.ቅ.ክ ላይ ናቡከደነፆር ኢየሩሳሌምን በያዘ ጊዜ፣ የይሁዳ መሪዎች እንደ ሸሹ በኤር 39፥6-7 ላይ ተጠቅሶአል። *ይህም ሁሉ ሆኖ ... አልበረደም፤* የ9፥12፡17፡21 ማብ ይመ።

10፥5 *በትር ... ዱላ፤* 9፥4 እና ማብ ይመ፤ እግዚአብሔር ሌሎችን መንግሥታት ለመቅጣት፣ ባቢሎንን መዶሻ ወይም ዱላ አድርጎ ተጠቅሞባታል (ኤር 50፥23፤ 51፥20፤ ዕን 1፥6 ይመ)።

10፥6 *እንዲዘርፍ ... እንዲያግበሰብስ፤* በማኸር ሻላል ሃሽ ባዝ ትእምርት ፍጻሜ የመጨረሻ ክፍል ነው 8፥1-4 እና የ8፥3 ማብ ይመ። *አምላክ በሌለው ሕዝብ፤* ይሁዳን የሚመለከት ነው (ቍ 10 ይመ)።

10፥9 *ካልኖ፤* በሰሜን ሶርያ ያለ ግዛት ነው፤ በአሞጽ 6፥2 "ካልኔ" ተብላ የተጠራችውን ይመ። *ከርከሚሽ፤* ከካልኖ በስተ ምሥራቅ በኤፍራጥስ ወንዝ አጠገብ የነበረ ትልቅ ምሽግ ነው (ኤር 46፥2 ይመ)። *ሐማት፤* በሰሎሞን ዘመን በሰሜን በኩል የእስራኤል መንግሥት ወሰን የነበረና በኦሮንቴስ ወንዝ ዳር የተመሠረተ ከተማ ነው (2ዜና 8፥4)፤ የ2ነገ 17፥24 ማብ ይመ። *አርፋድ፤* ከሐማት አጠገብ፣ ከካልኖ በስተ ደቡብ የነበረ ከተማ

[10]የጣዖታትን መንግሥታት፣
ምስሎቻቸው ከኢየሩሳሌምና ከሰማርያ
መንግሥታት የሚበልጡትን
እጄ እንደ ያዘች ሁሉ፣
[11]በሰማርያና በጣዖቶቿ ያደረግሁትን፣
በኢየሩሳሌምና በተቀረጹ ምስሎቿስ እንዲሁ
አላደርግምን?::”

[12]ጌታ በጽዮን ተራራና በኢየሩሳሌም ላይ የሚያደርገውን ሁሉ ከፈጸመ በኋላ፣ እንዲህ ይላል የአሦርን ንጉሥ ስለ ልቡ ትዕቢትና ስለ ንቀት አመለካከቱ እቀጣዋለሁ፤ [13]የአሦር ንጉሥ እንዲህ ይላልና፤

“‘ይህን ሁሉ ያደረግሁት በክንዴ ብርታት ነው፤
ደግሞም በጥበቤ አስተዋይ ነኝና::
የመንግሥታትን ድንበር አፈረስሁ፤
ሀብታቸውን ዘረፍሁ፤
ነገሥታታቸውን እንደ አንድ ኀያል ሆኜ
አዋረድሁ::[ᵀ]
[14]ሰው እጁን ወደ ወፍ ጎጆ እንደሚሰድ፣
እኔም እንዲሁ እጄን ወደ መንግሥታት
ሀብት ሰደድሁ፤
ሰዎች የተተወ ዕንቍላል እንደሚሰበስቡ፣
እኔም እንዲሁ ምድርን ሁሉ ሰበሰብሁ፤
ክንፉን ያራገበ የለም፤
አፉንም ከፍቶ የጮኸ አልነበረም::’ ”

[15]መጥረቢያ በሚቈርጥበት ሰው ላይ ይኵራራልን?
መጋዝስ በሚስበው ላይ ይታበያልን?
በትር በሚያነሣው ሰው ላይ ራሱን እንደሚ
ነቀንቅ፣
ዘንግም ራሱን ዕንጨት እንዳልሆነ አድርጎ
እንደሚኵራራ ነው::
[16]ስለዚህ ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
በፈረጠሙ ጦረኞቹ ላይ የሚያከሳ በሽታ
ይልካል፤
ከክብሩም በታች
እንደ ነበልባል የሚንቦገቦግ እሳት ይለኩሳል::
[17]የእስራኤል ብርሃን እሳት፣
ቅዱሱም ነበልባል ይሆናል፤
በአንድ ቀንም
እሾኹንና ኵርንችቱን እሳት ይበላዋል፤
[18]ሕመምተኛ እየመነመነ እንደሚሞት፣
የደኑን ክብርና የለማውን ዕርሻ፣
ነፍስና ሥጋንም ፈጽሞ ያጠፋል::
[19]በደኑ ውስጥ የሚተርፉት ዛፎች በጣም
ጥቂት ናቸው፤
ሕፃን ልጅ እንኳ ቈጥሮ ሊመዘግባቸው
ይችላል::

የተረፉት የእስራኤል ዘሮች

[20]በዚያን ቀን ከእስራኤል ዘር የተረፉት፣
ከያዕቆብም ቤት የዳኑት፣
ከእንግዲህ ወዲህ
በመታቸው ላይ አይታመኑም፤
ነገር ግን በእስራኤል ቅዱስ *በእግዚአብሔር*
ላይ፣
በእውነት ይታመናሉ::
[21]የተረፉት ይመለሳሉ፣[ᵖ]
ከያዕቆብ ቤት የተረፉት ወደ ኀያሉ
አምላክ ይመለሳሉ::
[22]እስራኤል ሆይ፤

ሕዝብህ እንደ ባሕር አሸዋ ቢሆንም፣
የተረፉት ብቻ ይመለሳሉ::
ታላቅና ጻድቅ የሆነ ጥፋት ታውጇአል::
[23]ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
የወሰነውን ጥፋት በምድር ሁሉ ላይ ያመጣል::

[24]ስለዚህ ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
እንዲህ ይላል፤
“በጽዮን የምትኖሩ ሕዝቤ ሆይ፤
ግብፅ እንዳደረገብህ ሁሉ በትር ያነሡብህን፣
በሽመል የደበደቡህን

10፥10 2ነገ19፥18
10፥11 2ነገ19፥13፤ ኢሳ2፥8፤36፥18-20፤ 37፥10-13
10፥12 ቍ5፤ 2ነገ19፥7:31፤ መዝ18፥27፤ ኢሳ2፥11፤28፥21-22፤ 30፥31-33፤37፥36-38፤ 65፥7፤66፥4፤ ኤር5፥29፤50፥18፤ ሕዝ28፥17
10፥13 ዘዳ8፥17፤ 32፥26-27፤ ኢሳ14፥13-14፤47፥7፤ ሕዝ28፥4፤ዳን4፥30
10፥14 2ነገ19፥22-24፤ ኢዮ31፥25፤ ኢሳ14፥6፤37፥24-25፤ ኤር49፥16፤አብ1፥4፤ ዕን2፥6-11
10፥15 ቍ5፤ ኢሳ7፥20፤45፥9፤ ሮሜ9፥20-21
10፥16 ቍ18፤ ዘኍ11፥33፤ መዝ78፥31፤ኢሳ8፥7፤ 17፥4፤ኤር21፥14
10፥17 ዘኍ11፥1-3፤ 2ሳሙ23፥6፤ ኢዮ41፥21፤ኢሳ1፥31፤ 9፥18፤31፥9፤37፥23፤ ዘካ2፥5
10፥18 ቍ5፤ 2ነገ19፥23
10፥19 ቍ33-34፤ ኢሳ17፥6፤21፥17፤ 27፥13፤32፥19፤ ኤር44፥28
10፥20 ቍ27፤ 2ነገ16፥7፤ 2ዜና14፥11፤28፥20፤ ኢሳ1፥9፤5፥24፤ 11፥10:11፤12፥1:4፤ 17፥7፤19፥18:19፤ 24፥21፤28፥5፤48፥2፤ 50፥10፤52፥6፤ ኤር21፥2፤ሕዝ7፥16፤ ሆሴ3፥5፤6፥1፤ ሚክ3፥11፤7፥7፤ ዘካ9፥16
10፥21 ዘዳ45፥7፤ ኢሳ6፥13፤7፥3፤9፥6፤ ሶፎ3፥13

10፥22 ቍ23፤ ዘፍ12፥2፤ዕዝ1፥4፤ኢሳ11፥11፤28፥22፤46፥3፤ 48፥19፤ ኤር33፥22፤40፥2፤ዳን9፥27 10፥23 ቍ22፤ኢሳ6፥12፤ 28፥22፤ሮሜ9፥27-28 10፥24 ቍ5፤ዘፀ5፥14፤መዝ87፥5-6፤ኢሳ7፥4

[ᵀ]13 ወይም፣ *ኀይላቸውን አዋረድሁ*::
[ᵖ]21 በዚህና በቍ22 ላይ ዕብራይስጡ፣ *ሼር - ያሹብ* ይላል::

ነው:: እነዚህ ሁሉ ግዛቶች በ717 ዓ.ቅ.ክ ለአሦር መንግሥት ገብረዋል (36፥19 ይመ)::

10፥10 *ምስሎቻቸው ከኢየሩሳሌምና ከሰማርያ፤* እስራ ኤላዊ የሆነ ሁሉ ጣዖታትንና ምስሎቻቸውን እንዲያመልክ አይፈቀድለትም፤ ይሁን እንጂ ምድሪቱ በባዕድ አምልኮ ተሞልታ ነበር (2፥8):: ሰማርያ ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ በሰልምናሶርና (2ነገ 17፥3-6) በሳርጎን ዳግማዊ ቍጥጥር ሥር ሆነች::

10፥12 *ትዕቢት፡* በትዕቢተኞች ላይ ፍርድ እንደሚመጣ በ2፥11:17 ላይ ተነግሮአል::

10፥13-14 *ነኝና ... ሆኜ፤* የአሦር ንጉሥ በትዕቢት ተኵ ራርቶ ስለ ራሱ ዘጠኝ ጊዜ ይናገራል፤ ከ14፥13-14፤ ሕዝ 28፥2-5 ጋር ያነጻጽሩ::

10፥15 *መጥረቢያ ... መጋዝስ ... በትር ... ዘንግም፤* ቍ 5፤ 9፥4 እና ማብ ይመ::

10፥16 *ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤* 1፥24 እና ማብ ይመ:: *የሚያከሳ በሽታ፤* 701 ዓ.ቅ.ክ ላይ የእግዚአብሔር መልአክ የአሦርን ንጉሥ የሰናክሬምን አንድ መቶ ሰማንያ አምስት ሺህ ወታደሮች የገደላቸው በፍጥነት በሚሠራጭ መቅሠፍት ሳይሆን አልቀረም (የ37፥36 ማብ፤ 2ሳሙ 24፥15-16፤ 1ዜና 21፥22:27 ይመ)::

10፥17:20 *ቅዱስ፤* የ1፥4 ማብ ይመ::

10፥18-19 *በደኑ ውስጥ ... ዛፎች፤* የአሦራውያንን ሰራ ዊት የሚያመለክት ነው፤ ቍ 33-34 ይመ::

10፥19፤ ይህ የተፈጸመው በ612 ዓ.ቅ.ክ (በነነዌ መውደቅ) እንዲሁም በ605 ዓመት (በከርከሚሽ ጦርነት) መካከል ባለው ጊዜ ውስጥ ሳይሆን አይቀርም::

10፥20:27 *በዚያን ቀን፤* ተለይታ የምትታወቅ፣ ድልና ደስታ የሚገኝባት፣ “የእግዚአብሔር ቀን” ናት (የ2፥11:17:20፤ 9፥4 ማብ ይመ):: የእስራኤል መንግሥት ተመልሳ ትቆማለች፤ ሕዝቡም እግዚአብሔርን ያመሰግናሉ:: ይህን፣ “ቀን” ምዕራፍ 11 ከመሲሑ ዘመን ጋር ያያይዘዋል (11፥10-11፤ 12፥1-4 ይመ)::

10፥20-22 *የተረፉት፤* የ1፥9 ማብ ይመ:: በታማኝነት ጸንተው የተገኙት ትሩፋን በንጉሥ ሕዝቅያስ መሪነት 701 ዓ.ቅ.ክ ከነበረው ከአሦር ወረራ አምልጠዋል (37፥4 ይመ):: በኋላም ቀርተው የነበሩ እንደዚሁ ከባቢሎን ምርኮ ተመለሱ::

10፥20 *በመታቸው ላይ፤* የአሦርን ንጉሥ የሚያመለክት ነው (የ7፥17 ማብ ይመ)::

10፥21 *ኀያሉ አምላክ፤* የ9፥6 ማብ ይመ::

10፥22 *እንደ ባሕር አሸዋ፤* የዘፍ 13፥16፤22፥17 ማብ ይመ:: *ጥፋት ታውጇአል፤* እስራኤል ኀጢአት ስለ ሠራ፣ እግዚ አብሔር ሕዝቡን በውጭ ወራሪዎች ይቀጣቸዋል::

10፥23-24 *ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤* 1፥24 እና ማብ ይመ::

10፥24 *በትር ... ሽመል፤* ቍ 5፤ 9፥4 እና ማብ ይመ::

አሦራውያንን አትፍራቸው::
[25]በአንተ ላይ ያመጣሁትን ቅጣት በጥቂት
ጊዜ ውስጥ አቆማለሁ፤
በእነርሱም ላይ መቅሠፍቴን አመጣለሁ::"

[26]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ምድያምን
በሔሬብ ዐለት አካባቢ እንደ መታ፣
በጅራፍ ይገርፋቸዋል፤
በግብፅ እንዳደረገውም ሁሉ፣
በትሩን በውሆች ላይ ያነሣል::
[27]በዚያን ቀን ሸክማቸው ከትከሻህ፣
ቀንበራቸውም ከዐንገትህ ላይ ይነሣል፤
ከውፍረትህም የተነሣ
ቀንበሩ ይሰበራል::[a]

[28]ወደ ዐያት ይገባሉ፣
በሚግሮን ያልፋሉ፤
ጓዛቸውንም በማክማስ ያከማቻሉ::
[29]መተላለፊያውን ዐልፈው እንዲህ ይላሉ፤
"በጌባዕ ሰፍረን እናድራለን::"
ራማ ደነገጠች፤
የሳኦል ከተማ ጊብዓ ሸሸች::
[30]የጋሊም ሴት ልጅ ሆይ፤ ጩኺ!
ላይሻ ሆይ፤ አድምጪ!
ምስኪን ዓናቶት ሆይ፤ መልሺላት!
[31]ማድሜናህ በሽሽት ላይ ነች፤
የጌቢም ሕዝብ ሊደበቅ ይሮጣል::
[32]በዚህ ቀን ኖብ ይደርሳሉ፤
እጃቸውን በኢየሩሳሌም ኰረብታ፣
በጽዮን ሴት ልጅ ተራራ ላይ በዛቻ ነቀነቁ::
[33]እነሆ፤ ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
በታላቅ ኀይል ቅርንጫፎችን ይቈራርጣል፤
ረጃጅም ዛፎች ይገነደሳሉ፤
ከፍ ከፍ ያሉትም ይወድቃሉ::
[34]ጥቅጥቅ ያለውን ደን በመጥረቢያ ይቈራርጣል፤
ሊባኖስም በኀያሉ ፊት ይወድቃል::

10፥25 ቍ3:5፤ መዝ30፥5፤ኢሳ13፥5፤ 17፥14፤24፥21፤ 26፥20፤29፥17፤ 30፥30፤34፥2፤66፥14፤ ዳን8፥19፤11፥36፤ ሚክ5፥6፤ሐጌ2፥6
10፥26 ዘፀ14፥16፤ ኢሳ9፥4፤30፥32፤ 37፥36-38
10፥27 ቍ20፤ ዘሌ26፥13፤ መዝ66፥11፤ኢሳ9፥4፤ 14፥25፤47፥6፤52፥2፤ ኤር30፥8
10፥28 ኢያ1፥11፤ 1ሳሙ13፥2፤14፥2
10፥29 ኢያ18፥24: 25፤መሳ19፥14፤ ነህ11፥31፤ኢሳ15፥5
10፥30 1ሳሙ25፥44፤ ነህ11፥32
10፥32 1ሳሙ21፥1፤ ኢዮ15፥25፤መዝ9፥14፤ ኢሳ16፥1፤ኤር6፥23
10፥33 ዘፀ12፥12፤ ኢሳ2፥13፤5፥15፤ 18፥5፤27፥11፤ ሕዝ17፥4፤አሞ2፥9
10፥34 ዘፍ49፥24፤ 2ነገ19፥23፤ መዝ93፥4፤ኢሳ33፥21፤ ናሆ1፥12፤ዘካ11፥2
11፥1 ቍ10፤ 2ነገ19፥26:30፤ ኢዮ14፥7፥8፤ ኢሳ4፥2፤9፥7፤27፥6፤ ማቴ1፥1፤ራእ4፥2፤ 9፥7፤27፥6፤ማቴ1፥1፤ ራእ5፥5
11፥2 ዘፀ28፥3፤ መሳ3፥10፤ኢሳ9፥6፤ 32፥15፤42፥1፤44፥3፤ 48፥16፤59፥21፤61፥1፤ ሕዝ37፥14፤39፥29፤ ኢዩ2፥28፤ማቴ3፥16፤ ዮሐ1፥32-33፤16፥13፤ ኤፌ1፥17፤ቈላ2፥3፤ 2ጢሞ1፥7
11፥3 ኢሳ33፥6፤

ከእሴይ ግንድ የወጣ ቍጥቋጥ

11 ከእሴይ ግንድ ቍጥቋጥ ይወጣል፤
ከሥሮቹም አንዱ ቅርንጫፍ ፍሬ
ያፈራል::
[2]የእግዚአብሔር መንፈስ፣
የጥበብና የማስተዋል መንፈስ፣
የምክርና የኀይል መንፈስ፣
የዕውቀትና እግዚአብሔርን የመፍራት
መንፈስ ያርፍበታል::
[3]እግዚአብሔርን በመፍራት ደስ ይለዋል፤
ዐይኑ እንዳየ አይፈርድም፤
ጆሮውም እንደ ሰማ አይበይንም::
[4]ነገር ግን ለድኾች በጽድቅ ይፈርዳል፤
ለምድር ምስኪኖችም ፍትሕን ይበይናል፤
በአፉ በትር ምድርን ይመታል፤
በከንፈሩም እስትንፋስ ክፉዎችን ይገድላል::
[5]ጽድቅ የወገቡ መታጠቂያ፣
ታማኝነትም የጐኑ መቀነት ይሆናል::

[6]ተኵላ ከበግ ጠቦት ጋር ይኖራል፤
ነብርም ከፍየል ግልገል ጋር ይተኛል፤
ጥጃ፣ የአንበሳ ደቦልና የሰባ ከብት[b] በአንድነት
ይሰማራሉ፤
ትንሽ ልጅም ይመራቸዋል::
[7]ላምና ድብ በአንድነት ይሰማራሉ፤
ልጆቻቸውም አብረው ይተኛሉ፤
አንበሳም እንደ በሬ ገለባ ይበላል::
[8]ጡት የሚጠባ ሕፃን በእፉኝት ጕድጓድ
ላይ ይጫወታል፤

ዮሐ2፥25፤7፥24 11፥4 ኢዮ4፥9፤5፥16፤40፥18፤መዝ2፥9፤18፥8፤ 72፥2:4፤139፥19፤ኢሳ3፥14፤9፥7፤14፥30፤27፥7፤30፥28:31:33፤ 40፥24፤59፥19፤ሕዝ21፥31፤ዘካ14፥12፤ሚል4፥6፤2ተሰ2፥8፤ ራእ19፥11:15 11፥5 ዘፀ12፥11፤1ነገ18፥46፤ ኢሳ25፥1፤ኤፌ6፥14 11፥6 ኢሳ65፥25 11፥7 ኢዮ40፥15 11፥8 ኢሳ14፥29፤ 30፥6፤59፥5፤65፥20

[a]27 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ግን፣ *ቀንበሩ ከትከሻህ ላይ ይሰበራል* ይላል::
[b]6 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ግን፣ *የሰባ አንበሳ ይበላል* ይላል::

10፥26-27 *ምድያምን ... ሸክማቸው ... ቀንበራቸውም፤* የ9፥4 ማብ ይመ::

10፥26 *በሔሬብ፤* ከምድያም መሪዎች አንዱ ነው (መሳ 7፥25):: *በግብፅም ... በውሆች፤* ሙሴ በቀይ ባሕር ላይ እጁን በዘረጋ ጊዜ፣ ውሃው የፈርዖንን ሠረገሎች አሰጠማቸው (ዘፀ 14፥26-28 ይመ)::

10፥27 *ከውፍረትህም፤* እንደ ሰባ እንስሳ፣ እስራኤል ቀንበሩን መስበር ይችላል::

10፥28-32፤ የአሦራውያን ሰራዊት ከከተማይቱ በስተ ሰሜን ዐሥራ ስድስት ኪሎ ሜትር ያህል ወደ ኢየሩሳሌም ስለ መጠጋቱ ኢሳይያስ ራእይ እንደሚያይ ሆኖ ይናገራል::

10፥28 *ማክማስ፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ዐሥራ አንድ ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ ትገኛለች::

10፥29 *ራማ፤* የሳሙኤል አገር ናት:: ከኢየሩሳሌም 8 ኪሎ ሜትር ያህል ትርቃለች (1ሳሙ 7፥17):: *የሳኦል ከተማ ጊብዓ፤* ከኢየሩሳሌም 5 ኪሎ ሜትር ያህል ትርቃለች:: የመጀመሪያው የእስራኤል ንጉሥ ዋና ከተማ ነበረች (1ሳሙ 10፥26 ይመ)::

10፥30 *ምስኪን ዓናቶት፤* የኤርምያስ ከተማ ናት (ኤር 1፥1 ይመ)::

10፥32 *ኖብ፤* በኢየሩሳሌም አጠገብ ያለው የእስኮፐዮስ ተራራ ሊሆን ይችላል:: *በጽዮን ሴት ልጅ፤* ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን የሚገልጥ ዘይቤያዊ አባባል ነው::

10፥33 *ጌታ፣ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤* 1፥24 እና ማብ ይመ:: *ቅርንጫፎችን ... ዛፎች፤* ሰናክሬምና ሰራዊቱ ይወድቃሉ (ቍ 16-19 እና ማብ ይመ)::

10፥34 *ሊባኖስም፤* የታወቀ የሊባኖስ ዝግባዎችን ያመለክታል (2፥13 እና ማብ ይመ)::

11፥1 *እሴይ፤* የዳዊት አባት ነው (1ሳሙ 16፥10-13 ይመ):: *ግንድ ቍጥቋጥ፤* አሦራውያን ከይሁዳ በቀር ሁሉን አጥፍተዋል፤ የይሁዳን መንግሥት እንዲያበቃ ያደረገው ግን በ586 ዓ.ቅ.ክ ባቢሎናውያን ያካሄዱት ወረራና ምርኮ ነው:: መሲሑ ከዳዊት የዘር ግንድ እንደ ቍጥቋጥ ያድጋል 6፥13 እና ማብ ይመ:: *ቅርንጫፍ፤* የ4፥2፤ ማቴ 2፥23 ማብ ይመ::

11፥2 *የእግዚአብሔር መንፈስ ... ያርፍበታል፤* ልክ እንደ ዳዊት ሁሉ መሲሑ (1ሳሙ 16፥13) የመንፈስ ቅዱስን ኀይል ይለብሳል ማለት ነው:: *የምክርና የኀይል፤* ለማድረግ ያሰበውንና የወጠነውን በትክክል እንዲያቅድ ያቀደውንም ዳር እንዲያደርስ መንፈስ ቅዱስ ብርታትንና ኀይልን ያድለዋል (የ9፥6 ማብ ይመ):: *እግዚአብሔርን የመፍራት፤* ምሳ 1፥7 ይመ::

11፥3 *እግዚአብሔርን በመፍራት ደስ ይለዋል፤* ዮሐ 8፥29 ይመ::

11፥4 *በጽድቅ ... ፍትሕን፤* በኢሳይያስ ዘመን የነበሩ ገዦች ጽድቅና ፍትሕ አያደርጉም ነበር (1፥17፤ 5፥7፤ የ9፥7 ማብ ይመ):: *በአፉ በትር፤* በ10፥5:24 እንደ ተገለጸው አሦር የእግዚአብሔር በትር ነው፤ መሲሑ ግን አሕዛብን በብረት በትር ይገዛል (መዝ 2፥9፤ ራእ 19፥5)::

11፥5 *መታጠቂያ፤* አንድ ሰው ጕልበት የሚጠይቅ ሥራ ለመሥራት ቈርጦ ሲነሣ፣ የተንዘረፈፈውን ልብሱን ሰብስቦ አድርጎ በመቀነት ይታጠቀዋል፤ (5፥27 ይመ)::

11፥6-9፤ በመሲሑ ዘመን የሚኖረው ሰላምና ጸጥታ፣ ሕፃናት አስፈሪ ከነበሩ አራዊት ጋር እንኳን ቢጫወቱ እንደማይጐዱ ያመለክታል:: እነዚህ ሁኔታዎች የሚመጣውን የመሲሑን መንግሥት

ጡት የባለም ሕፃን እጁን በእፉኝት
ጕድጓድ ይከትታል።
[9]በተቀደሰው ተራራዬ ሁሉ ላይ
ጕዳት ወይም ጥፋት አያደርሱም፤
ውሃ ባሕርን እንደሚሸፍን፣
ምድር ሁሉ እግዚአብሔርን በማወቅ
ትሞላለችና።

[10]በዚያን ቀን፣ የእሴይ ሥር ለሕዝቦች ምልክት ሆኖ ይቆማል፤ መንግሥታት ወደ እርሱ ይመጣሉ፤ ማረፊያውም የከበረ ይሆናል። [11]በዚያን ቀን፣[ነ] ጌታ እጁን ዘርግቶ እንደ ገና የተረፈውን የሕዝቡን ቅሬታ ከአሦር፣ ከታችኛው ግብፅ፣ ከላይኛው ግብፅ፣ ከኢትዮጵያ፣ ከኤላም፣ ከባቢሎን፣ ከሐማትና ከባሕር ጠረፍ ምድር ይሰበስባል።

[12]ለመንግሥታት ምልክትን ያቆማል፤
ከእስራኤልም የተሰደዱትን መልሶ ያመ
ጣቸዋል፤
የተበተኑትን የይሁዳ ሕዝብ፣
ከአራቱ የምድር ማእዘን ይሰበስባል።
[13]የኤፍሬም ምቀኝነት ያከትማል፤
የይሁዳ ጠላቶችም[ጣ] ይቈረጣሉ፤
ኤፍሬም በይሁዳ አይቀናም፤
ይሁዳም ኤፍሬምን አይጠላም።
[14]በምዕራብ በኩል በፍልስጥኤም ተረተር ላይ
ይወርዳሉ፤
ሁለቱም ተባብረው በምሥራቅ ያለውን
ሕዝብ ይዘርፋሉ፤
በኤዶምና በሞዓብ ላይ እጃቸውን ያነሣሉ፤
አሞናውያንም ይገዙላቸዋል።
[15]እግዚአብሔር
በሚጋረፍም ነፋስ
የግብፅን ባሕረ ሰላጤ ያደርቃል፤
እጁን በኤፍራጥስ ወንዝ[ጨ] ላይ ይዘረጋል፤
ሰባት ታናናሽ ጅረትም አድርጎ ይለያየዋል፤
ስለዚህ ሰዎች ከነጫማቸው መሻገር ይችላሉ።
[16]እስራኤል ከግብፅ በወጣ ጊዜ
እንደ ሆነው ሁሉ፣
ከአሦር ለተረፈው ቅሬታ ሕዝብ፣
እንዲሁ ጐዳና ይዘጋጅለታል።

የውዳሴ መዝሙር

12 በዚያን ቀን እንዲህ ትላለህ፤
"እግዚአብሔር ሆይ፤
ቀድሞ ተቈጥተኸኝ ነበር፤
አሁን ግን ከቍጣህ ተመለስህ፤
ደግሞም አጽናንተኸኛልና እወድስሃለሁ።
[2]እነሆ፣ እግዚአብሔር ድነቴ ነው፤
እታመናለሁ፣ ደግሞም አልፈራም፤
*ጌታ እግዚአብሔር ብርታቴና ዝማሬዬ ነው፤
ድነቴም ሆኖአል።"

11፥9 ዘፀ7፥5፤ ዘኍ25፥12፤ 1ሳሙ17፥46፤ መዝ48፥1፤98፥2-3፤ ኢሳ2፥2:4፤9፥7፤ 19፥21፤45፥6:14: 22፤48፥20፤49፥26፤ 52፥10፤ኤር24፥7፤ 31፥34፤ዕን2፥14
11፥10 ቍ1፤ መዝ20፥5፤116፥7፤ ኢሳ2፥4፤10፥20፤ 14፥1:3፤18፥3፤ 28፥12፤32፥17-18፤ 40፥2፤49፥23፤ 56፥3:6፤ 60፥5:10፤ኤር4፥6፤ 6፥16፤30፥10፤46፥27፤ ሐጌ2፥9፤ዘካ2፥5፤ ሉቃ2፥32፤ዮሐ12፥32፤ ሐሥ11፥18፤ ሮሜ15፥12
11፥11 ዘፍ10፥6:22፤ ዘዳ30፥4፤ኢሳ1፥9፤ 10፥9:20፤19፥24፤ 24፥15፤41፥1:5፤ 42፥4:10:12፤49፥1: 12፤51፥5፤59፥18፤ 60፥9፤66፥19፤ ኤር16፥15፤44፥1:15፤ 46፥27፤ሕዝ29፥14፤ 30፥14፤38፥8፤ ሆሴ11፥11፤ ሚክ7፥12፤ዘካ8፥7፤ 10፥10፤ሐሥ8፥27
11፥12 ነህ1፥9፤ መዝ20፥5፤48፥10፤ 67፥7፤106፥47፤ ኢሳ14፥1:2፤41፥5:14፤ 43፥5፤49፥5:22፤ 54፥7፤ኤር16፥15፤ 31፥10፤32፥37፤ ሕዝ28፥25፤ሶፎ3፥10፤ ራእ7፥1
11፥13 2ዜና28፥6፤ ኤር3፥18፤ሕዝ37፥16-17:22፤ሆሴ1፥11 11፥14 ዘኍ24፥18፤ መሳ6፥3፤ 11፥14-18፤2ዜና26፥6፤28፥18፤ መዝ137፥7፤ኢሳ15፥1፤ 16፥14፤ 25፥3:10፤34፥5-6፤60፥12፤ 63፥1፤ኤር48፥40፤49፥22፤ ሕዝ25፥12፤ዳን11፥41፤ኢዩ3፥19፤ አብ1፥1፤ሶፎ2፥8:11፤ሚል1፥4
11፥15 ዘፍ41፥6፤ዘፀ14፥22:29፤ ዘዳ11፥10፤ኢሳ7፥20፤ 19፥16፤30፥32፤37፥25፤42፥15፤ኤር50፥38፤ 51፥36
11፥16 ቍ11፤ ዘፍ45፥7፤ዘፀ14፥26-31፤ኢሳ19፥23፤35፥8፤40፥3፤ 49፥11፤51፥10፤ 57፥14፤62፥10፤ኤር50፥5 12፥1 ኢዮ13፥16፤ መዝ9፥1:71፥21፤ኢሳ10፥20፤25፥1 12፥2 ዘፀ15፥2፤ኢዮ13፥15፤ መዝ18፥1፤ 26፥1፤112፥7፤ኢሳ17፥10፤ 25፥9፤ 26፥3:4፤33፥6፤ 38፥11፤45፥17፤51፥5:6፤54፥8፤59፥16፤ 61፥10፤ 62፥11፤ዳን6፥23

[ነ]11 ዕብራይስጡ፣ *ከጳትሮስ* ይላል።
[ጣ]13 ወይም፣ *ባላንጣዎቹ*።
[ጨ]15 ዕብራይስጡ *ወንዙ* ይላል።
*እግዚአብሔር በሚለው ስም ፈንታ ተተክቶ የገባ ነው

ፍጹምነት የሚገልጡ ናቸው 2፥2-4 እና ማብ ይመ፤ 35፥9፤ 65፥20-25፤ ሕዝ 34፥25-29 ይመ።

11፥9 *በተቀደሰው ተራራዬ፤* 2፥2-4 እና ማብ ይመ። *በማወቅ ትሞላለችና፤* የጌታ ትምህርት በኢየሩሳሌም የተሰጠበትን 2፥3 ይመ።

11፥10 *በዚያን ቀን፤* የ10፥20፡27 ማብ ይመ። *የእሴይ ሥር፤* ከቍ 1 ጋር በጣም የሚቀራረብ የመሲሑ የማዕረግ ስም ነው (53፥2፤ ሮሜ 15፥12፤ ራእ 5፥5፤ 22፥16 ይመ)። *ምልክት፤* 5፥26 እና ማብ ይመ።

11፥11 *እንደ ገና፤* የመጀመሪያው ከግብፅ የወጡበት ጊዜ ነው (ቍ 16 ይመ)። ምናልባት ሁለተኛው ከአሦርና ከባቢሎን ምርኮ የተመለሱበትን የሚያመለክት ይሆናል። ይሁን እንጂ አንዳንድ ተርጓሚዎች ይህ ክፍል ኢየሩሳሌም በ70 ዓ.ም. ከተደመሰሰች በኋላ የነበረውን የሕዝቡን መበታተን እንደሚያመለክት የሚያምኑ፣ እንደገና መሰብሰቡ በክርስቶስ ዳግም ምጽአት የሚፈጸም እንደሆነ ያስባሉ። *የተረፈውን፤* የ1፥9፤10፥20-22 ማብ ይመ። *ከታችኛው ግብፅ፤* በሰሜን በኩል ያለው የወባይ መፋሰሻ (ወንዙ ወደ ሜዲቴራንያን ባሕር የሚገባበት) አውራጃ ነው። *ከላይኛው ግብፅ፤* ደቡባዊው የግብፅ ምድር። *ኤላም፤* ከታችኛው ጢግሮስ ሸለቆ በስተ ሰሜን ምሥራቅ ያለው ምድር ነው (21፥2፤ ኤር 49፥34-39፤ ዳን 8፥1 ይመ)። *ሐማት፤* የ10፥9 ማብ ይመ። *ከባሕር ጠረፍ ምድር፤* በሜዲትራኒያን ባሕር ጠረፍ ያሉትን ከተሞች የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (41፥1:5፤ 42፥4፤ ዘፍ 10፥5 ይመ)።

11፥12 *የተሰደዱትን መልሶ ያመጣቸዋል፤* 27፥13፤ 49፥22፤ 56፥8፤ 62፥10፤ 66፥20 ይመ። *ከአራቱ የምድር ማእዘን፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ከአራቱ ክንፎች" ማለት ሲሆን፣ አቻ ትርጕሙ ግን "ከምድር ዳርቻዎች" ማለት ነው (24፥16፤ ኢዮ 37፥3 ይመ)።

11፥13 *የኤፍሬም ምቀኝነት፤* የ7፥2 ማብ ይመ። ከምርኮ በፊት ኤፍሬምና ይሁዳ በየጊዜው እርስ በርሳቸው ይዋጉ ነበር (9፥21 ይመ)።

11፥14 *በምሥራቅ ያለውን ሕዝብ፤* ምናልባት እስራኤልን የዘረፉትን ምድያማውያንንና ሌሎቹን የምሥራቅ ሕዝቦች ይመለከታል (9፥4 ይመ)። *በኤዶምና በሞዓብ ... አሞናውያንም፤* ከግብፅ ከወጡ በኋላ እስራኤላውያን እነዚህን ሕዝቦች አልወጉም (መሳ 11፥14-18 ይመ)። እስራኤላውያን ወደ ፊት አካባቢውን ሁሉ እንደሚቈጣጠሩ በ14፥2፡ 49፥23፤ 60፥12 ተጠቅሶአል (25፥10፤ 34፥5 ይመ)።

11፥15 *የግብፅን ባሕረ ሰላጤ ያደርቃል፤* እስራኤል ከግብፅ በወጡ ጊዜ ቀይ ባሕር መድረቁን የሚጠቁም ነው (ዘፀ 14፥21-22 ይመ)። *በኤፍራጥስ፤* ራእ 16፥12 የኤፍራጥስን ወንዝ መድረቅ ያመለክታል፤ የነገሥታትን ግሥጋሴ የሚያግዱ ዕንቅፋቶችን መወገድ ለማመልከት በትእምርታዊ አገላለጽ የተነገረ ሳይሆን አይቀርም።

11፥16 *ጐዳና፤* ዕንቅፋት የሆኑት ነገሮች እንደሚወገዱና ወደ ኢየሩሳሌም የሚወስደው አውራ ጐዳናም እንደሚሠራ በ57፥14፤ 62፥10 ተገልጾአል (ከ40፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥1-6፤ የእግዚአብሔርን ታዳጊነት ለመግለጥ የተዘመሩ ሁለት አጫጭር የምስጋና መዝሙሮች በነዚህ ቍጥሮች ውስጥ ተካተዋል (ቍ 1-3፡4-6 ይመ)፤ እነዚህ መዝሙሮች ከም 7-11 ላይ በከፍተኛ ደረጃ የተገለጸውን ዐቢይ ቁም ነገር የሚያመለክቱ ናቸው (የ7፥1-12፥6 ያለውን ማብ ይመ፤ የ6፥1 ማብ ይመ)።

12፥1:4 *በዚያን ቀን፤* የ10፥20:27 ማብ ይመ።

12፥1 *እወድስሃለሁ፤* ምናልባትም ሕዝቡ እግዚአብሔር ስለሚታደገው በእርግጠኝነት ያቀረበው ውዳሴ ነው። *ከቍጣህ ተመለስህ፤* የ9፥12:17:21 ማብ ይመ። እግዚአብሔር እስራኤልን ከቀጣ በኋላ፣ ቍጣው አሦርንና ባቢሎንን በመሳሰሉ አገሮች ላይ ይወርዳል።

12፥2፤ *ጌታ፣ እግዚአብሔር፤* የእግዚአብሔር የተጸውዖ ስሙ ለየት ባለ መንገድ መገለጹን ያመለክታል። የመጀመሪያው "ያህ" ማለት ሲሆን፣ ሁለተኛው ግን ምናልባት ያህዌ ተብሎ የሚነበብ ሳይሆን አይቀርም የዘፀ 3፥15 ማብ ይመ። *ድነቴም፤* ከዘፀ 15፥2 የተወሰደ ጥቅስ ሲሆን፣ ግብፃውያን በቀይ ባሕር ሰጥመው

3ከድነቴ ምንጮች
ውሃ በደስታ ትቀዳላችሁ::

4በዚያን ቀን እንዲህ ትላላችሁ፤
"*እግዚአብሔርን አመስግኑ፤ ስሙንም ጥሩ፤*

ያደረገውንም በአሕዛብ መካከል አስታውቁ፤
ስሙ ከፍ ከፍ ማለቱንም ዐውጁ::
5*ለእግዚአብሔር ዘምሩ፤ ታላቅ ሥራ ሠርቶአልና፤*
ይህም ለዓለም ሁሉ ይታወቅ::
6የጽዮን ሕዝብ ሆይ፤ እልል በሉ፤ በደስታም ዘምሩ፤
በመካከላችሁ ያለው የእስራኤል ቅዱስ ታላቅ ነውና::

በባቢሎን ላይ የተነገረ ትንቢት

13 የአሞጽ ልጅ ኢሳይያስ ስለ ባቢሎን ያየው ንግር፤

2ባተራቈተ ኰረብታ ዐናት ላይ ምልክት ስቀሉ፤
ድምፃችሁን ከፍ አድርጋችሁ ጩኹ፤
በመሳፍንቱም በር እንዲገቡ፣
በእጅ ምልክት ስጡ::
3በድል አድራጊነቴ ደስ የሚላቸውን
ቅዱሳኔን አዛለሁ፤
ቍጣዬንም እንዲፈጽሙ፣
ተዋጊዎቼን ጠርቻለሁ::

4በተራሮች ላይ እንደ ብዙ ሕዝብ ድምፅ፣
የሚሰማውን ጩኸት አድምጡ!
በመንግሥታትም መካከል፣
እንደ ተጨናንቀ ሕዝብ ድምፅ የሆነውን
ውካታ ስሙ!
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
ሰራዊቱን ለጦርነት አሰልፎአል::
5*እግዚአብሔርና የቍጣው ጦር መሣሪያ፣*
ምድሪቱን በሙሉ ለማጥፋት፣
ከሩቅ አገር፣
ከሰማያትም ዳርቻ መጥተዋል::

6*የእግዚአብሔር ቀን ቀርቦአልና አልቅሱ፤*
ሁሉን ቻይ[a] ከሆነ አምላክ ዘንድ ጥፋት
ይመጣልና::
7ስለዚህ እጆች ሁሉ ሽባ ይሆናሉ፤
የሰውም ሁሉ ልብ ይቀልጣል::
8ሽብር ይይዛቸዋል፤
ሥቃይና ጭንቀት ይደርስባቸዋል፤
ምጥ እንደ ያዛት ሴት ያምጣሉ፤
እርስ በርሳቸው በድንጋጤ ይተያያሉ፤
ፊታቸውም በፍርሀት ቀይ ይሆናል::
9እነሆ፤ *የእግዚአብሔር ቀን ጨካኝ ነው፤*
ምድርን ባድማ ሊያደርጋት፣
በውስጧም ያሉትን ኀጢአተኞች ሊያጠፋ፣
ከመዓትና ከብርቱ ቍጣ ጋር ይመጣል::

12፥3 ዘፀ15፥2፤ 2ነገ3፥17፤መዝ36፥9፤ ኤር2፥13፤17፥13፤ ዮሐ4፥10፡14
12፥4 ዘፀ3፥15፤ መዝ80፥18፤105፥1፤ 113፥2፤ኢሳ10፥20፤ 24፥15፤25፥1፤26፥8፡ 13፤54፥5፤60፥3፤ ኤር10፥7፤ሶፎ2፥11፤ ሚል1፥11
12፥5 ዘፀ15፥1፤ መዝ98፥1
12፥6 ዘፍ21፥6፤ መዝ46፥5፤48፥1፤ 78፥41፤98፥4፤99፥2፤ ኢሳ1፥24፤10፥20፤ 17፥7፤24፥14፤29፥19፤ 37፥23፤43፥3፡14፤ 45፥11፤48፥20፤ 49፥26፤52፥8፤55፥5፤ ኤር20፥13፤31፥7፤ ሕዝ39፥7፤ሶፎ3፥14-17፤ ዘካ2፥10
13፥1 ቍ19፤ ዘፍ10፥10፤ኢሳ1፥1፤ 14፥4፡28፤15፥1፤ 20፥2፤21፥1፡9፤ 37፥2፤46፥1-2፤ 48፥14፤ኤር24፥1፤ 25፥12፤ናሆ1፥1፤ ዕን1፥1፤ዘካ9፥1፤12፥1፤ ሚል1፥1፤ራእ14፥8
13፥2 መዝ20፥5፤ ኢሳ24፥12፤45፥2፤ ኤር50፥2፤ 51፥27፡58
13፥3 ቍ17፤ ኢዮ40፥11፤መዝ149፥2፤ ኢሳ10፥5፤21፥2፤ ኤር51፥11፤ ጾን5፥28፡31፤ኢል3፥11 13፥4 መዝ46፥6፤ኢሳ42፥13፤46፥6፤ 47፥4፤51፡15፤ኤር50፥41፤ኢል3፥14 13፥5 ኢሱ6፥17፤ኢሳ5፥26፤ 10፥25፤24፥1፤30፥25፤34፥2፤45፥1፤ 54፥16፤ኤር50፥25
13፥6 ዘፍ17፥1፤ኢሳ2፥12፤10፥3፤14፥15፡31፤15፥2፤16፥7፤23፥1፤ ሕዝ30፥2፤ያዕ5፥1 13፥7 ኢሱ2፥11፤ 2ነገ19፥26፤ኢዮ4፥3፤ ኤር47፥3፤ሕዝ21፥7 13፥8 ዘፍ3፥16፤ዘፀ15፥14፤መዝ31፥13፤48፥5፤ ኢሳ21፥4፤ኢል2፥6፤ናሆ2፥10፤ዮሐ16፥21 13፥9 ኢሳ2፥12፤9፥19፤ 26፥21፤66፥16፤ኤር6፥23፤25፥31፤51፥2፤ኢል3፥2

[a]6 ዕብራይስጡ *ሻዳይ* ይላል::

የተሸነፉበትን ጊዜ ያስታውሳል (መዝ 118፥14 ይመ)::

12፥3 *ምንጮች፤* እስራኤላውያን ከግብፅ ወጥተው በምድረ በዳ በተቅበዘበዙ ጊዜ፣ እግዚአብሔር ከሚያስፈልጋቸው በላይ ውሃ አፍልቆ እንደ ሰጣቸው ያመለክታል (ዘፀ 15፥25፡27 ጋር ያነጻጽሩ):: እዚህ ላይ ግን እግዚአብሔር ወደ ፊት የሚፈጽመው የማዳን ሥራው ራሱ፣ እስራኤላውያን ሕይወት ሰጪ የሆነውን ውሃ የሚቀዱበት "ምንጭ" እንደ ሆነ ያመለክታል (መዝ 36፥9፤ ኤር 2፥13፤ ዮሐ 4፥10 ይመ)::

12፥6 *እልል በሉ፤ በደስታም ዘምሩ፤* በ54፥1 ላይ እንደምናየው፣ ጽዮን ሕዝቧ ወደ አገሩ ስለ መመለሱ ከምትገልጸው ደስታ መካከል እነዚህ አባባሎች እንደ ገና ተጠቅሰዋል:: *የእስራኤል ቅዱስ፤* የ1፥4፤ 6፥1 ማብ ይመ::

13፥1-23፥18፤ በሕዝቦች ላይ የተነገረ ተከታታይ ትንቢት ነው (ኤር 46፥51፤ ሕዝ 25፥32፤ አሞ 1-2፤ ሶፎ 2፥4-15 ይመ):: የእግዚአብሔር ፍርድ በታናናሾቹ ሕዝቦችና መንግሥታት ላይ ከመምጣቱ በፊት በባቢሎን (13፥1-14፥23 ከዚያም በአሦር 14፥24-27) ጀመረ:: እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ ሲፈርድ፣ ጣዖት አምላኪዎችን አይነካቸውም፤ አያገኛቸውም ማለት አይደለም (ኤር 25፥29 ይመ):: በሌላ መልኩ እግዚአብሔር በአሕዛብ ላይ ሲፈርድ ለሕዝቡ መድኀኒት ያመጣል ማለት ነው (ለምሳሌ 10፥12 ይመ)::

13፥1-14፥27፤ ይህ ትንቢት በአዲሲቱ ባቢሎን ግዛተ ዐፄ የነበረችውን ባቢሎን የሚመለከት ሳይሆን፣ በአሦር ግዛተ ዐፄ ሥር የነበረችውን ባቢሎን የሚመለከት ሳይሆን አይቀርም፤ ስለዚህ ትንቢቱ በቀጥታ የሚመለከተው ባቢሎንን ዋና ከተማው ያደረገውን የአሦርን ግዛተ ዐፄ ነው:: ዓ.ቅ.ክ ከ729 ጀምሮ የአሦር ነገሥታት፣ "የባቢሎን ንጉሥ" የሚል መጠሪያ ነበራቸው::

13፥1፤ የ1፥1 ማብ ይመ:: *ንግር፤* በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም፣ "ማንሣት፣ መሸከም" ከሚለው ግስ ጋር ይመሳሰላል፤ ስለዚህ በጥቅሉ ሲተረጐም ድምፅን ከፍ አድርጎ መናገር ወይም መሸከም የሚለውን ትርጕም ይሰጣል:: እንዲህ ዐይነቱ ንግር አብዛኛውን ጊዜ የፍርድ መልእክት የያዘ ነው:: *ባቢሎን፤* 21፥1-9፤ 46፥1-2፤ 47፥1-15፤ ኤር 50-51 ይመ:: ፍርዱ የተነገረውም መጀመሪያ በዚያን ጊዜ አሦር ከፈጠረችው ችግር የተነሣ ሲሆን፣ በኋላም ባቢሎን በ605 እና በ586 ዓ.ቅ.ክ ላይ የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ውድቀት የምታመጣ በመሆኑ ነው:: በ532 ዓ.ቅ.ክ ላይ ባቢሎን በፐርሺያዊው ቂሮስ ተሸነፈች (45፥1፤ 47፥1 ይመ):: ይህም በኋለኛው ጊዜ በእግዚአብሔር መንግሥት ላይ ለሚነሡት የዓለም ኀያላን ትእምርት ሆኖ ቀርቦአል (ከ1ጴጥ 5፥13 ጋር ያነጻጽሩ)፣ የመጨረሻ ውድቀቱም በራእይ 14፥8፤ 16፥19፤ 17-18 ላይ ተነግሮአል፤ እዚህ ላይ ግን ባቢሎን የአሦር ዓፄያዊ መንግሥት አንድ ክፍል ሆና ተቈጥራለች (14፥24-27 እና የ13፥1-14፥27 ማብ ይመ)::

13፥2 *ምልክት ስጡ፤* የ5፥26 ማብ ይመ::

13፥3 *ቅዱሳኔን፤* የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመፈጸም የተለዩትን ማለት ነው:: አሦርን፣ "በቍጣዬ በትር" ካለበት ከ10፥5 ጋር ያነጻጽሩ፤ 45፥1 ይመ:: *ቍጣዬንም፤* የእግዚአብሔር ቍጣ ከዚያ በኋላ በእስራኤል ላይ አልወረደም (5፥25፤ 9፥12፡17፡21፤ 10፥4 ይመ)፤ የእስራኤልን ጠላቶች ግን አድቅቆአቸዋል (ቍ 5፥9፡13 ይመ፤ ከ30፥27 ጋር ያነጻጽሩ):: እግዚአብሔር ኀጢአትን፣ በተለይም ትዕቢትን መቅጣቱ ተገቢ ነው (ቍ 11 ይመ)::

13፥4 *የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ሰራዊቱን ለጦርነት አሰልፎል፤* እግዚአብሔር የእስራኤል ሰራዊት (1ሳሙ 17፥45)፣ የኀያላን መላእክት (1ነገ 22፥19፤ ሉቃ 2፥13) እና እዚህም ባቢሎንን የሚደመስሰው ሰራዊት አለቃ ነው::

13፥5 *የቍጣው መሣሪያ፤* በኢሳይያስ ዘመን አሦር በእግዚአብሔር እጅ የተያዘ የቅጣት በትር ሲሆን፣ ባቢሎን ራሱም የኋላ ኋላ የእግዚአብሔር ጦር መሣሪያ ሆኖ ያገለግላል (10፥5 እና ማብ ይመ)::

13፥6፡9 *የእግዚአብሔር ቀን፤* የ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ::

13፥7 *እጆች ሁሉ ሽባ ይሆናሉ፤* ድፍረት ያጣሉ ማለት ነው፤ ኤር 6፥24 ይመ::

13፥8 *ሽብር፤* በእግዚአብሔር ቍጣ የሚመጣ ቅዱስ ጦርነት ብዙ ጊዜ በጠላት ላይ ከባድ ድንጋጤ ያመጣል (ዘፀ 15፥14-16፤ መሳ 7፥21-22 ይመ):: *ሥቃይና ... ምጥ፤* ብዙውን ጊዜ ነቢያት በፍርድና በጦርነት የሚመጣውን ሥቃይ ሴት ልትወልድ በምትቃረብበት ሰዓት ከሚያጣድፋት ኀይለኛ ምጥ ጋር ያመሳስሉታል::

[10]የሰማይ ከዋክብትና ሰራዊታቸው፣
ብርሃን አይሰጡም፤
ፀሓይ ገና ከመውጣቷ ትጨልማለች፤
ጨረቃም ብርሃኗን አትሰጥም።
[11]ዓለምን ስለ ክፋቷ፣
ክፉዎችንም ስለ ኀጢአታቸው እቀጣለሁ፤
የትዕቢተኞችን እብሪት እሽራለሁ፤
የጨካኞችንም ጒራ አዋርዳለሁ።
[12]ሰውን ከነጠረ ወርቅ ይልቅ ውድ፣
ከኦፌርም ወርቅ ይበልጥ ብርቅ አደርጋለሁ።
[13]ስለዚህ በሰራዊት ጌታ *በእግዚአብሔር*
መዓት፣
ቍጣው በሚነድበት ቀን፣
ሰማያትን እነቀንቃለሁ፤
ምድርንም ከስፍራዋ አናውጣለሁ።

[14]እንደሚታደን ሚዳቋ፣
እረኛም እንደሌለው የበግ መንጋ፣
እያንዳንዱ ወደ ወገኑ ይመለሳል፣
እያንዳንዱም ወደ አገሩ ይሸሻል።
[15]የተማረከ ሁሉ ይወጋል፤
የተያዘም ሁሉ በሰይፍ ይወድቃል።
[16]ዐይናቸው እያየ ሕፃናታቸው ይጨፈጨፋሉ፤
ቤታቸው ይዘረፋል፤ ሚስቶቻቸው
ይደፈራሉ።

[17]እነሆ፤ ለብር ደንታ የሌላቸውን፣
በወርቅም ደስ የማይሰኙትን፣
ሜዶናውያንን አስነሣባቸዋለሁ።
[18]ቀስታቸው ጐበዞችን ይፈጃል፤
ሕፃናትን አይምሩም፤
ዐይናቸውም ለልጆች አይራራም።
[19]የመንግሥታት ዕንቍ፣
የከለዳውያን[a] ትምክሕት፣
የሆነችውን ባቢሎንን፣
እግዚአብሔር እንደ ሰዶምና እንደ ገሞራ
ይገለብጣታል።
[20]በዘመናት ሁሉ የሚቀመጥባት አይኖርም፤
የሚቀመጥባትም የለም
ዐረብ በዚያ ድንኳኑን አይተክልም፤
እረኛም መንጋውን በዚያ አያሳርፍም።
[21]ነገር ግን የምድረ በዳ አራዊት በዚያ ይተኛሉ፤
ቀበሮዎች ቤቶቿን ይሞላሉ፤
ጒጒቶች በዚያ ይኖራሉ፤
በበረሓ ፍየል የሚመስሉ አጋንንትም
ይዘለሉበታል።
[22]ጅቦች በምሽጎቿ፣
ቀበሮዎችም በተዋቡ ቤተ መንግሥቶቿ
ይጮኻሉ፤
ጊዜዋ ቀርቦአል፤
ቀኗም አይራዘምም።

14

እግዚአብሔር ለያዕቆብ ይራራለታል፤
እስራኤልን እንደ ገና ይመርጠዋል፤
በራሳቸውም አገር ያኖራቸዋል።
መጻተኞች አብረዋቸው ይኖራሉ፤
ከያዕቆብም ቤት ጋር ይተባበራሉ።
[2]አሕዛብም ይወስዷቸዋል፤
ወደ ገዛ ስፍራቸውም ይመልሷቸዋል።
የእስራኤል ቤት አሕዛብን ርስት ያደርጋቸዋል፤
በእግዚአብሔርም ምድር ወንዶችና ሴቶች
ባሪያዎች አድርገው ይገዟቸዋል፤

13፥10 ዘፀ10፥22፤ ኢዮ9፥7፤ ኢሳ5፥30፤ 24፥23፤ ሕዝ32፥7፤ አሞ5፥20፤8፥9፤ ዘካ14፥7፤ ማቴ24፥29፤ ማር13፥24፤ ራእ8፥12 13፥11 መዝ10፥5፤ 125፥3፤ ምሳ16፥18፤ ኢሳ2፥9፤3፥11፤11፥4፤ 23፥9፤25፥3፡5፤ 26፥21፤29፥5፡20፤ 49፥25፡26፤65፥6-7፤ 66፥16፤ ሕዝ28፥2፤ ዳን4፥37፤5፥23 13፥12 ዘዳ10፥29፤ ኢሳ4፥1 13፥13 ኢዮ9፥5፥6፤ መዝ102፥26፤ ኢሳ9፥19፤14፥16፤ 34፥4፤51፥6፤ ማቴ24፥7፤ ማር13፥8 13፥14 ዘፍ11፥9፤ 1ነገ22፥17፤ ምሳ6፥5፤ ኢሳ17፥13፤21፥15፤ 22፥3፤33፥3፤ ኤር4፥9፤ 46፥16፤50፥16፤51፥9፤ ናሆ3፥7፤ ማቴ9፥36፤ ዮሐ10፥11 13፥15 ኢሳ14፥19፤ ኤር50፥25፤51፥4 13፥16 ቍ18፤ ዘፍ34፥29፤ ዘኍ16፥27፤ 2ነገ8፥12፤ ሆሴ13፥16 13፥17 ቍ3፤ 2ነገ18፥14-16፤ ምሳ6፥34-35፤ ኤር50፥9፡41፤51፥1 13፥18 ቍ16፤ ዘዳ32፥25፤ መዝ7፥12፤ ኢሳ14፥22፤41፥2፤ 47፥6፡9፤ ኤር6፥23፤4 9፥26፤50፥9፡14፡29፡ 30፡42፤51፥4 13፥19 ቍ1፤ ዘፍ19፥25፤ መዝ137፥8፤ ኢሳ1፥9-10፤47፥5፤ ዳን2፥37፡38፤4፥30፤ ሮሜ9፥29፤ ራእ14፥8 13፥20 2ዜና17፥11፤ ኢሳ14፥23፤34፥10-15፤ ኤር51፥29፡37-43፡62 13፥21 ዘሌ11፥16-18፤ 17፥7፤ ዘዳ14፥15-17፤ 2ዜና11፥15፤ መዝ74፥14፤ ኤር14፥6፤ ራእ18፥2 13፥22 ዘዳ32፥35፤ ኢሳ25፥2፤32፥14፤34፥13፡14፤35፥7፤43፥20፤ ኤር9፥11፤48፥16፤49፥33፤50፥39፤51፥33፡37፤ ሚል1፥3 14፥1 ዘፍ18፥19፤ ዘፀ12፥43፤ 2ዜና6፥6፤ መዝ102፥13፤ ኢሳ11፥10፤ 41፥8፤42፥1፤44፥1፤45፥4፤49፥7፡10፡13፤54፥7-8፡10፤65፥9፡22፤ ኤር3፥18፤16፥15፤23፥8፤33፥26፤ ሕዝ47፥22፤ ዘካ1፥17፤2፥12፤3፥2፤ 8፥22-23፤10፥6፤ ኤፌ2፥12-19 14፥2 መዝ49፥14፤149፥8፤ ኢሳ11፥12፤ 26፥15፤43፥14፤45፥14፤49፥7፡23፡25፤54፥3፤60፥9፡12፡14፤61፥5፤ ኤር30፥16፤ 40፥1፤49፥2፤ ሕዝ39፥10፤ ሶፎ3፥19፤ ዘካ2፡9

[a]19 ወይም፣ *ባቢሎናውያን* ማለት ነው።

13፥10 *ከዋክብትና ... ፀሓይ ... ጨረቃም፤* በጠፈር አካላት ላይ የሚፈጠር ጨለማ አብዛኛውን ጊዜ ከጌታ ቀን ጋር ይያያዛል (ኢል 2፥10፡31፤ ራእ 6፥12-13 ይመ፤ ከመሳ 5፥20 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥11 *እብሪት ... ጒራ፤* ከ2፥9፡11፡17፤ 5፥15 ጋር ያነጻጽሩ።

13፥12 *ውድ ... ብርቅ፤* ጦርነት ወንድ ወንዱን ለመጨረስ ጊዜ አይወስድበትም (4፥1 እና ማብ ይመ)። *ከኦፌርም ወርቅ፤* ንጉሥ ሰሎሞን ከዚሁ ቦታ እጅግ ብዙ ወርቅ ያስመጣ ነበር (1ነገ 9፥28፤ 10፥11 እና ማብ ይመ)።

13፥13 *ሰማያትን እነቀንቃለሁ፤ ምድርንም ... አናውጣለሁ፤* የነጐድጓድ ድምፅና የመሬት መንቀጥቀጥ ብዙውን ጊዜ እግዚአብሔር በኀይል መገኘቱን ያመለክታሉ (የቍ 10፤ 34፥4፤ ዘፀ 19፥16 ማብ ይመ)። በረዶም ከእነዚሁ ጋር አብሮ ሊመጣ ይችላል (ከ30፥30፤ ኢሱ 10፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥14 *ይሸሻል፤* ከአሦር ግዛት ለማለት ነው።

13፥16 *ሕፃናታቸው ይጨፈጨፋሉ፤* ወራሪው ሰራዊት ሕፃናትንና ልጆችንም ጭምር ስለሚፈጅ፣ የሚዋጋ ተተኪ ትውልድ አይኖርም፤ በከተማዪቱም የሰው ዘር አይታይባትም (መዝ 137፥8-9፤ ሆሴ 10፥14፤ ናሆ 3፥10)። *ሚስቶቻቸው ይደፈራሉ፤* ሴቶችም እንደዚሁ ጦርነት ጊዜ በእጅጉ ይሠቃያሉ። ባሎቻቸው ስለሚገደሉ እንደ ሴትኛ ዐዳሪ ይሆናሉ (የአሞ 7፥17 ማብ ይመ)።

13፥17 *ሜዶናውያንን፤* ዛሬ ቦታው በሰሜን ምዕራብ ኢራን ውስጥ ይገኛል። ሰምንት መቶ ዓ.ቅ.ክ ላይ በአሦርና በምድያም መካከል ግጭት ተፈጥሮ ነበር፤ አንዳንዶች ግን የዚህን ትንቢት መፈጸም የሚያያይዙት ሜዶናውያን ከባቢሎናውያን ጋር በመተባበር በ612-609 ዓ.ቅ.ክ ካሸነፉበት በኋላም ዳግመኛ ከቂሮስ ጋር አንድ ሆነው በ539 ዓ.ቅ.ክ ላይ ባቢሎንን ድል ካደረጉበት ጊዜ ጋር ነው (ኤር 51፥11፡28፤ ዳን 5፥31፤ 6፥28 ይመ)።

13፥19 *ትምክሕት፤* ባቢሎን በቤተ ጣዖቶቿና በቤተ መንግሥቷ ሕንጻዎች፣ እጅግ ውብ ከተማ ሆነች (ዳን 4፥29-30 ይመ)። ሰገነት ላይ የሚገኘው የናቡከደነፆር የአትክልት ስፍራ ጥንታዊ ከሆኑ ሰባት የዓለም አስደናቂ ነገሮች አንዱ ነው። *የከለዳ ውያን፤* የአዲሲቱ የባቢሎን መንግሥት ከ612-539 ዓ.ቅ.ክ ላይ ከደቡባዊው ባቢሎን በመጡ ከለዳውያን ይመራ ነበር። በ626 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ፣ ናቦፖላሳር ተለያይተው የነበሩትን ነገዶች አንድ አደረጋቸው፤ ልጁም ናቡከደነፆር መሪያቸው ሆነ (ዘመኑ 605 ዓ.ቅ.ክ ነው)። እንደ ሰዶምና እንደ ገሞራ ቀደም ሲል ኢሳይያስ እነዚህን ከተሞች ከይሁዳ ጋር አነጻጽሮአቸዋል (1፥9-10 እና ማብ ይመ)።

13፥20-22፤ በ34፥10-15 ላይ የኤዶምን ባድማነት በማስመልከት የቀረበውን ተመሳሳይ ዝርዝር መግለጫ ይመ፤ ከራእ 18፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

13፥20 *የሚቀመጥባት አይኖርም፤* ባቢሎን ከክርስቶስ ልደት በኋላ በሰባተኛው ምእተ ዓመት ፈጽሞ ሰው የማይኖርባት ምድረ በዳ ሆና ነበር።

13፥21 *በበረሓ ፍየል፤* ይህ ስም ከአጋንንት ጋር የተያያዘ ነው፤ ዘሌ 17፥7፤ 2ዜና 11፥15 ይመ። በራእ 18፥2 ላይ የወደቀችው ባቢሎን የአጋንንትና የክፉ መናፍስት መኖሪያ መሆኗ ተገልጾአል።

14፥1 *ይራራለታል ... ያኖራቸዋል፤* የባቢሎን መውደቅ ከእስራኤል መንግሥት ዳግም ምሥረታ ጋር የተያያዘ ነው። እግዚአብሔር ለሕዝቡ ምሕረት የማድረጉ ነገር ከምዕራፍ 40-66 ባለው ክፍል መሪ ሐሳብ ሆኖ ቀርቦአል (40፥1-2 ይመ)። *በራሳቸውም አገር፤* 2፥2-4፤ 11፥10-12 እና ማብ ይመ። *መጻተኞች አብረዋቸው ይኖራሉ፤* 11፥10፤ 56፥6-7፤ 60፥3 ይመ።

14፥2 *አሕዛብም ... ስፍራቸው፤* የ5፥26 ማብ ይመ። *አሕዛብን ርስት ያደርጋቸዋል፤* የ11፥14 ማብ ይመ።

የማረኳቸውን ይማርኳቸዋል፤
 የጨቈኗቸውንም ይገዟቸዋል።

[3]እግዚአብሔር ከሥቃይህ፣ ከመከራህና ከጽኑ ባርነትህ ባሳረፈህ ቀን፣ [4]በባቢሎን ንጉሥ ላይ ትሣለቃለህ፤ እንዲህም ትላለህ፤

 ጨቋኙ እንዴት አበቃለት!
 አስገባሪነቱስ[ሩ] እንዴት አከተመ!
[5]እግዚአብሔር የክፉዎችን ዘንግ፣
 የገዦችንም በትረ መንግሥት ሰብሮአል፤
[6]ሕዝቦችን በማያቋርጥ ቍጣ የመታውን፣
 ያለ ርኅራኄ እያሳደደ
 የቀጠቀጠውን ሰብሮአል።
[7]ምድር ሁሉ ሰላምና ዕረፍት አገኘች፤
 የደስታም ዝማሬ ታስተጋባለች።
[8]ጥድና የሊባኖስ ዝግባ እንኳ ደስ ብሎአቸው፣
 "አንተም ወደቅህ፤
ዕንጨት ቈራጭም
 መጥረቢያ አላነሣብንም" አሉ።

[9]በመባህ ጊዜ
 ሲኦል[T] ልትቀበልህ ተነሣሥታለች፤
ይቀበሉህም ዘንድ የሙታንን መናፍስት፣
 በዓለም ገዥ የነበሩትን ሁሉ ቀስቅሳለች፤
በአሕዛብ ላይ የነገሡትን ነገሥታት
 ከዙፋናቸው አውርዳለች።
[10]እነርሱ ሁሉ ይመልሱልሃል፤
 እንዲህም ይሉሃል፤
"አንተም እንደ እኛ ደከምህ፤
 እንደ እኛም ሆንህ።"
[11]ክብርህ፣ ከነበገና ድምፁ
 ወደ ሲኦል ወረደ፤
ብሎች ከበታችህ ተነጥፈዋል፤
 ትሎችም መደረቢያህ ይሆናሉ።

[12]አንተ የንጋት ልጅ፣ አጥቢያ ኮከብ ሆይ፤
 እንዴት ከሰማይ ወደቅህ!
አንተ ቀድሞ መንግሥታትን ያዋረድህ፤
 እንዴት ወደ ምድር ተጣልህ!
[13]በልብህም እንዲህ አልህ፤
 "ወደ ሰማይ ዐርጋለሁ፤
ዙፋኔንም
 ከእግዚአብሔር ከዋክብት በላይ ከፍ አደርጋለሁ፤
በተራራው መሰብሰቢያ፣
 በተቀደሰውም ተራራ[ሀ] ከፍታ ላይ በዙፋኔ
  እቀመጣለሁ፤
[14]ከደመናዎችም ከፍታ በላይ ዐርጋለሁ፤
 ራሴንም እንደ ልዑል አደርጋለሁ።"
[15]ነገር ግን ወደ ሲኦል፣
 ወደ ጥልቁም ጕድጓድ ወርደሃል።

[16]የሚያዩህም አትኵረው እየተመለከቱህ፣
 በመገረም ስለ አንተ እንዲህ ይላሉ፤
"ያ ምድርን ያናወጠ፣
 መንግሥታትን ያንቀጠቀጠ፣ ይህ ሰው ነውን?
[17]ዓለምን ምድረ በዳ ያደረገ፤
 ከተሞችን ያፈራረሰ፣
 ምርኮኞቹንም ወደ አገራቸው እንዳይሄዱ
  የከለከለ ይህ ነውን?"

[18]የአሕዛብ ነገሥታት ሁሉ በክብር አንቀላፍተዋል፤
 በየመቃብራቸው ዐርፈዋል።
[19]አንተ ግን እንደማይፈለግ ቅርንጫፍ፣
 ከመቃብር ወጥተህ ተጥለሃል፤
በሰይፍ በተወጉት፣
 ወደ ጥልቁ ድንጋዮች በወረዱት፣

14፥3 ዘፀ1፥14፤ ኢዮ3፥17፤ ኢሳ11፥10
14፥4 ኢሳ9፥4፤ 13፥1፤ሚክ2፥4፤ዕን2፥6
14፥5 መዝ110፥2፤ 125፥3፤ኢሳ10፥15
14፥6 2ነገ15፥29፤ መዝ47፥3፤ ኢሳ10፥14፤47፥6፤ ዕን1፥17
14፥7 ዘኍ6፥26፤ መዝ98፥1፤126፥1-3፤ ኢሳ12፥6፤ኤር50፥34፤ ዘካ1፥11
14፥8 2ነገ19፥23፤ 1ዜና16፥33፤ መዝ65፥13፤ ኢሳ37፥24፤ሕዝ31፥16
14፥9 ኢዮ3፥14፤ 26፥5፤ምሳ30፥16፤ ሕዝ32፥21፤ዘካ10፥3
14፥10 ሕዝ26፥20፤ 32፥21
14፥11 ዘኍ16፥30፤ ኢዮ7፥5፤21፥26፤ 24፥20፤ምሳ30፥16፤ ኢሳ5፥12፤51፥8፤ 66፥24፤ሕዝ26፥13፤ አሞ6፥5
14፥12 ሕዝ26፥17፤ ሉቃ10፥18፤ 2ጴጥ1፥19፤ራእ2፥28፤ 8፥10፤9፥1
14፥13 መዝ82፥1፤ ኢሳ37፥24፤ሕዝ28፥2፤ ዳን5፥23፤8፥10፤ አብ1፥4፤ማቴ11፥23፤ 2ተሰ2፥4
14፥14 ዘፍ3፥5፤ ዘኍ24፥16፤ኢዮ20፥6፤ ኢሳ10፥13፤47፥8፤ ኤር50፥29፤51፥53፤ ዳን11፥36፤2ተሰ2፥4
14፥15 ኢዮ21፥13፤ መዝ55፥23፤ኢሳ13፥6፤ 45፥7፤47፥11፤ ኤር51፥8፡43፤ ሕዝ31፥16፤32፥23፤ ማቴ11፥23፤ ሉቃ10፥15
14፥16 ኢሳ2፥19፤13፥13፤ኤር50፥23፤ኢል3፥16፤ሐጌ2፥6፡21፤ ራእ18፥9 14፥17 ዘፀ7፥14፤2ነገ15፥29፤መዝ52፥7፤ኢሳ15፥6፤ ኤር50፥33፤ኢል2፥3፤ራእ18፥18 14፥18 ኢዩ21፥32
14፥19 ኢሳ13፥15፤22፥16-18፤34፥3፤ኤር8፥1፤36፥30፤41፥7-9

[ሩ]4 የሙት ባሕር ጥልቅ፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒምና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ ነገር ግን በማሶሬቱ ቅጅ የቃሉ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።
[T]9 በዚህና በቍጥር 11 እንዲሁም 15 ላይ አንዳንድ ቅጆች፣ መቃብር ይላሉ።
[ሀ]13 ወይም ሰሜን፤ በዕብራይስጡ፣ ዛፎን ተብሎ መተርጐም ይችላል።

14፥3-21፤ የባቢሎን ንጉሥ ራሱን ከፍ ከፍ አድርጎ በማየት እንደ አምላክ ለመሆን መንጠራራት ቢያምረውም (ቍ. 12-14 ይመ)፣ የዓለም መሪዎች ሁሉ ወደሄዱበት መቃብር ከመውረድ አልዳነም።

14፥3 *ከሥቃይህ ... ከጽኑ ባርነትህ፤* የባቢሎን ምርኮ እስራኤል በምድረ ግብፅ ከነበሩበት የባርነት አገዛዝ ከባድ ቀንበር ጋር ባብዛኛው የሚመሳሰል ነበር (ከዘፀ 1፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥4 *በባቢሎን ንጉሥ፤* ለአሦር ንጉሥ የተሰጠ ሌላ ስም ነው። *ትሣለቃለህ፤* በራእ 18 እንደ ተጻፈው በባቢሎን ላይ ከተደረገው ሥላቅ ጋር ያነጻጽሩ።

14፥5 *ዘንግ ... በትረ መንግሥት፤* 10፥5 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 10፥24 ይመ።

14፥7 *ዝማሬ ታስተጋባለች፤* 12፥6 እና ማብ ይመ።

14፥8 *ጥድና ... ዝግባ፤* ኢሳይያስ አብዛኛውን ጊዜ ተፈጥሮን በሰውኛ ዘይቤ ይገልጻል። በ44፥23 ላይ ዛፎች ከተራሮች ጋር እንደ ዘመሩ ተጠቅሶአል (ከ55፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *የሊባኖስ ዝግባ፤* እጅግ ውድ የሆኑትን እነዚህን ዛፎች የባቢሎንና የአሦር ነገሥታት ለብዙ መቶ ዓመታት ሲያግዟቸው ኖረዋል።

14፥9 *ገዥ፤* በቁሙ፣ "ፍየሎች" ማለት ነው። ፍየል ብዙውን ጊዜ የበግን መንጋ መርቶአል (ኤር 50፥8 ይመ)። በዘካ 10፥3 ላይም ቃሉ፣ "እረኞች" ከሚለው ጋር ተያይዞ ይገኛል። *ከዙፋናቸው አውርዳለች፤* በሙታኑ መካከል ያሉት ሁኔታዎች፣ በምድር ላይ በነበሩበት ጊዜ ከፈጸሟቸው ተግባሮች ጋር ተያይዘው በግልጽ ተቀምጠዋል።

14፥11 *ክብርህ ... ሲኦል፤* ከ5፥14 ጋር ያነጻጽሩ። *ከነበገና ድምፁ፤* ሙዚቃ አንዳንድ ጊዜ የተድላና የደስታ ምልክት ነው (አሞ 6፥5-6)።

14፥12-15፤ አንዳንዶች ይህ ክፍል ኢሳይያስ የሰይጣንን አወዳደቅ አስመልክቶ የገለጸበት ስፍራ እንደ ሆነ (ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዚች ምድር ላይ በነበረበት ዘመን ይህንኑ ድርጊት ከራሱ ጋር አያይዞ ከጠቀሰበት ከሉቃ 10፥18 ጋር ያነጻጽሩ)ያምናሉ። ምንባቡ በግልጽ የሚያመለክተው ግን በኋለኛው ዘመን፣ "አውሬው" በመባል የመጨረሻውን ዘመን ባቢሎን ለሚመራው ምሳሌ ሆኖ የቀረበውን (ራእ 13፥4፡ 17፥3 ይመ) የባቢሎን ንጉሥ ነው። በሕዝ 28 የጢሮስ ገዥ ከተገለጠበት ማብራሪያ ጋር ያነጻጽሩ።

14፥12 *አጥቢያ ኮከብ፤* ይህ ቃል ከዕብራይስጥ ወደ ሮማይስጥ (ላቲን) ቋንቋ ሲመለስ፣ "ሉሲፈር" የሚል ትርጒም ተሰጥቶታል።

14፥13 *በተቀደሰውም ተራራ፤* የዛፎን ተራራ (መዝ 48፥1-2 ይመ) ወይም የካስየስ ተራራ ይባላል፤ በሶርያ ኡጋሪት ከሚባለው ስፍራ በስተ ሰሜን ምሥራቅ 40 ኪሎ ሜትር ያህል ይርቃል። ግሪኮች ስለ ኦሊምፐስ ተራራ እንደሚያስቡት፣ ከነዓናውያን ተራራውን የአማልክት መኖሪያና መገናኛ ቦታ ነው ብለው ያስቡ ነበር (መዝ 48፥2 እና ማብ ይመ)፤ ከመዝ 82፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

14፥16-20፤ እነዚህ ጥቅሶች በሙታኑ ዓለም በሲኦል ያለውን ሁኔታ ሳይሆን፣ በምድር የሚፈጸመውን የሚገልጹ ይመስላሉ (ምናልባት ደግሞ ቍ. 9-10 ይመ)።

14፥17 *ምርኮኞቹንም ወደ አገራቸው እንዳይሄዱ፤* ልክ እንደ አሦራውያን ሁሉ፣ ባቢሎናውያንም በመካከላቸው ያሉትን ዐመፀኞች ቅስም ለመስበር ካሸነፉት ሕዝብ የተወሰነውን ወደ ሌላ ስፍራ ያግዙ ነበር (2ነገ 24፥14-16 ይመ)።

14፥19 *ከመቃብር ወጥተህ ተጥለሃል፤* ተገቢ የሆነ የቀብር ሥነ ሥርዐት ለማንኛውም ሰው፣ በተለይም ለንጉሥ ይደረግ ነበር።

በተገደሉትም ተሸፍነሃል።
እንደ ተረገጠም ሬሳ ሆነሃል።
[20]ከእነርሱ ጋር በመቃብር አትሆንም፤
ምድርህን አጥፍተሃልና፤
ሕዝብህንም ፈጅተሃልና።

የክፉ አድራጊዎች ዘር
ፈጽሞ አይታወስም።
[21]ተነሥተው ምድርን እንዳይወርሱ፣
ዓለምንም በከተሞቻቸው እንዳይሞሉ፣
ስለ አባቶቻቸው ኀጢአት፣
ወንድ ልጆቹ የሚታረዱበትን ስፍራ አዘጋጁ።
[22]"በእነርሱ ላይ እነሣለሁ"
ይላል የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር።
"ስሚንና ትሩፋኖቿን፣
ዘሯንና ትውልዷን ከባቢሎን እቈርጣለሁ"
ይላል እግዚአብሔር።
[23]"የጃርት መኖሪያ፣
ረግረጋማ ቦታ አደርጋታለሁ፤
በጥፋትም መጥረጊያ እጠርጋታለሁ"
ይላል የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር።

በአሦር ላይ የተነገረ ትንቢት

[24]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ብሎ ምሎአል፤
"እንደ ዐቀድሁት በእርግጥ ይከናወናል፤
እንደ አሰብሁትም ይሆናል።
[25]አሦርን በምድሬ ላይ አደቃለሁ፤
በተራራዬም ላይ እረግጠዋለሁ፤
ቀንበሩ ከሕዝቤ ላይ ይነሣል፤
ሸክሙም ከትከሻቸው ላይ ይወርዳል።"

[26]ለምድር ሁሉ የታሰበው ዕቅድ ይህ ነው፤
በአሕዛብም ሁሉ ላይ የተዘረጋው እጅ ይኸው ነው።
[27]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ አስቦአል፤
ማንስ ያግደዋል?
እጁም ተዘርግቶአል?
ማንስ ይመልሰዋል?

በፍልስጥኤማውያን ላይ የተነገረ ትንቢት

[28]ንጉሡ አካዝ በሞተበት ዓመት እንዲህ የሚል ንግር መጣ፤
[29]"እናንት ፍልስጥኤማውያን ሆይ፤
የመታችሁ በትር ስለ ተሰበረ ሁላችሁ ደስ አይበላችሁ፤
ከእባቡ ሥር እፉኝት ይወጣልና፤
ፍሬውም ተወርዋሪ መርዘኛ እባብ ይሆናል።
[30]ከድኾም ድኻ የሆኑት መሰማሪያ ያገኛሉ፤
ችግረኞችም ተዝናንተው ይተኛሉ፤
ሥርህን ግን በራብ እገድላለሁ፤
ትሩፋንህንም እፈጃለሁ።

[31]በር ሆይ፣ ዋይ በል፤ ከተማ ሆይ ጩኽ፣
ፍልስጥኤማውያን ሆይ፤ ሁላችሁም በፍርሀት ቅለጡ!
ጢስ ከሰሜን መጥቶብሃል፤
ከሰልፉ ተነጥሎ የሚቀር የለምና።
[32]ከዚያ ሕዝብ ለሚመጡ መልእክተኞች
ምን መልስ ይሰጣል?
መልሱ፣ "እግዚአብሔር ጽዮንን መሥርቶአል፤
መከራን የተቀበለው ሕዝብም፣
በእርሷ ውስጥ መጠጊያን አግኝቶአል"
የሚል ነው።

በሞዓብ ላይ የተነገረ ትንቢት

15 ስለ ሞዓብ የተነገረው ንግር ይህ ነው፤
የሞዓብ ዔር ፈራረሰች፤
በአንድ ሌሊትም ተደመሰሰች።
የሞዓብ ቂር ፈራረሰች፣

14፥20 ዘዳ32፥26፤ 1ነገ21፥19፤ኢዮ18፥19፤ ኢሳ1፥4
14፥21 ዘፍ9፥25፤ ዘሌ26፥39፤ ዘኍ16፥27
14፥22 2ሳሙ18፥18፤ 1ነገ14፥10፤ኢዮ18፥17፥19፤መዝ9፥6፤94፥16፤109፥13፤ኢሳ13፥18፤ ናሆ1፥14
14፥23 ዘሌ11፥16-18፤ኢሳ10፥3፤ 34፥11-15፤ኤር25፥12፤ 50፥3፤51፥62፤ ሶፎ2፥14
14፥24 ኢዮ9፥3፤ ኢሳ7፥7፤19፥12፥17፤ 23፥8-9፤25፥1፤ 45፥23፤46፥10-11፤ 49፥18፤54፥9፤62፥8፤ ሕዝ12፥25፤ዳን4፥35፤ ሐሥ4፥28
14፥25 ኢሳ9፥4፤ 10፥5፥12፥27፤ 37፥36-38
14፥26 ዘፀ15፥12፤ ኢዮ30፥21፤ኢሳ23፥9
14፥27 ዘፀ14፥21፤ 2ዜና20፥6፤ኢሳ43፥13፤ ኤር49፥20፤ዳን4፥35
14፥28 2ነገ15፥7፤ 16፥1፤ኢሳ13፥1
14፥29 ዘዳ8፥15፤ ኢሳ13፥3፤2ነገ1፥2፤ 2ዜና26፥6፤ኢሳ11፥8
14፥30 ኢሳ3፥15፤ 7፥21-22፤8፥21፤ 9፥20፤25፥4፤51፥19፤ ኤር25፥16፤ ሕዝ25፥15-17፤ ሶፎ2፥5፤ዘካ9፥5-6
14፥31 ዘፍ10፥14፤ ኢሳ3፥26፤5፥27፤ 13፥6፤41፥25፤ ኤር1፥14፤4፥6፤6፥1፥22፤10፥22፤13፥20፤ 25፥9፤46፥20፥24፤ 47፥2፤50፥41፤ ሕዝ32፥30
14፥32 መዝ51፥18፤87፥2፥5፤ኢሳ2፥2፤4፥6፤26፥1፤ 28፥16፤31፥5፤33፥5፥20፤37፥9፤44፥28፤51፥21፤54፥11፤ያዕ2፥5
15፥1 ዘኍ17፥12፤21፥15፤22፥3-6፤ዘዳ23፥6፤2ነገ3፥25፤ኢሳ11፥14፤ 13፥1፤ 25፥12፤26፥5፤ኤር48፥24፥41፤51፥58

የሰው አስከሬን ከመቃብሩ ወጥቶ የትም እንዲጣል ማድረግ አስከፊ ነው። *እንደ ተረገጠም ሬሳ ሆነሃል፤* 5፥25 ይመ።

14፥21 *ወንድ ልጆቹ የሚታረዱበትን፤* ለሰው ልጆቹ እንዲሁም የመቃብር ሐውልቱ መታሰቢያዎቹ ናቸው (ከ2ሳሙ 18፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። የባቢሎን ንጉሥ ግን አንዱም አይኖረውም (ከ47፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥22-23፤ የመሣለቂያው ቃል ባቢሎንንም ለመጨመር ሰፋ እንዲል ተደርጎአል (የቍ 3-21 ማብ ይመ)፤ ይህ ሰናክሬም በ689 ዓ.ቅ.ክ ባቢሎንን በደመሰሰ ጊዜ በከፊል፣ በኋላም ሜዶንና ፋርስ በ539 ዓ.ቅ.ክ ባቢሎንን በያዙ ጊዜ ሙሉ በሙሉ ተፈጽሞአል።

14፥22 *ትሩፋኗን፤* በሕይወት የተረፉ እስራኤላውያን ቅሬታ ሆነው ይኖራሉ (10፥20-22፤11፥11፥16 ይመ)፤ ባቢሎናውያን ግን በሕይወት የሚተርፍ ቅሬታ አይኖራቸውም።

14፥23፤ 13፥20-22 እና ማብ ይመ። *ረግረጋማ ቦታ፤* ደቡባዊ ባቢሎን፣ ከለዳውያን የኖሩበት ረግረግ ያለበት ስፍራ ነው።

14፥24-27፤ ሶፎ 2፥13-15 ይመ፤ የ13፥1-14፥27 ማብ ይመ።

14፥24 *ይሆናል፤* 8፥10 እና ማብ ይመ። አሦርንና ባቢሎንን በተመለከተ የተነገረው መጨረሻው የእግዚአብሔር ዕቅድ ይፈጸማል።

14፥25 *ቀንበሩ ... ሸክሙም፤* 9፥4 እና ማብ ይመ።

14፥26-27 *የተዘረጋው እጅ፤* 9፥12፤ 12፥1 እና ማብ ይመ። በቀይ ባሕር የእግዚአብሔር እጅ በግብፃውያን ላይ ተዘርግቶ ነበር (ዘፀ 15፥12 ይመ)።

14፥28-32፤ ኤር፤ 47፤ ሕዝ 25፥15-17፤ አሞ 1፥6-8፤ ሶፎ 2፥4-7 ይመ።

14፥28 *በሞተበት ዓመት፤* ምናልባት 715 ዓ.ቅ.ክ ይሆናል። ይህ ሁኔታ የተፈጸመው ንጉሥ ሳርጎን (20፥1 ይመ) የተነሣበትን ዐመፅ ለመግታት በውጥር ተይዞ ፊቱን ወደ ከነዓን ለማዞር ባሰበበት ጊዜ፣ ፍልስጥኤማውያን በአሦራውያን ላይ ያመፁበት ወቅት ነበር። *ንግር፤* የ13፥1 ማብ ይመ።

14፥29 *ፍልስጥኤማውያን፤* የዘፍ 10፥14 ማብ ይመ። ከግብፅ ወደ መስጴጦምያ በሚወስደው መንገድ ላይ የተዘረጋ ስለ ነበር፤ የፍልስጥኤም ግዛት በታላላቅ መንግሥታት (በግብፅና በአሦር) በቀላሉ ለመጠቃት የተጋለጠ ነበር። *በትር፤* ምናልባት የአሦርን ንጉሥ ሳርጎንን ይመለከታል። *ስለ ተሰበረ፤* በትሩ ንጉሥ ሳርጎን ከሆነ፣ መሰበሩ የሚያመለክተው በግዛቱ በባቢሎንና በትንሹ እስያ የሚነሣው ተከታታይ ዐመፅ ለመንግሥቱ አስጊ መሆኑን ነው። *ሥር ... ፍሬውም፤* ሙሉውን ዛፍ በተመለከተ ወደ ታች ጥልቀቱን፣ ወደ ላይ ምጥቀቱን ለመግለጥ በዘይቤያዊ አገላለጽ የቀረበ አባባል ነው። ከሳርጎን በኋላ ሌሎች የአሦር ነገሥታት ይመጣሉ፤ እነርሱም ሰናክሬም፣ አስራዶንና አሹርባኒፓል ናቸው።

14፥30 *ድኻ ... ችግረኞችም፤* እስራኤላውያንን ለማለት ነው (ቍ 32 ይመ)።

14፥31 *ዋይ በል፤* በ13፥6፤ 15፥2፤ 16፥7፤ 23፥1 ላይ ከተጠቀሰው ተመሳሳይ ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ። *ጢስ፤* ከሰሜን እየተነሡ ምድሪቱን በተደጋጋሚ ይወጉ የነበሩት የአሦር ሰራዊትና ሠረገሎች እግር የሚያነሣውን ትቢያ ለማመልከት ነው። *ተነጥሎ የሚቀር፤* በ5፥26-29 ላይ በሰፊው ተገልጾአል።

14፥32 *ጽዮንን መሥርቶአል፤* እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ከአሦራውያን ወረራ ይጠብቃል (31፥4-5 ላይ ያለውን ከ2፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥1-16፥14፤ ኤር 48፤ ሕዝ 25፥8-11፤ አሞ 2፥1-3፤ ሶፎ 2፥8-11 ይመ።

15፥1 *ሞዓብ፤* ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ የሚገኝ አገር ሲሆን፣ የእስራኤል የምንጊዜውም ጠላቷ ነው (25፥10፤ 2ነገ 13፥20

በአንድ ሌሊት ተደመሰሰች፡፡
[2]ዲቦን ወደ መቅደሱ ወጣ፤
ሊያለቅስም ወደ ኰረብታው ሄደ፤
ሞዓብ ስለ ናባው፣ ስለ ሜድባም ዋይታ
ያሰማል፤
ራስ ሁሉ ተመድምዶአል፤
ጢምም ሁሉ ተላጭቶአል፡፡
[3]በየመንገዱም ማቅ ይለብሳሉ፤
በየሰገነቱና በየአደባባዩ
ሁሉም ያለቅሳሉ፤
እንባም ይራጫሉ፡፡
[4]ሐሴቦንና ኤልያሊ ጮኹ፤
ድምፃቸው እስከ ያሀድ ድረስ ተሰማ፤
ስለዚህ የሞዓብ ጦረኞች ጮኹ፤
ልባቸውም ራደ፡፡

[5]ልቤ ስለ ሞዓብ አለቀሰ፤
ስደተኞቿም እስከ ዞዓር፣
እስከ ዔግላት ሺሊሺያ ሸሹ፤
እንባቸውን እያፈሰሱ፣
ወደ ሉሒት ወጡ፤
በሖሮናይም መንገድም፣
ስለ ጥፋታቸው ዋይ እያሉ ነጕዱ፡፡
[6]የኔምሬ ውሆች ደርቀዋል፤
ሣሩ ጠውልጎአል፤
ቡቃያውም ጠፍቶአል፤
ለምለም ነገር አይታይም፡፡
[7]ስለዚህ ያገኙትን ሀብት፣
ያከማቹትን ንብረት ከአኻያ ወንዝ ማዶ
ተሸክመው ያሻግሩታል፡፡
[8]ጩኸታቸው እስከ ሞዓብ ዳርቻ ድረስ
ያስተጋባል፤
ዋይታቸው እስከ ኤግላይም፣
ሰቈቃቸውም እስከ ብኤርኢሊም ደረሰ፡፡
[9]የዲሞን[^] ወንዞች በደም ተሞልተዋል፤
በዲሞን ላይ ግን ከዚያ ነገር የበለጠ
አመጣለሁ፤
ከሞዓብ በሚሸሹት፣
በምድሪቱም ላይ በሚቀሩት አንበሳ
እሰድዳለሁ፡፡

16 ከምድረ በዳው ማዶ ካለችው ከሴላ፣
ለምድሪቱ ገዥ፣
ወደ ጽዮን ሴት ልጅ ተራራ
የበግ ጠቦት ግብር ላኩ፡፡
[2]ከጐጆአቸው ተባርረው
ግራ እንደ ተጋቡ ወፎች፣
የሞዓብ ሴቶችም
በአርኖን ወንዝ መሻገሪያ እንዲሁ ይሆናሉ፡፡
[3]"ምክር ለግሱን፤
ውሳኔ ስጡን፤
በቀትር ጥላችሁን
እንደ ሌሊት አጥሉብን፤
የሸሹትን ደብቁ፤
ስደተኞችን አሳልፋችሁ አትስጡ፡፡

15፥2 ዘሌ13፥40፤ ዘኍ21፥30፤32፥38፤ 2ሳሙ10፥4፤ 1ነገ11፥7፤ኢዮ1፥20፤ ኢሳ13፥6፤16፥12፤ 65፥14፤ኤር48፥35
15፥3 ቍ5፤ ኢሱ2፥8፤ኢሳ3፥24፤ 14፥31፤16፥9፤22፥4፤ ኤር47፥2፤48፥38፤ ሰቆ2፥11፤ሕዝ7፥18፤ ሚክ1፥8
15፥4 ዘኍ21፥23፡ 25፤32፥3፤ኢሱ13፥26
15፥5 ቍ3፤ ዘፍ13፥10፤ ዘኍ21፥29፤ኢሳ16፥11፤ ኤር4፥20፤48፥31፡34
15፥6 መዝ37፥2፤ ኢሳ14፥17፤16፥8፤ 19፥5-7፤24፥4፡7፡11፤ 33፥9፤34፥4፤37፥27፤ 40፥7፤51፥6፡12፤ ኤር14፥5፤48፥34፤ ሆሴ4፥3፤ኢል1፥12
15፥7 ኢሳ30፥6፤ ኤር48፥36
15፥8 ዘኍ21፥16
15፥9 2ነገ17፥25፤ ሕዝ25፥8-11
16፥1 መሳ1፥36፤ 2ነገ3፥4፤2ዜና32፥23፤ ኢሳ10፥32፤አብ3
16፥2 ዘኍ21፥13-14፡ 29፤መሳ12፥5፤ ምሳ27፥8፤ኤር48፥20
16፥3 1ነገ18፥4

[^]9 የማሶሬቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሙት ባሕር ጥቅል፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕምና የቡልጌት ቅጅ ግን፣ *ዲቦን* ይላሉ፡፡

ይመ)፡፡ *ንገር፤* የ13፥1 ማብ ይመ፡፡ *ዔር፤* ይህ ከተማ የት እንደ ሆነ አይታወቅም፡፡ *ፈራረሰች፤* በ6፥5 ላይ ይህ ቃል ኢሳይያስ ስለ ራሱ የተሰማውን ስሜት ይገልጻል፡፡ የሞዓብ መደምሰስ ምናልባትም በ715 ወይም በ713 ዓመት ዓ.ቅ.ክ የአሦር ንጉሥ ሳርጎን ካካሄደው ወረራ ጋር የተያያዘ ሳይሆን አይቀርም፤ ከኤር 48፥1-17 ጋር ያነጻጽሩ፡፡ *ቂር፤* ምናልባት ከአርኖን ወንዝ በስተ ደቡብ 24 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ፣ በዚያን ጊዜ የሞዓብ ዋና ከተማ የነበረችው ቂር ሐርሰት ሳትሆን አትቀርም፡፡ "ቂር" ማለት ከተማ ማለት ነው፡፡

15፥2 *ዲቦን፤* ከአርኖን ወንዝ 6 ኪሎ ሜትር በስተ ሰሜን በኩል የሚገኝና በአንድ ወቅት ለጋድ ነገድ የተሰጠ ነበር (ዘኍ 32፥34 ይመ)፡፡ *ኰረብታው፤* ማምለኪያ ስፍራዎች አብዛኛውን ጊዜ በኰረብታ ዐናት ላይ ይሠራሉ፤ ይህም ከጣዖት አምልኮ ጋር የተያያዘ ነው፡፡ *ናባው፤* ከአርኖን ወንዝ በስተ ሰሜን የሚገኝ ሲሆን፣ ምናልባትም ከናባው ተራራ አጠገብ የሚገኝ ነው (ዘዳ 34፥1)፡፡ *ሜድባ፤* ከሐሴቦን በስተ ደቡብ 9 ኪሎ ሜትር ያህል (ቍ 4 ይመ) የሚርቅ ሲሆን፣ አንድ ጊዜ እስራኤላውያን ከንጉሥ ሴዎን በወረራ ይዘውት ነበር (ዘኍ 21፥26፡30 ይመ)፡፡ *ራስ … ተመድምዶአል፤ ጢምም … ተላጭቶአል፤* የከባድ ሐዘን መግለጫ ምልክት ነው (ኤር 48፥37)፡፡

15፥3 *ማቅ፤* ሐዘንተኞች የሚለብሱት ከፍየል ጠጕር የሚሠራ ሻካራ በርኖስ ነው (ኢዮ 16፥15፤ ኤር 48፥37፤ ሰቆ 2፥10 ይመ)፡፡ *በየሰገነቱ፤* የተመረጠበት ምክንያት ምናልባት ዕጣን በዚያ ስለሚቀርብ ሊሆን ይችላል (ኤር 19፥13 ይመ)፡፡

15፥4 *ሐሴቦን፤* ከሙት ባሕር ሰሜናዊ ጫፍ በስተ ምሥራቅ 28 ኪሎ ሜትር ያህል ይርቃል፤ ኤር 48፥34 ይመ፡፡ በእስራኤል ከመያዙ በፊት የንጉሥ ሴዎን ዋና ከተማ ነበር (ዘኍ 21፥23-26 ይመ)፡፡ *ኤልያሊ፤* ከሐሴቦን አንድ ኪሎ ሜትር ተኩል ያህል የሚርቅና አብዛኛውን ጊዜ ከሐሴቦን ጋር አብሮ የሚጠራ ስፍራ ነው፡፡ *ያሀድ፤* ከአርኖን ወንዝ በስተ ሰሜን የሚገኝ ሲሆን፣ ከሐሴቦን 32 ኪሎ ሜትር ያህል ይርቃል (ዘኍ 21፥23፤ ኤር 48፥34)፡፡

15፥5 *ዞዓር፤* በስተ ደቡብ ከሙት ባሕር አጠገብ የሚገኝ ስፍራ ነው፡፡ ሎጥ ከሰዶም የሸሸው ወደዚህ ስፍራ ነበር (ዘፍ 14፥2፤ 19፥23፡30 ይመ)፡፡ *ዔግላት ሺሊሺያ፤* ቦታው የት እንደ ሆነ አይታወቅም (ኤር 48፥34 ይመ)፤ የስሙ ትርጕም ግን፣ "የሦስት ዓመት ወይፈን" ማለት ነው (ከ1ሳሙ 1፥24 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ *ሉሒት፤* ቦታው የት እንደ ሆነ አይታወቅም (ኤር 48፥5 ይመ)፡፡ *ሖሮናይም፤* ቦታው የት እንደ ሆነ አይታወቅም (ኤር 48፥3፡5፡34 ይመ)፡፡

15፥6 *የኔምሬ ውሆች፤* ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ 16 ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ ከሚገኘው ኢን ኑሜሪያ ከሚባለው ደረቅ ወንዝ ጋር አንድ ሊሆን ይችላል (ከ48፥34 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ *ሣሩ ጠውልጓል፤* እየተመመ የመጣው ወራሪ ኀይል፣ ዋና ዋናዎቹን የሞዓብ ምንጮች ሳይደፍን አልቀረም፡፡

15፥7 *ከአኻያ ወንዝ ማዶ፤* ምናልባት በሞዓብና በኤዶም መካከል ባለው ድንበር ላይ የሚገኝ ይሆናል (ቍ 8 ይመ)፡፡

15፥8 *ኤግላይም፤* ምናልባት በሰሜን ሞዓብ ድንበር ላይ የሚገኝ ይሆናል፡፡ *ብኤርኢሊም፤* ብኤር ማለት፣ "የውሃ ጕድጓድ" (ከዘኍ 21፥16 ጋር ያነጻጽሩ) ማለት ሲሆን ይህ ቦታ ለደቡባዊው ድንበር ቅርብ ሳይሆን አይቀርም፡፡

15፥9 *የዲሞን ወንዞች በደም፤* "ደም" ለሚለው የሚገባው የዕብራይጥ ቃል፣ "ዲሞን" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅት አለው፤ ይህም በአርኖን ወንዝ አጠገብ ካለው፣ "ዲቦን" ከተባለው ጋር የሚመሳሰል ነው፡፡ በዚህ ዐይነቱ ግጭት ብዙ ሞዓባውያን ያልቃሉ፡፡ *አንበሳ፤* ቃሉ የአሦርን ሰራዊት (ከ5፥29 ጋር ያነጻጽሩ ፤ ኤር 50፥17 ይመ) አሊያም እውነተኛ አንበሶችን (ከ13፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ) ሊያመለክት ይችላል፡፡

16፥1 *ሴላ፤* ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ የምትገኝ አጠገቧ ካለችው ስፔትራ (ከ42፥11 ጋር ያነጻጽሩ) 1000 ጫማ ከፍ ብላ ቋጥኝ ባለበት ስፍራ ላይ የተመሠረተች፣ በተፈጥሮ አቀማመጧ ምሽግ የሆነች የኤዶማውያን ዋና ከተማ ናት፡፡ የስሟ ትርጕም፣ "ረዥምና ጠባብ የድንጋይ ገደል" ማለት ነው፤ ስለዚህ ግብሩ ወደ ደቡባዊ ሙት ባሕር አካባቢ ይላካል ማለት ነው፡፡ *ጽዮን ሴት ልጅ፤* ለኢየሩሳሌምና ለነዋሪዎቿ የተሰጠ ስም ነው፡፡ *የበግ ጠቦት ግብር ላኩ፤* ንጉሥ ሞሳ ለእስራኤል ንጉሥ ለአክዓብ በየዓመቱ አንድ መቶ ሺህ የበግ ጠቦት ይልክ እንደ ነበር (2ነገ 3፥4) ሁሉ አሁንም ትዕቢተኛዋ እስራኤልን ብዙ ጊዜ ታስጨንቅ የነበረችው ሞዓብ በዚህ በጭንቅ ውስጥ ባለችበት ጊዜ ኢየሩሳሌም ላለው ንጉሥ ራሷን እንድታስገዛ ተመክራለች፡፡

16፥2 *በአርኖን ወንዝ መሻገሪያ፤* ከሰሜን አቅጣጫ ከመጣው ወራሪ ኀይል ለማምለጥ፣ ሴቶች ወደ ደቡብ ይሸሹ ነበር፡፡

16፥3 *የሸሹትን ደብቁ፤* ሞዓባውያን ይሁዳን መደበቂያ ይጠይቁ ነበር (ከሩት 1፥1፤ 1ሳሙ 22፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡

[4]የሞዓባውያን ስደተኞች ከእናንተ ጋር ይቈዩ፤
እናንተም ከአጥፊው መጠጊያ ሁኗቸው።"
የጨቋኙ ፍጻሜ ይመጣል፤
ጥፋቱ ያከትማል፤
አብሪተኛም ከምድር ገጽ ይጠፋል።
[5]ዙፋን በፍቅር ይመሠረታል፤
ከዳዊት ቤት[*] የሆነ፣
በፍርድ ፍትሕን የሚሻ፣
ጽድቅንም የሚያፋጥን፣
አንድ ሰው በታማኝነት በላዩ ይቀመጣል።
[6]የሞዓብን መዘባነን፣
እጅግ መታበዩንና ኵራቱን፣
እብሪቱንና ስድነቱን ሰምተናል፤
ትምክህቱ ግን ከንቱ ነው።
[7]ስለዚህ ሞዓባውያን ዋይ ይላሉ፤
በአንድነትም ስለ ሞዓብ ዋይታ ያሰማሉ፤
ስለ ቂርሐራሴት ከተማ ሰዎች ትዝታ፣
በሐዘን ያለቅሳሉ።
[8]የሐሴቦን ዕርሻ፣
የሴባማም የወይን ተክል ጠውልጎአል፤
የአሕዛብ ገዦች፣
ኢያዜርን ዐልፈው፣
ምድረ በዳውን ዘልቀው፣
ሥሮቻቸውን
እስከ ባሕር ሰድደው የነበሩትን
የተመረጡ የወይን ተክሎችን ረጋግጠዋል።
[9]ስለዚህ ስለ ሴባማ የወይን ተክል፣
ኢያዜር እንዳለቀሰች፣ እኔም አለቅሳለሁ፤
ሐሴቦን ሆይ፤ ኤልያሊ ሆይ፤
በእንባዬ አርስሻለሁ፤
ፍሬ ባፈራሽበት ወቅት የነበረው ሆታ፣
መከርሽም ሲደርስ የነበረው ደስታ
ተቋርጦአልና።
[10]ደስታና ሐሤትም ከአትክልቱ ቦታ ተወግ
ዷል፤
በወይን ተክልም ቦታ ዝማሬ የለም፤ እልልታም
ቀርቶአል፤
በወይን መጭመቂያ ቦታ የሚረግጥ የለም፤
የረጋጮችን ሆታ አጥፍቻለሁና።
[11]ስለዚህ ልቤ ስለ ሞዓብ እንደ በገና
የሐዘን እንጒርጒሮ ታሰማለች፤
አንጀቴም ስለ ቂርሔሬስ ታለቅሳለች፤
[12]ሞዓብ ወደ ኰረብታዋ ብትወጣ፣
ትርፏ ድካም ብቻ ነው፤
ለጸሎት ወደ መቅደሷ ብትገባም፣
ዋጋ የለውም።

[13]*እግዚአብሔር* አስቀድሞ ስለ ሞዓብ የተናገ
ረው ቃል ይህ ነው። [14]አሁን ግን *እግዚአብሔር*
እንዲህ ይላል፤ "የተቀጠረ ሠራተኛ ቀን እንደ
ሚቈጥር፣ የሞዓብ ክብርና የሕዝቧ ብዛት በሦ
ስት ዓመት ውስጥ ይዋረዳል፤ የሚቀረውም ሕዝብ
ጥቂትና ደካማ ይሆናል።"

በደማስቆ ላይ የተነገረ ንግር

17 ስለ ደማስቆ የተነገረ ንግር፤
"እነሆ፤ ደማስቆ ከእንግዲህ ከተ
ማነቷ ይቀራል፤
የፍርስራሽ ክምር ትሆናለች።
[2]የአሮኤር ከተሞች ባድማ ይሆናሉ፤
የመንጎች መሰማሪያ ይሆናሉ፤
የሚያስፈራቸውም የለም።
[3]የተመሸገ ከተማ ከኤፍሬም፣
የመንግሥት ሥልጣን ከደማስቆ ይወርዳል፤
የሶርያም ቅሬታ
እንደ እስራኤላውያን ክብር ይሆናል"
ይላል የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር*።
[4]"በዚያን ቀን የያዕቆብ ክብር ይደበዝዛል፤
የሰውነቱም ውፍረት ይሟሽሻል።
[5]አጫጅ የቆመውን ሰብል ሰብስቦ፣
ዛላውንም በክንዱ እንደሚያጭድ፣
ይህም በራፋይም ሸለቆ
እንደሚለቀም ቃርሚያ ይሆናል።
[6]ሆኖም የወይራ ዛፍ ሲመታ፣

16፥4 ኢሳ2፥2-4፤ 9፥4፤58፥7
16፥5 1ሳሙ13፥14፤ ምሳ20፥28፤ኢሳ7፥2፤ 9፥7፤ዳን7፥14፤ ሚክ4፥7፤ሉቃ1፥32
16፥6 ዘሌ26፥19፤ ኢዮ20፥6፤ኤር25፥21፤ 49፥16፤ሕዝ25፥8፤ አሞ2፥1፤አብ1፥3፤ ሶፎ2፥8:10
16፥7 2ነገ3፥25፤ 1ዜና16፥3፤ኢሳ13፥6፤ ኤር48፥20፤49፥3
16፥8 ዘኍ21፥25: 32፤32፥3፤ኢዮ8፥16፤ መዝ80፥11፤ኢሳ5፥2፤ 15፥6
16፥9 ዘኍ32፥3፤ ኢዮ7፥3፤ዕዝ3፥13፤ ኢሳ15፥3፤ኤር40፥12፤ ሕዝ27፥31
16፥10 መሳ9፥27፤ ኢዮ24፥11፤ኢሳ5፥2፤ 24፥7-8፤ኤር25፥30
16፥11 ኢዮ30፥31፤ ኢሳ15፥5፤63፥15፤ ሆሴ11፥8፤ፊል2፥1
16፥12 1ነገ11፥7፤ 18፥29፤መዝ11፥54-7፤ ኢሳ15፥2፤44፥17-18፤ 1ቆሮ8፥4
16፥14 ዘሌ19፥13፤ 25፥50፤ኢሳ203፤ 21፥17፤25፥10፤ 37፥30፤ኤር48፥42
17፥1 ዘፍ14፥15፤ ዘዳ13፥16፤ኢሳ13፥1፤ 25፥2፤ሐሥ9፥2
17፥2 ዘሌ26፥6፤ 2ነገ10፥33፤ኢሳ5፥17፤ 7፥21፤27፥10፤ ኤር7፥33፤ሕዝ25፥5፤ ሚክ4፥4
17፥3 ቍ4፤ ኢሳ7፥8:16፤8፥4፤ 21፥16፤25፥2:12፤ ሆሴ9፥11፤10፥14
17፥4 ቍ3፤ ኢሳ2፥11፤10፥16
17፥5 ቍ11፤ ኢሱ17፥15፤ 1ዜና11፥15፤ኢዮ24፥24፤ኢሳ33፥4፤ ኤር51፥33፤ኢል3፥13፤ ማቴ13፥30
17፥6 ቍ11፤ዘዳ4፥27፤ኢሳ10፥19፤24፥13፤ 27፥12

[*]5 ዕብራይስጡ ድንኳን ይላል።

16፥4 *ከአጥፊው፤* ምናልባት አሦርን ማለት ነው (የ15፥1፤ 33፥1 ማብ ይመ)። *የጨቋኙ፤* ሞዓብ ነው።

16፥9-11፤ ትዕቢተኛዋን ሞዓብን ለማዋረድ ወደፊት ስለሚያመጣው ጥፋት ራሱ እግዚአብሔር ያዝንላታል፤ ያለቅስላታልም።

16፥9 *ኤልያሊ፤* የ15፥4 ማብ ይመ።

16፥10 *በወይን መጭመቂያ ቦታ የሚረግጥ የለም፤* የወይኑ ፍሬ ይረገጣል፤ ከዚያም ፈሳሹ ወደ ወይን ማጠራቀሚያው ገንዳ ይወርዳል (የ5፥2 ማብ ይመ፤ ከኤር 48፥33፤ አሞ 9፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥11፤ ከኤር 48፥36 ጋር ያነጻጽሩ።

16፥12 *ኰረብታዋ፤* 15፥2እና ማብ ይመ። *ለጸሎት ወደ መቅደሷ ብትገባም፣ ዋጋ የለውም፤* የሞዓብ አምላክ ካሞሽ የሰው እጅ የሠራው ምስል ነው፤ ምንም ሊያደርግ አይችልም (44፥17-20፤ 1ነገ 11፥7 ይመ)።

16፥13-14፤ ከ15፥1-16፥12 ባለው ላይ የተጨመረ ነው።

16፥14 *በሦስት ዓመት ውስጥ፤* ሦስት ዓመት የጊዜ ገደብ የተሰጣቸው ሌሎች ምልክቶች በ20፥3፤ 37፥30 ተጠቅሰዋል፤ የ7፥14:16 ማብ ይመ። ለሞዓብ የተሰጠው ሦስት ዓመት ከ715 ዓ.ቅ.ክ በፊት ዐልፎ ነበር (የ15፥1 ማብ ይመ)፤ *የተቀጠረ ሠራተኛ ቀን እንደሚቈጥር፤* በቁጻር ላይ የሚፈጸመው ትንቢት ከተገለጸበት ጥቅስ ከ21፥16-17 ጋር ያነጻጽሩ።

17፥1-14፤ ኤር 49፥23-27፤ አሞ 1፥3-5 ይመ።

17፥1 *ንግር፤* የ13፥1 ማብ ይመ። *ደማስቆ፤* ከአርሞንኤም ተራራ በስተ ምሥራቅ የምትገኝ ስትሆን፣ መስጴጦምያን፣ ግብፅንና ዐረቢያን በሚያገናኝ፣ በዋናው የንግድ መስመር ላይ የተመሠረተች የሶርያ ዋና ከተማ ናት። ከዳዊት ዘመን ጀምሮ የደማስቆ አራማውያን (ሶርያውያን) ምን ጊዜም ያልተኙላቸው የእስራኤላውያን ጠላቶች ነበሩ (2ሳሙ 8፥5፤ 1ነገ 22፥31 ይመ)።

17፥2 አሮኤር፤ ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ 22 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ በአርኖን ወንዝ አጠገብ የምትገኝ ከተማ ናት። የሶርያን ደቡባዊ ይዞታ ታመለክታለች (2ነገ 10፥32-33 ይመ)።

17፥3 *ከኤፍሬም፤* የሰሜኑ መንግሥት አሦርን ለመውጋት (የ7፥2 ማብ ይመ) ከደማስቆ ጋር ስለ ተባበረ እዚህ ቦታ ላይ ተጠቅሶአል (የ7፥1 ማብ ይመ)። *የመንግሥት ሥልጣን፤* በ732 ዓ.ቅ.ክ ቴልጌልቴልፌልሶር ሣልሳዊ ደማስቆን ይዞ የአሦር ክፍለ ሀገር አደረጋት፤ ብዙዎች የእስራኤል ከተሞችም በዚሁ ወቅት ተይዘዋል (የ9፥1 ማብ ይመ)።

17፥4-11፤ ነቢዩ ከደማስቆ ወደ እስራኤል ዘወር ብሎአል፤ ለዚህም ዝግጅት የተደረገው በቍጥር 3 መጨረሻ ላይ ነው። ፍርዱ በደማስቆና በእስራኤል ላይ መነገሩ በምዕራፍ 7 ላይ ያለውን ተመሳሳይ ግንኙነት ያንጸባርቃል።

17፥4:7:9 *በዚያን ቀን፤* የ2፥11:17:20፤ 10፥20:27 ማብ ይመ።

17፥5 *ሰብል…በክንዱ እንደሚያጭድ፤* የሰብል መታጨድ የፍርድን ወቅት ያመለክታል (ኢል 3፥13 ይመ)። *በራፋይም ሸለቆ፤*

ሁለት ወይም ሦስት ፍሬ በቅርንጫፍ ራስ
ላይ እንደሚቀር፣
አራት ወይም አምስት ፍሬም ችፍግ
ባለው ቅርንጫፍ ላይ እንደሚቀር፣
እንዲሁ ጥቂት ቃርሚያ ይተርፋል”
ይላል የእስራኤል ስ^ምባክ
እግዚአብሔር።

[7]በዚያ ቀን ሰዎች ወደ ፈጣሪያቸው ይመለከታሉ፤
ዐይኖቻቸውም ወደ እስራኤል ቅዱስ ያያሉ።
[8]በእጆቻቸውም ወደ ሠሯቸው መሠዊያዎች
አይመለከቱም፤
በጣቶቻቸው ላበጇቸው የዕጣን
መሠዊያዎች፣
ለአሼራም የአምልኮ ዐምዶች
ክብር አይሰጡም።

[9]በዚያን ቀን በእስራኤል ልጆች ምክንያት የተተውት ጠንካራ ከተሞች ጥሻና ውድማ እንደ ሆኑ ሁሉ፣ እነዚህ ሁሉ ባድማ ይሆናሉ።

[10]አዳኝ ስ^ምባክህን ረስተሃል፤
መሸሸጊያ ዐለትህንም አላስታወስህም፤
ስለዚህ ምርጥ ተክል ብትተክልም፣
እንግዳ ዘርንም ብትዘራ፣
[11]በተከልህበት ቀን እንዲበቅል፣
በዘራህበትም ማግሥት እንዲያብብ ብታደርግ
እንኳ፣
መከሩ በደዌና በማይሽር ሕመም ቀን፣
እንዳልነበረ ይሆናል።

[12]አቤት፤ የብዙ ሕዝቦች የቍጣ ድምፅ
እንደ ባሕር ሞገድ ይጮኻል፤
አቤት፤ የሰዎች ከፍተኛ ጩኸት!
እንደ ኀይለኛ ውሃ ያስገመግማል።
[13]ሰዎቹ እንደ ኀይለኛ ውሃ ጩኸት
ቢያስገመግሙም፣
እርሱ ሲገሥጻቸው፣
በኰረብታ ላይ በነፋስ እንደሚበን ትቢያ፣
በዐውሎ ነፋስ ፊት እንደሚበተን ገለባ
ይበተናሉ።
[14]እነሆ፤ ሲመሽ ድንገተኛ ሽብር ሆነ!
ከመንጋቱ በፊት ግን አንዳቸውም
አልተገኙም።
የዘረፉን ዕድል ፈንታ፣
የበዘበዙን ዕጣ ይህ ሆነ።

በኢትዮጵያ ላይ የተነገረ ትንቢት

18 በኢትዮጵያ ወንዞች ዳር ለምትገኝ፣
ፉር ፉር የሚሉ ክንፎች ላሉባት[ሠ]
ምድር ወዮላት!
[2]ይህችውም መልእክተኞችን በባሕር፣
ከወንዞች ማዶ በደንገል ጀልባ የምትልክ ናት።
እናንት ፈጣን መልእክተኞች፤
ረጃጅምና ቈዳው ወደ ለሰለሰ፣
ከቅርብም ከሩቅም ወደሚፈራ ሕዝብ፣
ኀያልና ቋንቋው ወደማይገባ፣
ወንዞች ምድሩን ወደሚከፍሉት መንግሥት፣
ሂዱ!

[3]እናንት የዓለም ሕዝቦች፣
በምድርም የምትኖሩ ሁሉ፣
በተራሮች ላይ ምልክት ሲሰቀል ታዩታላችሁ፤
መለከትም ሲነፋ ትሰሙታላችሁ።
[4]እግዚአብሔር እንዲህ ብሎኛል፤
“ጸጥ ብዬ እቀመጣለሁ፤
ከማደሪያዬም በፀሓይ ሐሩር እንደሚያብረቀርቅ
ትኵሳት፣
በመከርም ሙቀት እንደ ደመና ጠል ሆኜ
እመለከታለሁ።”
[5]ከመከር በፊት የአበባው ወቅት ሲያልፍ፣
አበባው የጐመራ የወይን ፍሬ ሲሆን፣
የወይን ሐረጉን ተቀጥላ በመግረዣ ይገርዘዋል፤
የተንሰራፋውንም ቅርንጫፍ ቈራርጦ
ያስወግደዋልና።
[6]ሁሉም በተራራ ላይ ለሚኖሩ ነጣቂ አሞሮች
ለዱርም አራዊት ይተዋሉ፤
አሞሮች በጋውን ሁሉ ሲበሉት ይከርማሉ፤

17፥7 መዝ95፥6፤ ኢሳ2፥11፤9፥13፤ 10፥20፤12፥6
17፥8 ዘሌ26፥30፤ መሳ3፥7፤2ነገ17፥10፤ 2ዜና32፥19፤ኢሳ2፥8፡18፡20፤30፥22፤46፥6፤ ራእ9፥20
17፥9 ኢሳ7፥19
17፥10 ዘፍ49፥24፤ ዘዳ6፥12፤8፥11፤ መዝ18፥2፤50፥22፤ 106፥21፤ኢሳ5፥7፤ 12፥2፤51፥13፤57፥11፤ ኤር2፥32፤3፥21፤ 13፥25፤18፥15፤ ሕዝ22፥12፤23፥35፤ ሆሴ8፥14፤13፥6፤ ሉቃ1፥47
17፥11 ቍ5፤ ዘሌ26፥20፤ዘዳ28፥39፤ ኢዮ4፥8፤መዝ90፥6፤ ኤር10፥19፤30፥12፤ ሆሴ8፥7፤ኢዩ1፥11፤ ሐጌ1፥6
17፥12 ቍ13፤ መዝ18፥4፤46፥6፤ ኢሳ8፥7፡9፤41፥11፤ ሉቃ21፥25
17፥13 ዘዳ28፥20፤ ኢዮ13፥25፤21፥18፤ መዝ9፥5፤46፥3፤ 65፥7፤68፥1፤ ኢሳ2፥22፤13፥14፤ 41፥2፡15-16፤ ዳን2፥35
17፥14 2ነገ19፥35፤ ኢሳ29፥5፤30፥13፤ 33፥18፤47፥11፤48፥3፤ 54፥14
18፥1 ዘፍ10፥6፤ መዝ68፥31፤ኢሳ5፥8፤ ሕዝ29፥10
18፥2 ቍ7፤ ዘፍ10፥8-9፤41፥14፤ ዘፀ2፥3፤2ዜና12፥3፤ ኢዮ9፥26፤አብ1፥1
18፥3 ኢሳ6፥20፤ መሳ3፥27፤መዝ33፥8፤ 60፥4፤ኢሳ5፥26፤ 11፥10፤13፥2፤31፥9፤ ኤር4፥21
18፥4 መሳ5፥31፤ 2ሳሙ1፥21፤ መዝ18፥12፤ 133፥3፤ኢሳ26፥19፡21፤62፥1፤64፥12፤ ሆሴ5፥15፤14፥5፤ሚክ1፥3፤ ዕን3፥4
18፥5 ኢሳ10፥33፤ 17፥10-11፤ሕዝ17፥6
18፥6 ኢሳ8፥8፤37፥36፤56፥9፤ ኤር7፥33፤ሕዝ32፥4፤ 39፥17

[ሠ]1 ወይም፣ *አንበጣ ማለት ነው።*

ከኢየሩሳሌም በስተ ምዕራብ ያለ ለም ስፍራ ሲሆን (መሳ 15፥8)፣ ፍልስጥኤማውያን በተደጋጋሚ አደጋ ይጥሉበት ነበር (1ዜና 14፥9)።

17፥7-8፤ ከ2፥20፤ 10፥20 *ጋር ያነጻጽሩ።*

17፥7 *እስራኤል ቅዱስ፤* የ1፥4 ማብ *ይመ።*

17፥8 *መሠዊያ፤* ምናልባት የበኣልን መሠዊያዎች የሚመለከት ነው (ከ1ነገ 16፥32 *ጋር ያነጻጽሩ*)። *ለአሼራም የአምልኮ ዐምዶች፤* የዘፀ 34፥13፤ መሳ 2፥13 ማብ *ይመ።* *የዕጣን መሠዊያዎች፤* በዘሌ 26፥30 ላይ ከተጠቀሱት ኰረብታዎችና በ2ዜና 34፥4 ላይ ከተጠቀሱት የበኣል መሠዊያዎች ጋር የተያያዘ ነው።

17፥9 *ጥሻና ውድማ፤* ከ7፥23-25 *ጋር ያነጻጽሩ።*

17፥10 *ዐለትህንም፤* 26፥4፤ 30፥29፤ 44፥8፤ ዘዳ 32፥4፡15፡18፤ መዝ 19፥14 *ይመ።* *ምርጥ ተክል፤* ምናልባት የእስራኤልን ሕዝብ የሚወክል ይሆናል (5፥7፤ 18፥5፤ 37፥30-31 *ይመ*)።

17፥11 *በደዌና በማይሽር ሕመም፤* ይህ የአሦራውያንን ወረራ ተከትሎ የመጣ ነው።

17፥12-14፤ በ10፥28-34 ላይ በተመሳሳይ ሁኔታ ኀይለኛ ወራሪ በፍጥነት እንደሚቆም ተገልጿል። ሁለቱም ክፍሎች በ701 ዓ.ቅ.ክ የታየውን የሰናክሬምን ወረራ ያመለክታሉ። ነገር ግን ነቢዩ በዚህ ስፍራ ይበልጥ ለመግለጽ የፈለገው እስራኤልን ለማጥፋት መንግሥታት የሚያካሂዱትን ሤራ ይመስላል።

17፥12 *እንደ ባሕር ሞገድ፤* በ8፥7 ላይ አሦር፣ “ታላቅና ብርቱ የወንዝ ውሃ” ተብሎ ተጠርቶአል።

17፥13 *ትቢያ ... ገለባ፤* በምሳሌያዊ አገላለጽ ጠላትን ይገልጣል (29፥5፤ 41፥15-16፤ መዝ 83፥13 *ይመ*)።

18፥1-7፤ ሶፎ 2፥12 *ይመ።*

18፥1 *ፉር ፉር የሚሉ ክንፎች፤* አንበጣን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ ወይም በዘይቤያዊ አነጋገር የኢትዮጵያን ሰራዊት ለማመልከት የገባ ይሆናል (7፥18-19 *ይመ*)።

18፥2 *በባሕር፤* ምናልባት የዐባይን ወንዝ የሚያመለክት ይሆናል (ከ19፥5 *ጋር ያነጻጽሩ፤* ናሆ 3፥8 *ይመ*)። *በደንገል ጀልባ* የዘፀ 2፥3 ማብ *ይመ።* *ፈጣን መልእክተኞች ... ሂዱ፤* ከቍ 3-6 ያለውን መልእክት ለማድረስ ነው። *ረጃጅምና ቈዳው ወደ ለሰለሰ ሕዝብ፤* ምናልባት የኢትዮጵያንና የግብፅን ሕዝቦች የሚያመለክት ነው። ጠጕራቸውን እንደ ሴም ሕዝቦች አያሳድጉም፤ ግጥብ አድርገው ይላጩታል (የዘፍ 41፥14 ማብ *ይመ*)። *ወንዞች፤* ዐባይና ገባር ወንዞቹ።

18፥3 *እናንት የዓለም ሕዝቦች፤* በእግዚአብሔር ሕዝብ በእስራኤል ላይ የተነሡትን ሕዝቦች ሁሉ ያመለክታል (17፥12-14 እና ማብ *ይመ*)። *ምልክት፤* 5፥26 እና ማብ *ይመ።* *መለከትም፤* ዘማች ሰራዊት ለክተት የሚጠራበት መሣሪያ ነው።

18፥4 *ጸጥ ብዬ፤* መንግሥታት በጥላቻ በሚነሡበት ሰዓት እግዚአብሔር ለጊዜው ዝም ቢልም፣ እንደ በጋ ንዳድ ሆነው ሲወጡ (ቍ 5)፣ ያጠፋቸዋል።

18፥6 *አሞሮች ለዱርም አራዊት፤* ከ56፥9፤ ኤር 7፥33፤ ሕዝ

የዱር አራዊትም ክረምቱን ሁሉ ሲበሉት
ይከርማሉ።
[7]በዚያን ጊዜ ለሰራዊት ጌታ ለእግዚአብሔር፣
ረጃጅምና ቈዳው ከለሰለሰ፣
ከቅርብም ከሩቅም ከሚፈራ ሕዝብ፣
ኀያልና ቋንቋው ከማይገባ፣
ወንዞችም ምድሩን ከሚከፍሉት መንግሥት፣
ገጸ በረከት ይመጣለታል፤ ገጸ በረከቱም
የሚመጣለት የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
ስም ወዳለበት ወደ ጽዮን ተራራ ነው።

ስለ ግብፅ የተነገረ ትንቢት

19 ስለ ግብፅ የተነገረ ንግር፤
እነሆ፤ እግዚአብሔር በፈጣን
ደመና ላይ ተቀምጦ
ወደ ግብፅ ይመጣል፤
የግብፅ ጣዖቶች በፊቱ ይርዳሉ፤
የግብፃውያንም ልብ በውስጣቸው ይቀልጣል።
[2]"ግብፃዊውን በግብፃዊው ላይ አስነሣለሁ፤
ወንድም ወንድሙን፣
ባልንጀራ ባልንጀራውን፣
ከተማም ከተማን፣
መንግሥትም መንግሥትን ይወጋል።
[3]የግብፃውያን ልብ ይሰለባል፤
ዕቅዳቸውንም መና አስቀራለሁ፤
እነርሱም ጣዖታትንና የሙታንን መናፍስት፣
መናፍስት ጠሪዎችንና ጠንቋዮችን ምክር
ይጠይቃሉ።
[4]ግብፃውያንን አሳልፌ፣
ለጨካኝ ጌታ ክንድ እሰጣቸዋለሁ፤
አስፈሪ ንጉሥም ይገዛቸዋል"
ይላል የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር።
[5]የዐባይ ወንዝ ይቀንሳል፤
ውሃውም እየጐደለ ይሄዳል።
[6]መስኖዎቹ ይከረፋሉ፤
የግብፅ ጅረቶች ይጐድላሉ፤ ይጠፋሉም።
ደንገሉና ቄጠማውም ይጠወልጋል፤
[7]እንዲሁም በዐባይ ዳር፣
በወንዙ መፋሰሻ ላይ ያሉት ተክሎች
ይጠወልጋሉ።
በዐባይ ዳር የተዘራው ዕርሻ ሁሉ፣
በነፋስ ይወሰዳል፤ ምንም አይቀርም።
[8]ዓሣ አጥማጆች ያዝናሉ፤
በዐባይ ወንዝ ላይ መንጠቆአቸውን
የሚወረውሩ ሁሉ ያለቅሳሉ፤
በውሃ ላይ መረባቸውን የሚጥሉ ሁሉ፣
ጕልበታቸው ይዝላል።
[9]የተነደፈ የተልባ እግር የሚፈትሉ፣
የተባዘተ ጥጥ የሚሠሩ ሸማኔዎችም ተስፋ
ይቈርጣሉ።
[10]ልብስ ሠሪዎች ያዝናሉ፤
ደመወዝተኞችም ልባቸው ይሰበራል።

[11]የጣኔዎስ አለቆች በጣም ሞኞች ናቸው፤
የፈርዖን ጠቢባን ምክራቸው የማይረባ ነው፤
ፈርዖንን፣ "እኔ ከጥበበኞች አንዱ ነኝ፤
የጥንት ነገሥታትም ደቀ መዝሙር ነኝ"
እንዴት ትሉታላችሁ?
[12]የእናንተ ጠቢባን አሁን የት አሉ?
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
በግብፅ ላይ ያሰበውን ነገር፣
እስቲ ያሳዩአችሁ፤ ያሳውቋችሁም።
[13]የጣኔዎስ አለቆች ተሞኝተዋል፤
የሜምፊስ ሹማምንት ተታለዋል፤
የሕዝቧ ዋና ዋናዎች፣
ግብፅን አስተዋታል።
[14]እግዚአብሔር የድንዛዜን መንፈስ አፍስሶባቸዋል፤
ሰካራም በትፋቱ ዙሪያ እንደሚንገዳገድ፣
ግብፅንም በምታደርገው ነገር ሁሉ
እንድትንገዳገድ አደረጓት።
[15]ራስም ይሁን ጅራት፣ የዘንባባ ዝንጣፊም
ይሁን ደንገል፣
ለግብፅ የሚያደርጉላት አንዳች ነገር የለም።
[16]በዚያን ቀን ግብፃውያን እንደ ሴት

18፥7 ቍ 2፤ ዘፍ41፥14፤2ዜና9፥24፤ መዝ68፥31፤ኢሳ60፥7፤ ዕን1፥7
19፥1 ዘፀ12፥12፤ ዘዳ10፥14፤ኢሱ2፥11፤ 2ሳሙ22፥10፤ ኢሳ13፥1፤20፥3፤ ኤር44፥3፤ኢል3፥19፤ ራእ1፥7
19፥2 መሳ7፥22፤ 12፥4፤2ዜና15፥6፤ 20፥23፤ማቴ10፥21፤ 36፤24፥7፤ማር13፥8፤ ሉቃ21፥10
19፥3 ቍ 11፤ ዘሌ9፥31፤2ዜና10፥13፤ ኢዮ5፥12፤መዝ18፥45፤ ኢሳ47፥13፤ዳን2፥2፡10፤ 3፥8፤5፥7
19፥4 ኢሳ20፥4፤ ኤር46፥26፤ ሕዝ29፥19፤32፥11
19፥5 2ሳሙ14፥14፤ ኢሳ44፥27፤50፥2፤ ኤር50፥38፤51፥36
19፥6 ዘፍ41፥2፤ ዘፀ7፥18፤ኢዮ8፥11፤ ኢሳ15፥6፤37፥25፤ ሕዝ30፥12
19፥7 ዘኍ11፥5፤ ዘዳ29፥23፤ኢሳ23፥3፤ ዘካ10፥11
19፥8 ዘኍ11፥5፤ ሕዝ47፥10፤አሞ4፥2፤ ዕን1፥15
19፥9 ኢሱ2፥6፤ ምሳ7፥16፤ሕዝ16፥10፤ 27፥7
19፥11 ቍ 3፤ ዘፍ41፥37፤ዘኍ13፥22፤ 1ነገ4፥30፤ሐሥ7፥22
19፥12 ኢሳ14፥24፤ ሮሜ9፥17፤1ቆሮ1፥20
19፥13 ዘኍ13፥22፤ መዝ118፥22፤ ኤር2፥16፤44፥1፤ 46፥14፡19፤ሕዝ30፥13፡ 16፤ሆሴ9፥6
19፥14 መዝ107፥27፤ ምሳ12፥8፤ ማቴ17፥17
19፥15 ኢሳ9፥14 19፥16 ዘዳ2፥25፤ ኢሳ2፥17፤11፥10፡15፤ ኤር50፥37፤51፥30፤ ናሆ3፥13፤ዕብ10፥31

32፥4፤ 39፥17-20 ጋር ያነጻጽሩ።

18፥7፤ ቍ 2 ይመ። *ገጸ በረከት፤* በ2ዜና 32፥23 መሠረት ከሰናክሬም ሞት በኋላ ለሕዝቅያስ እጅ መንሻ ይመጣለት ነበር። ሞዓባውያን ግብራቸውን ወደ ጽዮን ተራራ ማምጣት እንዳለባቸው በ16፥1 ላይ ታዝዘዋል (ከ45፥14፤ ሶፎ 3፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። *ስም ወዳለበት፤* ዘዳ 12፥5 እና ማብ ይመ።

19፥1-20፥6፤ ኤር 46፤ ሕዝ 29፥32 ይመ።

19፥1 *ንግር፤* የ13፥1 ማብ ይመ። *በፈጣን ደመና ላይ ተቀምጦ፤* በመዝ 68፥4፤ 104፥3 ላይ የሚገኝ ተለዋጭ ዘይቤ ነው፤ ከማቴ 26፥64 ጋር ያነጻጽሩ። *ጣዖቶች ... ይርዳሉ፤* ኤር 50፥2 ይመ። ቀደምም እግዚአብሔር ዐሥሩን መቅሠፍቶች በማውረድ በግብፅ ጣዖቶች ላይ ፈርዷል (ዘፀ 12፥12 እና ማብ ይመ)። *ልብ ... ይቀልጣል፤* 13፥7 ይመ።

19፥2 *ግብፃዊውን በግብፃዊው ላይ፤* ከ9፥21 ጋር ያነጻጽሩ። የሊብያ ሥርወ መንግሥት ከኢትዮጵያውያን (የ 18፥1 ማብ ይመ)፣ እንዲሁም ከ24ኛው ሥርወ መንግሥት ከሳይትስ ጋር ተጋጭቶ ነበር።

19፥3 *መናፍስት ጠሪዎችንና ... ምክር ይጠይቃሉ፤* እስራኤላውያንም በጭንቀታቸው ጊዜ እንዲሁ አድርገዋል (8፥19 እና ማብ ይመ)።

19፥4 *ለጨካኝ ጌታ፤* የአሦርን ንጉሥ ነው (20፥4 ይመ)። አስራዶን በ670 ዓ.ቅ.ክ ግብፅን አሸንፎ ነበር።

19፥5 *የዐባይ ወንዝ ይቀንሳል፤* የዐባይ ወንዝ ለግብፅ ሕይወቷ ነው፤ በየክረምቱ ሞልቶ በሚወርድበት ጊዜ፣ ብዙ ውሃና ደለል ስለሚዝ መሬቱን ያለማለታል።

19፥6 *መስኖዎቹም፤* የዕርሻ ቦዮች ናቸው።

19፥7 *የተዘራው ዕርሻ፤* የግብፅ ዕርሻ ምርት የተትረፈረፈ ነበር፤ ዐልፎ ተርፎም ወደ ውጭ ይላክ ነበር።

19፥8 *ዓሣ አጥማጆች፤* እጅግ ብዙ ዓሣ ይገኝ ነበር (ዘኍ 11፥5 ይመ)።

19፥9 *የተነደፈ የተልባ እግር የሚፈትሉ፤* ብዙ ተልባ ለማምረት እጅግ ብዙ ወሃ ያስፈልጋል። *የተባዘተ ጥጥ፤* ግብፃውያን ወደ ውጭ የሚልኩት ሌላው የታወቀ ምርት ነው።

19፥11 *ጣኔዎስ፤* በዐባይ መፋሰሻ ሰሜን ምሥራቅ በኩል ያለች ከተማ ናት፤ እስራኤላውያን ግብፅ በነበሩ ጊዜ ያወቋታል (ዘኍ 13፥22፤ መዝ 78፥12፡43 ይመ)። ለ25ኛው ሥርወ መንግሥት የሰሜኑ መናገሻ ከተማ ናት (የ18፥1 ማብ ይመ)። *ጠቢባን፤* ቍ 12 ይመ። ግብፅ ባሏት ብልኀ ሰዎች የታወቀች ነበረች (1ነገ 4፥30 ይመ)።

19፥13 *ሜምፊስ፤* ከዐባይ መፋሰሻ በስተ ደቡብ 24 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ በግምት ከ2686 - 2160 ዓ.ቅ.ክ የነበረው የጥንቱ መንግሥት ታዋቂ ዋና ከተማ ናት። *ዋና ዋናዎች፤* ካህናትን፣ ነቢያትንና የፖለቲካ መሪዎችን ያመለክታል (9፥15-16 ይመ)።

19፥14 *ሰካራም ... እንደሚንገዳገድ፤* ስለ እስራኤል መሪዎች መንገዳገድ በ28፥7-8 ላይ ተገልጾአል።

19፥15 *ራስም ይሁን ጅራት፣ የዘንባባ ዝንጣፊም ይሁን ደንገል፤* የግብፅን መሪዎች የሚያመለክት ነው፤ ስለ እስራኤልም መሪዎች በ9፥14-15 ላይ ተመሳሳይ አገላለጽ አለ።

19፥16-25፤ 'በዚያን ቀን' ከሚለው ሐረግ አብሎ ጋር ተያይዘው፣

ይሆናሉ፤ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር በእነርሱ ላይ ካነሣው ክንዱ የተነሣ በፍርሀት ይንቀጠቀጣሉ። [17]የይሁዳ ምድር በግብፅ ላይ ሽብር ትነዛለች፤ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር በእነርሱ ላይ ካቀደው የተነሣ፣ ስለ ይሁዳ፣ ወሬ የሰማ ሁሉ ይሸበራል።

[18]በዚያ ቀን አምስት የግብፅ ከተሞች በከነዓን ቋንቋ ይናገራሉ፤ የሰራዊት ጌታ የእግዚአብሔርም ወገን ለመሆን ቃል ኪዳን ይገባሉ፤ ከእነዚህም ከተሞች አንዲቱ የጥፋት ከተማ ተብላ ትጠራለች።

[19]በዚያ ቀን በግብፅ ምድር መካከል ለእግዚአብሔር መሠዊያ ይሠራል፤ በድንበሯም ላይ ለእግዚአብሔር ዐምድ ይቆማል። [20]ይህም በግብፅ ምድር ለሰራዊት ጌታ ለእግዚአብሔር ምልክትና ምስክር ይሆናል፤ ከሚያስጨንቋቸውም የተነሣ ወደ እግዚአብሔር ሲጮኹ፣ አዳኝና ታዳጊ ይልክላቸዋል፤ እርሱም ያድናቸዋል። [21]እግዚአብሔር ራሱን ለግብፃውያን ይገልጣል፤ እነርሱም በዚያ ቀን እግዚአብሔርን ያውቁታል፤ በመሥዋዕትና በእህል ቍርባንም ያመልኩታል። ለእግዚአብሔር ስእለት ይሳላሉ፤ የተሳሉትንም ይፈጽሙታል። [22]እግዚአብሔር ግብፅን በመቅሠፍት ይመታታል፤ መትቶም፣ ይፈውሳቸዋል። እነርሱም ወደ እግዚአብሔር ይመለሳሉ፤ እርሱም ልመናቸውን ሰምቶ ይፈውሳቸዋል።

[23]በዚያ ቀን ከግብፅ ወደ አሦር አውራ መንገድ ይዘረጋል፤ አሦራውያን ወደ ግብፅ፣ ግብፃውያንም ወደ አሦር ይሄዳሉ፤ ግብፃውያንና አሦራውያን በአንድነት ያመልካሉ። [24]በዚያ ቀን እስራኤል፣ ከግብፅና ከአሦር ጋር የምድር በረከት ለመሆን በሦስተኛነት ትቈጠራለች። [25]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔርም፣ "ሕዝቤ ግብፅ፣ የእጄ ሥራ አሦር፣ ርስቴም እስራኤል የተባረኩ ይሁኑ" ብሎ ይባርካቸዋል።

19፥17 ዘፍ35፥5፤ ኢሳ14፥24
19፥18 መዝ22፥27፤ 63፥11፤ኢሳ10፥20፤ 17፥1፤24፥12፤32፥19፤ 48፥1፤ኤር4፥2፤ 43፥13፤44፥1
19፥19 ዘፍ28፥18፤ ኢሱ22:10፤ መዝ68፥31፤ ኢሳ10፥20
19፥20 ዘፍ21፥30፤ ዘዳ28፥29፤መሳ2፥18፤ ኢሳ25፥9፤49፥24-26
19፥21 ቍ19፤ ዘፍ27፥29፤ዘኍ30፥2፤ ዘዳ23፥21፤መዝ86፥9፤ ኢሳ11፥9፤43፥10፤ 56፥7፤60፥7፤ ሚል1፥11
19፥22 ዘፀ11፥10፤ 12፥23፤ዘዳ32፥39፤ ኢሳ45፥14፤ሕዝ33፥11፤ ሆሴ6፥1፤10፥12፤ 12፥6፤14፥1፤ ኢል2፥13፤ዕብ12፥11
19፥23 ቍ16:24፤ ዘፍ27፥29፤ኢሳ2፥3፤ 11፥16፤20፥6፤27፥13፤ 66፥23፤ሚክ7፥12
19፥24 ቍ23፤ ዘፍ12፥2፤ኢሳ11፥11
19፥25 ዘፍ12፥3፤

በግብፅና በኢትዮጵያ ላይ የተነገረ ትንቢት

20 ዋናው የጦር አዛዥ[ⁿ1] በአሦር ንጉሥ በሳርጎን ተልኮ፣ የአዛጦንን ከተማ ወሮ በያዘበት ዓመት፣ [2]በዚያ ጊዜ እግዚአብሔር የአሞጽን ልጅ ኢሳይያስን፣ "ማቁን ከሰውነትህ፣

ዘፀ34፥9፤ መዝ87፥4፤100፥3፤ኢሳ29፥23፤43፥7፤45፥11፤60፥21፤64፥8፤ ኤር30፥22፤ሆሴ2፥23፤ኤፌ2፥10:11-14 20፥1 ኢሱ11፥22፤13፥3፤ 2ነገ18፥17 20፥2 1ሳሙ19፥24፤ 2ነገ1፥8፤ኢሳ3፥24፤13፥1፤ሕዝ4፥1-12፤ 24፥17:23፤ሚክ1፥8፤ዘካ13፥4፤ ማቴ3፥4

ⁿ1 ዋናው የጦር አዛዥ የሚለውን ዕብራይስጡ ተርታን ይለዋል

በተከታታይ አራት መግለጫዎች ተሰጥተዋል፤ (1) ግብፅ ከእግዚአብሔር መለኮታዊ ፍርድ የተነሣ "በፍርሀት ትንቀጠቀጣለች" (ቍ 6)፤ በይሁዳም ኀይል ትሸበራለች (ቍ 16-17) (2) በግብፅ ያሉ፣ "አምስት ከተሞች"፣ "በእግዚአብሔር ስም ይምላሉ" (ቍ 18)። (3) እግዚአብሔር ለግብፃውያን ካደረገው ፈውስና ድነት የተነሣ በግብፅ መሠዊያ ይቆማል፤ ግብፃውያንም ለእግዚአብሔር መሥዋዕት ያቀርባሉ (ቍ 19-22)። 4) ግብፅ፣ አሦርና እስራኤል የተጣመረ የእግዚአብሔር ሕዝብ ይሆናሉ (ቍ 23-25 ይመ)። ነቢዩ ኢሳይያስ በወቅቱ ከሚታየው ሁኔታ ባሻገር ያለውን ያመለክታል። የዓለም መንግሥታት እውነተኛውን አምላክ ሳያውቁ በትዕቢት ዕቅዳቸውን ለመፈጸም ይሯሯጣሉ፤ በእግዚአብሔርም ሕዝብ ላይ እንደ ልባቸው ይሆናሉ። ነቢዩ ግን ይህን ሁሉ ዐልፎ እነዚህ መንግሥታት እግዚአብሔርን የሚያመልኩበትን ጊዜ ይመለከታል።

19፥16:18-19:23-24 *በዚያ ቀን፤* የሚወጣው የእግዚአብሔር ቀን ማለት ነው (10፥20:27 እና ማብ ይመ፤ ከ11፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ)።

19፥16 *እግዚአብሔር ... ካነሣው ክንዱ፤* 14፥26-27 እና ማብ ይመ። *በፍርሀት ይንቀጠቀጣሉ፤* እንደ ኢያሪኮ ሕዝብ ይሆናሉ ማለት ነው (ኢሱ 2፥9:11)።

19፥17 *የይሁዳ ምድር፤* ግብፃውያን ምናልባት ከሕዝቅያስ ቤተ መንግሥት ጋር ከነበራቸው ግንኙነት የተነሣ፣ ይህን ፍርድ ያመጣባቸው የይሁዳ አምላክ መሆኑን ይገነዘባሉ።

19፥18 *አምስት፤* ምናልባት፣ "ብዙ" የሚል ስሜት፣ ሳይኖረው አይቀርም። *በከነዓን ቋንቋ ይናገራሉ፤* አንድም ግብፃውያን ለእግዚአብሔር መገዛታቸውን የሚያስረዳ ምሳሌያዊ አገላለጽ (ቍ 21-22:25)፣ አሊያም በቀጥታ በግብፅ የሚኖሩትን አይሁድ የሚያመለክት ነው። ኢየሩሳሌም በ586 ዓ.ቅ.ክ ከወደቀች በኋላ ብዙ አይሁድ ወደ ግብፅ ሸሽተው ነበር (ኤር 44፥1)። *የጥፋት ከተማ፤* ምናልባት በናቡከደነፆር የተደመሰሰችውን፣ የፀሓይ አምላክ ከተማ የተባለችውን ሄልዮፖሊስን ለማመልከት ይሆናል (ኤር 43፥12-13 ይመ)። በዕብራይስጥ፣ "ጥፋት" የሚለው ቃል፣ "ፀሓይ" ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ይመሳሰላል።

19፥19 *መሠዊያ፤* አንዳንዶች ይህን ዓ.ቅ.ክ በሁለተኛው ምእተ ዓመት ላይ፣ አናያስ አራተኛ የተባለ የአይሁድ ሊቀ ካህናት በግብፅ ከሠራው ቤተ መቅደስ ጋር ሲያገናኙት፣ ሌሎች ደግሞ አያሌ ግብፃውያን እግዚአብሔርን ወደ ማምለክ ከመለወጣቸው ጋር ያያይዙታል።

19፥20 *ምልክትና ምስክር፤* በኢሱ 22፥26-27 ከዮርዳኖስ ማዶ ያሉ ነገዶች በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ መሠዊያ ሲሠሩ ዓላማቸው ምን ነበር? እርሱን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። *ከሚያስጨንቋቸውም ... ያድናቸዋል፤* አባባሉ የመጽሐፈ መሳፍንት አባባል ነው (መሳ 2፥18 ይመ)። ይህ ታዳጊና አዳኝ ማን እንደ ሆነ በግልጽ አልተቀመጠም፤ ነቢዩ ይህን በሚናገርበት ጊዜ ግን፣ ከዳዊት ቤት እንደሚወለድ በተስፋ የሚጠበቀውን መሲሕ ሳያስብ አልቀረም (11፥1-10 ይመ)።

19፥21 *ራሱን ... ይገልጣል፤* ከዘፀ 7፥5 ጋር ያነጻጽሩ። *በመሥዋዕት ... ያመልኩታል፤* አሕዛብ ስለሚያቀርቡት መሥዋዕት በ56፥7፤ 60፥7 ይመ (ከዘካ 14፥16-19 ጋር ያነጻጽሩ)።

19፥22 *ግብፅን በመቅሠፍት ይመታታል፤* ማስጨነቅና (ቍ 20) መቅሠፍት የእግዚአብሔር ቍጣ የሚገለጥባቸው ሁለት የተለመዱ የቅጣት ዐይነቶች ናቸው። በኵሩን ያጠፋው መቅሠፍት ያስከተለውን ውጤት (ዘፀ 12፥23) ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። *ይመለሳሉ ... ይፈውሳቸዋል፤* ከ6፥10 ጋር ያነጻጽሩ፤ ይህ አባባል በቍ 20 ላይ ከተገለጸው፣ "ታዳጊና አዳኝ" ከሚለው ሐረግ ጋር ይቀራረባል። ቀደም ብሎ በነበረው ዘመን ልቡን አደንድኖ የነበረው ፈርዖን ወደ እግዚአብሔር አልተመለሰም (ዘፀ 9፥34-35)።

19፥23 *አውራ መንገድ፤* በ11፥16 ላይ ከተገለጸው ወደ ኢየሩሳሌም ከሚወስደው አውራ መንገድ ጋር ያነጻጽሩ (ያንኑ ማብ ይመ)። ለዘመናት ግብፃውያንና አሦራውያን እርስ በርሳቸው ሲዋጉ ነበር (20፥4)፤ ወደ ፊት ግን በቃለ መሐላ ወዳጅነት መሥርተው፣ እግዚአብሔርን በአንድነት ያመልካሉ (ከ25፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። *በአንድነት ያመልካሉ፤* በአምልኮ ውስጥ ያለው ሰላምና አንድነት በ2፥2-4 ከተገለጸው ጋር አንድ ዐይነት ነው (ያንኑ ማብ ይመ፤ የቍ 21 ማብ ይመ)።

19፥25 *ሕዝቤ ግብፅ፤* ኢሳይያስ፣ ግብጽን እንደ እግዚአብሔር ሕዝብ አድርጎ ለመጥራት የቻለው "ከእሴይ ግንድ ቍጥቋጥ ይወጣል" ከሚለው ሐረግ ጋር አብሮ የሚሄድ ሆኖ ስላገኘው ሳይሆን አይቀርም (11፥1-10 ይመ)፤ ከ45፥14፤ ኤፌ 2፥11-13 ጋር ያነጻጽሩ። *ይባርካቸዋል፤* በዘፍ 12፥3 ላይ የተጻፈው ሲፈጸም ማለት ነው።

20፥1-6፤ 16፥13-14 ለ15፥1-16፥12 ማጠቃለያ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ይህም ምዕራፍ የ18-19 ምዕራፎች ማጠቃለያ ነው።

20፥1 *ወሮ በያዘበት፤* ምናልባት በ711 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው። *ሳርጎን፤* ከ721-705 ዓ.ቅ.ክ ላይ የገዛው ዳግማዊ ሳርጎን ሳይሆን አይቀርም፣ በብሉይ ኪዳን ስሙ የተጠቀሰው እዚህ ቦታ ብቻ ነው። *አዛጦን፤* ከአምስቱ የፍልስጥኤም ከተሞች አንዷ ናት፤ እርሷም ከጋዛ በስተ ሰሜን ምሥራቅ 29 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ በሚድትራኒያን ባሕር አጠገብ ትገኛለች። በ713 ዓ.ቅ.ክ በንጉሥ አዙሪ አገዛዝ ሥር በነበረችበት ጊዜ በአሦራውያን ላይ ዐምፃ ነበር። እ.ኤ.አ በ1963 ዓ.ም በአዛጦን ከተማ የአንድ የአሦራውያን ሐውልት ሦስት ስብርባሪዎች ተገኝተዋል፤ ስብርባሪዎቹም የሳርጎንን ድል ያሳያሉ፤ ስሙንም ይጠቅሳሉ።

20፥2 *ማቅ፤* በተለምዶ የሐዘንተኞች ልብስ ነው፤ ነገር ግን ነቢ

ጫማህን ከእግርህ አውልቅ" ሲል ተናገረው። እርሱም እንዲሁ አደረገ፤ ዕርቃኑንና ባዶ እግሩን ተመላለሰ።

[3]ከዚያም እግዚአብሔር እንዲህ አለ፤ "ባሪያዬ ኢሳይያስ ሦስት ዓመት በግብፅና በኢትዮጵያ ለምልክትና ለማስጠንቀቂያ ዕርቃኑንና ባዶ እግሩን እንደ ሄደ፣ [4]እንዲሁ የአሦር ንጉሥ ወጣትና ሽማግሌ የሆኑትን የተማረኩ ግብፃውያንንና የተሰደዱ ኢትዮጵያውያንን ዕርቃናቸውንና ባዶ እግራቸውን ይወስዳቸዋል፤ መቀመጫቸውን ገልቦ በመስደድም ግብፅን ያዋርዳል። [5]በኢትዮጵያ ተስፋ ያደረጉ፣ በግብፅ የተመኩ ይፈራሉ፤ ይዋረዳሉም። [6]በዚያ ቀን በዚህ ባሕር ዳርቻ የሚኖረው ሕዝብ፣ 'የተመካንባቸው፣ ከአሦር ንጉሥ ለማምለጥና ነጻ ለመውጣት የተሸሸግንባቸው ምን እንደ ደረሰባቸው ተመልከቱ! እንግዲህ እኛስ እንዴት እናመልጣለን?' ይላል።"

በባቢሎን ላይ የተነገረ ትንቢት

21

በባሕሩ ዳር ባለው ምድረ በዳ ላይ የተነገረ ንግር፤

ዐውሎ ነፋስ ከደቡብ እየጠራረገ እንደሚመጣ፣
  ወራሪ ከአስፈሪ ምድር፣
  ከምድረ በዳ ይመጣል።
[2]የሚያስጨንቅ ራእይ አየሁ፤
  ከሓዲ አሳልፎ ይሰጣል፤ ዘራፊ ይዘርፋል።
ኤላም ሆይ፤ ተነሺ! ሜዶን ሆይ፤ ከበቢ!
  እርሷ ያደረሰችውን ሥቃይ ሁሉ አስቀራለሁ።
[3]ወገቤ በዚህ ሥቃይ ተሞላ፤
  በምጥ ላይ እንዳለች ሴት ጭንቅ ያዘኝ፤
በሰማሁት ነገር ተንገዳገድሁ፤
  ባየሁትም ነገር ተሸበርሁ።
[4]ልቤ ተናወጠ፤
  ፍርሀት አንቀጠቀጠኝ፤
የጓጓሁለት ውጋጋን፣
  ታላቅ ፍርሀት አሳደረብኝ።
[5]ማእዱን አሰናዱ፤
  ምንጣፉን አነጠፉ፤
በሉ፤ ጠጡም!
  እናንት ሹማምንት ተነሡ፤
  ጋሻውን በዘይት ወልውሉ!
[6]ጌታ እንዲህ አለኝ፤
  "ሂድ፤ ጠባቂ አቁም፤
  ያየውንም ይናገር፤
[7]በፈረሶች የሚሳብ፣
  ሠረገሎችን ሲያይ፣
በአህያ ላይ የሚቀመጡትን፣
  በግመል የሚጋልቡትን ሲመለከት፣
ያስተውል፣
  በጥንቃቄም ያስተውል።"
[8]ጠባቂው ጮኸ፤[m] እንዲህም አለ፤
  "ጌታ ሆይ፤ በየቀኑ ማማ ላይ ቆሜአለሁ፤
  በየሌሊቱም በቦታዬ አለሁ።
[9]እነሆ፤ አንድ ሰው በፈረሶች በሚሳብ
  በሠረገላ መጥቶአል፤
እንዲህም ሲል መለሰ፤
  'ባቢሎን ወደቀች፣ ወደቀች!
የአማልክቷም ምስሎች ሁሉ፣
  ተሰባብረው ምድር ላይ ወደቁ።'"
[10]በዐውድማ ላይ የተወቃህ ሕዝቤ ሆይ፤
  ከሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
ከእስራኤል አምላክ፣
  የሰማሁትን እነግርሃለሁ።

20፥3 ቍ5፤ ዘፍ10፥6፤ ዘፀ3፥12፤ ዘዳ28፥46፤ ኢሳ8፥18፤16፥14፤ 19፥1፤22፥20፤37፥9፡ 30፤38፥7፤41፥8-9፤ 42፥1፤43፥3፡10፤ 49፥3፡5-7፤50፥10፤ 52፥13፤53፥11፤ ኤር7፥25፤ሐጌ2፥23፤ ዘካ4፥14
20፥4 ኢዮ12፥17፤ ኢሳ3፥24፤18፥1፤ 19፥4፤47፥3፤ ኤር13፥22፡26፤ 46፥19፤ናሆ3፥5፡10፤ ሶፎ2፥12
20፥5 ቍ3፤ 2ነገ18፥21፤ኢሳ8፥12፤ 30፥5፤ሕዝ29፥16
20፥6 2ነገ18፥21፤ ኢሳ2፥11፤10፥3፤ 19፥23፤ኤር30፥15-17፤ 31፥2፤46፥25፤ ማቴ23፥33፤1ተሰ5፥3፤ ዕብ2፥3
21፥1 ኢዮ1፥19፤ ኢሳ13፥1፡21፤ ኤር50፥12፤51፥43፤ ዳን11፥40፤ዘካ9፥14
21፥2 ዘፍ10፥22፤ መዝ60፥3፤ኢሳ13፥3፤ 22፥6፤24፥16፤33፥1፤ ኤር25፥25፤51፥28
21፥3 ዘፍ3፥16፤ ኢዮ14፥22፤መዝ48፥6፤ ኢሳ26፥17፤37፥3፤ ኤር30፥6፤48፥41፤ 49፥22፤ዳን7፥28፤ 8፥27፤10፥16፤ ዮሐ16፥21
21፥4 መዝ55፥5፤ ኢሳ7፥4፤13፥8፤35፥4፤ ዘዳ5፥9
21፥5 2ሳሙ1፥21፤ 1ነገ10፥16-17፤ ኢሳ5፥12፤22፥2፡13፤ 23፥7፤24፥8፤32፥13፤ ኤር25፥16፡27፤46፥3፤ 51፥11፡39፡57፤ ዳን5፥2
21፥6 2ነገ9፥17 21፥7 ቍ9፤መሳ6፥5 21፥8 ሚክ7፥7፤ዕን2፥1
21፥9 ቍ7፤ዘሌ26፥30፤ኢሳ2፥18፤13፥1፤46፥1፤47፥1፡5፡11፤ ኤር50፥2፤51፥8፡44፤ራእ14፥8 21፥10 ኢሳ27፥12፤28፥27፡28፤ 41፥15፤ ኤር51፥33፤ሚክ4፥13፤ዕን3፥12፤ማቴ3፥12

[m]8 የሙት ባሕር ጥቅልና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ አንበሳ ጮኸ ይላል።

ያትም አዘውትረው ሊለብሱት ይችላሉ (2ነገ 1፥8፤ ዘካ 13፥4 ይመ)።

20፥3 *ባሪያዬ፤* እግዚአብሔር ነቢያትንና ሌሎቹንም ለመጥራት የተጠቀመበት መጠሪያ ነው። *ሦስት ዓመት፤* 16፥14 እና ማብ ይመ። *ለምልክትና ለማስጠንቀቂያ፤* 8፥18፤ 7፥3፡14 እና ማብ ይመ። የነቢዩ የሕዝቅኤል ባሕርይ ምሳሌነቱ እጅግ ጠቃሚ ትርጒም አለው (ሕዝ 24፥24፡ 27፤ ከዘካ 3፥8 ጋር ያነጻጽሩ)። *በግብፅና በኢትዮጵያ፤* 18፥1፤ 19፥1 ይመ።

20፥4 *ዕርቃናቸውንና ባዶ እግራቸውን፤* ከ2ዜና 28፥15፤ ሚክ 1፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

20፥5 *በኢትዮጵያ ተስፋ ያደረጉ፣ በግብፅ የተመኩ፤* አሦር በ722 - 721 ዓ.ቅ.ክ ላይ የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን ካሸነፈ በኋላ፣ የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ ከግብፅ ጋር እንዲተባበር የሚያስገድድ ከባድ ግፊት ነበረበት። ኢሳይያስ ግን ይህን ዕቅድ አጥብቆ ተቃውሞታል (ከ30፥1-2፤ 31፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥1 *ባሕሩ፤* ከባቢሎን በስተ ደቡብ ያለውን የፋርስ ባሕረ ሰላጤ ሊያመለክት ይችላል፤ ወይም በኤፍራጥስና በጤግሮስ ወንዞች፣ እንዲሁም በገባሮቻቸው የተከማቸው ደለል የሚፈጥረውን የአሸዋማ ሜዳ ሊሆን ይችላል። *ምድረ በዳ፤* የሚመጣው ፍርድ ባቢሎንን (ቍ 9) ምድረ በዳ ያደርጋታል (ከ13፥20-22 ጋር ያነጻጽሩ)። *ንግር፤* የ13፥1 ማብ ይመ። *ዐውሎ ነፋስ ... ከምድረ በዳ፤* ምድረ በዳ አንዳንድ ጊዜ ኀይለኛ ነፋስ እንዲነፍስ ያደርጋል (ሆሴ 13፥15 ይመ)። *ወራሪ፤* ከበረሓ ይምጣ ወይም "ከአሸባሪ ምድር" የታወቀ ነገር የለም።

21፥2 *ኤላም፤* የ11፥11 ማብ ይመ። የኤላም ሰዎች የአሦርና የባቢሎን ዋና ጠላት ነበሩ፤ ከብዙ ጊዜ በኋላም በ539 ዓ.ቅ.ክ ላይ ቂሮስ ባቢሎንን ባሸነፈ ጊዜ፣ በፋርስ ሰራዊት ውስጥ ነበሩ። *ሜዶን፤* የ13፥17 ማብ ይመ። *ያደረሰችውን፤* ባቢሎንን ነው።

21፥3 *ወገቤ ... ጭንቅ ያዘኝ፤* በዳን 8፥27፤ 10፥16-17 ላይ ዳንኤል ካየው ራእይ የተነሣ፣ ያደረበትን ስሜት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ፤ ነገር ግን የ29፥9-11 ማብ ይመ።

21፥4 *ውጋጋን፤* ምናልባትም የባቢሎንን ዐጼያዊ መንግሥት ፍጻሜ የሚያመለክት ነው (የቍ 12 ማብ ይመ)። *ታላቅ ፍርሀት አሳደረብኝ፤* የደረሰው ጥፋት ከገመተውም በላይ ነው።

21፥5 *በሉ፤ ጠጡም፤* በቤልሻጻርም ግብዣ ላይ ተመሳሳይ ሁኔታ ደርሶአል (ዳን 5፥1 ይመ)። *ተነሡ፤* ባቢሎናውያን ሲወረሩ በራእይ የተመለከተው ነቢይ በመልስ አዘል ጥያቄ የባቢሎንን መኳንንት ለውጊያ እንዲነሡ ያሳስባል። *ጋሻውን ... ወልውሉ፤* ጋሻው የተለበደበትን ቈዳ፣ ቅባት መቀባትና መወልወል የሚያርፍበትን ፍላጻ፣ ጦር ወይም ሰይፍ በቀላሉ እንዲታጠፍ ያደርጋል።

21፥6 *ሂድ፤ ጠባቂ አቁም፤* ምናልባት በኢየሩሳሌም ቅጥሮች ላይ ለማለት ይሆናል።

21፥7 *ሠረገሎችን ... በአህያ ... በግመል፤* ከሩቅ የሚመጡ መልእክተኞችን ያመለክታል።

21፥9 *ባቢሎን ወደቀች፤* 13፥19 ይመ። ባቢሎን በመጀመሪያ በ689 ዓ.ቅ.ክ እንደ ገናም በ539 ዓ.ቅ.ክ ላይ ወደቀች። እነዚህን ቃሎች ዮሐንስ በራእይ 14፥8፤ 18፥2 ጠቅሶአቸዋል። *የአማልክቷም ... ወደቁ፤* የአንድ መንግሥት መውደቅ ማለት የአማልክቷ መዋረድ ማለት ነው።

21፥10 *በዐውድማ ላይ፤* ዐውድማ በፍርድ ወይም በጦርነት መጥፋትን የሚያመለክት ተለዋጭ ዘይቤ ነው (አሞ 1፥3 ይመ)። *የተወቃህ፤* ይሁዳ በባቢሎናውያን ትቀጣለች፤ ተማርካም ትወሰዳለች (39፥5-7 ይመ)፤

በኤዶም ላይ የተነገረ ትንቢት

[11]ስለ ኤዶም የተነገረ ንግር፤
አንዱ ከሴይር ጠርቶኝ፣
“ጠባቂ ሆይ፤ ሊነጋ ምን ያህል ቀረው?
ጠባቂ ሆይ፤ ሊነጋ ምን ያህል ቀረው?” አለኝ።
[12]ጠባቂውም መለሰ፤
“ይነጋል፤ ግን ተመልሶ ይመሻል፤
መጠየቅ ከፈለጋችሁ፣ ጠይቁ፤
ነገር ግን ተመልሳችሁ ኑ” አለ።

በዐረብ ላይ የተነገረ ትንቢት

[13]ስለ ዐረብ አገር የተነገረ ንግር፤

እናንተ በዐረብ ዱር የምትሰፍሩ፣
የድዳን ሲራራ ነጋዴዎች፣
[14]ለተጠሙ ውሃ አምጡ።
በቴማን የምትኖሩ፣
ለስደተኞች ምግብ አምጡ።
[15]ከሰይፍ፣
ከተመዘዘ ሰይፍ፣
ከተደገነ ቀስት፣
ከተፋፋመ ጦርነት ሸሽተዋልና።

[16]ጌታም እንዲህ አለኝ፤ “በውል የተቀጠረ ሠራተኛ ቀን እንደሚቈጥር፣ የቄዳር ክብር በአንድ ዓመት ውስጥ ያበቃለታል። [17]የተረፈው ቀስተኛ፣ የቄዳር ጦረኛ ጥቂት ይሆናል፤ የእስ ራኤል አምላክ እግዚአብሔር ተናግሮአልና።”

ስለ ኢየሩሳሌም የተነገረ ትንቢት

22 ስለ ራእይ ሸለቆ የተነገረ ንግር፤
እስቲ ምን ቢጨንቃችሁ ነው፤
ሁላችሁም ሰገነት ላይ የወጣችሁት?
[2]አንቺ ጫጫታ የሞላብሽ ከተማ፤
የውካታና የፈንጠዝያ ከተማ ሆይ፤
የተገደሉብሽ በሰይፍ የተሠዉ አይደሉም፤
በጦርነትም አልሞቱም።
[3]መሪዎችሽ በሙሉ በአንድ ላይ ሸሽተዋል፤
ቀስት እንኳ ሳያነሡ ተማርከዋል፤
ጠላት ገና በሩቅ ሳለ የሸሻችሁ ሁሉ፣
ተይዛችሁ በአንድነት ታስራችኋል።
[4]ስለዚህ፣ “ከእኔ ራቁ፤
አምርሬ ላልቅስበት፣
ስለ ሕዝቤ ጥፋት፣
ልታጽናኑኝ አትሞክሩ” አልሁ።

[5]እግዚአብሔር የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
በራእይ ሸለቆ፣
የመጯጯኺያ የመረገጥና የሽብር፣
ቅጥሮችን የማፈራረስ፣
ወደ ተራሮችም የሚጮኹበት ቀን አለው።
[6]ኤላም የፍላጻ ሰገባ፣
ፈረሷንና ሠረገላዋን አዘጋጀች፤
ቂርም ጋሻዋን አነገበች
[7]መልካሞቹ ሸለቆዎችሽ በሠረገሎች
ተሞልተዋል፤
ፈረሰኞችም በከተማዪቱ በሮች ላይ ቆመዋል፤
[8]የይሁዳን መከላከያዎች ገልጧል።

በዚያን ቀን በዱር ግምጃ ቤት የነበረውን፣
የጦር መሣሪያ ተመለከትህ፤
[9]የዳዊት ከተማ፣
ብዙ ፍርስራሾች እንዳሉበት አያችሁ፤
በታችኛውም ኵሬ፣
ውሃ አጠራቀማችሁ።

21፥11 ዘፍ25፥14፤ 32፥3፤ኢሳ34፥11
21፥13 ዘፍ10፥7፤ 25፥3፤2ዜና9፥14፤ ኢሳ13፥1
21፥14 ዘፍ25፥15
21፥15 ኢሳ13፥14፤ 31፥8
21፥16 ዘፍ25፥13፤ ዘሌ25፥50፤ኢሳ17፥3
21፥17 ዘዳ4፥27፤ ኢሳ1፥20፤10፥19፤ 16፥14
22፥1 ኢሱ2፥8፤ መዝ125፥2፤ኢሳ1፥1፤ 13፥1፤ኤር21፥13፤ 48፥38፤ኢል3፥2፡12፡14
22፥2 2ነገ25፥3፤ ኢሳ5፥14፤10፥4፤ 21፥5፤ሕዝ22፥5
22፥3 2ነገ25፥6፤ ኢሳ13፥14
22፥4 ኢሳ15፥3፤ ኤር9፥1፤ሰቆ1፥16፤ ሕዝ21፥6፤ሉቃ19፥41
22፥5 2ሳሙ22፥43፤ ነህ6፥15፤ኢዮ40፥12፤ መዝ89፥40፤108፥13፤ ኢሳ1፥1፤2፥12፤5፥5፤ 13፥3፤ኤር30፥7፤ 39፥8፤ሰቆ1፥5፤ ሕዝ8፥17-18፤9፥9-10፤ 13፥14፤ኢል2፥31፤ አሞ5፥18-20፤ሶፎ1፥15
22፥6 2ነገ16፥9፤ መዝ46፥9፤ኢሳ21፥2፤ ኤር49፥35፤51፥56
22፥7 ኢሱ15፥8፤ 2ዜና32፥1-2
22፥8 1ነገ7፥2፤ 2ዜና32፥5፤ኢሳ2፥12
22፥9 2ነገ18፥17፤ 2ዜና32፥4፤ነህ1፥3

21፥11-12፤ ኤር 49፥7-22፤ ሕዝ 25፥12-14፤ አሞ 1፥11-12 *ይመ*።

21፥11 ***ንግር፤*** የ13፥1 ማብ ይመ። ***ሴይር፤*** ሌላው የኤዶም ስም ነው (ዘፍ 32፥3)፤ የዔሳው ልጆች አገር ሲሆን፣ ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ ይገኛል፤ ስለ ኤዶም በ34፥5-15 ላይ በስፋት ተገልጾአል (ከ63፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥12 ***ይነጋል፤ ... ይመሻል፤*** ምናልባት ጨለማው የረዘመበትን የአሦራውያንን ጭቈና ማብቃት ሲያመለክት፣ “አጭር ንጋት” ከባቢሎናውያን አገዛዝ በፊት ቀደም እንደሚል ያመለክታል።

21፥13-17፤ ኤር 49፥28-33 ይመ።

21፥13 ***ንግር፤*** የ13፥1 ማብ ይመ። ***ዱር፤*** ነጋዴዎቹ ከወራሪዎች የሚደበቁበት ስፍራ ነው (ከመሳ 5፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። በ732 ዓ.ቅ.ክ ላይ አሦራውያን ዐረቦችን ማጥቃት ጀመሩ ባቢሎናውያንም እንዲሁ በናቡከደነፆር ስር ሳሉ ዐረቦችን ወረሩ (ኤር 25፥17፡23-24 ይመ)። ***ድዳን፤*** የዐረብ ነጋዴዎች ሲሆኑ፣ የንግድ እንቅስቃሴያቸው በሕዝ 27፥20፤ 38፥13 ተገልጾአል።

21፥14 ***በቴማን፤*** ከባቢሎን በስተ ደቡብ ምዕራብ 540 ኪሎ ሜትር ርቆ በሰሜን ዐረብ ምድረ በዳ ውስጥ የሚገኝ ውሃ ያለበት ለምለም ስፍራ ነው (ከኢዮ 6፥19፤ ኤር 25፥23 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥15 ***ሰይፍ ... ከተደገነ ቀስት፤*** የዐረቦች ቀስት ከአሦራውያን ሰይፍና ልዩ ቀስት ጋር እስከዚህ ሊወዳደር እንደማይችል ያመለክታል።

21፥16 ***በውል የተቀጠረ ሠራተኛ ቀን እንደሚቈጥር፤*** 16፥14 እና ማብ ይመ። ***ክብር፤*** 14፥11፤ 16፥14 ይመ። ***ቄዳር፤*** በዐረብ ምድረ በዳ የበደዊ ነገዶች የሚኖሩበት አገር ነው። ቄዳር በበግ መንጋው እጅግ ይታወቃል (60፥7፤ ሕዝ 27፥21)፤ ናቡከደነፆር የቄዳርን ሕዝብ አሸንፎአል (ኤር 49፥28-29፤ ከኤር 2፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥17 ***የተረፈው ... ጥቂት ይሆናል፤*** ከ10፥19፤ 16፥14፤ 17፥6 ጋር ያነጻጽሩ።

22፥1-13፤ በነዚህ ቍጥሮች ውስጥ የተጠቀሱት ማስታወሻዎች ኢየሩሳሌም በ588 - 586 ዓ.ቅ.ክ ለመጨረሻ ጊዜ በባቢሎናውያን ስትከበብ የነበረውን ትንቢት የሚያመለክቱ ናቸው። ነገር ግን በመጀመሪያ የተጠቀሰው የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም በ701 ዓ.ቅ.ክ ላይ ኢየሩሳሌምን የያዘበትን ሁኔታ የሚያመለክት ነው።

22፥1 ***ንግር፤*** የ13፥1 ማብ ይመ። ***ራእይ ሸለቆ፤*** እግዚአብሔር ራሱን በራእይ የገለጠበት ሸለቆ ነው፤ ምናልባት በኢየሩሳሌም አካባቢ ካሉት ሸለቆዎች አንዱ ሳይሆን አይቀርም (የቍ 7 ማብ ይመ)፤ ቍ 5 ይመ። ***ሰገነት፤*** 15፥3 ማብ ይመ።

22፥2 ***የውካታና የፈንጠዝያ፤*** ቍ 13፤ 5፥11-12፤ 32፥13 ይመ። ኢየሩሳሌም የባቢሎንን ባሕርይ መከተል ጀምራ ነበር (21፥5 ይመ፤ ከ23፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። ***የተገደሉብሽ በሰይፍ ... አይደሉም፤*** ባቢሎናውያን በ586 ዓ.ቅ.ክ ላይ ኢየሩሳሌምን በከበቡ ጊዜ በራብና በበሽታ ያለቁትን ሰዎች የሚያመለክት ነው።

22፥3 ***መሪዎችሽ ... ሸሽተዋል፤*** ንጉሥ ሴዴቅያስና ጦር ሰራዊቱ ከኢየሩሳሌም ሸሽተዋል፤ ይሁን እንጂ አላመለጡም፤ ኢያሪኮ አጠገብ ተይዘዋል (2ነገ 25፥4-6 ይመ)።

22፥5 ***ቀን አለው፤*** 2፥12 እና የ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ። ***የመጯጯኺያ፤*** የዘዳ 28፥20 ርግማን መፈጸሙን ያመለክታል።

22፥6 ***ኤላም፤*** የ11፥11 ማብ ይመ። የኤላም ሰዎች ምናልባት በባቢሎን ጦርነት ሳይሳተፉ አልቀሩም። ***ቂር፤*** ሌላው የሜዶን ስም ሳይሆን አይቀርም (21፥2 ይመ)።

22፥7 ***መልካሞቹ ሸለቆዎችሽ፤*** የቄድሮን ሸለቆ ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ (ዮሐ 18፥1 ይመ)፣ የሄኖም ደግሞ በደቡብና በምዕራብ ኢየሩሳሌም ይገኛሉ (ኢሱ 15፥8 ይመ)።

22፥8 ***በዱር ግምጃ ቤት፤*** ንጉሥ ሰሎሞን ከሊባኖስ በመጡ ዝግባዎች ያሠራው ሳይሆን አይቀርም (1ነገ 7፥2-6፤ 10፥17፡21 ይመ)።

22፥9 ***የዳዊት ከተማ፤*** 2ሳሙ 5፥6-7፡9 ይመ። ***በታችኛውም ኵሬ፤*** በቍ 11 “የጥንቱ ኵሬ” ከተባለው ጋር ተመሳሳይ ሳይሆን አይቀርም። ንጉሥ ሕዝቅያስ የሰናክሬም ወረራ የሚያስከትለውን ችግር አስቀድሞ በመረዳት የውሃ ኵሬና እንደ ዛሬው ዘመን የውሃ መስመር (ቧምቧ የሚያገለግል ትልቅ የመሬት ውስጥ ለውስጥ ቦይ

10በኢየሩሳሌም ያሉትን ቤቶች ቈጠራችሁ፤
  ቅጥሩን ለመጠገንም ቤቶቹን አፈረሳችሁ።
11ለጥንቱ ኵሬ ውሃ የሚሆን፣
  በሁለቱ ቅጥሮች መካከል ውሃ ማጠራቀሚያ
    ሠራችሁ፤
ነገር ግን ይህን ያደረገውን አልተመለከ
    ታችሁም፤
  ቀድሞ ዐቅዶ የሠራውንም አላስታወሳችሁም።

12በዚያን ቀን ጌታ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
  እንድታለቅሱና በዋይታ እንድትጮኹ፣
ጠጕራችሁን እንድትነጩ
  ማቅም እንድትለብሱ ጠራችሁ።
13ነገር ግን እነሆ፤ ተድላና ደስታ፣
  ፍሪዳ መጣልና ሙክት ማረድ፣
ሥጋ መብላትና የወይን ጠጅ መጠጣት አለ፤
  "እንብላ እንጠጣ
  ነገ እንሞታለንና" አላችሁ።

14የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ይህን ገለጠ ልኝ፤ እንዲህም ሲል በጆሮዬ ሰማሁ፤ "ይህ ኀጢአት እስከምትሞቱበት ቀን ድረስ አይ ሰረይላችሁም" ይላል ጌታ የሰራዊት ጌታ እግዚ አብሔር።

15ጌታ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ
    ይላል፤

  "ሂድና ይህን መጋቢ፣
  የቤቱንም ኀላፊ ሳምናስን እንዲህ በለው፤
16'እዚህ ምን ታደርጋለህ?
  በዚህ ስፍራ ለራስህ መቃብርን እንድታዘጋጅ፣
በከፍታውም ላይ መቀበሪያህን እንድትወቅር፣
  ራስህ የሚያርፍበትንም ዐለት እንድትጠርብ
    ማን ፈቀደልህ?'

17አንተ ኀያል ሰው ሆይ፤ ተጠንቀቅ፤
  እግዚአብሔር አጥብቆ ሊይዝህ፣ በእጆቹም
    ጨብጦ ሊወረውርህ ነው።
18አዙሮ አዙሮ እንደ ኳስ አጡዞ፣
  ወደ ሰፊ አገር ይወነጭፍሃል፤
አንተ የጌታህ ቤት ዕፍረት!
  በዚያ ትሞታለህ፤
  የክብር ሠረገሎችህም እዚያ ይቀራሉ።
19ከማዕረግህ አወርድሃለሁ፤
  ከኀላፊነትህም ትባረራለህ።

20"በዚያን ቀን አገልጋዬን፣ የኬልቅያስን ልጅ ኤልያቄምን እጠራለሁ፤ 21መጐናጸፊያህን አለብሰዋለሁ፤ መታጠቂያህን አስታጥቀዋለሁ፤ ሥልጣንህንም አስረክበዋለሁ። እርሱም በኢ የሩሳሌም ለሚኖሩ፣ ለይሁዳም ቤት አባት ይሆናል። 22የዳዊትን ቤት መክፈቻ በጫንቃው ላይ አደርጋለሁ፤ እርሱ የሚከፍተውን ማንም አይዘጋም፤ የሚዘጋውንም ማንም አይከፍትም። 23በአስተማማኝ ስፍራ እንደ ካስማ እተክለዋለሁ፤ ለአባቱም ቤት የክብር ዙፋን" ይሆናል። 24የቤተ ሰቡ ክብር፣ ልጅና የልጅ ልጅ፣ እን ዲሁም ከማሰሮ ጀምሮ እስከ ጋን ድረስ ያለ የቤት ዕቃ ሁሉ በርሱ ላይ ይንጠለጠላል።

25"በዚያ ቀን" ይላል የሰራዊት ጌታ እግ ዚአብሔር፣ "በአስተማማኝ ስፍራ የተተከለ ካስማ ይነቀላል፤ ተሰብሮም ይወድቃል፤ በእር ሱም ላይ የተንጠለጠለው ሸክም ወድቆ ይከ ስከሳል፤" እግዚአብሔር ይህን ተናግሮአልና።

ስለ ጢሮስ የተነገረ ትንቢት

23 ስለ ጢሮስ የተነገረ ንግር፤
  የተርሴስ መርከቦች ሆይ፤ ዋይ በሉ፤
ጢሮስ ተደምስሳለችና፤
  ያለ ቤትና ያለ ወደብ ቀርታለች።

1ነገ5፥1፤10፥22፤ኢሳ2፥16፤13፥6፤ኤር47፥4፤ሕዝ26፥4፤ኢል3፥4-8፤አሞ1፥9-10፤ ዘካ9፥2-4

"23 ወይም፣ መቀመጫ ተብሎ መተርጐም ይችላል።

22፥10 2ዜና32፥5፤ ኤር33፥4
22፥11 1ሳሙ12፥24፤ 2ነገ19፥25፤25፥4፤ 2ዜና32፥4:5፤ ኤር39፥4
22፥12 ዘሌ13፥40፤ ኢሳ2፥12፤3፥24፤ ኢል1፥9፤2፥17፤ ሚክ1፥16
22፥13 1ሳሙ25፥36፤ መክ8፥15፤ኢሳ5፥22፤ 21፥5፤28፥7-8፤ 56፥12፤ሉቃ17፥26-29፤ 1ቆሮ15፥32
22፥14 1ሳሙ2፥25፤ ኢሳ5፥9፤13፥11፤ 26፥21፤30፥13-14፤ ሕዝ24፥13
22፥15 ቍ21፤ ዘፍ41፥40፤2ነገ6፥30፤ 18፥18
22፥16 ዘፍ50፥5፤ ዘኍ32፥42፤ማቴ27፥60
22፥17 ኤር10፥18፤ 13፥18፤22፥26
22፥18 ዘፍ41፥43፤ ኢዮ18፥11፤ ኢሳ14፥19፤17፥13
22፥19 1ሳሙ2፥7፤ መዝ52፥5፤ሉቃ16፥3
22፥20 ቍ25፤ 2ነገ18፥18፤ኢሳ20፥3፤ 36፥3
22፥21 ቍ15፤ ኢሳ5፥27
22፥22 1ዜና9፥27፤ ኢዮ12፥14፤ ኢሳ7፥2፤9፥6፤ ማቴ16፥19፤ራእ3፥7
22፥23 ቍ25፤ 1ሳሙ2፥7-8፤ዕዝ9፥8፤ ኢዮ6፥25፤36፥7፤ ሕዝ15፥3፤ዘካ10፥4
22፥25 ቍ20:23፤ ኢሳ46፥11፤ሚክ4፥4
23፥1 ዘፍ1፥2፤ 10፥4፤ኢሱ19፥29፤

ሠርቶ ነበር 2ነገ 20፥20 ይመ)። "ለላይኛው ኵሬ" በ7፥3፤ 36፥2 ተጠቅሶአል።

22፥10 *ቅጥሩን ለመጠገንም፤* በ2ዜና 32፥5 ላይ ሕዝቅያስ ካደረገው ዝግጅት ጋር ያነጻጽሩ።

22፥11 *ይህን ያደረገውን አልተመለከታችሁም፤* በ31፥1 ላይ ከእግዚአብሔር ይልቅ በፈረሶችና በሠረገሎች የታመኑ በተመሳሳይ ሁኔታ ተወቅሰዋል።

22፥12 *ጠጕራችሁን እንድትነጩ፤* ጠጕር ወይ ይላጫል ወይ ይነጫል (ከኤር 16፥6፤ ሕዝ 27፥31 ጋር ያነጻጽሩ)።

22፥13 *ተድላና ደስታ፤* በ35፥10፤ 51፥11 ላይ ተመሳሳይ የዕብራይስጥ ቃል ተጠቅሶአል፤ ምንባቦቹ ከምርኮ መልስ ጋር የተያያዘ ታላቅ ደስታን የሚያመለክቱ ናቸው፤ ነገር ግን ይህ ጊዜ የሐዘን ወቅት ነበር (መክ 3፥4)፤ የቍ 2 ማብ ይመ።

22፥15 *ሳምናስ፤* የሌላ አገር ሰው፣ ምናልባትም ግብፃዊ ሳይሆን አይቀርም፤ የኖረውም በሕዝቅያስ ዘመን ነበር። *የቤቱንም ኀላፊ፤* በተዋረድ ከንጉሡ ቀጥሎ ያለ ሥልጣን ነው (የቍ 21 ማብ ይመ፤ ከ36፥3፤ 1ነገ 4፥6፤ 2ነገ 15፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

22፥16 *መቃብርን እንድታዘጋጅ፤* የአንድን ሰው መቀበሪያ ስፍራ ማዘጋጀት እጅግ አስፈላጊ ነው፤ ሳምናስም ለአንድ ንጉሥ የሚገባ መቃብር ለራሱ ማሠራት ፈለገ (ከ2ዜና 16፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

22፥17 *ጨብጦ ሊወረውርህ፤* ከኤር 22፥24-26 ጋር ያነጻጽሩ።

22፥18 *በዚያ ትሞታለህ፤* በክብር አትቀበርም ማለት ነው (የ14፥19 ማብ ይመ)። *ሠረገሎችህም፤* የመንደላቀቅ ሕይወትና የከፍተኛ ሥልጣን ምልክት ነው (2፥7፤ ዘፍ 41፥43 ይመ)።

22፥20 *በዚያን ቀን፤* እግዚአብሔር በሚፈርድበት ቀን ማለት ነው (ቍ 17-19 ይመ)። *አገልጋዬን፤* የ20፥3 ማብ ይመ። ኤልያቄምን፤ 36፥3፡11፡22፤ 37፥2 ይመ።

22፥21 *ሥልጣንህን አስረክበዋለሁ፤* በ701 ዓ.ቅ.ክ ላይ (36፥3 ይመ) ኤልያቄም ሳምናስን ተካው፤ ሳምናስም ወደ ጸሓፊነት ደረጃ ወረደ።

22፥22፤ በራእ 3፥7 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል። በቍ 21 ላይ "አባት" እና ስለ ኀላፊነቱም፣ "በጫንቃው ላይ አደርጋለሁ" የሚለው መጠቀሱ ስለ መሲሑ በ9፥6 ላይ የተጠቀሰውን ያስታውሰናል። *የዳዊትን ቤት መክፈቻ፤* ከዳዊት ቤት ለሚወለደው ከንጉሡ የተሰጠውን የሥልጣን ውክልና የሚያመለክት ነው፤ ምናልባት ወደ ቤተ መንግሥቱ የሚያስገባውን በር የሚቈጣጠርበት ሥልጣን ይሆናል። በማቴ 16፥19 ላይ ለጴጥሮስ ከተሰጠው ሥልጣን ጋር ያነጻጽሩ።

22፥23 *ካስማ፤* የዕብራይስጡ ቃል የድንኳንን ካስማ የሚያመለክት ቢሆንም፣ በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው በቤት ውስጥ ተመቶ የሚገባውን ነው (ሕዝ 15፥3 ይመ)። *የክብር ዙፋን፤* ከ1ሳሙ 2፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

22፥25 *በዚያ ቀን፤* መቼ እንደ ሆነ በውል ተለይቶ ያልታወቀ እግዚአብሔር የሚፈርድበት ቀን ነው። *ካስማ ይነቀላል፤* ኤልያቄምም ሳይታሰብ እንደ ሳምናስ ከሥልጣኑ ይወርዳል ማለት ነው።

23፥1-18፤ ሕዝ 26፥1-28፥19፤ አሞ 1፥9-10 ይመ።

23፥1 *ንግር፤* የ13፥1 ማብ ይመ። *ጢሮስ፤* በፊንቄ ጠረፍ ላይ ያለ ዋና ወደብ ሲሆን፣ ከቀርሜሎስ ተራራ በስተ ሰሜን 56 ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ ይገኛል። ከፊል ከተማዋ 1ኪ.ሜ ርቀት ላይ በሁለት ድንጋያማ ደሴቶች ላይ የተሠራ ነበር። የጢሮስ ንጉሥ ኪራም ለቤተ መቅደሱ ሥራ ዝግባና ሠራተኞችን ልኮ ነበር (1ነገ 5፥8-9)፤ የንጉሥ ሰሎሞንን የንግድ መርከቦች የሚያንቀሳቅሱ ባለሙያዎችም ተልከው ነበር (1ነገ 9፥27)። *መርከቦች ሆይ፤ ዋይ በሉ፤* ቍ 14 ይመ። *የተርሴስ መርከቦች፤* የንግድ መርከቦች (የ2፥16 ማብ ይመ) ናቸው። *ተደምስሳለች፤* ይህ ትንቢት በአሦር፣ በናቡከደነፆርና በእስክንድር አማካይነት ተፈ

ከቆጵሮስ ምድር፣
  ዜናው ወጥቶላቸዋል።

[2]እናንት የባሕር ተጓዦች ያበለጠጓችሁ፣
  በደሴቲቱ የምትኖሩ፣
  የሲዶና ነጋዴዎችም ጸጥ በሉ።
[3]በታላላቅ ውሆች ላይ፣
  ለጢሮስ የሺሖር እህል ይመጣላት ነበር፤
የዐባይ መከር[c] ገቢዋ ነበር፤
  እርሷም የመንግሥታቱ የንግድ መናኸሪያ
    ሆነች።
[4]አንቺ ሲዶና ሆይ፣
  አንቺ የባሕር ምሽግ ሆይ፣ ዕፈሪ፤
ባሕሩ፣ "አላማጥሁም፤ አልወለድሁም፤
  ወንዶችና ሴቶች ልጆችን አላሳደግሁም"
    ብሎአልና።
[5]ከጢሮስ የሚመጣው ዜና፣
  በግብፅ በሚሰማበት ጊዜ ጭንቅ ይይዛቸዋል።

[6]እናንት በደሴቲቱ የምትኖሩ፣ በዋይታ አልቅሱ፤
  ወደ ተርሴስም ተሻገሩ፤
[7]እግሮቿ ሩቅ አገር የወሰዷት፣
  በዚያም እንድትሰፍር ያደረጓት፣
ጥንታዊቷ የድሮ ከተማ፣
  የተድላ የደስታ ከተማችሁ ይህች ናትን?
[8]አክሊል በምታቀዳጀዋ፣
  ነጋዴዎቿ መሳፍንት በሆኑ፣
በምድር የከበሩ ሻጮችና ለዋጮች በነበሯት፣
  በጢሮስ ላይ ይህን ያሰበ ማን ነበር?
[9]የክብርን ሁሉ ትዕቢት ሊያዋርድ፣
  በምድር ከፍ ከፍ ያለውንም ሁሉ ዝቅ
    ሊያደርግ፣
  የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ወስኖአል።
[10]የተርሴስ ልጅ ሆይ፤
  ከእንግዲህ የሚከለክልሽ የለምና
  እንደ ዐባይ ወንዝ ምድርሽን አጥለቅልቂ።

23፥2 መሳ1፥31፤ ኢዮ2፥13፤ሕዝ27፥5-24
23፥3 ዘፍ41፥5፤ መዝ83፥7፤ኢሳ19፥7
23፥4 ዘፍ10፥15፡ 19፤ኢሳ54፥1
23፥5 ሕዝ26፥17-18፤ 30፥9
23፥6 ዘፍ10፥4
23፥7 ቊ12፤ ኢሳ5፥14፤21፥5፤ 32፥13፤ሕዝ26፥13
23፥8 ሕዝ28፥5፤ ናሆ3፥16፤ራእ18፥23
23፥9 ኢዮ40፥11፤ ኢሳ5፥13፤9፥15፤ 13፥11፤14፥24፤ ሕዝ27፥3
23፥11 ቊ14፤ ዘፀ14፥21፤መዝ46፥6፤ ኢሳ25፥2፤ሕዝ26፥4፤ ዘካ9፥3-4
23፥12 ቊ7፤ ዘፍ10፥4፤ኢሳ37፥22፤ 47፥1፤ኤር14፥17፤ 46፥11፤ሰቆ2፥13፤ ሶፎ3፥14፤ዘካ2፥10፤ ራእ18፥22
23፥13 2ነገ25፥1፤ መዝ74፥14፤ኢሳ10፥5፡ 7፤18፥6፤43፥14፤ ኤር51፥12
23፥14 ቊ11፤ ዘፍ10፥4፤1ነገ10፥22፤ ኢሳ2፥16
23፥15 መዝ90፥10፤ ኤር25፥22
23፥16 ምሳ7፥10
23፥17 ዘዳ23፥17-18፤ መዝ90፥10፤ ኤር25፥26፤ ሕዝ16፥26፤ናሆ3፥4፤ ራዕ17፥1፤18፥3፡9

[11]*እግዚአብሔር* እጁን በባሕር ላይ ዘረጋ፤
  መንግሥታቷንም አስደነገጠ፤
የከነዓንም[d] ምሽጎች እንዲፈርሱ፣
  ትእዛዝ ሰጠ፤
[12]እንዲህም አለ፤ "አንቺ የተቀጠቀጥሽ የሲዶን
    ድንግል ሆይ!
  ከእንግዲህ ደስ አይበልሽ፤

"ተነሺ ወደ ቆጵሮስ ተሻገሪ፤
  በዚያም እንኳ ሰላም አታገኚም።"
[13]እነሆ፤ የባቢሎናውያንን[e] ምድር ተመልከቱ፤
  ሕዝቡ ከንቱ ሆኖአል።
አሦራውያን የምድረ በዳ አራዊት
  መፈንጫ አደረጓት፤
የግንብ ማማቸውን ሠሩባት፤
  ምሽጎቿን አወደሙ፤
  የፍርስራሽ ክምር አደረጓት።

[14]እናንት የተርሴስ መርከቦች፣ ዋይ በሉ፤
  ምሽጋችሁ ፈርሶአል።

[15]በዚያ ጊዜ ጢሮስ፣ የአንድ ንጉሥ የሕይወት ዘመን ያህል፣ ለሰባ ዓመታት ትረሳለች። ከሰባ ዓመት በኋላ ግን፣ ስለ ጋለሞታዪቱ የተዘፈነው በጢሮስ ላይ ይሆናል፤

[16]"አንች የተረሳሽ ጋለሞታ፤
  በገና አንሺ፤ በከተማዪቱ ውስጥ ዙሪ፤
እንድትታወሽም፣
  በገናሽን አሳምረሽ ምቺ፤ ብዙ ዘፈን
    ዝፈኚ።"

[17]ሰባው ዓመት ካለፈ በኋላ *እግዚአብሔር* ጢሮስን ይጐበኛታል፤ ወደ ቀድሞው የግልሙትና ሥራዋ ተመልሳ፣ በምድር ላይ ካሉት

[c]2:3 የማሶሬቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ አንድ የሙት ባሕር ቅጅ ግን፣ *ሲዶን /በባሕሩ ላይ የምትሻገሪ/ ተጓዦችሽ* [3]*በታላቁ ባሕር ላይ የሆኑ/ የሺሖር እህል/ የዐባይ መከር* ይላል።
[d]11 አንዳንድ ቅጆች፣ *ፊንቄ* ይላሉ።
[e]13ወይም፣ *ከለዳውያን*

ጽሞአል። ናቡከደነፆር በ572 ዓ.ቅ.ክ ላይ የከተማዪቱን ቍልፍ ቦታ ያዘ (ሕዝ 26፥7-11 ይመ)፤ የደሴቲቱ ምሽግ የተያዘው ግን ዓ.ቅ.ክ በ332 ላይ በታላቁ እስክንድር ነው (ከሕዝ 26፥3-5 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቆጵሮስ፤* ከጢሮስ ጋር የቅርብ ግንኙነት ያላት ደሴት ናት (ሕዝ 27፥6 ይመ)።

23፥2፡4፡12 *ሲዶና፤* ሕዝ 28፥20-26 ይመ፤ የታወቀች ሌላዋ የፊንቄ ከተማ ስትሆን፣ ከጢሮስ በስተ ሰሜን 40 ኪ.ሜ ያህል ርቃ ትገኛለች።

23፥2 *የባሕር ተጓዦች ... ነጋዴዎች፤* የጢሮስ የንግድ እንቅስቃሴ በመላው የሜድትራኒያን አካባቢ ከፍተኛ ለውጥ አምጥቶአል (ቍ 3፡8 ይመ)።

23፥3 *ሺሖር፤* ምናልባት የዐባይ ወንዝ ምሥራቅ ቅርንጫፍ ሳይሆን አይቀርም (ኤር 2፥18 ይመ)። *የዐባይ መከር፤* 19፥7 እና ማብ ይመ።

23፥4 *የባሕር ምሽግ፤* ጢሮስ ነው (የቍ 1 ማብ ይመ)። *አላማጥሁም አልወለድሁም፤* ከ54፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

23፥6 *ተርሴስ፤* ምናልባት በስፓኝ ያለው ጠርጤስስ (ዮና 1፥3 እና ማብ ይመ)፣ ወይም በምዕራብ ሜድትራኒያን ያለ ደሴት፣ አሊያም በሰሜን አፍሪካ ጠረፍ የሚገኝ ስፍራ ሊሆን ይችላል።

23፥7 *ሩቅ አገር ... እንድትሰፍር፤* በሰሜን አፍሪቃ የምትገኘው ካርታጎ የጢሮስ ቅኝ ግዛት ነበረች፤ ስለዚህ ጠርሴስም ሌላዋ ልትሆን ትችላለች። *ጥንታዊቷ የድሮ ከተማ፤* ጢሮስ የተመሠረተችው ከ2000 ዓ.ቅ.ክ በፊት ነበር። *የደስታ፤* የ22፥2 ማብ ይመ።

23፥8-9 *ያሰበ፤* 14፥24፡26-27፤ 25፥1 ይመ።

23፥8 *አክሊል በምታቀዳጀዋ፤* ጢሮስ በግዛቶቿ ላሉት ነገሥታት ዘውድ ትጭንላቸው ነበር። *ነጋዴዎቿ ... የከበሩ፤* ሕዝ 28፥4-5 ይመ።

23፥9 *የክብርን ሁሉ ትዕቢት፤* ሕዝ 27፥3-4 ይመ።

23፥10 *የተርሴስ ልጅ፤* ተርሴስንና ነዋሪዎቿ በሰው መስሎ ለማቅረብ የገባ ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው።

23፥11 *እጁን ... ዘረጋ፤* የ14፥26-27 ማብ ይመ። *ከነዓን፤* ምናልባት ይህ ስፍራ፣ "ፊንቄ" ወይም የዛሬዪቱን ሊባኖስ በከፊል የሚያመለክት ይሆናል።

23፥12 *የሲዶን ድንግል፤* የቍ 10 ማብ ይመ። *የተቀጠቀጥሽ፤* ሲዶና በሰባተኛው መቶ ዓ.ቅ.ክ ላይ በአስራዶን ተይዛ ነበር፤ በኋላም በ587 ዓ.ቅ.ክ ገደማ በናቡከደነፆር ተያዘች (ከኤር 25፥22 ጋር ያነጻጽሩ)።

23፥13 *አሦራውያን፤* ሰናክሬም በ689 ዓ.ቅ.ክ ላይ የባቢሎንን ከተማ ደመሰሰ። ፊንቄም የዚያን ጊዜዋን ባቢሎን ትመስል ነበር። *የምድረ በዳ አራዊት፤* ከ13፥21ጋር ያነጻጽሩ። *ማማቸውን ሠሩባት፤* የ2ነገ 25፥1 ማብ ይመ።

23፥14፤ ቍ 1 እና ማብ ይመ።

23፥15 *ሰባ ዓመታት፤* እስራኤላውያን በባቢሎን ምርኮ የሚቈዩበት ጊዜና (ኤር 25፥11፤ 29፥10 ይመ) ሰናክሬም ባቢሎን ተደመሰሰ ትቀራለች በማለት ዐዋጅ ያስነገረበት ዘመን ርዝመት አንድ ነው።

23፥16፤ ከምሳ 7፥10-15 ጋር ያነጻጽሩ።

23፥17 *ወደ ቀድሞው የግልሙትና ሥራዋ ተመልሳ ... ትገለሙታለች፤* "የምትገለሙት" አገር ማለት በዘመኑ ብቻ በምንም ይሁን በምን ትርፍ ለማግበስበስ ስትል የምትራወጥ ናት፤ መንገዱም ራስን በርኵሰት ማስደሰት ብቻ ነው (ከራእ 17፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

የዓለም መንግሥታት ሁሉ ጋር በንግዷ ትገለሙታለች። 18ያም ሆኖ ትርፏና ያገኘችው ሁሉ ለእግዚአብሔር የተለየ ይሆናል፤ አይከማችም፤ አይጠራቀምም። ትርፏም በእግዚአብሔር ፊት ለሚኖሩት የተትረፈረፈ ምግብና ጥሩ ልብስ ይሆናል።

እግዚአብሔር ምድርን ፈጽሞ ያጠፋታል

24 እነሆ፤ እግዚአብሔር ምድርን ባድማ ያደርጋታል፤
ፈጽሞ ያጠፋታል፤
የፍርስራሽ ክምር ያደርጋታል፤
ነዋሪዎቿንም ይበትናል።
2ነገሩ ሁሉም አንድ ዐይነት ይሆናል፤
በሕዝቡ ላይ የሚሆነው በካህኑ፣
በአገልጋዩ ላይ የሚሆነው በጌታው፣
በአገልጋይዋ ላይ የሚሆነው በእመቤቷ፣
በገዢው ላይ የሚሆነው በሻጩ፣
በተበዳሪው ላይ የሚሆነው በአበዳሪው፣
በብድር ከፋይ ላይ የሚሆነው በብድር ሰጪው ይሆናል።
3ምድር ፈጽሞ ባድማ ትሆናለች፤
ጨርሶም ትበዘበዛለች፤
እግዚአብሔር ይህን ቃል ተናግሮአልና።
4ምድር ትደርቃለች፤ ትረግፋለች፤
ዓለም ትዝላለች፤ ትረግፋለች፤
የምድርም መሳፍንት ይዝላሉ።
5ምድር በሕዝቧ ትረክሳለች፤
ሕግን ጥሰዋል፤
ሥርዐትን ተላልፈዋል፤
ዘላለማዊውንም ኪዳን አፍርሰዋል።
6ስለዚህ ርግማን ምድርን ትበላለች፤
ሕዝቦቿም ስለ በደላቸው ይቀጣሉ፤
ስለዚህ የምድር ነዋሪዎች ተቃጥለዋል፤
በጣም ጥቂት የሆኑት ቀርተዋል።
7አዲሱ የወይን ጠጅ ዐለቀ፤ የወይኑም ተክል ደረቀ፤
ደስተኞችም ሁሉ አቃሰቱ።
8የከበሮ ደስታ ጸጥ አለ፤
የጨፋሪዎች ጩኸት አበቃ፤
ደስ የሚያሰኘውም በገና ርጭ አለ።
9ከእንግዲህ እየዘፈኑ የወይን ጠጅ አይጠጡም፤
መጠጡም ለሚጠጡት ይመሯል።
10የፈራረሰችው ከተማ ባድማ ሆነች፤
የየቤቱም መግቢያ ተዘጋ።
11በየአደባባዩ የወይን ጠጅ ያለህ እያሉ ይጮኻሉ፤
ደስታው ሁሉ ወደ ሐዘን ይለወጣል፤
ሐሤቱም ሁሉ ከምድር ገጽ ጠፍቶአል።
12ከተማዪቱ ፈጽማ ፈርሳለች፤
በሮቿም ደቀው ወድቀዋል።
13የወይራ ዛፍ ሲመታ፣
የወይንም ዘለላ ሲቈረጥ ቃርሚያ እንደሚቀር ሁሉ፣
በምድሪቱ ላይ፣
በሕዝቦችም ላይ እንዲሁ ይሆናል።
14ድምፃቸውን ከፍ ያደርጋሉ፤ በደስታም ይጮኻሉ፤
ከምዕራብም የእግዚአብሔርን ክብር ያስተጋባሉ።
15ስለዚህ በምሥራቅ ለእግዚአብሔር ክብር ስጡ፤
ከባሕር ደሴቶችም፣
የእስራኤልን አምላክ የእግዚአብሔርን ስም ከፍ ከፍ አድርጉ።
16"ለጻድቁ ክብር ይሁን" የሚል ዝማሬ፣
ከምድር ዳርቻ ሰማን፤
እኔ ግን፣ "ከሳሁ፤ መነመንሁ፤
ወዮልኝ!

23፥18 ዘፀ28፥36፤ 39፥30፤ኢሱ6፥17-19፤ መዝ72፥10፤ ኢሳ18፥7፤60፥5-9፤61፥6፤አሞ1፥9-10፤ሚክ4፥13፤ዘካ14፥1፡14
24፥1 ቁ 20፤ ዘፍ11፥9፤ኢሱ6፥17፤ ኢሳ2፥19-21፤13፥5፤ 33፥9፤ኤር25፥29
24፥2 ዘሌ25፥35-37፤ ዘዳ23፥19-20፤ኢሳ3፥1-7፤ ሕዝ7፥12፤ሆሴ4፥9፤ 1ቆሮ7፥29-31
24፥3 ዘፍ6፥13፤ ኢሳ6፥11-12፤7፥7፤10፥6
24፥4 ኢሳ2፥12፤ 3፥26፤15፥6፤ኤር12፥11፤14፥4፤ኢዩ1፥10
24፥5 ዘፍ3፥17፤ 9፥11፤ኢሳ1፥2፤ 9፥17፤10፥6፤59፥12፤ ኤር7፥28፤11፥10
24፥6 ኢሱ23፥15፤ ኢሳ1፥31
24፥7 ኢሳ3፥26፤ 7፥23፤15፥6፤16፥8-10፤ 32፥10፤ኤር48፥33፤ ኢዩ1፥5
24፥8 ዘፍ31፥27፤ መዝ137፥2፤ኢሳ5፥12፡14፤21፥5፤ኤር7፥34፤ 16፥9፤25፥10፤33፥11፤ ሰቆ5፥14፤ሕዝ26፥13፤ ሆሴ2፥11፤ራእ18፥22
24፥9 ኢሳ5፥11፡20፡22
24፥10 ዘፍ1፥2፤ ኢሳ6፥11፤25፥2፤ 26፥5
24፥11 መዝ144፥14፤ ኢሳ15፥6፤16፥10፤ 32፥13፤ኤር14፥3፤ ሰቆ2፥12
24፥12 ኢሳ3፥26፤ 13፥2፤19፥18
24፥13 ዘዳ30፥4፤ ኢሳ17፥6፤አብ1፥5፤ ሚክ7፥1
24፥14 ኢሳ12፥6፤ 43፥5፤49፥12 24፥15 ዘፀ5፥2፤መዝ113፥3፤ ኢሳ11፥11፤12፥4፤25፥3፤42፥12፤59፥19፤66፥19፤ሚል1፥11፤ 2ተሰ1፥12 24፥16 ዘሌ26፥39፤1ሳሙ4፥8፤ዕዝ9፥15፤መዝ25፥3፤ 48፥10፤ 65፥8፤ኢሳ5፥8፤ 21፥2፤28፥5፤33፥1፤60፥1፡19፤ኤር3፥6፡20፤ 5፥11፤9፥2፤10፥19፤45፥3፤ሆሴ5፥7፤ 9፥1፤

23፥18 *ለእግዚአብሔር የተለየ፤* በግልሙትና የተገኘ ሀብት ለእግዚአብሔር ስጦታ መቅረብ የለበትም (ዘዳ 23፥18)፣ ለጥፋት የተዘጋጀው ወርቅና ብር ግን (የዘዳ 2፥34 ማብ ይመ)፣ በእግዚአብሔር ግምጃ ቤት ይቀመጣል (ኢሱ 6፥17፡19 ይመ፤ ከሚክ 4፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። *በእግዚአብሔር ፊት ለሚኖሩት፤* እስራኤላውያን አንድ ቀን የአሕዛብን ብልጽግና ይቀበላሉ (የ18፥7 ማብ ይመ፤ ከ60፥5-11፤ 61፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

24፥1-27፥13፤ ከምዕራፍ 24-27 ያለው የመጨረሻውን ዘመን ፍርድና በረከት የሚመለከት ሲሆን፣ እግዚአብሔር በክፉ ኀይላት ላይ የሚቀዳጀውን የመጨረሻ ድል ጊዜ ያሳያል። ከምዕራፍ 34-35 ያለው ክፍል ከምዕራፍ 28-33 ላለው ማጠቃለያ እንደ ሆነ ሁሉ፣ እነዚህም ምዕራፎች ከምዕራፍ 13-23 ላለው ክፍል ማጠቃለያ ናቸው።

24፥1 *ምድርን ባድማ ያደርጋታል፤* ከ2፥10፡19፡21 ጋር ያነጻጽሩ፤ 13፥13 እና ማብ ይመ። *ነዋሪዎቿንም ይበትናል፤* ዘፍ 11፥9 ይመ።

24፥2፤ የማኅበራዊ ኑሮ ልዩነቶች ከእግዚአብሔር ፍርድ አያድኑም (ከ3፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ)።

24፥4 *ትደርቃለች፤ ትረግፋለች፤* ሞዓብን በተመለከተ በ15፥6፤ 16፥8 የተጠቀሱ ቃሎች ናቸው፤ ከ34፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

24፥5 *ዘላለማዊውንም ኪዳን አፍርሰዋል፤* ነገሩ በዘፍ 9፥8-17 የተጠቀሰውን ቃል ኪዳን የሚያመለክት ይመስላል (ዘፍ 9፥11 እና ማብ ይመ) ቊ 18 እና ማብ ይመ። ቃል ኪዳን ከመለኮት አንጻር ሲታይ ዘላለማዊ መሆኑ ባያጠራጥርም ኀጢአተኛው የሰው ልጅ ሊያፈርሰው ይችላል።

24፥6 *ርግማን፤* ክፋት በዓለም ላይ ከመብዛቱ የተነሣ፣ ፈጽሞ የሚያጠፋው የእግዚአብሔር ቊጣ ርግማን የምድርን ነዋሪዎች ሁሉ ያቃጥላቸዋል (ከዘፍ 8፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ፤ ከዘፍ 9፥8-17 ኪዳን ጋርም ያነጻጽሩ)።

24፥7 *የወይኑም ተክል ደረቀ፤* ቊ 4 እና ማብ ይመ።

24፥8 *ደስታ ጸጥ፤* ከ22፥2፡13፤ 23፥7 ጋር ያነጻጽሩ።

24፥9 *እየዘፈኑ የወይን ጠጅ፤* በ5፥11-13 ላይ የተጠቀሰው የይሁዳም ባሕርይ እንዲሁ ነበር (የዚያኑ ማብ ይመ)።

24፥10 *የፈራረሰችው ከተማ፤* በ25፥2፤ 26፥5፤ 27፥10 ላይ ተመሳሳይ ሐሳብ ቀርቦአል (ከ17፥1፤ 19፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። ባቢሎንን፣ ጢሮስን፣ ኢየሩሳሌምንና ሮምን በመሰሉ እግዚአብሔርን በተቃወሙ ከተሞች ላይ የመጣውን ፍርድ የሚያመለክት ነው።

24፥13፤ የሚቀረው ጥቂት የወይራ ዛፍና የወይን ተክል ብቻ ነው (ቊ 6፤17፥6፡11 ይመ)።

24፥14 *ድምፃቸውን፤* እግዚአብሔርን የሚፈሩ ከፍርድ ያመለጡ ናቸው።

24፥15 *ደሴቶችም፤* የ11፥11 ማብ ይመ።

24፥16 *ከምድር ዳርቻ፤* የ11፥12 ማብ ይመ። ምናልባት የእግዚአብሔርን ሕዝብ ለመደምሰስ አጥብቀው በሚሹ ከዳተኛ ሕዝቦች ክፋት የተነሣ የሚጠፉ፣ ፈሪሀ እግዚአብሔር ያደረበትን ማኅበረ ሰብ በጥቅሉ የሚወክል ሳይሆን አይቀርም። *ከሳሁ ... አሳልፈው ሰጡ፤* በዕብራይስጡ ቅጅ በዚህ ጥቅስ ላይ የሚገኙት የመጨረሻዎቹ አራት ስንኞች ውስጥ በተደጋጋሚ የተጠቀሱት ቃላት ለሥነ ጽሑፉ ልዩ ውበት ሰጥተውታል። *ወዮልኝ፤* ኢሳይያስ በ6፥5 ላይ የገለጸውን የሚመስል ስሜት አለው።

ከዳተኞች አሳልፈው ሰጡ፤
ከዳተኞች በክሕደታቸው አሳልፈው ሰጡ"
አልሁ።
[17]በምድር የምትኖር ሕዝብ ሆይ፤
ሽብር፣ ጕድጓድና ወጥመድ ይጠብቁሃል።
[18]ከሽብር ድምፅ የሚሸሽ፣
ወደ ጕድጓድ ይገባል፤
ከጕድጓድ የወጣም፣
በወጥመድ ይያዛል።
የሰማይ መስኮቶች ተከፍተዋልና፤
የምድርም መሠረት ተናወጠ።
[19]ምድር ተከፈለች፤
ምድር ተሰነጠቀች፤
ምድር ፈጽማ ተናወጠች።
[20]ምድር እንደ ሰካራም ዞረባት፤
ነፋስ እንደሚወዘውዘውም ጎጆ ሆነች፣
የዐመጿ ሸክም ከባድ ስለ ሆነ ትወድቃለች፤
እንደ ገናም አትነሣም
[21]በዚያ ቀን እግዚአብሔር፣
በላይ በሰማያት ያሉትን ኀይሎች፣
በታችም በምድር ያሉትን ነገሥታት
ይቀጣቸዋል።
[22]በጕድጓድ ውስጥ እንዳሉ እስረኞች፣
በአንድ ላይ ይታጐራሉ፤
በእስር ቤት ይዘጋባቸዋል[+]፣
ከብዙ ቀንም በኋላ ለፍርድ ይቀርባሉ።
[23]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
በጽዮን ተራራና በኢየሩሳሌም፣
በሽማግሌዎቹም ፊት በክብሩ ይነግሣል፤
ጨረቃ ትሸማቀቃለች፤ ፀሓይም ታፍራለች።

ምስጋና ለእግዚአብሔር

25 እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ አምላኬ ነህ፤
ከፍ ከፍ አደርግሃለሁ፤ ስምህንም
አወድሳለሁ፤
አስቀድሞ የታሰበውን፣
ድንቅ ነገር፣
በፍጹም ታማኝነት አድርገሃልና።
[2]ከተማዪቱን የድንጋይ ክምር አድርገሃታል፤
የተመሸገችውንም ከተማ አፈራርሰሃታል፤
የተመሸገችው የባዕድ ከተማ ከእንግዲህ አትኖርም፤
ተመልሳም አትሠራም።
[3]ስለዚህ ብርቱ ሕዝቦች ያከብሩሃል፤
የጨካኝ አሕዛብ ከተሞችም ይፈሩሃል።
[4]ለድኻ መጠጊያ፣
በጭንቅ ጊዜ ለችግረኛ መጠለያ፣
ከማዕበል መሸሸጊያ፣
ከፀሓይ ትኵሳትም ጥላ ሆነሃል።
የጨካኞች እስትንፋስ፣
ከግድግዳ ጋር እንደሚላጋ ማዕበል ነውና፤
[5]እንደ ምድረ በዳም ትኵሳት ነው።
የባዕድን ጩኸት እረጭ ታደርጋለህ፤
ትኵሳት በደመና ጥላ እንደሚበርድ፣
የጨካኞችም ዝማሬም እንዲሁ ጸጥ ይላል።
[6]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር በዚህ ተራራ ላይ፣
ለሕዝብ ሁሉ ታላቅ የምግብ ግብዣ፣
የበሰለ የወይን ጠጅ ድግስ፣
ማለፊያ ጮማና ምርጥ የወይን ጠጅ ያዘጋጃል።
[7]በዚህም ተራራ ላይ፣
በሕዝብ ሁሉ ላይ የተጣለውን መጋረጃ፣
በመንግሥታት ላይ የተዘረጋውን መሸፈኛ
ያጠፋል፤
[8]ሞትንም ለዘላለም ይውጣል።
ጌታ እግዚአብሔር
ከፊት ሁሉ እንባን ያብሳል፤
የሕዝቡንም ውርደት
ከምድር ሁሉ ያስወግዳል፤

24፥17 ዘዳ32፥23-25፤ ኢሳ8፥14፤ኤር48፥43፤ ሉቃ21፥35
24፥18 ዘፍ7፥11፤ መሳ5፥4፤ኢዮ9፥6፤18፥9፤20፥24፤ መዝ11፥3፤ኢሳ8፥14፤ 42፥22፤ሰቆ3፥47፤ ሕዝ12፥13፤38፥19
24፥19 ዘዳ11፥6፤ መዝ46፥2
24፥20 ኢዮ12፥14፡ 25፤27፥18፤መዝ46፥2፤ ኢሳ1፥2፡28፤43፥27፤ 58፥1
24፥21 ኢሳ2፥11፡12፤ 10፥12፡20፤13፥11፤ ኤር25፥29፤1ቆሮ6፥3፤ ኤፌ6፥11-12፤ ራእ16፥14
24፥22 ኢሳ10፥4፤ 42፥7፡22፤ሕዝ38፥8፤ ሉቃ8፥31፤ራእ20፥7-10
24፥23 መዝ97፥1፤ ኢሳ2፥2፤13፥10፤ 28፥5፤41፥16፤45፥25፤ 60፥19፤ሕዝ48፥35፤ ዘካ2፥5፤ዕብ12፥22፤ ራእ21፥23፤22፥5
25፥1 ዘኍ23፥19፤ መዝ40፥5፤98፥1፤ 145፥2፤ኢሳ7፥13፤ 11፥5፤12፥1፡4፤ 14፥24፤37፥26፤ 46፥11፤ኢል2፥21፡ 26፤ኤፌ1፥11
25፥2 ዘዳ13፥16፤ ኢዮ12፥14፤ኢሳ13፥22፤ 17፥1፡3፤26፥5፤37፥26
25፥3 ዘዐ6፥2፤ መዝ22፥23፤ኢሳ11፥14፤ 13፥11
25፥4 2ሳሙ22፥3፤ መዝ55፥8፤118፥8፤ ኢሳ3፥14፤4፥6፤ 14፥30፤17፥10፤27፥5፤ 29፥5፡19፤33፥16፤ 49፥25፤ኢል3፥16
25፥5 መዝ18፥44፤ ኢሳ13፥11፤ ኤር51፥55
25፥6 ዘፍ29፥22፤ 1ነገ1፥25፤መዝ36፥8፤ምሳ9፥2፤ ኢሳ1፥19፤2፥2፤55፥1-2፤66፥11፤ኢል3፥18፤ማቴ8፥11፤22፥4፤ ራእ19፥9
25፥7 ኢዮ4፥9፤2ቆሮ3፥15-16፤ኤፌ4፥18
25፥8 ዘፍ30፥23፤መዝ119፥39፤ኢሳ7፥7፤15፥3፤26፥19፤30፥19፤ 35፥10፤51፥11፤65፥19፤ኤር31፥16፤ሆሴ13፥14፤ማቴ5፥11፤ 1ቆሮ15፥54-55፤1ጴጥ4፥14፤ራእ7፥14፡17፤21፥4

[+]22 ወይም፣ *ይለቀቃሉ*።

ከዳተኞች፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ ጠላቶች ናቸው።

24፥17-18፤ ከአሞ 5፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

24፥17 *ሽብር፣ ጕድጓድና ወጥመድ፤* በዕብራይስጡ ቅጅ በተደጋጋሚ የተጠቀሱ ተመሳሳይ ቃላት አሉ፤ የቍ 16 ማብ ይመ፤ የኤር 48፥43 ማብ ይመ።

24፥18 *የሰማይ መስኮቶች፤* በኖኅ ዘመን የነበረውን ጐርፍ ያስታውሳል (ዘፍ 7፥11፤ 8፥2)። *የምድርም መሠረት ተናወጠ፤* የመሬት መንቀጥቀጥንና ነጕድጓድን የሚያመለክት ነው (የ13፥13 ማብ ይመ፤ ከኢል 3፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

24፥20 *እንደ ሰካራም፤* ከ 19፥14 ጋር ያነጻጽሩ። *ጐጆ፤* 1፥8 እና ማብ ይመ።

24፥21 *በዚያን ቀን፤* የጌታ ቀን ነው (የ2፥11፡17፡20፤ 10፥20፡27 ማብ ይመ፤ ከ25፥9፤ 26፥1፤ 27፥1-2፡12-13 ጋር ያነጻጽሩ)። *በሰማያት ያሉትን ኀይሎች፤* ሰይጣንንና የወደቁትን መላእክት ያመለክታል (ኤፌ 6፥11-12 ይመ)።

24፥22 *በእስር ቤት ይዘጋባቸዋል፤* ከራእ 20፥2 ጋር ያነጻጽሩ። ከብዙ ቀናት በኋላ ለፍርድ ይቀርባሉ፤ ወይም ከእስር ቤት ይለቀቃሉ ማለት ነው፤ ከራእ 20፥7-10 ጋር ያነጻጽሩ።

24፥23 *በጽዮን ተራራ … ይነግሣል፤* 2፥2-4 እና ማብ ይመ። *ጨረቃ ትሸማቀቃለች፤ ፀሓይም ታፍራለች፤* በፍርድ ቀን ፀሓይና ጨረቃ ብርሃን አይሰጡም (የ13፥10 ማብ ይመ)፤ እግዚአብሔር ራሱ "የዘላለም ብርሃን" ነውና (60፥19-20፤ ከራእ 21፥23፤ 22፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

25፥1-5፤ በምዕራፍ 24 ላይ ከተጠቀሰው ፍርድ ያመለጡ ያቀረቡት የምስጋና መዝሙር ነው (24፥14-16 እና ምዕራፍ 12 ይመ)።

25፥1 *አስቀድሞ የታሰበውን፤* 14፥24፡26-27፤ 23፥8-9 ይመ።

25፥2 *ከተማዪቱን … አፈራርሰሃታል፤* 24፥10 እና ማብ ይመ። *ተመልሳም አትሠራም፤* ከ24፥20 ጋር ያነጻጽሩ።

25፥3 *ብርቱ ሕዝቦች … የጨካኝ አሕዛብ፤* እንደ ግብፅና አሦር የመሳሰሉትን ያመለክታል (19፥18-25 እና ማብ ይመ)። *ያከብሩሃል፤ … ይፈሩሃል፤* 24፥15 ይመ።

25፥4-5 *መጠጊያ … መጠለያ… መሸሸጊያ … ጥላ፤* 4፥5-6 እና ማብ ይመ፤ ከ32፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

25፥6-8፤ ከክርስቶስ ዳግም ምጽአት በኋላ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚያደርገውን ግብዣ ያመለክታል።

25፥6-7፡10 *በዚህ ተራራ፤* የጽዮንን ተራራ የሚያመለክት ነው፤ 2፥2-4 እና ማብ ይመ፤ ከ24፥23 ጋር ያነጻጽሩ።

25፥6 *ግብዣ … ድግስ፤* ከንግሥ ሥርዐት (1ነገ 1፥25) ወይም ከሰርግ ሥርዐት ጋር (መሳ 14፥10) ይመሳሰላል፤ "ከበጉ ሰርግ እራት ግብዣ" ጋር ያነጻጽሩ (ራእ 19፥9)። *ታላቅ የምግብ ግብዣ፤* የታላቁ መንፈሳዊ በረከት ምሳሌ ነው (55፥2 ይመ)፤ *የበሰለ የወይን ጠጅ፤* በመጥመቂያው ውስጥ ለረጅም ጊዜ በመቀመጥ እጅግ ተወዳጅ የሆነ ማለት ነው (ኤር 48፥11፤ ሶፎ 1፥12 ይመ)።

25፥7 *የተጣለውን መጋረጃ … የተዘረጋውን መሸፈኛ፤* በሐዘን ጊዜ በተለይም የሞት አደጋ ሲያጋጥም ፊት የሚሸፈንበት ነው።

25፥8፤ ይህ ጥቅስ በከፊል በ1ቆሮ 15፥54 ላይ ተጠቅሶአል። *ሞትንም … ይውጣል፤* ዋጭ የሆነው ሞት (መዝ 49፥14 እና ማብ ይመ) በመጨረሻ ራሱ ይዋጣል። *ጌታ እግዚአብሔር፤* 7፥7፤

እግዚአብሔር ተናግሮአልና።

[9]በዚያን ቀን እንዲህ ይባላል፤
"እነሆ፤ አምላካችን ይህ ነው፤
በእርሱ ታመንን፤ እርሱም አዳነን፤
እግዚአብሔር ይህ ነው፤ በእርሱ ታመንን፤
በማዳኑም ደስ ይበለን፤ ሐሤትም እናድርግ።"

[10]*የእግዚአብሔር* እጅ በዚህ ተራራ ላይ ያርፋል፤
ነገር ግን ጭድ ከጭቃ ጋር እንደሚረገጥ፣
ሞዓብም እንዲሁ ይረገጣል።
[11]ዋናተኛ ሲዋኝ እጁን እንደሚዘረጋ፣
በውስጡ ሆነው እጃቸውን ይዘረጋሉ፤
ጌታ በእጃቸው ተንኰል ሳይታለል፣
ትዕቢታቸውን ያዋርዳል።
[12]ከፍ ብሎ የተመሸገውን ቅጥርህን ዝቅ
ያደርገዋል፤
ወደ ታች ያወርደዋል፤
ወደ ምድር አውርዶም
ትቢያ ላይ ይጥለዋል።

የምስጋና መዝሙር

26

በዚያ ቀን ይህ መዝሙር በይሁዳ ምድር ይዘመራል፤
ብርቱ ከተማ አለችን፣
ስምሳካችን ቅጥሮቿንና ምሽጎቿን፣
ለድነት አድርጎአል።
[2]በእምነቱ የጸና
ጻድቅ የሆነ ሕዝብ ይገባ ዘንድ፣
በሮቿን ክፈቱ።
[3]በአንተ ላይ ታምናለችና፣
በአንተ የምትደገፈውን ነፍስ
ፈጽመህ በሰላም ትጠብቃታለህ።
[4]*በእግዚአብሔር* ለዘላለም ታመኑ፤
ጌታ *እግዚአብሔር* የዘላለም ዐምባ ነውና።
[5]በከፍታ የሚኖሩትን ዝቅ ዝቅ ያደርጋል፤
ከፍ ከፍ ያለችውን ከተማ ያዋርዳል፤
ወደ ምድር ይጥላታል፤
ከትቢያም ጋር ይደባልቃታል።
[6]እግር
የተጨቋኞች እግር፣
የድኾችም ኮቴ ይረግጣታል።
[7]የጻድቃን መንገድ ቅን ናት፤
አንተ ቅን የሆንህ ሆይ፤
የጻድቃንን መንገድ ታቃናለህ።
[8]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በሕግህ[a] ጎዳና በመሄድ፣
አንተን ተስፋ አድርገናል፤
ስምህና ዝናህ፣
የልባችን ምኞት ነው።
[9]ነፍሴ በሌሊት ትናፍቅሃለች፤
መንፈሴም በውስጤ ትፈልግሃለች።
ፍርድህ ወደ ምድር በመጣ ጊዜ፣
የዓለም ሕዝቦች ጽድቅን ይማራሉ።
[10]ክፉዎች ርኅራኄ ቢደረግላቸው እንኳ፣
ጽድቅን አይማሩም፤
በቅንነት ምድር እንኳ ክፋትን ያደርጋሉ፤
የእግዚአብሔርንም ግርማ አያስተውሉም።
[11]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ክንድህ ከፍ ከፍ ብሎአል፤
እነርሱ ግን አላስተዋሉም፤
ለሕዝብህ ያለህን ቅናት ይዩ፤ ይፈሩም፤
ለጠላቶችህም የተዘጋጀው እሳት ይብላቸው።
[12]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ ሰላምን
መሠረትህልን፤
የሠራነውንም ሁሉ አንተ አከናወንህልን።
[13]*እግዚአብሔር* አምላካችን ሆይ፤
ከአንተ ሌላ ሌሎች ጌቶች ገዝተውናል፤
እኛ ግን የአንተን ስም ብቻ እናከብራለን።
[14]እነርሱ ሞተዋል፤ ከእንግዲህ በሕይወት
አይኖሩም፤
መንፈሳቸው ተነሥቶ አይመጣም።
አንተ ቀጣሃቸው፤ አጠፋሃቸው፤
መታሰቢያቸውንም ሁሉ ደመሰስህ።
[15]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ሕዝብን አበዛህ፤
ሕዝብን አበዛህ።

25፥9 ዘጸ32፥43፤ መዝ9፥2፤13፥5፤22፥5፤ 145፥19፤ ኢሳ2፥11፤ 9፥3፤10፥20፤12፥2፤ 19፥20፤33፥22፤ 35፥2፡4፡10፤40፥9፤ 41፥16፤43፥3፡11፤ 45፥15፡21፤49፥25-26፤ 51፥3፤60፥16፤ 61፥7፡10፤63፥8፤ 66፥14፤ኤር14፥8
25፥10 ዘኍ19፥37፤ ዘኍ21፥29፤ዘዳ23፥6፤ ኢሳ2፥2፤11፥14፤ አሞ2፥1-3
25፥11 ዘሌ26፥19፤ ኢዮ40፥12፤ኢሳ5፥25፤ 14፥26፤16፥14
25፥12 ኢዮ40፥11፤ ኢሳ2፥15፤15፥1፤ ኤር51፥44
26፥1 መዝ48፥13፤ ኢሳ10፥20፤14፥32፤ 30፥29፤32፥18፤ 60፥18፤ዘካ2፥5፤9፥8
26፥2 መዝ24፥3-4፡ 7፤85፥13፤ኢሳ1፥26፤ 4፥3፤9፥7፤50፥8፤ 53፥11፤54፥14፤58፥8፤ 62፥2
26፥3 1ዜና5፥20፤ ኢዮ22፥21፤መዝ22፥5፤ 28፥7፤ኢሳ9፥6፡7፤ 12፥2፤ፊል4፥7
26፥4 ዘፍ49፥24፤ መዝ62፥8፤ኢሳ12፥2፤ 50፥10
26፥5 ኢሳ25፥2፡ 12፤ሕዝ26፥11
26፥6 ኢሳ5፥5፤ 3፥15፤14፥30፤49፥26
26፥7 ዘዐ14፥19፤ መዝ25፥8፤26፥12፤ ኢሳ40፥4፤42፥16
26፥8 ዘጸ18፥18፤ መዝ1፥2፤37፥9፤ 130፥5፤145፥2፤ ኢሳ12፥4፤56፥1፤64፥5
26፥9 1ዜና16፥14፤ መዝ42፥1-3፤63፥1፤ 78፥34፤119፥55፤ ኢሳ55፥6፤ማቴ6፥33
26፥10 1ሳሙ12፥24፤ ኢሳ22፥12-13፤32፥6፤ 59፥7፡13፤ኤር2፥19፤ ሆሴ11፥7፤ማቴ5፥45፤የሐ5፥37-38፤ ሮሜ2፥4
26፥11 መዝ10፥12፤ ኢሳ1፥31፤9፥7፤18፥3፤44፥9፡18፤ኢል2፥18፤ ሚክ7፥16፤ዘካ1፥14፤ ዕብ10፥27
26፥12 መዝ68፥28፤119፥165፤ኢሳ9፥6
26፥13 ኢሳ2፥8፤10፥5፡11፤12፥4፤42፥8፤63፥7
26፥14 ዘዳ4፥28፤ ኢዮ26፥5፤መዝ9፥5፡6፤ ኢሳ10፥3
26፥15 ኢዮ12፥23፤ ኢሳ14፥2፤33፥17

[a]8 ወይም፣ *በፍርድህ* ተብሎ መተርጐም ይችላል

28፥16፤ 30፥15፤ 40፥10፤ 49፥22፤ 52፥4፤ 61፥11፤ 65፥13 ይመ። *ውርደት ... ያስወግዳል፤* 54፥4 ይመ።

25፥9፤ ሌላው አጭር የምስጋና መዝሙር ነው። *በዚያን ቀን፤* 12፥1-4፤ 24፥21፤ 10፥20፡27 እና ማብ ይመ። *በእርሱ ታመንን፤ እርሱም አዳነን፤* ከመዝ 22፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ። *ደስ ይበለን፤ ሐሤትም እናድርግ፤* ከ35፥10፤ 51፥11፤ 66፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

25፥10-12፤ ስለ ፍርድ የተነገረውን የበለጠ ያብራራል።

25፥10 *ሞዓብ፤* በ34፥5-17 ላይ እንደ ተጠቀሰው ኤዶም፣ የእግዚአብሔርን ጠላቶች ሁሉ በምሳሌ ለመጥቀስ የገባ ነው፤ የ15፥1 ማብ ይመ።

25፥11 *ትዕቢታቸውን፤* የ16፥6 ማብ ይመ።

25፥12 *ከፍ ብሎ የተመሸገውን ቅጥርህን፤* ቊ 2፤ 2፥15፤ 2ሳ 3፥27፤ ኤር 51፥58 ይመ።

26፥1-15፤ እግዚአብሔር ስላደረገው ትድግና ሌላው የምስጋና መዝሙር ነው።

26፥1 *በዚያ ቀን፤* 12፥1፡4፤ 24፥21፤ 25፥9 ይመ። የ10፥20፡27 ማብ ይመ። *ምሽጎቿን፤* ከዐፈር ወይም ከድንጋይ የተሠሩ ዕርዶች። (2ሳሙ 20፥15 ጋር ያነጻጽሩ)።

26፥3፤ 30፥15 ይመ። *በአንተ ላይ ታምናለችና፤* ከመዝ 112፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ። *በሰላም ትጠብቃታለህ፤* ከ25፥9 ጋር ያነጻጽሩ።

26፥4 *ዐምባ፤* 17፥10 እና ማብ ይመ።

26፥5 *ከፍ ከፍ ያለችውን ከተማ፤* የ24፥10 ማብ ይመ። *ከትቢያም ጋር ይደባልቃታል፤* ከ25፥2-12 ጋር ያነጻጽሩ።

26፥6 *የተጨቋኞች እግር፤* ጨቋኞች በ49፥24-26፤ 51፥22-23 ተዋርደዋል (ከ3፥14-15 ጋር ያወዳድሩ)።

26፥7 *መንገድ ቅን ናት፤ ... መንገድ ታቃናለህ፤* ይህ ፍሬ ሐሳብ በ40፥3-4፤ 42፥16፤ 45፥13 ይገኛል።

26፥8፤ እግዚአብሔር ለእነርሱ ሲል የሚገልጸው ኀይሉ ነው (ሆሴ 12፥5-6 ይመ)። *ስምህና ዝናህ፤* ቊ 13፤24፥15፤25፥1 ይመ።

26፥9 *ፍርድህ፤* ቅጣት ማለት ነው (ከ 4፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

26፥10 *ርኅራኄ፤* የመከርን በረከትና አጠቃላይ ብልጥግናን ያመለክታል (ከማቴ 5፥45 ጋር ያነጻጽሩ)።

26፥11 *ክንድህ ከፍ ከፍ ብሎአል፤* የኀይል ምልክት ነው፤ 9፥12፡17፡21 እና ማብ ይመ፤ መዝ 89፥13 ይመ። *ቅናት፤* 9፥7 እና ማብ ይመ፤ ከ37፥32፤ 63፥15 ጋር ያነጻጽሩ። *እሳት፤* የ1፥31 ማብ ይመ።

26፥12 *ሰላምን፤* ቊ 3 ይመ።

26፥13 *ሌሎች ጌቶች፤* እንደ ግብፅ፣ እንደ አሦር ያሉትን ባዕዳን ገዦች ማለት ነው።

26፥14 *ሞተዋል፤ ... መንፈሳቸው ተነሥቶ አይመጣም፤* ይህን በ14፥9-10 ከተገለጸው ከባቢሎን ንጉሥ ዕጣ ፈንታ ጋር ያነጻጽሩ።

26፥15 *ሕዝብን አበዛህ፤* ይህ እውን የሚሆነው በ54፥2-3 እንደ ተገለጸው ከባቢሎን ምርኮ ከተመለሱ በኋላ ነው፤ ከ9፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

ክብሩን ለራስህ አደረግህ፤
  የምድሪቱንም ወሰን ሁሉ አሰፋህ።
16እግዚአብሔር ሆይ፤ በተጨነቁ ጊዜ ወደ
    አንተ መጡ፤
  በገሥጽሃቸውም ጊዜ፣
  በለሆሳስ ድምፅ ይጸልያሉ†።
17እግዚአብሔር ሆይ፤ የፀነሰች ሴት ልትወልድ
    ስትል፣
  በምጥ እንደምትጨነቅና እንደምትጮኽ፣
  እኛም በፊትህ እንዲሁ ሆነናል።
18አረገዝን በምጥም ተጨነቅን፤
  ነገር ግን ነፋስን ወለድን፤
ለምድርም ድነትን አላመጣንም፤
  የዓለምን ሕዝብ አልወለድንም
19ነገር ግን ሙታንህ ሕያዋን ይሆናሉ፤
  በድናቸውም ይነሣል።
እናንት በዐፈር ውስጥ የምትኖሩ፣
  ተነሡ፤ በደስታም ዘምሩ።
ጠልህ እንደ ንጋት ጠል ነው፤
  ምድር ሙታንን ትወልዳለች።
20ሕዝቤ ሆይ፤ ሂድ ወደ ቤትህ ግባ፤
  በርህን ከኋላህ ዝጋ፤
ቍጣው እስኪያልፍ ድረስ፣
  ለጥቂት ቀን ተሸሸግ።
21በምድር ላይ የሚኖረውን ሕዝብ ስለ ኀጢአቱ
    ለመቅጣት፣
  እነሆ፤ እግዚአብሔር ከመኖሪያው ወጥቶ
    ይመጣል፤
ምድር በላይዋ የፈሰሰውን ደም ትገልጣለች፤
  የተገደሉትንም ከእንግዲህ አትሸሽግም።

የእስራኤል ዐርነት መውጣት

27 በዚያ ቀን እግዚአብሔር፣
  ተወርዋሪውን እባብ ሌዋታንን፣
የሚጠቀለለውን ዘንዶ ሌዋታንን
  በብርቱ፣ በታላቁና በኀይለኛ ሰይፍ
  ይቀጣዋል፤
  የባሕሩንም ግዙፍ አውሬ ይቈራርጠዋል።
2በዚያን ቀን እንዲህ ይባላል፤
  "ለመልካሙ የወይን ቦታ ዘምሩለት፤
3እኔ እግዚአብሔር ጠባቂው ነኝ፤
  ዘወትር ውሃ አጠጣዋለሁ፤
ስለዚህ ማንም አይጐዳውም፣
  ቀንና ሌሊት እጠብቀዋለሁ፤
4እኔ አልቈጣም።
  እሾኽና ኵርንችት ምነው በተነሡብኝ!
ለውጊያ በወጣሁባቸው፣
  አንድ ላይ ባቃጠልኋቸው!
5አለዚያ ይምጡና መሸሸጊያቸው ያድርጉኝ፤
  ከእኔ ጋር ሰላም ይፍጠሩ፤
  አዎን፤ ከእኔ ጋር ሰላም ያድርጉ።"
6በሚመጡት ቀናት ያዕቆብ ሥር ይሰዳል፤
  እስራኤልም ያቈጠቍጣል፤ ያብባልም፤
  በፍሬያቸውም ምድርን ሁሉ ይሞላሉ።
7የመቷትን እንደ መታቸው፣
  እግዚአብሔር እርሷንስ መታትን?
የገደሏትን እንደ ገደላቸው፣
  እርሷስ ተገደለችን?
8በጦርነትና በስደት ተፋለምሃት‡፤
  የምሥራቅ ነፋስ እንደሚነፍስበት ቀን፣
  በብርቱ ዐውሎ ነፋስ አሳደድሃት።
9ያዕቆብ የመሠዊያ ድንጋዮችን፣
  እንደ ኖራ ድንጋይ ፈጭቶ ሲያደቃቸው፣
የአሼራን ዐምድና የዕጣን መሠዊያዎችን፣
  ከቦታቸው ነቅሎ ሲጥል፣
  በዚያን ጊዜ በደሉ ይሰረይለታል፤

26፥16 መሳ6፥2፤ መዝ39፥11፤ኢሳ5፥30፤ 29፥4
26፥17 ኢሳ21፥3፤ ዮሐ16፥21፤ራእ12፥2
26፥18 ዘፍ49፥10፤ መዝ17፥14፤ ኢሳ33፥11፤42፥6፤ 49፥6፤51፥4፤59፥4፤ ኤር12፥16
26፥19 ዘፍ27፥28፤ መዝ22፥29፤ኢሳ18፥4፤ 25፥8፤66፥24፤ ሕዝ37፥1-14፤ ዳን12፥2፤ኤፌ5፥14
26፥20 ዘፀ12፥23፤ ኢዮ14፥13፤መዝ91፥1፡ 4፤ኢሳ10፥25፤30፥27
26፥21 ኢዮ16፥18፤ ኢሳ13፥9፡11፤18፥4፤ 29፥6፤30፥12-14፤ ሉቃ11፥50-51፤ ይሁ1፥14
27፥1 ቍ13፤ ዘፍ3፥24፤ዘዳ32፥41፤ ኢዮ3፥8፤26፥13፤ መዝ68፥30፤74፥13፤ ኢሳ2፥11፤28፥5፤ 31፥8፤34፥6፤65፥12፤ 66፥16፤ሕዝ21፥3፤ ናሆ3፥15፤ራእ12፥9
27፥2 ኢሳ5፥1፤ 24፥21፤ኤር2፥21
27፥3 መዝ91፥4፤ ኢሳ5፥2፤58፥11፤ ዮሐ6፥39
27፥4 ቍ11፤ ኢሳ10፥17፤ማቴ3፥12፤ ዕብ6፥8
27፥5 ኢዮ22፥21፤ መዝ119፥165፤ ኢሳ25፥4፤ሮሜ5፥1፤ 2ቆሮ5፥20
27፥6 ዘፍ40፥10፤ 2ነገ19፥30፤ መዝ72፥16፤ ኢሳ11፥1፡10፤ 37፥31፤ሕዝ17፥23፤ 36፥8፤ሆሴ14፥8
27፥7 ኢሳ10፥26፤ 11፥4፤37፥36-38
27፥8 ዘፍ41፥6፤ኢሳ49፥14፤50፥1፤54፥7
27፥9 ዘፀ23፥24፤34፥13፤ዘሌ26፥30፤ 2ዜና14፥5፤መዝ78፥38፤ ሮሜ11፥27

†16 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።
‡8 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።

26፥16-18፤ ነቢዩ ኢሳይያስ በሕዝቡ ስም ለእግዚአብሔር የተናገረው ነው።

26፥16 *በተጨነቁ ጊዜ፤* በ5፥30፤ 8፥21-22 የተገለጸውን የአሦራውያንን ጭቈና የሚያመለክት ነው። የመሳፍንትም ዘመን ከዚሁ ጋር ይመሳሰላል (መሳ 6፥2፡6 ይመ)።

26፥17-18 በምጥ እንደምትጨነቅ፤ 13፥8እና ማብ ይመ፤ ከ37፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

26፥18 *ለምድርም ድነትን፤* እስራኤል፣ "ለአሕዛብ ብርሃን" እንድትሆን ተመርጣለች (42፥6፤ 49፥6 እና ማብ ይመ፤ 9፥2 እና ማብ ይመ)።

26፥19-21፤ ነቢዩ የእግዚአብሔርን የማረጋገጫ ቃል እንደ ገና ይናገራል።

26፥19 *ሙታንህ ሕያዋን ይሆናሉ፤ በድናቸውም ይነሣል፤* የእስራኤልን ተሐድሶ የሚያመለክት ሲሆን (ሕዝ 37፥11-12 ይመ)፣ የሙታንን ትንሣኤም ሳይመለከት አይቀርም (ዳን 12፥2)። ከ25፥8 ጋር ያነጻጽሩ፤ ከ26፥14 ጋር ያወዳድሩ። *ጠል፤* የፍሬያማነት ምሳሌ ነው (2ሳሙ 1፥21፤ ሆሴ 14፥5 ይመ)።

26፥20-21፤ 24፥21-22 እና የ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ።

26፥20 *ቍጣው ... ለጥቂት ቀን፤* ከ10፥25፤54፥7-8 ጋር ያነጻጽሩ። ጭካኔ የሞላበት የአሦራውያን አገዛዝ፣ የባቢሎን ምርኮና ሌሎች ጭቈናዎች ሁሉ ያበቃሉ።

26፥21 *ለመቅጣት፤* 66፥14-16 ይመ። *ትገልጣለች ... ከእንግዲህ አትሸሽግም፤* የንጹሓኑ ሥጋና ደም፣ በጨቋኝ ኀይሎችም የታረዱት ጻድቃን በድን በምድር ተቀብሮ አይቀርም፤ ነገር ግን ወጥቶ በግልጽ በገዳዮቻቸው ላይ ይመሰክራል፤ እግዚአብሔርም ግድያውን በፍርዱ ይበቀላል (ዘፍ 4፥10 ይመ)።

27፥1-2፡12-13 *በዚያ ቀን፤* 10፥20፡27እና ማብ ይመ፤ እንደዚሁም 12፥1፡4፤ 24፥21፤ 25፥9፤ 26፥1 ይመ።

27፥1፤ በከፍተኛ ደረጃ የተገለጸ የፍርድ ቃል ነው። *ሌዋታን ... አውሬ፤* ከከነዓናውያን አፈ ታሪክ የተወሰደ ሲሆን፣ እንደ ግብፅ ያሉ ክፉ መንግሥታት ምሳሌ ነው (30፥7 እና ማብ 51፥9፤ ሕዝ 29፥3፤ 32፥2 ይመ)። *ተወርዋሪውን እባብ... የተጠቀለለውን፤* ከኢዮ 3፥8፤ 41፥1፤ መዝ 74፥19 ጋር ያነጻጽሩ)። ስለ ሌዋታን የተጠቀሰው እንዲህ ዐይነቱ አገላለጽ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ይገኛል።

27፥2-6፤ ሁለተኛው የወይኑ ቦታ መዝሙር (5፥1-7 እና ማብ ይመ)።

27፥2 *የወይን ቦታ፤* እስራኤልን ያመለክታል።

27፥4-5፤ እንደ ሌሎች አሕዛብ ወይ "እሾኽና ኵርንችት" አልሆኑ ወይም ደግሞ በእግዚአብሔር አልታመኑ (29፥13 ይመ)፣ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸውን የለብታ ሕይወት ገልጦ ያሳያል።

27፥4 *እሾኽና ኵርንችት፤* 5፥6እና ማብ ይመ።

27፥6 *ሥር ይሰዳል፤* 11፥1፡10 እና ማብ ይመ። *ያቈጠቍጣል፤ ያብባልም፤* 4፥2 እና ማብ ይመ። የመሲሑ ዘመን እንደሚመጣም ያመለክታል። *ምድርን ሁሉ ይሞላሉ፤* ከ26፥18 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥7-11፤ እግዚአብሔር በኢሳይያስ ዘመን በእስራኤል ላይ የሚያመጣውን ፍርድ ያመለክታል።

27፥7 *የመቷትን?* ከ10፥24-26 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥8 *በስደት፤* ምናልባት የባቢሎንን ምርኮ ማመልከቱ ይሆናል። *የምሥራቅ ነፋስ፤* ከምድረ በዳ የሚመጣው ሞቃት ነፋስ ነው (ኤር 4፥11፤ ሕዝ 19፥12 ይመ)።

27፥9 *የአሼራን ዐምድና የዕጣን መሠዊያዎችን፤* 17፥8 እና ማብ ይመ። *ፈጭቶ ሲያደቃቸው፤* ዘፀ 34፥13 ይመ። *ይሰረይለታል፤*

ይህም ኀጢአቱን የማስወገዱ ሙሉ ፍሬ
ይሆናል።
[10]የተመሸገባት ከተማ ባዶዋን ቀርታለች፤
እንደ ምድረ በዳም የተተወች ስፍራ ሆናለች፤
ጥጆች በዚያ ይሰማራሉ፤
እዚያም ይተኛሉ፤
ቅርንጫፎቿንም ልጠው ይበላሉ።
[11]ጫፎቿ ሲደርቁ ይሰበራሉ፤
ሴቶችም መጥተው ይማግዷቸዋል።
ማስተዋል የሌለው ሕዝብ ስለ ሆነ፣
ፈጣሪው አይራራለትም፤
ያበጀውም አይምረውም።

[12]በዚያ ቀን ከኤፍራጥስ ወንዝ እንሥቶ እስከ ግብፅ ደረቅ ወንዝ፣ እግዚአብሔር እህሉን ይወቃል፤ እናንተም የእስራኤል ልጆች ሆይ፤ አንድ በአንድ ትሰበሰባላችሁ። [13]በዚያ ቀን ታላቅ መለከት ይነፋል፤ በአሦር የጠፉትና በግብፅ የተሰደዱትም መጥተው፣ በተቀደሰው ተራራ በኢየሩሳሌም እግዚአብሔርን ያመልካሉ።

ወዮ ለኤፍሬም

28 ለኤፍሬም ሰካራሞች የመታበያ አክሊል ለሆነች፣
በለመለመ ሸለቆ ዐናት ላይ ጕብ ብላ፣
የክብሩ ውበት ለሆነች ጠውላጋ አበባ፣
የወይን ጠጅ ለዘራቸው መኵራሪያ ለሆነች፣
ለዚያች ከተማ ወዮላት!
[2]እነሆ፤ ጌታ ኀያልና ብርቱ የሆነ ነገር
አለው፤
ይህም እንደ በረዶ ወጀብ፣ እንደሚያጠፋ
ዐውሎ ነፋስ፣
እንደ ኀይለኛ ማዕበል፣ እንደ ከባድ ዝናብ፣
በኀይል ወደ ምድር ይጥላታል።
[3]የኤፍሬም ሰካራሞች የመታበያ አክሊል፣
በእግር ይረገጣል።
[4]በለምለሙ ሸለቆ ዐናት ላይ ጕብ ብላ፣
የክብሩ ውበት የሆነች ጠውላጋ አበባ፣
ከመከር በፊት እንደ ደረሰች፣
ሰውም ድንገት አይቶ እንደሚቀጥፋት
ወዲያውኑም እንደሚውጣት በለስ
ትሆናለች።

[5]በዚያን ቀን የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
ለተረፈው ሕዝቡ፣
የክብር ዘውድ፣
የውበትም አክሊል ይሆናል።
[6]እርሱም በፍርድ ወንበር ላይ ለሚቀመጠው፣
የፍትሕ መንፈስ፣
ጦርን ከከተማዪቱ በር ላይ ለሚመልሱም፣
የኀይል ምንጭ ይሆናል።

[7]እነዚህም በወይን ጠጅ ይንገዳገዳሉ፤
በሚያስክርም መጠጥ ይወላገዳሉ፤
ካህናቱና ነቢያቱ በሚያስክር መጠጥ
ተንገደገዱ፤
በወይን ጠጅ ነገር ተምታታባቸው፤
በሚያስክር መጠጥ ተወላገዱ፤
ራእይ ሲያዩ ይስታሉ፤
ፍርድ ሲሰጡም ይሰናከላሉ።
[8]የማዕድ ገበታቸው ሁሉ በትፋት ተሞልቶአል፤
ከትውኪያም የጸዳ ቦታ የለም።
[9]እነርሱም እንዲህ ይላሉ፤ "የሚያስተምረው
ማንን ነው?
መልእክቱን የሚያብራራውስ ለማን ነው?
ወተት ለተዉት ሕፃናት?
ወይስ ጡት ለጣሉት?
[10]በትእዛዝ ላይ ትእዛዝ፣ በትእዛዝ ላይ ትእዛዝ፤
በደንብ ላይ ደንብ፣ በደንብ ላይ ደንብ፤*
እዚህ ጥቂት፣ እዚያ ጥቂት ነውና።
[11]እንግዲያማ እግዚአብሔር፣

27፥10 ዘፍ1፥2፤ ዘዳ13፥16፤ኢሳ5፥5፡ 6፡17፤17፥2፤32፥14፤ ኤር10፥22፤26፥6፤ ሰቆ1፥4፤5፥18
27፥11 ቍ4፤ ዘዳ32፥18፡28፤ ኢሳ1፥3፤9፥17፤10፥33፤ 33፥12፤41፥8፤43፥1፡ 7፡15፤44፥1-2፡21፡24፤ ኤር11፥16
27፥12 ዘፍ15፥18፤ ዘዳ30፥4፤ኢሳ1፥9፤ 11፥12፤17፥6፤21፥10፤ ማቴ3፥12
27፥13 ቍ1፤ ዘፍ27፥29፤ዘሌ25፥9፤ መሳ3፥27፤መዝ22፥29፤ 86፥9፤106፥47፤ ኢሳ2፥2፤10፥19፤ 19፥21፡25፤ ማቴ24፥31
28፥1 ቍ3፡4፤ ዘሌ10፥9፤ኢሳ5፥11፤ 7፥2፤9፥9፤10፥5፤ 29፥1፤30፥1፤31፥1፤ 33፥1፤ሆሴ7፥5፤ አሞ6፥6
28፥2 ኢሱ10፥11፤ ኢሳ8፥7፤29፥6፤ 40፥10፤ዳን9፥26
28፥3 ቍ1፤ ኢዮ40፥12፤ኢሳ5፥5
28፥4 ቍ1፤ መሐ2፥13፤ሆሴ9፥10፤ ናሆ3፥12
28፥5 ኢሳ1፥9፤ 10፥20፤24፥16፡23፤ 27፥1፤29፥18፤30፥23፤ 62፥3፤ኤር13፥18፤ ሕዝ16፥12፤21፥26፤ ዘካ9፥16
28፥6 መሳ9፥44-45፤ 2ሳሙ14፥20፤ 2ዜና32፥8፤ኢሳ4፥4፤ 11፥2-4፤32፥1፡16፤ 33፥5፤ዮሐ5፥30
28፥7 ዘሌ10፥9፤ መዝ107፥27፤ኢሳ1፥1፤ 3፥12፤9፥15፤22፥13፤ 24፥2፤29፥11፤ ኤፌ5፥18
28፥8 ኤር48፥26
28፥9 ቍ26፤ መዝ32፥8፤131፥2፤ ኢሳ2፥3፤30፥20፤48፥17፤50፥4፤ 52፥7፤53፥1፤54፥13፤ኤር31፥34፤32፥33፤ ዕብ5፥12-13፤ 1ጴጥ2፥2
28፥10 ቍ13 28፥11 ዘፍ11፥7፤ኢሳ33፥19፤ኤር5፥15፤ሕዝ3፥5፤ 1ቆሮ14፥21

*10 በዚህና በቍጥር 13 ላይ ይብራይስጡ፣ *ፃቭ ፃቫቭ ፃቭ ፃቫቭ፣ ካቭ ቃካቭ ካቭ ለካቭ* ይላል፤ ምናልባት ትርጕም የለሽ ንግግርን ለማሳየት ይሆናል፤ ይኸውም የነቢያትን ቃል አስመስሎ መናገርን ሊሆን ይችላል።

እስራኤል (ያዕቆብ) በሚመጣው ፍርድ ኀጢአቱ ይሰረይለታል ማለት ነው።

27፥10 *የተመሸገባት ከተማ፤* ኢየሩሳሌም ናት። *ባዶዋን ... ሆናለች፤* ከ6፥11-12 ጋር ያነጻጽሩ። *ጥጆች በዚያ ይሰማራሉ፤* ከ5፥5፤ 7፥25 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥12-13፤ ከሚመጣው ፍርድ ባሻገር ያለውን የእግዚአብሔርን ማዳን ያመለክታል።

27፥12 *እህሉን ይወቃል፤* እስራኤላውያን በተበተኑባቸው አሕዛብ ላይ የሚመጣውን ፍርድ ያመለክታል (የ21፥10 ማብ ይመ)። ውቂያው እስራኤልን ከአሕዛብ ይለያል ማለት ነው። *ግብፅ ደረቅ ወንዝ፤* የተስፋዪቱ ምድር ደቡባዊ ወሰን የሆነ የኤል አሪሽ ጅረት ሳይሆን አይቀርም። የተስፋዪቱ ምድር ሰሜናዊ ወሰን የኤፍራጥስ ወንዝ ነው (ዘፍ 15፥18 እና ማብ፤ 1ነገ 4፥21፤ 8፥65 ይመ)።

27፥13 *ታላቅ መለከት፤* ብዙውን ጊዜ ወታደሮች እንዲሰበሰቡ ይነፋል (1ሳሙ 13፥3 ይመ)። *አሦር ... ግብፅ፤* 11፥11-12 እና ማብ ይመ። *በተቀደሰው ተራራ፤* የጽዮንን ተራራ ያመለክታል (2፥2-4 እና ማብ 24፥23፤ 25፥6-7፡10 እና ማብ ይመ)።

28፥1-35፥10፤ ስድስት ተከታታይ ወዮታዎች (28፥1፤ 29፥1፤ 29፥15፤ 30፥1፤ 31፥1፤ 33፥1)፤ በአሕዛብ ላይ የተነገረውን ፍርድ (ም 34) እና የጽዮንን ደስታ የሚገልጠውን መዝሙር በማከተት (ም 35) ተብራርተውበታል። በምዕራፍ 5 ላይ ከተጠቀሱት ስድስት ወዮታዎች ጋር ያነጻጽሩ (የ5፥8-23 ማብ ይመ)።

28፥1 *ለኤፍሬም፤* የ7፥2 ማብ ይመ። *ሰካራሞች፤* የሰማርያ ከተማ በስምንተኛው መቶ ዓ.ቅ.ክ ተድላ ደስታ የሚፈጸምባት የፈንጠዝያ ከተማ ነበረች፤ 5፥11-13 እና ማብ፤ አሞ 6፥4-7 ይመ። *መታበያ፤* ቍ 3 እና የ16፥6 ማብ ይመ። *አክሊል፤* የሰሜኑ መንግሥት ዋና ከተማ የሆነችው ሰማርያ፣ ቢታወቀ ተራራ ላይ የተመሠረተች ውብ ከተማ ነበረች። *በለመለመ ሸለቆ* ከ5፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥2 *ኀያልና ብርቱ፤* የአሦር ንጉሥ ነው። *በረዶ ወጀብ ... ዝናብ፤* ቍ 17፤ 8፥7-8 እና ማብ 17፥12 እና ማብ ይመ፤ ከ30፥30፤ 32፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥5 *በዚያ ቀን፤* 4፥1-2፤10፥20፡27 እና ማብ 12፥1፡4፤ 24፥21፤ 25፥9፤ 26፥1፤ 27፥1-2፡12-13 ይመ። *የክብር ... የውበት፤* 4፥2 ይመ። *ለተረፈው፤* የ1፥9 ማብ ይመ።

28፥6 *የፍትሕ መንፈስ፤* 11፥2-4 እና ማብ ይመ። *በር፤* ከከተማዪቱ ለአደጋ እጅግ የተጋለጠ ቦታ ነው።

28፥7 *በወይን ጠጅ ... በሚያስክርም መጠጥ፤* የሃይማኖት መሪዎች በመጠጥ ሳይሆን፣ በመንፈስ ቅዱስ ሊሞሉ ይገባ ነበር፤ ዘሌ 10፥9፤ ዘኍ 11፥29፤ ኤፌ 5፥18 ይመ።

28፥8 *በትፋት፤* ከኤር 25፥16፡27 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥9-10፤ የኢሳይያስ አድማጮች በፌዝ መልክ የሚሰጡትን መልስ ያመለክታል፤ በ5፥19 ላይ ከተጠቀሰው የፌዝ ቃል ጋር ያነጻጽሩ።

28፥11-12፤ በከፊል በ1ቆሮ 14፥21 ላይ ተጠቅሶአል።

በባዕድ ልሳን በእንግዳ ቋንቋ ለዚህ ሕዝብ
ይናገራል::
[12]እርሱ፣ “ይህቺ የዕረፍት ቦታ ናት፤ የደከመው
ይረፍ፤
ይህቺ የእፎይታ ቦታ ናት” ያለው ለማን
ነበር?
እነርሱ ግን መስማት አልፈለጉም::
[13]ስለዚህ *የእግዚአብሔር* ቃል፣
በትእዛዝ ላይ ትእዛዝ፣ በትእዛዝ ላይ ትእዛዝ፤
በደንብ ላይ ደንብ፣ በደንብ ላይ ደንብ፤
እዚህ ጥቂት እዚያ ጥቂት ይሆንባቸዋል::
ይህ የሚሆንባቸው ሄደው ወደ ኋላ እንዲወድቁ፣
እንዲቈስሉና በወጥመድ እንዲያዙ፣
እንዲማረኩም ነው::

[14]ስለዚህ በኢየሩሳሌም ያለውን ሕዝብ
የምትገዙ፣
እናንት ፌዘኞች *የእግዚአብሔርን* ቃል ስሙ::
[15]እናንት፣ “ከሞት ጋር ቃል ኪዳን ገብተናል፤
ከሲኦልም ጋር ስምምነት አድርገናል፤
ውሸትን መጠጊያችን፣
ሐሰትን[ገ] መደበቂያችን አድርገናል፤
ታላቅ መቅሠፍት እየጠራረገ ሲያልፍ፣
ሊነካን አይችልም” በማለት ታብያችኋል::

[16]ስለዚህ ልዑል *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

“እነሆ፤ የተፈተነ ድንጋይ፣ የመሠረት ድንጋይ፣
ለጽኑ መሠረት የሚሆን የከበረ የማእዘን
ድንጋይ፣
በጽዮን አስቀምጣለሁ፤
በእርሱም የሚያምን አያፍርም::
[17]ፍትሕን የመለኪያ ገመድ፣
ጽድቅንም ቱንቢ አደርጋለሁ፤
ውሸት መጠጊያችሁን የበረዶ ዝናብ ይጠራ
ርገዋል
መደበቂያችሁንም ውሃ ያጥለቀልቀዋል::
[18]ከሞት ጋር የገባችሁት ቃል ኪዳን ይሻራል፤
ከሲኦልም ጋር ያደረጋችሁት ስምምነት
ይፈርሳል፤
ታላቁ መቅሠፍት እየጠራረገ ሲያልፍ፣
እናንተም ትጠራረጋላችሁ::

[19]በመጣ ቍጥር ይዞአችሁ ይሄዳል፤
ማለዳ ማለዳ፣ በቀንና በሌሊትም ይጠራርጋል::”

ይህን ቃል ብታስተውሉ፣
ሽብር በሽብር በሆነ ነበር::
[20]እግር ዘርግቶ እንዳይተኛ ዐልጋው አጭር ነው፤
ሰውነትንም ለመሸፋፈን ብርድ ልብሱ ጠባብ
ነው::
[21]*እግዚአብሔር* ሥራውን፣ አዎን ድንቅ ሥራውን
ሊሠራ፣
ተግባሩን፣ እንግዳ የሆነ ተግባሩን ሊያከናውን፣
በፐራሲም ተራራ እንዳደረገው ይነሣል፣
በገባዖን ሸለቆ እንዳደረገው ይነሣሣል::
[22]እንግዲህ ፌዛችሁን አቁሙ፤
አለዚያ እስራታችሁ ይጸናባችኋል፤
ጌታ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር*
መላውን ምድር ለማጥፋት ያወጀውን
ዐዋጅ ሰምቻለሁ::
[23]አድምጡ ድምፄን ስሙ፤
አስተውሉ ቃሌንም ስሙ::

[24]ገበሬ ሊዘራ መሬቱን ሲያዘጋጅ ያለማቋረጥ
ያርሳልን?
ጓሉን ሲከሰክስ፣ ዐፈሩን ሲያለሰልስ
ይከርማልን?
[25]ዕርሻውን አስተካክሎ፣
ጥቍር አዝሙድና ከሙን አይዘራምን?
ስንዴውንስ በትልሙ[ነ]፣
ገብሱን በተገቢ ቦታው፣
አጃውንም በተመደበው ስፍራ አይዘራምን?
[26]አምላኩ ያስተምረዋል፤
ትክክለኛውንም መንገድ ያሳየዋል::

[27]ጥቍር አዝሙድ በመውቂያ መሄሪያ አይወቃም፤
ከሙን የሠረገላ መንኰራኵር አይሄድበትም፤
ጥቍር አዝሙድ በበትር፣
ከሙንም በዘንግ ይወቃል::
[28]እንጀራን ለመጋገር እህል ይፈጫል፤
ስለዚህ አንድ ሰው ለዘላለም እህል ሲወቃ
አይኖርም::
የመውቂያውን መንኰራኵር ቢያኼድበትም፣

[ገ] 15 ወይም፣ *ሐሰተኛ ጣዖታትን*
[ነ] 25 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጕም በትክክል አይታወቅም::

28፥12 ዘፀ14፥14፤ ኢሱ1፥13፤ኢዮ11፥18፤ ኢሳ11፥10፤ ማቴ11፥28-29
28፥13 ቍ10፤ ኢሳ8፥15፤ማቴ21፥44
28፥14 2ዜና36፥16፤ ኢሳ1፥10
28፥15 ቍ2:18፤ መሳ9፥35፤ኢዮ5፥23፤ ኢሳ8፥7-8:19፤9፥15፤ 10፥26፤29፥6:15፤ 30፥28፤ኤር23፥24፤ ሕዝ11፥22
28፥16 መዝ118፥22፤ ኢሳ8፥14-15፤14፥32፤ 29፥22፤45፥17፤50፥7፤ 54፥4፤ኤር51፥26፤ ሐዋ2፥34-35:45፤ ዘካ12፥3፤ሐሥ4፥11፤ ሮሜ9፥33፤10፥11፤ 1ቆሮ3፥11፤ 2ጢሞ2፥19፤1ጴጥ2፥6
28፥17 ኢሱ10፥11፤ 2ነገ21፥13፤መዝ11፥7፤ ኢሳ5፥16፤8፥7
28፥18 ቍ15፤ ኢሳ5፥5፤7፥7፤63፥18፤ ዳን8፥13
28፥19 2ነገ24፥2፤ ኢዮ18፥11፤መዝ5፥3
28፥20 ኢሳ59፥6
28፥21 ዘፍ38፥29፤ ኢሱ9፥3፤1ዜና14፥11፤ ኢሳ10፥12፤65፥7፤ ሉቃ19፥41-44
28፥22 2ዜና36፥16፤ ኢሳ10፥22:23፤ ኤር29፥18፤ሰቆ2፥15፤ ሰፎ2፥15
28፥23 ኢሳ32፥9
28፥24 መክ3፥2
28፥25 ዘፀ9፥31:32፤ ሕዝ4፥9፤ማቴ23፥23
28፥26 መዝ94፥10
28፥27 ኢዮ41፥30፤ ኢሳ10፥5፤21፥10
28፥28 ኢሳ21፥10

28፥11 *በባዕድ ልሳን፤* የአሦራውያንን ቋንቋ ለማመልከት ነው::

28፥12 *የዕረፍት ቦታ፤* ሊታመኑበት የሚገባ እግዚአብሔር የሰጣቸውን ምድር ያመለክታል (26፥3፤30፥15፤40፥31፤ ኢሱ 1፥13 ይመ):: *መስማት አልፈለጉም፤* ከኤር 6፥16 ጋር ያነጻጽሩ::

28፥13 *ይሆንባቸዋል፤* ከነቢዩ የሚሰማው ቃል ባዶ ነው ስለሚሉ፣ የሚናገረው የእግዚአብሔር ቃል ለእነርሱ ባዶ ይሆንባቸዋል (6፥9-10 እና ማብ ይመ)::

28፥15:18 *ከሞት ጋር ቃል ኪዳን ገብተናል፤* ከሙታን ጋር መገናኘትን ወይም አምልኮተ ጣዖትን ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ለመግለጽ የገባ ሊሆን ይችላል (8፥19 ይመ)፤ ሕዝቡ ከሚደርስባቸው አደጋ የተነሣ አንሞትም የሚል ስሜት ስለነበራቸው፣ ኢሳይያስ ጠንካራ ዘይቤያዊ አነጋገርን በመጠቀም በዚህ አቋማቸው ላይ ያፌዛል (ሆሴ 2፥18):: *ታላቅ መቅሠፍት፤* የአሦርንና የባቢሎንን ሰራዊት የሚያመለክት ተለዋጭ ዘይቤ ነው፤ 8፥7፤ 10፥26 ይመ::

28፥16 *ድንጋይ፤* እግዚአብሔር ነው (8፥14፤ 17፥10 እና ማብ ይመ):: *የማዕዘን ድንጋይ፤* ከመዝ 118፥22 ጋር ያነጻጽሩ:: *ለጽኑ መሠረት፤* 1ቆሮ 3፥11 ይመ፤ ከ1ጴጥ 2፥4-7 ጋር ያነጻጽሩ::

28፥17 *የመለኪያ ገመድ … ቱንቢ፤* መለኪያዎቹና መፈተኛዎቹ እግዚአብሔር የሚፈጽማቸው የፍትሕና የጽድቅ ሥራዎች ይሆናሉ:: *የበረዶ ዝናብ፤* ቍ 2፤ 30፥30፤ 32፥19 ይመ::

28፥20 *አጭር ነው፤ … ጠባብ ነው፤* በወታደራዊም ሆነ በመንፈሳዊ ሕይወት እስራኤላውያን አልተደራጁም ነበር::

28፥21 *በፐራሲም ተራራ፤* እግዚአብሔር ፍልስጥኤማውያንን የመታበት ስፍራ ነው (2ሳሙ 5፥20 ይመ):: *በገባዖን ሸለቆ፤* አሞራውያንን ለማጥፋት እግዚአብሔር የበረዶ ድንጋይ ያወረደበት ስፍራ ነው (ኢሱ 10፥10-12):: *ድንቅ ሥራውን … እንግዳ የሆነ ተግባሩን፤* በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር እስራኤልን ይወጋል ማለት ነው::

28፥22 *ለማጥፋት ያወጀውን ዐዋጅ፤* 10፥22-23 እና የ10፥22 ማብ ይመ::

28፥23-29፤ የጥበብ ቅኔ ሲሆን፣ በሁለት አንጓዎች ተከፍሎ እያንዳንዱ ስንኝ የእግዚአብሔርን ጥበብ ከፍ ከፍ በሚያደርግ ቃል ይጠቃለላል:: በአጠቃላይ ሐሳቡ፣ በተለይ “መውቃት” የሚለው ቃልም ጉልቶ መጠቀሱ ምንም እንኳ እግዚአብሔር እስራኤልን መቅጣት ቢኖርበትም፣ ቅጣቱ እንደ ገበሬ መከር ሁሉ በጊዜ ተለይቶ የሚታወቅና የሚለካ መሆኑን ያመለክታል፤ 27፥12 እና ማብ ይመ::

28፥25 *ከሙን፤* የምግብ ማጣፈጫ ቅመም:: *አጃ፤* የስንዴ ዐይነት ነው (የዘፀ 9፥32 ማብ ይመ)::

28፥27 *በትር፤* 10፥5 እና ማብ ይመ::

ፈረሶቹ አይደፈጥጡትም።
[29]ይህ ሁሉ የሚሆነው በምክሩ ድንቅ በጥበቡ
ታላቅ ከሆነው፣
ከሰራዊት ጌታ ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው።

ወዮ ለዳዊት ከተማ

29 ዳዊት የሰፈረብሽ ከተማ፣
አርኤል፣ አርኤል ወዮልሽ!
ዓመት በዓመት ላይ ጨምሪ፣
ዐውደ ዓመትሽም ይቀጥል።
[2]ነገር ግን አርኤልን[T] እከባለሁ፤
ታለቅሳለች፤ ዋይ ዋይ ትላለች፤
ለእኔም እንደ መሠዊያ ስፍራ ትሆንልኛለች።
[3]በዙሪያሽ እሰፍራለሁ፤
በቅጥር እከብሻለሁ፤
የከበባ ዐምባም ሠርቼ አስጨንቅሻለሁ።
[4]ወደ ታች ትወርጃለሽ፤ ከምድርም በታች
ትናገሪያለሽ፤
ንግግርሽ ከትቢያ እየተጕተመተመ
ይወጣል፤
ድምፅሽ እንደ መናፍስት ድምፅ ከመሬት
ወደ ላይ ይመጣል፤
ንግግርሽ ከትቢያ ያንሾካሹካል።
[5]ነገር ግን ብዙ ጠላቶችሽ እንደ ትቢያ ብናኝ፣
መንጋ ጨካኞችም በነፋስ እንደሚነዳ ገለባ
ይሆናሉ።
ድንገት ሳይታሰብም፣
[6]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
በነጐድጓድ፣ በምድር መናወጥና በታላቅ
ድምፅ፣
በዐውሎ ነፋስና በኀይለኛ ሞገድ ፈጽሞ
በሚባላም የእሳት ነበልባል ይመጣል።
[7]አርኤልን የሚወጋ የአሕዛብ ሁሉ መንጋ፣
በእርሷና በምሽጓ ላይ አደጋ የሚጥልና
የሚከባት፣
እንደ ሕልም
በሌሊትም እንደሚታይ ራእይ ይሆናል።
[8]የተራበ ሰው በሕልሙ ሲበላ ዐድሮ፣
ነገር ግን ሲነቃ ራቡ እንዳልለቀቀው፣
የጠማውም ሰው በሕልሙ ሲጠጣ ዐድሮ፣
ነገር ግን ሲነቃ እንደ ዛለና ጥማቱም
እንዳልተወው፣
የጽዮንን ተራራ የሚወጋ፣
የአሕዛብ መንጋ ሁሉ እንዲሁ ይሆናል።
[9]ነሁሉሉ፤ ተደነቁም፤
ተጨፈኑ፤ እስከ ወዲያኛውም ታውራችሁ
ቅሩ፤
በወይን ጠጅ አይሁን እንጂ ስከሩ፤
በሚያሰክር መጠጥ አይሁን እንጂ
ተንገዳገዱ።
[10]እግዚአብሔር ከባድ እንቅልፍ ጥሎባችኋል፤
ዐይኖቻችሁን፣ ነቢያትን ጨፍኖባችኋል፤
ራሶቻችሁን፣ ባለ ራእዮችን ሸፍኖባችኋል።

[11]ይህ ሁሉ ራእይ በጥቅልል መጽሐፍ ውስጥ እንደ ታሸገ ቃል ሆኖባችኋል። ጥቅልሉንም መጽሐፍ ማንበብ ለሚችል ሰው፣ "እባክህ አንብልን" ብላችሁ ብትሰጡት፣ "ታሽጓልና አልችልም" ይላችኋል። [12]ደግሞም ጥቅልሉን መጽሐፍ ማንበብ ለማይችል ሰው፣ "እባክህን አንብልን" ብላችሁ ብትሰጡ፣ "ማንበብ አል ችልም" ይላችኋል።

[13]እግዚአብሐር እንዲህ ይላል፤
"ይህ ሕዝብ በአፉ ወደ እኔ ይቀርባል፤
በከንፈሩም ያከብረኛል፤
ልቡ ግን ከእኔ የራቀ ነው፤
የሚያመልከኝም፣
ሰው ባስተማረው ሰው ሠራሽ ሥርዐት ብቻ
ነው[A]።
[14]ስለዚህ ይህን ሕዝብ በድንቅ ላይ ድንቅ
ነገር እያደረግሁ፣
ዳግመኛ አስገርመዋለሁ፤
የጥበበኞች ጥበብ ይጠፋል፤
የአስተዋዮችም ማስተዋል ይበናል።"

28፥29 መዝ92፥5፤ ኢሳ9፥6፤ሮሜ11፥33
29፥1 ቍ2፡7፤ 2ሳሙ5፥7፤ኢሳ1፥14፤ 22፥12-13፤28፥1
29፥2 ቍ11 ኢሳ3፥26፤ሰቆ2፥5፤ ሕዝ43፥15
29፥3 2ነገ25፥1፤ ሉቃ19፥43-44
29፥4 ዘሌ19፥31፤ ኢሳ8፥19፤26፥16፤ 47፥1፤52፥2
29፥5 ዘዳ9፥21፤ መዝ55፥15፤78፥39፤ 103፥15፤ኢሳ2፥22፤ 13፥11፤17፥13፡14፤ 37፥27፤40፥6፤51፥12፤ 1ተሰ5፥3
29፥6 ዘፀ19፥16፤ ዘሌ10፥2፤መዝ50፥3፤ 55፥8፤83፥13-15፤ ኢሳ26፥21፤28፥15፤ ዘካ14፥1-5፤ማቴ24፥7፤ ማር13፥8፤ሉቃ21፥11፤ ራእ6፥12፤11፥19
29፥7 ቍ1፤ ኢዮ20፥8፤ሚክ4፥11-12፤ ዘካ12፥9
29፥8 ቍ5፡7፤ መዝ73፥20፤ኢሳ17፥12-14፤41፥11፡15፤ 54፥17፤ኤር30፥16፤ ዘካ12፥3
29፥9 ቍ14፤ ዘሌ10፥9፤መዝ60፥3፤ ኢሳ3፥12፤6፥10፤ 28፥1፤51፥17፡21-22፤ 63፥6፤ኤር4፥9፤ 13፥13፤25፥27፤ዕን1፥5
29፥10 መሳ4፥21፤ 1ሳሙ9፥9፤ መዝ69፥23፤ ኢሳ6፥9-10፤44፥18፤ ዮና1፥5፤ሚክ3፥6፤ ሮሜ11፥8፤2ተሰ2፥9-11
29፥11 ኢሳ8፥16፤ 28፥7፤ዳን8፥26፤ 12፥9፤ማቴ13፥11፤ ራእ5፥1-2
29፥13 መዝ50፥16፤ 119፥70፤ኢሳ58፥2፤ ኤር12፥2፤14፥11፤ ሕዝ33፥31፤ሐጌ1፥2፤ 2፥14፤ማቴ15፥8-9፤ ማር7፥6-7፤ቈላ2፥22

29፥14 ኢዮ5፥13፤ 10፥16፤ኢሳ6፥9-10፤ኤር8፥9፤49፥7፤1ቆሮ1፥19

[T]2 በዕብራይስጡ፣ *የመሠዊያ መሬት* የሚለው ቃል ድምፀት፣ *አርኤል* ከሚለው ቃል ጋር አንድ ዐይነት ነው።
[A]13 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ግን፣ *በከንቱ ያመልኩኛል፤ ትምህርታቸው ሰው ያስተማረው ሰው ሠራሽ ሥርዐት ብቻ ነው* ይላል።

28፥29 *በምክሩ ድንቅ፤* 9፥6 እና ማብ ይመ።

29፥1፡2፡7 *አርኤል፤* ኢየሩሳሌም ናት። ውጊያና ደም መፋሰስ ኢየሩሳሌምን፣ "የመሠዊያ ምድጃ ያደርጋታል" የሚል ትርጕም ይሰጣል፤ ተመሳሳይ የዕብራይስጥ ቃል በሕዝ 43፥15-16 ላይ ተጠቅሶአል።

29፥1 *ወዮልሽ፤* የ28፥1 ማብ ይመ። *ዳዊት የሰፈረብሽ ከተማ፤* 2ሳሙ 5፥6-9 ይመ። *ዐውደ ዓመትሽም፤* 1፥13-14 እና የ1፥14 ማብ ይመ።

29፥3 *በቅጥር፤* የከተማዪቱን ተከላካዮች በተመሳሳይ አቋም ለመውጋት እንዲያስችላቸው አጥቂዎች ከከተማዪቱ ቅጥር በማስጠጋት የግንብ ማማ ሠርተው ነበር።

29፥4፤ *ያንሾካሹካል፤* በ8፥19ላይ ስለ ሙታን ጠሪዎችና ስለ አስማተኞች ተመልክቶአል፤ ከሙታን ጋር ስላለው ቃል ኪዳን ይሁዳ ከሞት መጋረጃ ጀርባ ባለው ስፍራ እንዳለ ሰው ሆኖ ይናገራል (28፥15፡18 ይመ)።

29፥5-8፤ በእግዚአብሔር ጊዜ፣ ኢየሩሳሌምን የሚያጠፉ ራሳቸውም ይጠፋሉ (10፥5-9፤ 27፥1 ይመ)። 701 ዓ.ቅ.ክ ላይ የተደመሰሰው የአሦር ሰራዊት ለጠላት በድንገት መደምሰስ ጥሩ ምሳሌ ነው (10፥16 እና ማብ ይመ)።

29፥5 *ገለባ፤* 17፥13 እና የመዝ 1፥4 ማብ ይመ።

29፥6 *በነጐድጓድ፣ በምድር መናወጥና ... በዐውሎ ነፋስና በኀይለኛ ሞገድ፤* መሳ 5፥4-5፤ መዝ 18፥7-15፤ ዕን 3፥3-7፤ 28፥2፤ መዝ 83፥13-15 እና ማብ ይመ።

29፥9-14፤ ኢሳይያስ እስራኤላውያን ያሉብትን መንፈሳዊ ሁኔታ በማመልከት ስለሚመጣው የእግዚአብሔር ፍርድ እንደ ገና ማስጠንቀቂያ ሰጥቶአል።

29፥9 *ታውራችሁ ቅሩ ... ስከሩ፤* በመንፈሳዊ ረገድ እጅግ ዝቅተኛ ደረጃ ላይ መሆናቸውን ለማመልከት ነው (6፥10 እና ማብ ይመ፤ ከ28፥1፡7 ጋር ያነጻጽሩ)።

29፥10፤ በከፊል በሮሜ 11፥8ላይ ተጠቅሶአል። *ባለ ራእዮችን፤* 1ሳሙ 9፥9እና ማብ፤ 2ነገ 17፥13 ይመ።

29፥11 *ራእይ፤* 1፥1 እና ማብ ይመ። *አልችልም፤* የእግዚ አብሔር ቃል ለተማሩት እንኳ የተዘጋ ሊሆን ይችላል።

29፥13፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የፈሪሳውያንን ግብዝነት በማቴ 15፥8-9 ለማሳየት ጠቅሶታል። *ይህ ሕዝብ፤* "ሕዝቤ" አላለም (ከ8፥6፡11-12፤ ከኤር 14፥10-11፤ ከሐጌ 1፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

29፥14፤ በከፊል በ1ቆሮ 1፥19 ተጠቅሶአል። *በድንቅ ላይ ድንቅ፤* እስራኤል ከግብፅ በወጡ ጊዜ ድንቅ ያሳያቸው (ዘፀ 15፥11፤ መዝ 78፥12 ይመ)፣ አሁንም በፍርዱ ድንቅ ያሳያቸዋል ማለት ነው። *የጥበበኞች ጥበብ ይጠፋል፤* ከ44፥25፤ ኤር 8፥9

[15]ሐሳባቸውን *ከእግዚአብሔር* ለመደበቅ፣
ወደ ጥልቅ ጕድጓድ ለሚወርዱ
ሥራቸውንም በጨለማ ለሚያከናውኑ፣
"ማን ያየናል? ማንስ ያውቅብናል" ለሚሉ
ወዮላቸው!
[16]እናንተ ነገሮችን ትገለብጣላችሁ!
ሸክላ ሠሪውን እንደ ሸክላ ትመለከታላችሁ፤
ለመሆኑ፣ ተሠሪ ሠሪውን፣
"እርሱ አልሠራኝም" ይለዋልን?
ሸክላ የሠራውን፣
"እርሱ ምንም አያውቅም" ይለዋልን?
[17]ሊባኖስ ወደ ለም ዕርሻነት ለመለወጥ፣
ለም የሆነውም መሬት ወደ ዱርነት
ለመለወጥ ጥቂት ጊዜ አልቀረውምን?
[18]በዚያ ጊዜ ደንቈሮ የጥቅልሉን መጽሐፍ
ቃል ይሰማል፤
የዕይነ ስውሩም ዐይኖች
ከጭጋግና ከጨለማ ተላቀው ያያሉ።
[19]ትሑታን *በእግዚአብሔር*፣
ምስኪኖችም በእስራኤል ቅዱስ እንደ
ገና ሐሤት ያደርጋሉ።
[20]ጨካኞች እንዳልነበሩ ይሆናሉ፤
ፌዘኞችም በነው ይጠፋሉ፤
ለክፋት ያደፈጡ ሁሉ ይወገዳሉ።
[21]ሰውን በነገር በደለኛ የሚያደርጉ፣
በተከሳሽ ላይ ወጥመድ የሚዘረጉ፣
በሐሰት ምስክር ፍትሕን ከንጹሓን የሚቀሙ
ይቈረጣሉ።
[22]ስለዚህ አብርሃምን የተቤዠው *እግዚአብሔር*
ለያዕቆብ ቤት እንዲህ ይላል፤
"ያዕቆብ ከእንግዲህ ወዲያ አያፍርም፤
ፊቱም ከእንግዲህ አይለዋወጥም።
[23]በመካከላቸው የእጄ ሥራ የሆኑ፣
ልጆቻቸውን ሲያዩ፣
ስሜን ይቀድሳሉ፤
የያዕቆብን ቅዱስ ቅድስና ያውቃሉ፤
በእስራኤልም አምላክ ፊት በፍርሀት
ይቆማሉ።
[24]በመንፈስ የሳቱ ያስተውላሉ፤
የሚያጕረመርሙም ምክር ይቀበላሉ።"

ወዮ ለእምቢተኛ ሕዝብ

30 "ለዐመፀኞች ልጆች ወዮላቸው"
ይላል *እግዚአብሔር*፤
"የእኔ ያልሆነውን ሐሳብ ይከተላሉ፤
ከመንፈሴ ያልሆነውን ቃል ኪዳን ያደርጋሉ፤
በኀጢአት ላይ ኀጢአት ይጨምራሉ።
[2]እኔን ሳይጠይቁ፣
ወደ ግብፅ ይወርዳሉ፤
የፈርዖንን ከለላ፣
የግብፅንም ጥላ ለመጠጊያነት ይፈልጋሉ።
[3]ነገር ግን የፈርዖን ከለላ ውርደት ይሆንባችኋል፤
የግብፅም ጥላ ኀፍረት ያመጣባችኋል።
[4]ምንም እንኳ ሹሞች በጣኔዎስ ቢኖሩቸውም፣
መልእክተኞቻቸው ሓኔስ ቢደርሱም፣
[5]ውርደትና ኀፍረት ብቻ እንጂ
ርዳታም ሆነ ረብ በማያስገኙላቸው
ምንም ጥቅም በማይሰጧቸው ሰዎች ምክንያት
ሁሉም ለኀፍረት ይዳረጋሉ።"

29፥15 ዘፍ3፥8፤ 2ነገ21፥16፤ኢዮ8፥3፤ 22፥13፤መዝ10፥11-13፤ 94፥7፤ኢሳ28፥15፤ 47፥10፤57፥12፤ ሕዝ8፥12፤9፥9
29፥16 ዘፍ2፥7፤ ኢዮ9፥12፤10፥9፤ ኢሳ10፥15፤45፥9፤ 64፥8፤ኤር18፥6፤ ሮሜ9፥20-21
29፥17 መዝ84፥6፤ 107፥33፤ኢሳ2፥13፤ 10፥25፤32፥15
29፥18 መዝ107፥14፤ 146፥8፤ኢሳ28፥5፤ 32፥3፤ማቴ11፥5፤ ማር7፥37፤ሉቃ7፥22
29፥19 ቍ23፤ መዝ25፥9፤37፥11፤ 72፥4፤ኢሳ1፥4፤3፥15፤ 5፥19፤12፥6፤14፥30፤ 30፥11፤61፥1፤ ማቴ5፥5፤11፥5፡29፤ ሉቃ7፥22፤ያዕ1፥9፤ 2፥5
29፥20 2ዜና36፥16፤ ኢዮ15፥35፤መዝ7፥14፤ ኢሳ9፥4፤13፥11፤ 28፥22፤32፥7፤33፥11፤ 34፥12፤59፥4፤ ሕዝ11፥2፤ሚክ2፥1፤ ናሆ1፥11
29፥21 ምሳ21፥28፤ ኢሳ5፥23፤32፥7፤ አሞ5፥10፡15፤ዕን1፥4
29፥22 ዘፍ17፥16፤ ዘፀ6፥6፤መዝ22፥5፤ 25፥3፤ኢሳ28፥16፤ 41፥8፤49፥23፤51፥2፤ 61፥7፤63፥16፤ ኤር30፥6፡10፤ ኢል2፥6፡21፡26፤ ናሆ2፥10፤ሶፎ3፥11
29፥23 ቍ19፤ መዝ8፥6፤ኢሳ5፥19፤ 19፥25፤49፥20-26፤ 53፥10፤54፥1-3፤ማቴ6፥9
29፥24 መዝ95፥10፤ ምሳ12፥8፤ ኢሳ1፥3፤28፥7፤30፥21፤32፥4፤ 41፥20፤42፥16፤60፥16፤ዕብ5፥2
30፥1 ዘዳ21፥18፤2ነገ17፥4፤ኢሳ1፥2፤8፥12፤28፥1
30፥2 ዘፍ25፥22፤ዘኍ27፥21፤2ነገ25፥26፤ኢሳ4፥6፤31፥1፤ 36፥6፡9፤ኤር2፥18፡36፤42፥14፤ሕዝ17፥15፤29፥16
30፥3 ቍ5፤ መሳ9፥8-15፤መዝ44፥13፤ኢሳ20፥4-5፤36፥6
30፥4 ዘኍ13፥22 30፥5 ቍ3፡7፤ 2ነገ18፥21፤ መዝ108፥12፤ ኢሳ20፥5፤31፥1፤36፥6፤ኤር37፥3-5፤ሕዝ17፥15

ጋር ያነጻጽሩ።

29፥15 *ሐሳባቸውን፤* ምናልባት በአካዝና በአሦር መካከል ወይም በሕዝቅያስና በግብፅ መካከል የነበረውን ስምምነት የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (30፥1-2 ይመ)። *ማን ያየናል?* የመዝ 10፥11 ማብ ይመ። *ወዮላቸው፤* እዚህ ላይ ወዮታው እንደ ገና ይጀምራል (የ28፥1-35፥10 ማብ ይመ)።

29፥16፤ በከፊል በሮሜ 9፥20 ላይ ተጠቅሶአል፤ በዘፍ 2፥7 ላይ ከተጠቀሰው ከአዳም መፈጠር ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም ኢሳ 10፥15 ያነጻጽሩ።

29፥17-24፤ በ28፥5-8 እንደ ተገለጸው ወደ ድኅት ፍሬ ሐሳብ ድንገት ዘወር የተባለበት ክፍል ነው።

29፥17 *ሊባኖስ፤* ምናልባት አሦርን የሚያመለክት ነው (10፥34 ይመ)። የሊባኖስ ደን ተወዳዳሪ የለውም (2፥13 ይመ)፤ ስለዚህ "ለም እርሻ" ዝቅተኛ ግምት ይሰጠው ነበር ማለት ነው (32፥15 ይመ)።

29፥18 *በዚያ ጊዜ፤* የ10፥20፡27፤ 26፥1 ማብ ይመ። አሦር የሚደመሰስበት ቀን ካለፈ በኋላ፣ እስራኤል ተመልሳ ትቋቋ ማለች። *ደንቈሮ ... ይሰማል የዐይነ ስውሩም ዐይኖች ... ያያሉ፤* በ35፥5 ላይ ከተገለጸው ከመሲሑ ዘመን ጋር የተያያዘ ነው።

29፥19 *ምስኪኖችም፤* 11፥4 ይመ። *በእስራኤል ቅዱስ፤* የ1፥4 ማብ ይመ።

29፥20 *ጨካኞች፤* ቍ 21 ይመ። *ፌዘኞችም፤* ከ28፥14፡22 ጋር ያነጻጽሩ።

29፥21 *ፍትሕን ... የሚቀሙ፤* 1፥17፤ 9፥17 እና ማብ ይመ፤ 10፥2፤ አሞ5፥10፡12 ይመ።

29፥22 *የተቤዠውን፤* ይህ አገላለጽ የሚያመለክተው ከግብፅ የወጡትን እስራኤላውያን ነው (ዘፀ 6፥6፤ 15፥13 ይመ) ከ43፥1፡3፡14 ጋር ያነጻጽሩ። ይሁን እንጂ አብርሃምም እንደዚሁ ከጣዖት አምላኪው ዓለም ተለይቶ ነጻ ወጥቶአል (ዘፍ 12፥1፤ ኢያ 24፥2-3፡ 14-15 ይመ)። *አያፍርም፤* ከ45፥17፤ 50፥7፤ 54፥4 ጋር ያነጻጽሩ። *ፊቱም ... አይለዋወጥም፤* ጠላትን ከመፍራት የተነሣ ማለት ነው።

29፥23 *ልጆቻቸውን ሲያዩ፤* ከ49፥20-21፤ 54፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ። ከምርኮ መልሶ እንደ ገና መቋቋምን ሲገልጽ ነው፤ 53፥10 ይመ። *የእጄ ሥራ የሆኑ፣ ልጆቻቸውን፤* 45፥11 ይመ፤ ከኤፌ 2፥10 ጋር ያነጻጽሩ። *ቅድስና ያውቃሉ ... በፍርሀት ይቆማሉ፤* 8፥13 ይመ። በኢሳይያስ ዘመን የነበሩ ሰዎች እግዚአብሔርን ይህን ያህል አያከብሩትም ነበር። *የያዕቆብን ቅዱስ፤* ከቍ 19 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ1፥4 ማብ ይመ።

29፥24 *በመንፈስ የሳቱ፤* 19፥14 ይመ። *ያስተውላሉ፤* ከ1፥3 ጋር ያወዳድሩ።

30፥1 *ለዐመፀኞች ልጆች፤* 1፥2 እና ማብ ይመ። *ወዮላቸው፤* የ28፥1-35፥10 ማብ ይመ። *የእኔ ያልሆነውን ሐሳብ ይከተላሉ፤* 29፥15 እና ማብ ይመ። *ከመንፈሴ፤* በነቢዩ በኩል የሚናገረው የእግዚአብሔር መንፈስ ነው። *ቃል ኪዳን ያደርጋሉ፤* በ715 ዓ.ቅ.ክ ሻባኮ በግብፅ ንግሥ ፈርዖን ከተባለ በኋላ፣ እንደ ሶርያና ከነዓን ያሉ ትንንሽ መንግሥታት ከአሦር የሚመጣባቸውን ጥቃት ለመከላከል ከግብፅ ጋር ስምምነት አደረጉ፤ ይሁዳም ተባበራቸው (20፥5 እና ማብ ይመ)።

30፥2፤ ይህን ያደረገው ሕዝቅያስ ነው (2ነገ 18፥21 ይመ)። *ጥላ፤* ርዳታ የተጠየቀውን ንጉሥ በተለዋጭ ዘይቤ ለመግለጽ የገባ ቃል ነው (መሳ 9፥15፤ ሰቆ 4፥20 ይመ)። እግዚአብሔር የእስራኤል "ጥላ" ነው (ከ49፥2፤ 51፥16 ጋር ያነጻጽሩ፤ መዝ 91፥1፤ 121፥5 ይመ)።

30፥3፡5 *ውርደት ... ኀፍረት፤* ከ20፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ፤ መሳ 9፥14-15 እና ማብ ይመ።

30፥4 *በጣኔዎስ፤* እስራኤላውያን ጥንት በባርነት ቀንበር ሥር ሳሉ የነበሩበትን ቦታ በሽሙጥ ለመግለጽ የገባ ቃል ነው (19፥11 እና ማብ ይመ)። *ሓኔስ፤* ምናልባት ከካይሮ በስተ ደቡብ 80 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ ሄራክሊኦፖሊስ ማግና ወይም በዐባይ ወንዝ መፋሰሻ ላይ

[6]በኔጌብ ስላሉት እንስሳት የተነገረ ንግር፤
መልእክተኞች ሀብታቸውን በአህያ፣
ውድ ዕቃዎቻቸውን በግመል ጭነው፣
ተባዕትና እንስት አንበሶች፣
መርዘኛና ተወርዋሪ እባቦች በሚኖሩበት፣
መከራና ጭንቅ ባለበት ምድር ዐልፈው፣
ወደማይጠቅማቸው ወደዚያ ሕዝብ፣
[7]ርዳታዋም ፈጽሞ ዋጋ ቢስ ወደ ሆነው ወደ ግብፅ ይሄዳሉ።
ስለዚህ ስሟን፣
ረዓብ፣ ምንም የማትጠቅም ብዬ እጠራታለሁ።

[8]አሁንም ሂድ፤ በሰሌዳ ላይ ጻፍላቸው፤
በጥቅልል መጽሐፍ ላይ ክተብላቸው፤
ለሚመጡትም ዘመናት፣
ለዘላለም ምስክር ይሆናል፤
[9]እነዚህም የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ለመስማት የማይፈልጉ፣
ዐመፀኛ ሕዝቦችና አታላይ ልጆች ናቸው።
[10]ባለ ራእዮችን፣
"ከእንግዲህ ራእይን አትዩ" ይላሉ፤
ነቢያትንም እንዲህ ይላሉ፤
'እውነተኛውን ትንቢት ከእንግዲህ አትንገሩን፤
ደስ የሚያሰኘውን ንገሩን፤
የሚያማልለውን ተንብዩልን።
[11]ከዚህ መንገድ ፈቀቅ በሉ፤
ከጐዳናውም ራቁ፤
ከእስራኤል ቅዱስ ጋር
ፊት ለፊት አታጋጥሙን።'"

[12]ስለዚህ፣ የእስራኤል ቅዱስ እንዲህ ይላል፤
"ይህን ቃል ስላቃለላችሁ፣
ግፍን ስለታመናችሁ፣
ማታለልን ስለ ተደገፋችሁ፣
[13]ስለዚህ ይህ ኀጢአት፣
ተሰንጥቆ ሊወድቅ እንደ ደረሰ፣
ሳይታሰብ ድንገት እንደሚወድቅ ረጅም ቅጥር ይሆንባችኋል።
[14]ከሰብርባሪዎቹም መካከል፣
ለፍም መጫሪያ፣
ለውሃ መጥለቂያ ገል እስከማይገኝ ድረስ፣
ምንም ሳይቀር ክፉኛ እንደሚንኰታኰት፣
የሸክላ ዕቃ ይደቃል።"

[15]የእስራኤል ቅዱስ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

"በመመለስና በማረፍ ትድናላችሁ፤
በጸጥታና በመታመን ትበረታላችሁ፤
እናንተ ግን ይህን አላደረጋችሁም፤
[16]ደግሞም 'አይሆንም፣ በፈረስ እንሸሻለን'
አላችሁ፤
ስለዚህ ትሸሻላችሁ።
ደግሞም፣ 'በፈጣን ፈረስ እናመልጣለን'
አላችሁ፤
ስለዚህ አሳዳጆቻችሁም ፈጣን ይሆናሉ።
[17]በተራራ ዐናት ላይ እንደ ተተከለ ሰንደቅ ዐላማ፣
በኰረብታም ላይ እንደ ቆመ ምልክት፣
ሆናችሁ እስክትቀሩ ድረስ
በአንድ ሰው ዛቻ፣
ሺህ ሰው ይሸሻል፤
በአምስት ሰው፣
ሁላችሁ ትሸሻላችሁ።"
[18]እግዚአብሔር ግን ምሕረት ሊያደርግላችሁ ይታገሣል፤
ርኅራኄም ሊያሳያችሁ ይነሣል።
እግዚአብሔር የፍትሕ አምላክ ነውና፣
እርሱን በመተማመን የሚጠባበቁት
የተባረኩ ናቸው።

[19]በኢየሩሳሌም የምትኖሩ የጽዮን ሕዝብ ሆይ፤ ከእንግዲህ ወዲህ አታለቅሱም። ለርዳታ ወደ እርሱ ስትጮኹ እንዴት ምሕረት አያደርግላችሁም! ጩኸትህን እንደ ሰማም ፈጥኖ ይመልስልሃል። [20]ጌታ የጭንቀት እንጀራና የመከራ ውሃ ቢሰጥህም፣ አስተማሪህ ከእንግዲህ አይሰወርብህም፤ ዐይኖችህም አስተማሪህን ያያሉ። [21]ወደ ቀኝም ሆነ ወደ ግራ ዘወር ብትል ጆሮህ ከኋላህ፣ "መንገዱ ይህ ነው፤ በእርሱ

30፥6 ዘፍ42፥26፤ ዘፀ1፥13፤5፥10:21፤ ዘዳ8፥15፤መሳ1፥9፤ 1ሳሙ25፥18፤ ኢሳ5፥29:30፤8፥22፤ 13፥1፤15፥7፤35፥9፤ ኤር11፥4 30፥7 2ነገ18፥21፤ ኢዮ9፥13፤ኤር2፥36 30፥8 ዘፀ17፥14፤ ዘዳ27፥8፤ኢሱ24፥26-27፤ኢሳ8፥1፤ ኤር25፥13፤30፥2፤ 36፥28፤ዕን2፥2 30፥9 መዝ78፥8፤ ኢሳ1፥2:10፤28፥15፤ 59፥3-4፤ሕዝ2፥6 30፥10 1ሳሙ9፥9፤ 1ነገ22፥8፤ኤር4፥10፤ 11፥21፤23፥26፤25፥9፤ 26፥9፤32፥3፤36፥29፤ ሕዝ13፥7፤አሞ7፥13፤ ሮሜ16፥18፤ 2ጢሞ4፥3-4 30፥11 ቍ21፤ ኢዮ21፥14፤ምሳ3፥6፤ ኢሳ29፥19፤35፥8-9፤ 48፥17 30፥12 ቍ15፤ መዝ10፥7፤12፥5፤ ኢሳ5፥7:19:24፤31፥1 30፥13 1ነገ20፥30፤ ነህ2፥17፤መዝ62፥3፤ 80፥12፤ኢሳ17፥14 30፥14 መዝ2፥9 30፥15 ቍ12፤ ዘፀ14፥14፤ኢሱ1፥13፤ 2ዜና20፥12፤ኢሳ8፥6፤ 32፥17፤42፥24፤ 57፥17፤ኤር7፥20፤ ሕዝ3፥11 30፥16 ዘዳ17፥16፤ 1ነገ10፥28-29፤ መዝ20፥7፤ ኢሳ31፥1:3፤ 36፥8፤ኤር46፥6 30፥17 ዘሌ26፥8: 36፤ዘዳ28፥25፤ 2ነገ7፥7፤መዝ20፥5፤ ኢሳ1፥8 30፥18 ዘፍ43፥31፤ መዝ11፥7፤ 27፥14፤ 78፥38፤ኢሳ5፥16፤ 25፥9፤33፥2፤40፥31፤ 42፥14፤48፥9፤64፥4፤ ሰቆ3፥25፤ዳን12፥12፤ ዮና3፥10፤2ጴጥ3፥9:15 30፥19 ኢዮ22፥27፤24፥12፤መዝ50፥15፤ 86፥7፤ኢሳ25፥8፤41፥17፤ 58፥9፤60፥20፤61፥3፤65፥24፤ዘካ13፥9፤ ማቴ7፥7-11 30፥20 1ነገ22፥27፤ መዝ74፥9፤ኢሳ28፥9፤ አሞ8፥11 30፥21 ቍ11፤ኢዮ33፥11፤ኢሳ29፥24

ከጣኔዎስ አጠገብ ያለች ከተማ ሳትሆን አትቀርም።

30፥6 *ኔጌብ፤* በፍልስጥኤም ምድር በደቡብ ክፍል የሚገኝ ጭው ያለ ምድረ በዳ (ዘፍ 12፥9 እና ማብ ይመ፤ ከመሳ 1፥9 ጋር ያነጻጽሩ)። *ንግር፤* 13፥1 እና ማብ ይመ። *መከራና ጭንቅ፤* በጠረፍ በኩል ያለውን ዋና መንገድ አሦራውያን ስለ ተቈጣጠሩት፣ በስተ ጀርባ ያለውን መንገድ መጠቀም የግድ ሳያስፈልግ አልቀረም ነበር (ዘዳ 8፥15፤ መሳ 5፥6 ይመ)። *ተወርዋሪ እባቦች፤* 14፥29 ይመ።

30፥7 *ረዓብ፤* የባሕር አውሬ እንደ ሆነ በአፈ ታሪክ ይነገራል። ግብፅን ለመግለጥ በምሳሌ የገባ ቃል ነው። ትርጕሙም፣ "ማዕበል" እንዲሁም፣ "እብሪት" ማለት ነው።

30፥8 *ጻፍላቸው፤* የሚጻፈው፣ "ምንም ማድረግ የማይችለው ረዓብ" የሚል ነው።

30፥9 *ዐመፀኛ ሕዝቦች፤* ቍ 1 ይመ፤ 1፥2 እና ማብ ይመ።

30፥10 *ባለ ራእዮችን፤* 1ሳሙ 9፥9 እና ማብ ይመ፤ 2ነገ 17፥13 ይመ። *ከእንግዲህ ራእይን አትዩ፤* ከአሞ 2፥12 ጋር ያነጻጽሩ። *ደስ የሚያሰኘውን ንገሩን፤* የሐሰት ነቢያት እንደሚያደርጉት (1ነገ 22፥13፤ ኤር 6፥14፤ 8፥11፤ 23፥17:26፤

30፥11-12:15 *የእስራኤል ቅዱስ፤* 1፥4 እና ማብ ይመ።

30፥12 *ግፍን፤* በተለይ በአገራቸው የውስጥ አስተዳደር ጕዳይ የሚታይ ነው (1፥15-17:23፤ 5፥7፤ 29፥21፤ 58፥3-4፤ 59፥3:6-8:13)። *ማታለል፤* የውጭ አስተዳደር ጕዳያቸውን ይመለከታል (ቍ 1-2፤ 29፥15 ይመ)።

30፥13 *እንደሚወድቅ ረጅም ቅጥር፤* ስላማቸውንና ብልጽግናቸውን ለማስከበር እንደ ቅጥር የገነቡት ጭቈናንና ማታለልን ነበር (ቍ 12)፤ ነገር ግን ይንኰታኰታል።

30፥15፤ 26፥3 ይመ። *በመመለስና በማረፍ፤* ለድነትና በሰላም ለመኖር እውነተኛው መንገድ ይህ ነው።

30፥16 *በፈረስ፤* መዝ 33፥17 ይመ።

30፥17 *ሺህ ሰው ይሸሻል፤* በዘዳ 32፥30 የተጠቀሰው ርግማን ፍጻሜ ነው። *ሰንደቅ ዐላማ ... ምልክት፤* 5፥26 እና ማብ ይመ (1፥8 እና ማብ ይመ)።

30፥18 *ምሕረት ሊያደርግላችሁ ይታገሣል፤* እግዚአብሔር፣ እስራኤልን አንድ ጊዜ ከቀጣ በኋላ እንደ ገና ይባርካቸዋል (ከ40፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

30፥19 *ከእንግዲህ ወዲህ አታለቅሱም፤* 25፥8 እና ማብ ይመ። እግዚአብሔር ስለ ወይኑ ቦታ (ስለ እስራኤል) ካደረበት ቅናት የተነሣ፣ እዚህ ላይ የተናገረው በ27፥2-6 ላይ ከተናገረው ጋር ይመሳሰላል።

30፥20 *የጭንቀት እንጀራና የመከራ ውሃ፤* የእስረኞችን ምግብ ያመለክታል (1ነገ 22፥27 ይመ)። *አስተማሪህ፤* እንደ ኢሳይያስ ያሉትን ነቢያት ያመለክታል።

30፥21 *መንገዱ ይህ ነው፤* ከቍ 10-11 የተገለጸውን ሐሳብ

ሂድ" የሚል ድምፅ ይሰማል:: [22]ከዚያም በብር የተለበጡትን ጣዖቶችህንና በወርቅ የተለበጹ ምስሎችህን ታዋርዳለህ፤ "ከዚህ ወግዱ!" ብለህም እንደ መርገም ጨርቅ ትጥላቸዋለህ:: [23]በምድርም ለዘራኸው ዘር ዝናብን ይሰጥሃል፤ ከመሬትም የሚገኘው ፍሬ ምርጥና የተትረፈረፈ ይሆናል:: በዚያን ቀን ከብቶችህ በትልቅ ሜዳ ላይ ይሰማራሉ:: [24]የዕርሻ በሬዎችና አህዮች በመንሽና በላይዳ የተለየውን ገፈራና ድርቆሽ ይበላሉ:: [25]በታላቁ የዕልቂት ቀን ምሽጎች ሲፈርሱ፣ በረጅም ተራራ ሁሉና ከፍ ባለውም ኰረብታ ሁሉ ላይ ወራጅ ወንዝ ይፈስሳል:: [26]*እግዚአብሔር* የሕዝቡን ስብራት ሲጠግን፣ ያቈሰለውንም ሲፈውስ፣ ጨረቃ እንደ ፀሓይ ታበራለች፤ የፀሓይም ብርሃን እንደ ሰባት ቀን ብርሃን ሰባት ዕጥፍ ይደምቃል::

[27]እነሆ፤ *የእግዚአብሔር* ስም፣
ከሚነድ ቍጣ፣ ጥቅጥቅ ካለና ከሚትጒለጒል
የጢስ ደመና ጋር ከሩቅ ይመጣል፤
ከንፈሮቹ ቍጣን የተሞሉ ናቸው፤
ምላሱም የሚባላ እሳት ነው::
[28]እስትንፋሱ እንደሚጠራርግ፣
እስከ ዐንገት እንደሚደርስም የውሃ ሙላት
ነው፤
መንግሥታትን በጥፋት ወንፊት ያበጥራቸዋል፤
በሕዝቦችም መንጋጋ፣
መንገድ የሚያስት ልጓም ያስገባል::
[29]በሌሊት የተቀደሰ በዓል ስታከብሩ
እንደምትዘምሩ፣
ትዘምራላችሁ፤
ወደ *እግዚአብሔር* ተራራ፣
ወደ እስራኤል ዐለት፣
ሰዎች ዋሽንት እየነፉ በደስታ እንደሚወጡ፣
የእናንተም ልብ እንዲሁ ሐሤት ያደርጋል::
[30]*እግዚአብሔር* በሚነድ ቍጣና በሚባላ እሳት፣
በወጀብና በነጐድጓድ፣ በበረዶም ድንጋይ፣
ግርማ የተሞላበትን ድምፁን ሰዎች እንዲሰሙ
አድርጎ ያሰማል፤
ክንዱም ስትወርድ ያሳያቸዋል::
[31]*የእግዚአብሔር* ድምፅ አሦርን ያስደነግጣል፤
በትሩም ይመታቸዋል::
[32]*እግዚአብሔር* የሚያወርድባቸው የቅጣት
በትር ሁሉ፣
በከበሮና በበገና ድምፅ የታጀበ ነው፤
በጦርነትም ክንዱን እያሳየ ይመታቸዋል::
[33]ከቀድሞ ጀምሮ ቶፌት የተባለ የማቃጠያ
ስፍራ ተዘጋጅቶአል፤
ለንጉሡም ተበጅቶአል፤
ማንደጃ ጒድጓዱም ሰፊና ጥልቅ ነው፤
በውስጡም ብዙ እሳትና ማገዶ አለ፤
የእግዚአብሔርም እስትንፋስ
እንደ ፈሳሽ ድኝ ያቀጣጥለዋል::

በግብጽ ለሚደገፉ ወዮውላቸው

31 ወደ እስራኤል ቅዱስ ለማይመለከቱ፣
ከእግዚአብሔርም ርዳታን ለማይሹ፣
ነገር ግን፤ ለርዳታ ብለው ወደ ግብፅ ለሚወርዱ፣
በፈረሶች ለሚታመኑ፣
በሠረገሎቻቸው ብዛት፣
በፈረሶቻቸውም ታላቅ ብርታት ለሚመኩ
ወዮላቸው!
[2]እርሱም ግን ጠቢብ ነው፤ ጥፋትን ያመጣል፤
ቃሉን አያጥፍም::
በክፉ አድራጊዎች ቤት ላይ፣
በደለኞችንም በሚረዱ ላይ ይነሣል::
[3]ግብፃውያን ሰዎች እንጂ ስምባክ አይደሉም፤
ፈረሶቻቸውም ሥጋ እንጂ መንፈስ አይደሉም፤

30፥22 ዘፀ32፥4፤ ዘሌ15፥19-23፤ ኢዮ22፥24፤ ኢሳ17፥8፤31፥7፤ ሕዝ7፥19-20
30፥23 ዘዳ28፥12፤ ኢዮ36፥31፤ መዝ65፥13፤ኢሳ25፥6፤ 28፥5፤55፥2፤62፥8፤ 65፥21-22፤ኤር31፥14
30፥24 ኢዮ6፥5፤ ኢሳ32፥14፡20፤ ማቴ3፥12፤ሉቃ3፥17
30፥25 ዘፀ17፥6፤ ኢሳ2፥15፤13፥5፤32፥2፤ 34፥6፤41፥18፤65፥12፤ ኤር25፥32፤50፥27፤ ኢል3፥18፤ዘካ14፥8
30፥26 ዘዳ32፥39፤ 2ዜና7፥14፤ መዝ107፥20፤ ኢሳ1፥5፤24፥23፤ 60፥19-20፤ኤር3፥22፤ 17፥14፤ሆሴ14፥4፤ ዘካ14፥7፤ራእ21፥23፤ 22፥5
30፥27 ቍ30፤ 1ነገ18፥24፤ኢዮ41፥21፤ መዝ20፥1፤ኢሳ10፥5፤ 13፥5፤26፥20፤59፥19፤ 64፥2፤66፥14፤ሕዝ22፥31
30፥28 2ነገ19፥28፤ መዝ50፥3፤ኢሳ8፥8፤ 11፥4፤28፥15፤አሞ9፥9
30፥29 ዘኍ49፥24፤ 1ሳሙ10፥5፤ መዝ42፥4፤ኢሳ12፥1፤ 25፥6፤ማቴ26፥30
30፥30 ቍ27፤ ዘፀ9፥18፤20፥18፤ መዝ29፥3፤68፥33፤ ኢሳ4፥4፤9፥12፤10፥25፤ 40፥10፤47፥14፤ 51፥9፤52፥10፤53፥1፤ 59፥16፤62፥8፤63፥12
30፥31 ኢሳ10፥5፡12፤ 11፥4
30፥32 ዘፀ15፥20፤ ኢሳ10፥26፤11፥15፤ ሕዝ32፥10
30፥33 ዘፍ19፥24፤ዘፀ15፥10፤2ሳሙ22፥16፤2ነገ23፥10፤ኢሳ1፥31፤ ራእ9፥17 31፥1 ዘዳ17፥16፤20፥1፤ኢዮ6፥10፤ምሳ21፥31፤ኢሳ1፥4፤ 2፥7፤9፥13፤28፥1፤30፥2፡5፡12፡16፤ኤር37፥5፤46፥9፤ሕዝ29፥16
31፥2 ዘኍ23፥19፤መዝ92፥5፤ምሳ19፥21፤ኢሳ1፥4፤29፥15፤32፥6፤ 45፥7፤47፥11፤ አሞ3፥6፤ሮሜ16፥27

ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ከ29፥24 ጋርም ያነጻጽሩ)::

30፥22 *ምስሎችህን ታዋርዳለህ፤* በ2፥20 ላይ እንደ ተገለጸው ተስፋ መቍረጥ ሳይሆን፣ በንስሓ ለማለት ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)::

30፥23 *ዝናብ ... ፍሬ ምርጥና የተትረፈረፈ፤* በዘዳ 28፥11-12 ላይ ከተገለጡት የኪዳን በረከቶች ከፊሉ ነው፤ 5፥6 እና ማብ ይመ:: *በዚያ ቀን፤* ከ29፥18 ጋር ያነጻጽሩ:: የ10፥20፡27፤ 26፥1 ማብ ይመ:: *ከብቶችህ ... ይሰማራሉ፤* ከ32፥20 ጋር ያነጻጽሩ::

30፥24 *ድርቆሽ፤* በሚገባ የተዘጋጀ ደረቅ ገፈራ::

30፥25 *በታላቁ የዕልቂት ቀን፤* ከ24፥1፤ 34፥2፡6 ጋር ያነጻጽሩ:: ለአሦር መውደቅ (ቍ 31) አንዱ ማስረጃ ነው:: *ከፍ ባለውም ኰረብታ ሁሉ ላይ ወራጅ ወንዝ፤* የኤደን ገነትን ሁኔታ የመሰለ ሕይወት ወደ ምድሪቱ ይመለሳል ማለት ነው (41፥18፤ መዝ 104፥13-15 ይመ)::

30፥26 *ጨረቃ ... ታበራለች፤* ጨለማው ያልፋል፤ ሌሊቱ እንደ ቀን ይሆናል፤ የቀኑም ብርሃን በሰባት ዕጥፍ ይጨምራል:: *ስብራት ሲጠግን፤ ያቈሰለውንም ሲፈውስ፤* ከሕዝቡ ኀጢአት የተነሣ እስራኤል በፖለቲካው በትር ደቃ ነበር (1፥6፡61፥1፤ ኤር 33፥6 ይመ)::

30፥27 *ስም፤* የእግዚአብሔር መገለጥ፣ በተለይም በኀይሉና በክብሩ ሲገለጥ:: *ቍጣ... ከሚትጒለጒል የጢስ ደመና፤* እግዚአብሔር ራሱን በተለያየ መልክ ለሰዎች ገልጦአል፤ ይገልጣልም፤ እዚህም ላይ ራሱን በማዕበል መስሎ ገልጾአል (ቍ 30፤ 28፥2፤ 29፥6፤ መዝ 18፥7-15 እና ማብ ይመ):: *የሚባላ እሳት፤* ምናልባት መብረቅ ይሆናል::

30፥28 *እስከ ዐንገት እንደሚደርስም፤* በ8፥8 ላይ የአሦር ሰራዊት ሁኔታ በተመሳሳይ መንገድ ተገልጾአል (የዚያኑ ማብ ይመ):: *ልጓም፤* ከ37፥29 ጋር ያነጻጽሩ::

30፥29 *የተቀደሰ በዓል ስታከብሩ እንደምትዘምሩ፤* በ31፥5 ላይ የተጠቀሰውን የፋሲካ በዓል የሚገልጥ ሊሆን ይችላል (ከማቴ 26፥30 ጋር ያነጻጽሩ):: *ወደ እግዚአብሔር ተራራ፤* ቤተ መቅደሱ ያለበትን ጽዮንን ያመለክታል (2፥2-4 እና ማብ ይመ):: *ዐለት፤* እግዚአብሔር ራሱ ነው (17፥10 እና ማብ ይመ)::

30፥30-31 *ድምፅ፤* የዘፀ 20፥18-19፤ መዝ 29፥3-4 እንደ ተጠቀሰው ከነጐድጓድ ጋር የተያያዘ ነው::

30፥30 *ክንዱም ስትወርድ፤* 9፥12፡17፡21፤ 51፥9 እና ማብ ይመ:: *በወጀብና ... በበረዶም ድንጋይ፤* 28፥2 ይመ::

30፥31 *የእግዚአብሔር ድምፅ ... ያስደነግጣል፤* ከመዝ 29፥5-9 ጋር ያነጻጽሩ::

30፥32 *የቅጣት በትር፤* 11፥4 እና ማብ ይመ:: *በከበሮና በበገና ድምፅ፤* ከታላቅ ድል በኋላ ሴቶች በመዝሙርና በጭፈራ ደስታቸውን ይገልጡ ነበር (ዘፀ 15፥20-21፤ 1ሳሙ 18፥6 ይመ)::

30፥33 *ቶፌት፤* ከኢየሩሳሌም ቅጥር ውጭ ሞሎክ ለሚባለው የአሞናውያን ጣዖት አምላክ ሕፃናት የተሠዉበት ስፍራ ነው (2ነገ 23፥10፤ ኤር 7፥31-32፤19፥6፡11-14፤ 1ነገ 11፥7 ይመ):: ስለዚህ የእሳት ማንደጃና ማቃጠያ ስፍራ ተባለ:: *ንጉሡ፤* የአሦር ንጉሥ ነው:: *እንደ ፈሳሽ ድኝ፤* 1፥31፤ ዘፍ 19፥14 እና ማብ ይመ::

31፥1፤ 30፥1 እና ማብ ይመ:: ምዕራፍ 31 የምዕራፍ 30 ተከታይ ነው:: *ወደ ግብፅ ለሚወርዱ፤* ዘፍ 26፥2 ይመ:: *በፈረሶች ... በሠረገሎቻቸው፤* ግብፅ እጅግ ብዙ ፈረሶችና ሠረገሎች ነበሯት (1ነገ 10፥28-29 ይመ):: *ወደ እስራኤል ቅዱስ፤* 1፥4 እና ማብ ይመ::

31፥2፤ እርሱም ግን ጠቢብ ነው፤ በ29፥14-16 እንደ ተጠቀሰው ሕዝቡ በእግዚአብሔር ጥበብ ላይ ጥርጥር ነበረው::

እግዚአብሔር እጁን ሲዘረጋ፣
ረዳታ ሰጪው ይሰናከላል፤
ተረጂውም ይወድቃል፤
ሁለቱም በአንድ ላይ ይጠፋሉ።

[4]እግዚአብሔር እንዲህ ብሎኛል፤
"አንበሳ ወይም የአንበሳ ደቦል
የሰበረውን ይዞ ሲያገሣ፣
ብዙ እረኞች
ተጠራርተው ሲመጡበት፣
ጩኸታቸው እንደማያስፈራው፣
በድምፃቸውም እንደማይታወክ፣
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
በጽዮን ተራራና በከፍታዎቿ ላይ ለውጊያ
እንዲሁ ይወርዳል።
[5]በዐናት ላይ እንደሚያንዣብቡ ወፎች፣
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን
እንዲሁ ይጋርዳታል፤
ይከልላታል፤ ይታደጋታል፤
በላይዋ ያልፋል፤ ያድናታልም።"

[6]እናንተ እስራኤላውያን ሆይ፤ እጅግ ወዳመፃችሁበት ወደ እርሱ ተመለሱ። [7]በዚያ ቀን በኀጢአት የተሞላ እጃችሁ የሠራቻውን የወርቅና የብር ጣዖቶች ሁላችሁም ትጥላላችሁና።

[8]"አሦር የሰው ባልሆነ ሰይፍ ይወድቃል፤
የሥጋ ለባሽ ያልሆነም ሰይፍ ይበላዋል።
ከሰይፍ ፊት ይሸሻል፤
ጕልማሶቹም የግዳጅ ሥራ ይሠራሉ።
[9]ጠንካራ ምሽጉ በሽብር ምክንያት ይወድቃል፤
መሪዎቹም የጦር ዐርማ ሲያዩ በድንጋጤ
ይዋጣሉ"
ይላል እሳቱ በጽዮን፣
ማንደጃውም በኢየሩሳሌም የሆነ እግዚ
አብሔር።

የጽድቅ መንግሥት

32 እነሆ፤ ንጉሥ በጽድቅ ይነግሣል፤
ገዦችም በፍትሕ ይገዛሉ።
[2]እያንዳንዱ ሰው ከነፋስ መከለያ፣
ከወጀብም መጠጊያ ይሆናል።
በበረሓም እንደ ውሃ ምንጭ፣
በተጠማም ምድር እንደ ትልቅ ቋጥኝ ጥላ
ይሆናል።
[3]የሚያዩ ሰዎች ዐይን ከእንግዲህ አይጨፈንም፤
የሚሰሙም ጆሮዎች ነቅተው ያዳምጣሉ።
[4]የችኵል አእምሮ ያውቃል፤ ያስተውላልም፤
የተብታባም ምላስ የተፈታ ይሆናል፤
አጥርቶም ይናገራል።
[5]ከእንግዲህ ሰነፍ ጨዋ አይባልም፤
ጋጠወጥም አይከበርም።
[6]ሰነፍ ስንፍናን ይናገራል፤
አእምሮው ክፋትን ያውጠነጥናል፤
ፈሪሀ እግዚአብሔር የሌለበትን አድራጐት
ይፈጽማል፤
በእግዚአብሔርም ላይ የስሕተት ቃል
ይናገራል፤
ለተራበ ምግብ ይከለክላል፤
ለተጠማ ውሃ አይሰጥም።
[7]የጋጠወጥ ዘዴ ክፉ ነው፤
የችግረኛም አቤቱታ ትክክል ቢሆን፣
ድኻን በሐሰት ለማጥፋት፣
ክፋት ያውጠነጥናል።
[8]ጨዋ ግን ሐሳቡም ጨዋ ነው፤
በጨዋነት ምግባርም ጸንቶ ይገኛል።

የኢየሩሳሌም ሴቶች

[9]እናንት ትዕቢት የወጠራችሁ ሴቶች፣
ተነሡ፤ ድምፄን ስሙ፤
እናንት ተደላድላችሁ የምትኖሩ፣ ሴቶች ልጆች
ሆይ፤
የምነግራችሁን አድምጡ።
[10]ዓመቱ ገና እንዳለፈ፣
ተደላድላችሁ የነበራችሁ ትንቀጠቀጣላችሁ፤
የወይን ተክል ፍሬ አይሰጥም፤
የፍራፍሬም ወቅት አይመጣም።

31፥3 ነህ1፥10፤ ኢዮ30፥21፤መዝ9፥20፤ ኢሳ9፥17:21፤10፥3፤ 20፥5:6፤30፥5-7:16፤ 36፥9፤ኤር17፥5፤ 51፥25፤ሕዝ20፥34፤ 28፥9፤2ተሰ2፥4
31፥4 ዘኍ24፥9፤ 1ሳሙ17፥34፤ መዝ74፥23፤ኢሳ42፥13፤ ኤር3፥15፤23፥4፤ ሕዝ34፥23፤ ሆሴ11፥10፤አሞ3፥8፤ ናሆ3፥18
31፥5 ዘዳ1፥2፤ ዘፀ12፥23፤መዝ34፥7፤ 91፥4፤ኢሳ5፥2፤37፥35፤ 38፥6፤ዘካ9፥15፤ ማቴ23፥37
31፥6 ኢዮ22፥23፤ ኢሳ1፥5:27
31፥7 መዝ135፥15፤ ኢሳ29፥18፤30፥22
31፥8 ዘፍ49፥15፤ ዘፀ12፥12፤ዘዳ20፥11፤ ኢሳ10፥12፤14፥25፤ 27፥1፤33፥1፤37፥7፤ ኤር25፥12፤ዕን2፥8
31፥9 ዘዳ32፥31: 37፤መዝ21፥9፤ ኢሳ10፥17፤18፥3፤ ኤር4፥6፤51፥9፤ ናሆ3፥7፤ሚል4፥1
32፥1 መዝ72፥1-4፤ 149፥2፤ኢሳ6፥5፤ 9፥7፤ 28፥6፤55፥4፤ ሕዝ37፥24
32፥2 1ነገ18፥4፤ መዝ23፥2፤55፥8፤ 107፥35፤ኢሳ30፥25፤ 44፥3፤49፥10፤ ኤር31፥9
32፥3 ዘዳ29፥4፤ ኢሳ29፥18፤35፥5፤ 42፥7:16
32፥4 ኢሳ6፥10፤ 29፥24፤35፥6
32፥5 1ሳሙ25፥25
32፥6 ምሳ19፥3፤ 24፥2፤ኢሳ3፥12:15፤ 9፥16:17፤26፥10
32፥7 መዝ72፥4፤ ኢሳ29፥19:20:21፤ 61፥1፤ኤር5፥26-28፤ ዳን12፥10፤ሚክ7፥3
32፥8 1ዜና29፥9፤ ምሳ11፥25፤ኢሳ14፥24
32፥9 ቍ11፤ኢሳ4፥1፤ 28፥23፤47፥8፤ዳን4፥4፤አሞ6፥1፤ሶፎ2፥15
32፥10 ኢሳ5፥5-6፤ 24፥7፤37፥30

31፥31 *እጁን ሲዘረጋ፤* ከ5፥25፤ 9፥12:17:21፤ 10፥4 ጋር ያነጻጽሩ። *ረዳታ ሰጪው ይሰናከላል፤* ከ30፥3:5 ጋር ያነጻጽሩ።

31፥4 *አንበሳ፤* ተነጻጻሪ ዘይቤ ነው፤ ነገር ግን ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ የአሦርን ንጉሥ ያመለክት ይሆናል (የ15፥9 ማብ ይመ)። *እረኞች፤* የአሕዛብን ገዦዎች ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ለመግለጽ የገባ ቃል ነው (ናሆ 3፥18 ይመ)።

31፥5 *ወፎች ... ይጋርዳታል፤* ከዘዳ 32፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ። *በላይዋ ያልፋል፤* በግብፅ በየበሩ ጉብን ላይ ያለውን ደም እየተመለከተ፣ ዐልፎ ይሄድ የነበረውን ቀሳፊ መልአክ በተዘዋዋሪ መንገድ ሲያስታውስ፣ "ፋሲካ" የሚለውን ቃል ያሳስባል (ዘፀ 12፥13:23 ይመ)፤ ከኢሳ 37፥35 ጋር ያነጻጽሩ።

31፥6 *ክፉኛ ወዳመፃችሁበት፤* 1፥2 እና ማብ ይመ።

31፥7 *ጣዖቶች ... ትጥላላችሁና፤* 2፥20 እና ማብ ይመ።

31፥8 *የሰው ባልሆነ ሰይፍ፤* የእግዚአብሔር መልአክ 185,000 ወታደሮችን መትቶ ጣለ (37፥36 ይመ)። *የግዳጅ ሥራ ይሠራሉ፤* እንደ ጦር ምርኮኞች ማለት ነው።

31፥9 *ምሽጉ፤* ነነዌ በ612 ዓ.ቅ.ክ በሜዶንና በባቢሎናውያን ተደመሰሰች (ናሆ 3፥7 ይመ)። *መሪዎቹም ... ይዋጣሉ፤* ከናሆ 2፥10 ጋር ያነጻጽሩ። *እሳቱ ... ማንደጃውም፤* የእግዚአብሔር ክብር በጽዮን ያድራል፤ ከዚያም ለሕዝቡ ማዕከል ከሆነው ስፍራ ፍርዱ በክፉዎች ላይ ይወጣል (10፥17፤ 30፥33፤ ከዘሌ 10፥2፤ ኢል 3፥16፤ አሞ 1፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

32፥1 *ንጉሥ በጽድቅ፤* የመሲሑን ዘመን እንደ ገና ያሳያል (9፥7፤ 11፥4፤ 16፥5 እና ማብ ይመ)። ከቍ 16-17፤ 33፥17 ጋር ያነጻጽሩ።

32፥2 *እያንዳንዱ ሰው፤* እግዚአብሔር የተቤዣቸው ወገኖች የመከላከያና የበረከት ምንጭ በመሆን እግዚአብሔርን የሚያንጸባርቁ ይሆናሉ (ቍ 3-8 ይመ)። *መከለያ ... መጠጊያ ... ጥላ፤* እግዚአብሔርን በተመለከተ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ አገላለጽ በ25፥4 ላይ ይገኛል (4፥5-6 እና ማብ ይመ)። *በበረሓም እንደ ውሃ ምንጭ፤* 35፥6-7፤ 41፥18፤ 49፥10 ይመ።

32፥3 *ዐይን ... አይጨፈንም ... ጆሮዎች ነቅተው ያደምጣሉ፤* 35፥5 እና ማብ ይመ (ከ6፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

32፥5-8፤ እግዚአብሔር የተቤዣቸው ከእንግዲህ በአላዋቂዎች መካከል አይኖሩም። በአላዋቂና በጠቢብ ወይም በጨዋ ሰው መካከል ያለውን ንጽጽር ማሳየት የጥበብ መጻሕፍት ዐይነተኛ ባሕርይ ነው (ምሳ 9፥1-6 ከምሳ 9፥13-18 ጋር ያነጻጽሩ)።

32፥6 *ሰነፍ ስንፍናን ይናገራል፤* 9፥16-17፤ ከመዝ 14፥1፤ 53፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

32፥7 *የችግረኛ አቤቱታ፤* 1፥17እና ማብ ይመ።

32፥8 *በጨዋነት ... ጸንቶ ይገኛል፤* 8፥10 እና ማብ ይመ።

32፥9 *ሴቶች፤* ከ3፥16-4፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *ትዕቢት የወጠራችሁ ... ተደላድላችሁ የምትኖሩ፤* ቍ11፤አሞ 6፥1ይመ።

32፥10 *ዓመት፤* በ701 ዓ.ቅ.ክ ላይ የተፈጸመውን የሰናክሬም ወረራ የሚያሳይ ይመስላል። *የወይን ተክል ፍሬ አይሰጥም፤*

[11]እናንት ትዕቢት የወጠራችሁ ሴቶች
ተንቀጥቀጡ፤
እናንት ተደላድላችሁ የምትኖሩ ሴቶች
ልጆች፤ በፍርሀት ተርበትበቱ፤
ልብሳችሁን አውልቁ፣
ወገባችሁን በማቅ ታጠቁ።
[12]ስለ ለሙ መሬት ደረታችሁን ምቱ፤
ስለ ፍሬያማው የወይን ተክል ዕዘኑ፤
[13]ስለ ሕዝቤ ምድር፣
እሾኽና አሜከላ ስለ በቀለበት ምድር፣
ስለ ፈንጠዝያ ቤቶች ሁሉ፣
ስለዚህችም መፈንጫ ከተማ አልቅሱ።
[14]ዐምባ ምሽጉ ወና ይሆናል፤
ውካታ የበዛበት ከተማ ጭር ይላል፤
ምሽጉና ማማው ለዘላለሙ ዋሻ፣
የዱር አህያ መፈንጫ፣ የመንጋም መሰማሪያ
ይሆናል፤
[15]ይህም የሚሆነው መንፈስ ከላይ እስኪፈስልን፣
ምድረ በዳው ለም መሬት፣
ለሙ መሬትም ጫካ እስኪመስል ድረስ ነው።
[16]በምድረ በዳ ፍትሕ ይሰፍናል፤
በለሙም መሬት ጽድቅ ይኖራል፤
[17]የጽድቅ ፍሬ ሰላም፣
የጽድቅ ውጤትም ጸጥታና ለዘላለም መታመን
ይሆናል።
[18]ሕዝቤ ሰላማዊ በሆነ መኖሪያ፣
በሚያስተማምን ቤት፣
ጸጥ ባለም ስፍራ ዐርፎ ይኖራል።
[19]ደኑ በበረዶ ቢመታ፣
ከተማውም ፈጽሞ ቢወድም፣
[20]በየወንዙ ዳር ዘር የምትዘሩ፣
በሬዎቻችሁንና አህዮቻችሁን በነጻነት
የምታሰማሩ፣
ምንኛ የተባረካችሁ ናችሁ።

የጭንቅ ጊዜና ርዳታ

33 አንተ ሳትጠፋ የምታጠፋ፣
አንት አጥፊ፣ ወዮልህ!
አንተ ሳትካድ የምትክድ፣
አንት ከዳተኛ፣ ወዮልህ!
ማጥፋትን በተውህ ጊዜ፣
ትጠፋለህ፤
ክሕደትህንም በተውህ ጊዜ
ትከዳለህ።
[2]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ማረን፤
አንተን ተስፋ አድርገናል።
በየማለዳው ብርታት፣
በጭንቅ ጊዜም ድነት ሁነን።
[3]ሕዝቦች በድምፅህ ነጐድጓድ ይሸሻሉ፣
መንግሥታት ስትነሣ ይበተናሉ።
[4]ሕዝቦች ሆይ፤ አንበጣ እንደሚሰበስብ
ብዝበዛችሁም ይሰበሰባል፤
ሰዎችም እንደ ኩብኩባ ይጨፍሩበታል።
[5]*እግዚአብሔር* በአርያም ተቀምጦአልና ከፍ
ከፍ አለ፤
ጽዮንን በጽድቅና በፍትሕ ይሞላታል።
[6]እርሱ ለዘመንህ የሚያስተማምን መሠረት፣
የድነት፣ የዕውቀትና የጥበብ መዝገብ
ይሆናል፤
እግዚአብሔርንም መፍራት የዚህ ሀብት
ቍልፍ ነው[ሀ]።
[7]እነሆ፤ ጐበዞቻቸው በየመንገዱ ይጮኻሉ፤
የሰላም መልእክተኞችም አምርረው ያለቅሳሉ።
[8]አውራ ጐዳናዎች ባዶ ናቸው፤
በመንገድ ላይ ሰው የለም፤
ስምምነቱ ፈርሶአል፤
መካሪዎቹ[ለ] ተንቀዋል፤
የሚከበርም የለም።

32፥11 ቍ9፤ ኢሳ3፥24፤ኢሳ33፥14፤ 47፥2፤ሚክ1፥8፤ ናሆ3፥5
32፥12 ኢሳ16፥9፤ ናሆ2፥7
32፥13 ኢሳ5፥6፤ 23፥7፤24፥11፤ ሆሴ10፥8
32፥14 መዝ104፥11፤ ኢሳ2፥15፤5፥17፤ 6፥11፤13፥22፤27፥10፤ 34፥13
32፥15 መዝ107፥35፤ ኢሳ11፥2፤29፥17፤ 35፥1-2፤ሕዝ37፥9
32፥16 መዝ48፥1፤ ኢሳ1፥26፤9፥7፤28፥6፤ 35፥1፡6፤42፥11
32፥17 መዝ85፥10፤ 119፥165፤ኢሳ9፥7፤ 30፥15፤ሮሜ14፥17፤ ዕብ12፥11፤ያዕ3፥18
32፥18 ኢሱ1፥13፤ ኢዮ11፥18፤ኢሳ2፥4፤ 26፥1፤33፥20፤37፥33፤ 65፥21፤66፥14፤ ሆሴ2፥18-23፤ አሞ9፥14
32፥19 ኢዮ40፥11፤ ኢሳ10፥19፤19፥18፤ 24፥10፤27፥10፤ 28፥17፤ዘካ11፥2
32፥20 ዘዳ28፥12፤ ኢዮ39፥8፤መክ11፥1፤ ኢሳ30፥24
33፥1 2ነገ19፥21፤ ኢሳ21፥2፤28፥1፤ 31፥8፤ኤር30፥16፤ ሕዝ39፥10፤ማቴ7፥2
33፥2 ዘፍ43፥29፤ ዕዝ9፥8፤መዝ13፥5፤ ኢሳ5፥30፤12፥2፤ 40፥10፤51፥9፤59፥16፤ 63፥5
33፥3 ቍ10፤ ዘኍ10፥35፤ መዝ12፥5፤46፥6፤ 68፥1፡33፤ኢሳ13፥14፤ 59፥16-18
33፥4 ዘኍ14፥3፤ 2ነገ7፥16፤ኢሳ17፥5፤ ኢል1፥4፤3፥13
33፥5 ኢዮ16፥19፤ኢሳ1፥26፤ 5፥16፤9፥7፤28፥6
33፥6 ዘፍ39፥3፤ ኢዮ22፥25፤ምሳ1፥7፤ኢሳ11፥2-3፤12፥2፤26፥1፤ 51፥6፤60፥18፤ማቴ6፥33
33፥7 2ነገ18፥37፤ኢሳ10፥34
33፥8 መሳ5፥6፤2ነገ18፥14፤ኢሳ30፥21፤35፥8፤60፥15፤ዘካ7፥14

[ሀ]6 ወይም እግዚአብሔርን መፍራት ከእግዚአብሔር የሆነ ሀብት ነው
[ለ]8 የሙት ባሕር ጥቅሎች ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ ከተሞች ይላል።

ከ37፥30 ጋር ያነጻጽሩ። የአሦር ሰራዊት ብዙ ጥፋት የሚያደርስ በመሆኑ የበጋው ፍሬ ሁሉ ይበላሻል።

32፥11 *አውልቁ፤* ከ47፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ። *ማቅ፤* ከ3፥24፤ 22፥12 ጋር ያነጻጽሩ፤ የዘፍ 37፥34 ማብ ይመ።

32፥12 *ደረታችሁን ምቱ፤* በናሆም 2፥7 ላይ እንደ ተጠቀሱት እንደ ነነዌ ሴት ባሪያዎች ማለት ነው። *ስለ ፍሬያማው የወይን ተክል፤* ይህን ሐዘን በ16፥9 ላይ ከተገለጸው ጋር ያነጻጽሩ።

32፥13 *እሾህና አሜከላ፤* 5፥6፤ 7፥23 እና ማብ ይመ። *ደስታ ... የፈንጠዝያ፤* 22፥2 እና ማብ ይመ፤ ከኤር 16፥8-9 ጋር ያነጻጽሩ።

32፥14 *ውካታ የበዛበት ከተማ ... ምሽጉና፤* የአሦር ወረራ ኢየሩሳሌም አንድ ቀን እንደምትደመሰስ የማስጠንቀቂያ ምልክት ነበር (24፥10 እና ማብ ይመ)። *የዱር አህያ ... የመንጋም፤* ከ7፥25፤ 13፥21-22፤ 34፥13 ጋር ያነጻጽሩ።

32፥15 *መንፈስ ከላይ፤* የመንፈስ ቅዱስ መፍሰስ ከበረከት መትረፍረፍ ጋር የተያያዘ መሆኑ በ44፥3 ላይ ተገልጾአል (ቍ 2፤ 11፥2 እና ማብ፤ ኢል 2፥28-32 ይመ)። *ለሙ መሬትም ጫካ፤* ምናልባት ሊባኖስ ሳይሆን አይቀርም (29፥17 እና ማብ ይመ፤ ከ35፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)።

32፥16 *ፍትሕ ... ጽድቅ፤* ቍ 1 እና ማብ ይመ።

32፥17 *ሰላም፤* ከ9፥7፤ 11፥6-9 ጋር ያነጻጽሩ። *ጸጥታና ... መታመን፤* ከ30፥15 ጋር ያወዳድሩ።

32፥18 *በሚያስተማምን ...ጸጥ ባለም፤* የቍ9 ማብ ይመ። *ዐርፎ ይኖራል፤* 28፥12 እና ማብ ይመ።

32፥19 *ደኑ፤* ምናልባት አሦር ይሆናል። 10፥33-34 እና ማብ ይመ። *በረዶ፤* ከ28፥2 ጋር ያነጻጽሩ። *ከተማውም፤* 24፥10 እና ማብ ይመ።

32፥20፤ እዚህ ላይ በጌታ ቀን የሚኖረው የተትረፈረፈ በረከት ተገልጾአል (30፥23-24 እና ማብ ይመ)።

33፥1 *ወዮልህ!* የ28፥1-35፥10 ማብ ይመ። *አጥፊ ... ከዳተኛ፤* ምናልባት አሦርን ይሆናል (10፥5-6፤ 16፥4፤ 21፥2፤ 24፥16 እና ማብ ይመ)።

33፥2-9 አሦር እንደሚጠፋ አስቀድሞ የተነገረውን እንዲፈጽመው እግዚአብሔርን በጸሎት የሚጠይቅ ክፍል ነው።

33፥2 *ማረን፤* 30፥18እና ማብ ይመ። *ብርታት ... ድነት፤* 12፥2 እና ማብ ይመ። ከ59፥16 ጋር ያነጻጽሩ። *በጭንቅ፤* 37፥3 ይመ።

33፥3 *በድምፅህ ነጐድጓድ፤* 30፥30-31 እና ማብ ይመ። *ስትነሣ ይበተናሉ፤* ዘኍ 10፥35ን ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ይገልጣል፤ ከመዝ 68፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

33፥5 *በጽድቅና ... ይሞላታል፤* 1፥26፤ 32፥1 እና ማብ ይመ።

33፥6 *የዕውቀትና የጥበብ ... እግዚአብሔርንም መፍራት፤* በ11፥2 ላይ ከመሲሑ ጋር የተያያዙ ቃላት ናቸው፤ 9፥6፤ ምሳ 1፥7 እና ማብ ይመ።

33፥7 *ጐበዞቻቸው፤* በ701 ዓ.ቅ.ክ ሰናክሬም አገሪቱን በወረረ ጊዜ በጀግንነት የታገሉ የይሁዳ ሰዎች ናቸው (10፥28-34 ይመ)። *የሰላም መልእክተኞችም፤* ከአሦር የጦር አዛዥ ጋር ለመነጋገር የሄዱ ሦስት ሹማምንት (36፥3፡22 ይመ)።

33፥8 *አውራ ጐዳናዎች ባዶ ናቸው፤* በመንገዶቹ መጓዝና መነገድ አልተቻለም ነበር (መሳ 5፥6 ይመ)። *ስምምነቱ፤* ሕዝቅያስ

[9]ምድሪቱ አለቀሰች*፤ መነመነች፤
ሊባኖስ ዐፈረች፤ ጠወለገች፤
ሳሮን እንደ ዐረባ ምድረ በዳ ሆነች፤
ባሳንና ቀርሜሎስ ቅጠላቸውን አረገፉ።
[10]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "አሁን እነሣለሁ፤
አሁን ከፍ ከፍ እላለሁ፤
አሁን እከብራለሁ።
[11]ገለባን ፀነሳችሁ፤
እብቅንም ወለዳችሁ፤
እስትንፋሳችሁም የሚበላችሁ እሳት ነው።
[12]ሕዝቦች ኖራ እንደሚወጣው ድንጋይ ይቃጠላሉ፤
እንደ እሾኽ ቍጥቋጦ በእሳት ይጋያሉ።"

[13]እናንት በሩቅ ያላችሁ ያደረግሁትን ስሙ፤
እናንት በቅርብ ያላችሁ ኀይሌን ዕወቁ!
[14]በጽዮን ያሉ ኀጢአተኞች ደነገጡ፤
አምላክ የሌላቸውም ፍርሀት ይዞአቸው፣
"ከእኛ መካከል ከሚባላ እሳት ጋር ማን
መኖር ይችላል፣
ከዘላለም እሳትስ ጋር ማን መኖር ይችላል?"
አሉ።
[15]በጽድቅ የሚራመድ፣
ቅን ነገር የሚናገር፣
በሽንገላ የሚገኝ ትርፍ የሚንቅ፣
መማለጃን ላለመቀበል እጁን የሚሰበስብ፣
የግድያን ሤራ ላለማስማት ጆሮውን የሚደፍን፣
ክፉትን ላለማየት ዐይኑን የሚጨፍን፣
[16]ይህ ሰው በከፍታ ላይ ይኖራል፤
የተራራም ምሽግ መጠጊያው ይሆናል፤
እንጀራ ይሰጠዋል፣
ውሃውም አይቋረጥበትም።

[17]ዐይኖችህ ንጉሡን በውበቱ ያዩታል፤
በሩቅ የተዘረጋችውንም ምድር ይመለከታሉ።
[18]የቀደመው መከራ ትዝ እያለህ፣
"ያ ዋና አለቃ የት አለ?
ግብር ተቀባዩስ ወዴት ሄደ?
የመጠበቂያ ማማ ኀላፊውስ የት አለ?"
ትላለህ።
[19]እነዚያ ንግግራቸው የማይገባ፣
የሚሉትም የማይታወቅ፣
ሊረዱት የማይቻል ቋንቋ የሚናገሩትን
ጋጠወጥ ሕዝብ ከእንግዲህ አታያቸውም።
[20]በዓላታችንን የምናከብርባትን ከተማ ጽዮንን
ተመልከት፤
ሰላማዊ መኖሪያ፣ የማትነቃነቅ ድንኳን
የሆነችውን፣
ካስማዋ የማይነቀል፣
ከገመዷ አንዱ እንኳ የማይበጠሰውን፣
ኢየሩሳሌምን ዐይኖችህ ያያሉ።
[21]እግዚአብሔር በዚያ ኀይላችን ይሆናል፤
ባለ መቅዘፊያ ጀልባዎች እንደማያልፉባቸው፣
ታላላቅ መርከቦችም እንደማይሻገሯቸው፣
ሰፋፊ ወንዞችና ጅረቶች ይሆንልናል።
[22]እግዚአብሔር ዳኛችን ነው፤
እግዚአብሔር ሕግ ሰጪያችን ነው፤
እግዚአብሔር ንጉሣችን ነው፤
የሚያድነንም እርሱ ነው።
[23]መወጠሪያ ገመድህ ላልቶአል፤
ምሰሶው ጠብቆ አልተተከለም፤
ሸራው አልተወጠረም፤
በዚያ ጊዜ ታላቅ ምርኮ ይከፋፈላል፤

33፥9 1ነገ18፥19፤ 2ነገ19፥23፤ 1ዜና27፥29፤ኢሳ2፥13፤ 3፥26፤15፥6፤35፥2፤ 37፥14፤ኤር22፥6፤ ሚክ7፥14፤ናሆ1፥4
33፥10 ቍ3፤ ኢሳ2፥21፤5፥16
33፥11 መዝ7፥14፤ ኢሳ1፥31፤26፥18፤ 59፥4፤ያዕ1፥15
33፥12 ኢሳ5፥6፤ 10፥17፤27፥11፤ አሞ2፥1
33፥13 መዝ48፥10፤ 49፥1፤ኢሳ34፥1፤ 48፥16፤49፥1
33፥14 ኢሳ1፥28፡ 31፤30፥30፤32፥11፤ ዘካ13፥9፤ዕብ12፥29
33፥15 መዝ15፥2፤ 24፥4፤119፥37፤ ምሳ15፥27፤ኢሳ58፥8፤ ሕዝ22፥13፤33፥31
33፥16 ዘዳ32፥13፤ መዝ18፥1-2፤46፥1፤ ኢሳ25፥4፤26፥1፤ 48፥21፤49፥10፤ 65፥13
33፥17 ኢሳ4፥2፤ 6፥5፤26፥15
33፥18 ኢሳ2፥15፤ 17፥14
33፥19 ዘፍ11፥7፤ መዝ5፥5፤ኢሳ28፥11
33፥20 ቍ6፤ ዘፍ26፥22፤መዝ46፥5፤ 125፥1፤ኢሳ32፥18
33፥21 ዘፀ17፥6፤ መዝ1፥3፤ኢሳ10፥34፤ 23፥1፤32፥2፤41፥18፤ 48፥18፤49፥10፤ 66፥12፤ናሆ3፥8
33፥22 መዝ89፥18፤ ኢሳ2፥3፤ 11፥4፤25፥9፤ ያዕ4፥12
33፥23 2ነገ7፥8፡16

*9 *ወይም ደረቀች (ጠወለገች)*

ለሰናክሬም ከፍተኛ ገንዘብ ለመክፈል በተስማማ ጊዜ የተደረገ ውል ነው (2ነገ 18፥14)።

33፥9 *ምድሪቱ ... መነመነች፤* የዕርሻና የግጦሽ መሬት በወራሪዎች ተበላሽቶና ጠፍቶ ነበር፤ 24፥4 እና ማብ ይመ። *ሊባኖስ፤* በዝግባዋና (2፥13) በእንስሳቷ (40፥16) የታወቀች ናት። *ሳሮን፤* ከኢዮጴ በስተ ሰሜን በሜድትራኒያን ጠረፍ ላይ የሚገኝ በልምላሜው ውበትና በግጦሹ የሚታወቅ መሬት (35፥2፤ 65፥10፤ 1ዜና 27፥29 ይመ)። *ዐረባ፤* ከዮርዳኖስ ወንዝና ከሙት ባሕር ጋር የተያይዘ ምድረ በዳ (ዘዳ 1፥1፤ 2፥8 ይመ)። *ባሳን፤* 2፥13 እና ማብ ይመ። *ቀርሜሎስ፤* የ1ነገ 18፥19 ማብ ይመ። በ29፥17፤ 32፥15 እንደ ተጠቀሰው "ለም የዕርሻ ቦታ" ወይም በ16፥10 እንደ ተገለጸው "የአትክልት ቦታ" ማለት ነው። አብዛኛውን ጊዜ ካደገና ከለመለመ የግጦሽ ሣር ጋርም ይያያዛል (35፥2፤ ሚክ 7፥4፤ ናሆ 1፥4 ይመ)።

33፥10 *ከፍ ከፍ እላለሁ፤* ባመፀው ሕዝቡ ላይ የሚያመጣውን ፍርድ ያመለክታል (ቍ 13 ይመ)።

33፥11 *ፀነሳችሁ ... ወለዳችሁ፤* ከ26፥18 ጋር ያነጻጽሩ። *እስትንፋሳችሁም የሚበላችሁ እሳት ነው፤* ለመጥፊያቸው የሚሆነውን ነገር ይሠራሉ ማለት ነው።

33፥12 *ኖራ፤* ቃጠሎው የሚያስተርፈው ነገር የለም (አሞ 2፥1 ይመ)። የእሾኽ ቍጥቋጦ እሳት ሲነካው በቶሉ ይቃጠላል (27፥4፤ 2ሳሙ 23፥6-7 ይመ)።

33፥13 *ስሙ ... ዕወቁ፤* ከ34፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

33፥14 *በጽዮን ያሉ ኀጢአተኞች፤* 1፥27-28፤4፥4 ይመ። *ከሚባላ እሳት፤* የፍርድን አምላክ መገኘት ያመለክታል (29፥6፤ 30፥27፡30፤ ዘፀ 24፥17፤ ዘዳ 4፥24፤ 9፥3፤ 2ሳሙ 22፥9፤ መዝ 18፥8፤ ዕብ 12፥29 ይመ)።

33፥15፤ ተመሳሳይ መስፈርቶች በመዝ 15፥2-5፤ 24፥4 ላይ ይገኛሉ። *መማለጃን፤* 1፥23 ይመ።

33፥16 *በከፍታ ... ምሽግ፤* በእግዚአብሔር የሚገኘውን አስተማማኝ ጸጥታ አመልካች ነው (ከመዝ 18፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ)። *እንጀራ ... ውሃውም፤* ከ 49፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

33፥17 *ንጉሡን፤* 32፥1 እና ማብ ይመ፤ ከ6፥5 ጋር ያነጻጽሩ። *በውበቱ፤* የዳዊትን ንግሥና ግርማ ሞገስ የሚያንጸባርቅ ነው። ምናልባት የምትመጣውን መሲሐዊት መንግሥት በምሳሌ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል (ከ4፥2፤ መዝ 45፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ፤ ከኢሳ 53፥2 ጋር ያወዳድሩ)። *በሩቅ ... ምድር፤* 26፥15 እና ማብ ይመ።

33፥18 *የቀደመውም መከራ፤* የአሦርን ወረራ የሚያስታውስ ነው (17፥12-14 እና ማብ ይመ)። *ግብር፤* ያለውድ በግዴታ ተሰብስቦ ለመንግሥት የሚገባ ገንዘብ እህል ወዘተ (ቍ 8 እና ማብ ይመ)። *የመጠበቂያ ማማ፤* የይሁዳ ምሽጎች ምናልባት በአሦራውያን ቍጥጥር ሥር ሳይሆኑ አልቀረም (2፥15 ይመ)።

33፥19 *ንግግራቸው የማይገባ፤* ከ10፥12 ጋር ያነጻጽሩ። *የሚሉት ምኑም የማይታወቅ፤* የአሦር ቋንቋ ከዕብራይስጥ ጋር ተመሳሳይ ቢሆንም፣ ለእስራኤላውያን አይገባቸውም ነበር፤ 28፥11፤ ዘፀ 28፥49 ይመ።

33፥20 *በዓላታችንን፤* 1፥14 እና ማብ ይመ። *ጽዮንን ተመልከት፤* በቍ 7-9 ላይ ከተጠቀሰችው ከተማ ጋር የተነጻጸረች፤ የተዋጀችም ከተማ። *ሰላማዊ መኖሪያ፤* 32፥17-18 እና ማብ ይመ። *የማትነቃነቅ ድንኳን፤* የምርኮው ዘመን ያበቃል ማለት ነው። *ካስማዋ ... ከገመድዋ፤* በ54፥2 ስለ ኢየሩሳሌም ከተገለጸው ተመሳሳይ ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ።

33፥21 *ኀይላችን ይሆናል፤* 10፥34 ይመ (ከመዝ 93፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሰፋፊ ወንዞች፤* እንደ ጢሮስ (23፥1) ወይም እንደ ቴብስ (ናሆ 3፥8) ያሉትን ድንበሮች በቀላሉ መሻገር አለመቻሉን ለማመልከት ነው።

33፥22 *ዳኛችን፤* 2፥4፤ 11፥4 እና ማብ ይመ። *ሕግ ሰጪያችን፤* 2፥3፤ 51፥4፤ ዘፍ 49፥10 ይመ። *ንጉሣችን፤* ቍ 17፤ 32፥1 እና ማብ ይመ፤ መዝ 46፥48 ይመ። *የሚያድነንም፤* መሳ 2፥16 ይመ።

33፥23 *መወጠሪያ፤* ኢየሩሳሌም ከአሦር ጋር ለመዋጋት አለመዘጋጀቷን ለመግለጽ በመርከብ ምሳሌነት ቀርባለች። *በዚያን ጊዜ፤*

አንካሳ እንኳ ሳይቀር ምርኮ ይወስዳል::
[24]በጽዮን ተቀምጦ፣ "ታምሜአለሁ" የሚል
አይኖርም፤
በዚያ የሚኖሩ ሰዎች ኀጢአትም ይቅር
ይባላል::

ፍርድ በአሕዛብ ላይ

34 እናንት አሕዛብ ሆይ፤ ኑ አድምጡም፤
እናንተ ሰዎች ሆይ፤ አስተውሉ::
ምድርና በውስጧ ያለ ሁሉ፣
ዓለምና ከእርሷ የሚበቅል ሁሉ ይስማ::
[2]እግዚአብሔር አሕዛብን ሁሉ ተቈጥቶአል፤
ቍጣውም በሰራዊታቸው ሁሉ ላይ ነው፤
ፈጽሞ ያጠፋቸዋል[a]፤
ለዕርድም አሳልፎ ይሰጣቸዋል::
[3]ከእነርሱም የተገደሉት ወደ ውጭ ይጣላሉ፤
ሬሳቸው ይከረፋል፤
ተራሮችም ደም በደም ይሆናሉ::
[4]የሰማይ ከዋክብት ሁሉ ይሟሸሻሉ፤
ሰማይ እንደ ብራና ይጠቀለላል፤
የከዋክብት ሰራዊት ሁሉ፣
ጠውልጎ እንደ ረገፈ የወይን ቅጠል፣
ደርቆም እንደ ወደቀ የበለስ ቅጠል
ይሆናሉ::
[5]ሰይፌ በሰማያት እስኪበቃት ጠጥታለች፤
እነሆ፤ ወደ ኤዶም፣
ፈጽሞ ወዳጠፋሁት ሕዝብ ለፍርድ
ወርዳለች::
[6]የእግዚአብሔር ሰይፍ በደም ተነክራለች፤
ሥብ ጠግባለች፤
በበግ ጠቦትና በፍየል ደም፣
በአውራም በግ ኵላሊት ሥብ ተሸፍናለች::
እግዚአብሔር በባሶራ ከተማ መሥዋዕት፣
በኤዶምም ታላቅ ዕርድ አዘጋጅቶአልና::
[7]ጐሽ አብሮአቸው፣
ኮርማም ከወይፈን ጋር ይወድቃል፤
ምድራቸው በደም ትርሳለች፤
ዐፈራቸውም ሥብ በሥብ ይሆናል::
[8]እግዚአብሔር የበቀል ቀን፣
ስለ ጽዮንም የሚሟገትበት ዓመት አለውና::
[9]የኤዶም ምንጮች ሬንጅ፣
ዐፈሯ የሚቃጠል ድኝ፣
ምድሯም የሚንበለበል ዝፍት ይሆናል::
[10]እሳቷ ሌሊትና ቀን አይጠፋም፤
ጢሷም ለዘላለም ይትጐለጐላል፤
ከትውልድ እስከ ትውልድ ባድማ ትሆናለች፤
ማንም በዚያ ዳግም አያልፍም::
[11]ጭልፊትና[b] ጃርት ይወርሷታል፤
ጕጕትና ቍራም ጎጆ ይሠሩባታል::
እግዚአብሔር በኤዶም ላይ፣
የመፈራረሷን ገመድ፣
የመጥፊያዋንም ቱንቢ ይዘረጋል::
[12]መሳፍንቷም መንግሥት ተብለው ለመጠራት
የሚያስችላቸው ነገር አይኖራቸውም፤
አለቆቿም በሙሉ ጥርግ ብለው ይጠፋሉ::
[13]በቅጥር የተመሸጉ ከተሞቿን እሾኽ፣
ምሽጎቿንም ሳማና አሜከላ ይወርሳቸዋል፤
የቀበሮዎች ጕድጓድ፣
የጕጕቶችም መኖሪያ ትሆናለች::

33፥24 ዘኍ23፥21፤ 2ዜና6፥21፤ኢሳ30፥26፤ 43፥1፤ 48፥20፤ ኤር31፥34፤33፥8፤ 1ዮሐ1፥7-9
34፥1 ዘዳ4፥26፤ መዝ24፥1፤49፥1፤ ኢሳ33፥13፤41፥1፤ 43፥9
34፥2 ኢሳ10፥25፤ 13፥5፤30፥25፤ዘካ5፥3
34፥3 ቍ7፤ 2ሳሙ1፥22፤ መዝ110፥6፤ ኢሳ5፥25፤10፥4፤ 63፥6፤ሕዝ5፥17፤ 14፥19፤32፥6፤35፥6፤ 38፥22፤39፥11፤ ኢዩ2፥20፤አሞ4፥10
34፥4 ኢዮ8፥12፤ 9፥7፤ኢሳ13፥13፤15፥6፤ 38፥12፤ማቴ21፥19፤ 24፥29፤ማር13፥25፤ ዕብ1፥12፤2ጴጥ3፥10
34፥5 ዘዳ13፥15፤ 32፥41-42፤ኢሱ6፥17፤ 2ሳሙ8፥13-14፤ 2ዜና28፥17፤ ኢሳ24፥6፤ኤር47፥6፤ ሕዝ21፥5፤አሞ1፥11-12፤ 3፥14-15፤6፥11፤ ዘካ13፥7፤ሚል1፥4
34፥6 ዘፍ36፥33፤ ዘሌ3፥9፤ዘዳ32፥41፤ ኢሳ27፥1፤30፥25፤ ኤር25፥34፤ራእ19፥17
34፥7 ዘኍ23፥22፤ 2ሳሙ1፥22፤መዝ68፥30
34፥8 ኢሳ1፥24፤ 2፥12፤35፥4፤47፥3፤ 59፥18፤63፥4፤ ሕዝ25፥12-17፤ ኢዩ3፥4፤አሞ1፥6-8፡ 9-10
34፥9 ዘፍ19፥24
34፥10 ቍ17፤ ኢሳ1፥31፤13፥20፤ 24፥1፤ኤር49፥18፤ሕዝ29፥12፤35፥3፤ሚል1፥3፤ራእ14፥10-11፤19፥3
34፥11 ዘፍ1፥2፤8፥7፤ዘሌ11፥16-18፤ ዘዳ14፥15-17፤2ነገ21፥13፤ ኢሳ21፥11፤ሕዝ35፥15፤ኢዩ3፥19፤ አሞ7፥8፤አብ1፥1፤ሚል1፥4፤ ራእ18፥2
34፥12 ኢዮ12፥21፤ መዝ107፥40፤ኢሳ29፥20፤ 40፥23፤41፥11-12፤ኤር21፥7፤27፥20፤ 39፥6፤ሕዝ24፥5
34፥13 ዘሌ11፥16-18፤መዝ44፥19፤ኢሳ5፥6፤7፥19፤13፥22፤ ኤር9፥11፤10፥22

[a]2 በዚህና በቍጥር 5 ላይ የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያመለክት ነው::
[b]11 የእነዚህ እዕዋፍ ትክክለኛ ማንነታቸው በትክክል አይታወቅም::

እግዚአብሔር የአሦርን ጦር በሚመታበት ጊዜ ማለት ነው (10፥33-34፤ 37፥36 ይመ):: *ምርኮ፤* ቍ 4 ይመ::

33፥24፤ ከኢሳይያስ ዘመን በኋላ በቍ 17:20-22 እንደ ተገለጸችው በአካልም በመንፈስም ፍጹም የሆነችውን ኢየሩ ሳሌምን የሚያመለክት ነው::

34፥1-35፥10፤ 34-35 ምዕራፎች፣ የ28-33 ምዕራፎች ማጠ ቃለያ ነው፤ ይህም የምዕራፍ 13-23 ማጠቃለያ የሆነውን የምዕራፍ 24-27ን ሥነ ፍጻሜ ሐሳብ የያዘ ነው (የ24፥1-27፥13 ማብ ይመ)::

34፥2 *ተቈጥቶአል፤ ቍጣውም፤* በጌታ ቀን የሚሆነውን ያመለክታል (2፥11:17:20፤ 26፥20-21 እና ማብ ይመ):: 13፥3 እና ማብ ይመ:: *ፈጽሞ ያጠፋቸዋል፤* በከነዓናውያን ላይ በደረሰው ጥፋት ዐይነት ማለት ነው፤ ቍ 5፤ ኢሱ 6፥17 ይመ:: *ለዕርድም፤* 30፥25 እና ማብ ይመ::

34፥3 *ወደ ውጭ ይጣላሉ፤* ቡተዚቢው ሁኔታ አለመቀበር እንደ ትልቅ ውርደት ይቈጠር ነበር (14፥19 እና ማብ ይመ)::

34፥4 *ከዋክብት ሁሉ ይሟሸሻሉ፤* የጌታ ቀን ሲመጣ በሰ ማያት ታላቅ መናወጥ ይሆናል (13፥10:13 እና ማብ፤ ከሕዝ 32፥7-8 ጋርም ያነጻጽሩ):: *ሰማይ ... ይጠቀለላል ... የከዋክብት ሰራዊት፣* በማቴ 24፥29፤ ራእ 6፥13-14 ተጠቅሶአል:: *ጠውልጎ እንደ ረገፈ የወይን ቅጠል፤* ከ24፥4፤ 40፥7-8 ጋር ያነጻጽሩ::

34፥5 *እስኪበቃት ጠጥታለች፤* ከሕዝ 39፥18-20 ጋር ያነጻጽሩ:: *ኤዶም፤* ስለ ሞዓብ በ25፥10-12 እንደ ተገለጸው፣ የእግዚአብሔርንና የሕዝቡን ጠላቶች በምሳሌ የሚገልጽ ነው፤ የ21፥11 ማብ ይመ:: ምናልባት ከ500 ዓ.ቅ.ክ በፊት ኤዶ ማውያን በነባታውያን ዐረቦች ከአገራቸው ተባርረዋል::

34፥6 *ሥብ፤* ከሥጋ ሁሉ የተሻለ ነው ተብሎ ስለሚታመን፣ ለእግዚአብሔር መሥዋዕት ሆኖ ይቀርብ ነበር (ዘሌ 3፥9-11 ይመ):: *በበግ ጠቦትና በፍየል፤* ሕዝቡን ይወክላል:: *መሥዋዕት፤* ጦርነት አብዛኛውን ጊዜ ከመሥዋዕት ጋር ይነጻጸራል (ኤር 46፥10፤ 50፥27፤ ሕዝ 39፥17-19 ይመ):: *ባሶራ፤* የታወቀች የኤዶም ከተ ማና የበግ አገር ናት:: ከሙት ባሕር ደቡባዊ ጫፍ በስተ ደቡብ ምሥራቅ 40 ኪ.ሜ ላይ ትገኛለች:: ባሶራ ማለትም፣ "ወይን መሰብሰብ" ማለት ነው (ከ63፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ)::

34፥7 *ጐሽ... ኮርማም፤* የአሕዛብን ወታደሮች ወይም መሪዎቻ ቸውን ለማመልከት የገባ ነው:: *በደም ትርሳለች፤* ቍ 3 ይመ::

34፥8 *የበቀል ቀን፤* 35፥4፤ 61፥2 ይመ:: ኤዶማውያን እስ ራኤላውያንን በማንኛውም አጋጣሚ ሁሉ ይቃወሟቸው ነበር (2ሳሙ 8፥13-14 ይመ)፤ ኢየሩሳሌምም በተደመሰሰች ጊዜ እጅግ ደስ ብሎአቸው ነበር (ሰቆ 4፥21፤ መዝ 137፥7):: ይሁን እንጂ የኤዶምም ቀን እንዲሁ ቀርቦ ነበር (63፥4 ይመ)::

34፥9 *የሚቃጠል ድኝ፤* የኤዶም መፈራረስ ከሰዶምና ከገሞራ መውደቅ ጋር ተነጻጽሮአል (ኤር 49፥17-18 ይመ)፤ 1፥31 እና ማብ፤ ዘፍ 19፥24 እና ማብ ይመ::

34፥10 *ጢሷም ለዘላለም፤* ይህ አባባል በራእ 19፥3 ላይ ባቢሎንን በተመለከተ ተጠቅሶአል (ራእ 14፥10-11 ይመ):: *ባድማ፤* 13፥20-22 እና ማብ፤ ሚል 1፥3-4 ይመ::

34፥11 *ጭልፊትና ጃርት ... ጕጕትና ቍራም፤* ርኩስ የሆኑ ወፎች ናቸው (ዘዳ 14፥14-17 ይመ):: እንዲህ ዐይነቶቹ ወፎች በባቢሎንና (13፥21) በነነዌ (ሶፎ 2፥14) ከተሞች ፍርስራሽ ውስጥ ይኖራሉ:: *ገመድ ... ቱንቢ፤* 28፥17 እና ማብ ይመ:: *የመፈራረሰዋን ... የመጥፊያዋንም፤* የዕብራይስጡ ትርጕም በዘፍ 1፥2 ላይ ስለ መሬት የተገለጸውን፣ "ምድርም ባዶ ነበረች ቅርጽም አልነበራትም" ከሚለው ጋር አንድ ዐይነት ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)፤ ኤር 4፥23 እና ማብ ይመ::

34፥13 *እሾኽ ... ሳማና አሜከላ፤* ከ7፥24-25 ጋር ያነጻጽሩ::

[14]የምድረ በዳ አራዊት ከጅቦች ጋር አብረው
ይሆናሉ፤
በበረሓ ፍየል የሚመስሉ አጋንንትም እርስ
በእርስ ይጠራራሉ፤
የሌሊት ፍጥረታት ማረፊያቸውን በዚያ
ያደርጋሉ፤
ለራሳቸውም የማረፊያ ቦታ ያገኛሉ።
[15]ጉጉት በዚያ ጉጆ ሠርታ ዕንቍላል ትጥላለች፤
ትቀፈቅፋለች፤ ጫጩቶቿን በክንፎቿ
ትታቀፋቸዋለች፤
ጭላቶችም ጥንድ ጥንድ ሆነው፣
ለርቢ በዚያ ይሰበሰባሉ።

[16]*በእግዚአብሔር* መጽሐፍ እንዲህ የሚለውን
ተመልከቱ፤ አንብቡም፤
ከእነዚህ አንዱ አይጐድልም፤
እያንዳንዷም አጣማጇን አታጣም፤
ይህ ትእዛዝ ከአፉ ወጥቶአል፤
መንፈሱ በአንድ ላይ ይሰበስባቸዋልና።
[17]ድርሻ ድርሻቸውን ይመድብላቸዋል፤
እጁም ለክታ ታካፍላቸዋለች።
ለዘላለም የእነርሱ ትሆናለች፤
ከትውልድ እስከ ትውልድም ይኖሩባታል።

የተቤዡ ሕዝብ ደስታ

35 ምድረ በዳውና ደረቁ ምድር ደስ
ይላቸዋል፤
በረሓው ሐሤት ያደርጋል፤ ይፈካል፤
እንደ አደይም ያብባል።
[2]በደስታና በዝማሬ ሐሤት ያደርጋል፤
የሊባኖስ ክብር ይሰጠዋል፤
የቀርሜሎስንና የሳሮንን ግርማ ይለብሳል።
የአምላካችንን ታላቅ ግርማ፣
የእግዚአብሔርን ክብር ያያሉ።
[3]የደከሙትን እጆች አበርቱ፤
የላሉትንም ጒልበቶች አጽኑ፤
[4]የሚፈራ ልብ ላላቸው እንዲህ በሉ፤
"በርቱ፤ አትፍሩ፤
አምላካችሁ ይመጣል፤
ሊበቀል ይመጣል፤
እርሱም ብድራቱን ይዞ፣
ሊያድናችሁ ይመጣል።"

[5]በዚያን ጊዜም የዕውር ዐይኖች ይገለጣሉ፤
የደንቈሮም ጆሮዎች ይከፈታሉ።
[6]አንካሳ እንደ ሚዳቋ ይዘላል፤
የድዳውም አንደበት በደስታ ይዘምራል፤
ውሃ ከበረሓ ይወጣል፤
ምንጮችም ከምድረ በዳ ይፈልቃሉ።
[7]ንዳዳማው ምድር ኵሬ ይሆናል፤
የተጠማው መሬት ውሃ ያመነጫል።
ቀበሮዎች በተኙባቸው ጒድጓዶች፣
ሣር፣ ሸምበቆና ደንገል ይበቅልበታል።

[8]በዚያ አውራ ጐዳና ይሆናል፤
"የተቀደሰ መንገድ" ተብሎ ይጠራል።
የረከሱ አይሄዱበትም፤
በመንገዱ ላይ ላሉት ብቻ ይሆናል።
ገራገሮችም ከመንገዱ አይስቱም።
[9]አንበሳ አይኖርበትም፤
ነጣቂ አውሬም አይወጣበትም፤
እነዚህማ በዚያ ስፍራ አይገኙም፤
የዳኑት ብቻ በዚያ ይሄዳሉ፤
[10]*እግዚአብሔር* የዋጃቸው ይመለሳሉ።
እየዘመሩ ወደ ጽዮን ይገባሉ፤
ዘላለማዊ ደስታን እንደ አክሊል ይቀዳጁታል፤
ፍሥሓና ሐሤት ያገኛሉ፤
ሐዘንና ትካዜ ከዚያ ይሸሻሉ።

34፥14 መዝ74፥14፤ ኢሳ13፥22፤ራእ18፥2
34፥15 ዘዳ14፥13፤ መዝ17፥8
34፥16 ኢሳ1፥20፤ 30፥8፤40፥26፤48፥13፤ 58፥14
34፥17 ቍ10፤ ኢሳ17፥14፤ኤር13፥25
35፥1 መሓ2፥11፤ ኢሳ27፥6፡10፤32፥15፡ 16፤41፥18-19፤51፥3
35፥2 ዘኍ21፥6፤ ዘዐ16፥7፤1ዜና27፥29፤ ዕንባ3፥7፤መዝ105፥43፤ መሓ7፥5፤ኢሳ4፥5፤ 12፥6፤25፥9፤33፥9፤ 44፥23፤ 51፥11፤ 52፥9፤55፥12፤59፥19፤ 65፥10
35፥3 ኢዮ4፥4፤ ዕብ12፥12
35፥4 ዘዳ20፥3፤ ኢሱ1፥9፤2ዜና32፥6፤ ኢሳ1፥24፤7፥4፤21፥4፤ 25፥9፤34፥8፤40፥2፡9፡ 10-11፤51፥5፤62፥11፤ ዳን10፥19፤ዘካ1፥13፤ ራእ22፥12
35፥5 መዝ146፥8፤ ኢሳ29፥18፤42፥18፤ 50፥4፤ሐሥ26፥18፤ ዮሐ9፥6-7
35፥6 ዘፀ17፥6፤ 2ሳሙ22፥34፤ መዝ20፥5፤ኢሳ32፥4፤ ማቴ9፥32-33፤ 12፥22፤15፥30፤ ማር7፥35፤ሉቃ7፥22፤ 11፥14፤ዮሐ5፥8-9፤ 7፥38፤ሐሥ3፥8
35፥7 ኢዮ8፥11፤ 40፥21፤መዝ68፥6፤ 107፥35፤ኢሳ13፥22፤ 41፥17፤44፥3፤49፥10፤ 55፥1፤58፥11
35፥8 ኢሳ4፥3፤ 11፥16፤33፥8፤52፥1፤
ኤር31፥21፤ማቴ7፥13-14፤ 1ጴጥ1፥15 35፥9 ዘፀ6፥6፤ ዘሌ25፥47-55፤ ኢሳ11፥6፤13፥22፤30፥6፤34፥14፤51፥11፤ 62፥12፤63፥4 35፥10 ኢዮ19፥25፤ መዝ4፥7፤51፥8፤126፥5፤ ኢሳ1፥27፤25፥9፤30፥19፡29፤51፥3፤ራእ7፥17፤ 21፥4

34፥14 *የምድረ በዳ አራዊት ከጅቦች፤* 13፥21-22 ይመ። *በበረሓ ፍየል፤* አጋንንትን ለማመልከት የገባ ሊሆን ይችላል (የ13፥21 ማብ ይመ)። *የሌሊት ፍጥረታት፤* ከመጽሐፍ ውጭ በሆነ አነጋገር፣ "የሌሊት አጋንንትን" የሚያመለክት ሴማዊ ቃል ነው።

34፥15 *ጉጉት...ጭላቶችም፤* በአረት ሥርዐት መሠረት የረከሱ ወፎች ናቸው (ቍ 11 እና ማብ፤ ዘዳ 14፥13፡15-17 ይመ)።

34፥16 *መጽሐፍ፤* ኤዶም ከተደመሰሰች በኋላ፣ ሕዝቡ ኢሳይያስ የሰጣቸውን ይህን የትንቢት ቃል ያነባሉ። *ከእነዚህ፤* ከላይ የተጠቀሱትን ፍጥረታት ያመለክታል።

34፥17 *ድርሻ ድርሻቸውን ይመድብላቸዋል፤* በቍ 11፡13-15 ለተጠቀሱት ፍጥረታት እግዚአብሔር በቸርነቱ የሚሰጣቸውን ያመለክታል፤ ይህም የኤዶም ምድር ዕጣ ፈንታ ምን እንደሆነ ያሳያል።

35፥1 *ምድረ በዳውና ... ደስ ይላቸዋል፤* በትንቢተ ኢሳይያስ ተፈጥሮን በሰውኛ ዘይቤ መግለጽ የተለመደ ነው። (33፥9፤ 44፥23፤ 55፥12 ይመ)። *በረሓው፤* ዐረባን ለማመልከት ነው (የ33፥9 ማብ ይመ) *አደይ፤* ጽጌረዳ አበባ መሰል ነው (የማሕ 2፥1 ማብ ይመ)።

35፥2 *በደስታና ... ሐሤት ያደርጋል፤* 54፥1 ይመ። *የሊባኖስ ... ቀርሜሎስንና የሳሮንን፤* በልምላሜያቸውና ውብ በሆኑ ዛፎቻቸው የታወቁ ለም ቦታዎች ናቸው (የ33፥9 ማብ ይመ)። *የእግዚአብሔርን ክብር፤* ከፍ ብሎ የተነገረው ታላቅ የተፈጥሮ ለውጥ የተገለጠበትን ያመለክታል።

35፥4 *በርቱ፤ አትፍሩ፤* በኢሱ 1፥6-7፡18 ላይ እግዚአብሔር ለኢያሱ ከሰጠው የማበረታቻ ቃል ጋር ያነጻጽሩ። *አምላካችሁ ይመጣል፤* ስለ ሚመጣው መሲሕ ተመሳሳይ አገላለጽ ጥቅም ላይ ውሎአል (62፥11 ይመ፤ ከራእ 22፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሊበቀል ... ብድራቱን፤* የ34፥8 ማብ ይመ።

35፥5 *ዐይኖች ... ጆሮዎች፤* 29፥18፤ 32፥3፤ 42፥7 እና ማብ ይመ። መንፈሳዊና ሥጋዊ ፈውስ በክርስቶስ አገልግሎት ውስጥም ተካተዋል (ማቴ 11፥5 ይመ)።

35፥6 *አንካሳ ...ይዘላል፤ የዲዳውም አንደበት ...ይዘምራል፤* የመሲሑ ዘመን ምልክቶች ናቸው (ማቴ 12፥22፤ሐሥ 3፥7-8 ይመ)። *ውሃ ... ምንጮችም፤* 32፥2 እና ማብ ይመ፤ እግዚአብሔር ከዐለት አፍልቆ ለሕዝቡ ውሃ ከሰጠበት ከዘፀ 17፥6፤ 2ነገ 3፥15-20 ጋር ያነጻጽሩ።

35፥7 *ውሃ ያመነጫል፤* ከ41፥18 ጋር ያነጻጽሩ። *ሸምበቆና ደንገል፤* በረግረግና እንደ ጣና ባሉ ሐይቆች ዳር የሚበቅሉ ናቸው (ከ19፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ)።

35፥8 *አውራ ጐዳና፤* እንደ ልብ መጓጓዝ እንዲቻል ተስተካክሉ የሚሠራ መንገድ (11፥16፤ 40፥3 እና ማብ ይመ)። *የተቀደሰ መንገድ፤* ቅዱሳን ለሆኑ ብቻ የተለየ፣ የዳኑ ብቻ የሚሄዱበት መንገድ (ቍ 9)። በጥንት ዘመን፣ በቤተ መቅደሶች መካከል የሚሠሩ ሥርዐቱ በሚያዘው መሠረት የነጹ ሰዎች የሚተላለፉባቸው መንገዶች ነበሩ።

35፥9 *አንበሳ ... ነጣቂ አውሬም፤* አንዳንድ ጊዜ የዱር አራዊት በመንገደኞች ላይ አደጋ ያደርሱ ነበር (ዘዳ 8፥15፤ መሳ 14፥5 ይመ)። *የዳኑት፤* እግዚአብሔር ከባርነት አገዛዝ ነጻ ያወጣቸው ማለት ነው (ከ1፥27፤51፥10፤ 62፥12፤ ዘሌ 25፥47-48፤ ዘዳ 7፥8 ጋር ያነጻጽሩ)።

35፥10፤ በ51፥11 ላይ ተደጋግሞአል። *እየዘመሩ ወደ ጽዮን ይገባሉ፤* እስራኤላውያን ከባቢሎን ምርኮ በተመለሱ ጊዜ እንዳደረጉት ማለት ነው (መዝ 126 ይመ)። *ያገኛሉ፤* የሚከታተሏቸው የዱር አራዊት ሳይሆኑ (ቍ 9) ፍሥሓና ሐሤት ያገኛቸዋል ማለት ነው (ከመዝ 23፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሐዘንና ... ይሸሻሉ፤* ከ25፥8፤ 65፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

የሰናክሬም ዛቻ በኢየሩሳሌም ላይ

36 ንጉሥ ሕዝቅያስ በነገሠ በዐሥራ አራተኛው ዓመት፣ የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም የተመሸጉትን የይሁዳ ከተሞች ሁሉ አጥቅቶ ያዛቸው። [2]የአሦርም ንጉሥ የጦር አዛዡን ከብዙ ሰራዊት ጋር ከለኪሶ፣ ንጉሡ ሕዝቅያስ ወዳለበት፣ ወደ ኢየሩሳሌም ላከው። የጦር አዛዡም ወደ ልብስ አጣቢው ዕርሻ በሚወስደው መንገድ፣ በላይኛው ኵሬ ቦይ አጠገብ ደርሶ ቆመ፤ [3]የቤተ መንግሥቱ አስተዳዳሪ፣ የኬልቅያስ ልጅ ኤልያቄም፣ ጸሓፊው ሳምናስ፣ ታሪክ መዝጋቢውም የአሳፍ ልጅ ዮአስ ወደ እርሱ ወጡ።

[4]የጦር አዛዡም እንዲህ አላቸው፤
"ለሕዝቅያስ እንዲህ ብላችሁ ንገሩት፤

" 'ታላቁ ንጉሥ የአሦር ንጉሥ እንዲህ ይላል፤ እስከዚህ የተማመንህበት ነገር ምንድን ነው? [5]የጦር ስልትና ጠንካራ ሰራዊት አለኝ ትላለህ፤ ነገር ግን ፍሬ ቢስ ቃል ብቻ ትናገራለህ። ለመሆኑ፣ በእኔ ላይ ያመፅኸው በማን ተማምነህ ነው? [6]እነሆ፤ ሰው ሲመረኰዘው እጅ ወግቶ በሚያቈስለው፣ በተሰነጠቀ ሸምበቆ በግብፅ ተማምነሃል፤ የግብፅ ንጉሥ፣ ፈርዖንም ለሚታመኑበት ሁሉ እንዲሁ ነው። [7]ደግሞም፣ "በአምላካችን *በእግዚአብሔር* እንታመናለን" የምትለኝ ከሆነ፣ የእርሱንማ ማምለኪያ ኰረብቶችና መሠዊያዎች ሕዝቅያስ አፍርሶበት ለይሁዳና ለኢየሩሳሌም፣ 'እናንተ መስገድ ያለባችሁ እንዲህ ባለው በአንዱ መሠዊያ ፊት ብቻ ነው" ብሎ የለምን?

[8]" 'አሁን፣ ናና፣ ከጌታዬ ከአሦር ንጉሥ ጋር ተደራደር፤ የሚቀመጡባቸው ሰዎች ካሉህ፣ ሁለት ሺህ ፈረሶች እሰጥሃለሁ። [9]እንግዲህ በግብፅ ሠረገሎችና ፈረሰኞች የምትተማመን ከሆነ፣ ከጌታዬ መኰንንኖች አንዱን ዝቅተኛ መኰንን እንዴት መመለስ ይቻልሃል? [10]ደግሞስ ይህን ምድር ለማጥቃትና ለማጥፋት የመጣሁት ያለ *እግዚአብሔር* ትእዛዝ ይመስልሃልን? *እግዚአብሔር* ራሱ በዚህ አገር ላይ ዘምቼ እንዳጠፋው ነግሮኛል።' "

[11]ኤልያቄምና ሳምናስ እንዲሁም ዮአስ የጦር አዛዡን፣ "እባክህ በምናውቀው በሶርያ ቋንቋ ለባሪያዎችህ ተናገረን፤ በቅጥሩ ላይ ያለው ሕዝብ በሚያውቀው በዕብራይስጥ ቋንቋ አትናገረን" አሉት።

[12]ነገር ግን የጦር አዛዡ መልሶ፣ "ጌታዬ እነዚህን ነገሮች እንድናገር የላከኝ ለጌታህና ለአንተ ብቻ ነበርን? እንደ እናንተ የራሳቸውን ኵስ ለመብላትና ሽንታቸውንም ለመጠጣት በቅጥሩ ላይ ለተቀመጡት ሰዎችም አይደለምን?" አላቸው።

[13]የጦር አዛዡም ቆሞ በዕብራይስጥ ቋንቋ በታላቅ ድምፅ እንዲህ አለ፤ "የታላቁን ንጉሥ፣ የአሦርን ንጉሥ ቃል ስሙ። [14]ንጉሡ እንዲህ ይላል፤ 'ሕዝቅያስ አያታልላችሁ፤ እርሱ ሊያድናችሁም አይችልም። [15]"*እግዚአብሔር* በእርግጥ ያድነናል፤ ይህች ከተማ ለአሦር አትሰጥም" እያለ ሕዝቅያስ *በእግዚአብሔር* እንድትታመኑ አያድርጋችሁ።'

[16]"ሕዝቅያስን አትስሙ። የአሦር ንጉሥ እንዲህ ይላችኋል፤ 'ከእኔ ጋር ተስማሙ፤

36፥1 2ነገ18፥9፤ 2ዜና32፥1፤ መዝ109፥11
36፥2 ኢሱ10፥3፤ ኢሳ7፥3
36፥3 ቍ11፤ ዘፍ41፥40፤2ሳሙ8፥16፡17፤2ነገ18፥18፤ ኢሳ22፥20፡20-21፤ 37፥2
36፥5 2ነገ18፥7
36፥6 2ነገ17፥4፤ ኢሳ8፥12፤30፥2፡5፤ 42፥3፤58፥5፤ ሕዝ17፥17፤29፥6-7
36፥7 ዘዳ12፥2-5፤ 2ነገ18፥4፤2ዜና31፥1፤ መዝ22፥8፤ማቴ27፥43
36፥8 መዝ20፥7፤ ኢሳ30፥16
36፥9 መዝ20፥7፤ ኢሳ30፥2-5፤31፥3፤ 37፥24
36፥10 1ነገ13፥18፤ ኢሳ10፥5-7
36፥11 ቍ3፤ዕዝ4፥7
36፥12 ነገ6፥25፤ ሕዝ4፥12
36፥13 2ዜና32፥18፤ ኢሳ37፥4
36፥14 2ዜና32፥15
36፥15 መዝ3፥2፡7፤ ኢሳ37፥10
36፥16 1ነገ4፥25፤ ምሳ5፥15

36፥1-39፥8፤ በምዕራፍ 36-39 ጋር በሚጐዳኝ ነው፤ አንዳንድ ጊዜም በ2ነገ 18፥13-20፥19 ያለው ቃል በቃል ተጠቅሶአል። የሁለተኛ ነገሥትን መጽሐፍ የጻፈው በምዕራፍ 36-39 ኢሳይያስ ያለውን ምንጭ በማድረግ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ሁለቱም መጻሕፍት ምንጭ ያደረጉት አንድ ሌላ መጽሐፍ ሊኖር ይችላል። ከምዕራፍ 36-37 ያለው ክፍል ስለ አሦር መውደቅ የተነገረውን ትንቢት ፍጻሜ ሲያመለክት፣ ከምዕራፍ 38-39 ያለው ክፍል ደግሞ ስለ ባቢሎን የሚናገረውን፣ በምዕራፍ 40-66 ላይ የሚገኘውን ያመለክታል።

36፥1 *ሕዝቅያስ በነገሠ በዐሥራ አራተኛው ዓመት፤* 701 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው። ሕዝቅያስ ብቻውን ንጉሥ ሆኖ የገዛው 715 - 688ዓ.ቅ.ክ ነበር፤ ይሁን እንጂ በግምት ከ729 ዓ.ቅ.ክ ጀምሮ ከአባቱ ከአካዝ ጋር አገሪቱን ይመራ ነበር (የ2ነገ 18፥1 ማብ ይመ)። *ሰናክሬም፤* 705-681 ዓ.ቅ.ክ አሦርን ገዛ። *ከተሞች ሁሉ፤* ሰናክሬም በታሪክ መጽሐፉ እነዚህን የመሳሰሉ የ46 ከተሞች ዝርዝር አቅርቦአል (የ2ነገ 18፥13 ማብ ይመ)።

36፥2 *ከብዙ ሰራዊት፤* ከ37፥36 ጋር ያነጻጽሩ። *ለኪሶ፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ምዕራብ 48 ኪሎ ሜትር ያህል የሚርቅና የይሁዳን ዋና ከተማ በጥብቅ ለመከላከል የሚያስችል ቦታ ነው (ኤር 34፥7 ይመ)። *ዕርሻ ... በላይኛው ኵሬ፤* 7፥3 እና ማብ ይመ፤ የ2ነገ 18፥17 ማብ ይመ።

36፥3 *ኤልያቄም፤* 22፥20-21 እና ማብ ይመ። *የቤተ መንግሥቱ አስተዳዳሪ፤* የቤተ መንግሥቱ አዛዥ ነበር ማለት ነው (22፥15 እና ማብ ይመ)። *ሳምናስ፤* 22፥15 እና ማብ ይመ። *ጸሓፊው፤* ከመንግሥት ዋና ጸሓፊ ጋር እኩል የሆነ ሥልጣን ሳይኖረው አይቀርም (ኤር 36፥12፤ የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ)። *ታሪክ መዝጋቢውም፤* በሌላ ስፍራ በጸሓፊነት ደረጃ ከዋና ጸሓፊነት ሥልጣን ጋር ተያይዞ ቀርቦአል (1ነገ 4፥3 ይመ)፤ የ2ሳሙ 8፥16 ማብ ይመ።

36፥4፡13 *ታላቁ ... ንጉሥ፤* የ2ነገ 18፥19 ማብ ይመ።

36፥5 *ያመፅኸው፤* ማግባት የሚገባውን ግብር ባለ ማግባቱ ነው (2ነገ 17፥4፤ 18፥7 ይመ)።

36፥6 በግብፅ፤ በ715 ዓ.ቅ.ክ ወይም ከዚያ በፊት፣ ሕዝቅያስ ከግብፅ ጋር ስምምነት ለማድረግ ያስብ ነበር (20፥5፤ 30፥1 እና ማብ ይመ)። *በተሰነጠቀ ሸምበቆ፤* ግብፅ እንደ ዥና በሕዝ 29፥6-7 ላይ ከተሰነጠቀ ሸምበቆ ጋር ተነጻጽራለች። *ፈርዖንም ... እንዲሁ ነው፤* ከ30፥3፡7 ጋር ያነጻጽሩ።

36፥7 *ማምለኪያ ኰረብቶችና መሠዊያዎች፤* ሕዝቅያስ ለአምልኮ ተሠርተው የነበሩትን አብያተ ጣዖታት በሙሉ አጥፍቶ ነበር (2ነገ 18፥4፤ 2ዜና 31፥1 ይመ)። *መሠዊያዎች፤* በሰሎሞን ቤተ መቅደስ ውስጥ ያሉትን ነው።

36፥8 *ሁለት ሺህ ፈረሶች፤* የአንድ ሰራዊት የተወሰነ ቍጥር፣ ቍጥሩ በአንድ ሰራዊት ክፍል ውስጥ በአነስተኛነት የሚታይ አይደለም። በዚያ ጊዜ ፈረስና ሠረገላ ጠቀሜታቸው እጅግ ከፍ ያለ ነበር (የ30፥16 ማብ ይመ)። *የሚቀመጡባቸው ሰዎች ካገኘህ፤* የ2ነገ 18፥23 ማብ ይመ። *የሚቀመጡባቸው፤* በዚያን ዘመን የተደራጀ ፈረሰኛ ሰራዊት ስላልነበረ፣ ሠረገላ ሳቢ የሆኑትን ሰዎች ሳይመለከት አይቀርም (ቍ 9 ይመ)።

36፥10 *እግዚአብሔር ... ነግሮኛል፤* እግዚአብሔር እስራኤልን ለመቅጣት አሦራውያንን መምቻ በትር አድርጎ ተጠቅሞባቸዋል (10፥5-6 ይመ)፤ አሁን ግን የፍርዱ ቅጣት ባለተራ አሦር ነው። በ2ዜና 35፥21 ላይ እንደ ተጠቀሰው ፈርዖን ኒካው በእግዚአብሔር ፈቃድ የተላከ መሆኑን ተናግሮአል።

36፥11 *ኤልያቄምና ... ዮአስ፤* ቍ 3 እና ማብ ይመ። *በሶርያ ቋንቋ፤* በዚያን ዘመን የአራማይክ ቋንቋ የመንግሥታት መገናኛ ቋንቋ ነበር (የ2ነገ 18፥26 ማብ ይመ)። *በዕብራይስጥ ቋንቋ አትናገረን፤* የእስራኤል ሹማምንት የአሦር መልእክተኛ ንግግር የሕዝቡን ስሜት ሊጐዳ ይችላል ብለው ስለ ፈሩ ነው።

36፥12 *ኵስ መብላትና ሽንታቸውንም ለመጠጣት፤* ኢየሩሳሌም ስትከበብ የሚመጣውን ራብ አስከፊነት ለመግለጥ የገባ አስፈሪ ቃል ነው (ከ2ነገ 6፥25 ጋር ያነጻጽሩ) ከቍ 16 ጋር ያስተያዩ።

36፥14 *አያታልላችሁ፤* ከ37፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

ወደ እኔም ውጡ:: ከዚያም እያንዳንዳችሁ ከወይናችሁና ከበለሳችሁ ትበላላችሁ፤ ከጕድጓዳችሁም ውሃ ትጠጣላችሁ፤ [17]ይኸውም መጥቼ የእህልና የአዲስ ወይን ጠጅ ምድር ወደ ሆነችው፣ የእንጀራና የወይን ምድር ወደ ሆነችው፣ ምድራችሁን ወደምትመስል አገር እስካፈልሳችሁ ድረስ ነው::'

[18]"ሕዝቅያስ፣ 'እግዚአብሔር ያድነናል' በማለት አያታልላችሁ፤ ለመሆኑ፣ እስካሁን ምድሩን ከአሦር ንጉሥ እጅ ያዳነ የየትኛው ሕዝብ አምላክ ነው:: [19]የሐማትና የአርፋድ አማልክት የት አሉ? የሴፈርዋይም አማልክትስ የት አሉ? እነዚህ ሰማርያን ከእጄ አድነዋታልን? [20]ከእነዚህ አገሮች አማልክት ሁሉ፣ ምድሩን ከእጄ ለማዳን የቻለ የትኛው ነው? ታዲያ፣ እግዚአብሔር እንዴት ኢየሩሳሌምን ከእጄ ሊያድን ይችላል?"

[21]ሕዝቡ ግን ንጉሡ፣ "መልስ አትስጡት" ብሎ አዞ ስለ ነበር፣ ዝም አሉ፤ አንዳችም አልመለሱለትም::

[22]የቤተ መንግሥት አስተዳዳሪ የነበረው የኬልቅያስ ልጅ ኤልያቄም፣ ጸሓፊው ሳምናስ፣ ታሪክ መዝጋቢው የአሳፍ ልጅ ዮአስ ልብሳቸውን ቀደው ወደ ሕዝቅያስ መጡ፤ የጦር አዛዡ የተናገረውንም ሁሉ ነገሩት::

የኢየሩሳሌም ዐርነት ታወጀ

37 ንጉሡ ሕዝቅያስ ይህን ሲሰማ፣ ልብሱን ቀደደ፤ ማቅ ለበሰ፤ ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ገባ:: [2]የቤተ መንግሥቱን አስተዳዳሪ ኤልያቄምንና ጸሓፊውን ሳምናስ እንዲሁም ከካህናቱ ዋና ዋናዎቹን ማቅ ለብሰው ሁሉም ወደ አሞጽ ልጅ ወደ ነቢዩ ኢሳይያስ እንዲሄዱ ላካቸው:: [3]እነርሱም እንዲህ አሉት፤ "ሕዝቅያስ እንዲህ ይላል፤ ይህ ቀን የጭንቀት፣ የተግሣጽና የውርደት ቀን ነው፤ ሕፃናት ሊወለዱ ሲሉ ብርታት እንደሚታጣበት ቀን ሆኖአል:: [4]ሕያው አምላክን ይገዳደር ዘንድ ጌታው የአሦር ንጉሥ የላከውን የጦር አዛዡን ቃል እግዚአብሔር አምላክህ ይሰማ ይሆናል፤ እግዚአብሔር አምላክህም ሰምቶ ይገሥጸው ይሆናል፤ ስለዚህ አንተም በሕይወት ለተረፉት ቅሬታዎች ጸልይ::"

[5]የንጉሡ የሕዝቅያስ መልእክተኞች ወደ ኢሳይያስ መጡ፤ [6]ኢሳይያስም እንዲህ አላቸው፤ "ጌታችሁን እንዲህ በሉት፤ 'እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ የአሦር ንጉሥ ባሪያዎች እኔን ስለ ሰደቡኝ፣ በሰማኸው ቃል አትሸበር:: [7]እነሆ፤ በላዩ መንፈስን እሰዳለሁ፤ ወሬም ሰምቶ ወደ አገሩ ይመለሳል፤ በዚያ አገሩም በሰይፍ እንዲወድቅ አደርጋለሁ::'"

[8]የጦር አዛዡም፣ የአሦር ንጉሥ ለኪሶን ለቆ መሄዱን ሲሰማ፣ ከነበረበት ተመለሰ፤ ንጉሡም የልብናን ከተማ ሲወጋ አገኘው::

[9]ደግሞም ሰናክሬም፣ የኢትዮጵያ ንጉሥ ቲርሐቅ ሊወጋው መምጣቱን ሰማ፤ ይህንንም እንደ ሰማ ወደ ሕዝቅያስ መልእክተኞች ላከ፤ እንዲህም አለ፤ [10]"ለይሁዳ ንጉሥ ለሕዝቅያስ እንዲህ በሉት፤ 'ኢየሩሳሌም በአሦር ንጉሥ አትያዝም' ብሎ የተማመንህበት አምላክ አያታልህ:: [11]እነሆ፤ የአሦር ነገሥታት በአገሮች ሁሉ ላይ ያደረጉትን፣ ፈጽሞም እንዳጠፏቸው ሰምተሃል፤ አንተስ የምታመልጥ ይመስልሃልን? [12]የቀደሙት አባቶቼ ያጠፏቸውን፣ የጎዛንን፣ የካራንን፣ የራፌስን እንዲሁም በተላሳር የሚኖሩ የዔድንን ሰዎች የአሕዛብ አማልክት አድነዋቸ

36፥17 ዘፍ27፥28፤ ዘዳ28፥51፤2ነገ15፥29
36፥19 2ነገ15፥29፤ 17፥24፤18፥34
36፥20 ዘፀ5፥2፤ 1ነገ20፥23፤ 2ዜና25፥15፤ ኢሳ10፥8-11፤ 37፥10-13፡18-20፤ 40፥18፤ዳን3፥15
36፥21 ምሳ9፥7-8፤ 26፥4
36፥22 ዘፍ37፥29፤ 2ሳሙ8፥16፤ 2ነገ18፥18፤2ዜና34፥19
37፥1 ቍ14፤ ዘፍ37፥29፡34፤ 1ነገ8፥33፤2ዜና34፥19፤ ማቴ21፥13
37፥2 ቍ21፤ 2ነገ18፥18፤ኢሳ1፥1፤ 13፥1፤36፥3፤38፥1
37፥3 መሳ6፥2፤ ኢሳ5፥30፤26፥18፤ 66፥9፤ሆሴ13፥13
37፥4 ቍ23-24፤ ኢሱ3፥10፤1ሳሙ7፥8፤ 2ዜና32፥17፤ኢሳ1፥9፤ 36፥13፡18-20፤አሞ7፥2
37፥6 ዘኍ15፥30፤ ኢሱ1፥9፤ኢሳ7፥4
37፥7 ቍ9፤ 1ዜና5፥26፤ኢሳ31፥8
37፥8 ዘኍ33፥20፤ ኢሱ10፥3
37፥9 ቍ7፤ 2ዜና32፥1፤ኢሳ20፥3
37፥10 2ዜና32፥11፡ 15፤ኢሳ36፥15
37፥11 ኢሳ36፥18-20
37፥12 ዘፍ11፥31፤ 12፥1-4፤2ነገ18፥11፤ ሕዝ27፥23፤አሞ1፥5፤ ሐሥ7፥2

36፥16 *ከወይናችሁና ከበለሳችሁ፤* አገር አማን በሚሆንበት ጊዜ የሰላምና የብልጽግና ምልክቶች ናቸው (1ነገ 4፥25፤ ሚክ 4፥4 ይመ)::

36፥17 *መጥቼ ... እስካፈልሳችሁ፤* አሦራውያን የሚያምፁባቸውን ኀይል ለመቀነስ ሕዝብን ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ያዘዋውሩ ነበር (2ዜና 15፥29፤ 17፥6 ይመ):: *የእህልና የአዲስ ወይን ጠጅ፤* ከመደበኛው የእስራኤላውያን ምግብ መካከል ሁለቱ (ከዘፀ 28፥51፤ ሐጌ 1፥11 ጋር ያነጻጽሩ)::

36፥18-20፤ የአሦር መልእክተኞች የጕራ ንግግር በ10፥8-11 የተጠቀሰውን የአሦራውያንን ትዕቢት ያንጸባርቃል::

36፥19 *የሐማትና የአርፋድ፤* 10፥9 እና ማብ ይመ:: *ሴፈርዋይም፤* ምናልባት ከሐማት ብዙም ሳይርቅ በሰሜን ሶርያ የሚገኝ ስፍራ ሳይሆን አይቀርም:: የሴፈርዋይም ነዋሪዎች በዚያን ጊዜ አድራማሌክንና አናማሌክን ቢያመልኩም እንኳ፣ ወደ ሰማርያ ከመፍለስ አልዳኑም ነበር፤ 2ነገ 17፥24፡31 ይመ:: *ሰማርያ፤* አሦራውያን እያንዳንዱ ሕዝብ የራሱ አምላክ ይኖረዋል ብለው ስለሚያስቡ፣ የይሁዳ አምላክ የሰማርያም አምላክ መሆኑን አላወቁም ነበር::

36፥21 *ሕዝቡ ... ዝም አሉ፤* አሦራውያን የይሁዳን ሕዝብ በንጉሡና በአምላኩ ላይ እንዲያምፁ በቍ 4-20 ላይ ያደረጉት የቅስቀሳ ንግግር አልተሳካም::

36፥22፤ ቍ 3 እና ማብ ይመ:: *ልብሳቸውን ቀደው፤* የ2ነገ 18፥37 ማብ ይመ::

37፥1 *ልብሱን ... ማቅ፤* ዘፍ 37፥34 እና ማብ ይመ፤ የ2ነገ 18፥37 ማብ ይመ:: *ቤተ መቅደስ፤* የጸሎት ቤት እንዲሆን በሰሎሞን የተመረጠ ቦታ (1ነገ 8፥33 ይመ):: ሕዝቅያስ በእግዚአብሔር ስለ መታመኑ አሦራውያን የተናገሩት (36፥7፡15፡18) እውነት ነበር፤

37፥2 *ኤልያቄም ... ሳምናስ፤* የ36፥3 ማብ ይመ:: *ከካህናቱ ዋና ዋናዎቹ፤* የ2ነገ 19፥2 ማብ ይመ:: *ወደ አሞጽ ልጅ ... ኢሳይያስ፤* የ1፥1 ማብ ይመ:: ነቢያት፣ ካህናትና ነገሥታት በአንድነት ወደ እግዚአብሔር የምልጃ ጸሎት ያቀርቡ ነበር::

37፥3 *ይህ ቀን የጭንቀት፤* 5፥30፤ 26፥16፤ 33፥2 እና ማብ ይመ:: *ሕፃናት ሊወለዱ ሲሉ፤* ከምጥ ጣር የበለጠ የጭንቅ ጊዜን የሚያመለክት ነው (13፥8 እና ማብ ይመ)::

37፥4 *ይገዳደር ዘንድ፤* በዕብራይስጡ "ይሳደብ ዘንድ" እንደ ማለት ነው (ቍ 17፡23-24 ይመ):: *ቅሬታዎች፤* ኢየሩሳሌም ሰው አልባ ሆና ቀርታለች (36፥1 እና የ1፥9፤ 2ነገ 19፥4 ማብ እንደዚሁም 10፥20-22 ይመ):: *ጸልይ፤* የ2ነገ 19፥4 ማብ ይመ::

37፥6 *አትሸበር፤* ከ7፥4 ጋር ያነጻጽሩ፤ 35፥4 እና ማብ ይመ::

37፥7 *መንፈስን፤* ምናልባት እንዲመለሱ የሚያስገድድ ወይም እንዲዘጋጁ የሚያደርግ (ከ1ዜና 5፥26 ጋር ያነጻጽሩ):: *ወሬም፤* የ2ነገ 19፥7 ማብ ይመ:: *ይመለሳል ... በሰይፍ እንዲወድቅ አደርጋለሁ፤* ቍ 37-38 ይመ::

37፥8 *ለኪሶን፤* የ36፥2 ማብ ይመ:: *የልብናን፤* የ2ነገ 8፥22 ማብ፤ ኢሱ 10፥31 ይመ::

37፥9 *የኢትዮጵያ ንጉሥ ቲርሐቅ፤* በ701 ዓ.ቅ.ክ ላይ መስፍን ነበር (የአዲሱ ፈርዖን የሸቢትኩ ወንድም ሲሆን፣ ሕዝቅያስ አሦራውያንን መቋቋም እንዲችል ፈርዖኑ ከወታደሮች ጋር ልኮት ነበር)፤ ስለዚህ እስከ 690 ዓ.ቅ.ክ ድረስ በትረ መንግሥት አልጨበጠም ነበር:: ይሁን እንጂ ይህ የኢሳይያስ መጽሐፍ ክፍል ከ681 ዓ.ቅ.ክ በፊት ስላልተጻፈ (የቍ 38 ማብ ይመ)፣ ቲርሐቅ የኢትዮጵያ ንጉሥ ተብሎ መጠቀሱ ትክክል ነው፤ 18፥1 እና ማብ ይመ::

37፥10 *አምላክ አያታልህ፤* 36፥14-15፡18 ይመ:: የቍ 10-13 መልእክት ከ36፡18-20 ጋር ተመሳሳይ ነው (በዚያኑ ማብ ይመ)::

37፥12 *ጎዛን፤* ከመስጴጦምያ በስተ ሰሜን በኩል የነበረ፣ አሦራውያን የተወሰኑ እስራኤላውያንን አግዘው ያኖሩበት ከተማ ነው (2ነገ 17፥6 ይመ):: *ካራን፤* ለብዙ ዓመት አብርሃም የኖረበት ከጎዛን በስተ ምዕራብ የሚገኝ ከተማ (ዘፍ 11፥31 እና ማብ ይመ):: *ራፌስ፤* በኤፍራጥስ ወንዝና በካራን መካከል ያለ ከተማ:: *ዔድን፤* በኤፍራጥስና በባሊክ

ዋልን? [13]የሐማት ንጉሥ፣ የአርፋድ ንጉሥ፣ የሴፈርዋይም ከተማ ንጉሥ፣ የሄና ንጉሥ ወይም የዒዋ ንጉሥ የት አሉ?"

የሕዝቅያስ ጸሎት

[14]ሕዝቅያስ ደብዳቤውን ከመልእክተኞቹ ተቀብሎ አነበበው፤ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ወጥቶም ደብዳቤውን *በእግዚአብሔር* ፊት ዘረጋው። [15]ሕዝቅያስም እንዲህ ሲል ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ፤ [16]"በኪሩቤል ላይ የምት ቀመጥ፣ የእስራኤል አምላክ፣ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ በምድር ባሉ መንግሥታት ሁሉ ላይ አንተ ብቻ አምላክ ነህ፤ ሰማይንና ምድርንም ፈጥረሃል። [17]አቤቱ፣ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ጆሮህን አዘንብል፤ አድምጥም። *እግዚአ ብሔር* ሆይ፤ ዐይኖችህን ክፈት፤ ተመልከትም። ሰናክሬም ሕያው ስሙባክን ለመሳደብ የላከውን ቃል ስማ።

[18]"*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በእርግጥ የአሦር ነገሥታት እነዚህን ሕዝቦች፣ ምድራቸውንም ሁሉ ባድማ አድርገዋል። [19]አማልክታቸውን ወደ እሳት ጥለዋል፤ በሰው እጅ የተቀረጹ የድንጋይና የዕንጨት ምስሎች እንጂ አማልክት አልነበሩምና። [20]አሁንም፣ *እግዚአብሔር* ስሙባ ካችን ሆይ፤ የምድር መንግሥታት ሁሉ አንተ *እግዚአብሔር* ብቻ አምላክ እንደ ሆንህ ያውቁ ዘንድ፣ አቤቱ ከእጁ አድነን።"

የሰናክሬም ውድቀት

[21]ከዚህ በኋላ የአሞጽ ልጅ ኢሳይያስ እንዲህ የሚል መልእክት ወደ ሕዝቅያስ ላከ፤ "የእስ ራኤል ስሙባክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ስለ አሦር ንጉሥ፣ ስለ ሰናክሬም ወደ እኔ ጸልየሃልና፣ [22]*እግዚአብሔር* በእርሱ ላይ የተናገረው ቃል ይህ ነው፤

" 'ድንግሊቱ የጽዮን ልጅ፣
 ንቃሃለች፣ አፌዛብሃለች፤
የኢየሩሳሌም ልጅ፣
 አንተ ስትሸሽ ራሷን ነቅንቃብሃለች።
[23]የሰደብኸውና ያቃለልኸው ማንን ነው?
 ድምፅህንስ ከፍ ከፍ ያደረግኸው፣
ዐይንህን በትዕቢት ያነሣኸው በማን ላይ ነው?
 በእስራኤል ቅዱስ ላይ ነው እኮ!
[24]በመልእክተኞችህ በኩል፣
 በጌታ ላይ ብዙ የስድብ ቃል ተናገርህ፤
እንዲህም አልህ፤
 "በሠረገሎቼ ብዛት፣
የተራሮችንም ከፍታ፣
 የሊባኖስንም ጫፍ ወጥቻለሁ፤
ረጃጅም ዝግባዎችን፣
 የተመረጡ ጥዶችን ቈርጫለሁ፤
እጅግ ወደራቁት ከፍታዎች፣
 እጅግ ውብ ወደ ሆኑትም ደኖች
  ደርሻለሁ፤
[25]በባዕድ ምድር* ጕድጓዶችን ቈፈርሁ፤
 ከዚያም ውሃ ጠጣሁ።
የግብፅን ምንጮች ሁሉ፣
 በእግሬ ረግጬ አደረቅሁ።"
[26]" 'ይህን ቀድሞ እንደ ወሰንሁት፣
 ጥንትም እንዳቀድሁት፣
አልሰማህምን?
 አሁን ደግሞ እንዲፈጸም አደረግሁት፤
 አንተም የተመሸጉትን ከተሞች የድንጋይ
  ክምር አደረግሃቸው።
[27]የሕዝቦቻቸው ኀይል ተሟጦአል፤
 ደንግጠዋል፤ ተዋርደዋልም፤
በሜዳ እንዳሉ ዕፀዋት፣
 እንደ ለጋ ቡቃያ፣
በሰገነት ላይ እንደ በቀለ ሣር፣
 በእንጭጩ ዋግ እንደ መታው ሆነዋል።
[28]" 'እኔ ግን የት እንዳለህ፣
 መምጣት መሄድህ ምን ጊዜ እንደ ሆነ፣
 በእኔም ላይ እንዴት በቍጣ እንደም
  ትነሣሣ ዐውቃለሁ።
[29]በእኔ ላይ በቍጣ ስለ ተነሣሣህ፣
 እብሪትህም ወደ ጆሮዬ ስለ ደረሰ፣

37፥13 2ነገ17፥24፤ ኢሳ10፥9፤36፥20
37፥14 ቍ1:38፤ 1ነገ8፥33፤2ዜና32፥17
37፥15 2ዜና32፥20
37፥16 ዘፍ1፥1፤ 3፥24፤ዘጸ10፥17፤ መዝ2፥4፤46፥10፤ 86፥10፤136፥2-3፤ ኢሳ11፥12፤41፥9፤ 43፥6፤ዳን4፥34፤ ሐሥ4፥24
37፥17 ኢሱ3፥10፤ 1ነገ8፥29፤2ዜና6፥40፤ 32፥1:17፤ኤር25፥29፤ ዳን9፥18
37፥18 2ነገ15፥29፤ ናሆ2፥11-12
37፥19 ኢሱ7፥15፤ 2ዜና13፥9፤ 2ዜና32፥19፤ መዝ135፥15፤ ኢሳ26፥14፤ 36፥20፤40፥17:18-20፤ 41፥24:29፤44፥9-11፤ ኤር2፥11፤5፥7፤ 16፥20፤ገላ4፥8
37፥20 ኢሱ4፥24፤ 1ሳሙ17፥46፤ መዝ3፥2:7፤46፥10፤ ምሳ20፥22
37፥21 ቍ2
37፥22 ኢዮ16፥4፤ ኢሳ10፥32፤23፥12
37፥23 ቍ4፤ ዘኍ15፥30፤ኢዮ15፥25፤ ኢሳ1፥4፤2፥11፤12፥6፤ 52፥5፤ሕዝ36፥20:23፤ ዳን7፥25
37፥24 1ነገ5፥8-10፤ 7፥2፤ኢሳ14፥8:13፤ 33፥9፤36፥9፤41፥19፤ 55፥13፤60፥13፤ ሆሴ14፥8
37፥25 ዘጸ11፥10፤ ኢሳ10፥14፤19፥6፤ 44፥27፤ዳን4፥30
37፥26 ዘጸ13፥16፤ ኢሳ10፥6፤25፥1:2፤ ሐሥ2፥23፤4፥27-28፤ 1ጴጥ2፥8
37፥27 መዝ129፥6፤ ኢሳ15፥6
37፥28 መዝ2፥1፤ 139፥1-3
37፥29 ቍ34፤ 2ዜና33፥11፤ኢዮ40፥24፤ኢሳ10፥12

*25 የሙት ባሕር ቅጆች (እንዲሁም 2 ነገ 19፥24 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ *በባዕድ ምድር* የሚለውን ሐረግ አይጨምርም።

ወንዝ መካከል ያለ የቢት አድኒ መንግሥት ነው (የ2ነገ 19፥12 ማብ ይመ)።

37፥13 *የሐማት ... የአርፋድ፤* 10፥9 እና ማብ ይመ። *ሴፈርዋይም፤* 36፥19 እና ማብ ይመ።

37፥14 *ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፤* ቍ 1 እና ማብ ይመ። *ዘረጋው፤* በ1፥15 ላይ በግብዝነት እጅን ዘርግቶ መጸለይ በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት እንደ ሌለው ከተገለጸበት ሁኔታ ጋር ይህን ያነጻጽሩ።

37፥16 *በኪሩቤል ላይ የምትቀመጥ፤* 1ሳሙ 4፥4 እና ማብ ይመ። *የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤* 13፥4 እና ማብ ይመ። *መንግሥታት ሁሉ፤* ከ40፥17 ጋር ያነጻጽሩ። *ሰማይንና ምድርንም ፈጥረሃል፤* የእግዚአብሔር ፈጣሪነት በ40፥26:28፤ 42፥5፤ 45፥12 ላይ በአጽንዖት ተገልጾአል።

37፥17 *ጆሮህን አዘንብል ... ዐይኖችህን ክፈት፤* በ1ነገ 8፥52፤ 2ዜና 6፥40 ላይ ሰሎሞን ከጸለየው ጸሎት ጋር ያነጻጽሩ። *ሕያው አምላክን ለመሳደብ፤* ቍ 4 እና ማብ ይመ።

37፥19 *የድንጋይና የዕንጨት፤* ከ2፥8፤ 44፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ። *አማልክት አልነበሩምና፤* 36፥19 እና ማብ ይመ።

37፥20 *አንተ ... ብቻ አምላክ እንደ ሆንህ፤* ከ43፥11፤ 45፥18:21-22 ጋር ያነጻጽሩ።

37፥22 *ድንግሊቱ የጽዮን ልጅ፤* ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን በሰውኛ ዘይቤ ለመግለጽ የገባ ቃል ነው። *ራሷን ነቅንቃብሃለች፤* የፌዝ አገላለጽ (መዝ 22፥7፤ 44፥14 ይመ)

37፥23 *በትዕቢት ያነሣኸው፤* ቀደም ብሎ የአሦር ትዕቢት ተወግዞ ነበር (10፥12 እና ማብ ይመ)። *በእስራኤል ቅዱስ፤* ኢሳይያስ ብዙውን ጊዜ የእስራኤልን አምላክ ለመግለጽ የሚጠቀምበት አባባል ነው (1፥4 እና ማብ ይመ)።

37፥24 *በሠረገሎቼ ብዛት፤* 36፥8 እና ማብ ይመ። *ተራ ሮች ከፍታ፤* በ14፥13-14 ከተገለጸው ከባቢሎን ንጉሥ አነጋገር ጋር ያነጻጽሩ። *ሊባኖስ፤* 33፥9፤ 35፥2 እና ማብ ይመ። *ዝግባዎችን ... ቈርጫለሁ፤* ለብዙ ዘመን የመስጴጦምያ ነገሥታት የቤተ መንግሥት ሕንጻን ለመሥራት በሊባኖስ ዝግባዎች ተጠቅመዋል (ከ1ነገ 5፥8-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

37፥25 *ጕድጓዶችን ቈፈርሁ፤* ምድረ በዳው አላገደውም ማለት ነው። *ምንጮች ሁሉ ... አደረቅሁ፤* የዐባይ ወንዝ ግብሮችን ዕንቅፋት አልሆኑም ነበር፤ እንዲህ ዐይነቱ አባባል ራስን እንደ አምላክ አድርጎ እንደ ማየት ያስቈጥራል 11፥15፤ የ44፥27 ማብ ይመ።

37፥26፤ ከ40፥21 ጋር ያነጻጽሩ። *ከተሞች የድንጋይ ክምር፤* አሦር እግዚአብሔር ሌሎች መንግሥታትን የሚቀጣበት መሣሪያ ነበር (10፥5-6 ይመ)።

37፥27፤ 40፥6-8፤ መዝ 37፥1-2 ይመ። *በሰገነት ላይ ... ሣር፤* በመካከለኛው ምሥራቅ ባሉ አገሮች የሚሠሩ ቤቶች ጣራ ቸው ጠፍጣፋ ነው።

በአፍንጫህ ስናጌን፣
በአፍህ ልጓሜን አገባለሁ፤
በመጣህበትም መንገድ እንድትመለስ
አደርግሃለሁ።’

[30]“ሕዝቅያስ ሆይ፤ ይህ ምልክት ይሆንልሃል፤

“በዚህ ዓመት የገበውን፣
በሚቀጥለው ዓመት ከገበው የበቀለውን
ትበላላችሁ፤
በሦስተኛው ዓመት ግን ትዘራላችሁ፤
ታጭዳላችሁ፤
ወይን ትተክላላችሁ፤ ፍሬውንም ትበላላችሁ።
[31]እንደ ገናም የይሁዳ ቤት ቅሬታ፣
ሥሩን ወደ ታች ይሰዳል፤ ከላይም ፍሬ
ያፈራል፤
[32]ቅሬታ የሆኑት ከኢየሩሳሌም፣
የተረፉትም ከጽዮን ተራራ ይመጣሉና፤
የሰራዊት ጌታ *የእግዚአብሔር* ቅናት
ይህን ያደርጋል።

[33]“ስለዚህ *እግዚአብሔር* ስለ አሦር ንጉሥ
እንዲህ ይላል፤
“ወደዚች ከተማ አይገባም፤
ፍላጻ አይወረውርባትም፤
ጋሻ አንግቦ አይመጣባትም፤
በዐፈር ቍልልም አይከባትም።
[34]በመጣበት መንገድ ይመለሳል፤
ወደዚች ከተማም አይገባም”
ይላል *እግዚአብሔር*።

[35]“ስለ ራሴና፣ ስለ አገልጋዬም ስለ ዳዊት፣
ይህችን ከተማ እጋርዳታለሁ፤ አድናታለሁም።”

[36]ከዚያም *የእግዚአብሔር* መልአክ ወጣ፤ ከአሦራውያን ሰፈር አንድ መቶ ሰማንያ አምስት ሺህ ሰው ገደለ፤ በሰፈር ያሉት ማለዳ ሲነሡ፣ በታው ሬሳ በሬሳ ነበር። [37]ስለዚህ የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም አመለጠ፤ ወደ ነነዌም ተመልሶ በዚያ ተቀመጠ። [38]ሰናክሬም በአምላኩ በናሳራክ ቤት ጣዖት በሚሰግድበት ጊዜ፣ ልጆቹ አድራሜሌክና ሳራሳር በሰይፍ ገደሉት፤ ከዚያም ወደ አራራት ምድር ኰበለሉ፤ ልጁም አስራዶን በምትኩ ነገሠ።

37፥30 ዘሌ25፥4፤ መዝ107፥37፤ ኢሳ16፥14፤20፥31 30፥23፤32፥10፤ 65፥21፤ኤር31፥5
37፥31 ኢሳ11፥10፤ 27፥6
37፥32 ኢሳ1፥9፤ 9፥7፤11፥11
37፥33 2ሳሙ20፥15፤ ኢሳ32፥18
37፥34 ቍ29
37፥35 1ዜና17፥19፤ ኢሳ31፥5፤43፥25፤ 48፥9፡11፤ ሕዝ36፥21-22
37፥36 ዘፀ12፥12፡23፤ ኢሳ10፥12
37፥37 ዘፍ10፥11፤ 2ዜና32፥1፤ናሆ1፥1
37፥38 ቍ14፤ ዘፍ8፥4፤2ነገ17፥24፤ ኢሳ9፥4፤10፥26፤ 14፥25፤ኤር51፥27
38፥1 2ሳሙ17፥23፤ 2ነገ8፥10፤ኢሳ37፥2
38፥3 ዘዳ6፥18፤ 10፥20፤1ነገ8፥61፤ 1ዜና29፥19፤ መዝ6፥8፤26፥3
38፥4 1ሳሙ13፥13፤ ኢሳ39፥5
38፥5 2ነገ18፥2፡3፤ መዝ6፥6
38፥6 ኢሳ31፥5
38፥7 ዘፍ24፥14፤ 2ዜና32፥31፤ ኢሳ7፥11፡14፤20፥3
38፥8 ኢሱ10፥13
38፥10 እዮ17፥11፡16፤ መዝ102፥24፤

የሕዝቅያስ መታመም

38 በዚያ ጊዜ ሕዝቅያስ ታመመ፤ ሞት አፋፍ ደረሰ፤ የአሞጽ ልጅ ነቢዩ ኢሳይያስም ወደ እርሱ መጥቶ፣ “*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ‘ከሕመምህ አትድንም፤ ትሞታለህና ቤትህን አስናዳ’ ” አለው።

[2]ሕዝቅያስም ፊቱን ወደ ግድግዳ አዙሮ፣ እንዲህ ሲል ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ፤ [3]“*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በፊትህ በታማኝነትና በፍጹም ልብ ደስ የሚያሰኝህንም በማድረግ እንዴት እንደ ኖርሁ አቤቱ አስብ።” ሕዝቅያስም አምርሮ አለቀሰ።

[4]*የእግዚአብሔርም* ቃል ወደ ኢሳይያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [5]“ሂድና ለሕዝቅያስ እንዲህ ብለህ ንገረው፤ ‘የአባትህ የዳዊት አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ጸሎትህን ሰምቻለሁ፤ እንባህንም አይቻለሁ፤ በዕድሜህም ላይ ዐሥራ አምስት ዓመት እጨምርልሃለሁ። [6]አንተንና ይህቺን ከተማ ከአሦር ንጉሥ እጅ እታደጋለሁ፤ ለከተማዋም እከላከልላታለሁ።

[7]“ ‘*እግዚአብሔር* የገባልህን ቃል እንደሚፈጽምልህ፣ *የእግዚአብሔር* ምልክት ይህ ነው፤ [8]በአካዝ የሰዓት መቍጠሪያ ደረጃ ላይ፣ የወረደውን የፀሓይ ጥላ በዐሥር ደረጃ ወደ ኋላ እንዲመለስ አደርጋለሁ።’ ” ስለዚህ ወርዶ የነበረው የፀሓይ ጥላ ያንኑ ያህል ወደ ኋላ ተመለሰ።
[9]የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ ከሕመሙ ከተፈወሰ
በኋላ የጻፈው ጽሕፈት፤

[10]እኔ፣ “በዕድሜዬ እኩሌታ፣

37፥29 *በአፍንጫህ ስናጌን፤* አሦራውያን ምርኮኞቻቸውን በአፍንጫቸው ላይ ቀለበት በማስገር እርስ በርስ አጠላልፈው በገመድ እየጐተቱ ከቦታ ወደ ቦታ ይዘዋቸው ይሄዱ ነበር (የ2ነገ 19፥28 ማብ ይመ)። *ልጓሜን፤* ከ30፥28 ጋር ያነጻጽሩ።

37፥30 *ምልክት፤* 7፥11፡14 ማብ ይመ። *ከገበው፤* የ2ነገ 19፥29 ማብ ይመ። *በሚቀጥለው ዓመት … በሦሥተኛው ዓመት፤* የ2ነገ 19፥29 ማብ ይመ። ሁለተኛው ዓመት ቶሎ ይጀምር ይሆናል፤ ስለዚህ አጠቃላዩ ጊዜ ከ36 ወራት ያንሳል። ሌላው የሦስተኛው ዓመት ምልክት በ20፥3 ላይ ተጠቅሶአል። *ወይን ትተክላላችሁ፤ ፍሬውንም ትበላላችሁ፤* በ36፥16 ላይ የተገለጸው የአሦር ምላሽ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)።

37፥31-32 *ቅሬታ፤* የቍ 4፤ 1፥9፤ 2ነገ 19፥4፡30-31 ማብ ይመ።

37፥31 *ሥሩን … ይሰዳል፤ ከላይም ፍሬ ያፈራል፤* 4፥2፤ 11፥1፡10፤ 27፥6 እና ማብ ይመ።

37፥32 *ቅናት ይህን፤* 9፥7 እና ማብ ይመ።

37፥33 *በዐፈር ቍልልም፤* ወራሪዎች ዕርድ ሠርተው ቅጥሩን በመክበብ ሕዝቡን ሊያስጨንቁ አይችሉም ማለት ነው (2ሳሙ 20፥15 ይመ)።

37፥35 *ስለ ዳዊት፤* እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም ለዳዊት ዘላለማዊ ዘሩን እንደሚሰጠው ቃል ገብቶለታል (9፥7፤ 55፥3፤ 2ሳሙ 7፥16 ይመ)።

37፥36 *የእግዚአብሔርም መልአክ … ገደለ፤* ይህን በግብፅ በኵር በኵሩን ሁሉ ካጠፋውና (ዘፀ 12፥12) በኢየሩሳሌም ላይ ከተሰነዘረው የመልአክ ሰይፍ (2ሳሙ 24፥16) ጋር ያነጻጽሩ። ሄሮዶቱስ የተባለው የግሪክ ታሪክ ጸሓፊ ይህን ጥፋት የቡብኒክ መቅሠፍት ከተባለው ጋር አያይዞታል። የእነዚህ ወታደሮች መገደል በ10፥33-34፤ 30፥31፤ 31፥8 ለተጠቀሰው ትንቢት ፍጻሜ ነው።

37፥37 *ነነዌ፤* የአሦር ዋና ከተማ ናት፤ ዮና 1፥2 ይመ።

37፥38 *በቤተ ጣዖት፤* ሕዝቅያስ ኀይሉን ያጠናከረው ወደ ቤተ መቅደስ በመግባት ነበር (ቍ 1፡14 ይመ)። ከሃያ ዓመት በኋላ በ681 ዓ.ቅ.ክ ላይ ሰናክሬም ወደ አምላኩ ቤት ሄዶ እዚያው ተገደለ። *አራራት፤* በሰሜን አሦር በአርመን ምድር ኡራርቱ የሚባለው ስፍራ ነው (የዘፍ 8፥4 ማብ ይመ)። *አስራዶን፤* የነገሠበት ዘመን ከ681-669 ዓ.ቅ.ክ ላይ ባለው ጊዜ ነበር፤ ዕዝ 4፥2 ይመ።

38፥1 *በዚያን ጊዜ፤* ከሰናክሬም ወረራ በፊት 701 ዓ.ቅ.ክ ላይ ማለት ነው (ቍ6 ይመ)። *ኢሳይያስ፤* በዚህ ታሪካዊ ዘመን እጅግ የታወቀ ሰው ነበር (ከምዕራፍ 36-39)። *ቤትህን አስናዳ፤* የ2ነገ20፥1 ማብ ይመ። *ትሞታለህና፤* ነቢዩ ኤልሳዕም እንዲሁ ወልደ አዴር እንደሚሞት ተናግሮ ነበር (2ነገ8፥9-10)። የ2ነገ20፥1 ማብ ይመ።

38፥2 *ግድግዳ፤* በአቅራቢያው የነበረውን የቤተ መቅደስ የሚመለከት ሳይሆን አይቀርም። *ጸለየ፤* በእግሩ ሊተካ የሚችል የደረሰ ልጅ በወቅቱ ስለ ሌለው ሊሆን ይችላል (ከ39፥7፤ 2ነገ21፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

38፥3 *በፍጹም ልብ፤* እንደ ዳዊት (1ነገ11፥4)፣ ሕዝቅያስ በእርግጥ ታማኝ ሰው ነበረ (36፥7፤ 2ነገ18፥3-5 ይመ)።

38፥6 *ይህቺንም ከተማ … እከላከልላታለሁ፤* 31፥5፤ 37፥35 ይመ።

38፥7 *ምልክት፤* 7፥11፡14 እና ማብ ይመ።

38፥8 *የፀሓይ ጥላ … ወደ ኋላ እንዲመለስ፤* ምናልባት እዚህ ላይ ታምራቱ የፀሓይ ብርሃን ከቦታው ዐሥር ደረጃ ወደ ኋላ መመለስ ነው (2ነገ20፥9-11፤ኢሱ10፥12-14 ይመ)።

38፥10-20፤ ከብዙ መዝሙሮች ጋር ተመሳሳይ የሆነ የምስጋና

በሲኦል ደጆች ማለፍ አለብኝን?
የቀረውንስ ዘመኔን ልነጠቅ ይገባልን?" አልሁ::
11እንዲህም አልሁ፤ "ዳግም እግዚአብሔርን፣
እግዚአብሔርን በሕያዋን ምድር አላይም፤
ከእንግዲህም የሰውን ዘር አላይም፤
በዚህ ዓለም ከሚኖሩትም ጋር አልሆንም::
12ቤቴ እንደ እረኛ ድንኳን ተነቀለ፤
ከእኔም ተወሰደ፤
ሕይወቴን እንደ ሸማኔ ጠቀለልሁ፤
ከመጠቅለያ ቈርጦኛል፤
ከጠዋት እስከ ማታ ልትጨርሰኝ ፈጠንህ::
13እስከ ማለዳ በትዕግሥት ጠበቅሁ፤
እርሱ ግን እንደ አንበሳ ዐጥንቶቼን ሁሉ ሰባበረ፤
ከጠዋት እስከ ማታም ልትጨርሰኝ ፈጠንህ::
14እንደ ጨረባ፣ እንደ ሽመላም ተንጫጫሁ፤
እንደ ርግብ አልጐመጐምሁ፤
ዐይኖቼ ወደ ሰማይ በመመልከት ደከሙ፤
ጌታ ሆይ፤ ተጨንቄአለሁና ታደገኝ::"

15እንግዲህ ምን እላለሁ?
እርሱ ተናግሮኛል፤ ራሱ ደግሞ ይህን አድርጓል፤
ስለ ነፍሴ ጭንቀት፣
ዕድሜዬን ሁሉ በትሕትና እሄዳለሁ::
16ጌታ ሆይ፤ ሰዎች በእነዚህ ነገሮች ይኖራሉ፤
መንፈሴም እንዲሁ በእነዚህ ሕይወትን ያገኛል፤
ፈወስኸኝ፤
በሕይወትም አኖርኸኝ::
17እነሆ፤ በሥቃይ የተጨነቅሁት፣
ለጥቅሜ ሆነ፤
ከጥፋት ጕድጓድ፣
በፍቅርህ ጠበቅኸኝ፤
ኀጢአቴንም ሁሉ፣
ወደ ኋላህ ጣልኸ::
18ሲኦል አያመሰግንህም፤
ሞት አያወድስህም፤
ወደ ጕድጓድ የሚወርዱ፣
የአንተን ታማኝነት ተስፋ አያደርጉም::
19እኔ ዛሬ እንደማደርገው፣
ሕያዋን እነርሱ ያመሰግኑሃል::
ስለ አንተ ታማኝነትም፣
አባቶች ለልጆቻቸው ይነግራሉ::
20እግዚአብሔር ያድነኛል፤
ስለዚህ በዕድሜ ዘመናችን ሁሉ፣
በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፣
አውታር ባለው መሣሪያ እንዘምራለን::

21ኢሳይያስም፣ "የበለስ ጥፍጥፍ ወስዳችሁ በዕባጩ ላይ አድርጉለት እርሱም ይፈወሳል" ብሎ ነበር::

22ሕዝቅያስም፣ "ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ እወጣ ዘንድ ምልክቱ ምንድን ነው?" ብሎ ነበር::

ከባቢሎን የመጡ መልእክተኞች

39 በዚያን ጊዜ የባቢሎን ንጉሥ፣ የባልዳን ልጅ፣ መሮዳክ ባልዳን የሕዝቅያስን መታመምና መፈወስ ሰምቶ ስለ ነበር፣ ደብዳቤና ስጦታ ላከለት:: 2ሕዝቅያስም መልእክተኞቹን በደስታ ተቀበለ፤ ለእነርሱም በግምጃ ቤቱ ውስጥ ያለውን ብሩን፣ ወርቁን፣ ቅመማ ቅመሙን፣ ምርጡን ዘይት እንዲሁም የጦር መሣሪያውን በሙሉ፣ ያለውንም ንብረት አንዳች ሳያስቀር አሳያቸው:: በቤተ መንግሥቱም ሆነ በግዛቱ ሁሉ ሕዝቅያስ ያላሳያቸው ነገር አልነበረም::

3ከዚያም ነቢዩ ኢሳይያስ ወደ ንጉሡ ሕዝቅያስ መጥቶ፣ "እነዚያ ሰዎች ምን አሉህ? ወደ

107፥18፤2ቆሮ1፥9
38፥11 ኢዮ28፥13፤ መዝ116፥9፤ኢሳ12፥2
38፥12 ቍ13፤ ዘኍ11፥15፤ኢዮ4፥21፤ 7፥6፤መዝ31፥22፤ 32፥4፤73፥14፤ ኢሳ33፥20፤34፥4፤ 2ቆሮ5፥1፡4፤ ዕብ1፥12፤ 2ጴጥ1፥13-14
38፥13 ቍ12፤ ኢዮ9፥17፤10፥16፤ መዝ37፥7፤51፥8፤ ኤር34፥17፤ሰቆ3፥4፤ ዳን6፥24
38፥14 ዘፍ8፥8፤ 50፥24፤ኢዮ17፥3፤ መዝ6፥7፤ኢሳ59፥11
38፥15 2ሳሙ7፥20፤ 1ነገ21፥27፤ኢዮ7፥11፤ መዝ39፥9
38፥16 መዝ119፥25፤ ዕብ12፥9
38፥17 ኢዮ7፥11፤ 17፥16፤መዝ30፥3፤ 103፥3፡12፤119፥71፡ 75፤ኢሳ43፥25፤ ኤር31፥34፤ ሚክ7፥19፤ ሮሜ8፥28፤ዕብ12፥11
38፥18 ዘኍ16፥30፤ መዝ6፥5፤30፥9፤ 88፥10-11፤115፥17፤ መክ9፥10
38፥19 ዘዳ11፥19፤ መዝ118፥17፤119፥75
38፥20 መዝ23፥6፤ 33፥2፤45፥8፤63፥4፤ 68፥25፤116፥3፡17-19
38፥22 2ዜና32፥31
39፥1 2ዜና32፥31
39፥2 2ነገ18፥15፤ 2ዜና32፥27-29፡31

መዝሙር ነው፤ ይህም ሕዝቅያስ አብዛኛውን የዳዊትንና የአሳፍን መዝሙር ይወድ እንደ ነበር ያመለክታል (2ዜና29፥30 ይመ)::

38፥10-14፤ ሕዝቅያስ ሐዘኑን የገለጸበት ነው::

38፥11 *እግዚአብሔርን፣ እግዚአብሔርን፤* 26፥4 ይመ:: *በሕያዋን ምድር፤* ከመዝ 27፥13 ጋር ያነጻጽሩ::

38፥12 *ሕይወቴን ... ጠቀለልሁ፤* በ34፥4 ላይ ሰማይ እንደ ጥቅልል መጽሐፍ ከተጠቀለለበት ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ (ዕብ1፥12 ይመ)::

38፥13 *ዐጥንቶቼን ...ሰባበረ፤* የአካል ወይም የመንፈስ ጕዳት ብዙውን ጊዜ በአካል ሕመም ወይም በዐጥንት መሰበር ይገለጻል (መዝ6፥2፤ 32፥3 ይመ)::

38፥15-20፤ ሕዝቅያስ ስለ ተፈወሰ እግዚአብሔርን ያመሰግናል::

38፥15 *እንግዲህ ምን እላለሁ?* 2ሳሙ7፥20 ይመ:: ሕዝቅያስ እግዚአብሔርን የሚያመሰግንበት ቃል እንዳጠረው ያመለክታል::

38፥16 *በእነዚህ ነገሮች፤* የእግዚአብሔር ቸርነት ሕመምንና ጭንቀትን አጠቃሎ የሚይዝ ቢሆንም፤ ሕዝቅያስ እዚህ ላይ የሚገልጸው የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃልና ቸርነት ነው::

38፥17 *ከጥፋት ጕድጓድ፤* መቃብርን የሚያመለክት ነው (መዝ55፥23 ይመ):: *ኀጢአቴንም ሁሉ፤* አንዳንድ ጊዜ መንፈሳዊና ሥጋዊ ፈውስ በአንድነት ሲፈጸም ይታያል (53፥4-5 ይመ):: *ኀጢአቴንም ሁሉ ወደ ኋላህ ጣልኸ፤* እግዚአብሔር ኀጢአታችንን ከፊታችን ማራቅ ብቻ ሳይሆን ወደማይደረስበትም ቦታ ይጥለዋል (ሚክ7፥19፤ መዝ103፥12)፤ ከሐሳባችንም ያወጣዋል (ኤር31፥34)፤ ይደመስሰዋልም (ኢሳ43፥25፤ 44፥22፤ መዝ51፥1፡9፤ ሐሥ 3፥19)::

38፥18 *ተስፋ አያደርጉም፤* በብሉይ ኪዳን ዘመን ከሞት በኋላ ስላለው ሕይወት የሚታወቀው ውሱን ነበር የክርስቶስ ወንጌል ግን፣ "ሕይወትንና አለመጥፋትን ወደ ብርሃን አምጥቶአል" (2ጢሞ 1፥10)::

38፥20 *አውታር ባለው መሣሪያ እንዘምራለን፤* የሙዚቃ መሣሪያና የምስጋና መዝሙር በአምልኮ ጊዜ በአንድነት አገልግሎት መስጠታቸው የተለመደ ነበር (ከመዝ33፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ):: *በዕድሜ ዘመናችን ሁሉ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፤* ልክ እንደ ዳዊት (መዝ 23፥6) ሕዝቅያስም የእግዚአብሔርን ቤት ይወድ ነበር::

38፥21 *ወስዳችሁ ... አድርጉለት፤* ግሱ በብዙ ቍጥር ስለሆነ፣ የቤተ መንግሥቱን ሐኪሞች የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም:: *የበለስ ጥፍጥፍ፤* በጥንታዊቷ ኡጋሪት በለስን በመድኀኒትነት ይጠቀሙበት ነበር:: *ይፈወሳል፤* ከቍ1 ጋር ያስተያዩ:: ሕዝቅያስ እንዲፈወስ ለጸለየው ጸሎት እግዚአብሔር መለሰለት (ቍ5 ይመ)::

38፥22 *ምልክቱ፤* ምናልባት የዕባጩን መፈወስ ለማመልከት ይሆናል (ቍ21 ይመ)::

39፥1 *ባቢሎን፤* የ13፥1 ማብ ይመ:: *መሮዳክ ባልዳን፤* ከ721-710 ዓ.ቅ.ክ እና ከዚያም በኋላ ገዝቶአል (2ነገ20፥12 ማብ ይመ):: *ደብዳቤና ስጦታ ላከለት፤* መሮዳክ ባልዳን ይህን ያደረገው፣ ምናልባት በአሦር ላይ ላቀደው ዘመቻ የሕዝቅያስን ርዳታ ፈልጎ ይሆናል:: ይህን እዳር ለማድረስ በሚጠላቸው በጎረቤቶቹ ላይ የተለያዩ የዐመፅ እንቅስቃሴዎችን ለማካሄድ ዝግጅት አድርጎአል፤ የ2ነገ20፥12 ማብ ይመ::

39፥2 *ብሩን፣ ወርቁን ... ያለውንም ንብረት፤* 2ዜና32፥27-29፡31 ይመ:: ሕዝቅያስ የአሦራውያንን ጥቃት ለመከላከል ምናልባት የባቢሎንን ርዳታ ሳይፈልግ አልቀረም (የ2ነገ20፥13 ማብ ይመ):: ነገር ግን የባቢሎን መልእክተኞች ጕብኝትና የተመለከቱት ነገር ሁሉ ለመሮዳክ ባልዳን ወራሾች ጠቃሚ መረጃ ሳይሆን እንዳልቀረ ይታሰባል (ቍ5-7 ይመ)::

39፥3 *ነቢዩ ኢሳይያስ፤* እግዚአብሔር ቀደም ሲል ኢሳይያስ፣

አንተ ዘንድ የመጡትስ ከየት ነው?" አለው።
ሕዝቅያስም፣ "ወደ እኔ የመጡት ከሩቅ አገር፣ ከባቢሎን ነው" አለው።
[4]ነቢዩም፣ "በቤተ መንግሥትህ ያዩት ምን ድን ነው?" አለው።
ሕዝቅያስም፣ "በቤተ መንግሥቴ ያለውን ሁሉ አይተዋል፤ ከንብረቴ ያላሳየኋቸው ምንም ነገር የለም" አለ።
[5]ኢሳይያስም ሕዝቅያስን እንዲህ አለው፤ "የሰራዊት ጌታ የእግዚአብሔርን ቃል ስማ፤ [6]'እነሆ፤ በቤተ መንግሥትህ ያለው ሁሉ፣ አባቶችህ እስከዚህች ቀን ድረስ ያከማቹትም ሁሉ ወደ ባቢሎን ተማርኮ የሚወሰድበት ቀን ይመጣል፤ አንዳች የሚተርፍ ነገር የለም፤ ይላል እግዚአብሔር። [7]ከአብራክህ ከሚከፈሉት፣ ከዘርህ፣ ከአንተ ከሚወለዱት ልጆች ተወስደው፣ በባቢሎን ንጉሥ ቤተ መንግሥት ጃንደረባዎች ይሆናሉ።' "
[8]ሕዝቅያስም፣ "የተናገርኸው የእግዚአብሔር ቃል መልካም ነው" አለው፤ "በዘመኔ ሰላምና ጸጥታ ከኖረ ዘንድ" ብሎ ዐስቦ ነበርና።

የእግዚአብሔርን ሕዝብ የሚያጽናና ቃል

40 አጽናኑ፤ ሕዝቤን አጽናኑ፤
ይላል አምላካችሁ።
[2]ለኢየሩሳሌም አለዝባችሁ ንገሯት፤
ዐውጁላትም፤
በባርነት ያገለገለችበት ዘመን አብቅቶአል፤
የኀጢአቷም ዋጋ ተከፍሎአል፤
ስለ ኀጢአቷ ሁሉ ከእግዚአብሔር እጅ
ሁለት ዕጥፍ ተቀብላለች።
[3]የዐዋጅ ነጋሪ ድምፅ እንዲህ ይላል፤
"የእግዚአብሔርን መንገድ፣
በምድረ በዳ አዘጋጁ፤
ለአምላካችን አውራ ጐዳና፣
በበረሓ አስተካክሉ።
[4]ሸለቆው ሁሉ ከፍ ይላል፤
ተራራውና ኰረብታው ሁሉ ዝቅ ይላል፤
ወጣ ገባው ምድር ይስተካከላል፤
ሰርጓጕጡም ሜዳ ይሆናል።
[5]የእግዚአብሔርም ክብር ይገለጣል፤
ሰው ሁሉ በአንድነት ያየዋል፤
የእግዚአብሔር አፍ ይህን ተናግሮአልና።"
[6]ድምፅም፣ "ጩኽ" አለኝ፤
እኔም፣ "ምን ብዬ ልጩኽ?" አልሁ።
"ሰው ሁሉ እንደ ሣር ነው፤
ክብሩም ሁሉ እንደ ሜዳ አበባ ነው።
[7]ሣሩ ይደርቃል፤ አበባውም ይረግፋል፤
የእግዚአብሔር እስትንፋስ ነፍሶበታልና፤
ሕዝቡ በእርግጥ ሣር ነው።
[8]ሣሩ ይደርቃል፤ አበባውም ይረግፋል፤
የአምላካችን ቃል ግን ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል።"
[9]አንተ ለጽዮን የምሥራችን የምትነግር፤

39፥3 ዘዳ28፥49
39፥5 ኢሳ38፥4
39፥6 መሳ6፥4፤ 2ነገ24፥13
39፥7 2ነገ24፥15፤ ዳን1፥1-7
39፥8 መሳ10፥15፤ 2ዜና32፥36፤ ኢዮ1፥21፤መዝ39፥9
40፥1 ኢሳ12፥1፤ 49፥13፤51፥3፡12፤ 52፥9፤57፥18፤61፥2፤ 66፥13፤ኤር31፥13፤ ሶፎ3፥14-17፤ ዘካ1፥17፤2ቆሮ1፥3
40፥2 ዘፍ34፥3፤ ዘሌ26፥41፤ኢዮ7፥1፤ ኢሳ35፥4፤41፥11-13፤ 49፥25፤51፥19፤61፥7፤ ኤር16፥18፤17፥18፤ ዘካ9፥12፤ ራእ18፥6
40፥3 ምሳ3፥5-6፤ ኢሳ11፥16፤43፥19፤ ሚል3፥1፤ማቴ3፥3፤ ማር1፥3፤ዮሐ1፥23
40፥4 መዝ26፥12፤ ኢሳ2፥14፤26፥7፤ 45፥2፡13፤49፥11፤ ኤር31፥9
40፥5 ዘፀ16፥7፤ ዘኍ14፥21፤ኢሳ1፥20፤ 52፥10፤58፥14፤ 59፥19፤62፥2፤ ሉቃ2፥30፤3፥4-6
40፥6 ዘፍ6፥3፤ ኢሳ29፥5
40፥7 ዘፀ15፥10፤ ኢዮ8፥12፤41፥21፤ መዝ103፥16፤ ኢሳ15፥6፤ሕዝ22፥21
ምሳ19፥21፤ኢሳ5፥24፤7፥7፡9፤55፥11፤59፥21፤ኤር39፥16፤ማቴ5፥18፤ ያዕ1፥10፤1ጴጥ1፥24-25 40፥9 ኢሳ1፥1፤25፥9፤41፥27፤44፥28፤ 52፥7-10፤61፥1፤ናሆ1፥15፤ሐሥ13፥32፤ሮሜ10፥15፤1ቆሮ15፥1-4

ንጉሥ አካዝን እንዲያገኘው ልኮት ነበር (7፥3)፤ ነቢዩ ናታን ንጉሥ ዳዊትን ከገሠጸበት ሁኔታ (2ሳሙ12፥1፡7) ጋር ይህን ያነጻጽሩ።

39፥5 *የእግዚአብሔርን ቃል፤* በ38፥4-6 የተጠቀሰውን የተስፋ ቃል ከዚህ ጋር ያስተያዩ።

39፥6 *ወደ ባቢሎን ተማርኮ የሚወሰድበት፤* በ14፥3-4 ላይ ስለ ባቢሎን ምርኮ ቢነገርም፣ ባቢሎን ኢየሩሳሌምን እንደምታሸንፍ ሲነገር ይህ የመጀመሪያው ነው። ለምርኮው ዋና ምክንያት የሆነው የሕዝቅያስ ልጅ የምናሴ ክፋት ነበር (2ነገ21፥11-15 ይመ)። የ2ነገ20፥17 ማብ ይመ።

39፥7 *ከዘርህ፤* እንደ ንጉሥ ዮአኪን ያሉትን ነው (2ነገ24፥15)። *ጃንደረባዎች፤* በዕብራይስጥ ይህ ስም ለቤተ መንግሥት ሹማምንት ከተሰጠበት ከዳን 1፥3-6 ጋር ያነጻጽሩ። *በባቢሎን ንጉሥ፤* ናቡከደነፆር ነው።

39፥8 *ቃል መልካም ነው፤* የ2ነገ20፥19 ማብ ይመ። *በዘመኔ ሰላምና፤* 2ነገ22፥20 ይመ። "ሰላም" የሚለው ቃል የመጨረሻዎቹን 27 ምዕራፎች 3 ቦታ ከፍሎ እያንዳንዱን 9 ምዕራፍ በማድረግ በ48፥22፤ 57፥21 ላይ እንደ አዝማች ተጠቅሶአል።

40፥1-66፥24፤ ነቢዩ ኢሳይያስ ከምዕራፍ 1-35 በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ ከሚደርሰው ከአሦር ጥቃት በፊት መከላከያ ሊሆን የሚችለውን ነገር በማውሳት ትንቢት የተናገረ ሲሆን፣ ከምዕራፍ 36-39 ደግሞ ስለ አሦር ውድቀት ጽፎአል፤ ባቢሎን ወደፊት ስለ መነሣቷም ማስጠንቀቂያ ሰጥቶአል። በምዕራፍ 40-66 ላይ የይሁዳ በባቢሎን ተማርኮ መኖር እንደሚያበቃ ተናግሮአል።

40፥1 *አጽናኑ ... አጽናኑ፤* "አብዝታችሁ አጽናኑ" ለማለት ተደጋግሞ የተጻፈ ነው። ለአጽንዖት ሲባል በተደጋጋሚ የተጠቀሰው ይህ ቃል በ51፥9፡17፤ 52፥1፡11፤ 57፥14፤ 62፥10 በዚሁ ዐይነት ተጽፎአል።

40፥2 *አለዝባችሁ ንገሯት፤* ይህን ሐረግ የሚተካው የዕብራይስጥ ቃል፣ አሦር ይሁዳን ሊወር ባሰበ ጊዜ ሕዝቡ በእግዚአብሔር እንዲታመን ንጉሡ ሕዝቅያስ፣ "የሚያጽናና" ቃል በተናገረበት በ2ዜና32፥6 ላይ ተጠቅሶአል። *በባርነት ያገለገለችበት፤* በባቢሎን የነበረውን የምርኮ ዘመን አስከፊነት የሚያሳስብ ነው (ከመዝ137፥1-6፤ ኤር1፥1-2፡9፡16-17፡21 ጋር ያነጻጽሩ)። *የኀጢአቷም ዋጋ ተከፍሎአል፤* በምርኮ በቈየችበት ዘመን የተቀበለችውን መከራ ጽናት ለማለት ነው (ዘሌ26፥41 ይመ)። *ዕጥፍ፤* ሙሉ ወይም በቂ ቅጣት አግኝታለች ማለት ነው፤ በ51፥19፣ "ሁለት ጥፋቶች" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ።

40፥3 *ድምፅ፤* በቍ1 የተጠቀሰው መጽናናት እንዴት እንደሚመጣ ቃሉ ሦስት ጊዜ ተጽፎአል (ቍ3፡6፡9)። በዚህ ቍጥር የተጠቀሰውን ድምፅ፣ አዲስ ኪዳን በማቴ3፥3፤ ማር1፥3፤ ሉቃ3፥4፤ ዮሐ1፥23 ተጽፎ ከሚገኘው ከመጥምቁ ዮሐንስ ጋር ያያይዘዋል። *መንገድ ... አዘጋጁ፤* እንቅፋት የሆኑትን ነገሮች ከመንገድ አስወግዱ ማለት ነው (ከ57፥14፤ 62፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። ከቍ3-4 ያለው ቃል የተጠቀሰበት ቋንቋ በጥንት የመካከለኛ ምሥራቅ አገሮች ልማድ፣ ንጉሥ አንዱን ስፍራ ከመጐብኘቱ በፊት መልእክተኞች ሁኔታውን ማመቻቸት እንዳለባቸው የሚያመለክት ሐሳብ ነው። ምሳሌነቱም ጌታ ወደ ኢየሩሳሌም ከመምጣቱ በፊት አውራ ጐዳናው መስተካከል እንዳለበት ያመለክታል። በማቴ3፥1-8 መጥምቁ ዮሐንስ ለክርስትና መንገዱን ለማዘጋጀት ንስሓ መግባት አስፈላጊ እንደ ሆነ ተናግሮአል። *አውራ ጐዳናን ... አስተካክሉ፤* 11፥16፤ 35፥8 እና ማብ ይመ።

40፥4 *ወጣ ገባው ምድር ይስተካከል፤* 26፥7 እና ማብ ይመ።

40፥5 *ክብር ይገለጣል፤* እግዚአብሔር እስራኤልን ከባቢሎን ባርነት ነጻ ያወጣል (35፥2 እና ማብ 44፥23 ይመ)፤ አሕዛብም ሁሉ የእስራኤልን ነጻ መውጣት ያያሉ (52፥10፤ ከሉቃ3፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። በመጨረሻ ነጻ የሚያወጣው የእግዚአብሔር ክብር በኢየሱስ ክርስቶስ ይታያል (ዮሐ1፥14፤ 11፥4፡40፤ 17፥4፤ ዕብ1፥3 ይመ)። ይልቁንም ተመልሶ ሲመጣ የበለጠ ይገለጣል (ማቴ16፥27፤ 24፥30፤ 25፥31፤ ራእ1፥7)፤ በዳኑትም ሕይወት ይታያል (1ቆሮ10፥31፤ 2ቆሮ3፥18፤ ኤፌ3፥21 ይመ)፤ ኢሳ6፥3 እና ማብ ይመ።

40፥6፡8፤ በከፊል በ1ጴጥ1፥24-25 ላይ ተጠቅሶአል።

40፥6 *እንደ ሣር፤* 37፥27 እና ማብ፤ 51፥12 ይመ። *ክብሩም ሁሉ እንደ ሜዳ፤* የአሦርና የባቢሎን ኀይል እንኳ ይጠፋል ለማለት ነው።

40፥8 *የአምላካችን ቃል ግን ... ጸንቶ ይኖራል፤* የአሕዛብ ሐሳብና ዕቅድ ግን አይከናወንም (8፥10 እና ማብ ይመ)።

40፥9 *ለጽዮን የምሥራች፤* እግዚአብሔር ሕዝቡን ወደ ይሁዳ እንደሚመልስ የተነገረውን ቃል የሚመለከት ነው (ቍ10-11)። ሌሕ

ከፍ ወዳለው ተራራ ውጣ፤
አንተ ለኢየሩሳሌም ብሥራት የምትነግር፣[f]
ድምፅህን ከፍ አድርገህ ጩኽ።
ከፍ አድርገው፤ አትፍራ፤
ለይሁዳም ከተሞች፣
"እነሆ፤ አምላካችሁ!" በል።
[10]እነሆ፤ ልዑል እግዚአብሔር በኀይል ይመጣል፤
ክንዱ ስለ እርሱ ይገዛል።
እነሆ፤ ዋጋው ከእርሱ ጋር ነው፤
የሚከፍለውም ብድራት አብሮት አለ።
[11]መንጋውን እንደ እረኛ ያሰማራል፤
ጠቦቶቹን በክንዱ ይሰበስባል፤
በዕቅፉም ይይዛቸዋል፤
የሚያጠቡትንም በጥንቃቄ ይመራል።

[12]ውሆችን በዕፍኙ የሰፈረ፣
ሰማያትን በስንዝሩ የለካ፣
የምድርን ዐፈር በመስፈሪያ ሰብስቦ የያዘ፣
ተራሮችን በሚዛን፣
ኰረብቶችንም በመድሎት የመዘነ ማነው?
[13]*የእግዚአብሔርን መንፈስ የተረዳ፣*
አማካሪውስ ሆኖ ያስተማረው ማነው?
[14]ዕውቀት ለማግኘት እግዚአብሔር ማንን
አማከረ?
ትክክለኛውንስ መንገድ ማን አስተማረው?
ዕውቀትን ያስተማረው፣
የማስተዋልንም መንገድ ያሳየው ማን ነበር?

[15]እነሆ፤ አሕዛብ በገንቦ ውስጥ እንዳለች ጠብታ
ናቸው፤
በሚዛን ላይ እንዳለ ትቢያ ይቈጠራሉ፤
ደሴቶችንም እንደ ደቃቅ ዐፈር
ይመዝናቸዋል።
[16]ሊባኖስ ለመሠዊያ እሳት አትበቃም፤
የእንስሶቿም ቍጥር ለሚቃጠል መሥዋዕት
ያንሳል።
[17]አሕዛብ ሁሉ በፊቱ እንደ ኢምንት ናቸው፤
ከምንም የማይቈጠሩ መና ናቸው።

40፥8 መዝ119፥89፤
40፥10 መዝ44፥3፤ ኢሳ9፥6-7፤28፥21፤ 30፥30፤33፥2፤35፥4፤ 59፥20፤ማቴ21፥5፤ ራእ22፥7:12
40፥11 ዘፍ33፥13፤ 48፥15፤ዘኍ11፥12፤ ዘዳ26፥19፤30፥4፤ መዝ28፥9፤ኢሳ49፥10፤ ሚክ5፥4፤ዮሐ10፥11
40፥12 ኢዮ12፥15፤ 38፥5:10:18፤ ምሳ16፥11፤30፥4፤ ዕብ1፥10-12
40፥13 ኢዮ15፥8፤ ኢሳ11፥2፤42፥1፤ ሮሜ11፥34፤1ቆሮ2፥16
40፥14 ኢዮ12፥13፤ 21፥22፤34፥13፤ ኢሳ55፥9፤ቈላ2፥3
40፥15 ዘዳ9፥21፤ መዝ62፥9፤ኢሳ2፥22
40፥16 መዝ50፥9-11፤ኢሳ33፥9፤37፥24፤ ሚክ6፥7፤ዕብ10፥5-9
40፥17 ኢዮ12፥19፤ ኢሳ29፥7፤30፥28፤ 37፥19፤ዳን4፥35
40፥18 ዘፀ8፥10፤ ዘዳ4፥15፤1ሳሙ2፥2፤ ሐሥ17፥29
40፥19 ዘፀ20፥4፤ መዝ115፥4፤ኢሳ2፥20፤ 31፥7፤37፥19፤41፥7፤ 42፥17፤46፥6፤ ኤር2፥8:28፤10፥3:8፤ 16፥19፤ዕን2፥18፤ ዘካ10፥2
40፥20 1ሳሙ5፥3፤ 12፥21፤ኢሳ44፥19
40፥21 ቍ28፤ ዘፍ1፥1፤2ነገ19፥25፤ መዝ19፥1፤50፥6፤ ኢሳ41፥22፤42፥9፤ 44፥8፤48፥3:5:13፤ 51፥13፤ሐሥ14፥17፤ ሮሜ1፥19
40፥22 ዘፍ1፥1፤ 1፥8፤ዘኍ13፥33፤ 2ዜና6፥18፤ 36፥29፤መዝ2፥4፤ኢሳ48፥13
40፥23 ኢዮ12፥18: 19፤ኢሳ34፥12፤ አሞ2፥3
40፥24 2ሳሙ22፥16፤ኢዮ5፥3፤8፥12፤18፥16፤24፥24፤ኢሳ11፥4፤ 41፥16፤41፥2

[18]እንግዲህ፣ እግዚአብሔርን ከማን ጋር
ታወዳድሩታላችሁ?
ከየትኛውስ ምስል ጋር ታነጻጽሩታላችሁ?
[19]የተቀረጸውንማ ምስል ባለጅ ይቀርጸዋል፤
ወርቅ አንጥረኛም በወርቅ ይለብጠዋል፤
የብር ሰንሰለትም ያበጅለታል።
[20]እንዲህ ያለውን መባ ማቅረብ የማይችል
ምስኪን ድኻ፣
የማይነቅዝ ዕንጨት ይመርጣል፤
የማይወድቅ ምስልን ለማቆምም፣
ታዋቂ ባለሙያ ይፈልጋል።
[21]አላወቃችሁምን?
አልሰማችሁምን?
ከጥንት አልተነገራችሁምን?
ምድር ከተመሠረተች ጀምሮ አላስተዋ
ላችሁምን?
[22]እርሱ ከምድር ክበብ በላይ በዙፋን ላይ
ይቀመጣል፤
ሕዝቦቿም እንደ አንበጣ ናቸው።
ሰማያትን እንደ ድባብ ይዘረጋቸዋል፤
እንደ መኖሪያ ድንኳንም ይተክላቸዋል።
[23]አለቆችን ኢምንት፣
የዚህን ዓለም ገዦች እንዳልነበሩ
ያደርጋቸዋል።
[24]ተተክለው ምንም ያህል ሳይቈዩ፣
ተዘርተው ምንም ያህል ሳይሰነብቱ፣
ገና ሥር መስደድ ሳይጀምሩ
አነፈሰባቸው፤ እነርሱም ደረቁ፤
ዐውሎ ነፋስም እንደ ገለባ ጠራርጎ
ወሰዳቸው።

[f]9 *ወይም፣ ጽዮን ሆይ፤ የምሥራቹን የምታበስሪ፤ ወደ ረጅም ተራራ ላይ ውጪ። የምሥራቹን የምታበስሪ ኢየሩሳሌም ሆይ*

ዝቡ ያስባል፤ ከባርነትም ነጻ ያወጣቸዋል (52፥7-10፤ 61፥1)። አዲስ ኪዳን ይህን የምሥራች ወይም ወንጌል ሰፋ በማድረግ ለሕዝቡ ሁሉ በክርስቶስ በኩል የሚገኘው ድነት ታላቅ ብሥራት እንደ ሆነ ያመለክታል (1ቆሮ15፥1-4)። *እነሆ፤ አምላካችሁ፤* ጌታ ወደ ኢየሩሳሌም ይመለሳል። እነዚህ ቃሎች ከምርኮ መመለስን (52፥7-9)፣ የክርስቶስን የመጀመሪያ ምጽአት (ማቴ21፥5)፣ ደግሞ ምጽአቱን (62፥11፤ ራእ 22፥12) ያመለክታሉ፤ 35፥4 እና ማብ ይመ።

40፥10 *ክንዱ ... ይገዛል፤* ከ51፥9፤59፥16 ጋር ያነጻጽሩ፤ ብርታትና ጥንቃቄ የባሕርዩ ነው (ቍ11)። *ዋጋው ... የሚከፍለውም ብድራት፤* በቍ11 የተጠቀሰው መንጋ፣ ሕዝቡን የሚያመለክት ነው (62፥11-12)።

40፥11 *መንጋውን ... ያሰማራል፤* ከኤር31፥10፤ ሕዝ34፥11-16 ጋር ያነጻጽሩ።

40፥12-31፤ የተዘረዘሩት መልስ አዘል ጥያቄዎች፣ ማዳን እንዲሁም ሕዝቡን ማበርታትና መመለስ የሚችለውን እግዚአብሔርን እንዲያምኑ የሚያደርጉ ናቸው።

40፥12 *ውሆችን... የሰፈረ፤* ኢዮ28፥25፤ 38፥8 ይመ። በኢዮብ 38-41 እግዚአብሔር ታላቅነቱን በገለጠበት ንግግሩ ኢዮብን እንዳስደነቀው ተጽፎአል። *ሰማያትን ... የለካ፤* 48፥13 ይመ።

40፥13፤ በሮሜ 11፥34፤ 1ቆሮ2፥16፤ ላይ ተጠቅሶአል። *አማከረ፤* 9፥6 እና ማብ ይመ።

40፥15 *አሕዛብ በገንቦ ውስጥ እንዳለች ጠብታ፤* የቍ6 ማብ ይመ። *ዐፈር፤* 17፥13 እና ማብ 29፥5 ይመ።

40፥16 *ሊባኖስ፤* የዝግባ ዛፎችን ያመለክታል። *የእንስሶቿም፤* ከመዝ104፥16-18 ጋር ያነጻጽሩ። መሥዋዕቶች የቱንም ያህል ቢበዙ፣ ለእግዚአብሔር ታላቅነት የሚያመጡት ምንም ፍትሕ የለም።

40፥17 *ኢምንት ... መና፤* ከሚያሳዩት ጊዜ ያዊ ክብር በቀር ዋጋ የላቸውም ማለት ነው (13፥19 እና ማብ ይመ)።

40፥18-20፤ ኢሳይያስ ከማንኛውም ነቢይ ይልቅ፣ ጣዖትን ማምለክ ከንቱ እንደ ሆነ ገልጾአል። በአሽሙር፣ በፌዝና በቀልድ ጣዖት አምልኮን ያወገዘበት ቃል ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሰው በ44፥9-20 ነው (41፥7:22-24፤ 42፥17፤ 46፥5-7፤ 48፥5 ይመ)።

40፥18 *እግዚአብሔርን ከማን ጋር ታወዳድሩታላችሁ?* ቍ25፤ 46፥5 ይመ።

40፥19 *ባለጅ ... ወርቅ አንጥረኛም፤* 41፥7፤ 44፥10-12 ይመ። *ወርቅ ...የብር፤* 2፥20፤ ዕን2፥18-19 እና ማብ ይመ።

40፥20 *ዕንጨት፤* 44፥14-16:19 ይመ። *የማይወድቅ፤* 41፥7፤ 46፥7 ይመ።

40፥21 *ከጥንት፤* በቀሩት ምዕራፎች የእግዚአብሔር ሥራ እንደ ፈጣሪነቱ በአጽንዖት ተገልጾአል (ከ37፥26፤ 41፥4:26 ጋር ያነጻጽሩ)።

40፥22 *ክበብ፤* ኢዮ22፥14፤ ምሳ8፥27 ይመ። *ሰማያትን በዙፋን ላይ ይቀመጣል፤* ከ66፥1 ጋር ያነጻጽሩ፤ 37፥16 እና ማብ ይመ። *እንደ ድባብ ... እንደ ...ድንኳንም፤* 42፥5፤ 44፥24፤ 51፥13፤ መዝ19፥4፤ 104፥2 ይመ።

40፥23 *አለቆችን ... ገዦች እንዳልነበሩ ያደርጋቸዋል፤* ቍ17፤ 2፥22 እና ማብ ይመ፤ ከኤር25፥17-26፤ ዳን2፥21 ጋር ያነጻጽሩ።

40፥24 *ዐውሎ ነፋስም እንደ ገለባ፤* 17፥13 እና ማብ ይመ፤ 41፥15-16 ይመ።

[25]ቅዱሱ፣ "ከማን ጋር ታወዳድሩኛላችሁ?
የሚስተካከለኝስ ማን አለ?" ይላል።
[26]ዐይናችሁን አንሡ፤ ወደ ሰማይ ተመልከቱ፤
እነዚህን ሁሉ የፈጠረ ማን ነው?
የከዋክብትን ሰራዊት አንድ በአንድ
የሚያወጣቸው፣
በየስማቸው የሚጠራቸው እርሱ ነው።
ከኀይሉ ታላቅነትና ከችሎታው ብርታት
የተነሣ፣
አንዳቸውም አይጠፉም።

[27]ያዕቆብ ሆይ፤ ለምን እንዲህ ትላለህ?
እስራኤል ሆይ፤ ለምን እንዲህ ትናገራለህ?
"መንገዴ *ከእግዚአብሔር* ተሰውራለች፤
ፍርዴም በአምላኬ ቸል ተብላለች"
ለምን ትላለህ?
[28]አታውቅምን?
አልሰማህምን?
እግዚአብሔር የዘላለም ስምላክ፣
የምድር ዳርቻ ፈጣሪ ነው።
አይደክምም፤ አይታክትም፤
ማስተዋሉም በማንም አይመረመርም።
[29]ለደከመው ብርታት ይሰጣል፤
ለዛለው ጒልበት ይጨምራል።
[30]ወጣቶች እንኳ ይደክማሉ፤ ይታክታሉም፤
ጐበዛዝትም ተሰናክለው ይወድቃሉ።
[31]*እግዚአብሔርን* ተስፋ የሚያደርጉ ግን፣
ኀይላቸውን ያድሳሉ፤
እንደ ንስር በክንፍ ይወጣሉ፤
ይሮጣሉ፤ አይታክቱም፤
ይሄዳሉ፤ አይደክሙም።

ኢዮ22፥14፤26፥7፤
40፥25 1ሳሙ2፥2፤
1ዜና16፥25፤ኢሳ1፥4፤
37፥23
40፥26 ቍ28፤
2ነገ17፥16፤ነህ9፥6፤
ኢዮ9፥4፤38፥32፤
መዝ89፥11-13፤
ኢሳ34፥16፤42፥5፤
45፥24፤51፥6፤66፥2፤
ኤፌ1፥19
40፥27 ኢዮ6፥29፤
27፥2፤ሉቃ18፥7-8
40፥28 ቍ21፡26፤
ዘዳ33፥27፤መዝ90፥2፤
147፥5፤ኢሳ37፥16፤
44፥12፤ሮሜ11፥33
40፥29 ዘፍ18፥14፤
መዝ68፥35፤119፥28፤
ኢሳ50፥4፤57፥19፤
ኤር31፥25
40፥30 መዝ20፥8፤
ኢሳ5፥27፤9፥17፤
ኤር6፥11፤9፥21፤
40፥31 ዘፀ19፥4፤
1ሳሙ2፥4፤2ነገ6፥33፤
መዝ37፥9፤40፥1፤
ኢሳ30፥18፤ሉቃ18፥1፤
2ቆሮ4፥1፡16፤
ዕብ12፥1-3
41፥1 1ሳሙ2፥4፤
መዝ37፥7፤ኢሳ1፥18፤
11፥11፤34፥1፤48፥16፤
50፥8፤57፥3፤ዕን2፥20፤
ሶፎ1፥7፤ዘካ2፥13
41፥2 ቍ25፤
2ሳሙ22፥43፤
ዕዝ1፥2፤መዝ1፥4፤
ኢሳ13፥4፡17፡18፤
40፥24፤44፥28፤45፥1፡
8፡13፤48፥14፤
ኤር25፥9፤50፥3፤
51፥11
41፥3 ዳን8፥4

የእስራኤል ረዳት

41 "ደሴቶች ሆይ፤ በፊቴ ዝም በሉ፤
አሕዛብ ኀይላቸውን ያድሱ፤
ቀርበው ይናገሩ፤
በፍርድም ፊት እንገናኝ።

[2]"ከምሥራቅ አንዱን ያነሣው፣
በጽድቅም ወደ አገልግሎቱ የጠራው
ማን ነው?[*]
አሕዛብን አሳልፎ ሰጠው፤
ነገሥታትን በፊቱ አስገዛለት
በሰይፉም እንደ ትቢያ አቦነናቸው፤
በቀስቱም በነፋስ እንደ ተበተነ ገለባ
አደረጋቸው።
[3]አሳደዳቸው ያለ ችግር ዐልፎ ሄደ፤
እግሩም ቀድሞ ባልረገጠው መንገድ ተጓዘ።
[4]ይህን የሠራና ያደረገ፣
ትውልድን ከጥንት የጠራ ማን ነው?
እኔ *እግዚአብሔር* ከፊተኛው፣
ከኋለኛውም ጋር፤ እኔው ነኝ።"
[5]ደሴቶች አይተው ፈሩ፤
የምድር ዳርቾች ደነገጡ፤
ቀረቡ፤ ወደ ፊትም መጡ።
[6]እያንዳንዱ ይረዳዳል፤
ወንድሙንም፣ "አይዞህ" ይለዋል።
[7]ባለጅ የወርቅ አንጥረኛውን ያበረታታዋል፤
በመዶሻ የሚያሳሳውም፣
በመስፍ ላይ የሚቀጠቅጠውን ያነቃቃዋል፤

ዘፍ1፥1፤ዘዳ32፥39፤ኢሳ43፥7፤44፥6፤46፥10፤ 48፥12፤ራእ1፥8፡17
41፥5 ዘዳ30፥4፤ኢሳ11፥11፡12፤ሕዝ26፥17-18 41፥6 ኢሱ1፥6
41፥7 1ሳሙ5፥3፤ኢሳ40፥19፤44፥13፤46፥7፤ኤር10፥3-5

[*]2 *ወይም በእያንዳንዱ እርምጃ ድል የሚያጋጥመው*

40፥25፤ ቍ18 ይመ። አንዳንድ ተጠራጣሪ እስራኤላውያን አምላካቸውን እግዚአብሔርን ከማረኳቸው ባቢሎናውያን አማልክት ጋር አወዳድረው፣ እንደ ተሸናፊ አድርገው ሳይቈጥሩት አልቀረም። *ቅዱሱ፤* 1፥4 እና ማብ ይመ።

40፥26 *ፈጠረ፤* ቍ21-22 እና ማብ ይመ። *የሚያወጣቸው፤* ይህ አባባል በዕብራይስጥ በኢዮ38፥32 የተጠቀሱትን ከዋክብት በሥርዐት የሚያስወጣና የሚያስገባ የሚለውን ሐሳብ የያዘ ነው። *የከዋክብትን ሰራዊት፤* በሕዝቡ ይመለኩ ነበር (47፥13፤ ኤር19፥13 ይመ)። *በየስማቸው፤* መዝ147፥4 ይመ። *አንዳቸውም አይጠፉም፤* 34፥16 እና ማብ ይመ።

40፥27-31፤ በብዙዎቹ የውዳሴ መዝሙሮች ላይ እንደሚታየው፣ ኢሳይያስ የእግዚአብሔርን ክብርና ግርማ አብዝቶ ከገለጸ በኋላ (ቍ12-26) ደግሞ አሁን መልካምነቱን በአጽንዖት ይናገራል። የተጨነቀው ሕዝቡ እንዲህ ያለው አምላክ ሥራውን እንዲሠራ በእምነት ቢጠብቀው ነጻ ሊያወጣውና ሊመልሰው ችሎታው አለው። ሕዝቡ በእርሱ መታመንና ከእርሱም ዘንድ ኀይል ማግኘት አለባቸው።

40፥27 *መንገዴ፤* ሁኔታን የሚያመለክት ነው። *ተሰውራለች ... ፍርዴን ቸላ ብሎአል፤* ከ49፥14፤ 54፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

40፥28 *የዘላለም አምላክ፤* 9፥6 ይመ። *ፈጣሪ፤* ቍ21-22 እና ማብ ይመ። *የምድር ዳርቻ፤* 11፥12 እና ማብ ይመ። ከ5፥26፤ 41፥9፤ 43፥6 ጋር ያነጻጽሩ። *አይደክምም፤* ከ44፥12 ጋር ያስተያዩ።

40፥30 *ይደክማሉ ... ተሰናክለው ይወድቃሉ፤* የ5፥27 ማብ ይመ።

40፥31 *ተስፋ የሚያደርጉ፤* መታመን ወይም መጠበቅ ማለት ነው (5፥2፤ 49፥23 ይመ)። *ያድሳሉ፤* ይለውጣሉ ማለት ነው። ድካማቸው በእግዚአብሔር ኀይል ይለወጣል (ቍ29)። የዚህ ቃል ግሥ በዕብራይስጥ ቋንቋ ልብስ መቀየር እንደ ማለት ነው (ዘፍ35፥2፤ መሳ14፥12)፤ ስለዚህ ውበትንና ጥንካሬን ያመለክታል (ኢሳ52፥1)። ሐዋርያው ጳውሎስ አማኞች ክርስቶስን መልበስ ይገባቸዋል በማለት ያስተምራል (ሮሜ13፥14 ይመ፤ ከኤፌ4፥24፤ ቈላ3፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። *ንስር፤* በብርታቱና (መዝ103፥5) በፍጥነቱ (ኤር4፥13፤ 48፥40) ይታወቃል።

41፥1፡5 *ደሴቶች፤* ወይም የባሕር ጠረፎች ማለት ነው (11፥11 እና ማብ ይመ)።

41፥1 *ኀይላቸውን ያድሱ፤* 40፥31 ይመ። አሕዛብና አማልክታቸው የእስራኤል አምላክ ያለውን ኀይል እነርሱም እንዲያሳዩ ሲጠየቁ ነው (ቍ21-24 ይመ)።

41፥2 *ከምሥራቅ አንዱን፤* ባቢሎንን በ539 ዓ.ቅ.ክ ላይ (13፥17 እና ማብ ይመ) ያሸነፈውንና አይሁድ ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለሱ ትእዛዝ የሰጠውን (ዕዝ1፥1-4፤ 6፥3-5) የፋርስ ንጉሥ ታላቁን ቂሮስን ነው (ከ559-530 ዓ.ቅ.ክ)። ቂሮስ በቍ 25፤ 44፥28-45፥5፡13፤ 46፥11 ተጠቅሶአል። *በጽድቅም ... የጠራው፤* በ42፥6 ላይ እንደ ተጠቀሰው የጌታ አገልጋይ ቂሮስም የእግዚአብሔርን ዐላማ የሚፈጽምበትን የጽድቅ ሥራ እንዲሠራ ተመርጦአል። *ነገሥታትን ... አስገዛለት፤* በትንሹ እስያ የሊድያ ንጉሥ እንደ ነበረው እንደ ክሮሰስ ዐይነቶቹን ለማለት ነው። *እንደ ተበተነ ገለባ፤* 17፥13 እና ማብ ይመ። *በቀስቱም፤* የፋርስ ሰዎች በቀስተኛነት እጅግ የታወቁ ነበሩ።

41፥4 *ከጥንት፤* 40፥21 እና ማብ ይመ። *ከፊተኛው፣ ከኋለኛውም፤* እግዚአብሔር ከፊተኞቹ ትውልዶች ጋር አብሮ እንደ ነበረ ሁሉ፣ ከኋለኞችም ጋር እንዲሁ አብሮ ይሆናል። እግዚአብሔር በታሪክና በመንግሥታት ሁሉ ላይ የዘላለም ጌታ ነው (ዕብ13፥8፤ ራእ1፥8፡17፤ 2፥8፤ 21፥6፤ 22፥13 ይመ)።

41፥5-7፤ ቂሮስ በ546 ዓ.ቅ.ክ ላይ ዋና ተቃዋሚው የሆነውን የሊድያን ንጉሥ ክሮሰስን አሸንፎ በድል አድራጊነት ወደ እስያ ምዕራብ ጠረፍ ግዛት ገባ። የጣላቶቹ ከንቱ ትብብር በአሽሙርና በፌዝ አገላለጽ ቀርቦአል (ከ40፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)።

41፥5 *የምድር ዳርቾች፤* 11፥12 እና ማብ ይመ።

41፥6 *አይዞህ፤* 35፥4 እና ማብ ይመ።

41፥7 *መዶሻ፤* ከ44፥12 ጋር ያነጻጽሩ። *እንዳይወድቅም፤* 40፥18-20 እና ማብ ይመ።

ስለ ብየዳም ሥራው፣ "መልካም ነው" ይለዋል፤
የጣዖቱ ምስል እንዳይወድቅም በምስማር
ያጣብቀዋል::

[8]"አንተ ግን፣ ባሪያዬ እስራኤል፣
የመረጥሁ ያዕቆብ፣
የወዳጄ የአብርሃም ዘር ሆይ፤
[9]ከምድር ዳርቻ ያመጣሁህ፣
ከአጥናፍም የጠራሁህ፣
'አንተ ባሪያዬ ነህ' ያልሁህ፤
መረጥሁህ እንጂ፤ አልጣልሁህም::
[10]እኔ ከአንተ ጋር ነኝና አትፍራ፤
አምላክህ ነኝና አትደንግጥ::
አበረታሃለሁ፤ እረዳሃለሁ፤
በጽድቄም ቀኝ እጄ ደግፌ እይዝሃለሁ::
[11]"እነሆ፤ የተቈጡህ ሁሉ፣
እጅግ ያፍራሉ፤ ይዋረዳሉም፤
የሚቋቋሙህ፣
እንዳልነበሩ ይሆናሉ፤ ይጠፋሉም::
[12]ጠላቶችህን ብትፈልጋቸው እንኳ፣
አታገኛቸውም፤
የሚዋጉህም፣
እንዳልነበሩ ይሆናሉ::
[13]እኔ *እግዚአብሔር* አምላክህ
'አትፍራ፤
እረዳሃለሁ'
ብዬ ቀኝ እጅህን እይዛለሁና::
[14]አንት ትል ያዕቆብ፣
ታናሽ እስራኤል ሆይ፤
'አትፍራ እኔ እረዳሃለሁ' "
ይላል እግዚአብሔር፤
የሚቤዥህ
የእስራኤል ቅዱስ ነው::

[15]"እነሆ፣ አዲስ
የተሳለና ብዙ ጥርስ ያለው ማሄጃ አደርግሃለሁ፤
ተራሮችን ታሄዳለህ፤ ታደቃቸዋለህ፤
ኰረብቶችንም ገለባ ታደርጋቸዋለህ::
[16]ታበጥራቸዋለህ፤ ነፋስ ጠርጎ ይወስዳቸዋል፤
ዐውሎ ነፋስም ይበትናቸዋል::
አንተ ግን *በእግዚአብሔር* ደስ ይልሃል፤
በእስራኤል ቅዱስ ሞገስ ታገኛለህ::

[17]"ድኾችና ችግረኞች ውሃ ይፈልጋሉ፤
ዳሩ ግን ምንም አያገኙም፤
ጕሮሮአቸው በውሃ ጥም ደርቆአል::
ነገር ግን እኔ *እግዚአብሔር* እመልስላቸዋለሁ፤
እኔ የእስራኤል አምላክ አልተዋቸውም::
[18]በተራቈቱ ኰረብቶች ላይ ወንዞችን፣
በሸለቆዎች ውስጥ ምንጮች አፈልቃለሁ::
ምድረ በዳውን የውሃ ኵሬ፣
የተጠማውን ምድር የውሃ ምንጭ አደርጋለሁ::
[19]በምድረ በዳ፣
ዝግባን፣ ግራርን፣ ባርሰነትንና ወይራን
አበቅላለሁ፤
በበረሃ፣
ጥድን፣ አስታንና ሸውሸዌን በአንድነት
እተክላለሁ::
[20]ስለዚህ ሰዎች ያያሉ፤ ያውቃሉ፤
የእግዚአብሔር እጅ ይህን እንዳደረገ፣
የእስራኤል ቅዱስ እንደ ፈጠረው፣
በአንድነት ይገነዘባሉ፤ ያስተውላሉም::

41፥4 ቍ9:26፤
41፥8 2ዜና20፥7፤ መዝ136፥22፤ ኢሳ14፥1፤27፥11፤ 29፥22፤51፥2፤63፥16፤ ያዕ2፥23
41፥9 ቍ4፤ ዘዳ7፥6፤ኢሳ11፥12፤ 20፥3፤37፥16
41፥10 ቍ13-14፤ ዘፍ15፥1፤ዘፀ3፥20፤ ዘዳ3፥22፤ኢሱ1፥9፤ ኢዮ40፥14፤ መዝ18፥35፤68፥35፤ 119፥28:117፤ ኢሳ43፥2:5፤44፥2፤ 49፥8፤50፥7:9፤ ኤር30፥10፤46፥27-28፤ ሮሜ8፥31
41፥11 ዘፀ23፥22፤ ኢሳ17፥12፤29፥8:22፤ 45፥24፤54፥17፤ ኤር2፥3
41፥12 ኢዮ7፥8፤ መዝ37፥35-36፤ ኢሳ17፥14፤29፥20፤ 34፥12
41፥13 ቍ10፤ መዝ73፥23፤ኢሳ42፥6፤ 45፥1፤51፥18
41፥14 ቍ10:16: 20፤ዘፍ15፥1፤ ዘፀ15፥13፤ኢዮ4፥19፤ 19፥25፤መዝ22፥6፤ ኢሳ1፥4:27
41፥15 ቍ2፤ ዘፀ19፥18፤ኢዮ41፥30፤ መዝ107፥33፤ ኢሳ10፥5፤21፥10፤ ኤር9፥10፤ሕዝ33፥28
41፥16 ቍ14፤ ኢሳ25፥9፤40፥24፤ 45፥25፤ 60፥19፤ ኤር15፥7፤51፥2፤ ዳን2፥35፤ማር1፥24
መዝ27፥9፤ኢሳ30፥19፤ 35፥7፤43፥20 41፥18 2ነገ3፥17፤ኢዮ38፥26፤ ኢሳ30፥25፤35፥7፤43፥19 41፥19 ዘፀ25፥5:10፤ኢሳ35፥1፤37፥24፤ 44፥14፤51፥3፤60፥13 41፥20 ቍ14፤ዘፀ6፥7፤ዕዝ7፥6፤ 8፥31፤ ኢሳ4፥5፤ 29፥24፤43፥3:14፤50፥2፤51፥1:9፤59፥1፤66፥14፤ኤር32፥17

41፥8-9 *ባሪያዬ፤* አንዳንድ ጊዜ የእስራኤልን ሕዝብ፣ በሌላ ጊዜ ደግሞ አንድን ግለሰብ ለማመልከት ከምዕራፍ 41-53 ባሉት ክፍሎች ላይ የሚጠቀስ ዋና ቃል ነው:: በእነዚህ ምንባቦች ቃሉ በእግዚአብሔር መንግሥት አስተዳደር ውስጥ ልዩ ሥልጣን የተሰጠውን ሰው ያመለክታል ለምሳሌ፣ "ባሪያዎቹ ነቢያት" (2ነገ17፥13፤ ኤር7፥25)፤ የ42፥1 ማብ ይመ:: 20፥3፤ 22፥20፤ 42፥1:19፤ 43፥10፤ 44፥1-2:21፤ 45፥4፤ 49፥3:5-7፤ 50፥10፤ 52፥13፤ 53፥11 ይመ::

41፥8 *ግን፤* ከቍ5-7 ላይ የተጠቀሱትን አሕዛብ የሚያነጻጽር ቃል ነው፤ እስራኤል መፍራት አይገባትም (ቍ10):: *የወዳጄ፤* ዘፍ18፤ 2ዜና20፥7፤ ያዕ2፥23 ይመ:: አንዳንዶች፣ "ወዳጄ" የሚለውና "የመረጥሁህ" የሚለው የእስራኤልን ዘር በሙሉ የሚያመለክት ነው ይላሉ::

41፥9 *ከምድር ዳርቻ፤* ቍ5 ይመ፤ ምናልባትም ግብፅንና መስጴጦምያን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (ዘፍ11፥31፤ 12፥1፤ 15፥7፤ መዝ114፥1-2፤ ኤር31፥32 ይመ)::

41፥10 *አትፍራ ... አትደንግጥ፤* ቍ13-14፤ 43፥1:5 ይመ:: 35፥4 እና ማብ ይመ:: *አበረታሃለሁ፣ እረዳሃለሁ፤* ለእግዚአብሔር ሥራ እንደ ተጠራ ሰው ማለት ነው (ቍ9:15-16 ይመ):: ቍ14፤ 40፥29፤ 44፥2፤ 49፥8 ይመ:: *ቀኝ እጄ፤* የኀይልና የማዳን እጅ ነው (ዘፀ15፥6:12፤ መዝ20፥6፤ 48፥10፤ 89፥13፤ 98፥1 ይመ)::

41፥11 *ያፍራሉ፤ ይዋረዳሉም፤* ከ45፥17፤ 50፥7፤ 54፥4 ጋር ያነጻጽሩ:: *እንዳልነበሩ ይሆናሉ፤* ቍ15-16 እና ማብ ይመ::

41፥13 ቀኝ እጅህን እይዛለሁና፤ እንዲበረታቱና እንዳይሰናከሉ ለማድረግ ነው:: *አትፍራ፤* ቍ10 እና ማብ ይመ::

41፥14 *ትል፤* በምርኮው ወቅት የነበረውን ሁኔታ ያሳያል (ከኢዮ25፥6 ጋር ያነጻጽሩ):: *የሚቤዥህም፤* ከባቢሎን ምርኮ ነጻ የሚያወጣ ማለት ነው:; የዚህ ቃል የዕብራይስጥ ትርጕም ቤተ ሰብን ከአደጋ የሚጠብቅ ግዴታ ያለበትን ሰው ሲያመለክት፣ እግዚአብሔርም የእስራኤልን ቤት የሚጠብቅ መሆኑን በምሳሌ ያሳያል:: እግዚአብሔር ለእስራኤል እንደ አባት (63፥16፤ 64፥8) እና እንደ ባል (54፥5) በመሆን ተዛምዶአል:: እንደ ቤዛ ወይም እንደ ቤተ ሰብ ጠባቂና ተንከባካቢ የእስራኤልን ንብረት ይዋጃል (ወደ አገራቸው ሰብስቦ ይመልሳቸዋልና 54፥1-8)፤ ለነጻነታቸው ዋስትና ይሰጣቸዋል (35፥9፤ 43፥1-4፤ 48፥20፤ 52፥11-12)፤ ያስጨነቋቸውን ይበቀልላቸዋል (47፥3፤ 49፥25-26፤ 64፥4)፤ ለወደፊቱም ይዞታቸውን ያረጋግጥላቸዋል (61፥8-9):: የሩት 2፥20 ማብ ይመ:: *የእስራኤል ቅዱስ፤* ቍ16:20 ይመ:: 1፥4 እና ማብ ይመ:: በ43፥14፤ 47፥4፤ 48፥17፤ 49፥7፤ 54፥5 "የሚቤዣችሁ" ተብሎ ተጠቅሶአል::

41፥15 *ማሄጃ፤* ከ28፥27፤ ሚክ4፥13፤ ዕን3፥12 ጋር ያነጻጽሩ:: *ተራሮችን ... ኰረብቶችንም፤* ምናልባት አሕዛብን ሊያመለክት ይችላል፤ 2፥14 ይመ:: *ገለባ ታደርጋቸዋለህ፤* ቍ2፤ 17፥13 እና ማብ፤ 29፥5-6 ይመ::

41፥16 *ታበጥራቸዋለህ፤* ፍርድን የሚመለከት ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው፤ በኤር51፥2 ላይም ተጠቅሶአል:: *ደስ ይልሃል፤* ከ25፥9፤35፥10፤51፥11 ጋር ያነጻጽሩ::

41፥17 *ድኾችና ችግረኞች፤* በምርኮ ያሉትን ወይም ወደ አገራቸው ለመመለስ በመንገድ ላይ ያሉትን እስራኤላውያን የሚያመለክት ነው (ከቍ14፤ 32፥7 ጋር ያነጻጽሩ):: *እመልስላቸዋለሁ፤* 30፥19 እና ማብ ይመ::

41፥18 *በተራቈቱ ኰረብቶች ላይ ወንዞችን፤* 30፥25 እና ማብ ይመ:: *ምድረ በዳውን የውሃ ኵሬ ...የውሃ ምንጭ፤* 32፥2፤ 35፥6-7 እና ማብ ይመ::

41፥19፤ እነዚህ ዛፎች ለምድረ በዳው ውበትን ያላብሱታል (ከ35፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ):: ብዙዎቹ በ60፥13 ላይ የእግዚአብሔርን ማደሪያ ለማስጌጥ ጥቅም ላይ እንደ ዋሉ ተጠቅሶአል:: የግራር ዕንጨት በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ለአገልግሎት ውሏል (ዘፀ 25፥5:10:13) የጥድ ዛፍና ባርሰነት በ55፥13 የተጠቀሰውን እሾኽና ኵርንችት የሚተኩ ይሆናሉ::

41፥20 *እንደ ፈጠረው፤* እነዚህ የተጠቀሱት ፍሬያማ ሁኔታዎች እግዚአብሔር ለሕዝቡ ሲል አዲስ ከፈጠረው አዲስ

[21]“ሙግታችሁን ይዛችሁ ቅረቡ” ይላል
እግዚአብሔር፤
“ማስረጃችሁን አምጡ” ይላል የያዕቆብ
ንጉሥ::
[22]“የሚሆነውን እንዲነግሩን፣
ጣዖቶቻችሁን አምጡ፤
እንድንገነዘብ፣
ፍጻሜአቸውን እንድናውቅ፣
የቀደሙት ነገሮች ምን እንደ ነበሩ ንገሩን፤
ስለሚመጡትም ነገሮች ግለጹልን::
[23]እናንተ አማልክት መሆናችሁን እናውቅ
ዘንድ፣
ወደ ፊት ስለሚሆነው ንገሩን፤
እንድንደነግጥ፣ በፍርሀት እንድንዋጥ፣
መልካምም ሆነ ክፉ፣ አንድ ነገር አድርጉ::
[24]እነሆ፤ እናንተ ከምንም የማትቈጠሩ ናችሁ፤
ሥራችሁ ፈጽሞ ዋጋ ቢስ ነው፤
የመረጣችሁም አስጸያፊ ነው::
[25]“አንዱን ከሰሜን አስነሣሁት፤ እርሱም
ይመጣል፤
ከፀሓይ መውጫ የሚመጣው፣ ስሜን
የሚጠራ ነው፤
ሸክላ ሠሪ ዐፈር እንደሚረግጥ፣
አለቆችን እንዲሁ እንደ ጭቃ ይረግጣል::
[26]እኛ እናውቅ ዘንድ ይህን ከመጀመሪያው
የተናገረ፣
‘እርሱ ትክክል ነው’ እንልም ዘንድ ቀድሞ
የተናገረ ማነው?
ማንም አልተናገረም፤
ቀድም ብሎ የተናገረ የለም፤
ቃላችሁንም የሰማ የለም::
[27]በመጀመሪያ፣ ‘እነሆ፤ ተመልከቷቸው!’
ብዬ ለጽዮን የተናገርሁ እኔ ነበርሁ፤
ለኢየሩሳሌምም
የምሥራች ነጋሪን ሰጥቻለሁ::
[28]ተመለከትሁ ማንም አልነበረም፤
ከመካከላቸው አማካሪ የለም፤
ስጠይቅም መልስ የሚሰጥ የለም::
[29]እነሆ፤ ሁሉም ከንቱ ናቸው፤
ሥራቸውም መና ነው፤
ምስሎቻቸውም ባዶ ነፋስ ናቸው::

የእግዚአብሔር አገልጋይ

42

“ደግፌ የያዝሁት አገልጋዬ፣
በእርሱም ደስ የሚለኝ ምርጤ
ይህ ነው፤
መንፈሴን በእርሱ ላይ አደርጋለሁ፤
ለአሕዛብም ፍትሕን ያመጣል::
[2]አይጮኽም፣ ቃሉን ከፍ አያደርግም፤
ድምፁን በመንገድ ላይ በኀይል አያሰማም::
[3]የተቀጠቀጠ ሸምበቆ አይሰብርም፤
የሚጤስም የጧፍ ክር አያጠፋም፤
ፍትሕን በታማኝነት ያመጣል::
[4]ፍትሕን በምድር እስኪያመጣ ድረስ፣
አይደክምም፤ ተስፋም አይቈርጥም፤
ደሴቶች በሕጉ ይታመናሉ::”
[5]ሰማያትን የፈጠረ፣ የዘረጋቸውም፣
ምድርንና በውስጧ ያሉትን ሁሉ ያበጀ፣
ለሕዝቧ እስትንፋስን፣
ለሚኖሩባትም ሕይወትን የሚሰጥ፣

41፥21 ቍ1፤ ኢሳ43፥15፤44፥6
41፥22 ቍ26፤ ኢሳ42፥9፤43፥9:18፡ 19:26፤44፥7፤45፥21፤ 46፥9:10፤48፥3:6:14፤ 65፥17፤ዮሐ13፥19
41፥23 2ነገ19፥26፤ ኢሳ45፥3፤ኤር10፥5
41፥24 1ሳሙ12፥21፤ መዝ109፥7፤ኢሳ1፥13፤ 37፥19፤48፥8፤ ኤር8፥19፤10፥5:8:15፤ 1ቆሮ8፥4
41፥25 ቍ2፤ 2ሳሙ22፥43፤ዕዝ1፥2፤ ኢሳ5፥5፤ኤር50፥9:41፤ 51፥48፤ናሆ3፥14
41፥26 ቍ4:22፤ 1ነገ18፥26፤ኢሳ52፥6፤ ዕን2፥18-19
41፥27 ኢሳ40፥9፤ 48፥3:16
41፥28 1ነገ18፥26፤ መዝ22፥11፤ ኢሳ40፥13-14፤ 50፥2፤59፥16፤63፥5፤ 64፥7፤65፥12፤66፥4፤ ኤር25፥4፤ሕዝ22፥30
41፥29 1ሳሙ12፥21፤ ኢሳ37፥19፤ኤር5፥13
42፥1 ዘፍ49፥10፤ ኢሳ9፥7፤11፥2፤14፥1፤ 20፥3፤44፥3፤ ማቴ3፥16-17፤ 20፥28፤ሉቃ9፥35፤ 23፥35፤ዮሐ3፥34፤ 1ጴጥ2፥4:6 ዘፍ49፥10፤ዘፀ34፥29፤ኢሳ2፥4፤11፥11፤51፥4፤ማቴ12፥18-21
42፥2 ምሳ8፥1-2
42፥3 ኢዮ13፥25፤ 30፥24፤መዝ72፥2፤ 96፥13፤ኢሳ36፥6
42፥4 ቍ21፤
42፥5 ዘፍ1፥1:6፤2፥7፤መዝ24፥2፤102፥25፤ኢሳ48፥13፤ሐሥ17፥24:25

ፍጥረት ከፊሉ ናቸው (48፥7፤ 57፥19፤ 65፥17-18 ይመ)::

41፥21-22፤ እግዚአብሔር አሕዛብን ከነጣዖቶቻቸው ለፍርድ እንደሚያቀርባቸው ያመለክታል::

41፥22 የቀደሙት ነገሮች፤ ቀደም ብለው የተነገሩትንና የተፈጸሙትን ለማለት ነው(42፥9፤ 43፥9:18፤ 46፥9፤ 48፥3 ይመ)::

41፥23 *መልካምም ሆነ ክፉ፣ አንድ ነገር አድርጉ፤* የ40፥18-20 ማብ ይመ::

41፥24 *ከምንም የማትቈጠሩ ናችሁ ... ዋጋ ቢስ ነው፤* እንደሚያመልኳቸው እንደ አሕዛብ እነርሱም እንዲሁ ናቸው፤ 40፥17፤ 44፥9፤ ሆሴ9፥10 ይመ:: *አስጸያፊ፤* ጣዖት አምላኪዎችን እንደሚያገቡ ሰዎች ማለት ነው (ሚል2፥11 ይመ)::

41፥25 *አስነሣሁት፤* ቍ2 እና ማብ ይመ:: *ከሰሜን፤* ቂሮስ የተነሣው ከምሥራቅ ነው (ቍ2)፤ ነገር ግን በቀደመው የግዛት ዘመኑ ከባቢሎን በስተ ሰሜን ያሉትን አገሮች ገዝቶ ነበር:: እንደ መካከለኛው ምሥራቅ ጸሓፊዎች አመለካከት ወረራዎች በአብዛኛው የተነሡት ከሰሜን ነበር (14፥31፤ ኤር1፥14፤ 6፥1:22፤ 10፥22፤ 46፥20፤ 50፥3:9:41፤ 51፥48 ይመ):: *ስሜን የሚጠራ፤* ቂሮስ ዐዋጁን ሲያውጅ የእግዚአብሔርን ስም ጠርቶ ነበር (ዕዝ1፥2)፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔርን አያውቅም (45፥4-5 ይመ):: *ሸክላ ... እንደ ጭቃ ይረግጣል፤* በ10፥6 ስለ አሦር ከተነገረው ጋር ይመሳሰላል፤ ከናሆ3፥14፤ ሚክ7፥10 ጋር ያነጻጽሩ::

41፥26 *ከመጀመሪያው፤* እነዚህ ሁሉ ሁኔታዎች ከመጀመ ራቸው በፊት ለማለት ነው (ከቍ4 ጋር ያነጻጽሩ):: *ቃላችሁንም፤* ጣዖቶችንና ወይም የሚያመልኳቸውን ማለት ነው::

41፥27 *እነሆ፤ ተመልከቷቸው፤* ከባቢሎን ነጻ ስለ መውጣት የተነገረ ቃል ነው:: *የምሥራች ነጋሪን፤* ኢሳይያስን ነው፤ 40፥9፤ 52፥7 እና ማብ ይመ::

41፥28 *መልስ የሚሰጥ የለም፤* 46፥7 ይመ::

41፥29 *ሥራቸውም መና ነው፤* ቍ24 ይመ::

42፥1-4፤ በከፊል በማቴ12፥18-21 ክርስቶስን በማስመልከት ተጠቅሶአል:: አገልጋይ የተባለው መሲሑ መሆኑን የሚያመለክቱ፣ “አራት የአገልጋይ መዝሙሮች” አሉ:: እነርሱም 42፥1-4 (ወይም 42፥1-7 ወይም 42፥1-9)፤ 49፥1-6 (ወይም 49፥1-7 ወይም 49፥1-13)፤ 50፥4-9 (ወይም50፥4-11)፤ 52፥13-53፥12 ናቸው:: አገልጋይ በ49፥3 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ “እስራኤል” ነው:: የእስ ራኤል መንግሥት የካህናት መንግሥት ነው (ዘፀ19፥6)፤ ይሁን እንጂ መሲሑ የዓለምን ሁሉ ኀጢአት የሚያስወግድ ሊቀ ካህናት ነው (53፥4-12):: በምዕራፍ 41 ላይ ቂሮስ እስራኤልን ከባቢሎን ነጻ እንደሚያወጣ ተጠቅሶአል፤ አገልጋዩ ግን ዓለምን ከኀጢአት ባርነት ነጻ የሚያወጣው ነው (ቍ7 ይመ)::

42፥1 *አገልጋዬ፤* 41፥8-9 እና ማብ ይመ፤ ዘካ3፥8 ይመ:: ጥንት በመካከለኛው ምሥራቅ መንግሥታዊ አገላለጽ፣ “አገልጋይ” ሲባል፣ “ታማኝ መልእክተኛ” ወይም “አስተማማኝ ወኪል” በሚል ሊተረጐም ይችላል:: *ደስ የሚለኝ፤* ከሉቃ3፥22 ጋር ያነጻጽሩ:: *ምርጤ፤* 41፥8-9 እና ማብ ይመ:: *መንፈሴን በእርሱ ላይ፤* በ11፥2 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ “ቀኍጥቋጥ” ማለት ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)፤ ከ61፥1 ጋር ያነጻጽሩ:: *ፍትሕን፤* ጽድቅ የሰፈነበት የዓለም ሥርዐት ነው (ቍ4 ይመ)፤ 9፥7 እና ማብ ይመ፤ 11፥4 እና ማብ ይመ::

42፥2 *አይጮኽም፤ ቃሉን ከፍ አያደርግም፤* ሰላምን ያመጣል ማለት ነው (9፥6 ይመ)::

42፥3 *የተቀጠቀጠ ሸምበቆ፤* ደካማ የሆነ ማለት ነው (መዝ72፥2:4 ይመ):: አገልጋይ የተሰበሩትን ሰዎች ሕይወት ይጠግናል::

42፥4 *ፍትሕን፤* ፍጹም የሆነ ሕግና ሥርዐት ያሰፍናል ማለት ነው (ቍ1 እና ማብ ይመ):: *አይደክምም፤* ከ40፥28 ጋር ያነጻጽሩ:: *ደሴቶች፤* የ11፥11 ማብ ይመ:: *በሕጉ ይታመናሉ፤* በ2፥2-4 ላይ የተመለከቱት አሕዛብ እንደሚያደርጉት ማለት ነው:: አገልጋይ አዲሱ ሙሴ ይሆናል (ዘዳ18፥15-18፤ ሐሥ3፥21-23 26 ይመ)::

42፥5 *ሰማያትን የፈጠረ፣ የዘረጋ፤* 40፥22 እና ማብ ይመ:: *እስትንፋስን ... ሕይወትን፤* ከ57፥15 ጋር ያነጻጽሩ::

ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
6 “እኔ እግዚአብሔር በጽድቅ ጠርቼሃለሁ፤
እጅህንም እይዛለሁ፤
እጠብቅሃለሁ፤
ለሕዝቡ ቃል ኪዳን፣
ለአሕዛብም ብርሃን አደርግሃለሁ።
7 የዕውሮችን ዐይን ትከፍታለህ፤
ምርኮኞችን ከእስር ቤት፣
በጨለማ የተቀመጡትንም ከወህኒ ታወጣለህ።

8 “እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤ ስሜም ይህ ነው፤
ክብሬን ለሌላ፣
ምስጋናዬንም ለጣዖት አልሰጥም።
9 እነሆ፤ የቀድሞው ነገር ተፈጽሞአል፤
እኔም አዲስ ነገር እናገራለሁ፤
ከመብቀሉም በፊት፣
ለእናንተ አስታውቃለሁ።

ለእግዚአብሔር የውዳሴ መዝሙር

10 እናንት ወደ ባሕር የምትወርዱ፣ በዚያም ያላችሁ ሁሉ፣
ደሴቶችና በዚያ የምትኖሩ በሙሉ፣
ለእግዚአብሔር አዲስ መዝሙር፣
ከምድር ዳርቻም ምስጋናውን ዘምሩ።
11 ምድረ በዳውና ከተሞቹ ድምፃቸውን ከፍ ያድርጉ፤
ቄዳር ያለችበት መንደር ደስ ይበለው፤
የሴላ ሕዝቦች በደስታ ይዘምሩ፤
ከተራሮችም ራስ ላይ ይጮኹ።
12 ክብር ለእግዚአብሔር ይስጡ፤
ምስጋናውንም በደሴቶች ያውጁ።
13 እግዚአብሔር እንደ ኀያል ሰው ይዘምታል፤
እንደ ተዋጊ በወኔ ይነሣል፤
የቀረርቶ ጩኸት ያሰማል፤
ጠላቶቹንም ድል ያደርጋል።
14 “ለረጅም ጊዜ ዝም አልሁ፤
ጸጥ አልሁ፤ ራሴንም ገታሁ፤
አሁን ግን ምጥ እንደ ያዛት ሴት፣
እጮኻለሁ፤ ቁና ቁና እቃትታለሁ፤
እተነፍሳለሁ።
15 ተራራውንና ኰረብታውን አፈርሳለሁ፤
ዕፀዋቱን ሁሉ አደርቃለሁ፤
ወንዙንም ደሴት አደርጋለሁ፤
ኵሬውን አደርቃለሁ።
16 ዕውሮችን በማያውቁት መንገድ እመራቸዋለሁ፤
ባልተለመደ ጐዳና እወስዳቸዋለሁ።
ጨለማውን በፊታቸው ብርሃን አደርጋለሁ፤
ጐርባጣውን ስፍራ አስተካክላለሁ።
ይህን አደርጋለሁ፤
አልተዋቸውም።
17 በጣዖት የሚታመኑ ግን፣
ምስሎችን፣ ‘አምላኮቻችን ናችሁ’ የሚሉ፣
ወደ ኋላቸው ይመለሳሉ፤ ፈጽመው ይዋረዳሉም።

ዕውሯና ደንቈሮዋ እስራኤል

18 “እናንት ደንቈሮዎች ስሙ፤
እናንት ዕውሮች እዩ፤ ተመልከቱም።
19 አገልጋዬ እንጂ፣ ሌላ ዕውር ማን አለ?
ከምልከው መልእክተኛዬስ በቀር ማን ደንቈሮ አለ?
ለእኔ ታማኝ እንደ ሆነ ሰው የታወረ፣
እንደ እግዚአብሔርስ አገልጋይ ዕውር ማነው?
20 ብዙ ነገርን አያችሁ፤ ነገር ግን አላስተዋላችሁም፤
ጆሮአችሁ ክፍት ነው፤ ነገር ግን ምንም አትሰሙም።”
21 እግዚአብሔር ስለ ጽድቁ ሲል፣
ሕጉን ታላቅና የተከበረ በማድረግ ደስ አለው።
22 ይህ ሕዝብ ግን የተበዘበዘና የተዘረፈ፣
በጕድጓድ ውስጥ የተጠመደበት፣

42፥4 ቍ21፤
42፥6 ዘፀ31፥2፤ መሳ4፥10፤ ኢሳ9፥2፤ 26፥3:18፤27፥3፤ 41፥9-10:13፤43፥1፤ 45፥1:24፤49፥8፤ 54፥10፤59፥21፤61፥8፤ ኤር23፥6፤31፥31፤ 32፥40፤ዳን9፥7፤ ሚል3፥1፤ሉቃ2፥32፤ 22፥20
42፥7 መዝ66፥11፤ 107፥10:14፤146፥8፤ ኢሳ24፥22፤32፥3፤ 48፥20፤49፥9፤51፥14፤ 52፥2፤ዘካ2፥7፤9፥11፤ ማቴ11፥5፤ሉቃ4፥19፤ ሐሥ26፥18፤ ዕብ2፥14-15፤ 2ጢሞ2፥26
42፥8 ዘፀ3፥15፤ 6፥3:8፥10፤20፥4፤ መዝ81፥10፤ ኢሳ43፥3:11:15፤ 46፥9፤48፥11፤49፥23
42፥9 ኢሳ40፥21፤ 41፥22፤ሕዝ2፥4
42፥10 ዘፀ15፥1፤ ዘዳ30፥4፤1ነገ10፥9፤ 1ዜና16፥32፤ መዝ48፥10፤65፥5፤ 96፥1:11፤ኢሳ11፥11፤ 49፥6፤60፥6
42፥11 ዘፍ25፥13፤ መሳ1፥36፤ኢሳ32፥16፤ 52፥7፤60፥7፤ናሆ1፥15
42፥12 1ዜና16፥24፤ መዝ26፥7፤66፥2፤ ኢሳ11፥11፤24፥15፤ 1ጴጥ2፥9
42፥13 ዘፀ14፥14፤ ኢሉ6፥5፤ኢሳ9፥6፤ 26፥11፤66፥14፤ ኤር25፥30፤ሆሴ11፥10፤ ኢዩ3፥16፤አሞ1፥2፤ 3፥4:8
42፥14 ዘፍ43፥31፤ አስ4፥14፤መዝ50፥21፤ ኤር4፥31፤ ሉቃ18፥7፤2ጴጥ3፥9
42፥15 መዝ107፥33፤ ኢሳ11፥15፤50፥2፤ ሕዝ38፥20፤ናሆ1፥4-6
መዝ18፥28፤ኢሳ26፥7፤29፥24፤32፥3፤40፥11፤57፥18፤58፥8:10:11፤ ኤር31፥8-9፤ ሉቃ1፥78-79፤ 3፥5፤ሐሥ26፥18፤ዕብ13፥5
42፥17 ዘፀ32፥4፤ መዝ97፥7፤ኢሳ1፥29 42፥18 ኢሳ35፥5
42፥19 ኢሳ26፥3፤ 41፥8-9፤43፥8፤44፥26፤ሕዝ12፥2፤ሐጌ1፥13
42፥20 ኢሳ6፥9-10፤ 43፥8፤ኤር5፥21፤6፥10 42፥21 ቍ4፤ ኢሳ43፥25፤2ቆሮ3፥7 42፥22 መሳ6፥4፤2ነገ24፥13፤መዝ66፥11፤ ኢሳ5፥29፤24፥18፥22

42፥6 *በጽድቅ ጠርቼሃለሁ፤* ሁኔታው ቂሮስ ከተጠራበት ጋር ተመሳሳይ ነው (41፥2 እና ማብ ይመ)። *እጅህንም እይዛለሁ፤* 41፥13 እና ማብ ይመ። *ቃል ኪዳን፤* 49፥8 ይመ። እንደ ንጉሥ መሲሑ የዳዊትን ኪዳን ይፈጽማል (9፥7)፤ በሞቱም አዲሱን ኪዳን ይመሠርታል (ኤር31፥31-34፤ ዕብ8፥6-13፤ 9፥15)። *ለሕዝቡ፤* ምናልባት እስራኤላውያንን ሳይሆን አይቀርም (49፥8፤ ሐሥ26፥17-18 ይመ)። *ብርሃን፤* በ49፥6 ከተጠቀሰው “ድነት” ጋር አንድ ዐይነት ነው፤ ከ51፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

42፥7 *ዐይን ትከፍታለህ፤* 29፥18፤ 32፥3፤ 35፥5 እና ማብ ይመ። *ከእስር ቤት ...ታወጣለህ፤* ከባቢሎን እስር ቤትና እንዲሁም ከመንፈሳዊና ከግብረ ገብ ባርነት ነጻ መውጣትን ያመለክታል (61፥1 ከሉቃ4፥18 ጋር ያነጻጽሩ)።

42፥8 *ክብሬን፤* 40፥5 እና ማብ ይመ።

42፥9 *የቀድሞው ነገር፤* 41፥22 እና ማብ ይመ። *አዲስ ነገር፤* የእስራኤልን ከምርኮ መመለስ ያመለክታል (43፥19)፤ ከ48፥6 ያነጻጽሩ።

42፥10 *ደሴቶችና፤* ቍ12:11፥11 እና ማብ ይመ። *አዲስ መዝሙር፤* በቍ9 ላይ እንደ ተገለጸው ስለሚከናወነው አዲስ ነገር እግዚአብሔርን ማክበር ነው። *ከምድር ዳርቻም፤* 11፥12 እና ማብ እንዲሁም 41፥5 ይመ።

42፥11 *ምድረ በዳውና፤* 35፥1 እና ማብ ይመ። *ቄዳር፤* የ21፥16 ማብ ይመ። *ሴላ፤* የ16፥1 ማብ ይመ።

42፥12 *ክብር ... ይስጡ፤ ምሥጋናውንም፤* 24፥14-16 ይመ።

42፥13 *ኀያል ሰው፤* እግዚአብሔር በቀይ ባሕር ያደረገውን እዚህ ይደግመዋል (ዘፀ15፥3) 9፥6 እና ማብ ይመ። *በወኔ፤* ከ9፥7፤ 37፥32፤ 59፥17፤ 63፥15 ጋር ያነጻጽሩ። *በቀረርቶ በጩኸት፤* ጠላትን ለማሸበር የሚደረግ (1ሳሙ4፥5-8 ይመ)።

42፥14 *ለረዥም ጊዜ፤* እስራኤላውያን በምርኮ የተጋዙበትና የተዋረዱበት ዘመን ነው። *ራሴንም ገታሁ፤* 63፥15፤ 64፥12 ይመ። የዕብራይስጡ ግሥ፣ ዮሴፍ ወንድሞቹን በጠየቀ ጊዜ ራሱን የተቈጣጠረበትን ሁኔታ ያመለክታል (ዘፍ43፥31፤ 45፥1) 30፥18 እና ማብ ይመ።

42፥15 *አፈርሳለሁ ... አደርቃለሁ፤* የ35፥1-2፤ 41፥18 ተቃራኒ ነው። *ወንዙን ደሴት፤* ምናልባት ጕዞን ለማቅለል ይሆናል፤ 37፥25፤ 44፥27 ይመ።

42፥16 *ዕውሮችን፤* እስራኤልን ለማለት ነው (ቍ19-20)። *ጐርባጣውን ... አስተካክላለሁ፤* 40፥4 ይመ። *አልተዋቸውም፤* ከ40፥27፤ 49፥14፤ 54፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

42፥18 *ደንቈሮዎች ... ዕውሮች፤* 6፥10 እና ማብ ይመ።

42፥19 *አገልጋዬ፤* እስራኤልን ነው፤ የ41፥8-9 ማብ ይመ። *ከምልከው መልእክተኛዬስ፤* ከነቢያት ጋር የተያያዘ አባባል ነው (ሐጌ1፥13፤ ይመ፤ ከኢሳ44፥26፤ ሚል3፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

42፥21 *ሕጉን ታላቅና የተከበረ፤* በሲና ተራራ ላይ በአስፈሪ ሁኔታ (ዘፀ 34፥29) የተሰጠውን የሙሴ ሕግ የሚያመለክት ነው።

42፥22 የተበዘበዘና የተዘረፈ፤ በአሦራውያንና (10፥6 እና ማብ ይመ) በባቢሎናውያን (39፥6) ለማለት ነው። *በጕድጓድ*

በወህኒ ቤት የተዘጋበት ነው፤
ተበዝብዘዋል፣
የሚያድናቸውም የለም፤
ተማርከዋል፣
“መልሷቸው” የሚልም የለም።

[23]ከእናንተ ይህን የሚሰማ፣
ለሚመጣውም ጊዜ አስተውሎ የሚያደምጥ
ማነው?
[24]ያዕቆብን ለዝርፊያ፣
እስራኤልን ለምርኮ የዳረገ ማነው?
በኀጢአት የበደልነው፣
እግዚአብሔር አይደለምን?
መንገዱን ለመከተል፣
ለሕጉም መታዘዝ አልፈለጉምና።
[25]ስለዚህ የሚነድ ቍጣውን፣
የጦርነትንም መዓት አፈሰሰባቸው፤
በእሳት ነበልባል ከበባቸው፤ እነርሱ ግን
አላስተዋሉም፤
አቃጠላቸው፤ እነርሱ ግን ልብ አላሉም።

የእስራኤል ብቸኛ አዳኝ

43 አሁን ግን፣ ያዕቆብ ሆይ! የፈጠረህ፤
እስራኤል ሆይ! የሠራህ፣
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“ተቤዥቼሃለሁና አትፍራ፤
በስምህ ጠርቼሃለሁ፤ አንተ የእኔ ነህ፤
[2]በውሃ ውስጥ በምታልፍበት ጊዜ፣
ከአንተ ጋር እሆናለሁ፤
ወንዙን ስትሻገረው፣
አያሰጥምህም፤
በእሳት ውስጥ ስትሄድ፣
አያቃጥልህም፤
ነበልባሉም አይፈጅህም።
[3]እኔ *እግዚአብሔር* አምላክህ፣
የእስራኤልም ቅዱስ መድኀኒትህ ነኝና፤
ግብፅን ለአንተ ቤዛ እንድትሆን፣
ኢትዮጵያንና ሳባን በአንተ ፈንታ እሰጣለሁ።
[4]ለዐይኔ ብርቅና ክቡርም ስለ ሆንህ፣
እኔም ስለምወድህ፣
ሰዎችን በአንተ ምትክ፣
ሕዝቦችንም በሕይወትህ ፈንታ እሰጣለሁ።
[5]ከአንተ ጋር ነኝና አትፍራ፤
ልጆችህን ከምሥራቅ አመጣለሁ፤
ከምዕራብም እሰበስብሃለሁ።
[6]ሰሜንን፣ ‘አምጣ’፣
ደቡብንም፣ ‘ልቀቅ’ እላለሁ፤
ወንዶች ልጆቼን ከሩቅ፣
ሴቶች ልጆቼንም ከምድር ዳርቻ፣
[7]በስሜ የተጠራውን ሁሉ፣
ለክብሬ የፈጠርሁትን፣
ያበጀሁትንና የሠራሁትን አምጡ።”

[8]ዐይን እያላቸው የታወሩትን፣
ጆሮ እያላቸው የደነቈሩትን አውጣ።
[9]ሕዝብ ሁሉ በአንድነት ይሰብሰብ፤
ሰውም ይከማች፤
ከእነርሱ አስቀድሞ ይህን የነገረን፣
የቀድሞውን ነገር ያወጀልን ማን ነው?
ሌሎችን ሰምተው፣ “እውነት ነው” እንዲሉ፣
ትክክለኝነታቸውም እንዲረጋገጥ
ምስክሮቻቸውን ያቅርቡ።
[10]“ታውቁና ታምኑብኝ ዘንድ፣
እርሱ እኔ እንደ ሆንሁ ትረዱ ዘንድ፣
እናንተ ምስክሮቼ፣

42፥23 ዘዳ32፥29፤ መዝ81፥13፤ ኢሳ47፥7፤ 48፥18፤57፥11
42፥24 ኢሱ1፥7፤ 2ነገ17፥6፤ መዝ119፥136፤ ኢሳ5፥24፤10፥5-6፤ 30፥15፤43፥28፤47፥6፤ ኤር44፥10
42፥25 2ነገ22፥13፤ 25፥9፤ ኢዮ40፥11፤ ኢሳ1፥3፤29፥13፤47፥7፤ 51፥17፤57፥1፡11፤ 66፥15፤ ኤር4፥4፤ 21፥12፤ ሰቆ2፥3፤ ሕዝ7፥19፤ ሆሴ7፥9፤ ናሆ1፥6
43፥1 ቍ7፤ ዘፍ2፥7፤32፥28፤ ዘፀ6፥6፤ ዘዳ7፥6፤ ኢዮ19፥25፤ ኢሳ27፥11፤42፥6፤ 44፥21፤45፥3-4፤ 49፥1፤ ሚል3፥17
43፥2 ዘፍ26፥3፤ ዘፀ14፥22፤ መዝ66፥12፤ ኢሳ8፥7፤29፥6፤30፥27፤ ዳን3፥25-27
43፥3 ዘፍ10፥7፤ ዘፀ14፥30፤20፥2፤ መሳ2፥18፤ መዝ3፥8፤ 68፥31፤ ምሳ21፥18፤ ኢሳ19፥1፤20፥3፤25፥9፤ 41፥20፤ ሕዝ29፥20
43፥4 ዘፀ19፥5፤ ኢሳ49፥5፤63፥9፤ ራእ3፥9
43፥5 ዘፍ15፥1፤ 21፥22፤ ዘፀ14፥22፤ ኢሳ11፥12፤24፥14፤ 41፥8፤44፥2፤49፥18፤ 54፥3፤61፥9፤66፥22፤ ኤር30፥10-11፤ ዘካ8፥7፤ ማቴ8፥11
43፥6 ዘዳ30፥4፤ መዝ107፥3፤ ኤር23፥8፤ ሕዝ16፥61፤36፥24፤ 2ቆሮ6፥18
43፥7 ቍ1፡21፤ መዝ86፥9፤100፥3፤ ኢሳ19፥25፤ 27፥11፤ 48፥1፤56፥5፤62፥2፤63፥19፤ 65፥1፤ ኤር15፥16፤ ያዕ2፥7
43፥8 ኢሳ 6፥9-10፤42፥20፤ ሕዝ12፥2
43፥9 ኢሳ41፥1፡ 26፤45፥20፤48፥14
43፥10 ቍ11፡12፤ ዘፀ6፥7፤ ዘዳ4፥35፤ 32፥39፤ ኢሱ24፥22፤ መዝ 86፥10፤ ኢሳ19፥21፤20፥3፤ 41፥8-9፤44፥6፡8፤45፥5-6፡14፤ ኤር14፥22

ውስጥ የተጠመደበት፣ በወህኒ ቤት፤ ቍ7 እና ማብ ይመ፤ ከምሳ6፥2-4 ጋር ያነጻጽሩ።

42፥24 *ያዕቆብን ... የዳረገ ማነው?* ባቢሎናውያን እስራኤላውያንን ያሸነፏቸው አማልክታቸው ከእውነተኛው አምላክ ከእግዚአብሔር ይልቅ ብርቱ ሆነው ሳይሆን (40፥17-18፤ 1ነገ20፥23 ይመ)፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን መቅጣት ስለ ፈለገ ብቻ ነበር።

42፥25 *ቍጣውን ... አፈሰሰባቸው፤* እስራኤል የጌታን ቀን አስቀድማ ቀምሳዋለች (5፥25፤ 9፥12፡17፡21፤ 13፥3፤ 34፥2 እና ማብ ይመ፤ ከኤር10፥25 ጋር ያነጻጽሩ)።

43፥1 *የፈጠረህ፤ ... የሠራህ፤* እግዚአብሔር የመጀመሪያውን ሰው እንደ ፈጠረ የእስራኤልን ሕዝብ ፈጥሮአል (ዘፍ1፥27፤ ኢሳ 43፥7፡15፡21፤ 44፥2፡24 ይመ)። *አትፍራ፤* 41፥10 እና ማብ ይመ። *ተቤዥቼሃለሁና፤* የ35፥9፤ 41፥14 እና ማብ ይመ። ግሡ በ29፥22፤ 44፥22-23፤ 48፥20 ተጠቅሶአል (ከዘፀ 15፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። *በስምህ ጠርቼሃለሁ፤* በተለየ መንገድ እንዲያገለግሉት እግዚአብሔር እስራኤልን ጠራ (ስለ ቂሮስ በ45፥3-4 የተነገረውን ይመ)፤ ዘፀ31፥2፤ 35፥30 ይመ።

43፥2 በውሃ ... ወንዙን፤ ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ቀይ ባሕርንና (ዘፀ14፥21-22) የዮርዳኖስን ወንዝ (ኢሱ 3፥14-17) የተሻገሩበትን ሁኔታ ለማመልከት ይሆናል፤ ከመዝ 66፥6፡12 ጋር ያነጻጽሩ። *በእሳት ውስጥ ስትሄድ፤* ሲድራቅ፣ ሚሳቅና አብድናጎ በእሳት መካከል በተጣሉ ጊዜ እግዚአብሔር እሳቱ እንዳይፈጃቸው ያደረገውን ታምራት የሚያመለክት ነው (ዳን3፥25-27)፤ ከ42፥25 ጋር ያስተያዩ።

43፥3 *የእስራኤልም ቅዱስ፤* የ1፥4፤ 41፥14 ማብ ይመ። *መድኀኒትህ፤* ከግብፅ ወይም ከባቢሎን ጭቈና እንዲሁም በኀጢአት ምክንያት ከሚመጣው መንፈሳዊ ጭቈና ነጻ ማውጣትን የሚያመለክት ነው (19፥20 እና ማብ፤ 25፥9 እና ማብ፤ 33፥22፤ 35፥4 እና ማብ 43፥11-12፤ 45፥15፡21-22፤ 49፥25፤ 60፥16፤ 63፥8-9 ይመ)። “ኢሳይያስ” ማለት እግዚአብሔር ያድናል ማለት ነው። *ቤዛ፤* ፋርሶች ግብፅን፣ ኢትዮጵያንና ሳባን አሸንፈዋል፤ ምናልባትም ይህን ድል ያገኙት ለእስራኤላውያን የበጎነት ሥራ ስለ ሠሩላቸው ሊሆን ይችላል (የ41፥2 ማብ ይመ)፤ ከሕዝ 29፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ። *ኢትዮጵያንና፤* የ18፥1 ማብ ይመ። *ሳባ፤* ከኢትዮጵያ አጠገብ ያለ ምድር ነው (ከ45፥14 ጋር ያነጻጽሩ፤ መዝ72፥10 ይመ)፤ ምናልባትም በደቡብ ዐረቢያ ክፍል የሚገኘው ሳባ እየተባለ የሚጠራው ሳይሆን አይቀርም (ዘፍ10፥7 እና ማብ ይመ፤ ሕዝ27፥21-22 ይመ)፤ ወይም ከቀይ ባሕር ማዶ በአፍሪካ የሚገኘው የኢትዮጵያ ምድር ሊሆን ይችላል።

43፥5 *አትፍራ፤* 41፥10 እና ማብ ይመ። *ከምሥራቅ፤* በተለይ አሦርና ባቢሎን ለማለት ነው፤ 11፥11-12 እና ማብ ይመ፤ ከመዝ 107፥3 ጋር ያነጻጽሩ። *ከምዕራብም፤* ለምሳሌ የ11፥11 ደሴቶች ናቸው (24፥14-15፤49፥12 ይመ)።

43፥6 *ሰሜንን፤* ለምሳሌ ሐማት (10፥9 እና ማብ 11፥11 ይመ) ነው። *ደቡብንም፤* ግብፅን ማለት ነው። *ከምድር ዳርቻ፤* የ11፥12 ማብ ይመ (ከ41፥5፤ 42፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

43፥7 *በስሜ የተጠራውን፤* የእግዚአብሔርን ሕዝብ የሚያመለክት ነው። *የፈጠርሁትን፣ ... የሠራሁትን፤* ቍ1 እና ማብ ይመ።

43፥8 *የታወሩትን ... የደነቈሩትን፤* ምናልባት እስራኤልን የሚያመለክት ይሆናል (6፥10 እና ማብ 42፥18-20 ይመ)።

43፥9-13፤ የፍርድ ቤትን ችሎት ያመለክታል፤ 41፥21-22 ይመ።

43፥9 *ሕዝብ ... ሰውም ይከማች፤* 41፥1 እና ማብ ይመ። *አስቀድሞ ... የነገረን፤* 41፥26 እና ማብ ይመ። *የቀድሞውን ነገር፤* 41፥22 እና ማብ ይመ። *ምስክሮቻቸውን፤* በአማልክት ወይም በአምላኪዎቻቸው የተነገረውን ለማረጋገጥ ነው (41፥26 ይመ)።

43፥10 *እናንተ ምስክሮቼ፤* ቍ12፤44፥8 ይመ። እግዚአብሔር ስለ እስራኤል ሲል ያደረገው የቸርነቱ ሥራ የማዳን ኀይሉ

የመረጥሁትም ባሪያዬ ናችሁ" ይላል
እግዚአብሔር።
"ከእኔ በፊት አምላክ አልተሠራም፤
ከእኔም በኋላ አይኖርም።
[11]እኔ፣ እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤
ከእኔም ሌላ የሚያድን የለም።
[12]ገልጫለሁ፤ አድኛለሁ፤ ተናግሬአለሁ፤
በመካከላችሁ እኔ እንጂ ባዕድ አምላክ
አልነበረም።
እኔ አምላክ እንደ ሆንሁ፣
እናንተ ምስክሮቼ ናችሁ" ይላል እግዚ
አብሔር፤
[13]"ከጥንት ጀምሮ እኔው ነኝ፤
ከእጄም ማውጣት የሚችል የለም፤
እኔ የምሠራውን ማን ማገድ ይችላል?"

የእግዚአብሔር ምሕረትና የእስራኤል አለመታመን

[14]የእስራኤል ቅዱስ፣
የሚቤዣችሁ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ እናንተ በባቢሎን[x] ላይ ሰራዊት እሰዳለሁ፤
በሚመኩባቸውም መርከቦች፣
ባቢሎናውያንን ሁሉ እንደ ኰብላይ
አመጣለሁ።
[15]እኔ እግዚአብሔር፣ የእናንተ ቅዱስ፣
የእስራኤል ፈጣሪ፣ ንጉሣችሁ ነኝ።"

[16]በባሕር ውስጥ መንገድ፣
በማዕበል ውስጥ መተላለፊያ ያበጀ፣
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
[17]እንደ ገና ላይነሡ እዚያው እንዲተኙ፣
እንደ ጧፍ ኵስታሪ ረግፈው እንዲጠፉ፣
ሠረገሎችንና ፈረሶችን፣
ሰራዊቱንና ደጀኑን በአንድነት ያወጣ እንዲህ
ይላል፤
[18]"የቀደመውን ነገር አታስቡ፤
ያለፈውን እርሱ።
[19]እነሆ፤ አዲስ ነገር አደርጋለሁ፤
እርሱም አሁን ይበቅላል፤ አታስተውሉትምን?
በምድረ በዳም መንገድ አዘጋጃለሁ፤
በበረሓም ምንጭ አፈልቃለሁ፤
[20]የምድረ በዳ አራዊት፣
ቀበሮና ጕጕት ያከብሩኛል፤
በምድረ በዳ ውሃ፣
በበረሓም ምንጭ እሰጣለሁና።
ለመረጥሁት ሕዝቤ ውሃ እሰጣለሁ፤
[21]ለራሴ ያበጀሁት ሕዝብ
ምስጋናዬን ያውጅ ዘንድ ይህን አደርጋለሁ።

[22]"ያዕቆብ ሆይ፤ አንተ ግን አልጠራኸኝም፤
እስራኤል ሆይ፤ የእኔ ነገር ታክቶሃል።
[23]ለሚቃጠል መሥዋዕት በጎች አላመጣህልኝም፤
በመሥዋዕትህም አላከበርኸኝም።
በእህል ቍርባን አላስቸገርሁህም፤
በዕጣን መሥዋዕትም አላሰለቸሁህም።
[24]መልካም መዐዛ ያለው ዕጣን አልገዛህልኝም፤
በመሥዋዕትህ ሥብ አላጠገብኸኝም፤
ነገር ግን የኀጢአት ሸክምህን ጫንህብኝ፤
በበደልህም አደከምኸኝ።

[25]"ስለ ራሴ ስል መተላለፍህን የምደመስስልህ፣
እኔ፣ እኔው ነኝ፤
ኀጢአትህን አላስባትም።
[26]እስቲ ያለፈውን አስታውሰኝ፤
ተቀራርበን እንከራከርበት፤
ትክክለኛ ስለ መሆንህም አስረዳ።
[27]የመጀመሪያው አባትህ ኀጢአት ሠርቶአል፤
መምህሮችህም ዐመፁብኛል።

ኢሳ11፥12፤60፥4፤
43፥11 ቍ10፤ ዘፀ6፥2፤መዝ3፥8፤ 18፥31፤ኢሳ25፥9፤ 42፥8፤64፥4
43፥12 ቍ10፤ ዘዳ32፥12
43፥13 ዘኍ23፥8፤ ዘዳ32፥39፤ኢዮ9፥12፤ መዝ90፥2፤ኢሳ46፥4፤ 48፥12
43፥14 ዘፀ15፥13፤ ኢዮ19፥25፤ኢሳ1፥4፤ 13፥14-15፤23፥13፤ 41፥20
43፥15 ኢሳ27፥11፤ 41፥21፤42፥8፤45፥11
43፥16 ዘፀ14፥29፤ 15፥8፤ኢሳ11፥15
43፥17 ዘፀ14፥9፡22፤ ኢዮ13፥25፤ መዝ76፥5-6፤118፥12፤ ኢሳ1፥31፤ኤር51፥21፤ ሕዝ38፥4
43፥18 ኢሳ41፥22
43፥19 መዝ126፥4፤ ኢሳ33፥21፤35፥7፤ 40፥3፤41፥22፤ ኤር16፥14-15፤ 23፥7-8፤2ቆሮ5፥17፤ ራእ21፥5
43፥20 ዘኍ20፥8፤ መዝ148፥10፤ኢሳ13፥22
43፥21 ቍ7፤ ዘፍ2፥7፤መዝ66፥2፤ 102፥18፤ሚል3፥17፤ 1ጴጥ2፥9
43፥22 ኢሉ22፥5፤ ኢሳ1፥14፤30፥11
43፥23 ዘፀ29፥41፤ 30፥35፤ዘሌ2፥1፤ ኤር7፥22፤አሞ5፥25፤ ሚክ6፥3፤ዘካ7፥5-6፤ ሚል1፥6-8፡12-13
43፥24 ዘፀ30፥23፤ ዘሌ3፥9፤ኢሳ1፥14፤ 7፥13፤ኤር8፥21፤ 44፥22፤ሚል2፥17
43፥25 2ሳሙ12፥13፤ ኢሳ37፥35፤38፥17፤64፥9፤ሕዝ20፥44፤ሚክ7፥18፤ማር2፥7፤ ሉቃ5፥21፤ሐሥ3፥19 43፥26 ኢሳ1፥18፤ 41፥1፤49፥25፤50፥8
43፥27 ዘፍ12፥18፤ኢሳ9፥15፤24፥20፤ 28፥7፤48፥8፤ኤር5፥31

[x]14 ወይም፣ *ከለዳውያን* ማለት ነው።

ማረጋገጫ ነው። *ባሪያዬ፤* 41፥8-9 እና ማብ ይመ።

43፥11፤ ዋና ሐሳቡ በ44፥6፡8፤ 45፥5-6፡18፡21-22፤ 46፥9 ተደጋግሞ ተጠቅሶአል (ዘዳ32፥39 ይመ)። *የሚያድን፤* ቍ3 እና ማብ ይመ።

43፥12 *ባዕድ አምላክ፤* ከዘዳ32፥12፡16 ጋር ያነጻጽሩ። እስ ራኤላውያን ባዕዳን አማልክትን በተደጋጋሚ አምልከዋል (መሳ2፥12-13 ይመ)። *ምስክሮቼ፤* ቍ10 እና ማብ ይመ።

43፥13፤ ቍ11 ይመ። *ከእጄም ማውጣት የሚችል የለም፤* በዘዳ32፥39 ላይ የተጠቀሰ ዐቢይ ሐሳብ ነው።

43፥14 *የእስራኤል ቅዱስ፤* 1፥4፤ 41፥14 እና ማብ ይመ። *የሚቤዣችሁ፤* 41፥14 እና ማብ ይመ። *ባቢሎን፤* የ13፥1 ማብ ይመ። *መርከቦች... እንደ ኰብላይ፤* ባቢሎናውያን የፋርስን ባሕረ ሰላጤ እንዲሁም የኤፍራጥስንና የጤግሮስን ወንዞች ለንግድ ሥራ ተጠቅመውባቸዋል። ነገር ግን ውብና ታላላቅ የሆኑት መርከቦቻቸው (ከ2፥16 ጋር ያነጻጽሩ) አንድ ቀን ሸሽቶ ለማምለጥ ያገለግሏቸዋል ማለት ነው (ከኤር51፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

43፥15 *ፈጣሪ፤* ቍ1 እና ማብ ይመ። *ንጉሣችሁ፤* እግዚ አብሔር የይሹሩን ንጉሥ (የእስራኤል) በሚል ስም በዘዳ33፥5 ላይ ተጠርቶአል (ከ1ሳሙ8፥7 ጋር ያስተያዩ)።

43፥16-17፤ ቀይ ባሕርን ሲሻገሩ የነበረውን ሁኔታ ያመለክታል (ቍ2 እና ማብ ይመ)። የእስራኤል አምላክ በተዋጋቸው ጊዜ የፈርዖን ሠረገሎችና ፈረሰኞች ተደምስሰዋል (51፥10፤ ዘፀ14፥28፤ 15፥4 ይመ)።

43፥17 *እንደ ጧፍ ኵስታሪ ረግፈው እንዲጠፉ፤* ከ42፥3 ጋር ያስተያዩ።

43፥19 *አዲስ ነገር፤* 42፥9 እና ማብ ይመ። *በምድረ በዳም መንገድ፤* 35፥8፤ 40፥3 እና ማብ ይመ። *በበረሓም ምንጭ፤* ቍ20፤ 32፥2 እና ማብ ይመ። ከ42፥15 ማብ ጋር ያስተያዩ። 40፥20 *ቀበሮና ጕጕት፤* የምድረ በዳ እንስሳት ናቸው (13፥21-22፤ 34፥13-15፤ 35፥7 ይመ)።

43፥21 *ሕዝብ ምስጋናዬን ያውጅ ዘንድ፤* ከ42፥12 ጋር ያነጻጽሩ።

43፥22-24፤ እስራኤላውያን መሥዋዕት አምጥተው ይሆናል (1፥11-15 እና ማብ ይመ)፤ ነገር ግን ልባቸው ከእግዚ አብሔር እጅግ የራቀ ነበር።

43፥22 *አልጠራኸኝም ... ታክቶሃል፤* ጸሎታቸው በተከፈለ ልብ ይደረግ እንደ ነበር ግልጽ ነው (ከመዝ 69፥3 ጋር ያስተያዩ)።

43፥23 *አላስቸገርሁህም ... አላሰለቸሁህም፤* እግዚአብሔር ሕዝቡን ችግር ላይ የሚጥል ከሕዝቡ ዐቅም በላይ የሆነ ነገር አልጠየቀም።

43፥24 *መዐዛ ያለው ዕጣን፤* ልዩ ዕጣን ነው (ቍ23 ይመ)፤ በማሕ 4፥14፤ ኤር6፥20 ተጠቅሶአል። *ሥብ፤* የ34፥6 ማብ ይመ። *ሸክምህን ጫንህብኝ ... አደከምኸኝ፤* 1፥14 ይመ።

43፥25 *መተላለፍህን የምደመስስልህ፤* እስራኤላውያን በኀጢአታቸው መቀጣት የሚገባቸው ቢሆኑም (ቍ28)፣ እግዚ አብሔር ምን ጊዜም ሕዝቡን ይቅር ለማለት ዝግጁ ነው (1፥18፤ 44፥22ይመ፤ 40፥2 እና ማብ ይመ)።

43፥26 *አስረዳ፤* እግዚአብሔር በ41፥21-22 ላይ በአሕዛብ እንዳደረገው ሁሉ አሁንም እስራኤልን በፍርድ ወንበር ፊት ያቀርበዋል።

43፥27 *የመጀመሪያው አባትህ፤* 51፥2 ይመ። አብርሃምም እንኳ ቢሆን ኀጢአተኛ ነበር (ዘፍ12፥18፤ 20፥9 ይመ)። *መምህሮችህም፤* ምናልባት ነቢያቱንና ካህናቱን ለማመልከት ሳይሆን አይቀርም።

[28]ስለዚህ የመቅደስህን አለቆች አዋርዳለሁ፤
ያዕቆብን ለጥፋት፣[†]
እስራኤልን ለስድብ እዳርጋለሁ።

የተመረጠው እስራኤል

44 "ነገር ግን አሁንም ባሪያዬ ያዕቆብ፣
የመረጥሁህ እስራኤል ሆይ፣ ስማ፤
[2]የፈጠረህ፣ በማሕፀን የሠራህ፣
የሚረዳህ፣
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
ባሪያዬ ያዕቆብ፣
የመረጥሁህ ይሹሩን ሆይ፣ አትፍራ።
[3]በተጠማ ምድር ላይ ውሃ፤
በደረቅ መሬት ላይ ወንዞችን አፈሳለሁና፤
መንፈሴን በዘርህ፣
በረከቴንም በልጅ ልጅህ ላይ አወርዳለሁ።
[4]እነርሱም በለመለመ መስክ ላይ እንደ ሣር፣
በወንዝ ዳር እንደ አኻያ ዛፍ ይበቅላሉ።
[5]አንዱ፣ 'እኔ *የእግዚአብሔር ነኝ*' ይላል፤
ሌላው ራሱን በያዕቆብ ስም ይጠራል
ሌላው ደግሞ በእጁ ላይ '*የእግዚአብሔር ነኝ*'
ብሎ ይጽፋል፤
ራሱን በእስራኤል ስም ይጠራል።

አምላክ እግዚአብሔር ብቻ ነው

[6]"የእስራኤል ንጉሥና ቤዛ እግዚአብሔር፣
የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
የፊተኛውም እኔ ነኝ፤ የኋለኛውም እኔ ነኝ፤
ከእኔ በቀር ሌላ አምላክ የለም።
[7]እስቲ እንደ እኔ ማን አለ? ይናገር፤
ሕዝቤን ከጥንት ስመሠርት ምን እንደ ነበረ፣
ገና ወደ ፊት ምን እንደሚሆን፣
ይናገር፤ በፊቴ ያስረዳ፤
ስለሚመጣውም ነገር አስቀድሞ ይናገር።
[8]አትፍሩ፤ አትደንግጡ፤
ይህን አልነገርኋችሁምን? ቀድሞስ አላሳወ
ቅኋችሁምን?
ለዚህ እናንተ ምስክሮቼ ናችሁ። ከእኔ በቀር
ሌላ አምላክ አለን? ፈጽሞ!
ወይም ሌላ ዐለት አለ? የለም! ማንንም
አላውቅም።"

[9]ጣዖት የሚሠሩ ሁሉ ከንቱዎች፣
የሚሠሩባቸውም ነገሮች ዋጋ ቢስ ናቸው፤
የሚናገሩላቸው ዕውሮች ናቸው፤
ዕውቀት የላቸውም ያፍራሉም።
[10]ለምንም የማይጠቅመውን አምላክ የሚቀርጽ፣
ጣዖትን የሚያበጅስ ማነው?
[11]ጣዖት የሚሠራ ሰው እንጂ ሌላ አይደለም፤
እርሱና መሰሎቹም ያፍራሉ፤
ሁሉም ተሰብስበው በአንድ ላይ ይቁሙ፤
ይደነግጣሉ፤ ይዋረዳሉም።
[12]ብረት ቀጥቃጭ መሥሪያን ይይዛል፤
በከሰል ፍም ላይ ይሠራዋል፤
ጣዖትን በመዶሻ ቅርጽ ይሰጠዋል፤
በክንዱም ኀይል ያበጀዋል።
ከዚያም ይራባል፤ ጕልበት ያጣል፤
ውሃ ይጠማል፤ ይደክማል።
[13]ጠራቢ በገመድ ይለካል፤
በጠመኔ ንድፍ ያወጣል፤
በመሮ ይቀርጸዋል፤
በድርከል ምልክት ያደርግበታል።
በሰው አምሳል ይቀርጸዋል፤
የሰውንም ውበት ያለብሰዋል፤
በማምለኪያም ስፍራ ያስቀምጠዋል።
[14]ዝግባ ይቈርጣል፤
ሾላ ወይም ዋንዛ ይመርጣል፤
በደን ውስጥ ካሉት ዛፎች ጋር እንዲያድግ
ይተወዋል፤
ወይም ጥድን ይተክላል፤ ያንንም ዝናም
ያሳድገዋል።

2ዜና6፥21፤ኢዮ7፥21፤
43፥28 ዘኍ5፥27፤ ዘዳ13፥15፤መዝ39፥8፤ ኢሳ42፥24፤ኤር24፥9፤ ዘካ5፥3፤ሕዝ5፥15
44፥1 ቍ21፤ ዘፍ16፥11፤ኢሳ14፥1
44፥2 ቍ21፤ ዘፍ2፥7፤ዘኍ23፥21፤ ዘዳ32፥15፤መዝ139፥ 13፤149፥2፤ኢሳ27፥11፤ 41፥10፤43፥5፤ ኤር30፥10፤46፥27
44፥3 ምሳ9፥5፤ ኢሳ11፥2፤32፥2፤35፥7፤ 61፥9፤65፥23፤ ሕዝ36፥27፤ ኢል3፥18፤ሚል3፥10፤ ማር1፥8፤ዮሐ4፥10፤ ሐሥ2፥17
44፥4 ዘሌ23፥40፤ ኢዮ5፥25፤40፥22፤ መዝ72፥16፤
44፥5 ዘፀ13፥9፤ መዝ116፥16፤ ኢሳ19፥21፤60፥3፤ 66፥23፤ኤር50፥5፤ ዘካ8፥20-22፤13፥9፤ 14፥16
44፥6 ዘዳ6፥4፤ 1ዜና17፥20፤ ኢዮ19፥25፤ መዝ18፥31፤ኢሳ41፥4፤ 41፥21፤43፥1:10፤ ራእ1፥8:17
44፥7 ዘዳ32፥39፤ ኢሳ41፥22:26
44፥8 ዘፍ49፥24፤ ኢሳ40፥21፤42፥9፤ 43፥10
44፥9 ዘፀ20፥4፤ ዘሌ19፥4፤ኢሳ1፥29፤ 26፥11፤40፥19፤ 41፥24፤65፥13፤66፥5፤ ኤር22፥22
44፥10 ኢሳ40፥19፤ 41፥29፤ኤር10፥5፤ ሐሥ19፥26
44፥11 ቍ9፤ 2ነገ19፥18፤ ኢሳ1፥29፤ 37፥19
44፥12 ኢሳ40፥19: 54፥16፤ሐሥ17፥29 44፥13 መሳ17፥4-5፤መዝ115፥4-7፤ኢሳ41፥7
44፥14 ኢሳ41፥19

[†]28 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ሰው ወይም ነገር ሙሉ በሙሉ በማጥፋት ለእግዚአብሔር መስጠትን ያመለክታል።

43፥28 *ለጥፋት ... አደርጋለሁ፤* ሙሉ በሙሉ ማጥፋት ለማለት ነው፤ የ34፥2 ማብ ይመ። ማንኛውም የእስራኤል ከተማ አምልኮ ጣዖትን ካስተናገደ ዕጣ ፈንታው ይኸው ነው (ዘዳ13፥12-15)። በጣዖት አምልኮ ምክንያት (ሕዝ7፥15-22) ኢየሩሳሌም ባቢሎናውያን ብዙ መከራ አድርሰውባታል (2ነገ25፥8-9 ይመ)።

44፥1-2 *ባሪያዬ፤* 41፥8-9 እና ማብ ይመ።

44፥2 *የፈጠረህ፤* 43፥1 እና ማብ ይመ። *በማሕፀን፤* ቍ24 ይመ። የፈጣሪ ርኅራኄ እዚህ ላይ ተገልጦአል (49፥5፤ ኤር1፥5 ይመ)። *አትፍራ፤* ቍ8፤ 41፥10 እና ማብ ይመ። *ይሹሩን፤* እስራኤልን ለማለት ነው (ቍ1 ይመ)፤ በሌላ ስፍራ ላይ የሚገኘው በዘዳ32፥15 ብቻ ነው፤ ትርጓሜውም ቀጥተኛው ወይም "እስራኤል" ማለት ነው፤ 33፥5:21 ይመ።

44፥3 *ውሃ ... ወንዞችን፤* 30፥25፤ 32፥2፤ 35፥6-7 እና ማብ 41፥18 ይመ። *መንፈሴን ...አወርዳለሁ፤* በ32፥15 ላይ ከተገለጸውና በኢል2፥28 ላይ ከተጠቀሰው ከመሲሑ ዘመን ጋር የተያያዘ ነው።

44፥4 *ሣር፤* በ35፥7 ከተለመደው ልምላሜ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ምሳሌ ነው (ከ37፥27፤ 40፥6-8 ጋር ያስተያዩ)።

44፥5 *በ ... ስም ይጠራል፤* ከእግዚአብሔር ሕዝብ ከያዕቆብ ጋር ለማዛመድ ነው፤ 43፥7 እና ማብ ይመ። *በእጁ ላይ ... ይጽፋል፤* ምናልባት የባለቤትነት ምልክት (ከ49፥16፤ ራእ13፥16 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም የማንነት መለያ ማስታወሻ ሳይሆን አይቀርም (ከዘፀ 13፥9:16 ጋር ያነጻጽሩ)።

44፥6 *ንጉሥ፤* 43፥15 እና ማብ ይመ። *ቤዛ፤* ቍ24:41፥14 እና ማብ ይመ። *የፊተኛውም ... ኋለኛውም፤* 41፥4 እና ማብ ይመ። *ከእኔ በቀር ሌላ አምላክ፤* 43፥11 እና ማብ ይመ።

44፥7 *ስለሚመጣውም ...ይናገር፤* 41፥22:26 እና ማብ ይመ።

44፥8 *እናንተ ምስክሮቼ ናችሁ፤* 43፥10 እና ማብ ይመ። *ዐለት፤* 17፥10 እና ማብ ይመ። በቍ2 እና በ43፥11-13 ኢሳይያስ ከሙሴ መዝሙር በመነሣት እግዚአብሔርን "ዐለት" በማለት ይገልጸዋል (ዘዳ 32፥4፥15፥30-31)፤ አባባሉ በመዝሙረ ዳዊትም ውስጥ ተደጋግሞ ይታያል (መዝ18፥2 እና ማብ ይመ)።

44፥9-20፤ የጣዖት አምልኮን ከንቱነት የሚገልጽ ፌዝ (40፥18-20 እና ማብ ይመ)።

44፥9 *ከንቱዎች ...ዋጋ ቢስ፤* እንደ አሕዛብና እንደ ጣዖቶቻቸው ማለት ነው (40፥17፤ 41፥24 እና ማብ ይመ)። *ያፍራሉም፤* ከቍ11፤ 42፥17፤ 45፥16 ጋር ያነጻጽሩ)

44፥11 *ጣዖት የሚሠራ፤* 40፥19 እና ማብ ይመ።

44፥12-20፤ ሁለት የጣዖት ምስሎች ተገልጸዋል፤ እነዚህም በቍ12 ላይ የብረት፣ ከቍ13-20 ላይ የዕንጨት ምስል ናቸው። ከዕንጨት ተጠርቦ የሚሠራ የጣዖት ምስልን ማበጀት ይበልጥ የተለመደ ነበር (40፥20 ይመ)

44፥12 *ይደክማል፤* እግዚአብሔር ግን ፈጽሞ አይደክምም (40፥28)።

44፥13 *በሰው አምሳል፤* ሰው በእግዚአብሔር አምሳል ተፈጥሮአል (ዘፍ1፥26-27 እና ማብ ይመ)፤ ጣዖት የሚሠራው ግን በሰው አምሳል ነው (ዘዳ4፥16፤ ሮሜ1፥23)።

44፥14 *ዝግባ ... ሾላ ወይም ዋንዛ፤* በዚያ ዘመን እጅግ ውድ የሆኑ ዛፎች ናቸው፤ 9፥10፤ 41፥19 እና ማብ ይመ።

15ሰው ለማገዶ ይጠቀምበታል፤
ከዚያም ጥቂት ወስዶ በማንደድ ይሞቀዋል፤
እንጀራም ይጋግርበታል::
ከዚሁ ጠርቦ አምላክ ያበጃል፤
ያመልከዋል፤
ጣዖትን ይሠራል፤ ወድቆም ይሰግድለታል::
16ግማሹን ዕንጨት ያነደዋል፤
በላዩ ምግቡን ያበስልበታል፤
ሥጋ ጠብሶበት እስኪጠግብ ይበላል፤
እሳቱን እየሞቀ እንዲህ ይላል፤
"እሰይ ሞቀኝ፤ እሳቱም ይታየኛል::"
17በቀረው ዕንጨት የጣዖት አምላኩን ይሠራበታል፤
ወድቆ ይሰግድለታል፤ ያመልከዋል፤
ወደ እርሱም እየጸለየ፣
"አንተ አምላኬ ነህ፤ አድነኝ" ይላል::
18ምንም አያውቁም፤ አያስተውሉም፤
እንዳያዩ ዐይናቸው ተሸፍኖአል፤
እንዳያስተውሉ ልባቸው ተዘግቶአል::
19ማንም ቆም ብሎ አያስብም፤
ዕውቀት ወይም ማስተዋል ስለሌለው
እንዲህ ማለት አልቻለም፤
"ግማሹን በእሳት አቃጥዬዋለሁ፤
በፍሙ እንጀራ ጋግሬበታለሁ፤
ሥጋ ጠብሼበት በልቻለሁ፤
ታዲያ፣ በቀረው እንዴት ጸያፍ ነገር
እሠራለሁ?
ለግንድስ መስገድ ይገባኛልን?"
20ዐመድ ይቅማል፤ ተታላይ ልብ አስቶታል፤
ራሱን ለማዳን አይችልም፤
"ይህ በቀኝ እጄ ያለው ነገር ሐሰት
አይደለምን?"
ለማለት አልቻለም::

21"እስራኤል ሆይ፤ ባሪያዬ ነህና፣
ያዕቆብ ሆይ፤ ይህን አስብ::
እኔ ሠርቼሃለሁ፤ አንተም ባሪያዬ ነህ፤
እስራኤል ሆይ፤ አልረሳህም::
22መተላለፍህን እንደ ደመና፣
ኀጢአትህን እንደ ማለዳ ጭጋግ ጠርጌ
አስወግጃለሁ፤
ተቤዥቼሃለሁና
ወደ እኔ ተመለስ::"

23ሰማያት ሆይ፤ እግዚአብሔር ይህን
አድርጎአልና ዘምሩ፤
የምድር ጥልቆች ሆይ፤ በደስታ ጩኹ::
እናንት ተራሮች፣
እናንት ደኖችና ዛፎቻችሁ ሁሉ እልል በሉ፤
እግዚአብሔር ያዕቆብን ተቤዥቶአል፣
በእስራኤልም ክብሩን ገልጦአልና::

ኢየሩሳሌም የሰው መኖሪያ ትሆናለች

24"ከማሕፀን የሠራህ፣ የተቤዠህም፣
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

ሁሉን ነገር የፈጠርሁ፣
ብቻዬን ሰማያትን የዘረጋሁ፣
ምድርን ያንጣለልሁ፣
እኔ እግዚአብሔር ነኝ::
25የሐሰተኞችን ነቢያት ምልክቶች አከሽፋለሁ፤
ሟርተኞችን አነሆልላለሁ፤
የጥበበኞችን ጥበብ እገለባብጣለሁ፤
ዕውቀታቸውንም ከንቱ አደርጋለሁ::
26የባሪያዎቼን ቃል እፈጽማለሁ፤
የመልእክተኞቼን ምክር አጸናለሁ::

ኢየሩሳሌምን 'የሰው መኖሪያ ትሆኛለሽ'፣
የይሁዳ ከተሞችንም፣ 'ይታነጻሉ'፣
ፍርስራሻቸውን፣ 'አድሳለሁ' እላለሁ::
27ጥልቁን ውሃ፣ 'ደረቅ ሁን፤

28፥41፥6-7፤
44፥15 ቊ19፤ ዘፀ20፥5፤2ዜና25፥14፤ ራእ9፥20
44፥16 ኢሳ47፥14
44፥17 ዘፀ20፥5፤ መሳ10፥14፤ 1ነገ18፥26፤ኢሳ2፥8፤ 45፥20፤46፥7፤47፥15፤ ኤር1፥16
44፥18 ኢሳ1፥3፤ 6፥9-10፤16፥12፤ 29፥10፤ኤር4፥22፤ 10፥8:14-15
44፥19 ቊ15:18-19፤ ዘዳ27፥15፤ኢሳ5፥13፤ 27፥11፤40፥20፤45፥20
44፥20 ዘዳ4፥28፤ ኢዮ15፥31፤መዝ102፥9፤ ኢሳ59፥3:4:13፤ ኤር9፥3፤10፥14፤ 51፥17፤ሆሴ10፥5፤ 13፥2፤ሮሜ1፥21-23: 25:28፤2ተሰ2፥11፤ 2ጢሞ3፥13
44፥21 መዝ27፥10፤ 136፥22፤ኢሳ27፥11፤ 43፥1፤46፥8፤49፥15፤ ኤር31፥20፤ዘካ10፥9
44፥22 2ሳሙ12፥13፤ 2ዜና6፥21፤ኢዮ22፥23፤ ኢሳ33፥24፤45፥22፤ 55፥7፤ኤር36፥31 ሚል3፥7፤ማቴ20፥28፤ ሐሥ3፥19፤1ቆሮ6፥20
44፥23 ዘፀ6፥6፤ 16፥7፤ዘሌ10፥3፤ 1ዜና16፥31፤ መዝ65፥13፤98፥4:8፤ 148፥7፤ኢሳ4፥2፤ 12፥6፤43፥7፤46፥13፤ 49፥3፤51፥11፤ 52፥1፤55፥5፤60፥9:21፤ 61፥3፤62፥12፤ ኤር30፥19
44፥24 ዘፍ1፥1፤ 2፥1፤ኢዮ19፥25፤ መዝ139፥13፤ ኢሳ27፥11፤42፥5፤ 43፥14
44፥25 ዘሌ19፥26፤ 1ሳሙ6፥2፤ ኢዮ5፥13፤መዝ33፥10፤ኢሳ2፥6፤8፥19፤47፥13፤ኤር27፥9፤ ዳን2፥2:10፤4፥7፤ ሚክ3፥7፤ዘካ10፥2፤1ቆሮ1፥19-20:27
44፥26 ዕዝ9፥9፤ መዝ51፥18፤74፥3፤ ኢሳ1፥1፤46፥10፤49፥8-21፤ 51፥3፤55፥11፤59፥21፤61፥4፤ኤር23፥20፤39፥16፤ሰቆ2፥17፤ዳን9፥12፤ ዘካ1፥6፤ማቴ5፥18 44፥27 ኢሳ11፥15፤ 19፥5፤ራእ16፥12

44፥15 *ያመልከዋል ... ወድቆም ይሰግድለታል፤* በቊ17 እና 19 ላይ ተደግሞአል 2፥8:20 ይመ::

44፥16 *ሥጋ ጠብሶበት ... እሳቱን እየሞቀ፤* ዕንጨት ለብዙ አገልግሎት ቢውልም፣ ጣዖት ለመሥራትም ያገለግል ነበር (ቊ19 ይመ)::

44፥17 *አድነኝ፤* በጦርነት ያሸነፈውን የሴይርን መንግሥት አማልክት በማምለኩ ንጉሥ አሜስያስ ተወግዞ ነበር (2ዜና 25፥14-15 ይመ):: ኢሳይያስ እንዲህ ዐይነቱን የጣዖት አምልኮና ምንዝርና ዕውቀት የማጣት ውጤት ነው ይላል (ኢሳ45፥20):: ጣዖት አምላኪዎቹ አምልኮአቸውን ከአማልክት ጋር ቢያያይዙትም፣ ኢሳይያስ አምልኮ ጣዖትን እንደ ከንቱ ነገር፣ እንደ ስንፍና ይቈጥረዋል፤ አማልክት የሉም በማለት አምልኮ ጣዖትን ለ "ግንድ" እንደ መንበርከክ ይቈጥረዋል (ቊ19)

44፥18 *ዐይናቸው ተሸፍኖአል ... ልባቸው ተዘግቶአል፤* በ6፥9-10 የተገለጸው የእስራኤል ሁኔታ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ):: ጣዖታትንና የሚያመልኳቸውን ለማመልከት የቀረበ ሽሙጥ ነው፤ መዝ 82፥5 ይመ::

44፥19 *አስጸያፊ ነገር፤* እግዚአብሔር አምልኮ ጣዖትን ይጸየፋል (ዘዳ 27፥15 ይመ):: በ1ነገ11፥5:7፤ 2ነገ23፥13 ላይ ሞሎክና ካሞሽ አስጸያፊ አማልክት በመባል ይታወቃሉ (41፥24 እና ማብ ይመ):

44፥20 *ዐመድ ይቅማል፤* ራሱን ሙሉ በሙሉ አስገዝቶ ጣዖትን ማምለክም እንኳ ለሚያመልከው የሚያስገኘው አንዳች ጥቅም የለም:: ከሆሴ12፥1 ጋር ያነጻጽሩ:: *ሐሰት፤* ማታለል ማለት ነው፤ 2ተሰ2፥11 ይመ::

44፥21 *ባሪያዬ፤* ቊ1-2፤ 41፥8-9 እና ማብ ይመ::

44፥22 *መተላለፍህን ... አስወግጃለሁ፤* በ40፥2 (የዚያኑ ማብ ይመ) እንደተጠቀሰው፣ የእስራኤል ሥቃይ ይቅርታ እንዲያገኝና ወደ አገሩም እንዲመለስ መንገዱን አመቻችቶለታል (43፥25 እና ማብ ይመ):: *ወደ እኔ ተመለስ፤* ከኤር31፥18 ጋር ያነጻጽሩ:: *ተቤዥቼሃለሁና፤* ከቊ23 ጋር ያነጻጽሩ:: የ35፥9፤ 41፥14፤ 43፥1 ማብ ይመ::

44፥23 *ዘምሩ ... በደስታ ጩኹ፤* ፍጥረት ሁሉ እግዚአብሔርን እንዲያመሰግን የተጠራበት ስፍራ ነው (35፥1፤ 49፥13 ይመ):: *እናንት ተራሮች ... እልል በሉ፤* 49፥13፤ 55፥12 ይመ:: *ክብሩን ገልጦአልና፤* 35፥2 እና ማብ ይመ:: 40፥5 እና ማብ ይመ::

44፥24 *የተቤዠህም፤* 41፥14 እና ማብ ይመ:: *የዘረጋሁ ... ያንጣለልሁ፤* 40፥22 እና ማብ ይመ፤ ከ51፥13 ጋር ያነጻጽሩ::

44፥25 *የሐሰተኞችን ነቢያት ምልክቶች፤* ዘዳ13፥1-3 ይመ:: *ሟርተኞችን፤* የዕብራይስጡ ቃል ከበለዓም (ኢያ13፥22)፣ ከዓይንዶር ሴት ጠንቋይ (1ሳሙ28፥8)፣ ከሐሰተኞች ነቢያት (ኤር27፥9) ጋር አያይዞ ይገልጠዋል:: ምዋርት ከጥንቈላና ከመተት ጋር ግንኙነት አለው (3፥2-3 እና ማብ ይመ፤ ዘዳ18፥10-11 ይመ):: *የጥበበኞችን ... እገለብጣለሁ፤* 29፥14 እና ማብ ይመ::

44፥26 *የባሪያዎቼን ... የመልእክተኞቼን፤* እውነተኛ ነቢያትን ለማለት ነው (42፥19 እና ማብ፤ ኤር7፥25 ይመ):: *መኖሪያ ... ይታነጻሉ፤* ኤር32፥15 ይመ፤ እንዲሁም ከኢሳ58፥12፤ 61፥4 ጋር ያነጻጽሩ:: *ፍርስራሻቸውን አድሳለሁ፤* ከ6፥11 ጋር ያስተያዩ::

44፥27 *ደረቅ ሁን፤* ቀይ ባሕርን ስለ መሻገር የተጠቀሰ ነው

ወንዞችህን አደርቃለሁ' እላለሁ::
[28]ቂሮስንም፣ 'እርሱ እረኛዬ ነው፤
ፈቃዴን ሁሉ ይፈጽማል፤
ኢየሩሳሌምም፣ "እንደ ገና ትሠራ"፣
ቤተ መቅደስም፣ "መሠረቱ ይጣል" ይላል'
እላለሁ::

45

"ለቀባሁት፣ ቀኝ እጁን ለያዝሁት፣
ነገሥታትን ትጥቅ አስፈታ ዘንድ፣
ሕዝብን ሁሉ ላስገዛለት፣
ደጆች እንዳይዘጉ፣
በሮቹን በፊቱ ለምከፍትለት፣
ለቂሮስ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
[2]'በፊትህ እሄዳለሁ፤
ተራሮችን[ጣ] እደለድላለሁ፤
የናስ በሮችን እሰብራለሁ፤
የብረት መወርወሪያዎችንም እቈርጣለሁ::
[3]በስምህ የምጠራህ የእስራኤል አምላክ፣
እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ታውቅ ዘንድ፣
በተሰወረ ስፍራ የተከማቸውን ሀብት፣
በጨለማም ያለውን ንብረት እሰጥሃለሁ::
[4]ስለ ባሪያዬ ስለ ያዕቆብ፣
ስለ መረጥሁት ስለ እስራኤል፣
አንተ ባታውቀኝ እንኳ፣
በስምህ ጠርቼሃለሁ፤
የክብርም ስም ሰጥቼሃለሁ::
[5]እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤ ከእኔ ሌላ ማንም የለም፤
ከእኔ በቀር አምላክ የለም::
አንተ ባታውቀኝም እንኳ፣
እኔ አበረታሃለሁ::
[6]ይኸውም ሰዎች ከፀሓይ መውጫ፣
እስከ መጥለቂያው፣
ከእኔ በቀር ሌላ እንደሌለ እንዲያውቁ ነው፤
እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤ ከእኔ ሌላ ማንም
የለም::
[7]እኔ ብርሃንን ሠራሁ፤ ጨለማንም ፈጠርሁ፤
አበለጽጋለሁ፤ አደኸያለሁ፤
ይህን ሁሉ የማደርግ እኔ እግዚአብሔር ነኝ::'
[8]"እናንተ ሰማያት፣ ጽድቅን ከላይ አዝንቡ፤
ደመናትም ወደ ታች አንጠብጥቡ፤
ምድር ትከፈት፤
ድነት ይብቀል፤
ጽድቅም አብሮት ይደግ፤
እኔ እግዚአብሔር ፈጥሬዋለሁ::
[9]"ከዐፈር ሸክላዎች መካከል፣
ከሠሪው ጋር ክርክር ለሚገጥም ወዮለት፤
ጭቃ፣ ሸክላ ሠሪውን፣
'ምን እየሠራህ ነው?' ይለዋልን?
የምትሠራውስ ሥራ፣
'እጅ የለህም' ይልሃልን?
[10]አባቱን፣
'የወለድኸው ምንድን ነው?' ለሚል፣
እናቱንም፣
'ምን ወለድሽ'? ለሚል ወዮለት::
[11]"የእስራኤል ቅዱስ፣ ሠሪውም የሆነ እግዚ
አብሔር፣
ስለሚመጡ ነገሮች እንዲህ ይላል፤
'ስለ ልጆቼ ትጠይቁኛላችሁን?
ስለ እጆቼስ ሥራ ታዙኛላችሁን?
[12]ምድርን የሠራሁ እኔ ነኝ፤
ሰውንም በላይዋ ፈጥሬአለሁ፤
እጆቼ ሰማያትን ዘርግተዋል፤
የሰማይንም ሰራዊት አሰማርቻለሁ::
[13]ቂሮስን[ጨ] በጽድቅ አስነሣቸለሁ፤
መንገዱን ሁሉ አስተካክዬለታለሁ፤

2ሳሙ15፥31፤
44፥28 2ዜና36፥22፤ ዕዝ1፥2-4፤ኢሳ14፥32፤ 28፥16፤41፥2፤58፥12
45፥1 2ዜና36፥22፤ መዝ45፥7፤73፥23፤ ኢሳ41፥2፡13፤42፥6፤ 48፥14፤ኤር50፥35፤ 51፥20፡24፤ሚክ4፥13
45፥2 ዘፀ23፥20፤ መዝ107፥16፤147፥13፤ ኢሳ13፥2፤40፥4፤ ኤር51፥30፤ሰቆ2፥9፤ ናሆ3፥13
45፥3 ዘፀ33፥12፤ 2ነገ24፥13፤ኢሳ41፥23፤ 43፥1፤ኤር41፥8፤ 50፥37፤51፥13
45፥4 ኢሳ14፥1፤ 41፥8-9፤ሐሥ17፥23
45፥5 ዘዳ32፥12፤ መዝ18፥31፡39፤ ኢሳ43፥10፤44፥8፤ ሕዝ30፥24-25
45፥6 ቍ5፡18፤ መዝ113፥3፤ ኢሳ11፥9፤14፥13-14፤ 43፥5፤47፥8፡10፤ ሶፎ2፥15
45፥7 ዘፍ1፥4፤ ዘፀ10፥22፤ኢሳ14፥15፤ 31፥2፤ሰቆ3፥38
45፥8 ቍ24፤ መዝ72፥6፤85፥9፡11፤ 133፥3፤ኢሳ12፥3፤ 41፥2፤46፥13፤48፥18፤ 60፥21፤61፥10፡11፤ 62፥1፤ሆሴ10፥12፤ ኢዩ2፥23፤3፥18፤ አሞ5፥24፤ሚል4፥2
45፥9 ኢዮ9፥12፤ 12፥13፤15፥25፤27፥2፤ 33፥13፤መዝ22፥15፤ ኢሳ10፥15፤29፥16፤ ዳን4፥35፤ሮሜ9፥20-21፤1ቆሮ10፥22
45፥11 መዝ8፥6፤ 149፥2፤ኢሳ1፥4፤ 19፥25፤51፥13

2፥1፤ነህ9፥6፤ኢዮ38፥32፤ኢሳ48፥13 45፥13 1ነገ8፥36፤2ዜና36፥22፤ ዕዝ1፥2፤ መዝ26፥12፤ኢሳ40፥4፤ 41፥2፤52፥3

[ጣ]2 የሙት ባሕር ጥቅሎችና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ በማሶሬቱ ቅጅ ግን የቃሉ ትርጕም አይታወቅም::
[ጨ]13 ዕብራይስጡ፣ እርሱን ይላል::

(11፥15፤ 37፥25፤ 43፥16-17 እና ማብ ይመ፤ ከ50፥2፤ 51፥10 ጋር ያነጻጽሩ)::

44፥28 *ቂሮስንም፤* 41፥2 እና ማብ ይመ:: *እረኛዬ፤* አብዛኛውን ጊዜ ገዦችን የሚያመለክት ነው (2ሳሙ5፥2፤ኤር23፥2 ይመ):: *ኢየሩሳሌምም ... ቤተ መቅደሱም፤* ቤተ መቅደሱ እንደ ገና እንዲሠራ የፈቀደው የቂሮስ ዐዋጅ (ዕዝ1፥2-4፤ 6፥3-5)፣ ኢየሩ ሳሌም ተመልሳ እንድትሠራ ምክንያት ሆኖአል (45፥13 ይመ)::

45፥1 *ለቀባሁት፤* ይህ ቃል፣ "መሲሕ" የሚለውን የዕብራ ይስጥ ቃል ይተካል:: የሌላ አገር ንጉሥ የነበረው ቂሮስ፣ "እረኛዬ" (44፥28) እንደ ተባለ ሁሉ፣ በዚህ ስፍራም፣ "የቀባሁት" ተብሎ ተጠርቶአል:: ይህም እግዚአብሔር መለኮታዊ ፈቃዱን እንዲፈጽምለት ንጉሥ አድርጎ ስለ ሾመው ነው:: እግዚአብሔር፣ ናቡከደነፆርንም እንደዚሁ፣ "አገልጋዬ" ብሎ ጠርቶታል (ኤር25፥9፤ 27፥6፤ 43፥10 ይመ):: አገልጋይ የተባለው ክርስቶስም (የ42፥1-4 ማብ ይመ) በዳን 9፥25-26 ላይ፣ "የተቀባው" ተብሎ ተጠ ርቶአል:: "የተቀባ" የሚለው ቃል በዕብራይስጥ፣ "መሲሕ" ማለት ሲሆን፣ በግሪክ ቋንቋ ደግሞ፣ "ክርስቶስ" ማለት ነው፤ ማቴ1፥17 ይመ)፤ መዝ2፥2 እና ማብ ይመ:: *ቀኝ እጁን ለያዝሁት፤* 41፥13 እና ማብ ይመ::

45፥2 *የናስ በሮችን...የብረት መወርወሪያዎችንም፤* ብዙውን ጊዜ በሮች ከዕንጨት ሲሠሩ መቀርቀሪያዎቹ ብረቶች ነበሩ (መሳ16፥3 እና ማብ ይመ)::

45፥3 *በስምህ የምጠራህ፤* አባባሉ እግዚአብሔር የቂሮስን ድርጊ ት እንደሚቈጣጠረው ያመለክታል፤ ቍ4 ይመ የ43፥1 ማብ ይመ:: *ታውቅ ዘንድ፤* እግዚአብሔር አንድ ነገር ሲያደርግ ኀይሉን ይገልጣል (ከሕዝ 6፥7፤7፥27 ጋር ያነጻጽሩ)::

45፥4 *ባሪያዬ፤* 41፥8-9 እና ማብ ይመ:: *ባታውቀኝ እንኳ፤* ቍ5 ይመ፤ ቂሮስ ባስቀረጸው የድንጋይ ሐውልት ላይ ያመሰገነው የነበረውን ማርዱክ የተባለውን ዋናውን የባቢሎናውያን አምላክ፣ ሳያመልከው አልቀረም:: *የክብርም ስም፤* "የተቀባ" የሚለውን ስም የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ቍ1)::

45፥5 *እኔ ... ከእኔ ሌላ ማንም የለም፤* ቍ6፡14፡18፡21-22፤ 43፥11 እና ማብ ይመ::

45፥6 *መውጫ እስከ መጥለቂያው፤* ምድርን በሙሉ ለማለት ነው (ሚል1፥11 እና ማብ ይመ)::

45፥7 *ጨለማንም ... አደኸያለሁ፤* በግብፃውያን ላይ እንደ ወረደው የመቅሠፍት ጨለማ ዐይነት ሊሆን ይችላል (ዘፀ10፥21-23፤ መዝ105፥28 ይመ፤ ከኢሳ47፥11፤ አሞ3፥6 ጋር ያነጻጽሩ)::

45፥8 *አዝንቡ ... አንጠብጥቡ፤* የተትረፈረፈ በረከት ምሳሌ ነው (ሆሴ10፥12 ይመ):: *ጽድቅ፤* በቍ13፤ 41፥2 ላይ ቂሮስ ከእግዚአብሔር ጽድቅ ጋር ተያይዞ ተገልጦአል:: ይህም እግዚአብሔር በፋርስ ንጉሥ በኩል ትክክለኛውን ነገር ይፈጽማል ማለት ነው:: *ድነት ይብቀል፤* እግዚአብሔር ሕዝቡን ይታደጋል ማለት ነው:: *ጽድቅም አብሮት ይደግ፤* ሰላምና ፍትሕ ይገለጣል (11፥4 እና ማብ ይመ)::

45፥9 *ሸክላ ሠሪው፤* 29፥16 እና ማብ ይመ:: ከ64፥8፤ ከኤር18፥6 ጋር ያነጻጽሩ::

45፥11 *የእስራኤል ቅዱስ፤* 1፥4 እና ማብ ይመ:: *ስለ ልጆቼ... ስለ እጆቼስ ሥራ፤* 29፥23 እና ማብ ይመ::

45፥12 *ሰማያትን ዘርግተዋል፤* 40፥22 እና ማብ ይመ:: *የሰማይንም ሰራዊት አሰማርቻለሁ፤* 40፥26 እና ማብ ይመ::

45፥13 *ቂሮስን በጽድቅ፤* የ41፥2 ማብ ይመ:: *መንገዱን ሁሉ አስተካክዬለታለሁ፤* ዐላማውን እንዲፈጽም ሁኔታዎችን

ከተማዬን እንደ ገና ይሠራታል፤
ምርኮኞቼን ያለ ክፍያ ወይም ያለ ዋጋ፣
ነጻ ያወጣል፣'
ይላል የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር።"

[14]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"የግብፅ ሀብትና የኢትዮጵያ ንግድ፣
ቁመተ ረጃጅሞቹ የሳባ ሰዎች፣
ወደ አንተ ይመጣሉ፤
የአንተ ይሆናሉ፤
ከኋላ ይከተሉሃል፤
በሰንሰለትም ታስረው ወደ አንተ በመምጣት፣
በፊትህ እየሰገዱ፣
'በእውነት እግዚአብሔር ከአንተ ጋር ነው፤
ከእርሱም በቀር ሌላ አምላክ የለም'
ብለው ይለምኑሃል።"

[15]አዳኝ የእስራኤል አምላክ ሆይ፤
አንተ በእውነት ራስህን የምትሰውር
አምላክ ነህ።
[16]ጣዖት ሠሪዎች ሁሉ ያፍራሉ፤ ይቀላሉ፤
በአንድነት ይዋረዳሉ።
[17]እስራኤል ግን በእግዚአብሔር፣
በዘላለም ድነት ይድናል፤
እናንተም ለዘላለም፣
አታፍሩም፤ አትዋረዱም።

[18]ሰማያትን የፈጠረ፣
እርሱ እግዚአብሔር ነው፤
ምድርን ያበጃት፣ የሠራት፣
የመሠረታት፣
የሰው መኖሪያ እንጂ፣
ባዶ እንድትሆን ያልፈጠራት፣
እግዚአብሔር እንዲህ ይላልና፤
'እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤
ከእኔም በቀር ሌላ የለም።
[19]በጨለማ ምድር፣
በምስጢር አልተናገርሁም፤
ለያዕቆብም ዘር፣
"በከንቱ ፈልጉኝ" አላልሁም።
እኔ እግዚአብሔር እውነትን እናገራለሁ፤
ትክክለኛውንም ነገር ዐውጃለሁ።'

[20]"በአንድነት ተሰብሰቡ፤ ቅረቡም፤
እናንተ ከአሕዛብ የኰበለላችሁ፣ ኑ።
የዕንጨት ጣዖት የሚሸከሙ፣
ማዳን ወደማይችል አምላክ የሚጸልዩ፣
ዕውቀት የላቸውም።
[21]ጉዳያችሁን ተናገሩ፤ አቅርቡ፤
ተሰብስበውም ይማከሩ።
ይህን አስቀድሞ ማን ዐወጀ?
ከጥንትስ ማን ተናገረ?
እኔ እግዚአብሔር አይደለሁምን?
ጻድቅና አዳኝ የሆነ አምላክ፣
ከእኔ በቀር ማንም የለም፤
ከእኔ ሌላ አምላክ የለም።

[22]"እናንተ የምድር ዳርቻ ሁሉ፣
እኔ አምላክ ነኝ፤ ከእኔም በቀር ሌላ የለምና፤
ትድኑ ዘንድ ወደ እኔ ተመለሱ።
[23]ጕልበት ሁሉ በእኔ ፊት ይንበረከካል፤
አንደበትም ሁሉ በእኔ ይምላል፤
ብዬ በራሴ ምያለሁ፤
የማይታጠፍ ቃል፣
ከአፌ በጽድቅ ወጥቶአል።
[24]ስለ እኔም ሲናገሩ፣ 'ጽድቅና ኀይል፣
በእግዚአብሔር ብቻ ነው' ይላሉ።"
በእርሱ ላይ በቍጣ የተነሡ ሁሉ፣
ወደ እርሱ መጥተው ያፍራሉ።
[25]ነገር ግን የእስራኤል ዘር ሁሉ፣
በእግዚአብሔር ይጸድቃሉ፤ ሞገስንም
ያገኛሉ።

የባቢሎን አማልክት

46 ቤል ተዋረደ፤ ናባው እጅግ ዝቅ አለ፤
ጣዖቶቻቸው በአጋሰስ ተጭነዋል[1]፤

45፥12 ዘፍ1፥1፤
45፥14 ዘፍ27፥29፤ 2ሳሙ3፥34፤8፥2፤ መዝ18፥31፤ኢሳ2፥3፤ 11፥9፤14፥1-2፤18፥7፤ 43፥10፤60፥5፡11፤ 62፥2፤ኤር16፥19፤ ዘካ8፥20-23፤ 1ቆሮ14፥25
45፥15 ዘዳ31፥17፤ መዝ44፥24፤ኢሳ1፥15፤ 25፥9
45፥16 መዝ35፥4፤ ኢሳ1፥29
45፥17 ዘፍ30፥23፤ ኢሳ12፥2፤29፥22፤ 41፥11፤ኤር23፥6፤ 33፥16፤ሮሜ11፥26
45፥18 ቍ5፤ ዘፍ1፥1፡2፡26፤ዘዳ4፥35
45፥19 ቍ25፤ ዘዳ4፥29፤30፥11፤ 2ዜና15፥2፤ኢሳ41፥8፤ 48፥16፤65፥4፡9፤ ኤር2፥31፤31፥36
45፥20 ዘዳ32፥37፤ መዝ115፥7፤ኢሳ43፥9፤ 44፥17፡19፤46፥1፤ ኤር1፥16፤2፥28፤ 10፥5
45፥21 ቍ5፤ መዝ3፥8፤11፥7፤ 46፥10፤ኢሳ25፥9፤ 41፥22፤46፥9፡10፤ ማር12፥32
45፥22 ዘፍ49፥10፤ ዘኍ21፥8-9፤ 2ዜና20፥12፤ኢሳ11፥9፡ 12፤44፥22፤49፥6፡12፤ ሆሴ13፥4፤ዘካ12፥10
45፥23 ቍ14፤ ዘፍ22፥16፤ዘዳ30፥11፤ መዝ63፥11፤ኢሳ14፥24፤ 19፥18፤55፥11፤ ሮሜ14፥11፤ ፊል2፥10-11፤ዕብ6፥13
45፥24 ቍ8፤ ዘዳ33፥29፤መዝ18፥39፤ ኢሳ40፥26፤41፥11፤ 63፥1፤ኤር33፥16
45፥25 ቍ19፤ ኢሳ4፥3፤24፥23፤

46፥1 ቍ7፤ 1ሳሙ5፥2፤ኢሳ21፥9፤ 45፥20፤ኤር50፥2፤51፥44

[1] ወይም አውሬና አጋሰስ ብቻ ናቸው

አመቻችቼለታለሁ ማለት ነው (ቍ2፡ 40፥3 እና ማብ ይመ፤ ከምሳ 3፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከተማዬን እንደ ገና ይሠራታል፤* የ44፥28 ማብ ይመ። *ያለ ዋጋ፤* እግዚአብሔር እነርሱን አሳልፎ በሰጠ ጊዜ ዋጋ አልተ ቀበለም ነበርና (52፥3 እና ማብ ይመ፤ ከ43፥3 ማብ ጋር ያስተያዩ)።

45፥14 *ሀብትና ... ንግድ፤* 18፥7 እና ማብ ይመ። *የግብፅ ... የኢትዮጵያ ... የሳባ፤* የ18፥1፤43፥3 ማብ ይመ። *ወደ አንተ ይመጣሉ ... እየሰገዱ፤* 68፥31 ይመ። እስራኤል በቀድሞ ጠላቶቿ ላይ ወደ ፊት የሚኖራት የአገዛዝ ሥልጣን በ11፥14፤ 14፥1-2 (የ14፥1 ማብ ይመ) ተጠቅሶአል፤ የ49፥23፤ 54፥3፤60፥11-14 ጭብጥም ይኸው ነበር። *በእውነት እግዚአብሔር ከአንተ ጋር ነው፤* አንድ ቀን አሕዛብ የእስራኤልን አምላክ ያውቃሉ ማለት ነው (ቍ23፡19፥23-25፤ ዘካ 8፥20-23 ይመ)።

45፥15 *አዳኝ፤* ቍ21 እና በ43፥3 ላይ ያለውን ማብ ይመ። *ራስህን የምትሰውር፤* የእግዚአብሔር ዕቅድና አሠራር ሰው የ ማይደርስበት ምስጢር ነው (ከ54፥8፤ 55፥8-9 ጋር ያነጻጽሩ)።

45፥16 *ያፍራሉ፤* 42፥17፤ 44፥9 ይመ።

45፥17 *በዘላለም ድነት፤* በ54፥8 ከተጠቀሰው "በዘላለማዊ ቸርነቴ" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ። *አታፍሩም፤* 29፥22 እና ማብ ይመ።

45፥18 *የፈጠረ ... ያበጃት፤* 40፥21-22 እና ማብ ይመ። *ባዶ፤* ወይም "ቅርጽ የለሽ" ወይም "አንዳች ያልነበረባት" ማለት ነው (ዘፍ1፥2 እና ማብ ይመ)። *የሰው መኖሪያ፤* በተጠቀሰው ስፍራ አሁን ሰው የለም (6፥11፤ ኤር4፥23-26 ይመ)፤ ምንም ነገር አልነበረባትም፤ ይሁን እንጂ ሰው የሚኖርበት (44፥26፡28)፣ ሥርዐት የሰፈነበትም ይሆናል።

45፥19 *በጨለማ ... በምስጢር፤* ምናልባት ቀጥተኛ ባል ሆነ መንገድ የአስማተኞችንና የሟርተኞችን ድብቅ ሥራ ለመግለጽ የገባ ነው (8፥19፤ 29፥4 ይመ)። *በከንቱ ፈልጉኝ፤* ከኤር29፥13-14 ጋር ያነጻጽሩ።

45፥20 *ማዳን ወደማይችል ... ዕውቀት የላቸውም፤* 44፥17-18 እና ማብ ይመ።

45፥21 *ተናገሩ፤ አቅርቡ፤* 41፥21-22 እና ማብ ይመ። *አስቀድሞ ማን ዐወጀ? ከጥንትስ፤* 41፥26 እና ማብ ይመ።

45፥22 *የምድር ዳርቻ፤* 11፥12 እና ማብ 42፥10 ይመ። *ትድኑ ዘንድ ወደ እኔ ተመለሱ፤* ከ49፥6 እና በ55፥7 ከተጠ ቀሰው ጥሪ ጋር ያነጻጽሩ።

45፥23 *በራሴ ምያለሁ፤* በዕብ6፥13 ተገልጾአል፤ 62፥8 ይመ። *የማይታጠፍ ቃል፤* 55፥10-11 ይመ። *አንደበትም ሁሉ ... ከአፌ፤* ቍ14 እና ማብ ይመ። ከፍ ያለውን የክርስቶስን ሥልጣን ለማሳየት ጳውሎስ በትንቢተ ኢሳይያስ የተገለጸውን ይህን ክፍል በሮሜ 14፥11 እና በፊል2፥10-11 ላይ ገልጾታል።

45፥24 *ኀይል በእግዚአብሔር ብቻ ነው፤* ቍ 5 እና ማብ ይመ። በምዕራፉ የተገለጸው ዋና ሐሳብ በከፍተኛ ደረጃ የተጠቀሰበት ቦታ ነው። *ያፍራሉ፤* በ41፥11 ላይ ከተጠቀሰው ጋር እጅግ ይመሳሰላል።

45፥25 *ሞገስንም ያገኛሉ፤* ይህ ጥቅስ በ41፥16 ላይ በዕብ ራይስጥ፣ "ክብርን ያገኛሉ" በሚል ተተርጕሞአል።

46፥1 *ቤል፤* የባቢሎናውያን ዋና አምላክ የሆነው የመሮዳክ ሌላ ስም ነው። "ቤል" የሚለው ስም "ባአል" ከተባለው የከነዓ ናውያን አምላክ ጋር አንድ ነው፤ ትርጕሙም "ጌታ" ማለት ነው። *ተዋረደ ... እጅግ ዝቅ አለ፤* በኀፍረት ማለት ነው (ቍ2፤ 21፥9

ይዘዋቸው የሚዞሩት ምስሎች ሸክም ናቸው፤
  ለደከሙ እንስሳት ከባድ ጭነት ናቸው።
2እነርሱም በአንድ ላይ ዝቅ ይላሉ፤ ያጐነብሳሉ፤
  ጭነቱን ለማዳን አይችሉም፤
  ራሳቸውም በምርኮ ይወሰዳሉ።

3"እናንት የያዕቆብ ቤት ሆይ፤
  የእስራኤል ቤት ቅሬታ ሁሉ፣
ከተፀነሳችሁበት ጊዜ ጀምሮ የያዝኋችሁ፣
  ከተወለዳችሁበት ጊዜ ጀምሮ የተሸከምኋችሁ
    ስሙኝ።
4እስከ ሽምግልናችሁ፣ እስከ ሽበትም፣
  የምሸከማችሁ እኔ ነኝ፤ እኔው ነኝ።
ሠርቻችኋለሁ፤ እሸከማችኋለሁ፤
  እደግፋችኋለሁ፤ አድናችኋለሁ።

5"ከማን ጋር ታወዳድሩኛላችሁ? ከማንስ ጋር
    እኩል ታደርጉኛላችሁ?
  እንመሳሰልስ ዘንድ ከማን ጋር ታነጻጽሩ
    ኛላችሁ?
6ሰዎች ወርቅ ከከረጢታቸው ይዘረግፋሉ፤
  ብርንም በሚዛን ይመዝናሉ፤
አንጥረኛን ይቀጥራሉ፤ እርሱም አምላክ አድርጎ
    ያበጅላቸዋል።
  እነርሱም ይሰግዱለታል፤ ያመልኩታልም።
7እንሥተው በትከሻቸው ይሸከሙታል፤
  እቦታው ያደርጉታል፤ በዚያም ይቆማል፤
ከዚያም ቦታ አይንቀሳቀስም፤
  ማንም ወደ እርሱ ቢጮኽ አይመልስም፤
  ከጭንቀቱም አያድነውም።

8"እናንት በደለኞች፣ ይህን አስታውሱ፤
    አስቡበትም፤
  በልባችሁም ያዙት።
9የጥንቱን፣ የቀደመውን ነገር አስታውሱ፤
  እኔ አምላክ ነኝ፤ ከእኔም በቀር ሌላ የለም፤
  እኔ አምላክ ነኝ፤ እንደ እኔ ያለ የለም።
10የመጨረሻውን ከመጀመሪያው፣
  ገና የሚመጣውንም ከጥንቱ ተናግሬአለሁ፤
'ዐላማዬ የጸና ነው፤
  ደስ የሚያሰኘኝንም ሁሉ አደርጋለሁ' እላለሁ።
11ከምሥራቅ ነጣቂ አሞራ፣
  ከሩቅ ምድር ዐላማዬን የሚፈጽም ሰው
    እጠራለሁ።
የተናገርሁትን አደርጋለሁ፤
  ያቀድሁትን እፈጽማለሁ።
12እናንት እልከኞች፣
  ከጽድቅም የራቃችሁ ስሙኝ።
13ጽድቄን እያመጣሁ ነው፤
  ሩቅም አይደለም፤
ማዳኔም አይዘገይም።
  ለጽዮን ድነትን፣
  ለእስራኤል ክብሬን እጐናጸፋለሁ።

41፥16፤49፥4
46፥2 መሳ18፥17-18፤ 1ሳሙ5፥21፤ ኤር51፥47
46፥3 ቍ12፤ ዘዳ1፥31፤መዝ22፥10፤ 28፥9፤139፥13፤ ኢሳ1፥9፤44፥2፤ 48፥12፤51፥1
46፥4 ዘዳ32፥39፤ መዝ18፥35፤71፥18፤ 119፥117፤ኢሳ43፥13
46፥5 ዘፀ15፥11፤ ኢዮ41፥10፤ኢሳ40፥18፡ 25፤ኤር49፥19
46፥6 ዘፀ20፥5፤ ኢሳ40፥19፤44፥17፤ ሆሴ13፥2
46፥7 ቍ1፤ 1ሳሙ5፥3፤1ነገ18፥26፤ ኢሳ41፥7፤44፥17፤ 47፥13
46፥8 ኢሳ1፥2፤ 44፥21፤
46፥9 ዘፀ8፥10፤ ዘዳ32፥7፤ኢሳ41፥22፤ 45፥21፤ማር12፥32
46፥10 ምሳ19፥21፤ ኢሳ7፥7፡9፤41፥4፡22፤ 44፥26፤45፥21፤ ሐሥ5፥39፤ኤፌ1፥11
46፥11 ዘፍ41፥25፤ መሳ4፥10፤ዕዝ1፥2፤ ኢሳ8፥8፤25፥1፤ ኤር44፥28
46፥12 ቍ3፤ ዘፀ32፥9፤ መዝ119፥150፤ ኢሳ9፥9፤48፥1፤ ኤር2፥5
46፥13 መዝ74፥2፤ 85፥9፤ኢሳ1፥26፤ 44፥23፤45፥8፤ ኢዩ2፥32፤ሮሜ3፥21
47፥1 ዘዳ28፥56፤ ኢዮ2፥13፤መዝ137፥8፤ ኢሳ21፥9፤23፥12፤ 29፥4፤ኤር50፥42፤ 51፥33፤ዘካ2፥7
47፥2 ዘፍ24፥65፤ ዘፀ11፥5፤መሳ16፥21፤ ኢሳ32፥11፤ማቴ24፥41

የባቢሎን ውድቀት

47 "አንቺ የባቢሎን[1] ድንግል ልጅ ሆይ፤
  ውረጂ፤ በትቢያ ላይ ተቀመጪ፤
 አንቺ የባቢሎናውያን ልጅ ሆይ፤
  ከዙፋንሽ ውረጂ፤ መሬት ላይ ተቀመጪ፤
ከእንግዲህ ውብ ወይም ለግላጋ፣
  ተብለሽ አትጠሪም።
2ወፍጮ ወስደሽ እህል ፍጪ፤
  መሸፋፈኛሽን አውልቂ፤

ቀሚስሽንም ከፍ ከፍ አድርጊ፤ ባትሽን ግለጪ፤
  እየተንገዳገድሽ ወንዙን ተሻገሪ።
3ዕርቃንሽ ይገለጥ፤
  ኀፍረትሽ ይታይ፤
እበቀላለሁ፤
  እኔ ማንንም አልተውም።
4የሚቤዠን የእስራኤል ቅዱስ፣
  ስሙ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ነው።

47፥3 ዘፍ2፥25፤ ኢሳ1፥24፤13፥18-19፤20፥4፤34፥8፤ሕዝ16፥37፤ ናሆ3፥5 47፥4 ኢዮ19፥25፤ኢሳ1፥4፤13፥4፤48፥2፤ኤር50፥34፤ አሞ4፥13

[1] ወይም በዚህና በቍ5 ላይ *ከለዳውያን*

እና ማብ ይመ)። *ናባው፤* የመማርና የመጻፍ አምላክ ሲሆን፣ የማርዱክ ልጅ ነው።

46፥2 *በምርኮ ይወሰዳሉ፤* ጣዖታትም ከሚያመልኩአቸው ሰዎች ጋር ተማርከው ይሄዳሉ ማለት ነው (ኤር48፥7፤ 49፥3፤ ሆሴ10፥5፤ አሞ1፥15 ይመ)።

46፥3 *ቅሬታ፤* የተረፉትን ለማለት ነው (1፥9 እና ማብ ይመ)። *ከተፀነሳችሁበት... ከተወለዳችሁበት ጊዜ ጀምሮ፤* 44፥2 እና ማብ ይመ።

46፥4 *እስከ ሽምግልናችሁ፣ እስከ ሽበትም፤* ከመዝ37፥25 ጋር ያነጻጽሩ። *የምሸከማችሁ ... ሠርቻችኋለሁ ... አድናችኋለሁ፤* በቍ1-2 ለተጠቀሱት ከንቱ ጣዖታት ግን እንዲህ አይደለም፤ 41፥10፡13፤ 43፥1-2 እና ማብ ይመ።

46፥5-7፤ 40፥18-20 እና ማብ ይመ።

46፥6 *ይሰግዱለታል፤ ያመልኩታልም፤* 44፥15፡17፡19 ይመ።

46፥7 *ይሸከሙታል፤* ቍ1 ይመ። *አያድነውም፤* 44፥17 እና ማብ ይመ።

46፥8 *በደለኞች፤* እስራኤላውያንን ለማለት ነው። 1፥2 እና ማብ ይመ፤ ከ1፥20፡23፡28፤ 30፥1፤57፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

46፥9 *የጥንቱን፤* 41፥22 እና ማብ ይመ። *ሌላ የለም፤* 43፥11 እና ማብ ይመ።

46፥10-11 *ዐላማዬ፤* እግዚአብሔር እስራኤልንና ባቢሎንን በተመለከተ ያለውን ሐሳብና ዕቅድ ለማሳየት ነው (8፥9-10፤ 14፥24፤ 18፥14 እና ማብ ይመ)፤ ከመዝ33፥11 ጋር ያነጻጽሩ።

46፥10 *ከመጀመሪያው፤* 41፥26 እና ማብ ይመ።

46፥11 *ከምሥራቅ ነጣቂ አሞራ፤* የፋርስ ንጉሥ ቂሮስ ነው (41፥2 እና ማብ ይመ)። የነጣቂ አሞራ ፈጣንነትና ኀይለኛነት በዚህ ስፍራ ተጠቅሶአል (8፥8 እና ማብ፤ ኤር49፥22 ይመ፤ ከዳን8፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

46፥12 *እልከኞች፤* ቍ8፤48፥4፤ ሕዝ2፥4 ይመ።

46፥13 *ጽድቄን፤* በዚህ ስፍራ ከድነት ጋር እኩል ሆኖ ቀርቦአል፤ 41፥2 እና ማብ፤ 45፥8 እና ማብ ይመ። *ማዳኔም፤* የ43፥3 ማብ ይመ። *ክብሬን፤* 35፥2 እና ማብ፤ 40፥5 እና ማብ 44፥23፤49፥3 ይመ።

47፥1 *በትቢያ ላይ ተቀመጪ ... መሬት ላይ፤* የሐዘን ምልክት ነው (3፥26 ይመ)። *የባቢሎን ልጅ ሆይ፤* ባቢሎንንና ነዋሪዎቿን የሚያመለክት ሰውኛ አገላለጽ።

47፥2 *ወፍጮ ... ፍጪ፤* እቤት ውስጥ ሴቶች የሚያከናውኑት ሥራ ነው (ዘፀ11፥15 እና ማብ፤ መሳ9፥53 እና ማብ ይመ)። *ተሻገሪ፤* ምናልባት ወደ ምርኮ መሄድን ለማመልከት ይሆናል።

47፥3 *ዕርቃንሽ ይገለጥ፤* ሕዝ16፥36 ይመ። ባቢሎን ከእንግዲህ ንግሥት አትሆንም (ቍ5፤7 ይመ)፤ ዝቅ ብላ ገረድ ወይም ሴተኛ አዳሪ ሆናለች (ቍ8 ይመ)። *እበቀላለሁ፤* 34፥8 እና ማብ ይመ። *ማንንም አልተውም፤* 13፥18-20 ይመ።

47፥4 *የሚቤዠን፤* የ41፥14 ማብ ይመ። *የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤* 13፥4 ይመ። *የእስራኤል ቅዱስ፤* 1፥4፤ 41፥14 እና ማብ ይመ።

[5]“አንቺ የባቢሎናውያን ልጅ ሆይ፤
ወደ ጨለማ ግቢ፤ ዝም ብለሽም ተቀመጪ፤
ከእንግዲህ የመንግሥታት እመቤት፣
ተብለሽ አትጠሪም።
[6]ሕዝቤን ተቈጥቼ ነበር፤
ርስቴን አርክሼው ነበር፤
አሳልፌ በእጅሽ ሰጠኋቸው፤
አንቺ ግን አልራራሽላቸውም፤
በዕድሜ በገፉት ላይ እንኳ፣
እጅግ ከባድ ቀንበር ጫንሽባቸው።
[7]አንቺም፣ ‘እስከ መጨረሻው፣
ለዘላለም ንግሥት እሆናለሁ!’ አልሽ፤
ሆኖም እነዚህን ነገሮች አላስተዋልሽም፤
ፍጻሜያቸው ምን እንደሚሆንም አላሰብሽም።

[8]“አሁንም አንቺ ቅምጥል ፍጡር፣
በራስሽ ተማምነሽ የምትቀመጪ፣
በልብሽም፣
‘እኔ ነኝ፣ ከእኔ በቀር ሌላ የለም፤
ከእንግዲህ መበለት አልሆንም፤
የወላድ መካንም አልሆንም’ የምትይ ስሚ!
[9]እነዚህ ሁለት ነገሮች፣
መበለትነትና የወላድ መካንነት፣
አንድ ቀን ድንገት ይመጡብሻል፤
የቱን ያህል አስማት፣
የቱንም ያህል መተት ቢኖርሽ፣
በሙሉ ኀይላቸው ይመጡብሻል።
[10]በክፋትሽ ተማምነሽ፣
‘ማንም አያየኝም’ አልሽ፤
ደግሞም፣ ‘እኔ ነኝ፣ ከእኔ በቀር ሌላ የለም’
ባልሽ ጊዜ፣
ጥበብሽና ዕውቀትሽ አሳሳቱሽ።
[11]ጥፋት ይመጣብሻል፤
ነገር ግን በአስማትሽ እንዴት እንደም
ታርቂው አታውቂም፤
ወጀ ከፍለሽ ለማስወገድ የማትችዪው፣
ጕዳት ይወድቅብሻል፤
ያላሰብሽው አደጋ፣
ድንገት ይደርስብሻል።
[12]በይ እንግዲህ፣ “ከልጅነትሽ ጀምሮ
የደከምሽባቸውን፣
አስማቶችሽን፣
ብዙ መተቶችን ቀጥዪባቸው፤
ምናልባት ይሳካልሽ፤
ምናልባትም ጠላቶችሽን ታሸብሪባቸው
ይሆናል።
[13]የተቀበልሽው ምክር ሁሉ ድካም ብቻ ሆኖ
አስቀርቶሻል፤
እነዚያ ከወር እስከ ወር ከዋክብትን አንጋጠ
በማየት የሚተነብዩ፣
ኮከብ ቈጣሪዎች እስቲ ይምጡ፤
ከሚደርስብሽም ነገር እስቲ ያድኑሽ።
[14]እነሆ፣ እነርሱ ገለባ ናቸው፤
እሳት ይበላቸዋል፤ ከነበልባሉ ወላፈን
የተነሣ፣
ራሳቸውን ማዳን አይችሉም።
ሰው የሚሞቀው ፍም አይኖርም፤
ተቀምጠው የሚሞቁትም እሳት የለም።
[15]ከልጅነት ጀምሮ አብረሻቸው የደከምሽው፣
አብረሽ የተገበያየሻቸው፣
ሊያደርጉ የሚችሉት ይህንኑ ብቻ ነው።
እያንዳንዱ በስሕተቱ ይገፋበታል፤
አንቺን ግን የሚያድን የለም።

እልከኛዪቱ እስራኤል

48 “የያዕቆብ ቤት ሆይ፤
እናንተ በእስራኤል ስም የተጠራችሁ፣
ከይሁዳ ዘር የተገኛችሁ፣
እናንተ *በእግዚአብሔር* ስም የምትምሉ፣
በእውነት ወይም በጽድቅ ሳይሆን፣
የእስራኤልን አምላክ የምትጠሩ ይህን ስሙ!
[2]እናንት የቅድስቲቱ ከተማ ነዋሪዎች ነን
ብላችሁ ራሳችሁን የምትጠሩ፣
በእስራኤል አምላክ የምትታመኑ፣

47፥5 ቍ7፤ ኢዮ2፥13፤ኢሳ9፥2፤ 13፥10፡19፤21፥9፤ ሰቆ1፥1፤ራእ17፥18፤ 18፥7
47፥6 ዘዳ13፥15፤ 2ዜና28፥9፤ኢሳ10፥13፤ 14፥6፤42፥24፤ ኤር2፥7፤50፥11
47፥7 ቍ5፤ ዘዳ32፥29፤ኢሳ10፥13፤ 42፥23፡25፤ዳን4፥30፤ ራእ18፥7
47፥8 ኢሳ32፥9፤ 45፥6፤49፥21፤54፥4፤ ሰቆ1፥1፤ራእ18፥7
47፥9 ቍ12፤ ዘዳ18፥10-11፤ መዝ55፥15፤73፥19፤ ኢሳ4፥1፤13፥18፤ ኤር15፥8፤18፥21፤ ናሆ3፥4፤ሚል3፥5፤ 1ተሰ5፥3፤ራእ9፥21፤ 18፥8-10፡23
47፥10 2ነገ21፥16፤ ኢዮ15፥31፤መዝ52፥7፤ 62፥10፤ኢሳ5፥21፤ 29፥15፤44፥20
47፥11 መዝ55፥15፤ ኢሳ10፥3፤14፥15፤ 17፥14፤21፥9፤31፥2፤ ሉቃ17፥27፤1ተሰ5፥3
47፥12 ቍ9፤ ዘፀ7፥11
47፥13 ቍ15፤ ኢሳ5፥29፤19፥3፤ 43፥13፤44፥25፤46፥7፤ 57፥10፤ኤር51፥58፤ ዕን2፥13
47፥14 ኢሳ5፥24፤ 10፥17፤30፥30፤ኤር5 1፥30፡32፡58
47፥15 ቍ13፤ ኢሳ44፥17፤ራእ18፥11
48፥1 ዘፍ17፥5፤ 29፥35፤ዘፀ23፥13፤ 1ሳሙ20፥42፤ 2ሳሙ14፥11፤ መዝ50፥16፤ ኢሳ19፥18፤43፥7፤ 58፥2፤59፥14፤ ኤር4፥2፤5፥2፤7፥9- 10፤44፥26፤ዳን8፥12፤ ዘካ8፥3 48፥2 ነህ11፥1፤ኢሳ1፥26፤10፥20፤47፥4፤ማቴ4፥5፤ ሮሜ2፥17

47፥5 ***የመንግሥታት እመቤት፤*** ባቢሎን እጅግ ውብ ከተማ ነበረች (13፥19 እና ማብ ይመ)።

47፥6 ***ተቈጥቼ ነበር፤ ርስቴን አርክሼው ነበር፤*** 10፥5-6 (አሦር የእግዚአብሔር መሣሪያ የተባለችበትን)፣ 42፥24 እና ማብ፤ 43፥28 እና ማብ ሰቆ 2፥2 ይመ። ***በዕድሜ በገፉት ላይ እንኳ፤*** የደረሰባቸው ሥቃይ፣ ሙሴ ለኪዳኑ በማይታዘዙ ላይ ይመጣል ብሎ የተናገረውን የርግማን ቃል እውን ያደርጋል (ዘዳ28፥49-50)።

47፥7 ***ለዘላለም፤*** በዳን4፥30 ናቡከደነፆር በትዕቢት ከተናገረው ቃል ጋር ያነጻጽሩ።

47፥8፡10 ***እኔ ነኝ፣ ከእኔ በቀር ሌላ የለም፤*** እኔ አምላክ ነኝ የማለትን ያህል መንጠራራት ነው (በ43፥11፤ 45፥5-6፡18፡22 ከተጠቀሰው ከጌታ ቃል ጋር ያነጻጽሩ)፤ 14፥12-15 እና ማብ ይመ።

47፥8 ***በራስሽ ተማምነሽ የምትቀመጪ፤*** በ32፥9፡11 ስለተጠቀሱት ቅምጥል የኢየሩሳሌም ሴቶች የተነገረ ተመሳሳይ አባባል ተገልጾአል። ***መበለት፤*** የተፈታችና የተጨነቀች ሴት ናት። ***የወላድ መካንም፤*** ቍ9፤ 13፥16፡18፤14፥22 ይመ።

47፥9፡12 ***አስማት ... መተት፤*** አደጋ እንዳይደርስ ሲባል ራስን ለመከላከልና በጠላት ላይ ጕዳት ለማምጣት የሚጠቀሙባቸው የጥንቈላ ድርጊቶች ናቸው (3፥2-3 እና ማብ ይመ)።

47፥10 ***ማንም አያየኝም፤*** 29፥15 እና ማብ ይመ።

47፥11 ***ወጀ ከፍለሽ፤*** የሚዶንና የፋርስ ኀይሎች ፍላጎት፣ የእስራኤል ሕዝብ እጁን እንዲሰጥ እንጂ ሌላ ነገር አልነበረም (13፥17 ይመ)።

47፥13 ***ከዋክብትን አንጋጠ በማየት የሚተነብዩ፣ ኮከብ ቈጣሪዎች፤*** ምናልባትም ባቢሎን ከማንኛውም መንግሥት ይልቅ በእንደዚህ ዐይነት ሰዎች ሳትጠቀም አልቀረችም (ዳን2፥2፡10 ይመ)።

47፥14 ***ገለባ፤*** እሳት ሲያገኘው ብው ብሎ የሚነድ ለማለት ነው፤ የ1፥31 ማብ ይመ፤ ከሚል4፥1 ጋር ያነጻጽሩ። ***ራሳቸውን ማዳን አይችሉም፤*** ከነያሉ የእስራኤል አዳኝ ጋር ሲነጻጸሩ (43፥3 እና ማብ ይመ)፣ ኮከብ ቈጣሪዎችና አስማተኞች እንደ ጣዖቶች ሁሉ ከንቱ ናቸው (44፥17 እና ማብ ይመ)። ***ሰው የሚሞቀው ፍም አይደለም፤*** ጣዖት አምላኪዎች ጣዖቶቻቸውን ለመሥራት የሚጠቀሙበትን የማገዶ ዕንጨት በሽሙጥ መግለጽ የሚያስችል ሐረግ ነው (44፥15 ይመ)።

48፥1 በ ... ስም የተጠራችሁ፤ የእስራኤል ናቸው ማለት ነው (43፥7 እና ማብ ይመ)። ***እስራኤል፤*** ዘፍ32፥28 እና ማብ ይመ። ***ይሁዳ፤*** ዋናው የደቡብ መንግሥት ነገድ ነው፤ ዘፍ49፥8 እና ማብ ይመ። ***በእውነት ... ሳይሆን፤*** በ65፥16 ላይ ከተጠቀሰው መሐላ ጋር ያስተያዩ።

48፥2 ***የቅድስቲቱ ከተማ፤*** ቤተ መቅደሱ ያለባት ኢየሩሳሌም ናት (2፥2-4 እና ማብ 52፥1፤ 56፥7፤ 57፥13፤ 64፥10-11፤ 65፥11 ይመ)፣ 1፥26 እና ማብ 4፥3 እና ማብ፤ ዳን9፥24 ይመ። ***በ ... አምላክ የምትታመኑ፤*** ቢያንስ ቢያንስ እንኳ በሐሳብ ይህን የምታደርጉ

ስሙ፡ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
የሆነው የሚለውን አድምጡ፤
[3]የቀደሙትን ነገሮች ከብዙ ዘመን በፊት
ተናግሬአለሁ፤
ከአፌ ወጥተዋል፤ እንዲታወቁም
አድርጌአለሁ፤
እኔም ድንገት ሠራሁ እነርሱም፤ ተፈጸሙ።
[4]የቱን ያህል እልኸኛ እንደ ነበርህ ዐውቃለሁና፤
የዐንገትህ ጅማት ብረት፣
ግንባርህም ናስ ነበር።
[5]ስለዚህ እነዚህን ነገሮች ገና ድሮ ነገርሁህ፤
ከመፈጸማቸው በፊት አስታወቅሁህ፤
ይህም፣
'ጣዖቶቼ ይህን አደረጉ፤
ከዕንጨት የተቀረጸው ምስልና ከብረት
የተሠራው አምላኬ ይህን ወስኖአል'
እንዳትል ነው።
[6]እነዚህን ነገሮች ሰምተሃል፤ ሁሉንም
ተመልከታቸው፤
ራስህ ትክክለኛነታቸውን አትመሰክርምን?
"ከአሁን ጀምሮ አዳዲስ ነገሮችን፣
የተሰወሩብህን ያላወቅሃቸውን ነገሮች
እነግርሃለሁ።
[7]እነርሱም የተፈጠሩት አሁን እንጂ ጥንት
አይደለም፤
ስለ እነርሱም ከዛሬ በፊት አልሰማህም።
ስለዚህ፣
'አዎን፤ ስለ እነርሱ ዐውቃለሁ' ማለት
አትችልም።
[8]አልሰማህም ወይም አላውቅህም፤
ጆሮህ ከጥንት የተከፈተ አልነበረም፤
አንተ አታላይ እንደ ነበርህ፣
ከልጅነትህ ጀምሮ ዐመፀኛ
መባልህን ዐውቄአለሁና።
[9]ስለ ስሜ ስል ቍጣዬን አዘገያለሁ፤
ስለ ምስጋናዬም ስል ከአንተ እገታዋለሁ፤
ይኸውም እንዳልቈርጥህ ነው።
[10]እነሆ፤ እንደ ብር ባይሆንም አንጥሬሃለሁ፤
በመከራ እቶን ፈትኜሃለሁ።
[11]ስለ ራሴ፣ ስለ ራሴ ስል አደርጋለሁ፤
ራሴን ለውርደት እንዴት አሳልፌ እሰጣለሁ?
ክብሬን ለማንም አልሰጥም።

እስራኤል ነጻ ሆነች

[12]"ያዕቆብ ሆይ፤
የጠራሁህ እስራኤል ሆይ፤ ስማኝ፤
እኔ እኔው ነኝ፤
ፊተኛው እኔ ነኝ፤ ኋለኛውም እኔ ነኝ።
[13]ምድርን የመሠረተች የእኔው እጅ ናት፤
ሰማያትን የዘረጋችም ቀኝ እጄ ናት፤
በምጠራቸው ጊዜ፣
ሁሉም በአንድነት ይቆማሉ።
[14]"ሁላችሁም በአንድነት ተሰብሰቡ፤
አድምጡም፤
ከጣዖቶች አስቀድሞ እነዚህን የተናገረ
ማን ነው?
የእግዚአብሔር ምርጥ ወዳጅ የሆነ፣
እርሱ በባቢሎን* ላይ ያቀደውን እንዲፈጽም
ያደርገዋል፤
ክንዱም በባቢሎናውያን ላይ ይሆናል።
[15]እኔ፣ እኔው ራሴ ተናግሬአለሁ፤
በእርግጥ እኔ ጠርቼዋለሁ፤
አመጣዋለሁ፤
ሥራውም ይከናወንለታል።
[16]"ወደ እኔ ቅረቡ፤ ይህን ስሙ፤
"ከመጀመሪያ ጀምሮ በስውር አልተናገርሁም፤
ሲፈጸምም እኔ እዚያው ነበርሁ።"
አሁንም ጌታ እግዚአብሔርና መንፈሱ
ልከውኛል።

48፥3 ኢሳ17፥14፤ 30፥13፤40፥21፤ 41፥22፤45፥21
48፥4 ዘፀ32፥9፤ ዘዳ9፥27፤ኢሳ9፥9፤ ሕዝ3፥9፤ሐሥ7፥51
48፥5 ኢሳ40፥21፤ 42፥9፤ኤር44፥15-18
48፥6 ኢሳ41፥22፤ ሮሜ16፥25
48፥7 ዘፀ6፥7፤ ኢሳ45፥21፤65፥18
48፥8 ዘዳ9፥7:24፤ 29፥4፤መዝ58፥3፤ ኢሳ1፥2:3፤41፥24፤ 43፥27፤58፥1፤ ሚል2፥11:14
48፥9 1ሳሙ12፥22፤ ነህ9፥31፤ኢዮ9፥13፤ ኢሳ30፥18፤37፥35
48፥10 ዘፀ1፥13፤ 15፥25፤1ነገ8፥51፤ ኢሳ1፥25፤ዘካ13፥9፤ ሚል3፥3፤1ጴጥ1፥7
48፥11 ዘሌ18፥21፤ ዘዳ32፥27፤1ሳሙ12፥ 22፤ኢሳ37፥35፤ 42፥8፤ኤር14፥7:21፤ ሕዝ20፥9:14:22:44
48፥12 ኢሳ41፥4: 8፤42፥6፤43፥1:13፤ 46፥3፤ራእ1፥17
48፥13 ዘፍ2፥1፤ ዘፀ20፥11፤ኢዮ9፥8፤ ኢሳ34፥16፤40፥22፤ 42፥5፤45፥18፤51፥16፤ 65፥17፤ዕብ1፥10-12
48፥14 ኢሳ21፥9፤ 41፥2:22፤43፥9፤ 45፥1፤46፥10-11፤ ኤር50፥45
48፥15 ዘኍ4፥10፤ ኢሳ44፥4:28-45
48፥16 ኢሳ11፥2፤ 33፥13፤41፥1፤45፥19፤ 50፥5:7:9፤ዘካ2፥9:11

*14 በዚህና በቍ14 ላይ ወይም፣ *ከለዳውያን*

ለማለት ነው (10፥20)፤ ከ31፥1፤ 36፥6:9፤ ሕዝ29፥6-7 ጋር ያስተያዩ። *የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤* 13፥4 እና ማብ ይመ።

48፥3 *የቀደሙትን ነገሮች፤* 41፥22 እና ማብ ይመ። *ተፈጸሙ፤* 42፥9 ይመ።

48፥4 *እልኸኛ ... ናስ፤* ኤር6፥28 ይመ፤ ከሕዝ3፥7 ጋር ያነጻጽሩ።

48፥5 *ጣዖቶቼ ይህን አደረጉ፤* ኢሳይያስ ስለ አምልኮ ጣዖት የተናገረውን ከባድ ቃል በ44፥17-20 ይመ (የዚያኑ ማብ ይመ)። *ከዕንጨት የተቀረጸው ምስልና ከብረት የተሠራው አምላኬ፤* 44፥12-20 እና ማብ ይመ።

48፥6 *አዳዲስ ነገሮች፤* ለምሳሌ የእስራኤል መመለስ ሊሆን ይችላል (42፥9 እና ማብ ይመ)፤ የመሲሑን ዘመን፣ አዲሱን ሰማይና አዲሱንም ምድር በዚህ መልክ ማየት ይቻላል (ከ65፥17 ጋር ያነጻጽሩ)። *የተሰወሩብህን፤* ከሮሜ 16፥25-26 ጋር ያነጻጽሩ።

48፥7 *የተፈጠሩት አሁን እንጂ፤* አዳዲስ ነገሮች እንደሚፈጸሙ የተነገረው የነቢያት ቃል እውን መሆኑን የሚያመለክት ነው።

48፥8 *አልሰማህም ወይም አላውቅህም፤* 1፥3 ይመ። *ጆሮህ ... የተከፈተ አልነበረም፤* 6፥10 እና ማብ ይመ። *በዐመፀኝነት፤* 1፥2፤ 46፥8 እና ማብ ይመ።

48፥9 *ቍጣዬን አዘገያለሁ፤* ከመዝ78፥38 ጋር ያነጻጽሩ። *ስለ ምስጋናዬም፤* ለእግዚአብሔር የሚገባውን ምስጋና ለማለት ነው።

48፥10 *አንጥሬሃለሁ ... ፈትኜሃለሁ፤* ፍርድን ቀላጭ አድርገው የሚያሳዩ ምሳሌዎች ናቸው (ኤር9፥7፤ ሕዝ22፥18-22 ይመ)። በ1፥25፤ 4፥4 ላይ ስለሚያጠራው እሳት ተጠቅሶአል። *በመከራ እቶን፤* ግብፅ ለእስራኤላውያን፣ "ብረት ማቅለጫ ምድጃ" ነበረች (ዘዳ4፥20፤ 1ነገ8፥51፤ ኤር11፥4)። የኢየሩሳሌም ውድቀትና የባቢሎን ምርኮ ተመሳሳይ ምድጃዎች ናቸው።

48፥11 *ለውርደት፤* የኢየሩሳሌም ውድቀትና የእግዚአብሔር ሕዝብ መበተን ለእግዚአብሔር ስም ኀፍረትን አስከትሉአል (ሕዝ36፥20-23 ይመ)። *ክብሬን፤* 40፥5 እና ማብ ይመ።

48፥12 *የጠራሁህ፤* የተመረጠው ሕዝብ የእግዚአብሔር አገልጋይ እንዲሆን ተጠርቶአል ማለት ነው፤ 42፥6፤ 41፥2፤ 43፥1 እና ማብ ይመ። *ፊተኛው ... ኋለኛውም፤* 41፥4 እና ማብ ይመ።

48፥13 *ምድርን የመሠረተ ... ሰማያትን የዘረጋም፤* ኢሳይያስ ምንጊዜም እግዚአብሔር ፈጣሪ መሆኑን ይናገራል (40፥21-22፤ 42፥5፤ 51፥13 እና ማብ ይመ)፤ ከመዝ102፥25 ጋር ያነጻጽሩ። *በምጠራቸው ጊዜ፣ ሁሉም ... ይቆማሉ፤* ፍጥረታት ሁሉ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ይፈጽማሉ (40፥26 እና ማብ፤ መዝ103፥22 ይመ)።

48፥14 *ከጣዖቶች አስቀድሞ ... የተናገረ፤* 41፥21-23:26፤ 43፥9 እና ማብ ይመ። *ምርጥ ወዳጅ፤* ታላቁን ቂሮስን ነው (41፥2 እና ማብ ይመ)። *ያቀደውን፤* 46፥10-11 እና ማብ ይመ። *በባቢሎን፤* 13፥1 እና ማብ ይመ።

48፥15 *ጠርቼዋለሁ፤* ቂሮስን ለማለት ነው (41፥2 እና ማብ ይመ)። *ይከናወንለታል፤* 44፥28፤ 45፥1-4 እና ማብ ይመ።

48፥16 *ከመጀመሪያ ጀምሮ፤* ስለ ቂሮስና ስለ ተልእኮው የተጠቀሰ ነው (41፥25-27 እና ማብ ይመ)። *በስውር አልተናገርሁም፤* 45፥19 እና ማብ ይመ። *እግዚአብሔርና መንፈሱ ልከውኛል፤* ኢሳይያስን ወይም የእግዚአብሔር አገልጋይ የተባለውን ያመለክታል። የእግዚአብሔር መንፈስ በ42፥1 ላይ በተጻፈው የእግዚአብሔር አገልጋይና (የዚያኑ ማብ ይመ) በ61፥1 ላይ በተጠቀሰው መሲሕ ላይ ወርዶአል (የዚያኑ ማብ ይመ)።

[17]የተቤዠህ፣ የእስራኤል ቅዱስ፣
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"እኔ *እግዚአብሔር* አምላክህ፣
የሚበጅህ ምን እንደ ሆነ የማስተምርህ፣
መሄድ በሚገባህ መንገድ የምመራህ ነኝ::
[18]ትእዛዜን ሰምተህ ብቻ ቢሆን ኖሮ፣
ሰላምህ እንደ ወንዝ፣
ጽድቅህም እንደ ባሕር ሞገድ በሆነ ነበር::
[19]ዘርህ እንደ አሸዋ፣
ልጆችህ ስፍር እንደሌለው ትቢያ በሆኑ
ነበር፤
ስማቸው አይወገድም፤
ከፊቴም አይጠፋም::
[20]ከባቢሎን ውጡ፣
ከባቢሎናውያንም ሽሹ!
ይህን በእልልታ አስታውቁ፤ ዐውጁት፤
እስከ ምድር ዳርቻ ድረስ ተናገሩ፤
"*እግዚአብሔር* ባሪያውን ያዕቆብን
ተቤዥቶታል" በሉ::
[21]በምድረ በዳ ሲመራቸው አልተጠሙም ነበር፤
ውሃ ከዐለት አፈለቀላቸው፤
ዐለቱን ሰነጠቀ፤
ውሃውም በኀይል ፈልቆ ወጣ::
[22]"ለክፉዎች ሰላም የላቸውም" ይላል *እግዚአብሔር*::

የእግዚአብሔር ባሪያ

49 እናንተ ደሴቶች ስሙኝ፤
እናንተ በሩቅ ያላችሁ ሕዝቦች
ይህን አድምጡ፤
በእናቴ ማሕፀን ሳለሁ *እግዚአብሔር* ጠራኝ፤
ከመወለዴ በፊት በስም ጠራኝ::
[2]አፌን እንደ ተሳለ ሰይፍ አደረገው፤
በእጁ ጥላ ሰወረኝ፤
የተወለወለ ፍላጻ አደረገኝ፤
በሰገባውም ውስጥ ሸሸገኝ::
[3]እርሱም፣ "እስራኤል፤ አንተ ባሪያዬ ነህ፤
በአንተ ክብሬን እገልጣለሁ" አለኝ::
[4]እኔ ግን፣ "በላሜ ሳይኖረኝ እንዲሁ ደከምሁ፤
ምንም ጥቅም ለሌለውና ለከንቱ ነገር
ጕልበቴን ጨረስሁ፤
ሆኖም ግን ብድራቴ *በእግዚአብሔር* እጅ፣
ዋጋዬም በአምላኬ ዘንድ ነው" አልሁ::
[5]*በእግዚአብሔር* ዐይን ፊት ከብሬአለሁ፤
አምላኬ ጕልበት ሆኖልኛል፤
ባሪያው እንድሆን ከማሕፀን የሠራኝ፣
ያዕቆብን ወደ እርሱ እንድመልስ፣
እስራኤልን ወደ እርሱ እንድሰበስብ ያደረገኝ፣
እግዚአብሔር አሁንም እንዲህ ይላል፤
[6]እርሱም፣
"ባሪያዬ መሆንህ፣
የያዕቆብን ነገዶች እንደ ገና መመለስህ፣
የጠበቅኋቸውን እስራኤል መልሰህ
ማምጣት

48፥17 ኢዮ19፥25፤ ኢሳ28፥9፤30፥11፤ 47፥4፤49፥7፡10፤ 54፥8፤57፥18፤58፥11፤ ኤር7፥13
48፥18 መዝ147፥14፤ ኢሳ1፥26፤9፥7፤33፥21፤ 42፥23፤45፥8፤54፥13፤ 66፥12
48፥19 ዘፍ12፥2፤ ኢዮ5፥25፤ኢሳ43፥5፤ 44፥3፤56፥5፤61፥9፤ 65፥23፤66፥22፤ ኤር35፥19
48፥20 ዘፍ49፥10፤ ዘፀ6፥6፤ዘዳ30፥4፤ ኢሳ12፥6፤33፥24፤ 49፥13፤51፥11፤ 52፥9፡11፤63፥9፤ ኤር25፥22፤48፥6፤ 50፥8፤ 51፥6፡45፤ ሚክ4፥10፤ዘካ2፥6-7፤ ራእ18፥4
48፥21 ዘኍ20፥11፤ ኢሳ30፥25፤33፥16፤ 35፥6
48፥22 ኢዮ3፥26፤ ኢሳ3፥11፤57፥21
49፥1 ዘፀ33፥12፤ ኢሳ7፥14፤9፥6፤11፥11፤ 33፥13፤43፥1፤44፥2፡ 24፤46፥3፤ኤር1፥5፤ ማቴ1፥20፤ገላ1፥15
49፥2 ዘፀ33፥22፤ ዘዳ32፥23፤ኢዮ40፥18፤ መዝ64፥3፤91፥1፤ ዘካ9፥13፤ኤፌ6፥17፤ ራእ1፥16
49፥3 ዘሌ10፥3፤ ኢሳ20፥3፤44፥23፤ ዘካ3፥8
49፥4 ዘሌ26፥20፤ኢዮ27፥2፤ኢሳ35፥4፤45፥25፤50፥8፤53፥10፤54፥17፤ 55፥2፤65፥23 49፥5 ዘዳ30፥4፤መዝ18፥1፤39፥13፤ኢሳ11፥12፤43፥4፤ ገላ1፥15 49፥6 ቍ3፤ ዘዳ30፥4፤መዝ48፥10፤ኢሳ1፥9፤9፥2፤26፥18፤ 55፥5፤ዘካ8፥22፤ማቴ28፥19፤ሉቃ2፥32፤ዮሐ1፥9፤11፥52፤ሐሥ13፥47

48፥17 *የተቤዠህ፣ የእስራኤል ቅዱስ፤* 41፥14 እና ማብ ይመ:: *የማስተምርህ መሄድ በሚገባህ መንገድ፤* በነቢያት አማካይነት ለማለት ነው (30፥20-21 እና ማብ፤ መዝ 32፥8 ይመ)::

48፥18 *ሰላምህ እንደ ወንዝ፣ ጽድቅህም እንደ ባሕር ሞገድ፤* የተትረፈረፈና የሚፈስ ሰላምና ጽድቅ ይሆናል ማለት ነው (45፥8 እና ማብ፤ አሞ5፥24 ማብ ይመ):: ሰላምና ጽድቅ በ9፥7፤ 32፥17፤ 54፥13-14፤ 60፥17፤ መዝ85፥10፤ ዕብ7፥2 ላይም ተያይዘው ተጠቅሰዋል::

48፥19 *ዘርህ እንደ አሸዋ፤* 10፥22፤ ዘፍ13፥16 እና ማብ፤ ዘፍ 22፥17፤ ኤር33፥22 እና ማብ ይመ:: *ስማቸው አይወገድም፤* የእስራኤል ስም ፈጽሞ አይጠፋም (ቍ9፤ 54፥3 ይመ)::

48፥20 *ከባቢሎን ውጡ … ሽሹ፤* እስራኤላውያን መሸሽ ባያስፈልጋቸውም እንኳ (52፥12 ይመ)፣ በባቢሎን ላይ ከሚመጣው ፍርድ ለማምለጥ ፈጥነው እንዲወጡ የተሰጣቸው ማሳሰቢያ ነው (ከራእ18፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: ኢሳይያስ የባቢሎንን ስም ለመጨረሻ ጊዜ የጠቀሰው በዚህ ስፍራ ነው:: *በእልልታ፤* 44፥23፤ 49፥13፤ 52፥9 እና ማብ ይመ:: *የምድር ዳርቻ፤* 11፥12፤ 42፥10 እና ማብ ይመ:: *ተቤዥቶታል፤* 43፥1 እና ማብ ይመ:: *ባሪያውን፤* 41፥8-9 እና ማብ ይመ::

48፥21 አልተጠሙም ነበር፤ ውሃ ከዐለት፤ ሕዝቡ ከምድረ ግብፅ ከወጡ በኋላ እግዚአብሔር በቸርነቱ የሠራውን የሚያመለክት ሐረግ ነው (ዘፀ17፥6 እና ማብ፤ ዘኍ20፥11፤ ኢሳ32፥2፤ 35፥6፤ 43፥19፤ 49፥10 እና ማብ ይመ):: የእግዚአብሔር ሕዝብ ከባቢሎን ምርኮ ወደ አገራቸው ሲመለሱም በመንገድ ላይ ውሃ ይፈልቅላቸዋል::

48፥22፤ በ57፥21 ላይ ቃል በቃል ተደግሞአል:: *ለክፉዎች፤* በእግዚአብሔር ላይ የሚያምፁ ናቸው (የ1፥2 ማብ ይመ):: *ሰላም፤* 39፥8 እና ማብ ይመ::

49፥1-6 (ወይም 1-7 ወይም1-13)፤ አገልጋዩ ከሚዘምራቸው አራት መዝሙሮች መካከል ይህ ሁለተኛው ነው (የ42፥1-4 ማብ ይመ)::

49፥1 *ደሴቶች፤* ወይም "ጠረፎች" ማለት ነው:: በ42፥14 ላይ ደሴቶች በአገልጋዩ ሕግ፣ "ተስፋ ያደርጋሉ" ተብሎ ተጽፎአል:: *በእናቴ ማሕፀን ሳለሁ እግዚአብሔር ጠራኝ፤* ከቍ5 ጋር ያነጻጽሩ:: አባባሉ ከነቢዩ ኤርምያስ (ኤር1፥5)፣ ከሐዋርያው ጳውሎስ (ገላ1፥15) መጠራት ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ከ41፥9 ጋር ያነጻጽሩ:: *ከመወለዴ በፊት ጠራኝ፤* 43፥1 እና ማብ ይመ::

49፥2 *አፌን እንደ ተሳለ ሰይፍ፤* ኤፌ6፥17፤ ዕብ4፥12፤ ራእ1፥16፤ 2፥12፡16 ይመ:: በ11፥4 ላይ ከመሲሑ አፍ ኀይለኛ በትር እንደሚወጣ ተጠቅሶአል:: *በእጁ ጥላ፤* ጥበቃን የሚገልጽ ሐረግ ነው (30፥2-3፤51፥16 ይመ):: *የተወለወለ ፍላጻ፤* ፍላጾች በዘዳ 32፥23፡42 ላይ የእግዚአብሔርን ፍርድ ለማመልከት ተጠቅሰዋል፤ የክፉዎችን መርዘኛ ቃል (መዝ64፥3-4)፣ የሰይጣን ተንኰልና ፈተናዎች (ኤፌ6፥11፡16) ለማሳየትም ጥቅም ላይ ውለዋል::

49፥3 *እስራኤል አንተ ባሪያዬ ነህ፤* 41፥8-9፤42፥1-4፤42፥1 ማብ ይመ:: በቍ5 ላይ ይህ አገልጋይ ለእስራኤል ልዩ ተልእኮ ስላለው፣ "አገልጋይ" የሚለው ቃል እዚህ ላይ የእስራኤልን ሕዝብ ቃል በቃል የሚያመለክት ሊሆን አይችልም፤ ይልቁንም አገልጋዩ መሲሕ እግዚአብሔር የሚከብርበት እውነተኛው እስራኤል ነው፤ የእስራኤል ምድር ብትወድቅም እርሱ ድል አድራጊ ይሆናል:: *ክብሬን እገልጣለሁ፤* ቤዛ በመሆን ይህን ያከናውናል ማለት ነው (የ35፥2፤40፥5 ማብ ይመ)::

49፥4 *በላሜ ሳይኖረኝ እንዲሁ ደከምሁ… ለከንቱ ነገር፤* የእስራኤል ምድር ለከንቱ ነገር እንደ ደከመች (65፥23 ይመ)፣ ክርስቶስም በአገልግሎቱ ወቅት ብዙ ተቃውሞ እንደሚሰነዘርበትና እንደሚሠቃይ ያመለክታል:: "የሚሠቃየው አገልጋይ" ጭብጥ ከአራቱ የአገልጋይ መዝሙሮች ውስጥ በሦስተኛውና በአራተኛው ላይ ዕድገት አሳይቶአል (50፥4-9 ወይም 50፥4-11፤ 52፥13-53፥12):: *ብድራቴ… ዋጋዬም፤* ምናልባት የአገልጋዩን መንፈሳዊ ዘር (53፥10 ይመ) ማለትም በእርሱ የሚያምኑትን አይሁድና አሕዛብ ለመጥቀስ የተነገረ ነው (ቍ 5-6)፤ 40፥10 እና ማብ ይመ:: እርሱ ከፍ ከፍ ይላል፤ ዋጋውንም ይቀበላል (50፥8፤ 53፥10-12፤ 1ጢሞ 3፥16)::

49፥5 *ጕልበት፤* 12፥2 ይመ:: *ከማሕፀን የሠራኝ፤* ቍ1፤ 44፥2 እና ማብ ይመ:: *ያዕቆብን … እንድመልስ … እስራኤልን … እንድሰበስብ፤* ከባቢሎን ምርኮ ነጻ ስለመውጣትና (ቍ 9-12፡22፤ 41፥2 እና ማብ ይመ) ከታላቁ ኀጢአት ባርነት ምርኮ ነጻ ስለ መውጣት የተነገረ ትንቢት ነው (42፥7 እና ማብ ይመ)::

49፥6፤ ይህ ጥቅስ አንዳንድ ጊዜ ከዘፍ12፥1-3፤ ዘፀ19፥5-6 ጋር በመደመር፣ "የብሉይ ኪዳን ታላቁ ተልእኮ" ተብሎ ይጠራል:: በሐሥ13፥47 ላይም በጳውሎስና በበርናባስ በከፊል ተጠቅሶአል:: *የጠበቅኋቸውን፤* ምናልባት የተረፉትን ቅሬታዎች ለማመልከት

ለአንተ ቀላል ነገር ነው፤
ድነቴን እስከ ምድር ዳርቻ እንድታመጣ፣
ለአሕዛብ ብርሃን አደርግሃለሁ” አለኝ።

7 *እግዚአብሔር*፣
ታዳጊ የሆነው የእስራኤል ቅዱስ፣
ለተናቀውና በሕዝብ ለተጠላው፣
የገዦች አገልጋይ እንዲህ ይላል፤
“ነገሥታት አይተውህ ይነሣሉ፤
ልዑላንም አይተው፤ ይሰግዳሉ፤
ምክንያቱም የመረጠህ የእስራኤል ቅዱስ፣
እግዚአብሔር ታማኝ ነው።”

የእስራኤል እንደ ገና መቋቋም

8 *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
“በወደድሁ ጊዜ እመልስልሃለሁ፤
በድነትም ቀን እረዳሃለሁ።
ለሕዝቡ ቃል ኪዳን እንድትሆን፣
ምድሪቱን እንደ ገና እንድትሠራት፣
ጠፍ የሆኑትን ርስቶች ለየባለቤታቸው
እንድትመልስ፣
እጠብቅሃለሁ፤ እሠራሃለሁም፤
9 የተማረኩትን፣ ‘ኑ ውጡ’
በጨለማ ያሉትን፣ ‘ነጻ ሁኑ’ እንድትል
አድርጌሃለሁ።
“በየመንገዱ ዳር ይመገባሉ፤
በተራቈተውም ኰረብታ ሁሉ ላይ
መሰማሪያ ያገኛሉ።
10 አይራቡም፤ አይጠሙም፤
የምድረ በዳ ትኵሳት ወይም የፀሓይ ቃጠሎ
አይጐዳቸውም።
የሚራራላቸው ይመራቸዋል፤
በውሃ ምንጭ ዳርም ያሰማራቸዋል።
11 ተራሮቼን ሁሉ መንገድ አደርጋለሁ፤
ጐዳናዎቼም ከፍ ይላሉ።
12 እነሆ፤ ከሩቅ አገር ይመጣሉ፤
አንዳንዶች ከሰሜን ሌሎች ከምዕራብ፣
የቀሩት ደግሞ ከሲኒም[ሥ] ይመጣሉ።

13 ሰማያት ሆይ፤ እልል በሉ፤
ምድር ሆይ፤ ደስ ይበልሽ፤
ተራሮች ሆይ፤ በደስታ ዘምሩ፤
እግዚአብሔር ሕዝቡን ያጽናናል፤
ለተቸገሩትም ይራራልና።

14 ጽዮን ግን፣ “*እግዚአብሔር* ትቶኛል፤
ጌታም ረስቶኛል” አለች።

15 “እናት የምታጠባውን ልጇን ልትረሳ
ትችላለችን?
ለወለደችውስ ልጅ አትራራለትምን?
ምናልባት እርሷ ትረሳ ይሆናል፣
እኔ ግን አልረሳሽም።
16 እነሆ፤ በእጄ መዳፍ ላይ ቀርጬሻለሁ፤
ቅጥሮችሽ ምንጊዜም በፊቴ ናቸው።
17 ወንዶች ልጆችሽ ፈጥነው ይመለሳሉ፤
ያፈራረሱሽም ከአንቺ ይሸሻሉ።
18 ዐይንሽን ቀና አድርጊ፤ ዙሪያውንም ተመልከቺ፤
ወንዶች ልጆችሽ ሁሉ ተሰብስበው ወደ
አንቺ ይመጣሉ።
“በሕያውነቴ እምላለሁ፤
እነዚህን ሁሉ እንደ ጌጥ ትለብሻቸዋለሽ፤
እንደ ሙሽራም ትጐናጸፊያቸዋለሽ”
ይላል *እግዚአብሔር*።

49፥7 ዘዳ27፥29፤ ዘጸ7፥9፤ዕዝ1፥2፤ መዝ22፥6፡29፤ 69፥7-9፤86፥9፤ ኢሳ14፥1፤48፥17፤ 52፥15፤1ቆሮ1፥9
49፥8 ዘሌ25፥10፤ ዘኍ34፥13፤ መዝ37፥9፤69፥13፤ ኢሳ5፥2፤26፥3፤ 41፥10፤42፥6፤44፥26፤ 58፥12፤60፥10፡21፤ 61፥2፡4፤ሕዝ36፥10፡ 33፤አሞ9፥11፡14፤ 2ቆሮ6፥2
49፥9 መዝ107፥10፤ ኢሳ41፥18፤42፥7፤ 61፥1፤ሉቃ4፥19
49፥10 መዝ48፥14፤ 121፥6፤ኢሳ14፥1፤ 33፥16፡21፤35፥7፤ 42፥16፤48፥17፤ ራእ7፥16
49፥11 ኢሳ11፥16፤ 40፥4፤ኤር31፥9
49፥12 ኢሳ2፥3፤ 11፥11፤43፥5-6፤ 59፥19፤ማቴ8፥11
49፥13 መዝ9፥12፤ 65፥12-13፤71፥21፤ 96፥11፤98፥4፤ ኢሳ14፥1፤40፥1፤ 44፥23፤48፥20፤ 2ቆሮ1፥4
49፥14 መዝ9፥10፤ 71፥11፤ኢሳ27፥8፤ 40፥9
49፥15 1ነገ3፥26፤ ኢሳ44፥21፤66፥13
49፥16 ዘፍ38፥18፤ ዘፀ28፥9፤መዝ48፥12-13፤ኢሳ62፥6
49፥17 ኢሳ5፥6፤ 10፥6፤37፥18
49፥18 ዘኍ14፥21፤ኢሳ11፥12፤14፥1፤ 43፥5፤45፥23፤51፥3፤52፥1፤ 54፥7፡9፤61፥10፤62፥8፤ኤር2፥32፤ ሮሜ14፥11

[ሥ]12 የማሶሬቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማል፣ የሙት ባሕር ጥቅሎች ግን፣ *አስዋን* ይላሉ።

ይሆናል (1፥9 እና ማብ ይመ)። *እስከ ምድር ዳርቻ፤* 11፥12 እና ማብ 41፥5፤ 42፥10፤ 48፤20 ይመ።*ለአሕዛብ ብርሃን፤* 42፥6 እና ማብ፤ ሐሥ26፥23 ይመ። ክርስቶስ የዓለም ብርሃን ነው (ሉቃ2፥30-32፤ ዮሐ8፥12፤ 9፥5)፤ ክርስቲያኖችም የእርሱን ብርሃን ያንጸባርቃሉ (ማቴ5፥14)።

49፥7 *ታዳጊ የሆነው የእስራኤል ቅዱስ፤* 41፥14 እና ማብ ይመ። *ለተናቀውና፤* ይህ አባባል ስለሚሠቃየው አገልጋይ በ53፥3 ላይ ሁለት ጊዜ ተጠቅሶአል። በ60፥14 ላይ ጽዮን በጠላቶቿ ተንቃለች። *በሕዝብ፤* ይህ አባባል እስራኤልን (1፥4) ወይም ደግሞ አሕዛብን ሊያመለክት ይችላል። *ነገሥታት አይተውህ ... ይሰግዳሉ፤* ቍ23 ይመ። ለአገልጋዩ የሚደረገው ይህ ሁኔታ በ52፥15 ላይ ከተገለጸው ጋር ተመሳሳይ ነው። ቀደም ሲል ጨቋኞች የነበሩ በ60፥14 ላይ እንደ ተገለጸው ኢየሩሳሌም እንደ ገና በምትሠራበት ጊዜ ይሰግዱለታል (ከ45፥14፤60፥11-12፤ 66፥28 ጋር ያነጻጽሩ)። *የመረጠህ፤* 41፥8-9፤ 42፥1 እና ማብ ይመ።

49፥8፤ በ2ቆሮ6፥2 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል። *በወደድሁ ጊዜ ... በድነትም ቀን፤* የዚህ ጥቅስ መነሻ ምናልባት የኢዮቤልዩ ዓመት ሊሆን ይችላል (61፥1-2፤ ዘሌ25፥10 ይመ)። በዚያ በነጻነቱ ዓመት እንደ ሆነው ሁሉ ከምርኮ መመለሱ ምድሪቱን ተመልሳ በሕዝቡ እጅ እንድትገባ ያደርጋታል። *ኪዳን እንድትሆን ... እጠብቅሃለሁ፤* 42፥6 እና ማብ ይመ። *ጠፍ የሆኑትን ርስቶች ... እንድትመልስ፤* 44፥26 ይመ። ምድሪቱ በእያንዳንዱ ነገድና ቤተ ሰብ መካከል ተከፋፍላ የተሰጠችው በኢያሱ ነበር (ኢሱ14፥1-5)። መሲሑ አገልጋይ አዲሱን ኢያሱ ብቻ ሳይሆን፣ አዲሱን ሙሴም ይሆናል (ቍ9-10 ይመ፤ ይህም እስራኤላውያን ከግብፅ ባርነት ነጻ የወጡበትንና ከዚያም በሙሴ መሪነት በምድረ በዳ ያሳለፏቸው የመከራ ዓመታት ያስተጋባል)።

49፥9 *የተማረኩትን፤* በምርኮ ተገደው የሄዱትን ለማለት ነው፤ 42፥7 እና ማብ ይመ። *በተራቈተውም ኰረብታ፤* 41፥18 እና ማብ ይመ።

49፥10 *አይራቡም፤ አይጠሙም፤* 48፥21 እና ማብ ይመ። *የሚራራላቸው፤* 14፥1 እና ማብ ይመ። *ይመራቸዋል፤* እንዳገራቸው እረኛ ፊት ፊታቸው እየሄደ ማለት ነው (40፥11 እና ማብ ይመ)። እንደ ራእ7፥16-17 ጠቅላላ ጥቅሱ መንግሥተ ሰማያትን ያሳያል።

49፥11 *ተራሮቼን ሁሉ መንገድ፤* 26፥7 እና ማብ ይመ። *ጐዳናዎቼም ከፍ ይላሉ፤* 11፥16፤ 35፥8፤ 40፥3፤ 62፥10 እና ማብ ይመ።

49፥12 *ከሩቅ አገር ይመጣሉ፤* 11፥11 እና ማብ 60፥4 ይመ። *ከሰሜን ሌሎች ከምዕራብ፤* 43፥5-6 እና ማብ ይመ። *ከሲኒም፤* ሕዝ 29፥10፤ 30፥6 ይመ። ከግብፅ በስተ ደቡብ ጫፍ ላይ የሚገኝ ስፍራ ነው።

49፥13 *እልል በሉ፤ ... ተራሮች ሆይ፤* በኢሳይያስ መጽሐፍ ተፈጥሮ ብዙ ጊዜ እንደ ሰው ተገልጦአል 44፥23 እና ማብ ይመ። *ሕዝቡን ያጽናናል፤* ሲያድናቸውና ሲታደጋቸው ማለት ነው። ከ2ቆሮ1፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ። *ይራራልና፤* ቍ10 እና ማብ ይመ፤ 54፥7-10 ይመ።

49፥14 *ትቶኛል ... ረስቶኛል፤* 40፥27፤ 54፥7፤ ሰቆ5፥20-22 ይመ።

49፥15 *እናት ... ልትረሳ ትችላለችን?* ከመዝ27፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

49፥16 *በእጄ ... ቀርጬሻለሁ፤* በእግዚአብሔር ፊት መታሰቢያ እንዲሆኑ የእስራኤል ነገዶች ስም ሁሉ በድንጋይ ተቀርጾ በሊቀ ካህናቱ ኤፉድ ላይ እንደሚንጠለጠል ማለት ነው (ዘፀ28፥9-12 ይመ፤ ከማሕ 8፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። *ምንጊዜም በፊቴ፤* ከመዝ137፥5-6 ጋር ያነጻጽሩ።

49፥17 *ወንዶች ልጆችሽ፤* በሙት ባሕር ጥቅል ብራናና በአንዳንድ የጥንት ቅጆችን ሐሳብ መሠረት፣ “ገንቢዎች” ማለት ነው (የ62፥5 ማብ ይመ)።

49፥18 *ወንዶች ልጆችሽ ሁሉ ተሰብስበው፤* ቍ5፡12 እና ማብ ይመ። *እንደ ጌጥ፤* ውብ የሆኑ ልብሶችና ጌጣ ጌጦች ኀይልንና ደስታን በምሳሌነት ያሳያሉ።

[19]“ፈራርሰሽ ባድማ ብትሆኚ፣
ምድርሽ ፈጽሞ ቢጠፋ፣
ዛሬ ለሕዝብሽ ጠባብ ብትሆኚም እንኳ፣
የዋጡሽ ከአንቺ ይርቃሉ።
[20]በሐዘንሽ ዘመን የወለድሻቸው ልጆች፣
ጆሮሽ እየሰማ፣
‘ይህ ቦታ በጣም ጠበናል፤
የምንኖርበት በቂ ስፍራ ስጪን’ ይሉሻል።
[21]በልብሽም እንዲህ ትያለሽ፣
‘እነዚህን የወለደልኝ ማን ነው?
እኔ ሐዘንተኛና መካን፣
የተሰደድሁና የተጠላሁ ነበርሁ፤
እነዚህን ማን አሳደጋቸው?
ብቻዬን ቀርቼ ነበር፤
ታዲያ፣ እነዚህ ከየት መጡ?’

[22]ልዑል እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

“እነሆ፤ አሕዛብን በጥቅሻ እጣራለሁ፤
ዐርማዬንም ለሕዝቦች ከፍ አደርጋለሁ፤
ወንዶች ልጆችሽን በዕቅፋቸው
ያመጡልሻል፤
ሴቶች ልጆችሽንም በትከሻቸው
ይሸከሙልሻል።
[23]ነገሥታት አሳዳጊ አባቶችሽ፣
እቴጌዎቻቸው ሞግዚቶችሽ ይሆናሉ፤
በግንባራቸው ተደፍተው ይሰግዱልሻል፤
የእግርሽን ትቢያ ይልሳሉ፤
አንቺም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ
ታውቂያለሽ፤
እኔን ተስፋ የሚያደርጉም አያፍሩም።”

[24]ከተዋጊ ብዝበዛ ማስጣል፣
ከጨካኝስ[T] ምርኮኞችን ማዳን ይቻላልን?

[25]እግዚአብሔር ግን እንዲህ ይላል፤
“ከተዋጊዎች ላይ ምርኮኞች በእርግጥ
ይወሰዳሉ፤
ከጨካኞችም ላይ ምርኮ ይበዘበዛል፤
ከአንቺ ጋር የሚጣሉትን እጣላቸዋለሁ፤
ልጆችሽንም እታደጋለሁ።
[26]አስጨናቂዎችሽ የራሳቸውን ሥጋ እንዲበሉ
አደርጋቸዋለሁ፤
በወይን ጠጅ እንደሚሰከር ሁሉ፣ በገዛ
ደማቸው ይሰክራሉ።
ከዚያም የሰው ዘር ሁሉ፣
እኔ እግዚአብሔር አዳኝሽ፣
ታዳጊሽም የያዕቆብ ኀያል እንደ ሆንሁ
ያውቃል።”

የእስራኤል ኀጢአትና የእግዚአብሔር ባሪያ ታዛዥነት

50

እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“እናታችሁን የፈታሁበት
የፍቺ ወረቀት የት አለ?
ወይስ እናንተን የሸጥኋችሁ
ለየትኛው አበዳሪዬ ነው?
እነሆ፤ ስለ ኀጢአታችሁ ተሸጣችኋል፤
ስለ መተላለፋችሁም እናታችሁ ተፈታለች።
[2]በመጣሁ ጊዜ ለምን በዚያ ሰው አልነበረም?
በተጣራሁስ ጊዜ የሚመልስ ሰው እንዴት
በዚያ ታጣ?
ስለ እናንተ ወጆ ለመክፈል ክንዴ አጥራ ነበርን?
እናንተንስ ለማዳን ኀይል አነሰኝን?
እነሆ፤ በተግሣጼ ባሕሩን አደርቃለሁ፤
ወንዞችን ምድረ በዳ አደርጋለሁ፤
ዓሦቻቸው ውሃ በማጣት ይሸታሉ፤
በጥማትም ይሞታሉ።

ኢሳ41፥28፤59፥1፤ኤር14፥9

49፥19 ዘሌ26፥33፤ ኢሳ1፥20፤5፥6፤54፥1:3፤60፥18፤62፥4፤ ሕዝ36፥10-11፤ ዘካ10፥10
49፥20 ኢሳ54፥1-3፤ ዘካ2፥4፤10፥10
49፥21 መዝ142፥4፤ ኢሳ1፥8፤5፥13፤29፥23፤ 47፥8፤51፥18፤54፥1:6፤60፥8፤66፥7-8፤ ኤር10፥20
49፥22 ዘፍ15፥2፤ ኢሳ11፥10:12፤14፥2፤ ሉቃ15፥5
49፥23 ዘፍ3፥14፤ 27፥29፤ዘፀ6፥2፤ ዘኍ11፥12፤ መዝ22፥5:23፤37፥9፤ 72፥9፤130፥5፤ ኢሳ29፥22፤41፥11፤ 42፥8፤ 60፥3:10-11:16፤ራእ3፥9
49፥24 ማቴ12፥29፤ ማር3፥27፤ሉቃ11፥21
49፥25 1ሳሙ24፥15፤ ኢሳ13፥11፤14፥2፤ 25፥4:5:9፤33፥22፤ 35፥4፤43፥26፤51፥22፤ ኤር50፥33-34፤ ማር3፥27
49፥26 ዘፍ49፥24፤ ዘፀ6፥7፤ዘኍ23፥24፤ ኢዮ19፥25፤መዝ132፥2፤ ኢሳ9፥4:20፤11፥9፤ 13፥11፤25፥9፤48፥17፤ ኤር25፥27፤ሕዝ39፥7፤ ናሆ1፥10፤3፥11፤ ራእ16፥6
50፥1 ዘዳ24፥1፤ 32፥30፤መሳ3፥8፤ ነህ5፥5፤ኢሳ1፥28፤ ሆሴ2፥2፤ማቴ18፥25፤ 19፥7፤ማር10፥4
50፥2 ዘፍ18፥14፤ ዘፀ14፥22፤ዘኍ11፥23፤ 1ሳሙ8፥19፤ መዝ18፥15፤68፥35፤ 107፥33፤

[T]24 የሙት ባሕር ጥቅልሎች፣ ሱልጌትና የሱርስቱ ቅጅ (እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ቍ25 ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ *ከጻድቅስ* ይላል።

49፥19-20 *በጣም ጠበናል፤* እስራኤል እንደ ገና ተመልሳ መቋቋሟ አስደናቂ ነው፤ ተፈጻሚነቱም አይቀሬ ነው። ትንቢቱ ከባቢሎን ምርኮ በተመለሱ ጊዜ በከፊል ተፈጽሞአል (የ11፥11 ማብ ይመ)፤ ወደፊትም ከአይሁድና ከአሕዛብ ወገን በመንፈስ የተወለዱትን የአብርሃም ዘሮች የሚያካትት ነው (54፥17 እና ማብ ይመ)።

49፥19 *ፈራርሰሽ ... ፈጽሞ ቢጠፋ፤* ከቍ8 ጋር ያነጻጽሩ። 44፥26 እና ማብ ይመ።

49፥21 *ሐዘንተኛና መካን፤* እስራኤል ሴት በ54፥1 ላይ እንደ መካን ሴት ተጠቅሳለች።

49፥22 *ዐርማዬንም ... ከፍ አደርጋለሁ፤* 5፥26 እና ማብ ይመ፤ 13፥2 ይመልከቱ። *ወንዶች ልጆችሽን ... ያመጡልሻል፤ ሴቶች ልጆችሽንም፤* 11፥12 እና ማብ ይመ። አሕዛብ እስራኤልን መልሰው እንደሚያመጡ በ14፥2፤ 43፥6፤ 60፥9 ላይ ተጠቅሶአል። *በዕቅፋቸው፤* ከ60፥4 ጋር ያነጻጽሩ፤ 40፥11 እና ማብ ይመ።

49፥23 *ነገሥታት ... ይሰግዱልሻል፤* ቍ7:11፥14 እና ማብ ይመ። *እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቂያለሽ፤* ቍ26፤ 60፥16፤ ሕዝ12፥20፤ 13፥9፤ 36፥38 ይመ። *እኔን ተስፋ የሚያደርጉም፤* 40፥31 እና ማብ ይመ። *አያፍሩም፤* 29፥22 እና ማብ ይመ።

49፥24 *ከተዋጊ ... ከጨካኝስ፤* ባቢሎናውያንን ያመለክታል (51፥13 ይመ)።

49፥25 *ምርኮኞች ... ይወሰዳሉ፤* ዕዝ2፥1:64-65፤ ኤር50፥33-34፤ 52፥27-30 ይመ። *እጣላቸዋለሁ፤* እግዚአብሔር የሕዝቡን ጕዳይ ይመለከታል፤ ይከራከርላቸዋልም (ኤር50፥34)። *እታደጋለሁ፤* 35፥4 እና ማብ ይመ።

49፥26 *አስጨናቂዎችሽ፤* 14፥4፤ 16፥4፤ 51፥13 ይመ። *የራሳቸውን ሥጋ እንዲበሉ፤* ኢየሩሳሌም በባቢሎናውያን በተከበበች ጊዜ የሚበላ ነገር ስለ ጠፋ ሰዎች የሰው ሥጋ እስከ መብላት ደርሰው ነበር (ሰቆ4፥10)። *በገዛ ደማቸው ይሰክራሉ፤* ከ51፥22-23 ጋር ያነጻጽሩ። *የሰው ዘር ሁሉ ... ያውቃል፤* ቍ23 እና ማብ ይመ። *አዳኝሽ፤* 43፥3 እና ማብ፤ 60፥16 ይመ። *ታዳጊሽ፤* 41፥14 እና ማብ ይመ። *የያዕቆብ ኀያል፤* 1፥24 እና ማብ፤ 60፥16 ይመ።

50፥1 *የፍቺ ወረቀት፤* ባል ሚስቱን መፍታት ከፈለገ ይህን ማድረግ ይገባዋል (ዘዳ24፥1:3፤ ማቴ19፥7፤ ማር10፥4 ይመ)። በኤር3፥8 እንደ ተገለጸው እግዚአብሔር ለሰሜኑ የእስራ ኤል መንግሥት የፍቺ ወረቀት ሰጥቶአል፤ ነቢዩ ኢሳይያስም በ54፥6-7 እግዚአብሔር ይሁዳን እንደ ተዋት ተናግሮአል (62፥4 ይመ)። ምናልባት ኢሳይያስ የሚያመለክተው የፍቺ ሐሳብ ከእግዚአብሔር አለመምጣቱን ነው። ይሁዳ ከእግዚአብሔር ጋር የነበራትን ቃል ኪዳን አፍርሳለች፤ ስለዚህ የይሁዳ በምርኮ መወሰድ ፍቺ ሳይሆን፣ ለተወሰነ ጊዜም ቢሆን ከእግዚአብሔር መለየቷን የሚያመለክት ነው (54፥7 ይመ)። *አበዳሪዬ፤* አንድ ሰው ላበደረው ሰው ዕዳውን ካልከፈለ፣ ልጆቹ በባርነት መሸጥ ነበረባቸው (2ነገ4፥1) እግዚአብሔር ግን አበዳሪ የለውም። *የሸጥኋችሁ፤* ከ45፥13፤ 52፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

50፥2 *በመጣሁ ጊዜ ... በተጣራሁስ ጊዜ፤* በአገልጋዮቹ በነቢያት አማካይነት ማለት ነው (ኤር25፥4 ይመ)። *የሚመልስ ሰው እንዴት በዚያ ታጣ፤* እግዚአብሔርን ላለመስማት እስራ ኤል ጆሮዋን ደፍና ነበር (6፥10 እና ማብ 66፥4 ይመ)። *ክንዴ አጥራ ነበርን?* ክንድ ኀይልን ያመለክታል። *ባሕሩን አደርቃለሁ፤* ቀይ ባሕርን ተሻግሮ መሄድን ያመለክታል (43፥16-17 እና ማብ፣ መዝ106፥9 ይመ)። *ወንዞችን ምድረ በዳ፤* 42፥15 እና ማብ ይመ። *ዓሦቻቸው ... ይሸታሉ፤* ምናልባት በግብፅ የነበረውን መቅሠፍት የሚያስታውስ ነው (19፥5-6:8፤ ዘፀ7፥18)።

[3]ሰማይን ጨለማ አለብሰዋለሁ፤
ማቅን መሸፈኛው አደርጋለሁ።
[4]ልዑል እግዚአብሔር የተባ አንደበት
ሰጥቶኛል፤
ስለዚህ ደካሞችን ብርቱ ለማድረግ ምን
ማለት እንዳለብኝ ዐውቃለሁ፤
በየማለዳው ያነቃኛል፤
በመማር ላይ እንዳለ ተማሪ ለመስማት
ጆሮዬን ያነቃዋል።
[5]ልዑል እግዚአብሔር ጆሮዬን ከፍቶታል፤
እኔም ዐመፀኛ አይደለሁም፤
ወደ ኋላም አላፈገፈግሁም።
[6]ለሚገርፉኝ ጀርባዬን፣
ጢሜን ለሚነጩ ጒንጩን ሰጠሁ፤
ፊቴን ከውርደት፣
ከጥፋትም አልሰወርሁም።
[7]ልዑል እግዚአብሔር ስለሚረዳኝ
አልዋረድም፤
ስለዚህ ፊቴን እንደ ባልጩት ድንጋይ
አደርጌአለሁ፤
እንደማላፍርም ዐውቃለሁ።
[8]ንጹሕ መሆኔን የሚያረጋግጥልኝ በአጠገቤ አለ፤
ታዲያ ማን ሊከሰኝ ይችላል?
እስቲ ፊት ለፊት እንጋጠም!
ተቃዋሚዬስ ማን ነው?
እስቲ ይምጣ!
[9]የሚረዳኝ እርሱ ጌታ እግዚአብሔር ነው፤
የሚፈርድብኝስ ማን ነው?
እነሆ፤ ሁሉም እንደ ልብስ ያረጃሉ፤
ብልም ይበላቸዋል።

[10]ከእናንተ እግዚአብሔርን የሚፈራ፣
የባሪያውንም ቃል የሚሰማ ማን ነው?
ያ ሰው በጨለማ የሚሄድ ከሆነና፣
ብርሃንም ከሌለው፣
በእግዚአብሔር ይታመን፤
በአምላኩም ይደገፍ።
[11]አሁን ግን እናንት እሳት አንድዳችሁ፣
የራሳችሁን የሚንበለበል ችቦ የያዛችሁ ሁሉ፣
በሉ የእሳት ብርሃን ሂዱ፤
ባንበለበላችሁትም የችቦ ብርሃን ተመላለሱ።
እንግዲህ ከእጄ የምትቀበሉት ይህ ነው፤
በሥቃይም ትጋደማላችሁ።

የዘላለም ድነት ለጽዮን

51 "እናንት ጽድቅን የምትከታተሉ፣
እግዚአብሔርን የምትፈልጉ ስሙኝ፤
ተቈርጣችሁ የወጣችሁበትን ዐለት፣
ተቈፍራችሁ የወጣችሁበትንም ጒድጓድ
ተመልከቱ።
[2]ወደ አባታችሁ ወደ አብርሃም፣
ወደ ወለደቻችሁም ወደ ሣራ ተመልከቱ፤
በጠራሁት ጊዜ አንድ ራሱን ብቻ ነበር፤
ባረክሁት፤ አበዛሁትም።
[3]እግዚአብሔር ጽዮንን በእርግጥ ያጽናናታል፤
ፍርስራሾቿንም በርኅራኄ ይመለከታል፤
ምድረ በዳዋን እንደ ዔድን፣
በረሓዋንም እንደ እግዚአብሔር ተክል ቦታ
ያደርጋል፤
ተድላና ደስታ፣
ምስጋናና የዝማሬ ድምፅ በእርሷ ይገኛሉ።

50፥3 ዘፀ10፥22፤ ኢሳ5፥30፤ራእ6፥12
50፥4 ቊ5፤ ዘፀ4፥12፤መዝ5፥3፤ 88፥13፤119፥147፤ 143፥8፤ኢሳ28፥9፤ 40፥29፤61፥1፤ ማቴ11፥28
50፥5 ኢሳ35፥5፤ 48፥16፤ሕዝ2፥8፤ 24፥3፤ማቴ26፥39፤ ዮሐ8፥29፤14፥31፤ 15፥10፤ሐሥ26፥19፤ ዕብ5፥8
50፥6 ዘኍ12፥14፤ 2ሳሙ10፥14፤ ኢሳ53፥5፤ሰቆ3፥30፤ ማቴ26፥67፤27፥30፤ ማር10፥34፤14፥65፤ 15፥19፤ሉቃ22፥63፤ ዮሐ19፥1
50፥7 ኢሳ28፥16፤ 29፥22፤41፥10፤42፥1፤ 48፥16፤ኤር1፥18፤ 15፥20፤ሕዝ3፥8-9
50፥8 ኢዮ13፥19፤ መዝ34፥18፤ኢሳ26፥2፤ 41፥1፤43፥26፤49፥4፤ ሮሜ8፥32-34
50፥9 ኢዮ13፥28፤ ኢሳ41፥10፤48፥16፤ 51፥8፤ሮሜ8፥1፡34
50፥10 መዝ107፥14፤ ምሳ1፥7፤ኢሳ1፥19፤ 10፥20፤26፥4፤49፥3፤ ሐጌ1፥12፤ሐሥ26፥18
50፥11 ዘዳ21፥22-23፤ ኢዮ15፥20፤ምሳ26፥18፡ 27፤ኢሳ1፥31፤ 65፥13-15፤ያዕ3፥6
51፥1 ቊ7፤ ዘዳ7፥13፤16፥20፤ መዝ94፥15፤ኢሳ17፥10፤ 46፥3፤55፥6፤63፥8፤ 65፥10፤ሮሜ9፥30-31

51፥2 ዘፍ12፥2፤17፥6፤ኢሳ29፥22፤ሮሜ4፥16፤ዕብ11፥11
51፥3 ዘፍ2፥8፤መዝ51፥18፤ኢሳ5፥6፤25፥9፤35፥10፤40፥1፤41፥19፤ 44፥26፤52፥9፤61፥4፤65፥18፤66፥10፤ኤር16፥9፤17፥26፤30፥19፤33፥11

50፥3 *ሰማይን ጨለማ፤* ምናልባት ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ በግብፅ ላይ የወረደው የጨለማ መቅሠፍት ለማስታወስ ይሆናል (ዘፀ10፥21)፤ ይሁን እንጂ 13፥10 እና ማብ ይመ።

50፥4-9 ወይም 4-11፤ ሦስተኛው የአገልጋዩ መዝሙር ነው (የ42፥1-4 ማብ ይመ)።

50፥4 *የተባ አንደበት ሰጥቶኛል፤* በ42፥3 ላይ አገልጋዩ ደካሞችን እንደሚደግፍ ተጠቅሶአል (ከ49፥2 ጋር ያስተያዩ)፤ ከኤር31፥25 ጋር ያነጻጽሩ። *ለመስማት ጆሮዬን ያነቃዋል፤* እግዚአብሔርን ላለመስማት፣ ዐውቃ ጆሮዋን እንደ ደፈነችው እንደ እስራኤል ሳይሆን (ቊ2 ይመ)፣ አገልጋዩ እግዚአብሔርን ለመስማት ንቁ ነበር።

50፥5 *ጆሮዬን ከፍቶታል፤* የመታዘዝ ምልክት (1፥19፤ መዝ40፥6 ይመ)። *ዐመፀኛ አይደለሁም፤* እንደ እስራኤል አልሆንሁም ማለት ነው (1፥2 እና ማብ 1፥20 ይመ)።

50፥6 *ለሚገርፉኝ ጀርባዬን፤* መገረፍ ወይም መመታት ለወንጀለኞች ወይም ለሰነፎች ቢሆንም፣ አገልጋዩ ይህን በፍጹም ታዛዥነት ተቀብሎታል (ምሳ10፥13፤ 19፥29፤ 26፥3፤ ማቴ27፥26፤ ዮሐ19፥1 ይመ)። *ጢሜን ለሚነጩ፤* የመናቅና የማዋረድ ምልክት ነው (2ሳሙ10፥4-5፤ ነህ13፥25 ይመ)። *ከውርደት፣ ከትፋትም፤* ጥላቻን ለመግለጽ (ኢዮ30፥10)፣ ለማስደብ ወይም ለማዋረድ (ዘዳ25፥9፤ ኢዮ17፥6፤ ማቴ27፥30 ይመ) ነው። ይህ ሁኔታ አገልጋዩ ከፍተኛ ሥቃይ እንደሚደርስበት በ52፥13-53፥12 ተጠቅሶአል።

50፥7 *ስለሚረዳኝ፤* ቊ9፤ 49፥8 ይመ። *አልዋረድም ... እንደማላፍርም ዐውቃለሁ፤* 29፥22 እና ማብ ይመ። አገልጋዩ እስከ መጨረሻው ይከብራል (49፥7፤ 52፥13፤ 53፥10-12 ይመ)። *ፊቴን እንደ ባልጩት ድንጋይ፤* አገልጋዩ እንደ ነቢያት ሁሉ በፍጹም ድፍረት ጸንቶ ይቆማል። ኢየሱስ ክርስቶስ በድፍረት በሉቃ9፥51 ወደ ኢየሩሳሌም ፊቱን አቅንቶ ከሄደበት ሁኔታ ጋር ይህን ያነጻጽሩ።

50፥8 *የሚያረጋግጥልኝ፤* እግዚአብሔር ጻድቅ መሆኑን ያረጋግጥለታል (45፥25 ይመ፤ በመጨረሻ ተሟልቶ የሚፈጸም ስለ መሆኑ 1ጢሞ3፥16 ይመ)። *ማን ሊከሰኝ ይችላል፤* 49፥25 እና ማብ ይመ። ክርስቶስ ምንም ኀጢአት የማይገኝበት መሆኑ፣ በእርሱ በሚያምኑት ላይ የሚመጣውን ክስ ሁሉ ሊያስወግድ ይችላል (ሮሜ8፥31-34 ይመ)። *ተቃዋሚዬስ፤* ከ54፥17 ጋር ያነጻጽሩ።

50፥9 *እንደ ልብስ ያረጃሉ፤ ብልም፤* በ51፥8 ላይ እንደ ተገለጸው፣ ጻድቃንን በሐሰት የሚከሱ ብል ይበላቸዋል፤ ይጠፋሉ ማለት ነው።

50፥10 *እግዚአብሔርን የሚፈራ፤* ዘፍ20፥11፤ ምሳ1፥7 እና ማብ ይመ፤ ከ25፥3፤ 59፥19 ጋር ያነጻጽሩ። *በጨለማ፤* ችግር ወይም ጭንቀት ሊሆን ይችላል፤ ይህም አገልጋዩ ከደረሰበት ጋር እጅግ ተመሳሳይ ነው (ከ8፥22 ጋር ያነጻጽሩ)። *ይታመን ... ይደገፍ፤* እንዲህ ዐይነቱን መታመን እግዚአብሔር በ12፥2፤31፥1 ላይ በተጠቀሰው ቃሉ አደፋፍሮአል።

50፥11 *እሳት አንድዳችሁ ... የሚንበለበል ችቦ፤* ምናልባት የክፉዎችን ልምምድ፣ ይህንኑ የሚያደርጉትን ሰዎች የሚያጠፉቸውንም ለማመልከት ነው። እሳት የመቅጫ ምልክት ነው (1፥31 እና ማብ ይመ፤ ከ9፥18፤ 47፥14፤ መዝ7፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። *በሥቃይ፤* ከ66፥24 ጋር ያነጻጽሩ።

51፥1 *ጽድቅን የምትከታተሉ፤* ከቊ7፤ ዘዳ16፥20፤ ምሳ15፥9 ጋር ያነጻጽሩ። *ዐለት፤* አብርሃምን ለማለት ነው (ቊ2)፤ በሌላ ቦታ ላይ እግዚአብሔርም፣ "ዐለት" ተብሎአል (17፥10 እና ማብ ይመ)።

51፥2 *አንድ ራሱን ብቻ ነበር፤* ዘፍ12፥1፤ ሕዝ33፥24 ይመ። *ባረክሁት፤ አበዛሁትም፤* ዘፍ12፥2-3፤ 13፥16፤ 15፥5፤ 17፥5፤ 22፥17 ይመ።

51፥3 *ያጽናናታል ... በርኅራኄ፤* 49፥13 እና ማብ ይመ። *ምድረ በዳዋን እንደ ዔድን፤* 35፥1-2 ይመ። በኢል2፥3 ላይ የዔድን ገነት ልምላሜና የምድረ በዳ ባድማነት ተነጻጽረው ተጠቅሰዋል፤ ከዘፍ2፥8፡10 ጋር ያነጻጽሩ። *ተድላና ደስታ፤* ቊ11፤ 25፥9 እና ማብ ይመ።

⁴"ወገኔ ሆይ፤ አድምጠኝ፤
ሕዝቤ ሆይ፤ ስማኝ፤
ሕግ ከእኔ ይወጣል፤
ፍርዴም ለሕዝቦች ብርሃን ይሆናል።
⁵ጽድቄ በፍጥነት እየቀረበ፣
ማዳኔም እየደረሰ ነው፤
ክንዴም ለመንግሥታት ፍትሕን ያመጣል፤
ደሴቶች ወደ እኔ ይመለከታሉ፤
ክንዴንም በተስፋ ይጠብቃሉ።
⁶ዐይኖቻችሁን ወደ ሰማያት አንሡ፤
ወደ ታች ወደ ምድርም ተመልከቱ፤
ሰማያት እንደ ጢስ በነው ይጠፋሉ፤
ምድር እንደ ልብስ ታረጃለች፤
ነዋሪዎቿም እንደ አሸን ፈጥነው ይረግፋሉ፤
ማዳኔ ግን ለዘላለም ይኖራል፤
ጽድቄም መጨረሻ የለውም።

⁷"እናንተ ጽድቅን የምታውቁ፣
ሕጌንም በልባችሁ ያኖራችሁ ሰዎች ስሙኝ፤
ሰዎች ሲዘብቱባችሁ አትፍሩ፤
ሲሰድቧችሁ አትደንግጡ።
⁸ብል እንደ ልብስ ይበላቸዋል፤
ትል እንደ በግ ጠጕር ይውጣቸዋል፤
ጽድቄ ግን ለዘላለም፣
ማዳኔም ከትውልድ እስከ ትውልድ ጸንታ
ትኖራለች።"

⁹*የእግዚአብሔር ክንድ ሆይ፤*
ተነሥ፤ ተነሥ! ኀይልን ልበስ፤
እንዳለፉት ዘመናት፣
በጥንት ትውልዶችም እንደ ሆነው ሁሉ
ተነሥ።
ረዓብን የቈራረጥህ፣
ታላቁን ዘንዶ የወጋህ አንተ አይደለህምን?
¹⁰የዳኑት እንዲሻገሩ ባሕሩን፣
የታላቁን ጥልቅ ውሆች ያደረቅህ፣
በጥልቁም ውስጥ መንገድ ያበጀህ፣
አንተ አይደለህምን?
¹¹*እግዚአብሔር* የተቤዣቸው ይመለሳሉ፤
በዝማሬ ወደ ጽዮን ይገባሉ፤
የዘላለማዊ ደስታን አክሊል ይቀዳጃሉ፤
ተድላና ደስታ ያገኛሉ፤
ሐዘንና ልቅሶም ከእነርሱ ይሸሻል።

¹²"የማጽናናችሁ እኔ፣ እኔው ብቻ ነኝ፤
ሟች የሆኑትን ሰዎች፣
እንደ ሣር የሚጠወልጉትን የሰው ልጆች
ለምን ትፈራለህ?
¹³የፈጠረህን፣
ሰማያትን የዘረጋውን፣
ምድርን የመሠረተውን *እግዚአብሔርን* ረስተሃል፤
ሊያጠፋህ ከተዘጋጀው፣
ከጨቋኙ ቍጣ የተነሣ፣
በየቀኑ በሽብር ትኖራለህ፤
ታዲያ የጨቋኙ ቍጣ የት አለ?
¹⁴ ዐንገታቸውን የደፉ እስረኞች በፍጥነት
ነጻ ይወጣሉ፤
በታሰሩበትም ጕድጓድ ውስጥ አይሞቱም፤
እንጀራ አያጡም።
¹⁵ሞገዱ እንዲተም ባሕሩን የማናውጥ፣
እኔ *እግዚአብሔር* አምላክህ ነኝና፤
ስሙም የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* ነው።
¹⁶ቃሌን በአፍህ አኖርሁ፤
በእጄ ጥላ ጋረድሁህ፤
ሰማያትን በስፍራቸው ያስቀመጥሁ፣
ምድርን የመሠረትሁ፣
ጽዮንንም፣ 'አንቺ ሕዝቤ ነሽ' ያልሁ እኔ ነኝ።

የእግዚአብሔር የቍጣ ጽዋ

¹⁷*ከእግዚአብሔር* እጅ፣
የቍጣውን ጽዋ የጠጣሽ፣
ዝቃጩ እንኳ ሳይቀር፣
ሰዎችን የሚያንገደግደውን ዋንጫ የጨለጥሽ፣

51፥4 ዘፀ6፥7፤ ዘዳ18፥18፤መዝ50፥7፤ 78፥1፤ኢሳ2፥4፤3፥15፤ 26፥18፤49፥6፤63፥8፤ 64፥9
51፥5 ዘፍ49፥10፤ መዝ37፥9፤85፥9፤ 98፥1፤ኢሳ11፥11፤ 12፥2፤35፥4፤40፥10፤ 50፥2፤52፥10፤59፥16፤ 63፥1፡5
51፥6 ቍ8፤ መዝ37፥20፤89፥33፤ 102፥25-26፤119፥89፤ ኢሳ12፥2፤54፥10፤ ማቴ24፥35፤ ሉቃ21፥33፤ ዕብ1፥10-12፤ 2ጴጥ3፥10
51፥7 ቍ1፤ ዘዳ6፥6፤መዝ119፥11፡ 39፤ኢሳ50፥7፤54፥4፤ ማቴ5፥11፤ሉቃ6፥22፤ ሐሥ5፥41
51፥8 ቍ6፤ ኢዮ13፥28፤ ኢሳ14፥11፤ያዕ5፥2
51፥9 ዘፍ18፥14፤ ዘፀ6፥6፤ዘዳ4፥34፤ 32፥7፤መሳ5፥12፤ ኢዮ9፥13፤መዝ65፥6፤ 68፥30፤74፥13፤98፥1፤ ኢሳ30፥30፤33፥2፤ 40፥31፤52፥1
51፥10 ዘፀ14፥22፤ 15፥5፡8፡13፤ኢዮ36፥30፤ ዘካ10፥11፤ራእ16፥12
51፥11 መዝ109፥28፤ ኢሳ30፥19፤35፥9፤ 44፥23፤48፥20፤ 65፥14፤ኤር30፥19፤ 31፥13፤33፥11፤ ሶፎ3፥14፤ራእ7፥17
51፥12 2ቆሮ1፥15፤ ኢሳ2፥22፤15፥6፤ 40፥1፡6-7፤2ቆሮ1፥4፤ 1ጴጥ1፥24
51፥13 ዘፍ1፥1፤ ኢዮ4፥17፤8፥13፤ ኢሳ7፥4፤9፥4፤17፥7፡ 10፤45፥11፤48፥13፤ 54፥5
51፥14 ኢሳ42፥7፤ 49፥10 51፥15 ዘፀ14፥21፤መዝ93፥3፤ ኢሳ13፥4 51፥16 ዘፀ4፥12፡15፤ 33፥22፤ኢሳ48፥13፤ኤር7፥23፤ 11፥4፤ 24፥7፤ሕዝ14፥11፤ ዘካ8፥8 51፥17 ቍ20፡22፡23፤ መሳ5፥12፤ኢዮ21፥20፤መዝ16፥5፤60፥3፤75፥8፤ኢሳ42፥25፤52፥1፤ 66፥15፤ማቴ20፥22፤ ራእ14፥10፤16፥19

51፥4 *ሕግ ... ፍርዴም፤* የአገልጋዩ አገዛዝ ፍትሕን ያሰፍናል (2፥2-4፤ 42፥4 እና ማብ ይመ)፤ *ለሕዝቦች ብርሃን፤* በ42፥6፤ 49፥6 ላይ አገልጋዩ ብርሃን ተብሏል።

51፥5 *ጽድቄ ... እየቀረበ፤* ከምርኮ ነጻ በሚወጡበት ጊዜ ይህ እውን ይሆናል፤ ድነት በክርስቶስ በኩል ለአሕዛብ ሁሉ በከፍተኛ ደረጃ ይመጣላቸዋል፤ 46፥13 እና ማብ ይመ። *ክንዴም፤* ኀይልን ያመለክታል። *ደሴቶች፤* 11፥11 እና ማብ ይመ። *ወደ እኔ ይመለከታሉ ... በተስፋ፤* 40፥31 እና ማብ 42፥4 እና ማብ ይመ።

51፥6 *ወደ ሰማያት አንሡ፤* 40፥26 ይመ። *ሰማያት ... ይጠፋሉ፤* 34፥4 እና ማብ ይመ። *ምድር እንደ ልብስ ታረጃለች፤* 24፥4፤ ዕብ1፥10-11 ይመ፤ ከኢሳ50፥9 ጋር ያነጻጽሩ። *ለዘላለም ይኖራል፤* ቍ8፤ 45፥17 ይመ። የእግዚአብሔርም ቃል እንዲሁ ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል (40፥8 እና ማብ፤ ማቴ24፥35፤ ሉቃ21፥33 ይመ)።

51፥7 *ጽድቅን የምታውቁ፤* ቍ1 እና ማብ ይመ። *ሕጌንም በልባችሁ ያኖራችሁ፤* መዝ37፥31፤ ኤር31፥33 ይመ። *ሲዘብቱባችሁ ... ሲሰድቧችሁ፤* ስለ አገልጋዩ በ50፥6-7 የተጠቀሱትን ይመስላል።

51፥8 *ብል እንደ ልብስ፤* 50፥9 እና ማብ ይመ፤ ከ51፥6 ጋር ያነጻጽሩ።

51፥9፡17 *ተነሥ፤ተነሥ፤* ተመሳሳይ ስለ ሆነው ስለዚህ ጣምራ ትእዛዝ 52፥1 ይቀ (40፥1 እና ማብ ይመ)።

51፥9 *ኀይልን ልበስ፤* ከ50፥2 ጋር ያነጻጽሩ። የ40፥31 ማብ ይመ። *የእግዚአብሔር ክንድ፤* የእግዚአብሔር ኀይል ምልክት ነው (ከቍ5 ጋር ያነጻጽሩ)። 30፥30፤ 50፥2 እና ማብ 52፥10፤ 53፥1፤ 63፥12 ይመ፤ *ረዓብን ... ዘንዶ፤* ግብፅን ነው። የ27፥1፤ 30፥7 ማብ ይመ።

51፥10 *የዳኑት፤* 35፥9 እና ማብ ይመ። *ባሕሩን፤* ቀይ ባሕርን ማለት ነው (50፥2 እና ማብ ይመ)።

51፥11፤ ይህ ጥቅስ ከ35፥10 ጋር ተመሳሳይ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)።

51፥12 *የማጽናናችሁ፤* ቍ3፤ 49፥13 እና ማብ ይመ። *ሣር፤* 37፥27፤ 40፥6 እና ማብ ይመ።

51፥13 *ሰማያትን የዘረጋውን፣ ምድርን፤* ቍ16፤48፥13 እና ማብ ይመ። *ከጨቋኙ ቍጣ፤* 49፥26 እና ማብ ይመ። የባቢሎን ቍጣ ከኀያሉ ከእግዚአብሔር ቍጣ ጋር ሊወዳደር አይችልም (ከ13፥3፡5፤ 30፥27 ጋር ያነጻጽሩ)።

51፥14 *እስረኞች ... ነጻ ይወጣሉ፤* በባቢሎን ምርኮ ያሉትን ማለት ነው (42፥7 እና ማብ 49፥9 ይመ)። *ጕድጓድ፤* ከ42፥7፤ ኤር37፥16 ጋር ያነጻጽሩ።

51፥15 *ባሕሩን የማናውጥ፤* ከኢዮ26፥12፤ መዝ107፥25፤ ኤር31፥35 ጋር ያነጻጽሩ። *የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤* 13፥4 እና ማብ ይመ።

51፥16 *ቃሌን፤* በቍ7 ላይ የተገለጸውን የሙሴን ሕግ ማለት ነው። በ49፥2 ላይ እንደ ተገለጸው አገልጋይ ሕዝቡ ለእግዚአብሔር ቃል ምላሽ ሰጥተዋል (ከ59፥21፤ ኢሱ1፥8 ጋር ያነጻጽሩ)። *በእጄ ጥላ፤* 49፥2 እና ማብ ይመ። *ሰማያትን... ያስቀመጥሁ፣ ምድርን፤* ቍ13 እና ማብ ይመ።

51፥17 *የቍጣውን ጽዋ፤* ቍ20-22፤ 13፥3 እና ማብ ይመ።

ኢየሩሳሌም ሆይ፤ ተነሺ፤
ተነሺ፤ ተነሺ።
[18]ከወለደቻቸው ወንዶች ልጆች ሁሉ፣
የመራት አንድም አልነበረም፤
ካሳደገቻቸው ወንዶች ልጆች ሁሉ፣
እጇን ይዞ የወሰዳት ማንም አልነበረም።
[19]እነሆ፤ በጥፋት ላይ ጥፋት መጥተውብሻል፤
ታዲያ ማን ያጽናናሻል?
እነርሱም መፈራረስና ጥፋት፣ ራብና ሰይፍ ናቸው፤
ታዲያ ማን ያስተዛዝንሽ?[ሀ]
[20]ወንዶች ልጆችሽ ዝለዋል፤
በወጥመድ እንደ ተያዘ ሚዳቋ፣
በየጐዳናው አደባባይ ላይ ተኝተዋል።
የእግዚአብሔር ቍጣ፣
የአምላክሽም ተግሣጽ ሞልቶባቸዋል።

[21]ስለዚህ አንቺ የተጐዳሽ፣
ያለ ወይን ጠጅ የሰከርሽ ይህን ስሚ።
[22]ሕዝቡን የሚታደግ አምላክሽ፣
ልዑል እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"እነሆ፤ ከእጅሽ፣
ያንገደገደሽን ጽዋ ወስጃለሁ፤
ያንን ጽዋ፣ የቍጣዬን ዋንጫ፣
ዳግም አትጠጪውም፤
[23]ባስጨነቁሽ፣
'በላይሽ ላይ እንድንሄድ ተነጠፊልን'
ባሉሽ እጅ ላይ አደርገዋለሁ፤
ጀርባሽን እንደ መሬት፣
እንደ መሸጋገሪያም መንገድ አደረግሽላቸው።"

52

ጽዮን ሆይ፤ ተነሺ፤ ተነሺ፤
ኀይልን ልበሺ፤
ቅድስቲቱ ከተማ፤ ኢየሩሳሌም ሆይ!
የክብር ልብስሽን ልበሺ፤
ያልተገረዘ የረከሰም
ከእንግዲህ ወደ አንቺ አይገባም።
[2]ትቢያሽን አራግፊ፤
ኢየሩሳሌም ሆይ፤ ታንሺ በዙፋንሽ ላይ ተቀመጪ፤
ምርኮኛዪቱ የጽዮን ልጅ ሆይ፤
የዐንገትሽን የእስራት ሰንሰለት አውልቀሽ ጣዪ።

[3]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ያለ ዋጋ ተሸጣችሁ ነበር፤
ያለ ገንዘብ ትቤዣላችሁ።"

[4]ልዑል እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"በመጀመሪያ ሕዝቤ ይኖር ዘንድ ወደ ግብፅ ወረደ፤
በኋላም አሦር ያለ ምክንያት አስጨንቆ ገዛው።

[5]"አሁን እዚህ ምን አለኝ?" ይላል እግዚአብሔር፤
"ሕዝቤ ያለ ምክንያት ተወስዶአል፤
የገዢቻው ተሣልቀውባቸዋል"[ለ]
ይላል እግዚአብሔር።
"ቀኑን ሙሉ፣
ስሜ ያለ ማቋረጥ ይሰደባል።
[6]ስለዚህ ሕዝቤ ስሜን ያውቃል፤
በዚያ ቀንም፣
አስቀድሜ የተናገርሁ እኔ መሆኔን ይረዳል፤
እነሆ፤ እኔው ነኝ።"

[7]በተራሮች ላይ የቆሙ፣
የምሥራች ይዘው የሚመጡ እግሮች፣
ሰላምን የሚናገሩ፣
መልካም ዜና የሚያበስሩ፣

1ዜና16፥31፤መዝ97፥1፤ኢሳ40፥9፤ 42፥11፤ናሆ1፥15፤ሉቃ2፥14፤ ሮሜ10፥15፤1ቆሮ15፥24-25፤ኤፌ6፥15

[ሀ]19 የሙት ባሕር ጥቅሎች፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም፣ የቩልጌትና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ ታዲያ እንዴት አስተዛዝንሻለሁ ይላል።
[ለ]5 የሙት ባሕር ጥቅሎችና ቩልጌት ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ ሙሾ ይላል።

51፥18 ኢዮ31፥18፤ መዝ88፥18፤ ኢሳ41፥13፤49፥21
51፥19 ኢሳ14፥30፤ 40፥2፤47፥9፤49፥13፤ 54፥11፤60፥18፤62፥4፤ ኤር14፥12፤15፥5፤ 24፥10፤48፥3፤ ሰቆ3፥47፤ናሆ3፥7
51፥20 ቍ17፤ ዘዳ28፥20፤ ኢዮ18፥10፤40፥11፤ ኢሳ5፥25፤ኤር14፥16፤ 44፥6፤ሰቆ2፥19
51፥21 ቍ17፤ ኢሳ14፥32፤29፥9
51፥22 ቍ17፤ ኢሳ49፥25፤ኤር25፥15፤ 51፥7፤ዕን2፥16፤ ማቴ20፥22
51፥23 ቍ17፤ ኢሱ10፥24፤ መዝ66፥12፤ኢሳ14፥4፤ 49፥26፤ኤር25፥15-17፡ 26፡28፤49፥12፤ ሚክ7፥10፤ዘካ12፥2
52፥1 ዘፍ34፥14፤ ዘፀ28፥2፡40፤ 1ሳሙ2፥4፤ነህ11፥1፤ አስ6፥8፤መዝ110፥3፤ ኢሳ1፥26፤35፥8፤ 49፥18፤51፥9፡17፤ 61፥10፤ኢዩ3፥17፤ ናሆ1፥15፤ዘካ3፥4፤ 9፥8፤ማቴ4፥5፤ ራእ21፥2፡27
52፥2 መዝ9፥14፤ 81፥6፤ኢሳ10፥27፤ 29፥4፤60፥1
52፥3 መዝ44፥12፤ ኢሳ1፥27፤45፥13፤ 1ጴጥ1፥18
52፥4 ዘፍ46፥6፤ ኢሳ10፥24
52፥5 ኢሳ37፥23፤ ሮሜ2፥24
52፥6 ዘፀ6፥3፤ ኢሳ10፥20፡41፥26፤ 49፥23
52፥7 2ሳሙ18፥26፤

የእግዚአብሔርን የቍጣ ፍርድ ደጋግሞ መለማመድ ብዙውን ጊዜ ብርቱ የወይን ጠጅ ጠጥቶ እንደ መስከር ይቈጠራል። ይህ ደግሞ የከፉ መንግሥታት ዕጣ ፈንታ ነው። 29፥9፤ 63፥6፤ መዝ60፥3፤ 75፥8፤ ኤር25፥15-16፤ ሰቆ4፥21፤ ሕዝ23፥32-34፤ ዕን2፥16፤ ዘካ12፥2 ይመ፤ ከዮሐ18፥11 ጋር ያነጻጽሩ።

51፥18፤ ልጆች የታመሙና የደከሙ ወላጆቻቸውን መርዳትና መንከባከብ ይገባቸዋል።

51፥19 *ማን ያጽናናሻል?* በኤር15፥5 ላይ ተጠቅሶአል፤ ከቍ3 ጋር ያነጻጽሩ።

51፥20 *በወጥመድ እንደ ተያዘ፤* ከምሳ7፥22 ጋር ያነጻጽሩ። *ተግሣጽ፤* 17፥13፤ 54፥9 66፥15 ይመ።

51፥21 *የተጐዳሽ፤* ኢየሩሳሌምን ነው (54፥11 ይመ)። *የሰከርሽ፤* በእግዚአብሔር ቍጣ ማለት ነው (ቍ17 እና ማብ ይመ)።

51፥22 *ሕዝቡን የሚታደግ፤* 49፥25 እና ማብ ይመ። *የቍጣዬን ዋንጫ፤* ቍ17 እና ማብ ይመ።

51፥23 *ባስጨነቁሽ፤* ባቢሎናውያንን ይመለከታል፤ ቍ13-14፡14፥4 ይመ። *ጀርባሽን እንደ መሬት፤* ምናልባት አባባሉ ዘይቤያዊ ይሆናል፤ ይሁን እንጂ ከኢሱ10፥24 ጋር ያነጻጽሩ።

52፥1 *ተነሺ፤ ተነሺ፤ ኀይልን ልበሺ፤* 51፥9፡17 እና ማብ ይመ። *የክብር ልብስሽን፤* የ"ቅድስቲቱን ከተማ" የኢየሩሳሌምን ክህነት ልብስ ማመልከቱ ሊሆን ይችላል፤ 49፥18 እና ማብ ይመ። *ቅድስቲቱ ከተማ፤* 48፥2 እና ማብ ይመ። *ያልተገረዘ የረከሰም፤* ከውጪ የመጡ ወራሪዎችን ነው፤ 35፥8 እና ማብ፤ መሳ14፥3 እና ማብ ይመ።

52፥2 *ትቢያሽን አራግፊ፤* ይህን በ47፥1 ላይ እንደ ተጻፈው በባቢሎን ላይ ከደረሰው ጋር ያነጻጽሩ (የዚያኑ ማብ ይመ)። *የጽዮን ልጅ ሆይ፤* ነቢዩ ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን በሚጠራበት ሰውኛ ዘይቤ የተቀመጠ ሐረግ። *አውልቀሽ ጣዪ፤* 42፥7 እና ማብ 49፥9፤51፥14 ይመ።

52፥3 *ያለ ዋጋ ተሸጣችሁ፤* ጠላት ኢየሩሳሌምን ለማግኘት ለእግዚአብሔር የከፈለው ነገር የለም። 45፥13፤ 50፥1 እና ማብ ይመ። *ያለገንዘብ ትቤዣላችሁ፤* 41፥14 እና ማብ 43፥1፤ 45፥13 ይመ።

52፥4 *አሦር ... አስጨንቆ ገዛው፤* 9፥4 እና ማብ ይመ።

52፥5፤ በሮሜ2፥24 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል። *ያለ ምክንያት፤* ቍ3 እና ማብ ይመ። *ስሜ ... ይሰደባል፤* ሕዝቡ ተማርኮ መወሰዱ፣ የኢየሩሳሌም አምላክ ስም እንዲናቅ አድርጎአል (ሕዝ36፥20-23 ይመ)፤ በ37፥23-24 ላይ አሦራውያን ከተናገሩት የስድብ ቃል ጋር ያነጻጽሩ።

52፥6 *ስሜን ያውቃል፤* 49፥26 እና ማብ ይመ። *በዚያ ቀን፤* ከባቢሎን ምርኮ ነጻ የሚወጡበትን ዕለት የሚያመለክት ነው፤ 10፥20፡27 እና ማብ ይመ። *አስቀድሜ የተናገርሁ፤* ከምርኮ የሚመለሱ ስለ መሆናቸው።

52፥7 *የምሥራች ይዘው የሚመጡ እግሮች፤* የአንድን የጦር ግንባር የውጊያ ውጤት ለመስማት በጕጉት ለሚጠብቅ ንጉሥና ለሕዝቡ ዜናውን ለማድረስ ትንፋሻቸው እስኪቈረጥ የሚሮጡትን መልክተኞች ይመለከታል (2ሳሙ18፥26 ይመ)። እዚህ ላይ ዜናው የሚያመለክተው ከምርኮ የመመለሱን የምሥራች ነው (9ቍ11-12፤ 40፥9 እና ማብ 41፥27)፤ ይህ ቃል ክርስቶስ ከኀጢአት ባርነት ነጻ የሚያወጣ መሆኑንም ያሳያል ሮሜ10፥15፤ ኤፌ6፥15 ይመ።

ድነትን የሚያውጁ፣
ጽዮንንም፣
"አምላክሽ ነግሦአል" የሚሉ እንዴት ያማሩ
ናቸው::
[8]ስሚ፤ ጠባቂዎችሽ ድምፃቸውን ከፍ አድርገዋል፤
በአንድነት በእልልታ ይዘምራሉ::
እግዚአብሔር ወደ ጽዮን ሲመለስ፣
በዐይኖቻቸው ያያሉ::
[9]እናንት የኢየሩሳሌም ፍርስራሾች፣
በአንድነት በእልልታ ዘምሩ፤
እግዚአብሔር ሕዝቡን አጽናንቶአል፤
ኢየሩሳሌምንም ተቤዥቶአልና::
[10]እግዚአብሔር በመንግሥታት ሁሉ ፊት፣
የተቀደሰ ክንዱን ይገልጣል፤
በምድር ዳርቻዎች ያሉ ሁሉ፣
የአምላካችንን ማዳን ያያሉ::

[11]እናንት የእግዚአብሔርን ዕቃ የምትሸከሙ፣
ተለዩ፤ ተለዩ፤ ከዚያ ውጡ፤
ርኩስ ነገር አትንኩ፤
ከዚያ ውጡ ንጹሓንም ሁኑ::
[12]ሆኖም በችኰላ አትወጡም፤
ሸሽታችሁም አትሄዱም፤
እግዚአብሔር ፊት ፊታችሁ ይሄዳል፤
የእስራኤል አምላክ ደጀን ይሆናችኋል::

የባሪያው ሥቃይና ክብር

[13]እነሆ፤ ባሪያዬ የሚያከናውነው
በማስተዋል ነው፤*
ገናና ይሆናል፤ ከፍ ከፍ ይላል፤ እጅግ
ይከብራልም::
[14]ብዙዎች በእርሱ** እስኪደነግጡ ድረስ፣
መልኩ ከማንም ከሰው የተለየ፤
ከሰው ልጆችም ሁሉ ይልቅ ተጐሳቍሏል::
[15]ስለዚህ ብዙ መንግሥታትን ያስደንቃል፤
በእርሱ ምክንያት ነገሥታት አፋቸውን
ይይዛሉ፤
ያልተነገራቸውን ያያሉ፤
ያልሰሙትን ያስተውላሉ::

53 የሰማነውን ነገር ማን አመነ?
የእግዚአብሔርስ ክንድ ለማን ተገለጠ?
[2]በፊቱ እንደ ቡቃያ፣
ከደረቅም መሬት እንደ ወጣ ሥር በቀለ፤
የሚስብ ውበት ወይም ግርማ የለውም፤
እንድንወደውም የሚያደርግ መልክ
አልነበረውም::
[3]በሰዎች የተናቀና የተጠላ፣
የሕማም ሰውና ሥቃይ ያልተለየው ነበር::
ሰዎች ፊታቸውን እንደሚያዞሩበት
ዐይነት፣
የተናቀ ነበር፤ እኛም አላከበርነውም::

52፥8 ዘኍ10፥36፤ 1ሳሙ14፥16፤ ኢሳ12፥6፤40፥9፤ 56፥10፤59፥20፤62፥6፤ ኤር6፥17፤31፥6፤ ሕዝ3፥17፤33፥7፤ ዘካ8፥3
52፥9 ዕዝ9፥9፤ መዝ74፥3፤98፥4፤ ኢሳ35፥2፤40፥1፤ 48፥20፤51፥3፤ ሉቃ2፥25
52፥10 ኢሱ4፥24፤ 2ዜና32፥8፤ መዝ44፥3፤67፥2፤ ኢሳ11፥9፤30፥30፤ 66፥18፤ሉቃ2፥30፤ 3፥6
52፥11 ዘኍ8፥6፤ 2ዜና36፥10፤ ኢሳ1፥16፤48፥20፤ 2ቆሮ6፥7፤ 2ጢሞ2፥19
52፥12 ዘፀ12፥11፤ 14፥19፤ሚክ2፥13፤ ዮሐ10፥4
52፥13 ኢሱ1፥8፤ ኢሳ4፥2፤6፥1፤20፥3፤ 57፥15፤ሐሥ3፥13፤ ፊል2፥9
52፥14 ዘሌ26፥32፤ 2ሳሙ10፥4፤ኢዮ2፥12፤ 16፥16፤18፥20
52፥15 ዘሌ14፥7፤ 16፥14-15፤ መሳ18፥19፤ መዝ107፥42፤ ኢሳ49፥7፤ሮሜ15፥21፤ ኤፌ3፥4-5

53፥1 መዝ98፥1፤ኢሳ28፥9፤30፥30፤ ዮሐ12፥38፤ሮሜ10፥16
53፥2 2ነገ19፥26፤ኢዮ14፥7፤ኢሳ4፥2፤11፥10፤52፥14
53፥3 ቍ4፡10፤ዘፀ1፥10፤ዘዳ31፥17፤1ሳሙ2፥30፤መዝ22፥6፤69፥29፤ ኢሳ1፥15፤ማቴ16፥21፤27፥29፤ሉቃ18፥31-33፤ ዮሐ1፥10-11፤ዕብ5፥8

*13 *ወይም ይበለጽጋል*
**14 ዕብራይስጡ፣ *በአንተ* ይላል::

ድነትን፤ 49፥8 እና ማብ ይመ:: *አምላክሽ ነግሦአል፤* መዝ96፥10 ይመ:: የእግዚአብሔር ሕዝብ ወደ ኢየሩሳሌም መመለሱ እግዚአብሔር የዓለም ገዥ መሆኑን በአጽንዖት ያሳያል (40፥9 እና ማብ ይመ):: በክርስቶስ ዳግም ምጽአት ጊዜ፣ የእግዚአብሔር መንግሥት በሙላት የሚመጣው በክርስቶስ ዳግም ምጽአት ነው (ራእ19፥6 ይመ)::

52፥8 *ጠባቂዎችሽ፤* በኢየሩሳሌም የቅጥር ማማ ላይ ሆነው አሻግሮ በማየት የመልክተኞቹን መድረስ የሚጠባበቁትን ሰዎች (ቃፊሮች) ያመለክታል (ከ62፥6-7፤2ሳሙ18፥24-27 ጋር ያነጻጽሩ)::

52፥9 *በእልልታ ዘምሩ፤* 44፥23 እና ማብ ይመ:: *አጽናንቶአል፤* 49፥13 እና ማብ ይመ:: *ተቤዥቶአልና፤* ቍ3 እና ማብ ይመ::

52፥10 *የተቀደሰ ክንዱን፤* 51፥9 እና ማብ ይመ:: የእግዚአብሔር ክንድ ከመቤዠትና ከድነት ጋር እየተያያዘ ወይም እየተቈራኘ ይገለጻል (ዘፀ6፥6 ይመ):: *በምድር ዳርቻዎች ያሉ ሁሉ፤* በ40፥5 ከተገለጸው "የሰው ዘር ሁሉ" ከሚለው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ከ45፥22 ጋር ያነጻጽሩ::

52፥11 *ዕቃ የምትሸከሙ፤* ንጉሥ ቂሮስ ናቡከደነፆር የወሰደውን የቤተ መቅደሱን ዕቃ ወደ ኢየሩሳሌም ይዘው እንዲመለሱ ትእዛዝ ሰጥቶ ነበር (ዕዝ1፥7-11):: ለዕቃዎቹም መጓጓዝ ኀላፊዎቹ ካህናቱና ሌዋውያኑ ነበሩ (ዘኍ3፥6-8፤ 2ዜና5፥4-7 ይመ):: *ተለዩ፤ ተለዩ፤* የ40፥1 ማብ ይመ:: *ርኩስ ነገር፤* የጣዖት አምልኮ መገልገያ ዕቃዎችን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (ከዘዳ31፥19፤ 35፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

52፥12 *በችኰላ አትወጡም፤* 48፥20 እና ማብ ይመ:: *ፊት ፊታችሁ ይሄዳል... ደጀን ይሆናችኋል፤* ከግብፅ ባርነት ነጻ በወጡ ጊዜ እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን እንዳደረገው ማለት ነው (ዘፀ13፥21፤ 14፥19-20፤ ከኢሳ42፥16፤ 49፥10፤ 58፥8 ጋር ያነጻጽሩ)::

52፥13-53፥12፤ ከአራቱ የአገልጋይ መዝሙሮች ይህ አራተኛውና ረጅሙ የአገልጋይ መዝሙር ነው (42፥1-4 እና ማብ ይመ)፡ በምዕራፍ 40-66 እና በምዕራፍ 40-57 ያለውን እጅግ ጠቃሚና ዕንብርት የሆነውን ክፍል አጣምሮ ይይዛል (የ39፥8 ማብ ይመ)፡ መዝሙሩ በሦስት በሦስት ቍጥሮች የተመደቡ አምስት ክፍሎች አሉት:: ይህም ከብሉይ ኪዳን ይልቅ በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ተደጋግሞ ተጠቅሶአል፤ "የብሉይ ኪዳን ወንጌል" በሚል መጠሪያም ይታወቃል::

52፥13 *አገልጋዬ፤* የ42፥1 ማብ ይመ፡ *የሚያከናውነው በማስተዋል ነው፤* የእግዚአብሔር በረከት ምልክትና (1ሳሙ18፥14 ይመ) ለእግዚአብሔር ቃል የመታዘዝ ምልክት ነው (ኢሱ1፥8 ይመ):: መሲሑ ንጉሥ "በማስተዋል ይገዛል" (ኤር23፥5)፤ ከ53፥10 ጋር ያነጻጽሩ:: *ገናና ይሆናል፤ ከፍ ከፍ ይላል፤* በኢሳይያስ ራእይ ውስጥ የእግዚአብሔርን ማንነት የሚገልጹ ቃላት ናቸው (6፥1 እና ማብ 57፥15 ይመ):: የክርስቶስ ከፍ ከፍ ማለት በሐሥ 2፥33፤3፥13፤ ኤፌ1፥20-23፤ ፊል2፥9-11 ላይ ተገልጾአል (1ጴጥ1፥10-11 ይመ)::

52፥14 *በእርሱ እስኪደነግጡ፤* የክርስቶስን ስቅለትና ሥቃይ በሚመለከቱበት ጊዜ ለማለት ነው፤ ይህን ከፈረሰችው ከጢሮስ ከተማ ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ (ሕዝ27፥35 ይመ):: *የተጐሳቈለም፤* አቦሉ ለእግዚአብሔር መሥዋዕት ሆኖ ሊቀርብ የማይገባው እንስሳ የሚገለጽበትን ቃል ያመለክታል (ሚል1፥14):: ይህን በአገልጋዩ ላይ ከሚደርስበት አሳፋሪ ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ (50፥6 እና ማብ ይመ):: *የተጐሳቈለም ነበር፤* ከመዝ22፥6 ጋር ያነጻጽሩ:: የደረሰበት ሥቃይ ኢሰብአዊና ዘግናኝ ነበር::

52፥15 *ብዙ መንግሥታትን ያስደንቃል፤* ረጭቶ በማንጻት (ዘሌ14፥7፤ ዘኍ8፥7፤19፥18-19) ወይም በመቀደስ (ዘፀ29፥21፤ ዘሌ8፡11፡30) ሊሆን ይችላል:: *ነገሥታት ... አፋቸውን ይይዛሉ፤* አገልጋዩ በሚደርስበት ሥቃይ ከዚያም በኋላ በሚያገኘው ክብር በመደነቅ ማለት ነው (49፥6-7 እና ማብ ይመ)፤ ከኢዮ21፥5 ጋር ያነጻጽሩ:: *ያልተነገራቸውን ... ያስተውላሉ፤* በሮሜ15፥21 ላይ ተገልጾአል:: ነቢያት የተናገሩትን የትንቢት ቃል ባይሰሙም፣ አገልጋዩ የደረሰበትን ሥቃይና ወዲያውም ከፍ ከፍ ማለቱን ሲመለከቱ ተልእኮው ምን እንደ ነበረ ያስተውላሉ (ከ6፥9-10 ጋር ያስተያዩ)::

53፥1፤ በሙሉ ወይም በከፊል በዮሐ12፥38፤ ሮሜ10፥16 ላይ ተጠቅሶአል:: *የሰማነውን ነገር፤* በነቢያት አማካይነት ለእስራኤልና ለአሕዛብ የተላለፈውን የድነት የምሥራች ማለት ነው (52፥7፡10 ይመ):: *የእግዚአብሔርስ ክንድ፤* 51፥9 እና ማብ ይመ::

53፥2 *ቡቃያ፤* መሲሑ፣ "ከእሴይ ቍጥቋጥ" ይበቅላል፤ 4፥2፤11፥1 እና ማብ ይመ:: አጀማመሩ አነስተኛ ይሆናል ማለት ነው:: *ሥር፤* 11፥10 እና ማብ ይመ:: *ውበት፤* ይህን ቃል የሚተካው የዕብራይስጡ ቃል በ1ሳሙ16፥18 ላይ ስለ ዳዊት ተነግሮአል፤ ስለዚህ ክርስቶስ ለንግሥና የሚያበቃም ሆነ የሚስብ ውበት አልነበረውም::

53፥3 *የተናቀ፤* 49፥7 እና ማብ ይመ፤ መዝ22፥6 ይመ:: *የተናቀ ... አላከበርነውም፤* የዕብራይስጡ ቃል እንዳለ በ2፥2 ላይ ተገልጾአል (የዚያኑ ማብ ይመ)፤ ከዮሐ1፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ:: *የሕማም፤* የዕብራይስጡ ቃል የአእምሮንም ሆነ የአካል ሕመምን ያሳያል (ቍ4፤ ዘፀ3፥7 ይመ):: *ፊታቸውን እንደሚያዞሩበት ዐይነት፤*

[4]በእርግጥ እርሱ ደዌያችንን ወሰደ፤
ሕመማችንንም ተሸከመ፤
እኛ ግን *በእግዚአብሔር* እንደ ተመታ፣
እንደ ተቀሠፈ፣ እንደ ተሠቃየም ቈጠርነው።
[5]ነገር ግን እርሱ ስለ መተላለፋችን ተወጋ፤
ስለ በደላችንም ደቀቀ፤
በእርሱ ላይ የወደቀው ቅጣት ለእኛ ሰላም
አመጣልን፤
በእርሱም ቍስል እኛ ተፈወስን።
[6]እኛ ሁላችን እንደ በጎች ተቅበዝብዘን ጠፋን፤
እያንዳንዳችንም በየመንገዳችን ነጐድን፤
እግዚአብሔርም፣
የሁላችንን በደል በእርሱ ላይ ጫነው።

[7]ተጨነቀ፤ ተሠቃየም፤
ነገር ግን አፉን አልከፈተም፤
እንደ ጠቦትም ለዕርድ ተነዳ፤
በሸላቾች ፊት ዝም እንደሚል በግ፣
አፉን አልከፈተም።
[8]በማስጨነቅና[መ] በፍርድ ተወሰደ፤
ስለ ሕዝቤ ኀጢአት ተመቶ፣
ከሕያዋን ምድር እንደ ተወገደ፣
ከትውልዱ ማን አስተዋለ?
[9]በአፉ ተንኰል ሳይገኝበት፣
ምንም ወንጀል ሳይሠራ፣
አሟሟቱ ከክፉዎች፣
መቃብሩም ከባለጠጎች ጋር ሆነ።

[10]መድቀቁና መሠቃየቱ ግን *የእግዚአብሔር*
ፈቃድ ነበር፤
እግዚአብሔር ነፍሱን የኀጢአት መሥዋዕት
ቢያደርገውም እንኳ፣
ዘሩን ያያል፤ ዕድሜውም ይረዝማል፤
የእግዚአብሔርም ፈቃድ በእጁ ይከናወናል።
[11]ከነፍሱ ሥቃይ በኋላ፣
የሕይወት ብርሃን[ሠ] ያያል፤ ደስም ይለዋል፤
ጻድቅ ባሪያዬ በዕውቀቱ ብዙዎቹን ያጸድቃል፤
መተላለፋቸውንም ይሸከማል።
[12]ስለዚህ ድርሻውን ከታላላቆች[ረ] ጋር እሰጠዋለሁ፤
ምርኮውን ከኀያላን[ሰ] ጋር ይካፈላል፤
እስከ ሞት ድረስ ሕይወቱን አሳልፎ በመስጠቱ፣
ከክፉ አድራጊዎችም ጋር በመቈጠሩ፣

53፥4 ቍ3፤ ዘፍ12፥17፤ ዘዳ5፥24፤ ሩት1፥21፤ ኢዮ4፥5፤ኤር23፥5-6፤ 25፥34፤ሕዝ34፥23-24፤ ሚክ5፥2-4፤ዘካ13፥7፤ ማቴ8፥17፤ዮሐ19፥7 53፥5 ዘዐ28፥38፤ ዘዳ32፥39፤2ዜና7፥14፤ መዝ22፥16፤34፥18፤ 39፥8፤ኢሳ1፥6፤ 9፥6፤50፥6፤ ማቴ27፥26፤ዮሐ3፥17፤ 19፥1፤ ሮሜ4፥25፤5፥1፤ 1ቆሮ15፥3፤ዕብ9፥28፤ 1ጴጥ2፥24-25 53፥6 ቍ12፤ ዘዐ28፥38፤ 1ሳሙ8፥3፤መዝ95፥10፤ ኢሳ56፥11፤57፥17፤ ሚክ3፥5፤ሮሜ4፥25፤ 1ጴጥ2፥24-25 53፥7 መዝ44፥22፤ ኢሳ49፥26፤ ማቴ27፥31፤ ማር14፥61፤ዮሐ1፥29፤ 1ጴጥ2፥23 53፥8 ቍ12፤ መዝ39፥8፤88፥5፤ ዳን9፥26፤ማር14፥49፤ ሐሥ8፥32-33 53፥9 ኢዮ16፥17፤ ኢሳ42፥1-3፤ ማቴ27፥38:57-60፤ ማር15፥27:43-46፤ ሉቃ23፥32:50-53፤ ዮሐ19፥18:38-41፤ 1ጴጥ2፥22፤ 1ዮሐ3፥5፤ ራእ14፥5 53፥10 ቍ3:5፤ ዘፍ12፥17፤ ዘሌ5፥15፤ኢሱ1፥8፤ መዝ22፥30፤ኢሳ46፥10፤49፥4፤ 55፥11፤ዮሐ3፥17፤ ሐሥ2፥23 53፥11 ዘዐ28፥38፤ ኢዮ33፥30፤ኢሳ6፥7፤ 20፥3፤ዮሐ1፥29፤ 10፥14-18፤ሐሥ7፥52፤ 10፥43፤ሮሜ4፥25 53፥12 ቍ6፤ ዘዐ15፥9፤ መዝ119፥162፤ኢሳ6፥1፤59፥16፤ ማቴ26፥28:38:39:42፤27፥38፤ ማር15፥27፤ሉቃ11፥22፤22፥37፤23፥32፤ሮሜ8፥34፤ፊል2፥9፤ ዕብ9፥28፤ 1ጴጥ2፥24

[መ]8 ወይም፣ *በእስር*
[ሠ]11 የሙት ባሕር ጥቅሎች (እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናት ትርጒምን ይመ) ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የማሶሬቱ ቅጅ ግን፣ *የሕይወት ብርሃን* የሚለውን ሐረግ አይጨምርም።
[ረ]12 ወይም፣ *ከብዙዎች ጋር*
[ሰ]12 ወይም፣ *እጅግ ብዙ ከሆኑ ጋር*

1፥15 እና ማብ 8፥17 ይመ።

53፥4፤ የክርስቶስን የፈውስ አገልግሎት በሚመለከት በማቴ8፥17 ላይ በከፊል ተገልጿል። *ደዌያችንን፤* በሽታ ብዙውን ጊዜ ኀጢአትን የተሞላ ሕይወትንና ይልቁንም የመጀመሪያውን ሰው የአዳምን ባሕርይ ተከትሎ የሚመጣ ውጤት ነው (1፥5-6 እና ማብ ይመ)። *በእግዚአብሔር እንደ ተመታ፤* በከባድ ሕመም ማለት ነው (ዘፍ12፥17፤2ነገ15፥5 ይመ)። ሕዝቡ በተለይም እስራኤላውያን አገልጋዩ የሚሠቃየው በራሱ ኀጢአት ምክንያት ነው በማለት ያስቡ ነበር። *እንደ ተሠቃየም፤* እንደ ተጨነቀ ወይም እንደ ተዋረደ ማለት ነው፤ ቍ7፤ 58፥10 ይመ።

53፥5 *ተወጋ፤* መዝ22፥16፤ ዘካ12፥10፤ ዮሐ19፥34 ይመ። *ደቀቀ፤* በመንፈሱ ማለት ነው (መዝ34፥18 ይመ፤ ከኢሳ57፥15 ጋር ያነጻጽሩ)። *ተፈወስን፤* በዚህ ስፍራ የተገለጸው ቃል፣ "ይቅር ተባልን" ከሚለው ቃል ጋር አንድ ነው (6፥10፤ ኤር30፥17፤ የ1ጴጥ2፥24 ማብ ይመ)።

53፥6 *ጠፋን፤* ከመዝ119፥176፤ ኤር50፥6፤ ሕዝ34፥4-6:16፤ 1ጴጥ2፥25 ጋር ያነጻጽሩ። *የሁላችንን በደል በእርሱ ላይ ጫነው፤* ካህኑ ወደ ዱር በሚለቀው ፍየል ላይ እጆቹን ጭኖ የእስራኤልን ኀጢአት ሁሉ በምሳሌነት በእርሱ ላይ እንደሚያኖር ማለት ነው (ዘሌ16፥21 ይመ)፤ 1ጴጥ2፥24 ይመ።

53፥7-8፤ ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ ከፊልጶስ ጋር ሳለ ያነበባቸው ቍጥሮች እነዚህ ናቸው (ሐሥ8፥32-33)።

53፥7 *ተጨነቀ፤* እንደ እስራኤል ማለት ነው። 49፥26 እና ማብ ይመ። ይህን ቃል ዕብራይስጡ በዘፀ5፥6 ላይ "ባሪያ አስገባሪዎች" ብሎ ተርጒሞታል። *እንደ ጠቦትም ለዕርድ ተነዳ፤* ከመዝ44፥22፤ ራእ5፥6 ጋር ያነጻጽሩ። መጥምቁ ዮሐንስ፣ ኢየሱስ ክርስቶስን፣ "የእግዚአብሔር በግ" ብሎ ጠርቶታል (ዮሐ1፥29-35)። *አፉን አልከፈተም፤* ኢየሱስ ክርስቶስ በሊቃነ ካህናቱና (ሐናና ቀያፋ) በጲላጦስ ፊት (ማቴ27፥12-14፤ ማር14፥60-61፤15፥4-5፤ ዮሐ19፥8-9)፤ እንዲሁም በሄሮድስ ፊት ምንም አልተናገረም (ሉቃ23፥8-9)።

53፥8 *በማስጨነቅና በፍርድ፤* በኢየሱስ ክርስቶስ ላይ የተፈረደው ፍርድ ትክክል አልነበረም። *ትውልዱ፤* ዘር ሳይተኩ መሞት እንደ ትልቅ ጒዳት ይቈጠራል (2ሳሙ18፥18)፤ ከቍ10 ጋር ያነጻጽሩ።

53፥9 *ከክፉዎች፤* የአሟሟቱ ሁኔታ በክፉት ሰዎች አመለካከት አንጻር ሲታይ ከተፈረደባቸው ወንጀለኞች ጋር የሚቀበር መሆኑን ያመለክታል። *ከባለጠጎች፤* ሥርዐት ቀብሩ በክብር አልተፈጸመለትም ለማለት ነው። በዕብራይስጥ ቋንቋ ውጤታማ ከሆነው የቃላት ጨዋታ ጋር በማያያዝ ሌሎች የብሉይ ኪዳን ጸሐፊዎች እንደሚያደርጉት እዚህ ላይ ኢሳይያስ፣ ባለጠጎች የሚበለጽጉት በክፉ መንገድ ከመሆኑም በላይ፣ የሚመኩትና የሚታመኑትም ከእግዚአብሔር ይልቅ በሀብታቸው በመሆኑ ከክፉት ጋር አያይዞ ይገልጣቸዋል (ለምሳሌ መዝ37፥16:35፤ ምሳ18፥23፤ 28፥20፤ ኤር5፥26-27፤ ሚክ6፥10-12 ይመ)። በማቴ27፥57-60 እና በሌሎቹ ወንጌሎች ተጽፎ እንደምናገኘው፣ ባለጠጋው የአርማትያሱ ዮሴፍ በተከበረው በራሱ የመቃብር ቦታ የኢየሱስን ሥጋ ቀበረው፤ ይህን ያደረገው ግን በብዙ ይቅር መባሉን በመረዳቱ (ሉቃ7፥47) ጽኑ ፍቅሩን ለመግለጽ መሆኑ እሙን ነው፤ ስለዚህ አፈጻጸሙ ከትንቢቱ ጋር መስማማት ብቻ ሳይሆን ከዚያም በላይ ነው። *በአፉ ተንኰል ሳይገኝበት፣ ምንም ወንጀል ሳይሠራ፤* አማኞች መከራና ሥቃይ በደረሰባቸው ጊዜ እንዲበረታቱ ለማድረግ ሲል ጴጥሮስ እነዚህን ቃሎች ጠቅሶአቸዋል (1ጴጥ2፥22)።

53፥10 *መድቀቁ፤* ቍ5 እና ማብ ይመ። *የኀጢአት መሥዋዕት፤* ምትክ ከመሆን ወይም ዕዳን ከመክፈል ጋር የተያያዘ መሥዋዕት ሲሆን (ዘሌ5፥16፤ 6፥5)፣ በጳዩ አውራ በግ ይሠዋል (ዘሌ5፥15)። *ዘሩን፤* በተከታታይ የሚነሣውን መንፈሳዊውን ትውልድ የሚያመለክት ነው። *ዕድሜውም ይረዝማል፤* ክርስቶስ ከዘላለም እስከ ዘላለም የሚኖር ነው (9፥7 እና ማብ ይመ)። *ይከናወናል፤* 52፥13 ይመ።

53፥11 *የሕይወት ብርሃን፤* ሐረጉ የክርስቶስን ትንሣኤ የሚያመለክት ነው፤ 1ቆሮ15፥4 ይመ። "የሕይወት" ስለሚለው ቃል ኢዮ33፥28:30፤ መዝ49፥19፤ 56፥13 ይመ። *ደስም ይለዋል፤* በ1፥11 እንደ ተጠቀሰው ምንም ፋይዳ የሌላቸው አያሌ የመሥዋዕት ዐይነቶች ለእግዚአብሔር እንደ ቀረቡ ተጠቅሶአል። በዚህ ስፍራ ግን አንዱ የክርስቶስ መሥዋዕት ፍጹም ደስ የሚያሰኝ እንደ ሆነ ተገልጾአል። *በዕውቀቱ፤* እውነተኛውን አምላክ የመረዳቱ ትክክለኛ/እውነተኛ/ ዕውቀት ማለት ነው (1፥3፤ 6፥9፤ 43፥10፤ 45፥4-5፤ 52፥6፤ 56፥10 ይመ)። የዕውቀት መንፈስ (11፥2) በመሲሑ ላይ ዐርፎአል። *ባሪያዬ፤* 41፥8-9፤ 42፥1 እና ማብ ይመ። *ያጸድቃል፤* ብዙዎች እንዲወድቁ ምክንያት ይሆናል ማለት ነው፤ 5፥23፤ ሮሜ5፥19 እና ማብ ይመ። *ብዙዎቹን፤* 52፥15፤ ዳን12፥3 ይመ።

53፥12 *ከታላላቆች ጋር ... ከኀያላን ጋር፤* በታላቅ ድል ምርኮው ደስ እንደሚለው ንጉሥ፣ እግዚአብሔር ለአገልጋዩ ሽልማት ይሰጠዋል (52፥15 ይመ)። *ምርኮውን ... ይካፈላል፤* እግዚአብሔር ለሚሠቃየው ባሪያው የሚሰጠው ነው (ከ9፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሕይወቱን አሳልፎ በመስጠቱ፤* መሥዋዕት አድርጎ ማለት ነው (ቍ10 ይመ)። *እስከ ሞት ድረስ፤* ፊል2፥8 ይመ። *ከክፉ አድራጊዎችም ጋር በመቈጠሩ፤* ይህ ሐረግ ኢየሱስን በሚመለከት

የብዙዎችን ኀጢአት ተሸከመ፤
ስለ ዐመፀኞችም ማለደ።

የወደፊቱ የጽዮን ክብር

54 “አንቺ መካን ሴት፤
አንቺ ልጅ ወልደሽ የማታውቂ፤
ዘምሪ፤
እልል በዪ፤ በደስታ ጩኺ፤
አንቺ አምጠሽ የማታውቂ፣
ባል ካላት ሴት ይልቅ፣
የፈቷ ልጆች ይበዛሉና” ይላል *እግዚአብሔር*።
[2]“የድንኳንሽን ቦታ አስፊ፤
የድንኳንሽን መጋረጃዎች በትልቁ ዘርጊ፤
ፈጽሞ አትቈጥቢ፤
ገመዶችሽን አርዝሚአቸው፤
ካስማዎችሽንም ቀብቅቢ።
[3]ወደ ቀኝም ወደ ግራም ትስፋፊያለሽ፤
ዘሮችሽ መንግሥታትን ይወርሳሉ፤
በባድማ ከተሞቻቸውም ይኖራሉና።
[4]“አይዞሽ አትፍሪ፤ ኀፍረት አይገጥምሽም፤
ውርደት ስለማይደርስብሽ አትሸማቀቂ፤
የወጣትነት ኀፍረትሽን ትረሺዋለሽ፤
የመበለትነት ስድብሽንም ከእንግዲህ አታስ
ታውሺውም።
[5]ባልሽ ፈጣሪሽ ነውና፤
ስሙም የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* ነው፤
ታዳጊሽ የእስራኤል ቅዱስ ነው፤
እርሱም የምድር ሁሉ አምላክ ይባላል።
[6]እንደ ተናቀች የልጅነት ሚስት፣
ከልብ እንዳዘነችና እንደ ተጠላች ሚስት፣
እግዚአብሔር እንደ ገና ይጠራሻል”
ይላል አምላክሽ።
[7]“ለጥቂት ጊዜ ተውሁሽ፤
ነገር ግን በታላቅ ርኅራኄ መልሼ እሰበስብ
ሻለሁ።
[8]ለጥቂት ጊዜ እጅግ ስለ ተቈጣሁ፣
ፊቴን ከአንቺ ሰወርሁ፤
ነገር ግን በዘላለማዊ ቸርነቴ፣
እራራልሻለሁ”
ይላል ታዳጊሽ *እግዚአብሔር*።
[9]“ይህ ለእኔ የኖኅ ውሃ ምድርን ዳግመኛ
እንዳያጥለቀልቃት እንደማልሁበት፣
እንደ ኖኅ ዘመን ነው፤
አሁንም አንቺን ዳግም እንዳልቈጣ፣
እንዳልገሥጽሽም ምያለሁ።
[10]ተራሮች ቢናወጡ፣
ኰረብቶች ከስፍራቸው ቢወገዱ እንኳ፣
ለአንቺ ያለኝ ጽኑ ፍቅር አይናወጥም፤
የገባሁትም የሰላም ቃል ኪዳን አይፈርስም”
ይላል መሐሪሽ *እግዚአብሔር*።
[11]“አንቺ የተጨነቅሽ ከተማ ሆይ፤ በዐውሎ ነፋስ
የተናወጥሽ፣ ያልተጽናናሽም፤
እነሆ፤ በከበሩ ድንጋዮች[a] አስጊጬ
እገነባሻለሁ፤
በሰንፔር ድንጋይም እመሠርትሻለሁ።
[12]ጒልላትሽን በቀይ ዕንቍ፣
በሮችሽን በሚያብረቀርቅ ዕንቍዎች፣
ቅጥሮችሽንም በከበሩ ድንጋዮች እሠራለሁ።
[13]ወንዶች ልጆችሽ ሁሉ *ከእግዚአብሔር* የተማሩ
ይሆናሉ፤
የልጆችሽም ሰላም ታላቅ ይሆናል።

54፥1 ዘፍ21፥6፤ 30፥1፤1ሳሙ2፥5፤ መዝ98፥4፤ ኢሳ49፥19:20፤ 66፥7፤ገላ4፥27
54፥2 ዘፍ26፥22፤ ዘፀ35፥18፤39፥40፤ ኢሳ26፥15፤49፥19-20
54፥3 ዘፍ13፥14፤ ኢዮ12፥23፤ኢሳ14፥2፤ 48፥19፤49፥19፤ 60፥4-11
54፥4 ዘፍ30፥23፤ መዝ25፥7፤119፥39፤ ኢሳ28፥16፤29፥22፤ 41፥11፤ 47፥8፤51፥7፤ ኤር2፥2፤22፥21፤ 30፥10፤ኢል2፥21
54፥5 መዝ95፥6፤ 149፥2፤መሓ3፥11፤ ኢሳ1፥4፤6፥3፤12፥4፤ 48፥17፤49፥7፤51፥13፤ 55፥5፤60፥9፤ኤር3፥14፤ 31፥32፤ሆሴ2፥7:16
54፥6 ቍ6-7፤ ዘፀ20፥14፤ኢሳ1፥4፤ 49፥14-21፤50፥1-2፤ 60፥15፤62፥4:12፤ ኤር44፥2፤ሆሴ1፥10፤ ሚል2፥15
54፥7 ኢዮ14፥13፤ መዝ51፥1፤71፥11፤ ኢሳ26፥20፤27፥8፤ 49፥18
54፥8 ቍ10፤ መዝ25፥6፤92፥2፤ 102፥13፤ኢሳ1፥15፤ 9፥12፤14፥1፤26፥20፤ 48፥17፤55፥3፤60፥10፤ 63፥7፤ሆሴ2፥19
54፥9 ዘፍ8፥21፤ ዘዳ28፥20፤መዝ13፥1፤ 103፥9፤ኢሳ12፥1፤ 14፥24፤49፥18፤ 57፥16፤ኤር3፥5:12፤ ሕዝ39፥29፤ሚክ7፥18
54፥10 ቍ8፤ ዘፍ9፥16፤ ዘፀ34፥10፤ ዘኍ25፥12፤መዝ6፥4፤46፥2፤89፥34፤ኢሳ14፥1፤ 42፥6፤51፥6፤ 55፥7፤ዕብ12፥27፤ ራእ6፥14 54፥11 ዘፀ24፥10፤ 1ዜና29፥2፤ኢዮ28፥6፤ኢሳ14፥32፤28፥2:16፤ 29፥6፤51፥19፤ ራእ21፥18:19-20 54፥12 ራእ21፥21 54፥13 ዘሌ26፥6፤ ኢሳ28፥9፤48፥18፤ ሚክ4፥2፤ዮሐ6፥45፤ ዕብ8፥11

[a]11 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።

በሉቃ22፥37 ላይ ተጠቅሶአል። *ማለደ፤* በኤር7፥16፤ ላይ “ጸለየ” ተብሎ ተተርጕሞአል። 27፥18 ላይ ደግሞ “ለመነም” ተብሎ ተተር ጕሞአል። ከ59፥16፤ ዕብ 7፥25 ጋር ያነጻጽሩ።

54፥1፤ ይህን ጥቅስ ሐዋርያው ጳውሎስ ሣራንና የቃል ኪዳኑን ተስፋ ከስማያዊቷ ኢየሩሳሌም ጋር በማያያዝ ገልጾታል (ገላ4፥26-27)። *መካን ሴት፤* በተለይም በምርኮ ዘመን (49፥21 ይመ) እስራኤልን የምትወክለውን ኢየሩሳሌምን በተመለከተ የተጠቀሰ ነው። መካንነት በመካከለኛው ምሥራቅ እንደ ትልቅ ኀፍረት ይቈጠራል (4፥1 እና ማብ ይመ)። *እልል በዪ፣ በደስታ ጩኺ፤* 12፥6፤ 44፥23፤ 52፥9 እና ማብ ይመ። *ባል፤* 50፥1 እና ማብ ይመ። *የፈቷ ልጆች ይበዛሉና፤* 49፥19-20 እና ማብ ይመ። እስራኤል በሥጋም በመንፈስም ትባረካለች (ከ62፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

54፥2፤ 26፥15፤ 33፥20 እና ማብ ይመ። *የድንኳንሽን፤* ኢየሩሳሌም በራሷ ድንኳን ውስጥ እንደ ተቀመጠች ሴት ተገልጻለች።

54፥3 *ትስፋፊያለሽ፤* 49፥19-20 እና ማብ ይመ፤ ከዘፍ28፥14 ጋር ያነጻጽሩ። *መንግሥታትን ይወርሳሉ፤* 11፥14፤ 49፥7 እና ማብ ይመ።

54፥4 *ውርደት ስለማይደርስብሽ፤* 29፥22 እና ማብ 45፥17 ይመ። *የወጣትነት ኀፍረትሽን፤* ምናልባት በግብፅ የነበረውን የባርነት ዘመን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ ከኤር31፥19፤ ሕዝ16፥60 ጋር ያነጻጽሩ። *የመበለትነት ስድብሽንም፤* እስራኤል ልክ እንደ መበለት ብቻዋን የነበረችበትን የምርኮ ዘመን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (ቍ6-7)።

54፥5 *ባልሽ፤* 62፥4-5 ይመ። *ታዳጊሽ የእስራኤል ቅዱስ፤* 1፥4፤ 41፥14 እና ማብ ይመ።

54፥6-7፤ እንደ ተናቀች የልጅነት ሚስት … እንደ ተጠላች፤ እስራኤል በምርኮ የነበረችበትን ሁኔታ ያመለክታል (49፥14፤ 50፥1 እና ማብ 62፥4 ይመ)።

54፥7-8፡10 *ርኅራኄ፤* 14፥1፤ 49፥10፡13፤ 51፥3 ይመ።

54፥7 *ለጥቂት ጊዜ፤* እስራኤላውያን በባቢሎናውያን ተማርከው የተጋዙበት ዘመን ከግብፅ ባርነት ጋር ሲነጻጸር ጊዜው አጭር ነበር (26፥20፤ 50፥1 እና ማብ ይመ)።

54፥8 *እጅግ ስለ ተቈጣሁ፤* 9፥12፡17፡21 እና ማብ 60፥10 ይመ። *ፊቴን ከአንቺ ሰወርሁ፤* 1፥15 እና ማብ ይመ። *በዘላለማዊ ቸርነቴ፤* ቍ10፤ 55፥3 እና ማብ ይመ፤ ከ45፥17 ጋር ያነጻጽሩ። *ታዳጊሽ፤* ቍ5 ይመ።

54፥9 *ምድርን ዳግመኛ እንዳያጥለቀልቃት፤* ዘፍ9፥11 እና ማብ ይመ። *እንዳልቈጣ፤* 12፥1 እና ማብ ይመ።

54፥10 *ተራሮች … ቢወገዱ፤* ከ51፥6፤ መዝ46፥2፤ 102፥26-27 ጋር ያነጻጽሩ። *ጽኑ ፍቅር … የሰላም ቃል ኪዳን፤* በ55፥3 ላይ በተመሳሳይ ቃላት እንደ ተገለጸው፣ ኪዳኑ አንድም ከእስራኤል ጋር አሊያም ከዳዊት ጋር የተያያዘ መሆኑን ያመለክታል። ከኤር33፥20-21 ጋር ያነጻጽሩ፤ ዘኍ 25፥11-13 ይመ።

54፥11-12፤ ከምርኮው መልስ በኋላ የነበረችዋን ኢየሩሳሌም የሚያሳየው ዘይቤያዊ አገላለጽ በራእ21፥10፡18-21 ላይ ስለ አዲሲቱ ኢየሩሳሌም በሚያወሳው ገለጻ ላይ ተስተጋብቶ ይገኛል።

54፥11 *የተጨነቅሽ ከተማ፤* ኢየሩሳሌምን ነው፤ 51፥21 ይመ። *በዐውሎ ነፋስ የተናወጥሽ፤* 28፥2 እና ማብ ይመ። *በከበሩ ድንጋዮች፤* ምናልባት ውሃ ሰማያዊና አረንጓዴ ቀለም የተደባለቀበት ቀለም ያላቸው ዕንቆች ሳይሆኑ አይቀርም። ንጉሥ ሰሎሞንም ቤተ መቅደሱን ሲሠራ በእነዚህ ድንጋዮች ተጠቅሞአል (1ዜና29፥2)። *ሰንፔር፤* ከዘፀ24፥10 ጋር ያነጻጽሩ፤ ሕዝ1፥26፤ 10፥1 ይመ።

54፥12 *ጒልላትሽን፤* በቅጥር ጫፍ ላይ ያሉ ተቀጥላ ጌጦች ናቸው። *ቅጥሮችሽንም፤* ከ26፥1 ጋር ያነጻጽሩ።

54፥13-14 *ሰላም… ጽድቅ፤* 48፥18 እና ማብ ይመ።

54፥13 *ከእግዚአብሔር የተማሩ፤* በ50፥4 ላይ እንደ ተገለጸው የእግዚአብሔር አገልጋይ ማለት ነው። ከኤር31፥34 ጋር ያነጻጽሩ።

[14]በጽድቅ ትመሠረቻለሽ፤
 የግፍ አገዛዝ ከአንቺ ይርቃል፤
የሚያስፈራሽ አይኖርም፤
 ሽብር ከአንቺ ይርቃል፤
 አጠገብሽም አይደርስም።
[15]ማንም ጥቃት ቢያደርስብሽ፣ ከእኔ አይደለም፤
 ጥቃት ያደረሰብሽ ሁሉ ለአንቺ እጁን
  ይሰጣል።

[16]"እነሆ የከሰሉ ፍም እንዲቀጣጠል የሚያ
  ራግበውን፣
 የጦር መሣሪያ የሚያበጀውን፣ አንጥረኛውን
  የፈጠርሁ እኔ ነኝ፤
 ጥፋት እንዲያደርስም የፈጠርሁ እኔ ነኝ
  አጥፊውንም የፈጠርሁ እኔ ነኝ፤
[17] በአንቺ ላይ እንዲደገን የተበጀ መሣሪያ
  ይከሽፋል፤
 የሚከስሽንም አንደበት ሁሉ ትረቺያለሽ፤
እንግዲህ *የእግዚአብሔር* ባሪያዎች ርስት
  ይህ ነው፤
 ከእኔ የሚያገኙትም ጽድቃቸው ይኸው
  ነው፤"
   ይላል *እግዚአብሔር*።

ጥሪ ለተጠሙ

55 እናንት የተጠማችሁ ሁሉ ኑ፤
  እናንት ገንዘብ የሌላችሁ፣
ወደ ውሆች ኑ፤
 ኑና ግዙ፤ ብሉም፤
ኑና ያለ ገንዘብ፣ ያለ ዋጋ፣
 የወይን ጠጅና ወተት ግዙ።
[2]ገንዘባችሁን እንጀራ ባልሆነ ነገር ላይ ለምን
  ታጠፋላችሁ?
 በማያጠግብስ ነገር ላይ ለምን ጉልበታችሁን
  ትጨርሳላችሁ?
ስሙ፤ እኔን ስሙኝ፤ መልካም የሆነውንም ብሉ፤
 ነፍሳችሁም በጥሩ ምግብ ትደሰታለች።
[3]ጆሮአችሁን ከፍታችሁ ወደ እኔ ቅረቡ፤
 ነፍሳችሁም እንድትኖር አድምጡኝ።
ለዳዊት በገባሁት በጽኑ ፍቅሬ፣
 ከእናንተም ጋር የዘላለም ኪዳን አደርጋለሁ።
[4]እነሆ፤ እርሱን ለሕዝቦች ምስክር፣
 መሪ፣ የጦር አዝማችም አድርጌዋለሁ።
[5]እነሆ፤ የማታውቃቸውን መንግሥታት ትጠራለህ፤
 የማያወቁህ መንግሥታት በፍጥነት ወደ
  አንተ ይመጣሉ፤
ምክንያቱም *እግዚአብሔር* አምላክህ፣
 የእስራኤል ቅዱስ፣
 በክብሩ ከፍ ከፍ አድርጎሃል።
[6]*እግዚአብሔር* በሚገኝበት ጊዜ ፈልጉት፤
 ቀርቦም ሳለ ጥሩት።
[7]ክፉ ሰው መንገዱን፣
 በደለኛም ሐሳቡን ይተው።
ወደ *እግዚአብሔር* ይመለስ፤ እርሱም ምሕረት
  ያደርግለታል፤
 ወደ አምላካችን ይመለስ፤ ይቅርታው ብዙ
  ነውና።

[8]"ሐሳቤ እንደ ሐሳባችሁ፣
 መንገዴ እንደ መንገዳችሁ አይደለምና"
  ይላል *እግዚአብሔር*።
[9]"ሰማያት ከምድር ከፍ እንደሚሉ፣
 መንገዴ ከመንገዳችሁ፣
 ሐሳቤም ከሐሳባችሁ እንዲሁ ከፍ ያለ ነው።

54፥14 2ሳሙ7፥10፤ ኢሳ9፥4፤17፥14፤ 26፥21፤ኤር30፥20፤ ሶፎ3፥15፤ዘካ9፥8
54፥15 ኢሳ41፥11-16
54፥16 ኢሳ10፥5፤ 13፥5፤44፥12
54፥17 መዝ17፥2፤ ኢሳ29፥8፤41፥11፤ 56፥6-8፤63፥17፤65፥8፡ 9፡13-15፤66፥14፤ ዘካ1፥20-21
55፥1 ምሳ9፥5፤ መሓ5፥1፤ኢሳ35፥7፤ ኤር2፥13፤ሰቆ5፥4፤ ሕዝ47፥1፡12፤ ሆሴ14፥4፤ዘካ14፥8፤ ማቴ5፥6፤10፥8፤ 13፥44፤ ሉቃ6፥21፤ ዮሐ4፥14፤7፥37፤ 1ጴጥ2፥2፤ራእ3፥18፤ 21፥6፤22፥17
55፥2 መዝ22፥26፤ መክ6፥2፤ኢሳ1፥19፤ 30፥23፤49፥4፤ ኤር12፥13፤ሆሴ4፥10፤ 8፥7፤ሚክ6፥14፤ ሐጌ1፥6
55፥3 ዘፍ9፥16፤ ዘሌ18፥5፤መዝ78፥1፤ ኢሳ54፥8፡10፤ ዮሐ6፥27፤ ሐሥ13፥34፤ ሮሜ10፥5፤ዕብ13፥20
55፥4 1ሳሙ13፥14፤ 2ዜና7፥18፤ኢሳ32፥1፤ ራእ1፥5
55፥5 ኢሳ2፥3፤ 12፥6፤44፥23፤49፥6፤ 54፥5
55፥6 ዘዳ4፥29፤ 2ዜና15፥2፤መዝ32፥ 6፤50፥15፤ኢሳ49፥13፤ 49፥8፤65፥24፤ ኤር29፥12፤
55፥9 ዘኁ23፥19፤ 33፥3፤ሐሥ17፥27፤2ቆሮ6፥1-2
55፥7 2ዜና6፥21፤7፥14፤30፥9፤ ኢሳ1፥18፤32፥7፤40፥2፤44፥22፤54፥10፤59፥7፤ኤር26፥3፤ሕዝ18፥27-28፡32
55፥8 ኢሳ53፥6፤ሚክ4፥12፤ፊል2፥5፤4፥8

54፥14 *የግፍ አገዛዝ ... ሽብር፤* ከ14፥4፤ 38፥18-19 ጋር ያነጻጽሩ።

54፥15 *ለአንቺ እጁን ይሰጣል፤* ቊ3 ይመ።

54፥16 *አጥፊውንም የፈጠርሁ፤* እግዚአብሔር እስራኤልን ለመቅጣት ሲል እንደ አሦርና እንደ ባቢሎን ያሉትን መንግሥታት አስነሣ (10፥5 እና ማብ፤ 33፥1 እና ማብ ይመ)።

54፥17 *አንደበት ሁሉ ትረቺያለሽ፤* በ50፥8-9 ላይ በተጠቀሰው አገልጋይ ላይ ሕጋዊነት ያለው ምንም ዐይነት ክስ ማቅረብ እንደማይቻል ማለት ነው። *የእግዚአብሔር ባሪያዎች፤* ከምዕራፍ 53 በኋላ ኢሳይያስ "ባሪያ" የሚለውን ቃል በነጠላ ቊጥር አይጽፈውም፤ "አገልጋዮች" የሚለው የብዙ ቊጥር ቃል ግን በ63፥17፤ 65፥8-9፡13-15፤ 66፥14 ተጽፎ ይገኛል፤ ከአይሁድም፣ ከአሕዛብም በእግዚአብሔር ያመኑትን ያመለክታል፤ በሌላ አነጋገር የ"አገልጋይ" ዘር የተባሉትን ማለት ነው፤ 53፥10፤ 49፥19-20 እና ማብ ይመ።

55፥1፤ የተማረኩት ተመልሰው ወደ አገራቸው እንዲገቡ ተጠርተዋል። *የተጠማችሁ፤* መንፈሳዊ ጥማት ቅድሚያ ሊሰጠው የሚገባ ጉዳይ ነው (41፥17፤ 44፥3፤ መዝ42፥1-2፤ 63፥1 ይመ)። *ገንዘብ የሌላችሁ፤* በችግር ጊዜ ውሃ እንኳ ሳይቀር ይሸጣል። (ሰቆ 5፥4)። *ውሆች፤* ዘይቤያዊ አገላለጹ በመንፈስ መታደስን ያመለክታል፤ ይህን በምሳ9፥5 ላይ ጥበብ ከምታደርገው ጥሪ ጋር ያነጻጽሩ። ኢየሱስ ክርስቶስም ሰዎች የሕይወትን ውሃ እንዲጠጡ ተመሳሳይ ጥሪ አቅርቦአል (ዮሐ4፥14፤7፥37 ይመ)። *ያለ ገንዘብ፤* የአገልጋዩ ሞት (53፥5-9) በነጻ ለተሰጠ ሕይወት የተደረገ ክፍያ ነው (ሮሜ6፥23 ይመ)። *የወይን ጠጅና ወተት፤* የበረከት፣ የተድላ ደስታና የጥጋብ ዘመን ምልክቶች ናቸው።

55፥2 *እንጀራ ባልሆነ፤* የሥርዐተ አምልኮ ባዕድ ትርፍራፊ መብሎችን የሚመለከት ሊሆን ይችላል፤ ከዘዳ8፥3 ጋር ያነጻጽሩ። *በጥሩ ምግብ፤* ታላቅ መንፈሳዊ በረከት በትልቅ ግብዣ ይመሰላል (25፥6 እና ማብ፤ መዝ22፥26፤ 34፥8፤ ኤር31፥14 ይመ)።

55፥3 *የዘላለም ኪዳን፤* ለዳዊት በመሲሑ የሚፈጸም ዘላለማዊ መንግሥት ቃል ተገብቶለታል (9፥7፤ 54፥10፤ 61፥8፤ 2ሳሙ7፥14-16 እና ማብ ይመ)። *በጽኑ ፍቅሬ፤* ሕዝቡ እንደ ማይጠፋ የተሰጠ ተስፋ ነው፤ 54፥8 እና ማብ ይመ። የክርስቶስ ከሙታን መነሣትም እግዚአብሔር ለዳዊት የገባለት ቃል ኪዳን መፈጸሙን ያመለክታል (ሐሥ13፥34 ይመ)።

55፥4 *ለሕዝቦች ምስክር፤* ይህ ጥቅስ እግዚአብሔርን በአሕዛብ መካከል ከፍ ከፍ የሚያደርገውን ዳዊትን (መዝ18፥43፡49-50) ወይም የዳዊት ልጅና ለአሕዛብ ብርሃን የሆነውን መሲሑን (42፥6፤41፥6 እና ማብ ይመ) ያመለክታል። *ለሕዝቦች ... መሪ፤* ተመሳሳይ የማዕረግ ስሞች ለዳዊትም (1ሳሙ13፥14፤25፥30)፣ ለመሲሑም (ዳን9፥25) ተነግረዋል።

55፥5 *መንግሥታት ትጠራለህ፤* አሕዛብ ወደ ጽዮንና ወደ እስራኤል አምላክ እንዲመጡ ማድረግ ዋናው የመጽሐፍ ቅዱስ ጭብጥ ነው (ለምሳሌ 2፥3-4፤ 45፥14፤ ዘካ8፥22 እና ማብ ይመ)። *የማያውቁህ፤* የተገላቢጦሽ ነው፤ እስራኤላውያን ወደ ማያውቋቸው አሕዛብ ተበትነው ነበር፤ በአንጻሩም አሕዛብ ወደ እስራኤል እንደሚመጡ ተገልጾአል (ዘዳ28፥36 ይመ)። ሞዓባዊቷ ሩት ዐማቷን ተከትላ ከማታውቀው ሕዝብ ጋር ለመኖር መጥታለች (ሩት 2፥11)። *የእስራኤል ቅዱስ፤* 1፥4፤ 41፥14 እና ማብ ይመ። *በክብሩ ከፍ ከፍ አድርጎሃል፤* 4፥2፤ 60፥9 ይመ። ሕዝቡ በመንፈስም በሥጋም ይባረካል።

55፥6 *እግዚአብሔር ... ፈልጉት፤* ኤር29፥13-14፤ ሆሴ3፥5፤ አሞ5፥4፡6፡14 ይመ።

55፥7 *ክፉ ሰው ... ይተው፤* 1፥16 ይመ። *ወደ እግዚአብሔር ይመለስ፤ ... ምሕረት ይደረግለታል፤* 43፥25 እና ማብ፤ 44፥22 እና ማብ ይመ።

55፥9 *መንገዴ ... ከፍ ያለ ነው፤* መዝ145፥3 ይመ።

[10]ዝናምና በረዶ
ከሰማይ ወርዶ፣
ምድርን በማራስ፣
እንድታበቅልና እንድታፈራ
ለዘሪው ዘር፣ ለበላተኛም እንጀራ እንድትሰጥ
ሳያደርግ፣
ወደ ላይ እንደማይመለስ ሁሉ፣
[11]ከአፌ የሚወጣውም ቃሌ፣
በከንቱ ወደ እኔ አይመለስም፤
ነገር ግን የምሻውን ያከናውናል፤
የተላከበትንም ዐላማ ይፈጽማል።
[12]በደስታ ትወጣላችሁ፤
በሰላምም ትሸኛላችሁ፤
ተራሮችና ኰረብቶች፣
በፊታችሁ በእልልታ ይዘምራሉ፤
የሜዳ ዛፎች ሁሉ፣
ያጨበጭባሉ።
[13]በእሾኽ ፈንታ የጥድ ዛፍ፣
በኵርንችት ፈንታ ባርሰነት ይበቅላል።
ይህም የእግዚአብሔር መታሰቢያ፣
ሊጠፋ የማይችል፣
የዘላለም ምልክት ይሆናል።"

ለሌሎች የተሰጠ ድነት

56 እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ፍትሕን ጠብቁ፤
መልካሙን አድርጉ፤
ማዳኔ በቅርብ ነው፤
ጽድቄም ፈጥኖ ይገለጣልና።
[2]ሰንበትን ሳያረክስ የሚያከብር፣
ክፉን ከማድረግ እጁን የሚሰበስብ፣
የሚገታ፣
እነዚህን የሚፈጽም ሰው የተባረከ ነው።"

[3]ወደ እግዚአብሔር የተጠጋ መጻተኛ፣
"እግዚአብሔር በእርግጥ ከሕዝቡ ይለየኛል"
አይበል፤
ጃንደረባም፣
"እኔ ደረቅ ዛፍ ነኝ" አይበል።

[4]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ሰንበቶቼን ለሚያከብሩ ጃንደረቦች፣
ደስ የሚያሰኘኝን ለሚመርጡ፣
ቃል ኪዳኔን፣ ለሚጠብቁ
[5]በቤተ መቅደሴና በቅጥሮቼ ውስጥ፣
ከወንዶችና ከሴቶች ልጆች የበለጠ፣
መታሰቢያና ስም እሰጣቸዋለሁ፤
ለዘላለም፣
የማይጠፋ ስም እሰጣቸዋለሁ።
[6]እርሱን ለማገልገል፣
ራሳቸውን ከእግዚአብሔር ጋር ያቈራኙ
መጻተኞች፣
የእግዚአብሔርን ስም በመውደድ፣
እርሱንም በማምለክ፣
ሰንበትን ሳያረክሱ የሚያከብሩትን ሁሉ፣
ቃል ኪዳኔንም የሚጠብቁትን፣
[7]ወደ ተቀደሰው ተራራዬ አመጣቸዋለሁ፤
በጸሎት ቤቴም ውስጥ ደስ አሰኛቸዋለሁ።
የሚቃጠል መሥዋዕታቸውንና ሌሎች
መሥዋዕቶቻቸውን፣
በመሠዊያዬ ቢሠዉ እቀበላቸዋለሁ፤
ቤቴ፣ ለሕዝቦች ሁሉ
የጸሎት ቤት ተብሎ ይጠራልና።"
[8]የተበተኑትን እስራኤል የሚሰበስብ፣
ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ከተሰበሰቡት በተጨማሪ፣
ሌሎችን እንደ ገና እሰበስባለሁ።"

ኢዮ11፥8፤ መዝ103፥11፤ ኢሳ40፥13-14
55፥10 ዘፍ47፥23፤ ዘሌ25፥19፤ ኢዮ14፥9፤ መዝ67፥6፤ ኢሳ30፥23፤ 2ቆሮ9፥10
55፥11 ዘዳ32፥2፤ ምሳ19፥21፤ ኢሳ40፥8፤ 44፥26፤45፥23፤ ሕዝ12፥25፤ ማቴ5፥18፤ ዮሐ1፥1፤ ዕብ4፥12
55፥12 1ዜና16፥33፤ መዝ65፥12-13፤ 96፥12-13፤98፥4:8፤ ኢሳ35፥2፤54፥10:13
55፥13 ዘኍ33፥55፤ መዝ102፥12፤ኢሳ5፥6፤ 41፥19፤63፥12፤ ኤር32፥20፤33፥9
56፥1 መዝ11፥7፤ 85፥9፤ኢሳ1፥17፤ 26፥8፤ኤር22፥3፤ 23፥6፤ዳን9፥24
56፥2 ዘፀ20፥8:10፤ መዝ119፥2
56፥3 ዘፀ12፥43፤ ዘሌ21፥20፤ዘዳ23፥3፤ 1ነገ8፥41፤ኢሳ11፥10፤ ኤር38፥7፤ዘካ8፥20-23፤ ሐሥ8፥27
56፥4 ዘፀ31፥13፤ ኤር38፥7
56፥5 ዘኍ32፥42፤ 1ሳሙ15፥12፤ ኢሳ26፥1፤43፥7፤ 48፥19፤55፥13፤ 60፥18
56፥6 ቍ2:4፤ ዘፀ12፥43፤1ነገ8፥41፤ 1ዜና22፥2፤ኢሳ60፥7:10፤61፥5፤ሚል1፥11
56፥7 ኢሳ2፥2፤ 19፥21፤ሕዝ20፥40፤ ማቴ21፥13፤ ማር11፥17፤ ሉቃ19፥46፤ ሮሜ12፥1፤ፊል4፥18፤ዕብ13፥15
56፥8 ዘዳ30፥4፤ኢሳ11፥9፤ 11፥12፤60፥3-11፤ሕዝ34፥12፤ዮሐ10፥16

55፥11 *ቃሌ፤* በተለይ በቍ3:5:12 ላይ ያሉትን የተስፋ ቃሎች ማመልከቱ ነው። ቃሉ እንደ መልእክተኛ ሆኖ በ9፥8፤ በመዝ107፥20 ላይ ይታያል፤ ከዮሐ1፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *የተላከበትንም ዐላማ፤* 46፥10-11 እና ማብ ይመ፤ ከ40፥8፤ ዕብ4፥12 ጋር ያነጻጽሩ።

55፥12 *በደስታ ትወጣላችሁ፤* ከባቢሎን ሲወጡ በብዙ ድጋፍና ምርኮ እንደሚወጡ ለማመልከት ነው (35፥10 እና ማብ፤ 52፥9-12 እና ማብ ይመ)። *ተራሮችና... በእልልታ ይዘምራሉ፤* 44፥23 እና ማብ ይመ። *ያጨበጭባሉ፤* ዘይቤያዊ አገላለጽ (ከ1ዜና16፥33፤ መዝ98፥8፤114፥3-6 ጋር ያነጻጽሩ)።

55፥13 *በእሾኽ ... የጥድ ... በኵርንችት ... ባርሰነት፤* ይህ ኢሳይያስ ከዚህ በፊት ስለ ምድረ በዳነት ለተናገረው ትንቢት ተቃራኒ ነው (5፥6፤32፥13)፤ ስለ ዛፎቹ ምንነት 35፥2፤ 41፥19 እና ማብ ይመ። *የእግዚአብሔር መታሰቢያ፤* እስራኤልን ከግብፅ ባወጣ ጊዜ እግዚአብሔር የነበረውን ዐይነት ዝና የሚያንጸባርቅ መታሰቢያ ነው (63፥12:14 ይመ)። *የዘላለም ምልክት፤* የእግዚአብሔር ታዳጊነት ፍጹም የሚረሳ አይደለም፤ ከ19፥20፤ 56፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

56፥1 *ማዳኔ ... ጽድቄም፤* 45፥8፤ 46፥13፤ 51፥5 እና ማብ ይመ።

56፥2 *ሰንበትን ... የሚያከብር፤* ቍ4:6 ይመ። እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ከግብፅ ካወጣቸው በኋላ ሰንበትን እንዲያከብሩ እንዳዘዛቸውና (ዘፀ20፥8-11) ከሙሴም ጋር ለተደረገው ቃል ኪዳን ምልክት እንደ ሆነ (ዘፀ31፥13-17)፣ አሁንም እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደ ገና መታደጉ (55፥12) ሙሉ በሙሉ ለእርሱ እንዲታዘዙለት ዕድል ሰጣቸው፤ መታዘዛቸውም፣ "ሰንበትን በማክበር" ተጠቃሎአል (58፥13፤ 66፥23፤ ኤር17፥21-27፤ ሕዝ20፥20-21 ይመ)።

56፥3 *መጻተኛ፤* ቍ6 ይመ። በእስራኤላውያን መካከል ለመኖር የመጡ አሕዛብ ቢያንስ ሦስት፣ አራት ትውልድ እስኪያልፍ ድረስ በሥርዐተ አምልኰው እንዲካፈሉ አይፈቀድላቸውም ነበር (ዘፀ12፥43፤ ዘዳ23፥3:7-8 ይመ)፤ ይሁን እንጂ የእግዚአብሔር አገልጋይ የመሲሑ ሥራ ይህን ሁኔታ ለውጦታል(49፥19-20፤ 54፥17 60፥10 እና ማብ ይመ)፤ ከ14፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *ጃንደረባም፤* ቍ4 ይመ፤ ጃንደረባዎች በእግዚአብሔር ጉባኤ መካከል እንዲገኙ አይፈቀድላቸውም ነበር (ዘዳ23፥1)፤ ይሁን እንጂ የእግዚአብሔር ሕዝብ ወገን ይሆናሉ (ሐሥ8፥27:38-40 ይመ)።

56፥4:6 *ለሚጠብቁ፤* እንደ ግዝረት ሁሉ (ዘፍ17፥11)፣ ሰንበትን ማክበርም የቃል ኪዳን ምልክት ነበረ (ዘጸ31፥13-17፤ ሕዝ20፥12:20 ይመ)።

56፥5 *መታሰቢያና፤* አቤሴሎም በሕይወት ያሉ ልጆች ስላልነበሩት፣ ሐውልት ሠርቶ ነበር (2ሳሙ18፥18)። "*መታሰቢያና ስም*"፤ በዕብራይስጥ አንድ ዐይነት ቃል ነው 55፥13 ይመ። *የማይጠፋ፤* አንዳንድ ጊዜ ስምን ከትውልድ እስከ ትውልድ ለማስተላለፍ ሲባል የሚነገር ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው።

56፥6 *ለማገልገል፤* ከ60፥7:10 ጋር ያነጻጽሩ።

56፥7 *ወደ ተቀደሰው ተራራዬ፤* 2፥2-4 እና ማብ ይመ። *መሥዋዕቶቻቸውን በመሠዊያዬ፤* ከ60፥7 ጋር ያነጻጽሩ፤ ከ1፥11-13 ጋር ያስተያዩ። *ለሕዝቦች ሁሉ የጸሎት ቤት፤* ንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱ በተመረቀ ጊዜ ባቀረበው ጸሎት ይህን አስቀድሞ ተናግሮታል (1ነገ8፥41-43)።

56፥8 *የተበተኑትን ... የሚሰበስብ፤* 11፥11-12 እና ማብ ይመ። *ሌሎችን ... እሰበስባለሁ፤* አሕዛብንም ጭምር ማለት ነው (ቍ3 እና ማብ ይመ፤ ከዮሐ10፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

በክፉዎች ላይ የእግዚአብሔር ወቀሳ

[9]እናንት የምድር አራዊት ሁሉ ኑ፤
እናንት የዱር አራዊት ሁሉ ኑና በጥርሳችሁ በጫጭቁ።
[10]የእስራኤል ጠባቂዎች ዕውሮች ናቸው፤
ዕውቀት የላቸውም፤
ሁሉም ድምፅ የለሽ ውሾች ናቸው፤
መጮኽ አይችሉም፤
ተጋድመው ያልማሉ፤
እንቅልፋሞች ናቸው።
[11]እጅግ ሲበዛ ሆዳም ውሾች ናቸው፤
ጠገብሁን አያውቁም፤
የማያስተውሉ እረኞች ናቸው፤
ሁሉም በየራሳቸው መንገድ ሄዱ፤
እያንዳንዳቸውም የግል ጥቅማቸውን ፈለጉ።
[12]እርስ በርሳቸውም፣ "ኑና የወይን ጠጅ እንገባበዝ፤
እስክንሰክር እንጠጣ፤
ነገም ያው እንደ ዛሬ፣
ምናልባትም የተሻለ ቀን ይሆንልናል"
ይባባላሉ።

57 ጻድቅ ይሞታል፤
ይህን ግን ማንም ልብ አይልም፤
ለእግዚአብሔር ያደሩ ሰዎች ይወሰዳሉ፤
ጻድቃን ከክፉ ይድኑ ዘንድ፣
መወሰዳቸውን፣
ማንም አያስተውልም።
[2]በቅንነት የሚሄዱ፣
ሰላም ይሆንላቸዋል፤
መኝታቸው ላይ ያርፋሉ።
[3]"እናንት የአስማተኛዪቱ ልጆች ግን፣
እናንት የአመንዝራውና የጋለሞታዪቱ ዘር፤ እናንት፣ ወዲህ ኑ፤
[4]የምትሣለቁት በማን ላይ ነው?
የምታሽሟጥጡት ማንን ነው?
ምላሳችሁንስ አውጥታችሁ የምታሾፉት በማን ላይ ነው?
እናንት የዐመፀኞች ልጆች፣
የሐሰተኞች ዘር አይደላችሁምን?
[5]በባሉጥ ዛፎች መካከል፣
ቅጠሉ በተንዠረገገ ዛፍ ሥር በዝሙት የምትቃጠሉ፣
በሸለቆዎች፣
በዐለት ስንጣቂዎችም ውስጥ ልጆቻችሁን የምትሠዉ አይደላችሁምን?
[6]በሸለቆው በሚገኙት ለስላሳ ድንጋዮች ውስጥ ያሉት ጣዖቶች የአንቺ ናቸው፤
እነርሱም ዕጣ ፈንታዎችሽ ናቸው፤
እርግጥ ነው፣ በእነርሱ ላይ የመጠጥ ቍርባን አፍስሰሻል፤
የእህል ቍርባንም አቅርበሻል፤
ታዲያ፣ ስለ እነዚህ ነገሮች ዝም እላለሁን?
[7]ዐልጋሽን ከፍ ባለውና በረጅሙ ኰረብታ ላይ አነጠፍሽ፤
በዚያም መሥዋዕትሽን ልታቀርቢ ወጣሽ።
[8]ከመዝጊያሽና ከመቃንሽ ጀርባ፣
የጣዖት ምስሎችሽን ሰቀልሽ፤
እኔን ትተሽ መኝታሽን ገላለጥሽ፤
በላይም ወጥተሽ በጣም ገለጥሽው፤
መኝታቸውን ከወደድሽላቸው ጋር ስምምነት አደረግሽ፤
ዕርቃናቸውንም አየሽ።
[9]የወይራ ዘይት ይዘሽ፣
ሽቶ በላዩ ጨምረሽ ወደ ሞሎክ* ሄድሽ፤
መልእክተኞችሽን° ወደ ሩቅ አገር ላክሽ፤
እስከ ራሱ እስከ ሲኦልም ዘለቅሽ።
[10]በመንገድ ብዛት ደከምሽ፤
ነገር ግን 'ተስፋ የለውም' አላልሽም፤
የጕልበት መታደስ አገኘሽ፤
ስለዚህም አልዛልሽም።

56፥9 ኢሳ18፥6፤ ኤር12፥9፤ሕዝ34፥5፡8፤39፥17-20
56፥10 ኢሳ52፥8፤ 62፥6፤ኤር2፥8፤6፥17፤ 10፥21፤14፥13-14፤ 31፥6፤ሕዝ3፥17፤ 33፥7፤ናሆ3፥18
56፥11 ኢሳ1፥3፤ 53፥6፤57፥17፤ ኤር6፥13፤8፥10፤ 22፥17፤23፥1፤ ሕዝ13፥19፤34፥2፤ ሆሴ4፥7-8፤ሚክ3፥11
56፥12 ዘሌ10፥9፤ መዝ10፥6፤ምሳ23፥20፤ ኢሳ22፥13፤ ሉቃ12፥18-19
57፥1 2ነገ22፥20፤ መዝ12፥1፤ ኢሳ42፥25፤ሕዝ21፥3
57፥2 ኢሳ26፥7፤ ዳን12፥13
57፥3 ቍ7-8፤ ዘፀ22፥18፤ኢሳ1፥21፤ ኤር2፥20፤ሚል3፥5፤ ማቴ16፥4፤ያዕ4፥4
57፥4 ኢሳ1፥2
57፥5 ዘዳ12፥2፤ 18፥10፤ዘሌ18፥21፤ 2ነገ16፥4፤ መዝ106፥37-38፤ ኢሳ1፥29፤ሕዝ16፥20
57፥6 2ነገ17፥10፤ ኤር3፥9፤5፥9፡29፤ 7፥18፤9፥9፤19፥13፤ 44፥18፤ዕን2፥19
57፥7 ኢሳ65፥7፤ ኤር3፥6፤13፥27፤ ሕዝ6፥3፡13፤16፥16፤ 20፥27-28፡29
57፥8 ሕዝ16፥15፡ 26፡36፤23፥7፡18
57፥9 ዘሌ18፥21፤ 1ነገ11፥5፤መሐ4፥10፤ ኢሳ8፥19፤ ሕዝ23፥16፡40
57፥10 1ሳሙ2፥4፤ ኢሳ47፥13፤ኤር2፥25፤ 18፥12፤ሚል3፥14

*9 ወይም ወደ ንጉሡ
°9 ወይም፣ ጣዖቶችሽን

56፥9-59፥15፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሱ ብዙ ጥቅሶች ለባቢሎን ምርኮ ዘመን ወይም ከዚያ በፊት ላሉ ሁኔታዎች ሊጠቀሱ የሚችሉ ናቸው።

56፥9 *የምድር አራዊት፤* የውጭ ወራሪዎችን ለማመልከት ነው (18፥6 እና ማብ ይመ)።

56፥10 *ጠባቂዎች፤* ነቢያትን ለማመልከት ነው (ዕን2፥1 ይመ)። *ዕውሮች ... እንቅልፋሞች፤* ከ29፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ። *ድምፅ የለሽ ውሾች፤* በጎችን የሚጠብቁ ውሾችን ለማመልከት ነው (ከኢዮ30፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

56፥11 *ሆዳም፤* በጎችን በጫጭቀው ይበላሉ፤ ሕዝ34፥3 ይመ። *እረኞች፤* መሪዎችንም ጭምር ማለት ነው፤ ሕዝ34፥1-6 ይመ።

56፥12 *የወይን ጠጅ ... እስክንሰክር፤* በ28፥7 ላይ ከተገለጸው ከነቢያትና ከካህናት ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ። *ነገም ... የተሻለ ቀን፤* በሉቃ12፥19 ላይ ከተጠቀሰው ከሰነፉ ሀብታም አነጋገር ጋር ያነጻጽሩ።

57፥1 *ከክፉ ይድኑ ዘንድ፤* ነቢዪቱ ሕልዳና ጻድቁ ንጉሥ ኢዮስያስ ጥፋት ከመምጣቱ በፊት የሰላም ሞት እንደሚሞት ተናገረች (2ነገ22፥19-20)።

57፥2 *ሰላም፤* ከቍ21 ጋር ያነጻጽሩ። *ዕረፍት ያገኛሉ፤* ጳውሎስ በፊል1፥21፡23 ላይ ከተናገረው ቃል ጋር ያነጻጽሩ።

57፥3 *የአስማተኛዪቱ፤* የድግምት ወይም የጥንቈላ ሥራ የምትሠራ ማለት ነው (3፥2፤ 47፥12፤ ዘዳ18፥10 ይመ)። *የአመንዝራውና የጋለሞታዪቱ፤* መንፈሳዊ ምንዝርናን ለመግለጽ ነው (ቍ5-8 ይመ)።

57፥4 *የምትሣለቁት ... የምታሽሟጥጡት፤* በ28፥9፡14 ላይ ሕዝቡ በኢሳይያስ እንደ ተሣለቁበት ተጽፎአል።

57፥5 *በወርካ ዛፎች፤* አሕዛብ ለአምልኮ ጣዖት ተግባር የሚገለገሉባቸው ዛፎች ናቸው (1፥29 እና ማብ ይመ)። *በተንዠረገገ ዛፍ፤* በ1ነገ14፥23 ላይ እንደ ተገለጸው በኰረብታ ላይ ካሉ የጣዖት አምልኮ ስፍራዎች ጋር የተያያዘ ነው። ከኤር2፥20፤ 3፥13 ጋር ያነጻጽሩ። *ልጆቻችሁን የምትሠዉ፤* አብዛኛውን ጊዜ ከሞሎክ አምልኮ ጋር የተያያዘ ነው (ከቍ9 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ30፥33 ማብ ይመ)፤ ከበኣል አምልኮም ጋር ይያያዛል (ኤር19፥5)። በመዝ106፥37-38 ልጆች ለጣዖትና ለአጋንንት እንደሚሠዉ ተገልጾአል።

57፥6 *በሸለቆው፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ምዕራብ ያለውን ሞሎክ የሚመለክበትን የሄኖም ሸለቆ የሚመለከት ሊሆን ይችላል። *የመጠጥ ቍርባን፤* የሚፈሱ ቍርባኖችን ለጣዖት አምልኮ ማቅረብ የተለመደ ነበር።

57፥7 *ከፍ ባለውና በረጅሙ ኰረብታ፤* በ"ጕብታዎች" ወይም በ"ተራራ ላይ ማምለኪያዎች" ማለት ነው (ኤር3፥6፤ ሕዝ16፥16፤ 22፥9 ይመ)።

57፥8 *ከወደድሽላቸው፤* የጣዖት አማልክትን ወይም ምስሎቻቸውን ያመለክታል።

57፥9 *የወይራ ዘይት፤* ለሽቱ ቅባትነት ያገለግላል፤ ማሕ 4፥10 ይመ። *ሞሎክ፤* የአሞናውያን ዋና ጣዖት ነው (ቍ5 እና ማብ፤ 1ነገ11፥7 ይመ)። *እስከ ሲኦልም፤* ከ8፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

57፥10 *ተስፋ የለውም፤* ከራሳቸው ሐሳብም ሆነ ከሚያመልኳቸው ጣዖቶች ዘወር ማለት አይገባም የሚሉትን የሚገልጽ ሽሙጥ ዘይቤያዊ አባባል ነው። *የጕልበት መታደስ፤* ከ40፥30-31 ጋር ያስተያዩ።

[11]“እኔን የዋሸሽኝ፤
  ማንን ፈርተሽ፣ ማንንስ ሠግተሽ ነው?
እኔን ያላስታወስሽው፣
  ይህንንም በልብሽ ያላኖርሽው፣
እኔን ያልፈራሽው፣
  ዝም ስላልሁ አይደለምን?
[12]ጽድቅሽንና ሥራሽን አጋልጣለሁ፤
  እነርሱም አይጠቅሙሽም።
[13]ለርዳታ በምትጮኺበት ጊዜ፣
  የሰበሰብሻቸው ጣዖቶች እስቲ ያድኑሽ!
ነፋስ ጠራርጎ ይወስዳቸዋል፤
  ሽውሽውታም ይበትናቸዋል።
እኔን መጠጊያው ያደረገ ሰው ግን፣
  ምድሪቱን ይወርሳል፤
የተቀደሰ ተራራዬንም ገንዘቡ ያደርገዋል።”

ልባቸው ለተሰበረ መጽናናት

[14]እንዲህ ይባላል፤
  “አብጁ፤ አብጁ፤ መንገድ አዘጋጁ፤
  ከሕዝቤ መንገድ ዕንቅፋት አስወግዱ።”
[15]ከፍ ከፍ ያለውና ልዕልና ያለው እርሱ፣
  ስሙም ቅዱስ የሆነው፣ ለዘላለም የሚኖረው
    እንዲህ ይላል፤
“የተዋረዱትን መንፈሳቸውን ለማነሣሣት፣
  የተሰበረ ልብ ያላቸውን ለማነቃቃት፣
ከፍ ባለውና በቅዱሱ ስፍራ እኖራለሁ፤
  የተሰበረ ልብ ካለውና በመንፈሱ ከተዋረደው
    ጋር እሆናለሁ።
[16]የሰው መንፈስ በፊቴ እንዳይዝል፣
  የፈጠርሁትም ሰው እስትንፋስ እንዳይቆም፣
ለዘላለም አልወቅስም፤
  ሁልጊዜም አልቈጣም።
[17]ኀጢአት ስለ ሞላበት ስግብግብነቱ
    ተቈጣሁት፤
  ቀጣሁት፤ ፊቴንም በቍጣ ከእርሱ ሸሸግሁ፤
  ያም ሆኖ በገዛ መንገዱ ገፋበት።
[18]መንገዶቹን አይቻለሁ፤ ቢሆንም እፈውሰዋለሁ፤
  እመራዋለሁ፤ ለእርሱና ስለ እርሱ ለሚያለቅሱትም መጽናናትን እመልሳለሁ፤
[19] በእስራኤል አልቃሾች ከንፈር ላይ ምስጋና
    እፈጥራለሁ።
  በቅርብና በሩቅ ላሉት ሰላም፣ ሰላም ይሁን፤
  እኔ እፈውሳቸዋለሁ” ይላል እግዚአብሔር።
[20]ክፉዎች ግን ማዕበሉ ጭቃና ጕድፍ
    እንደሚያወጣ፣
  ጸጥ ማለት እንደማይችል፣
  እንደሚናወጥ ባሕር ናቸው።
[21]አምላኬ፣ “ለክፉዎች ሰላም የላቸውም”
    ይላል።

እውነተኛ ጾም

58 “በኀይል ጩኽ፤ ምንም አታስቀር፤
  ድምፅህን እንደ መለከት አሰማ፤
    ለሕዝቤ ዐመፃቸውን፣
  ለያዕቆብም ቤት ኀጢአታቸውን ተናገር።
[2]ዕለት በዕለት ይፈልጉኛል፤
  መንገዴን ለማወቅ የሚጓጉ ይመስላሉ፤
ትክክለኛውን ነገር እንደሚያደርግ፣
  የአምላኩንም ትእዛዝ እንዳልተወ ሕዝብ ሁሉ፣
ተገቢ የሆነ ፍትሕ ይለምኑኛል፤
  እግዚአብሔር ወደ እነርሱ እንዲቀርብ
    የሚወዱም ይመስላሉ።
[3]‘አንተ ካልተቀበልኸው፣
  ስለ ምን ብለን ጾምን?
አንተ ከጕዳይ ካልቈጠርኸው፣
  ስለምን ራሳችንን አዋረድን?’ ይላሉ።

“ሆኖም በጾማችሁ ቀን የልባችሁን
    ታደርጋላችሁ፤
  ሠራተኞቻችሁንም ትበዘብዛላችሁ።

57፥11 2ነገ1፥15፤ አስ4፥14፤ምሳ29፥25፤ መዝ50፥21፤83፥1፤ ኢሳ7፥2፤ 17፥10፤ 42፥23፤ ኤር2፥32፤ 3፥21፤13፥25፤18፥15፤ ሕዝ22፥12
57፥12 ኢሳ29፥15፤ 58፥1፤59፥6፡12፤ 65፥7፤66፥18፤ ሕዝ16፥2፤ ሚክ3፥2-4፡8
57፥13 መሳ10፥14፤ መዝ37፥9፤118፥8፤ ኢሳ2፥2-3፤40፥7፡ 24፤56፥7፤65፥9-11፤ ኤር22፥20፤30፥15
57፥14 ኢሳ11፥16፤ 62፥10፤18፥15
57፥15 ዘዳ33፥27፤ 2ነገ22፥19፤ኢዮ5፥18፤ 16፥19፤መዝ34፥18፤ 51፥17፤90፥2፤147፥3፤ ኢሳ52፥13፤66፥2፤ ሚክ6፥8፤ማቴ5፥3፤ 23፥12
57፥16 ዘፍ2፥7፤ መዝ50፥21፤103፥9፤ ኢሳ3፥13-14፤54፥9፤ ዘካ12፥1
57፥17 ኢሳ1፥4፡15፤ 30፥15፤53፥6፤56፥11፤ 66፥3፤ኤር8፥10
57፥18 ዘዳ32፥39፤ 2ዜና7፥14፤መዝ48፥14፤ ኢሳ30፥26፤42፥16፤ 48፥17፤49፥13፤ 61፥1-3
57፥19 ኢሳ2፥4፤ 6፥7፤26፥3፡12፤ 32፥17፤51፥16፤ 59፥21፤ሉቃ2፥14፤ ሐሥ2፥39፤ ዕብ13፥15
57፥20 ዘፍ49፥4፤ ኢዮ18፥5-21፤ መዝ69፥14፤ ኤፌ4፥14፤ይሁ1፥13
57፥21 ኢሳ26፥3፤ 48፥22፤59፥8፤ ሕዝ13፥16

58፥1 ዘፀ20፥18፤ኢሳ24፥20፤40፥6፤48፥8፤57፥12፤ሕዝ3፥17
58፥2 ዘዳ32፥15፤መዝ119፥87፤ኢሳ29፥13፤48፥1፤ቲቶ1፥16፤ ያዕ4፥8 58፥3 ዘፀ10፥3፤ዘሌ16፥29፤2ዜና6፥37፤ኢሳ22፥13፤ ኤር44፥10፤ዘካ7፥5-6፤ሚል3፥14

57፥11 *ማንን ፈርተሽ ማንንስ ሰግተሽ፤* ሰዎችን ይፈሩ ነበር (51፥12 ይመ)። *እኔን ያላስታወስሽው፤* 51፥13 ይመ። *ዝም ስላልሁ፤* እግዚአብሔር የፍርድ ርምጃ አልወሰደም ነበር (42፥14 እና ማብ ይመ)።

57፥12 *ጽድቅሽንና፤* 58፥2-3፤64፥6 ይመ።

57፥13 *ጣዖቶች … ያድኑሽ፤* 44፥17 እና ማብ ይመ። *ነፋስ ጠራርጎ ይወስዳቸዋል፤ ሽውሽውታም ይበትናቸዋል፤* ጣዖቶች ከሰው የሚበልጥ ጥንካሬ የላቸውም። *እኔን መጠጊያው ያደረገ፤* 25፥4 ይመ። *ምድሪቱን ይወርሳል፤* 49፥8 እና ማብ ይመ። *የተቀደሰ ተራራዬንም፤* 2፥2-4 እና ማብ ይመ።

57፥14 *አብጁ፤ አብጁ መንገድ፤* የ40፥1 ማብ ይመ። *መንገድ … አዘጋጁ፤* 40፥3 እና ማብ ይመ።

57፥15 *ከፍ ከፍ ያለውና ልዕልና ያለው፤* 6፥1፤ 52፥13 እና ማብ ይመ፤ ከ33፥5 ጋር ያነጻጽሩ። *የተሰበረ ልብ፤* ልባቸው የሚንቀጠቀጥ ለማለት ነው (53፥5 ይመ)።

57፥16 *ለዘላለም አልወቅስም፤* በተደጋጋሚ እስራኤልን በፍርድ አደባባይ አቅርቦአት ነበርና ነው (3፥13-14 ይመ)። *አልቈጣም፤* 54፥9 እና ማብ፤ ኤር3፥12 ይመ።

57፥17 *ፊቴንም በቍጣ ከእርሱ ሸሸግሁ፤* 54፥8፤1፥15 እና ማብ ይመ።

57፥18 *እፈውሰዋለሁ፤* ቍ19፤ 6፥10፤ 30፥26፤ ኤር3፥22 ይመ። እግዚአብሔር ለሕዝቡ ይቅርታ አድርጎ፣ ወደ አገሩ ይመልሰዋል። *እመራዋለሁ፤* 49፥13 እና ማብ ይመ።

57፥19 *አልቃሾች፤* በኢየሩሳሌም ላይ ከወረደው ፍርድ የተነሣ የሚያለቅሱትን ማለት ነው (66፥10 ይመ)። *ሰላም፣ ሰላም፤* ከኤር6፥13-14፤ 8፥10-11 ያነጻጽሩ። *በሩቅ ላሉት፤* አሕዛብን ወይም የተማረኩትን አይሁድ ለማመልከት ይሆናል፤ ጳውሎስ ለኤፌሶን ሰዎች (ኤፌ 2፥17) የጻፈው ምናልባት ይህ ትዝ ብሎት ሳይሆን አይቀርም።

57፥20 *ጸጥ ማለት እንደማይችል፤* ከቍ2 ጋር ያነጻጽሩ። *እንደሚናወጥ ባሕር፤* ኤር49፥23 ይመ።

57፥21፤ 39፥8፤ 48፥22 እና ማብ ይመ።

58፥1 *ድምፅህን እንደ መለከት፤* ኀይለኛው የእግዚአብሔር ድምፅ በሲና ተራራ ላይ ከተነፋው የመለከት ድምፅ ጋር ተነጻጽሮአል (ዘፀ19፥19፤ 20፥18-19 ይመ)። *ዐመፃቸውን፤* 1፥2 እና ማብ ይመ። *ኀጢአታቸውን፤* 1፥4፤59፥12-13 ይመ።

58፥2 *ይፈልጉኛል፤* 55፥6 እና ማብ ይመ። በ1፥11 ላይ ከተጠቀሱት በተከታታይ ከቀረቡት መሥዋዕቶች ጋር ያነጻጽሩ። *እግዚአብሔር ወደ እነርሱ እንዲቀርብ፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ግብዝነት በ29፥13 ላይ ተገልጾአል (የዚያኑ ማብ ይመ)።

58፥3 *ጾምን … በጾማችሁ፤* ቍ6 ይመ። በተሠራ ኀጢአት ንስሓ የመግባትና ራስን የመካድ ጊዜ ነው። ኢየሩሳሌም ከወደቀች በኋላ፣ የጾም ቀኖች ቍጥር ጨምሮአል (ዘሌ16፥29፤ ዘካ7፥5 ይመ)። *ራሳችንን አዋረድን፤* ከ2ዜና7፥14፤1ነገ21፥29 ጋር ያነጻጽሩ። *አንተ ከጕዳይ ካልቈጠርኸው፤* በሚል 3፥4 ላይ ከተገለጸው ተመሳሳይ ሐሳብ ጋር ይህን ያስተያዩ፤ ከሉቃ18፥12 ጋር ያነጻጽሩ። *ሠራተኞቻችሁንም ትበዘብዛላችሁ፤* 3፥14-15፤ 10፥2 ይመ።

4ጾማችሁ በጥልና በክርክር፣
  በግፍ ጡጫና በመደባደብ ይፈጸማል፤
ከእንግዲህ ዛሬ እንደምትጾሙት ጾማችሁ፣
  ድምፃችሁ ወደ ላይ እንደሚሰማም ተስፋ
    አታድርጉ።
5እኔ የመረጥሁት ጾም እንዲህ ዐይነቱን ነውን?
  ሰውስ ራሱን የሚያዋርደው በእንዲህ ያለው
    ቀን ብቻ ነውን?
እንደ ደንገል ራስን ዝቅ ማድረግ ነውን?
  ወይስ ማቅ ለብሶ በዐመድ ላይ መንከባለል
    ነውን?
ታዲያ ጾም ብለህ የምትጠራው ይህን ነውን?
  እግዚአብሔርስ የሚቀበለው እንዲህ ያለውን
    ቀን ነውን?

6"እንግዲህ እኔ የመረጥሁት ጾም፣
  የጭቈናን ሰንሰለት እንድትበጥሱ፣
የቀንበርን ገመድ እንድትፈቱ፣
  የተጨቈኑትን ነጻ እንድታወጡ፣
  ቀንበርን ሁሉ እንድትሰብሩ አይደለምን?
7ምግብህን ለተራበ እንድታካፍለው፣
  ተንከራታቹን ድኻ ወደ ቤትህ
    እንድታስገባው፣
የተራቈተውን ስታይ እንድታለብሰው፣
  የሥጋ ዘመድህንም ፊት እንዳትነሣው
    አይደለምን?
8ይህ ከሆነ ብርሃንህ እንደ ንጋት ጮራ
    ይፈነጥቃል፤
  ፈውስህ ፈጥኖ ይደርሳል፤
ጽድቅህ[+] ቀድሞህ ይሄዳል፤
  የ*እግዚአብሔር* ክብር ደጀን ይሆንልሃል።
9የዚያን ጊዜ ትጣራለህ፤
  እግዚአብሔርም ይመልስልሃል፤
ለርዳታ ትጮኻለህ፤ እርሱም፣ 'አለሁልህ'
    ይልሃል።
  "የጭቈና ቀንበር፣
  የክፋትን ንግግርና ጣት መቀሰርን ከአንተ
    ብታርቅ፣
10ለተራበው ብትራራለት፣
  የተገፉት እንዲጠግቡ ብታደርግ፣
ብርሃንህ በጨለማ ያበራል፤
  ሌሊትህም እንደ ቀትር ፀሓይ ይሆናል።
11*እግዚአብሔር* ሁልጊዜ ይመራሃል፤
  ፀሓይ ባቃጠለው ምድር ፍላጎትህን ያሟላል፤
ዐጥንትህን ያበረታል፤
  በውሃ እንደ ረካ የአትክልት ቦታ፣
  እንደማይቋረጥም ምንጭ ትሆናለህ።
12ወገኖችህ የቀድሞ ፍርስራሾችን መልሰው
    ይሠራሉ፤
  የጥንቱንም መሠረት ያቆማሉ፤
አንተም፣ የተናዱ ቅጥሮችን አዳሽ፣
  ባለ አውራ መንገድ ከተሞችን ጠጋኝ
    ትባላለህ።

13"እግሮችህ ሰንበትን እንዳይሽሩ ብታሳርፍ፣
  በተቀደሰው ቀኔ የልብህን ባታደርግ፣
ሰንበትን ደስታ፣
  የ*እግዚአብሔርን* ቅዱስ ቀን የተከበረ ብለህ
    ብትጠራው፣
በገዛ መንገድህ ከመሄድ፣
  እንደ ፈቃድህ ከማድረግና ከከንቱ ንግግር
    ብትቈጠብ፣
14በዚያን ጊዜ *በእግዚአብሔር* ደስ ይልሃል፤
  በምድር ከፍታዎች ላይ እንድትጋልብ፣
የአባትህን የያዕቆብን ርስት ጠግበህ እንድትበላ
    አደርግሃለሁ"
  የ*እግዚአብሔር* አፍ ይህን ተናግሮአልና።

[+]8 *ወይም የአንተ ጻድቅ*

58፥4 1ሳሙ8፥18፤ 1ነገ21፥9-13፤ ኢሳ59፥2፡6፤ኤር6፥7፤ ሰቆ3፥44፤ሕዝ7፥11፤ 8፥18፤ሚክ3፥4፤ ሚል2፥16
58፥5 1ነገ21፥27፤ ኢዮ2፥8፤ኢሳ36፥6፤ ማቴ6፥16፤ዘካ7፥5
58፥6 ዘዳ14፥29፤ ነህ5፥10-11፤ኢሳ9፥4፤ 61፥1፤ኤር34፥9፤ ኢሌ2፥12-14፤ አሞ4፥1፤ሉቃ4፥19
58፥7 ዘፍ29፥14፤ ኢዮ22፥7፤ 31፥19-20፤ ኢሳ16፥4፤ሕዝ18፥16፤ ማቴ25፥36፤ ሉቃ3፥11፤10፥31-32፤ ዕብ13፥2
58፥8 ዘፀ14፥19፤ ኢዮ11፥17፤ኢሳ1፥5፤ 9፥2፤26፥2፤30፥26
58፥9 ኢዮ8፥6፤ መዝ12፥2፤50፥15፤ ምሳ6፥13፤ኢሳ30፥19፤ 59፥13፤ዳን9፥20፤ ዘካ10፥6
58፥10 ዘዳ15፥7-8፤ ኢዮ11፥17፤ኢሳ42፥16
58፥11 መዝ48፥14፤ 68፥6፤72፥16፤ 104፥28፤107፥9፤ ኢሳ35፥7፤42፥16፤ 48፥17፤መሐ4፥15፤ ዮሐ4፥14
58፥12 ነህ2፥17፤ ኢሳ44፥28፤49፥8
58፥13 ዘፀ20፥8፤ መዝ37፥4፤42፥4፤ 84፥2፡10፤ኢሳ59፥3
58፥14 ዘዳ32፥13፤ ኢዮ22፥26፤ መዝ105፥10-11፤ ኢሳ1፥20

58፥4 *ወደ ላይ እንዲሰማም፤* ግብዝነትን የተሞላ መንፈሳዊ ተግባር ለጸሎት ዕንቅፋት ነው (1፥15፤59፥2 ይመ)።

58፥5 *እንደ ደንገል፤* የደካማነትና የትሑት ሰብእና ምልክት ነው (42፥3 እና ማብ ይመ)። *ማቅ ለብሶ በዐመድ ላይ፤* ከ1ነገ21፥27፤ ዮና3፥5-8 ጋር ያነጻጽሩ። *የሚቀበለው፤* ብዙውን ጊዜ ከመሥዋዕት ጋር ተያይዞ የሚጠቀስ ቃል ነው (56፥7፤ 60፥7፤ ዘሌ1፥3 ይመ)።

58፥6 *የጭቈናን ሰንሰለት፤* ኢየሩሳሌም በተያዘች ጊዜ፣ ጌቶቻቸው መልሰው ሊይዟቸው ቢችሉም፣ ዕብራውያን ባሮች የዐዋጅ መብት አግኝተው ነጻ ወጥተው ነበር (ኤር34፥8-11)። *ቀንበር፤* ቍ9፤ 9፥4፤ 10፥27 ይመ፤ አሦራውያን በሕዝቡ ላይ ጭነውት የነበረው የጭቈና ቀንበር በዚያ ተጠቅሶአል። *የተጨቈኑትን፤* 1፥17 ይመ።

58፥7 *ምግብህን ለተራበ እንድታካፍለው፣ ተንከራታቹን ድኻ ወደ ቤትህ እንድታስገባው፣ የተራቈተውን ስታይ እንድታለብሰው፤* በሥጋዊ ዐይን የሚታይ እውነተኛ የጽድቅ ሥራ መገለጫ ኢዮ በ31፥17-20፤ ሕዝ በ18፥7፡16 እና ኢየሱስ ክርስቶስም በማቴ 25፥35-36 ራሱን ከተራቡና ከታረዙት ጋር ያመሳሰለበትን ይመ። *የሥጋ ዘመድህንም፤* ቅርብ ዘመድን የሚያመለክት ነው (ዘፍ37፥27)፤ ይሁን እንጂ 2ሳሙ5፥1 ይመ።

58፥8 *ብርሃንህ፤* ከእግዚአብሔር የሚገኘውን ደስታ፣ ብል ጽግናና ደኅንነት ለማመልከት ነው (9፥2፤ 60፥1-3 ይመ)። *ፈውስህ፤* 57፥18 እና ማብ ይመ። *ቀድሞህ ይሄዳል፤ ... ደጀን ይሆንሃል፤* 52፥12 እና ማብ ይመ። እግዚአብሔር ይጠብቃል፤ ይመራልም። *የእግዚአብሔር ክብር፤* ምናልባት በምድረ በዳ የተገለጠውን የደመናና የእሳት ዓምድ የሚያመለክት ነው (4፥5-6፤ ዘፀ 13፥21፤14፥20 እና ማብ ይመ)።

58፥9 *እግዚአብሔርም ይመልስልሃል፤* 30፥19 እና ማብ ይመ። *አለሁልህ፤* 65፥1 ይመ። *ጣት መቀሰርን፤* ሰውን የመናቅ ወይም የመንቀፍ መግለጫ ነው (ምሳ6፥13)። *የክፋትን ንግግር፤* ምሳ6፥12-14 ይመ።

58፥10 *ለተራበው ... የተገፉት፤* ቍ6-7 እና ማብ ይመ። *ብርሃንህ፤* ቍ8 እና ማብ ይመ።

58፥11 *ይመራሃል፤* 57፥18 እና ማብ ይመ። *ፍላጎትህን፤* ቁሳዊውንና መንፈሳዊውን ፍላጎት ማለት ነው (32፥2 እና ማብ ይመ)። *ፀሓይ ባቃጠለው ምድር፤* 35፥7፤49፥10 ይመ። *በውሃ እንደረካ የአትክልት ቦታ፤* በ1፥30 እንደ ተጠቀሰው ኢየሩሳሌም ውሃ ሳይኖራት ልዩ የአትክልት ቦታ ነበረች። *እንደማያቋርጥ ምንጭ፤* ይህን በዮሐ 4፥10፡14 ላይ ከተጠቀሰው፣ ኢየሱስ ክርስቶስ ከሚሰጠው፣ "የሕይወት ውሃ" ጋር ያነጻጽሩ።

58፥12 *የቀድሞ ፍርስራሾችን ... የጥንቱንም መሠረት፤* 44፥26፡28 እና ማብ፤ 61፥4፤ ሕዝ36፥10፤ አሞ9፥11፡14 ይመ። *የተናዱ ቅጥሮችን አዳሽ፤* በነህ2፥17 እንደ ተገለጸው የነህምያን ሥራ የሚያመለክት ነው።

58፥13 *ሰንበትን፤* 56፥2 እና ማብ ይመ። *በተቀደሰው ቀኔ፤* ለእግዚአብሔር የተለየ ቀንን ለማመልከት ነው (ዘፀ3፥5 እና ማብ ይመ)። *ደስታ፤* በእግዚአብሔርና (መዝ37፥4) በሕጉ ደስ ሊላቸው ይገባ ነበር (መዝ1፥2)። *በገዛ መንገድህ ከመሄድ፤* ምናልባት ሥጋዊ ተግባርን ለማከናወን መውጣት መውረድን የሚያመለክት ይሆናል (አሞ8፥5 ይመ)።

58፥14 *በእግዚአብሔር ደስ ይልሃል፤* 61፥10 ይመ። *ከፍታዎች ላይ እንድትጋልብ፤* ከዚህ የተነሣ ምድርን ትቈጣጠራለህ ማለት ነው። 33፥16 እና ማብ ይመ፤ ዕን3፥19 ይመ። *ርስት ጠግበህ እንድትበላ፤* በተስፋዪቱ ምድር የተትረፈረፈ ምግብ በመብላት ደስ መሰኘትን ያመለክታል (ዘዳ32፥13-14 ይመ)። *አፍ ይህን ተናግሮአልና፤* 40፥5 እና ማብ ይመ።

ኀጢአት፣ ንስሓና መበገቴት

59 እነሆ፤ *የእግዚአብሔር* እጅ ከማዳን
 አላጠረችም፤
 ጆሮውም መስማት አልተሳናትም
[2]ነገር ግን በደላችሁ ከአምላካችሁ ለይቶአችኋል፤
 ኀጢአታችሁ ፊቱን ከእናንተ ሰውሮታል፤
 በዚህም ምክንያት አይሰማም።
[3]እጆቻችሁ በደም፣
 ጣቶቻችሁ በበደል ተነክረዋል፤
ከንፈሮቻችሁ ሐሰትን ተናገሩ፤
 ምላሶቻችሁ ክፉ ነገርን አሰሙ።
[4]ፍትሕን የሚጠራ ማንም የለም፤
 ጕዳዩን በቅንነት የሚያቀርብ የለም፤
በከንቱ ነገር ታመኑ፤ ሐሰትን ተናገሩ፤
 ሁከትን ፀነሱ፤ ክፋትንም ወለዱ።
[5]የእባብ ዕንቍላል ታቀፉ፤
 የሸረሪት ድር አደሩ፤
ዕንቍላሎቻቸውን የሚበላ ሁሉ ይሞታል፤
 አንዱ በተሰበረ ጊዜም እፉኝት ይወጣል።
[6]ድሮቻቸው ልብስ አይሆኑም፤
 በሚሠሩትም ሰውነታቸውን መሸፈን
 አይችሉም፤
ሥራቸው ክፉ ነው፤
 እጃቸውም በዐመፅ ሥራ የተሞላ ነው።
[7]እግሮቻቸው ወደ ኀጢአት ይሮጣሉ፤
 ንጹሕ ደም ለማፍሰስ ይፈጥናሉ፤
የሚያስቡት ክፉ ሐሳብ ነው፤
 ማጥፋትና ማፈራረስም የመንገዳቸው
 ምልክት ነው።
[8]የሰላምን መንገድ አያውቁም፤
 በጕዳናቸውም ፍትሕ የለም፤
መንገዳቸውን ጠማማ አድርገውታል፤
 በዚያም የሚሄድ ሰላም አያገኝም።
[9]ስለዚህ ፍትሕ ከእኛ ርቆአል፤
 ጽድቅም ወደ እኛ አይመጣም፤
ብርሃንን ፈለግን፤ ነገር ግን ሁሉ ጨለማ ነው፤
 የብርሃንን ጸዳል ፈለግን፤ የምንሄደው ግን
 በድንግዝግዝታ ነው።
[10]በቅጥሩ ላይ እንደ ዕውር ተደናበርን፤
 አካሄዳችንም ዐይን እንደሌላቸው በዳበሳ ሆነ፤
ጀምበር በምትጠልቅበት ጊዜ እንደሚሆነው
 በእኩለ ቀን ተደናበርን፤
 በብርቱዎች መካከልም እንደ ሙታን ሆንን።
[11]ሁላችን እንደ ድቦች እንጮኻለን፤
 እንደ ርግቦችም በመቃተት እንጮኻለን፤
ፍትሕን ፈለግን፤ ግን አላገኘንም፤
 ትድግናን ፈለግን፤ ነገር ግን ከእኛ ርቆአል።
[12]በደላችን በፊትህ በዝቶአል፤
 ኀጢአታችን መስክሮብናል፤
በደላችን ከእኛ አልተለየም፤
 ዐመፀኝነታችንንም እናውቃለን።
[13]*በእግዚአብሔር* ላይ ዐምፀናል፤ ሐሰት
 ተናግረናል፤
 አምላካችንን ከመከተል ዘወር ብለናል፤
ዐመፃንና ግፍን አውርተናል፤
 ልባችን የፀነሰውን ውሸት ተናግረናል።
[14]ስለዚህ ፍትሕ ከእኛ ርቆአል፤
 ጽድቅም በሩቁ ቆሞአል፤
እውነት በመንገድ ላይ ተሰናክሎአል፤
 ቅንነትም መግባት አልቻለም።
[15]እውነት የትም ቦታ አይገኝም፤
 ከክፋት የሚርቅ ለጥቃት የተጋለጠ ነው።
እግዚአብሔር ተመለከተ፤
 ፍትሕ በመታጣቱም ዐዘነ።
[16]ማንም እንደሌለ አየ፤
 ወደ እርሱ የሚማልድ ባለመኖሩ ተገረመ፤

59፥1 ኢሳ30፥19፤ 41፥20፤50፥2፤58፥9፤ 65፥24
59፥2 መዝ18፥41፤ ኢሳ58፥4፤ኤር5፥25፤ 11፥11፤ሕዝ39፥23፤ ዮሐ9፥31
59፥3 2ነገ21፥16፤ መዝ7፥3፤ኢሳ1፥15፤ 3፥8፤ሕዝ22፥9
59፥4 ኢዮ4፥8፤ 15፥31፤ኢሳ5፥23፤ 29፥20፤44፥20፤ ያዕ1፥15
59፥5 ኢዮ8፥14፤ ኢሳ11፥8፤ማቴ3፥7
59፥6 መዝ55፥9፤ ምሳ4፥17፤ኢሳ28፥20፤ 58፥4
59፥7 2ነገ21፥16፤ ምሳ6፥17፤24፥2፤ ኢሳ26፥10፤ሚክ3፥10፤ ማር7፥21-22፤ ሮሜ3፥15-17
59፥8 መሳ5፥6፤ ኢሳ57፥21፤ሉቃ1፥79፤ ሮሜ3፥15-17
59፥9 ኢዮ19፥8፤ መዝ107፥14፤ ኢሳ5፥30፤8፥20፤ ሉቃ1፥79
59፥10 ዘዳ28፥29፤ ኢዮ3፥23፤ ኢሳ6፥9-10፤8፥15፤ 56፥10፤ሰቆ3፥6፤ 4፥14፤ሶፎ1፥17፤ ዮሐ11፥9-10
59፥11 ዘፍ8፥8፤ መዝ74፥19፤ኢሳ38፥14፤ ኤር48፥28፤ሕዝ7፥16፤ ናሆ2፥7
59፥12 ዘፍ4፥7፤ ዕዝ9፥6፤መዝ51፥3፤ ኢሳ3፥9፤57፥12፤ ኤር2፥19
59፥13 ዘኍ11፥20፤ መዝ12፥5፤ምሳ30፥9፤ ኢሳ3፥8፤5፥7፤44፥20፤ 46፥8፤48፥8፤ ማቴ10፥33፤ማር7፥21-22፤ ቲቶ1፥16
59፥14 ኢሳ1፥21፤29፥21፤ 48፥1፤ ኤር33፥16
59፥15 ኢሳ5፥7፤ኤር7፥28፤9፥5፤ዳን8፥12
59፥16 ኢሳ41፥28፤ 45፥8፡13፤46፥13፤ 51፥5፤53፥12

59፥1 *እጅ ... አላጠረችም፤* 51፥9 እና ማብ ይመ። *መስማት አልተሳናትም፤* 30፥19 እና ማብ ይመ።

59፥2 *ፊቱን ከእናንተ ሰውሮታል ... አይሰማም፤* 1፥15 እና ማብ ይመ።

59፥3-4 *ሐሰት፤* ቍ13፤ 28፥15፤ ሆሴ4፥2 ይመ።

59፥3 *በደም ... ተነክረዋል፤* ቍ7፤ 1፥15፡21፤ ሕዝ7፥23 ይመ።

59፥4 *ፍትሕን ... በቅንነት የሚያቀርብ፤* ድኾችና ረዳት የሌላቸው ተገቢ ፍርድ አያገኙም ነበር (ቍ14፤ 1፥17-23፤ 5፥7፡23 ይመ)። *ፀነሱ፤ ... ክፋትንም፤* ይህ አባባል በኢዮ15፥35 ላይ ካለው ጋር እንዳለ ቃል በቃል ተጽፎ ይገኛል፤ ከኢሳ33፥11፤ መዝ7፥14 ጋር ያነጻጽሩ።

59፥5 *የሸረሪት ድር፤* ቍ6 እና ኢዮ8፥14-15 ላይ የሸረሪት ድር በቀላሉ የሚበጠስ መሆኑ በአጽንዖት ተመልክቶአል።

59፥6 *በዐመፅ ሥራ፤* ቍ3፤ ኤር6፥7 ፤ሕዝ7፥11 ይመ።

59፥7-8 ኀጢአት ዐለሙን ሁሉ ያጥለቀለቀ መሆኑን ለማሳየት፣ ሐዋርያው ጳውሎስ ይህን ሐሳብ በሮሜ 3፥15-17 ላይ በከፊል ገልጾታል።

59፥7 *እግሮቻቸው ... ንጹሕ ደም ለማፍሰስ ይፈጥናሉ፤* ይህ ዐረፍተ ነገር በምሳ1፥16 ላይ እንዳለ ተጠቅሶአል። *ክፉ ሐሳብ፤* የእግዚአብሔር ሐሳብ ከዚህ የተለየ ነው (55፥7-9 ይመ)። *ማጥፋትና ማፈራረስም፤* ከ60፥18 ጋር ያስተያዩ።

59፥8 *የሰላምን መንገድ፤* ከ26፥3፡12፤ 57፥20-21፤ ሉቃ1፥79 ጋር ያነጻጽሩ። *መንገዳቸውን ጠማማ፤* የማያስተማምን ማለት ነው (መሳ5፥6 እና ማብ ይመ)።

59፥9 *ፍትሕ ... ጽድቅም፤* እዚህና በቍ14 ላይ ፍትሕና ጽድቅ በሰውኛ ዘይቤ ተገልጠዋል። ቍ4 እና ማብ፤ 1፥21 ይመ። *ጨለማ ... በድንግዝግዝታ፤* አሦር እስራኤልን በወረረች ጊዜ ሁኔታውን ለማሳየት ተመሳሳይ ቃላት ጥቅም ላይ ውለዋል (5፥30፤ 8፥21-22፤ 9፥1-2 ይመ)፤ ከ58፥8 ጋር ያስተያዩ። *ከእኛ ... እኛ፤* ነቢዩ ራሱን ከሕዝቡ ጋር ጨምሮ ይቈጥረዋል።

59፥10 *እንደ ዕውር ተደናበርን፤ ... በእኩለ ቀን፤* በዘዳ 28፥29 ላይ የተጠቀሰው አለመታዘዝ ያስከተለው ርግማን ፍጻሜ። ከኢዮ 5፥14 ጋር ያነጻጽሩ። *በብርቱዎች፤* ምናልባት ጠላቶችን ወይም ጨቋኞችን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም።

59፥11 *እንደ ድቦች እንጮኻለን፤* ተስፋ ከመቍረጥና ከመሸነፍ የተነሣ።

59፥12 *በደላችን በፊትህ በዝቶአል፤* 58፥1 ይመ። *ዐመፀኝነታችንንም እናውቃለን፤* ልክ እንደ ዕዝራ (ዕዝ9፥6-7)፣ ኢሳይያስም የሕዝቡን ኀጢአት ይናዘዛል። ነቢዩ በዚህ ቍጥር ውስጥ ክፉ ሐሳብንና ድርጊትን ለመግለጽ በዕብራይስጥ ቋንቋ የታወቁትን ሦስት ቃሎች ተጠቅሞባቸዋል።

59፥13 *ዐምፀናል፤ ሐሰት ተናግረናል፤* 46፥8 እና ማብ ይመ። *ዘወር ብለናል፤* 1፥4 ይመ። *ግፍን፤* 30፥12 ይመ። *ውሸት፤* ቍ3-4 ይመ።

59፥14 *ፍትሕ ... እውነት፤* ይህን በምሳ8፥1-9፥12 ባለው ጥበብ በሰውኛ ዘይቤ እንዴት እንደ ተገለጠች ከሚታየው ጋር ያነጻጽሩ። *ጽድቅም በሩቁ ቆሞአል፤* ከቍ9 ጋር ያነጻጽሩ። ከ46፥13 እና ማብ ጋር ያስተያዩ።

59፥15 *እውነት፤* እንደ ገና የተሠራችው ኢየሩሳሌም በዘካ8፥3 ላይ፣ "የእውነት ከተማ" ተብላ ተጠርታለች (1፥21 እና ማብ ይመ)።

59፥16 *ማንም እንደ ሌለ፤* ለርዳታ ማለት ነው (63፥5 ይመ ከጠቅላላው የጥቅሱ ሐሳብ ጋር ተጓዳኝ ነው)፤ ከሕዝ22፥30 ጋር ያነጻጽሩ። *ተገረመ፤* በ52፥14 ላይ የተጠቀሰው አገላጋይ ካደረገው ጋር ይህን ያነጻጽሩ። *የሚማልድ፤* ይህን በ53፥12 ከተጠቀሰው አገላጋይ

ስለዚህ የገዛ ክንዱ ድነት አመጣለት፤
የራሱም ጽድቅ ደግፎ ያዘው።
[17]ጽድቅን እንደ ጥሩር አጠለቀ፤
የድነትን ቍር በራሱ ላይ ደፋ፤
የበቀልንም ልብስ ለበሰ፤
መጐናጸፊያ እንደሚደረብም ቅናትን ደረበ።
[18]እንደ ሥራቸው መጠን፣
ቍጣን ለባላጋራዎቹ፣
ፍዳን ለጠላቶቹ፣
እንደዚሁ ይከፍላቸዋል፤
ለደሴቶችም የእጃቸውን ይሰጣቸዋል።
[19]በምዕራብ ያሉት የእግዚአብሔርን ስም
ይፈራሉ፤
በፀሐይ መውጫ ያሉት ለክብሩ ይገዛሉ፤
የእግዚአብሔር እስትንፋስ እንደ ተቋተ፣
እንደ ተከማቸም ጐርፍ ይመጣልና።[ቸ]

[20]"አዳኝ ወደ ጽዮን፣
ኀጢአታቸውንም ወደ ተናዘዙት ወደ
ያዕቆብ ቤት ይመጣል"
ይላል እግዚአብሔር።

[21]"በእኔ በኩል፣ ከእነርሱ ጋር ያለኝ ቃል ኪዳን ይህ ነው" ይላል እግዚአብሔር፤ "በአንተም ላይ ያለው መንፈሴ፣ በአፍህ ያስቀመጥሁት ቃሌ ከአፍህ፣ ከልጆችህ አፍ፣ ከዘር ዘሮቻቸውም አፍ ከዛሬ ጀምሮ እስከ ዘላለም አይለይም" ይላል እግዚአብሔር።

የጽዮን ክብር

60 "ብርሃንሽ መጥቶአልና ተነሺ አብሪ፤
የእግዚአብሔርም ክብር ወጥቶልሻል።
[2]እነሆ፤ ጨለማ ምድርን፣
ድቅድቅ ጨለማም ሕዝቦችን ይሸፍናል፤
ነገር ግን እግዚአብሔር ወጥቶልሻል፤
ክብሩንም ይገልጥልሻል።
[3]ሕዝቦች ወደ ብርሃንሽ፣
ነገሥታትም ወደ ንጋትሽ ጸዳል ይመጣሉ።

[4]"ቀና በዪ፤ ዙሪያሽን ተመልከቺ፤
ሁሉም ተሰብስበው ወደ አንቺ ይመጣሉ፤
ወንዶች ልጆችሽ ከሩቅ፣
ሴቶች ልጆችሽም በዕቅፍ ወደ አንቺ ይመጣሉ።
[5]ከዚያም ታያለሽ፤ ታብረቀርቂያለሽ፤
ልብሽ ይዘላል፤ በደስታም ይሞላል።
በባሕሮች ያለው ሀብት ወደ አንቺ ይመጣል፤
የነገሥታትም ብልጥግና የአንቺ ይሆናል።
[6]የግመል መንጋ፣
የምድያምና የጌፌር ግልገል ግመሎች
ምድርሽን ይሞላሉ፤
ወርቅና ዕጣን ይዘው፣
የእግዚአብሔርን ምስጋና እያወጁ፣

59፥17 ኢዮ27፥6፤ ኢሳ1፥24፤9፥7፤ 63፥3፤ሕዝ5፥13፤ ኤፌ6፥14፡17፤ 1ተሰ5፥8
59፥18 ዘሌ26፥28፤ ዘኍ10፥35፤ኢሳ11፥11፤ 34፥8፤41፥5፤ ማቴ16፥27
59፥19 መዝ97፥6፤ 113፥3፤ኢሳ11፥4፤ 24፥15፤35፥2፤40፥5፤ 49፥12፤52፥10፤ 66፥18፤ማቴ8፥11
59፥20 ኢዮ19፥25፤ 22፥23፤ኢሳ1፥27፤ 52፥8፤60፥16፤63፥16፤ ኤር35፥15፤ኢል3፥21፤ ሮሜ11፥26-27፤ ሐሥ2፥38-39
59፥21 ዘፍ9፥16፤ ዘፀ4፥15፤ዘዳ29፥14፤ ኢሱ1፥8፤ኢሳ11፥2፤ 42፥6፤44፥3
60፥1 ዘፀ16፥7፤ መዝ36፥9፤118፥27፤ ኢሳ4፥5፤9፥2፤52፥2፤ ዮሐ8፥12፤ኤፌ5፥14፤ ራእ21፥11
60፥2 1ሳሙ2፥9፤ መዝ82፥5፤107፥14፤ ኢሳ8፥20፤ኤር13፥16፤ ቈላ1፥13
60፥3 ኢሳ9፥2፤ 42፥6፤44፥5፤45፥14፤ 49፥23፤ማቴ2፥1-11፤ ራእ21፥24
60፥4 ኢሳ2፥3፤ 11፥12፤43፥6፤ 49፥20-22፤ኤር30፥10
60፥5 ዘፀ34፥29፤ዘዳ33፥19፤ መሳ3፥15፤ኢሳ35፥2፤65፥13፤66፥14፤ ዘካ10፥7፤ራእ21፥26
60፥6 ዘፍ10፥7፡28፤25፥2፡4፤መሳ6፥5፤1ነገ5፥7፤ኢሳ42፥10፤ 43፥23፤ኤር6፥20፤ማቴ2፥11

[ቸ]19 ወይም፣ ጠላት እንደ ጐርፍ በሚመጣበት ጊዜ/ የእግዚአብሔር መንፈስ በውጊያ ያዋርደዋል

ምልጃ ጋር ያነጻጽሩ (የዚያኑ ማብ ይመ)። የገዛ ክንዱ ድነት አመጣለት፤ 51፥9፤52፥10 ይመ። የድነትን ትርጕም 43፥3፤ 49፥8፤ 52፥7 እና ማብ ይመ። ጽድቅ፤ በድነትና በጽድቅ መካከል ስላለው ግንኙነት 45፥8፤ 46፥13 እና ማብ ይመ።

59፥17 ጽድቅን እንደ ጥሩር፤ በኤፌ6፥14 ላይ የእግዚአብሔር የጦር መሣሪያ እንድ እማኝ ከሰይጣን ጋር ከሚዋጋበት የጦር መሣሪያ ጋር ተነጻጽሮአል። የበቀልንም ልብስ፤ ይህን በ63፥1-3 ላይ ከተገለጸው ደም ከተረጨበት ልብስ ጋር ያነጻጽሩ። የእግዚአብሔር በቀል በ34፥8 (የዚያኑ ማብ ይመ)፣ በ63፥4 ላይ ተገልጾአል፤ የእግዚአብሔር ቀን አንድ ክፍል ነው (34፥2 እና ማብ ይመ)። ቅናት፤ የእግዚአብሔርን የፍቅር ቅናት የሚያመለክት ነው (9፥7 እና ማብ 37፥32፤ 42፥13 ይመ)።

59፥18 ለባላጋራዎቹ ... ለጠላቶቹ፤ እግዚአብሔር በአሕዛብ ላይ ይፈርዳል፤ ከፋዎች እስራኤላውያንንም ይቀጣቸዋል፤ አይምራቸውም (65፥6-7፤ 66፥6፤ ኤር25፥29 ይመ)። ትሩፋኑ ብቻ ይባረካሉ (ቍ20፤ 1፥9 እና ማብ ይመ)። ለደሴቶችም፤ የ11፥11 ማብ ይመ።

59፥19 በምዕራብ ... በፀሐይ መውጫ፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ሲል የሚያደርገውን የማዳን ሥራ ያያሉ (40፥5፤ 45፥6፤ 52፥10 እና ማብ ይመ)። ስም፤ 30፥27 እና ማብ ይመ። እንደ ተከማቸ ጐርፍ፤ የእግዚአብሔርን መምጣት ሊያግድ የሚችል ኀይል የለም፤ አመጣጡም ጠላትን ጠራርጎ እንደሚሄድ የውሃ ሙላት ነው (30፥28 ይመ)።

59፥20 አዳኝ፤ 41፥14 እና ማብ ይመ። ወደ ጽዮን ... ይመጣል፤ ትንቢቱ ከምርኮ መመለስን ያመለክታል፤ ፍጻሜው ግን የክርስቶስን ሰው ሆኖ ወደዚህ ዓለም መምጣት ያሳያል፤ 35፥4፤ 40፥9፤ 52፥7 እና ማብ ይመ፤ ከዘካ8፥3 ጋር ያነጻጽሩ። ኀጢአታቸውንም ወደ ተናዘዙት፤ 1፥27-28 እና ማብ፤ 30፥15፤ 31፥6፤ ሕዝ18፥30-32 ይመ።

59፥21 ቃል ኪዳን፤ አገላለጹ፣ "ከአዲስ ኪዳን" ጋር ይገጥማል (42፥6 እና ማብ ኤር31፥31-34 ይመ)። መንፈሴ፤ 11፥2 እና ማብ፤ 32፥15፤ ሕዝ36፥27፤ ዮሐ16፥13 ይመ። በአፍህ ያስቀመጥሁት ቃሌ፤ ይህ ከሆነ፣ እስራኤል በእውነት የእግዚአብሔር ሕዝብ ይሆናል (51፥16 እና ኤር31፥33 ይመ)። ከአፍህ ... አይለይም፤ ኢሱ1፥8 ይመ።

60፥1-2 ክብር፤ ምናልባት ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ የደመናውን ዐምድ ለማመልከት የገባ ይሆናል፤ ይሁን እንጂ የእግዚአብሔርን የማዳን ክብር አዲስ መገለጥ ለማሳየት የገባ ነው (58፥8እና ማብ ይመ)፤ 35፥2 እና ማብ ይመ።

60፥1 ብርሃንሽ፤ 58፥8 እና ማብ ይመ። በዚህ ስፍራ እግዚአብሔር ራሱ ብርሃን እንደ ሆነ ተገልጾአል (ቍ19-20 ይመ)።

60፥2 ጨለማ፤ የሐዘን፣ የጭቈናና የኀጢአት ምልክት ነው (8፥22፤ 9፥2፤ 59፥9 ይመ)።

60፥3 ሕዝቦች ... ይመጣሉ፤ ቍ5፡10-12 እና ማብ ይመ። ይህ ጭብጥ ለመጀመሪያ ጊዜ የተገለጸው በ2፥2-4 ላይ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)። ብርሃንሽ፤ 42፥6፤ 49፥6 እና ማብ ይመ።

60፥4፤ የመጀመሪያዎቹ ሁለት ስንኞች ከ49፥18 መጀመሪያ ጋር ተመሳሳይ ሲሆኑ፣ የመጨረሻዎቹ ሁለት ስንኞች ደግሞ ከ49፥22 መጨረሻ ጋር አንድ ናቸው (የዚያኑ ማብ ይመ)። በዚያ ስፍራ የሚያመለክተው ከምርኮ መመለስን ሲሆን እዚህ ላይ ግን ሰፋ ያለ ሐሳብ ተገልጾ ይገኛል። ከሩቅ፤ ቍ9፡49፥12 እና ማብ ይመ።

60፥5 በባሕሮች ያለው ሀብት፤ ኢየሩሳሌም በሕዝቦች ሀብት ትበለጽጋለች (ቍ11፤ 61፥6፤ 66፥12፤ 18፥7፤ 23፥18፤ 45፥14 እና ማብ ይመ)። ንጉሥ ዳርዮስ ለዘሩባቤል ቤተ መቅደስ ያደረገው ርዳታ ከፊል ፍጻሜ ሊሆን ይችላል (ዕዝ6፥8-9)። አንዳንዶች ይህን ጥቅስ ወደፊት ከሚመጣው ከመሲሑ መንግሥት ሁኔታ ጋር ሲያገናኙት፣ ሌሎች ደግሞ ስፍር ቍጥር የሌላቸው አሕዛብ እንደ ውሃ ሙላት እየጐረፉ ወደ ቤተ ክርስቲያን ከሚገቡበት ሁኔታ ጋር ያያይዙታል (የ2፥2-4 ማብ ይመ)። ስለ አዲሲቱ ኢየሩሳሌም ራእ21፥26፤ ሐጌ2፥7፤ ዘካ14፥14 እና ማብ ይመ።

60፥6 የግመል መንጋ... ምድርሽን ይሞላሉ፤ ሸቀጣ ሸቀጥን ይዘው የሚጓዙትን ግመሎችን ቅፍለት ለማመልከት ሲሆን፣ ምናልባትም አንድ ጊዜ ምድያማውያን እስራኤልን ለማጥፋት ያደረጉትን ሙከራ በሽሙጥ መልክ ለማመልከት ነው (9፥4፤ መሳ6፥1-6 ይመ)። ምድያም፤ አብርሃም ኬጡራ ከተባለች ሚስቱ የወለደው ልጅ ስም ነው (ዘፍ25፥2)። ምድያማውያን ከዮርዳኖስ ማዶ ባለው ምድረ በዳ ይኖሩ ነበር። ጌፌር፤ የምድያም ልጅ ነው (ዘፍ25፥4)። ወርቅና ዕጣን፤ የሳባ ንግሥት ለንጉሥ ሰሎሞን ወርቅና ዕጣን ይዛ ሄዳለች (1ነገ10፥2)። በኤር6፥20 ላይ የሳባ ዕጣን ተጠቅሶአል፤ ከመዝ72፥10፤ ማቴ2፥11 ጋር ያነጻጽሩ። ምስጋና እያወጁ፤ በ1ነገ10፥9 ንግሥቲቱ ከተናገረችው ቃል ጋር ይህን ያነጻጽሩ።

ሁሉም ከሳባ ይመጣሉ::
[7]የቄዳር የበግ መንጋ ሁሉ ወደ አንቺ
ይሰበሰባል፤
የነባዮት አውራ በጎች ያገለግሉሻል::
እነዚህም በመሠዊያዬ ላይ ተቀባይነት የሚኖ
ራቸው መሥዋዕቶች ይሆናሉ፤
እኔም የክብር መቅደሴን ግርማ አጐና
ጽፈዋለሁ::

[8]"ርግቦች ወደ ጐጆአቸው እንደሚበሩ፣
እንደ ደመና የሚጓዙ እነዚህ እነማን ናቸው?
[9]በእርግጥ ደሴቶች እኔን ተስፋ ያደርጋሉ፤
እርሱ ክብሩን ስላጐናጸፈሽ፣
ለእስራኤል ቅዱስ፣
ለእግዚአብሔር አምላክሽ ክብር፣
ከሩቅ ወንዶች ልጆችሽን፣
ከነብራቸውና ከነወርቃቸው ለማምጣት፣
የተርሴስ መርከቦች* ቀድመው ይወጣሉ::

[10]"ባዕዳን ቅጥሮችሽን ይሠራሉ፤
ነገሥታቶቻቸው ያገለግሉሻል፤
በቍጣዬ ብመታሽም፣
ርኅራኄዬን በፍቅር አሳይሻለሁ::
[11]በሮችሽ ምንጊዜም የተከፈቱ ይሆናሉ፤
ቀንም ሆነ ሌሊት ከቶ አይዘጉም፤
ይህም ሰዎች የመንግሥታትን ብልጥግና ወደ
አንቺ እንዲያመጡ፤
ነገሥታታቸውም በድል ወደ አንቺ እንዲ
ገቡ ነው::
[12]ለአንቺ የማይገዛ ሕዝብና መንግሥት ይጠፋል፤
ፈጽሞም ይደመሰሳል::

[13]የመቅደሴን ቦታ ለማስጌጥ፣
የሊባኖስ ክብር፣
ጥዱ፣ አስታውና ባርሰነቱ በአንድነት ወደ አንቺ
ይመጣሉ፤
እግሬ የሚያርፍበትንም ስፍራ አከብራለሁ::
[14]የአስጨናቂዎችሽ ወንዶች ልጆች እየሰገዱ
ወደ አንቺ ይመጣሉ፤
የናቁሽም ሁሉ እግርሽ ላይ ይደፋሉ፣
የእግዚአብሔር ከተማ፣
የእስራኤል ቅዱስ ገንዘብ የሆንሽው ጽዮን
ብለው ይጠሩሻል::

[15]"የተተውሽና የተጠላሽ፣
ማንም ሰው የማያልፍብሽ ብትሆኚም እንኳ፣
እኔ የዘላለም ትምክሕት፣
የትውልድም ሁሉ ደስታ አደርግሻለሁ::
[16]የመንግሥታትን ወተት ትጠጫለሽ፤
የነገሥታትንም ጡት ትጠቢያለሽ፤
ከዚያም እኔ እግዚአብሔር አዳኝሽ፣
ቤዛሽም እኔ የያዕቆብ ኀያል እንደ ሆንሁ
ታውቂያለሽ::
[17]በናስ ፈንታ ወርቅ፣
በብረትም ፈንታ ብር አመጣልሻለሁ::
ስላምን ገዥሽ፣
ጽድቅንም አለቃሽ አደርጋለሁ::
[18]ከእንግዲህ በምድርሽ ሁከት፣
በጠረፎችሽም ጥፋትና መፈራረስ
አይሰማም፤
ነገር ግን ቅጥሮችሽን ድነት፣
በሮችሽንም ምስጋና ብለሽ ትጠሪያቸዋለሽ::
[19]ከእንግዲህ በቀን የፀሓይ ብርሃን
አያስፈልግሽም፤
በሌሊትም የጨረቃ ብርሃን አያበራልሽም፤
እግዚአብሔር የዘላለም ብርሃን፣

60፥7 ቍ13፤ ዘፍ25፥13፤ኢሳ18፥7፤ 19፥21፤ሕዝ20፥40፤ 43፥27፤ሶፎ3፥10፤ ሐጌ2፥3:7:9
60፥8 ኢሳ19፥1፤ 49፥21
60፥9 ቍ14፤ ዘፍ10፥4፤1ነገ10፥22፤ መዝ22፥23፤ኢሳ1፥4፤ 2፥16፤11፥11፤14፥2፤ 43፥6፤44፥23፤54፥5፤ 55፥5፤ኤር30፥19
60፥10 ዘፀ1፥11፤ ዕዝ1፥2፤መዝ102፥13፤ ኢሳ14፥1-2፤49፥8፤ 56፥6፤ራእ21፥24
60፥11 ቍ5:18፤ መዝ24፥7፤149፥8፤ ኢሳ2፥12፤61፥6፤ 62፥10፤ሚክ2፥13፤ ራእ21፥25:26
60፥12 ዘፍ27፥29፤ መዝ110፥5፤ ኢሳ11፥14፤14፥2፤ ዳን2፥34
60፥13 ቍ7፤ 1ዜና28፥2፤ዕዝ3፥7፤ ኢሳ41፥19
60፥14 ቍ9፤ ዘፍ27፥29፤32፥28፤ ኢሳ1፥26፤2፥3፤14፥2፤ ዕብ12፥22፤ራእ3፥9
60፥15 መዝ126፥5፤ ኢሳ1፥7-9፤4፥2፤ 6፥12፤33፥8፤54፥6፤ 65፥18
60፥16 ዘፍ49፥24፤ ዘፀ6፥2:7፤14፥30፤ ኢዮ19፥25፤ መዝ132፥2፤ ኢሳ25፥9፤49፥23፤ 59፥20፤66፥11:12
60፥17 1ነገ10፥21፤ መዝ85፥8፤ኢሳ9፥7፤ 66፥12፤ሐጌ2፥9
60፥18 ዘሌ26፥6፤ 2ሳሙ7፥10፤ኢሳ9፥4፤33፥6፤49፥19፤51፥19፤61፥11፤62፥7፤ኤር33፥9፤ ሶፎ3፥20 60፥19 መዝ36፥9፤85፥9፤118፥27፤ኢሳ24፥16:23፤ራ እ21፥23፤22፥5

*9 ወይም፣ የንግድ መርከቦች

ሳባ፤ በደቡብ ዐረብ የሚገኝ የባለጠጋ ምድር ነው፤ ምናልባትም የዛሬዋ የመን ወይም በዚያው አቅራቢያ ያለ ሌላ ስፍራ ሳይሆን አይቀርም (ዘፍ25፥3፤ 1ነገ10፥1-2 ይመ)::

60፥7 የቄዳር የበግ መንጋ፤ የ21፥16 ማብ ይመ:: ነባዮት፤ በኵሩ የእስማኤል ልጅ ነው (ዘፍ25፥13):: ስሙ ምናልባት በኋለኛው ዘመን በተነሣው በናባቲያን መንግሥት የተጠቀሰ ሳይሆን አይቀርም:: ያገለግሉሻል፤ ቍ10፤ 56፥6 ይመ:: ተቀባይነት የሚኖራቸው መሥዋዕቶች፤ 56፥7፤ 58፥5 እና ማብ ይመ::

60፥9 ደሴቶች እኔን ተስፋ ያደርጋሉ፤ 11፥11 እና ማብ ይመ:: ክብሩን ስላጐናጸፈሽ፤ 55፥5 እና ማብ ይመ:: ለእስራ ኤል ቅዱስ፤ ቍ14፤ 1፥4 እና ማብ ይመ:: ልጆችሽን ... ለ ማምጣት፤ 49፥22 እና ማብ ይመ:: የተርሴስ መርከቦች፤ የ2፥16 ማብ ይመ:: ከነብራቸውና ከነወርቃቸው፤ የተርሴስ መርከቦች እነዚ ህን በዓመት ሦስት ጊዜ እየጫኑ ወደ ሰሎሞን ያመጡ ነበር (1ነገ10፥22)::

60፥10 ባዕዳን ... ነገሥታቶቻቸው፤ ቍ12:14፤ 49፥7:23፤ 61፥5 ይመ:: ቅጥሮችሽን ይሠራሉ፤ 445 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነህምያ የኢየሩሳሌምን ቅጥር እንዲሠራ ንጉሥ አርጤክስስ መፍቀዱን በዐዋጅ አስነገረ (ነህ2፥8):: አንዳንዶች ይህን ሐሳብ በአሕዛብ አማኞች ከምትሠራው ቤተ ክርስቲያን ጋር ያያይዙታል (ሐሥ15፥14-16):: በቍጣዬ ... ርኅራኄዬን፤ 54፥7-8 እና ማብ ይመ::

60፥11 በሮችሽ ምንጊዜም የተከፈቱ፤ እንደ አዲሲቱ (ሰማያዊቷ) ኢየሩሳሌም ዐይነት ማለት ነው (ራእ21፥25):: ብልጥግና፤ ቍ5 ይመ::

60፥12 ሕዝብ ... ይደመሰሳል፤ ወደፊት እስራኤል ስለሚኖራት የፖለቲካ የበላይነት በ11፥14፤ 14፥2፤ 49፥23 ተጠቅሶአል (ቍ10:14 ጋር ያነጻጽሩ)::

60፥13 የመቅደሴን ቦታ ለማስጌጥ፤ ቍ7 ይመ:: የሊባኖስ ክብር፤ የሰሎሞን ቤተ መቅደስ የተሠራባቸው ትልልቅ የዝግባና የጥድ ዛፎች ከዚያ በመገኘታቸው የተሰጠ ስያሜ ነው (1ነገ5፥10:18 እንዲሁም 35፥2 ይመ)፤ ስሙ የገነነው የሰሎሞን ዘመን ክብር እንደ ገና ይመለሳል:: ጥዱ፣ አስታውና ባርሰነቱ፤ 41፥19 እና ማብ ይመ:: ዛፎቹ የተፈለጉት ምናልባትም ለሕንፃው ሥራ ሳይሆን፣ ዐልፎ ዐልፎ ለጌጥ ብቻ ሳይሆን አልቀረም:: እግሬ የሚያርፍበትን ስፍራ፤ ቤተ መቅደሱን በተለይም የቃል ኪዳኑ ታቦት፣ "የእግዚአብሔር የእግሩ መረገጫ" ነው::

60፥14 የአስጨናቂዎችሽ ... እየሰገዱ፤ 49፥7:23 እና ማብ ይመ፤ ከቍ10:12 ጋር ያነጻጽሩ:: የእግዚአብሔር ከተማ፤ ወደፊት ኢየሩሳሌም በ1፥26፤ 62፥4፤ ሕዝ48፥35፤ ዘካ8፥3፤ ዕብ12፥22 ከምትጠራበት ስም ጋር ይህን ያነጻጽሩ::

60፥15 የተተውሽና የተጠላሽ፤ 6፥11-12፤62፥4 ኤር30፥17 ይመ:: ትምክህት... ደስታ፤ 4፥2 እና ማብ ይመ::

60፥16 የነገሥታትንም ጡት ትጠቢያለሽ፤ ኢየሩሳሌም ትከብራለች፤ ምርጥ ምርጥ የሆነውን ሀብት፣ "ከነገሥታቱ ብልጥግና" ትቀበላለች (ቍ5):: ከዚያም ... የያዕቆብ፤ ይህን ዐረፍተ ነገር በሚመለከት 49፥26 እና ማብ ይመ::

60፥17 ወርቅ ... ብር፤ ወርቅና ብር በሰሎሞን ዘመን ተትረፍርፎ እንደ ነበር ሁሉ፣ በዚያን ጊዜም ይትረፈረፋል ማለት ነው (1ነገ10፥21:27):: ስለዚህ አዲሲቱ ኢየሩሳሌም እጅግ ከፍ ያለ ዋጋና ጥንካሬ ያላቸው ብረቶች ይኖሯታል፤ ከ9፥10 ጋር ያነጻጽሩ:: ሰላምን... ጽድቅንም፤ ሁለቱም መሲሑ በሚገዛበት ዘመን (9፥7) በምድሪቱ ላይ ይሰፍናሉ፤ የ48፥18 ማብ ይመ::

60፥18 ከእንግዲህ ... ሁከት፤ ከ54፥14 ጋር ያነጻጽሩ:: ጥፋትና መፈራረስ፤ 51፥19 እና ማብ ይመ:: በሮችሽንም ምስጋና፤ 26፥1 ይመ::

60፥19 የፀሓይ ... የጨረቃ፤ በራእ21፥23፤ 22፥5 ላይ እንደ ተገለጸው፣ በዚያን ጊዜ እግዚአብሔርና በጉ፣ "ዘላለማዊ ብርሃንዋ" ስለሚሆኑ አዲሲቱ ኢየሩሳሌም የፀሓይና የጨረቃ ብርሃን አያስፈ

አምላክሽም ክብርሽ ይሆናልና።
[20]ፀሓይሽ ከእንግዲህ አትጠልቅም፤
ጨረቃሽም ብርሃን መስጠቷን አታቋርጥም?
እግዚአብሔር የዘላለም ብርሃንሽ ይሆናል፤
የሐዘንሽም ቀን ያከትማል።
[21]ሕዝብሽም ሁሉ ጻድቃን ይሆናሉ፤
ምድሪቱንም ለዘላለም ይወርሳሉ፤
ለክብሬ መግለጫ ይሆኑ ዘንድ፣
የእጆቼ ሥራ፣
እኔ የተከልኋቸው ቍጥቋጦች ናቸው።
[22]ከአንቺ ታናሽ የሆነው ሺህ፣
ከሁሉም የመጨረሻው ታናሽ ኀያል መንግሥት ይሆናል፤
እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤
ጊዜውም ሲደርስ ይህን በፍጥነት አደርጋለሁ።"

የተወደደው የእግዚአብሔር ዓመት

61 የጌታ የእግዚአብሔር መንፈስ በእኔ ላይ ነው፤
ለድኾች የምሥራች እንድሰብክ፣
እግዚአብሔር ቀብቶኛል።
ልባቸው የተሰበረውን እንድጠግን፣
ለምርኮኞች ነጻነትን፣
ለእስረኞች መፈታትን እንዳውጅ[*] ልኮኛል፤
[2]የተወደደውን የእግዚአብሔርን ዓመት፣
የአምላካችንንም የበቀል ቀን እንዳውጅ፣
የሚያለቅሱትን ሁሉ እንዳጽናና ልኮኛል፤
[3]በጽዮን ያዘኑትን እንዳረጋጋ፣
በዐመድ ፈንታ፣
የውበት አክሊል እንድደፋላቸው፣
በልቅሶ ፈንታ፣
የደስታ ዘይት በራሳቸው ላይ እንዳፈስላቸው፣
በትካዜ መንፈስ ፈንታ፣
የምስጋና መጐናጸፊያ እንድደርብላቸው ልኮኛል፤
እነርሱም የክብሩ መግለጫ እንዲሆኑ፣
እግዚአብሔር የተከላቸው፣
የጽድቅ ዛፎች ተብለው ይጠራሉ።
[4]የጥንት ፍርስራሾችን መልሰው ይሠራሉ፤
በቀድሞ ጊዜ የወደሙትን መልሰው ያቆማሉ፤
ከብዙ ትውልድ በፊት የወደሙትን
ፍርስራሽ ከተሞች እንደ ገና ይሠራሉ።
[5]መጻተኞች የበግ መንጎቻችሁን ያግዳሉ፤
ባዕዳን በዕርሻችሁና በወይን ተክል
ቦታችሁ ላይ ይሠሩላችኋል።
[6]እናንተም የእግዚአብሔር ካህናት ተብላችሁ
ትጠራላችሁ፤
የአምላካችን ባሮች ትባላላችሁ፤
የመንግሥታትን ሀብት ትመገባላችሁ፤
በብልጽግናቸውም ትኰራላችሁ።
[7]ሕዝቤ በኀፍረታቸው ፈንታ፣
ዕጥፍ ይቀበላሉ፤
በውርደታቸው ፈንታ፣
በርስታቸው ደስ ይላቸዋል፤
የምድራቸውንም ዕጥፍ ርስት ይወርሳሉ፤
ዘላለማዊ ደስታም የእነርሱ ይሆናል።
[8]"እኔ እግዚአብሔር ፍትሕን ስለምወድ፣
ዝርፊያንና በደልን እጠላለሁ፤
በታማኝነቴም የሚገባቸውን እሰጣቸዋለሁ፤
ከእነርሱም ጋር የዘላለም ኪዳን አደርጋለሁ።

60፥20 ኢሳ30፥19፡26፤35፥10፤ራእ7፥17 60፥21 ዘፀ15፥17፤ ዘሌ10፥3፤ኢዮ10፥3፤ መዝ8፥6፤37፥11፡22፤ 44፥2፤80፥8-11፤ ኢሳ4፥3፤19፥25፤ 26፥2፤44፥23፤ 49፥8፤ 57፥13፤61፥7፤ 65፥9፤ኤር32፥41፤ አሞ9፥15፤ዘካ8፥12፤ ማቴ15፥13፤ ኤፌ2፥10፤ራእ21፥27 60፥22 ዘፍ12፥2፤ ዘዳ1፥10፤ኢሳ5፥19 61፥1 ዘሌ25፥10፤ 2ሳሙ18፥26፤ 2ነገ22፥19፤ኢዮ5፥16፡18፤ መዝ45፥7፤68፥6፤ ኢሳ11፥2፤40፥9፤ 49፥9፤50፥4፤ ዳን9፥24-26፤ ማቴ11፥5፤ሉቃ7፥22፤ ሐሥ4፥26፤2ቆሮ3፥17 61፥2 ኢዮ5፥11፤ ኢሳ1፥24፤40፥1፤49፥8፤ ማቴ5፥4፤ ሉቃ4፥18-19፤6፥21 61፥3 ሩት3፥3፤ ኢዮ2፥8፤መዝ1፥3፤ 92፥12-13፤ኢሳ1፥6፤ 3፥23፤44፥23፤ ኤር31፥13፤ማቴ5፥4፤ 15፥13፤1ቆሮ3፥9፤ ዕብ1፥9 61፥4 ኢሳ44፥26፤ 51፥3፤65፥21፤ ሕዝ36፥33፤አሞ9፥14፤ ዘካ1፥16-17 61፥5 ኢሳ14፥1-2፤ 56፥6 61፥6 ዘፀ19፥6፤ ዘዳ33፥19፤ኢሳ60፥11፤ 1ጴጥ2፥5 61፥7 ዘዳ21፥17፤መዝ126፥5፤ኢሳ25፥9፤29፥22፤40፥2፤ 41፥11፤ 60፥21 61፥8 ዘፍ9፥16፤መዝ11፥7፤ኢሳ1፥17፤5፥16፤42፥6፤ ዕብ13፥20

[*]1 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም ግን፣ *ዕውራንን ከጨለማ አመጣቸው ዘንድ* ይላል።

ልጋትም። *ክብርሽ፤* ቍ1-2 እና ማብ ይመ፤ ዘካ2፥5 ይመ።

60፥20 *ፀሓይሽ ከእንግዲህ አትጠልቅም፤* በዚያ ጨለማ አይኖርም (ከራእ 22፥5 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የደስታና የድነት ብርሃን ብቻ እንጂ (58፥8 እና ማብ ይመ)። *የሐዘንሽም ቀን ያከትማል፤* 25፥8፤ 35፥10፤ 51፥11፤ 65፥19፤ ራእ21፥4 ይመ።

60፥21 *ሕዝብሽም ሁሉ ጻድቃን፤* በዚያ የሚኖሩት የዳኑ ብቻ ናቸውና (4፥3፤ 35፥8፤ ራእ 21፥27 ይመ)። *ምድሪቱንም ለዘላለም ይወርሳሉ፤* ፍጹም ወደ ሆነው በረከት ይገባሉ ማለት ነው (49፥8 እና ማብ 57፥13፤ 61፥7፤ መዝ37፥11፡22 ይመ። *ለክብሬ መግለጫ፤* የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ መግለጫዎች ናቸው፤ 49፥3፤ 61፥3 የ35፥2፤ 40፥5 ማብ ይመ። *የእጆቼ ሥራ፤* ሸክላ ሠሪ ሸክላውን እንደሚያበጅ፣ እግዚአብሔር ፈጥሮአቸዋል (64፥8፤ 29፥23፤ 45፥11 ይመ)። *እኔ የተከልኋቸው ቍጥቋጦች፤* ይህን በ5፥2፡7 ላይ ከተጠቀሰው የወይን ተክል ጋር ያነጻጽሩ (11፥1 ይመ)።

60፥22 *ታናሽ የሆነው አንድ ሺህ፤* 51፥2፤54፥3 እና ማብ ይመ። በዘሌ26፥8 ላይ ያለው በረከት ከዚህ ጋር ተመሳሳይ ነው። *በፍጥነት አደርጋለሁ፤* ከ5፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

61፥1-2፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ናዝሬት በነበረው ምኵራብ ውስጥ ይህን ቃል ስለ ራሱ ጠቅሶ ተናግሮታል (ሉቃ4፥16-21 ይመ፤ ከማቴ11፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

61፥1 *የጌታ እግዚአብሔር፤* 50፥4-5፡7፡9 እና ማብ ይመ። *መንፈስ በእኔ ላይ ነው፤* ይህ ዐረፍተ ነገር በተወሰነ ደረጃ ኢሳይያስን የሚያመለክት መስሎ ቢታይም፣ አገልጋዩን መሲሕ የሚመለከት ነው (ስለ እርሱ በ42፥1 የተናገረውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ፤ 11፥2፤ 48፥16 እና ማብ ይመ)። *ለድኾች፤* ከ11፥4፤ 29፥19 ጋር ያነጻጽሩ። *የምሥራች፤* 40፥9 እና ማብ ይመ። *ቀብቶኛል፤* 45፥1 እና ማብ ይመ። *የተሰበረውን እንድጠግን፤* 30፥26 እና ማብ ይመ። *ለምርኮኞች ነጻነትን፤* በዘሌ25፥10 ላይ በኢዮቤልዩ ዓመት ነጻነት በተግባር ይገለጣል (49፥8 እና ማብ ይመ)። ከኀጢአት ነጻ ከመውጣት በስተ ጀርባ ከባቢሎን ነጻ መውጣት አለ (42፥7 እና ማብ ይመ)።

61፥2 *የእግዚአብሔርን ዓመት፤* "የድነት ቀን" (49፥8) እና "የምቤዠበት ዓመት" (63፥4) ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው፤ በሉቃ 4፥19-20 ክርስቶስ ንግግሩን ያበቃው እዚህ ቃል ላይ ሲደርስ ነው። እዚህ ላይ ያቆመው ምናልባትም ከዳግም ምጽአቱ በፊት፣ "የበቀል ዓመት" ሊኖር ስለማይችል ይሆናል (34፥2፡8 እና ማብ ይመ)። *የበቀል ቀን፤* 34፥2፡8 እና ማብ ይመ። *የሚያለቅሱትን ሁሉ እንዳጽናና፤* 49፥13፤ 57፥19 እና ማብ 66፥10፤ ኤር31፥13፤ ማቴ5፥4 ይመ።

61፥3 *የውበት አክሊል፤* የራስ ጥምጥም ወይም እንደ ሻሽ ያለ ነገር ሕዝ24፥17 ይመ። በ3፥20 ላይ እንደ ተጠቀሰው የኢየሩሳሌም ሴቶች ውብ የራስ ሻሻቸውን መጣል ነበረባቸው። *የደስታ ዘይት፤* ደስ የሚያሰኝ ሁኔታ ባጋጠመ ጊዜ ቅባት መቀባት የተለመደ ነበር (መዝ23፥5፤ 45፥7፤ 104፥15፤ 133፥1-2፤ 2ሳሙ14፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። 1፥6 እና ማብ ይመ። *የምስጋና መጐናጸፊያ፤* በ59፥17 ላይ ከተጠቀሰው "የበቀል መጐናጸፊያ" ጋር ይህን ያነጻጽሩ። *መግለጫ እንዲሆኑ ... የተከላቸው፤* 60፥21 እና ማብ ይመ። *የጽድቅ ዛፎች፤* ከ1፥30 ጋር ያነጻጽሩ።

61፥4 *የጥንት ፍርስራሾችን ... ፍርስራሽ ከተሞች፤* 58፥12 እና ማብ ይመ።

61፥5 *መጻተኞች ... ባዕዳን፤* 14፥1-2፤ 56፥3፤ 60፥10 እና ማብ ይመ።

61፥6 *የእግዚአብሔር ካህናት፤* 66፥21 ይመ። እውነተኛይቱ እስራኤል በአሕዛብ መካከል ያለች፣ "የካህናት መንግሥት" ትሆናለች (ዘጸ19፥6 እና ማብ ይመ)። *ባሮች፤* ካህናት ለማለት ነው፤ 1ነገ8፥11 ይመ። *የመንግሥታትን ሀብት፤* 60፥5 እና ማብ ይመ።

61፥7 *በኀፍረታቸው ... በውርደታቸው፤* 45፥17፤ 54፥4 ይመ። *ዕጥፍ፤* በኵር የሆነ ሁሉ ከውርሱ/ከርስቱ ዕጥፍ ድርሻ ይቀበላል (ዘዳ21፥17፤ ዘካ9፥12 ይመ)። በ40፥2 ላይ እስራኤል የምትቀበለውን ዕጥፍ ቅጣት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

61፥8 *ፍትሕን ስለምወድ፤* ከ30፥18፤59፥15 ጋር ያነጻጽሩ። *ዝርፊያንና በደልን፤* ገዥዎቿ በእስራኤል ላይ ክፉ ነገር ያደርሱባት ነበር። ከ42፥24፤59፥18 ጋር ያነጻጽሩ። *የዘላለም ኪዳን፤* ምናልባትም አዲሱን ኪዳን ለመጥቀስ ይሆናል (55፥3፤ 59፥21 እና ማብ ይመ።

[9]ዘሮቻቸው በመንግሥታት፣
ልጆቻቸውም በሕዝቦች ዘንድ የታወቁ
ይሆናሉ፤
የሚያዩአቸውም ሁሉ፣
እግዚአብሔር የባረካቸው ሕዝብ እንደ ሆኑ
ያውቃሉ።

[10]*በእግዚአብሔር* እጅግ ደስ ይለኛል፤
ነፍሴ በአምላኬ ሐሤት ታደርጋለች፤
ሙሽራ ራሱን እንደሚያሳምር፣
ሙሽራዪቱም በዕንቆቿ እንደምታጌጥ፣
የድነትን ልብስ አልብሶኛል፤
የጽድቅንም መጐናጸፊያ ደርቦልኛል።
[11]ምድር ቡቃያ እንደምታበቅል፣
የተክል ቦታ ችግኝ እንደሚያፈላ፣
ጌታ *እግዚአብሔርም* በመንግሥታት ሁሉ ፊት፣
ጽድቅንና ምስጋናን ያበቅላል።

አዲሱ የጽዮን ስም

62

ጽድቋ እንደ ማለዳ ወጋገን
እስኪፈነጥቅ፣
ድነቷ እንደሚያንጸባርቅ ፋና እስኪታይ፣
ስለ ጽዮን ዝም አልልም፤
ስለ ኢየሩሳሌምም ጸጥ አልልም።
[2]መንግሥታት ጽድቅሽን፣
ነገሥታት ክብርሽን ያያሉ፤
የእግዚአብሔር አፍ በሚያወጣልሽ፣
በአዲስ ስም ትጠሪያለሽ።
[3]*በእግዚአብሔር* እጅ የክብር አክሊል፣
በአምላክሽም እጅ የመንግሥት ዘውድ
ትሆኛለሽ።
[4]ከእንግዲህ፣ "የተተወች" ብለው አይጠሩሽም፤
ምድርሽም፣ "የተፈታች" አትባልም፤
ነገር ግን፣ "ደስታዬ በእርሷ" ትባያለሽ፤
ምድርሽም፣ "ባለ ባል" ትባላለች፤
እግዚአብሔር በአንቺ ደስ ይለዋል፤
ምድርሽም ባለ ባል ትሆናለች።
[5]ጐልማሳ ድንግሊቱን እንደሚያገባ፣
ልጆችሽ[a] እንዲሁ ያገቡሻል፤
ሙሽራ በሙሽራዪቱ ደስ እንደሚለው፣
አምላክሽም በአንቺ ደስ ይለዋል።

[6]ኢየሩሳሌም ሆይ፤ ዘብ ጠባቂዎችን በቅጥሮችሽ
ላይ አቁሜአለሁ፤
ቀንም ሆነ ሌሊት ፈጽሞ አይታክቱም።
እናንት ወደ *እግዚአብሔር* አቤት፣ አቤት
የምትሉ፣
ፈጽሞ አትረፉ፤
[7]ኢየሩሳሌምን እስኪያጸናት፣
የምድርም ምስጋና እስኪያደርጋት ዕረፍት
አትስጡት።

[8]*እግዚአብሔር* በቀኝ እጁ፣
በኀያል ክንዱም እንዲህ ሲል ምሎአል፤
"ከእንግዲህ እህልሽን፣
ለጠላቶችሽ መብል እንዲሆን አልሰጥም፤
ከእንግዲህ የደከምሽበትን፣
አዲስ የወይን ጠጅ ባዕዳን አይጠጡትም።
[9]ነገር ግን መከሩን የሰበሰቡ ይበሉታል፤
እግዚአብሔርንም ያመሰግናሉ፤
የወይኑን ፍሬ የለቀሙም በመቅደሴ
አደባባዮች ይጠጡታል።"

[10]ዕለፉ፤ በበሮቹ በኩል ዕለፉ፤
ለሕዝቡ መንገድ አዘጋጁ፤
አስተካክሉ፤ ጐዳናውን አስተካክሉ፤
ድንጋዩን አስወግዱ፤
ለመንግሥታትም ምልክት አሳዩ።

[11]*እግዚአብሔር* እስከ ምድር ዳርቻ፣
እንዲህ ሲል ዐውጆአል፤
"ለጽዮን ሴት ልጅ፣
'እነሆ፤ አዳኝሽ መጥቶአል፤

[a]5 ወይም፣ ገንቢዎችሽ

61፥9 ዘፍ12፥2፤ ዘዳ28፥3-12፤ ኢሳ43፥5፤48፥19
61፥10 ዘዕ39፥28፤ ኢዮ27፥6፤መዝ2፥11፤ 132፥9፤ኢሳ7፥13፤ 25፥9፤49፥18፤52፥1፤ ዕን3፥18፤ሉቃ1፥47፤ ራእ19፥8፤21፥2
61፥11 ዘፍ47፥23፤ ኢሳ45፥8፤58፥11
62፥1 አስ4፥14፤ ኢዮ11፥17፤ መዝ50፥2፤67፥2፤ 83፥1፤ኢሳ1፥26፤ 45፥8
62፥2 ዘፍ32፥28፤ መዝ67፥2፤ኢሳ1፥26፤ 40፥5፤45፥14፤52፥10፤ ራእ2፥17፤3፥12
62፥3 ኢሳ28፥5፤ 1ተሰ2፥19
62፥4 ዘሌ26፥43፤ 2ነገ21፥1፤ኢሳ6፥12፤ 49፥19፤51፥19፤54፥5፡ 6፤65፥19፤ኤር3፥14፤ 32፥41፤ሆሴ2፥19፤ ሶፎ3፥17፤ሚል3፥12
62፥5 ዘዳ28፥63፤ መሐ3፥11፤ኢሳ65፥19፤ ኤር31፥12፤ሶፎ3፥17
62፥6 መዝ132፥4፤ ኢሳ52፥8፤ዕብ13፥17
62፥7 ዘዳ26፥19፤ ኢሳ60፥18፤ ማቴ15፥21-28፤ ሉቃ18፥1-8
62፥8 ዘፍ22፥16፤ ዘዳ28፥30-33፤ ኢሳ1፥7፤14፥24፤ 49፥18
62፥9 ዘሌ23፥39፤ ዘዳ12፥7፤ኢሳ1፥19፤ ኢዩ2፥26፤አሞ9፥14
62፥10 መዝ24፥7፤ ኢሳ11፥10፡16፤ 57፥14፤60፥11
62፥11 ዘዳ30፥4፤ መዝ9፥14፤ኢሳ35፥4፤

ከኤር31፥35-37፤ 32፥40 ጋር ያነጻጽሩ)።

61፥9 *እግዚአብሔር የባረካቸው ሕዝብ፤* 44፥3፤ 65፥23 ይመ፤ በዘፍ12፥1-3 ለአብርሃም የገባውን ቃል ኪዳን ይመ።

61፥10 ይህን የምትናገረው ጽዮን ራሷ ልትሆን ትችላለች። *የድነትን ልብስ፤* ቁ3፡52፥1 እና ማብ ይመ። *ራሱን እንደ ካህን፤* ሻሽ ወይም ጥምጥም በማድረግ ለማለት ነው (የቁ3 ማብ ይመ)። *ሙሽራይቱም በዕንቆቿ፤* 49፥18 እና ማብ ይመ።

61፥11 *ቡቃያ እንደምታበቅል፤* ከ55፥10 ጋር ያነጻጽሩ። *ጽድቅንና ምስጋናን ያበቅላል፤* 45፥8 እና ማብ ይመ።

62፥1፡6፤ (እኔ) የሚለው ራሱ እግዚአብሔር ነው።

62፥1 *ዝም አልልም፤ ... ጸጥ አልልም፤* ቁ6፤ 42፥14፤ 57፥11 እና ማብ።

64፥12፤65፥6፤ መዝ28፥1 ይመ። *ጽድቋ ... ድነቷ፤* 46፥13 እና ማብ ይመ። *ማለዳ፤* ከ58፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

62፥2 *መንግሥታት ... ክብርሽን ... ያያሉ፤* 52፥10፤ 40፥5፤ 60፥3 እና ማብ ይመ፡ ኢየሩሳሌምን ለማለት ነው (ቁ1፡6 ይመ)። *በአዲስ ስም፤* አዲሱን ሕይወቷን የሚገልጽ ነው (ቁ4፡12፤ 1፥26፤ 60፥1፤ ዘፍ32፥28 እና ማብ ይመ)።

62፥3 *የክብር አክሊል፤* በ28፥5 ላይ እግዚአብሔር የሕዝቡ "የክብር አክሊል" መሆኑ ተገልጾአል (ከዘካ9፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

62፥4 *የተተወች ... የተፈታች፤* 54፥6-7፤ 60፥15 እና ማብ ይመ። *ደስ የምሰኝባት፤* ይህን ዕብራይስጥ "ሐፍሴባ" ይበላል፤ ቃሉ የይሁዳ ንጉሥ የሕዝቅያስ ሚስት ስም ነው (2ነገ21፥1)። *ባል ያገባች፤* የእግዚአብሔርና የእስራኤል ግንኙነት እንደ ገና ይጠነክራል ማለት ነው፤ 50፥1 እና ማብ ይመ።

62፥5 *ወንዶች ልጆችሽም ... ያገቡሻል፤* እስራኤላውያን ትተውት የነበረውን ምድር መልሰው እንደሚይዙት ያመለክታል፤ ከ54፥1 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ49፥1 ማብ ይመ።

62፥6 *ዘብ ጠባቂዎችን፤* የምሥራች ቃል ይዞ የሚመጣውን መልእክተኛ የሚጠብቁትን (በተለይም ነቢያትን፤ 56፥10፤ ይመ 52፥8 እና ማብ ይመ)። *አይታክቱም፤* እግዚአብሔር ዝም እንዳይላቸው ጸሎታቸውን አያቋርጡም (ቁ1)፤ እርሱም ኢየሩሳሌምን ከመታደግ ወደ ኋላ አይልም። *ፈጽሞ አትረፉ፤* ዳዊት የታቦቱን ማደሪያ ቦታ እስኪያገኝ ድረስ ያለ ማቋረጥ ያደረገውን ከባድ ጸሎት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (መዝ132፥1-5)።

62፥7 *የምድርም ምስጋና፤* ከኤር33፥9፤ ሶፎ3፥19-20፤ ጋር ያነጻጽሩ 60፥3 እና ማብ ይመ።

62፥8 *ምሎአል፤* ከ45፥23፤54፥9 ጋር ያነጻጽሩ። *በኀያል ክንዱም፤* 51፥9 እና ማብ ይመ። *እህልሽን ለጠላቶችሽ ... አዲስ የወይን ጠጅ ባዕዳን አይጠጡትም፤* ሙሴ በዘሌ26፥16፤ ዘዳ28፥33 የተናገረው ርግማን ነው። 52፥1 እና ማብ፤ ኤር5፥17 ይመ።

62፥9 *ይበሉታል ... ይጠጡታል፤* 65፥13፡21-23 ይመ። *በመቅደሴ አደባባዮች፤* በበዓል ቀን ወይም ዐሥራታቸውን ለጌታ በሚያቀርቡት ቀን ሊሆን ይችላል (ዘሌ23፥39-40፤ ዘዳ14፥22-26)።

62፥10 *ዕለፉ ... ዕለፉ፤* የ40፥1 ማብ ይመ። *በበሮቹ፤* ምናልባትም የባቢሎን በሮች ማለት ይሆናል (ከ48፥20፤ ሚክ2፥12-13 ጋር ያነጻጽሩ)። *መንገድ አዘጋጁ... ጐዳናውን አስተካክሉ፤* 40፥3፤ 49፥11 እና ማብ ይመ። *ድንጋዩን አስወግዱ፤* 57፥14 ይመ። *ምልክት፤* 5፥26 እና ማብ ይመ።

62፥11 *እስከ ምድር ዳርቻ፤* 11፥12፤ 49፥6 እና ማብ ይመ። *ለጽዮን ሴት ልጅ፤* ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን የሚገልጽ ነው። *አዳኝሽ መጥቶአል፤* 40፥9 እና ማብ፤ ዘካ9፥9፤ ማቴ21፥5፤ 43፥3 እና

ዋጋሽ በእጁ አለ፤
ዕድል ፈንታሽም ከእርሱ ጋር ነው’ በሏት።”
[12]እነርሱም ቅዱስ ሕዝብ፣
እግዚአብሔር የተቤዣቸው ተብለው
ይጠራሉ፤
አንቺም የምትፈለግ፣
ከእንግዲህም የማትተው ከተማ ትባያለሽ።

እግዚአብሔር የሚቤዥበትና የሚበቀልበት ቀን

63 ይህ ከኤዶም፣
ቀይ የተነከረ መጐናጸፊያ ለብሶ
ከባሶራ የሚመጣ ማን ነው?
ይህ ክብርን የተጐናጸፈ፣
በኀይሉ ታላቅነት እየተራመደ የሚመጣውስ
ማን ነው?

“በጽድቅ የምናገር፣
ለማዳንም ኀይል ያለኝ፣ እኔው ነኝ።”

[2]መጐናጸፊያህ፣ ለምን
በወይን መጭመቂያ ወይን እንደሚረግጡ
ሰዎች ልብስ ቀላ?

[3]“እኔ በመጭመቂያው ወይኑን ብቻዬን ረገጥሁ፤
ከመንግሥታት ማንም ከእኔ ጋር አልነበረም፤
በቍጣዬ ረገጥኋቸው፤
በመዓቴም ጨፈለቅኋቸው፤
ደማቸው በመጐናጸፊያዬ ላይ ተረጭቶአል፤
ልብሴንም በክዬዋለሁ።
[4]የበቀል ቀን በልቤ አለ፤
የምቤዥበትም ዓመት ደርሶአል።
[5]ተመለከትሁ፤ የሚረዳ ግን አልነበረም፤
የሚያግዝ ባለመኖሩም ተገረምሁ፤
ስለዚህ የገዛ ክንዴ ድነትን አመጣልኝ፤
የገዛ ቍጣዬም አጸናኝ፤
[6]መንግሥታትን በቍጣዬ ረጋገጥሁ፤
በመዓቴም አሰከርኋቸው፤
ደማቸውንም በምድር ላይ አፈሰስሁ።”

ውዳሴና ጸሎት

[7]የእግዚአብሔርን ቸርነት፣
እግዚአብሔር ስላደረገልን ሁሉ፣
ስለሚመሰገንበት ሥራው፣
እንደ ፍቅሩና እንደ ቸርነቱ መጠን፣
ለእስራኤል ቤት ያደረገውን፣
አዎን፣ ስላደረገው መልካም ነገር እናገራለሁ።
[8]እርሱም፣ ‘እርግጥ ነው፤ እነርሱ ሕዝቤ
ናቸው፤
የማይዋሹኝ ወንዶች ልጆቼ ናቸው” አለ።
ስለዚህም አዳኝ ሆነላቸው።
[9]በጭንቃቸው ሁሉ ተጨነቀ፤
የፊቱም መልአክ አዳናቸው፤
በፍቅሩና በምሕረቱ ዋጃቸው፤
በቀደመው ዘመን ሁሉ አነሣቸው፤ ተሸከ
ማቸውም።
[10]እነርሱ ግን ዐመፁ፤
ቅዱስ መንፈሱንም አሳዘኑ፤
ስለዚህ ተመልሶ ጠላት ሆናቸው፤
እርሱ ራሱ ተዋጋቸው።

[11]ከዚያም ሕዝቡ የጥንቱን ዘመን፣
የሙሴንና የሕዝቡን ጊዜ እንዲህ በማለት
አስታወሱ፤
የበጎቹን እረኛ፣
ከባሕሩ ያወጣቸው እርሱ የት አለ?
ቅዱስ መንፈሱንም፣
በመካከላቸው ያኖረ እርሱ የት አለ?
[12]የከበረው ኀያል ክንድ፣
በሙሴ ቀኝ እጅ ላይ እንዲያርፍ አደረገ፤
ለራሱ የዘላለም ዝና እንዲሆንለት፣
ውሆችን በፊታቸው ከፈለ።

40፥10፤ዘካ9፥9፤ ማቴ21፥5፤ራእ22፥12
62፥12 ዘፍ32፥28፤ ዘፀ19፥6፤መዝ27፥9፤ 106፥10፤ኢሳ35፥9፤ 42፥16፤44፥23፤ 54፥6፤1ጴጥ2፥9
63፥1 ቍ5፤ ዘፍ36፥33፤ 2ዜና28፥17፤ ኢዮ9፥4፤ኢሳ11፥14፤ 45፥24፤46፥13፤51፥5፤ ኤር42፥11፤አሞ1፥12፤ ሶፎ3፥17፤ራእ19፥13
63፥2 ዘፍ49፥11
63፥3 መሳ6፥11፤ ኢዮ40፥12፤ መዝ108፥13፤ኢሳ5፥5፤ 22፥5፤ራእ14፥20፤ 19፥13
63፥4 ኢሳ1፥24፤ ኤር50፥15
63፥5 2ነገ14፥26፤ መዝ44፥3፤98፥1፤ ኢሳ33፥2፤41፥28፤ 59፥16
63፥6 ኢዮ40፥12፤ መዝ108፥13፤ ኢሳ29፥9፤4፥3፤ ሰቆ4፥21
63፥7 ዘፀ18፥9፤ መዝ51፥1፤ኢሳ54፥8፤ ኤፌ2፥4
63፥8 ዘፀ14፥30፤ መዝ100፥3፤ኢሳ25፥9፤ 51፥4
63፥9 ዘፀ14፥19፤ 33፥14፤ዘዳ1፥31፤ 7፥7-8፤32፥7፤ዕዝ9፥9፤ ኢዮ37፥23፤መዝ28፥9፤ ኢሳ48፥20
63፥10 ኢሱ10፥14፤ መዝ51፥11፤78፥17፤ 106፥40፤ኢሳ10፥4፤ ሕዝ20፥8፤ ሐሥ7፥39-42፡51፤ ኤፌ4፥30
63፥11 ዘፀ14፥22፡ 30፤ዘኍ11፥17፤ መዝ77፥20
63፥12 ዘፍ49፥24፤ ዘፀ3፥20፤14፥21-22፤ መዝ102፥12፤ኢሳ11፥15፤ 55፥13፤ ኤር13፥11

ማብ ይመ። ዋጋሽ ... ዕድል ፈንታሽም፤ 40፥10 እና ማብ ይመ።

62፥12 ቅዱስ ሕዝብ፤ 4፥3፤ ዘፀ19፥6 እና ማብ ይመ። የተቤዣቸው፤ 35፥9 እና ማብ ይመ። የምትፈለግ ... የማትተው፤ ቍ4 ይመ።

63፥1 ከኤዶም፤ 21፥11፤34፥5 እና ማብ ይመ። እዚህ ላይ ኤዶም የሚለው ቃል የእግዚአብሔር ሕዝብ ጠላት የሆነውን ዓለም ይወክላል። ቀይ የተነከረ፤ በራእ 19፥13 ላይ ክርስቶስ በዳግም ምጽአቱ ጦርነት በሚያካሂድበት ጊዜ “ደም የተነከረውን ልብሱን” ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። ከባሶራ፤ 34፥6 እና ማብ ይመ። በጽድቅ ... ለማዳንም ኀይል፤ 45፥8፤ 46፥13፤ 59፥16 እና ማብ ይመ።

63፥2 ለምን ...? እዚህ ላይ ኢሳይያስ ለጥያቄው መልስ ይሰጣል። በወይን መጭመቂያ ወይን እንደሚረግጡ፤ 16፥10 እና ማብ ይመ።

63፥3 በመጭመቂያው ... ረገጥሁ፤ በሰቆ1፥15፤ ኢዩ3፥13፤ ራእ14፥17-20፤ 19፥15 ፍርድን የሚገልጽ ዘይቤያዊ አነጋገር ነው። በቍጣዬ ... በመዓቴም፤ የጌታን ቀን ያመለክታል። ቍ6፤ 13፥3፤ 34፥2 እና ማብ ይመ።

63፥4 የበቀል ቀን ... የምቤዥበትም ዓመት፤ 61፥2 እና ማብ ይመ። እግዚአብሔር በጠላት ላይ የሚፈርድበት ቀን ሕዝቡን የሚታደግበት ዓመትም ማለት ነው፤ 35፥9፤ 41፥14 እና ማብ ይመ።

63፥5፤ ከ59፥16 ጋር ተጓዳኝ መሆኑንና ማብ ይመ። ቍጣዬም፤ ይህ በ59፥16 ላይ ጽድቅ ተብሎአል፤ የእግዚአብሔር ጽድቅና ቅድስና ከተደፈረ ፍርድ መከተሉ አይቀሬ ነው።

63፥6 አሰከርኋቸው፤ የቍጣውን ጽዋ ስለ ጠጡ ሰከሩ (51፥17 እና ማብ ይመ)። ደማቸውንም ... አፈሰስሁ፤ በዚህ ስፍራ ጦርነቱ በ34፥6 ላይ እንደ ተገለጸው ከመሥዋዕት ጋር ተነጻጽሮአል።

63፥7-64፥12፤ እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም ቅጥሮች ላይ እንዳስቀመጣቸው ጠባቂዎች ሁሉ፣ ሕዝቡን ለመቤዠት የገባውን ቃል በጭንቀና በመከራው ጊዜ እግዚአብሔር እንዲፈጽም ኢሳይያስ ያቀረበው ጸሎት ነው (62፥6 እና ማብ ይመ)፤ ይህም ሕዝቡ በአንድነት ከሚያሰማው ሰቆቃ ጋር ተመሳሳይ ነው (ለምሳሌ መዝ44 ይመ)።

63፥7 ቸርነት፤ እግዚአብሔር ለእስራኤል የገባውን የተስፋ ቃል ሲፈጽም የማይናወጥ ፍቅሩን የሚገልጽበት አንዱ መንገድ ነው። መልካም ነገር፤ ከኢሱ21፥45፤ 1ነገ8፥66 ጋር ያነጻጽሩ። እንደ ፍቅሩና፤ 54፥7-8፡10 እና ማብ ይመ።

63፥8 ሕዝቤ ... የማይዋሹኝ ወንዶች ልጆቼ፤ ይሁን እንጂ 1፥2-4 ይመ። አዳኝ፤ 43፥3 እና ማብ ይመ።

63፥9 በጭንቃቸው ... ተጨነቀ፤ በግብፅ የነበረው ሥቃይና በመሳፍንት ዘመን የነበረው መከራ ምናልባት እዚህ ላይ ሳይታሰብ አልቀረም (መሳ10፥16 ይመ)። የፊቱም መልአክ አዳናቸው፤ ዘፀ 23፥20-23፤ 33፥14-15 ይመ። ዋጃቸው፤ 41፥14፤ 43፥1 እና ማብ ይመ። አነሣቸው፤ ተሸከማቸውም፤ ልክ እንደ አባት ማለት ነው (ዘዳ1፥31፤ 32፥10-12 ይመ)።

63፥10 ዐመፁ፤ ይህን ያደረጉት በምድረ በዳ ነው (1፥2 እና ማብ፤ 30፥1 ይመ፤ ዘኍ20፥10፤ መዝ78፥40 ይመ)። ቅዱስ መንፈሱንም አሳዘኑ፤ መዝ106፥33፤ ከኢሳ11፥1-2፤ 42፥1 ጋር ያነጻጽሩ። ጠላት ሆናቸው፤ 43፥28 እና ማብ ይመ።

63፥11 ከባሕሩ፤ ቀይ ባሕርን ነው (50፥2 እና ማብ 51፥10 ይመ)። እረኛ፤ ሙሴን ነው። ቅዱስ መንፈሱንም፤ የ51፥11 ማብ ይመ፤ መንፈስ ቅዱስ በሙሴና በሰባው የእስራኤል አለቆች ላይ ዐርፎ ነበር (ዘኍ11፥17፡25)፤ ቍ14 ይመ።

63፥12 ኀያል ክንድ፤ 51፥9 እና ማብ፤ ዘፀ15፥16 ይመ። የዘላለም ዝና፤ 55፥13 እና ማብ ይመ። ውሆችን ... ከፈለ፤ ዘፀ 14፥21፤ ከ11፥15፤ 51፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

[13]ፈረስ በምድረ በዳ እንደሚያልፍ ሁሉ፣
  እነርሱንም በጥልቁ ውስጥ አሳልፎ መራቸው፤
  ስለዚህም አልተሰናከሉም፤
[14]ወደ ሸለቆ እንደሚወርድ የከብት መንጋ፣
  በእግዚአብሔር መንፈስ ዕረፍት ተሰጣቸው።
ሕዝብህን በዚህ ሁኔታ የመራሃቸው፣
  ስምህን የከበረ ለማድረግ ነው።

[15]ከተቀደሰው፣ ከተከበረውና ከፍ ካለው
    ዙፋንህ፣
  ከሰማይ ወደ ታች ተመልከት፤
ኀይልህና ቅናትህ የት አለ?
  ገርነትህና ርኅራኄህ ከእኛ ርቀዋል።
[16]አብርሃም ባያውቀን፣
  እስራኤልም ባያስታውሰን እንኳ፣
አንተ እኮ አባታችን ነህ፤
  እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ አባታችን ነህ፤
  ከጥንትም ቢሆን ስምህ "ቤዛችን" ነው።
[17]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከመንገድህ እንድንወጣ፣
  ልባችንን በማደንደን ለምን እንዳንፈራህ
    አደረግኸን?
ስለ ባሮችህ ስትል፣
  ስለ ርስትህ ነገዶች ስትል እባክህ ተመለስ።
[18]ለጥቂት ጊዜ ሕዝብህ የተቀደሰውን ስፍራ
    ወርሶ ነበር፤
  አሁን ግን ጠላቶቻችን መቅደስህን ረገጡት።
[19]እኛ እኮ ጥንትም የአንተው ነን፤
  እነርሱን ግን አንተ አላገዛሃቸውም፤
  በስምህም አልተጠሩም።[T]

64

አቤቱ፤ ሰማያትን ቀድደህ
    ምነው በወረድህ፤
  ምነዋ ተራሮች በፊትህ በተናወጡ፤
[2]እሳት ሲለኩስ ጭራሮን እንደሚያቀጣጥል፣
  ውሃንም እንደሚያፈላ፣
ስምህ በጠላቶችህ ዘንድ እንዲታወቅ ውረድ፤
  መንግሥታትም በፊትህ እንዲንቀጠቀጡ
    አድርግ።
[3]እኛ ያልጠበቅነውን አስፈሪ ነገር ባደረግህ
    ጊዜ፣
  አንተ ወረድህ፤ ተራሮችም በፊትህ ተንቀጠቀጡ።
[4]ከጥንት ጀምሮ፣
  በተስፋ ለሚጠባበቁት የሚደርስላቸው፣
እንደ አንተ ያለውን አምላክ ያየ ዐይን፣
  ያደመጠ ጆሮ ፈጽሞ አልነበረም።
[5]በደስታ ቅን ነገር የሚያደርጉትን፣
  መንገድህን የሚያስቡትንም ትረዳለህ፤
እኛ ግን በእነርሱ ላይ ሳናቋርጥ ኀጢአት
    በመሥራታችን፣
  እነሆ፣ ተቈጣህ፤
  ታዲያ እንዴት መዳን እንችላለን?
[6]ሁላችን እንደ ረከሰ ሰው ሆነናል፤
  የጽድቅ ሥራችን እንደ መርገም ጨርቅ ነው፤
ሁላችን እንደ ቅጠል ረግፈናል፤
  ኀጢአታችንም እንደ ነፋስ ጠራርጎናል።
[7]ማንም በጸሎት ስምህን አይጠራም፤
  አንተንም ለመያዝ የሚሞክር የለም፤
ፊትህን ከእኛ ሰውረሃል፤
  ስለ ኀጢአታችንም ትተኸናል።

[8]ይህም ሆኖ፣ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ
    አባታችን ነህ፤
  እኛ ሸክላዎች፣ አንተም ሸክላ ሠሪ ነህ፤
  ሁላችንም የእጅህ ሥራ ነን፤
[9]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከልክ በላይ አትቈጣን፤
  ኀጢአታችንንም ለዘላለም አታስብ፤
እባክህ ተለመነን፤ ፊትህን ወደ እኛ መልስ፤
  ሁላችንም የአንተ ሕዝብ ነንና።

63፥13 ዘፀ14፥22፤ ዘዳ32፥12፤ መዝ119፥11፤ ኤር31፥9
63፥14 ዘፀ33፥14፤ ዘዳ12፥9
63፥15 ዘፍ43፥31፤ ዘዳ26፥15፤1ነገ3፥26፤ 22፥19፤መዝ25፥6፤ 32፥1፤ኢሳ9፥7፤26፥11፤ 64፥12፤ሰቆ3፥50
63፥16 ዘፀ4፥22፤ ኢዮ14፥21፤ኢሳ41፥14፤ 44፥6፤59፥20፤ ኤር3፥4፤ዮሐ8፥41
63፥17 ዘፍ20፥13፤ ዘፀ4፥21፤34፥9፤ ዘኍ10፥36፤ኢሳ29፥13፤ ሰቆ3፥9
63፥18 ዘሌ26፥31፤ ዘዳ4፥26፤11፥17፤ 2ነገ25፥9፤ኢሳ28፥18፤ዳን8፥13፤ሉቃ21፥24
63፥19 ኢሳ43፥7፤ ኤር14፥9
64፥1 ቍ3፤ ዘፀ19፥18፤መዝ18፥9፤ 144፥5፤ሚክ1፥3
64፥2 መዝ99፥1፤ 119፥120፤ኢሳ30፥27፤ ኤር5፥22፤33፥9
64፥3 መዝ18፥7፤ 65፥5፤
64፥4 ኢሳ30፥18፤ 43፥10-11፤1ቆሮ2፥9
64፥5 ኢሳ10፥4፤ 26፥8
64፥6 ዘሌ5፥2፤ 12፥2፤መዝ1፥3:4፤ 90፥5-6፤ኢሳ46፥12፤ 48፥1፤ኤር4፥12
64፥7 ዘዳ31፥18፤ መዝ14፥4፤ኢሳ1፥15፤ 9፥18፤41፥28፤54፥8፤ 59፥4፤63፥5፤ኤር8፥6፤ ሕዝ22፥18-22፡30
64፥8 ዘፀ4፥22፤ ኢዮ10፥3፤ኢሳ19፥25፤29፥16፤ኤር3፥4፤ሮሜ9፥20-21
64፥9 መዝ100፥3፤ኢሳ43፥25፤51፥4፤54፥8፤57፥17፤60፥10፤ሰቆ5፥22

[T]19 *ወይም፣ አንተ እንዳልገዛሃቸው እንመስላለን፣ ልክ በአንተ ስም እንዳልተጠሩት*

63፥13 *በጥልቁ፤* በቀይ ባሕር ለማለት ነው (ዘፀ15፥5፡8፤ መዝ106፥9 ይመ)። ነገር ግን የዮርዳኖስንም ወንዝ የመሻገራቸው ነገር እዚህ ውስጥ ሳይካተት አልቀረም ቍ14 እና ማብ ይመ)።

63፥14 *ወደ ሸለቆ፤* የግጦሽ መሬትና ውሃ ለማግኘት ነው። *ዕረፍት ተሰጣቸው፤* በተስፋይቱ ምድር በከነዓን ርስት ተሰጣቸው (ዘዳ12፥9፤ ኢሱ1፥13፤ 21፥44 ይመ)።

63፥15 *ከፍ ካለው ዙፋንህ፤* 6፥1 ይመ። *ቅናትህ፤* 9፥7፤ 42፥13 እና ማብ ይመ። *ገርነትና ርኅራኄህ፤* ከሆሴ11፥8 ጋር ያነጻጽሩ። *ርቀዋል፤* 42፥14 እና ማብ ይመ።

63፥16 *አብርሃም ባያውቀን፤* ወላጅ አባት እንኳ ቢተው፣ እግዚአብሔር አይተውም (49፥14-15 እና ማብ ይመ)። *አባታችን፤* 64፥8፤ ዘዳ32፥6 ይመ። *ቤዛችን፤* 41፥14 እና ማብ ይመ።

63፥17 *ከመንገድህ እንድንወጣ፤* እስራኤላውያን መንገድ ሲስቱ (53፥6 ይመ) እግዚአብሔር በምድረ በዳ እንዲንከራተቱ አደረጋቸው። *ልባችንን በማደንደን፤* የሕዝቡ ልብ ደንድኖ ነበርና (6፥10፤ መዝ95፥8 ይመ)፤ እግዚአብሔርም ይህን አጽንቶታል (6፥10፤ ዘፀ4፥21 እና ማብ ይመ)። *ባሮችህ፤* እውነተኛ አማኞችን ማለት ነው (54፥17 እና ማብ ይመ)።

63፥18 *ጠላቶቻችን፤* ባቢሎናውያን ናቸው። *መቅደስህን ረገጡት፤* ሥዕላዊ በሆነ መንገድ በመዝ74፥3-7 ተገልጾአል፤ ከኢሳ64፥11 ጋር ያነጻጽሩ። የእግዚአብሔር ማደሪያ ስለ ሆነ ክብሩ አስጊ ሁኔታ ላይ ነበር (ከ48፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

63፥19 *በስምህም አልተጠሩም፤* 43፥7 እና ማብ ይመ።

64፥1 *ሰማያትን ቀድደህ፤* እዚህ ላይ ሰማይ ከድንኳን መጋረጃ ጋር ተነጻጽሮአል። ስለዚህና እንዲሁም እግዚአብሔር ለፍርድና ለትድግና በሚመጣበት ጊዜ በሰማይ ስለሚከሠተው ሁናቴ ተጨማሪውን ማብራሪያ በመሳ 5፥4-5፤ መዝ 18፥7-15፤ 144፥5፤ ናሆ1፥5፤ ዕን3፥3-7 ላይ ይመ።

64፥2 *ስምህ ... እንዲታወቅ፤* 30፥27 እና ማብ ይመ።

64፥3 *አስፈሪ ነገር፤* መዝ66፥3፡5-6 ይመ።

64፥4 *እንደ አንተ ያለውን አምላክ ... አልነበረም፤* 43፥11 እና ማብ ይመ። *በተስፋ ለሚጠባበቁት፤* 30፥18፤ 40፥31 እና ማብ ይመ።

64፥5 *ቅን ነገር የሚያደርጉትን፤* 56፥1 ይመ። *ተቈጣህ፤* 9፥12፡17፡21 እና ማብ ይመ። የእግዚአብሔር ቍጣ በስደቱ ወቅት ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶአል። *መዳን፤* 43፥3 እና ማብ ይመ።

64፥6 *እንደ ረከሰ፤* አስከፊ በሽታ ወይም ቍስል እንዳለበትና በሥርዐቱ መሠረት እንዳልነጻ ሰው ማለት ነው (6፥5፤ ዘሌ5፥2፤ 13፥45 ይመ)። *የጽድቅ ሥራችን፤* 57፥12 እና ማብ ይመ። *እንደ መርገም ጨርቅ፤* በአሪት ሥርዐት መሠረት ያልነጻች ሴት በወር አበባዋ ወቅት የምትጸዳዳበት ጨርቅ ነው (ዘሌ15፥19-24፤ ሕዝ36፥17 ይመ)። *እንደ ቅጠል ረግፈናል፤* በ1፥30 ላይም የተጠቀሰ ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው። *እንደ ነፋስ፤* ገለባን እንደሚያበንነው ለማለት ነው (17፥13፤40፥24 እና ማብ ይመ)።

64፥7 *ማንም ... ስምህን አይጠራም፤* በጭንቅና በመከራ ጊዜ እግዚአብሔር ከልብ የሚቀርብ ጸሎት ይፈልጋል (ለምሳሌ 2ዜና7፥14 ይመ)። *ፊትህን ከእኛ ሰውረሃል፤* 1፥15 እና ማብ ይመ።

64፥8 *አባታችን፤* 63፥16 እና ማብ ይመ። *ሸክላ ... ሠሪ፤* 45፥9 እና ማብ ይመ። *የእጅህ ሥራ፤* 60፥21 እና ማብ ይመ።

64፥9 *አትቈጣን፤* ይህን በ54፥7-8 ከተጠቀሰውና ቍጣውን ከሚያበርደው ቃል ኪዳን ጋር ያነጻጽሩ። *ኀጢአታችንንም ... አታስብ፤* 43፥25 እና ማብ ኤር31፥34 ሚክ7፥18 ይመ። *የአንተ ሕዝብ፤* 63፥17-19፤ መዝ79፥13 ይመ።

[10]የተቀደሱ ከተሞችህ ምድረ በዳ ሆኑ፤
ጽዮን ራሷ እንኳ ምድረ በዳ፣ ኢየሩሳሌምም
የተፈታች ሆናለች::
[11]አባቶቻችን አንተን ያመሰገኑበት የተቀደሰውና
የተከበረው ቤተ መቅደሳችን፣
በእሳት ተቃጥሎአል፤
ያማሩ ቦታዎቻችንም ሁሉ እንዳልነበር
ሆነዋል::
[12]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ይህ ሁሉ ሆኖ
አትመለስምን?
ዝም ብለህ ከልክ በላይ ትቀጣናለህን?

ፍርድና ድነት

65 “ሳልለምኑኝ ራሴን ገለጥሁላቸው፤
ሳልፈለጉኝ ተገኘሁላቸው::
ስሜን ሳልጠራ ሕዝብ፣
‘አለሁልህ፤ አለሁልህ’ አልሁት::
[2]ለዐመፀኛ ሕዝብ፣
መልካም ባልሆኑ መንገዶች ለሚሄዱ፣
የልባቸውን ምኞት ለሚከተሉ፣
ቀኑን ሙሉ እጆቼን ዘረጋሁ::
ዘወትር በፊቴ የሚያስቈጡኝ ሕዝቦች፣
[3]በአትክልት ቦታዎች መሥዋዕት የሚያቀርቡ፣
በሸክላ መሠዊያዎች ላይ ዕጣን የሚያጥኑ፣
ዘወትር በፊቴ የሚያስቈጡኝ ሕዝብ ናቸው፤
[4]በመቃብር መካከል የሚቀመጡ፣
በስውር ቦታዎች የሚያድሩ፣
የዕሪያ ሥጋ የሚበሉ፣
ማሰሮዎቻቸውን በረከሰ ሥጋ መረቅ
የሚሞሉ ናቸው፤
[5]‘ዘወር በል፤ አትቅረበኝ፤
አትጠጋኝ፤ እኔ ከአንተ ይልቅ ቅዱስ ነኝ’
የሚሉ ናቸው::
እንዲህ ያለው ሕዝብ በአፍንጫዬ ዘንድ እንደ
ጢስ፣
ቀኑን ሙሉ እንደሚነድድ እሳት ነው::
[6]“እነሆ፤ እንዲህ የሚል ተጽፎ በፊቴ ተቀምጦአል፤
ዝም አልልም፤ ነገር ግን እንደ ሥራው
እሰጠዋለሁ፤
የእጃቸውንም እከፍላቸዋለሁ፤
[7]የእናንተን ኀጢአት የአባቶቻችሁንም ኀጢአት
እበቀላለሁ”
ይላል *እግዚአብሔር*፡፡
“በተራሮች ላይ የሚቃጠል መሥዋዕት ስላቀረቡ፣
በኰረብቶች ላይ ስለ ሰደቡኝ፣
በሰፈሩት ቍና ይሰፈርባቸዋል፤
ስለ ቀደሙት ሥራዎቻቸውም የእጃቸውን
ያገኛሉ::”

[8]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
“በወይኑ ዘለላ ውስጥ ጭማቂው ገና እንዳለ
ሁሉ፣
ሰዎችም፣ ‘በውስጡ ጥሩ ነገር ስላለ
አትቍረጡት’ እንደሚሉ፣
እኔም ስለ ባሮች ስል እንዲሁ አደርጋለሁ፤
ሙሉ በሙሉ አላጠፋቸውም።
[9]ከያዕቆብ ዘር የሆኑትን፣
ከይሁዳም ተራሮቼን የሚወርሱትን
አመጣለሁ::
የተመረጠው ሕዝቤ ይወርሳቸዋል፤
ባሪያዎቼም በዚያ ይኖራሉ::
[10]አጥብቀው ለሚፈልጉኝ ሕዝቤ፣
ሳሮን የበጎች መሰማሪያ፣
የአኮር ሸለቆም የከብቶች ማረፊያ ይሆናል::
[11]“ነገር ግን እግዚአብሔርን ለተዋችሁት
ለእናንተ፣
የተቀደሰ ተራራዬን ለረሳችሁት፣
‘ዕጣ ፈንታ’ ለተባለ ባዕድ አምላክ ማዕድ ላዘጋጃችሁት፣

64፥10 ዘዳ29፥23፤ መዝ78፥54፤ ኢሳ1፥26
64፥11 ቍ10-11፤ ዘሌ26፥31፤2ነገ25፥9፤ መዝ74፥3-7፤ ሰቆ1፥7:10፤2፥7
64፥12 ዘፍ43፥31፤ አስ4፥14፤መዝ50፥21፤ 74፥10-11፤83፥1
65፥1 መዝ14፥4፤ ኢሳ43፥7፤ሆሴ1፥10፤ ሮሜ9፥24-26:30፤ 10፥20፤ኤፌ2፥12
65፥2 መዝ78፥8፤ 81፥11-12፤ምሳ24፥2፤ ኢሳ1፥2:23፤66፥18፤ ሮሜ10፥21
65፥3 ዘሌ2፥2፤ ኢዮ1፥11፤ኢሳ1፥29፤ ኤር41፥5፤44፥17፤ ሕዝ23፥41
65፥4 ዘሌ11፥7፤ 19፥31፤ኢሳ8፥19
65፥5 መዝ40፥4፤ ምሳ10፥26፤ ማቴ9፥11፤ሉቃ7፥39፤ 18፥9-12
65፥6 2ዜና6፥23፤ መዝ50፥3፤79፥12፤ ኢሳ59፥18፤ ኤር16፥18፤ሕዝ9፥10፤ ሉቃ6፥38
65፥7 ዘፀ20፥5፤ ምሳ10፥24፤ ኢሳ10፥12፤22፥14፤ 57፥7፤ኤር32፥18
65፥8 ኢሳ5፥2፤ 54፥17
65፥9 ዘኍ34፥13፤ ኢሳ14፥1፤32፥18፤ 45፥19፤60፥21፤ ኤር50፥19፤ አሞ9፥11-15
65፥10 ኢሱ7፥26፤ 1ዜና27፥29፤ ኢሳ35፥2፤51፥1፤ ኤር31፥12፤33፥12፤ ሕዝ34፥13-14፤ሐሥ9፥35
65፥11 ዘዳ28፥20፤ 29፥24-25፤32፥15፤ 33፥19፤መዝ137፥5፤ኢሳ1፥28፤5፥22፤ኤር2፥13፤19፥4

64፥10 *የተቀደሱ ከተሞችህ፤* እስራኤል ቅድስት አገር ነች (መዝ78፥54)፤ ኢየሩሳሌም አብዛኛውን ጊዜ፣ “ቅድስት ከተማ” ተብላ ትጠራለች (48፥2 እና ማብ ይመ):: *ጽዮን ራሷ እንኳ ምድረ በዳ … የተፈታች፤* 1፥7-9 እና ማብ ይመ::

64፥11 *የተቀደሰውና የተከበረው ቤተ መቅደሳችን፤* 60፥7 እና ማብ 63፥15 ይመ:: *በእሳት ተቃጥሎአል፤* የኢሳይያስ ሰቆቃ እዚህ ላይ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ይደርሳል፤ 63፥18 እና ማብ ይመ::

64፥12 *አትመለስምን? ዝም ብለህ፤* 42፥14፤ 57፥11፤ 62፥1:6-7 እና ማብ ይመ::

65፥1-66፥24፤ ም 58-66፣ ም 40-66 እና ለጠቅላላው መጽሐፍ የተሰጠ ትልቁ መደምደሚያ ነው::

65፥1 *ሳልለምኑኝ … ሳልፈለጉኝ፤* እግዚአብሔር እዚህ ላይ የኢሳይያስን ጸሎትና ልመና እየተቀበለ ነው፤ እስራኤላውያን እግዚአብሔርን ቢፈልጉትም፣ ከዐንገት በላይ እንጂ እንደሚገባ ከእርሱ ጋር ተጣብቀው መኖር አልቻሉም (55፥6፤ 58፥2 እና ማብ ይመ):: *ስሜን ሳልጠራ፤* 64፥7 ይመ:: *አለሁልህ አልሁት፤* 58፥9 ይመ::

65፥2 *ለዐመፀኛ ሕዝብ፤* 1፥2፤ 30፥1:9 እና ማብ ይመ:: *የልባቸውን ምኞት፤* 59፥7 እና ማብ ይመ::

65፥3 *በአትክልት ቦታዎች፤* 1፥29 እና ማብ ይመ:: *ዕጣን የሚያጥኑ፤* የሰማይ ንግሥት ብለው ስም ያወጡላትን በሚያመልኩበት ጊዜ ነው (ኤር44፥17-19 ይመ):: *በፊቴ፤* በድፍረት ተሞልተው ማለት ነው (ከ3፥8-9 ጋር ያነጻጽሩ):: *የሚያስቈጡኝ፤* ጣዖትን በማምለክ ማለት ነው (መሳ2፥12-13 ይመ)::

65፥4 *በመቃብር መካከል የሚቀመጡ፤* ምናልባት የሙታንን መንፈስ ጠርቶ ለማነጋገር ይሆናል (8፥19 እና ማብ፤ 57፥9፤ ዘዳ18፥11 ይመ):: *የዕሪያ ሥጋ፤* በአሪቱ ሥርዐት መሠረት ርኩስ ነው ተብሎ ስለሚታመን ነው (66፥3:17፤ ዘሌ11፥7-8 ይመ)::

65፥5 *እኔ … ቅዱስ ነኝ፤* የአምልኮ ጣዖትን ሥርዐት ሥራዬ ብለው የሚከታተሉ ወገኖች ራሳቸውን ከሌላው በላይ አድርገው ይቈጥራሉ (በማቴ9፥11፤ ሉቃ7፥39፤ 18፥9-12 ላይ ፈሪሳውያን ከሚያደርጉት መመጻደቅ ጋር ይህን ያነጻጽሩ)::

65፥6 *ዝም አልልም፤* የ64፥12 ምላሽ ነው:: *የእጃቸውንም እከፍላለሁ፤* 59፥18 እና ማብ ይመ::

65፥7 *በተራሮች ላይ የሚቃጠል መሥዋዕት፤* በየተራራው ላይ በኣል ለተባለው ጣዖት የሚቀርበውን መሥዋዕት የሚያመለክት ነው (57፥7፤ ሆሴ2፥13 ይመ):: *ስለ ሰደቡኝ፤* ሕዝ20፥27-28 ይመ::

65፥8 *ዘለላ፤* እስራኤል መራራ የወይን ፍሬ ያፈራች የአትክልት ቦታ ሆና ተገኝታለች (5፥2:4:7):: *ባሮቼ፤* ቍ9፤13-15፤ 54፥17 እና ማብ ይመ)::

65፥9 *ከያዕቆብ … ከይሁዳም፤* የሰሜኑንና የደቡቡን መንግሥት የሚያመለክት ነው:: *ዘር፤* ኤር31፥36 ይመ:: *ተራሮቼን የሚወርሱትን፤* 49፥8፤ 60፥21 እና ማብ ይመ:: አብዛኛው መሬት ተራራማ ስለ ሆነ (መሳ1፥9፤ ሕዝ6፥2-3 ይመ)፣ “ተራሮች” ሲል አገሩን በሙሉ ማመልከቱ ነው:: *የተመረጠው ሕዝቤ፤* 41፥8-9 እና ማብ ይመ:: *ይወርሳቸዋል፤* 57፥13 እና ማብ ይመ::

65፥10 *አጥብቀው ለሚፈልጉኝ፤* ቍ1:51፥1 እና ማብ ይመ:: *ሳሮን፤* 33፥9 እና ማብ ይመ:: *የአኮር ሸለቆም፤* ከኢያሪኮ አጠገብ ያለ ሸለቆ ነው (ኢሱ7፥24:26፤ ሆሴ2፥15 ይመ):: ሳሮንና አኮር ከምድሪቱ ምዕራብና ምሥራቅ ጫፍ ላይ ስለሚገኙ፣ ምናልባት በአጠቃላይ አገሩን በሙሉ ሳይወክሉ አይቀሩም::

65፥11 *እግዚአብሔርን ለተዋችሁት፤* 1፥4 ይመ:: *የተቀደሰ ተራራዬን፤* 2፥2-4 እና ማብ ይመ:: *ዕጣ ፈንታ … ዕድል፤* የመልካም

‘ዕድል’ ለተባለም ጣዖት ድብልቅ የወይን
ጠጅ በዋንጫ ለሞላችሁት፣
[12]ተጣርቼ ስላልመለሳችሁ፣
ተናግሬ ስላልሰማችሁ፣
በፊቴ ክፉ ነገር ስላደረጋችሁ፣
የሚያስከፋኝን ነገር ስለ መረጣችሁ፣
ለሰይፍ እዳርጋችኋለሁ፤
ሁላችሁም ለመታረድ ትጐነበሳላችሁ::”
[13]ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“ባሮቼ ይበላሉ፤
እናንተ ግን ትራባላችሁ፤
ባሮቼ ይጠጣሉ፤
እናንተ ግን ትጠማላችሁ፤
ባሮቼ ደስ ይላቸዋል፤
እናንተ ግን ታፍራላችሁ::
[14]ባሮቼ፣
ከልብ በመነጨ ደስታ ይዘምራሉ፤
እናንተ ግን፣
ልባችሁ በማዘኑ ትጮኻላችሁ፤
መንፈሳችሁ በመሰበሩም ወዮ ትላላችሁ::
[15]ስማችሁንም፣
የተመረጠው ሕዝቤ ርግማን እንዲያደርገው
ትተዋላችሁ፤
ጌታእግዚአብሔር ይገድላችኋል፤
ለአገልጋዮቹ ግን ሌላ ስም ይሰጣቸዋል::
[16]ስለዚህ በምድሪቱ ላይ በረከትን የሚጠራ፣
በእውነት አምላክ ስም ይባረካል፤
በምድሪቱ መሐላን የሚምል፣
በእውነት አምላክ ስም ይምላል፤
ያለፉት ችግሮች ተረስተዋል፤
ከዐይኖቼም ተሰውረዋል::

አዲስ ሰማያትና አዲስ ምድር

[17]“እነሆ፤ እኔ፣
አዲስ ሰማያትንና አዲስ ምድርን እፈጥራለሁ፤
ያለፉት ነገሮች አይታሰቡም፤
አይታወሱም::
[18]ነገር ግን በምፈጥረው፣
ደስ ይበላችሁ፤ ለዘላለም ሐሤት አድርጉ::
ኢየሩሳሌምን ለደስታ፣
ሕዝቧን ለሐሤት እፈጥራለሁና::
[19]በኢየሩሳሌም እደሰታለሁ፤
በሕዝቤ ሐሤት አደርጋለሁ፤
የልቅሶና የጩኸት ድምፅ፣
ከእንግዲህ በዚያ አይሰማም::
[20]“ከእንግዲህም በዚያ፣
ለጥቂት ጊዜ ብቻ በሕይወት የሚኖር ሕፃን፣
ወይም ዕድሜ ያልጠገበ አረጋዊ አይኖርም፤
አንድ መቶ ዓመት የሞላው ሰው ቢሞት፣
በአጭር እንደ ተቀጨ ይቈጠራል፤
አንድ ሰው መቶ ዓመት ሳይሞላው ቢሞት፣
እንደ ተቀሠፈ ይገመታል::
[21]ሰዎች ቤት ይሠራሉ፤ በውስጡም ይኖራሉ፤
ወይንን ይተክላሉ፤ ፍሬውንም ይበላሉ::
[22]ከእንግዲህ ለሌሎች መኖሪያ ቤት አይሠሩም፤
ወይም ሌላው እንዲበላው አይተክሉም፤
የሕዝቤ ዕድሜ፣
እንደ ዛፍ ዕድሜ ይረዝማል፤
እኔ የመረጥኋቸው፣
በእጃቸው ሥራ ለረጅም ዘመን ደስ ይላቸዋል::
[23]ድካማቸው በከንቱ አይቀርም፤
ዕድለ ቢስ ልጆችም አይወልዱም፤
እነርሱና ዘራቸው፣
እግዚአብሔር የባረከው ሕዝብ ይሆናሉ::
[24]ገና ሳይጣሩ እመልስላቸዋለሁ፤
ተናግረው ሳይጨርሱ እሰማለሁ::

65፥12 2ዜና36፥15-16፤ መዝ149፥7፤ ምሳ1፥24-25፤ ኢሳ1፥20:24፤27፥1፤ 30፥25፤41፥28፤66፥4፤ ኤር7፥13:27፤13፥11፤ 25፥3፤26፥5፤ሚክ5፥15
65፥13 ኢዮ18፥12፤ ኢሳ1፥19፤3፥1፤33፥16፤ 41፥17፤44፥9፤60፥5፤ 61፥7፤ሉቃ6፥25
65፥14 መዝ109፥28፤ ኢሳ15፥2፤ ሰቆ3፥14-20፤ ማቴ8፥12፤ ሉቃ13፥28፤ያዕ5፥13
65፥15 ዘፍ32፥28፤ ዘኍ5፥27፤ መዝ102፥8፤ራእ2፥17
65፥16 ዘዳ29፥19፤ ኢዮ11፥16፤መዝ31፥5፤ 63፥11፤ኢሳ19፥18፤ ራእ3፥14
65፥17 ኢሳ41፥22፤ 43፥18፤66፥22፤ ኤር3፥16፤2ቆሮ5፥17፤ 2ጴጥ3፥13፤ራእ7፥17
65፥18 ዘዳ32፥43፤ መዝ98፥1-9፤ ኢሳ25፥9፤ራእ21፥2
65፥19 ዘዳ30፥9፤ ኢሳ25፥8፤35፥10፤ 62፥5፤ራእ7፥17
65፥20 ዘፍ5፥1-32፤ 15፥15፤መክ8፥13፤ ኢሳ11፥8፤ዘካ8፥4
65፥21 2ነገ19፥29፤ ኢሳ32፥18፤37፥30፤ 61፥4፤ሕዝ28፥26፤ አሞ9፥14
65፥22 ዘዳ28፥30፤ መዝ1፥3፤21፥4፤ 91፥16፤92፥12-14፤ ኢሳ14፥1
65፥23 ዘፍ12፥2፤ ዘዳ28፥3-12:32:41፤ ኢሳ44፥3፤49፥4፤ኤር16፥3-4፤ሐዋ2፥39፤1ቆሮ15፥58
65፥24 ኢዮ8፥6፤ኢሳ30፥19፤55፥6፤ዳን9፥20-23፤10፥12፤ ዘካ10፥6፤ማቴ6፥8

ነገር አጋጣሚና የዕድል አማልክት ናቸው ተብለው የሚታመኑባቸውን ያመለክታል፤ ኢሱ11፥17 ይመ:: *በታ ላዘጋጃችሁት … ድብልቅ የወይን ጠጅ፤* ለአማልክት የሚቀርበውን የምግብና የመጠጥ ቍርባን የሚያመለክት ነው፤ የ5፥22 ማብ ይመ፤ ከቍ3፤ ኤር7፥18 ጋር ያነጻጽሩ::

65፥12 *ተጣርቼ ስላልመለሳችሁ፤* 50፥2 እና ማብ 2ዜና36፥15-16 ይመ:: *የሚያስከፋኝን ነገር ስለ መረጣችሁ፤* በ56፥4 ላይ የተገለጹት ጃንደረባዎች የነበራቸውን ታማኝነት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ:: የቍ12 የመጨረሻዎቹ አራት ስንኞች በ66፥4 ላይ ከተገለጹት ጋር እጅግ ተመሳሳይ ናቸው:: *ለሰይፍ፤* እንደ ኤዶም ላሉት የእግዚአብሔር ጠላቶች የተዘጋጀ ነው (34፥5-6)፤ የእስራኤል ምድር ያበቀለቻቸው ክፉዎችም እንዲሁ በሰይፍ ይቀጣሉ (1፥20፤ 59፥18 እና ማብ 66፥16 ይመ)::

65፥13 *ይበላሉ … ይጠጣሉ፤* 41፥17-18፤ 49፥10 ይመ:: *ትራባላችሁ … ትጠማላችሁ፤* 5፥13፤ 8፥21 ይመ:: *ደስ ይላቸዋል፤* 61፥7 እና ማብ 66፥14 ይመ:: *ታፍራላችሁ፤* 42፥17፤ 44፥9:11 ይመ::

65፥14 *ደስታ ይዘምራሉ፤* 35፥10፤ 54፥1 እና ማብ ይመ:: *መንፈሳችሁ በመሰበሩም፤* የእግዚአብሔርን ፈውስ ባለመፈለጋቸው ነው፤ 61፥1 እና ማብ ይመ::

65፥15 *የተመረጠው ሕዝቤ፤* ቍ9 እና ማብ ይመ:: *ርግማን፤* ስለ ርግማን ሲታሰብ ዐመፀኞች እስራኤላውያን ምሳሌና መተረቻ ይሆናሉ (ኤር29፥22):: *ሌላ ስም፤* ምናልባትም በ62፥2 ላይ የተጠቀሰውን አዲስ ስም ለማለት ይሆናል፤ የዚያኑ ማብ ይመ::

65፥16 *በረከትን የሚጠራ፤* 48፥1፤ ዘዳ29፥19 ይመ:: *በእውነት አምላክ፤* እግዚአብሔር በቃል ኪዳኑ እውነተኛና ታማኝ ነው:: እውነት የሚለውን ቃል ዕብራይስጡ፣ “አሜን” ይለዋል (2ቆሮ1፥20 ይመ፤ ከራእ3፥14 ጋር ያነጻጽሩ):: *መሐላን የሚምል፤* 45፥23 ይመ፤ ምናልባት በበአል ስም ከሚምሉት (ኤር12፥16) ጋር ተነጻጽሮ ይሆናል::

65፥17 *አዲስ ሰማያትንና አዲስ ምድርን፤* ትንቢተ ኢሳይያስ አዳዲስ ነገሮች በከፍተኛ ደረጃ የሚገለጡበት ነው (42፥9፤ 48፥6 እና ማብ ይመ):: *ያለፉት ነገሮች፤* ያለፈውን ሥርዐት ነገሮች (ራእ 21፥4)፣ ሥቃይንና ሐዘንንም ጨምሮ ማለት ነው::

65፥18 *ደስ ይበላችሁ … ሐሤት አድርጉ፤* 66፥10፤51፥3 እና ማብ ይመ:: *ኢየሩሳሌምን … እፈጥራለሁና፤* ሐዋርያው ዮሐንስ፣ አዲሱን ሰማይና አዲሱን ምድር የሚገልጸውን ሐሳብ “ከአዲሲቷ ኢየሩሳሌም” መምጣት ጋር አያይዞታል (ራእ21፥1-2):: ከምርኮ መልስ የተሠራችው ኢየሩሳሌምና የመሲሑ መንግሥት ወደ ታላቂቱ ኢየሩሳሌም ያመለክታሉ (የ54፥11-12 ማብ ይመ)::

65፥19 *እደሰታለሁ … ሐሤት አደርጋለሁ፤* 62፥4-5 እና ማብ ይመ:: *የልቅሶና የጩኸት ድምፅ፤* 25፥8 እና ማብ 35፥10 ይመ::

65፥20-25፤ 11፥6-9 እና ማብ ይመ::

65፥20 *መቶ ዓመት … በአጭር እንደ ተቀጨ፤* አዳምና ትውልዱ ከኖሩበት ዘመን ጋር ይወዳደራል፤ የዘፍ 5 የትውልድ ሐረግ ይመ፤ ይሁን እንጂ ዘፍ5፥5 ይመ::

65፥21-22፤ ይህን ሙሴ በዘዳ28፥30 ላይ ስለ እንቢተኞች ከተናገረው ጋር ያነጻጽሩ::

65፥21 *ወይንን ይተክላሉ፤* 62፥8-9 ይመ::

65፥22 *እንደ ዛፍ ዕድሜ፤* በመዝ1፥3፤ 92፥12-14 ከተጠቀሱት ጻድቃን ጋር ይነጻጸራል:: *የመረጥኋቸው፤* 41፥8-9 እና ማብ ይመ:: *ለረጅም ዘመን ደስ ይላቸዋል፤* ከመዝ91፥16 ጋር ያነጻጽሩ::

65፥23 *ድካማቸው በከንቱ አይቀርም፤* 49፥4 እና ማብ ይመ:: *ዕድለ ቢስ፤* እንደ ሞትና እንደ ምርኮ ዐይነቱን ነገር ማለት ነው:: *እግዚአብሔር የባረከው ሕዝብ፤* 61፥9 እና ማብ ይመ::

65፥24 *ሳይጣሩ እመልስላቸዋለሁ፤* 30፥19፤ 58፥9፤ ማቴ6፥8 ይመ::

²⁵ተኵላና የበግ ጠቦት በአንድነት ይበላሉ፤
አንበሳ እንደ በሬ ሣር ይበላል፤
እባብ ትቢያ ይልሳል፤
በተቀደሰው ተራራዬም፣
ጒዳት አያደርሱም፤ ጥፋት አያመጡም፤”
ይላል እግዚአብሔር።

ፍርድና ተስፋ

66 እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“ሰማይ ዙፋኔ ነው፤
ምድርም የእግሬ ማረፊያ ናት፤
ታዲያ የምትሠሩልኝ ቤት፣
የማርፍበትስ ስፍራ የቱ ነው?
²እነዚህን ነገሮች ሁሉ እጄ አልሠራችምን?
እንዲኖሩስ ያደረግሁ እኔ አይደለሁምን?”
ይላል እግዚአብሔር።
“ነገር ግን እኔ ወደዚህ፣
ትሑት ወደ ሆነና መንፈሱ ወደ ተሰበረ፣
በቃሌም ወደሚንቀጠቀጥ ሰው እመለከታለሁ።
³ነገር ግን ወይፈን የሚሰዋልኝ፣
ሰው እንደሚገድል ነው፤
የበግ ጠቦት የሚያቀርብልኝ፣
የውሻ ዐንገት እንደሚሰብር ሰው ነው፤
የእህል ቍርባን የሚያዘጋጅልኝ፣
የዕሪያ ደም እንደሚያቀርብልኝ ሰው ነው፤
የመታሰቢያን ዕጣን የሚያጥንልኝም፣
ጣዖትን እንደሚያመልክ ሰው ነው፤
የገዛ መንገዳቸውን መርጠዋል፤
ነፍሳቸውም በርኵሰታቸው ደስ ይላታል።
⁴ስለዚህ ችግር እንዲደርስባቸው አደርጋለሁ፤
የፈሩትንም አመጣባቸዋለሁ፤
በተጣራሁ ጊዜ የመለሰ፣
በተናገርሁ ጊዜ ያደመጠ ሰው የለምና።
በፊቴ ክፉ ነገር አደረጉ፤
የሚያስከፋኝንም መረጡ።”
⁵እናንት በቃሉ የምትንቀጠቀጡ፣
ይህን የእግዚአብሔር ቃል ስሙ፤
“እናንት ወንድሞቻችሁ የጠሏችሁ፣
ስለ ስሜም አውጥተው የጣሏችሁ፣
‘እስቲ እግዚአብሔር ይክበርና፣
የእናንተን ደስታ እንይ’ አሏችሁ፤
ይሁን እንጂ ማፈራቸው አይቀርም።
⁶ያን የጩኸት ድምፅ ከከተማው ስሙ!
ያን ጫጫታ ከቤተ መቅደሱ ስሙ!
ይኸውም የእግዚአብሔር ድምፅ ነው፤
ለጠላቶቹም የሚገባቸውን ሁሉ ይከፍላቸዋል።
⁷“ከማማጧ በፊት፣
ትወልዳለች፤
በምጥ ጣር ከመያዟ በፊት፣
ወንድ ልጅ ትገላገላለች።
⁸እንዲህ ያለ ነገር ማን ሰምቶ ያውቃል?
እንዲህ ያለ ነገርስ ማን አይቶ ያውቃል?
አገር በአንድ ጀምበር ይፈጠራልን?
ወይስ ሕዝብ በቅጽበት ይገኛል?
ጽዮንን ምጥ ገና ሲጀምራት፣
ልጆቿን ወዲያውኑ ትወልዳለች።
⁹ሊወለድ የተቃረበውን፣
እንዳይወለድ አደርጋለሁን?” ይላል
እግዚአብሔር።
“በሚገላገሉበት ጊዜስ፣
ማሕፀን እዘጋለሁን?” ይላል አምላክሽ።
¹⁰“ወዳጆቿ የሆናችሁ ሁሉ፣
ከኢየሩሳሌም ጋር ደስ ይበላችሁ፤
ስለ እርሷም ሐሤት አድርጉ፤
ለእርሷ ያለቀሳችሁ ሁሉ፣
ከእርሷ ጋር እጅግ ደስ ይበላችሁ።
¹¹ከሚያጽናኑ ጡቶቿ፣
ትጠባላችሁ፤ ትረካላችሁም፤
እስክትረኩም ትጠጣላችሁ፤
በተትረፈረፈ ሀብቷም ትደሰታላችሁ።
¹²እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“እነሆ ሰላምን እንደ ወንዝ ውሃ አፈስላታለሁ፤
የመንግሥታትንም ብልጽግና እንደ ጅረት ውሃ
አጐርፍላታለሁ፤
ትጠባላችሁ፤ በዕቅፏም ትያዛላችሁ፤
በጒልበቷም ላይ ትፈነድቃላችሁ።
¹³እናት ልጇን እሹሩሩ እንደምትል፣
እኔም እናንተን እሹሩሩ እላችኋለሁ፤

65፥25 ዘፍ3፥14፤ ኢዮ5፥23፤40፥15፤ ኢሳ2፥4፤11፥6፤ ሚክ7፥17
66፥1 2ሳሙ7፥7፤ 1ነገ8፥27፤2ዜና6፥18፤ መዝ2፥4፤9፥7፤ ማቴ5፥34-35፤23፥22፤ ዮሐ4፥20-21፤ ሐሥ7፥49፤17፥24
66፥2 ዕዝ9፥4፤ ኢሳ40፥26፤57፥15፤ ማቴ5፥3-4፤ ሉቃ18፥13-14፤ ሐሥ7፥50፤17፥24
66፥3 ቍ17፤ ዘሌ2፥2፤11፥7፤ ዘዳ27፥15፤ ኢሳ1፥11፤57፥17፤ ሕዝ8፥9-13
66፥4 1ሳሙ8፥19፤ 2ነገ21፥2፡4፡6፤ ምሳ10፥24፤ኢሳ10፥12፤ 41፥28፤59፥12፤65፥12
66፥5 ዕዝ9፥4፤ መዝ38፥20፤ኢሳ44፥9፤ 60፥15፤ ሉቃ13፥17፤ ዮሐ15፥21
66፥6 ዘሌ26፥28፤ 1ሳሙ2፥10፤ መዝ68፥33፤ኢሳ65፥6፤ ኢዩ3፥7
66፥7 ኢሳ54፥1፤ ራእ12፥5
66፥8 ኢሳ49፥20፡21፤64፥4፤ኤር18፥13
66፥9 ኢሳ37፥3
66፥10 ዘዳ32፥43፤ መዝ26፥8፤ኢሳ25፥9፤ 57፥19፤61፥2፤ ሮሜ15፥10
66፥11 ዘፍ49፥25፤ ዘኍ11፥12፤25፥1፤ ኢሳ25፥6፤60፥16
66፥12 ዘኍ11፥12፤ መዝ72፥3፤119፥165፤ ኢሳ9፥6፤33፥21፤ 60፥4፡5፤61፥6
66፥13 ኢሳ40፥1፤ 49፥15፤2ቆሮ1፥4፤ 1ተሰ2፥7

65፥25 *ተኵላና የበግ ጠቦት … አንበሳ፤* 11፥6-9 እና ማብ ይመ። እባብም ቢሆን ጒዳት የሚያደርስ አይሆንም (11፥8 ይመ)።

66፥1 *ዙፋኔ … የእግሬ ማረፊያ፤* 40፥22 እና ማብ ይመ። *የምትሠሩልኝ ቤት … የቱ ነው?* የቱን ያህል ውብና ታላቅ ቢሆንም እንኳ፣ እግዚአብሔር በሰው እጅ በተሠራ ቤተ መቅደስ እንደማይወሰን ሰሎሞን ተገንዝቦ ነበር (1ነገ8፥27)።

66፥2 *እነዚህን ነገሮች ሁሉ እጄ አልሠራምን?* 40፥26 እና ማብ ይመ። *ትሑት ወደ ሆነና መንፈሱ ወደ ተሰበረ፤* 57፥15 እና ማብ ይመ።

66፥3፤ ኢሳይያስ ተቀባይነት ስለ ሌለው መሥዋዕት በ1፥11-14 ላይ የተናገረውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። *የውሻ ዐንገት እንደሚሰብር፤* ውሻ ርኩስ ስለ ሆነ ለመሥዋዕት አይቀርብም። የአህያን ዐንገት ስለ መስበር በዘፀ13፥13 ላይ የተነገረውን ሕግ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ። *የዕሪያ ደም፤* 65፥4 እና ማብ ይመ። ውሻና ዕሪያ በማቴ7፥6፤ በ2ጴጥ2፥22 ላይ በአንድነት ተጠቅሰዋል። *ጣዖትን እንደሚያመልክ፤* 44፥19 እና ማብ ይመ። *በርኵሰታቸው፤* ምናልባትም ጣዖቶችን የሚመለከት ሳይሆን አይቀርም (ኤር4፥1 ይመ)።

66፥4 *ችግር እንዲደርስባቸው አደርጋለሁ፤* ከ65፥7 ጋር ያነጻጽሩ። *የሚያስከፋኝንም፤* ስለ እነዚህ አራት ስንኞች 65፥12 እና ማብ ይመ።

66፥5 *የምትንቀጠቀጡ፤* ቍ2 ይመ። *ወንድሞቻችሁ፤* እስራኤላውያን ወገኖቻቸውን ለማመልከት ነው (ሐሥ22፥1 ይመ)። *ደስታ፤* በምፀት የተገለጠ አባባል ነው፤ 5፥19፤ መዝ22፥8 ይመ።

66፥6 *ከከተማው፤* ምናልባትም ኢየሩሳሌምን ነው። *ለጠላቶቹም የሚገባቸውን ሁሉ ይከፍላቸዋል፤* 59፥18 እና ማብ ይመ 65፥6-7።

66፥7 *ከማማጧ በፊት፤* ጽዮን እንዴት መካን እንደ ሆነች 54፥1 እና ማብ ይመ።

66፥8 *አገር በአንድ ጀምበር፤* 49፥19-20 እና ማብ ይመ።

66፥9 *ሊወለድ የተቃረበውን፤* 37፥3 እና ማብ ይመ።

66፥10 *ወዳጆቿ የሆናችሁ ሁሉ፤* ከመዝ137፥6 ጋር ያነጻጽሩ። *ደስ ይበላችሁ፤ … ሐሤት አድርጉ፤* 65፥18 እና ማብ ይመ። *ያለቀሳችሁ ሁሉ፤* 57፥19፤ 61፥2 እና ማብ ይመ።

66፥11 *ትጠባላችሁ፤ ትረካላችሁም፤* በ60፥16 ኢየሩሳሌም የመንግሥታትን ወተት እንደምትጠጣ ተገልጾአል (የዚያኑ ማብ ይመ)፤ እዚህ ላይ ደግሞ እናት ሆና ቀርባለች (ከቍ12፤ 49፥23 ጋር ያነጻጽሩ)።

66፥12 *ሰላምን እንደ ወንዝ፤* 48፥18 እና ማብ ይመ። *የመንግሥታትንም ብልጽግና፤* 60፥5 እና ማብ ይመ። *እንደ ጅረት ውሃ፤* ይህን በ8፥7-8 ከተገለጠው አውዳሚ ውሃ ጋር ያነጻጽሩ፤ የዚያኑ ማብ ይመ። *በዕቅፏም፤* 40፥11 ይመ።

በኢየሩሳሌምም ትጽናናላችሁ።

[14]ይህን ስታዩ፣ ልባችሁ ሐሤት ያደርጋል፤
ዐጥንቶቻችሁም እንደ ሣር ይለመልማሉ፤
የእግዚአብሔር እጅ ከባሮቹ ጋር መሆኑ
ይታወቃል፤
ቍጣው ግን በጠላቶቹ ላይ ይገለጣል።
[15]እነሆ፤ *እግዚአብሔር* በእሳት ነበልባል ይመጣል፤
ሠረገሎቹም እንደ ዐውሎ ነፋስ ናቸው፤
ንዴቱን በቍጣ፣
ተግሣጹንም በእሳት ነበልባል ይገልጣል።
[16]በእሳትና በሰይፍ፣
እግዚአብሔር ፍርዱን በሰው ሁሉ ላይ ያመጣል፤
በ*እግዚአብሔር* ሰይፍ የሚታረዱት ብዙ
ይሆናሉ።

[17]"ወደ አትክልት ቦታዎች ለመሄድና ከተከሉቹ አንዱን ለማምለክ ራሳቸውን የሚቀድሱና የሚያነጹ፣ የዕሪያዎችንና የዐይጦችን ሥጋ፣ የረከሱ ነገሮችንም የሚበሉ ሁሉ የመጨረሻ ፍርዳቸውን በአንድነት ይቀበላሉ" ይላል *እግዚአብሔር*።

[18]"እኔም ሥራቸውንና ሐሳባቸውን ስለ ማውቅ፣ መንግሥታትንና ልሳናትን ሁሉ ልሰበስብ እመጣለሁ፤[u] እነርሱም መጥተው ክብሬንም ያያሉ።

[19]"በመካከላቸው ምልክት አደርጋለሁ፤ ከእነርሱም የተረፉትን አንዳንዶቹን ወደ አሕዛብ ወደ ተርሴስ፣ ወደ ፉጥ፣ ወደ ታወቁት ቀስተኞች ወደ ሉድ፣ ወደ ቶባልና ያዋን እንዲሁም ዝናዬን ወዳልሰሙትና ክብሬን ወዳላዩት ራቅ ወዳሉት ደሴቶች እልካቸዋለሁ፤ በሕዝቦችም መካከል ክብሬን ይናገራሉ። [20]ለ*እግዚአብሔር* ቍርባን እንዲሆኑ ወንድሞቻችሁን ሁሉ ከየመንግሥታቱ ወደ ተቀደሰው ተራራዬ ወደ ኢየሩሳሌም በፈረስ፣ በሠረገላና በጋሪ፣ በበቅሎና በግመል ያመጧቸዋል" ይላል *እግዚአብሔር*። "እስራኤላውያን የእህል ቍርባናቸውን በሥርዐቱ መሠረት በንጹ ዕቃዎች ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ እንደሚያቀርቡ እነዚህንም ያቀርቧቸዋል። [21]እኔም ካህናትና ሌዋውያን ይሆኑ ዘንድ አንዳንዶቹን እመርጣቸዋለሁ" ይላል *እግዚአብሔር*።

[22]"እኔ የምሠራቸው አዲስ ሰማያትና አዲስ ምድር በፊቴ ጸንተው እንደሚኖሩ፣ የእናንተና የዘራችሁ ስም እንደዚሁ ጸንቶ ይኖራል" ይላል *እግዚአብሔር*፤ [23]"ከአንዱ ወር መባቻ እስከ ሌላው፣ እንዲሁም ከአንዱ ሰንበት እስከ ሌላው፣ የሰው ልጅ ሁሉ በፊቴ ሊሰግድ ይመጣል" ይላል *እግዚአብሔር*፤ [24]"ወጥተውም በእኔ ላይ ያመፁትን ሰዎች ሬሳ ያያሉ፤ ትላቸው አይሞትም፤ እሳታቸው አይጠፋም፤ ለሰውም ዘር ሁሉ አስጸያፊ ይሆናሉ።"

66፥14 ዕዝ5፥5፤ መዝ72፥16፤ ኢሳ10፥5፤ 25፥9፤ 30፥27፤ 41፥20፤ 54፥17፤ 60፥5፤ ሕዝ2፥23
66፥15 ዘዳ28፥20፤ 2ነገ2፥1፡11፤ መዝ9፥5፤ 39፥11፤ 68፥17፤ ኢሳ1፥31፤ 42፥25
66፥16 ኢሳ1፥20፤ 10፥4፤ 13፥9፡11፤ 27፥1፤ 30፥30፤ ኤር2፥35፤ ሕዝ14፥21፤ 36፥5፤ አሞ7፥4፤ ሚል4፥1
66፥17 ዘሌ11፥7፡29፤ መዝ37፥20፤ ኢሳ1፥28፡ 29
66፥18 ዘፀ16፥7፤ ምሳ24፥2፤ ኢሳ2፥3፤ 59፥19፤ 65፥2፤ ዘካ12፥3
66፥19 ዘፍ10፥2፤ 2ነገ19፥31፤ 1ዜና16፥24፤ ኢሳ2፥16፤ 11፥10፡11፤ 24፥15፤ 49፥22፤ ኤር31፥10፤ 46፥9፤ ሕዝ27፥10፤ ዳን11፥18፤ ማቴ24፥30
66፥20 ዘዳ33፥19፤ ዕዝ2፥66፤ ኢሳ2፥2፤ 11፥12፤ 52፥11፤ ኤር25፥22፤ 31፥23፤ ሕዝ34፥13
66፥21 ዘፀ19፥6፤ 1ጴጥ2፥5፡9
66፥22 ኢሳ48፥19፤ 65፥17፤ ዮሐ10፥27-29፤ ዕብ12፥26-27፤ 1ጴጥ1፥4-5፤ 2ጴጥ3፥13
66፥23 መዝ22፥29፤ ኢሳ19፥21፤ 44፥5፤ ሕዝ46፥1-3፤ ራእ15፥4
66፥24 መዝ110፥6፤ ኢሳ1፥2፤ 14፥11፤ ማቴ25፥41፤ ማር9፥48

[u]18 በዕብራይስጡ የዚህ ሐረግ ትርጒም በትክክል አይታወቅም።

66፥13 *በኢየሩሳሌምም ትጽናናላችሁ፤* 49፥13 እና ማብ ይመ፤ ከ2ቆሮ1፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ።

66፥14 *ልባችሁ ሐሤት ያደርጋል፤* 60፥5 ይመ። *ሣር፤* የደካማነት ምልክት መሆኑ ይታወቃል፤ 37፥27 እና ማብ ይመ፤ 51፥12 ይመ፤ ሆኖም ከ44፥4 ጋር ያወዳድሩ። *የእግዚአብሔር እጅ፤* ከዕዝ7፥9፤ 8፥31 ጋር ያነጻጽሩ። *ከባሮቹ፤* 54፥17 እና ማብ ይመ። *ቍጣው፤* ቍ15፤ 13፥13 እና ማብ ይመ።

66፥15-16 *በእሳት፤* ፍርድ የሚገለጥበት ቃል ነው (1፥13 እና ማብ 30፥27 ይመ)።

66፥15 *ሠረገላዎቹም እንደ ዐውሎ ነፋስ፤* 5፥28፤ 2ነገ2፥11፤ 6፥17፤ መዝ68፥17 ይመ። *በቍጣ፤* 34፥2፤ 42፥25 እና ማብ ይመ። *ተግሣጹንም፤* 51፥20 እና ማብ ይመ።

66፥16 *በሰይፍ፤* 27፥1፤ 34፥6 እና ማብ ይመ። *ፍርዱን ... ያመጣል፤* በጌታ ቀን ማለት ነው (የ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ ከሕዝ 38፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ)።

66፥17 *አትክልት ቦታዎች፤* 1፥29 እና ማብ ይመ። *ራሳቸውን የሚቀድሱና የሚያነጹ፤* የአምልኮ ጣዖት ሥርዐት በሚጠይቃቸው መንገድ ሁሉ ማለት ነው፤ ከ2ዜና30፥17 ጋር ያነጻጽሩ። *የዕሪያዎችንና ... ሥጋ፤* 65፥4 እና ማብ ይመ።

66፥18 *ሐሳባቸውን፤* 65፥2 እና ማብ ይመ። ለዚህ ነገር በቅድሚያ ተጠያቂዎቹ ከሓዎቹ እስራኤላውያን ናቸው። *መንግሥታትንና ... ሁሉ ልሰበስብ፤* ከኢል3፥2፤ ሶፎ3፥8፤ ዘካ14፥2 ጋር ያነጻጽሩ። *ክብሬንም ያያሉ፤* እግዚአብሔር ሕዝቡን ከሚታደግበት ሁኔታ ጋር የተያያዘ ነው (35፥2-4፤ 40፥5 እና ማብ ይመ)።

66፥19 *ምልክት፤* ምናልባት በ11፥10፡12 የተጠቀሰውን ዐርማ ሊሆን ይችላል (የ5፥26 ማብ ይመ፤ ከመዝ74፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። በዳግም ምጽአት ከተጠቀሰው፣ "ከሰው ልጅ ምልክት" ጋር ይህን ያነጻጽሩ (ማቴ24፥30)። *የተረፉትን፤* ከፍርድ በኋላ ማለት ነው (ቍ16 ይመ)፤ ከዘካ14፥16 ጋር ያነጻጽሩ። *ተርሴስ፤* 23፥6 እና ማብ ይመ። *ፉጥ፤* ከግብፅ በስተ ምዕራብ ዛሬ ሊቢያ በሚባለው አገርና በአካባቢው የሚኖሩ ሰዎች ናቸው፤ ናሆ3፥9 ይመ። *ሉድ፤* በምዕራቡ ማዕከላዊ ትንሹ እስያ ያሉትን (በዘፍ10፥13 እና ማብ ይመ) ወይም በአፍሪካ ያሉትን ሕዝቦች ሊያመለክት ይችላል። *ቀስተኞች፤* ኤር46፥9 ይመ። *ቶባል፤* ብዙውን ጊዜ ከሜሴቅ ጋር አብሮ የሚጠቀስ ስም ነው (ዘፍ10፥2 እና ማብ፤ ሕዝ27፥13፤ 38፥2-3፤ 39፥1 ይመ)። ይህም ስፍራ ምናልባት ከጥቁር ባሕር በስተ ደቡብ ምሥራቅ ሳይሆን አይቀርም። *ደሴቶች፤* 11፥11 እና ማብ ይመ። *ክብሬን ይናገራሉ፤* 42፥12፤ 1ዜና16፥24 ይመ።

66፥20 *ወንድሞቻችሁን ሁሉ ... ያመጧቸዋል፤* አሕዛብ የተረፉትን ሰብስበው ያመጣሉ ማለት ነው (11፥11-12፤ 49፥22፤ 60፥4 እና ማብ ይመ)። *ወደ ተቀደሰው ተራራዬ፤* 2፥2-4 እና ማብ ይመ። *ቍርባናቸውን ... ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፤* እስራኤላውያን ዐሥራታቸውንና መባቸውን እንደሚያመጡ (ዘዳ12፥5-7 ይመ)።

66፥21 *አንዳንዶቹን፤* ያመኑትን አይሁድ (61፥6 እና ማብ) ወይም ወደ ቤተ ክርስቲያን የተጨመሩትንና የመሲሑ መንግሥት ዜጎች (1ጴጥ2፥5፡9 እና ማብ ይመ) የሆኑትን አሕዛብ ያመለክታል።

66፥22 *አዲስ ሰማያትና አዲስ ምድር፤* 65፥17 እና ማብ ይመ። *የዘራችሁ ስም እንደዚሁ ጸንቶ ይኖራል፤* 48፥19 እና ማብ ይመ።

66፥23 *ከአንዱ ወር መባቻ፤* 1፥14 እና ማብ ይመ። *የሰው ልጅ ሁሉ ... ሊሰግድ፤* 19፥21፤ ዘካ14፥16 እና ማብ ይመ።

66፥24፤ በማር9፥48 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል። *ወጥተውም ... ያያሉ፤* የሂኖም ሸለቆ ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ምዕራብ የሚገኝ ሲሆን፣ የገሃነም ምሳሌ ነው፤ ነህ11፥30፤ ኤር7፥32 ይመ። *ሬሳ፤* 5፥25፤ 34፥3 ይመ። *ያመፁትን፤* 1፥2 እና ማብ 24፥20 ይመ። *ትላቸው አይሞትም፤* ዘላለም ሲቃጠሉ መኖርን ያመለክታል፤ 14፥11፤ 48፥22፤ 50፥11፤ 57፥21 ይመ። *እሳታቸው አይጠፋም፤* 1፥31 እና ማብ፤ ማቴ3፥12 ይመ። *አስጸያፊ፤* ዳን12፥2 ይመ።

ትንቢተ ኤርምያስ

መግቢያ

ጸሐፊው፣ መጽሐፉ የተጻፈበት ጊዜ

ይህ መጽሐፍ ከሌሎች የብሉይ ኪዳን ነቢያት መጻሕፍት ይልቅ የነቢዩ ኤርምያስን የግል ሕይ ወት መከራና አገልግሎቱ ምን እንደሚመስል የሚገልጽ መጽሐፍ ነው:: የስሙ ትርጉም በግልጽ አይ ታወቅም፤ ነገር ግን አንዳንድ ሐሳቦች ተሰጥተዋል:: "እግዚአብሔር ከፍ ያደርጋል"፣ "እግዚአብሔር ይመሠርታል" የሚሉት ከተሰጡት ትርጉሞች መካከል ጥቂቶቹ ሲሆኑ፣ በይበልጥ ተቀባይነት ያለው ግን፣ "እግዚአብሔር ይወረውራል" የሚለው ነው ወይም በኀጢአታቸው ምክንያት ከእግዚአብሔር ፍርድ ሥር፣ የአሕዛብን "ወደ ታች መወርወር" ሊያመለክት ይችላል:: ኤርምያስ የነቢይነት አገልግሎቱን የጀመረው በ626 ዓ.ቅ.ክ. ሲሆን፣ የፈጸመውም በ586 ዓ.ቅ.ክ በኋላ ነው (የ1፥2-3 ማብ ይመ)::

የሶፎንያስ አገልግሎት ከኤርምያስ አገልግሎት ጥቂት ቀደም የሚል ሲሆን፣ ዕንባቆምና ምና ልባትም አብድዩ ያገለግሉ የነበረው ከኤርምያስ ጋር በተመሳሳይ ጊዜ ነበር:: ነቢዩ ሕዝቅኤል አገል ግሎቱን በ593 ዓ.ቅ.ክ በባቢሎን ቢጀምርም፣ የመጨረሻው የአገልግሎት ዘመኑ በኢየሩሳሌም የነበረው ታላቁ ነቢይ ኤርምያስ ያገለግል ከነበረበት ጊዜ ጋር አንድ ነው:: ነቢዩ ኤርምያስ እንዴትና መቼ እንደ ሞተ በትክክል የሚታወቅ ነገር የለም፤ ይሁን እንጂ በግብፅ ተሰዶ ሳለ በድንጋይ ተወግሮ እንደ ሞተ የአይሁድ ትውፊት ይናገራል (ከዕብ 11፥37 ጋር ያነጻጽሩ)::

ኤርምያስ ካህንና የኬልቅያስ ቤተ ሰው ወገን ነበር፤ የትውልድ አገሩ አናቶት ሲሆን (1፥1)፣ በንጉሥ ሰሎሞን ጊዜ ካህን የነበረው የአብያታር ወገን ሳይሆን አይቀርም (1ነገ2፥26):: በይሁዳ ያለው ቀጣይ ትውልድ በእግዚአብሔር መለኮታዊ ፍርድ ተጠራርጎ የሚጠፋበት ጊዜ ሩቅ ስላልነበረ፣ እግዚ አብሔር ኤርምያስን ሚስት እንዳያገባና ልጆችን ወልዶ እንዳያሳድግ አዘዘው (16፥1-4):: ኤርምያስ ገና ከመጀመሪያው የሚናገረው የትንቢት ቃል ፍርድንና ጥፋትን ያዘለ ነበር፤ ያፈራቸውም ወዳጆች እጅግ ጥቂት ሲሆኑ፣ ከእነርሱም መካከል አኪቃም (26፥24)፣ የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስና (39፥14) ኢትዮጵ ያዊው አቤሜሌክ (38፥7-13፤ ከ39፥15-18 ጋር ያነጻጽሩ) ይገኙበታል:: የኤርምያስ የቅርብ ጓደኛና ታማኝ ጸሐ ፊው የነበረው ባሮክ ሲሆን፣ እርሱም ነቢዩ ኤርምያስ በቃሉ የተናገረውን የእግዚአብሔር ቃል በቀጥታ ይጽፍ ነበር(36፥4-32):: ባሮክ ምድራዊን ነገር ለማግኘት ያለውን ምኞት ገትቶ፣ እግዚአብሔር ዕድል ፈንታ አድርጎ በሰጠው ነገር ብቻ እንዲረካ ነቢዩ ኤርምያስ መክሮታል (ም 45):: ባሮክ የግዢ ውል የተፈጸመበትን ሠነድ ከኤርምያስ ተቀብሎ በሸክላ ዕቃ ውስጥ በጥንቃቄ እንዲቀመጥ አደረገ (32፥11-16)፤ በኋላም ነቢዩ ተሰዶ ወደ ሄደበት ወደ ግብፅ አብሮት በመሰደድ ረጅም መንገድ ከእርሱ ጋር ተጓዘ (43፥6-7):: ከም 1-51 ከተጠቀሱት ድርጊቶች ውስጥ በ580 ዓ.ቅ.ክ በኋላ የተፈጸመ ነገር ስለ ሌለ፣ የነቢዩ ኤርምያስን መጽሐፍ አጠቃሎ የጻፈውና ያዘጋጀው ያለ ጥርጥር ራሱ ባሮክ ነው (ም 52 በሌላ ሰው እጅ ተጽፎ የገባ ተጨማሪ ታሪክ ነው)::

ኤርምያስ ለምርመራና ለግል ሂስ ራሱን ግልጥ በማድረጉ ባሕርዩና ማንነቱ ምን እንደ ሚመስል በሚገባ አሳይቶአል (10፥24):: በተፈጥሮው ፈሪ ቢሆንም (1፥6)፣ እግዚአብሔር ብርቱና ደፋር እንደ ሚያደርገው አረጋግጦለታል (1፥18፤ 6፥27፤ 15፥20):: በተናገራቸው የንስሐ ቃሎች ውስጥ (11፥18-23፤ 12፥1-4፤ 15፥10-21፤ 17፥12-18፤ 18፥18-23፤ 20፥7-18)ግልጽ በሆነ ሁኔታ ስሜቱን ለእግዚአብሔር በመንገር፣ ጥልቅ የሆነውን ውስጣዊ ትግል ገልጦአል (12፥1:15፥18):: ለወገኖቹም እጅግ የማለደ ቢሆ ንም አንዳንድ ጊዜ ደግሞ በግል ጠላቶቹ ላይ በቀልን የሚጋብዝ የርግማንና የውግዘት ቃልን ተጠ ቅሞአል (12፥1-3፤ 15፥15፤ 17፥18፤ 18፥19-23):: ኤርምያስ አብዛኛውን ጊዜ መንፈሱ በሐዘን የተሰበረ ስለ ነበር (4፥19፤ 9፥1፤ 10፥19-20፤ 23፥9)፣ "አልቃሻው ነቢይ" በመባል ይታወቃል:: ይሁን እንጂ ከእግዚአብሔር የተቀበለውን መለኮታዊ ጥሪ በማሰቡና (1፥17) እግዚአብሔርም በተደጋጋሚ ነቢይ አድርጎ እንደ ላከው ስላረጋገጠለት (3፥12፤ 7፥2: 27-28፤ 11፥26፤ 13፥12-13፤ 17፥19-20) በእግዚአ ብሔር አገልግሎት ውስጥ ፈሪ እንዳይሆን አድርጎታል (ከ15፥20 ጋር ያነጻጽሩ)::

ታሪካዊ ዳራ

ነቢዩ ኤርምያስ በይሁዳ ትንቢት የተናገረው ከኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት (ዓ.ቅ.ክ 640-609) አጋማሽ ጀምሮ እስከ ኢዮአካዝ (ዓ.ቅ.ክ 609)፣ ኢዮአቄም (ዓ.ቅ.ክ 609-598)፣ ዮአኪን (ዓ.ቅ.ክ 598-597) እና ሴዴቅያስ (ዓ.ቅ.ክ 597-586)ዘመነ መንግሥት ድረስ (ከዚያም በኋላ) ነው:: ይህ ጊዜ ይሁዳን ጨምሮ አያሌ መንግሥታትና ሕዝቦች ብዙ መከራ ያዩበት የሥቃይና የጭንቀት ዘመን ነበር:: በምዕራብ እስያ የሚገኙ ትናንሽ መንግሥታት፣ ግዛታቸውን ለማስፋፋት በሚታገሉና በሚፎካከሩ እንደ ግብፅ፣ አሦርና ባቢሎን ባሉ መንግሥታት ይደቈሱና ይረገጡ ነበር፤ ኤርምያስ ያገለግልበት የነበረበት ዘመን ገጽታ ከዚህ የተለየ አልነበረም:: አሹርባኒፓል ከአሦር ታላላቅ ነገሥታት አንዱና የመጨረሻው ንጉሥ ሲሆን፣ የሞተውም በ627 ዓ.ቅ.ክ ነው:: ከተተኪዎቹም መካከል አገዛዙን በ626 ዓ.ቅ.ክ እንደ ጀመረውና አዲሲቷን የባቢሎንን መንግሥት እንደ መሠረተው እንደ ናቡፖላሳር ያለ አልነበረም:: ኤርምያስም ለነቢይነት አገልግሎት የተጠራው በዚሁ ዓመት ነበር:: የአሦር መዲና የነበረችው ነነዌ በ612 ዓ.ቅ.ክ

በባቢሎናውያንና በሜዶናውያን የተባበረ ሰራዊት ጥቃት ሥር ከወደቀች በኋላ፣ ከባቢሎን ጋር ወዳጅነት ያልነበራት ግብፅ ልትወድቅ የተቃረበችውን አሦርን ለማዳን ወደ ሰሜን ዘመተች። የይሁዳ ንጉሥ ኢዮስያስ የግብፅን ግሥጋሴ ለመግታት ያደረገው ሙከራ ትልቅ ስህተት ስለ ነበረ፣ በ609 ዓ.ቅ.ክ በፈርዖን ኒካው ዳግማዊ በመጊዶ አቅራቢያ አሳዛኝ በሆነ ሁኔታ ያለ ጊዜው ተገደለ (2ዜና35፥20-24)። ነቢዩ ኤርምያስ እንደ እርሱ እግዚአብሔርን ይፈራ የነበረው ኢዮስያስ መንፈሳዊ ተሃድሶን በአገሪቱ ባደረገ ጊዜ በ11፥1-8፤ 17፥19-27 ላይ የተጠቀሱትን መልእክቶች የተናገረው ራሱ ሊሆን ይችላል፤ ይህ ንጉሥ አሳዛኝ በሆነ ሁኔታ ያለ ጊዜው ሲሞትም የሐዘን ግጥም ገጠመለት (2ዜና35፥25)።

ሰሎም በመባል የሚታወቀው የኢዮስያስ ልጅ ኢዮአካዝ፣ ጥሩ ስላልነበረው አካሄዱ በኤርምያስ መጽሐፍ ውስጥ አጭር መግለጫ ተሰጥቷል (22፥10-12) ፈርዖን ኒካው ኢዮአካዝን በሰንሰለት በማሰር፣ ኤልያቄም የተባለውን የኢዮስያስን ልጅ ኢዮአቄም የሚል ስም አውጥቶለት በምትኩ አነገሠው። ኢዮአካዝ ለአጭር ጊዜ ማለትም ለሦስት ወር ያህል ገዛ (2ዜና36፥2)፤ የእርሱም የአገዛዝ ዘመን ቤተ መንግሥቱ በኤርምያስ ላይ በነበረው አመለካከት ላይ ትልቅ ለውጥ አምጥቶአል። ቀደም ብሎ ኤርምያስ የንጉሡ ወዳጅና የግል ምስጢረኛ ነበር፤ አሁን ግን ለአጭር ጊዜ በነጻነት ከኖረ በኋላ የእስር ና የስደት ኑሮ ተፈራረቀበት (20፥1-2፤ 26፥8-9፤32፥2-3፤ 33፥1፤ 36፥26፤37፥12-21፤ 38፥6-13:28)።

ኢዮአቄም ለኤርምያስ ባለው ጠላትነት ገፋበት። አንድ ጊዜ የነቢዩ ኤርምያስ የትንቢት ቃል ሲነበብለት (36፥21)፣ ንጉሡ የጸሐፊ ቢላዋ በመያዝ ሦስት ወይም አራት ዐምድ በተነበበለት ቍጥር እየቀደደ በክረምት ቤቱ ውስጥ ባለው የእሳት ምድጃ ላይ ይጥለው ነበር (ቍ22-23)። ይሁን እንጂ ኤርምያስ በእግዚአብሔር ትእዛዝ ብዙ ተመሳሳይ ቃላትን በመጨመር ለባሮክ ተናግሮ የትንቢቱ ቃል ለሁለተኛ ጊዜ እንዲጻፍ አደረገ (ቍ32)።

በኤርምያስ ሕይወት ላይ ከተከሠተው ከዚህ ሁኔታ በፊት፣ የታሪክን ሂደት የለወጠ አንድ ለየት ያለ ነገር ተፈጽሞአል። በ605 ዓ.ቅ.ክ በኤፍራጥስ ወንዝ አጠገብ ከርከሚሽ ላይ ግብፆች አባቱን ናቡፖላሳርን በዚያው ዓመት ተክቶ የባቢሎን ገዥ በሆነውና ልዩ ችሎታ በነበረው ጦር መሪ በናቡከደነፆር ተደመሰሱ (46፥2)። ፈርዖን ኒካው ከፍተኛ ሽንፈት ደርሶበት ወደ ግብፅ ተመለሰ፤ ባቢሎንም ለሚቀጥሉት 70 ዓመታት በምዕራባዊ እስያ ያለ ተፎካካሪ የበላይ ሆና ቈየች። ስለዚህ ናቡከደነፆር በ605 ዓ.ቅ.ክ ኢየሩሳሌምን ከበበ፤ ኢዮአቄምን ከዙፋኑ አወረደ (ዳን1፥1-2)፤ ዳንኤልንና ሌሎች ሦስት ጓደኞቹን ወደ ባቢሎን አፈለሰ (ዳን1፥3-6)። ከዚህ በኋላበ 598-597 ዓ.ቅ.ክ ናቡከደነፆር እንደ ገና ኢየሩሳሌምን ወጋ፤ ከዚህ በኋላ ስለ ዐመፀኛው ኢዮአቄም ምንም ወሬ አልተሰማም። ልጁ ዮአኪን ለሦስት ወር ብቻ ይሁዳን ገዛ (2ዜና36፥9)። ነቢዩ ኤርምያስ የዮአኪንንና የተከታዮቹን ተማርኮ መሄድ አስቀድሞ የተናገረ ሲሆን (22፥24-30)፣ ይህም ትንቢት ቈይቶ ተፈጽሞአል (24፥1፤ 29፥1-2)።

በ597 ዓ.ቅ.ክ ዓመት የኢዮስያስ ልጅ የሆነውን የዮአኪንን አጎት ማታንያንን፣ የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ስሙን ሴዴቅያስ ብሎ በይሁዳ አነገሠው (37፥1፤ 2ነገ24፥17፤ 2ዜና36፥11-14)። ሴዴቅያስ ደካማና ወላዋይ ንጉሥ ነበር። አንዳንድ ጊዜ የነቢዩ ኤርምያስ ወዳጅ በመሆን ምክር ሲጠይቀው፣ በሌላ ጊዜ ደግሞ የነቢዩን ጠላቶች ወሬ በመስማት ኤርምያስን ያጕሳቍለውና ያስረው ነበር። የሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት ሊያበቃ በተቃረበበት ጊዜ፣ ነቢዩ ኤርምያስ የራሱን ሕይወት ለማትረፍ ሲል፣ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ሊገልጽለት ከንጉሡ ጋር ተስማማ (38፥15-27)። ከዚህ ጊዜ በኋላም ቢሆን ኢየሩሳሌም ሙሉ በሙሉ እስከ ተያዘችበት እስከ በ586 ዓ.ቅ.ክ (38፥28) ድረስ የቁም እስረኛ ሆኖ ቈይቶአል።

ሴዴቅያስ ከከተማይቱ ሸሽቶ ለማምለጥ ሲሞክር፣ ባቢሎናውያን ተከታትለው ያዙት፤ ልጆቹንም በፊቱ ገደሏቸው፤ ከዚህም በኋላ ናቡከደነፆር የሴዴቅያስን ዐይን አወጣ (39፥1-7)። የንጉሡ ዘበኞች አለቃ የነበረው ናቡዘረዳን፣ ናቡከደነፆር የይሁዳ ገዥ አድርጎ ከሾመው ከጎዶልያስ ጋር እንዲቀመጥ ኤርምያስን መከረው (40፥1-6)። ጎዶልያስ ይሁዳን ጥቂት ጊዜ እንደ ገዛ በተቃዋሚዎቹ ተገደለ (ም41)። ሌሎቹ አይሁዶች የባቢሎናውያንን የበቀል ጥቃት በመፍራት፣ ኤርምያስንና ባሮክን ይዘው ወደ ግብፅ ሸሹ (43፥4-7)። በዚህ ጊዜ የነቢዩ ኤርምያስ ዕድሜ ከ70 በላይ ሳይሆን አይቀርም። በትንቢቱ የተጻፈው የመጨረሻ ቃል በ44፥24-30 ላይ የሚገኝ ሲሆን፣ በዚህ ክፍል ያለው የመጨረሻ ቃልም ግብፅን በ589-570 ዓ.ቅ.ክ ስለ ገዛው ስለ ፈርዖን ሖፍራ የተጻፈ ብቸኛ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስ ነው።

መልእክቱና በውስጡ የተካተቱ ዋና ሐሳቦች

በስሙ በሚታወቀው መጽሐፍ ውስጥ በተደጋጋሚ፣ "ነቢዩ ኤርምያስ" ተብሎ (20፥2፤ 25፥2፤ 28፥5:10-12:15፤ 29፥1:29፤ 32፥2፤ 34፥6፤ 36፥8:26፤ 37፥2:3:6፤ 38፥9-10:14፤ 42፥2:4፤ 43፥6፤ 45፥1፤ 46፥1:13፤ 47፥1፤ 49፥34፤ 50፥1) እንዲሁም በሌላ ስፍራ በተመሳሳይ ሁኔታ የሚጠራው (2ዜና36፥12፤ ዳን9፥2፤ ማቴ2፥17፤ 27፥9፤ ማቴ16፥14 ይመ) ኤርምያስ ለነቢይነት አገልግሎት በእግዚአብሔር መጠራቱን ምንጊዜም ቢሆን የሚዘነጋው አልነበረም (1፥5፤ 15፥19)። ስለሆነም ኤርምያስ በራሱ በእግዚአብሔር አስቀድሞ የተነገረውን የትንቢት ቃል ብቻ ተናገረ (19፥2)፤ የተናገረውም ሙሉ በሙሉ ተፈጸመ (28፥9፤ 32፥24)። / ኤርምያስ እንደ ሐናንያ (ም;28) ሸማያ (29፥24ጠ32) ያሉ ሐሰተኛ ነቢያትን አጥብቆ የሚቃወምና ፊት የማይሰጥ ሰው ነበር (14፥13-18፤ 23፥13-40፤ 27፥14-18)። እርሱ የተናገራቸው አብዛኛዎቹ ትንቢቶች በአጭር ጊዜ የተፈጸሙ ሲሆን (16፥15፤ 20፥4፤ 25፥11-14፤ 27፥19-22፤

29፥10፤ 34፥4-5፤ 43፥10-11፤ 44፥30፤ 46፥13)፤ ሌሎቹ ደግሞ በረጅም ጊዜ ውስጥ የተፈጸሙ ወይም ወደ ፊት ሊፈጸሙ ያሉ ነበሩ (23፥5-6፤ 30፥8-9፤ 31፥31-34፤ 33፥15-16)::

አስቀድሞ እንደ ተገለጸው የኤርምያስ አገልግሎት ገና ከመጀመሪያው በግጭት የተሞላ ነበር:: ልጆቻቸውን ለባዕድ አማልክት እንዲሠዉ የሚያስገድዳቸውን ጣዖት በማምለክ ስላመነዘሩ (16፥10-13:20፤ 22፥9፤ 32፥29፤ 44፥2-3:8:17-19:25)፣ የአገሩን ሰዎች በሠሩት ኀጢአት ክፉኛ ወቅሶአቸዋል (44፥23):: ነገር ግን የይሁዳ ሰዎች ኀጢአት ቢሠሩ እንኳ ኤርምያስ ይወዳቸዋል፤ እግዚአብሔር ባይፈቅድለትም (7፥16፤ 11፥14፤ 14፥11) ስለ እነርሱ ከመጸለይ ወደ ኋላ አላለም (14፥7:20)::

ንስሐ እውነተኛ ከሆነ፣ ፈጥኖ ሊፈጸም ያለውን ቅጣት ሊያግድ እንደሚችል ኤርምያስ በጥንቃቄ ቢያመለክትም፣ ፍርድ በሁሉ ስፍራ ግልጽ ሆነው ከሚገኙት የመጽሐፉ ዋና ሐሳቦች አንዱ ነው:: እስራ ኤላውያን ለባቢሎናውያን እንዲገዙና ቀደም ብለው ተማርከው የሄዱትም ባሉበት ቦታ ሕይወታቸውን በቀድሞው ሁኔታ እንዲመሩ የሰጠው ምክር ኤርምያስን በብዙዎች ዘንድ እንደ ከዷ አስቈጥሮታል:: በሌላ በኩል ደግሞ የአገሩ ሰዎች እንዳያምፁ መምከሩና ራሳቸውን ሲያጠፉ ዝም ብሎ አለመመ ልከቱ፣ ሕዝቡን የሚወድ እውነተኛ ዐርበኛ አድርጎታል:: በባቢሎን ላይ ከማመፅ ይልቅ መገዛት እንዳለባቸው በማስጠንቀቅ፣ ኤርምያስ በማንኛውም ሁኔታ ቢሆን ሊጠበቅ የሚገባውን፣ ለእነርሱ የሆነውን የእግዚአብሔርን ፈቃድ ገልጦላቸዋል::

ነቢዩ ኤርምያስ እግዚአብሔር የሁሉ ነገር የበላይ መሆኑን በሚገባ ተረድቶአል:: በኤርምያስ የትምህርተ መለኮት አስተምህሮ መሠረት እግዚአብሔር የተፈጠሩ ነገሮች ሁሉ ፈጣሪ (10፥12-16፤ 51፥15-19)፣ ሁሉን ቻይ (32፥27፤ 48፥15፤ 51፥57)፣ በሁሉ ስፍራ የሚገኝና ሁሉንም የሚያውቅ (23፥24) ነው:: ኤርምያስ የሚያገለግለውን አምላክ እጅግ ከፍ ከፍ በማድረግ (32፥17-25)፣ የይሁዳ ብቻ ሳይሆን፣ የአሕዛብና የመንግሥቶቻቸው ጌታና ገዥ እንደ ሆነ ገልጾአል (5፥15፤ 18፥7-10፤ 25፥17-28፤ ምዕራፍ 46-51)::

በተጨማሪም ኤርምያስ፣ እግዚአብሔር ስለ ግለሰቦችና በእርሱም ዘንድ ስላላቸው ኀላፊነትና ተጠ ያቂነት ግድ የሚለውና የሚጠነቀቅ ሰው ነው:: ነቢዩ ኤርምያስ በዚህ ነገር ላይ ያደረገው ትኵረት (31፥29-30)፣ ነቢዩ ሕዝቅኤል ካደረገው ጋር እጅግ ተመሳሳይ ነው (ሕዝ18፥2-4)፤ ስለዚህም ሁለቱ ነቢ ያት፣ "ስለ ሰዎች የሚጨነቁ ነቢያት" በሚል ይታወቁ ነበር:: የሚወዳት ይሁዳ ወደ ሞት እየተነዳች ሲመለከት፣ ኀጢአትንና የውጤቱን አይቀሬነት ተገንዝቦ ከእግዚአብሔር የተሰጠውን ኀላፊነት ለመወ ጣት ነቢዩ ኤርምያስ ኀይለኛ የጽድቅ ሰባኪ ሆነ (5፥14፤ 20፥9፤ 23፥29)፤ ዘመናት ቢያልፉም ኤርምያስ የተናገረው የትንቢት ቃል ግን ኀይሉን አላጣም::

ኢዮስያስ ለአጭር ጊዜ ያህል መንፈሳዊ ተሐድሶን በይሁዳ ቢያደርግም፣ በረጅሙና በክፉው የምናሴ ዘመነ መንግሥት ምድሪቱ እጅግ በኀጢአት ተበክላ ነበር:: ለእንዲህ ዐይነቷ ምድር የእግዚ አብሔርን ፍርድ ማወጅ፣ ደስ ለማያሰኝ አገልግሎት መጠራት ነው:: ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በራ ሱ ሕዝብ ላይ ፍርድ እንደሚያመጣ መናገር፣ እንዲሁም የዘመኑ ፍጻሜ መቃረቡን ማወጅ ነበረበት:: ከረጅም ጊዜ በኋላ እግዚአብሔር የመጨረሻውን የቃል ኪዳኑን ርግማን (ዘሌ26፥31-33፤ ዘዳ28፥49-68) በቀረው ሕዝቡ ላይ ማምጣት ነበረበት:: ከግብፅ ካወጣቸው ቀን ጀምሮ ያደረገላቸውን ነገር ሁሉ ያጠ ፉል:: ይህም እስራኤላውያን እልከኛ በመሆን፣ ልባቸውን ባለመቀደስና በመዘጋት መቃጠላቸው፣ ዕጣ ፈንታቸውም ምን እንደሆነ የሚገልጽ የመጨረሻው ቀን የተቃረበ የሚመስልበት ጊዜ ነው:: በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር የመረጠው ሕዝብ መጣሉን፣ የጥንት ተስፋዎችና ቃል ኪዳኖች ሁሉ ከንቱ ሆነው መቅረ ታቸውን መገንዘብ ይቻላል::

እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይና በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የሚያመጣው ፍርድ አስፈሪ ቢሆንም፣ ይህ ታዲያ እግዚአብሔር በታሪክ ውስጥ የሚሠራው የመጨረሻው ነገር አልነበረም:: ምሕረትና የኪዳን ታማኝነት ቍጣን አሸንፈው ይወጣሉ:: ከፍርድ በኋላ እንደ ገና መቋቋምና መታደስ ይመጣል:: እስራ ኤል እንደ ገና ትቋቋማለች፤ ያፈራረሷት መንግሥታት ይፈርሳሉ፤ እግዚአብሔር ከእስራኤል፣ ከዳዊትና ከሌዋውያን ጋር የገባው የጥንቱ ኪዳን ይከበራል:: እግዚአብሔር እንደ ገና ከሕዝቡ ጋር አዲስ ኪዳን ያደር ጋል፤ ሕጉን በሕዝቡ ላይ ይጽፋል:: (31፥31-34) ለአገልግሎቱም ይቀድሳቸዋል:: የዳዊት ቤት በጽድቅ ይገዛቸዋል፤ ታማኝ ካህናትም ያገለግላሉ:: እግዚአብሔር ለእስራኤል የሚገባው የቤዛነት ተስፋ፣ በፍጥ ረት ውስጥ እንዳለው ሕግ የጸና ነው (ም:33)::

የኤርምያስ መልእክት የሩቁንም ሆነ የቅርቡን እይታ ግልጽ አድርጎታል:: ለእስራኤል አምላክ ታማኝ ባልሆነችው እስራኤል ላይ በማስመሰል፣ ሐሰተኛ ነቢያት ለዐመፀኛው ሕዝብ ሰላም እንደሚመጣ ያውጁ ነበር:: ነገር ግን ኀጢአትን እንዲያወግዝና ፍርድን እንዲያውጅ ኤርምያስን ያስገደደው እግዚአብሔር፣ መለኮታዊ ፍርዱ ለ70 ዓመት ያህል እንደ ሚጸና ይናገር ዘንድ ሥልጣን የሰጠው እርሱ ነው:: ከዚህ በኋላ ይቅርታና መንጻት ይመጣል፤ በእግዚአብሔር የጥንት ሥራ፣ ተስፋና ቃል ኪዳን የተጠቀሱ፣ ባለፈው የሚናፈቁ ነገሮች ሁሉ ጥንት እግዚአብሔር ከፈጸማቸው የምሕረት ሥራዎች ሁሉ በላይ በሆነ ሁኔታ የሚፈጸሙበት አዲስ ዘመን ነው::

ሥነ ጽሑፋዊ ይዘት

ትንቢተ ኤርምያስ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ካሉት መጻሕፍት ይልቅ አያሌ ቃላትን የያዘ ዳጐስ ያለ መጽሐፍ ነው:: በተጨማሪነት የገባውን ታሪካዊ ጽሑፍ (ም52) አካትቶ ብዙ ምዕራፎች በስድ ንባብ

ቢጻፉም (ም7፤ 11፤ 16፤ 19፤ 21፤ 24-29፤ 32-45)፣ ብዙዎቹ የጽሑፉ ክፍሎች ግጥማዊ ይዘት ያላቸው ናቸው:: የኤርምያስ ቅኔ የከበረ ሐሳብ ያለበት፣ ለስለስ ላለ ሙዚቃ የሚመቹ አጫጭር ግጥሞችን በመያዝ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከታወቁት ክፍሎች አንዱ ነው:: ኤርምያስ ከተናገራቸው ውብ የሆኑ ሐረጎች በተጨማሪ በቀላሉ ሊታወሱ የሚችሉ አያሌ ምንባቦችም በመጽሐፉ ውስጥ ተካተዋል (2፥13:26-28፤ 7፥4:11:34፤ 8፥20:22፤ 9፥23-24፤ 10፥6-7:10:12-13፤ 13፥23፤ 15፥20፤ 17፥5-9፤ 20፥13፤ 29፥13፤ 30፥7:22፤ 31፥3:15:29-30:31-34፤ 33፥3፤ 51፥10)::

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በልዩ ጥበብ የቀረበ የቅኔ ድግግሞሽ ይታያል (4፥23-26፤ 51፥20-23):: ዋና ሐሳብ ያዘሉ ሐረጎችን ደጋግሞ ማቅረብ አስፈላጊ እንደ ሆነና ውጤት እንዳለው ኤርምያስ በሚገባ ተረድቶአል:: ለምሳሌ:- "ሰይፍ፣ ራብና ቸነፈር" የሚሉ ቃሎች በተለያዩ ጥቅሶች ውስጥ 15 ጊዜ ተጽፈዋል (14፥12፤ 12፥7:9፤ 24፥10፤ 27፥8:13፤ 29፥17-18፤ 32፥24:36፤ 34፥17፤ 38፥2፤ 42፥17:22፤ 44፥13):: እጅግ አስፈላጊና ተገቢ በሆኑ ቦታዎች ላይ ደግሞ ምስጢራዊ ስሞችን ይጠቀማል (የ25፥26፡ 51፥1:41 ማብ ይመ):: የድምፅ ድግግሞሽና የድምፅ ከፍና ዝቅ ማለት በግጥሞቹ ምት ላይ የሚታይ ሌላው የኤርምያስ መጽሐፍ ሥነ ጽሑፋዊ ይዘት ነው (48፥43፤ 51፥2፤ የኢሳ24፥17 ማብ ይመ)::

ሕዝቅኤል እንዳደረገው ሁሉ፣ ኤርምያስም ብዙ ጊዜ መልእክቱን በግልጽ ማስረዳት እንዲችል ምሳሌ ማቅረብ እንዳለበት ትእዛዝ ይሰጠው ነበር:: ለምሳሌ የተበላሸችና ጥቅም የሌላት መታጠቂያን መታጠቅ (13፥1-11)፣ ሸክላን መስበር (19፥1-12)፣ ቀንበርን በአንገት ላይ ማድረግና (ም27) ትልልቅ ድንጋዮችን መግቢያ ላይ ባለው ወለል ሥር መሸሸግ (43፥8-13):: ኤርምያስ ሚስት እንዳያገባና ልጆች እንዳይወልድ (16፥1-4)፣ የሐዘን መብል ወደሚበላበት ወይም ወደ ግብዣ ቤት እንዳይገባ (16፥5-9፣ በትውልድ አገሩ በዓናቶት የዕርሻ መሬት እንዳይገዛ (32፥6-15) እግዚአብሔር የሰጠው ትእዛዝ ምሳሌያዊ ይዘት ያለው ነው:: እግዚአብሔር መልእክቱን ለኤርምያስ ለመግለጽ የሚታዩ የመረጃ መሣሪያዎችን በመጠቀምም ነግሮታል፤ ለምሳሌ የሸክላ ሠሪው ሸክላ (18፥1-10)፣ ሁለት ቅርጫት በለስ (24)::

አስተዋፅኦ

በኤርምያስ መጽሐፍ ውስጥ ያለው የትንቢት ቃል አጻጻፍ በሕዝቅኤል መጽሐፍ እንደሚታየው አጻጻፍ ቅደም ተከተልን የያዘ አይደለም:: ቅደም ተከተሉን የጠበቀ ቢሆን ኖሮ፣ በመጽሐፉ ውስጥ ያሉት ክፍሎች አቀማመጥ ቀጥሎ ባለው ሁኔታ ሊቀርብ ይችል ነበር (1፥1-7፥15፤ ም26፤ 7፥16-20፥18፤ ም25፤ ም46-51፤ 36፥1-8፤ ም45፤ 36፥9-32፤ ም35፤ ም21-24፤ ም27-31፤ 34፥1-7፤ 37፥1-10፤ 34፥8-22፤ 37፥11-38፥13፤ 39፥15-18፤ ም32-33፤ 38፥14-39፥14፤ 52፥1-30፤ ም40-44፤ 52፥31-34:: ከዚህ በታች የሚገኘው አስተዋፅኦ የኤርምያስን መጽሐፍ አሁን ባለበት ሁኔታ የሚተነትን ነው::

1. የነቢዩ ጥሪ (ም1)
2. ለይሁዳ የተነገረ ምክርና ማስጠንቀቂያ (ም2-35)
   - ሀ. የይሁዳ ምንዝርና (ም2-6)
   - ለ. ቤተ መቅደስን በሚመለከት የተነገረ መልእክት (ም7-10)
   - ሐ. ቃል ኪዳኑን መተላለፍና ሤራ (ም11-13)
   - መ. ድርቁን በተመለከተ የተነገሩ መልእክቶች (ም14-15)
   - ሠ. የደረሰው ጥፋትና የማጽናናት ቃል (16፥1-17፥18)
   - ረ. ሰንበትን ስለ መቀደስ የተሰጠ ትእዛዝ (17፥19-27)
   - ሰ. ከሸክላ ሠሪው የሚገኝ ትምህርት (ም18-20)
   - ሸ. በነገሥታት፣ በነቢያትና በሕዝቡ ላይ የተነገረ ፍርድ (ም21-24)
   - ቀ. ወደ ባቢሎን ተማርኮ ስለ መወሰድ አስቀድሞ መነገሩ (ም25-29)
   - በ. እስራኤል እንደ ገና ስለ መቋቋሟ የተገባው ተስፋ (ም 30-33)
   - ተ. ተጨማሪ የታሪክ ጽሑፍ (ም34-35)
3. የነቢዩ ሥቃይና ስደት (ም36-38)
   - ሀ. የኤርምያስ ጥቅልል መጽሐፍ ስለ መቃጠሉ (ም36)
   - ለ. የኤርምያስ መታሰር (ም37-38)
4. የኢየሩሳሌም አወዳደቅና ያስከተለው ውጤት (ም39-45)
   - ሀ. የኢየሩሳሌም አወዳደቅ (ም 39)
   - ለ. የጎዶልያስ አነሣሥና መገደል (40፥1-41፥15)
   - ሐ. ወደ ግብፅ መሸሽ (41፥16-43፥13)
   - መ. በግብፅ ባሉት ላይ የተነገረ ትንቢት (ም44)
   - ሠ. ተጨማሪ የታሪክ ጽሑፍ፤ ለባሮክ የተሰጠው ተስፋ (ም45)
5. በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የተነገረ ፍርድ (ም46-51)
   - ሀ. በግብፅ ላይ (ም46)
   - ለ. በፍልስጥኤም ላይ (ም 47)
   - ሐ. በሞዓብ ላይ (ም48)

መ. በአሞን ላይ (49፥1-6)
ሠ. በኤዶም ላይ (49፥7-22)
ረ. በደማስቆ ላይ (49፥23-27)
ሰ. በቄዳርና በሐፃር (በዓረብ) ላይ (49፥28-33)
ሸ. በኤላም ላይ (49፥34-39)
ቀ. በባቢሎን ላይ (መ 50-51)

6. ተጨማሪ ታሪክ (ም52)

1 የኬልቅያስ ልጅ፣ ኤርምያስ የተናገረው ቃል ይህ ነው፤ አባቱ በብንያም አገር በዓናቶት ከሚገኙት ካህናት አንዱ ነበረ። ²*የእግዚአብሔር ቃል* የይሁዳ ንጉሥ፣ የአሞን ልጅ ኢዮስያስ በነገሠ በዐሥራ ሦስተኛው ዓመት ወደ ኤርምያስ *መጣ*፤ ³ደግሞም በይሁዳ ንጉሥ፣ በኢዮስያስ ልጅ በኢዮአቄም ንግሥ ዘመን፤ እንዲሁም በይሁዳ ንጉሥ፣ በኢዮስያስ ልጅ በሴዴቅያስ ንግሥ ዘመን፤ እስከ ዐሥራ አንደኛው ዓመት መጨረሻ ድረስ የኢየሩሳሌም ሕዝብ ተማርኮ እስከ ሄደበት እስከ አምስተኛው ወር ድረስ ወደ እርሱ ይመጣ ነበር።

የኤርምያስ መጠራት

⁴*የእግዚአብሔር ቃል* ወደ እኔ *መጣ*፤ እንዲህም አለኝ፤

⁵“በማሕፀን ሳልሠራህ ዐወቅሁህ፤
ከመወለድህ በፊት ለየሁህ፤[*]
ለሕዝቦችም ነቢይ እንድትሆን ሾምሁህ።”

⁶እኔም፣ “ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ እንዴት እንደምናገር አላውቅም፤ ገና ሕፃን ልጅ ነኝና” አልሁ።

⁷*እግዚአብሔር* ግን እንዲህ አለኝ፤ “‘ገና ሕፃን ልጅ ነኝ’ አትበል፤ ወደምልክህ ሁሉ ሄደህ፣ ያዘዝሁን ሁሉ ትናገራለህ፤ ⁸እኔ አድንህ ዘንድ ከአንተ ጋር ነኝና አትፍራቸው” ይላል *እግዚአብሔር*።

⁹*እግዚአብሔርም* እጁን ዘርግቶ አፌን ዳሰሰና እንዲህ አለኝ፤ “እነሆ፤ ቃሌን በአፍህ

1፥1 ኢሱ21፥18
1፥2 2ነገ22፥1፤ሕዝ 1፥3፤ሆሴ1፥1፤ኢል 1፥1
1፥3 2ነገ23፥34፤ 24፥17፤ዕዝ5፥12፤ኤር 52፥15
1፥5 ቍ10፤መዝ 139፥13፡16፤ኢሳ 49፥1፤ኤር25፥15-26 ፤ዮሐ10፥36
1፥6 ዘፀ3፥11፤6፥12 ፤1ነገ3፥7
1፥8 ቍ19፤ዘፍ 15፥1፤26፥3፤ኢሱ1፥5 ፤8፥1፤ኤር15፥20፡21፤ 26፥24፤36፥26፤42፥ 11፤20፥11
1፥9 ዘፀ4፥12፤ኢሳ 6፥7

[*]5 *ወይም መረጥሁህ*

1፥1-3፤ የኤርምያስ መጠራት ታሪካዊ ዳራና መቼቱ አጠር ብሎ የቀረበ ቢሆንም አስፈላጊ ነጥቦች የያዘ ነው።

1፥1 *የ... ቃል፤* 36፥10 ይመ፤ ከዚህም በተጨማሪ ነህ1፥1፤ መክ1፥1፤ አሞ1፥1 ይመ፤ ከዘዳ1፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *ኤርምያስ፤* ስለ ስሙ ትርጒም ደግሞ የመጽሐፉን መግቢያ ይመ። ከነቢዩ ሌላ ዘጠኝ የብሉይ ኪዳን ሰዎች በዚህ ስም ተጠርተውበታል (1ዜና5፥24፤ 12፥4፡10፡13፤ ነህ10፥2፤ 12፥1፡34 ይመ)፤ ከእነዚህም መካከል ሁለቱ ሰዎች ከነቢዩ ኤርምያስ ጋር በአንድ ዘመን የኖሩ ናቸው (ኤር35፥3፤ 52፥1)። ኬልቅያስ፤ የስሙ ትርጒም፣ “እግዚአብሔር ዕድል ፈንታዬ ነው” ማለት ነው፤ መኖሪያ ከተማው ዓናቶት በመሆኑ የካህኑ የአብያታር ወገን ሊሆን ይችላል የሚል ግምት አለ (1ነገ2፥26፤ አብያታር በንጉሥ ሰሎሞን ዘመን የነበረ ካህን ነው። ኬልቅያስ በመባል በብሉይ ኪዳን ዘመን በታወቀው ስም፣ የሚጠሩ ሌሎች ሁለት ሰዎች በኤርምያስ ዘመን ነበሩ (29፥3፤ ዕዝ7፥1 እና ማብ ይመ)። *ካህናት*፤ እንደ ሕዝቅኤልና (ሕዝ1፥3) እንደ ዘካርያስ ሁሉ፣ ኤርምያስም ነቢይና ካህን ነበረ። *በዓናቶት*፤ 11፥21-23፤ 32፥6-9 ይመ። በዕብራይስጥ ቋንቋ ስሙ የከነዓናውያን የጦርነት አምላክ የሆነችውን የዓናትን የብዙ ቍጥር ቅርጽ የያዘ ቃል ነው። ዓናቶት፣ ከጥንት የኢያሱ ዘመን (ኢሱ 21፥18) እንዲሁም ከሰሎሞን ዘመን (1ነገ 2፥26) ጀምራ ከክህነት ተግባር ጋር የተያያዘ ታሪክ ያላት ከተማ ነበረች፤ በኤርምያስ ዘመንም ከአረማውያን ጋር የተያያዘው አመሠራረቷ ሳይረሳ አይቀርም። በአሁኑ ዘመን ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ምሥራቅ 5ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኘው ዓናቶት ይህን ጥንታዊ ስም ይዛለች፤ ሆኖም የጥንቷ ዓናቶት ከዚችኛዋ ከተማ 800 ሜትር ያህል ወደ ደቡብ ምዕራብ ራቅ ብላ ትገኝ ነበር። *በብንያም*፤ ዓናቶት ከአራቱ የሌዋውያን ከተሞች አንዷ ስትሆን፣ በብንያም ነገድ ርስት ውስጥ ትገኝ ነበር (ኢያ21፥17-18)፤ ከምርኮ ከተመለሱ በኋላም ብንያማውያን እንደ ገና በዚችው ከተማ ውስጥ ሰፈሩ (ነህ 11፥31-32)።

1፥2 *የእግዚአብሔር ቃል ... መጣ*፤ በአንድ የትንቢት መጽሐፍ መግቢያ ላይ ከእግዚአብሔር ዘንድ ስለ መጣ መልእክት ለመግለጽ እጅግ የተለመደ አባባል ነው (ሕዝ1፥3፤ ዮና 1፥1፤ ሐጌ 1፥1፤ ዘካ 1፥1 ይመ፤ ከሆሴ 1፥1፤ ከኢል 1፥1፤ ከሚክ 1፥1፤ ከሶፎ 1፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። *ወደ ኤርምያስ*፤ ከቍ4 ጀምሮ ኤርምያስ ስለ ራሱ በአንደኛ መደብ ይናገራል(ለምሳሌ ቍ11፡13፤ 2፥1 ይመ)። *በዐሥራ ሦስተኛው ዓመት*፤ 626ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (25፥3 ተመ)። *ኢዮስያስ*፤ 3፥6፤ 36፥2 ይመ። ደግና እግዚአብሔርን የሚፈራ የይሁዳ አገር የመጨረሻው ንጉሥ ነበር። መንፈሳዊ እንቅስቃሴና ተሐድሶ እንዲመጣ ያደርገው የነበረውን ጥረት ኤርምያስ በደስታ ከመመልከቱም በላይ፣ ይደግፈው ነበር (22፥15-16 ይመ)፤ እንቅስቃሴው የተጀመረውም በቈራጥ መንፈስ በ621 ዓ.ቅ.ክ. ነበር (2ነገ22፥3-23፥25፤ 2ዜና 34፥8-35፥19 ይመ፤ ከ2ዜና 34፥3-7 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥3 *ኢዮአቄም*፤ እያንዳንዳቸው ሦስት ሦስት ወር ብቻ ስለ ገዙ፣ ከእርሱ በፊት የነበረው (ኢዮአስ) እንዲሁም ከእርሱ በኋላ የተነሣው (ኢዮአቄም) ስማቸው አልተጠቀሰም። ከአባቱ ከኢዮስያስ አንጻር ሲታይ ኢዮአቄም ጨካኝ ገዥ ነበረ (2ነገ 23፥36-37፤ 2ዜና36፥5 ይመ)፤ ኤርምያስም ይህንኑ ወዲያው ተረድቶአል (22፥13-15፡17-19፤ 26፥20-23 ይመ)። *ከዐሥራ አንደኛው ዓመት ... አምስተኛው ወር*፤ “አቢብ” በተባለው የአይሁድ ወር (ሐምሌ/ነሐሴ) በ586ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው (52፥12 ይመ)። ሴዴቅያስ፤ የይሁዳ አገር የመጨረሻው ንጉሥ ነበር፤ በተግባር ረገድም ክፋቱ ከኢዮአቄም አያንስም ነበር (52፥1-2፤ 2ዜና36፥11-14 ይመ፤ እንዲሁም ኤር24፥8፤ 37፥1-2 ይመ)። *ተማርኮ፤* የይሁዳ ሕዝብ በገፍ መማረክና የኢየሩሳሌምና የንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደስ መፈራረስ በአንድ ጊዜ የተፈጸመ ሲሆን፣ ያፈረሰው ንጉሥ ናቡከደነፆር፣ በ586 ዓ.ቅ.ክ ነበር (2ነገ25፥8-11 ይመ)።

1፥4-19፤ የኤርምያስን ጥሪ የሚገልጠው ትረካ ሁለት የትንቢት ራእዮችን ያዘለ ነው (ቍ10-16)፤ የምክርና የማበረታቻ ቃላትም አሉበት (ቍ17-19)።

1፥4፤ የቍ2 ማብ ይመ።

1፥5፤ መሳ13፥5፤ ገላ1፥15 ይመ። *ሳልሠራህ* ኢሳ49፥5 ይመ። ኤርምያስን ወደ አገልግሎቱ ለማስገባት፣ የእግዚአብሔር የመፍጠር ሥራ (ዘፍ2፥7፤ መዝ119፥73) የሉዓላዊ ሥልጣኑ መሠረት ነው (18፥4-6፤ ኢሳ43፥21 ይመ)። *ዐወቅሁህ፤* ይህ የሚያመለክተው እግዚአብሔር ኤርምያስን በገዛ ፈቃዱ እንደ መረጠው ነው። እዚህ ላይ የገባውም የዕብራይስጡ ግስ በዘፍ 18፥19፤ በአሞ3፥2 ላይ “መምረጥ” በሚለው ትርጒሙ ተቀምጦአል። *ሾምሁህ፤* ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል ቍ10 ላይ ካለው ጋር አንድ አይደለም፤ ይሁን እንጂ ሁለቱም የነቢዩን ለአገልግሎት መለየትና መሰየም ያመለክታሉ። *ነቢይ*፤ ቃል በቃል ትርጒሙ፣ የእግዚአብሔርን ሐሳብ ለሰው ለመንገር “የተጠራ ሰው” ማለት ነው (ዘፀ7፥1-2፤ 1ሳሙ9፥9 እና ማብ ይመ)። *ሕዝቦች*፤ የይሁዳ አጎራባች አገሮችን በቅድሚያ የሚያመለክት ቢመስልም (25፥8-38፤ ምዕ46-51)፣ ይሁዳን አይጨምርም ማለት አይቻልም።

1፥6 *እንዴት እንደምናገር አላውቅም*፤ ልክ እንደ ሙሴ (ዘፀ4፥10)፣ ኤርምያስም ለነቢይነት ብቃት እንዳልነበረው ይገልጻል፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ለእርሱ እንዲናገርለት አድርጎ አቁሞታል (15፥19)። *ገና ትንሽ ልጅ፤* 1ነገ3፥7 ይመ። ኤርምያስ ያሳየውን ፍርሀት ጌታ ወዲያው ሽሮታል (ቍ7)።

1፥7፤ እግዚአብሔር የጠራ ከሆነ፣ ልጅነትና አለማወቅ ምክንያት ሆነው ሐሳቡን ሊያስቀይሩ አይችሉም (1ጢሞ4፥12 ይመ)፤ እርሱ የጠራቸውን ያጸናል፤ ያስታጥቃልም።

1፥8 *አትፍራቸው*፤ 10፥5፤ 30፥10፤ 40፥9፤ 42፥11፤ 46፥27-28፤ 51፥46 ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ35፥4 እና ማብ፤ 4፥10 ይመ። *እኔ ... ከአንተ ጋር ነኝና፤* ቍ 19፤ 15፥20 ይመ። የማይታዘዝን ነቢይ ፍርሀት፣ እግዚአብሔር የሚሰጠው ተስፋና የማያቋርጥ ጥበቃው ማስወገድ አለበት (ዘፀ3፥12 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ26፥3 ማብ ይመ)። *አድንህ ዘንድ*፤ ቍ19፤ 15፥20፤ 39፥17 ይመ። ኤርምያስ እንደማይሰደድ ወይም እንደማይታሰር እግዚአብሔር ቃል አልገባለትም፤ ነገር ግን የከፋ አካላዊ ጒዳት እንደማይደርስበት ገልጾለታል።

1፥9 *አፌን ዳሰሰና፤* ይህ የሆነው በራእይ (የቍ11 ማብ ይመ) ወይም የአነጋገር ዘይቤ ሊሆን ይችላል፤ በሁለቱም መንገድ ሊሆን ይችላል (ከኢሳ6፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቃሌን በአፍህ አኑሬአለሁ፤* ቀደም ሲል በዚሁ ቍጥር ላይ የተጀመረው የአነጋገር

አኑሬአለሁ፤ [10]እንግዲህ፣ እንድትነቅልና እን ድታፈርስ፣ እንድታጠፋና እንድ ትገለብጥ፣ እንድታንጽና እንድትተክል በአሕዛብና በመ ንግሥታት ላይ ዛሬ ሾምሁህ።”

[11]*የእግዚአብሔር ቃል*፣ “ኤርምያስ ሆይ፣ ምን ታያለህ’ ” ሲል ወደ እኔ *መጣ*።

እኔም፣ “የለውዝ በትር አያለሁ” አልሁ።

[12]*እግዚአብሔርም*፣ “ትክክል አይተሃል፤ ቃሌን እፈጽመው ዘንድ እተጋለሁና”[a] አለኝ።

[13]*ዳግመኛም የእግዚአብሔር ቃል*፣ “ምን ታያለህ?” ሲል ወደ እኔ *መጣ*።

እኔም፣ “አንድ የሚፈላ ማሰሮ አያለሁ፤ አፉም ከሰሜን ወደዚህ ያዘነበለ ነው” አልሁ።

[14]*እግዚአብሔርም* እንዲህ አለኝ፤ “ከሰሜን በምድሪቱ በሚኖሩ ሁሉ ላይ ድንገት መዓት ይወርድባቸዋል። [15]እነሆ፤ የሰሜን መን ግሥታትን ሕዝቦች ሁሉ እጠራለሁ” ይላል *እግዚአብሔር*፤

“ንጉሦቻቸው ይመጣሉ፤
ዙፋናቸውን በኢየሩሳሌም መግቢያ
በሮች፣
በቅጥሮቿ ዙሪያ ሁሉ፣
በይሁዳም ከተሞች ሁሉ ይዘረጋሉ።

[16]እኔን በመተው ክፋት ስለ ሠሩ፣
ለሌሎች አማልክት ዕጣን ስላጠኑ፣
እጆቻቸው የሠሯቸውን ስላመለኩ፣
በሕዝቤ ላይ ፍርድን ዐውጃለሁ።

[17]“አንተ ግን ወገብህን ታጠቅ፤ ተነሥ ተህም ያዘዝሁን ሁሉ ንገራቸው፤ አትፍራ ቸውም፤ አለዚያ በፊታቸው አስፈራሃለሁ። [18]እነሆ፤ ዛሬ በመላዪቱ ምድር ላይ አስነ ሣሃለሁ ይኸውም የይሁዳን ነገሥታት፣ አለ ቆቿን፣ ካህናቷንና የምድሪቱን ሕዝብ ሁሉ መቋቋም እንድትችል የተመሸገ ከተማ፣ የብረት ምሰሶና የናስ ቅጥር አድርጌሃ ለሁ። [19]ይዋጉሃል፤ ዳሩ ግን አድንህ ዘንድ እኔ ከአንተ ጋር ነኝና አያሸንፉህም” ይላል *እግዚአብሔር*።

የእስራኤል ሕዝብ አምላኩን መተው

2 *የእግዚአብሔር ቃል* እንዲህ ሲል ወደ እኔ *መጣ*፤

[2]“ሂድና ጮኸህ ይህን ለኢየሩሳሌም ጆሮ
አሰማ፤
“*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
‘በወጣትነትሽ ጊዜ የነበረሽን ታማኝነት፣

[a]12 *እተጋለሁ* ለሚለው የዕብራይስጡ አነባብ *የለውዝ በትር* ከሚለው ጋር ይመሳሰላል።

1፥10 ኤር 25፥17፤ 46፥1፤ 12፥17፤ 18፥7-10፤24፥6፤ 31፥4:28
1፥11 ኤር24፥3፤ አሞ7፥8
1፥12 ኢዮ29፥2፤ ኤር44፥27
1፥13 ኤር24፥3፤ዘካ 4፥2፤5፥2
1፥14 ኢሳ14፥31
1፥15 ኤር4፥16፤ 9፥11፤10፥22
1፥16 ዘዳ6፥5፤ዘፀ 20፥3፤ዘኍ25፥3፤መዝ 115፥4-8፤135፥15፤ ኤር2፥13፤4፥12፤7፥9፤ 17፥13፤19፥4፤44፥3:5
1፥17 ቍ7፤ዘዳ31፥ 6፤2ነገ1፥15ኤር7፥27 ፤26፥2:15፤42፥4
1፥18 ኢሳ50፥7
1፥19 ቍ8፤ዘዳ26፥ 3፤መዝ129፥2፤ምሳ20 ፥22፤ኢሳ43፥2፤ኤር 20፥11፤ሐሥ26፥17
2፥1 ኢሳ38፥4፤ሕዝ 1፥3፤ሚክ1፥1
2፥2 ዘፀ13፥21፤ዘዳ 1፥19፤መዝ71፥17፤ ኢሳ54፥4፤ኤር3፥4 ፤ሕዝ16፥8-14:60፤ ሆሴ2፥15፤11፥1፤ራእ 2፥4፤

ዘይቤ እየቀጠለ ሲሆን፣ በጌታና በነቢያቱ መካከል ያለውን ግንኙነት በተለመደና በማይሻር አባባል ይገልጻል (5፥14፤ ዘፀ 4፥15፤ ዘኍ22፥38፤23፥5:12:16፤ ዘዳ18፥18፤ ኢሳ51፥16 ይመ፤ ከ2ጴጥ1፥21 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥10 *ሾምሁሁ*፤ የቍ5 ማብ ይመ። *እንድትነቅልና እንድታፈርስ፣ እንድታጠፋና እንድትገለብጥ፣ እንድታንጽና እን ድትተክል*፤ 12፥14-15:17፤ 18፥7-10፤ 24፥6፤ 31፥28፤ 42፥10፥ 45፥4 ይመ። የመጀመሪያዎቹ ሁለት ጥንድ ግሦች ኤርምያስ ስለ ጨለማ ዘመን የሚተነብይ ነቢይ እንደ ሆነ በአጽንዖት የሚያ መለክቱ ሲሆኑ፣ የመጨረሻው አንድ ጥንድ ደግሞ የመመለስና እንደ ገና የመታደስ ነቢይ እንደ ሆነ ያመለክታል። መመለስና መጠገን ቢኖርም ይህ በሁለተኛ ደረጃ የሚሆን ነበር። የመጀመ ሪያው ግሥ “መንቀል”ና የመጨረሻው ግሥ፣ “መትከል” ተቃራ ኒዎች ናቸው፤ ሌሎች (“ማፍረስ”፣ “ማጥፋት”፣ “መገልበጥ”) ደግሞ የ“ማነጽ” ተቃራኒዎች ናቸው።

1፥11 *ምን ታያለህ?* ትንቢት ለማመልከትና የሚታየውን ራእይ ለማገናዘብ እግዚአብሔር ወይም አገልጋዮቹ ብዙ ጊዜ የሚያ ሰሙት አባባል ነው (ቍ13፤ አሞ7፥8፤8፥2፤ ዘካ4፥2፤5፥2 ይመ)።

1፥12 *እተጋለሁና*፤ ለዚህ የገባው የዕብራይስጥ ቃል “የለውዝ በትር” ከሚለው አባባል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው። የለውዝ ተክል (ቍ11) በዓመቱ መጀመሪያ እንደሚያብብ (ስለ ዚህ ቀድሞ “እንደሚነሣ”፣ “መትጋት” ለተባለው የገባውም የዕብ ራይስጥ ቃል “ንቁ” ማለት ነው)፣ እግዚአብሔርም ቃሉን ከፍጻሜው ለማድረስ ወይም ከፍጻሜ ሲደርስ ለማየት ምን ጊዜም ነቅቶ ይጠ ብቃል።

1፥13፤ ማሰሮ፤ ይህ ቃል ኢዮ41፥31 ላይ “ምንቸት” ተብሎ ተተርጕሞአል፤ ይህም መጠኑ ትልቅ መሆኑን የሚያመ ለክት ነው (ሕዝ24፥3-5 ይመ)።

1፥14፤ ከሰሜን ... መዓት፤ የኢሳ41፥25 ማብ ይመ። *ይወርድባቸዋል*፤ ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በቍ13 ላይ “የሚፈላ” ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው። ይህ ግስ ብዙውን ጊዜ “መከፈት” ማለት ቢሆንም፣ በኢሳ14፥17 ላይ “መስደድ” ተብሎ ተተርጕሞአል፤ ይህ ትርጕም በዚህ ቍጥር ላይ ካለው ጋር ተቀራራቢ ፍቺ አለው። *ምድሪቱ፤* በይሁዳ ምድር ማለት ነው (ቍ15 ይመ)።

1፥15 *የሰሜን መንግሥታትን*፤ አሹርባኒፓል በ627 ዓ.ቅ. ክ ከሞተ በኋላ፣ የአሦር መንግሥት ለእስራኤል አሥጊነቱ እምብዛም ስለ ነበር፣ “የሰሜን መንግሥታት” ሲባል ባቢሎንንና ተባባሪዎቿን የሚያመለክት ነው። *ዙፋናቸውን በኢየሩሳሌም መግቢያ በሮች ... ይዘረጋሉ፤* ይህ ትንቢት ስለ መፈጸሙ፣ 39፥3 ይመ። የከተማ መግቢያ በር አስተዳዳሪዎች ተሰብስበው ብያኔ የሚሰጡበት ስፍራ በመሆኑ (የዘፍ19፥1፤ የሩት4፥1 ማብ ይመ)፣ ባቢሎናውያን የይሁዳን የዘውድ አገዛዝ ባለሥልጣናት በራ ሳቸው ሹሞች ተኳቸው (ከ43፥10፤ 49፥38 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥16 *በሕዝቤ ላይ ፍርድን*፤ በሕዝቡ ላይ ሥልጣን ያለው አምላክ፣ ስለ ኀጢአታቸው በገዛ ሕዝቡ ላይ ይፈርዳል፤ ፍርዱን በተግባር ላይ ለማዋልም ባቢሎናውያንን እንደ መሣሪያ ይጠቀ ማል። *ለሌሎች አማልክት ዕጣን ስላጠኑ፤* በአረማውያን ዘንድ የተለመደ ባዕድ አምልኮ ነው (ለምሳሌ 7፥9፤ 11፥12-13:17፤ 18፥15፤ 19፥13፤ 32፥29፤ 44፥17)። *እጆቻቸው የሠሯቸውን*፤ የ ተቀረጹ የጣዖታት ምስሎችን ነው (16፥19-20፤ 25፥6፤ 2ነገ 22፥17፤ 2ዜና33፥22፤ ኢሳ46፥6 ይመ)።

1፥17 *አንተ ግን ወገብህን ታጠቅ*፤ ተዘጋጅ ለማለት ነው። ተመሳሳይ አባባሎችን በዘፀ12፥11፤ በ1ነገ18፥46፤ በ2ነገ 4፥29፤ 9፥1፤ በኢዮ38፥3፤ 40፥7 ላይ ይመ።

1፥18 *የተመሸገ ከተማ፤* የአለመደፈርና የአለመነካት ምልክት ነው (5፥17፤ ምሳ18፥11:19 ይመ)። *የብረት ምሰሶና*፤ በብሉይ ኪዳን ውስጥ እዚህ ላይ ብቻ የተጠቀሰ አባባል ሲሆን፣ አባባሉም የክብርና የብርታት መግለጫ ነው። የናስ ቅጥር፤ 15፥20 ይመ። ኤርምያስ እግዚአብሔር በሰጠው አገልግሎት ላይ ስድብና ስደት ሊደርስበት ይችላል፤ ጠላቶቹ ራሳቸው “ናስና ብረት” ሆነው ቢመጡበትም (6፥28)፣ የመቋቋም ችሎታ አለ ው። *ነገሥታት፣ አለቆቿን ካህናቷንና ... ሕዝብ*፤ ነቢዩንና አምላኩን ሕዝቡ በሙሉ ይቃወማሉ (ለምሳሌ 2፥26፤ 23፥8፤ 32፥32 ይመ)።

1፥19፤ የቍ8 ማብ ይመ፤ በተጨማሪ 15፥20 ይመ።

2፥1-6፥30፤ እነዚህ ምዕራፎች በኢዮስያስ ዘመነ መንግ ሥት (3፥6) ኤርምያስ ገና በመጀመሪያው የአገልግሎቱ ጊዜ የተናገራቸው እንደ ሆኑ ይታመናል። የክፍሉ መሠረታዊና ማእከላዊ ሐሳብ፣ የይሁዳ ሕዝብ በጠቅላላ በእግዚአብሔር ላይ የነበረውን እምነት ትቶ ወደ ኋላ መመለሱን የሚጠቍም ነው (ም2-5)፤ ይህም የማይቀረውን የእግዚአብሔርን የበቀል ቅጣት አስከትሎአል፤ ቍጣው የተገለጠውም ባዕዳን ነገሥታትን በሕዝቡ ላይ በማምጣትና በማስወረር ነበር (ም6)።

2፥1-3፥5፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ ዐመፅና ወደ ኋላ ማፈ ግፈግ በተለያዩ የአነጋገር ዘይቤዎችና ምሳሌዎች ተገቢ በሆነ የሥነ ጽሑፍ ስልት በሚገባ ተብራርቶአል።

2፥1፤ የ1፥2 ማብ ይመ።

2፥2 *ታማኝነት*፤ ለዚህ የገባው የዕብራይስጥ ቃል በሁለት

በሙሽርነትሽም ወራት እንዴት እንደ
ወደድሽኝ፣
በምድረ በዳ ዘር በማይዘራበት ምድር፣
እንዴት እንደተከተልሽኝ አስታውሳለሁ::
[3]እስራኤል ለእግዚአብሔር ቅዱስ ነበረች፤
የመከሩም በኵር ነበረች፤
የዋጧት ሁሉ በደለኞች ሆኑ፤
መዓትም ደረሰባቸው' "
ይላል እግዚአብሔር::
[4]የያዕቆብ ቤት ሆይ፤
የእስራኤል ቤት ወገን ሁላችሁ፣ የእግዚ
አብሔርን ቃል ስሙ::
[5]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"አባቶቻችሁ ከእኔ የራቁት፣
ከንቱ ነገርን የተከተሉት፣
ራሳቸውም ከንቱ የሆኑት፣
ምን ጥፋት አግኝተውብኝ ነው?
[6]እነርሱም፣ 'ከግብፅ ምድር ያወጣን፣
በወና ምድረ በዳ፣
በጐድጓዳና በበረሓ መሬት፣
በደረቅና በጨለማ* ቦታ፣
ሰው በማያልፍበትና በማይኖርበት ስፍራ፣
የመራን እግዚአብሔር ወዴት ነው?'
ብለው አልጠየቁም::
[7]እኔ፣ ፍሬዋንና በረከቷን እንድትበሉ፣
ለም ወደ ሆነ መሬት አመጣኋችሁ፤
እናንተ ግን መጥታችሁ ምድሬን
አረከሳችሁ፤
ርስቴንም ጸያፍ አደረጋችሁ::
[8]'እግዚአብሔር ወዴት ነው?' ብለው፣
ካህናቱ አልጠየቁም፤
ከሕጉ ጋር የሚውሉት አላወቁኝም፤
መሪዎቹ ዐመፁብኝ፤
ነቢያቱም በበኣል ስም ተነበዩ፤
ከንቱ ነገሮችን ተከተሉ::
[9]"ስለዚህ እንደገና ከእናንተ ጋር እፋረዳለሁ፣"
"ከልጅ ልጆቻችሁም ጋር እከራከራለሁ::
ይላል እግዚአብሔር::
[10]ወደ ኪቲም* ጠረፍ ተሻገሩና እዩ፤
ወደ ቄዳርም* ልካችሁ በጥንቃቄ
መርምሩ፣
እንዲህ ዐይነት ነገር ተደርጎ ያውቅ
እንደሆነ ተመልከቱ፤

2፥3 ዘፀ19፥6፤ዘሌ 23፥9-14፤ዘዳ7፥6፤ኢሳ41፥11፤ኤር10፥25፤30፥16፤50፥7፤ያዕ1፥18፤ራእ14፥4፤
2፥5 ዘዳ 32፥21፤ 1ሳሙ12፥21፤2ነገ 17፥15፤መዝ31፥6
2፥6 ዘፀ6፥6፤ዘዳ 1፥19፤32፥10፤ኤር 51፥43፤ሆሴ13፥4
2፥7 ዘኍ13፥27፤ ዘዳ8፥7-9፤11፥10-12፤ መዝ106፥34-39፤ኤር 3፥9፤7፥30፤16፥18፤ ሕዝ11፥21፤36፥17
2፥8 ቍ25፤1ሳሙ 2፥12፤1ነገ18፥22፤ ኢሳ40፥19፤56፥10፤ ኤር3፥15፤4፥22፤5፥1 9፤9፥14፤16፡19፤22፥9 ፤23፥1፤25፥34፤50፥6፤
2፥9 ኤር25፥31፤ ሆሴ4፥1፤ሚክ 6፥2
2፥10 ዘፍ10፥4፤ 25፥13

*6 ወይም በሞት ጥላ
*10 ኪቲም- ቆጵሮስና የምዕራባዊ የባህር ዳርቻ ማለት ነው
*10 ቄዳር- በሶርያዊ ዐረቢያ ምድረ በዳ የሚገኙ የበዱይን ነገዶች መኖሪያ

ሰዎች መካከል ወይም በሰውና በእግዚአብሔር መካከል ሊኖር የሚችለውን ፍጹም ታማኝነት፣ ፍቅርንና ቅንነትን የሚያመለክት ነው:: *በወጣትነትሽ ... በሙሽርነትሽም ...፤* እስራኤል በጥንት ታሪኳ ከእግዚአብሔር ጋር የጠበቀና የሚያስቀና ኅብረት ነበራት፤ አምላኳ በዘይቤአዊ አገላለጽ እንደ ባሏ ይቈጠር ነበር (3፥14፤ 31፥32፤ ኢሳ54፥5፤ ሆሴ2፥16):: *እንደ ወደድሽኝ፤* በኋላ ግን በሚያሳዝን ሁኔታ የቀድሞ ፍቅራቸውን በመተው (ከራእ2፥4 ጋር ያነጻጽሩ)፣ "ባዕዳን አማልክትን" ወደው አምላካቸውን ተዉ:: *ተከተልሽኝ፤* ኋላ ግን "ከንቱ ጣዖታትን" (ቍ5:8)፣ "በአሊ ምን" (ቍ23) ተከተሉ:: *ምድረ በዳ፤* የሲና በረሓ ማለት ነው (ቍ6 ይመ)::

2፥3 *ለእግዚአብሔር ቅዱስ፤* ለእርሱ እንዲሁም ለአገልግሎቱ የተለየ ማለት ነው (የዘፀ3፥5፤ የዘሌ11፥44፤ የዘዳ7፥6 ማብ ይመ):: *በኵር፤* ልክ የእስራኤል "የመከር በኵራት ምርጥ" ለእግዚአብሔር ይሰጥ እንደ ነበረው ሁሉ ማለት ነው (ዘፀ23፥19፤ ዘኍ18፥12፤ 2ዜና31፥5፤ ሕዝ44፥30 ይመ)፤ ሕዝቡም ለእግዚ አብሔር እንደዚሁ የመጀመሪያና ምርጥ ገንዘቡ ነው (ከያዕ1፥18፤ ከራእ14፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: *መዓትም ደረሰባቸው፤* ለምሳሌ ዘፀ 17፥8-16 ይመ::

2፥4 *ስሙ፤* በትንቢት ነክ ጽሑፎች ሁሉ የተለመደ መለኮታዊ ትእዛዝ ሲሆን፣ የእግዚአብሔርን ሕዝብ እንዲሁም አሕዛብን ጭምር ሕጋዊ ግዴታ እንዳለባቸው ለማስገንዘብ፣ አስፈላጊ ከሆነም በእነርሱ ላይ ፍርድን ለማስተላለፍ የሚቀርብ ጥሪ ነው (ለምሳሌ 7፥2፤ 17፥20፤ 19፥3፤ 21፥11፤ 22፥2:29፤ 31፥10፤ 42፥15፤ 44፥24:26፤ ኢሳ1፥10፤ ሕዝ 13፥2፤ ሆሴ 4፥1፤ አሞ7፥16 ይመ)::

2፥5 *እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤* የእግዚአብሔር ቃል በነቢዩ በኩል የሚገለጥ መሆኑን ለማመልከት፣ በመግቢያ ላይ የሚገኝ አባባል ነው:: አባባሉ በአጋጣሚው ሁሉ በብዛት መጠቀሱ የታወቀ ቢሆንም፣ በሐሳብ አገላለጻቸው ላይ ተጠቅመውበታል ተብለው በስም የሚጠቀሱ ግን:- ኤርምያስ፣ ኢሳይያስ (ለምሳሌ7፥7)፣ ሕዝቅኤል (ለምሳሌ2፥4)፣ አሞጽ (ለምሳሌ1፥3)፣ አብድዩ (1)፣ ሚክያስ (3፥5)፣ ናሆም(1፥12)፣ ሐጌ (ለምሳሌ1፥2)፣ ዘካርያስ (ለምሳሌ1፥3) እንዲሁም ሚልክያስ (1፥4) ናቸው:: *የራቁት፤* 4፥1፤ 23፥13:32፤ 31፥19፤ 50፥6፤ ኢሳ53፥6፤ ሕዝ34፥4-6:16፤ 1ጴጥ2፥25 ይመ:: ከንቱ ነገርን የተከተሉት፤ ቍ8:23 ይመ፤ በተጨማሪ የቍ2 ማብ ይመ:: "ከንቱ" በሚል አባባል ጣዖታትን መጥራትና መግለጽ በኤርምያስ ዘንድ የተለመደ ነው (8፥19፤ 10፥8:15፤ 14፥22፤ 16፥19፤ 51፥18):: *ራሳቸውም ከንቱ የሆኑት፤* 2ነገ17፥15 ይመ:: ጣዖትን የሚያመልኩ ሰዎች፣ ከነዚያ ከጣዖታቱ የሚሻሉ አይደሉም (መዝ115፥8 ይመ)::

2፥6 *ከግብፅ ምድር ያወጣን ... እግዚአብሔር፤* የእስራኤል ታዳጊ የሆነው እግዚአብሔር (የዘፍ2፥4፤ የዘፀ3፥15 ማብ ይመ)፣ እርሱን ብቻ ያገለግሉት ዘንድ ሕዝቡን ከግብፅ ባርነት ነጻ አውጥቶአል (ዘፀ20፥2-6):: *የመራን፤* እረኛ መንጋውን እንደ ሚመራ ማለት ነው (ቍ17፤ ዘዳ8፥15፤ መዝ23፥2-3 ይመ):: *ምድረ በዳ ... በጨለማ ቦታ፤* በረሓ ብዙውን ጊዜ ከጨለማና ከእርሱም ጋር ተያይዘው ከሚገኙ ነገሮች ጋር ከመተሳሰሩም በላይ፣ እነዚህኑ ለመሰሉ ነገሮች በትእምርትነት ለማስየት የቆመ ምሳሌያዊ አባባል ነው (ቍ31፤ 9፥10፤ 12፥12፤ 17፥6፤ 23፥10፤ መዝ44፥19)::

2፥7 *ለም፤* ለዚህ ቃል የሚገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል "ካርሜል" የሚል ሲሆን፣ በ48፥33 ላይ "የአትክልት ቦታ" ተብሉ ተተርጕሞአል፤ በሌላ ቦታ ደግሞ የስፍራ ስም ሆኖ ገብቶአል (ኢሳ33፥9 እና ማብ ይመ):: በ4፥26 ላይም "ፍሬያማ ምድር" ተብሉ ሲገለጽ፣ የምድረ በዳ ተቃራኒ ሆኖ ገብቶአል:: *ምድሬን አረከሳችሁ፤* ከእምነታቸው ሥርዐት አኳያ ሲታይ አጕድፈውታል (3፥1-2:9፤ 16፥18፤ የዘሌ4፥12 ማብ ይመ):: *ርስቴንም፤* እግዚአብሔር ለእስራኤል ሕዝብ ያወረሳቸውን ከራሳቸው ጋር የተቈራኘው የተስፋ ምድር ነው (በተለይ 12፥7-9:14-15 ተመ):: *ጸያፍ፤* የዘሌ7፥21 ማብ ይመ::

2፥8፤ የትኛውም ወገን እግዚአብሔርን ለመጠየቅ ፈቃደኛ አልነበረም (ቍ6 ይመ):: *ካህናቱ ... መሪዎቹ ... ነቢያቱም፤* የ1፥18 ማብ ይመ:: ከሕጉ ጋር የሚውሉት፤ ካህናት ናቸው (ዘዳ31፥11 እና ማብ ይመ):: *መሪዎቹ፤* የዕብራይስጡ ቃል በቁሙ ሲታይ "እረኞች" የሚል ትርጓሜ ይኖረዋል፤ ይኸው ቃል በሌላ ስፍራ ገዦችን ያመለክታል (23፥1-4፤ 49፥19፤ 50፥44፤ በተለይ ሕዝ 34፥1-10:23-24 ይመ):: *በበኣል፤* በበኣል ስም ለማለት ነው (ከ11፥21፤ 14፥15፤ 23፥25፤ 26፥9 ጋር ያነጻጽሩ):: *ከንቱ፣* የዕብራይስጡ ቃል በቁሙ ሲታይ "ፋይዳ ቢስ" የሚል ትርጓሜ አለው (ቍ11 ይመ፤ ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ቍ5 ላይ ካለው ቃል ጋር አንድ ባይሆንም፣ ትርጕሙ ተመሳሳይ ነው)::

2፥9 *እፋረዳለሁ፤* የቍ4 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 25፥31፤ ሆሴ4፥1፤ 12፥2፤ ሚክ6፥2 ይመ::

2፥10፤ ኪቲም፤ ከይሁዳ ምድር በስተ ምዕራብ የነበሩትን አገሮችና ቦታዎች የሚያመለክት ነው:: *ቄዳርም፤* ከይሁዳ በስተ ምሥራቅ የነበሩትን አገሮችና ቦታዎች ያመለክታል:: ይህ አካባቢ የበደዊ ነገድ መኖሪያ ሲሆን፣ በሦርያ ዐረብ ምድረ በዳ ውስጥ ይገኛል (49፥28፤ ኢሳ21፥16 እና ማብ ይመ)::

[11]የእውነት አማልክት ባይሆኑም እንኳ፣
አማልክቱን የለወጠ ሕዝብ አለን?
ሕዝቤ ግን ክብራቸው[ሠ] የሆነውን፣
በከንቱ ነገር ለወጡ::
[12]ሰማያት ሆይ፤ በዚህ ተገረሙ፤
በታላቅ ድንጋጤም ተንቀጥቀጡ፤"
ይላል እግዚአብሔር::
[13]"ሕዝቤ ሁለት ኀጢአት ፈጽመዋል፣
ሕያው የውሃ ምንጭ የሆንሁትን፣ እኔን ትተዋል፤
ውሃ መያዝ የማይችሉትን ቀዳዳ የውሃ
ማጠራቀሚያ ጉድጓዶች፣
ለራሳቸው ቈፍረዋል::
[14]እስራኤል ባሪያ ነውን? ወይስ የቤት
ውልድ ባሪያ?
ታዲያ፣ ስለምን ለብዝበዛ ተዳረገ?
[15]አንበሶች በእርሱ ላይ አገሡ፤
በኀይለኛ ድምፅም ጮኹበት::
ምድሩን ባድማ አድርገውበታል፤
ከተሞቹ ተቃጥለዋል፤ ወናም ሆነዋል::
[16]ደግሞም የሜምፎስና[ረ] የጣፍናስ ሰዎች፣
መኻል እናትሽን ላጩሽ::[ሰ]
[17]በመንገድ የሚመራሽን፣
እግዚአብሔር አምላክሽን በመተውሽ፣
ይህን በራስሽ ላይ አላመጣሽምን?

2፥11 ኢሳ37፥19፤ ኤር16፥20፤1ሳሙ4፥21፤ሮሜ1፥23፤ገላ4፥8
2፥13 ዘዳ31፥16፤ ኢሳ12፥3፤65፥11፤ ዮሐ4፥14
2፥14 ዘፀ4፥22፤ኤር31፥9
2፥15 ዘሌ26፥43፤ ኢሳ1፥7፤2ነገ25፥9፤ ኤር4፥7፤50፥17
2፥16 ኢሳ19፥13፤ ኤር43፥7-9
2፥17 ኢሳ1፥28፤ ኤር4፥18፤17፥13፤ 19፥4
2፥18 ኢሱ13፥3፤ 2ነገ16፥7፤ኢሳ7፥20፤ 30፥2፤ሆሴ5፥13፤7፥11፤8፥9
2፥19 ኢዮ20፥14፤ መዝ36፥1፤ኢሳ3፥9፤ 59፥12፤ኤር3፥11:22፤ 7፥24፤11፥10፤14፥7፤ 19፥4፤ሆሴ5፥5፤14፥4፤ አሞ 8፥10፤
2፥20 ዘሌ26፥13፤ ዘዳ12፥2፤ኢዮ21፥14፤ መዝ2፥3፤ኢሳ1፥21፤ 57፥7፤ኤር3፥23፤5፥5፤ 17፥2፤ሕዝ16፥15
2፥21 ዘፀ15፥17፤ መዝ80፥8፤ኢሳ5፥4

[18]ከሺሖር[ሸ] ወንዝ ውሃ ለመጠጣት፣
አሁንስ ለምን ወደ ግብፅ ወረድሽ?
ከኤፍራጥስ ወንዝስ ውሃ ለመጠጣት፣
ወደ አሦር መውረድ ለምን አስፈለገሽ?
[19]ክፋትሽ ቅጣት ያስከትልብሻል፤
ክህደትሽም ተግሣጽ ያመጣብሻል፤
እግዚአብሔር አምላክሽን ስትተዪ፣
እኔንም መፍራት ችላ ስትዪ፣
ምን ያህል ክፉና መራራ እንደሚሆንብሽ፣
እስቢ፤ እስቲ አስተውዪ፤"
ይላል የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር::
[20]"ከጥንት ጀምሮ ቀንበርሽን ሰበርሁ፤
እስራትሽን በጣጠስሁ፤
አንቺም፣ 'አላገለግልህም!' አልሽ፤
ከፍ ባለውም ኰረብታ ሁሉ ሥር፣
በያንዳንዱም ለምለም ዛፍ ሥር፣
ለማመንዘር ተጋደምሽ::
[21]እኔ፣ እንደ ምርጥ የወይን ተክል፣
ጤናማና አስተማማኝ ዘር አድርጌ
ተክዬሽ ነበር፤
ታዲያ ብልሹ የዱር ወይን ተክል ሆንሽ፣

ሠ11 የዕብራውያን የጥንት ጸሐፍት ትውፊት የሆነው የማሶሬቲክ ጽሑፍ *ክብሬን* ይላል
ረ16 *ሜምፎስ* በዕብራይስጡ *ኖፍ* ይላል ወይም *ጭንቅላትሽን ፈጠፈጡ /ሰነጠቀ* ሰ
ሸ18 የዐባይ ወንዝ አንዱ ተነጣይ ጅረት ነው

2፥11 *አማልክቱን ... አለን?* አሉታዊ መልስ ለማግኘት የቀረበ ጥያቄ ሲሆን፣ ይሁዳ አምላኳን እግዚአብሔርን ትታ ባዕዳን አማልክት መከተሏ ምን ያህል አስገራሚ መሆኑን ለማሳየት የተሰነዘረ ጥያቄ ነው:: *ክብራቸው የሆነውን፤* እግዚአብሔርን ነው (መዝ106፥20፤ ሆሴ4፥7፤ 1ሳሙ15፥29 ይመ):: *ከንቱ፤* የቍ8 ማብ ይመ::

2፥12 *ሰማያት ሆይ ... ተገረሙ፤* የኢሳ1፥2 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ሚክ6፥1-2 እና ማብ ይመ::

2፥13፤ 1፥16 ይመ:: *ሕያው የውሃ ምንጭ የሆንሁትን፣ እኔን፤* 17፥13 ይመ:: ለሕይወት የሚሆን በረከትን ለሕዝቡ የሚሰጥ እግዚአብሔር ራሱ ነው (መዝ36፥9 ይመ፤ በተጨማሪ የዮሐ4፥10 ማብ፤ ኢሳ55፥1 እና ማብ፤ ራእ21፥6 ይመ):: *ቀዳዳ የውሃ ማጠራቀሚያ ጉድጓዶች፤* የውሃ ማጠራቀሚያ ጉድጓዶች ውሃ ይዘው እንዲቈዩ ውስጣቸው ውሃ በማያሠርግ (በማያስተላልፍ) ፕላስተር ይለበድ ነበር:: ጣዖታት፣ ልክ እንደ ተበሳሳ የውሃ ማጠራቀሚያ ጉድጓድ፣ ለሚያመልኳቸው አስተማማኝነት የላቸውም፤ እግዚአብሔር ግን ዘወትር ሕይወትን አትረፍርፎ ይሰጣል፤ ታማኝነቱም ለዘላለም ነው::

2፥14 *እስራኤል ... ባሪያ?* ይህም አሉታዊ መልስ ለመስጠት የሚጋብዝ ጥያቄ ነው (የቍ11 ማብ ይመ)፤ ጥያቄው አሉታዊ መልስ የሚገባው እግዚአብሔር በዘፀአት ላይ በተገለጸው ታሪክ ውስጥ ከፈጸመው የመቤዠትና ነጻ የማውጣት ሥራ አንጻር ሲታይ ነው (ዘፀ6፥6፤ 20፥2 ይመ):: *ለብዝበዛ፤* ለአሦርና ለግብፅ ምርኮኛ መሆናቸውን ለማመልከት ነው (ቍ15-16 ይመ)::

2፥15 *አንበሶች፤* ምናልባት በቀሙ አንበሶችን ማለቱ ይሆናል (2ነገ17፥25-26 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን አሦርን ለማመልከት የገባ ይመስላል (ቍ18፤ 50፥17፤ የ4፥7፤ የኢሳ15፥9 ማብ ይመ):: *አገሡ ... በኀይለኛ ድምፅም ጮኹበት፤* አሞ3፥4 ይመ:: *ምድሩን ባድማ አድርገውበታል፤* 4፥7፤ 18፥16፤ 50፥3 ይመ:: *ከተሞቹ ተቃጥለዋል፤ ወናም ሆነዋል፤* ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ አባባል ሲታይ ከ4፥7 ጋር በጣም ይመሳሰላል፤ በ4፥7 ያለው፣ "ከተሞችሽ ፈራርሰው ይወድቃሉ፤ ያለ ነዋሪም ይቀራሉ" ይላል (ከ22፥6 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥16 *የሜምፎስ፤* 44፥1፤ 46፥14:19 ይመ:: በተጨማሪም የኢሳ19፥13 ማብ ይመ:: *የጣፍናስ፤* ምናልባት በአሁኑ ዘመን 'ቴል ዴፍነህ' በመባል የሚታወቀውና 'መንዛሌህ' ከተባለው ሐይቅ በስተ ደቡብ፣ በምሥራቁ የዐባይ ወንዝ ባሕር መግቢያ የሚገኘው፣ ግሪኮች ኋላ 'ዳፍናይ' ብለው የጠሩት የግብፅ ከተማ ሳይሆን አይቀርም (43፥7-9፤ 44፥1፤ 46፥14፤ ሕዝ30፥18 ይመ):: *መኻል ዐናትሽን ላጩሽ፤* ውርደትንና ጉዳት ማድረስን ለመግለጽ የገባ የአነጋገር ዘይቤ ነው (47፥5፤ 48፥37፤ በተጨማሪም የኢሳ3፥17፤ 7፥20 ማብ ይመ)::

2፥17 *የሚመራሽን፤* የቍ6 ማብ ይመ:: *በመንገድ፤* ዘፀ 18፥8፤ 23፥20፤ ዘዳ1፥33 ይመ::

2፥18፤ ቍ36 ይመ:: እስራኤል ወይም ይሁዳ አንድ ጊዜ ከግብፅ፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ ከአሦር ድጋፍ መሻታቸው፣ በኤርምያስ ዘመን ብቻ የታየ ዝንባሌ አልነበረም (ለምሳሌ ሆሴ7፥11፤ 12፥2 ይመ):: *ውሃ ለመጠጣት፤* ውሃው ምንም ይሁን ምን ከእግዚአብሔር ይልቅ ከጠላቶቿ ዘንድ የሚቸራት ነበር (ቍ13፤ ኢሳ8፥6-8 እና ማብ ይመ)::

2፥19 *ክህደትሽም፤* 3፥22፤ 5፥6፤ 14፥7 ይመ፤ ቃሉ፣ በተደጋጋሚ ወደ ክህደት መንሸራተትን የሚያመለክት ነው:: *ክፋትሽ ቅጣት ያስከትልብሻል፤* ኀጢአት ወይም በደል ካለ፣ ተመጣጣኝ ቅጣት መከተሉ የማይቀር ነው፤ ሰው በስሕተት ጐዳና መጓዝ ሲጀምር፣ ያን ጊዜ የእግዚአብሔር ጥበቃ ሊለየው ይጀምራል፤ በረከቱ ይሸሸዋል፤ ለጠላትም የተጋለጠ ይሆናል::

2፥20-3፥5፤ ይሁዳ በእግዚአብሔር ላይ ያደረገችውን ዐመፅ ኤርምያስ አያሌ የንግግር ዘይቤዎችን በመጠቀም ውብ በሆነ ቋንቋ ይገልጸዋል::

2፥20፤ ይሁዳ እንደ እልከኛ ተጠማጅ ከብት (ሆሴ4፥16 ይመ) የእግዚአብሔርን ትእዛዛት ላለመጠበቅ እምቢተኛ ሆናለች:: *ቀንበርሽን ሰበርሁ፤ እስራትሽን በጣጠስሁ፤* 5፥5 ይመ፤ በተጨማሪም 31፥18 ይመ፤ ከመዝ2፥3 ጋር ያነጻጽሩ:: ይሁዳ የእግዚአብሔርን ሕግ ጥሳለች፤ ኪዳኑንም አላከበረችም:: *ከፍ ባለውም ኰረብታ ሁሉ ሥር፣ በእያንዳንዱም ለምለም ዛፍ ሥር፤* የአረማውያንን የአምልኮ ቦታዎች ለመመልከት ነው (1ነገ14፥23፤ 2ነገ17፥10፤ሕዝ6፥13 ይመ):: *ለማመንዘር፤* ለባዕድ አምልኮ ሲባል የዝሙት ሥርዐት መፈጸም እጅግ አስጸያፊ ተግባር ነበር (ለምሳሌ ሆሴ4፥10-14 ይመ)::

2፥21፤ ኢሳ5፥1-7 ይመ፤ በተጨማሪም መዝ80፥8-16፤ሕዝ17፥1-10፤ ሆሴ10፥1-2 ይመ፤ ከዮሐ15፥1-8 ጋር ያነጻጽሩ:: *ምርጥ የወይን ተክል፤* ኢሳ5፥2 ይመ:: ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል እጅግ ልዩ የሆነውንና ጥራት ያለውን የወይን ዘር ያመለክታል:: *የዱር፤* ቃል በቃል "ባዕድ" የሚል ትርጕም አለው:: የእስራኤልን ሕዝብ በተምሳሌት የሚያመለክተው የወይን ተክል፣ የእስራኤልን ጠላቶች ከሚያመለክተው የወይን ተክል ጋር ተመሳሳይ መሆን አይገባውም (ዘዳ32፥32 ይመ)::

እንዴት ተለወጥሽብኝ?
[22]በልዩ ቅጠል ብትታጠቢ፣
ብዙ ሳሙና ብትጠቀሚም፣
የበደልሽ ዕድፍ አሁንም በፊቴ ነው፤”
ይላል ጌታ እግዚአብሔር።
[23]“ ‘አልረከስሁም፣
በኣሊምን አልተከተልሁም’ እንዴት
ትያለሽ?
በሸለቆ ውስጥ ምን እንዳደረግሽ እስቲ
አስቢ፣
ምንስ እንደ ፈጸምሽ ተገንዘቢ፤
እንደምትፋንን ፈጣን ግመል ሆነሻል፤
[24]በምድረ በዳ እንደ ለመደች፣
በፍትወቷ ነፋስን እንደምታነፈንፍ፣
የሜዳ አህያ ነሽ፤
ከመጎምጀቷ ማን ሊገታት ይችላል?
ለሚፈልጓት ሁሉ ያለ ምንም ድካም፤
በፍትወቷ ወራት በቀላሉ ትገኝላቸዋለች።
[25]እግርሽ እስኪነቃ አትሩጪ፤
ጉሮሮሽም በውሃ ጥም እስኪደርቅ
አትቅበዝበዢ።
አንቺ ግን፣ ‘በከንቱ አትድከም፤
ባዕዳን አማልክትን ወድጃለሁ፤
እነርሱን እከተላለሁ’ አልሽ።

[26]“ሌባ በተያዘ ጊዜ እንደሚያፍር፣
የእስራኤልም ቤት አፍሮአል፤
እነርሱ፣ ንጉሦቻቸውና ሹሞቻቸው፣
ካህናታቸውና ነቢያታቸው እንዲሁ
ያፍራሉ።
[27]ዛፉን፣ ‘አንተ አባቴ ነህ’
ድንጋዩንም፣ ‘አንተ ወለድኸኝ’ አሉ፤
ፊታቸውን ሳይሆን፣
ጀርባቸውን ሰጥተውኛልና፤
በመከራቸው ጊዜ ግን፣
‘መጥተህ አድነን!’ ይላሉ።
[28]ታዲያ፣ ለታመልካቸው ያበጀሃቸው
አማልክት ወዴት ናቸው?
በመከራህ ጊዜ ሊያድኑህ የሚችሉ
ከሆነ፣
ይሁዳ ሆይ፤ እስቲ ይምጡና ያድኑህ፤
የከተሞችህን ቍጥር ያህል፣
የአማልክትህም ብዛት እንዲሁ ነውና።
[29]“ለምን በእኔ ታማርራላችሁ?
ያመፃችሁብኝ እናንተ ሁላችሁ ናችሁ፤”
ይላል እግዚአብሔር።
[30]“ልጆቻችሁን በከንቱ ቀጣኋቸው፤
እነርሱም አልታረሙም።
ሰይፋችሁ እንደ ተራበ አንበሳ፣
ነቢያታችሁን በልቶአል።

[31]“የዚህ ትውልድ ሰዎች ሆይ፤ የእግዚ
አብሔርን ቃል አስተውሉ፤
“እኔ ለእስራኤል ሕዝብ ምድረ በዳ፣
ወይስ ድቅድቅ ጨለማ ያለበት ምድር
ሆንሁበትን?
ሕዝቤ፣ ‘እንደ ልባችን ልንሆን
እንፈልጋለን፤
ተመልሰንም ወደ አንተ አንመጣም’
ለምን ይላል?
[32]ለመሆኑ ቆንጆ ጌጣጌጧን፣
ሙሽራ የሰርግ ልብሷን ትረሳለችን?
ሕዝቤ ግን፣
እጅግ ብዙ ቀን ረስቶኛል።

2፥22 ኢዮ9፥30፤ መዝ51፥2፤ኤር17፥1፤ ሰቆ1፥8:17
2፥23 ቍ 25:33፤ ምሳ30፥12፤2ነገ23፥10፤ኤር7፥31፤9፥14፤ 19፥2፤23፥27፤31፥22: 40
2፥24 ዘፍ16፥12፤ ኢዮ39፥6፤ኤር14፥6
2፥25 ቍ8:23፤ዘዳ 32፥16፤ኢሳ57፥10፤ ኤር3፥13፤14፥10
2፥26 ኤር32፥32፤ 44፥17:21፤48፥27፤ ሰቆ1፥7፤ሕዝ16፥54፤ 22፥26፤36፥4
2፥27 መሳ10፥10፤ 1ነገ14፥9፤2ዜና29፥6፤ መዝ14፥3፤ኢሳ26፥16 ፤37፥20፤ኤር3፥9፤10፥ 8፤18፥17፤32፥33፤ሕዝ 7፥22፤8፥16፤ሆሴ 5፥15
2፥28 ዘዳ32፥37፤ 2ነገ17፥29፤ኢሳ 40፥19፤45፥20፤
2፥29 ኤር5፥1፤ 6፥13፤ዳን9፥11፤ሚክ 3፥11፤7፥2
2፥30 ዘሌ26፥23፤ ነህ9፥26፤ኤር11፥21፤ ሐሥ7፥52፤1ተሰ2፥15
2፥31 ኢዮ21፥14፤ ኢሳ 45፥19
2፥32 ዘዳ32፥18፤ ኢሳ 57፥11

2፥22 *በልዩ ቅጠል ... ሳሙና* ‘ልዩ ቅጠል’ የተባለው ከዕፀዋት የተሠራ ነበር። ኀጢአትና በደል ይነጻል፤ ይቅር ይባላል (መዝ51፥2:7፤ ኢሳ1፥18 ይመ)፤ ይህ እውን ሊሆን የሚችለው ግን ኀጢአተኛው ንስሓ ሲገባና ሲናዘዝ ብቻ ነው (ምሳ28፥13 ይመ፤ ከ1ዮሐ1፥7:9 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥23 *አልረከስሁም፤* ‘ረከሰ’ ሲባል ካለው የሃይማኖት ሥርዐት አንጻር ጉድፍ መገኘት ማለት ነው (19፥13 ይመ፤ የዘሌ4፥12 ማብ በተጨማሪ ይመ)። *አልተከተልሁም፤* ‘መከ ተል’ ስለሚለው የቍ2 ማብ ይመ፤ በተጨማሪ ቍ25 ይመ። *በኣሊም፤* 9፥14 ይመ፤ የመሳ2፥11 ማብ በተጨማሪ ይመ። *በሸለቆ፤* ምናልባት የሄኖም ሸለቆ ይሆናል (የኢያ15፥5 ማብ ይመ)፤ የሄኖም ልጅ ሸለቆ በመባልም ይታወቃል (7፥31-32፤ 19፥2:6፤ 32፥35)። *እንደምትፋንን፤* የይሁዳ ሕዝብ በዚህ ፈንታ፣ “ወደ ቀኝ፣ ግራም ሳይሉ” (ዘዳ28፥14) ለእግዚአብሔር መታዘዝ ነበረባቸው።

2፥24 *የሜዳ አህያ፤* የማይለምድና (ዘፍ16፥12 ይመ) የማ ይገራ (ኢዮ39፥5-8 ይመ) እንስሳ ነው። *ምድረ በዳ እንደ ለመደች፤* 14፥6፤ ኢዮ24፥5 ይመ። *እንደምታነፈንፍ፤* አባባሉ የሚገልጸው ተረጋግቶ መጠበቅን ሳይሆን ተሯሩጦ መፈለግን ነው (ሆሴ2፥7:13 ይመ)።

2፥25 *እግርሽ እስኪነቃ፤* መጫሚያዋን እስከ ምትጨርስ ድረስ ነው። *በከንቱ አትድከም፤* 18፥12 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ57፥10 ማብ ይመ። *ባዕዳን አማልክትን ወድጃለሁ፤* በመካ ከላቸው ካለው ኪዳን አንጻር፣ አይሁድ ፍቅር ማሳየት የነበረባ ቸው ለአምላካቸው ለእግዚአብሔር ብቻ ነበር፤ አሁን ግን በተቃ ራኒው በመሄድ ላይ ይገኛሉ (ለምሳሌ ዘዳ 6፥6፤7፥7-13፤ ሆሴ2፥14-3፥1 ይመ)። *እነርሱን እከተላለሁ፤* ቍ23 ይመ፤ በተጨማሪም የቍ2 ማብ ይመ።

2፥26 *በተያዘ ጊዜ እንደሚያፍር፤* ለምሳሌ:- ዘፀ22፥3-4 ይመ። “እንደሚያፍር” የሚለው ቃል በዕብራይስጡ “ውርደትን” የሚያመለክት ሲሆን፣ ለከነዓናውያን ዋነኛ ጣዖት፣ ለበኣል አልፎ አልፎ የሚሰጥ መጠሪያ ነበር (11፥13 እና ማብ፣ ሆሴ 9፥10 ይመ፤ እንዲሁም የመሳ6፥32 ማብ ይመ)። *ንጉሦቻቸውና ሹሞቻ ቸው፣ ካህናታቸውና ነቢያታቸው፤* የ1፥18 ማብ ይመ።

2፥27፤ ኢሳ44፥13-17 ይመ፤ ከዘዳ32፥6:18፤ ከኢሳ64፥8፤ ከሚል2፥10 ጋር ያገናዝቡ። *መጥተህ አድነን፤* ቍ28 ይመ።

2፥28 *የከተሞችህን ቍጥር ያህል፣ የአማልክትህም ብዛት፤* 11፥13 ይመ፤ ከ1ቆሮ8፥5 ጋር ያነጻጽሩ። በመካከለኛው ምሥራቅ የነበሩ የታወቁ ከተሞች ሁሉ የየራሳቸው ‘ጠባቂ’ የሆኑ፣ ባዕዳን አማልክት ነበሯቸው (ከሐሥ19፥28: 34-35 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ብዙዎቹም ከተሞች በባዕዳን አማልክት ስሞች/ይጠሩ ነበር (ለምሳሌ:- የ1፥1 ማብ ይመ)።

2፥29 *ታማርራላችሁ፤* ከቍ9 ጋር ያነጻጽሩ፤ 12፥1፤ ኢዮ 33፥13 ይመ።

2፥30 *ልጆቻችሁን ... ቀጣኋቸው፤* ከዕብ12፥6 ጋር ያነጻ ጽሩ። *አልታረሙም፤* 5፥3 ይመ። *ሰይፋችሁ ... ነቢያታችሁን በልቶአል፤* ለምሳሌ 26፥20-23፤ 2ነገ21፥16፤ 24፥4 ይመ፤ እንዲ ሁም ነህ9፥26 ይመ።

2፥31 *ትውልድ፤* የዚህ ቃል አገባብ ብዙውን ጊዜ በጎ ሁኔታን አያመለክትም (ለምሳሌ:- ዘዳ32፥5 ይመ)። *እኔ ... ምድረ በዳ ... ድቅድቅ ጨለማ ያለበት ምድር ሆንሁበትን?* ከዚህ በተቃራኒ እግዚአብሔር ሕዝቡን በምድረ በዳና በጨለ ማው መካከል እየመራ አሳልፎአል (ቍ6)። “ድቅድቅ ጨለማ” የተባለው “የእግዚአብሔር ጨለማ” ከሚለው ከዕብራይስጡ ሐረግ የተተረጐመ ነው፤ ይህም፣ “ከእግዚአብሔር ዘንድ የተላከ ጨለ ማ” ለማለት ነው (ከ1ሳሙ26፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። በማሕ 8፥6 ላይ፣ “ብርቱ ነበልባል” ተብሎ የተተረጐመውም በዕብራይስጡ፣ “የእግዚአብሔር ነበልባል” የሚል ነው።

2፥32፤ ኢሳ49፥15:18 እና ማብ ይመ። *ሙሽራ፤* ከቍ2 ጋር ያነጻጽሩ። *ሕዝቤ ... ረስቶኛል፤* 18፥15 ይመ፤ እንዲሁም

[33]በፍትወት ለማጥመድ እንዴት ስልጡን
ነሽ?
ልክስክስ ክፉ ሴቶች እንኳ ከመንገድሽ
ብዙ ክፋት ይማራሉ::
[34]በስርቆት ያልያዝሻቸው፣
የንጹሓን ድኾች ደም፣
በልብስሽ ላይ ተገኝቶአል::
ይህን ሁሉ አድርገሽም፣
[35]'እኔ ንጹሕ ነኝ፤
በእርግጥ ቍጣው ከእኔ ርቆአል'
ትያለሽ::
እኔ ግን እፈርድብሻለሁ፤
'ኀጢአት አልሠራሁም' ብለሻልና::
[36]መንገድሽን እየለዋወጥሽ፣
ለምን ትሮጫለሽ?
አሦር እንዳዋረደሽ፣
ግብፅም እንዲሁ ያዋርድሻል::
[37]የታመንሽባቸውን እግዚአብሔር
ስላዋረደ፣
በእነርሱም ስለማይከናወንልሽ፣
እጆችሽን በራስሽ ላይ አድርገሽ፣
ከዚያም ትወጫለሽ::

3 "ሰው ሚስቱን ቢፈታ፣
እርሷም ሄዳ ሌላ ሰው ብታገባ፣
ወደ እርሷ ይመለሳልን?
ምድሪቱስ ፈጽማ አትረክስምን?
አንቺ ግን ከብዙ ወዳጆችሽ ጋር
አመንዝረሻል፤
ታዲያ አሁን ወደ እኔ መመለስ
ትፈልጊያለሽን?"
ይላል እግዚአብሔር::

[2]"እስቲ ቀና ብለሽ ጭር ያሉትን
ኰረብቶች ተመልከቺ፣
በርኵሰት ያልተጋደምሽበት ቦታ
ይገኛልን?
በበረሓ፣ እንደ ተቀመጠ ዘላን ዐረብ፣
በየመንገዱ ዳር ተቀምጠሽ
ወዳጆችሽን ጠበቅሽ::
በዝሙትሽና በክፋትሽ፣
ምድሪቱን አረከስሽ::
[3]ስለዚህ ካፊያ ተከለከለ፤
ኋለኛው ዝናብም ጠፋ::
አንቺ ግን አሁንም የጋለሞታ ገጽታ
አለብሽ፤
ዐይንሽን በዕፍረት አልሰብር ብለሻል::
[4]አሁንም ወደ እኔ ተጣርተሽ፣
'አባቴ፣ የልጅነት ወዳጄ፣
[5]ሁልጊዜ ትቈጣለህን?
ቍጣህስ ለዘላለም ነውን?' አላልሽኝም?
የምትናገሪው እንዲህ ነው፤
ይሁን እንጂ የቻልሽውን ክፋት ሁሉ
ታደርጊያለሽ::"

ከዳተኛዋ እስራኤል

[6]እግዚአብሔር በንጉሥ ኢዮስያስ ዘመን እንዲህ አለኝ፤ "ከዳተኛዪቱ እስራኤል ያደ ረገችውን አየህን? ከፍ ወዳለው ኰረብታ ሁሉ ወጥታ፣ ወደ ለመለመው ዛፍ ሥር ሁሉ ሄዳ በዚያ አመነዘረች:: [7]ይህን ሁሉ ካደረገች በኋላ፣ ወደ እኔ ትመለሳለች ብዬ ነበር፤ ሆኖም አልተመለሰችም፤ ከሐዲዋ እኅቷ ይሁዳም ይህን አየች:: [8]ለከዳተ ኛዪቱ እስራኤል ስለ ምንዝርናዋ ሁሉ

2፥33 ቍ 23
2፥34 ዘፀ 22፥2፤ 2ነገ21፥16፤ምሳ6፥17
2፥35 2ሳሙ12፥13፤ ምሳ30፥12፤ኢሳ66፥16፤ኤር25፥31፤39፥7፤ 45፥5፤ሕዝ17፥20፤ 20፥35፥ኢል3፥2፤ 1ዮሐ1፥8:10
2፥36 መዝ108፥12፤ ኢሳ30፥2: 3:7፤ኤር31፥22፤37፥7
2፥37 2ሳሙ13፥19፤ ኤር37፥7
3፥1 ዘፍ3፥17፤ዘዳ 24፥1-4፤2ነገ16፥7፤ ኢሳ1፥21፤ኤር2፥20: 25፤4፥30፤ሰቆ1፥2፤ ሕዝ16፥26:29፤ሆሴ 2፥5:7:12፤3፥1
3፥2 ቍ9:21፤ዘፍ 38፥14፤ዘኍ15፥39፤ ኢሳ1፥21፤ሕዝ16፥25
3፥3 ዘሌ26፥19፤ ዘዳ11፥14፤ኤር5፥25፤ 6፥15፤14፥4፤ሕዝ3፥7፤ 16፥30፤8፥12፤ኢል 1፥10፤አሞ4፥7፤ሶፎ 2፥1፤3፥5
3፥4 ቍ19፤ዘዳ32፥6፤መዝ89፥26፤ኢሳ 63፥16፤64፥8፤ኤር 31፥9፤2፥2
3፥5 መዝ103፥9፤ ኢሳ54፥9
3፥6 ቍ12:22፤ ዘሌ17፥7፤ ዘዳ12፥2፤ 1ዜና3፥14፤ኢሳ 24፥16፤ኤር2፥20፤ 17፥2፤31፥22፤49፥4፤ ሕዝ20፥28፤ሆሴ4፥13
3፥7 ሕዝ16፥46፤ 23፥2:11፤አሞ4፥8

3፥21፤ 13፥25፤ ኢሳ17፥10፤ ሕዝ22፥12፤ 23፥35፤ ሆሴ8፥14 ይመ:: እስራኤል ዘወትር አምላኳን እግዚአብሔርንና ያደረገላትን ሁሉ "ማስታወስ" ነበረባት (ዘዳ7፥18፤ 8፥18)፤ ስለዚህም በእርሱ ብቻ በመታመን እርሱን ማምለክ ነበረባት፤ ነገር ግን ብዙ ጊዜ "ረስታዋለች"፤ ከልቧም አውጥታ ጥላዋለች (መሳ2፥10፤ ሆሴ 2፥13 ይመ)::

2፥33 *በፍትወት፤* የአሕዛብን አማልክት ማምለክን የሚመ ለክት ነው (የቍ20 ማብ ይመ)::

2፥34፤ አሞ2፥6-8፤ 4፥1፤ 5፥11-12 ይመ:: *በስርቆት ያልያ ዝሻቸው፤* ዘፀ22፥2 እና ማብ ይመ::

2፥36 *አሦር እንዳዋረደሽ ግብፅም እንዲሁ ...፤* ቍ15-18 እና ማብ ይመ:: እዚህ ላይ የአካዝን ዘመን (2ዜና28፥21 ይመ)፣ ምናልባት የሴዴቅያስንም ዘመን (37፥7 ይመ) ሊያመለክት ይችላል::

2፥37 *እጆችሽን በራስሽ ላይ አድርገሽ፤* የጥንት ቅርጻ ቅርጽ ሥራዎች፣ ምርኮኞች የእጃቸውን አንጓ ከራሳቸው በላይ አንድ ላይ ተጠፍሮ ያሳያሉ:: *የታመንሽባቸው፤* ግብፅና አሦር ናቸው::

3፥1 *ሰው ... አትረክስምን?* ከዘዳ24፥1-4 ጋር ያነጻጽሩ:: ከተፋቱ በኋላ ዳግመኛ ተጋብቶ አብሮ መኖር የሚያረክሰው ተጋቢዎቹን ብቻ ሳይሆን፣ የሚኖሩባትን ምድር ጭምር ነው (ከቍ2፤ ከዘሌ18፥25-28 ጋር ያነጻጽሩ):: *አመንዝረሻል፤* የ2፥20 ማብ ይመ:: *ከብዙ፤* የ2፥28 ማብ ይመ:: *ወደ እኔ መመለስ፤* በእኔ ላይ ስላደረስሽው በደል ንስሓ ግቢ ማለት ነው (ቍ12-14: 22፤ 4፥1 ይመ)::

3፥2 *ጭር ያሉትን ኰረብቶች፤* የአሕዛብ አማልክት ምክር የሚጠየቁበትና የሚመለኩበት ስፍራ ማለት ነው (ቍ21፤ 12፥12፤ ዘኍ23፥3 ይመ):: *በርኵሰት ያልተጋደምሽበት፤* ከዘዳ 28፥30 ጋር ያነጻጽሩ:: *በየመንገዱ ዳር ተቀምጠሽ፤* ዘፍ38፥14 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ምሳ7፥10:12 ይመ:: መንፈሳዊ አመንዝራነት ከዚህ አገላለጽ ጋር ተያይዞ ይበልጥ የተብራራው በሕዝ16፥25 ላይ ነው:: *ዘላን ዐረብ፤* መንገደኛን ለመዝረፍ አድፍጦ የተቀመጠ ነው (ሉቃ10፥30 ይመ):: *ምድሪቱን አረከ ስሽ፤* ቍ9 ይመ::

3፥3 *ካፊያ ተከለከለ፤* 14፥1-6፤ አሞ4፥7-8 ይመ:: ይህ፣ እግዚአብሔር ለሕዝቡ በሆሴ2፥21፤ 6፥3 የሰጠው የቸርነት መልስ ተቃራኒ ነው:: *ኋለኛው ዝናብም፤* የዘዳ11፥14 ማብ ይመ:: *የጋለ ሞታ ገጽታ፤* ምሳ7፥13 ይመ::

3፥4 *አባቴ፤* ቍ19 ይመ፤ ከ2፥27 ጋር አገናዝበው፣ ማብ ይመ:: ከአዲስ ኪዳን ጋር ሲነጻጸር፣ "አባቴ" የሚለው ቃል በብሉይ ውስጥ ለእግዚአብሔር መጠሪያነት ውሎ የሚገኘው እጅግ አነስተኛ በሆነ ቍጥር ነው፤ ሆኖም በሰዎች መጠሪያ ስሞች ውስጥ ተደራቢ ሆኖ ይገኛል (ለምሳሌ:- አቢናዳብ፣ አቢ ራም፣ በሚሉት ስሞች ውስጥ 'አቢ' የሚለው ተቀጣይ "እግዚ አብሔር አባተ" የሚል ትርጒም ይይዛል):: *ወዳጄ፤* ቅርበት መኖሩን የሚያሳይ ነው (መዝ55፥13፤ ምሳ16፥28፤ 17፥9፤ ሚክ 7፥7 ይመ)፤ ምናልባትም ራሷን እንደ እግዚአብሔር ታማኝ አድ ርጋ በመቍጠር ሊሆን ይችላል (ከምሳ 2፥17 ጋር ያነጻጽሩ):: *የልጅነት፤* የ2፥2 ማብ ይመ::

3፥5 *ቍጣህስ ለዘላለም ነውን?* የእግዚአብሔር ሕዝብ ንስሐ ከገባ እንደዚያ አይሆንም (ቍ12-13)::

3፥6-6፥30፤ ይሁዳ ታማኝ ሆና አለመገኘቷ (3፥6-5፥31)፣ በመጨረሻ ላይ ባቢሎናውያን የእግዚአብሔር የመቅጫ ዱላ ሆነው እንዲመጡ አድርጎአል(ምዕ6)::

3፥6 *በንጉሥ ኢዮስያስ፤* የ1፥2 ማብ ይመ፤ ከ640-609 ዓ.ቅ.ክ. ነገሠ:: *ከዳተኛዪቱ እስራኤል፤* በ722-721ዓ.ቅ.ክ. የጠ ፋውን የሰሜኑን መንግሥት ይመለከታል (ቍ8:11-12 ይመ):: *ከፍ ወዳለው ኰረብታ ... ወደ ለመለመው ዛፍ ሥር ሁሉ ...፣ በዚያ አመነዘረች፤* የ2፥20 ማብ ይመ::

3፥7 *ከሐዲዋ እኅቷ ይሁዳ፤* የደቡቡ መንግሥት ነው (ቍ8:10-11 ይመ)፤ ሰማርያ (የእስራኤል ዋና ከተማ) እንዲሁም ኢየሩሳሌም (የይሁዳ ዋና ከተማ) በሕዝ23 ላይ በተመሳሳይ ሁኔታ አመንዝራ እኅትማማቾች እንደ ሆኑ ተደርገው ተነጻጽረዋል:: *ይህን፤* የእስራኤልን አመንዝራነት ማለት ነው::

የፍች ወረቀቷን ሰጥቼ አባረርኋት:: ከሓዲዋ እኅቷ ይሁዳም ይህን አይታ እንዳልፈራች አየሁ፤ ወጥታም አመነዘረች:: [9]በቅሌቷም ምድሪቱን አረከሰች፤ ከድንጋይና ከግንድ ጋር አመነዘረች፤ [10]ይህም ሁሉ ሆኖ ከሓዲዋ እኅቷ ይሁዳ ወደ እኔ የተመለሰችው በማስመሰል እንጂ በሙሉ ልቧ አልነበረም" ይላል እግዚአብሔር::

[11]እግዚአብሔር እንዲህ አለኝ፤ "ከከሓዲዋ ይሁዳ ይልቅ ከዳተኛዪቱ እስራኤል ጻድቅ ሆና ተገኘች:: [12]ሂድና ይህን መልእክት ወደ ሰሜን እንዲህ ብለህ ተናገር፤

" 'ከዳተኛዪቱ እስራኤል ሆይ፤ ተመለሽ'
ይላል እግዚአብሔር፤
'እኔ መሓሪ ስለ ሆንሁ፣
ከእንግዲህ በቍጣ ዐይን አላይሽም'
ይላል እግዚአብሔር::
'ለዘላለም አልቈጣም::
[13]በደልሽን ብቻ እወቂ፤ በእግዚአብሔር ላይ
በማመፅሽ፣
ክብርሽንም ለእንግዶች አማልክት፣
በየለምለሙ ዛፍ ሥር አሳልፈሽ
በመስጠት፣
ለእኔ ባለመታዘዝሽ፣
በደለኛ መሆንሽን ይህን አንድ ነገር
ብቻ እመኚ' "
ይላል እግዚአብሔር::

[14]"ከዳተኛ ልጆች ሆይ፤ እኔ ባለቤታችሁ ነኝና ተመለሱ" ይላል እግዚአብሔር፤ "ከአንድ ከተማ አንድ፣ ከአንድ ነገድ ሁለት

3፥8 ዘዳ24፥27፤ኢር 11፥10፥24፥11፤ሕዝ 16፥47፥23፥11
3፥9 ቍ2፤ዘሌ17፥7 ፤ኢሳ1፥21፥57፥6፤ ኤር2፥27
3፥10 2ነገ17፥19፤ ኢሳ31፥6፤ኤር12፥2 ፤ሕዝ33፥31፤አሞ4፥9 ፤ሐጌ2፥17
3፥11 ቍ7፤ኤር 2፥19፤ሕዝ16፥52፤ 23፥11
3፥12 ቍ6፥14 ዘዳ4፥30፤ 1ነገ8፥26፤ 2ነገ17፥3-6፤መዝ6፥2 ፤103፥9፤ኢሳ54፥9፤ ኤር31፥21፥22፤ሕዝ 14፥6፥33፥11፤ሆሴ 14፥1
3፥13 ቍ25፤ ዘዳ12፥2፥30፥1-3፤ ኤር2፥25፥14፥20፤ 22፥21፥1ዮሐ1፥9
3፥14 ቍ12፤ኢዮ 22፥23፤ኢሳ54፥5፤ ኤር 4፥1
3፥15 ኢሳ31፥4፤ ሐሥ13፥22
3፥16 ዘኍ3፥31፤ 1ዜና 15፥25፤ኢሳ 65፥17
3፥17 መዝ22፥23፤ 47፥8፤ 81፥12፤ኢሳ 2፥3፤ኤር7፥24፥9፥14፤ 11፥8፥13፥10፥11፥16፤ 12፥17፥12፥18፥12፤ 33፥9፥16፤ሕዝ1፥26፤ 43፥7፥48፥35፤ሚክ 4፥1
3፥18 ዘዳ31፥7፤ኢሳ 11፥13፥14፥1፤ኤር 16፥15፥30፥3፥31፥8፤

መርጬችሁ ወደ ጽዮን አመጣችኋለሁ:: [15]እንደ ልቤም የሆኑ፣ በዕውቀትና በማስተዋል የሚመሯችሁን እረኞች እሰጣችኋለሁ:: [16]ቍጥራችሁ በምድሪቱ እጅግ በሚበዛበት ጊዜም ይላል እግዚአብሔር፤ "በዚያን ዘመን፣ 'የእግዚአብሔር የኪዳኑ ታቦት' ብለው ከእንግዲህ አይጠሩም፤ ትዝ አይላቸውም፤ አያስታውሱትምም፤ አይጠፋም፤ ሌላም አይሠራም:: [17]በዚያ ጊዜ ኢየሩሳሌምን፣ 'የእግዚአብሔር ዙፋን' ብለው ይጠሯታል፤ መንግሥታትም ሁሉ የእግዚአብሔርን ስም ለማክበር በኢየሩሳሌም ይሰበሰባሉ፤ የክፉ ልባቸውንም እልኸኝነት ከእንግዲህ አይከተሉም:: [18]በዚያ ዘመን የይሁዳ ቤትና የእስራኤል ቤት በአንድነት ሆነው ከሰሜን ምድር ለአባቶቻቸው ርስት አድርጌ ወደ ሰጠኋቸው ምድር ይመጣሉ::

[19]"እኔም፣
" 'የተመረጠችውን ምድር፣
የትኛውም ሕዝብ ያላገኘውን የተዋበች
ርስት ልሰጥሽ፣
እንደ ወንዶች ልጆቼ ምንኛ በደስታ
ልቈጥርሽ" አልሁ፤
'አባቴ' ብለሽ የምትጠሪኝ፣
እኔንም ከመከተል ዘወር የማትይ
መስሎኝ ነበር::
[20]የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ለባሏ ታማኝ
እንዳልሆነች ሚስት፣
ስታታልሉኝ ኖራችኋል፤"
ይላል እግዚአብሔር::

3፥8 *የፍች ወረቀቷን፤* ቍ1 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘዳ24፥1-14፤ ኢሳ50፥1 እና ማብ ይመ:: *አባረርኋት፤* በ721 ዓ.ቅ.ክ ወደ ምርኮኝነት ማለት ነው:: *ይሁዳም ... እንዳልፈራች፤* የእስራኤልን አሳዛኝ መከራ አይታ ለመማር አልቻለችም፤ ለመማርም አልፈለገችም::

3፥9 *ከድንጋይና ከግንድ ጋር አመነዘረች፤* የአረማውያንን ባዕዳን አማልክት አመለከች (2፥27 ይመ)::

3፥10 *በማስመሰል፤* ንጉሡ ኢዮስያስ ሳከናወነው የተሐድሶ ተግባር (የ1፥2 ማብ ይመ) ይሁዳ ያሳየችው ሁኔታ ከአንገት በላይና የግብዝነት ነበር::

3፥11 *ከ ... ይሁዳ ይልቅ ... እስራኤል ጻድቅ ሆና ተገኘች፤* የቍ8 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ሕዝ16፥51-52፤ 23፥11 ይመ::

3፥12 *ሂድና ... ተናገር፤* 2፥2 ይመ:: *ሰሜን፤* ብዙ እስራኤላውያን በምርኮ የተወሰዱበት፣ ሰሜናዊው የአሦር መንግሥት አካል ማለት ነው:: *ተመለሺ፤* ንስሐ ግቢ ማለት ነው (ቍ13):: *መሓሪ፤* በሌላ ቦታ የእግዚአብሔርን ባሕርይ ለመግለጽ (መዝ 145፥13፥17)፣ ይህ ቃል በዕብራይስጥ "እፍቃሪ" የሚለውን ትርጕም ይዞአል:: *ለዘላለም አልቈጣም፤* የቍ5 ማብ ይመ::

3፥13 *ክብርሽንም ... አሳልፈሽ በመስጠት፤* ሕዝ 16፥15፡33-34 ይመ:: ለእንግዶች አማልክት፤ የ2፥25 ማብ ይመ:: *በየለምለሙ ዛፍ ሥር፤* የ2፥20 ማብ ይመ::

3፥14 *ባለቤታችሁ፤* 31፥32፤ ሆሴ2፥16-17 ይመ:: ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል 'ባል' ተብሎ ሊተረጐም ይችላል፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ የቃል ኪዳን ባላቸውን እግዚአብሔርን ትተው "በአሊምን" ተከተሉ (2፥23፤ የመሳ2፥11 ማብ ይመ):: *ከአንድ ... ሁለት፤* ከሕዝቡ ቅሬታ ወደ አገሩ የሚመለስ ይኖራል (የኢሳ10፥20-22 ማብ ይመ):: *ጽዮን፤* ኢየሩሳሌምን ነው::

3፥15፤ 23፥4 ይመ:: *እረኞች፤* አስተዳዳሪዎችን ይመለከታል (የ2፥8 ማብ ይመ):: *እንደ ልቤም የሆኑ፤* እንደ ዳዊት ያሉ ናቸው (1ሳሙ13፥14 ይመ፤ በተጨማሪም ሕዝ34፥23፤ ሆሴ3፥5 ይመ)::

3፥16 *በዚያ ዘመን፤* መሲሑ በምድር ላይ በሚገለጥበት ዘመን ነው (ቍ18፤ 31፥29 ይመ):: *ቍጥራችሁ ... በሚበዛበት ጊዜም፤* 23፥3፤ ሕዝ36፥11 ይመ:: የዚህን ሐረግ ሰፋ ያለውን የዕብራይስጥ ትርጕም ለመረዳት የዘፍ1፥28 ማብ ይመ:: *ሌላም አይሠራም፤* የእግዚአብሔርን ግርማዊ ሕልውና በሰዎች መካከል መገኘት የሚያመለክተው (በ1ሳሙ4፥3 ይመ) የኪዳኑ ታቦት፤ መሲሑ በሚመጣበት ዘመን አስፈላጊነቱ ያከትማል::

3፥17 *ዙፋን፤* እግዚአብሔር "በኪሩቤል መካከል" በኪዳኑ ታቦት ላይ ይቀመጥ ነበር (1ሳሙ4፥4 እና ማብ ይመ)፤ ሆኖም ኢየሩሳሌም ራሷ አንድ ቀን መቀመጫ ዙፋኑ ትሆናለች:: *መንግሥታትም ሁሉ ... ይሰበሰባሉ፤* ዘካ2፥11 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ2፥2-4 ማብ ይመ:: *የክፉ ልባቸውንም እልከኝነት ... አይከተሉም፤* የእስራኤልን አለመታዘዝና ብዙውን ጊዜ ወደ ጣዖት አምልኮ ማዘንበል ለማመልከት የገባ፣ የተለመደ ተደጋጋሚ ሐረግ ነው (9፥14፥11፥8፤ 13፥10፥16፥12፤ 18፥12፤ 23፥17 ይመ)::

3፥18 *የይሁዳ ቤትና የእስራኤል ቤት በአንድነት ሆነው፤* የተከፋፈለው የእግዚአብሔር ሕዝብ በመሲሑ ዘመን እንደ ገና ተመልሶ አንድ ይሆናል (ለምሳሌ:-ኢሳ11፥12፤ ሕዝ37፥15-23፤ ሆሴ1፥11 ይመ):: *ከሰሜን ምድር፤* በምርኮ የቆዩበት አገር ማለት ነው (የቍ12 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 31፥8 ይመ):: *ርስት አድርጌ ወደ ሰጠኋቸው ምድር፤* የ2፥7 ማብ ይመ::

3፥19 *ልጆቼ፤* እስራኤል የእግዚአብሔር የበኵር ልጅ ነበረች (ዘፀ4፥22 ይመ፤ ከሆሴ11፥1 ጋር ያነጻጽሩ):: *የተመረጠችውን ምድር፤* ይህ በዕብራይስጥ በመዝ106፥24 እና በዘካ7፥14 "የተወደደችው ምድር" ተብሎ ተተርጕሞአል:: *የተዋበች ርስት፤* ይሁዳና ኢየሩሳሌም፣ ሕዝቡም ራሳቸው በእግዚአብሔር ፊት እንደ ውብ ነገር ይቈጠሩ ነበር (6፥2፤ 11፥16 ተመ):: *አባቴ፤* የቍ4 ማብ ይመ::

3፥20፤ በሆሴ ም1-3 ላይ የቀረበው ትረካ፣ በዚህ ቍጥር ላይ እጥር ምጥን ብሎ ቀርቦአል::

[21]እግዚአብሔር አምላካቸውን በመርሳት፣
መንገዳቸውን አጣመዋልና፣
የእስራኤል ሕዝብ ጩኸት፣
አሳዛኝ ልቅሶ ባድማ ከሆኑት
ኰረብታዎች ተሰማ።

[22]"እናንተ ከዳተኞች ልጆች ተመለሱ፤
ከዳተኝነታችሁን እፈውሳለሁ።"
"አንተ እግዚአብሔር አምላካችን ነህና፤
አዎን፤ ወደ አንተ እንመጣለን።
[23]በእርግጥ በኰረብቶች ላይ፣
እንዲሁም በተራሮች ላይ፣ ሆ! ብለን
መውጣታችን መታለል ነው፤
በእርግጥ የእስራኤል መዳን፣
በአምላካችን በእግዚአብሔር ነው።
[24]ከለጋ ዕድሜአችን ጀምሮ፣
የአባቶቻችንን የድካም ፍሬዎች፣
በጎቻቸውንና ከብቶቻቸውን፣
ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውን፣
ነውረኛ ጣዖቶች በሏቸው።
[25]እንግዲህ ዕፍረታችንን ተከናንበን እንተኛ፤
ውርደታችንም ይሸፍነን፤
እኛም አባቶቻችንም፣
እግዚአብሔር አምላካችንን በድለናልና፤
ከልጅነታችን ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ፣
አምላካችንን እግዚአብሔርን
አልታዘዝንም።"

4 "እስራኤል ሆይ፤ ብትመለስ፣
ወደ እኔ ብትመለስ፤"
ይላል እግዚአብሔር፤
"አስጸያፊ ነገሮችህን ከፊቴ ብታስወግድ፣
ባትናወጥ ብትቆምም፣
[2]በእውነት፣ በቅንነትና በጽድቅ፣
'ሕያው እግዚአብሔርን!' ብለህ
ብትምል፣
አሕዛብ በእርሱ ይባረካሉ፤
በእርሱም ይከበራሉ።"

[3]እግዚአብሔር ለይሁዳና ለኢየሩሳሌም ሰዎች
እንዲህ ያላል፤
"ዕዳሪውን መሬት ዕረሱ፤
በእሾህም መካከል አትዝሩ።
[4]እናንተ የይሁዳ ሰዎች፣ የኢየሩሳሌምም
ነዋሪዎች፤
ለእግዚአብሔር ተገረዙ፤
የልባችሁንም ሸለፈት አስወግዱ፤
አለዚያ ስለ ሠራችሁት ክፋት፣
ቍጣዬ እንደ እሳት ይንበለበላል፤
ሊገታውም የሚችል የለም።

ጥፋት ከሰሜን መምጣቱ

[5]"'በምድሪቱ ሁሉ መለከትን ንፉ'
ብላችሁ፤
በይሁዳ ተናገሩ፣ በኢየሩሳሌም ዐውጁ፤
ጮኹ፤ እንዲህም በሉ፤
'በአንድነት ተሰብሰቡ፤
ወደ ተመሸጉት ከተሞች እንሽሽ!'
[6]ወደ ጽዮን ለመግባት ሰንደቅ ዐላማ
አንሡ፤
ቶሎ ሽሽታችሁ አምልጡ፤
ከሰሜን መቅሠፍትን፣
ታላቅ ጥፋትን አመጣለሁና።"
[7]አንበሳ ከደኑ ወጥቶአል፤
ሕዝብንም የሚያጠፋ ተሰማርቶአል፤
ምድርሽን ባዶ ሊያደርግ፣
ከስፍራው ወጥቶአል።

50፥4፤ሕዝ11፥17፤ 37፥19፡22፤አሞ9፥15
3፥19 ቍ4፤ዘፀ4፥22፤ዘዳ8፥7፤2ሳሙ7፥14፤መዝ106፥24፤ ሕዝ 20፥6
3፥20 ኢሳ 24፥16
3፥21 ቍ2፤ኢሳ 57፥11፤ኤር31፥18
3፥22 ቍ12፤ኢዮ 22፥23፤ኢሳ30፥26፤ 57፥18፤ኤር2፥19፤ 33፥6፤ ሆሴ 6፥1
3፥23 መዝ3፥8፤ኤር 2፥20፤ 17፥14
3፥24 ኤር11፥13፤ ሆሴ9፥10
3፥25 ቍ13፤ መሳ10፥10፤1ነገ 8፥47፤ዕዝ9፥6፤መዝ 25፥7፤ኤር14፥20፤ 22፥21፤31፥19፤ሕዝ 2፥3፤ ዳን 9፥7
4፥1 ዘዳ4፥30፤ 2ነገ 17፥13፤21፥4፤ኤር 16፥18፤35፥15፤ሕዝ 8፥5 ሆሴ 12፥6
4፥2 ዘፍ12፥2፤ዘኍ 14፥21፤ዘዳ10፥20፤ ኢሳ19፥18፤ 65፥16፤ ኤር5፥2፤9፥24፤12፥ 16፤44፥26፤ሆሴ4፥15 ፤ገላ3፥8
4፥3 ሆሴ10፥12፤ ማር4፥18
4፥4 ዘፀ 32፥22፤ ዘሌ26፥41፤ኢዮ41፥ 21፤ኢሳ1፥31፤አሞ 5፥6፤ሶፎ1፥18፤2፥2
4፥5 ቍ21፤ዘኍ10፥ 2፡7፤ኢሱ10፥20፤ኢዮ 39፥24፤ኤር5፥20፤ 11፥2፡6
4፥6 ቍ21፤መዝ 74፥4፤ኢሳ11፥10፤ 14፥31፤31፥9፤ኤር

3፥21 *ባድማ ከሆኑት ኰረብታዎች፤* የቍ2 ማብ ይመ። *አሳዛኝ ልቅሶ፤* የንስሐ ጩኸት ሲሆን፣ በቍ22ለ-25 ላይ በቃላት ተገልጾአል። *በመርሳት፤* የ2፥32 ማብ ይመ።

3፥22፤ ቍ14 ይመ። *ከዳተኞች ... ተመለሱ፤ ከዳተኝነታችሁን፤* እነዚህ ሦስት ቃላት በዕብራይስጡ ከአንድ ሥርዎ ቃል የተገኙ ናቸው፤ በመሆኑም በዚያ ቋንቋ ሲነበቡ ተመሳሳይ ድምፅ አላቸው። *እፈውሳለሁ፤* 30፥17፤ 33፥6፤ ሆሴ6፥1፤ 14፥1፡4 ይመ። አዎን፤ ሕዝቡ ንስሐ መግባት መጀመሩን ያመለክታል።

3፥23 *ሆ ብለን መውጣታችን፤* ለምሳሌ፦ 1ነገ18፥25-29 ይመ። *መዳን ... በእግዚአብሔር ነው፤* ዘፍ49፥18፤ መዝ3፥8፤ ዮና2፥9 እና ማብ ይመ።

3፥24 *ከለጋ ዕድሜአችን፤* ከእስራኤል ሕዝብ አንጻር ሲታይ ዘመነ መሳፍንትን የሚያመለክት ነው። *ነውረኛ ጣዖቶች፤* የ2፥26፤ 11፥13 ማብ ይመ። *ፍሬዎች ... በሏቸው፤* ባዕድ አምልኮ ገንዘብ ከማግኘትም ሆነ ከመንፈሳዊ አንጻር ሲታይ እርባና የለሽ ነው። *ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸው፤* ብዙውን ጊዜ ለአረማውያን ባዕዳን አማልክት መሥዋዕት ሆነው ይቀርቡ ነበር (የ7፥31 ማብ ይመ)።

3፥25 *ዕፍረታችንን፤* ለዚህ የሚውለው የዕብራይስጡ ተመሳሳይ ቃል በቍ24 ላይ "ነውረኛ ጣዖቶች" ተብሎ ተተርጕሞአል።

4፥1 *ባትናወጥ፤* ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ አቻ ትርጕም፣ መቅበዝበዝን ያመለክታል፤ ይኸውም በዘፍ 4፥12፡14 እንደ ተጠቀሰው ዐይነት ማለት ነው (የዘፍ4፡16 ማብ ይመ)።

4፥2 *በእውነት፣ በቅንነትና በጽድቅ፤* አጎልማሽ ቃላት በተከታታይ መደርደራቸው፣ ከአንገት በላይ ያልሆነ፣ ነገር ግን ከልብ የመነጨ ንስሓ እንደሚያስፈልግ አበክሮ ለመግለጽ ነው። *ሕያው እግዚአብሔርን!* የዘፍ42፥15 ማብ ይመ። *አሕዛብ በእርሱ ይባረካሉ፤* እግዚአብሔር ለአብራም ከገባቸው ዐበይት ቃል ኪዳኖች ውስጥ ሰባተኛውን የተስፋ ቃል የሚያንጸባርቅ አባባል ነው (ዘፍ12፥2-3 እና ማብ ይመ)። ለሕዝቦች መባረክ፣ ለእስራኤል ንስሓ መግባት ተፈላጊ እርምጃ ነው።

4፥3 *ዕዳሪውን መሬት ዕረሱ፤* ምናልባት ከሆሴ 10፥12 የተጠቀሰ ሊሆን ይችላል። *በእሾህም መካከል አትዝሩ፤* ማቴ 13፥7፡22 ይመ። ለእግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ መገዛት አስፈላጊ እንደ ሆነ ሁሉ (ሕዝ18፥31 ይመ)፣ እግዚአብሔር ለሚያቀርብልን ጥሪም ልብን ክፍት አድርጎ መቅረብ ያስፈልጋል።

4፥4 *የልባችሁንም ሸለፈት አስወግዱ፤* ልባችሁን ቀድሱ (6፥10፤ 9፥26፤ ዘፍ17፥10 እና ማብ፤ ዘዳ10፥16፤ 30፥6 ይመ)። *ስለ ሠራችሁት ክፋት፤* ምናልባት ከዘዳ28፥20 የተጠቀሰ ሊሆን ይችላል። *ቍጣዬ ... ይንበለበላል፤ ሊገታውም የሚችል የለም፤* 21፥12፤ ኢሳ1፥31፤ አሞ5፥6 ይመ።

4፥5-31፤ ንስሓ ለመግባት ፈቃደኛ ባልሆኑት የእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ወራሪ ኀይል ከሰሜን መጥቶ የእግዚአብሔርን ፍርድ ያደርስባቸዋል(ም6 ይመ)።

4፥5 *መለከትን ንፉ፤* ሊመጣ ካለው ከባድ መከራ ለማስጠንቀቅ ነው (6፥1 ይመ፤ የኢል2፥1 ማብ በተጨማሪ ይመ)። *ወደ ተመሸጉት ከተሞች እንሽሽ!* ቍ6 ይመ። በገጠር የሚኖሩ ሰዎች ወራሪ ሰራዊት በምርኮ ይዞአቸው እንዳይሄድ፣ በአቅራቢያቸው ወደሚገኝ ቅጥር ወዳለው ከተማ በመሸሽና በመጠለል ይተርፉሉ (5፥17፤ 8፥14፤ 34፥7፤ 48፥18 ይመ)።

4፥6፤ 6፥1 ይመ። *ሰንደቅ ዐላማ አንሡ፤* የኢሳ 5፥26 ማብ ይመ። *ከሰሜን መቅሠፍትን፤* ባቢሎናውያንን ያመለክታል (1፥14 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ 41፥25 ማብ ይመ)። *ታላቅ ጥፋትን፤* 6፥1 ይመ፤ ከ48፥3፤ 50፥22፤ 51፥54 ጋር ያነጻጽሩ።

4፥7 *አንበሳ፤* የባቢሎን ምልክት ነው (የ2፥15 ማብ ይመ)። *የሚያጠፋ፤* ብዙውን ጊዜ ባቢሎንን የሚያመለክት ነው (6፥26፤ 15፥8፤ 48፥ 8፡32)፣ ይሁን እንጂ በ51፥1፡56 ላይ ፋርስንና ግብረ አበሮቿን ያመለክታል (51፥48፡53 ይመ)። *ከተሞ*

ከተሞችሽ ፈራርሰው ይወድቃሉ፤
ያለ ነዋሪም ይቀራሉ።
[8]ስለዚህ ማቅ ልበሱ፤
እዘኑ፤ ዋይ በሉ፤
የእግዚአብሔር አስፈሪ ቍጣ፣
ከእኛ አልተመለሰምና።

[9]"በዚያ ቀን" ይላል እግዚአብሔር፣
"ንጉሡና ሹማምንቱ ወኔ ይከዳቸዋል፤
ካህናቱ ድንጋጤ ይውጣቸዋል፤
ነቢያቱም ብርክ ይይዛቸዋል።"

[10]እኔም፣ "ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤ ሰይፍ አንገታቸው ላይ ተቃጥቶ ሳለ፣ 'ሰላም ይሆንላችኋል' ብለህ ይህን ሕዝብና ኢየሩሳሌምን ለምን እጅግ አታለልህ?" አልሁ።

[11]በዚያ ጊዜ፣ ለዚህ ሕዝብና ለኢየሩሳሌም እንዲህ ተብሎ ይነገራል፤ "ለማበጠር ወይም ለማጥራት ሳይሆን፣ ከዚያ የበረታ የሚጠብስ ደረቅ ነፋስ በምድረ በዳ ካሉት ባድማ ኰረብቶች ወደ ወገኔ ሴት ልጅ [12]በእኔ ትእዛዝ ይነፍሳል፤+ እንግዲህ ፍርዴን በእነርሱ ላይ እናገራለሁ።"

[13]እነሆ፤ እንደ ደመና ይንሰራፋል፤
ሠረገሎቹ እንደ ዐውሎ ነፋስ ይመጣሉ፤
ፈረሶቹም ከንስር ይፈጥናሉ፤
መጥፋታችን ነውና ወዮልን!
[14]ኢየሩሳሌም ሆይ፤ እንድትድኚ ከልብሽ
ክፋት ታጠቢ፤
እስከ መቼ ክፉ ሐሳብ በውስጥሽ
ይኖራል?
[15]ድምፅ ከዳን ይሰማልና፤
ከኤፍሬም ተራሮችም ጥፋትን ያውጃል።
[16]"ይህን ለሕዝቦች አሳውቁ፤
ለኢየሩሳሌምም እንዲህ ብላችሁ በይፋ
ንገሩ፤
'ከበው የሚያስጨንቁ ከሩቅ አገር
ይመጣሉ፤
በይሁዳ ከተሞችም ላይ ይደነፋሉ፤
[17]ሰብል እንደሚጠብቁ ሰዎች ይከቧታል፤
በእኔ ላይ ዐምፃለችና፤'"
ይላል እግዚአብሔር።
[18]"የገዛ መንገድሽና ተግባርሽ፣
ይህን አምጥቶብሻል፤
ይህም ቅጣትሽ ነው፤
ምንኛ ይመራል!
እንዴትስ ልብ ይሰብራል!"
[19]ወይ አበሳዬ! ወይ አበሳዬ!
ሥቃይ በሥቃይ ላይ ሆነብኝ፤
አወይ፣ የልቤ ጭንቀት!
ልቤ ክፉኛ ይመታል፤
ዝም ማለት አልችልም፤
የመለከትን ድምፅ፣
የጦርነትንም ውካታ ሰምቻለሁና።
[20]ጥፋት በጥፋት ላይ ይመጣል፤
ምድሪቱም በሞላ ባድማ ትሆናለች፤
ድንኳኔ በድንገት፣
መጋረጃዬም በቅጽበት ጠፋ።
[21]እስከ መቼ የጦርነት ዐርማ
እመለከታለሁ?
እስከ መቼስ የመለከት ድምፅ
እሰማለሁ?

11፥11፤18፥11፤ 50፥2፡3
4፥7 ቍ29፤ ዘሌ26፥31፤2ነገ24፥1፤ኢሳ1፥7፤6፥11፤22፥7፤48፥8፤51፥1፡53፤ ኤር2፥15፤6፥26፤ 15፥8፤25፥38፤ሕዝ 12፥20፤1፥31፤25፥7 ሆሴ5፥14፤13፥7፤ናሆ 2፥12፤
4፥8 1ነገ21፥27፤ ኢሳ3፥24፤10፥4፤ኤር 6፥26፤7፥29፤9፥20፤ 30፥24፤ሕዝ7፥18፤ ኢል1፥8፤ አሞ 5፥1
4፥9 1ሳሙ17፥32፤ ኢሳ 29፥9
4፥10 ዘፀ5፥23፤ኢሳ 30፥10፤ኤር6፥14፤8፥11፤14፥13፤23፥17፤ ሕዝ13፥10፤ሚክ3፥5፤ 1ተሰ5፥3፤2ተሰ2፥11
4፥11 ዘፍ41፥6፤ዘሌ 26፥33፤ኢዮ1፥19
4፥12 ኢሳ 64፥6፤ ኤር 1፥16
4፥13 ቍ 20፡27፤ ዘዳ28፥49፤2ሳሙ22፥10፤2ነገ2፥1፤ኢሳ 6፥11፤19፥1፤24፥3፤ 66፥15፤ኤር7፥34፤ 9፥11፡19፤12፥11፤ 25፥11፤44፥6፤ሕዝ 26፥10፤ሚክ2፥4፤ናሆ 2፥4፤ዕን1፥8፤3፥8
4፥14 ሩት3፥3፤መዝ 51፥2፤ 6፥3፤ ኢሳ 45፥22፤ያዕ 4፥8
4፥15 ዘፍ 30፥6፤ ኤር31፥6
4፥16 ቍ19፤ዘዳ28፥49፤ ኤር1፥15፤ ሕዝ 21፥22
4፥17 1ሳሙ12፥15፤ 2ነገ25፥1፡4፤ኤር5፥23
4፥18 መዝ107፥17፤ ኢሳ1፥28፤ኤር5፥25፤2፥17፡19
4፥19 ቍ16፡21፤ዘኍ10፥2፡9፤ኢዮ 4፥2፤6፥10፤14፥22፤37፥1፤39፥24፤ኢሳ22፥4፤ኤር6፥24፤9፥10፤ 10፥19፤20፥9፤23፥9፤49፥2፤ሰቆ1፥20፤ሶፎ1፥16፤
4፥20 ቍ13፤ዘኍ 24፥5፤ዘዳ31፥17፤ኤር10፥20፤ሰቆ2፥4
4፥21 ቍ5፡6፡19፤ዘኍ2፥2፤ ኢሱ6፥20፤ኢሳ18፥3፤ኤር6፥1፤ሆሴ5፥8፤አሞ3፥6፤ሶፎ1፥16

+12 ወይም በእኔ ትእዛዝ የሚመጣው

ችሽ ... ያለ ነዋሪም ይቀራሉ፤ የ2፥15 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ቍ25፤ 46፥19 ይመ።

4፥8 *ማቅ፤* የዘፍ37፥34 ማብ ይመ። *ቍጣ ... አልተመለሰምና፤* ከ2፥35 ጋር ያገናዝቡ።

4፥9 *በዚያን ቀን፤* የኢሳ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ። *ንጉሡና ሹማምንቱ ... ካህናቱ ... ነቢያቱም፤* የ1፥18 ማብ ይመ።

4፥10 *አታለልህ፤* በቀጥታ ሳይሆን በሐሰት ነቢያት አማካይነት ነው (ለምሳሌ:- 1ነገ22፥20-23 እና የ1ነገ22፥23 ማብ ይመ)። *ሰላም ይሆንላችኋል፤* ይህ የእግዚአብሔር ቃል ሳይሆን፣ ሐሰተኛ ነቢያት ከራሳቸው አፍልቀው የተናገሩት ነው (14፥13፤ 23፥17፤ 6፥13-14፤ 8፥10-11 ይመ)። *አንገታቸው፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ነፍስ" ወይም "ሕይወት" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል፤ ነገር ግን የቃሉ ትርጕም፣ "ጕሮሮ" ወይም "አንገት" ማለት ነው (ለምሳሌ:- መዝ69፥1 ይመ)።

4፥11 *የሚጠብስ ደረቅ ነፋስ፤* አሸዋና አቧራ አዝሎ የሚጓዝ ሞቃትና ደረቅ ነፋስ ሲሆን፣ ሲሮኮ ወይም ካምሲን በመባል ይታወቃል (መዝ 11፥6፤ ኢሳ 11፥15፤ ዮና 4፥8)። *ለማበጠር፤* የሩት 1፥22 ማብ ይመ።

4፥12 *በእኔ ትእዛዝ ይነፍሳል፤* የእግዚአብሔር ፍርድ በጎውንና ክፉውን አንድ ላይ ጠራርጎ ይወስዳል፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

4፥13 *እንደ ደመና ይንሰራፋል፤* ከሕዝ38፥16 ጋር ያነጻጽሩ። *ሠረገሎቹ እንደ ዐውሎ ነፋስ፤* 2ነገ2፥11፤ 6፥17፤ መዝ68፥17፤ ኢሳ66፥15 ይመ። *ፈረሶቹም ከንስር ይፈጥናሉ፤* ባቢሎናውያን (ዕን1፥6) "ከነብር ይልቅ ፈጣኖች" የሆኑና "እንደ ንስር የሚበሩ" ፈረሶች እንደ ነበሯቸው ዕን1፥8 ይመ (በ4፥13 ላይ "ለአሞራ" የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ንስር" ተብሎ ተተርጕሞአል፤ ዘዳ28፥49 ይመ)። *መጥፋታችን፤* ቍ20፤ 9፥19፤ 48፥1 ይመ።

4፥14 *ታጠቢ፤* 2፥22 እና ማብ ይመ። *ክፉ ሐሳብ፤* በሌሎች ሰዎች ላይ ማለት ነው (ምሳ 6፥18፤ ኢሳ 59፥7 ይመ)።

4፥15 *ከዳን፤* እጅግ ራቅ ብሎ የሚገኝ ሲሆን፣ ከሰሜኑ የእስራኤል ጠረፍ አጠገብ የሚገኝ አካባቢ ነው (8፥16 ይመ)። *ከኤፍሬም፤* በሰሜን ኢየሩሳሌም ጥቂት ራቅ ብሎ የሚገኝ ቦታ ነው። በነቢዩ ዐይነ ኅሊና ሲታይ ጠላት በአሳፋሪ ሁኔታ ወደ ቅድስቲቱ ከተማ በፍጥነት እየተቃረበ ነው።

4፥16 *ከበው የሚያስጨንቁ* ኢሳ1፥8 ይመ። ሩቅ አገር፤ ባቢሎንን ነው። *ይደነፋሉ፤* ይህን አባባል የሚገልጸው የዕብራይስጡ ተመሳሳይ ቃል በ2፥15 ላይ "አገሡ" ተብሎ ተተርጕሞአል።

4፥17 *ይከቧታል፤* 1፥15 ይመ።

4፥19-26፤ በቍ22 ላይ እግዚአብሔር የተሰማውን ቅሬታ ገልጦአል፤ ኤርምያስ ሙሉ በሙሉ የራሱን ስሜት የገለጠበት ክፍል ነው። በዚህ ክፍል ኤርምያስም እየተቃረበ የመጣውን የውድ አገሩንና የሕዝቡን ጥፋት በማሰብ፣ አፍ አውጥቶ የልቡን ጭንቀት ሲተነፍስ ይታያል።

4፥19፤ 10፥19-20 ይመ። *አበሳዬ፤* እዚህ ላይ እንደ ተገለጸው፣ ብዙ ጊዜ ከምጥ ጣር ጋር የተያያዘ ነው (6፥24፤ 49፥24፤ 50፥43 ይመ)። *ልቤ ክፉኛ ይመታል፤* ኢዮ37፥1፤ መዝ 38፥10፤ ዕን 3፥16 ይመ። *የመለከትን ድምፅ፤* የቍ5 ማብ ይመ።

4፥20 *ባድማ ትሆናለች፤* ቍ13፤ 9፥19፤ 48፥1 ይመ። *መጋረጃዬም፤* ዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "የድንኳን መጋረጃ" ማለት ይሆናል (ኢሳ54፥2 ላይ እንደ ተጠቀሰው ማለት ነው)፤ ይህም የሚሠራው ከፍየል ጠጕር በመሆኑ (ዘፀ 26፥7 ይመ)፣ ከብርድና ከዝናብ ሊያድን ይችላል (10፥20 ይመ)።

4፥21 *የጦርነት አርማ ... የመለከት ድምፅ፤* የቍ5-6 ማብ ይመ።

[22]"ሕዝቤ ተላሎች ናቸው፤
እኔን አያውቁኝም::
ማስተዋል የጐደላቸው፣
መረዳትም የማይችሉ ልጆች ናቸው::
ክፋትን ለማድረግ ጥበበኞች፤
መልካም መሥራት ግን የማያውቁ::"

[23]ምድርን ተመለከትሁ፤
እነሆ ቅርጽ የለሽና ባዶ ነበረች፤
ሰማያትንም አየሁ፣
ብርሃናቸው ጠፍቶአል::
[24]ተራሮችን ተመለከትሁ፣
እነሆ ይንቀጠቀጡ ነበር፤
ኰረብቶችም ሁሉ ተናጡ::
[25]አየሁ፤ ሰው አልነበረም፤
የሰማይ ወፎች ሁሉ በረው ጠፍተዋል::
[26]ተመለከትሁ፤ እነሆም፣ ፍሬያማው ምድር
በረሓ ሆነ፤
ከተሞቹ ሁሉ *በእግዚአብሔር* ፊት፣
ከብርቱ ቍጣው የተነሣ ፈራረሱ::

[27]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"ምድር ሁሉ ባድማ ትሆናለች፤
ነገር ግን ፈጽሜ አላጠፋትም::
[28]ስለዚህ ምድር ታለቅሳለች፤
ሰማያትም በላይ ይጨልማሉ፤
ተናግሬአለሁ፤ ሐሳቤን አልለውጥም፤
ወስኛለሁ፤ ወደ ኋላም አልልም::

[29]ከፈረሰኞችና ከቀስተኞች ጩኸት
የተነሣ፣
ከተማ ሁሉ ይሸሻል፤
አንዳንዶች ደን ውስጥ ይገባሉ፤
ሌሎችም ቋጥኝ ላይ ይወጣሉ፤
ከተሞች ሁሉ ባዶ ቀርተዋል፤
የሚኖርባቸውም የለም::

[30]አንቺ ለጥፋት የተዳረግሽ ሆይ፤ ምን
መሆንሽ ነው?
ቀይ ቀሚስ የለበስሽው ለምንድነው?
ለምን በወርቅ አጌጥሽ?
ዐይኖችሽንስ ለምን ተኳልሽ?
እንዲያው በከንቱ ተሽሞንሙነሻል፤
የተወዳጀሻቸው ንቀውሻልና፤
ነፍስሽንም ሊያጠፉ ይፈልጋሉ::

[31]የበኵር ልጇን ለመውለድ እንደምታምጥ፣
በወሊድ እንደምትጨነቅ ሴት ድምፅ
ሰማሁ፤
የጽዮን ሴት ልጅ ትንፋሽ አጥሮአት
ስትጮኽ፣
እጇን ዘርግታ፣
"ወዮልኝ! ተዝለፈለፍሁ፣
በነፍሰ ገዳዮች እጅ ወደቅሁ!" ስትል
ሰማሁ::

ቅን ሰው አለመገኘቱ

5 "በኢየሩሳሌም መንገዶች እስቲ ውጡ፤
ወደ ላይ ወደታችም ውረዱ፤
ዙሪያውን ተመልከቱ ቃኙ፤
በአደባባይዋም ፈልጉ፤
እውነትን የሚሻና በቅንነት የሚሄድ፣
አንድ ሰው እንኳ ብታገኙ፣
እኔ ይህቺን ከተማ እምራታለሁ::
[2]'ሕያው *እግዚአብሔርን!*' ቢሉም፣
የሚምሉት በሐሰት ነው::"

4፥22 መዝ14፥4፤ 36፥3፤53፥2፤10፥8፤ ኢሳ1፥3፤27፥11፤ኤር 2፥8፤5፥21፤6፥6፤ 8፥7፤ 13፥23፤ሆሴ 5፥4፤ 1ቆሮ 14፥20
4፥23 ቍ28፤ ዘፍ 1፥2፤ኢዮ9፥7፤30፥26፤ ኢሳ5፥30፤59፥9፤ሰቆ 3፥2
4፥24 ዘፀ19፥18፤ ኢዮ9፥6
4፥25 ኤር7፥20፤ 9፥10፤12፥4፤ሆሴ4፥3፤ ሶፎ1፥3
4፥26 ዘፍ13፥10፤ ኢሳ6፥11፤ኤር12፥4፡ 13፤23፥10፤25፥38
4፥27 ቍ13፤ዘሌ26 ፥44፤ኤር5፥10፡18፤12 ፥12፤30፥11፤46፥28፤ ሕዝ20፥17፤አሞ 9፥8
4፥28 ቍ8፡23፤ዘኁ 23፥19፤ኤር12፥4፡11፤ 14፥2፤23፥20፤30፥24 ፤ሆሴ4፥3
4፥29 ቍ7፡13፤ዘፀ 33፥22፤1ሳሙ26፥20፤ 2ነገ25፥4፤ኢሳ6፥12፤ ኤር6፥23፤8፥16
4፥30 2ነገ9፥30፤ኢ ዮ19፥14፤መዝ35፥4፤ ኢሳ10፥3-4፤ሰቆ1፥2 ፤ሕዝ16፥11፤23፥9፡ 22፤23፥40
4፥31 ዘፍ3፥16፤ ዘዳ32፥25፤መዝ9፥14፤ ኢሳ42፥14፤1፥15፤ ኤር6፥24፤13፥21፤22 ፥23፤30፥6፤ሰቆ1፥17፤ 2፥21፤ሚክ4፥10
5፥1 ቍ31፤ዘፍ 18፥24፡32፤2ዜና16፥9 ፤መዝ45፥10፤ኤር2፥ 29፤14፥14፤ሕዝ 13፥6፤22፥30
5፥2 ዘሌ19፥12፤ኤር4፥2

4፥22፤ በዚህ ቦታ የሚናገረው እግዚአብሔር ነው:: ***ተላሎች፤*** ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ግብረ ገብነት የጐደለውን ሰው የሚያመለክት ነው:: ***አያውቁኝም፤*** 2፥8 ይመ:: መሪዎቹም ሆኑ ሕዝቡ እጅግ ክፉ ኀጢአት ፈጽመዋል (ኢሳ 1፥3፤ ሆሴ4፥1 ይመ):: ***ማስተዋል የጐደላቸው፤*** 5፥21፤ 10፥8፡ 14፡21፤ 51፥17 ይመ:: ***ክፋትን ለማድረግ ጥበበኞች፤*** ሚክ7፥3 ይመ::

4፥23-26፤ በእያንዳንዱ ቍጥር መጀመሪያ ላይ "ተመለ ከትሁ" የሚለው ቃል በሚያስገርም ሁኔታ መደጋገሙ፣ የግጥ ሙን ሐሳብ ከማቈራኘቱም በላይ፣ ባቢሎናውያን መጥተው ውድ አገሩን ካወደሚት በኋላ፣ ነቢዩ ሁኔታውን የተመለከተበትን የራ እይ ጠባይ አበክሮ ያሳያል:: ነባራዊውም ዓለም፣ የተሰጠውን ኵቷና ሞገስ ተገፎ ይታያል::

4፥23 ***ቅርጽ የለሽና ባዶ፤*** ይህ አባባል በዘፍ1፥2 ላይ ብቻ ይገኛል (የዚያን ማብ ይመ):: በሥነ ፍጥረት መጀመሪያ ላይ ይታይ የነበረው ቅጥ አልባነት በኤርምያስ ራእይ ላይ ተመልሶ ታይቶአል:: ***ብርሃናቸው ጠፍቶአል፤*** ከዘፍ1፥3 ጋር ያገናዝቡ::

4፥24፤ ናሆ1፥5 ይመ::

4፥25 ***ሰው አልነበረም፤*** ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ የሚገ ኘው በዘፍ2፥5 ላይ ብቻ ነው፤ በዚያም ክፍል "ሰው አልነበረም" ተብሎ ተተርጒሞአል:: እዚህም ላይ የፍጥረት ሕልውና ወደ አለመኖር ሲለወጥ ይታያል::

4፥26 ***ፍሬያማው ምድር፤*** የ2፥7 ማብ ይመ:: ***ብርቱ ቍጣው፤*** ቍ8፤ ኢሳ13፥13፤ ናሆ1፥6 ይመ::

4፥27 ***ፈጽሜ አላጠፋትም፤*** 5፥10፡18፤ 30፥11፤ 46፥28 ይመ:: ኤርምያስ በቍ23-26 ላይ የጠቀሰውን የእግዚአብሔር ፍርድ፣ በዚህ ቍጥር ላይ የእግዚአብሔር ምሕረት ሲያለዝበው ይታያል::

4፥28 ***ሐሳቤን አልለውጥም፤*** ሕዝቡ ንስሓ ካልገባ ማለት ነው (18፥7-8 ይመ)::

4፥29፤ ***ከቀስተኞች፤*** ባቢሎን በይሁዳ ላይ በክፋት በመነሣት ቀስተኞችን ብታሰልፍባትም፣ በሌላ ጊዜ ደግሞ ክፋቷ በራሷ ላይ ይመለሳል (50፥29 ይመ):: ***አንዳንዶች ...ይገባሉ፤*** መሳ6፥2፤ 1ሳሙ13፥6፤ ኢሳ2፥19፡21 ይመ:: በተቀጠረ ከተማ ውስጥ የሚኖሩ ሰዎች እንኳ ከሥጋት አያመልጡም:: ***ባዶ ቀርተዋል፤*** ከኢሳ62፥4 ጋር ያገናዝቡ::

4፥30 ***ተኳልሽ፤*** ኵል፣ "አንቲሞኒ" ከሚባለው ንጥረ ነገር የሚሠራ ሲሆን፣ ዐይን ጐላ ጐላ ብሎ እንዲታይና ውበት እንዲ ኖረው የሚያደርግ ጥቍር ዱቄት ነው (2ነገ9፥30፤ ሕዝ23፥40 ይመ):: ***የተወዳጀሻቸው፤*** ለዚህ የገባው አቻ የዕብራይስጥ ቃል ከዚህ የሚገኘው በሕዝ23፥5፡7፡9፡12፡16፡20 ላይ ብቻ ሲሆን፣ የሁለት አመንዝራ እኅትማማቾችን የሰማርያንና የኢየሩሳሌምን (የ2፥20፤ 3፥7 ማብ ይመ) ከባዕድ አገሮችና ከአማልክታቸው ጋር "በዝሙት" መዳራት ለማመልከት ነው:: ***ነፍስሽን ሊያጠፉ ይፈልጋሉ፤*** ሐሳባቸው ሁሉ የተነሣሣው አንቺን ለመግደል ብቻ ነው (ቍ31 ይመ)::

4፥31 ***የጽዮን ሴት ልጅ፤*** ኢየሩሳሌምና ነዋሪዎቿ በሰውኛ ዘይቤ ቀርበዋል (6፥2፡23 ይመ):: ***እጇን ዘርግታ፤*** ርዳታ ለማ ግኘት ስትጸልይ ለማለት ነው (ኢዮ11፥13 ይመ)::

5፥1-31፤ ኤርምያስ፣ የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ሕዝብ ክፋት ቁልጭ አድርጎ መግለጹን እንደ ገና በዚህ ክፍል ይጀም ራል::

5፥1፤ ሶፎ1፥12 ይመ:: እግዚአብሔር፣ በእስራኤል ውስጥ "እስቲ አንድ ጻድቅ ሰው ካገኙሁ ፈልጉ" በማለት እያንዳንዱን ሰው ይጠይቃል፤ ጥያቄውም ከተማዋ በሞላ በምግባረ ብልሹነት የተጥለቀለቀች መሆን ገልጦ ለማሳየት ነው (መዝ14፥1-3፤ ኢሳ 64፥6-7፤ ሆሴ4፥1-2፤ ሚክ7፥2 ይመ):: ***ብታገኙ ... እምራታለሁ፤*** ዘፍ18፥26-32 ይመ::

5፥2 ***ሕያው እግዚአብሔርን፤*** 4፥2 ይመ፤ በተጨማሪም ዘፍ42፥15 እና ማብ ይመ:: ***የሚምሉት በሐሰት ነው፤*** ዘሌ19፥12 ላይ ያለውን በመጣስ (የዘፀ20፥7 ማብ ይመ):: የዕብራይስጡ ሐረ

[3] *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ዐይኖችህ እውነትን
  አይመለከቱምን?
 አንተ መታሃቸው፤ እነርሱ ግን
  አልተሰማቸውም፤
አደቀቅሃቸው፤ እነርሱ ግን አልታረሙም፤
 ፊታቸውን ከድንጋይ ይልቅ አጠነከሩ
 በንስሓ ለመመለስም አልፈለጉም።
[4] እኔም በልቤ እንዲህ አልሁ፤ "እነዚህ
  ድኾች ናቸው፤
 ሞኞች ናቸው፤
የእግዚአብሔርን መንገድ፣
 የአምላካቸውን ሕግ አላወቁምና።
[5] ስለዚህ ወደ ታላላቆቹ እሄዳለሁ፤
 ለእነርሱም እናገራለሁ፤
በእርግጥ እነርሱ *የእግዚአብሔርን*
  መንገድ፣
 የአምላካቸውንም ሕግ ያውቃሉና።"
ነገር ግን እነርሱም ቢሆኑ ያው እንደዚያው
  ቀንበሩን ሰብረዋል፤
 እስራቱንም በጥሰዋል።
[6] ስለዚህ አንበሳ ከዱር ወጥቶ
  ይሰባብራቸዋል፣
 የበረሓ ተኵላም ይበጫጭቃቸዋል፤
ብቅ የሚለውን ሰው ሁሉ ለመገንጠል፣
 ነብር በከተሞቻቸው ዙሪያ ያደባል፤
ዐመፃቸው ታላቅ፣
 ክሕደታቸው ብዙ ነውና።
[7] "ታዲያ፣ እንዴት ይቅር ልልሽ እችላለሁ?
 ልጆችሽ ትተውኛል፤
እውነተኛውን አምላክ ትተው አማልክት
  ባልሆኑት ምለዋል፤
 እስኪጠግቡ ድረስ መገብኋቸው፤
እነርሱ ግን አመነዘሩ፤
 ወደ ጋለሞቶችም ቤት ተንጋጉ።
[8] እንደ ተቀለበ ብርቱ ድንጕላ ፈረስ ሆኑ፤
 እያንዳንዱም የሌላውን ሚስት ተከትሎ
  አሽካካ።
[9] ስለ እነዚህ ነገሮች አልቀጣቸውምን?"
  ይላል *እግዚአብሔር*።
 "እኔ ራሴ እንደዚህ ዐይነቱን ሕዝብ፣
  አልበቀልምን?
[10] "ወደ ወይን አትክልቷ ስፍራ ገብታችሁ
  አበላሹት፤
 ነገር ግን ፈጽማችሁ አታጥፉት፤
ቅርንጫፎቿን ገንጥሉ፤
 የእግዚአብሔር አይደሉምና፤
[11] የእስራኤል ቤትና የይሁዳ ቤት፣
 ፈጽመው ከድተውኛል፤"
  ይላል *እግዚአብሔር*።
[12] *በእግዚአብሔር* ላይ ሐሰትን ተናገሩ፤
 እንዲህም አሉ፤ "እሱ ምንም
  አያደርግም!
ክፉ ነገር አይደርስብንም፤
 ሰይፍም ራብም አናይም፤
[13] ነቢያቱ ነፋስ እንጂ ሌላ ነገር አይደሉም፤
 ቃሉም በውስጣቸው የለም፤
 ያሉት ሁሉ በእነርሱ ላይ ይመለስ።"
[14] ስለዚህ *የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር* እንዲህ
ይላል፤
"ሕዝቡ ይህን ቃል ስለ ተናገረ፣
 ቃሌን በአፍህ ውስጥ የሚፋጅ እሳት፣
ይህንም ሕዝብ ማገዶ አደርጋለሁ፤
 እሳቱም ይበላቸዋል።
[15] የእስራኤል ቤት ሆይ፣" ይላል
  እግዚአብሔር፤
 "ከሩቅ ሕዝብን አመጣባችኋለሁ፤
ጥንታዊና ብርቱ፣
 ቋንቋውን የማታውቁት፣ ንግግሩንም
  የማትረዱት ሕዝብ ነው።

5፥3 ዘሌ26፥23፤ 2ዜና28፥22፤16፥9፤ ኢሳ1፥5፤9፥13፤ኤር7፥26፤19፥15፤ሕዝ2፥4-5፤3፥8-9፤36፥26፤አሞ4፥16፤ዘካ7፥11፡12
5፥4 ቍ21፤ምሳ10፥21፤ኢሳ1፥3፤ኤር4፥22
5፥5 ኤር2፥20፤ ሚክ3፥1፡9፤
5፥6 ዘሌ26፥22፤ መዝ17፥12፤ኤር14፥7፤30፥14፤ሆሴ13፥7
5፥7 ዘኍ25፥1፤ዘዳ32፥21፤ኢሱ23፥7፤ ኤር2፥11፤13፥27፤ 16፥20፤ገላ 4፥8
5፥8 ኤር29፥23፤ ሕዝ22፥11፤33፥26
5፥9 ቍ29፤ኢሳ57፥6፤ ኤር9፥9
5፥10 ኤር 4፥27፤ አሞ 9፥8
5፥11 1ነገ19፥10፤ መዝ73፥27፤ኢሳ24፥16
5፥12 ኢሳ28፥15፤ ኤር14፥13፤23፥17፤ 27፥8
5፥13 2ዜና36፥16፤ ኢዮ6፥26፤ኤር14፥15
5፥14 መዝ39፥3፤ ኢሳ1፥31፤ኤር23፥29፤ሆሴ6፥5
5፥15 ዘዳ11፥7፤ዘዳ28፥49፤2ነገ24፥2፤ ኢሳ28፥11

ግ በ7፥9 ላይም "በሐሰት ትምላላችሁ" ተብሎ ተተርጕሞአል።

5፥3 *አልታረሙም*፤ 2፥30 ይመ። *ፊታቸውን ከድንጋይ ይልቅ አጠነከሩ፤* ስሜትን በሚነካ ሁኔታ ዐመፅን ለመግለጽ የገባ አባባል ነው (ሕዝ3፥7-9 ይመ)።

5፥4 *ድኾች*፤ ሐሳባቸው ያረፈው በመሠረታዊውና ሥጋዊ በሆነው ጕዳይ ላይ በመሆኑ (ከ39፥10፤ 40፥7 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ስለ እግዚአብሔር ቃልና ስለ መንገዱም አላወቁም፤ አልተነገራቸውም። *ሞኞች*፤ 4፥22 ይመ፤ በተጨማሪም ዘኍ12፥11 ይመ፤ የዕብራይስጡ ቃል፣ "ሞኞች" ለሚለው "ግብረ ገብነት የጐደላቸው" የሚል ትርጕም ያዘለ ነው። *የአምላካቸውን ሕግ አላወቁምና*፤ ከሰማይ ወፎች እንኳ ያነሰ ዕውቀት ያላቸው ናቸው (8፥7ይመ)።

5፥5 *ታላላቆቹ፤* ቃል በቃል፣ "ትልልቆቹ" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል። ሁሉንም ነገር የማድረግና የማግኘት ዕድል ያላቸው ሰዎች ቢሆኑም እንኳ፣ በሕዝቡ መካከል ከሚገኙት ከመጨረሻዎቹ ድኾች የተሻለ የጽድቅ ሕይወት አልነበራቸውም። *ቀንበሩን ... እስራቱንም*፤ የ2፥20 ማብ ይመ።

5፥6 *አንበሳ ... ተኵላም ... ነብር*፤ ዘሌ26፥22፤ ሕዝ14፥15 ይመ፤ ከ2ነገ 17፥25-26 ጋር ያነጻጽሩ። *ያደባል*፤ ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በ1፥12 ላይ "እተጋለሁ" ተብሎ ተተርጕሞአል። *ክሕደታቸው*፤ 2፥19፤ 3፥22፤ 14፥7 ይመ፤ ቃሉ ተደጋጋሚ ከሓዲነትን ያመለክታል።

5፥7 *እንዴት ይቅር ልልሽ እችላለሁ?* ቍ1 ይመ። *እውነተኛውን አምላክ ትተው አማልክት*፤ በጣዖታት ማለት ነው (2፥11 ይመ)። *መገብኋቸው፤ እነርሱ ግን፤* ዘዳ32፥15-16፤ ሆሴ2፥8 ይመ። *አመነዘሩ፤* የ2፥20 ማብ ይመ።

5፥8፤ የአምልኮት ምንዝርና (ቍ7፤ አሞ2፥7 ይመ) ወደ ተለመደው የማመንዘር ተግባር ይመራል፤ ይህም የእግዚአብሔርን ትእዛዝ መጣስ ነው (ዘፀ20፥14፡17 ይመ)። *እንደ ተቀለበ ... ድንጕላ ፈረስ*፤ 13፥27፤ 50፥11፤ ሕዝ23፥20 ይመ።

5፥10 *ገብታችሁ*፤ የተነገረው ለእስራኤል ጠላቶች ነው (ቍ15 ይመ)። *የወይን አትክልቷ ስፍራ፤* የወይን ተክልና የወይን ተክል ቦታ ብዙውን ጊዜ እስራኤልን የሚያመለክቱ ናቸው (የ2፥21፤ የኢሳ5፥1 ማብ ይመ)። *ፈጽማችሁ አታጥፉት*፤ ቍ18 ይመ፤ በተጨማሪ የ4፥27 ማብ ይመ። *ቅርንጫፎቿን ገንጥሉ*፤ ኢሳ18፥5፤ ዮሐ15፥2፡6 ይመ። *የእግዚአብሔር አይደሉምና*፤ ሆሴ 1፥9 ይመ።

5፥11፤ የ3፥7 ማብ ይመ።

5፥12 *ምንም አያደርግም*፤ ክፉም ሆነ በጎ ነገርለማለት ነው (ሶፎ1፥12 ይመ)። *ሰይፍም ራብም*፤ ኤርምያስ በአንድነት ከሚጠቅሳቸው ሦስት ነገሮች "ሰይፍ፣ ራብና መቅሠፍት" (የ14፥13 ማብ ይመ) ውስጥ፣ ሁለቱን እዚህ ላይ አበክሮ ያሰተዋውቃል።

5፥13 *ነቢያቱ ነፋስ እንጂ ሌላ ነገር አይደሉም*፤ እንደ ጣዖታቱ ምስል ማለት ነው (ኢሳ41፥29 ይመ)። *ያሉት ሁሉ በእነርሱ ላይ ይመለስ*፤ የ4፥29 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም መዝ 7፥16፤ 54፥5 ይመ።

5፥14 *ቃሌን በአፍህ ውስጥ የሚፋጅ እሳት*፤ በሐሰተኛ ነቢያት አፍ አንጻሩ የእግዚአብሔር ቃል ካለመኖሩ ጋር የሚነጻጸር ነው (ቍ13)። *ማገዶ፤* የኢሳ1፥31 ማብ ይመ።

5፥15 *ከሩቅ ሕዝብን*፤ የ4፥16 ማብ ይመ። *ጥንታዊና ብርቱ ... ሕዝብ፤* ሁለት ሺህ ዓመታትና ከዚያም በላይ ታሪክ ያላትን ባቢሎንን ለማለት ነው። *ቋንቋውን የማታውቁት፤* ዘዳ 28፥49 እና ማብ ይመ።

[16]የፍላጻቸው ሰገባ እንደ ተከፈተ
መቃብር ነው፤
ሁሉም ብርቱ ተዋጊዎች ናቸው።
[17]ሰብልህንና ምግብህን ጠራርገው
ይበሉብሃል፤
ወንዶችና ሴቶች ልጆችህን ይውጣሉ፤
በጎችህንና ከብቶችህን ይፈጃሉ፤
የወይን ተክሎችህንና የበለስ ዛፎችህን
ያወድማሉ፤
የታመንህባቸውንም የተመሸጉ ከተሞች፣
በሰይፍ ያጠፉአቸዋል።

[18]"ይሁን እንጂ፣ በዚያን ዘመን እንኳ" ይላል እግዚአብሔር፤ "ፈጽሜ አላጠፋችሁም። [19]ሕዝቡ፣ 'እግዚአብሔር አምላካችን ይህን ሁሉ ነገር ለምን አደረገብን?' ብለው ቢጠይቁ 'እኔን፣ እንደ ተዋችሁኝና በራሳችሁ ምድር ባዕዳን አማልክትን እንዳገለገላችሁ፣ እንደዚሁ የእናንተ ባልሆነ ምድር ባዕዳንን ታገለግላላችሁ' ትላቸዋለህ።

[20]"በያዕቆብ ቤት ይህን አስሙ፣
በይሁዳም እንዲህ ብላችሁ ዐውጁ፤
[21]እናንት ዐይን እያላችሁ የማታዩ፣
ጆሮ እያላችሁ የማትሰሙ፣
ሞኞችና የማታስተውሉ ሰዎች
ይህን ስሙ፤
[22]ልትፈሩኝ አይገባችሁምን?" ይላል
እግዚአብሔር፤
"በእኔ ፊት ልትንቀጠቀጡስ አይገባምን?
ለዘላለም ዐልፎት መሄድ እንዳይችል፣
አሸዋን ለባሕር ድንበር አደረግሁ፤
ማዕበሉ እየጋለበ ቢመጣ ከዚያ አያልፍም፤
ሞገዱ ቢጮኽም ሊያቋርጠው
አይችልም።
[23]ይህ ሕዝብ ግን የሸፈተና እልከኛ
ልብ አለው፤
መንገድ ለቆ ሄዶአል፤
[24]በልባቸውም፣
'የፊተኛውንና የኋለኛውን ዝናብ
በጊዜው የሚያዘንበውን፣
መከርን በወቅቱ የሚያመጣልንን፣
አምላካችንን እግዚአብሔርን እንፍራ'
አላሉም።
[25]በደላችሁ እነዚህን አስቀርቶባችኋል።
ኀጢአታችሁ መልካሙን ነገር
ከልክሎአችኋል።

[26]"በሕዝቤ መካከል ክፉ ሰዎች አሉና፤
ወፍ እንደሚያጠምዱ ሰዎች፣
ወጥመድ ዘርግተው ሰው እንደሚይዙ
ሰዎችም ያደባሉ።
[27]ወፎች እንደሞሉት ጐጆ፣
ቤታቸው በማጭበርበር የተሞላ ነው፤
ባለጠጎችና ኀያላን ሆነዋል፤
[28]ወፍረዋል፤ ሰብተዋልም።
ክፋታቸው ገደብ የለውም፤
ወላጅ የሌላቸው ፍትሕ እንዲያገኙ
አልቆሙላቸውም፤
ለድኾችም መብት አልተከራከሩም።
[29]ስለ እነዚህ ነገሮች ልቀጣቸው
አይገባኝምን?"
ይላል እግዚአብሔር።
እንዲህ ዐይነቶቹን ሕዝብ፣
እኔ ራሴ ልበቀላቸው አይገባኝምን?

[30]"የሚያስፈራና የሚያስደነግጥ ነገር፣
በምድሪቱ ላይ ሆኖአል፤
[31]ነቢያት በሐሰት ትንቢት ይናገራሉ፤
ካህናት በነቢያቱ ምክር ያስተዳድራሉ፤
ሕዝቤም እንዲህ ያለውን ይወዳሉ፤
ፍጻሜው ሲደርስ ግን ምን ታደርጉ
ይሆን?

የኢየሩሳሌም መከበብ

6 "እናንት የብንያም ልጆች፤ ክፉ ነገር፣ ታላቅም ጥፋት ከሰሜን ድንገት

5፥16 ኢዮ 39፥23
5፥17 ዘሌ26፥16፡25፤ዘኍ16፥14፤ዘዳ28፥31፡32፡33፤ኢሱ10፥20፤ኢሳ1፥7፤ኤር8፥13፡16፤30፥16፤50፥7፡17፤ሆሴ2፥12
5፥18 ኤር 4፥27
5፥19 ዘዳ 4፥28፤28፥48፤1ነገ9፥9፤ኤር2፥8፤15፥14፤16፥13፤17፥4
5፥20 ኤር 4፥5
5፥21 ቍ4፤ዘዳ29፥4፤32፥6፤ኢሳ6፥10፤42፥20፤ኤር4፥22፤ሕዝ12፥2፤ዕን2፥18፤ማቴ13፥15፤ማር8፥18
5፥22 ዘፍ1፥9፤ ዘዳ28፥58፤ኢዮ4፥14፤መዝ46፥3፤ኢሳ64፥2
5፥23 ዘዳ 21፥18፤መዝ14፥3
5፥24 ዘፍ8፥22፤ዘሌ26፥4፤ዘዳ 6፥24፤2ሳሙ1፥21፤ሐሥ14፥17፤ያዕ5፥7
5፥25 መዝ 84፥11
5፥26 መዝ 10፥8፤መክ9፥12፤ኤር9፥8፤ሆሴ5፥1፤ሚክ7፥2፤ማቴ7፥15
5፥27 ኤር 8፥5፤9፥6፤12፥1
5፥28 ዘፀ22፥21-24፤ዘዳ32፥15፤መዝ82፥3፤ኢሳ1፥23፤ኤር7፥6፤ሕዝ16፥49፤አሞ5፥12፤ዘካ 7፥10፤
5፥29 ኢሳ57፥6
5፥30 ቍ30-31፤ኤር18፥13፤23፥14፤ሆሴ6፥10
5፥31 ቍ1፤ሰቆ4፥13፤ሆሴ9፥5፤ሚክ2፥11
6፥1 ዘኍ10፥7፤2ዜና11፥6፤ነህ3፥14፤ኤር4፥6፡21፤አሞ1፥1

5፥16 *እንደ ተከፈተ መቃብር፤* አለመርካትን፣ ጥፋትንና ሞትን የሚያመለክት አባባል ነው (መዝ5፥9፤ ምሳ30፥15-16 ይመ)።

5፥17 *ወንዶችና ሴቶች ልጆችህን ይውጣሉ፤* ለባሪያነት መውሰዳቸውን ወይም በጦርነት ማለቃቸውን (10፥25 ይመ) ለመግለጽ ነው። *የታመንህባቸውንም የተመሸጉ ከተሞች፤* የ4፥5 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ዘዳ28፥52 ይመ።

5፥18፤ ቍ10 ይመ፤ እንዲሁም የ4፥27 ማብ ይመ።

5፥21 *ይህን ስሙ፤* የ2፥4 ማብ ይመ። *ሞኞችና የማታስተውሉ፤* 4፥22 ይመ፤ የዕብራይስጡ ቃል "ሞኞች" ለሚለው፣ "ግብረ ገብነት የጐደለው" የሚል ትርጕም አዝሎአል። *ዐይን እያላችሁ ... የማትሰሙ፤* የኢሳ6፥10 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ዘዳ29፥4፤ መዝ115፥4-8፤ 135፥15-18 ይመ።

5፥22 *ልትፈሩኝ፤* የዘፍ20፥11 ማብ ይመ። *ለባሕር ድንበር፤* ኢዮ38፥8-11፤ መዝ104፥6-9 ይመ።

5፥23፤ ባሕር እንኳ እግዚአብሔር የወሰነለትን ድንበር ጥሶ አያልፍም፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ ግን ከተፈቀደላቸው ገደብ በላይ ሄደዋል።

5፥24 *የሚያዘንበውን ... እግዚአብሔርን፤* ቍ7 እና ማብ ይመ፤ *የፊተኛውንና የኋለኛውን ዝናብ፤* 3፥3 ይመ፤ በተጨማሪም የዘዳ11፥14 ማብ ይመ። *መከርን በወቅቱ፤* ምናልባት በፋሲካ በዓልና በበዓለ ኀምሳ መካከል ያሉት ሰባት ሳምንታት ሊሆኑ ይችላሉ (ዘሌ23፥15-16 ይመ)።

5፥26 *ወጥመድ፤* የዕብራይስጡ ቃል በቀሙ ሲተረጐም፣ "አጥፊ" (ለምሳሌ:- ዘፀ12፥23 ይመ) ወይም "ጥፋት" (ለምሳሌ:- ሕዝ21፥31 ይመ) ማለት ነው። *ሰው፤* ንጹሑን ሰው (ኢሳ29፥21 ይመ)፣ ቅዱሳንንና ቅን ሰዎችን ማለት ነው (ሚክ7፥21 ይመ)።

5፥27 *ጐጆ፤* ከሸምበቆ እንጨት የተሠራ ማጥመጃ ማለት ነው፤ ይህ የዕብራይስጥ ቃል በአሞ8፥1-2 ላይ "ዕንቅብ" ተብሎ ተተርጕሞአል። *በማጭበርበር፤* በማወናበድና በማታለል የተገኘ ሀብት ማለት ነው (ዕን2፥6 ይመ)።

5፥28 *ወፍረዋል፤ ሰብተዋልም፤* በሀብት መደራጀትን ለማመልከት የገባ አባባል ነው (ዘዳ32፥15 ይመ)። *ክፋታቸው ገደብ የለውም፤* መዝ73፥7 ይመ። *ፍትሕ እንዲያገኙ አልቆሙላቸውም፤* ክፉ ሰዎች ለማድረግ ያልፈለጉትን፣ እግዚአብሔር ያደርጋል (ዘዳ10፥18 ይመ)፤ ክፉዎች የተዉትን በጎ ነገርም፣ እግዚአብሔርን በእውነት የሚያውቁትና የሚያገለግሉት ያደርጋሉ (22፥16፤ ያዕ1፥27 ይመ)።

5፥29፤ የቍ9 ሐሳብ እዚህ ላይ ተደግሞአል።

5፥31፤ 1፥18 እና ማብ ይመ። *በሐሰት ትንቢት ይናገራሉ፤* 20፥6 ይመ (ብዙውን ጊዜ በድፍረት በእግዚአብሔር ስም ይናገራሉ፤ 23፥25፤ 27፥15፤ 29፥9 ይመ)። *ሕዝቤም እንዲህ ያለውን ይወዳሉ፤* የአሞ4፥5 ማብ ይመ።

6፥1-30፤ ባቢሎን በኢየሩሳሌም ላይ የምታደርሰው ጥቃት ለነቢዩ ከወዲሁ ይታየዋል።

6፥1፤ በቍ1-3 ላይ የሚናገረው ጌታ ነው። ቍ1 ላይ የተነገረው ሐሳብ 4፥6ን ያስታውሰናል (የ4፥6 ማብ ይመ)። በ4፥6

ይመጣልና፣
ከኢየሩሳሌም ሸሽታችሁ አምልጡ፤
በቴቁሔ መለከትን ንፉ፤
በቤትሐካሪም ላይ ምልክት ከፍ
አድርጋችሁ አሳዩ።
2ውብና ሽሙንሙን የሆነችዋን፣
የጽዮንን ሴት ልጅ አጠፋታለሁ።
3እረኞች መንጎቻቸውን ይዘው
ይመጡባታል፤
ድንኳናቸውን በዙሪያዋ ይተክላሉ፤
እያንዳንዳቸውም በየአቅጣጫቸው
መንጋቸውን ያሰማራሉ።"
4"በእርሷ ላይ ጦርነት ዐውጁ፤
ተነሡ! በቀትር አደጋ እንጣልባት፤
ወይ ጉድ! ቀኑ እኮ መሸብን!
ጥላው ረዘመ።
5እንግዲህ ተነሡ በሌሊት እናጥቃት፤
ምሽጎቿንም እንደምስስ!"

6የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ
ይላል፤

"ዛፎቹን ቍረጡ፤
በኢየሩሳሌም ዙሪያ የዐፈር ድልድል
ሥሩ።
ይህቺ ከተማ ቅጣት ይገባታል፤
ግፍን ተሞልታለችና።
7የውሃ ጕድጓድ ውሃ እንደሚያመነጭ፣
እርሷም እንዲሁ ክፋቷን ታፈልቃለች።
ዐመፅና ጥፋት በውስጧ ይስተጋባል፤
ሕመሟና ቍስሏ ዘወትር ይታየኛል።
8ኢየሩሳሌም ሆይ፤ ተጠንቀቂ፤
አለበለዚያ ከአንቺ ዘወር እላለሁ፤
ማንም ሊኖርባት እስከማይችል ድረስ፣
ምድርሽን ባዶ አደርጋለሁ።"

9የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ
ይላል፤

"የወይን ፍሬ ተሟጦ እንደሚቃረም፣
ከእስራኤል የተረፉትን እንዲሁ
ይቃርሟቸው።
ወይን ለቃሚ እንደሚለቅም፣
እጅህን ወደ ቅርንጫፎቹ ደጋግመህ
ዘርጋ።"

10ለማን ልናገር? ማንን ላስጠንቅቅ?
ማንስ ይሰማኛል?
እነሆ፣ ጆሮዎቻቸው አልተገረዙምና፣[ሀ]
መስማት አይችሉም።
በእግዚአብሔር ቃል ይሣለቃሉ፤
ደስም አይሰኙበትም።
11በእነርሱ ላይ *በእግዚአብሔር* ቍጣ
ተሞልቻለሁ፤
በውስጤም ልይዘው አልቻልሁም።
"መንገድ ላይ በሚገኙ ሕፃናት፣
በተሰበሰቡ ወጣቶችም ላይ አፍስሰው፤
ባልም ሚስትም፣

[ሀ]10 ወይም *ጆሮዎቻቸው ተደፍነዋል*

6፥2 መዝ9፥14፤ ሰቆ4፥5
6፥3 2ነገ25፥4፤ኤር 12፥10፤ሉቃ19፥43
6፥4 ኤር15፥8፤ 22፥7
6፥6 ዘዳ20፥19-20፤ 28፥33፤2ሳሙ20፥15፤ ኤር25፥38፤32፥24፤ 52፥4፤ሕዝ26፥8፤ሶፎ 3፥1
6፥7 መዝ55፥9፤ኢሳ 58፥4፤ኤር20፥8
6፥8 ሕዝ23፥18
6፥9 ዘፍ45፥7
6፥10 ኢሳ 42፥20፤ ኤር4፥4፤7፥13:24፤ 15፥10:15፤20፥8፤ 35፥15፤ሐሥ7፥51
6፥11 2ዜና36፥17፤ ኢዮ32፥20፤ኢሳ40፥ 30፤ኤር7፥20፤15፥17 ፤20፥9፤ ሰቆ2፥21

ላይ የተሰጠው ትእዛዝ ወደ ኢየሩሳሌም ገብተው እንዲጠለሉ ሲሆን፣ እዚህ ላይ ግን ሕዝቡ ከኢየሩሳሌም ሸሽተው እንዲወጡ ነው፤ ይኸውም የተቀደሰችው ከተማም ሆነች ሌላ ማንኛውም ስፍራ ከወራሪዎቹ ሊያመልጥ ወይም ሊሰወር ስለማይችል ነው። *የብንያም፣* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ለዚሁ ነገድ የተከለለ የይሁዳ አዋሳኝ ስፍራ ነበር። ኤርምያስ ራሱ ከዚሁ ከብንያም ክልል የመጣ ነበር (1፥1 ይመ)። *በቴቁሔ ... ንፉ፤* በዕብራይስጡ "ንፉ" ለሚለው የገባው ቃል "ቲቁህ" ስለ ሆነ፣ በከተማይቱ ስምና መለከት በመንፋት መካከል የቃላት ጨዋታ እንዳለ ያሳያል። ቴቁሔ የነቢዩ የአሞጽ ትውልድ ስፍራ ነበረች፤ የምትገኘውም ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ሃያ ኪሎ ሜትር ላይ ነበር። *ምልክት ከፍ አድርጋችሁ አሳዩ፤* በዚህ ሐረግ ውስጥ፣ በዕብራይስጡ አገባብ፣ በከተማይቱ ስምና "ምልክት በማንሣት" መካከል የቃላት ጨዋታ አለ። ("ምልክት ማንሣት" ማለት እሳት አንድዶ ጢስ ማሳየት ነበር፤ መሳ20፥38:40 ይመ)፤ በ4፥6 ላይ ጥቅም ላይ የዋለው ቃል ግን በዕብራይስጡ ከዚህ የተለየ ነው። *በቤትሐካሪም፤* ይህች ከተማ ከዚህ ሌላ ተጠቅሳ የምትገኘው በነህ3፥14 ላይ ብቻ ነው (የዚያን ማብ ይመ)። *ጥፋት ከሰሜን፤* 1፥14 እና ማብ ይመ።

6፥2 *አጠፋታለሁ፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ ተመሳሳይ ትርጕም በመያዝ በሆሴ4፥5 ላይም ገብቶ ይገኛል። *የጽዮንን ሴት ልጅ፤* ቍ23 ይመ፤ በተጨማሪም የ4፥31 ማብ ይመ። *ሽሙንሙን፤* በኢሳ47፥1 ላይ የባቢሎን ከተማ ለመግለጽ ገብቶ አል።

6፥3፤ 1፥15 ይመ። *እረኞች መንጎቻቸውን ይዘው፤* ነገሥታት (የ2፥8 ማብ ይመ) ከሰራዊቶቻቸው ጋር ማለት ነው። *እያንዳን ዳቸውም በየአቅጣጫቸው፤* ይህ ሐረግ በተመሳሳይ አገባብ በዘኍ2፥17 ላይ ይገኛል። ያሰማራሉ፣ ሣር ያስግጣሉ፤ ወይም መሬቱን ግጥጥ ብሎ እስኪታይ ድረስ አስበልተው ያበላሹታል።

6፥4፤ በቍ4-5 የሚነጋገሩት ወራሪዎቹ ናቸው። *ዐውጁ፤* ቃል በቃል ሲታይ፣ "ተለዩ"፣ "ተቀደሱ" የሚል ትርጕም አለው (በኢል3፥9፤ በሚክ3፥5 ላይም እንደዚሁ)። የጥንት ጦርነቶች ሃይማኖታዊ አንድምታ ስለ ነበራቸው ወታደሮች በመንፈስና በወታደራዊ ብቃት ራሳቸውን ማስታጠቅ ነበረባቸው (ዘዳ20፥2-4፤ 1ሳሙ25፥28 ይመ)። *በቀትር፤* በዚያን ጊዜ የተለመደው ጠላትን የማጥቂያ ጊዜ ማለዳ ላይ ነበር፤ እዚህ ላይ ቀትር የተመረጠበት ምክንያት፣ ሳይታሰብ ደርሶ አደጋ ለመጣል ነው።

6፥5 *በሌሊት፤* ሲያጠቁ የዋሉት ወታደሮች ሌሊት ተኝተው ዐድረው በማግስቱ በጠላት ከተማዋን መክበብ ነበረባቸው፤ ሌሊትም ጭምር ለማጥቃት መፈለጋቸው፣ ወኔ እንዳላቸው ያሳያል።

6፥6፤ እግዚአብሔር ስለ ባቢሎናውያን ሰራዊት መምጣት ይናገራል። *የዐፈር ድልድል ሥሩ፤* የኢየሩሳሌምን ቅጥር ለማፈራረስ እንዲረዳቸውና መወጣጫ መሰላል ዘርግተው ወደ ከተማዋ መግባት እንዲችሉ ነው (33፥4 ይመ)። *ግፍን፤* በራሷ ሕዝብ ላይ የሚፈጸም ነው (የኢሳ30፥12 ማብ ይመ)።

6፥7 *ሕመሟና ቍስሏ፤* ኢየሩሳሌም መንፈሳዊ መላሸቅና የጤና መታወክ ይደርስባታል (ቍ14 ይመ)፤ ይሁን እንጂ አታውቀውም።

6፥8 *ተጠንቀቂ፤* ላቅ ያለውን የጥበብ ክፍል ያሳያል (ቍ10፤መዝ2፥10 ይመ)። *ዘወር እላለሁ፤* በኢየሩሳሌም በማዘንና ተስፋ በመቍረጥ። *ማንም ሊኖርባት እስከማይችል ድረስ ... ባዶ፤* 22፥6 ይመ።

6፥9 *ይቃርሟቸው፤* የሩት 2፥2፤ የኢሳ17፥5 ማብ ይመ። *የተረፉትን፤* 11፥23፤ 23፥3፤ 31፥7፤ 40፥11:15፤ 42፥2:15:19፤ 43፥5፤ 44፥7:12:14:28፤ 50፥20 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ 10፥20-22 ማብ ይመ። *ተሟጦ፤* ጨርሶ ከማጥፋት መለስ ያለ ርምጃ ነው (4፥27፤ 5፥10:18፤ 30፥11፤ 46፥28 ይመ)። *ወይን* እስራኤልን ያመለክታል (2፥21 እና ማብ፤ 5፥10 ይመ)።

6፥10፤ እዚህ ላይ የሚናገረው ኤርምያስ ራሱ ነው። *ላስጠንቅቅ፤* የቍ8 ማብ ይመ። *ጆሮዎቻቸው አልተገረዙምና፤* ጆሮአቸው ተደፍኖአል ማለት ነው፤ 4፥4 እና ማብ ይመ። "የጆሮ መገረዝ" የሚለው ዘይቤ ከዚህ ሌላ የሚገኘው፣ በሐሥ 7፥51 ላይ ብቻ ነው።

6፥11፤ እዚህ ላይ ነቢዩ ከተናገረ በኋላ፣ እግዚአብሔር ቀደም ሲል የጀመረውን ቃል መስማቱን ይቀጥላል (እስከ ቍ 23)። *በ... ቍጣ ተሞልቻለሁ፤* 25፥15 ይመ። *ሕፃናት ... ወጣቶችም ... ባልም፣ ሚስትም... ያረጁና፤* ከትንሽ እስከ ትልቅ ከፍርድ አያመልጡም (ቍ13 ይመ)። *መንገድ ላይ፤* የልጆች መጫወቻ ስፍራ ማለት ነው (9፥21፤ ዘካ8፥5 ይመ)።

6፥12-15፤ በ8፥10-12 ላይ ያለው ሐሳብ ከሞላ ጎደል ቃል በቃል ተደግሞአል።

ያረጁና የጃጁም አያመልጡም።
[12]በምድሪቱ በሚኖሩት ላይ፣
እጄን በምዘረጋበት ጊዜ፣
ዕርሻቸውና ሚስቶቻቸው ሳይቀሩ፣
ቤቶቻቸው ለሌሎች ይሆናሉ፤"
ይላል እግዚአብሔር።
[13]"ከትንሹ እስከ ትልቁ ሰው፣
ሁሉም ለጥቅም የሚስገበገቡ ናቸው፤
ነቢያቱም ካህናቱም ሳይቀሩ፣
ሁሉም ያጭበረብራሉ።
[14]የሕዝቤን ቍስል እንደ ቀላል ቈጠሩ፣
እንዲፈወስም ተገቢውን እንክብካቤ
አላደረጉለትም፤
ሰላምም ሳይኖር፣
'ሰላም፣ ሰላም' ይላሉ።
[15]ስለ ጸያፉ ተግባራቸው ዐፍረዋል እንዴ?
ኧረ ጨርሶ ዕፍረት የላቸውም!
ዕፍረት ምን እንደ ሆነ እንኳ አያውቁም፤
ስለዚህ ከሚወድቁት ጋር ይወድቃሉ፤
በምቀጣቸውም ጊዜ ይዋረዳሉ፤"
ይላል እግዚአብሔር።

[16]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"መንታ መንገድ ላይ ቁሙ፣ ተመልከቱም፤
መልካሚቱ፣ የጥንቷን መንገድ ጠይቁ፤
በእርሷም ላይ ሂዱ።
ለነፍሳችሁ ዕረፍት ታገኛላችሁ፤
እናንተ ግን፣ 'በእርሷ አንሄድም'
አላችሁ።
[17]ጠባቂዎችን አቆምሁላችሁ፤
'የመለከትንም ድምፅ ስሙ' አልኋችሁ፤
እናንተ ግን፣ 'አንሰማም' አላችሁ።
[18]እንግዲህ ሕዝቦች ሆይ ስሙ፤
እናንተም ምስክሮች ምን
እንደሚገጥማቸው እስተውሉ።
[19]ምድር ሆይ፤ ስሚ፤

6፥12 ዘዳ28፥30፤ 1ነገ11፥4፤ ኢሳ5፥25፤ ኤር8፥10፤21፥5፤ 29፥23፤32፥21፤38፤ 22፤43፥6፤44፥9፤15፤ ሕዝ6፥14፤35፥3፤ሚክ 2፥4፤ሶፎ1፥4
6፥13 ኢሳ56፥11፤ ኤር2፥29፤ሰቆ4፥13
6፥14 ኢሳ30፥10፤ ኤር4፥10
6፥15 2ዜና25፥16፤ ኤር3፥3፤8፥10-12፤ 27፥15፤ሚክ3፥7፤ዘካ 13፥4
6፥16 ኢሱ1፥13፤ 1ነገ8፥36፤መዝ119፥ 3፤ኢሳ11፥10፤ኤር 18፥15፤ማቴ11፥29
6፥17 ዘፀ20፥18፤ ኢሳ52፥8፤ኤር11፥7-8 ፤ሕዝ33፥4፤ዘካ1፥4
6፥19 ዘዳ4፥26፤ኢሱ 23፥15፤ምሳ1፥31፤ ኤር8፥9፤11፥11፤19፥ 3፤22፥29፤29፥19፤ ሕዝ20፥13፤አሞ 2፥4፤ሚክ1፥2
6፥20 ዘፍ10፥7፤ ዘፀ 30፥23፤መዝ50፥8-10 ፤ኢሳ1፥11፤ኤር7፥21፤ 14፥12፤ሆሴ8፥13፤ 9፥4፤አሞ5፥22፤ሚክ 6፥7-8፤ሚል1፥9
6፥21 ዘሌ 26፥37፤ ኢሳ8፥14
6፥22 ዘዳ 28፥49፤ ኤር 4፥6
6፥23 መዝ 18፥41፤ 93፥3፤ኢሳ10፥32፤ 13፥18፤ኤር4፥29
6፥24 ኢሳ13፥7፤ ኤር4፥19፤31፥50፥ 41-43
6፥25 ኢዮ15፥21፤ መዝ31፥13፤ኤር49፥ 29

ቃሌን ስላላደመጡ፣
ሕጌንም ስለናቁ፣
በዚህ ሕዝብ ላይ የሐሳባቸውን ውጤት፣
ጥፋትን አመጣባቸዋለሁ።
[20]ዕጣን ከሳባ ምድር፣
ጣፋጩ ቅመም ከሩቅ አገር ቢመጣ ምን
ይጠቅመኛል?
የሚቃጠል መሥዋዕታችሁን አልቀበልም፤
ሌላውም መሥዋዕታችሁ ደስ
አያሰኘኝም፤
[21]ስለዚህ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
በዚህ ሕዝብ ፊት መሰናክልን አስቀምጣለሁ፤
አባቶችና ወንዶች ልጆች በአንድነት
ይደናቀፉበታል፤
ጎረቤቶችና ባልንጀሮችም ይጠፋሉ።"
[22]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"እነሆ፤ ሰራዊት፣
ከሰሜን ምድር እየመጣ ነው፤
ከምድር ዳርቻም፣
ታላቅ ሕዝብ እየተነሣሣ ነው።
[23]ቀስትና ጦር ይዘዋል፤
ጨካኞችና ምሕረት የለሽ ናቸው፤
ፈረሶቻቸውን ሲጋልቡ፤
ድምፃቸው እንደተናወጠ ባሕር ነው፤
የጽዮን ልጅ ሆይ፤ ለሰልፍ የታጠቁ
ሆነው፣
ሊወጉሽ ይመጣሉ።"
[24]ስለ እነርሱ ወሬ ደርሶናል፤
ክንዶቻችንም ዝለዋል፤
ጭንቀት ይዞናል፤ እንደምታምጥም
ሴት ሆነናል።
[25]ጠላት ሰይፍ ታጥቆአል፤
በየቦታውም ሽብር ሞልቶአል፤
ስለዚህ ወደ ውጭ አትውጡ፤
በየመንገዱ አትዘዋወሩ።

6፥12 *ዕርሻቸውና ሚስቶቻቸው ... ቤቶቻቸው፤* ዘፀ 20፥17፤ ዘዳ5፥21 ይመ። *ለሌሎች ይሆናሉ፤* በዘዳ28፥30 ላይ እንደተሰጠው ማስጠንቀቂያ፣ ከኪዳን እርግማኖች አንዱ ነው። *በ ... ላይ እጄን በምዘረጋበት ጊዜ፤* ለማጥፋት ነው (15፥6 ይመ)።

6፥13፤ 1፥18 እና ማብ ይመ።

6፥14 *ቍስል፤* የቍ7 ማብ ይመ። *ሰላምም ሳይኖር፣ 'ሰላም ... '፤* የሐሰተኛና የስግብግብ ነቢያት የተለመደ መልእክት ነው (ሕዝ13፥10፤ ሚክ3፥5 ይመ)። ያም ሆነ ይህ ክፉዎች በሰላም መኖር አይችሉም (ኢሳ48፥22፤ 57፥21)።

6፥16 *የጥንቷን መንገድ፤* የይሁዳ ቀደምት አባቶች የተመላለሱበት እውነተኛው መንገድ ማለት ነው(18፥15፤ ዘዳ32፥7 ይመ)። *በእርሷም ላይ ሂዱ፤* ኢሳ30፥21 ይመ። *ለነፍሳችሁ ዕረፍት ታገኛላችሁ፤* ጌታ ኢየሱስም በማቴ11፥29 ይህን ጠቅሶታል (ኢሳ28፥12 ይመ፤ ከመዝ119፥165 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥17 *ጠባቂዎችን፤* እውነተኞቹን ነቢያት የሚያመለክት ነው (ሕዝ3፥17፤ 33፥7፤ ዕንባ2፥1 ይመ)። *የመለከትን ድምፅ፤* ከተቃረበ አደጋ ለማስጠንቀቅ የሚነፋ ነው (ቍ1 ይመ፤ በተጨማሪም የኢል2፥1 ማብ ይመ)።

6፥18 *ሕዝቦች ሆይ፤ ስሙ፤* ሚክ1፥2 ይመ።

6፥19 *ሕጌንም ስለ ናቁ፤* የሙሴን ሕግ (የኦሪትን ሕግ) አልጠበቁም ማለት ነው (8፥8-9 ይመ)።

6፥20 *ከሳባ፤* ከዐረቢያ አገር በስተ ደቡብ ምዕራብ የሚገኝ ሲሆን፣ የቅመማ ቅመም ንግድ መናኸሪያ ምድር ነበር (ኢሳ60፥6 እና ማብ ይመ። የዕብራይስጡ ቃል በዘፀ30፥23 ላይ "ጣፋጭ ቀረፋ" ተብሎ ተተርጕሞአል። *የሚቃጠል መሥዋዕታችሁን አልቀበልም፤* በአምልኮ ሥርዐት ከሚቀርብ መሥዋዕት ይልቅ የሰው የልብ ዝንባሌና የሕይወት አካሄድ ትልቅ ስፍራ ይሰጠዋል (የኢሳ1፥11-15 ማብ ይመ)።

6፥21 *መሰናክልን፤* ወራሪውን የባቢሎን ሰራዊት ለማለት ነው (ቍ22 ይመ)።

6፥22 *ከሰሜን ምድር፤* የባቢሎንን ምድር ነው (4፥6፤ኢሳ 41፥25እና ማብ ይመ)። *ከምድር ዳርቻም፤* 25፥32፤31፥8 ይመ።

6፥22-24፤ በ50፥41-43 ላይ ከሞላ ጐደል እንዳለ ቃል በቃል ተደግሞ ይገኛል።

6፥23 *ጦር፤* የዕብራይስጡ ቃል በ1ሳሙ17፥6 ላይ ጭሬ ተብሎ ተተርጕሞአል፤ ዐልፎ ዐልፎም "ጐራዴ" ተብሎ ሊተረጐም እንደሚችል ከሙት ባሕር አካባቢ የተገኘው የታሪክ ማስረጃ ያሳያል። *እንደ ተናወጠ ባሕር፤* ኢሳ5፥30 ይመ፤ በተጨማሪም ኢሳ17፥12 እና ማብ ይመ። *ፈረሶቻቸውን፤* የ4፥13 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 8፥16 ይመ። *የጽዮን ልጅ፤* ኢየሩሳሌምና ነዋሪዎቿ በሰውኛ ዘይቤ መገለጣቸው ነው (ቍ2፤ 4፥31 ይመ)።

6፥24-26፤ ነቢዩ ኤርምያስ ለሕዝቡ ይናገራል፤ ስለ ሕዝቡም ይናገራል።

6፥24 *ክንዶቻችንም ዝለዋል፤* ወኔ ከዳቸው ማለት ነው (ኢሳ13፥7 ይመ)። *ጭንቀት፤* የ4፥9 ማብ ይመ።

6፥25 *በየቦታው ሽብር፤* ኤርምያስ ይህን አገላለጽ ስለ ሚወደው በተለያየ ቦታ አስፍሮት ይገኛል (20፥10፤ 46፥5፤ 49፥29)። ለዚህ አባባል የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ "ማጎርሚሳቢብ" መጠሪያ ስም በመሆን ገብቶ ይገኛል (20፥3 ይመ)።

[26]የሕዝቤ ልጅ ሆይ፤ ማቅ ልበሺ፤
በዐመድም ላይ ተንከባለዪ፤
አንድያ ልጁን እንዳጣ ሰው፣
ምርር ብለሽ አልቅሺ፤
አጥፊው በድንገት፣
በላያችን ይመጣልና::

[27]"ብረት እንደሚፈተን፣ የሕዝቤን
መንገድ፣
አካሄዳቸውንም እንድትፈትን፣
አንተን ፈታኝ አድርጌሃለሁ::
[28]ሁሉም ለማማት የሚዞሩ፣
ድድር ዐመፀኞች፣
ናስና ብረት የሆኑ፣
ምግባረ ብልሹዎች ናቸው::
[29]ርሳሱን ለማቅለጥ፣
ወናፉ በብርቱ አናፋ፤
ግን ምን ይሆናል፣ ከንቱ ልፋት ነው፤
ክፉዎች ጠርገው አልወጡምና::
[30]*እግዚአብሔር* ንቆአቸዋልና፣
የተናቀ ብር ተብለው ይጠራሉ::

ዋጋ ቢስ አምልኮ

7 *ከእግዚአብሔር* ወደ ኤርምያስ የመጣው ቃል ይህ ነው፤ [2]"*በእግዚአብሔር* ቤት በር ቁም፤ በዚያም ይህን መልእክት ዐውጅ፤

"'*እግዚአብሔርን* ለማምለክ፣ በእነዚህ በሮች የምትገቡ የይሁዳ ሕዝብ ሁላችሁ፣ *የእግዚአብሔርን* ቃል ስሙ:: [3]የእስራኤል አምላክ፣ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "መንገዳችሁንና ሥራችሁን አስተካክሉ፤ እኔም በዚህ ስፍራ እንድትኖሩ አደርጋችኋለሁ:: [4]ይህ '*የእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ፣ *የእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ፣ *የእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ' ነው እያላችሁ በሐሰት ቃል አትታመኑ:: [5]መንገዳችሁንና ሥራችሁን በእርግጥ ብታሳምሩ፣ በመካከላችሁ ቅንነት ቢኖር፣ [6]መጻተኛውንና ድኻ አደጉን፣ መበለቲቱንም ባትጨቍኑ፣ በዚህም ስፍራ ንጹሕ ደም ባታፈሱ፣ የሚጐዷችሁን ሌሎች አማልክት ባትከተሉ፣ [7]ለአባቶቻችሁ ለዘላለም ርስት አድርጌ በሰጠኋቸው ምድር፣ በዚህ ስፍራ አኖራችኋለሁ:: [8]እናንተ ግን፣ ከንቱ በሆኑ የሐሰት ቃላት ታምናችኋል::"

[9]"'ትሰርቃላችሁ፤ ሰው ትገድላላችሁ፤ ታመነዝራላችሁ፤ በሐሰት ትምላላችሁ፤†

6፥26 ዘፍ 21፥16፤ ዘፀ12፥23፤ኢዮ 2፥8፤ ኤር4፥7:8፤9፥1፤18፥22፤ 0፥16፤25፥34:36፤ሕዝ27፥30፤ ዮና 3፥6
6፥27 ኤር 9፥7፤ ዘካ 13፥9
6፥28 ዘሌ19፥16፤ ኤር5፥23፤ሕዝ22፥18
6፥29 ሚል 3፥3
6፥30 መዝ 53፥5፤ 119፥119፤ምሳ17፥3፤ ኤር7፥29፤ሰቆ5፥22፤ ሕዝ22፥18፤ሆሴ9፥17
7፥2 ኤር 17፥19
7፥3 ቍ7፤ኤር18፥11፤26፥13፤35፥15
7፥4 ቍ8፤ኢዮ15፥31፤ኤር28፥15፤ሚክ 3፥11
7፥5 ቍ 3፤ ዘፀ 22፥22፤ዘሌ25፥17፤ ኢሳ1፥17፤ኤር18፥11፤26፥13፤35፥15
7፥6 ዘፀ 20፥3፤ ዘዳ 8፥19፤2ነገ21፥16፤ ኤር 2፥34፤5፥28፤ 19፥4፤ 22፥3፤ ሕዝ 22፥7
7፥7 ዘዳ4፥40፤ ኢሱ 1፥6

6፥26 ***ማቅ ልበሺ፤*** 4፥8 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፍ37፥34 ማብ ይመ:: ***በዐመድ ላይ ተንከባለዪ፤ ... አልቅሺ፤*** ሕዝ27፥30-31 ይመ፤ ከሚክ1፥10 ጋር ያነጻጽሩ:: ***አንድያ ልጁን፤*** ለአባት እጅግ ብርቅዬ የሆነውን ማለት ነው (ዘፍ 22፥12:16፤ አሞ8፥10፤ ዘካ12፥10፤ ሮሜ8፥32 ይመ):: ***አጥፊው፤*** ባቢሎንን ለማለት ነው (የ4፥7 ማብ ይመ)::

6፥27-30፤ እግዚአብሔር ለኤርምያስ እየተናገረ ነው፤ ብረት አቅላጭ ብረትን እንደሚፈትን፣ ኤርምያስም የይሁዳን ሕዝብ ይፈትን ዘንድ ጌታ ይሾመዋል (9፥7፤ኢሳ1፥25፤ ሚል3፥2-3 ይመ)::

6፥27 ***ብረት እንደሚፈተን፤*** ኢዮ23፥10 ይመ::

6፥28 ***ለማማት የሚዞሩ፤*** በዘሌ19፥16 የተሰጠውን ትእዛዝ በመጣስ ነው:: ***ናስና ብረት፤*** ከወርቅና ከብር ጋር ሲነጻጸሩ ተራ ብረታ ብረት ናቸው:: ***ምግባረ ብልሹዎች ናቸው፤*** ዘዳ31፥29፤ ኢሳ1፥4 ይመ::

6፥29፤ በጥንት ዘመን፣ ባልነጠረ ብር ላይ እርሳስ ተጨምሮበት የማንጠሩ ሂደት ይካሄድ ነበር:: ብሩንና እርሳሱን የያዘው ከውር እሳት ላይ በተጣደ ጊዜ፣ ከብሩ ጋር የተቀላቀሉትን ለማስወገድ እርሳሱ ከ'ኦክሲጅን' ጋር ይዋሐድና እንደሚያጣብቅ ንጥረ ነገርም ያገለግል ነበር:: እዚህ ላይ ግን የማንጠሩ ሂደት አልተሳካም፤ ምክንያቱ፣ ያልነጠረው ብረታ ብረት ጥራት በቂ አልነበረም (ከሕዝ 24፥11-13 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥30 ***የተናቀ፤*** "የማይመለሱ ዐመፀኞች" (ቍ28)፣ "ክፉዎች" (ቍ29) የእግዚአብሔርን ፈተና ማለፍ አልቻሉም፤ ከእነርሱ ዘንድ የሚበጅ አንዳች ነገር ይገኛል ተብሎ አይታሰብም::

7፥1-10፥25፤ በዚህ ክፍል የሚገኘው መልእክት ኤርምያስ በተለያየ ጊዜ በቤተ መቅደስ ተገኝቶ ያስተላለፈው ነው፤ ይህም ለብዙ ዓመታት ለሕዝቡ የቀረበ መልእክት ነው:: 26፥2-6:12-15 ላይ ያለው በይዘቱ ከም 7 ጋር ተመሳሳይ ስለ ሆነ፣ ም7-10 (ወይም ቢያንስ ም7) በኢዮአቄም ዘመን የተላለፉ መልእክቶች ሳይሆኑ አይቀርም (26፥1 ይመ):: በሌላም በኩል፣ ብዙውን ፍሬ ሐሳብ ኤርምያስ በረዥሙ የአገልግሎት ጊዜው መላልሶ በመደጋገም አስተላልፎት ሊሆን ይችላል፤ ያም ሆነ ይህ፣ በም 7-10 ካለው ፍሬ ሐሳብ ውስጥ ከንጉሥ ኢዮስያስ ዘመን ጋር የማይስማማ አንድም ጕዳይ የለም::

7፥1-8፥3፤ በዚህ ክፍል ውስጥ ያለው መልእክት፣ የይሁዳ ሕዝብ ከጣዖት አምልኮ እስካልራቀ ድረስ፣ ቀደም ሲል በሴሎ በነበረው ቤተ መቅደስ ላይ የደረሰው በኢየሩሳሌም በሚገኘው የንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደስም ላይ እንደሚደርስ ይገልጻል::

7፥1 ***የመጣው ቃል፤*** 1፥2 እና ማብ 1፥4:11:13፤2፥1 ይመ::

7፥2 ***በር፤*** በውስጠኛውና በውጭው የቤተ-መቅደሱ ቅጥሮች መካከል የሚገኘው አደባባይ ሲሆን፣ ምናልባትም "አዲሱ በር" ተብሎ የሚጠራው ሊሆን ይችላል (26፥10፤ 36፥10):: ***ስሙ፤*** የ2፥4 ማብ ይመ:: ***ለማምለክ ... የምትገቡ ... ሕዝቦች ሁላችሁ፤*** ምናልባት ሰዎች ከየስፍራው መጥተው ከሚሰበሰቡባቸው ከሦስቱ ዓመት በዓሎች በአንዱ ዕለት ይሆናል (ዘዳ16፥16 እና ማብ ይመ):: ***በሮች፤*** ወደ ውጭው አደባባይ የሚወስዱት ማለት ነው::

7፥3 ***በዚህ ስፍራ፤*** እግዚአብሔር በሰጣቸው ምድር ማለት ነው (ቍ7፤ 14፥13:15፤ 24፥5-6 ይመ):: ***መንገዳችሁንና ... አስተካክሉ፤*** እግዚአብሔር ሕዝቡ ከክፉ መንገዱ እንዲመለስ ዕድል በመስጠት ሌላ ጥሪ ያቀርብላቸዋል፤ ሕዝቡ ግን በቤተ መቅደሱ በመኖርና በውስጡ በሚከናወነው ሥርዐት በመተማመን አንዳች የጐደላቸው ስላልመሰላቸው፣ ንስሓ መግባት አስፈላጊ ሆኖ አልታያቸውም (ቍ4 ይመ)::

7፥4 ***በሐሰት ቃል፤*** በሐሰተኛ ነቢያት የሚነገረው ነው:: የእግዚአብሔር ማደሪያ የሆነው ቤተ መቅደስ በኢየሩሳሌም ስላለ ብቻ፣ ከተማዋ አትጠፋም ብሎ መገመቱ ራስን ማሞኘት ነበር፤ ይህን አጕል መዘናጋት በልባቸው ሊያጕላ የቻለውም በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት፣ ከተማዋ አንዳች ችግር ሳይደርስበት በታምር መትረፉ በከፊልም ቢሆን አስተዋጽኦ ስላደረገ ነው (2ነገ19፥32-36 ይመ፤ ከ2ሳሙ7፥11-13፤ ከመዝ132፥13-14 ጋር ያነጻጽሩ):: ይሁዳ በእግዚአብሔር ላይ እያደረገች ካለችው ክፉ ዐመፅ አንጻር፣ የዚህ ዐይነቱ አስተሳሰብ "ከንቱ" ነው (ቍ8፤ ሚክ3፥11 ይመ):: ***ይህ ... ነው፤*** ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "እነዚህ ናቸው" የሚል ሲሆን፣ አጠቃላዩን የቤተ መቅደሱንና የተሠራባቸውን የሕንፃ ክፍሎች የሚያመለክት ነው:: ***ቤተ መቅደስ ... ቤተ መቅደስ ... ቤተ መቅደስ፤*** እንዲያው በከንቱ ማነብነብና መደጋገም ማለት ነው (ከማቴ6፥7 ጋር ያነጻጽሩ):: ብዙውን ጊዜ አንድ ቃል ሦስት ጊዜ ሲደገም ለነገሩ የተሰጠውን አጽንዖት የሚያመለክት ነው (22፥29 ይመ፤ የኢሳ6፥3 ማብ በተጨማሪ ይመ)::

7፥6፤ ገዦችም ሆኑ ሕዝቡ እነዚህን የትንቢት ቃላት ሰምተው በተግባር ሊኖሩባቸው ይገባል (22፥2-3 ይመ):: ***መጻተኛውንና ... ድኻ አደጉን ... መበለቲቱንም፤*** ዘዳ 16፥11:14፤ 24፥19-21፤ 26፥12-13፤ 27፥19 ይመ:: ***ንጹሕ ደም፤*** 19፥4፤ 22፥17፤ 26፥15 ይመ፤ እንዲሁም በአሠቃቂ ድርጊቱ የሚጠቀሰውን የንጉሥ ምናሴን ታሪክ ይመ (2ነገ21፥16)::

7፥7 ***ለዘላለም ... ምድር፤*** ዘፍ17፥8 እና ማብ ይመ::

7፥8 ***የሐሰት ቃላት፤*** የቍ4 ማብ ይመ::

7፥9፤ በዚህ በአንዱ ጥቅስ ብቻ፣ የዐሥርቱ ቃላት ግማሽ

ለበአል ታጥናላችሁ፤ የማታውቋቸውንም ሌሎች አማልክት ትከተላላችሁ፤ [10]ስሜ ወደ ሚጠራበት ወደዚህ ቤት መጥታችሁ በፊቴ ትቆሙና “ደህና ነን”። እያላችሁ እነዚህን አስጸያፊ ነገሮች ታደርጋላችሁ። [11]ስሜ የሚጠራበት፣ ይህ ቤት በእናንተ ዘንድ የወንበዴዎች ዋሻ ሆኖአልን? እነሆ፤ የምታደርጉትን ነገር አይቻለሁ! ይላል *እግዚአብሔር*።

[12]“ ‘እንግዲህ ቀድሞ የስሜ ማደሪያ አድርጌው ወደ ነበረው ስፍራ ወደ ሴሎ ሂዱ፤ ከሕዝቤ ከእስራኤል ክፋት የተነሣ ያደረግሁበትንም እዩ። [13]እነዚህን ሁሉ ስታደርጉ፣ ይላል *እግዚአብሔር*፣ ደጋግሜ ተናገርኋችሁ፤ እናንተ ግን አላደመጣችሁኝም፤ ጠራኋችሁ፤ እናንተ ግን አልመለሳችሁም። [14]ስለዚህ በሴሎ እንዳደረግሁ አሁንም ስሜ በተጠራበት ቦታ፣ በታመናችሁበት ቤተ መቅደስ፣ ለአባቶቻችሁና ለእናንተ በሰጠሁት በዚህ ስፍራ እንዲሁ አደርጋለሁ፤ [15]ወንድሞቻችሁ የሆኑትን፣ የኤፍሬምን ሁሉ ሕዝብ እንዳስወገድሁ፣ እናንተንም ከፊቴ እጥላችኋለሁ።’

[16]“እንግዲህ ስለማልሰማህ፣ ለዚህ ሕዝብ አትጸልይ፤ ልመና አታቅርብ፤ አትማጠን፤ አትማልድላቸውም። [17]እነርሱ በይሁዳ ከተሞችና በኢየሩሳሌም መንገዶች ላይ የሚያደርጉትን አታይምን? [18]ለሰማይዋ ንግሥት ቂጣ ሊጋግሩ፣ ልጆች እንጨት ይለቅማሉ፤ አባቶች እሳት ያቀጣጥላሉ፤ ሴቶችም ሊጥ ያቦካሉ፤ ሊያስቈጡኝም ለሌሎች አማልክት የመጠጥ ቍርባን ያቀርባሉ። [19]ለመሆኑ ይህን የሚያደርጉት እኔን ለማስቈጣት ነውን? ይላል *እግዚአብሔር*፤ “ይልቁን ይህን በማድረጋቸው በሚደርስባቸው ዕፍረት የሚጐዱት ራሳቸውን አይደለምን?

[20]“ ‘ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ቍጣዬና መዓቴ በዚህ ስፍራ በሰውና በእንስሳ ላይ፣ በዱር ዛፍና በምድር ፍሬ ላይ ይፈሳል፤ ይነዳል፤ አይጠፋም።”

[21]“ ‘የእስራኤል ስምባክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “የሚቃጠል መሥዋዕታችሁን በሌሎች መሥዋዕታችሁ ላይ ጨምሩ፤ ሥጋውንም ራሳችሁ ብሉ። [22]የቀድሞ አባቶቻችሁን ከግብፅ ባወጣኋቸው ጊዜ፣ ስለ መሥዋዕቶችና ስለሚቃጠል መሥዋዕት አልተናገርኋቸውም፤ ትእዛዝም አልሰጠኋቸውም። [23]ነገር ግን ድምፄን ስሙ፤ እኔም ስምባክ እሆናችኋለሁ፤ እናንተም ሕዝቤ ትሆናላችሁ፤ መልካም እንዲሆንላችሁም፣

7፥8 ቍ4፤ኢዮ 15፥31
7፥9 ዘፀ20፥3:6: 13:14:15፤ዘሌ19፥12፤ዘኍ25፥1፤ኢሳ1፥13፤ኤር11፥13:17፤32፥29፤ ሆሴ2፥13፤ዘካ 8፥17፤ሚል3፥5
7፥10 ቍ 30፤2ነገ 21፥4-5፤ኢሳ48፥1፤ኤር23፥11፤32፥34፤ሕዝ 23፥38-39፤33፥25
7፥11 ዘፍ 31፥50፤መሳ11፥10፤ኢሳ56፥7፤ኤር29፥23፤42፥5፤ማቴ 21፥13፤ማር 11፥17፤ ሉቃ19፥46
7፥12 ዘፀ 40፥2፤ኢሱ18፥1:10፤1ሳሙ 2፥32፤4፥10-11:22፤መዝ78፥60-64፤ዳን 9፥18
7፥13 ቍ26፤2ዜና 36፥15፤መዝ71፥17፤ምሳ1፥24፤ኢሳ48፥17፤65፥12፤ኤር 32፥33፤ 35፥17
7፥14 ቍ4፤መሳ 18፥31፤1ሳሙ2፥32፤1ነገ9፥7፤ሕዝ24፥21
7፥15 ዘፍ 4፥14፤ዘፀ33፥15፤2ነገ17፥20፤መዝ78፥67፤ኤር 23፥39
7፥16 ዘፀ32፥10፤ዘኍ23፥19፤ዘዳ9፥14፤ኤር15፥1
7፥18 ዘዳ31፥17፤1ነገ14፥9፤ኢሳ57፥6፤ኤር44፥17-19 7፥19 ዘዳ32፥21፤ኢዮ7፥20፤ኤር9፥19፤20፥11፤22፥22፤44፥3 7፥20 አዮ40፥11፤ኢሳ1፥31፤30፥15፤ኤር6፥11-12፤11፥16፤13፥14፤15፥6:14፤17፥4:27፤42፥18፤ሰቆ4፥11፤2፥3-5፤ሕዝ20፥47-48 7፥21 1ሳሙ2፥12-17፤ኤር6፥20፤ሆሴ8፥13፤አሞ5፥21-22 7፥22 1ሳሙ15፥22፤ኢሳ43፥23፤ 7፥23 1ዮሐ 3፥23፤ዘፀ19፥5፤ዘሌ26፥12፤ዘዳ5፥33፤1ነገ8፥36፤መዝ119፥3፤ኢሳ 51፥16፤

+9 ወይም *በሐሰተኛ አማልክት ትምላላችሁ*

ተመልክቶአል (ከሆሴ4፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። *ለበአል ታጥናላችሁ፤* የ1፥16 ማብ ይመ። *የማታውቋቸውንም ሌሎች አማልክት ትከተላላችሁ፤* 19፥4 ይመ። ሁኔታቸውና አድራጎታቸው የሚያሳዝን ቢሆንም፣ ይህ ኀጢአት ወደማያውቁት አገር ለመሰደዳቸው ምክንያት ነው (9፥14:16፤ 16፥11:13 ይመ)።

7፥10 *ስሜ ወደሚጠራበት ... ቤት፤* ቍ11:14:30፤ 25፥29፤ 32፥34፤34፥15፤ 1ነገ8፥43፤ 2ዜና6፥33፤20፥9፤ ዳን9፥18 ይመ። እንደዚህ ባሉ ክፍሎች፣ የእግዚአብሔር “ስም” ሲባል እግዚአብሔር ከቸርነቱ የተነሣ ከነሙሉ ክብሩ በዚያ መገኘቱን ያመለክታል (ቍ12:15 ይመ)። *ደህና ነን፤* 12፥12 ይመ። *አስጸያፊ፤* 2፥7 ይመ፤ በተጨማሪም የዘሌ7፥2 ማብ ይመ።

7፥11፤ ጌታችን ይህን ጥቅስ ከኢሳ56፥7 የመጨረሻ አጋማሽ ጋር በከፊል ጠቅሶታል (ማቴ21፥13፤ ማር11፥17፤ ሉቃ 19፥46)። *የወንበዴዎች ዋሻ፤* ሌቦች ዋሻ ውስጥ ገብተው ሲደበቁ ከሥጋት የሚያመልጡ እንደሚመስላቸው፣ የይሁዳም ሕዝብ የከፋ ኀጢአት ሠርተው ሳለ፣ በቤተ መቅደሱ በከንቱ ይታመናሉ።

7፥12፤ በ7፥1-8፥3 ባለው ክፍል ላይ የተሰጠውን ማብ ይመ። ... *ስፍራ ... ሴሎ ... ያደረግሁበትንም እዩ፤* ቍ14፤ 26፥6:9፤ መዝ78፥60-61 ይመ። ከነዓን ድል ከሆነች በኋላ የማደሪያው ድንኳን በሴሎ ተተክሎ ነበር (ኢያ18፥1)፤ እስከ ዘመነ መሳፍንት ማብቂያ ድረስም እዚያው ነበር (1ሳሙ1፥9 ይመ)። በአሁኑ ጊዜ ሴሎን በመባል የምትታወቀውና ከኢየሩሳሌም ከተማ ሃያ ዘጠኝ ኪሎ ሜትር ያህል በስተ ሰሜን ርቆ በሚገኘው የባቡር ሐዲድ አጠገብ የምትገኘው የጥንቱን ቦታ ስም ይዛ ትገኛለች። የሥነ ቅርስ ቍፋሮ ውጤት እንደሚጠቍመው ይህች ከተማ በ1050 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ በፍልስጥኤማውያን እጅ ጠፍታለች። የማደሪያው ድንኳን ግን በዚህ ጊዜ አብሮ እንዳልወደመ ይታወቃል፤ ምክንያቱም በዳዊት ዘመነ መንግሥት በገባዖን ይገኝ እንደ ነበረ ተጠቅሶአል (1ዜና21፥29)። ሕዝቡ በዚያ ከሚፈጽመው የአምልኮ ሥርዐት ጋር በተያያዘ ሁኔታ፣ አንድ ወይም ከዚያ በላይ የሚሆኑ ቤቶች በሴሎ በነበረው የማደሪያ ድንኳን አጠገብ ተሠርተው እንደ ነበር ይገመታል (በ1ሳሙ3፥15 “የእግዚአብሔር ቤት በሮች” ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ)። እነዚህ ሕንጻዎች ምናልባት በ1ሳሙ4 ላይ በተመለከተው ውድመት፣ ከከተማዋ ጋር አብረው ሳይወድሙ አልቀረም።

7፥13 *ደጋግሜ፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በትንቢተ ኤርምያስ ውስጥ በብዙ ቦታ ተጠቅሶ ይገኛል (ቍ25፤11፥7፤25፥3-4፤26፥5፤ 29፥19፤32፥33፤ 35፥14-15፤ 44፥4)፤ ይሁን እንጂ በብሉይ ኪዳን ውስጥ ሌላ ስፍራ አይገኝም።

7፥15 *ከፊቴ እጥላችኋለሁ፤* በምርኮኝነት እንዲሰደድ ነው (ዘዳ29፥28 ይመ)። *ወንድሞቻችሁ የሆኑትን ... ሁሉ እንዳስወገድሁ፤* እግዚአብሔር የሰሜኑን ክፍል መንግሥት፣ እስራኤልን በ721 ዓ.ቅ.ክ. በምርኮ እንዲጋዙ አድርጎአቸዋል (2ነገ 17፥20 ይመ)። *ኤፍሬም፤* ለእስራኤል የተሰጠ ሌላ ስም ነው (ለምሳሌ:- 31፥9 ይመ)፤ በሌላ አነጋገር፣ ሴሎ የሚገኝበትን የነገድ ክልል በምፀት መልክ ለማመልከት የተነገረ አባባል ነው።

7፥16፤ በም26 ላይ የሚገኘው ሁኔታ ምናልባት ተገቢ የቅደም ተከተል ቦታው በቍ15 እና በቍ16 መካከል ሊሆን ይችላል። *ለዚህ ሕዝብ አትጸልይ፤* እውነተኛ ነቢይ ማድረግ እንደሚገባው ማለት ነው (27፥18፤ ዘፀ32፥31-32፤ 1ሳሙ12፥23 ይመ)። 11፥14፤ 14፥11 ይመ። ለሕዝቡ የቀረለት ተስፋ ያለ አይመስልም። ይሁን እንጂ ኤርምያስ በተለያየ ጊዜ ለወገኖች ጸልዮአል (ለምሳሌ:- 18፥20 ይመ)።

7፥18 *ልጆች ... አባቶች ... ሴቶችም፤* ቤተ ሰቡ ሁሉ በጣዖት አምልኮ ሥርዐት ተካፋይ ነበር ማለት ነው። *ቂጣ፤* 44፥19 ይመ። *ለሰማይዋ ንግሥት፤* አስታሮት ለተባለችው ጣዖት ባቢሎናውያን የሰጧት መጠሪያ ነበር፤ እርሷም በሁለ ገቡ የባቢሎን ቤተ ጣዖታት ውስጥ ትልቅ ስፍራ ነበራት። *ለሌሎች አማልክት የመጠጥ ቍርባን፤* አንዳንድ ጊዜ ሳራሷ ለሰማይዋ ንግሥትም ያቀርቡ ነበር (44፥19:25 ይመ)። *ሊያስቈጡኝም፤* ዘዳ31፥29 ይመ።

7፥19 *በሚደርስባቸው ዕፍረት፤* 3፥25 ይመ።

7፥20፤ እግዚአብሔር በኃጥአን ላይ ቍጣውን በሚያወርድበት ጊዜ፣ ፍጥረታት ሁሉ በአንድ ላይ መከራ ይደርስባቸዋል (5፥17፤ ሮሜ8፥20-22 ይመ)። *ይነዳል፤ አይጠፋም፤* 4፥4፤ 21፥12 ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ1፥31፤ አሞ 5፥6 ይመ።

7፥21፤ ከክፉ ተግባራችሁ የተነሣ፣ የምታቀርቡት መሥዋዕት ሁሉ ተቀባይነት ስለሌለው እናንተው ብሉት ማለት ነው።

7፥22-23፤ መሥዋዕት ተቀባይነት የሚኖረው፣ ከልብ የሆነ ንስሓና ቅንነት የተሞላበት መታዘዝ አብሮ ሲገኝ ነው (6፥20፤ ኢሳ1፥11-15 እና ማብ ይመ)።

7፥23 *እኔም ... እሆናችኋለሁ፤ ... ሕዝቤ ትሆናላችሁ፤*

ባዘዝኋችሁ መንገድ ሁሉ ሂዱ ብዬ አዘዝ ኋቸው:: [24]እነርሱ ግን አልሰሙም፤ ልብ ብለው ለማድመጥም አልፈለጉም፤ ይልቁን የክፉ ልባቸውን ሐሳብ በእልኸኝነት ተከ ተሉ፤ ወደ ፊት በመሄድ ፈንታም ወደ ኋላቸው ተመለሱ:: [25]አባቶቻችሁ ከግብፅ ምድር ከወጡበት ጊዜ ጀምሮ እስካሁን ድረስ፣ በየቀኑ ሳላሰልስ አገልጋዮቼን ነቢ ያትን ላክሁባቸው:: [26]ሕዝቡ ግን አልሰማ ኝም፤ ልብ ብሎ ለማድመጥም አልፈለገም፤ ዐን ገታቸውን አደነደኑ አባቶቻቸው ከሠሩት የባ ሰም ክፉ አደረጉ::" '

[27]"ይህን ሁሉ ትነግራቸዋለህ፤ እነርሱ ግን አይሰሙህም፤ ትጠራቸውማለህ፤ አይመልሱ ልህም:: [28]ስለዚህ እንዲህ በላቸው፤ 'ይህ ሕዝብ ለአምላኩን *እግዚአብሔርን* ያልታዘዘ፣ ምክሩን ያልተቀበለ ወገን ነው፤ እውነት ጠፍ ቶአል፤ ከአንደበታቸውም ሸሽቶአል:: [29]*እግዚ አብሔር* ቍጣው የወረደበትን ይህን ትው ልድ ስለ ናቀውና ስለ ተወው፣ ጠጕርሽን ቈርጠሽ ጣይ፤ በባድሞቹ ኮረብቶች ላይ ሆነሽም ሙሾ አውጪ::

የዕርድ ሸለቆ

[30]" 'የይሁዳ ሕዝብ በፊቴ ክፉ ነገር አድ ርጓል፤ ይላል *እግዚአብሔር*፤ አስጸያፊ ነገራ ቸውን ስሜ በተጠራበት ቤት በማስቀ መጥ አርክሰውታል:: [31]እኔ ያላዘዝኋቸውን፣ ከቶም ያላሰብሁትን ወንዶችና ሴቶች ልጆ ቻቸውን በእሳት አቃጥለው ለመሠዋት በሄኖም ልጅ ሸለቆ የቶፌትን መስገጃ ኮረ ብቶች ሠሩ:: [32]ስለዚህ አስተውሉ፤ ይላል *እግዚአብሔር*፤ ስፍራ እስከማይገኝ ድረስ ሙታንን በቶፌት ስለሚቀብሩ፣ የዕርድ ሸለቆ እንጂ ከእንግዲህ ቶፌት ወይም የሄ ኖም ልጅ ሸለቆ ተብሎ የማይጠራበት ጊዜ ይመጣል::

[33]የዚህም ሕዝብ ሬሳ ለሰማይ ወፎችና ለምድር አራዊት ሲሳይ ይሆናል፤ የሚያባር ራቸውም አይኖርም:: [34]የደስታና የተድላን ድምፅ፣ የሙሽራና የሙሽራዪቱን ድምፅ ከይሁዳ ከተሞችና ከኢየሩሳሌም መንገዶች አጠፋለሁ፤ ምድሪቱ ባድማ ትሆናለችና::

8 " 'በዚያን ጊዜ፣ ይላል እግዚአብሔር፤ የይሁዳን ነገሥታትና መኳንንት ዐፅም፣ የካህናትና የነቢያት ዐፅም፣ የኢየሩሳሌም

7፥24 ኤር6፥10፤ 11፥8፤17፥23፤34፥14፤3፥17፤2፥19፤ሕዝ 37፥23
7፥25 ዘኍ11፥29፤ 2ዜና36፥15፤ኢሳ20፥3፤ኤር25፥4፤35፥15
7፥26 ቍ 13:24፤ ዘፀ32፥9፤2ዜና36፥16፤ መዝ81፥11፤ኤር13፥11፤16፥12፤22፥21፤ 25፥3፤35፥15፤ሕዝ 20፥8:21፤ሚል3፥7፤ ሉቃ11፥47፤ሐሥ 7፥51
7፥27 ቍ 13፤ኢሳ 65፥12፤ሕዝ2፥7፤ 3፥7፤ዘካ7፥13
7፥28 ዘሌ 26፥23፤ መዝ15፥2፤ኢሳ59፥15፤ሶፎ3፥7
7፥29 ዘሌ 21፥5፤ ኢዮ1፥20፤ኤር4፥8፤ 6፥30፤12፥7፤ሕዝ19፥1፤ሆሴ11፥8፤ሚክ5፥3
7፥30 ቍ10፤ ዘሌ 18፥21፤20፥3፤ኤር 2፥7፤4፥1፤32፥34፤ሕዝ 7፥20-22፤
7፥31 ዘሌ18፥21፤ ኢሱ15፥8፤2ነገ23፥10፤2ዜና33፥6፤ኤር19፥5 32፥35፤ሕዝ16፥20፤ 20፥31፤ሚክ6፥7
7፥32 ኤር19፥6:11 7፥33 ዘፍ15፥11፤ዘዳ28፥26፤ኤር6፥11፤ 14፥16፤ሕዝ29፥5 7፥34 ዘሌ26፥34፤ኢሳ24፥7-12:8፤ኤር33፥10፤ ዘካ7፥14፤ማቴ23፥38፤ራእ18፥23 8፥1 መዝ53፥5፤ኢሳ14፥19

በሲና ተራራ ላይ በተደረገው ኪዳን፣ እውን የሆነውን የእግዚ አብሔርንና የእስራኤልን ግንኙነት በአጭሩ የሚገልጽ መሠረታዊ አባባል ነው (ዘፀ6፥7፤ዘሌ26፥12 እና ማብ፤ ዘዳ26፥17-18 ይመ)::

7፥24 *የክፉ ልባቸውን ... ተከተሉ*፤ የ3፥17 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘፍ6፥5 እና ማብ ይመ::

7፥25 *በየቀኑ ሳላሰልስ*፤ የቍ13 ማብ ይመ:: *አገልጋዮቼን ነቢያትን*፤ 25፥4፤ 26፥5፤ 29፥19፤ 35፥15፤ 44፥4 ይመ፤ እንዲ ሁም ዘካ1፥6 እና ማብ ይመ:: በጌታ ስም ከሚናገሩትና በታ ማኝነት ከሚያገለግሉት ብዙ ነቢያት መካከል ሙሴ የመጀ መሪያው እንደሚሆን እግዚአብሔር ቃል ገብቶለታል (ዘዳ18፥15-22 እና ማብ ይመ)::

7፥26 *አንገታቸውን አደነደኑ*፤ 17፥23፤ 19፥15 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ32፥9፤ ነህ3፥5 ማብ ይመ::

7፥28 *ምክሩን ያልተቀበለ*፤ 2፥30፤ 5፥3 ይመ:: *እውነት ... ከአንደበታቸውም ሸሽቶአል*፤ እውነትን የሚፈልግ አንድም ሰው የለም (5፥1 እና ማብ ይመ)::

7፥29፤ ለኢየሩሳሌም ለራሷ የተነገረ ነው:: *ጠጕርሽን ቍርጠሽ*፤ የሐዘን ምልክት ነው (ኢዮ1፥20፤ ሚክ1፥16 ይመ):: "ጠጕር" ለሚለው የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ናዝራዊ" ከሚ ለው ቃል ጋር ይዛመዳል (ዘኍ6፥2 ይመ)፤ ከአመጣጡ የሚያመ ለክተውም ሊቀ ካህናቱ ራሱ ላይ የሚደፋውን አክሊል ነበር (ዘፀ 29፥6 ይመ):: የናዝራዊ ጠጕር የመለየቱና የመቀደሱ ምልክት ነበር (ዘኍ6፥7):: ናዝራዊው የታዘዘውን ሥርዐት መጠበቅ ተስ ኖት ቢረክስ፣ ጠጕሩን እንዲቈረጥ እንደታዘዘ ሁሉ (ዘኍ6፥9)፣ ኢየሩሳሌምም በኀጢአቷ ምክንያት ጠጕሯን መላጨት ይገ ባታል:: *በባድሞቹ ኮረብቶች ላይ ሆነሽም ሙሾ አውጪ*፤ 3፥21 ይመ፤ እንዲሁም የ3፥2 ማብ ይመ::

7፥30 *አስጸያፊ ነገራቸውን ... ቤት በማስቀመጥ*፤ ምናሴ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ የተቀረጸውን የአሼራ ምስል አስቀምጦ ነበር (2ነገ21፥7):: በኤርምያስ ዘመን የነበረው ደግ ንጉሥ ኢዮስያስ ግን የጣዖት ምስሎችንና ሌሎችን የጣዖት ማምለኪያ ዕቃዎች አስወግዶ ነበር (2ነገ23፥4-7):: ነገር ግን ኢዮ ስያስ ከሞተ በኋላ ሃያ ዓመት ባልሞላ ጊዜ ውስጥ፣ አያሌ የጣዖት ምስሎች በቤተ መቅደሱ አደባባይ ውስጥ እንደ ነበሩ ሕዝ ቅኤል አመልክቶአል (ሕዝ8፥3:5:6:10:12 ይመ):: *አርክሰውታል*፤ የ2፥7 ማብ ይመ::

7፥31 *መስገጃ ኮረብቶች*፤ የአረማውያንን የአምልኮ ማእ ከል የሚያመለክቱ ናቸው፣ ብዙውን ጊዜ (እዚህ ላይ ግን አይደለም) በተፈጥሮ ጕብ ብለው በሚገኙ ቦታዎች ላይ ይሠሩ ነበር (1ሳሙ9፥13-14፤ 10፥5፤ 1ነገ11፥7 ይመ):: *ቶፌት*፤ ቍ32፤ 19፥6:11-14 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ30፥33 ማብ ይመ:: ቃሉ ከአራማይክ (ዕብራይስጥ) ሳይመጣ አይቀርም፤ ትርጕሙም፤ "ምድጃ" ማለት ነው፤ ይሁን እንጂ ከእስራኤል ባህል ውጭ በሆነው ዓለም ዘንድ የወል ስም በመሆን፣ "የሕፃናት መሠዊያ ቦታ" የሚል ትርጕም ተሰጥቶታል:: ቃሉ ባለው የአገባብ ድምፅ ሆን ተብሎ ከዕብራይስጡ "ቦሼት" ጋር እንዲቀራረብ የተደረገ ይመስላል፤ "ቦሼት"፣ "አሳፋሪ ነገር" ማለት ነው (የመሳ6፥32 ማብ ይመ)፤ ይህ አባባል በአገባብ ውስጥ ውሉ የሚገኘው በአብዛኛው ከባዕድ አምልኮ ጋር ተያይዞ ነው (የ2፥26፤ 3፥25 ማብ ይመ):: የብሉይ ኪዳኑ ቶፌት እሳት ማንደጃ ጕድጓድ ነበረው (ኢሳ30፥33 ይመ)፤ ያልታደሉ ምስኪን ሕፃናትም ወደ ዚያ ይጣሉ ነበር:: *በሄኖም ልጅ ሸለቆ*፤ ቍ32፤ 19፥2:6፤ 32፥35 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሱ 15፥5 ማብ ይመ:: ይህ ሸለቆ የአካባቢው ቈሻሻ መጣያ ከመሆኑም በላይ ሕፃናት ለባዕድ አማ ልክት የሚሠዉበት ቦታ ነበር:: "የሄኖም ሸለቆ" ከሚለው (ነህ11፥30 ይመ) የዕብራይስጡ አጭር አጠራር (ገ-ሄኖም) በአዲስ ኪዳን ውስጥ በክርስቶስ ያላመኑ ሰዎች ለዘላለም በእሳት የሚቃጠሉበትን የፍርድ መፈጸሚያ ስፍራ የሚያመለክተው "ገሃነም" የሚለው ቃል ተገኝቶአል (ለምሳሌ:- ማቴ18፥9፤ ማር 9፥47-48 ይመ):: *ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውን በእሳት አቃጥለው*፤ በአሠቃቂ ተግባር የተሞላ የሃይማኖት ሥርዐት ሲሆን፣ በሙሴ ሕግ የተከለከለ ነበር (ዘሌ18፥21 እና ማብ፤ ዘዳ18፥10 ይመ)፤ ይሁን እንጂ አካዝ (2ነገ16፥2-3 ይመ) እንዲሁም ምናሴ (2ነገ21፥1:6) ይህንኑ ተግባር ፈጽመዋል::

7፥32 *ስለዚህ አስተውሉ ... የዕርድ ሸለቆ*፤ ይህ አባባል በ19፥6 ላይ ከብዙ በጥቂቱ እንዳለ ተደግሞአል:: ወራሪዎቹ ባቢ ሎናውያን በሚመጡበት ጊዜ የይሁዳን ሕዝብ ስለሚ ያርዷቸው፣ መሠዊያ ቦታ አድርገውት የነበረው ይህ ሸለቆ መቀበሪያቸው ይሆናል::

7፥33፤ እዚህ ላይ የተገለጸው ቅጣት ኪዳኑን ማፍረስ ከሚያስከትለው እርግማን አንዱ ነው (ዘዳ28፥26 ይመ):: *ለሰማይ ወፎች ... ሲሳይ*፤ 16፥4፤ 19፥7 ይመ፤ በተጨማሪም የእግዚ አብሔርን ኪዳን ባለመጠበቅ ተመሳሳይ ፍርድ የተጠቀሰበትን (34፥18-19) 34፥20 ይመ:: ሬሳ ሳይቀበር መንገድ ላይ ቀረ ማለት በጥንት ዘመን እጅግ አስነዋሪ ጉዳይ ነበር::

7፥34፤ 16፥9፤ 25፥10 ይመ፤ ከ33፥10-11 ጋር ያገናዝቡ:: *ምድሪቱ ባድማ ትሆናለች*፤ የእግዚአብሔርን ኪዳን ካለመጠበቅ የተነሣ የሚወርድ ሌላኛው እርግማን ነው (ዘሌ26፥31:33)::

8፥1 *ዐፅም ... ከየመቃብሩ ይወጣል*፤ ትልቅ ውርደትና ቅሌት ነበር (2ነገ23፥16:18፤ አሞ2፥1 እና ማብ ይመ):: *ነገሥ*

ሕዝብ ዐፅም ከየመቃብራቸው ይወጣል። [2]በወደዷቸውና በአገለገሏቸው እንዲሁም በተከተሏቸው፣ ባማከሯቸውና ባመለኳቸው በፀሓይ፣ በጨረቃና በሰማያት ከዋክብት ሁሉ ፊት ይሰጣል፤ አይሰበሰብም ወይም አይቀበርም፤ ነገር ግን እንደ ተጣለ ጕድፍ በምድር ላይ ይበተናል። [3]ከዚህ ክፉ ሕዝብ የተረፉት ሁሉ፣ ባሳደድኋቸው ስፍራ ሁሉ ከሕይወት ይልቅ ሞትን ይመርጣሉ፤ ይላል የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር*።'

ኀጢአትና ያስከተለው ቅጣት

[4]"እንዲህ በላቸው፤ '*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

"'ሰዎች ቢውድቁ፣ እንደገና ከወደቁበት
አይነሡምን?
ሰው ተሳስቶ ወደኋላ ቢሄድ፣ ከስሕተቱ
አይመለስምን?
[5]ታዲያ፣ ይህ ሕዝብ ለምን ፊቱን አዙሮ
ወደ ኋላ ይሄዳል?
ለምንስ ኢየሩሳሌም ዘወትር ወደ ኋላ
ትመለሳለች?
ተንኰልን የሙጥኝ ብለው ይዘዋል፤
ሊመለሱም ፈቃደኛ አይደሉም።
[6]እኔ በጥንቃቄ አደመጥኋቸው፤
ትክክለኛ የሆነውን ግን አይናገሩም።
ማንም ስለ ክፋቱ ንስሓ የገባ የለም፤
"ምን አድርጌአለሁ?" ይላል።
ለጦርነት እንደ ተዘጋጀ ፈረስ፣
እያንዳንዱ በራሱ መንገድ ይሄዳል።
[7]ሽመላ እንኳ በሰማይ፣
የተወሰነ ጊዜዋን ታውቃለች፣
ዋኖስ፣ ጨረባና ዋርዳም፣
የሚሰደዱበትን ጊዜ ያውቃሉ፤
ሕዝቤ ግን፣
የእግዚአብሔርን ሥርዐት አላወቀም።
[8]"'የጸሓፊዎቻችሁ ሐሰተኛ ብርዕ ሐሰት
እያስተናገደ እንዴት፣ "ዐዋቂዎች ነን፣
የእግዚአብሔር ሕግ አለን" ትላላችሁ?
[9]ጥበበኞች ያፍራሉ፤
ይዋረዳሉ፤ በወጥመድም ይያዛሉ።
የእግዚአብሔርን ቃል ተቃውመው፣
ምን ዐይነት ጥበብ ይኖራቸዋል?
[10]ስለዚህ ሚስቶቻቸውንም ለሌሎች
ወንዶች እሰጣለሁ፤
ዕርሻዎቻቸውንም ለባዕዳን እሰጣለሁ፤
ከታናሹ እስከ ታላቁ ድረስ፣
ሁሉም ተገቢ ላልሆነ ጥቅም ይስገበገባሉ፤
ነቢያትና ካህናትም እንዲሁ፤
ሁሉም ያጭበረብራሉ።
[11]የሕዝቤን ቍስል ብርቱ እንዳይደለ
በመቍጠር፣
የተሚላ ፈውስ ሳይኖር እንዲሁ
ያክማሉ፤
ሰላም ሳይኖር፣
"ሰላም፣ ሰላም" ይላሉ።
[12]ርኵሰት ሲፈጽሙ ዐፍረው ነበርን?
የለም! በጭራሽ አላፈሩም፤
ኀፍረት ምን እንደሆነም አያውቁም።
ስለዚህ ከወደቁት ጋር ይወድቃሉ፤
በምቀጣቸው ጊዜ ይዋረዳሉ፤"
ይላል *እግዚአብሔር*።
[13]"'*የመረቱትን* ሁሉ እወስድባቸዋለሁ፤
ይላል *እግዚአብሔር*፤
በወይን ተክል ላይ የወይን ፍሬ አይኖርም፤

8፥2 2ነገ 9፥37፤ 23፥5፤ኢዮ31፥27፤ ኤር14፥16፤19፥13፤ 31፥40፤36፥30፤ሕዝ 29፥5፤37፥1፤ሶፎ1፥5፤ ሐሥ7፥42
8፥3 ዘዳ 29፥28፤ ኢዮ3፥22፤ራእ 9፥6
8፥4 መዝ119፥67፤ ምሳ24፥16፤ኤር31፥19፤ሚክ7፥8
8፥5 ኤር5፥27፤ዘካ 7፥11
8፥6 መዝ 14፥1-3፤ ሚል3፥16፤ራእ9፥20
8፥7 ዘዳ 32፥28፤ ኤር4፥22
8፥8 ሮሜ 2፥17
8፥9 2ነገ 19፥26፤ ኢዮ5፥13፤ምሳ1፥7፤ ኢሳ29፥14፤ኤር6፥19 ፤1ቆሮ1፥20
8፥10 ኢሳ 56፥11፤ ኤር6፥12፤14፥14፤ ኤር23፥11፡15፤ ሰቆ 2፥14
8፥11 ቍ 15፤ ኤር 4፥10፤ሕዝ7፥25
8፥12 መዝ52፥5-7፤ ኢሳ3፥9፤ኤር 3፥3፤ 6፥15
8፥13 ኤር 5፥17፤ ሆሴ2፥12፤ኢል1፥7፤ ማቴ21፥19፤ሉቃ 13፥6

ታትና መኳንንት፣ ካህናትና ነቢያት፤ 2፥26 ይመ፤ እንዲሁም የ1፥18 ማብ ይመ።

8፥2 *በፀሓይ፣ በጨረቃና በሰማያት ከዋክብት ... ይሰጣል*፤ የአካላቱን መፈራረስ ለማፋጠንና ምናልባትም፣ ከብዙ ጥቂቱን ለመጥቀስ፣ እንዳንድ የይሁዳ ነገሥታት ያመለኳቸው ሰማያውያን አካላት (2ነገ21፥3:5፤ 23፥11 ይመ) ምንም ሊረዷቸው እንዳልቻሉ ለማሳየት ይሆናል። *በወደዷቸውና ባገለገሏቸው፣ በተከተሏቸውና ባማከሯቸው ... ባመለኳቸው*፤ ይህ ሁሉ ዝቅ ብሎ ማደር ለእግዚአብሔር ብቻ የሚገባ ነበር። *አይሰበሰብም፤ አይቀበርም*፤ ከ2ሳሙ21፥13-14 ጋር ያገናዝቡ። *ጕድፍ*፤ የዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም "ፍግ" ማለት ነው (9፥22፤ 16፥4፤ 25፥33 ይመ)።

8፥3 *የተረፉት*፤ የ6፥9 ማብ ይመ።

8፥4-9፥26፤ በ7፥1-8፥3 ከሚገኘው ክፍል ጋር ሲነጻጸር፣ ይህ ክፍል ባብዛኛው በግጥም መልክ የቀረበ ነው። ኤርምያስ በኀጢአተኞች ላይ የሚመጣው፣ መለኮታዊ ፍርድ የማይቀር መሆኑን በማሳየት ገለጻውን ይቀጥላል።

8፥4 ... *በላቸው*፤ ይህን ክፍል ከቀድሞው ክፍል (7፥28 ይመ) ጋር የሚያገናኝ ነው። *ተሳስቶ ወደ ኋላ ቢሄድ፣ ... አይመለስምን?* በዕብራይስጡ "መሳት" ለሚለውና "መመለስ" ለሚለው የገባው ቃል ተመሳሳይ በመሆኑ በሥነ ጽሑፍ ውስጥ የቃላት ጨዋታ እንዳለ ያመለክታል።

8፥5፤ በቍ4 ላይ የተጠቀሰውን አጠቃላይ እውነታ እዚህ ላይ የኢየሩሳሌም ሕዝብ ዘወትር ሆን ብለው ሲጥሱት ይታያሉ። *ፊቱን አዙሮ ... ወደ ኋላ ትመለሳለች ... ሊመለሱም*፤ እነዚህ ሦስቱ ቃላት ልክ ቍ4 ላይ እንዳለው ተመሳሳይነት ስላላቸው በዕብራይስጡ የቃላት ጨዋታ ይታይባቸዋል።

8፥6 *እኔ*፤ እግዚአብሔር ማለት ነው። *ይሄዳል*፤ ለዚህ የገባው ዕብራይስጡ በቍ4-5 ያለውን የቃላት ጨዋታ የሚቀጥል ነው። *በራሱ መንገድ*፤ ይህም ወደ ክፋት የሚያመራ ነው (23፥10 ይመ)።

8፥7፤ ኢሳ1፥3 ይመ። ከስፍራ ስፍራ የሚጓዙ ወፎች እግዚአብሔር በውስጣቸው ያስቀመጠውን ተፈጥሮአዊ ዕውቀት በመጠቀም እንደ ሁኔታው በመታዘዝ ይኖራሉ፤ ዐመፀኞቹ የእግዚአብሔር ሕዝብ ግን የእግዚአብሔርን ሕግ አይታዘዙም። *ጨረባና ዋርዳም*፤ እነዚህ ሁለቱ በኢሳ38፥14 ላይም በአንድ ላይ ቀርበው ይገኛሉ። *የእግዚአብሔርን ሥርዐት አላወቀም*፤ የ5፥4 ማብ ይመ።

8፥8-9 *የእግዚአብሔር ሕግ ... የእግዚአብሔርን ቃል*፤ የመጀመሪያውን (የተጻፈውን የሙሴ ሕግ) በትክክል ሳያብራሩ ወደ ተፈለገው መንገድ ማመቻቸት፣ ሁለተኛውን (በአገልጋዮቹ በነቢያት የተነገረውና በሕጉ ውስጥ የሚገኘውን የእግዚአብሔርን እውነት) ወደ መናቅና መተው ያደርሳል።

8፥8 *ሐሰተኛ ... ብርዕ*፤ ተጽፎ የሚገኘውን ሕግ እንዳመቻቸው መተርጐማቸውንና መተግበራቸውን የሚያመለክት ተምሳሌት ነው። *የጸሓፊዎቻችሁ*፤ ይህ ቡድን ታዋቂ እንደ ነበረ የሚያሳይ እጅግ ጥንታዊ ፍንጭ ነው። እነዚህ ጸሐፍት (ወይም ጸሓፊዎች የተባሉት) በቤተ ዘመድ ላይ በተመሠረተ ግንኙነት የተደራጁ ይመስላሉ (1ዜና2፥55፤ 2ዜና34፥13 ይመ)። *እንዲዛባ*፤ ከ2ጢሞ2፥15 ጋር ያገናዝቡ።

8፥9 *ተቃውመው ... ጥበብ*፤ ከዘዳ4፥5-6 ጋር ያገናዝቡ።

8፥10-12፤ 6፥12-15 እና ማብ ይመ።

8፥13-9፥24፤ ይህ ክፍል በየዓመቱ፣ "አቢብ" በተባለው ወር በዘጠነኛው ቀን ሁልጊዜ ድምፅን በማጕላት በምኵራብ ይነበባል፤ ይህ ዕለት በኢየሩሳሌም የነበረው ቤተ መቅደስ በ586 ዓ.ቅ.ክ በባቢሎናውያን፣ በ70 ዓ.ም ደግሞ በሮማውያን እጅ የወደመበት ቀን ነው።

8፥13 *በወይን ተክል*፤ እስራኤልን የሚያመለክት ነው

በበለስ ዛፍ ላይ የበለስ ፍሬ አይገኝም፤
ቅጠሎቻቸውም ይረግፋሉ::
የሰጠኋቸው በሙሉ፣
ከእነርሱ ይወሰድባቸዋል::[ቸ] ”

14“ለምን እዚህ እንቀመጣለን?
በአንድነት ተሰብሰቡ!
ወደ ተመሸጉት ከተሞች እንሽሽ፤
በዚያም እንጥፋ!
በእርሱ ላይ ኀጢአትን ስላደረግን፣
እግዚአብሔር አምላካችን እንድንጠፋ
አድርጎናል፤
የተመረዘ ውሃ እንድንጠጣ ሰጥቶናል::
15ሰላምን ተስፋ አደረግን፤
መልካም ነገር ግን አልመጣም፤
የፈውስ ጊዜን ተመኘን፤
ነገር ግን ሽብር ብቻ ሆነብን::
16የጠላት ፈረሶች ፉርፉርታ፣
ከዳን ይሰማል፤
በድንጕላ ፈረሶቻቸው ማሽካካት፣
መላዋ ምድር ተንቀጠቀጠች::
ምድሪቱንና በውስጧ ያለውን ሁሉ፣
ከተማዪቱንና በውስጧ የሚኖሩትን
ሁሉ፣
ሊውጡ መጡ::”

17“እነሆ፤ በመካከላችሁ መርዘኛ እባቦችን፣
የአስማተኛ ብልኀት የማይገታቸው
እፉኝቶችን እሰዳለሁ፤
እነርሱም ይነድፉአችኋል፤”
ይላል *እግዚአብሔር*::
18በሐዘኔ የምታጽናናኝ[ኀ] ሆይ፤
ልቤ በውስጤ ዝላለች::

19እንዲህ የሚለውን የሕዝቤን ጩኸት፣
ከሩቅ ምድር ስማ:-
እግዚአብሔር በጽዮን የለምን?
ንጉሥዋስ በዚያ አይኖርምን?”
“በተቀረጹ ምስሎቻቸው፣
እንዲሁም ከንቱ በሆኑ ባዕዳን ለምን
አስቈጡኝ?”

20“መከሩ ዐለፈ፤
በጋው አበቃ፤
እኛም አልዳንም::”

21ሕዝቤ ሲቈስል፣
እኔም ቈሰልሁ፤
አለቀስሁ፤ ድንጋጤ ያዘኝ::
22በገለዓድ የሚቀባ መድኀኒት የለምን?
ወይስ በዚያ ሐኪም አልነበረምን?
ለሕዝቤ ቍስል፣
ለምን ፈውስ አልተገኘም?

9 ስለታረዱት ወገኖቼ፣
ቀንና ሌሊት አለቅስ ዘንድ፣
ምነው፣ ራሴ የውሃ ምንጭ በሆነ!
ምነው ዐይኖቼ የእንባ መጕረፊያ
በሆኑልኝ!
2ሕዝቤን ትቼ፣ ርቄ እንድሄድ፣
በምድረ በዳ የእንግዶች ማደሪያ ማን
በሰጠኝ!
ሁሉም አመንዝሮች፣
የአታላዮች መንጋ ሆነዋላ!

8፥14 ዘዳ 29፥18፤ ኢሱ10፥20፤ኤር9፥15፤14፥7፡20፤23፥15፤ 35፥11፤ዳን9፥5
8፥15 ቍ11፤ኢዮ 19፥8፤ኤር14፥19
8፥16 ዘፍ30፥6፤ኤር 4፥29፤5፥17፤51፥29
8፥17 ዘኍ21፥6፤ ዘዳ32፥24፤መዝ58፥5፤ ኢሳ3፥3
8፥18 ሰቆ 5፥17
8፥19 ዘዳ 28፥64፤ 32፥21፤ኢሳ41፥24፤ ኤር9፥16፤44፥3፤ሚክ 4፥9
8፥21 መዝ94፥5፤ 78፥40፤ኢሳ43፥24፤ ኤር4፥19፤10፥19፤ 14፥17፤30፥14፤ሰቆ 2፥13፤ሕዝ6፥9
8፥22 ዘፍ37፥25፤ ኢዮ13፥4፤ኢሳ1፥6፤ ኤር30፥12
9፥1 መዝ119፥136፤ ኢሳ22፥4፤ኤር13፥17 ፤14፥17፤ሰቆ2፥11፡ 18፤3፥48
9፥2 ዘኍ 25፥1፤ 1ነገ19፥10፤መዝ55፥7 ፤ኢሳ24፥16፤ኤር23፥ 10፤ሆሴ4፥2፤7፥4

[ቸ]13 በዕብራይስጡ የዚህ ስንኝ/ ዐ/ነገር ትርጕም በግልጽ አይ ታወቅም
[ኀ]18 *የምታጽናናኝ* በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጕም በግልጽ አይ ታወቅም

(2፥21 እና ማብ ይመ):: *ፍሬ (የወይን) ... አይኖርም (በለስ)፤* የወይኑ ፍሬና የበለሱ ፍሬ እያንዳንዱ ሕዝብ የሚያመለክት ነው፤ ይኸውም በሚክ7፥1 ተጠቅሶአል፤ ም24 ይመ:: *ቅጠሎቻ ቸውም ይረግፋሉ፤* ከ17፥8፤ ከመዝ1፥3 ጋር ያገናዝቡ::

8፥14-16፤ ነቢዩ የባቢሎናውያንን ወረራ ከወዲሁ በማየትና በኀሊና በመቃኘት ሕዝቡን ወክሎ የተናገረበት ክፍል ነው::

8፥14 *በአንድነት ተሰብሰቡ፤* 4፥5 ይመ:: ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ በቍ13 ላይ “... አልባ አደርጋቸዋለሁ” ከሚለው “ምርት” ከሚለው ጋር ከአንድ ሥርወ ቃል የወጡ በመሆናቸው፣ የቃላት ጨዋታ (ከሥነ ጽሑፍ ረገድ) ይታይ ባቸዋል:: *ወደ ተመሸጉት ከተሞች እንሽሽ፤* የ4፥5 ማብ ይመ:: *የተመረዘ ውሃ፤* ይህ ቃል በነቢዩ በኤርምያስ ዘንድ ብቻ ጥቅም ላይ የዋለ ነው (9፥15፤ 23፥15 ይመ፤ ከ25፥15 ጋር ያነጻጽሩ)::

8፥15፤ በ14፥19 ከብዙ በጥቂቱ እንዳለ ተደግሞአል:: *ሰላምን፤* ከሁኔታው ጋር ሲስተያይ ባዶ ተስፋ ነበር (የ4፥10፤ 6፥14 ማብ ይመ):: *የፈውስ፤* የ6፥7 ማብ ይመ::

8፥16 *የጠላት ፈረሶች፤* የ4፥13 ማብ ይመ:: *ከዳን፤* ወደ ሰሜናዊ እስራኤል የሚገኝ ሩቅ ስፍራ ነው:: *የጠላት ፈረሶች፤* ይህ ሐረግ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “ኀያላኑ” የሚል ፍቺ ያስተከትላል፤ የዕብራይስጡ ቃል በ50፥11 “ድንጕላ ፈረስ”፣ በ47፥3፣ “የፈረስ ኰቴ” ተብሎ ተተርጕሞአል::

8፥17 *የአስማተኛ ብልኀት የማይገታቸው እፉኝቶች፤* ክፉዎችም ዘወትር እንደዚህ መሆናቸውን ለመግለጽ የገባ አገላ ለጽ ነው (መዝ58፥4-5 ይመ)::

8፥18፤ እዚህ ላይ የሚናገረው ነቢዩ ነው:: *ልቤ በውስጤ ዝላለች፤* ሰ.ኤር1፥22፤ 5፥17 ይመ::

8፥19፤ በዚህ ቍጥር የመጀመሪያ ክፍል ላይ የሚናገረው ነቢዩ ሲሆን፣ በቀሪው ክፍል ላይ የሚናገረው ግን እግዚአብሔር ነው:: *የሕዝቤን ... ከሩቅ ምድር፤* የይሁዳ ሕዝብ በምርኮ በባቢ ሎን ምድር እንደሚገኝ (የመዝ137፥1-4 ይመ)፣ ኤርምያስ አስቀድሞ በዐይነ ኀሊናው የቃኘው የወደፊት ሁኔታ ነው:: *እግዚ አብሔር በጽዮን የለምን?* ከሚክ3፥11 ጋር ያነጻጽሩ:: ሕዝቡ እግዚአብሔር ለምን ምድሩንና ቤተ መቅደሱን ለጥፋት እንደ ዳረገ አሁንም ግራ በመጋባት ላይ ነው (የ7፥4 ማብ ይመ):: *ንጉሥዋስ፤* እግዚአብሔርን ለማለት ነው (ኢሳ33፥22 ይመ):: *አስቈጡኝ፤* 7፥18፤ ዘዳ31፥29 ይመ:: *ከንቱ በሆኑ ባዕዳን፤* የ2፥5 ማብ ይመ::

8፥20፤ ሕዝቡ ተስፋ አስቈራጭ በሆነው ምርኮ ውስጥ ሆነው የሚናገሩት ነው:: *እኛም አልዳንም፤* በምርኮ ጠላት እጅ ገብተናል ማለታቸው ነው::

8፥21፤ ኤርምያስ በምርኮ ከተወሰዱት ወገኖች ጋር እንደ ተወሰደ አድርጎ ራሱን ይቈጥራል፤ ስሜታቸውንም ይናገራል:: *ያዘኝ፤* 6፥24 ይመ::

8፥22 *በገለዓድ የሚቀባ መድኀኒት፤* 46፥11፤ 51፥8 ይመ:: ገለዓድ ለቅመማ ቅመምና ለመድኀኒት የሚሆኑ ዕፀዋት የሚገኙበት ምድር ነበር (የዘፍ37፥25 ማብ ይመ):: *ቍስል ለምን ፈውስ አልተገኘም፤* ከ30፥17 ጋር ያገናዝቡ::

9፥1-2፤ እዚህ ላይ ነቢዩ ስለ ወገኖቹ እያዘነ (ቍ1) ደግሞም ክፉ ተግባራቸው እያስቈጣው (ቍ2) ሲበሳጭ ይታያል::

9፥1፤ ኤርምያስ ብዙውን ጊዜ የሚታወቀው፣ “አልቃሻው ነቢይ” በመባል ነው፤ ይህ መጠሪያ የሚገባው ነቢይ ነው (ቍ10፤ ሰቆቃወ ኤርምያስ ይመ፤ ከ2ሳሙ18፥33፤ ከማቴ23፥37፤ ከሮሜ 9፥2-4፤ 10፥1 ጋር ያነጻጽሩ)::

9፥2፤ ነቢዩ በተቻለው መጠን ከክፉዎች ወገኖቹ እጅግ ለመራቅ ይፈልጋል (ከመዝ55፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ):: *አመንዝሮች፤* የ2፥2 ማብ ይመ:: *የአታላዮች መንጋ፤* በጽሞና የሚካሄድን የአ ምልኮት ጉባኤ ለመግለጽ ይህ ቃል በዕብራይስጡ ትርጕም በብ ሉይ ኪዳን ላይ በሌላ ቦታ ውሎ ይገኛል (ለምሳ ዘዳ16፥8 ይመ)፤ ይሁንኑ ድርጊት ምእመናን አንዳንድ ጊዜ አጣመውት በመገኘታ ቸው ለፈጸሙት ጥፋት የመለኮት ፍርድ ደርሶባቸዋል (ኢሳ 1፥13፤ አሞ5፥21 ይመ):: *የአታላዮች፤* እግዚአብሔርን ለመበደል ያደረ ጉትን ሁኔታ ለመግለጽ ነው (የ3፥7 ማብ ይመ)::

[3]"ሐሰትን ለመናገር፣
ምላሳቸውን እንደ ቀስት ገተሩ፤
በእውነት ሳይሆን፣
በሐሰት በምድሪቱ ገነኑ፤
ከክፋት ወደ ክፋት ሄዱ፤
እኔንም አላወቁኝም፤"
ይላል እግዚአብሔር::
[4]"እያንዳንዱ ወንድም አታላይ[1]፣
ባልንጀራም ሁሉ ሐሜተኛ ስለ ሆነ፣
ወንድም ከወንድሙ፣ ይጠንቀቅ፣
ባልንጀራም በጓደኛው አይታመን::
[5]ባልንጀራ ባልንጀራውን ያታልላል፤
እውነትን የሚናገር የለም፤
ሐሰትን ይናገር ዘንድ ምላሳቸውን
አሠልጥነዋል፤
ኀጢአትንም በማድረግ ራሳቸውን
አድክመዋል::
[6]መኖሪያህ[2] በሽንገላ መካከል ነው፤
ከሽንገላቸውም የተነሣ ሊያውቁኝ
አልፈቀዱም፤"
ይላል እግዚአብሔር::
[7]ስለዚህ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
እንዲህ ይላል፤
"እነሆ፤ እንደ ብረት አነጥራቸዋለሁ፤
እፈትናቸዋለሁም፤
ስለ ሕዝቤ ኀጢአት፣
ከዚህ የተለየ ምን ማድረግ እችላለሁ?
[8]ምላሳቸው የሚገድል ቀስት ነው፤
በሽንገላ ይናገራል፤
ሁሉም ከባልንጀራው ጋር በፍቅር
ይናገራል፤
በልቡ ግን ያደባበታል::
[9]ታዲያ ስለ እነዚህ ነገሮች ልቀጣቸው
አይገባኝምን?"
ይላል እግዚአብሔር፤
"እንደዚህ ዐይነቱንስ ሕዝብ፣
አልበቀልምን?
[10]ስለ ተራሮች አለቅሳለሁ፤ ዋይ ዋይ
እላለሁ፤
በምድረ በዳ ስላሉትም መሰማሪያዎች
አዝናለሁ፤
ሰው የማያልፍባቸው ባድማ ሆነዋል፤
የከብቶች ጩኸት አይሰማም፤
የሰማይ ወፎች ሸሽተዋል፤
የዱር አራዊትም ጠፍተዋል::
[11]"ኢየሩሳሌምን የፍርስራሽ ክምር፣
የቀበሮም ጒሬ አደርጋታለሁ፤
የይሁዳንም ከተሞች፣
ሰው የማይኖርባቸው ባድማ
አደርጋቸዋለሁ::"

[12]ይህን መረዳት የሚችል ጥበበኛ ሰው ማን ነው? እግዚአብሔር ገልጾለት ይህንስ ማስረዳት የሚችል ማን ነው? ምድሪቱስ ሰው እንደማያልፍበት በረሓ ለምን ጠፋች? ለምን ወና ሆነች?

[13]እግዚአብሔርም እንዲህ አለ፤ "ይህ የሆነው የሰጠኋቸውን ሕጌን ትተው ስላል ታዘዙኝና ሥርዐቴን ስላልተከተሉ ነው:: [14]በዚህ ፈንታ፣ በልባቸው እልኸኝነት በመ ሄድ አባቶቻቸው ያስተማሯቸውን በአሊ ምን ተከተሉ::" [15]ስለዚህ የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣ እንዲህ ይላል፤ "እነሆ፤ ይህን ሕዝብ መራራ ምግብ አበላዋለሁ፤ የተመረዘንም ውሃ አጠጣዋ ለሁ:: [16]እነርሱንም ሆነ አባቶቻቸውን በማ ያውቋቸው ሕዝቦች መካከል እበትናቸዋ ለሁ፤ እስካጠፋቸውም ድረስ በሰይፍ አሳድ ዳቸዋለሁ::"

9፥3 ቍ 8፤ ዘፀ 20፥16፤መዝ 64፥3፤ ኢሳ1፥3፤44፥20፤ኤር 18፥18፤ሚክ6፥12
9፥4 ዘፍ 27፥35፤ ዘፀ20፥16፤ዘሌ19፥16፤ 2ሳሙ15፥12፤ሚክ 7፥5-6
9፥5 ዘሌ 6፥2፤ መዝ15፥2፤52፥3፤ኢሳ 59፥15
9፥6 ኤር 5፥27
9፥7 ኢዮ 28፥1፤ ኢሳ1፥25፤ኤር6፥27
9፥8 ቍ 3:4፤መዝ 35፥20፤ኢሳ3፥5፤ኤር 5፥26
9፥9 ዘዳ 32፥43፥ ኢሳ 10፥3
9፥10 ኤር 23፥10፤ ኢል1፥19፤ኤር4፥25፤ 12፥4፤ሆሴ4፥3፤ኢል 1፥18
9፥11 ዘሌ 26፥31፤ ኢዮ30፥29፤ኢሳ25፥ 2፤34፥13፤ኤር1፥15፤ 4፥13፤26፥9:18፤33፥ 10፤50፥3:13፤51፥62፤ ሰቆ1፥4
9፥12 መዝ 107፥43
9፥13 2ዜና 7፥19፤ መዝ89፥30-32
9፥14 ኤር 2፥8:23፤ 3፥17፤7፥24፤አሞ2፥4
9፥15 ኤር 8፥14፤ ሰቆ3፥15
9፥16 ዘሌ26፥33፤ ዘዳ4፥32፤ኤር8፥19፤ 14፥12፤24፥10፤44፥ 27፤ሕዝ5፥2:12

[1] 4 ወይም *አታላይ ያዕቆብ*
[2] 6 *ኤርምያስን ያመለክታል* (በዕብራይስጡ በነጠላ ቍጥር ተጽፏል)

9፥3-9፤ በዚህ ክፍል የሚናገረው እግዚአብሔር ነው::

9፥3 *ምላሳቸውን እንደ ቀስት፤* ቍ5:8 ይመ፤ እንዲሁም መዝ64፥3-4፤ ያዕ3፥5-12 ይመ:: *እኔንም አላወቁኝም፤* ቍ6፤ መሳ2፥10፤ 1ሳሙ2፥12፤ ኢዮ18፥21፤ ሆሴ4፥1፤ ሮሜ1፥28 ይመ፤ ከሆሴ6፥3 ጋር ያገናዝቡ::

9፥4 *አታላይ፤* በዕብራይስጡ ይህ ቃል ከያዕቆብ ስም ጋር የተገናኘ ነው፤ ያዕቆብ ማለት "አታላይ" ማለት ነውና፤ ዘፍ 25፥26 እና ማብ፤ ሆሴ12፥2-3 ይመ::

9፥6 *ሊያውቁኝ አልፈቀዱም፤* ሁኔታቸው እየተባባሰ የሄደ ይመስላል (ቍ3 ላይ እኔን 'አላወቁኝም' ብቻ ነው የሚለው)

9፥7 *አነጥራቸዋለሁ፤ እፈትናቸዋለሁም፤* 6፥27-30 እና ማብ ይመ:: እግዚአብሔር ሕዝቡን "በመከራ እቶን" ይፈትና ቸዋል (ኢሳ48፥10 እና ማብ ይመ)::

9፥8 *ምላሳቸው ... በሽንገላ፤* ቍ3 እና ማብ ይመ:: *ይናገ ራል፤ በልቡ ግን፤* መዝ55፥21 ይመ:: *በፍቅር፤* ለዚህ የገባው የዕ ብራይስጥ ቃል በ6፥14 ላይ "ሰላም" ተብሎ ተተርጒሞአል (የዚ ያን ማብ ይመ)::

9፥9፤ ከ5፥9:29 የተደገመ ነው::

9፥10፤ እዚህ ላይ የሚናገረው ነቢዩ ነው:: የ4፥23-26 ማብ ይመ:: *አለቅሳለሁ፤ ዋይ ዋይ እላለሁ፤* ቍ18 ይመ፤ በተጨማሪም የቍ1 ማብ ይመ:: *በምድረ በዳ ስላሉትም መሰ ማሪያዎች፤* ጭራሹን መሰማሪያ ከማጣት የተሻለ ማለት ነው (1ሳሙ17፥28 ይመ፤ ከዘፀ3፥1 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሰው የማያልፍ ባቸው፤* ቍ12፤ ሕዝ33፥28 ይመ:: *ባድማ፤* ይህን ቃል የሚተ ካው የዕብራይስጡ ቃል በቀሙ ሲተረጐም፣ "የተቃጠለ" ማለት ነው (በ2፥15 ላይ እንዳለው ማለት ነው)፤ እዚህ ላይ ግን በአን ገብጋቢው የፀሐይ ትኵሳት የነደደ ማለት ነው::

9፥11፤ እዚህ ላይ የሚናገረው እግዚአብሔር ነው:: *የቀ በሮም ጒሬ፤* 10፥22፤49፥33፤51፥37፤መዝ44፥19፤ ኢሳ13፥21-22፤ ሰቆ5፥18፤ ሕዝ13፥4፤ሚል1፥3 ይመ፤ ከኢሳ35፥7 ጋር ያገናዝቡ:: *ሰው የማይኖርባቸው፤* 2፥15፤4፥7 እና ማብ ይመ::

9፥12፤ ነቢዩ ጥያቄዎችን በተከታታይ ያቀርባል፤ *ጥበበኛ ሰው ማን ነው?* ሆሴ14፥9 ይመ::

9፥13፤ እግዚአብሔር ለነቢዩ መልስ ከሰጠ በኋላ በቍ19 እስከ ሰፈረው ድረስ መናገሩ ይቀጥላል:: *የሰጠኋቸውን ሕጌን፤* በሙሴ ዘመን ማለት ነው (ዘዳ4፥8 ይመ)::

9፥14 *እልከኝነት፤* የ3፥17 ማብ ይመ:: *በኣሊም፤* 2፥23 ይመ፤ በተጨማሪም የመሳ2፥11 ማብ ይመ::

9፥15 *መራራ ምግብ አበላዋለሁ፤ የተመረዘንም ውሃ አጠ ጣዋለሁ፤* በ23፥15 ላይ ተደግሞአል፤ የ8፥14 ማብ ይመ:: ከመ ቶዎች ዓመታት በፊት ሙሴ እስራኤላውያን የዚህ ዐይነት ዕጣ ፈንታ እንዳይገጥማቸው አስጠንቅቆአቸው ነበር (ዘዳ 29፥18 ይመ)::

9፥16 *እበትናቸዋለሁ፤* 13፥24፤ 18፥17፤ 30፥11፤ 46፥28 ይመ:: ይህ ማስጠንቀቂያ ኪዳን ሲጣስ እንደሚደርስ እርግማን ሆኖ በዘዳ28፥64 ላይ ተሰጥቶአል:: *በሰይፍ አሳድዳቸዋለሁ፤* 42፥11 ይመ:: *እስካጠፋቸውም ድረስ፤* ሆኖም አንድም ሰው እንኳ እስከማይተርፍ ድረስ አይደለም (የ4፥27 ማብ ይመ፤ በተለይ 44፥27-28 ይመ)::

[17]የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

"እንግዲህ አስቡበት፤ አልቃሽ ሴቶች ጥሩ፤
*ሥ*ልጡን ሙሾ አውራጆች አስመጡ፤
[18]እነርሱ ፈጥነው ይምጡ፤
ዐይኖቻችን እንባ እስኪያጐርፉ፣
ሽፋሽፍቶቻችንም ውሃ እስኪያመነጩ፣
ስለ እኛ ሙሾ ያውርዱልን።
[19]እነሆ የዋይታ ድምፅ ከጽዮን ተሰምቶአል፤
እንዲህም ይላል፤
'ምንኛ ወደቅን!
ውርደታችንስ እንዴት ታላቅ ነው!
ቤቶቻችን ፈራርሰዋልና፤
አገራችንን ጥለን እንሂድ።' "
[20]እናንት ሴቶች ሆይ፤ *የእግዚአብሔርን*
*ቃ*ል ስሙ፤
ጆሮቻችሁን ከአንደበቱ ለሚወጡት
ቃላት ክፈቱ፤
ሴቶች ልጆቻችሁን ዋይታ፣
አንዳችሁም ሌላውን ሙሾ አስተምሩ።
[21]ሞት በመስኮቶቻችን ገብቶአል፤
ወደ ምሽጎቻችንም ዘልቆአል፤
ሕፃናትን ከየመንገዱ፣
ወጣቶችን ከየአደባባዩ ጠራርጎ ወስዶአል።
[22]እንዲህ በሉ፤ "*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
" 'የሰዎች ሬሳ፣
በሜዳ እንደተጣለ ጕድፍ፣
ማንም እንደማይሰበስበው፣
ከዐጫጅ ኋላ እንደተተወ ቃርሚያ
ይወድቃል።' "
[23]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"ጥበበኛ በጥበቡ አይታበይ፤
ኀያልም በኀይሉ አይመካ፤
ሀብታምም በሀብቱ አይኵራራ፤
[24]የሚመካ ግን፣
እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ
በማወቁና፣
በምድር ላይ ምሕረትን፣ ፍትሕንና
ጽድቅን የማደርግበት መሆኔን
በመረዳቱ፣
በዚህ ይመካ፤ እኔ በእነዚህ ነገሮች፣
እደሰታለሁና።"
ይላል *እግዚአብሔር*።

[25]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ሥጋቸውን ብቻ የተገረዙትን ሁሉ የምቀጣበት ጊዜ ይመጣል፤ [26]እነርሱም ግብፅ፣ ይሁዳ፣ ኤዶም፣ አሞን፣ ሞዓብና ጠጕራቸው ዙሪያውን የሚከረክም የበረሓ[a] ነዋሪዎች ሁሉ ናቸው፤ እነዚህ ሕዝቦች ሁሉ በእርግጥ የተገረዙ አይደሉምና፤ የእስራኤልም ቤት ሁሉ ልባቸው አልተገረዘም።

ባዕድ አምልኮና እውነተኛው አምልኮ

10፥12-16 ተጓ ምብ-ኤር51፥15-19

10 የእስራኤል ቤት ሆይ፤ *እግዚአብሔር* የሚላችሁን ስሙ። [2]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

"የአሕዛብን መንገድ አትከተሉ፤
እነርሱ በሰማይ ምልክቶች ይታወካሉ፣
እናንተ ግን በእነዚህ አትረበሹ።

[a]26 ወይም *በበረሓ በተራራቁ ስፍራዎች የሚኖሩ*

9፥17 መክ 12፥5
9፥18 መዝ 119፥136፤ሰቆ3፥48
9፥19 ኤር 4፥13
9፥20 ኢሳ32፥9-13፤ ኤር23፥16
9፥21 2ዜና36፥17፤ ኢሳ40፥30፤ኤር 16፥6፤ኢል 2፥9
9፥22 2ነገ 9፥37
9፥23 1ነገ 20፥11፤ ኢዮ4፥12፤መዝ62፥10፤ ምሳ11፥28፤ መክ9፥11፤ኤር48፥7፤ 49፥4፤ ሕዝ 28፥4-5
9፥24 መዝ 34፥2፤ መዝ36፥6፡10፡51፥1፤ 1ቆሮ1፥31፤ 2ቆሮ 10፥17፤ገላ6፥14
9፥25 ዘሌ 26፥41፤ ሮሜ2፥25
9፥26 1ሳሙ 14፥6፤ ኤር25፥23፤49፥32፤ ሕዝ 31፥18፤ ሐሥ 7፥51
10፥2 ዘፍ 1፥14፤ ዘዐ23፥24፤ዘሌ20፥23

9፥17 *አልቃሽ ሴቶች፤* ሰው ሲሞት ወይም በሌላ አሳዛኝ ሁኔታ በገንዘብ ተቀጥረው ሌላውን የሚያስለቅሱ ነበሩ (2ዜና 35፥25፤ መክ12፥5 አሞ5፥16 ይመ)።

9፥18፤ አልቃሾች በገንዘብ የሚቀጠሩት ዘመድ የሞተ ባቸውን ለማስለቀስና ለማስተከዝ ነበር። *ሙሾ ያውርዱልን፤* ቍ 10 ይመ። *ዐይኖቻችን እንባ እስኪያጐርፉ፤* ቍ 1 ይመ።

9፥19 *ምንኛ ወደቅን!* 4፥13፡20፤ 48፥1 ይመ።

9፥20-21፤ በዚህ ክፍል የሚናገረው ነቢዩ ነው።

9፥20፤ ብዙ አልቃሽ ስለሚያስፈልግ በሐዘን ላይ ያሉት ሴቶች እንዴት እንደሚለቀስ ሴቶች ልጆቻቸውን ማስተማር አለ ባቸው።

9፥21 *ሞት፤* እዚህ ላይ ሞት በሰው ተመስሎአል (በዕ ንጋ2፥5 ላይ እንዳለው ማለት ነው)። በከነዓን አገር ስሙ "ሞት" የሚባል ጣዖት ነበር፤ የመካንነትና የሙታን ዓለም አምላክ ተብሎ ይታመን ነበር። ይህ ስም በዕብራይስጥ "መሞትን" ያመለክታል። *በመስኮቶቻችን ገብቶአል፤* በኢል 2፥9 ላይ ይህ አባባል የጠላት ወታደሮችን ድርጊት ለመግለጽ ውሎአል። *ሕፃናትን ... ወጣቶችን፤* 6፥11 ይመ።

9፥22 *የሰዎች ሬሳ፤* 7፥33 እና ማብ ይመ። *እንደ ... ጕድፍ፤* የ8፥2 ማብ ይመ። *ከዐጫጅ፤* ሞት፣ "ጨካኝ ዐጫጅ ነው" የሚለው ሐሳብ በአብዛኛው ከዚህ ጥቅስ የመጣ ነው።

9፥23 *ጥበበኛ ... ሀብታምም በሀብቱ አይኵራራ፤* ይህ አባባል ከኤርምያስ ዘመን ከመቶ ዓመት ገደማ በኋላ በተጻፉ የዕ ብራይስጥ ጽሑፎች ከብዙ በጥቂቱ እንዳለ ተደግሞ ይገኛል።

9፥24፤ 1ቆሮ1፥31 "የሚመካ በእግዚአብሔር ይመካ" በማ ለት በአጭሩ አስቀምጦታል። *በእነዚህ፤* የኋላ ኋላ ዋጋ የሚኖረው እግዚአብሔርን ማወቃችንና እርሱን መውደዳችን ነው። *በማወቁና ... መረዳቱ፤* 3፥15 ይመ። እንዲሁም የ4፥22 ማብ ይመ። *እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ፤* የድነት ወይም የመዋጀት ትምህርት የሚገኝበት ዋነኛ ክፍል የሆነው ዘፀ6፥2-8 የሚጀምረውም የሚደመድመውም በዚሁ እግዚአብሔር ራሱን በገለጸበት አባባል ነው። *ምሕረትን፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በ2፥2 ላይ፣ "ታማኝ" ተብሎ ተተርጕሞአል (የ2፥2 ማብ ይመ)። *በእነዚህ ... እደሰታለሁና፤* መዝ11፥7፤ 33፥5፤ 99፥4፤ 103፥6፤ ሚክ6፥8፤ 7፥18 ይመ።

9፥25-26፤ ሮሜ2፥25-29 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ17፥10 ማብ ይመ።

9፥26 *ጠጕራቸው ዙሪያውን የሚከረክም የበረሓ ነዋሪዎች፤* የዓረብ ወገኖች ሲሆኑ (25፥23፤ 49፥32 ይመ)፣ ኋላ በናቡከደነፆር የተመሩት ባቢሎናውያን ወግተዋቸዋል (49፥28-33 ይመ)፤ ከዘሌ19፥27 ጋር ያነጻጽሩ። *ልባቸው አልተገረዘም፤* 4፥4 እና ማብ ይመ።

10፥1-25፤ ኤርምያስ በቤተ መቅደስ አካባቢ ያስተላለ ፈውን ተከታታይ መልእክት በግጥም መልክ እዚህ ላይ ይደመድ ማል፤ ይህም ክፍል በጣዖታትና በእግዚአብሔር መካከል ባለው እጅግ ታላቅ ልዩነት ላይ ያተኰረ ነው (ቍ 2-16)። ጣዖታትና እነርሱን የሚያመልኩ ሰዎች ተወግዘዋል (ቍ 2-5፡ 8-9፡11፡14-15)፤ በአንጻሩ አንዱ አምላክ እግዚአብሔር በአማራጭ የጽሑፍ ክፍሎች ተመስግኖአል፤ ተወድሶአልም (ቍ 6-7፡10፡12-13፡16)። ኢሳ40፥18-20፡ 41፥7፤ 44፥9-20፤ 46፥5-7 ይመ።

10፥1 *ስሙ፤* የ2፥4 ማብ ይመ።

10፥2 *የአሕዛብን ... አትረበሹ፤* 1፥17 ይመ። *መንገድ፤* ይህ ቃል የሚያመለክተው የሕዝቡን የሃይማኖት ሥርዐት አፈጻጸም ነው። የመጀመሪያዎቹ ክርስቲያኖች ልዩ እምነታቸውን፣ "መንገዱ" ብለው ይጠሩት ነበር (ሐሥ9፥2፤ 19፥9፡23፤ 22፥4፤ 24፥14፡22 ይመ)። *በሰማይ ምልክቶች፤* በሰማይ ያሉ፣ በዐይን የማ ይታዩ ግዑዛን ፍጥረታትን እግዚአብሔር አበጅቶ ያስቀመጣቸው ለሌላ ዐላማ እንጂ፣ እንዲመለኩ አልነበረም (ዘፍ1፥14-18 እና ማብ ይመ)። *እነርሱ ... ይታወካሉ፤* በራሳቸው በሰማይ ከዋክብት ብቻ ሳይሆን፣ አንዳንድ ጊዜ በሚከሠቱት ባሕ ርዮቻቸው ጭምር ማለት ነው (ይኸውም እንደ ጅራታም ኮከብ፣ እንደ ተወርዋሪ ኮከብ እንደ ፀሓይና ጨረቃ ግርዶሽ

[3]የአሕዛብ ልማድ ከንቱ ነውና፤
ዛፍ ከጫካ ይቈርጣሉ፤
አናጺም በመሣሪያው ቅርጽ ያበጅለታል፤
[4]በብርና በወርቅ ይለብጡታል፤
እንዳይወድቅም፣
በመዶሻ መትተው በምስማር
ያጣብቁታል።
[5]ጣዖቶቻቸው በዱባ ዕርሻ መካከል እንደ
ቆመ ማስፈራሪያ ናቸው፤
የመናገር ችሎታ የላቸውም፤
መራመድም ስለማይችሉ፣
ተሸካሚ ያስፈልጋቸዋል፤
ጕዳት ማድረስም ሆነ፣
መልካምን ነገር ማድረግ ስለማይችሉ፣
አትፍሯቸው።"
[6]እግዚአብሔር ሆይ፤ እንዳንተ ያለ ማንም
የለም፤
አንተ ታላቅ ነህ፤
የስምህም ሥልጣን ታላቅ ነው።
[7]የሕዝቦች ሁሉ ንጉሥ ሆይ፤
አንተን የማይፈራ ማነው?
ክብር ይገባሃልና።
ከምድር ጠቢባን ሁሉ፣
ከመንግሥቶቻቸውም ሁሉ መካከል፣
እንዳንተ ያለ የለም።
[8]ከከንቱ የዕንጨት ጣዖት ትምህርት
የሚቀስሙ ሁሉ፣
ጅሎችና ሞኞች ናቸው።
[9]የተጠፈጠፈ ብር ከተርሴስ፣
ወርቅም ከአፌዝ ይመጣል።
ባለሙያውና አንጥረኛው የሠሯቸው፣
ብልኀተኞችም ያበጇቸው ሁሉ፣
ሰማያዊና ሐምራዊ ልብስ ተጐናጽፈዋል።
[10]እግዚአብሔር ግን እውነተኛ አምላክ ነው፤
እርሱ ሕያው አምላክ፣ ዘላለማዊም ንጉሥ
ነው፤
በሚቈጣበት ጊዜ ምድር ትንቀጠቀጣለች፤
መንግሥታትም ቍጣውን ሊቋቋሙ
አይችሉም።

[11]"እናንተም፣ 'እነዚህ ሰማያትንና ምድ ርን ያልፈጠሩ አማልክት ከምድር ላይ፣ ከሰ ማያትም በታች ይጠፋሉ' ትሏቸዋላችሁ።"[h]

[12]እግዚአብሔር ግን ምድርን በኀይሉ ፈጠረ፤
ዓለምን በጥበቡ መሠረተ፤
ሰማያትንም በማስተዋሉ ዘረጋ።
[13]ድምፁን ሲያንጐደጕድ፣ በሰማያት ያሉ
ውሆች ይናወጣሉ፤
ጉሙን ከምድር ዳር ወደ ላይ እንዲወጣ
ያደርገዋል፤
መብረቅን ከዝናብ ጋር ይልካል፤
ነፋስንም ከግምጃ ቤቱ ያወጣል።
[14]እያንዳንዳቸው ጅሎችና ዕውቀት የለሾች
ናቸው።
ወርቅ አንጥረኛውም ሁሉ በሠራው
ጣዖት አፍሮአል፤
የቀረጻቸው ምስሎቹ የሐሰት ናቸው፤
እስትንፋስም የላቸውም።
[15]እነርሱ ከንቱ የፌዝ ዕቃዎች ናቸው፤

[h]11 ይህ ጥቅስ የተጻፈው በአራማይክ ቋንቋ ነው

10፥3 ዘዳ9፥21፤1ነገ 8፥36፤ኢሳ 40፥19፤ ኤር44፥8፤ሕዝ7፥20
10፥4 1ሳሙ 5፥3፤ መዝ135፤ 15፤ኢሳ 41፥7፤ሆሴ13፥2፤ዕን 2፥19
10፥5 1ነገ 18፥26፤ ኢሳ45፥20፤ 41፥23፡ 24፤44፥9-20፤ 46፥7 1ሐሥ19፥26፤ 1ቆሮ 12፥2
10፥6 ዘፀ 8፥10፤ 2ሳሙ7፥22፤መዝ 48፥1
10፥7 መዝ 22፥28፤ ኢሳ12፥4፤ኤር5፥22፤ ራእ15፥4
10፥8 ዘዳ 32፥21፤ ኢሳ44፥18፤40፥19፤ ኤር 4፥22
10፥9 ዘፍ 10፥4፤ መዝ115፥4፤ ኢሳ 40፥19
10፥10 ዘፍ21፥33፤ ኢሱ3፥10፤ መሳ5፥4፤ ኢዮ9፥6፤መዝ18፥7፤ 29፥8፤76፥7፤ኤር 21፥12፤ዳን 6፥26፤ ናሆ1፥6፤ማቴ16፥16
10፥11 ኢሳ 2፥18
10፥12 ቍ16፤ ዘፍ 1፥1፡8፡31፤1ሳሙ2፥8
10፥13 ዘዳ 28፥12፤ ኢዮ36፥29፡30፤መዝ 104፥13፤135፥7
10፥14 መዝ97፥7፤ ኢሳ1፥29፤44፥20
10፥15 ኢሳ41፥24፤ ኤር14፥22

ያሉ ማለት ነው)።

10፥3 *ከንቱ፤* ኤርምያስ ጣዖታትን ለመግለጽ ብዙ ጊዜ የሚጠቀምበት ቃል ነው (ቍ8፡15 ይመ፤ እንዲሁም የ2፥5 ማብ ይመ)። *ዛፍ ... ይቈርጣሉ፤* ኢሳ44፥14-15 ይመ። *አናጺም፤* ቃሉ ጣዖታትን ከእንጨት የሚያበጁትን ሰዎች የሚያመለክት ነው፤ እነዚህ ሰዎች ሁልጊዜም ባይሆን (ኢሳ40፥19 ይመ)፣ እንጨት ጠርበው ጣዖታትን የሚያበጁ ናቸው (ኢሳ41፥7 ይመ)። *መሣሪያ፤* ከኢሳ44፥13 ጋር ያነጻጽሩ።

10፥4 *በብርና በወርቅ፤* ከእንጨት የተሠሩ የጣዖታት ምስሎች በውድ ብረታ ብረት ተለብጠው ውበታቸው እንዲ ጨምር ይደረግ ነበር (ኢሳ30፥22፤ 40፥19 ይመ)። *እንዳይ ወድቅም ... ያጣብቁታል፤* ኢሳ40፥20፤ 41፥7 ይመ፤ ከ46፥7 ጋር ያነጻጽሩ፤ ከ1ሳሙ5፥2-4 ጋር ያገናዝቡ።

10፥5፤ ጣዖታት አንዳች ነገር ማድረግ ስለ አለመቻላቸው በመዝ115፥4-7፤ 135፥15-18 ላይ ጊዜ በማይሽረው አገላለጽ ተብ ራርቶአል። *ማስፈራሪያ፤* ፀረ ሰብል የሆኑ አራዊት ማሳ ውስጥ ገብተው እህል እንዳይበሉ ወይም እንዳያበላሹ በሰው ቅር ጽ የሚተከል ማስደንገጫ ምስል ነው። *በዱባ እርሻ፤* ኢሳ1፥8 እና ማብ ይመ። *ተሸካሚ ያስፈልጋቸዋል፤* ብዙውን ጊዜ በክብት ይጫናሉ፤ ኢሳ46፥1 ይመ። *ጕዳት ... መልካምን፤* ጣዖታት አንዳች ነገር ሊሠሩ አይችሉም (ኢሳ41፥23 ይመ)።

10፥6 *ማንም፤* ከአማልክት መካከል እንደርሱ ያለ የለም ማለት ነው (መዝ86፥8 ይመ)። *የስምህም ሥልጣን ታላቅ ነው፤* 16፥21 ይመ።

10፥7 *የሕዝቦች ሁሉ ንጉሥ፤* መዝ47፥8-9፤ 96፥10 ይመ። አስፈሪነታቸው በቀበሌያቸው እንደሚወሰነው፣ እንደ ነገዶች አማልክት ሳይሆን፣ እግዚአብሔር የሁሉ ንጉሥ ነው። *ከምድር ጠቢባን ሁሉ ... እንዳንተ ያለ የለም፤* ኢሳ19፥12፤ 29፥14፤ 1ቆሮ1፥20 ይመ።

10፥8 *ከንቱ፤* የቍ3 ማብ ይመ። *ከ ... ጣዖታት ትምህርት የሚቀስሙ፤* ከእግዚአብሔር በመማር ፈንታ (ዘዳ 11፥2፤ ኢዮ5፥17፤ ምሳ3፥11 ይመ)። *ጅሎችና ሞኞች፤* ቍ14፥ 21፤ 5፥21 ይመ።

10፥9 ... *ብር ከተርሴስ፤* ሕዝ27፥12 ይመ፤ የኢሳ23፥6፤ የዮና1፥3 ማብ ይመ። *ከአፌዝ፤* ይህ ስም ተጠቅሶ የሚገኘው እዚህ ብቻ ነው፤ የት እንደሆነ ቦታው አይታወቅም። *ባለሙያውና አንጥረኛው፤* ኢሳ40፥19፤ 41፥7 ይመ። *ሰማያዊና ሐምራዊ ልብስ ተጐናጽፈዋል፤* ግርማ ያለው ንጉሥ እንዲመስል ማለት ነው። *ሁሉ፤* ጣዖታቱን ለማለት ነው።

10፥10፤ ጣዖታት ሊሆኑ የማይችሉትን ሁሉ ጌታ እግዚ አብሔር ግን መሆን ይቻለዋል። *እውነተኛ፤* 1ተሰ1፥9 ይመ። *ሕያው፤* ዘዳ5፥26 ይመ። *ዘላለማዊም፤* ዘፀ15፥18፤ መዝ10፥16፤ 29፥10 ይመ። *በሚቈጣበት ጊዜ ... አይችሉም፤* መዝ97፥5፤ ናሆ1፥5 ይመ።

10፥11፤ ይህ ቍጥር በአራማይክ ቋንቋ የተጻፈ ነበር። በብሉይ ኪዳን ውስጥ በአራማይክ ተጽፈው የሚገኙ ሌሎች ክፍሎች፡- ዕዝ4፥8-6፥18፤ 7፥12-16፤ ዳን2፥4-7፥28 ናቸው። ይኸ ኛው ቍጥር በስድ ንባብ የተጻፈ ነው። *ትሏቸዋላችሁ፤* በዚህ ግሥ ውስጥ ያለው የብዙ ቍጥር ሦስተኛ መደብ (ለእነርሱ) ጣዖት አምላኪ የሆኑ አሕዛብን የሚያመለክት ነው፤ ከዕብራይስጥ ይልቅ በጊዜው የብዙ አገሮች የጋራ ቋንቋ የነበረውን አራማይክ የሚያውቁ ሳይሆን አልቀሩም።

10፥12-16፤ በ51፥15-19 ላይ እንዳለ ተደግሞአል።

10፥12 *እግዚአብሔር ግን፤* በቍ11 ላይ ካሉት ከሐሰተኛ አማልክት አንጻር ማለት ነው። *ሰማያትንም ... ዘረጋ፤* እንደ ድንኳን ወይም እንደ መጋረጃ (መዝ104፥2፤ ኢሳ40፥22 እና ማብ ይመ)።

10፥13 *ጉሙን ... ከግምጃ ቤቱ ያወጣል፤* በመዝ135፥7 ላይ ተደግሞአል፤ በዚያ እውነተኛው አምላክ ከሐሰት አማልክት ጋር በንጽጽር መልክ ቀርቦአል (መዝ135፥5፡15-17 ይመ፤ ከኢዮ 38፥22 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥14 *ጅሎች፤* ቍ8፡21 ይመ፤ እንዲሁም የ4፥22 ማብ ይመ። *ምስሎቹ፤* ከብረታ ብረት የተበጁ ቅርጻ ቅርጾች ናቸው፤ ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በኢሳ48፥15 ላይ "የብረታ ብረት ቅርጾች" ተብሎአል። *እስትንፋስም የላቸውም፤* መዝ 135፥17 ይመ።

10፥15 *ከንቱ፤* የቍ3 ማብ ይመ።

ፍርድ ሲመጣባቸው ይጠፋሉ።
[16]የያዕቆብ ዕድል ፈንታ የሆነው ግን
እንደነዚህ አይደለም፤
እርሱ የሁሉ ነገር ፈጣሪ ነውና፤
እስራኤልም የርስቱ ነገድ ነው።
ስሙ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
ነው።

ሊመጣ ያለው ግዞት

[17]አንቺ የተከበብሽ፤
ከያለበት ንብረትሽን ሰብስቢ፤
[18]እግዚአብሔር እንዲህ ይላልና፤
"በዚህች ምድር የሚኖሩትን፣
አሁን ወደ ውጪ እወነጭፋቸዋለሁ፤
ጉዳቱ እንዲሰማቸው፣
መከራ አመጣባቸዋለሁ።"
[19]ስለ ስብራቴ ወዮልኝ፤
ቍስሌም የማይድን ነው፤
ግን ለራሴ እንዲህ አልሁት፤
"ይህ የኔው ሕመም ነው
ልሸከመውም ይገባኛል።"
[20]ድንኳኔ ፈርሶአል፤
ገመዶቹም ሁሉ ተበጣጥሰዋል፤
ልጆቼ ጥለውኝ ሄደዋል፤ ከእንግዲህም
አይመለሱም፤
ድንኳኔን ለመትከል፣
መጋረጃዬንም ለመዘርጋት ማንም የቀረ
የለም።
[21]እረኞቹ አእምሮ የላቸውም፤
እግዚአብሔርን አይጠይቁም፤
ስለዚህ አልተከናወነላቸውም፤
መንጎቻቸውም ሁሉ ተበታትነዋል።
[22]መርዶ ስሙ! እነሆ፤ ከሰሜን ምድር፣
ታላቅ ሸብር እየመጣ ነው፤
የይሁዳን ከተሞች ባድማ፣
የቀበሮዎችም መናኸሪያ ያደርጋል።

የኤርምያስ ጸሎት

[23]እግዚአብሔር ሆይ፤ የሰው ሕይወት
በራሱ እጅ እንዳልሆነች፣
አካሄዱንም በራሱ አቃንቶ ሊመራ
እንደማይችል ዐውቃለሁ።
[24]እግዚአብሔር ሆይ፤ ቅጣኝ፤ ብቻ በመጠኑ
ይሁንልኝ፤
ፈጽሞ እንዳልጠፋ፣
በቍጣህ አትምጣብኝ።
[25]ያዕቆብን አሟጠው ስለበሉት፣
ፈጽመው ስለዋጡት፣
መኖሪያውንም ወና ስላደረጉ፣
በማያውቁህ ሕዝቦች፣
ስምህንም በማይጠሩ ወገኖች ላይ፣
ቍጣህን አፍስስ።

ያልተከበረው ኪዳን

11 ከእግዚአብሔር ዘንድ ወደ ኤርምያስ የመጣው ቃል ይህ ነው፤ [2]"የዚህን ኪዳን ቃል ስማ፤ ለይሁዳ ሕዝብና በኢየሩሳሌም ለሚኖሩ ሰዎች ንገራቸው፤ [3]የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል በላቸው፤ 'ለዚህ ኪዳን ቃል የማይታዘዝ ሰው የተረገመ ይሁን፤ [4]ይህም ትእዛዝ የቀድሞ አባቶቻችሁን ከግብፅ ምድር፣ ከብረት ማቅለጫው ምድጃ ባወጣኋቸው ጊዜ ድምፄን ቢሰሙ፣ ትእዛዜንም ሁሉ ቢጠብቁ፣ እነርሱ ሕዝቤ፣ እኔም አምላካቸው እንድሆን የሰጠኋቸው ቃል ነው፤ [5]ዛሬም እንደ ሆነው ሁሉ ወተትና ማር የምታፈሰውን ምድር ለአባቶቻችሁ ለመስጠት የገባሁትን መሐላ

10፥16 ቍ12፤ዘፀ 34፥9፤ዘዳ32፥9፤መዝ 74፥2፤119፥57፤ኤር 31፥35፤32፥17፡18፤ 33፥2
10፥17 ሕዝ12፥3-12
10፥18 ዘዳ 28፥52፤ 1ሳሙ25፥29፤ኢሳ 22፥17፤
10፥19 ኢዮ34፥6፤ ኤር14፥17፤15፥18፤ 30፥12፡15፤ሰቆ2፥13፤ ሚክ1፥9፤7፥9፤ናሆ 3፥19
10፥20 ኤር4፥20፤ 31፥15፤ሰቆ1፥5
10፥21 ቍ8፤ኢሳ 56፥10፤ኤር22፥22፡ 30፤23፥1፡2፤25፥34፤ 50፥6፤ሕዝ34፥6
10፥22 ኢሳ34፥13፤ ኤር6፥22፤27፥6፤49፥ 28፡30፤ሕዝ12፥19
10፥23 ኢዮ33፥29፤ ምሳ3፥5-6፤20፥24
10፥24 መዝ6፥1፤ 38፥1፤ኤር7፥20፤18፥ 23፤46፥28፤30፥11
10፥25 መዝ14፥4፤ 69፥24፤79፥6-7፤ኤር 2፥3፤ሶፎ2፥2፤3፥8
11፥2 ዘዳ 5፥2
11፥3 ዘዳ11፥26-28 ፤27፥26፤28፥15-68፤ ገላ3፥10
11፥4 ቍ7፤ዘፀ24፥8 ፤1ነገ8፥51፤ኤር7፥23 ፤31፥33፤ሕዝ11፥20
11፥5 ዘፀ3፥8፤6፥8 ፤13፥5፤ዘዳ7፥12፤27 ፥26፤መዝ105፥8-11

10፥16 *የያዕቆብ ዕድል ፈንታ፤* የእግዚአብሔር መጠሪያ ሲሆን፣ ሌላ ቦታ ጥቅም ላይ ውሎ የሚገኘው በ51፥19 ላይ ብቻ ነው (መዝ73፥26፤ 119፥57፤ 142፥5፤ ሰቆ3፥24 ይመ)። *የርስቱ ነገድ፤* ኢሳ63፥17 ይመ። *ስሙ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ነው፤* ኢሳ54፥5፤ አሞ4፥13 ይመ።

10፥17-22፤ መጥፋትና መማረክ እጅግ ተቃርቦአል፤ አይቀሬም ነው።

10፥18 *እወነጭፋቸዋለሁ፤* ልክ ድንጋይ ከውንጭፍ ፈትለክ ብሎ እንደሚወጣ ማለት ነው።

10፥19-20፤ ነቢዩ ስለ ወገኖቹና ስለ ራሱም ዕጣ ፈንታ በሐዘን ተውጦአል(4፥19-21 ይመ)።

10፥20 *ልጆቼ፤* የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ሕዝብ የሚመለከት ነው። ኤርምያስ ከቶ አላገባም፤ ልጆችም አልነበሩትም (16፥2 ይመ)። *መጋረጃዬንም፤* የ4፥20 ማብ ይመ።

10፥21 *እረኞቹ ... መንጎቻቸውም፤* ገዦቹና ሕዝቡን ለማለት ነው (የ2፥8 ማብ ይመ)። *አእምሮ የላቸውም፤* ቍ8፡14 ይመ፤ እንዲሁም የ4፥22 ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን አይጠይቁም፤* በዚህ ፈንታ የሰማይን ሰራዊት (ከዋክብትንና ጨረቃን) ይጠይቃሉ (8፥2 ይመ)። *ተበታትነዋል፤* የ9፥16 ማብ ይመ።

10፥22 *ከሰሜን ምድር፤* የባቢሎን ምድር ነው (4፥6፤ 6፥22 ይመ)፤ እንዲሁም የኢሳ41፥25 ማብ ይመ)። *ታላቅ ሸብር፤* የወራሪዎቹ ድምፅ ነው (6፥23፤ 8፥16 ይመ)። *የቀበሮዎችም መናኸሪያ፤* 9፥11 እና ማብ ይመ።

10፥23-25፤ ኤርምያስ ሕዝቡን በመወከል፣ የእግዚአብሔር ቅን ፍርድ እንዲመጣ ይጸልያል።

10፥23፤ የሰውን/አካሄድ ሊመራና ሊቈጣጠር የሚችል እግዚአብሔር ብቻ ነው (መዝ37፥23፤ ምሳ16፥9 ይመ)።

10፥25፤ ይህ አባባል በመዝ79፥6-7 ላይ እንዳለ ተደግሞአል፤ ዐውዱ (መዝ79፥1-5) እንደሚያሳየው፣ መዝሙሩ ጭፍን በቀል ሳይሆን፣ የእግዚአብሔር ቅን ፍርድ እንዲገኝ የቀረበ ልመና ነው፤ አይሁድ ይህን ጥቅስ በየዓመቱ በፋሲካ ሥርዐት ላይ ይደግሙታል።

11፥1-13፥27፤ ይሁዳ የገባችውን ኪዳን በመጣስ ስላመፀች፣ ሕዝቡ ወደ ባቢሎን ምርኮ ይወሰዳል። ይህ ክፍል በኢዮስያስ ዘመን ስለ ነበረው ሁኔታ የሚናገር ሳይሆን አይቀርም (ይሁን እንጂ የ13፥18 ማብ ይመ)።

11፥1-17፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ ከአምላካቸው ጋር የገቡትን ኪዳን እንዳልጠበቁ የሚያሳይ ክፍል ነው።

11፥2 *የዚህን ኪዳን፤* ቍ3፡6፡8፡10፤ ዘዳ29፥9 ይመ። እዚህ ላይ የሚያመለክተው እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር በሲና ተራራ የመሠረተውንና ያጸናውን ኪዳን ነው (ቍ4፤ ዘፀ19-24 ይመ)። *ቃል፤* የኪዳኑን ውል ለማለት ነው (ቍ3-4፡6፤ 34፥18 ይመ፤ የዘፀ20፥1 ማብ በተጨማሪ ይመ)። *ስማ፤* የ2፥4 ማብ ይመ። *ንገራቸው፤* የኪዳኑን ቃል በየጊዜውና በየወቅቱ ለሕዝቡ ማንበብ የተለመደና አስፈላጊም ነበር (ዘዳ31፥10-13፤ኢሳ8፥34-35 ይመ)።

11፥3 ... *የማይታዘዝ ሰው የተረገመ ይሁን፤* በዘዳ27፥15-26 ይህ ሐረግ በእያንዳንዱ ቍጥር መጀመሪያ ላይ ይገኛል ("አሜን" የሚለው ቃል በመጨረሻው ላይ ይገኛል፤ የቍ5 ማብ ይመ)። ለኪዳኑ መታዘዝ በረከትን ያስከትላል (ዘዳ28፥1-14 ይመ)፤ እርግማን የሚመጣው ለኪዳኑ ባለመታዘዝ ነበር (ዘዳ 28፥15-68 ይመ፤ በተጨማሪም ዘዳ11፥26-28፤29፥20-21 ይመ)።

11፥4 *ከግብፅ ምድር፣ ከብረት ማቅለጫው ምድጃ ...፤* የዘዳ4፥20 ማብ ይመ። *ትእዛዜንም ... ቢጠብቁ፤* ቍ7፤ 7፥23፤ ዘፀ19፥5 ይመ። *እነርሱ ሕዝቤ፣ እኔም አምላካቸው፤* የ7፥23 ማብ ይመ።

11፥5 *ወተትና ማር የምታፈሰውን ምድር፤* 32፥22 ይመ፤

እፈጽማለሁ::’ ”

እኔም፣ “*እግዚአብሔር* ሆይ፤ አሜን” ብዬ መለስሁ::

[6]*እግዚአብሔር*ም እንዲህ አለኝ፤ “ይህን ቃል ሁሉ በይሁዳ ከተሞችና በኢየሩሳሌም አደባባዮች ተናገር፤ እንዲህም በል፤ ‘የዚህን ኪዳን ቃል ስሙ፤ አድርጉትም፤ [7]የቀድሞ አባቶቻችሁን ከግብፅ ምድር ካወጣሁበት ጊዜ ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ፣ “ታዘዙኝ” በማለት ደጋግሜ አስጠንቀቅኋቸው:: [8]እነርሱ ግን የክፉ ልባቸውን እልከኝነት ተከተሉ እንጂ አልታዘዙኝም፤ ጆሮአቸውንም ወደ እኔ አላዘነበሉም፤ ስለዚህ እንዲከተሉት አዝዤአቸው ያላደረጉትን የዚህን ኪዳን ርግማን ሁሉ አመጣሁባቸው::’ ”

[9]*እግዚአብሔር*ም እንዲህ አለኝ፤ “በይሁዳ ሕዝብና በኢየሩሳሌም ነዋሪዎች ዘንድ አድማ ተገኝቶአል:: [10]ቃሌን መስማት ወዳልፈለጉት ወደ ቀድሞ አባቶቻቸው ኀጢአት ተመለሱ፤ ሊያገለግሏቸውም ሌሎችን አማልክት ተከተሉ:: የእስራኤልና የይሁዳ ቤት ከቀድሞ አባቶቻቸው ጋር የገባሁትን ኪዳን አፈረሱ:: [11]ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ‘ሊያመልጡት የማይችሉትን ጥፋት አመጣባቸዋለሁ፤ ወደ እኔ ቢጮኹም አልሰማቸውም:: [12]የይሁዳ ከተሞችና የኢየሩሳሌም ሕዝቦች ወደሚያጥኑላቸው አማልክት ሄደው ይጮኻሉ፤ እነርሱ ግን በመከራቸው ጊዜ ከቶ ሊረዷቸው አይችሉም:: [13]ይሁዳ ሆይ፤ የአማልክትህ ቍጥር የከተሞችህን ብዛት ያህል ነው፤ አሳፋሪ ለሆነው ጣዖት፣ ለበኣል ማጠኛ የሠራችኋቸው መሠዊያዎቻችሁ ብዛት የኢየሩሳሌምን መንገዶች ያህል ነው::’ ”

11፥6 ዘዐ 15፥26፤ ዘዳ15፥5፤ኤር 4፥5፤ ያዕ1፥22
11፥7 2ዜና 36፥15
11፥8 ዘሌ26፥14-43 ፤ዘዳ28፥15-68፤ኢሱ 23፥15፤ 2ዜና7፥19፤ መዝ78፥10፤መክ9፥3፤ ኤር3፥17፤7፥26፤26፥4፤32፥23፤44፥10
11፥9 ሕዝ 22፥25
11፥10 ዘዳ 9፥7፤ መሳ2፥12-13፤10፥13 ፤2ዜና30፥7፤ኢሳ24፥5 ፤ኤር16፥11፤34፥18፤ ሕዝ20፥8፤ሆሴ 6፥7፤ 8፥1፤ ዘካ 7፥11
11፥11 ቍ14፤ 2ነገ 22፥16፤ኢዮ 11፥20፤ 27፥9፤መዝ66፥18፤ ምሳ1፥28፤ኢሳ1፥15 ፤59፥2፤ኤር 14፥12፤ 4፥6፤ሰቆ2፥22፤ሕዝ 8፥8:18፤ ዘካ7፥13፤ ሚል2፥13
11፥12 ዘዳ 32፥37: 38፤መሳ10፥14፤ ኤር 44፥17
11፥13 ዘዐ 20፥3፤ 2ነገ17፥29፤ኤር3፥24 ፤7፥9፤19፥4፤ 44፥21
11፥14 ቍ11፤ ዘዐ 32፥10
11፥15 ኤር7፥9-10 ፤ሐጌ2፥12
11፥16 መዝ1፥3፤ ኢሳ27፥11፤ኤር7፥20 ፤21፥14፤ሆሴ 14፥6፤ ሮሜ11፥17-24
11፥17 ቍ11፤ዘዐ 15፥17፤ኢሳ5፥2፤45፥4 ፤ኤር7፥18፤7፥9፤12፥2
11፥19 ቍ21፤ኢዮ 28፥13፤መዝ44፥16 :22፤54፥3፤71፥10፤ 83፥4፤116፥9፤20፥10 ፤ኢሳ53፥8፤ኤር 18፥18

[14]“በተጨነቁ ጊዜ ወደ እኔ ሲጮኹ አልሰማቸውምና አንተም ስለዚህ ሕዝብ አትጸልይ፤ ልመና አታቅርብ፤ አትማጠን::

[15]“ወዳጄ፣ ከብዙዎች ጋር ተንኰሏን እየሸረበች፣
በቤቴ ውስጥ ምን ጒዳይ አላት?
ስእለት ወይም የመሥዋዕት ሥጋ
ቅጣትሽን ሊያስቀርልሽ ይችላልን?
እነዚህንስ በመፈጸም፣ ደስተኛ መሆን
ትችያለሽን?”[ኅ]

[16]*እግዚአብሔር*፣ ‘የተዋበ ፍሬ ያላት፣
የለመለመች የወይራ ዛፍ’ ብሎሽ ነበር፤
አሁን ግን በታላቅ ዐውሎ ነፋስ ድምፅ፣
እሳት ያነድባታል፤
ቅርንጫፎቿ ይሰባበራሉ::

[17]የእስራኤልና የያዕቆብ ቤት ለበኣል በማጠን ባደረጉት ክፋት ስላስቈጡኝ፣ አንቺን የተከለሽ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* ክፉ ነገር ዐውጆብሻል::

በኤርምያስ ላይ የተደረገ ሤራ

[18]*እግዚአብሔር* ስውር ዕቅዳቸውን ገለጠልኝ፤ እኔም ዐወቅሁ፤ በዚያን ጊዜ ሥራቸውን አሳይቶኝ ነበርና:: [19]እኔም ለመታረድ እንደሚነዳ ጠቦት ነበርሁ፤ እነርሱም፣

“ዛፉን ከፍሬው ጋር እንቍረጥ፤
ከሕያዋን ምድር እናጥፋው፤
ከእንግዲህም ወዲያ ስሙ አይታሰብ::”
ብለው እንዳደሙብኝ ዐላወቅሁም ነበር::
[20]ልብንና ኵላሊትን የምትመረምር፣
በጽድቅም የምትፈርድ የሰራዊት ጌታ
እግዚአብሔር ሆይ፤

[ኅ]15 *ወይም ስእለት ወይም የመሥዋዕት ሥጋ ቅጣትሽን ያስቀርልሽ ይችል ይሆን?/ የዚያን ጊዜ ትደሰቻለሽ*

እንዲሁም የዘፀ3፥8 ማብ ይመ:: *አሜን፤* በዘዳ27፥15-26 በእያንዳንዱ ቍጥር መጨረሻ ላይ ይገኛል (“... ሰው የተረገመ ይሁን” የሚል ደግሞ በመጀመሪያ ላይ ይገኛል፤ የቍ3 ማብ ይመ):: *የገባሁትን መሐላ እፈጽማለሁ፤* ዘፍ15፥17-18 እና ማብ፤ ዘዳ7፥8 ይመ::

11፥6 *ተናገር፤* 2፥2፤ 3፥12 ይመ::

11፥7 *ደጋግሜ፤* የ7፥13 ማብ ይመ::

11፥8፤ 7፥24 ይመ:: *የክፉ ልባቸውን እልከኝነት፤* የ3፥17 ማብ ይመ:: *የ ... ኪዳን እርግማን፤* የቍ3 ማብ ይመ:: *ስለዚህ ... አመጣሁባቸው፤* 2ነገ17፥18-23 ይመ::

11፥9 *አድማ፤* ኢዮስያስ ያቀደውን በጎ መንፈሳዊ ለውጥ ለመቃወም ነው (የ1፥2 ማብ ይመ)::

11፥10 *ወዳልፈለጉት፤* ኀጢአታቸው ግልጽ እንቢተኝነት ነበር (የ9፥6 ማብ ይመ):: *ኪዳን፤* የዕብራይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም “ኪዳኔ” ይላል፤ ይህም የሚያሳየው የኪዳኑ ምንጭ እግዚአብሔር ራሱ መሆኑን ነው::

11፥11 *አመጣባቸዋለሁ፤* እስራኤል ቀደም ሲል የተቀጣችውን ያህል፣ ይሁዳም ትቀጣለች (ቍ10 ይመ፤ እንዲሁም 2ነገ17፥18-23 ይመ)::

11፥12 *ወደሚያጥኑላቸው፤* ቍ13:17 ይመ፤ እንዲሁም የ1፥16 ማብ ይመ::

11፥13 *የአማልክትህ ቍጥር የከተሞችህን ብዛት ያህል ...፤* የ2፥28 ማብ ይመ:: *መሠዊያዎቻችሁ ብዛት የ.... መንገዶች ያህል ... ፤* 2ዜና 28፥24 ይመ:: *አሳፋሪ ለሆነው ጣዖት ለበኣል፤* የዕብራይስጡ አባባል ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “ለነውረኛ ነገር ... ለበኣል” የሚል ነው፤ 3፥24 ይመ፤ እንዲሁም የ2፥26፤ የመሳ6፥32 ማብ ይመ::

11፥14 *ስለዚህ ሕዝብ አትጸልይ፤* የ7፥16 ማብ ይመ፤ ከ1ዮሐ5፥16 ጋር ያነጻጽሩ::

11፥15፤ 7፥10-11:21-24 ይመ:: *ወዳጄ፤* ይሁዳን ለማለት ነው (12፥17 ይመ፤ ብንያም፣ “በእግዚአብሔር የተወደደ” ከተባለበት ከ33፥12 ጋር ያነጻጽሩ)::

11፥16 *‘.... የወይራ ዛፍ’ ብሎሽ ነበር፤* መዝ52፥8፤ 128፥3 ይመ:: *ዐውሎ ነፋስ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ከዚህ ሌላ የሚገኘው የብዙ ሰራዊትን ድምፅ ለማመልከት በሕዝ 1፥24 ላይ ብቻ ነው፤ (ኢሳ13፥4 ይመ):: *ቅርንጫፎቿ ይሰባበራሉ፤* ሕዝ31፥12 ይመ::

11፥17፤ በዚህ ጥቅስ ላይ የተነገረው የተፈጸመው ይሁዳ በ586 ዓ.ቅ.ክ ስትወድም ነበር (44፥2-3 ይመ):: *ስላስቈጡኝ፤* 8፥19፤ ዘዳ31፥29 ይመ::

11፥18-23፤ ኤርምያስ ስለ ራሱ በግልጽ ከተናገረባቸው ክፍሎች ይህ የመጀመሪያው ነው::

11፥18 *ዕቅዳቸውን ... ሥራቸውን፤* የኤርምያስ የግል ደመኞች የሆኑትን የወገኖቹን፣ “የዓናቶት ሰዎች” ድርጊት የሚመለከት ነው (ቍ21:23)::

11፥19 *ለመታረድ እንደሚነዳ ጠቦት፤* 51፥40 ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ53፥7 እና ማብ ይመ:: *ዛፉን ከፍሬው ጋር እንቍረጥ፤* ከ12፥2 ጋር ያገናዝቡ:: *ከሕያዋን ምድር እናጥፋው፤* ኢሳ53፥8 ይመ፤ ከመዝ27፥13 ጋር ያገናዝቡ:: *ስሙ፤* ኤርምያስ ልጅ ስላልነበረው (16፥2)፣ ስሙ አብሮት ይሞታል:: *ከእንግዲህም ወዲያ ... አይታሰብ፤* ልክ እንደ ክፉ ሰው (ኢዮ24፥20፤ ሕዝ 21፥32 ይመ)::

11፥20፤ ከ20፥12 ጋር በብዙ ረገድ አንድ ዐይነት አባባል ነው ማለት ይቻላል፤ በተጨማሪም 17፥10 ይመ:: *በጽድቅም*

ጕዳዬን ላንተ ትቻለሁና፤
በእነርሱ ላይ የምትፈጽመውን
በቀል ልይ።

[21]"እንግዲህ ሕይወትህን ለማጥፋት ለሚሹና፣ *'በእግዚአብሔር* ስም ትንቢት አትናገር፤ አለዚያ በእጃችን ትሞታለህ' ለሚሉህ ለዓናቶት ሰዎች *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ [22]ስለዚህ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'እነሆ እኔ እቀጣቸዋለሁ፤ ጕልማሶቻቸው በሰይፍ፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውም በራብ ይሞታሉ። [23]በሚቀጡበት ዓመት በዓናቶት ሰዎች ላይ መዓት ስለማመጣ፣ ከእነርሱ የሚተርፍ አንድም አይኖርም።' "

የኤርምያስ ማጕረምረም

12 *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ጕዳዬን በፊትህ ሳቀርብ፣
አንተ ጻድቅ መሆንህን እያወቅሁ ነው።
የክፉዎች መንገድ ለምን ይሰምራል?
የከዳተኞችስ ኑሮ ለምን ይሳካል?
[2]አንተ ተክለሃቸዋል፤ ሥርም ሰደዋል፤
አድገዋል፤ ፍሬም አፍርተዋል።
ሁልጊዜ አንተ በአፋቸው ላይ አለህ፤
ከልባቸው ግን ሩቅ ነህ።
[3]ነገር ግን *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ እኔን
ታውቀኛለህ፤ ታየኛለህ፤
ስለ አንተም ያለኝን ሐሳብ
ትመረምራለህ።
እንደሚታረዱ በጎች ንዳቸው፤
ለዕርድም ቀን ለይተህ አቈያቸው፤
[4]ምድሪቱ በዝናብ እጦት የምትጐዳው፣[a]
የሜዳውም ሣር ሁሉ በድርቅ
የሚመታው እስከ መቼ ነው?
ከነዋሪዎቿ ክፋት የተነሣ፣
እንስሳትና አዕዋፍ ጠፍተዋል፤
ደግሞም ሕዝቡ፣
"በእኛ ላይ የሚሆነውን አያይም"
ብለዋል።

የእግዚአብሔር ምላሽ

[5]"ከእግረኞች ጋር ሮጠህ፣
እነርሱ ካደከሙህ፣
ከፈረሰኞች ጋር እንዴት ልትወዳደር
ትችላለህ?
በሰላም አገር ከተሰናከልህ፣[b]
በዮርዳኖስ ደን ውስጥ እንዴት ልትሆን
ነው?
[6]ወንድሞችህና የገዛ ቤተ ሰብህ፣
እነርሱ እንኳ አሢረውብሃል፣
በአንተም ላይ ይጮኻሉ፤
በመልካም ቢናገሩህም እንኳ
አትመናቸው።
[7]"ቤቴን እተዋለሁ፤
ርስቴን እጥላለሁ፤
የምወዳትን እርሷን፣
አሳልፌ በጠላቶቿ እጅ እሰጣታለሁ።
[8]ርስቴ፣ በዱር እንዳለ አንበሳ
ተነሥታብኛለች
በእኔም ላይ ጮኻብኛለች፤
ስለዚህ ጠላኋት።

11፥20 1ሳሙ2፥3፤ 1ዜና29፥17፤ መዝ 7፥11፤26፥2፤58፥10፤ ሰቆ3፥60
11፥21 ቍ19፤ ኢሱ 21፥18፤ ኢሳ30፥10፤ ኤር2፥30፤12፥6፤ 18፥23፤21፥7፤26፥8፤ 11፤34፥20፤38፥4
11፥22 ኢሳ9፥17፤ ኤር18፥21
11፥23 ኤር6፥9፤ 23፥12
12፥1 ዕዝ9፥15፤ ኢዮ 5፥8፤8፥3፤ 21፥7፤13፤ መዝ37፥7፤ ኤር5፥27-28፤ ሕዝ18፥25፤ ዳን 9፥14
12፥2 ኢዮ5፥3፤ ኢሳ 29፥13፤ ኤር3፥10፤ 11፥17፤ ሕዝ22፥27፤ ማቴ15፥8፤ ማር7፥6፤ ቲቶ 1፥16
12፥3 መዝ7፥9፤ 11፥5፤44፥11፤139፥1-4፤ ኤር16፥18፤ 17፥18፤ 20፥11
12፥4 ቍ11፤ ዘዳ 28፥15-18፤ ኤር4፥25፤ 26፤28፤52፥10፤ ኢዩ 1፥10-12፤ አሞ1፥2
12፥5 ኤር49፥19፤ 50፥44
12፥6 መዝ12፥2፤ ምሳ26፥24-25፤ ኤር 9፥4
12፥7 2ነገ21፥14፤ ኢሳ5፥1፤ ኤር7፥29፤ 17፥4
12፥8 መዝ17፥12፤ 5፥5፤ ሆሴ9፥15፤ አሞ 6፥8

[a]4 *ወይም ምድሪቱ የምታዝነው*
[b]5 *ወይም በሰላም ምድር ከታመንህ*

የምትፈርድ፤ የዘፍ18፥25 ማብ ይመ።

11፥21 *ሕይወትህን ለማጥፋት ለሚሹና ... ለዓናቶት ሰዎች፤* 12፥6 ይመ፤ "የሰው ጠላቶቹ የቤቱ ሰዎች ናቸው" (ሚክ 7፥6 ጌታ በማቴ10፥36 ላይ የጠቀሰው)።

11፥22 *በሰይፍ ... በራብ፤* የ5፥12 ማብ ይመ።

11፥23 *የሚተርፍ፤* 6፥9፤ ኢሳ10፥20-22 እና ማብ ይመ። *ከእነርሱ፤* ነዋሪዎቿ በሙሉ ሳይሆኑ፣ በዓናቶት የነበሩትን አድመኞች ለማለት ነው፤ ምክንያቱም ከምርኮው በኋላ፣ 128 የዓናቶት ሰዎች ወደ አገራቸው፣ ማለትም ወደ ትውልድ ከተማቸው ተመልሰዋል (ዕዝ2፥23 ይመ)።

12፥1-6፤ ኤርምያስ ስለ ራሱ በግልጽ ከተናገረባቸው ክፍሎች ይህ ሁለተኛው ሲሆን፣ የመጀመሪያው (11፥18-23) ቅጥያ ነው። ቍ1-4 ላይ የሚናገረው ኤርምያስ ሲሆን፣ በቍ5-6 ላይ እግዚአብሔር መልስ ይሰጣል።

12፥1 *አንተ ጻድቅ መሆንህን እያወቅሁ፤* የዘፍ18፥25 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 11፥20፤ መዝ51፥4፤ ሮሜ3፥4 ይመ። እግዚአብሔር ጻድቅ እንደ መሆኑ መጠን፣ ሊመኩበት የሚገባ የፍትሕ አምላክ ነው። *ይሁን እንጂ፤* እንደዚያም ቢሆን፣ ጥያቄአችንና ብሶታችንን ሊሰማ ዝግጁ ነው። *የክፉዎች መንገድ ለምን ይሰምራል?* ይህ ጥያቄ የኤርምያስ ብቻ አይደለም (ለምሳሌ፦ ኢዮ 21፥7-15፤ ሚል3፥15 ይመ)። እግዚአብሔር በይሁዳ የነበሩ ክፉዎች የኋላ ኋላ እንደሚጠፉ (ቍ7-13)፣ እነርሱንም የሚያጠፉ ክፉ ወራሪዎችም እንደሚጠፉ ይናገራል (ቍ14-17)።

12፥2 *አንተ ተክለሃቸዋል፤* ይሁን እንጂ፣ ልዑል እግዚአብሔር እንደአስፈላጊነቱ ዕቅዱን በመቀየር የልቡን ሐሳብ መፈጸም ይችላል (18፥9-10 ይመ)። *ፍሬም አፍርተዋል፤* የኤርምያስ ወገኖች የገዛ "ፍሬውን" ሊያጠፉበት እያደሙ እያሉ (11፥19 ይመ)፣ ክፉዎች እየለመለሙ ነበር። *በአፋቸው ... ከልባቸው ግን ሩቅ ነህ፤* በከፊልም ቢሆን ጌታ በማቴ15፥8-9 ላይ ጠቅሶታል።

12፥3 *ያለኝን ሐሳብ ትመረምራለህ፤* 11፥20 ይመ። *እንደሚታረዱ በጎች፤* ኤርምያስ በ11፥19 ላይ ለእርሱ የታሰበው ጽዋ በክፉዎቹ የአገሩ ሰዎች ላይ እንዲደርስ ይለምናል። ልመናው ከበቀል የተነሣ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔር ፍትሐዊ ትድግና እንዲመጣለት ከመፈለግ የመነጨ ነው።

12፥4 *የምትጐዳው ... በድርቅ የሚመታው፤* 23፥10 ይመ፤ እንዲሁም 3፥3፤ 14፥1 ይመ። በኤርምያስ የአገልግሎት ዘመን በይሁዳ ምድር ተከታታይ ድርቅ የነበረ ይመስላል። *አያይም፤* የነቢዩ ጠላቶች ኤርምያስ የተናገረው ትንቢት እንደሚፈጸሙ አላመኑም ነበር።

12፥5፤ እግዚአብሔር በኤርምያስ ላይ የሚደርሰው መከራ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየከፋ እንደሚሄድ በመንገር ስለ ወደ ፊቱ ሁኔታ ያስጠነቅቀዋል (ለምሳ 38፥4-6 ይመ)። *ከተሰናከልህ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ብዙ ጊዜ፣ "መታመን" የሚል ትርጕም ያለው ሲሆን፣ በአንዳንድ ስፍራ ባለው አገባቡ አሉታዊነትን ያመለክታል (ለምሳሌ፦ ምሳ14፥16 ይመ)። *ደን፤* የአንበሶች መሸሸጊያና መጠለያ ነው (49፥9፤ 50፥44፤ 11፥3 ይመ)።

12፥6 *ቤተ ሰብህ፤* የዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም "ቤት" ማለት ነው፤ በዚህም መልኩ ከተከታዩ ክፍል (ቍ7) ጋር በድምፅ የተያያዘ ያደርገዋል። የኤርምያስ ቤተ ሰብ ራሱ፣ "የዓናቶት ሰዎች" (11፥21፡23) ከተባሉትና ሊገድሉት ከሚፈልጉት ወገኖች ጋር የተደመረ ይመስላል።

12፥7-17፤ እግዚአብሔር በይሁዳም ሆነ (ቍ7-13) በአካባቢያቸው በሚገኙት ክፉ ሕዝቦች ላይ (ቍ14-17) ይፈርዳል።

12፥7 *ቤቴን፤* ይሁዳን ማለት ነው (ለምሳሌ፦ 11፥17 ይመ)። *ርስቴን፤* የእግዚአብሔርን ምድርና ሕዝብ ያመለክታል (ቍ8-9፡14-15 ይመ፤ በተጨማሪም ዘፀ15፥17 እና ማብ፤ ዘዳ 4፥20፤ ኢሳ19፥25፤ 47፥6 ይመ)። *የምወዳትን እርሷን፤* የ11፥15 ማብ ይመ።

12፥8 *ጠላኋት፤* "ለጠላቶቿ እጅ አሳልፌ በመስጠት" (ቍ7፤ ሚል1፥3 ይመ)፣ ፍቅሬን አነሣታለሁ ማለት ነው።

[9]ርስቴ ሌሎች አሞሮች፣
ሊበሏት እንደ ከበቧት፣
እንደ ዝንጕርጒር አሞራ አልሆነችምን?
ሂዱ፤ የዱር አራዊትን ሁሉ ሰብስቡ፤
እንዲቀራመቷትም አምጧቸው።
[10]ብዙ እረኞች የወይን ቦታዬን ያጠፋሉ፤
ይዞታዬንም ይረግጣሉ፤
ደስ የምሰኝበትንም ማሳ፣
ጭር ያለ በረሓ ያደርጉታል።
[11]በፊቴ ባድማ፣
ደረቅና ወና ይሆናል፤
መላዪቱም ምድር ጠፍ ትሆናለች፤
ስለ እርሷ የሚገደው የለምና።
[12]በምድረ በዳ ባሉት ወና ኰረብቶች ላይ፣
አጥፊዎች ይሰማራሉ፤
የእግዚአብሔር ሰይፍ ከምድር ጫፍ እስከ
ምድር ጫፍ፣
አንዳች ሳያስቀር ይበላል፤
የሚተርፍም የለም።
[13]ስንዴን ይዘራሉ፤ እሾኽን ያጭዳሉ፤
ይደክማሉ፤ የሚያገኙት ግን የለም፤
ከእግዚአብሔርም ጽኑ ቍጣ የተነሣ፣
በመኸራችሁ ውጤት ታፍራላችሁ።"

[14]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ለሕዝቤ ለእስራኤል የሰጠሁትን ርስት የሚይዙትን ክፉ ጎረቤቶቼን ሁሉ፣ ከምድራቸው እነቅላቸዋለሁ፤ የይሁዳንም ቤት ከመካከላቸው እነቅላለሁ፤ [15]ከነቀልኋቸው በኋላ ግን መልሼ እምራቸዋለሁ፤ እያንዳንዳቸውንም ወደ ገዛ አገራቸውና ወደ ገዛ ርስታቸው መልሼ አመጣቸዋለሁ፤ [16]የሕዝቤን መንገድ በትጋት ቢማሩና ሕዝቤን በበኣል እንዲምል እንዳስተማሩት ሁሉ፣ 'ሕያው *እግዚአብሔርን*' ብለው በስሜ ቢምሉ፣ በዚያን ጊዜ በሕዝቤ መካከል ይመሠረታሉ፤ [17]የማይሰማኝን ሕዝብ ግን ፈጽሜ እነቅለዋለሁ፤ አጠፋዋለሁም" ይላል *እግዚአብሔር*።

12፥9 ዘዳ28፥26፤ ኢሳ56፥9፤ኤር15፥3፤ሕዝ23፥25፤ 39፥17-20
12፥10 ኢሳ5፥1-7፤ ኤር9፥10፤23፥1፤25፥11፡34፤ሕዝ34፥2-10
12፥11 ቍ4፤ኢሳ 5፥6፤24፥4፤ኤር9፥12፤14፥4፤23፥10
12፥12 ዘዳ32፥41፡42፤ኢሳ31፥8፤ ኤር 3፥2፤7፥10፤46፥10፤47፥6፤ሕዝ 4፥17፤21፥3-4፡28፤33፥2
12፥13 ዘፀ15፥7፤ ዘሌ26፥20፤ዘዳ28፥38፤ኤር4፥26
12፥14 ዘዳ29፥28፤ 28፥63፤2ዜና7፥20፤ መዝ 9፥6፤ዘካ 2፥7-9
12፥15 ዘዳ30፥3፤ መዝ6፥2፤አሞ9፥14-15
12፥16 ኢሱ23፥7፤ ኢሳ26፥18፤49፥6፤ኤር3፥17፤4፥2፤18፥8
12፥17 ዘፍ27፥29
13፥3 ኤር 33፥1
13፥4 ዘፍ 2፥14
13፥5 ዘፀ 40፥16

ከተልባ እግር የተሠራ መቀነት

13 *እግዚአብሔር*፣ "ሂደህ ከተልባ እግር የተሠራ መቀነት ግዛ፤ ወገብህንም ታጠቅበት፤ ነገር ግን ውሃ አታስነካው" አለኝ። [2]ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዳዘዘኝ መቀነቱን ገዛሁ፤ ወገቤንም ታጠቅሁበት።

[3]ለሁለተኛም ጊዜ *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ እኔ እንዲህ ሲል መጣ፤ [4]"ገዝተህ የታጠቅህበትን መቀነት ይዘህ፣ ወደ ኤፍራጥስ[a] ሂድ፤ በዚያም በዐለት ንቃቃት ውስጥ ሸሽገው።" [5]ስለዚህ *እግዚአብሔር* በነገረኝ መሠረት ወደ ኤፍራጥስ[a] ሄጄ ሸሸግሁት።

[6]ከብዙ ቀን በኋላም *እግዚአብሔር*፣ "ተነሥተህ ወደ ኤፍራጥስ ሂድ፤ በዚያ እንድትሸሽገው የነገርሁህን መቀነት አምጣ" አለኝ። [7]እኔም ወደ ኤፍራጥስ ሄጄ፤ መታጠቂያውን ከሸሸግሁበት ቦታ ቈፍሬ አወጣሁ፤ መታጠቂያውም ተበላሽቶ፣ ከጥቅም ውጭም ሆኖ ነበር።

[8]*የእግዚአብሔርም* ቃል ወደ እኔ እንዲህ

[a]4 ወይም *ፈራት*

12፥9 *ሌሎች አሞሮች ... የዱር አራዊትን፤* የይሁዳን ጠላቶች የሚገልጥ ነው (ኢሳ56፥9 እና ማብ ይመ)።

12፥10 *እረኞች፤* ገዦችን ያመለክታል (የ2፥8 ማብ ይመ)። *የወይን ቦታዬን፤* ይሁዳን ለማለት ነው (2፥21 እና ማብ ይመ)። *ደስ የምሰኝበትንም ማሳ፤* 3፥19 እና ማብ ይመ።

12፥11 *ደረቅ፤* ቍ4 እና ማብ ይመ። በዚህ ቍጥር ላይ ብቻ ሰባት የ"ስ" ድምፅና ሰባት የ"መ" ድምፅ ያላቸው ቃላት በዕብራይስጡ ትርጒም ይገኛሉ፤ ይህም የሚያሳየው ኤርምያስ ምን ያህል ተጠንቅቆ እንደ ጻፈና የሥነ ጽሑፍ ተሰጥኦ እንደ ነበረው ነው።

12፥12 *ወና ኰረብቶች፤* የጣዖት አምልኮ የሚካሄድባቸው ስፍራዎች ነበሩ (3፥2፤ ዘኍ23፥3 ይመ)። *አጥፊዎች፤* ባቢሎናውያንን ነው (የ4፥7 ማብ ይመ)። *የእግዚአብሔር ሰይፍ፤* እግዚአብሔር የመቅጫ መሣሪያ አድርጎ የሚጠቀምበትን ማንኛውንም ነገር የሚያመለክት ነው (25፥29፤ 47፥6 ይመ)። *ከ ... ጫፍ እስከ ... ጫፍ፤* 25፥33 ይመ። *የሚተርፍም የለም፤* ዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ሰላም የሚኖረው አንድም አይገኝም" ይላል (6፥14 እና ማብ ይመ)።

12፥13፤ 14፥2-4 ይመ።

12፥14 *የሚይዙትን፤* ዕብራይስጡ ቃል በቁሙ ሲተረጐም "የሚነኩትን" ይላል፤ በዘካ2፥8 ላይ ማጥቃትንና መዝረፍን በሚያመለክት መልኩ ሰፍሮ ይገኛል። *ክፉ ጎረቤቶቼ፤* ለምሳሌ:- 2ነገ24፥2 ይመ። *እነቅላቸዋለሁ፤* በምርኮ ተግዘው የሚሄዱ መሆናቸውን ያመለክታል (ለምሳሌ:- 1ነገ14፥15 ይመ)።

12፥15፤ ከይሁዳ ምድር በምርኮ የተጋዙትና በአጎራባች አገሮች የሚኖሩ አይሁድ በመጨረሻ ላይ ወደየስፍራቸው ተመልሰው ይገባሉ (ቍ16፤32፥37፡44፤33፥26፤48፥47፤49፥6 ይመ)።

12፥16፤ ኢሳ56፥6-7 ይመ። እዚህ ቍጥር ላይ መሢሑ በምድር ላይ የሚገለጥበት ዘመን ከበስተ ጀርባው ይታያል (ኢሳ2፥2-4 ይመ)። *መንገድ፤* የ10፥2 ማብ ይመ። *ይመሠረታሉ፤* በሚል3፥15 ላይ ይህ ቃል "ጸንተዋል" ተብሎ ተተርጒሞአል።

13፥1-27፤ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ አምስት ተከታታይ ማስጠንቀቂያዎች ተሰጥተዋል፤ የመጀመሪያዎቹ ሁለቱ በስድ ንባብ የተጻፉ ሲሆኑ (ቍ1-11፡12-14)፣ የመጨረሻዎቹ ሦስቱ ደግሞ በግጥም መልክ የቀረቡ ናቸው (ቍ15-17፡18-19፡20-27)።

13፥1-11፤ የተበላሸውና ከጥቅም ውጭ የሆነውን መቀነት የሚገልጸው ትረካ፣ ኤርምያስ መልእክቱን ለመግለጽ በተግባር እንዲገልጥ እግዚአብሔር ካዘዛቸው ምልክቶች የመጀመሪያውና ትልቁ ነው።

13፥1-2፡4-7 *ሂደህ ... ግዛ፤ ... ገዛሁ፤ ... መቀነት ይዘህ ... ሸሽገው። ተነሥተህ ወደ ኤፍራጥስ ሂድ፤ ... መቀነት አምጣ ...። እኔም ወደ ኤፍራጥስ ሄጄ መታጠቂያውን ... ቈፍሬ አወጣሁ፤* ኤርምያስ እንደ መንፈሳዊ አባቱ እንደ አብርሃም ፈጥኖ የመታዘዝ ባሕርይ ነበረው (ስለ አብርሃም መታዘዝ የዘፍ12፥4 ማብ ይመ)።

13፥1 *ከተልባ እግር፤* የካህናቱም አልባሳት ከዚሁ ዐይነት የተሠሩ ነበሩ (ሕዝ44፥17-18 ይመ)፤ "የመንግሥት ካህናት" የሆኑት የእስራኤል ሕዝብ ቅድስና ምልክት ነው (ዘፀ19፥6 እና ማብ ይመ)። የተልባ እግሩ መቀነት ቀደም ሲል በእግዚአብሔርና በይሁዳ መካከል የነበረው የጠበቀ ግንኙነት ምልክት ነው (ቍ11 ይመ)። *ውሃ አታስነካው፤* አትጠበው ማለት ሲሆን፣ የይሁዳን በኀጢአት የተሞላ ትዕቢት ያመለክታል (ቍ9 ይመ)።

13፥4 *ኤፍራጥስ፤* ምናልባት ኢሱ 18፥23 ላይ፣ "ፋራ" ካለው ጋር አንድ ሊሆን ይችላል፤ ይህም የሚገኘው በአሁኑ ዘመን፣ "ዋዲ ፋራ" ተብሎ ከሚጠራው ከተማ አጠገብ ሲሆን፣ ከአናቶት ሰሜን ምሥራቅ አምስት ኪ.ሜ. ያህል ላይ ነው። ይሁዳ ከአካዝ ዘመን አንሥቶ በአሦራውያንና በባቢሎናውያን ምግባረ ብልሹነት መበከል እንደ ጀመረች ለማሳየት የሚረዳ አንድ ምልክት ነው (2ነገ16 ይመ)።

13፥6 *ከብዙ ቀን በኋላም፤* ምናልባት በባቢሎን የነበረውን የምርኮ ዘመን የሚያሳይ ሳይሆን አይቀርም።

13፥7 *ቈፍሬ አወጣሁ፤* ምናልባት ነቢዩ መቀነቱን ቀብሮት ይሆናል፤ ወይም የሸለቆው ውሃ ደለል አልብሶት ይሆናል። *ተበላሽቶ ... ነበር፤* በዘሌ26፥39 አስቀድሞ እንደ ተገለጸው፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ ከኀጢአታቸውና ከአባቶቻቸውም ኀጢአት የተነሣ የተበላሹ ሆነዋል።

ሲል መጣ፤ [9]"*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'የይሁዳን ትዕቢትና የኢየሩሳሌምን እብሪት እንደዚሁ አጠፋለሁ። [10]*ቃሌን* መስማት እምቢ ብለው በልባቸው እልኸኝነት በመሄድ ሊያመልኳቸውና ሊሰግዱላቸው ሌሎችን ጣዖቶች የሚከተሉ እነዚህ ክፉ ሕዝቦች ከጥቅም ውጭ እንደ ሆነው እንደዚህ መቀነት ይበላሻሉ። [11]*መቀነት* በሰው ወገብ ላይ እንደሚታሰር፣ *መ*ላው የእስራኤልና የይሁዳ ቤት ከእኔ ጋር ተጣብቆ ለስሜ ምስጋናና ክብር፣ የኔ ሕዝብ እንዲሆንልኝ አድርጌው ነበር፤ ሕዝቤ ግን አልሰማም' ይላል *እግዚአብሔር*።

የወይን ጠጅ ማድጋ

[12]"እንዲህ በላቸው፤ 'የእስራኤል ስምባክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ማድጋ ሁሉ በወይን ጠጅ ይሞላል" ይላል። እነርሱም፣ "ማድጋ ሁሉ በወይን ጠጅ እንደሚሞላ እኛ አናውቅምን?" ቢሉህ፣ [13]እንዲህ በላቸው፤ "*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'በዳዊት ዙፋን ላይ የሚቀመጡትን ነገሥታት፣ ካህናትን፣ ነቢያትን እንዲሁም በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ሁሉ ጨምሮ በዚህች ምድር የሚኖሩትን ሁሉ በስካር እሞላቸዋለሁ።' " [14]አንዱን ሰው ከሌላው ጋር፣ አባትንና ወንድ ልጅን እርስ በእርስ አጋጫለሁ፤ ይላል *እግዚአብሔር*፤ ያለ ሐዘኔታ፣ ያለ ምሕረትና ያለ ርኅራኄ አጠፋቸዋለሁ።' "

የትዕቢት ውጤት

[15]*እግዚአብሔር* ተናግሮአልና፣
ስሙ፤ ልብ በሉ፤
ትዕቢተኞም አትሁኑ።
[16]ጨለማን ሳያመጣ፣
በሚጨልሙትም ተራሮች ላይ፣
እግሮቻችሁ ሳይሰናከሉ፣
በስምባካችሁ *ለእግዚአብሔር* ክብርን ስጡ።
ብርሃንን ተስፋ ታደርጋላችሁ፤
እርሱ ወደ ጨለማ ይለውጠዋል፤
ድቅድቅ ጨለማም ያደርገዋል።
[17]ባትሰሙ ግን፣
ነፍሴ ስለ ትዕቢታችሁ፣
በስውር ታለቅሳለች፤
የእግዚአብሔር መንጋ ተማርኮአልና፣
ዐይኔ አምርሮ ያለቅሳል፤
እንባዬም እንደ ጐርፍ ይወርዳል።

[18]ለንጉሡና ለእናቱ ለእቴጌዪቱ፣
የክብር ዘውዳችሁ፣
ከራሳችሁ ይወድቃልና፣
ከዙፋናችሁ ውረዱ" በላቸው።
[19]በኔጌቭ ያሉ ከተሞች ይዘጋሉ፤
የሚከፍታቸውም አይኖርም፤
ይሁዳ ሁሉ ተማርኮ ይሄዳል፤
ሙሉ በሙሉም ይዘጋል።

[20]ዐይኖቻችሁን ከፍታችሁ፣
ከሰሜን የሚመጡትን እዩ።
ለአንቺ የተሰጠው መንጋ፣
የተመካሽባቸው በጎች የት አሉ?
[21]ልዩ ወዳጆች እንዲሆኑሽ
ያስተማርሻቸው፣
ባለ ሥልጣን ሲሆኑብሽ ምን ትያለሽ?
እንደምትወልድ ሴት፣

13፥9 ዘሌ26፥19፤ ማቴ23፥12፤ሉቃ 1፥51
13፥10 መሳ10፥13፤ ዘዳ8፥19፤መክ9፥3፤ ኤር3፥17፤9፥14፤ 22፥21፤ሕዝ 5፥3
13፥11 ዘፀ19፥5-6፤ ኢሳ43፥21፤63፥12፤ 65፥12፤ኤር3፥17፤ 7፥26፤32፥20
13፥13 መዝ60፥3፤ 75፥8፤ኢሳ 9፥9፤ ኤር25፥18፤51፥57
13፥14 ዘዳ29፥20፤ ኢሳ9፥19-21፤ኤር 7፥20፤16፥5፤49፥32፡ 36፤ሰቆ2፥21፤ሕዝ5፥ 10፤7፥4፤8፥18፤9፥5፡ 10፤24፥14፤ዘካ11፥6
13፥15 ዘፀ 23፥21፤ መዝ95፥7-8
13፥16 ዘሌ26፥37፤ ኢሱ7፥19፤ኢዮ3፥5፡ 23፤ ሳሙ2፥9፤መዝ 82፥5፤ኢሳ51፥17፤ ኤር23፥12
13፥17 መዝ80፥1፤ ኤር9፥1፤13፥1፤14፥18 ፤29፥1፤ሚል 2፥2
13፥18 ሳሙ12፥30 ፤1ነገ2፥19፤2ነገ24፥8፤ ኢሳ22፥17፤ኤር21፥ 11፤22፥1፤ሰቆ5፥16፤ ሕዝ16፥12፤21፥26
13፥19 ኤር20፥4፤ 52፥30፤ሰቆ1፥3
13፥20 ኤር6፥22፤ 23፥2፤ዕን1፥6
13፥21 መዝ41፥9፤ ኤር4፥30፡31፤20፥10 ፤38፥22፤አብ1፥7

13፥9 *ትዕቢትና ... እብሪት*፤ ከ9፥23-24 ጋር ያገናዝቡ። ጕራ የተሞላው የይሁዳ ትዕቢት የመውደቂያዋና የመማረኳ ምክንያት ሆኖአል (ቍ15:17 ይመ)፤ ይህም በዘሌ26፥19 አስቀድሞ ተጠቅሶአል።

13፥10 *መስማት እንቢ ብለው*፤ የ9፥6 ማብ ይመ። *በልባቸው እልከኝነት*፤ የ3፥17 ማብ ይመ። *ከጥቅም ውጭ*፤ 24፥8 ይመ።

13፥11 *አልሰማም*፤ ባለመስማታቸውም በዘዳ26፥19 ላይ የተሰጠው የተስፋ ቃል በእነርሱ ሕይወት ተፈጻሚነት አይኖረውም።

13፥12-14፤ እግዚአብሔር የይሁዳን መሪዎችና የሕዝቡንም የኋላ ኋላ መጥፋት ለመግለጽ በወይን ጠጅ የተሞሉ ማድጋዎችን ምሳሌ አድርጎ ይጠቀማል።

13፥13 *በስካር*፤ በቁሙ፣ በመጠጥ ይሰክራሉ ለማለት ነው (ለምሳሌ:- ኢሳ28፥7 ይመ)፤ በተጨማሪም የእግዚአብሔርን የቍጣ ወይን ጠጅ ውጤት የሚያመለክት ነው (25፥15-29፤ መዝ60፥3፤ ኢሳ51፥17-20፤ ሕዝ23፥32-34 ይመ)። *ነገሥታትን፣ ካህናትን፣ ነቢያትን ... በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ሁሉ*፤ 26፥16፤ የ1፥18 ማብ ይመ።

13፥14 *አንዱን ሰው ከሌላው ጋር ... አጋጫለሁ*፤ በይሁዳ የሚገኙ የተለያዩ ወገኖች፣ ቈርጠ በመጣባቸው የውጭ ጠላት ላይ የሚያደርጉት ነገር ቢኖር ግራ መጋባትና መታወክ ብቻ ነው። *ያለ ሐዘኔታ፣ ያለ ምሕረትና ያለ ርኅራኄ*፤ 21፥7 ይመ፤ በተጨማሪ ሕዝ5፥11 ይመ።

13፥15-17፤ ነቢዩ ኀጢአትን የተሞላ ትዕቢት ጥፋትን እርግዞ እንደሚወልድ ይናገራል።

13፥15 *ስሙ*፤ የ2፥4 ማብ ይመ። *ትዕቢተኞ አትሁኑ*፤ ቍ17 ይመ፤ በተጨማሪም የቍ9 ማብ ይመ።

13፥16 *ለእግዚአብሔር ክብርን ስጡ*፤ ኀጢአታችሁን ተናዘዙ ማለት ነው (ኢሳ7፥19፤ ዮሐ9፥24 ይመ)። *ብርሃንን ተስፋ ታደርጋላችሁ*፤ በአሞ5፥18-20፤ 8፥9 ላይ ከተገለጸው ከጌታ ቀን ጋር ያነጻጽሩ።

13፥17 *ነፍሴ ... ታለቅሳለች*፤ የ9፥1 ማብ ይመ። *ትዕቢታችሁ*፤ ቍ15፤ የቍ9 ማብ ይመ። *መንጋ*፤ ሕዝቡን ለማለት ነው (ቍ20፤ ዘካ10፥3 ይመ፤ በተጨማሪም የ2፥8፤ የ10፥21 ማብ ይመ)። *ተማርኮአልና*፤ በምርኮ ተግዞአል ማለት ነው (ቍ19 ይመ)።

13፥18-19፤ በዚህ ክፍል የሚናገረው ነቢዩ ሲሆን፣ በምርኮ የመወሰጃው ሰዓት እጅግ መቃረቡንና አይቀሬ መሆኑን ይገልጻል።

13፥18 *ለንጉሡና ለእናቱ ለእቴጌይቱ*፤ ምናልባት ዮአኪንንና ኔስታን ለመጥቀስ ይሆናል (2ነገ24፥8)። ይህ ከሆነም፣ ዘመኑ ኢዮስያስ ከሞተ ዐሥራ ሁለት ዐመት በኋላ በ597 ዓ.ቅ.ክ ነው ማለት ነው (በ11፥1-13፥27 ላይ የተጻፈውን ማብ ይመ)። *ዘውዳችሁ ... ይወድቃልና*፤ 22፥24-26፤ 29፥2፤ 2ነገ24፥15 ይመ።

13፥19 *በኔጌቭ*፤ በረሐማው የይሁዳ ምድር ክፍል ነው (ዘፍ12፥9 ማብ ይመ)። *ይዘጋሉ*፤ ከቤት ፍርስራሽ ክምችት የተነሣ መተላለፊያ ይጠፋል እንደ ማለት ነው (ኢሳ24፥10 ይመ)። *ሙሉ በሙሉ ይዘጋል*፤ አሞ1፥6:9 ይመ።

13፥20-27፤ በመጀመሪያ ነቢዩ (ቍ20-23)፣ ከዚያም እግዚአብሔር ይናገራል (ቍ24-27)። ይሁዳ ሆን ብላ በማመፅዋ በምርኮ መወሰዷ የማይቀር ሆኖአል።

13፥20 *ከሰሜን*፤ ከባቢሎን ምድር ለማለት ነው (4፥6 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ41፥25 ማብ ይመ)። *ለአንቺ*፤ ኢየሩሳሌምን በሴት አስመስሎ በሰውኛ አነጋገር ሲያመለክት ነው (ቍ21-22:26:27 ይመ)፤ መልእክቱ የሚተላለፈውም ለኢየሩሳሌም ነው። *መንጋ ... በጎች*፤ የቍ17 ማብ ይመ።

13፥21 *ልዩ ወዳጆች*፤ ምናልባት ይሁዳን ተራ በተራ ይዘዋት የነበሩ ግብፅና ባቢሎን ይሆናሉ። *እንደምትወልድ ሴት*፤

ምጥ አይዝሽምን?
[22]"ይህ ለምን ደረሰብኝ' " ብለሽ
ራስሽን ብትጠይቂ፣
ልብስሽን ተገልበሽ የተገፈተርሽው፣
በሰውም እጅ የተንገላታሽው፣
ከኀጢአትሽ ብዛት የተነሣ ነው::
[23]ኢትዮጵያዊ* መልኩን፣
ነብርስ ዝንጕርጕርነቱን መለወጥ
ይችላልን?
እናንተ ክፉ ማድረግ የለመዳችሁትም፣
መልካም ማድረግ አትችሉም::

[24]"የበረሓ ነፋስ ብትንትኑን
እንደሚያወጣው ገለባ፣
እንዲሁ እበታትናችኋለሁ::
[25]እኔን ረስተሽ፣
በከንቱ አማልክት ስለታመንሽ፣
ያወጅሁልሽ ድርሻሽ፣
ዕጣ ፈንታሽ ይህ ነው፤"
ይላል *እግዚአብሔር*፤
[26]"ኀፍረትሽ እንዲገለጥ፣
ልብስሽን ፊትሽ ድረስ እገልባለሁ፤
[27]በኰረብቶችና በሜዳዎች ላይ፣
አስጸያፊ፣ ተግባርሽን፣
ምንዝርናሽንና ማሽካካትሽን፣
ኀፍረተቢስ ግልሙትናሽን አይቻለሁ::
ኢየሩሳሌም ሆይ፤ ወዮልሽ፤
ከርኵሰትሽ የማትጸጂው እስከ መቼ
ነው' "

ድርቅ፣ ራብ፣ ሰይፍ

14 ስለ ድርቅ ወደ ኤርምያስ የመጣው *የእግዚአብሔር* ቃል ይህ ነው፤

[2]"ይሁዳ ታለቅሳለች፤
ከተሞቿም ይማቅቃሉ፤
በምድር ላይ ተቀምጠው ይቈዝማሉ፤
ጩኸትም ከኢየሩሳሌም ወጥቶ
ይሰማል::
[3]መሳፍንት አገልጋዮቻቸውን ውሃ ፍለጋ
ይሰዳሉ፤
እነርሱ ወደ ውሃ ጕድጓዶች ይወርዳሉ፤
ነገር ግን ውሃ አያገኙም፤
ዐፍረውና ተስፋ ቈርጠው፣
ራሳቸውን ተከናንበው፣
ባዶ እንስራ ይዘው ይመለሳሉ::
[4]በምድሪቱ ዝናብ ስለ ሌለ፣
መሬቱ ተሰነጣጥቆአል፤
ገበሬዎችም ዐፍረው፣
ራሳቸውን ተከናንበዋል::
[5]አንዳች ሣር ባለመኖሩ፣
የሜዳ አጋዘን እንኳ፣
እንደ ወለደች ግልገሏን ጥላ ትሄዳለች::
[6]የሜዳ አህዮች ባድማ ኰረብቶች ላይ
ቆሙ፤
እንደ ቀበሮም አየር ፍለጋ አለከለኩ፤
ግጦሽ ባለመገኘቱ፣
ዐይኖቻቸው ፈዘዙ::"
[7]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከአንተ መኰብለል
አብዝተናል፤
በአንተም ላይ ዐምፀናል፤
ኀጢአታችን ቢመሰክርብንም እንኳ፣
ስለ ስምህ ብለህ አንድ ነገር
አድርግልን::
[8]አንተ የእስራኤል ተስፋ፤
በጭንቀት ጊዜ አዳኙ፣
ለምን በምድሪቱ እንደ ባዕድ፣
እንደ ሌት አዳሪ መንገደኛ ትሆናለህ?
[9]ግራ እንደ ተጋባ ሰው፣
ለመታደግም ኀይል እንዳጣ ተዋጊ
ትሆናለህ?

*23 ዕብራይስጡ *ኩሻዊ* ይላል (ምናልባት በላይኛው ዐባይ አካባቢ ይሚኖር ሰው ሊሆን ይችላል)::

13፥22 1ነገ9፥9፤ ኢሳ20፥1፤ኤር9፥2-6፡ 16:10-12፤ሰቆ1፥8 ፤ሕዝ16፥37፤23፥26፤ ናሆ3፥5-6
13፥23 2ዜና6፥36
13፥24 ዘሌ26፥33፤ ኢዮ1፥19፤27፥21፤ መዝ1፥4
13፥25 ዘዳ31፥20፤ ኢዮ20፥29፤መዝ4፥2 ፤106፥19-21፤ኢሳ 17፥10፤ማቴ 24፥51
13፥26 ሰቆ1፥8፤ ሕዝ16፥37፤ናሆ3፥5
13፥27 ኢሳ57፥7 ፤ሕዝ6፥13፤23፥29፤ ሆሴ8፥5
14፥1 ዘዳ28፥22፤ ኢሳ5፥6
14፥2 ኢሳ3፥26
14፥3 ዘዳ28፥48፤ 2ነገ 18፥31፤ አስ 6፥12፤ኢዮ6፥19-20
14፥4 ኤር3፥3፤ 12፥11፤አሞ 4፥8፤ ዘካ14፥7
14፥5 ኢሳ15፥6
14፥6 ዘፍ47፥4፤ኢዮ 39፥5-6፤መዝ104፥11 ፤ ኤር2፥24
14፥7 1ሳሙ12፥22 ፤መዝ79፥9፤ኢሳ3፥9 ፤ኤር2፥19፤5፥6፤ 8፥14፤ሆሴ5፥5
14፥8 መዝ9፥18፤ 18፥46፤46፥1ኢሳ 25፥9፤ ኤር 17፥13፤ 50፥7
14፥9 ዘፍ17፥7፤ መዝ27፥9፤ኢሳ50፥2 ፤63፥19፤ኤር8፥19፤ 15፥16

6፥24፤ 49፥24፤ 50፥43 ይመ::

13፥22 *ልብስሽን ተገልበሽ የተገፈተርሽው*፤ እንደ ዝሙት አዳሪ በሕዝብ ፊት የተዋረደች ማለት ነው (ቍ26-27፤ ኢሳ47፥3፤ ሆሴ2፥3:10 ይመ)::

13፥23፤ ጥያቄው መልስ የሚጠብቅ አይደለም፤ ምላሹ አሉታዊ መሆኑ የታወቀ ነውና (17፥9 ይመ)::

13፥24 *ነፋስ ብትንትኑን እንደሚያወጣው ገለባ፤* የክፉዎች መጨረሻ ይኸው ነው (ለምሳሌ:- መዝ1፥4 ይመ):: *የበረሓ ነፋስ፤* የ4፥11 ማብ ይመ::

13፥25 *እኔን ረስተሽ፤* የ2፥32 ማብ ይመ::

13፥26፤ ቍ22 እና ማብ ይመ::

13፥27 *ምንዝርናሽንና ማሽካካትሽን፤* የ5፥8 ማብ ይመ:: *ኀፍረተ ቢስ ግልሙትናሽን፤* ሕዝ16፥27 ይመ:: *እስከ መቼ ... ?* የእግዚአብሔርን ቍጣ የማሳለፍ ዕድል እጅግ የመነመነ ቢሆንም፣ አሁንም ተስፋ አለ (ለምሳሌ:- ከ12፥14-16 ጋር ያነጻጽሩ)::

14፥1-15፥21፤ ኤርምያስ በዚህ ክፍል የሚገኘውን መልእክት ያስተላለፈው በከባድ የድርቅ ወራት እንደ ነበር ይታወቃል፤ ሆኖም ድርቁ የተከሠተበት ወቅት ወይም ዘመን አይታወቅም::

14፥1-15፥9፤ ኤርምያስ ስለ ድርቁ ሁኔታ በመጀመሪያ በዝርዝር ከገለጸ በኋላ (14፥2-6)፣ ጣልቃ እያስገባ ይጸልያል (14፥7-9:13:19-22)፤ እግዚአብሔርም ምላሽ ይሰጣል (14፥10-12:14-18፤ 15፥1-9)::

14፥1 *ድርቅ*፤ 17፥8 ይመ:: 3፥3፤ 12፥4 እንደ ተገለጸው ሳይሆን፣ እዚህ ላይ ጠላት አገሪቱን ስለ ወረረ መከራው እያየለ ሄዶአል (ቍ18 ይመ)፤ ድርቅ እርግማን ያስከትላሉ ተብለው ከሚፈሩት አንዱ ነበር (23፥10 ይመ)፤ ይህም የሚደርሰው ከእግዚአብሔር ጋር ያደረጉትን ቃል ኪዳን አፍርሰው ሲገኙ ነበር (ዘሌ26፥19-20፤ ዘዳ28፥22-24 ይመ)::

14፥2 *ከተሞቿም*፤ ዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ደጆቿ" ይላል (የዘፍ22፥17 ይመ)፤ 15፥17 ይመ::

14፥3 *መሳፍንት*፤ ድርቅ እገሌ ከእገሌ፣ ሀብታም ከድኻ ሳይል፣ ሁሉንም በአንድነት ይመታል:: ራሳቸውን *ተከናንበው፤* የሐዘን ምልክት ነው (ቍ4፤ 2ሳሙ15፥30 ይመ፤ ከ2ሳሙ19፥4 ጋር ያነጻጽሩ)::

14፥4 *ዝናብ ስለ ሌለ*፤ 1ነገ17፥7 ይመ:: በታላቁ ዐባይ ወንዝ ምድሩ እንደሚርሰለት እንደ ግብፅ ሳይሆን፣ የመካከለኛ ምሥራቅ አገሮች ውሃ የሚያገኙት በአብዛኛው ከዝናብ ብቻ ነው::

14፥6 *አለከለኩ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በ2፥24 ላይ፣ "ማነፍነፍ" ተብሎ ተተርጕሞአል:: በዚያኛው አገባቡ ሴቲቱ አህያ (ኢየሩሳሌም) ወንዱን በእጅጉ የፈለገችበትን ወቅት የሚገልጽ ሲሆን፣ እዚህኛው ላይ ግን ወንዱ የሜዳ አህያ በይሁዳ ኀጢአት በመጣው ድርቅ የተነሣ ውሃ ጠምቶት እያለከለከ መሆኑን የሚገልጥ ነው::

14፥7-9፤ ነቢዩ ስለ ሕዝቡ ይጸልያል (ቍ11 ይመ)::

14፥7 *ስለ ስምህ ብለህ*፤ ቍ21፤ ኢሱ7፥9፤ ኢሳ48፥9-11 ይመ:: *መኰብለል አብዝተናል*፤ 2፥19፤ 3፥22፤ 5፥6 ይመ:: ቃሉ ክህደትን ጭምር የሚያመለክት ነው::

14፥8 *አንተ የእስራኤል ተስፋ*፤ ቍ22፤ 17፥13፤50፥7፤ሐሥ 28፥20 ይመ::

14፥9 *በስምህም ተጠርተናል*፤ ምን ጊዜም ታዳጊያችን

እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ በመካከላችን
 አለህ፤
 በስምህም ተጠርተናል፤
 እባክህ አትተወን።

[10] *እግዚአብሔር* ስለዚህ ሕዝብ እንዲህ ይላል፤

"መቅበዝበዝ እጅግ ይወዳሉ፤
 እግሮቻቸው አይገቱም፤
 ስለዚህ *እግዚአብሔር* በእነርሱ ደስ
 አይለውም፤
 አሁን በደላቸውን ያስባል፤
 በኀጢአታቸውም ይቀጣቸዋል።"

[11] *እግዚአብሔርም* እንዲህ አለኝ፤ "ለዚህ ሕዝብ በጎነት አትጸልይ፤ [12] ቢጾሙም ጩኸታቸውን አልሰማም፤ የሚቃጠል መሥዋዕትና የእህል ቍርባን ቢያቀርቡም አልቀበላቸውም፤ ነገር ግን በሰይፍ፣ በራብና በቸነፈር አጠፋቸዋለሁ።"

[13] እኔም፣ "ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ወዮ! ነቢያቱ 'ሰይፍ አታዩም፤ ራብም አያገኛችሁም፤ ነገር ግን በዚህ ስፍራ ዘለቄታ ያለው ሰላም እሰጣችኋለሁ' ይላል ይሏቸዋል" አልሁ።

[14] *እግዚአብሔርም* እንዲህ አለኝ፤ "ነቢያቱ በስሜ የሐሰት ትንቢት[a] ይናገራሉ፤ እኔ አልላክኋቸውም፤ አላዘዝኋቸውም፤ አልተናገርኋቸውምም። የሐሰት ራእይ፣ ሟርት፣ ከንቱ ነገርንና የልባቸውን ሽንገላ ይተነብዩላችኋል። [15] ስለዚህ በስሜ የሐሰት ትንቢት ስለሚናገሩ ነቢያት *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ እኔ ሳልልካቸው፣ 'ሰይፍና ራብ በዚች ምድር ላይ አይመጣም' የሚሉ እነዚህ ነቢያት በሰይፍና በራብ ይጠፋሉ፤ [16] ትንቢቱ የተነገረለትም ሕዝብ ከሰይፍና ከራብ የተነሣ በኢየሩሳሌም አደባባዮች ይወድቃል፤ እነርሱንም ሆነ ሚስቶቻቸውን ወይም ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውን የሚቀብራቸው አይገኝም። በደላቸው የሚገባውንም ቅጣት በላያቸው አወርዳለሁ።

[17] "ይህን ቃል እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤
" 'ድንግሊቱ ልጄ፣ ሕዝቤ፣
 በታላቅ ስብራት፣
በብርቱ ቍስል ተመትታለችና
 ዐይኖቼ ቀንና ሌሊት፣ ሳያቋርጡ
 እንባ ያፈስሳሉ።
[18] ወደ ገጠር ብወጣ፣
 በሰይፍ የተገደሉትን አያለሁ፤
ወደ ከተማ ብገባ፣ በራብ የወደቁትን
 አያለሁ።
 ነቢዩም ካህኑም፣
 ወደማያውቁት አገር ሸሽተዋል።' "

[19] ይሁዳን ፈጽመህ ጥለኸዋልን?
 ነፍስህስ ጽዮንን ተጸየፈቻትን?
ፈውስ እስከማይገኝልን ድረስ፣
 ለምን ክፉኛ መታኸን?
ሰላምን ተስፋ አደረግን፤
 ሆኖም በጎ ነገር አላገኘንም፤
የፈውስን ጊዜ ተጠባበቅን፤
 ነገር ግን ሽብር ብቻ ሆነ።
[20] *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ክፋታችንን
 ዐውቀናል፤
 የአባቶቻችንን በደል ተረድተናል፤
 በእርግጥም በአንተ ላይ ኀጢአት
 ሠርተናል።
[21] ስለ ስምህ ብለህ አትናቀን፤
 የክብርህንም ዙፋን አታዋርድ።
ከእኛ ጋር የገባኸውን ኪዳን አስብ፤
 አታፍርሰውም።
[22] ከአሕዛብ ከንቱ ጣዖቶች መካከል ዝናብ
 ሊያዘንብ የሚችል አለን?
 ሰማያትስ በራሳቸው ማካፋት ይችላሉን?
አይ! አይችሉም፣ *እግዚአብሔር* አምላካችን
 ሆይ፤

[a]14 ወይም ራእይ፣ (ከንቱ) ሟርት

14፥10 መዝ119፥101፤ኤር2፥25፤6፥20፤44፥21-23፤ሆሴ7፥2፤8፥13፤9፥9፤አሞ3፥2፤5፥22፤8፥7
14፥11 ዘፀ32፥10፤1ሳሙ2፥25
14፥12 ዘሌ1፥1-17፤2፥1-16፤ዘዳ1፥45፤1ሳሙ8፥18፤ኢሳ 51፥19፤ኤር7፥21፤9፥16፤11፥11፤15፥2፤16፥4፤21፥6፤27፥8፡13፤32፥24፤34፥17፤ሕዝ14፥21፤አሞ5፥22
14፥13 ዘዳ 18፥22፤ኢሳ30፥10፤ኤር4፥10፤5፥12፤27፥14፤37፥19
14፥14 ኤር5፥1፤23፥16፡21፡25፡32፤27፥14፤29፥31፤ሰቆ2፥9፤ሕዝ12፥24፤13፥2፡6
14፥15 ኤር5፥12-13፤16፥4፤20፥6፤ሰቆ1፥19፤ሕዝ14፥9
14፥16 መዝ79፥3፤ምሳ1፥31፤ኤር7፥33፤17፥10
14፥17 2ነገ19፥21፤መዝ119፥136፤ኢሳ23፥12፤ኤር8፥21
14፥18 2ዜና36፥10፤ኤር 13፥17፤ ሕዝ7፥15
14፥19 ኢዮ19፥8፤ኢሳ1፥6፤ኤር7፥29፤8፥15፤ 30፥12-13
14፥20 ዘሌ 26፥40፤መሳ10፥10፤1ነገ 8፥47፤ዕዝ9፥6፤ኤር3፥13፤ዳን9፥7-8
14፥21 ቍ7፤ዘፀ2፥24፤ኢሱ7፥9፤ኢሳ62፥7፤ኤር3፥17
14፥22 1ነገ8፥36፤መዝ135፥7፤ኢሳ41፥24፤43፥10፤44፥10፤ኤር10፥15፤16፥19፤ዕን2፥18

ነህ፣ የአንተ ገንዘብ ነን ማለት ነው (የ7፥10 ማብ ይመ)።

14፥10-12፤ እዚህ ላይ መልስ የሚሰጠው እግዚአብሔር ነው።

14፥10-11 *ስለዚህ ሕዝብ፤* እዚህ ላይ እግዚአብሔር እንደ ራሱ ሕዝብ አድርጎ አይቀበላቸውም (ኢሳ6፥9-10፤ 8፥6፡11-12 ይመ)።

14፥10 *መቅበዝበዝ፤* ሐሰተኛ አማልክትን በመከተል (2፥23፡31 ይመ)። *እግዚአብሔር... ይቀጣቸዋል፤* ለእነዚህ ሦስት መስመሮች (ስንኞች) የገባው የዕብራይስጡ አባባል፣ ቃል በቃል ከሆሴ8፥13 የተወሰደ ነው (ከሆሴ9፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥11 *አትጸልይ፤* የ7፥16 ማብ ይመ። ከ1ሳሙ7፥8፤ 12፥9 ጋር ያነጻጽሩ።

14፥12 *አልቀበላቸውም፤* ቍ10 ይመ። ንስሓ ሳይገቡ መሥዋዕት ማቅረብ ከንቱ ልፋት ነው (የ6፥20 ማብ ይመ)። *በሰይፍ፣ በራብና በቸነፈር፤* የእግዚአብሔርን ኪዳን ከማፍረስ የተነሣ የሚደርሱ እርግማኖች ናቸው (ዘሌ26፥25-26 ይመ)፤ እነዚህ በጥምረት የተጠቀሱት ሦስት ቃላት በትንቢተ ኤርምያስ ውስጥ ዐሥራ አምስት ጊዜ በአንድነት የተጠቀሱ ሲሆን፣ እዚህ ላይ ለመጀመሪያ ጊዜ መጠቀሳቸው ነው።

14፥13፤ ሐሰተኛ ነቢያት የሚናገሩትን ኤርምያስ ለእግዚአብሔር ይገልጣል። *ሰይፍ አታዩም፤ ራብም አያገኛችሁም፤* 5፥12 ይመ። *ዘለቄታ ያለው ሰላም፤* ሐሰተኛ ነቢያት "ሰላም፣ ሰላም" ያሉትን (6፥14፤ 8፥11 ይመ) ኤርምያስ በዚህ መልክ አቅርቦታል።

14፥14-18፤ እግዚአብሔር እየተናገረ ነው።

14፥14 *የሐሰት፤* 5፥12 ይመ። በስሜ፤ ዘዳ 18፥20፡22 ይመ። *የልባቸውን ሽንገላ፤* 23፥26 ይመ።

14፥15 *እነዚህ ነቢያት ... ይጠፋሉ፤* 28፥15-17፤ ዘዳ 18፥20 ይመ።

14፥16 *የሚቀብራቸው አይገኝም፤* የ7፥33 ማብ ይመ። *ሚስቶቻቸውን ... ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውን፤* ሁሉም ለጣዖታት ሰግደዋልና ሁሉም ይጠፋሉ (የ7፥18 ማብ ይመ)።

14፥17 *ድንግሊቱ ልጄ፤* በኢሳ37፥22 ላይ ስለ ኢየሩሳሌም በተመሳሳይ አባባል ተጠቅሶአል (የተጠቀሰውን ቍጥር ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ኢሳ23፥12 እና ማብ ይመ)፤ 18፥13 ይመ። *ዐይኖቼ ... ሳያቋርጡ እንባ ያፈሳሉ፤* 9፥18፤ 13፥17 ይመ።

14፥19-22፤ ነቢዩ እዚህ ላይ ስለ ሕዝቡ ይጸልያል።

14፥20 *የአባቶቻችንም በደል፤* 2፥5-6፤ 7፥25-26 ይመ። *ኀጢአት ሠርተናል፤* ንስሐ መግባት ከቅጣት ያድናል፤ ወደ ነበሩበት በጎ ሁኔታ ለመመለስም ይረዳል (ዘዳ30፥2-3 ይመ)።

14፥21 *የክብርህንም ዙፋን፤* በኢየሩሳሌም የነበረውን ቤተ መቅደስ የሚያመለክት ነው (17፥12፤ 2ነገ19፥14-15፤ መዝ99፥1-2 ይመ)። *የገባኸውን ኪዳን አስብ ... አታፍርሰውም፤* ኤርምያስ ወደ እግዚአብሔር ልመና የሚያቀርበው እግዚአብሔር በዘሌ26፥44-45 ላይ የገባውን ቃል ኪዳን መሠረት በማድረግ ነው።

14፥22፤ ሆሴ2፥8፡21-22 ይመ። *ከንቱ ጣዖቶች፤* የ2፥5 ማብ ይመ። አንተ ብቻ ነህ፤ ምድሪቱ ከደረሰባት ድርቅ (ቍ1

ይህን ሁሉ የምታደርግ አንተ ነህ፣
ስለዚህም ተስፋችን በአንተ ላይ ነው።

15 እግዚአብሔርም እንዲህ አለኝ፤ "ሙሴና ሳሙኤል እንኳ በፊቴ ቢቆሙ፣ ልቤ ለዚህ ሕዝብ አይራራምና፤ ከፊቴ አስወጣቸው፤ ይሂዱ። [2]እነርሱም፣ 'ወዴት እንሂድ?' ቢሉህ፣ እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ 'እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

" 'ለሞት የተመደበ ወደ ሞት፣
ለሰይፍ የተመደበ ወደ ሰይፍ፣
ለራብ የተመደበ ወደ ራብ፣
ለምርኮ የተመደበ ወደ ምርኮ ይሄዳል።'

[3]"እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'አራት ዐይነት አጥፊዎችን እሰድባቸዋለሁ፤ እነዚህም፦ ለመግደል ሰይፍ፣ ለመጐተት ውሾች፣ እንዲሁም ጠራርጎ ለመብላትና ለማጥፋት የሰማይ ወፎችና የምድር አራዊት ናቸው። [4]የይሁዳ ንጉሥ የሕዝቅያስ ልጅ ምናሴ በኢየሩሳሌም ካደረገው በደል የተነሣ፣ ለምድር ነገሥታት ሁሉ መሰቀቂያ አደርጋቸዋለሁ።

[5]"ኢየሩሳሌም ሆይ፤ የሚራራልሽ ማን ነው?
ማንስ ያለቅስልሻል?
ደኅንነትሽንስ ማን ጎራ ብሎ ይጠይቃል?
[6]እኔን ጥለሸኛል" ይላል እግዚአብሔር፤
"ወደ ኋላም እያፈገፈግሽ ነው፤
ስለዚህ እጄን በአንቺ ላይ አነሣለሁ፤
አጠፋሻለሁም፤
ከእንግዲህም አልራራልሽም።
[7]በአገሪቱ የከተማ ደጆች፣
በመንሽ እበትናቸዋለሁ፤
ከመንገዳቸው አልተመለሱምና፣
ሕዝቤን በሐዘን እመታለሁ፤
ጥፋትም አመጣባቸዋለሁ፤
[8]የመበለቶቻቸውን ቍጥር፣
ከባሕር አሸዋ ይልቅ አበዛለሁ፤
ይጐበዛዝት እናቶች በሆኑትም ላይ፣
አጥፊውን በቀትር አመጣባቸዋለሁ።
ሽብርንና ድንጋጤን፣
በድንገት አወርድባቸዋለሁ።
[9]የሰባቶቹ እናት ትዝለፈለፋለች፤
ትንፋሿም ይጠፋል፤
ገና ቀን ሳለ ፀሐይዋ ትጠልቃለች፤
እርሷም ታፍራለች፤ ትዋረዳለችም፤
የተረፉትንም በጠላቶቻቸው ፊት፣
ለሰይፍ እዳርጋቸዋለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር።

[10]ወይኔ እናቴ! ለምድር ሁሉ፣
የጭቅጭቅና የክርክር ሰው የሆንሁትን
ምነው ወለድሽኝ!
ለማንም አላበደርሁም፤ ከማንም
አልተበደርሁም፤
ነገር ግን ሰው ሁሉ ይረግመኛል።

15፥1 ዘፀ32፥11፤ ዘኍ14፥13-20፤1ሳሙ 1፥20፤7፥8፤1ሳሙ 2፥25፤2ነገ17፥20፤ ኤር7፥16፤16፥13
15፥2 ዘዳ28፥26፤ ኤር14፥12፤42፥22፤ 43፥11፤44፥13፤ሰቆ 4፥9፤ሕዝ12፥11፤ራእ 13፥10
15፥3 ዘሌ26፥22፡ 25፤ዘኍ33፥4፤ዘዳ28፥ 26፤1ነገ21፥19፤2ነገ 9፥36፤ሕዝ14፥21፤ 33፥27
15፥4 ዘዳ 28፥25፤ 2ነገ21፥2፤23፥26-27፤ ኢዮ17፥6፤ኤር24፥9፤ 29፥18፤34፥17
15፥5 ኢሳ27፥11፤ 51፥19፤ኤር13፥14፤ 16፥13፤21፥7፤ናሆ 3፥7
15፥6 ዘዳ32፥15፤ኢ ሳ31፥3፤ኤር6፥19፤7፥ 20፤አሞ7፥8፤ሰፎ1፥4
15፥7 2ዜና28፥22፤ ኢሳ41፥16፤3፥26፤ ኤር18፥21
15፥8 ኢዮ18፥11፤ ኢሳ47፥9፤ኤር4፥7፤ 6፥4
15፥9 1ሳሙ2፥5፤ 2ነገ25፥7፤ኢዮ8፥13፤ ኤር7፥19፤19፥7፤21፥ 7፤25፥31
15፥10 ዘሌ25፥36፤ ነህ5፥1-12፤ኢዮ3፥11 10፥18-19፤ኤር1፥19፤ 6፥10

ይመ) ነጻ ትሆን ዘንድ ዝናብ ማዝነብ የሚችለው እግዚአብሔር ብቻ ነው። *ተስፋችን በአንተ ላይ ነው*፤ የቍ8 ማብ ይመ።

15፥1-9፤ በዚህ ክፍል የሚገኘው ሐሳብ የእግዚአብሔር አጠቃላይ ምላሽ ነው (የ14፥1-15፥9 ማብ ይመ)።

15፥1 *ሙሴና ሳሙኤል*፤ ሁለቱ ስለ በደለኛዋ እስራኤል በመማለድ የታወቁ ነቢያት ነበሩ (ዘፀ32፥11-14፡30-34፤ መዝ99፥6-8 ይመ)። *በፊቴ ቢቆሙ*፤ የእግዚአብሔር አገልጋዮች ሲጸልዩ በእግዚአብሔር ፊት ያላቸውን የአቋቋም ሁኔታ ያሳያል (ዘፍ18፥22 ይመ)። *ከፊቴ አስወጣቸው*፤ ሕዝቡ እጅግ ዐመፀኞች በመሆናቸው፣ ስለ እነርሱ ወይም በእነርሱ የሚቀርበውን ጸሎት እግዚአብሔር ሊሰማ ፈቃደኛ አልነበረም። የእግዚአብሔርን ምሕረት ማግኘት ከማይችሉበት ደረጃ ላይ ደርሰዋል (የ7፥16፤ የ14፥11-12 ማብ ይመ)።

15፥2፤ ሕዝ14፥21፤ 33፥27 ይመ። *ሞት*፤ በመቅሠፍት አማካይነት የሚመጣ ሞት ሊሆን ይችላል፤ 14፥12 (እና ማብ ይመ፤ በዚህ ክፍል እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚቀጣባቸው ሦስቱ ነገሮች "ሰይፍ፣ ራብና ቸነፈር" አብረው ተጠቅሰዋል።

15፥3-4፤ በዘዳ28፥25-26 ላይ አስቀድሞ የተገለጸ ሐሳብ አለው።

15፥3 *አራት ዐይነት*፤ ቍ2 ላይ የተጠቀሱትን አራት ነገሮችን ሳይሆን፣ በሰይፍ የተገደሉትን ሰዎችን ሬሳዎች ከሚያጋጥሙ የወደፊት አስከፊ ዕጣ ፈንታዎች ውስጥ የሦስቱን ማብራሪያ የሚያሳይ ነው። *ውሾች፤* 1ነገ21፥23 ይመ። *የምድር አራዊት*፤ ራእ6፥8 ይመ።

15፥4 *መሰቀቂያ*፤ ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በዘዳ28፥25 ላይ "ማስደንገጫ ነገር" ተብሎ ተተርጕሞአል። *ምናሴ በኢየሩሳሌም ካደረገው*፤ ቅን የነበረው የንጉሡ የኢዮስያስ አያት፣ ምናሴ በይሁዳ ሕዝብ ረዥም ታሪክ ውስጥ እጅግ ክፉ ንጉሥ ነበር (2ነገ21፥1-11፡16 ይመ)። ይሁዳን የኋላ ኋላ እንድትጠፋ ያደረገው የእርሱ ኀጢአት ነበር (2ነገ21፥12-15፤ 23፥26-27፤ 24፥3-4 ይመ)።

15፥5-9፤ በ586 ዓ.ቅ.ክ በኢየሩሳሌም ላይ ስለሚደርሰው ጥፋት የተጻፈ ግጥም ነው (ሰቆ1፥1፡12፡21፤ 2፥13፡20 ይመ)።

15፥5፤ ከማቴ23፥37 ጋር ያነጻጽሩ።

15፥6 *ወደ ኋላም እያፈገፈግሽ ነው*፤ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ወደ ኋላ እየሄድሽ ነው" የሚል ትርጕም አለው (ከ7፥24 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ2፥19 ማብ ይመ)።

15፥7 *በመንሽ እበትናቸዋለሁ*፤ የሩት1፥22 ማብ ይመ። በመንሽ እህልን ከገለባ ማጥራት የፍርድ ማስፈጸሚያ ምሳሌ ሆኖ በተጨማሪ በ51፥2፤ በምሳ20፥8፡26፤ በኢሳ41፥16 ጥቅም ላይ ውሎ ይገኛል። *በአገሪቱ የከተማ ደጆች*፤ በቀላሉ "የአገሪቱ ደጆች" ማለትም ይቻላል (ይኸውም በናሆ3፥13 እንደ ተገለጸው ማለት ነው)፤ ወደ አገሪቱ መግቢያ ደጆች ማለትም ይሆናል። *ሕዝቤን በሐዘን እመታለሁ፤* ጕልማሳ በጦርነት ስለሚያልቅ፣ የይሁዳ ምድርና የኢየሩሳሌም ከተማ ልጆች አንዳቸው በሕይወት አይገኙም (ሕዝ5፥17 ይመ)። *አልተመለሱምና፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ንስሓ አልገቡም" ማለት ሲሆን፣ በአሞ4፥6፡8-11 ላይ "ወደ እኔ አልተመለሳችሁም" ተብሎ የተጻፈውን ያስታውሳል፤ እዚያም ላይ ያለው የዕብራይስጥ ቃል ተመሳሳይ ነው (የ3፥1 ማብ ይመ)።

15፥8 *የመበለቶቻቸውን ቍጥር ከባሕር አሸዋ ይልቅ አበዛለሁ*፤ ዘርህን አበዛለሁ ተብሎ የተሰጠው የኪዳን ተስፋ (ዘፍ22፥17 እና ማብ ይመ) አሳዛኝ የሆነ የተገላቢጦሽ ሁኔታ ነው። *በቀትር … በድንገት*፤ በሞቃት አገር፣ ወታደራዊ ጥቃት ቀትር ላይ ቢሰነዘር የማይታሰብ ነውና አስደንጋጭ ይሆናል (የ6፥4 ማብ ይመ)። *አጥፊውን፤* ባቢሎንን ማለት ነው (የ4፥7 ማብ ይመ)። *ሽብርንና*፤ የ4፥19 ማብ ይመ።

15፥9 *የሰባቶቹ … ፤* ሙሉና በቂ ተብሎ የሚታመን የወንድ ልጆች ቍጥር ነው (ሩት4፥15 እና ማብ ይመ)፤ እነርሱ ወዲያው የሚጠፉ ነበሩ። *ገና ቀን ሳለ ፀሐይዋ ትጠልቃለች፤* አሞ8፥9 ይመ፤ ከማቴ27፥45 ጋር ያነጻጽሩ። *የተረፉትንም፤* "የቀሩትን" ማለት ነው (የ6፥9 ማብ ይመ)። እነርሱም ቢሆኑ ከሰይፍ አያመልጡም፤ ይገደላሉ (ሚክ6፥14 ይመ)።

15፥10-21፤ ከኤርምያስ "ኑዛዜዎች" ይኸኛው ክፍል ሦስተኛው ነው፤ እዚህ ላይ እግዚአብሔር ለሁለቱ ኑዛዜዎች የሰጠው መልስ ይገኝበታል (ቍ11-14፡19-21)።

15፥10፤ 20፥14-15፤ ኢዮ3፥3-10 ይመ። *እናቴ፤* ቍ8 ይመ። በብሉይ ኪዳን ላይ፣ ሁለት ተከታታይ የሆኑ አንቀጾች በዐበይት ቃላት ይተሳሰራሉ። *አላበደርሁም … አልተበደርሁም፤* ሰውን ከሰው ጋር ከሚያጋጭ ወይም ልብን ከሚከፋፍልና ሰውን

[11]*እግዚአብሔር* እንዲህ አለ፤
"በእርግጥ ለበጎ ዐላማ እታደግሃለሁ፤
በመከራና በጭንቅ ጊዜም፣
ጠላቶችህ ደጅ እንዲጠኑህ በእውነት
አደርጋለሁ።
[12]"ሰው ብረትን፣ ከሰሜን የመጣን ብረት፣
ነሐስንስ መስበር ይችላልን?
[13]በመላ አገርህ፣
ስላለው ኀጢአትህ ሁሉ፣
ሀብትና ንብረትህን፣
ያለ ዋጋ አሳልፌ ለምርኮ እሰጣለሁ።
[14]ቍጣዬ በላያችሁ፣
የሚነድ እሳት ትጭራለችና፣
በማታውቀው አገር፣
ለጠላቶችህ[a] ባሪያ አደርግሃለሁ።"

[15]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ ታውቃለህ፤
እንግዲህ አስበኝ፤ ጐብኘኝም፤
አሳዳጆቼን ተበቀልልኝ።
ታጋሽ እንደ መሆንህ አታጥፋኝ፤
ባንተ ምክንያት የሚደርስብኝን ነቀፋ
አስብ።
[16]ቃልህ በተገኘ ጊዜ በላሁት፤
የሠራዊት አምላክ *እግዚአብሔር* ሆይ፤
በስምህ ተጠርቻለሁና፣
ቃልህ ሐሤትና የልብ ደስታ ሆነልኝ።
[17]ፈንጠዝያ ከሚያደርጉት ጋር
አልተቀመጥሁም፤
ከእነርሱም ጋር አልፈነጠዝሁም፤
እጅህ በላዬ ስለ ነበር፣ በቍጣህ ስለ
ሞላኸኝ፣
ለብቻዬ ተቀመጥሁ።
[18]ሕመሜ ለምን ጸናብኝ?
ቍስሌስ ለምን በረታብኝ? ለምንስ
የማይፈወስ ሆነ?
እንደሚያታልል ወንዝ፣
እንደሚያሳስት ምንጭ ትሆንብኛለህን?
[19]ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"ብትመለስ፣ መልሼ አቆምሃለሁ፤
ታገለግለኛለህም፤
የከበረውን ከማይረባው ለይተህ ብትናገር፣
አፍ ትሆነኛለህ፤
እነርሱ ወደ አንተ ይመለሳሉ እንጂ፣
አንተ ወደ እነርሱ አትመለስም፤
[20]ለዚህ ሕዝብ የናስ ቅጥር፣ የተመሸገ የናስ
ቅጥር አደርግሃለሁ፤
ሊታደግህና፣ ላድንህም፣
እኔ ከአንተ ጋር ነኝና፤
ቢዋጉህም እንኳ፣
ሊያሸንፉህ አይችሉም፤"
ይላል *እግዚአብሔር*፤
[21]"ከክፉዎች እጅ እቤዥሃለሁ፤
ከጨካኞችም ጭምደዳ እታደግሃለሁ።"

የጥፋት ቀን

16 የእግዚአብሔር ቃል ወደ እኔ እንዲህ ሲል መጣ፤ [2]"በዚህ ስፍራ

15፥11 ቍ21፥ኤር 21፥1-2፤37፥3፤40፥4፤ 42፥1-3
15፥12 ዘጸ28፥48፤ ኤር28፥14፤ሰቆ1፥14፤ ሆሴ10፥11
15፥13 2ነገ25፥15፤ 24፥13፤መዝ44፥12፤ ኤር17፥3፤ሕዝ 38፥12-13
15፥14 ዘዳ28፥36፤ መዝ21፥9፤ኤር5፥19
15፥15 ዘፀ34፥6፤ መሳ16፥28፤መዝ 44፥22፤69፥7-9፤ 119፥84፤ኤር6፥10
15፥16 ኢዮ15፥11፤ መዝ119፥72፡103፤ ኢሳ43፥7፤ኤር14፥9 ፤ሕዝ2፥8፤3፥3፤ራእ 10፥10
15፥17 ሩት3፥3፤ 2ነገ3፥15፤መዝ1፥1፤ 26፥4-5፤ኤር16፥8
15፥18 ኢዮ6፥4፡15 ፤መዝ9፥10፤ኤር10፥ 19፤30፥12፤ሚክ1፥9
15፥19 ዘፀ4፥16፤ ዘካ3፥7
15፥20 መዝ129፥2 ፤ኢሳ50፥7፤ኤር1፥8፤ 20፥11፤42፥11፤ሕዝ 3፥8
15፥21 ዘፍ48፥16፤ መዝ97፥10፤ኤር1፥8 ፤50፥34
16፥2 ማቴ19፥12፤ 1ቆሮ7፥26-27

[a]14 አንዳንድ የዕብራይስጥ ጽሑፎች፣ ሰብዓ ሊቃናትና ሱርስት ጽሑፎች *ጠላቶችህ እንዲወስዱህ አደርጋለሁ* ይላሉ

ከሚለያይ ጉዳይ ውስጥ ገብቼ አላውቅም ማለት ነው።

15፥11-14፤ በመጀመሪያ እግዚአብሔር ለኤርምያስ ይናገራል (ቍ11)፤ ከዚያም በኋላ ለይሁዳ ሕዝብ (ቍ12-14)።

15፥11፤ እግዚአብሔር ኤርምያስን ያበረታታዋል። *ጠላቶችህ ደጅ እንዲጠኑህ በእውነት አደርጋለሁ፤* ለምሳሌ:- በ21፥1-2፤ 37፥3፤ 38፥14-26፤ 42፥1-3 ላይ ተፈጽሞአል።

15፥12፤ አሉታዊ መልስ የማይሻ ጥያቄ ነው። *ብረት፤* የጥንካሬ ምልክት ነው (28፥13 ይመ)። *ከሰሜን፤* ከባቢሎን ምድር ማለት ነው (የኢሳ41፥25 ማብ ይመ)።

15፥13-14፤ በ17፥3-4 ላይ በአብዛኛው ተደግሞ ይገኛል።

15፥13፤ በ52፥17-23 ላይ ተፈጽሞአል። *ያለ ዋጋ፤* በኢሳ 55፥1 ጋር ያነጻጽሩ። ሰውም ሆነ የምርኮ ንብረት በቀላሉ በነጻ የሚወሰዱ ይሆናሉ (የኢሳ52፥3 ማብ ይመ)።

15፥14 *ቍጣዬ … እሳት ትጭራለችና፤* ከዘዳ32፥22 ቃል በቃል የተወሰደ ሐሳብ ነው።

15፥15 *አንተ ታውቃለህ፤* ኤርምያስ ያለፈበትን መከራ እግዚአብሔር ያውቃል (ቍ10 ይመ)። *አስበኝ፤* የእኔ ነገር እንደሚገድህ ግለጽ ማለት ነው(የዘፍ8፥1 ማብ ይመ)።

15፥16 *ቃልህ … በላሁት፤* ቃልህን አሰላስላለሁ፤ ከራሴ ጋር አዋሕድሁት፤ አካሌም አደረግሁት ማለት ነው (ሕዝ2፥8-3፥3፤ ራእ10፥9-10 ይመ)። *በተገኘ ጊዜ፤* "በመጣ ጊዜ" ማለትም ይቻላል፤ የሚያመለክተውም የሕጉ መጽሐፍ በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት በ621 ዓ.ቅ.ክ በቤተ መቅደስ ውስጥ መገኘቱን ሳይሆን አይቀርም (2ነገ22፥13፤ 23፥2 ይመ፤ በተጨማሪም የ1፥2 ማብ ይመ)። *በስምህ ተጠርቻለሁና፤* 14፥9 ይመ፤ የአንተው ነኝ ማለት ነው (የ7፥10 ማብ ይመ)። … *ሐሤትና የልብ ደስታ ሆነልኝ፤* መዝ1፥2 ይመ።

15፥17 *ለብቻዬ ተቀመጥሁ፤* ኤርምያስ ሚስት አግብቶና በትዳር ተጠምዶ አያውቅም (16፥1 ይመ)፤ የቅርብ ጓደኞቹም እጅግ ጥቂት ነበሩ። *እጅህ፤* የእግዚአብሔርን ተግሣጽ የሚያመለክት ነው (2ነገ3፥15፤ ኢሳ8፥11 እና ማብ፤ ሕዝ1፥3፤ 3፥14፡22፤ 37፥1፤ 40፥1 ይመ)። *በቍጣህ፤* ኤርምያስ በቍጣ የተሞላው ከይሁዳ በደል የተነሣ ነበር (6፥11 ይመ)።

15፥18፤ ኤርምያስ በውስጡ ይሰማው የነበረውን፣ ስለ ተለእኮውና ስለ እግዚአብሔር ታማኝነት ማመንታቱን መልስ በማይሹ በሁለት ጥያቄዎች ይገልጣል። *ሕመሜ … ጸናብኝ? ቍስሌስ … በረታብኝ?* ኢየሩሳሌምም በ30፥12-15 በዚሁ መልክ ተገልጻለች፤ ከዚህም ጋር የእግዚአብሔር ፈዋሽነት ተያይዞ ተጠቅሶአል (30፥17)። *ትሆንብኛለህን?* መዝ22፥1፤ ማቴ27፥46 ይመ። *እንደሚያታልል ወንዝ* "ማታለል" የሚለው ቃል በኢዮ6፥15-20 ላይ ዐልፎ ዐልፎ ውሃ የሚገኝባቸውን ጅረቶች ይገልጣል (በሚክ1፥14 ይመ)። እዚህ ላይ ኤርምያስ እግዚአብሔር ቀደም ሲል፣ "እኔ የሕያው ውሃ ምንጭ ነኝ" ብሎት ስለ ነበር (2፥13 እና ማብ ይመ)፣ ካለበት ሁኔታ ጋር በማመዛዘን ለእግዚአብሔር ቅሬታውን ያሰማል።

15፥19-21፤ እግዚአብሔር በዚህ ክፍል ላይ ኤርምያስ ንስሐ እንዲገባ ያዘዋል፤ ከዚያም እያበረታታው የተልእኮውን ጥሪ ያድስለታል።

15፥19 *ብትመለስ መልሼ አቆምሃለሁ … ይመለሳሉ እንጂ … አትመለስም፤* ለእነዚህ አራት ቃሎችና ሐረጎች የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል፣ ለአራቱም ከአንድ ሥርወ ቃል የመጣ ነው (የ3፥1 ማብ፤ ኢሳ1፥25-26 ይመ)። *ታገለግለኛለህም፤* የዕብራይስጡ ቃል በቁሙ ሲተረጐም፣ "በፊቴ ትቆማለህ" የሚል ነው፤ ይህም የታዛዥ አገልጋይን ተገቢ አቀራረብ ያመለክታል (ዘኍ16፥9፤ ዘዳ10፥8 ይመ)። አፍ ትሆነኛለህ፤ "ስለ እኔ ሆነህ ትናገርልኛለህ" ማለት ነው (1፥9 እና ማብ፤ ዘፀ4፥15-16 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፀ7፥1-2 ማብ ይመ)።

15፥20፤ 1፥8፡18-19 እና ማብ ይመ።

15፥21 *ከክፉዎች … እቤዥሃለሁ፤* ለምሳሌ:- 36፥26፤ 38፥6-13 ይመ።

16፥1-17፥18፤ በዚህ ክፍል ውስጥ የመከራና የማጽናናት ቃል ይገኝበታል፤ ሆኖም ስለ መከራ የተነገረው ይበዛል (16፥1-13፡16-18፤ 16፥21-17፥6፤ 17፥9-13፡18)። የመጀመሪያው ግማሽ ክፍል በስድ ንባብ የቀረበ ሲሆን (16፥1-18)፣ የቀረው ግማሽ ክፍል ደግሞ በግጥም መልክ የቀረበ ነው (16፥19-17፥18)።

16፥2፤ ኤርምያስ የቤት ሰብ ማበረታቻና ድጋፍ ሳያገኝ፣

ሚስት አታግባ፤ ወንዶችና ሴቶች ልጆችም አይኑሩህ፤” [3]በዚህች ምድር ስለሚወለዱ ወንዶችና ሴቶች ልጆች፣ እንዲሁም ስለ እናቶቻቸው ስለ አባቶቻቸው *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ [4]“በአደገኛ በሽታ ይሞታሉ፤ አይለቀስላቸውም፤ አይቀበሩም፤ በምድርም ላይ እንደ ጕድፍ ይጣላሉ:: በሰይፍና በራብ ይጠፋሉ፤ሬሳቸውም ለሰማይ ወፎችና ለምድር አራዊት መብል ይሆናል::”

[5]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ “በረከቴን፣ ፍቅሬንና ምሕረቴን ከዚህ ሕዝብ አርቄ አለሁና፤ ልቅሶ ወዳለበት ቤት አትግባ፤ ታለቅስና ታዝንም ዘንድ አትሂድ” ይላል *እግዚአብሔር*:: [6]“ታላላቆችና ታናናሾች በዚህች ምድር ይሞታሉ፤ አይቀበሩም፤ አይለቀስላቸውም፤ ሰውነቱን የሚቧጥጥላቸው፣ ጠጕሩንም የሚላጭላቸው አይገኝም፤ [7]ሐዘንተኞችን ለማጽናናት የእዝን እንጀራ የሚያመጣ አይኖርም፤ አባትም ሆነ እናት የሞተባቸውንም ለማጽናናት መጠጥ የሚያቀርብ አይገኝም::

[8]“ከእነርሱ ጋር ተቀምጠህ ለመብላትና ለመጠጣት ድግስ ወዳለበት ቤት አትግባ፤ [9]የእስራኤል ስምባክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ ‘እነሆ፤ በዐይናችሁ ፊት፣ በዘመናችሁም የደስታና የሐሤት ድምፅ፣ የሙሽራውንና የሙሽራዪቱን ድምፅ ከዚህ ስፍራ አስወግዳለሁ::’

[10]“ይህን ሁሉ ለዚህ ሕዝብ በምትነግርበት ጊዜ ሰዎቹ፣ ‘*እግዚአብሔር* ይህን ሁሉ ታላቅ ጥፋት በእኛ ላይ ለምን ዐወጀ? በደላችንስ ምንድን ነው? በአምላካችን *በእግዚአብሔር* ላይ የሠራነው ኀጢአት ምንድን ነው?’ ብለው ቢጠይቁህ፣ [11]እንዲህ ትላቸዋለህ፤ ‘አባቶቻችሁ እኔን ስለተውኝ ነው’ ይላል *እግዚአብሔር*፤ ‘ሌሎችን አማልክት በመከተል፣ ስላገለገሏቸውና ስላመለኳቸው ነው፤ ትተውኝ ኰበለሉ፤ ሕጌንም አልጠበቁም:: [12]እናንተም ደግሞ ከአባቶቻችሁ የባሰ ክፉ ነገር አድርጋችኋል፤ እያንዳንዳችሁ እኔን በመታዘዝ ፈንታ የልባችሁን ክፋት ምን ያህል በእልኸኝነት እንደምትከተሉ ተመልከቱ:: [13]ስለዚህ ከዚህች ምድር አውጥቼ፣ እናንተም ሆነ አባቶቻችሁ ወደ ማታውቁት ምድር እጥላችኋለሁ፤ ምሕረትንም አላደርግላችሁምና በዚያ ሌሎችን አማልክት ቀንና ሌሊት ታገለግላላችሁ::’

[14]“ስለዚህ ሰዎች:- ‘እስራኤላውያንን ከግብፅ ምድር ያወጣ ሕያው *እግዚአብሔርን*’ ብለው ከእንግዲህ የማይምሉበት ዘመን ይመጣል” ይላል *እግዚአብሔር*፤ [15]“ነገር ግን፣ ‘እስራኤላውያንን ከሰሜን ምድርና እነርሱን ከበተነባቸው ከሌሎች አገሮች ሁሉ ያወጣ ሕያው *እግዚአብሔርን*’ ይላሉ፤ ለአባቶቻቸው ወደ ሰጠኋቸው ምድር እመልሳቸዋለሁና::

[16]“አሁን ግን ብዙ ዓሣ አጥማጆችን እልካለሁ” ይላል *እግዚአብሔር*፤ “እነርሱም ያጠምዷቸዋል:: ከዚያም በኋላ ብዙ አዳኞችን እሰዳለሁ፤ እነርሱም ከየተራራው፣ ከየኰረብታው ሁሉ ከየዐለቱም ስንጣቂ አድ

16፥3 ኤር6፥21
16፥4 ቍ6፤ዘዳ28፥26፤መዝ79፥1-3፤ኤር9፥22፤14፥12:15፤19፥7፤25፥33
16፥5 ኤር15፥5
16፥6 ቍ4፤ዘሌ19፥28፤21፥5፤ኢዮ1፥20፤ኤር9፥21፤ሕዝ9፥5-6
16፥7 2ሳሙ3፥35፤ኤር22፥10፤ሰቆ1፥9:11፤ሕዝ24፥17፤ሆሴ9፥4
16፥8 ዘፀ32፥6፤መክ7፥2-4፤ኤር15፥17
16፥9 መዝ78፥63፤ኢሳ22፥12-14፤24፥8፤51፥3፤ሕዝ 26፥13፤አሞ 6፥4-7፤ራእ18፥23
16፥10 ዘዳ29፥24፤ኤር5፥19
16፥11 ዘዳ29፥25-26፤1ነገ9፥9፤ኢዮ31፥27፤መዝ106፥35-43
16፥12 ዘፀ32፥8፤መክ9፥3፤ኤር3፥17፤7፥26፤ሕዝ20፥30፤አሞ2፥4፤
16፥13 ዘዳ4፥28፤28፥36፤1ነገ9፥9፤2ዜና7፥20፤ኤር5፥19፤15፥5
16፥14 ዘዳ15፥15፤ኤር29፥10፤30፥3፤31፥27:38
16፥15 ዘዳ30፥3፤መዝ53፥6፤ኢሳ11፥11:12፤14፥1፤ኤር3፥18፤23፥8፤30፥3፤32፥44፤ሕዝ38፥14፤ኢል3፥1

አገልግሎቱንና የሕይወቱን ውጣ ውረድ ብቻውን ተወጣው (የ15፥17 ማብ ይመ):: *አታግባ ... አይኑሩህ፤* በዕብራይስጥ ይህ ሐረግ ጥብቅ ትእዛዝ ያስተላልፋል፤ ትእዛዙ ጠንከር ያለ አሉታዊ ትእዛዝ ነው፤ ይኸውም በዐሠርቱ ትእዛዛት ውስጥ እንዳለው ዐይነት ነው (ዘፀ20፥3-4:7:13-17 ይመ):: *በዚህ ስፍራ፤* በይሁዳና በኢየሩሳሌም ማለት ሲሆን፣ በተለይ ኢየሩሳሌምን የሚያመለክት ነው (ለምሳሌ:- ሶፎ1፥4 ይመ)::

16፥4 *በሽታ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በ14፥18 ላይ “የወደቁትን” ተብሉ ተተርጕሞአል:: *አይለቀስላቸውም፤ አይቀበሩም፤* ቍ6፤ 7፥33 እና ማብ፤ 8፥2፤ 14፥16፤ 25፥33 ይመ:: *ጕድፍ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም በዕብራይስጡ፣ “ፍግ” ማለት ነው (8፥2፤ 9፥22፤ 25፥33 ይመ):: *በሰይፍና በራብ ይጠፋሉ፤* 14፥15-16 ይመ፤ በተጨማሪም የ5፥12 ማብ ይመ:: *ለሰማይ ወፎችና ለምድር አራዊት መብል፤* የ7፥33 ማብ ይመ::

16፥5 *ልቅሶ ወዳለበት ... አትግባ፤* እግዚአብሔር የሰጠውን ተመሳሳይ ትእዛዝ በሕዝ24፥16-17:22-23 ላይ ይመ::

16፥6 *ሰውነቱን የሚቧጥጥላቸው፣ ጠጕሩን የሚላጭላቸው፤* እንደዚህ ዐይነቱ የሐዘን መግለጫ በአሪት ሕግ የተከለከለ ነበር (ዘሌ19፥28፤ 21፥5 እና ማብ፤ ዘዳ14፥1 እና ማብ ይመ)፤ ሆኖም እስራኤላውያን ዐልፎ ዐልፎ ይፈጽሙት ነበር (41፥5፤ ሕዝ7፥18፤ ሚክ1፥16 ይመ)::

16፥7፤ የእዝን እንጀራ ለቀስተኞች ቤት መውሰድ በእስራኤልም ባህል የተለመደ ነው (2ሳሙ3፥35፤ 12፥16-17፤ ሕዝ24፥17:22፤ ሆሴ9፥4 ይመ):: *ለማጽናናት መጠጥ፤* ይህ ሐረግ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “የመጽናኛ” የሚል አገባብ አለው፤ በኋለኛው ዘመን በነበረው የአይሁድ ሃይማኖታዊ ሥርዐት መሠረት ለዋነኛው ባለ ሐዘን ጠጅ ተሞልቶ የሚሰጠው በልዩ ጽዋ ነበር::

16፥8 *ወዳለበት ቤት አትግባ፤* ዘመኑ ደግሶ ለመፈንጠዝም ሆነ ተቀምጦ ከሐዘን ለማጽናናት አመቺ ጊዜ አልነበረም (ቍ5 ይመ)::

16፥9፤ 7፥34፤ 25፥10 ይመ፤ ከ33፥10-11 ጋር ያገናዝቡ::

16፥10-13፤ በ5፥19 ላይ ከተነሣው ጥያቄ ጋር አንድ ዐይነት ነው፤ ሆኖም በዚህኛው ክፍል የተሰጠው መልስ ሰፋ ያለ ነው (9፥12-16፤ 22፥8-9፤ ዘዳ29፥24-28፤ 1ነገ9፥8-9 ይመ)::

16፥10፤ በሚል 1፥6-7፤ 2፥17፤ 3፥7-8:13 ላይ ከቀረቡት ተመሳሳይ ጥያቄዎች ጋር ያነጻጽሩ::

16፥11፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሱት ሰዎች የሠሩትን ኀጢአት መፈጸም ከእግዚአብሔር ጋር የገቡትን ኪዳን ማፍረስ እንደ ሆነ የተገለጠበትን፣ 11፥10 ይመ::

16፥12 *ከአባቶቻችሁ የባሰ ክፉ ነገር አድርጋችኋል፤* 1ነገ14፥9 ይመ:: ሊመጣባቸው ያለው ፍርድና ቅጣት ከእነርሱ በፊት ከነበሩት ትውልዶች ኀጢአት የተነሣ ነው ብሎ ማሰብና ምክንያት መስጠት አይቻልም (31፥29-30፤ ሕዝ18፥2-4 ይመ):: *የልባችሁን ክፋት ... በእልኸኝነት እንደምትከተሉ፤* የ3፥17 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 7፥24 ይመ::

16፥13፤ ዘዳ28፥36:64 ይመ:: *አውጥቼ ... እጥላችኋለሁ፤* ወደ ምርኮ ማለት ነው (7፥15፤ 22፥26፤ ዘዳ29፥28 ይመ):: *እናንተም ሆነ አባቶቻችሁ ወደማታውቁት ምድር፤* የባቢሎን ምድር ነው (9፥16 ይመ)::

16፥14-15፤ ቃሉ በአብዛኛው በ23፥7-8 ላይ ካለው ጋር አንድ ዐይነት ነው:: ክፍሉ የእስራኤልን ሕዝብ የአንድ ሺህ ዓመት ታሪክ ቢጋር ማለትም ከግብፅ ባርነት ነጻ የወጡበትን (1446 ዓ.ቅ.ክ ገደማ)፣ የምርኮውን ዘመን (586 ዓ.ቅ.ክ)፣ ከምርኮ የተመለሱበትን ጊዜ (538 ዓ.ቅ.ክ.) ይገልጣል:: ኢሳ43፥16-21፤ 48፥20-21፤ 51፥9-11 ይመ:: *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የዘፍ42፥15 ማብ ይመ::

16፥15 *ከሰሜን ምድርና፤* የባቢሎንን ምድር የሚያመለክት ነው (የኢሳ41፥25 ማብ ይመ)::

16፥16 *ዓሣ አጥማጆችን ... አዳኞችን፤* ድል አድራጊ ወገኖችን ያመለክታል (ሕዝ12፥13፤ 29፥4፤ አሞ4፥2 እና ማብ ይመ):: *ከየተራራው ከየኰረብታው፤* ሕዝቡ ከጠላቱ አምልጦ ላያመልጥ የሚሸሸግባቸው ናቸው (4፥29 እና ማብ ይመ):: *ከየዐለቱም ስንጣቂ፤* ይህ አባባል ከኤርምያስ መጽሐፍ ውጭ ተጠቅሶ የሚገኘው በኢሳ7፥19 ላይ ብቻ ነው:: እግዚአብሔር እዚህ ላይ

ነው ይደዟቸዋል:: [17]ዐይኔ በመንገዳቸው ሁሉ ላይ ነው፤ በፊቴ የተገለጡ ናቸው፤ ኀጢአታቸውም ከዐይኔ የተሰወረ አይደለም:: [18]ምድሬን በድን በሆኑ አስጸያፊ ጣዖቶቻቸው ስላረከሱ፣ ርስቴንም በአሳፋሪ ነገሮች ስለሞሉ፣ ላደረጉት በደልና ኀጢአት ዕጥፍ እከፍላቸዋለሁ::"

[19]ብርታቴና ምሽጌ፣
በመከራ ቀን መጠጊያዬ የሆንህ
እግዚአብሔር ሆይ፤
አሕዛብ ከምድር ዳርቻ፣
ወደ አንተ መጥተው እንዲህ ይላሉ፤
"አባቶቻችን ለአንዳች ነገር ያልረቧቸውን
ከንቱ ጣዖቶች፣
የሐሰት አማልክትን ወረሱ::
[20]ሰዎች ለራሳቸው አማልክትን ያበጃሉን?
ያደርጉ ይሆናል፤ እንዲህ ዐይነቶቹ ግን
አማልክት አይደሉም::"
[21]"ስለዚህ አስተምራቸዋለሁ፤
ኀይሌንና ታላቅነቴን፣
አሁን አስተምራቸዋለሁ፤
እነርሱም ስሜ *እግዚአብሔር*፣
እንደ ሆነ ያውቃሉ::

17 "የይሁዳ ኀጢአት በብረት ብርዕ፣
በሾለ የአልማዝ ጫፍ፣ ተጽፎአል፤
በልባቸው ጽላት፣
በመሠዊያቸውም ቀንዶች ላይ
ተቀርጾአል::
[2]ልጆቻቸው እንኳ ሳይቀሩ፣
በለመለሙ ዛፎች ሥር፣
ከፍ ባሉ ኰረብቶችም ላይ ያሉትን፣
መሠዊያቸውንና አሼራ የተባለችውን
ጣዖት ምስል[x] ያስባሉ::
[3]በአገርህ ሁሉ ከተፈጸመው ኀጢአት
የተነሣ፣
በምድሪቱ ያለህ ተራራዬ፣[y]
ሀብትህንና ንብረትህን ሁሉ፣
መስገጃ ኰረብቶችህንም ጭምር፣
ለብዝበዛ አደርገዋለሁ::
[4]በገዛ ጥፋትህ፣
የሰጠሁህን ርስት ታጣለህ፤
በማታውቀውም ምድር፣
ለጠላቶችህ ባሪያ አደርግሃለሁ፤
ለዘላለም የሚነደውን፣
የቍጣዬን እሳት ጭረሃልና::"
[5]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"በሰው የሚታመን፣
በሥጋ ለባሽ የሚመካ፣
ልቡንም *ከእግዚአብሔር* የሚያርቅ
የተረገመ ነው::
[6]በምድረ በዳ እንዳለ ቍጥቋጦ ይሆናል፤

[x]2 ወይም *የአሼራ ዐጸድ*
[y]3 ወይም *በምድሪቱ ያሉ ተራራዎቼን*

16፥16 1ሳሙ26፥20፤አሞ4፥2፤9፥3፤ሚክ7፥2፤ዕን1፥14-15
16፥17 ዘፍ3፥8፤ ምሳ15፥3፤መክ12፥14፤መዝ51፥9፤ሰፎ1፥12፤ማር4፥22፤1ቆሮ4፥5፤ዕብ4፥13
16፥18 ዘኍ35፥34፤1ነገ14፥24፤መዝ101፥3፤ኢሳ65፥6፤40፥2፤2፥7፤4፥1፤12፥3፤ሕዝ5፥11፤8፥10፤ራእ18፥6
16፥19 ዘጸ32፥21፤1ሳሙ12፥21፤2ሳሙ22፥3፤መዝ4፥2፤46፥1፤ኢሳ2፥2፤40፥19፤ኤር3፥17፤14፥22
16፥20 መዝ115፥4-7፤ኤር2፥11፤ሮሜ1፥23
16፥21 ዘፀ 3፥15
17፥1 ዘፀ 27፥2፤ ዘዳ6፥6፤ኢዮ19፥24፤2ቆሮ3፥3
17፥2 2ዜና24፥18፤ኤር2፥20
17፥3 2ነገ24፥13፤ኤር26፥18፤15፥13፤ሚክ3፥12
17፥4 ዘዳ28፥48፤ኤር7፥20፤12፥7፤16፥13፤22፥28፤ሰቆ5፥2
17፥5 መዝ108፥12፤ኢሳ2፥22፤2ቆሮ1፥9
17፥6 ዘዳ29፥23፤ኢዮ30፥3፤39፥6፤መዝ107፥34፤ኤር48፥9

ምናልባት "በዐለት ስንጣቂ" ውስጥ እንዳለች በስብሳ የተበላሸችውን ከተልባ እግር የተሠራችውን በፍታ ጨርቅ ሊያሳስብ የተናገረው ይሆናል (13፥4)::

16፥17 *ዐይኔ በመንገዳቸው ሁሉ ላይ ነው፤* 32፥19 ይመ:: *ከዐይኔ የተሰወረ አይደለም፤* 23፥24 ይመ::

16፥18 *ዕጥፍ እከፍላቸዋለሁ፤* 17፥18፤ ኢሳ40፥2 እና ማብ ይመ:: *ምድሬን ... ስላረከሱ፤* በነበራቸው የመንጻት ሕግ መሠረት ራሳቸውን ጠብቀው ባለመገኘታቸው አረከሱት (2፥7፤ 3፥1-2 ይመ፤ በተጨማሪም የዘሌ4፥12 ማብ ይመ):: *በድን በሆኑ አስጸያፊ ጣዖቶቻቸው፤* ዘሌ26፥30 ይመ፤ ጣዖታት የራሳቸው የሆነ ሕይወት የላቸውም (መዝ115፥4-7፤ 135፥15-17 ይመ):: *ርስቴንም፤* የእግዚአብሔር ምድር (17፥4 ይመ፤ በተጨማሪም የ2፥7 ማብ ይመ):: *በአሳፋሪ፤* በእግዚአብሔር ፊት አስጸያፊና አስነዋሪ በሆኑ ሁሉ ማለት ነው (2፥7 ይመ፤ በተጨማሪ የዘሌ 7፥21 ማብ ይመ)::

16፥19-20፤ ነቢዩ በዚህ ክፍል ጥቂት አጫጭር የተስፋ ቃላትን ጠቄም ጠቄም ያደርጋል::

16፥19 *ብርታቴና ... ምሽጌ፣ ... በመከራ ቀን መጠጊያዬ፤* እግዚአብሔር መመኪያና የሚጠብቅ ኀያል አምላክ መሆኑን የሚያመለክቱ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ አባባሎች በዳዊት መዝሙር የተለመዱ ናቸው (ለምሳሌ ያህል:- መዝ18፥1-2፤ 28፥7-8፤ 59፥9: 16-17 ይመ):: *አሕዛብ ... ወደ አንተ መጥተው ...፤* 4፥2 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ኢሳ2፥2-4፤ 42፥4፤ 45፥14፤ 49፥6፤ ዘካ8፥20-23፤ 14፥16 ይመ:: *ከንቱ ጣዖቶች፤* 2፥5 ማብ ይመ:: *ለአንዳች ... ያልረቧቸውን፤* ያስገኙላቸው ጥቅም አልነበረም (የ2፥8 ማብ ይመ):: *የሐሰት አማልክት፤* 5፥7 ይመ::

16፥21-17፥4፤ በቍ1 ላይ እግዚአብሔር ለኤርምያስ በመልስነት የጀመረውን ብርቱ ማስጠንቀቂያ በዚህም ላይ ይቀጥላል::

16፥21 *አስተምራቸዋለሁ ... አስተምራቸዋለሁ ... ያውቃሉ፤* በዕብራይስጡም የሦስቱ ቃላት መሠረት አንድ ነው:: እግዚአብሔር "እንዲያውቁ ያደርጋቸዋል"፤ እነርሱም በእርግጥ "ያውቃሉ":: አስተምራቸዋለሁ፤ እነርሱም ያውቃሉ ቢል የይሁዳን ሕዝብና ሌሎቹንም ሕዝቦች ጭምር ማለቱ ሊሆን ይችላል (ሕዝ36፥23፤ 37፥14 ይመ):: *ስሜ እግዚአብሔር እንደ ሆነ ያውቃሉ፤* በብሉይ ኪዳን "ስም" ሲባል ብዙ ጊዜ "ማንነትን" ወይም "እርሱ ማን እንደ ሆነ" ማለት ነው (የመዝ5፥11 ማብ ይመ):: ኤርምያስ "ስሜን ያውቃሉ" ለሚለው፣ ሕዝቅኤል፣ "እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ" የሚል አቻ የሆነ አገላለጽ አለው::

17፥1 *የይሁዳ ኀጢአት፤* ባዕድ አምልኮ ማለት ነው፤ ለእግዚአብሔር ታማኝ ባለመሆናቸውና ጣዖትን በመከተላቸው አገር አልባ ሆነው በባርነት እንደሚጋዙ ተወስኖባቸዋል (ቍ4ይመ):: *በብረት ብርዕ ... ተጽፎአል፤* ለዘለቄታ እንዲቈዩ የሚፈለጉ የቀረጻ ጽሑፎች የሚጻፉበት ዘዴ ይህ ነበር (ኢዮ 19፥24 ይመ):: *አልማዝ፤* እጅግ ጠንካራ የሆነ የጥንት ሰዎች ይጠቀሙበት የነበረ ክቡር ድንጋይ ነው (ሕዝ3፥9፤ ዘካ7፥12 ይመ):: *በልባቸው ጽላት፤* በተመሳሳይ የአነጋገር ዘይቤ ሰፍሮ የሚገኘውን ምሳ3፥3፤ 7፥3 ይመ:: *በመሠዊያቸውም ቀንዶች፤* የይሁዳ ሕዝብ ከእግዚአብሔር እጅግ የራቀ ስለ ነበር ኀጢአታቸው ተቀርጾ የሚገኘው በልባቸው ላይ ብቻ ሳይሆን፣ በመሠዊያቸውም ላይ ነበሩ፤ ይህም ለስርየት ሳይሆን በእግዚአብሔር ዘንድ ታስቦ እንዲቈይ ነበር (ዘሌ16፥18 ይመ)::

17፥2 *በለመለሙ ዛፎች ... ከፍ ባሉ ኰረብቶችም፤* የ2፥20 ማብ ይመ:: *መሠዊያቸውንና አሼራ የተባለችውን ጣዖት ምስል፤* የዘፀ34፥13፤ የዘዳ7፥5 ማብ ይመ::

17፥3-4፤ ከሞላ ጐደል በ15፥13-14 ላይ ካለው ጋር ይቀራረባል (የዚያኑ ክፍል ማብ ይመ)::

17፥3 *ተራራዬን፤* በኢየሩሳሌም ውስጥ ቤተ መቅደሱ የነበረበትን የጽዮን ተራራ የሚያመለክት ነው (መዝ24፥3፤ ኢሳ 2፥3፤ ዘካ8፥3 ይመ):: *መስገጃ ኰረብቶች፤* ባዕድ አምልኮ የሚካሄድባቸው ቦታዎች ነበሩ::

17፥4 *ርስት፤* የከነዓን ምድር ነው (16፥18 ይመ፤ በተጨማሪም የ2፥7 ማብ ይመ)::

17፥5-8፤ መዝ1 እና ማብ ይመ::

17፥5 *የተረገመ፤* የ11፥3 ማብ ይመ:: *ሥጋ፤* የ"መንፈስ" ተቃራኒ ነው (ኢሳ31፥3 ይመ፤ በተጨማሪም ኢዩ10፥4 ይመ)::

17፥6 *ቍጥቋጦ፤* 48፥6 ይመ፤ ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ከእነዚህ ሁለት ቦታዎች ውጭ የሚገኘው ቦታ በመዝ

መልካም ነገር ሲመጣ አያይም፤
ሰው በሌለበት በጨው ምድር፣
በምድረ በዳ በደረቅ ስፍራ ይቀመጣል።

[7]“ነገር ግን በእግዚአብሔር የሚታመን፣
መታመኛውም እግዚአብሔር የሆነ ሰው
ቡሩክ ነው።
[8]በውሃ ዳር እንደ ተተከለ፣
ሥሩንም ወደ ወንዝ እንደሰደደ
ዛፍ ነው፣
ሙቀት ሲመጣ አይፈራም፤
ቅጠሉም ዘወትር እንደለመለመ ነው፤
በድርቅ ዘመን አይሠጋም፤
ፍሬ ማፍራቱንም አያቋርጥም።”

[9]የሰው ልብ ከሁሉ ይልቅ ተንኰለኛ ነው፤
ፈውስም የለውም፤
ማንስ ሊረዳው ይችላል?

[10]“እኔ እግዚአብሔር ለሰው ሁሉ እንደ
መንገዱ፣
እንደ ሥራው ፍሬ ለመስጠት፣
ልብን እመረምራለሁ፤
የአእምሮንም ሐሳብ እፈትናለሁ።”

[11]ሀብትን በግፍ የሚያከማች ሰው፣
ያልፈለፈለችውን ጫጩት
እንደምትታቀፍ ቆቅ ነው፤
በዕድሜው አጋማሽ ትቶት ይሄዳል፤
በመጨረሻም ሞኝነቱ ይረጋገጣል።

17፥7 መዝ146፥5፤ 26፥1፤34፥8፤40፥4፤ምሳ16፥20፤ኤር39፥18
17፥8 ኢዮ14፥9፤ መዝ1፥3፤92፥12-14፤ ኤር14፥1-6፤ሕዝ 19፥10፤47፥12
17፥9 መክ9፥3፤ ማቴ13፥15፤ማር 7፥21-22
17፥10 ዘሌ26፥28፤ ኢሱ22፥22፤2ዜና 6፥30፤መዝ17፥3፤ 62፥12፤139፥23፤ኤር 11፥20፤12፥13፤14፥1 6፤20፥12፤21፥14፤ 32፥19፤ሕዝ11፥5፤ 38፥10፤ማቴ16፥27፤ ራእ2፥23
17፥11 ሉቃ12፥20
17፥12 ኤር 3፥17
17፥13 መዝ69፥28 ፤71፥5፤87፥6፤ኢሳ 12፥3፤ኤር2፥17፤ 14፥8፤ሕዝ13፥9፤ዳን 12፥1፤ዮሐ4፥10
17፥14 ዘፀ15፥21፤ ኢሳ30፥26፤መዝ 109፥1፤ 119፥94፤ ኤር15፥18
17፥15 ኢሳ5፥19፤ 2ጴጥ3፥4
17፥16 መዝ139፥4
17፥17 መዝ18፥18 ፤46፥1፤88፥15-16፤ ኤር16፥19፤ናሆ1፥7
17፥18 መዝ35፥1-8 ፤ኢሳ40፥2፤ኤር12፥3

[12]የመቅደሳችን ስፍራ፣
ከጥንት ጀምሮ ከፍ ያለ የክብር ዙፋን
ነው።
[13]የእስራኤል ተስፋ እግዚአብሔር ሆይ፤
ጥለውህ የሚሄዱ ሁሉ ያፍራሉ፤
ፊታቸውን ከአንተ የሚመልሱ በዐፈር ላይ
ይደፋሉ፤
የሕይወትን ውሃ ምንጭ፣
እግዚአብሔርን ትተዋልና።

[14]እግዚአብሔር ሆይ፤ ፈውሰኝ፤ እፈወሳለሁ፤
አድነኝ እኔም እድናለሁ፤
አንተ ምስጋናዬ ነህና።
[15]እነርሱ ደጋግመው፣
“የእግዚአብሔር ቃል የት አለ?
እስቲ አሁን ይፈጸም!” ይሉኛል።
[16]እረኛ ሆኜ አንተን ከማገልገል ወደ
ኋላ አላልሁም፤
ክፉ ቀን እንዲመጣ አልተመኘሁም ታውቃለህ፤
ከአንደበቴ የሚወጣውም በፊትህ
ግልጽ ነው።
[17]አስደንጋጭ አትሁንብኝ፤
በመከራ ቀን መሸሸጊያዬ አንተ ነህ።
[18]አሳዳጆቼ ይፈሩ፤
እኔን ግን ከዕፍረት ጠብቀኝ፤
እነርሱ ይደንግጡ፤
እኔን ግን ከድንጋጤ ሰውረኝ፤
ክፉ ቀን አምጣባቸው፤
በዕጥፍ ድርብ ጥፋት አጥፋቸው።

102፥17 ላይ ብቻ ነው፤ በዚያም “የተራቈተ” የሚል ይሰጣል።

17፥7 *የሚታመን፣ መታመኛውም፤* ልክ እንደ አማርኛው የእነዚህ ሁለት ቃላት ሥርወ ቃል ተመሳሳይ ነው።

17፥8 *ተተከለ፤* “ከሌላ ቦታ መጥቶ የተተከለ” ማለት ይቻላል። *ውሃ፤* የጻድቅ ሰው የብርታት ምንጭ ተብሎ የተጠቀሰውን ተመሳሳይ የዕብራይስጥ ሥርወ ቃል በኢሳ44፥4 ይመ። *በድርቅ፤* የ14፥1 ማብ ይመ። *ፍሬ ማፍራቱንም …፤* ኤርምያስ በ12፥1-2 ላይ ላቀረበው አቤቱታ እግዚአብሔር የሰጠው መልስ ነው (የዚያንኑ ማብ ይመ)።

17፥9፤ ነቢዩ በመጀመሪያ ሁኔታውን በማስተዋል ይመለከታል፤ ከዚያም በኋላ መልስ የማይሻ ጥያቄ ይጠይቃል። ይህም ሰው በተፈጥሮ ምን ያህል ክፉ እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው። *ልብ፤* “የሕይወት መመንጫ” የሆነው የሰው ልብ ክፋት በውስጡ ባይበቅል መልካም ነበር (ምሳ4፥23)። *ተንኰለኛ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ሥርወ ቃል “ያዕቆብ” ለሚለውም ስም መሠረት ነው (ያዕቆብ ማለት “ተረከዝ ጉታች” ማለት ሲሆን፣ የዘይቤያዊ አባባሉ ትርጒም፣ “አታላይ” ማለት ነው)።

17፥10፤ እዚህ ላይ እግዚአብሔር ለኤርምያስ ጥያቄ መልስ እየሰጠ ነው። *እንደ መንገዱ፤* ይህ ሐረግ ከዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “የሥራውን ፍሬ” የሚል ይሆናል (ከ6፥19 ጋር ያነጻጽሩ)። *እመረምራለሁ … እፈትናለሁ፤* 11፥20፤ 12፥3 ይመ። *የአእምሮንም ሐሳብ፤* የዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም “ኵላሊት” ይላል (11፥20 ይመ)። የዕብራይስጡ ቃል በ12፥2 ላይ “ልብ” ተብሎ ተተርጒሞአል።

17፥11፤ ነቢዩ የአሰበውን ነጥብ ለመግለጽ በምሳሌያዊ አነጋገር ተጠቅሞአል (በቍ9 እንዳደረገው ማለት ነው)፤ በተለይ ምሳ23፥5 ይመ። *ቆቅ፤* ይህች የአዕዋፍ ዘር በብሉይ ኪዳን ከዚህ ሌላ ተጠቅሳ የምትገኘው በ1ሳሙ26፥20 ላይ ብቻ ነው። *ያስፈለፈለችውን፤* ይህን አባባል ወክሎ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ በሌላ ቦታ የሚገኘው በኢሳ34፥15 ላይ ብቻ ነው። ይሁን እንጂ ተቀራራቢ አባባል በኢል39፥14 ላይ ይገኛል። *በዕድሜው አጋማሽ፤* በዕብራይስጡ አባባል በቀጥታ ሲተረጐም፣ “በቀኖቹ አጋማሽ ላይ” የሚል ነው (በመዝ102፥24 ላይ እንዳለው ነው)። *ሞኝነቱ፤* በሥነ ምግባርም ሆነ በመንፈሳዊ ነገር ያልታረመ ማለት ነው (የምሳ1፥7 ማብ ይመ)።

17፥12-18፤ ኤርምያስ በግሉ “ከተናዘዛቸው” ክፍሎች ይህ አራተኛው ነው።

17፥12 *የክብር ዙፋን፤* የ14፥21 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ኢሳ6፥1 ይመ። ብዙውን ጊዜ እግዚአብሔር በቤተ መቅደሱ ውስጥ በነበረው የኪዳኑ ታቦት ላይ በሁለቱ ኪሩብ መካከል ዙፋን ላይ የሚቀመጥ መሆኑ ተገልጾአል (ለምሳሌ:-መዝ80፥1፤ 99፥1 ይመ)። *ከፍ ያለ፤* የጽዮን ተራራ፣ “ከፍ ያለው የእስራኤል ተራራ” በመባል ይታወቃል (ሕዝ20፥40)። *ከጥንት ጀምሮ፤* ገና ዘመን ሳይቈጠር እግዚአብሔር የቤተ መቅደሱ መትከያ ስፍራ እንድትሆን ጽዮንን መርጦአታል ማለት ነው (ዘፀ15፥17 ይመ)።

17፥13 *የእስራኤል ተስፋ፤* የ14፥8 ማብ ይመ። *ዐፈር፤* የዕብራይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም፣ «መሬት» ማለት ነው፤ ይህም አንዳንድ ጊዜ የሙታንን ዓለም የሚያመለክት ነው (የመዝ61፥2 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም የኢዮ7፥21 ማብ ይመ)፤ አገላለጹ በሕይወት “መጽሐፍ ውስጥ ተጻፈ” የሚለው ሐረግ ተቃራኒ ነው (ዘፀ32፥32፤ ዳን12፥1 ይመ፤ በተጨማሪም መዝ69፥28 እና ማብ፤ ሉቃ10፥20፤ ራእ20፥12፤ 21፥27 ይመ)። *የሕይወትን ውሃ ምንጭ … ትተዋልና፤* ከ15፥18 ጋር ያገናዝቡ፤ የ2፥13 ማብ ይመ።

17፥14 *ፈውሰኝ፤* 15፥18፤ መዝ6፥2 ይመ። *አንተ ምስጋናዬ ነህ፤* “እኔ የማመሰግነው አንተን ነው” ማለትም ይቻላል (ዘዳ10፥21 ይመ)።

17፥15፤ 20፥8 ይመ። የኤርምያስ ባላንጣዎች እርሱ የሐሰት ነቢይ እንደ ሆነ አድርገው ያስወሩበታል (በዘዳ18፥21-22 ይመ)። በዚህ ዐይነት መንገድ ስሙን ማጕደፍ የጀመሩት የይሁዳ ምድር (በ605 ዓ.ቅ.ክ. ከከርከሚሽ ጦርነት በኋላ)፣ በባቢሎናውያን ለመጀመሪያ ጊዜ ከመወረሯ በፊት መሆን አለበት (46፥2 ይመ)።

17፥16 *እረኛ፤* መሪነትን የሚያመለክት አባባል ነው (የ2፥8 ማብ ይመ)፤ በመሆኑም ኤርምያስ የነቢያቱን ሚና ያሳያል።

17፥17 *በመከራ ቀን፤* ቍ18፤ 15፥11 ይመ። *መሸሸጊያዬ፤* የ16፥19 ማብ ይመ።

17፥18 *አሳዳጆቼ፤* 15፥15 ይመ። *በእጥፍ ድርብ፤* 16፥18፤ ኢሳ40፥2 እና ማብ ይመ።

ሰንበትን ማክበር

[19]እግዚአብሔር እንዲህ አለኝ፤ “ሂደህ የይሁዳ ነገሥታት በሚገቡበትና በሚወጡበት በሕዝቡ በር በሌሎቹም የኢየሩሳሌም በሮች ሁሉ ቁም፤ [20]እንዲህም በላቸው፤ ‘በእነዚህ በሮች የምትገቡ የይሁዳ ነገሥታት ሆይ፤ የይሁዳ ሕዝብና በኢየሩሳሌም የምትኖሩ ሁሉ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ስሙ:: [21]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ “በሰንበት ቀን ሸክም ተሸክማችሁ በኢየሩሳሌም በሮች እንዳታስገቡ ለራሳችሁ ተጠንቀቁ:: [22]አባቶቻችሁን እንዳዘዝኋቸው ሰንበትን አክብሩ እንጂ በሰንበት ቀን ከየቤታችሁ ሸክም ይዛችሁ አትውጡ፤ ምንም ሥራ አትሥሩ::” [23]እነርሱ ግን አልሰሙም፤ ልብም አላሉም፤ እንዳይሰሙና እንዳይገሠጹም ዐንገታቸውን አደነደኑ:: [24]ነገር ግን በጥንቃቄ ብትታዘዙኝ ይላል እግዚአብሔር፤ በሰንበትም ቀን በዚህች ከተማ በሮች ሸክም ይዛችሁ ባትገቡ፣ የሰንበትንም ቀን ምንም ሳትሠሩ ብትቀድሱት፣ [25]በዳዊት ዙፋን ላይ የሚቀመጡ ነገሥታትና መኳንንታቸው በዚህች ከተማ በሮች ይገባሉ፤ በፈረሶችና በሠረገሎች ተቀምጠው በይሁዳ ሰዎችና በኢየሩሳሌም ነዋሪዎች ታጅበው ይመጣሉ፤ ይህቺም ከተማ ለዘላለም የሰው መኖሪያ ትሆናለች:: [26]ሰዎች ከይሁዳ ከተሞች፣ ከኢየሩሳሌም ዙሪያ፣ ከብንያምም አገር፣ ከቈላውና ከደጋው አገር እንዲሁም ከኔጌብ የሚቃጠል መሥዋዕትና ሌላ መሥዋዕት፣ የእህል ቍርባን፣ ዕጣንና የምስጋና መሥዋዕት ይዘው ወደ እግዚአብሔር ቤት ይመጣሉ:: [27]ነገር ግን የሰንበትን ቀን ሳትቀድሱ፣ በሰንበት ቀን ሸክም ተሸክማችሁ በኢየሩሳሌም በሮች በመግባት ትእዛዜን ብትጥሱ፣ በኢየሩሳሌም በሮች ላይ ምሽጎቿን የሚበላ፣ የማይጠፋ እሳት እጭራለሁ::”

በሸክላ ሠሪው ቤት

18 ከእግዚአብሔር ወደ ኤርምያስ እንዲህ የሚል ቃል መጣ:- [2]“ተነሥተህ ወደ ሸክላ ሠሪው ቤት ውረድ፤ በዚያ መልእክቴን እሰጥሃለሁ::” [3]እኔም ወደ ሸክላ ሠሪው ቤት ወረድሁ፤ ሸክላውንም በመንኰራኩር ላይ ይሠራ ነበር:: [4]ከጭቃ ይሠራው የነበረውም ሸክላ በእጁ ላይ ተበላሸ፤ ሸክላ ሠሪውም በሚፈልገው ሌላ ቅርጽ መልሶ አበጀው::

[5]የእግዚአብሔርም ቃል ወደ እኔ እንዲህ

17፥19 ኤር7፥2፤ 26፥2
17፥20 ኤር19፥3፤ 22፥2
17፥21 ዘኍ15፥32-36፤ዘዳ5፥14፤ነህ13፥15-21፤ዮሐ5፥10
17፥22 ዘፍ2፥3፤ ዘፀ20፥8፤ኢሳ56፥2-6
17፥23 2ዜና28፥22 ፤ኤር7፥26:28፤19፥15 ፤ዘካ7፥11
17፥24 ቍ 22
17፥25 2ሳሙ7፥13 ፤ኢሳ9፥7፤ኤር22፥2:4 ፤30፥10፤33፥16፤ሕዝ 28፥26ሉቃ1፥32
17፥26 ኤር32፥44፤ 33፥13፤ዘካ7፥7
17፥27 1ነገ9፥6፤ 2ነገ25፥9፤ነህ10፥31 ፤ኤር7፥20፤22፥5፤ ሆሴ8፥14፤አሞ2፥5

17፥19-27፤ ክፍሉ የሚያተኵረው ሰባተኛውን ቀን (ሰንበትን) ስለ ማክበር በተሰጠው ትእዛዝ ላይ ነው፤ ይህ ትእዛዝ እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር የገባውን ኪዳንና በመካከላቸው ያለውን ግንኙነት የሚያመለክት ነበር (ዘፀ31፥13-17፤ ሕዝ20፥12 ይመ)፤ ምናልባትም በዘዳ5፥12-15 ላይ ያለውን በተለይ ይመለከታል (የቍ22 ማብ ልብ ይበሉ)::

17፥19 *በሕዝቡ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ አባባል ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “በሕዝቡ ልጆች” የሚል ሲሆን፣ በ26፥23፤ በ2ነገ23፥6 ላይ እንዲሁም በ2ዜና35፥5:7 ላይ፣ “ተራው ሕዝብ” ተብሎ ተተርጕሞአል:: እዚህ ላይ ያለው አገባብም አጠቃላይ ሕዝቡን የሚያመለክት እንደ መሆኑ፣ ሕዝብ በብዛት የሚሰበሰብበት የቤተ መቅደሱ ምሥራቅ በር መሆን አለበት፤ ነገሥታትም በዚሁ በር መውጣት መግባት ነበረባቸው::

17፥20 *የይሁዳ ነገሥታት፤* በዚህ ጊዜ ሥልጣን ላይ የነበረውንና ቀጥለው የተነሡትን ከዳዊት ሥርወ መንግሥት የነገሡትን የሚያመለክት ነው (ለምሳሌ:- ቍ25፤ 1፥18፤ 2፥26፤ 13፥13፤ 19፥3 ይመ)::

17፥21 *ተጠንቀቁ፤* ኢሱ 23፥11 ይመ:: ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ በዘዳ4፥15፣ “እጅግ ተጠንቀቁ” ተብሎ ተተርጕሞአል፤ በሚል2፥15 ላይ ደግሞ፣ “መንፈሳችሁን ጠብቁ” ተብሎአል፤ ይህም የእግዚአብሔር ትእዛዝ ብርቱና ክቡር መሆኑን አጽንዖት ለመስጠት ነው::

17፥22 *አትውጡ፤* የ16፥2 ማብ ይመ:: በአሉታዊ መልክ የተሰጠው ይህ ትእዛዝ በዕብራይስጡ አገባብ በቍ21 ላይ ከተሰጠው ጠንከር ያለ ነው:: *ሰንበትን አክብሩ እንጂ ... ምንም ሥራ አትሥሩ፤* በዘፀ20፥8:10፤ በዘዳ5፥12:14 ላይ የተሰጠውን ሰንበትን የማክበር ትእዛዝ በቀጥታ የሚጠቅስ ነው:: *እንዳዘዝኋቸው፤* በአጽንኦት የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ በአሪት ዘዳግም ዐሠርቱ ትእዛዛት ላይ ብቻ ሰፍሮ የሚገኘው ነው (ዘዳ5፥12:15-16 ይመ፤ የቍ19-27 ማብ ይመ)::

17፥23 *አልሰሙም ... አንገታቸውን አደነደኑ፤* ከ7፥26 እንዳለ የተጠቀሰ ነው (የዚያን ቍጥር ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 11፥10 ይመ):: *እንዳይሰሙና እንዳይገሠጹ፤* 2፥30፤ 5፥3 ይመ::

17፥25፤ እዚህ ቍጥር ላይ የሚገኘው ሐሳብ በከፊል በ22፥4 ላይ ተደግሞአል:: የንጉሥ ዳዊት ሥርወ መንግሥት ለዘላለም ጸንቶ የሚኖር ነው (23፥5-6፤ 30፥9፤ 33፥15፤ 2ሳሙ7፥12-17 ይመ)፤ ኢየሩሳሌምም ምን ጊዜም መኖሪያ ሆና ከትውልድ ትውልድ ትዘልቃለች (ዘካ2፥2-12፤ 8፥3፤ 14፥11)፤ ይህም የሚሆነው የይሁዳ ሕዝብ ለእግዚአብሔር ታዛዥ ሆነው ሲገኙ ነው (ቍ27 ይመ)፤ በ31፥33-34 መሠረትም ሕዝቡ ታዛዥ ይሆናል::

17፥26 *ከብንያምም አገር፤* የኤርምያስ የትውልድ ስፍራም እዚያ ነበር (1፥1 ይመ):: *ከቈላውና ከደጋው አገር፤* ቈላ የተባለው “ምዕራባዊው የኰረብቶች ግርጌ”፣ ደጋው የተባለው ደግሞ “ኰረብታው አገር” ተብሎ ሊጠራ ይችላል፤ የዘዳ1፥7 ማብ ይመ:: *ከኔጌብ፤* የዘፍ12፥9 ማብ ይመ:: *የምስጋና መሥዋዕት፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “የምስጋና መሥዋዕት በማምጣት” ይላል፤ ‘ይዘው’ ከሚለው ቃል በተጨማሪ ‘ማምጣት’ አብሮ ገብቶ ይታያል:: ይህም የሚያሳየው የምስጋና መሥዋዕት ከተዘረዘሩት ሌሎች መሥዋዕቶች በተለየ መንገድ ትኵረት እንደ ተሰጠውና ሌሎቹም መሥዋዕቶች ከምስጋና ጋር የተያያዙ መሆናቸውን ነው (በ33፥11 እንደተመለከተው ማለት ነው)::

17፥27፤ አለመታዘዝ የእግዚአብሔርን ቍጣ ከማስከተሉም በላይ፣ በቍ24-26 ላይ የተሰጡትን የተስፋ ቃላት (ለጊዜውም ቢሆን) ሊያስቀር ይችላል:: *በኢየሩሳሌም በሮች፤* ሰንበትን አለማክበር ለቅጥሯ መውደም መንሥኤ ይሆናል፤ ሰንበት የማክበርን ትእዛዝ ጥሰው በበሯ ቢወጡ ቢገቡ፣ መውጫ መግቢያቸው ይፈርስባቸዋል:: *ምሽጎቿን የሚበላ ... እሳት እጭራለሁ፤* በዐመፀኛ ከተሞች ላይ የሚደርሰውን የእግዚአብሔር ቍጣ ለመግለጽ የተለመደ የነቢያት አባባል ነው (49፥27፤ 50፥32፤ አሞ 1፥4:7:10:12:14፤2፥2:5፤ ይመ፤ ከኤር21፥14 ጋር ያነጻጽሩ)::

18፥1-20፥18፤ እነዚህ ሦስት ምዕራፎች እግዚአብሔር ኤርምያስን በሸክላ ሠሪው ቤት ባስተማረው ትምህርቶች ላይ ያተኵራሉ፤ ይህም የሆነው ከ605 ዓ.ቅ.ክ በፊት ይመስላል (የ17፥15 ማብ ይመ)::

18፥1-17፤ ሸክላ ሠሪው የሸክላውን ጭቃ እንደ ፈለገው ማድረግ እንደሚችል፣ እግዚአብሔርም በይሁዳ ሕዝብ ላይ ሙሉ ባለሥልጣን ነው::

18፥2 *ውረድ፤* የሸክላ ሠሪው ቤት ምናልባት በሄኖም ልጅ ሸለቆ መውረጃ ላይ በ“ገልበር” አጠገብ ሳይሆን አይቀርም (19፥2 እና ማብ ይመ)::

18፥3 *መንኰራኵር፤* የዕብራይስጡ ቃል በቁሙ ሲተረጐም፣ “ሁለት ድንጋይ” የሚል ነው:: ሁለት መንኰራኵሮች ቀጥ ያለ ዘንግ ላይ ይሰኩና ሸክላ ሠሪው የታችኛውን መንኰራኵር በእግሩ እያዞረ የሚያበጀውን ሸክላ በላይኛው መንኰራኵር ላይ ያስተካክለዋል (ዘንጉ መሬት ውስጥ የተተከለ ነው)::

18፥4 *ተበላሸ፤* በ13፥7 ላይ የተጠቀሰው የበፍታ መቀነትም ከጥቅም ውጭ ሲሆን በዚሁ ቃል ተገልጾአል (የዚያኑ ክፍል ማብ ይመ):: *በሚፈልገው፤* ጕድለት ያለው ባለሙያው ሸክላ

ሲል መጣ፤ 6“የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ሸክላ ሠሪው እንደሚሠራው፣ እኔ በእናንተ ላይ መሥራት አይቻለኝምን?” ይላል እግዚ አብሔር፤ “የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ጭቃው በሸክላ ሠሪው እጅ እንዳለ፣ እናንተም እን ዲሁ በእጄ ውስጥ ናችሁ:: 7አንድ ሕዝብ ወይም መንግሥት እንዲነቀል፣ እንዲፈር ስና እንዲጠፋ በተናገርሁ ጊዜ፣ 8ያስጠነቀ ቅሁት ሕዝብ ከክፋቱ ቢመለስ፣ እኔ ላደ ርስበት ያሰብሁትን ክፉ ነገር እተዋለሁ:: 9በሌላም ጊዜ አንድን ሕዝብ ወይም መን ግሥት አንጸውና እተክለው ዘንድ ተና ግሬ፣ 10በፊቴ ክፉ ነገር ቢያደርግና ባይታ ዘዘኝ፣ አደርግለታለሁ ብዬ ያሰብሁትን መል ካም ነገር አስቀርበታለሁ::

11“አሁንም እንግዲህ ለይሁዳ ሕዝብና በኢ የሩሳሌም ለሚኖሩ እንዲህ በላቸው፤ ‘*እግ ዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “እነሆ፤ ጥፋ ትን እያዘጋጀሁላችሁ ነው፤ ክፋትንም እየጠነ ሰስሁላችሁ ነው:: ስለዚህ ሁላችሁ ከክፉ መንገዳችሁ ተመለሱ፤ መንገዳችሁንና ተግባ ራችሁን አቅኑ::”’ 12እነርሱ ግን፣ ‘በከንቱ አትድከም፤ ባቀድነው እንገፋበታለን፤ እያን ዳንዳችንም የክፉ ልባችንን እልኸኝነት እን ከተላለን’ ይላሉ::”

13ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

“እስቲ አሕዛብን፣
‘እንዲህ ዐይነት ነገር በመካከላችሁ
ተሰምቶ ያውቃል?’ ብላችሁ ጠይቁ::
ድንግሊቱ እስራኤል፣
እጅግ ክፉ ነገር አድርጋለች::
14የሊባኖስ ተራራ ድንጋያማ ተረተር፣
በረዶ ተለይቶት ያውቃልን?
ከጋራው የሚወርደውስ ቀዝቃዛ ውሃ፤
መፍሰሱን ያቋርጣልን?[ጠ]
15ሕዝቤ ግን ረስቶኛል፤
ለማይረቡ ነገሮች ዐጥኖአል፣በራሱ
መንገድ፣
በቀደሞው ጐዳና ተሰናክሎአል፤
በሻካራው መሂጃ፣
ባልቀናውም ጥርጊያ መንገድ ሄዶአል::
16ምድራቸው ባድማ፣
ለዘላለም መሣለቂያ ይሆናል፤
በዚያ የሚያልፍ ሁሉ ይደነቃል፤
በመገረምም ራሱን ይነቀንቃል::
17ከምሥራቅ እንደሚወጣ ነፋስ፣
በጠላቶቻቸው ፊት እበትናቸዋለሁ፤
በመጥፊያቸው ቀን፣
ጀርባዬን እንጂ ፊቴን አላሳያቸውም::”

18እነርሱም፣ “ሕግ ከካህናት፣ ምክር ከጠ ቢባን፣ ቃልም ከነቢያት ስለማይታጣ ኑና በኤርምያስ ላይ እንማከር፤ ኑ፤ በአንደበ ታችን እናጥቃው፣ እርሱ የሚናገረውንም ሁሉ አንስማ” አሉ::

19*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ስማኝ፤
ባላንጣዎቼ የሚሉትን አድምጥ::

18፥6 ዘፍ2፥7፤ ኢሳ 29፥16፤45፥9፤ሮሜ 9፥20-21፤
18፥7 ኤር1፥10
18፥8 ዘፀ32፥14፤ መዝ25፥11፤ኤር 26፥13፤31፥28፤ 36፥3፤42፥10፤ዳን 9፥14፤ሆሴ11፥8-9፤ ኢል2፥13፤ዮና3፥8-10 ፤4፥2
18፥9 ኤር1፥10፤ 31፥28
18፥10 1ሳሙ2፥29 -30፤13፥13፤ኤ1፥10 ፤ሕዝ33፥18
18፥11 ቊ18፤ዘዳ4 4፥30፤2ነገ17፥13፤22 ፥16፤ኢዮ16፥17፤ኢሳ 1፥16-19፤ኤር4፥6፤ 7፥3
18፥12 ኢሳ57፥10፤ ኤር3፥17
18፥13 2ነገ19፥21 ፤ኢሳ66፥8፤ኤር5፥30
18፥15 ኢሳ1፥13፤ 17፥10፤57፥14፤62፥ 10፤ኤር6፥16፤10፥15 ፤44፥15:19፤51፥18፤ ሕዝ44፥12፤ሆሴ11፥2 ፤ሚል2፥8
18፥16 ዘሌ26፥32፤ ዘዳ28፥37፤2ነገ19፥21 ፤ኢዮ16፥4፤መዝ22፥7 ፤ኤር19፥8፤25፥9፤ 42፥18፤ሰቆ1፥12፤ሕዝ 33፥28-29
18፥17 2ዜና29፥6፤ ኢዮ7፥10፤ኤር2፥27፤ 13፥24

[ጠ]14 በዕብራይስጡ የዚህ ዐረፍተ ነገር ትርጒም በግልጽ አይታወቅም

ሠሪ ዘንድ ሳይሆን፣ በራሱ በሸክላው ውስጥ ነበር::

18፥6 *ጭቃው ... እንዳለ፣ እናንተም እንዲሁ ... ናችሁ፤* መጽሐፍ ቅዱስ ብዙውን ጊዜ፣ ሰውን ሸክላ ሠሪ እንደ ሠራው ሸክላ አድርጎ ይገልጠዋል (ኢዩ4፥19 እና ማብ ይመ):: *ሸክላ ሠሪው፤* ለተመሳሳይ ሐረግ የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል በ10፥16 ላይ እግዚአብሔርን ለማመልከት «ፈጣሪ» በሚል ቃል ተተርጒሞአል::

18፥7-10፤ እግዚአብሔር ከሁሉ በላይ ሥልጣን ቢኖ ረውም፣ ሰው ከታዘዘውና ከኀጢአቱ ከተመለሰ ይቅር ሊለው ሊባ ርከው፣ እምቢ ካለና ካልታዘዘ ደግሞ ፍርድንና ጥፋትን ሊያስ ከትልበት በሰው ነጻ ምርጫ ላይ የመደገፍ አግራጭ እንዳለው ይገልጻል:: *ቢ(መለስ) ... ቢያደርግና ... ፤* የእግዚአብሔር የተስፋ ቃልና ማስጠንቀቂያው የሰውን ተግባር ይመረኰዛሉ:: የማ ይለወጠው እግዚአብሔር (ዘሌ23፥19፤ ሚል3፥6፤ ያዕ1፥17 ይመ) እንደ ሰው አቀባበል ሁኔታ በሰው ላይ ይፈጸም ዘንድ አስቀድሞ የተነገረውን ይለውጣል (የ4፥28 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ኢል 2፥13፤ ዮና3፥9 እና ማብ፤ ዮና3፥8-4፥2፤ 4፥11 ይመ)::

18፥7 *እንዲነቀል፣ እንዲፈርስና እንዲጠፋ፤* 1፥10 እና ማብ ይመ::

18፥8፤ 26፥3 ይመ:: *ከክፋቱ ... ክፉ ነገር፤* በዕብራ ይስጥም የሁለቱ ሥርወ ቃል አመጣጥ አንድ ነው (በቍ11 ላይም)::

18፥9 *አንጸውና እተክለው፤* 1፥10 እና ማብ ይመ::

18፥11 *እየጠነሰስሁላችሁ፤* አስ8፥3፤ 9፥25፤ ሕዝ38፥10 ይመ:: *ከ... ተመለሱ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል በቍ8 ላይም “ቢመለስ” ተብሎ ተተርጒሞአል::

18፥12 *በከንቱ አትድከም፤* 2፥25 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ57፥10 ማብ ይመ:: *እያንዳንዳችንም የክፉ ልባችንን እልኸኝነት እንከተላለን፤* የ3፥17 ማብ ይመ::

18፥13-17፤ 2፥10-13 ይመ::

18፥13 *ድንግሊቱ እስራኤል፤* 14፥17 እና ማብ ይመ:: *ክፉ ነገር፤* 5፥30፤ 23፥14፤ ሆሴ6፥10 ይመ::

18፥14-15፤ ተፈጥሮ አስተማማኝ ብትሆንም (ቍ14)፣ ይሁዳ ተለዋዋጭና ከሓዲ ናት (ቍ15)::

18፥14 *የሊባኖስ፤* ከፍታው ከ10,000 ጫማ በላይ የሆነ፣ በሰሜኑ በኩል ከሚገኙት ትልልቅ ተራሮች አንዱ ነው (22፥6 ይመ)::

18፥15 *ሕዝቤ ... ረስቶኛል፤* 2፥32 ላይ ያለው ተድጋ ግሞአል (ያንኑ ማብ ይመ):: ዐጥኖአል፤ የ1፥16 ማብ ይመ:: *ለማ ይረቡ ነገሮች፤* የዕብራይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም፣ “ከንቱ” የሚል ትርጒም አለው (መዝ31፥6 ይመ):: ለዚህ የገባው የዕብራ ይስጥ ቃል በ2፥5 ወይም በ2፥8 ላይ ከሚገኘው የተለየ ነው (የ2፥8 ማብ ይመ):: *ተሰናክሎአል፤* 2ዜና 28፥23 ይመ:: *በቀድ ሞው ጐዳና፤* የ6፥16 ማብ ይመ:: *ባልቀናውም ጥርጊያ መንገድ፤* የኢሳ35፥8 ማብ ይመ::

18፥16 *ባድማ ... ይደነቃል፤* በዕብራይስጡ ለእነዚህ የገቡት ቃላት ከተመሳሳይ ሥርወ ቃል የወጡ ናቸው:: *መሣለቂያ፤* 19፥8፤ 25፥9:18፤ 29፥18፤ 51፥37 ይመ:: ይህ ቃል ድንጋጤን፣ ማሾፍን ወይም ማቃለልን ለመግለጽ ማፍዋጨትን ያመለክታል:: *ሁሉ ይደነቃል፤* 19፥8፤ 1ነገ9፥8 ይመ:: *ራሱን ይነቀንቃል፤* 48፥27፤ ኢዮ16፥4 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም መዝ44፥14፤ 109፥25 ይመ::

18፥17 *ከምሥራቅ እንደሚወጣ ነፋስ፤* የ4፥11 ማብ ይመ፤ በተጨማሪ መዝ48፥7 ይመ:: *ጀርባዬን እንጂ ፊቴን አላሳያቸውም፤* ሕዝቡ ራሱ በእግዚአብሔር ላይ እንዳደረገው ማለት ነው (2፥27 ይመ):: ፊቱ የበረከትና የሞገስ ትእምርት ነው (ዘኍ6፥24-26 ይመ)::

18፥18-23፤ ከኤርምያስ “የኑዛዜ” ክፍሎች ይህ አምስተ ኛው ነው::

18፥18 *እነርሱም፤* የኤርምያስ ባላንጣዎች ናቸው (የ17፥15 ማብ ይመ):: *በኤርምያስ ላይ እንማከር፤* ቍ12፤ 11፥18-23፤ 12፥6፤ 15፥10-11: 15-21 ይመ:: *ሕግ ከካህናት፤* ሕ ጉን ማስተማር የካህናት ተግባር ነበር (የዘዳ31፥11 ማብ ይመ):: *ከካህናት ... ከጠቢባን ... ከነቢያት፤* 8፥8-10 ይመ፤ በተጨ ማሪም ሕዝ7፥26 ይመ (በአብዛኛው ጥቅስ ላይ ‘ጠቢባን’ በሚ ለው ምትክ ‘ሽማግሌዎች’ ተብሎአል):: *በአንደበታችን እናጥ ቃው፤* የ9፥3 ማብ ይመ::

[20]የመልካም ተግባር ወሮታው ክፉ ነውን?
እነርሱ ግን ጕድጓድ ቈፈሩልኝ፤
ቍጣህን ከእነርሱ እንድትመልስ፣
በፊትህ ቆሜ ፣
ስለ እነርሱ እንደ ተናገርሁ አስብ።
[21]ስለዚህ ልጆቻቸውን ለራብ፣
ለሰይፍም ስለት አሳልፈህ ስጥ፤
ሚስቶቻቸው የወላድ መካን፣ መበለትም ይሁኑ፤
ወንዶቻቸው በሞት ይቀሠፉ፤
ጕልማሶቻቸው በጦር ሜዳ ለሰይፍ ይዳረጉ።
[22]ሊይዙኝ ጕድጓድ ስለ ቈፈሩ፣
ለእግሮቼም በስውር ወጥመድ ስለ ዘረጉ፣
በድንገት ወራሪ ስታመጣባቸው፣
ከቤታቸው ጩኸት ይሰማ።
[23]አንተ ግን እግዚአብሔር ሆይ፤
ሊገድሉኝ ያሴሩብኝን ሴራ ሁሉ ታውቃለህ፤
በደላቸውን ይቅር አትበል፤
ኀጢአታቸውንም ከፊትህ አትደምስስ፤
በፊትህ ወድቀው የተጣሉ ይሁኑ፤
በቍጣህም ጊዜ አትማራቸው።

19 እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ሂድህ፣ ከሸክላ ሠሪ ገምቦ ግዛ፤ ከሕዝቡና ከካህናቱ መካከል ታላላቅ የሆኑትን አንዳንዶቹን ይዘህ፣ [2]በገል በር መግቢያ አጠገብ ወዳለው ወደ ሄኖም ልጅ ሸለቆ ውጣ፤ በዚያም የምነግርህን ቃል ተናገር፤ [3]እንዲህም በል፤ 'የይሁዳ ነገሥታትና በኢየሩሳሌም የምትኖሩ ሆይ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ስሙ፤ የእስራኤል አምላክ የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ለሰሚው ሁሉ ጆሮ የሚዘገንን ክፉ ነገር እነሆ በዚህ ስፍራ አመጣለሁ፤ [4]እኔን ትተውኛል፣ ይህን ስፍራ የባዕድ አማልክት ቦታ አድርገው ታልና። እነርሱም ሆኑ አባቶቻቸው፣ የይሁዳ ነገሥታትም ለማያውቋቸው አማልክት ሠውተዋል፤ ይህንም ስፍራ በንጹሐን ደም ሞልተውታል፤ [5]እኔም ያላዘዝኋቸውን፣ ያልተናገርኋቸውን፣ ፈጽሞም ያላሰብሁትን፣ ወንዶች ልጆቻቸውን በእሳት ሊሠውለት ለበአል መስገጃ ኰረብታዎች ሠርተዋል። [6]ስለዚህ ሰዎች ይህን ስፍራ የዕርድ ሸለቆ እንጂ፣ ከእንግዲህ ቶፌት ወይም የሄኖም ልጅ ሸለቆ ብለው የማይጠሩበት ዘመን ይመጣል፤ ይላል እግዚአብሔር።

[7]" 'በዚህ ስፍራ የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ዕቅድ አፈርሳለሁ፤[ω] በጠላቶቻቸው ፊት ሕይወታቸውን በሚሹት እጅ በሰይፍ እንዲወድቁ አደርጋለሁ፤ ሬሳቸውንም ለሰማይ ወፎችና ለምድር አራዊት ምግብ አደርጌ እሰጣለሁ። [8]ይህችን ከተማ ድምጥማጧን አጠፋለሁ፤ ለመሣለቂያም አደርጋታለሁ፤ በዚያም የሚያልፉ ሁሉ ከደረሰባት

[ω]7 *አፈርሳለሁ* የሚለው የዕብራይስጡ ቃል አነባበብ *ገንቦ* ከሚለው ጋር ይመሳሰላል (ቍ1እና 10 ይመ)።

18፥18 ቍ11፤ኢዮ 5፥13፤መዝ52፥2፤ 64፥2-8፤ኤር2፥8፤ 5፥13፤9፥3፤11፥19፤ ሕዝ7፥26፤ሐጌ2፥11፤ ሚል2፥7
18፥19 መዝ71፥13
18፥20 ዘፍ20፥7፤ 44፥4፤ዘጸ9፥19፤መዝ 35፥7፤57፥6፤106፥23 ፤119፥85፤ኤር14፥7-9፤15፥1
18፥21 1ሳሙ15፥ 33፤መዝ63፥10፤ 109፥9፤ኢሳ9፥17፤ 47፥9፤ኤር11፥22፤ 14፥16፤ሰቆ 5፥3
18፥22 መዝ35፥15 ፤119፥85፤140፥5፤ኤር5፥26፤6፥26፤20፥10
18፥23 ነህ4፥5፤መዝ 59፥5፤ኤር10፥24፤ 11፥21፤37፥15
19፥1 ዘኍ11፥17፤ 1ነገ8፥1፤ኤር18፥2
19፥2 ኢሱ 15፥8
19፥3 1ሳሙ3፥11፤ ኤር17፥20፤ 6፥19
19፥4 ዘፀ20፥3፤ዘሌ 18፥21፤ዘዳ31፥16፤ 2ነገ21፥16፤ኢሳ 65፥11፤ ኤር1፥16
19፥5 ዘሌ18፥21፤ 2ነገ3፥27፤መዝ106፥ 37-38፤ኤር7፥31፤ሕዝ 16፥36
19፥6 ኢሱ15፥8፤ 2ነገ23፥10፤ኤር7፥32
19፥7 ቍ9፤ዘሌ

18፥20 *የመልካም ... ወሮታው ክፉ፤* መዝ35፥12 ይመ። *ጕድጓድ ቈፈሩልኝ፤* ጠላቶቹ በእርሱ ላይ ያሤሩትን የሚገልጥ አባባል ነው (ቍ22፤ መዝ57፥6 እና ማብ፤ ምሳ22፥14፤ 23፥27 ይመ)። *በፊትህ ቆሜ፤* የ51፥1 ማብ ይመ። *ስለ እነርሱ እንደ ተናገርሁ፤* 14፥7-9፡21 ይመ።

18፥21 *ለሰይፍም ስለት አሳልፈህ ስጥ፤* ለዚህ ሐረግ የገባው የዕብራይስጡ አቻ በመዝ63፥10፤ በሕዝ35፥5 ላይም ይገኛል። *በሞት ይቀሠፉ፤* በዕብራይስጥ ቋንቋ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "በሞት ይታረዱ" የሚል ነው፤ ምናልባትም ቸነፈርን ለማመልከት፣ በ15፥2 ላይ ባለው መልክ ገብቶ ሊሆን ይችላል (የዚያኑ ማብ ይመ)።

18፥22-23፤ መዝ141፥8-10 ይመ።

18፥22 *በስውር ወጥመድ፤* መዝ140፥5፤141፥8-10 ይመ።

18፥23 *እግዚአብሔር ሆይ፣ ... ታውቃለህ፤* 12፥3፤ 15፥15 ይመ። *በደላቸውን ይቅር አትበል ... በፊትህ ወድቀው የተጣሉ ይሁኑ፤* ይህ ጸሎት ከግል የበቀል ፍላጎት የመነጨ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔርን ቅን ፍርድ ከመሻት የተነሣ የቀረበ ጥሪ ነው።

19፥1-15፤ ኤርምያስ ሆን ብሎ የሰበረው ገምቦ (ቍ1-10) ሊመጣ ያለውን የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን መጥፋት የሚያመለክት ነው (ቍ11-15)። በምዕ18 ላይ የሸክላው ጭቃ እርጥብና እንደ ፈለጉት ሊጠፈጠፍ የሚቻል ነበር፤ በመሆኑም በፈለጉት ቅርጽ ደጋግሞ ማበጀት ጭቃው ገና እርጥብ በመሆኑ፣ ቅርጹን ማስተካከል ያስችላል፤ በዚህም መንገድ ተፈላጊውን ቅርጽ ማግኘት ይቻላል (18፥1-11 ይመ)። በምዕ19 ላይ ግን የሸክላው ጭቃ ደርቆ ጠንክሮአል፤ የተሠራው ገምቦ ሊያገለግል ካልቻለ፣ ያለው ምርጫ ሰባብሮ መጣል ብቻ ነው (ቍ11ይመ)።

19፥1 *ገምቦ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል፣ ዕቃው ቀጠን ያለ አንገት ያለውና መጠኑ አነስተኛ እንደሆነ ያመለክታል። *ታላላቅ የሆኑትን፤* የዘፀ3፥16 ማብ ይመ። *ከሕዝቡና፤* 1ነገ8፥1-3 ይመ። *ከካህናቱ፤* 2ነገ19፥2 ይመ። በእስራኤል አገር የሽማግሌ ወገን በሁለት ቡድብ የተከፈለ ነበር፤ አንደኛው ወገን ማኅበራዊ ጕዳይን የሚፈጽም ሲሆን፣ ሌላው ወገን ደግሞ ሃይማኖት ነክ ተግባራትን የሚያከናውን ነበር።

19፥2 *ሄኖም ልጅ ሸለቆ፤* የ7፥31 ማብ ይመ። *በገል በር፤* "ገል" ለሚለው የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ሸክላ" ተብሎ በቍ1 ላይ ከተጠቀሰው ቃል ጋር አንድ ዐይነት ነው። ይህ 'የገል በር' የተባለው ስፍራ፣ ወደ ኢየሩሳሌም ከሚያስገቡት የቅጥር በሮች አንዱ ሲሆን፣ በነህ2፥13 (የዚህን ማብ ይመ)። 3፥13-14፤ 12፥31 ላይ "የጕድፍ መጣያ በር" ከተባለው በር አንድ እንደ ሆነ አንዳንድ የአይሁድ የብሉይ ኪዳን ትርጕሞች ይናገራሉ፤ የገል በር የተባለበት ምክንያትም በበሩ ትይዩ፣ የሸክላ ስባሪ መጣያ ስፍራ ስለ ነበር ነው።

19፥3 *ነገሥታት፤* የ17፥20 ማብ ይመ። *ለሰሚው ... ጆሮ የሚዘገንን ክፉ ነገር፤* በ2ነገ21፥12 ላይ ካለው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይ ነው (1ሳሙ3፥11 ይመ)። አገላለጹ ስለ አንድ አሥጊ ሁኔታ በተነገረ ጊዜ፣ የሚመጣውን የድንጋጤ ስሜት የሚያመለክት ነው።

19፥4 *እነርሱም፤* ባዕድ አምልኮን ከእውነተኛው አምላክ አምልኮ ጋር ያጣመሩትን ሁሉ ማለት ነው። *ይህን ... ቦታ፤* ኢየሩሳሌምን ነው። *ሠውተዋል፤* ለዚህ ሐረግ የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ዕጣን ማጠን" ተብሎ በዚሁ በኤርምያስ መጽሐፍ ላይ ተተርጕሞአል። (የ1፥16 ማብ ይመ)። *ይህንም ስፍራ በንጹሐን ደም ሞልተውታል፤* የእግዚአብሔርን ሰዎች ደም ለማለት ነው (2፥34፤ 7፥6፤ 22፥3፡17፤ 26፥15 ይመ)፤ በተለይም ንጉሥ ምናሴ በጭካኔ ያፈሰሰው ዐይነት ማለት ነው (15፥4 እና ማብ ይመ፤ በተለይም 2ነገ21፥16 በተጨማሪ ይመ)።

19፥5-6፤ ከ7፥31-32 ተደጋግሞ የተጠቀሰ ነው (የዚያኑን ማብ ይመ)።

19፥7 *አፈርሳለሁ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም፣ "አፈሳለሁ" የሚል ነው (የቍ1 ማብ ይመ)፤ የዚሁ ቃል ድምፀት፣ "ገምቦ"ን ከሚተካው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው። ኤርምያስ ይህን በሚናገርበት ጊዜ ምናልባት ከገምቦው ውሃ እያፈሰሰ ሊሆን ይችላል (ከ2ሳሙ 14፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። *በጠላቶቻቸው ፊት ... በሰይፍ እንዲወድቁ፤* ባቢሎናውያን የእግዚአብሔር የመቅጫ በትር ናቸው (20፥6 ይመ)። *ሬሳቸውንም ... ለምድር አራዊት ምግብ፤* የ7፥33 ማብ ይመ።

19፥8፤ በ18፥16 ላይ የተነገረውን አባባል ያንጸባርቃል (የዚያን ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ሕዝ27፥35፤ ሶፎ2፥15 ይመ)። *ለመሣለቂያም ... ያሾፉሉም፤* በዕብራይስጡ እንዚህም ከአንድ

ጕዳት የተነሣ ወይ ጕድ! ይላሉ ያሾፉሉም። [9]የወንዶችና የሴቶች ልጆቻቸውን ሥጋ እንዲበሉ አደርጋለሁ፤ ሕይወታቸውን ለማጥፋት የሚሹ ጠላቶቻቸው ከበው ሲያስጨንቋቸው፣ አንዱ የሌላውን ሥጋ ይበላል።'

[10]"ገምቦውንም ከአንተ ጋር በሄዱ ሰዎች ፊት ትሰብራለህ፤ [11]እንዲህም ትላቸዋለህ፤ 'የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "የሸክላ ሠሪው ገንቦ እንደ ተሰበረና ሊጠገን እንደማይቻል፣ ይህን ሕዝብና ይህቺን ከተማ እንዲሁ እሰብራለሁ፤ የቀብር ቦታ ከመታጣቱ የተነሣ ሙታናቸውን በቶፌት ይቀብራሉ። [12]በዚህ ስፍራና በውስጡም በሚኖሩት ላይ ይህን አደርጋለሁ፤ ይላል *እግዚአብሔር*። ይህቺን ከተማ እንደ ቶፌት አደርጋታለሁ። [13]በጣራዎቻቸው ላይ ለሰማይ ሰራዊት ዕጣን የታጠነባቸውና ለባዕዳን አማልክት የመጠጥ ቍርባን የቀረበባቸው፣ የኢየሩሳሌም ቤቶችና የይሁዳ ነገሥታት ቤቶች እንደ ቶፌት የረከሱ ይሆናሉ።

[14]ኤርምያስም *እግዚአብሔር* ትንቢት እንዲናገር ልኮት ከነበረበት ከቶፌት ተመልሶ፣ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ አደባባይ በመቆም፣ ለሕዝቡ ሁሉ እንዲህ አለ፤ [15]"የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'እነሆ ዐንገታቸውን በማደንደን ቃሌን ስላልሰሙ በዚህች ከተማና በዙሪያዋ ባሉ መንደሮች ሁሉ ላይ ላደርስ ያሰብሁትን ጥፋት ሁሉ አመጣለሁ።" '

26፥17፤ዘዳ28፥25:26፤መዝ33፥10-11፤ኤር16፥4፤34፥20
19፥8 ዘሌ26፥32፤ ዘዳ28፥37፤29፥22፤ ኤር18፥16፤25፥9፤ሰቆ2፥15-16
19፥9 ቍ7፤ዘሌ26፥ 29፤ዘዳ28፥49-57፤ኤር21፥7፤34፥20፤ሰቆ4፥10
19፥10 ቍ1፤መዝ2፥9፤ኤር13፥14
19፥11 መዝ2፥9፤ ኢሳ30፥14፤ኤር7፥32
19፥13 ዘዳ4፥19፤ 2ነገ17፥16፤23፥12፤ ኢዮ38፥32፤መዝ74፥7፤ኢሳ57፥6፤ ኤር8፥2፤32፥29፤ 52፥13፤ሕዝ16፥41፤ 20፥28፤ሐሥ7፥42
19፥14 2ዜና20፥5፤ ኤር7፥2፤26፥2
19፥15 ቍ3፤ነህ 9፥16፤ኤር11፥11፤ 22፥21፤ሐሥ7፥51
20፥1 2ነገ25፥18፤ 1ዜና24፥14፤ሉቃ 22፥52
20፥2 ዘዳ25፥2-3፤ ኢዮ29፥7፤13፥27፤ ኤር 1፥19፤15፥15፤ 9፥26፤37፥13:15፤ 38፥7፤ዘካ14፥10፤

ኤርምያስና ጳስኮር

20 *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ውስጥ አለቃ የነበረው፣ የኢሜር ልጅ ካህኑ ጳስኮር እነዚህን ነገሮች ኤርምያስ እንደ ተነበየ በሰማ ጊዜ፣ [2]ነቢዩ ኤርምያስን መታው፣ *በእግዚአብሔርም* ቤተ መቅደስ በላይኛው የብንያም በር በእግር ግንድ ጠረቀው። [3]በማግስቱም ጳስኮር ኤርምያስን ከተጠረቀበት ግንድ አወጣው፤ ኤርምያስም እንዲህ አለው፤ "*እግዚአብሔር* ከእንግዲህ ማጎርሚሳቢብ[a] ብሎ ይጠራሃል እንጂ ጳስኮር አይልህም፤ [4]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ 'አንተንና ባልንጀሮችህን ሁሉ ለሽብር እዳርጋለሁ፤ የገዛ ዐይንህ እያየ በጠላቶቻቸው ሰይፍ ይወድቃሉ። ይሁዳን ሁሉ ለባቢሎን ንጉሥ አሳልፌ እሰጣለሁ፤

ሐሥ16፥24፤2ቆሮ11፥24፤ዕብ11፥36 20፥3 ቍ10፤መዝ31፥13፤ ሆሴ1፥4 20፥4 ኤር13፥19፤21፥10፤25፥9፤29፥21፤39፥9፤52፥27

[a]3 *ማጎርሚሳቢብ ማለት ዙሪያ-ገባው ሽብር ማለት ነው*

ሥርወ ቃል የተገኙ ናቸው። ወይ ጕድ! ይላሉ፤ ሁለቱም በዕብራይስጡ ከአንድ ሥርወ ቃል የተገኙ ናቸው።

19፥9፤ ኪዳኑን ካለመጠበቅ የተነሣ ሊመጡ ከሚችሉት የእርግማን ዐይነቶች አንዱ ነው (ዘሌ 26፥29፤ ዘዳ 28፥53-57 ይመ)። *የወንዶችና የሴቶች ልጆቻቸውን ሥጋ እንዲበሉ ... አንዱ የሌላውን ሥጋ ይበላል፤* ኢየሩሳሌም በባቢሎናውያን በ586 ዓ.ቅ.ክ ተከባ፣ ምግብ ከኩተማዪቱ ጨርሶ በጠፋ ጊዜ፣ ሰው ሰውን በልቶአል (ሰቆ2፥20፤ 4፥10፤ ሕዝ5፥10 ይመ)። ይህ ዘግናኝ ድርጊት በእስራኤል አገር ያልተለመደ ነው ማለት አይቻልም (2ነገ6፥28-29 ይመ)፤ እንደ ገናም ደግሞ በ70 ዓ.ም ሮማውያን ኢየሩሳሌምን በከበቡ ጊዜ ይኸው ድርጊት ተፈጽሞአል (ዘካ11፥9 እና ማብ ይመ)።

19፥11 *የሸክላ ሠሪው ገምቦ እንደ ተሰበረና ... ይህን ሕዝብና ... እሰብራለሁ፤* ተሠርቶ ያበቃለት ሸክላ ከደረቀ በኋላ ቢሰበር መልሶ መጠገኑ ይከብዳል፤ ይህም የሚያሳየው በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላይ የተላለፈው ፍርድ ምን ያህል የከፋ እንደ ሆነ ነው፤ ሆኖም እግዚአብሔር ከምሕረቱ የተነሣ የእስራኤልን ሕዝብ፣ ዛሬም ቢሆን ያለ ትሩፍ አልተወውም (ኢሳ1፥9 ይመ)። *ሊጠገን እንደማይቻል፤* የቍ1-15 ማብ ይመ።

19፥13 *እንደ ቶፌት የረከሱ ይሆናሉ፤* ንጉሥ ኢዮስያስ ቀደም ብሎም ቶፌትን 'ርኩስ አድርጎአል' (2ነገ23፥10)። *በጣራዎቻቸው ላይ፤* 32፥29 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ15፥3 ማብ ይመ። *ዕጣን የታጠነባቸውና፤* የ1፥16 ማብ ይመ። የይሁዳ ነገሥታት በኢየሩሳሌም በነበሩ አብያተ መንግሥቶቻቸው ጣራ ላይ፣ የአረማውያንን መሠዊያዎች አሠርተው ነበር (2ነገ23፥12 ይመ)። *ለሰማይ ሰራዊት፤* ፀሓይን፣ ጨረቃንና ከዋክብትን ማምለክ በይሁዳ ዘንድ እንደ ነበረ፣ ወደ ኋላ ከተነሡት ነገሥታታቸው ታሪክ መገንዘብ ይቻላል (ለምሳሌ:- 2ነገ17፥16፤ 21፥3:5፤ 23፥4-5፤ ሶፎ1፥5 ይመ)። *ለባዕዳን አማልክት የመጠጥ ቍርባን፤* የ7፥18 ማብ ይመ።

19፥14 *ለሕዝቡ ሁሉ፤* በቍ1 ላይ ከተጠቀሱት የካህናት ታላላቆች ቍጥር ላቅ ያለውን ብዙ ሕዝብ የሚያመለክት ነው።

19፥15 *በዙሪያዋ ባሉ መንደሮች፤* በአስተዳደርና በኤኮኖሚ በኢየሩሳሌም ላይ ተደጋፊ የሆኑ የይሁዳ ከተሞችን ያመለክታል (1፥15፤ 9፥11 ይመ)። *ዐንገታቸውን በማደንደን ቃሌን ስላልሰሙ፤* በ7፥26 ላይ ካለው አባባል ጋር ተመሳሳይ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 11፥10 ይመ)።

20፥1-6፤ ኤርምያስ እግዝዚአብሔር ያዘዘውን የሸክላ ሠሪውን ምሳሌ ባሳየ ጊዜ፣ ጳስኮር በድርጊት የገለጸው ምላሽ በቍ1-2 ላይ ሲጠቀስ፣ ኤርምያስ ለዚሁ የሰጠው ምላሽ ደግሞ በቍ3-6 ላይ ሰፍሮ ይገኛል።

20፥1 *ጳስኮር፤* በ21፥1፤ 38፥1 ላይ አንድ ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ሰዎች በዚህ ስም ተጠርተዋል። *ኢሜር፤* ምናልባት በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ የ16ኛው የካህናት ተራ (ምድብ) ኀላፊ (አለቃ) የነበረው ሰው (1ዜና24፥14 ይመ) ዝርያ ሊሆን ይችላል። *አለቃ፤* በነበረው አሠራር፣ ችግር ፈጣሪ የሆኑ ሰዎችን በቤተ መቅደሱ አደባባይ የመቅጣት ሥልጣን የነበረው ካህን ነው፤ የችግር ፈጣሪዎቹ ሁኔታ ቢጣራም ባይጣራም፣ ይዞ መቅጣት መብቱ ነበር (ቍ2፤ 29፥26 ይመ)። በሥልጣን ተዋረድ ከእርሱ በላይ ያለው ሹም የካህናት አለቃው ብቻ ነበር (29፥25-26 እና 52፥24ን ያነጻጽሩ)። በቤተ መቅደሱ ውስጥ ሕግና ሥርዐት መከበሩን የሚቈጣጠረውም እርሱ ነው (ከሉቃ 22፥52፤ ከሐሥ4፥1፤ 5፥24 ጋር ያነጻጽሩ)።

20፥2፤ በኤርምያስ አካል ላይ ከደረሱትና ከተመዘገቡት ብዙ የሥቃይ ዐይነቶች ይህ የመጀመሪያው ነው። *ነቢዩ፤* ኤርምያስ በመጽሐፉ ውስጥ በዚህ ማዕረግ ሲጠራ የመጀመሪያ ጊዜ ነው፤ እዚህ ላይ የገባበት ዐላማም የጳስኮርን መዳፈር ለመግለጽ ነው። *መታው፤* ምናልባት ይህን ያደረገው የሙሴን ሕግ መሠረት አድርጎ ይሆናል (ዘዳ25፥2-3፤ የዘዳ25፥3 ማብ ይመ)። *በእግር ግንድ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ አቻ፣ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ማዕቀብ፣ ግዞት" ማለት ነው (በ2ዜና16፥10 ላይ ደግሞ "ግዞት" ተብሎ ተተርጕሞአል)። *በላይኛው የብንያም በር፤* ምናልባት፣ "በሰሜን በኩል ያለው የውስጠኛው አደባባይ በር" ከሚለው ጋር አንድ ዐይነት ሊሆን ይችላል (ሕዝ8፥3፤ 2ነገ15፥35 ይመ፤ በተጨማሪም ሕዝ9፥2 ይመ)። *በእግዚአብሔርም ቤተ መቅደስ፤* ይህ ገላጭ ሐረግ ከከተማዋ የቅጥር በሮች አንዱ "የብንያም በር" በመባል ስለሚታወቅ (37፥13፤ 38፥7)፣ ወደ ቤተ መቅደሱ አደባባይ መግቢያ የሆነውን ይህኛውን በር "የብንያም በር" በማለት ከዚያኛው ለመለየት ነው። ሁለቱም በሮች በከተማዋ ሰሜናዊ ክፍል የሚገኙና ከብንያም ምድር ትይዩ የሆኑ ነበሩ።

20፥3 *ማጎርሚሳቢብ፤* የስሙ ትርጕም፣ "ሽብር ከየአቅጣጫው" ማለት ነው፤ በተጨማሪም የ6፥25 ማብ ይመ። "ዙሪያ ገባው ሽብር" የሚለው ሐረግ (ቍ10 ይመ) በሰቆ2፥22 ላይ በብዙ ቍጥር ተገልጦአል።

20፥4፤ አዲሱ የጳስኮር ስም በመላው የይሁዳ ምድር ሽብር እንደሚመጣ የሚያመለክት ነው፤ ሕዝቡ ይማረክና ተግዞ ወደ ባቢሎን ምድር ይወሰዳል፤ አለዚያም በገዛ ምድሩ ይገደላል። *ባልንጀሮችህን፤* ቃል የተገባቡ ግብረ አበሮችን ያመለክታል (ቍ6 ይመ)። *ለባቢሎን ንጉሥ፤* በ605 ዓ.ቅ.ክ. የነገሠው ናቡከ ደንፆር

እርሱም ወደ ባቢሎን ያፈልሳቸዋል፤ በሰይፍም ይገድላቸዋል። [5]የዚህችን ከተማ ሀብት ሁሉ፣ ጥሪቷን፣ የይሁዳን ነገሥታት ውድ ዕቃና ንብረት ሁሉ ለጠላቶቻቸው አሳልፌ እሰጣለሁ፤ እነርሱም ዘርፈው ወደ ባቢሎን ይዘውት ይሄዳሉ። [6]ጳስኮር ሆይ፤ አንተና በቤትህ የሚኖሩት ሁሉ ወደ ባቢሎን ትጋዛላችሁ። አንተና በሐሰት ትንቢት የተነበይህላቸው ባልንጀሮችህ በዚያ ትሞታላችሁ፤ በዚያም ትቀበራላችሁ።' "

የኤርምያስ ማጕረምረም

[7]እግዚአብሔር ሆይ፤ አታለልኸኝ፤[a] እኔም ተታለልሁ፤
አንተ ከእኔ እጅግ በረታህ፤ አሸነፍህም፤
ቀኑን ሙሉ ማላገጫ ሆንሁ፤
ሁሉም ተዘባበቱብኝ።
[8]በተናገርሁ ቍጥር እጮኻለሁ፤
"ሁከትና ጥፋት!" ብዬ ዐውጃለሁ፤
ስለዚህ የእግዚአብሔር ቃል፣
ቀኑን ሙሉ ስድብና ነቀፋ
አስከተለብኝ።
[9]ነገር ግን፣ "ከእንግዲህ የእርሱን ስም
አላነሣም፤
በስሙም አልናገርም" ብል፣
ቃሉ በልቤ እንደ እሳት፣
በዐጥንቴም ውስጥ እንደ ረመጥ ሆነብኝ፤
ዐፍኜ መያዝ አቃተኝ፤
ጩርሶ መቋቋም አልቻልሁም።
[10]"በየቦታው ሽብር አለ፤
አውግዙት፤ እናውግዘው!"
ብለው ብዙ ሲያንሾካሽኩ ሰማሁ፤
መውደቄን በመጠባበቅ፣
ባልንጀሮቼ የነበሩ ሁሉ፣
"ይታለል ይሆናል፣
ከዚያም እናሸንፈዋለን፤
እንበቀለዋለንም" ይላሉ።
[11]ነገር ግን እግዚአብሔር እንደ ኀያል
ተዋጊ ከእኔ ጋር ነው፤
ስለዚህ አሳዳጆቼ ይሰናከላሉ እንጂ
አያሸንፉም፤
ክፉኛ ይዋረዳሉ እንጂ አይሳካላቸውም፤
ውርደታቸውም ከቶ አይረሳም።
[12]ጻድቁን የምትፈትን ልብንና አእምሮን
የምትመረምር፣
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤
ጉዳዬን ለአንተ አሳልፌ ሰጥቻለሁና
ስትበቀላቸው ለማየት አብቃኝ።
[13]ለእግዚአብሔር ዘምሩ፤
ለእግዚአብሔር ምስጋናን አቅርቡ፤
የችግረኛውን ነፍስ፣
ከክፉዎች እጅ ታድጎአልና።
[14]የተወለድሁባት ዕለት የተረገመች ትሁን፤
እናቴ እኔን የወለደችባት ቀን

20፥5 2ነገ20፥17፤ 25፥15፤ኤር17፥3
20፥6 ኤር14፥15፤ ሰቆ2፥14
20፥7 ዘፀ5፥23፤ 22፥16፤ኢዮ12፥4፤ 17፥2፤መዝ119፥21 ኢሳ8፥11፤አሞ3፥8፤ 1ቆሮ 9፥16
20፥8 2ዜና36፥16 ፤ኤር6፥7:10፤28፥8
20፥9 ኢዮ4፥2፤ መዝ39፥3፤ኤር4፥19 ፤6፥11፤44፥16፤አሞ 3፥8፤ሐሥ4፥20
20፥10 1ሳሙ18፥25፤1ነገ19፥2፤ነህ6፥6-13፤ኢዮ19፥14፤መዝ 57፥4፤ኢሳ29፥21፤ ኤር6፥25፤11፥19፤ 13፥21፤18፥22፤ሉቃ 11፥53-54
20፥11 መዝ129፥2 ፤ኤር1፥8፤7፥19፤15፥ 15፤17፥18፤23፥40፤ ሮሜ8፥31
20፥12 ዘዳ32፥35፤ መዝ7፥9፤62፥8፤ኤር 11፥20፤17፥10፤ሮሜ 12፥19
20፥13 መዝ34፥6፤ 35፥10፤97፥10፤ኢሳ 12፥6
20፥14 ኢዮ3፥8:16 ፤ኤር15፥10

[a]7 *ወይም ሐሳቤን አስለወጥኸኝ*

ነው (የ17፥15፤ 18፥1-20፥18 ማብ ይመ)።

20፥5፤ በዚህ ቍጥር ላይ የተነገረው ቃል የተፈጸመው በ597 ዓ.ቅ.ል.ክ (2ነገ24፥13 ይመ)፣ እንዲሁም በ586ዓ.ቅ.ክ. (52፥17-23፤ 2ነገ25፥13-17 ይመ) ነበር።

20፥6 *ጳስኮር ሆይ፤ አንተና ... ትጋዛላችሁ፤* ምናልባት ይህ የሆነው በ597 ዓ.ቅ.ክ. ሳይሆን አይቀርም፤ ምክንያቱም ከዚያ ዓመት በኋላ ወዲያው (29፥2 ይመ) ሁለት ሰዎች በተከታታይ ጳስኮርን በመተካት የቤተ መቅደስ አለቆች ሆነዋል (29፥25-26 ይመ)። *በሐሰት ትንቢት የተነበይህላቸው፤* ካህኑ ጳስኮር በማስመሰል ነቢይ ለመሆን ሞክሮ ነበር።

20፥7-18፤ ይህ ክፍል፣ የመጨረሻውና ረዥሙ የኤርምያስ "ኑዛዜ" የሚገኝበት ነው። በአንዳንድ ነጥቦችም ከሌሎቹ ይበልጥ ድፍረትና መራርነት የሞላበት ነው።

20፥7፤ ከ15፥18 ጋር ያነጻጽሩ። *አታለልኸኝ፤* የዕብራይስጡ አቻ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም፣ "በማባበል ማሳሳት" (ዘፀ 22፥16) ወይም "በማስጕምጀት ማሳት" (1ነገ22፥20-22) ማለት ይሆናል፤ ቍ10 ይመ። ኤርምያስ፣ እግዚአብሔር መጀመሪያውኑ ነቢይ አድርጎ ሲያቆመው፣ በመገፋፋትና በማባበል እንደ ጠራው ይታወቃል (1፥7-8:17-19 ይመ፤ ከሕዝ14፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

20፥8፤ ኤርምያስ መከራ የተቀበለው ስለ እግዚአብሔር ሲል ብቻ እንደ ሆነና እግዚአብሔር በሕይወቱ ለመጠቀም ስለ ፈለገ እንደ ነበር ይናገራል። *ሁከትና ጥፋትን፤* የነቢዩ መልእክት የሚያንጸባርቀው የእግዚአብሔርን ቃል ነው (6፥7 ይመ)። *ነቀፋ፤* መዝ44፥13፤ 79፥4 ይመ።

20፥9፤ የአንድ ነቢይ ማንነራገር በመለኮታዊ ግፊት ድል ሲነሣና አለመታዘዙ ሲረታ የሚያሳይ ጊዜ የማይሽረው አገላለጽ ነው (1፥6-8፤ አሞ3፥8 ይመ፤ ከሐሥ4፥20፤ ከ1ቆሮ9፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቃሉ ... እንደ እሳት፤* 5፥14፤ 23፥29 ይመ። ይህን ዐይነት አገላለጽ የተጠቀመበት ነቢዩ ኤርምያስ ብቻ ነው (በተጨማሪም ሰቆ1፥13 ይመ)።

20፥10፤ በዕብራይስጡ፣ በዚህ ቍጥር ላይ ያለው ግጥም የመጀመሪያዎቹ ሁለት መስመሮች ከመዝ31፥13 የመጀመሪያዎቹ ሁለት ቍጥሮች ጋር አንድ ዐይነት ናቸው። *በየቦታው ሽብር፤* የ6፥25 ማብ ይመ። ይህ አባባል እዚህ ላይ የሚያገለግለው ለኤርምያስ የቅጽል ስም በመሆን ነው፤ ይኸውም የእርሱ መልእክት የሚያስደነግጥና የሚያሳዝን በመሆኑ ነው። *መውደቄን በመጠባበቅ፤* መዝ35፥15፤38፥16 ይመ። *ባልንጀሮቼ፤* ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም፣ "የሰላሜ/ የበጎነቴ ሰዎች" የሚል ነው፤ ተመሳሳዩ የዕብራይስጥ ቃል መዝ41፥9 ላይ ይገኛል። *ይታለል ...፤* ቍ7 እና ማብ ይመ። *እናሸንፈዋለን፤* እንዳሉት ይሆናል ማለት ሳይሆን፣ ጠላቶቹ እንደዚያ እንበረታብታለን ብለው ያስባሉ (ቍ11 ይመ)። *እንበቀለዋለንም፤* የፈለገውን ያህል ቢሆን፣ ጠላቶቹ እንዲህ በቀላሉ የሚተውት አልነበሩም (11፥19፤ 12፥6፤ 26፥11 ይመ፤ ከመዝ56፥5-6፤ 71፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

20፥11 *እግዚአብሔር ... ከእኔ ጋር ነው፤* 1፥8 እና ማብ ይመ። *ኀያል፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል በ15፥21 "ጨካኝ" ተብሎ ተተርጕሞአል፤ እዚያ ላይ የተበቀለውም የኤርምያስን ጠላቶች ለመግለጽ ነው። እዚህ ላይ የሰፈረው ግን በዐውዱ መሠረት ለየት ያለ ትርጕም ይዞ ነው፤ አገባቡም "ጭካኔን" ሁሉ ድል ለማድረግ ሥልጣንና ኀይል ያለው እግዚአብሔር መሆኑን ለማሳየት ነው። *ተዋጊ፤* የዘፀ14፥14፤ 15፥3 ማብ ይመ።

20፥12፤ 11፥20 ላይ ያለው አብዛኛው ተደግሞአል።

20፥13 *ዘምሩ ... ምስጋናን አቅርቡ፤* 31፥7 ይመ፤ በተጨማሪም ለመዝ9 የተጻፈውን መግቢያ ይመ። *ከክፉዎች እጅ ታድጎአልና፤* 15፥21፤ 21፥12 ይመ። *የችግረኛውን፤* 22፥16 ይመ። በኤርምያስ ዘመን፣ "ድኻ/ ችግረኛ" የተባሉት ቃላት በብዙ ረገድ "ጽድቅ" የሚለውን ትርጕም እንዲያዝሉ ሆነዋል (አሞ2፥6 ይመ፤ በተጨማሪም የመዝ9፥18፤ 34፥6 ማብ ይመ)።

20፥14-18፤ ኢዮ3፥3-19 ይመ። ኤርምያስ በደስታ ከፍ ካለበት ከፍታ (ቍ13) አሁን ቍልቍል ተስፋ ወደ መቍረጥ አዘቅት ሲወርድ እናያለን። የማይታጠፈው መለኮታዊ ጥሪ (ቍ9)፣ የባለንጀሮቹ ክሕደት (ቍ10)፣ ጠላቶቹ ያለ ርኅራኄ ማሳደዳቸው (ቍ7:11) እንዲሁም የመልእክቱ አሉታዊና ኩናኝ መሆን (ቍ8) ይህ ሁሉ በአንድነት ተዳምሮ አስገራሚ የትካዜና ተስፋ የመቍረጥ ቃላት ከአንደበቱ እንዲወጡ አስገድዶታል። በተጨማሪም ይህ ክፍል ወደሚቀጥለው ታላቅ የመጽሐፉ ክፍል መሸጋገሪያ ነው። የይሁዳና የኢየሩሳሌም መጥፋት አይቀሬ መሆኑን ኤርምያስ ቀጥሎ ያቀርባል (21፥1-10 ይመ)።

20፥14 *የተወለድሁባት ዕለት የተረገመች ትሁን፤* የኢዮ 3፥3 ማብ ይመ። ነቢዩ በመጀመሪያ የተቀበለው መለኮታዊ ጥሪ

አትባረክ::

[15]“ወንድ ልጅ ተወልዶልሃል” ብሎ፣
ለአባቴ የምሥራች የነገረ፣
ደስ ያሰኘውም ሰው የተረገመ ይሁን::
[16]ያ ሰው እግዚአብሔር ሳይራራ፣
እንደ ገለበጣቸው ከተሞች ይሁን፤
በማለዳ ዋይታን፣
በቀትርም የጦርነትን ውካታ ይስማ፤
[17]እናቴ መቃብር ትሆነኝ ዘንድ፣
ማሕፀንም ስፊ የዘላለም ማደሪያዬ እንዲ
ሆን፣
ከማሕፀንም ሳልወጣ አልገደለኝምና::
[18]ችግርና ሐዘንን ለማየት፣
ዘመኔንም በውርደት ለመፈጸም፣
ለምን ከማሕፀን ወጣሁ?

ለንጉሥ ሴዴቅያስ የተሰጠ ምላሽ

21 የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ፣ የመልክያን ልጅ ጳስኮርን እንዲሁም የመዕሤያን ልጅ ካህኑን ሶፎንያስን ወደ እርሱ በላከ ጊዜ፣ ቃል ከእግዚአብሔር ወደ ኤርምያስ መጣ፤ የተላኩትም እንዲህ ብለውት ነበር፤ [2]“የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር[a] ሊወጋን ስለሆነ፣ እባክህን ፈጥነህ እግዚአብሔርን ጠይቅልን፤ ምናልባት ንጉሡ ከእኛ ይመለስ ዘንድ እግዚአብሔር እንደ ቀድሞው ታምራት ያደርግልን ይሆናል” ብለው ነበር::

[3]ኤርምያስ ግን እንዲህ አላቸው፤ “ለሴዴቅያስ እንዲህ ብላችሁ ንገሩት፤ [4]‘የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ከቅጥሩ ውጭ የከበቡአችሁን የባቢሎንን ንጉሥና ባቢሎናውያንን[b] ለመውጋት በእጃችሁ የያዛችሁትን የጦር መሣሪያ በእናንተው ላይ አዞራለሁ፤ ወደዚህችም ከተማ ሰብስቤ አስገባቸዋለሁ:: [5]እኔ ራሴ ለቅጣት በተዘረጋ እጅና በብርቱ ክንድ፣ በቍጣና በመዓት፣ በታላቅም መቅሠፍት እወጋችኋለሁ:: [6]በዚህች ከተማ የሚኖሩትን፣ ሰዎችንም ሆኑ እንስሳትን እመታለሁ፤ እነርሱም በታላቅ መቅሠፍት ይሞታሉ:: [7]ከዚያ በኋላ፣ ይላል እግዚአብሔር፣ የይሁዳን ንጉሥ ሴዴቅያስንና መኳንንቱን፣ ከመቅሠፍት፣ ከሰይፍና ከራብ የተረፈውንም ሕዝብ ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደነፆርና ሕይወታቸውን ለማጥፋት ለሚሹ ጠላቶቻቸው አሳልፌ እሰጣለሁ፤ እርሱም በሰይፍ ይመታቸዋል፤ አያዝንላቸውም፤ አይራራላቸውም፤ አይምራቸውምም::’

20፥16 ዘፍ19፥25፤ ኤር 6፥26
20፥17 ኢዮ 3፥16፤ 10፥18-19
20፥18 ዘፍ3፥17፤ 1ነገ19፥4፤ኢዮ3፥10-11፤5፥7፤መዝ90፥9፤ 102፥3፤መክ4፥2
21፥1 2ነገ24፥18፤ 25፥18፤1ዜና9፥12፤ ኤር52፥1
21፥2 ዘፍ10፥10፤ 25፥22፤2ነገ22፥18፤ 25፥1፤መዝ44፥1-4፤ ኤር32፥17
21፥4 ኤር32፥5፤ 37፥8-10
21፥5 ዘፀ3፥20፤ኢሱ 10፥14፤2ነገ22፥13፤ ኤር6፥12፤ሕዝ 5፥8
21፥6 ኤር7፥20፤ 14፥12
21፥7 ዘሌ26፥17፤ 2ነገ25፥7፤2ዜና29፥ 19፤36፥17፤ኤር11፥ 21፤14፥12፤15፥5:9፤ 19፥9፤27፥6:8፤32፥4፤ 34፥3፤36፥10፤37፥17 ፤38፥18፤39፥5፤52፥9፤ ሕዝ7፥9፤12፥14፤ዕን 1፥6

[a]2 *ናቡከደነፆር* አቻ የሆነው የዕብራይስጡ *ናቡከደነፆር* በዚህ ክፍልና ብዙ ጊዜ በኤርምያስና ሕዝቅኤል መጽሐፍ ይገኛል

[b]4 ወይም *ከለዳውያን*፤ ቍ9 ላይ ይመ::

መሠረት አጠያያቂ ሆኖበታል (1፥5 ይመ)::

20፥15፤ በጥንት ዘመን፣ “ወንድ ልጅ ተወለደልህ” መባል ትልቅ በረከት ነበር (ለምሳሌ:- ዘፍ29፥31-35 ይመ)፤ ኤርምያስ ግን የራሱን ልደት እንደ ርግማን ይቈጥራል:: *...ሰው የተረገመ ይሁን፤* ሰያፍ አነጋገር እንጂ ይህ አባባል በቀጥታ አንድን ሰው ለመርገም የተሰነዘረ አይደለም::

20፥16 *እግዚአብሔር ... እንደ ገለበጣቸው ከተሞች*፤ ሰዶምንና ገሞራን የሚያመለክት ነው (ዘፍ19፥24-25:29 ይመ):: በኤርምያስ ዘመን የሰዶምና የገሞራ ክፋት መተረቻ ከመሆን ደረጃ ደርሶ ነበር (23፥14፤ ዘዳ29፥23 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ 1፥9-10 ማብ ይመ):: *የጦርነትን ውካታ፤* 4፥19 ይመ:: *በቀትር*፤ የ6፥4 ማብ ይመ::

20፥17 *ሰፊ፤* የዕብራይስጡ ቃል፣ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “እርግዝ” የሚል ይሆናል:: ኤርምያስ በመከራ ውስጥ በመሆኑ፣ የተሸከመውና እንዲወለድ ምክንያት የሆነው የእናቱ ማሕፀን ለዘላለም መቀበሪያው ይሆን ዘንድ ሲመኝ ይታያል::

21፥1-24፥10፤ ነቢዩ በዚህ ክፍል የይሁዳን ገዦች (21፥1-23፥7)፣ ሐሰተኞች ነቢያትንና (23፥8-40) ለኀጢአት ራሳቸውን አሳልፈው የሰጡትን ሰዎች (ም24) በግልጥ ይናገርባቸዋል፤ ይወቅሳቸዋል:: ከም1-20 ያለው የመጽሐፉ ክፍል በአብዛኛው የጊዜን ቅደም ተከተል ጠብቆ የቀረበ ሲሆን፣ ም21-52 ግን የጊዜ ቅደም ተከተልን ሳይሆን የትረካውን ርእስ ጕዳዮች በመከተል የቀረበ ነው (24፥1፤ 25፥1፤ 26፥1፤ 27፥1፤ 29፥2፤ 32፥1፤ 35፥1፤ 36፥1፤ 37፥1፤ 45፥1፤ 49፥34፤ 51፥59፤ 52፥4 ይመ)::

21፥1-23፥7፤ ለአገር ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ችግሮች፣ እንዲሁም ለመንፈሳዊ ጕድለቶች ተቀዳሚ ኀላፊነት ያለባቸው የይሁዳ ገዦች፣ ለመጀመሪያ ጊዜ የተወቀሱት በኤርምያስ ነው::

21፥1 *ቃል ... መጣ፤* ይህ ሐረግ እንደ ገና የሚገኘው በ25፥1 ላይ ብቻ ነው፤ ይህም የሚያሳየው በም21-24 ላይ የሚገኘው ክፍል በኤርምያስ መጽሐፍ ውስጥ ራሱን የቻለ አንድ ወጥ መሆኑን ነው:: *ሴዴቅያስ*፤ የስሙ ትርጕም፣ “እግዚአብሔር ጽድቁ ነው” ማለት ነው:: *የመልክያን ልጅ ጳስኮር*፤ በ20፥1-6 ላይ ካለው ጳስኮር ጋር አንድ አይደለም (38፥1 ይመ):: *የመዕሤያ ልጅ ካህኑ ሶፎንያስ፤* ከነቢዩ ከሶፎንያስ ጋር አንድ አይደለም (29፥25:29፤ 37፥3፤ 52፥24 ይመ፤ በተጨማሪም ሶፎ1፥1 ይመ)::

21፥2 *ናቡከደነፆር*፤ የስሙ ትርጕም፣ “ናቡ (የጣዖት ስም) ሆይ፤ ልጄን ከልል/ጋርድ” ማለት ነው:: *እግዚአብሔርን ጠይቅልን፤* ሰዎቹ ለማግኘት የፈለጉት ዕውቀት ወይም መረጃ ይመስላል (ዘፍ25፥22፤ 2ነገ22፥13 ይመ)፤ ጥያቄው፣ እርዳታ ጥያቄ ነው ማለት አይቻልም:: በአዲሲቱ ባቢሎን ግዛት (612-539 ዓ.ቅ.ክ.) ከታወቁት ገዦች በላይ ዝነኛ ገዥ ነበር (605-562 ዓ.ቅ.ክ):: *ሊወጋን*፤ በ588 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ ሳይሆን አይቀርም፤ ምክንያቱም አብሪተኛው ሴዴቅያስ በባቢሎን መንግሥት አገዛዝ ላይ ዐምፆ ነበር (52፥3 ይመ):: *ሊወጋን*፤ ኢየሩሳሌምን ሊወጋ ማለት ነው:: *እንደ ቀድሞው ታምራት ያደርግልን ይሆናል*፤ ለምሳሌ:- ያህል በሕዝቅያስ ዘመን እንዳደረገው ማለት ነው (ኢሳ37፥36 ይመ):: *ይመለስ ዘንድ፤* ኢሳ 37፥37 ይመ::

21፥4 *የጦር መሣሪያ በእናንተው ላይ አዞራለሁ፤* ኢየሩሳሌምን የምትከላከሉበት መከላከያ ይወድቃል ማለት ነው:: *ባቢሎናውያን*፤ ከለዳውያን በመባልም ይታወቃሉ፤ በተጨማሪም የኢዮ1፥17 ማብ ይመ:: *ወደዚህችም ከተማ ሰብስቤ አስገባቸዋለሁ*፤ ሁለት ትርጕም ሊኖረው ይችላል:- (1)መሣሪያው ሁሉ ማለትም የይሁዳ ሰራዊት፣ የከተማዋን አቅራቢያ ወይም ዙሪያ ገባውን ለመከላከል ዐቅም አይኖረውም ማለት ነው፤ (2)የኢየሩሳሌም መመታትና መያዝ በቅርቡ የሚፈጸምና አይቀሬ እንደ መሆኑ፣ ባቢሎናውያንን ሰብስቤ አመጣባችኋለሁ ማለት ሊሆን ይችላል::

21፥5 *እኔ ራሴ ... እወጋችኋለሁ፤* ከዚህ ቀደም የሕዝቡ ተሟጋችና ተከላካይ የሆነው እግዚአብሔር፣ አሁን ያጠፋቸዋል፤ ከቶ እንደማይተርፉም ያደርጋል:: *በተዘረጋ እጅና በብርቱ ክንድ*፤ 27፥5፤ 32፥17 ይመ:: እስራኤላውያን ከግብፅ በወጡ ጊዜም የእግዚአብሔርን የማዳን ኀይል ለመግለጽ ይኸው ተመሳሳይ ሐረግ ሰፍሮ ይገኛል (32፥21፤ ዘዳ4፥34፤ 5፥15፤ 7፥19፤ 26፥8 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን እግዚአብሔር ቍጣውን በገዛ ሕዝቡ ላይ ሲያወርድ ይታያል:: *በቍጣና በመዓት፣ በታላቅም መቅሠፍት*፤ ምናልባት ከዘዳ29፥28 የተጠቀሰ ሳይሆን አይቀርም::

21፥7 *ሴዴቅያስንና መኳንንቱን ... የተረፈውንም ሕዝብ ... አሳልፌ እሰጣለሁ፤* ይህ ትንቢት በ52፥8-11:24-27 ላይ ተፈጽሞአል (ሕዝ12፥13-14 ይመ):: *ከመቅሠፍት፣ ከሰይፍና ከራብ*፤ ቍ9 ይመ:: ስለነዚህ ሦስት ጣምራ ቃላት የ14፥12 ማብ ይመ:: *አያዝንላቸውም፤ አይራራላቸውም፤ አይምራቸውምም*፤ ስለነዚህ ሦስት ጣምራ ቃላት 13፥14 ይመ፤ በተጨማሪም ሕዝ5፥11 ይመ:: የሦስቱ ጣምራ ቃላት ሦስት ጊዜ በዚህ ክፍል መግባት፣ የክፍሉን የሥነ ጽሑፍ ደረጃ ከፍ ያደርገዋል::

⁸“በተጨማሪም ለዚህ ሕዝብ እንዲህ በል፤ ‘እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ እነሆ፤ የሕይወትን መንገድና የሞትን መንገድ በፊታችሁ አድርጌአለሁ፤ ⁹በዚህች ከተማ የሚቈይ ሁሉ በሰይፍ፣ በራብና በመቅሠፍት ይሞታል፤ ወጥቶ ለከበቧችሁ ባቢሎናውያን እጁን የሚሰጥ ግን ነፍሱን ያተርፋል፤ በሕይወትም ይኖራል። ¹⁰በዚህች ከተማ ላይ በጎ ሳይሆን ክፉ ለማድረግ ወስኛለሁ፤ ይላል እግዚአብሔር፤ ለባቢሎን ንጉሥ ትሰጣለች፤ እርሱም በእሳት ያጠፋታል።’

¹¹“ለይሁዳ ንጉሥ ቤትም እንዲህ በል፤ ‘የእግዚአብሔርን ቃል ስሙ፤ ¹²የዳዊት ቤት ሆይ፤ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤’

“ ‘ካደረጋችሁት ክፋት የተነሣ፣
ቍጣዬ እንዳይቀጣጠል፣
ማንም ሊያጠፋው እስከማይችል
እንዳይነድ፣
በየማለዳው ፍትሕን አድርጉ፤
የተበዘበዘውን ሰው፣
ከጨቋኙ እጅ አድኑት።
¹³ከሸለቆው በላይ፣
በድንጋያማው ዐምባ ላይ የምትኖሪ
ሆይ፤
እኔ በአንቺ ላይ ወጥቻለሁ፤
ይላል እግዚአብሔር።
“ማን በእኛ ላይ ይወጣል?
ማንስ ወደ መኖሪያችን ደፍሮ
ይገባል?” የምትሉ ሆይ፤
¹⁴እንደ ሥራችሁ መጠን እቀጣችኋለሁ፤
ይላል እግዚአብሔር፤
በዱሯም እሳት እለኵሳለሁ፤
በዙሪያዋ ያለውንም ሁሉ ይበላል።

21፥8 ዘዳ 30፥15
21፥9 ኤር14፥12፤ 27፥11፡12፤38፥2፡17፤ 39፥18፤40፥9፤45፥5፤ ሕዝ 5፥12
21፥10 2ነገ25፥9፤ 1ዜና36፥19፤ኤር20፥4፤32፥28፤38፥2-3፤ 44፥11፡27፤አሞ9፥4
21፥11 ኤር13፥18
21፥12 ዘፀ22፥22፤ ዘሌ25፥17፤መዝ27፥11፤ኢሳ1፥31፤42፥25፤ ኤር10፥10፤23፥2
21፥13 2ሳሙ5፥6-7፤መዝ125፥2፤ኤር 23፥30፤49፥4፤50፥31 51፥25፤ሰቆ4፥12፤ሕዝ 5፥8፤13፥8፤21፥3፤ 29፥10፤34፥10፤አብ 1፥3-4፤ናሆ2፥13፤3፥5
21፥14 2ነገ19፥23፤ 2ዜና36፥19፤ምሳ1፥31፤ኢሳ3፥10-11፤ኤር 17፥10፤ሰቆ2፥3፤ሕዝ 20፥47
22፥1 ኤር13፥18፤ 34፥2
22፥2 ኤር17፥20፡ 25፤አሞ7፥16፤ሉቃ 1፥32
22፥3 ዘፀ22፥22፤ ዘሌ25፥17፤መዝ72፥4 ፤ኢሳ1፥17፤56፥1፤ኤር 5፥1፡28፤7፥6፤21፥12፤ ሕዝ33፥14፤45፥9፤ ሆሴ12፥6፤አሞ5፥24፤ ሚክ6፥8፤ዘካ7፥9
22፥4 ኤር17፥25

በክፉዎች ነገሥታት ላይ የተሰጠ ፍርድ

22 እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ “ወደ ይሁዳ ንጉሥ ቤተ መንግሥት ውረድ፤ ይህንም መልእክት በዚያ እንዲህ ብለህ ተናገር፤ ²‘በዳዊት ዙፋን የተቀመጥህ፣ የይሁዳ ንጉሥ ሆይ፤ አንተና መኳንንትህ፣ በእነዚህም በሮች የሚገባ ሕዝብህ፣ የእግዚአብሔርን ቃል ስሙ። ³እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ “ፍትሕንና ጽድቅን አድርጉ፤ የተበዘበዘውን ከጨቋኙ እጅ አድኑት፤ መጻተኛውን፣ ወላጅ የሌለውንና መበለቲቱን አትበድሉ፤ አትግፏቸውም፤ በዚህም ስፍራ ንጹሕ ደም አታፍስሱ። ⁴እነዚህን ትእዛዛት በሚገባ ብትጠብቁ፣ በዳዊት ዙፋን ላይ የሚቀመጡ ነገሥታት፣ ከመኳንንታቸውና ከሕዝባቸው ጋር በሠረገሎችና በፈረሶች ተቀምጠው በዚህ ቤተ መንግሥት በሮች ይገባሉ፤ ይወጣሉም። ⁵ነገር ግን እነዚህን ትእዛዛት ባትጠብቁ፣ ይህ ቤተ መንግሥት እንዲወድም በራሴ ምያለሁ፤ ይላል እግዚአብሔር።’ ”

21፥8-10፤ 27፥12-13 ይመ:: በ38፥2-3:17-18 ላይ ተመሳሳይ ማስጠንቀቂያ ያለበት ምክር ተሰጥቶአል (ዘዳ30፥15-20 ይመ)::

21፥8 *እነሆ፤ ... በፊታችሁ አድርጌአለሁ፤* ዘዳ11፥26 ይመ:: ሕዝቡ ምርጫ ተሰጥቶታል፤ ይሁን እንጂ ትክክለኛውን ውሳኔ የወሰነ አለ ለማለት አይቻልም:: *የሕይወትን መንገድና የሞትን መንገድ፤* ዘዳ30፥15:19 ይመ፤ በተጨማሪም ምሳ 6፥23 ይመ::

21፥9፤ በ38፥2 ላይ እንዳለ ተደግሞአል ማለት ይቻላል:: በብዙዎቹ አመለካከት ኤርምያስ፣ ሕዝቡን እጅ እንዲሰጥ መምከሩ ከክህደት ያስቈጥረዋል ይላሉ (37፥13 ይመ)፤ ነገር ግን እርሱ ኢየሩሳሌም ከተያዘች በኋላ እንኳ ከይሁዳ ለመውጣት ያልፈለገ እውነተኛ አርበኛ ነበር (37፥14፤ 40፥6፤ 42፥7-22 ይመ):: *ለ ... ባቢሎናውያን እጁን የሚሰጥ ... ነፍሱን ያተርፋል፤* በ39፥9፤ 52፥15 ላይ ተፈጽሞአል:: *በሕይወትም ይኖራል፤* ለዚህ ሐረግ የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም፣ “ነፍሱን (ብቻ) በምርኮ ያገኛል” የሚል ነው:: በጦርነት ድል የተቀዳጁ ምርኮን ለመካፈል ያስባሉ፤ ድል የተመቱት ግን ሕይወታቸው ስለ ተረፈ ዕድለኞች ናቸው::

21፥10 *ወስኛለሁ፤* የዕብራይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም፣ “ፊቴን በ... ላይ አድርጌአለሁ” የሚል ነው (44፥11 ይመ):: *በጎ ሳይሆን ክፉ፤* አሞ9፥4 ይመ፤ ከ24፥6 ጋር ያነጻጽሩ:: *ለ ... ትሰጣለች፤ ... በእሳት ያጠፋታል፤* 34፥2 ይመ::

21፥12 *ፍትሕን አድርጉ፤* 5፥28፤ 22፥16፤ 1ነገ3፥28፤ ሰቆ 3፥59 ይመ:: ንጉሡ ይህን እንዲያደርግ ግዴታው ነው፤ ይጠበቅበታልም፤ ወደ ፊት የሚመጣው መሲሕም እንዲሁ ፍትሕን ያሰፍናል (23፥5፤ 33፥15 ይመ):: *በየማለዳው፤* የሰው አእምሮ ብሩህ በሆነበትና ጊዜውም ቀዝቀዝ ባለበት ሁኔታ ማለት ነው (ችሎት የሚካሄደው በውጭ ከከተማው መግቢያ ላይ ነበር፤ የዘፍ19፥1፤ የሩት4፥1 ማብ ይመ):: *የተበዘበዘውን ... አድኑት፤* በ22፥3 ተደግሞ ይገኛል:: *ቍጣዬ ... ማንም ሊያጠፋው እስከማይችል፤* ከ4፥4 እንዳለ ቃል በቃል ተደግሞአል (አሞ5፥6 ይመ):: *ቍጣዬ እንዳይቀጣጠል፤* ኀ5፥4፤ 17፥4:27 ይመ::

21፥13 *ከሸለቆው፤* በሦስት አቅጣጫ በሸለቆ የተከበበችው ኢየሩሳሌም (የኢሳ22፥7 ማብ ይመ) በኢሳ22፥1:5 ላይ “የራእይ ሸለቆ” ተብላ ተጠርታለች:: *በድንጋያማው ዐምባ፤* የጽዮን ተራራ ማለት ነው:: *የምትሉ ሆይ፤* የጥቅሱ ሁለተኛ አጋማሽ በብዙ ቍጥር የቀረበ ሲሆን (የኢየሩሳሌምን ነዋሪዎች በማመልከት)፣ የመጀመሪያው አጋማሽ ግን በነጠላ ቍጥር የቀረበ ነው (ኢየሩሳሌም ራሷ በሰውኛ ዘይቤ ተገልጣለች):: *ማን በእኛ ላይ ይወጣል?* ማንም ወገን ቢሆን፣ ሙሉ በሙሉ ተሳክቶለት እነርሱን የሚከባቸው አልመሰላቸውም (የ7፥4፤ የ8፥19 ማብ ይመ)::

21፥14 *እንደ ሥራችሁ መጠን፤* የ17፥10 ማብ ይመ:: *እሳት እለኵሳለሁ፤ ... ይበላል፤* የ17፥27 ማብ ይመ:: *በዱሯም፤* በኢየሩሳሌም የነበረውን ቤተ መንግሥት በዘይቤአዊ አነጋገር የሚገልጽ ሳይሆን አይቀርም፤ ይኸውም በኢየሩሳሌም የነበረው ቤተ መንግሥት፣ “የሊባኖስ ዱር ቤተ መንግሥት” ተብሎ ይጠራ ስለ ነበር ነው (1ነገ7፥2፤ 10፥17-21፤ ኢሳ22፥8 ይመ)፤ ይህም የሆነበት፣ ቤተ መንግሥቱ በሚሠራበት ጊዜ ከዚያ አገር የመጣ ዝግባ በብዛት ጥቅም ላይ ስለ ዋለ ነው (22፥7:14:15:23 ይመ):: ቤተ መንግሥቱ (22፥1 ይመ) በ22፥6 ላይ “ከሊባኖስ ተራራ ጫፍ” ጋር ተነጻጽሮአል (22፥23 ይመ፤ በዚሁ ቍጥር ‘ሊባኖስ’ የተባለው በኢየሩሳሌም የነበረው ቤተ መንግሥት መሆኑንም ያስተውሉ)::

22፥1 *ውረድ፤* ቤተ መንግሥቱ፣ ከቤተ መቅደሱ ዝቅ ያለ ስፍራ ላይ እንደ ነበር ያመለክታል (26፥10፤ 36፥10-12 ይመ)::

22፥2 *የይሁዳ ንጉሥ፤* ምናልባት ሴዴቅያስ (21፥3:7 ይመ፤ ቍ3 ከ21:12 ጋር ያነጻጽሩ) ከእርሱ ቀደም ብለው የነበሩ ነገሥታት ቅደም ተከተላቸውን ጠብቀው፣ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ተጠቅሰዋል (ኢዮስያስ ቍ10:15-16፤ ኢዮአክስ/ ሰሎም ቍ10-12፤ ኢያአቄም ቍ13-15:17-19፤ ኢዮአኪን/ ኢኮንያን ቍ24-30):: *በዳዊት ዙፋን፤* ከዳዊት ሥርወ መንግሥት የተነሡት ሁሉ፣ ይነስም ይብዛ ጕድለት ነበረባቸው፤ ሆኖም ድል አድራጊው መሲሕ አንድ ቀን የዳዊት ሥርወ መንግሥት ቍንጮ ሆኖ ይገለጣል (23፥5፤ 33፥15፤ ሕዝ 34፥23-24፤ ማቴ1፥1 ይመ):: *በእነዚህም በሮች የሚገባ፤* 17፥25 እና ማብ ይመ::

22፥3፤ ኢሳ11፥3-5 ከሕዝ22፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ::

22፥4፤ በከፊል ከ17፥25 የተደገመ ነው::

22፥5፤ 17፥27 እና ማብ ይመ:: *በራሴ ምያለሁ፤* የዘፍ 22፥16፤ የኢሳ45፥23 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 49፥13፤ 51፥14 ይመ:: ከ44፥26 ጋር ያነጻጽሩ:: *እንዲወድም፤* በ52፥13 ተፈጽሞ

[6]ስለዚህ *እግዚአብሔር* ስለ ይሁዳ ንጉሥ ቤተ መንግሥት እንዲህ ይላል፤

"አንተ ለእኔ እንደ ገለዓድ፣
እንደ ሊባኖስ ተራራ ጫፍ ውብ
ብትሆንም፣
በእርግጥ እንደ ምድረ በዳ፣
ሰው እንደማይኖርባቸው ከተሞች
አደርግሃለሁ::
[7]በነፍስ ወከፍ መሣሪያ የሚይዙትን፣
አጥፊዎችን በአንተ ላይ አዘጋጃለሁ::
ምርጥ የዝግባ ዛፎችን ይቈርጣሉ፤
ወደ እሳትም ይጥሏቸዋል::

[8]"ከተለያየ አገር የመጡ ሕዝቦች በዚህች ከተማ በኩል ሲያልፉ፣ '*እግዚአብሔር* በዚህች ታላቅ ከተማ ላይ ለምን እንዲህ አደረገ?' እያሉ እርስ በርስ ይነጋገራሉ፤ [9]ከዚያም፣ 'የስምምነታቸውን *የእግዚአብሔርን* ኪዳን ትተው ሌሎችን አማልክት ስላመለኩና ስላገለገሉ ነው' ይላሉ::"

[10]ከእንግዲህ ስለማይመለስ፣
የተወለደባትንም ምድር ዳግመኛ
ስለማያይ፣
ለተማረከው ንጉሥ አምርራችሁ አልቅሱ
እንጂ፣
ቀድሞ ለሞተው አታልቅሱ፤ አትዘኑም::

[11]በአባቱ ምትክ በይሁዳ ላይ ስለ ነገሠው፣ ከዚህ ስፍራ በምርኮ ስለ ተወሰደው፣ ስለ ኢዮሲያስ ልጅ ስለ ሰሎ[T] *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ "ከእንግዲህ አይመለስም፤ [12]ተማርኮ በሄደበት አገር ይሞታል እንጂ ይህቺን ምድር ዳግመኛ አያይም::"

[13]"ቤተ መንግሥቱን በግፍ ለሚሠራ፣
ሰገነቱንም ፍትሕ በማዛባት ለሚገነባ፣
ወገኑን በነጻ ለሚያሠራ፣
የድካሙንም ዋጋ ለማይከፍለው፣
[14]'ባለ ትልልቅ ሰገነት፣
ሰፊ ቤተ መንግሥት ለራሴ እሠራለሁ'
ለሚል ወዮለት!
ሰፋፊ መስኮቶችን ያበጅለታል፤
በዝግባ እንጨት ያስጌጠዋል፤
ቀይ ቀለምም ይቀባዋል::

[15]"በዝግባ ዕንጨት ብዛት፣
የነገሥህ ይመስልሃልን?
አባትህስ ፍትሕንና ጽድቅን በማድረጉ፣
የሚበላውና የሚጠጣው ጐድሎት ነበርን?
እነሆ፣ ሁሉም መልካም ሆነለት::
[16]የድኾችንና የችግረኞችን ፍትሕ
አላጓደለም፤
ስለዚህም ሁሉ መልካም ሆነለት::
እኔን ማወቅ ማለት ይህ አይደለምን?"
ይላል *እግዚአብሔር::*
[17]"የአንተ ዐይንና ልብ ያረፉት ግን፣
አጭበርብሮ ጥቅምን በማግኘት፣
የንጹሑን ደም በማፍሰስ፣
ጭቈናንና ግፍን በመሥራት ላይ ብቻ
ነው::

22፥5 ዘፍ22፥16፤ ኤር17፥27፤ዕብ6፥13
22፥6 ዘፍ31፥21፤ 1ነገ7፥2፤መሓ4፥1፤ ኢሳ33፥9፤ሚክ3፥12
22፥7 2ዜና36፥19፤ መዝ74፥5፤ኢሳ10፥34 ፤ኤር4፥7፤6፥4፤ዘካ 11፥1
22፥8 ዘዳ29፥25-26 ፤1ነገ9፥8-9፤ኤር 16፥10-11
22፥9 1ነገ9፥9፤ኤር 16፥11፤ሕዝ39፥23
22፥10 ቍ18:27፤ መክ4፥2፤ኤር24፥9፤ 29፥18፤42፥18፤ሕዝ 24፥16
22፥11 2ነገ23፥31
22፥12 2ነገ23፥34
22፥13 ዘሌ19፥13፤ ኢሳ5፥8፤ሚክ3፥10፤ ፤ዕን2፥9፤ያዕ5፥4
22፥14 2ሳሙ 7፥2፤ኢሳ5፥8-9፤ሕዝ 23፥14
22፥15 2ነገ23፥25፤ መዝ128፥2፤ኢሳ3፥10
22፥16 መዝ36፥10 ፤72፥1-4:12-13፤ 82፥3፤ምሳ24፥23
22፥17 ዘዳ28፥33፤ 2ነገ24፥4፤ኢሳ56፥11 ፤ሕዝ18፥12፤ሚክ2፥2

[T]11 *ኢዮአካዝ ተብሎም ይጠራል*

አል (27፥17 *ይመ*)::

22፥6 *ገለዓድ ... ሊባኖስ፤* እነዚህ ተራሮች በሸፈናቸው ጫካ የታወቁ ነበሩ፤ በተለይ ከሊባኖስ ጫካ ለቤተ *መንግሥት መሥሪያ የሚሆን* ዝግባ ይገኝ ነበር (የ21፥14 ማብ ይመ፤ በተጨ*ማሪም* 1ነገ5፥6:8-10፤ 7፥2-3፤ 10፥27 *ይመ*)::

22፥7 *አዘጋጃለሁ፤* ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በቀሙ ሲተረጐም፣ "እቀድሳለሁ" የሚል ይሆናል (የ6፥4 *ማብ ይመ*):: *አጥፊዎችን፤* ባቢሎናውያንን ማለት ነው (የ4፥7 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 12፥12 *ይመ*):: *በነፍስ ወከፍ መሣሪያ የሚይዙትን፤* ሕዝ9፥2 *ይመ*:: *የዝግባ ዛፎችን ይቈርጣሉ፤* ከኢሳ 10፥33-34 ጋር ያነጻጽሩ፤ በተለይ የባቢሎናውያን ሰራዊት የኢየሩሳሌምን ቤተ መቅደስ ደጆች በመጥረቢያና በመዶሻ ስለ መሰበራቸው ጕልሕ አድርጎ የሚገልጸውን ክፍል ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (*መዝ*74፥3-6)::

22፥8-9፤ የዚህ ክፍል ሐሳብ በ1ነገ 9፥8-9 ላይ ተንጸባርቆ አል፤ ዘዳ29፥24-26 *ይመ*::

22፥9 *ኪዳን ትተው ሌሎችን አማልክት ... ስላገለገሉ፤* በሙሴ ሕግ ውስጥ የተጠቀሱትን አንደኛውንና ሁለተኛውን ትእዛዛት ፈጽሞ መጣስ ነው (ዘፀ20፥3-5 እና ማብ *ይመ*)::

22፥10 *ለሞተው አታልቅሱ፤* ለኢዮስያስ ነው፤ ኢዮስያስ የተለቀሰለት ከሞተ ከብዙ ጊዜ በኋላ ነበር (2ዜና 35፥24-25 *ይመ*):: *ለተማረከው፤* ኢዮአክስ/ ሰሎም ነው:: በ609 ዓ.ቅ.ክ ፈር*ዖን* ኒካዑ "ወደ ግብፅ ይዞት ሄደ፤ በዚያም ሞተ" (2ነገ23፥34)::

22፥11 *ሰሎ፤* የኢዮስያስ አራተኛ ወንድ ልጅ ነበር (1ዜና3፥15 *ይመ*):: "ሰሎም" የቀድሞ መጠሪያ ስሙ ሲሆን፣ "ኢዮአክስ" የሚለው ግን የንግሥ ስሙ ነበር (የንግሥ ስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር ይይዛል" ማለት ነው)::

22፥12 *ተማርኮ በሄደበት አገር፤* ግብፅን ያመለክታል (የቍ10 ማብ *ይመ*)::

22፥13-19፤ በንጉሥ ኢዮአቄም ላይ የተሰነዘረ ጽኑ ዘለፋ ነው፤ አገላለጡም እንደ ሦስተኛ ሰው (ቍ13-14)፣ ከዚያም በኋላ በሽሙጥ እንደ ሁለተኛ መደብ (ቍ15:17)፣ በመጨረሻም ስሙ ተጠቅሶአል (ቍ18)፤ የስሙም ትርጕም፣ "እግዚአብሔር አን*ሥቶ ያቆማል*" ማለት ነው:: ደጉ ንጉሥ ኢዮስያስ በቍ15-16 ላይ በንጽጽር መልክ ቀርቦ ተጠቅሶአል::

22፥13 ... *ለሚሠራ (ወዮለት)፤* ዕን2፥9:12 *ይመ*:: *በግፍ ... ፍትሕ በማዛባት፤* ከቍ3፤ 21፥12 ጋር ያገናዝቡ:: *ሰገነቱንም፤* የመሳ3፥20 ማብ *ይመ*:: *ወገኑን በነጻ ለሚያሠራ፤* ሕጉ ከሚያዘው ውጭ ማለት ነው (ዘሌ25፥39፤ዘዳ24፥14-15 *ይመ*):: ኢዮአቄም ያልከፈላቸው በዐቅም ማነስ ሊሆን ይችላል፤ ምክንያቱም በእርሱ ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ ግብፅ በይሁዳ ላይ ከባድ የግብር ጫና ጥላባት ነበር (2ነገ23፥35 *ይመ*)::

22፥14 *ሰፋፊ መስኮቶችን፤* እነዚህ መስኮቶች ምናልባት እ.ኤ.አ በ1960 ዓ.ም የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች በቤትሐካሪም በቍፋሮ ካገኟቸው መስኮቶች ጋር ተመሳሳይ ሳይሆኑ አይቀሩም (6፥1፤ የነህ3፥14 ማብ *ይመ*):: *ያስጌጠዋል፤* የበሮችንና የመስኮቶችን ጠርዝ ማስጌጥ ከአንዳንድ ሁኔታዎች አኳያ ሲታይ የቅንጦት ነገር በመሆኑ፣ ነቢዩ ሐጌ ነቅፎታል (ሐጌ1፥4)::

22፥15 *አባትህስ፤* ኢዮስያስ ነው:: *የሚበላውና የሚጠጣው ... ነበርን?* ተድላ ደስታ ነበረው ማለት ነው (መክ2፥24-25፤ 3፥12-13 *ይመ*):: *ፍትሕንና ጽድቅን በማድረጉ፤* እንደ አባቱ እንደ ዳዊት ማለት ነው (2ሳሙ8፥15 *ይመ*)፤ ከቍ13 ጋር ያገናዝቡ (የዚህኑ ቍ ማብ *ይመ*)::

22፥16፤ ሐዋርያው ያዕቆብም ከእግዚአብሔር ጋር ሊኖረን የሚገባው ትክክለኛው ግንኙነት ምን እንደ ሆነ፣ በተመሳሳይ መልክ ይገልጻል (ያዕ1፥27 *ይመ*)፤ ከ5፥28 ጋር ያገናዝቡ (የዚያኑ ቍ ማብ *ይመ*):: *የድኾችንና የችግረኞችን፤* የ20፥13 ማብ *ይመ*:: *እኔን ማወቅ፤* እግዚአብሔርን በሙሉ ልብ መውደድ ማለት ነው፤ ይህም በጥልቅ መንፈሳዊ ሕይወት ለመራመድና የተቸገሩትን ለመርዳት ያነሣሣል (ዘዳ10፥12-13፤ ሆሴ6፥6፤ ሚክ 6፥8 *ይመ*)::

22፥17 *የአንተ፤* የኢዮአቄም ማለት ነው (ቍ18 *ይመ*):: *አጭበርብሮ ጥቅምን በማግኘት፤* 6፥13፤8፥10 *ይመ*:: *የንጹሑን ደም በማፍሰስ፤* የ19፥4 ማብ ይመ፤ በዚህ ረገድ የኢዮአቄም ጭካኔ ምን ያህል እንደ ነበር በ26፥20-23 ላይ *ይመ*:: *ጭቈናንና፤* ቍ3፤ 6፥6፤ 21፥12 *ይመ*::

18ስለዚህ *እግዚአብሔር* ስለ ይሁዳ ንጉሥ ስለ ኢዮስያስ ልጅ ስለ ኢዮአቄም እንዲህ ይላል፤

"'ዋይ ወንድሜ! ዋይ፣ እኅቴን!'
ብለው አያለቅሱለትም።
'ዋይ፣ ጌታዬን! ዋይ፣ ለግርማዊነቱ!'
ብለውም አያለቅሱለትም።
19አህያ እንደሚቀበር ይቀበራል፤
ከኢየሩሳሌም በሮች ውጪ፤
ተጐትቶ ይጣላል።

20"ሊባኖስ ላይ ወጥተሽ ጩኺ፤
ድምፅሽን በባሳን አሰሚ፤
በዓባሪም ሆነሽ ጩኺ፤
ወዳጆችሽ ሁሉ ወድመዋልና።
21ተመችቶሽ በነበረ ጊዜ አስጠነቀቅሁሽ፤
አንቺ ግን፣ 'አልሰማም' አልሽ፤
ከትንሽነትሽ ጀምሮ መንገድሽ ይኸው ነበር፤
ቃሌንም አልሰማሽም።
22እረኞችሽ ሁሉ በነፋስ ይወሰዳሉ፤
ወዳጆችሽም ተማርከው ይሄዳሉ፤
ከክፋትሽም ሁሉ የተነሣ፣
ታፍሪያለሽ፤ ትዋረጃለሽም።
23አንቺ፣ 'በሊባኖስ'[ሀ] ውስጥ የምትኖሪ፣
መኖሪያሽን በዝግባ ዛፍ የሠራሽ ሆይ፤
ምጥ እንደ ያዛት ሴት፣
መከራ በላይሽ ሲመጣ ጩኸትሽ
እንዴት ይሆን!

24"በሕያውነቴ እምላለሁ"፤ ይላል *እግዚአብሔር* "የይሁዳ ንጉሥ የኢዮአቄም ልጅ ኢኮንያን[ለ] የቀኝ እጄ የቀለበት ማኅተም ብትሆን እንኳ ኖሮ፣ አውልቄ እጥልሃለሁ"፤ 25"ሕይወትህን ለሚሿት፣ ለምትፈራቸው ለባቢሎናውያንና[ሐ] ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደነፆር አሳልፌ እሰጥሃለሁ። 26አንተንና የወለደችህን እናትህን ወዳልተወለዳችሁበት ወደ ሌላ አገር ወርውሬ እጥላችኋለሁ፤ በዚያም ትሞታላችሁ። 27ልትመለሱባት ወደምትናፍቋት ምድር ከቶ አትመለሱም።"

28ይህ ኢኮንያን የተባለ ሰው፣ የተናቀና
የተሰበረ ገምቦ፣
ማንም የማይፈልገው ዕቃ ነውን?
እርሱና ልጆቹ ለምን ወደ ውጪ ተጣሉ?
ወደማያውቁትስ ምድር ለምን
ተወረወሩ?
29ምድር ሆይ፤ አንቺ ምድር፣ አንቺ
ምድር፤
የእግዚአብሔርን ቃል ስሚ!
30*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"አንድ እንኳ የረባ ዘር የማይወጣለት፣

22፥18 2ሳሙ1፥26
22፥19 2ነገ24፥6፤ ኤር8፥2፤36፥30
22፥20 ቍ22፤ዘኍ 27፥12፤መዝ68፥15፤ ኢሳ57፥13፤ኤር30፥ 14፤ሰቆ1፥19፤ሕዝ 16፥33-34፤ሆሴ8፥9
22፥21 ዘዳ9፥7፤ መዝ25፥7፤ኢሳ54፥4፤ ኤር3፥13፤25፤7፥23-28፤31፥19፤32፥30፤ ሶፎ3፥2፤ዘካ 7፥7
22፥22 ቍ20፤ዘዳ 28፥64፤ኢዮ27፥21፤ ኤር7፥19፤10፥21
22፥23 1ነገ 7፥2፤ ኤር4፥31፤ሕዝ17፥3
22፥24 ዘፍ38፥18፤ 2ነገ24፥6፡8
22፥25 2ነገ24፥16፤ 2ዜና36፥10
22፥26 1ሳሙ25፥ 29፤ 1ነገ2፥19፤ 2ነገ24፥8፤2ዜና 36፥10፤ኢሳ22፥17፤ ሕዝ19፥9-14
22፥27 ቍ 10
22፥28 2ነገ24፥6፤ መዝ31፥12፤ኤር15፥1 ፤17፥4፤19፥10፤ 25፥34፤48፥38
22፥29 ኤር6፥19
22፥30 1ዜና3፥18፤ ኢዮ18፥19፤መዝ 94፥20፤ኤር10፥21፤ 38፥23፤52፥10፤ማቴ 1፥12

[ሀ]23 *ሊባኖስ* የተባለው በኢየሩሳሌም ያለው ቤተመንግሥት ነው (1ነገ7፥23 ይመ)
[ለ]24 በዕብራይስጥ *ኮንያ* ሲሆን *የኢዮአኪን* አቻ ስም ቃል ነው፤ ቍ28 ይመ።
[ሐ]25 ወይም *ከለዳውያን*

22፥18፤ ከ2ዜና35፥24-25 ጋር ያገናዝቡ። *"ዋይ፣ ወንድሜ! ..." ብለው አያለቅሱለትም፤* ከ1ነገ13፥30 ጋር ያገናዝቡ።

22፥19 *አህያ እንደሚቀበር ይቀበራል፤* ጨርሶ አይቀበርም እንደ ማለት ነው (36፥30 ይመ)፤ የተፈጸመው በ2ነገ24፥6 ላይ ነው፤ በዚያ ቦታ ላይ ስለ ቀብሩ የተነሣ ነገር የለም፤ ነገር ግን ኢዮአቄም "ከአባቶቹ ጋር ዐረፈ" ይህ ደግሞ ለዘብ ባለ አገላለጽ "ሞተ" ማለት ነው (የዘፍ 25፥8፤ የ1ነገ 1፥21 ማብ ይመ)። *ተጐትቶ ይጣላል፤* 15፥3 ይመ።

22፥20-23፤ እግዚአብሔር በሴት *የታ* በሰውኛ ዘይቤ ለተገለጠችው (ቍ23 ይመ) ለኢየሩሳሌም በዚህ ክፍል ሲናገራት ይታያል።

22፥20 *ሊባኖስ ... በባሳን ... በዓባሪም፤* ተራራማ ቦታዎች ናቸው (ቍ6፤ ዘኍ 27፥12፤ 33፥47-48፤ ዘዳ 32፥49፤ መሳ 3፥3፤ መዝ68፥15 ይመ)፤ የመጀመሪያዎቹ ሁለቱ በሰሜን፣ ሦስተኛውም በደቡብ በኩል የሚገኙ ሲሆኑ፣ መልስ አዘል በሆነ አቀራረብ፣ መላ የእስራኤልን ምድር ለማመልከት የሚያስችሉ ከፍታዎች ናቸው። ወዳጆችሽ፤ የተባበረቻቸውን ፍቅረኞች የሚያመለክት ነው (4፥30 እና ማብ ይመ)፤ ቃሉ እዚህ ላይ በስምምነት ግንባር የፈጠሩ ወገኖችን ያመለክታል። አንድ ጊዜ የይሁዳ ግብረ አበር ከነበሩት ውስጥ ግብፅ፣ አሦር (2፥36 ይመ)፣ ኤዶም፣ ሞዓብ፣ አሞንና፣ ፊንቄ ይገኛሉ (27፥3 ይመ)፤ እነዚህም ሁሉ በባቢሎን ድል ተመትተዋል ወይም ድል ሊመቱ ጥቂት ጊዜ ይቀራቸው ነበር (27፥6-7፤ 28፥14 ይመ)። *ወድመዋልና፤* 14፥17 ይመ።

22፥21 *'አልሰማም' አልሽ ... ቃሌንም አልሰማሽም፤* 7፥22-26፤ 11፥7-8 ይመ። *ከትንሽነትሽ፤* በግብፅ አገር በነበሩበት፣ በጥንቱ የእስራኤል ታሪክ ዘመን (2፥2 እና ማብ፤ ሆሴ 2፥15 ይመ)።

22፥22 *እረኞችሽ ... ይወሰዳሉ፤ ... ከክፋትሽም፤* በዕብራይስጡ የመጀመሪያዎቹ ሁለት ቃላት ሥርወ ቃል አንድ ነው፤ የሦስተኛውም በጣም ተቀራራቢ ነው። "እረኞች" ለሚለው 2፥8 እና ማብ፤ 10፥21፤ 23፥1-4 ይመ። ይህ ጥቅስ በመጀመሪያ ደረጃ ተፈጻሚነት ያገኘው በ597 ዓ.ቅ.ክ ነበር (2ነገ24፥12-16 ይመ)። *በነፋስ ይወሰዳሉ፤* 13፥24፤ ኢዮ27፥21፤ ኢሳ27፥8 ይመ።

22፥23 *በሊባኖስ ... በዝግባ፤* 'ሊባኖስ' የሚለው ቃል ከሊባኖስ በመጣ ዝግባ የተሠራውን፣ በኢየሩሳሌም የሚገኘውን ቤተ መንግሥት ያመለክታል፤ በተጨማሪም 21፥14 እና ማብ፤ ሕዝ 17፥3-4፡12 ይመ። *ምጥ እንደ ያዛት ሴት ... መከራ፤* 4፥31፤ 6፥24፤ 13፥21 ይመ፤ በተጨማሪም የ4፥19 ማብ ይመ።

22፥24-30፤ በንጉሥ ኢኮንያን ላይ የተነገረ ትንቢት ነው (በ24፥1፤ 29፥2 ላይ ተፈጽሞአል)። የንጉሡ የስም ትርጒም፣ "እግዚአብሔር ይመሠርታል" ማለት ሲሆን፣ አንዳንድ ጊዜ "ኢዮአኪን" ተብሎ ይጠራል።

22፥24 *በሕያውነቴ እምላለሁ፤* የዘፍ42፥15 ማብ ይመ። *የ... እጄ የቀለበት ማኅተም ብትሆን እንኳ ኖሮ፤* በኢዮኪን ላይ የተወሰነው ፍርድ በሐጌ 2፥23 ላይ የታጠፈ ይመስላል (የዚያው ማብ ይመ)።

22፥25 *ለምትፈራቸው ... አሳልፌ እሰጥሃለሁ፤* ከ39፥17 ጋር ያገናዝቡ።

22፥26፤ በዚህ ቍጥር ላይ የተነገረው በ597 ዓ.ቅ.ክ ተፈጽሞአል (29፥2፤ 2ነገ24፥15 ይመ)። *አንተንና የወለደችህን እናትህን፤* ኢኮንያንንና ኔስታንን ነው (የ13፥8 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 2ነገ24፥8 ይመ)። *ወደ ሌላ አገር ወርውሬ እጥላችኋለሁ፤* በምርኮ ወደ ባቢሎን ምድር እሰድዳችኋለሁ ማለት ነው (7፥15፤ 16፥3፤ ዘዳ29፥18 ይመ)።

22፥28፤ መልስ አዘል ጥያቄ ነው፤ መልሱም በቍ30 ላይ በግልጽ ተቀምጦአል። *የተሰበረ ገምቦ ... ወደ ውጭ ተጣሉ፤* ኢዮአኪንና ከእርሱ የተገኘው ዘር፣ ልክ እንደ ይሁዳ (19፥10-11 ይመ) በእግዚአብሔር ፍርድ ሥር ናቸው። *እርሱና ልጆቹ፤* ኢዮአኪን በምርኮ በተወሰደ ጊዜ ገና የ18 ዓመት ወጣት ነበር (2ነገ24፥8 ይመ)፤ ይሁን እንጂ በዚህ ጊዜ ከአንድ በላይ አግብቶ ነበር (2ነገ24፥15 ይመ)፤ ስለዚህ አንድ ወይም ከዚያ በላይ ልጆች ሊኖሩት ይችላል።

22፥29 *ምድር ሆይ፤ አንቺ ምድር፣ አንቺ ምድር፤* የቃሉ መደጋገም የነገሩን ክብደትና የተሰጠውን አጽንዖት ያሳያል (7፥4፤ 23፥30-32፤ ሕዝ 21፥27 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ6፥3 ማብ ይመ)።

22፥30 *መካን፤* ኢዮአኪን ጨርሶ ልጅ የሚባል አልነበረውም ለማለት ሳይሆን (ቢያንስ ሰባት ልጆች ነበሩትና፤ 1ዜና3፥17-18 ይመ)፣ በይሁዳ ምድር በዳዊት ዙፋን ላይ

አንድ እንኳ በዳዊት ዙፋን የሚቀመጥ፣
ወይም በይሁዳ የሚገዛ የማይኖረው
ነውና፤
በሕይወት ዘመኑ የማይከናወንለት፣
መካን ሰው ብላችሁ መዝግቡት።።"

ጻድቁ ቅርንጫፍ

23 "በማሰማሪያ ቦታዬ ያሉትን በጎቼን ለሚያጠፉና ለሚበትኑ እረኞች ወዮ ላቸው!" ይላል *እግዚአብሔር።* [2]ስለ ዚህ የእስራኤል ስምላክ *እግዚአብሔር* ሕዝ ቤን ስለሚጠብቁ እረኞች እንዲህ ይላል፤ "መንጋዬን ስለ በተናችሁ፣ ስላባረራችሁና ተገቢውን ጥንቃቄ ስላላደረጋችሁላቸው፣ ለክፉታችሁ ተገቢውን ቅጣት አመጣባቸ ኋለሁ" ይላል *እግዚአብሔር፤* [3]"የመንጋዬ ንም ቅሬታ ካባረርሁባቸው አገሮች ሁሉ እኔ ራሴ ሰብስቤ፣ ወደ መሰማሪያቸው እመ ልሳቸዋለሁ፤ በዚያም ፍሬያማ ይሆናሉ፤ ይበ ዛሉም። [4]የሚጠብቋቸውን እረኞች አስነሣ ላቸዋለሁ፤ ከእንግዲህም አይፈሩም፤ አይደ ነግጡም ከእነርሱም አንድ እንኳ አይጐድ ልም" ይላል *እግዚአብሔር።*

[5]"እነሆ፤ ለዳዊት፣[ም]
ጻድቅ ቅርንጫፍ የማስነሣበት ጊዜ
ይመጣል፤
እርሱም ፍትሕንና ጽድቅን የሚያደርግ፣
በጥበብ የሚገዛ ንጉሥ ይሆናል" ይላል
እግዚአብሔር።
[6]በእርሱም ዘመን ይሁዳ ይድናል፤
እስራኤልም በሰላም ይኖራል፤
የሚጠራበትም ስም፣
'*እግዚአብሔር ጽድቃችን*' የሚል ነው።

[7]"ስለዚህ ሰዎች፣ 'እስራኤላውያንን ከግ ብፅ ምድር ያወጣ ሕያው *እግዚአብሔርን*' ብለው ከእንግዲህ የማይምሉበት ዘመን ይመጣል" ይላል *እግዚአብሔር፤* [8]ነገር ግን፣ 'እስራኤልን ከሰሜን ምድርና እነርሱን ከበተነባቸው ከሌሎች አገሮች ያወጣ ሕያው *እግዚአብሔርን*' ይላሉ፤ ከዚያ በኋላ በገዛ ምድራቸው ይኖራሉ።

ሐሰተኛ ነቢያት

[9]ስለ ነቢያት፣
ልቤ በውስጤ ተሰብሮአል፤
ዐጥንቶቼም ተብረክርከዋል፤
ከእግዚአብሔር የተነሣ፣
ከቅዱስ ቃሉም የተነሣ፣
የወይን ጠጅ እንዳሸነፈው፣
እንደ ሰካራም ሰው ሆኛለሁ።
[10]ምድሪቱ በአመንዝሮች ተሞልታለች፤
ከርግማን የተነሣ[ሣ] ምድሪቱ ታለቅሳለች፤
በምድረ በዳ ያሉት መሰማሪያዎች
ደርቀዋል።[ሬ]

ም5 ወይም *ከዳዊት የዘር ግንድ*
ሣ10 ወይም *ከእነዚህ ነገሮች የተነሣ*
ሬ10 ወይም *ምድሪቱ ደርቃለች*

23፥1 መዝ100፥3፤ ኢሳ56፥11፤ኤር10፥21፤12፥10፤13፥17፤25፥36፤ሕዝ34፥1-10፡31፤ዘካ10፥2፤11፥15-17፤
23፥2 ኤር10፥21፤13፥20፤21፥12፤ሕዝ34፥8-10፤ዮሐ10፥8
23፥3 1ነገ8፥48፤ኢሳ11፥10-12፤ኤር32፥37፤ሕዝ34፥11-16
23፥4 ዘፍ48፥15፤ ኢሳ31፥4፤ኤር31፥10፤30፥10፤46፥27-28፤ ዮሐ6፥39
23፥5 ዘፍ18፥19፤ 2ነገ19፥26፤ኢሳ4፥2፤9፥7፤ሕዝ17፥22፤ማቴ1፥1፤2፥2
23፥6 ዘዐ23፥21፤ ዘሌ25፥18፤ዘዳ32፥8፤ዕዝ9፥15፤ኢሳ42፥6፤ ኤር33፥16፤ሆሴ2፥18፤ ማቴ1፥21-23፤ሮሜ3፥21-22፤1ቆሮ1፥30
23፥7 ዘዳ15፥15፤ ኤር30፥3
23፥8 ኢሳ14፥1፤ 43፥5-6፤ኤር30፥10፤ሕዝ20፥42፤34፥13፤ አሞ9፥14-15
23፥9 ኢዮ4፥14፤ ኤር4፥19፤20፥8-9
23፥10 ዘዳ28፥23-24፤መዝ107፥34፤ኤር4፥26፤9፥2፡10፤12፥11

የሚቀመጥ አንድም ልጅ እንደማይኖረው ለመግለጽ ነው። የኢዮአኪን (የኢኮንያን) የልጅ ልጅ ዘሩባቤል (1ዜና3፥17-19፤ ማቴ1፥12 ይመ) የይሁዳ ገዥ ሆኖአል (ሐጌ1፥1 ይመ)፤ ንጉሥ ግን አልሆነም። ሴዴቅያስ የኢዮስያስ ልጅ ነበረ (37፥1 ይመ)፤ የኢኮንያን (የኢዮአኪን) ልጅ አልነበረም፤ እርሱና ልጆቹም የሞ ቱት ከኢኮንያን በፊት ነበር (52፥10-11 ይመ)፤ ስለዚህ ኢዮአ ኪን (ኢኮንያን) እስከ ክርስቶስ ድረስ ከነበረው የዳዊት ሥርወ መንግሥት የመጨረሻው የይሁዳ ንጉሥ ነበር።

23፥1-8፤ እግዚአብሔር የይሁዳን ክፉ ገዦችና መሪዎች ለመቅጣት (ቍ1-2)፣ ሕዝቡንም የኋላ ኋላ ከምርኮ ለመመለስ (ቍ3-4፡7-8) እንዲሁም በመጨረሻ ፍጹም የሆነውን ንጉሥ ከዳ ዊት ቤት ለማስነሣት ማቀዱን የሚያሳይ በአጭሩ የቀረበ ክፍል ነው (የተነገረው በሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት ይሆናል የቍ6 ማብ ይመ)።

23፥1፤ 10፥21 እና ማብ ይመ። *በጎቼን፤* የይሁዳን ሕዝብ ነው (ቍ2 ይመ)።

23፥2 *ተገቢውን ጥንቃቄ ... ተገቢውን ቅጣት፤* በዕብራ ይስጥ ሁለቱም ሐረጎች ከአንድ ሥርወ ቃል የመጡ ናቸው (ቍ4 እና ማብ ይመ)። የይሁዳ ገዦች ሳይፈጽሙት የቀረ ነገር በሕዝ34፥4 ላይ በአጭሩ ሰፍሮአል።

23፥3 *ቅሬታ፤* የ6፥9፤ የኢሳ10፥20-22 ማብ ይመ። *ካባረርሁባቸው፤* የይሁዳ ኀጢአትና የመሪዎቻቸው በደል ከአገር "ቢያባርራቸውም" (ቍ2)፣ ሕዝቡ የገባውን ኪዳን ደጋግሞ በማ ፍረስ ያስከተለውን መዘዝ በመጨረሻ ላይ ጌታ ራሱ ከግቡ አድርሶታል። *ፍሬያማ ይሆናሉ፤ ይበዛሉም፤* የዘፍ1፥28 ማብ ይመ።

23፥4 *አይፈሩም፤ አይደነግጡም፤* ለመንጋው የሚያስብ እረኛ ከሌለ፣ አጥቂ አውሬ እንደሚያሠጋቸው ያመለክታል (ሕዝ 34፥8 ይመ)። *አይጐድልም፤* ዘኍ31፥49 ይመ። ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል "ተገቢውን ጥንቃቄ"፣ "ተገቢ ውን ቅጣት" ለሚሉት ሐረጎች ከገባው ጋር ከተመሳሳይ ሥርወ ቃል የመጣ ነው (ቍ2 እና ማብ ይመ)።

23፥5-6፤ በኤርምያስ መጽሐፍ ውስጥ ስለ መሲሑ ከሚና ገሩት ዋና ዋና ክፍሎች አንዱ ነው፤ እንደ ገናም በ33፥15-16 ላይ ተገልጦ ይታያል።

23፥5 *የማስነሣበት፤* 2ሳሙ7፥12 ይመ፤ በተጨማሪም 30፥9፤ ሕዝ34፥23-24፤ 37፥24 ይመ። *ለዳዊት፤* "ከዳዊት ቤት" ተብሎ ሊተረጐምም ይችላል፤ በተጨማሪም ማቴ1፥1 ይመ። መሲሑ ከዚህ ቀደም ከዳዊት ቤት ተነሥተው ከነገሡት ነገሥታት ሁሉ የተለየ ፍጹም ንጉሥ ነው፤ ባሕርዩ የምርጥ ገዦችን የላቀ በጎነት አሟልቶ የሚይዝና ከዚያም በላይ ማንም ሊደርስበት የማይችል ባሕርይ አለው። *ቅርንጫፍ፤* ለመሲሑ የተሰጠ መጠሪያ ነው (የኢሳ4፥2 ማብ ይመ)። 'ታርጉም' የተባ ለው የጥንቱ የአራማይክ የቅዱሳት መጻሕፍት ፍቺ እዚህ ቦታ ላይ "መሲሕ" የሚለውን ቃል አስገብቶአል። *በጥበብ የሚገዛ፤* የኢሳ52፥13 ማብ ይመ። *ፍትሕና ጽድቅን የሚያደርግ፤* 22፥3፡ 15 ይመ፤ ለንጉሥ ዳዊትም እንደዚሁ ተነግሮለታል (2ሳሙ 8፥15 ይመ)።

23፥6 *ይሁዳ ... እስራኤልም፤* ዳግም የተባበረው የእግዚ አብሔር ሕዝብ በምድሩ ላይ ተመልሶ ይተከላል (ሕዝ37፥15-22 ይመ)። *ይድናል ... በሰላም ይኖራል፤* ትድግናው መንፈሳዊም፣ አካላዊም ይሆናል (ዘዳ33፥28-29 ይመ)። *እግዚአብሔር ጽድቃ ችን፤* ከዚህ በላይ እንደ ተመለከተው ሴዴቅያስ እንደ ስሙ ትርጕም መኖር ባይችልም፣ "እግዚአብሔር ጽድቁ ነው" የተባ ለው መሲሑ ኢየሱስ በሕዝቡ ላይ የተትረፈረፈ በረከት ያወር ዳል (ሕዝ34፥25-31 ይመ)፤ ይህም በረከት የሚመጣው "ፍትሕ ንና ጽድቅን ከሚያደርገው" (ቍ5) ታላቅ ንጉሥ እጅ ነው።

23፥7-8፤ አብዛኛው ከ16፥14-15 ቃል በቃል የተጠቀሰ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)።

23፥9-40፤ ሐሰተኞች ነቢያት የተወገዙበት ክፍል ነው (2፥8፤4፥9፤5፥30-31፤6፥13-15፤ 8፥10-12፤14፥13-15፤ 18፥18-23፤ 26፥8፡11፡16፤27-28፤ኢሳ28፥7-13፤ሕዝ13፤ሚክ3፥5-12 ይመ)።

23፥9 *ስለ፤* ርእሶችን የሚያስተዋውቅ ቃል ሆኖ በ46፥2፤ 48፥1፤ 49፥1፡7፡23፡28 ላይም ጥቅም ላይ ውሎአል። *ከቅዱስ ቃሉም፤* የሐሰተኛ ነቢያት ቃል ከዚህ ጋር ያገናዝቡ (ቍ16-18 ይመ)።

23፥10፤ ኢሳ24፥4-6 ይመ። *በአመንዝሮች፤* 5፥7-8፤ 9፥2 ይመ፤ በተጨማሪም 2፥20 ማብ ይመ። *ከርግማን፤* የእግዚ አብሔርን ኪዳን በማፍረስ የሚደርስ ነው (11፥3 እና ማብ፤ 11፥8 ይመ)። *ታለቅሳለች ... ደርቀዋል፤* 12፥4 እና ማብ ይመ።

ነቢያቱም ጠማማ መንገድ ተከትለዋል፤
ሥልጣናቸውን ያለ አግባብ
ተጠቅመዋል።

[11]“ነቢዩም፣ ካህኑም በጽድቅ መንገድ
የማይሄዱ ናቸው፤
በቤተ መቅደሴ እንኳ ሳይቀር
ክፋታቸውን አይቻለሁ።”
ይላል እግዚአብሔር።
[12]“ስለዚህ መንገዳቸው ድጥ ይሆናል፤
ወደ ጨለማ ይጣላሉ፤
ተፍገምግመውም ይወድቃሉ፤
በሚቀጡበትም ዓመት፣
መዓት አመጣባቸዋለሁ፤”
ይላል እግዚአብሔር።
[13]“በሰማርያ ባሉ ነቢያት ላይ፣
ደስ የማያሰኝ ነገር አይቻለሁ፤
በበኣል ስም ትንቢት ተናገሩ፤
ሕዝቤን እስራኤልን አሳቱ።
[14]በኢየሩሳሌም ባሉ ነቢያትም ላይ፣
የሚዘገንን ነገር አይቻለሁ፤
ያመነዝራሉ፤ በመዋሸትም ይኖራሉ፤
ማንም ከክፋቱ እንዳይመለስ፣
የክፉዎችን እጅ ያበረታሉ፤
በእኔ ዘንድ ሁሉም እንደ ሰዶም፣
ነዋሪዎቿም እንደ ገሞራ ናቸው።”

[15]ስለዚህ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር ስለ እነዚህ ነቢያት እንዲህ ይላል፤

“ከኢየሩሳሌም ነቢያት፣
በምድሪቱ ሁሉ ርኵሰት ተሠራ
ጭቶአልና፤
መራራ ምግብ አበላቸዋለሁ፤
የተመረዘም ውሃ አጠጣቸዋለሁ።”

[16]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

“እነዚህ ነቢያት የሚተነብዩላችሁን
አትስሙ፤
በባዶ ተስፋ ይሞሏችኋል፤
ከእግዚአብሔር አፍ የወጣ ሳይሆን፣
ከገዛ ልባቸው የሆነውን ራእይ
ይናገራሉ።
[17]እኔን ለሚንቁኝ፣
‘እግዚአብሔር ሰላም ይሆንላችኋል
ብሏል’ ይላሉ፤
የልባቸውን እልኸኝነት ለሚከተሉም ሁሉ፣
‘ክፉ ነገር አይነካችሁም’ ይሏቸዋል።
[18]ቃሉን ለማየትና ለመስማት፣
እነማን የእግዚአብሔር ምክር ባለበት
ቆመዋል?
ቃሉን ያደመጠ፣ የሰማስ ማን ነው?
[19]እነሆ፤ የእግዚአብሔር ዐውሎ ነፋስ፣
በቍጣ ይነሣል፤
ብርቱም ማዕበል፣
የክፉዎችን ራስ ይመታል።
[20]እግዚአብሔር የልቡን ሐሳብ፣
ሙሉ በሙሉ ሳይፈጽም፣
ቍጣው እንዲሁ አይመለስም፤
በኋለኛው ዘመን፣
ይህን በግልጽ ትረዳላችሁ።
[21]እኔ እነዚህን ነቢያት አልላክኋቸውም፤
እነርሱ ግን ለራሳቸው መልእክታቸውን
ይዘው ሮጡ፣
ሳልናገራቸውም፣
ትንቢት ተናገሩ።
[22]ምክሬ ባለበት ቢቆሙ ኖሮ፣
ቃሌን ለሕዝቤ ባሰሙ ነበር፤
ከክፉ መንገዳቸው፣
ከክፉ ሥራቸውም በመለሷቸው ነበር።

[23]“እኔ የቅርብ ስምባክ ብቻ ነኝን?
ይላል እግዚአብሔር፤
“የሩቅስ ስምባክ አይደለሁምን?

23፥11 2ነገ21፥4፤ ኤር6፥13፤7፥10፤ 8፥10፤ሶፎ3፥4
23፥12 ዘዳ32፥35፤ ኢዮ3፥23፤ኤር11፥23 ፤13፥16
23፥13 ቍ32፤1ነገ 18፥22፤ኢሳ3፥12፤ ሕዝ13፥10
23፥14 ቍ22፤ ዘፍ18፥20፤ኢሳ5፥18፤ ኤር5፥30፤ 0፥16፤ 29፥23፤ሆሴ6፥10፤ አሞ4፥11፤ማቴ11፥24
23፥15 ኤር8፥10፡ 14፤9፥15
23፥16 ኤር9፥20፤ 14፥14፤27፥9-10፡14 ፤ሕዝ13፥3፤ማቴ7፥15
23፥17 ቍ31፤1ነገ 22፥8፤ኤር4፥10፤5፥ 12፤13፥10፤አሞ9፥10 ፤ሚክ3፥11
23፥18 1ነገ22፥19፤ ሮሜ11፥34
23፥19 ኢሳ30፥30፤ ኤር25፥32፤30፥23፤ ዘካ7፥14
23፥20 2ነገ23፥36፤ ኤር4፥28
23፥21 ኤር14፥14፤ 27፥15
23፥22 ቍ14፤ዘዳ 33፥10፤1ነገ22፥19፤ 2ነገ17፥13፤ኤር25፥5 ፤አሞ3፥7፤ዘካ1፥4
23፥23 መዝ139፥1-10

ባዕዳን አማልክትን ማምለክ ምድሪቱ እንዳትለመልም ምክንያት ነው፤ ምክንያቱም ልምላሜን የሚሰጠው እግዚአብሔር ብቻ ነው (ሆሴ2፥5-8:21-22፤ አሞ4፥4-9 ይመ)። *በምድረ በዳ ያሉት መሰማሪያዎች፤* የ9፥10 ማብ ይመ። *ጠማማ መንገድ፤* የእግዚአብሔርን ሳይሆን፣ የራሳቸውን መንገድ ስለሚከተሉ አካሄዳቸው ከመስመር የወጣ ነው (8፥6 ይመ)።

23፥11 *በቤተ መቅደሴ እንኳ ሳይቀር ክፋታቸውን፤* ለምሳሌ:- 32፥34፤2ነገ16፥10-14፤21፥5፤ሕዝ8፥5:10:14:16 ይመ።

23፥12 *መንገዳቸው ድጥ ይሆናል፤ ወደ ጨለማ ይጣላሉ፤* መዝ35፥5-6 ይመ፤ በተጨማሪም መዝ73፥18 ይመ።

23፥13 *በበኣል ስም ትንቢት ተናገሩ፤* 2፥8 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 1ነገ18፥19-40 ይመ።

23፥14 *በመዋሸትም ይኖራሉ፤* 14፥13 ይመ። *እጅ ያበረታሉ፤* የዕብራይስጡ አቻ ሐረግ በሕዝ13፥22 ላይ “አይዞህ ማለት” በሚል ስሜት “ማበረታታት” ተብሎ ተተርጕሞአል። *ማንም ከክፋቱ እንዳይመለስ፤* ሕዝ13፥22 ይመ። *እንደ ሰዶም ... እንደ ገሞራ፤* የ20፥16 ማብ ይመ።

23፥15፤ ርኵሰት፤ ቍ11 ይመ። ... *የተመረዘም ውሃ አጠጣቸዋለሁ፤* አብዛኛውን በ9፥15 ላይ ካለው ቃል በቃል የተጠቀሰ ነው (የዚያን ቍጥር ማብ ይመ)።

23፥16 *ራእይ፤* “መገለጥ” ወይም “ትንቢት” ማለት ነው (1ሳሙ3፥1፤ ምሳ29፥18፤ ኢሳ1፥1፤ አብ1 ይመ)። *ከገዛ ልባቸው፤* ቍ26፤ 14፥14 ይመ። *ሐሰተኞች ነቢያት “የተለየ ወንጌል” እንደሚያስተምሩት ያሉ ናቸው (ገላ1፥6-9)።*

23፥17 *ሰላም ይሆንላችኋል፤* ሐሰተኞች ነቢያት ብዙውን ጊዜ ለሰዎች የሚያቀርቡት መልእክት ነው (6፥14 እና ማብ፤ 8፥11፤ 14፥13 እና ማብ ይመ፤ ከ28፥8-9 ጋር ያነጻጽሩ)። *የልባቸውን እልኸኝነት፤* የ3፥17 ማብ ይመ።

23፥18 *የእግዚአብሔር ምክር፤* የእግዚአብሔር ባለሟሎች የሚገኙበት በሰማያዊ ስፍራ ያለ ጉባኤ (ቍ22፤ ኢዮ15፥7-10 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 1ነገ22፥19-22፤ ኢዮ1፥6፤ 2፥1፤ 29፥4 እና ማብ፤ መዝ89፥7 ይመ)። በአሞ3፥7 ላይ “ምክር” ለሚለው ቃል የገባው የዕብራይስጡ አቻ ቃል እግዚአብሔር ለተመረጡ አገልጋዮቹ ሊገልጥ ያለውን ዐሳብ ለማመልከት “ዕቅድ” ተብሎ ተተርጕሞአል (ቍ20 ይመ)።

23፥19-20፤ በ30፥23-24 ላይ ከሞላ ጐደል ቃል በቃል ተደግሞአል።

23፥19 *ዐውሎ ነፋስ ... ብርቱም ማዕበል፤* የእግዚአብሔር ቍጣ ምን እንደሚመስል የሚያመለክት ጕልሕ መግለጫ ነው።

23፥20 *በግልጽ ትረዳላችሁ፤* በ597 ዓ.ቅ.ክ ወደ ባቢሎን ምርኮ ከተወሰዱ በኋላ፣ በዚያ ምድር እንኳ የሚሰሟቸውን ማሳሳት እንዳልተውት ሐሰተኛ ነቢያት አይደለም (29፥20-23 ይመ)።

23፥21 *እኔ ... አልላክኋቸውም፤* ቍ32፤ 29፥9 ይመ፤ ከ1፥7፤ ከኢሳ6፥8፤ ከሕዝ3፥5 ጋር ያገናዝቡ። *ሳልናገራቸውም፤* 29፥23 ይመ።

23፥22 *ምክሬ፤* የቍ18 ማብ ይመ።

23፥23 *የቅርብ አምላክ .... የሩቅስ አምላክ፤* እግዚአብሔር ሰው ሊደርስበት በማይችል ስፍራ ይገኛል፤ በአንጻሩም ከማንም ከምንም የበለጠ በቅርባችን የሚገኝ ነው። በተቀደሰና በከፍተኛ ቦታ ይኖራል፤ ነገር ግን በመንፈሱ ትሑት ከሆነ ሰው ጋርም ዝቅ ብሎ ይናገራል (ኢሳ57፥15 ይመ)።

[24]እኔ እንዳላየው፣
በስውር ቦታ ሊሸሸግ የሚችል አለን?”
ይላል እግዚአብሔር።
“ሰማይንና ምድርንስ የሞላሁ እኔ
አይደለሁምን”
ይላል እግዚአብሔር።

[25]“ ‘ሕልም አለምሁ! ሕልም አለምሁ!’ እያሉ በስሜ የሐሰት ትንቢት የሚናገሩትን የነቢያትን ቃል ሰምቻለሁ፤ [26]ይህ ነገር፣ የገዛ ልባቸውን ሽንገላ በሚተነብዩ በሐሰተኞች ነቢያት ልብ ውስጥ የሚቈየው እስከ መቼ ነው? [27]አባቶቻቸው በኣልን በማምለክ ስሜን እንደ ረሱ፣ እነርሱ በሚነጋገሩት ሕልም፣ ሕዝቤ ስሜን እንዲረሳ ያደረጉ ይመስላቸዋል። [28]ሕልመኛ ነቢይ ሕልሙን ያውራ፤ ቃሌ ያለው ግን በታማኝነት ይናገር፤ ገለባና እህል ምን አንድ አድርጎአቸው!” ይላል እግዚአብሔር። [29]“ቃሌ እንደ እሳት፣ ድንጋይንም እንደሚያደቅ መዶሻ አይደለምን?” ይላል እግዚአብሔር።

[30]“ስለዚህ ቃሌን እርስ በእርስ በመሰራረቅ ከእኔ እንደ ተቀበሉ አድርገው የሚናገሩትን ነቢያት እቃወማለሁ” ይላል እግዚአብሔር። [31]“አፈጮሌነታቸውን በመጠቀም፣ ‘እግዚአብሔር እንዲህ ይላል’ የሚሉትን ነቢያት እቃወማለሁ” ይላል እግዚአብሔር፤ [32]“እነሆ፤ ሐሰተኛ ሕልም ተመርኵዘው ትንቢት የሚናገሩትን ነቢያት እቃወማለሁ” ይላል እግዚአብሔር፤ እኔ ሳልልካቸው ወይም ሳልሾማቸው ደፍረው ውሸት ይናገራሉ፤ ሕዝቤንም ያስታሉ፤ ለዚህም ሕዝብ አንዳች አይረቡትም” ይላል እግዚአብሔር።

የእግዚአብሔር ሸክም ምንድነው?

[33]“ይህ ሕዝብ ወይም ነቢይ ወይም ካህን፣ ‘የእግዚአብሔር ሸክም ምንድን ነው?’ ብለው ቢጠይቁ፣ ‘ሸክሙ እናንተ ናችሁ፤[a] እወረውራችኋለሁ ይላል እግዚአብሔር’ ብለህ መልስላቸው። [34]ነቢይ ወይም ካህን ወይም ማንኛውም ሰው፣ ‘የእግዚአብሔር ሸክም’ እያለ ቢናገር፣ ያን ሰውና ቤቱን እቀጣለሁ። [35]እያንዳንዱ ለባልንጀራው ወይም ለዘመዱ፣ ‘እግዚአብሔር ምን መልስ ሰጠ?’ ወይም፣ ‘እግዚአብሔር ምን ተናገረ?’ ማለት ይገባዋል። [36]ከእንግዲህ ግን፣ ‘የእግዚአብሔር ሸክም’ ብላችሁ መናገር አይገባችሁም፤ ምክንያቱም ለሰው ሁሉ የገዛ ራሱ ቃል ሸክሙ ስለሚሆን፣ የአምላካችንን የሰራዊት ጌታ የእግዚአብሔርን፣ የሕያው አምላክን ቃል ታጣምማላችሁ። [37]ስለዚህ ለነቢዩ፣ ‘እግዚአብሔር ምን መልስ ሰጠህ’ ወይም፣ ‘እግዚአብሔር ምን ተናገረህ?’ ትለዋለህ፤ [38]‘የእግዚአብሔር ሸክም’ ብትሉ እንኳ፣ እግዚአብሔር ግን እንዲህ ይላል፤ ‘እኔ፣ “የእግዚአብሔር ሸክም” አትበሉ ብዬ ብነግራችሁም፣ እናንተ፣ “የእግዚአብሔር ሸክም” ብላችኋል፤ [39]ስለዚህ እናንተን፣ እንዲሁም ለእናንተና ለአባቶቻችሁ የሰጠኋትን ከተማ ጭምር ፈጽሜ እተዋችኋለሁ፤ ከፊቴ እጥላችኋለሁ፤ [40]ለዘላለም የማይረሳ ዕፍረት፣ የዘላለምም ውርደት አመጣባችኋለሁ።

[a]33 ወይም ንግር፡ (ለንግር እና ለሸክም የሚተካው የዕብራይስጥ ቃል አንድ ዐይነት ነው)

23፥24 ዘፍ3፥8፤ነገ 8፥27፤ኢዮ11፥20፤ 22፥12-14፤መክ12፥14፤ኢሳ28፥15፤ 1ቆሮ4፥5
23፥25 ቍ16:28:32፤ዘዳ13፥1፤ኤር14፥14፤27፥9:10፤29፥8
23፥26 ኢሳ30፥10፤ ኤር14፥14፤ሕዝ13፥2 ፤1ጢሞ4፥1-2
23፥27 ዘዳ13፥1-3፤ መሳ3፥7፤8፥33-34፤ ኤር29፥8፤2፥23
23፥28 ቍ25፤ 1ሳሙ3፥17
23፥29 መዝ39፥3፤ ኤር5፥14፤1ቆሮ3፥13 ፤ዕብ4፥12
23፥30 ቍ2፤ዘዳ 18፥20፤መዝ34፥16፤ ኤር14፥15፤21፥13
23፥31 ቍ 17
23፥32 ቍ25:13፤ ኢዮ13፥4፤ኤር7፥8፤ 14፥14፤50፥6፤ሰቆ2፥ 14፤ሕዝ13፥3፤22፥28
23፥33 2ነገ21፥14፤ ሚል1፥1
23፥34 ሰቆ2፥14፤ ዘካ13፥3
23፥35 ኤር33፥3፤ 42፥4
23፥36 ኢሱ3፥10፤ ገላ1፥7-8፤2ጴጥ3፥16
23፥39 ኤር7፥15
23፥40 ኤር20፥11 ፤ሕዝ5፥14-15

23፥24 *እኔ እንዳላየው ... ሊሸሸግ፡* ኢዮ26፥6፤ መዝ139፥7-12፤ አሞ9፥2-4 ይመ። *ሰማይንና ምድርንስ የሞላሁ፤* ኢሳ66፥1 ይመ።

23፥25 *ሕልም፡* የእግዚአብሔር ሐሳብ ለእውነተኛ ነቢይ የሚገለጠው አብዛኛውን ጊዜ በሕልም አይደለም (27፥9፤ ዘዳ 13፥1-3፤ 1ሳሙ28፥6 ዘካ10፥2 ይመ፤ ሆኖም ከዘኍ12፥6፤ ከኢል 2፥28 ጋር ያነጻጽሩ)። *የሐሰት፡* 5፥12 ይመ። *በስሜ፤* ዘዳ 18፥20:22 ይመ።

23፥26 *ልባቸውን ... ልብ፤* በዕብራይስጥ እነዚህ ሁለት ቃላት አንድ ዐይነት መጠሪያ (ስም) አላቸው። *የገዛ ልባቸውን፡* የቍ16 ማብ ይመ።

23፥27 *ስሜን፡* የእግዚአብሔርን ስም መርሳት ማለት እግዚአብሔርን ራሱን እንደ መርሳት ነው። *በኣልን በማምለክ ... እንደ ረሱ፤* የቀድሞዎቹ የይሁዳ አባቶች በኣልን ማምለክና ማገልገል ሲጀምሩ፣ እግዚአብሔርን ይረሱ ነበር፤ በረሱ ቍጥርም ለበኣል የነበራቸው ታማኝነት እየጠነከረ ይሄድ ነበር (መሳ3፥7፤ 1ሳሙ12፥9-10 ይመ)።

23፥28-29፤ እውነተኛው የእግዚአብሔር ቃል በሦስት ዐይነት ዘይቤአዊ አነጋገር ተገልጦአል (እህል፣ እሳት፣ መዶሻ)።

23፥28 *ገለባና እህል፤* ከሁለቱ ለምግብ የሚሆነውና ሰውነትን የሚያለመልመው እህል ብቻ ነው (የ15፥16 ማብ ይመ)።

23፥29 *እንደ እሳት፡* የ20፥9 ማብ ይመ። መጨረሻ ላይ፣ “የእያንዳንዱን ሰው ተግባር ምንነት ለይቶ የሚገልጸው” የእግዚአብሔር ቃል እሳት ነው (1ቆሮ3፥13 ይመ)። *እንደሚያደቅ መዶሻ፡* የእግዚአብሔር ቃል ያለ ርኅራኄ እንደ ሰይፍ ወይም እንደ መዶሻ ሆኖ በመሥራት “የሰውን የልብ ስሜትና ሐሳብ” በመመርመር በመጨረሻ ላይ ፈራጅ ይሆናል (ዕብ4፥12 ይመ)።

23፥30-32 *እቃወማለሁ፤* ይህ አባባል በእነዚህ ሦስት ቍጥሮች ተደጋግሞ መጠቀሱ አጽንዖት ለመስጠት ነው (የ22፥29 ማብ ይመ)።

23፥31 ... *የሚሉትን ነቢያት፤* ሐሰተኞቹ ነቢያት፣ የሚናገሩትን የትንቢት ቃል ከእግዚአብሔር እንደ ተቀበሉ አድርገው ያቀርባሉ። “የሚሉት” ለሚለው የገባው የዕብራይስጥ ግስ ከእግዚአብሔር ውጭ ጥቅም ላይ የዋለው እዚህ ላይ ብቻ ነው፤ “ይላል እግዚአብሔር” የሚለው ሐረግ በብሉይ ኪዳን ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል፤ ተደጋግሞ በብዛት የሚገኘው ግን በትንቢተ ኤርምያስ ውስጥ ነው (ከ175 ጊዜ በላይ)።

23፥32 *ሳልልካቸው፤* ቍ21 እና ማብ ይመ።

23፥33 *ሸክም፡* በዕብራይስጡም ይህ ቃል “ሸክም” ማለት ሲሆን፣ ከጌታ የሆነ ከባድ መልእክትን ያሳያል (ለምሳሌ:- ናሆ 1፥1 ይመ)።

23፥36፤ በቍጥሩ መጨረሻ ላይ ሦስቱ የእግዚአብሔር መጠሪያ ስሞች መጠቀሳቸው በቍጥሩ ላይ የተላለፈው መልእክት የቱን ያህል ክቡር እንደ ሆነ ለመግለጽ ነው። *የሕያው አምላክን፤* 10፥10፤ ዘዳ5፥26 ይመ።

23፥39 *እተዋችኋለሁ፤* ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ ቃል “ሸክም” በሚል አሳቤ ከገባው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ የሆነ ድምፅ አለው (“ሸክም” የሚለው ቃል በቍ33-34:36:38 ላይ ገብቶ ይገኛል)። *ከተማ፤* ኢየሩሳሌምን ነው።

24፥1-10፤ አሞ8፥1-3 ይመ። ኤርምያስ የይሁዳን መሪዎች ዐመፅ ገልጾ ከተናገረ በኋላ (21፥1-23፥8)፣ ሐሰተኞች ነቢያትንም ካጋለጠ በኋላ (23፥9-40)፣ አሁን ደግሞ የይሁዳን ሕዝብ ጥሩና መጥፎ በማለት በሁለት ይከፍላቸዋል (24፥1-3)፤ በመቀጠልም እግዚአብሔር መልካሙን ሕዝብ መልሶ እንደሚያቋቍም (ቍ4-7) መልካም ያልሆነውን መጥፎ ሕዝብ ግን ለማጥፋት (ቍ8-10) እንደ ወሰነ ባጭሩ ያቀርባል። መልካም የተባሉት ሕዝብ በሙሉ ልባቸው ወደ እግዚአብሔር የሚመለሱና ባዕድ አምልኮን የሚያስወግዱ ይሆናሉ (ቍ7)፤ እግዚአብሔርም ዓለምን የማዳን ዓላማውን በዚሁ ሕዝብ አማካይነት ይፈጽማል።

መልካሙና መጥፎው በለስ

24 የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር፣ የኢዮአቄምን ልጅ የይሁዳን ንጉሥ ኢኮንያንንና[a] ባለሥልጣኖቹን እንዲሁም የይሁዳን አናጺዎችና ብረት ቀጥቃጮች ከኢየሩሳሌም ወደ ባቢሎን ማርኮ ከወሰዳቸው በኋላ፣ *እግዚአብሔር* ሁለት ቅርጫት በለስ *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ፊት ለፊት ተቀምጦ አሳየኝ:: [2]አንዱ ቅርጫት፣ ቶሎ የደረሰ ፍሬ የሚመስል እጅግ መልካም በለስ ነበረበት፣ በሌላው ቅርጫት ግን ከመበላሸቱ የተነሣ ሊበላ የማይቻል እጅግ መጥፎ በለስ ነበረበት::

[3]*እግዚአብሔርም*፣ "ኤርምያስ ሆይ፤ የምታየው ምንድን ነው?" አለኝ::

እኔም፣ "በለስን አያለሁ፤ ጥሩ የሆነው እጅግ መልካም ነው፤ የተበላሸው ግን እጅግ መጥፎ በመሆኑ ሊበላ የማይችል ነው" አልሁ::

[4]እንደ ገናም *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ እኔ እንዲህ ሲል መጣ፤ [5]"የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'እንደዚህ እንደ መልካሙ በለስ፣ ከዚህ ስፍራ ወደ ባቢሎናውያን[+] ምድር የሰደድሁትን የይሁዳ ምርኮ በመልካም አስበዋለሁ:: [6]ዐይኔን ለበጎነት በእነርሱ ላይ አደርጋለሁ፤ ወደዚህችም ምድር እመልሳቸዋለሁ፤ እሠራቸዋለሁ እንጂ አላፈርሳቸውም፤ እተክላቸዋለሁ እንጂ አልነቅላቸውም:: [7]እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ የሚያውቅ ልብ እሰጣቸዋለሁ፤ በፍጹም ልባቸውም ወደ እኔ ስለሚመለሱ፣ እነርሱ ሕዝብ ይሆኑኛል፤ እኔም አምላክ እሆናቸዋለሁ::

[8]" 'ነገር ግን ከመበላሸቱ የተነሣ ሊበላ እንደማይቻለው እንደ መጥፎ በለስ' ይላል *እግዚአብሔር*፤ 'የይሁዳን ንጉሥ ሴዴቅያስን ባለሥልጣኖቹን እንዲሁም በኢየሩሳሌም የቀሩትንም ሆነ በግብፅ የሚኖሩትን፣ እንዲሁ አደርግባቸዋለሁ:: [9]በምድር መንግሥታት ሁሉ ፊት የሚያስጸይፉና የሚሰደቡ ይሆናሉ፤ በምበትናቸውም ስፍራ ሁሉ ለማላገጫና ለመተረቻ፣ ለመሣለቂያና ለርግማን አደርጋቸዋለሁ:: [10]ለእነርሱና ለአባቶቻቸው ከሰጠኋቸው ምድር እስኪጠፉ ድረስ ሰይፍ፣ ራብና መቅሠፍት እሰድባቸዋለሁ::

ሰባ የምርኮ ዓመታት

25 የይሁዳ ንጉሥ የኢዮስያስ ልጅ ኢዮአቄም በነገሠ በአራተኛው ዓመት፣ ይህም ማለት በባቢሎን ንጉሥ በናቡከደነፆር ዘመነ መንግሥት በመጀመሪያው ዓመት፣ ስለ ይሁዳ ሕዝብ ሁሉ ለኤርምያስ ቃል መጣለት፤ [2]ስለዚህ ነቢዩ ኤርምያስ ለይሁዳ ሕዝብ ሁሉ፣ በኢየሩሳሌም ለሚኖሩትም ሁሉ እንዲህ ሲል ተናገረ:- [3]የይሁዳ ንጉሥ የአሞን ልጅ ኢዮስያስ ከነገሠበት ከዐሥራ ሦስተኛው ዓመት ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ ሃያ ሦስት ዓመት ሙሉ *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ እኔ መጣ፤ ደጋግሜም ነገርኋችሁ፤ እናንተ ግን አልሰማችሁም::

[a]1 በዕብራይስጡ *ኢኮንያን፣ የኢዮአኪን* አቻ ስም ነው::
[+]5 ወይም *ከለዳውያን*

24፥1 ዘፀ23፥19፤ ዘዳ26፥2፤2ነገ24፥16፤ 2ዜና36፥9፤አሞ8፥1-2
24፥2 መሐ2፥13፤ ኢሳ5፥4
24፥3 ኤር1፥11፤ አሞ8፥2
24፥5 ኤር29፥4:20
24፥6 ዘዳ30፥3:9፤ ኤር1፥10፤27፥22፤ 29፥10፤30፥3፤33፥7፤ 42፥10፤ሕዝ11፥17፤ አሞ9፥14-15
24፥7 ዘሌ26፥12፤ 2ዜና6፥37፤ኢሳ11፥9፤ 51፥16፤ኤር32፥40፤ ሕዝ11፥19፤ዘካ2፥11 ፤ዕብ8፥10
24፥8 ኤር29፥17፤ 32፥4-5፤38፥18:23፤ 39፥5:6:9፤44፥1:26: 30፤46፥14
24፥9 ዘዳ28፥25:37 ፤1ነገ9፥7፤2ነገ22፥19፤ ኤር15፥4፤25፥18፤ 29፥18፤ዳን 9፥7
24፥10 ዘዳ28፥21፤ ኢሳ51፥19፤ኤር9፥16 ፤15፥2፤27፥8፤ራእ6፥8
25፥1 2ነገ24፥1:2
25፥2 ኤር18፥11
25፥3 1ዜና3፥14፤ ኢሳ65፥12፤ኤር 7፥26፤11፥7፤26፥5

24፥1 *ኢኮንያንንና ባለሥልጣኖቹን ... ማርኮ ከወሰዳቸው በኋላ፤* ይህ የሆነው በ597 ዓ.ቅ.ክ. ነበር:: *አናጺዎችና ብረት ቀጥቃጮች፤* 29፥2፤ 2ነገ24፥14:16 ይመ:: በይሁዳ ምድር እንዲቀሩ የተደረጉት እጅግ ድኾችና ደካሞች ሰዎች ብቻ ነበሩ (2ነገ24፥14 ይመ):: *እግዚአብሔር ... አሳየኝ፤* ትንቢት ለመናገር የሚያስችሉ ራእዮችን የተቀበሉ ነቢያት ያዩትን ለሰዎች የሚገልጹበት የተለመደ አቀራረብ ነው (አሞ7፥1:4:7 ይመ):: *በለስ፤* የ8፥13 ማብ ይመ:: *ተቀምጦ፤* በዕብራይስጡ የዚህ ቃል አመጣጥ በዘፀ29፥42-43 "መገናኘት" በሚል ተተርጕሞ አል፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን እስራኤልን በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ሊገናኛቸው እንደ ወደደ፣ የይሁዳን ሕዝብ የሚወክለውን በለስም በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ መግቢያ ደጅ "መገናኘት" ነበረበት::

24፥2 *ቶሎ የደረሰ ... እጅግ መልካም በለስ፤* በሰኔ ወር ገደማ የሚደርስ የመጀመሪያው የበለስ ፍሬ ውሃ ያለውና ጣዕመ ጣፋጭ ነው (ኢሳ28፥4፤ ሆሴ9፥10፤ ሚክ7፥1፤ ናሆ3፥12 ይመ)::

24፥3 *የምታየው ምንድን ነው?* የ1፥11 ማብ ይመ::

24፥5-6፤ መልካም የበለስ ፍሬን ባለቤቱ እንደሚንከባከበውና እንደሚጠነቀቅለት፣ በ597 ዓ.ቅ.ክ በምርኮ ለተጋዙት ምርጥ የይሁዳ ባለሥልጣናትና የእጅ ጥበብ ላላቸው ሰዎች (2ነገ24፥14-16 ይመ) እግዚአብሔር ይጠነቀቃል፤ ጥበቃም ያደርግላቸዋል (29፥4-14 ይመ)::

24፥6 *ዐይኔን ለበጎነት በእነርሱ ላይ አደርጋለሁ፤* ከአሞ9፥4 ጋር ያገናዝቡ:: *እመልሳቸዋለሁ፤* ይህ የተፈጸመው በ538 ዓ.ቅ.ክ ነበር:: *እሠራቸዋለሁ ... አላፈርሳቸውም ... እተክላቸዋለሁ ... አልነቅላቸውም፤* 1፥10 እና ማብ ይመ::

24፥7 *እኔ ... እንደ ሆንሁ የሚያውቅ ልብ፤* ተመሳሳይ የተስፋ ቃል ኖሮበት ሰፋ ባለ መልክ የቀረበውን ትንቢያ 31፥31-34 ላይ ይመ:: *ሕዝብ/ ይሆኑኛል ... አምላክ እሆናቸዋለሁ፤* የተለመደና የማይሻር የኪዳን ግንኙነት መግለጫ ነው (31፥33፤ 32፥38 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፍ17፥7፤ የዘካ8፥8 ማብ ይመ):: *በፍጹም ልባቸውም፤* 29፥13 ይመ::

24፥8 *በግብፅ የሚኖሩትን፤* ከንጉሡ ከኢዮአካስ ጋር በ609 ዓ.ቅ.ክ ወደዚያ የተወሰዱ ሊሆኑ ይችላሉ (22፥10-12 እና ማብ፤ 2ነገ23፥31-34 ይመ)፤ ወይም ባቢሎናውያን ግብፃውያንን በ605 ዓ.ቅ.ክ በከርከሚሽ ድል ካደረጉ በኋላ ወደዚያ የተወሰዱ ሊሆኑ ይችላሉ፤ ወይም በሁለቱም ጊዜያት የተወሰዱ ሊሆኑ ይችላሉ (46፥2 ይመ)::

24፥9 *በ ... መንግሥታት ሁሉ ፊት የሚያስጸይፉና፤* 34፥17 ይመ:: *ለማላገጫና ... ለመሣለቂያና፤* ዘዳ28፥37 ይመ:: *ለመተረቻ፤* የ1ነገ9፥7፤ የኢዮ17፥6 ማብ ይመ::

24፥10 *ሰይፍ፣ ራብና መቅሠፍት፤* የ14፥12 ማብ ይመ:: *ከ ... ምድር እስኪጠፉ ድረስ፤* ይህ በ586 ዓ.ቅ.ክ የተፈጸመውን የሚያመለክት ነው (52፥4-27 ይመ)::

25፥1-29፥32፤ በም25-29 ውስጥ ጕልቶ የሚታየው ሐሳብ ሊመጣ ያለው የኢየሩሳሌም ከተማ መውደምና የሕዝቡ ወደ ባቢሎን ምድር በምርኮ መጋዝ ነው፤ ይህም የሚሆነው በ586 ዓ.ቅ.ክ ሲሆን፣ በ24፥10 ላይ ፍንጩ ይታያል::

25፥1-38፤ የእግዚአብሔር ቍጣ የሚነሣሣውና ፍርዱ የሚመጣው በይሁዳ ላይ ብቻ ሳይሆን፣ "በአካባቢዋ ባሉ ሕዝቦች ሁሉ ላይ" ጭምር ነበር (ቍ9)::

25፥1 *ኢዮአቄም በነገሠ በአራተኛው ዓመት፣ ... በናቡከደነፆር ... በመጀመሪያው ዓመት፤* የሁለቱ ነገሥታት ዘመን በተጠቀሰው ዓመት መሠረት ሲገናዘብ፣ ያ ዘመን 605 ዓ.ቅ.ክ ይሆናል (የዳን1፥1 ማብ ይመ)::

25፥3 *ሃያ ሦስት ዓመት፤* ዐሥራ ዘጠኙ ዓመት በኢዮስያስ የግዛት ዘመን ሥር ሲሆን፣ አራቱ ደግሞ በኢዮአቄም ዘመን ነበር (ቍ1 ይመ):: *ኢዮስያስ ከነገሠበት ከዐሥራ ሦስተኛው ዓመት ጀምሮ፤* ከ626 ዓ.ቅ.ክ ጀምሮ ማለት ነው፤ ወይም አንድ ዓመት ቀደም ብሎ በ627 ዓ.ቅ.ክ ሊሆን ይችላል፤ 1፥2 ይመ:: *ደጋግሜም፤* ቍ4 ይመ፤ በተጨማሪም የ7፥13 ማብ ይመ:: *አልሰማችሁም፤* ኤርምያስ በዚህ ጊዜ የነቢይነቱን አገልግሎት አጋምሶአል፤ የይሁዳ ሕዝብ እንደሚቃወመውና እምቢተኛ እንደሚሆንበትም ገና ወደ አገልግሎቱ ሲመጣ ተነግሮታል (1፥17-19

[4]*እግዚአብሔር* አገልጋዮቹን ነቢያትን ሁሉ ደጋግሞ ወደ እናንተ ላከ፤ ሆኖም አልሰማችሁም፤ ትኩረትም አልሰጣችሁትም። [5]እነርሱም እንዲህ አሉ፤ "እንግዲህ ሁላችሁ ከክፉ መንገዳችሁና ከክፉ ሥራችሁ ተመለሱ፤ *እግዚአብሔር* ለእናንተና ለአባቶቻችሁ በሰጣት ምድር ለዘላለም ትቀመጣላችሁ። [6]ታገለግሏቸውና ታመልኳቸው ዘንድ ሌሎቹን አማልክት አትከተሉ፤ እጃችሁ በሠራው ነገር አታስቈጡኝ፤ እኔም ክፉ አላደርግባችሁም።"

[7]"ነገር ግን አልሰማችሁኝም" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "እጃችሁ በሠራው ነገር አስቈጣችሁኝ፤ በራሳችሁም ላይ ክፉ ነገር አመጣችሁ።"

[8]ስለዚህ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ቃሌን ስላልሰማችሁ፣ [9]የሰሜንን ሕዝብ ሁሉ፣ አገልጋዬንም የባቢሎንን ንጉሥ ናቡከደነፆርን እጠራለሁ" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "በዚህች ምድርና በነዋሪዎቿም ላይ፣ በአካባቢዋም ባሉ ሕዝቦች ሁሉ ላይ አመጣባቸዋለሁ፤ ፈጽሜም አጠፋቸዋለሁ፤[a] ሰዎች የሚጸየፉአቸውና የሚሣለቁባቸው፣ የዘላለምም ባድማ አደርጋቸዋለሁ፤ [10]የደስታንና የእልልታን ድምፅ፣ የሙሽራውንና የሙሽራዪቱን ድምፅ፣ የወፍጮን ድምፅና የመብራትን ብርሃን አስቀራለሁ። [11]አገሪቱ በሞላ ባድማና ጠፍ ትሆናለች፤ እነዚህም ሕዝቦች ለባቢሎን ንጉሥ ሰባ ዓመት ይገዛሉ።

25፥4 ኤር6፥17፤ 7፥25፡26፤29፥19፤ 34፥14፤44፥5
25፥5 ዘፍ12፥7፤ዘዳ 4፥40፤መሳ6፥8፤2ዜና 7፥14፤30፥9፤ኤር 23፥22
25፥6 ዘፀ20፥3፤ዘዳ 8፥19
25፥7 ዘዳ32፥21፤ 2ነገ17፥20፤21፥15፤ ኤር30፥14፤32፥35 44፥5
25፥9 ዘኍ21፥2፤ 2ዜና29፥8፤36፥6፤ኢሳ 13፥3-5፤14፥31፤41፥2 ፤ኤር19፥8፤20፥4፤ 27፥6፤ሕዝ12፥20
25፥10 ኢዮ18፥5፤ መክ12፥3-4፤ኢሳ 24፥8፤ኤር7፥34፤33፥ 11፤ሰቆ5፥15፤ሕዝ26፥ 13፤ራእ18፥22-23
25፥11 ዘሌ26፥31-32፤2ዜና36፥21፤ኤር 4፥26-27፤12፥11-12፤ 28፥14
25፥12 ዘፍ10፥10፤ መዝ137፥8፤ኢሳ13፥ 19-22፤14፥22-23፤ ኤር27፥7፤29፥10
25፥13 ኢሳ30፥8
25፥14 ዘዳ32፥41፤ ኢዮ21፥19፤ኢሳ14፥6 ፤ኤር27፥7፤50፥9፤ 51፥6፡27-28
25፥15 ኢሳ51፥17፤ ኤር1፥5፤49፥12፤ሰቆ 4፥21፤ሕዝ23፥31፤ ራእ14፥10

[12]"ነገር ግን ሰባው ዓመት ከተፈጸመ በኋላ፣ የባቢሎንን ንጉሥና ሕዝቡን፣ የባቢሎናውያንንም[+] ምድር ስለ በደላቸው እቀጣቸዋለሁ" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "ለዘላለምም ባድማ አደርጋታለሁ፤ [13]በምድሪቱ ላይ የተናገርሁትን ሁሉ ይኸውም በዚህ መጽሐፍ የተጻፈውንና ኤርምያስ በሕዝቦች ሁሉ ላይ የተናገረውን ትንቢት አመጣባታለሁ። [14]ሕዝቧም ለብዙ ሕዝቦችና ለታላላቅ ነገሥታት ባሮች ይሆናሉ፤ እንደ አድራጎታቸውና እንደ እጃቸውም ሥራ እከፍላቸዋለሁ።"

የቍጣው ጽዋ

[15]የእስራኤል ስምባለ *እግዚአብሔር* እንዲህ አለኝ፤ "በቍጣዬ የወይን ጠጅ የተሞላውን ይህን ጽዋ ከእጄ ውሰድ፤ እኔ ወደምልክህም ሕዝቦች ሁሉ ሄደህ አጠጣቸው። [16]በጠጡም ጊዜ ይንገዳገዳሉ፤ በመካከላቸው ከምሰደው ሰይፍ የተነሣ ያብዳሉ።"

[17]ስለዚህ ጽዋውን *ከእግዚአብሔር* እጅ ተቀብዬ እርሱ ወደ ላከኝ ሕዝቦች ሁሉ ሄድሁ፤ እንዲጠጡትም አደረግሁ፤ [18]ዛሬ እንደ ሆነው ሁሉ ባድማና ሰዎች የሚጸየፉአቸው መዘባበቻና ርግማን እንዲሆኑ፦ ኢየሩሳሌምንና የይሁዳን ከተሞች፣

[a]9 *አጠፋቸዋለሁ* ለሚለው የሚተካው የዕብራይስጥ ቃል የሚያመለክተው ነገሮች ወይም ሰዎች (ደግሞ ላይመለሱ) ለእግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ መስጠታቸውን ነው።
[+]12 ወይም *ከለዳውያን*

ይመ)።

25፥4፤ በ7፥25-26 ላይ ያለውን ሐሳብ የሚያንጸባርቅ ነው፤ በተጨማሪም 35፥15 *ይመ*። አገልጋዮቹን ነቢያትን፤ የ7፥25 ማብ *ይመ*።

25፥5 *እግዚአብሔር ... ለአባቶቻችሁ በሰጣት ምድር ለዘላለም ትቀመጣላችሁ፤* የ7፥7 ሐሳብ እዚህ ላይ ተንጸባርቆ ይገኛል፤ ዘፍ17፥8 እና ማብ *ይመ*።

25፥6 *አታስቈጡኝ፤* 7፥18፤ ዘዳ31፥29 *ይመ*። *እጃችሁ በሠራው ነገር፣* የጣዖታት ምስል ማለት ነው (የ 1፥16 ማብ *ይመ*)።

25፥7 *በራሳችሁም ላይ ክፉ ነገር አመጣችሁ፤* 7፥6 *ይመ*።

25፥9 *የሰሜንን ሕዝብ፣* ባቢሎንንና አጋሮቿን የሚያጠቃልል ነው (1፥15 እና ማብ *ይመ*)። *አገልጋዬንም ... ናቡከደነፆርን፤* 27፥6፤ 43፥10 *ይመ*። እዚህ ላይ "አገልጋይ" የሚለው ቃል "እግዚአብሔርን አምኖ ተቀብሎ ማገልገልን" ሳይሆን፣ "ጕዳይ ፈጻሚና ተላላኪ አገልጋይ" ወይም "ፍርድ በእርሱ አማካይነት የሚፈጸምበት አገልጋይ" ለማለት ነው፤ ይኸውም አረማዊው ንጉሥ ቂሮስ በኢሳ44፥28 የጌታ "እረኛ"፣ በኢሳ45፥1 ደግሞ "የተቀባ" እንደ ተባለው ነው። *በዚህችም ምድርና፣* የይሁዳን ምድር ማለት ነው። *በአካባቢዋም ባሉ ሕዝቦች፣* በቍ19-26 ስም ዝርዝራቸው ተለይቶ ታውቋል። *ፈጽሜም አጠፋቸዋለሁ፤* የዕብራይስጡ አባባል በማያዳግም ሁኔታ ለእግዚአብሔር ክብር ሲባል፣ ከቍጣው የተነሣ አንድን ነገር ወይም ሰው ማጥፋትን የሚያመለክት ነው፤ 50፥21፡26፤ 51፥3 *ይመ*፤ በተጨማሪም የዘዳ2፥34 ማብ *ይመ*። *ሰዎች የሚጸየፉአቸውና የሚሣለቁባቸው፣* የ18፥16 ማብ *ይመ*። *ለዘላለምም ባድማ፤* 49፥13፤ መዝ74፥3፤ ኢሳ58፥12 እና ማብ *ይመ*።

25፥11-12 *ሰባ ዓመት፣* 29፥10 *ይመ*። ይህ ከሞላ ጐደል በማጠጋጋት የተጠቀሰው አኃዝ (በመዝ90፥10፤ በኢሳ 23፥15 እንደ ተጠቀሰው) ምናልባት ከ605 ዓ.ቅ.ክ (የቍ1፤ የዳን1፥1 ማብ *ይመ*) እስከ 538 ዓ.ቅ.ክ ያለውን ጊዜ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም፤ ይህ ወቅት የይሁዳ ሕዝብ ከምርኮ መመለስ የጀመረበትን ጊዜ ያሳያል (2ዜና36፥20-23 *ይመ*፤ እንዲሁም የዳን9፥1-2 ማብ *ይመ*)። ዘካ1፥12 ላይ ያለው 'ሰባ ዓመት'፣ እዚህና በ29፥10 ላይ ያለው 'ሰባ ዓመት' አንድ ናቸው ማለት አይቻልም። ከ586 ዓ.ቅ.ክ (ንጉሥ ሰሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስ የወደመበት ጊዜ) እስከ 516 ዓ.ቅ.ክ (ዘሩባቤል የቤተ መቅደሱን ሥራ የጨረሰበት ጊዜ) ድረስ ያለውን ጊዜ ሳያመለክት አይቀርም፤ የዘካ7፥5 ማብ *ይመ*።

25፥11 *አገሪቱ ... እነዚህም ሕዝቦች፤* የይሁዳ ምድርና በቍ19-26 ላይ ስማቸው የተጠቀሰው አሕዛብ ማለት ነው።

25፥12 *የ... ንጉሥና ሕዝቡን ... እቀጣቸዋለሁ፤* 50፥18 *ይመ*። የባቢሎን ከተማ በ539 ዓ.ቅ.ክ በሜዶናውያንና በፋርስ ሰዎች እጅ ወድቃለች (ይኸውም ኤርምያስ የተናገረው ሰባ ዓመት ማብቂያ አካባቢ ነበር፤ የቍ11-12 ማብ *ይመ*)። *ስለ በደላቸው፣* 50፥11፡31-32፤ 51፥6፡49፡53፡56፤ ኢሳ13፥19 *ይመ*። *ለዘላለምም ባድማ አደርጋታለሁ፤* 50፥12-13፤ 51፥26 *ይመ*፤ በተጨማሪም የኢሳ13፥20 ማብ *ይመ*።

25፥13 *መጽሐፍ፤* ልክ ከዚህ ቃል በኋላ የግሪኩ የብሉይ ኪዳን ትርጕም (የሰባ ሊቃናት ትርጕም) ከም46-51 ያለውን ክፍል አስገብቶ ይገኛል፤ ሆኖም ቅደም ተከተሉ ቀድሞ ከነበረው ይለያል።

25፥14 *ለብዙ ሕዝቦችና፤* ሜዶን፣ ፋርስና አጋሮቻቸውን ማለት ነው። *ታላላቅ ነገሥታት፤* ቂሮስንና ግብረ አበሮቹን ነው። *እንደ አድራጎታቸውና ... እከፍላቸዋለሁ፤* 50፥29፤ 51፥24 *ይመ*።

25፥15 *በቍጣዬ የወይን ጠጅ የተሞላውን ይህን ጽዋ፣* በተለይ በክፉዎች አሕዛብ ላይ የሚደርሰውን የእግዚአብሔርን ፍርድ የሚያመለክት ነው (ኢሳ51፥17 እና ማብ *ይመ*፤ በተጨማሪም 51፥7፤ ራእ18፥6 *ይመ*)። *ወደ ምልክህም ሕዝቦች፣* 1፥5 እና ማብ *ይመ*።

25፥16 *ይንገዳገዳሉ ... ያብዳሉ፤* 13፥12-14 እና ማብ፤ ራእ14፥8 *ይመ*። *ከ ... ሰይፍ የተነሣ፤* በጠጅ የሰከረ እንደሚንገዳገድና እንደሚወድቅ ሁሉ፣ የወጋቸው ሰይፍ ይጥላቸዋል፤ ከቶም አይነሡም (ቍ27 *ይመ*)።

25፥17፤ በአሕዛብ ላይ ስለሚመጣው የእግዚአብሔር ፍርድ፣ ኤርምያስ መናገሩን ያመለክታል።

25፥18 *ኢየሩሳሌምንና የይሁዳን፤* ፍርዱ ከሁሉ አስቀድሞ የሚመጣው በራሱ በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ነው (ቍ29 *ይመ*፤

ነገሥታቷንና ባለሥልጣኖቿን፣ [19]የግብፅን ንጉሥ ፈርዖንን፣ አገልጋዮቹን፣ ባለሥልጣ ኖቹንና ሕዝቡን ሁሉ፣ [20]በዚያ የሚኖሩትን ድብልቅ ሕዝብ ሁሉ፣ የዖፅ ምድር ነገሥታ ትን ሁሉ፣ በአስቀሎናና፣ በጋዛ፣ በአቃሮንና በአዛጦንም ሕዝብ ቅሬታ ያሉትን የፍልስ ጥኤም ነገሥታት፣ [21]ኤዶምን፣ ሞዓብን፣ አሞንን፣ [22]የጢሮስንና የሲዶናን ነገሥታት ሁሉ፣ ከባሕሩ ማዶ ያሉ የጠረፍ ምድር ነገሥታትን፣ [23]ድዳንን፣ ቴማንን፣ ቡዝ ን፣ ጠጕራቸውን ዙሪያውን የሚከረከሙ ትን ሕዝብ ሁሉ፣[*] [24]የዐረብ ነገሥታትን ሁሉ፣ በምድረ በዳ የሚኖሩትን የድብ ልቅ ሕዝብ ነገሥታት ሁሉ፣ [25]የዘምሪ፣ የኤላምና የሜዶን ነገሥታትን ሁሉ፣ [26]በቅ ርብና በሩቅ ያሉትን የሰሜን ነገሥታትንም ሁሉ በማከታተል፣ በምድር ላይ ያሉትን መን ግሥታት ሁሉ አጠጣኋቸው፤ ከእነዚህም ሁሉ በኋላ የሺሻክ[†] ንጉሥ ደግሞ ይጠጣል።

[27]"አንተም እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ 'የእ ስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል:- ጠጡ፤ ስከሩ፤ አስታውኩም፤ ዳግመኛም ሳትነሡ በመካከላችሁ በምሰደው ሰይፍ ፊት ውደቁ።' [28]ነገር ግን ጽዋውን ከእጅህ ለመውሰድና ለመጠጣት እንቢ ካሉ፣ እንዲህ በላቸው:- 'የሰራዊት ጌታ እግዚ አብሔር እንዲህ ይላል፤ በግድ ትጠጣላ ችሁ። [29]እነሆ፤ ስሜ የተጠራበትን ከተማ ማጥፋት እጀምራለሁ፤ ታዲያ ያለ ቅጣት ታመልጣላችሁን? ሳትቀጡ አትለቀቁም፤ በምድር በሚኖሩት ሁሉ ላይ ሰይፍን እጠ ራለሁና ሳትቀጡ አታመልጡም፤ ይላል የሰ ራዊት ጌታ እግዚአብሔር።'

[30]"እንግዲህ ይህን ቃል ሁሉ ትንቢት ተናገርባቸው፤ እንዲህም በላቸው፣

"'እግዚአብሔር ከላይ ይጮኻል፤
ከቅዱስ ማደሪያው ነጐድጓዳማ ድምፁን
ያሰማል፤
በራሱ ምድር ላይ እጅግ ይጮኻል፤
እንደ ወይን ጨማቂዎች፣
በምድር በሚኖሩት ሁሉ ላይም
ያስገመግማል፤
[31]እግዚአብሔር ከሕዝቦች ጋር ይፋረዳልና፣
ታላቅ ጩኸት እስከ ምድር ዳርቻ
ያስተጋባል፤
በሰው ሁሉ ላይ ፍርድን ያመጣል፤
ከፉዎችንም ለሰይፍ ይዳርጋል"
ይላል እግዚአብሔር።

[32]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

"እነሆ፤ ጥፋት፣
ከአገር ወደ አገር እየተዛመተ
መጥቶአል፤
ብርቱ ዐውሎ ነፋስ፣

25፥16 ቍ26-29፤ መዝ60፥3፤ኤር51፥7
25፥17 ኤር1፥10፤ 27፥3
25፥18 ዘፍ19፥13፤ ኢዮ12፥19፤2ዜና 29፥8፤ኤር13፥13፤ 24፥9፤44፥22
25፥19 2ነገ18፥21፤ ኢሳ19፥1፤20፥3፤ኤር 44፥30፤ሕዝ29፥2
25፥20 ዘፍ10፥19: 23፤ኢሱ13፥3፤2ዜና 26፥6፤28፥18፤ኤር 47፥5፤አሞ1፥7-8፤ ሶፎ2፥4-7
25፥21 ዘፍ25፥30 ፤19፥37:38፤ዘዳ23፥6 ፤ኤር27፥3፤49፥1
25፥22 ዘፍ10፥15፤ ኢሱ19፥29፤ኢሳ 11፥11፤48፥20፤66፥ 20፤ኤር31፥10፤ሕዝ 27፥15፤39፥6፤ዳን 11፥18
25፥23 ዘፍ22፥21፤ 25፥3:15፤ኤር9፥26፤ 49፥32
25፥24 ቍ20፤2ዜና 9፥14
25፥25 ዘፍ10፥22፤ 25፥2፤ኢሳ21፥2
25፥26 ቍ9፤ኢሳ 23፥17፤ኤር50፥3:9፤ 51፥11:41:48
25፥27 ቍ16:28፤ ኢሳ29፥9፤49፥26፤ ኤር12፥12፤51፥57፤ ሕዝ14፥17፤21፥4፤ 23፥32-34፤ናሆ3፥18 ፤ዕን2፥16
25፥28 ኢሳ51፥23
25፥29 ቍ27:30-31፤ዘዳ28፥10፤2ሳሙ5፥7፤ምሳ11፥31፤ኢሳ 10፥12፤24፥1፤34፥2፤37፥17፤ኤር13፥12-14፤39፥1 25፥30 ኢሳ 16፥10፤42፥13፤63፥3፤መዝ46፥6፤68፥5፤ኢል3፥13፤ራእ14፥19-20
25፥31 ቍ29፤1ሳሙ12፥7፤ኤር2፥9:35፤15፥9፤23፥19፤ሕዝ36፥5
25፥32 ዘዳ28፥49፤ኢሳ30፥25፤34፥2፤ኤር23፥19

[*]23 *ወይም በሩቅ ስፍራዎች ያሉትን*
[†]26 *ሺሻክ* የባቢሎን ምስጢራዊ ቃል ነው።

በተጨማሪም ሕዝ9፥6፤ 1ጴጥ4፥17 ይመ)። *ነገሥታቷንና፤* የ17፥20 ማብ ይመ። *ባድማና ሰዎች የሚጸየፉአቸው መዘባበቻና እርግማን፤* ቍ9:11፤ 18፥16፤ 19፥8 ይመ።

25፥19-26፤ በም 46፥51 እንዳለው ሁሉ፣ የመንግሥታቱ ዝርዝር በግብፅ ጀምሮ በባቢሎን ያበቃል፤ ደማስቆ ግን (49፥23-27 ይመ) ተዘሉአል፤ ሌሎች ጥቂቶች ቦታዎች ደግሞ ተጨም ረዋል።

25፥19 *የግብፅን፤* 46፥2-28 ይመ።

25፥20 *ድብልቅ ሕዝብ፤* ቍ24፤ ነህ13፥3 ይመ። *የፅ፤* የኢዮ1፥1 ማብ ይመ። *ፍልስጥኤም፤* ም47 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፍ10፥14 ማብ ይመ። *አስቀሎና፣ ጋዛ፣ አቃሮን፤* የመሳ1፥18 ማብ ይመ። *በአዛጦንም ሕዝብ ቅሬታ፤* ግሪካዊው ታሪክ ጸሓፊ ሄሮዶቱስ በዘገበው መሠረት፣ አዛጦን (አሽዶድ) የግብፅ ንጉሥ ረጅም ጦርነት ካካሄደበት በኋላ በግብፅ እጅ ወደቀች፤ እንዳልነበረችም ሆና ነበር፤ በነህምያ ዘመን ግን ነዋሪዎች እንደ ገና ሰፈሩባት (የነህ4፥7 ማብ ይመ)።

25፥21-22፤ 27፥3-5 ይመ።

25፥21 *ኤዶምን፤* 49፥7-22 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፍ 36፥1 ማብ ይመ። *ሞዓብን፣ አሞንን፤* 48፥1-49፥6 ይመ፤ በተጨ ማሪም የዘፍ19፥36-38 ማብ ይመ።

25፥22፤ የጢሮስንና ሲዶናን፤ 47፥4 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ23፥1-2:4:12 ማብ ይመ። *ከባሕሩ ማዶ ያሉ የጠረፍ ምድር፤* ደሴቶች ባሕር ገጠም የሆኑ አካባቢዎች ነበሩ፤ አንዳን ዶቹም ከጢሮስና ሲዶና የወደብ ከተሞች በስተ ምዕራብና በስተ ሰሜን ምዕራብ ይገኙ የነበሩ የፊንቂያውያን ቅኝ ግዛት የነበሩ ቦታዎች ናቸው (የሕዝ27፥15፤ የዳን11፥18 ማብ ይመ)።

25፥23 *ድዳንን፤* 49፥8 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ21፥13፤ የሕዝ25፥13 ማብ ይመ። *ቴማንን፤* የኢሳ21፥14 ማብ ይመ። *ቡዝን፤* ወደ ምሥራቅ አካባቢ የሚገኝ በረሓማ ቦታ ነበር። *ጠጕ ራቸውን ዙሪያውን የሚከረከሙትን ሕዝብ፤* ይህን አባባል አንዳንዶቹ፣ "ከሩቅ ስፍራ ያለ ሕዝብ" ብለው ይተረጕሙታል፤ የ9፥26 ማብ ይመ።

25፥24 *ዐረብ፤* 49፥28-33 ይመ፤ በተጨማሪም 3፥2 ይመ። *ድብልቅ ሕዝብ፤* ቍ20፤ ነህ13፥3 ይመ፤ አንዳንዶች ይህንኑ፣ "መጻተኞች" ብለው ይተረጕማሉ፤ በዕብራይስጡ ለዚህ የገባው ቃል "ዐረብ" እንዲሁም "መጻተኛ" ከሚሉት ቃላት ጋር የጋራ ሥርወ ቃል አላቸው።

25፥25 *የዘምሪ፤* ይህ ስም ከእስራኤላዊው ንጉሥ ስም ጋር እንደ አንድ መቈጠር የለበትም። ዘምሪ የሚለው ቃል ምናልባት ኬጡራ ለአብርሃም ከወለደችለት ሰው ስም ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም (የዘፍ25፥1-2 ይመ)። ዘምሪ የተባለው የት እንደ ሆነ በውል ያልታወቀው ይህ ስፍራ ስሙን ያገኘው ከዛምሪ ሳይሆን አይቀርም። *የኤላምና፤* 49፥34-39 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፍ 10፥22 ማብ ይመ። *የሜዶን፤* ይህ መንግሥት የኋላ ኋላ ባቢ ሎንን ለመውጋት ከፋርስ መንግሥት ጋር አበረ (51፥11:28 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሳ13፥17 ማብ ይመ)።

25፥26፤ የሺሻክ፤ የባቢሎን ምስጢራዊ መጠሪያ ነው። *ይጠጣል፤* እግዚአብሔር ዓላማውን የሚፈጽምበት መሣሪያ የሆነ ሰው ወይም መንግሥት ራሱ ካመፀ፣ በጊዜው ከመቀጣት አያመ ልጥም (51፥48-49 ይመ)።

25፥27 *በምሰደው ሰይፍ ፊት ውደቁ፤* የቍ16 ማብ ይመ።

25፥29 *እጀምራለሁ፤* የቍ18 ማብ ይመ። *ስሜ የተጠራ በትን ከተማ፤* ኢየሩሳሌምን ማለት ነው (የ7፥10 ማብ ይመ)።

25፥30 *እግዚአብሔር ከላይ ይጮኻል ... ነጐድጓዳማ ድምፁን ያሰማል፤* የኢል3፥16፤ የአሞ1፥2 ሐሳብ እዚህ ላይ ይን ጸባረቃል (ያንኑ ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ሆሴ11፥10፤ አሞ3፥8 ይመ)። *በራሱ ምድር፤* የይሁዳን አገር ማለት ነው። *እንደ ወይን ጨማቂዎች ... ያስገመግማል፤* ኢሳ9፥3፤ 16፥9-10፤ 63፥3 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ኢሳ16፥10 እና ማብ ይመ።

25፥31 *ታላቅ ጩኸት፤* በጦርነት ጊዜ የሚሰማውን የውካታ ድምፅ ለመግለጽ የገባ ነው (አሞ2፥2 ይመ)። *ይፋረ ዳልና ... ፍርድን ያመጣል፤* የ2፥9 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 2፥35፤ 12፥1 ይመ።

25፥32 *ብርቱ ዐውሎ ነፋስ ከምድር ዳርቻ፤* የእግዚአ ብሔር ቍጣ (23፥19 ይመ) በባቢሎናውያን ወረራ አማካይነት

ከምድር ዳርቻ ተነሥቶአል።

33በዚያን ጊዜ *በእግዚአብሔር* የተገደሉት ከምድር ዳር እስከ ምድር ዳር በሁሉ ስፍራ ተረፍርፈው ይታያሉ፤ እንደ ጕድፍ በምድር ላይ ይጣላሉ እንጂ፣ አይለቀስላቸውም፤ ሬሳ ቸውም አይሰበሰብም፤ አይቀበርምም።

34እናንት እረኞች፤ አልቅሱ፤ ዋይ በሉ፤
እናንት የመንጋው ጌቶች፤ በዐመድ ላይ
ተንከባለሉ፤
የምትታረዱበት ቀን ደርሶአልና፤
እንደ ውብ የሸክላ ዕቃ ወድቃችሁ
ትከሰክሳላችሁ።
35እረኞች የሚሸሹበት፣
የመንጋ ጠባቂዎችም የሚያመልጡበት
የለም።
36*እግዚአብሔር* ማሰማሪያቸውን
አጥፍቶአልና፣
የእረኞችን ጩኸት፣
የመንጋ ጠባቂዎችን ዋይታ ስሙ።
37*ከእግዚአብሔር* ጽኑ ቍጣ የተነሣ፣
ሰላማዊው ምድር ባድማ ይሆናል።
38እንደ አንበሳ ከጕሬው ይወጣል፤
ከአስጨናቂው ሰይፍ፣[1]
ከቍጣውም የተነሣ፣
ምድራቸው ባድማ ትሆናለች።

በኤርምያስ ላይ የግድያ ዛቻ

26 በይሁዳ ንጉሥ፣ በኢዮስያስ ልጅ፣ በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ ይህ ቃል *ከእግዚአብሔር* ዘንድ መጣ፤ 2"*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ *በእግዚአብሔር* ቤት አደባባይ ቆመህ፣ ለማ ምለክ ወደ *እግዚአብሔር* ቤት ከይሁዳ ከተሞች ለሚመጣው ሕዝብ ሁሉ ተናገር፤ አንዲትም ቃል ሳታስቀር የማዝህን ሁሉ ንገራቸው። 3ምናልባትም ሰምተው እያንዳን ዳቸው ከክፉ መንገዳቸው ይመለሱ ይሆናል፤ እኔም ስላደረጉት ክፋት ላመጣባቸው ያሰ ብሁትን ቅጣት እተዋለሁ። 4እንዲህም በላቸው፤ '*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ባትሰሙኝና የሰጠኋችሁን ሕጌን ባትጠ ብቁ፣ 5ልትሰሟቸው ይገባ የነበረውን ወደ እናንተ ደጋግሜ የላክኋቸውን የአገል ጋዮቼን የነቢያትን ቃል ባትሰሙ፣ 6ይህን ቤት እንደ ሴሎ አደርጋለሁ፤ ይህችንም ከተማ በምድር ሕዝብ ሁሉ ፊት የተረገ መች አደርጋታለሁ።' "

7ኤርምያስ ይህን ቃል *በእግዚአብሔር* ቤት ሲናገር፣ ካህናቱና ነቢያቱ፣ ሕዝቡም ሁሉ ሰሙ። 8ነገር ግን ኤርምያስ *እግዚ አብሔር* ለሕዝቡ ሁሉ እንዲናገር ያዘዘውን ሁሉ ተናግሮ በጨረሰ ጊዜ፣ ካህናቱ፣ ነቢ ያቱና ሕዝቡም ሁሉ ይዘውት እንዲህ አሉ፤ "አንተ መገደል አለብህ! 9ይህ ቤት እንደ ሴሎ ይሆናል፤ ይህቺም ከተማ ባድማና ወና ትሆናለች ብለህ *በእግዚአብሔር* ስም ለምን ትንቢት ትናገራለህ?" ' ሕዝቡም ሁሉ *በእግዚአብሔር* ቤት ውስጥ ተሰብስ በው ኤርምያስን ከበቡት።

10የይሁዳም ባለሥልጣኖች ስለ እነዚህ ነገሮች በሰሙ ጊዜ፣ ከቤተ መንግሥት ወደ *እግዚአብሔር* ቤት ወጡ፤ *በእግዚ አብሔር* ቤት፣ 'አዲሱ በር' በተባለው መግቢያ ተቀመጡ። 11ካህናቱና ነቢያቱም ለባለሥልጣኖቹና ለሕዝቡ ሁሉ፣ "በጆሮአ ችሁ እንደ ሰማችሁት ይህ ሰው በዚህች

[1]38 አንዳንድ የዕብራይስጥና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች (ኤር46፥16 እና 50፥16 ይመ) *ቍጣ* ይላሉ

25፥33 መዝ79፥3፤ ኢሳ66፥16፤ኤር8፥2 ፤ሕዝ39፥17-20
25፥34 መዝ44፥22 ፤ኢሳ34፥6፤ኤር2፥8፤ 6፥26፤22፥28፤50፥27 ፤51፥40፥ዘካ10፥3፤ 11፥4:7
25፥35 ኢዮ11፥20
25፥36 ኤር6፥26፤ 23፥1፤ዘካ11፥3
25፥38 ዘፀ15፥7፤ ኢዮ10፥16፤ኤር4፥7 :26፤44፥22፤46፥16፤ 50፥16
26፥1 2ነገ23፥36
26፥2 ቍ12፤ዘዳ 4፥2፤ኤር1፥17፤17፥ 19፤19፥14፤ማቴ 28፥20፤ሐሥ20፥27
26፥3 ዘዳ30፥2፤ 2ዜና33፥12-13፤ኢሳ 55፥7፤ኤር18፥8፤35፥ 15፤36፥7
26፥4 ዘፀ20፥1-23፥ 33፤ዘሌ26፥14፤1ነገ 9፥6፤ኤር11፥8፤25፥3
26፥5 ምሳ1፥24፤ ኢሳ65፥12፤ኤር25፥4 ፤44፥5
26፥6 ዘዳ28፥25፤ ኢሱ18፥1፤መሳ18፥31 ፤2ነገ22፥19
26፥8 ዘሌ24፥15-16 ፤ነህ9፥26፤ኤር11፥21፤ 43፥1፤ሐሥ6፥12፤ 21፥27
26፥9 ዘሌ26፥32፤ኤ ር9፥11፤ሐሥ21፥32
26፥10 ቍ16፤ዘፍ 23፥10፤ኤር34፥19፤ ሕዝ22፥27
26፥11 ዘዳ18፥20፤ መዝ44፥1፤ኤር11፥21 ፤18፥23፤ማቴ26፥66፤ ሐሥ6፥11

ወደ ይሁዳ ምድር መፋጠኑን የሚያመለክት ነው (የኢሳ41፥25 ማብ ይመ)።

25፥33 *እንደ ጕድፍ በምድር ላይ ይጣላሉ ... አይለቀስ ላቸውም*፤ ከ8፥2 የተደገመ ሐሳብ ነው (ያንኑ ማብ ይመ)፤ በ16፥4 ላይ ይህ ቃል አለ።

25፥34-36 እረኞች ... የመንጋው ጌቶች፤ 10፥21፤ 22፥22 ይመ።

25፥34 *በዐመድ ላይ ተንከባለሉ*፤ "በዐፈር ላይ ተንከባ ለሉ" የሚሉ ትርጕሞች አሉ (6፥26 ይመ)። *ቀን ደርሶአልና (የምትታረዱበት)*፤ ሰ.ኤር4፥18 ይመ። *እንደ ውብ የሸ ክላ ዕቃ ... ትከሰከሳላችሁ*፤ በ22፥28 ላይ ስለ ንጉሡ ስለ ኢኮን ያን ከተነገረው ጋር ያነጻጽሩ።

26፥1-24፤ ኤርምያስ በም7 ላይ፣ በቤተ መቅደስ አደባ ባይ ካስተላለፋቸው መልእክቶች ውስጥ (የ7፥1-10-25 ማብ ይመ)፣ የአንዱ መልእክት አጭር መግለጫና (ቍ4-6) ውጤቱ (ቍ7-24) በዚህ ክፍል ቀርቦአል።

26፥1 *ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ*፤ 27፥1 ይመ፤ ዘመኑ 609-608 ዓ.ቅ.ክ እንደ ሆነ ይገመታል።

26፥2 *በእግዚአብሔር ቤት አደባባይ*፤ 'አዲሱ በር' በተባ ለው መግቢያ (ቍ10 ይመ፤ በተጨማሪም የ7፥2 ማብ ይመ) አጠገብ ሳይሆን አይቀርም። *ለማምለክ ... ለሚመጣው*፤ 7፥2 እና ማብ ይመ። *አንዲትም ቃል ሳታስቀር*፤ ዘዳ4፥2 እና ማብ ይመ። ኤርምያስ ሰዎቹን ስለ ፈራ እግዚአብሔር ከነገረው አንዳንዱን መራር ቃል ለማስቀረት ተፈትኖ፣ ሁለት ልብ የመ ሆን ሁኔታ ሳያጋጥመው አልቀረም።

26፥3፤ 7፥3:5-7 ይመ። *ይመለሱ ይሆናል*፤ ቍ13:19 ይመ፤ በተጨማሪም የ4፥28፤ የ18፥7-10 ማብ ይመ።

26፥4 *ባትሰሙኝና*፤ ቍ5፤ 7፥13 ይመ። *ሕጌን*፤ 7፥6:9 እና ማብ ይመ።

26፥5፤ 7፥13:25-26 ይመ። *የአገልጋዮቼን የነቢያትን*፤ የ7፥25 ማብ ይመ። *ደጋግሜ*፤ የ7፥13 ማብ ይመ።

26፥6 *ይህን ቤት እንደ ሴሎ አደርጋለሁ*፤ ቍ9 ይመ፤ በተጨማሪም የ7፥12 ማብ ይመ። *ይህችንም ከተማ*፤ ኢየሩ ሳሌምን ነው። *የተረገመች*፤ 24፥9፤ 25፥18 ይመ፤ በተጨማሪም የዘካ8፥13 ማብ ይመ።

26፥8 *አንተ መገደል አለብህ*፤ በዘፍ2፥17 ላይ ተመሳሳዩ የዕብራይስጥ ሐረግ፣ "ሞትን ትሞታለህ" ተብሎ ተተርጕሞአል። ወደዚህኛው ሐረግ በጣም የሚቀርበው ተመሳሳይ ሐረግ፣ የሙ ሴን ሕግ በተላለፈ ሰው ላይ የሚደርሰውን የመጨረሻ ቅጣት ይገልጻል (ለምሳሌ:- ዘፀ21፥15-17፤ ዘሌ24፥16-17:21፤ ዘዳ18፥20 ይመ፤ ከ1ነገ 21፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

26፥9 *ከበቡት*፤ ለበጎ ሳይሆን ክፉ ዐላማ በመያዝ ነው (ዘኍ16፥3 ይመ)።

26፥10 *የይሁዳም ባለሥልጣኖች*፤ በቤተ መቅደስ አካባቢ ለሚነሣ ለማንኛውም ክርክር ሕጋዊ መፍትሔ የመስጠት ኀላፊነት አለባቸው። ካህናቱና ሐሰተኞቹ ነቢያት ኢየሩሳሌምንና ቤተ መቅደሷን ከጥቅም አንጻር በተለየ ዐይን ስለሚመለከቱት፣ ኤርምያስ ስለ ከተማዋና ስለ እግዚአብሔር ቤት መጥፋት ትን ቢት እየተናገረ ስለ ነበር፣ የሞት ፍርድ እንደሚገባው ገለጹ (ቍ8-9:11 ይመ)። ሆኖም ኤርምያስ የመከላከያ መልሱን ባቀረበ ጊዜ ነገሩን ሰምተው ካመዛዘኑ በኋላ (ቍ12-15)፣ እርሱን የሚደግፍ ውሳኔ አስተላለፉ (ቍ16)። ሕዝቡም በወላዋይ አቋ ማቸው በመጀመሪያ ኤርምያስን ተቃውመው ነበር (ቍ8-9)፤ ይደግፉትም ጀመር (ቍ16)። *'አዲሱ በር'*፤ 36፥10 ይመ፤ ምናልባት፣ 'የላይኛው የብንያም በር' ከተባለው ጋር (20፥2 እና ማብ ይመ) አንድ ሳይሆን አይቀርም።

26፥11፤ እዚህ ላይ የኤርምያስ ጠላቶች የመከላከያ መልስ

ከተማ ላይ ትንቢት ስለ ተናገረ ሞት ይገባዋል" አሉ።

[12]ኤርምያስም፣ ለባለሥልጣኖቹና ለሕዝቡ ሁሉ እንዲህ አለ፤ "የሰማችሁትን ሁሉ በዚህ ቤትና በዚህች ከተማ ላይ ትንቢት እንድናገር *እግዚአብሔር* ልኮኛል። [13]አሁንም መንገዳችሁንና ሥራችሁን አስተካክሉ፣ ለአምላካችሁን *እግዚአብሔርን* ታዘዙ። *እግዚአብሔርም* በእናንተ ላይ ለማምጣት የተናገረውን ክፉ ነገር ይተዋል። [14]ስለ እኔ ከሆነ ግን እነሆ፤ በእጃችሁ ነኝ፤ መልካምና ተገቢ መስሎ የሚታያችሁን ሁሉ አድርጉብኝ። [15]ነገር ግን የሰማችሁትን ይህን ሁሉ ቃል በጆሮአችሁ እንድናገር *እግዚአብሔር* በእርግጥ ስለ ላከኝ ብትገድሉኝ፣ የንጹሕ ሰው ደም በማፍሰሳችሁ እናንተ ራሳችሁንና ይህቺን ከተማ፣ በውስጧም የሚኖረውን በደለኛ እንዳታደርጉ ተጠንቀቁ።"

[16]ባለሥልጣኖቹና ሕዝቡም ሁሉ ለካህናትና ለነቢያት፣ "ይህ ሰው በአምላካችን *በእግዚአብሔር* ስም ተናግሮአልና ሊገደል አይገባውም" አሉ።

[17]ከአገሩ ሽማግሌዎችም አንዳንዶቹ ተነሥተው ለተሰበሰበው ሕዝብ ሁሉ እንዲህ አሉ፤ [18]"ሞሬታዊው ሚክያስ በይሁዳ ንጉሥ በሕዝቅያስ ዘመን፣ ለይሁዳም ሕዝብ ሁሉ እንዲህ ሲል ትንቢት ተናግሮ ነበር፤ 'የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

" 'ጽዮን እንደ እርሻ ትታረሳለች፤
ኢየሩሳሌም የፍርስራሽ ክምር ትሆናለች፤
የቤተ መቅደሱም ተራራ፣ ዳዋ የወረሰው ኮረብታ ይሆናል።'[ኀ]

[19]"ታዲያ፣ የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስም ሆነ የይሁዳ ሕዝብ ሁሉ ገደሉትን? ሕዝቅያስ *እግዚአብሔርን* ፈርቶ ምሕረት አልለመነምን?' *እግዚአብሔርስ* በእነርሱ ላይ ለማምጣት ያሰበውን ቅጣት አልተወምን? በራሳችን ላይ እኮ ታላቅ ጥፋት እያመጣን ነው።"

[20]ደግሞም የቂርያትይዓሪም ሰው፣ የሸማያ ልጅ ኦርዮ፣ *በእግዚአብሔር* ስም ትንቢት የተናገረ ሌላው ሰው ነበር፤ እርሱም እንደ ኤርምያስ በዚህች ከተማና በዚህ ምድር ላይ ትንቢት ተናግሮ ነበር። [21]ንጉሥ ኢዮአቄም፣ የጦር አለቆቹና ባለሥልጣኖቹ ሁሉ ይህን በሰሙ ጊዜ፣ ንጉሡ ሊገድለው ፈለገ፤ ኦርዮም ይህን ሰምቶ በፍርሀት ወደ ግብፅ ሸሸ። [22]ይሁን እንጂ ንጉሥ ኢዮአቄም የዓክቦርን ልጅ ኤልናታንንና ከእርሱም ጋር ሌሎችን ሰዎች ወደ ግብፅ ላካቸው፤ [23]እነርሱም ኦርዮን ከግብፅ አምጥተው፣ ወደ ንጉሥ ኢዮአቄም ወሰዱት፤ እርሱም በሰይፍ ገደለው፤ ሬሳውንም ተራ ሰዎች በሚቀበሩበት ስፍራ ጣለው።

[24]ነገር ግን የሳፋን ልጅ አኪቃም ከኤር

[ኀ]18 ሚክያስ 3፥12

26፥12 ቍ2:15፤ ኢሳ6፥8፤ኤር1፥18፤ አሞ7፥15፤ሐሥ4፥18-20፤5፥29
26፥13 ኤር7፥5፤ 11፥4፤18፥8፤ኢል 2፥12-14
26፥14 ኢሱ 9፥25፤ ኤር 38፥5
26፥15 ቍ12፤ዘዳ 19፥10፤ኤር1፥17
26፥16 ቍ10፤ሐሥ 23፥9:29
26፥18 2ነገ25፥9፤ ነሀ4፥2፤ኢሳ2፥3፤ኤር 9፥11፤17፥3፤ሚክ1፥1 ፤4፥1፤ዘካ 8፥3
26፥19 ዘፀ32፥14፤ 1ሳሙ13፥12፤1ዜና 3፥13፤2ዜና32፥24-26፤ኢሳ37፥14-20፤ ኤር18፥8፤44፥7፤ዕን 2፥10
26፥20 ኢሱ9፥17
26፥21 ቍ10፤ዘፍ 31፥21፤1ነገ19፥2፤ ኤር2፥30፤ማቴ 10፥23፤23፥37
26፥22 ኤር36፥12 ፡25
26፥23 2ነገ23፥6፤ ዕብ11፥37
26፥24 2ነገ22፥12

ለመስጠት ጊዜ ሳይሰጡት፣ ቶሎ ሲፈርዱበት ይታያሉ (ዘዳ19፥6 ይመ)።

26፥12 *እግዚአብሔር ልኮኛል፤* ከ23፥21 ጋር ያገናዝቡ።

26፥13 *መንገዳችሁንና ሥራችሁን አስተካክሉ፤* የ7፥3 አባባል እዚህ ላይ ተደግሞአል (በተጨማሪም 18፥11፤ 35፥15 ይመ)። *ይተዋል፤* ቍ3:19 ይመ። በተጨማሪም የ4፥28፤ የ18፥7-10 ማብ ይመ።

26፥15 *የንጹሕ ሰው ደም፤* 7፥6 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ማቴ27፥24-25፤ ሐሥ5፥28 ይመ።

26፥16፤ ከቍ11 ጋር ያገናዝቡ፤ የቍ10 ማብ ይመ።

26፥17 *ሽማግሌዎችም፤* 19፥1 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፀ 3፥16 ማብ ይመ።

26፥18-19፤ ሽማግሌዎቹ ከአንድ ምዕተ ዓመት በፊት የነበረውን ሚክያስን የታሪክ ማስረጃ አድርገው ይጠቅሱታል፤ እርሱና ኢሳይያስ በዘመናቸው የነበረውን ንጉሥ ሕዝቅያስን ስለ ሕዝቡ ምሕረት እየጠየቀ እንዲጸልይ አግባብተውት ነበር። እግዚአብሔርም የንጉሡንና የነቢዩን ጸሎት በመስማት በ701 ዓ.ቅ.ክ ኢየሩሳሌምንና ቤተ መቅደሱን ከጥፋት አድኖአል (ኢሳ 37፥33-37 ይመ)።

26፥18 *ሞሬታዊው ሚክያስ፤* የነቢዩ የሚክያስ የትውልድ ከተማ ሞሬት ወይም ሞሬሼትጌት በደቡብ ይሁዳ ትገኝ ነበር (ሚክ1፥1:14 ይመ)። *ጽዮን ... ትታረሳለች ... ዳዋ የወረሰው ... ይሆናል፤* ከሚክ3፥12 ቃል በቃል የተጠቀሰ ነው፤ በብሉይ ኪዳን ውስጥ አንድ ነቢይ ከሌላው በመጥቀስ ሲጽፍና ከየት እንደ ተጠቀሰም በግልጽ ሲያስቀምጥ የታየው በእዚህ ክፍል ነው።

26፥19 *ምሕረትን አልለመነምን?* የዕብራይስጡ ሐረግ ቃል በቃል ሲተረጐም "ፊቱን አልዳሰስንምን?" የሚል ነው (ከመዝ119፥58 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ወይም "ጒንጩን አልዳበስንምን" ማለት ይሆናል (ዘፀ32፥11፤ 1ሳሙ13፥12፤ 2ነገ13፥4 ይመ)። *አልተወምን?* ቍ3:13 ይመ፤ በተጨማሪም የ4፥28፤ የ18፥7-10 ማብ ይመ።

26፥20-23፤ በዚህ ክፍል ያለው ታሪክ የገባው፣ መልካሙ ንጉሥ ሕዝቅያስ የጌታን ነቢያት እንዴት በበጎነት እንደ ተንከባከባቸውና ክፉው ንጉሥ ኢዮአቄም ግን ምን ያህል ችግር እንዳደረሰባቸው በማነጻጸር ለማሳየት ብቻ እንጂ፣ የታሪኩ ሂደት ከኤርምያስ ዘመን ጋር ግንኙነት ኖሮት አይደለም።

26፥20 *ኦርዮ፤* ይህ ሰው ከብሉይ ኪዳን ውስጥ በየትኛውም ስፍራ ስሙ ተጠቅሶ አይገኝም፤ ይሁን እንጂ "የለኪሶ መልእክቶች" በተባለው የጽሑፍ ግኝት ውስጥ እንደ ተጠቀሰ ይነገራል (የ34፥7 ማብ ይመ)።

26፥21 *የጦር አለቆቹና፤* ዕብራይስጡ፣ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ኀያላን ሰዎች" የሚል ነው (ምናልባት የክብር ዘበኞች ሳይሆኑ አይቀሩም)። *ኦርዮም ... ወደ ግብፅ ሸሸ፤* ሸሽቶ ማድረጉ ትልቅ ስሕተት ነበር፤ ምክንያቱም አገር ጥሎ መሄድ ራሱ ከክሕደትና ዐመፅን ከማነሣሣት ይቈጠራል፤ ሊሞት የበቃውም ይህ ስለ ተጨመረበት ሳይሆን አይቀርም።

26፥22 *የዓክቦርን ልጅ ኤልናታንንና፤* ከንጉሥ ኢዮአቄም ከፍተኛ ባለሥልጣኖች አንዱ ነበር (36፥12 ይመ)፤ በሌላ ጊዜ ኤርምያስ በሚናገረው ትንቢት ልቡ ተነክቶ ነበር (36፥16 ይመ)፤ ንጉሡ የኤርምያስን የብራና መጽሐፍ እንዳያቃጥል ለምነው (36፥25)፤ ነቢዩም እንዲደበቅ አስጠነቀቀው (36፥19)። ኤልናታን (ምናልባትም ይህኛው ሊሆን ይችላል) የተባለ ሰው የኢዮአቄም አማት ነበር (2ነገ24፥6:8 ይመ)። ዓክቦር የተባለው ሰው ደግሞ (የዚሁ የኤልናታን አባት ሊሆን ይችላል) ከንጉሥ ኢዮስያስ ባለሥልጣኖች አንዱ ነበር (2ነገ22፥12:14 ይመ፤ በተጨማሪም የቍ24 ማብ ይመ)።

26፥23 *ኦርዮን ከግብፅ አምጥተው፤* ኢዮአቄም የዳግማዊው ፈርዖን ኒካዑ አገልጋይ እንዲሆን በተወሰነ ጊዜ 2ነገ 23፥34-35 ይመ)፣ ግብፅ በይሁዳ ላይ ከጣለችው ግዴታ አንዱ እስረኛ የመለዋወጥ ስምምነት ነበር። *ኢዮአቄም ... በሰይፍ ገደለው፤* ኤርምያስም የእግዚአብሔር ጥበቃ ባይበዛለት ኖሮ፣ ተመሳሳይ ዕድል በገጠመው ነበር (36፥26 ይመ። *ተራ ሰዎች በሚቀበሩበት ስፍራ፤* የ17፥19 ማብ ይመ። ተራ ሰዎች ሲሞቱ የሚቀበሩት፣ ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ በሚገኘው በቄድሮን ሸለቆ ውስጥ ነበር (2ነገ23፥6 ይመ)።

26፥24 *የሳፋን ልጅ አኪቃም፤* ከንጉሥ ኢዮስያስ ባለሥልጣኖች አንዱ ነበር (2ነገ22፥12:14 ይመ)፤ በቍ22 ላይ የኤልናታን አባት ይሆናል ከሚባለው ከዓክቦር ጋር አብረው

ምያስ ጕን ስለ ቆመ፣ ኤርምያስ ይገደል ዘንድ ለሕዝቡ ዐልፎ አልተሰጠም።

የይሁዳ በናቡከደነፆር ሥር መውደቅ

27 በይሁዳ ንጉሥ፣ በኢዮስያስ ልጅ በሴዴቅያስ[a] ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ ይህ የእግዚአብሔር ቃል ወደ ኤርምያስ መጣ፤ [2]እግዚአብሔርም እንዲህ አለኝ፤ "የዕንጨት ቀንበር ሠርተህ በጠፍር ማነቆ አያይዘውና በዐንገትህ አስገባው፤ [3]ወደ ይሁዳ ንጉሥ ወደ ሴዴቅያስ ወደ ኢየሩሳሌም በመጡት ሰዎች በኩል ለኤዶም፣ ለሞዓብ፣ ለአሞን፣ ለጢሮስና ለሲዶና ነገሥታት መልእክት ላክ። [4]ለጌቶቻቸውም እንዲያሳውቁ እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ 'የእስራኤል ስምባክ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ለጌቶቻችሁ ይህን ንገሯቸው፤ [5]በታላቁ ኀይሌና በተዘረጋው ክንዴ ምድርን፣ በላይዋ የሚኖሩትን ሰዎችና እንስሳት ፈጥሬአለሁ፤ ለምወደውም እሰጣለሁ። [6]አሁንም እነዚህን አገሮች ሁሉ ለአገልጋዬ ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደነፆር አሳልፌ እሰጣለሁ፤ የዱር አራዊት እንኳ እንዲገዙለት አደርጋለሁ። [7]የእርሱ አገር በተራው ለሌሎች እስከሚገዛበት ጊዜ ድረስ፣ ሕዝቦች ሁሉ ለእርሱ፣ ለልጁና ለልጅ ልጁ ይገዛሉ፤ በዚያን ጊዜ ብዙ ሕዝቦችና ታላላቅ ነገሥታት እርሱን ይገዙታል።

[8]" ' "ነገር ግን ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደናፆር የማይገዛ፣ ዐንገቱንም ከቀንበሩ በታች ዝቅ የማያደርግ ማንኛውንም ሕዝብ ወይም መንግሥት በእጁ እስከማጠፋው ድረስ በሰይፍና በራብ፣ በመቅሠፍትም እቀጣዋለሁ፤ ይላል እግዚአብሔር፤ [9]ስለዚህ፣ 'የባቢሎንን ንጉሥ አታገለግሉም' የሚሏችሁን ነቢያታችሁን፣ ሟርተኞቻችሁን፣ ሕልመኞቻችሁን፣ መናፍስት ጠሪዎቻችሁንና መተተኞቻችሁን አትስሙ፤ [10]ከምድራችሁ እንድትፈናቀሉ፣ እኔም እንዳሳድዳችሁና እንዳጠፋችሁ የሐሰት ትንቢት ይነግሯችኋልና። [11]ነገር ግን ከባቢሎን ንጉሥ ቀንበር በታች ዐንገቱን ዝቅ የሚያደርገውንና የሚያገለግለውን ማንኛውንም ሕዝብ በገዛ ምድሩ እንዲቀርና እያረሰም በዚያ እንዲኖር አደርገዋለሁ፤ ይላል እግዚአብሔር።" ' "

[12]ለይሁዳ ንጉሥ ለሴዴቅያስም ይህንኑ መልእክት እንዲህ ብዬ ነገርሁት፤ "ዐንገታችሁን ከባቢሎን ንጉሥ ቀንበር በታች ዝቅ አድርጉ፤ እርሱንና ሕዝቡን አገልግሉ፤ በሕይወትም ትኖራላችሁ። [13]አንተና ሕዝብህ፣ እግዚአብሔር ለባቢሎን ንጉሥ አልገዛም ያለውን ሕዝብ ባስጠነቀቀበት በሰ

27፥1 2ዜና36፥11
27፥2 ዘሌ26፥13፤ 1ነገ22፥11
27፥3 ዘፍ10፥15፤ ኤር25፥17፡21፡22
27፥5 ዘፍ1፥1፡25፤ ዘዳ9፥29፤መዝ115፥16፤ ዳን4፥17
27፥6 ኤር21፥7፤ 25፥9፤28፥14፤ዳን 2፥37-38
27፥7 2ዜና36፥20፤ ኤር25፥12፡14፤ 51፥47፤ዳን5፥18፡28
27፥8 ኤር5፥12፤ 9፥16፤14፥12፤21፥9
27፥9 ዘፀ30፥27፤ ዘፀ7፥11፤ዘዳ13፥1፤ 18፥11፤ኢሳ44፥25፤ ኤር6፥14፤23፥25፤ ሕዝ13፥1-23
27፥10 2ነገ23፥27፤ ኤር23፥25፤ማር13፥5
27፥11 ዘዳ6፥2፤ኤር 21፥9
27፥12 ኤር17፥4፤ 21፥9
27፥13 ኤር14፥12፤ ሕዝ18፥31

[a]1 ጥቂት የዕብራይስጥ ጽሑፎችና የሱርስት ትርጕም (ኤር 27፥3፡12 እና 28፥1 ይመ)፣ አንዳንድ የዕብራይስጥ ጽሑፎች ኢዮአቄም ይላሉ (አብዛኛዎቹ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች ይህ ጥቅስ/ ቍጥር የላቸውም)።

ባለሥልጣን ነበሩ (የቍ22 ማብ ይመ)። *አኪቃም፤* ኢየሩሳሌም በ586 ዓ.ቅ.ክ ከወደመች በኋላ፣ የይሁዳ ገዥ የሆነው የጎዶልያስ አባት ነበር (40፥5 ይመ)፤ ጎዶልያስ ለኤርምያስ ጥሩ ወዳጅ ሆኖ ነበር (39፥14 ይመ)። *ከኤርምያስ ጐን ስለ ቆመ፤* አኪቃም በኢዮአቄም መንግሥት ውስጥ ታላቅ ስፍራ የነበረው ሰው በመሆኑ፣ የነቢዩን ሕይወት በማትረፍ ረገድ ትልቅ ሚና መጫወቱ አያጠራጥርም።

27፥1-29፥32፤ ኤርምያስ እዚህ ላይ 'የባቢሎን ውድቀት ተቃርቦአል፤ ስለዚህ በናቡከደነፆር ላይ ማመፅ አስፈላጊ ነው፤ ችግርም አያስከትልም' በማለት የሚያስተምሩትን ሐሰተኞች ነቢያት እንደ ገና ለመቋቋም ሲሞክር ይታያል።

27፥1-22፤ ኤርምያስ ሕዝቡ (ቍ3-11 ይመ)፣ ንጉሥ ሴዴቅያስ (ቍ12-15 ይመ) እንዲሁም ካህናቱና የይሁዳ ሕዝብ (ቍ16-22 ይመ) ምርኮኛ ሆነው በባቢሎን ይገዙ ዘንድ ፈቃደኞች እንዲሆኑ ይነግራቸዋል።

27፥1 *ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ፤* የ26፥1 ማብ ይመ። በዚህኛው ላይ ግን የሐረጉን ትርጕም ሰፋ በማድረግ አራተኛውን የሴዴቅያስን የንግሥና ዘመን እንዲያካትት ተደርጎአል (593 ዓ.ቅ.ክ፤ 28፥1 ይመ)።

27፥2 *ቀንበር፤* በሬዎች ለዕርሻ ሥራ የሚጠመዱበት መሣሪያ ሲሆን፣ በፖለቲካዊ አገባቡ የመገዛትና እጅ የመስጠት ምልክት ነው (ቍ8፡11-12፤ ዘሌ26፥13 ይመ)። ኤርምያስ በእርግጥ ቀንበር አንገቱ ላይ አስገብቶ ጥቂት ጊዜ እንደ ተመላለሰ፣ ከ28፥10፡12 በግልጽ ማወቅ ይቻላል።

27፥3 *መልእክት ላክ፤* "ለሕዝቦች ነቢይ" በመሆኑና በነበረው ኀላፊነት (1፥5)። *ለኤዶም፣ ለሞዓብ፣ ለአሞን፤* ከይሁዳ ምድር በስተ ምሥራቅና በስተ ደቡብ የሚገኙ አገሮች ነበሩ (25፥21 እና ማብ ይመ)። *ለጢሮስና ለሲዶና፤* ከይሁዳ በስተ ሰሜን በፊንቄ ምድር የታወቁ ሁለት ከተሞች (25፥22 እና ማብ ይመ)። *ወደ ሴዴቅያስ ... በመጡት ሰዎች፤* ምናልባት በባቢሎን ላይ ዐመፅ ለማካሄድ ንግግርና ምክክር ለማድረግ የመጡ ሳይሆኑ አልቀሩም። ከግብፅም ርዳታ እናገኛለን ብለው ሳይተማመኑ የቀሩ አይመስልም። ሴዴቅያስ ወደ ባቢሎን በ 593 ዓ.ቅ.ክ ሄዶአል (51፥59 ይመ)፤ ምናልባትም ናቡከደነፆር ሊጠይቀው የሚፈልገው ሳይኖር አልቀረም። ሆኖም ቀረም ሴዴቅያስ ዐምፆበታል (52፥3 ይመ)።

27፥5 *በታላቁ ኀይሌና በተዘረጋው ክንዴ፤* የ21፥5 ማብ ይመ።

27፥6 *ለአገልጋዬ ... ለናቡከደነፆር፤* የ25፥9 ማብ ይመ። *የዱር አራዊት ... እንዲገዙለት አደርጋለሁ፤* ለናቡከደነፆር የማይገዛ አይኖርም፤ ከሥልጣኑ ውጭ የሚሆን አይገኝም ማለት ነው (28፥14፤ ዳን2፥38 ይመ)።

27፥7 *ለእርሱ፣ ለልጁና ለልጅ ልጁ፤* ቀጥታ ከአባት ወደ ልጅ እየተላለፈ የሚሄድ ብቻ ሳይሆን፣ የሦስት ነገሥታትን ትውልዶች የሚያመለክት ነው (ከዘዳ6፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። በብሉይ ኪዳን ውስጥ ብዙውን ጊዜ "ልጅ"እና "አባት" በዘይቤአዊ አነጋገር ጥቅም ላይ ውሎ ይገኛል (የዳን5፥1 ማብ ይመ፤ "ልጅ" ሲባል፣ "ዘር" ማለት ይሆናል፤ "አባት" ሲባል ደግሞ፣ "የነገድ አባት" ወይም "የጐሣ መሥራች" ማለት ይሆናል)። *የእርሱ አገር ... እስከሚገዛበት ጊዜ ድረስ፤* የባቢሎን ምድርም ጊዜዋን ጠብቃ ፍርድ ትቀበላለች (የ25፥26 ማብ ይመ)። *ብዙ ሕዝቦችና ታላላቅ ነገሥታት፤* የ25፥14 ማብ ይመ።

27፥8 *ከቀንበሩ፤* የቍ2 ማብ ይመ። *በሰይፍ፣ በራብ፣ በመቅሠፍት፤* የ14፥12 ማብ ይመ። *እስከማጠፋው ድረስ* 9፥15፤ 24፥10 ይመ።

27፥9፤ 29፥8 ይመ። *ነቢያታችሁን፤* ሐሰተኞቹን ነቢያት ነው። *ሟርተኞቻችሁን ... መናፍስት ጠሪዎቻችሁንና መተተኞቻችሁን፤* እንደነዚህ ያሉ ነገሮችን በእስራኤል ሕዝብ መካከል እንዳያደርጉ ተከልክለው ነበር (ዘሌ 19፥26፤ ዘዳ 18፥10-11 ይመ)። *ሕልመኞቻችሁን፤* ነቢያት ነን ባዮችንና ሟርተኞችን ሁሉ የሚያጠቃልል ነው (23፥25-28፤ 29፥8 ይመ)።

27፥10 *የሐሰት ትንቢት ይነግሯችኋልና፤* የ5፥31 ማብ ይመ፤ ከ2ጢሞ4፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥11 *ቀንበር፤* የቍ2 ማብ ይመ። *የሚያገለግለውን ... እያረሰም፤* በዕብራይስጡ እነዚህ ሁለቱ ቃላት የተገኙት ከአንድ ሥርወ ቃል ነው (በማገልገልም፣ በማረስም "ሥራ" የተባለውን ቃል እኩል ይጋሩታል)።

27፥12 *አንገታችሁን ... አገልግሉ፤ በሕይወትም ትኖራላችሁ፤* በዕብራይስጥ በብዙ ቍጥር ተገልጦአል፤ ኤርምያስ የሚናገረው ለይሁዳ ሕዝብና ለንጉሥ ሴዴቅያስ ነውና (ቍ13 ይመ)።

ይፍ፣ በራብና በመቅሠፍት ለምን ታልቃላችሁ? [14]ሐሰተኛ ትንቢት ስለሚነግሯችሁ፣ 'የባቢሎንን ንጉሥ አታገለግሉም' የሚሏችሁን ነቢያት አትስሙ፤ [15]'እኔ አልላክኋቸውም' ይላል *እግዚአብሔር* 'የሐሰት ትንቢት በስሜ ይናገራሉ፤ ስለዚህ እናንተንና ትንቢት የሚናገሩላችሁን ነቢያት አሳዳለሁ፤ እናንተም ትጠፋላችሁ።' ”

[16]እኔም ለካህናቱና ለዚህ ሕዝብ ሁሉ እንዲህ አልሁ፤ “*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ '*የእግዚአብሔር* ቤት ዕቃ ከባቢሎን ቶሎ ይመለሳል' የሚሏችሁን ነቢያት አትስሟቸው፤ የሚነግሯችሁ የሐሰት ትንቢት ነውና። [17]ስለዚህ እነርሱን መስማት ትታችሁ ለባቢሎን ንጉሥ ተገዙ፤ በሕይወትም ትኖራላችሁ፤ ባለመታዘዛችሁስ ይህቺ ከተማ ለምን ትፈራርስ? [18]እውነተኞች ነቢያት ከሆኑና በእርግጥ *የእግዚአብሔር* ቃል ካላቸው፣ *በእግዚአብሔር* ቤትና በይሁዳ ንጉሥ ቤተ መንግሥት በኢየሩሳሌምም የቀሩት ዕቃዎች ወደ ባቢሎን እንዳይወሰዱ ወደ ሰራዊት ጌታ ወደ *እግዚአብሔር* እስቲ ይማልዱ! [19]የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* በዚህች ከተማ ስለ ቀሩት፡- ዐምዶች፣ ከናስ ስለ ተሠራው ትልቁ ገንዳ፣ ስለ ተንቀሳቃሽ ማስቀመጫዎችና ስለ ሌሎቹም ዕቃዎች እንዲህ ይላልና፤ [20]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር የይሁዳን ንጉሥ የኢዮአቄምን ልጅ ኢኮንያንን[h] ከኢየሩሳሌምና ከይሁዳ መኳንንት ጋር ማርኮ ወደ ባቢሎን በወሰደ ጊዜ እነዚህ በከተማዪቱ የቀሩ ዕቃዎች ስለ ሆኑ፣ [21]*በእግዚአብሔር* ቤትና በይሁዳ ንጉሥ ቤተ መንግሥት በኢየሩሳሌምም ስለ ቀሩት ዕቃዎች፣ የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* የሚለው እንዲህ ነው፡- [22]'ወደ ባቢሎን ይወሰዳሉ፤ እኔ እርሱን እስከምጐበኝበት ቀን ድረስ በዚያ ይቀመጣሉ' ይላል *እግዚአብሔር*፤ 'በዚያ ጊዜም እመልሳቸዋለሁ፤ ወደዚህም ስፍራ አመጣቸዋለሁ።' ”

27፥14 ኤር14፥13፤ 14፥23፥16፤ማቴ7፥15
27፥15 ኤር6፥15፤ 23፥21፤29፥9፤44፥16 ፤ማቴ15፥12-14
27፥16 1ነገ7፥48-50፤2ነገ24፥13
27፥17 ኤር23፥16፤ 42፥11
27፥18 ዘኍ21፥7፤ 1ሳሙ 7፥8
27፥19 1ነገ7፥23-26፡51፤ኤር52፥17-23
27፥20 ዘዳ28፥36፤ 2ዜና36፥10፤ኤር22፥24፤ማቴ1፥11
27፥22 2ነገ20፥17፤ 25፥13፤2ዜና36፥21፤ ኤር24፥6፤ዕዝ 7፥19
28፥1 ኢሳ9፥3፤ 2ዜና36፥11
28፥2 ኤር27፥12
28፥3 2ነገ24፥13
28፥4 2ነገ25፥30፤ ኤር22፥24-27፤ሆሴ 7፥3
28፥6 ዘካ6፥10

ሐሰተኛው ነቢይ ሐናንያ

28 በዚያው ዓመት የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ እንደ ነገሠ በዐራተኛው ዓመት፣ አምስተኛ ወር፣ የገባዖኑ ሰው የዓዙር ልጅ ነቢዩ ሐናንያ *በእግዚአብሔር* ቤት በካህናቱና በሕዝቡ ሁሉ ፊት እንዲህ አለኝ፤ [2]“የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'የባቢሎን ንጉሥ የጫነባችሁን ቀንበር እሰብራለሁ፤ [3]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር *ከእግዚአብሔር* ቤት ወደ ባቢሎን የወሰዳቸውን ዕቃዎች ሁሉ በሁለት ዓመት ጊዜ ውስጥ መልሼ አመጣለሁ። [4]የይሁዳንም ንጉሥ የኢዮአቄምን ልጅ ኢኮንያንን[i] ሌሎች ከይሁዳ ወደ ባቢሎን ተማርከው የተወሰዱትንም ሁሉ ወደዚህ ስፍራ እመልሳለሁ' ይላል *እግዚአብሔር*፤ የባቢሎን ንጉሥ የጫነባቸውን ቀንበር እሰብራለሁና።' ”

[5]ነቢዩ ኤርምያስም በካህናቱና *በእግዚአብሔር* ቤት ቆመው በነበሩት ሕዝብ ሁሉ ፊት፣ ለነቢዩ ለሐናንያ እንዲህ ብሎ መለሰለት፡- [6]“አሜን፤ *እግዚአብሔር* ያድርገው፤ *የእግዚአብሔርን* ቤት ዕቃ ሁሉ፣ ተማርከው የተወሰዱትንም ምርኮኞች ሁሉ ከባቢሎን በመመለስ፣ *እግዚአብሔር* የተናገርኸውን ቃል ይፈጽም። [7]ነገር ግን ለአንተም ለዚህም ሕዝብ የምናገረውን ቃል ስማ፤

[h]20 *ኢኮንያን የኢዮአኪን* ሌላው አቻ ስም ነው
[i]4 *ወይም ኢዮአኪን ይላል።*

ቀንበር፤ የቍ2 ማብ ይመ።

27፥13፤ ቍ8 ይመ። *በሰይፍ፣ በራብና በመቅሠፍት፤* የ14፥12 ማብ ይመ።

27፥14፤ ቍ10 ይመ።

27፥15፤ 14፥14፤ 23፥21 እና ማብ ይመ።

27፥16 *'ቶሎ ... ' የሚሏችሁን ነቢያት፤* ነቢዩ ሐናንያ ይል እንደ ነበረው ማለት ነው (28፥1-3 ይመ)። *የእግዚአብሔር ቤት ዕቃ፤* አንዳንዱ ዕቃ በ605 ዓ.ቅ.ክ በምርኮ ወደ ባቢሎን ተወስዶ ነበር (ዳን1:1-2 ይመ)፤ ሌላው በ597 ዓ.ቅ.ክ (2ነገ 24፥13 ይመ)፤ የቀረው ደግሞ ወደ ፊት በ586 ዓ.ቅ.ክ (ቍ21-22፤ 52፥17-23 ይመ)።

27፥18 *እውነተኞች ነቢያት ከሆኑና ... እስቲ ይማልዱ፤* እውነተኞች ነቢያት ከሆኑና ከእግዚአብሔር ጋር የሠመረ ግንኙነት ካላቸው እስቲ ለይሁዳ ምድር በአማላጅነት ይቁሙ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በይሁዳ ሕዝብ ላይ ወደ ፊት የሚያመጣውን ፍርድ አስቀድሞ በኤርምያስ አፍ ተናግሮአል።

27፥19 *ዐምዶች፣ ከናስ ስለ ተሠራው ትልቁ ገንዳ ... ተንቀሳቃሽ ማስቀመጫዎች፤* 52፥17 ይመ፤ በተጨማሪም 1ነገ7፥15-37 እና ማብ ይመ።

27፥22 *ወደ ባቢሎን ይወሰዳሉ፤* ይህም የሚሆነው በ586 ዓ.ቅ.ል.ክ ላይ ነው (52፥17-23 ይመ)። *እመልሳቸዋለሁ፤* ይህ ደግሞ በ538 ዓ.ቅ.ክ እና ከዚያ በኋላ ባለው አጭር ጊዜ ውስጥ ይፈጸማል (ዕዝ1፥7-11 ይመ)።

28፥1-17፤ እዚህ ላይ እውነተኛው ነቢይ ኤርምያስ ሐሰተኛውን ነቢይ ሐናንያን ሲፋለም ይታያል።

28፥1 *ሴዴቅያስ እንደ ነገሠ በአራተኛው ዓመት፤* ዘመኑ 593 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው። *እንደ ነገሠ፤* የ26፥1፤ የ27፥1 ማብ ይመ። *ነቢዩ፤* ይህ ቃል ለእውነተኞቹም (ቍ5:10-12:15)፣ ለሐሰተኞቹም (ቍ1:5:10:12:15:17) ነቢያት የተነገረበት ጊዜ አለ። *ሐናንያ፤* የስሙ ትርጕም፣ “እግዚአብሔር ቸር ነው” ማለት ሲሆን፣ ነቢዩ በዚህ ስም መጠራቱ ተገቢ ነው ማለት ይቻላል፤ ምክንያቱም (በተሳሳተም መንገድ ቢሆን) እግዚአብሔር የይሁዳን ምርኮና ከቤተ መቅደሱ የተወሰደውን ዕቃ በቸርነቱ መልሶ ያመጣቸዋል ብሎ የሚያምን ነቢይ ነበር (ቍ3-4:11 ይመ)። *ገባዖን፤* 41፥12:16 ይመ፤ በተጨማሪም የኢሱ9፥3 ማብ ይመ።

28፥2 *እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤* ቍ11 ይመ። ምንም እንኳ ሐናንያ ሐሰተኛ ነቢይ ቢሆንም፣ እንደ ኤርምያስ ለመሆን ሲንጠራራ ይታያል (ቍ13-14:16 ይመ፤ በተጨማሪም 23፥31 ይመ)። *ቀንበር፤* የ27፥2 ማብ ይመ።

28፥3፤ የሐናንያ ትንበያ ከኤርምያስ ቃል ጋር ይቃረናል (27፥16-22 እና ማብ ይመ)። *በሁለት ዓመት፤* ቍ11 ይመ፤ በኤርምያስ ከተነገረው ሰባ ዓመት ጋር ያነጻጽሩ (25፥11-12፤29፥10)።

28፥4 *እመልሳለሁ፤* ይህ ኤርምያስ ከተናገረው ትንቢት ጋር ይቃረናል (22፥24-27 ይመ)፤ የኤርምያስ ቃል ግን በትክክል ተፈጽሞአል (52፥34 ይመ)። *ኢኮንያንን ... ወደ ባቢሎን ተማርከው የተወሰዱትንም፤* ይህ የሆነው በ597 ዓ.ቅ.ክ ነው። *ቀንበር፤* የ27፥2 ማብ ይመ።

28፥6፤ 1ነገ1፥36 ይመ። *አሜን፤* 11፥5 እና ማብ ይመ። *እግዚአብሔር ያድርገው፤* ለተቃዋሚው በዚህ መልክ መልስ መስጠቱ፣ የነቢዩን የኤርምያስንና የቃሉን እውነተኝነት ያሳያል (ቍ9 ይመ)።

28፥7 *ነገር ግን፤* እንደ ተባለው በሐናንያ የተነገረው ትንቢት ቢፈጸም፣ ኤርምያስ የሚደግፈው ቢሆንም፣ ቀድሞ የነበሩ ነቢያት ደግ ደጉን ብቻ እንዳልተነበዩ ያሳስበዋል (ቍ8 ይመ)።

[8]ከአንተና ከእኔ በፊት ጥንት የተነሡ ነቢያት፣ በብዙ አገሮችና በታላላቅ መንግሥታት ላይ ስለ ጦርነት፣ ስለ ጥፋትና ስለ መቅሠፍት ትንቢት ተናግረዋል። [9]ነገር ግን ስለ ሰላም ትንቢት የተናገረ ነቢይ *እግዚአብሔር* በእውነት እንደ ላከው የሚታወቀው የተናገረው ትንቢት ሲፈጸም ነው።

[10]ነቢዩም ሐናንያ ቀንበሩን ከነቢዩ ኤርምያስ ዐንገት ወስዶ ሰበረው፤ [11]በሕዝቡም ፊት፣ "*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'በሁለት ዓመት ጊዜ ውስጥ የባቢሎንን ንጉሥ የናቡከደናፆርን ቀንበር ከሕዝቡ ሁሉ ጫንቃ ላይ ልክ እንደዚህ እሰብራለሁ' አለ። በዚህ ጊዜ፣ ነቢዩ ኤርምያስ ትቶት መንገዱን ቀጠለ።

[12]ነቢዩም ሐናንያ ቀንበሩን ከነቢዩ ከኤርምያስ አንገት ወስዶ ከሰበረ ከጥቂት ጊዜ በኋላ፣ የ*እግዚአብሔር* ቃል ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [13]"ሄደህ ለሐናንያ እንዲህ ብለህ ንገረው፤ '*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ አንተ የዕንጨት ቀንበር ሰብረሃል፤ እኔ ግን በምትኩ የብረት ቀንበር እሠራለሁ። [14]የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ የባቢሎንን ንጉሥ ናቡከደነፆርን እንዲያገለግሉ፣ በእነዚህ ሕዝቦች ላይ የብረት ቀንበር አደርጋለሁ፤ እነርሱም ይገዙለታል፤ በዱር አራዊት ላይ እንኳ ሥልጣን እሰጠዋለሁ።' "

[15]ነቢዩ ኤርምያስም ለነቢዩ ሐናንያ እንዲህ አለው፤ "ሐናንያ ሆይ፤ ስማ! *እግዚአብሔር* ሳይልክህ ይህ ሕዝብ በሐሰት እንዲታመን አድርገሃል፤ [16]ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፦ 'ከምድር ገጽ አስወግድሃለሁ፤ *በእግዚአብሔርም* ላይ ዐመፅ ተናግረሃልና፣ በዚህ ዓመት ትሞታለህ።'"

[17]ነቢዩም ሐናንያ በዚያው ዓመት በሰባተኛው ወር ሞተ።

28፥8 ዘሌ26፥14-17፤ኢሳ5፥5-7፤ናሆ 1፥14
28፥9 ዘዳ18፥22፤ ሕዝ33፥33
28፥10 ዘሌ26፥13፤ 1ነገ22፥11
28፥11 ኤር14፥14፤ 27፥10
28፥14 ዘዳ28፥48፤ ኤር15፥12፤25፥11፤ 27፥6፤39፥11፤ዳን1፥1፤ 5፥18
28፥15 ኤር7፥4፤ 20፥6፤29፥21፡31፤ ሰቆ2፥14፤ሕዝ 13፥6
28፥16 ዘፍ7፥4፤ ዘዳ13፥5፤18፥20፤ ኤር29፥32፤ዘካ13፥3
28፥17 2ነገ1፥17
29፥1 ቍ-28፤2ዜና 36፥10፤ኤር13፥17
29፥2 2ነገ24፥8፡12
29፥4 ኤር24፥5
29፥5 ቍ-28
29፥6 ኤር30፥19

በምርኮ ላሉት የተላከ ደብዳቤ

29 ነቢዩ ኤርምያስ በምርኮ ተወስደው በሕይወት ለቀሩት ሽማግሌዎች፣ ለካህናቱ፣ ለነቢያቱና ናቡከደነፆር ከኢየሩሳሌም ወደ ባቢሎን ማርኮ ለወሰዳቸው ሕዝብ ሁሉ የላከው የደብዳቤ ቃል ይህ ነው፤ [2]ይህም የሆነው ንጉሡ ኢኮንያን* እቴጌዪቱ እናቱ፣ የቤተ መንግሥቱ ባለሟሎች፣ የይሁዳና የኢየሩሳሌም መሪዎች፣ እናጺዎችና ብረት ቀጥቃጮች ተማርከው ከኢየሩሳሌም ከተወሰዱ በኋላ ነበር። [3]ደብዳቤውንም ከይሁዳ ንጉሥ ከሴዴቅያስ ወደ ባቢሎን ንጉሥ ወደ ናቡከደነፆር በተላኩት መልእክተኞች በሳፋን ልጅ በኤልዓሣና በኬልቅያስ ልጅ በገማርያ እጅ ላከው፤ ደብዳቤውም እንዲህ የሚል ነበር፤

[4]የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር*፣ ከኢየሩሳሌም ወደ ባቢሎን ላስማረካቸው ሁሉ እንዲህ ይላል፤ [5]"ቤት ሠርታችሁ ተቀመጡ፤ አትክልት ተክላችሁ ፍሬውን ብሉ፤ [6]አግብታችሁ ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ውለዱ፤ ወንዶች ልጆቻችሁንና ሴቶች ልጆቻችሁን አጋቡ፤ እነርሱም

*2 ኢኮንያን የኢዮአኪን ሌላው ስም ነው

28፥8 *ጦርነት ... ጥፋትና ... መቅሠፍት*፤ ኤርምያስ በአንድነት የሚገልጣቸው ሃሳቡ የተለመዱ ቃላት እዚህ ላይ ተገቢ የሆነ ለውጥ ተደርጎባቸው ቀርበዋል (የ14፥12 ማብ ይመ)።

28፥9 *ሰላም፤* ብዙውን ጊዜ ይህ ቃል የሐሰተኞቹ ነቢያት መልእክት ነው (6፥14 እና ማብ ይመ)።

28፥10 *ቀንበሩን ከነቢዩ ... አንገት*፤ የ27፥2 ማብ ይመ። *ሰበረው፤* ምናልባት ኤርምያስ ቀደም ሲል የተናገረውን የትንቢት ኀይለ ቃል ለመስበር እንደ ምልክት መጠቀሙ ይሆናል (25፥11-12፤ 27፥7 ይመ)፤ የኤርምያስም ቃል የእርሱን የሚቃረን ነበርና።

28፥11 *ሁለት ዓመት፤* የቍ3 ማብ ይመ።

28፥13 *የብረት ቀንበር*፤ ከእንጨት የተሠራና እጅ የመስጠት ምልክት የሆነው ቀንበር (የ27፥2 ማብ ይመ) ከብረት ወደ ተሠራውና የባርነት ምልክት ወደ ሆነው ቀንበር ይለወጣል ማለት ነው (ቍ14፤ 38፥17-23 ይመ)።

28፥14 *በእነዚህ ሕዝቦች ላይ ... ይገዙለታል፤* 27፥7 ይመ። *በዱር አራዊት ላይ እንኳ ሥልጣን*፤ 27፥6 እና ማብ ይመ።

28፥15 *እግዚአብሔር ሳይልክህ*፤ የሐሰተኞች ነቢያት ተግባር አንዱ እግዚአብሔር ሳይልካቸው ተልከናል ማለታቸው ነው (23፥21 እና ማብ ይመ)።

28፥16 *አስወግድሃለሁ፤* በቍ15 ላይ በዕብራይስጡ "ሳይልክህ" የሚለውና ይኸኛው ሥርወ ቃላቸው አንድ ነው። ትንቢት እንዲናገር እግዚአብሔር ሐናንያን "አልላከውም"፤ ስለዚህ በቅርቡ ወደ ሞት "ይላካል"። *ዐመፅ ተናግረሃልና*፤ ሐሰተኞች ነቢያት የሚፈጽሙት ይህ ዐይነቱ ድርጊት በሞት የሚያስቀጣ ነበር (ዘዳ13፥5 ይመ፤ በተጨማሪም ዘዳ18፥20 ይመ፤ ከሕዝ 11፥13፤ ከሐሥ5፥1-11 ጋር ያነጻጽሩ)።

28፥17 *ሐናንያ ... በሰባተኛው ወር ሞተ*፤ በሐሰት፣ "በሁለት ዓመት ጊዜ ውስጥ" (ቍ3:11)ሰውና ንብረት ከምርኮ ይመለሳል ብሎ የነበረው ሐናንያ ራሱ በሁለት ወር ጊዜ ውስጥ ሞተ (ቍ1 ይመ)።

29፥1-32፤ በዚህ ክፍል ኤርምያስ በ597 ዓ.ቅ.ክ ላይ ተማርከው ለተወሰዱት የይሁዳ ሰዎች ከላከው ደብዳቤ (ቍ4-23) ቀጥሎ እግዚአብሔር በሐሰተኛው ነቢይ በሸማያ ላይ ያስተላለፈው ፍርድ (ቍ24-32) ሰፍሮ ይገኛል።

29፥2 *እቴጌይቱ እናቱ፤* ኔሁሽታ ትባላለች (2ነገ24፥8)። *እናጺዎችና ብረት ቀጥቃጮች*፤ 24፥1 እና ማብ ይመ።

29፥3 *ደብዳቤውንም በ ... እጅ ላከው፤* በዘመናችን አንድ ከበድ ያለ ጉዳይ የያዘ የመንግሥት ሰነድ በሚላክበት ሁኔታ፣ ይህም ደብዳቤ ወደላከበት ቦታ እንዲደርስ አስፈላጊው ጥንቃቄ ተደርጎአል። *ሳፋን፤* ይህ ሰው ምናልባት የአኪቃም አባት (26፥24 እና ማብ ይመ)፣ ወይም የገማርያ አባት ሳይሆን አይቀርም (36፥10 ይመ)፤ ሁለቱም ኤርምያስንና ዐላማውን የሚደግፉ ነበሩ። *ኬልቅያስ*፤ ምናልባት በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት ሊቀ ካህናት የነበረው ሰው ሊሆን ይችላል (አንድ ወይም ሁለት ሳፋን የተባሉ ሰዎች ከኬልቅያስ ጋር የተጠቀሱበትን 2ነገ 22፥12 ይመ)። *ከሴዴቅያስ ... ወደ ናቡከደነፆር በተላኩት*፤ ምናልባት ሴዴቅያስ ራሱ ለአጭር ጊዜ ወደ ባቢሎን በሄደበት ጊዜ (51፥59 ይመ)፣ አብረው የሄዱ ወይም በዚያኑ ወቅት አካባቢ (593 ዓ.ቅ.ክ ላይ) ሄደው ሊሆን ይችላል። የሄዱበት ምክንያት ግን ግልጽ አይደለም።

29፥4፤ ተማርከው እንዲሄዱ ያደረጋቸው እግዚአብሔር እንደ መሆኑ፣ ሕዝቡ ለማረኳቸው መገዛት አላባቸው፤ ሊያምፁባቸውም አይገባም።

29፥5 *ሠርታችሁ ... ተክላችሁ*፤ የኤርምያስን መጠራት የሚያሳስቡ ቃላት ናቸው (1፥10 ይመ)፤ እዚህ ላይ ያለው ግን የቃል በቃል ትርጕም ነው። *ተቀመጡ፤* ለምሳሌ፣ ነቢዩ ሕዝቅኤል በባቢሎን ሳለ የተቀመጠው በራሱ ቤት ነበር (ሕዝ8፥1 ይመ)።

29፥6 *አግብታችሁ*፤ ጋብቻ የተፈቀደው በራሳቸው በምርኮኞቹ መካከል እንጂ የባቢሎንን ሴቶች እንዲያገቡ አልነበረም

ወንዶችና ሴቶች ልጆችን ይውለዱ፤ ቍጥራችሁም በዚያ ምድር ይብዛ እንጂ አይነስ። [7]ተማርካችሁ ለሄዳችሁባት ከተማ ሰላምና ብልጽግናን እሹ፤ ወደ *እግዚአብሔርም* ጸልዩላት፤ ምክንያቱም እርሷ ብትበለጽግ እናንተም ትበለጽጋላችሁ።" [8]የእስራኤል ስምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* በእርግጥ እንዲህ ይላልና፤ "በመካከላችሁ ያሉት ነቢያትና ጠንቋዮች አያታልሏችሁ፤ የሚያልሙላችሁንም ሕልም አትስሙ፤ [9]በስሜ ሐሰተኛ ትንቢት ይነግሯችኋል እንጂ እኔ አልላክኋቸውም" ይላል *እግዚአብሔር*።

[10]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ሰባው ዓመት የባቢሎን ቈይታችሁ በተፈጸመ ጊዜ እጐበኛችኋለሁ፤ ወደዚህም ሥፍራ ልመልሳችሁ የገባሁላችሁን መልካሚቱን ቃሌን እፈጽምላችኋለሁ። [11]ለእናንተ ያለኝን ዕቅድ እኔ ዐውቃለሁ" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "ዕቅዱም ፍጻሜው ያማረና ተስፋ የሚሰጥ፣ እናንተንም የሚጠቅም እንጂ የሚጐዳ አይደለም። [12]እናንተም ትጠሩኛላችሁ፤ ቀርባችሁ ወደ እኔ ትጸልያላችሁ፤ እኔም እሰማችኋለሁ። [13]እናንተ ትፈልጉኛላችሁ፣ በፍጹም ልባችሁም ከፈለጋችሁኝ ታገኙኛላችሁ፤ [14]እኔም እገኝላችኋለሁ" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "ከምርኮም[o] እመልሳችኋለሁ፤ እናንተንም ከበተንሁበት አገርና ስፍራ ሁሉ እመልሳችኋለሁ" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "በምርኮ ምክንያት ወዳስለቀቅኋችሁም ምድር እመልሳችኋለሁ።"

[15]እናንተም፣ "*እግዚአብሔር* በባቢሎን ነቢያት አስነሥቶልናል" ትላላችሁ፤ [16]*እግዚአብሔር* ግን በዳዊት ዙፋን ላይ ስለሚቀመጠው ንጉሥና ከእናንተ ጋር ተማርከ ስላልሄደው ወገንህ በዚህ ከተማ ስለቀረው ሕዝብ ሁሉ እንዲህ ይላል፤ [17]የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* በእርግጥ እንዲህ ይላል፤ "ሰይፍን፣ ራብንና መቅሠፍትን እሰድባቸዋለሁ፤ ከመበላሸቱ የተነሣም ሊበላ እንደማይቻል እንደ መጥፎ የበለስ ፍሬ አደርጋቸዋለሁ። [18]በሰይፍ፣ በራብና በመቅሠፍት አሳድዳቸዋለሁ፤ በምድር መንግሥታት ሁሉ ፊት የሚያስጸይፉ አደርጋቸዋለሁ፤ በማሳድዳቸውም ሕዝቦች ዘንድ የርግማንና የድንጋጤ፣የመሣቂያና የመዘባበቻ ምልክት ይሆናሉ፤ [19]በአገልጋዮቼ በነቢያት በኩል ደጋግሜ የላክሁላቸውን ቃሌን አልሰሙምና" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "እናንተ ምርኮኞችም አልሰማችሁም" ይላል *እግዚአብሔር*።

[20]"ስለዚህ ከኢየሩሳሌም ወደ ባቢሎን የሰደድኋችሁ ምርኮኞች ሁሉ፣ የ*እግዚአብሔርን* ቃል ስሙ። [21]የእስራኤል ስምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* በስሜ የሐሰት ትንቢት ስለሚነግሯችሁ ስለ ቆላያ ልጅ ስለ አክዓብና ስለ መዕሤያ ልጅ ስለ ሴዴቅያስ እንዲህ ይላል፤ 'እነዚህን ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደናፆር አሳልፌ እሰጣቸዋለሁ፤ እርሱም ዐይናችሁ እያየ ይገድላቸዋል። [22]በእነርሱ ላይ ከደረሰው የተነሣ በባቢሎን ያሉ የይሁዳ ምርኮኞች ሁሉ፣ "*እግዚአብሔር* የባቢሎን ንጉሥ በእሳት እንደ ጠበሳቸው እንደ ሴዴቅያስና እንደ አክዓብ ያድርግብህ" ብለው ይራገማሉ፤ [23]ከባልንጀሮቻቸው ሚስቶች ጋር በማመንዘርና ያልነገርኋቸውን ቃል በስሜ በሐሰት በመናገር በእስራኤል ዘንድ በደል ፈጽመዋ

[o]14 *ወይም ዕድል ፈንታችሁን እመልስላችኋለሁ*

29፥7 ዕዝ6፥10፤ 1ጢሞ2፥1-2
29፥8 ዘዳ13፥1፤ ኤር23፥25:27፤ 37፥9፤1ዮሐ4፥1
29፥9 ኤር23፥21፤ 27፥15፤ሰቆ2፥14፤ሕዝ 13፥6
29፥10 ሩት1፥6፤ 1ነገ8፥56፤2ዜና36፥ 21፤ኤር16፥14፤24፥6 ፤32፥42፤33፥14፤ዳን 9፥2
29፥11 ኢዮ8፥7፤ መዝ40፥5፤ኢሳ55፥12 ፤ዘካ8፥15
29፥12 1ነገ8፥30፤ መዝ145፥19፤ኢሳ 55፥6፤ሆሴ2፥23፤ሶፎ 3፥12፤ዘካ13፥9
29፥13 ዘዳ4፥29፤ 2ዜና6፥37፤ማቴ7፥7
29፥14 ዘዳ30፥3፤ ኤር23፥3-4፤30፥3:10 ፤46፥27፤ሕዝ37፥21፤ 39፥25፤አሞ9፥14፤ ሶፎ3፥20
29፥17 ኢሳ5፥4፤ ኤር27፥8
29፥18 ዘኍ5፥27፤ ዘዳ28፥25:37፤ኢሳ 28፥22፤ኤር15፥4፤ 18፥16፤22፥10፤ 44፥12፤ሚክ 2፥6
29፥19 ኤር6፥19፤ 7፥25፤25፥4
29፥20 ኤር24፥5
29፥21 ቍ9፤ኤር 14፥14
29፥22 ዳን3፥6
29፥23 ዘፍ31፥48፤ ኤር7፥11፤23፥14፤ዕብ 4፥13

(ከዘዳ7፥3-4፤ ከዕዝ9፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)።

29፥7፤ በዚህ ቍጥር ላይ ያለው ሐሳብ በጥንታዊው ዓለም አመለካከት ያንጸባርቃል ማርኮ የወሰደውን በቅንነት ማገልገልና እርሱም ብልጽግና መለመን አልተለመደም። *ሰላምና ብልጽግና ... ብትበለጽግ ... ትበለጽጋላችሁ፤* ዕብራይስጡ ሦስቱንም ቃላት "ሻሎም፣ ሻሎም፣ ሻሎም" ብሎአቸዋል። *ከተማ፤* ምርኮኞቹ የተቀመጡባቸውን ቦታዎች ሁሉ የሚያመለክት ነው። *ጸልዩላት፤* ዕዝ6፥10 እና ማብ፤ ማቴ5፥44 ይመ።

29፥8 *ነቢያትና ... ሕልም፤* 27፥9 እና ማብ ይመ። *በመካከላችሁ፤* ባቢሎን በነበሩት ምርኮኞችም መካከል ሐሰተኞች ነቢያት ነበሩ ማለት ነው (ቍ21:31 ይመ)፤ እነዚህም ሕዝቡ በ597 ዓ.ቅ.ክ ላይ ተማርኮ ሲሄድ አብረው የሄዱ መሆናቸው አያጠራጥርም።

29፥9፤ ቍ31 ይመ። በተጨማሪም የ23፥16:21 ማብ ይመ።

29፥10 *ሰባው ዓመት፤* የ25፥11-12 ማብ ይመ። *ልመልሳችሁ፤* የ27፥22 ማብ ይመ።

29፥11 *ዐውቃለሁ፤* ቍ23 ይመ። ሁኔታዎቹ ያማሩና የሠመሩ መስለው ባይታዩም፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን አልረሳም። *የሚጠቅም፤* የቍ7 ማብ ይመ። *የሚጐዳ አይደለም፤* እግዚአብሔር ብልጽግናንም፣ ጥፋትንም ለማምጣት ሁሉ በእጁ ነው (ኢሳ 45፥7 ይመ)።

29፥12-13፤ በዘዳ4፥29-30 የሚገኘው ሐሳብ በዚህ ክፍል ተንጸባርቆአል። እግዚአብሔር ለሕዝቡ ለመስጠት የሚፈልገው መልካም ነገር እውን ሊሆን የሚችለው ሕዝቡ በንስሐ ለመመለስ ፈቃደኛ ሲሆን ብቻ ነው።

29፥14፤ የዘዳ 30፥3-5 ሐሳብ እዚህ ላይ በአጭሩ ቀርቦአል። *ከምርኮም እመልሳችኋለሁ፤* አንዳንዶቹ "ምርኮአችሁን እመልሳለሁ" ማለቱ ነው ሲሉ ይተረጕሙታል። በተጨማሪ 30፥3:18፤ 31፥23፤ 32፥44፤ 33፥7:11:26፤ 48፥47፤ 49፥6:39፤ የመዝ126፥4 ማብ ይመ። በዕብራይስጥ፣ "መመለስ" የሚለው ቃል "ምርኮ" ከሚለው ጋር እጅግ ተመሳሳይ ነው።

29፥15 *በባቢሎን ነቢያት፤* የቍ8 ማብ ይመ።

29፥16 *በዳዊት ዙፋን ላይ ... ንጉሥና፤* ሴዴቅያስን ማለት ነው። *ስለሚቀመጠው ... ስላልሄደው፤* በዕብራይስጡ ለሁለቱም የገባው ቃል አንድ ዐይነት ነው። ንጉሡም ሕዝቡም እኩል በደለኞች ነበሩ።

29፥17 *ሰይፍን፣ ራብንና፣ መቅሠፍትን፤* ቍ18 ይመ፤ በተጨማሪም የ14፥12 ማብ ይመ። *ከመበላሸቱ የተነሣ ሊበላ እንደማይችል እንደ መጥፎ የበለስ ፍሬ፤* 24፥8 ይመ።

29፥18፤ 24፥9 እና ማብ ይመ።

29፥19 *ደጋግሜ፤* የ7፥13 ማብ ይመ። *በአገልጋዮቼ በነቢያት፤* የ7፥25 ማብ ይመ። *እናንተ ምርኮኞችም አልሰማችሁም፤* ሕዝ2፥5:7፤ 3፥7:11 ይመ።

29፥21 *አክዓብና ... ሴዴቅያስ፤* የታወቁት ሁለት የእስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት ሳይሆኑ፣ ይልቁንም ሐሰተኞች ነቢያት ናቸው (የቍ8 ማብ ይመ)።

29፥22 *ጠበሳቸው ... ይራገማሉ፤* በዕብራይስጡ የሁለቱ ቃላት ድምፀት ከአክዓብ አባት "ከቆላያ" ጋር ይመሳሰላል (በአማርኛ "መቁላት" ከሚለው ቃል ጋር ይመሳሰላል)። *በእሳት፤* በባቢሎን ምድር ወንጀለኛ በዚህ ዘዴ ይቀጣ ነበር (ዳን3፥6:24 ይመ)።

29፥23 *በእስራኤል ዘንድ በደል ፈጽመዋልና፤* ዘፍ34፥7 እና ማብ ይመ። *በማመንዘርና ... በሐሰት በመናገር፤* የ23፥10 ማብ ይመ። *ዐውቃለሁ፤* ቍ11 ይመ።

ልና:: ይህንም እኔ ዐውቃለሁ፤ ምስክር ነኝ' " ይላል እግዚአብሔር::

ለሸማያ የተላከ መልእክት

[24]"ለኔሔላማዊው ለሸማያ እንዲህ ብለህ ንገረው፤ [25]'የእስራኤል ስምባከ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ በኢየሩ ሳሌም ላለው ሕዝብ ሁሉ፣ ለካህኑ ለመዕ ሤያ ልጅ ለሶፎንያስና ለሌሎችም ካህናት ሁሉ በገዛ ስምህ ደብዳቤዎችን ልከሃል፤ ለሶፎንያስም እንዲህ ብለሃል፤ [26]"በእግዚ አብሔር ቤት ኀላፊ ትሆን ዘንድ እግዚ አብሔር በካህኑ በዮዳሄ ምትክ ካህን አድ ርጎ ሾሞሃል፤ ነቢይ ነኝ እያለ ትንቢት የሚናገር ማንኛውም ያበደ ሰው እግሩን በግንድ፣ ዐንገቱን በሰንሰለት መቀፍደድ ይገባሃል:: [27]ታዲያ፣ ነቢይ ነኝ ባዩን የዓ ናቶቱን ኤርምያስን ለምን አልገሠጽኸውም? [28]ይህ ሰው፣ 'የምርኮው ጊዜ ረዥም ስለ ሆነ፣ ቤት ሠርታችሁ ተቀመጡ፤ አት ክልትም ተክላችሁ ፍሬውን ብሉ' በማለት ወደ ባቢሎን መልእክት ልኮብናል::" ' "

[29]ካህኑ ሶፎንያስም ደብዳቤውን ለነቢዩ ኤርምያስ አነበበለት:: [30]የእግዚአብሔርም ቃል ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [31]"ይህን መልእክት በምርኮ ላሉት ሁሉ እንዲህ ብለህ ላክ፤ 'ስለ ኔሔላማዊው ስለ ሸማያ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "እኔ ሳልልከው ሸማያ ትንቢት ተናግሮላችሁ፣ በሐሰት እንድትታመኑ አድርጎአችኋልና፣

29፥25 2ነገ25፥18
29፥26 1ሳሙ10፥11፤ኤር20፥2፤ሆሴ 9፥7፤ዮሐ10፥20
29፥28 ቍ1፥5፥10
29፥29 ኤር21፥1
29፥31 ቍ24፤ ኤር14፥14
29፥32 ቍ10፤ 1ሳሙ2፥30-33፤ኤር 28፥16
30፥2 ኢሳ30፥8፤ ኤር36፥2
30፥3 ኤር16፥14፡ 15፤24፥6፤29፥14
30፥5 ኤር6፥25
30፥6 ኢሳ29፥22፤ ኤር4፥31
30፥7 ቍ10፤ኢሳ 2፥12፤22፥5፤ኤር 23፥3፤ሶፍ1፥15

[32]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "እነሆ፣ ኔሔላማዊውን ሸማያንና ዘሩን እቀጣለሁ፤ በእኔ ላይ ዐመፅን ተናግሮአልና፣ በዚህ ሕዝብ መካከል የሚተርፍ ዘር አይኖረውም" ' ይላል እግዚአብሔር፤ 'ለሕዝቤ የማደርገው ንም መልካም ነገር አያይም::' "

የእስራኤል ሕዝብ መመለስ

30 ከእግዚአብሔር ዘንድ ወደ ኤርም ያስ የመጣው ቃል ይህ ነው፤ [2]"የእ ስራኤል ስምባከ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'የነገርሁህን ቃል ሁሉ በመጽሐፍ ጻፈው:: [3]እነሆ፣ ሕዝቤን እስራኤልንና ይሁዳን' ይላል እግዚአብሔር፤ 'ለአባቶቻቸው ወደ ሰጠኋት ምድር የምመልስበት ጊዜ ተቃር ቦአል፤' እነርሱም ይወርሷታል' ይላል እግዚ አብሔር::'

[4]እግዚአብሔር ስለ እስራኤልና ስለ ይሁዳ የተናገረው ቃል ይህ ነው፤ [5]"እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

" 'የፍርሀትና የሽብር ጩኸት ተሰምቶአል፤
ሰላምም የለም::
[6]እስቲ ጠይቁ፤ ተመልከቱም፤
ወንድ መውለድ ይችላል?
ታዲያ ወንድ ሁሉ ምጥ እንደ ያዛት ሴት፣
እጁን በሆዱ ላይ አድርጎ፣
የሰውስ ሁሉ ፊት ጠቍሮ የማየው
ለምንድን ነው?
[7]ያ ቀን ምንኛ አስጨናቂ ይሆናል!
እንደዚያም ያለ አይኖርም፤

29፥24 *ሸማያ፤* ሐሰተኛ ነቢይ ነው (ቍ31 ይመ):: *ኔሔላ ማዊው፤* በዕብራይስጡ ይህ ቃል በቍ8 ላይ "ሕልም" ተብሎ ከተተረጐመው ቃል ጋር አንድ ነው (27፥9 እና ማብ ይመ፤ በአ ማርኛም ተመሳሳይ እንደ ሆነ ያስተውሉ)::

29፥25 *ሶፎንያስ፤* ነቢዩ ሶፎንያስ አይደለም፤ (የ21፥1 ማብ ይመ)::

29፥26 *ዮዳሄ፤* በንጉሡ በኢዮአስ ዘመን ከነበረው ካህን ጋር አንድ አይደለም፤ ስመ ሞክሼ ነው (2ነገ12፥7 ይመ):: *በእግዚአብሔር ቤት ኀላፊ፤* የ20፥1 ማብ ይመ:: *ያበደ ሰው፤* የቢያትን ባሕርይ ድንገት ለሚመለከት ሰው አንዳንድ ጊዜ ንክ መስለው ሊታዩ ይችላሉ (2ነገ9፥11 ይመ):: *ግንድ፤* የ20፥2 ማብ ይመ::

29፥27 *የዓናቶቱ፤* የ1፥1 ማብ ይመ::

29፥28፤ ቍ5 እና ማብ ይመ:: *የምርኮው ጊዜ ረዥም፤* እዚህ ላይ ሰባ ዓመት ማለት ነው (25፥11-12 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 2ሳሙ3፥1 ይመ)::

29፥29 *ሶፎንያስም፤* ለኤርምያስ በጎ አመለካከት ያለው ይመስላል (21፥1-2፤ 37፥3 ይመ)::

29፥31-32፤ እግዚአብሔር በሸማያ ላይ ያደረገው በሐናንያ ላይ ካደረገው ጋር ይመሳሰላል (28፥15-16 ይመ)::

29፥31 *በሐሰት እንድትታመኑ አድርጎአችኋል፤* 28፥15 ይመ::

29፥32 *ዐመፅን ተናግሮአልና፤* 28፥16 እና ማብ ይመ::

30፥1-33፥26፤ ይህ ክፍል በትንቢተ ኤርምያስ መጽሐፍ ውስጥ፣ "የመጽናናት መጽሐፍ" ተብሎ ይታወቃል፤ ይኸውም የእስራኤልን (የሰሜኑን) እና የይሁዳን (የደቡቡን) መንግሥት ተመልሶ እንደ ሕዝብ የማቋቋም ትንቢተ ስላዘለ ነው:: ትንቢቱ በሁለት መልክ የሚታይ ነው፤ የመጀመሪያው በቅርቡ ስለሚ ሆነው የአይሁድ ሕዝብ ከባቢሎን ምርኮ መመለስ የሚገልጽ ሲሆን፣ ሁለተኛው ስለ መሲሑ መምጣት የሚናገር ነው:: የእግዚአብሔ ርን ሕዝብ የወደፊት ተስፋ በተመለከተ በኤርምያስ መጽሐፍ ውስጥ ወጥ ሐሳብ ይዞ በረዥሙ በመቅረቡ፣ ይህ ክፍል ወደር አይገኝለትም (ስለ 'መመለስ' በአጭሩ የተጠቀሰባቸውን ሌሎች ክፍሎች 3፥14-18፤ 16፥14-15፤ 23፥3-8፤ 24፥4-7 ይመ):: በ32፥1 ላይ የሚገኘው ሐሳብ፣ ይህ ክፍል የተጻፈው በ 587 ዓ. ቅ.ክ ላይ ለመሆኑ ፍንጭ ይሰጣል፤ ይኸውም ናቡከደነፆር ኢየሩ ሳሌምን ከማጥፋቱና ሕዝቧም በምርኮ ወደ ባቢሎን ከመፍለሱ አንድ ዓመት በፊት ነው::

30፥1-31፥40፤ በዚህ ክፍል የሚገኙት ሁለት ምዕራፎች በሞላ የተጻፉት በግጥም ነው፤ ነቢዩ፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚታደግበትን ወቅት ከሩቅ እየተመለከተ የጻፈው እንደ መሆ ኑ፣ ምዕራፎቹ በብሩህ ተስፋ የተሞሉ ናቸው::

30፥1፤ በዚህ ቍጥር ላይ ያለው ዐረፍተ ነገር ለም30-31 ርእስ ይሆናል (ምናልባትም ለም32-33 ጭምር ርእስ ሊሆን ይችላል)::

30፥2 *ጻፈው፤* ከምርኮ የመመለሱን ትንቢት ለመጪ ትውልድ ለማቆየት ማለት ነው:: *በመጽሐፍ፤* በጥቅልል ብራና መልክ የተዘጋጀ ማለት ነው (ለምሳሌ:- 36፥2፡4፤ 45፥1 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፀ17፥14 ማብ ይመ):: *የነገርሁህን ቃል ሁሉ፤* ወደ ፊት የእግዚአብሔር ሕዝብ የሚያገኙትን የመቤዠት ተስፋ ማለት ነው:: እዚህ ቍጥር ላይ ያለው ሐሳብ በ36፥2 በዝርዝር እንደ ቀረበው በግልጽ የተብራራ አይደለም::

30፥3 *የምመልስበት፤* አንዳንዶች፣ "ምርኮአችሁን እመልሳ ለሁ" በማለት ይህን ሐረግ ይተረጕሙታል (የ29፥14 ማብ ይመ):: *እስራኤልንና ይሁዳን፤* የሰሜኑንና የደቡቡን መንግሥታት ማለት ነው፤ ከእነዚህም የመጀመሪያው በ721 ዓ.ቅ.ክ ላይ በምርኮ ተወስዶአል፤ ሁለተኛው ደግሞ ተማርኮ ለመሄድ፣ የቀረው የአንድ ዓመት ጊዜ ብቻ ነው (የ30፥1-33፥26 ማብ ይመ)::

30፥5 *የፍርሀትና የሽብር ጩኸት፤* የጦርነትና የጥፋት ውካታ ድምፅ ማለት ነው::

30፥6 *ምጥ እንደ ያዛት፤* የመጨነቅ የመጠበብ ምልክት ነው (የ4፥19 ማብ ይመ)::

30፥7፤ የጌታን ቀን የሚያመለክት ገለጻ ነው (የኢሳ 2፥11፡17፡20፤ የአሞ5፥18፤ 8፥9 ማብ ይመ):: ኤርምያስ እዚህ ላይ የሚናገረው በቅርቡ ስለሚፈጸም ጕዳይ ነው (ቍ8:18 ይመ)፤ ሆኖም በመሲሑ ዘመን የሚሆነውን የሩቅ ጊዜ ሁናቴም ያመ ለክታል:: *አስጨናቂ፤* በዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም፣

ለያዕቆብ የመከራ ጊዜ ነው፤
ነገር ግን ይተርፋል።

[8]“ ‘በዚያን ቀን’ ይላል የሰራዊት ጌታ
እግዚአብሔር፤
‘በጫንቃቸው ላይ ያለውን ቀንበር
እሰብራለሁ፤
እስራታቸውንም እበጥሳለሁ፤
ከእንግዲህ ባዕዳን አይገዙአቸውም።
[9]ነገር ግን በስምባቸው *ለእግዚአብሔር*፣
ለማስነሣላቸውም ለንጉሣቸው፣
ለዳዊት ይገዛሉ።
[10]“ ‘ስለዚህ፤ አገልጋዬ ያዕቆብ ሆይ፤
አትፍራ፤
እስራኤል ሆይ፤ አትደንግጥ፤’
ይላል *እግዚአብሔር*፤
‘አንተን ከሩቅ አገር፣
ዘርህንም ከተማረኩበት ምድር
እታደጋለሁ፤
ያዕቆብ ተመልሶ በሰላምና በእርጋታ
ይቀመጣል፣
የሚያስፈራውም አይኖርም።
[11]እኔ ከአንተ ጋር ነኝ፤ አድንሃለሁም፣
ይላል *እግዚአብሔር*፤
‘በአሕዛብ መካከል በትኜሃለሁ፤
እነዚህን አሕዛብ ሁሉ ፈጽሜ
አጠፋለሁ፤
አንተን ግን ሙሉ በሙሉ አላጠፋህም፤
በመጠኑ እቀጣሃለሁ እንጂ፣
ያለ ቅጣት አልተውህም።
[12]“*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
“ ‘ስብራትህ የማይጠገን፣
ቍስልህም የማይድን ነው።
[13]የሚሟገትልህ ሰው የለም፤
ለቍስልህ መድኃኒት አይኖርም፤
ፈውስም አታገኝም።
[14]ወዳጆችህ ሁሉ ረስተውሃል፤
ስለ አንተም ግድ የላቸውም።
ጠላት እንደሚመታ መታሁህ፤
እንደ ጨካኝም ቀጣሁህ፤
በደልህ ታላቅ፣
ኀጢአትህም ብዙ ነውና።
[15]ፈውስ ለማይገኝለት ሕመምህ፣
ስለቍስልህ ለምን ትጮኻለህ?
በደልህ ታላቅ፣ ኀጢአትህም ብዙ ስለሆነ፣
እነዚህን ሁሉ አድርጌብሃለሁና።
[16]“ ‘ነገር ግን አሟጠው የበሉህ ሁሉ
እንደዚያው ይበላሉ፤
ጠላቶችህ ሁሉ ለምርኮ ዐልፈው
ይሰጣሉ፤
የሚዘርፉህ ይዘረፋሉ፤
የሚበዘብዙህም ሁሉ ይበዘበዛሉ።
[17]አንተን ግን መልሼ ጤነኛ አደርግሃለሁ፤
ቍስልህንም እፈውሳለሁ፤’
ይላል *እግዚአብሔር*።
“ ‘የተናቀች፣
ማንም የማይፈልጋት ጽዮን”
ብለውሃልና።’
[18]“*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
“ ‘እነሆ የያዕቆብን ድንኳን ምርኮ
እመልሳለሁ፤
ለማደሪያውም እራራለሁ፤
ከተማዪቱ በፍርስራሿ ጒብታ ላይ
ትሠራለች፤
ቤተ መንግሥቱም በቀድሞ ቦታው
ይቆማል።

30፥8 መዝ107፥14፤ኢሳ9፥4፤ኤር25፥14፤27፥7፤ሕዝ34፥27
30፥9 ቍ21፤1ሳሙ13፥14፤ኤር33፥15፤ሕዝ34፥23-24፤37፥24፤ሆሴ1፥11፤3፥5፤ማቴ1፥1
30፥10 ቍ7፤ኢሳ35፥9፤41፥10፤44፥2፤ኤር17፥25፤23፥4፤29፥14፡22፤54፥4፤ሕዝ34፥25-28
30፥11 ዘሌ26፥44፤ኢሱ1፥5፤ኤር5፥18፤10፥24፤46፥28፤ሆሴ11፥9፤አሞ9፥8
30፥12 ኢዮ6፥4፤ኤር8፥22፤10፥19
30፥13 መሳ6፥31፤ኤር8፥22፤14፥19፤46፥11፤ናሆ3፥19
30፥14 ኢዮ13፥24፤30፥21፤ኤር22፥20፤25፥7፤ሰቆ1፥2
30፥15 ምሳ1፥31፤ኤር10፥19፤ሰቆ 1፥5
30፥16 ኢሳ14፥2፤29፥8፤33፥1፤ኤር2፥3፤49፥2፤50፥10፤ኢል3፥4-8
30፥17 መዝ142፥4፤ኢሳ1፥5፤6፥12፤ኤር33፥24፤ሆሴ6፥1
30፥18 ቍ3፤ዘኍ24፥5፤ዘዳ30፥3፤መዝ102፥13፤ኤር31፥4፡23፡24፡38፤32፥44፤33፥7፡26፤ሕዝ36፥10፡33፤39፥25፤አሞ9፥14

[a]3 ወይም *የሕዝቤን የእስራኤልንና የይሁዳን ዕድል ፈንታ እመልሳለሁ*

“ታላቅ” ማለት ይሆናል (ኢል2፥11፤ ሶፎ1፥14 እንደተገለጠው ማለት ነው፤ ከኢል1፥15 ጋር ያነጻጽሩ)። *እንደዚያም ያለ አይኖርም*፤ ዳን12፥1፤ኢል2፥2፤ማቴ24፥21 ይመ። *የመከራ ጊዜ*፤ ዕብራይስጡ ይህን ሐረግ በዳን12፥1 ላይ “የመከራ ዘመን” ይለዋል (ማቴ24፥21 እና ማብ፤ ራእ16፥18 ይመ)። *ለያዕቆብ*፤ ለእስራኤል ሕዝብ ማለት ነው (ቍ10 ይመ)።

30፥8 *በዚያ ቀን*፤ የኢሳ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ። *ቀንበር*፤ የ27፥2 ማብ ይመ። *እስራታቸውንም እበጥሳለሁ*፤ የባርነትን ሰንሰለት ፈትቶ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከአሕዛብ ባርነት ነፃ እንደሚያወጣ ተስፋ ይሰጣቸዋል (ከመዝ2፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። *ባዕዳን*፤ ባቢሎናውያንን ብቻ ሳይሆን ሌሎችንም ሕዝቦች ያመለክታል።

30፥9 *ለንጉሣቸው ለዳዊት*፤ መሲሑን ክርስቶስን ለማለት እንጂ ንጉሥ ዳዊትማ የኖረበት ዘመን ከዚህ ቀደም ይላል (የ23፥5 ማብ ይመ)። ‘ታርጕም’ የተባለው ጥንታዊ የአራማይክ የብሉይ ኪዳን ትርጕም ይህን፣ “ለንጉሣቸው ለዳዊት ልጅ ለመሲሑ” ይለዋል። *ለማስነሣላቸውም*፤ የ23፥5 ማብ ይመ።

30፥10-11፤ በ46፥27-28 ላይ ከሞላ ጐደል እንዳለ ተደግሞ እናገኘዋለን።

30፥10 *አገልጋዬ ያዕቆብ*፤ ኢሳ41፥8-9 እና ማብ፤ 44፥1-2፡21፤ 45፥4፤ 48፥20 ይመ። *የሚያስፈራውም አይኖርም*፤ ከቍ5 ጋር ያገናዝቡ፤ ዘሌ26፥6፤ ኢዮ11፥19፤ ኢሳ17፥2፤ ሕዝ34፥28፤ 39፥26፤ ሚክ4፥4 እና ማብ፤ ሶፎ3፥13 ይመ።

30፥11 *እኔ ከአንተ ጋር ነኝ፤ አድንሃለሁም*፤ ይህ ዐረፍተ ነገር በመጀመሪያ ለራሱ ለኤርምያስ ብቻ የተነገረ ሲሆን (1፥8፡19፤ 15፥20 ይመ)፣ እዚህ ላይ የተነገረው ግን ለእግዚአብሔር ሕዝብ በሙሉ ነው። *በትኜሃለሁ*፤ 9፥16 እና ማብ፤ 23፥1-2 ይመ። *ሙሉ በሙሉ አላጠፋህም*፤ 4፥27 እና ማብ ይመ። *ያለ ቅጣት አልተውህም*፤ 25፥29፤ 49፥12 ይመ።

30፥12-13፤ 8፥22፤ ሆሴ5፥13፤ 6፥1፤ 7፥1፤ 11፥3 ይመ።

30፥12 *ስብራትህ ... ቍስልህም*፤ የይሁዳን ማለት ነው። *ቍስልህም የማይድን ነው*፤ 15፥18 እና ማብ ይመ። *ስብራትህ የማይጠገን*፤ 14፥17 ይመ።

30፥13 *የሚሟገትልህ*፤ ጠላቶቹን ማለት ነው። *ለቍስልህ መድኃኒት አይኖርም*፤ ሆሴ5፥13 ይመ።

30፥14 *ወዳጆችህ*፤ የ22፥20 ማብ ይመ። ለምሳሌ ባቢሎናውያን ይሁዳን እንዳያጠቋት ግብፅ ትረዳት ነበር (37፥5-7 ይመ)። *በደልህ ... ብዙ ነውና*፤ 5፥6፤ 13፥22 ይመ። ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ በቍ15 ላይ እንዳለ ተደግሞ እናገኘዋለን።

30፥16 *አሟጠው የበሉህ ሁሉ*፤ 3፥24፤ 5፥17፤ 8፥16፤ 10፥25 ይመ። *ይበላሉ*፤ የ25፥26 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 51፥48-49 ይመ። *ይዘረፋሉ*፤ ኢሳ17፥14 ይመ።

30፥17 *መልሼ ጤነኛ አደርግሃለሁ*፤ ከ8፥22 ጋር ያገናዝቡ፤ 33፥6፤ ኢሳ58፥8 ይመ።

30፥18 *ምርኮ እመልሳለሁ*፤ የ29፥14 ማብ ይመ። *ከተማይቱ ... ቤተ መንግሥቱም*፤ ይህን ዕብራይስጡ ባልተወሰነ ነጠላ ቍጥር “ከተማ ቤተ መንግሥት” ይለዋል፤ ይህም ምናልባት ትንቢቱ በአጠቃላይ ለይሁዳ ከተሞችና አብያተ መንግሥት መነገሩን የሚያሳይ ሳይሆን አይቀርም (አሞ9፥14 ይመ)። ይሁን እንጂ እዚህ ላይ የተነገረው ስለ ኢየሩሳሌምና ስለ ቤተ መንግሥቷ ብቻ ነው ማለት ይቻላል (3፥38 ይመ)። *በፍርስራሿ*፤ ይህን ቃል ዕብራይስጡ “ቴል” ይለዋል። የሚያመለክተውም አንዱ ከተማ ጠፍቶ በፍርስራሹ ላይ ሌላ ከተማ ሲሠራበት፣ ያም በተራው እንደዚሁ ጠፍቶ በላዩ ላይ ሌላ ከተማ ሲሠራበት፣ እንዲህ እንዲህ እያለም በመጨረሻ ተቈልሎ የሚገኘውን የዚያን ሁሉ ከተማ ፍርስራሽ ክምር ነው (ለምሳሌ ኢሱ11፥13 ይመ)።

19ከእነርሱም የምስጋና መዝሙር፣
 የእልልታ ድምፅ ይሰማል።
እኔ አበዛቸዋለሁ፤
 ቍጥራቸውም አይቀንስም፣
አከብራቸዋለሁ፤
 የተናቁም አይሆኑም።
20ልጆቻቸው እንደ ቀድሞው ይሆናሉ፤
 ማኅበረ ሰቡም በፊቴ የጸና ይሆናል፤
 የሚጨቍኗቸውን ሁሉ እቀጣለሁ።
21መሪያቸው ከራሳቸው ወገን ይሆናል፤
 ገዢቸውም ከመካከላቸው ይነሣል፤
ወደ እኔ አቀርበዋለሁ፤ እርሱም
  ይቀርበኛል፤
 አለዚያማ ደፍሮ፣
ወደ እኔ የሚቀርብ ማን ነው?
  ይላል እግዚአብሔር።
22“ ‘ስለዚህ እናንተ ሕዝብ ትሆኑኛላችሁ፤
 እኔም አምላክ እሆናችኋለሁ።’ ”

23እነሆ፣ የእግዚአብሔር ማዕበል፣
 በቍጣ ይነሣል፤
የሚገለባብጥም ዐውሎ ነፋስ፣
 በክፉዎች ዐናት ላይ ይወርዳል።
24የልቡን ሐሳብ ሳይፈጽም፣
 የእግዚአብሔር ቍጣ፣
እንዲሁ አይመለስም፤
 በሚመጡትም ዘመናት፣
 ይህን ታስተውላላችሁ።

31 “በዚያ ዘመን” ይላል እግዚአብሔር፣ “ለእስራኤል ነገድ ሁሉ አምላካቸው እሆናለሁ፤ እነርሱም ሕዝቤ ይሆናሉ።”

2እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
 “ከሰይፍ የተረፈው ሕዝብ፣
በምድረ በዳ ሞገስን ያገኛል፤
 እኔም ለእስራኤል ዕረፍት ለመስጠት
  እመጣለሁ።”

3እግዚአብሔር ከሩቅ[*] ተገለጠልን፤ እንዲህም አለን፤

“በዘላለማዊ ፍቅር ወድጄሻለሁ፤
 ስለዚህም በርኅራኄ ሳብሁሽ።
4የእስራኤል ድንግል ሆይ፤ እንደ ገና
  አንጽሻለሁ፤
 አንቺም ትታነጪያለሽ፤
ከበሮችሽንም እንደ ገና አንሥተሽ፣
 ከሚፈነጥዙት ጋር ትፈነድቂያለሽ።
5እንደገናም በሰማርያ ኰረብቶች ላይ፣
 ወይን ትተክያለሽ፤
አትክልተኞች ይተክሏቸዋል፤
 በፍሬውም ደስ ይላቸዋል።
6ጠባቂዎች፣ በኤፍሬም ኰረብቶች ላይ፣
 ‘ኑ፤ ወደ ጽዮን፣

[*]3 ወይም እግዚአብሔር ከጥንት/ ከቀድሞ ተገለጠልን

30፥19 ዘፍ15፥5፤ 22፥17፤መዝ9፥2፤ 126፥1-2፤ኢሳ35፥10፤ 44፥23፤51፥11፤60፥9 ፤ኤር31፥4፤33፥22፤ ሕዝ37፥26፤ዘካ2፥4
30፥20 ዘፀ23፥22፤ ኢሳ54፥13፡14፤ኤር 31፥17፤ዘካ8፥5
30፥21 ቍ9፤ዘኍ 16፥5፤ዘዳ17፥15፤ኤር 23፥5-6
30፥22 ዘሌ26፥12፤ ኢሳ19፥25፤ሆሴ2፥23
30፥23 ኤር23፥19
30፥24 ኤር4፥8፡28 ፤23፥19-20፤ሰቆ1፥12
31፥1 ዘሌ26፥12
31፥2 ዘፀ33፥14፤ ዘኍ14፥20፤ዘዳ12፥9
31፥3 ዘዳ4፥37፤ሆሴ 11፥4፤ዮሐ6፥44
31፥4 ዘፍ31፥27፤ ዘፀ15፥20፤2ነገ19፥21 ፤ኤር1፥10፤30፥18፡19
31፥5 ዘዳ20፥6፤ኢሳ 37፥30፤ኤር33፥13፤ 50፥19፤አሞ9፥14፤ አብ1፥19
31፥6 ቍ12፤ዘዳ 33፥19፤ኢሳ52፥8፤ 56፥10፤ኤር50፥4-5፤ ሚክ 4፥2

30፥19 *የምስጋና መዝሙር፤* 33፥11 ይመ። *የእልልታ፤* 31፥4 እና ማብ ይመ፤ ከ15፥17 ጋር ያገናዝቡ። *አበዛቸዋለሁ … አይቀንስም፤* 29፥6፤ ሕዝ36፥37-38 ይመ። *አከብራቸዋለሁ … የተናቁም አይሆኑም፤* ኢሳ9፥1 ይመ።

30፥20 *እንደ ቀድሞው፤* ምናልባት የእስራኤል መንግሥት በሮብዓም ጊዜ ለሁለት ከመከፈሉ በፊት በተለይ በንጉሥ ዳዊት ዘመን እንደ ነበረው ሁኔታ ለማለት ይሆናል። *ማኅበረ ሰቡ፤* በ1ነገ12፥20 የተጠቀሰው ይህስ አስተዳደሩንና ሃይማኖት ነክ ጕዳዮችን የሚያቀናጅ ከሕዝቡ የተወጣጣ አካል ነው። *በፊቴ የጸና ይሆናል፤* መዝ102፥28፤ 2ሳሙ7፥24 ይመ።

30፥21 *መሪያቸው … ገዢቸውም፤* “ታርጕም” የተባለው የዕብራይስጡ የብሉይ ኪዳን የትርጓሜ መጽሐፍ በእነዚህ ቃላት ቦታ ‘መሲሕ’ የሚለውን ቃል ይጠቀማል፤ ይሁን እንጂ ቃላቱ የሚገልጡት ከምርኮ መልስ በኋላ ስለሚነሡት ስለ መጀመሪያዎቹ የይሁዳ አገር መሪዎች ይመስላል። ያም ሆኖ ይህ የትንቢቱ ፍጻሜ ራሱ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። *ከራሳቸው ወገን … ከመካከላቸው ይነሣል፤* የሚገዛቸው ከባዕድ ወገን አይሆንም (ከዘዳ18፥15፡18 ጋር ያነጻጽሩ)። *አቀርበዋለሁ … ይቀርበኛል፤* ዘኍ16፥5 ይመ፤ ከዘፀ24፥2 ጋር ያገናዝቡ። ያለፈቃዱ እንዲሁ ወደ እግዚአብሔር መቅረብ በሞት ያስቀጣ ነበር (ዘፀ19፥21፤ ዘኍ8፥19 ይመ)።

30፥22፤ 31፥1 ይመ፤ በተጨማሪም የ7፥23 ማብ ይመ።

30፥23-24፤ በአብዛኛው ከ23፥19-20 ቃል በቃል የተወሰደ ነው (የዚያን ማብ ይመ)።

31፥1-40፤ ኤርምያስ በዚህ ክፍል፣ በ30፥1 ላይ ስለ ጀመረው ለምርኮ የመመለስ ፍሬ ሐሳብ ከጌታ የተቀበለውን መልእክት (1)ለእግዚአብሔር ሕዝብ ሁሉ፣ ቍ1 (በስድ ንባብ)፤ (2)ለተመለሰው ለሰሜኑ የእስራኤል (ክፍል) ግዛት፣ ቍ2-22 (በግጥም)፤ (3)ከምርኮ ለተመለሰው ለደቡቡ የይሁዳ ግዛት፣ ቍ23-26 (በስድ ንባብ)፤ እንዲሁም (4)ለእስራኤልና ለይሁዳ በአንድነት፣ ቍ27-40 (መግቢያውን በስድ ንባብ፣ ቍ27-30፤ ሐተታውን በግጥም፣ ቍ27-37፤ መደምደሚያውን በስድ ንባብ፣ ቍ38-40 ጽፎት ይታያል፤ እያንዳንዱ ክፍል የሚዘጋው “ … ጊዜ ይመጣል” በሚል ሐረግ ነው)።

31፥1፤ 30፥22 ይመ፤ በተጨማሪም የ7፥23 ማብ ይመ። *ለእስራኤል ነገድ ሁሉ፤* ለዐሥራ ሁለቱ ነገድ እስራኤል በሙሉ ማለት ነው።

31፥2 *ከሰይፍ የተረፈው ሕዝብ፤* ከምርኮ የሚመለሱትን የደጋጎቹን ሰዎች ቅሬታ ለማመልከት ነው (ቍ7 ይመ፤ በተጨማሪም የ6፥9 ማብ ይመ)። *በምድረ በዳ፤* የዐረብ ምድረ በዳ የሚያመለክት ሲሆን፣ እስራኤላውያን ከግብፅ ምድር ከወጡ በኋላ ከተጓዙበት የሲና በረሓ ጋር ይዛመዳል። ከምርኮ መመለስ ብዙውን ጊዜ ከግብፅ የባርነት አገዛዝ ነፃ ከመውጣት ጋር ተገናዝቦ ይታያል (16፥14-15 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ኢሳ 35፥1-11 እና ማብ፤ 40፥3-4፤ 42፥14-16፤43፥18-21፤48፥20-21፤ 51፥9-11 ይመ፤ ከሆሴ2፥14-15 ጋር ያነጻጽሩ)። *ዕረፍት፤* 6፥16 ይመ፤ ከዘዳ28፥65 ጋር ያገናዝቡ። የዘዳ3፥20፤ የኢሱ1፥13 ማብ ይመ። *ለእስራኤል፤* የሰሜኑን መንግሥት የሚያመለክት ነው፤ ሰማርያ (ቍ5)፣ ኤፍሬም (ቍ6፡9፡18፡20)፣ ያዕቆብ (ቍ7፡11) እና ራሔል(ቍ15) በሚል መጠሪያም ይታወቃል።

31፥3 *በርኅራኄ ሳብሁሽ፤* መዝ36፥10 ላይ የዚሁ ሐሳብ ይገኛል፤ በተጨማሪም 6፥4 ማብ ይመ።

31፥4 *አንጽሻለሁ፤* 1፥10 እና ማብ ይመ። *የእስራኤል ድንግል፤* ቍ21፤ 18፥13 ይመ፤ በተጨማሪም 14፥17 እና ማብ ይመ። *ከበሮቹንም፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከበሮ ለደስታ መግለጫ የሚውል የዜማ ዕቃ ነው (መዝ68፥15 ይመ)፤ በተለይም ሰራዊቱ ድልን ከተጐናጸፈ በኋላ በከበሮ የታጀበ ክብረ-በዓል ማዘጋጀት የተለመደ ነበር (ዘፀ15፥20 እና ማብ፤ መሳ11፥34 ይመ)፤ ይህ ሁሉ ከይሁዳ የምርኮ ዘመን መከራ አንጻር ሲታይ፣ ትልቅ ተስፋ የሚያሳድር ሆኖ ይገኛል (መዝ 137፥1-3 ይመ)። *ትፈነድቂያለሽ፤* ቍ13 ይመ፤ አደራረጉ በጥንት ዘመን የተለመደ ሃይማኖታዊ ሥርዐት ነበር (2ሳሙ6፥14 ይመ)። *ከሚፈነጥዙት፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ በ30፥19 ላይ “እልልታ” ተብሎ ተተርጕሞአል።

31፥5 *ትተክያለሽ፤* 1፥10 እና ማብ ይመ። *በሰማርያ፤* አሦራውያን ይህችን አገር ድል አድርገው የያዟት በ722-721 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነበር (2ነገ17፥24)፤ ዳግመኛም በእግዚአብሔር ሕዝብ እጅ ገብታ ተመልሰው ይኖሩባታል። *ይተክሏቸዋል፤ በፍሬውም ደስ ይላቸዋል፤* ዘዳ28፥30፤ ኢሳ62፥8-9፤ 65፥21-22 ይመ። ሕጉ አንድ ተክል ተተክሎ አምስት ዓመት ሳይሞላው ፍሬው አይበላ ብሎ ስለሚያዝ (ዘሌ19፥23-25 ይመ)፣ ወደ ተረጋጋ ሕይወት መመለሳቸው እዚህ ላይ ታስቦአል።

31፥6 *ጠባቂዎች በ … ኰረብቶች ላይ፤* ለምሳሌ፦ በኋለኞቹ ዘመናት፣ ጠባቂዎች በየጊዜው የሚለዋወጠውን የጨረ

ወደ አምላካችን ወደ እግዚአብሔር
እንውጣ!'
ብለው የሚጮኹበት ቀን ይመጣል::

[7]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

"ስለ ያዕቆብ በደስታ ዘምሩ፤
ስለ ሕዝቦች አለቃ እልል በሉ፤
ምስጋናችሁን አሰሙ፤
'እግዚአብሔር ሆይ፤ የእስራኤልን
ቅሬታ፣
ሕዝብህን አድን' በሉ::
[8]እነሆ፤ ከሰሜን ምድር አመጣቸዋለሁ፤
ከምድርም ዳርቻ እሰበስባቸዋለሁ፤
በመካከላቸውም ዕውሮችና አንካሶች፣
ነፍሰ ጡርና በምጥ ላይ ያሉ ሴቶች
ይገኛሉ፤
ታላቅም ሕዝብ ሆነው ይመለሳሉ::
[9]እያለቀሱ ይመጣሉ፤
እያጽናናሁ አመጣቸዋለሁ፤
እኔ ለእስራኤል አባት ነኝና፣
ኤፍሬም በኵር ልጄ ነውና፣
በውሃ ምንጭ ዳር፣
በማይሰናከሉበት ቀና መንገድ
እመራቸዋለሁ::

[10]"ሕዝቦች ሆይ፤ የእግዚአብሔርን
ቃል ስሙ፤
ሩቅ ባሉ የባሕር ጠረፎችም፣
'እስራኤልን የበተነ እርሱ ይሰበስበዋል፤
መንጋውንም እንደ እረኛ ይጠብቃል'
ብላችሁ ዐውጁ::

[11]እግዚአብሔር ያዕቆብን ይዋጀዋልና፤
ከእርሱም ከሚበረቱት እጅ ይታደገዋልና።
[12]መጥተውም በጽዮን ተራራ ላይ በደስታ
ይዘምራሉ፤
በእግዚአብሔርም ልግስና፣
በእህሉ፣ በወይን ጭማቂውና በዘይቱ፣
በፍየልና በበግ ጠቦት፣ በወይፈንና
በጊደር ደስ ይሰኛሉ፤
ውሃ እንደማይቋረጥባት የአትክልት ስፍራ
ይሆናሉ፤
ከእንግዲህም አያዝኑም::
[13]ኰረዶች ይዘፍናሉ፤ ደስም ይላቸዋል፤
ጕረምሶችና ሽማግሌዎችም ይፈነጥዛሉ፤
ልቅሶአቸውን ወደ ደስታ እለውጣለሁ፤
ከሐዘናቸውም አጽናናቸዋለሁ፤ ደስታንም
እሰጣቸዋለሁ::
[14]ካህናቱን አትረፍርፌ እባርካለሁ፤
ሕዝቤም በልግስናዬ ይጠግባል፤"
ይላል እግዚአብሔር::

[15]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

"ዋይታና መራራ ልቅሶ፣
ከራማ ተሰማ፤
ልጆቿ የሉምና፣
ራሔል አለቀሰች፤
መጽናናትም እንቢ አለች::"

[16]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

"ድምፅሽን ከልቅሶ፣
ዐይኖችሽንም ከእንባ ከልክይ፤
ድካምሽ ያለ ዋጋ አይቀርምና፤"

31፥7 ዘዳ28፥13፤ መዝ14፥7፤28፥9፤ኢሳ 12፥6፤37፥31፤61፥9
31፥8 ዘፍ33፥13፤ ዘዳ30፥4፤መዝ106፥ 47፤ኢሳ42፥16፤ኤር 3፥18፤ሕዝ34፥12-14፤ 16፤ሚክ4፥6
31፥9 ዘፀ4፥22፤ ዘኍ20፥8፤ዕዝ3፥12፤ መዝ1፥3፤126፥5፤ኢሳ 32፥2፤40፥4፤49፥11፤ 63፥13፤ኤር3፥4
31፥10 ዘሌ26፥33፤ ዘዳ30፥4፤ኢሳ11፥12፤ 40፥11፤49፥1፤66፥19 ፤ኤር25፥22፤50፥19፤ ሕዝ34፥12
31፥11 ዘፀ6፥6፤ መዝ142፥6፤ዘካ9፥16
31፥12 ቍ24፤ዘኍ 18፥12፤መዝ36፥8፤12 6፥5፤መሓ4፥15፤ኢሳ 30፥19፤62፥5፤65፥10 ፤ሕዝ17፥23፤20፥40፤ 40፥2፤ሆሴ2፥21-22፤ ኢዩ2፥19፤3፥18፤ሚክ 4፥1፤ዮሐ16፥22፤ራእ 7፥17
31፥13 መዝ30፥11 ፤ኢሳ40፥1፤51፥11፤ 61፥3
31፥14 ቍ25፤ዘሌ 7፥35-36፤መዝ36፥8፤ ኢሳ30፥23
31፥15 ዘፍ37፥35፤ ኢሱ18፥25፤ኤር10፥ 20፤ማቴ2፥17-18
31፥16 ሩት2፥12፤ 2ዜና15፥7፤መዝ30፥5 ፤ኢሳ25፥8፤30፥19፤ ኤር30፥3፤ሕዝ11፥17

ቃን መልክ (ገጽታ) ተመልክተው ታላላቅ በዓላት የሚውሉባቸውን ዕለታት ለይተው ለመወሰን ይችሉ ዘንድ (ዘዳ16፥16)፤ አመቺ በሆነና ከፍታ ባለው ቦታ ላይ ተመድበው ይጠባበቁ ነበር:: *በኤፍሬም ... ወደ ጽዮን*፣ በቀዳማዊ ኢዮርብዓም ዘመን የሰሜኑ መንግሥት ሕዝብ፣ በሰሜኑ የመስገጃ ስፍራዎች እየተገኙ ሥርዐተ አምልኮን የመፈጸም ግዴታ ነበረባቸው (1ነገ 12፥26-30):: ወደ ፊት ግን እግዚአብሔርን ብቻ በኢየሩሳሌም ያመልኩታል (ከዮሐ4፥20 ጋር ያነጻጽሩ):: *እንውጣ* ይህ ግሥ ብዙውን ጊዜ በዙሪያዋ ካሉት ቦታዎች ተለይታ ጕብ ወዳለችው ወደ ኢየሩሳሌም የሚደረገውን ጕዞ የሚያሳይ ነው (ለምሳሌ:- ዕዝ1፥3፤ 7፥7፤ ኢሳ2፥3 ይመ)::

31፥7 *ስለ ሕዝቦች አለቃ፤* ዘዳ26፥19፤ አሞ6፥1 ይመ:: እስራኤል ከሌሎቹ ይልቅ ታላቅ መንግሥት ነበረች፤ ይህንን ታላቅነት ያገኘችውም፣ ከራሷ ጥረት፣ ትጋትና ብርታት የተነሣ ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ጸጋና ምርጫ ነው(ዘዳ7፥6-8፤ 2ሳሙ 7፥23-24 ይመ):: *አድን*፤ "ሆሣዕና" ለሚለው ቃል በዕብራይስጥ መሠረቱ ወይም መገኛው ይህ ቃል ነው:: ቃሉ፣ በወንጌል ተጽፎ እንደምናገኘው፣ ሕዝቡ በሆሣዕና እሑድ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ማሰማታቸውን ያስታውሰናል (ማቴ21፥9 ይመ፤ በተጨማሪም መዝ20፥9፤28፥9፤86፥2፤ በተለይም መዝ118፥25 ይመ):: *ቅሬታ፤* የ6፥9 ማብ ይመ::

31፥8 *ከሰሜን ምድር*፤ 3፥18 እና ማብ፤ 4፥6 እና ማብ፤ 6፥22፤16፥15 ይመ:: *ከምድርም ዳርቻ*፤ 6፥22፤25፥32 ይመ:: *ዕውሮችና አንካሶች*፤ ኢሳ35፥5-6 እና ማብ፤ 42፥16 ይመ::

31፥9 *እያለቀሱ፤* ከመዝ126፥5-6፤ ከኢሳ55፥12 ጋር ያገናዝቡ:: *እመራቸዋለሁ፤* ኢሳ40፥11፤ 48፥21 ይመ፤ ከኢሳ20፥4 ጋር ያገናዝቡ:: *በውሃ ምንጭ ዳር፤* ኢሳ49፥10 ይመ፤ እንዲሁም 41፥18 ይመ:: *ቀና መንገድ፤* ኢሳ40፥3-4 እና ማብ፤ 43፥16:19 ይመ:: *እኔ ለእስራኤል አባት ነኝና፤* 3፥4 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ዘዳ32፥6፤ ኢሳ63፥16፤ 64፥8 ይመ:: *በኵር ልጄ*፤ ከቍ20 ጋር ያነጻጽሩ፤ ዘፀ4፥22 እና ማብ፤ ሆሴ11፥1-4 ይመ::

31፥10 *ሩቅ ባሉ የባሕር ጠረፎችም*፤ ከእስራኤል ምድር በስተ ምዕራብ በኩል የሚገኙ ቦታዎች ናቸው (2፥10፤ 25፥22 እና ማብ፤ 47፥4፤ መዝ72፥10፤ ኢሳ41፥1:5፤ 42፥10:12፤ 49፥1 ይመ):: *እስራኤልን የበተነ ... መንጋውንም እንደ እረኛ ይጠብቃል*፤ 23፥1-3 እና ማብ ይመ::

31፥11 *ይታደገዋልና*፤ የሩት 2፥20 ማብ ይመ:: እግዚአብሔር ሕዝቡን ከግብፅ ባርነት እንዳወጣ (ዘፀ6፥6፤ 15፥13፤ ዘዳ 7፥8፤ 9፥26 ይመ)፤ አሁንም ደግሞ ዘራቸውን ከባቢሎን ምርኮ ይታደጋል (ኢሳ 41፥14 እና ማብ፤ 43፥1 እና ማብ፤ 52፥9 ይመ):: *ከእርሱም ከሚበረቱት ...፤* መዝ35፥10 ይመ::

31፥12 *በጽዮን ተራራ፤* የ17፥12 ማብ ይመ:: *በእግዚአብሔር ልግስና*፤ ምድራዊውን በረከት ያመለክታል (ቍ14፤ ሆሴ3፥5 ይመ):: *በእህሉ፣ በወይን ጭማቂውና በዘይቱ*፤ የዘዳ 7፥13 ማብ ይመ:: በተጨማሪም ሆሴ2፥8 ይመ:: *ውሃ እንደ ማይቋረጥባት የአትክልት ስፍራ፤* ኢሳ58፥11 እና ማብ ይመ:: *ከእንግዲህም ... አያዝኑም*፤ የኢሳ25፥8 ማብ ይመ::

31፥14 *አትረፍርፌ*፤ ይህ ማለት (1)የእግዚአብሔር ልግስና ተመሳሳይ (መዝ36፥8፤ 63፥5፤ ኢሳ55፥2 ይመ)፤ ወይም (2)ለካህናት ልዩ ድርሻ ሆነው የሚቀርቡትን የመሥዋዕት እንስሳት የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ዘሌ7፥31-36 ይመ)::

31፥15፤ ሄሮድስ፣ በቤተ ልሔምና በዙሪያዋ "ያሳረዳቸውን ወንዶች ሕፃናት" አስመልክቶ፣ ይህ ትንቢት መፈጸሙን (ማቴ 2፥16-18 ይመ) ማቴዎስ ጠቅሶ በወንጌሉ ጽፎታል:: *ራማ፤* ከኢየሩሳሌም ከተማ ነዋሪዎች ተማርከው ወደ ባቢሎን በሄዱ ጊዜ እግረ መንገዳቸውን ካለፉባቸው ከተሞች አንዷ ናት (40፥1 ይመ፤ ከኢሳ10፥29፤ ከሆሴ5፥8 ጋር ያነጻጽሩ):: *ራሔል*፤ የያዕቆብ ተወዳጅ ሚስት ናት (ዘፍ 29፥30 ይመ)፤ በሰሜኑ የእስራኤል ግዛት ዝነኛና ኀያላን የሆኑት ነገዶች ኤፍሬምና ምናሴ ከልጇ ከዮሴፍ የተወለዱ ናቸው (ዘፍ30፥22-24፤ 48፥1-2 ይመ):: ስሟ እዚህ ላይ መነሣቱ የሰሜኑን ግዛት በሰውኛ ዘይቤ ለመግለጽ ነው (የቍ2 ማብ ይመ)::

31፥16 *ድካምሽ ያለ ዋጋ አይቀርምና*፤ ይህ ሐሳብ በ2ዜና 15፥7 ላይ ተንጸባርቆአል:: እዚህ ላይ የተጠቀሰው ድካም ልጆችን መውለድና ማሳደግን የሚያመለክት ነው::

ይላል እግዚአብሔር።
"ከጠላት ምድር ይመለሳሉ፤
[17]ስለዚህ ወደ ፊት ተስፋ አለሽ"
ይላል እግዚአብሔር።
"ልጆችሽ ወደ ገዛ ምድራቸው
ይመለሳሉ።

[18]"የኤፍሬምን የሲቃ እንጕርጕሮ በእርግጥ
ሰምቻለሁ፤
'እንዳልተገራ ወይፈን ቀጣኸኝ፤
እኔም ተቀጣሁ።
አንተ እግዚአብሔር አምላኬ ነህና፣
መልሰኝ፤ እኔም እመለሳለሁ።
[19]ከአንተ ከራቅሁ በኋላ፣
ተመልሼ ተጸጸትሁ፤
ባስተዋልሁም ጊዜ፣
ጭኔን መታሁ፣
የወጣትነት ውርደቴን ተሸክሜአለሁና፣
ዐፈርሁ፤ ቀለልሁም።'
[20]ኤፍሬም የምወደው፣
ደስም የምሰኝበት ልጄ አይደለምን?
ብዙ ጊዜ ተቃውሜው ብናገርም፣
መልሼ ስለ እርሱ አስባለሁ፤
አንጀቴ ይላወሳል፤
በታላቅ ርኅራኄም እራራለታለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር።

[21]"የጕዳና ምልክት አቁሚ፤
መንገድ አመልካች ትከዪ፤
የምትሄጂበትን መንገድ፣
አውራ ጐዳናውን አስተውዪ፤
ድንግሊቱ እስራኤል ሆይ፤ ተመለሺ፤
ወደ ከተሞችሽም ግቢ።
[22]አንቺ ከዳተኛ ልጅ ሆይ፤
እስከ መቼ ትቅበዘበዥለሽ?
እግዚአብሔር በምድር ላይ አዲስ ነገር
ይፈጥራል፤
ሴት በወንድ ላይ ከበባ ታደርጋለች።[ሀ]

[23]የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ እግዚ አብሔር እንዲህ ይላል፤ "ምርኮአቸውን በመለስሁላቸው ጊዜ፣[ለ] እነርሱ በይሁዳ ምድርና በከተሞቿ፣ 'አንተ የጽድቅ ማደ ሪያ ቅዱስ ተራራ ሆይ፤ እግዚአብሔር ይባ ርክህ!' የሚል አነጋገር እንደ ገና ይጠቀማ ሉ። [24]ገበሬዎችና ዘላን ከብት አርቢዎች በይሁዳና በከተሞቿ በአንድነት ይኖራሉ። [25]የዛለችውን ነፍስ ዐድሳለሁ፤ የደከመችው ንም አበረታለሁ።"

[26]በዚህ ጊዜ ከእንቅልፌ ነቅቼ ዙሪያዬን ተመለከትሁ፤ እንቅልፌም ጣፋጭ ሆኖልኝ ነበር።

[27]"እነሆ፤ የእስራኤልን ቤትና የይሁዳን ቤት" ይላል እግዚአብሔር፤ "በሰውና በእን ስሳት ዘር የምሞላበት ጊዜ ይመጣል፤ [28]ል ነቅላቸውና ላፈርሳቸው፣ ልገለብጣቸውና ላጠፋቸው፣ መከራም ላመጣባቸው እንደ ተጋሁ ሁሉ፣ ላንጻቸውና ልተክላቸው ደግሞ እተጋለሁ" ይላል እግዚአብሔር።

[29]"በዚያ ዘመን ሰዎች ዳግመኛ፣
'አባቶች በበሉት ጎምዛዛ የወይን ፍሬ፣
የልጆች ጥርስ ጠረሰ' የሚለውን ምሳሌ
አይናገሩም።

[30]ነገር ግን፣ እያንዳንዱ በገዛ ኀጢአቱ ይሞታል፤ ጎምዛዛ የወይን ፍሬ የሚበላ ሁሉ የራሱ ጥርስ ይጠርሳል።

[31]"ከእስራኤል ቤትና፣

31፥17 ኢዮ8፥7፤ ኤር30፥20፤ሰቆ3፥29
31፥18 ኢዮ5፥17፤ መዝ80፥3፤ኤር50፥11 ፤ሆሴ4፥16፤10፥11
31፥19 ዕዝ9፥6፤ መዝ25፥7፤95፥10፤ ኤር8፥4፤22፥21፤ሕዝ 36፥31፤21፥12፤ሉቃ 18፥13
31፥20 1ነገ3፥26፤ መዝ6፥2፤ኢሳ44፥21፤ 55፥7፤ሰቆ3፥33፤ሚክ 7፥18
31፥21 ቊ4፤ኢሳ 35፥8፤52፥11፤ኤር3፥ 12፤50፥5፤ሕዝ21፥19
31፥22 ዘዳ32፥10፤ ኢሳ43፥19፤ኤር2፥23 ፤3፥6
31፥23 ዘፍ28፥3፤ ዘኍ6፥24፤መዝ 48፥1፤ኢሳ1፥26፤2፥2፤ ኤር30፥18
31፥24 ቊ12፤ኤር 30፥18፤ዘካ8፥4-8
31፥25 ኢሳ40፥29፤ ዮሐ4፥14
31፥26 ዘካ4፥1
31፥27 ኤር16፥14፤ ሆሴ2፥23
31፥28 ኢዮ29፥2፤ ዘዳ28፥63፤29፥28፤ 30፥9፤ኤር1፥10፤18፥ 8፤ሕዝ36፥10-11፤ አሞ9፥14
31፥29 ዘፍ9፥25፤ ዘዳ24፥16፤ሰቆ5፥7፤ ሕዝ18፥2
31፥30 2ነገ14፥6፤ ኢሳ3፥11፤ገላ 6፥7
31፥31 ዘዳ29፥14፤ ኢሳ42፥6፤54፥10፤ ሉቃ22፥20፤ዕብ 8፥8-12፤10፥16-17

[ሀ]22 *ወይም መፈለግ ትጀምራለች ወይም መጠበቅ ትጀምራለች*
[ለ]23 *ወይም ዕድል ፈንታቸውን በመለስሁላቸው*

31፥17 *ወደ ፊት ተስፋ፤* 29፥11 ይመ። *ልጆችሽ ... ይመለሳሉ፤* ከሆሴ 11፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ።

31፥18-19 *መልሰኝ ... እመለሳለሁ ... ከራቅሁ፤* በዕብራ ይስጡ ሦስቱም ቃላት የተገኙት ከአንድ ሥርወ ቃል ነው (8፥4-5 እና ማብ ይመ)።

31፥18 *እንዳልተገራ ወይፈን፤* በሆሴ4፥16፤ 10፥11 ላይም ይህ አባባል ገብቶ ይገኛል።

31፥19 *ጭኔን መታሁ፤* የሐዘንና የትካዜ ምልክት ነው (ሕዝ 21፥12 ይመ)። *ዐፈርሁ፤ ቀለልሁም፤* ኢሳ45፥16 ይመ። *የወጣት ነት፤* የመጀመሪያውን ጊዜ ታሪክ ለማለት ነው (2፥2፤ 3፥24-25፤ 22፥21፤ 32፥30፤ ኢሳ54፥4፤ ሕዝ16፥22 ይመ)።

31፥20 *ደስም የምሰኝበት ልጄ፤* ከኢሳ5፥7 ጋር ያነጻጽሩ። *ብዙ ጊዜ ... ብናገርም... በታላቅ ርኅራኄም እራራለታለሁ፤* ሆሴ11፥1-4፡8-9 ይመ። *አንጀቴ ይላወሳል፤* ኢሳ16፥11 ይመ።

31፥21፤ በምርኮ የተጋዙት ሰዎች፣ ወቅቱ ደርሶ ወደ ይሁ ዳ ምድር በሚመለሱበት ጊዜ፣ መንገድ እንዳይጠፋቸው ከአሁኑ ምልክት እንዲያቆሙ እየተመከሩ ነው። *የጕዳና ምልክት፤* ትክል ድንጋይ ማለት ነው (2ነገ23፥17፤ ሕዝ39፥15 ይመ)። *ድንግሊቱ እስራኤል፤* ቊ4 ይመ፤ በተጨማሪም 14፥17 እና ማብ ይመ።

31፥22 *አንቺ ከዳተኛ ልጅ፤* የይሁዳ ሕዝብ ከሓዲ ነበር (3፥14፡22 ይመ)። *አዲስ ነገር ይፈጥራል፤* ኢሳ42፥9 እና ማብ ይመ። *ከበባ፤* ቃሉ በርኅራኄና በጽኑ ፍቅር ዐቅፎ መያዝን ያመ ለክታል (መዝ32፥7፡10 ይመ፤ በተጨማሪም መዝ26፥6 ይመ)። ይሁዳ አንድ ቀን ተመልሳ እግዚአብሔርን በሙሉ ልቧ ትወዳ ለች።

31፥23 *ምርኮአቸውን በመለስሁላቸው ጊዜ፤* የ29፥14 ማብ ይመ። *እግዚአብሔር ይባርክህ፤* መዝ128፥5፤ 134፥3 ይመ። *የጽድቅ ማደሪያ፤* ኢየሩሳሌምን ማለት ነው (ከኢሳ 1፥21፡26 ጋር ያነጻ ጽሩ)። *ቅዱስ ተራራ፤* ቤተ መቅደሱ የነበረበት ተራራ ነው (መዝ2፥6፤ 48፥1-2፤ ኢሳ2፥2-3፤ 11፥9፤ 27፥13፤66፥20 ይመ)።

31፥26 *ነቅቼ፤* ኤርምያስ ቀደም ሲል የተሰጠውን መለኮ ታዊ መገለጥ ያገኘው (ከ30፥3 ጀምሮ ያለውን) ያስገኘው በሕ ልም እንደ ነበር ግልጽ ነው (ለተመሳሳይ ሁናቴ ዳን 10፥9፤ ዘካ 4፥1 ይመ)። *እንቅልፌም ጣፋጭ፤* ምሳ3፥24 ይመ።

31፥27 *ዘር የምሞላበት ...፤* ሕዝ36፥8-11 ይመ። በዕብራ ይስጡ የሁለቱም ቃላት ሥርው አንድ ነው። *የእስራኤልን ... የይሁዳን፤* ሰሜንና ደቡብ እንደ ገና አንድ ይሆናሉ ማለት ነው (3፥18 እና ማብ ይመ)።

31፥28 *እንደ ተጋሁ ... እተጋለሁ፤* የ1፥12 ማብ ይመ። *ልነቅላቸውና ላፈርሳቸው፣ ልገለብጣቸውና ላጠፋቸው ... ላንጻ ቸውና ልተክላቸው፤* የ1፥10 ማብ ይመ።

31፥29 *አባቶች ... ጠረሰ፤* ሕዝ18፥2 ላይ ድጋሚ ተጽፎ አል። ይህ አባባል በዘፀ20፥5 እና በዘኍ14፥18 ላይ አንድ ሰው የሠ ራው ኀጢአት፣ በልጆቹና በልጅ ልጆቹ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ሊያ መጣ ይችላል ተብሎ የተሰጠውን ትምህርት በውል ካለመረዳት የተነሣ የተጠቀሰ ምሳሌያዊ አነጋገር ይመስላል። በኤርምያስና በሕዝቅኤል ዘመን የነበሩ ሰዎች ከእግዚአብሔር የሚወርድባቸው የቅጣት በትር በራሳቸው ኀጢአት ሳይሆን፣ በቀድሞ አባቶቻቸው በደል ምክንያት የመጣ መሆኑን ያምኑ ነበር።

31፥30 *እያንዳንዱ በገዛ ኀጢአቱ ይሞታል፤* ዘዳ24፥16፤ሕዝ 18፥3፡20፤ 33፥7-18 ይመ። የቡድን ወይም የወል ኀላፊነት መኖሩ ጠቃሚ ቢሆንም ሕዝቡ ኀላፊነቱን በቀድሞ አባቶች ላይ ቢላከክም፣ ኤርምያስና ሕዝቅኤል በኢየሩሳሌም በቅርቡ በሚደር ስባት ጥፋት የግል ኀላፊነትና ተጠያቂነት እንዳለም አበክረው አስገንዝበዋል።

31፥31-34፤ ይህ ክፍል ከኤርምያስ ትንቢቶች ሁሉ ሁነኛ

ከይሁዳ ቤት ጋር" ይላል እግዚአብሔር፤
"አዲስ ቃል ኪዳን የምገባበት፣
ጊዜ ይመጣል።
[32]ከግብፅ አወጣቸው ዘንድ፣
እጃቸውን ይዤ በመራኋቸው ጊዜ፣
ከአባቶቻቸው ጋር እንደገባሁት ኪዳን
አይደለም፤[x]
የእነርሱ ባል[1] ሆኜ ሳለሁ፣
ቃል ኪዳኔን አፍርሰዋልና።"
ይላል እግዚአብሔር።
[33]"ነገር ግን ከዚያ ጊዜ በኋላ፣
ከእስራኤል ቤት ጋር የምገባው ኪዳን
ይህ ነው" ይላል እግዚአብሔር፤
"ሕጌን በልቡናቸው አኖራለሁ፤
በልባቸውም እጽፈዋለሁ።
እኔ አምላክ እሆናቸዋለሁ፤
እነርሱም ሕዝቤ ይሆናሉ።
[34]ከእንግዲህ ማንም ሰው ባልንጀራውን፣
ወይም ወንድሙን፣ 'እግዚአብሔርን
ዕወቅ' ብሎ አያስተምርም፤
ከትንሹ ጀምሮ እስከ ትልቁ፣
ሁሉም እኔን ያውቁኛልና፤"
ይላል እግዚአብሔር።
"በደላቸውን ይቅር እላለሁ፤
ኀጢአታቸውንም መልሼ አላስብም።"
[35]በቀን እንድታበራ፣
ፀሐይን የመደበ፣
በሌሊት እንዲያበሩ፣
ጨረቃንና ከዋክብትን ያዘዛቸው፣
የሞገዱ ድምፅ እንዲተምም፣
ባሕሩን የሚያናውጥ፣
ስሙ የሰራዊት ጌታ የሆነ፣
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
[36]"ይህ ሥርዐት በፊቴ ከተሻረ፣"
ይላል እግዚአብሔር፤
"በዚያ ጊዜ የእስራኤልም ዘር በፊቴ፣
መንግሥት መሆኑ ለዘላለም ይቀራል።"
[37]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"በላይ ያሉትን ሰማያትን መለካት፣
በታችም ያሉትን የምድር መሠረቶች
መመርመር ከተቻለ፣
በዚያ ጊዜ የእስራኤልን ዘር ሁሉ፣
ስላደረጉት ነገር ሁሉ እጥላቸዋለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር።

[38]"እነሆ ከሐናንኤል ግንብ ጀምሮ እስከ ማእዘኑ በር ድረስ" ይላል እግዚአብሔር፤ "ይህች ከተማ ለእግዚአብሔር የምትሠራበት ጊዜ ይመጣል፤ [39]መለኪያ ገመዱም ከዚያ ጀምሮ በቀጥታ ወደ ጋሬብ ኰረብታ፣ በል ፎም ወደ ጎዓ ይዘረጋል። [40]ሬሳና ዐመድ የሚጣልበት ሸለቆ በሙሉ፣ በምሥራቅ በኩል

31፥32 ዘፀ24፥8፤ ዘዳ5፥3፤ ኤር11፥4
31፥33 ዘፀ4፥15፤ ዘዳ6፥6፤ ኤር 11፥4፤ 2ቆሮ3፥3፤ ዕብ10፥16
31፥34 ኢዮ7፥21፤ ኢሳ11፥9፤38፥17፤ መዝ85፥2፤130፥4፤ ኤር33፥8፤50፥20፤ ሚክ7፥19፤ዮሐ6፥45፤ ዕብ10፥17፤1ዮሐ2፥27
31፥35 ዘፍ1፥16፤ ዘፀ14፥21፤መዝ93፥3፤ 136፥7-9፤ኤር10፥16
31፥36 ኢዮ38፥33፤ መዝ89፥36-37፤ኤር 33፥20-26
31፥37 ኢዮ38፥5፤ ኤር33፥22፡24-26፤ ሮሜ11፥1-5
31፥38 2ነገ14፥13፤ 2ዜና25፥23፤ነህ3፥1፤ ኤር30፥18
31፥39 1ነገ7፥23
31፥40 2ሳሙ15፥23፤2ነገ11፥16፤ኢሳ 4፥3፤ኤር2፥23፤7፥31-32፤8፥2፤ኢዩ3፥17፤ ዘካ14፥21፤ዮሐ18፥1

[x]32 የዕብራይስጡ፣ የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስት ትርጕሞች *እኔም ዘወር አልሁባቸው* ይላሉ።
[1]32 *ወይም የእነርሱ ጌታ*

ስፍራ የሚሰጠው፣ ዐይነተኛ ትንቢት ነው፤ የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ከጠቀሱአቸው ሁሉ በርዝመቱና የክፍሉ ፍሬ ሐሳብ ሳያቋርጥ በተከታታይ በመጠቀሱ አንደኛ ነው (የዕብ8፥8-12 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ዕብ10፥16-17 ይመ)። በቍ31 ላይ፣ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት እዚህ ላይ ብቻ የሚገኘውን "አዲስ ኪዳን" የሚለውን ሐረግ እንመለከታለን፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ወደዚህች ምድር ከመጣ በኋላ የተጻፈውንና "አዲስ ኪዳን" የተሰኘው የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ስያሜ የተገኘው ከዚህ ነው።

31፥31 *ጊዜ ይመጣል፤* ዕብራይስጡ ቃል በቃል ከተተረጐመ፣ "ዘመን ይመጣል" የሚል ይሆናል (ቍ27፡38 ላይ ተመሳሳይ ሐረግ አለ)፤ ሐረጉ የመሢሑን ዘመን ያመለክታል። *የምገባበት፤* ዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም "የምቈርጥበት" የሚል ትርጕም ይሿል (የ34፥18፤ የዘፍ15፥18 ማብ ይመ)። *አዲስ ኪዳን፤* በቍ31-34 ላይ የተሰጠውን ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 1ቆሮ11፥25፤ 2ቆሮ3፥6፤ ዕብ9፥15፤ 12፥24 ይመ። ብሉይ ኪዳን በሚሠዉት እንስሳት ደም ይከበርና ይጸና እንደ ነበር፣ አዲስ ኪዳንም በኢየሱስ ክርስቶስ ደም ጸንቶአል፤ ከብሮአልም። *ከእስራኤል ቤትና ከይሁዳ ቤት፤* እንደ ገና የተዋሐደው የእግዚአብሔር ሕዝብ ማለት ነው (3፥18 እና ማብ ይመ)።

31፥32 *ከአባቶቻቸው ጋር እንደ ገባሁት ኪዳን፤* 7፥23፤ 11፥1-8፤ ዘዳ19፥5፤ 20፥22-23፥19 እና ማብ ይመ። በሲና የተሰጠው ኪዳን ኋላ "ብሉይ ኪዳን" በመባል ታወቀ (2ቆሮ 3፥14)፤ ወይም "የቀድሞው ኪዳን" ተብሎ ተጠራ (ዕብ8፥7፤ 9፥15፡18)። *እጃቸውን ይዤ በመራኋቸው ጊዜ፤* ሆሴ11፥3-4 ይመ። *ኪዳኔን አፍርሰዋልና፤* 11፥10 ይመ፤ የእግዚአብሔር ኪዳን ለመጣሱ ምክንያት የሆኑት ሕዝቡ ናቸው እንጂ እግዚአብሔር አይደለም (የኢሳ 24፥5 ማብ ይመ)። *ባል ሆኜ ሳለሁ፤* 3፥14 እና ማብ ይመ።

31፥33 *ከእስራኤል ቤት፤* እዚህ ላይ የእስራኤልንና የይሁዳን አንድነት የሚያመለክት አባባል ነው (ቍ31 እና የ3፥18 ማብ ይመ)። *ሕጌን በልቡናቸው አኖራለሁ፤* በውስጣቸው ለማለት ነው (ዘዳ6፥6፤ 11፥18፤ 30፥14፤ ሕዝ11፥19፤ 18፥31፤ 36፥26-27 ይመ)፤ ይኸውም በውጭ ከማስቀመጥ ጋር የሚነጻጸር ነው (9፥13፤ ዘዳ4፥8፤ 11፥32 ይመ)። *በልባቸውም እጽፈዋለሁ፤* ሕይወታቸውን በሚገባ እንዲመራና እንዲገዛ ማለት ነው፤ በድንጋይ ላይ ጽፎ ማቅረቡ ውጤታማ አለመሆኑን በንጽጽር መልክ ለማሳየት ነው (ዘፀ24፥4፤ 31፥18፤ 32፥15-16፤ 34፥28-29፤ ዘዳ4፥13፤ 5፥22፤ 9፥9፡11፤ 10፥4 ይመ)። *እኔ አምላክ ... ሕዝቤ ይሆናሉ፤* የ7፥23 ማብ ይመ። "አዲሱ" ኪዳን "አሮጌውን" ኪዳን አይሽረውም፤ ነገር ግን አሮጌው እንዲፈጸምና ዐላማው ግቡን እንዲመታም ይተካዋል።

31፥34 *ከእንግዲህ ... ባልንጀራውን ... አያስተምርም፤* እግዚአብሔር አዲሱን ሥራውን በሚያከናውንበት ጊዜ፣ ስለ እርሱም ሆነ ለሰዎች ስላለው ፈቃድ የሚያውቁ በሕዝቡ መካከል አይገኙም። እውነተኛ የሆነ እግዚአብሔርን የማወቅ መንፈስ በሁሉም ዘንድ ይኖራል፤ ወጣትም ሆነ ሽማግሌ፣ ተራውም ሆነ ባለሥልጣኑ እኩል እግዚአብሔርን ያውቁታል (5፥4-5) እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 32፥38-40፤ ኢሳ54፥13 እና ማብ፤ ሕዝ11፥19-20፤ 36፥25-27፤ ኤፌ3፥12፤ዕብ 4፥16፤ 10፥19-22 ይመ)። *ዕወቅ፤* በሕይወት ልምምድ ማወቅን እንጂ በቃላት ብቻ የሚነገር የአእምሮ ዕውቀትን የሚያመለክት አይደለም (ዘፀ6፥3 እና ማብ ይመ)። *በደላቸውን ይቅር እላለሁ፤ ኀጢአታቸውንም ...፤* የአዲሱን ኪዳን መሠረት የሚያጐላ ነው (ዕብ10፥14-17 ይመ)።

31፥35 *ፀሐይን የመደበ ... ጨረቃንና ከዋክብትን ያዘዛቸው፤* ዘፍ1፥16-18 እና ማብ ይመ። *የሚያናውጥ፣ ስሙ ... የሆነ፤* በኢሳ51፥15 ላይ ተመሳሳይ ስንኝ ይገኛል (መዝ 46፥3፤ ኢሳ17፥12 ይመ)።

31፥36፤ 33፥20-21፡25-26 ይመ። የእግዚአብሔር የሥነ ፍጥረቱ ሕግና ሥርዐት የጸና መሠረት እንዳለው ሁሉ፣ እስራኤልም እንዲሁ ሁልጊዜ ዘር ይኖራታል።

31፥37 *ሁሉ እጥላቸዋለሁ፤* የይሁዳን መንግሥት እስፈሪ ፍርድ ጠራርጐ ሊያጠፋው የተቃረበ ቢሆንም፣ እስራኤል ግን ጸንታ ትኖራለች።

31፥38-40፤ ዘካ14፥10-11 ይመ።

31፥38 *ይህች ከተማ፤* ኢየሩሳሌምን ነው። *ከሐናንኤል ግንብ ... ማእዘኑ በር፤* የሰሜኑ ቅጥር ምሥራቃዊና ምዕራባዊ ጫፍ ማለት ነው (የዘካ14፥10 ማብ ይመ)።

31፥39 *መለኪያ ገመዱም፤* በሕዝ40፥3፤ ዘካ1፥16፤ 2፥1 ላይም ከኢየሩሳሌም ተመልሶ መገንባት ጋር ተያይዞ ተጠቅሶአል። *ጋሬብ ... ጎዓ፤* እነዚህ ኰረብቶች ምናልባት ከኢየሩሳሌም በስተ ምዕራብ የሚገኙ ሳይሆኑ አልቀሩም።

31፥40 *ሸለቆ፤* ምናልባት የሄኖም ሸለቆ ሳይሆን አይቀርም

የቄድሮንን ሸለቆ ይዞ እስከ ፈረስ በር የሚደርሰው ደልዳላ ቦታ ሁሉ *ለእግዚአብሔር* የተቀደሰ ይሆናል፤ ከእንግዲህም ከተማይቱ አትነቀልም፤ አትፈርስምም።"

ኤርምያስ የዕርሻ ቦታ መግዛቱ

32 የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ በነገሠ በዐሥረኛው ዓመት፣ ይኸውም በባቢሎን ንጉሥ በናቡከደነፆር ዐሥራ ስምንተኛ ዘመነ መንግሥት፣ ከእግዚአብሔር ዘንድ ወደ ኤርምያስ የመጣው ቃል ይህ ነው፤ [2]በዚያን ጊዜም የባቢሎን ንጉሥ ሰራዊት ኢየሩሳሌምን ከቦ ነበር፤ ነቢዩ ኤርምያስም በይሁዳ ንጉሥ ቤተ መንግሥት በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ ተዘግቶበት ነበር።

[3]የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስም እንዲህ በማለት አሳስሮት ነበር፤ "እንዴት እንደዚህ ያለ ትንቢት ትናገራለህ? '*እግዚአብሔር*፤ "ይህችን ከተማ ለባቢሎን ንጉሥ አሳልፌ እሰጣታለሁ፤ እርሱም ይይዛታል። [4]የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስም ለባቢሎን ንጉሥ ዐልፎ ይሰጣል፤ ፊት ለፊትም ያነጋግረዋል፤ በዐይኖቹም ያየዋል እንጂ ከባቢሎናውያን[ሠ] እጅ አያመልጥም። [5]ሴዴቅያስንም ወደ ባቢሎን ይወስደዋል፤ በፍርዴ እስከምጐበኘውም ድረስ በዚያ ይቈያል፤ ይላል *እግዚአብሔር*፤ ከባቢሎናውያን ጋር ብትዋጉ አይሳካላችሁም" ይላል' ትላለህ።"

[6]ኤርምያስም የእግዚአብሔር ቃል ወደ እኔ እንዲህ ሲል መጣ አለ፦ [7]"የአጎትህ የሰሎም ልጅ አናምኤል ወደ አንተ መጥቶ፣ 'የመቤዠት መብት የአንተ ስለሆነ፣ በዓናቶት ያለውን መሬቴን ግዛኝ' ይልሃል።"

[8]*እግዚአብሔርም* እንደ ተናገረኝ፣ የአጎቴ ልጅ አናምኤል ወደ ዘብ ጠባቂዎቹ አደባባይ መጥቶ፣ "የመቤዠቱን ርስት የማድረጉ መብት የአንተ ስለ ሆነ፣ በብንያም አገር በዓናቶት ያለውን መሬቴን ለራስህ እንዲሆን ግዛው" አለኝ። ይህም *የእግዚአብሔር* ቃል እንደ ሆነ ዐወቅሁ፤ [9]ስለዚህ በዓናቶት ያለውን መሬት ከአጎቴ ልጅ ከአናምኤል ገዛሁ፤ ዐሥራ ሰባት ሰቅል[ሠ] ብር መዝኜ ሰጠሁት። [10]በውሉም ሰነድ ላይ ፈረምሁ፤ አሸግሁትም። ብሩንም በምስክሮች ፊት በሚዛን መዘንሁለት። [11]የስምምነቱ ዝርዝር ያለበትን፣ የታሸገውንና ያልታሸገውን የግዢውን የውል ሰነድ ወሰድሁ፤ [12]በአጎቴም ልጅ በአናምኤልና በውሉ ላይ በፈረሙት ምስክሮች ፊት እንዲሁም በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ ተቀምጠው በነበሩ አይሁድ ሁሉ ፊት ለመሕሤያ ልጅ ለኔርያ ልጅ ለባሮክ ሰጠሁት።

[13]በእነርሱ ፊት ለባሮክ እንዲህ የሚል ትእዛዝ ሰጠሁት፤ [14]"የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'የታሸገውንና ያልታሸገውን፣ ሁለቱን የግዢ ውል ሰነዶች ለብዙ ጊዜ ሳይበላሹ እንዲቈዩ ወስደህ በሸክላ ዕቃ ውስጥ አኑራቸው። [15]የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ ሰዎች በዚህ ምድር ቤት፣ የዕርሻ ቦታና የወይን አትክልት ስፍራ እንደ ገና ይገዛሉ።' "

[16]"ለኔርያ ልጅ ለባሮክ የግዢ ውሉን ከሰጠሁ በኋላ፣ ወደ *እግዚአብሔር* እንዲህ ብዬ ጸለይሁ፤

32፥1 2ነገ25፥1፤ ኤር25፥1
32፥2 2ነገ25፥1፤ ነህ3፥25፤መዝ 88፥8
32፥3 ቍ28፤ኤር 21፥4፤26፥8-9፤ 34፥2-3
32፥4 ቍ24፤ኤር 21፥7፤34፥21፤38፥18፤ 23፤39፥5-7፤44፥30፤ 52፥9
32፥5 2ነገ25፥7፤ ኤር21፥4፤39፥7፤ሰቆ 1፥14፤ሕዝ12፥13
32፥7 ዘሌ25፥24-25፤ሩት4፥3-4፤ኢሳ 21፥18፤ማቴ27፥10
32፥8 ቍ25
32፥9 ዘፍ23፥16፤ ኤር37፥12
32፥10 ዘፍ23፥20 ፤ሩት4፥9፤ኢሳ8፥2
32፥12 ቍ16፤ኤር 36፥4፤43፥3፡6፤ 45፥1፤51፥59
32፥14 ኢሳ8፥16
32፥15 ቍ43-44፤ ኢሳ44፥26፤ኤር30፥ 18፤ሕዝ28፥26፤አሞ 9፥14-15
32፥16 ቍ12
32፥17 ዘፍ1፥1፤ዘዳ 9፥29፤2ነገ3፥18፤ 19፥15፤መዝ102፥25 ፤ኤር1፥6፤10፥16፤ 51፥15፤ማቴ19፥26

[ሠ]4 ወይም *ከለዳውያን*፤ በቍ 5:24:25:28:29:እና 43 ይመ።
[ሠ]9 200 ግራም ያህል ነው።

(2፥23ና ማብ ይመ)። *ፈረስ በር*፤ የነህ3፥28 ማብ ይመ። *ለእግዚአብሔር የተቀደሰ*፤ ዘካ14፥20 እና ማብ ይመ። *አትነቀልም፤ አትፈርስምም*፤ የ1፥10 ማብ ይመ።

32፥1-44፤ የባቢሎን ሰራዊት ኢየሩሳሌምን መክበብ በጀመረበት ወቅት (ቍ2፡24 ይመ)፣ ኤርምያስ ትንሽ ቢያንገራግርም (ቍ25 ይመ) እግዚአብሔር ዓናቶት ላይ ከአጎቱ መሬት እንዲገዛ ያዘዘውን (ቍ8-9 ይመ) ለመፈጸም ፈቃደኛ ሆነ።

32፥1 *ሴዴቅያስ በነገሠ በዐሥረኛው ዓመት ... በናቡከደነፆር ዐሥራ ስምንተኛ ዘመነ መንግሥት*፤ ባቢሎናውያን ኢየሩሳሌምን ከማጥፋታቸው ከአንድ ዓመት በፊት በ587 ዓ.ቅ.ክ ላይ ማለት ነው (52፥12-13 ይመ)። ከበባው የተጀመረው በ588 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነበር (39፥1፤ 52፥4 ይመ)።

32፥2 *በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ ተዘግቶበት ነበር*፤ ነህ 3፥25 እና ማብ ይመ። ኤርምያስን ያሰረው ንጉሥ ሴዴቅያስ ነበር (37፥21 ይመ)፤ በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ እንደ ታሰረም እስከ ኢየሩሳሌም መውደቅ ድረስ ቈየ (38፥13:28፤ 39፥14 ይመ)።

32፥3-5፤ 21፥3-7፤ 34፥2-5፤ 37፥17 ይመ። ትንቢቱ በ52፥7-14 ተፈጽሞአል።

32፥5 *በፍርዴ እስከምጐበኘውም ድረስ*፤ ሴዴቅያስ በባቢሎናውያን ከተያዘ በኋላ በምርኮ ወደ ባቢሎን ተወስዶአል፤ በመጨረሻም እዚያው እንዳለ ሞቶአል (52፥11 ይመ)። *አይሳካላችሁም*፤ የ29፥4 ማብ ይመ።

32፥7 *ዓናቶት*፤ ኤርምያስ ተወልዶ ያደገባት ከተማ ናት (የ1፥1 ማብ ይመ)። *የመቤዠት መብት የአንተ ስለ ሆነ*፤ በጥንቱ የመዋጀት ሕግ ወይም ደንብ መሠረት ማለት ነው (ዘሌ 25፥23-25 ይመ፤ በተጨማሪም የሩት2፥20፤ 4፥3 ማብ ይመ)።

32፥8 *ወደ ዘብ ጠባቂዎቹ አደባባይ መጥቶ*፤ ኤርምያስ በእስር ላይ ቢሆንም እንኳ ጠያቂ አልተከለከለበትም ነበር። *በብንያም አገር*፤ ከዚህ ቀደም ብሎ፣ ኤርምያስ በብንያም አገር ከነበረው ንብረት ላይ ድርሻውን ለመቀበል ሄዶ ነበር (37፥12)፤ ነገር ግን አገሩን ከድቶአል ተብሎ በሐሰት በመከሰስ ታስሮ ነበር (37፥13-16) ይመ)።

32፥9 *ስለዚህ ... ገዛሁ*፤ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ተቀብሎ ማለት ነው (ቍ7 ይመ)። *መዝኜ*፤ በዚህ ጊዜ በጥሬ ገንዘብ መገበያየት አይታወቅም ነበር። *ዐሥራ ሰባት ሰቅል ብር*፤ ሁለት መቶ ግራም ያህል ይሆናል። የተገዛው መሬት መጠን ባይታወቅም፣ ዋጋው እስከዚህ የሚበዛበት አልነበረም (ከዘፍ23፥15 ጋር ያገናዝቡ፤ የዚያኑ ማብ ይመ)።

32፥10 *አሸግሁትም*፤ እንዲህ ያደረገው በፊርማው ለማረጋገጥ ሳይሆን (ለምሳሌ፦ በአስ3፥12 እንዳለው፣ የዘፍ38፥18 ማብ ይመ)፣ ዋስትና እንዲኖረውና የተጻፈው ቃል እንዳይፋለስ ነው (ኢሳ8፥16፤ 29፥11፤ ዳን12፥4:9፤ ራእ15፥1-5 ይመ)።

32፥11 *ያልታሸገውን የግዢውን የውል ሰነድ*፤ ያልታሸገው ሙሉ ቅጅ እንዲሁ ቢጠፋ ወይም ሆን ተብሎ እንዲጠፋ ቢደረግ፣ ቢበላሽ ወይም ቢለወጥ፣ የታሸገውን ትክክለኛ ቅጅ ለማመሳከርና ለማረጋገጥ አስተማማኝ ዋስትና አለው።

32፥12 *ባሮክ*፤ "የተባረከ (በጌታ)" ማለት ነው። ለኤርምያስ ታማኝ ጸሓፊውና ወዳጁ ነበር።

32፥14 *ለብዙ ጊዜ ሳይበላሹ እንዲቈዩ ... በሸክላ ዕቃ ውስጥ አኑራቸው*፤ በግብፅ ኤሌፋንታይን በተባለ ቦታ፣ እንዲሁም ከሙት ባሕር በስተ ምዕራብ በሚገኘው በቁምራን ከሁለት ሺህ ዓመት በላይ ዕድሜ ያላቸው ጽሑፎች ሳይበላሹና ምንም ሳይሆኑ እንዲሁ እንዳሉ ተገኝተዋል።

32፥15፤ ኤርምያስ የዕርሻ መሬት (እንዲሁም ለወራሾቹ) ለመግዛት ውል የፈረመው ከምርኮ በኋላ ሰላምና ዕረፍት በምድሪቱ ላይ ሲሰፍን የገዛውን መሬት መልሶ ለመያዝ እንዲያስችለው ነው።

[17]“አቤት፣ ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ ሰማያትንና ምድርን በታላቅ ኀይልህና በተዘረጋች ክንድህ ፈጥረሃል፤ የሚሳንህም አንዳች ነገር የለም። [18]ፍቅርና ቸርነትን ለእልፍ አእላፍ ታሳያለህ፤ ይሁን እንጂ የአባቶችን በደል ከእነርሱ በኋላ በሚነሡ ልጆቻቸው ጉያ ትመልሳለህ፤ ስምህ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* የሆነ፣ ታላቅና ኀያል ስሜሳክ ሆይ፤ [19]ዕቅድህ ታላቅ፣ በሥራም ብርቱ ነህ፤ ዐይኖችህ የሰው ልጆችን መንገዶች ሁሉ ያያሉ፤ ለእያንዳንዱም እንደ መንገዱና እንደ ሥራው ትከፍለዋለህ። [20]በግብፅ ታምራትንና ድንቆችን አደረግህ፤ እስከ ዛሬም ድረስ በእስራኤልና በሰው ልጆች ሁሉ መካከል እንደዚያው እያደረግህ ዛሬም ስምህ ገናና ነው። [21]በታምራትና በድንቅ፣ በብርቱ እጅና በተዘረጋች ክንድ፣ እጅግ በሚያስፈራም ግርማ ሕዝብህን እስራኤልን ከግብፅ አወጣህ። [22]ለአባቶቻችን ልትሰጣቸው የማልህላቸውን፣ ማርና ወተት የምታፈሰውን ይህችን ምድር ሰጠሃቸው፤ [23]ወደዚያም ገብተው ወረሷት፤ ነገር ግን አልታዘዙህም፤ ሕግህንም አልጠበቁም፤ እንዲያደርጉት ያዘዝሃቸውን ከቶ አላደረጉም፤ ስለዚህ ይህን ሁሉ ጥፋት በላያቸው አመጣህ።

[24]“እነሆ፤ ከተማዪቱን ለመያዝ የዐፈር ድልድል በዙሪያዋ ተሠርቶአል፤ ከሰይፍ፣ ከራብና ከቸነፈር የተነሣ ከተማዪቱን ለሚወጓት ለባቢሎናውያን ዐልፋ ልትሰጥ ነው፤ እንደምታየውም የተናገርኸው እየተፈጸመ ነው። [25]አንተ ግን ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ከተማዪቱ ለባቢሎናውያን ዐልፋ እየተሰጠች፣ ‘መሬቱን በብር ግዛ፤ ግዢውንም በምስክሮች ፊት ፈጽም’ ትለኛለህ።”

[26]ከዚያም በኋላ የ*እግዚአብሔር* ቃል ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [27]“እነሆ፤ እኔ የሰው ልጆች ሁሉ ስሜሳክ *እግዚአብሔር* ነኝ፤ በውኑ የሚያቅተኝ ነገር አለን? [28]ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ እነሆ፤ ይህቺን ከተማ ለባቢሎናውያንና ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደናፆር አሳልፌ እሰጣታለሁ፤ እርሱም ይይዛታል። [29]ከተማዪቱን የሚወጓት ባቢሎናውያን ወደ ውስጥ ይገባሉ፤ በእሳትም ያቃጥሏታል፤ ያስቈጡኝ ዘንድ ሕዝቡ በየሰገነቱ ላይ ለበኣል ያጠኑባቸውንና ለሌሎችም አማልክት የመጠጥ ቍርባን ያቀረቡባቸውን ቤቶች ጭምር ያነዳሉ።

[30]“የእስራኤል ሕዝብና የይሁዳ ሕዝብ ከታናሽነታቸው ጀምሮ ከክፉ ነገር በቀር በፊቴ አንዳች በጎ ነገር አልሠሩም፤ በእርግጥም የእስራኤል ሕዝብ በእጃቸው ሥራ አስቈጡኝ፤ ይላል *እግዚአብሔር*። [31]ይህች ከተማ፣ ከተመሠረተችበት ጊዜ አንሥቶ እስከ ዛሬ ድረስ ከፊቴ እንዳስወግዳት ቍጣዬንና መዓቴን አነሣሥታለች፤ [32]የእስራኤልና የይሁዳ ሕዝብ፦ እነርሱ፣ ነገሥታታቸው፣ ባለሥልጣኖቻቸው፣ ካህናታቸው፣ ነቢያታቸው፣ የይሁዳ ሰዎችና የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች ባደረጉት ክፋት ሁሉ አስቈጡኝ። [33]ፊታቸውን ሳይሆን ጀርባቸውን ሰጡኝ፤ ደጋግሜ ባስተምራቸውም አይሰሙም፤ ተግሣጽም አይቀበሉም። [34]ስሜ በተጠራበት ቤት አስጸያፊ ጣዖታቸውን አቆሙ፤ አረከሱትም። [35]ወንዶችና ሴቶች[a] ልጆቻቸውን ለሞሌክ ይሠው ዘንድ በሄኖም ሸለቆ ለበኣል መስገጃ ኰረብቶችን ሠሩ፤ ነገር ግን

[a]35 ወይም *ወንዶችና ሴቶች ልጆቻቸውን በእሳት ያሳልፉ ዘንድ*

32፥18 ዘፀ20፥5፤ዘዳ5፥10፤መዝ79፥12፤10 9፥14፤ኤር10፥6፡16
32፥19 ኢዮ12፥13፤14፥16፤34፥11፤ምሳ 5፥21፤ኤር16፥17፤ ዳን2፥20፤ማቴ16፥27
32፥20 ዘፀ3፥20፤ 9፥16፤ኢዮ9፥10፤ኢሳ 55፥13፤ኤር13፥11
32፥21 ዘፀ6፥6፤ዘዳ 5፥15፤26፥8፤ኤር 6፥12፤ዳን9፥15
32፥22 ዘፀ3፥8፤ሕዝ 20፥6
32፥23 ዘፀ16፥28፤ ዘዳ28፥64፤31፥29፤ ኢሱ1፥7፤1ነገ9፥6፤ መዝ44፥2፤78፥54-55 ፤ኤር11፥8፤ዳን9፥14
32፥24 ዘዳ4፥25-26 ፤28፥2፤ኢሱ23፥15-16፤ 2ሳሙ20፥15፤ ኤር6፥6፤14፥12
32፥25 ቊ8፤ኢሳ 8፥2
32፥27 ዘፍ18፥14፤ ዘኊ16፥22፤2ነገ3፥18
32፥28 ቊ3፤2ዜና 36፥17፤ ኤር21፥10
32፥29 2ዜና36፥19 ፤ኤር7፥9፤19፥13፤ 44፥18
32፥30 መዝ25፥7፤ ኤር8፥19፤22፥21፤ 25፥7
32፥31 1ነገ11፥7-8 ፤2ነገ21፥4-5፤23፥27፤ ማቴ23፥37
32፥32 1ነገ14፥9፤ ኤር2፥26፤ 44፥9፤ ዳን9፥8
32፥33 ዘዳ4፥5፤ 1ነገ14፥9፤መዝ14፥3 ፤ኢሳ28፥9፤ኤር2፥27፤ 7፥13፡28፤ሕዝ8፥16፤ ዘካ7፥11

32፥17፤ 27፥5 ይመ። *በታላቅ ኀይልና በተዘረጋች ክንድህ፤* ቊ21 ይመ፤ በተጨማሪም የ21፥5 ማብ ይመ።*የሚሳንህም አንዳች ነገር የለም፤* የዘፍ18፥14 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ለኤርምያስ የሰጠው መልስም ይህንኑ ያንጸባርቃል (ቊ27 ይመ)።

32፥18 *ፍቅርና ቸርነትን ለእልፍ አእላፍ ... ይሁን እንጂ የአባቶችን በደል በ ... በልጆቻቸው ... ትመልሳለህ፤* ዘፀ20፥5-6፤ 34፥7 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፀ20፥6 ማብ ይመ። *በ...ጉያ ትመልሳለህ፤* ብድራት መመለስን የሚያመለክት ምሳሌያዊ አባባል ነው (መዝ 79፥12፤ ኢሳ 65፥6-7 ይመ፤ ከሉቃ 6፥38 ጋር ያነጻጽሩ)። *ታላቅና ኀያል አምላክ፤* ዘፀ10፥17 ይመ። *ስምህ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤* 31፥15፤ ኢሳ54፥5፤ አሞ4፥13 ይመ።

32፥19 *ዕቅድህ ታላቅ፣ በሥራም ብርቱ፤* መዝ66፥5፤ ኢሳ 9፥6፤ 28፥29 ይመ። *ለእያንዳንዱም እንደ ... ሥራው ትከፍለዋለህ፤* ከ17፥10 ቃል በቃል የተወሰደ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ፤ በተጨማሪም 1ቆሮ3፥18፤ ኤፌ6፥8 ይመ)።

32፥20 *ታምራትንና ድንቆችን፤* ቊ21 ይመ፤ ዘፀ7፥3 በተጨማሪ ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ3፥12፤ 4፥8 ማብ ይመ። *እስከ ዛሬም ድረስ፤* 11፥7 ይመ።

32፥21፤ ከዘዳ26፥8 ላይ ከሞላ ጎደል ቃል በቃል የተወሰደ (ዘዳ4፥34 ይመ)። *በብርቱ እጅና በተዘረጋች ክንድ፤* ቊ17 እና የ21፥5 ማብ ይመ። *እጅግ በሚያስፈራም ግርማ፤* ዘፀ 15፥14-16 ይመ።

32፥22 *ማርና ወተት የምታፈሰውን ... ምድር፤* 11፥5 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፀ3፥8 ማብ ይመ።

32፥24 *የዐፈር ድልድል፤* 6፥6፤ 33፥4 ይመ፤ በተጨማሪም ኢሳ37፥33 ይመ። *ከሰይፍ፣ ከራብና ከቸነፈር፤* የ14፥12 ማብ ይመ።

32፥25፤ ኤርምያስ ነገሩ የአላዋቂ ተግባር መስሎ ስለ ታየው ገንዘቡን የትም እንደ ጣለ ተሰምቶት፣ ጥርጣሬውን ይገልጻል፤ ይሁን እንጂ ፍጹም ታዛዥነቱ አልተጓደለም (ቊ8-9 ይመ)።

32፥27 *የሰው ልጆች ሁሉ አምላክ እግዚአብሔር፤* ዘኊ16፥22፤ 27፥16 ላይ ያለውን ያንጸባርቃል፤ ይህም እግዚአብሔር የፍጥረተ ዓለም ሁሉ ጌታ መሆኑን በአጽንዖት ያሳያል። *በውኑ የሚያቅተኝ ነገር አለን?* በኤርምያስ ጸሎት ውስጥ በዝርዝር ለቀረበው ሐሳብ የተሰጠ መልስ ነው (ቊ17 እና የዘፍ 18፥14 ማብ ይመ)፤ ይህ በአጽንዖት የሚያሳየውም የእግዚአብሔርን ሁሉን ቻይነት ነው። እግዚአብሔር የገባውን ቃል ለመፈጸም ምን ጊዜም ታማኝ ስለ ሆነ፤ ልንታዘዘው ይገባል።

32፥29 *በእሳትም ያቃጥሏታል፤* 21፥10፤ 34፥2፤ 37፥8 ይመ። *ያስቈጡኝ ዘንድ፤* 7፥18፤ ዘዳ31፥29 ይመ። *ለበኣል ያጠኑባቸውንና፤* 1፥16 እና ማብ ይመ። *በየሰገነቱ ላይ፤* የ19፥13 ማብ ይመ። *ለሌሎችም አማልክት የመጠጥ ቍርባን ያቀረቡባቸውን፤* 7፥18 እና ማብ፤ 19፥13 ይመ።

32፥30፤ በዘዳ31፥29 ላይ ያለው ሐሳብ በዚህ ውስጥ ይንጸባረቃል። *ከታናሽነታቸው፤* የ31፥19 ማብ ይመ። *በእጃቸው ሥራ፤* ጣዖታትን ያመለክታል።

32፥31 *ከፊቴ እንዳስወግዳት፤* 52፥3፤ 2ነገ24፥3 ይመ።

32፥32 *ነገሥታታቸው፣ ባለሥልጣናቶቻቸው፣ ካህናታቸው፣ ነቢያታቸው፤* 1፥18 እና ማብ ይመ።

32፥33 *ደጋግሜ፤* የ7፥13 ማብ ይመ። *ተግሣጽም አልተቀበሉም፤* 2፥30፤ 5፥3፤ 7፥28፤ 17፥23 ይመ።

32፥34-35፤ ከ7፥30-31 ላይ የተወሰደ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)።

32፥35 *ሞሌክ፤* የአሞናውያን ጣዖት ነው (49፥1፡3 ይመ፤ በተጨማሪም የዘሌ18፥21 ማብ ይመ)።

ይሁዳን ኀጢአት ለማሠራት እንደዚህ ያለ ውን አስጸያፊ ተግባር እንዲፈጽሙ እኔ አላዘዝሁም፤ ከቶም አላሰብሁም::

[36]“ ‘በሰይፍ፣ በራብና በቸነፈር ለባቢሎን ንጉሥ ዐልፋ ትሰጣለች’ ስላልሃት ስለዚህች ከተማ፣ የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ [37]“በጽኑ ቍጣዬና በታላቅ መቅሠፍቴ እነርሱን ካሳደድሁበት ምድር ሁሉ በእውነት እሰበስባቸዋለሁ፤ ወደዚህም ስፍራ እመልሳቸዋለሁ፤ በሰላምም እንዲ ቀመጡ አደርጋቸዋለሁ:: [38]እነርሱ ሕዝብ ይሆኑኛል፤ እኔም አምላክ እሆናቸዋለሁ:: [39]ለእነርሱና ከእነርሱም በኋላ ለልጆቻቸው መልካም እንዲሆንላቸው ዘወትር ይፈሩኝ ዘንድ፣ አንድ ልብ አንድም ሐሳብ እሰጣቸ ዋለሁ:: [40]መልካምን ነገር ለእነርሱ ከማድ ረግ እንዳልቈጠብና ከእኔም ፈቀቅ እንዳ ይሉ መፈራቴን በውስጣቸው ላኖር ከእነ ርሱ ጋር የዘላለም ቃል ኪዳን እገባለሁ:: [41]ለእነርሱ መልካም በማድረግ ደስ ይለኛል፤ በፍጹም ልቤና በፍጹም ነፍሴ በእውነት በዚህች ምድር እተክላቸዋለሁ::’ ”

[42]“*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ‘በዚህ ሕዝብ ላይ ይህን ሁሉ ታላቅ ጥፋት እንዳመጣሁ እንደዚሁ ቃል የገባሁላቸውን መልካም ነገር ሁሉ እሰጣቸዋለሁ:: [43]እናን ተም፣ “ለባቢሎናውያን ዐልፋ ስለ ተሰጠች፣ ሰውና እንስሳ የማይኖሩባት ባድማ ናት” ባላችኋት በዚህች ምድር እንደ ገና መሬት ይገዛል:: [44]ምርኮአቸውን ስለምመልስላቸው[a] በብንያም አገር፣ በኢየሩሳሌም ዙሪያ ባሉ መንደሮች፣ በይሁዳ ከተሞችና በተራራ ማው አገር ከተሞች፣ በምዕራብ ተራሮች ግርጌና በኔጌብ ባሉ ከተሞች መሬት በጥሬ ብር ይገዛል፤ ውሉም ተፈርሞ፣ በምስክሮች ፊት ይታሸጋል፤ ይላል *እግዚአብሔር*::’ ”

32፥34 2ነገ21፥4፤ ኤር7፥10፤7፥30፤ 34፥15፤ሕዝ 8፥3-16
32፥35 ዘሌ18፥21፤ 1ነገ14፥24፤ኤር19፥5 ፤25፥7
32፥36 ቍ24
32፥37 ዘሌ25፥18፤ ኢሳ11፥12፤21፥5፤ ሕዝ34፥28፤39፥26
32፥38 ኤር24፥7፤ 2ቆሮ6፥16
32፥39 ዘዳ6፥24፤ 10፥16፤2ዜና30፥12፤ መዝ86፥11፤ዮሐ 17፥21፤ሐሥ4፥32
32፥40 ዘፍ9፥16፤ ዘዳ4፥10፤ኢሳ42፥6፤ ኤር24፥7
32፥41 ዘዳ28፥3-12 ፡63፤ኢሳ62፥4፤ኤር 24፥6፤31፥28፤ሚክ 7፥18
32፥42 ኤር29፥10፤ ሰቆ3፥38
32፥43 ቍ15፤ኤር 33፥12
32፥44 ቍ10፤ሩት 4፥9፤ዕዝ9፥9፤መዝ 14፥7፤ኢሳ8፥2፤ኤር 17፥26
33፥1 መዝ88፥8፤ ኤር13፥3፤37፥21፤ 38፥28
33፥2 ዘፀ3፥15፤መዝ 136፥6፤ኤር10፥16
33፥3 ኢዮ28፥11፤ ኢሳ55፥6
33፥4 2ነገ25፥1፤ ኤር32፥24፤ሕዝ4፥2፤ 26፥8፤ዕን1፥10
33፥5 ዘዳ31፥17፤ ኢሳ8፥17፤ኤር21፥4-7

የመመለስ ተስፋ

33 ኤርምያስ በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ በግዞት ሳለ *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ዳግመኛ ወደ እርሱ መጣ:- [2]“ምድርን የፈጠራት፣ ያበጀትና የመሠረ ታት *እግዚአብሔር*፣ ስሙ *እግዚአብሔር* የ ሆነ፣ እርሱ እንዲህ ይላል፤ [3]‘ወደ እኔ ጩኽ፤ እኔም እመልስልሃለሁ፤ አንተም የማ ታውቀውን ታላቅና የማይመረመር ነገር እገልጥልሃለሁ፤’ [4]የእስራኤል አምላክ *እግዚ አብሔር* ከባቢሎናውያን[b] ጋር ባለው ውጊያ፣ ዐፈር በመደልደልና በሰይፍ የሚደረገውን ጥቃት ለመከላከል ስለ ፈረሱት ስለዚህች ከተማ ቤቶችና ስለ ይሁዳ ነገሥታት ቤተ መንግሥት እንዲህ ይላል፤ [5]‘እነዚህ በቍጣዬና በመዓቴ በምገድላቸው ሰዎች ሬሳ ይሞላሉ፤ ስለ ክፋቷ ሁሉ ከዚህች ከተማ ፊቴን እሰውራለሁ::

[6]“ ‘ይሁን እንጂ፣ ፈውስንና ጤንነትን እንደ ገና እሰጣታለሁ፤ ሕዝቤንም እፈውሳ ለሁ፤ በብዙ ሰላምና በርጋታ እንዲኖሩ አደርጋለሁ:: [7]የይሁዳን ምርኮና የእስራ ኤልን ምርኮ እመልሳለሁ፤[c] ቀድሞ እንደ

[a]44 ወይም *ከምርኮ ስለምመልሳቸው*
[b]4 ወይም *ከለዳውያን*
[c]7 ወይም *ይሁዳንና እስራኤልን ከምርኮ እመልሳለሁ*

32፥36 *በሰይፍ፣ በራብና በቸነፈር፤* የ14፥12 ማብ ይመ::

32፥37፤ ዘዳ30፥1-5 ይመ፤ *በጽኑ ቍጣዬና በታላቅ መቅ ሠፍቴ፤* የ21፥5 ማብ ይመ:: *እመልሳቸዋለሁ ... እንዲቀመጡ አደርጋቸዋለሁ፤* ሕዝ36፥11፡33፤ ሆሴ11፥11 ይመ:: በዕብራይስጥ የመጀመሪያው ሐረግ ድምፀት የሁለተኛውን ሐረግ ድምፀት ይመ ስላል::

32፥38፤ 31፥33 ይመ፤ በተጨማሪም የ7፥23 ማብ ይመ::

32፥39 *አንድ ልብ፤* 24፥7፤ 31፥32 እና ማብ፤ ሕዝ11፥19 ይመ፤ *ከእነርሱም በኋላ ለልጆቻቸው፤* ዘዳ4፥9-10 ይመ::

32፥40 *የዘላለም ቃል ኪዳን፤* ኢሳ55፥3 እና ማብ፤ ሕዝ 16፥60፤ 37፥26 ይመ:: እንደ ቀድሞው ኪዳን (31፥32፤ ኢሳ 24፥5 ይመ) አዲሱ ኪዳን ፈጽሞ ሊጣስ አይገባውም:: *መፈራቴን በውስጣቸው ላኖር፤* ዘዳ6፥24 ይመ፤ በተጨማሪም የዘፍ20፥11 ማብ ይመ:: *ከእኔም ፈቀቅ እንዳይሉ፤* 26፥3፤ ኢሳ53፥6 ይመ::

32፥41 *ለእነርሱ መልካም በማድረግ ደስ ይለኛል፤* ዘዳ30፥9፤ ኢሳ62፥5፤ 65፥19 ይመ::

32፥43-44 *መሬት ይገዛል፤* ኤርምያስ የገዛው መሬት (ቍ9 ይመ)፣ ከባቢሎን ምርኮ መልስ በኋላ የኢኮኖሚ ሁኔታዎች ሲረ ጋጉ (የቍ15 ማብ ይመ)፣ በይሁዳ የሚገዙ ብዙ የእርሻ መሬ ቶች ምሳሌ ነው::

32፥43 *ባላችኋት (እናንተ)፤* የቍ36 ማብ ይመ:: *ሰውና እንስሳ የማይኖሩባት ባድማ፤* 4፥23-26 እና ማብ ይመ::

32፥44 *በብንያም አገር፤* 1፥1 ይመ:: እዚህ ላይ ብንያም በቅድሚያ የተጠቀሰው፣ ኤርምያስ የተወለደባት ስፍራ የምትገኝ በት አገር ስለ ሆነ ነው (ቍ7-ም እና ማብ ይመ):: *በተራራማው አገር ... በምዕራብ ተራሮች ግርጌና፤* የዘዳ1፥7 ማብ ይመ:: *በኔጌብ፤* የዘፍ12፥9 ማብ ይመ:: *ምርኮአቸውን ስለምመልስ ላቸው፤* የ29፥14 ማብ ይመ::

33፥1-26፤ የኤርምያስን “የመጽናናት መጽሐፍ” (የ30፥ 1-33፥26 ማብ ይመ) የሚደመድመው ይህ ክፍል በሁለት ይከፈ ላል፤ 1) ቍ1-13 ቀጣይ ሐሳብ ያለው የምዕራፉ አካል ነው፤ 2) ከዚህ ቀደም ሲል ባለው ክፍል በስፋት የተጻፉትንና በሌላ ቦታ የሚገኙትን የኤርምያስን መልእክቶች አጠቃሎ የሚያቀርብ ሲሆን፣ በሰብዓ ሊቃናት (በግሪኩ የብሉይ ኪዳን) ትርጒም ግን አይገኝም::

33፥1 *በግዞት ሳለ፤* በ587ዓ.ቅ.ክ ላይ ማለት ነው (የ32፥1 ማብ ይመ):: *በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ፤* 32፥2 እና ማብ ይመ:: *ዳግመኛ፤* ም32 «መጀመሪያ» የሚለውን ቃል ይይዛል::

33፥2፤ 10፥12፤ 32፥17፤51፥15 እንዲሁም 31፥35 እና ማብ ይመ::

33፥3 *ጩኽ ... እመልስልሃለሁ፤* ሰዎች የሚያቀርቡት ጸሎት መልስ እንዲሰጥ እግዚአብሔርን የሚጋብዝ ነው፤ የእግዚ አብሔር መልስ እንደሚኖርም ማረጋገጫ ሊሆን ይችላል (መዝ 3፥4፤ 4፥3፤ 18፥6፤ 27፥7፤28፥1-2፤ 30፥8፤ 55፥17፤ ማቴ7፥7 ይመ፤ ከ11፥14 ጋር ያነጻጽሩ):: *ታላቅና የማይመረመር፤* በዕብራ ይስጥ ለዚህ ሐረግ የተሰጠው ትርጒም ታላላቆቹን የከነዓን ከተ ሞች ያመለክታል፤ እርሱም፣ “ሰማይ ጠቀስ ቅጥር ያላቸው ታላ ላቅ ከተሞች” ይላቸዋል (ዘዳ1፥28፤ ዘኍ13፥28፤ ዘዳ9፥1፤ ኢያ 14፥12 ይመ):: *የማታውቀውን ... የማይመረመር ነገር፤* በዕብራ ይስጡ አንዷ ሆሄ ስትለወጥ ይህ ሐረግ የሚሰጠው ትርጒም፣ “የተሰወሩትን ያላወቅሃቸውንም” (ኢሳ48፥6) የሚለውን ያስተጋ ባል:: እግዚአብሔር በመጀመሪያ በሕዝቡ ላይ ይፈርዳል (ቍ4-5)፤ ከዚያም በሚያስደንቅ ሁኔታ ይታደጋቸዋል (6-26)::

33፥4፤ በኢየሩሳሌም ያሉ ሕንጻዎችና የነገሥታት መኖሪ ያዎች ተደመሰሱ፤ ድንጋዮቻቸውም የአጥር መጠገኛ ሆነዋል (ኢሳ 22፥10 እና ማብ ይመ):: *ዐፈር በመደልደል፤* ጠላት በኢየሩሳ ሌም ቅጥር ላይ እንዲወጣ የሚረዳ ነው (6፥6 ይመ):: *ከባቢ ሎናውያን ጋር ባለው ውጊያ፤* 32፥5 ይመ::

33፥5 *ሬሳ፤* ኢየሩሳሌምን የሚጠብቋትን ሰዎች/ሬሳ ነው::

33፥6 *ፈውስንና ጤንነትን፤* 30፥17 ይመ፤ ከ8፥22 ጋር ያነጻጽሩ::

33፥7 ... *ምርኮ እመልሳለሁ፤* ቍ11፡26 እንዲሁም የ29፥14 ማብ ይመ:: *የይሁዳን ... እና ... የእስራኤልን፤* የ3፥18

ነበሩት ሁኔታ አድርጌ አበጃቸዋለሁ፤ [8]እኔን ከበደሉበት ኀጢአት ሁሉ አነጻቸዋለሁ፤ በእኔ ላይ ያመፁበትንም ኀጢአታቸውን ሁሉ ይቅር እላለሁ። [9]ይህች ከተማ፣ ለእርሷ ያደረግሁትን በጎ ነገር ሁሉ በሚሰሙት የምድር ሕዝቦች ሁሉ ፊት ለዝና፣ ለደስታ፣ ለምስጋናና ለክብር ትሆናለች፤ ከምሰጣትም የተትረፈረፈ ብልጽግናና ሰላም የተነሣ ይፈራሉ፤ ይንቀጠቀጣሉም።'

[10]"*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ይህችን ስፍራ፣ 'ሰውና እንስሳት የማይኖሩባት ባድማ ናት' ትላላችሁ፤ ነገር ግን ሰውም ሆነ እንስሳ ባልነበሩባቸውና ባድማ በሆኑት በይሁዳ ከተሞችና በኢየሩሳሌም መንገዶች፣ እንደ ገና ድምፅ ይሰማል፤ [11]የሐሤትና የደስታ ድምፅ፣ የሙሽራውና የሙሽራዪቱ ድምፅ፣ እንዲሁም፦

"*እግዚአብሔር* ቸር ነውና፤
ምሕረቱም ለዘላለም ነውና፤
የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔርን*
አመስግኑ፤"

የሚል የምስጋናን መሥዋዕት ይዘው ወደ *እግዚአብሔር* ቤት የሚመጡ ሰዎች ድምፅ ይሰማል፤ የምድሪቱን ምርኮ ቀድሞ እንደ ነበረ እመልሳለሁና፤ ይላል *እግዚአብሔር*።

[12]"የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ሰውም ሆነ እንስሳት በማይኖሩበት በዚህ ባዶ ስፍራ፣ በከተማዎቹም ሁሉ እረኞች መንጎቻቸውን የሚያሳርፉበት እንደ ገና ያገኛሉ። [13]በተራራማው አገር፣ በምዕራብ ተራሮች ግርጌና በኔጌብ ባሉ ከተሞች በብንያም አገር፣ በይሁዳ ከተሞች እንዲሁም በኢየሩሳሌም ዙሪያ ባሉ መንደሮች መንጎች እንደ ገና በሚቈጥራቸው ሰው እጅ ሥር ያልፋሉ' ይላል *እግዚአብሔር*።

[14]" 'ለእስራኤል ቤትና ለይሁዳ ቤት የገባሁትን የተስፋ ቃል የምፈጽምበት ጊዜ ይመጣል' ይላል *እግዚአብሔር*።

[15]" 'በዚያ ዘመንና በዚያ ጊዜ፣
ከዳዊት ቤት ጽድቅ ቅርንጫፍ
አበቅላለሁ፤
በምድሪቱም ፍትሕንና ጽድቅን
ያደርጋል።
[16]በዚያ ዘመን ይሁዳ ይድናል፤
ኢየሩሳሌም በሰላም ትኖራለች፤
የምትጠራበትም ስም፣
"*እግዚአብሔር ጽድቃችን*" የሚል
ይሆናል።'

[17]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ 'ከዳዊት ዘር በእስራኤል ቤት ዙፋን ላይ የሚቀመጥ ሰው ፈጽሞ አይታጣም፤ [18]ሌዋውያን ከሆኑት ካህናትም የሚቃጠል መሥዋዕት ለማቅረብ፣ የእህል ቍርባን ለማቃጠልና ሌላውንም መሥዋዕት ለመሠዋት ሁል ጊዜ በፊቴ የሚቆም ሰው አይታጣም።' "

[19]የ*እግዚአብሔር* ቃል ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [20]"*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ለቀንና ለሌሊት የወሰንሁትን ሥርዐት በማፍረስ ቀንና ሌሊት በተወሰነላቸው ጊዜ እንዳይፈራረቁ ኪዳኔን ማፍረስ ብትችሉ፣ [21]በዚያ ጊዜ ከአገልጋዬ ከዳዊት ጋር የገባሁትን ኪዳን፣ እንዲሁም በፊቴ በክህነት ከሚያገለግሉት ሌዋውያን ጋር የገባሁትን ኪዳን ማፍረስ ይቻላል፤ ዳዊትም ከእንግዲህ በዙፋኑ ላይ የሚነግሥ ዘር አይኖረውም። [22]የአገልጋዬን የዳዊትን ዘር እንዲሁም በፊቴ የሚቆሙትን ሌዋውያን እንደማይቈጠሩ እንደ ሰማይ ከዋክብትና

33፥6 ዘዳ32፥39፤ ኢሳ9፥6፤30፥26
33፥7 ኢሳ1፥26፤ ኤር24፥6፤30፥3፤ 32፥44፤ሕዝ39፥25፤ አሞ 9፥14
33፥8 ዘሌ16፥30፤ 2ሳሙ24፥14፤ኤር 31፥34፤ዕብ 9፥13-14
33፥9 ኢሳ55፥13፤ 60፥18፤64፥2፤ኤር 3፥17
33፥10 ዘሌ26፥32፤ ኤር9፥11፤32፥43
33፥11 ዘሌ7፥12፤ 1ዜና16፥34፤2ዜና5፥13፤7፥3፤መዝ25፥8፤5 1፥8፤100፥4-5፤136፥1 ፤ኢሳ1፥26፤24፥8፤51፥3፤ናሆ1፥7፤14፥7
33፥12 ቍ10፤ኢሳ 65፥10፤ኤር32፥43፤ ሕዝ34፥11-15
33፥13 ዘሌ27፥32፤ ኤር17፥26፤31፥5፤ አብ1፥20
33፥14 ዘዳ28፥1-14 ፤ኢሱ23፥15፤ኤር 29፥10
33፥15 2ሳሙ7፥12 ፤መዝ72፥2፤ኢሳ4፥2
33፥16 ኢሳ45፥17፤ 59፥14፤ኤር3፥17፤ 17፥25፤32፥37፤ሕዝ 48፥35፤ሶፎ3፥13፤ዘካ 8፥3፡16፤1ቆሮ1፥30
33፥17 2ሳሙ7፥13 ፤2ዜና7፥18፤መዝ 89፥29-37፤ ሉቃ 1፥33
33፥18 ዘኍ25፥11 -13፤ዘዳ18፥1፤ዕን13 ፥15፤ዕብ7፥17-22
33፥20 ዘፍ1፥14፤ መዝ89፥36
33፥21 ዘዳ18፥1፤ 2ሳሙ7፥13፤2ዜና 7፥18፤መዝ 9፥34
33፥22 ዘፍ12፥2፤ ኤር30፥19፤ሆሴ1፥10

ማብ ይመ።

33፥8 *ኀጢአታቸውን ሁሉ ይቅር እላለሁ፤* ይህ የአዲስ ኪዳን ሥርዐት መሠረት ነው (31፥34 እና ማብ፤ 50፥20፤ ሕዝ 36፥25-26 ይመ)።

33፥9 *የተትረፈረፈ ብልጽግናና ... ይንቀጠቀጣሉም፤* ሆሴ3፥5 ይመ።

33፥10፤ 32፥43 እና ማብ ይመ።

33፥11 *የሐሤትና የደስታ ... የሙሽራውና የሙሽራዪቱ፤* በ7፥34፤ 16፥9፤ 25፥10 ላይ የዚህን ተቃራኒ ይመ። *የምስጋናን መሥዋዕት ይዘው ... የሚመጡ፤* የ17፥26 ማብ ይመ። *ምርኮ ... እመልሳለሁና፤* የ29፥14 ማብ ይመ።

33፥13 *በተራራማው አገር ... በይሁዳ ከተሞች፤* 17፥26 እና ማብ፤ 32፥44 ይመ። *መንጎች ... በሚቈጥራቸው ሰው እጅ ሥር ያልፋሉ፤* ሕዝ20፥37 ይመ።

33፥15-16፤ በ23፥5-6 ላይ ያለው (ማብ ይመ) እዚህ ተደግሞአል።

33፥16 *የምትጠራበትንም ስም፤* ኢየሩሳሌም ከመሲሑ ጋር ካላት የቀረበ ግንኙነት የተነሣ በ23፥6 ላይ ለእርሱ በተሰጠው ስም ተጠርታለች (በመሳ6፥24፤ በሕዝ 48፥35 ላይ ሌሎች ምሳሌዎች ይመ)።

33፥17-26፤ ምድሪቷን ባድማ ባደረጋት ፍርድ ፊት እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባው ቃል ኪዳን (ከእስራኤል፣ ከዳዊትና ከፊንሐስ ጋር) ፋይዳ የሌለው ይመስል ነበር። ሆኖም እነዚህ ተከታታይ ነገሮች የቀድሞ ኪዳኖች መጣስ እንደሌለባቸው፣ በተለይም የፍጥረትን ሥርዐት በተመለከተ እንደ እግዚአብሔር ኪዳን ሆነው እንዲጠበቁና ለወደፊት በሚሆነውም ተሐድሶ ሁሉም እንደሚፈጸሙ ማረጋገጫ ይሰጣሉ።

33፥17፤ 2ሳሙ7፥12-16፤ 1ነገ2፥4፤ 8፥25፤ 9፥5፤ 2ዜና 6፥16፤ 7፥12 ይመ። ይህ ክፍል በኢየሱስ ተፈጽሞአል (ሉቃ 1፥32-33 ይመ)።

33፥18፤ ዘኍ25፥13 ይመ። ለሌዋውያን የተሰጠው የክህነት ቃል ኪዳን ለዳዊት እንደ ተሰጠው ንጉሣዊ ቃል ኪዳን የካህኑን ቤተ ሰብና ጌታን ብቻ የሚመለከት የግል ስጦታ አልነበረም። ይህም እስራኤል በጌታ ፊት ተቀባይነት ያለው የክህነት አገልግሎት እንዳላት ያወቀችበትና እግዚአብሔርም ከሕዝቡ ጋር የሠራበት ዋና ነገር ነው፤ በዚህ አማካይነትም ሕዝቡ ከጌታ ጋር ግንኙነት ያደርግ ነበር። አገልግሎቱም ከሁሉ የሚበልጥ የክህነት አገልግሎት በሰጠውና እየሰጠ ባለው በኢየሱስ ተፈጽሟል፤ እየተፈጸመም ነው (መዝ110፥4፤ ዕብ5፥6-10፤ 6፥19-20፤ 7፥11-25 ይመ)። *ሌዋውያን ከሆኑት ካህናትም፤* ዘዳ17፥9፡18 ይመ።

33፥20 *ለቀንና ለሌሊት ... ሥርዐት፤* ቍ25፤ 31፥35-36 ይመ። የእግዚአብሔርን ሉዓላዊ የሥነ ፍጥረት ሥርዐት አመሠራረት የሚያመለክት ቢሆንም፣ በዘፍ9፥8-17 ላይ (ዘፍ8፥22) ያለው ቃል ኪዳን ተገልጦአል።

33፥21 *ከሚያገለግሉት ሌዋውያን ጋር ... ኪዳን፤* ሚል 2፥4 ይመ።

33፥22፤ ከነገድ አባቶች ጋር (በዘፍ22፥17 ከአብርሃም ጋር፣ በዘፍ26፥4 ከይስሐቅ ጋር በዘፍ32፥12 ከያዕቆብ ጋር) እግዚአብሔር የሰጣቸው የኪዳን ተስፋዎች በሚንጸባርቁባቸው ቃላት እነዚህ ሁለት የካህናት ቤተ ሰቦች (የካህናትና የነገሥታት) እንደ

እንደማይሰፈር የባሕር አሸዋ አበዛቸዋለሁ::’ ”

[23]የእግዚአብሔር ቃል ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [24]“ይህ ሕዝብ፣ ‘እግዚአብሔር፣ የመረጣቸውን ሁለቱን መንግሥታት[ፐ] ጥሎአል’ እንደሚሉ አላስተዋልህምን? ሕዝቤን ንቀዋል፤ እንደ ሕዝብም አልቈጠሯቸውም:: [25]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ‘የቀንና የሌሊት ኪዳኔን፣ የሰማይንና የምድርንም ሥርዐት ያጸናሁ እኔ ካልሆንሁ፣ [26]የያዕቆብንና የአገልጋዬን የዳዊትን ዘር እጥላለሁ፤ ከልጆቹም በአብርሃም፣ በይስሐቅና በያዕቆብ ዘር ላይ ገዥ እንዲሆኑ አልመርጥም፤ ይህንም የምለው ምርኮአቸውን ስለምመልስና[ሀ] ስለምራራላቸው ነው::’ ”

ለሴዴቅያስ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

34 የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደናፆርና ሰራዊቱ ሁሉ፣ በግዛቱም ሥር ያሉ መንግሥታትና ሕዝቦች ሁሉ ኢየሩሳሌምንና በአካባቢዋ የሚገኙትን ከተሞች ይወጉ በነበረ ጊዜ፣ እንዲህ የሚል ቃል ከእግዚአብሔር ዘንድ ወደ ኤርምያስ መጣ፤ [2]“የእስራኤል ስምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ወደ ይሁዳ ንጉሥ ወደ ሴዴቅያስ ሄደህ እንዲህ ብለህ ንገረው፤ ‘እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ይህችን ከተማ ለባቢሎን ንጉሥ አሳልፌ ልሰጣት ነው፤ እርሱም በእሳት ያቃጥላታል፤ [3]አንተም በእርግጥ ትያዛለህ ዐልፈህም ለእርሱ ትሰጣለህ እንጂ ከእጁ አታመልጥም:: የባቢሎንን ንጉሥ በዐይኖችህ ታየዋለህ፤ ፊት ለፊትም ያነጋግርሃል፤ ወደ ባቢሎንም ትሄዳለህ::

[4]“ ‘ነገር ግን፣ የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ ሆይ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ስማ፤ እግዚአብሔር ስለ አንተ እንዲህ ይላል፤ በሰይፍ አትሞትም፤ [5]በሰላም ትሞታለህ:: ሕዝቡ ከአንተ በፊት ለነበሩት ነገሥታት አባቶችህ ክብር በቀብራቸው ጊዜ እሳት እንዳነደዱ፣ በቀብርህም ጊዜ ስለ ክብርህ እሳት ያነዳሉ፤ “ዋይ ዋይ ጌታችን!” እያሉም ያለቅሱልሃል፤ እኔ ራሴ ይህን ቃል ተናግሬአለሁና፤ ይላል እግዚአብሔር::’ ”

[6]ነቢዩ ኤርምያስ ይህን ሁሉ ለይሁዳ ንጉሥ ለሴዴቅያስ በኢየሩሳሌም ነገረው፤ [7]በዚህም ጊዜ የባቢሎን ንጉሥ ሰራዊት ኢየሩሳሌምንና የቀሩትን የይሁዳ ከተሞች ለኪሶንና ዓዜቃን እየወጋ ነበር፤ ከተመሸጉት የይሁዳ ከተሞችም የቀሩት እነዚሁ ብቻ ነበሩና::

የባሪያዎች ነጻ አለመውጣት

[8]ንጉሡ ሴዴቅያስ ባሪያዎችን ነጻ ለማውጣት ከኢየሩሳሌም ሕዝብ ሁሉ ጋር ቃል ኪዳን ካደረገ በኋላ፣ የእግዚአብሔር ቃል ወደ ኤርምያስ መጣ:: [9]እያንዳንዱ ሰው፣ ዕብራዊ የሆነውን ወንድ ባሪያውንና

[ፐ]24 ወይም ወገን
[ሀ]26 ወይም ከምርኮ እመልሳቸዋለሁ

33፥24 ነሀ4፥4፤ኤር30፥17፤ሕዝ36፥20፤37፥22
33፥25 ዘፍ1፥8፤መዝ74፥16-17፤148፥6
33፥26 ቍ7፤ዘሌ26፥44፤መዝ14፥7፤ኢሳ14፥1፤ኤር30፥18
34፥1 2ነገ25፥1፤ኤር27፥7፤39፥1
34፥2 ቍ22፤2ዜና36፥11፤ኤር32፥29፤37፥8
34፥3 2ነገ25፥7፤ኤር21፥7
34፥4 ኤር52፥11
34፥5 2ዜና16፥14፤ኤር22፥18
34፥7 ኢሱ10፥3:10፤2ዜና11፥9
34፥8 ዘፀ21፥2፤ዘሌ25፥10:39-41፤2ነገ11፥17፤ነሀ5፥5-8
34፥9 ዘዳ15፥12-18

ሚያድጉና ይህም አገልግሎት ከሕዝቡ ጋር በመሠረተው መንፈሳዊ ኅብረት እየተስፋፋ እንደሚሄድ ጌታ አረጋግጦአል:: ይህ በሁለቱ ቤት ሰቦች በኩል ለተለያዩ ትውልዶች የተሰጠው ተስፋ ከክርስቶስ ጋር በሚነግሡት ሕዝቦች በኩል ሙሉ በሙሉ ተፈጻሚነት እንደሚያገኝ አያጠራጥርም (ሮሜ5፥17፤8፥17፤ 1ቆሮ6፥3፤ 2ጢሞ 2፥12፤ ራእ3፥21፤ 5፥10፤ 20፥5-6፤ 22፥5 እንዲሁም ማቴ 19፥28፤ ሉቃ22፥30 ይመ)፤ በክርስቶስ በኩል ካህናት ለመሆን በተጠሩትም አማካይነት ይፈጸማል (1ጴጥ2፥5፡9፤ ራእ1፥6፤ 5፥10፤ 20፥6 እንዲሁም ኢሳ 66፥21፤ ሮሜ 6፥13፤ 12፥1፤ 15፥16፤ ኤፌ 5፥2፤ ፊል4፥18፤ ዕብ13፥15-16 ይመ)::

33፥24 *ሁለቱን መንግሥታት፤* እስራኤልንና ይሁዳን ማለት ነው:: እዚህ ላይ የሚተካው የዕብራይስጥ ቃል ቤተ ሰብን ለማመልከት የሚጠቅም የተለመደ ቃል ሲሆን፣ ይህም የካህናቱንና የነገሥታትን ቤተሰብ ወይም የያዕቆብንና የዳዊትን (ቍ26 ይመ) ሳያመለክት አይቀርም፤ *የመረጣቸውን፤* አሞ3፥2 እና ማብ ይመ::

33፥25-26፤ ቍ20 እና ማብ ይመ::

33፥26 *ምርኮአቸውን ስለምመልስና ስለምራራላቸው፤* ዘዳ30፥3 ላይ ያለውን ያስስባል:: የ29፥14 ማብ ይመ::

34፥1-35፥19፤ እዚህ ላይ የመጽሐፉ የመጀመሪያው ዋና ክፍል (ም2-35) ሊያልቅ እየተቃረበ ነው:: ኤርምያስ ለይሁዳ የሚሰጠውን ማስጠንቀቂያና የሚያቀርበውን ልመና የሚደመድመው ታሪካዊ ይዘት ባለው ተጨማሪ ሐሳብ ነው (ም34-35)፤ ይህም የመጽሐፉን ሦስተኛ ዋና ክፍል (ም39-45) እንዲሁም (የ45፥1-5 ማብ ይመ) በኤርምያስ ሳይሆን፣ በሌላ ሰው የተጻፈውና ከዳር እስከ ዳር ለመጽሐፉ የሚስማማ ታሪካዊ ይዘት ኖሮት የተጨመረውን ም52ን ለማጠቃለል (ለመደምደም) የሚጠቅም ዘዴ ነው::

34፥1-22፤ ይህ መጽሐፍ በሁለት ይከፈላል (ከቍ1-7 እና ከቍ8-22)፤ እያንዳንዱ ክፍል የተጻፈው በ588 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው (የቍ7፥21-22 ማብ ይመ)::

34፥1-7፤ ኤርምያስ ለንጉሥ ሴዴቅያስ የተናገረው ማስጠንቀቂያ፣ በ21፥1-10 ላይ ከተሰጠው ተግሣጽ ጋር ይመሳሰላል (የዚያኑ ማብ ይመ)::

34፥1 *በግዛቱም ሥር ያሉ መንግሥታትና ሕዝቦች፤* የናቡከደነፆር ግዛት እጅግ ሰፊ ነበር (ሕዝ26፥7፤ ዳን3፥2-4፤ 4፥1 ይመ፤ በ51፥28 ላይ ስለ ሜዶን ከተሰጠው ተመሳሳይ ገለጻ ጋር ያነጻጽሩ):: *ኢየሩሳሌም ... ይወጉ በነበረ ጊዜ፣* ቅኝ ተገዥዎች የነበሩ አገሮች ገዢቸው ከሆነው መንግሥት ጐን ተሰልፈው እንዲዋጉ ወታደሮቻቸውን መላክ ግዴታቸው ነበር (2ነገ24፥2 ይመ):: *በአካባቢዋ የሚገኙትን ከተሞች፤* 19፥15 እና ማብ ይመ::

34፥2-3፤ 32፥3-5 እና ማብ፤ እንዲሁም 39፥4-7፤ ሕዝ 12፥12፤ 17፥11-20 ይመ::

34፥4 *በሰይፍ አትሞትም፤* 32፥5፤ 38፥17:20፤52፥11፤ሕዝ 17፥16 ይመ::

34፥5 *... በፊት ለነበሩት ነገሥታት ... ክብር በቀብራቸው ጊዜ እሳት እንዳነደዱ፤* በድኑን ለማቃጠል አይደለም (2ዜና 16፥14፤ 21፥19 እንዲሁም የአሞ6፥10 ማብ ይመ):: *ዋይ ዋይ ጌታችን፤* ንጉሥ ሲሞት ሐዘንን ለመግለጽ የሚነገር ቃል ነው (22፥18 ይመ፤ ከ1ነገ13፥30 ጋር ያነጻጽሩ)::

34፥7 *ለኪሶንና ዓዜቃን፤* እነዚህን ከተሞች የሠራቸው የሰሎሞን ልጅ ሮብዓም ነው (2ዜና11፥5:9 ይመ)፤ በኋላ ግን ለኪሶ በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት በአሦር ንጉሥ በሰናክሬም (2ዜና32፥9) ተከበበች (በ701 ዓ.ቅ.ክ):: ስለ ድል የሚገልጸው በዚያ ጊዜ የተሠራውና የሰናክሬምን ድል የሚገልጸው ቅርጽ፣ ንጉሡ በዙፋን ላይ ተቀምጦ ከለኪሶ የተበዘበዘውን ምርኮ በመመርመር ጊዜ ማሳለፉን ያሳያል:: በ1935 ዓ.ም እንደ ብራና እንደ ወረቀት ሁሉ ለመጻፊያ የሚያገለግሉ ዐሥራ ስምንት የሸክላ ስባሪዎች በለኪሶ ተገኝተዋል፤ እነዚህ ሁሉ የወጡት ከእስራኤላውያን የበር ማማ ፍርስራሽ ውስጥ ነው::

34፥8-22፤ በ37፥4-12 ላይ ከተጠቀሰው ድርጊት ጋር በተመሳሳይ ጊዜ ተፈጸመ (የቍ21-22 ማብ ይመ)::

34፥8 *ነጻ ለማውጣት፤* ዘሌ25፥10 እና ማብ ይመ:: *ባሪያዎችን ነጻ ለማውጣት፤* የሚፈጸመውም በሙሴ ሕግ መሠረት ነው (ዘፀ21፥2-11 እና ማብ፤ ዘሌ25፥39-55፤ዘዳ15፥12-18 ይመ)::

34፥9 *ዕብራዊ፤* ዘፀ 21፥2፤ የዘፍ 14፥13 ማብ ይመ::

ዕብራዊት የሆነችውን ሴት ባሪያውን ነጻ ማውጣት ነበረበት፤ ማንም ሰው አይሁዳዊ ወንድሙን በባርነት መግዛት አልነበረበትም:: [10]በዚህ ቃል ኪዳን የተስማሙት ባለሥልጣኖችና ሕዝቡ ሁሉ ወንድ ወይም ሴት ባሪያዎቻቸውን ነጻ ለመልቀቅና ከእንግዲህ ባሪያ አድርገው ላይገዟቸው ተስማሙ:: [11]በኋላ ግን ሐሳባቸውን ቀይረው ነጻ የለቀቋቸው ባሪያዎቻቸውን እንዲመለሱ አደረጓቸው፤ እንደገናም ባሪያ አድርገው ገዟቸው::

[12]ስለዚህ *የእግዚአብሔር ቃል* ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል *መጣ*፤ [13]"የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ በባርነት ከተገዙበት ከግብፅ ምድር ባወጣኋቸው ጊዜ፣ ከአባቶቻችሁ ጋር እንዲህ ብዬ ቃል ኪዳን አደረግሁ፤ [14]'ራሱን በባርነት ለእናንተ የሸጠውን ዕብራዊ ወንድማችሁን እያንዳንዳችሁ በየሰባት ዓመቱ ነጻ ትለቃላችሁ፤ ስድስት ዓመት ከተገዛላችሁ በኋላ ነጻ ታወጡታላችሁ::'[a] አባቶቻችሁ ግን አልሰሙኝም ጆሮአቸውንም ወደ እኔ አላዘነበሉም:: [15]እናንተም አሁን ንስሓ በመግባት በፊቴ ትክክለኛ ነገር አደረጋችሁ፤ እያንዳንዳችሁም ለወገኖቻችሁ ነጻነት ዐወጃችሁ፤ ስሜ በሚጠራበት ቤትም በፊቴ ቃል ኪዳን ገባችሁ:: [16]ነገር ግን ተመልሳችሁ ስሜን አረከሳችሁ፤ ወደ ፈለጉበት እንዲሄዱ ነጻ የለቀቃችኋቸውንም ወንዶችና ሴቶች ባሪያዎቻችሁን መለሳችሁ፤ እንደ ገናም ባሪያዎቻችሁ አደረጋችኋቸው::

[17]"ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ለወንድሞቻችሁና ለወገኖቻችሁ ነጻነት አላወጃችሁምና አልታዘዛችሁኝም:: እንግዲህ እኔ 'ነጻነት' ዐውጅላችኋለሁ፤ ይላል *እግዚአብሔር*:: ይኸውም በሰይፍ፣ በቸነፈርና በራብ የምትወድቁበት 'ነጻነት' ነው:: ለምድር መንግሥታት ሁሉ መሠቀቂያ አደርጋችኋለሁ:: [18]ኪዳኔን ያፈረሱትንና በፊቴ የገቡትን የኪዳኑን ቃል ያልፈጸሙትን ሰዎች ሥጋውን ሁለት ቦታ ከፍለው በመካከሉ እንዳለፉት፣ እንደ እንቦሳው አደርጋቸዋለሁ:: [19]የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን መሪዎች፣ የቤተ መንግሥቱን ባለሟሎች፣ ካህናቱንና በእንቦሳው ሥጋ መካከል ያለፉትን ሕዝብ ሁሉ፣ [20]ነፍሳቸውን ለሚሹ ጠላቶቻቸው አሳልፌ እሰጣለሁ፤ ሬሳቸውም ለሰማይ ወፎችና ለምድር አራዊት መብል ይሆናል::

[21]"የይሁዳን ንጉሥ ሴዴቅያስንና መኳንንቱን፣ ነፍሳቸውን ለሚሹ ጠላቶቻቸው ይኸውም ለጊዜው እናንተን ከመውጋት ለተመለሱ ለባቢሎን ንጉሥ ሰራዊት አሳልፌ እሰጣለሁ:: [22]እነሆ፤ አዛቸዋለሁ፤ ይላል *እግዚአብሔር*፤ ወደዚህችም ከተማ እንደ ገና እመልሳቸዋለሁ:: እነርሱም ይወጓታል፤ ይይዟታል፤ በእሳትም ያቃጥሏታል:: የይሁዳንም ከተሞች ሰው የማይኖርባቸው፣ ባድማ አደርጋቸዋለሁ::

የሬካባውያን ታማኝነት

35 በይሁዳ ንጉሥ በኢዮስያስ ልጅ፣ በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት፣ *ከእግዚአብሔር* ዘንድ እንዲህ የሚል ቃል ወደ ኤርምያስ *መጣ*፤ [2]"ወደ ሬካባውያን ሂደህ ወደ *እግዚአብሔር* ቤት አምጣቸው፤ ወደ አንዱም ክፍል አስገብተህ የሚጠጡትን ወይን ጠጅ ስጣቸው::"

[a]14 ዘዳ 15፥12

34፥11 መዝ78፥37
34፥13 ዘፀ24፥8፤ ዘዳ15፥15
34፥14 ዘፀ21፥2፤ 2ነገ17፥14፤ኤር 7፥26
34፥15 ቍ-8፤ኤር 32፥24
34፥16 ዘሌ19፥12 ፤ሕዝ3፥20፤18፥24
34፥17 ኤር14፥12፤ 15፥4፤21፥7፤24፥9፤ 29፥18፤ማቴ7፥2፤ገላ 6፥7
34፥18 ዘፍ15፥10፤ ኤር11፥10
34፥19 ኤር26፥10፤ ሶፎ 3፥3-4
34፥20 ዘዳ28፥26፤ ኤር11፥21፤21፥7፤ ሕዝ16፥27፤23፥28
34፥21 2ነገ25፥21፤ 2ዜና36፥10፤ኤር 21፥7፤32፥4፤ 37፥5፤ 39፥6፤52፥24-27
34፥22 ዘሌ26፥32፤ ነህ2፥17፤ኢሳ 1፥7፤ ኤር38፥18፤39፥1-2፡ 8፤ሕዝ23፥47
35፥1 2ዜና36፥5
35፥2 1ነገ 6፥5፤ 2ነገ10፥15

ማንም ... ወንድሙን በባርነት መግዛት አልነበረበትም፤ ዘሌ 25፥39፡42 ይመ::

34፥10 *ባሪያ አድርገው ላይገዟቸው፤* ይህን ያደረጉት ከእግዚአብሔር በረከት ለመቀበልና ወይም ነጻ የወጡት ባሪያዎች ኢየሩሳሌምን በመጠበቅ ተግባር ውስጥ ለመሳተፍ የበለጠ ፈቃደኞች እንደሚሆኑ ተስፋ በማድረግ ነው::

34፥11 *በኋላ ግን፤* ከግብፅ ጣልቃ ገብነት የተነሣ (ቍ21-22፤37፥5፡11 ይመ) የባቢሎናውያን ከበባ ለጊዜው ቆም ብሎ በነበረበት ጊዜ:: *ነጻ የለቀቋቸው ባሪያዎቻቸውን እንዲመለሱ አደረጓቸው፤* ይህም በዘዳ15፥12 ላይ የተጻፈውን ሐሳብ በመሻር ነው:: *ባሪያ አድርገው ገዟቸው፤* ከ2ዜና28፥10 ጋር ያነጻጽሩ::

34፥13 *በባርነት ከተገዙበት ከግብፅ ምድር፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "የባሮች ቤት" ማለት ነው (ዘፀ13፥3፡14፤ 20፥2፤ ዘዳ5፥6፤ 6፥12፤ 8፥14፤ 13፥5፤ ኢያ24፥17፤ መሳ6፥8 ይመ):: እግዚአብሔር ከዚያ በፊት እስራኤላውያንን ከባርነት ነጻ ስላወጣቸው፣ (ዘዳ15፥15) እነርሱም እንዲሁ ባሮቻቸውን ነጻ መልቀቅ ነበረባቸው::

34፥14 *በየሰባት ዓመቱ ነጻ ትለቃላችሁ፤* በዘዳ15፥12 ላይ የተጻፈውን ሐሳብ በከፊል ይዞአል::

34፥15-16 *ንስሓ በመግባት ... ተመልሳችሁ፤* ሁለቱንም ሐረግ የሚገልጸው የዕብራይስጥ ቃል አንድ ዐይነት ሲሆን፣ በውስጡ ምፀታዊ የቃላት ጨወታ ይዟል (የቍ18 ማብ ይመ)::

34፥16 *ስሜን አረከሳችሁ፤* የእግዚአብሔርን ኪዳን በማፍረስ ነው:: ሴዴቅያስ ቃሉ የማይታመን ሰው ነበር (ሕዝ17፥15፡18 ይመ):: *ወደ ፈለጉበት እንዲሄዱ፤* ዘዳ21፥14 ይመ::

34፥17 *በሰይፍ፣ በቸነፈርና በራብ፤* የ14፥12 ማብ ይመ:: *ለምድር መንግሥታት ሁሉ መሠቀቂያ፤* 15፥4 እና ማብ ይመ::

34፥18 *ሁለት ቦታ ከፍለው፤* የዘፍ15፥17 ማብ ይመ::

34፥20 *ለሰማይ ወፎችና ለምድር ... መብል፤* 7፥33 እና ማብ ይመ::

34፥21-22፤ ግብፃውያን፣ እስራኤላውያንን ለመርዳት በመምጣታቸው፣ በ588ዓ.ቅ.ክ ላይ ባቢሎናውያን የኢየሩሳሌምን ከበባ ለጊዜው ተወት አደረጉት (የቍ11 ማብ ይመ)::

34፥21 *እናንተን ... ለተመለሱ፤* በ21፥2 ላይ የተገለጸውን ተስፋ ይመ::

34፥22 *እንደ ገና እመልሳቸዋለሁ፤* 37፥8 ይመ::

35፥1-19፤ የቀድሞ አባታቸውን ትዕዛዝ የፈጸሙት የሬካባውያን ቤተሰብ፣ ለእግዚአብሔር ላልታዘዘው ለይሁዳ ሕዝብ (ቍ16) ምሳሌና የመነቀፊያ ምክንያት ናቸው:: በቍ11 ላይ የባቢሎንና የሶርያ ሰራዊት መጠቀሱ ይህ ምዕራፍ የተጻፈው ከንጉሥ ኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት ስምንተኛ ዓመት በፊት እንዳልሆነ ያመለክታል:: የኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት የጀመረው በ609ዓ.ቅ.ክ ላይ ሲሆን፣ በነገሠ ከሦስት ወይም ከአራት ዓመት በኋላ በናቡከደነፆር ላይ ዐመፀ፤ ይህ ዐመፅ ባቢሎናውያንን፣ ሶርያውያንንና ሌሎችንም ግዛቱን እንዲወሩ ስለ አነሣሣቸው፣ አድራጎቱ ማስተዋል የጐደለው ነበር (2ነገ24፥1-2 ይመ፤ በ12፥7-10 ላይ የተጠቀሰው ሐሳብ ወረራውን ያንጸባርቃል):: በ605 ዓ.ቅ.ክ ላይ ዋና ከተማው ኢየሩሳሌም ተከበበች (ዳን1፥1 እና ማብ ይመ)::

35፥1 *በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት፤* ም35-36 (36፥1 ይመ) ከ609-598 ዓ.ቅ.ክ የነበረውን ያስታውሳል::

35፥2 *ሬካባውያን፤* ከቄናውያን ጋር ዝምድና ያላቸው (1ዜና2፥55) ዘላን ጐሣዎች ናቸው፤ ከእነዚህም ጥቂቶቹ በእስራኤል መካከል ወይም አቅራቢያ ከመኖራቸውም በላይ (መሳ1፥16፤ 4፥11፤1ሳሙ27፥10 ይመ)፤ ከእነርሱ ጋር መልካም ግንኙነት ነበራቸው (1ሳሙ 15፥6፤ 30፥26፡29ይመ):: *ወደ እግዚአብሔር ቤት ... ወደ አንዱም ክፍል፤* ለዕቃ ማስቀመጫ ወይም ለመኖሪያ ያገለግል የነበረ ክፍል ነው (1ነገ6፥5፤ 1ዜና28፥12፤ 2ዜና31፥11፤ ነህ 13፥4-5 ይመ)::

[3]ስለዚህ የካባስን ልጅ የኤርምያስን ልጅ ያእዛንያን፣ ወንድሞቹንና ወንዶች ልጆቹን ሁሉ፣ የሬካባውያንን ወገን በአጠቃላይ ሄጄ ጠራኋቸው፤ [4]ወደ *እግዚአብሔር* ቤት አመጣኋቸው፤ ወደ ሐናን ልጆች ክፍልም አስገባኋቸው፤ የሐናን አባት ጌዴልያም *የእግዚአብሔር* ሰው ነበረ:: ክፍሉም በመኳንንቱ ክፍል አጠገብ፣ ከመዕሤያ ክፍል በላይ ነበር፤ መዕሤያም የበር ጠባቂው የሰሎም ልጅ ነበረ፤ [5]በሬካባውያንም ሰዎች ፊት በወይን ጠጅ የተሞሉ ማድጋዎችን አቀረብሁ፤ ዋንጫዎችንም ሰጥቻቸው፣ "ብሉ፤ የወይን ጠጅ ጠጡ" አልኋቸው::

[6]እነርሱ ግን እንዲህ አሉ፤ "የወይን ጠጅ አንጠጣም፤ አባታችን የሬካብ ልጅ ኢዮናዳብ እንዲህ ብሎ አዝዞናል፤ 'እናንተና ዘራችሁ ከቶ የወይን ጠጅ አትጠጡ፤ [7]ቤት አትሥሩ፤ ዘር አትዝሩ፤ ወይን አትትከሉ፤ ሁልጊዜ በድንኳን ኑሩ እንጂ ከእነዚህ ነገሮች አንዱም አይኑራችሁ፤ ይህም ሲሆን እንደ መጻተኛ በሆናችሁበት ምድር ረዥም ዘመን ትኖራላችሁ::' [8]እኛም አባታችን የሬካብ ልጅ ኢዮናዳብ ያዘዘንን ሁሉ ፈጽመናል፤ እኛና ሚስቶቻችን፣ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችንም የወይን ጠጅ ጠጥተን አናውቅም፤ [9]የምንቀመጥበትም ቤት አልሠራንም፤ የወይን ቦታ፣ የዕርሻ ስፍራ ወይም የእህል ዘር የለንም:: [10]በድንኳን ኖረናል፤ አባታችን ኢዮናዳብ ያዘዘንንም ሁሉ ጠብቀናል:: [11]ነገር ግን የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደናፆር ይህችን ምድር በወረረ ጊዜ፣ 'ኑ፤ ከባቢሎን[*] ሰራዊትና ከሶርያ ሰራዊት ሸሽተን ወደ ኢየሩሳሌም እንሂድ' ተባባልን፤ ስለዚህም በኢየሩሳሌም ተቀመጥን::" [12]*የእግዚአብሔር* ቃል ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [13]"የእስራኤል ስምባክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ሂድ፤ ለይሁዳ ሰዎችና ለኢየሩሳሌም ሕዝብ እንዲህ ብለህ ተናገር፤ 'ቃሌን ትጠብቁ ዘንድ ከዚህ አትማሩምን?' ይላል *እግዚአብሔር*፤ [14]'የሬካብ ልጅ ኢዮናዳብ ልጆቹ የወይን ጠጅ እንዳይጠጡ አዘዛቸው፤ ይህም ትእዛዝ ተጠብቆአል፤ የአባታቸውን ትእዛዝ ስለ ጠበቁ እስከ ዛሬ ድረስ የወይን ጠጅ አይጠጡም፤ እናንተ ግን እኔ ደጋግሜ ብናገራችሁም፤ አልታዘዛችሁኝም:: [15]አገልጋዮቼን ነቢያትን ሁሉ ደጋግሜ ወደ እናንተ ላክሁ፤ እነርሱም፣ "እያንዳንዳችሁ ከክፉ መንገዳችሁ ተመለሱ፤ ምግባራችሁን አስተካክሉ፤ ለእናንተና ለአባቶቻችሁ በሰጠኋቸው ምድር ትኖሩ ዘንድ ሌሎቹን አማልክት ለማገልገል አትከተሉ" አልኋችሁ:: እናንተ ግን ጆሮአችሁን ወደ እኔ አላዘነበላችሁም፤ አልሰማችሁኝምም:: [16]የሬካብ ልጅ የኢዮናዳብ ዘሮች አባታቸው የሰጣቸውን ትእዛዝ ጠብቀዋል፤ ይህ ሕዝብ ግን አልታዘዘኝም::'

[17]"ስለዚህ የእስራኤል ስምባክ፤ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'እነሆ፤ በይሁዳና በኢየሩሳሌም በሚኖሩት ሁሉ ላይ አደርሳለሁ ያልሁትን ጥፋት ሁሉ አመጣባቸዋለሁ፤ በተናገርኋቸው ጊዜ፣ አልሰሙኝምና በጠራኋቸውም ጊዜ አልመለሱልኝም::' "

[18]ኤርምያስም ሬካባውያንን እንዲህ አላቸው፤ "የእስራኤል ስምባክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'የአባታችሁን የኢዮናዳብን ትእዛዝ ስለ ጠበቃችሁ፤ መመሪያውን ስለ ተከተላችሁ፤ ያዘዛችሁንም ሁሉ ስለ ፈጸማችሁ' [19]የእስራኤል ስምባክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ከሬካብ ልጅ ከኢዮናዳብ ወገን የሚያገለግለኝ ሰው ለዘላለም አይታጣም::' "

[*]11 ወይም *ከለዳውያን*

35፥4 ዘጸ33፥1፤ 2ነገ12፥9፤23፥4፤ 1ዜና9፥19
35፥6 ዘሌ10፥9፤ ዘኍ6፥2-4፤2ነገ 10፥15፤ሉቃ1፥15
35፥7 ዘፀ20፥12፤ ኤፌ6፥2-3፤ዕብ11፥9
35፥8 ምሳ1፥8፤ቆላ 3፥20
35፥9 1ጢሞ6፥6
35፥11 ኢሱ10፥20፤ 2ነገ24፥1፤ኤር8፥14
35፥13 ኤር6፥10፤ 11፥6፤23፥33
35፥14 ቍ6-10፡16 ፤ኢሳ30፥9፤ኤር7፥13
35፥15 ዘፀ20፥3፤ ዘዳ4፥40፤2ነገ17፥13፤ ኢሳ1፥16-17፤59፥20፤ ኤር4፥1፤6፥10፤7፥25፡ 26፤18፥11፤25፥5፤ 26፥3፤ 44፥4-5፤ሕዝ 14፥6፤18፥30
35፥16 ዘሌ20፥9፤ ሚል1፥6
35፥17 ኢሱ23፥15፤ 1ነገ13፥34፤ምሳ1፥24 ፤ኤር7፥13፤21፥4-7፤ ሮሜ10፥21
35፥18 ዘፍ31፥35
35፥19 ኢሳ48፥19፤ ኤር15፥19፤33፥17

35፥3 *ያእዛንያ*፣ ትርጉሙ፣ "እግዚአብሔር ይሰማል" ማለት ነው፤ በኤርምያስ ዘመን የተለመደ ስም ነበር (40፥8፤ ሕዝ 8፥11፤ 11፥1 ይመ)፤ ይህ ስም በማኅተም ላይ ከመቀረጹም በላይ በለኪሶ በድንጋይ ላይ ተጽፈው ከተገኙት ጽሑፎች መካከልም በአንዱ ላይ ተገኝቶአል (የ34፥7 ማብ ይመ):: *ኤርምያስ*፣ ይህ ሰው ነቢዩ ኤርምያስ አይደለም::

35፥4 *ልጆች*፤ ደቀ መዛሙርት ከመሆን አቅጣጫ የተባለ ሊሆን ይችላል (አሞ7፥14 እና ማብ ይመ):: *የእግዚአብሔር ሰው*፣ 'ነቢይ' ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ሲሆን (1ነገ12፥22 እንዲሁም የ1ሳሙ9፥9 ማብ ይመ)፣ ከጠራው ጋር ያለውን ግንኙነትና ቅርበት ያመለክታል:: *መዕሤያም*፤ በ21፥1፤ 29፥25፤ 37፥3 ላይ በዚህ ስም የተጠራው ሰው ሊሆን ይችላል:: *የበር ጠባቂው*፣ የመቅደሱን መግቢያ በር ይጠብቁ የነበሩትን ዘበኞች (2ነገ12፥9 ይመ) ከሚቈጣጠሩት ከሦስቱ ሰዎች አንዱ (52፥24 ይመ) ነው::

35፥5 *ማድጋዎችን*፤ ብዙ ትናንሽ ዋንጫዎችን ሊሞሉ የሚችል ትልልቅ ዕቃዎች ናቸው::

35፥6 *የወይን ጠጅ አንጠጣም*፤ ሬካባውያን ምን ጊዜም የማያፈርሱት ቃል ኪዳን ነው:: ናዝራውያን ለተወሰነ ጊዜ ሊፈጽሙት ከሚገባ ቃል ኪዳን ጋር ያነጻጽሩ (ዘኍ6፥2-3፡20፤ መሳ 13፥4-7 ይመ):: የሬካብ ልጅ መልክያ፣ «የወይን ተክል እርሻ ቤት» የሚል ትርጉም ያለው የቤትሐካሪም ግዛት አለቃ ስለ ነበር (ነሀ3፥14)፣ የሬካባውያንን ቃል ኪዳን የማያከብር ኋላ ላይ የመጣ ሊሆን ይችላል:: *ኢዮናዳብ*፣ ኤርምያስ ከነበረበት ሁለት መቶ አምሳ ዓመት ያህል በፊት የበኣልን አምልኮ ከሰሜኑ መንግሥት ለማጥፋት ንጉሥ ኢዩን ለተወሰነ ጊዜ የረዳ ሰው ነው::

35፥7 *ሁልጊዜ በድንኳን ኑሩ*፤ የአስቸኳይ ጊዜ ሁኔታ ካልተፈጠረ በስተቀር የሚኖሩት እንደዚህ ነው (ቍ11 ይመ):: ... *ምድር ረዥም ዘመን ትኖራላችሁ*፤ አንድ ሰው የወላጆቹን ትእዛዝ ማክበር እንደሚገባው የሚያመለክተውን የዘፀ20፥12 ሐሳብ የሚያንፀባርቅ ነው::

35፥8 ... *ኢዮናዳብ ያዘዘንን ሁሉ ፈጽመናል*፤ ይሁዳ በእግዚአብሔር ፊት ካሳየው አለመታዘዝ ጋር ያነጻጽሩ (ቍ16 ይመ)::

35፥11፤ የቍ1-19 ማብ ይመ::

35፥13 *አትማሩምን?* ይህን ሐሳብ የሚገልጸው የዕብራይስጥ ቃል በ2፥3 እና በ7፥28 ላይ "ተግሣጽን አልተቀበሉም" ተብሎ ተተርጒሞአል (5፥3፤ 17፥23 እና ማብ ይመ)::

35፥14-15 *ደጋግሜ*፤ የ7፥13 ማብ ይመ::

35፥17፤ 11፥11 ይመ::

35፥19 *የሚያገለግለኝ ሰው ለዘላለም አይታጣም*፣ 33፥18 ይመ:: ከባቢሎን ምርኮ መልስ በተከናወነው የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ግንባታ ውስጥ ሬካባውያን ሊወጡት የሚገባቸው የተለየ ኀላፊነት ዘግየት ብሎ የተሰጣቸው መሆኑ በአይሁድ ሚሽና ላይ ተገኝቷል::

36፥1-38፥28፤ እነዚህ ሦስት ምዕራፎች የኤርምያስን መከራና ስደት በተመለከተ የያዙት ፍሬ ሐሳብ ተመሳሳይ ስለ ሆነ ተቀራራቢ ናቸው::

36፥1-32፤ በዚህ ክፍል ንጉሥ ኢዮአቄም ኤርምያስ

ኢዮአቄም የኤርምያስን ብራና አቃጠለ

36 የይሁዳ ንጉሥ የኢዮስያስ ልጅ የነበረው ኢዮአቄም በነገሠ በአራተኛው ዓመት እንዲህ የሚል ቃል ከእግዚአብሔር ዘንድ ወደ ኤርምያስ መጣ፤ [2]“የብራና ጥቅልል ውሰድ፤ ለአንተም መናገር ከጀመርሁበት ከኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት አንሥቶ እስካሁን ድረስ ስለ እስራኤል፣ ስለ ይሁዳና ስለ ሌሎች ሕዝቦች ሁሉ የነገርሁህን ቃል ሁሉ ጻፍበት፤ [3]ምናልባትም የይሁዳ ሕዝብ ላመጣባቸው ያሰብሁትን ጥፋት ሁሉ ሲሰሙ፣ እያንዳንዳቸው ከክፉ መንገዳቸው ይመለሱ ይሆናል፤ እኔም ክፋታቸውንና ኀጢአታቸውን ይቅር እላለሁ።”

[4]ኤርምያስም የኔርያን ልጅ ባሮክን ጠራው፤ ባሮክም እግዚአብሔር የተናገረውን ቃል ሁሉ ከኤርምያስ አፍ ተቀብሎ በብራናው ላይ ጻፈ። [5]ኤርምያስም ባሮክን እንዲህ አለው፤ “እኔ ተከልክያለሁና ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ መግባት አልችልም፤ [6]ስለዚህ ወደ እግዚአብሔር ቤት ሄደህ፣ በቃል እየነገርሁህ በብራናው ላይ የጻፍኸውን የእግዚአብሔርን ቃል በጾም ቀን ለተሰበሰበው ሕዝብ አንብብ፤ ከየከተሞቻቸው ለመጡት ለይሁዳ ሕዝብ ሁሉ አንብብ። [7]እግዚአብሔር በዚህ ሕዝብ ላይ የተናገረው ቍጣና መቅሠፍት ታላቅ ስለ ሆነ፣ ምናልባት ልመናቸውን በእግዚአብሔር ፊት በማቅረብ እያንዳንዳቸው ከክፉ መንገዳቸው ይመለሱ ይሆናል።”

[8]የኔርያ ልጅ ባሮክ ነቢዩ ኤርምያስ የነገረውን ሁሉ አደረገ፤ በእግዚአብሔርም ቤተ መቅደስ የእግዚአብሔርን ቃል ከብራናው አነበበ። [9]የይሁዳ ንጉሥ የኢዮስያስ ልጅ የሆነው ኢዮአቄም በነገሠ በአምስተኛው ዓመት በዘጠነኛው ወር በኢየሩሳሌም የሚኖረው ሕዝብ ሁሉና ከይሁዳ ከተሞች የመጡት ሰዎች በእግዚአብሔር ፊት ጾም ዐወጁ። [10]ባሮክም በብራና ላይ የተጻፈውን የኤርምያስን ቃል በእግዚአብሔር ቤት በላይኛው አደባባይ፣ ‘አዲሱ በር’ በሚባለው በቤተ መቅደሱ መግቢያ ላይ በሚገኘው በጸሓፊው በሳፋን ልጅ በገማርያ ክፍል ውስጥ ሆኖ ለሕዝቡ ሁሉ አነበበው።

[11]የሳፋን ልጅ የገማርያ ልጅ ሚክያስ ከብራናው የተነበበውን የእግዚአብሔርን ቃል ሁሉ በሰማ ጊዜ፣ [12]በቤተ መንግሥቱ ውስጥ ወዳለው ወደ ጸሓፊው ክፍል ወረደ፤ በዚያም መኳንንቱ ሁሉ፦ ጸሓፊው ኤሊሳማ፣ የሸማያ ልጅ ድላያ፣ የዓክቦር ልጅ ኤልናታን፣ የሳፋን ልጅ ገማርያ፣ የሐናንያ ልጅ ሴዴቅያስ እንዲሁም ሌሎች መኳንንት ሁሉ ተቀምጠው ነበር። [13]ባሮክ ለሕዝቡ ከብራናው ሲያነብ ሚክያስ የሰማውን ሁሉ ከነገራቸው በኋላ፣ [14]መኳንንቱ ሁሉ የኩሲን ልጅ የሴሌምያን ልጅ የናታንያን ልጅ ይሁዲን፣ “ለሕዝቡ ያነበብኸውን ብራና ይዘህ እንድትመጣ” ብለው ወደ ባሮክ ላኩ። የኔርያም ልጅ ባሮክ ብራናውን ይዞ ወደ እነርሱ መጣ፤ [15]እነርሱም፣ “እስቲ ተቀምጠህ አንብብልን” አሉት። ባሮክም አነበበላቸው፤ [16]እነርሱም ቃሉን ሁሉ በሰሙ ጊዜ እርስ በርሳቸው በፍርሀት በመተያየት ባሮክን፣ ይህን ሁሉ ቃል ለንጉሡ መንገር ይገባናል።” አሉት፤ [17]ደግሞም፣ “ይህን ሁሉ እንዴት ልትጽፍ እንደ ቻልህ ንገረን፤ ኤርምያስ በቃል እየነገረህ ነውን?” ብለው ባሮክን ጠየቁት።

[18]ባሮክም፣ “አዎን ይህን ሁሉ በቃሉ ነገረኝ፤ እኔም በብራናው ላይ በቀለም ጻፍሁ” ብሎ መለሰላቸው።

[19]መኳንንቱም ባሮክን፣ “እንግዲያውስ አንተና ኤርምያስ ሄዳችሁ ተሸሸጉ፤ የት እንዳላችሁም ማንም አይወቅ” አሉት።

[20]የብራናውን ጥቅልል በጸሓፊው በኤሊሳማ ክፍል ካስቀመጡት በኋላ፣ ንጉሡ

36፥1 2ዜና36፥5
36፥2 ቍ4፤ዘፀ 17፥14፤መዝ40፥7፤ ኤር1፥2፤25፥3፤30፥2፤ ሕዝ2፥7፤ዕን2፥2
36፥3 ቍ7፤2ነገ 17፥13፤ኢሳ6፥9፤ 44፥22፤ኤር18፥8፤ 26፥3፤ሕዝ 2፥3፤ አሞ5፥15፤ማር4፥12፤ ሐሥ3፥19
36፥4 ቍ2፡18፤ኤር 32፥12፤51፥59፤ሕዝ 2፥9፤ዳን7፥1፤ዘካ5፥1
36፥6 ቍ9፤ዘፀ 4፥16፤2ዜና20፥4
36፥7 ኤር26፥3፤ 37፥20፤42፥2፤ዘዳ 31፥17
36፥9 ቍ22፤2ዜና 20፥3
36፥10 ቍ12፡25፤ ዘፍ23፥10፤ኤር26፥24 ፤29፥3፤52፥25
36፥12 2ሳሙ8፥17 ፤ኤር26፥22፤38፥4
36፥14 ቍ4፡21
36፥16 መዝ36፥1
36፥17 ኤር30፥2
36፥18 ቍ4
36፥19 1ነገ17፥3፤ ኤር26፥16

የተናገረውን ትንቢት የያዘውን ጽሑፍ ለማጥፋት የወሰደውን ርምጃ እንመለከታለን።

36፥1 *ኢዮአቄም በነገሠ በአራተኛው ዓመት፤* ዘመኑ በ605 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው ይህ ዘመን በይሁዳ ታሪክ ውስጥ አሥጊ ጊዜ ነበር (የ25፥1፤ 46፥2 ማብ ይመ)።

36፥2 *የብራና ጥቅልል፤* የ30፥2፤ የዘፀ17፥14 ማብ ይመ። *ጻፍበት፤* ኤርምያስ የተናገረው ትንቢት (መልእክት) ለሚመጣው ትውልድ እንዲተላለፍ ነው። *የነገርሁህን ቃል ሁሉ፤* ኤርምያስ የተናገረውን ትንቢት የያዘው የመጀመሪያው ጽሑፍ ሁሉንም ምዕራፎች ወይም ከ1-26፤ 46-51 ያሉትን አብዛኞቹን ምዕራፎች ያካተተ ሊሆን ይችላል። *ለአንተም መናገር ከጀመርሁበት ከኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት፤* የ1፥2 ማብ ይመ።

36፥3 *ምናልባትም ... እኔም፤* ሕዝቡ ንስሓ ቢገባ፣ እግዚአብሔር ይቅር ይለዋል (18፥7-10 እና ማብ እንዲሁም 26፥3 ይመ)።

36፥4 *ባሮክን፤* የ32፥12 ማብ ይመ።

36፥5 *እኔ ተከልክያለሁና፤* እንዲህ ሊሆን የቻለው በቤተ መቅደስ ለሕዝቡ በተላለፈውና ተቀባይነት ባላነበረው ትንቢቱ (7፥2-15፤ 26፥2-6 ይመ)፣ ወይም በ19፥1-20፥6 ላይ በተጻፉት ነገሮች ምክንያት ሊሆን ይችላል።

36፥6 *በጾም ቀን፤* በአገር ላይ ከመጣ ድንገተኛ ነገር የተነሣ (ከኢዮ3፥15 ጋር ያነጻጽሩ) በተለይም 605 ዓ.ቅ.ክ ባቢሎን ያደረገችውን ወረራ አስመልክቶ የታወጀ የጾም ቀን ሊሆን ይችላል (ዳን1፥1 እንዲሁም ማብ ይመ)።

36፥7፤ ቍ3 እና ማብ ይመ።

36፥8፤ የመጽሐፉ ታሪክ ቅደም ተከተሉን የጠበቀ ቢሆን ኖሮ፣ ም45 መጻፍ የሚገባው ከዚህ ጥቅስ ቀጥሎ ነበር (በመግቢያው ሥር የተነደፈውን አስተዋጽኦ ይመ)።

36፥9 *በአምስተኛው ዓመት በዘጠነኛው ወር፤* 604 ዓ.ቅ.ክ ላይ ሲሆን፣ አየሩም ቀዝቀዝ የሚልበት ጊዜ ነበር (ቍ22 ይመ)።

36፥10፤ ከ2ነገ23፥2 ጋር ያነጻጽሩ። *ክፍል፤* የ35፥2 ማብ ይመ። *ገማርያ፤* በለኪሶ ከተገኙት በድንጋይ ላይ ከተቀረጹት ጽሑፎች በአንዱ ላይ (የ34፥7 ማብ ይመ)፤ ከመቶ ዓመት በኋላ በኤሌፋንቲን ፓፒረስ ላይ ተጽፈው ከተገኙት መካከል ቢያንስ በሁለቱ ላይ የተጻፈ ሲሆን (የ32፥11 ማብ ይመ)፣ በኤርምያስ ዘመን የተለመደ ስም ነበር (29፥3 ይመ)። *ሳፋን፤* በንጉሥ ኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት የመንግሥቱ ዋና ጸሓፊ ነበር (2ነገ22፥3 እንዲሁም የ26፥24፤ 29፥3 ማብ ይመ)። *አዲሱ በር ... መግቢያ* 26፥10 እና ማብ ይመ።

36፥12 *የዓክቦር ልጅ ኤልናታን፤* የ26፥22 ማብ ይመ።

36፥18 *በቀለም፤* በብሉይ ኪዳን ውስጥ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ብቻ ነው (2ቆሮ3፥3፤ 2ዮሐ ቍ12፤ 3ዮሐ ቍ13 ይመ)።

36፥19፤ መኳንንቱም፣ የኤርምያስንና የባሮክን ደኅንነት የመጠበቁ ጕዳይ በጣም አሳስቦአቸው ነበር (ከ26፥20-23 ጋር ያነጻጽሩ)።

36፥20 *ካስቀመጡት ...፤* ጥንቃቄ ለማድረግ ተብሎ

ወዳለበት አደባባይ ሄደው የሆነውን ሁሉ
ነገሩት:: [21]ንጉሡም ብራናውን ያመጣ ዘንድ
ይሁዲን ላከው፤ ይሁዲም ከጸሓፊው ከኤሊ
ሳማ ክፍል ብራናውን አምጥቶ፣ ለንጉሡና
በንጉሡ አጠገብ ቆመው ለነበሩት መኳን
ንት ሁሉ አነበበላቸው:: [22]ዘጠነኛው ወር
እንደ መሆኑ፣ ንጉሡ የክረምትን ወራት
በሚያሳልፍበት ቤት ተቀምጦ ነበር፤ በም
ድጃ የሚነድ እሳትም ፊት ለፊቱ ነበር::
[23]ይሁዲ ከብራናው ሦስት ወይም አራት ዐምድ
ባነበበ ቍጥር ንጉሡ ብራናው ሁሉ እስከ
ሚያልቅ ድረስ በጸሓፊ ቢላዋ እየቈረጠ
እንዲቃጠል ወደ እሳቱ ምድጃ ይጥል
ነበር:: [24]ንጉሡም ሆነ ይህን ሁሉ ቃል
የሰሙት መኳንንት ሁሉ አንዳች አልፈሩም፤
ልብሳቸውንም አልቀደዱም:: [25]ኤልናታን፣
ድላያ፣ ገማርያም ንጉሡ ብራናውን እንዳያ
ቃጥል ቢለምኑትም እንኳ አልሰማቸውም፣
[26]ይልቁንም ጸሓፊውን ባሮክንና ነቢዩን
ኤርምያስን ይዘው ያስሩ ዘንድ የንጉሡን
ልጅ ይረምሕኤልን፣ የዓዝርኤልን ልጅ
ሠራያንና የአብድኤልን ልጅ ሰሌምያን
አዘዘ፤ *እግዚአብሔር* ግን ሰውሮአቸው
ነበር::

[27]ንጉሡ፣ ባሮክ ከኤርምያስ አፍ ተቀ
ብሎ የጻፈው ቃል ያለበትን ብራና ካቃጠለ
በኋላ፤ *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ ኤርምያስ
እንዲህ ሲል መጣ፤ [28]"ሌላ ብራና ወስደህ፣
የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአቄም ባቃጠለው
በመጀመሪያው ብራና ላይ የነበረውን ቃል
ሁሉ ጻፍበት፤ [29]ለይሁዳ ንጉሥ ለኢዮአቄም
እንዲህ ብለህ ንገረው፤ '*እግዚአብሔር*
እንዲህ ይላል፤ "የባቢሎን ንጉሥ በእርግጥ
ይመጣል፤ ይህቺን ምድር፣ በእርሷም ላይ
የሚኖሩትን ሰዎችንና እንስሳትን ያጠፋል

36፥21 ቍ14፡2ነገ 22፥10
36፥22 አሞ3፥15
36፥23 ቍ2፤1ነገ 22፥8
36፥24 ዘፍ37፥29፤ ዘኍ14፥6፤መዝ36፥1
36፥25 ቍ10:12
36፥26 1ነገ17፥3፤ መዝ11፥1፤ኤር1፥8፤ 15፥21፤ማቴ23፥34
36፥27 ቍ 4
36፥28 ቍ 2
36፥29 ኢሳ30፥10፤ ኤር33፥12
36፥30 2ነገ24፥6፤ ኢሳ14፥19፤ኤር8፥2፤ ኤር52፥2
36፥31 ዘዐ20፥5፤ ምሳ29፥1፤1፥24
36፥32 ቍ4:23፤ ዘዐ34፥1፤ኤር30፥2
37፥1 1ሳሙ11፥1 ፤2ነገ24፥8:12:17፤ ኤር22፥24፤ሕዝ 17፥13
37፥2 2ነገ24፥19
37፥3 ቍ17፤ዘዐ 8፥28፤ዘኍ21፥7፤ 1ሳሙ12፥19፤1ነገ 13፥6፤2ነገ19፥4፤ 25፥18፤ኤር29፥25፤ 38፥1:14፤42፥2፤ 52፥24
37፥4 ቍ15፤ኤር 32፥2
37፥5 ዘፍ 15፥18፤ ኢሳ30፥5፤31፥1፤ ኤር34፥11:21፤ሕዝ 17፥15

በማለት የጻፍህበት ለምንድን ነው?" ብለህ
ብራናውን አቃጥለሃል:: [30]ስለዚህ *እግዚ
አብሔር* ስለ ይሁዳ ንጉሥ ስለ ኢዮአቄም
እንዲህ ይላል፤ በዳዊት ዙፋን ላይ የሚቀ
መጥ ከዘሩ አይገኝም፤ ሬሳውም ወደ ውጭ
ተጥሎ ለቀን ሐሩርና ለሌት ቍር
ይጋለጣል:: [31]እርሱንና ልጆቹን መኳንንቱ
ንም ስለ ክፋታቸው እቀጣለሁ፤ አልሰ
ሙትምና አመጣባቸዋለሁ ያልሁትን ጥፋት
ሁሉ በእነርሱና በኢየሩሳሌም በሚኖሩት፣
በይሁዳም ሕዝብ ላይ አመጣለሁ::' "

[32]ኤርምያስም ሌላ ብራና ወስዶ ለኔርያ
ልጅ ለጸሓፊው ለባሮክ ሰጠው፤ ባሮክም
የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአቄም በእሳት ባቃጠ
ለው ብራና ላይ የነበረውን ቃል ሁሉ
ከኤርምያስ አፍ ተቀብሎ ጻፈበት፤ ብዙ
ተመሳሳይ ቃልም ተጨመረበት::

የኤርምያስ መታሰር

37 የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር የኢ
ዮስያስን ልጅ ሴዴቅያስን በይሁዳ
ላይ አነገሠው፤ እርሱም በኢዮአቄም ልጅ
በኢኮንያን[1] ፈንታ ነገሠ:: [2]ነገር ግን እርሱም
ሆነ መኳንንቱ የምድሪቱም ሕዝብ በነቢዩ
በኤርምያስ አማካይነት የተነገረውን *የእግዚ
አብሔርን* ቃል አልሰሙም::

[3]ንጉሡ ሴዴቅያስም፣ "ወደ ስምላካችን
ወደ *እግዚአብሔር* ስለ እኛ ጸልይ" በማ
ለት የሰሌምያን ልጅ ዮካልንና ካህኑን
የመዕሤያን ልጅ ሶፎንያስን ወደ ነቢዩ ወደ
ኤርምያስ ላከ::

[4]ኤርምያስ ገና እስር ቤት ስላልገባ፣ በሕ
ዝቡ መካከል እንደ ልቡ ይወጣና ይገባ
ነበር:: [5]የፈርዖንም ሰራዊት ከግብፅ ወጥቶ
ነበርና ኢየሩሳሌምን ከበው የነበሩት ባቢ

[1] የዕብራይስጡ *ኢኮንያን የኢዮአቄም* አቻ ስም ነው::

ነው::

36፥22 ***ዘጠነኛው ወር፤*** የቍ9 ማብ ይመ:: ***የክረምትን ወራት በሚያሳልፍበት ቤት፤*** ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "የክረምት ቤት" ማለት ነው (በአሞ3፥15 ላይ እንደ ተጠቀሰው) እዚህ ላይ ግን በንጉሡ ቤተ መንግሥት ውስጥ የሚገኝ አንድ ሰፊ ክፍል ሊሆን ይችላል:: ***በምድጃ የሚነድ እሳትም፤*** ክፍሉን ለማሞቅ በክፍሉ ውስጥ መካከለኛ ቦታ ላይ የተቀመጠ የከሰል እሳት ይነድበት የነበረ ማንደጃ ነው::

36፥23፤ ንጉሥ ኢዮስያስ የእግዚአብሔርን ቃል ለማወቅና ለመታዘዝ የነበረውን ምኞት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (2ነገ22፥11-23:3፤ 23፥21-24 ይመ):: ***ዐምድ፤*** የዐምዶቹ ቅርጽ አራት ማዕዘን ስለ ነበር፣ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "በሮች" ተብለው ይጠሩ ነበር:: ***እየቈረጠ፤*** በቀጥታ ሲተረጐም "እየቀደደ" ማለት ነው:: ንጉሡ የራሱን ልብስ በመቅደድ ፋንታ (የቍ24 ማብ ይመ) የነቢዩን ጥቅልል ብራና ቀደደ::

36፥24 ***መኳንንት ሁሉ አንዳች አልፈሩም፤*** ቍ31 ይመ:: አለቆቹ የሰጡትን መልስ (ቍ12፤ቍ16:25 ይመ) ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ:: ***ልብሳቸውንም አልቀደዱም፤*** የኢዮአቄም አባት ኢዮስያስ የሰጠውን መልስ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (2ነገ22፥11 ይመ፤ ከ1ነገ21፥27 ጋር ያነጻጽሩ)::

36፥26 ***የንጉሡን ልጅ፤*** "የንጉሥ ቤተ ሰብ" ማለት ነው (38፥6፤ 1ነገ22፥26፤ ሶፎ1፥8):: ኢዮአቄም ዕድሜው ሰላሳ ዓመት ብቻ የነበረ በመሆኑ (2ነገ23፥36)፣ ቃል በቃል በመተርጐም የሐረጉን ሐሳብ መረዳት አስቸጋሪ ሊሆን ይችላል::

36፥30 ***ኢዮአቄም ... ዙፋን ላይ የሚቀመጥ ከዘሩ አይገኝም፤*** የኢዮአቄም ልጅ ዮአኪን (2ነገ24፥2) ሦስት ወር ብቻ ገዛ (2ነገ24፥8)፤ ከዚያም በግዞት ወደ ባቢሎን ተወሰደ (2ነገ 24፥15 ይመ)፤ ቈይቶም በዚያ ሞተ (52፥33-34):: ***ሬሳውም ወደ ውጭ ተጥሎ፤*** የነቢዩን ጥቅልል ብራና እሳት ውስጥ ጥሎ (ቍ23) በማቃጠሉ (22፥18-19 እና ማብ ይመ) የደረሰበት ቅጣት ነው::

36፥31፤ 11፥11፤ 19፥15፤ 35፥17 ይመ:: ***መኳንንቱም፤*** የቍ24 ማብ ይመ::

36፥32 ***ሌላ ብራና፤*** ከዘፀ34፥1 ጋር ያነጻጽሩ::

37፥1-38፥28፤ በሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት የመጨረሻዎቹ ሁለቱ ዓመታት (588-586 ዓ.ቅ.ክ) ኤርምያስ በባለሥልጣኖች የታሰረባቸው ዓመታት ናቸው (20፥2 እና ማብ ይመ)::

37፥1፤ 2ነገ24፥15:17-18 ይመ:: ***ሴዴቅያስ፤*** ትርጕሙ "እግዚአብሔር ጽድቄ ነው" ማለት ነው፤ በመግቢያው ላይ የተጻፈውን የታሪክ ዳራ ይመ:: ***በኢኮንያን ፈንታ ነገሠ፤*** ይህ የሆነው በ597 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው:: ኢዮአቄምን በተመለከተ በ36፥30 ላይ የተነገረው ትንቢት በዚህ ይፈጸማል::

37፥3 ***ሴዴቅያስም ... ኤርምያስ ላከ፤*** 21፥1 ይመ:: ***የሰሌምያን ልጅ ዮካልን፤*** ከጊዜ በኋላ ለኤርምያስ ጠላቱ ሆነ (38፥1:4 ይመ):: ***የመዕሤያን ልጅ፤ ሶፎንያስን፤*** 21፥1 እና ማብ ይመ:: ***ስለ እኛ ጸልይ፤*** 21፥2 እና ማብ ይመ፤ ምናልባት የጸሎቱ ዋና ዐላማ፣ በ588 ዓ.ቅ.ክ ላይ ባቢሎናውያን የወሰዱትን ለቆ የመውጣት ርምጃ (የ34፥21-22 ማብ ይመ) የዘለቄታ እንዲያደርገው እግዚአብሔርን መለመን ይሆናል::

37፥5 ***የፈርዖንም ሰራዊት፤*** የሖፍራ ሰራዊት (44፥30 ይመ)፣ በግሪክ ባለታሪኮች "አፕራይስ" ተብሎ ይጠራል:: ***ከግብፅ ወጥቶ፤*** ምናልባት ሴዴቅያስ በጠየቀው መሠረት እርሱን

ሎናውያን[ሠ] ይህን ሲሰሙ ኢየሩሳሌምን ለቀው ሄዱ::

[6]*የእግዚአብሔርም* ቃል ወደ ነቢዩ ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [7]"የእስራኤል ስምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ትጠይቀኝ ዘንድ ወደ እኔ የላካችሁን የይሁዳን ንጉሥ እንዲህ በሉት፤ 'ሊረዳችሁ የወጣው የፈርዖን ሰራዊት ወደ ገዛ አገሩ ወደ ግብፅ ይመለሳል፤ [8]ባቢሎናውያንም ተመልሰው ይህችን ከተማ ይወጓታል፤ ይዘውም ያቃጥሏታል::'

[9]"*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ባቢሎናውያን በእርግጥ ትተውን ይሄዳሉ' ብላችሁ አታስቡ፤ አይሄዱምና ራሳችሁን አታታሉ:: [10]የሚዋጋችሁን የባቢሎናውያንን[ረ] ሰራዊት ሁሉ አሸንፋችሁ፣ ቍስለኞች ብቻ በድንኳኖቻቸው ውስጥ ቢቀሩ እንኳ፤ እነዚህ ሰዎች መጥተው ይህችን ከተማ ያቃጥሏታል::"

[11]የባቢሎን ሰራዊት ከፈርዖን ጭፍራ የተነሣ ከኢየሩሳሌም ከወጣ በኋላ፣ [12]ኤርምያስ በሕዝቡ መካከል የርስቱን ድርሻ ለመካፈል፣ ከኢየሩሳሌም ወደ ብንያም አገር ሊሄድ ተነሣ፤ [13]ነገር ግን ወደ ብንያም በር ሲደርስ፣ የዘበኞች አለቃ የነበረው የሐናንያ ልጅ የሴሌምያ ልጅ የሪያ የተባለው፣ "ከድተህ ወደ ባቢሎናውያን ልትሄድ ነው!" በማለት ያዘው::

[14]ኤርምያስም፣ "ሐሰት ነው! ከድቼ ወደ ባቢሎናውያን መሄዴ አይደለም" አለ፤ የሪያ ግን አልሰማውም፤ እንዲያውም ኤርምያስን አስሮ ወደ መኳንንቱ አመጣው:: [15]መኳንንቱም እጅግ ተቈጥተው ኤርምያስን ደበደቡት፤ የግዞት ቤትም አድርገውት በነበረው፤ በጸሓፊው በዮናታን ቤት አሰሩት::

[16]ኤርምያስም በምድር ቤት በሚገኝ ክፍል ውስጥ እንዲቀመጥ ተደረገ፤ በዚያም ረጅም ጊዜ ቈየ:: [17]ከዚያም በኋላ ንጉሡ ሴዴቅያስ ላከበትና ወደ ቤተ መንግሥት አስመጣው፤ ለብቻውም ወስዶ፣ "*ከእግዚአብሔር* የመጣ ቃል አለህ?" በማለት ጠየቀው::

ኤርምያስም፣ "አዎን አለ፤ ለባቢሎን ንጉሥ ዐልፈህ ትሰጣለህ" አለው::

[18]ኤርምያስም ንጉሡ ሴዴቅያስን እንዲህ አለው፤ "ያሰራችሁኝ በአንተና በመኳንንትህ ወይም በዚህ ሕዝብ ላይ ምን ወንጀል ፈጽሜ ነው? [19]ለመሆኑ፣ 'የባቢሎን ንጉሥ እናንተንም ይህችንም ምድር አይወጋም' ብለው ትንቢት ይናገሩ የነበሩት ነቢያታችሁ ወዴት ናቸው? [20]አሁንም ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤ እባክህ አድምጠኝ፤ ልመናዬን በፊትህ ላቅርብ፤ በዚያ እንዳልሞት ወደ ጸሓፊው ወደ ዮናታን ቤት አትመልሰኝ::"

[21]ንጉሡም ሴዴቅያስ፣ ኤርምያስ በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ እንዲቀመጥና በከተማዪቱ ያለው እንጀራ እስኪያልቅ ድረስ ከእንጀራ ጋጋሪዎች ሰፈር በየቀኑ አንድ አንድ እንጀራ እንዲሰጠው አዘዘ፤ ስለዚህ ኤርምያስ በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ ተቀመጠ::

ኤርምያስ በውሃ ጒድጓድ ውስጥ ተጣለ

38 ኤርምያስ ለሕዝቡ የተናገረውን ቃል የማታን ልጅ ሰፋጥያስ፣ የጳስኮር ልጅ ጎዶልያስ፣ የሰሌምያ ልጅ ዮካል[ሰ] እንዲሁም የመልክያ ልጅ ጳስኮር ሰሙ፤ ቃሉም እንዲህ የሚል ነበር:- [2]"*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'በዚህች ከተማ የሚቀር ሁሉ በሰይፍ፣ በራብ ወይም በቸነፈር ይሞታል፤ ይህን ስፍራ ለቆ ወደ ባቢሎናውያን[ሸ] የሚሄድ ሁሉ ይተርፋል፤ ያመልጣል፤ በሕ

[ሠ]5 ወይም *ከለዳውያን፤* ቍ8:9:13እና 14 ይመ::
[ረ]10 ወይም *ከለዳውያን፤* ቍ11 ይመ::
[ሰ]1 የዕብራይስጡ *ዮካል የሁካል* አቻ ስም ነው::
[ሸ]2 ወይም *ከለዳውያን፤* ቍ18:19 እና23 ይመ::

37፥7 ቍ5፤ዘፍ 25፥22፤2ነገ18፥21፤ 22፥18፤ኤር2፥36፤ ሰቆ1፥7፤4፥17
37፥8 ኤር21፥10፤ 38፥3:18፤39፥8
37፥9 ኤር29፥8፤ ማር13፥5
37፥10 ኤር21፥10
37፥11 ቍ 5
37፥12 ኤር32፥9
37፥13 ኤር20፥2፤ 21፥9
37፥14 ኢሳ58፥6፤ ኤር 40፥4
37፥15 ቍ20፤1ነገ 22፥27፤ኤር20፥2፤ 38፥26፤ዕብ11፥36
37፥17 ቍ3፤ዘፍ 25፥22፤ኤር15፥11፤ 21፥7፤38፥16
37፥18 1ሳሙ 26፥18፤ዮሐ10፥32፤ ሐሥ25፥8
37፥19 ኤር14፥13 ፤ሕዝ13፥2
37፥20 ቍ 15
37፥21 ዘሌ26፥26 ፤2ነገ25፥3፤ኢሳ 33፥16፤ኤር32፥2፤ 38፥6:9:13:28፤ 39፥13-14፤ሰቆ1፥11
38፥1 ኤር37፥3፤ 1ቆሮ9፥12
38፥2 ቍ17፤ኤር 21፥9፤34፥17፤ 39፥18፤45፥5

ለመርዳት ይሆናል፤ በለኪሶ የተገኘው፣ በድንጋይ ላይ የተቀረጸው ሦስተኛ ጽሑፍ (34፥7 ማብ ይመ) የይሁዳ ሰራዊት አዛዥ ወደ ግብፅ ያደረገውን ጒብኝት ይጠቅሳል፤ ይሁን እንጂ ሴዴቅያስ በብልኀት ለማሸነፍ ያደረገው፣ እንደዚህ ያለው ሙከራ ሳይሳካ ቀረ (ሕዝ17፥15:17 ይመ):: *ባቢሎናውያን ... ለቀው ሄዱ፤* ከግብፅ ጋር ጦርነት ለመግጠም ነው (34፥21 እና ማብ ይመ)::

37፥7 *የፈርዖን ሰራዊት ... ወደ ግብፅ ይመለሳል፤* ናቡከደነፆር ሖፍራን በቀላሉ ያሸንፈዋል (የሕዝ30፥21 ማብ ይመ)::

37፥10 *ቍስለኞች፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "የተወጉ" "በጠና የቈሰሉ" ማለት ነው:: ባቢሎናውያን ከባድ መሰናከል ቢገጥማቸውም፣ አሁንም ኢየሩሳሌምን ከማጥፋት አይመለሱም::

37፥12 *ብንያም አገር፤* የኤርምያስ የተወለደባት አናቶት የምትገኘው እዚሁ ነው (የ1፥1 ማብ ይመ):: *የርስቱን ድርሻ ለመካፈል፤* 1ሳሙ30፥24 ይመ:: ባቢሎናውያን በወረሩበት ወቅት ለጥቂት ጊዜ እፎይታ ተገኝቶ ስለ ነበረ፣ ኤርምያስ ከሌሎች የቤተ ሰቡ አባላት ጋር ያለውን የርስት ጒዳይ ለማስተካከል ፈለገ::

37፥13 *ብንያም በር፤* 38፥7፤ እንዲሁም የዘካ14፥10 ማብ ይመ:: *ከድተህ ወደ ባቢሎናውያን ልትሄድ ነው፤* ኤርምያስ ለባቢሎናውያን እጅ መስጠት የሚሻል እንደ ሆነ ተናግሮ ስለ ነበርና (21፥9፤ 38፥2) ብዙ አይሁድም ከድተው ወደዚያ ስለ ገቡ (38፥19፤39፥9፤52፥15 ይመ) የሪያ የፈራበት ምክንያት ግልጽ ነው::

37፥15 *ደበደቡት፤* 20፥2 እና ማብ ይመ:: *በዮናታን ቤት፤* ኤርምያስ መለስ ብሎ ስለዚህ እስር ቤት በማሰብ ለሕይወቱ እጅግ አደገኛ ቦታ እንደ ሆነ ይናገራል (ቍ20፤ 38፥26 ይመ)::

37፥16 *በምድር ቤት፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "የውሃ ማጠራቀሚያ ቤት" ማለት ነው (ዘፀ12፥29 ይመ)::

37፥17 *ሴዴቅያስ ... ለብቻውም ... ጠየቀው፤* በሚፈራቸው ባለሥልጣኖች ፊት እንዲነግረው ስላልፈለገ ነው:: 'ለባቢሎን ንጉሥ እጅ ዐልፈህ ትሰጣለህ' አለው (32፥4፤34፥3 ይመ)::

37፥19 *ነቢያታችሁ፤* ሐሰተኞች ነቢያት ማለት ነው (ዘዳ 18፥32 ይመ)::

37፥20 *ልመናዬን በፊትህ ላቅርብ፤* 36፥7 ይመ::

37፥21 *በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ፤* በቍ16 ላይ ከተጠቀሰው ምድር ቤት ይልቅ ሻል ያለ እስር ቤት ነው (የ32፥2 ማብ ይመ):: *ከእንጀራ ጋጋሪዎች ሰፈር፤* የሚገኘው ምናልባት ከእቶኑ ግንብ አጠገብ ይሆናል (የነህ3፥11 ማብ ይመ):: ... *እንጀራ እስኪያልቅ ድረስ፤* 'ዳቦ' የሚለው የዕብራይስጥ ቃል በ52፥6 ላይ 'ምግብ' ተብሎ ተተርጒሟል::

38፥1 *የጳስኮር፤* የ20፥1 ማብ ይመ:: *የሰሌምያ ልጅ ዮካል፤* የ37፥3 ማብ ይመ:: *የመልክያ ልጅ ጳስኮር፤* የ21፥1 ማብ ይመ:: *ኤርምያስ ለሕዝቡ የተናገረውን ቃል፤* በዘብ ጠባቂዎች አደባባይ ቢታሰርም (37፥21 ይመ)፣ ጠያቂዎች እንዳይከለከሉበትና ከእነርሱም ጋር እንዲነጋገር ተፈቅዶለት ነበር (32፥8:12 ይመ)::

38፥2፤ በ21፥9 ላይ የተጻፈውን ሐሳብ መልሶ ይጠቅሳል

ይወትም ይኖራል።' [3]*እግዚአብሔርም* እንዲህ ይላል፤ 'ይህች ከተማ በእርግጥ ለባቢሎን ንጉሥ ሰራዊት ዐልፋ ትሰጣለች፤ እርሱም ይይዛታል።' ”

[4]መኳንንቱም ንጉሡን እንዲህ አሉት፤ “ይህ ሰው በሚናገረው ነገር በዚህች ከተማ የቀሩትን ወታደሮችና ሕዝቡንም ሁሉ ተስፋ የሚያስቈርጥ ስለ ሆነ መሞት አለበት፤ ይህ ሰው የሕዝቡን መጥፋት እንጂ መልካም ነገር አይሻም።”

[5]ንጉሡ ሴዴቅያስም፤ “እርሱ በእጃችሁ ነው፤ ንጉሡ እናንተን ተቃውሞ ምንም ማድረግ አይችልም” አለ።

[6]ስለዚህ ኤርምያስን ወስደው፣ በዘበኞች አደባባይ በነበረው በንጉሡ ልጅ በመልክያ የውሃ ማጠራቀሚያ ጕድጓድ ውስጥ ጣሉት፤ በገመድም ኤርምያስን ወደ ጕድጓዱ አወረዱት። ጕድጓዱም ጭቃ እንጂ ውሃ አልነበረበትም፤ ኤርምያስም ወደ ጭቃው ዘልቆ ገባ።

[7]በቤተ መንግሥት ባለ ሥልጣን የነበረው ኢትዮጵያዊ[a] ጃንደረባ[b] አቤሜሌክ፣ ኤርምያስን በውሃ ማጠራቀሚያ ጕድጓድ ውስጥ እንደ ጣሉት ሰማ። ንጉሡም በብንያም በር ተቀምጦ ሳለ፣ [8]አቤሜሌክ ከቤተ መንግሥት ወጥቶ ንጉሡን እንዲህ አለው፤ [9]“ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤ እነዚህ ሰዎች በነቢዩ በኤርምያስ ላይ ባደረጉት ነገር ሁሉ ክፋትን አድርገዋል፤ ከከተማዪቱም እንጀራ በጠፋ ጊዜ በራብ እንዲሞት ጕድጓድ ውስጥ ጥለውታል።”

[10]ንጉሡም ኢትዮጵያዊውን አቤሜሌክን፣ “ሠላሳ ሰዎች ከዚህ ይዘህ ሂድ፤ ነቢዩ ኤርምያስንም ሳይሞት ከጕድጓድ አውጣው” ብሎ አዘዘው።

38፥3 ኤር21፥4፣10
38፥4 1ሳሙ17፥32፤ኤር11፥21፤36፥12
38፥5 1ሳሙ15፥24፤ኤር26፥14
38፥6 ዘፍ37፥24፤ኢሱ2፥15፤ኢዮ30፥19፤ኤር37፥21፤ሰቆ3፥53
38፥7 ኢዮ29፥7፤ኢሳ56፥3-5፤ኤር39፥16፤ሐሥ8፥27
38፥9 ዘፍ37፥20፤ኤር37፥21
38፥11 ኢሱ2፥15
38፥13 ኤር37፥21
38፥14 1ሳሙ3፥17፤ኤር37፥3
38፥16 ቍ4፤ኢሳ42፥5፤57፥16፤ኤር37፥17
38፥17 ኤር 21፥9፤27፥8
38፥18 ቍ3፤ኤር24፥8፤32፥4፤37፥8

[11]አቤሜሌክም ሰዎቹን ይዞ በቤተ መንግሥቱ ግምጃ ቤት ሥር ወዳለው ክፍል ሄደ፤ ያረጀ ጨርቅና ያለቀ ልብስ ከዚያ ወስዶ ወደ ኤርምያስ ወደ ጕድጓዱ ውስጥ በገመድ አወረደለት። [12]ኢትዮጵያዊው አቤሜሌክ ኤርምያስን፣ “ይህን ያረጀ ጨርቅና ያረጀ ልብስ ገመዱ እንዳይከረክርህ በብብትህ ሥር አድርገው” አለው፤ ኤርምያስም እንዲሁ አደረገ፤ [13]እነርሱም በገመዱ ጐትተው ከጕድጓዱ አወጡት። ኤርምያስም በዘበኞች አደባባይ ሰነበተ።

ሴዴቅያስ ኤርምያስን እንደ ገና አነጋገረው

[14]ንጉሡ ሴዴቅያስ ወደ ነቢዩ ወደ ኤርምያስ ልኮ ወደ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ሦስተኛው በር አስመጣውና፤ “አንድ ነገር እጠይቅሃለሁ፤ ምንም አትሸሽገኝ” አለው።

[15]ኤርምያስም ሴዴቅያስን፣ “መልስ ብሰጥህ አትገድለኝምን? ምክር ብሰጥህ አትሰማኝም” አለው።

[16]ንጉሥ ሴዴቅያስ፣ “ለኤርምያስ፣ እስትንፋስ የሰጠ ሕያው *እግዚአብሔርን!* በእርግጥ አልገድልህም፤ ሕይወትህንም ለሚሿት አሳልፌ አልሰጥም” ብሎ በምስጢር ማለለት።

[17]ኤርምያስም ሴዴቅያስን እንዲህ አለው፤ “የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ‘ለባቢሎን ንጉሥ የጦር መኰንኖች እጅህን ብትሰጥ፣ ሕይወትህ ትተርፋለች፤ ይህችም ከተማ አትቃጠልም፤ አንተና ቤተ ሰብህም በሕይወት ትኖራላችሁ። [18]ለባቢሎን ንጉሥ የጦር መኰንኖች እጅህን ባትሰጥ ግን ይህች ከተማ

[a]7 ከላይኛው ዐባይ አካባቢ የሚኖር ሊሆን ይችላል፤
[b]7 ወይም ሹም

(የዚያኑ ማብ ይመ)።

38፥3፤ በ32፥28 ላይ የተጻፈውን ሐሳብ መልሶ ያስተጋባል (34፥2፤ 37፥8 ይመ)።

38፥4 *መኳንንቱም፤* በቍ1 ላይ ስማቸው ተጠቅሶአል። *ተስፋ የሚያስቈርጥ፤* ዕዝ4፥4 ይመ። ቃል በቃል ሲተረጐም “እጅ ማዛል” ማለት ሲሆን፣ በተመሳሳይ ሁኔታ በለኪሶ በተገኘው በስድስተኛው ድንጋይ ላይ የተቀረጸው ጽሑፍም (የ34፥7 ማብ ይመ)፣ “መኳንንቱ የሚናገሯቸው ቃላት ጥሩ አይደሉም፤ እጃችንን የሚያዝሉ ናቸው” የሚል ነው። ኢሳ35፥3 ያነጻጽሩ። *መልካም ነገር አይሻም፤* ይህን ሐረግ የሚገልጸው የዕብራይስጥ ቃል በ29፥7 ላይ “ሰላምንና ብልጽግናን ፈልግ” የሚል ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)። *መጥፋት ... መልካም፤* ይህን የሚገልጸው የዕብራይስጥ ቃል በኢሳ45፥7 ላይ “ብልጽግና ... ጥፋት” ተብሎ ተተርጕሞአል።

38፥5 *ንጉሡ ... ምንም ማድረግ አይችልም፤* ችሎታ ስላጣ ወይም ሥልጣን ስለሌለው ሳይሆን፣ ድፍረት በማጣቱ ነው። የገዛ መኳንንቱን ፈራቸው (ቍ25-26፤ 37፥17 እና ማብ ይመ)።

38፥6 *የውሃ ማጠራቀሚያ ጕድጓድ፤* ከላይ ጠበብ፣ ከታች ደግሞ ሰፋ ብሎ የተሠራ በመሆኑ ቅርጹ እንደ ቃጭል ነው (37፥16 እና ማብ ይመ)። *በንጉሡ ልጅ፤* የ36፥26 ማብ ይመ። *ጕድጓዱም ... ውሃ አልነበረበትም፤* የሴዴቅያስ መኳንንት ኤርምያስን ሊገድሉት ፈለጉ (ቍ4 ይመ) ነገር ግን ሕይወቱ በእነርሱ እጅ እንድትጠፋ አልፈለጉም ነበር (ከዘፍ37፥20-24 ጋር ያነጻጽሩ)።

38፥7 *አቤሜሌክ፤* “የንጉሥ አገልጋይ” ማለት ነው። *ንጉሡም በብንያም በር ተቀምጦ ሳለ፤* 37፥13 ይመ። እንዲሁም የዘካ14፥10 ማብ ይመ። የከተማው በር፣ ሁል ጊዜም ዳኝነት የሚታይበት፣ የከተማው ጕዳይ የሚመከርበትና የሚዘከርበት ስፍራ ነው (የዘፍ19፥1፤ የሩት 4፥1 ማብ ይመ)፣ በዚህ ጊዜ ሴዴቅያስ የተለያዩ ሕግ ነክ ጕዳዮችን በማየት ላይ ሊሆን ይችላል (2ሳሙ15፥2-4 ይመ)፤ ስለዚህም አቤሜሌክን ለመርዳት ሁኔታው አመቺ ነበር።

38፥9 *ከከተማዪቱም እንጀራ በጠፋ ጊዜ፤* 37፥21 እና ማብ ይመ።

38፥10 *ሠላሳ ሰዎች፤* የሰዎች ቍጥር በዛ ማለቱ ምናልባት መኳንንቱና ጓደኞቻቸው የኤርምያስን ሕይወት ለማዳን የሚደረገውን ሙከራ እንዳያሰናክሉ ለመከላከል ነው (ቍ4 ይመ)።

38፥11 ... *ግምጃ ቤት ሥር፤* የልብስ ማስቀመጫ መጋዘን (ቦታ) ሊሆን ይችላል (2ነገ10፥22 ይመ)።

38፥12 *ይህን ያረጀ ጨርቅና ያረጀ ልብስ ገመዱ እንዳይከረክርህ፤* አቤሜሌክ ለኤርምያስ ያሳየው ቸርነት በእግዚአብሔር ላይ መታመኑን ይገልጻል፤ እግዚአብሔርም ደግሞ መልካም አደረገለት (39፥15-18 ይመ)።

38፥13 *በዘበኞች አደባባይ ሰነበተ፤* የ32፥2 ማብ ይመ።

38፥14 *አንድ ነገር ... ምንም፤* ከእግዚአብሔር ዘንድ የሆነ ቃል ማለቱ ነው (37፥17)።

38፥16 *ሕያው እግዚአብሔርን፤* የዘፍ 42፥15 ማብ ይመ። *ሕይወትህንም ለሚሿት፤* የሴዴቅያስን መኳንንት ማለቱ ነው (ቍ4 እና ማብ ይመ)።

38፥17-18፤ ቍ2-3፤ 21፥9-10፤ 32፥3-4፤ 34፥2-5 ይመ። *እጅህን ብትሰጥ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ ከተደበቁበት “መው

ለባቢሎናውያን ዐልፋ ትሰጣለች፤ እነርሱም ያቃጥሏታል፤ አንተም ራስህ ከእጃቸው አታመልጥም::’ ”

[19]ንጉሡም ሴዴቅያስ ኤርምያስን፣ “ወደ ባቢሎን የኰበለሉት አይሁድ እንዲያላግጡብኝ፣ ባቢሎናውያን ለእነርሱ ዐሳልፈው ይሰጡኛል ብዬ እፈራለሁ” አለው::

[20]ኤርምያስም እንዲህ አለው፤ “ዐሳልፈው አይሰጡህም፣ ብቻ የምነግርህን የእግዚአብሔር ቃል ታዘዝ፤ መልካም ይሆንልሃል፤ ሕይወትህም ትተርፋለች:: [21]እጅህን ለመስጠት እንቢ ብትል ግን፣ እግዚአብሔር የገለጠልኝ ነገር ይህ ነው፤ [22]በይሁዳ ቤተ መንግሥት የቀሩ ሴቶች ሁሉ ወደ ባቢሎናውያን ባለ ሥልጣኖች ይወሰዳሉ፤ ሴቶቹም እንዲህ ይላሉ፤

“ ‘እነዚያ የተማመንህባቸው ወዳጆችህ፣
አሳሳቱህ፤ አሸነፉህ::
እግርህ ጭቃ ውስጥ ተሰንቅሮአል፣
ወዳጆችህ ጥለውህ ሄደዋል::’

[23]“ሚስቶችህና ልጆችህ ሁሉ ተወስደው ለባቢሎናውያን ይሰጣሉ፤ አንተም ራስህ በባቢሎን ንጉሥ ትያዛለህ እንጂ ከእጃቸው አታመልጥም፤ ይህችም ከተማ በእሳት ትቃጠላለች::”[+]

[24]ሴዴቅያስም ኤርምያስን እንዲህ አለው፤ “ስለዚህ ስለ ተነጋገርነው ነገር ማንም አይወቅ፤ አለዚያ ትሞታለህ:: [25]መኳንንቱ ከአንተ ጋር እንደ ተነጋገርሁ ሰምተው ወደ አንተ ቢመጡና፣ ‘ንጉሡን ምን እንዳልኸው፣ ንጉሡም ምን እንዳለህ ንገረን፤ ሳትደብቅ ንገረን፤ አለዚያ እንገድልሃለን’ ቢሉህ፣ [26]‘በዚያ እንዳልሞት ወደ ዮናታን ቤት አትመልሰኝ ብዬ ንጉሡን ስለምን ነበር’ በላቸው::”

[27]መኳንንቱ ሁሉ ወደ ኤርምያስ መጥተው ጠየቁት፤ እርሱም ንጉሡ ያዘዘውን ቃል ሁሉ ነገራቸው፤ ከንጉሡ ጋር የተነጋገሩትን ነገር የሰማ አንድም ሰው ስላልነበረ፣ ከዚህ በላይ አላነጋገሩትም::

[28]ኢየሩሳሌም እስከ ተያዘችበት ቀን ድረስ ኤርምያስ በዘበኞች አደባባይ ተቀመጠ::

38፥19 ኢሳ 51፥12፤ኤር39፥9፤52፥15፤ዮሐ12፥42
38፥20 ዘዳ5፥33፤ኢሳ55፥3፤ኤር11፥4፤40፥9
38፥22 ኢዮ19፥14፤30፥19፤መዝ69፥14፤ኤር 6፥12፤13፥21
38፥23 2ነገ25፥6፤ኤር24፥8፤21፥10፤32፥4፤37፥8፤ሕዝ17፥15
38፥24 ኤር37፥17
38፥26 1ሳሙ16፥2፤ኤር37፥15
38፥28 ኤር37፥21
39፥1 2ነገ24፥1፤25፥1፤2ዜና36፥11፤ኤር25፥29፤28፥14፤52፥4፤ሕዝ4፥3፤24፥2
39፥2 2ነገ14፥13፤ሕዝ33፥21፤ዘካ8፥19
39፥3 ቍ13፤ኤር21፥4
39፥4 ኢሳ22፥11፤ሕዝ12፥12
39፥5 ዘኍ34፥11፤ኤር21፥7፤24፥8፤32፥4

የኢየሩሳሌም መውደቅ

39፥1-10 ተጓ ምብ-2ነገ25፥1-12፤ኤር52፥4-16

39 ኢየሩሳሌም የተያዘችው እንዲህ ነበር፤ በይሁዳ ንጉሥ በሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት በዘጠነኛው ዓመት በዐሥረኛው ወር፣ የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ሰራዊቱን ሁሉ አሰልፎ በመምጣት ኢየሩሳሌምን ከበባት:: [2]በሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት በዐሥራ አንደኛው ዓመት በአራተኛው ወር፣ በወሩም በዘጠነኛው ቀን የከተማዪቱ ቅጥር ተሰበረ:: [3]የባቢሎን ንጉሥ መኳንንት ሁሉ:- የሳምጋሩ ኤርጌል ሳራስር፣ ዋና አዛዡ ናቦሠርሰኪም[*]፣ ከፍተኛው ሹም ኤርጌል ሳራሳር እንዲሁም ሌሎቹ የባቢሎን ንጉሥ መኳንንት ሁሉ ገብተው በመካከለኛው በር ተቀመጡ:: [4]የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስና ወታደሮቹ ሁሉ እነርሱን ባዩ ጊዜ ሸሹ፤ በሌሊት በንጉሡ አትክልት ስፍራ በኩል አድርገው በሁለቱ ቅጥር መካከል ከከተማዪቱ ወጡ፤ ወደ ዓረባም[¬] አመሩ::

[5]የባቢሎን[’] ሰራዊት ግን ተከትሎ አሳደዳቸው፣ በኢያሪኮም ሜዳ ደርሶባቸው ሴዴቅያስን ያዘ፤ ማርከውም በሐማት ምድር

[+]23 ወይም *ይህችም ከተማ በእሳት እንድትቃጠል ምክንያት ትሆናለችሁ*
[*]3 ወይም *ኤርጌል ሳርስር፣ ሳምጋር ናባ፣ ሠርሰኪም*
[¬]4 ወይም *በዮርዳኖስ ሸለቆ* [’]5 ወይም *ከለዳውያን*

ጣት” ማለት ነው (2ነገ18፥31፤ 24፥12 ይመ):: *ለባቢሎን ንጉሥ የጦር መኰንኖች፤* በኢየሩሳሌም ላይ የተደረገውን ከበባ በኀላፊነት የሚመሩ ሰዎች ናቸው (39፥3:13)::

38፥19 *እፈራለሁ፤* ቍ5 እና ማብ ይመ:: ሴዴቅያስ በእግዚአብሔር ቢታመን ኖሮ አለቆችንም ሆነ ከድተው ወደ ባቢሎናውያን የገቡትን ባልፈራም ነበር (ምሳ29፥25 ይመ):: *ወደ ባቢሎን የኰበለሉት፤* 37፥13 እና ማብ ይመ:: *እንዲያላግጡብኝ፤* መሳ19፥25፤ 1ዜና10፥4 ይመ::

38፥22 *ቤተ መንግሥት ... ሴቶች ... ባለ ሥልጣኖች ይወሰዳሉ፤* ድል በሆነው ንጉሥ ቤት የነበሩትን ሴቶች አሸናፊዎቹ የራሳቸው ያደርጓቸው ነበር (ከ2ሳሙ 16፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ):: *እነዚያ የተማመንህባቸው ወዳጆችህ አሳሳቱህ፤ አሸነፉህ፤* ይህ ሐሳብ በትንቢተ አብድዩ ቍ7 ላይ ቃል በቃል ተደጋግሞአል (20፥10 እና ማብ ይመ):: የሴዴቅያስ ወዳጆች (ጓደኞች) የተባሉት የገዛ ባለ ሥልጣኖቹና (ቍ4 ይመ) ሐሰተኞች ነቢያት ነበሩ (37፥19 ይመ):: *እግርህ ጭቃ ውስጥ ተሰንቅሮአል፤* ተስፋ የመቍረጥ ምሳሌ ነው (መዝ69፥14)::

38፥26፤ 37፥20 ይመ:: *ዮናታን ቤት፤* 37፥15 እና ማብ ይመ::

38፥27 *እርሱም ንጉሡ ያዘዘውን ቃል ሁሉ ነገራቸው፤* ኤርምያስ፣ ከዚህ ውጭ ከንጉሡ ጋር በምስጢር የተነጋገሩትን ለመኳንንቱ እንዲናገር አልተገደደም::

38፥28 *በዘበኞች አደባባይ ተቀመጠ፤* ቍ13፤ እንደዚሁም የ32፥2 ማብ ይመ::

39፥1-45፥51 ባቢሎናውያን ኢየሩሳሌምን ድል ማድረጋቸውንና ያስከተለውን ውጤት በሚመለከትም ከየትኛውም የብሉይ ኪዳን ክፍል ይልቅ ሰፋ ባለ ሁኔታ ይገልጻል:: አጠር ባለ ተጨማሪ ሐሳብም ይደመድማል (ም45)::

39፥1-10፤ ስለ ኢየሩሳሌም መከበብ፣ መውደቅና ነዋሪዎቿ በምርኮ ስለ መሄዳቸው የሚገልጽ አጭር የማጠቃለያ ሐሳብ ነው (52፥4-27 ይመ)::

39፥1-2፤ በ52፥4-7 ላይ ያለውን ዋና ሐሳብ ያቀርባል::

39፥1 *በሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት፣ በዘጠነኛው ዓመት በዐሥረኛው ወር፤* ባቢሎናውያን ኢየሩሳሌምን በመጨረሻ የከበቧት በወሩ በዐሥረኛው ቀን (52፥4፤2ነገ25፥1 ሕዝ24፥1-2 ይመ) ወይም የካቲት15 588 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው::

39፥2 *በዐሥራ አንደኛው ዓመት በአራተኛው ወር በወሩም በዘጠነኛው ቀን፤* ሐምሌ15 586 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው (52፥5-6፤ 2ነገ 25፥2-3 ይመ):: ከበባው ከሁለት ዓመት ተኩል በላይ ቈይቶአል::

39፥3 *በመካከለኛው በር ተቀመጡ፤* በ1፥15 ላይ የተጻፈው ሐሳብ ይፈጸም ዘንድ ነው:: መካከለኛው በር የሚገኘው፣ ምናልባት በጽዮን ተራራ ላይ ያለውን ምሽግ ከታችኛው ከተማ በሚለየው ግምብ ውስጥ ሊሆን ይችላል፤ ይህም ወራሪዎችን ለመከላከል ምቹና ጠቃሚ ቦታ ነበር:: *ኤርጌል ሳራስር፤* “ኤርጌል (የጣዖት አምላክ፤ 2ነገ17፥30 ይመ) ንጉሡን ጠብቅ” ማለት ነው:: እዚህ ላይ ስማቸው ከተጠቀሰው ሁለት ሰዎች (ቍ13 ይመ) አንዱ ምናልባት ኤርጌልሳር ይሆናል፤ እርሱም በኋላ በናቡከደነፆር ፋንታ የባቢሎን ገዥ (መሪ) ሆኖአል (560-556ዓ.ቅ.ክ):: *ከፍተኛው ሹም፤* ቍ13፤ እንዲሁም የ2ነገ18፥17 ማብ ይመ:: *መኳንንት፤* ቍ13 ይመ::

39፥4-7፤ 52፥7-11፤ 2ነገ25፥4-7 እና ማብ ይመ::

39፥5 *ሜዳ፤* ይህ ቃል በዕብራይስጥ “ዓረባ” የሚለው ቃል ብዙ ቍጥር ነው (ቍ4)::

ወዳለችው ወደ ሪብላ ወደ ባቢሎን ንጉሥ ወደ ናቡከደነፆር አመጡት፤ በዚያም ፍርድ ወሰነበት። [6]የባቢሎንም ንጉሥ በሪብላ የሴዴቅያስን ወንዶች ልጆች፣ አባታቸው እያየ ዐረዳቸው፤ የይሁዳን መሳፍንት ሁሉ ገደላቸው፤ [7]የሴዴቅያስንም ዐይኖች አወጣ፤ ወደ ባቢሎን ሊወስደውም በናስ ሰንሰለት አሰረው።

[8]ባቢሎናውያን[ፐ] ቤተ መንግሥቱንና የሕዝቡን ቤት በእሳት አቃጠሉ፤ የኢየሩሳሌምንም ቅጥር አፈረሱ። [9]የባቢሎን መንግሥት የክብር ዘበኞች አዛዥ ናቡዘረዳን፣ በከተማይቱ የቀረውን ሕዝብ ሁሉ ማርኮ ወደ ባቢሎን ወሰዳቸው። [10]ንብረት ያልነበራቸውን ድኾች ግን የክብር ዘበኞች አዛዥ ናቡዘረዳን፣ በይሁዳ ምድር ተዋቸው፤ በዚያ ጊዜም የወይን አትክልት ቦታና የዕርሻ መሬት ሰጣቸው።

[11]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር በክብር ዘበኞቹ አዛዥ በናቡዘረዳን በኩል ስለ ኤርምያስ እንዲህ የሚል ትእዛዝ ሰጠ፤ [12]"ውሰደውና እንክብካቤ አድርግለት፤ የሚፈልገውን ነገር ፈጽምለት እንጂ አትጒዳው።" [13]የክብር ዘበኞች አዛዥ ናቡዘረዳን፣ ዋና አዛዡ ናቡሽዝባን፣ ከፍተኛ ሹሙ ኤርጌል ሳራስር እንዲሁም ሌሎች የባቢሎን ንጉሥ መኳንንት ሁሉ፣ [14]ልከው ኤርምያስን ከዘበኞች አደባባይ አስወጡት፤ የሳፋን ልጅ የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስ ወደ ቤቱ እንዲወስደው በዐደራ ሰጡት፤ ኤርምያስም በራሱ ሕዝብ መካከል ተቀመጠ። [15]ኤርምያስ በዘበኞች አደባባይ ታስሮ በነበረበት ጊዜ *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ እርሱ እንዲህ ሲል መጣ፤ [16]"ሂድና ለኢትዮጵያዊው አቤሜሌክ እንዲህ በለው፤ 'የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ እድገት ሳይሆን ጥፋት በማምጣት በዚህች ከተማ ላይ ቃሌን እፈጽማለሁ፤ በዚያ ጊዜ በዐይንህ እያየህ ይህ ይፈጸማል። [17]አንተን ግን በዚያን ቀን አድንሃለሁ፤' ይላል *እግዚአብሔር*፤ ለምትፈራቸው ሰዎች ዐልፈህ አትሰጥም። [18]እታደግሃለሁ፤ በእኔ ታምነሃልና በሕይወት ታመልጣለህ እንጂ በሰይፍ አትወድቅም፤ ይላል *እግዚአብሔር*።'"

ኤርምያስ በነጻነት መኖሩ

40 የክብር ዘበኞች አዛዥ ናቡዘረዳን ኤርምያስን ከኢየሩሳሌምና ከይሁዳ ወደ ባቢሎን በሚወሰዱት ምርኮኞች ሁሉ መካከል በራማ በሰንሰለት ታስሮ ባገኘው ጊዜ አስፈታው፤ ከዚህ በኋላ *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ ኤርምያስ መጣ። [2]የዘበኞቹ አዛዥ ኤርምያስን ለብቻው ወስዶ፣ እንዲህ አለው፤ "አምላክህ *እግዚአብሔር* በዚህች ምድር ላይ ይህን ጥፋት ተናገረ፤ [3]አሁንም *እግዚአብሔር* አመጣው፤ እንደ ተናገረውም አደረገ። ይህ ሁሉ የሆነው እናንተ *በእግዚአብሔር* ላይ ኀጢአት ስለ ሠራችሁና እርሱን ስላልታዘዛችሁ ነው። [4]እነሆ፤ ዛሬ የእጅህን ሰንሰለት ፈታሁልህ። ከፈለግህ ከእኔ ጋር ወደ ባቢሎንና፤ እኔም እንከባከብሃለሁ፤ ካልፈለግህ ግን አትምጣ። እነሆ፣ አገሪቱ ሁሉ በፊትህ ናት፤ ደስ ወዳሰኘህ ሂድ።" [5]ኤርምያስ ገና መልስ ሳይሰጥ[ኣ] ናቡዘረዳን በመቀጠል፣ "የባቢሎን ንጉሥ በይሁዳ ከተሞች ላይ ወደ ሾመው ወደ ሳፋን ልጅ ወደ አኪቃም ልጅ ወደ ጎዶልያስ ተመለስ፤ ከእርሱም ጋር በሕዝቡ መካከል ተቀመጥ፤ ወይም ደስ ወዳሰኘህ ስፍራ ሂድ" አለው። የዘበኞቹ አዛዥ ስንቅና ስጦታ ሰጥቶ አሰናበተው፤ [6]ኤርምያስም የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስ ወዳለበት ወደ ምጽጳ ሄደ፤ ከእርሱም ጋር በምድሪቱ በቀረው ሕዝብ መካከል ኖረ።

[ፐ]8 *ወይም ከለዳውያን*
[ኣ]5 *ወይም ኤርምያስ ሳይመልስ*

39፥6 ኢሳ34፥12
39፥7 ዘኍ16፥14፤ ኤር2፥35፤ሕዝ12፥13
39፥8 ነህ1፥3፤መዝ 80፥12፤ኢሳ22፥5፤ ኤር34፥22፤ሰቈ2፥8
39፥9 ኤር21፥9፤ 40፥1፤ሰቈ1፥5
39፥12 ምሳ16፥7፤ ኤር15፥20-21፤ 1ጴጥ 3፥13
39፥13 ቍ 3
39፥14 2ነገ25፥22 ፤22፥3፤12፤ነህ3፥25፤ ኤር37፥21፤40፥5
39፥16 ኢሱ23፥15፤ መዝ33፥11፤ኢሳ 14፥27፤40፥8፤ኤር 21፥10፤38፥7፤44፥28 ፤ሰቈ2፥17፤ማቴ1፥22
39፥17 መዝ34፥22 ፤41፥1-2
39፥18 1ሳሙ 17፥47፤ኢዮ5፥20፤ ኤር17፥7፤21፥9፤ 38፥2፤ሐሥ16፥31፤ ሮሜ10፥11
40፥1 ዘዳ21፥10፤ ኢሱ18፥25፤1ሳሙ 8፥4፤2ነገ24፥1፤2ዜና 36፥10፤ናሆ3፥10፤ ማቴ2፥18
40፥2 ኢሱ23፥15፤ 2ዜና34፥24፤መዝ 18፥18፤ምሳ8፥36፤ ኢሳ10፥22፤ሮሜ 13፥4፤ገላ6፥7-8
40፥3 ዘሌ26፥33፤ ዘዳ28፥45-52፤29፥ 24-28፤31፥17-18፤ 1ነገ9፥9፤ምሳ13፥21፤ ኤር22፥8-9፤ዳን 9፥14፤ሐሥ7፥39፤ ሮሜ2፥5-9፤6፥23፤ ያዕ1፥15
40፥4 ዘፍ13፥9፤ መዝ105፥18-20፤ ኤር37፥14፤ሰቈ3፥7
40፥5 ዘፍ32፥20፤ 1ሳሙ9፥7፤2ነገ 22፥12-14፤25፥22፤ ነህ5፥14፤ኤር39፥14፤

39፥8-10፤ 52፥12-16፤ እንዲሁም 2ነገ25፥8-12 እና ማብ ይመ።

39፥12 *እንክብካቤ አድርግለት፤* የ40፥4 ማብ ይመ።

39፥13 *ኤርጌል ሳራሰር፤* የቍ3 ማብ ይመ።

39፥14 *ኤርምያስን ... አስወጡት፤* ይህም፣ 1)ኤርምያስ ከእስር ቤት መውጣቱን ባጭሩ ይገልጻል፤ የዚህ ዝርዝር ታሪክ ግን በ40፥1 ላይ በግልጽ ተቀምጦአል፤ 2)ከእስር ቤት ከወጣባቸው ሁለት ጊዜዎች ውስጥ የመጀመሪያውን በአጭሩ የሚገልጽ ይሆናል፤ እንደ ገና ከእስር ስለ መፈታቱ በ40፥1-6 ላይ በግልጽ ተጽፎአል። *ከዘበኞች አደባባይ፤* የ32፥2 ማብ ይመ። *የሳፋን ልጅ የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስ፤* የ26፥24 ማብ ይመ። *ወደ ቤቱ፤* ወደ ግዥው መኖሪያ ቤት ማለት ነው።

39፥15-18፤ የ38፥12 ማብ ይመ።

39፥16 *ሂድና ... በለው፤* ኤርምያስ በእስር ላይ ቢሆንም እንኳ፣ ጠያቂ አልተከለከለበትም ነበር (የ38፥1 ማብ ይመ)። *በዚህች ከተማ ላይ ቃሌን እፈጽማለሁ፤* 19፥15 ይመ።

39፥17 *ለምትፈራቸው ሰዎች፤* በአቤሜሌክ አስተሳሰብ፣ "ክፉ አድርገዋል" (38፥9) ያላቸው ሰዎች የቤተ መንግሥቱ ሹማምንት ነበሩ (38፥1 ይመ)።

39፥18 *በሕይወት ታመልጣለህ፤* የ21፥9 ማብ ይመ። *በእኔ ታምነሃልና፤* አቤሜሌክ፣ ኤርምያስን ከጒድጓድ እንዲወጣ በማድረግ፣ በእግዚአብሔር ላይ ያለውን እምነት ገልጾ ነበር (38፥7-13፤ እንዲሁም የ38፥12 ማብ ይመ)።

40፥1-44፥30፤ የኢየሩሳሌም መውደቅ ያስከተለውን ውጤት የሚገልጽ ትረካ ነው። በታሪኩ ቅደም ተከተል መሠረት፣ እነዚህ ምዕራፎች የመጽሐፉ መጨረሻ ክፍል ናቸው፤ 52፥31-34 የመጨረሻው ምዕራፍ ቢሆንም፣ ተጨማሪ ሆኖ የገባ እንጂ ከዋናው የመጽሐፉ ክፍል የሚመደብ አይደለም።

40፥1 *ቃል ... መጣ፤* በ1፥2 ላይ የተጠቀሰው "ቃል ... መጣ" የሚለው ሐረግ ኤርምያስ ከተጠራበት ጊዜ አንሥቶ በምርኮ እስከ ሄደበት ድረስ የተናገረውን ትንቢት እንደሚያሳውቅ ሁሉ፣ ይህም ከምርኮ በኋላ ኤርምያስ የተናገረውን ትንቢት የሚገልጽ ርእስ ነው። *ናቡዘረዳን ... አስፈታው፤* የ39፥14 ማብ ይመ። *ራማ፤* የ31፥15 ማብ ይመ። *ሰንሰለት፤* ከብረት የተሠራ የእጅ ማሰሪያ ነገር ነው (ቍ4፤ እንዲሁም የኢዮ36፥8፤ የኢሳ 45፥14 ማብ ይመ)።

40፥2-3፤ ናቡዘረዳን፣ ኤርምያስ በኢየሩሳሌም ላይ የተናገረው የትንቢቱ ቃል ይዘት ምን እንደ ሆነ ያለ አንዳች ጥርጥር ዐውቆአል፤ እዚህም ላይ ዋናውን ሐሳብ ባጭሩ ለራሱ ለነቢዩ ይነግረዋል።

40፥4 *እንከባከብሃለሁ፤* ናቡዘረዳን፣ ናቡከደነፆር ለኤርምያስ ያሰበውን መልካም ነገር እንዲፈጽምለት ቃል ይገባል (39፥12 ይመ)። *አገሪቱ ሁሉ በፊትህ ናት፤* በዘፍ13፥9 ላይ አብርሃም ለሎጥ ካቀረበው ምርጫ ጋር ያነጻጽሩ።

40፥5-9፤ 2ነገ25፥22-24 እና ማብ ይመ።

40፥5 *አኪቃም ልጅ ... ጎዶልያስ፤* የ26፥24 ማብ ይመ። *ስንቅና፤* በዕብራይስጥ በ52፥34 ላይ "ቀለብ" ተብሉአል።

የጎዶልያስ መገደል

40፥7-9፤ 41፥1-3 ተጓ ምብ-2ነገ25፥22-26

[7]በየሜዳው የነበሩት የጦር መኰንኖችና ሰዎቻቸው ሁሉ የባቢሎን ንጉሥ የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስን በምድሪቱ ላይ ገዥ አድርጎ እንደ ሾመውና ወደ ባቢሎን በምርኮ ባልተወሰዱት በምድሪቱ ድኾች ወንዶች፣ ሴቶችና ልጆች ላይ ሥልጣን እንደ ሰጠው በሰሙ ጊዜ፣ [8]ወደ ምጽጳ፣ ጎዶልያስ ዘንድ መጡ፤ የናታንያ ልጅ እስማኤል፣ የቃሬያ ልጆች ዮሐናንና ዮናታን፣ የተንሑት ልጅ ሠራያ፤ የነጦፋዊው የዮፌ ልጆች፣ የማዕካታዊ ልጅ ያእዛንያን[ሀ] ሰዎቻቸውም ነበሩ:: [9]የሳፋን ልጅ የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስ ለእነርሱና ለሰዎቻቸው እንዲህ ሲል ቃል ገባላቸው፤ “ለባቢሎናውያን[ለ] መገዛት አትፍሩ፤ በምድሪቱ ተቀምጣችሁ የባቢሎንን ንጉሥ አገልግሉ፤ መልካም ይሆንላችኋል:: [10]እኔም ራሴ ወደ እኛ በሚመጡት በባቢሎናውያን ፊት ልቆምላችሁ፣ በምጽጳ እቀመጣለሁ፤ እናንተ ግን ወይን፣ የበጋ ፍሬና ዘይት አምርቱ፤ በማከማቻ ዕቃዎቻችሁ ውስጥ ክተቱ፤ በያዛችኋቸውም ከተሞች ተቀመጡ::”

[11]በሞዓብ፣ በአሞን፣ በኤዶምና በሌሎች አገሮች ሁሉ የነበሩ አይሁድ በሙሉ የባቢሎን ንጉሥ፣ ሰዎችን በይሁዳ እንዳስቀረና የሳፋን ልጅ የአኪቃምን ልጅ ጎዶልያስን በላያቸው እንደ ሾመ በሰሙ ጊዜ፣ [12]ሁላቸውም ከተበታተኑበት አገር ሁሉ ወደ ይሁዳ ምድር ተመለሱ፤ በምጽጳ ወደሚኖረውም ወደ ጎዶልያስ መጡ፤ ወይንና የበጋ ፍሬም በብዛት አከማቹ:: [13]የቃሬያ ልጅ ዮሐናንና ገና በየሜዳው የነበሩት የጦር መኰንኖች ሁሉ ወደ ጎዶልያስ ወደ ምጽጳ መጥተው፣ [14]“የአሞናውያን ንጉሥ በአሊስ አንተን ለመግደል የናታንያን ልጅ እስማኤልን እንደ ላከው አታውቅምን?” አሉት:: የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስ ግን አላመናቸውም::

[15]የቃሬያ ልጅ ዮሐናን፣ “ማንም ሳያውቅ የናታንያን ልጅ እስማኤልን ሄጄ ልግደለው፤ ሸሽተው ወደ አንተ የመጡት አይሁድ እንዲበተኑ፣ በይሁዳም የቀሩት እንዲጠፉ ለምን ይገድልሃል?” ብሎ በምጽጳ ለጎዶልያስ በምስጢር ነገረው::

[16]የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስ ግን የቃሬያን ልጅ ዮሐናንን፣ “ስለ እስማኤል የምትነግረኝ ሁሉ እውነት አይደለምና ይህን ነገር አታድርግ” አለው::

41 ከንጉሣዊ ቤተ ሰብ የሆነው ከንጉሡ የጦር መኰንንኖች አንዱ የነበረው የኤሊሳማ ልጅ የናታንያ ልጅ እስማኤል፣ በሰባተኛው ወር ከዐሥር ሰዎች ጋር ወደ ምጽጳ ወደ አኪቃም ልጅ ወደ ጎዶልያስ መጣ፣ በዚያም በአንድነት ሊበሉ በማእድ ተቀምጠው ሳለ፣ [2]የናታንያ ልጅ እስማኤልና አብረውት የነበሩ ዐሥሩ ሰዎች ተነሥተው፣ የባቢሎን ንጉሥ በምድሪቱ ላይ ገዥ አድርጎ የሾመውን የሳፋንን ልጅ የአኪቃምን ልጅ ጎዶልያስን በሰይፍ መቱት፤ ገደሉትም:: [3]ደግሞም እስማኤል በምጽጳ ከጎዶልያስ ጋር የነበሩትን አይሁድ ሁሉ፣ በዚያም የተገኙትን የባቢሎን[ሐ] ወታደሮች ገደላቸው::

[4]ጎዶልያስ በተገደለ ማግስት፣ ማንም ስለ ሁኔታው ከማወቁ በፊት፣ [5]ሰማንያ ሰዎች ጢማቸውን ተላጭተው፣ ልብሳቸውን ቀደው፣ ገላቸውን ነጭተው የእህል ቍርባንና ዕጣን በመያዝ ከሴኬም፣ ከሴሎና ከሰማርያ ወደ እግዚአብሔር ቤት ለማቅረብ መጡ:: [6]የናታንያ ልጅ እስማኤል ሊገናኛቸው እያለቀሰ ከምጽጳ ወጣ፣ ሲያገኛቸውም፣ “ወደ አኪቃም ልጅ ወደ ጎዶልያስ ኑ” አላቸው:: [7]ወደ ከተማዪቱ በገቡ ጊዜ፣ የናታንያ ልጅ እስማኤልና አብረውት የነበሩ ሰዎች ዐረዷቸው፤ በውሃ ማጠራቀሚያ ጕድጓድ ውስጥም ጣሏቸው:: [8]ከተገደሉት

[ሀ]8 የዕብራይስጡ *ያእዛንያን የያዛንያ* አቻ ስም ነው

[ለ]9 ወይም *ከለዳያን*፤ ቍ10 ይመ

[ሐ]3 ወይም *የከለዳውያን*

41፥2፤44፥2፤ዘካ1፥12
40፥6 ቍ10፤መሳ 20፥1፤1ሳሙ7፥5-17
40፥7 ዘፍ41፥41፤ 2ነገ24፥14፤ነህ5፥14፤ ሐሥ24፥17፤ያዕ2፥5
40፥8 ቍ13፡14፡15 ፤ዘዳ3፥14፤2ሳሙ23፥ 28፤ኤር41፥1፡2፡11
40፥9 ኤር5፥19፤ 27፥11፤38፥20፤ሰቆ 1፥1፤ሕዝ23፥23፤ሮሜ 13፥1-2፤ኤፌ6፥5-8
40፥10 ቍ6፤ዘፍ 27፥28፤ዘፀ7፥19፤ 23፥16፤ ዘዳ1፥39፤ 2ቆሮ4፥7
40፥11 ዘፍ25፥30፤ ዘኍ21፥11፤25፥1፤ ኤር12፥14
40፥12 ኤር43፥5
40፥13 ቍ8፤ኤር 42፥1
40፥14 ቍ8፤ዘፍ 19፥38፤2ሳሙ10፥1-19፤ኤር25፥21፤ 41፥10፤49፥1
40፥15 ቍ8፤ዘፍ 11፥4፤ዘሌ26፥33፤ ዘዳ5፥17፤2ነገ21፥14 ፤ኢሳ1፥9፤ማቴ5፥21-22፤26፥31፤ዮሐ11፥5 2፤ሮሜ11፥5፤ያዕ1፥1
40፥16 ኤር 43፥2
41፥1 ኤር 40፥8
41፥2 ኢሱ11፥10፤ 2ሳሙ3፥27፤20፥9-10 ፤መዝ41፥9፤109፥5፤ ኤር40፥5፡8፡15፤ዕብ 11፥37
41፥5 ዘፍ12፥6፤ 33፥18፤37፥29፤ዘሌ 10፥6፤19፥27፡28፤ ዘኍ16፥40፤ኢሱ 18፥1፤መሳ9፥1-57፤ 1ነገ3፥2፤6፥38፤ 12፥1፤16፥24፤2ነገ 25፥9፤ኤር47፥5፤ 48፥37፤ማር14፥63፤ ሉቃ1፥9
41፥6 2ሳሙ3፥16፤ መዝ5፥9፤ሆሴ7፥11፤ ራእ20፥10
41፥7 ዘፍ37፥24፤ 2ነገ10፥14

40፥10 *የበጋ ፍሬና ዘይት አምርቱ፤* ናቡዘረዳን ኢየሩሳሌም የደረሰው (39፥9 ይመ) በነሐሴ 586 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነበር (የ52፥12 ማብ ይመ):: በመካከለኛው ምሥራቅ በነሐሴና በመስከረም ወር ወይን፣ የበለስ ፍሬና ዘይት የሚደርስበት ወቅት ነው::

40፥14 *በአሊስ፤* 1)ስድስት መቶ ዓ.ቅ.ክ ላይ በዮርዳኖስ አካባቢ ተቈፍሮ በተገኘው ጠርሙስ ላይ ስሙ ተጽፎ የተገኘው “ንጉሥ ባሌይ” ወይም 2)በዮርዳኖስ ውስጥ በ1984 ዓ.ም ቤቴል ኤል ኡሜሪ በተገኘው ማኅተም ላይ ስሙ የተጻፈው አሞናዊ ንጉሥ በኣል የሻ ሊሆን ይችላል:: *አሞናውያን፤* አሞን፣ ባቢሎንን ለመውጋት ቀደም ሲል ኅብረት ከፈጠሩት አገሮች አንዷ ናት (27፥3 እና ማብ፤ እንደዚሁም ሕዝ21፥18-32 ይመ)::

40፥15 *የቀሩት፤* የ6፥9 ይመ:: *በምሥጢር፤* የ38፥16 ማብ ይመ::

40፥16 *እውነት አይደለም፤* ቀጥተኛ ትርጕሙ “ውሸት” ማለት ነው (37፥14 እና ማብ ይመ):: ጐዶልያስ ስለ እስማኤል ጨዋነት የነበረው ንጹሕ እምነት ሕይወቱን እንዲያጣ አደረገው::

41፥1-3፤ 2ነገ25፥25 እና ማብ ይመ::

41፥1 *ከንጉሡ የጦር መኰንኖች አንዱ፤* እስማኤል፣ የባቢሎን መንግሥት አሻንጉሊት መንግሥት ሆኖ የተቀመጠውን ጎዶልያስን መግደሉ፣ ለሴዴቅያስ የነበረውን ታማኝነት ይገልጻል:: *በአንድነት ሊበሉ በማዕድ ተቀምጠው ሳለ፤* እንግዳ ከመቀበል አንጻር እንዲህ ማድረጉ ጥንታዊ ባህል ስለ ነበር መገደል ቀርቶ እንግዶቹ ይጐዱኛል የሚል ግምት እንኳ ጎዶልያስ አልነበረውም (የመሳ4፥21 ማብ ይመ)::

41፥5 *ጢማቸውን ተላጭተው፣ ልብሳቸውን ቀደው፣ ገላቸውን ነጭተው፤* ምናልባት ኢየሩሳሌም በመጥፋቷ የተደረገ የሐዘን ምልክት ሊሆን ይችላል (16፥6 እና ማብ እንዲሁም የዕዝ 9፥3 ማብ፤ ይመ):: *መጡ፤* የመጡት የዳስ በዓልን ለማክበር (የዘፀ23፥16 ማብ ይመ) በሰባተኛው ወር ነው (ቍ1):: *ሴኬም፣ ሴሎና ሰማርያ፤* ቀደም ሲል በሰሜኑ ክፍል የአምልኮ ማእከል የነበሩ ናቸው የ7፥12፤ የዘፍ12፥6 ማብ፤ እንዲሁም ኢዮ24፥25-26 ይመ:: በ722-721 ዓ.ቅ.ክ ላይ የሰሜኑ መንግሥት ከጠፋ በኋላ፣ በተለይ በሕዝቅያስ (2ዜና 30፥11) እና በኢዮስያስ (2ዜና 34፥9 ይመ) የተሐድሶ እንቅስቃሴ ዘመን ብዙ እስራኤላውያን በየጊዜው ወደ ኢየሩሳሌም ጕዞ አድርገዋል:: *የእህል ቍርባንና ዕጣን፤* በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ የነበረው መሠዊያ በመፈራረሱ ማቅረብ የተቻለው ደም አልባ መሥዋዕት ብቻ ነበር:: *እግዚአብሔር ቤት፤* ቤተ መቅደሱ የፈራረሰ ቢሆንም እንኳ ቦታው እስከ አሁን ድረስ ቅዱስ ተደርጎ ይቈጠራል::

41፥6 *እያለቀሰ፤* ከሰሜን የመጡትን ለቀስተኞች ሐዘን የሚካፈል በመምሰል ነው::

41፥7 *ከተማዪቱ፤* ምጽጳ ናት:: *በውሃ ማጠራቀሚያ*

ጋር የነበሩ ዐሥር ሰዎች ግን እስማኤልን፣ “እባክህ አትግደለን! በዕርሻችን ውስጥ የሸሸግነው ስንዴና ገብስ፣ የወይራ ዘይትና ማር ስላለን እባክህን አትግደለን” አሉት። እርሱም ተዋቸው፤ ከሌሎቹም ጋር አልገደላቸውም። 9እስማኤል ከጎዶልያስ በተጨማሪ የገደላቸው ሰዎች ሁሉ ሬሳ የተጣለበት የውሃ ማጠራቀሚያ ጕድጓድ ንጉሡ አሳ የእስራኤልን ንጉሥ ባአስን ስለ ፈራ ለመከላከል ያሠራው ነበር፤ ይህን ጕድጓድ፤ የናታንያ ልጅ እስማኤል በሬሳ ሞላው።

10እስማኤል በምጽጳ የቀረውን ሕዝብ ሁሉ ምርኮኛ አደረገ፤ እነርሱም የባቢሎን የክብር ዘበኞች አዛዥ ናቡረዘረዳን የአኪቃም ልጅ ጎዶልያስን በላያቸው ገዥ አድርጎ የሾመባቸው የንጉሡ ሴቶች ልጆችና በዚያ የቀሩት ሌሎች ሰዎች ሁሉ ነበሩ። የናታንያ ልጅ እስማኤል እነዚህን ማርኮ ወደ አሞናውያን ለመሻገር ተነሣ።

11የቃሬያ ልጅ ዮሐናና ከእርሱ ጋር የነበሩት የጦር መኰንኖች ሁሉ የናታንያ ልጅ እስማኤል የፈጸመውን ግፍ ሁሉ በሰሙ ጊዜ፣ 12የናታንያን ልጅ እስማኤልን ሊወጉ ሰዎቻቸውን ሁሉ ይዘው ሄዱ፤ በገባዖንም ባለው በታላቁ ኵሬ አጠገብ ደረሱበት። 13እስማኤል የያዛቸው ሰዎች ሁሉ የቃሬያን ልጅ ዮሐናንንና አብረውት የነበሩትን የጦር መኰንኖች ባዩ ጊዜ ደስ አላቸው። 14እስማኤል ከምጽጳ ማርኮ የወሰዳቸው ሰዎች ሁሉ አምልጠው ወደ ቃሬያ ልጅ ወደ ዮሐናን ገቡ። 15የናታንያ ልጅ እስማኤል ግን አብረውት ከነበሩት ስምንት ሰዎች ጋር ከዮሐናን አመለጠ፤ ሸሽቶም ወደ አሞናውያን ገባ።

ሽሽት ወደ ግብፅ

16የቃሬያ ልጅ ዮሐናንና ከእርሱ ጋር የነበሩት የጦር መኰንንኖች ሁሉ የናታንያ ልጅ እስማኤል የአኪቃምን ልጅ ጎዶልያስን ከገደለ በኋላ፣ በምጽጳ ከማረካቸው የተረፉትን ሰዎች በማስመለስ ይዘው ሄዱ፤ እነዚህም፦ ወታደሮች፣ ሴቶች ሕፃናትና ከገባዖን ያመጧቸው የቤተ መንግሥት ባለ ሥልጣኖች ነበሩ። 17ከዚያም ተነሥተው ሄዱ፤ ወደ ግብፅም በማምራት በቤተልሔም አጠገብ ባለችው በጌሮት ከመዓም ዐረፉ፤ 18ወደ ግብፅም የሄዱት ከባቢሎናውያን[o] ለማምለጥ ነበር፤ ባቢሎናውያንንም የፈሩት የናታንያ ልጅ እስማኤል የባቢሎን ንጉሥ የምድሪቱ ገዥ አድርጎ የሾመውን የአኪቃምን ልጅ ጎዶልያስን በመግደሉ ነው።

42

የቃሬያን ልጅ ዮሐናንና የሆሻያን ልጅ ያእዛንያን[ሀ] ጨምሮ፣ የጦር መኰንኖች ሁሉ እንዲሁም ሕዝቡ ሁሉ ከትንሹ እስከ ትልቁ ቀርበው፣ 2ነቢዩ ኤርምያስን እንዲህ አሉት፤ “ቀድሞ ብዙዎች ነበርን አሁን እንደምታየን ግን የቀረነው ጥቂት ነን፤ ስለዚህ እባክህ ልመናችንን ስማ፤ ለዚህ ለተረፈው ሕዝብ ሁሉ ወደ አምላክህ ወደ *እግዚአብሔር* ጸልይ። 3አምላክህ *እግዚአብሔር* ወዴት መሄድ እንዳለብንና ምን ማድረግ እንደሚገባን እንዲነግረን ጸልይልን።”

4ነቢዩ ኤርምያስም፣ “ሰምቻችኋለሁ፤ እንዳላችሁት ወደ አምላካችሁ ወደ *እግዚአብሔር* በእርግጥ እጸልያለሁ፤ *እግዚአብሔር* ያለኝን ሁሉ አንዳች ሳላስቀር እነግራችኋለሁ” አላቸው።

5እነርሱም ኤርምያስን እንዲህ አሉት፤ “*እግዚአብሔር* አምላክህ በአንተ በኩል የሚልከውን ነገር ሁሉ ባናደርግ፣ *እግዚአብሔር* ራሱ በእኛ ላይ እውነተኛና ታማኝ ምስክር ይሁን። 6አምላካችንን *እግዚአብሔርን* በመታዘዝ መልካም ይሆንልን ዘንድ ነገሩ ቢስማማንም ባይስማማንም፣ አንተን ወደ እርሱ የምንልክህን አምላካችንን *እግዚአብሔርን* እንታዘዛለን።”

7ከዐሥር ቀን በኋላ የ*እግዚአብሔር* ቃል ወደ ኤርምያስ መጣ። 8ስለዚህ የቃሬያን

41፥8 ኢሳ45፥3
41፥9 መሳ6፥2፤ 1ነገ15፥22፤2ዜና 16፥1:6
41፥10 ኤር38፥23፤ 40፥7:12:14
41፥11 ኤር40፥8
41፥12 ዘፀ14፥14፤ ኢሱ9፥3፤ዮሐ9፥7፤ 18፥36
41፥13 ቍ10
41፥14 ኤር40፥6
41፥15 ኢዮ21፥30፤ ምሳ28፥17
41፥16 ኢሳ1፥9፤ ኤር42፥1፤43፥2:4፤ ሕዝ7፥16፤14፥22፤ ሶፎ2፥9
41፥17 ዘፍ35፥19፤ 2ሳሙ19፥37፤ኤር 42፥14፤ሚክ 5፥2
41፥18 ዘኍ14፥9፤ 2ነገ25፥22፤ኢሳ 51፥12፤ኤር42፥16፤ ሉቃ12፥4-5
42፥1 ኤር6፥13፤ 40፥13፤41፥16፤ 44፥12
42፥2 ዘፍ20፥7፤ ዘሌ26፥22፤ኢሳ1፥9፤ ኤር36፥7፤ሰቆ1፥1፤ ሐሥ8፥24፤ያዕ5፥16
42፥3 ቍ20፤መዝ 86፥11፤ምሳ3፥6፤ኤር 15፥11
42፥4 ዘፀ8፥29፤ዘኍ 22፥18፤1ሳሙ3፥17 ፤12፥23፤ኤር1፥17
42፥5 ዘፍ31፥48፤ ዘዳ4፥26፤7፥9፤1ነገ 22፥16፤መዝ119፥ 160፤ኢሳ1፥2፤ዮሐ 8፥26፤ሮሜ1፥9፤3፥4፤ 1ቆሮ1፥9፤ራእ 1፥5
42፥6 ቍ19፤ዘፀ 24፥7፤ዘዳ5፥29፤ 6፥3፤ኢሱ24፥24፤ ኤር7፥23፤ 2፥15
42፥8 ቍ1፤ኤር 41፥16፤ማር9፥35፤ ሉቃ7፥28፤ዕብ8፥11

[o]18 ወይም *ከከለዳውያን*
[ሀ]1 የዕብራይስጡና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕሞች (43፥2 ይመ) *አዛርያ* ይላሉ

ጕድጓድ፤ የሞተም ሆነ በሕይወት ያለ ወንጀለኛ የሚጣልበት ወይም በእስር የሚቈይበት ቦታ ነው (37፥16 እና ማብ 38፥6 ይመ)።

41፥8 *ስንዴና ገብስ የወይራ ዘይትና ማር፤* እስማኤል ወደ አሞን በሸሸ ጊዜ (ቍ15) ይዞት የሄደው ሥንቅ ሊሆን ይችላል።

41፥9 *ንጉሡ አሳ ... ያሠራው፤* ጠላት ከበባ በሚያደርግበት ጊዜ ውሃ ለማጠራቀም ጕድጓዶች አስፈላጊ ስለ ነበሩ፣ አሳ በምጽጳ ምሽግ በሚያሠራበት ጊዜ ጕድጓዶችን ማስቈፈር የሥራው አንዱ ክፍል ነበር (1ነገ15፥22 ይመ)። የታሪክ ቅርስ ተመራማሪዎች ከጥንታዊ የምጽጳ ከተማ ፍራሽ ውስጥ ብዙ የውሃ ማጠራቀሚያ ጕድጓዶችን አግኝተዋል።

41፥10 *የንጉሡ ሴቶች ልጆችና፤* የንጉሡ ሴዴቅያስ የራሱ ልጆች ብቻ ሳይሆኑ በቤተ መንግሥቱ ውስጥ በቤተ ሰብነት ይኖሩ የነበሩ ሴቶች ሊሆኑ ይችላል (የ36፥26 ማብ ይመ)። *አሞናውያን፤* 40፥14 እና ማብ ይመ።

41፥12 *በገባዖንም ባለው በታላቁ ኵሬ፤* በ2ሳሙ2፥13 ላይ የተጠቀሰው ዐይነት ሊሆን ይችላል።

41፥15 *ስምንት ሰዎች ጋር ... አመለጠ፤* ከዮሐናን ጋር ባደረገው ውጊያ፣ ለእስማኤል የሞቱበት ሁለት ሰዎች ብቻ ነበሩ (ቍ2 ይመ)።

41፥17 *በጌሮት ከምዓም፤* ቦታው የት እንደሚገኝ አይታወቅም፤ ምናልባት አቤሴሎም ከሞተ በኋላ አብሮት ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሰው የዳዊት ጓደኛ የነበረው የከመዓም “ማረፊያ ቦታ” ሊሆን ይችላል (2ሳሙ19፥37-40)።

42፥1 *የሆሻያን ልጅ ያእዛንያን፤* ምናልባት፣ “የማዕካታዊው ልጅ ያእዛንያ” የተባለው ሰው ይሆናል (40፥8)። ያእዛንያም ልክ እንደ ንጉሥ ዖዝያን (2ነገ14፥21፤ 2ዜና26፥1 ይመ) ዓዛርያስ በሚል ስም ይጠራ ነበር (43፥2)።

42፥2 *ኤርምያስን፤* በምጽጳ ከነበሩት ከሕዝቡ ቅሬታዎች መካከል አንዱ ሳይሆን አይቀርም (41፥16)። *ልመናችንን ስማ፤* ቍ9፤ 37፥20 ይመ።

42፥3፤ ሕዝቡ እግዚአብሔርን የሚጠይቁት፣ ብቸኛ ምርጫቸው በማድረግ አጽንተው ለያዙት ወደ ግብፅ የመሄድ ጕዳይ (ቍ17፤ 41፥17 ይመ) ማረጋገጫ ለማግኘት ነው።

42፥6 *አምላካችንን እግዚአብሔርን እንታዘዛለን፤* የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማድረግ ያላቸውን መሻት እዚህ ላይ ሁለት ጊዜ ቢናገሩትም እንኳ፣ የራሳቸውን ምኞት ለመከተልም ፈጥነው መወሰናቸውን ይገልጻሉ (43፥2 ይመ)።

42፥7 *ከዐሥር ቀን በኋላ፤* ራሱ እርግጠኛ እስከሚሆን ድረስ ኤርምያስ የእግዚአብሔርን ቃል ወደ ሕዝቡ አያመጣም

ልጅ ዮሐናንንና፣ ከእርሱም ጋር የነበሩትን የጦር መኰንኖች ሁሉ እንዲሁም ሕዝቡን ሁሉ ከትንሽ እስከ ትልቅ ጠርቶ፤ [9]እንዲህ አላቸው፤ “ልመናችሁን በፊቱ እንዳቀርብ ወደ እርሱ የላካችሁኝ የእስራኤል ስምላክ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ [10]‘በመባሁባ ችሁ ጥፋት አዝኛለሁና በዚህች ምድር ብትቀመጡ እሠራችኋለሁ እንጂ አላፈርሳ ችሁም፤ እተክላችኋለሁ እንጂ አልነቅላች ሁም። [11]አሁን የሚያስፈራችሁን የባቢሎንን ንጉሥ አትፍሩ፤ አድናችሁ ዘንድ ከእጁም አስጥላችሁ ዘንድ፤ እኔ ከእናንተ ጋር ነኝና አትፍሩ ይላል *እግዚአብሔር*፤ [12]እርሱ እን ዲምራችሁና ወደ አገራችሁ እንዲመልሳ ችሁ እኔ እምራችኋለሁ።’

[13]“እናንተ ግን፤ ‘በዚህች ምድር አንቀ መጥም’ ብትሉና ስምላካችሁን *እግዚአብሔ ርን* ባትታዘዙ፣ [14]ደግሞም፣ ‘ጦርነት ወደ ማናይበት፣ የመለከት ድምፅ ወደማንሰማ በትና ወደማንራብበት ወደ ግብፅ ምድር ሄደን በዚያ እንኖራለን’ ብትሉ፣ [15]እንግ ዲህ የይሁዳ ቅሬታ ሆይ፤ *የእግዚአብሔርን* ቃል ስሙ፤ የእስራኤል ስምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ‘ወደ ግብፅ ለመሄድ ወስናችሁ እዚያ ለመቀመጥ ብትሄዱ፣ [16]የፈራችሁት ሰይፍ በዚያ ያገ ኛችኋል፤ የሠጋችሁበት ራብ እስከ ግብፅ ድረስ ተከትሎአችሁ ይመጣል፤ በዚያም ትሞታላችሁ። [17]በዚያም ለመኖር ወደ ግብፅ ለመሄድ የወሰኑ ሁሉ በሰይፍ፣ በራብና በቸነፈር በእርግጥ ይሞታሉ፤ ከማመጣባቸ ውም ጥፋት አንድ እንኳ የሚተርፍ ወይም የሚያመልጥ አይገኝም።’ [18]የእስራኤል ስም ላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፦ ‘ቍጣዬና መዓቴ በኢየሩሳሌም በሚኖ ሩት ሁሉ ላይ እንደ ፈሰሰ፣ እንዲሁ ወደ ግብፅ በገባችሁ ጊዜ መዓቴ በእናንተ ላይ ይፈሳል፤ እናንተም የመነቀፊያና የድንጋጤ፣ የመረገሚያና የመዘባበቻ ምልክት ትሆናላ ችሁ፤ ይህንም ስፍራ ዳግመኛ አታዩም።’

[19]“እናንተ የይሁዳ ቅሬታ ሆይ፤ *እግዚ አብሔር*፣ ‘ወደ ግብፅ አትሂዱ’ ብሎአች ኋል፤ እኔም ዛሬ እንዳስጠነቀቅኋችሁ በእር ግጥ ዕወቁ፤ [20]‘ወደ ስምላካችን ወደ *እግዚ አብሔር* ጸልይልን፤ እርሱ ያለህን ሁሉ ንገረን፤ እኛም እንታዘዛለን’ ብላችሁ ወደ ስምላካችሁ ወደ *እግዚአብሔር* በላካችሁኝ ጊዜ ሕይወታችሁን የሚያጠፋ ስሕተት[*] ፈጸማ ችሁ። [21]እነሆ፤ ዛሬ በግልጥ ነገርኋችሁ፤ እናንተ ግን *እግዚአብሔር* ስምላካችሁ ልኮኝ የነገርኋችሁን ሁሉ አሁንም አልታዘዛችሁም፤ [22]እንግዲህ ሄዳችሁ ልትኖሩበት በፈለጋች ሁት ስፍራ በሰይፍ፣ በራብና በቸነፈር እን ደምትሞቱ በእርግጥ ዕወቁ።”

43

ኤርምያስ፣ *እግዚአብሔር* ለእነርሱ እንዲነግራቸው የላከውን የስምላካቸ ውን *የእግዚአብሔርን* ቃል ሁሉ ለሕዝቡ ተናግሮ በጨረሰ ጊዜ፣ [2]የሆሽያ ልጅ ዓዛ ርያስ፣ የቃሬያ ልጅ ዮሐናንና ትዕቢተኞች የሆኑ ሰዎች ሁሉ ኤርምያስን እንዲህ አሉት፤ “ትዋሻለህ! ስምላካችን *እግዚአብሔር* ‘እዚያ ለመኖር ወደ ግብፅ አትሂዱ’ ብለህ ንገራቸው’ ብሎ አልላከህም፤ [3]ነገር ግን ባቢሎናውያን እንዲገድሉን ወይም ማርከው ወደ ባቢሎን እንዲወስዱን ለእነርሱ[*] አሳ ልፎ ትሰጠን ዘንድ የኔርያ ልጅ ባሮክ በእኛ ላይ አነሣሥቶሃል።”

[4]ስለዚህ የቃሬያ ልጅ ዮሐናንና፣ የጦር መኰንኖቹ ሁሉ እንዲሁም ሕዝቡ በሙሉ *እግዚአብሔር* በይሁዳ ምድር እንዲቀመጡ ያዘዛቸውን ቃል አልሰሙም። [5]ነገር ግን፣ የቃሪያ ልጅ ዮሐናንና የጦር መኮንኖቹ ሁሉ፣ በይሁዳ ምድር ለመቀመጥ ከተበተ ኑበት ከአሕዛብ ሁሉ መካከል የተመለሱ ትን የይሁዳን ቅሬታዎች ሁሉ ይዘው ሄዱ፤ [6]በተጨማሪም ወንዶችን፣ ሴቶችንና ሕፃና ትን እንዲሁም የክብር ዘበኞች አዛዥ ናቡ ዘረዳን በአኪቃም ልጅ በጎዶልያስ እጅ የተዋቸውን የንጉሡን ሴቶች ልጆች፣ ነቢዩ ኤርምያስንና የኔርያን ልጅ ባሮክን ወሰ ዷቸው፤ [7]*የእግዚአብሔርንም* ቃል ባለመታ ዘዝ ወደ ግብፅ ገቡ፤ ዘልቀውም እስከ ጣፍ ናስ ድረስ ሄዱ።

[8]በጣፍናስም *የእግዚአሔር* ቃል ወደ ኤርምያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ [9]“ትልልቅ ድንጋዮች ውሰድና በጣፍናስ ባለው የፈር ዖን ቤተ መንግሥት በር ላይ የይሁዳ ሰዎች

42፥9 ቍ2፤2ነገ 22፥15
42፥10 ዘዳ29፥28፤ 30፥9፤2ዜና34፥24፤ መክ3፥2፤ኢሳ30፥26፤ ኤር18፥8፤24፥6፤ 43፥4፤ 45፥4፤ሕዝ 36፥36፤ዳን 1፥4
42፥11 ዘኍ14፥9፤ 1ሳሙ15፥24፤መዝ 3፥7፤18፥27፤23፥4፤ 69፥35፤119፥94፤ምሳ 20፥22፤ኢሳ63፥1፤ ኤር1፥8፤27፥11፤ማቴ 10፥28፤ሮሜ8፥31፤ 2ጢሞ1፥7፤ዕብ7፥25
42፥12 ዘፍ31፥3፤ ዘፀ3፥21፤2ሳሙ24፥ 14፤ነህ1፥9፤መዝ106፥ 44-46፤2ቆሮ1፥3
42፥13 ዘዳ11፥28
42፥14 ዘኍ11፥4-5 ፤ዘዳ8፥3፤17፥16፤ኢሱ 6፥20፤1ሳሙ2፥5፤ምሳ 10፥3፤ኢሳ30፥2፤65፥ 13፤ማቴ4፥2-4፤ 24፥31
42፥15 ኤር44፥24
42፥16 ዘፍ41፥55፤ 2፥17፤ዘሌ26፥33፤2ዜ ና25፥4፤ኢዮ21፥20፤ ኤር41፥18፤ሕዝ3፥19 ፤11፥8፤14፥17፤18፥4
42፥17 ቍ22፤ኤር 21፥7፤44፥13
42፥18 ዘኍ5፥27፤ ዘዳ28፥25፡37፤29፥18 -20፤2ዜና12፥7፤ 36፥19፤መዝ44፥13፤ ኤር22፥10፤25፥18፤ 39፥1-9
42፥19 ቍ6፤ዘዳ 17፥16፤ኢሳ30፥7፤ ኤር40፥15፤43፥2፤ 44፥16
42፥20 ቍ2፤ሕዝ 14፥7-8
42፥21 ዘፀ24፥7፤ ኤር40፥3፤ሕዝ2፥7፤ 12፥2፤ዘካ7፥11-12
42፥22 ቍ17፤ኢሳ 1፥28፤ኤር15፥2፤ 24፥10፤ሕዝ6፥11፤ ሆሴ9፥6
43፥1 ኤር26፥8፤ 42፥9-22
43፥2 ዘፍ19፥14፤ ዘፀ24፥7፤ዘዳ 13፥3፤ 2ነገ25፥24፤ነህ9፥29፤ ኤር18፥19፤40፥16፤ 41፥16፤42፥19፤ሕዝ 37፥14፤ሮሜ9፥1፤ 1ቆሮ4፥18-21፤2ቆሮ 11፥31፤1ጢሞ2፥7

43፥3 ኤር32፥12፤38፥4፤41፥18፤52፥30 43፥4 2ዜና25፥16፤ ኤር41፥16፤42፥5-6፡10 43፥5 ኤር40፥12 43፥6 ኤር6፥12፤ 32፥12 43፥7 2ነገ25፥26፤ኤር2፥16፤44፥1፤46፥14፤ሕዝ30፥18 43፥8 መዝ139፥7፤ኤር2፥16 43፥9 ዘፍ11፥3፤31፥45-53፤47፥14 ፤ኢሱ4፥1-7፤1ነገ18፥31-32

[*]20 *ወይም በልባችሁ ስሕተት ሠራችሁ*

ነበር (28፥10-12 ይመ)።

42፥10 *እሠራችኋለሁ ... አላፈርሳችሁም እተክላችኋለሁ ... አልነቅላችሁም፤* 1፥10 እና ማብ፤ እንዲሁም 31፥4፡28፤33፥7 ይመ።

42፥12 *እርሱ እንዲምራችሁና፤* ይህን የሚመስል ሐሳብ በዘፍ43፥14፤ በ1ነገ8፥50 ላይ ይመ።

42፥16 *የፈራችሁት ሰይፍ በዚያ ያገኛችኋል፤* 43፥11 እና ማብ ይመ።

42፥17-18፤ 44፥11-14 ይመ።

42፥17 *በሰይፍ፣ በራብና በቸነፈር፤* የ14፥12 ማብ ይመ።

42፥18 *ቍጣዬና መዓቴ ... እንደ ፈሰሰ፤* 7፥20፤ 44፥6 ይመ። *የመነቀፊያና ... የመረገሚያና፤* የ24፥9፤ 25፥18 ማብ 29፥18 ይመ። *ይህንም ስፍራ፤* ኢየሩሳሌምን ማለት ነው።

42፥19 *እንዳስጠነቀቅኋችሁ፤* 11፥7 ይመ።

43፥2 *ዓዛርያስ፤* የ42፥1 ማብ ይመ። *ትዕቢተኞች የሆኑ ሰዎች፤* እንደዚህ ዐይነት ሰዎች መሆናቸውን የገለጹት ከአነጋገራቸው የተነሣ ነው።

43፥3 *ባሮክ፤* የ32፥12 ማብ ይመ። የኤርምያስ ተቃዋሚዎች በመንፈሳዊ አቋም እንደ ኤርምያስ ጠንካራና ታዋቂ አይደለም ብለው የሚያስቡትን ሰው ጥፋተኛ ለማድረግ ፈለጉ።

43፥6 *የንጉሡን ሴቶች ልጆች፤* የ41፥10 ማብ ይመ። *ኤርምያስንና ... ባሮክን፤* በ32፥6-15፤ 40፥1-6፤ 42፥13-22 ላይ የተጠቀሰውን ሐሳብ ግምት ውስጥ በማስገባት ከፈቃዳቸው ውጭ ወደ ግብፅ እንደ ሄዱ አያጠራጥርም።

43፥7 *ጣፍናስ፤* የ2፥16 ማብ ይመ።

43፥9 *የፈርዖን ቤተ መንግሥት፤* ዋና መኖሪያው ላይሆን ይችላል። በኤሌፋንታይን በፓፒረስ ላይ ተጽፈው ከተገኙት ጽሑ

እያዩ በሸክላ ጡብ ወለል ውስጥ ቅበራቸው፤ [10]እንዲህም በላቸው፤ 'የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ አገልጋዬን የባቢሎንን ንጉሥ ናቡከደነፆርን እንዲመጣ አደርጋለሁ፤ ዙፋኑንም እዚህ በቀበርኋቸው ድንጋዮች ላይ እዘረጋለሁ፤ የንጉሥ ድንኳኑንም በላያቸው ይተክላል:: [11]እርሱም መጥቶ ግብፅን ይወጋል፤ ሞት የሚገባቸውን ለሞት፣ ለምርኮ የተመደቡትን ወደ ምርኮ፣ ለሰይፍ የተዳረጉትን ለሰይፍ አሳልፎ ይሰጣል:: [12]እርሱ የግብፅ አማልክት ቤተ ጣዖቶች ላይ እሳት ይለኩሳል፤ ያቃጥላቸዋልም፣ አማልክታቸውንም ማርኮ ይወስዳል:: እረኛ ልብሱን እንደሚጐናጸፍ የግብፅን ምድር ተጐናጽፎ ከዚያ በሰላም ይሄዳል::[፬] [13]በግብፅ ምድር የሚገኙትን የፀሓይ[፭] አምላክ ቤተ ጣዖት ሐውልቶች ይሰባብራል፤ የግብፅንም አማልክት ቤተ ጣዖቶች በእሳት ያቃጥላል::'

ጣዖትን ማምለክ ያስከተለው ጥፋት

44 በግብፅ ሰሜናዊ ክፍል በሚግዶል፣ በጣፍናስና በሜምፎስ[፮] እንዲሁም በግብፅ ደቡባዊ ክፍል[፯] ስለሚኖሩት የአይሁድ ሕዝብ እንዲህ የሚል ቃል ከእግዚአብሔር ዘንድ ወደ ኤርምያስ መጣ፤ [2]"የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ከተሞች ሁሉ ላይ ያመጣሁትን ታላቅ ጥፋት አይታችኋል፤ ዛሬ ማንም የማይኖርባቸው ባድማ ሆነው ይታያሉ፤ [3]ይህም የሆነው ስላደረጉት ክፋት ነው:: እነርሱም ሆኑ እናንተ ወይም አባቶቻችሁ ላላወቋቸው ለሌሎች አማልክት በማጠንና በማምለክ አስቈጥተውኛል:: [4]እኔም፣ 'ይህን የምጠላውን አስጸያፊ ነገር አታድርጉ' በማለት አገልጋዮቼን ነቢያትን ደጋግሜ ላክሁባቸው:: [5]እነርሱ ግን አልሰሙም፤ ልብም አላሉም፤ ከክፋታቸው አልተመለሱም፤ ለሌሎችም አማልክት ማጠን አልተውም:: [6]ስለዚህ መዓቴና ቍጣዬ ፈሰሰ በይሁዳ ከተሞችና በኢየሩሳሌም መንገዶች ላይ ነደደ፤ ዛሬ እንደሚታዩትም ማንም የማይኖርባቸው ፍርስራሾች አደረጋቸው::

[7]"አሁንም የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'ዘር እንዳይቀርላችሁ ወንዶችና ሴቶች፣ ልጆችና ሕፃናት በይሁዳ እንዳይገኙ ለምን እንዲህ ዐይነት ታላቅ ጥፋት በራሳችሁ ላይ ታመጣላችሁ? [8]ልትኖሩባት በመጣችሁባት በግብፅ ምድር ለሌሎች አማልክት በማጠን፣ እጆቻችሁ ባበጇቸው ነገሮች ለምን ታስቈጡኛላችሁ? በምድር ባሉት ሕዝቦች ሁሉ ዘንድ የርግማንና የመዘባበቻ ምልክት ለመሆን ራሳችሁን ታጠፋላችሁን? [9]በይሁዳ ምድርና በኢየሩሳሌም መንገዶች አባቶቻችሁ የይሁዳ ነገሥታትና ሚስቶቻቸው፣ እንዲሁም እናንተና ሚስቶቻችሁ ያደረጋችሁትን ክፋት ረስታችሁታልን? [10]እስከ ዛሬ ድረስ ራሳቸውን ዝቅ በማድረግ ክብርን አልሰጡኝም፤ በእናንተና በአባቶቻችሁ ፊት ያኖርሁትንም ሕጌንና ሥርዐቴን አልተከተሉም::'

[11]"ስለዚህ የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'በእናንተ ላይ ጥፋት ለማምጣትና ይሁዳን ሁሉ ለመደምሰስ ቈርጬ ተነሥቻለሁ:: [12]ሄደው በግብፅ ለመቀመጥ የወሰኑትን የይሁዳ ቅሬ

43፥10 መዝ18፥11፤ኢሳ44፥28፤45፥1፤ኤር25፥9፤27፥6፤46፥13፤49፥38
43፥11 ዘዳ28፥64፤ምሳ11፥19፤መዝ49፥14፤ኤር15፥2፤46፥13-26፤ሕዝ29፥19-20፤32፥11፤ዘካ11፥9፤ሮሜ6፥23፤ዕብ 9፥27፤ራእ13፥10
43፥12 ቍ13፤ ዘፀ12፥12፤ኢሱ7፥15፤1ነገ16፥32፤መዝ104፥2፤109፥18-19፤ኢሳ2፥18፤ኤር46፥25፤ሕዝ30፥13፤ዳን11፥8፤ዘካ13፥2
43፥13 ዘኍ1፥16፤ዘዳ4፥19፤ኢሳ19፥18፤ኤር52፥17፤ሕዝ26፥11
44፥1 ዘፀ14፥2፤ዘዳ32፥42፤ኢሳ11፥11፤19፥13፤ኤር43፥7፡8፤24፥8
44፥2 ዘሌ26፥31፤ዘዳ29፥23፤2ዜና34፥24፤ኢሳ6፥11፤ኤር40፥5
44፥3 ቍ8፤ዘፀ32፥22፤ዘኍ11፥33፤16፥40፤25፥3፤ዘዳ13፥6-11፤29፥26፤መሳ2፥19፤ኢሳ19፥1
44፥4 ዘኍ11፥29፤ዘዳ18፥9፤1ነገ14፥24፤ኤር7፥13፤1ጴጥ4፥3
44፥5 ቍ21፤ዘፍ6፥5፤ ኤር1፥16፤11፥8-10፤25፥4፡7፤ሕዝ8፥11፤16፥18፤23፥41፤ዳን9፥6፤ሮሜ1፥18፤2ጢሞ2፥19
44፥6 ዘሌ26፥31፡34፤ዘዳ29፥23፤ሰቆ1፥13፤ሕዝ8፥18፤20፥34፤ዘካ7፥14
44፥7 2ነገ21፥14፤ኤር26፥19፤51፥22
44፥8 ቍ3፡17-25፤ዘፀ12፥12፤መዝ44፥13፤ኢሳ40፥18-20፤ኤር10፥3፤41፥5፤ሮሜ1፥23፤1ቆሮ10፥22 44፥9 ቍ17፡21፤መሳ2፥19፤1ነገ21፥25፤2ነገ23፥11፤ምሳ31፥10፤ኤር6፥12፤11፥12፤32፥32
44፥10 ዘሌ18፥4፤ዘዳ6፥13፤8፥3፤1ነገ9፥6-9፤2ነገ17፥17፤ኢሱ1፥7፤መዝ5፥7፤ኤር11፥8፤ማቴ5፥17-20፤23፥12፤ገላ3፥19፤ፊል2፥8፤1ዮሐ3፥4 44፥11 2ዜና34፥24፤አሞ9፥4፤ራእ4፥8 44፥12 ቍ7፤ዘዳ28፥25፤ኢሳ1፥28፤ኤር29፥18፤40፥15፤42፥1

[፫]3 ወይም *ከለዳውያን*
[፬]12 ወይም *እኔ እለኩሳለሁ፤ ... አቃጥላለሁ፤ ... እወስዳለሁ፤*
[፭]13 ወይም *በሔሊዮፖሊስ/ በፀሓይ ከተማ*
[፮]1 ዕብራይስጡ *ኖፍ* ይላል
[፯]1 ዕብራይስጡ *ከፌትሮስ* ይላል

ፎች አንዱ፣ "የንጉሡ ቤት" ፈርዖን ደቡብ ግብፅ የምትገኘውን ኤሌፋንታይንን በሚጐበኝበት ጊዜ ያረፈበት ፀጥ ያለ ቤተ መንግሥት እንደ ሆነ ይገልጣል::

43፥10 *አገልጋዬን ... ናቡከደነፆርን፤* የ25፥9 ማብ ይመ:: *ዙፋኑንም፤* ሥልጣኑን ያመለክታል::

43፥11፤ 15፥2 እና ማብ ይመ፤ ሕዝ29፥17-20 እና ማብ ይመ::

43፥12 *እረኛ ልብሱን እንደሚጐናጸፍ ... ተጐናጽፎ፤* በልበ ሙሉነት እንደሚያደርገው ያመለክታል::

43፥13 *በግብፅ ምድር የሚገኙትን የፀሓይ አምላክ ቤተ ጣዖት፤* በቀጥታ "በግብፅ የሚገኘው ቤት ሳሚስ" ማለት ነው፤ ይህም በይሁዳ ከሚገኘው "ቤት ሳሚስ" (2ነገ14፥11) የተለየ መሆኑን የሚገልጽ ሐረግ ይዞአል:: የግብፁ ከተማ ምናልባት በዕብራይስጥ ሔሊዮፖሊስ (የዘፍ41፥45 ማብ ይመ) ተብሎ ከሚጠራው ጋር የሚቃረብ (የሚዛመድ) ይሆናል:: *ሐውልቶች፤* ጥንታዊ ሔሊዮፖሊስ ታዋቂ እንድትሆን ያደረጓት ዐምዶች ናቸው::

44፥1-30፤ ከኤርምያስ ትንቢቶች የጽሑፉ ሥራ የመጨረሻ ክፍል ይህ ነው 9የ40፥1-44፥30 ይመ)::

44፥1 *በግብፅ ... ስለሚኖሩት የአይሁድ ሕዝብ፤* ከዚያ በፊት ተገደው ከአገር እንዲወጡ (እንዲሰደዱ) የተደረጉትን (ለምሳ:- 2ነገ23፥34) እና ወይም ደግሞ በ43፥5-7 ላይ የተጠቀሱትን አይሁድ የሚመለከት ሳይሆን አይቀርም፤ ያም ሆነ ይህ በቍ 15 ላይ የተጻፈውን እውን ለማድረግ በም 43 እና 44 መካከል የጊዜ ክፍተት ሳይኖር አልቀረም:: *በሚግዶል፤* ይህ ቦታ የት እንደ ሆነ በውል ተለይቶ የሚታወቅ ነገር የለም፤ ምናልባትም በሰሜኑ የግብፅ ምድር የሚገኝ ቦታ ሳይሆን አይቀርም (46፥14 ይመ):: ትርጕሙ "ማማ" ማለት ነው:: *በጣፍናስና በሜምፎስ፤* የ2፥16፤ የኢሳ19፥13 ማብ ይመ::

44፥3፤ የ1፥16 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 11፥17፤ 19፥4፤ 32፥32 ይመ::

44፥4፤ የ7፥25 ማብ ይመ::

44፥6 *መዓቴና ቍጣዬ ፈሰሰ፤* 7፥20፤ 42፥18 ይመ::

44፥7 *ታላቅ ጥፋት በራሳችሁ ላይ ታመጣላችሁ፤* 26፥19 ይመ:: *ወንዶችና ሴቶች፣ ልጆችና ሕፃናት፤* በአጠቃላይ "እያንዳንዱን ሰው" የሚያመለክት ሐረግ (1ሳሙ15፥3፤ 22፥19 ይመ)::

44፥8 *እጆቻችሁ ባበጇቸው ነገሮች፤* ጣዖቶች ናቸው (1፥16 እና ማብ ይመ):: *የርግማንና የመዘባበቻ ምልክት፤* 42፥18 ይመ፤ እንዲሁም የ24፥9፤ የ25፥18 ማብ ይመ::

44፥9 *ነገሥታትና ... ሚስቶቻችሁ ያደረጋችሁትን ክፋት፤* ከባለቤቶቻቸው ጋር "የሰማይ ንግሥት" የተባለችውን ያመለኩ (ቍ19፤ እንዲሁም ቍ15 ይመ)::

44፥10 *ሕጌንና ሥርዐቴን አልተከተሉም፤* 9፥13፤ 26፥4 ይመ፤ እንዲሁም 7፥9 እና ማብ ይመ::

44፥11-14፤ 42፥17-18 እና ማብ ይመ::

44፥11 *ተነሥቻለሁ፤* ይህ በዕብራይስጥ ቃል በቃል ሲተረጐም "ፊቴን በ ... ላይ አደርጋለሁ" ማለት ነው (21፥10

ታዎች ሁሉ እንተቃለሁ፤ ሁሉም ይጠፋሉ፤ በግብፅ ምድር በሰይፍ ይወድቃሉ፤ በራብ ያልቃሉ፤ ከትንሽ እስከ ትልቅ በሰይፍና በራብ ይሞታሉ፤ የመነቀፊያና የድንጋጤ፣ የመረገሚያና የመዘባበቻ ምልክት ይሆናሉ:: [13]ኢየሩሳሌምን እንደቀጣሁ፣ በግብፅ የሚኖሩትን በሰይፍ፣ በራብና በቸነፈር እቀጣለሁ፤ [14]ወደ ግብፅ የመጡት የይሁዳ ቅሬታዎች ወደ ይሁዳ ለመመለስ ቢመኙም ከጥቂት ስደተኞች በስተቀር አምልጦ ወይም ተርፎ ወደ ይሁዳ የሚመለስ አንድም ሰው አይኖርም::' "

[15]ሚስቶቻቸው ለሌሎች አማልክት ማጠናቸውን ያወቁ ወንዶች ሁሉና በዚያ የነበሩት ሴቶች ሁሉ ይህም ማለት በሰሜንና በደቡብ ግብፅ[ሠ] የሚኖረው ሕዝብ ሁሉ ታላቅ ጉባኤ ሆነው ለኤርምያስ እንዲህ አሉት፤ [16]"አንተ *በእግዚአብሔር* ስም የነገርኸንን መልእክት አንሰማም፤ [17]እናደርጋለን ያልነውን ሁሉ እናደርጋለን፤ አባቶቻችን፣ ነገሥታታችንና ባለ ሥልጣኖቻችን በይሁዳ ከተሞችና በኢየሩሳሌም መንገዶች እንዳደረጉት ሁሉ እኛም ለሰማይዋ ንግሥት እናጥናለን፤ የመጠጥ ቍርባን እናፈስላታለን:: በዚያን ጊዜ የተትረፈረፈ ምግብ ነበረን፤ በመልካም ሁኔታ እንገኝ ነበር እንጂ ምንም ክፉ ነገር አልገጠመንም:: [18]ነገር ግን ለሰማይዋ ንግሥት ማጠንና የመጠጥ ቍርባን ማፍሰስ ከተውን ወዲህ፣ ሁሉን ነገር አጥተናል፤ በሰይፍና በራብም እያለቅን ነው::

[19]ሴቶቹም፣ "ለሰማይዋ ንግሥት በምናጥንበት ጊዜና የመጠጥ ቍርባን በምናፈስበት ጊዜ የጋገርነውንና እንደ ምስሏ ያለ ዕንጐቻ ያፈሰስነውንም የመጠጥ ቍርባን ባሎቻችን ሳያውቁት ኖሮአልን?" አሉ::

[20]ኤርምያስ ይህን መልስ ለሰጠው ሕዝብ፣ ለወንዶችና ለሴቶች ሁሉ እንዲህ አለ፤ [21]"እናንተና አባቶቻችሁ፣ ነገሥታታችሁና ባለሥልጣኖቻችሁ እንዲሁም የምድሪቱ ሕዝብ በይሁዳ ከተሞችና በኢየሩሳሌም መንገዶች ያጠናችሁትን እግዚአብሔር የማያስታውሰውና የዘነጋው ይመስላችኋልን? [22]*እግዚአብሔር* ክፉ አድራጎታችሁንና አስጸያፊ ተግባራችሁን ሊታገሥ ባለመቻሉ፣ ዛሬ እንደ ሆነው ምድራችሁ የርግማን ምልክት፣ ሰው የማይኖርበት ባዶ ምድረ በዳ ሆኖአል:: [23]ዕጣን በማጠን *በእግዚአብሔር* ላይ ኀጢአት ስለ ሠራችሁና ቃሉን ስላልጠበቃችሁ ሕጉን፣ ሥርዐቱንና ትእዛዙን ስላላከበራችሁ ዛሬ እንደምታዩት ጥፋት መጥቶባችኋል::"

[24]ኤርምያስም ለሕዝቡና ለሴቶቹ ሁሉ እንዲህ አለ፤ "በግብፅ የምትኖሩ የይሁዳ ሕዝብ ሁሉ፤ *የእግዚአብሔርን* ቃል ስሙ:: [25]የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ እናንተና ሚስቶቻችሁ፣ 'ለሰማይዋ ንግሥት ለማጠንና የመጠጥ ቍርባን ለማፍሰስ የተሳልነውን ስእለታችንን በእርግጥ እንፈጽማለን' ብላችሁ የገባችሁትን ቃል በተግባር አሳይታችኋል::'

"እንግዲያውስ ወደ ኋላ አትበሉ፤ ቃል የገባችሁትን፤ ስእለታችሁንም ፈጽሙ:: [26]በግብፅ የምትኖሩ አይሁድ ሁሉ *የእግዚአብሔርን* ቃል ስሙ፤ '*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል "ከእንግዲህ ወዲህ በየትኛውም የግብፅ ክፍል የሚኖር ማንኛውም አይሁዳዊ፣ '*ሕያው እግዚአብሔርን!*' ብሎ ስሜን እንዳይጠራ፣ እንዳይምልም በታላቁ ስሜ ምያለሁ፤ [27]ለመልካም ሳይሆን ለክፉ እተጋባቸዋለሁና፤ በግብፅ የሚኖሩ አይሁድ ፈጽሞ እስኪጠፉ ድረስ በሰይፍና በራብ ይደመሰሳሉ:: [28]ከሰይፍ አምልጠው፣ ከግብፅ ወደ ይሁዳ ምድር የሚመለሱት በጣም ጥቂት ሰዎች ይሆናሉ:: በግብፅ ምድር ለመኖር የመጡት የይሁዳ ቅሬታ ሁሉ፣ ከእኔ ወይም ከእነርሱ የማንኛችን ቃል እንደሚጸና ያውቃሉ::

[29]" 'በእናንተ ላይ አመጣለሁ ያልሁትን ክፉ ነገር እንደሚፈጸም ታውቁ ዘንድ በዚህ ስፍራ እንደምቀጣችሁ ይህ ምልክት ይሆናችሁ' ይላል *እግዚአብሔር*:: [30]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል:- 'የይሁዳን ንጉሥ ሴዴቅያስን ሊገድለው ለፈለገው ጠላቱ ለባቢሎን

44፥13 ዘፀ32፥24፤ ዘሌ26፥14-17፤ኤር 15፥2፤42፥17
44፥14 ኤር22፥24-27፤49፥5፤ሰቆ4፥15፤ ሕዝ6፥8፤ሮሜ9፥27
44፥15 ዘፍ3፥6፤ ምሳ31፥10፤ኢሳ11፥11፤ኤር6፥12፤18፥15 ፤1ጢሞ2፥14
44፥16 1ሳሙ8፥19 ፤ኢዮ15፥25-26፤ኤር 11፥8-10፤42፥19
44፥17 ቍ9:25:28 ፤ዘፀ16፥3፤ዘኍ11፥4-6፤ዘዳ23፥23፤ነህ9፥34 ፤ኢዮ21፥15፤ኢሳ3፥9፤ 65፥3፤ኤር2፥26፤11፥ 12፤ሆሴ2፥5-13፤9፥1፤ ዘካ 1፥6
44፥18 ዘሌ23፥18፤ ኤር42፥16፤ሚል 3፥13-15
44፥19 ዘፍ3፥6፤ዘሌ 7፥12፤26፥1፤ኤር18፥ 15፤7፥18፤ሐሥ17፥29 ፤ኢፌ5፥22
44፥21 ቍ9፤መዝ 79፥8፤ኢሳ64፥9፤ኤር 2፥26፤11፥13፤14፥10 ፤ሆሴ8፥13
44፥22 ዘፍ19፥13፤ ዘሌ26፥31:32፤መዝ 107፥33-34፤ኢሳ1፥ 14፤ኤር25፥18፤ሕዝ 33፥28-29
44፥23 ዘሌ18፥4፤ 26፥33፤1ነገ9፥6:9፤ ኤር7፥13-15፤40፥2 ፤ሕዝ39፥23፤ዳን 9፥11-12
44፥24 ዘፍ3፥6፤ ኤር43፥7
44፥25 ቍ17፤ዘዳ 32፥38፤ምሳ20፥25፤ 31፥10፤ሕዝ20፥39፤ ያዕ 1፥13-15
44፥26 ዘፍ15፥2፤ 22፥16፤ዘዳ32፥40፤ መዝ50፥16፤ኢሳ48፥1 ፤ኤር24፥8፤4፥2፤ሐሥ 19፥13፤ዕብ6፥13-17
44፥27 ዘፍ41፥15፤ ዘሌ26፥38፤ኢዮ15፥ 22፤ኤር1፥12፤9፥16፤ 21፥10፤ዳን9፥14፤አሞ 9፥8፤2ጴጥ3፥9
44፥28 ቍ13-4:17 :25-26፤2ነገ21፥14፤ ኢሳ7፥9፤10፥19፤ኤር 39፥16፤42፥15-18፤45፥5፤ሕዝ6፥8 44፥29 ዘፍ24፥14፤ዘፀ 3፥12፤32፥34፤ዘኍ16፥38፤ምሳ19፥21፤ማቴ12፥38፤24፥3

[ሠ]15 ዕብራይስጡ በግብፅና በጳጥሮስ ይላል::

ይመ)::

44፥15 *ሚስቶቻቸው ... ሴቶች*፤ ቍ.19 ይመ፤ እንዲሁም የቍ.9 ማብ ይመ:: *በሰሜንና በደቡብ (በላዕላይና በታሕታይ) ግብፅ፤* ቍ.1 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ11፥11 ማብ ይመ::

44፥17 *ለሰማይዋ ንግሥት*፤ የ7፥18 ማብ ይመ:: *በመልካም ሁኔታ እንገኝ ነበር*፤ በረጅሙ የምናሴ አገዛዝ ዘመን ይሁዳ አንጻራዊ የሀብት እድገት አሳይታ ነበር::

44፥18 ... *ከተውን ወዲህ* ከ621ዓ.ቅ.ክ እንሥቶ ንጉሡ ኢዮስያስ በጣዖት አምልኮ ክፉኛ የተበከለውን የይሁዳ ሃይማኖት ለማስወገድና እውነተኛው የእግዚአብሔር አምልኮ እቀድሞ ቦታው እንዲመለስ ለማድረግ ከፍተኛ እንቅስቃሴ ያደረገበት ዘመን ነው:: *ሁሉን ነገር አጥተናል*፤ ኢዮስያስ ከሞተ ከ609ዓ.ቅ.ክ እንሥቶ ወረራንና ስደትን ያካተተ ተከታታይ መከራና ጥፋት ይሁዳን ክፉኛ ገጥሞታል:: ሕዝቡ (አባባላቸው ስሕተት መሆኑ ቢታወቅም) መከራው የደረሰባቸው ለሰማይ ንግሥት የሚገባውን አምልኮ ስላልሰጡ መሆኑን ገልጠዋል::

44፥19 *ሴቶቹም፤* "የሰማይ ንግሥት" የሚል መጠሪያ የተሰጣት በባቢሎናውያን ሥርዐተ አምልኮ ከፍተኛ ቦታ የተሰጣት የውበትና የልምላሜ አምላክ ናት፣ ከዚህ የተነሣ ነበር ዋናውን የአምልኮ ስፍራ የያዘችው:: *ባሎቻችን ሳያውቁት ኖሮአልን?* ጠቀሜታ እንዲኖረው ባገባች ሴት የሚፈጸም ሃይማኖታዊ ስእለት (ቍ.25 ይመ):: በባሏ መጽደቅ አለበት (ዘኍ30፥10-15 ይመ):: *እንደ ምስሏ ያለ ዕንጐቻ የጋገርነው*፤ 7፥18 እና ማብ ይመ::

44፥22 *የርግማን ምልክት*፤ ቍ.12 ይመ:: *ሰው የማይኖርበት ባዶ ምድረ በዳ*፤ ቍ.6 ይመ::

44፥23 *ትእዛዙን*፤ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባው ቃል ኪዳን (ዘዳ4፥45፤ 6፥17:22 ይመ)::

44፥25 *እንግዲያውስ ወደ ኋላ አትበሉ*፤ የምፀት አባባል ነው (7፥21 እና ማብ ይመ)::

44፥26 *በታላቁ ስሜ*፤ የ22፥5፤ የዘፍ22፥15 ማብ ይመ:: *ሕያው እግዚአብሔርን!* የዘፍ42፥16 ማብ ይመ::

44፥27 *እተጋባቸዋለሁና*፤ የ1፥12 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 31፥28 ይመ::

44፥28 *በጣም ጥቂት*፤ ቍ.14 ይመ::

ንጉሥ ለናቡከደናፆር አሳልፌ እንደ ሰጠሁ፣ እንዲሁ የግብፅን ንጉሥ ፈርዖን ሖፍራን ሊገ ድሉት ለሚፈልጉ ጠላቶቹ አሳልፌ እሰጠ ዋለሁ።' ”

ለባሮክ የተነገረ መልእክት

45 በይሁዳ ንጉሥ በኢዮስያስ ልጅ በኢ ዮአቄም ዘመነ መንግሥት በአራ ተኛው ዓመት፣ ኤርምያስ በቃል የነገረ ውን ባሮክ በብራና ላይ ከጻፈ በኋላ፣ ነቢዩ ኤርምያስ ለኔርያ ልጅ ለባሮክ የተናገረው ይህ ነው፤ [2]“ባሮክ ሆይ፤ የእስራኤል ስምባከ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይል ሃል፤ [3]አንተ፣ ‘*እግዚአብሔር* በሕመሜ ላይ ሐዘን ጨምሮብኛልና ወዮልኝ፤ ከልቅሶዬ ብዛት የተነሣ ደክሜያለሁ፤ ዕረፍትም የለ ኝም’ ብለሃል።”

[4]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “እንዲህ በለው፤ ‘*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ በም ድር ሁሉ የገነባሁትን አፈርሳለሁ፤ የተከል ሁትን እነቅላለሁ። [5]ታዲያ፣ ለራስህ ታላቅ ነገር ትሻለህን? በሰው ልጆች ሁሉ ላይ ጥፋት አመጣለሁና አትፈልገው፤ ይላል *እግ ዚአብሔር*፤ ነገር ግን በሄድህበት ሁሉ ሕይወ ትህ እንዲተርፍልህ አደርጋለሁ።' ”

ስለ ግብፅ የተነገረ መልእክት

46 ስለ ሕዝቦች ወደ ነቢዩ ወደ ኤርም ያስ የመጣው *የእግዚአብሔር* ቃል ይህ ነው፤

[2]ስለ ግብፅ ፤

በይሁዳ ንጉሥ በኢዮስያስ ልጅ በኢዮአ ቄም ዘመነ መንግሥት በአራተኛው ዓመት በኤፍራጥስ ወንዝ በከርከሚሽ የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ባሸነፈው በግብፅ ንጉሥ በፈርዖን ኒካው ሰራዊት ላይ የተነገረ መልእክት ይህ ነው፤

[3]“ትልቁንና ትንሹን ጋሻ አዘጋጁ፤
ለውጊያም ውጡ!
[4]ፈረሶችን ጫኑ፤
በላያቸውም ተቀመጡ፤
የራስ ቍር ደፍታችሁ፣
በየቦታችሁ ቁሙ፤
ጦራችሁን ወልውሉ፤
ጥሩራችሁን ልበሱ!
[5]ነገር ግን ይህ የማየው ምንድነው?
እጅግ ፈርተዋል፤
ወደ ኋላ እያፈገፈጉ ነው፤
ብርቱ ጦረኞቻቸው ተሸንፈዋል፤
ዘወር ብለውም ሳያዩ፣
በፍጥነት እየሸሹ ነው፤
በየቦታውም ሽብር አለ፣”
ይላል *እግዚአብሔር*።
[6]“ፈጣኑ መሸሽ አይችልም፤
ብርቱውም አያመልጥም፤
በሰሜን በኤፍራጥስ ወንዝ አጠገብ፣
ተሰናክለው ወደቁ።
[7]“ይህ እንደ ዐባይ ወንዝ ሙላት
የሚዘለው፣
እንደ ደራሽ ወንዝ የሚፈሰው ማነው?
[8]ግብፅ እንደ ዐባይ ወንዝ ሙላት ይዘላል፤
እንደ ደራሽ ወንዝ ይወረወራል፤
‘እወጣለሁ፤ ምድርንም እሸፍናለሁ፤

44፥30 2ነገ25፥1-7፤ኤር24፥8፤25፥19፤43፥9-13፤46፥26፤ሕዝ30፥21፤ 32፥32
45፥1 ዘዐ17፥14፤2ዜና36፥5፤መዝ40፥7፤ኤር32፥12፤51፥59
45፥3 ኢሱ1፥13፤ኢዮ6፥10፤23፥2፤መዝ69፥3፤119፥28፤ኢሳ24፥16፤ማቴ11፥28፤ማር14፥34፤ሮሜ9፥2፤1ቆሮ9፥16፤ዕብ4፥3
45፥4 ዘዳ28፥63፤30፥9፤ኢሳ5፥5-7፤ኤር11፥17፤18፥7-10፤42፥10
45፥5 መዝ68፥20፤131፥1፤ኤር2፥35፤11፥11፤21፥9፤40፥2፤44፥28፤ማቴ6፥25-27:33
46፥1 ኤር1፥10
46፥2 ዘፍ2፥14፤ዘፀ1፥8፤2ነገ23፥29፤2ዜና35፥20፤ኤር1፥3፤25፥1፤35፥1፤36፥1፤45፥1፤ዳን 1፥1
46፥3 ኢሳ21፥5
46፥4 1ሳሙ17፥5:38፤2ዜና26፥14፤ነህ4፥16፤ሕዝ21፥9-11
46፥5 ቍ21፤መዝ31፥13፤48፥5፤ኤር48፥44
46፥6 ቍ12:16፤ዘፍ2፥14፤15፥18፤መዝ20፥8፤ኢሳ30፥16
46፥7 ኤር47፥2
46፥8 ሕዝ29፥3:9፤30፥12፤አሞ8፥8፤ዳን11፥10

44፥30፤ ሖፍራን፤ ከ589-570 ዓ.ቅ.ክ ግብፅን የገዛ ንጉሥ ነው (37፥5 እና ማብ ይመ)። *ሊገድሉት ለሚፈልጉ ጠላቶቹ፤* ሖፍራ የተባለው የገዛ ወገኖቹ ግብፃውያን ሥልጣኑን ለመንጠቅ በተነሡ ጊዜ በተደረገው ትግል ነው። *ሴዴቅያስን … ለናቡከደ ነፆር አሳልፌ እንደ ሰጠሁ፤* 39፥5-7 ይመ።

45፥1-5፤ ታማኝ ለነበረው ለኤርምያስ ጸሓፊ ለባሮክ የተ ነገረው የሚያጽናና መልእክት ነው (የ32፥12 ማብ ይመ)። ከዘመኑ ቅደም ተከተል ወጣ ያለ ቢመስልም፣ ክፍሉ ከም39-44 ላለው የተመቻቸ ታሪካዊ ጥግሬን በውስጡ አካቶ ይዟል፤ እንዲ ሁም ወደ ም46-51 ላለው ክፍል ጥሩ መሸጋገሪያ ድልድይ ይሆ ናል (የቍ1፤ 46፥2 ማብ ይመ)።

45፥1 *በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት በአራተኛው ዓመት፤* 605 ዓ.ቅ.ክ ነው። የም45 ቅደም ተከተል አቀማመጥ በ36፥8 እና በ36፥9 መካከል ነው (የ36፥8 ማብ ይመ)። *በብራና ላይ ከጻፈ በኋላ፤* 36፥4፤ 36፥2 እና ማብ ይመ።

45፥3፤ ባሮክ፣ ኤርምያስ ለነቢይነት አገልግሎትና ጥሪ ከተመረጠ በኋላ የደረሰበትን መከራና እስከ ተወሰነ ደረጃ ድረስም የነቢዩ ሐዘን ተካፋይ ነበር (ለምሳሌ 8፥18-9፥2፣ 20፥7-8 ይመ)። *ከልቅሶዬ ብዛት የተነሣ ደክሜያለሁ፤* መዝ6፥6 ይመ። *ዕረፍ ትም የለኝም፤* ሰቆ5፥5 ይመ።

45፥4 *የገነባሁትን አፈርሳለሁ፤ የተከልሁትን እነቅላለሁ፤* የ1፥10 ማብ፤ 2፥21፤ 31፥4-5:28:40፤32፥41፤ 33፥7 ይመ። *በም ድር፤* በቍ5 ያለውን “በሰው ልጆች ሁሉ” የሚለውን፣ 25፥15: 31:46-51 ይመ።

45፥5 *ታላቅ ነገር … አትፈልገው፤* የባሮክ ወንድም ሰራ ያ፣ በሴዴቅያስ መንግሥት ትልቅ ሥልጣን አግኝቷል (32፥12፤ 51፥59 ይመ)፣ ባሮክ ግን ለራሱ ክብር ወይም የራሱን መሻት ለሟሟላት የሚጓጓ መሆን አልነበረበትም። *ሕይወትህ እንዲ ተርፍልህ፤* የ21፥9 ማብ ይመ።

46፥1-51፥64፤ የ25፥1-38፤25፥13፤25፥19-26 ማብ ይመ። ም46-51 በመንግሥታት ላይ የተነገሩትን ትንቢቶች ያመለክታል (ኢሳ13፥23፤ ሕዝ25-32፤ አሞ1-2፤ ሶፎ2፥4-15 ይመ)። ትንቢ ቶቹ በግብፅ (ም46) ጀምረው፣ በባቢሎን ይጨርሳሉ (ም50-51) ግብፅና ባቢሎን በኤርምያስ የአገልግሎት ዘመን ይሁዳን ለመያዝ ሲፎካከሩ የነበሩ መንግሥታት ናቸው። የትንቢቱ አጠቃላይ ቅን ብር ከምዕራብ ወደ ምሥራቅ አቅጣጫን የተከተለ ነበር።

46፥1 *የእግዚአብሔር ቃል ይህ ነው፤* 14፥1፤ 47፥1፤ 49፥34፤ 50፥1 ይመ። *ሕዝቦች፤* ኤርምያስ ትንቢት እንዲናገር የተጠራባቸው ናቸው (1፥5 እና ማብ ይመ)።

46፥2 *ስለ ግብፅ፤* ኢሳ19፥20፤ ሕዝ29፥32 ይመ። *ኒካው፤* ግብፅን ከ610-597 ዓ.ቅ.ክ የገዛ። *ከርከሚሽ፤* 2ዜና35፥20፤ ኢሳ 10፥9 ይመ። ትርጕሙ የሞዓባውያን ዋና አምላክ የሆነው (2ነገ 23፥13) “የካሞሽ ምሽግ” ማለት ነው፤ ይህም የሚገኘው ኤብላ በሚሰኙት በድንጋይ ላይ ጽሑፎች ነው። *ናቡከደነፆር፤* በጥንቱ ዓለም ታሪክ በከርከሚሽ ጦርነት የግብፅ በባቢሎናውያን መሸነፍ እጅግ ወሳኝ የሆነ ድል ነው፤ ምክንያቱም ግብፅ ለዘመናት ስታልመው የነበረውን፣ በሶርያና በፍልስጥኤም ምድር ኀያል የመሆን ውጥን እንዲያበቃ ያደርጋልና። *በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት በአራተኛው ዓመት፤* 605 ዓ.ቅ.ክ ናቡከደነፆር መግ ዛት የጀመረበት ዓመት ነው (25፥1 ይመ)።

46፥3 *አዘጋጁ፤* ግብፃውያንን ለመሳደብ በምፀት የቀረበ አነጋገር ነው (ለምሳሌ፡- ናሆ2፥1፤3፥14 ይመ)።

46፥4 *ፈረሶችን፤* ግብፅ ምርጥ የሆኑ ፈረሶች መገኛ ነበ ረች (1ነገ10፥28 ይመ)። *ጥሩራችሁን ልበሱ፤* 51፥3 ይመ።

46፥5 *በየቦታውም ሽብር አለ፤* ይህ ሐረግ በ6፥25 ላይ ተጠቅሶአል (የዚያኑ ማብ ይመ)፤ ይህም የተገለጸው ከባቢሎናው ያን ሰራዊት ጋር በተያያዘ መልኩ ነው (6፥22 እና ማብ ይመ)።

46፥7-8 *እንደ ደራሽ ወንዝ የሚፈሰው፤* በሰሜናዊ ግብፅ የአባይ ወንዝ ወደ ተለያዩ አነስተኛ ወንዞች የሚፈስበትን ስፍራ ያመለክታል።

46፥8 *እወጣለሁ፤ ምድርንም እሸፍናለሁ፤* ስለ አሶርም

ከተሞችንና ነዋሪዎቻቸውን
አጠፋለሁ’ ይላል።

[9]ፈረሶች ሆይ ዘላችሁ ውጡ!
ሠረገሎችም ሽምጥጡ፤
ጋሻ ያነገባችሁ የኢትዮጵያና*
የፉጥ ሰዎች፣
ቀስት የገተራችሁ የሉድ ጀግኖች፣
እናንተ ብርቱ ጦረኞች ተነሥታችሁ
ዝመቱ።

[10]ያ ቀን ግን የሰራዊት ጌታ የእግዚአ
ብሔር ቀን ነው፤
ጠላቶቹን የሚበቀልበት የበቀል ቀን።
ሰይፍ እስኪጠግብ ድረስ ይበላል፤
ጥማቱም እስኪረካ ድረስ ደም
ይጠጣል።
በሰሜን ምድር በኤፍራጥስ ወንዝ አጠገብ፣
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር መሥዋዕት
አዘጋጅቶአልና።

[11]“ድንግሊቱ የግብፅ ሴት ልጅ ሆይ፤
ወደ ገለዓድ ውጪ፤ የሚቀባ
መድኀኒትም አምጪ፤
ነገር ግን መድኀኒት የምታበዢው በከንቱ
ነው፤
ፈውስ አታገኚም።

[12]ሕዝቦች ኀፍረትሽን ይሰማሉ፤
ልቅሶሽም ምድርን ይሞላል።
ጦረኛ በጦረኛው ይደናቀፋል፤
ሁለቱም ተያይዘው ይወድቃሉ።”

[13]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደናፆር መጥቶ ግብፅን እንደሚወጋ፣ እግዚአብሔር ለነቢዩ ለኤርምያስ የተናገረው መልእክት ይህ ነው፤

[14]“ይህን በግብፅ ተናገር፤ በሚግዶልም
አሰማ፤
በሜምፊስና* በጣፍናስም እንዲህ ብለህ
ዐውጅ፤
በቦታችሁ ቁሙ፤ ተዘጋጁም፤
በዙሪያችሁ ያሉትን ሰይፍ ይበላቸዋልና።

[15]ጦረኞችህ ለምን ተዘረሩ?
እግዚአብሔር ገፍትሮ ስለሚጥላቸው
መቆም አይችሉም።

[16]ደጋግመው ይሰናከላሉ፣
አንዱም በሌላው ላይ ይወድቃል፤
‘ተነሡ እንሂድ፤
ወደ ሕዝባችንና ወደ ትውልድ
አገራችን እንመለስ፤
ከጠላትም ሰይፍ እናምልጥ’ ይላሉ።

[17]በዚያም የግብፅን ንጉሥ ፈርዖንን፣
በተሰጠው ዕድል ያልተጠቀመ፣
አለሁ አለሁ ባይ ደንፊ!’ ብለው
ይጠሩታል።

[18]ስሙ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
የሆነው ንጉሡ እንዲህ ይላል፤
በሕያውነቴ እምላለሁ።
በተራሮች መካከል ያለውን የታቦር ተራራ
የሚመስል፣
ባሕርም አጠገብ ያለውን የቀርሜሎስ
ተራራ የሚመስል አንድ የሚመጣ
አለ።

[19]እናንተ በግብፅ የምትኖሩ ሆይ፤
በምርኮ ለመወሰድ ጓዛችሁን አሰናዱ፤
ሜምፎስ ፈራርሳ፣
ሰው የማይኖርባት ባድማ ትሆናለችና።

*9 የላይኛው ዓባይ አካባቢ ነው
*14 ዕብራይስጡ ኖፍ ይላል፤ ቍ19 ይመ።

46፥9 ዘፍ10፥6፤ኢሳ 66፥19፤ኤር47፥3፤ ሕዝ26፥10፤ናሆ3፥2
46፥10 ዘፍ2፥14፤ 15፥18፤ዘሌ3፥9፤ዘኍ 31፥3፤ዘዳ32፥41፤ 2ሳሙ2፥26፤2ነገ23፥ 29-30፤ሕዝ32፥10፡ 42፤ኢል1፥15፤ አብ 1፥15፤ሶፎ1፥7፤2፥12፤
46፥11 ዘፍ37፥25፤ 2ነገ19፥21፤ኤር 30፥13፤ሚክ1፥9
46፥12 ቍ6፤ኢሳ 19፥4፤ናሆ3፥8-10
46፥13 ቍ26፤ኢሳ 19፥1፤ኤር27፥7፤ሕዝ 32፥11
46፥14 ዘዳ32፥42፤ 2ሳሙ2፥26፤ኢሳ19፥ 13፤ኤር24፥8፤43፥8
46፥15 ኢሱ23፥5፤ ኢሳ66፥15-16
46፥16 ቍ6፤ዘሌ 26፥37፤ኢሳ13፥14፤ ኤር 25፥38
46፥17 1ነገ20፥10- 11፤ኢሳ19፥11-16
46፥18 ኢሱ19፥22፤ 1ነገ18፥42፤ኤር 48፥15
46፥19 ኢሳ20፥4፤ 19፥13፤ሕዝ29፥10፡ 12፤35፥7

ተመሳሳይ ተለዋጭ ዘይቤ በኢሳ8፥7-8 ተገልጾአል (የዚያኑ ማብ ይመ)። *ከተሞችንና* ይህ ቃል በዕብራይስጥ የተገለጠው በነጠላ ቍጥር ነው፤ ይሁን እንጂ በዚህ ስፍራና በ8፥16 በብዙ ቍጥር ተጠቅሶአል።

46፥9 *ዘላችሁ ውጡ፤* የቍ3 ማብ ይመ፤ 8፥6፤ ናሆ3፥3 ይመ። *ሠረገሎችም ሽምጥጡ፤* ናሆ2፥4 ይመ። *የፉጥ፤* የዘፍ10፥6 ማብ ይመ። *የሉድ፤* የኢሳ66፥19 ማብ ይመ። ከኢትዮጵያ፣ ከፉጥና ከሉድ የመጡ ሰዎች በግብፅ ሰራዊት ውስጥ ቅጥረኛ ወታደሮች ናቸው።

46፥10 *የበቀል ቀን፤* ኢሳ34፥8 እና ማብ ይመ። እግዚአብሔር ግብፅ በይሁዳ ላይ የፈጸመችውን ጭካኔ ይበቀላል (ለምሳሌ 2ነገ28፥29፡33-35 ይመ)። *ሰይፍ ... ይበላል፤* ቍ14 ይመ። *ጥማቱም እስኪረካ ድረስ ደም ይጠጣል ... መሥዋዕት አዘጋጅቶአልና፤* አብዛኛውን ጊዜ ጦርነት መሥዋዕት ከማቅረብ ጋር ተነጻጽሮአል (ኢሳ34፥5-7 እና ማብ፤ ሶፎ1፥7-8 ይመ)።

46፥11 *ገለዓድ ... የሚቀባ መድኃኒት፤* 8፥22 እና ማብ ይመ። *ድንግሊቱ የግብፅ ሴት ልጅ ሆይ፤* ቍ19፤ ኢሳ23፥12 እና ማብ፤ ኢሳ47፥14-17 እና ማብ፤ 18፥13፤ 31፥4:21 ይመ። *መድኀኒት የምታበዢው በከንቱ ነው፤ ፈውስ አታገኚም፤* በሕክምና ሙያ ታላቅ እድገት ከነበራት ከግብፅ ጋር ሲነጻጸር ምፀት ነው።

46፥12 *ይደናቀፋል ... ይወድቃሉ፤* ቍ6፥16 ይመ።

46፥13 *ናቡከደነፆር ... ግብፅን እንደሚወጋ፤* ከከርከሚሽ ጦርነት በኋላ (ቍ2 ላይ ያለውን ማብ ይመ)፣ በ568-567 ዓ.ቅ.ክ ነው።

46፥14 *በሚግዶልም፤* የ44፥1 ማብ ይመ። *በሜምፎስና በጣፍናስም፤* 44፥1፤ የ2፥16 ማብ፤ ኢሳ19፥13 ይመ። *በቦታችሁ ቁሙ፤* ቍ4 ይመ። *ሰይፍ ይበላቸዋልና፤* ቍ10 ይመ።

46፥15 *ጦረኞችህ፤* ይህን ቃል የሚተካው የዕብራይስጥ ቃል፣ በቍ5፡9፡12 “ጦረኛ” ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ አይደለም፤ ቃል በቃል ከታየ፣ “ብርቱዎች” ማለት ሲሆን አብዛኛውን ጊዜ ኀይለኛ እንስሳትን የሚያመለክት ነው (8፥16፤ 50፥11፤ 47፥3፤ መሳ5፥22 ይመ)። በመዝ22፥12፤ 50፥13፤ 68፥30፤ ኢሳ 34፥7 የዕብራይስጡ ቃል “በሬዎች” በሚል ተተርጕሟል (የመዝ 68፥30 ማብ ይመ)። *ተዘረሩ፤* የዕብራይስጡ ቃል በሰባ ሊቃናት ትርጕም “አፒስ ሸሸ” ይለዋል። አፒስ በግብፅ በተለይም በሜምፎስ የሚመለክ የበሬ ጣዖት ነው (ቍ14 ይመ)። ስለዚህ የቍ15 ትርጕም አማራጭ ሊሆን የሚችለው፣ “አፒስ” ለምን ፈረጠጠ? በሬህ ለምን መቋቋም አቃተው? “እግዚአብሔር ገፍትሮ ስለ ጣለው አይደለምን?” የሚለው ነው።

46፥16 *ደጋግመው ይሰናከላሉ፤* ቍ6፡12 ይመ። ቃል በቃል ትርጕሙ ሲታይ፣ “ብዙዎችን ያሰናክላል” ነው። *‘ተነሡ እንሂድ፤ ...’ ይላሉ፤* በፈርዖን ሰራዊት ውስጥ ያሉ ቅጥረኛ ወታደሮች (ቍ9 እና ማብ ይመ) ወደ አገራቸው ለመመለስ ይወስናሉ። *ከጠላትም ሰይፍ፤* 25፥38፤ 50፥16 ይመ።

46፥17 *አለሁ አለሁ ባይ ደንፊ፤* በኢሳ30፥7 ግብፅ፣ “ከንቱና ምናምን” ተብላ ተጠርታለች። *በተሰጠው ዕድል ያልተጠቀመ፤* ከከርከሚሽ ጦርነት በኋላ (ቍ2)፣ ናቡከደነፆር የአባቱን ሞት በሰማ ጊዜ ወደ አገሩ ወደ ባቢሎን ተመልሶ ነበር፤ ታዲያ በዚህ ጊዜ ግብፅ ዕድሉን አልተጠቀመችበትም።

46፥18 *በሕያውነቴ እምላለሁ፤* የዘፍ22፥15፤ 42፥16 ማብ ይመ። *ንጉሡ፤* እግዚአብሔር በ8፥19፤ 10፥7፡10፤ 48፥15፤ 51፥57 ንጉሥ ተብሎ ተጠርቷል። *የሚመጣ (እርሱ)፤* ናቡከደነፆርን ነው። *ታቦር ... ቀርሜሎስ፤* በእስራኤል ያሉ ሁለት ትልልቅ ተራሮች ናቸው (የመሳ4፥6፤ መሓ7፥5፤ ኢሳ33፥9 ማብ ይመ)።

46፥19 *በምርኮ ለመወሰድ ጓዛችሁን አሰናዱ፤* በሕዝ12፥3 ላይ ተስተጋብቷል። *በግብፅ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “የግብፅ ሴት ልጅ” ማለት ነው (ቍ11 እና ማብ ይመ)። *ባድማ*

20“ግብፅ ያማረች ጊደር ናት፣
ነገር ግን ተናዳፊ ዝንብ፣
ከሰሜን ይመጣባታል።
21ቅጥረኞች ወታደሮቿም፣
እንደ ሰቡ ወይፈኖች ናቸው፤
የሚቀጡበት ጊዜ ስለ ደረሰ፣
ጥፋታቸው ስለ ተቃረበ፣
እነርሱም ወደ ኋላ ተመልሰው በአንድነት
ይሸሻሉ፣
በቦታቸውም ጸንተው ሊቋቋሙ
አይችሉም።
22ጠላት ገፍቶ ሲመጣባት፣
ግብፅ እንደሚሸሽ እባብ ታፏጫለች፤
ዛፍ እንደሚቈርጡ ሰዎች፣
መጥረቢያ ይዘው ይመጡባታል።
23ጥቅጥቅ ጫካ ቢሆንም፣ ደን
ይመነጥራሉ፤”
ይላል *እግዚአብሔር*፤
“ብዛታቸው እንደ አንበጣ ነው፤
ሊቈጠሩም አይችሉም።
24የግብፅ ሴት ልጅ ለኀፍረት ትጋለጣለች፤
ለሰሜን ሕዝብም ዐልፋ ትሰጣለች።”

25የእስራኤል አምላክ፣ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “በቴብስ[a] አምላክ በአሞን ላይ፣ በፈርዖን ላይ፣ በግብፅና በአማልክቷ ላይ፣ በነገሥታቷም ላይ፤ እንዲሁም በፈርዖን በሚታመኑት ላይ ቅጣት አመጣለሁ፤ 26ነፍሳቸውን ለሚሹት ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደነፆርና ለጦር መኰንኖቹ አሳልፌ እሰጣቸዋለሁ፤ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ግን ግብፅ እንደ ቀድሞው ዘመን የሰው መኖሪያ ትሆናለች” ይላል *እግዚአብሔር*።

27“አገልጋዬ ያዕቆብ ሆይ፤ አትፍራ፤
እስራኤል ሆይ፤ አትሸበር፤
አንተን ከሩቅ ስፍራ፣
ዘርህንም ተማርኮ ከሄደበት ምድር
አድናለሁ።
ያዕቆብም ተመልሶ በሰላምና በርጋታ
ይቀመጣል፤
የሚያስፈራውም አይኖርም።
28አገልጋዬ ያዕቆብ ሆይ፤ አትፍራ፤
እኔ ከአንተ ጋር ነኝና” ይላል
እግዚአብሔር፤
“አንተን የበተንሁበትን ሕዝብ ሁሉ፣
ፈጽሜ ባጠፋም እንኳ፣
አንተን ግን ፈጽሜ አላጠፋህም።
ተገቢውን ቅጣት እሰጥሃለሁ እንጂ፣
ያለ ቅጣት አልተውህም።

ስለ ፍልስጥኤማውያን የተነገረ መልእክት

47 ፈርዖን ጋዛን ድል ከማድረጉ በፊት፣ ስለ ፍልስጥኤማውያን ወደ ነቢዩ ወደ ኤርምያስ የመጣው የ*እግዚአብሔር* ቃል ይህ ነው፤

2*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

“እነሆ፤ በሰሜን በኩል ውሃ እየሞላ ነው፣
ኀይለኛ ጐርፍ ይሆናል፤
አገሪቷንና በውስጧ ያሉትንም ሁሉ፣
ከተሞቿንና ነዋሪዎቻቸውን ያጥለቀልቃል።
ሕዝቡም ድምፁን ከፍ አድርጎ ይጮኻል፤
የምድሪቱ ነዋሪ ሁሉ ዋይ ዋይ ይላል፤
3ከፈረስ ኰቴ ድምፅ፣
ከጠላት ሠረገላ ጩኸትና፣
ከሠረገላው ሽክርክሪት ፍትጊያ ድምፅ
የተነሣ፣
አባቶች ልጆቻቸውን ለመርዳት ወደ ኋላ
መለስ አይሉም፤
እጃቸውም ስንኩል ይሆናል።
4ፍልስጥኤማውያንን ሁሉ ለማጥፋት፣
ተርፈውም የሚረዷቸውን ሁሉ፣
ከጢሮስና ከሲዶና ለመቍረጥ፣
ቀኑ ደርሶአልና።
እግዚአብሔር በከፍቶር[b] ዳርቻ የቀሩትን፣

[a] 25 ወይም ናእ
[b] 4 ቀርጤስ ነው

46፥20 ቍ24፤ኢሳ 14፥31፤ኤር47፥2
46፥21 ቍ5፤2ነገ 7፥6፤ኢዮ18፥20፤ 20፥24፤መዝ18፥18፤ 37፥13፤ኤር18፥17፤ ሉቃ15፥27
46፥22 መዝ74፥5
46፥23 ዘዳ28፥42፤ መሳ7፥12
46፥24 2ነገ24፥7
46፥25 2ነገ24፥7፤ ኢሳ20፥6፤ኤር43፥12 ፤ሕዝ30፥14:22፤ናሆ 3፥8
46፥26 ቍ13፤ኢሳ 19፥4፤ኤር44፥30፤ ሕዝ29፥11-16
46፥27 ኢሳ11፥11፤ 41፥8፤43፥5፤44፥1:2፤ ኤር29፥14፤50፥19፤ 51፥46፤ሚል1፥2
46፥28 ዘፀ14፥22፤ ዘኍ14፥9፤ኢሳ8፥9- 10፤ኤር4፥27
47፥1 ዘፍ10፥14: 19፤መሳ3፥31፤ዘካ 9፥5-7
47፥2 ኢሳ14፥31፤ 15፥3
47፥3 ኢሳ13፥7፤ ኤር46፥9፤50፥43፤ ሕዝ7፥17፤21፥7፤ 23፥24
47፥4 ዘፍ10፥14: 15፤ዘዳ2፥23፤ኢሳ 23፥1፤ኤር25፥22፤ ኢል3፥4፤አሞ1፥9- 10፤ዘካ9፥2-4

ትሆናለችና፤ ይሁዳም እንዲሁ በ2፥15፤ 9፥12 ተጠቅሳለች።

46፥20 *ጊደር*፤ ምናልባት የግብፃውያንን የበሬ አምልኮ በምፀት ለማስየት ነው (የቍ15 ማብ ይመ)። *ተናዳፊ ዝንብ*፤ ናቡከደነፆርን ነው፤ አብዛኛውን ጊዜ እንደ ዝንብ፣ አንበጣ ወ.ዘ.ተ … ያሉ ተባዮች ወይም ነፍሳት ወራሪ ጠላትን የሚያመለክቱ ነበሩ (የዘፀ23፥28 ማብ ይመ)።

46፥21 *ቅጥረኞች ወታደሮቿም*፤ የቍ9 ማብ ይመ። *ወይፈኖች*፤ የቍ20 ማብ ይመ። *ጥፋታቸው*፤ 18፥17 ይመ። *የሚቀጡበት ጊዜ ስለ ደረሰ*፤ 11፥23፤ 23፥12፤50፥27 ይመ።

46፥22 *እባብ*፤ አብዛኛውን ጊዜ የግብፅ ፈርዖኖች ኀይለኛነታቸውን ለመግለጽ የሚጠቀሙበት ምልክት ነው (የዘፀ4፥3 ማብ ይመ)። *ጠላት … ዛፍ እንደሚቈርጡ ሰዎች*፤ 21፥14፤ኢሳ 10፥18-19፡33-34 እና ማብ ይመ።

46፥23 *ብዛታቸው እንደ አንበጣ ነው*፤ በዚህ ስፍራ ወራሪው ኀይል እንደ አንበጣ ተቈጥሮአል፤ እንዲሁም በኢል2፥11፡25 አንበጣዎች በወራሪ ኀይል ተመስለዋል።

46፥24 *የግብፅ ሴት ልጅ*፤ የቍ11 ማብ ይመ።

46፥25 *አሞን*፤ በአብዛኛው የግብፅ ታሪክ ውስጥ “አሞን” ዋነኛው የግብፅ አምላክ እንደሆነ ተገልጦአል። እጅግ ክፉ የነበረው የይሁዳ ንጉሥ ምናሴ ልጁን በዚህ የግብፅ ጣዖት ስም ሳይጠራው አልቀረም (2ነገ21፥18፤ 2ዜና33፥22 ይመ)። *በቴብስ*፤ የላይኛው ወይም የደቡባዊ ግብፅ ዋና ከተማ ነው (ሕዝ30፥14-16 ይመ)።

46፥26 *ግብፅ እንደ ቀድሞ ዘመን የሰው መኖሪያ ትሆናለች*፤ ከ48፥47፤ 49፥6፡39 ጋር ያነጻጽሩ። ግብፅ በመሲሑ ዘመን እንደ ገና ትሠራለች (ኢሳ19፥23-25 ይመ)።

46፥27-28፤ ከ30፥10-11 ጀምሮ በአብዛኛው ቃል በቃል የተደገመ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)።

47፥1 *ስለ ፍልስጥኤማውያን*፤ ኢሳ14፥28-32፤ ሕዝ25፥15-17፤ አሞ1፥6-8፤ ሶፎ2፥4-7 ይመ። *ፈርዖን*፤ የተጠቀሰው ለዳግማዊ ኒካው (46፥2፣ የ2ነገ23፥29 ማብ ይመ) ወይም ለሖፍራ ይሁን (የ37፥5፤ 44፥30 ማብ ይመ) የታወቀ ነገር የለም። *ጋዛን*፤ ቍ5፤ 25፥20፤ የመሳ1፥18 ማብ ይመ።

47፥2 *ውሃ እየሞላ ነው*፤ የ46፥7-8 ማብ ይመ። *በሰሜን*፤ በ1፥13-14፤ 46፥20 እንዳለው ባቢሎን። *የምድሪቱ ነዋሪ ሁሉ*፤ ይህ ክፍል በዕብራይስጥ በ8፥16 ላይ ቃል በቃል ተደግሞአል። *የምድሪቱ*፤ ፊንቄና ፍልስጥኤም ናቸው። *ከተሞቿ*፤ የ46፥8 ማብ ይመ፤ ጢሮስንና ሲዶናን (ቍ4ይመ)፤ እንዲሁም ጋዛን፣ አስቀሎናንና (ቍ5ይመ) ሌሎቹን የፍልስጥኤም ከተሞች ያመለክታል።

47፥3 *ኰቴ ድምፅ*፤ ቃል በቃል “ብርቱዎች” ማለት ነው (የ46፥15 ማብ ይመ)። *እጃቸውም ስንኩል ይሆናል*፤ በፍርሀት ሽባ ይሆናሉ ማለት ነው (6፥24፤ ኢሳ13፥7 ይመ)።

47፥4 *ከጢሮስና ከሲዶና*፤ የቍ2፤ 25፥22፤ 27፥3 ማብ ይመ። *ተርፈውም*፤ ቍ5 ይመ። *በከፍቶር*፤ ቀርጤስ (በሶፎ2፥5 ላይ ያለውን ማብ ይመ) በሜድትራኒያን አካባቢ ከሚገኙት ብዙ

ፍልስጥኤማውያንን ሊያጠፋ
ተነሥቶአል።
[5]ጋዛ በማዘን ራሷን ትላጫለች፤
አስቀሎና አፏን ትይዛለች።
በሜዳማ ስፍራ የምትገኙ ትሩፋን ሆይ፤
እስከ መቼ ሰውነታችሁን ትቧጥጣላችሁ?
[6]“ ‘*የእግዚአብሔር* ሰይፍ ሆይ፤
የማታርፈው እስከ መቼ ነው?
ወደ ሰገባህ ተመልሰህ ግባ፤
ጸጥ ብለህ ተቀመጥ’ ትላላችሁ።
[7]ነገር ግን *እግዚአብሔር* አስቀሎናንና
የባሕሩን ዳርቻ፤
እንዲወጋ ሲያዝዘው፤
እንዲፈጽመውም ትእዛዝ ሲሰጠው፤
እንዴት ማረፍ ይችላል?”

ስለ ሞዓብ የተነገረ መልክት

48፥29-36 ተጓ ምብ-ኢሳ16፥6-12

48 ስለ ሞዓብ፤
የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“ናባው ትጠፋለችና ወዮላት፤
ቂርያታይም ትዋረዳለች፤ ትያዛለችም፤
ምሽጎች[ተ] ይደፈራሉ፤ ይፈራርሳሉም።
[2]ከእንግዲህ ሞዓብ አትከበርም፤
ሰዎች በሐሴቦን[ኀ] ተቀምጠው፤
‘ኑ ያቺን አገር እናጥፋት’ ብለው
ይዶልቱባታል።
መድሜን[ነ] ሆይ፤ አንቺም ደግሞ ጸጥ
ትደረጊያለሽ፤
ሰይፍም ያሳድድሻል።
[3]ከሖሮናይም የሚወጣውን ጩኸት፤
የመውደምና የታላቅ ጥፋት ድምፅ
ስሙ!
[4]ሞዓብ ትሰበራለች፤
ልጆቿም ጩኸት ያሰማሉ።[ኘ]
[5]ከፉኛ እያለቀሱ፤
ወደ ሉሒት ሽቅብ ይወጣሉ፤
ስለ ደረሰባቸውም ጥፋት መራራ ጩኸት
እያሰሙ፤
ወደ ሖርናይም ቍልቍል ይወርዳሉ።
[6]ሽሹ፤ ሕይወታችሁንም አትርፉ!
በምድረ በዳ እንዳለ ቍጥቋጦ[አ] ሁኑ።
[7]በድርጊታችሁና በብልጽግናችሁ
ስለምትታመኑ፤
እናንተም ትማረካላችሁ፤
ካሞሽም ከካህናቱና ከመኳንንቱ ጋር፤
በምርኮ ይወሰዳል።
[8]በእያንዳንዱ ከተማ ላይ አጥፊ ይመጣል፤
አንድም ከተማ አያመልጥም።
እግዚአብሔር ተናግሮአልና፤
ሸለቆው ይጠፋል፤
ዐምባውም ይፈርሳል።
[9]በራ እንድታመልጥ፤
ለሞዓብ ክንፍ ስጧት፤
ከተሞቿም ምንም እስከማይኖርባቸው
ድረስ፤
ባድማ[ከ] ይሆናሉ።
[10]“*የእግዚአብሔርን* ሥራ በቸልታ
የሚያከናውን ርጉም ይሁን፤
ሰይፉን ደም ከማፍሰስ የሚከላከል

47፥5 ዘሌ19፥28፤ ኤር25፥20፤41፥5
47፥6 ኢሳ34፥5፤ ኤር12፥12፤48፥10፤ 50፥35፤ሕዝ21፥30
47፥7 ሕዝ25፥15-17
48፥1 ዘፍ19፥37፤ ዘኍ32፥37፡38፤ዘዳ 23፥6፤ኢሱ 3፥19
48፥2 ቍ42፤ዘኍ 21፥25፤ኢሱ13፥26፤ ኢሳ16፥14
48፥3 ኢሳ15፥5
48፥5 ቍ3፤ኢሳ 15፥5
48፥6 ዘፍ19፥17፤ ኤር 17፥6
48፥7 ዘኍ21፥29፤ መዝ49፥6፤ምሳ11፥28 ፤ኢሳ46፥1-2፤ኤር 49፥3፤አሞ 2፥3
48፥8 ዘፀ12፥23፤ ኢሱ13፥9፤ኤር 4፥7
48፥9 መሳ9፥45፤ ኤር51፥29
48፥10 ሳሙ-15፥11 ፤1ነገ20፥42፤2ነገ 13፥15-19፤ኤር47፥6

[ተ]1 ወይም *ሚሥጋብ*
[ኀ]2 *ሐሴቦን* የሚለው የዕብራይስጡ ቃል አነባበብ *መዶለት* ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው።
[ነ]2 *መድሜን* የሚለው የሞአባውያን ከተማ ስም አነባበብ *ጸጥ* ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው።
[ኘ]4 የዕብራይስጡና የሰብዓ ሊቃናት ትርጒሞች *ለዞአር ያውጃሉ* ይላሉ
[አ]6 ወይም *እንደ አሮኤር*
[ከ]9 ወይም *የተተወች ምድር እንድትሆን/ በሞዓብ ላይ ጨው ነስንሱባት*

ደሴቶች አንዱ የፍልስጥኤም መኖሪያ እንደ ሆነ ይገመታል (ዘፍ10፥4 እና ማብ፤ ዘዳ2፥23 ይመ)።

47፥5 *ጋዛ፤* ቍ1፤ 25፥20፤ የመሳ1፥18 ማብ ይመ። *በማዘን ራሷን ትላጫለች፤* የ16፥6 ማብ፤ 48፥37 ይመ። አስቀሎና፤ ቍ7፤ 25፥20፤ የመሳ1፥18 ማብ ይመ። *አፏን ትይዛለች፤* የሐዘን ምልክት ነው (ሰቆ2፥10)። *ትሩፋን፤* የቍ4 ማብ ይመ። *በሜዳማ ስፍራ፤* ከይሁዳ የፍልስጥኤምን ምድር ከሚለየው የተራራ ግርጌ በስተ ምዕራብ ያለው ከዘመናዊው ጋዛ ምድር የሚተካከል ስፍራ ነው። *ሰውነታችሁን ትቧጥጣላችሁ፤* የ16፥6 ማብ 48፥37 ይመ።

47፥6 *ተመልሰህ (አንተ)፤* ፍልስጥኤማውያንን ነው።

47፥7 *አስቀሎናንና ... እንዲወጋ፤* ይህ የተፈጸመው ናቡከደነፆር በ604 ዓ.ቅ.ክ ላይ ይህን ስፍራ በያዘ ጊዜ ነበር። *የባሕሩን ዳርቻ፤* ሕዝ25፥16 ይመ፤ የፍልስጥኤምን ረባዳ ምድር ለማለት ነው (የቍ5 ማብ ይመ)።

48፥1 *ስለ ሞዓብ፤* ኢሳ15-16፤ ሕዝ25፥8-11፤ አሞ2፥1-3፤ ሶፎ2፥8-11 ይመ። አይሁዳዊው የታሪክ ጸሓፊ፤ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን (ጆሴፈስ) ሞአብ እንደምትጠፋ ኤርምያስ አስቀድሞ የተናገረው ትንቢት “ናቡከደነፆር በነገሠ በሃያ ሦስተኛው ዓመት” (582 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው፤ 52፥34 ይመ) በትክክል መፈጸሙን የጥንቱ ታሪክ (አንቲኪይቲ) በተባለው መጽሐፉ በ10፡9፡7 ላይ ገልጾታል። *ናባው፤* ቍ22 ይመ። ቀድሞ ለሮብዓም ነገድ በዕጣ የተደለደለች ከተማ ናት (ዘኍ32፥3፡37-38 ይመ። እንዲሁም ኢሳ 15፥2 እና ማብ ይመ)። *ቂርያታይም፤* ቍ23 ይመ። የጥንት ከተማ ናት (ዘፍ14፥5 ይመ)፤ ይህችም መጀመሪያ ለሮብዓም ነገድ በዕጣ የተደለደለች ናት (ኢያ13፥19 እና ማብ ይመ)። ናባው፤ ቂርያታይምና በዚህ መጽሐፍ የተጠቀሱት ሌሎች ጥቂት ከተሞች የሞዓብ ንጉሥ ሜሻ ባስቀረጸው በአንድ በታወቀ የድንጋይ ላይ ጽሑፍ ስማቸው ተጠቅሶአል (2ነገ3፥4 ይመ)፤ ይህም ጽሑፍ በ1868 ዓ.ም ተገኝቷል።

48፥2 *ሐሴቦን፤* ቍ34፡45፤ 49፥3፤ ዘኍ21፥25 ይመ። ቀድሞ ለሮብዓም ነገድ የተደለደለች ከተማ ነበረች (ዘኍ32፥37፤ ኢያ13፥17 ይመ)፤ በኋላ ግን የሌዋውያን ከተማ ሆና ለጋድ ተሰጥታለች (ኢያ21፥39 ይመ)። *ይዶልቱባታል፤* ቃሉ በዕብራይስጥ ሁለት ትርጒም የሚሰጥ ስለሆነ ሐሴቦን ከሚለውም ቃል ጋር ግንኙነት አለው።

48፥3 *ሖሮናይም፤* ቍ5፡34 ይመ። የምትገኝበት ትክክለኛ ቦታ በውል አይታወቅም።

48፥4 *ትሰበራለች፤* እንደ ሸክላ ዕቃ ማለት ነው (19፥11 ይመ)።

48፥5 *ሉሒት፤* ያለችበት ቦታ በትክክል አይታወቅም (ኢሳ 15፥5 ይመ)።

48፥6 *ሽሹ፤* ሕይወታችሁን ለማትረፍ ፈጥናችሁ ውጡ። 51፥6 ይመ። *እንዳለ ቍጥቋጦ፤* የ17፥6 ማብ ይመ።

48፥7 *ካሞሽም፤* ቍ13፡46 ይመ፤ ካሞሽ የሞዓብ አገር ዋነኛ ጣዖት ነው (1ነገ11፥7፡33፤ 2ነገ23፥13 ይመ)። ... *በምርኮ ይወሰዳል፤* የተለመደ አባባልን የያዘ ሐረግ (49፥3፤ አሞ 1፥15 ይመ)። አሕዛብ ለአማልክታቸው የሠሯቸውን የጣዖታት ምስሎች ከቦታ ቦታ ተሸክሞ ማዘዋወር የተለመደ ነበር (43፥12፤ አሞ 5፥26 ይመ)።

48፥8 *አጥፊ፤* ቍ32 ይመ። ናቡከደነፆር ሊሆን ይችላል። *ሸለቆው ... ዐምባውም፤* ከአብዛኛው የሞዓብ ምዕራቡ ክፍል ላይ ለቆመ ሰው የዮርዳኖስ ሸለቆ ፍንትው ብሎ ይታየዋል።

48፥10 *በቸልታ፤* ወይም “በሽንፈት” (ይህም በምሳ10፥4፤ 12፥24 ላይ ተጽፎ እንደምናገኘው ዐይነት ማለት ነው። ሞዓብን እንዲያጠፉ እግዚአብሔር ያዘዛቸው ወገኖች እንደ ታዘዙት እን ዲያደርጉ ወይም ማድረግ ያለባቸው መሆኑን ተረድተው በአስ

የተረገመ ይሁን፤

[11]"ሞዓብ በአምቡላው ላይ እንዳረፈ
የወይን ጠጅ፣
ከልጅነት ጀምሮ የተረጋጋ ነበረ፤
ከዕቃ ወደ ዕቃ አልተገላበጠም፤
በምርኮም አልተወሰደም፤
ቃናው እንዳለ ነው፤
መዐዛውም አልተለወጠም።
[12]ስለዚህ ዕቃውን የሚገለብጡ ሰዎችን፤
የምልክበት ጊዜ ይመጣል፤"
ይላል እግዚአብሔር።
"እነርሱም ይደፉታል፤
ዕቃውን ባዶ ያስቀራሉ፤
ማንቆርቆሪያዎቹንም ይሰባብራሉ።
[13]የእስራኤል ቤት፤
በቤቴል ታምኖ እንዳፈረ ሁሉ፣
ሞዓብም በካሞሽ ያፍራል።

[14]"እናንተ፣ 'እኛ ተዋጊዎች ነን፤
በጦርነትም ብርቱ ነን' ልትሉ እንዴት
ቻላችሁ?
[15]ሞዓብ ትጠፋለች፤ ከተሞቿም ይወረራሉ፤
ምርጥ ወጣቶቿም ወደ መታረድ
ይወርዳሉ፤"
ይላል ስሙ የሰራዊት ጌታ
እግዚአብሔር የሆነው ንጉሥ፤
[16]"የሞዓብ ውድቀት ተቃርቦአል፤
ጥፋቱም ፈጥኖ ይመጣበታል።
[17]በዙሪያው የምትኖሩ ሁሉ፤
ዝናውን የምታውቁ ሁሉ አልቅሱለት፤
'ብርቱው ክዘራ፣
የከበረው በትር እንዴት ሊሰበር ቻለ'
በሉ።
[18]"ሞዓብን የሚያጠፋ፣
በአንቺ ላይ ይመጣልና፤
የተመሸጉ ከተሞችሽንም ያጠፋልና፤
አንቺ የዲቦን ሴት ልጅ ሆይ፣
ከክብርሽ ውረጂ፣
በደረቅም መሬት ተቀመጪ።
[19]አንቺ በአሮዔር የምትኖሪ ሆይ፤
በመንገድ አጠገብ ቆመሽ ተመልከቺ፤
የሚሸሸውን ወንድ፣ የምታመልጠውንም
ሴት፣
ምን ተፈጠረ?' ብለሽ ጠይቂ።
[20]ሞዓብ በመፍረሱ ተዋርዷል፤
ዋይ በሉ፤ ጩኹ፤
የሞዓብን መደምሰስ፣
በአርኖን አጠገብ አስታውቁ።
[21]ፍርድ በዐምባው ምድር፦
በሖሎን፣ በያሳና በሜፍዓት ላይ፣
[22]በዲቦን፣ በናባውና በቤት ዲብላታይም
ላይ፣
[23]በቂርያታይም፣ በቤት ጋሙልና
በቤትምዖን ላይ፣
[24]በቂርዮትና በባሶራ ላይ፤
በሩቅና በቅርብ፣
ባሉት በሞዓብ ከተሞች ሁሉ ላይ
መጥቶአል።
[25]የሞዓብ ቀንድ[a] ተቈርጦአል፤
እጁም ተሰባብሮአል፤"
ይላል እግዚአብሔር።

[26]"እግዚአብሔርን ንቆአልና፣
ሞዓብን በመጠጥ አስክሩት።

48፥11 ዘካ1፥15፤ ሶፎ1፥12
48፥13 ቍ7፤ኢሱ 7፥2፤ሆሴ10፥6
48፥14 መዝ33፥16
48፥15 ኢሳ9፥17፤ ኤር46፥18፤51፥40፡57
48፥16 ኢሳ13፥22
48፥17 2ነገ3፥4-5፤ መዝ110፥2
48፥18 ቍ8፤ዘኍ 21፥30፤ኢሱ13፥9፤ ኢሳ47፥1
48፥19 ዘኍ32፥34
48፥20 ዘኍ21፥13፤ ኢሳ16፥7
48፥21 ዘኍ21፥23፤ ኢሱ13፥9፡18፡21፤ 15፥51፤ኢሳ15፥4
48፥22 ዘኍ21፥30፤ 32፥38፤ኢሱ 3፥9፡17
48፥23 ዘኍ32፥37፤ ኢሱ13፥17፡19
48፥24 ኢሳ15፥1፤ ኤር49፥13፤አሞ2፥2
48፥25 መዝ10፥15፤ 37፥17፤75፥10፤ሕዝ 30፥21
48፥26 ቍ39፡42፤ 1ሳሙ17፥26፤ኢሳ 28፥8፤ኤር25፥16፡27፤ 51፥39

[a]25 ቀንድ እዚህ ቦታ ኀይልን በትእምርትነት ይመለከታል

ቸኳይ እንዲንቀሳቀሱ የሚገፋፋ ነው።

48፥11፤ በመጀመሪያዎቹ የክርስትና ዓመታት በአንድ ትልቅ የሸክላ ሰሌዳ ላይ በዕብራይስጥ ቋንቋ የተቀረጸ የዚህ ቍጥር ቅጂ (ማኅተም) ተገኝቶአል፤ ማኅተሙም የወይን ጠጅ ገንቦዎች ተሞልተው በቅጥራን በሚከደኑበትና በሚታሸጉበት ጊዜ፣ የሚታተሙበት እንደ ነበር ግልጽ ነው። *ከልጅነት ጀምሮ፤* ከመጀመሪያ ታሪኳ አንሥቶ። *እንዳረፈ የወይን ጠጅ፤* ሞዓብ በወይን ተክሎቿ እጅግ የታወቀች ስለ ነበረች፣ ያን ለማሳየት የገባ ሐረግ (ቍ32-33፤ ኢሳ16፥8-10 ይመ)። *በአምቡላው ላይ እንዳረፈ፤* እንዲብላላ ተፈልጎ ማለት ነው (ኢሳ25፥6 ይመ)። *በምርኮም አልተወሰደም፤* እንደ እስራኤል ማለት ነው።

48፥12 *ጊዜ ይመጣል፤* ሞዓብ የምትጠፋበት (የቍ1 ማብ ይመ)። *ከዕቃ ወደ ዕቃ አልተገላበጠም፤* ከሥር ያለው ዝቃጭ እዚያው እንዳለ እንዲቀር ዝቅ ብለው ከላይ ያለውን እያጠለሉ መቅዳታቸውን ለማሳየት ነው። ይሁን እንጂ እነዚህ ሰዎች የእግዚአብሔርን የፍርድ ቅጣት ለመፈጸም የተመደቡ ስለ ሆነ ሞዓብን "ይሰብራሉ" (ቍ4 እና ማብ ይመ)።

48፥13 *በካሞሽ፤* የቍ7 ማብ ይመ። *የእስራኤል ቤት፤* ሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት፤ ይህ መንግሥት በ722-721 ዓ.ቅ.ክ ላይ ተደምስሶና ሕዝቡም በምርኮ ተወስዶአል። *በቤቴል፤* ከኢዮርብዓም የወርቅ ጥጃዎች አንዱ የቆመበት ታዋቂ ከተማ (1ነገ 12፥28-30) አልያም በዚያ ዘመን ከተቀረጸው ከባቢሎናውያን ዐለት ላይ በተቀረጸው ሰሌዳ፣ እንዲሁም ከመቶ ዓመት በኋላ በኤሌፋንታይን "የሸንበቆ ልባስ" ላይ ተጽፎ በተገኘው መግለጫ መሠረት እንዲታወቀው ከካሞሽ ፓፒረስ ጋር በተጓዳኝ የሚጠራው የምዕራቡ ሴማዊ ክፍል ጣዖተ አምላክ ሊሆን ይችላል።

48፥14 *ልትሉ እንዴት ቻላችሁ?* 2፥23፤ 8፥8 ይመ።

48፥15 *ወደ መታረድ ይወርዳሉ፤* 50፥27 ይመ። የጦርነት ዕልቂት ለመሥዋዕት ከሚቀርብ እንስሳ ጋር ተመስሎ ትዝቢት ስለ መነገሩ ኢሳ34፥6 እና ማብ ይመ። *ንጉሥ፤* የ46፥18 ማብ ይመ። እውነተኛው ንጉሥ እግዚአብሔር እንጂ ካሞሽ አይደለም።

48፥16፤ ዘፀ32፥35 ይመ።

48፥17 *በዙሪያው የምትኖሩ ... ዝናውን የምታውቁ፤* በቅርብም በሩቅም ያሉ መንግሥታት። *ብርቱው፤* በአንድ ወቅት ሞዓብ ኀያልና ይፈራ የነበረበት ጊዜ ነበር 927፥3፤ 2ነገ1፥1፤ 3፥5፤ 24፥2 ይመ)። *ከዘራ የከበረው በትር፤* የሥልጣንና የአገዛዝ ምልክት (ዘፍ49፥10፤ መዝ2፥9፤ ሕዝ19፥11፡14 ይመ)።

48፥18 ... *ውረጂ* ... *ተቀመጪ፤* ኢሳ47፥1 እና ማብ ይመ። *የ ... ሴት ልጅ፤* የኢሳ23፥10 ማብ ይመ። *ዲቦን፤* ቍ22፤ ዘኍ21፥30 ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ15፥2 ይመ።

48፥19 *በአሮዔር፤* ዘኍ32፥34፤ ዘዳ2፥36 ይመ።

48፥20 *በአርኖን፤* በሞዓብ የሚገኝ ታላቅ ወንዝ።

48፥21 *በዐምባው ምድር፤* የቍ8 ማብ ይመ። *በሖሎን፤* በኢያሱ 15፥21፤ 21፥15 ላይ የተጠቀሰችው ከተማ አይደለችም። ያለችበት ቦታ የት እንደ ሆነም አይታወቅም። *በያሳና፤* 1ዜና 6፥78 ይመ። ያሐድ ተብላም ትጠራለች (ቍ34 ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ 15፥4 እና ማብ ይመ)።

48፥22 *በዲቦን፤* ቍ18 ይመ። *በናባውና፤* ቍ1 ይመ። *በቤት ዲብላታይም፤* ምናልባት ከአልሞን ዲብላታይም ጋር አንድ ሊሆን ይችላል። ዘኍ33፥46 ይመ።

48፥23 *በቂርያታይም፤* የቍ1 ማብ ይመ። *በቤት ጋሙልና፤* ባሁኑ ጊዜ ቂርያት ገውሜል ትባላለች። የምትገኘውም ከአሮኤር በስተ ምሥራቅ 8 ኪሎ ሜትር ርቃ ነው። *በቤትምዖን፤* ከበአል ሜአን ጋር አንድ ናት (ዘኍ32፥38 ይመ)፤ እንዲሁም ቤትባአል ሚኦን (ኢያ13፥17 ይመ)።

48፥24 *በቂርዮትና፤* አሞ2፥2 ይመ። የነበረችበት ቦታ በትክክል ተለይቶ አይታወቅም። *በባሶራ፤* በኤዶም የምትገኘው ቦስራ አይደለችም (49፥13፡22 ይመ)፤ የቤዜር ሌላው ስሟ ሲሆን፣ የምትገኘውም በሞዓብ ምድር ነው (የዘዳ4፥43 ማብ ይመ)።

48፥26፤ እግዚአብሔር ለባቢሎናውያን ወራሪዎች የተናገረው ነው። *በመጠጥ አስክሩት፤* የእግዚአብሔርን የቍጣውን ጽዋ

ሞዓብ በትፋቱ ላይ ይንከባለል፤
ለመዘባበቻም ይሁን።
[27]በእስራኤል ላይ ስታላግጥ አልነበረምን?
ስለ እርሷ በተናገርህ ቍጥር፣
እያቃለልሃት ራስህን የምትነቀንቀውስ፣
ከሌቦች ጋር ስትሰርቅ ተይዛለችን?
[28]እናንተ በሞዓብ የምትኖሩ ሆይ፤
ከከተማ ወጥታችሁ በዐለት መካከል
ኑሩ፤
በገደል አፋፍ ላይ ጐጆዋን
እንደምትሠራ፣
እንደ ርግብ ሁኑ።
[29]"ስለ ሞዓብ ትዕቢት፣
ስለ እብሪቱና ስለ ኵራቱ፣
ስለ ትምክሕቱና ስለ መጓደዱ፣
ስለ ልቡም ማበጥ ሰምተናል።
[30]መዳፉን ዐውቃለሁ፤ ነገር ግን ከንቱ
ነው፤"
ይላል እግዚአብሔር።
"ጕራውም ፋይዳ አይኖረውም።
[31]ስለዚህ ለሞዓብ አለቅሳለሁ፤
ለሞዓብ ምድር ሁሉ ዋይ እላለሁ፤
ለቂርሔሬስ ሰዎችም የልቅሶ ድምፅ
አሰማለሁ።
[32]የሴባማ ወይን ሆይ፤
ለኢያዜር ካለቀስሁት እንኳ ይልቅ
አለቅስልሻለሁ፤
ቅርንጫፎችሽ እስከ ባሕሩ ተዘርግተዋል፤
እስከ ኢያዜርም ደርሰዋል፤
ለመከር በደረሰው ፍሬሽና በወይንሽ ላይ፣
አጥፊው መጥቶአል።
[33]ከሞዓብ የአትክልት ቦታና እርሻ፣
ሐሤትና ደስታ ርቆአል፤
የወይን ጠጅ ከመጭመቂያው እንዳይወርድ
አድርቄዋለሁ፤
በእልልታ የሚጨምቀውም አይገኝም፤
በዚያ ድምፅ ቢሰማም፣
የእልልታ ድምፅ አይደለም።
[34]"ከሐሴቦን እስከ ኤልያሊና እስከ ያህጽ፣
ከዞዓር እስከ ሖሮናይም፣ እስከ ዔግላት
ሺሊሺያ ድረስ፣
ጩኸታቸው ከፍ ብሎ ይሰማል፤
የኔሞሬም ውሃ እንኳ ደርቆአልና።

48፥27 ዘዳ28፥37፤ 2ነገ17፥3-6፤ ኢዮ 16፥4፤መዝ44፥14፤ ኤር2፥26፤18፥16፤ ሚክ7፥8-10፤ሶፎ 2፥8፡10
48፥28 ዘኍ8፥8፤ መሳ6፥2፤መሓ 1፥15
48፥29 ዘሌ26፥19፤ ኢዮ40፥12፤መዝ 10፥5፤ምሳ16፥18
48፥30 መዝ10፥3
48፥31 ቍ36፤2ነገ 3፥25፤ኢሳ15፥5-8
48፥32 ዘኍ32፥3፤ ኢያ13፥25
48፥33 ኢሳ24፥7፤ ኢዩ1፥12፤አሞ5፥17
48፥34 ዘኍ13፥10፤ ዘኍ21፥23፡25፤ 32፥3፤ኢያ13፥26፤ ኢሳ15፥4-6
48፥35 ኢሳ15፥2፤ ኤር11፥13
48፥36 ቍ31፤2ነገ 3፥25፤ኢሳ15፥7
48፥37 ዘፍ37፥34፤ ዘሌ19፥27፤2ሳሙ 10፥4፤ኢሳ3፥24፤ 15፥2፤ኤር41፥5፤ 16፥6፤ሕዝ27፥31፤ 29፥18፤አሞ8፥10
48፥38 ኢሳ15፥3፤ ኤር 22፥28
48፥39 ቍ26፤ኤር 50፥23፤
48፥40 ዘዳ28፥49፤ ኢሳ8፥8፤ዕን1፥8
48፥41 ኢሳ15፥1፤ 21፥3፤አሞ2፥16
48፥42 ቍ2፡26፤ ኢሳ16፥14
48፥43 ኢሳ24፥17፤ ኤር49፥5
48፥44 1ነገ19፥7፤ ኢዮ20፥24፤ኢሳ 24፥18፤ኤር11፥23፤ 23፥12፤46፥5

[35]በመስገጃ ኰረብቶች ላይ የሚሠዉትን፣
ለአማልክታቸው የሚያጥኑትን፣
ከሞዓብ አጠፋለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር፤
[36]"ስለዚህ ልቤ ለሞዓብ እንደ ዋሽንት
ያንጐራጕራል፤
ለቂርሔሬስ ሰዎችም እንደ ዋሽንት
ያንጐራጕራል።
ያከማቹት ንብረት ጠፍቶአልና።
[37]የእያንዳንዱ ሰው ራስ፣
ጢምም ሁሉ ተላጭቶአል፤
እጅ ሁሉ ተቸፍችፎአል፤
ወገብም ሁሉ ማቅ ታጥቆአል።
[38]በሞዓብ ቤቶች ጣራ ሁሉ ላይ፤፣
በሕዝብም አደባባዮች፣
ሐዘን እንጂ ሌላ የለም፤
እንደማይፈለግ እንስራ፣
ሞዓብን ሰብሬአለሁና፤"
ይላል እግዚአብሔር።
[39]"እንዴት ተንኰታኰተ! ምንኛስ አለቀሱ!
ሞዓብ እንዴት ዕፍሮ ጀርባውን አዞረ!
ሞዓብ የመሰደቢያ፣
በዙሪያው ላሉትም ሁሉ የሽብር ምልክት
ሆነ።"
[40]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"እነሆ፤ እንደ ንስር ተወርውሮ
ይወርድበታል፤
ክንፎቹንም በሞዓብ ላይ ይዘረጋል።
[41]ከተሞቹ[a] ይወረራሉ፤
ምሽጎቹም ይያዛሉ፤
በዚያን ቀን የሞዓብ ጦረኞች ልብ፣
በምጥ እንደ ተያዘች ሴት ልብ ይሆናል።
[42]ሞዓብ እግዚአብሔርን አቃልሎአልና
ይጠፋል፤
መንግሥትነቱም ይቀራል።
[43]የሞዓብ ሕዝብ ሆይ፤
ሽብርና ጕድጓድ፣ ወጥመድም
ይጠብቅሃል፤"
ይላል እግዚአብሔር።
[44]"ከሽብር የሚሸሽ ሁሉ፣
ጕድጓድ ውስጥ ይገባል፤
ከጕድጓዱም የሚወጣ፣

[a]41 ወይም ቂርያት

ያመለክታል (13፥13፤ 25፥15-17፡28 ይመ)። *በትፋቱም ላይ ይንከባለላል፤* 25፥27፤ ኢሳ19፥14 ይመ። *ለመዘባበቻም ይሁን፤* በአንድ ወቅት ሌሎችን መዘባበቻ እንዳደረጋቸው ቍ27፤ ሶፎ 2፥8፡10 ይመ።

48፥27 *ራስህን የምትነቀንቀውስ፤* 18፥16 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም መዝ64፥8 ይመ።

48፥28፤ በገደል አፋፍ ... እንደ ርግብ፤ መዝ55፥6-8፤ ማሕ2፥14 ይመ።

48፥29-30፤ በኢሳ16፥6 ላይ ስለ ሞዓብ የተጻፈውን በስፋት ያቀረበ ክፍል ነው።

48፥29 *ስለ ሞዓብ ትዕቢት፤* ብዙ ጊዜ እንደ ምሳሌ ሆኖ ሲጠቀስ ኖሮአል (ኢሳ25፥10-11፤ ሶፎ2፥8-10 ይመ)።

48፥31-33፤ ነቢዩ ራሱ (በኢሳ16፥9 ላይ እንደምናገኘው) ነው። ከኢሳ15፥5 ጋርም ያነጻጽሩ።

48፥34፤ ኢሳ15፥4-6 እና ማብ ይመ።

48፥36፤ ኢሳ16፥11 ይመ። *ዋሽንት፤* በሥርዐተ ቀብር ላይ ይነፋል (ማቴ9፥23-24 ይመ)።

48፥37፤ እነዚህ የሐዘን መግለጫ ምልክቶች ናቸው (ኢሳ 15፥2-3 እና ማብ ይመ)። *ተቸፍችፎአል፤* የ16፥6 ማብ ይመ።

48፥38 *እንደማይፈለግ እንስራ ... ሰብሬአለሁና፤* ቍ4 እና የቍ12 ማብ የመ። ስለ ንጉሡ ስለ ኢዮአቄም በ22፥28 ላይ በዝርዝር ከተጻፈው ጋር ያነጻጽሩ (የዚያኑ ማብ ይመ)።

48፥39 *የመሰደቢያ፤* ቍ26 እና ማብ ይመ።

48፥40-41፤ ኤዶምን በተመለከተ በ49፥22 ላይ የተጻፈው እዚህ ላይ ተስተጋብቷል።

48፥40 *ንስር፤* ናቡከደነፆርን ያመለክታል (በሕዝ17፥3 ላይ እንደ ተጻፈው ማለት ነው)፤ ዘዳ28፥49 እና ማብ ይመ።

48፥41 *ከተሞቹ፤* የትኞቹ እንደ ሆኑ በውል ተለይተው አይታወቁም (ቍ24 ይመ፤ እንዲሁም የአሞ2፥2 ማብ ይመ)።

48፥43 *ሽብርና ጕድጓድ ወጥመድም፤* የጥንቱ የዕብራይስጥ ቅጅ ኤርምያስ ይህን ሐረግ ይወደው እንደ ነበር በሚገባ ያሳያል።

48፥44 *የሚሸሽ ... ይገባል ... የሚወጣ ... ይያዛል፤*

በወጥመድ ይያዛል፤
በሞዓብ ላይ፣
የቅጣቱን ዓመት አመጣለሁና፣”
ይላል እግዚአብሔር፤

[45]“የሞዓብን ግንባር፣
የደንፊዎችን ዐናት የሚያቃጥል፣
እሳት ከሐሴቦን፣
ነበልባል ከሴዎን ቤት ወጥቶአልና፤
ኰብላዮች በሐሴቦን ጥላ ሥር፣
ተስፋ ቈርጠው ቆመዋል::
[46]ሞዓብ ሆይ፤ ወዮልህ!
የካሞሽ ሕዝብ ተደምስሶአል፤
ወንዶች ልጆችህ በምርኮ ተወስደዋል፣
ሴቶች ልጆችህም ተግዘዋል::
[47]“ነገር ግን የኋላ ኋላ፣
የሞዓብን ምርኮ እመልሳለሁ፤”
ይላል እግዚአብሔር::
በሞዓብ ላይ የተወሰነው ፍርድ
ይኸው ነው::

ስለ አሞን የተነገረ መልእክት

49 ስለ አሞናውያን፤
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“እስራኤል ወንዶች ልጆች አልወለደምን?
ወራሾችስ የሉትምን?
ታዲያ፣ ሚልኮም[1] ጋድን ለምን ወረሰ?
የእርሱ ሰዎች ለምን በከተሞቿ
ይኖራሉ?
[2]ስለዚህ፣ በአሞናውያን ከተማ በረባት
ላይ፣
የጦርነት ውካታ ድምፅ፣
የሚሰማበት ጊዜ ይመጣል፤”
ይላል እግዚአብሔር፤
“እርሷም የፍርስራሽ ክምር ትሆናለች፤
በዙሪያዋ ያሉት መንደሮችም
ይቃጠላሉ፤

48፥45 ዘኍ21፥21፡ 26-28፤24፥17፤ኢሱ 12፥2
48፥46 ዘኍ21፥29
48፥47 መዝ14፥7፤ ኢሳ11፥11፤ኤር 12፥15፤49፥6:39፤ሕዝ 16፥53፤ዳን11፥41
49፥1 ዘፍ19፥38፤ 30፥11፤ዘሌ18፥21፤ 1ሳሙ11፥1-11፤ 2ሳሙ10፥1-19
49፥2 ዘዳ3፥11፤ 13፥16፤ኢሳ14፥2፤ ኤር4፥19፤30፥16፤ ሕዝ21፥28-32፤ 25፥2-11
49፥3 ዘፍ12፥8፤ 37፥34፤ኢሱ8፥28፤ 13፥26፤ኤር48፥7፤ ሶፎ 1፥5
49፥4 ኤር3፥6፤ 9፥23፤21፥13፤1ጢሞ 6፥17
49፥5 ኤር44፥14
49፥6 ኤር12፥14-17፤48፥47
49፥7 ዘፍ25፥30፤ 36፥11:15:34፤መዝ 83፥6
49፥8 ዘፍ10፥7፤ 25፥3፤መሳ6፥2

እስራኤልም ከአገሯ ያስወጧትን፣
ከአገሯ ታስወጣለች፤”
ይላል እግዚአብሔር፤
[3]ሐሴቦን ሆይ፤ ጋይ ጠፍታለችና ዋይ በይ፤
የራባት ሴቶች ልጆች ሆይ ጩኹ፤
ማቅ ለብሳችሁ አልቅሱ፤
ሚልኮም ከካህናቱና ከመኳንንቱ ጋር፣
ተማርኮ ይወሰዳልና፣
በቅጥር ውስጥ ወዲያ ወዲህ ተሯሯጡ::
[4]አንቺ ከዳተኛ ልጅ ሆይ፣
በሸለቆችሽ ለምን ትመኪያለሽ?
ለምንስ በፍሬያማ ሸለቆሽ ትኰራሪያለሽ?
በብልጽግናሽ ተማምነሽ፣
‘ማን ሊነካኝ ይችላል?’ ትያለሽ::
[5]በዙሪያሽ ካሉት ሁሉ ዘንድ፣
ሽብር አመጣብሻለሁ፤”
ይላል የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤
“እያንዳንዳችሁ ትሰደዳላችሁ፤
በሽሽት ላይ ያሉትንም የሚሰበስብ
አይገኝም::
[6]“ከዚያ በኋላ ግን፣
የአሞናውያንን ምርኮ እመልሳለሁ፣”
ይላል እግዚአብሔር::

ስለ ኤዶም የተነገረ መልእክት

49፥9-10 ተጓ ምብ-አብ5-6
49፥14-16 ተጓ ምብ-አብ1-4

[7]ስለ ኤዶም፤
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
እንዲህ ይላል፤
“ጥበብ ከቴማን ጠፍቶአልን?
ምክር ከአስተዋዮች ርቆአልን?
ጥበባቸውስ ተሟጧልን?
[8]ዔሳውን በምቀጣ ጊዜ፣
ጥፋት ስለማመጣበት፣

[1] ወይም ንጉሣቸው፤ ዕብራይስጡ መልካም ይላል፤ ቍ3 ይመ::

አንድ ጊዜ ከተወሰነው የእግዚአብሔር ፍርድ በምንም መንገድ ማምለጥ አይቻልም (አሞ5፥19 ይመ)::

48፥45-46፤ ዘኍ21፥28-29፤ 24፥17ን ያስተጋባል:: በለዓም በሞዓብ ላይ የተናገረው ትንቢት የሚፈጸምበት ጊዜ መቃረቡን የሚገልጽ ነው::

48፥45 *ከሐሴቦን፤* የቍ2 ማብ ይመ:: በግልጽ እንደሚታወቀው በዚህ ጊዜ አገሩን የሚቈጣጠሩት አሞናውያን ነበሩ (49፥3 ይመ):: *ከሴዎን፤* የአሞራውያንን ንጉሥ የሴዎንን ማበር ያመለክታል፤ እስራኤላውያን ከግብፅ በወጡ ጊዜ የንጉሡ መናገሻ ከተማ ሴዎን ነበረች (ዘኍ21፥2 ይመ):: *የደንፊዎችን፤* የቍ29 ማብ ይመ::

48፥46 *የካሞሽ፤* የቍ7 ማብ ይመ::

49፥1 *ስለ አሞናውያን፤* ሕዝ 25፥1-7 ይመ፤ እንዲሁም አሞ1፥13-15፤ ሶፎ2፥8-11 ይመ:: የአሞን ምድር የሚገኘው በዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ፣ ከሞዓብ በስተ ሰሜን ነው (የዘፍ 19፥36-38 ማብ ይመ):: *ሚልኮም፤* የአሞናውያን ዋና የጣዖት አምላክ (1ነገ11፥5:7:33 ይመ):: ሞሎክ ተብሎም ይጠራል:: ሚልኮም ወይም ሞሎክ በምዕራብ ሴማዊ ቋንቋ “ንጉሥ” ከሚለው ቃል ጋር ግንኙነት አለው:: *ጋድን ለምን ወረሰ?* ምናልባትም ዐረፍተ ነገሩ የሚያመለክተው ሣልሳዊ ቴልጌልቴልፌልሶር በ734-732 ዓ.ቅ.ክ ላይ ከዮርዳኖስ ማዶ (ምሥራቅ) ያለውን አገር ከሸነፈ በኋላ ያለውን ሁናቴ ይሆናል:: በኋለኛው ጊዜም አሞናውያን በማንሠራራት ከእስራኤል ነገድ አንዱ በሆነው በጋድ ከተያዘባቸው ግዛት ጥቂቱን ክፍል ወረው ለመያዝ ችለዋል::

49፥2 *የጦርነት ውካታ ድምፅ፤* አሞ1፥14 ይመ:: *በአሞናውያን ከተማ በረባት ላይ፤* የዘዳ3፥11 ማብ ይመ:: *ክምር፤* የ30፥18 ማብ ይመ::

49፥3 *ሐሴቦን፤* የ48፥45 ማብ ይመ፤ እንዲሁም መሳ 11፥26-27 ይመ:: *ጋይ፤* በኢሱ8 ላይ የተጠቀሰችው ጋይ አይደለችም፤ ስፍራዋም በውል ተለይቶ አይታወቅም:: *በቅጥር፤* ቃሉ በዕብራይስጥ የአንድን ከተማ ቅጥር የሚያመለክት ሳይሆን፣ አንድ የወይን አትክልት ስፍራን ከሌላው ለመለየት የቆመን ቅጥር የሚያመለክት ነው (ዘኍ21፥24 ይመ):: *ሚልኮም፤* የቍ1 ማብ ይመ:: *ተማርኮ ይወሰዳልና፤* የ48፥7 ማብ ይመ::

49፥4 *አንቺ ከዳተኛ ልጅ ሆይ፤* በ31፥22 ላይ በይሁዳ ሕዝብ ላይ ተነግሮአል:: *በብልጽግናሽ ተማምነሽ፤* በ48፥7 ላይ በሞዓብ ላይ ተነግሮአል:: *ማን ሊነካኝ ይችላል፤* ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን (ጆሲፉስ ፍላብዩስ) የተባለው አይሁዳዊ የታሪክ ጸሓፊ (አንቲኪዩቲስ 10:9:7 በተባለው መጽሐፍ) እንደ ገለጸው የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር በነገሠ በ23ኛው ዓመት (በ582 ዓ.ቅ.ክ) ላይ አሞንን አጥፍቷታል::

49፥6፤ 48፥47 ይመ:: እንዲሁም የ29፥14 ማብ ይመ::

49፥7-22፤ በዋና ዋና ሐረጎች ጽንሰ ሐሳቦች ከትንቢተ አብድዩ ጋር ተመሳሳይ ነው::

49፥7 *ስለ ኤዶም፤* ኢሳ21፥11-12፤ ዕዝ25፥12-14፤ አሞ 1፥11-12፤አብ1-16 ይመ:: *ጥበብ፤* ኤዶም በዚህ ጕዳይ ጥሩ ስም ነበራት (የኢል1፥1፤ 2፥11 ማብ ይመ):: *ከቴማን፤* ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ የምትገኝ ታዋቂ ከተማ (የኢል2፥11 ማብ ይመ):: በቍ20 ላይ ከኤዶም ጋር ተጓዳኝ ሆና ተጠቅሳለች::

49፥8 *ዔሳውን፤* ከታላላቆቹ አባቶች የአንዱ የያዕቆብ ወንድም፤ ዔሳው፤ ሌላው የኤዶም ስም ነው (ዘፍ32፥28 ይመ):: ዔሳው የያዕቆብ ወንድም የመሆኑ ጕዳይ ኤዶም ለእስራኤል ያለ

እናንተ በድዳን የምትኖሩ ሆይ፤
ወደኋላ ተመልሳችሁ ሽሹ፤ ጥልቅ
ጒድጓድ ውስጥ ተደበቁ።
[9]ወይን ለቃሚዎች ወዳንተ ቢመጡ፣
ጥቂት ወይን አያስቀሩምን?
ሌቦችስ በሌሊት ቢመጡ፣
የሚሰርቁት የሚፈልጉትን ብቻ
አይደለምን?
[10]እኔ ግን ዔሳውን አራቍተዋለሁ፤
መደበቅም እንዳይችል፣
መሸሸጊያ ስፍራዎቹን እገልጣለሁ፤
ልጆቹ፣ ዘመዶቹና ጎረቤቶቹ ይጠፋሉ፤
እርሱም ራሱ አይኖርም።

[11]ወላጆች የሌላቸውን ልጆችህን ተዋቸው፤ እኔ ለሕይወታቸው እጠነቀቃለሁ፤ መበለቶቻችሁም በእኔ ይታመኑ።"

[12]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ከጽዋው መጠጣት የማይገባቸው ሊጠጡ ግድ ከሆነ፣ አንተ እንዴት ሳትቀጣ ትቀራለህ? መቀጣትህ አይቀርም፤ መጠጣት ይገባሃል። [13]ባሶራ ፈራርሳ የድንጋጤ፣ የመዘባበቻና የርግማን ምልክት እንደምትሆን በራሴ ምያለሁ" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "ከተሞቿም ሁሉ ለዘላለም ባድማ ይሆናሉ።"

[14]*ከእግዚአብሔር* ዘንድ መልእክት
ሰምቻለሁ፤
"እርሷን ለመውጋት ተሰብሰቡ፤
ለጦርነትም ውጡ!"
የሚል መልእክተኛ ወደ ሕዝቦች
ተልኮአል።
[15]"እነሆ፤ በሕዝቦች መካከል ታናሽ፣
በሰዎችም ዘንድ የተናቅህ አደርግሃለሁ።
[16]አንተ በዐለት ንቃቃት ውስጥ የምትኖር፣
የተራራውንም ከፍታ የያዝህ ሆይ፤
የምትነዛው ሽብር፣
የልብህም ኵራት አታሎሃል፤
መኖሪያህን እንደ ንስር በከፍታ ቦታ
ብትሠራም፣
ከዚያ ወደ ታች እጥልሃለሁ፤"
ይላል *እግዚአብሔር*።
[17]"ኤዶም የድንጋጤ ምልክት ትሆናለች፤
ከቍስሎቿም ሁሉ የተነሣ፣
በዚያ የሚያልፍ ሁሉ በመደነቅ
ያላግጥባታል።"
[18]በዙሪያቸው ካሉት ከተሞች ጋር፣
ሰዶምና ገሞራ እንደ ተገለበጡ፣"
ይላል *እግዚአብሔር*።
እንዲሁ ማንም በዚያ አይኖርም፤
አንድም ሰው አይቀመጥባትም።

[19]"አንበሳ ከዮርዳኖስ ደኖች፣
ወደ ግጦሽ ሜዳ ብቅ እንደሚል፣
እኔም በኤዶም ላይ ድንገት እወጣለሁ፤
ከምድሩም አባርረዋለሁ።
የመረጥሁትን በእርሱ ላይ እሾማለሁ፤
እንደ እኔ ያለ ማን ነው? ማንስ ሊገዳደረኝ
ይችላል?
የትኛውስ እረኛ ሊቋቋመኝ ይችላል?
[20]ስለዚህ *እግዚአብሔር* በኤዶም ላይ
ያለውን ዕቅድ፣
በቴማን በሚኖሩትም ላይ ያሰበውን
አሳብ ስሙ፤
ታናናሹ መንጋ ተጐትቶ ይወሰዳል፤
በእነርሱም ምክንያት መሰማሪያቸውን
ፈጽሞ ያጠፋል።
[21]በውድቀታቸው ድምፅ ምድር
ትናወጣለች፤
ጩኸታቸውም እስከ ቀይ ባሕር+
ያስተጋባል።
[22]እነሆ፤ እንደ ንስር ተወርውሮ
ይወርድባታል፤
ክንፎቹንም በባሶራ ላይ ይዘረጋል፤

49፥10 ዘፍ3፥8፤ኢሳ 34፥10-12፤ኤር11፥23፤ሕዝ35፥4፤አብ 1፥18፤ሚል1፥2-5
49፥11 ዘዳ10፥18፤ ሆሴ14፥3፤ያዕ 1፥27
49፥12 ምሳ11፥31፤ ኢሳ51፥23፤ ኤር 25፥15፤ማቴ20፥22
49፥13 ቍ17፤ዘፍ 22፥16፤36፥33፤ኤር 19፥8፤42፥18፤ሕዝ 35፥9
49፥16 ኢዮ39፥27:28፤ሕዝ35፥13፤አብ 1፥12
49፥17 ቍ13፤ዘዳ 29፥22፤ሕዝ35፥7
49፥18 ቍ33፤ዘፍ 19፥24፤ኢሳ34፥10፤ ኤር23፥14
49፥19 ዘፀ 8፥10፤ 1ሳሙ17፥34:35፤ 2ዜና20፥6፤ኢዮ 9፥19፤ኢሳ46፥5፤ ኤር12፥5፤50፥44
49፥20 ቍ7:10፤ ዘፍ36፥11፤ኢሳ34፥5፤14፥27፤ኤር50፥45፤ አብ1፥10፤ሚል1፥3-4
49፥21 መዝ114፥7፤ኤር50፥46፤51፥29፤ ሕዝ26፥15:18፤ 27፥28፤31፥16
49፥22 ዘፍ36፥33፤ ዘዳ28፥49፤ኢሳ13፥8፤ኤር50፥36፤ሆሴ 8፥1፤ናሆ3፥13፤ዕን 1፥8

+21 ዕብራይስጡ *ያም ሱፍ* ይላል፤ ትርጒሙ የሸንበቆ ባሕር ማለት ነው

ውን ጠላትነት ይበልጥ የከፋ እንዲሆን አድርጎታል (አሞ1፥11፤ አብ10 ይመ)። *ተመልሳችሁ ሽሹ፤* ቍ24፤46፥21 ይመ። *በድዳን፤* 25፥23 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ21፥13፤ የሕዝ25፥13 ማብ ይመ።

49፥9-10፤ ከአብ5-6 ጋር ተጓዳኝ ነው።

49፥9 *ወይን ለቃሚዎች፤* የቍ13 ማብ ይመ። *ጥቂት ወይን አያስቀሩምን? ቃርሚያውን ለሚቃርሙ ችግረኞች ጥቅም* ሲሉ ነው (የሩት2፥2 ማብ ይመ)።

49፥10 *አራቍተዋለሁ፤* የ13፥22 ማብ ይመ። ... *አይኖርም፤* 31፥15፤ ኢሳ19፥7 ይመ።

49፥12፤ ከ25፥28-29 የተስተጋባ ሐሳብ ነው። *መጠጣት የማይገባቸው ... እንዴት ሳትቀጣ ትቀራለህ?* ምንም እንኳ በእግዚአብሔር የተመረጡ ቢሆኑም፣ የይሁዳ ሕዝብ በኀጢአታቸው ምክንያት ከመቀጣት አያመልጡም (አሞ3፥2 ይመ)።

49፥13 *በራሴ ምያለሁ፤* የዘፍ22፥16፤ የኢሳ45፥23 ማብ ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ34፥6፤ አሞ1፥12 ማብ ይመ። *ባሶራ፤* በ 48፥24 ላይ የተጠቀሰችው ባሶራ አይደለችም (የዚያኑ ማብ ይመ)። የኤዶም ባሶራ ኤርምያስ በነበረበት ዘመን የኤዶም ዋና ከተማ ሳትሆን አልቀረችም (ቍ22፤ ዘፍ36፥33 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ34፥6፤ አሞ1፥12 ይመ)። በዕብራይስጥ ባሶራ የሚለውን ቃል የሚያስገኘው መነሻ ቃል፣ በቍ9 ላይ ወይን ለቃሚ የሚለውን ቃል ከሚያስገኘው ጋር አንድ ነው። *ፈራርሳ ... የርግማን፤* 25፥15 ይመ። *ለዘላለም ባድማ፤* 25፥9፤ መዝ74፥3፤ ኢሳ 58፥12 እና ማብ ይመ።

49፥14-16፤ ከአብ1-4 ጋር ተጓዳኝ ነው።

49፥16 *ኵራት፤* በየአቅጣጫው የተያዘበት ኀጢአት (ቍ4፤ አብ11-13 ይመ። ከ48፥29-30 ጋር ያነጻጽሩ)። *በዐለት ንቃቃት፤* በግሪክ "ፔጥራ" ማለት ዐለት ማለት ነው (የ2ነገ14፥7 ማብ ይመ)፤ ኤዶም የምትታወቀው በዚህ ጠንካራ የተራራ ላይ ምሽግ ነው።

49፥17፤ ከ19፥8 የተስተጋባ ሐሳብ ነው።

49፥18፤ ከ50፥40 ቃል በቃል የተወሰደና ቍ33ን በከፊል የሚያስተጋባ። *ሰዶምና ገሞራ እንደ ተገለበጡ፤* ዘፍ19፥24-25 ይመ። ከዚያ በኋላ ለደረሱ መከራዎችና ጥፋቶች ዋናው ማነጻጸሪያ በሰዶምና በገሞራ ላይ የደረሰው ጥፋት ነው (የአሞ4፥11 ማብ ይመ)። *በዙሪያቸው ካሉት ከተሞች ጋር፤* የመጀመሪያዎቹ ተጠቃሾች አዳማና ሰቦይም (ዘፍ14፥2:8፤ዘዳ29፥23፤ሆሴ11፥8 ይመ) ናቸው።

49፥19-21፤ በ50፥44-46 ላይ ስለ ባቢሎን የተነገረው ቃል በቃል እዚህ ላይ ተደግሞአል።

49፥19፤ ከዮርዳኖስ ደኖች፤ 12፥5 እና ማብ ይመ። *እረኛ፤* ገዥ (የ2፥8 ማብ ይመ)።

49፥20 *በቴማን፤* የቍ7 ማብ ይመ። *መንጋ፤* የኤዶም ሕዝብ።

49፥22፤ ከ48፥40-41 የተስተጋባ ሐሳብ ነው። *ንስር፤* በ 48፥40 ላይ ናቡከደነፆርን ይተካል (የዚያኑ ማብ ይመ)፤ እዚህም ስፍራ ላይ ናቡከደንፆርን ሊያመለክት ይችላል። ይሁን እንጂ በ 55 ዓ.ቅ.ክ መጀመሪያ ላይ በኤዶማውያን ላይ የታየውን ፍጹም ሽንፈት ያደረሱት የናባጥ ዐረቦች (ምናልባት በሚል 1፥3 ላይ "የምድረ በዳ ቀበሮዎች" የተባሉት ሊሆኑ ይችላሉ) ናቸው። *ባሶራ፤*

በዚያን ቀን የኤዶም ጦረኞች ልብ፣
በምጥ እንደ ተያዘች ሴት ልብ
ይሆናል።

ስለ ደማስቆ የተነገረ መልእክት

[23]ስለ ደማስቆ፤

“ክፉ ወሬ ሰምተዋልና፣
ሐማትና አርፋድ ደንግጠዋል፣
እንደ[ሀ] ተናወጠ ባሕርም ታውከዋል፤
ልባቸውም ቀልጦአል።
[24]ደማስቆ ተዳከመች፤
ትሸሽም ዘንድ ወደ ኋላ ተመለሰች፤
ብርክ ያዛት፣
ምጥ እንደ ያዛት ሴት፣
ጭንቅና መከራ ዋጣት።
[25]ደስ የምሰኝባት፣
የታወቀችው ከተማ እንዴት ተተወች?
[26]በእርግጥ ወንዶች ወጣቶቿ በየአደባባዩ
ይረግፋሉ፤
በዚያ ቀን ወታደሮቿ ሁሉ
ይወድቃሉ፤”
ይላል የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤
[27]“በደማስቆ ቅጥር ላይ እሳት እለኩሳለሁ፤
የወልደ አዴርንም ዐምባ ይበላል።”

ስለ ቄዳርና ስለ ሐጾር የተነገረ መልእክት

[28]የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ስለወጋቸው ስለ ቄዳርና ስለ ሐጾር መንግሥታት የተነገረ፤ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

“ተነሡ፣ ቄዳርን ውጉ፤
የምሥራቅንም ሕዝብ ደምስሱ።
[29]ድንኳኖቻቸውና መንጎቻቸው ይወሰዳሉ፤
መጠለያቸውና ግመሎቻቸው ሳይቀሩ፣
ከነዕቃዎቻቸው ይነጠቃሉ፤
ሰዎች፣ ‘ሽብር በሽብር ላይ
መጥቶባቸዋል፤’
እያሉ ይጮኹባቸዋል።
[30]በሐጾር የምትኖሩ ሆይ፣
በጥድፊያ ሽሹ! በጥልቅ ጕድጓድ
ተሸሸጉ፤”
ይላል እግዚአብሔር፤
የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር በእናንተ ላይ
መክሮአልና፣
ወረራም ዶልቶባችኋል።
[31]“ተነሡ፣ ተዘልሎ የተቀመጠውን፣
በራሱ ተማምኖ የሚኖረውን ሕዝብ
ውጉ፤”
ይላል እግዚአብሔር፤
መዝጊያና መቀርቀሪያ በሌለው፤
ለብቻው በሚኖረው ሕዝብ ላይ
ዝመቱ።”
[32]ግመሎቻቸው ይዘረፋሉ፤
ከብቶቻቸውንም እንጋግተው
ይነዱባቸዋል፤
ጠጕሩን የሚቀነብበውን ወገን[+] እበትናለሁ
ከየአቅጣጫው መዓት አመጣባቸዋለሁ፤
ይላል እግዚአብሔር፤
[33]“ሐጾር የቀበሮዎች መፈንጫ፣
ለዘላለም ባድማ ትሆናለች፤
ማንም በዚያ አይኖርም፤
የሚቀመጥባትም አይገኝም።”

ስለ ኤላም የተነገረ መልእክት

[34]በይሁዳ ንጉሥ በሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ ወደ ነቢዩ ወደ ኤርምያስ የመጣው የእግዚአብሔር ቃል ይህ ነው፤

[35]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

“እነሆ፤ የኀያልነቷን መሠረት፣
የኤላምን ቀስት እሰብራለሁ።
[36]ከአራቱ የሰማይ ማእዘናት፣
በኤላም ላይ አራቱን ነፋሳት አመጣለሁ፤
ወደ አራቱም ነፋሳት እበትናቸዋለሁ፤
ከኤላም የሚማረኩት የማይደርሱበት፣
አገር አይገኝም።
[37]ነፍሳቸውን በሚሹ ጠላቶቻቸው ፊት፣

49፥23 ዘፍ14፥15፤ 49፥4፤1ነገ8፥65፤ 2ነገ14፥28፤18፥34፤ 19፥13፤2ዜና16፥2፤ ኢሳ10፥9፤ሕዝ47፥16 ፤አሞ6፥2፤ዘካ9፥2፤ ሐሥ 9፥2
49፥24 ኤር13፥21
49፥26 ኢሳ9፥17፤ 13፥18፤17፥12-14
49፥27 ዘፍ14፥15፤ 1ነገ15፥18ኤር21፥14 ፤43፥12፤50፥32፤ሕዝ 30፥8፤39፥6፤አሞ 1፥4፤ ኢሳ 17፥1፤
49፥28 ዘፍ25፥13፤ ኢሱ11፥1፤ኤር 10፥22፤መሳ 6፥3
49፥29 ቍ32፤ኤር 6፥25
49፥30 መሳ6፥2፤ ኢሱ11፥1፤ኤር10፥22
49፥31 ሕዝ38፥11
49፥32 ቍ29፡36፤ መሳ6፥5፤ኤር9፥26፤ 13፥24
49፥33 ቍ18፤ኢሱ 11፥1፤ኢሳ13፥22፤ ኤር48፥9፤ 51፥37
49፥34 ዘፍ10፥22፤ 2ነገ 24፥18
49፥35 መዝ37፥15 ፤ኢሳ22፥6
49፥36 ቍ32፤ዳን 11፥4
49፥37 ኤር30፥24፤ 9፥16፤ሕዝ32፥24

[ሀ]23 ዕብራይስጡ *በተናወጠ* ይላል
[+]32 ወይም *በሩቅ ስፍራ ያለውን*

የቍ13 ማብ ይመ።

49፥23 *ስለ ደማስቆ፤* ኢሳ17፤ አሞ1፥3-5 ይመ (እንዲሁም የኢሳ17፥1 ማብ ይመ)። *ሐማትና፤* በአራም ንጉሣዊ ግዛት ውስጥ የታወቀች ከተማ (ኢሳ10፥9 እና ማብ ይመ)። *አርፋድ፣* የኢሳ 10፥9 ማብ ይመ። *እንደ ተናወጠ ባሕርም፤* ኢሳ57፥20 ይመ።

49፥24 *ጭንቅና፤* የ4፥19 ማብ ይመ።

49፥26 በ50፥30 ላይ የተነገረው በዚህም ስፍራ ቃል በቃል ተደግሞአል።

49፥27፤ ፍርድን በተመለከተ የተለመደ አባባል (የአሞ1፥4 ማብ ይመ)።

49፥28 *ስለ ቄዳርና፤* ኢሳ21፥13-17 ይመ፤ እንዲሁም 2፥10ንና ማብ ይመ። *ሐጾር መንግሥታት፣* ቍ30:33 ይመ። ከገሊላ ባሕር በስተ ሰሜን ያለችው ሐጾር አይደለችም (ኢሱ 11፥1)። እነዚህ መንግሥታት ድዳንን፣ ቴማንን፣ ቡዝን እንዲሁም ሌሎችን የዐረብ ክፍሎች የሚያጠቃልሉ ሊሆኑ ይችላሉ (25፥23-24 እና ማብ ይመ)። ሐጾር የሚለው የተጸውዖ ስም ሥርወ ቃሉ ዐልፎ ዐልፎ “ሰፍራ” ለሚለው የወል ስም የሚገባ መሆኑን ማስተዋል ይገባል። በተለይም ኢሳ42፥11 ይመ፤ እንዲሁም ዘፍ25፥16 ይመ። *ናቡከደነፆር ስለ ወጋቸው፤* በ599-598 ዓ.ቅ.ክ ነው። *የምሥራቅንም ሕዝብ፤* (ኢል1፥3፤ ዕዝ25፥4 ይመ)። በዕብራይስጥ ይህ ቃል “የምሥራቅ ሕዝቦች” ተብሎ ነው ተተርጕሞአል (መሳ6፥3 እና ማብ ይመ)።

49፥29 *ሽብር በሽብር ላይ፤* የ6፥25 ማብ ይመ።

49፥30 *በጥልቅ ጕድጓድ ተሸሸጉ፤* ቍ8 ይመ።

49፥31 *ተዘልሎ፤* ምንም ዐይነት ነገር እንደማይደርስበት በማሰብ (ኢዮ21፥23 ይመ)። *በራሱ ተማምኖ፣* በሰላም ያለ ሥጋት (መሳ18፥7፤ ዕዝ38፥11 ይመ)። *መዝጊያና መቀርቀሪያ፤* ቅጥር በሌላት ከተማ የሚኖሩ ሰዎች (ዘዳ3፥5፤ ይመ። ከኢሳ 23፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። *ለብቻው፣* በአንዳንድ ስፍራዎች የእስራኤልን ሁኔታ ያመለክታል (ዘኍ23፥9፤ ዘዳ33፥28)።

49፥32 *እበትናለሁ፤* ሕዝ5፥12፤ 12፥4 ይመ። *ከየአቅጣጫው መዓት፤* የሰሎሞንን ግዛት በተመለከተ በ1ነገ5፥4 ላይ ከተጻፈው ጋር ያነጻጽሩ።

49፥33 *የቀበሮዎች መፈንጫ፤* የ9፥11 ማብ ይመ። *ማንም በዚያ አይኖርም፣* እዚህ ላይ ቍ18 እንዳለ ተደግሞአል።

49፥34 *ወደ ነቢዩ ወደ ኤርምያስ የመጣው የእግዚአብሔር ቃል ይህ ነው፤* የ46፥1 ማብ ይመ። *ሴዴቅያስ፤* ከ597-586 ዓ.ቅ.ክ ገዝቶአል።

49፥35 *ቀስት፤* የኤላም ሰዎች በቀስት ውጊያ እቻ አልነበራቸውም ኢሳ22፥6 ይመ)።

49፥36 ከኢሳ11፥12 ጋር ያነጻጽሩ። *ወደ አራቱም ነፋሳት እበትናቸዋለሁ፤* በየአቅጣጫው ማለት ነው (ሕዝ37፥9፤ ዳን7፥2፤ 8፥8 ይመ)።

ኤላምን አርበደብዳለሁ፤
በላያቸው ላይ መዓትን፣
ይኸውም ቍጣዬን አመጣባቸዋለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር፤
"ፈጽሜ እስካጠፋቸውም ድረስ፣
በሰይፍ አሳድዳቸዋለሁ።
[38]ዙፋኔን በኤላም እዘረጋለሁ፤
ነገሥታቷንና መኳንንቷን
አጠፋለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር፤
[39]"ነገር ግን የኋላ ኋላ፣
የኤላምን ምርኮ እመልሳለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር።

ስለ ባቢሎን የተነገረ መልእክት

51፥15-19 ተጓ ምብ-ኤር10፥12-16

50 እግዚአብሔር ስለ ባቢሎንና ስለ ባቢሎናውያን* ምድር፣ በነቢዩ ኤርምያስ በኩል የተናገረው ቃል ይህ ነው፤
[2]"በሕዝቦች መካከል ተናገሩ፤ አስታውቁም፤
ሰንደቅ ዐላማ አንሡ፣ ዐውጁ፣
አንዳች ሳታስቀሩ፣ እንዲህ በሉ፤
'ባቢሎን ትያዛለች፤
ቤል ይዋረዳል፤
ሜሮዳክ በሽብር ይሞላል፤
ጣዖቶቿ ይዋረዳሉ፤
አማልክቷም ይሸበራሉ።'
[3]ከሰሜን አንድ መንግሥት መጥቶ
ይወጋታል፤
ምድሯንም ባድማ ያደርጋል፤
የሚኖርባትም አይገኝም፤
ሰዎችና እንስሳትም ሸሽተው ይሄዳሉ።
[4]"በዚያ ዘመን፣ በዚያ ጊዜም፤"
ይላል እግዚአብሔር፤
"የእስራኤል ሕዝብና የይሁዳ ሕዝብ
በአንድነት ይመጣሉ፤
ስምባካቸውንም እግዚአብሔርን በመፈለግ
እያለቀሱ ይመጣሉ።
[5]ወደ ጽዮን የሚወስደውን መንገድ
ይጠይቃሉ፤
ፊታቸውንም ወደዚያ ያቀናሉ።
መጥተውም ከቶ በማይረሳ፣
በዘላለም ቃል ኪዳን፣
ከእግዚአብሔር ጋር ይጣበቃሉ።
[6]"ሕዝቤ የጠፉ በጎች ሆነዋል፤
እረኞቻቸው አሳቷቸው፤
በተራሮችም ላይ እንዲቅበዘበዙ
አደረጓቸው፤
በተራራና በኰረብታ ላይ ተንከራተቱ፤
ማደሪያቸውንም ረሱ።
[7]ያገኛቸው ሁሉ ይውጣቸዋል፤
ጠላቶቻቸውም፣ 'እኛ በደለኞች
አይደለንም፤
እነርሱ የአባቶቻቸውን ተስፋ
እግዚአብሔርን፣
እውነተኛ ማደሪያቸው የሆነውን እግዚ
አብሔርን በድለዋል' አሉ።
[8]"ከባቢሎን ሽሹ፤
የባቢሎናውያንን ምድር ልቀቁ፤
መንጋ እንደሚመራ የፍየል አውራ
ሁኑ።
[9]የታላላቅ መንግሥታትን ማኅበር፣
ከሰሜን በባቢሎን ላይ አስነሣለሁ፤
እነርሱም በእርሷ ላይ ይሰለፋሉ፤

49፥39 ኤር48፥47
50፥1 ዘፍ10፥10፤ መዝ137፥8
50፥2 ቍ9፡38፤ ዘሌ26፥30፤ዘዳ30፥4፤ መዝ20፥5፤97፥7፤ኢሳ 13፥2፤21፥9፤46፥1፡6፤ ኤር4፥16፤51፥31፡47፡ 52፤
50፥3 ቍ13፡26፤ ኢሳ14፥22-23፤ 25፥26፤ 41፥25፤ ኤር9፥11፤ሶፎ1፥3
50፥4 ዕዝ3፥12፤ኢሳ 9፥13፤ኤር3፥18፤ሕዝ 37፥17፡22፤ሆሴ3፥5
50፥5 ዘዳ29፥14፤ 1ሳሙ29፥1፤ኢሳ 11፥16፤55፥3፤ኤር 31፥21፤32፥40፤33፥7 ፤ ዕብ8፥6-10
50፥6 ቍ19፤መዝ 95፥10፤119፥176፤ ኤር2፥8፤3፥6፤10፥21፤ 23፥32፤ሕዝ13፥10፤ 34፥6፤ማቴ9፥36፤ 10፥6
50፥7 ኤር2፥3፤ 5፥17፤10፥25፤14፥8፤ ሕዝ35፥12
50፥8 ቍ28፤ኢሳ 48፥20
50፥9 ቍ2፤ኢሳ 13፥17፡18፤ኢሳ41፥ 25፤ኤር25፥14፡26፤

*1 ወይም *ከለዳውያን*፤ በቍ8፡25፡35 እና 45 ይመ።

49፥37 *ፈጽሜ እስካጠፋቸው ... አሳድዳቸዋለሁ*፤ በዕብራይስጥ ይህ ዐረፍተ ነገር በ9፥16 ላይ ቃል በቃል ተደግሞአል።
49፥38 *ዙፋኔን ... እዘረጋለሁ*፤ 1፥15 እና ማብ ይመ።
49፥39፤ የ29፥14 ማብ ይመ።
50፥1-51፥64፤ ኢሳ13፥1-14፥23፤ 21፥1-9 ይመ። ኤርምያስ ስለ ባቢሎን የተናገረው ትንቢት በሌሎች አሕዛብ ላይ ከተነገረው በጣም ረጅምና (46-51 ምዕራፎች ይመ) ቀደም ሲል በተናገራቸውና አጫጭር በሆኑት ንግሮቹ ላይ ተመሥርቶ እየተስፋፋ የሚሄድ ትንቢት ነው (25፥12-14፡26 ይመ)። የተነገረበት ዘመን ሙሉ በሙሉ ወይም በከፊል 593 ዓ.ቅ.ክ ነው (51፥59 እና ማብ ይመ)። ሁለቱ ምዕራፎች በሦስት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላሉ (50፥2-28፤ 50፥29-51-26፤ 51፥27-58)፤ እያንዳንዱም ክፍል የይሁዳ ዋነኛ ጠላት በሆነችው ባቢሎን ላይ ለጦርነት በሚያነሣሣ ጥሪ ይጀምራል (50፥2-3፤ 50፥29-32፤ 51፥27-32 ይመ)።
50፥1 *ቃል*፤ በሌላ አባባል "መልእክት" ማለት ነው (በኢሳ46፥13 ላይ እንደ ተጻፈው) ይህም በም50-51 ያለውን አጠቃሉ ይይዛል። *በኩል*፤ 37፥2 ይመ። መልክቱ በመጨረሻ በነቢዩ አማካይነት ለባቢሎን የሚላክ መልእክት ነው። (51፥59-61 ይመ)።
50፥2 *ተናገሩ፤ አስታውቁም*፤ 4፥5፤ 46፥14 ይመ። *ሰንደቅ ዐላማ አንሡ*፤ የኢሳ5፥26 ማብ ይመ። ይህ ሐረግ በ4፥6 ላይ በዕብራይስጥ "ምልክቱን አንሡ" ተብሎ ተተርጕሞአል። *ባቢሎን ትያዛለች*፤ ይህ ትንቢት በ539 ዓ.ቅ.ክ ላይ ተፈጽሞአል። *ቤል*፤ 51፥44፤ ኢሳ46፥1 እና ማብ ይመ። *ይዋረዳል ... በሽብር ይሞላል*፤ የእነዚህ ሐረጎች መደጋገም በአጽንዖት የሚያረጋግጠው፣ የባቢሎንን ዋነኛ አምላክና የምስሉን፣ እንዲሁም የጣዖታትን መጥፋት ነው። *አማልክቷም*፤ የቃሉ ቀጥተኛ ትርጕም "የበግ ወይም የፍየል በጠጥ" ማለት ነው። ጣዖታትንና የጣዖት አምልኮን በተመለከተ ይህን የመሰለ የማንኳሰሻ ስም መስጠት የተለመደ ነው። ኢሳ44፥9-20ን ለምሳሌ ያህል ብቻ መመልከቱ ይበቃል።
50፥3 *ከሰሜን አንድ መንግሥት*፤ በትንቢተ ኤርምያስ ውስጥ ከሰሜን እየተባለ የሚነገርለት ጠላት አብዛኛውን ጊዜ የሚያመለክተው ባቢሎንን ነው (ለምሳሌ 1፥14-15 ይመ)። እዚህ ላይ ግን ቃሉ የሚያመለክተው ምናልባት ፋርስን ሊሆን ይችላል። በባቢሎን ላይ እንዲፈጸም የተወሰነው ቅጣት በእርሷ ላይ ብቻ ተወስኖ የሚቀር ሳይሆን፣ ለተባባሪዎቿ የሰሜን ታላላቅ መንግሥታት ጥምር የሚተርፍ ነው። ይህን ለማመልከት በቍ9 የተጻፉት በ51፥27-28 ላይ በስም ተለይተው ተጠቅሰዋል። *ሰዎችና እንስሳትም ሸሽተው ይሄዳሉ*፤ 33፥12 ይመ።
50፥4 *የእስራኤል ሕዝብና የይሁዳ ሕዝብ*፤ የ3፥18 ማብ ይመ። *እያለቀሱ*፤ ልቅሶውና ዕንባው የንስሐ ልቅሶና ዕንባ ነው (3፥21-22፤ 31፥9 ይመ)።
50፥5 *በዘላለም ቃል ኪዳን*፤ 32፥40 እና ማብ ይመ። እንዲሁም 31፥31-34፤ 33፥20-21 ይመ።
50፥6 *የጠፉ በጎች*፤ በሉቃ15፥3-7 ላይ ጌታ የተናገረውን ምሳሌ ይመ። *እረኞቻቸው*፤ ገዦች (የ2፥8 ማብ ይመ)። *በተራራና በኰረብታ*፤ የአሕዛብ አማልክት የሚመለኩባቸው ቦታዎች (የ2፥20 ማብ ይመ)። *ማደሪያቸውንም*፤ እግዚአብሔርን ራሱን (ቍ7 ይመ)።
50፥7 *የአባቶቻቸውን ተስፋ*፤ 14፥8፡22፤ ዮሐ 28፥20 ይመ።
50፥8 *መንጋ እንደሚመራ የፍየል አውራ*፤ ከባቢሎን ምርኮ በመጀመሪያ ከሚመለሱት መካከል አንዱ ይሁዳ ነው።
50፥9 *የታላላቅ መንግሥታትን ማኅበር*፤ ኢሳ13፥4 ይመ። እዚህ ላይ በጥቅሉ ቢጠቀሱም፣ በ51፥27-28 ላይ ግን በስም ተዘ

መጥተውም ይይዟታል።
ቀስቶቻቸው ባዶ እጃቸውን እንደ
ማይመለሱ፣
እንደ ሥልጡን ተዋጊዎች ናቸው።
[10]የባቢሎን ምድር[ገ] ትዘረፋለች፤
የሚዘርፏትም ሁሉ እስኪበቃቸው
ይመዘብሩአታል፤"
ይላል *እግዚአብሔር።*

[11]"እናንተ ርስቴን የበዘበዛችሁ ሆይ፤
ደስ ስላላችሁና ሐሤትም ስላደረጋችሁ፣
በመስክ እንዳለች ጊደር ስለ ፈነጫችሁ፣
እንደ ድንጉላ ፈረስ ስለ አሽካካችሁ፣
[12]እናታችሁ እጅግ ታፍራለች፤
የወለደቻችሁም ትዋረዳለች።
እርሷም ምድረ በዳ፣ ደረቅ ምድርና
በረሓ፣
ከመንግሥታትም ሁሉ ያነሰች
ትሆናለች።
[13]*ከእግዚአብሔር* ቍጣ የተነሣ ባድማ
ትሆናለች እንጂ፣
የሚኖርባት አይገኝም፤
በቍስሎችዋም ሁሉ ምክንያት፣
በባቢሎን የሚያልፍ ሁሉ ይገረማል፤
ያፌዝባታልም።
[14]"እናንተ ቀስት የምትገትሩ ሁሉ፣
በባቢሎን ዙሪያ ተሰለፉ፤
አንዳች ሳታስቀሩ ፍላጻችሁን ስደዱባት፤
በእግዚአብሔር ላይ ኀጢአት
ሠርታለችና።
[15]ከየአቅጣጫው ጩኹባት፤
እጇን ትሰጣለች፤ ምሽጓም ይወድቃል፤
ቅጥሮቿ ይፈርሳሉ።
ይህ የ*እግዚአብሔር* በቀል ነውና፣
እርሷን ተበቀሏት፤
በሌሎቹ ላይ እንዳደረገችውም
አድርጉባት።
[16]ከባቢሎን፣ ዘር የሚዘራውን፣
በመከር ጊዜ ማጭድ የጨበጠውንም

50፥10 ኢሳ47፥11፤ ኤር 30፥16
50፥11 ኢሳ47፥6፤ ኤር31፥18
50፥12 ቍ13፤ኢሳ 21፥1፤ኤር25፥12፤ 51፥26:47
50፥13 ቍ3:12፤ ዘዳ29፥22፤ኤር9፥11 ፤18፥16፤48፥9፤ 51፥37:41:62፤ሕዝ 27፥36፤ዕን2፥6
50፥14 ቍ29:42፤ ኢሳ13፥18
50፥15 ቍ28:29፤ 2ነገ25፥4፤መዝ 137፥8፤ኢሳ10፥3፤ 63፥4፤ኤር51፥6:14: 24:44:58፤ዕን2፥7-8፤ ራእ18፥6
50፥16 ኢሳ13፥14፤ ኤር25፥38፤51፥9
50፥17 ዘሌ26፥33፤ ዘኍ24፥8፤ዘዳ4፥27፤ 2ነገ15፥29፤24፥1:17፤ 25፥7፤መዝ119፥176፤ ኤር2፥15፤5፥17፤ 51፥34፤ሰቆ3፥4
50፥18 ኢሳ10፥12 ፤ሕዝ31፥3፤ሶፎ2፥13
50፥19 ኤር31፥5: 10:14፤ሕዝ34፥13፤ ሚክ7፥14፤ዘካ10፥10
50፥20 ዘፍ45፥7፤ መዝ17፥3፤103፥12፤ ኢሳ1፥9፤10፥20-22፤ 33፥24፤38፥17፤ሕዝ 33፥16፤ሚክ7፥18:19 ፤ዘካ3፥4:9፤ሮሜ9፥27
50፥21 ሕዝ23፥23

ዐጭድ አጥፉት፤
ከአጥፊው ሰይፍ የተነሣ፣
እያንዳንዱ ወደ ገዛ ሕዝቡ ይመለስ፤
ወደ ገዛ ምድሩም ይሽሽ።
[17]"እስራኤል አንበሶች ያሳደዱት፣
የተበተነ መንጋ ነው፤
መጀመሪያ የአሦር ንጉሥ፣
በጫጭቆ በላው፤
በኋላም የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር፣
አጥንቱን ቈረጣጠመው።"
[18]ስለዚህ የእስራኤል ስምባክ የሰራዊት ጌታ
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"የአሦርን ንጉሥ እንደ ቀጣሁት ሁሉ፣
የባቢሎንን ንጉሥና ምድሩን እቀጣለሁ።
[19]እስራኤልንም ወደ መሰማሪያው
እመልሰዋለሁ፤
በቀርሜሎስና በባሳን ላይ ይሰማራል፤
በኤፍሬም ተራሮችና በገለዓድም ላይ፣
እስኪጠግብ ይመገባል።
[20]በነዚያ ጊዜያት፣ በዚያ ዘመን፣"
ይላል *እግዚአብሔር፤*
"የእስራኤል በደል ይፈለጋል፤
አንዳችም አይገኝም፤
የይሁዳም ኀጢአት ይፈለጋል፤
ከቶም የለም፤
እንዲተርፉ ያደረግኋቸውን ትሩፋን
እምራለሁና።
[21]"የምራታይምን ምድር፣
የፋቁድ ነዋሪዎችንም፣
አሳዷቸው፤ ግደሏቸው፤ ፈጽማችሁም
አጥፏቸው፤"[ነ]
ይላል *እግዚአብሔር፤*
"ያዘዝኋችሁንም ሁሉ አድርጉ።

[ገ]10 *ወይም ከለዳውያን*
[ነ]21 *አጥፏቸው* ለሚለው የሚተካው የዕብራይስጡ ቃል የሚያመለክተው ነገሮችን ወይም ሰዎችን ዳግም ላይመለሱ ለእግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ መስጠትን ነው፤ ቍ26 ይመ።

ርዝረዋል (ቍ3 ማብ ይመ)። *ባዶ እጃቸውን እንደማይመለሱ፤* ኢሳ55፥11 ይመ።

50፥11 *እናንተ፡* የባቢሎንን ሰዎች ነው። *ርስቴን፡* የእግዚአብሔርን ምድርና ሕዝቡን (2፥7 እንዲሁም 12፥7 እና ማብ ይመ)። *እንዳለች ጊደር ስለ ፈነጫችሁ፡* ሚል4፥2 ይመ። *ድንጉላ ፈረስ፡* የ8፥16 ማብ ይመ።

50፥12 *እናታችሁ፤* አንድም ከተማዪቱን አሊያም ምድሪቱን ያመለክታል (ኢሳ50፥1፤ ሆሴ2፥5 ይመ)። *ያነሰች፤* ቃል በቃል የመጨረሻዋ ማለት ነው። አማሌቅ እስራኤልን ለመውጋት "ከአሕዛብ መካከል የመጀመሪያዋ" (ዘኍ24፥40) ሆናለች፤ እንደዚሁም እስራኤልን ለመውጋት የመጨረሻ የሆነችው ባቢሎን ትጠፋለች።

50፥13 *የሚኖርባት አይገኝም፡* ኢሳ13፥20 እና ማብ ይመ። *በቍስሎቿም ሁሉ ምክንያት … የሚያልፍ ሁሉ ይገረማል፤* ይህ ቃል በ19፥8 ስለ ኢየሩሳሌም፣ በ49፥17 ላይ ደግሞ ስለ ኤዶም ተነግሯል።

50፥14 *ቀስት የምትገትሩ፤* ይህ የሜድን ሰዎች ጭምር ያመለክታል (ኢሳ13፥17-18 ይመ)።

50፥15 *ጩኹባት፤* የጦር ባልደረቦችን ወኔ ለማነሣሣት የሚደረግ (ኢያ6፥16 ይመ)። *የእግዚአብሔር በቀል፤* ቍ28፤ 51፥11 ይመ። ይህ ከቅዱስነቱ አንጻር የሚነገር ቢሆንም፣ በተግባር የሚገለጠው አብዛኛውን ጊዜ በራሱ ሕዝብ አማካይነት ነው (ዘኍ31፥3 ይመ)።

50፥16 *ከአጥፊው ሰይፍ፡* 46፥16 ይመ። *እያንዳንዱ … ወደ ገዛ ምድሩ፤* በዚህ ክፍል የተጻፈው የዕብራይስጥ ቅጅ የኢሳ 13፥14 ጋር ተጓዳኝ ነው። በባቢሎን ምርኮ የተወሰዱት ሕዝቦች ከወራሪዎች ሰይፍ ሸሽተው ማምለጥ እንዳለባቸው የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነው።

50፥17 *የተበተነ መንጋ፡* ኢል3፥2 ይመ። *አንበሶች፤* አንበሳ የአሦርና የባቢሎን ምሳሌ ነው 4፥7፤ ኢሳ15፥9 እና ማብ ይመ። *መጀመሪያ የአሦር ንጉሥ፤* እስራኤልን (የሰሜኑን መንግሥት) በ722-721 ዓ.ቅ.ክ ላይ አሦራውያን አጠፉት። *በኋላም … ናቡከደነፆር፤* ባቢሎናውያን ደግሞ በ586 ዓ.ቅ.ክ ላይ ይሁዳን (የደቡቡን መንግሥት) ደመሰሱት።

50፥18 *የአሦርን ንጉሥ … ቀጣሁት፤* ትዕቢተኛይቱ የአሦር መዲና ነነዌ በ612 ዓ.ቅ.ክ ላይ ወደቀች። አሦር ራሷ ደግሞ ሜዶናውያንና ባቢሎናውያን ግንባር ፈጥረው ስለ ወጓት በ609 ዓ.ቅ.ክ ላይ ድል ሆነች።

50፥19 *በቀርሜሎስና፤* ኢሳ33፥9 እና ማብ ይመ። *በባሳን፤* የኢሳ2፥13 ማብ ይመ። *በኤፍሬም ተራሮችና፤* አረንጓዴ ልምላሜን የተጐናጸፈው የመካከለኛው እስራኤል ተራሮች ወገብ (ሕዝ 34፥13-14 ይመ)። *በገለዓድም፤* ዘኍ32፥1፤ ሚክ7፥14 ይመ።

50፥20፤ 33፥8 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 36፥3፤ ሚክ 7፥18-19 ይመ።

50፥21 *የምራታይም፡* ትርጕሙ "በእግዚአብሔር ላይ የተደረገ ዕጥፍ ዐመፅ" ማለት ነው። ምናልባት የሚያመለክ ተው ቍ24 እና 29ን ሊሆን ይችላል (መሳ3፥8፤ ኢሳ40፥2 እና ማብ

[22]በምድሪቱ የጦርነት ውካታ፣
የታላቅ ጥፋት ድምፅ ተሰማ::
[23]የምድር ሁሉ መዶሻ፣
እንዴት ተሰበረ! እንዴትስ ደቀቀ!
በሕዝቦች መካከል፣
ባቢሎን እንዴት ባድማ ሆነች!
[24]ባቢሎን ሆይ፤ ወጥመድ ዘርግቼልሻለሁ፤
አንቺም ሳታውቂ ተይዘሻል፤
እግዚአብሔርን ተገዳድረሻልና፣
ተገኘሽ፤ ተያዝሽም::
[25]እግዚአብሔር የመሣሪያ ግምጃ ቤቱን
ከፍቶአል፤
የቍጣውን የጦር ዕቃ አውጥቶአል፤
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፣
በባቢሎናውያን ምድር ሥራ አለውና::
[26]ከሩቅ መጥታችሁ በእርሷ ላይ ውጡ፤
ጐተራዎቿን አፈራርሱ፤
እንደ እህል ክምር ክምሯት፤
ፈጽማችሁ አጥፏት፤
ምንም አይቅር::
[27]ወይፈኖቿን ሁሉ ዕረዱ፤
ወደ መታረጃም ይውረዱ!
የሚቀጡበት ጊዜ፣
ቀናቸው ደርሶአልና ወዮላቸው!
[28]እግዚአብሔር አምላካችን የተበቀለውን፣
ስለ ቤተ መቅደሱ የተበቀለውን በቀል፣
ከባቢሎን የመጡ ኰብላዮችና ስደተኞች፣
በጽዮን የሚናገሩትን ስሟቸው::
[29]"ቀስት የሚገትሩትን፣
ቀስተኞችን ሁሉ በባቢሎን ላይ ጥሩ፤
አንድም ሰው እንዳያመልጥ፣
ዙሪያውን ሁሉ መሽጉ፤
የእስራኤልን ቅዱስ፣
እግዚአብሔርን አቃላለችና፣
እንደ ሥራዋ መጠን መልሱላት፤
በሌሎች ላይ እንዳደረገችውም
አድርጉባት::
[30]ስለዚህ ወንዶች ወጣቶቿ በየአደባባዩ
ይረግፋሉ፤
በዚያ ቀን ወታደሮቿ ሁሉ
ይወድቃሉ፤"
ይላል እግዚአብሔር፤
[31]"አንተ ትዕቢተኛ፤ እነሆ፣ በአንተ ላይ
ተነሥቻለሁ፤"
ይላል የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤
"የምትቀጣበት ጊዜ፣
ቀንህ ደርሶአልና::
[32]ትዕቢተኛው ይሰናከላል፤ ይወድቃልም፤
የሚያነሣውም የለም፤
በዙሪያው ያሉትን ሁሉ የሚበላ እሳት፣
በከተሞቹ ውስጥ አስነሣለሁ::
[33]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"የእስራኤል ሕዝብና የይሁዳ ሕዝብ፣
በአንድነት ተጨቍነዋል፤
የማረኳቸውም ሁሉ አጥብቀው ይዘዋቸዋል፤
ይለቅቋቸውም ዘንድ እንቢ ብለዋል::
[34]ነገር ግን ቤዛቸው ብርቱ ነው፤
ስሙም የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
ነው፤
ለምድራቸው ዕረፍትን ለመስጠት፤
ተግቶ ይሟገትላቸዋል፤
በባቢሎን የሚኖሩትን ግን ዕረፍት
ይነሣቸዋል::
[35]"ሰይፍ በባቢሎናውያን ላይ መጣ!"
ይላል እግዚአብሔር፤
"በባቢሎን ነዋሪዎች ላይ፤
በባለሥልጣኖቿና በጥበበኞቿም ላይ
ተመዘዘ!
[36]ሰይፍ በሐሰተኞች ነቢያቷ ላይ መጣ!
እነርሱም ሞኞች ይሆናሉ፤
ሰይፍ በጦረኞቿ ላይ ተመዘዘ፤
እነርሱም ይሸበራሉ::
[37]ሰይፍ በፈረሰኞቿና በሠረገሎቿ ላይ፣

50፥22 ኤር4፥19-21፤51፥54
50፥23 ኢሳ10፥5፤14፥16፤ኤር51፥25
50፥24 ኢዮ9፥4፤ኤር51፥12:31
50፥25 ኢሳ13፥5፤ኤር51፥25:55
50፥26 ቍ3፥41፤ሩት3፥7፤ኢሳ14፥22-23፤ኤር51፥11
50፥27 ኢዮ18፥20፤መዝ68፥30፤ኢሳ30፥25፤ኤር25፥34፤48፥15፤51፥6
50፥28 ቍ8፥15፤2ነገ24፥13፤ኢሳ48፥20፤ኤር51፥10:11፤52፥13
50፥29 ቍ14፤ዘጸ32፥4፤ኢዮ21፥19፤መዝ78፥41፤ ኢሳ13፥18፤14፥13-14፤41፥20፤47፥10፤ኤር51፥3፡5፡6፤ሕዝ35፥11፤ዳን5፥23፤አብ1፥15፤ራእ18፥6
50፥30 ኢሳ13፥18
50፥31 ኢዮ18፥20፤ኤር21፥13፤ራእ18፥7-8
50፥32 መዝ20፥8፤119፥21፤ኤር49፥27፤አሞ 5፥2
50፥33 ኢሳ14፥17፤58፥6
50፥34 ዘፀ6፥6፤ኢዮ19፥25፤መዝ119፥154፤ኢሳ14፥7፤49፥25፤ኤር15፥21፤31፥35፤51፥19:36፤ሰቆ3፥58
50፥35 ኢሳ45፥1፤ኤር47፥6፤ዳን 5፥7
50፥36 ኤር49፥22፤51፥30:32
50፥37 2ነገ19፥23፤ኢሳ19፥16፤45፥3፤ኤር51፥21

ይመ)::

50፥22 *የታላቅ ጥፋት*፤ 4፥6፤ 6፥1 ይመ:: ከ48፥3፤ ከ51፥54 ጋር ያነጻጽሩ::

50፥23፤ የምድር ሁሉ መዶሻ፤ የኢሳ10፥5 ማብ ይመ:: *በሕዝቦች መካከል ... እንዴት ባድማ ሆነች!* በዕብራይስጡ ቅጅ ይህ ዐረፍተ ነገር በ51፥41 ላይ ተደግሞአል::

50፥24 *አንቺም ሳታውቂ ተይዘሻል*፤ በ539 ዓ.ቅ.ክ ላይ የፋርስ ጦር ባቢሎንን የሚይዘት ሳታስበው ድንገት መሆኑን የሚ ገልጽ፣ አስቀድሞ የተነገረ ትንቢት (51፥8፤ ኢሳ47፥11 ይመ)::

50፥25 *የቍጣውን የጦር ዕቃ፤* ባቢሎንን ድል ለማድረግ እግዚአብሔር መሣሪያ አድርጎ ይሚጠቀምባቸውን ሕዝቦች (ኢሳ 13፥5 እና ማብ ይመ):: *እግዚአብሔር ... ሥራ አለውና፤* 48፥10 ይመ::

50፥26 *እህል ክምር*፤ በዕብራይስጡ ቅጅ ይህ ሐረግ በነህ 4፥2 ላይ ከቃጠሎ የተረፈውን ስብርባሪ ለመግለጽ ተጠቅሶአል:: *ፈጽማችሁ አጥፏት*፤ በእሳት በማቃጠል የቍ21 ማብ ይመ፤ እን ዲሁም ኢያ11፥11-13 ይመ::

50፥27 *ወይፈኖቿን*፤ የባቢሎን ሕዝብ በተለይ ደግሞ ተዋጊ ሰራዊቱ (ኢሳ34፥6-7 እና ማብ ይመ):: *ወደ መታረጃም ይውረዱ*፤ የ48፥15 ማብ ይመ:: *የሚቀጡበት ጊዜ፤* 11፥23፤ 23፥12፤ 46፥21 ይመ::

50፥28 *ኰብላዮችና ስደተኞች፤* ባቢሎን በጠላት እጅ ወድቃ በጠፋች ጊዜ ሸሽተው ያመለጡ አይሁድ ምርኮኞች:: *ስለ ቤተ መቅደሱ የተበቀለውን በቀል፤* ቍ15 እና ማብ ይመ:: 46፥10፤ 51፥6:: ባቢሎን ለመሸነፍ የበቃችው፣ የኢየሩሳሌምን ቤተ መቅ ደስ ስላቃጠለች በእግዚአብሔር በቀል ነው::

50፥29 *እንደ ሥራዋ መጠን መልሱላት፤* ከ25፥14 የተስ ተጋባ አባባል (51፥24 ይመ):: *በሌሎች ላይ እንዳደረገችውም አድርጉባት፤* ቍ15 ይመ:: *የእስራኤልን ቅዱስ፤* በትንቢተ ኢሳ ይያስ ተደጋግሞ በእግዚአብሔር የተነገረ ተጨማሪ ስም ነው (የኢሳ 1፥4 ማብ ይመ):: በትንቢተ ኤርምያስ ውስጥ የሚገኘው ግን እዚህና በ51፥5 ላይ ብቻ ነው::

50፥30፤ በ49፥16 ላይ በአብዛኛው ቃል በቃል ተደግሞአል::

50፥31-32፤ ከ21፥13-14 የተስተጋባ ሲሆን፣ በ21፥13-14 ላይ የተነገረው ለኢየሩሳሌም ነው፤ በዚህ ስፍራ የተገለጠው ደግሞ ባቢሎንን ያመለክታል::

50፥33 *የማረኳቸውም፤* ኢሳ14፥2 ይመ:: *ይለቋቸውም ዘንድ እምቢ ብለዋል*፤ ፈርዖን በተደጋጋሚ አልለቅም በማለት ያሳየውን የልብ ደንዳናነት ያስታውሳል (ለምሳሌ:- ዘፀ7፥14፤ 8፥2:32፤9፥2:7 ይመ)::

50፥34 *ቤዛቸው፤* 31፥11 እና ማብ ይመ:: ተግቶ ይሟገት ላቸዋል (51፥36 ይመ):: *ዕረፍትን ለመስጠት፤* 31፥2 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ14፥3:7 እና የዘዳ 3፥20፤ ኢሱ1፥13 ማብ ይመ::

50፥35-38፤ ከሕዝ21 ጋር ያነጻጽሩ::

50፥36 *በሐሰተኞች ነቢያቷ ... ሞኞች ይሆናሉ፤* ኢሳ 44፥25፤ እንዲሁም ዘኍ12፥11 ይመ::

50፥37 *በፈረሰኞቿና በሠረገሎቿ ላይ*፤ ኢሳ43፥17 ይመ፤

በመካከሏ ባሉት ባዕዳን ወታደሮች ሁሉ
ላይ መጣ!
እነርሱም እንደ ሴቶች ይሆናሉ፤
ሰይፍ በሀብት ንብረቷ ላይ መጣ!
ለዝርፊያም ይሆናሉ::
[38]ድርቅ[ን] በውሆቿ ላይ መጣ!
እነሆ፣ ይደርቃሉ፤
ምድሪቱ በፍርሀት በሚሸበሩ አማልክት፣
በጣዖትም ብዛት ተሞልታለችና::

[39]"ስለዚህ የምድረ በዳ አራዊትና የጅብ
መኖሪያ፣
የጉጉትም ማደሪያ ትሆናለች፤
ከእንግዲህ ወዲህ ማንም አይኖርባትም፤
ከትውልድ እስከ ትውልድም
የሚቀመጥባት አይገኝም::
[40]እግዚአብሔር ሰዶምንና ገሞራን፣
በዙሪያቸውም የነበሩትን ከተሞች ያለ
ነዋሪ እንዳስቀራቸው፣"
ይላል እግዚአብሔር::
"እንዲሁ ማንም በዚያ አይኖርም፣
የሚቀመጥባትም አይገኝም::
[41]"እነሆ፣ ሰራዊት ከሰሜን ይመጣል፤
አንድ ኀያል መንግሥትና ብዙ
ነገሥታት፣
ከምድር ዳርቻ ተነሣሥተዋል::
[42]ቀስትና ጦር ይዘዋል፤
ጨካኞች ናቸው፤ ምሕረትም
አያደርጉም፤
በፈረሳቸው እየጋለቡ ሲመጡ፣
ድምፃቸው እንደ ባሕር ሞገድ ይተማል
ያስገመግማል::
አንቺ የባቢሎን ሴት ልጅ ሆይ፤
ለጦርነት እንደ ተዘጋጁ ተዋጊዎች
ይመጡብሻል::
[43]የባቢሎን ንጉሥ ስለ እነርሱ ሰማ፤
እጆቹም በድን ሆኑ፤
ጭንቀት ይዞታል፤
ምጥ እንደ ያዛት ሴት ታሟል::
[44]አንበሳ ከዮርዳኖስ ደኖች ድንገት ወጥቶ፣
ወደ ግጦሽ ሜዳ ብቅ እንደሚል፣
እኔም ባቢሎንን ሳይታሰብ ከምድሯ
አባርራታለሁ፤
የመረጥሁትንም በእርሷ ላይ እሾማለሁ፤
እንደ እኔ ያለ ማን ነው? ማንስ ሊገዳደረኝ
ይችላል?

50፥38 ቍ2፤መዝ 137፥1፤ኢሳ11፥15፤ ኤር51፥13፡36
50፥39 መዝ74፥14 ፤ኢሳ13፥19-22፤ 34፥13-15፤ኤር 51፥37፤ራእ 18፥2
50፥40 ዘፍ19፥24፤ ኤር51፥62፤ማቴ 10፥15
50፥41 ቍ26፤ኢሳ 13፥4፡17፤41፥25፤ ኤር51፥22-28
50፥42 ቍ14፤ኢዮ 30፥21፤ኢሳ5፥30፤ 13፥18፤ 47፥1
50፥43 ኤር6፥22-24፤47፥3
50፥44 ዘኍ16፥5፤ ኢዮ41፥10፤ኢሳ 46፥9፤ኤር12፥5፤ 49፥19
50፥45 መዝ33፥11 ፤ኢሳ48፥14፤ኤር 51፥11
50፥46 መሳ5፥4፤ ኢዮ24፥12፤ኤር49፥ 21፤ ራእ 18፥9-10
51፥1 ኢሳ13፥17፤ ኤር25፥12
51፥2 ኢሳ13፥5፡9፤ 41፥16፤ማቴ3፥12
51፥3 ኤር46፥4፤ 50፥29
51፥4 ኢሳ13፥15፡ 18
51፥5 ዘሌ26፥44፤ ኢሳ54፥6-8፤ሆሴ4፥1
51፥6 ቍ24፡56፤ ዘኍ16፥26፤ዘዳ32፥35 ፤ኢዮ21፥19፤ኢሳ1፥ 24፤48፥20፤ኤር25፥ 14፤50፥15፡27፡29፤ ሰቆ3፥64፤ራእ18፥4
51፥7 ኢሳ51፥22፤ ኤር25፥15-16፤49፥ 12፤ራእ14፥8-10

የትኛውስ እረኛ ሊቋቋመኝ ይችላል?
[45]ስለዚህ እግዚአብሔር በባቢሎን ላይ
ያቀደውን፣
በባቢሎናውያንም ምድር ላይ ያሰበውን
ስሙ፤
ከመንጋው ታናናሹ ተጐትቶ ይወሰዳል፤
በእነርሱም ምክንያት መሰማሪያቸውን
ፈጽሞ ያጠፋል::
[46]በባቢሎን ውድቀት ድምፅ ምድር
ትናወጣለች፤
ጩኸቷም በሕዝቦች መካከል
ያስተጋባል::

51

እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"እነሆ፣ በባቢሎንና[ኦ] በምድሯ ላይ፣
የሚያጠፋ ነፋስ አስነሣለሁ::
[2]እንዲያበጥሯትና እንዲያወድሟት፣
ባዕዳንን በባቢሎን ላይ እልካለሁ፤
በመከራዋም ቀን፣
ከበው ያስጨንቋታል::
[3]ቀስተኛው ቀስቱን እስኪገትር፣
የጦር ልብሱንም እስኪለብስ ፋታ
አትስጡት፤
ለወጣቶቿ አትዘኑ፤
ሰራዊቷንም ፈጽማችሁ አጥፉ::[ኮ]
[4]በባቢሎን[ኸ] ምድር ታርደው፣
በአደባባዮቿም እስከ ሞት ቈስለው
ይወድቃሉ::
[5]ምድራቸው[ወ] በእስራኤል ቅዱስ ፊት፣
በበደል የተሞላች ብትሆንም፣
እስራኤልንና ይሁዳን ስሞቻቸው፣
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
አልጣላቸውም::

[6]"ከባቢሎን ሸሽታችሁ ውጡ!
ፈጥናችሁም ሕይወታችሁን አትርፉ!
በኀጢአቷ ምክንያት አትጥፉ::
የእግዚአብሔር በቀል ጊዜ ነው፤
እርሱም የሥራዋን ይከፍላታል::
[7]ባቢሎን በእግዚአብሔር እጅ የወርቅ ጽዋ
ነበረች፤

[ን]38 ወይም ሰይፍ
[ኦ]1 ሌብ ካማይ የከላውዴዎን ማለትም የባቢሎን ስም ነው::
[ኮ]3 አጥፉ ለሚለው የዕብራይስጡ ቃል የሚያመለክተው ነገሮችን ወይም ሰዎችን ዳግም ሳይመለሱ ለእግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ መስጠት ነው::
[ኸ]4 ወይም ከላውዴዎን
[ወ]5 ወይም የባቢሉናውያን ምድር

እንዲሁም መዝ20፥7 ይመ:: *ባዕዳን፤* 25፥20፡24፤ ነህ13፥3 ይመ:: *ሴቶች ይሆናሉ፤* ናሆ3፥13 ይመ::

50፥38 *በጣዖትም ብዛት፤* 51፥52 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ 21፥9 ማብ ይመ:: *በፍርሀት በሚሸበሩ፤* 25፥16 እና ማብ ይመ::

50፥39፤ 2ሳሙ13፥20-22 እና ማብ ይመ::

50፥40፤ በ49፥18 ላይ የተጠቀሰው በአብዛኛው ተደግሞአል፤ የዚያኑ ማብ ይመ::

50፥41-43፤ በ6፥22-24 ላይ የተጠቀሰው (ማብ ይመ) በአብዛኛው ተደግሞአል:: ቀደም ሲል ኢየሩሳሌምን በተመለከተ የመጣው ቃል እዚህ ላይ ለባቢሎን ተነግሮ ይታያል::

50፥44-46፤ ይህ ክፍል ከሞላ ጐደል ቃል በቃል በ49፥19-21 (ማብ ይመ) ተደግሞ ይታያል:: ለኤዶም ተነግሮ የነበረው ንግር በዚህ ስፍራ ለባቢሎን ተነግሮ ይገኛል::

51፥1 *የሚያጠፋ ነፋስ፤* 1ዜና5፥26፤ ሐጌ1፥14 ይመ:: *የሚያጠፋ፤* የ4፥7 ማብ ይመ:: እዚህ ላይ "የሜዶንን መንግሥታት" ይጨምራል (ቍ11)::

51፥3 *ፈጽማችሁ አጥፉ፤* 25፥9፤ 50፥21፡26 ይመ::

51፥4 *በአደባባዮቿም ... ይወድቃሉ፤* 49፥26፤ 50፥30 ይመ::

51፥5 *አልጠላቸውም፤* ቃል በቃል ሲተረጐም ባሏ እንደ ሞተባት፣ ትዳሯ እንደ ተፈታባት ሴት ፈጽሞ አልተዋትም ማለት ነው ከኢሳ54፥4፡6-7 እና ማብ ጋር ያነጻጽሩ:: *በእስራኤል ቅዱስ ፊት፤* የ50፥29 ማብ ይመ::

51፥6 *ሸሽታችሁ ውጡ! ... ፈጥናችሁም ሕይወታችሁን አትርፉ፤* ቍ45፤ 48፥6 ይመ፤ ይህ በ50፥8 ላይ ስለ ይሁዳ ሕዝብ ተነግሮአል:: *የእግዚአብሔር በቀል ...፤* የ50፥15 ማብ ይመ:: *የሥራዋን፤* ኢሳ59፥18፤66፥6 ይመ::

51፥7፤ 25፥15-16 እና ማብ ይመ:: *ባቢሎን የወርቅ ...፤*

ምድርንም ሁሉ አሰከረች::
ሕዝቦች ከወይን ጠጇ ጠጡ፤
ስለዚህ አሁን አብደዋል::
[8]ባቢሎን በድንገት ወድቃ ትሰበራለች፤
ዋይ በሉላት!
ምናልባት ልትፈወስ ስለምትችል፣
ለቍስሏ የሚቀባ መድኀኒት ፈልጉላት::
[9]“ ‘ባቢሎንን ለመፈወስ ሞክረን ነበር፤
እርሷ ግን ልትፈወስ አትችልም፤
ፍርዷ እስከ ሰማይ ስለ ደረሰ፣
እስከ ደመናም ድረስ ከፍ ስላለ፣
ትተናት ወደየአገራችን እንሂድ::’
[10]“ ‘እግዚአብሔር ቅንነታችንን መሰከረ፤
ኑ፤ ስምሳከኛን እግዚአብሔር ያደረገውን፣
በጽዮን እንናገር::’
[11]“ፍላጻችን ሳሉ፤
ጋሻዎችን አዘጋጁ፤
የእግዚአብሔር ሐሳብ ባቢሎንን ለማጥፋት
ስለ ሆነ፣
የሜዶንን ነገሥታት አነሣሥቶአል፤
እግዚአብሔር ይበቀላል፤
ስለ ቤተ መቅደሱ ይበቀላል::
[12]በባቢሎን ቅጥር ላይ ዐላማ አንሡ!
ጥበቃውን አጠናክሩ፤
ዘብ ጠባቂዎችን አቁሙ፤
ደፈጣ ተዋጊዎችን አዘጋጁ!
እግዚአብሔር በባቢሎን ሕዝብ ላይ
የወሰነውን፣
ዐላማውን ያከናውናል::
[13]አንቺ በብዙ ውሃ አጠገብ የምትኖሪ፣
በሀብትም የበለጸግሽ ሆይ፤
የምትወገጂበት ጊዜ ወጥቶአል፤
ፍጻሜሽ ደርሶአል::
[14]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ
ሲል በራሱ ምሎአል፤
ብዛቱ እንደ አንበጣ መንጋ የሆነ
ሰራዊት ያጥለቀልቅሻል፤
እነርሱም በድል አድራጊነት በላይሽ
ያቅራራሉ::
[15]“ምድርን በኀይሉ የሠራ፣
ዓለምን በጥበቡ የመሠረተ፣
ሰማያትንም በማስተዋሉ የዘረጋ እርሱ
ነው::
[16]ድምፁን ባንጐደጐደ ጊዜ በሰማይ ውሆች
ይናወጣሉ፤
ጉሙን ከምድር ዳርቻ ወደ ላይ
እንዲወጣ ያደርገዋል፤
መብረቅን ከዝናብ ጋር ይልካል፤
ነፋስንም ከግምጃ ቤቱ ያወጣል::
[17]“እያንዳንዱ ሰው ጅልና ዕውቀት
የለሽ ነው፤
የወርቅ አንጥረኛው ሁሉ በሠራው
በጣዖቱ ዐፍሮአል፤
የቀረጻቸው ምስሎቹ የሐሰት ናቸው፤
እስትንፋስ የላቸውም::
[18]እነርሱ ከንቱ የፌዝ ዕቃዎች ናቸው፣
ፍርድ ሲመጣባቸው ይጠፋሉ::
[19]የያዕቆብ ዕድል ፈንታ የሆነው ግን እንደ
እነዚህ አይደለም፤
እርሱ የሁሉ ነገር ፈጣሪ ነውና፤
እስራኤልም የርስቱ ነገድ ነው::
ስሙ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
ነው::
[20]“አንቺ የእኔ ቈመጥ፣
የጦር መሣሪያዬ ነሽ፤
በአንቺ ሕዝቦችን እሰባብራለሁ፤
በአንቺ መንግሥታትን አጠፋለሁ፤
[21]በአንቺ ፈረሱንና ፈረሰኛውን
እሰባብራለሁ፤
በአንቺ ሠረገላውንና ሠረገላ ነጂውን
እሰባብራለሁ፤
[22]በአንቺ ወንዱንና ሴቱን እሰባብራለሁ፤
በአንቺ ሽማግሌውንና ወጣቱን
እሰባብራለሁ::
በአንቺ ጕረምሳውንና ኰረዳዪቱን
እሰባብራለሁ::
[23]በአንቺ እረኛውንና መንጋውን
እሰባብራለሁ፣
በአንቺ ገበሬውንና በሬውን
እሰባብራለሁ፤
በአንቺ ገዦችንና ባለ ሥልጣኖችን

51፥8 ኢሳ14፥15፤ 21፥9፤ኤር8፥22፤ 46፥11፤ራእ14፥8
51፥9 ኢሳ13፥14፤ 31፥9፤ኤር50፥16፤ ራእ 18፥4-5
51፥10 መዝ64፥9፤ ኤር50፥28፤ሚክ7፥9
51፥11 ቍ-28፤ዘሌ 26፥25፤ኢሳ13፥3፤ 21፥5፤41፥2:25፤ኤር 50፥9:28:45
51፥12 ቍ-27፤ 2ሳሙ-18፥24፤መዝ 20፥5፤ 33፥11፤ኤር 50፥24፤ሕዝ33፥2
51፥13 ኢሳ45፥3፤ ኤር50፥3:38፤ሕዝ 22፥27፤ዕን2፥9
51፥14 ቍ-27፤ዘፍ 22፥16፤ኤር50፥15፤ አሞ6፥8፤7፥1፤ ናሆ 3፥15
51፥15 ዘፍ1፥1፤ መዝ104፥2:24፤ 136፥15
51፥16 ዘዳ28፥12፤ ኢዮ28፥26፤መዝ 135፥7፤18፥11-13፤ ዮና1፥4
51፥17 ኢሳ44፥20 ፤ ዕን2፥18-19
51፥18 ኤር18፥15
51፥19 ዘፀ34፥9፤ መዝ119፥57
51፥20 ኢዮ 34፥24፤ኢሳ10፥5፤ 45፥1፤ ሚክ 4፥13፤ ዘካ 9፥13
51፥21 ዘፀ 15፥1፤ ኢሳ 43፥17፤ ኤር 50፥37
51፥22 2ዜና 36፥17፤ ኢሳ 13፥17-18
51፥23 ቍ-57

የዳን2፥32-43 ማብ ይመ::

51፥8 *ባቢሎን ... ወድቃ፤* ኢሳ21፥9 እና ማብ ይመ:: *የሚቀባ መድኃኒት፤* የ8፥22 ማብ ይመ::

51፥9 ተናጋሪዎቹ በባቢሎን የተወረሩ መንግሥታት ናቸው:: *ወደየአገራችን እንሂድ፤* 50፥16 እና ማብ ይመ:: *ፍርዷ፤* የምትቀጣበት ኀጢአት:: *እስከ ሰማይ ስለ ደረሰ፣ እስከ ደመናም ድረስ ከፍ ስላለ፤* እዚህ ላይ ነቢዩ በቅኔያዊ አገላለጽ ተጠቅሞአል (ዘዳ1፥28፤ መዝ57፥10፤ 108፥4 ይመ)::

51፥10፤ ተናጋሪው ይሁዳ ነው (50፥28 ይመ):: እግዚአብሔር ቅንነታችንን መሰከረ፤ መዝ37፥8 ይመ::

51፥11 *አነሣሥቶአል፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “የሚያጠፋ ነፋስ አስነሣለሁ” ማለት ነው (የቍ-1 ማብ ይመ):: *የሜዶንን፤* ቍ-28፤ ኢሳ13፥17 እና ማብ ይመ:: ኢሳ21፥2፤ ዳን5፥28:31፤ 6፥8:12:15፤ 8፥20 ይመ:: *ይበቀላል፤ ስለ ቤተ መቅደሱ ይበቀላል፤* የ50፥28 ማብ ይመ::

51፥12 *ደፈጣ ተዋጊዎችን አዘጋጁ፤* ተዋጊው ሰራዊት አፈግፍጎ ወደ ምሽጉ እንዳይገባ ነው (ኢያ8፥14-22፤ መሳ20፥29-39 ይመ)::

51፥13 *በብዙ ውሃ፤* የባቢሎን ወንዞች (መዝ 137፥1)፣ እንዲሁም ታላቁ የኤፍራጥስ ወንዝ አስደናቂና ግዙፍ ከሆኑት የመስኖ ቦዮች ጋር በአንድነት መነገራቸው ምሳሌያዊ ነው:: *የምትወገጂበት፤* ከሸማኔ መጠቅለያ ተቈርጦ እንደሚጣል ክር ነው (ኢሳ38፥12 ይመ)::

51፥14 *በራሱ ምሎአል፤* የዘፍ22፥16 ማብ ይመ:: *እንደ አንበጣ ...፤* 46፥23 ይመ:: *በድል አድራጊነት ... ያቅራራሉ፤* የ48፥33 ማብ ይመ::

51፥15-19፤ ይህ ክፍል ከ10፥12-16 ላይ በአብዛኛው ቃል በቃል የተደገመ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)::

51፥20-23፤ በድግግሞሽ ውጤታማነት ላይ ኤርምያስ የነበረውን እምነት ያሳያል (4፥23-26 ይመ፤ እንዲሁም በመግቢያው ርእስ ሥር የሥነ ጽሑፉ ገጽታ የሚለውን ይመ)::

51፥20 የእኔ ቈመጥ፤ ከምሳ25፥18 ጋር ያነጻጽሩ፤ ነገሩ በአንድ በኩል ሲታይ፣ (1)የፋርሱ ቂሮስ በቶሎ ባቢሎንን ድል እንደሚያደርግ የሚያሳይ ሊሆን ይችላል፤ (2)ወይም የነገሥታትን አጥፊ (50፥23 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ10፥5 ማብ ይመ) ሊያመለክት ይችላል:: ሁለተኛው አማራጭ የተሻለ አማራጭ እንደ ሆነ

እሰባብራለሁ::

[24]“በጽዮን ላይ ስላደረሱት ጥፋት ሁሉ ለባቢሎንና በባቢሎን[o] ለሚኖሩት ሁሉ ዐይናችሁ እያየ ዋጋቸውን እከፍላቸዋለሁ” ይላል *እግዚአብሔር*::

[25]“አንቺ ምድርን ሁሉ ያጠፋሽ፣
አጥፊ ተራራ ሆይ፤ እኔ በአንቺ ላይ ነኝ፣”
ይላል *እግዚአብሔር*፤
“እጄን በአንቺ ላይ እነሣለሁ፤
ከገመገም ቍልቍል አንከባልልሻለሁ፤
የተቃጠለም ተራራ አደርግሻለሁ::
[26]ከአንቺ ለማእዘን የሚሆን ድንጋይ፣
ለመሠረትም የሚሆን ዐለት
አይወሰድም፤
ለዘላለም ባድማ ትሆኛለሽ፤”
ይላል *እግዚአብሔር*::
[27]“በምድር ሁሉ ላይ ሰንደቅ ዐላማ አንሡ!
በሕዝቦች መካከል መለከት ንፉ!
ሕዝቦችን ለጦርነት በእርሷ ላይ አዘጋጁ፤
የአራራትን፣ የሚኒንና የአስከናዝን
መንግሥታት፣
ጠርታችሁ በእርሷ ሰብስቧቸው፤
የጦር አዝማች ሹሙባት፤
ፈረሶችንም እንደ አንበጣ መንጋ
ስደዱባት::
[28]የሜዶንን ነገሥታት፣
ገዦቿንና ባለሥልጣኖቿን ሁሉ፣
በግዛታቸው ሥር ያሉትን አገሮች ሁሉ፣
እነዚህን ሕዝቦች ለጦርነት
አዘጋጁባት::
[29]ሰው በዚያ መኖር እስከማይችል ድረስ፣
የባቢሎንን ምድር ባድማ ለማድረግ፣
እግዚአብሔር በባቢሎን ላይ ያቀደው
ስለሚጸና፣
ምድር ትናወጣለች፤ በሥቃይም
ትወራጫለች::

51፥24 ቍ6:35፤ ዘጸ 32፥41፤ ኤር 50፥15፤ ሰቆ 3፥64፤ ኢሳ 45፥1
51፥25 ዘፀ 3፥20፤ ኤር 21፥13፤ 50፥23፤ ዘካ 4፥7
51፥26 ቍ29፤ ኢሳ 13፥19-22፤ ኤር 50፥12
51፥27 ቍ14፤ ዘፍ 8፥43፤ 10፥3፤ መዝ 20፥5፤ ኢሳ 13፥2፤ ኤር 25፥14
51፥28 ቍ 11:48
51፥29 ቍ43፤ መሳ 5፥4፤ መዝ 33፥11፤ ኢሳ 13፥20፤ ኤር 48፥9፤ 49፥21
51፥30 ኢሳ 19፥16፤ 45፥2፤ 47፥14፤ ኤር 50፥36
51፥31 2ሳሙ 18፥19-31፤ኤር 50፥2፤ዳን5፥30
51፥32 ኢሳ47፥14፤ ኤር50፥36
51፥33 ኢሳ13፥22፤ 17፥5፤21፥10፤47፥1
51፥34 ቍ44፤ ዘሌ 18፥25፤ኤር50፥17፤ ሆሴ8፥8፤ናሆ2፥12
51፥35 ቍ24፤መዝ 137፥8፤ኢል3፥19፤ ዕን 2፥17
51፥36 ቍ6፤መዝ

[30]የባቢሎን ጦረኞች መዋጋት ትተዋል፤
በምሽጎቻቸው ውስጥ ተቀምጠዋል፤
ኀይላቸው ተሟጦአል፤
እንደ ሴት ሆነዋል፤
በማደሪያዎቿም እሳት ተለኵሶአል፤
የደጃም መወርወሪያ ተሰብሮአል::
[31]ከተማዪቱ ሙሉ በሙሉ መያዟን፣
ለባቢሎን ንጉሥ ለመንገር፣
አንዱ ወሬኛ ሌላውን ወሬኛ፣
አንዱ መልእክተኛ ሌላውን መልእክተኛ
ወዲያው ወዲያው ይከተላል፤
[32]*መልካዎቿ እንደተያዙ*፣
የወንዝ ዳር ምሽጎቿ እንደ ተቃጠሉ፣
ወታደሮቿም እንደ ተደናገጡ ሊነግሩት
ይሯሯጣሉ::”

[33]የእስራኤል አምላክ የሰራዊት ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

“የባቢሎን ሴት ልጅ በመረገጥ ላይ
እንዳለ፣
የእህል መውቂያ አውድማ ናት፤
የመከር ወራቷም ፈጥኖ ይደርስባታል::

[34]“የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር በላን፣
አድቅቆ ፈጨን፤
እንደ ባዶ ማድጋ አደረገን፤
እንደ ዘንዶ ዋጠን፣
እንደ ጣፋጭ በልቶን ሆዱን ሞላ፤
በኋላም አንቅሮ ተፋን፤
[35]የጽዮን ነዋሪዎች፣ እንዲህ ይላሉ፤
“በሥጋችን[u] ላይ የተፈጸመው ግፍ
በባቢሎን ላይ ይሁን፤”
ኢየሩሳሌም እንዲህ ትላለች፤
“ደማችን በባቢሎን ምድር በሚኖሩት
ላይ ይሁን::”

[36]ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

[o]24 ወይም *ከላውዴዎን፤* ቍ35 ይመ::
[u]35 ወይም *በእኛና በልጆቻችን ላይ የተፈጸመው*

ይታሰባል:: *እሰባብራለሁ፤* ቍ21-23 ይመ::

51፥24 *ዐይናችሁ እያየ፤* የይሁዳን ሕዝብ ነው:: *ስላደረሱት ጥፋት ሁሉ ... እከፍላቸዋለሁ፤* ቍ6፤ 50፥15:29 ይመ::

51፥25 *አጥፊ ተራራ፤* ኀያላን መንግሥታትን በምሳሌ የሚገልጥ ሐረግ ነው (ዳን2፥35:44-45 ይመ)፤ እዚህ ላይ የሚያመለክተው ባቢሎን ነው:: *የተቃጠለም ተራራ፤* ባቢሎን እግዚአብሔር ከፈረደባት በኋላ፣ ፈንድቶና ነዶ እንዳበቃለት እሳተ ገሞራ ትሆናለች::

51፥26 *ለዘላለም ባድማ፤* 25፥12፤ 50፥12-13 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ13:20 ማብ ይመ::

51፥27፤ 50፥29 ይመ:: *ሰንደቅ ዐላማ አንሡ! ... መለከት ንፉ፤* 4፥5-6፤ 6፥1 እና ማብ ይመ:: *ለጦርነት ... አዘጋጁ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “ተገቢና ተስማሚ የሆኑትን ሰዎች ለዩ” ማለት ነው (የ6፥4 ማብ ይመ):: *መንግሥታት፤* ከሜዶን መንግሥት ጋር ያበሩ (ቍ11 እና ማብ ይመ):: *አራራት፤* የዘፍ8፥4 ማብ ይመ:: *ሚኒ፤* በአሦር የቅርጻ ቅርጽ ጽሑፍ ላይ እንደ ተገለጸው፣ የአንድ ክፍለ አገር ስም ሲሆን፣ የሚገኘውም በአርማንያ ውስጥ ነው:: *አስከናዝ፤* የዘፍ10፥3 ማብ ይመ:: *አዝማች፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ ቅጅ ከዚህ ሌላ የሚገኘው ናሆ3፥17 ላይ ብቻ ነው፤ ትርጕሙም (“ሹማምንት”) የሚል ነው:: ቃሉ ከባቢሎናውያን ቋንቋ የተወረሰ ሲሆን፣ ቃል በቃል ሲተረጐምም ጸሓፊ ማለት ነው:: *እንደ አንበጣ ...፤* የ46፥23 ማብ ይመ::

51፥28 *ሜዶን፤* የቍ11 ማብ ይመ:: *በግዛታቸው ሥር ያሉትን አገሮች ሁሉ፤* የ34፥1 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 1ነገ9፥19 ይመ::

51፥29 *ምድር ትናወጣለች፤ በሥቃይም ትወራጫለች፤* ገና ለገና ጦርነት ይመጣል በማለት::

51፥30 *ኀይላቸው ተሟጦአል፤ ... ሴት፤* በዕብራይስጥ ቋንቋ በቃላት ጨዋታ ምሥጢር መናገር የተለመደ ነው:: *እንደ ሴት ሆነዋል፤* 50፥37፤ ናሆ3፥13 ይመ::

51፥31 *አንዱ ወሬኛ ሌላውን ... ይከተላል፤* ከየከተማው ሁሉ ወደ ቤተ መንግሥቱ ወሬ ይዘው ይሽቀዳደማሉ::

51፥32 *መልካዎቿ፤* ወንዞችን በእግር ወይም በመኪና ለማቋረጥ የማያስችሉ ጠባብ ስፍራዎች፣ ወይም በእግር መሻገር በማይቻልባቸው አቅጣጫዎችም ጀልባዎች ዝግጁ ሆነው የሚጠባበቁባቸው በታዎች ናቸው:: *ምሽጎቿ እንደ ተቃጠሉ፤* ሸንበቆዎችን ጨርሶ ለማጥፋትና ከአደጋው ለማምለጥ የሚሸሹ ሰዎች መደበቂያ እንዳያገኙ ለማድረግ::

51፥33 *የባቢሎን ሴት ልጅ፤* 50፥42 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ47፥1 ማብ ይመ:: *አውድማ፤* የአንዲት ከተማ ወይም የአንድ ሕዝብ መጥፋት አብዛኛውን ጊዜ እህል ታጭዶና ተወቅቶ በጐተራ በሚገባበት ወቅት እየተመሰለ ትንቢት ተነግሮአልል (ኢሳ27፥12፤ ኢዮ3፥13፤ ሚክ4፥12-13 ይመ)::

51፥34 *ዘንዶ፤* የኢሳ 51፥9 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 1፥21 ማብ ይመ::

51፥35 *በሥጋችን፤* ሚክ3፥2-3 ይመ::

"እነሆ፤ እሟገትልሻለሁ፣
በቀልሽንም እኔ እበቀልልሻለሁ፤
ባሕሯን አደርቃለሁ፣
የምንጮቿንም ውሃ።
[37]ባቢሎን የፍርስራሽ ክምር፣
የቀበሮዎች መፈንጫ፣
የድንጋጤና የመሣለቂያ ምልክት
ትሆናለች፤
የሚኖርባትም አይገኝም።
[38]ሕዝቦቿ ሁሉ እንደ ደቦል አንበሳ
ያገሣሉ፤
እንደ አንበሳ ግልገልም ያጒረመርማሉ።
ጒሮሮአቸው በደረቀ ጊዜ
ድግስ አዘጋጅላቸዋለሁ፤
እንዲሰክሩም አደርጋቸውና፣"
[39]በሣቅ እየፈነደቁ፣
ለዘላለም ሳይነቁ ይተኛሉ።"
ይላል *እግዚአብሔር*።
[40]"እንደ ጠቦት፣
እንደ አውራ በግና እንደ ፍየል፣
ወደ መታረድ አወርዳቸዋለሁ።
[41]"ሼሻክ* እንዴት ተማረከች!
የምድር ሁሉ ትምክህትስ እንዴት
ተያዘች!
ባቢሎን በሕዝብ ሁሉ ዘንድ፣
ምንኛ አስደንጋጭ ሆነች።
[42]ባሕር በባቢሎን ላይ ይወጣል፤
ሞገዱም እየተመመ ይሸፍናታል።
[43]ከተሞቿ ሰው የማይኖርባቸው፣
ዘርም የማይልባቸው፣
ደረቅና በረሓማ ቦታ፣
ባድማ ምድርም ይሆናሉ።
[44]ቤልን በባቢሎን ውስጥ እቀጣለሁ፤
የዋጠውን አስተፋዋለሁ፤
ሕዝቦች ከእንግዲህ ወደ እርሱ
አይጐርፉም፤
የባቢሎንም ቅጥር ይወድቃል።
[45]"ሕዝቤ ሆይ፤ ከመካከሏ ውጡ!
ሕይወታችሁን አትርፉ!
ከአስፈሪው የ*እግዚአብሔር* ቍጣ
አምልጡ።
[46]ወሬ በምድሪቱ ሲሰማ፣
ተስፋ አትቍረጡ ፤ አትፍሩም፤
ገዥ በገዥ ላይ ስለ መነሣቱ፣
ዐመፅም በምድሪቱ ስለ መኖሩ፣
አንድ ወሬ ዘንድሮ፣ ሌላውም ለከርሞ
ይመጣል፤
[47]የባቢሎንን ጣዖታት የምቀጣበት ጊዜ፣
በእርግጥ ይመጣልና።
ምድሯ በሙሉ ትዋረዳለች፤
የታረዱትም በሙሉ በውስጧ
ይወድቃሉ።
[48]ሰማይና ምድር በውስጣቸውም ያለው
ሁሉ፣
በባቢሎን ላይ እልል ይላሉ፤
አጥፊዎች ከሰሜን ወጥተው፣
እርሷን ይወጓታልና፣"
ይላል *እግዚአብሔር*።
[49]"በምድር ሁሉ የታረዱት፣
በባቢሎን ምክንያት እንደ ወደቁ፣
ባቢሎንም በእስራኤል በታረዱት
ምክንያት መውደቅ ይገባታል።
[50]ከሰይፍ ያመለጣችሁ ሆይ፤
ሂዱ! ጊዜ አትፍጁ፤
በሩቅ ምድር ያላችሁ *እግዚአብሔርን*
አስታውሱ፤
ኢየሩሳሌምንም አስቧት።"
[51]"ባዕዳን ሰዎች ወደ ተቀደሰው፣
ወደ *እግዚአብሔር* ቤት ስለ ገቡ፣
እኛ ተሰድበናል፤
ዕፍረትም ፊታችንን ሸፍኖአል፤
ውርደትም ተከናንበናል።"
[52]"እንግዲህ ጣዖቶቿን የምቀጣበት ዘመን
ይመጣል፣"
ይላል *እግዚአብሔር*፤
"በምድሯም ሁሉ፤

*41 *ሼሻክ* የባቢሎን ስውር ስም ነው።

140፥12፤ኢሳ11፥15፤ 19፥5፤ኤር20፥12፤ 50፥34፤ሰቆ3፥58፤ ሆሴ13፥15፤ሮሜ 12፥19
51፥37 ኢሳ13፥22፤ ኤር50፥13፡39፤ናሆ 3፥6፤ሚል2፥9፤ራእ 18፥2፤
51፥38 ኢሳ5፥29
51፥39 ቍ57፤መዝ 13፥3፤ኢሳ 21፥5፤ ኤር50፥24
51፥40 ሕዝ39፥18
51፥41 ኢሳ13፥19፤ ኤር 25፥26፤ 50፥13
51፥42 መዝ18፥4፤ ኢሳ 8፥7
51፥43 ቍ29:62፤ ኢሳ 13፥20፤ 21፥1፤ ኤር 2፥6
51፥44 ቍ34:58፤ 2ነገ25፥4፤ኢሳ21፥9፤ 25፥12፤46፥1፤ኤር 50፥15
51፥45 ቍ50፤ መዝ76፥10፤ 79፥6፤ ኢሳ 48፥20
51፥46 2ነገ19፥7፤ መዝ18፥45፤ኤር 46፥27
51፥47 ኢሳ46፥1-2 ፤ኤር27፥7፤50፥2:12
51፥48 ቍ11:53: 56፤ኢዮ 3፥7፤መዝ 149፥2፤ኢሳ41፥25፤ ኤር25፥26፤ ራእ 18፥20
51፥49 መዝ137፥8 ፤ ኤር 50፥29
51፥50 ቍ45፤ መዝ137፥6፤ኤር 23፥23
51፥51 መዝ44፥13- 16፤79፥4፤ሰቆ 1፥10
51፥52 ቍ47፤ኢዮ 24፥12

51፥36 *እበቀልልሻለሁ፤* ቍ6:11 ይመ፤ እንዲሁም የ50፥15 ማብ ይመ። *ባሕሯን ... የምንጮቿንም፤* የቍ13 ማብ ይመ። በኢሳ21፥1 ላይ ባቢሎን፣ "በባሕር አጠገብ ያለች ምድረ በዳ" ተብላ ተጠርታለች (የዚያኑ ማብ ይመ)።

51፥37፤ 9፥11፤ 18፥16 እና ማብ ይመ።

51፥38 *እንደ ደቦል አንበሳ ያገሣሉ፤* 2፥15 እና ማብ ይመ።

51፥40 *ጠቦት ... አውራ በግና ... ፍየል፤* ስለ ባቢሎን ሕዝብ በምሳሌነት የተነገሩ ቃላት (ኢሳ34፥6፤ ዕዝ39፥18 ይመ)። *መታረድ፤* ዘዳ32፥24፤ ኢሳ13፥22 ይመ።

51፥41 *ሼሻክ፤* የ25፥26 ማብ ይመ።

51፥42 *ባሕር ... ሞገዱም፤* ኢሳ17፥12 እና ማብ ይመ። እዚህና በቍ55 ላይ የተጻፈው የባቢሎንን ጠላቶች የሚያመለክት ነው (46፥7 እና ማብ ይመ)።

51፥43፤ 48፥9፤ 49፥18:33፤ 50፥12-13 ይመ።

51፥44 *ቤልን፤* 50፥2፤ ኢሳ46፥1 እና ማብ ይመ። *የዋጠውን፤* ይሁዳን ጨምሮ በምርኮ የወሰዳቸውን ሕዝቦች፣ ከኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ያዕዛቸውን ንዋያተ ቅድሳትና ባጠቃላይ ከአገሪቱ አግበስብሶ የወሰደውን የምርኮ ዕቃ (ዳን5፥2-3 ይመ)። *የባቢሎን ቅጥር፤* ሁለት ዙር የግንብ አጥር፣ በስተ ውጭ በኩል ያለው ውፍረቱ ስድስት ክንድ ያህል ሲሆን፣ በስተ ውስጥ በኩል ያለው ደግሞ ውፍረቱ ዐሥር ክንድ ተኩል ያህል ነው። በሁለቱ ቅጥሮች መካከልም አስፈላጊ ሲሆን በውሃ የሚሞላ ዐሥራ አንድ ክንድ ያህል ስፋት ያለው ደረቅ ቦይ አለ።

51፥45 *ሕይወታችሁን አትርፉ፤* የቍ6 ማብ ይመ። *ከአስፈሪው ... ቍጣ፤* 4፥8:26፤ ኢሳ13፥13፤ ናሆ1፥6 ይመ።

51፥46 *ወሬ ... ሲሰማ ... አትፍሩም፤* ጌታ በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ረጅም ንግግር ባደረገ ጊዜ (ማቴ24፥6፤ ማር 13፥7፤ ሉቃ 21፥9 ይመ) ይህን ቃል ሳያስታውስ አልቀረም።

51፥47 *የባቢሎንን ጣዖታት የምቀጣበት፤* ቍ52 ይመ፤ እንዲሁም የ50፥2 ማብ ይመ።

51፥48 *ሰማይና ምድር ... እልል ይላሉ፤* ኢሳ44፥23፤ ራዕ18፥20፤ 19፥1-3 ይመ። *ከሰሜን ወጥተው፤* የ50፥3 ማብ ይመ።

51፥49፤ የ25፥26 ማብ ይመ።

51፥50 *ሂዱ፤* የቍ6 ማብ ይመ።

51፥51 *ባዕዳን ሰዎች ወደ ተቀደሰው ወደ እግዚአብሔር ቤት ስለ ገቡ፤* ናቡከደነፆር 586 ዓ.ቅ.ክ ላይ በኢየሩሳሌም የነበረውን ቤተ መቅደስ ማርከሱን የሚያመለክት ነው። አንጥያኮስ ኢጲፋኒዮስ በ168 ዓ.ቅ.ክ ላይ፣ ሮማውያንም በ70ዓ.ም ቤተ መቅደሱን እንደዚሁ አርክሰውታል።

51፥52 *ጣዖቶቿን የምቀጣበት፤* የ50፥2 ማብ ይመ።

ቍስለኞች ያቃስታሉ።

[53]ባቢሎን ወደ ሰማይ ብትወጣም፣
ከፍ ያለ ምሽጓን ብታጠናክርም፣
አጥፊዎች እሰድባታለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር።

[54]"ከባቢሎን ጩኸት፣
ከባቢሎናውያንም[1] ምድር፣
የታላቅ ጥፋት ድምፅ ይሰማል።
[55]እግዚአብሔር ባቢሎንን ያጠፋታል፤
ታላቅ ጩኸቷንም ጸጥ ያደርጋል።
ሞገዳቸው እንደ ታላቅ ውሃ ይተማል፤
ጩኸታቸውም ያስተጋባል።
[56]በባቢሎን ላይ አጥፊ ይመጣል፤
ጦረኞቿ ይማረካሉ፤
ቀስታቸውም ይሰበራል፤
እግዚአብሔር ግፍን የሚበቀል፣
ተገቢውንም ሁሉ የሚከፍል ስምሳክ
ነውና።
[57]ባለ ሥልጣኖቿንና ጥበበኞቿን፣
ገዦቿንና መኳንንቷን፣ ጦረኞቿንም
አሰክራለሁ፤
ለዘላለም ይተኛሉ፤ አይነቁምም፤"
ይላል ስሙ የሰራዊት ጌታ
እግዚአብሔር የሆነው ንጉሥ።

[58]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ወፍራሙ የባቢሎን ቅጥር ፈጽሞ
ይፈርሳል፤
ከፍ ያሉት ደጆቿም በእሳት
ይቃጠላሉ፤
ሰዎቹ በከንቱ ይደክማሉ፤
የሕዝቡም ልፋት ለእሳት ይሆናል።"

[59]የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ በነገሠ በአራተኛው ዓመት፣ የንጉሡ የግቢ አስከልካይ የነበረው የመሕሤያ ልጅ የኔርያ ልጅ ሠራያ ከንጉሡ ጋር ወደ ባቢሎን በሄደ ጊዜ፣ ነቢዩ ኤርምያስ የሰጠው መልእክት ይህ ነው።

51፥53 ቍ48፤ዘፍ 11፥4፤ኢዮ15፥21፤ ኢሳ14፥13-14
51፥54 ኢዮ24፥12፤ ኤር50፥22
51፥55 መዝ18፥4፤ ኢሳ25፥5
51፥56 ቍ6:48፤ ዘፍ4፥24፤ዘዳ32፥41፤ ኢዮ15፥21፤መዝ 46፥9፤94፥1-2፤ዕብ 2፥8
51፥57 ቍ23:39፤ ኢዮ5፥13፤መዝ76፥5 ፤ኢሳ6፥5፤21፥5፤ኤር 25፥27
51፥58 ቍ44:64፤ 2ነገ25፥4፤ኢሳ15፥1 ፤13፥2፤47፥13:14
51፥59 ኤር28፥1፤ 36፥4፤52፥1
51፥60 ዘፀ 17፥14፤ ኤር30፥2፤ 36፥2
51፥62 ኢሳ13፥20፤ ኤር9፥11፤50፥13
51፥63 ዘፍ2፥14
51፥64 ቍ58፤ኢዮ 31፥40፤መዝ26፥21፤ 28፥19፤ ሩት 18፥21
52፥1 ዘኍ 33፥20፤ ኢሱ 10፥29፤ 2ነገ 8፥22፤ 24፥17
52፥2 ኤር 36፥30
52፥3 ዘፍ 4፥14፤ ዘፀ 33፥15፤ ኢሳ 3፥1፤ሕዝ17፥12-16
52፥4 ኤር 6፥6፤ 34፥1፤ሕዝ24፥1-2፤ ዘካ 8፥19

[60]ኤርምያስ ስለ ባቢሎን ጽፎ ያስቀመጠውን ሁሉ፣ በባቢሎን ላይ የሚመጣውን ጥፋት ሁሉ በብራና ጥቅልል ላይ ጻፈው፤ [61]ለሠራያም እንዲህ አለው፤ "ባቢሎን በደረስህ ጊዜ፣ ይህን ቃል ሁሉ ድምፅህን ከፍ አድርገህ ማንበብ አትዘንጋ [62]እንዲህም በል፤ 'እግዚአብሔር ሆይ፤ ይህችን ስፍራ ሰውም ሆነ እንስሳ እስከማይኖርባት ድረስ ለዘላለም ባድማ አደርጋታለሁ ብለሃል።' [63]ይህን ብራና አንብበህ ከጨረስህ በኋላ፣ ድንጋይ አስረህበት ኤፍራጥስ ወንዝ ውስጥ ጣለው፤ [64]እንዲህም በል፤ 'ባቢሎንም እኔ ከማመጣባት ጥፋት የተነሣ፣ እንደዚሁ ትሰጥማለች፤ ከእንግዲህም አትነሣም፤ ሕዝቧም ይወድቃል።' "

የኤርምያስ ቃል እዚህ ላይ ይፈጸማል።

የኢየሩሳሌም መውደቅ

52፥1-3 ተጓ ምብ-2ነገ24፥18-20፤2ዜና36፥11-16
52፥4-16 ተጓ ምብ-ኤር39፥1-10
52፥4-21 ተጓ ምብ-2ነገ25፥1-21፤2ዜና36፥17-20

52 ሴዴቅያስ ሲነግሥ ዕድሜው ሃያ አንድ ዓመት ነበረ፤ በኢየሩሳሌም ዐሥራ አንድ ዓመት ነገሠ፤ የእናቱም ስም አሚጣል ሲሆን፣ እርሷም የሊብና ሰው የኤርምያስ ልጅ ነበረች። [2]ሴዴቅያስም ኢዮአቄም እንዳደረገው ሁሉ፣ በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ነገር አደረገ። [3]እግዚአብሔር በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላይ ይህን ሁሉ ያደረሰውንና በመጨረሻም ከፊቱ ያስወገዳቸው ከቍጣው የተነሣ ነበር።

ሴዴቅያስም በባቢሎን ንጉሥ ላይ ዐመፀ። [4]ስለዚህ ሴዴቅያስ በነገሠ በዘጠነኛው ዓመት በዐሥረኛው ወር፣ ከወሩም በዐሥረኛው ቀን፣ የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ሰራዊቱን ሁሉ አስከትቶ በኢየሩሳሌም ላይ ዘመተ፤ ከተማይቱንም ከበባት፤ በዙሪያ

[1]54 ወይም ከለዳውያን

51፥53 *ወደ ሰማይ ብትወጣም፣* ከኢዮ 20፥6 ጋር ያነጻጽሩ። ዘፍ11፥4 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም14፥13-15 ይመ። *አጥፊዎችን፤* ቍ48 እና 56 ይመ።

51፥54፤ 50፥46 ይመ። *የታላቅ ጥፋት፤* የ4፥6 ማብ ይመ።

51፥55 *ሞገዳቸው፤* የቍ42 ማብ ይመ። *ታላቅ ውሃ፤* የመዝ32፥6 ማብ ይመ።

51፥56 *ተገቢውንም ሁሉ የሚከፍል አምላክ፤* የቍ24 ማብ ይመ።

51፥57 *አሰክራለሁ፤* ቍ39 ይመ፤ እንዲሁም የ25፥15-16:26 ማብ ይመ። *ባለ ሥልጣኖቿንና ጥበበኞቿን፤* 50፥35 ይመ። *ንጉሥ፤* የ46፥18 ማብ ይመ። እውነተኛው ንጉሥ ጌታ እንጂ፣ ቤል/ማርዱክ አይደለም (50፥2 እና ማብ ይመ)።

51፥58 *ወፍራሙ የባቢሎን ቅጥር፤* የቍ44 ማብ ይመ። *ከፍ ያሉት ደጆቿም፣* ስመ ጥር የሆነው የኢሽታር ደጃፍ ቁመቱ ሃያ ክንድ ገደማ ነበር። *የሕዝቡም ልፋት ... ለእሳት ይሆናል፤* በዕን2፥13 ላይ ከተነገረው ጋር ተመሳሳይ ነው።

51፥59-64፤ ባጠቃላይ ለመጽሐፉና በተናጠል ደግሞ በባቢሎን ላይ ለተነገረው ትንቢት መደምደሚያ።

51፥59 *የግቢ አስከልካይ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "የሚሰፈርበት ቦታ ሹም" ማለት ነው። ጉዞ በሚደረግበት ጊዜ ሕዝቡ መቼና የት ማደር እንዳለባቸው የሚወስን ሰው ነው። *የኔርያ ልጅ ሠራያ፤* "የኔርያ ልጅ የሠራያ ነው" የሚል ጽሑፍ የተቀረጸበት ማኅተም፣ እዚህ ላይ የተጠቀሰውን ሰው የሚያመለክት ስለመሆኑ ጥርጣሬ የለም። ይህ ሰው የኤርምያስ ጸሓፊ የባሮክ ወንድም ነበር (32፥12 ይመ)። *የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ ... በአራተኛው ዓመት፤* ዘመኑ 593 ዓ.ቅ.ክ ነው። ሴዴቅያስ ወደ ባቢሎን ተጠርቶ የሄደው ንጉሥ ናቡከደነፆር ለጥያቄ ፈልጎት ሳይሆን አይቀርም (የ27፥3 ማብ ይመ)።

51፥60 *በብራና ጥቅልል፤* ዘፀ17፥14 ይመ። *ስለ ባቢሎን ጽፎ ያስቀመጠውን ሁሉ፤* የ50፥2-51፥58 ትንቢት ይሆናል (የ50፥1 ማብ ይመ)።

51፥62፤ ብለሃል፤ ቍ26 ይመ።

51፥64 *የኤርምያስ ቃል እዚህ ላይ ይፈጸማል፤* ይህ ትንቢተ ኤርምያስን አሰባስቦ ላዘጋጀው ሰው የተሰጠ ማስታወሻ ነው (48፥47 ይመ)።

52፥1-27:31-34፤ ከነገ24፥18-25፥21:27-30 ጋር ተጓዳኝ ነው (የዚያኑ ማብ ይመ)። (52፥4-7: በ39፥1-10 ላይ በአጭሩ ቀርቦአል፤ የዚያኑ ማብ ይመ)። መጽሐፈ ነገሥትን የጻፈው ወይም የጻፉ ሰዎችና ተጨማሪውን የትንቢተ ኤርምያስ ክፍል የጻፈው ሰው ምንጫቸው አንድ መሆኑ የሚያጠራጥር አይደለም፤ ተጨማሪውን ክፍል የጻፈው ባሮክ ነው፤ በጥቂት ምንባቦች ኤርምያስ ከነገሥት ይልቅ የተሟላ ሆኖ ይታያል (ቍ10-11፤ ከ2ነገ 25፥7፤ ቍ15፤ ከ2ነገ25፥11፤ቍ19-23ን ከ2ነገ25፥15-17፤ ቍ31ን ከ2ነገ25፥30 ጋር ያነጻጽሩ)።

52፥1 *ኤርምያስ፤* ይህ ነቢዩ ኤርምያስ አይደለም።

ውም የዐፈር ድልድል ሠሩ:: 5 ከተማዪቱም እስከ ንጉሡ እስከ ሴዴቅያስ ዐሥራ አንደኛ ዘመነ መንግሥት ተከባ ነበር::

6 በአራተኛው ወር በዘጠነኛው ቀን በከተ ማይቱ ራብ ጸንቶ ስለ ነበር ሕዝቡ የሚበ ላውን አጣ፤ 7 የከተማዪቱም ቅጥር ተነደለ፤ ሰራዊቱም ሁሉ ኰብልሎ ሄደ:: ባቢ ሎናውያን[ሶ] በከተማዪቱ ዙሪያ ቢኖሩም፣ በን ጉሡ የአትክልት ስፍራ አጠገብ በሁለት ቅጥሮች መካከል ባለው በር በሌሊት ከተ ማዪቱን ጥለው ሸሹ፤ ወደ ዓረባም[ጀ] አመሩ:: 8 የባቢሎናውያንም[ገ] ሰራዊት ንጉሥ ሴዴ ቅያስን ተከታትሎ በማሳደድ በኢያሪኮ ሜዳ ደረሱበት፤ ወታደሮቹም ሁሉ ከእርሱ ተለ ይተው ተበታትነው ሳለ፣ ንጉሡን ያዙት::

9 እርሱም በሐማት ምድር በሪብላ ወደ ነበረው ወደ ባቢሎንም ንጉሥ ተወሰደ፤ የባቢሎን ንጉሥ በዚያ ፈረደበት:: 10 በሪብ ላም የባቢሎን ንጉሥ፣ የሴዴቅያስን ወንዶች ልጆች በአባታቸው ፊት ዐረዳቸው፤ የይሁ ዳንም ባለሥልጣኖች ሁሉ ገደላቸው፤ 11 የሴ ዴቅያስንም ዐይኖች አወጣ፤ በናስ ሰን ሰለትም አስሮ ወደ ባቢሎን ወሰደው፤ በዚ ያም እስከ ዕለተ ሞቱ በእስር ቤት አቈየው::

12 የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር በነገሠ በዐ ሥራ ዘጠነኛው ዓመት በአምስተኛው ወር፤ ከወሩም በዐሥረኛው ቀን፣ የባቢሎን ንጉሥ ባለሟል የክብር ዘበኞች አዛዥ የነበረው ናቡዘረዳን ወደ ኢየሩሳሌም መጣ:: 13 *የእ ግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስና የንጉሡን ቤተ መንግሥት እንዲሁም በኢየሩሳሌም የነበሩትን ቤቶች ሁሉ በእሳት አቃጠለ፤ ሌሎች ትልልቅ ሕንጻዎችንም በእሳት አወ ደመ:: 14 በክብር ዘበኞቹ አዛዥ ሥር የነበሩት የባቢሎናውያን ሰራዊት ሁሉ በኢየሩሳ ሌም ዙሪያ ያለውን ቅጥር በሙሉ አፈረሱ:: 15 የዘቦቹ አዛዥ ናቡዘረዳን አንዳንድ ድኾ ችንና በከተማይቱ የቀረውን ሕዝብ፣ የእጅ ጥበብ ያላቸውንና[መ] ሸሽተው ወደ ባቢሎን ንጉሥ የተጠጉትን አፈለሳቸው:: 16 ነገር ግን የክብር ዘበኞቹ አዛዥ ናቡዘረዳን ሌሎች የምድሪቱን ድኾች ወይን ተካዮችና ዐራሾች እንዲሆኑ አስቀራቸው::

17 ባቢሎናውያን *በእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ የነበሩትን የናስ ዐምዶች፣ ተንቀሳ ቃሽ ማስቀመጫዎችንና ከናስ የተሠራውን የውሃ ገንዳ ሰባበሩ፤ ናሱንም ሁሉ ወደ ባቢ ሎን ይዘው ሄዱ:: 18 ከእነዚህም ሌላ ምን ቸቶቹን፣ መጫሪያዎቹን፣ መኰስተሪያዎቹን፣ ወጭቶችን፣ ጭልፋዎቹንና ለቤተ መቅደስ አገልግሎት የሚውሉትን የናስ ዕቃዎች በሙሉ ወሰዱ:: 19 የክብር ዘበኞቹ አዛዥ ከን ጹሕ ወርቅና ከንጹሕ ብር የተሠሩትን ዕቃ ዎች ሁሉ ጐድጓዳ ሳሕኖችን ጥናዎችን፣ ወጭቶችን፣ ምንቸቶችን፣ መቅረዞችን፣ ጭልፋዎችንና ለመጠጥ ቍርባን ማቅረቢያ የሚሆኑ ወጭቶችን ይዞ ሄደ::

20 ንጉሥ ሰሎሞን *ለእግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ከናስ ያሠራቸው:- ሁለቱ ዐምዶች፣ ትልቁ የውሃ ገንዳ፣ ከሥሩ ያሉት ዐሥራ ሁለት ወይፈኖችና ተንቀሳቃሽ ማስቀመ ጫዎች ክብደታቸው ሚዛን ከሚችለው በላይ ነበር:: 21 እያንዳንዱም ዐምድ ከፍታው ዐሥራ ስምንት ክንድ ዙሪያ ክቡም[ጨ] ዐሥራ ሁለት ክንድ ነበረ፤ ውስጡ ክፍት ስለ ሆነ የእያንዳንዱ ከንፈር ውፍረት አራት ባት ነበረ:: 22 በአንዱ ዐምድ ዐናት ላይ ያለው የናስ ጕልላት ቁመት አምስት ክንድ[ሰ] ሲሆን፣ ዙሪያውንም ሁሉ የሮማን ቅርጽ ባላቸው የናስ ጌጣ ጌጦች የተዋበ ነበር፤ ሌላውም ዐ ምድ የሮማኑን ጌጣጌጥ ጨምሮ ከዚሁ ጋር አንድ ዐይነት ነበር:: 23 ዘጠና ስድስቱ ሮማኖች ከጐን በቀላሉ የሚታዩ ሲሆኑ፣ በአጠቃላይ በዙሪያው ካለው ጌጥ በላይ ያለው የሮማኖች ቍጥር አንድ መቶ ነበር::

24 የክብር ዘበኞቹ አዛዥ የካህናት አለቃ የነበረውን ሠራያን፣ ምክትሉንም ካህን ሶፎ ንያስንና ሦስቱን በር ጠባቂዎች አስሮ ወሰ ዳቸው፤ 25 በከተማው ውስጥ ከቀሩትም ሕዝብ፣ የተዋጊዎቹ ኀላፊ የነበረውን መኰንን፣ ሰባቱን የንጉሡን አማካሪዎች ከአገሬው ሕዝብ ወታደር የሚመለምለውን መኰንን ጸሓ ፊና በከተማው ውስጥ የተገኙትን ሌሎች ስድሳ ሰዎች ወሰደ:: 26 የክብር ዘበኞቹ አዛዥ ናቡዘረዳን እነዚህን ሁሉ ይዞ የባቢ ሎን ንጉሥ ወደ ነበረበት ወደ ሪብላ አመ ጣቸው:: 27 ንጉሡም በሐማት ምድር በነበረ ችው በሪብላ ፈጃቸው::

ይሁዳም በዚህ ሁኔታ ከምድሯ በምርኮ ተወሰደች:: 28 ናቡከደነፆር ማርኮ የወሰደው ሕዝብ ቍጥር እንደሚከተለው ነው:-

በነገሠ በሰባተኛው ዓመት፣ ሦስት ሺህ ሃያ ሦስት አይሁድ፤ 29 ናቡከደነፆር በነገሠ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት፣ ስምንት መቶ

52፥6 ዘሌ26፥26፤ ኢሳ3፥1፤ ሰቆ1፥11
52፥7 ሰቆ4፥19
52፥9 ዘኍ13፥21፤ 34፥11፤ኤር21፥7፤ 32፥4
52፥10 ኤር22፥30
52፥11 ኤር34፥4 ፤ሕዝ12፥13፤17፥16
52፥12 ቍ26፤ዘካ 7፥5፤8፥19
52፥13 ዘዳ13፥16፤ 29፥24፤2ዜና36፥19 ፤መዝ74፥8፤79፥1፤ ኤር19፥13፤ሰቆ2፥6 ሚክ3፥12፤
52፥14 ነህ1፥3፤ ሰቆ 2፥8
52፥15 2ነገ24፥1፤ ኤር1፥3፤38፥19
52፥16 ኤር40፥6
52፥17 1ነገ7፥15፡ 27-37፤27፥19-22
52፥18 ዘፀ27፥3፤ ዘኍ4፥14፤1ነገ7፥45
52፥19 ዘፀ25፥29፤ ዘሌ10፥1፤ዘኍ3፥31 ፤4፥7፤1ነገ7፥50፤ዕዝ 1፥7፤ዳን5፥2
52፥20 1ነገ7፥25፡ 47
52፥21 1ነገ7፥15
52፥22 ዘፀ28፥33፤ 1ነገ7፥16
52፥23 ቍ17፤1ነገ 7፥20፤ ኤር 27፥19
52፥24 2ነገ 12፥9፤ 25፥18፤ ኤር 37፥3
52፥25 ኤር 36፥10
52፥26 ቍ12
52፥27 ዘኍ 34፥11፤ ኤር 20፥4
52፥28 ዘዳ 28፥36፤ 2ዜና 36፥20፤ ነህ 1፥2

ሶ7 *ወይም ከለዳውያን፤ ቍ 17 ይመ::*
ጀ7 *ወይም የርዳኖስ ሸለቆ*
ገ8 *ወይም ከለዳውያን፤ ቍ 14 ይመ::*
መ15 *ወይም ተራው ሕዝብ*

52፥12 *በዐሥረኛው ቀን፤* የዚህ ተጓዳኝ 2ነገ25፥8 በሰባተ ኛው ቀን ይለዋል:: ከሁለቱ ቍጥሮች አንዱ ቅጅውን በገለበጠው ሰው የተፈጸመ ስሕተት ነው፤ ነገር ግን ስሕተቱ የት ላይ እንደ ሆነ ለይተን ማመልከት አንችልም (ቍ22:25:31 ይመ)::

52፥18-19፤ 1ነገ7፥40:45:50 ይመ::

52፥20 *ዐሥራ ሁለት ወይፈኖችና፤* የ2ዜና4፥4 ማብ ይመ::

52፥21-23፤ የ1ነገ7፥15-22 ማብ ይመ::

52፥22 *አምስት፤* በ2ነገ25፥17 ላይ የሚገኘው ተጓዳኝ ጽሑፍ "ሦስት" ያደርገዋል:: ምናልባትም ይህ ስሕተት ሊከሠት የቻለው ከአንዱ ወደ ሌላው በሚገለበጥበት ጊዜ ሳይሆን አይቀርም::

52፥25 *ሰባቱን፤* በ2ነገ25፥19 ላይ "አምስት" ይለዋል:: የቍ12ን ማብ ይመ::

52፥28 *በሰባተኛው ዓመት፤* ናቡከደነፆር ከነገሠበት ጊዜ ጀምሮ በመቍጠር (ቍ29-30 ይመ)፤ ዘመኑ 597 ዓ.ቅ.ክ ነው:: ሦስት ሺህ ሃያ ሦስት፤ ምናልባትም ለዐቅመ አዳም የደረሱትን የሚጨምር ሊሆን ይችላል፤ ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ የሆነው በ2ነገ 24፥14:16 የተጻፈው ቍጥር እጅግ ከፍ ያለ ነውና::

52፥29 *በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት፤* ዘመኑ 586 ዓ.ቅ.ክ

ሠላሳ ሁለት ሰዎች ከኢየሩሳሌም፤
[30]ናቡከደነፆር በነገሠ በሃያ ሦስተኛው ዓመት፣ የክብር ዘበኞች አዛዥ ናቡዘረዳን ሰባት መቶ አርባ አምስት አይሁድ ማርኮ ወሰደ አል፤ በአጠቃላይ አራት ሺህ ስድስት መቶ ሰዎች ነበሩ።

የዮአኪን መፈታት

[31]የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን በተማረከ በሠላሳ ሰባተኛው ዓመት፣ ዮርማሮዴክ* በባቢሎን ነገሠ፤ በዚሁ ዓመት፣ በዐሥራ ሁለተኛው ወር ከወሩም በሃያ አምስተኛው ቀን የይሁዳን ንጉሥ ዮአኪንን አሰበው፤ ከእስር ቤትም አወጣው፤ [32]በመልካምም ቃል አናገረው፤ ከእርሱም ጋር በባቢሎን በምርኮ ከነበሩት ነገሥታት ይልቅ ከፍ ባለ የክብር ቦታ አስቀመጠው። [33]ዮአኪንም እስር ቤት ለብሶት የነበረውን ልብሱን አውልቆ ጣለ፤ በቀረውም የሕይወቱ ዘመን ሁሉ ከንጉሡ ማእድ ይበላ ነበር። [34]የባቢሎንም ንጉሥ፣ ዮአኪን እስኪሞት ድረስ፣ በሕይወት ዘመኑ ሁሉ ሳያቋርጥ በየዕለቱ ቀለቡን ይሰጠው ነበር።

52፥30 ኤር 13፥19፤ 43፥3
52፥31 2ዜና 36፥9
52፥33 2ዜና 9፥7
52፥34 2ሳሙ 9፥10

ₒ21 ከፍታው 27 ጫማ (8.1 ሜትር) እና ዙሪያ ክቡ 18 ጫማ (5.4 ሜትር) ገደማ ነው።
*22 7½ ጫማ (2.3 ሜትር) ገደማ ነው።
*31 እንዲሁም *ኢሜልማርዱክ* ተብሎ ይጠራል።

ነው። ይህ ቍጥር በቍ12 ላይ "ዐሥራ ዘጠኝ ዓመት" ተብሎ ተጠቅሶአል። የአቈጣጠር ልዩነት ሊከሠት የቻለው የነገሥታቱን የአገዛዝ ዘመን ልዩነት ከመከተል የተነሣ ነው (የዳን1፥1 ማብ ይመ)።

52፥30፤ ዘመኑ 581 ዓ.ቅ.ክ ነው። *ናቡዘረዳን ... ማርኮ ወስዶአል፤* ይህ እርምጃ የተወሰደው (1) ሌላ ዐመፅ እንዳይነሣ ለማምከን (ቍ3)፣ ወይም (2) በጎዶልያስ ላይ የተፈጸመውን ግድያ ለመቀበል ሳይሆን አይቀርም (41፥1-3 ይመ)።

52፥31-34፤ በ2ነገ25፥27-30 ላይ የተጻፈውን በአብዛኛው ደግሞታል (የዚያኑ ማብ ይመ)። ኤርምያስም ሆነ መጽሐፈ ነገሥት ታሪኩን የሚደመድሙት እንዲህ ባለ ደስ በሚያሰኝ ሁኔታ ነው።

52፥31 *በሃያ አምስተኛው፤* የዚህ ተጓዳኝ የሆነው የ2ነገ 25፥27 ምንባብ ግን "ሃያ ሰባተኛው" ይላል። የቍ12 ማብ ይመ።

52፥34 *እስኪሞት ድረስ፤* ቍ11 ይመ። ይህ ሐረግ በ2ነገ ላይ በሚገኙት ተጓዳኝ ቍጥሮች ውስጥ በየትኛውም ምክንያት ስለማይታይ፣ ምናልባት ዋና ትኵረቱ እስከ ዕለተ ሞቱ ታስሮ በቈየው በሴዴቅያስና (ቍ11) ከእስር ቤት ተለቆ በባቢሎን ነገሥታት ዘንድ ሞገስ ባገኘውና እስከ ሞትም ድረስ በነጻነት መኖር በቻለው በኢዮአቄም መካከል ያለውን ልዩነት በጕልሕ ለማሳየት ሳይሆን አይቀርም።

ሰቆቃወ ኤርምያስ

መግቢያ

አሰያየሙ

የመጽሐፉ ስም በዕብራይስጥ "ኤካህ"("እንዴት ... ")የሚል ሲሆን ይህም የተወሰደው በመጽሐፉ መግቢያ ላይ ከሚገኘው የመጀመሪያ ቃል ነው፤ ይህ ቃል በ1፥1፤ 2፥1፤4፥1 ላይ ይገኛል:: ይሁን እንጂ መጽሐፉ በውስጡ ካካተተው ሐሳብ በመነሣት አይሁድ በትውፊታቸው፣ "ሰቆቃወ ኤርምያስ" ብለውታል:: ይህ ስም በግሪኩና በላቲኑም ትርጒሞች ላይ ይገኛል::

ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ

የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ ማን እንደ ሆነ በትክክል ባይታወቅም፣ በአይሁድና በክርስትና ትውፊት መሠረት ይህን መጽሐፍ የጻፈው ኤርምያስ ነው:: ለዚህ በከፊል ምክንያት የሆነው በ2ዜና 35፥25 ላይ የቀረበው ሐሳብ ነው፤ ይህ ማለት ግን በጥቅሱ ላይ የተገለጸው "የልቅሶ ግጥም" የሰቆቃወ ኤርምያስ ነው ማለት አይደለም:: በሌላ በኩል ደግሞ ምክንያት ሆኖ የቀረበው በኤር 7፥29፤8፥21፤9፥1:10:20 የተጠቀሱት ዐውዶች በሰቆቃወ ኤርምያስ ከተጠቀሱት ዐውዶች ጋር የቃላት አመራረጥና የአጻጻፍ ስልታቸው ተመሳሳይ መሆኑ ነው:: ከዚህ ሁሉ በላይ ጸሓፊው ኤርምያስ መሆኑን ለማረጋገጥ የሚቀርበው ሐሳብ፣ በ586 ዓ.ቅ.ክ. በኢየሩሳሌም ላይ ለወረደው የእግዚአብሔር ፍርድ ራሱ ኤርምያስ የዐይን ምስክር መሆኑና ሁኔታውን በግልፅ መጻፍ የሚችል እርሱ ብቻ መሆኑ ነው:: ሰቆቃወ ኤርምያስ የሥቃዩን ደመና ከከተማዪቱና ከቤተ መቅደሱ መደምሰስ እንዲሁም ከሃይማኖት ሥርዐት መፈራረስና ከይሁዳ ሕዝብ ተማርኮ መሄድ ጋር አያይዞ ስሜትን በሚነካ መንገድ ይገልጻል::

ሰቆቃወ ኤርምያስ የተጻፈበት ጊዜ ቀደም ባለው ዘመን ነው ተብሎ ከተገመተ በ586 ዓ.ቅ.ክ. ሲሆን፣ ዘግየት ብሎ ነው ከተባለ ደግሞ ቤተ መቅደሱ እንደ ገና ተሠርቶ በተመረቀበት በ516 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ይሆናል:: ከሰቆቃወ ኤርምያስ መጽሐፍ ጋር የተዛመደ ጽሑፍ ዘመኑን ቀደም ያደርገዋል፤ ይህም በ575 ዓ.ቅ.ክ. በፊት መሆኑ ነው::

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

ሰቆቃወ ኤርምያስ አምስት ምዕራፎች ያሉት ሆኖ በቅኔ መልክ የቀረበ መጽሐፍ ነው:: ሥልሳ ስድስት ቍጥሮች ካሉት ከምዕራፍ ሦስት በስተቀር እያንዳንዱ የልቅሶ ግጥም ሃያ ሁለት ቍጥሮች አሉት፤ እያንዳንዱም ቍጥር የዕብራይስጡን የሆህያት ቅደም ተከተል ጠብቆ የተጻፈ ነው:: ሦስቱ የመጀመሪያዎቹ ምዕራፎች ርዝመታቸው እኩል ነው:: ከ1፥7 በስተቀር በእያንዳንዱ የመጀመሪያና የሁለተኛ ምዕራፍ ጥቅስ ውስጥ ሦስት ሦስት የዕብራይስጥ ስንኞች ሲኖሩ፣ ስድሳ ሥልሳ ቍጥሮች ባሉት በሦስተኛው ምዕራፍ አንዳንድ ስንኝ አለ:: ሁለት ሁለት ስንኞች ያሉት አራተኛው ምዕራፍና አንድ አንድ ስንኝ ያለው አምስተኛው ምዕራፍ አጫጭሮች ናቸው:: የልቅሶ ግጥሞቹ ስሜትን የሚነኩ ቢሆኑም፣ በሆሂያት ቅደም ተከተል መዋቀራቸው በጥንቃቄ ተጠንተው መዘጋጀታቸውን ያመለክታል::

መሪ ሐሳቡና ትምህርተ መለኮቱ

ሰቆቃወ ኤርምያስ የግለ ሰብንም ሆነ የኅብረተ ሰብን የልቅሶ ግጥም የያዘ ብቸኛ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ አይደለም:: ከመዝሙረ ዳዊትም በቅኔ መልክ የቀረቡ አያሌ የልቅሶ ግጥሞችን መጥቀስ ይቻላል፤ እንዲሁም ከትንቢተ ሐጌ በስተቀር ከእያንዳንዱ የትንቢት መጽሐፍ አንድ ወይም ብዙ የልቅሶ ግጥሞችን ምሳሌ አድርጎ መጥቀስ ይቻላል:: ይሁን እንጂ ሙሉ በሙሉ የልቅሶ ግጥምን የያዘ መጽሐፍ ሰቆቃወ ኤርምያስ ብቻ ነው::

በ586 ዓ.ቅ.ክ የተፈጸመውን የኢየሩሳሌምን መጥፋት በተመለከተ ተጽፎ በሰቆቃወ ኤርምያስ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኘው የልቅሶ ግጥም በትውፊት ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ከሆኑ ከሱሜራውያን ጽሑፎች ማለት፣ "ስለ ዑር መደምሰስ የተደረገ የልቅሶ እንጕርጕሮ"፣ "በሱመርና በዑር መደምሰስ ላይ የተደረገ የልቅሶ ግጥም" እና "በኒፑር መደምሰስ ላይ የተደረገ የልቅሶ ግጥም" ከተባሉት ጋር ይመደባል:: የአይሁድ እምነት ተከታዮች በ586 ዓ.ቅ.ክ የተደመሰሰውን የሰሎሞን ቤተ መቅደስ በያመቱ በሚያስቡበት በአቢብ ወር በዘጠነኛው ቀን በዚያው ዕለት፣ እንዲሁም በ70 ዓ.ም. የተደመሰሰውን የሄሮድስ ቤተ መቅደስ በያመቱ በሚያስቡበት ቀን ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ሰቆቃወ ኤርምያስን ከዳር እስከ ዳር ማንበባቸው የተለመደ ነው:: ብዙዎችም በጥንታዊቱ የኢየሩሳሌም ከተማ ውስጥ ወደሚገኘው የምዕራቡ ግንብ ወይም "የልቅሶ ግንብ" እየተባለ ወደሚጠራው ስፍራ በየሳምንቱ በመሄድ ሰቆቃወ ኤርምያስን ያነቡታል:: በተጨማሪም መጽሐፉ በነባሩ ወይም በጥንቱ ትውፊት የሮማ ካቶሊክ ሥርዐተ ጸሎት ውስጥ ስፍራ ተሰጥቶት በተለይም፣ "በሰሙነ ሕማማት በሕማማት ሰሞን" በመጨረሻዎቹ ሦስት ቀናት ውስጥ ይነበባል::

ይህ በኋለኛው ትውፊት ላይ የተገለጸው ሥርዐተ ጸሎት የሰቆቃወ ኤርምያስ መጽሐፍ ስለ ኢየሩሳሌም መደምሰስ ብቻ የሚናገር ሳይሆን፣ ጥልቅ የሆነ ነገረ መለኮታዊ ትምህርት የሚገኝበት እንደ ሆነም ያመለክታል:: ይሁን እንጂ በ586 ዓ.ቅ.ክ ላይ የነበረው አስደንጋጭ ሁኔታ በእርግጥም የሚዘነጋ አይደለም:: ከዚህ የተነሣም:-

(1) ጅምላ ጭፍጨፋና ግድያ በነገሥታት (2፥6:9፤4፥20)፣ በመሳፍንት (1፥6፤2፥2:9፤4፥7-8:5፥12) በሽ

ማግሌዎች (1፥19፤2፥10፤4፥16፤5፥12)፣ በካህናት (1፥4፤19፤2፥6:20፤4፥16)፣ በነቢያት (2፥9:20)፣በተራው ሕዝብና (2፥10-12:3፥48፤4፥6) በሌላው ሁሉ ላይ ደርሶአል።

(2) የተራቡ እናቶች ልጆቻቸውን እስከመብላት ደርሰዋል (2፥20:4፥10)።

(3) እንደ አበባ ፈክተው ይታዩ የነበሩት የይሁዳ ልጆች ሐፍረትን፣ ውርደትን ተጐናጽፈው እንደ ከብት እየተነዱ በምርኮ ሄደዋል (1፥3:18)።

(4) እጅግ ከፍ ባለ ሥነ ሥርዐት ይፈጸም ወይም ይከናወን የነበረው በዓልና አምልኮ አብቅቶለታል (1፥4:10)።

ከዚህም ሌላ ከፍ ያለ ግምት ሊሰጣቸው የሚገባቸው ነገሮችም እንዲሁ ደርሰዋል ተፈጽመዋልም።

የሰቆቃወ ኤርምያስ ጸሐፊ እግዚአብሔር አምላካዊውን ቅጣት ለመፈጸም ባቢሎናውያንን መምቻ በትሩ አድርጎ የተጠቀመባቸው መሣሪያዎች መሆናቸውን በሚገባ ተረድቶአል፤ የራሱን ከተማና ቤተ መቅደስ ያጠፋውም ራሱ እግዚአብሔር መሆኑን ደጋግሞ ተናግሮአል (1፥12-15:2፥1-8:17:22:4፥11)። ወይም እግዚአብሔር ይህን ያለምክንያት እንዲሁ በዘፈቀደ ያመጣው ሳይሆን፣ በድፍረት በአምላክ ላይ የተፈጸመ ኀጢአትና የተሰጠውን ቃል ኪዳን በማፍረስ የተፈጸመ ዐመፅ ለሕዝቡ ዋይታ ዋነኛው ምክንያት መሆኑን ገልጾአል (1፥5:8-9:4፥13:5፥7:16)። ማልቀስ (1፥16:2፥11:18:3፥48-51) ተገቢ ቢሆንም እንዲሁም ጠላት በሚያደርሰው ጥፋት ጩኸ ጩኸ ቢያሰኝም (1፥22:3፥59-66) በፍርድ ጊዜ ተገቢውን ምላሽ መስጠትና ከልብ የሆነ ስብራት (3፥40-42) የሚጠበቅ ነው። በልቅሶ ግጥም የሚጀምረው መጽሐፍ በትክክለኛ ንስሓ ተፈጽሞአል (5፥21-22)።

የሰቆቃወ ኤርምያስ ሥነ መለኮት ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ የምናየው በመጽሐፉ መካከል ላይ ሲሆን፣ ይህም በእግዚአብሔር መልካምነት ላይ ያተኰረ ነው። እግዚአብሔር የተስፋ፣ (3፥21:24-25)፣ የፍቅር (3፥22)፣ የታማኝነት (3፥23)፣ የድነት (3፥26) ጌታና ባለ ቤት ነው። ነገሩ የሚቃረን ቢመስልም እንኳ ለዚህ ሁሉ ማስረጃ የሚሆነው፣ "... ምሕረቱ አያልቅምና፤ ማለዳ ማለዳ አዲስ ነው፤ ታማኝነትህ ብዙ ነው" (3፥22-23) የሚለው ጥቅስ ነው።

አስተዋፅኦ

(1) የኢየሩሳሌም መከራና ጥፋት (ም1)

(2) የእግዚአብሔር ቍጣ በሕዝቡ ላይ (ም2)

(3) የይሁዳ ክርክርና መጽናናት መሠረተ ነገር (ም3)

(4) ያለፈው የጽዮን ሁኔታና የአሁኑ ሲነጻጸር (ም4)

(5) የእግዚአብሔር ምሕረት እንዲመጣ ይሁዳ ያቀረበችው ጥያቄ (ም5)

1

[አሌፍ] በሕዝብ ተሞልታ የነበረችው
ከተማ፣
እንዴት የተተወች ሆና ቀረች!
በሕዝቦች መካከል ታላቅ የነበረችው፣
እርሷ እንዴት እንደ መበለት ሆነች!
በአውራጃዎች መካከል ልዕልት
የነበረችው፣
አሁን ባሪያ ሆናለች።

[2 ቤት] በሌሊት አምርራ ታለቅሳለች፤
እንባዋ በጉንጮችዋ ላይ ይወርዳል፤
ከወዳጆቿ ሁሉ መካከል ፣
የሚያጽናናት ማንም የለም፤
ባልንጀሮቿ ሁሉ ከድተዋታል፤
ጠላቶቿም ሆነዋል።

[3 ጋሜል] በመከራና በመረገጥ ብዛት
ይሁዳ ተማርካ ሄደች፤
በሕዝቦችም መካከል ተቀመጠች፤
የምታርፍበትንም ስፍራ አጣች፤
በጭንቀቷ መካከል ሳለች፣
አሳዳጆቿ ሁሉ አገኟት።

[4 ዳሌጥ] የጽዮን መንገዶች ያለቅሳሉ፤
በዓላቷን ለማክበር
የሚመጣ የለምና፤
በበሮቿ ሁሉ የሚገባና የሚወጣ የለም፤
ካህናቷ ይቃትታሉ፤
ደናግሏ ክፉኛ አዝነዋል፤
እርሷም በምሬት ትሠቃያለች።

[5 ሄ] ባላጋሮቿ ገዥዎቿ ሆኑ፤
ጠላቶቿ ተመችቶአቸዋል፤
ከኀጢአቷ ብዛት የተነሣ፣
እግዚአብሔር ከባድ ሐዘን
አምጥቶባታል።
ልጆቿ በጠላት ፊት ተማርከው፣
ወደ ግዞት ሄደዋል።

[6 ዋው] የጽዮን ሴት ልጅ፣
ግርማ ሞገሷ ሁሉ ተለይቶአታል፤
መሳፍንቶቿ፣
መሰማሪያ እንዳጣ ዋልያ ናቸው፤
በአሳዳጆቻቸው ፊት፣
በድካም ሸሹ።

[7 ዛይ] በተጨነቀችባቸውና በተንከራ
ተተችባቸው ቀናት፣
ኢየሩሳሌም በጥንት ዘመን የነበራትን፣
ሀብት ሁሉ ታስባለች፤
ሕዝቦቿ በጠላት እጅ በወደቁ ጊዜ፣
የረዳት ማንም አልነበረም፤
ጠላቶቿ ተመለከቷት፤
በመፈራረሷም ሣቁ።

[8 ሔት] ኢየሩሳሌም ከባድ ኀጢአት
ሠርታለች፤
ስለዚህም የረከሰች ሆናለች፤
ያከበሯት ሁሉ ናቋት፤
ዕራቍቷን ሆና አይተዋታልና፤
እርሷ ራሷ ታጕረመርማለች፤
ወደ ኋላዋም ዘወር ብላለች።

[9 ጤት] ርኵሰቷ በቀሚሷ ላይ ታየ፤
ወደፊት የሚሆንባትን አላሰበችም፤
አወዳደቋ አስደንጋጭ ሆነ፤
የሚያጽናናትም አልነበረም፤
"*እግዚአብሔር* ሆይ፤ መከራዬን
ተመልከት፤
ጠላት ድል አድርጎአልና!"

[10 ዮድ] በሀብቷ ሁሉ ላይ፣
ጠላት እጁን ዘረጋ፤
ወደ ጉባኤህ እንዳይገቡ፣
የከለከልሀቸው፣

1፥1 ዘሌ26፥43፤1ነገ 4፥21፤ኢሳ3፥26፤ 47፥8፤ ኤር40፥9፤ 42፥2፤ሕዝ5፥5
1፥2 ቍ16፤መዝ 6፥6፤ ኤር3፥1፤ 4፥30፤30፥14፤ ሚክ 7፥5
1፥3 ዘፀ15፥9፤ዘዳ 28፥65፤ኤር13፥19
1፥4 ቍ21፤መዝ 137፥1፤ኢሳ27፥10፤ ኤር9፥11፤ኢዩ 1፥8-13
1፥5 መዝ5፥10፤ 137፥3፤ኢሳ22፥5፤ ኤር10፥20፤30፥15፤3 9፥9፤52፥28-30፤ ሰቆ2፥17
1፥6 ዘሌ26፥36፤ መዝ9፥14፤ኤር13፥18
1፥7 2ነገ14፥16፤ ኤር2፥26፤37፥7፤ሰቆ 4፥17
1፥8 ቍ20፡21፡22፤ መዝ6፥6፤38፥8፤ኤር 2፥22፤13፥22፡26
1፥9 ዘዳ32፥28-29፤ መዝ25፥18፤ኤር13፥ 18፤16፥7፤መክ4፥1፤ ሕዝ24፥13
1፥10 ዘዳ23፥3፤መዝ 74፥7-8፤79፥1፤ኢሳ 64፥11፤ኤር51፥51

[ሀ1] ይህ ምዕራፍ ጥቅሶቹ ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆሄያት የሚጀምር፣ የመጀመሪያው ወይም የመጨረሻው መሥመር ትርጕም የማይሰጥ ቃል ወይም ዐረፍተ ነገር ያለው ግጥም ነው።

1፥1 *በሕዝብ ተሞልታ፤* ኢሳ1፥21 ይመ። *ተሞልታ ... ታላቅ፤* በዕብራይስጡ ሁለቱም ቃላት አንድ ናቸው። *ከተማ፤* ኢየሩሳሌም ናት። *ከተማ፣ እንዴት የተተወች ሆና ቀረች፤* ከኢየሩሳሌም ውድቀትና ከተከሠተው አሳዛኝ ሁኔታ የተነሣ፣ ኤርምያስ የተፈጠረበትን ጥልቅ ሐዘን ይገልጻል። ቅድስቲቱ ከተማ ልጆቿን እንዳጣች መበለትና ባልንጀሮቿም አሳልፈው እንደሰጧት በሚገልጽ ሰውኛ ዘይቤ ተገልጻለች። *የተተወች ሆና ቀረች፤* ማንም ሊያጽናናት አይችልም። *እንዴት፤* ድንጋጤና ተስፋ መቍረጥ በአንድነት መከሠታቸውን ይገልጻል (2፥1፤ 4፥1-2፤ ኢሳ1፥21፤ ኤር48፥17 ይመ)። *የተተወች ሆና ቀረች!* ዕብራይስጡ ለዚህ ሐረግ አጽንዖት በመስጠት በኤር15፥17 ላይ፣ "ብቻዬን ተቀመጥሁ" ይለዋል። በዚያኛው ላይ ነቢዩ ብቻውን ተቀምጦአል፤ እዚህ ላይ ግን ብቻዋን የተቀመጠችው በእርሱ የተወደደችው ከተማ ናት። *በሕዝቦች መካከል ታላቅ፤* ከኤር 49፥15 ጋር ያነጻጽሩ። *ባሪያ፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ፣ "ተገዶ የሚሠራ" የሚል ትርጕም አለው (ዘፀ1፥11፤ 1ነገ4፥6 ይመ)።

1፥2፤ *በሌሊት፤* 2፥18-19 ይመ። *አምርራ ታለቅሳለች፤* ተመሳሳይ ሁኔታ ደርሶበት ኤርምያስ እንዳለቀሰው ሁሉ ማለት ነው (ኤር13፥17 ይመ)። *ወዳጆቿ ... ባልንጀሮቿ፤* የፖለቲካ አጋሮቿ ማለት ነው (ለምሳሌ ኤር2፥36-37፤27፥3 ይመ)። *የሚያጽናናት ማንም የለም፤* ቍ9፡16-17፡21 ይመ። *ሁሉ ከድተዋታል፤* ቍ19 ይመ፤ እንደ ኤዶምያስና (4፥21-22፤ መዝ 137፥7 ይመ) እንደ አሞን ልጆች ማለት ነው (ኤር40፥14፤ ሕዝ25፥2-3፡6 ይመ)። *ጠላቶቿም ሆነዋል፤* ቍ17 ይመ።

1፥3 *በሕዝቦችም መካከል ... የምታርፍበትንም ስፍራ አጣች፤* ሙሴ በዘዳ28፥65 ላይ አስቀድሞ እንዳስጠነቀቀው ማለት ነው።

1፥4 *ያለቅሳሉ፤* የተተዉ ስለሆነ ማንም አይሄድባቸውም (መሳ 5፥6፤ኢሳ33፥8 እና ማብ ይመ። *በዓላቷን፤* ዘፀ23፥14-17 እና ማብ፤ ዘሌ23፥2 ይመ። *ደናግሏ ክፉኛ አዝነዋል፤* ሙሉ በሙሉ የመሸነፍ ምልክት ነው (ከዘፀ15፥20 እና ማብ፤ ከመሳ 21፥19፡21፤ ከመዝ68፥25፤ከኤር31፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥5፤ *ገዥዎቿ፤* በዘዳ28፥44 መሠረት ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "የበላዮቿ" ማለት ነው (ከዘዳ28፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። *ተመችቶአቸዋል፤* ኤር12፥1 ይመ።

1፥6፤ *የጽዮን ሴት ልጅ፤* ኢየሩሳሌምና ነዋሪዎቿ በሰውኛ ዘይቤ ተገልጸዋል። *መሳፍንቶቿ ... በአሳዳጆቻቸው ፊት ... ሸሹ፤* ኤር 52፥7-8 ይመ።

1፥7 በተጨነቀችባቸውና በተንከራተተችባቸው፤ 3፥19 ይመ። *ሀብት፤* ቍ10-11 ይመ። *በጥንት ዘመን፤* ለምሳሌ እንደ ዳዊትና እንደ ሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ዐይነት ማለት ነው። *በጠላት እጅ በወደቁ ጊዜ፤* 2ሳሙ24፥14 ይመ። *በመፈራረሷም፤* በቁሙ፣ 'ማቆም' ማለት ነው። በዕብራይስጥ የዚህ ቃልና የ 'ሰንበት' ሥርወ ቃል ተመሳሳይ ነው። ምናልባት ምፀታዊ የቃላት ጨዋታ ሳይሆን አይቀርም።

1፥8 *የረከሰች፤* ቍ17 እና ማብ ይመ። የወር አበባዋ በሚመጣበት ጊዜ በሥርዐታቸው መሠረት ርኩስ የምትሆነውን ሴት ያመለክታል (ዘሌ12፥2፡5፤15፥19 ይመ)፤ እዚህ ላይ ኢየሩሳሌም በሰውኛ ዘይቤ በሴት ተመስላለች (ቍ6 ይመ)።

1፥9 *ርኵሰቷ፤* ሆን ተብሎ በተሠራ ኀጢአት ምክንያት፣ እንደ ሥርዐታቸው ልማድ መርከስን ያሳያል (የዘሌ4፥12 ማብ ይመ)። *ወደ ፊት የሚሆንባትን አላሰበችም፤* ኢሳ47፥7 ይመ። *እግዚአብሔር ሆይ፤ ... ተመልከት፤* ቍ11 እና 20 ይመ። *ጠላት ድል አድርጎአልና፤* ቍ16 ይመ።

1፥10 *ወደ ጉባኤህ እንዳይገቡ የከለከልሀቸው፤* ሕዝ44፥7

ጣዖት የሚያመልኩ አሕዛብ፣
ወደ መቅደሷ ሲገቡ አየች::

11ካፍ እንጀራ በመፈለግ፣
ሕዝቧ ሁሉ በሥቃይ ይጮኻል፤
በሕይወት ለመኖር፣
የከበረ ሀብታቸውን በምግብ ይለውጣሉ፤
"አቤቱ እግዚአብሔር ሆይ፤ አስበኝ፤
ተመልከተኝም፤
እኔ ተዋርጃለሁና"

12ላሜድ "እናንተ መንገድ ዐላፊዎች
ሁሉ፤ ይህ ለእናንተ ምንም
አይደለምን?
ተመልከቱ፤ እዩም፤
በጽኑ ቍጣው ቀን፣
እግዚአብሔር ያመጣብኝን፣
በእኔ ላይ የደረሰውን፣
የእኔን መከራ የመሰለ መከራ አለን?

13ሜም "ከከፍታ ስፍራ እሳትን ላከ፤
ወደታች ወደ ዐጥንቶቼም ሰደደው፤
በእግሮቼ ላይ መረብ ዘረጋ፤
ወደ ኋላም ጣለኝ፤
ቀኑን ሙሉ በማድከም፣
ባዶ አድርጎ አስቀመጠኝ::

14ኖን "ኀጢአቶቼ ቀንበር ሆኑ፤[^]
በእጆቹ አንድ ላይ ተገመዱ፤
በዐንገቴም ላይ ተጭነዋል፤
ኀይሌንም አዳከመ፤
ልቋቋማቸው ለማልችላቸው፣
እርሱ አሳልፎ ሰጠኝ::

15ሳምኬት "በውስጤ ያሉትን ተዋጊዎች ሁሉ፣
እግዚአብሐር ተቃወመ፤
ጕልማሶቼን ለማድቀቅ፣
ሰራዊት በላዬ ላይ ጠራ[*]፤
ድንግሊቱን የይሁዳ ሴት ልጅ፣
እግዚአብሐር በወይን መጭመቂያ ውስጥ
ረገጣት::

16"የማለቅሰው ስለ እነዚህ ነገሮች ነው፤
ዐይኖቼ በእንባ ተሞልተዋል፣
ሊያጽናናኝ የቀረበ፣
መንፈሴንም ሊያረጋጋ የሞከረ ማንም
የለም፤
ጠላት በርትቶአልና
ልጆቼ ተጨንቀዋል::"

17ፌ ጽዮን እጆቿን ዘረጋች፤
የሚያጽናናትም የለም፤
ጎረቤቶቹ ጠላቶቹ እንዲሆኑ፣
እግዚአብሔር በያዕቆብ ላይ ትእዛዝ
አውጥቶአል፤
ኢየሩሳሌምም በመካከላቸው፣
እንደ ርኩስ ነገር ተቈጠረች::

18ጻዴ "እግዚአብሔር ጻድቅ ነው፤
እኔ ግን በትእዛዙ ላይ ዐመፅ አድርጌ
ነበር፤
እናንተ ሕዝቦች ሁሉ ስሙ፤
መከራዬንም ተመልከቱ፤
ወይዛዝርቶቼና ጕበዛዝቶቼ፣
ተማርከው ሄደዋል::

19ቆፍ "ወዳጆቼን ጠራኋቸው፤
እነርሱ ግን ከዱኝ፤
ካህናቶቼና ሽማግሌዎቼ፣
ሕይወታቸውን ለማትረፍ፣
ምግብ ሲፈልጉ፣
በከተማዪቱ ውስጥ አለቁ::

20ሬስ "አቤቱ እግዚአብሔር ሆይ፤ እንዴት
ተጨንቄአለሁ!
በውስጤ ተሠቃይቼአለሁ፤
በልቤ ታውኬአለሁ፤
እጅግ ዐመፀኛ ሆኛለሁና፤
በውጭ ሰይፍ ይፈጃል፤
በቤትም ውስጥ ሞት አለ::

21ሳን "ሰዎች የሥቃይ ልቅሶዬን ሰሙ፤
የሚያጽናናኝ ግን ማንም የለም፤
ጠላቶቼ ሁሉ ጭንቀቴን ሰሙ፤
አንተ ባደረግኸውም ደስ አላቸው፤
አቤቱ የተናገርኸት ቀን ትምጣ፤
እነርሱም እንደ እኔ ይሁኑ::

1÷11 መዝ6÷6፤ 38÷8፤ኤር37÷21፤52÷6
1÷12 ቊ18፤ኢሳ 10÷4፤13÷13፤ኤር 18÷16፤30÷24
1÷13 ኢዮ18÷8፤ 30÷30፤መዝ102÷3፤ ኤር44÷6፤ዕን3÷16
1÷14 ዘዳ28÷48፤ ኢሳ 47÷6፤ኤር 15÷12፤32÷5
1÷15 መሳ6÷11፤ኢ ሳ5÷5፤28÷18፤41÷2፤ ኤር14÷17፤18÷21፤3 7÷10
1÷16 ቊ2፤ኢዮ 7÷3፤መዝ69÷20፤119 ÷136፤መክ4÷1፤ኢሳ 22÷4፤ኤር13÷17፤ 14÷17፤16÷7፤ ሰቆ 2÷11:18፤3÷48-49
1÷17 ዘፀ23÷21፤ዘሌ 18÷25-28፤ኤር2÷22፤ 4÷31
1÷18 ቊ12፤ዘፀ9÷27፤ ዘዳ28÷32:41፤1ሳሙ 12÷14፤ዕዝ9÷15
1÷19 ኤር14÷15፤ 22÷20፤ሰቆ2÷20
1÷20 ቊ8፤ዘዳ 32÷25፤ ኤር4÷19፤ሰቆ2÷11፤ ሕዝ7÷15
1÷21 ቊ4:8፤ መዝ 6÷6፤38÷8፤ኢሳ47÷11፤ ኤር30÷16፤ሰቆ2÷15

^14 አብዛኛዎቹ የዕብራይስጥ ቅጆች እንዲሁ ሲሆኑ ሰብዓ ሊቃናት ግን ኀጢአቶቼን ያለማጸረተ ይከታተላል ይላል::
*15 ወይም ...በሚያደቅበት ጊዜ፣ ለኔ ጊዜን ወሰነልኝ::

እና 9 ይመ::

1÷11 *እንጀራ በመፈለግ፤* ኢየሩሳሌም በተከከበች ጊዜና ከዚያም በኋላ ዘወትር የምግብ እጥረት ነበር:: *በሕይወት ለመኖር፤* ቊ19፤1ሳሙ30÷12 ይመ::

1÷12፤ ቊ18 ይመ:: እስከዚህ ድረስ ዋና ተናጋሪው ጸሐፊው ራሱ ነበር፤ ከምዕራፍ አንድ አጋማሽ በኋላ ግን፣ ዋና ተናጋሪው በሰውኛ ዘይቤ የተገለጠችው ኢየሩሳሌም ሆና እናገኛታለን:: *በጽኑ ቍጣው፤* 2÷3:6፤4÷11 ይመ:: ይህ ዐይነቱ አገላለጽ በትንቢተ ኤርምያስ የተለመደ ነው (ኤር4÷8:26፤12÷13፤25÷37-38፤44÷6፤ 49÷37፤ 51÷45 ይመ)::

1÷13 *ከከፍታ ስፍራ እሳትን ላከ፤* 1ነገ18÷38፤ 2ነገ1÷10: 12:14፤2ዜና7÷1፤ ይመ:: *ዐጥንቶቼም፤* በሰዉኛ ዘይቤ በሴት የተመሰለችው፣ የኢየሩሳሌም ዐጥንት ማለት ነው (የቊ8 ማብ ይመ):: እጅግ በሚመሳሰል ሁኔታዎች የእግዚአብሔር ቃል በነ ቢዩ ዐጥንት ውስጥ እንደሚነድድ እሳት ሆኖ ነበር (ኤር 20÷9 እና ማብ ይመ):: *በእግሮቼ ላይ መረብ ዘረጋ፤* መዝ57÷6፤ ምሳ29÷5 ይመ:: *ባዶ፤* እንደ አቤሴሎም እኅት ትዕማር ማለት ነው (2ሳሙ13÷20 ይመ)::

1÷15 *በወይን መጭመቂያ ውስጥ ረገጣት፤* መለኮታዊን ፍርድ የሚያመለክት የተለመደ ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው (ኢሳ63÷2-3፤ኢዮ 3÷13፤ራእ14÷19-20፤19÷15 ይመ):: *ድንግሊቱን የይሁዳ ሴት ልጅ፤* 2÷13 እንዲሁም የ2ነገ19÷21፤የኤር14÷17 ማብ ይመ::

1÷16 *ዐይኖቼ በእንባ ተሞልተዋል፤* (3÷48፤ኤር9÷18፤ 13÷17፤ 14÷17፤እንዲሁም ኤር9÷1 ይመ):: *ጠላት በርትቶአልና፤* ቊ9 ይመ::

1÷17 *ጠላቶቹ እንዲሆኑ፤* ቊ2 ይመ:: *ርኩስ ነገር፤* የቊ8 ማብ ይመ በሌላ ቦታ ያለውን ተመሳሳይ ምስል በዕዝ9÷11፤ በኢሳ 30÷22፤64÷6፤በሕዝ7÷19-20 ይመ::

1÷18 *እግዚአብሔር ጻድቅ ነው፤* ዘዳ32÷4፤2ዜና12÷6፤ መዝ 119÷137፤ኤር12÷1፤ እንዲሁም የመዝ4÷1 ማብ ይመ:: *በትእዛዙ ላይ ዐመፅ አድርጌ ነበር፤* ዘኊ20÷24 ይመ:: *እናንተ ሕዝቦች ሁሉ ስሙ፤* 1ነገ22÷28፤ መዝ49÷1፤ ሚክ1÷2 ይመ::

1÷19 *ወዳጆቼ ... ከዱኝ፤* ቍ2እና ማብ ይመ:: *ሕይወታቸውን ለማትረፍ፤* የቍ11 ማብ ይመ::

1÷20 *በውስጤ ተሠቃይቼአለሁ፤* በ2÷11 ላይ ተደግሞአል:: *በውስጤ...በውጭ፤* ኤር14÷18 ይመ::

1÷21 *የተናገርኸት ቀን፤* እግዚአብሔር በአሕዛብ ላይ የሚፈርድ በት ቀን ማለት ነው (ኤር25÷15-38 ይመ)::

22ታው፤ "ክፋታቸው ሁሉ በፊትህ ይቅረብ፤
ከኀጢአቴ ሁሉ የተነሣ፣
በእኔ ላይ እንዳደረግኸብኝ፣
በእነርሱም ላይ አድርግባቸው፤
የሥቃይ ልቅሶዬ በዝቶአል፤
ልቤም ደክሞአል።"

2

አሌፍ፤– እግዚአብሔር የጽዮንን ሴት ልጅ፣
በቍጣው ደመና እንዴት ጋረዳት!ʷ
ከሰማይ ወደ ምድር፣
የእስራኤልን ክብር ወርውሮ ጣለው፤
በቍጣው ቀን፣
የእግሩን መቀመጫ አላስታወሰም።

2ቤት፤ የያዕቆብን መኖሪያ ሁሉ፣
እግዚአብሔር ያለ ርኅራኄ ዋጣቸው፤
የይሁዳን ሴት ልጅ ምሽጎች፣
በቍጣው አፈረሳቸው፤
መንግሥቷንና መሳፍንቷን፣
በማዋረድ ወደ ምድር ጣላቸው።

3ጋሜል፤ በጽኑ ቍጣው፣
የእስራኤልን ቀንድ ሁሉሶ ሰበረ፤
ጠላት በተቃረበ ጊዜ፣
ቀኝ እጁን ወደ ኋላ መለሰ፤
በዙሪያው ያለውን ሁሉ እንደሚበላ እሳት፣
በያዕቆብ ላይ የእሳት ነበልባል ነደደ።

4ዳሌጥ፤ እንደ ጠላት ቀስቱን ገተረ፤
ቀኝ እጁ ተዘጋጅታለች፤
ለዐይን ደስ የሚያሰኙትን ሁሉ፤
እንደ ጠላት ዐረዳቸው፤
በጽዮን ሴት ልጅ ድንኳን ላይ፣
ቍጣውን እንደ እሳት አፈሰሰ።

5ሄ፤ እግዚአብሔር እንደ ጠላት ሆነ፤
እስራኤልንም ዋጠ፤
ቤተ መንግሥቶቿን ሁሉ ዋጠ፤
ምሽጎቿን አፈራረሰ፤
በይሁዳ ሴት ልጅ፣
ለቅሶንና ሰቈቃን አበዛ።

6ዋው፤ ማደሪያውን እንደ አትክልት ስፍራ
ባዶ አደረገ፤
መሰብሰቢያ ስፍራውን አፈረሰ፤
እግዚአብሔር ጽዮንን፣
ዓመት በዓላቶቿንና ሰንበታቷን
እንድትረሳ አደረጋት፤
በጽኑ ቍጣው፣
ንጉሡንና ካህኑን እጅግ ናቀ።

7ዛይ፤ እግዚአብሔር መሠዊያውን ናቀ፤
መቅደሱንም ተወ፤
የቤተ መንግሥቶቿን ቅጥሮች፣
ለጠላት አሳልፎ ሰጠ፤
በዓመት በዓል ቀን እንደሚደረገው
በእግዚአብሔር ቤት በኀይል ጮኹ።

8ሔት፤ በጽዮን ሴት ልጅ ዙሪያ ያለውን ቅጥር፣
እግዚአብሔር ለማፍረስ ወሰነ፤
የመለኪያ ገመድ ዘረጋ፤
ከማጥፋትም እጆቹን አልሰበሰበም፤
ምሽጎችና ቅጥሮች እንዲያለቅሱ አደረገ፤
በአንድነትም ጠፉ።

9ጤት፤ በሮቿ ወደ ምድር ሰመጡ፤
የብረት መወርወሪያዎቻቸውን ሰባበረ፤
አጠፋቸውም፤
ንጉሥዋና መሳፍንቶቿ በአሕዛብ መካከል
ተማርከው ተሰደዋል፤
ሕጉ ከእንግዲህ አይኖርም፤
ነቢያቶቿም ከእንግዲህ፣
ከእግዚአብሔር ራእይ አያገኙም።

10ዮድ፤ የጽዮን ሴት ልጅ ሽማግሌዎች፣
በምድር ላይ በዝምታ ተቀምጠዋል፤
በራሳቸው ላይ ትቢያ ነሰነሱ፤
ማቅም ለበሱ፤
የኢየሩሳሌም ወጣት ሴቶች፣
ራሳቸውን ወደ ምድር ዝቅ አደረጉ።

1፥22 ቍ8፤ነህ4፥5፤መዝ6፥6
2፥1 መዝ99፥5፤ 132፥7፤ኤር12፥7፤ሰቆ3፥44
2፥2 ቍ17፤መዝ 21፥9፤89፥39-40፤ኢሳ 25፥12፤ሰቆ3፥43
2፥3 መዝ74፥11፤ 75፥5፡10፤ኢሳ42፥25፤ ኤር21፥4-5፡14
2፥4 2ዜና34፥21፤ኢዮ 3፥23፤16፥13፤መዝ48 ፥2፤ኢሳ 42፥25፤ኤር 4፥20፤7፥20፤ሰቆ3፥ 12-13፤ሕዝ20፥34፤ 24፥16፡25
2፥5 ቍ2፤ኢዮ13፥ 24፤ኢሳ29፥2፤ኤር7፥ 20፤9፥17-20
2፥6 2ዜና36፥19፤ኢሳ 43፥28፤ኤር7፥14፤52 ፥13፤ሰቆ4፥16፤5፥12፤ ሶፎ3፥18
2፥7 ዘሌ26፥31፤ መዝ 74፥7-8፤ኢሳ 64፥11፤ኤር21፥4፤ 33፥4-5፤52፥13፤ሕዝ 7፥21-22፡24
2፥9 ዘዳ28፥36፤ 1ሳሙ 3፥1፤2ነገ24፥15፤2ዜና 15፥3፤ነህ1፥3፤ኢሳ 45፥2፤ኤር14፥14፤ 16፥13፤ሆሴ3፥4፤11፥6
2፥10 ኢሱ7፥6፤ኢዮ 2፥12፡13፤ኢሳ3፥24፡ 26፤ሰቆ3፥28፤ሕዝ27፥ 30-31

-1 ይህ ምዕራፍ ጥቅሶቹ ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆሄያት የሚጀምር፣ የመጀመሪያው ወይም የመጨረሻው መስመር ትርጕም የሚሰጥ ቃል ወይም ዐረፍተ ነገር ያለው ግጥም ነው።
-1 ወይም እግዚአብሔር በቍጣው የጽዮንን ሴት ልጅ እንዴት አዋረዳት!
ሶ3 ወይም ብርታትን ሁሉ፤ ወይም ንጉሥ ሁሉ፤ ቀንድ በዚህ ቦታ ብርታትን ያመለክታል።

1፥22 *ክፋታቸው ... በፊትህ፤* መዝ109፥14-15 ይመ። *ልቤም ደክሞአል፤* ይኸው ዐይነት አገላለጽ በኤር 8፥18 ይገኛል፤ ሰቆ 5፥17፤ ኢሳ1፥5 ይመ።

2፥1 *የጽዮንን ሴት ልጅ፤* 1፥6 እና ማብ ይመ። *"እንዴት ...!"* የ1፥1 ማብ ይመ። *የእስራኤልን ክብር ወርውሮ ጣለው፤* ምስያው ተምዘግዝጎ እንደሚወድቅ ኮከብ ዐይነት ነው (ይኸውም በኢሳ 14፥12 ላይ እንዳለው ማለት ነው)። *የእግሩን መቀመጫ፤* ይህም 1) የቃል ኪዳኑ ታቦት (1ዜና28፥2 ይመ) ወይም ምናልባት 2)የጽዮን ተራራ ሊሆን ይችላል (መዝ99፥5፡9 ይመ)።

2፥2 *መኖሪያ ሁሉ...ዋጣቸው፤* ቍ5 ይመ። *የይሁዳን ሴት ልጅ፤* የ1፥15 ማብ ይመ።

2፥3 *ቀንድ ሁሉ ሰበረ፤* ኤር48፥25 ይመ። *እንደሚበላ... የእሳት ነበልባል፤* ዘኍ11፥3፤ኢዮ1፥16፤መዝ106፥18 ይመ።

2፥4 *ቀስቱን ገተረ፤* ዘዳ32፥42፤ መዝ7፥12-13፤ዘካ9፥13-14 ይመ። *ቍጣውን ... አፈሰሰ፤* መዝ 69፥24፤ 79፥6፤ ኤር 6፥11፤ 7፥20፤ 10፥25፤ 42፥18፤ 44፥6፤ ሆሴ5፥10፤ ሶፎ3፥8 ይመ።

2፥5 *ቤተ መንግሥቶቿን...ምሽጎቿን፤* ሆሴ8፥14 ይመ። *በይሁዳ ሴት ልጅ፤* የ1፥15 ማብ ይመ።

2፥6 *ማደሪያውን፤* በመጀመሪያ ማደሪያ ድንኳኑን፣ ከጊዜ በኋላ ደግሞ ቤተ መቅደሱን ይመለከታል (መዝ27፥4-5 ይመ)። *እንደ አትክልት ስፍራ፤* ከኢሳ5፥5-6፤ከኤር5፥10፤12፥10 ጋር ያነጻጽሩ። *መሰብሰቢያ ስፍራውን፤* እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የሚገናኝበት ማደሪያ ድንኳን ወይም ቤተ መቅደስ ማለት ነው (ዘፀ25፥22፤ 29፥42-43፤ መዝ74፥4 ይመ)።

2፥7 *ናቀ ... ተወ፤* እነዚህ ሁለት ግሶች ጌታ ንጉሡን ከዳዊት ሥርወ መንግሥት መሠረዙን ከሚናገረው መዝ89፥38-39 ውስጥ፣ "ናቅኸው፤ ጣልኸውም" በሚል ይገኛሉ። *በዓመት በዓል ቀን እንደሚደረገው፤* ሆሴ12፥9 ይመ። *በእግዚአብሔር ቤት በኀይል ጮኹ፤* መዝ74፥4 ይመ።

2፥8 *በጽዮን ሴት ልጅ፤* ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን በሰውኛ ዘይቤ የሚገልጽ ነው። *ለማፍረስ ወሰነ፤* ኤር32፥31 ይመ። *የመለኪያ ገመድ ዘረጋ፤* በተመሳሳይ ትክክለኛ ሚዛንና ለግንቡ ሥራ በዋለው ጥሬ ዕቃዎች ለማጥፋት ሲባል ነው (ኢሳ28፥17 እና ማብ፤ አሞ7፥7-8 እና ማብ ይመ)። *ምሽጎችና ቅጥሮች፤* ኢሳ 26፥1 ይመ። ምሽጎቹ የውጭ ቅጥሮች ነበሩ (2ሳሙ20፥15 ይመ)።

2፥9 *ነቢያቶቿም ከእንግዲህ ... ራእይ አያገኙም፤* ጌታ በነቢያቱ በኩል ሕዝቡን አይናገራቸውም ነበር (መዝ74፥9፤ አሞ 8፥11 እና ማብ፤ ሚክ3፥7 ይመ)።

2፥10 *ሽማግሌዎች፤* የዘፀ3፥16 ማብ ይመ። *በምድር ላይ በዝምታ ተቀምጠዋል፤ በራሳቸው ላይ ትቢያ ነሰነሱ፤ ማቅም ለበሱ ... ራሳቸውን ወደ ምድር ዝቅ አደረጉ፤* እነዚህ ሁሉ የሐዘን መግለጫ ምልክቶች ናቸው (ኢዮ2፥12-13፤መዝ35፥13-14)።

11ካፍ፤ ዐይኔ በለቅሶ ደከመ፤
  ነፍሴ በውስጤ ተሠቃየች፤
ልቤም በሐዘን ፈሰሰች፣
  በከተማዪቱ መንገዶች ላይ፣
ሕዝቤ ተደምስሰዋልና፤
  ልጆችና ሕፃናት ደክመዋልና።

12ላሜድ፤ በከተማዪቱ መንገዶች ላይ፣
  እንደ ቈሰሉ ሰዎች ሲደክሙ፣
በእናታቸው ክንድ ላይ፣
  ነፍሳቸው በመውጣት ላይ ሳለች፣
"እንጀራና የወይን ጠጅ የት አለ?"
  እያሉ እናቶቻቸውን ይጠይቃሉ።

13የኢየሩሳሌም ሴት ልጅ ሆይ፤ ስላንቺ
    ምን ማለት እችላለሁ?
ከምንስ ጋር አወዳድርሻለሁ? ድንግሊቱ
    የጽዮን ልጅ ሆይ፤
አጽናናሽ ዘንድ፣
  በምን ልመስልሽ እችላለሁ?
ቍስልሽ እንደ ባሕር ጥልቅ ነው፤
  ማንስ ሊፈውስሽ ይችላል?

14ኖን፤ የነቢያቶችሽ ራእይ፣
  ሐሰትና ከንቱ ነው፤
ምርኮኛነትሽን ለማስቀረት፣
  ኀጢአትሽን አይገልጡም።
የሚሰጡሽም የትንቢት ቃል፣
  የሚያሳስትና ከመንገድ የሚያወጣ ነው።

15ሳምኬት፤ በአጠገብሽ የሚያልፉ ሁሉ፣
  እጃቸውን ያጨበጭቡብሻል፤
"የውበት መደምደሚያ፣ የምድር ሁሉ
    ደስታ፣
የተባለች ከተማ ይህች ናትን?"
  እያሉ ራሳቸውን በመነቅነቅ፣
በኢየሩሳሌም ሴት ልጅ ላይ ያሾፋሉ።

16ዔ፤ ጠላቶችሽ ሁሉ በአንድ ላይ፣
  አፋቸውን በኀይል ከፈቱ፤
ጥርሳቸውን እያፏጩ ያሾፋሉ፤
  እንዲህም አሉ፤ "ውጠናታል፤
የናፈቅነው ጊዜ ይህ ነበር፤
  ኖረንም ልናየው በቃን።"

17ፌ፤ እግዚአብሔር ያሰበውን አደረገ፤
  ከረዥም ጊዜ በፊት የተናገረውን፣
ቃሉን ፈጸመ፤
  ያለ ርኅራኄ አፈረሰሽ፤
ጠላት በሥቃይሽ ላይ እንዲደሰት፣
  የጠላትሽንም ቀንድ[a] ከፍ ከፍ አደረገ።

18ጻዴ፤ የሕዝቡ ልብ፣ ወደ እግዚአብሔር
    ጮኸ።
የጽዮን ሴት ልጅ ቅጥር ሆይ፤
  ቀንና ሌሊት፣
እንባሽ እንደ ወንዝ ይፍሰስ፤
  ለራስሽ ዕረፍትን አትስጪ፣
ዐይኖችሽ ከማንባት አያቋርጡ።

19ቆፍ፤ የሌሊቱ ሰዓት ሲጀምር፣
  ተነሺ በሌሊት ጩኺ፤
በእግዚአብሔር ፊት፣
  ልብሽን እንደ ውሃ አፍስሺ፤
በየመንገዱ ዳር ላይ፣ በረሀብ ስለወደቁት፣
  ስለ ልጆችሽ ሕይወት፣ እጆችሽን ወደ
    እርሱ አንሺ።

20ሬስ፤ አቤቱ እግዚአብሔር ሆይ እይ፤
      ተመልከትም፤
  በማን ላይ እንዲህ አድርገህ ታውቃለህ?
በውኑ እናቶች ሕፃኖቻቸውን፣
  ተንከባክበው ያሳደጓቸውን ልጆች
    ይብሉን?
ካህኑና ነቢዩስ፣
  በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ
    ይገደሉን?

21ሳን፤ በየመንገዱ ዐቧራ ላይ፣

[a] 17 ቀንድ በዚህ ቦታ ብርታትን ያመለክታል

2፥11 ቍ19፤ኢዮ 30፥27፤መዝ22፥14፤119፥82፤ኢሳ1፥5፤15፥3፤ኤር9፥1፤ሰቆ1፥16፤1፥20፤3፥48-51፤4፥4
2፥12 ኢዮ3፥24፤ኢሳ 24፥11፤ሰቆ4፥4
2፥13 2ነገ19፥21፤ኢሳ 1፥6፤37፥22፤ኤር14፥17፤30፥12-15፤ሰቆ 1፥12
2፥14 ኤር2፥8፤ 8፥11፤20፥6፤23፥25-32፤33-40፤28፥15፤29፥9፤ሕዝ 13፥3፤22፥28
2፥15 ዘኍ24፥10፤ ዘዳ 28፥37፤ኢዮ16፥4፤መዝ45፥11፤48፥2፤50፥2፤ኢሳ28፥22፤ ኤር19፥8፤ሰቆ1፥21፤ ሕዝ16፥14፤25፥6፤ ናሆ3፥19
2፥16 ኢዮ16፥9፤ መዝ 22፥13፤35፥25፤ ሰቆ3፥46፤ሕዝ36፥3፤ ሚክ4፥11
2፥17 ቍ2፤ዘዳ 28፥15-45፤ መዝ 22፥17፤ 89፥42፤ኢሳ 44፥26፤ኤር39፥16፤ሰቆ 1፥5፤ ሕዝ5፥11፤7፥9፤8፥18፤ዘካ1፥6
2፥18 ቍ8፤መዝ 119፥145፤ኤር9፥1፤ ሰቆ1፥16፤3፥49
2፥19 ቍ11፤1ሳሙ 1፥15፤መዝ28፥2፤ኢሳ 26፥9፤51፥20
2፥20 ዘዳ28፥53፤ መዝ78፥64፤ኤር14፥15፤23፥11-12፤19፥9፤ ሰቆ1፥19፤4፥10፤ሕዝ 5፥10
2፥21 ዘዳ32፥25፤ 2ዜና36፥17፤መዝ78፥62-63፤ኤር6፥11፤13፥14፤ሰቆ3፥43፤ዘካ11፥6

የኢየሩሳሌም ወጣት ሴቶች፤ 1፥4 እና ማብ ይመ።

2፥11 *ዐይኔ ... ደከመ፤* የመዝ6፥7 ማብ ይመ። *በለቅሶ፤* የ1፥16 ማብ ይመ። *በውስጤ ተሠቃየች፤* የተደገመ ሐረግ ነው (1፥20 ይመ)። *ሕዝቤ፤* በቀጥታ "የወገኔ ሴት ልጅ" ማለት ነው (3፥48፤4፥10፤ እንዲሁም የኤር14፥17 ማብ ይመ)።

2፥12 *ነፍሳቸው በመውጣት ላይ ሳለች፤* ኢዮ 30፥16፤ መዝ107፥5፤ ዮና2፥7 ይመ።

2፥13 *የኢየሩሳሌም ሴት ልጅ ... ድንግሊቱ የጽዮን ልጅ ሆይ፤* የ1፥6 ማብ፤ ኤር14፥17 ይመ። *ስላንቺ ምን ማለት እችላለሁ?፤* ኢዮ 29፥11 ይመ።

2፥14 *የነቢያቶችሽ ... ሐሰትና፤* ኤርምያስ ብዙ ጊዜ ሐሰተኛ ነቢያትን ያወግዛል (ኤር5፥12-13፤6፥13-15፤8፥10-12፤14፥13-15፤ 23፥9-40፤ 27፥9-28፥17 ይመ)። *ከንቱ፤* ወይም የታይታ ሰዎች ማለት ነው፤ ይህ ምስያ እንዴት እንደተብራራ ለማስተዋል፤ ሕዝ 13፥10-16፤22፥28 ይመ። *ከመንገድ የሚያወጣ፤* ይህን ቃል በአ ጽንዖት የሚገልጸው ያልተለመደው የዕብራይስጥ ቃል በኤር 27፥10፡15 ላይ፣ "እንድትጠፉ" በሚል በአጽንዖት ከተገለጸው ጋር ተመሳሳይ የሆነ ሥረወ ቃል አለው። የሐሰተኛ ነቢያት ቅጥ ፊት ሰዎችን ያስታል፤ ጌታ እንዲፈርድባቸውም ያደርጋሉ። ሐሰ ተኛ ነቢያቱም ባመጡት መዘዝ የተነሣ ጥፋት ይደርስባቸዋል።

2፥15 *በአጠገብሽ የሚያልፉ ሁሉ፤* 1፥12 ይመ። *እጃቸውን ያጨበጭቡብሻል፤* ኢዮ27፥23 ይመ። *ያሾፋሉ፤* ቍ16 ይመ፤ እን ዲሁም የኤር19፥8 ማብ ይመ። *የውበት መደምደሚያ፤* በመዝ50፥2 ላይ እንደተመለከተው ነው፤ ማብ ይመ። *የምድር ሁሉ ደስታ፣ የተባለች፤* በመዝ 48፥2 ላይ እንደ ተመለከተው ማለት ነው፤ የዚህኑ ማብ ይመ፤ ከኤር 51፥41 ጋር ያነጻጽሩ)። *ራሳቸውን በመነቅነቅ፤* የኢዮ 16፥4 ማብ ይመ። እንዲሁም መዝ44፥14፤109፥25፤ ኤር 18፥16 ይመ። *በኢየሩሳሌም ሴት ልጅ፤* የ1፥6፤ የኤር14፥17 ማብ ይመ።

2፥16 *ውጠናታል፤* ቍ2፡5፤ ኤር51፥34 ይመ።

2፥17 *ከረዥም ጊዜ በፊት፤* በሙሴ ዘመን ማለት ነው (ለምሳ ሌም በዘሌ26፥23-39፤ በዘዳ 28፥15-68 ላይ የሰፈረውን አስፈሪ መዓት ይመ)። *ቃሉን ፈጸመ፤* ኢሳ55፥11 እና ማብ ይመ። *ቀንድ ከፍ ከፍ አደረገ፤* ኀይሉን አበረታ፤ (አማራጭ ትርጕሙን እንዲሁም 1ሳሙ2፥1፤ መዝ75፥4 ይመ)።

2፥18 *እንባሽ ... ይፍሰስ፤* እግዚአብሔር የተረፉትን ሕዝቦች የምልጃ ጩኸት እንደሚሰማ ተስፋ በማድረግ፣ ኤርምያስ ሕዝቡ እንዲጸልዩ፤ እንዲያለቅሱና ንስሓ እንዲገቡ ጥሪ ያቀርባል (ከቍ19 ጋር ያነጻጽሩ) ኤር14፥17 ይመ። *ቅጥር ሆይ፤* በኢሳ 14፥31 ላይ የከተማዋ ቅጥር በተመሳሳይ መልክ ተጠርታለች። *የጽዮን ሴት ልጅ ... ሆይ፤* ኢየሩሳሌምንና ኗሪዎቿን በሰውኛ ዘይቤ የሚገ ልጽ ነው።

2፥19 *የሌሊቱ ሰዓት ሲጀምር፤* የመሳ7፥19 ማብ እንዲሁም መዝ63፥6 ይመ። *ልብሽን ... አፍስሺ፤* ከልብ በሆነ ጸሎት ማለት ነው (መዝ62፥8 ይመ)። *እንደ ውሃ፤* "አፍስስ" ወይም "አፍስሺ" ከሚለው ጋር የተለመደ ተነጻጻሪ ዘይቤ ነው (ዘዳ12፥16፡24፤ 15፥23፤ መዝ 79፥3፤ ሆሴ5፥10 ይመ)። *እጆችሽን ... አንሺ፤* በጸሎትና በምስጋና ማለት ነው (መዝ28፥2፤63፥4፤1ጢሞ 2፥8 ይመ)። *በረሀብ ስለወደቁት ... ልጆችሽ፤* ቍ11-12ይመ።

2፥20-22፤ በቍ19 ላይ ጸሎት ይደረግ ዘንድ የቀረበ ጥሪ ነው።

2፥20 *እናቶች ሕፃኖቻቸውን ... ይብሉን?* የኤር19፥9 ማብ ይመ።

2፥21፤ ኤር6፥11 እና ማብ ይመ።

ወጣትና ሽማግሌ በአንድነት ወደቁ፤
ወይዛዝርቴና ጕበዛዝቴ፣
በሰይፍ ተገደሉ፤
በቍጣህ ቀን ገደልሃቸው፤
ያለ ርኅራኄም ዐረድሃቸው።

22ታው፤ "በበዓል ቀን ለግብዣ እንደምትጠራ፣
ሽብርን ከየአቅጣጫው በእኔ ላይ ጠራህ፤
በእግዚአብሔር የቍጣ ቀን፣
ማንም አላመለጠም ወይም አልተረፈም፤
የተንከባከብኋቸውንና ያሳደግኋቸውን፣
ጠላቴ አጠፋብኝ።"

3 አሌፍ[*1] በቍጣው በትር፣
መከራ ያየ ሰው እኔ ነኝ።
2ከፊቱ አስወጣኝ፤
በብርሃን ሳይሆን በጨለማ እንድሄድ
አደረገኝ።
3በእርግጥ ቀኑን ሁሉ በመደጋገም፣
እጁን በላዬ ላይ መለሰ።

4ቤት፤ እርሱ ሥጋዬንና ቈዳዬን አስረጀ፤
ዐጥንቶቼንም ሰባበረ።
5በምሬትና በድካም፣
ቅጥር ሠራብኝ፤ ዙሪያዬንም ከበበኝ።
6ከሞቱ ብዙ ጊዜ እንደሆናቸው፣
በጨለማ እንድኖር አደረገኝ።

7ጋሜል፤ በቅጥር ውስጥ ዘጋብኝ፤ ስለዚህ
ማምለጥ አልቻልሁም፤
የእስር ሰንሰለቴንም አከበደብኝ።
8ርዳታ ፈልጌ ብጣራና ብጮኽ እንኳ፣
ጸሎቴን መስማት አልፈለገም።
9መንገዴን በተጠረቡ ድንጋዮች ዘጋ፤
ጐዳናዬንም አጣመመ።

10ዳሌጥ፤ አሸምቆ እንደ ተኛ ድብ፣
እንደ አደባም አንበሳ፣
11ከመንገድ ጐትቶ አስወጣኝ፤ ቈራረጠኝም፤
ያለ ረዳትም ተወኝ።
12ቀስቱን ገተረ፤
ለፍላጻዎቹም ዒላማ አደረገኝ።

13ሄ፤ ፍላጻዎችን ከሰገባው አውጥቶ፣
ልቤን ወጋው።
14ለሕዝቤ ሁሉ ማላገጫ ሆንሁኝ፤
ቀኑን ሙሉ በመሣለቅ ያዜሙብኛል።
15መራራ ሥር አበላኝ፤
ሐሞትም አጠገበኝ።

16ዋው፤ ጥርሴን በድንጋይ ሰበረ፤
በትቢያ ውስጥ ረጋገጠኝ።
17ነፍሴ ሰላምን አጣች፤
ደስታ ምን እንደ ሆነ ረሳሁ።
18ስለዚህ፣ "ክብሬ፣
ከእግዚአብሔርም ተስፋ ያደረግሁት
ሁሉ ሄዶአል" አልሁ።

19ዛይ፤ የጭንቀቴንና የመንከራተቴን፣
ምሬትንና ሐሞትን አስባለሁ።
20 ዘወትር አስበዋለሁ፤
ነፍሴም በውስጤ ተዋርዳለች።
21ሆኖም ይህን አስባለሁ
እንግዲያስ ተስፋ አለኝ፤

22ሔት፤ ያልጠፋነው *ከእግዚአብሔር* ታላቅ
ፍቅር የተነሣ ነው፤
ርኅራኄው አያልቅምና።
23ማለዳ ማለዳ አዲስ ነው፤
ታማኝነትህም ብዙ ነው።

[*1] የዚህ ምዕራፍ እያንዳንዱ አንጓ ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆሄያት የሚጀምር ሲሆን በእያንዳንዱ አንጓ ውስጥ ያሉት ጥቅሶች በአንድ ዐይነት ፊደል ይጀምራሉ።

2፥22 ኢዮ27፥14፤ መዝ31፥13፤ኤር11፥ 11፤20፥10፤ሆሴ9፥13
3፥1 ኢዮ19፥21፤ መዝ 88፥7፤ኤር15፥17-18
3፥2 ኢዮ19፥8፤መዝ 82፥5፤ኤር4፥23
3፥3 መዝ38፥2፤ኢሳ 5፥25
3፥4 ኢዮ30፥30፤ መዝ 51፥8፤ኢሳ38፥13፤ ኤር50፥17፤ሰቆ4፥8
3፥5 ቍ19፤ኤር 23፥15
3፥6 መዝ88፥5-6፤ 143፥3፤ኢሳ59፥10
3፥7 ኢዮ3፥23፤ ኤር40፥4
3፥8 ቍ44፤ዘዳ 1፥45፤ኢዮ30፥20፤ መዝ 5፥2፤22፥2
3፥9 ኢዮ9፥24፤ 19፥8፤ኢሳ63፥17፤ ሆሴ2፥6
3፥10 ኢዮ10፥16፤ ሆሴ 13፥8፤አሞ5፥18-19
3፥11 ሆሴ6፥1
3፥12 ኢዮ7፥20፤ 16፥12፤መዝ7፥12-13፤38፥2፤ሰቆ2፥4
3፥13 ኢዮ6፥4፤ 16፥13
3፥14 ዘፍ38፥23፤ ኢዮ17፥2፤30፥9፤ መዝ22፥6-7፤ኤር 20፥7
3፥15 ቍ19፤ኤር 9፥15
3፥16 መዝ7፥5፤ምሳ 20፥17
3፥18 ቍ54፤ኢዮ 17፥15
3፥19 ቍ5:15
3፥20 መዝ42፥5፡ 11፤43፥5
3፥22 ዘፀ78፥38፤ 130፥7፤103፥11፤ኢዮ 34፥15፤ሆሴ11፥9
3፥23 ዘፀ34፥6፤ሰፎ

2፥22 *በእኔ ላይ ጠራህ፤* 1፥15 ይመ፤ *ሽብርን ከየአቅጣጫው፤* የኤር6፥25 ማብ ይመ። *በእግዚአብሔር የቍጣ ቀን፤* ምዕራፉ በተጀመረበት መልክ ተደመደመ (ቍ1 ይመ)። *ማንም አላመለጠም ወይም አልተረፈም፤* ኤር42፥17፤44፥14 ይመ።

3፥1-2 *እኔ ነኝ፤* ጸሓፊው ኤርምያስም ሐዘን የተሰማው ሌላ ያልታወቀ ጸሓፊ እዚህ ላይ የሚናገረው ስለ ራሱ ብቻ ሳይሆን ተካፋይ ስለ ሆነበት ማኅበረ ሰብ መከራም ጭምር ነው፤ ("እኛ" የሚለውን በቍ22:40-47 ላይ ይመ)። በዕብራይስጥ ቋንቋ በተጻፈው ቅጅ ውስጥ ቍ1 በመጽሐፉ አጋማሽ ላይ ይገኛል።

3፥1 *በቍጣው፤* የእግዚአብሔር ማለት ነው። *በቍጣው በትር፤* ኢዮ 9፥34፤ 21፥9 ይመ፤ የሚያመለክተው ባቢሎንን ነው (ኢሳ 10፥5 ማብ ይመ)። *መከራ፤* ቍ19 ይመ።

3፥4 *አስረጀ፤* ኢዮ13፥28 (እንደሚጠፋ)፤ መዝ49፥14 (እንደሚያረጅ) ይመ። *ዐጥንቶቼንም ሰባበረ፤* ኢሳ38፥13 እና ማብ ይመ።

3፥5 *በምሬት፤* በቀጥታ ሲተረጐም "መርዝ" ማለት ነው (ኤር8፥14 እና ማብ ይመ)።

3፥6፤ መዝ143፥3 የሚያስታውስ ነው። *በጨለማ፤* መቃብር ማለት ነው።

3፥7 *በቅጥር ... ዘጋብኝ፤* ይህን ትርጉም የሚሰጠው የዕብራይስጥ ቃልና በቍ 9 ላይ፣ "ዘጋ" የሚለውን ቃል የሚወክለው የዕብራይስጥ ቃል አንድ ነው (ኢዮ19፥8፤ ሆሴ2፥6 ይመ)። *ማምለጥ አልቻልሁም፤* መዝ88፥8 ይመ።

3፥8 *ጸሎቴን መስማት አልፈለገም፤* ቍ44፤ መዝ 18፥41፤ ምሳ 1፥28 ይመ፤ ኤር 7፥16 እና ማብ ይመ።

3፥9 *በተጠረቡ ድንጋዮች፤* በሰሎሞን ቤተ መቅደስ የመሠረት ሥራ ላይ እንደዋሉት ዐይነት ያሉ ትላልቅ ድንጋዮች ማለት ነው (1ነገ5፥17 ይመ)። *አጣመመ፤* ወይም፣ "አፈራረሰው አጠፋው" ማለት ነው (በኢሳ24፥1 ላይ እንዳለው ሁሉ)። ምስያው ምን እንደ ሆነ ለመገንዘብ ኢዮ30፥13 ይመ።

3፥10፤ *እንደ ... ድብ፣ እንደ ... አንበሳ፤* መዝ10፥9፤ 17፥12፤ ኤር4፥7፤ 5፥6፤ 49፥19፤ 50፥44 ይመ።

3፥11፤ 1፥2ይመ

3፥12 *ቀስቱን ገተረ፤* የ2፥4 ማብ ይመ። *ዒላማ አደረገኝ፤* የኢዮ6፥4 ማብ ይመ።

3፥13 ልቤን፤ በቁሙ ሲተረጐም ኵላሊት ማለት ነው (ኢዮ 16፥13)።

3፥14፤ የኤርምያስን ማማረር በኤር20፥7 ላይ ይመ። *በመሣለቅ ያዜሙብኛል* ቍ63፤መዝ69፥12 ይመ።

3፥15 *መራራ ሥር አበላኝ፤* በኢዮ9፥18 ላይ በዕብራይስጥ አጽንዖት የተሰጠው የዚህ ሐረግ ትርጕም፣ "በሐዘን ከበበኝ" እንደ ማለት ነው (የኤር9፥15 ማብ ይመ)። የፋሲካ ምግብ በሚበላበት ወቅት የመራራው አትክልት ተገቢነት ምን ያህል እንደ ሆነ ለማስተዋል የዘፀ12፥8 ማብ ይመ።

3፥18 *ከእግዚአብሔርም፤* በም3 ላይ አምላክ ለመጀመሪያ ጊዜ መጠቀሱ ነው።

3፥19፤ ባለቅኔው እነዚህን ሁሉ የሕይወት ተሞክሮች በማስታወስ አሁንም በድጋሚ ይገልጻል። *ጭንቀቴንና መንከራተቴን፤* 1፥7 ይመ።

3፥21-26፤ በሰቈቃወ ኤርምያስ መጽሐፍ ላይ በትምህርተ መለኮት ረገድ ከፍተኛ ሐሳብ የተገለጸበት ክፍል ነው (በመግቢያው ላይ፣ "ዐቢይ ሐሳብና ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ)።

3፥22 *ያልጠፋነው፤* የቍ1-2 ማብ ይመ። *ታላቅ ፍቅር፤* ቍ32 ይመ። በዕብራይስጥ ይህ ሐረግ ብዙ ቍጥር ሲሆን፣ (በመዝ107፥43 እንዳለው ማለት ነው)፣ ጌታ ለኪዳኑ ተስፋ ያለውን ታማኝነት የሚያመለክት ነው (መዝ89፥1 ይመ)። የመዝ6፥4 ማብ ይመ፤ እንዲሁም በኢሳ63፥7 ላይ፣ "ቸርነት" የሚለውንና ማብ ይመ።

3፥23 *ማለዳ ማለዳ፤* ኢሳ33፥2 ይመ። *ታማኝነትህም ብዙ ነው፤* ሊለካ እንደማይችል ያመለክታል (የ32 ማብ፤ እንዲሁም

[24]ራሴን እንዲህ አልሁት፤ "እግዚአብሔር
ዕድል ፈንታዬ ነው፤
ስለዚህ ተስፋ አደርገዋለሁ::

[25]ጤት፤ እርሱን ተስፋ ለሚያደርጉት፣
ለሚፈልገውም ሰው እግዚአብሔር
መልካም ነው::
[26]ሰው የእግዚአብሔርን ማዳን፣
ዝም ብሎ ተስፋ ቢያደርግ መልካም
ነው::
[27]ሰው በወጣትነቱ፣
ቀንበር ቢሸከም መልካም ነው::

[28]ዮድ፤ ብቻውን ዝም ብሎ ይቀመጥ፤
እግዚአብሔር አሸክሞታልና::
[29]ፊቱን በዐቧራ ውስጥ ይቅበር፤
ተስፋ ሊኖር ይችላልና::
[30]ጒንጩን ለሚመታው ሰው ይስጥ፤
ውርደትንም ይጥገብ::

[31]ካፍ፤ እግዚአብሐር ሰውን፣
ለዘላለም አይጥልምና፤
[32]መከራን ቢያመጣ እንኳ ይራራል፤
ታላቅ ፍቅሩ አይለወጥምና
[33]ሆን ብሎ ችግርን፣
ወይም መከራን በሰው ልጆች ላይ
አያመጣምና::

[34]ላሜድ፤ የምድሪቱ እስረኞች ሁሉ፣
በእግር ሲረገጡ፣
[35]በልዑል ፊት፣
ሰው መብቱ ሲነፈገው፣
[36]ሰው ፍትሕ ሲጓደልበት፣
ጌታ እንዲህ ዐይነቱን ነገር አያይምን?

[37]ሜም፤ እግዚአብሐር ካላዘዘ በቀር፤
ተናግሮ መፈጸም የሚችል ማን ነው?

[38]ክፉም ሆነ መልካም ነገር፣
ከልዑል አፍ የሚወጣ አይደለምን?
[39]ታዲያ ሕያው ሰው በኀጢአቱ ሲቀጣ፣
ስለምን ያጕረመርማል?

[40]ኖን፤ መንገዳችንን እንመርምር፤
እንፈትን፤
ወደ እግዚአብሔርም እንመለስ::
[41]ልባችንን ከእጃችን ጋር
በሰማይ ወዳለው ወደ አምላካችን
እናንሣ፤ እንዲህም እንበል፤
[42]"ዐምፀናል፤ ኀጢአትም ሠርተናል፤
አንተም ይቅር አላልኸንም::

[43]ሳሜኬት፤ "ራስህን በቍጣ ከደንህ፤
አሳደድኸንም፤
ያለ ርኅራኄም ገደልኸን::
[44]ጸሎት እንዳያልፍ፣ ራስህን በደመና
ሸፈንህ::
[45]በአሕዛብ መካከል፣
አተላና ጥራጊ አደረግኸን::

[46]ዔ፤ "ጠላቶቻችን ሁሉ፣
አፋቸውን በእኛ ላይ ከፈቱ::
[47]በጥፋትና በመፈራረስ፣
በችግርና በሽብር ተሠቃየን::
[48]የእንባ ጐርፍ ከዐይኔ ፈሰሰ፤
ሕዝቤ አልቋልና::

[49]ፌ፤ ያለ ዕረፍት፣
ያለ ማቋረጥ ዐይኖቼ እንባ ያፈሳሉ፤
[50]እግዚአብሔር ከላይ፣
ከሰማይ እስኪያይ ድረስ::

3፥5
3፥24 መዝ119፥57
3፥25 መዝ33፥18፤ ኢሳ 25፥9፤30፥18
3፥26 መዝ37፥7፤ 40፥1፤ኢሳ7፥4
3፥28 ኤር15፥17፤ ሰቆ2፥10
3፥29 ኢዮ2፥8፤ ኤር31፥17
3፥30 ኢዮ16፥10፤ ኢሳ50፥6፤ሚክ5፥1
3፥31 መዝ94፥14፤ ኢሳ54፥7
3፥32 መዝ78፥38፤ 106፥43-45፤ሆሴ 11፥8፤ ናሆ1፥12
3፥33 ኢዮ37፥23፤ ኤር31፥20፤ሕዝ18፥ 23፤ 33፥11
3፥35 ዘፍ14፥18፡ 19፡20፡22
3፥36 መዝ140፥12፤ ምሳ17፥15፤ኤር22፥3 ፤ዕን1፥13
3፥37 መዝ33፥9-11፤ ምሳ19፥21፤21፥30
3፥38 ኢዮ2፥10፤ ኢሳ45፥7፤ኤር32፥42
3፥39 ኤር30፥15፤ ሚክ7፥9
3፥40 መዝ119፥59፤ 139፥23-24፤2ቆሮ 13፥5
3፥41 መዝ25፥1፤ 28፥2
3፥42 2ነገ24፥4፤ ኤር5፥7-9፤14፥20፤ ዳን9፥5
3፥43 ቍ66፤መዝ 35፥6፤ሰቆ2፥2፡17፡21
3፥44 ቍ8፤መዝ 97፥2፤ኢሳ58፥4፤ሰቆ 2፥1፤ዘካ7፥13
3፥45 1ቆሮ4፥13
3፥46 መዝ22፥13፤ ሰቆ2፥16

3፥47 ኢሳ24፥17-18፤51፥19፤ኤር48፥43 3፥48 መዝ119፥136፤ ኤር9፥1፡18፤ሰቆ1፥16፤2፥11 3፥49 ኤር14፥17፤ሰቆ2፥18 3፥50 መዝ 14፥2፤80፥14፤ኢሳ63፥15

መዝ36፥5 ይመ):: *ታማኝነትህም፤* የጌታን ታላቅ ፍቅርና ቸርነት (ቍ22) ያመለክታሉ::

3፥24 *እግዚአብሔር ዕድል ፈንታዬ ነው፤* መዝ 73፥26፤ 142፥5 ይመ፤ የሌዋውያኑና የካህናቱ ርስት ድርሻ ጌታ ራሱ ነበር (ዘኍ18፥20፤ እንዲሁም የዘፍ15፥1 ማብ ይመ):: *ስለዚህ ተስፋ አደርገዋለሁ፤* ይህንን ሐረግ እንዲሁም በቍ21 ላይ፣ "ስለ ዚህ ተስፋ አደርጋለሁ" የሚወከለው የዕብራይስጡ አቻ ተመሳ ሳይ ሲሆን፣ እንደ አዝማች ያገለግላል::

3፥25 *እርሱን ተስፋ ለሚያደርጉት፤* መዝ25፥3፤ 69፥7 ይመ:: *እግዚአብሔር መልካም ነው፤* መዝ34፥8፤ 86፥5 ይመ::

3፥26፤ ኢሳ26፥3፤30፥15 ይመ::

3፥27 *ሰው ... ቀንበር ቢሸከም፤* በቍ1ላይ፣ "መከራን ያየ ሰው" የሚለውን ሐሳብ ያስተጋባል::

3፥28 *ብቻውን ... ይቀመጥ፤* የ1፥1 ማብ ይመ:: *አሸክሞ ታልና፤* ቀንበሩን ማለት ነው (ቍ27 ይመ)::

3፥29 *ተስፋ ሊኖር ይችላልና፤* ኢዮ11፥18 ይመ::

3፥30 *ጒንጩን ... ይስጥ፤* ማቴ5፥39 ይመ:: *ውርደትንም ይጥገብ፤* መዝ123፥4 ይመ::

3፥31፤ ኤር3፥5 እና ማብ ይመ::

3፥32፤ የሚፈርደው ያው አምላክ እርሱ መልሶ ምሕረትን ይሰጣል (ኢዮ5፥18፤መዝ30፥5፤ኢሳ54፥8 ይመ):: *ታላቅ ፍቅሩ አይለወጥምና፤* የቍ22 ማብ ይመ:: እንዲሁም በቍ23 ላይ "ታማ ኝነትህ ታላቅ ነው" የሚለውንም ይመ፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን ኪዳናዊ ምሕረት በጥቅሉ ለማመልከት፣ ታማኝነትና የማ ይለወጥ ፍቅር ብዙውን ጊዜ በአንድ ላይ ይጠቀሳሉ::

3፥33 *ሆን ብሎ ችግርን ... አያመጣምና፤* ሕዝ18፥23፡32፤ ሆሴ11፥8፤ 2ጴጥ3፥9 ይመ::

3፥34 *በእግር ሲረገጡ፤* በ586 ዓ.ቅ.ክ ባቢሎናውያን እንደ ፈጸሙት ሁሉ ማለት ነው::

3፥35 *ልዑል፤* የዘፍ 14፥19 ማብ ይመ:: *በልዑል ፊት፤* ፍትሕን ይበይኑ ዘንድ ልዑል እግዚአብሔር በሾማቸው ዳኞች ፊት ማለት ነው (ዘፀ22፥8-9፤ እንዲሁም አማራጭ ትርጒሙን፤ የመዝ 82 መግቢያ ይመ):: *መብቱ ሲነፈገው፤* የአይሁድ መሪዎች ሕግን በቀጥታ በመተላለፍ እንዳደረጉት ሁሉ ማለት ነው (ዘፀ 23፥6 ይመ)::

3፥36 *ፍትሕ ሲጓደልበት፤* ሰዎች ፍርድን ሊያጓድሉ ይች ላሉ፤ እግዚአብሔር ግን ከቶ አያደርገውም (ኢዮ8፥3፤34፥12 ይመ)::

3፥37 *ተናግሮ መፈጸም፤* የዘፍ1፥3 ማብ ይመ::

3፥38፤ አሞ3፥6 ይመ::

3፥39 *ያጕረመርማል?* እስራኤላውያን በምድረ በዳ እንዳደረጉት ሁሉ ማለት ነው (ዘኍ11፥1 ይመ)::

3፥40 *መንገዳችንን እንመርምር፤* 1ቆሮ 11፥28 ይመ:: *ወደ እግዚአብሔርም እንመለስ፤* ሕዝቡ ወደ ጌታ እንዲመለሱ፣ ለቃ ሉም እንዲታዘዙ እንዲሁም እውነተኛ የልብ ለውጥ እንዲያሳዩ ነቢዩ ከሕዝቡ ጋር ራሱን እንደ አንዱ አድርጎ ይመለከታል የቍ1-2 ማብ ይመ:: ይህን ካደረጉ እግዚአብሔር ይሰማቸዋል፤ ይቤዣቸዋልም (ቍ55-58)::

3፥41 *ከእጃችን ... እናንሣ፤* የ2፥19 ማብ ይመ:: *በሰ ማይ፤* እግዚአብሔር በዙፋኑ ያለበት ስፍራ ነው (መዝ2፥4 ይመ)::

3፥42 *ዐምፀናል፤ ኀጢአትንም ሠርተናል፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን ንስሓ ለማስተዋል መዝ106፥6፤ ዳን 9፥5 ይመ::

3፥43 *በቍጣ ... አሳደድኸንም፤* ቍ66፤ኤር29፥18 ይመ:: *ያለ ርኅራኄም ገደልኸን፤* 2፥21 ይመ::

3፥46፤ የ2፥16 ማብ ይመ::

3፥48 *የእንባ ጐርፍ ከዐይኔ ፈሰሰ፤* የ1፥16 ማብ ይመ:: *ሕዝቤ፤* የ2፥11 ማብ ይመ::

[51]በከተማዬ ባሉት ሴቶች ሁሉ ላይ
የደረሰውን ማየቴ፣
ነፍሴን አስጨነቃት::
[52]ጻዴ ያለ ምክንያት ጠላቶቼ የሆኑ፣
እንደ ወፍ አደኑኝ::
[53]ሕይወቴን በጕድጓድ ውስጥ ሊያጠፉ
ሞከሩ፣
ድንጋይም በላዬ አደረጉ::
[54]ውሃ ሞልቶ በዐናቴ ላይ ፈሰሰ፤
ጠፍቻለሁ ብዬ አሰብሁ::
[55]ቆፍ በጥልቁ ጕድጓድ ውስጥ ሳለሁ፣
እግዚአብሔር ሆይ፤ የአንተን ስም
ጠራሁ::
[56]ልመናዬን ሰምተሃል፤ "ርዳታም ፈልጌ
ስጮኽ፣
ከመስማት ጆሮህን አትከልክል::"
[57]በጠራሁህ ጊዜ ቀረብኸኝ፣
እንዲሁም፣ "አትፍራ" አልኸኝ::
[58]ሬስ ጌታ ሆይ፤ ለእኔ ተሟገትኸልኝ፤
ሕይወቴንም ተቤዠህ::
[59]እግዚአብሔር ሆይ፤ በእኔ ላይ
የተደረገውን ግፍ አየህ፤
ፍርዴን ፍረድልኝ!
[60]በቀላቸውን ሁሉ፣
በእኔም ላይ ያሰቡትን ዐድማ አየህ::
[61]ሳን እግዚአብሔር ሆይ፤ ስድባቸውን
ሁሉ፣
በእኔ ላይ ያሰቡትን ዐድማ ሁሉ ሰማህ፤
[62]ይህም ቀኑን ሙሉ በእኔ ላይ፣
ጠላቶቼ የሚያውጠነጥኑትና
የሚያንሾካሹኩት ነው::
[63]ተመልከታቸው! ቆመውም ሆነ
ተቀምጠው፣
በዘፈናቸው ይሣለቁብኛል::
[64]ታው እግዚአብሔር ሆይ፤ እጆቻቸው
ላደረጉት፣
የሚገባውን መልሰህ ክፈላቸው::
[65]በልባቸው ላይ መጋረጃን ዘርጋ፤
ርግማንህም በላያቸው ይሁን!
[66]ከእግዚአብሔር ሰማያት በታች፣
በቍጣህ አሳድዳቸው፤ አጥፋቸውም::

4

[*1]አሌፍ ወርቁ እንዴት ደበሰ!
ንጹሑስ ወርቅ እንዴት ተለወጠ!
የከበሩ ድንጋዮች፣
በየመንገዱ ዳር ተበታትነዋል::
[2]ቤት እንደ ወርቅ ይቈጠሩ የነበሩ፣
የከበሩ የጽዮን ወንዶች ልጆች፣
የሸክላ ሠሪ እጅ እንደ ሠራው፣
እንዴት አሁን እንደ ሸክላ ዕቃ ሆኑ!
[3]ጋሜል ቀበሮዎች እንኳን ግልገሎቻቸውን
ለማጥባት፣
ጡታቸውን ይሰጣሉ፤
ሕዝቤ ግን በምድረ በዳ እንዳሉ ሰጎኖች፣
ጨካኞች ሆኑ::
[4]ዳሌት ከውሃ ጥም የተነሣ፣
የሕፃናት ምላስ ከላንቃቸው ጋር
ተጣበቀ፤
ልጆቹ ምግብ ለመኑ፤
ነገር ግን ማንም አልሰጣቸውም::
[5]ሄ ምርጥ ምግብ ይበሉ የነበሩ፣
ተቸግረው በየመንገዱ ላይ ተንከራተቱ፤
ሐምራዊ ግምጃ ለብሰው ያደጉ፣
አሁን በዐመድ ክምር ላይ ተኙ::
[6]ዋው በሕዝቤ ላይ የደረሰው ቅጣት፣
የማንም እጅ ሳይረዳት፣
በድንገት ከተገለበጠችው፣
ሰዶም ላይ ከደረሰው ቅጣት ይልቅ
ታላቅ ነው::
[7]ዛይ መሳፍንቶቻቸው ከበረዶ ይልቅ
ብሩህ፣
ከወተትም ይልቅ ነጭ ነበሩ፤
ሰውነታቸው ከቀይ ዕንቍ የቀላ፣
መልካቸውም እንደ ሰንፔር[a] ነበር::
[8]ሔት አሁን ግን ከጥላሸት ይልቅ
ጠቍረዋል፤

3፥52 መዝ35፥7
3፥53 ኤር37፥16፤ 38፥6
3፥54 ቍ18፤መዝ 69፥2፤88፥5፤ሕዝ37፥11፤ዮና2፥3-5
3፥55 መዝ88፥6፤ 130፥1፤ዮና2፥2
3፥56 መዝ55፥1፤ 116፥1-2
3፥57 መዝ46፥1፤ ኢሳ41፥10
3፥58 መዝ34፥22፤ ኤር50፥34፤51፥36
3፥59 መዝ35፥23፤ 43፥1፤ኤር18፥19-20
3፥60 ኤር11፥20፤ 18፥18
3፥61 መዝ89፥50፤ ሰፎ2፥8
3፥62 መዝ36፥3
3፥63 ኢዮ30፥9
3፥64 መዝ28፥4፤ ኤር51፥6
3፥65 ዘፀ14፥8፤ ዘዳ2፥30፤ኢሳ6፥10
3፥66 ቍ43
4፥1 ሕዝ7፥19
4፥2 ኢሳ51፥18
4፥3 ኢዮ39፥16
4፥4 ዘዳ28፥48፤ 2ነገ18፥31፤መዝ22፥15፤ሰቆ2፥11:12
4፥5 ኢሳ3፥26፤ኤር 6፥2፤አሞ6፥3-7
4፥6 ዘፍ19፥25

*1 ይህ ምዕራፍ፣ ጥቅሶቹ ተከታታይ ፊደላት ባሉት የዕብራይስጥ ሆሄያት የሚጀምር ቃል ወይም ዐረፍተ ነገር ያለው ግጥም ነው::
[a]7 ወይም ላፒስ ላዙሊ

3፥51 *በከተማዬ ባሉት ሴቶች፤* 1፥4:18፤2፥20-21፤5፥11 ይመ::
3፥52 *ያለ ምክንያት ጠላቶቼ፤* የመዝ35፥19 ማብ ይመ፤ *እንደ ወፍ፤* መዝ11፥1 ይመ::
3፥53 *ድንጋይም በላዬ አደረጉ፤* ዘሌ20፥2:27፤1ነገ12፥18 ይመ::
3፥54 *ውሃ ሞልቶ በዐናቴ ላይ ፈሰሰ፤* የመዝ42፥7 ማብ ይመ:: *ጠፍቻለሁ፤* መዝ31፥22፤ኢሳ53፥8 ይመ::
3፥55 *በጥልቁ ጕድጓድ፤* የመዝ30፥1 ማብ ይመ::
3፥56 *ርዳታም ፈልጌ፤* ኢዮ32፥20፤መዝ118፥5 ይመ::
3፥57 *በጠራሁህ ጊዜ ቀረብኸኝ፤* መዝ145፥18 ይመ:: *አትፍራ፤* ኤርምያስ ትንቢት እንዲናገር የተጠራበትን የሚያስታውስ ነው (ኤር1፥8 እና ማብ ይመ)::
3፥58 *ሕይወቴንም ተቤዠህ፤* መዝ103፥4 እንዲሁም የመዝ 25፥22 ማብ ይመ::
3፥63 *ቆመውም ሆነ ተቀምጠው፤* ማንኛውንም ተግባር እያከናወኑ ሳለ (ዘዳ6፥7፤11፥19፤መዝ139፥2፤ኢሳ37፥28 ይመ):: *በዘፈናቸው ይሣለቁብኛል፤* የቍ14 ማብ ይመ::
3፥64 ከመዝ28፥4 ጋር አቻ ነው፤ የመዝ5፥10 ማብ ይመ::
3፥65 *በልባቸው ላይ መጋረጃን፤* 2ቆሮ3፥15 ይመ:: *ርግማንህም በላያቸው ይሁን፤* ከመዝ3፥8 ጋር ያነጻጽሩ::
4፥1 *እንዴት ... !* የ1፥1 ማብ ይመ:: *ወርቅ ... ድንጋዮች፤* በትእምርትነት የእግዚአብሔርን ሕዝብ ያመለክታሉ (ቍ2 ይመ):: ምስያው ምን እንደሚመስል ለማስተዋል ማሕ5፥11-12: 14-15፤ ዘካ9፥16 ይመ:: *ደበሰ፤* በቁሙ መልኩን አጣ ማለት ነው ከሚል3፥6 ጋር ያነጻጽሩ:: *በየመንገዱ ዳር፤* 2፥19፤ ኢሳ 51፥20 ይመ::
4፥2 *እንደ ወርቅ ይቈጠሩ፤* ኢዮ28፥15-19 ይመ:: *የሸክላ ሠሪ እጅ ... እንደ ሸክላ ዕቃ፤* ኢሳ45፥9፤60፥21 እና ማብ ይመ::
4፥3 *ሕዝቤ፤* ቍ6:10፤ እንዲሁም የ2፥11 ማብ ይመ::
4፥5 *ምርጥ ምግብ ... ሐምራዊ፤* ዘፍ49፥20 ይመ:: ሐምራዊ የቤተ መንግሥት ሰው የሚለብሰው ልብስ የለም ነበር (ለምሳሌ መሳ8፥26፤ እንዲሁም የማሕ7፥5 ማብ ይመ):: *በየመንገዱ ላይ ተንከራተቱ፤* የ1፥13 ማብ ይመ::
4፥6 *በሕዝቤ፤* የ2፥11 ማብ ይመ:: *በድንገት ከተገለበጠችው፤* ለረጅም ጊዜ በወራሪዎች በመከበብ ከሚደርስ ሥቃይ ተርፋለች (እንደ ኢየሩሳሌም ማለት ነው):: ወረራ ከሚያስከትለው ሥቃይ ድናለች:: *ሰዶም፤* የኤር 20፥16 ማብ ይመ::
4፥7 *ነጭ ... የቀላ፤* በዕብራይስጥ አጽንዖት የተሰጣቸው ከነዚህ ሁለት ቃሎች፣ "የሚያንጸባርቅ...የቀላ" በማለት በማሕ5፥10 ተተርጕመዋል:: *ከቀይ ዕንቍ፤* ኢዮ28፥18 ይመ:: *ሰንፔር፤* ማሕ 5፥14 እና ማብ፤ ኢሳ 54፥11እና ማብ ይመ::

በመንገድም የሚያውቃቸው የለም፤
ቆዳቸው ከዐጥንታቸው ጋር ተጣብቆአል፤
እንደ ዕንጨትም ደርቀዋል።

9ጤት፤ በራብ ከሚሞቱት ይልቅ፣
በሰይፍ የተገደሉት ይሻላሉ፤
ምግብ በሜዳ ላይ ካለማግኘታቸው የተነሣ፣
በራብ ደርቀው ያልቃሉ።

10ዮድ፤ ሕዝቤ ባለቀበት ጊዜ፣
ምግብ እንዲሆኑአቸው፣
ርኅሩኆቹ ሴቶች በገዛ እጆቻቸው፣
ልጆቻቸውን ቀቀሉ።

11ካፍ፤ *እግዚአብሔር* ለመቅሠፍቱ መውጫ
በር ከፈተ፤
ጽኑ ቍጣውን አፈሰሰ፤
መሠረትዋን እንዲበላ፣
በጽዮን እሳት ለኰሰ።

12ላሜድ፤ ጠላቶችም ሆኑ ወራሪዎች፣
የኢየሩሳሌምን በሮች ጥሰው
ይገባሉ ብለው፣
የምድር ነገሥታት፣
ወይም ከዓለም ሕዝብ አንዳቸውም
አላመኑም።

13ሜም፤ ይህ ግን ከነቢያት ኀጢአት፣
ከካህናቷም መተላለፍ የተነሣ
ሆኖአል፤
በውስጧ፣
የጻድቃንን ደም አፍስሰዋልና።

14ኖን፤ እንደ ታወሩ ሰዎች፣
በየመንገዱ ላይ ይደናበራሉ፤
ማንም ሰው ደፍሮ ልብሳቸውን መንካት
እስከማይችል ድረስ፣
በደም እጅግ ረክሰዋል።

15ሳምኬት፤ ሰዎች "ሂዱ! እናንት ርኩሳን!"
ብለው ይጮኹባቸዋል፤
"ወግዱ! ወግዱ! አትንኩን!"
ይሏቸዋል፤
ሸሽተው በሚቅበዘበዙበትም ጊዜ፣
በአሕዛብ መካከል ያሉ ሰዎች፣
"ከእንግዲህ በዚህ መቀመጥ አይ
ገባቸውም!" ይላሉ።

16ፌ፤ *እግዚአብሔር* ራሱ በትኖአቸዋል፤
ከእንግዲህ ወዲያ አይጠብቃቸውም፤
ካህናቱ አልተከበሩም፤
ሽማግሌዎቹም ከበሬታ አላገኙም።

17ጻዴ፤ ከሁሉም በላይ በከንቱ ርዳታን
ስንጠባበቅ፣
ዐይኖቻችን ደከሙ፤
ከግንብ ማማችን ላይ ሆነን፣
ሊያድን ከማይችል ሕዝብ ርዳታ
ጠበቅን።

18ቆፍ፤ ሰዎች እግር እግራችንን
ተከታተሉን፤
ስለዚህ በመንገዳችን መሄድ
አልቻልንም፤
መጨረሻችን ቀርቦአል፤ ቀኖቻችንም
ተቈጥረዋል፤
ፍጻሜያችን መጥቶአልና።

19ሬስ፤ ከሰማይ ንስሮች ይልቅ፣
ጠላቶቻችን ፈጣኖች ናቸው፤
በተራሮች ላይ አሳደዱን፤
በምድረ በዳም ሸመቁብን።

20ሺን፤ በእግዚአብሔር የተቀባው፣
የሕይወታችን እስትንፋስ፣
በወጥመዳቸው ተያዘ፤
በጥላው ሥር፣
በአሕዛብ መካከል እንኖራለን ብለን
አስበን ነበር።

21ታው፤ አንቺ በዖፅ ምድር የምትኖሪ፣
የኤዶምያስ ሴት ልጅ ሆይ፤ ደስ
ይበልሽ፤ ሐሴትም አድርጊ!
ነገር ግን ለአንቺም ደግሞ ጽዋው
ይደርስሻል፤
ትሰክሪያለሽ፤ ዕርቃንሽንም
ትጋለጫለሽ።

22ታው፤ የጽዮን ልጅ ሆይ፤ ቅጣትሽ
ያበቃል፤
እርሱም የስደትሽን ዘመን አያራዝምም፤
ነገር ግን አንቺ የኤዶምያስ ልጅ ሆይ፤
ኀጢአትሽን ይቀጣል፤
ከፋትሽንም ይፋ ያወጣል።

5

እግዚአብሔር ሆይ፤ በእኛ ላይ
የደረሰውን አስብ፤
ውርደታችንን እይ፤ ተመልከትም።

4፥8 ኢዮ30፥28፤ መዝ 102፥3-5፤ ሰቆ3፥4
4፥9 2ነገ25፥3፤ኤር 15፥2፤16፥4፤ሰቆ5፥10
4፥10 ዘሌ26፥29፤ ዘዳ 28፥53-57፤ኤር 19፥9፤ ሰቆ2፥20፤ሕዝ 5፥10
4፥11 ዘዳ32፥22፤ 2ዜና 34፥21፤ኢዮ 20፥23፤ኤር7፥20፤17 ፥27፤ሕዝ22፥31፤ናሆ 1፥6፤ሶፎ2፥2፤3፥8
4፥12 1ነገ9፥9፤ኤር 21፥13
4፥13 2ነገ21፥16፤ ኤር5፥31፤6፥13፤ሕ ዝ22፥28፤ሚክ3፥11
4፥14 ኢሳ59፥10፤ ኤር19፥4
4፥15 ዘሌ13፥46፤ ኤር44፥14፤ሚክ2፥10
4፥16 ኢሳ9፥14-16፤ ሰቆ2፥6፤5፥12
4፥17 ዘፍ15፥18፤ኢሳ 20፥5፤ኤር37፥7፤ሰቆ 1፥7፤ሕዝ29፥16
4፥18 ሕዝ7፥2-12፤ አሞ8፥2
4፥19 ዘዳ28፥49፤ ዘሌ 26፥36፤ኢሳ5፥ 26-28፤ኤር52፥7
4፥20 1ሳሙ26፥9፤ 2ሳሙ19፥21፤መዝ91 ፥1፤ኤር39፥5፤ሕዝ 12፥12-13፤19፥4፡8
4፥21 ዘፍ10፥23፤ መዝ16፥5፤ኢሳ34፥6- 10፤63፥6፤ኤር25፥15 ፤ሕዝ35፥15፤ አሞ1፥ 11-12፤አብ1፥16፤ዕን 2፥16
4፥22 መዝ137፥7፤ ኢሳ40፥2፤ኤር33፥ 8፤ሕዝ25፥12-14፤ ሚል1፥4
5፥1 መዝ44፥13- 16፤89፥50

4፥8 *ቆዳቸው ከዐጥንታቸው ጋር ተጣብቆአል፤* ኢዮ19፥20 ይመ።

4፥10፤ የኤር19፥9 ግብ ይመ። *ሕዝቤ፤* የ2፥11 ግብ ይመ።

4፥11 *ጽኑ ቍጣውን፤* የ1፥12 ግብ ይመ። *እንዲበላ … እሳት ለኰሰ፤* የኤር17፥27 ግብ ይመ።

4፥12 *ሕዝብ፤* ወይም ገዥዎች (ነገሥታት ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው)፤ በዕብራይስጥ አጽንዖት የተሰጠው ይህ ቃል በአሞ1፥5፡8 ላይ፣ "ንጉሥ" ተብሎአል።

4፥13 *ከነቢያት ኀጢአት፣ ከካህናቷም … የተነሣ፤* ኤር 26፥7-11፡16፤ ይመ፤ እንዲሁም ኤር 6፥13-15፤ 23፥11-12፤ ሕዝ 22፥26፡28 ይመ።

4፥14 *እንደታወሩ ሰዎች … ይደናበራሉ፤* ዘዳ28፥28-29፤ኢሳ 29፥9 እና ግብ፤ 59፥10 እና ግብ፤ ሶፎ1፥17 ይመ። *በደም… ረክሰዋል፤* ኢሳ59፥3 ይመ።

4፥15 *ሰዎች … ከእንግዲህ፤* ይህ አስፈሪ ሁኔታ በዘዳ28፥65-66 ተገልጸአል። *ርኩሳን፤* የቆዳ በሽታ ያለበት የሚያሰማው ጩኸት ነው (ዘሌ13፥45) ይመ።

4፥16፤ ይህኛውም ማስደንገጫ በዘዳ28፥49-50 ተገልጸአል።

4፥17 *ዐይኖቻችን ደከሙ፤* ዘዳ28፥28፤ መዝ69፥3 ይመ። *ሊያድን ከማይችል ሕዝብ፤* ለምሳሌም ከግብፅ ማለት ነው (ሕዝ 29፥16 ይመ)።

4፥19 *ንስሮች፤* ኤር4፡13፤48፥40 እና ግብ ይመ። *በምድረ በዳም፤* የኢያሪኮ ሜዳ ማለት ነው (ኤር39፥5፤52፥8)።

4፥20 *በእግዚአብሔር የተቀባው፤* ንጉሥ ሴዴቅያስን ማለት ነው። *የሕይወታችን እስትንፋስ፤* በቀጥታ የአፍንጫችን ትንፋሽ ማለት ነው። *ተያዘ፤* ኤር39፥4-7፤52፥7-11 ይመ። *በጥላው፤* መከላከያ ማለት ነው። (የመሳ9፥15 ግብ ይመ)።

4፥21 *በዖፅ ምድር፤* ኤር25፥20፤ እንዲሁም የኢዮ1፥1 ግብ ይመ። *የኤዶምያስ፤* የኤር49፥8 ግብ ይመ። *ጽዋው፤* የኤር 25፥15 ግብ ይመ። *ዕርቃንሽንም ትጋለጫለሽ፤* 1፥8፤ እንዲሁም ኤር49፥10፤ ናሆ3፥5፤ ይመ።

4፥22 *የጽዮን ልጅ፤* የ1፥6 ግብ ይመ። *ከፋትሽንም ይፋ*

[2]ርስታችን ለመጻተኞች፣
ቤቶቻችን ለባዕዳን ዐልፈው ተሰጡ።
[3]ወላጅ አልባና አባት የሌላቸው ሆንን፤
እናቶቻችን እንደ መበለቶች ሆኑ።
[4]ለምንጠጣው ውሃ መክፈል ነበረብን፤
ዕንጨታችንንም የምናገኘው በግዢ
ነበር።
[5]የሚያሳድዱን ከተረከዞቻችን ሥር ናቸው፤
ተጨንቀናል ዕረፍትም አጥተናል።
[6]እንጀራ እንጠግብ ዘንድ፣
ለአሦርና ለግብፅ እጃችንን ሰጠን።
[7]አባቶቻችን ኀጢአት ሠርተው አለፉ፤
እኛም የእነርሱን ቅጣት ተሸከምን።
[8]ባሮች ሠልጥነውብናል፤
ከእጃቸው ነጻ የሚያወጣን ማንም
የለም።
[9]በምድረ በዳ ካለው ሰይፍ የተነሣ፣
በሕይወታችን ተወራርደን እንጀራ
አገኘን።
[10]ቈዳችን እንደ ምድጃ ጠቍሮአል፤
በራብም ተቃጥሎአል።
[11]ሴቶች በጽዮን፣
ደናግል በይሁዳ ከተሞች ተደፈሩ።
[12]መሳፍንት በእነርሱ እጅ ተሰቀሉ፤
ሽማግሌዎችም አልተከበሩም።
[13]ጕልማሶች ወፍጮ እንዲፈጩ ተገደዱ፤
ወንዶች ልጆች በዕንጨት ሸክም
ተንገዳገዱ።
[14]ሽማግሌዎች ከከተማዪቱ በር ሄደዋል፤
ጕልማሶች ዝማሬያቸውን አቁመዋል።
[15]ደስታ ከልባችን ጠፍቶአል፤
ጭፈራችን ወደ ልቅሶ ተለውጦአል።
[16]አክሊላችን ከራሳችን ላይ ወድቆአል፤
ወዮልን፤ ኀጢአት ሠርተናልና!
[17]ከዚህ የተነሣ ልባችን ደከመ፤
ከእነዚህ የተነሣም ዐይናችን ፈዘዘ፤
[18]ባዶዋን የቀረችው የጽዮን ተራራ፣
የቀበሮዎች መፈንጫ ሆናለችና።

[19]አቤቱ እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ
ለዘላለም ትገዛለህ፤
ዙፋንህ ከትውልድ እስከ ትውልድ
ይኖራል።
[20]ስለምን ፈጽመህ ትረሳናለህ?
ስለምንስ ለረዥም ጊዜ ትተወናለህ?
[21]እግዚአብሔር ሆይ፤ ወደ አንተ መልሰን፤
እኛም እንመለሳለን፤
ዘመናችንን እንደ ቀድሞው አድስ፤
[22]ፈጽመህ ካልጣልኸን፣
ከመጠን በላይ ካልተቈጣኸን።

5፥2 መዝ79፥1፤ 109፥11፤ኤር17፥4፤ ሰፎ1፥13
5፥3 ዘፀ22፥24፤ ኤር15፥8፤18፥21
5፥4 ኢሳ3፥1፤ኢሳ 55፥1፤ሕዝ4፥16-17
5፥5 ኢሱ1፥13፤ነህ 9፥37፤ኢሳ47፥6
5፥6 ኤር2፥36፤ሆሴ 5፥13፤7፥11፤9፥3
5፥7 ኤር14፥20፤ 16፥12፤31፥29
5፥8 ነህ5፥15፤ዘካ 11፥6
5፥10 ኢዮ30፥ 30፤ሰቆ4፥8-9
5፥11 ዘፍ34፥29፤ ዘካ14፥2
5፥12 ዘሌ19፥32፤ ሰቆ2፥6፤4፥16
5፥14 ኢሳ24፥8፤ ኤር7፥34
5፥15 ኤር25፥10፤ አሞ8፥10
5፥16 ኢዮ19፥9፤ መዝ89፥39፤ኢሳ3፥ 11፤ኤር13፥18፤14፥20
5፥17 ኢዮ16፥8፤ መዝ 6፥7፤ኢሳ1፥5፤ ኤር8፥18
5፥18 መዝ74፥2-3፤ ኢሳ27፥10፤ሚክ3፥12
5፥19 1ዜና16፥31፤ መዝ45፥6፤102፥12፡ 24-27
5፥20 መዝ13፥1፤ 44፥24፤71፥11
5፥21 መዝ80፥3፤ ኢሳ60፥20-22
5፥22 መዝ53፥5፤ 60፥1-2፤ ኢሳ64፥9፤ ኤር6፥30

ያወጣል፤ ከመዝ32፥1፤85፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

5፥2 *ርስታችን፤* የይሁዳ ምድር ማለት ነው (ኤር2፥7 እና ማብ እንዲሁም 3፥18 ይመ)።

5፥4 *ውሃ መክፈል ነበረብን፤ ዕንጨታችንንም፤* ከዘዳ 29፥11፤ ከኢሱ9፥21፡23፡27 ጋር ያነጻጽሩ። *ዕንጨታችንንም፤* የማገዶ ዕንጨት ነው።

5፥6 *ለአሦር፤* ይኸውም (1) በቍሙ አሦርን (ኤር2፥18 ይመ)፤ ወይም (2) ቀደም ብሎ በአሦር ተይዞ የነበረውን ግዛት ማለት ነው (የዕዝ 6፥22 ማብ ይመ)። *እጃችንን ሰጠን፤* 1ዜና 29፥24፤ 2ዜና30፥8፤ ኤር50፥15 እንዲሁም 2ነገ10፥15፤ ዕዝ10፥19፤ ሕዝ17፥18 ይመ።

5፥7፤ በኢየሩሳሌም ላይ ለደረሰው መከራ አባቶችም ሆኑ ልጆች ኀላፊነት አለባቸው (ቍ16፤ኤር16፥11-12፤31፥29-30፤ሕዝ 18፥2-4 ይመ፤ ከኢሳ65፥7 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥8 *ባሮች፤* በዚህ ጊዜ ኢየሩሳሌምን በመግዛት ላይ ያሉትን ባቢሎናውያንን ምፀታዊ በሆነ ስልት ማመልከቱ ነው፤ (ኢየሩሳሌም ከግዛቶቹ ሁሉ ንግሥት ነበረች 1፥1)፤ ምሳ30፥21-22 ይመ።

5፥9 *በምድረ በዳ ካለው ሰይፍ፤* ለዝርፊያ የተሰማሩ ታጣቂዎች ናቸው።

5፥12 *ተሰቀሉ፤* ከግድያው በተጨማሪ የተፈጸመ አስጸያፊ ድርጊት ነው (ዘዳ21፥22-23 ማብ ይመ)።

5፥13 *ወፍጮ እንዲፈጩ፤* የውርደት ሥራ ነው (የመሳ 9፥53 ማብ እንዲሁም ኢሳ47፥2 ይመ)።

5፥14 *ከከተማዪቱ በር፤* የከተማዋ አደባባይ ነው (ኢሱ 20፥4 ይመ)፤ በተጨማሪም ለውይይትና ለግብግ የሚሰበሰቡበት ቦታ ነው (ከ1፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥15፤ ኤር7፥34፤ 16፥9፤ 25፥10 ይመ። ከመዝ30፥11፤ ከኤር 31፥13 ጋር ያነጻጽሩ።

5፥16 *አክሊላችን፤* የኢየሩሳሌምን ከተማ ሞገስና ክብር በትእምርትነት ያሳያል (1፥1፤2፥15 ይመ፤ ከኢሳ28፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥17 *ልባችን ደከመ፤* የ1፥22 ማብ ይመ። *ዐይናችን ፈዘዘ፤* 2፥11፤ እንዲሁም የመዝ6፥7 ማብ ይመ።

5፥18 የቀበሮዎች፤ መሳ15፥4 ማብ ይመ።

5፥19፤ ከመዝ102፥12 ጋር ተመሳሳይ ነው (የዚሁ ማብ ይመ)።

5፥21 *መልሰን ... እንመለሳለን፤* ኤር31፥18 እንዲሁም የኤር31፥18-19 ማብ ይመ።

5፥22፤ ኤር14፥19 ይመ። ተመሳሳዩ የሆነ አሳዛኝ አጨራረስ የሌሎች ሰቈቃዎች ባሕርይ ብቻ ሳይሆን (ለምሳሌ መዝ88) ፣ የአንዳንድ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትም ባሕርይ ነው (ለምሳሌ ትንቢተ ኢሳይያስና ሚልክያስ)። ከዚህም የተነሣ ይኸው መጽሐፍ በይፋ በተነበበ ጊዜ ቍ22 ከተነበበ በኋላ ቍ21 ተደግሞ ይነበብ ነበር።

ትንቢተ ሕዝቅኤል

መግቢያ

ታሪካዊ ዳራ

ነቢዩ ሕዝቅኤል የኖረው ዓለም አቀፍ ክብርና ነውጥ በነበረበት ዘመን ነው:: የሶርያንና የፓለስታይንን ይዞታ አሸንፎ የያዘውና በዓ.ቅ.ክ 722-721 የሰሜኑን የእስራኤል መንግሥት የደመሰሰው የአሦር መንግሥት፣ እንደ ገና ባንሠራራው በባቢሎን መንግሥት ጥቃት ስለደረሰበት መፈራረስ ጀመረ:: በዓ.ቅ.ክ 612 ታላቋ የአሦር ከተማ የነበረችው ነነዌ በተባበረው የባቢሎናውያንና የሜዶናውያን ሰራዊት ሥር ወደቀች:: ከሦስት ዓመት በኋላ የግብፅ ንጉሥ የነበረው ዳግማዊ ፈርዖን ኒካው አሦራውያንን ለመርዳትና ለዘመናት በፓለስታይንና በሶሪያ ላይ የነበረውን የግብፅን ተፅዕኖ እንደ ገና ለመመለስ ሙከራ አደረገ:: ንጉሥ ሕዝቅያስ እንዳደረገው ሁሉ የባቢሎን ተባባሪ የሆነው የይሁዳ ንጉሥ ኢዮስያስ በመጊዶ የግብፅን ሰራዊት እንቅስቃሴ ለመግታት ሞከረ፤ ነገር ግን ሕይወቱን አጣ፤ በጦርነቱም ተሸነፈ (2ነገ23፥29-30፤ 2ዜና35፥20-24 ይመ)::

የኢዮስያስ ልጅ ኢዮአክስ ይሁዳን ሦስት ወር ብቻ ገዛ፤ ከዚህም በኋላ ኒካው ሌላውን የኢዮስያስን ልጅ ኢዮአቄምን የግብፅ መንግሥት ተወካይ እንዲሆን ዓ.ቅ.ክ 609 በኢየሩሳሌም አነገሠው:: በዓ.ቅ.ክ 605 ባቢሎናውያን የግብፅን ሰራዊት በከርሚሽ ድል አደረጉት (ኤር46፥2)፤ ከዚያም ወደ ደቡብ እስከ ፍልስጥኤም ሜዳ ድረስ ገፉ:: በዚሁ ዓመት ናቡከደነፆር በባቢሎን ዙፋን ላይ ከፍ ከፍ አለ፤ ኢዮአቄምም ለእርሱ ታማኝ እንደሚሆን ገለጸ:: ይሁን እንጂ ከጥቂት ዓመታት በኋላ የግብፅና የባቢሎን ሰራዊት በደቡብ ምዕራብ ፓለስታይን ለመሸናነፍ ጦርነት ባደርጉ ጊዜ፣ ኢዮአቄም በአዲሱ ጌታው ላይ ዐመፀ::

በዚህ ጊዜ ናቡከደነፆር በዓ.ቅ.ክ. 597 ኢየሩሳሌምን ወግቶ የሚይዝ ሰራዊት በመላክ ፈጣን አፀፋዊ ምላሽ ሰጠ:: የኢዮአቄም ልጅ ዮአኪን እንዲሁም ሕዝቅኤልን ጨምሮ ዐሥር ሺህ አይሁድ ወደ ባቢሎን ተጋዙ፤ እዚያም በኢዮአቄም "ሦስተኛ ዓመት" (ዳን1፥1 እና ማብ ይመ) ወደ ባቢሎን ከተጋዙት ጋር ተጨመሩ:: ናቡከደነፆርም የዮአኪንን አጎት ሴዴቅያስን በኢየሩሳሌም በዙፋኑ ላይ አስቀመጠው፤ ይሁን እንጂ ሴዴቅያስም ቢሆን በአምስት ወይም ስድስት ዓመት ጊዜ ውስጥ ዐመፀ:: በዓ.ቅ.ክ. 588 ባቢሎናውያን ኢየሩሳሌምን ከበቡ፤ በዓ.ቅ.ክ. 586 በሐምሌ ወር የኢየሩሳሌም ቅጥሮች ተሰበሩ፤ ከተማዪቱም ተዘረፈች:: በዓ.ቅ.ክ. 586 ነሐሴ ዐሥራ አራት ቀን ከተማይቱና ቤተ መቅደስዋ ተቃጠሉ::

በዓ.ቅ.ክ. 539 በፋርሱ ንጉሥ በቂሮስ እስከ ተደመሰሰችበት ጊዜ ድረስ፣ ባቢሎን በናቡከደነፆርና ከእርሱ በኋላ በተነሡት መሪዎችም አማካይነት ዓለም አቀፋን ሁኔታ በሙሉ ትቈጣጠር ነበር::

የእስራኤል ንጉሣዊ አገዛዝ አከተመ፤ የዳዊት ከተማና የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስም አበቃለት::

የትንቢቱ ጸሓፊ

ስለ ሕዝቅኤል የሚነገረው ሁሉ የተገኘው በስሙ ከሚጠራው መጽሐፍ ብቻ ነው:: በዓ.ቅ.ክ. 597 ናቡከደነፆር ወደ ባቢሎን ካፈለሳቸው አይሁድ መካከል አንዱ ነበር፤ እዚያም ለነቢይነት አገልግሎት በእግዚአብሔር ተጠራ (1፥1-3 ይመ):: ሕዝቅኤል ሚስት ነበረችው (24፥15-18)፤ በራሱ ቤት ይኖር ነበር፤ (3፥24፤ 8፥1 ይመ) አብረውት ከተሰደዱትም ጋር በመጠኑም ቢሆን የእንቅስቃሴ ነጻነት ነበረው::

ሕዝቅኤል ከካህናት ቤተ ሰብ ሲሆን፣ (በ1፥3 ላይ አማራጭ ትርጕሙን ይመ) ካህን ሆኖ ለማገልገልም የሚገባው ሰው ነበር:: የሕዝቡ ልዩ ምልክት ከሆነው፣ መሥዋዕቶች ከሚቀርቡበት፣ የካህናት አገልግሎትና የአምልኮ ሥርዓቶች ከሚካሄዱበት ከእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የተቋረጡትንና የራቁትን ምርኮኞች ካህንም ነቢይም ሆኖ ለማገልገል ተጠራ፤ መልእክቱም በአብዛኛው ከቤተ መቅደስና ከሥርዓቶቹ ጋር የተያያዘ ነበር (በተለይ ም8-11 እና ም40-48 ይመ)::

ሕዝቅኤል የራሱን አገር ብሔራዊ ባህል ብቻ ሳይሆን፣ ዓለም አቀፋዊ ጉዳዮችንና ታሪክን ሁሉ የሚገነዘብ ሰፋ ያለ ዕውቀት ያለው ሰው ነበረ:: ከመርከብ ሥራ አንስቶ እስከ ሥነ ጽሑፍ ድረስ በአጠቃላይ ጕዳዮች ላይ የነበረውም ዕውቀት እጅግ የሚያስደንቅ ነው፤ ልዩ ዕውቀት የተሰጠውና ታላላቅ ጕዳዮችን ተረድቶ በተለየ መንገድ የመግለጽ ችሎታ የነበረው ሰው ነው:: የአገላለጽ ዘዴው አብዛኛውን ጊዜ የተለየና ሰማያዊ ቢሆንም የተለመደው አጻጻፉ ግን ስሜትን የሚነካና ተጨባጭ ነው (ም16 እና 23 ይመ)::

ከማንኛውም ነቢይ ይልቅ ራሱን ከመለኮታዊው ቃል ጋር በማዛመድ ትንቢቱን ትእምርታዊ በሆነ መንገድ በድርጊት አሳይቶአል::

የተጻፈበት ሁኔታና ዓላማው

አብረውት ከነበሩት ምርኮኞች ጋር ሕዝቅኤል በባቢሎን ቢኖርም፣ ከተጠራበት መለኮታዊ ጥሪ የተነሣ ኢየሩሳሌም ከመፍረሷ በፊት ቀደም ብሎ የመመለሱን ፍላጎት ገታው:: በመጀመሪያዎቹ ሰባቱ የአገልግሎት ዓመታት 593-586 ዓ.ቅ.ክ አብረውት ለነበሩት አይሁድ በታማኝነት፣ አስፈሪውን፣ ልብ የሚሰነጥቀውንና ተስፋ አስቈራጩን መለኮታዊ የፍርድ ቃል ይኸውም የኢየሩሳሌምን መውደቅ እንደ

ገና ተናገረ (ም1-24 ይመ)። እነርሱ የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ሕዝብ መሆናቸው፣ ኢየሩሳሌምም ቤተ መቅደሱ ያለባት ከተማ መሆኗ፣ ከምርኮ ነጻ የሚሆኑበትን ጊዜ የሚያፋጥንና ኢየሩሳሌምም ከመደምሰስ እንደምትተርፍ የሚያረጋግጥ አይደለም (ኤር 29-30 ይመ)። ለነቢዩ አስረግጦ እንዲናገር የተሰጠው ተስፋ በምርኮ ጊዜ እርስ በርሳቸው እንዲሁም ከእግዚአብሔር ጋር በሰላም እንዲኖሩ ነው።

ኢየሩሳሌም እንደምትከበበና በእርግጥም እንደምትወድቅ (24፥1-14) ጌታ ከተናገረው በኋላ፣ ተወዳጅ ሚስቱም በቅርቡ እንደምትሞት ለሕዝቅኤል ተነግሮት ነበር። እስራኤል የዐይኗ አምሮት የሆነው ቤተ መቅደስ ከእርሷ እንደሚወሰድ ሁሉ፣ ሕዝቅኤልም የዐይኑ አምሮት የሆነችው ሚስቱ ከእርሱ ትወሰዳለች። ሕዝቡ ለኢየሩሳሌም በግልፅ እንዳያዝንና እንዳያለቅስ ምልክት ይሆን ዘንድ (24፥15-27)፣ ስለ ሚስቱ ሞት በግልጽ ማዘንና ማልቀስ አልነበረበትም። ከዚያም የእግዚአብሔርን ተከታታይ ፍርድ በሰባቱ አገሮች ማለትም በአሞን፣ በሞዓብ፣ በኤዶም፣ በፍልስጥኤም፣ በጢሮስ፣ በሲዶንና በግብፅ ላይ በቀጥታ እንዲናገር ታዝዞ ነበር (ም 25-32)። የእግዚአብሔር የቍጣ ቀን በእስራኤል ላይ ብቻ ሳይሆን በሌሎቹም ላይ በቅርቡ ይመጣል።

ስለ ኢየሩሳሌም መውደቅ አንድ ጊዜ ከተናገረ በኋላ፣ የሕዝቅኤል መልእክት እግዚአብሔር ለሕዝቡ ባለው የማጽናናትና የተስፋ ቃል ላይ ያተኰረ ነበር። ይህም የተስፋ ቃል እስራኤላውያን በዓለም ውስጥ የተዋጀና ፍጹም የእግዚአብሔር መንግሥት በመሆን፣ ተሐድሶን የሚለማመዱበትና ወደ ከበረ ሕይወት የሚመለሱበትን ጊዜ የሚያመለክት (ም33-48) ነው።

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜ

በብሉይ ኪዳን ከተጠቀሱት የትንቢት መጻሕፍት ይልቅ የሕዝቅኤል መጽሐፍ ብዙ የቀን መግለጫዎች የያዘ በመሆኑ፣ በውስጡ ያሉት ትንቢቶች ትክክለኛ ጊዜ ለይቶ ማመልከት ይቻላል። በተጨማሪም በዘመናዊ ዕውቀት፣ በባቢሎናውያን የኰኔፎርም ሰሌዳዎች ላይ ያለውን የዘመን አቈጣጠር በማንበብ የታሪካዊ ቅርሶች ጠቢባን ያገኙትን መረጃ እንዲሁም በጥንታዊ ሥነ ፅሑፎች ላይ የሚገኙትን የፀሓይና የጨረቃ ግርዶሽ የሆነበት ጊዜ በማጥናት ከዋክብት ተመራማሪዎች የደረሱበትን አቈጣጠር መሠረት በማድረግ ከአሁኑ የዘመን አቈጣጠር ጋር አንድ ዓይነትና እኩል የሆነ ትክክለኛ የዘመን አቈጣጠር ማመልከት ተችሏል።

ከዐሥራ ሦስቱ የቀን ማውጫዎች ወስጥ ዐሥራ ሁለቱ ሕዝቅኤል መለኮታዊውን መልእክት መቼ እንደተቀበለ ያሳያል። ሌላኛው ቀን የኢየሩሳሌምን መውደቅ የተናገረው መልእክተኛ የደረሰበትን ጊዜ የሚያመለክት ነው (33፥21)። ሐምሌ 593 ዓ.ቅ.ክ. ጥሪውን የተቀበለበት ጊዜ ሲሆን ሚያዝያ 571 ዓ.ቅ.ክ. ደግሞ የመጨረሻውን የትንቢት ቃል የተቀበለበት ጊዜ ነው፤ ስለዚህ ሕዝቅኤል ለሃያ ሁለት ዓመት አገልግሎአል ማለት ነው (29፥17 ይመ)። በ1፥1 ላይ የተጠቀሰው፣ "ሠላሳኛው ዓመት" ሕዝቅኤል ለአገልግሎት ሲጠራ የነበረውን ዕድሜ የሚያመለክት ከሆነ፣ በነቢይነት ያገለገለበት ጊዜ በደምቡ መሠረት የክህነት አገግሎት ከሚጀመርበት በሁለት ዓመት ያህል ይበልጣል ማለት ነው (ዘኍ 4፥3 ይመ)። የአገልግሎቱ ጊዜ የኢየሩሳሌም የጨለማ ዘመን ውስጥ ሲሆን፣ በ586 ዓ.ቅ.ክ ኢየሩሳሌም ከፈረሰ ችበት ሰባት ዓመት ቀደም ብሎ በመጀመር፣ ከዚያ በኋላ ለዐሥራ አምስት ዓመት ያህል ዘልቆአል።

በሕዝቅኤል መጽሐፍ የተጠቀሱ ቀናት

	ጥቅሶች	ዓመት	ወር	ቀን	የዘመኑ አቈጣጠር በግምት	ድርጊት
1	1፥1	30	4	5	ዓ.ቅ.ክ. ሐምሌ 31/593	የክብረ በዓል ራእይ
	1፥2	5	-	5		
	3፥16	በሰባተኛው ቀን መጨረሻ				
2	8፥1	6	6	5	ዓ.ቅ.ክ. መስከረም 17/592	ወደ ኢየሩሳሌም ጉዞ
3	20፥1-2	7	5	10	ዓ.ቅ.ክ. ነሐሴ 14/591	የእስራኤል ታሪክ አሉታዊ ገጽታ
4	24፥1	9	10	10	ዓ.ቅ.ክ. ጥር 15/588	ከበባው የጀመረበት ጊዜ(2ነገ25፥1)
5	26፥1	11	-	1	ዓ.ቅ.ክ. ሚያዝያ 23/587	
					እስከ ሚያዝያ 13/ 586	በጢሮስ ላይ የተነገረ የትንቢት ቃል
6	29፥1	10	10	12	ዓ.ቅ.ክ. ጥር 7/587	በግብፅ ላይ የተነገረ የትቢት ቃል
7	29፥17	27	1	1	ዓ.ቅ.ክ. ሚያዝያ 26/571	ጢሮስን የተካችው ግብፅ
8	30፥20	11	1	7	ዓ.ቅ.ክ. ሚያዝያ 29/587	በፈርዖን ላይ የተነገረ የትንቢት ቃል
9	31፥1	11	3	1	ዓ.ቅ.ክ. ሰኔ 21/587	በፈርዖን ላይ የተነገረ የትንቢት ቃል
10	32፥1	12	12	1	ዓ.ቅ.ክ. መጋቢት 3/585	ስለ ፈርዖን የተነገረ የልቅሶ እንጉርጉሮ
11	32፥17	12	-	15	ዓ.ቅ.ክ. ሚያዝያ 13/586	
					እስከ ሚያዝያ 1/585	የግብፅ ሞት
12	33፥21	12	10	5	ዓ.ቅ.ክ. ጥር 8/585	የመጀመሪያዎቹ ስደተኞች የደረሱበት ጊዜ
13	40፥1	25 ,	1	10	ዓ.ቅ.ክ. ሚያዝያ 28/573	ስለወደፊቱ የተጠቀሰው ራእይ
	40፥1	"ከከተማዪቱ መውደቅ ዐሥራ አራት አመት በኋላ"				

መሪ ሐሳብ

ብሉይ ኪዳን በአጠቃላይ በተለይም የነቢያት መጻሕፍት እግዚአብሔር ከፍጥረት ሁሉ በላይ፣ ከሕዝብና ከመንግሥታት እንዲሁም ከታሪክ ሂደት ሁሉ በላይ መሆኑን ያስተምራሉ:: እግዚአብሔር ታሪክ እንዲፈጠር የሚያደርግና ሂደቱንም የሚቈጣጠር መሆኑ ግልፅና ቀጥተኛ በሆነ መንገድ የተገለጸበት ክፍል ከመጽሐፍ ቅዱስ እንደ ሕዝቅኤል መጽሐፍ ያለ የለም:: የእግዚአብሔር መለኮታዊ መገኘት ስዕላዊ በሆነ መንገድ ከተገለጸበት ከመጀመሪያው ምዕራፍ አንሥቶ የሕዝቅኤልን ራእይ እስከሚገልጸው የመጨረሻው ሐረግ ድረስ መጽሐፉ የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነት ይገልጻል::

ይህ ሉዓላዊ አምላክ ሰዎች እንዲያውቁትና እንዲያከብሩት አድርጎአል:: በዚህ መጽሐፍ ውስጥ፣ "እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ" የሚለው ሐረግ በብዛት ተደጋግሞ መጻፉ፣ እግዚአብሔር ሰዎች እንዲያውቁት አጥብቆ የሚፈልገው ጉዳይ እንደ ሆነ ይመሰክራል:: እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም መውደቅና በቤተ መቅደሱ መፍረስ ራሱን እንደሚገልጽ ከም1-24 የተጠቀሰው ትምህርት ያመለክታል:: እንዲሁም ከም25-32 ያለው ክፍል መንግሥታትና ሕዝቦቻቸው እግዚአብሔርን በፍርዱ እንደሚያውቁት ይገልጻል:: በተጨማሪም ከምዕራፍ 33-48 በተሰጠው የተስፋ ቃል እግዚአብሔር የእስራኤልን መንግሥት በመመለሱና መንፈሳዊ ተሐድሶን በማምጣቱ እንደሚታወቅ ተገልጾአል::

የእግዚአብሔር ሉዓላዊነት በአንድ ስፍራ የተወሰነ ባለመሆኑም ተገልጾአል:: ኢየሩሳሌም ባለው ቤተ መቅደስ አልተወሰነም:: በእስራኤል ያለውን ቤተ መቅደስ በመተው፣ ሕዝቡ ባሉበት በሚሠሩትም ኀጢአት ሊቀጣቸው ይችላል፤ ደግሞም ወደ ባቢሎን ተማርከው በሄዱትም ሕዝብ መካከል ተገኝቶ በምሕረቱ እንደሚጐበኛቸውም ተጠቅሶአል::

እግዚአብሔር ለመፍረድም ሆነ ምሕረት ለማድረግ ነጻ ነው፤ እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ የወሰነው ከባድ ፍርድ በመጨረሻ የጸጋውን ታላቅነት ያሳያል:: የሕይወቷ መታደስና የእርሱም ከእርሷ ጋር መሆን የፍጥረተ ዓለም ጌታ የሆነው የእግዚአብሔር ስጦታ እንደ ሆነ በግልፅ ይታወቅ ዘንድ፣ እግዚአብሔር የእስራኤል ፖለቲካዊ ማንነትና መንፈሳዊ ሕይወት ደብዛው እንዲጠፋ ያደርጋል::

ከዚህም በላይ፣ ሕዝቅኤል አፈ እግዚአብሔር እንደመሆኑ፣ "የሰው ልጅ" በማለት የጠቀሰው ማዕረግ የሚያመለክተው ቃል፣ (የ2፥1 ማብ ይመ)፣ ሊያገለግል የተላከውን ልዑል እግዚአብሔር ሁኔታ ይመሰክራል::

ሥነ ጽሑፋዊ ይዘት

ሶፎንያስና ሦስቱ ዋና ነቢያት ማለት ኢሳይያስ፣ ኤርምያስና ሕዝቅኤል ሁሉም ተመሳሳይ የሆነ መሠረታዊ የመልእክት አቀራረብ ሂደት አላቸው፤ (1) በእስራኤል ላይ የተነገረ የትንቢት ቃል (2) በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የተነገረ የትንቢት ቃል (3) ስለ እስራኤል የተነገረ የማጽናኛ ቃል:: ይህ ሂደት ከሌሎቹ መጻሕፍት ይልቅ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ላይ ግልፅ ሆኖ ተቀምጦአል::

ከሥነ ጽሑፋዊ አወቃቀሩ ግልጽነት ባሻገር፣ የሕዝቅኤል መጽሐፍ የእኵዮሽ አቀራረብ ይታይበታል:: በመርከሱ መጥፋት ስለሚገባው ቤተ መቅደስ የታየው ራእይ (ም 8-11) የነጻውንና እንደ ገና የታነጸውን ቤተ መቅደስ በሚመለከት ከታየው ራእይ ጋር (ም 40-48) እኵያ ነው:: በአስደንጋጭ ቍጣው (ም 1) የተገለጸው እግዚአብሔር፣ አጽናኝ አምላክ መሆኑም ተገልጾአል ("እግዚአብሔር በዚያ ነው" 48፥35 የሚለውን ይመ):: መለኮታዊው ፍርድ ጠባቂ ለመሆን ሕዝቅኤል የተጠራበት ጥሪ (ም 3) በአዲሱ ዘመን ጕበኛ ለመሆን ከተጠራበት ጥሪ ጋር (ም 33) ሚዛናዊ ሆኖአል:: በም6 የእስራኤል ተራሮች ትንቢታዊ ግሣጼን ሲቀበሉ፣ በም 36ግን የሚያጽናና ቃል ተሰጥቶአቸዋል::

የነቢያት መጽሐፍ በአብዛኛው ቅኔአዊ ሲሆኑ፣ ነቢያት መልእክታቸውን ያስተላለፉት በግጥምና በዜማ ነው:: አብዛኛው የሕዝቅኤል ትንቢት አቀራረብ ስድ ንባብ የሆነው፣ ምናልባትም ከካህናት ወገን ስለሆነ ይሆናል:: ሐሳብን ደጋግሞ የማቅረብ ሥልቱ፣ ትኵረት እንዲሰጠው የተፈለገውን ነገር ለማስጨበጥ የሚያስችል ነው:: በመልእክቶቹ ላይ የተጠቀሱት የሕግና የሥርዐት ይዘት ያላቸው ሐሳቦች፣ የሕዝቅኤልን የክህነት ዕውቀት የሚያንጸባርቍ ናቸው (3፥19 ከዘፀ 21፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

የሕዝቅኤል መጽሐፍ አራት ራእዮችን (ም 1-3፤ 8-11፤ 37፥1-14፤ 40-48) እንዲሁም ዐሥራ ሁለት ትእምርታዊ ድርጊቶችን (3፥22-26፤ 4፥1-3፤ 4፥4-8፤ 4፥9-11፤ 4፥12-14፤ 5፥1-3፤ 12፥1-16፤ 12፥17-20፤ 21፥6-7፤ 21፥18-24፤ 24፥15-24፤ 37፥15-28) የያዘ ሲሆን፣ አምስት መልእክቶች ደግሞ በምሳሌ ቀርበዋል (ም 15፤ 16፤ 17፤ 19፤ 23)::

ትምህርተ መለኮታዊ ገጽታ

ሌሎች ነቢያት እስራኤል ጣዖት ማምለኳን፣ በአደባባይም ሆነ በጓዳ በምታደርጋቸው ጉዳዮች ሥነ ምግባራዊ ጕድለቷን፣ በእግዚአብሔር ከመታመን ይልቅ በሌሎች መንግሥታት በመደገፍ ያደረገችውን ትብብርና ዐመፅ ተናግረዋል:: እግዚአብሔር ባመፀኛ ሕዝቡ ላይ የወሰነውን ሊፈጽም ያለውን ፍርድ ቢያሳውቅም፣ ስለሚመጣው የመታደስ ዘመንን በማስመልከት ስለ እስራኤል ከየአገሩ መመለስ፣ አዲስ ኪዳን፣ የታደሰችው ኢየሩሳሌም፣ የታደሰው የዳዊት ስርወ መንግሥት፣ የክርስቶስ ጌትነትና መሲሕነት በዓለም ሁሉ መታወቅና ስለሚኖረው ፍጹም ሰላም ይናገራል::

በትንቢተ ሕዝቅኤል ውስጥ ያለው የመልእክት ዝርዝር ማውጫና ሐተታ ተመሳሳይ ነው፤ ይሁን እንጂ ሕዝቅኤል በመልእክቱ በአፅንኦት የሚገልፀው እስራኤል የተቀደሰው ቤተ መቅደስ፣ የቅድስቲቱ

ከተማና የቅድስቲቱ ምድር ቅዱስ ሕዝብ እንደ ሆነ ነው:: እስራኤል አምልኮዋን በማበላሸት ራስዋን አረከሰች፤ እንዲሁም ቤተ መቅደሱን፣ ከተማውንና ምድሪቱን አርክሳለች:: ከዚህ ርኵሰት የተነሣም እግዚአብሔር ራሱን ከእስራኤል ያርቃል፤ ጥፋትንም በማምጣት በሕዝቡ ላይ ይፈርዳል::

ነገር ግን እግዚአብሔር ኪዳኑን ለማክበር ያለው ታማኝነትና ለማዳን ያለው ፍላጐት እጅግ ታላቅ ከመሆኑ የተነሣ እንደገና አንድ ጊዜ ለመጨረሻ ሕዝቡን ያነቃቃል፤ በርኅራኄ ይመራቸዋል፤ ከርኵሰታቸው ሁሉ ያነጻቸዋል፤ በተስፋዪቱ ምድር የእርሱ መንግሥት ፍጹም ምሳሌ ሆነው እንዲቆሙ፣ በዳዊት እጅ እንደገና ይመሠርታቸዋል:: የዳዊትም መንግሥት በዙሪያው የተነሡትን ጠላቶች በማሸነፍ፣ የእግዚአብሔርን ክብር በአሕዛብ መካከል ገለጠ፤ በቅድስቲቱም ከተማ እግዚአብሔር መኖሩን አሳወቀ::

ነቢዩ ሕዝቅኤል ኀይል በተሞላ አነጋገር የእግዚአብሔርን ታላቅነትና ክብር የተሞላውን አገዛዙን እንዲሁም በቅንዓት የሚጠብቀውን ቅድስና ገለጠ:: የመጽሐፉ ሥነ መለኮታዊ ዋና ሐሳብ፣ እግዚአብሔር በዓለም ታሪክ ውስጥ የገለጠውን ሰውን የማዳኑን ዐላማ የሚያመለክት ነው:: ይህም የቃል ኪዳን ሕዝቡ በመርከሱ እግዚአብሔር ከእነርሱ ፈቀቅ ካለበት ጊዜ ጀምሮ ሕዝቡን ለማዳን ያቀደበት ጊዜ እስከሚደርስበት ያለውን ማለት ነው:: የሕዝቅኤል መልእክት በከፍተኛ ደረጃ በነገረ ፍጻሜ በሚከናወነው ላይ የሚያተኵር ሲሆን፣ በአዲስ ኪዳን የተገለጸውን ወደፊት እግዚአብሔር በታሪክ ውስጥ የሚሠራውን ያሳያል::

አስተዋፅዖ

1 በእስራኤል ላይ የተነገረ የፍርድ ቃል (ንግር) (ም 1-24)
- ሀ. የሕዝቅኤል የመክፈቻ ራእይ (ም 1-3)
  1. የመለኮታዊ ክብር መገለጥ (ም 1)
  2. መታጠቅና መልእክተኛ መሆን (2፥1-3፥15)
  3. ጕበኛው (3፥16-21)
  4. ለተጨማሪ ማሳሰቢያዎች (3፥22-27)
- ለ. የኢየሩሳሌምን መከበብ የሚያመለክቱ ትእምርታዊ ድርጊቶች (ም 4-5)
  1. የኢየሩሳሌም ከተማ በሸክላ ሠሌዳ ላይ (4፥1-3)
  2. በነቢዩ አለመንቀሳቀስ የኢየሩሳሌም ከበባ መገለፁ (4፥4-8)
  3. በምርኮውና በከበባው ጊዜ የሚበላው ምግብ (4፥9-17)
  4. አስደናቂው መላጪያና ሥራው (ም 5)
- ሐ. መለኮታዊውን ፍርድ የሚገልጡ ንግሮች (ም 6-7)
  1. የእስራኤል ተራሮች መውደም (ም 6)
  2. የፍጻሜው መምጣት (ም 7)
- መ. ስለረከሰው ቤተ መቅደስ የታየው ራእይ (ም 8-11)
  1. አራት አስጸያፊ ነገሮች (ም 8)
  2. የከተማዪቱ መደምሰስ (ም 9)
  3. የእግዚአብሔር ክብር ኢየሩሳሌምን ትቶ መሄዱ (ም 10)
  4. የራእዩ ማጠቃለያ (ም 11)
- ሠ. የኢየሩሳሌምን መማረክ የሚያመለክቱ ትእምርታዊ ድርጊቶች (ም 12)
  1. የስደተኛ ጓዝ (12፥1-16)
  2. የችኰላ መብል (12፥17-20)
  3. የፍርድ ቀን መቅረቡ (12፥21-28)
- ረ. መለኮታዊ ፍርድ የሚገልጡ ንግሮች (ም 13-24)
  1. ሐሰተኛ ነቢያትና የአስማት ሥራቸው (ም 13)
  2. በጣዖት አምልኮ ላይ የሚገለጥ ፍርድ (14፥1-11)
  3. ኖኅ፣ ዳንኤልና ኢዮብ (14፥12-23)
  4. ኢየሩሳሌም እንደ ተቃጠለ የወይን ቅርንጫፍ (ም 15)
  5. ኢየሩሳሌም ከወላጅ ጠፍታ እንደተገኘች ሕፃን (16፥1-43)
  6. ኢየሩሳሌም ከሌሎች ከተሞች ጋር ስትነጻጸር (16፥44-63)
  7. የኢየሩሳሌም ነገሥታት በምሳሌ ሲገለጹ (17፥1-21)
  8. አዲሱ ዛፍ (17፥22-24)
  9. ከሦስት ትውልድ የተገኘ ትምህርት (ም 18)
  10. ሁለት ገጽታ ያለው ሙሾ (ም 19)
  11. እስራኤል በልበ ድንዳኔ ደጋግማ ኀጢአት መሥራቷ (ም 20)
  12. የእግዚአብሔር ሰይፍ (ም 21)
  13. ኢየሩሳሌም የደም ከተማ (ም 22)
  14. ኦሖላና ኦሖሊባ (ም 23)

15. የፍጻሜው እሳት፣ የኢየሩሳሌም መጨረሻ (24፥1-14)
16. የሕዝቅኤል ሚስት መሞትና የቤተ መቅደሱ መደምሰስ (24፥15-27)

2 በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የተነገረ የፍርድ ንግር (ም 25-32)
ሀ. በአሞን ላይ (25፥1-7)
ለ. በሞዓብ ላይ (25፥8-11)
ሐ. በኤዶም ላይ (25፥12-14)
መ. በፍልስጥኤም ላይ (25፥15-17)
ሠ. በጢሮስ ላይ (26፥1-28፥19)
1. የከተማይቱ መጨረሻ (ም 26)
2. ለጢሮስ የተደረገ ሙሾ (ም 27)
3. በጢሮስ ንጉሥ ላይ የተነገረ (28፥1-19)
ረ. በሲዶና ላይ የተነገረ (28፥20-24)
ሰ. ለእስራኤል የተነገረ የተስፋ ማስታወሻ (28፥25-26)
ሸ. በግብፅ ላይ የተነገረ (ም 29-32)
1. የተጣለ አውሬ ስለ መሆኑ (29፥1-16)
2. ለናቡከደነፆር የተከፈለ ደመወዝ ስለመሆኑ (29፥17-21)
3. በመምጣት ላይ ያለው ቀን (30፥1-19)
4. የፈርዖን ክንድ መሰበር (30፥20-26)
5. ፈርዖን የወደቀ ዝግባ ስለመሆኑ (ም 31)
6. ለፈርዖን የተደረገ ሙሾ (32፥1-16)
7. ካልተገረዙት ጋር ወደ ጉድጓድ ስለመጣሉ (32፥17-32)

3 ስለ እስራኤል መጽናናት የቀረበ ንግር (ም 33-48)
ሀ. ጉብኛው (33፥1-20)
ለ. የኢየሩሳሌም መውደቅ መነገሩና መገለጡ (33፥21-33)
ሐ. እግዚአብሔር እንደ መልካም እረኛ መገለጡ (ም 34)
መ. በኤዶም ላይ የቀረበ ንግር (ም 35)
ሠ. የእስራኤልን ተራሮች የሚያጽናና ቃል (36፥1-15)
ረ. የትንቢተ ሕዝቅኤል ነገረ መለኮት ማጠቃለያ (36፥16-38)
ሰ. ስለ ሕዝቡና ስለ አገሪቱ እንደ ገና መታደስ የታየ ራእይ (ም 37)
1. ብሔራዊ ትንሣኤ (37፥1-14)
2. የእስራኤልና የይሁዳ ተመልሶ መዋሃድ (37፥15-28)
ሸ. የመጨረሻው ጦርነት (ም 38-39)
ቀ. በተሐድሶ ስለሚደረገው አምልኮ የታየ ራእይ (ምዕ 40-48)
1. በቤተ መቅደሱ ዙሪያ ያለው ቅጥር (40፥1-47)
2. የቤተ መቅደሱ የውጪ አደባባይ (40፥48-41፥26)
3. የቤተ መቅደሱ የውስጥ አደባባይ (ም 42)
4. የእግዚአብሔር ክብር መመለስ (ም 43)
5. የክህነት አገልግሎት (ም 44)
6. የመሬት ድልድል (ም 45)
7. የአለቃው ተግባር (ም 46)
8. ሕይወት የሚሰጠው ውሃ (47፥1-12)
9. የመሬት ድልድል (47፥13-48፥35)

ሕያዋኑ ፍጡራንና የእግዚአብሔር ክብር

1 በሠላሳኛው ዓመት፣[ሀ] በአራተኛው ወር፣ በአምስተኛው ቀን፣ በኮቦር ወንዝ አጠገብ በምርኮኞች መካከል ሳለሁ፣ ሰማያት ተከፈቱ፤ እኔም የእግዚአብሔርን ራእይ አየሁ::

[2]ንጉሡ ዮአኪን በተማረከ በአምስተኛው ዓመት፣ በአምስተኛው ቀን፣ [3]በባቢሎናውያን[ለ] ምድር በኮቦር ወንዝ አጠገብ፣ *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ ቡዝ ልጅ፣[ሐ] ወደ ካህኑ ወደ ሕዝቅኤል መጣ፤ በዚያ *የእግዚአብሔር* እጅ በእርሱ ላይ ነበረች::

[4]እኔም አየሁ፤ ስመለከትም፣ እነሆ ዐውሎ ነፋስ ከሰሜን በኩል መጣ፤ ይኸውም ቢታላቅ ብርሃን የተከበበ፣ መብረቅን የሚረጭ ታላቅ ደመና ነበረ፤ የእሳቱም መኻል የጋለ ብረት ይመስል ነበር:: [5]በእሳቱም ውስጥ የአራት ሕያዋን ፍጡራን አምሳያ ነበረ፤ መልካቸውም የሰው ቅርጽ ይመስል ነበር:: [6]እያንዳንዳቸውም አራት አራት ፊትና አራት አራት ክንፍ ነበራቸው:: [7]እግራቸው ቀጥ ያለ ነበር፤ ኮቴያቸውም እንደ ጥጃ ኮቴ ያለ ሲሆን፣ እንደ ተወለወለ ናስም ያብለጨልጭ ነበር:: [8]በአራቱ ጐኖቻቸው ባሉት ክንፎቻቸው ሥር የሰው እጅ ነበራቸው:: አራቱም ፊቶችና ክንፎች ነበሯቸው፤ [9]ክንፎቻቸውም እርስ በርስ ይነካኩ ነበር:: እያንዳንዱም ቀጥ ብሎ ይሄድ ነበር፤ ወደ ኋላቸውም ዞር ብለው አይመለከቱም ነበር::

[10]ፊታቸውም እንዲህ ነበር፤ አራቱም እያንዳንዳቸው የሰው ፊት ነበራቸው፤ በቀኝ በኩል የአንበሳ ፊት፣ በግራ በኩልም የበሬ ፊት ነበራቸው፤ እያንዳንዳቸውም ደግሞ የንስር ፊት ነበራቸው:: [11]እንግዲህ ፊታቸው ይህን ይመስል ነበር፤ ክንፋቸውም ወደ ላይ ተዘርግቶ ነበር፤ እያንዳንዳቸው ሁለት ሁለት ክንፍ ነበራቸው፤ የእያንዳንዱም ክንፍ የሌላውን ክንፍ ይነካ ነበር፤ ሁለቱ ክንፎቻቸው ሰውነታቸውን ይሸፍኑ ነበር:: [12]እያንዳንዱ ቀጥ ብሎ ወደ ፊት ይሄድ ነበር፤ ወደ ኋላም ሳይዞር መንፈስ ወደሚሄድበት ሁሉ ይሄድ ነበር:: [13]የሕያዋን ፍጡራኑ መልክም እንደሚነድ የከሰል ፍምና የተቀጣጠለ ችቦ ይመስል ነበር፤ በፍጡራኑ መካከል እሳት ወዲያ ወዲህ ይንቀሳቀስ ነበር፤ ብርሃኑም ደማቅ ነበር፤ ከእሳቱም ውስጥ መብረቅ ይወጣ ነበር:: [14]ፍጡራኑም እንደ መብረቅ ብልጭታ ፍጥነት ወዲያ ወዲህ ይወረወሩ ነበር::

[15]ሕያዋን ፍጡራኑን ስመለከታቸው፣ አራት ፊቶች ባሉት በእያንዳንዱ ፍጡር አጠገብ አንዳንድ መንኰራኵር በምድር ላይ አየሁ:: [16]የመንኰራኵሮቹ መልክና አሠራር እንዲህ ነበር፤ እንደ ቢረሌ ያንጸባርቁ ነበር፤ የአራቱም ቅርጽ ተመሳሳይ ሆኖ፤ እያንዳንዱ መንኰራኵር በመንኰራኵር ውስጥ ተሰክቶ የተሠራ ይመስል ነበር:: [17]በሚሄዱበት ጊዜም፣ ፍጡራኑ ወደሚዞሩበት ወደ አራቱ አቅጣጫ ሁሉ መንቀሳቀስ ይችሉ ነበር፤ ፍጡራኑ በሚሄዱበትም ጊዜ መንኰራኵሮቹ ወዲያና ወዲህ[መ] አይሉም ነበር:: [18]የመንኰ

[ሀ]1 ወይም *ዓመቴ*
[ለ]3 ወይም *በከለዳውያን*
[ሐ]3 ወይም *ወደ ካህኑ ቡዝ ልጅ ወደ ሕዝቅኤል*
[መ]17 ወይም *ወደ ሌላ*

1፥1 ዘፀ24፥10፤ዘዳ 21፥10፤መዝ137፥1፤ ሕዝ11፥24-25፤ ማቴ3፥16
1፥2 2ነገ24፥15
1፥3 2ነገ3፥15፤ኢሳ 8፥11፤ሕዝ3፥14፡22፤ 8፥1፤24፥24፤33፥22፤ 37፥1፤40፥1
1፥4 ኢዮ38፥1፤ኤር 1፥14፤ሕዝ8፥2
1፥5 ቍ26፤ኢሳ6፥ 2፤ዳን7፥13፤ራእ4፥6
1፥6 ሕዝ10፥14
1፥7 ሕዝ40፥3፤ ዳን10፥6፤ራእ1፥15
1፥8 ሕዝ10፥8
1፥9 ሕዝ10፥22
1፥10 ሕዝ10፥14፤ ራእ 4፥7
1፥11 ኢሳ6፥2
1፥12ሕዝ10፥16-19
1፥13 2ሳሙ22፥9፤ ራእ4፥5
1፥14 መዝ29፥7
1፥15 ሕዝ3፥13፤ 10፥2፤ዳን7፥9
1፥16 ዘፀ28፥20
1፥17 ቍ9
1፥18 ራእ4፥6

1፥1 *በሠላሳኛው ዓመት፤* ምናልባት ይህ አኀዝ የሕዝቅኤልን ዕድሜ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (አማራጭ ትርጕሙን ይመ):: በዘኍ4፥3 መሠረት፣ አንድ ሰው በሌዋውያን ሥርዐተ ክህነት፣ አገልግሎት የሚጀምረው ዕድሜው ሠላሳ ዓመት ሲሞላ ነው:: ሕዝቅኤል በምርኮ ላይ በነበረበት ጊዜ በክህነት አገልግሎት መቀጠል ባይችልም፣ ለነቢይነት አገልግሎት ግን ተጠራ:: *ኮቦር ወንዝ፤* ከባቢሎን በስተ ደቡብ፣ ከኒፑር ከተማ አጠገብ ያለ የኤፍራጥስ ወንዝ የመስኖ ቦይ ነው፤ ምናልባትም ቦታው የምርኮኞች የጸሎት ስፍራ ሳይሆን አይቀርም (መዝ 137፥1 ይመ፤ ከሐሥ16፥13 ጋር ያነጻጽሩ):: *የእግዚአብሔርን ራእይ፤* ይህ ሐረግ ለየት ያለ አገባብ ያለው ሲሆን፣ ነቢዩ ካያቸው ሁለት ዋና ራእዮች ቀደምትነት አለው (8፥3፤ 40፥2 ይመ)::

1፥2 *ንጉሡ ዮአኪን፤* በዓ.ቅ.ክ. 597 የመጀመሪያዎቹን ምርኮኞች ይዞ ወደ ባቢሎን ገባ፤ ሕዝቅኤልም ከእነዚህ ምርኮኞች አንዱ ሲሆን፣ ለነቢይነት አገልግሎት የተጠራውም በ593 ዓ.ቅ.ክ. ነው:: *በተማረከ በአምስተኛው ዓመት፤* ከቍ2-3 ያለው ሐሳብ በሦስተኛ መደብ መቅረቡ በቍ1 ላይ የተጠቀሰውን ዘመን ግልጽ ያደርገዋል::

1፥3 *ሕዝቅኤል፤* 24፥24 ይመ፤ የስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር ብርቱ ነው" (ከ3፥14 ጋር ያነጻጽሩ)፣ "እግዚአብሔር ያበረታል" (ከ30፥25፤ 34፥16 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም "እግዚአብሔር ጠንካራ ያደርጋል" (ከ3፥8 ጋር ያነጻጽሩ) ማለት ነው:: በ1ዜና24፥16 ላይ የተጠቀሰው፣ "ኢዚኤል" የሚለው ስምና "ሕዝቅኤል" የሚለው ስም በዕብራይስጥ ትርጕሙ አንድ ነው:: ሆኖም ግን እነዚህ ሰዎች አንድ አይደሉም:: *ካህኑ፤* ከካህናት ቤተ ሰብ መሆኑን የሚያመለክት ነው (አማራጭ ትርጕሙን ይመ):: *የእግዚአብሔር እጅ፤* ይህ ሐረግ በመጽሐፉ ውስጥ ስድስት ጊዜ በተከታታይ ተጠቅሶአል (3፥14፡22፤ 8፥1፤ 33፥22፤ 37፥1፤ 40፥1):: ይህም የተገለጠለት ራእይ በመለኮታዊ ኀይል መሆኑን ያመለክታል::

1፥4 *ስመለከትም፤* ይህ የራእዩን የመጀመሪያ ክፍል ያመለክታል፤ የተመለከታቸውም ነፋስና ሕያዋን ፍጡራን ናቸው (ቍ4-14):: በቍ15 ላይ፣ "ስመለከታቸው" የሚለው ቃል፣ የራእዩ ሁለተኛ ክፍል መግቢያ ነው፣ እዚህ ላይ የሚያመለክተው ደግሞ መንኰራኵሮቹንና የእግዚአብሔርን ክብር ነው:: *ዐውሎ ነፋስ፤* መዝ18፥10-12 ይመ::

1፥5 *አራቱ ሕያዋን ፍጡራን፤* "አራት" የሚለው ቃል የሚያመለክተው ሙሉነትን፣ ፍጹምነትን ነው (በዘፍ13፥14 ላይ ከተጠቀሰው፣ "አራት አቅጣጫዎች" ከሚለውና በኢሳ11፥12 ላይ ከተጠቀሰው "አራቱ የምድር ማዕዘናት" ጋር ያነጻጽሩ) ይህ ቃል በዚህ ምዕራፍ ላይ በተደጋጋሚ የተጠቀሰ ሲሆን፣ በዚህ መጽሐፍ ደግሞ ከአርባ ጊዜ በላይ ተጠቅሶ ይገኛል:: በም10 ላይ "ኪሩቤል" የተባሉት፣ እነዚህ ሕያዋን ፍጡራን በዙፋኑ ዙሪያ የሚገኙ ሲሆኑ፣ በዚህ ስፍራ ላይ (ቍ10) የእግዚአብሔርን ፍጥረታት ይወክላሉ፤ "ሰው"፣ በእግዚአብሔር ፍጥረታት ላይ ገዥ (ዘፍ 1፥26-28፤ መዝ8 ይመ)፤ "አንበሳ"፣ ከዱር አራዊት ሁሉ ኀያል፣ "በሬ"፣ ከቤት እንስሳት ሁሉ እጅግ ብርቱ ሲሆን፣ "ንስር" ደግሞ ከአዕዋፍ ሁሉ ኀይለኛ ነው:: እነዚህ አራቱ ፍጡራን በራእ 4፥7 ላይም ተጠቅሰዋል፤ በመካከለኛው ዘመን በነበሩት ሥዕሎችና ቅርጾች፣ አራቱን ወንጌላት እንደሚወክሉ ተገልጾአል::

1፥7 *እንደ ጥጃ፤* ምናልባት ቀልጣፋነትን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ከመዝ29፥6፤ ሚል4፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

1፥12 *መንፈስ፤* ቍ20 ይመ::

1፥16 *ቢረሌ፤* መልኩ ምን እንደሚመስል መግለጽ አይቻልም፤ በዘፀ28፥20 (አማራጭ ትርጕሙን ይመ) ላይ የተገለጸውን በካህኑ ደረት ላይ የሚደረገውን የከበረ ድንጋይ ይመ:: *የእያንዳንዱ መንኰራኵር በመንኰራኵር ውስጥ ተሰክቶ፤* ምናልባት ሁለት መንኰራኵሮች በአራቱም አቅጣጫ ሊንቀሳቀሱ በሚችሉበት ሁኔታ በአራት ማእዘናት የተገጣጠሙ ይመስላል (ቍ17 ይመ):: ምስሉ፣ የእግዚአብሔርን በሁሉም ቦታ መገኘት ያመለክታል::

ራኰሮቹ ክብ ጠርዝ ረጅምና አስፈሪ ነበር፤ የአራቱም መንኰራኵሮች ክብ ጠርዝ ዙሪያውን በዐይኖች የተሞላ ነበር፡፡

[19]ሕያዋኑ ፍጡራን ሲንቀሳቀሱ፣ በአጠገባቸው ያሉ መንኰራኵሮችም ይንቀሳቀሱ ነበር፤ ሕያዋኑ ፍጡራን ከምድር ከፍ ከፍ ሲሉ፣ መንኰራኵሮቹም አብረዋቸው ከፍ ከፍ ይሉ ነበር፡፡ [20]መንፈስ ወደሚሄድበት ሁሉ ይሄዳሉ፤ የሕያዋኑ ፍጡራን መንፈስ በውስጣቸው ስላለ መንኰራኵሮቹ አብረዋቸው ይነሣሉ፤ [21]ፍጡራኑ ሲንቀሳቀሱ ይንቀሳቀሳሉ፤ ፍጡራኑ ቀጥ ብለው ሲቆሙ እነርሱም ይቆማሉ፤ ፍጡራኑ ከምድር ከፍ ከፍ ሲሉ፣ የሕያዋኑ ፍጡራን መንፈስ በውስጣቸው ስላለ መንኰራኵሮቹ አብረዋቸው ይነሣሉ፡፡

[22]ከሕያዋኑ ፍጡራን ራስ በላይ የሚያስፈራና፤ እንደ በረዶ የሚያንጸባርቅ ጠፈር የሚመስል ነገር ነበር፡፡ [23]ከጠፈሩም በታች የአንዱ ክንፍ ወደ ሌላው ተዘርግቶ ነበር፤ እያንዳንዱም ሰውነቱን የሚሸፍንበት ሁለት ክንፍ ነበረው፡፡ [24]ፍጡራኑ በሚንቀሳቀሱበት ጊዜ የክንፎቻቸውን ድምፅ ሰማሁ፤ ድምፁም እንደሚጐርፍ ውሃ ጩኸት፣ ሁሉን እንደሚችል" አምላክ ድምፅና እንደ ሰራዊት ውካታ ነበር፡፡ መንቀሳቀሳቸውን ሲያቆሙም ክንፎቻቸውን ዝቅ ያደርጉ ነበር፡፡

[25]መንቀሳቀሳቸውን አቁመው ክንፎቻቸውን ዝቅ እንዳደረጉ፣ ከራሳቸው በላይ ካለው ጠፈር ድምፅ ተሰማ፡፡ [26]ከራሳቸው በላይ ካለው ጠፈር ከፍ ብሎ የሰንፔር‘ ዙፋን የሚመስል ነገር ነበር፤ በዙፋኑም ላይ የሰው መልክ የሚመስል ነበር፡፡ [27]ወገቡ ከሚመስለው ጀምሮ ወደ ላይ በእሳት መካከል እንዳለ የጋለ ብረት፣ ከወገቡም በታች እሳት ይመስል እንደነበር አየሁ፤ ደማቅ ብርሃንም በዙሪያው ነበር፡፡ [28]በዝናብ ቀን በደመና ውስጥ እንደሚታየው ቀስተ ደመና በዙሪያው ያለው ጸዳል እንዲሁ ነበር፡፡

ይህም *የእግዚአብሔር* ክብር መልክ አምሳያ ነበረ፡፡ ባየሁትም ጊዜ በግንባሬ ተደፋሁ፤ የአንድ ተናጋሪን ድምፅ ሰማሁ፡፡

የሕዝቅኤል መጠራት

2 እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ተነሥተህ በእግርህ ቁም፤ እኔም እናገርሃለሁ" አለኝ፡፡ [2]እርሱም ሲናገር፣ መንፈስ ወደ ውስጤ ገብቶ በእግሬ አቆመኝ፤ ሲናገረኝም ሰማሁት፡፡

[3]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ በእኔ ላይ ወደ ዐመፀው ወደ ዐመፀኛው የእስራኤል ሕዝብ እልክሃለሁ፤ እነርሱና አባቶቻቸው እስከ ዛሬ ድረስ ዐምፀውብኛል፡፡ [4]ሕዝቡም እልኸኛና ዐንገተ ደንዳና ነው፤ እኔ ወደ እነርሱ እልክሃለሁ፤ አንተም 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል' በላቸው፡፡ [5]እነርሱ ዐመፀኛ ቤት ስለ ሆኑ፤ ቢሰሙም ባይሰሙም በመካከላቸው ነቢይ እንደነበር ያውቃሉ፡፡ [6]አንተ የሰው ልጅ ሆይ፤ እነርሱን ወይም ቃላቸውን አትፍራ፤ ኵርንችትና እሾኽ በዙሪያህ ቢኖሩም፣ በጊንጦች መካከል ብትቀመጥም አትፍራ፡፡ እነርሱ ዐመፀኛ ቤት ቢሆኑም፣ አንተ በሚሉህ ነገር አትፍራ፤ እነርሱም አያስደንግጡህ፡፡ [7]እነርሱ ዐመፀኛ ቤት ስለሆኑ፣ ቢሰሙም ባይሰሙም አንተ ቃሌን ንገራቸው፡፡ [8]አንተ ግን የሰው ልጅ ሆይ፤ እኔ የምልህን ስማ፤ እንደዚያ ዐመፀኛ ቤት ዐታምፅ፤ አፍህን ክፈት፤ የምሰጥህንም ብላ፡፡"

[9]ከዚህም በኋላ፣ እነሆ አንድ እጅ ወደ እኔ ተዘርግቶ አየሁ፤ ጥቅልል መጽሐፍም ነበረበት፤ [10]እርሱም በፊቴ ዘረጋው፤ መጽሐፉም ከፊትና ከኋላው የሰቈቃ፣ የልቅሶና የዋይታ ቃላት ተጽፎበት ነበር፡፡

3 እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ በፊትህ ያለውን ብላ፤ ይህን ጥቅልል መጽሐፍ

"24 በዕብራይስጡ *ሻዳይ ይላል*
‘26 ወይም *ላፒስ ላዙሊ*

1፥20 ቍ12
1፥21 ሕዝ10፥9-12
1፥22 ሕዝ10፥1
1፥24 2ነገ7፥6፤ መዝ46፥3፤ሕዝ3፥13፤ 10፥5፤43፥2፤ ዳን 10፥6፤ራዕ1፥15፤ 14፥2፤19፥6
1፥26 ቍ5፤ ዘፀ24፥10፤ 1ነገ22፥19፤ኢሳ6፥1፤ ኤር3፥17፤ሕዝ2፥1፤ ራእ1፥3
1፥27 ሕዝ8፥2
1፥28 ዘፍ9፥13፤ 17፥3፤ዘፀ16፥7፤ 24፥ 16፤ዘኍ14፥5፤ ሉቃ2፥9፤ራእ4፥2፤ 10፥1
2፥1 ኢዮ25፥6፤ መዝ8፥4፤ሕዝ1፥26፤ ዳን7፥13፤8፥15፤ 10፥11፤ሐሥ9፥6፤ 14፥10፤26፥16
2፥2 ሕዝ3፥24፤ ዳን8፥18
2፥3 ኤር3፥25፤ ሕዝ 5፥6፤ 20፥8-24፤24፥3
2፥4 ዘፀ32፥9፤ ኢሳ9፥9፤ሕዝ3፥7፤ አሞ7፥15
2፥5 ኤር5፥3፤ ሕዝ3፥11፡27፤ 33፥33፤ ዮሐ15፥22
2፥6 ዘኍ33፥55፤ ዘዳ31፥6፤2ነገ1፥15፤ ኢሳ1፥2፤9፥18፤ 30፥9፤ሕዝ24፥3፤ 44፥6፤ሚክ7፥4
2፥7 ኤር1፥7፤ 7፥27፤42፥21፤ ሕዝ 3፥10-11
2፥8 ዘኍ20፥10 -13፤መዝ81፥10፤ ኢሳ 8፥11፤50፥5፤ ኤር15፥16፤ራእ10፥9
2፥9 መዝ40፥7፤ ሕዝ 8፥3

1፥18 *በዐይኖች የተሞላ፤* እግዚአብሔር ሁሉን ማየት እንደሚችል የሚያመለክት ትእምርት ነው፡፡

1፥22 *ጠፈር፤* ይህ ቃል በዘፍ1፥6-8 ላይ ይገኛል፤ በዚህ ጠፈር በላይና በታች ያለው ውሃ ተለይቶአል፡፡ እዚህ ላይ ግን ፍጡራኑን ከእግዚአብሔር ክብር ለይተዋል፡፡

1፥26 *የሰው መልክ፤* ሕዝቅኤል በራእዩ የገለጸው እግዚአብሔርን ነው፤ ይሁን እንጂ አባባሉ፣ እግዚአብሔርን በቀጥታ እንዳልተመለከተ የሚገልጽ ነው (ዘፍ16፥13፤ ዘፀ3፥6፤ መሳ 13፥22 ይመ)፡፡

1፥28 *አምሳያ፤* የቍ26 ማብ ይመ፡፡ *የእግዚአብሔር ክብር፤* የእግዚአብሔር ክብር ትእምርታዊ በሆነ መልክ ሲገለጽ፣ ብሩህ ብርሃን ይመስላል (ዘፀ40፥34፤ ኢሳ6፥3 ይመ)፡፡ የእግዚአብሔርን ክብር በተመለከተ ያለው ግንዛቤ ከኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ጋር ካለው ግንኙነት አንጻር ነው (1ነገ8፥11፤ መዝ 26፥8፤ 63፥2፤ 96፥6፤ 102፥16 ይመ)፡፡ በዚህ ጊዜ፣ እግዚአብሔር ቤተ መቅደሱን ትቶ በባቢሎን ሳለው ሕዝቡ መገለጡ፣ በሕዝቅኤል መልእክት ውስጥ የመጀመሪያ አጋማሽ ላይ የቀረበ ዋና ሐሳብ ነው (10፥4፤ 11፥23 ይመ)፡፡ ስለ ኢየሩሳሌም መታደስ ነቢዩ በተመለከተው ራእይ የእግዚአብሔር ክብር ወደ ኢየሩሳሌም ሲመለስ አይቶአል (43፥2)፡፡

2፥1 *የሰው ልጅ፤* ይህ አባባል በሕዝቅኤል መጽሐፍ 93 ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ከሁሉ በላይ የሆነ አምላክ ለነቢዩ መልእክቱን በሚያስተላልፍበት ጊዜ ነቢዩ ሰብአዊ ፍጡሩ መሆኑን በአጽንኦት ለማሳየት የተጠቀመበት ነው (የመዝ 8፥4 ማብ ይመ)፡፡ ከዚህ ሌላ፣ ይህ ሐረግ እንደ ማዕረግ ስም ሆኖ በብሉይ ኪዳን የተጠቀሰው በዳን7፥13 እና 8፥17 ላይ ነው፡፡ ኢየሱስ ስለ ራሱ በዚህ ስም በተደጋጋሚ መናገሩ፣ በዳን7፥13 ላይ በመጨረሻ እንደሚመጣ ተስፋ የተነገረለት መሢሕ እርሱ መሆኑን ለመግለጽ ነው (የማር 8፥31 ማብ ይመ)፡፡

2፥2 *መንፈስ ወደ ውስጤ ገብቶ በእግሬ አቆመኝ፤* ለሠረገሉቹ መንኰራኵሮችና (1፥12፡19፤ 10፥16-17) ፍጡራኑ ኀይል የሰጣቸው (1፥20) የእግዚአብሔር መንፈስ አሁን ደግሞ ለሕዝቅኤል የነቢይነት አገልግሎት ኀይል ሰጠው፡፡

2፥3 *ወደ ዐመፀኛው ... ሕዝብ፤* ይህ የሕዝቅኤል ስብከት መሪ ሐሳብ ሲሆን፣ በአጠቃላይ ይህ ሕዝብ በታሪኩ ሲታይ በእግዚአብሔር ላይ ዐመፀኛ እንደ ነበር ያመለክታል፡፡

2፥6 *ኵርንችትና እሾኽ ...ጊንጦች፤* እነዚህ የነቢዩን ሕይወት ችግር ላይ የሚጥሉ ሁኔታዎችን በግልጽ የሚያሳዩ ምስሎች ናቸው፡፡

2፥10 *ከፊትና ከኋላው፤* አብዛኛውን ጊዜ ጥንታዊ ጥቅል ጽሑፎች ከፊት ብቻ ይጻፍባቸው ነበር፡፡ በዚህ አኳኋን እዚህ ላይ መጻፉ፣ ጥቅልሉ መለኮታዊ ፍርድን የያዘ መሆኑን የሚያመለክት ነው (ዘካ5፥3 እና ራእ5፥1 ይመ)፡፡ *የሰቈቃ፣ የልቅሶና የዋይታ፤* ሕዝቅኤል በኋለኛው የአገልግሎት ጊዜው ተስፋ እንዳላቸው እንዲሰብክ ቢታዘዝም (የ33፥1 ማብ ይመ)፣ በመጀመሪያው

ብላና ሂደህ ለእስራኤል ቤት ተናገር" አለኝ:: [2]ስለዚህ አፌን ከፈትሁ፤ እርሱም መጽሐፉን አጐረሠኝ::

[3]እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ እኔ የምሰጥህን ይህን ጥቅል መጽሐፍ ብላ፤ ሆድህንም ሙላ" አለኝ:: እኔም በላሁት፤ በአፌም ውስጥ እንደ ማር ጣፈጠኝ::

[4]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ተነሥተህ ወደ እስራኤል ቤት ሂድ፤ ቃሌንም ንገራቸው:: [5]ወደእስራኤል ቤት እንጂ፣ ንግግሩ ወደማይገባና ቋንቋው ወደማይታወቅ ሕዝብ አልተላክህም፤ [6]ንግግራቸው ወደማይገባና ቋንቋቸው ወደማይታወቅ፣ ቃላቸውንም መረዳት ወደማይቻልህ ብዙ ሕዝብ አልላክሁህም:: ወደ እነርሱ ልኬህ ቢሆን ኖሮ፣ በእርግጥ ይሰሙህ ነበር:: [7]ነገር ግን የእስራኤል ቤት ሁሉ ልበ ደንዳኖችና እልኸኞች ስለሆኑ ሊሰሙኝ አልፈለጉም፤ ስለዚህ የእስራኤል ቤት አንተንም አይሰሙህም:: [8]እነሆ እኔ በእነርሱ ፊት የማትበገር ጠንካራ አደርግሃለሁ:: [9]ግንባርህን ከባልጩት ይልቅ እንደሚጠነክር ድንጋይ አደርገዋለሁ:: ዐመፀኛ ቤት ቢሆኑም እንኳ አትፍራቸው፤ በፊታቸውም አትሸበር::"

[10]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ የምነግርህን ቃል ሁሉ በጥንቃቄ አድምጥ፤ በልብህም ያዝ:: [11]ተነሥተህም በምርኮ ወዳሉት ወገኖችህ ሂደህ ተናገራቸው፤ ቢሰሙህም ባይሰሙህም፣ '*ጌታ እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል' በላቸው::"

[12]*መንፈስም* ወደ ላይ ከፍ አድርጎ አነሣኝ፤ ከኋላዬም '*የእግዚአብሔር* ክብር በማደሪያ ስፍራው ይባረክ!' የሚል ታላቅ ህምህምታ ሰማሁ፤ [13]ይህም የሕያዋኑ ፍጡራን ክንፎች እርስ በርስ ሲጋጩና በአጠገባቸው ያሉት መንኰራኵሮች የሚያሰሙት ታላቅ ህምህምታ ነበር:: [14]*መንፈስ* ወደ ላይ ከፍ አድርጎ ወሰደኝ፤ እኔም በምሬትና በመንፈሴ ቍጣ ሄድሁ፤ *የእግዚአብሔርም* ጽኑ እጅ በላዬ ነበረች:: [15]ከዚያም በኮቦር ወንዝ አጠገብ በቴልአቢብ ወደሚኖሩት ምርኮኞች መጣሁ፣ በድንጋጤ ፈዝዤም ከእነርሱ ጋር ሰባት ቀን በመካከላቸው ተቀመጥሁ::

ለእስራኤል የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

[16]ከሰባቱም ቀን በኋላ *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ እኔ እንዲህ ሲል መጣ፤ [17]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ለእስራኤል ቤት ጠባቂ አድርጌሃለሁ፤ ስለዚህ ቃሌን ስማ፤ የምነግርህንም ማስጠንቀቂያ አስተላልፍላቸው:: [18]እኔ ኀጢአተኛውን ሰው፣ 'በእርግጥ ትሞታለህ' ባልሁት ጊዜ አንተ ባታስጠነቅቀው፣ ነፍሱንም ያድን ዘንድ ከክፉ ሥራው እንዲመለስ ባትነግረው፣ ያ ኀጢአተኛ በኀጢአቱ[a] ይሞታል፤ አንተንም ስለ ደሙ በኀላፊነት እጠይቅሃለሁ:: [19]ነገር ግን ኀጢአተኛውን ሰው አስጠንቅቀኸው፣ ከኀጢአቱና ከክፉ መንገዱ ባይመለስ፣ እርሱ በኀጢአቱ ይሞታል፤ አንተ ግን ነፍስህን ታድናለህ::

[20]"ጻድቅ ሰው ደግሞ ከጽድቁ ተመልሶ ኀጢአት ቢሠራ፣ እኔም መሰናክል በፊቱ ባስቀምጥ እርሱ ይሞታል፤ አንተ ሳላስጠነቀቅኸውምና በኀጢአቱ ይሞታል፤ ያደረገውም ጽድቅ አይታሰብለትም፤ አንተንም ስለ ደሙ በኀላፊነት እጠይቅሃለሁ:: [21]ነገር ግን ጻድቁን ሰው ኀጢአት እንዳይሠራ ብታስጠነቅቀውና እርሱም ኀጢአትን ባይሠራ፣ ተጠንቅቆአልና በእርግጥ በሕይወት ይኖራል፤ አንተም ነፍስህን ታድናለህ::"

[a]18 *ወይም ስለ ኀጢአቱ፤ እንዲሁም* ቍ19 እና 20 ይመ

3፥3 መዝ19፥10፤ ኤር15፥16፤ ራእ10፥9-10
3፥4 ሕዝ11፥4:25
3፥5 ኢሳ28፥11፤ ዮና1፥2
3፥6 ዮና3፥5-10፤ ማቴ11፥21-23፤ ሐሥ 13፥46-48
3፥7 ኢሳ48፥4፤ ኤር3፥3፤7፥27፤ሕዝ 2፥4፤ዮሐ15፥20-23
3፥8 ኤር1፥18፤ 15፥20
3፥9 ኢሳ48፥4፤ 50፥7፤ኤር5፥3፤ሕዝ 2፥6፤44፥6፤ሚክ3፥8
3፥10 ኢዮ22፥22
3፥11 ቍ27፤ ኢሳ6፥9፤ሕዝ2፥4-5: 7፤11፥24-25
3፥12 ቍ14፤ሕዝ 8፥3፤43፥5
3፥13 ሕዝ1፥15:24፤ 10፥5:16-17
3፥14 ቍ12:22፤ 1ነገ18፥12፤ኢሳ8፥11፤ ሕዝ 37፥1
3፥15 ዘፍ50፥10፤ መዝ137፥1
3፥16 ኤር42፥7
3፥17 ኢሳ52፥8፤ 58፥1፤ኤር1፥17፤ ሕዝ11፥4፤ዕን2፥1
3፥18 ቍ20፤ዘፍ 2፥17፤ዮሐ8፥21:24
3፥19 ዘፍ6፥5፤ 2ነገ17፥13፤ መዝ7፥12፤ ኤር42፥16፤ ሕዝ14፥14:20፤ ሐሥ18፥6፤20፥26፤ 1ጢሞ4፥14-16
3፥20 ቍ18፤ ዘሌ26፥37፤ መዝ125፥5፤ኢሳ8፥14፤ ኤር34፥16፤ሕዝ7፥19፤ 18፥24፤ 33፥12:18
3፥21 ሐሥ20፥31

አገልግሎቱ ግን (ኢየሩሳሌም እስከፈረሰችበት ጊዜ ድረስ)፣ እግዚአብሔር በሕዝቡ እጅግ ማዘኑን፣ በኢየሩሳሌምና በመላው ይሁዳ ላይ ቍርጠኛ ፍርድ መወሰኑን ማወጁ ነበር::

3፥3 *በአፌም ውስጥ እንደ ማር ጣፈጠኝ፤* በነቢዩ ኤርምያስ ስሜት ውስጥ ተከሥቶ የነበረውን ነገር (ኤር15፥16)፣ ሕዝቅኤልም እንዲሁ ተለማምዶታል:: በውስጡ የያዘው መልእክት መራራ ቢሆንም (ራእ10፥9-10 ይመ)፣ የእግዚአብሔር ቃል ግን ለቀመሰው ጣፋጭ ነው (መዝ19፥10፤ 119፥103 ይመ)::

3፥6 *ወደ እነርሱ ልኬህ ቢሆን፤* ኢየሱስም ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ቃል፣ ለእስራኤል ተናግሮአል (ማቴ11፥21 ይመ)::

3፥9 *ግንባርህን ከባልጩት ይልቅ እንደሚጠነክር ድንጋይ አደርገዋለሁ፤* ስለ ፍርድ ለሚሰብክ ነቢይ፣ ብርታትና ጥንካሬ እጅግ አስፈላጊ መሣሪያዎች ናቸው:: እንዲሁም ነቢዩ ኤርምያስ የብርታትና የጥንካሬ መሣሪያዎችን ታጥቆ ነበር (ኤር 1፥18)::

3፥10 *በጥንቃቄ አድምጥ፣ በልብህም ያዝ፤* ነቢዩ፣ ከማያዳምጠው ሕዝብ ጋር ግልፅ በሆነ መንገድ ላይ እንደሚታይ ተደርጎ ተነጻጽሮአል::

3፥11 *በምርኮ ወዳሉት ወገኖችህ ሂደህ፤* የሕዝቅኤል አገልግሎት፣ እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምንና ቤተ መቅደሷን እንደ ተወ ማመን ላልፈለገ በምርኮ ላለ ማኅበረሰብ ነበር:: ኢየሩሳሌም ከፈረሰች በኋላም ሕዝቡ ፈጽሞ ተስፋ ቈርጦ ነበር::

3፥14 *በምሬትና በመንፈሴ ቍጣ፤* ነቢዩ የእግዚአብሔርን የጽድቅ ቍጣ በመረዳት እርሱም በስሜቱ ከመለኮታዊው ስሜት ጋር በመተባበር ተቈጣ:: *የእግዚአብሔርም ጽኑ እጅ በላዬ ነበረች፤* የ1፥3 ማብ ይመ::

3፥15 *ቴልአቢብ፤* ምርኮኞች የሰፈሩበት የቦታ ስም የተገለጸው እዚህ ላይ ብቻ ነው:: የስሙም ትርጒም በባቢሎናውያን ቋንቋ፣ "የፍርስራሽ ወይም የጥፋት ክምር" ማለት ነው፤ ይህም፣ ስፍራው በፈራረሰ ሁኔታ ላይ ያለ መሆኑን ያመለክታል:: በአሁኑ ዘመን ካለችው ከእስራኤል ከተማ ስም ጋር ሲነጻጸር ግን፣ ትርጒሙ፣ "የእህል ኩረብታ" ማለት ነው:: *በድንጋጤ ... ሰባት ቀን፤* ሰዎች ከእግዚአብሔር ጋር ሲገናኙ እንደሚሆኑ፣ ሕዝቅኤልም ተመሳሳይ የሆነ መንፈሳዊ ሁኔታ እንደገጠመው ያመለክታል (ዕዝ9፥4፤ ኢዮ2፥13፤ 40፥4-5፤ ሐሥ9፥9 ይመ):: ሕዝቅኤል ከካህናት ቤተ ሰብ የተገኘ መሆኑን ግምት ውስጥ በማስገባት (የ1፥3 ማብ ይመ) የሰባቱ ቀን ጊዜ፣ አንድ ሰው ሥርዐተ ክህነት ለመቀበል የሚያስፈልገውን ጊዜ በትክክል ማሟላቱን ያመለክታል (ዘሌ8፥1-33)::

3፥17 *ጠባቂ አድርጌሃለሁ፤* ጥንት በእስራኤል፣ የከተማዪቱ ጠባቂዎች በከተማዪቱ ቅጥር ከፍ ያለ ቦታ ላይ ቆመው ይጠብቁ ነበር፤ ይህም በጦርነት ጊዜ የጦርነቱን ሁኔታ ለከተማዪቱ ነዋሪዎች ለመናገር (1ሳሙ14፥16)፣ ወይም በመምጣት ላይ ያሉ መልእክተኞችን ሁኔታ ለመናገር ያመች ነበር (2ሳሙ18፥24-27፤ 2ነገ9፥17-20):: ነቢያትም እንዲሁ፣ የእግዚአብሔርን ቃል ተቀብለው ለሕዝቡ የሚያስተላልፉ መንፈሳውያን ጠባቂዎች ናቸው (ኤር6፥17፤ ሆሴ9፥8፤ ዕን2፥1 ይመ):: በዚህ ስፍራ የሕዝቅኤል ጠባቂነት፣ የኢየሩሳሌምን አወዳደቅ ለመግለጽ ሳይሆን፣ የደረሰባቸው ነገር ሁሉ በእያንዳንዱ እስራኤላዊ ኀጢአት ምክንያት መሆኑን ለማሳሰብ ነው:: ይኸው ተልእኮ በ33፥7-9 በድጋሚ ተገልጾአል፤ በም18 ላይም በግልጽ ተጠቅሶአል::

[22]*የእግዚአብሔር* እጅ በላዬ ነበረ፤ እርሱም፣ “ተነሥተህ ወደ ረባዳው ስፍራ ሂድ፤ በዚያ እናገርሃለሁ” አለኝ:: [23]እኔም ተነሥቼ ወደ ረባዳው ስፍራ ሄድሁ:: በኮቦር ወንዝ አጠገብ ያየሁት ዐይነት ክብር፣ *የእግዚአብሔር* ክብር በዚያ ቆሞ ነበር፤ እኔም በግንባሬ ተደፋሁ::

[24]መንፈስ በውስጤ ገብቶ በእግሬ አቆመኝ፤ እንዲህም ሲል ተናገረኝ፤ “ሂድ፤ ቤትህ ገብተህ በርህን ዝጋ:: [25]አንተ፣ የሰው ልጅ ሆይ፤ በገመድ ይጠፍሩሃል፤ ወጥተህም በሕዝብ መካከል እንዳትመላለስ ያስሩሃል:: [26]ዐመፀኛ ቤት ቢሆኑም ልትገሥጻቸው እንዳትችል ምላስህን ከላንቃህ ጋር አጣብቃለሁ፤ ድዳም ትሆናለህ:: [27]ነገር ግን በምናገርህ ጊዜ አፍህን እከፍታለሁ፤ አንተም፣ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል’ ትላቸዋለህ:: የሚሰማ ይስማ፤ የማይሰማም አይስማ፤ ዐመፀኛ ቤት ናቸውና::

የኢየሩሳሌም መከበብ ምሳሌ

4 “አንተ፣ የሰው ልጅ ሆይ፤ አንድ የሸክላ ጡብ ወስደህ ከፊት ለፊትህ አስቀምጥ፤ የኢየሩሳሌምን ከተማ ካርታ ሥራበት:: [2]ከዚያም በወታደር እንደሚከበብ ክበባት፤ ምሽግ ሥራባት፤ ዐፈር ደልድልባት፤ ጦር ሰፈሮችን ቀብቅብባት፤ ቅጥር መደርመሻ ግንዶችንም በዙሪያዋ አስቀምጥባት:: [3]የብረት ምጣድ ወስደህ በአንተና በከተማዪቱ መካከል እንደ ብረት ቅጥር አቁመው፤ ፊትህንም ወደ እርስዋ አዙር፤ የተከበበች ትሆናለች፤ አንተም ትከባታለህ:: ይህም ለእስራኤል ቤት ምልክት ይሆናል::

[4]“አንተ በግራ ጐንህ ተኛ፤ የእስራኤልም ቤት ኀጢአት በአንተ ላይ[ñ] ይሁን፤ በዚህ ጐንህ በተኛህበት ቀን ቍጥር ኀጢአታቸውን ትሸከማለህ:: [5]እነርሱ ኀጢአት ባደረጉባቸው ዓመታት መጠን የቀን ቍጥር መድቤብሃለሁ:: ስለዚህ ሦስት መቶ ዘጠና ቀን የእስራኤልን ቤት ኀጢአት ትሸከማለህ::

[6]“ይህን ከፈጸምህ በኋላ ደግሞ በቀኝ ጐንህ ተኝተህ የይሁዳን ቤት ኀጢአት ትሸከማለህ፤ ለእያንዳንዱ ዓመት አንድ አንድ ቀን በማድረግ አርባ ቀን መድቤብሃለሁ:: [7]ፊትህን ወደ ኢየሩሳሌም ከበባ ታዞራለህ፣ በራቍት ክንድህ ትንቢት ተናገርባት:: [8]የከበባህን ወራት እስክትፈጽም ድረስ ከአንዱ ጐን ወደ ሌላው መገላበጥ እንዳትችል በገመድ አስርሃለሁ::

[9]“ስንዴና ገብስ፣ ባቄላና ምስር እንዲሁም ዘንጋዳና ጠመዥ ወስደህ በአንድ ሸክላ ውስጥ አስቀምጥ፤ ከዚያም ለራስህ እንጀራ ጋግር፤ ሦስት መቶ ዘጠና ቀን በጐንህ በምትተኛበት ጊዜ ትመገበዋለህ:: [10]በየቀኑ የምትበላውን እህል ሃያ ሃያ ሰቅል መዝነህ አስቀምጥ፤ በተወሰነ ጊዜ ትበላዋለህ፤ [11]የምትጠጣውንም ውሃ *አንድ ስድስተኛ ኢን ለክተህ አስቀምጥ፤ በተወሰነ ጊዜ ትጠጣዋለህ:: [12]የገብስ ዕንጎቻ እንደምትበላ አድርገህ ትበላለህ፤ የሰውንም ዐይነ ምድር አንድደህ በሕዝብ ፊት ጋግረው:: [13]*እግዚአብሔርም* “በዚህ ሁኔታ የእስራኤል ሕዝብ እነርሱን በምበትንበት በአሕዛብ መካከል ርኩስ ምግብ ይበላሉ” አለ::

[14]እኔም፣ “ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ወይኔ! ከቶ ረክሼ አላውቅም፤ ከልጅነቴ ጀምሮ እስከ ዛሬ ጥምብ ወይም አውሬ የገደለውን በልቼ አላውቅም፤ ርኩስ ሥጋም በአፌ አልገባም” አልሁ::

[15]እርሱም፣ “መልካም ነው፤ በሰው ዐይነ ምድር ሳይሆን፤ እንጀራህን በኩበት እንድትጋግር ፈቅጄልሃለሁ” አለኝ::

[16]ደግሞም እንዲህ አለኝ፤ “የሰው ልጅ ሆይ፤ የኢየሩሳሌምን የምግብ ምንጭ አደርቃለሁ፤ ሕዝቡም የተወሰነ ምግብ በጭንቀት ይበላል፤ የተመጠነ ውሃም በሥጋት ይጠጣል::

3+22 ቍ4፤ ሕዝ1+3፤8+4፤ ሐሥ9+6
3+23 ዘፍ17+3፤ ሕዝ1+1
3+24 ኤር15+17፤ ሕዝ2+2
3+25 ሕዝ4+8
3+26 መዝ22+15፤ ሕዝ2+5፤24+27፤ 33+22፤ሆሴ4+4
3+27 ቍ11፤ ሕዝ 2+5፤12+3፤ 24+27፤29+21፤ 33+22፤ራእ22+11
4+2 ኤር6+6፤ 33+4፤ሕዝ17+17፤ 21+22፤ዳን11+15
4+3 ቍ7፤ዘሌ2+5፤ ኢሳ8+18፤20+3፤ ኤር13+1-7፤18+1-4፤ 19+1-2፤39+1፤ ሕዝ5+1-4፤12+3-6፤ 20+46፤21+2
4+6 ዘፀ28+38፤ ዘኍ14+34፤ዳን9+24 -26፤12+11-12
4+7 ቍ3፤ ሕዝ6+2፤13+17
4+8 ሕዝ3+25
4+9 ኢሳ28+25
4+10 ዘፀ30+13
4+11 ቍ16
4+12 ኢሳ36+12
4+13 ሆሴ9+3፤ አሞ7+17
4+14 ዘፀ22+31፤ ዘሌ11+39፤ዘዳ14+3፤ 32+37-38፤ኤር1+6፤ ሕዝ9+8፤20+49፤ ዳን1+8፤ሆሴ9+3-4
4+16 ቍ10-11፤ ዘሌ26+26፤ መዝ105+16፤ኢሳ3+11 ሕዝ12+19

[ñ]4 ወይም *በአንተ በኩል ይሁን*
*አንድ ስድስተኛ (1/6ኛ) ኢን ግማሽ ሊትር ያህል ነው::

3+22 *የእግዚአብሔር እጅ፤* የ1+3 ማብ ይመ::

3+25 *በገመድ፤* ራሱ በገመድ መታሰሩን ሳይሆን፣ በሕዝብ መካከል አገልግሎቱን ለመስጠት አለመቻሉን ለመግለጽ ነው:: ይሁን እንጂ ሕዝቅኤል በራሱ ቤት ትንቢት ተናግሮአል (8+1)::

3+26 *ድዳም ትሆናለህ፤* በቍ 26-27 እንደ ተገለጸው፣ ነቢዩ የሚናገረውን ቃል ከእግዚአብሔር ካላገኘ በቀር ምንም አይናገርም:: አለመናገሩም፣ እስራኤላውያን የእግዚአብሔርን ቃል ለመቀበል አለመፈለጋቸውን ያመለክታል:: ይህ የሕዝቡ ሁኔታ የተሻሻለው ግን ከኢየሩሳሌም ውድቀት በኋላ ነው (24+27፤ 33+22):: ከዚህ በኋላ ግን በምርኮ ላሉት ወገኖቹ የሚናገረው መልእክት ከእግዚአብሔር ተሰጠው::

4+1 *የሸክላ ጡብ ወስደህ፤* ነቢዩ ሕዝቅኤል በትእምርት ከሚያቀርባቸው ከአያሌ አገላለጾች መካከል ይህ አንዱ ነው:: ሕዝቅኤል በባቢሎን የሚሠሩትን ርጥብ ሸክላዎች ዐይነት አበጅቶ የኢየሩሳሌምን ከተማ ካርታ ከሠራ በኋላ፣ ከተማዪቱ በወራሪ ኀይል መከበቧን ለመሳየት፣ ዙሪያዋን ምሽግ ይሠራብታል (ቍ2)፤ ከዚያም በእርሱና በሠራት ከተማ መካከል የብረት መጥበሻ (የምግብ ማብሰያ) አኖረ (ቍ3)፤ ይኸውም በከተማው ዙሪያ ያለው ምሽግ ሊሰበር የማይችል መሆኑን ለማመልከት ነው::

4+3 *አንተም ትከባታለህ፤* በዚህ ትዕይንት የሕዝቅኤል መገኘት፣ ከበባውን ያደረገው ራሱ እግዚአብሔር መሆኑን ለማመልከት ነው::

4+4 *ኀጢአታቸውን ትሸከማለህ፤* ኀጢአታቸውን የሚሸከመው፣ በምትክነት ሳይሆን በውክልና ነው:: የነቢዩ ድርጊት የእስራኤልን ኀጢአት በትእምርት የሚገልጽ እንጂ፣ ኀጢአታቸውን የሚያስወግድ አይደለም::

4+5 *ሦስት መቶ ዘጠና ቀን፤* እነዚህ ቀናት፣ ንጉሥ ሰሎሞን ታማኝነቱን ካጐደለበት ጊዜ ጀምሮ ኢየሩሳሌም እስከ ፈረሰችበት ጊዜ ድረስ ያለውን ሦስት መቶ ዘጠና ዓመታት ይወክላሉ፤ እንዲሁም በቍ6 ላይ የተጠቀሰው “አርባ ቀን” ክፉ የሆነው ምናሴ ንስሓ ከመግባቱ በፊት አርባ ዓመት የነገሠበትን ብዙ ዓመት ይወክላል (2ነገ21+11-15፤ 23+26-27፤ 24+3-4፤ 2ዜና33+12-13 ይመ)::

4+6 *በቀኝ ጐንህ፤* ነቢዩ ሕዝቅኤል አንድ ጊዜ በግራ ጐኑ፣ በሌላ ጊዜ ደግሞ በቀኝ ጐኑ በሸክላ በሠራት በኢየሩሳሌም ከተማ ላይ መተኛቱ የሰሜኑንና የደቡቡን መንግሥት ለማመልከት ነው::

4+9 *ስንዴና ገብስ፣ ባቄላና ምስር እንዲሁም ዘንጋዳና ጠመዥ፤* በተከበበች ከተማ ውስጥ ሊደርስ የሚችለውን የምግብ እጥረት የሚያመለክቱ ጥቂት የእህል ዐይነቶች ናቸው::

4+15 *ኩበት፤* በአሁኑም ጊዜ እንኳ፣ በመካከለኛው ምሥራቅ ምግብን ለማብሰል በማገዶነት ያገለግላል:: በሥርዐቱ መሠረት፣ ርኵስ ነገሮችን ላለመንካት ሕዝቅኤል እግዚአብሔርን ለመነ፤ እግዚአብሔርም በቸርነቱ በዐይነ ምድር ፈንታ የኩበት ማገዶ እንዲጠቀም ፈቀደለት::

17 የምግብና የውሃ ዕጥረት ስለሚኖር፣ እርስ በርስ ሲተያዩ ይደነግጣሉ፤ ከኀጢአታቸውም የተነሣ* መንምነው ይጠፋሉ።

5 “አንተም፣ የሰው ልጅ ሆይ፤ የተሳለ ሰይፍ ወስደህ እንደ ጢም መላጫ ጠጕርህንና ጢምህን ተላጭበት፤ ጠጕሩንም በሚዛን ከፋፍል። 2 የከበባው ጊዜ ሲፈጸም የጠጕሩን ሢሶ በከተማው ውስጥ አቃጥለው፤ ሌላውን ሢሶ ጠጕር በከተማዪቱ ዙሪያ ሁሉ በሰይፍ ቈራርጠው፤ የቀረውንም ሢሶ ደግሞ ለነፋስ በትነው፤ እኔም በተመዘዘ ሰይፍ አሳድዳቸዋለሁና። 3 ደግሞም ከጠጕሮቹ ጥቂት ወስደህ በመጐናጸፊያህ ጫፍ ቋጥር፤ 4 እንደ ገናም ከእነዚህ ጥቂት ወስደህ እሳት ውስጥ ጨምራቸው፤ አቃጥላቸውም። እሳትም ከዚያ ወጥቶ ወደ እስራኤል ቤት ሁሉ ይሰራጫል።

5 “ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ‘አገሮችን በዙሪያዋ ሁሉ አድርጌ፣ በአሕዛብም መካከል ያስቀመጥኋት ኢየሩሳሌም ይህች ናት። 6 እርስዋም በዙሪያዋ ካሉት አገሮችና አሕዛብ ይልቅ በሕጌና በሥርዐቴ ላይ በክፋቷ ዐመፀች፤ ሕጌን ጥላለች፤ ሥርዐቴንም አልተከተለችም።’

7 “ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ‘በዙሪያችሁ ካሉት አሕዛብ ይልቅ ሞገደኞች ሆናችኋል፤ ሥርዐቴን አልተከተላችሁም፤ ለሕጌም አልታዘዛችሁም። በዙሪያችሁ የሚገኙ አሕዛብ የሚጠብቁትን ሕግ እንኳ አልጠበቃችሁም።[ሀ]

8 “ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ‘እነሆ፤ እኔ ራሴ በአንቺ ላይ ተነሥቻለሁ፤ በአሕዛብም ፊት ፍርድ አመጣብሻለሁ። 9 በጸያፍ ተግባርሽ ሁሉ ምክንያት ካሁን ቀደም ያላደረግሁትን፣ ወደ ፊትም የማላደርገውን በአንቺ ላይ አደርጋለሁ። 10 ስለዚህ በመካከልሽ አባቶች ልጆቻቸውን፣ ልጆችም አባቶቻቸውን ይበላሉ፤ ፍርድንም አመጣብሻለሁ፤ ከአንቺ የተረፉትንም ለነፋስ እበትናለሁ። 11 ስለዚህ በሕያውነቴ እምላለሁ ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ መቅደሴን በረከሱ ምስሎችሽና በጸያፍ ተግባርሽ ሁሉ ስላጐደፍሽ፣ ፊቴን ከአንቺ እመልሳለሁ፤ በርኅራኄ አልመለከትሽም፤ አልምርሽም። 12 ከሕዝብሽ ሢሶው በቸነፈር ይሞታል፤ በመካከልሽም በራብ ያልቃል፤ ሌላው ሢሶ ከቅጥርሽ ውጪ በሰይፍ ይወድቃል፤ የቀረውን ሢሶ ደግሞ ለነፋስ እበትናለሁ፤ በተመዘዘም ሰይፍ አሳድደዋለሁ።

13 “ከዚያም ቍጣዬ ይበርዳል፤ በእነርሱ ላይ የመጣው መቅሠፍቴ ይመለሳል፤ ስበቀላቸው እረካለሁ፤ በእነርሱም ላይ መዓቴን ካወረድሁ በኋላ፣ እኔ እግዚአብሔር በቅናት እንደ ተናገርሁ ያውቃሉ።

14 “በዙሪያሽ ባሉ አሕዛብ መካከል፤ በአጠገብሽም በሚያልፉ ሁሉ ፊት ባድማና መሳለቂያ አደርግሻለሁ። 15 በቍጣና በመዓት፣ እንዲሁም በጭካኔ ፍርድ በማመጣብሽ ጊዜ፣ በዙሪያሽ ባሉ አሕዛብ ዘንድ የመሣቀያና የመሣለቂያ፣ የተግሣጽና የማስደንገጫ ምልክት ትሆኛለሽ። እኔ እግዚአብሔር ተናግሬአለሁ። 16 የሚገድለውንና አጥፊ የሆነውን የራብ ፍላጻ በእናንተ ላይ በምወረውርበት ጊዜ በእርግጥ ሳጠፋችሁ እሰድዳለሁ። በራብ ላይ ራብ አመጣባችኋለሁ፤ የምግብ ምንጫችሁንም አደርቃለሁ። 17 ራብንና የዱር አራዊትን እሰድባችኋለሁ፤ እነርሱም ልጅ አልባ ያደርጓችኋል። ቸነፈርና ደም መፋሰስ ያጥለቀልቃችኋል፤ ሰይፍንም አመጣባችኋለሁ፤ እኔ እግዚአብሔር ተናግሬአለሁ።”

ስለ እስራኤል ተራሮች የተነገረ ትንቢት

6 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ 2 “የሰው ልጅ ሆይ፤ ፊትህን ወደ እስራኤል ተራሮች አዙር፤ ትንቢትም ተናገርባቸው፤ 3 እንዲህም በል፤ ‘የእስራኤል ተራሮች ሆይ፤ የጌታ የእግዚአብሔርን ቃል ስሙ፤ ጌታ እግዚአብሔር ለተራሮችና

4፥17 ዘሌ26፥39፤ ሰቆ5፥4፤ ሕዝ5፥16፤ 12፥18-19፤ 24፥23፤ 33፥10፤ አሞ4፥8
5፥1 ዘሌ21፥5፤ ዘኍ6፥5፤ 2ሳሙ10፥4፤ ሕዝ44፥20
5፥2 ቍ10፡12፤ ዘሌ26፥33፤ ኤር9፥16፤ 13፥24፤ 21፥10፤ 39፥1-2፤ ሕዝ15፥7፤ ዘካ13፥8
5፥3 2ነገ25፥12፤ መዝ74፥11፤ ኤር39፥10
5፥4 ሕዝ10፥7፤ 15፥7
5፥5 ዘዳ4፥6፤ ሰቆ1፥1፤ ሕዝ16፥14
5፥6 2ነገ17፥15፤ ነህ9፥17፤ ኤር11፥10፤ ሕዝ2፥3፤ 16፥47-51፤ ዘካ7፥11
5፥7 2ነገ21፥9፤ 2ዜና33፥9፤ ኤር2፥10-11፤ ሕዝ16፥47
5፥8 ኤር21፥5፡13፤ 24፥9፤ ሕዝ11፥9፤ 15፥7፤ ዘካ14፥2
5፥9 ዳን9፥12፤ ማቴ24፥21
5፥10 ዘሌ26፥29፡ 33፤ መዝ44፥11፤ ኤር13፥14፤ ሰቆ2፥20፤ ሕዝ12፥14
5፥11 ዘፍ15፥2፤ ዘሌ15፥31፤ ዘኍ14፥21፤ 2ዜና36፥14፤ ኢዮ27፥22፤ ኤር16፥18፤ ሰቆ2፥17፤ ሕዝ7፥4፡ 9፡20፤ 8፥18፤ 9፥5፤ 11፥18
5፥12 ቍ2፡10፡17፤ መዝ107፥39፤ ኤር13፥24፤ 15፥2፤ 21፥9፤ ሕዝ6፥11-12፤ 7፥15፤ 12፥14፤ አሞ9፥4፤ ዘካ3፥8፤ ራእ6፥8
5፥13 2ዜና12፥7፤ ኢዮ20፥23፤ ኢሳ1፥24፤ 59፥17፤ ሕዝ16፥42፤ 21፥17፤ 24፥13፤ 38፥19፤ ሆሴ10፥10፤ ዘካ6፥8
5፥14 ዘሌ26፥32፤ ነህ2፥17፤ መዝ74፥3-10፤ 79፥1-4፤ ኢሳ64፥11፤ ሕዝ6፥6፤ 22፥4፤ ዳን9፥16፤ ሚክ3፥12

5፥15 ዘዳ28፥20፡ 46፤ 1ነገ9፥7፤ ኢሳ43፥28፤ ኤር22፥8-9፤ 24፥9፤ 23፥40፤ ሕዝ14፥8 5፥16 ዘሌ26፥26፤ ዘዳ32፥24 5፥17 ቍ12፤ ዘሌ 26፥25፤ ሕዝ14፥15፡ 21፤ 28፥23፤ 38፥22 6፥2 ቍ13፤ ሕዝ 4፥7፤ 18፥6፤ ሚክ6፥1 6፥3 ዘሌ26፥30፤ ሕዝ36፥4

*17 *ወይም በኀጢአታቸው መንምነው ይጠፋሉ*

ሀ7 አብዛኞቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆችና አንዳንድ የዕብራይስጥና የሱርስት የጥንት ቅጆች *የሚጠብቁትን ሕግ ጠብቃችኋል* ይላሉ።

5፥1 *የተሳለ ሰይፍ ወስደህ፤* ኢሳይያስ በተለዋጭ ዘይቤ የተጠቀመበትን አገላለጽ (ኢሳ7፥20)፣ ሕዝቅኤል በትንቢታዊ ትእምርት ተግባራዊ አደረገው።

5፥5 *ኢየሩሳሌም ይህች ናት፤* ሕዝቅኤል እስከ አሁን ምንም ቃል ሳይናገር ትእምርቶችን በተግባር ብቻ ሲገልጽ ቆይቶ ከ4፥1 ጀምሮ ከመለኮት ባገኘው መረዳት ስለ ኢየሩሳሌም መናገር ጀመረ።

5፥8 *እኔ ራሴ በአንቺ ላይ ተነሥቻለሁ፤* ሕዝቅኤል የእግዚአብሔርን ፍርድ ለማመልከት አብዛኛውን ጊዜ የሚጠቀምበት ግልጽና አጭር ሐረግ ነው (13፥8፤ 21፥3፤ 26፥3፤ 28፥22፤ 29፥3፡10፤ 30፥22፤ 34፥10፤ 35፥3፤ 38፥3፤ 39፥1 ይመ፤ በተጨማሪም ኤር23፥30-32፤ 50፥31፤ 51፥25፤ ናሆ 2፥13፤ 3፥5 ይመ)።

5፥10 *አባቶች ልጆቻቸውን ... ይበላሉ፤* ጠላት በሚከባቸው ጊዜ ሰው ሰውን የሚበላበት ሁኔታ እንደሚከሠት የተነገረ ነው፤ ይህም ኪዳን ከማፍረሳቸው የተነሣ የሚመጣ ቅጣት ነው (ዘዳ28፥53፤ ኤር19፥9፤ ሰቆ2፥20፤ ዘካ11፥9 ይመ)።

5፥11 *እኔ ሕያው እግዚአብሔርን! በራሴ እምላለሁ፤* የ18፥3 ማብ ይመ።

5፥13 *መዓቴን ከአወረድሁ በኋላ፤* በዚህ መጽሐፍ እግዚአብሔር በተደጋጋሚ የተናገረው ጠንከር ያለ አገላለጽ ነው (6፥12፤ 7፥8፤ 13፥15፤ 20፥8፡21 ይመ)። *እኔ እግዚአብሔር ... እንደ ተናገርሁ ያውቃሉ፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ፣ በዚህ ሁኔታ ከቀረቡት ስልሳ አምስት አባባሎች መካከል ይህ የመጀመሪያው ነው፤ የእግዚአብሔር መፍረድና ማዳን፣ ማንነቱን በግልጽ ያሳያል፤ ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ቃል መስማት እስካልፈለገ ድረስ ትምህርት የሚሆነውን ነገር የሚያገኘው ከሚሰነዘርበት የቅጣት በትር ነው።

5፥15 *የመሣቀያና የመሣለቂያ፣ የተግሣጽና የማስደንገጫ ምልክት ትሆኛለሽ፤* አራት የቅጣት ዐይነቶች ናቸው (የ1፥5 ማብ ይመ)።

ለኰረብቶች፣ ለገደላገደሎችና ለሸለቆች እንዲህ ይላል፤ "ሰይፍን አመጣባችኋለሁ፤ የማምለኪያ ኰረብቶቻችሁን አጠፋለሁ:: 4መሠዊያዎቻችሁ ይፈርሳሉ፤ የዕጣን መሠዊያዎቻችሁም ይሰባበራሉ፤ የታረዱ ሰዎቻችሁን በጣዖቶቻችሁ ፊት እጥላለሁ:: 5የእስራኤላውያንን ሬሳ በጣዖቶቻችሁ ፊት አጋድማለሁ፤ ዐጥንቶቻችሁንም በመሠዊያዎቻችሁ ዙሪያ እበትናለሁ:: 6መሠዊያዎቻችሁ እንዲፈራርሱና እንዲወድሙ፣ ጣዖቶቻችሁ እንዲሰባበሩና እንዲደቁ፣ የዕጣን መሠዊያዎቻችሁ እንዲንኰታኰቱ፣ የእጆቻችሁም ሥራ እንዲደመሰስ፣ የምትኖሩባቸው ከተሞች ሁሉ ባድማ ይሆናሉ፤ ማምለኪያ ኰረብቶችም እንዳልነበሩ ይሆናሉ:: 7የታረዱ ሰዎቻችሁ በመካከላችሁ ይወድቃሉ፤ እኔም እግዚአብሔር እንደሆንሁ ታውቃላችሁ::"

8"በአሕዛብ መካከል ስትበተኑ፣ አንዳንዶቻችሁ ከሰይፍ ታመልጣላችሁና፣ ጥቂት ሰዎችን አስቀራለሁ:: 9እነዚህ ከሰይፍ የተረፉት፣ ከእኔ ዘወር ባለ አመንዝራ ልባቸውና ጣዖትን በተከተለ አመንዝራ ዐይናቸው የቱን ያህል እንዳሳዘኑኝ፣ በአሕዛብ ምድር ሆነው ያስታውሱኛል፤ ካደረጉት ክፋትና ከፈጸሙት ርኩስ ተግባር ሁሉ የተነሣም ራሳቸውን ይጸየፋሉ:: 10እነርሱም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ፤ ይህንም ክፉ ነገር አመጣባቸዋለሁ ብዬ የተናገርሁት በከንቱ አይደለም::

11" 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "የእስራኤል ቤት ካደረጉት ክፋትና ከፈጸሙት ጸያፍ ተግባራቸው ሁሉ የተነሣ በሰይፍ በራብና በቸነፈር ይወድቃሉና፤ በእጅህ እያጨበጨብህ በእግርህም መሬት እየረገጥህ፣ 'ወየው!' ብለህ ጩኽ:: 12በሩቅ ያለው በቸነፈር ይሞታል፤ በቅርብ ያለው በሰይፍ ይወድቃል፤ በሕይወት የተረፈውና የዳነው በራብ ያልቃል:: መዓቴንም በዚህ ዐይነት ሁኔታ በእነርሱ ላይ እፈጽማለሁ:: 13የታረዱት ሰዎቻቸው በመሠዊያው ዙሪያ በጣዖቶቻቸው መካከል፣ ከፍ ባሉ ኰረብቶች ሁሉና በተራሮች ዐናት ሁሉ ላይ፣ በለመለመ ዛፍ ሁሉና ቅጠሉ በበዛ ወርካ ሁሉ ሥር፣ በአጠቃላይ ለጣዖቶቻቸው ጣፋጭ ሽታ ያለውን ዕጣን ባቀረቡበት ስፍራ ሁሉ ተጥለው ሲታዩ፣ ያን ጊዜ እኔ እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ:: 14እጄን በእነርሱ ላይ እነሣለሁ፤ የሚኖሩበትንም ስፍራ ከምድረ በዳው እስከ ዴብላታ+ ድረስ ምድሪቱን ባድማ አደርጋታለሁ፤ ያን ጊዜም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::"

ፍጻሜው ደረሰ

7 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ 2"አንተ የሰው ልጅ ሆይ፤ ጌታ እግዚአብሔር ለእስራኤል ምድር እንዲህ ይላል፤ 'ፍጻሜ! በአራቱም የምድሪቱ ማእዘን ፍጻሜ መጥቶአል:: 3አሁንም መጨረሻሽ ደርሶአል፤ ቍጣዬን በአንቺ ላይ እፈሳለሁ፤ እንደ አካሄድሽ እፈርድብሻለሁ፤ ስለ ጸያፍ ተግባርሽ ሁሉ ተገቢውን ቅጣት እከፍልሻለሁ:: 4በርኅራኄ ዐይን አልመለከትሽም፤ ምሕረትም አላደርግልሽም፤ ስለ አካሄድሽና በመካከልሽ ስላለው ጸያፍ ተግባር ተገቢውን ቅጣት እከፍልሻለሁ፤ በዚያ ጊዜ እኔ እግዚአብሔር እንደሆንሁ ታውቃላችሁ ::'

5"ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'መዓት! ተሰምቶ የማይታወቅ መዓት* ይመጣል:: 6ፍጻሜ መጥቶአል! ፍጻሜ መጥቶአል! በአንቺ ላይ ተነሥሥቶአል፤ እነሆ፤ ደርሶአል! 7እናንት በምድሪቱ የምትኖሩ ሆይ፤ የጥፋት ፍርድ መጥቶባችኋል፤ ጊዜው ደርሶአል፤ በተራሮች ላይ እልልታ ሳይሆን ሽብር የሚሰማበት ቀን ቀርቦአል:: 8እነሆ፤ መዓቴን በቅርብ ቀን አፈስብሻለሁ፤ በአንቺ ላይ ቍጣዬን እፈጽምብሻለሁ፤ እንደ አካሄድሽ እፈርድብሻለሁ፤ ስለ ጸያፍ ተግባርሽም ሁሉ

6+4 2ዜና14+5፤ ሕዝ9+6፤14+13፤ 20+16
6+5 ቍ13፤ዘሌ26+30፤ዘኍ19+16፤ መዝ53+5፤ኤር8+1-2
6+6 ዘፀ12+20፤ዘሌ 26+30፤1ሳሙ5+4፤ ኢሳ6+11፤ሕዝ5+14 ፤ሕዝ30+13፤ ሆሴ10+8፤ሚክ1+7፤ ዘካ13+2
6+7 ቍ10:13:14፤ ሕዝ9+7፤11+10-12
6+8 ዘፍ11+4፤ መዝ44+11፤68+20፤ ኢሳ6+13፤ኤር44+14: 28፤ሕዝ7+16፤12+16፤ 14+22
6+9 ዘፀ22+20፤ 32+22፤ኢዮ42+6፤ መዝ137+6፤ ኢሳ7+13፤ኤር8+21፤ ሕዝ20+7:24:43፤ 23+14-16፤36+31፤ ሚክ5+13፤ዘካ10+9
6+10 ቍ7፤ ዘጸ28+52፤ኤር40+2
6+11 ኤር42+22፤ ሕዝ21+14:17፤ 22+13፤25+6
6+12 ኢዮ20+23፤ ሕዝ5+12፤7+15
6+13 ዘሌ26+30፤ 1ነገ14+23፤ኢሳ 1+29፤ኤር2+20፤ ሕዝ18+6፤20+28፤ ሆሴ4+13
6+14 ዘፀ7+5፤ኢዮ 30+21፤ኤር6+12፤ 51+25፤ሕዝ12+19፤ 14+13፤20+34
7+2 አሞ8+2:10፤ ራእ7+1፤20+8
7+3 ዘፍ6+13፤ ሕዝ18+30
7+4 ኤር13+14፤ ሕዝ5+11፤23+49
7+5 2ነገ21+12
7+6 ሕዝ39+8
7+7 ኢዮ18+20፤ ኢሳ2+12፤ሕዝ12+23፤ 30+3፤አሞ5+18-20፤ ሶፎ1+14፤ሚል3+2
7+8 ኢሳ42+25፤ ሕዝ9+8፤14+19፤ 20+8:21፤22+22፤

+14 አብዛኞዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች እንዲሁ ናቸው፤ ጥቂት የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ግን *ሪብላህ* ይላሉ
*5 አብዛኞዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች እንዲሁ ናቸው፤ አንዳንድ የዕብራይስጥና የሱርስት የጥንት ቅጆች ግን *በጥፋት ላይ ጥፋት* ይላሉ

6+3 *የማምለኪያ ኰረብቶቻችሁ፤* ሥር መሠረታቸው ከከነዓናውያን የሆኑና በሜዳ ላይ የአምልኮ ሥርዐት የሚፈጸምባቸው ቤተ ጣዖታት ናቸው፤ እነዚህም በብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ሁሉ የተወገዙ ናቸው:: እነዚህ የማምለኪያ ኰረብታዎች፣ "ከመሠዊያዎች"፣ "ከዕጣን መሠዊያዎችና" "ከጣዖታት" ጋር (ቍ4)፣ አራት ከአምልኮ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ነገሮች ያመለክታሉ (የ1+5 ማብ ይመ)::

6+4 *የዕጣን መሠዊያዎቻችሁም፤* ግማሽ ሜትር ያህል ከፍታ ያላቸውና አብዛኛውን ጊዜ የእንስሳት ወይም የከነዓናውያን አማልክት ምስል የተቀረጸባቸው ከሸክላ የተሠሩ ናቸው:: *ጣዖቶቻችሁ፤* ይህ ቃል፣ በዕብራይስጥ የማንኳሰስ ቃል ነው (በቍሙ "ድቡልቡል ፍግ" ማለት ነው):: ይህ አባባል በሕዝቅኤል መጽሐፍ 38 ጊዜ፣ በሌላ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ 9 ጊዜ ብቻ ተጠቅሶ ይገኛል::

6+9 *የተረፉት ... ያስታውሱኛል፤* ከሚያመጣው ፍርድ ያመለጡትን ያመለክታል (ቍ10 ይመ)::

6+11 *በእጅህ እያጨበጨብህ፤* ስለ ኀጢአታቸው በእስራኤል ጠላቶች ላይ በእስራኤላውያን ላይ የሚደርሰው ፍርድ በእነርሱ ላይም ቢደርስባቸውም፣ ይህ ትእዛዝ የሚመጣው ፍርድ (25+6 ይመ)፣ በሕዝቅኤልም ላይ እንደሚደርስ የሚያመለክት ነው::

6+14 *እጄን በእነርሱ ላይ እነሣለሁ፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ በተደጋጋሚ የቀረበ ሐረግ ነው (14+9:13፤ 16+27፤ 25+7፤ 35+3 ይመ):: *ዴብላታ፤* ምናልባት በኤር 48+22 ስሟ የተጠቀሰው የሞዓብ ከተማ ቤት ዲብላታይም ወይም ከደማስቆ በአሮንቴ በስተሰሜን በጸሮንቴ ወንዝ አጠገብ የምትገኘው ሪብላ ልትሆን ትችላለች::

7+2 *በአራቱም የምድሪቱ ማእዘን፤* እግዚአብሔር በእስራኤል ምድር ላይ የሚያመጣው ፍርድ ዓለም በሙሉ ያዳርሳል (የ1+5 ማብ ይመ)::

7+7 *ቀን፤* የጌታ ቀን የተባለው ነው:: ከአሞጽ ጀምሮ (አሞ 5+18-20)፣ በአብዛኞዎቹ ነቢያት ዘንድ ይህ ቀን ታላቅ የፍርድ ቀን እንደሆነ ይታመናል፤ ቀኑ (በዚህ ቦታ ላይ እንደ ተጠቀሰው ባይሆንም) የእግዚአብሔርን ሕዝብ የሚያስጨንቍ ጠላቶች ተጠራርገው የሚወገዱበትና ሰላም የሚገኝበት የፍርድ ቀን ነው ተብሎ ይታመናል:: *እልልታ ሳይሆን ሽብር፤* ከአሞ 5+20 ጋር ያነጻጽሩ ("ጨለማ እንጂ ብርሃን አይደለም" ማለት ነው)::

7+8 *መዓቴን ... አፈስብሻለሁ፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ በተደጋጋሚ የተነገረ ሐረግ ነው:: (9+8፤ 14+19፤ 20+8: 13:21፤ 22+31፤ 30+15፤ 36+18 ይመ)::

ተገቢውን ቅጣት እከፍልሻለሁ:: [9]በርኅራኄ ዐይን አልመለከትሽም፤ ምሕረት አላደርግ ልሽም፤ ስለ አካሄድሽና በመካከልሽ ስላለው ጸያፍ ተግባር ተገቢውን ቅጣት እከፍል ሻለሁ፤ በዚያ ጊዜ፣ የምቀሥፍ እኔ እግዚ አብሔር መሆኔን ታውቃላችሁ::

[10]" 'እነሆ ቀኑ! ይኸው ደረሰ! የጥፋት ፍርድ ተገልጦአል፤ በትሩ አቈጥቍጦአል፤ ትዕቢት አብቦአል:: [11]ዐመፅ አድጋ የክፋት በትር ሆነች፤ ከሕዝቡ አንድም አይተርፍም፤ ከሰዎቹ፣ ከሀብታቸውና እርባና ካለው ነገር አንዳች አይቀርም:: [12]ጊዜው ደርሶአል፤ ቀኑም ይኸው! መዓት በሕዝቡ ሁሉ ላይ ስለ መጣ፣ የሚገዛ አይደሰት፤ የሚሸጥም አይዘን:: [13]ሁለቱ በሕይወት እስካሉ ድረስ ሻጩ የሸጠውን መሬት አያስመልስም፤ ስለ መላው ሕዝብ የተነገረው ራእይ አይለወጥምና:: ከኀጢአ ታቸው የተነሣ ሕይወቱን ማትረፍ የሚችል አንድም አይገኝም:: [14]መለከት ቢነፉም፣ ሁሉንም ነገር ቢያዘጋጁም፣ ወደ ጦርነት የሚሄድ አንድ እንኳ አይኖርም፤ መዓቴ በሕዝብ ሁሉ ላይ መጥቶአልና::

[15]"በውጭ ሰይፍ፣ በውስጥ ደግሞ ቸነፈርና ራብ አለ፤ በገጠር ያሉት በሰይፍ ይወ ድቃሉ፤ በከተማ ያሉትም በራብና በቸነፈር ያልቃሉ:: [16]ተርፈው ያመለጡት ሁሉ በሸ ለቆ እንደሚኖሩ ርግቦች ስለ ኀጢአታቸው እያለቀሱ በተራራ ላይ ይሆናሉ:: [17]እጅ ሁሉ ይዝላል፤ ጕልበት ሁሉ ውሃ ይሆናል:: [18]ማቅ ይለብሳሉ፤ ሽብርም ይውጣቸዋል:: ፊታቸው ኀፍረት ይለብሳል፤ ራሳቸውም ይላጫል:: [19]ብራቸውን በየጐዳናው ይጥላሉ፤ ወርቃቸውም እንደ ርኩስ ነገር ይቈጠራል:: በእግዚአብሔር የቍጣ ቀን ብራቸውና ወርቃቸው ሊያድናቸው አይችልም፤ በኀጢ አት እንዲወድቁ ዕንቅፋት ሆኖባቸዋልና በልተው አይጠግቡበትም፤ ሆዳቸውንም አይሞ ሉበትም:: [20]በውብ ዕንቍቻቸው ታበዩዋል፤ ይህንም አስጸያፊ የጣዖት ምስሎቻቸውንና ርኩስ ቅርጻ ቅርጾችን ለመሥራት ተጠቅ መውበታል:: ስለዚህ እነዚህን ነገሮች ወደ ርኩሰት እለውጥባቸዋለሁ:: [21]ለባዕዳን ዝርፊያ፣ ለምድር ክፉዎችም ብዝበዛ አድርጌ አሳልፌ እሰጣለሁ፤ እነርሱም ያረክሱታል:: [22]ፊቴን ከእነርሱ እመልሳለሁ፤ እነርሱም የከበረውን ቦታዬን ያረክሳሉ፤ ወንበዴዎች ይገቡበታል፤ ያረክሱታልም::

[23]" 'ምድር በደም መፋሰስ፣ ከተማዪቱም በዐመፅ ተሞልታለችና ሰንሰለት አዘጋጅ:: [24]እጅግ የከፋትን ከአሕዛብ አምጥቼ ቤቶቻ ቸውን እንዲነጥቁ አደርጋለሁ፣ የኀያላኑንም ትዕቢት አጠፋለሁ፤ መቅደሳቸውም ይረክ ሳል:: [25]ሽብር በመጣ ጊዜ ሰላምን ይሻሉ፤ ነገር ግን አያገኙትም:: [26]ጥፋት በጥፋት ላይ፣ ወሬም በወሬ ላይ ይመጣል:: ራእይን ከነቢይ ለማግኘት ይጥራሉ፤ የሕግ ትምህርት ከካህኑ፣ ምክርም ከሽማግሌው ዘንድ ይጠ ፋል:: [27]ንጉሡ ያለቅሳል፤ መስፍኑ ተስፋ መቍረጥን ይከናነባል፤ የምድሪቱም ሕዝብ እጅ ትንቀጠቀጣለች:: የእጃቸውን እከፍላ ቸዋለሁ፤ ራሳቸው ባወጡት መስፈርት መሠ ረት እፈርድባቸዋለሁ:: በዚያ ጊዜ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::' "

ባዕድ አምልኮ በቤተ መቅደስ

8 በስድስተኛው ዓመት፣ በስድስተኛው ወር፣ በአምስተኛው ቀን በቤቴ ተቀምጬ ሳለሁ፣ የይሁዳም ሽማግሌዎች በፊቴ ተቀምጠው ሳሉ፣ በዚያ የጌታ እግዚአብሔር እጅ በላዬ መጣች:: [2]እኔም አየሁ፤ እነሆ፣ የሰውን ልጅ የሚመስል ነበረ፤ ወገቡ ከሚመስለው በታች እንደ እሳት ያለ ነበር፤ ወገቡንም ከሚመስለው ጀምሮ ወደ ላይ እንደ ጋለ

36፥19፤ሆሴ5፥10፤ ናሆ1፥6
7፥9 ዘዳ32፥35፤ መዝ39፥10፤ኢሳ 9፥13፤ኤር21፥7፤ ሕዝ5፥11፤22፥31
7፥10 መዝ89፥32፤ ኢሳ10፥5
7፥11 መዝ55፥9፤ ኢሳ58፥4፤ኤር16፥6 ፤ሶፎ1፥18
7፥12 ቍ7፤ኢሳ 5፥13-14፤24፥2፤ ሕዝ30፥3
7፥13ዘሌ25፥24-28
7፥14 ኢዮ39፥24፤ ኤር25፥38
7፥15 ዘዳ32፥25፤ ኤር14፥18፤ሰቆ1፥20 ፤ሕዝ5፥12፤33፥27
7፥16 ዘፍ8፥8፤ዕዝ 9፥15፤ኢሳ10፥20፤ 59፥11፤ኤር9፥19፤41 ፥16፤42፥17፤ ሕዝ6፥8
7፥17 2ነገ19፥26፤ ኤር47፥3፤ሕዝ21፥7፤ 22፥14፤ዳን5፥6
7፥18 መዝ55፥5፤ ኢሳ15፥2-3፤ኤር4፥8 ፤8፥37፤49፥3፤ሕዝ 27፥31፤አሞ8፥11
7፥19ምሳ11፥4፤ኢሳ 42፥25፤55፥2፤ሰቆ4፥ 1፤ሕዝ3፥20፤13፥5፤ 14፥3፤30፥3፤ሆሴ4፥ 5፤ኢል1፥15፤2፥1፤ ሶፎ1፥7፡18፤2፥2
7፥20 ኢሳ2፥20፤ 30፥22፤ኤር10፥3፤ ሕዝ5፥11፤16፥17
7፥21 ዘኍ14፥3፤ 2ነገ24፥13
7፥22 መዝ74፥7-8 ፤ኤር2፥27፤19፥13፤ ሰቆ2፥7፤ሕዝ39፥23-24
7፥23 ዘፍ6፥11፤ 2ነገ21፥16፤ኢሳ1፥15 ፤ሕዝ11፥6፤22፥9
7፥24 2ዜና7፥20፤ሰቆ2፥7፤ ሕዝ24፥21፤28፥7
7፥25 ኤር6፥14፤ 8፥11፤ሕዝ13፥10፡16

7፥26 ዘዳ29፥21፤ 31፥17፤1ሳሙ3፥1፤ኢሳ47፥11፤ኤር18፥18፤ ሕዝ20፥1-3፤ አሞ8፥11፤ሚክ3፥6 7፥27 ቍ4፤መዝ 109፥19፤ ኢሳ3፥11፤ሕዝ18፥20፤26፥16 8፥1 2ነገ6፥32፤ ሕዝ1፥1-3፤ 14፥1፤ 24፥1፤33፥31፤40፥1 8፥2ሕዝ1፥4፡26-27

11 ወይም *ዐመፀኛው የክፋት በትር*
2 ወይም *እሳት የሚመስል አየሁ*

7፥12 *የሚገዛ አይደሰት፤* ኢየሱስ ክርስቶስ ስለ መጨረ ሻው ዘመን ከተናገረው ጋር የሚመሳሰል ነው (ማቴ24፥17-18 ይመ):: ሕዝቡ ተማርኮ መሄዱ የማይቀር ጕዳይ ስለ ሆነ፣ የሚገዛ ሰው ባገኘው ንብረት መደሰት አለመቻሉን፣ የሚሸጥም ንብረቴን አጣሁ ብሎ ማዘን እንደሌለበት የሚያሳስብ ምክር ነው::

7፥19 *ብራቸውን ... ይጥላሉ፤* ኢሳ2፥20 ይመ::

7፥20 *በውብ ዕንቍቻቸው፤* ዘፀ32፥2-4 ይመ::

7፥22 *የተከበረውን ቦታዬን፤* የኢየሩሳሌምን ቤተ መቅደስ ነው::

7፥24 *የኀያላኑንም ትዕቢት፤* በ24፥21፤ 33፥28 ላይ የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ፣ "ትዕቢት" በሚል ቃል ተገልጾአል::

7፥26 *ነቢይ ... ካህን ... ሽማግሌ፤* ከእግዚአብሔር ዘንድ ምሪት የለም፤ መሪዎችም አቅጣጫ ሊያመለክቱ አልቻሉም (1ሳሙ 28፥6፤ አሞ8፥11-12 ሚክ3፥6-7 ይመ)::

7፥27 *ንጉሡ ... መስፍኑ፤* እዚህ ላይ፣ ሁለቱም ሰዎች የሚያመለክቱት አንዱን ሰው ነው:: ሕዝቅኤል ዮአኪንን ንጉሥ (1፥2)፣ ሴዴቅያስን ግን የሚቈጥረው እንደ መስፍን አድርጎ ነው (12፥12):: *የምድሪቱም ሕዝብ፣* ርስት ያለውንና በሰራዊቱ ውስጥ የሚያገለግለውን፣ የይሁዳ ነዋሪ ሁሉ ነው (ከ12፥19፤ 45፥16፡22፤ 46፥3 ጋር ያነጻጽሩ)::

8፥1-11፥25፤ በእነዚህ አራቱ ምዕራፎች ውስጥ ያለው ራእዩ የሚያመለክተው የእግዚአብሔር ክብር ቤተ መቅደስ የእግ ዚአብሔር ክብር ከረከሰው ቤተ መቅደስ ለቆ መሄዱን ነው (8፥4፤ 9፥3፤ 10፥18-19፤ 11፥23 ይመ)::

8፥1 *በስድስተኛው ዓመት፣ በስድስተኛው ወር፣ በአምስ ተኛው ቀን፤* መስከረም 17/592 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው፤ ይህ ጊዜ፣ ነቢዩ ሕዝቅኤል ከጠቀሳቸው ዐሥራ ሦስት ቀናት መካከል ሁለተኛው ነው:: ይኸኛውም በ1፥2 እና በ40፥1 ላይ እንደ ተጠ ቀሰው አንዱን ራእይ ያመለክታል:: *በቤቴ ተቀምጬ፤* በምርኮ የሄዱት የራሳቸውን ቤት መሥራት ችለው ነበር (ኤር29፥5):: *የይሁዳም ሽማግሌዎች በፊቴ ተቀምጠው ሳሉ፤* በምርኮ የሄዱት ሰዎች ከቦታ ቦታ የመንቀሳቀስ፣ የመሰብሰብና የአምልኮ ነጻነት ነበራቸው:: የመጀመሪያውን ራእይ ከተቀበለና ለሕዝቡ ከሰበከ ከአንድ ዓመት ከሁለት ወር በኋላ፣ እግዚአብሔር እንደ ገና ለነቢዩ ተናገረው:: አንዳንዶች፣ በነቢዩ በሕዝቅኤል ቤት የተደ ረገውን ይህን ስብሰባ፣ የምኵራብ አምልኮ ጅማሬ ነው ይላሉ:: *የልዑል እግዚአብሔር እጅ፤* የ1፥3 ማብ ይመ::

8፥2 *የሰውን ልጅን የሚመስል፤* ገጽታው በ1፥26-27 ላይ የተገለጸውን የአምላክን ገጽ የሚመስል መልአክ ነው:: *እንደ እሳት ... እንደ ጋለ ብረት ያበራ ነበር፤* ብርሃኑ የሚያንፀባርቅና

ብረት ያበራ ነበር። [3]እርሱም እጅ መሳይ ዘርግቶ የራስ ጠጕሬን ያዘ፤ መንፈስም በምድርና በሰማይ መካከል አነሣኝ፤ እርሱም ቅናት የሚያነሣው ጣዖት ወደ ቆመበት፣ ወደ ውስጠኛው አደባባይ መግቢያ ወደ ሰሜን በር ወደ ኢየሩሳሌም በእግዚአብሔር ራእይ ወሰደኝ። [4]እነሆ፤ በረባዳው ስፍራ በራእይ ያየሁት የእስራኤል አምላክ ክብር በዚያ ነበረ።

[5]እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ወደ ሰሜን ተመልከት" አለኝ። እኔም ተመለከትሁ፤ እነሆ ከመሠዊያው በር በሰሜን በኩል መግቢያው ላይ ይህ የቅናት ጣዖት ነበረ።

[6]ደግሞም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ የእስራኤል ቤት ከመቅደሴ ያርቀኝ ዘንድ በዚህ የሚያደርገውን እጅግ አስጸያፊ ነገር ታያለህን? ከዚህም የባሰ አስጸያፊ ነገር ታያለህ" አለኝ።

[7]ከዚያም በኋላ ወደ አደባባዩ መግቢያ አመጣኝ፤ እኔም ግንቡን ተመለከትሁ፤ ቀዳዳም ነበረበት። [8]እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ግንቡን ንደለው" አለኝ፤ እኔም ግንቡን ነደልሁት፤ አንድ በርም አገኘሁ።

[9]እርሱም፣ "ግባና በዚህ የሚፈጽሙትን እጅግ የከፋ ርኵሰት ተመልከት አለኝ። [10]እኔም ገብቼ አየሁ፤ እነሆ በደረታቸው የሚሳቡ ፍጡራንና የርኩሳን አራዊት ዐይነት ሁሉ፣ የእስራኤልም ቤት ጣዖታት ሁሉ ዙሪያውን በግንቡ ላይ ተቀርጸው ነበር። [11]በእነዚህም ፊት ከእስራኤል ቤት ሰባ ሽማግሌዎች ቆመው ነበር፤ በመካከላቸውም የሳፋን ልጅ ያእዛንያ ቆሞ ነበር፤ እያንዳንዳቸውም በእጃቸው ጥና ይዘዋል፤ መልካም መዐዛ ያለው የዕጣን ጢስም እየተትጐለጐለ ይወጣ ነበር።

[12]እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ የእስራኤል ቤት ሽማግሌዎች እያንዳንዳቸው በጣዖታቸው ምስል ጓዳ ውስጥ በጨለማ የሚያደርጉትን አይተሃልን? እነርሱ፣ 'እግዚአብሔር አያየንም፤ እግዚአብሔር ምድሪቱን ትቶአል' ይላሉ" አለኝ። [13]ደግሞም፣ "ከእነዚህ የባሰ አስጸያፊ ነገር ሲሠሩ ታያለህ" አለኝ።

[14]ከዚህም በኋላ በሰሜን በኩል ወዳለው ወደ እግዚአብሔር ቤት በር መግቢያ አመጣኝ፤ በዚያም ሴቶች ተቀምጠው ተሙዝ ለተባለው ጣዖት ሲያለቅሱ አየሁ። [15]እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ይህን አይተሃልን? ከዚህም የባሰ አስጸያፊ ነገር ታያለህ" አለኝ።

[16]ደግሞም ወደ እግዚአብሔር ቤት ወደ ውስጠኛው አደባባይ አመጣኝ፤ እነሆም በመተላለፊያውና በመሠዊያው መካከል በቤተ መቅደሱ መግቢያ ላይ ሃያ አምስት ሰዎች ያህል ነበሩ፤ ጀርባቸውን ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፣ ፊታቸውን ወደ ምሥራቅ አድርገው ለምትወጣዋ ፀሓይ ይሰግዱ ነበር።

[17]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ይህን አይተሃልን? የይሁዳ ቤት በዚህ ቦታ የሚፈጽሙት ጸያፍ ተግባር ቀላል ነገር ነውን? ምድሪቱንስ በዐመፅ በመሙላት ዘወትር ያስቈጡኝ ዘንድ ይገባልን? እነሆ፤ ቅርንጫፉን ወደ አፍንጫቸው አቅርበዋል! [18]ስለዚህ በቍጣ እመጣባቸዋለሁ፤ በርኅራኄ ዐይን አላያቸውም፤ ከሚመጣባቸው ነገር አላድናቸውም፤ ወደ ጆሮዬም ቢጮኹ አልሰማቸውም።"

8፥3 ቍ5፡16፤ ዘፀ20፥5፤24፥10፤ ዘዳ32፥16፤ሕዝ2፥9፤ 3፥12፤11፥1
8፥4 ዘፀ24፥16፤ ሕዝ3፥22
8፥5 መዝ78፥58፤ ኤር4፥1፤32፥34
8፥6 መዝ78፥60፤ ሕዝ5፥11፤ሆሴ 5፥6
8፥10 ዘፀ20፥4፤ዘዳ 4፥15-18፤መሳ17፥4 -5፤ኤር16፥18፤44፥4 ፤ሕዝ11፥12፤23፥14
8፥11 ዘፀ3፥16፤ ዘሌ10፥1፤ዘኍ16፥17፡ 35፤ኤር44፥5፤ ሕዝ11፥1-2
8፥12 2ነገ21፥16፤ ኢዮ22፥13፤መዝ 10፥11፤ኢሳ29፥15 ፤ሕዝ9፥9፤ሶፎ1፥12
8፥14 ሕዝ11፥12
8፥16 ቍ3፤ ዘፍ1፥16፤ዘዳ4፥19፤ 17፥3፤ኢዮ31፥28፤ ኤር2፥27፤ሕዝ9፥6፤ 11፥1፡12፤40፥6፤ 43፥1
8፥17 ዘፍ6፥11፤ ዘኍ11፥33፤1ነገ14፥9፤ ሕዝ16፥2፡26
8፥18 1ሳሙ8፥18፤ ኢሳ58፥4፤ ኤር11፥11፤13፥14፤ 44፥6፤ሕዝ5፥11፤ 9፥10፤ 24፥14
9፥2 ዘሌ16፥4፤ ሕዝ10፥2፤ዳን10፥5፤ 12፥6፤ራእ15፥6
9፥3 1ሳሙ4፥21፤ ሕዝ10፥4፤ሕዝ 11፥22

የጣዖት አምላኪዎች መገደል

9 ከዚያም እኔ እየሰማሁ ከፍ ባለ ድምፅ፣ "እያንዳንዳቸው በእጃቸው የጦር መሣሪያ የያዙ፣ ከተማዪቱን የሚቀጡ ወደዚህ ይምጡ" ብሎ ከፍ ባለ ድምፅ ጮኸ። [2]እነሆም፤ አጥፊ የሆነ የጦር መሣሪያ በእጃቸው የያዙ ስድስት ሰዎች በሰሜን አቅጣጫ ካለው ከላይኛው በር መጡ፤ ከእነርሱም ጋር ቀጭን በፍታ የለበሰ፣ በጐኑም የጽሕፈት ዕቃ ማኅደር ያነገበ ሰው ነበር። እነርሱም ገብተው በናሱ መሠዊያ አጠገብ ቆሙ።

[3]በዚህ ጊዜ የእስራኤል አምላክ ክብር ከነበረበት ከኪሩብ በላይ ተነሥቶ ወደ ቤተ መቅደሱ መድረክ ሄደ። እግዚአብሔርም በፍታ

በዐይን ሙሉ ለማየት የማይቻለውን የመለኮትን መልእክተኛ የሚያመለክት ነው (ማቴ28፥3 ይመ፤ ከሐሥ9፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥3 *ቅናት የሚያነሣሣው ጣዖት፤* በእግዚአብሔር በቤተ መቅደስ ውስጥ የሚቀመጥ ማንኛውም ጣዖት የእግዚአብሔርን ቅናት ያነሣሳል፤ ይህ ጣዖት የልምላሜ አምላክ የምትባለው ከነዓናውያን የሚያመልኳት የአሼራ ምስል ሳይሆን አይቀርም፤ ይህንንም ምስል ኢዮስያስ ከሠላሳ ዓመት በፊት አስወግዶት ነበር (2ነገ23፥6 ይመ)። *ወደ ኢየሩሳሌም ... ወሰደኝ፤* ሕዝቅኤል አስፈሪውን የፍርድ ትንቢት ይናገር ዘንድ ወደ ኢየሩሳሌም ሄዶ ነበር (ም1-7)። አሁን ደግሞ፣ በአምላክ ራእይ ወደ ኢየሩሳሌም ተወሰደ (11፥24 ይመ)፤ ፍርድ የሚመጣበትን ምክንያት አየ።

8፥5 *የቅናት ጣዖት፤* የቍ3 ማብ ይመ።

8፥10 *በደረታቸው የሚሳቡ ፍጡራንና የርኩሳን አራዊት ዐይነት ሁሉ፤* ምናልባት ይህ የግብፃውያንን ሁኔታ የሚያመለክት ይሆናል (2ነገ23፥31-35 ይመ)።

8፥11 *ያእዛንያ፤* በ11፥1 ላይ ከተጠቀሰው ሰው ጋር አንድ አይደለም፤ የስሙ ትርጕም ምፀታዊ ሲሆን፣ ይኸውም "እግዚአብሔር ይሰማል" ማለት ነው፣ ምፀቱም በቍ12 ላይ በግልጽ ይታያል።

8፥14 *ተሙዝ፤* የባቢሎናውያን የልምላሜ ጣዖት ሲሆን፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጠቀሰው እዚህ ስፍራ ብቻ ነው። የኢየሩሳሌም ሴቶችም፣ ይህ ጣዖት ስለሞተ አለቀሱለት፤ የአለቀሱለትም የዓመቱ አዝመራ በቍሙ ጠውልጐ የቀረው እርሱ ስለሞተ ነው ብለው ያስቡ ነበር። አንዳንድ ሰዎች በዳን11፥37 የተጠቀሰው አምላክ፣ ይህ ጣዖት ሳይሆን አይቀርም ብለው ይናገራሉ።

8፥16 *ጀርባቸውን ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፤ ... አድርገው፤* በአብዛኛው በጥንት የነበሩ ቤተ መቅደሶች ፊታቸው ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ የዞረ ነበር። ፀሓይ በምትወጣበት ጊዜ ሊሰግዱላት ከፈለጉም ጀርባቸውን ወደ ቤተ መቅደሱ ማዞራቸው ግድ ነው።

8፥17 *ቅርንጫፉን ወደ አፍንጫቸው አቅርበዋል፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በሌላ ቦታ ያልተገለፀ አባባል ነው፤ ይሁን እንጂ ሰዎች ተፈጥሮን ለማምለክ የሚያደርጉትን ሥርዐታዊ የሰውነት እንቅስቃሴ የሚያመለክት ነው።

9፥1 *ከፍ ባለ ድምፅ፤* እንደ ነጐድጓድ የሚያስገመግም የእግዚአብሔር ድምፅ ማለት ነው (ዘፀ19፥19 እና አግራጌ ትርጕሙን ይመ፤ እንዲሁም መዝ29 ይመ)።

9፥2 *ስድስት ሰዎች ... ከላይኛው በር መጡ፤* እነዚህ ከተማዪቱን የሚጠብቁ ስድስቱ መላእክትና በተጨማሪም የሐር ልብስ የለበሰው ሰባተኛው ሰው (በራእ8፥2፡6 ላይ ከተጠቀሱት ከሰባቱ የፍርድ መላእክት ጋር ያነጻጽሩ) የመጡት ቅናት ያነሣሣው ጣዖት ከቆመበት ስፍራ ነው (የ8፥3 እና ማብ ይመ)። *አጥፊ የሆነ የጦር መሣሪያ፤* ምናልባት ዱላ ወይም መጥረቢያ ይሆናል።

9፥3 *ክብር ... ተነሥቶ ... ሄደ፤* እግዚአብሔር ቤተ መቅደሱን ትቶ ለመሄድ ሲነሣ ክብሩም ወደ በሩ መንቀሳቀሱን

የለበሰውን በጐኑም የጽሕፈት ዕቃ ማኅደር ያነገበውን ሰው ጠራ፤ 4እግዚአብሔርም፣ "በኢየሩሳሌም ከተማ ሁሉ ሂድና በውስጧ ስለ ተሠራው ጸያፍ ተግባር ሲያዝኑና ሲያለቅሱ በነበሩ ሰዎች ግምባር ላይ ምልክት አድርግ" አለው::

5እኔም እየሰማሁ፣ ለሌሎቹ እንዲህ አለ፤ "በከተማዋ ሁሉ እርሱን ተከትላችሁ ግደሉ፤ አዘኔታና ርኅራኄ አታሳዩ፤ ግደሉ፤ 6ሽማግሌውን፣ ጎልማሳውንና ልጃገረዲቱን፣ ሴቶችንና ሕፃናትን ፈጽማችሁ አጥፉ፤ ነገር ግን ምልክቱ ያለበትን ሰው አትንኩ፤ ከቤተ መቅደሴም ጀምሩ::" ስለዚህ በቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት ከነበሩት ሽማግሌዎች ጀመሩ::

7እርሱም፣ "ቤተ መቅደሴን አርክሱ፤ አደባባዩንም ሬሳ በሬሳ አድርጉ፤ ሂዱ!" አላቸው:: እነርሱም ወጥተው በከተማዪቱ ሁሉ እየተዘዋወሩ መግደል ጀመሩ:: 8እነርሱ እየገደሉ እኔም ብቻዬን ሳለሁ፣ በግንባሬ ተደፍቼ፣ "ወዮ! ልዑል *እግዚአብሔር* ሆይ፤ በኢየሩሳሌም ላይ መዓትህን አውርደህ የእስራኤልን ትሩፋን ሁሉ ልታጠፋ ነውን?" በማለት ጮኽሁ::

9እርሱም እንዲህ ሲል መለሰልኝ፤ "የእስራኤልና የይሁዳ ቤት ኀጢአት እጅግ በዝቶአል፤ ምድሪቱ በደም ተጥለቅልቃለች፤ ከተማዪቱም ግፍን ተሞልታለች:: እነርሱ፣ '*እግዚአብሔር* ምድሪቱን ትቶአታል፤ *እግዚአብሔር* አያይም' ይላሉ፤ 10እኔም የሠሩትን ሥራ በራሳቸው ላይ እመልስባቸዋለሁ እንጂ፣ በርኅራኄ ዐይን አላያቸውም፤ ከሚመጣባቸውም ነገር አላድናቸውም::"

11እነሆ በፍታ የለበሰውና በጐኑም የጽሕፈት ዕቃ ማኅደር ያነገበው ሰው ተመልሶ፣ "እንዳዘዝኸው ፈጽሜአለሁ" አለ::

የእግዚአብሔር ክብር ከቤተ መቅደሱ ተለየ

10 እኔም አየሁ፤ እነሆ ከኪሩቤል ራስ በላይ ካለው ጠፈር ከፍ ብሎ፣ የሰንፔር ዙፋን[ገ] የሚመስል ነገር ነበረ:: 2*እግዚአብሔርም* በፍታ የለበሰውን ሰው፣ "በኪሩቤል ሥር ወዳሉት መንኰራኵሮች መካከል ግባ፤ በኪሩቤል መካከል ካለውም የእሳት ፍም እጅህን ሞልተህ ዝገን፤ በከተማዪቱም ላይ በትነው" አለው:: ሰውዬውም እያየሁት ገባ::

3ሰውዬው ወደ ውስጥ በገባ ጊዜ፣ ኪሩቤል በቤተ መቅደሱ ውስጥ በደቡብ በኩል ቆመው ነበር፤ ደመናም ውስጠኛውን አደባባይ ሞላ:: 4*የእግዚአብሔርም* ክብር ከነበረበት ከኪሩቤል በላይ ተነሥቶ ወደ ቤተ መቅደሱ መድረክ ሄደ፤ ደመናው ቤተ መቅደሱን ሞላ፤ አደባባዩም *በእግዚአብሔር* ክብር ብርሃን ተሞላ:: 5ሁሉን የሚገዛ[ኣ] ስምሳክ ሲናገር እንደሚሰማው ድምፅ ዐይነት፣ የኪሩቤል ክንፎች ድምፅ እስከ ውጪው አደባባይ ድረስ ይሰማ ነበር::

6*እግዚአብሔር* በፍታ የለበሰውን ሰው፣ "ከኪሩቤል ዘንድ ከመንኰራኵሮቹ መካከል እሳት ውሰድ" ብሎ ባዘዘው ጊዜ፣ ሰውዬው ወደ ውስጥ ገብቶ በአንዱ መንኰራኵር አጠገብ ቆመ:: 7ከኪሩቤልም አንዱ በመካከላቸው ወዳለው እሳት እጁን ዘርግቶ ጥቂት ወሰደ፤ በፍታ በለበሰው ሰው እጅ ላይ አኖረው፤ እርሱም ይዞ ወጣ:: 8ከኪሩቤል ክንፎች ሥር የሰው እጅ የሚመስል ይታይ ነበር::

9እኔም አየሁ፤ እነሆ፤ በኪሩቤል አጠገብ አራት መንኰራኵሮች ነበሩ፤ በእያንዳንዱ ኪሩብ አጠገብ አንድ መንኰራኵር ነበር፤ የመንኰራኵሮቹም መልክ እንደ ቢረሌ ያንጸባርቅ ነበር:: 10የአራቱም መልክ ይመሳሰል ነበር፤ እያንዳንዱም መንኰራኵር በመንኰራኵር ውስጥ ተሰክቶ የተሠራ ይመስል ነበር:: 11መንኰራኵሮቹ በሚንቀሳቀሱበት ጊዜም ኪሩቤል ወደ ዞሩበት ወደ አራቱ አቅጣጫ ሁሉ መሄድ ይችሉ ነበር፤ ኪሩቤል በሚሄዱበት ጊዜ መንኰራኵሮቹ ወዲያ ወዲህ[ከ] አይሉም ነበር፤ ኪሩቤል በሚሄዱበት ጊዜ ወዲያ ወዲህ ሳይሉ፣ ራስ ወደ ዞረበት ወደ ማንኛውም አቅጣጫ ይጓዙ ነበር:: 12ጀርባቸውን፣ እጃቸውን፣ ክንፋቸውን ጨምሮ መላ ሰውነታቸው እንዲሁም አራቱ መንኰራኵሮቻቸው በጠቅላላ በዐይን የተሞሉ ነበሩ:: 13መንኰራኵሮቹም፣ "ተሽከርካሪ መንኰራኵሮች" ተብለው ሲጠሩ ሰማሁ:: 14እያንዳንዱም ኪሩብ አራት አራት ፊት ነበሩት፤ ይኸውም አንደኛው ፊት የኪሩብ፣ ሁለተኛው የሰው ፊት፣

[ገ]1 *ወይም ላፒስላዙሊ*
[ኣ]5 *ዕብራይስጡ ሔል-ሻዳይ ይለዋል*
[ከ]11 *ወይም ወደ አንድ ወገን አይሉም ነበር*

9+4 ዘፍ4+15፤ ዘፀ12+7፤ መዝ119+53:136፤ ኤር7+29፤13+17፤ 25+29፤ሕዝ21+6፤ አሞ6+6፤2ቆሮ1+22፤ ራእ7+3
9+5 ዘፀ32+27፤ ኢሳ13+18፤ኤር13+14፤ ሕዝ5+11
9+6 ዘፍ4+15፤ ዘፀ12+7፤ 2ዜና36+17፤ ኤር7+32፤16+6፤ 25+29፤ሕዝ6+4፤ 8+11-13:16፤ 1ጴጥ4+17
9+7 ሕዝ6+7
9+8 ኢያ7+6፤ ሕዝ4+14፤7+8፤ 11+13፤አሞ7+1-6
9+9 ኢዮ22+13፤ መዝ58+2፤ኤር12+1፤ ሕዝ8+12፤14+23፤ 22+29፤ዕን1+4
9+10 ኢሳ22+5፤ 65+6፤ኤር13+14፤ ሕዝ8+18፤11+21፤ 23+49
10+1 ዘፍ3+24፤ ዘፀ24+10፤ሕዝ1+22፤ ራእ4+2
10+2 2ሳሙ22+9፤ ሕዝ1+15፤9+2፤ ራእ8+5
10+4 ዘፀ24+16፤ ሕዝ9+3፤44+4
10+5 ኢዮ40+9፤ ሕዝ3+13
10+6 ዳን7+9
10+7 ሕዝ5+4
10+8 ሕዝ1+8
10+9 ዘፀ28+20፤ ራእ21+20
10+12 ሕዝ1+15 -21፤ራእ4+6-8
10+14 1ነገ7+29: 36፤ሕዝ1+6:10፤ 41+19፤ራእ4+7

ያመለክታል (የ8+1-11+25 ማብ ይመ)::

9+4 *ሲያዝኑና ሲያለቅሱ፤* የተረፉትን ማለት ነው (ዘፀ 12+23፤ 1ነገ19+18 ይመ):: *ምልክት፣* ይህ ምልክት የዕብራይስጥ ፊደል የመጨረሻው ሆሄ የሆነው "ታው" ነው፤ በመጀመሪያ፣ "X" ይመስል ነበር (ከራእ7+2-4፤ 13+16፤ 14+9:11፤ 20+4፤ 22+4 ጋር ያነጻጽሩ)::

9+6 *ከቤተ መቅደሴም ጀምሩ፤* ፍርዱ በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ይጀምራል ማለት ነው (1ጴጥ4+17 ይመ)::

9+8 *ወዮ! ልዑል እግዚአብሔር ሆይ፤* ነቢዩ ሕዝቅኤል፣ እግዚአብሔር ለምን እንዲህ አደረግህ ብሎ ከጠየቀበት ከጥቂቶቹ ጊዜያት አንዱ ይህ ነው (4+14፤ 11+13 ይመ)::

10+1 *እኔም አየሁ፤* ምዕራፍ ዐሥር ምዕራፍ አንድን ያስተጋባል፤ ሕዝቅኤል፣ በኮቦር ወንዝ ያየውን ራእይ እዚህም ደግሞ አየው (8+4 ይመ):: በምዕራፍ አንድ ላይ ያያቸው ፍጡራን ኪሩቤል ተብለዋል (የ1+5 ማብ ይመ)::

10+2 *የእሳት ፍም፤* በ1+13 ላይ የተጠቀሱት ሕያዋን ፍጡራን የእሳት ፍም ይመስላሉ፤ እዚህ ቦታ ላይ ደግሞ፣ እውነተኛ የእሳት ፍም ናቸው:: *በከተማዪቱም ላይ በትነው፤* በእሳት የሚፈጸመውን ፍርድ ያመለክታል (ዘፍ19+24፤ አሞ7+4 ይመ)::

10+7 *ከኪሩቤልም አንዱ ...እጁን ዘርግቶ፤* "ቀጭን የሐር ልብስ የለበሰው ሰው" የእሳቱን ፍም ራሱ እንዲወስድ በመጀመሪያ ቢታዘዝም (ቍ2)፣ እዚህ ላይ ግን፣ ከፍጡራኑ መካከል ከአንዱ እጅ ተቀበለ (1+8 ይመ):: *እርሱም ይዞ ወጣ፤* ከዚህ በኋላ የተገለጸ ተጨማሪ ነገር ባይኖርም፤ የሚያጠፋው እሳት ግን በኢየሩሳሌም ላይ የተበተነ ይመስላል::

10+14 *አንደኛው ፊት የኪሩብ፤* በ1+10 ላይ የሰው፣ የአንበሳና የንስር ፊት የተባለው፣ እዚህ ካለው ጋር ፍጹም አንድ

ሦስተኛው የአንበሳ ፊት፣ አራተኛውም የንስር ፊት ነበር።

[15]ኪሩቤልም ወደ ላይ ተነሡ፤ እነዚህም በኮቦር ወንዝ አጠገብ ያየኋቸው ሕያዋን ፍጡራን ነበሩ። [16]ኪሩቤል ሲንቀሳቀሱ፣ መንኰራኵሮቹም ከጐናቸው ይንቀሳቀሱ ነበር፤ ኪሩቤልም ከምድር ለመነሣት ክንፋቸውን ሲዘረጉ፣ መንኰራኵሮቹ ከአጠገባቸው አይለዩም ነበር። [17]ኪሩቤል ቀጥ ብለው በሚቆሙበት ጊዜ እነርሱም ደግሞ ይቆማሉ፤ ኪሩቤል ከምድር ከፍ ከፍ በሚሉበት ጊዜ፣ የሕያዋኑ ፍጡራን መንፈስ በውስጣቸው ስላለ፣ መንኰራኵሮችም አብረዋቸው ይነሡ ነበር።

[18]ከዚህ በኋላ፣ *የእግዚአብሔር* ክብር ከቤተ መቅደሱ ደጃፍ ላይ ተነሥቶ ከኪሩቤል በላይ ቆመ። [19]ኪሩቤልም እኔ እያየኋቸው ክንፎቻቸውን ዘርግተው ከምድር ተነሥተው ሄዱ፤ መንኰራኵሮቹም አብረዋቸው ሄዱ፤ *በእግዚአብሔርም* ቤት በምሥራቅ በር መግቢያ ላይ ቆሙ፤ የእስራኤልም አምላክ ክብር በላያቸው ላይ ነበር።

[20]እነዚህ በኮቦር ወንዝ አጠገብ ከእስራኤል አምላክ በታች ያየኋቸው ሕያዋን ፍጡራን ነበሩ፤ ኪሩቤልም እንደሆኑ አስተዋልሁ። [21]እያንዳንዳቸው አራት አራት ፊት፣ አራት አራት ክንፍ፣ ከክንፎቻቸውም ሥር የሰውን እጅ የሚመስል ነበራቸው። [22]ፊታቸውም በኮቦር ወንዝ አጠገብ ካየኋቸው ጋር ይመሳሰል ነበር፤ እያንዳንዱም ቀጥ ብሎ ወደ ፊት ይሄድ ነበር።

በእስራኤል መሪዎች ላይ የተላለፈ ፍርድ

11 መንፈስም ወደ ላይ አነሣኝ፤ ከዚያም በምሥራቅ በኩል ወዳለው ወደ *እግዚአብሔር* ቤት በር አመጣኝ። በበሩም መግቢያ ላይ ሃያ አምስት ሰዎች ነበሩ፤ በእነርሱም መካከል የሕዝቡን መሪዎች የዓዙርን ልጅ ያእዛንያንና የበናያስን ልጅ ፈላጥያንን አየሁ። [2]*እግዚአብሔርም* እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ እነዚህ ሰዎች ክፋትን የሚያቅዱና በዚህችም ከተማ ላይ ተንኰልን የሚመክሩ ናቸው። [3]እነርሱም፣ 'ቤቶች የሚሠሩበት ጊዜ ቅርብ አይደለምን?[a] ይህች ከተማ ድስት ናት፤ እኛም ሥጋ ነን' ብለዋል። [4]ስለዚህ ትንቢት ተናገርባቸው፤ የሰው ልጅ ሆይ፤ ትንቢት ተናገር።"

10፥15 መዝ137፥1፤ ኢሳ6፥2
10፥17 ሕዝ3፥13
10፥18 1ሳሙ4፥21፤ መዝ18፥10
10፥19 ሕዝ11፥1፤ 22፤43፥4
10፥20 ሕዝ1፥1
10፥21 ሕዝ1፥6፤ 41፥18
10፥22 ሕዝ1፥1
11፥1 ቍ13፤ ኤር5፥5፤ሕዝ8፥16፤ 10፥19፤43፥4-5
11፥2 ኢሳ29፥20 ፤ሕዝ8፥11፤ናሆ1፥11
11፥3 ቍ7፤ ኤር1፥13፤ሕዝ12፥22፤ 27፤24፥3፤ሚክ3፥3
11፥4 ሕዝ3፥4፡17
11፥5 መዝ26፥2፤ ኤር17፥10
11፥6 ሕዝ7፥23፤ 22፥6
11፥7 ቍ3፤ ኤር1፥13፤ ሕዝ24፥3-13፤ ሚክ3፥2-3
11፥8 ዘሌ26፥25፤ ምሳ10፥24፤ ኢሳ66፥4፤ኤር42፥16
11፥9 ዘዳ28፥36፤ መዝ106፥41፤ ሕዝ 5፥8
11፥10 2ነገ14፥25
11፥11 ቍ3፤ ሕዝ24፥6
11፥12 ዘሌ18፥4፤ ሕዝ6፥7፤18፥10፤ 18፥9
11፥13 ቍ1፤ ሕዝ9፥8፤አሞ7፥2
11፥15 ሕዝ33፥24
11፥16 መዝ31፥20፤ 90፥1፤91፥9፤ ኢሳ 4፥6

[5]*የእግዚአብሔርም* መንፈስ በላዬ ወረደ፤ እንዲህም አለኝ፤ "*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'የእስራኤል ቤት ሆይ፤ እናንተ እንዲህ ብላችኋል፤ እኔ ግን የልባችሁን ሐሳብ ዐውቃለሁ። [6]በዚህች ከተማ ብዙ ሰው ገድላችኋል፤ መንገዶቿንም ሬሳ በሬሳ አድርጋችኋል።'

[7]"ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'በዚያ የጣላችኋቸው ሬሳዎች እነርሱ ሥጋ ናቸው፤ ይህችም ከተማ ድስት ናት፤ እናንተን ግን ከውስጧ አወጣችኋለሁ። [8]ሰይፍን ፈርታችኋል፤ እኔም ሰይፍ እልክባችኋለሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*። [9]ከከተማዪቱ አውጥቼ ለባዕዳን አሳልፌ እሰጣችኋለሁ፤ ፍርድንም አመጣባችኋለሁ። [10]በሰይፍ ትወድቃላችሁ፤ በእስራኤል ድንበር ላይ እፈርድባችኋለሁ፤ በዚያ ጊዜም እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ። [11]ይህች ከተማ ድስት አትሆንላችሁም፤ እናንተም በውስጧ ሥጋ አትሆኑም፤ በእስራኤልም ድንበር ላይ እፈርድባችኋለሁ፤ [12]በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ፤ እናንተ በዙሪያችሁ ያሉትን አሕዛብ ሥርዐት ተከተላችሁ እንጂ ትእዛዜን አልፈጸማችሁም ሕጌንም አልጠበቃችሁምና።"

[13]ትንቢት እየተናገርሁ ሳለ፣ የበናያስ ልጅ ፈላጥያ ሞተ፤ እኔም በግንባሬ ተደፍቼ፣ "ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፣ ወዮ! የእስራኤልን ቅሬታ ፈጽመህ ታጠፋለህን?" በማለት በታላቅ ድምፅ ጮኽሁ።

[14]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [15]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ወንድሞችህ፣ የራስህ ዘመዶችና[b] የእስራኤል ቤት ሁሉ፤ '*ከእግዚአብሔር* ርቀዋል፤ ይህች ምድር ርስት ሆና ለኛ ተሰጥታናለች' ብለው የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች የተናገሩባቸው ናቸው።[c]

የእስራኤል የመመለስ ተስፋ

[16]"ስለዚህ እንዲህ በል፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "በአሕዛብ መካከል ብሰድዳቸውም፣ በአገሮች መካከል ብበትናቸውም፣ በሄዱባቸው አገሮች ሁሉ ለጥቂት ጊዜ መቅደስ ሆኜአቸዋለሁ' "።

[a]3 *ወይም ቤቶችን ለመሥራት ጊዜው አሁን አይደለም*
[b]15 *ወይም በምርኮ ከአንተ ጋር የነበሩና* (ሰብዐ ሊቃናትና ሱርስትን ይመ)
[c]15 *ወይም የኢየሩሳሌም ሰዎች የተናገሩባቸው፣ 'ከእግዚአብሔር ራቁ'*

ሆኖ ሳለ፣ እዚያ "የበሬ ፊት" የነበረው ግን እዚህ ላይ፣ "የኪሩብ ፊት" ተብሎአል (የዘፍ3፥24 ማብ ይመ)።

10፥19 *በምሥራቅ በር ... የእስራኤልም አምላክ ክብር በላያቸው ላይ ነበር፤* የእግዚአብሔር ክብር፣ ለሁለተኛ ጊዜ እንደ ገና ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ ተንቀሳቀሰ (ቍ4፤ 9፥3፤ እንዲሁም የ8፥1-11፥25 ማብ ይመ)።

11፥1 *ያእዛንያ፤* የ8፥11 ማብ ይመ። *ፈላጥያ፤* "እግዚአብሔር ይታደጋል" ማለት ነው።

11፥3 *ቤቶች የሚሰሩበት ጊዜ ቅርብ አይደለምን?* በ597 ዓ.ቅ.ክ. ላይ በምርኮ ያልሄዱት የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች፣ የከፋ ነገር እንደማይገጥማቸው በማሰብ ተዝናንተው ተቀመጡ። *ድስት፤* በም24 እንደተገለጸው ኢየሩሳሌም ከምግብ ማብሰያ ድስት ጋር ተነጻጽራለች፣ ሳይማረኩ የቀሩት በምርኮ ወደ ባቢሎን የተወሰዱትን እንደተጣለ ዐጥንት በመቍጠር (ቍ15 ይመ) ራሳቸውን እንደ ምርጥ፣ "ሥጋ" አዩት።

11፥7 *በዚያ የጣላችኋቸው ሬሳዎች እነርሱ ሥጋ ናቸው፤* በትንቢተ ኤርምያስ፣ "ሥጋ" ተብሎ የተገለጸው፣ በኢየሩሳሌም በሥልጣን ላይ ያሉትንና ተማርከው የተወሰዱትን ሲሆን፣ እዚህ ላይ ግን፣ እነዚህ ባለሥልጣናት የገደሉአቸውን ንጹሐን ሰዎችን ነው።

11፥11 *በእስራኤልም ድንበር ላይ፤* በሪብላ ማለት ነው (2ነገ25፥20-21 ይመ)።

11፥13 *ልዑል እግዚአብሔር ወዮ!* የ9፥8 ማብ ይመ።

11፥16 *መቅደስ ሆኜአቸዋለሁ፤* በትንቢተ ሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ ይህ ቍጥር መሪ ሐሳብን የያዘ ነው፤ እግዚአብሔር

17 “ስለዚህ እንዲህ በል፤ ‘ልዑል *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ከአሕዛብ መካከል እሰበስባችኋለሁ፤ ከተበተናችሁባቸው አገሮች እመልሳችኋለሁ፤ የእስራኤልንም ምድር እንደ ገና እሰጣችኋለሁ።”

18 “ወደዚያ በተመለሱ ጊዜ የረከሱ ምስሎቿንና ጸያፍ ተግባሯን ያስወግዳሉ። 19 የማያወላውል ልብ እሰጣቸዋለሁ፤ አዲስ መንፈስ በውስጣቸው አኖራለሁ፤ ድንጋዩን ልብ ከውስጣቸው አወጣለሁ፤ ሥጋ ልብም እሰጣቸዋለሁ። 20 ስለዚህ ትእዛዜን ይፈጽማሉ፤ ሕጌን ይጠብቃሉ። እነርሱ ሕዝቤ ይሆናሉ፤ እኔም አምላካቸው እሆናለሁ። 21 ነገር ግን ልባቸው ወደ ረከሱ ምስሎቻቸውና ወደ ጸያፍ ተግባራቸው ያዘነበለውን እንደ ሥራቸው እከፍላቸዋለሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*።”

22 ኪሩቤልም ክንፎቻቸውን ዘረጉ፤ መንኰራኵሮቹም በአጠገባቸው ነበሩ፤ የእስራኤልም አምላክ ክብር በላያቸው ላይ ነበር። 23 የ*እግዚአብሔርም* ክብር ከከተማዪቱ ውስጥ ተነሥቶ ወጣ፤ ከከተማዪቱም በስተ ምሥራቅ ካለው ተራራ በላይ ቆም አለ። 24 መንፈስም ወደ ላይ አነሣኝ፤ በእግዚአብሔርም መንፈስ በተሰጠው ራእይም በባቢሎን[a] ምድር ወደ ነበሩት ምርኮኞች አመጣኝ።

ከዚያም ያየሁት ራእይ ከእኔ ወጥቶ ሄደ፤ 25 እኔም *እግዚአብሔር* ያሳየኝን ነገር ሁሉ ለምርኮኞቹ ተናገርሁ።

ምርኮው በትእምርት መቅረቡ

12 የ*እግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ 2 “የሰው ልጅ ሆይ፤ በዐመፀኛ ሕዝብ መካከል ተቀምጠሃል፤ የሚያዩበት ዐይን አላቸው፤ ነገር ግን አያዩም፤ የሚሰሙበትም ጆሮ አላቸው፤ ነገር ግን አይሰሙም፤ ዐመፀኛ ሕዝብ ናቸውና።

3 “ስለዚህ የሰው ልጅ ሆይ፤ እነርሱ እያዩህ በቀን ጓዝህን ጠቅልለህ ለመሰደድ ተዘጋጅ፤ ካለህበትም ስፍራ ተነሥተህ ወደ ሌላ ቦታ ሂድ፤ ዐመፀኛ ቤት ቢሆኑም ምናልባት ይህን ያስተውሉታል። 4 በቀን እያዩ ጓዝህን እንደ ስደተኛ ጓዝ አውጣው፤ በምሽትም እያዩህ ስደተኛ እንደሚወጣ ውጣ። 5 እነርሱ እያዩ ግንቡን ነድለህ ጓዝህን በዚያ አሹልክ። 6 በፊታቸው ጓዝህን በትከሻህ ላይ አስቀምጥ፣ በምሽትም ተሸክመህ ውጣ። ለእስራኤል ቤት ምልክት አድርጌሃለሁና ምድሪቱን እንዳታይ ፊትህን ሸፍን።”

7 እኔም በታዘዝሁት መሠረት አደረግሁ፤ በቀን ጓዜን ጠቅልዬ እንደ ስደተኛ ጓዝ አወጣሁ፤ በምሽትም ግንቡን በእጄ ነደልሁት፤ እያዩኝም በምሽት ጓዜን በትከሻዬ ላይ ተሸክሜ አወጣሁ።

8 በማግስቱም ጠዋት የ*እግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ 9 “የሰው ልጅ ሆይ፤ ዐመፀኛው የእስራኤል ቤት፣ ‘ይህ የምታደርገው ምንድን ነው?’ ብለው ጠይቀውህ አልነበረምን?”

10 “እንዲህ በላቸው፤ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ይህ የትንቢት ቃል በኢየሩሳሌም ለሚኖረው መስፍንና በዚያ ለሚገኙት ለእስራኤል ቤት ሁሉ ነው” ’። 11 ‘እኔ ምልክታችሁ ነኝ’ በላቸው።

“እኔ እንዳደረግሁት፤ እንዲሁ በእነርሱ ይደረግባቸዋል፤ በምርኮኛነትም ተሰደው ይሄዳሉ።

12 “በመካከላቸው ያለው መስፍን በምሽት ጓዙን በትከሻው ተሸክሞ ይወጣል፤ ሾልኮ እንዲሄድ ግንቡ ይነደልለታል፤ ምድሪቱንም እንዳያይ ፊቱን ይሸፍናል። 13 መረቤን በእርሱ ላይ እዘረጋለሁ፤ በወጥመዴም ይያዛል፤ ወደ ከለዳውያን ምድር ወደ ባቢሎን አመጣዋለሁ፤ ነገር ግን እርሷን ሳያያት በዚያ ይሞታል። 14 በዙሪያው ያሉትን ረዳቶቹንና

11፥17 ነህ1፥9፤ ኤር3፥18፤24፥5-6፤ 31፥16፤ሕዝ20፥41፤ 28፥25፤34፥13፤ 36፥28
11፥18 ሕዝ5፥11፤ 37፥23
11፥19 ዘዳ30፥12፤ መዝ86፥11፤ ሕዝ18፥31፤ ዘካ7፥12፤ሮሜ2፥5፤ 2ቆሮ3፥3
11፥20 ዘፀ6፥7፤ መዝ1፥2፤ኤር11፥4፤ 32፥38፤ሕዝ14፥11፤ 34፥30፤36፥26-28፤ ሆሴ1፥9፤ዘካ8፥8፤ ዕብ8፥10
11፥21 ኤር16፥11፤ 16፥18፤ሕዝ9፥10፤ 16፥43
11፥22 ዘፀ24፥16፤ ሕዝ9፥3፤10፥19
11፥23 ሕዝ1፥28፤ 10፥4፤ዘካ14፥4
11፥24 ሕዝ37፥1፤ 43፥5፤2ቆሮ12፥2-4
11፥25 ሕዝ3፥4፡11
12፥2 መዝ78፥40፤ ኢሳ6፥10፤ኤር42፥21፤ማቴ13፥15፤ ማር4፥12፤8፥18
12፥3 ቍ11፤ኤር 26፥3፤36፥3፤ሕዝ3፥27፤2ጢሞ2፥25-26
12፥4 ቍ12፤2ነገ 25፥4፤ኤር39፥4
12፥5 ኤር52፥7፤ አሞ4፥3
12፥6 ቍ12፤ኢሳ 8፥18፤20፥3
12፥7 ሕዝ24፥18፤ 37፥10
12፥9 ሕዝ17፥12፤ 20፥49፤24፥19
12፥11 2ነገ25፥7፤ ኢሳ8፥18፤ኤር15፥2፤ 52፥15፤ዘካ3፥8

12፥12 ኤር39፥4፤ 52፥7 12፥13 ኢሳ24፥17-18፤ኤር24፥8፤ 39፥7፤52፥11፤ሰቆ4፥20፤ሕዝ1፥3፤17፥16፡20፤ 19፥8፤32፥3፤ ሆሴ7፥12 12፥14 2ነገ25፥5፤ ኤር21፥7፤ሕዝ5፥10፡ 12፤17፥21

[a] 24 ወይም *ከለዳውያን*

በሕዝቡ መካከል ለመሆኑ ማስረጃ ከሆነው ቤተ መቅደስና ከኢየሩሳሌም እነርሱ ተሰድደው በምርኮ ቢሄዱም፣ እግዚአብሔር ራሱ በሄዱበት ሁሉ መቅደሳቸው ሆኖአል። በኋለኛውም ዘመን ራሱ ክርስቶስ የቤተ መቅደሱ ምትክ ሆኖ ተገኝቶአል (ዮሐ2፥19-21 ይመ)።

11፥19 *የማያወላውል ልብ ... አዲስ መንፈስ፤* አንድ ሰው ራሱን ለጌታ በአንድ ልብ እንዲሰጥና ለፈቃዱም እንዲገዛ የሚያደርግ ከውስጥ የመነጨ መንፈሳዊና ሥነ ምግባራዊ ለውጥን ያመለክታል (36፥26 ይመ)።

11፥20 *እነርሱ ሕዝቤ ይሆናሉ፣ እኔም አምላካቸው እሆናለሁ፤* የእግዚአብሔር ኪዳን ተስፋ ማዕከል ነው (ዘፀ6፥7 ይመ)።

11፥23 *የእግዚአብሔር ክብር ... ተነሥቶ ወጣ፤* እግዚአብሔር ቤተ መቅደሱን ትቶ በሄደ ጊዜ እንደ ሆነው ሁሉ ክብሩ ለመጨረሻ ጊዜ ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ ያደረገው እንቅስቃሴና በኋላም በደብረ ዘይት ተራራ ላይ መቆሙን ያመለክታል (9፥3፤ 10፥4፡19 ይመ፤ እንዲሁም የ8፥1-11፡25 ማብ ይመ)።

11፥24፤ የ8፥3 ማብ ይመ።

12፥2 *የሚያዩበት፣ ዐይን አላቸው፤ ነገር ግን አያዩም፤* ለኢሳይያስ እግዚአብሔር እንደ ተናገረው ዐይነት የልብ ድንዳኔ ማለት ነው (ኢሳ6፥9-10)።

12፥3 *ጓዝህን ጠቅልለህ፤* በም4-5 ላይ እንዳለው ዐይነት ሌላ ትእምርታዊ አቀራረብ ሲሆን፣ ከእዚህ የሚቀጥለው ደግሞ ራእይ ነው። *ምናልባት ይህን ያስተውሉታል፤* ንስሓ ገብተው መንገዳቸውን ለመለወጥ የሚያስችል ጥቂት ተስፋ ነው።

12፥5 *ግንቡን ነድለህ፤* ከድንጋይ የተሠራውንና እጅግ ወፍራም የሆነውን የከተማዪቱን ግንብ ሳይሆን፣ ከጡብ የተሠራውን የቤቱን ግንብ ሊሆን ይችላል።

12፥6 *ምልክት፤* ነቢያት ትእምርታዊ የሆነ ድርጊት እንዲፈጽሙ እንዲያደርጉ ብዙ ጊዜ በእግዚአብሔር ይታዘዙ ነበር (ለምሳሌ ቍ11፤ 24፥24፡27 ይመ)።

12፥8 *ጠዋት፤* የእግዚአብሔር ቃል ወደ ሕዝቅኤል የመጣው የታዘዘውን ካደረገ በኋላ ነው (ቍ7)። መለኮታዊው ገለጻ ለነቢዩ እንደ ደገና የመጣለት ያለአንዳች ጥያቄ እግዚአብሔርን ስለ ታዘዘ ነው (የ8፥3 ማብ ይመ)።

12፥9 *ይህ የምታደርገው ምንድን ነው?* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ ነቢዩ በትእምርት ላቀረበው ገለጻ፣ ለመጀመሪያ ጊዜ ሕዝቡ ስላቀረቡለት ጥያቄ በሕዝቅኤል መጽሐፍ የተመለከተበት ነው።

12፥10 *በኢየሩሳሌም ለሚኖረው መስፍን፤* ሴዴቅያስን ነው (የ7፥27 ማብ ይመ)።

12፥13 *እርሷን ሳያያት፤* የናቡከደነፆር ሰዎች፣ የሴዴቅያስን ዐይኖች ያወጣሉ (2ነገ25፥7 ይመ)።

ወታደሮቹን ሁሉ ወደ ነፋስ እበትናቸዋለሁ፤ በተመዘዘም ሰይፍ አሳድዳቸዋለሁ።

[15]“በአሕዛብ መካከል ስበትናቸውና በአገሮችም መካከል ስዘራቸው፣ በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ። [16]ነገር ግን በሄዱባቸው አሕዛብ መካከል ስለ ጸያፍ ተግባራቸው ይናገሩ ዘንድ ከእነርሱ ጥቂቶቹን ከሰይፍ ከራብና ከቸነፈር አተርፋለሁ። በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ።”

[17]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [18]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ምግብህን በድንጋጤ ብላ፤ ውሃህንም በፍርሀትና በመንቀጥቀጥ ጠጣ። [19]ለምድሪቱ ሕዝብ እንዲህ በል፤ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* በኢየሩሳሌምና በእስራኤል ምድር ስለሚኖሩት እንዲህ ይላል፤ “በዚያ ከሚኖሩ ሰዎች ሁሉ ዐመፅ የተነሣ ምድራቸው ስለምትራቈት፣ ምግባቸውን በጭንቀት ይመገባሉ፤ ውሃቸውንም በፍርሀት ይጠጣሉ። [20]ሰው ይኖርባቸው የነበሩ ከተሞች ባድማ ይሆናሉ፤ ምድሪቱም ወና ትሆናለች። በዚያ ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ።’ ”

[21]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [22]“የሰው ልጅ ሆይ፤ በእስራኤል ምድር፣ ‘ዘመኑ ረዝሞአል፤ ራእዩ ሁሉ ከንቱ ሆኖአል’ የምትሉት ይህ አባባል ምንድነው? [23]እንዲህ በላቸው፤ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ይህን አባባል እሽራለሁ፤ በእስራኤልም ምድር ዳግመኛ በንግግራቸው አይጠቀሙበትም”። እንዲህም በላቸው፤ “ራእዩ ሁሉ የሚፈጸምበት ጊዜ ቀርቦአል፤ [24]በእስራኤል ሕዝብ መካከል ከእንግዲህ ሐሰተኛ ራእይና አሳሳች ሟርት አይገኝምና። [25]ነገር ግን እኔ *እግዚአብሔር* እናገራለሁ፤ የምናገረውም ቃል ሳይዘገይ ይፈጸማል፤ እናንተ ዐመፀኛ ቤት ሆይ፤ የተናገርሁትን ሁሉ በዘመናችሁ እፈጽማለሁ” ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*።’ ”

[26]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [27]“የሰው ልጅ ሆይ፤ የእስራኤል ቤት፣ ‘ይህ ሰው የሚያየው ራእይ ገና ለሩቅ ዘመን የሚሆን ነው፤ የሚናገረውም ትንቢት የረጅም ጊዜ ትንቢት ነው’ ይላሉ።

[28]“ስለዚህ እንዲህ በላቸው፣ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ከተናገርሁት ቃል ከእንግዲህ የሚዘገይ የለም፤ የምለው ሁሉ ይፈጸማል” ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*።’ ”

የሐሰተኛ ነቢያት መወገዝ

13 *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ትንቢት በሚናገሩት በእስራኤል ነቢያት ላይ ትንቢት ተናገር፤ ከገዛ ራሳቸው ትንቢት የሚናገሩትን እንዲህ በላቸው፤ ‘*የእግዚአብሔርን* ቃል ስሙ፤ [3]ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “አንዳች ነገር ሳያዩ የራሳቸውን መንፈስ ለሚከተሉ ሞኞች[v] ነቢያት ወዮላቸው! [4]እስራኤል ሆይ፤ ነቢያትሽ በፍርስራሽ መካከል እንደሚኖሩ ቀበሮዎች ናቸው። [5]*በእግዚአብሔር* ቀን በሚሆነው ጦርነት ጸንቶ መቆም እንዲችል፣ የተሰነጠቀውን ቅጥር ለእስራኤል ቤት ለመጠገን ወደዚያ አልወጣችሁም። [6]ራእያቸው ሐሰት፣ ትንቢታቸው ውሸት ነው፤ *እግዚአብሔር* ሳይልካቸው፣ ‘*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል’ ይላሉ፤ ይህም ሆኖ የተናገሩት ይፈጸማል ብለው ይጠብቃሉ። [7]እኔ ሳልናገር፣ ‘*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል’ ስትሉ ሐሰተኛ ራእይ ማየታችሁ፣ ውሸተኛስ ትንቢት መናገራችሁ አይደለምን?”

[8]“ ‘ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ቃላችሁ ሐሰት፣ ራእያችሁም ውሸት ስለ ሆነ እኔ በእናንተ ላይ ተነሥቻለሁ፤ ይላል ልዑል *እግዚአብሔር*። [9]እጄ የሐሰት ራእይ በሚያዩና በሚያሟርቱ ነቢያት ላይ ተነሥቶአል። የሕዝቤ ጉባኤ ተካፋይ አይሆኑም፤ በእስራኤል ቤት መዝገብ አይጻፉም፤ ወደ እስራኤልም ምድር አይገቡም። በዚያ ጊዜ እኔ ጌታ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ።

[v]3 ወይም *ክፉዎች*

12+15 ዘሌ26+33
12+16 ኤር22+8-9፤ ሕዝ6+8-10፤14+22፤ 36+20
12+18 ሰቆ5+9
12+19 ኤር10+22፤ ሕዝ4+16፤6+6-14፤ 23+33፤ሚክ7+13፤ ዘካ7+14
12+20 ኢሳ7+23 -24፤ኤር4+7፤25+9
12+22 መዝ49+4፤ ኢሳ5+19፤ሕዝ11+3፤ አሞ6+3፤2ጴጥ3+4
12+23 መዝ37+13፤ ሕዝ7+7፤18+3፤ ኢዩ2+1፤ሶፎ1+14
12+24 ኤር14+14፤ ሕዝ13+23፤ ሚክ3+6፤ዘካ13+2-4
12+25 ዘኍ11+23፤ 14+28-34፤ ኢሳ14+24፤55+11፤ ኤር16+9፤ሕዝ13+6፤ ዕን1+5፤2+3
12+27 ሕዝ11+3፤ ዳን10+14፤ ማቴ24+48-50፤ 2ጴጥ3+4
13+2 ቍ17፤ ኢሳ9+15፤ኤር23+16፤ 28+15፤37+19፤ ሕዝ22+28
13+3 ኤር23+25 -32፤ሰቆ2+14፤ ሆሴ9+7
13+5 ኢሳ58+12፤ ሕዝ7+19፤22+30፤ 30+3
13+6 ኤር5+1፤ 14+14፤23+16፤ 28+15፤29+9፤ ሕዝ12+24-25፤22+28
13+7 ኢሳ30+10
13+8 ኤር21+13
13+9 ዘፀ6+2፤ 32+32፤ዘዳ13+3፤ ኤር17+13፤20+3-6፤ ሕዝ 20+38

12+18 *በድንጋጤ ብላ፤* ሌላ ትንቢታዊ ትእምርት ነው፤ በዕብራይስጥ፣ “ድንጋጤ” የሚለው ቃል ትርጕም የምድር መናወጥ ከሚያደርሰው ሁኔታ ጋር የሚመሳሰል በመሆኑ፣ የቢዩ ሕዝቅኤል ድንጋጤ ከፍተኛ መሆኑን ያመለክታል (አሞ1+1፤ 1ነገ19+11 ይመ)።

12+19 *ለምድሪቱ ሕዝብ፤* የ7+27 ማብ ይመ።

12+22 *አባባል፤* በፌዝ የተነገረ ነው፤ ምናልባትም በሐሰተኞች ነቢያት የተነገረ ሊሆን ይችላል (ም13፤ ኤር23+9-40፤ 28 ይመ)፤ ሕዝቡም ከአፉ የማይለየው የፌዝ አነጋገር ነው። *ራእዩ፤* በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጕም፣ በ1+1 ላይ ከተገለጸው ጋር ተመሳሳይ አይደለም፤ ነገር ግን በ7+26 ላይ ከተገለጸው ጋር አንድ ዐይነት ነው። ይህ፣ “ራእይ” መጽፍ ያለበትን መልእክት (ዕን2+2 ይመ) በተለይም ሕዝቅኤል የተናገረውን የፍርድ ትንቢት የሚያመለክት ነው።

12+23 *ራእዩ ሁሉ የሚፈጸምበት፤* ስለ እውነተኛው የትንቢት ቃል የተሰጠ መለኮታዊ ማረጋገጫ ነው (ከኢሳ 55+11 ጋር ያነጻና)።

12+27 *የረጅም ጊዜ፤* የመጀመሪያው ምሳሌ የሕዝቅኤል ትንቢት ከቶ የሚፈጸም አይደለም የሚል ሲሆን፣ ይኸኛው ግን ትንቢቱ የሚፈጸም ቢሆንም እንኳ፣ ከብዙ ዘመን በኋላ ገና ወደ ፊት የሚደርስና ይህንንም ትውልድ አይመለከትም የሚል ነው።

13+2 *ከገዛ ራሳቸው፤* ከኤር23+21-22 ጋር ያነጻጽሩ።

13+3 *አንዳች ነገር ሳያዩ፤* ከእግዚአብሔር ራእይ አላገኙም ማለት ነው።

13+4 *ቀበሮዎች፤* የሞተ እንስሳ ለመብላት ብዙ ሆነው የሚሄዱ አውሬዎች ናቸው፤ ይህ አገላለጽ አሉታዊ ገጽታ ነው (መዝ63+10፤ ሰቆ5+18 ይመ)።

13+5 *በእግዚአብሔር ቀን፤* የ7+7 ማብ ይመ። *አልወጣችሁም፤* እዚህ ላይ የእውነተኞቹ ነቢያት ሥራ ተገልጾአል (ከ22+30፤ መዝ106+23 ጋር ያነጻጽሩ)።

13+6 *ራእያቸው ሐሰት ... ነው፤* ሐሰተኞች ነቢያት፣ እርግጠኛ ራእይ ይኑራቸው ወይም አይኑራቸው አይታወቅም፤ እነርሱ ግን ከእግዚአብሔር ራእይ እንደ ተቀበሉ ይናገራሉ፤ ይሁን እንጂ፣ የመልእክታቸው ይዘት ሲመረመር፣ አድማጮቻቸው ሊሰሙ የሚፈልጉትን ብቻ እንደሆነ ይታወቃል (ኢሳ 30+10፤ ኤር23+9-17፤ 2ጢሞ4+3 ይመ)።

13+8 *እኔ በእናንተ ላይ ተነሥቻለሁ፤* 5+8 እና ማብ ይመ።

13+9 *ተካፋይ አይሆኑም፤* ቅጣቱ በሦስት መንገድ የሚ መጣባቸው ቅጣት ከማኅበረ ሰቡ ፈጽሞ እንዲወገዱ ያደርጋ

10"ሰላም ሳይኖር፣ 'ሰላም አለ' እያሉ ሕዝቤን ያስታሉ፤ ሕዝቡ ካብ ሲሰራ እነርሱ በኖራ ይለስናሉ፤ 11ስለዚህ በኖራ ለሚለስኑት ካቡ እንደሚወድቅ ንገራቸው:: ዶፍ ይወርዳል፤ ታላቅ የበረዶ ድንጋይ እሰዳለሁ፤ ዐውሎ ነፋስም ይነሣል:: 12እነሆ ካቡ ሲፈርስ ሕዝቡ 'የለሰናችሁበት ኖራው ወዴት ሄደ?' ብለው አይጠይቁአችሁምን?"

13" 'ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "በመዓቴ አውሎ ነፋስ እሰዳለሁ፣ በቍጣዬ የበረዶ ድንጋይ እልካለሁ፤ ዶፍም ከታላቅ ጥፋት ጋር ይወርዳል:: 14በኖራ የለሰናችሁትን ካብ አፈርሳለሁ፤ መሠረቱም ተገልጦ እስኪታይ ድረስ ከምድር ጋር አደ ባልቀዋለሁ:: ቅጥሩ[a] በሚወድቅበት ጊዜ፣ እናንተም በውስጡ ታልቃላችሁ:: በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ:: 15መዓቴንም በቅጥሩና ኖራ በለሰኑት ሰዎች ላይ እሰዳለሁ፤ እናንተንም እንዲህ እላችኋለሁ፤ 'ቅጥሩና ቅጥሩን በኖራ የለሰኑት የሉም፤ 16ኢየሩሳሌም ትን ቢት የተናገሩላትና ሰላም ሳይኖር የሰላም ራእይ ያዩላት የእስራኤል ነቢያት ጠፍ ተዋል፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::' "

17"አሁንም የሰው ልጅ ሆይ፤ ከራሳቸው አመንጭተው ትንቢት ወደሚናገሩ ወደ ሕዝብህ ሴቶች ልጆች ፊትህን መልስ፤ ትንቢትም ተናገርባቸው፤ 18እንዲህም በል፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "የሕዝብን ነፍስ ለማጥመድ፣ ለእስማታቸው ለእጃቸው አንጓ ሁሉ አሸንክታብ ለሚያሰፋና፣ የተለያየ መጠን ያለውን የራስ መሸፈኛ ለሚያበጁ ሴቶች ወዮላቸው! በውኑ የሕዝቤን ነፍስ እያጠመዳችሁ የራሳችሁን ነፍስ ታድናላችሁን? 19ዕፍኝ ለማይሞላ ገብስና ለቍራሽ እንጀራ ስትሉ ሐሰትን የሚያደምጥ ሕዝቤን እየዋሻችሁ መሞት የማይገባውን በመግደል፣ መኖር የማይገባውንም በማትረፍ በሕዝቤ መካከል አርክሳችሁኛል::

20" 'ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "እነሆ የሕዝብን ነፍስ እንደ ወፍ በምታጠምዱበት አሸንክታብ ላይ ተነሥቻለሁ፤ ከክንዳችሁ ላይ እቀዳድደዋለሁ፤ እንደ ወፍ የምታጠምዱትንም ሕዝብ ነጻ አወጣዋለሁ:: 21መሸፈኛችሁን ቀድጄ ሕዝቤን ከእጃችሁ አድናለሁ፤ ከእንግዲህም ወዲህ በቍጥጥራችሁ ሥር አይሆኑም፤ በዚያ ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ:: 22እኔ ያላሳዘንሁትን ጻድቅ በውሸት ስላሳዘናችሁ፣ ኀጢአተኛም ከክፉ መንገዱ ተመልሶ ሕይወቱን እንዳያድን በኀጢአቱ ስላበረታታችሁት፣ 23ከእንግዲህ የሐሰት ራእይ አታዩም፣ ሟርትም አታሟርቱም፤ ሕዝቤን ከእጃችሁ አድናለሁ፤ በዚያ ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ::' "

ባዕድ አምልኮ ተከታዮች መወገዛቸው

14 ከእስራኤል ሽማግሌዎች አንዳንዶቹ ወደ እኔ መጥተው በፊቴ ተቀመጡ:: 2*የእግዚአብሔርም* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ 3"የሰው ልጅ ሆይ፤ እነዚህ ሰዎች ጣዖቶቻቸውን በልባቸው አኑረዋል፤ ክፉታቸውን እንደ ማሰናከያ ድንጋይ በፊታቸው አስቀምጠዋል፤ ታዲያ ከእኔ እንዳች ነገር እንዲጠይቁ ልፈቅድላቸውን? 4ስለዚህ እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ማንኛውም እስራኤላዊ ጣዖትን በልቡ አኑሮ፣ ክፉቱንም የማሰናከያ ድንጋይ አድርጎ በፊቱ በማስቀመጥ ወደ ነቢይ ቢመጣ፣ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ጣዖቱ ብዛት እመልስለታለሁ:: 5በጣዖቶቻቸው ምክንያት ከእኔ የተለዩትን የእስራኤልን ቤት ሁሉ ልብ ወደ ራሴ ለመመለስ ይህን አደርጋለሁ::'

6"ስለዚህ ለእስራኤል ቤት እንዲህ በል፤ 'ልዑል *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ንስሓ ግቡ! ከጣዖቶቻችሁ ተመለሱ፤ ጸያፍ ተግባራችሁንም ሁሉ ተዉ::"

7" 'ማንኛውም እስራኤላዊ ወይም በእስራኤል የሚኖር ማንኛውም መጻተኛ ራሱን ከእኔ በመለየት ጣዖቶችን በልቡ አኑሮ፣ ክፉቱንም የማሰናከያ ድንጋይ በማድረግ በፊቱ አስቀምጦ ከእኔ ለመጠየቅ ወደ ነቢይ ቢመጣ፣ እኔ ራሴ *እግዚአብሔር* እመልስለታለሁ:: 8ፊቴን በክፉት ወደዚያ ሰው እመልሳለሁ፤ መቀጣጫና መተረቻ አደርገዋለሁ፤

13+10 ኤር4+10፤ 23+13፤50+6፤ ሕዝ7+25፤22+28
13+11 ኢሳ10+11፤ ኢዮ38+23፤ መዝ11+6፤ሕዝ38+22
13+13 ዘፀ9+25፤ ኢሳ10+11፤ ኢዮ 14+19፤38+23፤ ኢሳ30+30፤ ራእ11+19፤16+21
13+14 ኢሳ22+5፤ ኤር6+15፤ሚክ1+6
13+16 ኢሳ57+21፤ ኤር6+14፤ሕዝ7+25
13+17 ቍ2፤ ዘፀ15+20፤ሕዝ4+7፤ 25+2፤28+21፤ ራእ2+20
13+19 ምሳ28+21፤ ኢሳ56+11፤ ኤር44+26፤ ሕዝ20+39፤22+26፤ 36+20፤ 39+7፤ሚክ3+11
13+20 መዝ124+7
13+21 መዝ91+3
13+22 ኢሳ9+15፤ ኤር23+14፤ ሕዝ18+21፤33+14-16
13+23 ነህ6+12፤ መዝ72+14፤ ሕዝ12+24፤ሚክ3+6
14+1 ሕዝ8+1፤ 20+1
14+3 ቍ7፤ ኢሳ1+15፤ሕዝ6+4፤ 7+19፤20+31
14+5 ዘዳ32+15፤ ኤር2+11፤ሕዝ16+45፤ ሆሴ5+7፤ ዘካ11+8
14+6 ነህ1+9፤ ኢሳ2+20፤30+22፤ ኤር3+12፤35+15
14+7 ቍ3፤ ዘፍ 25+22፤ ዘፀ12+48፤20+10፤ ኢሳ8+14፤ ሆሴ4+5፤5+5
14+8 ዘኍ16+38፤ መዝ102+8፤ ኤር42+20፤ ሕዝ5+15፤15+7

[a] 14 ወይም *ከተማው*

ችዋል::

13+10 *ሰላም ሳይኖር፣ 'ሰላም አለ'፤* ቍ16፤ ኤር6+14፤ 8+11 ይመ:: *ኖራ፤* በዕብራይስጥ ይህን ቃል ጠቅሶ የምናገኘው ሕዝቅኤል ብቻ ነው (22+28)፤ ትርጕሙም፣ "የማያጠግብ ነገር" ማለት ነው::

13+11 *ዶፍ ይወርዳል፤* በብሉይ ኪዳን ተደጋግሞ እንደ ተነገረው፣ የእግዚአብሔር ፍርድ ነጐድጓድና ማዕበል እንደ ቀላቀለ ኀይለኛ ዐውሎ ነፋስ ጠራርጎ እንደሚያጠፋ ተገልጾአል (መዝ18+7-15፤ 77+17-18፤ 83+15፤ ኢሳ28+17፤ 30+30፤ ኤር 23+19፤ 30+23 ይመ)::

13+18 *ለእስማታቸው፤* ሴቶቹ የሚያደርጉት ምን እንደ ሆነ በውል ዐይታወቅም፤ ይሁን እንጂ፣ አንድ ዐይነት የአስማት ድርጊት እንደ ሆነ ግልጽ ነው:: ሆኖም ግን፣ መጽሐፍ ቅዱስ የአስማትን ሥራ ይቃወማል::

13+19 *እፍኝ ለማይሞላ ገብስ፤* ለግል ጥቅም ብቻ ሲባል በማንኛውም ሃይማኖታዊ ጕዳይ ውስጥ መሳተፍ የማይገባ መሆኑን መጽሐፍ ቅዱስ በተደጋጋሚ ያወግዛል (ኤር6+13፤ 8+10፤ ሚክ3+5:11፤ ሐሥ8+9-24፤ ቲቶ1+11 ይመ):: አግባብ ስለሆነው ሃይማኖታዊ ተሳትፎን በተመለከተ 2ቆሮ11+7፤ 2ተሰ3+8፤ 1ጢሞ3+3 ይመ:: *በመግደል፤* ሴቶቹ ኢፍትሐዊ ነገሮችን ለመፈጸም፣ ክፉ ኀይላቸውን ተጠቀሙ::

14+1 *ከእስራኤል ሽማግሌዎች፤* "የይሁዳ ሽማግሌዎች" ለሚለው ሐረግ ተለዋጭ ነው (የ8+1 ማብ ይመ)::

14+3 *ጣዖቶቻቸውን፤* የ6+4 ማብ ይመ:: *እንዲጠይቁ፤* ከአንድ ነቢይ ንግር ለማግኘት ሲፈለግ የሚነገር የተለመደ አባባል ነው (2ነገ1+16፤ 3+11፤ 8+8 ይመ)::

14+4 *እኔ እግዚአብሔር ... እመልስለታለሁ፤* ጣዖት ማምለክ የሞት ቅጣትን ያስከትላል (ዘዳ 13+6-18)::

14+6 *ንስሓ ግቡ፤* ከፍርድ ማምለጥ የሚቻል መሆኑን በሌላ ስፍራ የገለጸው ሕዝቅኤል፣ ስለ ንስሓ ካቀረባቸው ሦስት ጥሪዎች ይህ የመጀመሪያው ነው (18+30፤ 33+11 ይመ)::

ከሕዝቤም መካከል አስወግደዋለሁ፤ በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ::

[9]" 'ነቢዩ ትንቢት ይናገር ዘንድ ቢታለል፣ ያንን ነቢይ ያታለልሁ እኔ *እግዚአብሔር* ነኝ፤ ክንዴን በእርሱ ላይ እነሣለሁ፤ ከሕዝቤ ከእስራኤል መካከልም አጠፋዋለሁ:: [10]በደላቸው በራሳቸው ላይ ይሆናል፤ ነቢዩም እርሱን ሊጠይቀው ከመጣው ሰው ጋር እኩል በደለኛ ይሆናል:: [11]ከእንግዲህ የእስራኤል ሕዝብ መንገድ ስቶ ከእኔ አይለይም፤ ተመልሶም በኀጢአቱ ሁሉ ራሱን አያረክስም:: እነርሱ ሕዝቤ ይሆናሉ፤ እኔም ስምላካቸው እሆናለሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::"

የማያመልጡት ፍርድ

[12]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [13]"የሰው ልጅ ሆይ፤ አንድ አገር በእኔ ባለመታመን ቢበድለኝና እኔም እጄን በላዩ ዘርግቼ የምግብ ምንጩን ባደርቅ፣ ራብንም አምጥቼበት ሰውንና እንስሳቱን ብገድል፣ [14]ኖኅ፣ ዳንኤልና[a] ኢዮብ እነዚህ ሦስቱ በዚያ ቢኖሩ እንኳ፣ በጽድቃቸው የሚያድኑት ራሳቸውን ብቻ ነው፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::

[15]"የዱር አራዊትንም በአገሪቱ ላይ ሰድጄ አገሪቱን ሕፃናት አልባ ቢያደርጓትና ከአራዊቱም የተነሣ ምድሪቱ ሰው እስከማያልፍባት ባድማ ብትሆን፣ [16]'እኔ ሕያው *እግዚአብሔርን*' በራሴ እምላለሁ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*፤ እነዚህ ሦስቱ ሰዎች ቢኖሩባት እንኳ፣ ወንዶች ወይም ሴቶች ልጆቻቸውን ማዳን አይችሉም፤ እነርሱ ብቻ ይድናሉ፤ ምድሪቱ ግን ባድማ ትሆናለች::'

[17]"ሰይፍን በአገሪቱ ላይ አምጥቼ፣ 'ሰይፍ በዚህ ምድር ይለፍ' ብል፣ ሰውንና እንስሳን ባጠፋ፣ [18]በሕያውነቴ እምላለሁ ይላል *እግዚአብሔር*፤ እነዚህ ሦስት ሰዎች ቢኖሩባትም እንኳ ራሳቸው ብቻ ይድናሉ እንጂ ወንዶች ወይም ሴቶች ልጆቻቸውን ማዳን አይችሉም::

[19]"ቸነፈርንም በምድሪቱ ላይ ብሰድና ደም በማፍሰስ መዓቴን አውርጄ ሰውንና እንስሳን ባጠፋ፣ [20]በሕያውነቴ በራሴ እምላለሁ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*፤ ኖኅ፣ ዳንኤልና ኢዮብ ቢኖሩባትም እንኳ በጽድቃቸው ራሳቸውን ብቻ ያድናሉ እንጂ ወንዶችን ወይም ሴቶች ልጆቻቸውን አያድኑም::

[21]"ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ 'ሰውንና እንስሳቱን ለማጥፋት አራቱን አስፈሪ ፍርዶቼን:- ሰይፍን፣ ራብን፣ የዱር አራዊትንና ቸነፈርን በኢየሩሳሌም ላይ በማመጣበት ጊዜ ምንኛ የከፋ ይሆን! [22]ነገር ግን ከዚያ ወጥተው የሚተርፉ ወንዶችና ሴቶች ልጆች አሉ፤ እነርሱም ወደ እናንተ ይመጣሉ፤ እናንተም አካሄዳቸውንና ተግባራቸውን በምታዩበት ጊዜ በኢየሩሳሌም ላይ ስላመጣሁት መከራ፣ ስላደረስሁባትም አስከፊ ነገር ሁሉ ትጽናናላችሁ:: [23]አካሄዳቸውንና ተግባራቸውን በምታዩበት ጊዜ፣ ትጽናናላችሁ፤ አንዳች ነገር በከንቱ እንዳላደረግሁ ትረዳላችሁና፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::' "

የማይረባው የወይን ግንድ

15 *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ የወይን ግንድ በዱር ካሉት ዛፎች ሁሉ ቅርንጫፍ የሚሻለው በምንድን ነው? [3]የሚጠቅም ነገር ለመሥራት ከግንዱ አንዳች ተወስዶ ያውቃልን? ዕቃ የሚንጠለጠልበትስ ኵላብ ከእርሱ ይበጃልን? [4]እንዲነድ እሳት ላይ ከተጣለ በኋላ፣ እሳቱ ጫፍና ጫፉን አቃጥሎ፣ መኻሉን ከለበለበው፣ ለአንዳች ነገር ይጠቅማልን? [5]እንግዲህ ደኅና ሆኖ ሳለ ለምንም ነገር ካልጠቀመ፣ እሳት ካቃጠለውና ከለበለበው በኋላ የቱን ያህል የሚረባ ይሆን!

[6]"ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ከዱር ዛፎች መካከል የወይን ግንድ እንዲነድ ለእሳት አሳልፌ እንደ ሰጠሁ፣ እንዲሁ የኢየሩሳሌምን ነዋሪዎች አሳልፌ እሰጣለሁ:: [7]ፊቴን በከፋት ወደ እነርሱ

[a]14 ወይም *ዳኔል፤* የዕብራይስጡን ቃል አጻጻፍ ስንመለከት ነቢዩ ዳንኤልን ሳይሆን ሌላን ሰው የሚያመለክት ነው፤ እንዲሁም ቍ 20

14+9 1ነገ22+23፤ 2ዜና18+22፤ ኢሳ63+17፤ኤር4+10፤ 14+15፤ዘካ13+3
14+11 ኢሳ51+16፤ ሕዝ11+19-20፤ 37+23፤48+11
14+13 ዘሌ26+26፤ ምሳ13+21፤ ሕዝ5+16፤6+14፤15+8
14+14 ቍ 20፤ ዘፍ6+8:9፤ኢዮ1+1፤ 42+9፤ኤር15+1፤ ሕዝ3+19፤18+20፤ 28+3፤ዳን1+6፤6+13
14+15 ዘሌ26+22፤ ሕዝ5+17
14+16 ዘፍ19+29፤ ሕዝ 18+20
14+17 ዘሌ26+25፤ ኤር25+27፤42+16፤ ሕዝ25+13፤ሶፎ1+3
14+19 ኢሳ34+3፤ ኤር14+12፤ሕዝ7+8፤ 38+22
14+20 ቍ 14
14+21 ዘኍ33+4፤ 2ሳሙ24+13፤ኢሳ 31+8፤34+6፤66+16፤ ኤር14+12፤15+3፤ 27+8፤ሕዝ5+17፤ 21+13፤19፤33+27፤ አሞ4+6-10፤ራእ6+8
14+22ኤር41+16፤ ሕዝ12+16፤20+43፤ 31+16፤32+31
14+23ኤር22+8-9፤ ሕዝ8+6-18፤9+9
15+2 መዝ80+8-16፤ ኢሳ5+1-7፤27+2-6፤ ኤር2+21፤ሆሴ10+1፤ ዮሐ15+2
15+3 ኢሳ22+23፤ ኤር13+10
15+4 ሕዝ17+3-10፤ 19+14፤ዮሐ15+6
15+7 ዘሌ26+17፤ መዝ34+16፤ ኢሳ24+18፤ ሕዝ5+2:4፤14+8፤ አሞ9+1-4

14+9 *ቢታለል፤* ከመለኮታዊ ኀይል የመጣ ማለት ነው (3+20፤ ከ1ነገ22+19-23 ጋር ያነጻጽሩ)::

14+14:20 *ኖኅ፣ ዳንኤልና ኢዮብ፤* የታወቁ የጥንት ዘመን ሰዎች ናቸው፤ የተመረጡትም በጽድቃቸው ነው:: አማራጭ ትርጕሙ እንደሚያመለክተው ይኸኛው ዳንኤል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኘው ነቢዩ ዳንኤል ሳይሆን፣ "የተከበረ ዳንኤል" ተብሎ የሚታወቅ ሌላ ሰው ነው፣ ከዚህ የተነሣም አንዳንድ ሰዎች፣ ሕዝቅኤልና ነቢዩ ዳንኤል በአንድ ወቅት አብረው የኖሩ ስለ ሆነ ሕዝቅኤል በዘመኑ ስለነበረው ዳንኤል የሚጽፍበት ምክንያት የለም ይላሉ (ዳን1+1 ይመ)፤ ይህ ስሙ በመጽሐፍ ቅዱስ የተጠቀሰው ዳንኤል ከሆነም፣ ከኖኅና ከኢዮብ ጋር ስሙ አብሮ መጠራቱ ጽድቅን በተመለከተ ብቻ ሳይሆን በትድግናም ከእነርሱ ጋር ተመሳሳይ ነው:: ይህ ደግሞ ነቢዩ ሕዝ ቅኤል በአጽንዖት ከሚገልጸው ሐሳብ አንዱ ክፍል ነው::

14+20 *ወንዶችን ወይም ሴቶች ልጆችን፤* እግዚአብሔር ወደ አንድ ሕዝብ ወይም ወደ አንድ መንግሥት በፍርድ በሚመጣበት ጊዜ፣ አንዱ በሌላው ጽድቅ መዳን አይችልም፤ ስለዚህም የወላጆች ጽድቅ ለልጅ አይተርፍም::

14+21 *አራቱን አስፈሪ ፍርዶቼን፤* የ1+5 ማብ ይመ:: *ሰይፍን፣ ራብን፣ የዱር አራዊትንና ቸነፈርን፤* ይህን በዮሐንስ ራእይ ከተጠቀሱት ፈረሰኞች ጋር ያነጻጽሩ (ራእ6+1-8 ይመ፤ በተለይም ራእ6+8 ይመ)::

14+23 *ትጽናናላችሁ፤* ባቢሎን ያሉትን ምርኮኞች የሚመለከት ነው:: በምርኮ የሄዱት፣ ከኢየሩሳሌም ወደ ባቢሎን የመጡትን ሰዎች ክፋት ሲመለከቱ፣ እግዚአብሔር በከተማዪቱ ላይ ያወረደው ፍርድ ተገቢ መሆኑን ይገነዘባሉ::

15+2 *የወይን ግንድ፤* እስራኤል የወይን ተክል ተብላ ተጠርታለች በመዝ80+8-13 ላይ ይመ፤ ከሉቃ20+9-19፤ ዮሐ 15+1-17 ጋር ያነጻጽሩ::

15+3 *ዕቃ የሚንጠለጠልበትስ ኵላብ ከእርሱ ይበጃልን?* ኢሳ22+23-25 ይመ::

15+4 *ለአንዳች ነገር ይጠቅማልን?* ኢሳይያስና (5+1-7) ኤርምያስ (2+21) እስራኤል መልካም ፍሬ ማፍራት ስላልቻለች፣ አምላክ ክፉኛ ያዘነባት መሆኑን ሲገልጹ፣ ሕዝቅኤል

እመልሳለሁ፤ ከእሳት ቢያመልጡም፣ ገና እሳት ይበላቸዋል። ፊቴን በክፋት ወደ እነርሱ በመለስሁ ጊዜ፣ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ። [8]ታማኝ ካለመሆናችሁ የተነሣ ምድሪቱን ባድማ አደርጋታለሁ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር።"

ኢየሩሳሌም ታማኝ ስላለመሆኗ የተሰጠ ተራዛሚ ተለዋጭ ዘይቤ

16 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ለኢየሩሳሌም አስጸያፊ ተግባሯን ፊት ለፊት ንገራት፤ [3]እንዲህም በል፤ 'ልዑል እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን እንዲህ ይላታል፤ "ዘርሽና ትውልድሽ ከከነዓን ምድር ነው፤ አባትሽ አሞራዊ፣ እናትሽም ኬጢያዊት ነበሩ። [4]በተወለድሽበት ቀን እትብትሽ አልተቈረጠም፤ ንጹሕ እንድትሆኚ በውሃ አልታጠብሽም፤ በጨው አልታሸሽም፤ በጨርቅም አልተጠቀለልሽም። [5]በርኅራኄ ዐይን ተመልክቶሽ ወይም አዝኖልሽ ከእነዚህ አንዱን እንኳ ያደረገልሽ ሰው አልነበረም፤ ይልቁንም በተወለድሽበት ቀን ተንቀሽ ስለ ነበር ሜዳ ላይ ተጣልሽ።

[6]" 'እኔም በዚያ ሳልፍ፣ በደምሽ ውስጥ ወዲያ ወዲህ ስትንፈራገጪ አየሁሽ፤ በደምሽም ውስጥ ተኝተሽ ሳለሽ፣ "በሕይወት ኑሪ!"[ж] አልሁሽ። [7]ሜዳ ላይ እንዳለ ቡቃያ አሳደግሁሽ፤ አንቺም አደግሽ፤ ብርቅ ዕንቍ ሆንሽ[ፐ]። ጡቶችሽ አጐጠጐጡ፤ ጠጕርሽም አደገ፤ ነገር ግን ከእናትሽ ማሕፀን እንደ ወጣሽ ዕርቃንሽን ነበርሽ።

[8]"ዳግመኛም በአጠገብሽ በማልፍበት ጊዜ ወደ አንቺ ተመለከትሁ፤ ለመፈቀርም እንደ ደረስሽ ባየሁ ጊዜ፣ የመጐናጸፊያዬን ዘርፍ በላይሽ ዘርግቼ ዕርቃንሽን ሸፈንሁ። ማልሁልሽ፤ ከአንቺም ጋር ቃል ኪዳን ተጋባሁ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ አንቺም የእኔ ሆንሽ።

[9]"በውሃ አጠብሁ[ሠ] ከደም አጠራሁሽ፤ ዘይትም ቀባሁሽ። [10]ወርቀ ዘቦ አለበስሁሽ፤ ምርጥ ቈዳ ጫማም አደረግሁልሽ፤ ያማረ በፍታ አለበስሁሽ ውድ መደረቢያም አጐናጸፍሁሽ። [11]በጌጣጌጥ አንቈጠቈጥሁሽ፤ በእጅሽ አንባር፣ በዐንገትሽም ድሪ አጠለቅሁልሽ፤ [12]በአፍንጫሽ ቀለበት፣ በጆሮሽ ጕትቻ፣ በራስሽም ላይ ውብ አክሊል አደረግሁልሽ፤ [13]በወርቅና በብር አጌጥሽ፤ ልብስሽም ያማረ በፍታ፣ ሐርና ወርቀ ዘቦ ነበር፤ ምግብሽም የላመ ዱቄት፣ ማርና የወይራ ዘይት ነበር። እጅግ ውብ ሆንሽ፤ ንግሥት ለመሆንም በቃሽ። [14]እኔ ከሰጠሁሽ ሞገስ የተነሣ ውበትሽ ፍጹም በመሆኑ ዝናሽ በአሕዛብ መካከል ገነነ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር።

[15]" 'ነገር ግን በውበትሽ ተመካሽ፤ ዝናሽንም ለአመንዝራነት ተጠቀምሽበት፤ ከዐላፊ አግዳሚው ጋር ያለገደብ አመነዘርሽ ውበትሽም

15፥8 ሕዝ14፥13፤ 17፥20፤18፥24
16፥2 ኢሳ57፥12፤ ሕዝ8፥17፤20፥4፤ 22፥2፤23፥36
16፥3 ቍ45፤ ዘፍ10፥15፤ 11፥25-29፤12፥18፤ 15፥16፤ዘዳ7፥1፤ ኢሱ24፥14-15፤ ሕዝ21፥30
16፥4 ሆሴ2፥3
16፥6 ቍ22፤ ዘፀ19፥4፤ ሕዝ18፥23፡32
16፥7 ዘፀ1፥7፤ ዘፀ1፥10
16፥8 ቍ59፤ ሩት3፥9፤ኤር2፥2፤ 11፥10፤ሆሴ2፥7፡ 19-20፤ሚል2፥14
16፥9 ሩት3፥3
16፥10 ቍ18፤ ዘፀ26፥36፤ኢሳ3፥23፤ 19፥9፤ሕዝ27፥16
16፥11 ዘፍ41፥42፤ መዝ73፥6፤ኢሳ3፥19፤ ኤር4፥30፤ ሕዝ23፥40፡42
16፥12 ዘፍ35፥4፤ ምሳ1፥9፤ኢሳ3፥19፡ 21፤28፥5፤ ኤር13፥18
16፥13 ዘዳ32፥13 -14፤1ሳሙ10፥1፤ 1ነገ4፥21፤አስ2፥9፡ 17፤5፥1
16፥14 1ነገ10፥24፤ አስ1፥11፤መዝ48፥2፤ ሰቆ2፥15፤ሕዝ5፥5
16፥15 ቍ25፤ ኢሳ57፥8፤ኤር2፥20፤

ж6 ጥቂት የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ሰብዓ ሊቃናትና ሱርስቱ እንዲሁ ሲሆኑ አብዛኞቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ግን "በሕይወት ኑሪ" በደምሽ ውስጥ ተኝተሽ ሳለሽ "በሕይወት ኑሪ" አልሁሽ ይላሉ
ፐ7 ወይም የበሰልሽ ሆንሽ
ሠ9 ወይም በውሃ አጠብሁሽ

ደግሞ ኢየሩሳሌም ፈጽሞ የማትጠቅም በመሆንዋ ያለቅሳል።

15፥7 *ከእሳት ቢያመልጡም፤* በ 597 ዓ.ቅ.ክ. ኢየሩሳሌም መያዟን ሲያመለክት፣ ራሱ ሕዝቅኤልም ከሕዝቡ ጋር አብሮ መማረኩን ያሳያል (1፥2፤ 2ነገ24፥10-16 ይመ)። *ገና እሳት ይበላቸዋል፤* ከዚህ የሚበልጥ ሌላ መከራ የሚመጣባቸው መሆኑን የሚያስገነዝብ አስፈሪ ትንቢት ነው፤ ይህም ከ586 ዓ.ቅ.ክ. በፊት የነበረ ዋናው የሕዝቅኤል መልእክት ነው (5፥2፡4፤ 10፥2፡7 ይመ)።

16፥3፤ ከዘዳ26፥5 ጋር ያነጻጽሩ። *ዘርሽና ትውልድሽ፤* እስራኤላውያን ኢየሩሳሌምን ከመያዛቸው በፊት፣ ኢየሩሳሌም የቆየ የብዙ ምእተ ዓመት ያላት ከተማ ነች (ዘፍ14፥8)፤ የእስራኤላውያንን ወረራ ብዙ ጊዜ ተቋቁማ ነበር (ኢሱ15፥63)፤ ሆኖም ንጉሥ ዳዊት ከያዛት በኋላ ሙሉ በሙሉ የእስራኤላውያን መዲና ለመሆን በቅታለች (2ሳሙ5፥6-9)። *አባትሽ ... እናትሽም፤* ኢየሩሳሌም ቀድሞውም የእስራኤል አለመሆን ለመግለጽ እንጂ፣ አንዱን ግለሰብ በተለይ ለማመልከት የገባ አይደለም። *አሞራዊ፤* ከቍ45 ጋር ያነጻጽሩ። እንደ ከነዓናውያን፣ አሞራውያንም ከቅድመ እስራኤላውያን በፊት በፓሌስቲና ምድር የነበሩ ሴማውያን ናቸው (ዘፍ48፥22፤ ኢሱ5፥1፤ 10፥5፤ መሳ1፥34-36 ይመ)። *ኬጢያዊ፤* በሁለት ሺህ ዓ.ቅ.ክ. ገደማ ከትንሹ እስያ ፈልሰው፣ በከነዓን የሰፈሩና ከሴም ነገድ ያልሆኑ ሕዝቦች ናቸው (ዘፍ23፥10-20፤ 26፥34፤ 1ሳሙ26፥6፤ 2ሳሙ11፥2-27፤ 1ነገ11፥1 ይመ)።

16፥4 *በጨው አልታሸሽም፤* ይህ ልማድ በፍልስጥኤም ምድር በሚኖሩ የዐረብ ገበሬዎች ዘንድ እስከ 1918 ዓ.ም. ድረስ ቈይቶ እንደ ነበር አንዳንድ ጸሓፊዎች ይመሰክራሉ፤ ይህም ልማድ ተመሳሳይ ባሕል ባላቸው በሌሎችም አገሮች እስከ ዛሬ ድረስ ይጠበቃል። በአገራችንም ቍስልንና ዕብጠትን በጨው አጥቦ ማሰር የተለመደ ባሕላዊ ሕክምና ነው። *በጨርቅም አልተጠቀለልሽም፤* ከሉቃ2፥7 ጋር ያነጻጽሩ።

16፥5 *በሜዳ ላይ ተጣልሽ፤* እንድትሞት ተጥላለች ማለት ነው፤ በቀድሞ ጊዜ በአረማውያን ዘንድ የተለመደው ሕፃናትን አውጥቶ የመጣል ልማድ በእስራኤላውያን ዘንድ እጅግ የተጠላ ነበር።

16፥6 *በደምሽ፤* ልጅ ሲወለድ የሚፈሰውን ደም ያመለክታል። *በሕይወት ኑሪ፤* እግዚአብሔር ለሰው ሁሉ ያለው ዐላማ በዚህ ሐረግ ተገልጾአል (18፥23፡32፤1ጢሞ2፥4፤2ጴጥ3፥9 ይመ)።

16፥7 *ጠጕርሽም፤* ወንድ ልጅ ለዐቅመ አዳምና ሴት ልጅም ለዐቅመ ሔዋን በደረሱ ጊዜ የሚበቅለውን ጠጕር ነው።

16፥8 *የመጐናጸፊያዬን ዘርፍ በላይሽ ዘርግቼ፤* የጋብቻን ሁኔታ የሚያመለክት ትእምርታዊ አባባል ነው (የዘዳ 22፥30፤ ሩት3፥9 ማብ ይመ)። *ቃል ኪዳን፤* ሴቲቱ የምታመለክተው ኢየሩሳሌምን ስለ ሆነ፣ ይህ ኪዳን የጋብቻ እንጂ የሲና ኪዳን አይደለም (ሚል2፥14 ይመ)።

16፥9 *ከደም፤* የወር አበባን የሚያመለክት ነው፤ ይህም ለዐቅመ ሔዋን መድረሷን ያረጋግጣል (የቍ7 አማራጭ ትርጕሙን ይመ)።

16፥10 *ወርቀ ዘቦ ... ቈዳ ጫማ ... ያማረ በፍታ፤* ምርጥ የሆኑ አልባሳትን የሚያመለክቱ ናቸው። *ወርቀ ዘቦ፤* 27፥16፡24 ይመ። በኅብረ ቀለም ያሸበረቀ ለአንዲት ንግሥት የሚሆን ልብስ ነው (መዝ45፥14 ይመ)። *ቈዳ ጫማ፤* ተመሳሳይ ከሆነ ቈዳ የማደሪያው ድንኳን መሸፈኛ ይሠራል ("የአቆስጣ ቈዳ" ዘፀ25፥5፤ 26፥14)።

16፥11 *በእጆችሽ አንባር፤* ዘፍ24፥22 ይመ።

16፥12 *ቀለበት፤* አፍንጫን የሚጐዳ ሳይሆን፣ በአፍንጫ ላይ የሚጣበቅ ወይም የሚንጠለጠል ጌጥ ነው (ዘፍ24፥47 ይመ)። *ጕትቻ፤* ዘኍ31፥50 ይመ፤ ከዘፍ35፥4፤ ዘፀ32፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ። *አክሊል፤* ሙሽራ በሰርጉ ጊዜ በራሱ ላይ የሚደፋው አክሊል ነው (ወንድ ሙሽራ ስለሚደፋው አክሊል ማሕ3፥11 ይመ)።

16፥13 *በወርቅና በብር፤* ከሆሴ2፥8 ጋር ያነጻጽሩ። *የላመ ዱቄት፤* ለመሥዋዕት የሚያገለግል ሲሆን፣ በዐይነቱ ምርጥ ዱቄት ማለት ነው (ቍ19፤ 46፥14 ይመ)። *የወይራ ዘይት፤* ከሆሴ2፥8 ጋር ያነጻጽሩ፤ ስለ ማርና ስለ ዘይት መቀላቀል ዘዳ32፥13 ይመ። *እጅግ ውብ ሆንሽ፤* ከኤፌ5፥27 ጋር ያነጻጽሩ።

16፥14 *ዝናሽ ... ገነነ፤* ይህ የሆነው፣ በተለይ በንጉሥ ዳዊትና በንጉሥ ሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ነበር።

16፥15 *ለአመንዝራነት፤* በመንፈሳዊ ሕይወት ከእግዚ

ለማንም ሆነ::[ሙ] [16]ከልብስሽ አንዳንዱን ወስደሽ የምታመነዝሪበትን መስገጃ ስፍራ አስጌጥ ሽበት፤ እንዲህ ዐይነት ነገር ከዚህ ቀደም አልታየም፤ ወደፊትም አይኖርም:: [17]ከሰጠሁሽ ወርቄና ብሬ የተሠራውን ምርጥ ጌጣጌጥ ወስደሽ የወንድ ምስሎች ለራስሽ አበጀሽ፤ ከእነርሱም ጋር ዝሙት ፈጸምሽ:: [18]ወርቀዘቦ ልብስሽን ወስደሽ ደረብሽላቸው፤ ዘይቴንና ዕጣኔንም በፊታቸው አቀረብሽ:: [19]እንድትበዪ የሰጠሁሽን ምግብ ይኸውም ምርጡን ዱቄት፣ ማሩንና የወይራ ዘይቱን መልካም መዐዛ ያለው ዕጣን አድርገሽ አቀረብሽላቸው፤ እንዲህ ያለ ነገር ተፈጽሞአል፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::

[20]" 'ለእኔ የወለድሻቸውን ወንዶችና ሴቶች ልጆችሽን እንዲበሏቸው ለምስሎቹ ሠዋሽላቸው፤ አመንዝራነትሽ አንሶ ነውን? [21]ልጆቼን ዐርደሽ ለጣዖት መሥዋዕት አድርገሽ አቀረብሻቸው::[ሠ] [22]በእነዚህ አስጸያፊ ተግባሮችሽና አመንዝራነትሽ ሁሉ፣ ከእናትሽ ማሕፀን እንደ ወጣሽ ዕርቃንሽን ሆነሽ በደምሽ ውስጥ ስትንፈራገጪ የነበርሽበት የሕፃንነትሽ ወራት ትዝም አላለሽ!::

[23]" 'ወዮ! ወዮልሽ! ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*፤ ከሌላው ክፋትሽ ሁሉ በተጨማሪ፣ [24]ለራስሽ ጉብታን አበጀሽ፤ በየአደባባዩም የማምለኪያ ኰረብታ ሠራሽ:: [25]በየመንገዱ መጠምዘዣ ላይም የመስገጃ ኰረብታ አበጀሽ፤ ገላሽን ለዐላፊ አግዳሚው በማቅረብና አመንዝራነትሽን በማብራከት ውበትሽንም አረከስሽ:: [26]ዘማውያን ከሆኑ ግብፃውያን ጎረቤቶችሽ ጋር አመነዘርሽ፤ ገደብ በሌለው የዝሙት ተግባርሽም ለቍጣ አነሣሣሽኝ:: [27]ስለዚህ ክንዴን በአንቺ ላይ አንሥቼ ድርሻሽን ቀነስሁ፤ ከክፉ መንገድሽም የተነሣ በብልግናሽ ለሚያፍሩ ጠላቶችሽ ለፍልስጥኤማውያን ሴቶች ልጆች አሳልፌ ሰጠሁሽ:: [28]ገና ስላልረካሽም ከአሦራውያን ጋር ደግሞ አመነዘርሽ፤ ከዚያም በኋላ እንኳ አልረካሽም:: [29]ርኩሰትሽንም እስከ ነጋዴዎች ምድር እስከ ባቢሎን[ረ] ድረስ አበዛሽ፤ ያም ሆኖ አልረካሽም::

[30]" 'እንደ ዐይን አውጣ አመንዝራ ይህን ሁሉ መፈጸምሽ ምን ዐይነት ደካማ ልብ ቢኖርሽ ነው! ይላል ጌታ እግዚአብሔር:: [31]በየመንገዱ መጠምዘዣ ላይ ጉብታሽን ባበጀሽና በየአደባባዩም መስገጃ ኰረብታ በሠራሽ ጊዜ እንደማንኛውም ዝሙት አዳሪ አልነበርሽም፤ ምክንያቱም ዋጋ አላስከፈልሽም::

[32]" 'አንቺ ከገዛ ባሏ ይልቅ ሌሎችን የምታስተናግድ አመንዝራ ነሽ! [33]ማንኛዋም አመንዝራ ሴት ዋጋ ይከፈላታል፤ አንቺ ግን ለወዳጆችሽ ሁሉ ስጦታ ታበረክቻለሽ፤ ከየአቅጣጫው መጥተው ከአንቺ ጋር ያመነዝሩ ዘንድ እጅ መንሻ ታቀርቢላቸዋለሽ:: [34]ስለዚህ ያንቺ ግልሙትና ከሌሎቹ የተለየ ነው፤ ማመንዘር የሚሻ ማንም ሰው፣ አንቺን አሳዶ ማግባባት አያስፈልገውም:: ዋጋ ትከፍ ያለሽ እንጂ አይከፈልሽም፤ አንቺ የሌሎች ፍጹም ተቃራኒ ነሽ::

[35]" 'አንቺ አመንዝራ ሆይ፤ እንግዲህ *የእግዚአብሔርን* ቃል ስሚ! [36]ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ሀብትሽን[ሰ] ስላፈሰስሽ፣ ከወዳጆችሽ ጋር ያለ ገደብ ስላመነዘርሽና ዕርቃንሽን ስለ ገለጥሽ፣ ስለ አስጸያፊ ጣዖቶችሽ ሁሉና ለእነርሱም የልጆችሽን ደም ስላቀረብሽ፣ [37]በዚህ ምክንያት ደስ የተሰኘሽባቸውን ወዳጆችሽን፣ የወደድሻቸውንና የጠላሻቸውን ሁሉ እሰበስባለሁ፤ ከየአቅጣጫው ሁሉ በዙሪያሽ እሰበስባቸዋለሁ፤ በፊታቸው ዕርቃንሽን እገልጣለሁ፤ እነርሱም ኀፍረተ ሥጋሽን ሁሉ ያያሉ:: [38]ለአመንዝራና ለነፍስ ገዳይ ሴቶች የሚገባውን ፍርድ እፈርድብሻለሁ፤ በመዓቴና በቅናቴ እስከ ደም እበቀልሻለሁ:: [39]ለወዳጆችሽ አሳልፌ እሰጥሻለሁ፤ እነርሱም ጉብታሽንና የማምለኪያ ኰረብታሽን ያፈርሳሉ፤ ልብስሽን ይገፉሻል፤ ምርጥ ጌጣጌጥሽን ይቀሙሻል፤

ሕዝ 23+3፤27+3
16+16 2ነገ23+7፤ ኢሳ57+7
16+17 ሕዝ7+20፤ ሆሴ2+13
16+18 ኤር44+5
16+19 ሆሴ2+8
16+20 ዘፀ13+2፤ መዝ106+37-38፤ ኢሳ57+5፤ኤር7+31፤ ሕዝ23+37
16+21 2ነገ17+17፤ ኤር19+5፤
16+22 ቍ6፤ መዝ25+7፤88+15፤ ኤር2+2፤ሆሴ2+3፡15፤ 11+1
16+23 ሕዝ24+6
16+24 ቍ31፤ መዝ78+58፤ ኢሳ57+7፤ኤር2+20፤ 3+2፤44+21፤ ሕዝ20+28
16+25 ቍ15፤ ምሳ9+14፤ኤር3+2
16+26 1ነገ14+9፤ ኢሳ23+17፤57+8፤ ኤር3+1፤11+15፤ ሕዝ8+17፤20+8፤ 23+19-21
16+27 2ዜና28+18፤ ኤር34+20፤ ሕዝ20+33፤25+13
16+28 2ነገ16+7፤ ኢሳ57+8
16+29 ኤር3+1፤ ሕዝ23+14-17፤ ናሆ3+4
16+30 ኤር3+3
16+31 ቍ24
16+33 ዘፍ30+15፤ ኢሳ30+6፤57+9፤ ሆሴ8+9-10
16+36 ኤር19+5፤ ሕዝ23+10
16+37 ኢሳ47+3፤ ኤር13+22፤ ሕዝ23+22፤ሆሴ2+3፡ 10፤8+10፤ራእ17+16
16+38 ዘፍ38+24፤ ዘሌ20+10
16+39 2ነገ18+11፤ ሕዝ21+31፤ሆሴ2+3

[ሙ]15 ከአብዛኞዎቹ የጥንት የዕብራይስጥ ቅጆች ጋር ተመሳሳይ ሲሆን አንድ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጅ ግን (አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት የጥንት ቅጆችን ይመ) *ከዐላፊ አግዳሚ ...አመንዝርሽ፤ እንዲህ ያለው ነገር መሆን የለበትም* ይላል

[ሠ]21 ወይም *በእሳት ውስጥ አሳለፋችኋቸው*

[ረ]29 ወይም *ካላዲያ*

[ሰ]36 ወይም *ምኞትሽን*

አብሔር ዘወር ማለትንና አረማውያን የሆኑት ከከነዓናውያን ልጅ ለመውለድ ሲፈልጉ በቤተ ጣዖት የሚፈጽሙትን አስነዋሪ ተግባር የሚያመለክት ነው (ከኤር3+1-5፤ ሆሴ4+13-14፤ 9+1 ጋር ያነጻ ጽሩ):: *ከዐላፊ አግዳሚ ጋር፤* ከዘፍ38+14-16 ጋር ያነጻጽሩ::

16+16 *ከልብስሽ፤* እግዚአብሔር አስቀድሞ ለኢየሩሳሌም የሰጣትን ስጦታ ሁሉ፣ ለምንዝርና ተጠቀመችበት:: አንዳንዶቹ የልብስ ዐይነቶች ለአሼራ ጣዖት ሥርዐተ አምልኮ ይውሉ ነበር (2ነገ23+7 ይመ)፤ *መጋረጃ* ወይም የዐልጋ ምንጣፍ ሆነው አገልግለው ሊሆን ይችላል (አሞ2+7-8)::

16+17 *የወንድ ምስሎች፤* የወንድን ኀፍረተ ሥጋ የሚያሳዩ ምስሎች ወይም ሥዕሎች ለማለት ነው (23+14 ይመ)::

16+20 *ወንዶችና ሴቶች ልጆችሽን ... ሠዋሽላቸው፤* 20+26፡31፤ 23+37፤ 2ነገ21+6፤ 23+10፤ ኤር7+31፤ 19+5፤ 32+35 ይመ:: ሕፃናትን መሥዋዕት አድርጐ ማቅረብ የተከለከለ መሆኑ በዘሌ18+21፤ 20+2፤ ዘዳ12+31፤18+10 ላይ ተደንግጓል::

16+24 *ጉብታ ... የማምለኪያ ኰረብታ፤* ከከተማ ውጪ በነበሩት ከፍታ ቦታዎች ላይ ሲደረግ የነበረው አምልኮተ ጣዖት (ቍ15)፣ ኢየሩሳሌም ከተማ ውስጥ መደረግ ተጀመረ::

16+26 *ዘማውያን፤* በዕብራይስጡ ሥዕላዊ በሆነ መንገድ ሲገለጽ፣ "ከሚገባ በላይ ትልቅ ብልት ካላቸው ጋር" የሚል ትርጉም አለው፤ የአገላለጹ ከባድነት የሚያመለክተው፣ እግዚአብሔርና ሕዝቅኤል በኢየሩሳሌም አስነዋሪ ድርጊት እጅግ ማዘናቸውን ነው::

16+33 *ለወዳጆች ሁሉ ስጦታ ታበረክቻለሽ፤* የኢየሩሳሌም ጠማማነት ከምንዝርናና ከተራ ግልሙትና የከፋ ለመሆኑ፣ በዚህ ስፍራ ተገልጾአል (ቍ34 ይመ)::

16+37 *ዕርቃንሽን እገልጣለሁ፤* በቍ8 ላይ ተገልጾ ለነበረው የጋብቻ ሁኔታና ጥሎሽ በተቃርኖ የተገለጸ ሲሆን፣ በቍ7 ላይ ለተገለጸውም አቀባበል ምላሽ ነው::

16+38 *እፈርድብሻለሁ፤* ቅጣቱ ሞት ነው (ዘሌ20+10፤ ዘዳ22+22 ይመ)፤ ይህም በድንጋይ በመውገር (ቍ40፤ ዘዳ 22+21-24፤ ዮሐ8+5-7 ይመ) ወይም በእሳት በማቃጠል (ዘፍ 38+24) የሚፈጸም ነው::

16+39 *ጉብታሽንና የማምለኪያ ኰረብታሽን፤* በከተማ ውስጥ ያሉትን የጣዖት ማምለኪያ ስፍራዎችን የሚያመለክት ነው (ቍ24 ይመ)::

ዕርቃንሽንና ባዶ እጅሽን ያስቀሩሻል:: [40]ሕዝብ ያነሣሡብሻል፤ በድንጋይ ይወግሩሻል፤ በሰይፍ ይቈራርጡሻል፤ [41]ቤቶችሽን ያቃጥላሉ፤ በብዙ ሴቶችም ፊት ቅጣት ያመጡብሻል:: ግልሙትናሽን አስተውሻለሁ፤ ከእንግዲህም ለወዳጆችሽ ዋጋ አትከፍዪም:: [42]በዚህም በአንቺ ላይ የነበረው ቍጣዬ ይበርዳል፤ የቅናቴ ቍጣም ከአንቺ ይርቃል:: እኔም ዝም እላለሁ፤ ከእንግዲህም አልቈጣም::

[43]“ ‘በእነዚህ ነገሮች አስቈጣሽኝ እንጂ የልጅነትሽን ወራት አላሰብሽም፤ ስለዚህ የሥራሽን እከፍልሻለሁ፤ ይላል ልዑል *እግዚአብሔር*:: በሌላው አስጸያፊ ተግባርሽ ሁሉ ላይ ዘማዊነትን አልጨመርሽምን?

[44]“ ‘በምሳሌ የሚናገር ሁሉ፣ “ሴት ልጅ በእናቷ ትወጣለች” እያለ ይመስልብሻል:: [45]አንቺ ባሏንና ልጆቿን የምትጸየፍ የእናትሽ ልጅ ነሽ፤ ባሎቻቸውንና ልጆቻቸውን የሚጸየፉ የእኅቶችሽ እኅት ነሽ:: እናታችሁ ኬጢያዊት፣ አባታችሁም አሞራዊ ነበሩ:: [46]ታላቂቱ እኅትሽ ከአንቺ በስተ ሰሜን ከሴት ልጆቿ ጋር የምትኖረው ሰማርያ ናት፤ ታናሺቱ እኅትሽም ከአንቺ በስተ ደቡብ ከሴት ልጆችዋ ጋር የምትኖረው ሰዶም ናት:: [47]አንቺም በእነርሱ መንገድ መሄድና አስጸያፊ ተግባራቸውን መከተል ብቻ ሳይሆን፣ ከእነርሱ ይልቅ ፈጥነሽ ምግባረ ብልሹ ሆንሽ:: [48]እኔ ሕያው እግዚአብሔርን! በራሴ እምላለሁ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*፤ አንቺና ሴት ልጆችሽ ያደረጋችሁትን እኅትሽ ሰዶምና ልጆቿ እንኳ አላደረጉትም::

[49]“ ‘እነሆ የእኅትሽ የሰዶም ኀጢአት ይህ ነበር፤ እርሷና ሴት ልጆቿ እብሪተኞች፣ ጥጋበኞችና ደንታ ቢሶች ነበሩ፤ ድኾችንና ችግረኞችንም አይረዱም ነበር:: [50]ኵራተኞች ነበሩ፤ በፊቴ አስጸያፊ ተግባር መፈጸማቸውን ባየሁ ጊዜም አስወገድኋቸው:: [51]ሰማርያ አንቺ ያደረግሽውን ኀጢአት ግማሹን እንኳ አልሠራችም:: አንቺ ግን ከእነርሱ የባሰ አስጸያፊ ተግባር በመፈጸምሽ፣ በዚህ ሁሉ እኅቶችሽን ጻድቃን አስመሰልሻቸው:: [52]እኅቶችሽን እንደ ጻድቃን በማስቈጠርሽ፣ ዕፍረትሽን ተከናነቢ፤ ኀጢአትሽ ከኀጢአታቸው የከፋ ስለ ሆነ፣ እነርሱ ከአንቺ ይልቅ ጻድቃን ሆኑ:: እንግዲህ እኅቶችሽን ጻድቃን ስላስመሰልሻቸው፣ አንቺ ተዋረጂ፤ ዕፍረትሽንም ተከናነቢ::

[53]“ ‘ነገር ግን የሰዶምንና የሴት ልጆቿን፣ እንዲሁም የሰማርያንና የሴት ልጆቿን ምርኮ እመልሳለሁ፤ የአንቺንም ምርኮ የእነርሱን በምመልስበት ጊዜ እመልሳለሁ:: [54]ይህም የሚሆነው ለእነርሱ መጽናኛ በመሆንሽ እንድትዋረጂና ባደረግሽው ሁሉ እንድታፍሪ ነው:: [55]እኅቶችሽ ሰዶምና ሴት ልጆቿ እንዲሁም ሰማርያና ሴት ልጆቿ ቀድሞ ወደ ነበሩበት ሁኔታ ይመለሳሉ፤ አንቺና ሴት ልጆችሽም ቀድሞ ወደ ነበራችሁበት ሁኔታ ትመለሳላችሁ:: [56]በታበይሽበት ወቅት የእኅትሽን የሰዶምን ስም ለመጥራት እንኳ ፈቃደኛ አልነበርሽም፤ [57]ይህም ኀጢአትሽ ከመገለጡ በፊት ነበር:: አሁን ግን በዙሪያሽ ሆነው ለሚንቁሽ ለኤዶም[ሐ] ሴት ልጆችና ለጎረቤቶቿ ሁሉ፣ እንዲሁም ለፍልስጥኤም ሴት ልጆች መሣለቂያ ሆነሻል:: [58]ለብልግናሽና ለአስጸያፊ ተግባርሽ የሚገባውን ቅጣት ትሸከሚያለሽ፤ ይላል *እግዚአብሔር*::

[59]“ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ቃል ኪዳኔን በማፍረስ መሐላዬን ንቀሻልና ተገቢውን ቅጣት ከእኔ ዘንድ ትቀበያለሽ:: [60]ነገር ግን በልጅነትሽ ጊዜ ከአንቺ ጋር የገባሁትን ቃል ኪዳን አስባለሁ፤ ለዘላለምም የሚኖር ቃል ኪዳን ከአንቺ ጋር እመሠርታለሁ:: [61]ከአንቺ ታላላቅ የሆኑትንና ታናናሽ የሆኑትን እኅቶችሽን ስትቀበዪ፣ አካሄድሽን ታስቢአለሽ፤ ታፍሪአለሽም:: ሴት ልጆች እንዲሆኑሽም እነርሱን ለአንቺ እሰጣለሁ፤ ከአንቺ ጋር በገባሁት ቃል ኪዳን መሠረት ግን አይደለም:: [62]ስለዚህ ከአንቺ ጋር ቃል ኪዳኔን ዐድሳለሁ፤ በዚያ ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቂአለሽ:: [63]ያደረግሽውን ሁሉ ይቅር ባልሁሽ ጊዜ፣ በደልሽ ትዝ ሲልሽ ታፍሪያለሽ፤ ከውርደትሽም የተነሣ አፍሽን ከቶ አትከፍቺም፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::’ ”

16፥40 ዮሐ8፥5፡7
16፥41 ዘዳ13፥16፤ ኤር19፥13፤ ሕዝ22፥15፤23፥10፤ 23፥27፡48
16፥42 2ሳሙ24፥25፤ ኢሳ40፥1-2፤54፥9፤ ሕዝ5፥13፤39፥29
16፥43 ዘፀ15፥24፤ መዝ78፥42፤ ሕዝ11፥21፤22፥31
16፥44 መዝ49፥4
16፥45 ቍ3፤ ኤር44፥19፤ሕዝ14፥5፤ 23፥2
16፥46 ዘፍ13፥10 -13፤ኤር3፥7፡8-11፤ ሕዝ23፥4፤ራእ11፥8
16፥47 ሕዝ5፥7
16፥48 ዘፍ15፥2፤ 19፥25፤ማቴ10፥15፤ 11፥23፡24
16፥49 ዘፍ13፥13፤ 19፥9፤መዝ138፥6፤ ኢሳ1፥10፤22፥13፤ ኤር5፥28፤ሕዝ18፥7፡ 12፡16፤28፥2፤ አሞ6፥4-6፤ ሉቃ12፥16-20፤ 16፥19፤ያዕ5፥5
16፥50 ዘፍ18፥20 -21፤19፥5፤ መዝ18፥27
16፥51 ኤር3፥8-11፤ ሕዝ5፥6-7፤23፥11
16፥52 ኤር3፥11፤ ሕዝ23፥35
16፥53 ዘዳ30፥3፤ ኢሳ19፥24-25፤ ኤር 48፥47፤ ሕዝ39፥25
16፥54 ኤር2፥26
16፥55 ሕዝ36፥11፤ ሚል3፥4
16፥57 2ነገ16፥6፤ መዝ137፥3
16፥58 ሕዝ23፥49
16፥59 ቍ8፤ ሕዝ17፥19
16፥60 ዘፍ6፥18፤ 9፥15፡16፤መዝ25፥7፤ ኤር2፥2፤ሕዝ37፥36
16፥62 ዘዳ29፥14፤ ኤር24፥7፤ሕዝ20፥ 37፡43-44፤34፥25፤ 37፥26፤ሆሴ2፥19-20
16፥63 መዝ39፥9፤ 65፥3፤78፥38፤79፥9፤ ሕዝ36፥31-32፤ ዳን 9፥7-8፤

[ሐ]57 ከብዙዎቹ የዕብራይስጥና የሱርስት የጥንት ቅጆች ጋር ተመሳሳይ ሲሆን አብዛኛዎቹ የዕብራይስጥ ቅጆች፣ ሰብዓ ሊቃናትና ቩልጌት ግን *አራም* ይላሉ

16፥40 *ያነሣሡብሻል፣ በድንጋይ ይወግሩሻል፤* ከ23፥47 ጋር ያነጻጽሩ::

16፥41 *ቤቶችሽን ያቃጥላሉ፤* የተለመደ የቅጣት ዐይነት ነው (መሳ12፥1፤ 15፥6 ይመ):: *ከእንግዲህም ለወዳጆችሽ ዋጋ አትከፍይም፤* ቍ33 ይመ::

16፥44 *ሴት ልጅ በእናቷ ትወጣለች፤* የኢየሩሳሌም ክፋት በራሷ ብቻ የሚያቆም ሳይሆን፣ ከዘር ወደ ዘር የሚተላለፍ መሆኑን የሚያመለክት ነው (ከቍ3፡45 ጋር ያነጻጽሩ)::

16፥46 *ከሴት ልጆችዋ፤* በዙሪያዋ ያሉት አነስተኛ ከተሞች ወይም የእርሷን ምግባር የሚከተሉት ሌሎች አገሮች ማለት ነው::

16፥47 *ከእነርሱ ይልቅ ፈጥነሽ ምግባረ ብልሹ ሆንሽ፤* መጽሐፍ ቅዱስ የከፋትንና የምግባረ ብልሹነትን አስከፊ ገጽታ በሚገባ ለመግለጽ፣ ብዙ ጊዜ ከተማን ወይም ሕዝብን ከሰዶም ጋር በማነጻጸር ያቀርባል (ቍ46፤ ዘዳ29፥23፤ 32፥32፤ ኢሳ1፥9 -10፤ 3፥9፤ ኤር23፥14፤ ሰቆ4፥6፤ ማቴ10፥15፤ 11፥23-24፤ ይሁ7 ይመ)::

16፥49 *የእኅትሽ የሰዶም ኀጢአት፤* በዚህ ስፍራ የተገለጸው የሚያመለክተው አመንዝራነትን ሳይሆን ከምግባር ጕድለት ይልቅ፣ ከግፍ የተነሣ የሚመጣውን በኅብረተ ሰብ ውስጥ የሚታይ ኢፍትሐዊነት ነው (ዘፍ19)::

16፥56 *በታበይሽበት ወቅት፤* ከሕዝቅኤል ዘመን በፊት የነበረውን የሚያመለክት ነው፤ ይህም ኢየሩሳሌም የእስራኤል መዲና የነበረችበትን የዳዊትንና የመጀመሪያውን የሰሎሞንን ዘመን የሚያመለክት ነው::

16፥57 *ለኤዶም ሴት ልጆች ... መሣለቂያ ሆነሻል፤* የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ኤዶምን በዚህ ጕዳይ ደጋግሞ ይወቅሳታል (25፥12-14፡35፤ ኢሳ 63፥1፤ አብድዩን ይመ)::

16፥59 *ቃል ኪዳኔን፤* ቍ8 እና ማብ ይመ::

16፥60 *ለዘላለም የሚኖር ቃል ኪዳን፤* 37፥26፤ ኢሳ 55፥3፤ ኤር32፥40 ይመ::

የንስሮቹና የወይኑ ምሳሌ

17 *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ *መጣ*፤ [2]“የሰው ልጅ ሆይ፤ እንቆቅልሽ አቅርብ፤ ለእስራኤልም ቤት በተምሳሌት ተናገር፤ [3]እንዲህም በል፤ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ትልቅ ክንፍና ረጅም ማርገብገቢያ ያለው እንዲሁም አካሉ በላባ የተሸፈነ መልኩ ዥጉርጉር የሆነ ታላቅ ንስር ወደ ሊባኖስ መጥቶ የዝግባ ዛፍ ጫፍ ያዘ፤ [4]ከጫፉም የላይኛውን ቀንበጥ ቀንጥቦ ወደ ነጋዴዎች ምድር ወሰደ፤ በሸቀጥ ነጋዴዎችም ከተማ ተከለው::

[5]“ ‘ከዚህ በኋላ ከምድሪቱ ዘር ወስዶ በመልካም ዐፈር አኖረው፤ ውሃ እንደ ልብ ባለበት ቦታ አጠገብ እንደ አኻያ ዛፍ ተከለው፤ [6]በበቀለም ጊዜ አጭርና ወደ ጐን የተንሰራፋ የወይን ተክል ሆነ፤ ቅርንጫፎቹም ወደ እርሱ አቅጣጫ ዐደጉ፤ ሥሮቹ ግን እዚያው ከበታቹ ቀሩ:: ስለዚህ የወይን ተክል ሆነ፤ ቅርንጫፎችን አወጣ፤ ለምለም ቅጠሎችንም አበቀለ::

[7]“ ‘ደግሞም ትልቅ ክንፍ ያለውና አካሉ በላባ የተሸፈነ ሌላ ታላቅ ንስር ነበር:: ያ የወይን ተክልም ውሃ ለማግኘት ከተተከለበት ቦታ ሥሩን ወደ እርሱ ሰደደ፤ ቅርንጫፉንም ወደ እርሱ ዘረጋ:: [8]ቅርንጫፍ እንዲያወጣ፣ ፍሬ እንዲያፈራና ያማረ የወይን ተክል እንዲሆን በአጠገቡ ብዙ ውሃ ባለበት በመልካም መሬት ተተክሎ ነበር::”

[9]“እንዲህም በላቸው፣ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ያድግ ይሆን? ይጠወልግ ዘንድ ሥሩ ተነቅሎ ፍሬው አይረገፍምን? ቀንበጡም ሁሉ ይደርቃል:: ከሥሩ ለመንቀል ብርቱ ክንድና የብዙ ሰው ጕልበት አያስፈልገውም:: [10]በሌላ ስፍራ ቢተከልስ ይጸድቅ ይሆን? የምሥራቅ ነፋስ ሲመታውስ ባደገበት ስፍራ ፈጽሞ አይደርቅምን?’ ”

[11]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ *መጣ*፤ [12]“ለዚህ ዐመፀኛ ቤት እንዲህ በል፤ ‘የእነዚህ ነገሮች ትርጕም ምን እንደ ሆነ አታውቁምን?’ እንዲህ በላቸው፣ ‘የባቢሎን ንጉሥ ወደ ኢየሩሳሌም ሄደ፤ ንጉሥዋንና መሳፍንቷን ማረከ፤ ወደ ባቢሎንም ይዞአቸው ተመለሰ:: [13]ከንጉሣውያን ቤተ ሰብ አንዱን ወስዶ ከእርሱ ጋር ውል አደረገ፤ በመሐላም ቃል አስገባው፤ የምድሪቱንም ታላላቅ ሰዎች ማርኮ ወሰደ፤ [14]ይኸውም የምድሪቱ መንግሥት ተዋርዳ የእርሱን ውል በመጠበቅ ብቻ እንድትኖር እንጂ፣ ዳግመኛ እንዳታንሰራራ ለማድረግ ነበር:: [15]ንጉሡ ግን በእርሱ ላይ ዐመፀ፤ ፈረሶችና ብዙ ሰራዊት ለማግኘት መልእክተኞችን ወደ ግብፅ ላከ፤ ይሳካለት ይሆን? እንዲህ ዐይነቱን ነገር የፈጸመ ያመልጣልን? ውል ያፈረሰስ ሳይቀጣ ይቀራልን?

[16]“ ‘በሕያውነቴ እምላለሁ! ይላል ልዑል *እግዚአብሔር*፤ መሐላውን ባቀለለበት፣ ውሉን ባፈረሰበት፣ በዙፋንም ላይ ባስቀመጠው ንጉሥ ምድር በባቢሎን ይሞታል:: [17]በባቢሎናውያን ብዙ ሕይወት ለማጥፋት በከተማዋ ዙሪያ ዐፈር በሚደለድሉበትና ምሽግ በሚሠሩበት ጊዜ፣ ፈርዖን ከኀያል ሰራዊቱና ከብዙ ጭፍሮቹ ጋር በጦርነት ሊረዳው አይችልም:: [18]ያደረገውን መሐላ በማቃለልና እጁን ያስገባበትን ውል በማፍረስ ይህን ሁሉ ስለ ፈጸመ ከቅጣት አያመልጥም::

[19]“ ‘ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ በሕያውነቴ እምላለሁ! ያቃለለውን መሐላዬንና ያፈረሰውን ኪዳኔን በራሱ ላይ አመጣለሁ:: [20]*መረቤን* በላዩ እዘረጋለሁ፤ በወጥመዴም ይያዛል:: ወደ ባቢሎን እወስደዋለሁ፤ በእኔ ላይ ስላመፀም በዚያ እፈርድበታለሁ:: [21]የሚሸሸው ወታደሩ ሁሉ በሰይፍ ይወድቃል፤ የተረፉትም ወደ ነፋስ ይበተናሉ፤ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ተናገርሁ ታውቃላችሁ::

[22]“ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ከረጅሙ ዝግባ ጫፍ እኔው ራሴ ቀንበጡን ወስጄ እተክለዋለሁ፤ ከቀንበጦቹ ጫፍ አንዱን ቀንጥቤ ከሁሉ ከፍ ባለው

ሮሜ3+19
17+2 መሳ14+2፤ ሕዝ20+49
17+3 ዘዳ28+49፤ ኤር22+23፤49+22፤ ዳን7+4፤ሆሴ8+1
17+4 ኢሳ10+33
17+5 ዘዳ8+7-9፤ መዝ1+3፤ኢሳ44+4፤ ሕዝ31+5
17+6 ኢዮ5+3፤ ኢሳ18+5
17+7 ሕዝ31+4
17+8 ኢዮ18+19፤ ሚል4+1
17+9 ኤር42+10፤ አሞ2+9
17+10 ኢዮ1+19፤ ሕዝ15+4፤ሆሴ12+11 13+15
17+12 ዘዳ21+10፤ 2ነገ24+15፤ 2ዜና36+10፤ ሕዝ12+9፤24+19
17+13 ዘፀ23+32፤ 2ዜና36+13፤ ኢሳ3+2፤ኤር37+1
17+14 ሕዝ29+14
17+15 ዘዳ17+16፤ መዝ56+7፤ ኢሳ30+2፡5፤ኤር34+3፤ 37+5፤38+18፤52+3፤ ሕዝ29+16
17+16 2ነገ24+17፤ ኤር52+11፤ ሕዝ12+13
17+17 ኢሳ36+6፤ ኤር37+5፡7፤ ሕዝ4+2፤29+6-7
17+18 2ነገ10+15፤ 1ዜና29+24
17+19 ኤር7+9፤ ሕዝ16+59፤21+23፤ ሆሴ10+4
17+20 ኤር2+35፤ ሕዝ12+13፤15+8
17+21 ዘሌ26+33፤ 2ነገ25+5፡11፤ ኤር27+8፤ ሕዝ12+14፤ዘካ2+6
17+22 ቍ23፤ 2ነገ19+30፤ኢሳ2+2፤ 4+2፤ኤር23+5፤ ሕዝ 20+40፤36+1፤ 37+22፤40+2፤

17+2 *እንቆቅልሽ ... በተምሳሌት ተናገር፤* እንቆቅልሹ ከቍ3-10 የተጠቀሰው ሲሆን፣ ፍቺው ደግሞ ከቍ11-21 ላይ ተሰጥቶአል::

17+3 *ታላቅ ንስር፤* ናቡከደነፆርን ነው (ቍ12 ይመ):: *ሊባኖስ፤* ኢየሩሳሌምን ማለት ነው (ቍ12 ይመ):: *የዝግባ፤* የዳዊትን ሥርወ መንግሥትና ንጉሣዊውን ቤተ ሰብ የሚያመለክት ነው::

17+4 *ቀንበጥ፤* ዮአኪንን ማለት ነው:: *ወደ ነጋዴዎች ምድር፤* የባቢሎን ምድር ነው (ቍ12፤ 16+29 ይመ):: *በነጋዴዎችም ከተማ፤* የባቢሎን ከተማ ነው::

17+5 *ዘር፤* የኢዮስያስን ልጅ ሴዴቅያስን ነው፤ እርሱም የኢዮአካዝና የኢዮአቄም ወንድም፣ እንዲሁም የዮአኪን አጎት ነው (2ነገ23-24 ይመ):: *ተከለው፤* አነገሠው ማለት ነው (2ነገ 24+17)::

17+6 *አጭርና ወደ ጐን የተንሰራፋ የወይን ተክል፤* በብዙ ሺህ የሚቈጠሩ ዋና ዋናዎቹ የይሁዳ ሰዎች በምርኮ ስለ ተወሰዱ፣ ከእንግዲህ ቁመተ ረጅም ዝግባ አይኖርም (2ነገ 24+15-16 ይመ፤ እንዲሁም ኤር52+28 ይመ):: ሆኖም የ15+2 ማብ ይመ::

17+7 *ሌላ ታላቅ ንስር፤* የግብፁ ፈርዖን ነው፤ ይህም ዳግማዊ ሳሜቲክስ (ከ595-589 ዓ.ቅ.ክ.) ወይም ሖፍራ (589-570 ዓ.ቅ.ክ.) ሊሆን ይችላል:: በኤር44+30 ላይ የተጠቀሰው ሖፍራ በ586 ዓ. ቅ.ክ. ኢየሩሳሌምን የረዳው ፈርዖን ሊሆን ይችላል (ኤር 37+5 ይመ):: በም8 (592 ዓ.ቅ.ክ.) እና በም20 (591 ዓ.ቅ.ክ.) መካከል የገባው ቅደም ተከተሉን የዘመን አቈጣጠር ጠብቆ ከሆነ፣ ስሙ የተጠቀሰው ፈረዖን ዳግማዊ ሳሜቲክስ መሆን አለበት:: *ሥሩን ወደ እርሱ ሰደደ፤* በናቡከደነፆር ላይ በማመፅ (2ነገ24+20 ይመ)፣ ሴዴቅያስ ወታደራዊ ድጋፍ ለማግኘት (ቍ15) መልእክተኞችን ወደ ግብፅ ላከ::

17+10 *የምሥራቅ ነፋስ፤* ሰብል የሚያደርቅ (19+12 ይመ)፣ ካምሲን በመባል የሚታወቅ ሞቃትና ደረቅ አየር ነው:: በዚህ ስፍራ የሚያመለክተው ናቡከደነፆርንና ባቢሎናውያንን ሰራዊቱን ነው::

17+12 *ለዚህ ዐመፀኛ ቤት፤* 2+3 እና ማብ ይመ::

17+15 *ያመልጣልን? ውል ያፈረሰ ሳይቀጣ ይቀራልን?* የምዕራፉ ዐቢይ ሐሳብ ነው (ቍ16:18 ይመ)::

17+16 *በባቢሎን ይሞታል፤* 2ነገ25+7 ይመ::

17+19 *መሐላዬንና ያፈረሰውን ኪዳኔን፤* የይሁዳ ንጉሥ በእግዚአብሔር ስም የገባውን መሐላና ኪዳን መጠበቅ ነበረበት፤ ታማኝነትን ማፍረስ እግዚአብሔርን እንደመናቅ ይቈጠራል::

ተራራ ላይ እተክለዋለሁ:: [23]ከፍ ባለው የእስራኤል ተራራ ላይ እተክለዋለሁ፤ ቅርንጫፎች ያወጣል፤ ፍሬ ያፈራል፤ ያማረም ዝግባ ይሆናል:: የወፍ ዐይነት ሁሉ መኖሪያውን በዚያ ያደርጋል፤ በቅርንጫፎቹም ጥላ ሥር ያርፋል:: [24]የዱር ዛፎች ሁሉ ረጅሙን ዛፍ ዝቅ ዝቅ ያለውንም ዛፍ፣ ከፍ የማደርግ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ፤ የለመለመውን ዛፍ አደርቃለሁ፤ ደረቁንም አለመልማለሁ::"

"'እኔ እግዚአብሔር ተናግሬአለሁ፤ እኔው አደርገዋለሁ::' "

ኀጢአት የምትሠራ ነፍስ ትሞታለች

18 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"ስለ እስራኤል ምድር፣

" 'አባቶች ጐምዛዛ የወይን ፍሬ በሉ፤
 የልጆችንም ጥርስ አጠረሰ' እያላችሁ የምትመስሉት ተምሳሌት ምን ለማለት ነው?

[3]"ቢሕያወቴ እምላለሁ! ይላል ልዑል እግዚአብሔር፤ ከእንግዲህ ይህን ምሳሌ በእስራኤል ምድር አትመስሉም:: [4]እነሆ ነፍስ ሁሉ የእኔ ናት፤ የአባት ነፍስ የእኔ እንደ ሆነች ሁሉ የልጁም ነፍስ የእኔ ናት፤ ኀጢአት የምትሠራ ነፍስ እርሷ ትሞታለች::

[5]"በቅንነትና በትክክል የሚሠራ፣
 ጻድቅ ሰው ቢገኝ፣
[6]በኰረብታ ባሉ አብያተ ጣዖት የቀረበውን
 አይበላም፤
 በእስራኤል ቤት ወዳሉት ጣዖታት
 አይመለከትም
የባልንጀራውን ሚስት አያባልግም፤
 ከሴት ጋር በወር አበባዋ ጊዜ
 አይተኛም::
[7]ማንንም አይጨቍንም፤
 ነገር ግን በመያዣ የወሰደውን እንኳ
 ለተበዳሪው ይመልሳል፤
ለተራብ የራሱን እንጀራ፣
 ለተራቈተም ልብስ ይሰጣል እንጂ
 በጕልበት አይቀማም::
[8]በዐራጣ አያበድርም፣
 ከፍተኛ ወለድም አይቀበልም[T]::
እጁን ከበደል ይሰበስባል፤
 በሰውና በሰው መካከል በትክክል
 ይፈርዳል::
[9]ሥርዐቴን ይከተላል፤
 ሕጌንም በቅንነት ይጠብቃል::
ይህ ሰው ጻድቅ ነው፤
 ፈጽሞ በሕይወት ይኖራል፤
 ይላል ጌታ እግዚአብሔር::

[10]"ነገር ግን ይህ ሰው ደም የሚያፈስ ወይም ከሚከተሉት ኀጢአቶች ማንኛውንም[ሀ] የሚፈጽም ዐመፀኛ ልጅ ቢኖረው፣

43+12
17+23 ቍ22፤ መዝ92+12፤ ኢሳ2+2፤27+6፤ ኤር31+12፤ ሕዝ31+6፤ዳን4+12፤ ሆሴ14+5-7፤ ማቴ13+32
17+24 ዘኍ17+8፤ 1ሳሙ2+7-8፤ መዝ52+5፤96+12፤ ኢሳ2+13፤27+6፤ ዳን5+21፤ሕዝ19+12፤ 21+26፤22+14፤ 37+13፤አሞ9+11
18+2 ኢዮ21+19፤ ኢሳ3+15፤ኤር31+29
18+3 መዝ49+4
18+4 ቍ20፤ ዘፍ18+23፤ ዘፀ17+14፤ 2ነገ14+6፤ኢዮ21+20፤ ምሳ13+21፤ ኢሳ42+5፤ሕዝ33+8፤ ሮሜ6+23
18+6 ዘሌ12+2፤ 15+24፤ዘዳ4+19፤ ሕዝ6+2:13፤20+24፤ አሞ5+26
18+7 ዘፀ20+15፤ 22+21:26፤ ዘዳ15+11፤ኢዮ22+7፤ ሕዝ16+49፤ሚል3+5፤ ማቴ25+36፤ ሉቃ3+11፤ያዕ5+4
18+8 ዘፀ18+21፤ 22+25፤ዘሌ25+35-37፤ዘዳ23+19-20፤ ኤር22+3፤ዘካ8+16
18+9 ዘሌ18+5፤ 19+37፤ሕዝ11+12፤ 20+11፤አሞ5+4፤ዕን2+4
18+10 ዘፀ21+12፤ሕዝ22+6

[T]8 ወይም *ወለድ አይወስድም፤* እንዲሁም በቍ13 እና 17
[ሀ]10 ወይም *ማናቸውንም በወንድሙ ላይ*

17+22 *ዝግባ፤* የቍ3 ማብ ይመ:: *እኔው ራሴ፤* አዲስ በሆነ መንገድ የቀረበ ደስ የሚያሰኝ መሲሐዊ ተስፋ ነው:: *ቀንበጦቹ፤* የዳዊትን ቤተ ሰብ የሚመለከት ነው (ከኢሳ11+1፤ ዘካ3+8፤ 6+12 ጋር ያነጻጽሩ):: *እተክለዋለሁ፤* አነግሠዋለሁ ማለት ነው (ቍ5 ይመ):: *ከሁሉ ከፍ ባለው ተራራ ላይ፤* ኢየሩሳሌምን ማለት ነው::

17+23 *ወፍ ... መኖሪያውን በዚያ ያደርጋል፤* ማር4+32 ይመ::

18+2 ስለ እስራኤል ምድር፤ ችግሩን የቀመሱት ሰዎች የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ ምን እንደሚሆን የተነገረ ነው:: *አባቶች ... አጠረሰ፤* ተምሳሌቱ ስለ ራስ ማዘንን፣ ዕድለ ቢስ መሆንን፣ ተስፋ መቍረጥንና በእግዚአብሔር ፍትሕ ላይ የሚያፌዝ ቢመስልም፣ በእስራኤላውያን መሠረታዊ እምነት ላይ ተመሥርቶ የተነገረ ነው (ዘፀ20+5፤ 34+7 ይመ፤ ሕዝቅኤልም በም16 እና 23 ላይ የተናገረውን ይመ)፤ በሰቆ5+7 ላይ እንደ እውነተኛ ንስሐ ተገልጾአል:: *አጠረሰ፤* በዕብራይስጥ፣ "አደነዘዘ" ወይም "አበላሸ" ማለት ሲሆን (ከመክ10+10 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ምናልባት መራራ ወይም ጐምዛዛ ነገር ከተበላ በኋላ በምላስ ላይ የሚሰማውን ስሜት የሚገልጽ ሊሆን ይችላል:: *ተምሳሌት፤* ከኤር31+29 ጋር ያነጻጽሩ፤ ተምሳሌቱ በመጀመሪያ የተነገረው በኢየሩሳሌም ነው:: ኤርምያስ ተምሳሌቱ እንደአከተመለት ሲያወሳ፣ ሕዝቅኤል ደግሞ መጨረሻው እንደ ተቃረበ ይናገራል::

18+3 *እኔ ሕያው እግዚአብሔርን፤ በራሴ እምላለሁ፤* የማይለወጠውን የእግዚአብሔርን ሐሳብ የሚገልጽ መለኮታዊ መሐላ ሲሆን፤ በሕዝቅኤል መጽሐፍም ተደጋግሞ ተጠቅሶአል (5+11፤ 14+16:18:20፤ 16+48፤ 17+16:19፤ 20+3:31:33፤ 33+11:27፤ 34+8፤ 35+6:11 ይመ)::

18+4 *ኀጢአት የምትሠራ ነፍስ እርሷ ትሞታለች፤* ከአባት ወደ ልጅ ስለሚተላለፍ በደል፣ በዘፀ 20+5፤ 34+7 ላይ የተናገረውን ሕዝቡ በትክክል ስላልተረዳው፣ ሕዝቅኤል ይህንኑ አስመልክቶ በመቀጠል ድምፁን ከፍ አድርጎ የተናገረው ነው:: ወይም ኀጢአት አለመኖሩን ለመግለጽ የተናገረው መሠረታዊ ትምህርት ይሆናል:: *ነፍስ፤* ሕይወትን ወይም አንድን ሰው ለመግለጽ የገባ እንጂ መንፈስ ከሥጋ ጋር ያለውን ግንኙነትና ልዩነት ለመግለጽ የገባ አይደለም::

18+5 *ጻድቅ ሰው፤* ሕግን የሚጠብቅ የመጀመሪያ ትውልድ ማለት ነው:: በዝርዝር ተከታዮቹ የተጠቀሱት ዐሥራ አምስቱ ትእዛዛት ከፊሉ ሃይማኖታዊ ሥርዐትን የሚመለከቱ ሲሆኑ፣ አብዛኞዎቹ ግብረ ገብነትን የሚመለከቱ ናቸው:: በዘፀ20 እና በዘዳ 5 ያሉትን ዐሥርቱን ትእዛዛት ይመ፤ ከመዝ15+2-5፤ 24+3-6፤ ኢሳ33+15 ጋር ያነጻጽሩ::

18+6 *በኰረብታ ባሉ አብያተ ጣዖት፤* በኰረብታ ማምለኪያ ስፍራዎች ላይ ለጣዖት የተሠዋን ሥጋ መብላትን የሚመለከት ነው (6+3፤ ሆሴ4+13 ይመ):: *አይመለከትም፤* እርዳታን ለማግኘት አይፈልግም ማለት ነው (23+27፤ 33+25፤ መዝ121+1 ይመ):: *ጣዖታት፤* የ6+4 ማብ ይመ:: *አያባልግም፤* ዘፀ20+14፤ ዘዳ22+22፤ ዘሌ18+20፤ 20+10 ይመ:: በወር አበባዋ ጊዜ ከሴት ጋር መተኛት እንደማይገባ በዘሌ15+19-24፤ 18+19፤ 20+18 ተጽፎ ይገኛል፤ ይህ ሐሳብ ግን በቍ11:15 ላይ ተጠቅሶ አይገኝም::

18+7 *አይጨቍንም፤* ባለጠጎች ከድኾች ጥቅም የሚያገኙበትን ሁኔታ ይገልጻል:: *በመያዣ የወሰደውን እንኳ ለተበዳሪው ይመልሳል፤* ዘፀ22+26፤ ዘዳ24+12-13፤ አሞ2+8 ይመ:: *አይቀማም፤* ስርቆትን በተመለከተ በዘፀ20+15፤ ዘዳ5+1 ላይ የተጻፈውን ይመ:: በስውር ወይም በማጭበርበር ሳይሆን በጕልበትና በመሣሪያ በማስፈራራት የሚደረገውን ቅሚያ ነው (ዘሌ19+13 ይመ):: *ለተራብ የራሱን እንጀራ፤* ዘዳ15+7-11፤ ማቴ25+31-46 ይመ::

18+8 *በዐራጣ አያበድርም፤* 22+12፤ መዝ15+5፤ ምሳ28+8 ይመ:: በዘፀ22+25፤ ዘሌ25+35-37፤ ዘዳ23+19 ላይ እንደ ተጻፈው፣ ለተቸገረ በዐራጣ ማበደር በጥብቅ የተከለከለ ነው:: በዘዳ23+20 ላይ እስራኤላዊ ለመጻተኛ ወይም ለእንግዳ በወለድ ማበደር እንደሚችል ተገልጾአል፤ በዚህ ስፍራ ሕዝቅኤል የሚከለክለው፣ ከሚገባ በላይ ወለድ መጠየቅን ነው:: ባንክ የሚሰጠው ዘመናዊ የብድር አሰጣጥና ወለድ አከፋፈል ግን ከዚህ ጋር ግንኙነት የለውም::

18+9 *ይህ ሰው ጻድቅ ነው፤ ፈጽሞ በሕይወት ይኖራል፤* ትእዛዛትን እንደጠበቀ ከተጣራ በኋላ፣ የፍርድ ውሳኔ ይሰጣል (ከመዝ15+5፤ 24+5 ጋር ያነጻጽሩ):: *ይኖራል፤* የ16+6 ማብ ይመ፤ በሕይወት መኖርን ብቻ ሲሆን፣ ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረት ማድረግን ያመለክታል (መዝ63+3፤ 73+27-28 ይመ)::

18+10 *ዐመፀኛ ልጅ፤* ክፉ የሆነ ትውልድ ማለት ነው፤ ቀደም ብለው የተጠቀሱት ትእዛዛት ገሚሶች (ስምንቱ) በተከታዩ ተገልጸዋል፤ ይሁን እንጂ፣ የተዘረዘሩት ለየት ባለ መንገድ ነው::

[11]አባትየው አንዱንም ባያደርግ፣

“ልጁ ግን በኰረብታ መስገጃ የቀረበውን
 ቢበላ፣
 የባልንጀራውን ሚስት ቢያባልግ፣
[12]ድኻውንና ችግረኛውን ቢጨቍን፣
 በጕልበት ቢቀማ፣
በመያዣነት የወሰደውን ባይመልስ፣
 ወደ ጣዖታት ቢመለከት፣
 አስጸያፊ ተግባራትን ቢፈጽም፣
[13]በዐራጣ ቢያበድር፣
 ከፍተኛ ወለድም ቢቀበል፣

እንዲህ ዐይነቱ ሰው በሕይወት ይኖራልን? ከቶ አይኖርም! እነዚህን አስጸያፊ ነገሮች አድርጓልና በእርግጥ ይሞታል፤ ደሙም በገዛ ራሱ ላይ ይሆናል።

[14]“ይህም ልጅ ደግሞ በተራው ልጅ ቢወልድና ልጁም አባቱ ያደረገውን ኀጢአት ሁሉ አይቶ ባይፈጽም፣ ይኸውም፦

[15]በኰረብታ መስገጃ የቀረበውን ባይበላ፣
 በእስራኤል ቤት ወዳሉት ጣዖታት
 ባይመለከት፣
 የባልንጀራውን ሚስት ባያባልግ፣
[16]ሰውን ባይጨቍን፣
 ብድር ለመስጠት መያዣ ባይጠይቅ፣
 በጕልበቱ ባይቀማ፣
 ነገር ግን ምግቡን ለተራበ፣
 ልብሱን ለተራቈተ ቢሰጥ፣
[17]እጁን ድኻን ከመበደል ቢሰበስብ፣
 ዐራጣ ወይም ከፍተኛ ወለድ ባይቀበል፣
 ሕጌን ቢጠብቅ፣ ሥርዐቴንም ቢከተል፣

በሕይወት ይኖራል እንጂ በአባቱ ኀጢአት አይሞትም። [18]አባቱ ግን የሰውን መብት ስለ ደፈረ፣ ወንድሙን በጕልበት ስለ ቀማና በሕዝቡ መካከል የማይገባውን ስላደረገ በገዛ ኀጢአቱ ይሞታል።

[19]“እናንተ ግን፣ ‘ልጅ ስለ አባቱ ኀጢአት ለምን አይቀጣም?’ ትላላችሁ። ልጁ ቀናና ትክክለኛውን ነገር ስላደረገ፣ ሥርዐቴንም ሁሉ በጥንቃቄ ስለ ጠበቀ በሕይወት ይኖራል። [20]መሞት የሚገባት፣ ኀጢአት የሠራችው ነፍስ ናት። ልጅ በአባቱ ኀጢአት አይቀጣም፤ አባትም በልጁ ኀጢአት አይቀጣም። ጻድቁ የጽድቁን ፍሬ ያገኛል፤ ኀጢአተኛውም የኀጢአቱን ዋጋ ይቀበላል።

[21]“ኀጢአተኛ ከሠራው ኀጢአት ሁሉ ተመልሶ ሥርዐቴን ሁሉ ቢጠብቅ፣ ቀናና ትክክለኛውን ነገር ቢያደርግ ፈጽሞ በሕይወት ይኖራል እንጂ አይሞትም። [22]በደሉ ሁሉ አይታሰብበትም፤ በጽድቅ መንገድ ሄዷልና በሕይወት ይኖራል። [23]በውኑ ኀጢአተኛ ሲሞት ደስ ይለኛልን? ይላል ጌታ እግዚአብሔር። ይልቁን ከመንገዱ ተመልሶ በሕይወት ሲኖር ደስ አይለኝምን?

[24]“ጻድቅ ሰው ግን ከጽድቁ ተመልሶ ኀጢአት ቢሠራ፣ ኀጢአተኛው የሚያደርገውንም አስጸያፊ ነገር ቢፈጽም፤ ይህ ሰው በውኑ በሕይወት ይኖራልን? ከሠራው ጽድቅ አንዱም አይታሰብለትም፤ ታማኝ ባለመሆኑና ከፈጸመው ኀጢአት የተነሣ ይሞታል።

[25]“እናንተ ግን፣ ‘የጌታ መንገድ ቀና አይደለችም’ ትላላችሁ። የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ስማ፤ መንገዴ ቀና አይደለችምን? ቀና ያልሆነውስ የእናንተ መንገድ አይደለምን? [26]ጻድቅ ከጽድቁ ተመልሶ ኀጢአት ቢሠራ በኀጢአቱ ይሞታል፤ ከፈጸመውም በደል የተነሣ በሕይወት አይኖርም። [27]ኀጢአተኛው ግን ከክፉ ሥራው ተመልሶ በታማኝነትና በቅንነት ቢኖር ሕይወቱን ያድናል። [28]የፈጸመውን በደል ሁሉ ተገንዝቦ ካደረገው ክፋት ሁሉ ስለ ተመለሰ፣ ፈጽሞ በሕይወት ይኖራል እንጂ አይሞትም። [29]የእስራኤል ቤት ግን፣ ‘የጌታ መንገድ ቀና አይደለችም’ ይላል። የእስራኤል ቤት ሆይ! መንገዴ ቀና አይደለችምን? ቀና ያልሆነችውስ የእናንተ መንገድ አይደለችምን?

[30]“የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ስለዚህ እንደየሥራችሁ በእያንዳንዳችሁ ላይ እፈርዳለሁ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር። እንግዲህ ንስሓ ግቡ! በኀጢአት እንዳትጠፉ፣ ከኀጢአታችሁ ሁሉ ተመለሱ። [31]በእኔ ላይ የፈጸማችሁትን በደል ሁሉ ወደ ኋላ ጣሉት፤ አዲስ ልብና አዲስ መንፈስ ይኑራችሁ። የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ለምን ትሞታላችሁ? [32]ማንም እንዲሞት አልሻምና፣ ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ ወደ እኔ ተመለሱና በሕይወት ኑሩ!

ስለ እስራኤል መሳፍንት የወጣ ሙሾ

19 “ስለ እስራኤል መሳፍንት ሙሾ አውጣ፤ [2]እንዲህም በል፤

18፥11 ሕዝ22፥9
18፥12 ዘፀ22፥22-27፤2ነገ21፥11፤ ኢዮ 24፥9፤ ኢሳ59፥6-7፤ ኤር22፥17፤ ሕዝ16፥49፤አሞ4፥1፤ ዕን2፥6
18፥13 ዘፀ22፥25፤ ዘሌ20፥9፤ሕዝ33፥4-5፤ሆሴ12፥14
18፥14 2ዜና34፥21፤ ምሳ23፥24
18፥15 መዝ24፥4፤ ሕዝ22፥9
18፥16 ዘፀ22፥27፤ መዝ41፥1፤ኢሳ58፥7፡10፤ሕዝ16፥49
18፥17 መዝ1፥2
18፥19 ዘፀ20፥5፤ ዘዳ5፥9፤ኤር15፥4፤ ዘካ1፥3-6
18፥20 ዘኍ15፥31፤ዘዳ24፥16፤ 1ነገ8፥32፤2ነገ14፥6፤ ኢሳ3፥11፤ሕዝ7፥27፤ 14፥14፤ማቴ16፥27፤ ዮሐ9፥2
18፥21 ዘፍ26፥5፤ ኤር18፥8፤ ሕዝ13፥22፤36፥27
18፥22 መዝ18፥20-24፤ኢሳ43፥25፤ ዳን4፥27፤ሚክ7፥19
18፥23 ኢዮ37፥23፤ መዝ147፥11፤ ሰቆ3፥33፤ሕዝ16፥6፤ ሚክ7፥18፤1ጢሞ2፥4
18፥24 1ሳሙ15፥11፤ 2ዜና24፥17-20፤ ኢዮ35፥8፤ምሳ21፥16፤ ኤር34፥16፤ሕዝ3፥20፤ 20፥27፤2ጴጥ2፥20-22
18፥25 ዘፍ18፥25፤ ኤር2፥29፤12፥1፤ ሕዝ33፥17፤ሶፎ3፥5፤ ሚል2፥17፤3፥13-15
18፥27 ኢሳ1፥18፤ ሕዝ13፥22
18፥28 ኢሳ55፥7
18፥30 ኢሳ1፥27፤ ኤር35፥15፤ሕዝ7፥3፤ 24፥14፤33፥20፤ ሆሴ12፥6፤ማቴ3፥2፤ 1ጴጥ1፥17
18፥31 መሳ6፥8፤ መዝ51፥10፤ ኢሳ1፥16-17፤ ኤር27፥13፤ ሕዝ11፥19፤36፥26
18፥32 2ዜና7፥14፤ ኢዮ22፥23፤37፥23፤ ኢሳ55፥7፤ሕዝ16፥6፤ ሚል3፥7
19፥1 ቍ14፤2ነገ 24፥6፤ኤር7፥29፤9፥10፡20፤ሕዝ26፥17፤ 27፥2፡32፤28፥12፤ 32፥2፡16፤አሞ5፥1

18፥13 *ደሙም በገዛ ራሱ ላይ ይሆናል፤* ስለ ፈጸመው ኀጢአት ተጠያቂ ይሆናል ማለት ነው (ዘሌ20፥9፡11-12፡ 16፡27ይመ)።

18፥14 *ልጁም፤* ጻድቅ የሆነ የልጅ ልጅ ማለት ነው፤ ዐሥራ ሁለቱ ትእዛዛት ቀርበዋል።

18፥21 *ኀጢአተኛ ... ተመልሶ ... ቢጠብቅ ... በሕይወት ይኖራል፤* ከቍ1-20 ያለው ከአባት ወደ ልጅ ተያይዞ የመጣው የበደል ሰንሰለት ሊደመሰስ እንደሚችል ሲያመለክት ከቍ21-29 ያለው ደግሞ በሰው ሕይወት ውስጥ የሚገኘው ከፍተኛ የበደለኝነት ስሜት ድል እንደሚነሣ ያስተምራል።

18፥24 *ጻድቅ ሰው ... ተመልሶ፤* ዐውቀውና ወደው ከጽድቅ መንገድ ለሚመለሱ በዕብ2፥3፤ 2ጴጥ2፥20-22 ላይ ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶአቸዋል።

18፥26 *ጻድቅ፤* ከቍ26-29 ባለው ውስጥ፣ ከቍ21-25 ላይ የተነሣውን የመከራከሪያ ሐሳብ በድጋሚ ተጠቅሶአል።

18፥30 *ስለዚህ፤* እስከ አሁን ለቀረበው ንግር መደምደሚያ ሐሳብ ነው። *በእያንዳንዳችሁ፤* በደለኛ የሆነው መላው የእስራኤል ቤት ቢሆንም፣ ትክክለኛ የሆነው የእግዚአብሔር ፍርድ ግን፣ እያንዳንዱን ግለሰብ ይመለከተዋል። *ንስሓ ግቡ፤* ለንስሓ የተደረገ ዳግመኛ ጥሪ ነው (14፥6 ይመ)።

18፥31 *አዲስ ልብ ... ይኑራችሁ፤* ያለ አንዳች ቅድመ ሁኔታ ተሰጥቶ የነበረው የተስፋ ቃል (11፥9፤ 36፥26)፣ እዚህ ላይ ግን ሊጨበጥ እንደሚቻል ተገልጸአል (በፊል2፥12 እና 2፥13 ላይ ከተጠቀሰው ተመሳሳይ ሐሳብ ጋር ያነጻጽሩ)።

18፥32 *አልሻምና፤* ቍ23 ላይ የተነገረው በዚህ የመጨረሻው ማጠቃለያ ተንጸባርቆአል፤ ይህንንም አንዳንዶች የሕዝቅኤል መጽሐፍ ዋና መሆኑን ይገልጻሉ።

19፥1 *መሳፍንት፤* ነገሥታትን ማለት ነው። *ሙሾ፤* በ2ሳሙ 1፥17-27 እንደተጻፈው ለሞቱ መሪ ዎች በቀብር ሥነ ሥርዐት ላይ

"'እናትህ በአንበሶች መካከል እንዴት
ያለች አንበሳ ነበረች!
በደቦል አንበሶች መካከል ተጋደመች፤
ግልገሎቿንም በዚያ አሳደገች።
3ከግልገሎቿ መካከል አንዱን አሳደገችው፤
እርሱም ብርቱ አንበሳ ሆነ።
ግዳይ መንጠቅን ተማረ፤
ሰዎችንም በላ።
4አሕዛብም ስለ እርሱ ሰሙ፤
በጕድጓዳቸውም ገብቶ ተያዘ፤
እነርሱም በሰናግ ጐተተው፣
ወደ ግብፅ ምድር ወሰዱት።

5"'ተስፋዋ መጨናገፉን፣
የጠበቀችውም አለመሳካቱን ባየች ጊዜ፣
ከግልገሎቿ ሌላውን ወስዳ፣
ብርቱ አንበሳ አድርጋ አሳደገችው።
6እርሱም በአንበሶች መካከል ተጐማለለ፤
እየበረታም ሄደ፤
ግዳይ መንጠቅን ተማረ
ሰዎችንም በላ።
7ምሽጎቻቸውን አወደመ፤[ሰ]
ከተሞቻቸውንም ባድማ አደረገ፤
ምድሪቷና በውስጧ ያሉት ሁሉ፣
ከግሣቱ የተነሣ ተንቀጠቀጡ።
8በዙሪያው ያሉ አሕዛብ ተነሡበት፤
ከየአገሩም ሁሉ ተሰበሰቡበት፤
መረባቸውን ዘረጉበት፤
በጕድጓዳቸውም ገብቶ ተያዘ።
9በሰናግም በመጐተት ቀፎ ውስጥ ከተው፤
ወደ ባቢሎን ንጉሥ አመጡት፤
ድምፁ በእስራኤል ተራሮች ላይ፣ ዳግመኛ
እንዳይሰማ፣
በእስር ቤት አኖሩት።

10"'እናትህ በውሃ አጠገብ የተተከለ፣
በዕርሻ ውስጥ ያለ፣[ሐ]
ከውሃም ብዛት የተነሣ፣
ያፈራና የተንሰራፋ የወይን ተክል
መሰለች።
11ቅርንጫፎቿ ለበትረ መንግሥት
የሚሆኑ፣ ጠንካሮች ነበሩ፤
ጥቅጥቅ ባሉ ቅጠሎች መካከል፣
በቁመቷና በብዙ ቅርንጫፎቿ፣
ዘለግ ብላ፣ ጐልታ ትታይ ነበር።
12ነገር ግን በቍጣ ተነቀለች፤
ወደ ምድርም ተጣለች።
የምሥራቅ ነፋስ አደረቃት፤
ፍሬዎቿንም አረገፈባት።
ብርቱዎቹ ቅርንጫፎቿ ክው አሉ፤
እሳትም በላቸው።
13አሁን ውሃ በተጠማ ደረቅ ምድር፣
በበረሓ ውስጥ ተተከለች።
14ከዋና ቅርንጫፎቿ[መ] ከአንዱ እሳት ወጣ፤
ፍሬዋንም በላ።
በትረ መንግሥት የሚሆን፣
አንድም ጠንካራ ቅርንጫፍ
አልተረፈም።'

ይህ ሙሾ ነው፤ ለሐዘን እንጕርጕሮም ይሆ
ናል።"

ዐመፀኛዪቱ እስራኤል

20 በሰባተኛው ዓመት፣ በአምስተኛው ወር፣ ከወሩም በዐሥረኛው ቀን ከእስራኤል ሽማግሌዎች አንዳንዶቹ *የእግዚአብሔርን ሐሳብ* ሊጠይቁ መጡ፤ በፊቴም ተቀመጡ።

2*የእግዚአብሔርም* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ 3"የሰው ልጅ ሆይ፤ ለእስራኤል ሽማግሌዎች እንዲህ ብለህ ንገራቸው፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ሐሳቤን ልትጠይቁ መጣችሁን? በሕያውነቴ እምላለሁ! ከእኔ

19፥2 ዘፍ49፥9፤ ዘኍ23፥24
19፥4 2ነገ23፥33-34፤2ዜና36፥4፤ ኢዮ41፥2፤ሰቆ4፥20
19፥5 ዘፍ49፥9፤ 2ነገ23፥34
19፥6 2ነገ24፥9፤ 2ዜና36፥9
19፥7 ሕዝ29፥10፤ 30፥12
19፥8 2ነገ24፥2፡ 11፤ሰቆ4፥20፤ ሕዝ12፥13
19፥9 2ነገ19፥28፤ 24፥15፤25፥7፤ 2ዜና36፥6፤ዘካ11፥3
19፥10 ዘፍ49፥22፤ መዝ80፥8-11፤ ኤር17፥8
19፥11 ሕዝ31፥3፤ ዳን4፥11
19፥12 ዘፍ41፥6፤ ዘዳ29፥28፤ ኢሳ27፥11፤ ሕዝ17፥24፤ 28፥17፤ሆሴ13፥15
19፥13 ሕዝ20፥35፤ ሆሴ2፥3፡14
19፥14 ቍ1፤ ሕዝ 15፥4፤20፥47
20፥1 ዘፍ25፥22፤ ሕዝ1፥1-2፤8፥1፤ 21፥1
20፥3 ዘፍ25፥22፤ 1ሳሙ28፥6፤ ኢሳ1፥15፤ ሕዝ7፥26፤14፥3፤ አሞ8፥12፤ሚክ3፥7

[ሰ]7 ከታርጕም (ሰብዐ ሊቃናት ይመ) ጋር ተመሳሳይ ሲሆን፣ ዕብራይስጡ ግን *ምሽጎቻቸውን ያውቃል* ይላል
[ሐ]10 ከሁለት የጥንት የዕብራይስጥ ቅጆች ጋር ተመሳሳይ ሲሆን አብዛኞዎቹ የጥንት ቅጆች ግን *ያንተ ደም* ይላሉ
[መ]14 ወይም *ከዋና ቅርንጫፎቿ ሥር*

የሚቀርብ በግጥም የተጻፈ እንጕርጕሮ ነው፤ ይሁን እንጂ፣ በብሉይ ኪዳን አብዛኛውን ጊዜ በነቢያት የሚነገረው ሙሾ አንዲት አገር የሚገጥማትን መፈራረስ በምፀት የሚያመለክት ነው (ኢሳ 14፥4-21፤ አሞ5፥1-3 ይመ)፤ እንዲሁም 2፥10 ይመ።

19፥2 *እንዴት ያለች አንበሳ፤* ይህ ምዕራፍ ሙሾ ቢሆንም፣ እንደ ምዕ17 ሁሉ ተራዛሚ ተለዋጭ ዘይቤ ነው። የምዕ17 አምሳያ እዚያው ምዕራፍ ውስጥ የተሰጠ ቢሆንም፣ ለዚህኛው ግን፣ አምሳያው አልተሰጠም። "እንዴት ያለች አንበሳ" ተብላ የተጠቀሰችው ለእስራኤል (ቍ1)፣ ለይሁዳ (4፥6፤ 8፥1፡17፤ 9፥9)፣ ወይም ለኢየሩሳሌም ነው (5፥5)፤ ምክንያቱም ሁሉም ለነገሥታት እናት ናቸውና (ቍ10-14 ይመ)።

19፥3 *ከግልገሎችዋ መካከል አንዱን፤* ለሦስት ወር ብቻ የነገሠውን ዮአኪንን ማለት ነው (2ነገ23፥31-34፤ ኤር22፥10-12 ይመ)። *ሰዎችንም በላ፤* ዘመኑ ጭቁና የተመላበት መሆኑን ያመለክታል (ኤር22፥13 ይመ)።

19፥5 *ሌላውን ወስዳ፤* ምናልባት ለሦስት ወር ብቻ የነገሠውን ዮአኪንን የሚያመለክት ይሆናል (2ነገ24፥8)፤ ይሁን እንጂ በቍ7 ላይ በዝርዝር የተጻፈው ሴዴቅያስን የሚያመለክት ይመስላል። እንደሚታወቀው፣ ሁለቱም ተማርከው ወደ ባቢሎን ተወስደው ነበር (ቍ9)። ይህ ቍጥር የሚያመለክተው፣ ዮአኪንን (2ነገ24፥15) ከሆነ፣ የሐዘን ሙሾው በተገቢው ጊዜ ተደርጎአል ማለት ነው፤ ሴዴቅያስን የሚያመለክተው ከሆነ ግን (2ነገ 25፥7)፣ ወደ ፊት ለሚሆነው ነገር ትንቢት መናገሩ ነው።

19፥10 *እናትህ ... የወይን ተክል መሰለች፤* ቀደም ሲል እንደ እንስት አንበሳ የተጠቀሰችው (ቍ2)፣ አሁን ግን በወይን ተክል ተመስላ ቀርባለች (15፥2 እና ማብ ይመ፤ 17፥7 ይመ)።

19፥12 *የምሥራቅ ነፋስ፤* ናቡከነፆርንና የጦር ሰራዊቱን የሚያመለክት ነው (የ17፥10 ማብ ይመ)።

19፥13 *በበረሓ፤* በእስራኤላውያን ዘንድ፣ እንደ ምድረ በዳ የምትቈጠረውን የባቢሎንን ምድር ማለት ነው (20፥35 ይመ)።

19፥14 *ከዋና ቅርንጫፎቿ ከአንዱ፤* ሴዴቅያስን ነው። *እሳት፤* ዐመፅ ማለት ነው (2ነገ 24፥20 ይመ)። *ለሐዘን እንጕርጕሮም ይሆናል፤* በተደጋጋሚ የሚነገር ሙሾ መሆኑን ያመለክታል (መዝ 137፥1 ይመ)።

20፥1 *በሰባተኛው ዓመት፣ በአምስተኛው ወር፣ ከወሩም በዐሥረኛው ቀን፤* ነሐሴ 14/591 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው፤ የእግዚአብሔር ቃል ወደ ሕዝቅኤል ሲመጣ ይህ ሦስተኛው ቀን ነው (1፥2፤ 8፥1 ይመ)። ሕዝቅኤል ከዚህ በፊት ብዙ ራእዮችን ከእግዚአብሔር የተቀበለ ቢሆንም፣ (ከምዕ12-18 ላይ ያሉትን የየምዕራፉን የመጀመሪያ ቍጥር ይመ)፤ እዚህ ላይ ቀኑ ተለይቶ መጠቀሱ፣ የዚህን ምዕራፍ አስፈላጊነት በአጽንዖት ያሳያል። እንደ ምዕ16 እና 23 ሁሉ ይህ ምዕራፍ የእስራኤልን ታሪክ አሉታዊ ገጽታ ያሳያል፤ የአንድምታ ትርጓሜ ይዘት ግን የለውም። *ከእስራኤል ሽማግሌዎች፤* የ8፥1፤ 14፥1 ማብ ይመ። *ሊጠይቁ፤* ቍ3 እና የ14፥3 ማብ ይመ።

ጠይቃችሁ እንድትረዱ አልፈቅድም"፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር።'

[4]"የሰው ልጅ ሆይ፤ እነዚህን ለፍርድ ታቀርባቸዋለህን? በውኑ ለፍርድ ታቀርባቸዋለህን? የቀድሞ አባቶቻቸውን አስጸያፊ ተግባር ግለጽላቸው፤ [5]እንዲህም በላቸው፤ 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "እስራኤልን በመረጥሁበት ቀን፣ ለያዕቆብ ቤት ዘር እጄን አንሥቼ ማልሁላቸው፤ በግብፅም ራሴን ገለጥሁላቸው። እጄንም አንሥቼ፣ 'እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ ነኝ' አልኋቸው። [6]በዚያን ቀን፣ ከግብፅ አውጥቻቸው ከምድር ሁሉ ይልቅ ውብ ወደ ሆነችው ማርና ወተት ወደምታፈስሰው፣ ወዳዘጋጀሁላቸውም ምድር እንደማስገባቸው ማልሁላቸው።" [7]እኔም፣ "እያንዳንዳችሁ ዐይኖቻችሁን ያሳረፋችሁባቸውን ርኩስ ምስሎች አስወግዱ፤ በግብፅ ጣዖታትም ራሳችሁን አታርክሱ፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ ነኝ" አልኋቸው።

[8]" 'እነርሱ ግን በእኔ ላይ ዐመፁ፤ ሊሰሙኝም አልፈለጉም፤ ዐይኖቻቸውን ያሳረፉባቸውን ርኩስ ምስሎች አላስወገዱም፤ የግብፅንም ጣዖታት አልተዉም። እኔም በዚያው በግብፅ ምድር መዓቴን በላያቸው ላፈስ፣ ቍጣዬንም ላወርድባቸው ወስኜ ነበር። [9]ነገር ግን በመካከላቸው በኖሩባቸውና እስራኤልን ከግብፅ ምድር ለመታደግ ቃል ስገባ፣ በእነርሱ ዘንድ በተገለጥሁት በአሕዛብ ፊት ስሜ እንዳይረክስ ስለ ስሜ ክብር ተቈጠብሁ። [10]ስለዚህ ከግብፅ አውጥቼ ወደ ምድረ በዳ አመጣኋቸው። [11]ሰው ቢጠብቀው ኖሮ በሕይወት የሚኖርበትን ሥርዐቴን ሰጠኋቸው፤ ሕጌንም አስታወቅኋቸው። [12]ደግሞም እኔ እግዚአብሔር እንደ ቀደስኋቸው ያውቁ ዘንድ፣ በእኔና በእነርሱ መካከልም ምልክት እንዲሆን ሰንበቴን ሰጠኋቸው።

[13]" 'ነገር ግን የእስራኤል ሕዝብ በምድረ በዳ ዐመፀብኝ፤ ሰው ቢጠብቀው በሕይወት የሚኖርበትን ሥርዐቴን አልጠበቁም፤ ሕጌንም ተላለፉ፤ ሰንበቴንም ፈጽሞ አረከሱ። እኔም መዓቴን ላፈስባቸው፣ በምድረ በዳም ላጠፋቸው ወስኜ ነበር። [14]ነገር ግን ከመካከላቸው ሳወጣቸው በዩ አሕዛብ ፊት ስሜ እንዳይረክስ ስለ ስሜ ተቈጠብሁ። [15]ደግሞም ከምድር ሁሉ ይልቅ ውብ ወደ ሆነችው፣ ማርና ወተት ወደምታፈስሰው፣ ወደ ሰጠኋቸውም ምድር እንደማላስገባቸው እጄን አንሥቼ በምድረ በዳ በፊታቸው ማልሁ፤ [16]ምክንያቱም ሕጎቼን ተላልፈዋል፤ ሥርዐቴን አልጠበቁም፤ ሰንበቴንም አርክሰዋል፤ ልባቸው ከጣዖቶቻቸው ጋር ተጣብቆ አልና። [17]እኔ ግን በርኅራኄ ተመለከትኋቸው እንጂ አላጠፋኋቸውም፤ በምድረ በዳም አልፈጀኋቸውም። [18]ለልጆቻቸው በምድረ በዳ እንዲህ አልኋቸው፤ "የአባቶቻችሁን ሥርዐት አትከተሉ፤ ወጋቸውን አትጠብቁ፤ ራሳችሁንም በጣዖቶቻቸው አታርክሱ። [19]እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ ነኝ፤ ሥርዐቴን ተከተሉ፤ ሕጌንም ለመጠበቅ ትጉ። [20]በእኔና በእናንተ መካከል ምልክት ይሆን ዘንድ ሰንበቴን የተቀደሰ ቀን አድርጉት፤ እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ እንደ ሆንሁም ታውቃላችሁ።"

[21]" 'ልጆቻቸው ግን በእኔ ላይ ዐመፁ፤ ሰው ቢጠብቀው በሕይወት የሚኖርበትን ሥርዐቴን አልተከተሉም፤ ሕጌን ለመጠበቅ አልተጉም፤ ሰንበቴንም አረከሱ። እኔም በምድረ በዳ መዓቴን አፈስባቸዋለሁ፤ ቍጣዬንም

20፥4 ሕዝ16፥2፤ 22፥2፤ማቴ23፥32
20፥5 ዘፍ14፥22፤ ዘሌ11፥44፤ ዘኍ14፥30፤ዘዳ7፥6
20፥6 ዘፀ3፥8፤6፥8፤ ዘዳ8፥7፤ዳን8፥9፤ 11፥41፤ሚል3፥12
20፥7 ዘፀ20፥2፡4፤ ዘሌ18፥3፤ዘዳ29፥18፤ ሕዝ6፥9
20፥8 ዘፀ32፥7፤ ዘዳ 9፥7፤ ኢሳ63፥10፤ኤር7፥26፤ 11፥10፤ሕዝ7፥8፤ 16፥26
20፥9 ኢሳ48፥11፤ ሕዝ36፥22፤39፥7
20፥10 ዘፀ13፥18፤ 19፥1
20፥11 ዘፀ20፥1-23፤ ዘሌ18፥5፤ ዘዳ4፥7-8፤ሕዝ18፥9፤ ሮሜ10፥5
20፥12 ዘፀ20፥10፤ 31፥13፤ዘሌ20፥8፤ ኤር17፥22
20፥13 ቍ24፤ ዘፀ32፥10፤ዘሌ26፥15፡ 43፤ዘኍ14፥29፤ ዘዳ9፥8፤መዝ78፥40፤ 95፥8-10፤ኢሳ56፥6፤ ኤር6፥19፤11፥8
20፥14 ኢሳ48፥11፤ ሕዝ36፥23
20፥15 ዘኍ14፥22 -23፤ዘዳ1፥34፤ መዝ95፥11፤106፥26፤ ዕን3፥11
20፥16 ቍ24፤ ዘኍ15፥39፤ ኤር11፥8፤ሕዝ6፥4፤ አሞ2፥4፤5፥26
20፥17 ኤር4፥27
20፥18 2ዜና30፥7፤ መዝ106፥39፤ ዘካ 1፥4
20፥19 ዘፀ20፥2፤ ዘዳ5፥32-33፤6፥1-2፤ 8፥1፤11፥1፤12፥1
20፥20 ዘፀ20፥10፤ 31፥13፤ኤር17፥22
20፥21 ዘኍ25፥3፤ ኤር7፥26፤ሕዝ7፥8

20፥3 *በሕይወቴ እምላለሁ፤* የ18፥3 ማብ ይመ:: *ልትጠይቁ መጣችሁን፤* የ14፥3 ማብ ይመ::

20፥5 *በመረጥሁበት፣* "መምረጥ" የሚለው ቃል በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ እዚህ ብቻ ይገኛል:: ከቍ5-26 ባለው ክፍል የእስራኤል ታሪክ በሦስት ክፍል ቀርቦአል፤ የመጀመሪያው ክፍል ከቍ 5-9 ግብፅ፣ ከቍ10-17 ምድረ በዳ ነው፤ ሁለተኛው ክፍል ከቍ18-26 ምድረ በዳ ነው፤ ሆኖም የቍ28 ማብ ይመ:: እያንዳንዱ ክፍል አራት ትዕይንቶች አሉት፤ እነርሱም 1)ራእይ 2)ዐመፅ 3)ቍጣ 4)እንደ ገና መጐብኘት ናቸው:: *እጄን አንሥቼ፤* ቃለ መሐላ በሚደረግበት ጊዜ ሁለት እጆችን ወደ ላይ ማንሣት የተለመደ ድርጊት ነበር (ቍ15፡ 23፡ 42 ይመ):: *እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ ነኝ፤* ዘፀ3፥6፡14-15 እና ማብ ይመ::

20፥6 *ማርና ወተት ወደምታፈስሰው ... ምድር፤* የዘፀ 3፥8 ማብ ይመ:: *ከምድር ሁሉ ይልቅ ውብ ወደሆነችው ... ምድር፤* የምድሪቱን የተፈጥሮ ውበት ከዘዳ8፥7-10፤ ኤር3፥19 ጋር ያነጻጽሩ:: እውነተኛው ውበትዋ ደግሞ፣ የእግዚአብሔር የማደሪያው ስፍራ ሆና መመረጥዋ ነው (ዘዳ12፥5፡11 ይመ)::

20፥7 *ጣዖታት፤* የ6፥4 ማብ ይመ::

20፥8 *ዐመፁ፤* ቍ13፡ 21፤ ኢሱ24፥14 ይመ:: *እኔም ... መዓቴን በላያቸው ላፈስ ... ነበር፤* ኪዳኑን በማሰብ መቈጠቡን ያመለክታል (ቍ13፡ 21 ይመ)፤ የ7፥8 ማብ ይመ:: *ቍጣዬን ላወርድባቸው፤* የ5፥13 ማብ ይመ::

20፥9 *እንዳይረክስ፤* መሰደቢያና መሣለቂያ እንዳይሆን ማለት ነው (ዘኍ14፥15-16 ይመ):: *ስለ ስሜ፤* ቍ14፡22፡44 ይመ:: በመጽሐፍ ቅዱስ፣ ስምና ባለቤቱ እጅግ የተያያዙ ናቸው:: ለእግዚአብሔር፣ ስሙ የእርሱነቱ መታወቂያውና የባሕርዩ መገለጫ ነው፤ በዚህም ዝናው ይታወቃል:: ይህ ሐረግ፣ "ስለ ራሴ ስል" ከሚለው ጋር አንድ ነው (ከኢሳ37፥35፤ 43፥25 ጋር ያነጻጽሩ):: ባለፈውም ዘመን ሆነ በሚመጣው ዘመን የእግዚአብሔር የማዳን ኀይሉ እውነተኛ ባሕርዩን የሚገልጽ ሲሆን፣ መታወቂያ ምልክቱም ነው (36፥22፤ መዝ23፥3፤ ኢሳ48፥9 ይመ)::

20፥10 *ምድረ በዳ፤* ይህ ሁለተኛው ክፍል ነው (የቍ5 ማብ ይመ)::

20፥11 *በሕይወት የሚኖርበትን፤* ቍ13፡ 21 ይመ፤ ከቍ25 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ16፥6፤ 18፥9 ማብ ይመ፤ ዘሌ18፥5 እና ማብ ይመ::

20፥12 *ምልክት እንዲሆን ሰንበቴን፤* እስራኤል ሰንበትን ማክበርዋ፣ የእግዚአብሔር ቅዱስ ሕዝብ መሆንዋ እንዲታወቅ የተሰጠ ምልክት ነው (ዘፀ31፥13-17 ይመ):: እንደ ኤርምያስ ሁሉ (ኤር17፥19-27፤ ከነህ13፥17-18 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ሕዝቅኤልም (22፥8፡26፤ 23፥38፤ 44፥24፤ 45፥17፤ 46፥3 ይመ) ለሰንበት በከፍተኛ ትኩረት ሰጥቶአል:: በኋለኛው ዘመን ግን፣ የአይሁድ እምነት ወግ አጥባቂዎች የሰንበትን ሕግ አዛብተዋል (ማቴ12፥1-14 ይመ)::

20፥13 *አረከሱ፤* የሰንበትን ዕረፍት ባለመጠበቅ ሳይሆን (ኤር17፥21-23)፣ እግዚአብሔር በሚፈልግበት መንገድና መንፈስ ባለማክበራቸው ነበር (አሞ8፥5)::

20፥18 *ለልጆቻቸው ... እንዲህ አልኋቸው፤* ይህ ሦስተኛው ክፍል ነው (የቍ5 ማብ ይመ)፤ እግዚአብሔር በምድረ በዳ ይህን ሐሳብ ለልጆቻቸው በአዲስ መልክ ተናገረ (ዘኍ14፥26-35 ይመ)::

አወርድባቸዋለሁ ብዬ ነበር:: 22ነገር ግን
ከግብፅ ሳወጣቸው ባዩ አሕዛብ ፊት ስሜ
እንዳይረክስ እጄን ሰበሰብሁ:: 23ደግሞም
በአሕዛብ መካከል እንደምበትናቸውና ወደ
ተለያዩ አገሮች እንደማፈልሳቸው በምድረ
በዳ እጄን አንሥቼ በፊታቸው ማልሁ፤
24ምክንያቱም ሥርዐቴን አቃለሉ፤ ሰንበቴን
አረከሱ እንጂ ሕጌን አልጠበቁም፤ ዐይናቸ
ውም ከአባቶቻቸው ጣዖታት ጋር ተጣብቆ
አል:: 25እኔም መልካም ላልሆነ ሥርዐትና
በሕይወት ለማይኖሩበት ሕግ አሳልፌ ሰጠ
ኋቸው፤ 26እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ
እንዲያውቁ፣ አስደነግጣቸውም ዘንድ በእሳት
በሚያቀርቡት የበኵር ልጅ *መሥዋዕት* እን
ዲረክሱ አደረግኋቸው::'ሙ

27"ስለዚህ የሰው ልጅ ሆይ፤ ለእስራኤል
ሕዝብ እንዲህ ብለህ ተናገር፤ 'ጌታ *እግዚ
አብሔር* እንዲህ ይላል፤ "አባቶቻችሁ እኔን
በመተው በዚህ ደግሞ አቃለሉኝ፤ 28ልስጣ
ቸው ወደ ማልሁላቸው ምድር ባስገባኋቸው
ጊዜ፣ ከፍ ያለውን ኰረብታ ሁሉና የለመለ
መውን ዛፍ ሁሉ ተመለከቱ፤ በዚያም
መሥዋዕታቸውን ሠዉ፤ ቍርባናቸውን በማ
ቅረብ ቍጣዬን አነሣሡ፤ መልካም መዐዛ
ያለውን ዕጣናቸውን ዐጠኑ፤ የመጠጥ ቍር
ባናቸውንም አፈሰሱ::" 29እኔም፣ "የምትሄ
ዱበት ይህ ከፍታ ቦታ ምንድን ነው?"
አልኋቸው::' እስከ ዛሬም ድረስ ስሙ ባማሩ
ተብሎ ይጠራል::

ቅጣትና ምሕረት

30"ስለዚህ ለእስራኤል ቤት እንዲህ በል፤
'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "አባ
ቶቻችሁ እንዳደረጉት ራሳችሁን ታረክሳላ
ችሁን? በረከሱ ምስሎቻቸው ምኞት
ትቃጠላላችሁን? 31ቍርባናችሁን በምታቀር
ቡበት ጊዜ ልጆቻችሁን ለእሳት በመዳረግሰ
እስከ ዛሬ ድረስ በጣዖቶቻችሁ ሁሉ እየረ
ከሳችሁ ናችሁ:: የእስራኤል ቤት ሆይ፤
ታዲያ የእኔን ሐሳብ እንድትጠይቁ ልፈቀ
ድላችሁን? በሕያውነቴ እምላለሁ! እንድትጠ
ይቁኝ አልፈቅድም፤ ይላል ጌታ *እግዚአ
ብሔር*::"

32" 'እናንተም፣ "ለዕንጨትና ለድንጋይ እን
ደሚሰግዱ እንደ አሕዛብ፣ በዓለምም እንደ
ሚኖረው ሕዝብ ሁሉ እንሁን" አላችሁ፤
ነገር ግን በልባችሁ ያሰባችሁት ከቶ አይሆ
ንላችሁም:: 33በሕያውነቴ እምላለሁ ይላል
ጌታ *እግዚአብሔር*፤ በብርቱ ክንድና በተዘ
ረጋች እጅ፣ *መዓትንም* በማፍሰስ በላያችሁ
እነግሣለሁ:: 34ከአሕዛብ መካከል አወጣች
ኋለሁ፤ በብርቱ ክንድና በተዘረጋች እጅ
መዓትንም በማፍሰስ ከተበተናችሁባቸውም
አገሮች ሁሉ እሰበስባችኋለሁ:: 35ወደ አሕ
ዛብ ምድረ በዳ አመጣችኋለሁ፤ በዚያም
ፊት ለፊት ከእናንተ ጋር እፋረዳለሁ::
36በግብፅ ምድረ በዳ ከአባቶቻችሁ ጋር
እንደ ተፋረድሁ፣ ከእናንተም ጋር እፋረ
ዳለሁ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*:: 37ከበትሬ
በታች አሳልፋችኋለሁ፤ ከቃል ኪዳኔም
ጋር አጣብቃችኋለሁ:: 38በእኔ ላይ ያመፁ
ትንና የበደሉኝን ከመካከላችሁ አስወግዳለሁ፤
ከሚኖሩበት አገር አወጣቸዋለሁ፤ ወደ እስ
ራኤል ምድር ግን አይገቡም፤ በዚያን ጊዜ
እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃ
ላችሁ::

39" 'የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ስለ እናንተ
ግን ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "የማ
ትሰሙኝ ከሆነ፣ እያንዳንዳችሁ ሂዱና
ለጣዖታቶቻችሁ ስገዱ! ነገር ግን በቍርባና
ችሁና በጣዖቶቻችሁ ቅዱሱን ስሜን ከእንግ
ዲህ አታረክሱም:: 40በቅዱሱ ተራራዬ፣ ከፍ
ባለው የእስራኤል ተራራ ላይ በዚያ ምድር
የእስራኤል ቤት ሁሉ ያመልከኛልና ይላል
ጌታ *እግዚአብሔር*፤ እኔም በዚያ እቀበ
ላቸዋለሁ:: ቍርባናችሁንና በኵራታችሁን
ከተቀደሱ *መሥዋዕቶቻችሁ* ሁሉ ጋር በዚያ

20፥22 መዝ78፥38፤ ኢሳ48፥11
20፥23 ዘሌ26፥33፤ መዝ9፥11
20፥24 ቍ13፡16፤ ሕዝ2፥3፤6፥9፤18፥6፤ አሞ2፥4
20፥25 መዝ81፥12፤ ኢሳ66፥4፤ሮሜ1፥28፤ 2ተሰ2፥11
20፥26 ዘሌ18፥21፤ 20፥2-5፤2ነገ17፥17
20፥27 ዘኍ15፥30፤ መዝ78፥57፤ ሕዝ 18፥24፤ ሮሜ2፥24
20፥28 ነህ9፥23፤ መዝ78፥55፡58፤ ኤር2፥7፤3፥6፤ 19፥13፤ሕዝ6፥13
20፥29 ሕዝ16፥16፤ 43፥7
20፥30 ቍ43፤ መሳ2፥16-19፤ ኤር16፥12
20፥31 መዝ106፥37-39፤ ኤር7፥31፤ ሕዝ14፥3፤16፥20፤ አሞ8፥12፤ዘካ7፥13
20፥33 ኤር21፥5፤ ሕዝ16፥27፤25፥16
20፥34 ዘዳ30፥4፤ መዝ106፥47፤ ኢሳ 27፥12-13፤ 31፥3፤ኤር44፥6፤ ሰቆ2፥4፤ሕዝ6፥14፤ 2ቆሮ6፥17
20፥35 1ሳሙ12፥7፤ ኢዮ22፥4፤ኤር2፥35፤ ሕዝ19፥13
20፥36 ዘኍ11፥1 -35፤14፥28-30፤ 1ቆሮ10፥5-10
20፥37 ዘሌ27፥32፤ ሕዝ16፥62
20፥38 መዝ95፥11፤ ኤር44፥14፤ ሕዝ13፥9፤23፥49፤ 34፥17-22፤ሆሴ2፥14፤ አሞ9፥9-10፤ ዘካ13፥8-9፤ ሚል3፥3፤4፥1-3፤ ዕብ4፥3
20፥39 ዘፀ20፥7፤ ኤር44፥25፤ሕዝ13፥19፤ ሕዝ43፥7፤አሞ4፥4
20፥40 ኢሳ56፥7፤ 60፥7፤ሕዝ17፥22፤ 34፥14፤ሚል3፥4

ሙ26 *ወይም የበኵር ልጅን ሁሉ በእሳት ውስጥ በማሳለፍ*
ሩ29 *ባማ ማለት ከፍታ ቦታ ማለት ነው*
ሰ31 *ወይም ልጆቻችሁን በእሳት ውስጥ በማሳለፍ*

20፥25-26፤ በሮሜ1፥24-32 ከተገለጸው መለኮታዊ መርሕ
ጋር ይህን ያነጻጽሩ::

20፥26 *እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ እንዲያውቁ፤*
ልጆቻቸው እስኪያውቁት የትም ድረስ ቢሆን ይሄዳል (የ5፥13
ማብ ይመ):: *በሚያቀርቡት የበኵር ልጅ መሥዋዕት፤* ቍ31
ይመ፣ እንዲሁም የ16፥20 ማብ ይመ::

20፥28 *ወደ ... ምድር ባስገባኋቸው ጊዜ፤* በሕዝቅኤል
ታሪክ ውስጥ አራተኛው ክፍል ነው (የቍ5 ማብ ይመ)፤ ይሁን
እንጂ ይህ ክፍል እንደሌሎቹ ሂደቱን እስከ መጨረሻው ድረስ
አሟልቶ የያዘ አልነበረም::

20፥30 *ታረክሳላችሁን?* የምዕራፉ መሪ ሐሳብ ነው::

20፥31 *እንድትጠይቁ፤* የ14፥3 ማብ ይመ::

20፥32 *እንደ አሕዛብ፤* እስራኤላውያን የራሳቸውን ማንነት
ትተው በዙሪያቸው እንዳሉት እንደ ሌሎች ሕዝቦች ለመሆን ብዙ
ጊዜ ጥረዋል (1ሳሙ8፥5 ይመ):: *ከቶ አይሆንላችሁም፤* ወደ ግብፅ
ተማርከው የሄዱት እንደደረሰባቸው ማለት ነው (ኤር 44፥15-19)::

20፥33 *በብርቱ ክንድና በተዘረጋች እጅ፤* አባባሉ የእስራ
ኤል ሕዝብ ከምድረ ግብፅ በወጣ ጊዜ የተነገረለት ነው (ከዘዳ
4፥34፤ 5፥15፤ 7፥19፤ 11፥2፤ 26፥8 ጋር ያነጻጽሩ)::

20፥35 *ወደ አሕዛብ ምድረ በዳ፤* ለእስራኤላውያን ተማር
ከው አሕዛብ መሄድ ማለት ወደ ተስፋዪቱ ምድር ሲሄዱ የተጓ
ዙትን የምድረ በዳ ሕይወት ማለት ነው (ሆሴ2፥14)::

20፥37 *ከበትሬ በታች አሳልፋችኋለሁ፤* የበጎች እረኛ
በጎቹን በበትሩ እንደሚቈጥራቸው ወይም የራሱ በጎች ከሌሎች
እንደሚለያቸው ማለት ነው (ኤር33፥13፤ ማቴ25፥32-33)::

20፥38 *አስወግዳለሁ፤* እንደ መጀመሪያው የምድረ በዳ
ጕዞው ሁሉ እንደ ነበራቸው ሁኔታ፣ አብዛኞቹ ወደ ተስፋዪቱ
ምድር እንዲገቡ አልተፈቀደላቸውም ነበር (ዘኍ14፥26-35 ይመ)::

20፥39 *ሂዱና ለጣዖታቶቻችሁ ስገዱ፤* አባባሉ የምፀት
አነጋገር ነው (ከ1ነገ22፥15፤ አሞ4፥4 ጋር ያነጻጽሩ)::

20፥40 *በቅዱሱ ተራራዬ፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ
የተጠቀሰው እዚህ ላይ ብቻ ነው፤ የሚያመለክተውም ጽዮንን ወይም
ኢየሩሳሌምን ነው (መዝ2፥6፤ 3፥4፤ 15፥1 ይመ)፤ እንዲሁም
ኢሳ11፥9፤ 56፥7፤ 57፥13፤ 65፥11፤ አብ16፤ ሶፎ3፥11 ይመ)::
የእስራኤል ቤት ሁሉ፤ ይህ ሐረግ ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ. በአሦር
የተያዘውን የሰሜኑንም መንግሥት ይመለከታል (11፥15፤ 36፥10
ይመ):: *መሥዋዕቶቻችሁ፤* ምናልባት ሕጉ የሚያዝዘውን *መሥዋዕት*
ሊሆን ይችላል፤ በዚሁ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ ከም44-48

እሻለሁ:: [41]ከሕዝቦች መካከል ባወጣኋችሁ ጊዜ፣ ከተበተናችሁባቸውም አገሮች በሰበሰብኋችሁ ጊዜ፣ መልካም መዐዛ እንዳለው ዕጣን እቀበላችኋለሁ፤ በእናንተም መካከል ቅዱስ መሆኔን በአሕዛብ ፊት እገልጣለሁ:: [42]ለአባቶቻችሁ ልሰጥ እጄን አንሥቼ ወደማልሁላቸው ምድር ወደ እስራኤል አገር በማስገባችሁ ጊዜ፣ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ:: [43]በዚያም መንገዳችሁንና ራሳችሁን ያረከሳችሁበትን ተግባር ሁሉ ታስታውሳላችሁ፤ በፈጸማችሁትም ክፋት ሁሉ ራሳችሁን ትጸየፋላችሁ:: [44]የእስራኤል ቤት ሆይ፤ እንደ ክፉ መንገዳችሁና እንደ ብልሹ ተግባራችሁ ሳይሆን፣ ስለ ስሜ ስል በምጐበኛችሁ ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::' "

በደቡብ አገር ላይ የተነገረ ትንቢት

[45]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [46]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ፊትህን ወደ ደቡብ አዙር፤ በደቡብ ላይ ቃል ተናገር፤ በደቡብ አገር ደን ላይም ትንቢት ተንብይ:: [47]ለደቡቡ ደን እንዲህ በል፤ '*የእግዚአብሔርን* ቃል ስማ፤ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "በአንተ ላይ እሳት ልለኵስ ነው፤ እሳቱ የለመለመውንና የደረቀውን ዛፍህን ሁሉ ይበላል፤ የሚንቦገቦገው ነበልባሉም አይጠፋም፤ ከደቡብ እስከ ሰሜን ያለውን ፊት ሁሉ ይለበልባል:: [48]ሰው ሁሉ እኔ *እግዚአብሔር* እንዳነደድሁት ያያል፤ የሚያጠፋውም የለም::' "

[49]እኔም፤ "ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ወዮ! እነርሱ ስለ እኔ፣ 'ተምሳሌት ብቻ ይመስላል' ይሉኛል" አልሁ::

20+41 ዘጸ30+4፤ ኢሳ5+16፤ሕዝ11+7፤ 28+25፤36+23፤ 2ቆሮ2+14፤6+17
20+42 ኤር23+8፤ 30+3፤ሕዝ34+13:27፤ 36+24፤37+21፤ 38+23
20+43 ዘሌ26+41፤ ሕዝ6+9፤14+22፤ 16+61፤ሆሴ5+15
20+44 መዝ109+21 ፤ኢሳ43+25፤ሕዝ 16+62፤36+22:32
20+46 ኢሳ30+6፤ ኤር13+19፤ሕዝ4+3፤ 13+17፤21+2፤ አሞ7+16
20+47 2ነገ19+23፤ ኢሳ9+18-19፤13+8፤ ሕዝ19+14፤21+4
20+48 ኤር7+20፤ ሕዝ21+5:32፤23+25
20+49 መሳ14+12፤ መዝ78+2፤ ሕዝ4+14፤12+9፤ ማቴ13+13፤ዮሐ16+25
21+1 ሕዝ20+1
21+2 ኤር26+11 -12፤ሕዝ9+6፤13+7፤ 20+46
21+3 ቍ9-11፤ ኢዮ9+22፤ኢሳ27+1፤ 57+1፤ኤር21+13፤ 47+6-7፤ሕዝ14+21
21+4 ዘሌ26+25፤ ኤር25+27፤ ሕዝ20+47
21+5 ቍ30፤ ኢሳ34+5፤ ሕዝ20+47-48፤ ናሆ1+9
21+6 ቍ12፤ ኢሳ22+4፤ኤር30+6፤ ሕዝ9+4
21+7 ዘሌ26+36፤ ኢሱ7+5፤ኢዮ11+16፤ 23+2፤መዝ6+2፤ኤር47+3፤ሕዝ22+14
21+10 ዘዳ32+41፤ መዝ110+5-6፤ ኢሳ34+5-6

የቅጣት በትር የሆነችው ባቢሎን

21 *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ፊትህን ወደ ኢየሩሳሌም አዙር፤ በመቅደሱ ላይ ቃል ተናገር፤ በእስራኤል ምድር ላይ ትንቢት ተንብይ፤ [3]እንዲህም በል፤ '*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ እኔ በአንቺ ላይ ተነሥቻለሁ፤ ሰይፌን ከሰገባው እመዛለሁ፤ ጻድቁንም፣ ክፉውንም ከአንተ ዘንድ አስወግዳለሁ:: [4]ጻድቁንም ክፉውንም ስለማስወግድ ሰይፌ ከደቡብ ጀምሮ እስከ ሰሜን ባለው ሕዝብ ሁሉ ላይ ከሰገባው ይመዘዛል:: [5]ሰይፌን ከሰገባው የመዘዝሁት እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ሕዝቡ ሁሉ ያውቃል፤ እርሱም ወደ ሰገባው አይመለስም::'

[6]"ስለዚህ የሰው ልጅ ሆይ፤ አቃስት፤ በተሰበረ ልብና በመረረ ሐዘን አቃስት፤ [7]እነርሱም፣ 'ለምን ታቃስታለህ?' ቢሉህ፣ "ስለሚመጣው ክፉ ወሬ ነው፤ ልብ ሁሉ ይቀልጣል፤ እጅም ሁሉ ይዝላል፤ ነፍስ ሁሉ ይደክማል፤ ጕልበትም ሁሉ ውሃ ይሆናል' በላቸው:: እነሆ ይመጣል፤ ይፈጸማልም፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::"

[8]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [9]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ትንቢት ተናገር፤ እንዲህም በል፤ '*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

"ሰይፍ! ሰይፍ!
የተሳለ የተወለወለም፤
[10]የተሳለው ሊገድል፣
የተወለወለውም እንደ መብረቅ

ሌሎቹ 19 "መሥዋዕት" የሚሉ ቃላት በዕብራይስጡ ተጠቅሰዋል፤ የሚያመለክተውም ለቤተ መቅደሱ ወይም ለካህናት ተለይቶ የተመደበውን መሬት (45+1፤ 48+8-10 ይመ) ወይም ለካህናቱ ልዩ ስጦታ እንዲሆን የተመደበ ውን መሬት የሚያመለክት ነው (44+30 ይመ):: *ቍርባናችሁን፤* በፈቃደኝነት የሚዋጣውን መዋጮ ነው:: *እሻለሁ፤* በዘዳ23+21፤ ሚል 6+8 ይመ::

20+41 *ባወጣኋችሁ፤* ከቍ34 ጋር ያነጻጽሩ:: *መልካም መዐዛ እንዳለው ዕጣን፤* ይህ ቃል በቃል (6+13) ወይም በተለዋጭ ዘይቤ የቀረበ ይሆናል (ኤፌ5+2)::

20+43 *መንገዳችሁን ... ታስታውሳላችሁ ... ራሳችሁን ትጸየፋላችሁ፤* ፍጹም በሆነ መንገድ ንስሓ ይገባሉ ማለት ነው (6+9፤ 16+63፤ 36+31፤ ሉቃ15+17-19 ይመ)::

20+44 *ስለ ስሜ ስል፤* የሕዝቅኤልን ንግግር ጠቅለል ባለ መልኩ፤ የሚያመለክት መደምደሚያ ነው (የቍ9 ማብ ይመ)::

20+46 *ፊትህን ... አዙር፤* ሕዝቅኤል በዚህ ሁኔታ ከእንዲታይ ስምንት ጊዜ ተነግሮታል (13+17፤ 21+2፤ 25+2፤ 28+21፤ 29+2፤ 35+2፤ 38+2):: *ወደ ደቡብ፤* ወደ ይሁዳና ወደ ኢየሩሳሌም ማለት ነው፤ ይህም ሕዝቅኤል በእነዚህ ምዕራፎች የተናገራቸው ትንቢቶች ሁሉ የሚመለከቱት እነዚህን አገሮች በመሆኑ ነው፤ ወደዚች ምድር ያነጣጠረ ማንኛውም የባቢሎን ወራሪ ኀይል፣ ምን ጊዜም የሚወጣው ከሰሜን ወደ ደቡብ ነው (26+7 ይመ)::

20+47 *እሳት ... ልለኵስ ነው፤* የወራሪ ኀይሎችን የሚገልጽ ዘይቤያዊ አባባል ነው (ኢሳ10+16-19፤ ኤር15+14፤ 17+4: 27፤ 21+14፤ 15+7 ማብ ይመ):: *የለመለመውንና የደረቀውን፤* ዛፎችን ሁሉ ማለት ነው (ከ17+24፤ ሉቃ23+31 ያነጻጽሩ):: *ከደቡብ እስከ ሰሜን፤* አቅጣጫን ለማመልከት ሳይሆን፣ እሳቱ ከዳር እስከ ዳር ያለውን ስፍራ ሁሉ እንደሚያዳርስ ለማመልከት ነው::

20+49 *ተምሳሌት፤* የ17+2 ማብ ይመ:: በሌላ ስፍራ ነቢዩን ስለንዳጠጠበት ሁኔታ 12+21-28፤ 33+32 ይመ)::

21+2 *ፊትህን ... አዙር፤* የ20+46 ማብ ይመ:: *መቅደሱንም በመቃወም፤* የ9+6 ማብ ይመ::

21+3 *በአንቺ ላይ፤* የ5+8 ማብ ይመ፤ *ሰይፌ፤* ስለ እግዚአብሔር ፍርድ ሰይፍ ኢሳ31+8፤ 34+6፤ 66+16 ይመ:: አምስቱን የሰይፍ ንግሮች በተመለከተ ነቢዩ ካየው ራእይ ይህ የመጀመሪያው ነው (ቍ8-17: 18-24: 25-27: 28-32) በዚህ ስፍራ ሰይፉ የሚያመለክተው፣ ባቢሎንንና ናቡከደነፆርን ነው (ቍ19):: *ጻደቁንም ክፉውንም፤* በእስራኤል ላይ የሚመጣውን ፍርድ፣ ፍጹምነት ያመለክታል:: ጻድቃንም እንኳ ቢኖሩ፣ ማንም እንደማያመልጥ ያሳያል:: እግዚአብሔር ኖኅንና (ዘፍ6+7-8) ሎጥን (ዘፍ18+23፤ 19+12-13) እንዴት እንዳዳናቸው ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::

21+4፤ የ20+47 ማብ ይመ::

21+6 *በተሰበረ ልብና በመረረ ሐዘን አቃስት፤* ሕዝቅኤል በዚህ ስፍራ የሚገልጠው የሐዘን ልቅሶ ሌላ የትንቢት ምልክትና የማይቀረውንም ፍርድ መልእክት የሚመለከት ነው::

21+7 *ቢሉህ፤* በ12+9 ላይ የተገለጸውን የሕዝቡን ምላሽና የሕዝቅኤልን ሁኔታ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ:: ይህም ሕዝቅኤል ለሰባተኛ ጊዜ ያሳየው ምሳሌያዊ ድርጊት ነው::

21+9 *ሰይፍ! ሰይፍ!* በጥፈራ ወይም በምሳሌያዊ ድርጊት የሚገለጽ የሰይፍ ዘፈን ሳይሆን አይቀርም (የቍ3 ማብ ይመ):: እንዲህ ዐይነቱ ዘፈን የሚዘፈነው ተዋጊዎች ብዙውን ጊዜ ወደ ጦር ሜዳ በሚሄዱበት ወቅት ነው (የ2ሳሙ1+18 ማብ ይመ):: ነገሩ ከሀገራችን ቀረርቶና ሽለላ ጋር የሚመሳሰል ሳይሆን አይቀርም::

21+10፤ በባቢሎናውያን ከይሁዳ በቀር ሌላውን አገር ሁሉ ያሸንፋሉ ብሎ ማሰብ ከንቱ ተስፋን እንደመመገብ መቈጠሩን

ሊብረቀረቅ ነው!

" 'ታዲያ፣ እንዴት ደስ ሊለን ይችላል? ሰይፉ የልጄን በትረ መንግሥት እንደ ማንኛ ውም በትር ንቆአል::

[11]" 'በእጁ እንዲያዝ፣
ሰይፉ ሊወለወል ተሰጥቶአል፤
ገዳዩ በእጁ እንዲጨብጠው፣
ተስሎአል፤ ተወልውሎአል::
[12]የሰው ልጅ ሆይ፤ ይህ በሕዝቤ ላይ፣
በእስራኤልም መሳፍንት ሁሉ ላይ
መጥቶአልና፤
ጩኽት፣ ዋይታም አሰማ::
እነርሱ ከሕዝቤ ጋር በአንድ ላይ፣
ለሰይፍ ተጥለዋል፤
ስለዚህ ደረትህን ምታ::

[13]" 'ፈተና በእርግጥ ይመጣል፤ ሰይፉ የና ቀው በትረ መንግሥት ዘላቂነት ባይኖረ ውስ? ይላል ጌታ እግዚአብሔር::'

[14]"እንግዲህ፣ የሰው ልጅ ሆይ፤ ትንቢት
ተናገር፤
በእጅህም አጨብጭብ፤
ሰይፉ ሁለት ጊዜ፣
ሦስት ጊዜም ይምታ፤
በእጅጉ የሚገድል፣
ለግድያ የሚሆን፣
በየአቅጣጫውም የሚከባቸው ሰይፍ
ነው::
[15]ልብ ሁሉ ይቀልጥ ዘንድ፣
የሚወድቁትም እንዲበዙ፣
በበሮቻቸው ሁሉ፣
የግድያውን ሰይፍ[*] አኑሬአለሁ::
ወዮ! እንዲያብረቀርቅ ተወልውሎአል፤
ለመግደልም ተመዞአል::
[16]ሰይፍ ሆይ፤ በስለትህ አቅጣጫ ሁሉ፣
ወደ ቀኝም፣
ወደ ግራም ቍረጥ::
[17]እኔም በእጄ አጨብጭባለሁ፤
ቍጣዬም ይበርዳል፤
እኔ እግዚአብሔር ተናግሬአለሁ::"

[18]የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [19]"የሰው ልጅ ሆይ፤ የባቢሎን ንጉሥ ሰይፍ የሚመጣባቸውን የሁለት መንገ ዶች ካርታ ንደፍ፤ መንገዶቹም ከአንድ አገር የሚነሡ ናቸው፤ መንገዱ ወደ ከተማው በሚገነጠልበት ቦታ ላይ ምልክት አቁም:: [20]በአሞናውያን ከተማ በረባት ላይ ለሚመ ጣው ሰይፍ አንደኛውን መንገድ ምልክት አድርግ፤ በይሁዳና በተመሸገችው ከተማ በኢየሩሳሌም ላይ ለሚመጣውም ሰይፍ ሁለተ ኛውን መንገድ ምልክት አድርግ:: [21]የባቢ ሎን ንጉሥ በጥንቈላ ምሪት ለማግኘት በመንታ መንገድ ላይ በሁለቱ ጐዳናዎች መጋጠሚያ ላይ ይቆማል፤ ቀስቶቹን በመወ ዝወዝ ዕጣ ይጥላል፤ አማልክቱን ያማክራል፤ ጕበትንም ይመረምራል:: [22]የቅጥር መደርመሻ አምጥቶ እንዲያቆም፣ ለመግደል ትእዛዝ እንዲሰጥ፣ ፉከራ እንዲያሰማ፣ ቅጥር መደ ርመሻውን በከተሞች በር ላይ እንዲያደርግ፣ የዐፈር ድልድል እንዲያበጅና ምሽግ እንዲ ሠራ የኢየሩሳሌም ዕጣ በቀኝ እጁ ወጣ:: [23]ይህም ከእርሱ ጋር ቃል ኪዳን ለገቡት የተሳሳተ ምሪት ይመስላል፤ እርሱ ግን በደ ላቸውን ያሳስባቸዋል፤ ማርኮም ይዞአቸው ይሄዳል::

[24]"ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'እናንተ በምታደርጉት ሁሉ ኀጢአ ታችሁን በመግለጽ፣ በግልጽም በማመፅ በደ ላችሁን ስላሳሰባችሁ፣ እንዲሁም ስላደረጋ ችሁ በምርኮ ትወሰዳላችሁ::

[25]" 'አንት የግፍ ጽዋህ የሞላ፣ የምትቀ ጣበት ቀን የደረሰ፣ ርኩስና ክፉ የእስራኤል መስፍን ሆይ፤ [26]ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ጥምጥምህን አውልቅ፤ ዘውድህን

21፥11 ኤር46፥4
21፥12 ኤር31፥19
21፥14 ቍ17፤ ዘኍ24፥10፤ ሕዝ6፥11፤30፥24
21፥15 2ሳሙ17፥10፤መዝ22፥14
21፥17 ቍ14፤ ሕዝ5፥13፤6፥11፤ 16፥42፤22፥13
21፥19 ኤር31፥21፤ ሕዝ14፥21፤32፥11
21፥20 ዘዳ3፥11
21፥21 ዘኍ22፥7፤ 23፥23፤ምሳ16፥33፤ ዘካ10፥2
21፥22 2ነገ25፥1፤ ኤር4፥16፤32፥24፤ ሕዝ4፥2፤26፥9
21፥23 ዘኍ5፥15፤ ሕዝ17፥19
21፥25 ሕዝ22፥4፤ 35፥5
21፥26 መዝ75፥7፤ ኢሳ28፥5፤40፥4፤ ኤር13፥18፤ ሕዝ17፥24፤ ማቴ23፥12

[*]15 ከሰብዓ ሊቃናት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን በዕብራይስጡ ግን የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም

ያመለክታል:: *በትር፤* የግዛትን፣ የአስተዳደርን ወይም የመንግሥትን ሥልጣን ያመለክታል:: *የልጄን፤* በቍ12 (ዘፍ49፥9 ይመ) ላይ ሕዝቤ ከሚለው ጋር አንድ ዐይነት ነው:: *ሰይፉ፤* ባቢሎንና ናቡከደነፆር ናቸው (ቍ19 ይመ)::

21፥11 *ለገዳዩ፤* ናቡከደነፆርን ነው (ቍ19)::

21፥12 *ጩኸት፣ ዋይታም ... ደረትህን ምታ፤* ስምንተ ኛው ምሳሌያዊ ድርጊት ነው::

21፥13 *ይመጣል፤* በይሁዳ ላይ ይመጣል ማለት ነው:: *ሰይፍ የናቀው በትረ መንግሥት ዘላቂነት ባይኖረውስ?* የ10ለ ማብ ይመ:: በ586 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ያበቃለትን የዳዊትን ሥርወ መንግሥት መቋረጥ ያመለክታል (ቍ25-27 ይመ)::

21፥14 *አጨብጭብ፤* 6፥11 እና ማብ ይመ:: *ሰይፉ ሁለት ጊዜ ይምታ፤* ከ2ነገ 13፥18-19 ጋር ያነጻጽሩ::

21፥17 *በእጄ አጨብጭባለሁ፤* በቍ14 ላይ እግዚአብሔር ለሕዝቅኤል እንደ ሰጠው ትእዛዝ እርሱም የሚያደርግ መሆኑን የሚገልጽ ነው::

21፥19 *የባቢሎን ንጉሥ፤* ናቡከደነፆርን ነው:: *ሁለቱም ከአንድ አገር፤* በባቢሎን ወይም ደግሞ ሶርያ ልትሆን ትችላለች፤ ናቡከደነፆር በሰሜናዊ ሶሪያ የምትገኘውን ሪብለን የጦር እዝ መምሪያው ያደረገበት ጊዜ ነበርና (2ነገ25፥6)::

21፥20 *ረባት፤* የአሞን ዋና ከተማ (ኤር49፥2)፤ ባሁኑ ጊዜ የዮርዳኖስ መንግሥት መዲና (ዋና ከተማ) ናት::

21፥21 *ቀስቶቹን በመወዝወዝ ዕጣ ይጥላል፤* ወደፊት ስለሚደረገው ጦርነት ምልክት ለማግኘት (ለማወቅ) ፍላጻ በመ ወርወር የሚደረግ ጥንቈላ ነው፤ እንዲህ ዐይነቱ አሠራር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በሌላ ስፍራ አይገኝም፤ ፍላጻዎች በሰገባ ውስጥ ተስተካክለው ይቀመጣሉ፤ በእያንዳንዱ እጅ አንዳንድ ፍላጻ ይወጣል፣ በቀኝ እጅ ተመርጦ የወጣው ፍላጻ የጥሩ ዕጣ ምልክት ሆኖ ይቈጠራል (ቍ22 ይመ):: *አማልክቱን፤* የዕብራይ ስጡ ቃል፣ በዘፍ31፥19 ላይ የቤተ ሰው ጣዖት ተብሎ ተተርጕ ሞአል:: ጣዖቶችን ስለ መጠየቅ በሆሴ3፥4፤ በዘካ10፥2 ላይ ተጠ ቅሶአል:: በዘፍ31፥19-35 የተጠቀሰው የቤተ ሰው ጣዖት ትንሽ ቅርጽ ነገር ከመሆኑ የተነሣ በኮርቻ ሥር ሊደበቅ ችሎአል፤ ሌሎቹ ግን በሰው ቍመት ልክ የተሠሩ ናቸው (1ሳሙ19፥13-16):: *ጕበትም ይመረምራል፤* የበግን ጕበት ቀለምና አሠራሩን በመመርመር ስለ ወደ ፊቱ ማወቅ፣ በጥንት ባቢሎን የተለመደ ነበር፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በሌላ ስፍራ አልተጠቀሰም::

21፥23 *የተሳሳተ ምሪት፤* ቀድሞ ለናቡከደነፆር ተገዥ ዎች የነበሩትና በዚህ ጊዜ ያመፁት የኢየሩሳሌም መሪዎች (2ነገ24፥20) ምልክት መመርመራቸው (ቍ21-22) እንዲሁም ተስፋ ማድረጋቸው ስሕተት መሆኑን ተገነዘቡ::

21፥25 *የእስራኤል መስፍን፤* ሴዴቅያስን ነው (የ7፥27 ማብ ይመ)::

21፥26 *ጥምጥምህን፤* በነገሥታት ራስ ላይ መሆኑ በዚህ ስፍራ ብቻ ተጠቅሶአል:: በሌላ ስፍራ አክሊል የሚደፋበትን ለማመልከት

ባል፤ እንደ ከዚህ በፊቱ አይሆንም፤ ዝቅ ያለው ከፍ ይላል፤ ከፍ ያለውም ዝቅ ይላል:: [27]ባድማ! ባድማ! ባድማ አደርጋታለሁ፤ የሚገባው ባለ መብት እስከሚመጣ ድረስ እንደ ቀድሞው አትሆንም፤ ለእርሱም ደግሞ እሰጣታለሁ::" '

[28]"አንተ የሰው ልጅ ሆይ! እንዲህ ብለህ ተናገር፤ 'ስለ አሞናውያንና ስለ ስድባቸው ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

" 'ሰይፍ! ሰይፍ!
ሊገድል የተመዘዘ፣
ሊያጠፋ የተጠረገ፣
እንደ መብረቅ ሊያብረቀርቅ
የተወለወለ፤
[29]የታለመልህ የሐሰት ራእይ፣
የተነገረልህ የውሸት ሟርት ቢኖርም፣
የግፍ ጽዋቸው በሞላ፣
ቀናቸው በደረሰ፣
መታረድ በሚገባቸው ክፉዎች፣
አንገት ላይ ይሆናል::
[30]ሰይፉን ወደ ሰገባው መልሰው፤
በተፈጠርህበት ምድር፣
በተወለድህበትም አገር፣
በዚያ እፈርድብሃለሁ::
[31]መዓቴን በላይህ አፈሳለሁ፤
የቍጣዬንም እሳት አነድብሃለሁ፣
በጥፋት ለተካኑ፣
ለጨካኞች ሰዎች አሳልፌ እሰጥሃለሁ::
[32]ለእሳት ማገዶ ትሆናለህ፣
ደምህ በምድርህ ይፈሳል፣
ከእንግዲህ መታሰቢያ አይኖርህም፤
እኔ *እግዚአብሔር* ተናግሬአለሁና::' "

የኢየሩሳሌም ኀጢአት

22 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ አትፈርድባትምን? ደም በምታፈሰው በዚህች ከተማ ላይ አትፈርድባትምን? ጸያፍ ተግባሯን ፊት ለፊት ንገራት፤ [3]እንዲህም በላት፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "በመካከልሽ ደምን በማፍሰስና ጣዖታትን በመሥራት ራስሽን የምታረክሺ፣ ፍርድንም በራስሽ ላይ የምታፈጥኚ ከተማ ሆይ፤ [4]ባፈሰስሽው ደም በድለሻል፤ በሠራሽውም ጣዖት ረክሰሻል፤ ከዚህም የተነሣ ቀንሽን አቅርበሻል፤ ዕድሜሽንም አሳጥረሻል:: ስለዚህ ለአሕዛብ መዘባበቻ፣ ለአገሩም ሁሉ መሣለቂያ አደርግሻለሁ:: [5]አንቺ የተዋረድሽና ሽብር የሞላብሽ ሆይ፤ በቅርብም በሩቅም ያሉ ይሣለቁብሻል::

[6]" 'እነሆ በመካከልሽ ያለ እያንዳንዱ የእስራኤል መስፍን ደም ለማፍሰስ ሥልጣኑን ይጠቀማል:: [7]አባቶችና እናቶች በውስጥሽ ተዋረዱ፤ መጻተኞች ተጨቈኑ፤ ድኻ አደጎችና መበለቶች ተንገላቱ:: [8]ንዋያተ ቅድሳቴን አቃለልሽ፤ ሰንበታቴንም አረከስሽ:: [9]ደምን ለማፍሰስ ወሬ የሚያቀብሉ በውስጥሽ አሉ፤ በኰረብታ ቤተ ጣዖት የተሠዋውን የሚበሉና ዝሙትን የሚፈጽሙ ሰዎች በመካከልሽ ይገኛሉ:: [10]የአባታቸውን መኝታ የሚደፍሩ ሰዎች በውስጥሽ አሉ፤ በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ ባልሆኑበት በወር አበባቸው ጊዜ ሴቶችን በማስገደድ የሚደፍሩ በመካከልሽ ይገኛሉ:: [11]በውስጥሽ አንዱ የባልንጀራውን ሚስት ያባልጋል፤ ሌላውም የልጁን ሚስት ያስነውራል፤ ሌላው ደግሞ የገዛ እኅቱ የሆነችውን የአባቱን ልጅ ይደፍራል:: [12]በመካከልሽ ያሉ ሰዎች ደም ለማፍሰስ ጉቦ ይቀበላሉ፤ አንቺም ዐራጣና ከፍተኛ ወለድ+ በመውሰድ ከባልንጀራሽ የማይገባ ትርፍ ዘረፍሽ፤ እኔንም ረስተሻል፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::

[13]" 'ያለ አግባብ ባገኘሽው ጥቅምና በመካከልሽ ባፈሰስሽው ደም ላይ እጄን አጨበ

21+27 ዘፍ49+10፤ መዝ2+6፤ኤር23+5-6፤ሕዝ 37+24፤ ሐጌ2+21-22
21+28 ዘፍ19+38፤ ኤር12+12፤ሶፎ2+8
21+29 ሰቈ25፤ ኤር27+9፤ ሕዝ22+28፤35+5
21+30 ሰቈ5፤ ኤር47+6፤ሕዝ16+3
21+31 መዝ18+15፤ 79+6፤ኢሳ11+4፤ ኤር4+7፤51+20-23፤ ሕዝ16+39፤ 22+20-21
21+32 ሕዝ20+47-48፤25+10፤ ሚል4+1
22+2 ሕዝ16+2፤ 23+36፤24+6፤ ሆሴ4+2፤ናሆ3+1፤ ዕን2+12
22+3 ሰቈ6:13:27፤ ሕዝ23+37:45፤24+6
22+4 2ነገ21+16፤ መዝ44+13-14፤ 137+3፤ሕዝ5+14፤ 21+25
22+5 ኢሳ22+2
22+6 ሕዝ11+6፤ 18+10፤33+25
22+7 ዘፀ22+21-22፤23+9፤ዘዳ5+16፤ ሚክ7+6
22+8 ዘፀ20+8፤ ሕዝ23+38-39
22+9 ዘሌ19+16፤ ኢሳ59+3፤ሕዝ11+6፤ 18+11፤23+29፤ ሆሴ4+2:10:14፤6+9
22+10 ዘሌ12+2፤ 18+7:8:9
22+11 ዘፍ11+31፤ ዘሌ18+9:15፤ 2ሳሙ13+14፤ ኤር5+8፤ሕዝ18+6
22+12 ዘፀ18+21፤ ዘሌ19+13፤ዘዳ27+25፤ መዝ26+10፤ 106+21፤ኢሳ5+23፤ 17+10፤57+11፤ ሕዝ11+6፤18+8፤ አሞ5+12፤ሚክ7+3
22+13 ሰቈ3:27፤ ዘኍ24+10፤ኢሳ33+15፤ ሕዝ6+11፤21+17

+12 ወይም *ዐራጣና ወለድ*

(ዘፀ28+36-37፤ 29+6፤ 39+31፤ ዘሌ8+9) ካህናት በራሳቸው ላይ ይጠመጥሙታል (ዘፀ28+4:37:39፤ 29+6፤ 39+28:31፤ ዘሌ8+9፤ 16+4):: የሚሠራውም በቀጭኑ ከተፈተለ ሐር ነው (ዘጸ28+39፤ 39+28 ይመ):: *የተዋረደው ከፍ ይላል፤ ከፍ ያለውም ይዋረዳል፤* እግዚአብሔር በነገሮች መካከል ጣልቃ በሚገባበት ጊዜ፣ ሁኔታዎች እንደ ሚለዋወጡ የሚያመለክት የተለመደ መጽሐፍ ቅዱሳዊ አገላለጽ ነው (17+24፤ 1ሳሙ2+7-8፤ ሉቃ1+52-53 ይመ)::

21+27 *ባድማ! ባድማ! ባድማ፤* ሦስት ጊዜ ተደጋግሞ መጻፉ አጽንዖትን ለማመልከት ነው (ኢሳ6+3፤ ኤር7+4 ይመ):: *የሚገባው ባለ መብት እስከሚመጣ ድረስ፤* መሲሑን ለማመልከት ነው፤ ይህም ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ዘፍ49+10 የሚገልጽ ሳይሆን አይቀርም (በዚያ ያለውን ማብ ይመ):: ወይም ደግሞ ናቡከደነፆርን ለማመልከት የገባ ሊሆን ይችላል (2ነገ25+6)::

21+28 *አሞናውያን፤* ሰቈ20 ይመ:: በኢየሩሳሌም ላይ ፍርድ ከተፈጸመባት በኋላ፣ የሚቀጥለው ፍርድ በሌሎች ላይ ይሆናል (ከኢሳ10+5 ጋር ያነጻጽሩ):: *ስለ ስድባቸው፤* 25+3:6 ይመ፤ ከ36+15 ጋርም ያነጻጽሩ:: *ሰይፍ፣ ሰይፍ፤* የናቡከደነፆርን ማለት ነው (ሰቈ9:19 እና ማብ ይመ)::

21+29 *የሐሰት ራእይ ... የውሸት ሟርት፤* ሰላምን በተመለከተ አሞናውያንም እንዲዚሁ የራሳቸው የሆኑ የሐሰት ነቢያት እንዳሉአቸው የታወቀ ነው (የሰቈ10 እና ማብ 13+10፤ ኤር 6+14፤ 8+11-12 ይመ)::

21+30 *ሰይፉን ... መልሰው፤* መልእክቱ ለናቡከደነፆር ነው::

21+31 *ጨካኞች ሰዎች፤* የምሥራቅ ሕዝብ ናቸው በ25+4 ላይ እንዳለው ማለት ነው::

22+2 *በዚህች ከተማ፤* የሕዝቅኤል ትንቢት ያነጣጠረባት ኢየሩሳሌም ናት (5+5 ይመ):: *አትፈርድባትምን?* ከ20+4 ጋር ያነጻጽሩ::

22+3 *ደምን በማፍሰስና ጣዖታትን በመሥራት፤* በዚህ ቦታ ሁለት የኀጢአት ዐይነቶች ተጠቅሰዋል፤ እነዚህም ማኅበራዊ ኢፍትሐዊነትና የጣዖት አምልኮ ናቸው:: *ጣዖታት፤* የ6+4 ማብ ይመ::

22+6 *የእስራኤል መስፍን፤* ነገሥታቱን ሳይሆን፣ በአጠቃላይ መሪዎችን ማለት ነው:: 21+12 ከ19+1 ጋር ያነጻጽሩ::

22+7 *ድኻ አደጎችንና መበለቶች ተንገላቱ፤* ከኢሳ1+17 ጋር ያነጻጽሩ::

22+8 *ሰንበታቴንም፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ ልዩ ትኩረት የተሰጠው፣ ሌላው ዐቢይ ጕዳይ ነው (የ20+12 ማብ ይመ)::

22+9 *በኰረብታ ቤተ ጣዖት የተሠዋውን የሚበሉና ዝሙትን የሚፈጽሙ፤* የ6+3፤ 16+15፤ 18+6 ማብ ይመ::

22+10 *ሴቶችን በማስገደድ፤* ከ18+6 ጋር ያነጻጽሩ::

22+11 *ያባልጋል፤* በዚህ ቍጥር ላይ የተጠቀሱት ኀጢአቶች በሙሉ፣ በሕጉ መሠረት በአጽንኦት የተከለከሉ ናቸው (ዘሌ18+7-20፤ 20+10-21፤ ዘዳ22+22-23:30፤ 27+22)::

22+13 *እጄን አጨበጭባለሁ፤* በቍጣ ማለት ነው (21+14:17 ይመ)::

ጭባለሁ። [14]እኔ ልቀጣሽ በምነሣበት ጊዜ በልብ ሙሉነት መቆም ትችያለሽን? ወይስ እጅሽ ሊበረታ ይችላልን? እኔ *እግዚአብሔር* ተናግሬአለሁ፤ አደርገዋለሁም። [15]በሕዝቦች መካከል እበትንሻለሁ፤ በየአገሩም እዘራሻለሁ፤ ርኵሰትሽም አጠራሻለሁ። [16]በሕዝቦች ዘንድ በምትረክሺበት ጊዜ፣[ሀ] እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቂያለሽ።' "

[17]*የእግዚአብሔርም ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ*፤ [18]"የሰው ልጅ ሆይ፤ የእስራኤል ቤት የብረት ጕድፍ ሆነብኝ፤ ሁሉም በከውር ውስጥ ቀልጦ እንደሚቀር መዳብ፣ ቈርቈሮ፣ ብረትና እርሳስ ናቸው፤ እነዚህ ከብር የሚወጡ ጕድፍ ናቸው። [19]ስለዚህ ልዑል *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፣ 'ሁላችሁም የብረት ጕድፍ ስለ ሆናችሁ ወደ ኢየሩሳሌም እሰበስባችኋለሁ። [20]ሰው ብርንና መዳብን፣ ብረትንና እርሳስን እንዲሁም ቈርቈሮን ለማቅለጥ በከውር ውስጥ አስገብቶ እሳት እንደሚያነድበት፣ እኔም እንደዚሁ በቍጣዬና በመዓቴ ወደ ከተማዪቱ እሰበስባችኋለሁ፤ በዚያም አቀልጣችኋለሁ። [21]ሰብስቤአችሁ የቍጣዬን እሳት በእስትንፋሴ አነድባችኋለሁ፤ እናንተም በዚያ ውስጥ ቀልጣችሁ ትቀራላችሁ፤ እኔ *እግዚአብሔር* ቍጣዬን በላያችሁ እንዳፈሰስሁ ታውቃላችሁ። [22]ብር በከውር ውስጥ እንደሚቀልጥ፣ እናንተም በከተማዋ ውስጥ ትቀልጣላችሁ፤ በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* ቍጣዬን በላያችሁ እንዳፈሰስሁ ታውቃላችሁ።' "

[23]*የእግዚአብሔርም ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ*፤ [24]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ምድሪቱን፣ 'አንቺ ያልነጻሽ በቍጣም ቀን ዝናብ ያላገኘሽ[+] ምድር ነሽ' በላት። [25]*መሳፍንቷ*[‡] እያገሣ ግዳዩን እንደሚቦጫጭቅ አንበሳ በውስጧ ያሤራሉ፤ ሕዝቡን ይበላሉ፤ ንብረትንና የከበሩ ነገሮችን ይነጥቃሉ፤ ብዙዎችንም ሴቶች መበለት ያደርጋሉ። [26]ካህናቷ በሕጌ ላይ ያምፃሉ፤ ንዋያተ ቅድሳቴን ያረክሳሉ፤ የተቀደሰውን ከረከሰው አይለዩም፤ በጐደፈውና በንጹሑ መካከል ልዩነት እንደሌለ ያስተምራሉ፤ ሰንበታቴን ከማክበር ዘወር ብለዋል፤ በዚህም በመካከላቸው ተንቄአለሁ። [27]በውስጧ የሚገኙ መኳንንቷ ግዳይ እንደሚቦጫጭቁ ተኵላዎች ናቸው፤ በግፍ ትርፍ ለመሰብሰብ ደም ያፈሳሉ፤ ሕይወትም ያጠፋሉ። [28]ነቢያቷም በሐሰት ራእይና በውሸት ሟርት ይህን ሁሉ ድርጊት ያድበሰብሱላቸዋል፤ *እግዚአብሔርም* ሳይናገር፣ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል' ይላሉ። [29]በምድሪቱ የሚኖረው ሕዝብ ይቀማል፤ ይዘርፋል፤ ፍትሕ በማጕደልም ድኻውንና ችግረኛውን ይጨቍናል፤ መጻተኛውንም ይበድላል።

[30]"ምድሪቱን እንዳላጠፋት ቅጥሩን የሚጠግን፣ በፈረሰውም በኩል በፊቴ የሚቆምላት ሰው ከመካከላቸው ፈለግሁ፤ ነገር ግን አንድም አላገኘሁም። [31]ስለዚህ መዓቴን አፈስባቸዋለሁ፤ በጽኑ ቍጣዬም አነዳቸዋለሁ፤ ያደረጉትንም በራሳቸው ላይ እመልሳለሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*"።

ሁለቱ ዘማውያት እኅትማማቾች

23 *የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ*፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ከአንድ እናት የተወለዱ ሁለት ሴቶች ልጆች ነበሩ፤ [3]ገና በወጣትነታቸው ዘማውያት በመሆን በግብፅ ሳሉ አመነዘሩ፤ በዚያችም ምድር አጐጠጐጤአቸው ተዳበሰ፤ የድንግልናቸውም ጡቶቻቸው በእጅ ተሻሸ። [4]የታላቂቱ ስም ኦሖላ፣ የእኅቷም ኦሖሊባ ነበር፤ ሁለቱም የእኔ ሆኑ፤ ወንዶችና ሴቶች ልጆችም ወለዱ። ስማቸውም፣ ኦሖላ ሰማርያ ናት፤ ኦሖሊባም ኢየሩሳሌም።

[5]"ኦሖላ የእኔ ሆና ሳለ በእኔ ላይ አመነዘረች፤

22፥14 መዝ76፥7፤ ሕዝ7፥17፤17፥24፤ 24፥14፤ኢል2፥11፤ ናሆ1፥6፤ሚል3፥2
22፥15 ዘሌ26፥33፤ ዘዳ4፥27፤ሕዝ16፥41፤ 24፥11፤ዘካ7፥14
22፥18 መዝ119፥119፤ኢሳ48፥10፤ኤር6፥28-30
22፥19 መዝ119፥119
22፥20 ሆሴ8፥10፤ ሚል3፥2
22፥21 መዝ68፥2፤ ኢሳ40፥7፤ሕዝ21፥31፤ሐጌ1፥9
22፥22 ኢሳ1፥25፤ 64፥7፤ሕዝ7፥8
22፥24 ሕዝ24፥13
22፥25 መዝ22፥13፤ ኤር11፥9፤15፥8፤ 18፥21፤ሆሴ6፥9
22፥26 ቍ8፤ ዘሌ18፥21፤20፥25፤ 1ሳሙ2፥12-17፤ ኤር 2፥8፡26፤ ሕዝ13፥19፤42፥20፤ 44፥23፤ሆሴ 9፥7-8፤ ሶፎ3፥4፤ ሐጌ2፥11-14፤ ሚል2፥7-8
22፥27 ቍ3፡13፤ ዘፍ37፥24፤ኢሳ1፥23፤ ኤር12፥2፤26፥10፤ 51፥13፤ሕዝ11፥6፤ 33፥25፡31፤34፥2-3፤ ሚክ3፥2፡10፤ሶፎ3፥3፤ ማቴ7፥15
22፥28 ሰቆ2፥14፤ 4፥13፤ሕዝ13፥2፡6-7፡ 10፤21፥29
22፥29 ዘፀ22፥21፤ መዝ62፥10፤ኢሳ5፥7
22፥30 መዝ106፥23፤ ኢሳ64፥7፤ኤር5፥1፤ ሕዝ13፥5
22፥31 ዘፀ32፥10፤ ኢሳ30፥27፤ሰቆ4፥11፤ ሕዝ7፥8-9፤16፥43፤ ሮሜ2፥8
23፥2 ኤር3፥7፤ ሕዝ16፥45
23፥3 ዘሌ17፥7፤ ኢያ24፥14፤ መዝ25፥7፤ኢሳ1፥21፤ ሕዝ16፥15
23፥4 ሕዝ16፥46
23፥5 2ነገ16፥7፤ ሆሴ5፥13፤8፥9

[ሀ]16 ወይም *ርስትሽን ለአንቺ በሰጠሁሽ ጊዜ*
[+]24 ከሰብዓ ሊቃናት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ያልነጻሽ ወይም ያልዘነበብሽ* ይለዋል
[‡]25 ከሰብዓ ሊቃናት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ነቢያት* ይለዋል

22፥18 *ጕድፍ፤* ኢየሩሳሌም በምድጃ ተመስላ የቀረበችበትን ኢሳ1፥21-26፤ ኤር6፥27-30 ይመ። ሌሎች የመጥራትን አስፈላጊነት ለማመልከት፣ በተምሳሌት መልክ ያቀረቡትን ሕዝቅኤል ፍጹም ጥፋትን ቍልጭ አድርጎ ለማሳየት ተጠቅሞበታል (የ15፥4 ማብ ይመ)።

22፥25 *መሳፍንትዋ፤* ሕዝቅኤል ከቍ18-22 ላይ፣ "ጕድፍ" የሚለውን ቃል በመጠቀም በግልጽ መናገር ጀመረ። የኢየሩሳሌም መሪዎችና ሕዝቡ ሁሉ እዚህ ላይ ተካትተዋል፤ እነርሱም መሳፍንት፣ ካህናት (ቍ26)፣ መኳንንት (ቍ27)፣ ነቢያትና (ቍ28)፣ ሕዝቡ (ቍ29) ናቸው። *እያገሳ ... አንበሳ፤* ከቍ27፤ 13፥4፤ ሶፎ3፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

22፥26 *የተቀደሰውን ከረከሰው አይለዩም፤* ይህ የካህናቱ ዋናው ተግባር ነው (44፥23 ይመ)፤ *ሰንበታቴን፤* የቍ8 ማብ ይመ።

22፥28 *ያድበሰብሱላቸዋል፤* 13፥10 እና ማብ ይመ።

22፥29 *በምድሪቱ የሚኖረው ሕዝብ፤* 7፥27 እና ማብ ይመ።

22፥30 *ሰው ... ፈለግሁ፤* ከኢሳ51፥18፤ 59፥16፤ 63፥5 ጋር ያነጻጽሩ። *በፈረሰውም በኩል በፊቴ የሚቆምላት፤* የ13፥5 ማብ ይመ። በሕዝቡና በእግዚአብሔር መካከል ሆኖ መማለድ፣ ከነቢያት አገልግሎት አንዱ ኀላፊነት ይህ ነው (ዘፍ20፥7፤ 1ሳሙ12፥23፤ ኤር37፥3፤ 42፥2)። አንዳንዶች ይህን ኀላፊነት፣ ማስተማርና ሰዎችን ለንስሓ ማብቃት ነው ብለው ይተረጕማሉ ይህን ኀላፊነት (ከ3፥17-21፤ 33፥1-6 ጋር ያነጻጽሩ)።

23፥4 *ኦሖላ፤* ትርጕሙ፣ "የእርስዋ ድንኳን" ማለት ነው። *ኦሖሊባ፤* ማለት "ድንኳኔ በእርስዋ ውስጥ ነው" ማለት ነው። ይህን በኤር3፥6-12 ከተጠቀሱት ከሁለቱ እኅትማማቾች ጋር ያነጻጽሩ። "ድንኳን" የሚለው ቃል፣ የከነዓናውያንን የኵረብታ ማምለኪያ የሚያመለክቡበት ሊሆን ይችላል፤ ከእግዚአብሔር ማደሪያ ጋር ሊነጻጸር ወይም የእስራኤላውያንን የመኖሪያ ድንኳን አመጣጥ ያመለክት ይሆናል፤ ይሁን እንጂ ሕዝቅኤል የእግዚአብሔርን የማምለኪያ ድንኳን ለማመልከት ይህን ቃል አልተጠቀመበትም።

23፥5 *አመነዘረች፤* ይህ ቃል በም16 ላይ እንደ ተገለጸው፣ በጣዖት አምልኮ ማመንዘርን ሳይሆን፣ ከአሕዛብ ጋር የተደረገውን ፖለቲካዊ የቃል ኪዳን ትስስር የሚያመለክት ነው። እዚህ ላይ የቀረበው ሐሳብ ሰላምዋን ጸጥታዋን በተመለከተ እስራኤል በእግዚአብሔር ከመታመን ይልቅ በዓለም የፖለቲካ መድረክ ላይ ወጥታ ለመጫወት በመፈለጓ፣ እግዚአብሔር ክፉኛ ያዘነባት መሆኑን በሥዕላዊ መልክ ቍልጭ አድርጎ ያሳያል። ይህም እንደ ጣዖት አምልኮ ሁሉ ከሃይማኖት ምንዝርና ጋር እኩል ይቈጠራል። *አሦራውያን፤* 2ነገ15፥19 ይመ።

ጠረኞች ከሆኑት ጎረቤቶቿ ከአሦራውያን ውሽሞቿ ጋር ሴሰነች፤ [6]እነርሱም ሐምራዊ የለበሱ፣ ገዦችና አዛዦች፣ ሁሉም መልከ ቀና ጐበዛዝትና ፈጣን ፈረሰኞች ነበሩ:: [7]እርሷ በዝሙት ራሷን ምርጥ ለሆኑት አሦራውያን ሁሉ አሳልፋ ሰጠች፤ አብረዋት ባመነዘሩት ሰዎች ጣዖት ሁሉ ረከሰች:: [8]በግብፅ የጀመረችውን አመንዝራነቷን አልተ ወችም፤ በዚያ ወንዶች በወጣትነቷ ከእርሷ ጋር ተኙ፤ የድንግልናዋን ጡት አሻሹ፤ ፍትወታቸውን አፈሰሱባት::

[9]"ስለዚህ አብራቸው ላመነዘረች ለአሦራውያን ውሽሞቿ አሳልፌ ሰጠኋት:: [10]እነርሱም ዕርቃን አስቀሯት፤ ወንዶችና ሴቶች ልጆቿን ነጠቋት፤ እርሷንም በሰይፍ ገደሏት፤ በሴቶችም ዘንድ መተረቻ ሆና ቀረች፤ ፍርድም ተፈጸመባት::

[11]"እኅቷ ኦሖሊባ ይህን አይታ ነበር፤ ሆኖም በፍትወቷና በዘማዊነቷ ከእኅቷ የባሰች ብልሹ ሆነች:: [12]ደግሞም ገዦችና አዛዦች፣ ጌጠኛ ልብስ የለበሱ ጦረኞች፣ ፈጣን ፈረሰኞችና፣ ሁሉም መልከ ቀና ከሆኑት አሦራውያን ጐበዛዝት ጋር አመነዘረች:: [13]ይህችም እንደ ረከሰች አየሁ፤ ሁለቱም በአንድ መንገድ ሄዱ::

[14]"በአመንዝራነቷ እየባሰች ሄደች፤ በደማቅ ቀይ ቀለም በግድግዳ ላይ የተቀረጹ የከለዳውያንን[ገ] ወንዶች ምስል አየች፤ [15]እነርሱም ወገባቸውን በቀበቶ የታጠቁና በራሳቸው ላይ ቀንጠልጣይ ያለው ጥምጥም የጠመጠሙ ነበሩ፤ ሁሉም የከለዳውያን[ነ] ተወላጆችና የባቢሎን ሠረገላ አዛዦች ይመስሉ ነበር:: [16]ባየቻቸውም ጊዜ በፍትወት ተቃጠለች፤ ወደ ከላውዴዎን መልእክተኞች ላከችባቸው:: [17]ባቢሎናውያንም መጥተው ወደ ፍቅር መኝታዋ ገቡ፤ በፍትወታቸውም አረከሷት፤ እርሷም በእነርሱ ከረከሰች በኋላ ጠልታቸው ከእነርሱ ዘወር አለች:: [18]ግልሙትናዋን በአደባባይ በፈጸመችና ዕርቃን በገለጠች ጊዜ ከእኅቷ ዘወር እንዳልሁ፣ ጠልቼአት ከእርሷም ዘወር አልሁ:: [19]እርሷ ግን በግብፅ ያመነዘረችበት የወጣትነት ዘመኗ ትዝ እያላት የባሰ ዘማዊት ሆነች:: [20]በዚያም አባለዘራቸው እንደ አህያ፣ የዘር ፍሰታቸውም እንደ ድንጉላ ፈረስ ዘር ፍሰት ከሆነ ውሽሞቿ ጋር አመነዘረች፤ [21]በግብፅ ምድር ጉያሽን የታሸሸበትንና የወጣትነት ጡቶችሽን የተዳበሰሸበትን[ፐ] የኰረዳነትሽን ብልግና ተመኘሽ::

[22]"ስለዚህ፣ ኦሖሊባ ሆይ፤ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ጠልተሻቸው ከእነርሱ ዘወር ያልሽውን ውሽሞችሽን በአንቺ ላይ አስነሣለሁ፤ እነርሱንም ከየአቅጣጫው አመጣብሻለሁ፤ [23]እነርሱም ባቢሎናውያንና ከለዳውያን ሁሉ፣ የፋቁድ፣ የሱሔና የቆዓ ሰዎች፣ ከእነርሱም ጋር አሦራውያን ሁሉ ናቸው:: እነዚህም መልከ ቀና ጐበዛዝት ሲሆኑ፣ ሁላቸውም በፈረስ ላይ የተቀመጡ ገዦችና አዛዦች፣ የሠረገላ አዛዦችና ከፍተኛ ባለ ሥልጣኖች ነበሩ:: [24]እነርሱም የጦር መሣሪያ[ኣ]፣ ሠረገላና ጋሪ በመያዝ፣ ብዙ ሕዝብ ሆነው ይመጡብሻል፤ ትላልቅና መለስተኛ ጋሻ በማንገብና የራስ ቍር በመድፋት በየአቅጣጫው ይሰለፉብሻል፤ እኔም ለፍርድ በእጃቸው አሳልፌ እሰጥሻለሁ፤ በሕጋቸውም መሠረት ይቀጡሻል:: [25]የቅናት ቍጣዬን በአንቺ ላይ አመጣለሁ፤ እነርሱም በአንቺ ላይ በቍጣ ይወጣሉ፤ አፍንጫሽንና ጆሮሽን ይቈርጣሉ፤ ከአንቺ ወገን የተረፉትም በሰይፍ ይወድቃሉ:: ወንዶችና ሴቶች ልጆችሽን ይወስዱብሻል፤ የተረፉትንም እሳት ይበላቸዋል:: [26]ልብስሽን ይገፉሻል፤ ምርጥ ጌጣጌጥሽንም ይወስዱብሻል:: [27]በግብፅ የጀመርሽውን ብልግናና ሴሰኝነት ከአንቺ አስወግዳለሁ፤ አንቺም ዐይንሽን ወደ እነዚህ አታነሺም፤ ከእንግዲህ ግብፅን አታስቢም::

[28]"ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ 'እነሆ ተጸይፈሻቸው ከእነርሱ ዘወር ላልሽው ለጠላሻቸው አሳልፌ እሰጥሻለሁ:: [29]እነርሱም በጥላቻ ይቀርቡሻል፤ የለፋሽበትንም ሁሉ ይቀሙሻል፤ ከማሕፀን እንደ ወጣሽ ዕርቃንሽን ያስቀሩሻል፤ የሴሰኝነትሽ ኀፍረት ይገለጣል:: ብልግናሽና ገደብ የለሽ ርኵሰትሽ፣ [30]ይህን አምጥተውብሻል፤ ከአሕዛብ ጋር በማመንዘር በጣዖቶቻቸው ረክሰሻልና:: [31]በእኅትሽ መንገድ ስለ ሄድሽ የእርሷን ጽዋ በእጅሽ አስጨብጥሻለሁ::'

23+7 ኢሳ57+8፤ ሆሴ5+3፤6+10
23+8 ዘፀ32+4፤ ሕዝ16+15
23+9 2ነገ18+11፤ ኤር4+30፤ሆሴ11+5
23+10 ኤር42+10፤ ሕዝ16+36:41፤ ሆሴ2+10
23+11 ኤር3+7:8-11፤ሕዝ16+51
23+12 2ነገ16+7-15፤2ዜና28+16፤ ሕዝ16+15:28
23+13 2ነገ17+19፤ ሆሴ12+2
23+14 ኤር22+14፤ሕዝ8+10፤ናሆ2+3
23+15 ኢሳ5+27
23+16 ኢሳ57+9፤ ሕዝ6+9
23+17 ኤር40+9፤ ሕዝ16+29
23+18 መዝ78+59፤ 106+40፤ኢሳ57+8፤ ኤር6+8፤12+8፤ አሞ5+21
23+21 ሕዝ16+26
23+22 ኤር4+30፤ ሕዝ16+37
23+23 ዘፍ11+28፤ 2ነገ20+14-18፤24+2፤ኤር40+9፤50+21
23+24 ኤር39+5-6፤47+3፤ሕዝ26+7:10፤ናሆ2+4
23+25 ቍ47፤ ዘጸ29+20፤ኤር12+9፤ ሕዝ16+38፤ 20+47-48፤24+21
23+26 ኢሳ3+18-23፤ኤር13+22፤ ሕዝ16+39
23+27 ሕዝ16+41
23+28 ኤር34+20
23+29 ዘዳ28+48፤ ኤር13+27፤ ሕዝ16+36፤22+9፤ ሚክ1+11
23+30 መዝ106+37-38፤ ሶፎ3+1
23+31 2ነገ21+13፤ ኤር25+15

[ገ]14 *ወይም የባቢሎናውያን*
[ነ]15 *ወይም የባቢሎናውያን፤* እንዲሁም በቍ16
[ፐ]21 ከሱርስቱ ጋር (በተጨማሪ ቍ3 ይመ) ተመሳሳይ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *በወጣትነት ጡቶችሽ ምክንያት የተዳበሰሸበትን* ይላል
[ኣ]24 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም

23+8 *በግብፅ፤* ከ20+5-8 ጋር ያነጻጽሩ:: እስራኤል በታሪኳ እምነት በማጉደሏ ትታወቃለች:: ከግብፅ ጋር ስለ ነበራት ግንኙነት ዘፀ17+3፤ ዘኍ11+5:18:20፤ 14+2-4፤ 21+5 ይመ::

23+10 *ዕርቃኗን አስቀሯት፤* ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ. ሰማርያ በአሦራዊያን እጅ መውደቋን የሚያመለክት ነው::

23+14 *በግድግዳ ላይ የተቀረጹ ... ወንዶች ምስል፤* የተቀረጸ ምስልን በማየት የዝሙትን ፍላጐት ማነሳሳት ከተፈጥሮ ሥርዐት ውጭ ነው (16+17 እና ማብ ይመ):: *በደማቅ ቀይ ቀለም ... የተቀረጹ፤* ኤርምያስም እንዲሁ በቀይ ቀለም የተቀቡ ጌጣ ጌጦችን ተቃውሞ ነበር (ኤር22+14)::

23+15 *ቀበቶ፤* ይህን በኢሳ 5+27 ላይ ከተገለጸው የአሦር ወታደሮች ከሚጠቀሙበት የጦር ዕቃ ጋር ያነጻጽሩ::

23+20 *አባላዘራቸው፤* የ16+26 ማብ ይመ::

23+23 *ባቢሎናውያንና ከለዳውያን፤* አብዛኛውን ጊዜ እርስ በርሳቸው ይመሳሰላሉ (1+3 እና አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ 12+13 ይመ):: በዚህና በቍ15 ላይ ተለይቶ የቀረበው፣ ምናልባት ከለዳውያን በቅርብ መምጣታቸውን ለማመልከት ይሆናል:: *ፋቁድ፤* ከባቢሎን በስተ ምሥራቅ የሚኖሩ የአራም ሕዝብ ናቸው:: *የሱሔና የቆዓ፤* ሥነ መሠረታቸው የት እንደሆነ የማይታወቁ፣ ከባቢሎናውያን ጋር የወገኑ ናቸው::

23+24 *በሕጋቸውም መሠረት፤* በሕጋቸው መሠረት ጨካኞ ችና አስፈሪዎች ነበሩ (ቍ 25 ይመ)::

23+25 *እሳት፤* የ15+7፤ 20+47 ማብ ይመ::

23+27 *በግብፅ፤* የቍ 8 ማብ ይመ::

23+31 *ጽዋ፤* በእግዚአብሔር ቍጣ የተሞላ ነው፤ ይህን መጠጣትም መሞትን ያስከትላል፤ የምሳሌያዊ አገላለጹንና እድገቱን

[32]"ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"ሰፊና ጥልቅ የሆነውን ጽዋ፣
የእኅትሽን ጽዋ ትጠጪአለሽ፤
ብዙም ስለሚይዝ ስድብና ነቀፌታ
ትጠግቢአለሽ።
[33]በእኅትሽ በሰማርያ ጽዋ፣
በመፍረስና በጥፋት ጽዋ፣
በስካርና በሐዘን ትሞዪአለሽ።
[34]ትጠጪዋለሽ፤ ትጨልጪዋለሽም፤
ከዚያም ጽዋውን ትሰባብሪዋለሽ፤
ጡትሽንም ትቈራርጪአለሽ፤

እኔ ተናግሬአለሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*።

[35]"ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ረስተሽኛል፤ ወደ ኋላም ገሸሽ አድርገሽኛልና የብልግናሽንና የሴሰኝነትሽን ውጤት ትሸከሚአለሽ።'

[36]*እግዚአብሔር* እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ በኦሖላና በኦሖሊባ ትፈርዳለህን? እንግዲያውስ ጸያፍ ተግባራቸውን ንገራቸው። [37]አመንዝረዋል እጃቸውም በደም ተበክሎአልና። ከጣዖቶቻቸው ጋር አመነዘሩ፤ የወለዱልኝን ልጆቻቸውን እንኳ ለእነርሱ መብል ይሆኑ ዘንድ በእሳት ሠውተውላቸዋል።[h] [38]ደግሞም ይህን አደረጉብኝ፤ በዚያኑ ቀን ቤተ መቅደሴን አረከሱ፤ ሰንበታቴንም አቃለሉ። [39]ልጆቻቸውን ለጣዖቶቻቸው በሠዉባት ዕለት ወደ መቅደሴ ገብተው አረከሷት፤ እንግዲህ በቤቴ ውስጥ ያደረጉት እንዲህ ያለውን ነው።

[40]"ከዚህም በላይ ወንዶች ከሩቅ እንዲመጡላቸው መልእክተኛ ላኩ፤ እነርሱም መጡ። አንቺም ገላሽን ታጥበሽ፣ ዐይንሽን ተኵለሽና በጌጣጌጥ ተውበሽ ጠበቅሻቸው። [41]በተዋበ ዐልጋ ላይ ተቀመጥሽ፤ ዕጣኔንና ዘይቴን ያኖርሽበትንም ጠረጴዛ ከዐልጋው ፊት ለፊት አደረግሽ።

[42]"የሚፈነጥዙ ሰዎች ድምፅ በዙሪያዋ ነበር፤ ከሚያውኩ ሰዎች ጋር ከበረሓ የመጡ ሰካራሞች ነበሩ፤ በሴትየዋና በእኅትዋም ላይ አንባር፣ በራሳቸውም ላይ የተዋበ አክሊል አደረጉላቸው። [43]እኔም በአመንዝራነት ሰውነቷ ስላለቀው፣ 'እርሷ ሕይወቷ ይኸው ስለ ሆነ እንደ ዝሙት ዐዳሪ ይጠቀሙባት' አልሁ። [44]እነርሱም ከእርሷ ጋር ተኙ፤ ሰው ከአመንዝራ ሴት ጋር እንደሚተኛ ከእነዚያ ባለጌ ሴቶች፣ ከኦሖላና ከኦሖሊባ ጋር ተኙ። [45]ጻድቃን ግን ለአመንዝራና ለነፍሰ ገዳይ ሴቶች የሚገባቸውን ፍርድ ይፈርዱባቸዋል። አመንዝሮች ናቸውና፤ እጃቸውም በደም ተበክሎአል።

[46]"ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ሕዝብን ቀስቅሰህ አምጣባቸው፤ ለሽብርና ለዝርፊያም አሳልፈህ ስጣቸው። [47]ሕዝቡ በድንጋይ ይወግራቸዋል፤ በጐዞ ሰይፋቸው ይቈራርጣቸዋል፤ ወንድና ሴት ልጆቻቸውን ይገድላል፤ ቤቶቻቸውንም ያቃጥላል።

[48]" 'ስለዚህ ሴቶች ሁሉ እንዲጠነቀቁና መጥፎ ፈለጋችሁን እንዳይከተሉ፣ ሴሰኝነትን ከምድሪቱ አጠፋለሁ። [49]የሴሰኝነታችሁን ዋጋ ታገኛላችሁ፤ ጣዖት በማምለክ ለፈጸማችሁት ኀጢአት ቅጣት ትሸከማላችሁ፤ በዚያን ጊዜ እኔ ጌታ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ።' "

የድስቱ ምሳሌ

24 በዘጠነኛው ዓመት፣ በዐሥረኛው ወር፣ በዐሥረኛው ቀን የ*እግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ይህን ቀን፣ የዛሬውን ዕለት ለይተህ መዝግብ፤ የባቢሎን ንጉሥ ኢየሩሳሌምን በዚህ ቀን ከቦአታልና። [3]ለዚህ ዐመፀኛ ቤት እንዲህ ብለህ ተምሳሌት ተናገር፤ 'ልዑል *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

" 'ብረት ድስት በእሳት ላይ ጣድ፤
ከጣድህም በኋላ ውሃ ጨምርበት።
[4]ሙዳ፣ ሙዳ ሥጋ፣
ምርጥ ምርጡን ቍርጥ ሁሉ፣ ጭንና
ወርቹን ጨምርበት፤
የተመረጡ ዐጥንቶችንም ሙላበት።
[5]ከመንጋው ሙክቱን ውሰድ፤
ዐጥንቱን ለማብሰል ብዙ ማገዶ ከሥሩ
ጨምር፤
ሙክክ እስከሚል ቀቅለው፤
ዐጥንቱም ይብሰል።

23፥32 መዝ44፥13፤ 60፥3፤ኢሳ51፥17፤ ኤር25፥15፤ሆሴ7፥16
23፥33 ኤር25፥15 -16፤ሕዝ12፥19
23፥34 መዝ16፥5፤ ኤር25፥27
23፥35 ዘዳ32፥18፤ 1ነገ14፥9፤2ዜና29፥6 ፤ኢሳ17፥10፤ሕዝ 16፥52
23፥36 ኢሳ58፥1፤ ሕዝ16፥2፤22፥2፤ ሚክ3፥8
23፥37 ሕዝ16፥36
23፥38 ዘሌ15፥31፤ ነህ10፥31
23፥39 2ነገ21፥4፤ ኤር7፥10፤ሕዝ22፥8
23፥40 2ነገ9፥30፤ ኢሳ57፥9፤ኤር4፥30፤ ሕዝ16፥13-19፤ ሆሴ2፥13
23፥41 ዘኍ18፥12፤ አስ1፥6፤ምሳ7፥17፤ ኢሳ57፥9፤65፥3፡11፤ ኤር44፥5፤ ሕዝ41፥22፤44፥16፤ ሚል 1፥7፡12
23፥42 ዘፍ24፥30፤ 2ዜና9፥1፤መዝ73፥5፤ ሕዝ16፥11-12
23፥43 ቍ3
23፥45 ዘሌ20፥10፤ ሕዝ16፥38፤22፥3፤ ሆሴ2፥2፤6፥5
23፥46 ዘዳ28፥25፤ ኤር25፥9፤ሕዝ16፥40
23፥47 ቍ25፤ 2ዜና 36፥17፡19፤ ኤር34፥22
23፥48 ሕዝ16፥41፤ 2ጴጥ2፥6
23 49 ሕዝ7፥4፤ 9፥10፤16፥58፤ 20፥38፤24፥13
24፥1 ሕዝ8፥1፤ 26፥1፤29፥17
24፥2 2ነገ25፥1፤ ኢሳ30፥8፤ኤር39፥1፤ ዕን2፥2
24፥3 ኢሳ1፥2፤ ሕዝ 2፥3፡6፤11፥3፤ 20፥49
24፥4 ሕዝ11፥7
24፥5 ኢሳ34፥12፤ ኤር52፥10፡24-27፤ ሚክ3፥2-3

[h]37 ወይም *የወለዱልኝን ልጆች እንኳ በእሳት ውስጥ አሳለፏቸው*

በተመለከተ፣ መዝ75፥8፤ ኢሳ51፥17፡22፤ ኤር25፥15-29፤ 49፥12፤ ሰቆ4፥21፤ አብ16፤ ዕን2፥16፤ ማቴ20፥22፤ 26፥39፤ ራእ14፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

23፥37 *ልጆቻቸውን ... ሠውተውላቸዋል፤* የ16፥20 ማብ ይመ።

23፥38 *መቅደሴን አረከሱ፤* ም8 ይመ። *ሰንበታቴን፤* የ22፥8 ማብ ይመ።

23፥40 *መልእክተኛ ላኩ፤* ምናልባት በኤር27 ላይ የተገለጸውንና በሴዴቅያስ ዘመን የነበረውን የኢየሩሳሌምን ታላቅ ጉባኤ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። *ዐይንሽን ተኵለሽ፤* ወንዶችን ለመማረክ ማለት ነው።

23፥41 *ጠረጴዛ ከዐልጋው ፊት ለፊት አደረግሽ፤* ለግብዣ መዘጋጀትን ያመለክታል (ኢሳ21፥5፤ ምሳ9፥2 ይመ)።

24፥1 *በዘጠነኛው ዓመት፣ በዐሥረኛው ወር፣ በዐሥረኛው ቀን፤* ጥር 15 ቀን 588 ዓ.ቅ.ክ. ነው፤ ይህም ሕዝቅኤል የጠቀሰው አራተኛው ቀን ነው (1፥2፤ 8፥1፤ 20፥1 ይመ)።

24፥2 *የዛሬውን ዕለት ለይተህ መዝግብ፤* እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም ላይ የሚደርስበትን ለሕዝቅኤል የገለጸበት ነው።

24፥3 *ዐመፀኛ ቤት፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ እስራኤልን የሚኰንን የመጨረሻው ሐረግ ነው (2፥5፡6፡8፤ 3፥9፡26-27፤ 12፥2-3፡9፡25፤ 17፥12 ይመ)። ይህም የኢየሩሳሌም ዐመፅ ብዙ ሳይቈይ እንደሚደመሰስ የሚያሳይ ነው። *ተምሳሌት፤* ከ17፥2፤ 20፥49 ጋር ያነጻጽሩ። *ማብሰያ ብረት ድስት፤* በ11፥3-12 የቀረበው ምስል፤ ቅሬታዎቹ እርስ በርስ የተነጋገሩበት ሲሆን፣ ይህም ፈጽሞ መደምሰስን የሚያሳይ ነው። የማብሰያ ድስት የተባለችውም ኢየሩሳሌም ናት (ከ 11፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

24፥4 *ምርጥ ምርጡን፤* ከምርኮ የተረፉት (በ597ዓ.ቅ.ክ.) ከመልካምነታቸው የተነሣ እንደሆነ የሚያስቡትን የኢየሩሳሌምን ነዋሪዎች ነው (11፥3 እና ማብ ይመ)።

24፥5 *ማገዶ፤* የናቡከደነፆርን ከበባ ያሳካ መሣሪያ ነው።

[6]“ ‘ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላልና፤

“ ‘ለዛገችው ብረት ድስት
ዝገቷም ለማይለቅ፣
ደም ላፈሰሰችው ከተማ ወዮላት!
መለያ ዕጣ ሳትጥል
አንድ በአንድ አውጥተህ ባዶ
አድርገው።

[7]“ ‘የሰው ደም በመካከሏ አለ፤
በገላጣ ዐለት ላይ አደረገችው እንጂ፣
ዐፈር ሊሸፍነው በሚችል፣
በመሬት ላይ አላፈሰሰችውም።
[8]ቍጣዬ እንዲነድና ለመበቀል እንዲያመቸኝ፣
ይሸፈንም ዘንድ እንዳይችል፣
ደሟን በገላጣ ዐለት ላይ አፈሰስሁ።

[9]“ ‘ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ
ይላል፤

“ ‘ደም ላፈሰሰችው ከተማ ወዮላት!
እኔም ደግሞ የምትቃጠልበትን ማገዶ
እቈልላለሁ።
[10]ማገዶውን ከምርበት፤
እሳቱን አንድድ፤
ቅመም ጨምረህበት፣
ሥጋውን በሚገባ ቀቅል፤
ዐጥንቱም ይረር።
[11]ጕድፉ እንዲቀልጥ፣
ዝገቱም በእሳት እንዲበላ፣
ባዶው ድስት እስኪሞቅ፣
መዳቡም እስኪግል ከሰል ላይ ጣደው።
[12]ብዙ ጕልበት ቢፈስበትም፣
የዝገቱ ክምር፣
በእሳት እንኳ፣ ሊለቅ አልቻለም።

[13]“ ‘የረከሰሽው በብልግናሽ ነው፤ ቍጣዬ በአንቺ ላይ እስኪፈጸም ድረስ ከእንግዲህ ንጹሕ አትሆኚም፤ ከርኵሰትሽ ላነጻሽ ፈልጌ፣ መንጻት አልወደድሽምና።

[14]“ ‘እኔ እግዚአብሔር ተናግሬአለሁ፤ የም ሠራበትም ጊዜ ደርሶአል፤ ወደ ኋላ አልልም፤ አልራራም፤ አላመነታምም። እንደ መንገድሽና እንደ ተግባርሽ ይፈረድብሻል፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር።’ ”

24፥6 ኢዮ6፥27፤ ሕዝ11፥11፤16፥23፤ 22፥2፤ኢሳ3፥3፤ አብ1፥11፤ናሆ3፥10
24፥7 ዘሌ17፥13
24፥11 ኤር21፥10
24፥13 ኢሳ22፥14፤ ኤር6፥28-30፤ ሰቆ1፥9፤ሕዝ16፥42፤ 22፥24፤23፥36-49፤ ሆሴ7፥1፤ዘካ6፥8
24፥14 ዘኍ11፥23፤ ኢዮ27፥22፤ኢሳ3፥11፤ ሕዝ8፥18፤18፥30፤ 22፥14፤36፥19፤ ዘካ8፥14
24፥16 ቍ21፤ መዝ39፥10፤84፥1፤ ኤር13፥17፤16፥5፤ 22፥10፤ሰቆ2፥4
24፥17 ቍ22፤ ዘፀ28፥39፤ ዘሌ13፥45፤ መዝ39፥9፤ኢሳ3፥20፤ 20፥2፤ኤር16፥7
24፥18 ሕዝ12፥7
24፥19 ሕዝ12፥9፤ 37፥18
24፥21 ቍ16፤ ዘሌ26፥19፤26፥31፤ መዝ27፥4፤ኤር7፥14፤ 15፤ሕዝ7፥24፤23፥25፤ ሆሴ9፥12፡16፤ ሚል2፥12
24፥22 ዘሌ13፥45፤ ኤር16፥7
24፥23 ዘፀ28፥39፤ 33፥4፤ዘሌ26፥16፤ መዝ78፥64፤ ኢሳ3፥20፤20፥2
24፥24 ኢሳ20፥3፤ ሕዝ1፥3፤12፥11
24፥25 ዘዳ28፥32፤ መዝ20፥4፤ ኤር11፥22፤ሰቆ2፥4
24፥26 1ሳሙ4፥12፤ ኢዮ1፥15-19

የሕዝቅኤል ሚስት መሞት

[15]የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [16]“የሰው ልጅ ሆይ፤ የዐይንህ ማረፊያ የሆነውን ነገር በመቅሠፍት እወስ ድብሃለሁ፤ አንተ ግን ዋይታ አታሰማ፤ አታልቅስ፤ እንባህንም አታፍስስ። [17]ድምፅህን ዝቅ አድርገህ በሐዘን እንጕራጕር እንጂ፣ ለሞተው አታልቅስ። ጥምጥምህን ከራስህ አታውርድ፤ ጫማህንም አታውልቅ፤ አፍህ ድረስ አትሸፋፈን፤ የዕዝን እንጀራም አት ብላ።”

[18]እኔም በማለዳ ለሕዝቡ ተናገርሁ፤ ሚስ ቴም ማታውኑ ሞተች፤ በማግሥቱም ጠዋት እንደ ታዘዝሁ አደረግሁ።

[19]ሕዝቡም፣ “ይህን ስታደርግ ለእኛ የም ታስተላልፈው መልእክት ምን እንደ ሆነ አትነግረንምን?” አሉኝ።

[20]እኔም እንዲህ አልኋቸው፤ “የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [21]ለእስ ራኤል ቤት እንዲህ በል፤ ‘ጌታ እግዚ አብሔር እንዲህ ይላል፤ “የኀይላችሁን ትም ክሕት፣ የዐይናችሁ ማረፊያና የልባችሁ ደስታ የሆነውን መቅደሴን አረክሳለሁ። ትታች ኋቸው የሄዳችሁ ወንድና ሴት ልጆቻችሁ በሰይፍ ይወድቃሉ። [22]እኔ እንዳደረግሁም ታደርጋላችሁ፤ አፋችሁ ድረስ አትሸፋፈኑም፤ የዕዝን እንጀራም አትበሉም፤ [23]ጥምጥማች ሁን ከራሳችሁ አታወርዱም፤ ጫማችሁንም አታወልቁም። በኀጢአታችሁ ትመነምና ላችሁ፤ እርስ በርስ ታቃስታላችሁ እንጂ ሐዘን አትቀመጡም፤ አታለቅሱምም። [24]ሕዝቅኤል ምልክት ይሆናችኋል፤ እርሱ እንዳደረገው ታደርጋላችሁ፤ ይህ በሚሆንበት ጊዜ እኔ ጌታ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቃ ላችሁ።’ ”

[25]“አንተም የሰው ልጅ ሆይ፤ ኀይላቸውን፣ ደስታቸውንና፣ ክብራቸውን፣ የዐይናቸው ማረ ፊያና የልባቸው ደስታ የሆኑትን ወንድና ሴት ልጆቻቸውን ጭምር በምወስድባቸው ቀን፣ [26]በዚያን ቀን፣ ያመለጠ ሰው ይህን ወሬ ሊነግርህ ወደ አንተ ይመጣል፤ [27]በዚ

24፥6 *ለዛገችው፤* ኢየሩሳሌም ልትቋቋ የማትችልበትን ሁኔታ ያመለክታል። *መለያ ዕጣ ሳትጥል፤* በ597 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ኢየሩሳሌም ከተያዘች በኋላ፣ ባቢሎናውያን ማርከው የሚወስዱአ ቸውን ሰዎች ለመለየት የጣሉትን ዕጣ ሊሆን ይችላል፤ ሆኖም ግን አሁን ማንም ሳይቀር ሁሉም ይማረካሉ። *ደም ላፈሰሰችው ከተማ፤* ከ22፥3 ጋር ያነጻጽሩ።

24፥7 *ደም ... በገላጣ ዐለት ላይ፤* ኢየሩሳሌም ያፈሰሰች ውን የንጹሐኑን ደም ያለ ኀፍረት በገሀድ ማሳየቷን የሚያመለ ክት ነው (ከኢሳ3፥9 ጋር ያነጻጽሩ)። ያልተሸፈነን ደም በተመለ ከተ ዘፍ4፥10፤ ኢዮ16፥18፤ ኢሳ26፥21 ይመ።

24፥8 *ቍጣዬ፤* የእግዚአብሔርን ቍጣ ነው። ኢየሩሳሌም የጀመረችውን (ቍ7) እግዚአብሔር በፍርድ ይፈጽመዋል። ዘፀ8፥32፤ ከዘፀ9፥12 ጋር ያወዳድሩ።

24፥11 *ባዶው ድስት፤* ነዋሪዎችዋ በምርኮ የተወሰዱባት ኢየሩሳሌም በእሳት ትቃጠላለች፤ በመጨረሻም እርሷን ለማጥራት የሚደረገው ሙከራ ከንቱ ይሆናል።

24፥13 *በብልግናሽ፤* 16፥27፤ 22፥9 ይመ።

24፥16 *በመቅሠፍት፤* አጭር ጊዜ ለሞት የሚዳርግ ክፉ ደዌ ነው (ዘፀ9፥14፤ ዘኍ14፥37 ይመ። *የዐይንህ ማረፊያ፤* እጅግ በጣም የሚወደድንና የሚሳሳለትን ነገር የሚገልጽና (ቍ21፡25 ይመ)፤ የአንድን ሰው ሚስት የሚያመለክት ነው።

24፥17 *ጥምጥምህን ከራስህ አታውርድ፤* ሐዘን የደረሰበት ሰው፣ ጥምጥሙን በመፍታት ዐመድ በዐናቱ ላይ መነስነሱ የተለ መደ ነገር ነበር (ኢሳ7፥6፤ 1ሳሙ4፥12 ይመ)። *ጫማህንም አታውልቅ፤* ጫማንም ማውለቅ የሐዘንን መግለጫ ነበር (2ሳሙ 15፥30 ይመ)። *አፍህ ድረስ አትሸፋፈን፤* የኀፍረት (ሚክ3፥7) ወይም ንጹሕ ያለ መሆን ምልክት ነው (ዘሌ13፥45)። *የእዝን እንጀራም፤* የሐዘን ቤት ምግብ ማለት ነው (ኤር16፥7 ይመ)።

24፥19 *ሕዝቡም ...አትነግረንምን? አሉ፤* ሕዝቡ፣ ሕዝቅ ኤል ስላሳየው ሁኔታ ለሦስተኛ ጊዜ የሰጡት ምላሽ ነው (12፥9፤ 21፥7)።

24፥21 *መቅደሴን አረክሳለሁ፤* ናቡከደነፆር መጥቶ እንዲ ያቃጥለው በማድረግ ነው።

24፥24 *ሕዝቅኤል፤* እዚህ ላይ፣ ነቢዩ ራሱን በሦስተኛ መደብ አድርጎ ይናገራል። በሌላ ቦታ የነቢዩ ስም የተጠቀሰው በ1፥3 ብቻ ነው። *ምልክት፤* የ12፥ 6 ማብ ይመ።

24፥26 *ያመለጠ ሰው፤* በ586 ዓ.ቅ.ክ. ከተማረኩት የመጀመ

ያን ቀን አፍህ ተከፍቶ ከእርሱ ጋር ትነጋገራለህ፤ ከዚያም በኋላ እንደ ድዳ አትሆንም፤ ምልክትም ትሆናቸዋለህ፤ እኔም *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ።"

በአሞን ላይ የተነገረ ትንቢት

25 *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ *መጣ*፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ፊትህን ወደ አሞናውያን አድርገህ፣ ትንቢት ተናገርባቸው፤ [3]እንዲህም በላቸው፤ 'የጌታ፣ *እግዚአብሔርን* ቃል ስሙ፤ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "*መቅደሴ* በረከሰ ጊዜ፣ የእስራኤልም ምድር ባድማ በሆነች ጊዜ፣ የይሁዳም ቤት ተማርኮ በተወሰደ ጊዜ፣ 'እሰይ' ብላችኋልና፣ [4]*ለምሥራቅ* ሕዝብ ትገዙ ዘንድ አሳልፌ እሰጣችኋለሁ፤ እነርሱም በመካከላችሁ ይሰፍራሉ፤ ድንኳኖቻቸውንም በዚያ ይተክላሉ፤ ፍሬያችሁን ይበላሉ፤ ወተታችሁንም ይጠጣሉ። [5]*የራባን* ከተማ የግመሎች *መሰማሪያ*፣ አሞንንም የበጎች *መመሰጊያ* አደርጋለሁ፤ በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ።" [6]*ጌታ እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ "በልባችሁ ክፋት ሁሉ፣ በእስራኤል ውድቀት ላይ በመደሰት በእጃችሁ አጨብጭባችኋልና፤ በመዝለልም ጨፍራችኋልና [7]*ክንዴን* በእናንተ ላይ አነሣለሁ፤ በአሕዛብ እንድትበዘበዙ አደርጋለሁ፤ ከሕዝቦች መካከል አውጥቼ፣ ከአገሮችም ለይቼ አጠፋችኋለሁ፤ እደመስሳችኋለሁም። በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ።' "

በሞዓብ ላይ የተነገረ ትንቢት

[8]"*ጌታ እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ሞዓብና ሴይር፣ "እነሆ የይሁዳ ቤት እንደ ሌሎቹ አሕዛብ ሁሉ ሆነ" ብለዋልና፤ [9]በምድሪቱ ድንበር ላይ ካሉትና ክብሯ ከሆኑት ከተሞች ከቤትየሺሞት፣ ከበአልሜዎንና ከቂርያታይም ጀምሬ የሞዓብን ዐምባ እገልጣለሁ። [10]ሞዓባውያንንም ከአሞናውያን ጋር ይገዙላቸው ዘንድ ለምሥራቅ ሕዝብ አሳልፌ እሰጣቸዋለሁ፤ አሞናውያን በአሕዛብ ዘንድ ከእንግዲህ *መታሰቢያ* አይኖራቸውም። [11]ሞዓብንም እቀጣለሁ፤ በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ።' "

በኤዶም ላይ የተነገረ ትንቢት

[12]"*ጌታ እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ኤዶም የይሁዳን ቤት ተበቅሎአልና፤ በዚህም በደለኛ ሆኖአልና፤ [13]*ጌታ እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ክንዴን በኤዶም ላይ አነሣለሁ፤ ሰዎቹንና እንስሶቻቸውን እገድላለሁ፤ ባድማ አደርጋታለሁ፤ ከቴማንም ጀምሮ እስከ ድዳን ድረስ በሰይፍ ይወድቃሉ። [14]በሕዝቤ በእስራኤል አማካይነት ኤዶምን እበቀላለሁ፤ እነርሱም እንደ ቍጣዬና እንደ *መዓቴ* መጠን በኤዶም ሕዝብ ላይ ያደርጋሉ፤ ኤዶማውያንም በቀሌን ያውቃሉ፤ ይላል *ጌታ እግዚአብሔር*።' "

24፥27 ሕዝ3፥26፤ 33፥22፤ሉ1፥10፥15
25፥2 ኤር49፥1-6፤ ሕዝ13፥17፤21፥28፤ 29፥2
25፥3 መዝ35፥21፤ ምሳ17፥5፤ሕዝ26፥2፤ 36፥2፤ሶፎ2፥8
25፥4 ዘፍ25፥6፤ ዘኍ31፥10፤ ዘዳ28፥33፡51፤ መሳ6፥3፡33
25፥5 ዘዳ3፥11፤ ኢሳ17፥2
25፥6 ዘኍ24፥10፤ ሕዝ6፥11፤አብ1፥12፤ ሶፎ2፥8
25፥7 ቍ13-14፡17፤ ዘኍ14፥3፤ ሕዝ21፥31፤ አሞ1፥14-15፤ሶፎ1፥4
25፥8 ዘፍ14፥6፤ 19፥37፤ዘዳ23፥6፤ ኢሳ16፥6
25፥9 ዘኍ32፥3፡ 37፤33፥49፤ ኢሱ13፥17፡19
25፥10 ሕዝ21፥32
25፥11 ኢሳ15፥9፤ 16፥1-14፤ኤር48፥1፤ አሞ2፥1-3
25፥12 2ሳሙ8፥ 13-14፤2ዜና28፥17፤ ኢሳ11፥14
25፥13 ዘፍ36፥11፡ 15፡34፤ዘፀ7፥5፤ ኤር 25፥23፤49፥10፤ ሕዝ14፥17፤16፥27፤ 29፥8
25፥14 መዝ137፥7፤ ሕዝ32፥29፤35፥2

ሪያውን ማለት ነው። *ወሬ፤* ኢየሩሳሌም በተከበበችበት ጊዜ፣ አጀማመሩና ፍጻሜው እንዴት እንደ ነበረች የሚያሳይ ትክክለኛ (ቍ1-2)፣ ማብራሪያ ነው። (የ33፥21 ማብ ይመ)።

24፥27 *እንደ ድዳ አትሆንም፤* ቤተ መቅደሱ በተቃጠለ ዕለት (በነሐሴ 14 ቀን 586 ዓ.ቅ.ክ.) የሕዝቅኤል ሚስት ሞተች (2ነገ25፥8-9 ይመ)፤ የ3፥26፤ 33፥21 ማብ ይመ። *ምልክት፤* የ12፥6 ማብ ይመ።

25፥1-32፥32፤ በነቢያት አማካይነት በእስራኤል ላይ ተደጋግሞ የሚነገረው የእግዚአብሔር የፍርድ ቃል፣ በአሕዛብ ላይ ከሚደርሰው የፍርድ ንግር ጋር አብሮ የተያያዘ ነው። ይህን ደግሞ ግልጽ የሚያደርገው ነገር ቢኖር፣ "ፍርድ ከእግዚአብሔር ቤት ሲጀምር" (1ጴጥ4፥17)፣ ጣዖት አምላኪ የሆኑ አሕዛብ ከእግዚአብሔር ፍርድ እንደማያመልጡ ነው። አብዛኛውን ጊዜ እንዲህ ዐይነቱ ፍርድ እስራኤልን ወደ እግዚአብሔር የሚመልስ በጥቅል የተነገረ የማዳን መልእክት ሲሆን (28፥25-26 ይመ)፣ በጨካኝ ኀይሎች ላይ የሚገኘውም የእግዚአብሔር ድል የሕዝቡን ጠላቶች ያስወግድላቸዋል፤ እነዚህን ጠላቶች፣ በሕዝቡ ላይ ስላደረሱት ጥፋት ይቀጣቸዋል። እንዲህ ያሉ ንግሮች በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ ሰባት ጊዜ ተነግረዋል። ሰባተኛው ንግርም ሰባት ክፍሎች ሲኖሩት፣ እያንዳንዱም፣ "የእግዚአብሔር ቃል ወደ እኔ እንዲህ ሲል መጣ" የሚል መግቢያ አለው (የመጽሐፉን አስተዋጽኦ ይመ)።

25፥2 *ፊትህን ... አድርገህ፤* የ20፥46፤ ማብ ይመ። *አሞናውያን፤* የዛሬውን የዮርዳኖስን ግዛት በከፊል የሚይዝ ሲሆን፣ ከእስራኤል በስተ ምሥራቅ ያለ ምድር ነው (21፥20 ይመ እንዲሁም ኤር9፥26፤ 49፥1-6፤ አሞ1፥13-15፤ ሶፎ2፥8-11 ይመ)። አሞናውያን በዚያን ጊዜም ሆነ ከዚያ በኋላ ስለ ሠሩት ክፋት 2ነገ24፥2፤ ነህ4፥7 ይመ።

25፥3 *እሰይ፤* እያረሩ መሣቅ ማለት ነው (ከ26፥2፤ 36፥2፤ መዝ35፥21-25 ጋር ያነጻጽሩ)።

25፥4 *ለምሥራቅ ሕዝብ፤* ከአሞን በስተ ምሥራቅ ባለው ምድረ በዳ የሚኖሩትን ዘላኖች የሚያመለክት ይመስላል፤ ይሁን እንጂ ይህ የሚገልጸው ናቡከደነፆርንና ሰራዊቱን ነው (21፥31 ይመ)።

25፥5 *ራባ፤* የ21፥20 ማብ ይመ። *መሰማሪያ ... መመሰጊያ፤* የተደመሰሱ ከተሞች የሚገለጹበት በብሉይ ኪዳን ውስጥ የሚገኝ የተለመደ አባባል ነው (ኢሳ34፥13-15፤ ሶፎ 2፥13-15)። ይህ ቦታ ከተሞች ከመመሥረታቸው በፊት ወደ ነበሩባቸው ሁኔታዎች መመለሳቸው የሰው ጥረት እንዲሁ ከንቱ እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው።

25፥6 *በእጃችሁ አጨብጭባችኋልና፤* 6፥11 እና ማብ ይመ።

25፥7 *ክንዴን በእናንተ ላይ አነሣለሁ፤* የ6፥14 ማብ ይመ። *በአሕዛብ እንድትበዘበዙ፤* ከ26፥5፤ 34፥28 ጋር ያነጻጽሩ። *አጠፋችኋለሁ፤* ከቍ16 ጋር ያነጻጽሩ።

25፥8 *ሞዓብ፤* ከአሞን ቀጥሎ በደቡብ በኩል፣ ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ ያለ ምድር ነው (ኢሳ15-16፤ ኤር48፤ አሞ 2፥1-3፤ ሶፎ2፥8-11 ይመ)። *ሴይር፤* ከሞዓብና ከሙት ባሕር በስተ ደቡብ የሚገኝ ምድር ነው፤ ኤዶም ተብሎም ይጠራል (35፥15፤ 36፥5፤ ኢሳ34፥5-17፤ 63፥1-6፤ ኤር49፥7-11፤ አሞ 1፥11-12 ይመ)። *እንደ ሌሎቹ አሕዛብ ሁሉ፤* እስራኤል እንደ ሌሎቹ አሕዛብ ለመሆን ፈለገች (20፥32 እና ማብ ይመ)፤ አሕዛብም በይሁዳ ላይ ያንዣበበውን የመከራ ደመና ባዩ ጊዜ ለእርሷ የነበራቸውን ፍርሃትና አክብሮት ተዉ፤ ለአምላኳም የቀም ነገር ቦታ ሊሰጡት አልፈለጉም (ከሰቆ4፥12 ጋር ያነጻጽሩ)።

25፥9 *የሞዓብን ዐምባ፤* ከኢየሩሳሌም ሆኖ ማየት የሚቻለው፣ ከሙት ባሕር ጋር የተያያዙትን ዝቅተኞቹን ኮረብቶች፣ ማለት ነው። *ቤት የሺሞት፤* በሞዓብ ሜዳ ላይ ያለ ከተማ ነው። *በኣል ሜዎን፤* ለሞዓብ ንጉሥ ለሜሻ በተሠራ ሐውልት ላይ ስሟ ተቀርጾ የተገኘ የሞዓብ ዋና ከተማ ናት። *ቂርያታይም፤* እንደ በኣልሜዎን ሁሉ በሚሻ ሐውልት ላይ ተቀርጾ ይገኛል (ከ2 ነገ 3፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

25፥12 *ኤዶም፤* የቍ8 ማብ ይመ። *ተበቅሎአልና፤* ከ586 ዓ.ቅ.ክ. የይሁዳን ምርኮኞች እንዲወሰዱ በማድረጉ ነው (አብ11-14 ይመ)።

25፥13 *ቴማን፤* በመካከለኛው ኤዶም ከፔትራ አጠገብ የሚገኝ ወረዳ ነው (ኤር49፥7፡20፤ አሞ1፥12፤ አብ9፤ ዕን3፥3 ይመ)። *ድዳን፤* በደቡባዊ ኤዶም የሚገኝ ነገድና ምድር ነው

በፍልስጥኤም ላይ የተነገረ ትንቢት

[15]"ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ፍልስጥኤማውያን በቂም ተነሣሥተው በክፉ ልብ ተበቅለዋልና፣ ይሁዳንም በቈየ ጠላትነት ለማጥፋት ፈልገዋልና፤ [16]ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ክንዴን በፍልስጥኤማውያን ላይ አነሣለሁ፤ ከሊታውያንንም እቈርጣለሁ፤ በባሕሩ ጠረፍ ላይ የቀሩትንም አጠፋለሁ:: [17]በታላቅ በቀል እበቀላቸዋለሁ፤ በመዓቴም እቀጣቸዋለሁ፤" በምበቀላቸውም ጊዜ፣ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::' "

በጢሮስ ላይ የተነገረ ትንቢት

26 በዐሥራ አንደኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ቀን፣ *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ! ጢሮስ ስለ ኢየሩሳሌም፣ 'እሰይ! የሕዝቦች በር ተሰበረች፤ ደጆቿም ወለል ብለው ተከፈቱልኝ፤ እንግዲህ እርሷ ስለ ፈራረሰች እኔ እከብራለሁ' ብላለችና፤ [3]ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ጢሮስ ሆይ፤ እነሆ በአንቺ ላይ ተነሥቻለሁ፤ ባሕር ሞገዷን እንደምታስነሣ፣ ብዙ ሕዝብ አስነሣብሻለሁ:: [4]የጢሮስን ቅጥሮች ያወድማሉ፤ ምሽጎቿንም ያፈርሳሉ:: ዐፈሯን ከላይዋ ጠርጌ የተራቈተ ዐለት አደርጋታለሁ:: [5]እኔ ልዑል *እግዚአብሔር* ተናግሬአለሁና፤ በባሕር ውስጥ የመረብ ማስጫ ቦታ ትሆናለች፤ አሕዛብም ይበዘብዟታል፤ [6]መኻል አገር ያሉ ሰፈሮቿም በሰይፍ ይወድማሉ፤ በዚያን ጊዜ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::

[7]"ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ 'የነገሥታት ንጉሥ የሆነውን፣ የባቢሎንን ንጉሥ ናቡከደነፆርን[a] ከፈረሶችና ከሠረገሎች ጋር፣ ከፈረሰኞችና ከታላቅ ሰራዊትም ጋር ከሰሜን በጢሮስ ላይ አመጣለሁ:: [8]እርሱ መኻል አገር ያሉ ሰፈሮችሽን በሰይፍ ያወድማቸዋል፤ በዙሪያሽ ካብ ይክባል፤ እስከ ቅጥሮችሽ ጫፍ ድረስ ዐፈር ይደለድልብሻል፤ ጋሻውንም በአንቺ ላይ ያነሣል:: [9]ግንብ መደርመሻውን በቅጥሮቿ ላይ ያነጣጥራል፤ በመሣሪያም ምሽጎችሽን ያፈርሳል:: [10]ከፈረሶቹ ብዛት የተነሣ ዐቧራ ይሸፍንሻል፤ ሰዎች ቅጥሮችዋ ወደ ፈረሱ ከተማ እንደሚገቡ እርሱ በበሮችሽ በሚገባበት ጊዜ፣ ከፈረሶቹና ከጋሪዎቹ፣ ከሠረገሎቹም ድምፅ የተነሣ ቅጥሮችሽ ይናወጣሉ:: [11]መንገዶችሽ ሁሉ በፈረሶቹ ኮቴ ይረጋገጣሉ፤ ሕዝብሽን በሰይፍ ይገድላል፤ ታላላቅ ምሰሶዎችሽ ወደ ምድር ይወድቃሉ:: [12]ሀብትሽን ይዘርፋሉ፤ ሸቀጥሽን ይበዘብዛሉ፤ ቅጥሮችሽን ያፈርሳሉ፤ የተዋቡ ቤቶችሽን ያወድማሉ፤ ድንጋይሽን፣ ዕንጨትሽንና የግንቦች ፍርስራሽ ወደ ባሕር ይጥላሉ:: [13]ዘፈንሽን ጸጥ አደርጋለሁ፤ ከእንግዲህም የበገናሽ ድምፅ አይሰማም:: [14]የተራቈተ ዐለት አደርግሻለሁ፤ የመረብ ማስጫ ቦታ ትሆኛለሽ፤ እንደ ገናም ተመልሰሽ አትሠሪም እኔ *እግዚአብሔር* ተናግሬአለሁና፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::'

-3:11፤36+5፤አሞ1+11፤አብ1+1:10-16፤ሚል1+4
25+15 ኢሱ13+3፤2ዜና28+18፤መዝ73+8
25+16 1ሳሙ30+14፤2ዜና26+6፤ሕዝ20+33፤አሞ1+8
25+17 ዘፀ6+2፤8+22፤ዘኍ31+3፤ኢሳ11+14፤14+30፤ኤር44+13፤47+7፤ኢል3+4
26+1 ሕዝ24+1፤29+1፤30+20
26+2 ኢሱ19+29፤2ሳሙ5+11፤ሕዝ25+3
26+3 ቍ19፤ኢሳ5+30፤ኤር50+42፤51+42
26+4 ኢሳ23+1:11፤አሞ1+10
26+5 ዘኍ14+3፤ሕዝ27+32፤29+19፤47+10፤ዘካ9+2-4
26+7 ዕዝ7+12፤ኤር27+6፤39+1፤ሕዝ23+24፤ናሆ2+3-4
26+8 ኤር6+6፤33+4
26+9 ሕዝ21+12
26+10 ኤር4+13፤46+9፤23+24
26+11 ኢሳ5+28፤26+5፤ኤር43+13
26+12 ኢሳ23+8፤ኤር4+7፤ሕዝ27+3-27፤28+8፤ዕን1+8
26+13 ኢዮ30+31፤መዝ137+2፤ኢሳ14+11፤23+7፤ኤር7+34፤16+9፤25+10፤ራእ18+22
26+14 ኢዮ12+14፤ሚል1+4

[a]7 በዕብራይስጥ *ናቡከደነፆር* የሚለው ቃል አማራጭ ትርጉም *ናቡከነፆር* ነው፤ በዚህ ክፍልና በአብዛኛው በሕዝቅኤልና በኤርምያስ መጽሐፍ ውስጥ እንደዚሁ ነው

(27+20፤ 38+13፤ ኢሳ21+13፤ ኤር49+8 ይመ)::

25+15 *ፍልስጥኤማውያን፤* ከይሁዳ በስተ ምዕራብ በሜዲትራኒያን ባሕር ጠረፍ ላይ የሚገኙ ነዋሪዎች ናቸው (1ሳሙ6+17)፤ ንጉሥ ዳዊት ድል እስካደረጋቸው ድረስ፣ ከነዓንን ለመያዝ ብዙ ሲጥሩ ኖረዋል፤ በእስራኤል ላይ የነበራቸውም ጥላቻ፣ ሕዝቡ በምርኮ ወደ ባቢሎን እስከፈለሰ ጊዜ ድረስ እንደ ቀጠለ ነበር (ኢሳ14+29-31፤ ኤር47፤ አሞ1+6-8፤ ሶፎ2+4-7 ይመ)::

25+16 *ከሊታውያን፤* ከፍልስጥኤማውያን ጋር ፍጹም አንድ ባይሆኑም፣ ዝምድና አላቸው (1ሳሙ30+14 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 2ሳሙ8+18፤ 15+18፤ 20+7 ይመ)::

26+1 *በዐሥራ አንደኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ቀን፤* እዚህ ላይ ወሩ መቼ ስንተኛው ወር እንደ ሆነ አልተገለጸም፤ ዘመኑ ግን ከመጋቢት 23 ቀን 587 ዓ.ቅ.ክ. እስከ መጋቢት 13 ቀን 586 ዓ.ቅ.ክ. ባለው ጊዜ ውስጥ ሳይሆን አይቀርም:: ንግሩ የመጣለት በዚህ ዓመት መጨረሻ በ11ኛው (የካቲት 13 ቀን 586 ዓ.ቅ.ክ.) ወይም በ12ኛው ወር (መጋቢት 15 ቀን 586 ዓ.ቅ.ክ.) ነበር ማለት ይቻላል፤ የ33+21 ማብ ይመ:: በትንቢተ ሕዝቅኤል መጽሐፍ፣ ይህ አምስተኛው ቀን ነው (1+2፤ 8+1፤ 20+1፤ 24+1 ይመ)::

26+2 *ጢሮስ፤* የዛሬው የሊባኖስ ግዛት ውስጥ የምትገኝ የቀድሞው የፊንቄ ደሴት ከተማ ናት:: በ594 ዓ.ቅ.ክ. በነበረው በፀረ-አሦራውያን እንቅስቃሴ ውስጥ ተባባሪ ነበረች (ኤር 27+3 ይመ):: ሕዝቅኤል ከማንኛውም ነቢይ ይልቅ በጢሮስ ላይ ትንቢት ተናግሮበታል (ም27-28 ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ23፤ ኤር25+22፤ 47+4፤ ኢዩ3+4-5፤ አሞ1+9-10፤ ዘካ9+2-4 ይመ):: *እሰይ!* የ25+3 ማብ ይመ:: *የሕዝቦች በር፤* መልከዐ ምድራዊ አቀማመጧ በዓለም ዐቀፍ የንግድ እንቅስቃሴ የተጫወተችው ሚናና ፖለቲካዊ ጠቀሜታዋ ጢሮስን፣ "መግቢያ በር" አሰኝቶአታል:: አሦርን ለመቃወም የተደረገው ታላቅ የመሪዎች ስብሰባ የተካሄደውም በዚያ ነበር (ኤር27 ይመ)::

26+3 *በአንቺ ላይ ተነሥቻለሁ፤* የ5+8 ማብ ይመ:: *ባሕር ሞገድዋን እንደምታስነሣ፤* እዚህ ላይ ወራሪው ሰራዊት በባሕር ሞገድ ተመስሎ ተገልጾአል፤ ከኢሳ17+12-13 ጋር ያነጻጽሩ:: ጢሮአ ደሴት በመሆኗ፣ በተለይ በእዚህ ላይ በተለዋጭ ዘይቤ መገለጹ ተገቢ ነው።

26+5 *አሕዛብም ይበዘብዟታል፤* ከ25+7፤ 34+28 ጋር ያነጻጽሩ::

26+7 *ከሰሜን፤* ናቡከደነፆር ሰራዊቱን ይዞ በመጀመሪያ ወደ አፍራትስ ወንዝ ሽለቆ ከመጣ በኋላ፣ የዐረብን ምድረ በዳ አቋርጦ ከመሄድ ይልቅ የመረጠው አቅጣጫ ቍልቍል ወደ ጢሮስ ይወርዳል (ከኤር1+13 ጋር ያነጻጽሩ):: *ናቡከደነፆር፤* ስሙ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ አራት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ይህ የመጀመሪያው ነው (29+18-19፤ 30+10 ይመ):: እርሱም ከ605-562 ዓ.ቅ.ክ. ገዝቶአል፤ የስሙም ትርጒም፣ "አምላኬ ናቡ ሆይ፤ ልጄን ጠብቅ" ወይም "አምላኬ ናቡ ሆይ፤ ድንበሬን ጠብቅ" ማለት ነው:: ይህን አረማዊ ንጉሥ፣ እግዚአብሔር ዐላማውን ለመፈጸም መሣሪያ አድርጎ እንደሚጠቀምበት ኤርምያስና ሕዝቅኤል ገልጸዋል (ኤር25+9፤ 27+6 ይመ):: *አመጣለሁ፤* እግዚአብሔር በአሕዛብ ላይ ያለውን ሥልጣን በግልጽ የሚያመለክት ነው (ከ28+12፤ 29+8 ጋር ያነጻጽሩ)::

26+8 *በዙሪያሽ ካብ ይክባል፤* ናቡከደነፆር የጢሮስን ዙሪያ ለመሥራት ዐሥራ አምስት ዓመት የፈጀበት ሲሆን፣ ሥራውን የጀመረው ግን፣ ኢየሩሳሌም ከወደቀች ከጥቂት ጊዜ በኋላ ነው፤ ሆኖም ጢሮስ በዚህ ጊዜ ስለመያዟ የተጻፈ ማስረጃ አልተገኘም (ኤር25+9፤ 27+6 ይመ)::

26+14 *እንደ ገናም ተመልሰሽ አትሠሪም፤* ብዙም ሳይቆይ፣ ታላቁ እስክንድር በ332 ዓ.ቅ.ክ. በያዛት ጊዜ ይህ ተፈጽሞአል (የኢሳ23+1 ማብ ይመ)::

[15]"ጌታ *እግዚአብሔር* ጢሮስን እንዲህ ይላል፤ 'የቈሰሉት ሲያቃስቱ፣ በውስጥሽም ጭፍጨፋ ሲካሄድ፣ ከውድቀትሽ ድምፅ የተነሣ ደሴቶች አይነዋወጡምን? [16]የባሕር ጠረፍ መሳፍንት ሁሉ ከዙፋኖቻቸው ይወርዳሉ፤ መጐናጸፊያቸውን ይጥላሉ፤ ወርቀ ዘቦ ልብሳቸውን ያወልቃሉ:: ፍርሀት ተከናንበው በመሬት ላይ በመቀመጥ ባለማቋረጥ እየተንቀጠቀጡ በአንቺ ላይ በደረሰው ነገር ይሸበራሉ፤' [17]ስለ አንቺም እንዲህ ብለው ሙሾ ያወርዳሉ፤

"በባሕር ሰዎች የሚኖሩብሽ፣
ባለዝናዋ ከተማ ሆይ፤ እንዴት ጠፋሽ!
ከነዋሪዎችሽ ጋር፣
የባሕር ላይ ኀያል ነበርሽ፤
በዚያ በሚኖሩትም ሁሉ ዘንድ
የተፈራሽ ነበርሽ::
[18]አሁን በመውደቂያሽ ቀን፣
በጠረፍ ያሉ አገሮች ተናወጡ፤
ከመፍረስሽም የተነሣ፤
በባሕር ውስጥ ያሉ ደሴቶች ተደናገጡ::'

[19]"ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'ሰው እንደማይኖርባቸው ከተሞች ባድማ ሳደርግሽ፣ የውቅያኖስንም ውሃ በላይሽ አድርጌ በቀላይ ስሸፍንሽ፣ [20]የጥንት ዘመን ሰዎች ወደ ገቡበት ጕድጓድ ከሚወርዱት ጋር አወርድሻለሁ፤ ወደ ጕድጓድ ከሚወርዱት ጋር በጥንቱ ፍርስራሽ ከምድር በታች አኖርሻለሁ፤ ከዚህም በኋላ በሕያዋን ምድር ተመልሰሽ ቦታ አታገኚም፤[a] [21]መጨረሻሽን አሳዛኝ አደርጋለሁ፤ ከእንግዲህም አትኖሪም፤ ትፈለጊያለሽ፤ ከቶም አትገኚም፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::'"

ለጢሮስ የወጣ ሙሾ

27 *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ስለ ጢሮስ ሙሾ አውርድ፤ [3]በባሕር መግቢያ ላይ ለምትገኘውና በብዙ ጠረፎች ከሚኖሩ ሕዝቦች ጋር ለምትነግደው ለጢሮስ እንዲህ በላት፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤

"'ጢሮስ ሆይ!፤
"ፍጹም ውብ ነኝ" ብለሻል፤
[4]ዳርቻሽ በባሕር መካከል ነው፤
ሠሪዎችሽም ፍጹም ውብ አድርገውሻል::
[5]ሳንቃዎችሽን ሁሉ፣
ከሳኔር[b] በመጣ ጥድ ሠሩ፤
ደቀልንም ይሠሩልሽ ዘንድ፤
ከሊባኖስ ዝግባ አመጡ::
[6]ከባሳን በመጣ ወርካ፣
መቅዘፊያሽን ሠሩ፤
ከቆጵሮስ[c] ጠረፍ በመጣ ዝግባ፣[d]
በዝሆን ጥርስ ለብጠው ወለልሽን ሠሩ::
[7]የመርከቦችሽ ሸራ ጥልፍ ሥራ ያለበት
የግብፅ በፍታ ነበረ፤
ይህም እንደ ዐርማ አገለገለሽ::
መጋረጃዎችሽ ከኤሊሳ ጠረፍ የመጡ፣
ባለ ሰማያዊና ሐምራዊ ቀለም ነበሩ::
[8]ቀዛፊዎችሽ ከሲዶናና ከአራድ የመጡ
ነበሩ፤
ጢሮስ ሆይ፤ የራስሽ ጠቢባን የመርከቦችሽ
መሪዎች ነበሩ::
[9]ልምድ ያካበቱ የጌባል[e] ባለሙያዎች፣
መርከብሽን ለመገጣጠም በመካከልሽ
ነበሩ፤
የባሕር መርከቦችና መርከበኞቻቸው ሁሉ፣
ከአንቺ ጋር ሊገበያዩ ይመጡ ነበር::
[10]" 'የፋርስ፣ የሉድና የፉጥ ሰዎች፣

[a]20 ከሰብዓ ሊቃናት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን በዕብራይስጡ ግን *ተመላሽ፤ ክብርን እሰጣለሁ* ይላል
[b]5 ሄርሞንን ማለት ነው
[c]6 ዕብራይስጡ *ኪቲም* ይለዋል
[d]6 በታርጕምም እንዲሁ ሲሆን የማሶሬቱ መጽሐፍ የድምፅ ተቀባዮች ፊደል አከፋፈል ግን የተለየ ነው
[e]6 ባይብሎስ ማለት ነው

26+15 ኢዮ24+12፤ ኢሳ41+5፤ኤር49+21፤ ሕዝ27+35
26+16 ዘፀ26+36፤ ዘሌ26+32፤ኢዮ2+8፡ 13፡8+22፤ሕዝ32+10
26+17 ኢሳ14+12፤ ሕዝ19+1
26+18 መዝ46+6፤ ኢሳ23+5፤41+5፤ ኤር49+21፤ሕዝ27+35
26+19 ቍ3፤ ዘፍ7+11፤ኢሳ8+7-8
26+20 ዘኍ16+30፤ ኢዮ28+13፤ መዝ 28+1፤88+6፤ ኢሳ14+9-10፤ ሕዝ31+14፤32+18፤ አሞ9+2፤ዮና2+2፡6
26+21 ኤር20+4፤ 51+64፤ሕዝ27+36፤ 28+19፤ዳን11+19፤ ራእ18+21
27+2 ሕዝ19+1
27+3 ቍ33፤ መዝ 83+7፤ኢሳ23+9፤ ሕዝ16+15፤ሆሴ9+13
27+4 ሕዝ28+12
27+5 ዘዳ3+9፤ ኢሳ2+13
27+6 ዘፍ10+4፤ ዘኍ21+33፤ መዝ29+9፤ ኢሳ23+12፤ ኤር22+20፤ ዘካ11+2
27+7 ዘፍ10+4፤ ዘፀ25+4፤26+36፤ ኢሳ19+9፤ኤር10+9
27+8 ዘፍ10+18፤ 1ነገ9+27
27+9 ኢሱ13+5፤ መዝ104+26
27+10 ዘፍ10+6፤ 2ዜና36+20፤ዕዝ1+1፤ ኢሳ66+19፤ ሕዝ30+5፤38+5፤ ዳን8+20፤ናሆ3+9፤ ማሕ4+4

26+16 *የባሕር ጠረፍ መሳፍንት፤* በ27+35 ላይ ነገሥታት ተብለው ተጠርተዋል፤ ምናልባትም እነዚህ መሳፍንት፣ ከጢሮስ ጋር የጋራ የንግድ ሥራ የነበራቸው ሳይሆኑ አይቀርም:: *መጐናጸፊያቸውን ይጥላሉ፤* ሐዘንተኞች ልብሳቸውን መቅደድ የተለመደ ነገር ነበር (ኢዮ2+12)፤ ይህን ከነነዌ ንጉሥ ድርጊት ጋር ያነጻጽሩ (ዮና3+6):: *ፍርሀት ተከናንበው፤* እንዲህ ካለች ኀያል ከተማ አወዳደቅ የተነሣ የሚፈጠረውን ፖለቲካዊ አለመረጋጋት የሚያመለክት ነው (ከ7+27፤ መዝ 35+26፤ 109+29 ጋር ያነጻጽሩ)::

26+17 *ሙሾ፤* የ19+1 ማብ ይመ::

26+19 *የውቅያኖስ ... ቀላይ፤* በዘፍ 1 ላይ የተገለጸው ዐይነት ባዶና አንዳች ያልነበረበት በጨለማ የተዋጠው "ጥልቅ" ማለት ነው:: የጢሮስም በባሕር ውስጥ ሰጥሞ መቅረት፣ ከዚሁ ሁኔታ ጋር ይመሳሰላል::

26+20 *ወደ ጕድጓድ፤* ወደ መቃብር ማለት ነው (ከመዝ 69+15 ጋር ያነጻጽሩ):: *የጥንት ዘመን ሰዎች፤* ጥንት የሞቱትን ሰዎች ነው (መዝ143+3፤ ሰቆ3+6):: *በሕያዋን ምድር ተመልሰሽ ቦታ አታገኝም፤* ለእስራኤል እንደሚደረገው አይደረግላችሁም ለማለት ነው (37+1-14 ይመ)::

26+21፤ 27+36፤ 28+19 ይመ::

27+2 *ሙሾ፤* የ19+1 ማብ ይመ::

27+3 *ፍጹም ውብ ነኝ፤* 28+12 ይመ፤ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን የትዕቢት አነጋገር ከ28+2 ጋር ያነጻጽሩ:: በሚቀጥሉት ቍጥሮች ጢሮስ፣ "የመንግሥታት መርከብ" ተብላ ስለ ተገለጸች፣ "አንቺ በውበትሽ ልዩ የሆንሽ መርከብ ነሽ" በማለት አንዳንዶች ይተረጕማሉ::

27+4 *ፍጹም ውብ አድርገውሻል፤* ቍ11 ይመ::

25+5 *ሳኔር፤* አሞራውያን የአርሞንዔሞን ተራራ የሚጠሩበት ስም ነው፤ ከሊባኖስ ማዶ ያለ ተራራ ነው::

27+6 *ባሳን፤* የ39+18 ማብ ይመ:: *ቆጵሮስ፤* የተያዘችው በደቡባዊ ቆጵሮስ የምትገኝ ፊንቄያውያን የቅኝ ግዛት ያደረጓት ከተማ ነበረች፤ እርሷም በዕብራይስጥ ኪቲም (አማራጭ ትርጕሙን ይመ) ትባላለች::

27+7 *ኤሊሳ፤* ከቆጵሮስ በስተ ምሥራቅ ትገኛለች፤ የዚች ከተማ ስም የቆጵሮስ ጥንታዊ መጠሪያ ነበር (ሆኖም የዘፍ10+4 ማብ ይመ)::

27+8 *ሲዶና፤* ከጢሮስ በስተ ሰሜን በኩል አርባ ኪሎ ሜትር ርቃ የምትገኝ የባሕር ዳርቻ ከተማ ናት፤ አንዳንድ ጊዜም በንግድም ሆነ በፖለቲካ፣ ከጢሮስ ጋር ትወዳደር ነበር (የ28+21 ማብ ይመ):: *አራድ፤* ከሜዲትራኒያን ጠረፍ ማዶ፣ ከሲዶን በስተ ሰሜን የምትገኝ የነበረች ሌላዋ የፊንቄ ደሴት ከተማ ናት::

27+9 *ጌባል፤* በሲዶናና በአራድ መካከል ባለው ጠረፍ ላይ የምትገኝ ቢብሎስ የምትባል የጥንት ከተማ ናት (አማራጭ ትርጕሙን እና 1ነገ 5+18 ይመ)::

27+10 *ሉድ፤* በትንሹ እስያ የምትገኝ አገር ናት:: *ፉጥ፤* በሰሜን አፍሪካ ከግብፅ በስተ ምዕራብ የምትገኝ ሲሆን፣ እርሷም

ወታደር ሆነው በሰራዊትሽ ውስጥ
አገለገሉ፤
ሞገስም ይሆኑሽ ዘንድ፣
ጋሻቸውንና የራስ ቍራቸውን
በግድግዳሽ ላይ ሰቀሉ።
[11]የአራድና የሔሌክ ሰዎች፣
ቅጥርሽን በየአቅጣጫው ጠበቁ፤
የገማድ ሰዎችም፣ በምሽግሽ ውስጥ ነበሩ።
ጋሻቸውንም በቅጥርሽ ዙሪያ ሰቀሉ፤
ውበትሽንም ፍጹም አደረጉ።

[12]“ ‘ከሀብትሽ ብዛት የተነሣ፣ ተርሴስ ከአንቺ ጋር የንግድ ልውውጥ ታደርግ ነበር፤ ብርና ብረት፣ ቈርቈሮና እርሳስ አምጥታ ሸቀጥሽን ትለውጥ ነበር።

[13]“ ‘ያዋን፣ ቶቤልና ሞሳሕ ከአንቺ ጋር ይነግዱ ነበር፤ ባሪያዎችንና የናስ ዕቃዎችን በሸቀጥሽ ይለውጡ ነበር።

[14]“ ‘የቤት ቴርጋማ ሰዎችም መጋዣዎችን፣ የጦር ፈረሶችንና በቅሎዎችን በሸቀጥሽ ለወጡ።

[15]“ ‘የድዳን ሰዎች ከአንቺ ጋር ተገበያዩ፤ ብዙ የጠረፍ አገሮችም የንግድ ደንበኞችሽ ነበሩ፤ በዝሆን ጥርስና በዞጲ ሸቀጥሽን ይገዙ ነበር።

[16]“ ‘ምርትሽ ብዙ እንደ መሆኑ፣ ሶርያ ከአንቺ ጋር ትገበያይ ነበር፤ ሸቀጥሽንም በበሉር፣ በሐምራዊ ጨርቅ፣ በወርቀ ዘቦ፣ በጥሩ በፍታ፣ በዛጐልና በቀይ ዕንቍ ይለውጡ ነበር።

[17]“ ‘ይሁዳና እስራኤል እንኳ ከአንቺ ጋር ተገበያይተዋል፤ የሚኒትን ስንዴ፣ ጣፋጭ ቂጣ፣ ማር፣ ዘይትና በለሳን በማምጣት በሸቀጥሽ ይለውጡ ነበር።

[18]“ ‘ከሀብት ከንብረትሽ ብዛት የተነሣ፣ ደማስቆ የኬልቦንን የወይን ጠጅና፣ የዛሐርን የበግ ጠጕር በማቅረብ ከአንቺ ጋር ተገበያይታለች።

[19]“ ‘ዌንዳንና ያዋን ከኡሴል መጥተው ከአንቺ ጋር የንግድ ልውውጥ ያደርጉ ነበር፤ ቀልጦ የተሠራ ብረትን፣ ብርጕድንና ቀረፋን በሸቀጥሽ ይለውጡ ነበር።

[20]“ ‘ድዳን ግላስ በማቅረብ ከአንቺ ጋር ትነግድ ነበር።

[21]“ ‘የዐረብና የቄዳር መሳፍንት ሁሉ ደምበኞችሽ ነበሩ፤ ጠቦትና አውራ በግ፣ ፍየልም አምጥተው ከአንቺ ጋር ይገበያዩ ነበር።

[22]“ “የሳባና የራዕማ ነጋዴዎች ከአንቺ ጋር ይገበያዩ ነበር፤ ምርጥ የሆነውን የሽቱ ቅመም ዐይነት ሁሉ፣ የከበረ ድንጋይና ወርቅ በማቅረብ በሸቀጥሽ ይለውጡ ነበር።

[23]“ ‘ካራን፣ ካኔ፣ ዔደን፣ የሳባ ነጋዴዎች፣ አሦርና ኪልማድ ከአንቺ ጋር የንግድ ልውውጥ ያደርጉ ነበር። [24]እነዚህም በገበያሽ ውስጥ ያማረ ልብስ፣ ሰማያዊ ካባ፣ ወርቀ

27፥11 ቍ27
27፥12 ቍ18፡33፤ ዘፍ10፥4
27፥13 ዘፍ10፥2፤ ኢሳ66፥19፤ ሕዝ32፥26፤38፥2፤ 39፥1፤ኢል3፥6፤ ራእ18፥13
27፥14 ዘፍ10፥3
27፥15 ዘፍ10፥7፤ 1ነገ10፥22፤ ኤር25፥22፤ራእ18፥12
27፥16 ዘፀ28፥18፤ 39፥11፤መሳ10፥6፤ ኢዮ28፥18፤ ኢሳ7፥1-8፤ሕዝ16፥10፤ 28፥13
27፥17 ዘፍ43፥11፤ መሳ11፥33፤1ነገ5፥9፤ ሐሥ12፥20
27፥18 ቍ12፤ ዘፍ14፥15፤ ሕዝ47፥16-18
27፥19 ዘፍ10፥2፡ 27፤ዘፀ30፥24
27፥20 ዘፍ10፥7
27፥21 ዘፍ25፥13፤ 2ዜና9፥14፤ ኢሳ21፥17
27፥22 ዘፍ10፥7፡ 28፤43፥11፤ ራእ18፥22
27፥23 ዘፍ10፥22፤ 11፥26፤ዘኍ24፥24፤ ኢሳ37፥12
27፥25 ዘፍ10፥4፤ ኢሳ2፥16፤ራእ18፥3
27፥26 ዘፍ41፥6፤ ኤር18፥17
27፥27 ምሳ11፥4፤ ሕዝ28፥8

15 ከሰብዓ ሊቃናት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን ዴዳን ይለዋል
16 በአብዛኛዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆችም እንዲሁ ሲሆን አንዳንድ የጥንት የዕብራይስጥ ቅጆችና ሱርስቱ ግን ኤዶም ይላሉ
17 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም

የዛሬዪቱ ሊቢያ ናት። *ወታደር፤* መርከብነት በመባል ተሰይማ የነበረችው ጢሮስ፣ በዚህ ቍጥር ከተማ ተብላ ተጠርታለች፤ ከዚህም ሌላ አካባቢ ቅጥረኛ ወታደሮች የሚሰበሰቡበት ቦታም ነበረች (በዚህና በሚቀጥለው ቍጥር፣ “ምሽግ” የሚለውን ይመ)።

27፥11 *አራድ፤* የቍ8 ማብ ይመ። *ሔሌክ፤* ከትንሹ እስያ በስተ ደቡብ ምሥራቅ ያለች ኪልቅያ የምትባል ተራራማ አገር ናት። ስሙ በመጽሐፍ ቅዱስ በዚህ ስፍራ ብቻ የሚገኝ ነው። *ገማድ፤* ይህ ስፍራ የትንሹ እስያ ሰሜናዊ ክፍል ነው ወይም ከአራድ አጠገብ የሚገኝ የጠረፍ ከተማ ነው። ይህ ስም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በሌላ ስፍራ አይገኝም።

27፥12 *ተርሴስ፤* ከስፔን በስተ ደቡብ ባለው ጠረፍ ላይ እንደሚገኝ በዘልማድ ቢነገርም፣ የሰርዲንያ ደሴት ሳይሆን አይቀርም የሚሉ አሉ። 1ነገ10፥22፤ እና በዮና1፥3 ላይ ይህ ስፍራ ከከነዓናውያን ጠረፍ ርቆ የሚገኝ መሆኑ ተጠቅሶአል። ከቍ12-13 ያለው የቦታ ዝርዝር የሚያመለክተው ከምዕራብ ወደ ምሥራቅ ያለውን አቅጣጫ ነው።

27፥13 *ቶቤልና ሞሳሕ፤* ሁለቱም በትንሹ እስያ የሚገኙ አገሮች ናቸው።

27፥14 *የቤት ቴርጋማ፤* ከትንሹ እስያ በስተ ምሥራቅ የምትገኝ አገር ስትሆን፣ እርሷም የዛሬዋ አርሜኒያ ናት (38፥6 ይመ)። *የሥራ መጋዣዎች፤* ትንሹ እስያ በፈረሶች እጅግ የታወቀ አህጉር ነበር (1ነገ10፥28 እና ያንኑ አግራጭ ትርጕም ይመ)።

27፥15 *ድዳን፤* ለኤጅያን ደሴቶች እንደ መግቢያ ሆኖ ሲያገለግል የነበረ፤ ከትንሹ እስያ በስተ ደቡብ ምዕራብ የሚገኝ ትልቅ ደሴት ሲሆን፣ ትልቅ የንግድ ማዕከልም የነበር ነው (ሐሥ 21፥1)።

27፥16 *ሶርያ፤* አራም በመባል ትታወቃለች፤ በቍ18 ላይም ዋና ከተማዋ ደማስቆ መሆኑ ስለተጠቀሰ እዚህ ላይ ኤዶምን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (አግራጭ ትርጕሙን ይመ፤ 25፥12 እና ማብ ይመ)።

27፥17 *እስራኤል እንኳ ከአንቺ ጋር ተገበያይተዋል፤* ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ. ጀምሮ የሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ሕልውናው አብቅቶለት ስለነበር፣ ይህ አባባል የሚያመለክተው ቀደም ያሉትን ዓመታት ሁኔታ ነው። *ሚኒት፤* የአሞናውያን ከተማ ስትሆን፣ ምርጥ በሆነ የስንዴ ምርቷ የምትታወቅ አገር ነበረች። *በለሳን፤* በገለዓድ ከሚገኙት ዕፅዋት ከአንዱ የሚዘጋጅ ሙጫ ወይም የሚቀባ ዘይት ነው፤ (ዘፍ37፥25፤ ኤር8፥22፤ 46፥11)።

27፥18 *ደማስቆ፤* የሶርያ ዋና ከተማ ናት (የቍ16 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ኢሳ7፥8 ይመ)። *ኬልቦን፤* ከደማስቆ በስተ ሰሜን የነበረችና ዛሬም ያለች ከተማ ስትሆን፣ በወይን ጠማቂነቷ ስመ ጥር ናት። በመጽሐፍ ቅዱስ ስሟ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ብቻ ነው። *ዛሐር፤* ከደማስቆ በስተ ሰሜን ምዕራብ የምትገኝና ከብቶች የሚግጡባት፣ የዛሬዪቱ ሳሕራ ናት።

27፥19 *ዌንዳ፤* ሆሜር በዚህ ስም ግሪኮችን ጠርቷቸዋል። *ኡሴል፤* ዘፍ10፥27፤ 1ዜና1፥21 ይመ፤ ይህ ቦታ ምናልባትም የመንን ወይም በካራንና በጤግሮስ መካከል ያለውን አገር የሚያመለክት ሊሆን ይሆናል።

27፥20 *ድዳን፤* የ25፥13 ማብ ይመ።

27፥21 *የዐረብና የቄዳር፤* ከሶርያ እስከ ዓረብ ምድረ በዳ ያሉትን ዘላኖች የሚገልጽ አባባል ነው፤ ቄዳርን በተመለከተ ኢሳ 42፥11፤ 60፥7፤ ኤር49፥28 ይመ።

27፥22 *ሳባ፤* የ23፥42 ማብ ይመ። *ራዕማ፤* በደቡብ ዐረብ የምትገኝ ከተማ ናት።

27፥23 *ካራን፤* በዛሬዪቱ ምሥራቃዊ ቱርክ የምትገኝ ከከርከሚሽ በስተ ምሥራቅ ያለች ከተማ ናት፤ ጥንት የንግድ እንዲሁም ሲን ለሚባለው የጨረቃ አምላክ የአምልኮ ማእከል ነበረች፤ አብርሃምም ከዚህ ስፍራ ነበር ወደ ከነዓን የተጓዘው ከዚህ ስፍራ ተነሥቶ ነበር (ዘፍ11፥31፤ 12፥4)። *ካኔ፤* ይህ ቦታ የት እንደ ሆነ በትክክል ባይታወቅም፤ ምናልባት በሜስጶጦምያ የሚገኝ ሊሆን ይችላል፤ አብዛኛውን ጊዜ ከካልኖ ጋር ይመሳሰላል (ኢሳ 10፥9፤ አሞ6፥2)። *ዔደን፤* በ2ነገ19፥12 ከተጠቀሰችው ከካራን ጋር አንድ የሆነችና በስተ ደቡብ የምትገኝ ወረዳ ናት። በአሞጽ 1፥5 የተጠቀሰችውን ቤተ ዔደንን ይመ። *ሳባ፤* የ23፥42 ማብ ይመ። *አሹር፤* ከተማዪቱን፣ አገሩና (አሦርን) ሕዝቡን (አሦራውያንን) የሚያመለክት ነው። *ኪልማድ፤* ከተማ ለመሆኗ በውል አይታወቅም፤ ይሁን እንጂ በመስጴጦምያ ውስጥ የምትገኝ

ዘቦ እንዲሁም በኀብረ ቀለም ያሸበረቀና በጥብቅ የተታታ ስጋጃ በማቅረብ ከአንቺ ጋር ይነግዱ ነበር።

[25]“ ‘የተርሴስ መርከቦች፣
ሸቀጥሽን አጓጓዙልሽ፤
በባሕር መካከልም፣
በከባድ ጭነት ተሞልተሽ ነበር።
[26]ቀዛፊዎችሽ፣
ወደ ጥልቁ ባሕር ይወስዱሻል፤
የምሥራቁ ነፋስ ግን፣
በባሕሩ መካከል ይሰባብርሻል።
[27]የመርከብ አደጋ በሚደርስበሽ ቀን፣
ሀብትሽ፣ ሸቀጥሽና የንግድ ዕቃሽ፣
መርከብ ነጂዎችሽ፣ መርከበኞችሽና
መርከብ ሠሪዎችሽ፣
ነጋዴዎችሽና ወታደሮችሽ ሁሉ፣
በመርከብ ላይ ያሉትም ሁሉ፣
ወደ ባሕሩ ወለል ይዘቅጣሉ።
[28]መርከበኞችሽ ሲጮኹ፣
የባሕሩ ጠረፍ ይናወጣል።
[29]ቀዛፊዎች ሁሉ፣
መርከባቸውን ጥለው ይሄዳሉ፤
መርከብ ነጂዎችና መርከበኞችም ሁሉ፣
ወርደው ባሕሩ ዳር ይቆማሉ፤
[30]ድምፃቸውን ከፍ አድርገው፣
በምሬት ያለቅሱልሻል፤
በራሳቸውም ላይ ዐቧራ ነስንሰው፣
በዐመድ ላይ ይንከባለላሉ።
[31]ስለ አንቺ ጠጕራቸውን ይላጫሉ፤
ማቅም ይለብሳሉ፤
በነፍስ ምሬት፣
በመራራም ሐዘን ያለቅሱልሻል።
[32]ስለ አንቺ በዋይታ ያለቅሳሉ፤
እንዲህም እያሉ ሙሾ ያወርዳሉ፤
“ባሕር ውጦት የቀረ፣
እንደ ጢሮስ ማን አለ?”
[33]ሸቀጥሽ ከባሕር በወጣ ጊዜ፤
ብዙ ሕዝቦችን ታጠግቢ ነበር፣
በታላቅ ሀብትሽና ሸቀጥሽ፣
የምድርን ነገሥታት ታበለጽጊ ነበር።
[34]አሁን ግን በጥልቅ ውሃ ውስጥ፣
በባሕር ተንኰታኵተሻል፤
ጭነትሽና ተሳፋሪዎችሽ ሁሉ፣
ከአንቺ ጋር ሰጥመዋል።
[35]በጠረፍ አገር የሚኖሩ ሁሉ፣
በአንቺ ሁኔታ ተደናግጠዋል፤
ንጉሦቻቸው በፍርሀት ራዱ፤
ፊታቸውም ተለዋወጠ።
[36]በሌሎች ሕዝቦች መካከል ያሉ ነጋዴዎች
ምንኛ አፏጩብሽ!
መጨረሻሽ አስደንጋጭ ሆነ፤
ለዘላለምም አትገኚም።’ ”

በጢሮስ ንጉሥ ላይ የተነገረ ትንቢት

28 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ለጢሮስ ገዥ እንዲህ በለው፤ ‘ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

“ ‘ልብህ በትዕቢት ተወጥሮ፣
“እኔ አምላክ ነኝ፤
በአምላክ ዙፋን ላይ፣
በባሕሮችም ልብ ተቀምጫለሁ” አልህ።
ምንም እንኳ እንደ አምላክ ጠቢብ ነኝ
ብለህ ብታስብም፣
አንተ ሰው እንጂ አምላክ አይደለህም።
[3]ከዳንኤል[ጦ] ይልቅ ጠቢብ ነህን?
ከአንተስ የተሰወረ ምስጢር የለምን?
[4]በጥበብህና በማስተዋልህ፣
የራስህን ሀብት አከማቸህ፤
ወርቅም ብርም፣
በግምጃ ቤትህ አጠራቀምህ።
[5]በንግድ ሥራ እጅግ ከመራቀቅህ የተነሣ፣
በሀብት ላይ ሀብት አካበትህ፤
ከሀብትህ ብዛት የተነሣም፤
ልብህ በትዕቢት ተወጠረ።
[6]“ ‘ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ
ይላል፤
“ ‘እንደ አምላክ ጥበበኛ ነኝ፤ ብለህ
ስለምታስብ፣
[7]ከአሕዛብ መካከል እጅግ ጨካኞች
የሆኑትን ባዕዳን፣
በአንተ ላይ አመጣለሁ፤
በጥበብህ ውበት ላይ ሰይፋቸውን ይመዛሉ፤
ታላቅ ክብርህንም ያረክሳሉ።
[8]ወደ ጕድጓድ ያወርዱሃል፤
በጥልቁም ባሕር ውስጥ፣
በባሕሮችም ልብ ውስጥ አሰከፊ ሞት
ትሞታለህ።
[9]ታዲያ በገዳዮችህ ፊት፣
“አምላክ ነኝ” ትላለህን?
በገዳዮችህ እጅ ስትገባ፣
አንተ ሰው እንጂ አምላክ አይደለህም።
[10]በባዕዳን እጅ፣
ያልተገረዙትን ሰዎች አሟሟት

[ጦ]3 ወይም ዳኤል፤ የዕብራይስጡን ቃል አጻጻፍ ስንመለከት ነቢዩ ዳንኤልን ሳይሆን ሌላን ሰው የሚያመለክት ነው

27፥28 ኢር49፥21
27፥30 ኢሱ7፥6፤ 2ሳሙ1፥2፤ኢር6፥26፤ ራእ18፥18-19
27፥31 ዘሌ13፥40፤ አስ4፥1፤ኢዮ1፥20፤ 3፥20፤ኢሳ3፥17፤ 16፥9፤22፥12፤ ኢር6፥26፤48፥37፤ ሰቆ2፥10፤ሕዝ7፥18፤ ራእ18፥15
27፥32 ኢሳ23፥1 -6፤ሕዝ19፥1፤26፥5
27፥33 ቍ3፡12፤ ሕዝ28፥4-5
27፥34 ዘካ9፥4
27፥35 ዘሌ26፥32፤ ኢዮ18፥20፤ ሕዝ26፥15፡17-18፤ 32፥10
27፥36 መዝ37፥10፡36፤ ኢር19፥8፤49፥17፤ 50፥13፤ሕዝ26፥21፤ ሶፎ2፥15
28፥2 ዘፍ3፥5፤ መዝ9፥20፤82፥6-7፤ ኢሳ13፥11፤14፥13፤ ሕዝ16፥49፤ሶፎ2፥15፤ 2ተሰ2፥4
28፥3 ሕዝ14፥14፤ ዳን1፥20፤2፥20-23፡ 28፤5፥11-12
28፥4 ኢሳ10፥13፤ ዘካ9፥3
28፥5 ኢዮ31፥25፤ መዝ52፥7፤62፥10፤ ኢሳ23፥8፤ኢር9፥23፤ ሕዝ27፥33፤ ሆሴ12፥8፤13፥6
28፥7 ኢር9፥23፤ ሕዝ7፥24፤30፥11፤ ዕን1፥6
28፥8 መዝ55፥23፤ ሕዝ26፥12፤27፥27፤ 32፥30፤ራእ18፥7
28፥9 ኢሳ31፥3፤ ሕዝ16፥49
28፥10 1ሳሙ14፥6፤ ኢር9፥26፤ ሕዝ32፥19፡24

ሳትሆን አይቀርም።

27፥25 *ተርሴስ፤* የቍ12 ማብ ይመ። ጢሮስ በመርከብ የተመሰለችበት ሁኔታ እንደ ገና እዚህ ላይም ተደግሞአል (የቍ 3፡10 ማብ ይመ)።

27፥26 *የምሥራቁ ነፋስ፤* በባሕርም (መዝ48፥7) ሆነ በመሬት (ኢር18፥17) ላይ ብዙ ጥፋት የሚያደርስ ነው፤ ምናልባትም ናቡከደነፆርን በተአምርት የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (17፥10፤ 19፥12 ይመ)።

27፥30 *በራሳቸውም ላይ ዐቧራ፤* ለተመሳሳይ ሁኔታ 26፥16 ይመ። *በዐመድም ላይ ይንከባለላሉ፤* ከሚክ1፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

27፥31 *ጠጕራቸውን ይላጫሉ፤* ከ7፥18፤ ኢሳ15፥2፤ 22፥12 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥2 *ለጢሮስ ገዥ፤* አባባሉ የጢሮስን ከተማ እንደ ገዥ በመቍጠር የተጠቀሰ ወይም በጊዜው የጢሮስ ከተማ ገዥ የነበረውን ኢቶባአልን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ቍ12 ይመ)። *በትዕቢት፤* ከ27፥3፤ ምሳ16፥18፤ ሐሥ12፥21-23 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥3 *ዳንኤል፤* የ14፥14 ማብ ይመ።

28፥7 *ባዕዳን፤* ባቢሎናውያንን ነው።

28፥8 *ጕድጓድ፤* ከኢዮ33፥22፡24 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ26፥20 ማብ ይመ።

28፥10 *ያልተገረዙ፤* ይህ አባባል አረማዊነትን ጨካኝነትን

ትሞታለህ፤
እኔ ተናግሬአለሁ፤ ይላል ጌታ እግዚአብ
ሔር::' "

[11]የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [12]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ስለ ጢሮስ ንጉሥ ሙሾ አውርድ፤ እንዲህም በለው፤ 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

" 'ጥበብን የተሞላህ፣ ፍጹም ውበትን
የተላበስህ፣
የፍጹምነት ምሳሌ ነበርህ::
[13]በእግዚአብሔር የአትክልት ቦታ፣
በዔድንም[ሠ] ነበርህ፤
እያንዳንዱ የከበረ ድንጋይ አስጊጦህ ነበር፤
ሰርድዮን፣ ቶጳዝዮን፣ አልማዝ፣
መረግድ፣ ኢያስጲድ፣ ሰንፔር፣
በሉር፣ ቢረሌና የከበረ ዕንቍ::[ሰ]
ልብስህም የሚያብረቀርቅ ዕንቍ ወርቅ
ነበር፤
የተዘጋጁትም አንተ በተፈጠርህበት ዕለት
ነበር::
[14]ጠባቂ ኪሩብ ሆነህ ተቀብተህ ነበር፤
ለዚሁም ሾምሁህ፤
በእግዚአብሔር ቅዱስ ተራራ ላይ ነበርህ፤
በእሳት ድንጋዮች መካከል ተመላለስህ::
[15]ከተፈጠርህበት ቀን ጀምሮ፣
ክፋት እስከ ተገኘብህ ድረስ፣
በመንገድህ ነቀፌታ አልነበረብህም::
[16]ንግድህ ስለ ደረጀ፣
በዐመፅ ተሞላህ፣
ኀጢአትም ሠራህ፤
ስለዚህ ከእግዚአብሔር ተራራ በውርደት
አሳደድሁህ፤
ጠባቂ ኪሩብ ሆይ፤ ከእሳት ድንጋዮች
መካከል አስወጣሁህ::
[17]በውበትህ ምክንያት፣
ልብህ ታበየ፤
ከክብርህ ታላቅነት የተነሣም፣
ጥበብህን አረከስህ::
ስለዚህ ወደ ምድር ወረወርሁህ፤
ለነገሥታት ትዕይንት አደረግሁህ::
[18]በኀጢአትህና በተጭበረበረው ንግድህ
ብዛት፣
መቅደስህን አረከስህ::
ስለዚህ እሳት ከአንተ እንዲወጣ አደረግሁ፤
እርሱም በላህ፤
በሚመለከቱህ ሁሉ ፊት፣
በምድር ላይ ዐመድ አደረግሁህ::
[19]የሚያውቁህን አሕዛብ ሁሉ፣
ሁኔታህ አስደንግጦአቸዋል፤
መጨረሻህ የሚያሳዝን ሆነ፤
ከእንግዲህ ሕልውና የለህም::

በሲዶን ላይ የተነገረ ትንቢት

[20]የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [21]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ፊትህን ወደ ሲዶና አዙር፤ ትንቢትም ተናገርባት፤ [22]እን ዲህም በል፤ 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

" 'ሲዶን ሆይ፤ በአንቺ ላይ ተነሥቻለሁ፤
በውስጥሽ እከብራለሁ፤
ቅጣትን ሳመጣባት፣
ቅድስናዬንም በውስጧ ስገልጥ፣
እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ
ያውቃሉ::
[23]በእርሷ ላይ መቅሠፍት አመጣለሁ፤
በመንገዶቿ ላይ ደም እንዲፈስ
አደርጋለሁ፤
ከየአቅጣጫው በሚመጣ ሰይፍ፣
የታረዱት በውስጧ ይወድቃሉ፤
ከዚያም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንኩ
ያውቃሉ::

[24]" 'ከእንግዲህ ወዲያ የእስራኤል ሕዝብ የሚያውቃይ አሜከላና የሚወጋ እሾኽ የሆኑ ጎረቤቶች አይኖሯቸውም፤ ከዚያም እኔ ጌታ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::

28፥12 ሕዝ19፥1፤ 27፥2-4
28፥13 ዘፍ2፥8፤ ኢሳ14፥11፤ ሕዝ27፥16፤31፥8-9፤ ራእ17፥4፤21፥20
28፥14 ዘፀ25፥17-20፤30፥26፤40፥9
28፥16 ዘፍ3፥24፤ 6፥11፤ዕን2፥17
28፥17 ኢሳ10፥12፤ ሕዝ16፥49፤19፥12፤ 31፥10
28፥18 አብ1፥18፤ ዘካ9፥2-4፤ሚል4፥3
28፥19 ዘሌ26፥32፤ ኤር51፥64፤ሕዝ 26፥21
28፥21 ዘፍ10፥15፤ ኤር25፥22፤ሕዝ 13፥17
28፥22 ዘሌ10፥3፤ ሕዝ30፥19፤39፥13
28፥23 ሕዝ5፥17፤ 38፥22
28፥24 ኢሳ5፥6፤ ሕዝ2፥6

[ሠ]13 ወይም ቀፒስ ቀሡሊ
[ሰ]13 ከእነዚህ የከበሩ ድንጋዮች መካከል አንዳንዶቹ ትክክለኛ ማንነታቸው ተለይቶ አይታወቅም

የሚያመለክት ነው፡ ይሁን እንጂ ፊንቄያውያን እንደ እስራኤላውያንና እንደ ግብፃውያን ይገረዙ ነበር (31፥18፤ 32፥19 ይመ)::

28፥12 *ሙሾ፤* የ19፥1 ማብ ይመ:: *ስለ ጢሮስ ንጉሥ፤* ከቍ2 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም የኢሳ14፥12-15 ያለውን ማብ ይመ:: *የፍጹምነት ምሳሌ፤* "ምሳሌ" ሲል በሐጌ2፥23 ላይ እንደ ተገለጸው የዚህ ትርጕም በቃሉ፣ "ማኅተም" ማለት ነው፤ ሕዝቅኤል በሚሸነቍጥ የምፀት ቃል፣ ትዕቢተኛውን የጢሮስን ንጉሥ በመጀመሪያ የተፈጠረ ሰው፣ በጥበብና በውበት የላቀ አድርጎ አቅርቦታል::

28፥13 *በዔድን ነበርህ፤* እንደ አዳም ማለት ነው (ዘፍ 2፥15):: እዚህ ላይ ነቢዩ ሕዝቅኤል የሰውን አፈጣጠርና ውድቀት ያነሣው፣ የጢሮስን ንጉሥ ዕጣ ፈንታ ሥዕላዊ በሆነ መንገድ ለማሳየት ነው (31፥9፡16፡18):: *እያንዳንዱ የከበረ ድንጋይ፤* (ዘፍ2፥25)፣ ንጉሡ እዚህ ላይ የቀረበው ዕርቃኑን እንደ ነበረው አዳም ሳይሆን የእግዚአብሔርን ቅዱስ ቦታ ለመጠበቅ እንደ ተቀባ ካህን ሙሉ በሙሉ ለብሶ ነው (ዘፀ28፥17-20):: *በተፈጠርህበት ዕለት፤* ከቍ15፤ ዘፍ5፥2 ጋር ያነጻጽሩ::

28፥14 *ጠባቂ ኪሩብ ሆነህ፤* ከቍ16 ጋር ያነጻጽሩ:: አዳምና ሔዋን ከተባረሩ በኋላ ኪሩቤል የዔድንን ገነት ይጠብቁ ነበር (ዘፍ3፥24):: *በእግዚአብሔር ቅዱስ ተራራ፤* ከቍ16 ጋር ያነጻጽሩ:: ይህ ሁኔታ በዘፍጥረት የተጠቀሰውን ታሪክ አያንፀባርቅም፤ እግዚአብሔር መኖሪያውን በተራሮች ላይ ስለማድረጉ ኢሳ 14፥13 ይመ:: *በእሳት ድንጋዮች፤* የከበሩ ድንጋዮችን የሚያመለክት ነው (ቍ13፤ ከራእ4፥1-16፤ 21፥15-21 ጋር ያነጻጽሩ)::

28፥15 *ነቀፌታ አልነበረብህም፤* ይህ በዘፍ2፥3 ላይ ከተገለጸው ጋር ተጓዳኝ መሆኑ ግልጽ ነው (ዘፍ6፥9፤ 17፥1 ይመ)::

28፥16 *ንግድህ ስለ ደረጀ ዐመፅ ተሞላህ፤* የጢሮስ ዋነኛ በደሏ ይህ ነው::

28፥21 *ፊትህን ... አዙር፤* የ20፥46 ማብ ይመ:: *ሲዶን፤* 27፥8 እና ማብ ይመ:: በብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ውስጥ፣ ሲዶን ከጢሮስ ተለይታ የተጠቀሰችበት ስፍራ ይህ ብቻ ነው (ከኢሳ 23፥1-4፤ ኤር47፥4፤ ኢል3፥4፤ ዘካ9፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

28፥22 *በአንቺ ላይ ተነሥቻለሁ፤* ምናልባትም ይህ አባባል፣ ሲዶን ኢየሩሳሌምን ለመውጋት በተሰበሰበው ጉባኤ ከተሳታፊት መካከል በመገኘቷ ሊሆን ይችላል (ኤር27፥3፤ የ5፥8 ማብ ይመ):: *በውስጥሽ እከብራለሁ፤* ሲዶን በመቀጣቷ ምክንያት የእግዚአብሔር ክብር ይታወቃል ማለት ነው::

28፥24 *የሚያውቃይ አሜከላ፤* የእስራኤል ጠላቶች እንደ አሜከላ የተመሰሉበትን ዘኍ33፥55፤ ኢሱ23፥13 ይመ::

[25]" 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ የእስራኤልን ሕዝብ ከተበተኑባቸው አገሮች መካከል በምሰበስብበት ጊዜ፣ አሕዛብ እያዩ ቅድስናዬን በመካከላቸው እገልጣለሁ፤ ከዚያም በገዛ ምድራቸው ይኖራሉ፤ ይህም ለባሪያዬ ለያዕቆብ የሰጠሁት ነው። [26]በዚያም በሰላም ይኖራሉ፤ ቤቶች ይሠራሉ፤ የወይን ተክል በታም ያበጃሉ። ያጣጣሏቸው ጎረ ቤቶቻቸውን ሁሉ በምቀጣበት ጊዜ እነርሱ በሰላም ይኖራሉ፤ ከዚያም እኔ *እግዚአብሔር* አምላካቸው እንደ ሆንሁ ያውቃሉ።' "

በግብፅ ላይ የተነገረ ትንቢት

29 በዐሥረኛው ዓመት፣ በዐሥረኛው ወር፣ በዐሥራ ሁለተኛው ቀን የ*እግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ፊትህን ወደ ግብፅ ንጉሥ ወደ ፈርዖን አዙር፤ በእርሱና በግብፅ ሁሉ ላይ ትንቢት ተናገር፤ [3]እንዲህም ብለህ ተናገረው፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል።

" 'በወንዞችህ መካከል የምትተኛ አንተ
ታላቅ አውሬ፣
የግብፅ ንጉሥ ፈርዖን፤ በአንተ ላይ
ተነሥቻለሁ።
"የዐባይ ወንዝ የእኔ ነው፤
ለራሴም ሠርቼዋለሁ" ትላለህ።
[4]ነገር ግን በመንጋጋህ መንጠቆ አስገባለሁ፤
የወንዞችህን ዓሦች ከቅርፊትህ ጋር
አጣብቃለሁ፤
ቅርፊትህ ላይ ከተጣበቁት ዓሦች ሁሉ ጋር፣
ከወንዞችህ ጐትቼ አወጣሃለሁ።
[5]አንተንና በወንዞችህ ያለውን ዓሣ ሁሉ፣
በምድረ በዳ እጥላለሁ።
በገላጣ መሬት ላይ ትወድቃለህ፤
የሚሰበስብህ፣ የሚያነሣህም አይኖርም።
ለምድር አራዊትና ለሰማይ ወፎች፣
ምግብ እንድትሆን አሳልፌ እሰጥሃለሁ።

[6]ከዚያም በግብፅ የሚኖሩ ሁሉ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ።

" 'ለእስራኤል ቤት የሸምበቆ በትር ነበርህ፤ [7]በእጃቸው ሲይዙህ ተሰንጥረህ ትከሻቸውን ወጋህ፤ ሲደገፉህም ተሰብረህ ጀርባቸውን አጐበጥ።[a]

[8]" 'ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ሰይፍ አመጣብሃለሁ፤ ሰዎችህንና እንስሶቻቸውን እገድላለሁ። [9]ግብፅ ባድማና ምድረ በዳ ትሆናለች፤ ከዚያም እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ።

" 'የዐባይ ወንዝ የእኔ ነው፤ እኔም ሠርቼዋለሁ" ብለሃልና፤ [10]ስለዚህ በአንተ ላይ ተነሥቻለሁ፤ በወንዞችህ ላይ ተነሥቻለሁ፤ የግብፅንም ምድር ከሚግዶል እስከ አስዋን ከዚያም እስከ ኢትዮጵያ ወሰን ድረስ ፍርስራሽና ባድማ አደርጋታለሁ። [11]የሰው እግርም ሆነ የእንስሳ ኮቴ በውስጧ አያልፍም፤ እስከ አርባ ዓመት ማንም አይኖርባትም። [12]የግብፅን ምድር ከጠፉት ምድሮች መካከል እንደ አንዱ ባድማ አደርጋታለሁ፤ ከተሞቿም በፈራረሱት ከተሞች መካከል አርባ ዓመት ባድማ ይሆናሉ፤ ግብፃውያንንም በአሕዛብ መካከል እበትናቸዋለሁ፤ በአገሮችም መካከል እዘራቸዋለሁ።

[13]" 'ያም ሆኖ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ከአርባ ዓመት በኋላ ግብፃውያንን ከተበተኑበት አገሮች መካከል እሰበስባቸዋለሁ። [14]ከተማረኩበት አመጣቸዋለሁ፤ ወደ

28+25 መዝ106+47፤ ኢሳ11+12፤ ኤር12+15፤23+8፤ ሕዝ11+47፤20+41፤ 34+27፤37+25
28+26 ዘሌ25+18፤ ዘዳ20+6፤1ነገ4+25፤ መዝ149+9፤ኢሳ 65+21፤ኤር17+25፤ 32+15፤ሕዝ38+8፤ 39+26-27፤ሆሴ2+15 ፤11+11፤አሞ 9+14-15
29+1 ቍ17፤ሕዝ 26+1
29+2 ኢሳ19+1-17 ፤ኤር25+19፤46+2፤ ሕዝ25+2፤30+1-26፤ 31+1-18፤32+1-32
29+3 መዝ68+30፤ 74+13፤ኤር44+30፤4 6+8፤ሕዝ32+2
29+4 2ነገ19+28፤ ኢዮ41+2፤ሕዝ38+4
29+5 ኤር7+33፤ 8+2፤34+20፤ ሕዝ31 +13፤ 32+4-6፤39+4
29+6 2ነገ18+21
29+7 2ነገ18+21፤ ኢሳ36+6፤ኤር17+5፤ ሕዝ17+15-17
29+8 ሕዝ25+13፤ 32+11-13
29+9 ኤር46+8፤ ሕዝ30+7-8፡13-19
29+10 ዘፀ3+22፤ 14+2፤ኢሳ18+1፤ ኤር 21+13፤46+19፤ ሕዝ 30+4፡6
29+11 ሕዝ32+13
29+12 ኢሳ34+10፤ ኤር46+19፤30+7፡ 23፡26
29+14 ኢሳ11+11፤ 19+22፤ኤር46+26፤ ሕዝ17+14፤30+14

[a]7 በሱርስቱም (በተጨማሪ ሰብዓ ሊቃናትና ቩልጌትን ይመ) እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ጀርባቸውን ቀጥ አደረግህ* ይላል

28+25 *የእስራኤልን ሕዝብ ... በምሰበስብበት ጊዜ፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍና በሌላም ስፍራ ተደጋግሞ የተሰጠ የተስፋ ቃል ነው (11+17፤ 20+34፡41-42፤ 29+13፤ 34+13፤ 36+24፤ 37+21፤ 38+8፤ 39+27፤ ነህ1+9፤ ዘካ10+8፡10 ይመ)። *ለባሪያዬ ለያዕቆብ፤* ከ37+25 ጋር ያነጻጽሩ። ስለ ተሰጠው የተስፋ ቃል ዘፍ28+13፤ 35+12፤ መዝ105+10-11 ይመ።

28+26 *በዚያም በሰላም ይኖራሉ፤* የተስፋውን ቃል ልዩና ትርጕም ያለው የሚያደርግ፣ የማያቋርጥ ሐሳብ ነው (ከ34+28፤ 38+8፡11፡14፤ 39+26፤ ዘሌ25+18-19፤ ኤር23+6፤ 32+37፤ 33+16 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቤቶች ... የወይን ተክል በታ፤* እነዚህ ለጥሩ ኑሮ መሠረታዊ የሆኑ ነገሮች ናቸው (ከኢሳ65+21፤ ኤር 29+5፡28፤ አሞ9+14 ጋር ያነጻጽሩ)።

29+1 *በዐሥረኛው ዓመት፣ በዐሥረኛው ወር፣ በዐሥራ ሁለተኛው ቀን፤* ጥር 7 ቀን 587 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው፤ ይህ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ ከተጠቀሱት ቀናት ስድስተኛው ነው (1+2፤ 8+1፤ 20+1፤ 24+1፤ 26+1 ይመ)። ከዚህ በስተቀር በግብፅ ላይ (30+1)፣ ቀን ከተነገሩባት ሰባት ንግሮች ይህ የመጀመሪያው ሲሆን፣ እነዚህም ግብፅ ከፈጸመቻቸው ድርጊቶች ላይ የተወሰዱባትን መለኮታዊና ትንቢታዊ ቅጣት የሚያመለክቱ ናቸው።

29+2 *ፊትህን ... አዙር፤* የ20+46 ማብ ይመ። *ፈርዖን፤* ከ589-570 ዓ.ቅ.ክ. የነበረውን ሖፍራ ማለት ነው (ኤር44+30 ይመ)።

29+3 *በወንዞችህ፤* የዐባይን ወንዝ መፋሰሻና መስኖ ቦዮችን ማለት ነው (ከኢሳ7+18፤ 19+6፤ 37+25 ጋር ያነጻጽሩ)። *ታላቅ አውሬ፤* ወይም "ዐዞ" ማለት ነው፤ ይህም የተገለጸው በዐባይ ወንዝ እንደሚገኝ ነው፤ የዘፀ4+3 ማብ እንዲሁም ኢዮ41+1 እና አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ኢሳ27+1 ይመ። *ትላለህ፤* ይህ የትምክህት ቃል፣ በግብፃውያን ሐውልቶች ላይ ተቀርጾ ይገኛል። *በአንተ ላይ ተነሥቻለሁ፤* የ5+8 ማብ ይመ።

29+4 *መንጠቆ፤* ከ19+4 ጋር ያነጻጽሩ። *የወንዞችህን ዓሦች፤* ግብፅ ያሸነፈቻቸውን ግዛቶች ወይም ቅጥረኛ ወታደሮችዋን የሚያመለክት ነው።

29+5 *ለምድር አራዊት ... ምግብ፤* በፒራሚዶች ላይና በግብፃውያን "የሙታን መጽሐፍ" እንደተገለጸው፣ ፈርዖኖች በምድር ላይ የኖሩትን ዐይነት ሕይወት፣ ከሞት በኋላም እንኖራለን በማለት የሚያልሙትን የዐጕል ተስፋ ከንቱነት የሚገልጽ ነው።

29+6 *የሸምበቆ በትር ነበርከ፤* ቀደም ሲል የተገለጸ ንጽጽር ነው (ኢሳ36+6)። ሖፍራ በአጭሩ ባይሳካለትም፣ ባቢሎናውያን ኢየሩሳሌምን እንዳይከቡ አቅጣጫቸውን አስቀይሮአቸዋል (ኤር 37+1-10 ይመ)።

29+8 *ሰይፍ፤* የናቡከደነፆርን ማለት ነው (የ21+3 ማብ ይመ)። በሌሎች የነቢያት መጽሐፍ ላይ ባይገኝም፣ ጠቅላላ አገላለጹን በተመለከተ 6+3፤ 11+8፤ 14+17፤ 33+2 ይመ፤ እንዲሁም ዘሌ26+25 ይመ።

29+10 *ሚግዶል፤* ይህ ስፍራ የት እንደሆነ በውል አይታወቅም፤ ምናልባት በሰሜናዊ ግብፅ የሚገኝ ሊሆን ይችላል (ኤር44+1፤ 46+14 ይመ)። *አስዋን፤* በደቡብ ግብፅ ያለ ከተማ ነው፤ ከዳን እስከ ቤርሳቤህ የሚለው አገላለጽ መላውን እስራኤል እንደሚያመለክት ሁሉ (መሳ20+1፤ 1ሳሙ3+20) "ከሚግዶል እስከ አስዋን" የሚለው አባባልም (30+6 ይመ) መላውን የግብፅ ምድር የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም።

29+11 *አርባ ዓመት፤* ረጅምና መከራ የበዛበትን አስቸጋሪ ጊዜ የሚያመለክት ነው (ከ4+6 ጋር ያነጻጽሩ)።

አባቶቻቸው ምድር ወደ ጳትሮስ እመልሳቸዋለሁ። [15]ከመንግሥታት ሁሉ አነስተኛ ትሆናለች፤ ከሌሎችም አሕዛብ በላይ ራሷን ከፍ ማድረግ አትችልም። እጅግ ደካማ አደርጋታለሁ፤ ስለዚህ ሌሎችን አሕዛብ እንደ ገና መግዛት አትችልም። [16]ግብፅ ከእንግዲህ ለእስራኤል ሕዝብ መታመኛ አትሆንም፤ ለርዳታ ወደ እርሷ ዘወር ባሉ ጊዜ ያደረጉት ኀጢአት ግን መታሰቢያ ትሆናለች። ከዚያም እኔ ጌታ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ።’ ”

[17]በሃያ ሰባተኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [18]“የሰው ልጅ ሆይ፤ የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር አስቸጋሪ በሆነ ዘመቻ ሰራዊቱን በጢሮስ ላይ አንቀሳቀሰ፤ የሁሉም ራስ ተመልጦአል፤ የሁሉም ትከሻ ተልጧል፤ ይሁን እንጂ እርሱና ሰራዊቱ በጢሮስ ላይ ካደረጉት ዘመቻ ያተረፉት ነገር የለም። [19]ስለዚህ ልዑል እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ግብፅን ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደነፆር እሰጣለሁ፤ ሀብቷን ሁሉ ያግዛል፤ ለሰራዊቱም ደመወዝ ይሆን ዘንድ ምድሪቱን ይበዘብዛል፤ ይመዘብራልም። [20]እርሱና ሰራዊቱ ለእኔ በመልፋታቸው፣ ግብፅን ለድካሙ ዋጋ ሰጥቼዋለሁ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር።

[21]“በዚያ ቀን ለእስራኤል ቤት ቀንድ[a] አበቅላለሁ፤ በመካከላቸውም አፍህን እከፍታለሁ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ።

ስለ ግብፅ የወጣ ሙሾ

30 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ትንቢት ተናገር፤ እንዲህም በል፤ ‘ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

“ ‘ዋይ! በል፤ እንዲህም በል፤
“ወዮ ለዚያ ቀን!”

[3]ቀኑ ቅርብ ነው፤
የእግዚአብሔር ቀን ቅርብ ነው፤
የደመና ቀን፣
ለአሕዛብም የጥፋት ቀን ነው።
[4]በግብፅ ላይ ሰይፍ ይሆናል፤
በኢትዮጵያም ላይ ጭንቀት ይመጣል።
የታረዱት በግብፅ ሲወድቁ፣
ሀብቷ ይወሰዳል፤
መሠረቶቿም ይፈርሳሉ።

[5]ኢትዮጵያና ፉጥ፣ ልድያና መላው ዐረብ፣ ሊብያና[b] የቃል ኪዳኑ ምድር ሕዝብ ከግብፅ ጋር በአንድነት በሰይፍ ይወድቃሉ።

[6]“ ‘እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“ ‘የግብፅ ተባባሪዎች ይወድቃሉ።
የምትኰራበት ብርታቷ ይወድቃል።
ከሚግዶል እስከ አስዋን፣
በውስጧ በሰይፍ ይወድቃሉ፤
ይላል ጌታ እግዚአብሔር።
[7]“ ‘በባድማ መሬቶች መካከል፣
ባድማ ይሆናሉ፤
ከተሞቻቸውም፣
ከፈራረሱ ከተሞች መካከል ይሆናሉ።
[8]በግብፅ ላይ እሳት ስጭር፣
ረዳቶቿ ሁሉ ሲደቁ፣
በዚያን ጊዜ እኔ እግዚአብሔር እንደ
ሆንሁ ያውቃሉ፤

[9]“ ‘በዚያ ቀን ከእኔ ዘንድ መልእክተኞች በመርከብ ወጥተው ተዘልላ ከተቀመጠችበት ሁኔታ ለማውጣት ኢትዮጵያን ያስፈራሯታል፤ ግብፅ በጨለማ በምትዋጥበት ቀን ጭንቅ ይይዛቸዋል፤ ቀኑ በእርግጥ ይመጣልና።

[10]“ ‘ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“ ‘በባቢሎን ንጉሥ በናቡከደነፆር እጅ፣
ስፍር ቍጥር የሌለውን የግብፅን ሕዝብ
እደመስሳለሁ።

29፥15 ዘካ10፥11
29፥16 ዘኍ5፥15፤ 2ዜና32፥10፤ ኢሳ 20፥5፤30፥2፤ ሰቆ 4፥17፤ሆሴ8፥13
29፥17 ቍ1፤ሕዝ 24፥1፤30፥20፤40፥1
29፥18 ዘፍ49፥15፤ ዘሌ13፥40፤ኢዮ1፥20፤ኤር27፥6፤39፥1፤ 48፥37
29፥19 ኢሳ19፥4፤ ኤር43፥10-13፤ሕዝ 26፥5፤30፥4፡10፡24 -25፤32፥11
29፥20 ኢሳ10፥6 -7፤43፥3፤45፥1፤ኤር 25፥9
29፥21 መዝ132፥17 ፤ሕዝ3፥27፤33፥22፤ ሉቃ1፥69
30፥2 ኢሳ13፥6፤ ያዕ5፥1
30፥3 ቍ18፤ ሕዝ7፥7፡12፡19፤32፥7፤ 34፥12፤ኢል1፥15፤ 2፥1፡11፤አብ1፥15
30፥4 ዘፍ10፥6፤ ኤር25፥19፤ ሕዝ29፥10፡19፤ ዳን11፥43
30፥5 2ዜና9፥14፤ ኤር25፥20፤ ሕዝ27፥10፤ናሆ3፥9
30፥6 ሕዝ29፥10
30፥7 ሕዝ29፥12
30፥8 ኤር49፥27፤ ሕዝ29፥9፤39፥6፤ አሞ1፥4፡7፡10፤ ናሆ1፥6
30፥9 ዘፍ10፥6፤ ኢሳ23፥5፤ ሕዝ32፥9-10፤ ሶፎ2፥12
30፥10 ኤር39፥1፤ ሕዝ29፥19

[a]21 *ቀንድ* በዚህ ቦታ ጥንካሬን ያመለክታል
[b]5 *ዕብራይስጡ ኩብ* ይላል

29፥14 *ጳትሮስ፤* ደቡባዊ ግብፅን ነው (30፥14፤ ኤር 44፥1፡15 ይመ)።

29፥17፤ በግብፅ ላይ የተነገረው ሁለተኛው ንግር ነው (የቍ1 ማብ ይመ)። *በሃያ ሰባተኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር በመጀመሪያው ቀን፤* ሚያዝያ 26 ቀን 571 ዓ.ቅ.ክ. ነው፤ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሰ ሰባተኛው ቀን ነው (ቍ1፤ 1፥2፤ 8፥1፤ 20፥1፤ 24፥1፤ 26፥1)፤ በዚህ መጽሐፍ የተጠቀሱት ሌሎች ቀናት ከሞላ ጐደል የጊዜን ቅደም ተከተል የጠበቁ ሲሆን፣ እዚህ የተጠቀሰው ይህ ቀን ንግግሩ ግብፅን የሚመለከት በመሆኑ የገባ ሳይሆን አይቀርም።

29፥18 *አስቸጋሪ በሆነ ዘመቻ፤* ናቡከደነፆር ጢሮስን ለዐሥራ አምስት ዓመት ከብቦአታል፤ ይህም የሆነው ከ586-587 ዓ.ቅ.ክ. ነው (26፥7-14 ይመ)። *የሁሉም ራስ ተመልጦአል፤* ከቈዳ የተሠራ የራስ ቍር በማድረጋቸው ሊሆን ይችላል።

29፥19 *እሰጣለሁ፤* እግዚአብሔር ከመንግሥታትና በሕዝቦች ሁሉ ላይ ያለውን የበላይነት በድጋሚ የሚያመለክት ነው።

29፥21 *ቀንድ አበቅላለሁ፤* ኀይሉን እንዲያጠናክር አደርጋለሁ ማለት ነው ምንባቡ ስለ መሲሑ የተነገረ ትንቢት አይደለም። *አፍህን እከፍታለሁ፤* የሕዝቅኤል ድዳነት ያበቃል ማለት ነው (3፥26፤ 24፥27)፤ ይህ ቃል በ33፥22 ላይ የተጠቀሰውን ይመለከታል።

30፥1፤ በግብፅ ላይ የተነገረ ሦስተኛው ንግር ነው (የ29፥1 ማብ ይመ)፤ እዚህ ላይ ቀኑ ባይጠቀስም፣ በ587 ዓ.ቅ.ክ. ከታኅሣሥ እስከ ጥር ወር ባሉት ቀናት መካከል ሳይሆን አይቀርም፤ 29፥1 ከ30፥20 ጋር ያወዳድሩ። በዚህ ጊዜም ኢየሩሳሌም ተከባ ነበር።

30፥2-3 *ለዚያ ቀን ... የእግዚአብሔር ቀን፤* እግዚአብሔር በፍርድ የሚመጣበት ቀን ማለት ነው (7፥7 እና ማብ ይመ)። በግብፅ ላይ የሚመጣባት ፍርድም በዚህ ጊዜ ተነግሮአል።

30፥3 *ቀኑ ቅርብ ነው፤* ከኢሳ13፥6 ጋር ያነጻጽሩ። *የደመና ቀን፤* ከኢል2፥2፤ ሶፎ1፥15 ጋር ያነጻጽሩ።

30፥4 *ሰይፍ፤* የናቡከደነፆርን ማለት ነው (ቍ10፤ የ21፥3 ማብ ይመ)።

30፥5 *ፉጥ፤* በአፍሪካ አህጉር የምትገኘው ሊብያ ናት (የ27፥10 ማብ ይመ)። *ልድያ፤* በትንሹ እስያ (የ27፥10 ማብ ይመ) የምትገኘው ሳይሆን፣ በሰሜን አፍሪካ ያለችውን አገር ነው። *የቃል ኪዳኑ ምድር ሕዝብ፤* በግብፅ የሚኖሩ አይሁዳውያንን ነው (ኤር44 ይመ)።

30፥6 *ከሚግዶል እስከ አስዋን፤* የ29፥10 ማብ ይመ።

30፥8 *እሳት፤* ጦርነትን ሳስነሣ ማለት ነው።

30፥9 *መልእክተኞች በመርከብ፤* መርከቦች በዐባይ ወንዝ ላይ መጓዛቸውን አስመልክቶ በኢትዮጵያ ላይ ስለተነገረው ንግር ኢሳ 18 ይመ።

[11]ከአሕዛብ ሁሉ እጅግ ጨካኝ የሆኑት፣
 እርሱና ሰራዊቱ፣
 ምድሪቱን ለማጥፋት እንዲመጡ
 ይደረጋል፤
ሰይፋቸውን በግብፅ ላይ ይመዛሉ፤
 ምድሪቱንም ሬሳ በሬሳ ያደርጋሉ፤
[12]የዐባይን ወንዝ ውሃ አደርቃለሁ፤
 ምድሪቱን ለክፉ ሰዎች እሸጣለሁ፤
በባዕዳን እጅ፣ ምድሪቷንና በውስጧ
 ያለውን ሁሉ ባድማ አደርጋለሁ፤
እኔ እግዚአብሔር ተናግሬአለሁ።
[13]“ ‘ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“ ‘ጣዖታትን አጠፋለሁ፤
 በሜምፊስ[T] ያሉትን ምስሎች
 እደመስሳለሁ።
ከእንግዲህ በግብፅ ገዥ አይኖርም፣
 በምድሪቱም ላይ ፍርሀት እሰዳለሁ።
[14]ጳትሮስን ባድማ አደርጋለሁ፤
 በጣኔዎስ ላይ እሳት እለኵሳለሁ፤
 በቴብስ[U] ላይ ቅጣት አመጣለሁ።
[15]የግብፅ ምሽግ በሆነችው፣
 በሲን ላይ መዓቴን አፈሳለሁ፤
 ስፍር ቍጥር የሌለውን የቴብስን ሕዝብ
 አጠፋለሁ።
[16]በግብፅ ላይ እሳት እነዳለሁ፤
 ሲን በጭንቅ ትናጣለች፤
ቴብስ በማዕበል ትወሰዳለች፤
 ሜምፊስ በማያቋርጥ ጭንቀት ውስጥ
 ትገባለች።
[17]የሄልዮቱና[A] የቡባስቱ[*] ጕልማሶች፣
 በሰይፍ ይወድቃሉ፤
 ከተሞቹ ራሳቸውም ይማረካሉ።
[18]የግብፅን ቀንበር በምሰብርበት ጊዜ፣
 በጣፍናስ ቀኑ ይጨልማል፤
ከዚያም የተኵራራችበት ብርታት
 ይንኰታኰታል።
 በደመና ትሸፈናለች፤
 መንደሮቿም ይማረካሉ።
[19]ስለዚህ በግብፅ ላይ ቅጣቴን አመጣለሁ፤
 እነርሱም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ
 ያውቃሉ።’ ”

[20]በዐሥራ አንደኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር በሰባተኛው ቀን፣ የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [21]“የሰው ልጅ ሆይ፤ የግብፅን ንጉሥ የፈርዖንን ክንድ ሰብሬአለሁ፤ ይፈወስ ዘንድ ክንዱ አልተጠገነም፤ ወይም ሰይፍ መያዝ ይችል ዘንድ እጁ በመቃ አልታሰረም። [22]ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ በግብፅ ንጉሥ በፈርዖን ላይ ተነሥቻለሁ፤ ደኅናውንና የተሰበረውን፣ ሁለቱንም ክንዶቹን እሰብራለሁ፤ ሰይፉም ከእጁ እንዲወድቅ አደርጋለሁ። [23]ግብፃውያንን በሕዝቦች መካከል እበትና ቸዋለሁ፤ በአገሮችም መካከል እዘራቸዋለሁ። [24]የባቢሎንን ንጉሥ ክንድ አበረታለሁ፤ ሰይፌንም አስይዘዋለሁ፤ የፈርዖንን ክንድ ግን እሰብራለሁ፤ እርሱም በፊቱ ክፉኛ እንደ ቈሰለ ሰው ያቃስታል። [25]የባቢሎንን ንጉሥ ክንድ አበረታለሁ፤ የፈርዖን ክንድ ግን ይዝላል፤ ሰይፌን በባቢሎን ንጉሥ እጅ ሳስይዝ፣ እርሱም ሲነቀንቀው፣ ያኔ እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ያውቃሉ። [26]በሕዝቦች መካከል እበትናቸዋለሁ፤ በአገሮችም መካከል እዘራቸዋለሁ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ያውቃሉ።”

የሊባኖስ ዝግባ

31 [1]በዐሥራ አንደኛው ዓመት፣ በሦስተኛው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ለግብፅ ንጉሥ ለፈርዖንና ስፍር ቍጥር ለሌለው ሕዝቡ እንዲህ በል፤
“ ‘በክብር ከአንተ ጋር ማን ሊወዳደር
 ይችላል፤

30፥11 ቍ24-25፤ ሕዝ28፥7
30፥12 ኢሳ19፥6፤ ኤር46፥8፤ሕዝ19፥7፤ 29፥9
30፥13 ኢሳ19፥13፤ ኤር43፥12፤ሕዝ6፥6፤ ዘካ10፥11
30፥14 ዘኍ13፥22፤ ኤር46፥25፤ ሕዝ 29፥14
30፥16 ኢሳ7፥15፤ ኢሳ19፥13
30፥17 ዘፍ41፥45
30፥18 ቍ3፤ ዘሌ26፥13፤ኢሳ9፥4፤ ኤር43፥7
30፥19 ሕዝ28፥22
30፥20 ሕዝ26፥1፤ 29፥17፤31፥1፤32፥1
30፥21 ኤር30፥13፤ 44፥30፤46፥11፤ 48፥25
30፥22 ዘፍ15፥18፤ መዝ37፥17፤ ኤር46፥25፤ ዘካ11፥17
30፥23 ሕዝ29፥12
30፥24 ኤር51፥52፤ ሕዝ 21፥14፤ ሶፎ 2፥12፤ ዘካ10፥6፡12፤12፥5
30፥25 1ዜና21፥12፤ ኢሳ10፥5፤45፥1፤ ሕዝ29፥19
30፥26 ሕዝ29፥12
31፥1 ኤር52፥5፤ ሕዝ30፥20፤32፥17

[T]13 ዕብራይስጡ ኖፍ ይለዋል፤ እንዲሁም በቍ16
[U]14 ዕብራይስጡ ኖ ይለዋል፤ እንዲሁም በቍ15 እና 16
[A]17 ዕብራይስጡ አዌን (ወይም አን) ይለዋል
[*]17 ዕብራይስጡ ፊቢሴት ይላል

30፥11 *ከአሕዛብ ሁሉ እጅግ ጨካኝ የሆኑት፤* ይህ ሐረግ በጭካኔአቸው የታወቁትን ባቢሎናውያንን የሚያመለክት የተለመደ አባባል ነው (2ነገ 25፥7 ይመ)።

30፥13 *ጣዖታትን፤* የ6፥4 ማብ ይመ። *ሜምፊስ፤* ከካይሮ በስተ ደቡብ 24 ኪሎ ሜትር ያህል ርቀት ላይ የምትገኝ ስትሆን ጥንት የግብፅ ዋና ከተማና ከግብፅ ከተሞችም ሁሉ ትልቅ ነበረች። የከተሞቹ ዝርዝር መጠቀሱ የተለየ ነገር ለመግለጽ ሳይሆን፣ መጥፋታቸውን የበለጠ ለማረጋገጥ ነው (ከኢሳ10፥9-11፡27-32፤ ሚክ1፥10-15፤ ሶፎ2፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። *ገዥ፤* ንጉሥ ነው።

30፥14 *ጳትሮስ፤* 29፥14 እና ማብ ይመ። *ጣኔዎስ፤* ራምሴ ተብላ የምትጠራው በሰሜናዊ ምሥራቅ ግብፅ የምትገኝ ከተማ ናት (ዘፀ1፥11፤ ኢሳ19፥11፡13፤ 30፥4 ይመ)። *ቴብስ፤* የጣኔዎስ ዋና ከተማ ናት።

30፥15 *ሲን፤* በምሥራቁ የዐባይ ወንዝ መፋሰሻ ላይ የምትገኝ ፔሉሲየም የምትባል የምሽግ ከተማ ናት።

30፥17 *ሄልዮቱ፤* በግሪክ “የፀሐይ ከተማ” የተባለችው የአን ከተማ ናት (አግራጌ ትርጕሙን ይመ)፤ እርስዋም ከካይሮ በስተ ሰሜን ምሥራቅ ስድስት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የምትገኝ ናት። *ቡባስቱ፤* ከካይሮ በስተ ሰሜን ምሥራቅ ስልሳ አራት ኪሎ ሜትር ያህል ርቀት ላይ የምትገኝ፣ በአንድ ወቅትም የታችኛው ግብፅ ዋና ከተማ ነበረች።

30፥18 *ጣፍናስ፤* በስተ ሰሜን ምሥራቅ ግብፅ ጫፍ ላይ የምትገኝ ስትሆን፣ የቃሬያ ልጅ ዮሐናንና ጭፍሮቹ ጎዶልያስ ከተገደለ በኋላ የሸሹት ወደዚች ቦታ ነበር (ኤር43፥4-7ይመ)። *ይጨልማል፤* ሞትን፣ መደምሰስንና ጥፋትን የሚገልጽ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተለመደ ተለዋዋጭ ዘይቤ ነው። *በደመና ትሸፈናለች፤* ቍ3 እና ማብ ይመ፤ 32፥7 ይመ።

30፥20፤ በግብፅ ላይ የተነገረ አራተኛው ንግር ነው (የ29፥1 ማብ ይመ)። *በዐሥራ አንደኛው ዓመት፣ በመጀመሪያው ወር፣ በሰባተኛው ቀን፤* ዘመኑ ሚያዝያ 29 ቀን 587 ዓ.ቅ.ክ. ሲሆን፣ ይህም በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሰው ስምንተኛው ቀን ነው (1፥2፤ 8፥1፤ 20፥1፤ 24፥1፤ 26፥1፤ 29፥1፡17)።

30፥21 *ክንድ ሰብሬአለሁ፤ ፈርዖን ሖፍራ* ከዓመት በፊት በናቡከደነፆር መሸነፋን ያመለክታል (የ29፥6 ማብ ይመ እንዲሁም 37፥10 ይመ)።

30፥24 *ሰይፌንም አስይዘዋለሁ፤* የ21፥3 ማብ ይመ።

31፥1፤ በግብፅ ላይ የተነገረ አምስተኛው ንግር ነው (የ29፥1 ማብ ይመ)። *በዐሥራ አንደኛው ዓመት፣ በሦስተኛው ወር በመጀመሪያው ቀን፤* ሰኔ 21 ቀን 587 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው፤ ይህ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሰው ዘጠነኛው ቀን ነው (1፥2፤ 8፥1፤ 20፥1፤ 24፥1፤ 26፥1፤ 29፥1፡17፤ 30፥20)።

[3]ለጫካው ጥላ የሆኑ የሚያማምሩ
ቅርንጫፎች የነበሩትን፣
እጅግ መለሎ ሆኖ፣
ጫፉ ሰማይ የደረሰውን፣
የሊባኖስን ዝግባ አሦርን ተመልከት።
[4]ውሆች አበቀሉት፤
ጥልቅ ምንጮች አሳደጉት፤
ጅረቶቻቸው ፈሰሱ፤
የሥሮቹንም ዙሪያ ሁሉ አረሰረሱ፤
በመስኩ ላይ ወዳሉት ዛፎች ሁሉ፣
መስኖዎቻቸውን ለቀቁት።
[5]ስለዚህ በደን ካሉት ዛፎች ሁሉ፣
እጅግ ከፍ አለ፤
ቅርንጫፎቹ በዙ፤ ቀንበጦቹ ረዘሙ፤
ከውሃውም ብዛት የተነሣ ተስፋፉ።
[6]የሰማይ ወፎች ሁሉ፣
በቅርንጫፎቹ ላይ ጐጆአቸውን ሠሩ፤
የምድር አራዊት ሁሉ፣
ከቅርንጫፎቹ ሥር ግልገሎቻቸውን
ወለዱ።
ታላላቅ መንግሥታትም ሁሉ፣
ከጥላው ሥር ኖሩ።
[7]ከተንሰራፉት ቅርንጫፎቹ ጋር፣
ውበቱ ግሩም ነበር፤
ብዙ ውሃ ወዳለበት፣
ሥሮቹ ጠልቀው ነበርና።
[8]በእግዚአብሔር ገነት ያሉ ዝግባዎች፣
ሊወዳደሩት አልቻሉም፤
የጥድ ዛፎች፣
የእርሱን ቅርንጫፎች አይተካከሉትም፤
የአስታ ዛፎችም፣
ከእርሱ ቅርንጫፎች ጋር አይወዳደሩም፤
በእግዚአብሔር ገነት ያለ ማናቸውም ዛፍ፣
በውበት አይደርስበትም።
[9]በብዙ ቅርንጫፎች፣
ውብ አድርጌ ሠራሁት፤
በእግዚአብሔርም የአትክልት ቦታ፣
በገነት ያሉትን ዛፎች የሚያስቀና
አደረግሁት።

[10]" 'ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ጥቅጥቅ ባለው ቅጠል ላይ ጫፉን ከፍ በማድረግ ራሱን በማንጠራራቱ፣ በርዝማኔ ውም በመኵራራቱ፣ [11]እንደ ክፋቱ መጠን የሥራውን ይከፍለው ዘንድ፣ ለአሕዛብ ገዥ አሳልፌ ሰጠሁት። አውጥቼ ጥየዋለሁ፤ [12]ከአሕዛብ ወገን እጅግ ጨካኝ የሆኑትም ባዕዳን ሰዎች ቈራርጠው ጣሉት። ቀንበጦቹ በተራራዎቹና በሸለቆዎቹ ሁሉ ላይ ወድቀ ዋል፤ ቅርንጫፎቹም በውሃ መውረጃዎቹ ሁሉ ላይ ተሰባብረው ወድቀዋል፤ የምድሪቱ ሰዎች ሁሉ ከጥላው ሥር በመውጣት ትተ ውት ሄደዋል። [13]የሰማይ ወፎች ሁሉ በወደቀው ዛፍ ላይ ሰፈሩ፤ የምድር አራ ዊት ሁሉ በወደቀው ዛፍ ቅርንጫፎች ላይ ሰፈሩ። [14]ስለዚህ በውሃ አጠገብ ያለ ማንኛ ውም ዛፍ፣ ጫፎቹን ችምችም ካለው ቅጠል በላይ ከፍ በማድረግ፣ ከእንግዲህ ራሱን በትዕቢት አያንጠራራም። ከእንግዲህ ውሃ በሚገባ ያገኘ ማንኛውም ዛፍ ወደዚህ ዕይ ታቱ ከፍታ አይደርስም። ሁሉም ከምድር በታች ወደ ጕድጓድ ከሚወርድ ሟች ጋር አብሮ እንዲሞት ተወስኖበታልና።"

[15]" 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ወደ መቃብር[*] በወረደበት ቀን ጥልቅ ምንጮችን ስለ እርሱ በሐዘን ሸፈንኋቸው፤ ወንዞቹን ገታሁ፤ ታላላቅ ፈሳሾችም ተቋ ረጡ። በእርሱም ምክንያት ሊባኖስን ጨለማ አለበስሁ፤ የደን ዛፎችም ሁሉ ደረቁ። [16]ወደ ጕድጓድ ከሚሄዱት ጋር ወደ መቃብር ባወረድሁት ጊዜ ሲወድቅ በተሰማው ድምፅ አሕዛብ ደነገጡ። ከዚያም የዔድን ዛፎች ሁሉ፣ ምርጥና ልዩ የሆኑት የሊባኖስ ዛፎች፣ ውሃ የጠገቡትም ዛፎች ሁሉ ከምድር በታች ሆነው ተጽናኑ። [17]ከአሕዛብ መካከል ከእርሱ ጋር ያበሩ፣ በጥላው ሥር የኖሩ፣ በሰይፍ ከሞቱት ጋር ለመቀላቀል ወደ መቃብር ወርደዋል።"

[18]" 'በዔድን ካሉት ዛፎች በውበትና በት ልቅነት የሚወዳደርህ የትኛው ነው? ይሁን እንጂ አንተም እንደዚሁ ከዔድን ዛፎች ጋር ከመሬት በታች ትወርዳለህ፤ በሰይፍ ከተገ ደሉት፣ ካልተገረዙትም መካከል ትጋደማ ለህ።

" 'እንግዲህ ፈርዖንና ስፍር ቍጥር የሌ ለው ሕዝቡ የሚደርስባቸው ይህ ነው፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር።' "

31፥3 2ነገ19፥23፤ ኢሳ10፥34፤ ኤር 50፥18፤ ሕዝ19፥11፤ ዕን2፥17፤ዘካ11፥1
31፥4 ሕዝ17፥7፤ ዳን4፥10
31፥5 ቍ10፤ዘኍ 24፥6፤ሕዝ17፥5
31፥6 ዘፍ31፥7-9፤ ሕዝ17፥23፤ማቴ 13፥32
31፥7 ኢዮ14፥9
31፥8 ዘፍ2፥8-9፤ 30፥37፤መዝ80፥10
31፥9 ዘፍ2፥8፤ 13፥10፤ሕዝ28፥13
31፥10 ኢሳ2፥11፤ 14፥13-14፤ሕዝ 28፥17
31፥11 ዳን5፥20
31፥12 ሕዝ28፥7፤ 32፥5፤11-12፤35፥8፤ ዳን4፥14
31፥13 ኢሳ18፥6፤ ሕዝ29፥5፤32፥4
31፥14 ዘኍ14፥11፤ መዝ49፥14፤63፥9፤8 2፥7፤ሕዝ26፥20፤ 32፥24
31፥15 2ሳሙ1፥21
31፥16 ዘፍ2፥8፤ ኢሳ14፥8፤15፤ኤር 49፥21፤ሕዝ14፥22፤ 32፥18
31፥17 መዝ9፥17
31፥18 ኤር9፥26

[*]15 ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል፤ እንዲሁም በቍ16 እና 17

31፥3 *አሦርን ተመልከት፤* ቀድሞ ታላቅ የነበረና በኋላ ግን የወደቀ መንግሥት ነው። በ609 ዓ.ቅ.ክ. ፈርዖን ኒካዑ በባቢሎናውያን ጥቃት እጅግ ተጨንቆ የነበረውን የአሦርን መንግሥት ለመርዳት ወደ ከርሚሽ ቢሄድም፣ ጥረቱ ስላልተሳካለት አሦር ገናና ታሪኳን አጥታለች። *ሊባኖስ፤* በዝግባ ዛፍዋ እጅግ የታወቀች አገር ነበረች (ቍ15-18፤ መሳ9፥15፤ 1ነገ4፥33፤ 5፥6፤ 2ነገ14፥9፤ ዕዝ3፥7፤ መዝ29፥5፤ 92፥12፤ 104፥16 ይመ)።

31፥4 *ውሆች፤* የኤፍራጥስንና የጤግሮስን ወንዞች ነው። *ጥልቅ ምንጮች፤* ወይም "ጥልቁ" የተባለው ነው (የ26፥19 ማብ ይመ)።

31፥6 *የሰማይ ወፎች፤* 17፥23 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዳን4፥12 ይመ።

31፥8 *በእግዚአብሔር ገነት፤* እዚህ ላይ የትዕቢት ሐሳብ ተንጸባርቆአል (ቍ10 ይመ፤ ከ28፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

31፥11 *እንደ ክፋቱ መጠን፤* ትዕቢቱን ለማመልከት ነው (ቍ10፤ ዘፍ11፥1-8 ይመ)። *ለአሕዛብ ገዥ፤* ምናልባት ናቡፖላሳር ወይም ናቡከደነፆር ነው።

31፥12 *እጅግ ጨካኝ፤* ባቢሎንን ነው (የ30፥11 ማብ ይመ)።

31፥15 *መቃብር፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። *ጥልቅ ምንጮች፤* የቍ4 ማብ ይመ።

31፥16 *አሕዛብ ደነገጡ፤* ጢሮስ በወደቀች ጊዜ ለማለት ነው (27፥35፤ 28፥19 ይመ)። *ተጽናኑ፤* ይህ የተነገረው ከኀያላን በላይ የነበሩትን ዛፎች ሁሉ በመቃብር ስላገኙአቸው ነው።

31፥17 *በሰይፍ ከሞቱት፤* ያለጊዜአቸው የተቀጠፉትን ለማመልከት ነው።

31፥18 *አንተም፤* የግብፁን ንጉሥ ፈርዖንን ነው፣ በአሦር እንደ ተደረገው ሁሉ በአንተም አይቀርልህም ማለት ነው። *ካልተገረዙት፤* የ28፥10 ማብ ይመ።

ስለ ፈርዖን የወጣ ሙሾ

32 በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፣ በዐሥራ ሁለተኛው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ለግብፅ ንጉሥ ለፈርዖን ሙሾ አውርድ፤ እንዲህም በለው፤

" 'አንተ በሕዝቦች መካከል እንደ አንበሳ፣
በባሕሮችም ውስጥ እንደ አስፈሪ
አውሬ ነህ፤
በወንዞችህ የምትንቦጫረቅ፣
ውሃውን በእግርህ የምትመታ፣
ምንጮችን የምታደፈርስ ነህ::

[3]" 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

" 'ብዙ ሕዝብ ይዤ፣
መረቤን በላይህ ላይ እጥላለሁ፤
በመረቤም ጎትተው ያወጡሃል::
[4]በምድር ላይ እጥልሃለሁ፤
ሜዳም ላይ እዘረጋሃለሁ፤
የሰማይ ወፎች ሁሉ እንዲሰፍሩብህ
አደርጋለሁ፤
የምድር አራዊት ሁሉ በመስገብገብ
ይበሉሃል::
[5]ሥጋህን በተራሮች ላይ እበታትነዋለሁ፤
የተረፈውንም በየሸለቆው እሞላዋለሁ::
[6]እስከ ተራሮች ባለው መንገድ ሁሉ፣
በሚፈሰው ደምህ ምድሪቱን አርሳታለሁ፤
ሸለቆዎችም በሥጋህ ይሞላሉ::
[7]አንተን በማጠፋ ጊዜ ሰማያትን
እሸፍናለሁ፤
ከዋክብታቸውንም አጨልማለሁ፤
ፀሓይን በደመና እሸፍናለሁ፤
ጨረቃም ብርሃኗን አትሰጥም::
[8]በሰማይ የሚያበሩትን ብርሃናት ሁሉ፣
በአንተ ላይ አጨልማለሁ፤
በምድርህ ላይ ጨለማን አመጣለሁ፤
ይላል ጌታ እግዚአብሔር::
[9]በማታውቀው ምድር፣
በሕዝቦች መካከል ያንተን ጥፋት
ሳመጣ፣ሣ
የብዙ ሕዝብን ልብ አስጨንቃለሁ::
[10]ሕዝቦች በአንተ ላይ ከደረሰው የተነሣ
እንዲደነግጡ አደርጋለሁ፤
ሰይፌን በፊታቸው ስነቀንቅ፣
በአንተ ላይ ከደረሰው ሁኔታ የተነሣ
ንጉሦቻቸው ይንቀጠቀጣሉ::
አንተ በምትወድቅበት ቀን፣
እያንዳንዳቸው ስለ ራሳቸው ሕይወት
በመፍራት፣
በየቅጽበቱ ይርበደበዳሉ::
[11]" 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላልና፤

" 'የባቢሎን ንጉሥ ሰይፍ፣
በአንተ ላይ ይመጣል::
[12]ከሕዝቦች ሁሉ እጅግ ጨካኝ በሆኑት፣
በኀያላን ሰዎች ሰይፍ፣
ያከማቸኸው ሰራዊት እንዲወድቅ
አደርጋለሁ፤
የግብፅን ኵራት ያንኰታኵታሉ፤
የሰራዊቷም ብዛት ይጠፋል፤
[13]ብዙ ውሃ ባለበት አጠገብ ያለውን፣
የከብት መንጋዋን አጠፋለሁ፤
ከእንግዲህ የሰው እግር አይረጋግጠውም፤
የከብትም ኰቴ አያደፈርሰውም::
[14]ከዚያም ውሆቿን አጠራለሁ፤
ወንዞቿም እንደ ዘይት እንዲፈሱ
አደርጋለሁ፤
ይላል ጌታ እግዚአብሔር::
[15]ግብፅን ባድማ ሳደርጋት፣
ምድሪቱም ያላትን ሁሉ ያጣች ስትሆን፣
በዚያም የሚኖሩትን ሁሉ ስመታ፣
ያን ጊዜ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ
ያውቃሉ::"

[16]"ስለ እርሷ የሚያወርዱት ሙሾ ይህ ነው፤ የሕዝቦች ሴት ልጆች ያዜሙታል፤ ስለ ግብፅና ስለ ብዙ ሰራዊቷ ሁሉ ሙሾ ያወርዳሉ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር::"

32፥1 ሕዝ31፥1፤ 33፥21
32፥2 ቍ13፤ ዘፍ1፥21፤ 2ሳሙ1፥17፤ 2ነገ24፥1፤ 2ዜና35፥25፤ ኢዮ3፥8፤41፥31፤ መዝ74፥13፤ሕዝ19፥1፤ 29፥3፤34፥18፤ ናሆ2፥11-13
32፥3 ሕዝ12፥13፤ ዕን1፥15
32፥4 ኢሳ18፥6፤ ሕዝ31፥12-13፤ 39፥4-5፡17
32፥5 ሕዝ31፥12
32፥6 ኢሳ34፥3፤ ሕዝ29፥5
32፥7 ኢሳ13፥10፤ 34፥4፤ሕዝ30፥3፤ ኢዩ2፥2፡31፤3፥15፤ ማቴ24፥29፤ ራእ8፥12
32፥8 ኢዮ9፥7፤ መዝ 102፥26፤ ኤር4፥23፤ኢዩ2፥10
32፥10 ኢሳ30፥32፤ ኤር46፥10፤ ሕዝ26፥16፤27፥35፤ 30፥9፤ራእ18፥9-10
32፥11 ኢሳ19፥4፤ ኤር46፥13፤ ሕዝ21፥19፤29፥19
32፥12 ሕዝ28፥7፤ 31፥11-12
32፥13 ቍ2፤ ሕዝ29፥8፡11
32፥15 ዘፀ7፥5፤ 14፥4፡18፤ መዝ107፥33-34
32፥16 ዘፍ50፥10፤ ሕዝ19፥1

ሣ9 በዕብራይስጡም እንዲሁ ሲሆን ሰብዓ ሊቃናት ግን *በአሕዛብ መካከል ወደ ምርኮ ሳመጣው* ይላል

32፥1፤ በግብፅ ላይ የተነገረ ስድስተኛው ንግር ነው (የ29፥1 ማብ ይመ):: *በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፣ በዐሥራ ሁለተኛው ወር በመጀመሪያው ቀን፤* መጋቢት 3 ቀን 585 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው፤ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሰው ዐሥረኛው ቀን ነው (1፥2፤ 8፥1፤ 20፥1፤ 24፥1፤ 26፥1፤ 29፥1፡17፤ 30፥20፤ 31፥1):: የሰብዓ ሊቃናትንና የሱርስቱን ትርጕም የምንከተል ከሆኑ (ዐሥራ አንደኛው ዓመት)፣ በግብፅ ላይ የተነገሩት ንግሮች በቅደም ተከተላቸው መሠረት ተቀምጠዋል፤ እንዲህ ከሆነ ደግሞ ቀኑ መጋቢት 13/586 ዓ.ቅ.ክ. ነው:: ከ29፥1፤ 30፥20፤ 31፥1 ጋር ያነጻጽሩ፤ ቍ17 እና ማብ ይመ::

32፥2 *ሙሾ፤* የ19፥1 ማብ ይመ:: *በሕዝቦች መካከል እንደ አንበሳ፤* ንጉሣዊነትንና ግርማ ሞገስን የሚገልጽ አባባል ነው (19፥1-9 ይመ):: *አውሬ፤* 29፥3 እና ማብ ይመ:: *ውሃውን ... ምንጮችን፤* የዐባይን ወንዝ መስኖዎች ነው (የ29፥3 ማብ ይመ)::

32፥3 *መረቤን ... እጥላለሁ፤* ቀደም ሲል የእግዚአብሔር መረብ የተጣለበት ሴዴቅያስ ነበር (12፥13፤ 17፥20፤ 19፥8 ይመ)::

32፥4 *እጥልሃለሁ፤* እዚህ ላይ ከተገለጸው የእግዚአብሔር ድርጊት በ29፥3-5 ከተጠቀሰው ጋር ተመሳሳይ ነው::

32፥7 *ሰማያትን እሸፍናለሁ፤* የእግዚአብሔርን ቀን ከጨለማ ጋር በማያያዝ ከተጠቀሱት ሰባት አስፈሪ ሐረጎች አንዱ ነው (ኢዩ2፥2፡10፡31፤ 3፥15፤ አሞ5፥18-20፤ ሶፎ1፥15 ይመ)::

32፥9 *ልብ አስጨንቃለሁ፤* ይህና የሚቀጥለው ቍጥር በዓለም የተነሡ ኀያላን መንግሥታት በወደቍ ቍጥር የሚከሠተውን ታላቅ ፍርሀት የሚያመለክትና ታናናሽ መንግሥታትም ይበልጥ ጕዳት ሊደርስባቸው እንደሚችል ያሳያል፤ ይህን ጢሮስ ስትወድቅ ከተፈጠረው ተመሳሳይ ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ (26፥16-18፤ 27፥35፤ 28፥19)::

32፥10 *ሰይፌን፤* የ21፥3 ማብ ይመ::

32፥11 *የባቢሎን ንጉሥ፤* ናቡከደነፆርን ነው (ከ21፥19 ጋር ያነጻጽሩ)::

32፥12 *ከሕዝቦች ሁሉ እጅግ ጨካኝ፤* የባቢሎንን መንግሥት ማለት ነው (የ30፥11 ማብ ይመ)::

32፥14 *ወንዞቿም እንደ ዘይት እንዲፈሱ፤* ሕይወት ያለው ማንኛውም ነገር የውሃውን ወለል ምንም ሊያደርስበት አይችልም፤ እንዲህ ዐይነቱ ሥጋት ውስጥ የሚጥል አባባል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በተለዋጭ ዘይቤነት የተጠቀሰው እዚህ ላይ ብቻ ነው::

32፥16 *የሕዝቦች ሴት ልጆች፤* ሙሾ የሚያወርዱ ታዋቂ ሴቶች ናቸው (ኤር9፥17-18 ይመ)::

[17]በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፣ ከወሩም በዐሥራ አምስተኛው ቀን የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [18]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ስለ ብዙው የግብፅ ሰራዊት አልቅስ፤ እርሷንና የኀያላንን ሕዝቦች ሴት ልጆች ወደ ጕድጓድ ከሚወርዱት ጋር ከምድር በታች አውርዳቸው:: [19]እንዲህም በላቸው፤ ‘እናንተ ከሌሎች የተለያችሁ ናችሁን? ውረዱ፤ ባልተገረዙትም መካከል ተጋደሙ::’ [20]እነርሱም በሰይፍ በተገደሉት መካከል ይወድቃሉ፤ ሰይፉ ተመዟል፤ ከብዙ ሰራዊቷ ሁሉ ጋር ትጐተት:: [21]በመቃብርም[ሀ] ውስጥ ኀያላኑ መሪዎች ስለ ግብፅና ስለ ተባባሪዎቿ፣ ‘ወደ ታች ወርደዋል፤ በሰይፍ ከተገደሉትና ካልተገረዙትም ጋር በአንድ ላይ ተጋድመዋል’ ይላሉ::

[22]“አሦር ከመላው ሰራዊቷ ጋር በዚያ ትገኛለች፤ በሰይፍ በወደቁባትና በታረዱባት ሰዎች ሁሉ መቃብር ተከባለች:: [23]መቃብራቸው በጥልቁ ጕድጓድ ውስጥ ነው፤ ሰራዊቷም በመቃብሯ ዙሪያ ተረፍርፏል:: በሕያዋን ምድር ሽብርን የነዙ ሁሉ ታርደዋል፤ በሰይፍም ወድቀዋል::

[24]“ኤላም በዚያ አለች፤ ሰራዊቷም ሁሉ በመቃብሯ ዙሪያ አለ፤ ሁሉም ታርደዋል፤ በሰይፍ ወድቀዋል:: በሕያዋን ምድር ሽብር የነዙ ሁሉ ሳይገረዙ ከምድር በታች ወርደዋል፤ ወደ ጕድጓድ ከወረዱት ጋር ዕፍረታቸውን ተሸክመዋል፤ [25]በመቃብሯ ዙሪያ ካለው መላው ሰራዊቷ ጋር፣ በታረዱት መካከል መኝታ ተዘጋጅቶላታል:: ሁሉም ያልተገረዙና በሰይፍ የተገደሉ ናቸው፤ ሽብራቸው በሕያዋን ምድር ስለ ተነዛ፣ ወደ ጕድጓድ ከሚወርዱት ጋር ዕፍረታቸውን ይሸከማሉ፤ በታረዱትም መካከል ይጋደማሉ::

[26]“ሞሳህና ቶቤል መቃብሮቻቸው በብዙ ሰራዊታቸው መቃብር ተከበው ይገኛሉ፤ ሁሉም ያልተገረዙ ሲሆኑ፣ በሕያዋን ምድር ሽብራቸውን ስለ ነዙ በሰይፍ ተገድለዋል:: [27]ከዘመናት በፊት ከወደቁት ከኀያላን ሰዎች፣ ከእነዚያ ሰይፋቸውን ተንተርሰው፣ ጋሻቸውንም ደረታቸው ላይ ይዘው ከነሙሉ ትጥቃቸው ወደ መቃብር ከወረዱት ጋር አይጋደሙምን? የእነዚህ ተዋጊዎች ሽብር በሕያዋን ምድር ባሉት ኀያላን ላይ ቢደርስም የኀጢአታቸው ቅጣት በዐጥንታቸው ላይ ይሆናል::

[28]“ፈርዖን ሆይ፤ አንተም እንደዚሁ ትሰበራለህ፤ በሰይፍ ከተገደሉት ከእነዚያ ካልተገረዙት ጋር ትጋደማለህ::

[29]“ኤዶምም በዚያ አለች፤ ንጉሦቿና ገዦቿም ሁሉ በዚያ አሉ፤ ኀይል የነበራቸው ቢሆኑም፣ በሰይፍ ከተገደሉት ጋር ተጋድመዋል፤ ወደ ጕድጓድ ከወረዱት፣ ከእነዚያ ካልተገረዙትም ጋር ተኝተዋል::

[30]“የሰሜን ገዦች በሙሉ፣ ሲዶናውያንም ሁሉ በዚያ ይገኛሉ፤ ከዚህ በፊት በኀይላቸው ምክንያት ሽብር የፈጠሩ ቢሆኑም፣ ከታረዱት ጋር በኀፍረት ወረዱ፤ ሳይገረዙም በሰይፍ ከተገደሉት ጋር ይጋደማሉ፤ ወደ ጕድጓድ ከወረዱትም ጋር ኀፍረታቸውን ይሸከማሉ::

[31]“ፈርዖንና ሰራዊቱ ሁሉ ያዩአቸዋል፤ በሰይፍ ከተገደለበት ሰራዊትም ሁሉ ሐዘን ይጽናናል፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር:: [32]በሕያዋን ምድር ሽብር እንዲያስፋፋ ብፈቅድም እንኳ፣ ፈርዖንና ሰራዊቱ ሁሉ በሰይፍ ከተገደሉት ጋር ባልተገረዙት መካከል ይጋደማሉ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር::

ሕዝቅኤል ጕበኛው

33 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ለአገርህ ሰዎች ተናገር፤ እንዲህም በላቸው፤ ‘በምድር ላይ ሰይፍን ሳመጣ፣ የምድሪቱ ሕዝብ ከሰዎቻቸው አንዱን መርጠው ጕበኛ ቢያደርጉት፣ [3]እርሱም በምድሪቷ ላይ ሰይፍ ሲመጣ አይቶ፣ ሕዝቡን ለማስጠንቀቅ መለከት ቢነፋ፣ [4]ከዚያም ማንም መለከቱን ሰምቶ ባይጠነቀቅ፣ ሰይፍም መጥቶ ሕይወቱን ቢያጠፋ፣ ደሙ በገዛ ራሱ ላይ ይሆናል:: [5]የመለከቱን ድምፅ ሰምቶ ባለመጠንቀቁ፣ ደሙ በገዛ ራሱ ላይ ይሆናል፤ ቢጠነቀቅ ኖሮ

[ሀ]21 ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል፤ በቍ 27ትም እንዲሁ

32+17 ቍ1
32+18 ኤር1+10፤ ሕዝ26+20፤31+14፡16፤ሚክ1+8
32+19 ቍ29-30፤ ሕዝ28+10
32+20 መዝ28+3፤ ሕዝ31+17-18
32+21 ኢሳ14+9፤ ሕዝ28+10
32+23 ኢሳ14+15፤ ናሆ1+14
32+24 ዘፍ10+22፤ ኢዮ28+13፤ኤር 49+37፤ሕዝ26+20
32+25 ሕዝ28+10
32+26 ሕዝ27+13
32+27 ሕዝ28+10
32+29 መዝ137+7፤ ኢሳ34+5-15፤ኤር 49+7፤ሕዝ25+12 -14፤35+15፤አብ1+1
32+30 ዘፍ10+15፤ ኢሳ14+31፤ ኤር25+22፡26፤ ሕዝ26+20፤28+8፡10፤38+6፤ 39+2
32+31 ሕዝ14+22
32+32 ኢዮ3+14፤ ኤር44+30
33+3 ዘፀ20+18፤ ዘኍ10+7፤ሆሴ5+8፤ 8+1
33+4 ዘሌ20+9፤ 2ዜና25+16፤ኤር6+17፤ዘካ1+4፤ሐሥ18+6
33+5 ዘፀ9+21፤ ዘሌ20+9

32+17፤ ይህ በግብፅ ላይ የተነገረው ሰባተኛውና የመጨረሻው ንግር ነው (የ29+1 ማብ ይመ):: *በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት ... በዐሥራ አምስተኛው ቀን፤* ስንተኛው ወር እንደ ሆነ አልተገለጸም (ከ26+1፤ 40+1 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሆኖም የተጠቀሰው ዓመት ከሚያዝያ 13 ቀን 586 እስከ ሚያዝያ 1 ቀን 585 ዓ.ቅ.ክ. ድረስ ያለውን ጊዜ በሙሉ ያካትታል:: የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም እንደሚለው ከሆነ፣ የመጀመሪያው ወር ዐሥራ አምስተኛው ቀን፣ ሚያዝያ 27 ቀን 586 ዓ.ቅ.ክ. ይሆናል::

32+18 *ከምድር በታች፤* በ31+15 ላይ እንደ ተጠቀሰው “መቃብር” (ሲኦል) ማለት ነው:: *የኀያላን ሕዝቦች ሴት ልጆች፤* የቍ16 ማብ ይመ::

32+19 *ባልተገረዙትም፤* የ28+10 ማብ ይመ::

32+24 *ኤላም፤* ከአሦር በስተ ምሥራቅ የምትገኝ አገር ስትሆን፣ እርሷም የዛሬዪቱ ኢራን ናት::

32+26 *ሞሳህና ቶቤል፤* በትንሿ እስያ ውስጥ የሚገኙ ሕዝቦችና አገሮች ናቸው::

32+30 *ሲዶናውያን፤* የ28+21 ማብ ይመ::

33+1-48+35፤ እስራኤል እንድትጽናና የተነገረ ክፍል ነው::

33+1-37+28፤ ኢየሩሳሌም ከወደቀች በኋላ የተነገሩ፣ የሚያጽናኑ መልእክቶችና ንግሮች ናቸው፤ የፍርድና የማስጠንቀቂያ ቃላት ዐልፎ ዐልፎ ይገኛሉ (ለምሳሌ 33+23-29፤ 34+1-19፤ 35፤ 36+1-7)፤ ከእነዚህ አንዳንዶቹ መንፈሱ እጅግ ዝቅ ያለውን ሕዝብ ለማጽናናት የተነገሩ ናቸው::

33+2 *ለአገርህ ሰዎች፤* ከነቢዩ ከሕዝቅኤል ጋር ተማርከው የነበሩት እስራኤላውያን ናቸው:: *ሰይፍ፤* ወራሪውን ሰራዊት ነው:: *የምድሪቱ ሕዝብ፤* የራሳቸው መሬት ኖሮአቸው፣ በሰራዊቱ ውስጥ ያገለገሉና የዜግነት ሙሉ መብት ያላቸውን ነው (7+27፤ 12+19፤ 45+16፡22፤ 46+3 ይመ):: *ጕበኛ፤* ይህ ሐረግ በም3 ላይ ከተነገረ በኋላ በም18 ላይም እንዲሁ ተብራርቷል (የ3+16 ማብ ይመ)::

33+3 *መለከት፤* ከአውራ በግ ቀንድ የሚሠራ (ኢሱ 6+4፡6፡13)፣ በአደጋ ጊዜም ለማስጠንቀቂያ (ነህ4+18-20፤ ኤር 4+19፤ አሞ3+6)፤ መንፈሳዊ በዓላትን መጀመሩን ለማብሰር (ለምሳሌ የስርየት ቀን ዘሌ25+9፤ የወሩን መግቢያ መዝ81+3) የሚያገለግል የድምፅ መሣሪያ ነው::

33+4 *ደሙ በገዛ ራሱ ላይ ይሆናል፤* የ18+13 ማብ ይመ::

ግን ራሱን ባዳነ ነበር። [6]ነገር ግን ጒበኛ ሰይፍ ሲመጣ አይቶ፣ ሕዝቡን ለማስጠንቀቅ መለከት ሳይነፋ ቢቀርና ከመካከላቸው የአንዱን ሰው ሕይወት ሰይፍ ቢያጠፋ፣ ያ ሰው ስለ ኀጢአቱ ይወሰዳል፤ ጒበኛውን ግን ስለ ሰውዬው ደም ተጠያቂ አደርገዋለሁ።’

[7]“የሰው ልጅ ሆይ፤ አንተን ለእስራኤል ቤት ጒበኛ አድርጌሃለሁ፤ ስለዚህ የምናገረውን ቃል ስማ፤ ማስጠንቀቂያዬንም ስጣቸው። [8]ክፉውን፣ ‘አንተ ክፉ ሰው፤ በእርግጥ ትሞታለህ’ ባልሁት ጊዜ፣ እርሱን ከመንገዱ እንዲመለስ ባታደርገው፣ ያ ክፉ ሰው በኀጢአቱ ይሞታል፤ አንተ ግን ስለ ደሙ ተጠያቂ ትሆናለህ። [9]ነገር ግን ክፉውን ሰው ከመንገዱ እንዲመለስ ነግረኸው እሺ ባይል፣ እርሱ ስለ ኀጢአቱ ይሞታል፤ አንተ ግን ራስህን አድነሃል።

[10]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ለእስራኤል ቤት እንዲህ በል፤ ‘እንዲህ ትላላችሁ፤ “በደላችንና ኀጢአታችን ከብዶናል፤ ከዚህም[a] የተነሣ ልንጠፋ ነው፤ ታዲያ እንዴት መኖር እንችላለን?” [11]እንዲህ በላቸው፤ ‘በሕያውነቴ እምላለሁ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ ከመንገዳቸው ተመልሰው በሕይወት እንዲኖሩ እንጂ በክፉዎች ሞት ደስ አልሰኝም። ተመለሱ! ከክፉ መንገዳችሁ ተመለሱ! የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ለምን ትሞታላችሁ?’

[12]“አሁንም የሰው ልጅ ሆይ፤ ለአገርህ ሰዎች እንዲህ በላቸው፤ ‘ጻድቅ ሰው ትእዛዝን በተላለፈ ጊዜ የቀድሞ ጽድቁ አያድነውም፤ ኀጢአተኛ ሰው ከኀጢአቱ ከተመለሰ፣ ከቀድሞ ክፋቱ የተነሣ አይጠፋም። ጻድቅ ሰው ኀጢአት ቢሠራ፣ በቀድሞ ጽድቁ ምክንያት በሕይወት እንዲኖር አይደረግም።’ [13]ጻድቁን ሰው በእርግጥ በሕይወት ትኖራለህ ብለው፣ እርሱም ጽድቁን ተማምኖ ክፋት ቢሠራ፣ ከጽድቅ ሥራው አንዱም አይታሰብለትም፤ በኀጢአቱም ምክንያት ይሞታል። [14]እንዲሁም ክፉውን ሰው፣ ‘በእርግጥ ትሞታለህ’ ብለው፣ እርሱም ከኀጢአቱ ተመልሶ ቀና የሆነውንና ትክክለኛውንም ነገር ቢያደርግ፣ [15]ለሰጠው ብድር የተቀበለውን መያዣ ቢመልስ፣ የሰረቀውንም መልሶ ቢሰጥ፣ ሕይወት የሚሰጡትን ትእዛዛት ቢከተል፣ ክፉ ነገርንም ባያደርግ፣ በእርግጥ እርሱ በሕይወት ይኖራል፤ አይሞትምም። [16]ከሠራው ኀጢአት አንዱም አይታሰብበትም፤ ቀናውንና ትክክለኛውን አድርጓልና፤ በእርግጥ በሕይወት ይኖራል።

[17]“ይህም ሆኖ የአገርህ ሰዎች፣ ‘የጌታ መንገድ ቀና አይደለችም’ ይላሉ፤ ቀና ያልሆነው ግን የእነርሱ መንገድ ነው። [18]ጻድቅ ሰው የጽድቁን ሥራ ትቶ ክፉ ነገር ቢያደርግ፣ ስለ ኀጢአቱ ይሞታል። [19]ክፉም ሰው ከክፉ ሥራው ተመልሶ ቀናውንና ትክክለኛውን ነገር ቢያደርግ፣ ይህን በማድረጉ በሕይወት ይኖራል። [20]ይሁን እንጂ የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ‘የጌታ መንገድ ቀና አይደለችም’ ትላላችሁ፤ ነገር ግን በእያንዳንዳችሁ ላይ እንደ መንገዳችሁ እፈርድባችኋለሁ።”

የኢየሩሳሌም መውደቅ

[21]በተማረክን በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፣ በዐሥረኛው ወር፣ በአምስተኛው ቀን፣ ከኢየሩሳሌም ያመለጠ አንድ ሰው ወደ እኔ መጥቶ፣ “ከተማዪቱ ወደቀች!” አለኝ። [22]ሰውየው ከመድረሱ በፊት በነበረው ምሽት፣ የእግዚአብሔር እጅ በላዬ ላይ ነበረች፤ በማለዳም ሰውየው ወደ እኔ ከመምጣቱ በፊት እግዚአብሔር አፌን ከፈተ፤ አፌም ተከፈተ፤ ከዚያ በኋላ ዝም አላልሁም።

[23]ከዚያም የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [24]“የሰው ልጅ ሆይ፤ በእስራኤል ምድር በፍርስራሾች ውስጥ የሚኖሩት ሕዝቦች፣ ‘አብርሃም አንድ ራሱን

33፥6 ኢሳ56፥10-11፤ሕዝ3፥18
33፥7 ኢሳ52፥8፤ ኤር1፥17፤26፥2
33፥8 ቍ14፤ ኢሳ3፥11፤ሕዝ18፥4
33፥9 መዝ7፥12፤ ሕዝ3፥17-19
33፥10 ዘሌ26፥16፤39፤ሕዝ4፥17
33፥11 2ዜና30፥9፤ ኢሳ19፥22፤ኤር3፥12፤44፥7-8፤ሰቆ3፥33፤ ሕዝ18፥23፤ሆሴ11፥8፤ኢዩ2፥12፤1ጢሞ2፥4
33፥12 ቍ2፤2ዜና7፥14፤ሕዝ3፥20፤ 18፥21
33፥13 ዕብ10፥38፤ 2ጴጥ2፥20-21
33፥14 ኤር22፥3
33፥15 ዘፀ22፥1-4፤ 26፤ዘሌ6፥2-5፤ኢሳ55፥7፤ኤር18፥7-8፤ ሉቃ19፥8
33፥16 ኢሳ43፥25፤ ኤር50፥20
33፥18 ኤር18፥10፤ ሕዝ3፥20
33፥19 ቍ14-15
33፥20 ኢዮ34፥11
33፥21 2ነገ25፥4፤ 10፤ኤር39፥1-2፤52፥4-7፤ሕዝ24፥26፤ 32፥1
33፥22 ሕዝ1፥3፤ 3፥26-27፤24፥27፤ 29፥21፤ሉቃ1፥64
33፥24 ዘዳ1፥10፤ኢሳ51፥2፤ ኤር40፥7፤ሕዝ11፥15፤36፥4፤ሉቃ3፥8፤ ሐዋ7፥5

[a]10 ወይም *በእርሱ*

33፥6 *ደም፤* ሕይወቱን ማለት ነው (ዘፍ9፥5፤ 42፥22 ይመ)።

33፥7 *የእስራኤል ቤት፤* ሕዝቡንና እያንዳንዱንም ሰው ማለት ነው፤ ከቍ7-9 ያለውን ከ3፥17-19 ጋር ያነጻጽሩ።

33፥10 *በደላችንና ኀጢአታችን፤* በምርኮ ያለው ሕዝብ፣ ኀጢአተኛ ለመጀመሪያ ተገነዘበ፤ ቀደም ብሎ ግን ይወቅሱ የነበረው አባቶቻቸውን (18፥2)፣ ይልቁንም እግዚአብሔርን ነበር (18፥19፡25)።

33፥11 *እኔ ሕያው እግዚአብሔርን፤* የ18፥3 ማብ ይመ። *ደስ አልሰኝም፤* በ18፥23 ላይ በጥያቄ መልክ ቀርቦ ነበር። በመሠረቱ እግዚአብሔር ለፍጥረቱ ያለው ዐላማ፣ ፍጥረት በሕይወት እንዲኖር እንጂ እንዲሞት አልነበረም (የ16፥6፤ ማብ ይመ)። *ተመለሱ!፤* ለሦስተኛ ጊዜ የቀረበ የንስሓ ጥሪ ነው (14፥6፤ 18፥30 ይመ)።

33፥12-20፤ በ18፥21-29 ላይ ከተገለጸው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ጻድቅም ሆነ ኀጢአተኛ እያንዳንዱ ሰው በየዕለቱ በጽድቅ የመኖር ምርጫ ማድረግ እንደሚገባው የሚያመለክት ነው።

33፥15 *ለሰጠው ብድር የተቀበለውን መያዣ ቢመልስ፣ የሰረቀውንም መልሶ ቢሰጥ፤* የ18፥7 ማብ ይመ። *ሕይወት የሚሰጡትን ትእዛዛት፤* እግዚአብሔር ሕግን የሰጠበት ምክንያት ሕይወትን ለማለምለምና ለመጠበቅ ነው (ከ20፥13፡21 ጋር ያነጻጽሩ)። *በእርግጥ እርሱ በሕይወት ይኖራል፤* ይህ ክፍል፣ በቍ 10 ላይ ለተጠቀሰው ጥያቄ ከሕዝቅኤል የተሰጠውን መልስ የያዘ ነው።

33፥17 *የጌታ መንገድ ቀና አይደለችም፤* ከ18፥25፡29 ጋር ያነጻጽሩ።

33፥21 *በዐሥራ ሁለተኛው ዓመት፣ በዐሥረኛው ወር፣ በአምስተኛው ቀን፤* ጥር 8 ቀን 585 ዓ.ቅ.ክ. ሲሆን፣ ይህም በኢየሩሳሌም ያለው ቤተ መቅደስ ከተቃጠለ በኋላ በአምስተኛው ወር ማለት ነው። ይህን በተመለከተ 2ነገ25፥8 ይመ፤ በዚህ ላይ የተጠቀሰው ቀን ዓ.ቅ.ክ. ነሐሴ 14/586 ነው። በኢየሩሳሌምና በባቢሎን መካከል የሚደረግ ጕዞ አራት ወር ያህል ይወስዳል (ዕዝ7፥9)። *ያመለጠ አንድ ሰው፤* በ586 ዓ.ቅ.ክ. ተማርከው ከሄዱት ከመጀመሪያዎቹ ምርኮኞች መካከል ማለት ነው (24፥26 ይመ)። *ከተማዪቱ ወደቀች፤* ሕዝቅኤል አስቀድሞ የተናገረው ትንቢት ሁሉ ተፈጽሞአል፤ እውነተኛነቱም ተረጋግጦአል። ከዚህም በመቀጠል ለሕዝቅኤል አዲስ ተልእኮ ተሰጥቶታል፤ ይኸውም በመጋቢነት ሕዝቡን ማጽናናት ነው።

33፥22 *ከዚያ በኋላ ዝም አላልሁም፤* ሕዝቅኤል አገልግሎቱን ሲጀምር እንደ ድዳ ሆኖ ነበር፤ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ግን መናገር ጀመረ (3፥26 እና ማብ ይመ)።

33፥24 *በፍርስራሾች ውስጥ የሚኖሩት ሕዝቦች፤* በ586 ዓ.ቅ.ክ. ላይ ተማርከው ወደ ባቢሎን ያልሄዱትን የኢየሩሳሌምን

ብቻ ነበር፤ ያም ሆኖ ምድሪቱን ወረሰ፤ እኛ ግን ብዙዎች ነን፤ በእርግጥ ምድሪቱ ርስት ሆና ተሰጥታናለች’ ይላሉ:: [25]ስለዚህ እንዲህ በላቸው፣ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ሥጋውን ከነደሙ ትበላላችሁ፤ ዐይኖቻች ሁንም ወደ ጣዖቶቻችሁ ታነሣላችሁ፤ ደምም ታፈሳላችሁ፤ ታዲያ በዚህ ሁኔታ ምድሪቱን ልትወርሱ ታስባላችሁ? [26]በሰይፋችሁ ትመ ካላችሁ፤ አስጸያፊ ነገሮችን ትፈጽማላችሁ፤ እያንዳንዳችሁም የባልንጀራችሁን ሚስት ታረክሳላችሁ፤ ታዲያ በዚህ ሁኔታ ምድሪቱን ልትወርሱ ይገባችኋል?’

[27]“እንዲህ በላቸው፤ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ በሕያውነቴ እምላለሁ፤ በፍር ስራሾች ውስጥ የተረፉት በሰይፍ ይወድቃሉ፤ በገጠር ያሉትን በጫጭቀው እንዲበሏቸው ለዱር አራዊት እሰጣቸዋለሁ፤ በምሽግና በዋሻ ያሉትም በቸነፈር ይሞታሉ:: [28]ምድ ሪቱን ጠፍና ባድማ አደርጋታለሁ፤ የምት መካበት ጕልበቷ እንዳልነበረ ይሆናል፤ የእስ ራኤልም ተራሮች ማንም እንዳያልፍባቸው ባድማ ይሆናሉ:: [29]ካደረጓቸው አስጸያፊ ነገሮች ሁሉ የተነሣ፣ ምድሪቱን ባድማ በማ ደርግበት ጊዜ፣ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::’

[30]“አንተን በሚመለከት፣ የሰው ልጅ ሆይ፤ የአገርህ ሰዎች በየቤቱ በርና ግድግዳ ሥር ሆነው ስለ አንተ ይነጋገራሉ፤ እርስ በራ ሳቸውም እንዲህ ይባባላሉ፤ ‘ኑና *ከእግዚ አብሔር* የመጣውን መልእክት እንስማ::’ [31]ሁልጊዜ እንደሚያደርጉት ሕዝቤ ወደ አንተ ይመጣሉ፤ ቃልህንም ለመስማት ከፊትህ ይቀመጣሉ፤ ነገር ግን አይፈጽሙትም:: በከ ንፈራቸው ብዙ ፍቅርን ይገልጣሉ፤ ልባቸው ያረፈው ግን ተገቢ ባልሆነ ጥቅም ላይ ነው:: [32]ቃልህን ሰምተው ሥራ ላይ የማያ ውሉት በመሆናቸው፣ አንተ ለእነርሱ ባማረ ድምፅ የፍቅር ዘፈን የሚዘፍን፣ በዜ ሪያም አሳምሮ የሚጫወት ሙዚቀኛ ሳቸዋል::

[33]“ይህ ሁሉ ሲሆን፣ በእርግጥም ይሆናል፤ በመካከላቸው ነቢይ እንደ ነበረ፣ እንዳለ ያውቃሉ::”

33+25 ዘፍ9+41 ኤር7+9-10:211 ሕዝ22+6:27
33+26 ኤር41+71 ሕዝ22+11
33+27 1ሳሙ13+ 61ኢሳ2+191 ኤር42+221 ሕዝ7+151 14+21139+4
33+28 ዘፍ6+71 ኢሳ41+151ኤር9+10
33+29 ዘሌ26+341 ኤር18+16144+221 ሕዝ36+41 ሚክ7+13
33+31 መዝ78+36 -371119+361 ኢሳ29+13133+151 ኤር3+1016+171 ሕዝ8+1122+271 ማቴ13+2211ዮሐ3+18
33+32 1ነገ4+321 ማር6+20
33+33 1ሳሙ3+ 201ኤር28+91 ሕዝ2+5
34+2 መዝ78+70 -721ኢሳ40+111 ኤር3+15123+11 ሚክ3+111ዮሐ10+1 1121+15-171 ይሁ1+12
34+3 ኢሳ56+111 ሕዝ22+271አሞ6+41 ዘካ11+5
34+4 ቍ161 ዘሌ25+431ኢሳ1+61 3+71ሚክ3+31 ዘካ11+15-17
34+5 ቍ28ዘኍ 27+171ኢሳ56+91 ሐሥ20+29
34+6 ዘሌ26+331 2ዜና18+161 መዝ95+101142+41 ኤር 10+21150+61 ሆሴ7+131ማቴ9+361 18+12-131 ሉቃ15+511ጴጥ2+25
34+8 መሳ2+141 ኢሳ56+91ይሁ1+12

እረኞችና በጎች

34 *የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]“የሰው ልጅ ሆይ፤ በእስራኤል እረኞች ላይ ትንቢት ተናገር፤ ትንቢት ተናገር፤ እንዲህም በላቸው፤ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ራሳቸውን ብቻ ለሚንከባከቡ ለእስራኤል እረኞች ወዮላቸው! እረኞች መንጋውን ማሰማራት አልነበረባቸውምን? [3]ሙማውን ትበላላችሁ፤ ከጠጕሩ የተሠራውን ሱፍ ትለብሳላችሁ፤ የሰባውን ዐረዳችሁ፤ ነገር ግን መንጋውን አትንከባከቡትም:: [4]ደካማውን አላበረታችሁ ትም፤ በሽተኛውን አልፈወሳችሁትም፤ የተ ጐዳውንም አልጠገናችሁትም:: የባዘኑትን አልመለሳችሁም፤ የጠፉትንም አልፈለጋች ሁም፤ በግፍና በጭካኔ ገዛችኋቸው:: [5]ስለዚህ እረኛ የለምና ተበተኑ፤ በመበተናቸውም ለአራዊቱ ሁሉ መብል ሆኑ:: [6]በጎቼ በየተ ራራው ሁሉና በየኰረብታው ላይ ተንከራ ተቱ:: በምድር ሁሉ ተበተኑ፤ የፈለጋቸውም፣ የፈቀዳቸውም የለም::

[7]“ “ስለዚህ እናንት እረኞች፣ *የእግዚአ ብሔርን* ቃል ስሙ፤ [8]በሕያውነቴ እምላለሁ፣ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*፤ እረኞቼ መንጋዬን ስላልፈለጉ ፣ ከመንጋዬም ይልቅ ራሳቸውን ስለተንከባከቡ፣ መንጋዬ እረኛ አጥቶ ለንጥ ቂያ ተዳርጎአል፤ ለአራዊትም ሁሉ መብል ሆኖአል:: [9]ስለዚህ እረኞች ሆይ፤ *የእግዚ አብሔርን* ቃል ስሙ፤ [10]ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ እኔ በእረኞች ላይ ተነሥቻለሁ፤

ነዋሪዎች ነው:: *አብርሃም አንድ ራሱን ብቻ ነበር ... እኛ ግን ብዙዎች ነን፤* ይህ አባባል፣ ንስሓ ያልገቡ ሰዎች የተናገሩት በትምክህት ነው፤ ይህም በ11+15 ላይ ከተገለጸው ጋር ተመሳሳይነት አለው (ከሉቃ3+8 ጋር ያነጻጽሩ)::

33+25 *ሥጋውን ከነደሙ ትበላላችሁ፤* በዘፍ 9+4፤ ዘሌ 7+26-27፤ 17+10፤ ዘዳ12+16:23 ላይ ግን የተከለከለ ነው:: *ዐይኖቻችሁንም ወደ ጣዖቶቻችሁ ታነሣላችሁ፤* የ18+6 ማብ ይመ::

33+27 *እኔ ሕያው እግዚአብሔርን፤ በራሴ እምላለሁ፤* የ18+3 ማብ ይመ:: *ለዱር አራዊት ... በቸነፈር፤* በ5+12፤ 7+15፤ 12+16፤ ላይ በሦስት ዐይነት መንገድ የተገለጠውን መቅ ሠፍትና በ14+12-21 በአራት ዐይነት የተገለጠውን መቅሠፍት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ::

33+30-33፤ ለሕዝቅኤል ብቻ የተነገረ ነው::

33+31 *ከፊትህ ይቀመጣሉ፤* ከዚህ በፊት ሽማግሌዎቹ እንዳደረጉት ማለት ነው (8+1፤ 14+1):: *ተገቢ ባልሆነ ጥቅም ላይ፤* ሕዝቡ ከሕዝቅኤል መስማት የሚፈልጉት በዚህ ሁኔታ ውስጥ ትርፍ የሚያገኙበትን መንገድ እንጂ፣ እግዚአብሔር ለእነርሱ ያለውን ትልቅ ዐላማ እንዲያሳውቃቸው አልነበረም (ከማቴ 20+20-28 ጋር ያነጻጽሩ)::

33+32 *ቃልህን ሰምተው ሥራ ላይ የማያውሉት፤* ኢሳ 29+13፤ ማቴ21+28-32 ይመ፤ ከያዕ1+22-25 ጋር ያነጻጽሩ:: *የሚዘፍን፤* ሕዝቅኤል ንግሩን በዜማ ማሰማቱን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (2ነገ3+15፤ ኢሳ5+1)፤ በይበልጥ ግን፣ ነቢዩ መል እክቱን ለማስተላለፍ በተለዋጭ ዘይቤ የተጠቀመ ይመስላል::

34+2 *በእስራኤል እረኞች፤* እነዚህ ሕዝቡን የመምራት ኀላፊነት የተሰጣቸው በተለይም ነገሥታትና ሹማምንቶቻቸው ናቸው (2ሳሙ7+7፤ ኤር25+18-19)፤ ይሁን እንጂ፣ ይህ ስም ነቢያትንና ካህናትንም ያካትታል (ኢሳ56+11፤ ኤር23+9-11 ይመ):: ቀደም ብሎ ሕዝቅኤል መሳፍንትን፣ ካህናትንና ነቢያትን በተናጠል ወቅሶአቸው ነበር (ም22):: ጥንት በመካከለኛው ምሥራቅ ንጉሥን፣ “እረኛ” ብሎ መጥራት የተለመደ ነበር:: ዳዊት ከበግ እረኝነት እንዴት የእግዚአብሔር ሕዝብ እረኛና ንጉሥ እንደሆነ መዝ78+70-71 ይመ፤ እረኞች ስለተገሠጹበት ጕዳይ ይህን ከኤር 23+1-4 ጋር ያነጻጽሩ::

34+3 *ትበላላችሁ ... ትለብሳላችሁ ... ዐረዳችሁ፤* መልበሳቸውም ሆነ ዐርደው መብላታቸው ለእረኞች የሚገባ ቢሆ ንም፣ ለመንጋው የሚያስፈልገውን እንክብካቤ አለማድረጋቸው ግን ወንጀለኛ አድርጎአቸዋል::

34+4 *የጠፉትንም አልፈለጋችሁም፤* ከኤር50+6፤ ማቴ 18+12-14፤ ሉቃ15+4፤ 19+10 ጋር ያነጻጽሩ::

34+5 *ተበተኑ፤* አብዛኛውን ጊዜ ሕዝቅኤል የእስራኤላ ውያንን መማረክና በየቦታው መበታተንን ለመግለጽ የሚጠቀ ምበት ቃል ነው (11+16-17፤ 12+15፤ 20+23:34:41፤ 22+15: 28+25):: *እረኛ የለምና፤* አብዛኛውን ጊዜ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኝ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ለምሳሌ ማር6+34)::

34+8 *ለአራዊት፤* በእስራኤል ዙሪያ ያሉትን ጨካኝ ሕዝቦች ያመለክታል፤ በተጨማሪም በቍ28 ላይ ተነጻጽረው የተገለ

ስለ መንጋዬ እጠይቃቸዋለሁ፤ ከእንግዲህ እረኞች ራሳቸውን መመገብ እንዳይችሉ፣ መንጋዬን እንዳያስማሩ አደርጋለሁ። መንጋዬን ከአፋቸው አስጥላለሁ፤ ከእንግዲህም ምግብ አይሆናቸውም።

[11]" 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላልና፤ እኔ ራሴ በጎቼን እፈልጋቸዋለሁ፤ እጠብቃቸዋለሁም። [12]እረኛ ከመንጋው ጋር ሳለ፣ የተበተኑበትን በጎች እንደሚፈልግ ሁሉ፣ እኔም በጎቼን እፈልጋለሁ። በደመናና በጨለማ ቀን ከተበተኑበት ስፍራ ሁሉ አድናቸዋለሁ። [13]ከአሕዛብ መካከል አወጣቸዋለሁ፤ ከየአገሮቹ እሰበስባቸዋለሁ፤ ወደ ገዛ ምድራቸውም አመጣቸዋለሁ። በእስራኤል ተራሮች፣ በየወንዙ ዳርና፣ በምድሪቱ መኖሪያዎች ሁሉ እንዲሰማሩ አደርጋለሁ። [14]በመልካም ስፍራ አሰማራቸዋለሁ፤ የእስራኤል ተራሮች ከፍታም የግጦሽ መሬት ይሆናቸዋል። በመልካሙ ግጦሽ መሬት ላይ ይተኛሉ፤ እዚያም በእስራኤል ተራሮች ለምለም መስክ ላይ ይመገባሉ። [15]እኔ ራሴ በጎቼን አሰማራለሁ፤ አስመስጋቸዋለሁም። ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*። [16]የጠፉትን እፈልጋለሁ፤ የባዘኑትንም እመልሳለሁ። የተጐዱትን እጠግናለሁ፤ የደከሙትንም አበረታለሁ፤ የወፈረውንና የበረታውን ግን አጠፋለሁ። መንጋውን በፍትሕ እጠብቃለሁ።

[17]" '*መንጋዬ* ስለ ሆናችሁት ስለ እናንተ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ በበግና በበግ መካከል፣ በአውራ በግና በአውራ ፍየል መካከል እፈርዳለሁ። [18]በለምለሙ መስክ ላይ መመገቡ አይበቃችሁምን? የተረፈውን መሰማሪያችሁን ደግሞ በእግራችሁ መረጋገጥ ይገባችኋልን? ንጹሕ ውሃ መጠጣቱ አይበቃችሁምን? የተረፈውንስ በእግራችሁ ማደፍረስ ይገባችኋልን? [19]*መንጋዬ* የረጋገጣችሁትን መመገብና በእግራችሁ ያደፈረሳችሁትን መጠጣት ይገባዋልን?

[20]" 'ስለዚህ ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላቸዋል፤ "እነሆ እኔ ራሴ በሰባው በግና በከሳው በግ መካከል እፈርዳለሁ። [21]ደካሞቹን በጎች በጐናችሁና በትከሻችሁ ስለምትገፈትሩ፣ እስኪባረሩም ድረስ በቀንዳችሁ ስለምትወጓቸው፣ [22]እኔ *መንጋዬን* አድናለሁ፤ ከእንግዲህ ለንጥቂያ አይዳረጉም፤ በአንዱ በግና በሌላውም በግ መካከል እፈርዳለሁ። [23]በእነርሱ ላይ አንድ እረኛ፣ ባሪያዬን ዳዊትን አቆማለሁ፤ እርሱም ያሰማራቸዋል፤ እረኛቸውም ይሆናል። [24]እኔ *እግዚአብሔር* አምላካቸው እሆናለሁ፤ ባሪያዬ ዳዊትም በመካከላቸው ገዥ ይሆናል፤ እኔ *እግዚአብሔር* ተናግሬአለሁ።"

[25]" 'ከእነርሱ ጋር የሰላም ቃል ኪዳን እገባለሁ፤ ከዚያም ምድሪቱን ከዱር አራዊት ነጻ አደርጋለሁ፤ እነርሱም በምድረ በዳ ይኖራሉ፤ በደንም ውስጥ በሰላም ይተኛሉ። [26]እነርሱንና በኰረብታዬ ዙሪያ ያሉትን ስፍራዎች እባርካለሁ።[a] በወቅቱም ዝናብ አወርድላቸዋለሁ፤ ዝናቡም የበረከት ዝናብ ይሆናል። [27]የየሜዳው ዛፍ ፍሬ ይሰጣል፤ መሬቱም እህል ያበቅላል። ሕዝቡም በምድሪቱ ላይ በሰላም ይኖራሉ። የቀንበሮቻቸውን ማነቆ ሰብሬ በባርነት ከገዟቸው እጅ ሳድናቸው፣ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ

34፥10 1ሳሙ2፥29-30፤መዝ72፥14፤ ኤር21፥13፤23፥2፤ ዘካ10፥3
34፥11 መዝ119፥176
34፥12 ኢሳ40፥11፤ ኤር31፥10፤ሕዝ32፥7፤ዘካ10፥3፤ሉቃ19፥10
34፥13 ዘፍ48፥21፤ ዘዳ30፥4፤ኢሳ66፥20፤ ኤር23፥3፡8፤50፥19፤ ሕዝ11፥17፤28፥25፤ 36፥24፤ሚክ4፥6
34፥14 መዝ23፥2፤ 37፥3፤ኢሳ65፥10፤ ሕዝ20፥40፤36፥29-30፤37፥22፤አሞ9፥14፤ሚክ7፥14
34፥15 መዝ23፥1-2፤ኤር33፥12፤ሚክ5፥4፤ሶፎ3፥13
34፥16 መዝ147፥3፤ ኢሳ10፥16፤ኤር31፥8፤ሚክ4፥6፤ሶፎ3፥19፤ ሉቃ5፥32፤19፥10
34፥17 ማቴ25፥32-33
34፥18 ዘፍ30፥15፤ ሕዝ32፥2
34፥20 ማቴ25፥32
34፥21 ዘዳ33፥17
34፥22 መዝ72፥12-14፤ ኤር23፥2-3፤ሕዝ20፥37-38
34፥23 ኢሳ31፥4፤ 40፥11፤ሚክ5፥4
34፥24 መዝ89፥49፤ ኢሳ53፥4፤ኤር23፥4-5፤30፥9፤33፥14፤ ሕዝ36፥28፤ዘካ13፥7፤ ዮሐ10፥16፤ራእ7፥17
34፥25 ዘሌ25፥18፤ 26፥6፤ዘኍ25፥12፤ ኢሳ11፥6-9፤ሕዝ16፥62፤ሆሴ2፥18
34፥26 ዘፍ12፥2፤ ዘዳ11፥13-15፤28፥12፤መዝ68፥9፤ኢሳ44፥3፤ ኢዩ2፥23
34፥27 ዘሌ26፥13፤ ዘኍ24፥21፤ኢዮ14፥9፤ መዝ67፥6፤ 72፥16፤ ኤር30፥8፤ሕዝ20፥42፤28፥25

[a]26 *ወይም እነርሱንና በኰረብታዬ ዙሪያ ያሉትን ስፍራዎች በረከት አደርጋቸዋለሁ*

ጹበትን ይመ።

34፥10 *እኔ በእረኞች ላይ ተነሥቻለሁ፤* የ5፥8 ማብ ይመ።

34፥11 *እኔ ራሴ በጎቼን እፈልጋቸዋለሁ፤* ታማኞች ያልሆኑትን እረኞች ከወቀሰ በኋላ (ቍ 1-10)፣ ከእንግዲህ ወዲህ ግን የበጎቹ ጠባቂ ራሱ እግዚአብሔር መሆኑን ይገልጻል። (ኤር 23፥3-4 ይመ)።

34፥12 *ከተበተኑበት ስፍራ ሁሉ፤* እስራኤላውያን በምርኮ የሄዱት ወደ ባቢሎን ብቻ አልነበረም (ኤር43፥1-7 ይመ)። *በደመናና በጨለማ ቀን፤* ነሐሴ 586 ዓ.ቅ.ክ. ኢየሩሳሌም በወደቀች ጊዜ፣ የእግዚአብሔር ቀን በእስራኤል ላይ መምጣቱን ያመለከተ ነበር (7፥7 እና ማብ ይመ)።

34፥13 *አወጣቸዋለሁ፤* እንደ ገና የመመለሳቸው ተስፋ በ11፥17 ላይ መሳት ተጀመረ፤ በ20፥34፡41-42፤ 28፥25 ላይ ተስፋው ተደገመ፤ በዚህኛው የሕዝቅኤል መጽሐፍ ክፍልም ልዩ ትኵረት ተሰጠው (ም33-39)፤ 36፥24፤ 37፥21፤ 38፥8፤ 39፥27 ይመ። *በእስራኤል ተራሮች፤* በቍ 12 የተገለጸውን ፍርድ፣ በ6፥3-7 ከተገለጸው ጋር ያነጻጽሩ። ምናልባት ተራሮቹ የሚያመለክቱት የድነትን ሁኔታ ሊሆን ይችላል።

34፥14 *አሰማራቸዋለሁ፤* ኢሳ40፥11፤ ዮሐ10፥11 ይመ።

34፥16 *የወፈረውንና የበረታውን፤* ሌሎች በጎችን ጨቍነው፣ ራሳቸውን ያወፈሩ ባለሥልጣናትን ነው (ቍ 17-22 ይመ)።

34፥17 *በአውራ በግና በአውራ ፍየል፤* ድኾች እስራኤላውያንን የሚጨቁኑ፣ ኀይልና ሥልጣን ያላቸውን ሰዎች የሚያመለክት ነው። በነቢያት መጽሐፍት ይህ የትንቢት ቃል፣ ማኅበራዊ ፍትሕን በተመለከተ ተጠቅሶ ይገኛል (ኢሳ3፥13-15፤ 5፥8፤ አሞ5፥12፤ 6፥1-7፤ ሚክ2፥1-5 ይመ)፤ ይህን ኤርምያስ በአንክሮ ከተመለከተው፣ ከባሪያዎች ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ (ኤር 34፥8-11)።

34፥23 *ባሪያዬን ዳዊትን፤* እንደ ዳዊት ያለ ከእርሱ ዘር የሆነ ገዥ ማለት ነው (መዝ89፥4፡20፡29፤ ኤር23፥5-6 ይመ)።

34፥24 *ገዥ፤* የእግዚአብሔር መንግሥት በምድር ላይ የምትመሠረትበትና ንጉሡም እርሱ ራሱ እንደሚሆን ያመለክታል፤ በዚህ ጊዜም ምድራውያን ነገሥታት ገዥ ይሆናሉ (ከ37፥25፤ 44፥3፤ 45፥7፡16-17፡22፤ 46፥2-18፤ 48፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ።

34፥25 *የሰላም ቃል ኪዳን፤* ከ37፥26 ጋር ያነጻጽሩ። የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ሁሉ ዐላማ የሚያደርገው ሰላምን ነው (ዘፍ26፥28-31፤ ዘኍ25፥12፤ ኢሳ54፥10፤ ሚል2፥5 ይመ)። ይህ ቃል ኪዳን በኤር31፥31-34 ላይ፣ "አዲስ ኪዳን" ተብሎ የቀረበ ሲሆን፣ ይህም በክርስቶስ የተጀመረና (ፊል4፥7)፣ሙሉ በሙሉም እንደሚፈጸም የሚጠበቅ ነው። ይህ በዕብራይስጥ፣ "ሻሎም" ተብሎ የሚተረጐመው ሰላም፣ ጠላትነት እንዳልነበር ከሚሆንበት በላይ፣ የሕይወትን ሙላት፣ ሥጋት በሌለበት ሁኔታ በደስታ መኖርን ያመለክታል። *በደንም ውስጥ ... ይተኛሉ፤* አብዛኛውን ጊዜ አደገኛ በሆነ ደን ውስጥ እንኳ፣ ሰላም ይኖራል ማለት ነው (መዝ104፥20-21፤ ኤር5፥6 ይመ)።

34፥26 *በወቅቱም ዝናብ አወርድላችኋለሁ፤* ይህም የክረምቱን መግባት የሚያበስር የበልግ ዝናብና ክረምቱ ከወጣ በኋላም የሚተካውን የጸደይን ዝናብ ነው (ከኤር5፥24 ጋር ያነጻጽሩ)። *የበረከት ዝናብ፤* ይህ በረከት በአብርሃም አማካይነት ለእግዚአብሔር ሕዝብ የተሰጠ የሕይወት ኀይል ተስፋ ሲሆን (ዘፍ12፥1-3)፣ ሕይወት በሚሰጥ ዝናብ ተመስሎ በሚገባ ቀርቦአል።

34፥27 *የቀንበሮቻቸውን ማነቆ፤* ቀንበር ከዕንጨት የሚሠራ ሲሆን፣ በከብት ዐንገት ላይ በሚያርፈው ቀንበር ቀዳዳዎች

ያውቃሉ:: [28]ከእንግዲህ ለሌሎች ሕዝቦች ንጥቂያ አይዳረጉም፤ የዱር አራዊት አይበ ጫጭቋቸውም፤ በሰላም ይኖራሉ፤ የሚያስ ፈራቸውም አይኖርም:: [29]ከእንግዲህ በምድሪቱ ላይ የራብ ተጠቂ እንዳይሆኑ፣ የአሕዛብንም ስድብ እንዳይሸከሙ ፍሬ በመስጠት የታወ ቀውን መሬት እሰጣቸዋለሁ:: [30]ከዚያም እኔ እግዚአብሔር አምላካቸው ከእነርሱ ጋር እንደ ሆንሁ፤ የእስራኤል ቤት የሆኑት እነርሱም ሕዝቤ እንደ ሆኑ ያውቃሉ፣ ይላል ጌታ እግዚአብሔር:: [31]እናንተ በጎቼ የማሰማሪያዬ በጎች ያልኋችሁ፣ ሕዝብ ናችሁ፤ እኔም አምላካችሁ ነኝ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር::

በኤዶም ላይ የተነገረ ትንቢት

35 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]"የሰው ልጅ ሆይ፤ ፊትህን ወደ ሴይር ተራራ አዙር፤ ትንቢትም ተናገርበት፤ [3]እንዲህም በል፤ 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ የሴይር ተራራ ሆይ፤ በአንተ ላይ ተነሥቻለሁ፤ እጄን በአንተ ላይ እዘረጋለሁ፤ ባድማና ጠፍ አደርግሃለሁ:: [4]ከተሞችህን ፍርስራሽ አደርጋቸዋለሁ፤ ባድማ ትሆናለህ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቃለህ::

[5]" 'እስራኤላውያን ቅጣታቸው እጅግ መራራ ከሆነ ደረጃ ላይ ደርሶ ፍዳቸውን በሚቀበሉበት ጊዜ፣ የጥንቱን ቂም ቋጥረህ ለሰይፍ ስለ ዳረግሃቸው፤ [6]በሕያውነቴ እምላለሁ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ ለደም ማፍሰስ አሳልፌ እሰጥሃለሁ፤ እርሱም ያሳድድሃል:: ደም ማፍሰስን ስላልጠላህ፣ ደም ማፍሰስ ያሳድድሃል:: [7]የሴይርን ተራራ ባድማና ጠፍ አደርጋለሁ፤ በእርሱም ላይ የሚወጡትንና የሚወርዱትን አስቀራለሁ:: [8]ተራሮችህን በሬሳ እሞላለሁ፤ በሰይፍ የተገደሉት ሁሉ በተራሮችህ፣ በሸለቆዎችህና በውሃ መውረጃዎችህ ሁሉ ላይ ይወድቃሉ:: [9]ለዘላለም ባድማ አደርግሃለሁ፤ ከተሞችህ መኖሪያ አይሆኑም:: ከዚያም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ::

[10]" 'እኔ እግዚአብሔር በዚያ እያለሁ፣ "እነዚህ ሁለት ሕዝቦችና ሁለት አገሮች የእኛ ይሆናሉ፤ እኛም እንወርሳቸዋለን::" ብለሃልና፤ [11]ስለዚህ በሕያውነቴ እምላለሁ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ ከጥላቻችሁ የተነሣ በእነርሱ ላይ በገለጣችሁት ቍጣና ቅናት ልክ እፈርድባችኋለሁ፤ በእናንተም ላይ በምፈርድበት ጊዜ፣ ማንነቴ በእነርሱ መካከል እንዲታወቅ አደርጋለሁ:: [12]ከዚያም ስለ እስራኤል ተራሮች፣ "ጠፍ ሆነዋል፤ ቦጫጭቀን እንድንበላቸው ለእኛ ተሰጥተዋል" ብለህ በንቀት የተናገርኸውን እኔ እግዚአብሔር እንደ ሰማሁ በዚያን ጊዜ ታውቃለህ:: [13]በእኔ ላይ ታብየሃል፤ በድፍረትም በእኔ ላይ ተናግረሃል፤ እኔም ሰምቼዋለሁ:: [14]ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ መላዪቱ ምድር በምትደሰትበት ጊዜ አንተን ባድማ አደርግሃለሁ:: [15]የእስራኤል ቤት ርስት ባድማ በሆነች ጊዜ ስለ ተደሰትህ፣ እኔም እንዲሁ አደርግብሃለሁ:: የሴይር ተራራ ሆይ፤ አንተና መላዋ ኤዶም ባድማ ትሆናላችሁ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::

ለእስራኤል ተራሮች የተነገረ ትንቢት

36 "የሰው ልጅ ሆይ፤ ለእስራኤል ተራሮች ትንቢት ተናገር፤ እንዲህም በል፤ 'የእስራኤል ተራሮች ሆይ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ስሙ:: [2]ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ጠላት ስለ አንቺ፣ 'እሰይ! እነዚያ የጥንት ተራሮች የእኛ ርስት ሆነዋል' ብሎአል::"' [3]ስለዚህ ትንቢት ተናገር፤ እንዲህም በል፤ 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ከየአቅጣጫው ከበው በመውጋት ስላጠቋችሁ፣ ለቀሩት ሕዝቦች ሁሉ ርስት ሆናችሁ፤

34+28 ኤር30+10፤ 32+37፤ሕዝ28+26፤ 39+26፤ሆሴ11+11፤ አሞ9+15፤ሶፎ3+13፤ ዘካ14+11
34+29 መዝ137+3፤ ኢሳ4+2፤ሕዝ36+6: 15:29፤ኢዩ2+19
34+30 ሕዝ14+11፤ 37+27
34+31 መዝ28+9፤ ኤር23+1
35+2 ዘፍ14+6
35+3 ኢሳ34+10፤ ኤር6+12፤ሕዝ 25+12-14
35+4 ቍ9፤ኤር 44+2፤49+10
35+5 መዝ63+10፤ 137+7፤ሕዝ21+29፤ አብ1+13
35+6 ኢሳ34+3፤ 63+2-6
35+7 ኤር46+19፤ 49+17
35+8 ሕዝ31+12
35+9 ኢሳ34+5-6፤ ኤር49+13፤ አብ1+10
35+10 መዝ83+12፤ ሕዝ36+2:5
35+11 መዝ9+16፤ ሕዝ25+14፤አብ1+15፤ ማቴ7+2
35+12 ኤር50+7
35+13 ኤር49+16፤ ዳን11+36
35+14 ኤር51+48
35+15 ቍ3፤ ኢሳ 34+5-6:11፤ ኤር50+11-13፤ ሰቆ4+21፤ሕዝ32+29፤ 36+5፤አብ 1+12
36+1 ሕዝ17+22
36+2 ዘዳ32+13፤ ሕዝ6+2-3፤25+3፤ 35+10
36+3 መዝ44+13 -14፤ሰቆ2+16፤3+62፤ አብ1+13

ውስጥ ቍልቍል ወርደው ጫፍና ጫፋቸው በገመድ ይታሰራል (ኢሳ 58+6 ይመ፤ ከ30+18፤ ዘሌ26+13፤ ኤር27+2፤ 28+10-13 ጋር ያነጻጽሩ):: ሥዕላዊ አገላለጹ በአጠቃላይ የሚያሳየው፣ በወራሪ ኀይል ሥር መሆንን ነው::

34+29 *የአሕዛብንም ስድብ፤* 22+4 ይመ::

34+30 *እኔ እግዚአብሔር አምላካቸው ከእነርሱ ጋር እንደ ሆንሁ፣ ... እነርሱም ሕዝቤ እንደ ሆኑ፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የነዚህ ዐይነት ተጓዳኝ ሐረጐች ባይኖሩም፣ ነገሩ የቃል ኪዳን አባባል ነው (ከ11+20፤ ዘፀ6+7፤ ሆሴ1+9 ጋር ያነጻጽሩ)::

35+2 *ፊትህን ... አዙር፤* የ20+46 ማብ ይመ:: *በሴይር ተራራ፤* ኤዶም ማለት ነው፤ ይህም ከእስራኤል ሕዝብ ጋር የሥጋ ዝምድና የዐጥንት ፍላጭ ነው (ቍ15፤ ዘፍ25+21-30 ይመ):: ኤዶም ወገናቸው ስለ ነበር፣ እስራኤላውያን ወንድምነቱን ፈለጉ፤ ነገር ግን አልተሳካላቸውም (ከአሞ1+11 ጋር ያነጻጽሩ):: እስራኤል ሰላም ከማግኘቷ በፊት፣ ኤዶም መቀጣት ነበረባት (ከዘፍ32-33 ጋር ያነጻጽሩ)፤ 25+12 እና ማብ ይመ፤ ኢሳ63+1-6 ይመ::

35+3 *በአንተ ላይ ተነሥቻለሁ፤* የ5+8 ማብ ይመ::

35+5 *የጥንቱን ቂም፤* ዔሳው መቀበል የነበረበትን በረከት ያዕቆብ ለማግኘት ሲል አባቱን ይስሐቅን ካታለለበት ጊዜ ጀምሮ፣ (ዘፍ27)፤ ይህ ጥላቻ እስከዚህ ጊዜ ድረስ ነበር (ዘኍ 20+14-21 2ሳሙ8+13-14፤ 1ነገ9+26-28):: *ፍዳቸውን በሚቀበሉበት ጊዜ፤* በ586 ዓ.ቅ.ክ. ኤዶም ኢየሩሳሌምን ዘረፈች፤ በዚሁ ጊዜም ከባቢሎናውያን ጋር በመተባበር እስራኤላውያን ምርኮኞችን ገደለች፤ ከመሬታቸውም ጥቂቱን ወረሰች (ቍ10)፤ አብ11-14 ይመ::

35+6 *እኔ ሕያው እግዚአብሔርን! በራሴ እምላለሁ፤* የ18+3 ማብ ይመ:: *ደም ማፍሰስ ያሳድድሃል፤* በዘፍ9+6 መሠረት የተላለፈ ፍርድ ነው::

35+9 *ለዘላለም ባድማ፤* እንደ ግብፅ ሁሉ ኤዶምም ተመልሳ አትሠራም (29+13-16 ይመ)::

35+10 *እነዚህ ሁለት ሕዝቦች፤* እስራኤልንና ይሁዳን ማለት ነው::

35+11 *እኔ ሕያው እግዚአብሔርን! በራሴ እምላለሁ፤* የ18+3 ማብ ይመ::

35+13 *በእኔ ላይ ታብየሃል፤* ከአብ12፤ ሶፎ2+8:10 ያነጻጽሩ:: እንዲሁም ከመዝ35+26፤ ኤር48+26:42 ጋር ያነጻጽሩ::

36+1-15፤ በም6 ከተገለጸው ይልቅ፣ ይኸኛው በተቃራኒ የቀረበ ነው፤ ከቍ1-7 ያለው በአሕዛብ ላይ ስለሚመጣው ፍርድ ሲሆን፣ ከቍ8-15 ያለው ደግሞ የእስራኤልን ከምርኮ መመለስ ያመለክታል::

36+2 *ጠላት ... ብሎአል፤* 25+3፤ 26+2 ይመ:: *እሰይ፤* የ25+3 ማብ ይመ:: *የጥንት ተራሮች፤* እነዚህ በዮርዳኖስ ሸለቆና በሜድትራኒያን ጠረፍ መካከል ያሉ፣ ከፍተኛ ቦታዎች ናቸው፤ ይህችም የተስፋዪቱ ናት::

36+3 *ለቀሩት ሕዝቦች፤* በመጨረሻም ድል አድርገው

ለሕዝብም መሣቂያና መሣለቂያ ሆናችሁ::" [4]ስለዚህ የእስራኤል ተራሮች ሆይ፤ የጌታ እግዚአብሔርን ቃል ስሙ፤ ጌታ እግዚአብሔር ለተራሮችና ለኰረብቶች፣ ለሸለቆዎችና ለውሃ መውረጃዎች፣ ለፈራረሱ ባድማዎችና፣ በሌሎቹ በዙሪያችሁ ባሉት ሕዝቦች ተዘርፈውና መዘባበቻ ሆነው መና ለቀሩት ከተሞች እንዲህ ይላል፤ [5]ልዑል እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "በሚቃጠል ቅናቴ በቀሩት ሕዝቦች ሁሉና በኤዶም ሁሉ ላይ ተናግሬአለሁ፤ ከልብ በመነጨ ደስታና በንቀት ተሞልተው የግጦሽ መሬቴን ይዘው ይበዘብዙት ዘንድ የራሳቸው ርስት አድርገውታልና::" [6]ስለዚህ የእስራኤልን ምድር የሚመለከት ትንቢት ተናገር፤ ለተራሮች፣ ለኰረብቶች፣ ለሸለቆዎችና ለውሃ መውረጃዎች እንዲህ በል፤ 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "በሕዝቦች ዘለፋ ስለ ተሠቃያችሁ ቍጣ በተሞላ ቅናቴ እናገራለሁ::" [7]ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "እጄን አንሥቼ እምላለሁ፤ በዙሪያችሁ ያሉ ሕዝቦች ዘለፋ ይወርድባቸዋል::"

[8]" 'የእስራኤል ተራሮች ሆይ፣ እናንተ ግን፤ ለሕዝቤ ለእስራኤል ቅርንጫፍ ታወጣላችሁ፤ ፍሬም ታፈራላችሁ፤ በቅርቡ ወደ አገራቸው ይመለሳሉና:: [9]ስለ እናንተ ይገደኛል፤ በበጎነትም እመለከታችኋለሁ፤ ትታረሳላችሁ፤ ዘርም ይዘራባችኋል:: [10]መላው የእስራኤል ቤት እንኳ ሳትቀሩ፣ የሰዎችን ቍጥር በእናንተ ላይ አበዛለሁ:: ከተሞች የሰው መኖሪያ ይሆናሉ፤ የፈረሱት እንደ ገና ይሠራሉ:: [11]በእናንተ ላይ የሰዎችንና የእንስሳትን ቍጥር እጨምራለሁ፤ ፍሬያማ ይሆናሉ፤ ቍጥራቸውም ይበዛል:: እንዳለፈው ጊዜ ሁሉ ሰዎች በውስጣችሁ እንዲኖሩ አደርጋለሁ፤ ካለፈው የበለጠ አበለጽጋችኋለሁ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ:: [12]ሰዎችን፣ ሕዝቤን እስራኤልን በእናንተ ላይ እንዲመላለሱ አደርጋለሁ፤ ይወርሷችኋል፤ እናንተም ርስታቸው ትሆናላችሁ፤ ከእንግዲህ ወዲህ ልጅ አልባ አታደርጓቸውም::

[13]" 'ልዑል እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ሕዝቡ እናንተን፣ 'ሰዎችን ቦጫጭቀው ይበላሉ፤ ሕዝብንም ልጅ አልባ ያደርጋሉ' ስላሏችሁ፣ [14]ከእንግዲህ ሰው አትበሉም፤ ሕዝቡንም ልጅ አልባ አታደርጉትም፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር:: [15]ከእንግዲህ የሕዝቦችን ዘለፋ እንድትሰሙ አላደርግም፤ በሰዎችም ስድብ አትሠቃዩም፤ ከእንግዲህ ለሕዝባችሁ መሰናከል አትሆኑም፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር::"

[16]እንደ ገና የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [17]የሰው ልጅ ሆይ፤ የእስራኤል ሕዝብ በገዛ ምድራቸው ይኖሩ በነበረበት ጊዜ በሥራቸውና በአኗኗራቸው አረከሷት፤ ጠባያቸውም በፊቴ፣ ሴት በወር አበባዋ ወቅት እንደምትረክሰው ዐይነት ነበር:: [18]ስለዚህ በምድሪቱ ላይ ደም ስላፈሰሱና በጣዖታቶቻቸው ስላረከሷት፣ መዓቴን አፈሰስሁባቸው:: [19]በአሕዛብ መካከል በተንኋቸው፤ እነርሱም በየአገሩ ተበታተኑ፤ እንደ ጠባያቸውና እንደ ሥራቸው መጠን ፈረድሁባቸው:: [20]በአሕዛብ መካከል በሄዱበት ሁሉ ቅዱስ ስሜን አረከሱ፤ ስለ እነርሱ፣ 'እነዚህ የእግዚአብሔር ሕዝብ ናቸው፤ ዳሩ ግን የእርሱን ምድር ትተው እንዲሄዱ ተገደዱ' ተብሎአልና:: [21]የእስራኤል ቤት በሄዱበት በአሕዛብ መካከል ሁሉ፣ ስላረከሱት ቅዱስ ስሜ ገዶኛል::

[22]"ስለዚህ ለእስራኤል ቤት እንዲህ በል፤ 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ይህን ሁሉ የማደርገው ስለ እናንተ ብዬ ሳይሆን፣ በየሄዳችሁባቸው

36፥4 ዘሌ26፥43፤ ዘዳ11፥11፤መዝ79፥4፤ ኤር2፥26፤ሕዝ6፥3፤ 33፥24፡28-29
36፥5 ዘዳ29፥20፤ ኢሳ66፥16፤ኤር25፥31፤50፥11፤ሕዝ25፥12-14፤35፥10፡15፤ 38፥22፤ኢል3፥2፡14
36፥6 መዝ123፥3-4፤ሕዝ34፥29
36፥7 ዘኍ14፥30፤ ኤር25፥9
36፥8 ኢሳ4፥2፤ 27፥6፤ሕዝ47፥12
36፥9 ቍ34-36፤ ኤር31፥27
36፥10 ኢሳ49፥8፡ 17-23፤ኤር30፥18
36፥11 ዘፍ1፥22፤ ዘሌ26፥9፤ኢዮ42፥13፤ ኢሳ49፥19፤ ኤር31፥28፤ ሕዝ16፥55፤ ሚክ7፥14፤ዘካ10፥8
36፥12 ሕዝ47፥14፡ 22
36፥13 ዘኍ13፥32
36፥15 መዝ89፥50-51፤ኢሳ54፥4፤ ሕዝ34፥29
36፥17 ዘሌ5፥2፤ 12፥2፤መዝ106፥37-38፤ኤር2፥7
36፥18 2ዜና34፥21
36፥19 ዘሌ18፥24-28፤ዘዳ28፥64፤ሕዝ 7፥8፤24፥14፤39፥24
36፥20 ዘሌ18፥21፤ ኢሳ52፥5፤ኤር33፥24፤ሕዝ12፥16፤13፥19፤ ሮሜ2፥24
36፥21 መዝ74፥18፤ ኢሳ48፥9
36፥22 ዘዳ9፥5-6፤ መዝ106፥8፤ኢሳ37፥35፤ሕዝ20፥9፡44፤ ሮሜ2፥24

ሙሉ በሙሉ ከመያዛቸው በፊት፣ እስራኤልን በመውረር በከፊል የያዟትን ማለት ነው::

36፥4 *ለተራሮችና ለኰረብቶች፣ ለሸለቆዎችና ለውሃ መውረጃዎች፤* የ1፥5 ማብ እና 6፥3 ይመ::

36፥5 *በሚቃጠል ቅናቴ፤* ለእርሱ ለራሱ የሆነችውን ምድር ፣ አሕዛብ ስለሰደቧት እግዚአብሔር ክፉኛ ተቈጥቶአል:: *ኤዶም፤* ለአያሌ ዘመናት የእስራኤል ጠላት ስለ ነበሩ፣ ከሌሎቹ ይልቅ ስማቸው ተለይቶ ተጠቅሶአል (35፥2፡5 ማብ ይመ)::

36፥7 *እጄን አንሥቼ፤* 20፥5 እና ማብ ይመ::

36፥8 *ቅርንጫፍ ... ፍሬም፤* እነዚህ የምርታማነትና የእግዚአብሔር ምሕረት ምልክቶች ናቸው (17፥8፡23)፣ ዘሌ26፥3-5 ይመ፤ በ35፥3፡7፡15 ላይ ስለ ኤዶም መፈራረስ ከተገለጸው ጋር የሚነጻጸር ነው:: *በቅርቡ፤* ፍርዱ ሳይዘገይ እንደሚፈጸምና ምርኮኞችም እንዲሁ (7፥7፤ 12፥23) የተሰደዱት ፈጥነው ወደ አገራቸው እንደሚመለሱ የተነገረ ነው::

36፥9 *በበጎነትም እመለከታችኋለሁ፤* በዘሌ26፥9 ላይ ከተገለጸው ተመሳሳይ ዐውድና ሐረግ ጋር ያነጻጽሩ::

36፥10 *መላው የእስራኤል ቤት እንኳ፤* ሕዝቅኤል በዚህ ምዕራፍ ላይ የእስራኤልን ከምርኮ መመለስ እንደተናገሩ ሁሉ፣ በ37፥15-23 ላይም ይህንኑ ሐሳብ ይገልጻል::

36፥11 *ፍሬያማ ይሆናሉ፤ ቍጥራቸውም ይበዛል፤* ይህ ሐረግ የያዘው ፍሬ ሐሳብ፣ በሥነ ፍጥረት ጊዜ የተሰጠውን መለኰታዊ ባርኮትና (ዘፍ1፥22፡28፤ 8፥17፤ 9፥1፡7ይመ):: እንዲሁም ከዚያ በኋላ በተከታታይ ከተሰጠው የኪዳን ባርኮት ጋር (ዘፍ17፥6፤ 35፥11፤ 48፥3-4፤ ዘፀ1፥7 ይመ):: *እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ፤* እነዚህ ቃላት የእግዚአብሔር ማንነቱ የሚታወቅባቸው ሲሆኑ፣ በዚህ መጽሐፍ ውስጥም የሚገኙና፣ የእግዚአብሔርን በፍርድ መገለጥ ቢያሳዩም፣ እዚህ ቍጥር ላይ ግን እግዚአብሔር በማዳን ሥራው ራሱን የገለጠበትን ሁኔታ የሚያመለክቱ ናቸው (የ5፥13 ማብ ይመ፤ ከ34፥30 ጋር ያነጻጽሩ)::

36፥12 በእናንተ ላይ እንዲመላለሱ፤ እዚህ ላይም ለእስራኤል ተራሮች ነው:: *ልጅ አልባ አታደርጓቸውም፤* እስራኤላውያን ምርኮኛ በመሆን የገዛ ራሳቸውን ሕልውና እንዲያጡ አስተዋጽዖ ያደረጉት፣ በዘይቤያዊ አገላለጽ፣ "ተራሮች" ተብለው የተጠሩት ናቸው፤ እነዚህ ተራሮች በፖለስቲና የነበሩትን ከነዓናውያንና የአምልኮ ማዕከሎቻቸውን ("የማምለኪያ ኰረብታዎች") ያመለክታሉ፤ እነዚህም እስራኤልን ያሳቱና የእግዚአብሔር ቍጣ በሕዝቡ ላይ እንዲወርድ ምክንያት የሆኑ ናቸው (6፥3 እና ማብ ይመ)::

36፥16-38፤ እስራኤልን በተመለከተ፣ ሕዝቅኤል የተነበየውን ሁሉ ያጠቃልላል::

36፥18 *ደም ስላፈሰሱና በጣዖታቶቻቸው ስላረከሷት፤* በእስራኤል ስለ ነበረው ማኅበራዊ ኢፍትሐዊነትና ጣዖት የማምለክ ልምምዶችን የሚያመለክት ነው (22፥3 እና ማብ ይመ):: *በጣዖታቶቻቸው፤* የ6፥4 ማብ ይመ::

36፥20 *ቅዱስ ስሜን አረከሱ፤* እስራኤላውያን ከምድራቸው የተፈናቀሉት፣ አምላካቸው ሕዝቡን መጠበቅና መንከባከብ ካለመቻሉ የተነሣ ነው ብለው አስበው ነበር (ከዘኍ14፥15-16፤ 2ነገ18፥32-35፤ 19፥10-12 ጋር ያነጻጽሩ)::

አሕዛብ መካከል ስላረከሳችሁት ስለ ቅዱስ ስሜ ስል ነው:: [23]በአሕዛብ መካከል የረከሰ ውን፣ እናንተ በእነርሱ ዘንድ ያረከሳችሁ ትን ፣ የታላቁን ስሜን ቅድስና አሳያለሁ፤ ከዚያም ዐይኖቻቸው እያዩ፣ በእናንተ አማ ካይነት ራሴን ቅዱስ አድርጌ ስገልጥ፣ አሕ ዛብ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያው ቃሉ፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር::"

[24]" 'ከአሕዛብ መካከል አስወጣችኋለሁ፤ ከየአገሩ ሁሉ እሰበስባችኋለሁ፤ ወደ ገዛ ምድ ራችሁም መልሼ አመጣችኋለሁ:: [25]ንጹሕ ውሃ እረጫችኋለሁ፤ እናንተም ንጹሕ ትሆ ናላችሁ፤ ከርኵሰታችሁ ሁሉና ከጣዖታቶቻ ችሁ ሁሉ አነጻችኋለሁ:: [26]አዲስ ልብ እሰ ጣችኋለሁ፤ አዲስ መንፈስም በውስጣችሁ አሳድራለሁ፤ የድንጋይ ልባችሁን ከእናንተ አስወግዳለሁ፤ የሥጋንም ልብ እሰጣችኋለሁ:: [27]መንፈሴን በውስጣችሁ አሳድራለሁ፤ ሥርዐ ቴን እንድትከተሉና ሕጌን በጥንቃቄ እንድ ትጠብቁ አደርጋለሁ:: [28]ለቀድሞ አባቶቻችሁ በሰጠኋቸው ምድር ትኖራላችሁ፤ ሕዝቤም ትሆናላችሁ፤ እኔም አምላክ እሆናችኋለሁ:: [29]ከርኵሰታችሁ ሁሉ አነጻችኋለሁ፤ እህሉን አጠራለሁ፤ አበዛዋለሁም፤ ራብንም አላመ ጣባችሁም:: [30]ከራብ የተነሣ በአሕዛብ መካ ከል በውርደት እንዳትሳቀቁ፣ የዛፉን ፍሬና የዕርሻውን ሰብል አበዛለሁ:: [31]ከዚያም ክፉ መንገዳችሁንና የረከሰ ሥራችሁን ታስታው ሳላችሁ፤ ስለ ኀጢአታችሁና ስለ አስጸያፊ ድርጊታችሁ ራሳችሁን ትጠላላችሁ:: [32]ለእናንተ ስል ይህን እንደማላደርግ እንድ ይላል ጌታ እግዚአብሔር:: የእስ ቤት ሆይ፤ በአድራጎታችሁ ዕፈሩ፤ ተሸ ቀቁም!

[33]" 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ከኀጢአታችሁ ሁሉ በማነጻችሁ ቀን፣ ከተ ሞቻችሁ እንደ ገና መኖሪያ ይሆናሉ:: የፈ ረሱትም እንደ ገና ይታደሳሉ:: [34]በዐላፊ አግዳሚው ዐይን ጠፍ ሆኖ ይታይ የነበ ረው፣ ባድማ መሬት ይታረሳል:: [35]እነር ሱም፣ "ጠፍ የነበረው ይህ ምድር እንደ ዔድን ገነት መሰለ፤ የተደመሰሱ፣ የፈራረሱና ባድማ የሆኑት ከተሞች አሁን መኖሪያና ምሽግ ሆነዋል" ይላሉ:: [36]ከዚያም በዙሪያችሁ የነ በሩ የቀሩት አሕዛብ ፈርሶ የነበረውን መልሼ የሠራሁ፣ ጠፍ የነበረውን ያለመለምሁ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ:: እኔ እግዚአብሔር ተናግሬአለሁ፤ እኔም አደርገ ዋለሁ::"

[37]"ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'እንደ ገና ለእስራኤል ቤት ልመና እሺ እላለሁ፤ ይህንም አደርግላቸዋለሁ፤ ሕዝባ ቸውን እንደ በግ መንጋ አበዛዋለሁ፤ [38]በኢ የሩሳሌም በዓላት ላይ እንደሚገኘው የመ ሥዋዕት በግ መንጋ አበዛዋለሁ:: እነሆ! ፈራ ርሰው የነበሩት ከተሞች የብዙ ሕዝብ መኖ ሪያ ይሆናሉ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::' "

36+23 ዘኍ6+27፤ መዝ46+10፤126+2፤ ኢሳ5+16፤37+23፤ ሕዝ20+14፡41፤ 38+23፤39+7፡27-28
36+24ኢሳ43+5-6፤ ሕዝ34+13፤37+21
36+25 ዘሌ14+7፤ 16+14-15፤ዕብ6+21፤ መዝ51+2፡7፤ኢሳ 2+18፤ኢል3+21፤ ዘካ3+4፤13+2፤ሐሥ 22+16፤ዕብ9+13
36+26መዝ51+10፤ ኤር5+3፤24+7፤ሕዝ 18+31፤2ቆሮ3+3
36+27 ኢሳ44+3፤ ኤር 50+20፤ሕዝ 18+21፤ኢል2+29፤ የሐ3+5፤1ተሰ4+8
36+28 ኤር30+22 ፤31+33፤ሕዝ11+17፤ 14+11፤34+24፤37+ 14፡27፤ዘካ8+8
36+29 ሕዝ34+29
36+30 ዘሌ26+4-5፤ ሕዝ34+13-14፤ ሆሴ 2+21-22
36+31 ኢሳ6+5፤ ኤር31+19፤ሕዝ6+9
36+32 ዘዳ9+5፤ ሕዝ16+63
36+33 ዘሌ16+30፤ 26+31፤ኢሳ49+8
36+35 ዘፍ2+8፤ አሞ9+14
36+36ኤር42+10፤ ሕዝ17+22፤37+14፤ 39+27-28
36+37 መዝ102+17፤ ኤር29+12-14፤ዘካ 10+6፤13+9 36+38 ዘፀ6+2፤ 1ነገ8+63፤ 2ዜና 35+7-9

36+22 *ስለ እናንተ ብዬ ሳይሆን፤* እግዚአብሔር ስለ እነርሱ የማይገደው ሆኖ ሳይሆን፣ እርሱ ለእነርሱ የሚያደርግላቸው ማንኛውም ነገር የሚገባቸው ባለመሆኑ ነው (ከዘዳ9+4-6 ጋር ያነ ጻጽሩ)፤ እንዲህ ዐይነቱ ዐረፍተ ነገር፣ ሕዝቅኤል የእውነተኛ ጸጋ ሰባኪ መሆኑን ያረጋግጥለታል:: *ስለ ቅዱስ ስሜ ስል፤* መለኮታዊ ቅጣቱ የዘገየበት ምክንያት፣ በም20 ላይ የተጠቀሰ ቢሆንም (20+9፡14፡22 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን እግዚአብሔር በምሕረቱ ወደ እነርሱ በመመለሱ ምክንያት ነው::

36+23 *አሕዛብ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ያውቃሉ፤* እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያለው በኪዳን ላይ የተ መሠረተ ኅብረት ዋና ዐላማ፣ መላው ዓለም እውነተኛ አምላክ እርሱ ብቻ እንደሆነ ያውቅ ዘንድ ነው::

36+24 *አስወጣችኋለሁ ... እሰበስባችኋለሁ ... መልሼ አመጣችኋለሁ፤* ሕዝቅኤል፣ የተሐድሶ ተስፋን በተመለከተ በተለ ያዩ አራት ደረጃዎች እንደሚፈጸሙ ከተናገራቸው ትንቢቶች፣ ይህ ዋናውና የመጀመሪያው ሲሆን፣ ይኸውም ከምርኮ ስለ መመለሳቸው ነው::

36+25 *ንጹሕ ውሃ እረጫችኋለሁ፤* በሥርዐቱ መሠረት ለመንጻት በውሃ መረጨት አስፈላጊ ስለመሆኑ ዘፀ30+19-20፤ ዘሌ14+51፤ ዘኍ19+18 ይመ፤ ከዘካ13+1፤ ዕብ10+22 ጋር ያነጻ ጽሩ:: *ከጣዖታቶቻችሁ፤* የ6+4 ማብ ይመ:: *አነጻችኋለሁ፤* ቍ33፤ 37+23፤ ኤር33+8 ይመ::

36+26-27፤ በ"አዲሱ ኪዳን" ያለውን ሐሳብ ያካተቱ ሐረ ጐችን የያዘ ነው (ኤር31+33-34 ይመ)::

36+26 *አዲስ ልብ፤* የ11+19፤ 18+31 ማብ ይመ:: *አዲስም መንፈስ በውስጣችሁም አሳድራለሁ፤* አእምሮአችሁንና ልባችሁን እለውጣለሁ ማለት ነው:: በዚህና በ11+19 ላይ፣ የሚለውጠውም እግዚአብሔር ራሱ እንደሆነ ተጠቅሶአል:: በ18+31 ላይ (ያንኑ ማብ ይመ) ሊያገኙ ለሚገባቸው ሕዝቡን በጎ ምላሽ እንዲሰጥ ጥሪውን አቅርቦአል:: እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያስፈልጋል ብሎ የሚያስበውን ሁሉ ከመስጠት ወደ ኋላ አይልም:: *የሥጋንም ልብ፤* "ሥጋ" የሚለው ቃል በብሉይ ኪዳን ደካማነትንና በቀላሉ ለጕዳት መጋለጥን የሚያመለክት ሲሆን (ኢሳ31+3)፤ በአዲስ ኪዳን ግን በኀጢአት የተሞላውንና እግዚአብሔርን የሚቃወመውን የሰውን ተፈጥሮ ያሳያል (ሮሜ8+5-8 ይመ):: እዚህ ላይ፣ "ከድንጋይ" እንደ ድንጋይ የጠጠረውን ልብ ሳይሆን፣ በተቃራኒው ሊለወጥና ሊመከር የሚችለውን ልብ ያመለክታል::

36+27 *መንፈሴን፤* የሰው መንፈስ የእርሱን ፈቃድ ለማ ድረግ ይችል ዘንድ እግዚአብሔር የራሱን መንፈስ ለሰብአዊ ፍጡር ይሰጣል:: ከቍ25-27 ያለው፣ በመዝ51+7-11 ካለው ጋር ተጓዳኝ ነው::

36+28 *ሕዝቤም ... አምላክ፤* ይህ የኪዳን ቋንቋ ነው (11+20 እና ማብ ይመ)::

36+29 *ከርኵሰታችሁ ሁሉ፤* ከተዘፈቁበት የጣዖት አምልኮና ከሥነ ምግባር ውድቀት ማለት ነው (ቍ25፤ 37+23 ይመ):: *እጠራለሁ፤* እግዚአብሔር በመጀመሪያ ፍጥረቱን በፈጠረ ጊዜ እንዳሰማው ቃል ማለት ነው (ከዘፍ1+5፡8፡10 ጋር ያነጻጽሩ)::

36+30 *በውርደት፤* በቍ15 እንደተጻፈው ማለት ነው::

36+31 *ከዚያም ... ታስታውሳላችሁ፤* ካለመታዘዙ የተነሣ ለሰው ልጅ የማይገባው የእግዚአብሔር ጸጋ ወደ ማስታወስና ወደ ንስሓ ይመራል (ከ6+9፤ 16+63፤ 20+43፤ መዝ130+4 ጋር ያነጻጽሩ)::

36+32 *ለእናንተ ስል ... እንደማላደርግ፤* የቍ22 ማብ ይመ::

36+33 *ቀን፤* ስለመንጻት የተሰጠውን የተስፋ ቃልና (ቍ24-32 እንደ ገና በምድራቸው ላይ እንደሚሰፍሩ የተሰጠውን የተስፋ ቃል (ቍ33-36) ያያይዛል::

36+35 *ዔድን ገነት፤* ልምላሜው በፍጥረት መጀመሪያ ላይ እንደ ነበረው ዐይነት ለም እንደሆነ ተገልጾአል (ከ28+13፤ 31+9 ጋር ያነጻጽሩ):: *ምሽግ ሆነዋል፤* ከ38+11 ጋር ያነጻጽሩ::

36+36 *አሕዛብ ... ያውቃሉ፤* የቍ23 ማብ ይመ::

36+37 *ለእስራኤል ቤት እሺ እላለሁ፤* ከዚህ በፊት እግዚ አብሔር አልቀበልም ያለውን ልመናቸውን እንደ ገና ወደ እርሱ እንዲቀርብ መፍቀዱን ያሳያል (ከ14+3፤ 20+3፡31 ጋር ያነጻ ጽሩ)::

36+38 *እንደሚገኘው የመሥዋዕት በግ መንጋ አበዛዋለሁ፤* ይህ ንጽጽር ተገቢ ስለመሆኑ 1ነገ8+63፤ 1ዜና29+21፤ 2ዜና35+7 ይመ::

የደረቅ ዐጥንቶች ሸለቆ

37 *የእግዚአብሔር* እጅ በላዬ ነበረ፤ እርሱም *በእግዚአብሔር* መንፈስ አወጣኝ፤ በሸለቆ መካከልም አኖረኝ፤ ሸለቆውም በዐጥንቶች ተሞልቶ ነበር። [2]በእነርሱም መካከል ወደ ፊትና ወደ ኋላ አመላለሰኝ፤ በሸለቆውም ወለል ላይ በጣም የደረቁ እጅግ ብዙ ዐጥንቶች አየሁ። [3]እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ እነዚህ ዐጥንቶች በሕይወት ሊኖሩ ይችላሉን?" ሲል ጠየቀኝ።

እኔም፣ "ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ ብቻ ታውቃለህ" አልሁ።

[4]ከዚያም እንዲህ አለኝ፤ "ለእነዚህ ዐጥንቶች ትንቢት ተናገር፤ እንዲህም በላቸው፤ 'እናንት ደረቅ ዐጥንቶች፤ *የእግዚአብሔርን* ቃል ስሙ! [5]ጌታ *እግዚአብሔር* ለእነዚህ፤ ዐጥንቶች እንዲህ ይላል፤ "እስትንፋስ* አገባባችኋለሁ፤ እናንተም በሕይወት ትኖራላችሁ። [6]ጅማት አደርግላችኋለሁ፤ ሥጋ አለብሳችኋለሁ፤ በቆዳ እሸፍናችኋለሁ፤ በውስጣችሁም እስትንፋስ አገባባችኋለሁ፤ በሕይወት ትኖራላችሁ፤ እኔም *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ።" '

[7]ስለዚህ እንደ ታዘዝሁት ትንቢት ተናገርሁ፤ ትንቢቱን በምናገርበትም ጊዜ የኰሽኰሽታ ድምፅ ተሰማ፤ ዐጥንቶቹም አንድ ላይ ሆኑ፤ ዐጥንት ከዐጥንት ጋር ተጋጠመ። [8]እኔም ተመለከትሁ፤ ጅማት ነበረባቸው፤ ሥጋም በላያቸው ታየ፤ ቆዳም ሸፍኖአቸዋል፤ እስትንፋስ ግን በውስጣቸው አልነበረም።

[9]ከዚያም እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ለነፋሱ ትንቢት ተናገር፤ ትንቢት ተናገር፤ እንዲህም በለው፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ነፋስ ሆይ፤ ከአራቱ ነፋሳት ዘንድ ና፤ በሕይወት እንዲኖሩም በእነዚህ በተገደሉት ላይ እፍ በልባቸው።" ' [10]ስለዚህም እንዳዘዘኝ ትንቢት ተናገርሁ፤ እስትንፋስም ገባባቸው፤ ሕያዋንም ሆኑ፤ እጅግ ታላቅ ሰራዊት ሆነው በእግራቸው ቆሙ።

[11]ከዚያም እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ እነዚህ ዐጥንቶች መላው የእስራኤል ቤት ናቸው፤ እንዲህም ይላሉ፤ 'ዐጥንቶቻችን ደርቀዋል፤ ተስፋ የለንም፤ ተቈርጠናል።" [12]ስለዚህ ትንቢት ተናገር እንዲህም በላቸው፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ሕዝቤ ሆይ፤ መቃብሮቻችሁን እከፍታለሁ፤ ከውስጣቸው አወጣችኋለሁ፤ ወደ እስራኤል ምድር መልሼ አመጣችኋለሁ። [13]ከዚያም እናንተ ሕዝቤ ሆይ፤ መቃብሮቻችሁን ከፍቼ ሳወጣችሁ፣ እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ። [14]መንፈሴን በውስጣችሁ አስቀምጣለሁ፤ እናንተም በሕይወት ትኖራላችሁ፤ በገዛ ምድራችሁ አስቀምጣችኋለሁ፤ ከዚያም እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ተናገርሁ፣ እንዳደረግሁትም ታውቃላችሁ፤ ይላል *እግዚአብሔር*።" '

አንድ ሕዝብ በአንድ ንጉሥ

[15]*የእግዚአብሔር* ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [16]"የሰው ልጅ ሆይ፤ አንድ በትር ወስደህ፣ 'የይሁዳና የተባባሪዎቹ የእስራኤላውያን' ብለህ ጻፍበት። ከዚያም ሌላ በትር ወስደህ፣ 'የኤፍሬም፣ የዮሴፍና የተባባሪዎቹ የእስራኤል ቤት ሁሉ' ብለህ ጻፍበት። [17]እንደ አንድ በትር ይሆኑ ዘንድ በእጅህ ላይ አጋጥመህ ያዛቸው።

37፥1 ኤር7፥32፤ 8፥2፤ሕዝ1፥3፤ 11፥24፤40፥1፤ ሉቃ4፥1፤ሐሥ8፥39
37፥3 ዘዳ32፥39፤ 1ሳሙ2፥6፤ ኢሳ26፥19፤ 1ቆሮ15፥35
37፥4 ኤር22፥29
37፥5 ዘፍ2፥7፤ መዝ104፥29-30፤ ራእ11፥11
37፥6 ዘፀ6፥2፤ ሕዝ38፥23
37፥9 ቍ14፤ መዝ 104፥30፤ ኢሳ32፥15፤ ኤር49፥36፤ ሕዝ39፥29፤ዳን7፥2፤ 8፥8፤11፥4፤ዘካ2፥6፤ 6፥5፤12፥10፤ራእ7፥1
37፥10 ሕዝ12፥7፤ ራእ11፥11
37፥11 ኢዮ17፥15፤ ሰቆ3፥54
37፥12 ቍ21፤ ዘዳ32፥39፤1ሳሙ2፥6፤ ኢሳ26፥19፤ኤር 29፥14፤ሆሴ13፥14፤ አሞ9፥14-15፤ ሶፎ3፥20፤ዘካ8፥8
37፥13 ዘፀ6፥2፤ ሕዝ17፥24፤ሆሴ13፥14
37፥14 ቍ9፤ ኢሳ11፥2፤ኤር43፥2፤ ሕዝ36፥27-28፡36፤ ኢዩ2፥28-29፤ ራእ11፥11
37፥16 ዘኍ17፥2 -3፤1ነገ12፥20፤ 2ዜና10፥17-19፤ 15፥9
37፥17 ቍ24፤ ኢሳ11፥13፤ ኤር50፥4፤ሆሴ1፥11

*5 በዕብራይስጥ *ነፋስ ወይም መንፈስ ማለትም ነው* (ከቍ6-14 ይመ)

37፥1-28፤ ሕዝቅኤል ካያቸው ራእዮች አንዱ ክፍል፤ በ1፥2፤ 8፥1፤ 40፥1 ላይ ተጽፎ እንደምናገኘው፣ እዚህ ላይ ጊዜው በውል ተለይቶ ባይገለጽም፣ ነቢዩ ይህን ራእይ ያየው ከ586 ዓ.ቅ.ክ. መሆኑ ግን ግልጽ ነው።

37፥1 *የእግዚአብሔር እጅ፤* የ1፥3 ማብ ይመ። *በእግዚአብሔር መንፈስ፤* ይህን አባባል በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የምናገኘው በ11፥5 ላይ ብቻ ነው። በ8፥3 ላይ እንደተገለጸው፣ "መንፈስ" ማለት ነው። *በሸለቆ፤* በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም በ3፥22-23፤ 8፥4 ላይ፣ "ቈላ" ተብሎ ከተጠቀሰው ጋር ተመሳሳይ ነው። ሕዝቅኤል ቀደም ሲል የእግዚአብሔርን የፍርድ ቃል የተቀበለ ቢሆንም፣ የአሁኑ ግን የተስፋን መልእክት ነው። *ዐጥንቶች፤* በቍ11 ላይ እንደተገለጸው፣ ይህ ትእምርት እስራኤላውያን በምርኮ የነበሩበትን ተስፋ አስቈራጭ ሁኔታ የሚያመለክት ነው።

37፥2 *እጅግ ብዙ ዐጥንቶች፤* በምርኮ የነበረውን ሕዝብ በሙሉ ያመለክታል። *በጣም የደረቁ፤* ከሞቱ ብዙ ጊዜ የሆናቸውን ማለት ነው (1ነገ 17፥17-24፤ 2ነገ4፥18-37 ይመ፤ እንዲሁም 2ነገ13፥21 ይመ)።

37፥4 *ለእነዚህ ዐጥንቶች ትንቢት ተናገር፤* ከዚህ በፊት ሕዝቅኤል ግዑዛን ለሆኑ ፍጥረታት ትንቢት ተናግሮ ነበር (ተራሮች 6፥2፤ 36፥1፤ ደኖች 20፥47) አሁን ደግሞ ሕይወትና እስትንፋስ ለሌላቸው ዐጥንቶች (ቍ9) ትንቢት ተናገረ።

37፥6 *ጅማት ... ሥጋ ... ቆዳ ... እስትንፋስ፤* በአራት መድብ መናገር በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የተለመደ ነገር ነው (የ1፥5 ማብ ይመ)።

37፥7 *የኰሽኰሽታ ድምፅ፤* ምናልባት አንዱ ዐጥንት ከሌላው ጋር ሲገናኝ በ3፥12-13 እንደተገለጸው ድምፁ እግዚአብሔር ከመገኘቱ የተነሣ ሊሆን ይችላል።

37፥8 *እስትንፋስ ግን ... አልነበረም፤* ይህ በነቢዩ ራእይ የታየው፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ እንደ ገና መፈጠር በዘፍ2፥7 ላይ የተጠቀሰውን የሰውን በሁለት ደረጃ መፈጠር ያስታውሰናል፤ ይኸውም በመጀመሪያ ሰው ከምድር ዐፈር መበጀቱን፤ ከዚያም የሕይወት እስትንፋስን መቀበሉን ነው።

37፥9 *ለነፋሱ፤* የቍጥር 5 አግራጭ ትርጕም ይመ። *አራቱ፤* የ1፥5 ማብ ይመ። *በተገደሉት፤* ሕዝቅኤል የተመለከተው በጦር ሜዳ ተበታትነው የወደቁትን የሰዎች ዐጥንት ነው (ቍ 10 ይመ)።

37፥11 *ዐጥንቶቻችን ... ተቈርጠናል፤* በራእዩ ተስፋ የተሰጠ ቢሆንም፣ ሕዝቡ ያለበት ሁኔታ ግን በከፍተኛ ደረጃ ተስፋ አስቈራጭ ነበር።

37፥12 *መቃብሮቻችሁን፤* ቀደም ሲል የተገለጸው ምስል፣ በጦር ሜዳ ላይ ተበታትነው የወደቁ ዐጥንቶች ሲሆኑ (የቍ9 ማብ ይመ)፤ በዚህ ቍጥር ላይ ግን የተከደነ መቃብር ነው።

37፥14 *በገዛ ምድራችሁ አስቀምጣችኋለሁ፤* እነዚህ ቃላት ግልጽ የሚያደርጉት፣ እግዚአብሔር የተናገረው ስለ ሙታን ትንሣኤ ሳይሆን፣ እስራኤል እንደ ገና በመንግሥትነት እንደምትቋቋም ነው።

37፥16 *አንድ በትር፤* ይህ ሕዝቅኤል በመጨረሻ ትእምርታዊ ተግባሩ የተጠቀመበት ነው (ከ 4፥1፡3፡9፤ 5፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። *ጻፍበት፤* በዘካ11፥7 ላይ ያለው ሐሳብ በዚህ ምንባብ ላይ የተመሠረተ ይመስላል።

37፥17 *አጋጥመህ ያዛቸው፤* በትሮቹ በታምር ተገጣጥመዋል ወይም ሕዝቅኤል ራሱ በእጁ ሰብስቦ ይዞአቸው ይሆናል።

18“የአገርህ ልጆች፣ ‘ይህስ ምን ማለትህ እንደ ሆነ አትነግረንምን?’ ብለው ሲጠይቁህ፣ 19እንዲህ በላቸው፤ ‘ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ “በኤፍሬም እጅ ያለውን የዮሴፍን በትርና የተባባሪዎቹን የእስራኤላውያንን ነገድ በትር እወስዳለሁ፤ ከይሁዳ በትር ጋር አጋጥሜ አንድ ወጥ በትር አደርጋቸዋለሁ፤ እነርሱም በእጄ አንድ በትር ይሆናሉ።’ ” 20የጻፍህባቸውን በትሮች ከፊት ለፊታቸው ያዝ፤ 21እንዲህም በላቸው፤ ‘ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ “እስራኤላውያንን ከሄዱባቸው አሕዛብ መካከል አወጣቸዋለሁ፤ ከየስፍራው ሰብስቤ ወደ ገዛ ምድራቸው እመልሳቸዋለሁ። 22በምድሪቱ በእስራኤል ተራሮች ላይ አንድ ሕዝብ አደርጋቸዋለሁ፤ በሁሉም ላይ አንድ ንጉሥ ይነግሣል፤ ከእንግዲህም ሁለት ሕዝብ አይሆኑም፤ መንግሥታቸውም ከሁለት አይከፈልም። 23በጣዖታቶቻቸው፣ በአስጸያፊ ምስሎቻቸው ወይም በማንኛውም ኀጢአት ራሳቸውን አያረክሱም፤ ነገር ግን እኔን በመተው ከሠሩት ኀጢአት ሁሉ አድናቸዋለሁ፤[a] አነጻቸዋለሁም። እነርሱ ሕዝቤ ይሆናሉ፤ እኔም አምላካቸው እሆናለሁ።”

24“ ‘ባሪያዬ ዳዊት በላያቸው ይነግሣል፤ ሁሉም አንድ እረኛ ይኖራቸዋል፤ ሕጌን ይከተላሉ፤ ሥርዐቴንም በጥንቃቄ ይጠብቃሉ። 25አባቶቻችሁ በኖሩበት፣ ለባሪያዬ ለያዕቆብ በሰጠሁት ምድር ይኖራሉ። በዚያም እነርሱ፣ ልጆቻቸውና የልጅ ልጆቻቸው ለዘላለም ይኖራሉ፤ ባሪያዬ ዳዊትም ለዘላለም ንጉሣቸው ይሆናል። 26ከእነርሱም ጋር የሰላም ቃል ኪዳን አደርጋለሁ፤ ቃል ኪዳኑም የዘላለም ይሆናል። አጸናቸዋለሁ፤ አበዛቸዋለሁ፤ መቅደሴንም በመካከላቸው ለዘላለም አኖራለሁ። 27ማደሪያዬ ከእነርሱ ጋር ይሆናል፤ አምላካቸው እሆናለሁ፤ እነርሱም ሕዝቤ ይሆናሉ። 28መቅደሴም ለዘላለም በመካከላቸው በሚሆንበት ጊዜ፣ አሕዛብ እኔ እግዚአብሔር እስራኤልን እንደ ቀደስሁ ያውቃሉ።’ ”

በጎግ ላይ የተነገረ ትንቢት

38 የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ 2“የሰው ልጅ ሆይ፤ ፊትህን በማጎግ ምድር በሚገኘው፣ በሞሳሕና በቶቤል ዋና አለቃ[+] በጎግ ላይ አድርግ፤ በእርሱ ላይ ትንቢት ተናገር፤ 3እንዲህም በል፤ ‘ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ

37፥18 ሕዝ24፥19
37፥19 ዘካ10፥6
37፥21 ቍ12፤ኢሳ 43፥5-6፤ሕዝ20፥42፤ 39፥27፤ሚክ 4፥6
37፥22 ኢሳ11፥13፤ ኤር33፥24፤50፥4፤ ሕዝ17፥22፤34፥13 -14፤ሆሴ1፥11
37፥23 ኤር7፥24፤ ሕዝ11፥18፤36፥28፤ 43፥7፤ናሆ2፥2
37፥24 1ሳሙ13፥14፤መዝ78፥70-71፤ ኢሳ32፥1፤55፥4፤ኤር 30፥21፤ሕዝ21፥27፤ ሆሴ3፥5፤ዘካ 13፥7
37፥25 ዕዝ9፥12፤ መዝ89፥3-4፤ኢሳ 11፥1፤ሕዝ28፥25፤ 34፥23-24፤አሞ9፥15
37፥26 ዘፍ9፥16፤ ዘሌ26፥11፤ዘኍ25፥12፤ዘዳ29፥14፤ኤር 30፥19፤ሕዝ16፥62፤ ዕብ13፥20
37፥27 ዘሌ26፥11፤ ሕዝ34፥30፤36፥28፤ 2ቆሮ6፥16
37፥28 ዘፀ31፥13፤ ሕዝ43፥9፤ሆሴ1፥10 -11፤ሶፎ3፥15
38፥2 ቍ14፤ ዘፍ10፥2፤ሕዝ27፥13፤ 39፥11
38፥3 ሕዝ39፥1

[a]23 በብዙ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆችም እንዲሁ (በተጨማሪ ሰብዓ ሊቃናት ይመ) ሲሆን፣ አብዛኞዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ግን *ኀጢአት የሠሩባቸውን የመኖሪያ ስፍራዎቻቸውን ሁሉ* ይላሉ
[+]2 ወይም *የሮሽ አለቃ*

37፥18 *አትነግረንምን?* የሕዝቅኤል ትእምርታዊ ተግባር፣ የሕዝቡን ስሜት በሚገባ አነሳስቶአል (12፥9፤ 21፥7፤ 24፥19 ይመ)።

37፥19 *በእጄ አንድ በትር ይሆናሉ፤* ከንጉሥ ሰሎሞን ሞት በኋላ ለሁለት ተከፍሎ የነበረው መንግሥት አንድ እንደሚሆን፣ ሕዝቅኤል በተጠቀመበት ትእምርታዊ ተግባር እግዚአብሔርም ተናገረ (1ነገ12 ይመ)። ተከፋፍለው የነበሩት ሁለቱ የእስራኤል መንግሥታት አንድ እንደሚሆኑ እስራኤል ተመልሳ አንድ እንደምትሆን ስለተነገሩት ተመሳሳይ ትንቢቶች 33፥23፡29፤ ኤር3፥18፤ 23፥5-6፤ ሆሴ1፥11፤ አሞ9፥11 ይመ።

37፥22 *በእስራኤል ተራሮች፤* 6፥2-3፤ 34፥13፤ 36፥1 ይመ። *አንድ ንጉሥ፤* “ንጉሥ” የሚለው ቃል ወደፊት የሚመጣውን ገዥ ለማመልከት የተጠቀሰው፣ እዚህ ላይና ቍ24 ላይ ብቻ ነው፤ ቍ24 ይመ (የ34፥24 ማብ ይመ)፤ 7፥27 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 44፥3፤ 45፥7-9 እና ይኸው ሐሳብ በተደጋጋሚ የተገለጹበትን ምዕራፎች (45-48) ይመ።

37፥23 *በጣዖታታቸው፤* ከጥንት የቈየና እግዚአብሔርን ዋነኛ በደል ነው (የ6፥4 ማብ ይመ)። እኔን *በመተው፤* ከኤር 2፥19፤ 3፥22 ጋር ያነጻጽሩ። *አነጻቸዋለሁ፤* ተመሳሳይ ሐሳብ ከተሰጠበት ከ36፥25 ጋር ያነጻጽሩ። *ሕዝቤ ... አምላካቸው፤* የ11፥20 ማብ ይመ።

37፥24 *ባሪያዬ ዳዊት፤* በ34፥23 እንደተገለጸው የሚመጣው መሲሐዊው ገዥ ዳዊት ተብሎአል፤ ይህም ከዳዊት ዘር በመሆኑና ዳዊት ለእስራኤል ያደረገው ሁሉ፣ እንዲያውም ከዚያ በላይ ስለሚፈጽም ነው። *ይነግሣል፤* የቍ22 ማብ ይመ። *እረኛ፤* በ34፥23 እንደ ተገለጸው የሚመጣው ገዥ መንጋውን በሚጠብቅ እረኛ ተመስሎአል (ከዮሐ10 በተለይም ከቍ16 ጋር ያነጻጽሩ)።

37፥25 *ለባሪያዬ ለያዕቆብ፤* 28፥25 እና ማብ ይመ።

37፥26 *የሰላም ቃል ኪዳን፤* 34፥25 እና ማብ ይመ። *ቃል ኪዳኑም ለዘላለም፤* 16፥60 እና ማብ ይመ። ይህ ሐረግ በብሉይ ኪዳን 16 ጊዜ ተጠቅሶአል፤ ይህም በኖኅ ቃል ኪዳን ጊዜ (ዘፍ9፥16)፣ በአብርሃም (ዘፍ17፥7፡13፡19)፣ በዳዊትና (2ሳሙ 23፥5)፣ በአዲሱ ኪዳን (ኤር32፥40) ነው፤ ይህን ከፊንሐስ ቃል ኪዳን ጋር ያነጻጽሩ (ዘኍ25፥12-13)። *መቅደሴንም በመካከላቸው ... አኖራለሁ፤* እግዚአብሔር ከዚህ ቀደም እንዳደረገው ማለት ነው። የወደፊቱን ዘመን በተመለከተ ሕዝቅኤል ባየው ራእይ እንደተገለጸው፣ እንደገና የሚታነጸው ቤተ መቅደስ የሚገኘውም በእስራኤል ሕዝብ መካከል ነው (ም40-48)፤ ቍ27-28 ይመ።

38፥1፤ ይህ ዐረፍተ ነገር ራሱን የቻለ አንድ ክፍል በሆነው በም38-39 ውስጥ፣ በተደጋጋሚ የመግቢያ ሐሳብ ሆኖ ይገኛል። በዳዊት ቤት መሪነት (ም37) ወደ ፊት የእስራኤል መንግሥት ሲመሠረት፣ የዓለም መንግሥታት ተባብረው የእግዚአብሔርን መንግሥት ለማጥፋት እንዲነሡ ያደርጋቸዋል። በኢየሩሳሌም ላይ የሚዘምትበት ቍጥር ስፍር የሌለው ሰራዊት ሬሳ በተስፋዪቱ ምድር ላይ ይወድቃል፤ የፖሌስቲና ምድርም የጠላት ሰራዊት ሬሳ መቀበሪያ ትሆናለች (ከም37 ጋር ያነጻጽሩ)።

38፥2 *የሰው ልጅ ሆይ፤* የ2፥1 ማብ ይመ። *ፊትህን ... አድርግ፤* የ20፥46 ማብ ይመ። *በማጎግ ምድር፤* በዘፍ10፥2፤ 1ዜና1፥5 ላይ እንደተገለጸው ማጎግ ከያፌት ልጆች አንዱ በመሆኑ፣ የሕዝቡም ስም መጠሪያ ይኸው ነው። በሕዝ39፥6 ላይም አንድን ሕዝብ የሚያመለክት ነው። የዚህ ስም መነሻ ሆኖ የሆነው “ማ” በዕብራይስጥ “የ... ቦታ” ማለት ነው፤ ስለዚህም ማጎግ የሚለው ቃል “የጎግ ምድር” ማለት ሊሆን ይችላል። እስራኤላውያን ቀደም ሲል ከካም ልጆችና ከሌሎች የሴም ሕዝቦች ጥቃት ደርሶባቸዋል። እዚህ ላይ የተገለጸው፣ የወደፊቱ የጠላትነት ትብብር በያፌት ዘሮች የሚመራና እነርሱንም የሚያካትት መሆኑን ነው (ከዘፍ10 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሞሳህና ቶቤል፤* እነዚህ የያፌት ልጆች ሲሆኑ (ዘፍ10፥2፤ 1ዜና1፥5፣ ከትንሿ እስያ በስተ ምስራቅ የሚገኙም ናቸው ከ27፥13፤ 32፥26 ጋር ያነጻጽሩ)። እነዚህም፣ ከእስራኤል በስተ ሰሜን የሚገኙ አገሮችና ሕዝቦች ናቸው (ከቍ6፡15፤ 39፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። በአሦራውያንና በባቢሎናውያን ዘመን እንደ ሆነው ሁሉ፣ በአብዛኛው ወራሪ የሚመጣው ከሰሜን ነበር። *ዋና አለቃ፤* ይህም የሚያመለክተው የጦር ሰራዊቱን ጠቅላይ አዛዥ ነው፤ በአማራጭ ትርጕሙ ላይ፣ “የሮሽ አለቃ” እንደሆነ ተጠቅሶአል፤ ይህ ትክክል ከሆነ፣ “ሮሽ” ያልታወቀ ሕዝብ ወይም ስፍራ ነው። ይህን ስም ከሩሲያ ጋር ማዛመዱ የማይሆን ነገርና ማስረጃ የማይገኝለት ነው። *ጎግ፤* ስሙ በራእ20፥8 እና እዚህ ላይ ብቻ የተጠቀሰ ንጉሥ ወይም መሪ ነው። ይህን ስም ከብዙ ሰዎች ጋር ለማቈራኘት ተሞክሮአል፤ ከነዚህም መካከል፤ የሊድያ ንጉሥ ጊገስ (660 ዓ.ቅ.ክ.) ይሆናል ተብሎም ነበር። ምናልባትም ስሙ እንዲታወቅ አለመደረጉ፣ ሆን ተብሎም ሊሆን ይችላል፤ ምክንያቱም ወደ ፊት የሚነሣውን የእግዚአብሔርን ሕዝብ ጠላት ሊወክል የሚችል ነው።

ይላል፤ "የሞሳሕና የቶቤል ዋና አለቃ* ጎግ ሆይ፤ ተነሥቼብሃለሁ:: [4]ወደ ኋላ እመልስሃለሁ፤ መንጋጋህ ውስጥ መንጠቆ አስገብቼ ከመላው ሰራዊትህ ጋር፣ ፈረሶችህን፣ ፈረሰኞችህን ከነሙሉ ትጥቃቸው፣ ትልቅና ትንሽ ሰይፍ የያዙትን ሁሉ፣ ሰይፋቸውንም የወለወሉትን ሁሉ አስወጣለሁ:: [5]ጋሻ የያዙና የራስ ቍር የደፉት ሁሉ፣ ፋርስ፣ ኢትዮጵያና ፉጥ ከእነርሱ ጋር ይሆናሉ:: [6]ደግሞም ጎሜርን ከወታደሮቹ ጋር፣ ራቅ ካለው ሰሜንም የቴርጋማን ቤት ከወታደሮቹ ሁሉ ጋር ብዙ ሕዝቦችን ከአንተ ጋር አስወጣለሁ::"

[7]" 'አንተና በዙሪያህ የተሰበሰቡት ሁሉ ተነሡ፤ ተዘጋጁ፤ አንተም መሪያቸው ሁን:: [8]ከብዙ ቀን በኋላ ለጦርነት ትጠራለህ:: በኋለኛው ዘመንም ከጦርነት ያገገመችውን፣ ሕዝቧ ከአያሌ አሕዛብ መካከል ወጥቶ የተሰበሰበውን፣ ለብዙ ጊዜ ባድማ በነበረው በእስራኤል ተራሮች ላይ የሰፈረውን ወገን ትወራለህ:: ከሕዝቦች መካከል ወጥተው፣ አሁን ሁሉም በሰላም ይኖራሉ:: [9]አንተና ወታደሮችህ ሁሉ፣ ከአንተም ጋር ያሉት ብዙ ሕዝቦች እንደ ማዕበል ትወጣላችሁ፤ ምድርን እንደሚሸፍን ደመናም ትሆናላችሁ::

[10]" 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "በዚያ ቀን ሐሳብ ወደ አእምሮህ ይመጣል፤ ክፉትንም ታውጠነጥናለህ::" [11]እንዲህም ትላለህ፤ "ቅጥር የሌላቸውን መንደሮች ምድር እወራለሁ፤ ሁሉም ያለ ቅጥር፣ ያለ በርና ያለ ብረት መወርወሪያ የሚኖረውን፣ ሰላማዊና ያለ ሥጋት የተቀመጠውን ሕዝብ እወጋለሁ፤ [12]እዘርፋለሁ፤ እነጥቃለሁ፤ እንዲሁም ከአሕዛብ ተሰባስቦ እንደ ገና በሰፈረው፣ በከብትና በሸቀጥ በከበረው፣ በምድሪቱም መካከል በሚኖረው ሕዝብ ላይ እጄን አነሣለሁ::" [13]ሳባና ድዳን፣ የተርሴስ ነጋዴዎችና መንደሮቿም ሁሉ† እንዲህ ይሉሃል፤ "ልትዘርፍ መጣህን? ሰራዊትህን ያሰባሰብኸው ለመበዝበዝ፣ ወርቅና ብሩን አጋብሶ ለመሄድ፣ ከብቱንና ሸቀጡን ለመውሰድ፣ ብዙ ምርኮ ይዞ ለመመለስ ነውን?" '

[14]"ስለዚህ የሰው ልጅ ሆይ፤ ትንቢት ተናገር፤ ጎግንም እንዲህ በለው፤ 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "በዚያ ቀን ሕዝቤ እስራኤል በሰላም መቀመጡን ዐውቀህ አትንቀሳቀስምን? [15]በስተ ሰሜን ርቆ ከሚገኘው ቦታ ትመጣለህ፤ አንተና ከአንተም ጋር ብዙ ሕዝቦች፣ እጅግ ታላቅ ኀያል ሰራዊትም በፈረሶች ላይ ሆናችሁ ትመጣላችሁ:: [16]ምድርን እንደሚሸፍን ደመና ሆነህ በሕዝቤ በእስራኤል ላይ ትወጣለህ:: ጎግ ሆይ፤ በፊታቸው ቅድስናዬን ስገልጥ ሕዝቦች እኔን ያውቁ ዘንድ በኋለኛው ዘመን በምድሬ ላይ አመጣሃለሁ::"

[17]" 'ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "በቀደመው ዘመን በባሪያዎቼ በእስራኤል ነቢያት ስለ እርሱ የተናገርሁለት ያ ሰው አንተ አይደለህምን? በዚያን ወቅት አንተን በእነርሱ ላይ እንደማመጣባቸው ለብዙ ዓመታት ትንቢት ተናገሩ::" [18]በዚያን ጊዜ እንዲህ ይሆናል፤ "ጎግ የእስራኤልን ምድር ሲወጋ፣ ብርቱ ቍጣዬ ይነሣሣል፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር:: [19]በቅናቴና በሚያስፈራው ቍጣዬ በእስራኤል ታላቅ የምድር መንቀጥቀጥ ይሆናል ብዬ

38+4 2ነገ19+28፤ ኢሳ43+17፤ሕዝ29+4፤ 139+2፤ዳን11+40
38+5 ዘፍ10+6፤ ሕዝ27+10
38+6 ዘፍ10+2:3፤ ሕዝ32+30
38+7 ኢሳ8+9
38+8 ቍ14፤ኢሳ 11+11፤24+22፤ኤር 23+6፤ሕዝ28+26፤ ኢል3+1
38+9 ቍ16፤ኢሳ 25+4፤28+2፤ኤር 4+13፤ኢል2+2፤ ራእ20+8
38+10 መዝ36+4፤ ኤር17+10፤ሚክ2+1
38+11 ዘፍ34+25፤ ኤር49+31፤ዘካ2+4
38+13 ዘፍ10+4:7፤ 25+3፤ኢሳ10+6፤ 33+23፤ኤር15+13
38+14 ቍ8፤ዘሌ 25+18፤ኤር16+15፤ ዘካ 2+5
38+15 ሕዝ32+30፤ 39+2፤ራእ20+8
38+16 ቍ9፤ ዘሌ10+3፤ኢሳ29+23፤ ሕዝ39+21፤ ኢል3+11
38+19 መዝ18+7፤ ኢሳ24+18፤ሕዝ 5+13፤ኢል2+10፤ 3+16፤ሐጌ2+6:21፤ ራእ6+12

*3 ወይም *የሮሽ አለቃ ጎግ*
†13 ወይም *ጠንካራ መንደሮችዋ*

38+3 *ተነሥቼብሃለሁ፤* የ5+8 ማብ ይመ::

38+4 *ወደ ኋላ እመልስሃለሁ፤* የሚመጣውን ነገር ሁሉ እግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ የሚቈጣጠር መሆኑን በአጽንኦት ያሳያል:: *መንጋጋህ ውስጥ መንጠቆ አስገብቼ፤* በ29+4 ላይ እንደ ተገለጸው እግዚአብሔርም ጎግንም እንደ ፈሪያን ሁሉ፣ ልክ እንደ እንስሳ ለጉሞ ወደፈለገው አቅጣጫ ይመራዋል ማለት ነው::

38+5 *ኢትዮጵያ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ:: ከሰሜን የሚመጡት ወራሪ ኀይሎች (ቍ2 እና ማብ ይመ) ከደቡብ ከሚመጡት ሰራዊቶች ጋር አንድ ይሆናሉ:: *ፉጥ፤* በአፍሪካ የምትገኘው ሊቢያ ናት::

38+6 *ጎሜር፤* በስተሰሜን የሚገኝ የጎግ ተባባሪ ነው (የቍ2 ማብ ይመ)፤ ይህም በዘፍ10+3 እና በ1ዜና1+6 ላይ እንደተገለጸውም ከያፌት ልጆች አንዱ ነው:: ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጪ በተገኙት መረጃዎች መሠረት፣ እነዚህ ሕዝቦች የመጡት ከጥቁር ባሕር በስተ ሰሜን በኩል ነው:: *ቴጋርማን ቤት፤* የ27+14 ማብ ይመ:: በዘፍ10+3፤ 1ዜና1+6 መሠረት፣ ቴጋርማን ከጎሜር ልጆች አንዱ ነው::

38+8 *ከብዙ ቀን በኋላ ... በኋለኛው ዘመንም፤* ከም34-37 እንደተገለጸው፣ የእስራኤል ሕዝብ ከተሰደደበት ተመልሶ በራሱ ምድር እንደገና የሚሰፍርበትንና ብሔራዊ አንድነቱን የሚያረጋግጥበትን ሁኔታ ያመለክታል::

38+9 *እንደሚሸፍን ደመና፤* ወራሪ ኀይል ልክ እንደዚሁ ከሰሜን እንደሚመጣ ኤርምያስም ተናግሮአል (ኤር4 13)::

38+10 *በዚያ ቀን፤* በሌሎች የትንቢት መጻሕፍት የተለመደ ሐረግ ቢሆንም፣ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የሚገኘው እዚህ ላይ ብቻ ነው፤ ይህም ጎግ እስራኤልን የሚወርበትን ቀን ያመለክታል:: *ሐሳብ ወደ አእምሮህ ይመጣል፤* በመጽሐፍ ቅዱስ አብዛኛውን ጊዜ እንደታየው፣ ሰው ለሚያከናውነው ተግባር (ከዘዳ31+3፤ ኢሳ10+6-7 ጋር ያነጻጽሩ) መነሥኤው መለኮት ነው (ቍ4):: *ክፉትንም ታውጠነጥናለህ፤* የወረራውን ዘመቻ የሚያመለክት ነው (ቍ12 ይመ)::

38+11 *ቅጥር የሌላቸውን መንደሮች ምድር፤* ፍጹም ደስታና ሰላም የሰፈነበትን መጪውን ጊዜና መከላከያ ግንብ ወይም ምሽግ ምንም ግድግዳ የማያስፈልግበትን ዘመን ያመለክታል:: በዘካ2+4-5 እንደተጠቀሰውና በዚህም ምንባብ እንደተገለጸው አስተማማኙ ጠባቂ እግዚአብሔር ብቻ ነው (ከ36+35-36 ጋር ያነጻጽሩ)::

38+12 *በምድሪቱም መካከል፤* በዕብራይስጥ፣ "መካከል" የሚለው ቃል "እምብርት" ማለትም ነው፤ ሥዕላዊ በሆነ አገላለጽ እግዚአብሔር ከዓለም ጋር ላለው ግንኙነት እስራኤል አስፈላጊ መሆንዋን ያመለክታል (ይህ ሐሳብ በ5+5 ላይም ይገኛል):: ይህ ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በሌላ ስፍራ የሚገኘው በመሳ9+37 ላይ ብቻ ነው:: በዕብራይስጥ፣ "ምድር" የሚለው ቃል፣ "መሬት" ማለትም ነው፤ በሥነመለኮታዊ አገላለጽ፣ ኢየሩሳሌም የእስራኤል ምድርም ማዕከል ብቻ ሳትሆን፣ በአጠቃላይ የመሬትም ማእከል ናት::

38+13 *ሳባ፤* በዓረብ ልሳነ ምድር በስተደቡብ ምዕራብ የምትገኝና በንግድ የታወቀች አገር ስትሆን፣ እርሷም የዛሬዪቱ የመን ናት (ኢዮ6+19፤ 23+42፤ 27+22፤ 1ነገ10+1-2 ይመ):: *ድዳን፤* የ25+13 ማብ ይመ:: ተርሴስ፤ የ27+12 ማብ ይመ::

38+17 *ስለ እርሱ የተናገርሁለት ያ ሰው አንተ አይደለህምን?* ምናልባት በእግዚአብሔርና በሕዝቡ ላይ በተነሡት ጠላቶች ላይ ቀደም ሲል የተነገሩትን የፍርድ ትንቢቶች በአጠቃላይ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም::

38+19 *የምድር መንቀጥቀጥ፤* ምድሩን ለመውረር የመጣውን ኀይለኛ ሰራዊት ለማሸበር የሚመጣውን የህልዎተ እግዚአብሔርን ኀያልነት የሚያመለክት ነው::

ተናግሬአለሁ:: [20]የባሕር ዓሦች፣ የሰማይ ወፎች፣ የምድር አራዊት፣ በምድር ላይ የሚሳብ ማንኛውም ፍጡር፣ እንዲሁም በምድር ላይ የሚኖሩ ሰዎች ሁሉ፣ በፊቴ ይንቀጠቀጣሉ፤ ተራሮች ይገለባበጣሉ፤ ገደሎች ይናዳሉ፤ [21]በተራሮቼም ሁሉ በጎግ ላይ ሰይፍ እጠራለሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*፤ የእያንዳንዱም ሰው ሰይፍ በወንድሙ ላይ ያርፋል:: [22]በቸነፈርና በደም መፋሰስ እፈርድበታለሁ፤ የዝናብ ዶፍ፣ የበረዶ ድንጋይ፣ የሚያቃጥል ድኝ፣ በእርሱና በወታደሮቹ፣ ከእርሱም ጋር ባሉት ሕዝቦች ላይ አወርዳለሁ:: [23]በዚህም ታላቅነቴንና ቅድስናዬን አሳያለሁ፤ በብዙ ሕዝቦች ፊት ራሴን አሳውቃለሁ፤ ከዚያም እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::" '

39 "አንተ የሰው ልጅ ሆይ፤ በጎግ ላይ ትንቢት ተናገር፤ እንዲህም በል፤ 'ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "የሞሳሕና የቶቤል ዋና አለቃ[ሀ] ጎግ ሆይ፤ ተነሥቼብሃለሁ፤ [2]ወደ ኋላ እመልስሃለሁ፤ እንዲሁም እጐትትሃለሁ፤ ከሩቅ ሰሜን አምጥቼ በእስራኤል ተራሮች ላይ እሰድሃለሁ:: [3]በግራ እጅህ ያለውን ቀስትህን እመታለሁ፤ በቀኝ እጅህ የያዝሃቸውንም ፍላጾች አስረግፍሃለሁ:: [4]አንተና ወታደሮችህ ሁሉ፣ ከአንተም ጋር ያሉ ሕዝቦች በእስራኤል ተራሮች ላይ ትወድቃላችሁ:: ነጣቂ አሞሮችና የዱር አራዊት ይበሏችሁ ዘንድ አሳልፌ እሰጣችኋለሁ:: [5]አውላላ ሜዳ ላይ ትወድቃለህ፤ እኔ ተናግሬአለሁና፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*:: [6]በማጎግና ያለ ሥጋት በባሕር ዳርቻ በሚኖሩት ላይ እሳት እሰዳለሁ፤ እነርሱም እኔ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ ያውቃሉ::"

[7]" 'ቅዱሱ ስሜ በሕዝቤ በእስራኤል ዘንድ እንዲታወቅ አደርጋለሁ፤ ከእንግዲህ ወዲያ ቅዱስ ስሜ እንዲናቅ፣ እንዲቃለል አልፈልግም፤ አሕዛብም እኔ *እግዚአብሔር* የእስራኤል ቅዱስ እንደ ሆንሁ ያውቃሉ:: [8]እነሆ ይመጣል፤ በእርግጥም ይሆናል፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*፤ ያ ያልሁት ቀን ይህ ነው::

[9]" 'ከዚያም በእስራኤል ከተሞች የሚኖሩ ሁሉ ወጥተው የጦር መሣሪያውን፣ ትልል ቁንና ትንንሹን ጋሻ፣ ቀስቱን፣ ፍላጻውን፣ የጦር ዱላውንና ጦሩን ሰብስበው ማገዶ በማድረግ ያነዱታል፤ ሰባት ዓመት ይማግዱታል:: [10]ከሜዳ ላይ ዕንጨት መልቀም፣ ከዱርም ዛፍ መቍረጥ አያስፈልጋቸውም፤ የጦር መሣሪያቸውን በመማገድ ይጠቀማሉና:: የዘረፏቸውን ይዘርፋሉ፤ የበዘበዟቸውን ይበዝብዛሉ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::

[11]" 'በዚያ ቀን ሰዎች በምሥራቅ በኩል ወደ ባሕሩ[ለ] በሚጓዙበት ሸለቆ፣ ለጎግ የመቃብር ስፍራ በእስራኤል እሰጠዋለሁ:: ጎግና ሰራዊቱ ሁሉ በዚያ ስለሚቀበሩ፣ የተጓዦችን መንገድ ይዘጋሉ፤ ስለዚህም የሐሞን ጎግ[ሐ] ሸለቆ ይባላል::

[12]" 'ምድሪቱን ለማጽዳት፣ የእስራኤል ቤት ሰዎች ሰባት ወር ሙሉ ይቀብሯቸዋል:: [13]የምድሪቱ ሰዎች ሁሉ ይቀብሯቸዋል፤ እኔ የምከብርበትም ዕለት የመታሰቢያ ቀን ይሆናቸዋል፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::

[14]" 'ሰዎች ምድሪቱን ለማጽዳት በየጊዜው ይቀጠራሉ:: አንዳንዶቹ ምድሪቱን ያስሳሉ፤ ከእነርሱም በተጨማሪ ሌሎች ሳይቀበሩ የቀሩትን ይቀብራሉ:: ከሰባት ወር በኋላም ፍለጋ ይጀምራሉ:: [15]እነርሱም በምድሪቱ መካከል ሲሄዱ፣ ከእነርሱ አንዱ የሰው ዐፅም ባየ ቍጥር ምልክት ያደርግበታል፤ ይህም መቃብር ቈፋሪዎች በሐሞን ጎግ ሸለቆ እስኪቀብሩት ድረስ ነው:: [16]በዚያም ሐሞና[መ] የምትባል ከተማ አለች፤ ስለዚህ ምድሯን ያጸዳሉ::'

38+20 ዘፀ15+14፤ ኢዮ14+18፤መዝ 76+8፤ኢሳ42+15፤ ሆሴ4+3፤ናሆ1+5
38+21 1ሳሙ14+20፤2ዜና20+23፤ኢሳ 66+16፤ኤር25+29፤ ሐጌ2+22
38+22 ዘፍ19+24፤ ዘፀ9+18፤መዝ18+12 ፤ኢሳ66+16፤ኤር25+31፤ሕዝ13+11፤ 14+19፤28+23፤36+5፤ራእ9+17፤16+21
38+23 ሕዝ20+42፤ 36+23፤37+6
39+1 ዘፍ10+2፤ ሕዝ27+13፤38+2:3
39+2 ሕዝ32+30፤ 38+4:15
39+3 መዝ76+3፤ ሆሴ1+5፤አሞ2+15
39+4 ቍ17-20፤ ዘፍ40+19፤ኤር25+33፤ሕዝ29+5፤33+27
39+5 ሕዝ32+4
39+6 ዘፍ10+2፤ዘፀ 6+7፤ኤር25+22፤ሕዝ 30+8፤ራእ20+9
39+7 ዘፀ20+7፤ኢሳ 12+6፤49+26፤54+5፤ ሕዝ13+19፤20+9፤ 36+23
39+8 ሕዝ7+6
39+9 መዝ46+9፤ 76+3
39+10 ዘፀ3+22፤ ኢሳ14+2፤33+1፤ ዕን2+8
39+11 ኢሳ34+3፤ ሕዝ38+2
39+12 ዘዳ21+23
39+13 ሕዝ28+22

[ሀ]1 *ወይም የሮሽ አለቃ ጎግ*
[ለ]11 *የሙት ባሕርን ያመለክታል*
[ሐ]11 *ሐሞንጎግ ማለት የጎግ መንጋ ማለት ነው*
[መ]16 *ሐሞና ማለት መንጋ ማለት ነው*

38+20፤ የእንስሳትን ዓለም በአራት ክፍሉ መናገር፣ የተፈጥሮን ሙሉነት ያመለክታል (የ1+5 ማብ ይመ፤ ከዘፍ 9+2፤ 1ነገ4+33፤ ኢዮ12+7-8 ጋር ያነጻጽሩ)::

38+21 *ሰይፍ እጠራለሁ፤* የእግዚአብሔርን የፍርድ ሰይፍ ማለት ነው (ኢሳ34+5-6፤ ኤር25+29):: *የእያንዳንዱም ሰው ሰይፍ በወንድሙ ላይ ያርፋል፤* በኢዮሳፍጥ ዘመነ መንግሥት (2ዜና20+22-23) ይሁዳን በወጋው ሰራዊት ላይ እንደ ሆነው ሁሉ፣ እስራኤልን ለመውጋት የተባበሩት ጠላቶቿ ሁሉ፣ በራሳቸው ላይ ሰይፍን ይመዝዛሉ::

38+22፤ የተዘረዘሩት መለኮታዊ የጦር መሣሪያዎች፣ እግዚአብሔር ያለ ምንም ምድራዊ ሰራዊት ራሱ በቀጥታ በጉዳዩ እንደሚገባ ያመለክታል::

39+1 *የሞሳሕ ... ዋና አለቃ፣ ጎግ፤* የ38+2 ማብ ይመ:: ከቍ1-16 ያለው አዲስ ዝርዝሮችን ጨምሮአል፤ እነዚህም በም 38 ላይ ከተገለጹት ዋና ዋና ሁኔታዎች ጋር ተመሳሳይ ናቸው::

39+2 *ከሩቅ ሰሜን፤* በ38+6:15 እንደተገለጸው ማለት ነው::

39+3 *ቀስትህን፤* ከኤር6+23 ጋር ያነጻጽሩ:: የእስራኤል ጠላቶች ፍላጻቻቸውን፤ ከመወርወራቸው በፊት መሣሪያቸውን ይነጥቃቸዋል::

39+4 *ነጣቂ አሞሮች ... ይበሏችሁ ዘንድ፤* ከቍ17-20 ድረስ በሰፋት የተጠቀሰ ዐቢይ ሐሳብ ነው::

39+6 *እሳት እሰዳለሁ፤* 30+8 እና ማብ ይመ::

39+9 *ያነዱታል፤* እግዚአብሔር እንደሚያቃጥላቸው በመዝ46+9 ላይ ከተጠቀሰው ጋር ያነጻጽሩ:: *ሰባት፤* በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ የታወጀውን ታላቅ ጦርነት ፍጻሜና የወራሪውን ጠላት ሰራዊት የቱን ያህል ብዛት እንዳለው የሚያመለክት ትእምርታዊ ቍጥር ነው::

39+11 *በኩል፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ዘፍ2+14፤ 4+16፤ 1ሳሙ13+5 ይመ)::

39+12 *ምድሪቱን ለማጽዳት፤* በሥርዐቱ መሠረት መንጻት በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ ዐቢይ ሥነ መለኮታዊ ጽንሰ ሐሳብ ነው (22+26፤ 24+13፤ 36+25:33፤ 37+23 ይመ):: በተለይ አስከሬኖች በሥርዐቱ ያልነጹ ናቸው (ዘሌ5+2፤ 21+1:11፤ 22+4፤ ዘኍ5+2፤ 6+6-12፤ 19+16፤ 31+19 ይመ)::

39+13 *የምድሪቱ ሰዎች፤* በዚህ ክፍል ተለይቶ የተገለጸ የኅብረተ ሰብ ክፍል ባይኖርም፣ 7+27 እና ማብ ይመ::

39+14 *ሰዎች ... በየጊዜው ይቀጠራሉ፤* ሕዝቡ ሰባት ወር ሙሉ ሙታናቸውን ከቀበሩ በኋላ፣ አንድ ዐጥንት እንኳ ሳይቀበር እንዳይቀር የተመረጡ ሰዎች ምድሪቱን ሙሉ በሙሉ በማንጻት ሥራ ላይ ይሰማራሉ፤ ይህ የሚሆንበት ምክንያት፣ በሥርዐቱ መሠረት መንጻት ዋና ዐላማቸው ስለ ሆነ ነው::

39+15 *ምልክት፤* ምናልባት አንድ ትልቅ ድንጋይ ወይም የትናንሽ ድንጋዮች ክምር ሊሆን ይችላል::

[17]“ ‘የሰው ልጅ ሆይ፤ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ‘ማንኛውንም ዐይነት ወፍና የዱር አራዊት ሁሉ ጥራ፤ እንዲህም በላቸው፤ “ከየአቅጣጫው ተሰብስባችሁ እኔ ወደማዘጋጅላችሁ መሥዋዕት ኑ፤ ይህም በእስራኤል ተራሮች ላይ የሚሆን ታላቁ መሥዋዕት ነው:: በዚያ ሥጋ ትበላላችሁ፤ ደምም ትጠጣላችሁ:: [18]እንደ አውራ በግና እንደ ጠቦት፤ እንደ ፍየልና እንደ ወይፈን፣ የኀያላን ሰዎችን ሥጋ ትበላላችሁ፤ የምድርንም መሳፍንት ደም ትጠጣላችሁ፤ እነዚህ ሁሉ የሰቡ የባሳን ከብቶች ናቸው:: [19]እኔ በማዘጋጅላችሁም መሥዋዕት እስክትጠግቡ ስብ ትበላላችሁ፤ እስክትሰክሩም ደም ትጠጣላችሁ:: [20]በገበታዬም ፈረሶችንና ፈረሰኞችን፣ ኀያላን ሰዎችንና ከየወገኑ የሆኑትን ወታደሮች እስክትጠግቡ ትበላላችሁ፤” ይላል ጌታ እግዚአብሔር::’

[21]“ክብሬን በአሕዛብ መካከል እገልጣለሁ፤ አሕዛብም ሁሉ በእነርሱ ላይ ያመጣሁትን ቅጣትና በላያቸው ላይ የጫንሁትን እጅ ያያሉ:: [22]ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የእስራኤል ቤት እኔ እግዚአብሔር፣ አምላካቸው እንደ ሆንሁ ያውቃሉ:: [23]አሕዛብም የእስራኤል ሕዝብ ለእኔ ታማኞች ባለመሆን ከሠሩት ኀጢአት የተነሣ እንደ ተሰደዱ ያውቃሉ፤ ስለዚህ ፊቴን ከእነርሱ ሰወርሁ፤ ለጠላቶቻቸው አሳልፌ ሰጠኋቸው፤ ሁሉም በሰይፍ ወደቁ:: [24]እንደ ርኵሰታቸውና እንደ በደላቸው መጠን ፈረድሁባቸው፤ ፊቴንም ከእነርሱ ሰወርሁ::

[25]“ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ያዕቆብን አሁን ከስደት እመልሰዋለሁ፤[n] ለእስራኤል ሕዝብ ሁሉ እራራለሁ፤ ስለ ቅዱስ ስሜም እቀናለሁ:: [26]የሚያስፈራቸው ማንም ሳይኖር በምድራቸው በሰላም በሚኖሩበት ጊዜ፣ ውርደታቸውንና ለእኔ ታማኝ ሆነው ያልኖሩበትን ዘመን ይረሳሉ:: [27]ከአሕዛብ ምድር መልሼ ሳመጣቸው፣ ከጠላቶቻቸው አገር ስሰበስባቸው የራሴን ቅድስና በእነርሱ በኩል በብዙ ሕዝቦች ፊት አሳያለሁ:: [28]በአሕዛብ መካከል እንዲሰደዱ ባደርግም፣ አንድም ሳላስቀር ወደ ገዛ ምድራቸው እመልሳቸዋለሁ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር አምላካቸው እንደ ሆንሁ ያውቃሉ:: [29]ከእንግዲህ ፊቴን ከእነርሱ አልሰውርም፤ መንፈሴን በእስራኤል ቤት ላይ አፈሳለሁና፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር::”

አዲሱ ቤተ መቅደስ

40 በተሰደድን በሃያ አምስተኛው ዓመት፣ በዓመቱ መጀመሪያ፣ በዐሥረኛው ቀን፣ ከተማዪቱ በወደቀች በዐሥራ አራተኛው ዓመት፣ በዚያው ዕለት የእግዚአብሔር እጅ በላዬ ነበር፤ እርሱም ወደዚያ ወሰደኝ:: [2]በእግዚአብሔር ራእይ ወደ እስራኤል ምድር አመጣኝ፤ ከፍ ባለ ተራራ ላይ አኖረኝ፤ ከተራራውም በስተ ደቡብ፣ ከተማ የሚመ

[n]25 ወይም አሁን የያዕቆብን ዕድል ዐድሳለሁ

39+17 ኢዮ15+23፤ ሕዝ32+4
39+18 መዝ22+12፤ ኤር51+40
39+19 ዘሌ3+9
39+20 ኢሳ59+9፤ ኤር12+9፤ ራእ 19+17-18
39+21 ዘፀ9+16፤ ኢሳ37+20፤ ሕዝ 38+16
39+23 ኢሳ1+15፤ 59+2፤ ኤር22+8-9፤ 44+23
39+24 2ነገ17+23፤ ኤር2+17:19፤4+18፤ ሕዝ7+22፤ዳን9+7
39+25 ኢሳ27+12-13፤ ኤር30+18፤ 33+7፤ ሕዝ16+53
39+26 1ነገ4+25፤ ኢሳ17+2፤ ኤር32+37፤ ሕዝ34+28፤38+8፤ ሚክ4+4
39+27 ሕዝ37+21
39+28 መዝ147+2፤ ሕዝ36+23:36
39+29 ዘዳ31+17፤ ኢሳ11+2፤ ሕዝ16+42፤37+9፤ ሐሥ2+17
40+1 2ነገ25+7፤ ኤር39+1-10፤52+4-11፤ ሕዝ1+3፤29+17
40+2 ዘፀ24+10፤ ኤር31+12፤ ሕዝ17+22፤ ዳን7+1:7፤ ራእ21+10

39+17 *ማንኛውንም ዐይነት ወፍ ... ጥራ ... መሥዋዕት፤* ለዚህ የተለያዩ ትርጓሜዎች ተሰጥተዋል፤ እነርሱም፦ 1/ ጠላቶች በሙሉ የሞቱና የተቀበሩ እስከሆኑ ድረስ፣ ከቍ 17-20 ያለው ክፍል ምስል አዘል ግጥም ሊሆን ይችላል:: 2/ ይሁን እንጂ፣ ይህ ምንባብ ከቍ 4 አኳያ ቃል በቃል ሲተረጐም ሙታኑ በሙሉ በአንድ ጊዜ አልተቀበሩም ማለት ነው:: 3/ ከቍ 17-20 የተገለጸው፣ ከቍ 9-16 ያለውን ሐሳብ በሌላ መልክ አቅርቦታል (ኢሳ 34+6፤ ኤር46+10፤ ሶፎ1+7 ይመ):: እነዚህን መሥዋዕት አድርጎ በተለዋጭ ዘይቤ ማቅረቡ፣ በኢያሪኮ እንደ ሆነው ሁሉ (ኢሱ6+17 ይመ፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ) እንዲሁም እርም አድርጎ ለእግዚአብሔር ፍርድ አሳልፎ መስጠትን ያመለክታል::

39+18 *የኀያላን ሰዎችን ሥጋ ትበላላችሁ፤* ነጣቂ አሞሮች እንደሚያደርጉት ማቍሰልንና ማድማትን የሚያመለክት ነው (ራእ19+17-21 ይመ):: *እንደ፤* የሰዎቹ አስከሬን ለመሥዋዕት ከሚቀርቡ እንስሳት ጋር ተነጻጽሮአል:: *ባሳን፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ምሥራቅ የሚገኝ የበለጸገ የግጦሽ መሬት ሲሆን፣ በሰቡ ከብቶችና (ዘዳ32+14፤ መዝ22+12፤ አሞ4+1) በዝግባ ዛፎች የታወቀ (27+6፤ ኢሳ2+13) ምድር ነው::

39+19 *ስብ ትበላላችሁ ... ደም ትጠጣላችሁ፤* የእግዚአብሔርን በዓል በተጨማሪ የሚያመለክትና ስብና ደምም ለእግዚአብሔር ብቻ የሚቀርቡ የመሥዋዕት ዐይነቶች መሆናቸውን የሚገልጽ ነው (44+15፤ ዘሌ3+17)::

39+20 *በገበታዬም፤* መሥዋዕቱ የሚቀርብበትን መሠዊያ የሚያመለክት ነው:: በአዲሱ ቤተ መቅደስ ስላሉት ገበታዎች የተሰጠውን ገለጻ በ40+38-43 እና 41+22 ይመ::

39+21 *ክብሬን፤* እግዚአብሔር በዚች ዓለም ተገኝቶ በገሀድ መታየቱን የሚያመለክት ነው (የ1+28 ማብ ይመ)::

39+22-23 *የእስራኤል ቤት ... ያውቃሉ:: አሕዛብም ... ያውቃሉ፤* እስራኤላውያንን በማዳኑ፣ እነርሱና አሕዛብ እርሱን እንዲያውቁት ሁሉ፣ (ዘፀ6+7፤ 7+5:17፤ 10+2፤ 14+18፤ 16+6-7:12፤ ኢሱ3+10፤ 4+24 ይመ፤ ⁄ ከኢሱ2+9-11፤ 5+1 ጋር ያነጻጽሩ)፣ አሁን ደግሞ እስራኤላውያንን በኀጢአታቸው ምክንያት ሲቀጣቸው፣ እነርሱም አሕዛብም ያውቁታል (ቍ 27)::

39+23 *ፊቴን ከእነርሱ ሰወርሁ፤* እግዚአብሔር በሕዝቡ ያለመደሰቱን የሚገልጽ ነው (መዝ30+7፤ ኢሳ54+8፤ 57+17 ይመ)::

39+24 *እንደ ርኵሰታቸውና እንደ በደላቸው፤* ጕልህ ሆኖ በም22 ላይ ተገልጾአል፤ እንዲሁም ከም6-24 ላይም ተጠቅሶ ይገኛል::

39+25 *ያዕቆብ፤* በ20+5 ላይ እንደተገለጸው፣ የእስራኤልን ሕዝብ ማለት ነው:: በዚህ ቍጥር ውስጥ ያለው ተጓዳኝ ሐሳብ ይህንኑ የሚደግፍ ነው:: *ስለ ቅዱስ ስሜም፤* የ20+9 ማብ ይመ::

39+26 *ውርደታቸውን ... ይረሳሉ፤* ቀደም ባለው ጊዜ የነበረውን የውርደት ትዝታ (6+9፤ 20+43፤ 36+31) እዚህ ላይ ፈጽሞ ተደምስሶአል::

39+27 *የራሴን ቅድስና በእነርሱ በኩል ... አሳያለሁ፤* ከከፉ መንገዱ በተመለሰ ሕዝብ መካከል፣ እግዚአብሔር ራሱን በአዲስ መልክ ይገልጣል (ከ20+41፣ 28+25፤ 36+23 ጋር ያነጻጽሩ)::

39+28 *ያውቃሉ፤* የቍ 22 ማብ ይመ::

39+29 *መንፈሴን ... አፈሳለሁና፤* ኀይል የሚሰጠውን የእግዚአብሔርን መንፈስ መስጠት ማለት ነው (11+19፤ 36+26-27፤ 37+14 ይመ)::

40+1 *በተሰደድን፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሱት ቀናት በሙሉ መሠረት ያደረጉት በ597 ዓ.ቅ.ክ. የነበረውን ምርኮ ነው፤ (በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የተገለጸውን የቀናት መግለጫ በገጽ 1222 ላይ ይመ)፤ ነገር ግን እዚህ ላይና በ33+21 ላይ ምርኮው ለየት ባለ መንገድ ተገልጾአል (1+2 ይመ):: *ሃያ አምስተኛው ዓመት .መጀመሪያ፣ ... በዐሥረኛው፤* ሚያዝያ 28 ቀን 573 ዓ.ቅ.ክ. ነው:: *በዓመቱ መጀመሪያ፤* በዕብራይስጥ ሮሽ ሃሻናህ የሚባለውና የታወቀው የአይሁድ የዘመን መለወጫ በዓል ነው:: የሚውለውም በመስከረም ወይም በጥቅምት ወር ነው:: ይሁን እንጂ፣ በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ ያለው ለየት ያለና ከዚያ በፊት የነበረውን የዘመን መቍጠሪያ ማለት ነው፤ ስለዚህም ከላይ የተጠቀሰው የበልግ ወቅት ይህንኑ የዘመን አቈጣጠር ነው (የዘሌ 23+24 ማብ ይመ):: *የእግዚአብሔር እጅ በላዬ ነበር፤* የ1+3 ማብ ይመ::

40+2 *በእግዚአብሔር ራእይ፤* ሦስቱንም የሕዝቅኤል ዐበይት ራእዮች ያስታውሰናል (1+1፤ 8+3 ይመ):: *ከፍ ባለ ተራራ፤* የጽዮን ተራራ ነው፤ ይህ ተራራ በሌሎቹ ትንቢታዊ ራእዮች

ስሉ ሕንጻዎች ነበሩ:: [3]ወደዚያ ወሰደኝ፤ እነሆ መልኩ ናስ የሚመስል ሰው አየሁ፤ እርሱም የሐር ገመድና መለኪያ ዘንግ በእጁ ይዞ በመግቢያው በር ላይ ቆሞ ነበር:: [4]ሰውየውም እንዲህ አለኝ፤ "የሰው ልጅ ሆይ፤ በዐይንህ እይ፤ በጆሮህ ስማ፤ የማሳይህንም ሁሉ ልብ ብለህ አስተውል፤ ወደዚህ የመጣኸው ለዚህ ነውና ያየኸውንም ሁሉ ለእስራኤል ቤት ንገር::"

ወደ ውጩ አደባባይ የሚያወጣው የምሥራቅ በር

[5]የቤተ መቅደሱን ዙሪያ ሙሉ በሙሉ የከበበ ቅጥር አየሁ፤ በሰውየውም እጅ ርዝመቱ ስድስት ክንድ የሆነ መለኪያ ዘንግ አየሁ፤ እያንዳንዱ ክንድ፣ አንድ ክንድ ከስንዝር ነበር፤ እርሱም ቅጥሩን ለካው፤ ስፋቱ አንድ መለኪያ ዘንግ ሲሆን፣ ቁመቱም እንዲሁ አንድ መለኪያ ዘንግ ነበር::

[6]ከዚያም በምሥራቅ ትይዩ ወዳለው በር መጣ፤ ደረጃዎቹን ወጥቶ የበሩን መግቢያ መድረክ ለካ፤ ቍመቱም አንድ ዘንግ ነበር::[a] [7]የዘብ ጠባቂ ቤቶች፣ ቁመታቸው አንድ መለኪያ ዘንግ፣ ወርዳቸውም አንድ መለኪያ ዘንግ ነበር፤ በቤቶቹም መካከል ያሉት ግንቦች ውፍረት አምስት ክንድ ነበር:: ከቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት ባለው መተላለፊያ በረንዳ አጠገብ በውስጥ በኩል ያለው የበሩ መድረክ ወለል አንድ ዘንግ ነበር::

[8]ከዚያም የመግቢያውን በር መተላለፊያውን በረንዳ ለካ፤ [9]ቍመቱ[b] ስምንት ክንድ፣ የዐምዶቹም ውፍረት ሁለት ክንድ ነበር:: የመግቢያው በር መተላለፊያ በረንዳ፣ ከቤተ መቅደሱ ትይዩ ነው::

[10]በምሥራቁ በር ግራና ቀኝ መጠናቸው እኩል የሆነ ሦስት ሦስት የዘብ ቤቶች ነበሩ፤ በመካከላቸው ወጣ ወጣ ብለው የሚታዩትም ግንቦች ተመሳሳይና እኩል ነበሩ:: [11]ከዚያም የበሩን ስፋት ለካ፤ ወርዱ ዐሥር ክንድ፣ ርዝመቱም ዐሥራ ሦስት ክንድ ነበር:: [12]በእያንዳንዱ ዘብ ቤት ፊት ለፊት ከፍታው አንድ ክንድ የሆነ መከለያ የግንብ ዐጥር አለ፤ የዘብ ቤቶቹም ስፋት እኩል በኩል ስድስት ክንድ ነበር:: [13]ከዚያም ከዘብ ቤቱ የኋላ ግድግዳ ጀምሮ እስከ ሌላው ጫፍ ድረስ ያለውን የመግቢያ በር ለካ፤ ከአንዱ መከለያ ግድግዳ እስከ ሌላው መከለያ ግድግዳ ያለው ርቀት ሃያ አምስት ክንድ ነበር:: [14]በመግቢያው በር ዙሪያ ባሉት ወጣ ወጣ ባሉት ግንቦች ሁሉ ፊት ለፊት ያለውን ቦታ ለካ፤ ሥልሳ ክንድም ነበር:: የተለካውም ከአደባባዩ[c] ፊት ለፊት እስካለው መተላለፊያ በረንዳ[d] ድረስ ነበር:: [15]ከበሩ መግቢያ እስከ መተላለፊያ በረንዳው መጨረሻ ድረስ ያለው ርቀት አምሳ ክንድ ነበር:: [16]ክፍሎቹ እንደ መተላለፊያ በረንዳዎቹ ከግራና ከቀኝ በኩል ትንንሽ መስኮቶች አሏቸው:: በዙሪያው ያሉ መስኮቶች በመግቢያው በር ፊት ለፊት የነበሩ ሲሆን፣ በእያንዳንዱ ክፍል ግራና ቀኝ ግድግዳ ላይ ደግሞ የዘንባባ ዛፍ ተቀርጾበታል::

የውጩ አደባባይ

[17]ከዚያም ወደ ውጩ አደባባይ አመጣኝ፤ እዚያም በአደባባዩ ዙሪያ የተሠሩ ክፍሎችና ድንጋይ የተነጠፈበት መመላለሻ አየሁ፤ በመመላለሻውም ዙሪያ ሠላሳ ክፍሎች ነበሩ:: [18]የታችኛው ንጣፍ ወለል ከመግቢያው በር ጋር ተያይዞ የተሠራ ሲሆን፣

40+3 ሕዝ1+7፤ 47+3፤ዘካ2+1-2፤ራእ 1+15፤11+1፤21+15
40+4 ዘዳ6+6፤ኤር 26+2፤ሕዝ44+5
40+5 ሕዝ42+20
40+6 ሕዝ8+16
40+7 ቍ36
40+14 ዘፀ27+9
40+16 ቍ21-22፤ 2ዜና3+5፤ሕዝ41+26
40+17 ራእ11+2፤ ሕዝ41+6፤42+1

[a]6 ከሰብዓ ሊቃናት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *የመጀመሪያው ጕበን ርዝመቱ አንድ ዘንግ ነበር* ይላል
[b]8-9 በብዙ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች በሰብዓ ሊቃናት፣ በቩልጌትና በሱርስቱም እንዲሁ ሲሆን አብዛኛዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ግን *በቤተ መቅደሱ ትይዩ ያለ የመግቢያ በር ነው፤ አንድ ክንድ ነበር 9. ከዚያም የመግቢያ በሩን መተላለፊያ በረንዳ፣ ለካው፤ ...* ይላሉ
[c]14 ሰበዓ ሊቃናቱም እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ወጣ ያለ ግንብ* ይለዋል
[d]14 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም

ውስጥም እጅግ ከፍ ያለ ትልቅ ተራራ ሆኖ ቀርቦአል (17+22፤ ኢሳ2+2፤ ሚክ4+1፤ ዘካ14+10):: "ከፍ" የሚለው ቃል፣ እዚህ ላይ የሚያመለክተው ለእግዚአብሔር መንግሥት መቀመጫነት ተገቢ ቦታ መሆኑን ነው:: *በስተ ደቡብ፤* ከተማዪቱ በስተ ደቡብ ባለው የተራራ ተዳፋት ላይ የምትገኝ ስለሆነች፣ ተራራው የሚገኘው በስተ ሰሜን በኩል ነው (ከመዝ48 ጋር ያነጻጽሩ፤ መዝ48+2 እና ማብ ይመ)::

40+3 *ናስ የሚመስል፤* ሰብአዊ ፍጡር አለመሆኑን ያመለክታል:: *የሐር ገመድ፤* በ47+3 ላይ እንደ ተጠቀሰው ረጅም ርቀት የሚለካበት ነው:: *መለኪያ ዘንግ፤* እስከ ሦስት ሜትር ያህል ለሚሆኑ አጫጭር ርዝመቶች መለኪያ ነው:: *በመግቢያው በር ላይ፤* ምናልባት የውጪውን አደባባይ ሳይሆን አይቀርም (ቍ17-19 ይመ)::

40+5 የቤተ *መቅደሱን ዙሪያ ሙሉ በሙሉ የከበበ ቅጥር፤* መንፈሳዊውን ስፍራ ከሌላው የሚከልል ማለት ነው:: *ርዝመቱ ስድስት ክንድ፤* አጭር የሆነውን የክንድ መለኪያ ሳይሆን፣ ከዚህ በፊት የነበረውን ረጅሙንና አሮጌውን የክንድ መለኪያ (53 ሴንቲ ሜትር) በመጠቀም ሕዝቅኤል ለአዲሱ ኅብረተ ሰብ የቀድሞውን መለኪያ በመጠቀም ነገራቸው (2ዜና 3+3 ይመ)::

40+6 *በምሥራቅ ትይዩ ወዳለው በር፤* የውጭው አደባባይ በር ነው:: በውጭው አደባባይ ላይ ያሉት ሦስቱ በሮች (የምሥራቁ፣ የሰሜኑና የደቡብ)፣ በውስጠኛው አደባባይ ካሉት ሦስት በሮች ጋር ተመሳሳይ ናቸው (ቍ32)፤ በየጐኑ ሦስት ሦስት የሆኑ በድምሩ ስድስት የዘብ ቤቶችና መተላለፊያ በረንዳዎች አሉት (ቍ8-9):: እንዲሁም ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ የበር ፕላን በመጊዶ፣ በጌዝርና በሐይር ተገኝተዋል፤ እነዚህም በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት የተሠሩ ነበሩ (1ነገ9+15 ይመ):: ዘበኞቹ የቤተ መቅደሱን አካባቢ ሊያረክስ የሚችለውን ማንኛውንም ሰው አያስገቡም (ዕዝ2+62 ይመ):: *ደረጃዎቹን ወጥቶ፤* ወደ ቤተ መቅደሱ ከሚወስዱት ሦስት ቦታ ካሉት ደረጃዎች፣ ይህ የመጀመሪያው ነው:: ይኸውም ሰባት ደረጃዎች አሉት (ቍ22)፤ የሚቀጥለው ማለትም በውስጠኛው አደባባይ ያለው ስምንት ደረጃዎች ሲኖሩት (ቍ31)፣ የመጨረሻው (ቤተ መቅደሱ ውስጥ ያለው) ዐሥር ደረጃዎች አሉት (ቍ49፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ):: ምናልባት የደረጃዎቹ ቍጥር እየጨመረ መሄድ፣ "የቅድስናን" ወይም የመንፈሳዊነትን ደረጃ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል::

40+9 *የመግቢያው በር መተላለፊያ በረንዳ፣ ከቤተ መቅደሱ ትይዩ ነው፤* ይህ መተላለፊያ በረንዳ የሚገኘው ለቤተ መቅደሱ ትይዩ ሆኖ ነው (ቍ34 ይመ)::

40+10 *ሦስት የዘብ ቤቶች፤* እነዚህ የዘብ ቤቶች በቍ7 ላይ ተጠቅሰዋል::

40+16 *የዘንባባ ዛፍ፤* በሰሎሞን ቤተ መቅደስ ውስጥ ያለውን ዐይነት ማለት ነው (1 ነገ6+29:32:35 ይመ)::

40+17 *ሠላሳ ክፍሎች፤* የእነዚህ ክፍሎች ትክክለኛ ቦታ የት እንደ ሆነ አልተገለጸም፤ ምናልባት ሕዝቡ እንዲጠቀምበት የተሠሩ ሊሆን ይችላል (ኤር35+2:4 ይመ)::

የሕዝቅኤል ቤተ መቅደስ

ሀ. ቅጥር (40:5፣ 16-20)
ለ. የምሥራቅ በር (40:6-14፣16)
ሐ. ደጀ ሰላም (40:8)
መ. የውጭ አደባባይ (40:17)
ሠ. ወለል (40:17)
ረ. የውስጠኛ አደባባይ (40:19)
ሰ. የሰሜን በር (40:20-22)
ሸ. የውስጠኛ አደባባይ (40:23)
ቀ. የደቡብ በር (40:24-26)
በ. የደቡብ ውስጠኛ አደባባይ (40:27)
ተ. መግቢያ (40:28-31)
ቸ. መግቢያ (40:32-34)
ኀ. መግቢያ (40:35-38)
ነ. የካህናት ክፍሎች (40:44-45)
ኘ. አደባባይ (40:47)
አ. የመቅደሱ ደጀ ሰላም (40:48-49)
ከ. የመቅደሱ ውጪ (41:1-2)
ኸ. ቅድስተ ቅዱሳን (41:3-4)
ወ. የመቅደሱ ግንብ (41:5-7፣9፣11)
ዐ. መሠረት (41:8)
ዘ. ክፍት ቦታ (41:10)
ዠ. በምዕራብ ያለ ግንብ (41:12)
የ. የካህናት ክፍሎች (42:1-12)
ደ. መሠዊያ (43:13-17)
ጀ. የማዘጋጃ ክፍሎች (40:39-43)
ገ. ማብሰያ ክፍል (46:19-20)
ጠ. ማዕድ ቤቶች (46:21-24)

ሕዝቅኤል የተጠቀመው መለኪያ በአይሁድ ዘንድ ከተለመደው («አንድ ክንድ ከጋት» ሕዝ 40:5) ከፍ የሚል 51.81 ሳ.ሜ. ነው።

ይህ ቤተ መቅደስ በሕዝቅኤል ራእይ ብቻ የተገለጠ (40:2) እንጂ እንደ ሰለሞን፣ ዘሩባቤልና ሄሮድስ ቤተ መቅደስ የተሠራ አይደለም።

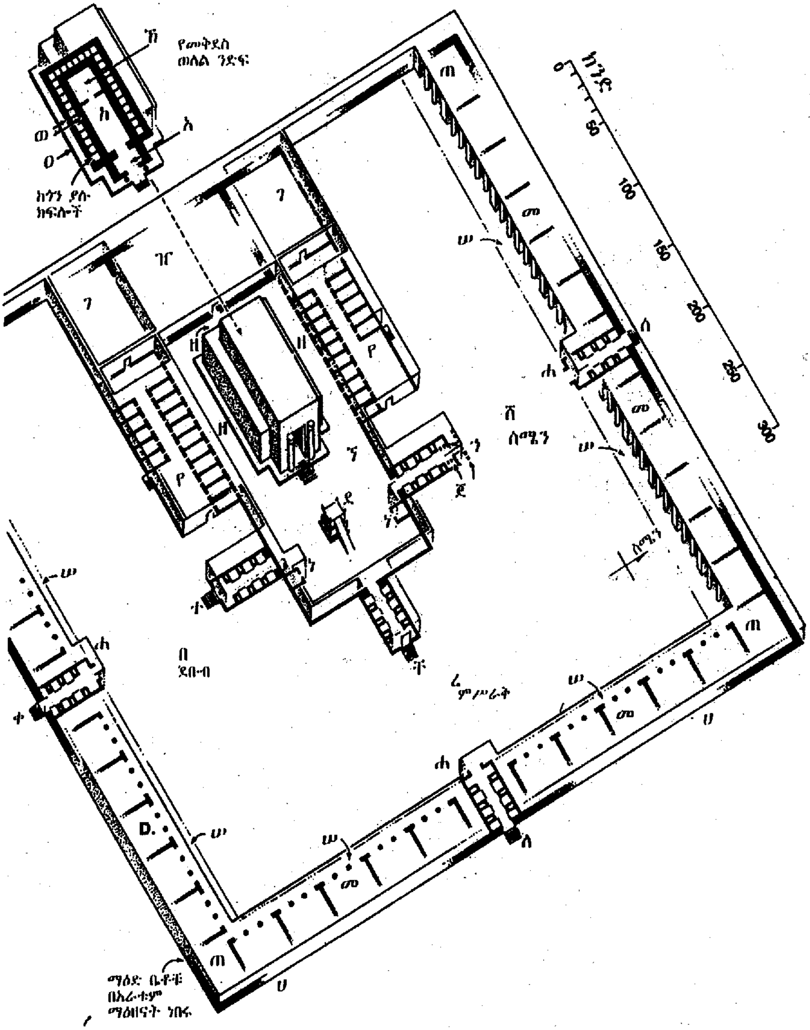

ስፋቱ እንደ በሮቹ ርዝመት መጠን ነበር:: [19]ከዚያም ከታችኛው መግቢያ በር ፊት ጀምሮ እስከ ውስጠኛው አደባባይ ፊት ድረስ ያለውን ርቀት ለካ፤ በምሥራቅም ሆነ በሰሜን በኩል ያለው ርቀት አንድ መቶ ክንድ ነበር::

የሰሜኑ በር

[20]ከዚያም በሰሜን ትይዩ ያለውን፣ ወደ ውጩ አደባባይ የሚያመራውን በር ርዝመትና ወርድ ለካ:: [21]እንደ መጀመሪያው በር ሁሉ ይኸኛውም በየጐኑ ያሉት ሦስት ሦስት የዘብ ቤቶች፣ በየመካከሉ ወጣ ወጣ ያሉ ግንቦችና መተላለፊያ በረንዳዎቹ መጠናቸው እኩል ነበር:: ርዝመቱ አምሳ ክንድ፣ ወርዱም ሃያ አምስት ክንድ ነበር:: [22]መስኮቶቹ፣ መተላለፊያ በረንዳዎቹና የዘንባባ ዛፍ ቅርጾቹ ልካቸው በምሥራቁ በር ካሉት ጋር ተመሳሳይ ነበር:: ወደዚያ የሚያመሩ ሰባት ደረጃዎች አሉ፤ መተላለፊያ በረንዳዎቹም ከእነርሱ ጋር ትይዩ ነበር:: [23]ልክ በምሥራቅ በኩል እንዳለው ሁሉ፣ ከሰሜኑ በር ጋር ትይዩ የሆነ ወደ ውስጠኛው አደባባይ የሚያመራ በር አለ:: ከአንዱ በር እስከ ሌላኛው በር ያለውን ለካው፤ ይህም አንድ መቶ ክንድ ነበር::

የደቡቡ በር

[24]ከዚያም ወደ ደቡብ አቅጣጫ መራኝ፤ እዚያም ፊቱን ወደ ደቡብ ያደረገ በር አየሁ፤ እርሱም የውስጠኛውን ግድግዳና መተላለፊያ በረንዳውን ለካ፤ የእነዚህም መጠን እንደ ሌሎቹ በሮች ነበር:: [25]የመግቢያው በርና መተላለፊያ በረንዳው እንደ ሌሎቹ ሁሉ በዙሪያው ጠባብ መስኮቶች ነበሩት፤ ርዝመቱ አምሳ ክንድ፤ ወርዱም ሃያ አምስት ክንድ ነበር:: [26]ከመተላለፊያ በረንዳው ትይዩ የሆኑ ሰባት ደረጃዎች ወደ መግቢያው በር ያመራሉ፤ ወጣ ወጣ ብለው በሚታዩ ግድግዳዎችም ላይ የዘንባባ ቅርጽ አለ:: [27]ውስጠኛው አደባባይ ደግሞ ከደቡብ ጋር ትይዩ የሆነ በር አለው፤ እርሱም ከዚህ በር አንሥቶ በደቡብ አቅጣጫ እስካለው እስከ ውጭው በር ድረስ ለካው፤ ይህም አንድ መቶ ክንድ ሆነ::

ወደ ውስጠኛው አደባባይ የሚያስገቡ በሮች

[28]ከዚያም በደቡብ በር በኩል ወደ ውስጠኛው አደባባይ አመጣኝ፤ የደቡብንም በር ለካው፤ መጠኑም እንደ ሌሎቹ በሮች ነበር:: [29]የዘብ ቤቶቹ፣ በየመካከሉ ወጣ ወጣ ያሉት ግንቦችና መተላለፊያ በረንዳዎቹ መጠናቸው ከሌሎቹ ጋር ተመሳሳይ ነበር:: መግቢያው በርና መተላለፊያ በረንዳዎቹ በዙሪያቸው መስኮቶች ነበሯቸው:: ርዝመቱ አምሳ ክንድ ወርዱም ሃያ አምስት ክንድ ነበር:: [30]በውስጠኛው አደባባይ ዙሪያ ያሉት የመግቢያው በር መተላለፊያ በረንዳዎቹ ርዝመት ሃያ አምስት ክንድ ሲሆን፣ ወርዳቸው ደግሞ አምስት ክንድ ነበር:: [31]መተላለፊያ በረንዳው ከውጭው አደባባይ ጋር ትይዩ ነው፤ የዘምባባ ዛፎች በዐምዶቹ ላይ ተቀርጸዋል፤ እስከ መግቢያው ድረስም ስምንት ደረጃዎች ነበሩት::

[32]ከዚያም በምሥራቅ በኩል ወደ ውስጠኛው አደባባይ አመጣኝ፤ መግቢያ በሩንም ለካው፤ መጠኑም ከሌሎቹ ጋር ተመሳሳይ ነበር:: [33]የዘብ ቤቶቹ፣ ወጣ ወጣ ያሉት ግንቦችና መተላለፊያ በረንዳዎቹ መጠናቸው ከሌሎቹ ጋር ተመሳሳይ ነበር፤ መግቢያው በርና መተላለፊያ በረንዳው ዙሪያውን መስኮቶች ነበሩት፤ የዚህም ርዝመቱ አምሳ ክንድ፣ ወርዱ ሃያ አምስት ክንድ ነበር:: [34]መተላለፊያ በረንዳው ከውጩ አደባባይ ትይዩ ነው፤ በዐምዶቹ ላይ የዘንባባ ዛፍ ተቀርጾአል፤ እስከ መግቢያ ድረስም ስምንት ደረጃዎች ነበሩት::

[35]ከዚያም ወደ ሰሜን በር አመጣኝ፤ ለካውም፤ መጠኑም ከሌሎቹ ጋር ተመሳሳይ ነበር:: [36]የዘብ ቤቶቹ፣ ወጣ ወጣ ያሉት ግንቦቹና መተላለፊያ በረንዳው መጠናቸው ከሌሎቹ ጋር ተመሳሳይ ነበር፤ በዙሪያውም መስኮቶች ነበሩት:: የዚህም ርዝመቱ አምሳ ክንድ ወርዱም ሃያ አምስት ክንድ ነበር:: [37]መተላለፊያ በረንዳው[f] ከውጩ አደባባይ ትይዩ ነው፤ በዐምዶቹም ላይ የዘንባባ ዛፍ ተቀርጾአል፤ እስከ መግቢያው ድረስም ስምንት ደረጃዎች ነበሩት::

መሥዋዕት የሚዘጋጅባቸው ክፍሎች

[38]በእያንዳንዱ የውስጥ መግቢያ በር መተላለፊያ በረንዳ አጠገብ፣ የሚቃጠል መሥዋዕት የሚታጠብበት በር ያለው ክፍል አለ:: [39]በመግቢያው በር ላይ ባለው መተላለፊያ በረንዳው ሥር በግራና በቀኝ የሚቃጠል መሥዋዕት፣ የኀጢአትና የበደል መሥዋዕት የሚታረዱበት ሁለት ሁለት ጠረ

40+19 ቍ23:27፤ ሕዝ46+1
40+21 ቍ7:30
40+22 ቍ16:26:49
40+23 ቍ19
40+24 ቍ32:35
40+25 ቍ33
40+26 ቍ22
40+27 ቍ19:32
40+28 ቍ35
40+29 ቍ7:25
40+30 ቍ21
40+31 ቍ22:34:37
40+32 ቍ24
40+33 ቍ7
40+34 ቍ22
40+35 ቍ24፤ ሕዝ 44+4፤47+2
40+36 ቍ7
40+37 ቍ22:34
40+38 2ዜና4+6፤ ሕዝ42+13
40+39 ቍ42፤ ዘሌ 4+3:28፤7+1፤ ሕዝ 46+2

[f]37 ሰብዓ ሊቃናቱም (በተጨማሪ ቍ31 እና 34 ይመ) እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *መቃኖች* ይላል

40+19 *አንድ መቶ ክንድ፤* ከውጭው ግድግዳ እስከ ውስጠኛው ግድግዳ ያለው ርቀት አምሳ ሁለት ሜትር ያህል ሲሆን፣ ይኸውም የውጭው አደባባይ ስፋት ነው::

40+20 *በሰሜን ትይዩ ያለውን ... በር፤* ይኸኛው በር፣ ከደቡብና (ቍ 24) ከምሥራቁ በር ጋር ተመሳሳይ ነው::

40+22 *ሰባት ደረጃዎች፤* የቍ6 ማብ ይመ::

40+28 *በደቡብ በር፣* ይህ በር በግልጽ ባይጠቀስም የውስጠኛው ግንብ እንደ ሆነ ይገመታል:: *መጠኑ እንደ ሌሎቹ በሮች ነበር፤* በውጭ እንዳሉት ግንቦች ማለት ነው (የቍ6 ማብ ይመ)::

40+34 *ስምንት ደረጃዎች፤* የቍ6 ማብ ይመ::

40+38 *በእያንዳንዱ የውስጥ መግቢያ በር መተላለፊያ በረንዳው፤* እነዚህ መተላለፊያ በረንዶች ከቤተ መቅደሱ ራቅ ያሉ ሲሆኑ፣ በውስጠኛው አደባባይ አጠገብ ወደ ውስጥ መግቢያ በር ላይ የሚገኙ ናቸው:: *የሚታጠብበት፤* የውስጥ ብልቶችና እግሮች ይታጠቡ ነበር (ዘሌ1+9)::

40+39 *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* ምናልባት ይህ ከቈዩት የመሥዋዕት ዐይነቶች አንዱ ሊሆን ይችላል:: እንስሳው ሙሉ በሙሉ ለእግዚአብሔር የተቀደሰ ሆኖ ይቃጠላል (ዘሌ1 ይመ):: *የኀጢአትና የበደል መሥዋዕት፤* በዘሌ4-7 ባለው ክፍል ተብራርቶ ይገኛል:: በከፍተኛ ደረጃ የሚከበሩት የኅብረት መሥዋዕቶች፣

ጴዛዎች አሉ:: [40]ከመግቢያው በር ላይ ባለው መተላለፊያ በረንዳ በስተ ውጭው ግንብ ወደ ሰሜን በር መግቢያ ላይ ባሉት ደረጃዎች አጠገብ ከግራና ከቀኝ ሁለት ሁለት ጠረጴዛዎች ይገኛሉ:: [41]ስለዚህ በአንዱ በር በኩል አራት፣ በሌላውም በኩል አራት ጠረጴዛዎች፤ መሥዋዕቱ የሚታረድባቸው በድምሩ ስምንት ጠረጴዛዎች አሉ ማለት ነው:: [42]ለሚቃጠለው መሥዋዕት መገልገያ የሆኑ፣ ከተጠረበ ድንጋይ የተሠሩ አራት ጠረጴዞች ነበሩ፤ የእያንዳንዳቸው ርዝመት፣ ወርድና ቁመት አንድ ክንድ ተኩል ነበር፤ በእነዚህም ላይ ለሚቃጠለው መሥዋዕትና ለሌላውም መሥዋዕት ማረጃ የሚሆኑ መሣሪያዎች ይቀመጡባቸው ነበር:: [43]እንዲሁም አንዳንድ ስንዝር የሚሆኑ ሁለት ባት ያላቸው ሜንጦዎች በግንቡ ዙሪያ ተንጠልጥለው ነበር፤ ጠረጴዛዎቹም የመሥዋዕቱ ሥጋ ማስቀመጫ ነበሩ::

ለካህናት የተመደቡ ክፍሎች

[44]በውስጠኛው አደባባይ፣ ከውስጠኛው በር ውጭ፣ ሁለት ክፍሎች ነበሩ፤ አንዱ[ሀ] በደቡብ[ለ] ትይዩ በሰሜን በር በኩል ሲሆን፣ ሌላው በሰሜን ትይዩ በደቡብ በር በኩል ነበር:: [45]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "በደቡብ ትይዩ ያለው ክፍል በቤተ መቅደስ ውስጥ ለሚያገለግሉ ካህናት ሲሆን፣ [46]በሰሜን ትይዩ ያለው ክፍል ደግሞ በመሠዊያው ላይ ለሚያገለግሉ ካህናት ነው:: እነዚህም የሳዶቅ ልጆች ሲሆኑ፣ *በእግዚአብሔር ፊት* ቀርበው ማገልገል የሚችሉ ሌዋውያን እነርሱ ብቻ ናቸው::"

[47]ከዚያም አደባባዩን ለካው፤ ርዝመቱ አንድ መቶ ክንድ፣ ወርዱ መቶ ክንድ እኩል በእኩል ባለ አራት ማእዘን ነበር:: መሠዊያውም በቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት ነበር::

ቤተ መቅደሱ

[48]ወደ ቤተ መቅደሱም መተላለፊያ በረንዳ አመጣኝ፤ የመተላለፊያ በረንዳዎቹን ዐምዶች ለካ፤ በአንዱ በኩል አምስት ክንድ በሌላውም እንዲሁ አምስት ክንድ ነበር:: የመግቢያው በር ርዝመት ዐሥራ አራት ክንድ ሲሆን፣ ወጣ ወጣ ያሉት ግንቦች ስፋት በአንዱ በኩል ሦስት ክንድ፣ በሌላውም እንዲሁ ሦስት ክንድ ነበሩ::[ሐ] [49]የመተላለፊያው በረንዳ ርዝመት ሃያ ክንድ፣ ከፊት እስከ ኋላ ያለውም ወርድ ዐሥራ ሁለት[መ] ክንድ ነበር:: ወደ ቤተ መቅደሱም የሚያደርሱ ዐሥር ደረጃዎች የነበሩ ሲሆን፣ በየዐምዱም ጐንና ጐን ምሰሶዎች ነበሩ::

40+42 ቍ39፤ ዘፀ20+25
40+45 1ዜና9+23
40+46 ዘኍ16+5፤ 18+5፤2ሳሙ8+17፤ ዕዝ7+2፤ሕዝ42+13፤ 43+19፤44+15፤45+4፤48+11
40+47 ሕዝ41+13-14
40+48 1ነገ6+2
40+49 ቍ22፤1ነገ6+3፤7+15

41

[1]ከዚያም ወደ መቅደሱ አገባኝ፤ ዐምዶቹንም ለካ፤ የዐምዶቹም ወርድ[ሠ] በአንዱ በኩል ስድስት ክንድ፣ በሌላውም በኩል ስድስት ክንድ ነበር:: [2]የመግቢያውም በር ወርድ ዐሥር ክንድ ሲሆን፣ በግራና በቀኝ በኩል ወጣ ወጣ ያሉት ግንቦች ወርድ አምስት ክንድ ነበር:: ደግሞም የውስጡን መቅደስ ለካ፤ ርዝመቱ አርባ ክንድ፣ ወርዱም ሃያ ክንድ ነበር::

[3]ከዚያም ወደ ውስጥ ገባ፤ የመግቢያውን ዐምዶች ለካ፤ የእያንዳንዱም ወርድ ሁለት ክንድ ነበር:: የመግቢያውም ወርድ ስድስት ክንድ ሲሆን፣ ግራና ቀኝ ወጣ ወጣ ያሉት ግንቦች ወርድ ደግሞ ሰባት ክንድ ነበር:: [4]እርሱም የውስጠኛውን መቅደስ ርዝመት ለካ፤ ሃያ ክንድ ነበር፤ ወርዱም የውጪውን ግድግዳ ጨምሮ ሃያ ክንድ ነበር፤ እርሱም፣ "ይህ ቅድስተ ቅዱሳን ነው" አለኝ::

[5]ከዚያም የቤተ መቅደሱን ግንብ ለካ፤ ውፍረቱ ስድስት ክንድ ነው፤ በቤተ መቅደሱ ግንብ ዙሪያ ግራና ቀኝ ያለው የእያንዳንዱ ክፍል ወርድ አራት ክንድ ነበር:: [6]ግራና ቀኝ ያሉት ክፍሎች፣ ባለሦስት ደርብ ናቸው፤ በእያንዳንዱም ደርብ ላይ ሠላሳ ክፍሎች ነበሩ፤ በግንቡም ዙሪያ ግራና ቀኝ ያሉትን እነዚህን ክፍሎች ደግፈው የሚይዙ ተሸካሚዎች ነበሩ፤ ሆኖም ተሸካሚዎቹ ወደ ቤተ መቅደሱ ግንብ ዘልቀው አልገቡም ነበር:: [7]በቤተ መቅደሱ ዙሪያ ያሉት ክፍሎች ስፋት በየደርቡ እየጨመረ የሚሄድ ነው:: በቤተ መቅደሱ ዙሪያ ያለው ሕንጻ አሠራሩ ከታች ወደ ላይ እየሰፋ የሚሄድ

[ሀ]44 ሰብዓ ሊቃናቱም እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *የመዘመራን ክፍሎች ነበሩ፤* ይላል
[ለ]44 ሰብዓ ሊቃናቱም እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *በምሥራቅ* ይላሉ
[ሐ]48 ሰብዓ ሊቃናቱም እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ወጣ ወጣ ያሉት ግንቦች መግቢያ ... ነበሩ* ይላል
[መ]49 ሰብዓ ሊቃናቱም እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ዐሥራ አንድ* ይላል
[ሠ]1 አንድ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጅና ሰብዐ ሊቃናት እንዲሁ ሲሆኑ አብዛኛዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ግን ... *የድንኳኑ ወርድ* ይላሉ

41+1 ቍ23
41+2 2ዜና3+3
41+4 ዘፀ26+33፤ 1ነገ6+20፤ዕብ9+3-8
41+6 1ነገ6+5፤ ሕዝ40+17
41+7 1ነገ6+8

በዚህ ዝርዝር አለመገኘታቸው ግልጽ ነው (43+27፤ 45+17፤ 46+2፡12 ይመ)::

40+46 *የሳዶቅ ልጆች፤* በሳዶቅ ልጆችና በሌዋውያን መካከል ስላለው ልዩነት ሙሉ ትንታኔ የተሰጠበትን የ44+15-31 ማብ ይመ::

40+47 *መሠዊያውም፤* በ43+13-17 ላይ በዝርዝር ተገልጿአል::

40+48 *መተላለፊያ በረንዳ፤* በሰሎሞን ቤተ መቅደስ ካሉ መተላለፊያ በረንዳዎች ጋር ተመሳሳይ ሲሆን፣ እነዚህ ግን በመጠን ተለቅ ያሉ ናቸው (1ነገ 6+3 ይመ)::

40+49 *በየዐምዱ፤* በሰሎሞን ቤተ መቅደስ ውስጥ ያሉት ዐምዶች፣ ያቁምና በለዝ ተብለው ተጠርተዋል (1ነገ 7+21 ይመ)::

41+1 *ወደ መቅደሱ፤* በቤተ መቅደሱ ውስጥ ካሉት ሦስት ዋና ዋና ክፍሎች ትልቅ ወደ ሆነው ማለት ነው፤ በ1ነገ 6+3-5 ዋና አዳራሽ ተብሎ ተጠርቶአል:: የዚህ ቤተ መቅደስ የውጪ ክፍል ከሰሎሞን ቤተ መቅደስ የውጪ ክፍል ጋር ፍጹም ተመሳሳይ ነው (1ነገ6+17)ይመ::

41+3 *ወደ ውስጥ ገባ፤* ሕዝቅኤል ሳይሆን፣ መልአኩ ብቻ ወደ ቅድስተ ቅዱሳኑ ውስጥ ገባ:: በዘሌ16 ላይ ከሊቀ ካህኑ በስተቀር ማንም ሰው እንዳይገባ ይከለከላል፤ ሊቀ ካህኑም ቢሆን እንኳ መግባት የሚፈቀድለት በዓመት አንድ ጊዜ ብቻ ነው (ዕብ 9+7):: *ወርድ ስድስት ክንድ፤* ወደ ውስጠኛው መቅደስ በዘለቀ ቍጥር፣ በሮቹ እየጠበቡ መሄዳቸውን መረዳት ይቻላል (ዐሥራ አራት ክንድ 40+48፤ ዐሥር ክንድ 41+2)::

41+6 *በእያንዳንዱም ደርብ ላይ ሠላሳ፤* እነዚህ ዘጠና ክፍሎች የካህናት ግምጃ ቤቶች፣ ምናልባትም የዐሥራት

በመሆኑ፣ ወደ ላይ በተሄደ ቍጥር የክፍሎቹ ስፋት እየጨመረ የሚሄድ ነው። በመካከለኛው ደርብ በኩል አድርጎ ከታች ወደ ላይ የተዘረጋም ደረጃ አለ።

[8]ቤተ መቅደሱ ዙሪያውን ከፍ ብሎ የተሠራ መሠረት ያለው መሆኑን አየሁ፤ ይህ ግራና ቀኝ ላሉት ክፍሎች መሠረት ሲሆን፣ ርዝመቱ ስድስት ክንድ ነው፤ ይህም የዘንጉ ቁመት ነበር። [9]በውጭ በኩል ያለው የግራና የቀኙ ክፍሎች ግንብ ውፍረት አምስት ክንድ ነበር፤ ክፍቱ ቦታ በቤተ መቅደሱና [10]በካህናቱ ክፍሎች መካከል ያለ ሲሆን፣ ስፋቱ በቤተ መቅደሱ ዙሪያ ሃያ ክንድ ነበር። [11]ከክፍቱ ቦታ ግራና ቀኝ ወዳሉ ክፍሎች የሚያስገቡ በሮች ነበሩ። አንዱ በሰሜን በኩል ሲሆን፣ ሌላው በር ደግሞ በደቡብ በኩል ነው። ክፍቱን ቦታ ዙሪያውን የሚያገናኘው መሠረት ስፋቱ አምስት ክንድ ነው።

[12]በምዕራብ በኩል ከቤተ መቅደሱ ግቢ ትይዩ የሆነው ሕንጻ ወርድ ሰባ ክንድ ነበር። የሕንጻው ግንብ ውፍረት ዙሪያውን አምስት ክንድ ሲሆን፣ ርዝመቱ ዘጠና ክንድ ነበር።

[13]ከዚያም ቤተ መቅደሱን ለካ፤ ርዝመቱ አንድ መቶ ክንድ ሲሆን፣ የቤተ መቅደሱ ግቢና ሕንጻ ከነግንቡ ደግሞ አንድ መቶ ክንድ ሆነ። [14]በምሥራቅ በኩል የቤተ መቅደሱ ግቢ ስፋት፣ ከቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት ያለውን ስፍራ ጨምሮ አንድ መቶ ክንድ ነበር።

[15]ከዚያም ከቤተ መቅደሱ በስተ ጀርባ ከግቢው ትይዩ ያለውን ሕንጻ ለካ፤ ይህም በግራና በቀኝ ያሉትን መተላለፊያዎች የሚጨምር ሲሆን፣ ርዝመቱ አንድ መቶ ክንድ ነበር።

የውጩ መቅደስና የውስጡ መቅደስ ከአደባባዩ ትይዩ ያለው መተላለፊያ በረንዳ፣ [16]እንዲሁም መድረኮቹና ጠበብ ያሉት መስኮቶች፣ በሦስቱም ዙሪያ ያሉት መተላለፊያዎች፣ ከመድረኩ በላይና ራሱ መድረኩም ጭምር ሁሉም በዕንጨት ተለብዶ ነበር። ወለሉ፣ እስከ መስኮቶቹ ያለው ግንብና መስኮቶቹ ተለብደዋል። [17]ከውስጡ መቅደስ መግቢያ በላይ ያለው ውስጡና ውጩ እንዲሁም በውስጡ መቅደስና በውጩ መቅደስ መካከል ያለው ሁሉ ዙሪያውን [18]ኪሩቤልና የዘንባባ ዛፍ ተቀርጸውበት ነበር፤ የዘንባባ ዛፎቹ የተቀረጹት በኪሩብና በኪሩብ መካከል ነበር። እያንዳንዱም ኪሩብ ሁለት ፊት ነበረው፤ [19]የሰው ፊት ያለው ኪሩብ በአንድ በኩል ወዳለው ዘንባባ የዞረ ሲሆን፣ የአንበሳ ፊት ያለውም በሌላ በኩል ወዳለው ዘንባባ ዞሮ ነበር። ሁሉም በቤተ መቅደሱ ዙሪያ ላይ ተቀርጸው ነበር። [20]ከወለሉ አንሥቶ ከመግቢያው በላይ እስካለው ስፍራ ድረስ፣ የውስጡ መቅደስ የውጭ ግድግዳ ላይ ኪሩቤልና የዘንባባ ዛፍ ተቀርጾአል።

[21]የውስጡ መቅደስ በር መቃን ባለ አራት ማእዘን ነበር፤ ከቅድስተ ቅዱሳኑም ፊት ለፊት ያለው በር እንዲሁ ባለ አራት ማእዘን ነበር። [22]ሦስት ክንድ ቁመት፣ ሁለት ክንድ[a] ወርድ፣ ሁለት ክንድ ርዝመት ያለው የዕንጨት መሠዊያ ነበር፤ ማእዘኖቹ፣ መሠረቱና[b] ጐኖቹ ሁሉ ከእንጨት የተሠሩ ነበሩ። ሰውዬውም፣ "ይህች *በእግዚአብሔር* ፊት ያለች ገበታ ናት" አለኝ። [23]የውስጡ መቅደስና ቅድስተ ቅዱሳኑ እያንዳንዳቸው ሁለት ሁለት በር አላቸው፤ [24]እያንዳንዱ በር መካከሉ ላይ በመታጠፊያ የተያያዙ መዝጊያዎች አሉት። [25]በግንቦቹ ላይ እንዳለው ሁሉ በውስጡ መቅደስ በሮችም ላይ ኪሩቤልና የዘንባባ ዛፎች ተቀርጸዋል፤ በመተላለፊያ በረንዳውም ፊት ለፊት የዕንጨት መዝጊያ ተንጠልጥሎአል። [26]በመተላለፊያ በረንዳውም ግራና ቀኝ ግንብ ላይ የዘንባባ ዛፍ ቅርጽ ያለባቸው ጠባብ መስኮቶች ነበሩ። ግራና ቀኝ ያሉት ክፍሎችም በደረጃው በኩል የሚሸፍን ጣሪያ ነበራቸው።

ለካህናት የተመደቡ ክፍሎች

42 ከዚያም ያ ሰው በሰሜን በኩል ወዳለው ወደ ውጩ አደባባይ በማምጣት፣ በቤተ መቅደሱ አደባባይ ትይዩና በሰሜን በኩል ባለው ግንብ ትይዩ ወደ አሉት ክፍሎች አመጣኝ። [2]በሩ በሰሜን ትይዩ የሆነው ሕንጻ ርዝመቱ አንድ መቶ ክንድ ወርዱም አምሳ ክንድ ነበር። [3]ከውስጠኛው አደባባይ ሃያ ክንድ ርቀት ላይና በአንጻሩም ከውጩ አደባባይ የንጣፍ ድንጋይ ፊት ለፊት ርቀት ላይ በሦስት ደርቦች ትይዩ የሆኑ ሰገነቶች ነበሩ። [4]ከክፍሎቹ

[a]22 ሰብዓ ሊቃናቱ እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ርዝመቱ ሁለት ወርድ* ይላል

[b]22 ሰብዓ ሊቃናቱ እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ርዝመቱ* ይላል

41፥14 ሕዝ40፥47
41፥15 ሕዝ42፥3
41፥16 ቍ25-26፤ 1ነገ6፥4፡15፤ሕዝ 42፥3
41፥18 ዘፀ37፥7፤ 1ነገ6፥18፡29፤7፥36፤ 2ዜና3፥7፤ሕዝ10፥21
41፥19 ሕዝ10፥14
41፥21 ቍ1
41፥22 ዘፀ25፥23፤ 30፥1፤ሕዝ23፥41
41፥23 ቍ1፤1ነገ 6፥32
41፥24 1ነገ6፥34
41፥26 ቍ15-16፤ ሕዝ40፥16
42፥1 ቍ13፤ዘፀ 27፥9፤ሕዝ40፥17፤ 41፥12-14
42፥3ሕዝ41፥15፡16

ማስቀመጫ ሊሆኑ ይችላሉ (ሚል3፥10 ይመ)።

41፥13 *አንድ መቶ፤* ይህ ቍመቱ፣ ወርዱ፣ ስፋቱ መቶ በመቶ መሆኑ ፍጹምነትን ያሳያል።

41፥16 *ሁሉም በዕንጨት ተለብዶ ነበር፤* በሰሎሞን ቤተ መቅደስ እንዳለው ዐይነት ነው (1ነገ6፥15)።

41፥18 *ኪሩቤል፤* ጠባቂ ሆነው የሚያገለግሉ መላእክት ናቸው (ከዘፍ3፥24 ጋር ያነጻጽሩ)። በዚህ ቍጥር የተገለጹት፣ በም10 ላይ እንደተገለጹት ሳይሆን፣ ሁለት ገጽ ማለትም የሰውና የአንበሳ ፊት ብቻ ያላቸው ናቸው (1ነገ6፥29፡32፡35 ይመ)።

41፥22 *የዕንጨት መሠዊያ፤* ከዋናው ቤተ መቅደስ ውጪ፣ ትልቅ መሠዊያ እንደ ቆመ ሁሉ እንዲሁም (43፥13-17)፣ ከቅድስተ ቅዱሳን ውጭ ትንሽ መሠዊያ ቆሞአል፤ የቆመውም እንደ ምግብ ጠረጴዛ ሊያገለግል ሲሆን፤ ለኅብስተ ገጹ ማስቀመጫ ሳይሆን አይቀርም (ዘፀ25፥30፤ ዘሌ24፥5-9፤ 1ነገ6፥20 ይመ)። በሰሎሞን ቤተ መቅደስም ሆነ በመገናኛው ድንኳን ፊት ለፊት የነበሩትን የዕጣን መሠዊያና መቅረዝን በተመለከተ፣ በዚህኛው ቤተ መቅደስ ውስጥ ስለመገኘታቸው ሕዝቅኤል የገለጸው ነገር የለም፤ እንዲሁም ኪሩብና (1ነገ7፥23) የኪዳኑ ታቦት አልተጠቀሰም።

41፥23 *ሁለት በር፤* የሚታጠፉ በሮች ናቸው፤ ስለዚህም መግቢያው እጅግ ጠባብ ሊሆን ይችላል።

42፥1 *በቤተ መቅደሱ አደባባይ ትይዩ … ወደ አሉት ክፍሎች፤* አገልግሎታቸው ምን እንደ ሆነ ከቍ13-14 ባለው ክፍል ውስጥ ተገልጾአል። ስለ ሰሎሞን ቤተ መቅደስ፣ በ1ነገ6 ላይ ከተገለጸው ጋር እነዚህ ምንም ዐይነት ተመሳሳይነት የላቸውም።

ፊት ለፊት ወርዱ ዐሥር ክንድ፣ ርዝመቱ አንድ መቶ ክንድ[ፀ] የሆነ መተላለፊያ በውስጥ በኩል ነበር። የክፍሎቹም በሮች በሰሜን በኩል ነበሩ። 5የላይኞቹ ክፍሎች ጠበብ ያሉ ናቸው፤ ምክንያቱም ስገነቶቹ ታችና መካከል ላይ ካሉት ከሕንጻው ክፍሎች ይልቅ ሰፋ ያሉ ቦታዎች ይዘውባቸዋልና። 6አደባባዮቹ ዐምዶች ሲኖሯቸው፣ በሦስተኛው ደርብ ላይ ያሉት ክፍሎች ግን ዐምድ የላቸውም። ስለዚህ የወለላቸው ስፋት በታችኛውና በመካከለኛው ደርብ ካሉት ክፍሎች ይልቅ ጠበብ ያለ ነው። 7ከክፍሎቹና፣ ከውጩ አደባባይ ትይዩ የሆነ የውጪ ግንብ አለ፤ ይህም በክፍሎቹ ፊት ለፊት ሆኖ አምሳ ክንድ ይረዝማል። 8ከውጩ አደባባይ ቀጥሎ ያሉት መደዳ ክፍሎች ርዝመት አምሳ ክንድ ሲሆን፣ ከቤተ መቅደሱ አጠገብ ያሉት መደዳ ክፍሎች ርዝመት ደግሞ አንድ መቶ ክንድ ነበር። 9ከውጩ አደባባይ ወደ ውስጥ ሲገባ፣ በስተ ምሥራቅ የታችኛቹ ክፍሎች መግቢያ ይገኛል።

10በደቡብ በኩል[ፈ] የውጩን አደባባይ ግንብ ተከትሎ፣ ከቤተ መቅደሱ አደባባይ ጋር የተያያዙና ከውጩ ግንብ ጋር ትይዩ የሆኑ ክፍሎች አሉ፤ 11ከፊት ለፊታቸውም መተላለፊያ መንገድ አለ። እነዚህ በሰሜን በኩል ካሉት ክፍሎች ጋር ተመሳሳይ ሲሆኑ፣ ርዝመትና ወርዳቸው፣ መውጫና መጠናቸው አንድ ዐይነት ነበር፤ በሰሜን በኩል እንዳሉት በሮች፣ 12በደቡብ በኩል ያሉት ክፍሎች በሮች መጠናቸው ተመሳሳይ ነበር። ከመመላለሻው መነሻ ላይ መግቢያ በር አለ፤ መመለሻውም ፊት ለፊት ካለው ወደ ምሥራቅ ከሚያመራው ግንብ ጋር ተጓዳኝ ነው።

13ከዚያም እንዲህ አለኝ፤ “ከቤተ መቅደሱ አደባባይ ፊት ለፊት ያሉት የሰሜኑና የደቡቡ ክፍሎች የካህናቱ ሲሆኑ፣ እነዚህም *በእግዚአብሔር ፊት የሚቀርቡት ካህናት* እጅግ የተቀደሱትን ቍርባኖች የሚበሉባቸው ናቸው። በዚያም እጅግ የተቀደሱትን ቍርባኖች ማለት የእህሉን ቍርባን፣ የኀጢአቱን ቍርባን፣ የበደሉን ቍርባን ያስቀምጣሉ፤ ቦታው ቅዱስ ነውና። 14ካህናቱ አንድ ጊዜ ወደ ተቀደሰው ቦታ ከገቡ በኋላ፣ ያገለገሉበትን ልብስ ሳያወልቁ ወደ ውጩ አደባባይ መውጣት አይችሉም፤ የተቀደሰ ነውና፤ ወደ ሕዝቡ ቦታ ከመምጣታቸው በፊት ሌላውን ልብሳቸውን መልበስ አለባቸው።”

15በቤተ መቅደሱ ውስጥ ያለውን ስፍራ ለክቶ ከጨረሰ በኋላ፣ በምሥራቅ በር በኩል ወደ ውጩ አወጣኝ፤ በዙሪያው ያለውንም ስፍራ ሁሉ ለካ፤ 16በምሥራቅ ያለውንም በመለኪያው ዘንግ ለካ፤ አምስት መቶ ክንድ[ፐ] ሆነ። 17ሰሜኑንም ለካ፤ በመለኪያው ዘንግ አምስት መቶ ክንድ[ሀ] ሆነ። 18ደቡቡንም ለካ፤ በመለኪያው ዘንግ አምስት መቶ ክንድ ሆነ። 19ከዚያም ወደ ምዕራብ ጐን ዞሮ ለካ፤ በመለኪያው ዘንግ አምስት መቶ ክንድ ሆነ። 20ስለዚህ በአራቱም ማእዘን ለካው፤ የተቀደሰውን ስፍራ ከሌላው የሚለይ በዙሪያው ግንብ ነበረ፤ የግንቡም ርዝመት አምስት መቶ ክንድ ሲሆን፣ ወርዱ አምስት መቶ ክንድ ነበር።

የእግዚአብሔር ክብር ወደ ቤተ መቅደሱ መመለስ

43 ከዚያም ያ ሰው ለምሥራቅ ትይዩ ወደ ሆነው በር አመጣኝ፤ 2እኔም የእስራኤል አምላክ ክብር ከምሥራቅ ሲመጣ አየሁ፤ ድምፁ እንደ ባሕር ሞገድ ድምፅ ነበር፤ ምድሪቱም ከክብሩ የተነሣ ታበራ ነበር። 3ያየሁትም ራእይ ከተማዪቱን ለማጥፋት በመጣ ጊዜ ያየሁትን ራእይ የሚመስልና እንዲሁም በኮቦር ወንዝ ካየሁት ራእይ ጋር የሚመሳሰል ነበር፤ እኔም በግንባሬ ተደፋሁ። 4*የእግዚአብሔር* ክብር ለምሥራቅ ትይዩ በሆነው በር ወደ ቤተ መቅደሱ ገባ። 5ከዚያም መንፈስ አነሣኝ፤ ወደ ውስጠኛው አደባባይ አመጣኝ፤ *የእግዚአብሔርም* ክብር ቤተ መቅደሱን ሞላው።

[ፀ]4 ሰብዓ ሊቃናቱና ሱርስቱ እንዲሁ ሲሆኑ ዕብራይስጡ ግን … *አንድ ክንድ* ይላል

[ፈ]10 ሰብዓ ሊቃናቱም እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *በስተ ምሥራቅ* ይላል

[ፐ]16 ከሰብዓ ሊቃናት ቍ17ን ይመ፤ ዕብራይስጡ ግን *ዘንጎች* ይለዋል፤ እንዲሁም ቍ18 እና 19

[ሀ]17 ሰብዓ ሊቃናቱም እንዲሁ ሲሆን፣ ዕብራይስጡ ግን *ዘንጎች* ይላል

42+4 ሕዝ46+19
42+9 ሕዝ44+5፤ 46+19
42+10 ቍ1፤ሕዝ 41+12-14
42+13 ቍ1፤ዘፀ 29+31፤ዘሌ6+29፤7+6፤10+12-13፡17፤ 14+13፤ዘኍ18+9-10፤ኤር41+5፤ሕዝ40+46፤41+12-14
42+14 ዘፀ29+9፤ ዘሌ8+7-9፤16+23፤ ሕዝ44+19
42+15 ሕዝ43+1
42+20 ሕዝ22+26፤ 40+5፤43+12፤45+2፤ ዘካ2+5፤ራእ21+16
43+1 1ዜና9+18፤ ሕዝ8+16፤42+15፤ 44+1
43+2 መዝ18+4፤ ኢሳ6+3፤ራእ1+15፤ 18+1፤21+11
43+4 ሕዝ1+28፤ ሕዝ10+19፤44+2
43+5 ዘፀ16+7፤ ኢሳ6+4፤ሕዝ3+12፤ 11+24

42+13 *በእግዚአብሔር ፊት የሚቀርቡት ካህናት፣* የሳዶቅ ልጆች ማለት ነው (40+6 እና የ44+15 ማብ ይመ)። *እጅግ የተቀደሱትን ቍርባኖች የሚበሉባቸው፣* ካህናት ራሳቸውን በከፊል ለመደገፍ እንዲችሉ፣ የተወሰኑ መስዋዕቶችን እንዲበሉ ይፈቀድላቸው ነበር (ዘሌ 2+3፤ 5+13፤ 6+16፡26፡29፤ 7+6፡10 ይመ)።

42+20፤ ርዝመት አምስት መቶ ክንድ ሲሆን፣ ወርዱ አምስት መቶ ክንድ ነበር፤ የቤተ መቅደሱ ወርድና ርዝመት እኩል መሆኑ ለአጠቃላዩ ስፋት ልዩ ውበትን ያጐናጽፈዋል።

43+2 *እኔም … ክብር አየሁ፤* ከም40–48 ላለው ክፍል ዐቢይ ሐሳብ ነው፤ ቤተ መቅደሱ የተዘጋጀውም ለዚህ ጕዳይ ነበር፤ ቀጥሎ ላለው ሁኔታም መነሻው ይኸው ነው። *ከምሥራቅ ሲመጣ፤* እግዚአብሔር ከቤተ መቅደሱ ወጥቶ በሄደ ጊዜ፣ ሕዝቅኤል የተመለከተው አቅጣጫ ይህ ነው (11+23 ይመ)። በሕዝቅኤል መጽሐፍ ውስጥ የእግዚአብሔር ክብር በገሃድ ይታይ ነበር (ቍ4-5፤ 3+23፤ 9+3፤ 10+4፡18፤ 44+4 ይመ)። *እንደ ባሕር ሞገድ ድምፅ፤* ሕዝቅኤል ራእይ እንዳየ ሁሉ፣ ድምፅም ሰምቶአል፤ ለማነጻጸርም 1+24፤ ራእ1+15፤ 14+2፤ 19+6 ይመ። *ምድሪቱም ከክብሩ የተነሣ ታበራ ነበር፤* የእግዚአብሔር ክብር በተገለጠ ጊዜ እንደ ብሩህ ጸዳል ሆኖ ይታያል (10+4፤ ሉቃ 2+9፤ ራእ21+11፡23 ይመ)።

43+3 *ከተማዪቱን ለማጥፋት በመጣ ጊዜ፤* ም9 ይመ። *ያየሁትን ራእይ የሚመስል፤* የተለየ ከመሆኑ የተነሣ፣ ሕያዋን ፍጡራኑም ሆኑ መንኰራኵሮቹ፣ በዚህ ቍጥር ላይ አልተገለጹም። *በኮቦር ወንዝ፤* ም1 ይመ። *በግንባሬ ተደፋሁ፤* 1+28፤ 3+23፤ 9+8፤ 11+13፤ 44+4 ይመ።

43+4 *ለምሥራቅ ትይዩ በሆነው በር፤* የቍ2 ማብ ይመ።

43+5 *መንፈስ አነሣኝ፤* እግዚአብሔር እየቀረበ በመጣ ጊዜ፣ የመሪው መልአክ ተግባር በእግዚአብሔር መንፈስ ተተካ። ሕዝቅኤልም ወደ ቤተ መቅደሱ ውስጥ ሳይሆን፣ ወደ ውስጠኛው አደባባይ ተወሰደ (ከ3+14፤ 8+3፤ 11+1፡24 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቤተ መቅደሱን ሞላው፤* የሰሎሞን ቤተ መቅደስ በተቀደሰ ጊዜ እንደ ሆነው ማለት ነው። (1ነገ8+11፤ ዘፀ40+34-35፤ ኢሳ 6+4 ይመ)።

[6]ያ ሰው በአጠገቤ ቆሞ ሳለ፣ ከቤተ መቅደሱ ውስጥ ሲናገረኝ ሰማሁ፤ [7]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ “የሰው ልጅ ሆይ፤ ይህ የዙፋኔ *መቀመጫ የእግሬም ጫማ ማሳረፊያ* ነው፤ በእስራኤላውያን መካከል ለዘላለም የምኖርበትም ስፍራ ነው። የእስራኤል ቤትም ሆኑ ነገሥታታቸው በአመንዝራነታቸውና[ሀ] በማምለኪያ ኰረብታቸው ላይ በሚያመልኳቸው፣ ሕይወት በሌላቸው በነገሥታታቸው ጣዖታት[ለ] ከእንግዲህ ቅዱስ ስሜን አያረክሱም። [8]በእኔና በጣዖታቱ መካከል ግንብ ብቻ ሲቀር፣ መድረኮቻቸውን ከመድረኬ አጠገብ፣ መቃኖቻቸውን ከመቃኖቼ አጠገብ በማድረግ፣ በአስጸያፊ ድርጊታቸው ቅዱስ ስሜን አረከሱ፤ ስለዚህ በቍጣዬ አጠፋኋቸው። [9]ከእንግዲህ አመንዝራነታቸውንና ሕይወት የሌላቸውን የንጉሦቻቸውን ጣዖታት ከእኔ ዘንድ ያርቁ፤ እኔም በመካከላቸው ለዘላለም እኖራለሁ።

[10]“የሰው ልጅ ሆይ፤ ስለ ኀጢአታቸው ያፍሩ ዘንድ፣ ለእስራኤል ሕዝብ ቤተ መቅደሱን አሳያቸው፤ ንድፉንም ያስተውሉ፤ [11]ስላደረጉት ነገር ሁሉ ኀፍረት የሚሰማቸው ከሆነ፣ የቤተ መቅደሱን ንድፍ እንዲያውቁት አድርግ፤ ይኸውም አሠራሩን፣ መውጫና መግቢያውን፣ አጠቃላይ ንድፉን፣ ሥርዐቱንና ሕጉን ሁሉ[ሐ] ነው። ንድፉንና ሥርዐቱን እንዲጠብቁና እንዲከተሉ እነዚህን ሁሉ እነርሱ ባሉበት ጻፋቸው።

[12]“የቤተ መቅደሱ ሕግ ይህ ነው፤ በተራራው ጫፍ አካባቢ ያለው ስፍራ ሁሉ እጅግ የተቀደሰ ይሆናል። የቤተ መቅደሱም ሕግ ይኸው ነው።

43፥7 ዘሌ26፥30፤ ኤር3፥17፤ ሕዝ20፥29፡39፤ 37፥23
43፥9 ሕዝ37፥26-28
43፥10 ሕዝ16፥61
43፥11 ሕዝ44፥5
43፥12 ሕዝ17፥22፤ 42፥20
43፥13 ዘፀ20፥24፤ 2ዜና4፥1
43፥15 ዘፀ27፥2፤ ኢሳ29፥2
43፥16 ራእ21፥16
43፥17 ቍ20፤ ዘፀ20፥26፤27፥1፤ ሕዝ 45፥19
43፥18 ዘፀ40፥29፤ ዘሌ1፥5፡11፤ ዕብ 9፥21-22
43፥19 ዘሌ4፥3፤ ዘኍ16፥40፤ 2ሳሙ8፥17፤ ዕዝ7፥2፤ሕዝ40፥46

የቤተ መቅደሱ መሠዊያ

[13]“የመሠዊያው ልክ በረጅም ክንድ ይህ ነው፤ ይኸውም ክንድ ከስንዝር ማለት ነው፤ በዩ አንድ ክንድ ጥልቀት፣ አንድ ክንድ ወርድ ያለው ሲሆን፣ ዙሪያው አንድ ስንዝር ጠርዝ አለው፤ የመሠዊያውም ከፍታ ይህ ነው፤ [14]ከቦዩ መሠረት አንሥቶ እስከ ታችኛው ዕርከን ድረስ ሁለት ክንድ ቁመት፣ ሁለት ክንድ ወርድ ያለው ሲሆን፣ ከትንሹ ዕርከን አንሥቶ እስከ ትልቁ ዕርከን ድረስ ደግሞ አራት ክንድ ቁመት፣ አንድ ክንድ ወርድ አለው። [15]የመሠዊያው ምድጃ ከፍታው አራት ክንድ ሲሆን፣ ከምድጃው ወጣ ወጣ ያሉ አራት ቀንዶች አሉ። [16]የመሠዊያው ምድጃ እኩል በእኩል ሲሆን፣ ርዝመቱ ዐሥራ ሁለት ክንድ፣ ወርዱም ዐሥራ ሁለት ክንድ ነው። [17]ላይኛው ዕርከንም እንዲሁ እኩል በእኩል ሆኖ ዐሥራ አራት ክንድ ርዝመትና ዐሥራ አራት ክንድ ወርድ አለው፤ ግማሽ ክንድ ጠርዝና ዙሪያውን በሙሉ አንድ ክንድ የሆነ ቦይ ነበረው። የመሠዊያው ደረጃዎችም በምሥራቅ ትይዩ ናቸው።”

[18]ከዚያም እንዲህ አለኝ፤ “የሰው ልጅ ሆይ፤ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ መሠዊያው ተሠርቶ፣ የሚቃጠል መሥዋዕት በሚሠዋበትና በመሠዊያው ላይ ደም በሚረጭበት ጊዜ ሥርዐቶቹ እነዚህ ናቸው፤ “[19]በፊቴ ቀርበው ለሚያገለግሉኝ ካህናት፣ ለሌዋውያኑ ለሳዶቅ ቤተ ሰብ የኀጢአት

[ሀ] 7 ወይም *መንፈሳዊ ግልሙትናቸውን፤* እንዲሁም ቍ9
[ለ] 7 ወይም *ሬሳ* እንዲሁም ቍ 9
[ሐ] 11 አንዳንድ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆችና ሰብዐ ሊቃናት እንዲሁ ሲሆኑ አብዛኞዎቹ የዕብራይስጥ የጥንት ቅጆች ግን *ሥርዓቶቹንና የራሱን ንድፎች ሁሉ ይላሉ*

43፥6 *ሲናገረኝ፤* ከታላቅ አክብሮትና ፍርሀት የተነሣ፣ የእግዚአብሔርን ስም ላለመጥራት የገባ ነው።

43፥7 *የዙፋኔ መቀመጫ፤* ኢሳ6፥1፤ ኤር3፥17 ይመ። *የእግሬም ጫማ ማሳረፊያ፤* 1ዜና28፥2፤ መዝ99፥5፤ 132፥7፤ ኢሳ60፥13፤ ሰቆ 2፥1 ይመ። *በእስራኤላውያን መካከል ለዘላለም የምኖርበት፤* በ37፥26-28 የተሰጠውን የተስፋ ቃል የሚያጠናክር ነው (ቍ9፤ 1ነገ6፥13፤ ዘካ2፥11 ይመ)። *በአመንዝራነታቸው፤* በአማራጭ ትርጕሙ እንደተገለጸው፣ የቃሉ ትርጕም ምናልባት በቤተ ጣዖት ሥርዐተ አምልኮ ወቅት የሚፈጸመው ዝሙት ወይም እግዚአብሔርን ከመከተል ወደ ጣዖት አምልኮ መመለስን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (የ16፥15 ማብ ይመ)። *ሕይወት በሌላቸው … ጣዖታት፤* በአማራጭ ትርጕሙ እንደተገለጸው፣ ይህ የሚያመለክተው ጣዖቶችን ወይም የቀድሞዎችን ነገሥታት መታሰቢያ ሐውልቶች ወይም መቃብሮቻቸውን ሊሆን ይችላል። ቤተ መቅደሱ ባለበት አካባቢ ማለትም ለሕዝቅኤል እጅግ ቅርብ በሆነ ስፍራ ላይ ዐሥራ አራት የይሁዳ ነገሥታት መቃብር ይገኝ ነበር (2ነገ21፥18፡26፤ 23፥30 ይመ)።

43፥8 *መድረኮቻቸውን ከመድረኬ አጠገብ፤* የሰሎሞን ቤተ መቅደስ ራሱ ንጉሥ ሰሎሞን በግል ባሠራቸው ሕንጻዎች የተከበበ ነበር (1ነገ7፥1-12)። በእግዚአብሔር ቅዱስ ቤተ መቅደስና በሌላው ስፍራ መካከል ያለውን ልዩነት ማመልከት፣ የሕዝቅኤል መጽሐፍ ማዕከላዊ ሐሳብ ነው (ቍ12፤ 44፥23 ይመ)። *ስለዚህ … አጠፋኋቸው፤* በሕዝቅኤል መጽሐፍ እንደተገለጸው፣ የሕዝቡና ነገሥታቶቻቸው በእምነታቸው ጸንተው አለመገኘታቸው ለመጥፊያቸው ምክንያት ነበር (5፥11፤ 18፥10-12 በተለይም 22፥1-15 ይመ)።

43፥12 *ሕግ ይህ ነው፤* ከም40-42 ያሉትን ዝርዝር ሐሳቦች ያገናዘበ ነው።

43፥13 *መሠዊያው፤* በግልጽ ባይሆንም በ40፥47 ላይ ተገልጾአል፣ በእዚህ ቍጥር ላይም በዝርዝር ቀርቦአል። ከምን እንደተሠራ ባይገለጽም እንኳ፣ ምናልባት ከተወቀሩ ድንጋዮች ሊሆን ይችላል። በዘፀ20፥24-26 ላይ እንደተጠቀሰው መሠዊያ ሊሠራ የሚገባው ከዐፈር ብቻ ነው፤ ሆኖም ግን መሠዊያዎችን ከተወቀረ ድንጋይ መሥራት ደግሞ ፈጽሞ የተከለከለ ነው (የዘፀ 20፥24-25 ማብ ይመ)። ሰሎሞን ያሠራው መሠዊያ ከናስ የተሠራ ነው (1ነገ 8፥64)፤ ከሰሎሞን መሠዊያ እጅግ የሚበልጠው የሕዝቅኤል መሠዊያ ቁመቱ ስድስት ሜትር ያህል ሲሆን፣ እንደ ግብፅ ፒራሚድ ወይም እንደ ባቢሎን ዚጉራት መጠናቸው እያነሰ በሚሄድ ሦስት ጥርብ ድንጋዮች የተሠራ ነው፤ “ታችኛው ዕርከን” (ቍ14) ቁመቱ አንድ ሜትር ሲሆን፣ ትልቍ ዕርከን ደግሞ ቁመቱ ሁለት ሜትር (ቍ14) ነው፣ እንዲሁም የመሠዊያው ምድጃ (ቍ15) ቁመቱም ሁለት ሜትር ነው።

43፥15 *የመሠዊያው ምድጃ፤* ይህ ሐረግ በዕብራይስጥ፣ በብሉይ ኪዳን ውስጥ ነው የሚገኘው፤ ትርጕሙም? “የእግዚአብሔር ተራራ” ወይም “የአምላክ አንበሳ” ማለት ሲሆን፣ በኢሳ 29፥1-2 ላይ ከተጠቀሰው ጋር ግን ይህ ለየት ያለ ትርጕም አለው። *አራት ቀንዶች፤* ከድንጋይ የተቀረጹና በመሠዊያው ምድጃ አራት ማእዘናት ላይ ያሉ ናቸው። በጥንት ጊዜ እነዚህ የመሠዊያ ቀንዶች፣ በወንጀል ለሚፈለግ ሰው መሸሸ፣ መጠጊያና መማጸኛ በመሆን ያገለግሉ ነበር (ዘፀ21፥12-14፤ 1ነገ1፥50-51፤ 2፥28-29 ይመ)።

43፥17 *የመሠዊያው ደረጃዎች፤* እነዚህ በዘፀ20፥26 ላይ እንዳይሠሩ የተከለከሉ ቢሆንም፣ እዚህ ላይ ግን መሠዊያው ትልቅ ስለሆነ የደረጃዎቹ መኖር አስፈላጊ ነበር (የቍ13 ማብ ይመ)።

43፥18 *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* የ40፥39 ማብ ይመ። *ደም በሚረጭበት ጊዜ፤* ዘፀ29፥16፤ ዘሌ4፥6፤ 5፥9 ይመ።

43፥19 *የኀጢአት መሥዋዕት፤* በሰው ኀጢአት የተበከለውን መሠዊያ ለማንጻት ነው (የ40፥39 ማብ ይመ)። *ለሳዶቅ ቤተ ሰብ፤* የ44፥15 ማብ ይመ።

መሥዋዕት የሚሆን አንድ ወይፈን ስጥ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*:: [20]ከደሙም ጥቂት ወስደህ፣ በመሠዊያው አራት ቀንዶች፣ በላይኛው ዕርከን አራት ጐኖች ላይ እንዲሁም በጠርዙ ዙሪያ ሁሉ ታደርጋለህ፤ በዚህ ሁኔታ መሠዊያውን ታነጻለህ፤ ታስተሰርይለታለህም:: [21]ወይፈኑን ስለ ኀጢአት መሥዋዕት ወስደህ፣ በቤተ መቅደሱ አካባቢ ከመቅደሱ ውጪ ለዚሁ ተብሎ በተመደበው ስፍራ ታቃጥለዋለህ::

[22]“በሁለተኛው ቀን እንከን የሌለበት ተባት ፍየል ወስደህ ለኀጢአት መሥዋዕት ታቀርባለህ፤ መሠዊያው በወይፈኑ እንደ ነጻ ሁሉ፣ በዚህም መንጻት አለበት:: [23]ማንጻቱን ከፈጸምህ በኋላ፣ ከመንጋው እንከን የሌለባቸውን አንድ ወይፈንና አንድ አውራ በግ ታቀርባለህ:: [24]*በእግዚአብሔር* ፊት ታቀርባቸዋለህ፤ ካህናቱ ጨው ይነሰንሱባቸዋል፤ *ለእግዚአብሔርም* የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገው ያቀርቧቸዋል::

[25]“በየዕለቱ ለሰባት ቀን ተባት ፍየል ለኀጢአት መሥዋዕት ታቀርባለህ፤ [26]ሰባት ቀን ለመሠዊያው ያስተሰርዩለታል፤ ያነጹታልም፤ እንዲህም አድርገው ይቀድሱታል:: [27]እነዚህ ቀኖች ካለፉ በኋላም፣ ከስምንተኛው ቀን ጀምሮ ካህናቱ የሚቃጠለውን መሥዋዕታችሁንና የኅብረት መሥዋዕታችሁን[*] በመሠዊያው ላይ ያቀርባሉ:: ከዚያም እኔ እቀበላችኋለሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*::”

ገዢው፣ ሌዋውያኑ፣ ካህናቱ

44 ከዚያም ያ ሰው ለምሥራቅ ትይዩ ወደ ሆነው በስተ ውጪ ወዳለው ወደ መቅደሱ በር መልሶ አመጣኝ፤ ተዘግቶም ነበር:: [2]*እግዚአብሔር* እንዲህ አለኝ፤ “ይህ በር እንደ ተዘጋ ይኖራል፤ መከፈት የለበትም፤ ማንም አይገባበትም፤ የእስራኤል አምላክ *እግዚአብሔር* ገብቶበታልና፤ ተዘግቶ ይኖራል:: [3]*በእግዚአብሔር* ፊት ይበላ ዘንድ በመግቢያው በር ገብቶ ውስጥ ሊቀመጥ የሚችለው ገዢ ራሱ ብቻ ነው፤ በመግቢያው መተላለፊያ በረንዳ እንደ ገባ መውጣትም የሚችለው በዚያው ነው::”

[4]ከዚያም ያ ሰው በሰሜኑ በር በኩል ወደ ቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት አመጣኝ፤ እኔም ተመለከትሁ፤ *የእግዚአብሔርም* ክብር *የእግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ሞልቶት አየሁ፤ በግንባሬም ተደፋሁ::

[5]*እግዚአብሔር* እንዲህ አለኝ፤ “የሰው ልጅ ሆይ፤ ስለ *እግዚአብሔር* ቤተ መቅደስ ሥርዐት የምነግርህን ሁሉ በጥንቃቄ አስተውል፤ በሚገባ አድምጥ፤ ልብም በለው:: የቤተ መቅደሱን መግቢያና የመቅደሱን መውጫዎች ሁሉ አስተውል፤ [6]ለዐመፀኛው የእስራኤል ቤት እንዲህ በል፤ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “የእስራኤል ቤት ሆይ፤ አስጸያፊ ሥራችሁ ከእንግዲህ ያብቃ! [7]ከአስጸያፊ ሥራችሁም ሌላ ምግብ፣ ስብና ደም ስታቀርቡ ልባቸውንና ሥጋቸውን ያልተገረዙትን እንግዶች ወደ መቅደሴ በማስገባት ቤተ መቅደሴን አረከሳችሁ፤ ቃል ኪዳኔንም አፈረሳችሁ:: [8]እናንተ ራሳችሁ ማድረግ የሚገባችሁን ቅዱሳት ሥርዐቶቼን በመፈጸም ፈንታ ባዕዳንን በኀላፊነት በመቅደሴ አስቀመጣችሁ:: [9]ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ በልቡና በሥጋው ያልተገረዘ ባዕድ በእስራኤላውያን መካከል የሚኖር ቢሆንም እንኳ ወደ መቅደሴ አይግባ::

[10]‘ “እስራኤል እኔን ከመከተል በራቀ ጊዜ፣ ከእኔ የራቁትና ጣዖቶቻቸውን በመከተል የተቅበዘበዙት ሌዋውያን የኀጢአታቸውን ዕዳ ይሸከማሉ:: [11]የቤተ መቅደሱ በር ኀላፊ በመሆንና በእርሱም ውስጥ በማገልገል፣ መቅደሴን ሊያገለግሉ ይችላሉ፤ የሚቃጠለውን መሥዋዕት ዐርደው ስለ ሕዝቡ

[*]27 በትውፊት *የድነት መሥዋዕት* ይባላል

43+20 ቍ17፤ ዘሌ4+7፤16+19
43+21 ዘፀ29+14፤ ዕብ13+11
43+23 ዘፀ29+1፤ ዘሌ22+20
43+24 ዘሌ2+13፤ ማር9+49-50
43+25 ዘፀ29+37፤ ዘሌ8+33
43+27 ዘፀ32+6፤ ዘሌ9+1፤17+5፤ኢሳ 60+7
44+1 ሕዝ43+1
44+2 ሕዝ43+4-5
44+3 ዘፀ24+9-11፤ ሕዝ46+2:8
44+4 ኢሳ6+4፤ ሕዝ 10+4፤40+35፤ ዳን 8+17፤ራእ15+8
44+5 ሕዝ40+4፤ 42+9፤43+10-11
44+6 ሕዝ3+9
44+7 ዘፍ17+14፤ ዘፀ12+48፤ዘሌ22+25፤ 26+41
44+8 ዘኍ18+7፤ ዘሌ22+2
44+9 ኢዩ3+17፤ ዘካ14+21
44+10 ዘኍ18+23፤ መዝ95+10
44+11 ዘኍ3+5-37፤ 16+9፤1ዜና26+12 -19፤2ዜና29+34

43+21 *ከመቅደሱ ውጪ፤* በዘፀ29+14፤ ዘሌ4+12:21፤ 8+17፤ 9+11፤ 16+27 በተገለጸው መሠረት ማለት ነው:: ይህ ድርጊት ክርስቶስ ራሱን ፍጹም መሥዋዕትነት አድርጎ ከአቀረበባቸው ሁኔታዎች ለአንዱ ጥላ ነው (ዕብ13+11-13 ይመ)::

43+22 *መንጻት አለበት፤* ደም በመርጨት ማለት ነው (ቍ20 ይመ)::

43+27 *የኅብረት መሥዋዕታችሁን፤* ሕዝቡ ሥጋ በመብላት ለሚያከብረው የኅብረት መሥዋዕት በዓል፣ መሠዊያው ሰባት ቀን በሚቃጠል መሥዋዕትና በኀጢአት መሥዋዕት ከተቀደሰ በኋላ ዝግጁ ይሆናል (ዘሌ3 ይመ)::

44+2 *እንደ ተዘጋ ይኖራል፤* ለዚህ የተሰጠው ምክንያት እግዚአብሔር በምሥራቅ በር ስለ ገባና (43+1-2)፣ ስፍራውንም ቅዱስ ስላደረገው ነው:: ሌላው ምክንያት ሊሆን የሚችለው ደግሞ፣ እንደ በፊቱ እግዚአብሔር መቅደሱን ትቶ ስለማይወጣ (10+19፤ 11+23) ለፀሓይ የሚደረገው አምልኮ ሊከናወን ስለማይችል ነው (8+16 ይመ):: ዛሬ ወርቃማው በር ተብሎ የሚጠራው የምሥራቁ በር አካባቢ በሙስሊሞች የተቀደሰ ስፍራ ነው፤ ይህ በኢየሩሳሌም የሚገኘው በር ታሽጓል፤ ይህም የሆነበት ምክንያት፣ ሌላ ‘አምልኮ እንዳይካሄድ ወይም ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ትውፊት ስላለ ሊሆን ይችላል::

44+3 *ይበላ ዘንድ፤* ምናልባት ከኅብረት መሥዋዕቱ የራሱን ድርሻ ማለቱ ይሆናል (ዘሌ7+15፤ ዘዳ12+7 ይመ፤ በተጨማሪም ሕዝ43+27 እና ማብ ይመ):: ይህ ክብር ለገዥው ቢሰጠውም፣ በሥርዐቱ ላይ ከሚደረጉትና የካህናቱ ብቻ ድርሻ ከሆኑት ነገሮች ግን አልተሰጡትም (2ዜና26+16-20 ይመ):: *ገዢው፤* ይህ ገዢ ለመጀመሪያ ጊዜ ከም40-48 ባለው ክፍል ውስጥ የተጠቀሰው እዚህ ነው (34+24 እና ማብ ይመ):: *መተላለፊያ በረንዳ፤* በውጪው አደባባይ ውስጥ በኩል ማለት ነው::

44+7 *ልባቸውንና ... ያልተገረዙትን፤* መንፈሳዊ ብቃት የሌላቸውን ማለት ነው::

44+9 *ያልተገረዘ ባዕድ ... ወደ መቅደሴ አይግባ፤* ነህምያ አሞናዊውን ጦቢያን በዚህ ትእዛዝ መሠረት ከቤተ መቅደስ አስወጥቶታል (ነህ13+8፤ ነህ2+10፤ ዘዳ23+3 ይመ):: ይሁን እንጂ፣ መጻተኞችም እንደ እስራኤላውያን የሚቈጠሩባቸው ሁኔታዎች አሏቸው (47+22 ይመ)::

44+10 *ሌዋውያን፤* ከሌዊ ነገድ የተወለዱ እነዚህ ሌዋውያን፣ ከጥንት ጀምሮ ካህናት በመሆን ያገለግሉ ነበር (ዘዳ33+8-11፤ መሳ17+13 ይመ):: *እስራኤል እኔን ከመከተል በራቀ ጊዜ፤* ይህ አባባል የሚመለከተው እስራኤል በነገሥታት ትገዛ በነበረበት በመጨረሻው ዘመን ነው፤ በዚህ ጊዜም፣ ሕዝቡ ጣዖትን በማምለኩ ሕዝቅኤል በተደጋጋሚ ይነቅፋቸው ነበር (6+3-6፤ 14+3-11፤ 16+18-21፤ 23+36-49፤ 36+17-18፤ 37+23 ይመ)::

44+11 *በፊታቸው ሊቆሙ፤* በእግዚአብሔር ፊት ከመቆም ጋር ያነጻጽሩ (ቍ15)፤ ሌዋውያን በወቅቱ የከበረ ቦታ ነበራቸው

ሊሠዉ፣ በፊታቸው ሊቆሙና ሊያገለግሏቸው ይችላሉ:: [12]ነገር ግን ሕዝቡን በጣዖቶቻቸው ፊት ስላገለገሏቸውና የእስራኤል ቤት በኀጢአት እንዲወድቅ ስላደረጉ፣ ስለዚህ የኀጢአታቸውን ዋጋ መቀበል እንዳለባቸው እጄን አንሥቼ ምያለሁ፤ ይላል *ጌታ እግዚአብሔር*:: [13]እንደ ካህናት ያገለግሉኝ ዘንድ ወደ እኔ አይቀርቡም፤ ወይም ቅዱስ ወደ ሆነው ነገሬ ሁሉ፣ ወይም እጅግ ወደ ተቀደሱ መሥዋዕቶቼ አይቀርቡም፤ የአስጸያፊ ድርጊታቸውን ኀፍረት ይሸከማሉ:: [14]ያም ሆኖ የቤተ መቅደሱን ሥራ በኀላፊነት እንዲሠሩ፣ በውስጡ የሚከናወኑትንም ሥራዎች ሁሉ እንዲቈጣጠሩ አደርጋቸዋለሁ::

[15]“ነገር ግን እስራኤላውያን ከመንገዴ ስተው በወጡ ጊዜ፣ የመቅደሴን ሥራ በታማኝነት ያከናወኑት የሳዶቅ ዘርና ሌዋውያን የሆኑት፣ በፊቴ ቀርበው ያገለግሉኛል፤ በፊቴ ቆመው የስብና የደም መሥዋዕት ያቀርቡልኛል፤ ይላል *ጌታ እግዚአብሔር*:: [16]እነርሱ ብቻ ወደ መቅደሴ ይገባሉ፤ እነርሱ ብቻ በፊቴ ሊያገለግሉ፣ ሥርዐቴንም ሊፈጽሙና ወደ ገበታዬ ሊቀርቡ ይችላሉ::

[17]“ወደ ውስጠኛው አደባባይ በሮች ሲገቡ፣ የበፍታ ፈትል ይልበሱ፤ በውስጠኛው አደባባይ በሮችም ሆነ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ሲያገለግሉ፣ ከበግ ጠጕር የተሠራ ልብስ አይልበሱ:: [18]በራሳቸው ላይ ከበፍታ ፈትል የተሠራ ጥምጥም ያድርጉ፤ እንዲሁም ከበፍታ ፈትል የተሠራ ሱሪ በወገባቸው ላይ ይታጠቁ፤ እንዲያልባቸው የሚያደርግ ማንኛውንም ልብስ አይልበሱ:: [19]ሕዝቡ ወዳለበት ወደ ውጭ አደባባይ ሲወጡ፣ ሲያገለግሉበት የነበረውን ልብስ አውልቀው በተቀደሱት ክፍሎች በመተው ሌሎች ልብሶችን ይልበሱ፤ ይኸውም ሕዝቡን በልብሳቸው እንዳይቀድሱ ነው::

[20]“የራሳቸውን ጠጕር አይላጩት፤ ወይም አያርዝሙት፤ ነገር ግን ይከርክሙት:: [21]ማንኛውም ካህን ወደ ውስጠኛው አደባባይ በሚገባበት ጊዜ የወይን ጠጅ አይጠጣ:: [22]መበለቶችን ወይም ፈት ሴቶችን አያግቡ፤ ነገር ግን ከእስራኤል ዘር የሆኑ ድንግሎችን ወይም የካህናት ሚስቶች የነበሩትን መበለቶች ማግባት ይችላሉ:: [23]በተቀደሰውና ባልተቀደሰው መካከል ያለውን ልዩነት ለሕዝቤ ያስተምሩ፤ የረከሰውንና ያልረከሰውን እንዴት እንደሚለዩም ያሳዩአቸው::

[24]“በማንኛውም ክርክር ካህናት ዳኞች ሆነው ያገልግሉ፤ በሥርዐቴም መሠረት ይወስኑ:: የተለዩ በዓላቴን የሚመለከቱ ሕጎቼንና ሥርዐቶቼን ሁሉ ይጠብቁ፤ ሰንበታቴንም ቅዱስ አድርገው ይጠብቁ::

[25]“ካህን ወደ ሞተ ሰው ሬሳ በመጠጋት ራሱን አያርክስ፤ ይሁን እንጂ ሟች አባቱ ወይም እናቱ፣ ወንድ ልጁ ወይም ሴት ልጁ፣ ወንድሙ ወይም ያላገባች እኅቱ ብትሆን፣ ራሱን ማርከስ ይችላል:: [26]ከነጻም በኋላ፣ ሰባት ቀን መቈየት አለበት:: [27]በመቅደሱ ለማገልገል፣ ወደ መቅደሱ ውስጠኛው አደባባይ በሚገባበት ቀን፣ ስለ ራሱ የኀጢአት መሥዋዕት ያቅርብ፤ ይላል *ጌታ እግዚአብሔር*::

[28]“ለካህናቱ ርስታቸው እኔ ብቻ ነኝ፤ በእስራኤል ምንም ዐይነት ርስት አትስጧቸው፤ እኔ ርስታቸው እሆናለሁ:: [29]የእህሉን ቍርባን፣ የኀጢአቱንና የበደሉን መሥዋዕት ይበላሉ፤ በእስራኤል ለእግዚአብሔር የተሰጠው[c] ሁሉ የእነርሱ ይሆናል:: [30]ከፍሬ

44+12 2ነገ16+10-16፤መዝ106+26፤ ኤር14+10፤18+15
44+13 ዘኍ18+3፤ ሕዝ16+61፤ሆሴ5+1
44+14 1ሳሙ2+36፤ 2ነገ23+9፤1ዜና23+28-32
44+15 ዘፀ29+13፤ 2ሳሙ8+17፤ዕዝ7+2፤ ኤር33+18፤ሕዝ 40+46፤ዘካ3+7
44+16 ዘሌ3+16-17፤17+5-6፤ ዘኍ18+5፤ 1ሳሙ2+35፤ ሕዝ41+22፤ዘካ3+7
44+17 ራእ19+8
44+18 ዘፀ28+39፡42፤ዘሌ16+4፤ ኢሳ3+20
44+19 ዘፀ39+27-29፤ዘሌ6+10-11፡27፤ ሕዝ42+14
44+20 ዘሌ21+5፤ ዘኍ6+5፤ሕዝ5+1
44+21 ዘሌ10+9
44+22 ዘሌ21+7
44+23 ዘፍ7+2፤ ዘሌ13+50፤15+31፤ ኤር15+19፤ሕዝ 22+26፤ሐጌ2+11-13
44+24 ዘሌ23+2፤ ዘዳ17+8-9፤19+17፤ 21+5፤1ዜና23+4፤ 2ዜና19+8
44+25 ዘሌ21+1-4
44+26 ዘኍ19+14
44+27 ዘሌ4+28፤ ዘኍ3+28፤6+11
44+28 ዘኍ18+20፤ ዘዳ18+1-2፤ ኢያ13+33
44+29 ዘሌ6+16፤ 27+21፤ዘኍ18+9፡14፤ ኢያ13+14
44+30 ዘሌ25+21፤ ዘኍ15+18-21፤ 18+12-13፤

[c]29 የዕብራይስጡ ቃል ዕቃዎችን ወይም ሰዎችን ለእግዚአብሔር ከመስጠት አኳያ የማይለወጥ መደበኛ መስጠትን ያመለክታል

ማለት ነው::

44+15 *ሳዶቅ፤* የሌዋዊነት የዘር ሐረግ ውስጥ የገባው ከአሮን ልጅ ከአልዓዛር የተወለደ በመሆኑ ነው (1ዜና6+50-53):: እርሱም በዳዊት ዘመን ከአብያታር ጋር ካህን በመሆን አገልግሎአል (8+17 እና ማብ ይመ፤ 15+24-29፤ 20+25 ይመ):: አብያታር የአዶንያስ ደጋፊ በሆነ ጊዜ፣ ሳዶቅ የሰሎሞን ደጋፊ ሆኖ በመገኘቱ የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ የማገልገል ልዩ መብት ለእርሱና ለልጆቹ አግኝቶአል (1ነገ1 ይመ):: በኋላ ግን የሳዶቅ ልጆች ከአገልግሎታቸው ተወግደዋል፤ ነገር ግን የቍምራን (የሙት ባሕር ጥቅልል መጻሕፍት የተገኙበት) ማኅበረ ሰብ ለእነርሱ በታማኝነት ጸንተው ተገኝተዋል:: *በታማኝነት ያከናወኑት፤* ሕዝቅኤል ከዚህ በፊት በተናገረው የፍርድ ንግር ውስጥ ያልተነገረ ሐሳብ ነው (7+26፤ 22+26 እና የም8 መሪ ሐሳብ ይመ):: ከምዕ 40-48 በተገለጸው ዝርዝር ሐሳብ ውስጥ የሳዶቅ ልጆች ስለ ታማኝነታቸው ልዩ ትኵረት ተሰጥቶአቸዋል::

44+16 *እነርሱ ብቻ ... ይገባሉ፤* ሌዋውያን ዝቅ የተደረጉበትና ሳዶቃውያን ከፍ ከፍ ያሉበት ይህ ክፍል በሥርዐቱ መሠረት መንጻት ልዩ ትኵረት እንደተሰጠው ሲሆን፣ ይህም ከም40-48 ባለው ክፍል ውስጥ የሚገኝ ዐቢይ ሐሳብ ነው:: ስለዚህም ብቁ የሆኑት ብቻ በአገልግሎት ውስጥ ይሳተፋሉ:: *ገበታዬ፤* ይህ ገበታ ኀብስቱ የተቀመጠበት (41+22 እና ማብ ይመ) ወይም የእግዚአብሔር ምግብ የሚቀርብበት ትልቁ መሠዊያ ነው (ቍ7)::

44+17 *የበፍታ ፈትል፤* ከሱፍ ይልቅ የሚቀዘቅዝ ልብስ ነው (ቍ18 ይመ)::

44+18 *ጥምጥም፤* ሕዝቅኤልም እንዲሁ በራሱ ላይ ጠምጥሞአል (24+17)::

44+19 *ልብስ አውልቀው፤* በሥርዐቱ መሠረት እንዳይረክሱ ነው::

44+20 *የራሳቸውን ጠጕር አይላጩት፤* የሐዘን ሥርዐት ስለሆነ (7+18)፤ ሐዘንተኛው ከተላጨ የረከሰ ያደርገዋል (ዘሌ 21+1-5 ይመ):: *የራሳቸውን ጠጕር አያርዝሙት፤* ይህ ቢሆን ስእለትን እንደ መፈጸም ስለሚቈጠር፣ ካህኑን ከአገልግሎት ያስቀረዋል (ዘኍ 6+5፤ ሐሥ 21+23-26 ይመ)::

44+23 *በተቀደሰውና ባልተቀደሰው መካከል ያለውን ልዩነት፤* ሕዝቅኤል ትኵረት ካደረገባቸው ነገሮች አንዱ ይህ ነው:: በረከሰና ባልረከሰ ምግብ መካከል እንዲሁም ለመሥዋዕት የሚቀርበው እንስሳ እንከን ያለበት ወይም የሌለበት መሆኑን መግለጽና የእግዚአብሔርን ፈቃድ ማሳወቅ አስፈላጊነቱ ዋጋን ለመክፈል ነበር (ሚክ3+1)፤ ወይም ይህ ጕዳዩ ትኵረት አልተሰጠው ይሆናል (ኤር2+8፤ ሕዝ22+26 ይመ):: በጥሩ ምሳሌነቱ ሐጌ2+10-13 ይመ::

44+24 *ካህናት ዳኞች ሆነው ያገልግሉ፤* ይህ ከጥንት ጀምሮ የነበረ ከአገልግሎት ተግባራቸው አንዱ ነበር፤ (የ1ሳሙ 4+18 አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ በተጨማሪም 2ዜና19+8-11 ይመ)::

44+25 *ወደ ሞተ ሰው፤* በሥርዐቱ መሠረት በድን የነካ ሰው የረከሰ ይሆናል (ዘሌ21+1-3፤ ሐጌ2+13)::

44+28 *ምንም ዐይነት ርስት አትስጧቸው፤* ካህናት ምንም ዐይነት መሬት ሊኖራቸው አይገባም የሚለው ዐረፍተ ነገር ከዘኍ18+20፡23-24፤ ዘዳ10+9፤ ኢያ13+14፡33፤ 18+7 ጋር ይጣጣማል::

በኩራት ምርጥ የሆነው ሁሉ እንዲሁም ከልዩ ስጦታዎቻችሁ የመጀመሪያው ሁሉ ለካህናት ይሆናል፤ ለቤተ ሰዎቻችሁ ሁሉ በረከት እንዲሆን ከምድር የምታገኙትን መብል በኩራት ለእነርሱ ስጧቸው። [31]ካህናት ሞቶ የተገኘውን ወይም በዱር አራዊት የተዘነጠለውን ወፍም ይሁን ሌላ እንስሳ፣ ማንኛውንም ነገር መብላት የለባቸውም።

የምድሪቱ አከፋፈል

45 [1] "ምድሪቱን ርስት አድርጋችሁ በዕጣ በምትከፋፈሉበት ጊዜ፣ ርዝመቱ ሃያ አምስት ሺህ[ሀ] ክንድ፣ ወርዱ ሃያ ሺህ ክንድ የሆነውን አንዱን ክፍል፣ *ለእግዚአብሔር* የተቀደሰ ስፍራ አድርጋችሁ ስጡ፤ ስፍራውም በሙሉ ቅዱስ ይሆናል፤ [2]ከዚሁም አምስት መቶ ክንድ በአምስት መቶ ክንድ፣ ዙሪያው አምሳ ክንድ ባዶ ቦታ ቀርቶ፣ ለመቅደሱ ይሁን። [3]ከተቀደሰውም ስፍራ ላይ ርዝመቱ ሃያ አምስት ሺህ ክንድ፣ ወርዱ ዐሥር ሺህ ክንድ ለካ፤ በዚህም ውስጥ መቅደሱ፣ ይኸውም ቅድስተ ቅዱሳኑ ይሆናል። [4]ይህም በቤተ መቅደሱ ውስጥ ለሚያገለግሉና፣ *በእግዚአብሔር* ፊት ለአገልግሎት ለሚቀርቡ ካህናት፣ ቅዱስ የሆነ የምድሪቱ ክፍል ይሆናል። [5]ርዝመቱ ሃያ አምስት ሺህ ክንድ፣ ወርዱም ዐሥር ሺህ ክንድ ስፋት ያለው ስፍራ መኖሪያ ከተሞቻቸውን እንዲከትሙ[ለ] በቤተ መቅደስ ለሚያገለግሉ ሌዋውያን ርስት ይሆናል።

[6] "ከተቀደሰው ስፍራ ጋር የተያያዘ ወርዱ አምስት ሺህ ክንድ፣ ርዝመቱ ሃያ አምስት ሺህ ክንድ የሆነ ቦታ ለከተማዪቱ ርስት አድርገህ ስጥ፤ ይህም ለመላው የእስራኤል ቤት ይሆናል።

[7] "ገዢ ከቅዱሱ ስፍራና ከከተማው ወሰን ግራና ቀኝ ርስት ይኖረዋል፤ ይህም ከምዕራብ በኩል ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ምሥራቅ በመዝለቅ፣ ከምዕራብ እስከ ምሥራቅ ያለውን ወሰን ርዝመት ተከትሎ ለአንዱ ነገድ ከተሰጠው ርስት ጋር ጐን ለጐን ይሄዳል። [8]ይህም መሬት በእስራኤል ምድር የገዢ ርስት ይሆናል። ከእንግዲህ ገዦቼ ሕዝቤን አይጨቍኑም፤ ነገር ግን የእስራኤል ቤት በየነገዳቸው ርስት እንዲይዙ ይፈቅዱላቸዋል።

[9] "ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'የእስራኤል ገዦች ሆይ! ከልክ ዐልፋችኋል፤ ይብቃችሁ፤ ዐመፅንና ጭቈናን ተዉ፤ ቀናና ትክክል የሆነውን ነገር አድርጉ። የሕዝቤን ርስት መቀማት ይቅርባችሁ፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*። [10]ትክክለኛ ሚዛን ትክክለኛ ኢፍና[+] ትክክለኛ ባዶስ[ሐ] ይኑራችሁ። [11]የኢፍና የባዶሱ መመዘኛ ተመሳሳይ ይሁን፤ አንድ ባዶስ የሆመር[+] አንድ ዐሥረኛ እንዲሁም አንድ ኢፍ የሆመር አንድ ዐሥረኛ ይሆናል፤ ሆመር ለሁለቱም ሚዛኖች መደበኛ መለኪያ ነው። [12]አንድ ሰቅል ሃያ ጌራህ የሚይዝ ይሆናል፤ በሃያ ሰቅል ላይ ሃያ አምስት ሰቅልና ዐሥራ አምስት ሰቅል ሲጨመር አንድ ምናን ይሆናል።'

ልዩ ልዩ መሥዋዕትና በዓላት

[13] "የምታቀርቡት ልዩ መባ ይህ ነው፤ 'ከአንድ ሆመር መስፈሪያ ስንዴ አንድ ስድስተኛ ኢፍ እንዲሁም ከእያንዳንዱ ሆመር ገብስ አንድ ስድስተኛ ኢፍ ነው። [14]ዘይቱ

2ዜና31፥5፤ 10፤ነህ10፥35-37
44፥31 ዘፀ22፥31፤ ዘሌ11፥39፡40
45፥1 ዘኍ34፥13፤ ሕዝ48፥8-9፡29
45፥2 ሕዝ42፥20
45፥4 ሕዝ40፥46፤ 48፥10-11
45፥5 ሕዝ48፥13
45፥6 ሕዝ48፥15-18
45፥7 ሕዝ48፥21
45፥8 ዘኍ26፥53፤ ሕዝ46፥18
45፥9 መዝ12፥5፤ ኤር22፥3፤ዘካ7፥9-10፤8፥16
45፥10 ዘሌ19፥36፤ ዘዳ25፥15፤ምሳ11፥1፤ አሞ8፥4-6፤ሚክ6፥10-11
45፥11 ኢሳ5፥10
45፥12 ዘፀ30፥13፤ ዘሌ27፥25፤ዘኍ3፥47
45፥15 ዘሌ1፥4፤ 6፥30

[ሀ]1 ሰብዓ ሊቃናትም (በተጨማሪ ቍ3፣ 5እና 48፥9 ይመ) እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ዐሥር ሺህ* ይላል
[ለ]5 ሰብዓ ሊቃናትም እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *በቤተ መቅደስ ... ሃያ ክፍሎች በንብረትነት ይኖራቸዋል*
[+]10 ኢፍ የደረቅ ነገር መስፈሪያ ነው
[ሐ]10 ባዶስ የፈሳሽ ነገር መለኪያ ነው
[+]11 ሆመር የደረቅ ነገር መስፈሪያ ነው

44፥31 *ሞቶ የተገኘውን፤* ይህ ገደብ በዘሌ7፥24 መሠረት እስራኤላውያንን በሙሉ የሚመለከት ነው።

45፥1 *ምድሪቱን ... በዕጣ በምትከፋፈሉበት ጊዜ፤* የመሬት ይዞታን እንደ ገና መከፋፈልን ያመለክታል። *ለእግዚአብሔር ... ስጡ፤* በምድሪቱ መካከል ያለው ባለአራት ማእዘን ስፍራ በሙሉ፣ ለእግዚአብሔር የተለየ ይሆናል። *ሃያ ሺህ ክንድ፤* አንድ ጐኑ ባለ አምስት ሺህ ክንድ የሆነው ይህ ከተማ (ቍ6)፣ ርዝመቱና ወርዱ ፍጹም እኩል የሆነ ባለ አራት ማእዘን ነው። *ስፍራውም በሙሉ ቅዱስ ይሆናል፤* በማንኛውም ነገድ ያልተያዘና ለእግዚአብሔር የተለየ ማለት ነው።

45፥2 *አምስት መቶ ክንድ በአምስት መቶ ክንድ፤* በ42፥16-20 ላይ የተገለጸው ለቤተ መቅደሱ የሚሆን ስፍራ ነው። *ባዶ ቦታ፤* ስፍራው በሙሉ የተቀደሰ ቢሆንም (42፥20 ይመ)፣ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ግን፣ ቅዱስ በሆነውና እጅግ ቅዱስ በሆነው መካከል ያልተያዘውን ቦታ ነው።

45፥3 *ስፍራ ... ለካ፤* በመካከል ያለው ባለ አራት ማእዘኑ የተቀደሰ ስፍራ፣ በተለይ ለቤተ መቅደሱ የሚሆን ነው።

45፥4 *ለሚያገለግሉ ... ካህናት፣ ቅዱስ የሆነ የምድሪቱ ክፍል ይሆናል፤* በርስትነት የሚይዙት ሳይሆን (44፥28 ይመ)፤ እንዲኖሩበት ብቻ ነው።

45፥5 *ስፍራ ... ለሚያገለግሉ ሌዋውያን፤* ቦታው የተቀደሰ ቢሆንም፣ ለሌዋውያኑ መኖሪያ እንዲሆን በስተ ሰሜን በኩል እኩል ስፋት ያለው ስፍራ ተሰጥቶአል። ለካህናቱ ለሳዶቅ ልጆች እንደተደነገገባቸው ሳይሆን፣ ሌዋውያን መሬት በርስትነት መያዝ ይችሉ ነበር።

45፥6 *ለከተማዪቱ፤* የቀድሞዋ ኢየሩሳሌም ይዞታ፣ የቤተ መቅደሱንም ክልል በውስጡ የሚያካትት ነበር። የአዲሲቱ ቅድስት ከተማ ይዞታ ግን እንደ ቀድሞው፣ ከቤተ መቅደሱ ቀጥሎ የሚገኝ ስፍራ ነው። *ወርዱ አምስት ሺህ ክንድ፤* የከተማዪቱ ደቡባዊ ክልል፣ ከተማዪቱን በትክክል በለአራት ማእዘን ያደርጋታል። *ለመላው የእስራኤል ቤት ይሆናል፤* እንደ ቀደሙት ዘመናት ለየትኛውም ነገድ ወይም ሰው አይሆንም ማለት ነው።

45፥7 *ገዢው ... ርስት ይኖረዋል፤* ከግዛቱ የተወሰነው ክፍል ለእርሱ ይሆናል ማለት ነው። በቍ8 መሠረት (ከ46፥18 ጋር ያነጻጽሩ)፣ እንደ አክዓብ (1ነገ21) ስግብግብ እንዳይሆን፣ ይህ መሬት ለገዢው የሚሰጥ ይሆናል። ገዢውም በበኩሉ በየበዓላቱ አስፈላጊ መሥዋዕቶችን የማቅረብ ግዴታ ይጠበቅበታል (ቍ17)።

45፥9 *የእስራኤል ገዦች ሆይ፤* በዚህ ቍጥር ላይ ያለው አገላለጽ፣ ሕዝቅኤል ከ586 ዓ.ቅ.ክ. በፊት ይሰብክ ለነበረው ዐቢይ ሐሳብ ቀሪ ነው (22፥6 ይመ)።

45፥10 *ትክክለኛ ሚዛን ... ይኑራችሁ፤* ቀድሞ የነበረውን ኢፍትሐዊ የኢኮኖሚ ሥርዐት እስራኤል ደግማ ልትከተል አይገባትም። የብሉይ ኪዳን በሚዛንና በመለኪያ የሚደረግን ማታለል ያወግዛል (ዘሌ19፥35-36፤ ዘዳ25፥13-16፤ ሚክ6፥10-12 ይመ)።

45፥11 *ተመሳሳይ ይሁን፤* ከዐሥራ ስምንት ሊትር በላይ ትንሽ ከፍ ይበል ማለት ነው። *ሆመር፤* ሁለት መቶ ሃያ ሊትር ነው።

45፥13 *ልዩ መባ፤* ለካህናቱ የሚሰጥ ሳይሆን፣ (44፥30) ለገዢው የሚሰጠው ነው። ገዢውም ከእነዚህ መባዎች ከፊሉን ለእግዚአብሔር ይሰጣል (ቍ16 ይመ)።

በባዶስ ሲለካ የተወሰነው መስፈሪያ ከእያንዳንዱ ሆመር አንድ ዐሥረኛ ባዶስ ይሆናል፤ ይኸውም ዐሥር ባዶስ ወይም አንድ ሆመር ነው፤ ዐሥር ባዶስ ከአንድ ሆመር ጋር እኩል ነውና። [15]እንዲሁም ውሃ ከጠገበው ከእስራኤል መሰማሪያ፣ ሁለት መቶ በግ ካለው ከእያንዳንዱ መንጋ አንድ በግ ይውሰድ። ይህ ሁሉ ለሕዝቡ ማስተስረያ ለሚሆነው ለእህል ቍርባን፣ ለሚቃጠል መሥዋዕትና ለኅብረት መሥዋዕት* ይውላል፤ ይላል ጌታ *እግዚአብሔር*። [16]የምድሪቱ ሕዝብ ሁሉ ይህን ልዩ መባ ለእስራኤል ገዥ ይሰጣሉ። [17]በበዓላት፣ በወር መባቻና በሰንበታት፣ ለእስራኤል ቤት በተወሰኑት በዓላት ሁሉ የሚቃጠል መሥዋዕት፣ የእህል ቍርባንና የመጠጥ ቍርባን ማቅረብ የገዡ ኀላፊነት ነው፤ ለእስራኤል ቤት ማስተስረያ እንዲሆንም የኀጢአት መሥዋዕት፣ የእህል ቍርባን፣ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት ያቀርባል።’

[18]“ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ‘በመጀመሪያው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን ነውር የሌለበትን ወይፈን ውሰድ፤ መቅደሱንም አንጻው። [19]ካህኑም ከኀጢአቱ መሥዋዕት ደም በመውሰድ በቤተ መቅደሱ በር መቃኖች፣ በመሠዊያው ላይኛ ዕርከን አራት ማእዘንና በውስጠኛው አደባባይ በር መቃኖች ላይ ይርጨው። [20]አንድ ሰው ሳያስብ ወይም ባለማወቅ ኀጢአት ቢሠራ፤ ወር በገባ በሰባተኛው ቀን ይህን ታደርጋለህ፤ በዚህ ዐይነት ለቤተ መቅደሱ ታስተሰርያላችሁ።’

[21]“ ‘በመጀመሪያው ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን የፋሲካን በዓል ታከብራላችሁ፤ ይህም እርሾ የሌለበትን እንጀራ የምትበሉበት ሰባት ቀን የሚከበር በዓል ነው። [22]በዚያም ቀን ገዢው ስለ ራሱና ስለ ምድሪቱ ሕዝብ ሁሉ አንድ ወይፈን የኀጢአት መሥዋዕት አድርጎ ያቀርባል። [23]በዓሉ በሚከበርበት በሰባቱ ቀን ገዡ በየዕለቱ እንከን የሌለባቸውን ሰባት ወይፈኖችና ሰባት አውራ በጎች የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ ለ*እግዚአብሔር* ያቅርብ፤ በየዕለቱም ለኀጢአት መሥዋዕት አውራ ፍየል ያቅርብ። [24]ለአንዱ ወይፈን አንድ የኢፍ መስፈሪያ፣ ለአንድ አውራ በግ አንድ የኢፍ መስፈሪያ የእህል ቍርባን አድርጎ፣ ለእያንዳንዱም ኢፍ አንድ የኢን መስፈሪያ ዘይት አብሮ ያቅርብ።

[25]“ ‘በሰባተኛው ወር በዐሥራ አምስተኛው ቀን በሚጀመረው በሰባቱ ቀን በዓል፣ ለኀጢአት መሥዋዕት፣ ለሚቃጠል መሥዋዕት፣ ለእህል ቍርባንና ለዘይቱም እንዲሁ ያቅርብ።

45፥17 ዘሌ23፥38፤ ዘኍ10፥10፤15፥8-62፤2ዜና31፥3፤ኢሳ 66፥23፤ሕዝ46፥4-12
45፥18 ዘፀ12፥2፤ ዘሌ 16፥33፤22፥20፤ ዕብ9፥14
45፥19 ዘሌ16፥18 -19፤ሕዝ43፥17
45፥20 ዘሌ4፥27
45፥21 ዘፀ12፥11
45፥22 ዘሌ4፥14
45፥23 ዘኍ22፥40፤ 28፥16-25፤ኢዮ42፥8
45፥24 ዘኍ28፥12 -13፤ሕዝ46፥5-7
45፥25 ዘሌ23፥34 -43፤ዘኍ29፥12-38፤ ዘዳ16፥13
46፥1 ቍ6፤1ዜና 9፥18፤ኢሳ66፥23፤ ሕዝ40፥19
46፥2 ቍ8፡12፤ ሕዝ40፥39፤44፥3
46፥3 ኢሳ66፥23፤ ሉቃ1፥10
46፥5 ቍ11
46፥6 ቍ1፤ዘሌ 22፥20፤ዘኍ10፥10
46፥7 ሕዝ45፥24

46 “ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ለምሥራቅ ትይዩ የሆነው የውስጠኛው አደባባይ በር በስድስቱ የሥራ ቀኖች ይዘጋ፤ ነገር ግን በሰንበት ቀንና በወር መባቻ ቀን ይከፈት። [2]ገዢ ከውጭ በኩል በመግቢያው መተላለፊያ በረንዳ በመግባት በበሩ መቃን አጠገብ ይቁም፤ ካህናቱም የእርሱን የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት[1] ያቅርቡለት፤ በበሩ መግቢያ ደፍ ላይ ሆኖ ይስገድ፤ ከዚያም ይውጣ፤ በሩ ግን እስከ ምሽት ድረስ አይዘጋ። [3]የምድሪቱም ሕዝብ በሰንበታትና በወር መባቻ በዓላት በ*እግዚአብሔር* ፊት በበሩ መግቢያ ላይ ይስገዱ። [4]ገዢ በሰንበት ቀን በ*እግዚአብሔር* ፊት የሚያቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት ስድስት የበግ ጠቦትና አንድ አውራ በግ ነው፤ ሁሉም እንከን የሌላቸው ይሁኑ። [5]ከአውራ በጉ ጋር የሚቀርበው የእህል ቍርባን አንድ የኢፍ መስፈሪያ ይሁን፤ ከበግ ጠቦቶቹ ጋር የሚቀርበውም የእህል ቍርባን ሰውየው የወደደውን ያህል ይሁን፤ እያንዳንዱም የኢፍ መስፈሪያ አንድ የኢን መስፈሪያ ዘይት ይኑረው። [6]በወር መባቻ በዓል አንድ ወይፈን፣ ስድስት የበግ ጠቦትና አንድ አውራ በግ ያቅርብ፤ ሁሉም እንከን የሌለባቸው ይሁኑ። [7]ከወይፈኑ ጋር አንድ የኢፍ መስፈሪያ፣ ከአውራው በግም ጋር አንድ የኢፍ መስፈሪያ የእህል ቍርባን ያቅርብ፤ ከበግ ጠቦቶቹ ጋር የሚቀርበው የእህል ቍርባን ደግሞ ሰውየው የወደደውን ያህል ይሁን፤ እያንዳንዱም የኢፍ መስፈሪያ

*15 በትውፊት *የድነት መሥዋዕት* ይባላል
[1]2 በትውፊት *የድነት መሥዋዕት* ይባላል፤ እንዲሁም በቍ 17

45፥17 ***የመጠጥ ቍርባን፤*** ሊሰጥ የሚገባው የወይን ጠጅ ሆኖ ሳለ (ዘኍ15፥5፤ ሆሴ9፥4 ይመ)። እዚህ ላይ ዘይት እንጂ (ቍ 14:24) የወይን ጠጅ አልተጠቀሰም።

45፥18-46፥24፤ በዚህ ክፍል የተገለጸው ሐሳብ በሙሴ ሕግ ከሚገኘው ጋር ብዙ ልዩነት አለው፤ የአይሁድ መምህራንም እስካሁን ልዩነቶች ለማስታረቅ ሞክረዋል። ለምሳሌ፦ በ45፥18 ላይ የተጠቀሰው በየዓመቱ የሚደረገው የቤተ መቅደስ ማንጻት ሥርዓት፣ በዘሌዋውያን 16 ላይ ከተጠቀሰው ከስርየት ቀን ሥርዐት ጋር ምንም ዐይነት ግንኙነት የለውም ይላሉ።

45፥19 ***ካህኑም፤*** ሊቀ ካህኑን ማለት ነው።

45፥22 ***የኀጢአት መሥዋዕት፤*** የ40፥39 ማብ ይመ።

45፥25 ***በሰባተኛው ወር ... በሚጀመረው ... በዓል፤*** ከብዙ ሁኔታዎች አኳያ፣ እጅግ በጣም አስፈላጊ የሚባሉት በዓላት፣ የመከር በዓልና (ዘፀ23፥16፤ 34፥22) የዳስ በዓል ናቸው (ዘዳ 16፥16)።

46፥1 ***የውስጠኛው አደባባይ በር፤*** የውጪው አደባባይ የምሥራቅ በር ምንጊዜም ዝግ ሲሆን (44፥2)፣ የውስጠኛው አደባባይ የምሥራቁ በር ግን፣ በበዓላት ቀን ሊከፈት ይችላል።

46፥2 ***በመግቢያው መተላለፊያ በረንዳ፤*** የውስጠኛው አደባባይ በር መተላለፊያ በረንዳ፣ ከውጪው አደባባይ ጋር ትይዩ ነው። ***በበሩ መቃን አጠገብ ይቁም፤*** ይህ በር በሥርዐቱ መሠረት የነጻ ነው (45፥19)። ገዥው እዚህ ቦታ ቆሞ በውስጠኛው አደባባይ በትልቁ መሠዊያ ላይ የሚቀርቡትን መሥዋዕቶች መስፍኑ ሊመለከት ይችላል፤ ነገር ግን ወደ ውስጠኛው አደባባይ መግባት አይፈቀድለትም።

46፥3 ***በበሩ መግቢያ፤*** ይኸኛው መግቢያ በውጪው አደባባይ የሚገኝ ነው።

46፥4 ***ስድስት የበግ ጠቦትና አንድ አውራ በግ፤*** በሙሴ ሕግ ከተጻፈው ጋር ሲነጻጸር ልዩነት ለመኖሩ፣ ይኸኛው ሌላ ማስረጃ ነው (በ45፥18-46፥24 ያለውን ማብ ይመ)። በዘኍ 28፥9 የታዘዘው ሁለት ጠቦት ብቻ ሲሆን፣ በሰንበት ግን አውራ አይቀርብም።

46፥5 ***ኢፍ፤*** ከዘኍ28፥9 ጋር ያወዳድሩ።

46፥6 ***በወር መባቻ፤*** የወሩ የመጀመሪያ ቀን ነው። ይህን በዘኍ 28፥11 ከተጠቀሰው አስፈላጊ ነገር ጋር ያነጻጽሩ።

46፥7 ***አንድ የኢፍ መስፈሪያ የእህል ቍርባን፤*** ከዘኍ 28፥12 ጋር ያነጻጽሩ።

የኢን መስፈሪያ ዘይት ይኑረው። [8]ገዢ ሲገባ፣ በመግቢያው በር መተላለፊያ በረንዳ ይግባ፤ ሲወጣም በዚያው ይውጣ።

[9]“ ‘በተወሰኑት በዓላት የምድሪቱ ሕዝብ *በእግዚአብሔር* ፊት በሚቀርብበት ጊዜ፣ ይሰግድ ዘንድ በሰሜን በር የገባ ሁሉ በደቡብ በር ይውጣ፤ በደቡብ በር የገባም በሰሜኑ በር ይውጣ፤ በፊት ለፊቱ ባለው በር ይመለስ እንጂ ማንም በገባበት በር አይውጣ። [10]ገዢ በመካከላቸው በመሆን፣ ሲገቡ ይገባል፤ ሲወጡም ይወጣል።

[11]“ ‘በበዓላትና በተወሰኑት በዓላት፣ ከወይፈኑ ጋር አንድ የኢፍ መስፈሪያ፣ ከአውራ በጉም ጋር አንድ የኢፍ መስፈሪያ የእህል ቍርባን ያቅርብ፤ ከበግ ጠቦቶቹ ጋር የሚያቀርበው የእህል ቍርባን ግን ሰውየው የወደደውን ያህል ይሁን፤ እያንዳንዱም የኢፍ መስፈሪያ አንድ የኢን መስፈሪያ ዘይት ይኑረው። [12]ገዢ በፈቃዱ *ለእግዚአብሔር* የሚቃጠል መሥዋዕትም ሆነ የኅብረት መሥዋዕት በሚያቀርብበት ጊዜ፣ በምሥራቅ ትይዩ የሆነው በር ይከፈትለት፤ በሰንበት ቀን እንደሚያደርገው ሁሉ የሚቃጠል መሥዋዕቱንም ሆነ የኅብረት መሥዋዕቱን ያቅርብ፤ ከዚያ በኋላ ይወጣል፤ በሩም ይዘጋል።

[13]“ ‘በየቀኑ እንከን የሌለበትን የአንድ ዓመት ጠቦት የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገህ *ለእግዚአብሔር* አቅርብ፤ ይህንንም በየማለዳው ታቀርበዋለህ። [14]ከዚህም ጋር አንድ ስድስተኛ የኢፍ መስፈሪያ ዱቄት መለወሻም የሚሆን የኢን መስፈሪያ ሢሶ ዘይት አድርገህ በየማለዳው የእህል ቍርባን አቅርብ፤ ይህን የእህል ቍርባን *ለእግዚአብሔር* ማቅረብም የዘላለም ሥርዐት ነው። [15]ስለዚህ ዘወትር ለሚቀርበው የሚቃጠል መሥዋዕት በየማለዳው የበግ ጠቦት፣ የእህል ቍርባንና ዘይት ይቅረብ።

[16]“ ‘ጌታ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ ገዢ ከርስቱ ላይ ከወንድ ልጆቹ ለአንዱ ስጦታ ቢያደርግ፣ ያ ስጦታ ለዘሩ የሚተላለፍ ነው፤ በውርስም ንብረታቸው ይሆናል። [17]ይሁን እንጂ ገዢ ከርስቱ ላይ ከባሪያዎቹ ለአንዱ ቢሰጥ፣ ባሪያው ነጻ እስከሚወጣበት ዓመት ድረስ የራሱ ሊያደርገው ይችላል፤ ከዚያም ርስቱ ለገዢ ይመለስለታል፤ ርስቱም ለወንድ ልጆቹ ብቻ የሚተላለፍ ይሆናል፤ የእነርሱም ነው። [18]ገዢ ከንብረታቸው በማፈናቀል፣ የትኛውንም የሕዝቡን ርስት መውሰድ አይገባውም፤ ለወንድ ልጆቹ ርስት መስጠት ያለበት ከራሱ ንብረት ነው፤ ይኸውም ከሕዝቤ ማንም ከርስቱ እንዳይነቀል ነው።’ ”

[19]ከዚያም ያ ሰው በበሩ አጠገብ ባለው መግቢያ አድርጎ፣ ለሰሜን ትይዩ ወደ ሆኑት ወደ ካህናቱ የተቀደሱ ክፍሎች አመጣኝ፤ በምዕራቡም መዳረሻ ያለውን ቦታ አሳየኝ። [20]እርሱም፣ “ይህ ስፍራ ሕዝቡን ለመቀደስ መሥዋዕቱን ወደ ውጩ አደባባይ እንዳያወጡ፣ ካህናቱ የበደሉን መሥዋዕትና የኀጢአቱን መሥዋዕት የሚቀቅሉበት፣ የእህሉንም ቍርባን የሚጋግሩበት ቦታ ነው” አለኝ።

[21]ከዚያም ወደ ውጩ አደባባይ አመጣኝ፤ በአራቱም ማእዘን ዙሪያ መራኝ፤ በእያንዳንዱም ማእዘን ሌላ አደባባይ አየሁ። [22]በውጩ አደባባይ ባለው በአራቱ ማእዘን የታጠሩ[1] አደባባዮች አሉ፤ ርዝመታቸው አርባ ክንድ፣ ወርዳቸውም ሠላሳ ክንድ ነበር፤ በአራቱም ማእዘን ያሉት አደባባዮች እኩል ናቸው። [23]ከሥሩ ዙሪያውን ምድጃ የነበረበት፣ በአራቱም አደባባዮች ውስጥ ዙሪያ የድንጋይ ዕርከን ነበር። [24]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ “እነዚህ፣ በቤተ መቅደሱ የሚያገለግሉቱ፣ የሕዝቡን መሥዋዕት የሚቀቅሉባቸው ስፍራዎች ናቸው።”

ከቤተ መቅደሱ ተነሥቶ የሚፈሰው ወንዝ

47 ከዚያም ያ ሰው ወደ ቤተ መቅደሱ መግቢያ መልሶ አመጣኝ፤ ከቤተ መቅደሱ መድረክ ሥር ውሃ እየወጣ፣ ወደ ምሥራቅ ይፈስ ነበር፤ ቤተ መቅደሱ ለምሥራቅ ትይዩ ነበርና። ውሃው ከቤተ መቅደሱ በስተ ደቡብ በኩል፣ በመሠዊያው ደቡብ በኩል፣ ሥር ሥሩን ይወርዳል። [2]ከዚያም በሰሜኑ በር በማውጣት በውጭ አዞሮ በምሥ

46፥8 ቍ 2፤ ሕዝ44፥3
46፥9 ዘፀ23፥14፤ 34፥20
46፥10 2ሳሙ6፥14-15፤መዝ42፥4
46፥11 ቍ5
46፥12 ቍ 2፤ ዘሌ 7፥16፤ ሕዝ45፥17
46፥13 ዘፀ29፥38፤ ዘኍ28፥3፤መዝ5፥3
46፥14 ዘኍ15፥6፤ ዳን8፥11
46፥15 ዘፀ29፥38፤ 42፤ዘኍ28፥5-6
46፥16 2ዜና21፥3
46፥17 ዘሌ25፥10
46፥18 ዘሌ25፥23፤ 1ሳሙ8፥14፤ ሕዝ45፥8፤ሚክ2፥1-2
46፥19 ሕዝ42፥4፡9
46፥20 ቍ 24፤ ዘሌ 6፥27፤ዘካ14፥20
47፥1 መዝ46፥4፤ ኢሳ55፥1፤ኢል3፥18፤ ራእ22፥1
47፥2 ሕዝ40፥35

[1]22 በዕብራይስጥ የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም

46፥9 *በሰሜን በር የገባ ሁሉ፤* ይህ የሕዝብን ብዛት ለመቈጣጠር ታስቦ የተደረገ ይመስላል። ይህ ካልሆነ ግን ወደ ፊት በሚመጣው ዘመን በበዓል ቀን ብዙ ሕዝብ ወደ መቅደሱ እየተጋፋ ይገባል ማለት ነው።

46፥12 *በፈቃዱ ... መሥዋዕትም ... በሚያቀርብበት ጊዜ፤* ገዥው በሕጉ መሠረት ማቅረብ ከሚገባው በላይ እንደ ፍላጐቱ የሚያቀርበው ነው።

46፥13 *በየማለዳው፤* በየቀኑ ጠዋት አንድ ጠቦትና በምሽት ላይ ሌላ አንድ ጠቦት እንዲሠዋ ከታዘዘበት ከዘኍ 28፥3-8 ጋር ይህን ያነጻጽሩ (1ዜና16፥40፤ 2ዜና13፥11፤ 31፥3 ይመ)። ጠዋት የሚቃጠል መሥዋዕት፣ በየምሽትም የእህል ቍርባን የሚቀርብበት ለየት ያለ ልማድ በ2ነገ16፥15 ላይ ተጠቅሶአል።

46፥14 *አንድ ስድስተኛ የኢፍ መስፈሪያ ... የኢን መስፈሪያ ሢሶ፤* ከዘኍ28፥5 ጋር ያወዳድሩ።

46፥16 *ለዘሩ፤* ሕዝቅኤል እዚህ ላይ የሚያሳየው ከትውልድ ወደ ትውልድ በውርስ የሚተላለፈውን አመራር ነው።

46፥17 *ነጻ እስከሚወጣበት ዓመት ድረስ፤* የኢዮቤልዩ ዓመት የሚባለው ነው፤ ይህም የሚከበረው በየአምሳ ዓመት አንድ ጊዜ ነው (ዘሌ25፥8-15 በተለይም ቍ13 ይመ)።

46፥18 *ገዥው ... መውሰድ አይገባውም፤* የ45፥7 ማብ ይመ።

46፥19-24፤ ይህ ካህናት ሌሎች ክፍሎች እንዳሏቸው በዝርዝር ከተገለጸበት ከ42፥13-14 ጋር በእጅጉ ይመሳሰላል። በዚህ ስፍራ የተገለጹት ስጦታዎች መሥዋዕት ስለማቅረብ ከተሰጠው ሕግ ጋር የሚመሳሰሉ ናቸው። ለካህናት የተሰጠው ስፍራ (ቍ19-20)፣ ሌዋውያን ምግባቸውን ከሚያበስሉበት ክፍል የተለየ ነው (ቍ21-24)።

47፥1 *ያም ሰው፤* ለመጨረሻ ጊዜ እዚህ ላይ የተጠቀሰው፣ መሪው መልአክ (40፥3)፣ የሕዝቅኤልን አዲስ ቤተ መቅደስ የራእይ ጕዞ ያጠናቅቃል። *ወደ ቤተ መቅደሱ መግቢያ፤* ሕዝቅኤል የቆመው በውስጠኛው አደባባይ ነበር። *ውሃ፤* ከዚህ የሚቀጥለው ክፍል (ቍ1-12)፣ ውሃው ፈዋሽና ሕይወት ሰጭ መሆኑን በግልጽ ያመለክታል (መዝ36፥8፤ 46፥4 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ኢል3፥18፤ ዘካ13፥1፤ 14፥8፤ ራእ22፥1-2 ይመ)። የዚህ ሐሳብ መሠረቱ፣ ከኤደን ገነት ተነሥቶ የሚፈሰው ወንዝ ነው (ዘፍ2፥10)።

47፥2 *በሰሜኑ በር በማውጣት፤* ይህ የሆነበት ምክንያት፣

ራቅ አቅጣጫ ወዳለው የውጭ በር መራኝ፤ ውሃውም በደቡብ በኩል ይፈስ ነበር::

[3]ያም ሰው የመለኪያውን ገመድ በእጁ ይዞ ወደ ምሥራቅ በመሄድ፣ አንድ ሺህ ክንድ ለካ፤ ከዚያም እስከ ቁርጭምጭሚት በሚደርሰው ውሃ ውስጥ መራኝ፤ [4]ቀጥሎም አንድ ሺህ ክንድ ለካ፤ እስከ ጕልበት ወደ ሚደርስም ውሃ መራኝ፤ ከዚያም ሌላ አንድ ሺህ ክንድ ለካ፤ እስከ ወገብ ወደሚደርስም ውሃ መራኝ:: [5]እንደ ገናም አንድ ሺህ ክንድ ለካ፤ አሁን ግን ልሻገረው የማልችል ወንዝ ሆነ፤ ምክንያቱም ውሃው ስለ ሞላና ጥልቅ ስለ ነበረ፣ በዋና ካልሆነ በስተቀር በእግር ሊሻገሩት የማይቻል ነበር:: [6]እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ይህን ታየዋለህን?" ሲል ጠየቀኝ::

ከዚያም መልሶ ወደ ወንዙ ዳር መራኝ፤ [7]እዚያም በደረስሁ ጊዜ፣ በወንዙ ግራና ቀኝ ብዙ ዛፍ አየሁ:: [8]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "ይህ ውሃ ወደ ምሥራቅ ምድር ይፈሳል፤ ወደ ባሕሩ ወደሚገባበት ወደ ዓረባ[ነ] ይወር ዳል፤ ወደ ባሕሩም[ለ] ሲፈስ፣ በዚያ የነበረው ውሃ ንጹሕ ይሆናል:: [9]ወንዙ በሚፈስበት ስፍራ ሁሉ ብዙ ሕያዋን ፍጡራን ይኖራሉ:: ይህ ውሃ በዚያ ስለሚፈስና ጨውማ የሆነ ውን ውሃ ንጹሕ ስለሚያደርገው፣ ዓሣ በብዛት ይኖራል፤ ስለዚህ ወንዙ በሚፈስበት ስፍራ ሁሉ ማንኛውም ነገር በሕይወት ይኖራል:: [10]ዓሣ አጥማጆች በወንዙ ዳር ይቆማሉ፤ ከዓይ ንጋዲ እስከ ዓይንኤግላይም ድረስ ያለው ቦታ መረብ መዘርጊያ ይሆናል፤ ዓሣውም እንደ ታላቁ ባሕር[ሐ] ዓሣ፣ የተለያየ ዐይነት ይሆናል:: [11]ነገር ግን ረግረጉና ዕቋሪው ውሃ ንጹሕ አይሆንም፤ ጨው እንደ ሆነ ይቀራል:: [12]በወንዙም ዳርና ዳር፣ ፍሬ የሚያፈሩ የዛፍ ዐይነቶች ሁሉ ይበቅላሉ፤ ቅጠላቸው አይደ ርቅም፤ ፍሬ አልባም አይሆኑም:: ከመቅደሱ የሚወጣው ውሃ ስለሚፈስላቸው በየወሩ ያፈ ራሉ፤ ፍሬያቸው ለምግብ፣ ቅጠላቸውም ለፈውስ ይሆናል::

47+3 ሕዝ40+3
47+5 ዘፍ2+10፤ ኢሳ11+9፤ዕ32+14
47+7 ቍ2፤ ራእ 22+2
47+8 ዘዳ1+1፤ 3+17፤ኢሳ41+18
47+9 ኢሳ12+3፤ 55+1፤ዮሐ4+14፤ 7+37-38
47+10 ዘኍ34+6፤ ኢያ15+62፤ መዝ 104+25፤ ኢሳ19+8፤ ሕዝ26+5፤ማቴ4+19 ፤13+47
47+11 ዘጸ29+23
47+12 ቍ7፤ ዘፍ2+9፤መዝ1+3፤ ኢሳ55+1፤ኤር17+8፤ ሕዝ 36+8፤ ራእ22+2
47+13 ዘፍ48+16፤ 49+26፤ዘኍ34+2-12
47+14 ዘፍ12+7፤ ዘዳ1+8፤ሕዝ36+12
47+15 ቍ19፤ ዘኍ34+2፡6፤ ሕዝ48+1
47+16 ዘኍ13+21፤ 2ሳሙ8+8፤ ኤር49+23፤ ሕዝ48+1
47+17 ሕዝ48+1

የምድሪቱ ወሰን

[13]ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ምድሪቱን ርስት አድርገህ ለዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገድ የምታከፋፍሉባቸው፣ ወሰ ኖች እነዚህ ናቸው፤ ዮሴፍ ሁለት ዕጣ ይኑረው:: [14]እኩል አድርጋችሁ ከፋፍሉት፤ ለቀድሞ አባቶቻችሁ እሰጣቸው ዘንድ በተ ዘረጋች እጅ ስለ ማልሁ፣ ምድሪቱ ርስታችሁ ትሆናለች::

[15]"የምድሪቱ ወሰን ይህ ነው፤

"በሰሜን በኩል ከታላቁ ባሕር አንሥቶ በሔትሎን መንገድ በሐማት መተላለፊያ አድርጎ እስከ ጽዳድ ይደርሳል፤ [16]ከዚያም ቤሮታን፣[ዐ] በደማስቆና በሐማት ወሰን መካ ከል ያለውን ሲብራይምን ዐልፎ፣ በሐው ራን ወሰን ላይ እስካለው እስከ ሐጸርሃ ቲኮን ይዘልቃል:: [17]ወሰኑ ከባሕሩ በመነሣት፣

[ነ]8 ወይም *ወደ ዮርዳኖስ ሸለቆ*
[ለ]8 ሙት ባሕርን ያመለክታል
[ሐ]10 ሜድትራኒያንን ያመለክታል፤ እንዲሁም ቍ19 እና 20
[ዐ]15-16 ሰብዓ ሊቃናትንና ሕዝ48+1 ይመ፤ ዕብራይስጡ ግን ... *ወደ ጽዳድ የሚወስደው መንገድ፣ 16. ሐማት ቤሮታን* ... ይላል

የምሥራቅ በር ስለ ተዘጋ ነበር (44+2)::

47+5 *እንደገናም አንድ ሺህ ... ለካ፤* በአጠቃላይ የተለካው አራት ጊዜ ነው (የ1+5 ማብ ይመ):: *ሊሻገሩት የማይቻል፤* ገብር ወንዞች ሳይኖሩት፣ ሞልቶ መፍሰሱ የሚያስገርም ነው::

47+7 *ብዙ ዛፍ፤* የኤድን ገነት ቅሬታ ነው (ዘፍ2 9)::

47+8 *ወደ ምሥራቅ ምድር፤* ከዘካ14+8 ጋር ያወዳድሩ:: *ባሕሩ፤* አብዛኛውን ጊዜ የሚያመለክተው የሜዲትራኒያንን ባሕር ሲሆን፣ እዚህ ላይ ለማመልከት የታሰበው ግን ሙት ባሕርን ነው (አግራጭ ትርጕሙን ይመ):: *ዓረባ፤* በሙት ባሕርና በኢየሩ ሳሌም መካከል ያለ ውሃ አልባ የሆነ ስፍራ ነው (አግራጭ ትርጕሙን ይመ):: *ንጹሕ ይሆናል፤* በዕብራይስጥ ዘይቤያዊ አገላለጹ፣ "ይፈውሳል" ማለት ነው:: ከባሕር ወለል በታች 1300 ሜትር በሆነ ዝቅተኛ ስፍራ ሃያ አምስት በመቶ ጨዋማ በሆነው ውሃ ውስጥ፣ ይህን ያህል ብዙ ፍጥረት ማቆየቱ፣ "የሕይወት ውሃ ወንዝ" (ራእ 22+1) ያለውን አስደናቂ የመፈወስ ኀይል ያመለክታል::

47+9 *ብዙ ሕያዋን ፍጡራን፤* በዘፍ1+20-21 ላይ የሚገኘ ውን አዲስ ፍጥረትን ለማመልከት ተጠቅሞበታል::

47+10 *ዓይንጋዲ፤* "የፍየል ምንጭ ውሃ" ማለት ነው፤ ከሙት ባሕር በስተ ምዕራብ በኩል የሚገኝ ኀይለኛ የውሃ ምንጭ ነው፤ *ዓይንኤግላይም፤* "የሁለቱ ጥጆች ምንጭ ውሃ" ማለት ነው፤ አንዳንዶች ይህ ምንጭ የሚገኘው በስተ ምሥራቅ መፋሰሻ ነው ቢሉም፣ ከሙት ባሕር በስተ ሰሜን ምዕራብ በኩል ዳር ላይ የሚገኘው ዓይን ፈሽካ ሳይሆን አይቀርም::

47+11 *ጨው እንደሆነ ይቀራል፤* ምናልባት ለመሥዋዕት ስለሚያስፈልግ ሊሆን ይችላል (43+24)::

47+13 *ዮሴፍ ሁለት ዕጣ ይኑረው፤* የሌዊ ነገድ ምንም ድርሻ ስለማይኖረው፣ የዮሴፍ ሁለት ልጆች ኤፍሬምና ምናሴ ከያዕቆብ የልጅነት መብት ስላገኙ፣ (ዘፍ48+17-20) እያንዳን ዳቸው ርስታቸውን ተቀበሉ (48+4-5 ይመ)::

47+14 *ስለማልሁ፤* ለአብርሃም የገባውን ኪዳን የሚያመ ለክት ነው (ዘፍ15+9-21፤ ሕዝ20+5፤ 36+28 ይመ)::

47+15 *የምድሪቱ ወሰን ይህ ነው፤* ከዮርዳኖስ ማዶ ያለውን ምድር ሳይጨምር (ቍ18 ይመ)፣ በዳዊትና በሰሎሞን ዘመን የነበረውን የእስራኤል ወሰንን ከሞላ ጐደል ይይዛል:: ከዮርዳኖስ ማዶ ያለው ምድር በማንኛውም ሁኔታ ቢሆን በተስፋ ይቱ ምድር ክልል ውስጥ ሆኖ አያውቅም:: እዚህ ላይ በዝርዝር የተጠቀሱት የድንበር ወሰኖች በዘኍ34+1-12 ከተጠቀሱት ጋር ተመሳሳይ ናቸው:: *በሔትሎን መንገድ፤* በዛሬዪቱ ሊባኖስ ግዛት ውስጥ በሜዲትራንያን ባሕር ጠረፍ ላይ የምትገኝ ሳትሆን አትቀርም:: *በሐማት መተላለፊያ፤* አግራጭ ትርጕሙን ይመ፤ "መተላለፊያ" የሚለው ቃል ምናልባት፣ "መግቢያ" ሳይሆን ይች ላል፤ ነገር ግን ከሪብላ አጠገብ በኦሬንተስ ወንዝ ከቃዴስ በስተ ደቡብ ምዕራብ ሠላሳ ሁለት ኪሎ ሜትር ያህልና ከባልቤክ በስተ ሰሜን ምሥራቅ ሃያ አራት ኪሎ ሜትር ያህል የምትርቀው፣ የዛሬዪቱ ሌብዌ ሳትሆን አትቀርም፤ በአንድ ወቅት በስተ ደቡብ ሐማት መንገድ ላይ ሊቦ እንደ መጠበቂያ ምሽግ ሆና ስታገለግል ነበር:: ስለዚህ ይህ ሐረግ፣ "የሐማት መተላለፊያ" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል:: በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙ ጊዜ፣ የእስራኤል ሰሜናዊ ዳርቻ ወሰን እንደ ሆነ ተገልጾአል (ቍ20፤ 48+1፤ ዘኍ13+21፤ 34+8፤ ኢያ13+5፤ 1ነገ8+65፤ 2ነገ14+25፤ አሞ6+14 ይመ):: *ጽዳድ፤* በዘኍ34+8 ላይ ከመጠቀሱ በስተቀር ብዙም አይታወቅም::

47+16 *ቤሮታ፤* በ2ሳሙ8+8 ላይ የተጠቀሰችው ቤሮታይ ካልሆነች ስለ እርሷ የሚታወቅ የለም ማለት ነው:: *ደማስቆ፤* የአ ራም ወይም የሶርያ ዋና ከተማ ስትሆን፣ በቍ17 መሠረት በእስ ራኤል ግዛት ውስጥ የምትገኝ ናት:: *ሐማት፤* በኦሮንተስ ወንዝ ከደማስቆ በስተ ሰሜን አንድ መቶ ዘጠና ሁለት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የምትገኝ ከተማ ናት:: *ሲብራይም፤* የት ቦታ እንደምትገኝ አይታወቅም፤ ነገር ግን በ2ነገ17+24፤ 18+34 የተጠቀሰችው ሴፌርዋይም ልትሆን ትችላለች:: *ሐጸርሃቲኮን፤* "መካከለኛው ስፍራ" ማለት ነው፤ የት ቦታ እንደምትገኝ ባይታ ወቅም በቍ17 የተጠቀሰችው ሐጸር ዔናን ልትሆን ትችላለች::

በሰሜኑ የደማስቆ ድንበር አድርጎ፣ የሐማትንም ዳርቻ ወደ ሰሜን ትቶ እስከ ሐጸርዔናንም ይዘልቃል።

[18]"በምሥራቅ በኩል ወሰኑ በሐውራንና በደማስቆ መካከል፣ በገለዓድና በእስራኤል ምድር መካከል ዮርዳኖስ ይሆናል፤ የምሥራቁ ድንበር እስከ ምሥራቁ ባሕር ይወርድና እስከ ታማር° ይዘልቃል፤ ይህም የምሥራቁ ወሰን ይሆናል።

[19]"በደቡብ በኩል ወሰኑ ከታማር ይነሣና እስከ ሜሪባ ቃዴስ ውሃ ይደርሳል፤ ከዚያም የግብፅን ደረቅ ወንዝ ተከትሎ እስከ ታላቁ ባሕር ይዘልቃል፤ ይህ የደቡቡ ወሰን ነው።

[20]"በምዕራቡ በኩል ወሰኑ ከሐማት መግቢያ ፊት ለፊት እስካለው ቦታ ድረስ ታላቁ ባሕር ይሆናል፤ ይህም የምዕራቡ ወሰን ይሆናል።

[21]"እንሆ፤ ይህችን ምድር በእስራኤል ነገድ ቍጥር ልክ ትከፋፈላላችሁ፤ [22]ለራሳችሁ፣ በመካከላችሁ ለሚኖሩት ልጆች ላሏቸው መጻተኞች ርስት አድርጋችሁ መድቡ፤ እነርሱንም እንደ እስራኤል ተወላጆች ቍጠሯቸው፤ እንደ እናንተ ከእስራኤል ነገዶች ርስት ይመደብላቸው። [23]መጻተኛ በማንኛውም ነገድ መካከል ቢቀመጥ፣ በዚያ ርስቱን ስጡት" ይላል ጌታ እግዚአብሔር።

የምድሪቱ አከፋፈል

48 "ስማቸው የተዘረዘረው ነገዶች እነዚህ ናቸው፤ በሰሜኑ ድንበር የዳን ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የሔትሎንን መንገድ ተከትሎ እስከ ሐማት መተላለፊያ ይደርሳል። ሐጸርዔናንና ከሐማት ቀጥሎ ያለው የደማስቆ ሰሜናዊ ድንበር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ላለው ወሰኑ አንድ ክፍል ይሆናል።

[2]"የአሴር ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የዳንን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[3]"የንፍታሌም ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የአሴርን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[4]"የምናሴ ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የንፍታሌምን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[5]"የኤፍሬም ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የምናሴን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[6]"የሮቤል ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የኤፍሬምን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[7]"የይሁዳ ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የሮቤልን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[8]"ይሁዳን ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ የሚያዋስነው ምድር ለመባ የሚቀርብ ድርሻ ይሆናል፤ ስፋቱም ሃያ አምስት ሺህ ክንድ ነው፤ ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያለውም ርዝመቱ፣ ከነገዶቹ ድርሻ እንደ አንዱ ሆኖ፣ መቅደሱ በመካከሉ ይሆናል።

[9]"*ለእግዚአብሔር* የምታቀርቡት የዚህ መባ ርዝመት ሃያ አምስት ሺህ ክንድ ሲሆን፣ ስፋቱ ዐሥር ሺህ ክንድ ይሆናል። [10]ይህ ለካህናቱ የተቀደሰ ድርሻ ይሆናል፤ በሰሜን በኩል ርዝመቱ ሃያ አምስት ሺህ ክንድ፣ በምዕራብ በኩል ወርዱ ዐሥር ሺህ ክንድ በምሥራቅ በኩል ወርዱ ዐሥር ሺህ ክንድ ሲሆን በደቡብ በኩል ርዝመቱ ሃያ አምስት ሺህ ክንድ ይሆናል፤ *የእግዚአብሔርም* መቅደስ በመካከሉ ይቆማል። [11]ይህም እስራኤላውያን በሳቱ ጊዜ፣ እንደ ሳቱት ሌዋውያን ሳይስቱ ለቀሩት፣ በታማኝነት ሳገለገሉኝ ለተቀደሱት ካህናት ለሳ

°17 በዕብራይስጥ ዔኖን የዔናን አማራጭ ትርጕም ነው
°18 ሰብዓ ሊቃናትና ሱርስት እንዲሁ ሲሆኑ ዕብራይስጡ ግን *እስራኤል ባሕሩን በምሥራቅ በኩል ትለካለህ፤ ይላል*

47+18 ሕዝ27+18
47+19 ቍ15፤ ዘፍ 15+18፤ ዘዳ32+51፤ ኢሳ27+12፤ ሕዝ 48+28
47+20 ዘኍ13+21፤ 34+6፤ሕዝ48+1
47+22 ዘሌ24+22፤ ዘኍ15+29፤26+55-56፤ዘዳ24+19፤ ኢሳ14+1፤56+6-7፤ ሕዝ36+12፤ ሚል3+5፤ ሮሜ10+12፤ ኤፌ 2+12-16፤3+6፤ ቈላ 3+11
47+23 ዘዳ10+19
48+1 ዘፍ30+6፤ ሕዝ47+15-17፡20
48+2 ኢያ19+24-31
48+3 ኢያ19+32-39
48+4 ኢያ17+1-11
48+5 ኢያ16+5-9፤17+7-10፡17
48+6 ኢያ13+15-21
48+7 ኢያ15+1-63
48+8 ቍ21
48+9 ሕዝ45+1
48+10 ቍ21፤ ሕዝ 45+3-4
48+11 ዘሌ8+35፤ 2ሳሙ8+17፤ ሕዝ14+11፤44+15

47+18 *እስከ ምሥራቁ ባሕር፤* ሙት ባሕር ነው (ኢል 2+20፤ ዘካ14+8 ይመ)። *ታማር፤* "የታምር ቦታ" ማለት ነው (ቍ19፤ 48+28 ይመ)፤ በዘፍ14+7 (ሐሴሶን ታማር)፣ በ1ነገ 9+18 (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)፤ ይህ ስፍራ ከዓይን ጋዲ እንደሆነ በ2ዜና20+2 ተገልጾአል (የቍ10 ማብ ይመ)።

47+19 *ሜሪባ ቃዴስ፤* ከቤርሳቤህ በስተ ደቡብ ሰማንያ ኪሎ ሜትር ርቀር ላይ የምትገኝ ወረዳ ስትሆን፣ በዘኍ34+4 ላይም ከቃዴስ በርኔ እንደምትገኝ ተገልጾአል። *የግብፅ ደረቅ ወንዝ፤* ከሰሜን ሲና፣ እስከ ሰሜን ምዕራብ ሜዲትራንያን ባሕር መፋሰሻ ድረስ ሰማንያ ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የሚገኝና ጥልቅ የሆነ ከክረምት በስተቀር ውሃ የማይገኝበት ሸለቆ ነው፤ የሰሎሞን መንግሥት ግዛት ደቡባዊ ጫፍም ይዋሰነዋል (1ነገ8+65)።

47+22 *እነርሱንም እንደ እስራኤል ተወላጆች ቍጠሯቸው፤* ይህ በ14+7 ላይ ከተጻፈው ይልቅ ብልጫ ያለው የቸርነት ሥራ ነው፤ በኢሳ56+3-8 ላይ ከተገለጸው ጋር አንድ ዐይነት የሆነ የእግዚአብሔርን ሁለንታዊ የቸርነት ሥራ የሚያንጸባርቅ ነው።

48+1 *ዳን፤* የእስራኤልን መንግሥት ግዛት ወሰን በተመለከተ፣ "ከዳን እስከ ቤርሳቤህ" እየተባለ በታሪክ ሲጠቀስ የኖረውን (ለምሳሌ መሳ20+1፤ 1ሳሙ3+20 ይመ)፤ የሰሜኑን ጫፍ ዳር ድንበር ክፍል ይህ ነገድ በርስትነት ይይዛል። "ዳን" ከራሔል አገልጋይ ከባላ የተወለደ ነበር (ዘፍ35+25)። *ሔትሎን ... እስከ ሐማት መተላለፊያ፤* የ47+15 ማብ ይመ። *ሐጸርዔናን፤* የ47+16 ማብ ይመ።

48+2 *አሴር፤* ከልያ አገልጋይ ከዘለፋ የተወለደ ነው (ዘፍ 35+26)፤ ያዕቆብ ከሚስቶቹ አገልጋዮች የወለዳቸው ልጆች ዝርያዎች የያዙት ርስት መቅደሱ ካለበት ቦታ ራቅ ብሎ የሚገኝ ነው (ዳን ቍ1፤ ንፍታሌም ቍ3፤ ጋድ ቍ27 ይመ)።

48+3 *ንፍታሌም፤* ከራሔል አገልጋይ ከባላ የተወለደ ነው (የቍ2 ማብ ይመ)።

48+4 *ምናሴ፤* የ47+13 ማብ ይመ።

48+5 *ኤፍሬም፤* የ47+13 ማብ ይመ።

48+6 *ሮቤል፤* የልያ የበኵር ልጅ ነው (ዘፍ29+31)።

48+7 *ይሁዳ፤* የልያ ልጅ ነው (ዘፍ35+23)። በመካከል ያለውን የተቀደሰውን ስፍራ የሚያዋስን ነው (ቍ8)፤ ለእርሱም ከሁሉ የተሻለ ርስት ተሰጥቶታል፤ ምክንያቱም የመሲሑ የመምጣቱ ተስፋ ለዚህ ነገድ ስለ ተነገረ ነው (ዘፍ49+8-12)።

48+8-22፤ በ45+1-8 ላይ የተገለጸውን ሐሳብ በዝርዝር የያዘ ነው።

48+9 *ስፋቱም ዐሥር ሺህ ክንድ፤* የተቀደሰው ስፍራ አጠቃላይ ስፋት፣ ሃያ ሺህ ክንድ ነበረ (45+1 ይመ)። ይህ ለካህናቱ ወይም ለሌዋውያኑ የተሰጠውን ቦታ ስፋት የሚያመለክት ነው። የሰባ ሊቃናት ትርጕም ስፋቱን "ሃያ ሺህ" ብሎታል።

48+11 *በታማኝነት ሳገለገሉኝ ...ለሳዶቃውያን፤* የ44+15 ማብ ይመ።

ዶቃውያን ይሆናል። [12]የሌዋውያንን ምድር ከሚያዋስነው፣ ከምድሪቱ ቅዱስ ድርሻ እጅግ የተቀደሰው ድርሻ ለእነርሱ ልዩ ስጦታ ይሆናል።

[13]"ከካህናቱም ምድር ጐን ለጐን ሌዋውያኑ ሃያ አምስት ሺህ ክንድ ርዝመትና ዐሥር ሺህ ክንድ ወርድ ያለው ይዞታ ይኖራቸዋል፤ ጠቅላላ ርዝመቱ ሃያ አምስት ሺህ ክንድ፣ ወርዱም ዐሥር ሺህ ክንድ ይሆናል። [14]ከዚህ ላይ መሸጥ ወይም መለወጥ የለባቸውም። ይህ ከምድሪቱ ሁሉ ምርጥ ስለ ሆነ፣ ወደ ሌላ እጅ አይተላለፍም፤ ለእግዚአብሔር የተቀደሰ ነውና።

[15]"አምስት ሺህ ክንድ ወርድና ሃያ አምስት ሺህ ክንድ ርዝመት ያለው የቀረው ቦታ ለከተማዪቱ የጋራ ጥቅም፣ ለቤት ሥራና ለከብት ማሰማሪያ ይውላል፤ ከተማዪቱም በመካከሉ ትሆናለች፤ [16]የከተማዪቱም መጠን በሰሜን አራት ሺህ አምስት መቶ ክንድ፣ በደቡብ አራት ሺህ አምስት መቶ ክንድ፣ በምሥራቅ አራት ሺህ አምስት መቶ ክንድ፣ የምዕራቡም እንዲሁ አራት ሺህ አምስት መቶ ክንድ ይሆናል። [17]የከተማዪቱ ከብት ማሰማሪያ ቦታ፣ በሰሜን ሁለት መቶ አምሳ ክንድ፣ በደቡብ ሁለት መቶ አምሳ ክንድ፣ በምሥራቅ ሁለት መቶ አምሳ ክንድ፣ በምዕራብም ሁለት መቶ አምሳ ክንድ ይሆናል። [18]ከዚህ የሚቀረው፣ የተቀደሰውን ክፍል የሚያዋስነውና በተጓዳኝ ያለው ቦታ በምሥራቅ ዐሥር ሺህ ክንድ፣ በምዕራብ ዐሥር ሺህ ክንድ ይሆናል። ምርቱም ለከተማዪቱ ሠራተኞች ምግብ ይሆናል። [19]ምድሪቱን የሚያርሱ የከተማዪቱ ሠራተኞች ከሁሉም ነገዶች ይመጣሉ። [20]አጠቃላይ ይዞታው በአራቱም ማእዘን እኩል ሲሆን፣ እያንዳንዱ ማእዘን ሃያ አምስት ሺህ ክንድ ነው፤ ከከተማዪቱ ድርሻ ጋር የተቀደሰውን ክፍል ልዩ መባ በማድረግ ታስቀምጣላችሁ።

[21]"በተቀደሰው ድርሻና በከተማዪቱ ቦታ ግራና ቀኝ ያለው ቀሪ ቦታ፣ ለገዢ ይሆናል፤ ይህም ሃያ አምስት ሺህ ክንድ ከሆነው ከተቀደሰው ቦታ አንሥቶ በምሥራቅ በኩል እስከ ምሥራቁ ወሰን ይዘልቃል፤ በምዕራቡም በኩል እንዲሁ ሃያ አምስት ሺህ ክንድ ከሆነው ይዞታ አንሥቶ እስከ ምዕራቡ ወሰን ይዘልቃል። የየነገዱ ድርሻ ከሆነውም መሬት ጐን ለጐን የሚሄዱት ቦታዎች የገዢ ይሆናሉ። የተቀደሰው ቦታና መቅደሱ በመካከላቸው ይሆናሉ። [22]ስለዚህ የሌዋውያኑ ይዞታና የከተማዪቱ ይዞታ ለገዢ በተሰጠው ቦታ መካከል ይሆናል፤ የገዢ ቦታም በይሁዳ ድንበርና በብንያም ድንበር መካከል ይሆናል።

[23]"የቀሩት ነገዶች ድርሻ እንደሚከተለው ይሆናል፤ 'ብንያም ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ይዘልቃል።

[24]'የስምዖን ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የብንያምን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[25]'የይሳኮር ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የስምዖንን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[26]'የዛብሎን ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የይሳኮርን ምድር ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[27]'የጋድ ነገድ አንድ ድርሻ ይኖረዋል፤ ይህም የዛብሎንን ግዛት ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ያዋስናል።

[28]'የጋድ ደቡባዊ ወሰን ከታማር ደቡብ እስከ ሜሪባ ቃዴስ ውሃዎች ይደርሳል፤ የግብፅን ደረቅ ወንዝ ይዞ እስከ ታላቁ ባሕር* ይዘልቃል።

[29]'ለእስራኤል ነገዶች ርስት አድርጋችሁ የምታከፋፍሏት ምድር ይህች ናት፤ ድርሻዎቻቸውም እነዚህ ናቸው" ይላል ጌታ እግዚአብሔር።

የከተማዪቱ በሮች

[30]'የከተማዪቱ መውጫ በሮች እነዚህ ናቸው፤ ከሰሜን በኩል አራት ሺህ አምስት መቶ ክንድ ርዝመት ካለው በር አንሥቶ፣ [31]የከተማዪቱ በሮች በእስራኤል ነገዶች ስም ይጠራሉ፤ በሰሜን በኩል ያሉት ሦስቱ በሮች የሮቤል ነገድ በር፣ የይሁዳ ነገድ በርና የሌዊ ነገድ በር ይሆናሉ።

[32]'በምሥራቅ በኩል አራት ሺህ አምስት መቶ ክንድ ርዝመት ባለው በር ሦስት በሮች ይኖራሉ፤ እነዚህም የዮሴፍ በር፣ የብንያም በርና የዳን በር ናቸው።

[33]'በደቡብ በኩል አራት ሺህ አምስት መቶ ክንድ ርዝመት ባለው በር ሦስት በሮች አሉ፤ እነዚህም የስምዖን በር፣ የይሳኮር በርና የዛብሎን በር ናቸው።

[34]'በምዕራብ በኩል አራት ሺህ አምስት መቶ ክንድ ርዝመት ባለው በር ሦስት

48፥13 ሕዝ45፥5
48፥14 ዘሌ25፥34፤ 27፥10፡28
48፥16 ራእ21፥16
48፥18 ሕዝ45፥6
48፥21 ቍ8፡10፤ ሕዝ45፥7
48፥23 ኢያ18፥11-28
48፥24 ዘፍ29፥33፤ ኢያ19፥1-9
48፥25 ኢያ19፥17-23
48፥26 ኢያ19፥10-16
48፥27 ኢያ13፥24-28
48፥28 ዘፍ14፥7፤ ዘኍ34፥6፤ ሕዝ 47፥19
48፥29 ሕዝ45፥1
48፥34 2ዜና4፥4፤ ራእ21፥12-13

*28 ሜድትራኒያንን ያመለክታል

48፥14 *መሸጥ ወይም መለወጥ፤* የእግዚአብሔር ሀብት ስለ ሆነ ለንግድ የሚውል አይደለም።

48፥19 *ከሁሉም ነገዶች፤* የተቀደሰው ስፍራ የራሱ የሕዝቡ ብሔራዊ ሀብት እንጂ፣ የገዥው የግል ርስት አይደለም።

48፥23 *ብንያም፤* የራሔል ልጅ ነው (ዘፍ35፥24)።

48፥24 *ስምዖን፤* የልያ ልጅ ነው (ዘፍ35፥23)።

48፥25 *ይሳኮር፤* የልያ ልጅ ነው (ዘፍ35፥23)።

48፥26 *ዛብሎን፤* የልያ ልጅ ነው (ዘፍ35፥23)።

48፥27 *ጋድ፤* የልያ ባሪያ የዘለፋ ልጅ ነው (የቍ2 ማብ ይመ)።

48፥28 *ታማር፤* የ47፥18 ማብ ይመ። *መሪባ ቃዴስ፤* የ47፥19 ማብ ይመ። *የግብፅን ደረቅ ወንዝ፤* የ47፥19 ማብ ይመ።

48፥31 *የሮቤል ... የይሁዳ ... የሌዊ፤* እነዚህ እጅግ በጣም የታወቁት ነገዶች፦ በኵሩ ሮቤል፣ የመሲሑ ነገድ ይሁዳ፣ ሌዊ፣ የካህናት ነገድ መገኛ፣ ናቸው፤ እነርሱም በአንድነት በሰሜን በኩል በሮች አሏቸው። በዚህ ዝርዝር ሌዊ ስለተጨመረ፣ የሴፍ (ቍ32) ኤፍሬምንና ምናሴን በመወከል፣ የእስራኤልን ነገድ ቍጥር ዐሥራ ሁለት ያደርገዋል፣ በሮቹን በተመለከተ ከራእ21፥12-14 ጋር ያነጻጽሩ።

በሮች ይኖራሉ፤ እነዚህም የጋድ በር፣ የአሴር በርና የንፍታሌም በር ናቸው።
[35]" 'የከተማዪቱም ዙሪያ ዐሥራ ስምንት ሺህ ክንድ ይሆናል፤
" 'የከተማዪቱ ስም፣ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ "እግዚአብሔር በዚያ አለ" ይሆናል።' "

48፥35 ኢሳ12፥6፤ 24፥23፤ኤር3፥17፤ 14፥9፤ኢል3፥21፤ ራእ 3፥12፤21፥3

48፥35 *እግዚአብሔር በዚያ አለ፤* ቅድስቲቱን ከተማ በተመለከተ ይህ ወሳኝ ኀይለ ቃል ነው፤ በዕብራይስጡ፣ "ያህዌ ሻማ" የሚለው ቃል፣ "የሩሻሌም" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፀት የሚሰጠው ነው። የኢየሩሳሌምን ሌሎች ስሞች በተመለከተ 23፥4፤ ኢሳ1፥26፤ 60፥14፤ 62፥2-4፡12፤ ኤር3፥17፤ 33፥16፤ ዘካ8፥3 ይመ።

ትንቢተ ዳንኤል

መግቢያ

ጸሐፊው፣ የተጻፈበት የመጽሐፉ እውነተኛነት

ጸሐፊው ዳንኤል እንደ ሆነ መጽሐፉ ራሱ ብዙ ቦታ ላይ ይገልጻል፤ ለምሳሌ ያህል 9፥2 እና 10፥2 ላይ ተጠቅሶ እናያለን:: ጌታ ኢየሱስ በዚህ ነጥብ የሚስማማ መሆኑን፣ "እንግዲህ በነቢዩ በዳንኤል የተባለውን 'የጥፋት ርኵሰት'..." በማለቱ ከ9፥27፤ ከ11፥31፤ ከ12፥11 ላይ መጥቀሱን እንረዳለን (ማቴ 24፥15):: መጽሐፉ ተጽፎ ያለቀው ቂሮስ በ539 ዓ.ቅ.ክ. ባቢሎንን ከማረከ በኋላ ብዙም ሳይቈይ በ530 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ ሳይሆን አይቀርም::

የትንቢተ ዳንኤል አብዛኛው ክፍል ልብ ወለድ መጽሐፍ ነው የሚሉ አሉ፤ ይኸውም ጊዜው ይህን ያህል ሰፊ ዘመን ባካተተ ጉዳይ ላይ ትንቢት መናገር አይቻልም ከሚል እንጉል ዘመናዊ ፍልስፍና የመጣ ስሕተት ነው:: ስለዚህ በዳንኤል ትንቢት መሠረት ስለ ተፈጸሙ ሁኔታዎች ሁሉ የተጻፈው ከመቃብያን ዘመን (ከሁለተኛው ምእተ ዓ.ቅ.ክ.) ቀደም ሲል መሆን አይችልም ይላሉ፤ ይህም ማለት ደግሞ መጽሐፉ የተጻፈው ተነገረ የተባለው ትንቢት መፈጸም ከጀመረ በኋላ ነው ማለት ነው:: ነገር ግን ተጨባጩ ማስረጃ ይህን መሠረት የለሽ ግንዛቤ በብዙ መንገድ ይሽረዋል:- (1) ትንቢተ ዳንኤል የተጻፈው በኋለኛው ዘመን እንደ ሆነ የሚያምኑት በመጽሐፉ ውስጥ የተጠቀሰውን ይህን ያህል ሰፊ ዘመን ያካተተውን ትንቢት ፍጻሜ ለማስወገድ በም 2 እና 7 ላይ የተጠቀሱትን አራቱን መንግሥታት ማለት የባቢሎን፣ የሜዶን የፋርስና የግሪክ መንግሥታት እንደ ሆኑ ይናገራሉ:: ነገር ግን በጸሐፊው አመለካከት "ሜዶንና ፋርስ" በጥምር (5፥28) በአራቱ መንግሥታት ዝርዝር ውስጥ (2፥36-43) እንደ ሁለተኛ መንግሥታት የሚታዩ ናቸው:: ስለዚህ አራቱ መንግሥት የባቢሎን፣ የሜዶን-ፋርስ፣ የግሪክና የሮም መንግሥታት መሆናቸው ግልጽ ነው::

(2) የጽሑፉ የቋንቋ አጠቃቀም ራሱ መጽሐፉ ከሁለተኛው (ምእተ ዓ.ቅ.ክ.) ቀደም ብሎ እንደ ተጻፈ የሚያመለክት ነው:: በሁለተኛው ምእተ ዓ.ቅ.ክ. ላይ የነበረው የዕብራይስጥና የአረማይክ ቋንቋ ምን ቅርጽና ይዘት እንደ ነበረው ከሙት ባሕር ከተገኙት የብራና ጥቅልል ጽሑፎች ከብዙ በጥቂቱ መረዳት ይቻላል፤ በመሆኑም በትንቢተ ዳንኤል ላይ የሚገኙት በዕብራይስጥና በአረማይክ ቋንቋ የተጻፉት ምዕራፎች ከሁለተኛው ምእተ ዓ.ቅ.ክ. ዓመታት ቀደም ብለው እንደ ተጻፉ ከዚህ ጋር በማነጻጸር መገንዘብ ይቻላል:: ከዚህም በላይ በትንቢተ ዳንኤል ውስጥ የሚገኙት የፋርስና የግሪክ ቃላት የቅርብ ጊዜ ቋንቋ ሊሆኑ አይችሉም:: በምዕራፍ ሦስት ላይ የሚገኙት አንዳንድ ቃላት በሁለተኛው ምዕተ ዓ.ቅ.ክ ቀድሞውኑ ከጥቅም ውጭ ሆነው ስለነበር፣ ሰብዓ ሊቃናት ብሉይ ኪዳንን ወደ ግሪክ ቋንቋ በተረጐሙበት ጊዜ በዚህ ረገድ ተሳስተዋል::

(3) በዳንኤል ከተነገሩት ትንቢቶች ብዙዎቹ በሁለተኛው ምእተ ዓ.ቅ.ክ. ላይ አልተፈጸሙም በማለት ብቻ ትንቢትነቱን መሻር አይቻልም:: የአራተኛው መንግሥት ምሳሌ ሆኖ የቀረበው ምልክት ስለ ሮም መንግሥት አስቀድሞ የተነገረ መሆኑ ከቶ አያጠራጥርምና (2፥33፤ 7፥7:9 ይመ)፤ የሮም መንግሥት እስከ 63 ዓ.ቅ.ክ. ድረስ ሶርያንና መካከለኛውን ምሥራቅ አልተቈጣጠረም:: ስለ "መሲሑ ገዥ" የተነገረው ትንቢትም "ኢየሩሳሌምን ለመጠገንና ለመሥራት ትእዛዝ ከወጣ" (9፥25)፣ ከአራት መቶ ስማንያ ሦስት ዓመት በኋላ፣ ከጌታ ኢየሱስ የአገልግሎት ዘመን ጋር በትክክል ይገጥማል::

ስለዚህ መጽሐፉ የተጻፈው ወደ ኋለኛው ዘመን ላይ ነው የሚለውን ግምት ተጨባጩ ማስረጃ ይሽረዋል፤ መጽሐፉን የጻፈው ዳንኤል አይደለም የሚለውንም አባባል ያለ በቂ ምክንያት የተሰነዘረ ያደርገዋል::

የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ

የመጽሐፉ ትምህርተ መለኮታዊ መሪ ሐሳብ "የእግዚአብሔር ሉዓላዊነት" ነው፤ "ልዑል አምላክ በሰዎች መንግሥት ላይ ሥልጣን እንዳለው..." (5፥21) ይገልጣል:: ለዳንኤል የተገለጡ ራእዮች ምን ጊዜም የእግዚአብሔርን አሸናፊነት የሚያሳዩ ናቸው (7፥11:26-27፤ 8፥25፤ 9፥27፤ 11፥45፤ 12፥13):: ሉዓላዊነቱ ከሁሉ በላይ ጐልቶ የተገለጠው በዮሐንስ ራእይ መጽሐፍ ውስጥ ነው፤ "የዓለም መንግሥት ለጌታችንና ለክርስቶስ ሆነች፤ ለዘላለም እስከ ዘላለም ይነግሣል" (ራእ 11፥15 እና ዳን 2፥44፤ 7፥27 ያነጻጽሩ)::

የሥነ ጽሑፉ ገጽታ

በመሠረቱ ይህ መጽሐፍ ታሪክ ነክና (በአብዛኛው ም 1-6 ላይ የሚገኝ) ራእይ ነክ (በአብዛኛው ም7-12 ላይ የሚገኝ) አጻጻፍ ይዟል:: ራእይ ነክ የተባለው ክፍል ትእምርታት፣ የመገለጥ ራእይና ትንቢታዊ ሥነ ጽሑፍ የሞላበት ሲሆን፣ በአስጨናቂ ወቅት የተጻፈና በትምህርተ መለኮት ይዘቱ አብዛኛው ስለ ዘመናት ፍጻሜ የሚተርክ ነው:: ራእይ ነክ ጽሑፍ በመሠረቱ የእግዚአብሔርን ሕዝብ የሚያበረታታ ነው (በትንቢተ ዘካርያስ መግቢያ ውስጥ፣ 'የሥነ ጽሑፍ ገጽታ' የሚለውን ርእስ ይመ፤ በተጨማሪም በዮሐንስ ራእይ መግቢያ፣ 'የሥነ ጽሑፍ ገጽታ' የሚለውን ርእስ ይመ):: በራእይ ነክ ጽሑፍ ውስጥ ስለ ቍጥሮች ትእምርታዊ (አመልካችነት) አጠቃቀም በዮሐንስ ራእይ መግቢያ፣ "ልዩ ገጽታ"

በሚለው ርእስ ሥር የተጻፈውን ይመ።

አስተዋጽኦ

1. መግቢያ፤ መቼት (ም 1፤ በዕብራይስጥ)
    - ሀ. ታሪካዊ መግቢያ (1፥1-2)
    - ለ. ዳንኤልና ባልንጀሮቹ ተማርከው ሄዱ (1፥3-7)
    - ሐ. ወጣቶቹ በእምነታቸው ጸንተው ተገኙ (1፥8-16)
    - መ. ወጣቶቹ ለከፍተኛ ሥልጣን በቁ (1፥17-21)
2. የዓለም መንግሥታት ዕጣ ፈንታ (ም 2-7፤ በአራማይክ ቋንቋ ከ2፥4 አጋማሽ ጀምሮ)
    - ሀ. ናቡከደነፆር በሕልሙ ያየው ምስል (ም 2)
    - ለ. ናቡከደነፆር የወርቅ ምስል ማሠራቱና እንዲመለክ ማዘዙ (ም 3)
    - ሐ. ናቡከደነፆር በሕልሙ አንድ ግዙፍ ዛፍ አየ (ም 4)
    - መ. የንጉሥ ብልጣሶርና የባቢሎን ውድቀት ተገለጠ (ም 5)
    - ሠ. እግዚአብሔር ዳንኤልን ከአንበሶች አፍ አዳነው (ም 6)
    - ረ. ዳንኤል በሕልሙ አራት አውሬዎችን አየ (ም 7)
3. የእስራኤል መንግሥት ዕጣ ፈንታ (ም 8-12፤ በዕብራይስጥ ቋንቋ)
    - ሀ. ዳንኤል በራእዩ ያያቸው አንድ አውራ በግና አንድ አውራ ፍየል (ም 8)
    - ለ. የዳንኤል ጸሎትና በራእዩ ያያቸው ሰባ “ሳምንቶች” ራእይ (ም 9)
    - ሐ. ዳንኤል ስለ እስራኤል የወደፊት ሁኔታ ያየው ራእይ (ም 10-12)
        - (1) ወደ ፊት ስለሚሆኑ ነገሮች ያየው ራእይ (10፥1-3)
        - (2) በመልአኩ በኩል የተቀበለው ራእይ (10፥4-11፥1)
        - (3) ስለ ፋርስና ስለ ግሪክ የተነገሩ ትንቢቶች (11፥2-4)
        - (4) ስለ ግብፅና ስለ ሶርያ የተነገሩ ትንቢቶች (11፥5-35)
        - (5) ስለ ሐሰተኛው ክርስቶስ የተነገሩ ትንቢቶች (11፥36-45)
        - (6) መከራና ትድግና (12፥1)
        - (7) የሙታን ትንሣኤ (12፥2-3)
        - (8) ለዳንኤል የተሰጠ መመሪያ (12፥4)
        - (9) መደምደሚያ (12፥5-13)

ዳንኤል በባቢሎን እንዲሠለጥን ተደረገ

1 የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአቄም በነገሠ በሦስተኛው ዓመት የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ከበባት። [2]ጌታም የይሁዳን ንጉሥ ኢዮአቄምን በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ካሉት ዕቃዎች ከጥቂቶቹ ጋር በእጁ አሳልፎ ሰጠው፤ ወደ አምላኩ ቤት ወደ ባቢሎን[ሀ] ወሰዳቸው፤ በአምላኩም ግምጃ ቤት ውስጥ አኖራቸው።

[3]ከዚያ በኋላ ንጉሡ የቤተ መንግሥቱን ጃንደረቦች አለቃ አስፋኔዝን፣ ከንጉሣዊው ቤተ ሰብና ከመሳፍንቱ ዘር የሆኑትን እስራኤላውያንን እንዲያመጣ አዘዘው፤ [4]እነርሱም የአካል ጕዳት የሌለባቸው መልከ መልካሞች፣ ማንኛውንም ትምህርት የመማር ችሎታ ያላቸው፣ ዕውቀት የሞላባቸው፣ ሁሉን ነገር በፍጥነት መረዳት የሚችሉትንና በንጉሡም ቤት ለማገልገል ብቃት ያላቸው ወጣት ወንዶች ናቸው፤ የባቢሎናውያንንም[ለ] ቋንቋና ሥነ ጽሑፍ እንዲያስተምራቸው አዘዘው። [5]ንጉሡም በየዕለቱ የሚበሉትን ምግብና የሚጠጡትን የወይን ጠጅ ከንጉሡ ማእድ ድርሻ እንዲሰጣቸው አደረገ፤ ለሦስት ዓመት ከሠለጠኑ በኋላ በንጉሡ አገልግሎት ላይ የሚሰማሩ ናቸው።

[6]ከነዚህም መካከል ከይሁዳ የመጡት ዳንኤል፣ አናንያ፣ ሚሳኤልና አዛርያ ነበሩ፤ [7]የጃንደረቦቹ አለቃም አዲስ ስም አወጣላቸው፤ ዳንኤልን ብልጣሶር፣ አናንያን ሲድራቅ፤ ሚሳኤልን ሚሳቅ፣ አዛርያን አብድናጎ ብሎ ጠራቸው።

[8]ዳንኤል ግን በንጉሡ ምግብና የወይን ጠጅ እንዳይረክስ ወሰነ፤ በዚህ መንገድ ራሱን እንዳያረክስም የጃንደረቦቹን አለቃ ፈቃድ ጠየቀው። [9]እግዚአብሔርም ለዳንኤል በጃንደረቦቹ አለቃ ፊት ሞገስንና መወደድን ሰጠው። [10]ሆኖም የጃንደረቦቹ አለቃ ለዳንኤል፣ "መብሉንና መጠጡን የመደበላችሁን ጌታዬን ንጉሡን እፈራለሁ፤ በዕድሜ እንደ እናንተ ካሉ ወጣቶች ይልቅ ከሲታችሁ ብትታዩ፣ በንጉሡ ዘንድ በራሴ ላይ አደጋ ታስከትሉብኛላችሁ።" ብሎ ነገረው።

[11]ዳንኤልም የጃንደረቦቹን አለቃ በዳንኤል፣ በአናንያ፣ በሚሳኤልና በአዛርያስ ላይ የሾመውን መጋቢ እንዲህ አለው፤ [12]"እባክህ አገልጋዮችህን ለዐሥር ቀን ያህል ፈትነን፤ ለመብል ከአትክልት፣ ለመጠጥም ከውሃ በስተቀር ምንም አይሰጠን፣ [13]ከዚያም የእኛን መልክና የንጉሡን መብል የሚበሉትን ወጣቶች መልክ አስተያይ፤ በአገልጋዮችህ ላይ የወደድኸውን አድርግብን።" [14]እርሱም በዚህ ነገር ተስማማ፤ ለዐሥር ቀንም ፈተናቸው።

[15]ከዐሥር ቀን በኋላም የንጉሡን መብል ከበሉት ከሌሎች ወጣቶች ይልቅ ጤናማዎችና ሰውነታቸው የወፈረ ሆነው ተገኙ። [16]ስለዚህ መጋቢው ምርጥ የሆነውን ምግባቸውንና ሊጠጡት የሚገባውን የወይን ጠጅ አስቀርቶ በምትኩ አትክልት ሰጣቸው።

[17]እግዚአብሔር ለእነዚህ አራት ወጣቶች በማንኛውም ሥነ ጽሑፍና ትምህርት ዕውቀትንና ማስተዋልን ሰጣቸው፣ ዳንኤልም ማንኛውንም ራእይና ሕልም የመረዳት ችሎታ ነበረው።

[18]ወደ እርሱ እንዲመጡ ንጉሡ የወሰነው ጊዜ ሲደርስ፣ የጃንደረቦቹ አለቃ ወደ ናቡከደነፆር አቀረባቸው፤ [19]ንጉሡም ባነጋገራቸው ጊዜ ከመካከላቸው እንደ ዳንኤል፣ አናንያ፣ ሚሳኤልና አዛርያ ያለ ከቶ አልተገኘም፤ ስለዚህ በንጉሡ አገልግሎት ላይ ተሰማሩ። [20]ንጉሡ በጠየቃቸው በማንኛውም የጥበብና የማስተዋል ጕዳይ በመላ ግዛቱ ካሉት አስማተኞችና ድግምተኞች ሁሉ ዐሥር እጅ

1፥1 2ነገ24፥1፤2ዜና 36፥6፤ኤር28፥14፤ 35፥11፤46፥2፤50፥1
1፥2 2ነገ24፥13፤2ዜና 36፥7፤ኤር27፥19-20፤ ዘካ5፥5-11
1፥3 2ነገ20፥18፤ 24፥15፤ኢሳ39፥7
1፥4 ቍ17፤ዘፍ3 9፥6፤ ዕዝ4፥7
1፥5 ቍ8፡10፡ 18፡19፤ አስ2፥5-6፡9
1፥6 ሕዝ14፥14፤ ዳን 2፥17፡25
1፥7 ኢሳ39፥7፤ ዳን 2፥26፡49፤ 3፥12፤4፥8፤5፥12፤10፥1
1፥8 ሕዝ4፥13-14
1፥9 ዘፍ39፥21፤ 1ነገ8፥50፤ ምሳ16፥7
1፥10 ቍ5
1፥12 ራእ2፥10
1፥13 ቍ16
1፥14 ራእ2፥10
1፥15 ዘፀ23፥25
1፥16 ቍ12-13
1፥17 ኢዮ12፥13፤ ዳን2፥19፡23፡30፤5፥1 1፡7፥1፤8፥1፤ቈላ1፥9፤ ያዕ1፥5
1፥18 ቍ5
1፥19 ዘፍ41፥46
1፥20 ዘፍ41፥8፤1ነገ 4፥30፤አስ2፥15፤ሕዝ 28፥3፤ዳን2፥13፡28፤ 4፥18፤6፥3

[ሀ]2 ዕብራይስጡ ሺናር ይላል
[ለ]4 ወይም ከለዳውያን

1፥1 *በሦስተኛው ዓመት፤* ኢዮአቄም በ608 ዓ.ቅ.ክ የነገሠበት የመጀመሪያው ዓመት የዋለው በአዲሱ ዓመት መጀመሪያ ላይ ነበር፤ በባቢሎናውያን የንግሥና ዘመን አቈጣጠር መሠረት የኢዮአቄም ሦስተኛው ዓመት የዋለው በ605 ዓ.ቅ.ክ ነው። የንግሥና ዘመን ራሱ እንደ መጀመሪያ ዓመት በሚቈጠርበት በአይሁድ የአቈጣጠር ሥርዐት መሠረት ግን፣ ይህ ወቅት የንጉሡ አራተኛው የንግሥና ዘመን ነው (ኤር25፥1፤ 46፥2)።

1፥2 *ወሰዳቸው፤* ይሁዳ ከእግዚአብሔር ጋር የገባችውን ቃል ኪዳን ስላፈረሰች፣ ሰንበትን ስለሻረችና ጣዖትን ስላመለከች (ዘሌ25፥1-7፤26፥27-35፤2ዜና36፥14-21 ይመ) በናቡከደናፆር ተማርካ ወደ ባቢሎን ተወሰደች። የመጀመሪያው ምርኮ ዳንኤልን (በ605 ዓ.ቅ.ክ)፣ ሁለተኛው ምርኮ (597 ዓ.ቅ.ክ.) ሕዝቅኤልን ያቀፈ ነበር። በሦስተኛውም የምርኮ ጊዜ (586 ዓ.ቅ.ክ.) ባቢሎናውያን ኢየሩሳሌምንና በዚያ የነበረውን ቤተ መቅደስ አጠፉ።

1፥4 *የባቢሎናውያንን ቋንቋና ሥነ ጽሑፍ፤* ውስብስብ በሆነ በሱሜራውያንና በአካዲያን የኪዩኒፎርም ፊደል የተጻፈውን ጥንታዊ ሥነ ጽሑፍ የሚያጠቃልል ነው። ባቢሎን ብዙ ብሔረሰቦች የሚኖሩባት ስትሆን፣ የሕዝቧ መገናኛ ቋንቋም አራማይክ ነበር፤ የአራማይክ ቋንቋም በቀላሉ በሚለመድ ፊደል የሚጻፍ ነበር፤ (2፥4 ይመ)

1፥6 *ዳንኤል፤* "እግዚአብሔር ዳኛዬ ነው" የሚል ትርጕም አለው፤ አናንያ፤ "እግዚአብሔር ጸጋን ያሳያል" ማለት ነው። ሚሳኤል፤ "እንደ እግዚአብሔር ያለ ማን ነው?" ማለት ነው። *አዛርያ፤* "እግዚአብሔር ይረዳል" ማለት ነው።

1፥7 *ብልጣሶር፤* ምናልባት በባቢሎናውያን እምነት፣ "ቤል (ማርዱክ) ሕይወቱን ይጠብቃል" ማለት ነው። *ሲድራቅ* "የአኩ ትእዛዝ" ማለት ሊሆን ይችላል፤ አኩ የሱሜራውያን የጨረቃ አምላክ ነው። *ሚሳቅ፤* እንደ አኩ ያለ ማን ነው?" ማለት ሳይሆን አይቀርም። *አብደናጎ፤* "የኔጎ ወይም የኔቦ አገልጋይ" ማለት ነው።

1፥8 *በንጉሡ ምግብና የወይን ጠጅ፤* ምግብ መጀመሪያ ለጣዖት መሥዋዕት ሆኖ የሚቀርብ በመሆኑ፣ በናቡከደናፆር ገበታ ላይ ያለ ምግብ ሁሉ በእስራኤሎች ፊት የረከሰ ነበር። ከወይን ጠጁም በጣዖቱ መሠዊያ ላይ ይፈስ ነበር። በሥርዐታቸው መሠረት ንጹሕ ያልሆኑ እንስሳት ለመብል ከመቅረባቸው በተጨማሪ አስተራረዳቸውና አዘገጃጀታቸው ሕጉ በሚያዘው መሠረት አልነበረም። *ራሱን እንዳያረክስ...ፈቃድ ጠየቀው፤* እምነቱ የቱን ያህል ጽኑ እንደ ሆነ ገለጸ።

1፥9 *እግዚአብሔርም ለዳንኤል በጃንደረቦቹ አለቃ ፊት ሞገስን...ሰጠው፤* የዮሴፍና የዳንኤል የሥራ ኀላፊነት በብዙ መልክ ተመሳሳይነት ነበራቸው (ዘፍ39-41 ይመ)።

1፥12 *አገልጋዮችህን...ፈትነን፤* ዳንኤል ከዐመፅ ይልቅ አማራጭ የመፍትሔ ሐሳቦችን በማቅረብ አስተዋይነቱን ገለጸ። ዐሥር፤ ብዙውን ጊዜ ፍጹምነትን የሚያመለክት ቍጥር ነው።

1፥17፤ ዳንኤልና ጓደኞቹ በእግዚአብሔር ርዳታ በኰከብ ቈጠራ ላይ የተመሠረተውን የባቢሎናውያንን ሥነ ጽሑፍና በሕልም አማካይነት የሚደረገውን የጥንቈላ አሠራር በሚገባ ዐወቁ። ነገር ግን ዐቢይ የሆነ ጕዳይ እንዲተረጕሙና እንዲተነብዩ (2፥3-11፤ 4፥7 ይመ) ባስፈለገ ጊዜ የአረማውያን ሥነ ጽሑፍ ዋጋ ቢስ ሆኖ ተገኘ። ዳንኤልም በትክክል ለመተርጐም የቻለው እግዚአብሔር ባደረገለት ልዩ መገለጥ ነበር (2፥17-28)።

1፥20 *አስማተኞች፤* የዘፍ 41፥8 ማብ ይመ። *ዐሥር፤*

በልጠው አገኛቸው።

[21]ዳንኤልም፣ ንጉሥ ቂሮስ እስከ ነገሠበት እስከ መጀመሪያው ዓመት ድረስ እዚያው ቈየ።

ናቡከደነፆር ያለመው ሕልም

2 ናቡከደነፆር በነገሠ በሁለተኛው ዓመት ሕልም አለመ፤ መንፈሱ ታወከ፤ እንቅልፍም ከእርሱ ራቀ። [2]ያለመውንም ሕልም እንዲነግሩት ንጉሡ ጠንቋዮችን፣ አስማተኞችን፣ መተተኞችንና ኮከብ ቈጣሪዎችን[a] እንዲጠሩ አዘዘ፤ እነርሱም ገብተው በፊቱ ቆሙ፤ [3]እርሱም፣ "አንድ ሕልም አለምሁ፤ ሕልሙም ምን እንደሆነ[b] ለማወቅ መንፈሴ ተጨንቆአል" አላቸው።

[4]ከዚያም ኮከብ ቈጣሪዎቹ ለንጉሡ በአረማይክ[c] ቋንቋ "ንጉሥ ሆይ፤ ለዘላለም ንገሥ! ሕልምህን ለአገልጋዮችህ ንገረን፤ እኛም እንፈታልሃለን" አሉት።

[5]ንጉሡም ለኮከብ ቈጣሪዎቹ እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ሕልሙንና ትርጕሙን ባትነግሩኝ አካላችሁ እንዲቈራረጥና ቤቶቻችሁም የፍርስራሽ ክምር እንዲሆኑ ወስኛለሁ [6]ነገር ግን ሕልሙንና ትርጕሙን ብትነግሩኝ፣ ስጦታና ሽልማት፣ ታላቅ ክብርም ከእኔ ትቀበላላችሁ፤ ሕልሙን ንገሩኝ፤ ትርጕሙንም አሳውቁኝ።"

[7]እነርሱም እንደ ገና፣ "ንጉሥ ሕልሙን ለአገልጋዮቹ ይንገረን፤ እኛም እንተረጕመዋለን" ብለው መለሱ።

[8]ንጉሡም እንዲህ ብሎ መለሰላቸው፤ "እኔ ምን ብዬ እንደወሰንሁ ስለምታውቁ፣ ጊዜ ለማራዘም እንደምትሞክሩ ተረድቼአለሁ፤ [9]ሕልሙን ባትነግሩኝ፣ አንድ ቅጣት ይጠብቃችኋል፤ ሁኔታው ይለወጣል ብላችሁ በማሰብ የሚያሳስቱ ነገሮችንና ክፉ ሐሳቦችን ልትነግሩኝ አሢራችኋል፤ ስለዚህ ሕልሙን ንገሩኝ፤ ትርጕሙንም ልትነግሩኝ እንደምትችሉ በዚህ ዐውቃለሁ።"

[10]ኮከብ ቈጣሪዎቹም ለንጉሡ እንዲህ ብለው መለሱ፤ "ንጉሡ የጠየቀውን ጥያቄ ሊመልስ የሚችል ሰው በምድር ላይ አይገኝም! ማንም ንጉሥ ምንም ያህል ታላቅና ኀያል ቢሆን፣ እንዲህ ዐይነት ነገር ማንኛውንም ጠንቋይ፣ አስማተኛ ወይም ኮከብ ቈጣሪን ጠይቆ አያውቅም። [11]ንጉሡ የሚጠይቀው እጅግ አስቸጋሪ ነገርን ነው፤ በሰዎች መካከል ከማይኖሩት ከአማልክት በቀር ለንጉሡ የሚገልጽለት የለም።"

[12]ይህም ንጉሡን እጅግ አበሳጨው፤ አስቈጣውም፤ በባቢሎን ያሉ ጠቢባን ሁሉ እንዲገደሉም አዘዘ፤ [13]ጠቢባን ሁሉ እንዲገደሉም ዐዋጅ ወጣ፤ ዳንኤልንና ጓደኞቹን ፈልገው እንዲገድሉ ሰዎች ተላኩ።

[14]የንጉሡ ዘበኞች አለቃ አርዮክ፣ የባቢሎንን ጠቢባን ለመግደል በመጣ ጊዜ፣ ዳንኤል በጥበብና በዘዴ አነጋገረው። [15]የንጉሡን መኰንን፣ "ንጉሡ እንዲህ ዐይነት ከባድ ዐዋጅ ያወጣው ስለ ምንድነው?" ሲል ጠየቀው፤ አርዮክም ነገሩን ለዳንኤል ገለጠለት። [16]በዚህ ጊዜ፣ ዳንኤልም ገብቶ ሕልሙን ይተረጕምለት ዘንድ ጊዜ እንዲሰጠው ንጉሡን ጠየቀው።

[17]ከዚህ በኋላ ዳንኤል ወደ ቤቱ ተመልሶ ለጓደኞቹ ለአናንያ፣ ለሚሳኤልና ለአዛርያ ነገሩን ገለጠላቸው። [18]እርሱና ጓደኞቹ ከቀሩት የባቢሎን ጠቢባን ጋር እንዳይገደሉ፣ የሰማይ አምላክ ምሕረት ያደርግላቸውና ምስጢሩንም ይገልጥላቸው ዘንድ እንዲጸልዩ አሳሰባቸው። [19]ለዳንኤልም ምስጢሩ በሌሊት በራእይ ተገለጠለት፤ ዳንኤልም የሰማይን አምላክ አመሰገነ፤ [20]እንዲህም አለ፤

"ጥበብና ኀይል የእርሱ ነውና፣
 የእግዚአብሔር ስም ከዘላለም እስከ
  ዘላለም ይባረክ።
[21]ጊዜንና ወቅትን ይለውጣል፤
 ነገሥታትን በዙፋን ያስቀምጣል፣
ደግሞም ያወርዳቸዋል፤
 ጥበብን ለጠቢባን፣
 ዕውቀትንም ለሚያስተውሉ ይሰጣል።
[22]የጠለቀውንና የተሰወረውን ነገር ይገልጣል፤
 በጨለማ ያለውን ያውቃል፤
 ብርሃንም ከእርሱ ጋር ይኖራል።

[a]2 ወይም *ከለዳውያንን* እንዲሁም 4:5 እና 10
[b]3 *ወይም ምን እንደ ነበር*
[c]4 ይህ ምዕራፍ ከዚህ ጀምሮ እስከ ም 7 ድረስ የተጻፈው በአረማይስጥ ነው።

1፥21 2ዜና36፥22፤ ዳን6፥28፤10፥1
2፥1 ቊ3፤ዘፍ20፥3፤ 41፥8፤አስ6፥1፤ኢዮ 33፥15፡18፤ዳን4፥5
2፥2 ቊ10፤ዘፍ 41፥8፤ዘፀ7፥11፤ ኢሳ19፥3፤44፥25፤ኤር 27፥9፤ዳን4፥6
2፥3 ዳን4፥5
2፥4 ዕዝ4፥7፤ነሀ2፥3
2፥5 ቊ12፤ዘፍ 41፥32፤ዕዝ6፥11፤ ዳን3፥29
2፥6 ቊ48፤ዳን 5፥7 ፡16
2፥9 አስ4፥11፤ኢሳ 41፥22-24
2፥10 ቊ2፡27፤ዳን 3፥8፤4፥7፤5፥8
2፥11 ዘፍ41፥38
2፥12 ቊ5፤ዳን 3፥13፡19
2፥13 ዳን1፥20፤ 5፥19
2፥17 ዳን1፥6
2፥18 ቊ23፤ዕዝ 1፥2፤ነሀ1፥4፤ኢሳ 37፥4፤ኤር33፥3፤ዮና 1፥9፤ራእ11፥13
2፥19 ቊ28፤ኢሱ 22፥33፤ኢዮ 33፥15፤ ዳን1፥17
2፥20 ኢዮ9፥4፤ መዝ113፥2፤145፥ 1-2፤ኤር32፥19
2፥21 2ሳሙ14፥17፤ ኢዮ12፥19፤ መዝ 75፥6-7፤119፥34፤ ዳን4፥17፤7፥25፤ሮሜ 13፥1፤ያዕ1፥5
2፥22 ዘፍ40፥8፤ ኢዮ12፥22፤ መዝ139፥11-12፤ ኢሳ45፥7፤ኤር

የቊ12፥ማብ ይመ።

1፥21 *ንጉሥ ቂሮስ እስከ ነገሠበት እስከ መጀመሪያው ዓመት፤* በባቢሎን ላይ ነግሦ በነበረበት ጊዜ ማለት ነው (539 ዓ. ቅ.ክ.)። ዳንኤል በ537 ዓ.ቅ.ክ እንኳ በዚያ ይኖር ስለ ነበር (10፥1) በባቢሎን ምድር ተግዘው የነበሩት አይሁድ ወደ አገራቸው ሲመለሱ አይቶአል።

2፥1 *ናቡከደነፆር...በሁለተኛው ዓመት፤* በ604 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው።

2፥4 *በአረማይክ፤* ኮከብ ቈጣሪዎቹ ከተለያዩ ጐሣዎች የተውጣጡ ስለ ሆኑ፣ ሁሉ ሰው በሚረዳው በአረማይክ ቋንቋ ይናገሩ ነበር። ከዚህ ምዕራፍ ጀምሮ እስከ ም 7 ድረስ ያለው ታሪክ የተጻፈውም በዚሁ ቋንቋ ነበር። እነዚህ ስድስት ምዕራፎች ስለ ቅርብ ምሥራቅ ዐበይት የሆኑትን ጕዳዮች ለአሕዛብ ወገኖች ዐቅፈው የያዙ በመሆናቸው፣ ሁሉም ሰው በሚግባባበት ቋንቋ ተጽፈው ነበር። የመጨረሻዎቹ አምስት ምዕራፎች ግን (8-12) ምርጥ የሆኑትን ሕዝብ ልዩ ጕዳዮች የያዙ በመሆናቸው ወደ ዕብራይስጥ ቋንቋ ተመልሰዋል።

2፥11 *በሰዎች መካከል ከማይኖሩት፤* በቀላሉ የሚገኙ አይደሉም ማለት ነው።

2፥14 *አርዮክ፤* የቃሉ ትርጕም በትክክል አይታወቅም። ከብዙ ምእተ ዓመታት በፊት የነበረው የመስጴጦምያ ንጉሥ ስምም አርዮክ ነበር (ዘፍ14፥1፡9)።

2፥18 *የሰማይ አምላክ፤* የዕዝ 1፥2 ማብ ይመ። *ምስጢሩንም፤* በዳንኤል መጽሐፍ ተደጋግሞ የተጠቀሰ ቊልፍ ቃል ነው (2፥19፡27-30፡ 47፤4፥9)። ከሙት ባሕር አቅራቢያ ቁምራን ከተባለ ስፍራ በተገኙ የጥንት ጽሑፎችም ላይ ይኸው ቃል በብዛት ተጠቅሶአል ("በሁለቱ ኪዳናት መካከል የነበረው ዘመን" የሚለውን ከገጽ 1421 ይመ)። በአዲስ ኪዳን በግሪክ ቋንቋ የገባው የዚህ ቃል አቻ ትርጕም፣ በእግዚአብሔር ለተመረጡ ነቢያትና ሐዋርያት (የሮሜ11፥25 ማብ ይመ) ብቻ የሚገለጠውን የእግዚአብሔርን ምስጢር የሚያመለክት ነው።

2፥22 *ብርሃንም ከእርሱ ጋር ይኖራል፤* መዝ36፥9 ይመ።

[23]የአባቶቼ አምላክ ሆይ፤ አመሰግንሃለሁ፤
አከብርሃለሁም፤
ጥበብንና ኀይልን ሰጥተኸኛልና፤
ከአንተ የጠየቅነውን ነገር አሳውቀኸኛል፤
የንጉሡን ሕልም አሳውቀኸናል።"

ዳንኤል ሕልሙን ተረጐመ

[24]ዳንኤልም የባቢሎንን ጠቢባን እንዲገድል ንጉሡ ወዳዘዘው ወደ አርዮክ ሄዶ፣ "የባቢሎንን ጠቢባን አትግደል፤ ወደ ንጉሡ ውሰደኝ፤ እኔም ሕልሙን እተረጕምለታለሁ" አለው።

[25]አርዮክም ዳንኤልን ወዲያውኑ ወደ ንጉሡ በመውሰድ፣ "ሕልሙንና ትርጒሙን ለንጉሡ መግለጥ የሚችል ሰው ከይሁዳ ምርኮኞች መካከል አግኝቻለሁ" አለው።

[26]ንጉሡም ብልጣሶር የተባለውን ዳንኤልን፣ "ያየሁትን ሕልምና ትርጒሙን ልትነግረኝ ትችላለህን?" አለው።

[27]ዳንኤልም እንዲህ አለ፤ "አንድም ጠቢብ፣ አስማተኛ፣ ጠንቋይም ሆነ ቃላተኛ ንጉሡ የጠየቀውን ምስጢር መግለጥ የሚችል የለም፤ [28]ነገር ግን ምስጢርን የሚገልጥ አምላክ በሰማይ አለ፤ እርሱም በሚመጡት ዘመናት የሚሆነውን ነገር ለንጉሥ ናቡከደነፆር ገልጦአል፤ በዐልጋህ ላይ ተኝተህ ሳለ በአእምሮህ የነበረው ሕልምና ራእይ ይህ ነው፦

[29]"ንጉሥ ሆይ፤ ተኝተህ ሳለ፣ አእምሮህ ወደ ፊት ሊሆን ስላለው ነገር ያሰላስል ነበር፤ ምስጢርን ገላጭ የሆነውም ወደ ፊት የሚሆነውን ነገር አሳየህ። [30]ይህ ምስጢር ለእኔ የተገለጠው፣ ከሰው ሁሉ ይልቅ ታላቅ ጥበብ ስላለኝ አይደለም፤ ነገር ግን ንጉሥ ሆይ፤ አንተ ትርጒሙን እንድታውቅና በአእምሮህ ታሰላስለው የነበረው ነገር ምን እንደ ሆነ ትረዳ ዘንድ ነው።

[31]"ንጉሥ ሆይ፤ በፊት ለፊትህ ግዙፍ የሆነ፣ የሚያብረቀርቅና የሚያስፈራ ታላቅ ምስል ቆሞ አየህ፤ [32]የምስሉ ራስ ከንጹሕ ወርቅ፣ ደረቱና ክንዶቹ ከብር፣ ሆዱና ጭኖቹ ከናስ የተሠሩ ነበሩ፤ [33]ቅልጥሞቹም ከብረት፣ እግሮቹም ከፊሉ ከብረት፣ ከፊሉም ከሸክላ የተሠሩ ነበሩ። [34]ይህን በመመልከት ላይ ሳለህ፣ አንድ ድንጋይ የሰው እጅ ሳይነካው ተፈንቅሎ ወረደ፤ ከብረትና ከሸክላ የተሠሩትን የምስሉን እግሮች መታቸው፤ አደቀቃቸውም። [35]ወዲያውኑም ብረቱ፣ ሸክላው፣ ናሱ፣ ብሩና ወርቁ ተሰባበሩ፤ በበጋ ወራት በዐውድማ ላይ እንደሚገኝ ዕብቅም ሆኑ፤ ነፋስም አንዳች ሳያስቀር ጠራረጋቸው፤ ምስሉን የመታው ድንጋይ ግን ታላቅ ተራራ ሆነ፤ ምድርንም ሞላ።

[36]"ሕልሙ ይህ ነበር፤ አሁን ትርጒሙን ለንጉሥ እንናገራለን። [37]ንጉሥ ሆይ፤ አንተ የነገሥታት ንጉሥ ነህ፤ የሰማይ አምላክ መንግሥትንና ሥልጣንን፣ ኀይልንና ክብርን ሰጥቶሃል፤ [38]የሰው ልጆችን፣ የምድር አራዊትንና የሰማይ ወፎችን በእጅህ አሳልፎ ሰጥቶሃል፤ በየትም ቦታ ቢሆኑ፣ በሁሉም ላይ ገዥ አድርጎሃል፤ እንግዲህ የወርቁ ራስ አንተ ነህ።

[39]"ከአንተም በኋላ ከአንተ የሚያንስ ሌላ መንግሥት ይነሣል፤ ቀጥሎም በናስ የተመሰለው ሦስተኛ መንግሥት ይነሣል፤ መላውን ምድርም ይገዛል። [40]በመጨረሻም ሁሉን ነገር እንደሚቀጠቅጥና እንደሚሰብር ብረት ብርቱ የሆነ አራተኛ መንግሥት ይነሣል፤ ብረት ሁሉን ሰባብሮ እንደሚያደቅ ከእርሱ በፊት የነበሩትን መንግሥታት ሁሉ ሰባብሮ ያደቃቸዋል። [41]እግሮቹና ጣቶቹ ከፊል ብረትና ከፊል ሸክላ ሆነው እንዳየህ፣ እንዲሁ የተከፋፈለ መንግሥት ይሆናል፤ ነገር ግን ብረትና ሸክላ ተደባልቀው እንዳየህ በከፊል የብረት ጥንካሬ ይኖረዋል። [42]የእግሮቹ ጣቶች ከፊሉ ብረት ከፊሉ ሸክላ እንደ ሆኑ ሁሉ፣ ይህም መንግሥት በከፊሉ ብርቱ በከፊሉ ደካማ ይሆናል። [43]ብረትና ሸክላ ተደባልቀው እንዳየህ ሁሉ ሕዝቡም ድብልቅ ይሆናል፤ ብረትና ሸክላ እንደማይዋሐድ ሁሉ ሕዝቡም በአንድነት አይኖሩም።

[44]"በነዚያ ነገሥታት ዘመን፣ የሰማይ አምላክ ፈጽሞ የማይፈርስና ለሌላም ሕዝብ የማይሰጥ መንግሥት ይመሠርታል፤ እነዚያን መንግሥታት ሁሉ ያደቃል፤ እስከ መጨረሻውም ያጠፋቸዋል፤ ይህ መንግሥት ራሱ ግን ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል። [45]የሰው እጅ ሳይነካው ከተራራ ተፈንቅሎ የወረደውና ብረቱን፣ ናሱን፣ ሸክላውን፣ ብሩንና ወርቁን ያደቀቀው ድንጋይ ራእይ ትርጓሜ ይህ ነው፦

"ታላቁ አምላክ ወደ ፊት የሚሆነውን ለንጉሡ አሳይቶታል፤ ሕልሙ እውነት ነው፤ ትርጓሜውም የታመነ ነው።"

[46]ከዚያም ንጉሥ ናቡከደነፆር በግንባሩ ተደፍቶ ለዳንኤል ሰገደለት፤ አከበረውም፤

23፥24፤ዳን5፥11፤ 1ቆሮ2፥10፤ዕብ4፥13፤ ያዕ1፥17
2፥23 ዘፍ31፥5፤ ዘፀ3፥15፤ሕዝ28፥3፤ ዳን1፥17
2፥24 ቍ14
2፥25 ዘዳ21፥10፤ ዳን1፥6፤5፥13፤6፥13
2፥26 ዳን1፥7
2፥27 ቍ10፤ዘፍ 41፥8
2፥28 ዘፍ40፥8፤ 49፥1፤መዝ4፥4፤ ኤር 10፥7፤ ሕዝ28፥3፤ ዳን1፥20፤4፥5፤ 10፥14፤አሞ4፥13፤ ማቴ24፥6፤ራእ1፥1፤ 22፥6
2፥29 ዘፍ41፥25
2፥30 ኢሳ45፥3፤ዳን 1፥17፤አሞ 4፥13
2፥31 ኢሳ25፥3-5፤ ዕን1፥7
2፥34 ቍ44-45፤ ኢዮ12፥19፤ 34፥24፤ መዝ2፥9፤ኢሳ60፥12፤ ዳን8፥25፤ዘካ4፥6
2፥35 መዝ1፥4፤ 37፥10፤ኢሳ2፥3፤ 17፥13፤41፥15-16፤ ሚክ4፥1፤ዘካ12፥3
2፥36 ዘፍ40፥12
2፥37 ዕዝ7፥12፤ኤር 27፥7፤ዳን 4፥26
2፥38 ኤር27፥6፤ዳን 4፥21-22፤5፥18
2፥39 ዳን7፥5
2፥40 ዳን7፥7
2፥44 ዘፍ27፥29፤ 1ሳሙ9፥20፤መዝ2፥9፤ 110፥5፤145፥13፤ ኢሳ9፥7፤ዳን 4፥34፤ 6፥26፤7፥14:27፤ አብ1፥21፤ሚክ4፥7:13፤ ሐጌ2፥22፤ማቴ21፥ 43-44፤ሉቃ1፥33፤ 1ቆሮ15፥24፤ራእ11፥ 15
2፥45 ዘፍ41፥25፤ ኢሳ28፥16፤ዳን8፥25፤ ራእ22፥6
2፥46 ዳን8፥17፤ ሐሥ10፥25፤14፥13

2፥32-43፤ በዚህ መጽሐፍ ቅዱስ መጨረሻ የሚገኘውን ካርታ 7ለ እና ካርታ 12 ይመ። የወርቁ ራስ አዲሱን የባቢሎንን መንግሥት (ቍ38፤ ኤር51፥7ይመ)፣ ከብር የተሠሩት ደረቱና ክንዶቹ ባቢሎን ከወደቀች በኋላ በቂሮስ የተመሠረተውን የሜዶንና የፋርስ መንግሥት፣ ከናስ የተሠሩት የምስሉ ሆድና ጭኖቹ በ330 ዓ.ቅ.ክ. በታላቁ እስክንድር የተቋቋመችውን የግሪክ መንግሥት፣ ከብረት የተሠሩት ቅልጥሞቹና እግሮቹ ደግሞ የሮምን መንግሥት ያመለክታል። አንዳንዶች በቍ41 ላይ የተጠቀሱት የእግር ጣቶቹም ቀደም ሲል በሮም መንግሥት ቍጥጥር ሥር የነበሩትን፣ በኋላ ግን ፌደራል መንግሥታት የሆኑትን እንደሚያሳዩ ይገልጻሉ። ምስሉ የተሠራበት ማዕድን ከወርቅ ወደ ብር፣ ከብር ወደ ናስ፣ ከናስ ወደ ብረት እየወረደ መሄዱ የገዦች ኀይልና ገናናነት (ቍ39) ከፈላጭ ቈራጩ የናቡከደነፆር መንግሥት ተነሥቶ በተወካዮችና በመማክርት ጉባኤ ይተዳደር ወደ ነበረውና ዲሞክራሲያዊ ወደ ሆነው የሮም መንግሥት መድረሱን ያሳያል። በተጨማሪም ብረቱ ወደ ኋላ የመጡ መንግሥታት በጥንካሬና በዕድሜ ዘመን ረገድ ቀድመዋቸው ከመጡት መንግሥታት የላቁ መሆናቸውን ያመለክታል።

2፥35 *ተሰባበሩ፤ ማቴ21፥44 ይመ።*

2፥44፤ አምስተኛው መንግሥት በኀጢአት በተበከለውና በሚፈርሰው የዚህ ዓለም መንግሥት ላይ የሚገነባውን ዘላለማዊውን የእግዚአብሔርን መንግሥት ያመለክታል። ሥልጣኑም በምድር ሁሉ ላይ ይንሰራፋል (ቍ35)፤ በመጨረሻም በአዲስ ሰማይና በአዲስ ምድር ላይ ይሰፍናል (ራእ21፥1)።

መሥዋዕትና ዕጣን እንዲያቀርቡለት አዘዘ:: [47]ንጉሡም ዳንኤልን፣ "ይህን ምስጢር ልትገልጥ ችለሃልና፣ በእውነት አምላካችሁ የአማልክት አምላክና የነገሥታት ጌታ፣ ምስጢርንም ገላጭ ነው" አለው::

[48]ንጉሡም ዳንኤልን በከፍተኛ ሥልጣን ላይ አስቀመጠው፤ እጅግ ብዙ ስጦታዎችንም ሰጠው፤ የመላው ባቢሎን አውራጃ ገዥ አደረገው፤ በባቢሎን ጠቢባን ሁሉ ላይም አለቃ አድርጎ ሾመው:: [49]ከዚህም በላይ በዳንኤል አሳሳቢነት ንጉሡ ሲድራቅን፣ ሚሳቅንና አብደናጎን የባቢሎን አውራጃ አስተዳዳሪዎች አድርጎ ሾማቸው፤ ዳንኤል ግን በቤተ መንግሥት ተቀመጠ::

የወርቅ ምስልና የእቶን እሳት

3 ንጉሡ ናቡከደነፆር ከፍታው ሥልሳ ክንድ፣ ወርዱ ስድስት ክንድ የሆነ የወርቅ ምስል አሠራ፤ በባቢሎንም አውራጃ በዱራ ሜዳ አቆመው:: [2]ከዚያም መኳንንትን፣ ሹማምንትን፣ አገረ ገዦችን፣ አማካሪዎችን፣ የግምጃ ቤት ኀላፊዎችን፣ ዳኞችን፣ ሌሎች የሕግ ዐዋቂዎችንና በየአውራጃው ያሉትን ሹማምንት ሁሉ ላቆመው ምስል ምረቃ በዓል እንዲመጡ ጠራ:: [3]መኳንንቱ፣ ሹማምንቱ፣ አገረ ገዦችን፣ አማካሪዎችን፣ የግምጃ ቤት ኀላፊዎቹ፣ ዳኞቹ፣ ሌሎች የሕግ ዐዋቂዎችና በየአውራጃው ያሉ ሹማምንት ሁሉ ንጉሥ ናቡከደነፆር ላቆመው ምስል ምረቃ በዓል ተሰበሰቡ፤ በምስሉም ፊት ቆሙ::

[4]ከዚያም ከፍ ባለ ድምፅ እንዲህ የሚል ዐዋጅ ታወጀ፤ "ሕዝቦች ሆይ፤ መንግሥታትና ልዩ ልዩ ቋንቋ የምትናገሩ ሰዎች ሁሉ፤ እንድታደርጉ የታዘዛችሁት ይህ ነው፦ [5]የመለከትና የእንቢልታ፣ የመሰንቆና የክራር፣ የበገናና የዋሽንት እንዲሁም የዘፈን ሁሉ ድምፅ ስትሰሙ፣ ንጉሥ ናቡከደነፆር ላቆመው የወርቅ ምስል ተደፍታችሁ መስገድ አለባችሁ፤ [6]ተደፍቶ የማይሰግድ ማንም ሰው ቢኖር፣ ወዲያውኑ በሚነበለበለው የእሳት እቶን ውስጥ ይጣላል::"

[7]ስለዚህ የመለከትና የእንቢልታ፣ የመሰንቆና የክራር፣ የበገናና የዋሽንት፣ የዘፈንም ሁሉ ድምፅ በሰሙ ጊዜ ወዲያውኑ ሕዝቡ ሁሉ፣ መንግሥታትና ልዩ ልዩ ቋንቋ የሚናገሩ ሰዎች፣ ንጉሥ ናቡከደነፆር ላቆመው የወርቅ ምስል ተደፍተው ሰገዱ::

2፥47 ቍ22፡28፤ ዘዳ10፥17፤ዳን4፥9፡25፤ 11፥36፤1ቆሮ14፥25፤ 1ጢሞ6፥15
2፥48 ቍ6፤ዘኍ25፥28፤አስ8፥2፤ዳን1፥20፤ 4፥9፤5፥11፤8፥27
2፥49 ዳን1፥7፤3፥30፤ 6፥2
3፥1 ቍ14፤ኢሳ 46፥6፤ኤር16፥20፤ ዕን2፥19
3፥2 ቍ27፤አስ 1፥1፤ዳን6፥7
3፥4 ዳን4፥1፤6፥25፤ ራእ10፥11
3፥5 ቍ10፡15፤ ዘፍ4፥21፤ራእ13፥12
3፥6 ቍ11፡15፡21፤ ኤር29፥22፤ዳን5፥19፤ 6፥7፤ማቴ13፥42፡50፤ ራእ13፥15
3፥7 ቍ5
3፥8 ኢሳ19፥3፤ ዳን2፥10
3፥9 ነህ2፥3፤ዳን 5፥10፤6፥6
3፥10 ቍ4-6፤ ዳን6፥12
3፥12 አስ3፥3፤ ዳን2፥49፤6፥13
3፥13 ዳን2፥12
3፥14 ቍ1፤ኢሳ 46፥1፤ኤር50፥2
3፥15 2ዜና32፥15፤ ኢሳ36፥18-20
3፥16 ዳን1፥7
3፥17 ዘፍ48፥16፤ ኢዮ5፥19፤መዝ 18፥48፤27፥1-2፤ኤር 1፥8፤ዳን6፥20
3፥18 ቍ28፤ዘፀ 1፥17፤ኢሱ24፥15
3፥19 ዘሌ26፥18-28
3፥20 ዳን1፥7

[8]በዚህ ጊዜ አንዳንድ ኮከብ ቈጣሪዎች[a] ወደ ፊት ቀርበው አይሁድን ከሰሱ፤ [9]ንጉሥ ናቡከደነፆርንም እንዲህ አሉት፤ "ንጉሥ ሆይ፤ ለዘላለም ንገሥ! [10]ንጉሥ ሆይ፤ አንተ እንዲህ ብለህ ዐዋጅ አውጥተህ ነበር፤ የመለከትና የእንቢልታ፣ የመሰንቆና የክራር፣ የበገናና የዋሽንት፣ የዘፈንም ድምፅ የሰማ ሁሉ ለወርቁ ምስል ተደፍቶ መስገድ አለበት፤ [11]ማንም ተደፍቶ ለወርቁ ምስል ባይሰግድ በሚነበለበለው የእሳት እቶን ውስጥ ይጣላል። [12]ነገር ግን ንጉሥ ሆይ፤ በባቢሎን አውራጃ አስተዳዳሪዎች አድርገህ የሾምሃቸው ሲድራቅ፣ ሚሳቅና አብደናጎ የሚባሉት አንዳንድ አይሁድ ትእዛዝህን አይቀበሉም፤ አማልክትህን አያገለግሉም፤ አንተም ላቆምኸው የወርቅ ምስል አይሰግዱም::"

[13]ንጉሥ ናቡከደነፆር በታላቅ ቍጣ ሲድራቅን፣ ሚሳቅንና አብደናጎን አስጠራቸው፤ እነዚህንም ሰዎች በንጉሡ ፊት አቀረቧቸው፤ [14]ናቡከደነፆርም እንዲህ አላቸው፤ "ሲድራቅ፣ ሚሳቅና አብደናጎ ሆይ፤ እኔ ላቆምሁት ምስል አለመስገዳችሁ፣ አማልክቴንም አለማገልገላችሁ እውነት ነው? [15]አሁንም ቢሆን የመለከቱንና የእምቢልታውን፣ የመሰንቆውንና የክራሩን፣ የበገናውንና የዋሽንቱን፣ የዘፈኑንም ሁሉ ድምፅ ስትሰሙ፣ እኔ ላቆምሁት የወርቅ ምስል ተደፍታችሁ ለመስገድ ዝግጁ ከሆናችሁ መልካም! ባትሰግዱለት ግን ወዲያውኑ ወደ ሚነበለበለው የእቶን እሳት ውስጥ ትጣላላችሁ፤ ታዲያ ከእጄ ሊያድናችሁ የሚችል አምላክ ማን ነው?"

[16]ሲድራቅ፣ ሚሳቅና አብደናጎ ለንጉሡ እንዲህ ብለው መለሱ፤ "ናቡከደነፆር ሆይ፤ በዚህ ጒዳይ ላይ ስለ ራሳችን መልስ መስጠት አያስፈልገንም:: [17]ንጉሥ ሆይ፤ በሚነበለበለው የእቶን እሳት ውስጥ ብንጣል፣ የምናመልከው አምላክ ሊያድነን ይችላል፤ ከእጅህም ያድነናል:: [18]ነገር ግን ንጉሥ ሆይ፤ ባያድነንም እንኳ፤ አማልክትህን እንደማናገለግል፣ ላቆምኸውም የወርቅ ምስል እንደማንሰግድ ዕወቅ::"

[19]ከዚያም ናቡከደነፆር በሲድራቅ፣ በሚሳቅና በአብደናጎ እጅግ ተቈጣ፣ ፊቱም ተለወጠባቸው፤ የእቶኑ እሳትም ቀደም ሲል ከነበረው ሰባት ዕጥፍ ተደርጎ እንዲነድ አዘዘ፤ [20]ከሰራዊቱም ብርቱ የሆኑትን ጥቂት

[a]8 ወይም ከለዳውያን

2፥48፤ ከዮሴፍ ታሪክ (ዘፍ41፥41-43) ጋር ያነጻጽሩ::

3፥1 *የወርቅ ምስል፤* እንዲህ ዐይነቱ ሐውልት ከሌላ ነገር ተሠርቶ በወርቅ የተለበጠ እንጂ ከንጹሕ ወርቅ የተሠራ አልነበረም:: *ከፍታው ሥልሳ ክንድ፤* ሐውልቱ የቆመበትን መሠረት ጨምሮ ማለት ነው:: *በዱራ፤* ከባቢሎን በስተ ደቡብ አያሌ ኪሎ ሜትር ርቆ የሚገኝ ልዩ ምልክቱ የድንጋይ ክምር የሆነ ወይም፣ "ዙሪያው በቅጥር የተከበበ ቦታ" ማለት ነው::

3፥2፤ እነዚህ የየሰባቱ ክፍላተ አገር መሪዎች፣ በምስሉ ፊት ቆመው ቃለ መሐላ በመፈጸም ለአዲሱ መንግሥት ያላቸውን ታማኝነት መግለጽ ነበረባቸው፤ ምስሉም፣ "ናቡ" በመባል የተሰየመ ሲሆን፣ ይኸውም የንጉሥ ናቡከደነፆር ስም የመጀመሪያዎቹ ሁለት ፊደላት ናቸው:: የናቡከደነፆር ስም በአካዲያን ቋንቋ፣ "ናቡ-ኩዱሪ-ኡሱር" ሲሆን፣ ትርጕሙም "ናቡ ሆይ ልጄን ጠብቅልኝ" ወይም "ናቡ ሆይ የአገሬን ዳር ድንበር ጠብቅልኝ" ማለት ነው።

3፥5፤ በዳንኤል መጽሐፍ ላይ ከግሪክ ቋንቋ የተወረሱት ቃላት፣ "መሰንቆ"፣ "በገና" እና "ዋሽንት" ብቻ ናቸው:: የግሪክ ሙዚቀኞችና የሙዚቃ መሣሪያዎች ናቡከደነፆር ከመንገሡ በፊት በነበሩ የአሦራውያን ጽሑፎችም ላይ ተጠቅሰዋል::

3፥12 *አማልክትህን አያገለግሉም.....ምስል አይሰግዱም፤* ከንጉሡ ቃል ይልቅ ለእግዚአብሔር ቃል ታዘዙ (ዘፀ20፥3-5)::

3፥17፤ ዕብ11፥34 ይመ::

3፥18 *ባያድነንም፤* እግዚአብሔር ይታደጋቸው ዘንድ ፈቃደኛ ቢሆንም ባይሆንም፣ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመፈጸም በእምነታቸው ጸኑ(ቍ17)::

3፥19፤ የአካባቢው አየር በብዙ ወናፎች ተገፍቶ እሳቱ ወዳለበት እንዲገባ ተደርጎአል፤ እሳቱም በሰባት ወናፎች በመ

ወታደሮች፣ ሲድራቅን፣ ሚሳቅንና አብደናጎን አስረው ወደሚንበለበለው የእቶን እሳት ውስጥ እንዲጥሏቸው አዘዘ:: [21]እነርሱም መጐናጸፊያቸውን፣ ሱሪያቸውን፣ የራስ ጥምጥማቸውንና ሌሎች ልብሶቻቸውን እንደ ለበሱ ታስረው በሚንበለበለው የእቶን እሳት ውስጥ ተጣሉ:: [22]የንጉሡ ትእዛዝ አስቸኳይ ስለነበረና የእቶኑም እሳት እጅግ ስለነደደ፣ የእሳቱ ወላፈን ሲድራቅን፣ ሚሳቅንና አብደናጎን ወስደው የጣሏቸውን ወታደሮች ገደላቸው:: [23]ሦስቱ ሰዎች ግን ተጠፍረው እንደ ታሰሩ በሚንበለበለው የእቶን እሳት ውስጥ ወደቁ::

[24]ከዚህ በኋላ ንጉሥ ናቡከደነፆር በአድናቆት ከተቀመጠበት ዘሎ በመነሣት አማካሪዎቹን "አስረን በእሳት ውስጥ የጣልናቸው ሰዎች ሦስት አልነበሩምን?" ሲል ጠየቀ::

እነርሱም፣ "ንጉሥ ሆይ፤ እውነት ነው" አሉ::

[25]እርሱም፣ "እነሆ፤ ያልታሰሩና ያልተጐዱ አራት ሰዎች በእሳቱ ውስጥ ሲመላለሱ አያለሁ፤ አራተኛውም የአማልክትን ልጅ ይመስላል" አላቸው::

[26]ናቡከደነፆርም ወደሚነደው የእቶን እሳት በር ቀረብ ብሎ ከፍ ባለ ድምፅ፣ "እናንተ የልዑል አምላክ አገልጋዮች ሲድራቅ፣ ሚሳቅና አብድናጎ፤ ኑ ውጡ! ወደዚህ ኑ!" አላቸው::

ስለዚህ ሲድራቅ፣ ሚሳቅና አብድናጎ ከእሳቱ ወጡ፤ [27]መኳንንቱ፣ ሹማምንቱ፣ አገረገዦቹና የቤተ መንግሥት አማካሪዎችም በዙሪያቸው ተሰበሰቡ፤ እነርሱም እሳቱ ሰውነታቸውን እንዳልጐዳው፣ ከራሳቸውም ጠጕር አንዲቷ እንኳ እንዳልተቃጠለች አዩ፤ የመጐናጸፊያቸው መልክ አልተለወጠም፤ የእሳትም ሽታ በላያቸው አልነበረም::

[28]ከዚያም ናቡከደነፆር እንዲህ አለ፤ "መልአኩን ልኮ አገልጋዮቹን ያዳነ፣ የሲድራቅ፣ የሚሳቅና የአብደናጎ አምላክ ይባረክ፤ በእርሱ በመታመን የንጉሡን ትእዛዝ ጥሰው፣ ከአምላካቸው በቀር ሌላ አምላክ ለማገልገልም ሆነ ለእርሱ ለመስገድ ፈቃደኛ ባለመሆን ሕይወታቸውን አሳልፈው ሰጥተዋልና:: [29]ስለዚህ እንደዚህ የሚያድን ሌላ አምላክ የለምና በሲድራቅ፣ በሚሳቅና በአብደናጎ አምላክ ላይ ማናቸውንም ቃል የሚናገሩ ሕዝቦችም ሆኑ ልዩ ልዩ ቋንቋ የሚናገሩ ሁሉ ይቈራረጣሉ፤ ቤቶቻቸውም የፍርስራሽ ክምር ይሆናሉ ብዬ አዝዣለሁ::"

3፥22 ዳን1፥7
3፥26 ዳን4፥2:34
3፥27 ቍ2፤መዝ 91፥3-11፤ኢሳ43፥2፤ ዳን6፥7:23፤ዕብ 11፥32-34
3፥28 ቍ18፤ዘዳ 31፥20፤ኢዮ13፥15፤ መዝ26፥1፤34፥7፤84፥12፤97፥10፤ዳን6፥22፤ ሐሥ5፥19፤12፥11
3፥29 ዕዝ6፥11፤ ዳን6፥26:ዕ27
3፥30 ዳን2፥49
4፥1 ዳን3፥4፤6፥25
4፥2 መዝ74፥9፤ ዳን3፥26
4፥3 መዝ105፥27፤ ዳን2፥44፤6፥27
4፥4 መዝ30፥6፤ ኢሳ32፥9
4፥5 ቍ19፤ዘፍ 41፥8፤ኢዮ3፥26፤ መዝ4፥4፤ዳን2፥1:3:28፤5፥6
4፥6 ዳን2፥2
4፥7 ዘፍ41፥8፤ኢሳ44፥25፤ዳን2፥2:10
4፥8 ዘፍ41፥38፤ ዳን1፥7
4፥9 ዳን2፥48፤ 5፥11-12
4፥10 ቍ5፤መዝ 4፥4፤ሕዝ31፥3-4
4፥11 ሕዝ19፥11፤ 31፥5
4፥12 ሕዝ17፥23፤ ማቴ13፥32

[30]ከዚያም ንጉሡ ሲድራቅን፣ ሚሳቅንና አብደናጎን በባቢሎን አውራጃ ላይ ሾማቸው::

ናቡከደነፆር በሕልሙ ዛፍ አየ

4 ከንጉሥ ናቡከደነፆር፣ በምድር ሁሉ ለሚኖሩ ሕዝቦች፣ መንግሥታትና ልዩ ልዩ ቋንቋዎችን ለሚናገሩ ሰዎች ሁሉ፤ ሰላም ይብዛላችሁ!

[2]ልዑል አምላክ ያደረገልኝን ታምራዊ ምልክቶችንና ድንቅ ሥራዎች ስነግራችሁ እጅግ ደስ እያለኝ ነው::

[3]ምልክቱ እንዴት ታላቅ ነው!
ድንቁስ እንዴት ብርቱ ነው!
መንግሥቱ የዘላለም መንግሥት ነው፤
ግዛቱም ከትውልድ እስከ ትውልድ
ይኖራል::

[4]እኔ ናቡከደነፆር በቤቴ ደልቶኝ በቤተ መንግሥቴም ተመችቶኝ እኖር ነበር፤ [5]አንድ ያስፈራኝ ሕልም አየሁ፤ በዐልጋዬ ላይ ተኝቼ ሳለሁ፣ ወደ አእምሮዬ የመጡት ምስሎችና ራእዮች አስደነገጡኝ:: [6]ስለዚህ የባቢሎን ጠቢባን ሁሉ ወደ እኔ መጥተው ሕልሜን እንዲተረጕሙልኝ አዘዝሁ:: [7]ጠንቋዮቹ፣ አስማተኞቹ፣ ኮከብ ቈጣሪዎቹና[ሀ] መተተኞቹ በመጡ ጊዜ ሕልሙን ነገርኋቸው፤ ነገር ግን ሊተረጕሙልኝ አልቻሉም:: [8]በመጨረሻም በአምላኬ ስም ብልጣሶር ተብሎ የተጠራውና የቅዱሳን አማልክት መንፈስ ያለበት ዳንኤል ገብቶ በፊቴ ቆመ፤ ሕልሜንም ነገርሁት::

[9]እኔም እንዲህ አልሁት፤ "የጠቢባን አለቃ ብልጣሶር ሆይ፤ የቅዱሳን አማልክት መንፈስ በአንተ ውስጥ እንዳለ ዐውቃለሁ፤ ምንም ዐይነት ምስጢር አያስቸግርህም፤ ያየሁት ሕልም እነሆ፤ ተርጕምልኝ:: [10]በዐልጋዬ ላይ ተኝቼ ሳለሁ ያየሁት ራእይ ይህ ነው:- እነሆ በፊቴ በምድር መካከል ቁመቱ እጅግ ረጅም የሆነ ዛፍ ቆሞ ተመለከትሁ:: [11]ዛፉም እጅግ አደገ፤ ጠነከረም፤ ጫፉም ሰማይ ደረሰ፤ እስከ ምድር ዳርቻ ድረስም ይታይ ነበር:: [12]ቅጠሎቹ ያማሩ፣ ፍሬዎቹ የተንዠረገጉ ነበሩ፤ በላዩም ለሁሉ የሚሆን ምግብ ነበረበት:: የምድር አራዊት ከጥላው በታች ያርፉ ነበር፤ በቅርንጫፎቹም ላይ የሰማይ ወፎች ይኖሩ ነበር፤ ፍጥረትም ሁሉ ከእርሱ ይመገብ ነበር::

[ሀ]7 *ወይም ከለዳውያን*

ታትዝ ሰባት ዕጥፍ እንዲነድ ሆኖአል:: "ቀድሞ ከነበረው ይልቅ ሰባት ዕጥፍ እንዲነድ ሆኖ" የሚለው አገላለጽ፣ "በሙሉ ኀይሉ" የሚለውን ሐሳብ ለመግለጽ የገባ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው፤ ቍጥር ሰባት ፍጹምነትን ያመለክታልና::

3፥25፤ መዝ91፥9-12 ይመ:: ***የአማልክትን ልጅ፤*** ናቡከደናፆር እዚህ ላይ የሚናገረው ብዙ አማልክትን እንደሚያመልክ ሰው ሲሆን፣ "አራተኛው" ሁሉን በሚችል የእስራኤል አምላክ የተላከ ነው ብሎ በማመን (ቍ28) ያለማመንታት ተቀበለ::

3፥29፤ 2፥5 ይመ::

4፥1-3፤ ናቡከደናፆር በቍ4-37 ላይ የተመለከተውን የሕይወት ልምድ ካገኘ በኋላ ይህን ማጠቃለያ ሐሳብ ሊናገር ችሏል፤ ንጉሡ ስለ እግዚአብሔር በተናገረ ጊዜ የተጠቀመባቸው ቃላት የዳንኤል ሕይወት ለእርሱ ምን ያህል አርአያ እንደ ነበረ የሚያመለክቱ ናቸው::

4፥8 ***በአምላኬ ስም፤*** የ1፥7 ማብ ይመ:: "ቤል" (ጌታ) ማርዱክ ለተባለው አምላክ የተሰጠ የማዕረግ ስም ነው::

4፥10 ***ዛፍ፤*** በቍ22 ላይ ትርጓሜው ተሰጥቶአል::

4፥11 ***እጅግ አደገ፤ ጠነከረም፤*** በናቡከደናፆር ሕንጻዎች ላይ ከተጻፉት የቅርጽ ጽሑፎች አንዱ ባቢሎንን ከተንሰራፋ ዛፍ ጋር አነጻጽሮአታል (ከቍ22 ጋር ያነጻጽሩ):: ***ጫፉም ሰማይ ደረሰ፤*** በመስጴጦምያ የነበሩትን የቤተ ጣዖት ግንቦች የሚያመለክት ነው (የዘፍ 11፥4 ማብ ይመ)::

[13]"በዐልጋዬ ላይ ተኝቼ ሳለሁ ባየሁት ራእይ አንድ ቅዱስ መልእክተኛ[ā] ከሰማይ ሲወርድ አየሁ። [14]እርሱም ድምፁን ከፍ አድርጎ እንዲህ አለ፤ 'ዛፉን ቍረጡ፤ ቅርንጫፎቹን ጨፍጭፉ፤ ቅጠሎቹን አራግፉ፤ ፍሬውንም በትኑ፤ ከሥሩ ያሉት እንስሶች፣ በቅርንጫፎቹም ላይ ያሉት ወፎች ይሽሹ። [15]ነገር ግን ጒቶውና ሥሩ በሜዳው ሣር ላይ በብረትና በናስ ታስሮ በመሬት ውስጥ ይቈይ።

" 'በሰማይ ጠል ይረስርስ፤ በጥሻም ውስጥ ከአራዊት ጋር ይኑር። [16]አእምሮው ከሰው አእምሮ ይለወጥ፤ የእንስሳም አእምሮ ይሰጠው፤ ሰባት ዓመትም ይለፍበት።

[17]" 'ውሳኔው በመልእክተኞች ተገልጾአል፤ ፍርዱም በቅዱሳኑ ተነግሮአል፤ ይኸውም፣ ልዑል በሰዎች መንግሥታት ሁሉ ላይ እንደሚገዛና እነዚህንም መንግሥታት ለወደደው እንደሚሰጥ፣ ከሰዎችም የተናቁትን በላያቸው እንደሚሾም፣ ሕያዋን ሁሉ ያውቁ ዘንድ ነው።'

[18]"እኔ ናቡከደነፆር ያየሁት ሕልም ይህ ነው፤ አሁንም ብልጣሶር ሆይ፤ በመንግሥቴ ካሉ ጠቢባን ሁሉ አንዳቸውም ሊተረጒሙልኝ ስላልቻሉ፣ ምን ማለት እንደሆነ ንገረኝ። አንተ የአማልክት መንፈስ በውስጥህ ስላለ ልትተረጒምልኝ ትችላለህ።

4፥13 ቍ10:23፤ ዘዳ33፥2፤ዳን7፥1
4፥14 አዮ24፥20፤ ሕዝ31፥12፤ማቴ3፥10
4፥16 ቍ23፥32
4፥17 ቍ2:25፤ መዝ 83፥18፤ 103፥19፤ኤር27፥5-7፤ ዳን2፥21፤ 5፥18-21፤ 11፥21፤ ሮሜ13፥1፤ማቴ 23፥12
4፥18 ቍ7-9፤ ዘፍ41፥8፡ 15:38፤ ዳን 1፥20፤5፥8:15
4፥19 ቍ5፤ዘፍ 40፥12፤41፥8፤ዳን7፥15:28፤8፥27፤ 10፥16-17

ዳንኤል ሕልሙን ተረጐመ

[19]ከዚያም ብልጣሶር የተባለው ዳንኤል ለጥቂት ጊዜ በጣም ታወከ፤ ሐሳቡም አስደነገጠው። ንጉሡም፣ "ብልጣሶር ሆይ፤ ሕልሙም ሆነ ትርጒሙ አያስደንግጥህ" አለው።

ብልጣሶርም እንዲህ ብሎ መለሰ፤ "ሕልሙ ለሚጠሉህ ይሁን፤ ትርጒሙም ለጠላቶችህ! [20]እጅግ አድጎና ጠንክሮ ያየኸው ዛፍ፣

[ā]13 ወይም ጒበኛ፤ እንዲሁም፡ ቍ 17 እና 23

4፥13 *መልእክተኛ፤* የእግዚአብሔርን መልአክ ማለት ነው፤ አማራጭ ትርጒሙን ይመ።

4፥15 *ጒቶው...ይቆይ፤* ዛፉ ከጥቂት ጊዜ በኋላ እንደሚ ለመልም ያመለክታል (ቍ26ይመ)።

4፥16 *ሰባት፤* ፍጹምነትን የሚያመለክት ቍጥር ነው። *ዓመታት፤* ቃሉ ወቅትን ወይም ሙሉ ዓመትን (7፥25 ይመ) ያሳያል፤ ለምሳሌ በየዓመቱ የሚመጣው የጸደይ ወራት፣ ካለፈው የጸደይ ወራት ጀምሮ እስከ አዲሱ የጸደይ ወራት ድረስ ያለው ጊዜ አንድ ዓመት መሙላቱን ያመለክታል።

4፥17 *በመልእክተኞች፤* የሕልውና መሠረት የሆነው የእግዚአብሔር ተወካዮች ናቸው (ቍ24)፤

4፥19 *ዳንኤል...በጣም ታወከ* በሕልሙ አተረጓጐም ላይ

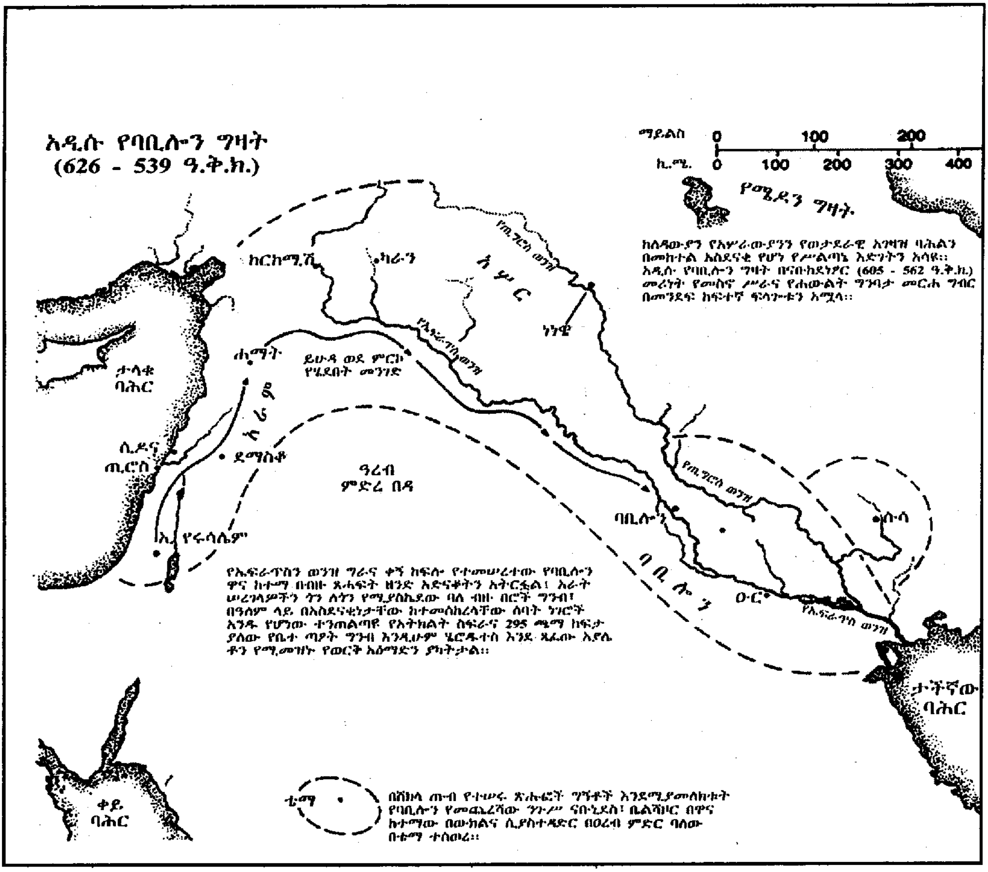

ጫፉም እስከ ሰማይ ደርሶ በምድር ሁሉ የሚታየው፣ 21ቅጠሎቹ የሚያምሩ፣ ፍሬውም ተንዠርግጎ ለሁሉ ምግብ የሆነው፣ የዱር አራዊት መጠለያ የሆነውና በቅርንጫፎቹ ላይ ለሰማይ ወፎች ጐጆ መሥሪያ ያለው፣ 22ንጉሥ ሆይ፤ ያ ዛፍ አንተ ነህ፤ ታላቅና ብርቱ ሆንህ፤ ታላቅነትህ አድጎ እስከ ሰማይ ደረሰ፤ ግዛትህም እስከ ምድር ዳርቻ ተንሰራፋ።

23"ንጉሥ ሆይ፤ አንተ፣ 'ዛፉን ቍረጡ፣ አጥፉትም፤ በብረትና በናስ የታሰረውን ጉቶና ሥሩን በሜዳው ሣር ላይ በብረትና በናስ ታስሮ በመሬት ውስጥ ይቈይ፤ በሰማይ ጠል ይረስርስ፤ እንደ ዱር አራዊትም ይኑር፤ ሰባት ዓመትም ይለፍበት' እያለ ከሰማይ የወረደውን ቅዱሱን መልእክተኛ አየህ።

24"ንጉሥ ሆይ፤ ትርጕሙ ይህ ነው፤ ልዑሉ በንጉሡ በጌታዬ ላይ ያወጣው ዐዋጅ ይህ ነው፤ 25ከሕዝብ ተለይተህ ትሰደዳለህ፤ ከዱር አራዊትም ጋር ትኖራለህ። እንደ ከብት ሣር ትበላለህ፤ በሰማይ ጠልም ትረሰርሳለህ፤ ልዑሉ በሰዎች መንግሥታት ሁሉ ላይ እንደሚገዛና እነዚህንም መንግሥታት ለወደደው እንደሚሰጥ እስክታውቅ ድረስ ሰባት ዓመታት ያልፉብሃል። 26የዛፉ ጉቶ ከነሥሩ እንዲቀር መታዘዙ፣ ሥልጣን ከሰማይ መሆኑን ስታውቅ መንግሥትህ እንደሚመለስልህ ያመለክታል። 27ስለዚህ ንጉሥ ሆይ፤ ምክሬን ስማ፤ ኀጢአት መሥራትን ትተህ ትክክለኛ የሆነውን አድርግ፤ ክፋትን ትተህ ለተጨቈኑት ቸርነትን አድርግ፤ ምናልባት በሰላም የምትኖርበት ዘመን ይራዘምልህ ይሆናል።"

ሕልሙ ተፈጸመ

28ይህ ሁሉ በንጉሡ በናቡከደነፆር ላይ ደረሰ፤ 29ከዐሥራ ሁለት ወራት በኋላ፣ ንጉሡ በባቢሎን ቤተ መንግሥት ሰገነት ላይ ሲመላለስ ሳለ፣ 30"በብርቱ ኀይሌ፣ ለገናናው ክብሬ ንጉሣዊ መኖሪያ ትሆን ዘንድ ያሠራኋት ታላቂቱ ባቢሎን ይህች አይደለችምን?" አለ።

31ንግግሩን ገና ከአፉ ሳይጨርስ፣ እንዲህ የሚል ድምፅ ከሰማይ መጣ፤ "ንጉሥ ናቡከደነፆር ሆይ፤ ስለ አንተ የታወጀው ይህ ነው፤ መንግሥትህ ከአንተ ተወስዷል፤ 32ከሕዝብ መካከል ትሰደዳለህ፤ ከዱር አራዊት ጋርም ትኖራለህ፤ እንደ ከብት ሣር ትበላለህ፤ ልዑሉ በሰዎች መንግሥት ሁሉ ላይ ሙሉ ሥልጣን እንዳለውና እነዚህንም መንግሥታት ለወደደው እንደሚሰጥ እስክ ታውቅ ድረስ ሰባት ዓመት ያልፋል።"

33ወዲያውኑ በናቡከደነፆር ላይ የተነገረው ሁሉ ተፈጸመ፤ ከሕዝቡ መካከል ተሰደደ፤ እንደ ከብትም ሣር በላ። የራስ ጠጕሩ እንደ ንስር ላባና፣ ጥፍሮቹም እንደ ወፍ ጥፍሮች እስኪያድጉ ድረስ ሰውነቱ በሰማይ ጠል ረሰረሰ።

34ጊዜው ከተፈጸመ በኋላ፣ እኔ ናቡከደነፆር ዐይኖቼን ወደ ሰማይ አነሣሁ፤ አእምሮዬም ተመለሰልኝ፤ ልዑሉንም ባረክሁት፤ ለዘላለምም የሚኖረውን ወደስሁት፤ ክብርንም ሰጠሁት።

ግዛቱ የዘላለም ግዛት ነው፤
መንግሥቱም ከትውልድ እስከ ትውልድ ይኖራል።
35የምድር ሕዝቦች ሁሉ፣
እንደ ኢምንት ይቈጠራሉ፤
በሰማይ ኀይላት፣
በምድርም ሕዝቦች ላይ፣
የወደደውን ያደርጋል፤
እጁን መከልከል የሚችል የለም፤
'ምን ታደርጋለህ?' ብሎ የሚጠይቀውም የለም።

36አእምሮዬ እንደ ተመለሰልኝ፣ ወዲያው ለመንግሥቴ ክብር፣ ግርማዊነቴና ሞገሴ ተመለሱልኝ፤ አማካሪዎቼና መኳንንቱ ፈለጉኝ፤ ወደ ዙፋኔም ተመለስሁ፤ ከቀድሞውም የበለጠ ታላቅ ሆንሁ። 37የሰማይ አምላክ የሚያደርገው ሁሉ ትክክል፣ መንገዶቹም ሁሉ ጽድቅ ስለ ሆኑ፣ አሁንም እኔ ናቡከደነፆር እርሱን አወድሰዋለሁ፤ ከፍ ከፍ አደርገዋለሁ፤ አከብረዋለሁም፤ እርሱም በትዕቢት የሚመላለሱትን ማዋረድ ይችላል።

በግድግዳው ላይ የታየው ጽሕፈት

5 ንጉሥ ቤልሻዛር ለሺህ መኳንንቱ ታላቅ ግብዣ አደረገ፤ በሺሁም ፊት የወይን ጠጅ ይጠጣ ነበር። 2ቤልሻዛር የወይን ጠጁን እየጠጣ ሳለ፣ አባቱ* ናቡከደነፆር ከኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ያመጣቸ

*2 ወይም አያት፤ ወይም ቀዳሚ ዘር እንዲሁም ቍ 11፡13 እና 18

4፥21 ሕዝ31፥6
4፥22 2ሳሙ12፥7፤ ኤር27፥7፤ዳን5፥18-19
4፥23 ቍ13፤ሕዝ31፥34፤ዳን5፥21፤ 8፥13
4፥24 ኢዮ40፥12፤ መዝ107፥40፤ኤር 40፥2
4፥25 ቍ17፤ኢዮ 24፥8፤ኤር27፥5፤ዳን 2፥47፤5፥21
4፥26 ቍ15፤ዳን 2፥37
4፥27 ዘዳ24፥13፤ 1ነገ21፥29፤መዝ41፥3፤ ምሳ28፥13፤ኢሳ55፥6-7፤ኤር29፥7፤ሕዝ 18፥22
4፥28 ዘኍ23፥19
4፥30 ኢሳ10፥13፤ 13፥19፤37፥24-25፤ ዳን5፥20፤ዕን1፥11፤2፥4
4፥31 2ሳሙ 22፥28፤ ዳን5፥20
4፥32 ኢዮ9፥12
4፥33 ኢዮ24፥8፤ ዳን5፥20
4፥34 ኢዮ12፥20፤ መዝ145፥13፤ኢሳ 37፥16፤ዳን2፥44፤ 5፥21፤6፥26፤12፥7፤ ሉቃ1፥33
4፥35 ዘዳ21፥8፤ 32፥39፤ኢዮ9፥4፤ መዝ115፥3፤135፥6፤ ኢሳ14፥24፡27፤ 40፥17፤45፥9፤ ዳን5፥21፤ዮና1፥14፤ ሮሜ9፥20
4፥36 ምሳ22፥4፤ዳን 5፥18
4፥37 ዘፀ15፥2፤ ዘዳ 32፥4፤ኢዮ31፥4፤40፥ 11-12፤መዝ18፥27፤ 33፥4-5፤34፥3፤ 119፥21፤ኢሳ13፥11፤ ዳን5፥23፤ማቴ23፥12
5፥1 ቍ30፤ 1ነገ 3፥15፤ኤር50፥35፤ ዳን7፥1፤8፥1
5፥2 2ነገ24፥13፤ 2ዜና36፥10፤ዕዝ1፥7፤ 2፥14፤ኢሳ21፥5፤ ኤር52፥19፤ዳን1፥2

ገራ ተጋብቶ እንደነበረ ግልጽ ነው።

4፥25 *ልዑሉ በሰዎች መንግሥታት ሁሉ ላይ እንደሚገዛ...እስክታውቅ፤* አዲስ ትምህርት አገኘ (ቍ30ን ከቍ37 ጋር ያነጻጽሩ)

4፥26 *ከሰማይ፤* አይሁድ ለእግዚአብሔር የሰጡት የማዕረግ ስም ነው፤ በኋላም በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት፣ "መንግሥተ ሰማያት" ተብሎአል (ማቴ5፥3ን ከሉቃ6፥20 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥28 *ይህ ሁሉ...ደረሰ፤* ናቡከደናፆር የዳንኤልን ምክር ባለመስማቱ ነው።

4፥30 *ታላቂቱ ባቢሎን፤* የከተማዋ ምሽጉች፣ ቤተ ጣዖቶቿና "ሃንጊንግ ጋርደንስ" (የጣራ ላይ የአትክልት ስፍራ) ለታላቅነቷ ማስረጃዎች ናቸው (የኢሳ13፥19 ማብ ይመ)።

4፥31 *ንግግሩን ገና ከአፉ ሳይጨርስ* ሉቃ12፥19-20 ይመ።

4፥33 *የተነገረው ሁሉ ተፈጸመ፤* ምሳ16፥18 ይመ። *ተሰደደ፤* ወደ ቤተ መንግሥቱ የአትክልት ቦታዎች ሳይሆን አይቀርም። በዳንኤል መሪነት የንጉሡ አማካሪዎች(2፥48-49 ይመ) አገሩን በብቃት ሳያስተዳድሩ አልቀሩም።

4፥34 *ግዛቱ... ከትውልድ እስከ ትውልድ፤* ቍ3፤6፥26፤ 7፥14 ይመ።

4፥36፤ ኢዮ42፥10፡12 ይመ።

4፥37 *በትዕቢት የሚመላለሱትን ማዋረድ ይችላል፤* ምሳ 3፥34፤ያዕ4፥10፤1ጴጥ5፥5-6 ይመ።

5፥1-4፤ በዚህ ዐይነት ግብዣ ላይ መጨፈርና መደለቅ እንዲሁም የአማልክትን ስም ማስደብ፣ የተለመደ እንደ ነበረ ሄሮዶቱስና ዜኖፎን የተባሉ ግሪካውያን የታሪክ ሊቃውንት ጽፈዋል።

5፥1 *ንጉሥ፤* ቤልሻዛር የናቦኒዱስ ልጅና እንደራሴው

ውን የወርቅና የብር መጠጫዎችን እርሱና መኳንንቱ፣ ሚስቶቹና ቁባቶቹ ይጠጡባ ቸው ዘንድ እንዲያመጡለት አዘዘ። 3ከዚያም በኢየሩሳሌም ከነበረው ከእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የተወሰዱትን የወርቅ መጠጫዎች አመጡ፤ ንጉሡና መኳንንቱ፣ ሚስቶቹና ቁባ ቶቹም ጠጡባቸው። 4የወይን ጠጁንም እየጠጡ የወርቅና የብር፣ የናስ፣ የብረት፣ የዕንጨ ትና የድንጋይ አማልክትን አመሰገኑ።

5በድንገትም የሰው እጅ ጣቶች ታዩ፤ በቤተ መንግሥቱ ውስጥ በመቅረዙ ትይዩ ባለው ግድግዳ ልስን ላይ ጻፉ፤ ንጉሡም ይጽፍ የነበ ረውን እጅ አየ፤ 6በዚያ ጊዜ ንጉሡ በድን ጋጤ ተሞላ፤ ፊቱም ተለዋወጠ፤ እጆቹና እግ ሮቹ ከዱት፤ ጒልበቶቹም ተብረከረኩ።

7ንጉሡም ድምፁን ከፍ አድርጎ አስማተ ኞችን፣ ኮከብ ቈጣሪዎችንና[ግ] መተተኞችን እንዲያስገቡለት አዘዘ፤ ለባቢሎናውያኑ ጠቢ ባን እንዲህ አላቸው፤ "ይህን ጽሕፈት አንብቦ ትርጒሙን የሚነግረኝን ሐምራዊ መጐናጸፊያ አለብሰዋለሁ፤ የወርቅ ሐብልም በዐንገቱ ላይ አጠልቅለታለሁ፤ በመንግሥቴም ላይ ሦስተኛ ገዥ ይሆናል።"

8ከዚያም የንጉሡ ጠቢባን ሁሉ ገቡ፤ ነገር ግን ጽሕፈቱን ሊያነብም ሆነ ትርጒሙ ምን እንደ ሆነ ለንጉሡ ሊነግር የሚችል ማንም አልነበረም። 9ንጉሥ ቤልሻዛር ከፊት ይልቅ ፈራ፤ ፊቱም እጅግ ተለወጠ፤ መኳንንቱም ግራ ገብቶአቸው ተደናገጡ።

10ንግሥቲቱም[†] የንጉሡንና የመኳንንቱን ድምፅ ሰምታ ወደ ግብዣው አዳራሽ ገባች፤ እንዲህም አለች፤ "ንጉሥ ሆይ፤ ለዘላለም ንገሥ፤ አትደንግጥ፤ ፊትህም አይለዋወጥ! 11በመ ንግሥትህ ውስጥ የቅዱሳን አማልክት መን ፈስ ያለበት አንድ ሰው አለ፤ ይህ ሰው በአባትህ ዘመን እንደ አማልክት ጥበብና ማስ ተዋል፣ ዕውቀትም የሞላበት ሆኖ ተገኝቶ አል፤ አባትህ ንጉሥ ናቡከደነፆርም የጠንቋ ዮች፣ የአስማተኞች፣ የኮከብ ቈጣሪዎችና የመተተኞች አለቃ አደረገው። 12ንጉሡ ብልጣሶር ብሎ የጠራው ይህ ዳንኤል መል ካም መንፈስ፣ ዕውቀትና ማስተዋል ያለው ሆኖ ተገኘ፤ ሕልምን የመተርጐም፣ እንቆ ቅልሽን የመፍታትና የተሰወረውን የመግ ለጥ ልዩ ችሎታም ነበረው። ስለዚህ ዳንኤ ልን አስጠራ፤ እርሱም የጽሕፈቱን ትርጒም ይነግርሃል።"

13ዳንኤልንም ወደ ንጉሡ አቀረቡት፤ ንጉሡም እንዲህ አለው፤ "ንጉሡ አባቴ ከይሁዳ ማርኮ ካመጣቸው መካከል አንዱ የሆንኸው ዳንኤል አንተ ነህን? 14የአማልክት መንፈስ በውስጥህ እንዳለ፣ ዕውቀት፣ ማስተዋልና ልዩ ጥበብ እንዳለህ ሰምቻለሁ፤ 15ይህን ጽሕፈት አን ብበው ትርጒሙ ምን እንደ ሆነ ይነግሩኝ ዘንድ ጠቢባንና አስማተኞች በፊቴ ቀርበው ነበር፤ ነገር ግን ሊገልጡት አልቻሉም። 16አንተ ግን መተርጐምና አስቸጋሪ የሆነ ውን ነገር መፍታት እንደምትችል ሰምቻ ለሁ። ይህን ጽሕፈት አንብበህ ትርጒሙን ብትነግረኝ፣ ሐምራዊ መጐናጸፊያ ያለብ ሱሃል፤ የወርቅ ሐብል በዐንገትህ ያጠልቁል ሃል፤ የመንግሥት ሦስተኛ ገዥም ትደረጋለህ።"

17ዳንኤልም ለንጉሡ እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ስጦታዎችህን ለራስህ አድርግ፤ ሽልማቶች ህንም ለሌላ ሰው ስጥ፤ ይሁን እንጂ ጽሕ ፈቱን ለንጉሡ አነባለሁ፤ ትርጒሙ ምን እንደ ሆነም እነግረዋለሁ።

18 "ንጉሥ ሆይ፤ ልዑል አምላክ ለአባትህ ለናቡከደነፆር ገናናነትንና ታላቅነትን፣ ክብ ርንና ግርማን ሰጠው። 19ከሰጠው ታላቅ ሥልጣን የተነሣ ሕዝቦችና መንግሥታት፣ ልዩ ልዩ ቋንቋ የሚናገሩ ሰዎችም ሁሉ ተንቀጠቀጡለት፤ ፈሩትም። ንጉሡም ሊገ ድል የፈለገውን ይገድል፣ ሊያድን የፈለገ ውን ያድን፣ ሊሾም የፈለገውን ይሾም፣ ሊያ ዋርድ የፈለገውንም ያዋርድ ነበር። 20ነገር ግን ልቡ በትዕቢት በጸናና በእብሪት በተሞላ ጊዜ ከዙፋኑ ተወገደ፤ ክብሩም ተገፈፈ። 21ከሰው መካከል ተሰደደ፤ የእንስሳም አእምሮ ተሰጠው፤ ከዱር አህዮች ጋር ኖረ፤ እንደ ከብ ትም ሣር በላ፤ ልዑል አምላክ በሰዎች መንግ ሥታት ላይ እንደሚገዛና እነርሱንም ለወደ ደው እንደሚሰጥ እስኪያውቅ ድረስ ሰው ነቱ በሰማይ ጠል ረሰረሰ።

22 "ቤልሻዛር ሆይ፤ አንተ ልጁ[‡] ሆነህ ይህን ሁሉ ብታውቅም፣ ራስህን ዝቅ አላ ደረግህም፤ 23ይልቁንም በሰማይ አምላክ ላይ በመታበይ፣ ራስህን ከፍ ከፍ አደረግህ፤ የመቅደሱን መጠጫዎች አስመጣህ፤ አንተና መኳንንትህ፣ ሚስቶችህና ቁባቶችህም የወ ይን ጠጅ ጠጣችሁባቸው፤ ማየት፣ መስ ማት፣ ማስተዋልም የማይችሉትን የብርና የወርቅ፣ የናስና የብረት፣ የዕንጨትና የድ ንጋይ አማልክትን አመሰገንህ። ሕይወትህ ንና መንገድህን ሁሉ በእጁ የያዘውን ስምባክ

5፥4 መሳ16፥24፤ አስ1፥10፤መዝ135፥15-18፤ ዕን2፥19፤ ራእ9፥20
5፥6 ኢዮ4፥15፤መዝ22፥14፤ኢሳ7፥2፤ሕዝ7፥17፤ዳን4፥5
5፥7 ዘፍ41፥8፡42፤ አስ10፥3፤ኢሳ19፥3፤44፥25፤ኤር50፥35፤ ዳን2፥5-6፡48፤4፥6-7
5፥8 ዘፀ8፥18፤ ዳን 2፥10፤4፥18
5፥9 መዝ48፥5፤ ኢሳ 21፥4
5፥10 ነህ2፥3፤ ዳን 3፥9
5፥11 ቍ14፤ ዘፍ41፥38፤ዳን1፥17፤2፥22፡47-48
5፥12 ቍ14-16፤ ዘኍ12፥8፤ሕዝ28፥3፤ ዳን1፥7፤6፥3
5፥13 አስ2፥5-6፤ዳን6፥13
5፥14 ዘፍ41፥38፤ ዳን2፥22
5፥15 ዳን4፥18
5፥16 ዘፍ41፥15፡42፤አስ5፥3፤ዳን2፥6
5፥17 2ነገ5፥16
5፥18 ኤር27፥7፤ 28፥14፤ዳን2፥37-38፤4፥36
5፥19 ዳን2፥12-13፤3፥6፤4፥22
5፥20 ኢዮ40፥12፤ ኢሳ14፥13-15፤ ኤር13፥18፤43፥10፤ ሕዝ31፥10-11፤ ዳን4፥30፡31፤8፥8
5፥21 ሕዝ17፥24፤ ዳን4፥16-17፡35
5፥22 ዘፀ10፥3
5፥23 ኢዮ12፥10፤ 31፥4፤መዝ115፥4-8፤ኢሳ13፥11፤14፥13፤ ኤር10፥23፤44፥9፤48፥26፤50፥29፤ ዕን2፥19 ነሐሥ17፥28፤ ራእ 9፥20

[ግ] ወይም ከለዳውያን፤ እንዲሁም ቍ፡11 [†]10 ወይም የንጉሡ እናት [‡]22 ወይም ዘሩ ወይም ምትክ

ነበር፤ የቤልሻዛር ስም ትርጒም፣ "ቤል ሆይ፤ ንጉሡን ጠብቅ" ማለት ነው። በቍ22 ላይ ግን የናቡከደናፆር "ልጅ" ተብሎአል። "ልጅ" ለሚለው የተሰጠው የአረማይክ ቃል፣ "የልጅ ልጅ" ወይም፣ "ከእርሱ የዘር ግንድ የተገኘ" ወይም፣ "ወራሹ" ማለት ሊሆን ይችላል፤ የቍ10 ማብ ይመ፤ የቍ2 አማራጭ ትርጒም ይመ (የቍ2፡22 አማራጭ ትርጒም ይመ)።

5፥5 *በድንገትም፤* የ4፥31፤ የ1ተሰ5፥3 ማብ ይመ።

5፥7 *በመንግሥቴም ላይ ሦስተኛ ገዥ፤* የመጀመሪያው ናቡኒዱስ ሲሆን፣ ሁለተኛው ቤልሻዛር ነበር።

5፥10 *ንግሥቲቱም፤* አማራጭ ትርጒሙን ይመ። (1) የናቡከደነፆር ሚስት ወይም (2) የናቡከደነፆር ሴት ልጅና የናቦኒዱስ ሚስት ወይም (3) የናቡከደነፆር ልጅ ያልሆነች የናቦኒደስ ሚስት ልትሆን ትችላለች።

5፥11 *በአባትህ ዘመን፤* ናቡከደነፆር የሞተው በ562 ዓ.ቅ.ክ ነበር፤ ይህ የቤልሻዛር ዘመን ግን 539 ዓ.ቅ.ክ. ነበር።

5፥17 *ስጦታዎችህን ለራስህ አድርግ፤* ዘፍ14፥23 እና ማብ ይመ።

5፥21 *እስኪያውቅ ድረስ፤* የ4፥25 ማብ ይመ።

5፥22-23፤ ቤልሻዛር የተከሰሰባቸው ጒዳዮች ሦስት ናቸው፤ (1) ኀጢአት የሠራው ባለማወቅ ሳይሆን በዐመፅና በትዕቢት በመሆኑ (ቍ22)፤ (2) የቤተ መቅደሱን ዕቃዎች በማርከስ እግዚ

ላክ ግን አላከበርህም። [24]ስለዚህ እርሱ ጽሕፈቱን የጻፈውን እጅ ላከ።

[25]"የተጻፈውም ጽሕፈት፣
'ማኔ፣ ማኔ፣ ቴቄል፣ ፋሬስ'[ገ] ይላል።
[26]"የቃሉም ትርጒም ይህ ነው፤
'ማኔ'[ነ] ማለት እግዚአብሔር
የመንግሥትህን ዘመን ቈጠረው፤
ወደ ፍጻሜም አደረሰው ማለት ነው።
[27]'ቴቄል'[ን] ማለት በሚዛን ተመዘንህ፤
ቀለህም ተገኘህ፣ ማለት ነው።
[28]'ፋሬስ'[ለ] ማለት መንግሥትህ ተከፈለ፣
ለሜዶናውያንና ለፋርስ ሰዎች ተሰጠ
ማለት ነው።"

[29]ከዚህ በኋላ በቤልሻዛር ትእዛዝ ዳንኤልን ሐምራዊ መጐናጸፊያ አለበሱት፣ የወርቅ ሐብል በዐንገቱ ላይ አጠለቁለት፤ የመንግሥቱም ሦስተኛ ገዥ ሆኖ ተሾመ።

[30]በዚያኑ ሌሊት የባቢሎናውያን[ከ] ንጉሥ ቤልሻዛር ተገደለ፤ [31]የሥልሳ ሁለት ዓመት ዕድሜ የነበረው ሜዶናዊው ዳርዮስም መንግሥቱን ወሰደ።

ዳንኤል በአንበሶች ጕድጓድ ውስጥ

6 ዳርዮስ በመንግሥቱ ሁሉ ላይ እንዲገዙ አንድ መቶ ሃያ መሳፍንትን መሾም ፈለገ፤ [2]በእነዚህም ላይ ሦስት የበላይ አስተዳዳሪዎችን አደረገ፤ ከእነርሱም አንዱ ዳንኤል ነበረ። ንጉሡ ጕዳት እንዳይደርስበት፣ መሳፍንቱ ተጠሪነታቸው ለሦስቱ የበላይ አስተዳዳሪዎች እንዲሆን ተደረገ። [3]ከመሳፍንቱና ከበላይ አስተዳዳሪዎቹ ሁሉ ይልቅ ዳንኤል ልዩ የጥበብ መንፈስ የሞላበት ሆኖ በመገኘቱ፣ ንጉሡ በመላው ግዛቱ ላይ ሊሾመው አሰበ። [4]በዚህ ምክንያት የበላይ አስተዳዳሪዎቹና መሳፍንቱ ዳንኤል በሚያከናውነው የመንግሥት ሥራ ሊከሱት ሰበብ ፈለጉ፤ ነገር ግን አላገኙበትም፤ ዳንኤል ታማኝ፣ ጠንቃቃና በሥራው እንከን የሌለበት ስለ ነበር፣ በእርሱ ላይ ስሕተት ሊያገኙ አልቻሉም። [5]እነዚህም ሰዎች፣ "ከአምላኩ ሕግ ጋር በተያያዘ ጕዳይ ካልሆነ በቀር፣ ይህን ሰው የምንከስበት ምንም ሰበብ አናገኝበትም" አሉ።

[6]ከዚያም የበላይ አስተዳዳሪዎቹና መሳፍንቱ በአንድነት ወደ ንጉሡ ሄደው እንዲህ አሉ፤ "ንጉሥ ዳርዮስ ሆይ፤ ለዘላለም ንገሥ! [7]ንጉሥ ሆይ፤ እስከ ሠላሳ ቀን ድረስ ወደ አንተ ካልሆነ በቀር ማንም ሰው ወደ ሌላ ሰውም ሆነ ወደ ሌላ አምላክ መጸለይ እንደሌለበት ንጉሡ ዐዋጅ እንዲያወጣ፣ ትእዛዙም እንዲፈጸም፣ ይህንም የተላለፈ ወደ አንበሶች ጕድጓድ እንዲጣል፣ የመንግሥት የበላይ አስተዳዳሪዎች፣ መኳንንት፣ መሳፍንት፣ አማካሪዎችና አገረ ገዦች ሁሉ በአንድነት ተስማምተዋል። [8]ንጉሥ ሆይ፤ ይህን ዐዋጅ አውጣ፤ እንደማይሻረውና እንደማይለወጠው የሜዶንና የፋርስ ሕግ እንዲሆን ትእዛዙን በጽሑፍ አድርገው።" [9]ስለዚህ ንጉሥ ዳርዮስ ዐዋጁ ተጽፎ እንዲወጣ አደረገ።

[10]ዳንኤልም ዐዋጁ እንደ ወጣ ባወቀ ጊዜ ወደ ቤቱ ሄደ፤ መስኮቶቹ በኢየሩሳሌም አንጻር ተከፍተው ባሉበት በሰገነቱ ቀድሞ ያደርግ እንደ ነበረው በቀን ሦስት ጊዜ ተንበርክኮ ጸለየ፤ አምላኩንም አመሰገነ። [11]ሰዎቹም በአንድ ላይ ሄደው፣ ዳንኤልን ሲጸልይና አምላኩን ሲማጸን አገኙት። [12]ወደ ንጉሡም ሄደው፣ "ንጉሥ ሆይ፤ በሚቀጥሉት ሠላሳ ቀናት ማንም ሰው ወደ አንተ ካልሆነ በቀር ወደ ሰውም ሆነ ወደ ማንኛውም አምላክ ቢጸልይ፣ በአንበሶች ጕድጓድ ውስጥ እንደሚጣል ዐዋጅ አውጥተህ አልነበረምን?" ሲሉ እርሱ ስላወጣው ዐዋጅ ጠየቁት።

ንጉሡም፣ "ዐዋጁ እንደማይሻረው እንደ ሜዶንና እንደ ፋርስ ሕግ የጸና ነው" ሲል መለሰ።

[13]እነርሱም ንጉሡን፣ "ንጉሥ ሆይ፤ ከይሁዳ ምርኮኞች አንዱ የሆነው ዳንኤል፣ አንተንም ሆነ በጽሑፍ ያወጣኸውን ዐዋጅ አያከብርም፤ አሁንም በቀን ሦስት ጊዜ ወደ አምላኩ ይጸልያል" አሉት። [14]ንጉሡ ይህን በሰማ ጊዜ እጅግ አዘነ፤ ዳንኤልን ለማዳን

5፥26 ኢሳ13፥6፤ ኤር27፥7
5፥27 ኢዮ6፥2፤መዝ 62፥9
5፥28 ኢሳ13፥17፤ ኤር27፥7፤50፥41-43፤ዳን6፥28
5፥29 ዘፍ41፥42፤ ዳን2፥6
5፥30 ቍ1፤ኢሳ 21፥9፤ኤር50፥35፤51፥31
5፥31 ኢሳ13፥3፤ ኤር50፥41፤ዳን6፥1፤9፥1፤11፥1
6፥1 አስ1፥1፤ዳን 5፥31
6፥2 ዕዝ4፥22፤ ዳን2፥48-48
6፥3 ዘፍ41፥41፤አስ 10፥3፤ዳን1፥20፤5፥12-14
6፥4 ኤር20፥10
6፥5 ሐሥ24፥13-16
6፥6 ነህ2፥3
6፥7 መዝ59፥3፤ 64፥2-6፤ዳን3፥2፡6
6፥8 አስ1፥19
6፥10 1ነገ8፥29፤ መዝ95፥6፤ ማቴ6፥6፤ሐሥ5፥29
6፥11 1ነገ8፥48-50፤ መዝ55፥17፤1ተሰ5፥17-18
6፥12 አስ1፥19፤ ዳን3፥8-12
6፥13 አስ3፥8፤ ሕዝ14፥14፤ዳን2፥25
6፥14 ማር6፥26

[ገ]25 በአረማይክ ኢፋርሲን (ይኸውም ፋርሲንና ማለት ነው)
[ነ]26 ማኔ ማለት የተቈጠረ ወይም ምናን (ሬሱን የቻለ አንድ የገንዘብ ክፍል)
[ን]27 ቴቄል ማለት የተመዘነ ወይም ሰቅል ሊሆን ይችላል።
[ለ]28 ፋሬስ-የፋርሲን ነጠላ ቁጥር ሲሆን ተከፈለ ወይም ፐርሺያ ወይም የሰቅል እኩሌታ ማለት ሊሆን ይችላል።
[ከ]30 ወይም ከለዳውያን

አብሔርን በማቃለሉ (ቍ23 ሀ)፤ እና (3) አማልክትን እንጂ እግዚአብሔርን ባለማክበሩ ነው (ቍ23 ለ)።

5፥26-28፤ አግራጌ ትርጒሞቹን ይመ። ሦስቱ መመዘኛዎች ማለትም ምናን፣ ሰቅልና ግማሽ ምናን፣ ምናልባት ሦስቱን ነገሥታት ያመለክቱ ይሆናል፤ እነርሱም በቅደም ተከተል፦ (1)ናቡከደነፆር፣ (2) ክፉው ዮርማሮዴቅ (2ነገ25፥27፤ኤር52፥31) ወይም ናቡኒዱስ እና (3) ቤልሻዛር ናቸው።

5፥27 *በሚዛን ተመዘንህ፤* በትክክለኛው የእግዚአብሔር ሚዛን ማለት ነው (ከኢዮ31፥6፤ መዝ62፥9፤ ምሳ24፥12 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥28 *ለሜዶናውያንና ለፋርስ ሰዎች፤* በም2 ላይ ከተተነበዩት አራት መንግሥታት ሁለተኛው ነው። ከመጽሐፉ መግቢያ "ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ።

5፥30 *በዚያኑ ሌሊት፤* ምሳ29፥1፤ ሉቃ12፥20 ይመ።

5፥31 *ሜዶናዊው ዳርዮስም፤* ቂሮስ አዲስና ተጨማሪ የባቢሎን ክፍለ ሀገሮች አድርጎ በጠቀለላቸው ግዛቶች ላይ ሹም ለነበረው ጉባሩ ለተባለ ገዥ የሰጠው ስም መሆኑ በጥንቱ የባቢሎናውያን የቅርጽ ጽሑፍ ላይ ተገልጸአል፤ በሌላም በኩል ይህ መጠሪያ በባቢሎን ምድር የራሱ የቂሮስ የዙፋን መጠሪያ ሊሆን ይችላል፤ ወይም፣ "ሜዶናዊው ዳርዮስ" የሚለው በባቢሎን ምድር የቂሮስ የዙፋን መጠሪያው ሊሆን ይችላል (የ6፥28 አግራጌ ትርጒም ይመ፤ እንዲሁም ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን 1ዜና 5፥26 ይመ)። *መንግሥቱን ወሰደ፤* በ2፥39 ላይ የተተነበየው የወርቅ ራስ ካሁን በኋላ አይኖርም።

6፥1 *አንድ መቶ ሃያ መሳፍንት፤* የንጉሥ ዳርዮስ ረዳቶች ናቸው።

6፥7፤ ሚረኞቹ፣ ዳንኤል ከሦስቱ ዐበይት ባለሥልጣኖች መካከል የበላይ መሆኑን ያውቁል ስለ ነበረ፣ ሁሉም የንጉሡ ሹማምንት ዐዋጁን እንደተቀበሉት በማስመሰል ዋሹ፤ ዳንኤል ግን ስለ ዐዋጁ ያወቀውም ሆነ የሰማው ምንም ነገር አልነበረም።

6፥10 *በኢየሩሳሌም፤* 2ዜና6፥38-39 ይመ። *በቀን ሦስት ጊዜ፤* መዝ55፥17 ይመ።

ወሰነ፤ ፀሓይ እስክትጠልቅም ድረስ የተቻለውን ሁሉ አደረገ::

15ከዚያም ሰዎቹ በአንድ ላይ ወደ ንጉሡ ቀርበው፣ "ንጉሥ ሆይ፤ በሜዶንና በፋርስ ሕግ መሠረት፣ አንድ ንጉሥ ያወጣው ዐዋጅም ሆነ ትእዛዝ ሊለወጥ እንደማይችል ዕወቅ" አሉት።

16ስለዚህ ንጉሡ ትእዛዝ ሰጠ፤ እነርሱም ዳንኤልን አመጡት፤ ወደ አንበሶችም ጕድጓድ ጣሉት:: ንጉሡም ዳንኤልን፣ "ሁልጊዜ የምታመልከው አምላክህ ያድንህ" አለው::

17ድንጋይ አምጥተው በጕድጓዱ አፍ ላይ ገጠሙበት፤ ንጉሡም፣ በዳንኤል ላይ የተፈጸመው እንዳይለወጥ በራሱ የቀለበት ማኅተምና በመሳፍንቱ ቀለበቶች አተመበት:: 18ንጉሡም ወደ ቤተ መንግሥቱ ተመለሰ፤ በዚያም ሌሊት ምግብ ሳይበላ፣ የሚያዝናናውም ነገር ሳይቀርብለት ዐደረ፤ እንቅልፍም ከእርሱ ራቀ::

19በማለዳም ገና ጎሕ ሲቀድ፤ ንጉሡ ተነሥቶ ወደ አንበሶቹ ጕድጓድ እየተጣደፈ ሄደ:: 20ወደ ጕድጓዱም ቀርቦ በሐዘን ድምፅ ዳንኤልን፣ "የሕያው አምላክ አገልጋይ ዳንኤል ሆይ፤ ሁልጊዜ የምታመልከው አምላክህ ከአንበሶቹ ሊያድንህ ችሎአልን?" ብሎ ተጣራ::

21ዳንኤልም እንዲህ ብሎ መለሰ፤ "ንጉሥ ሆይ፤ ለዘላለም ንገሥ፤ 22ንጉሥ ሆይ፤ በፊቱ ቅን ሆኜ ስለ ተገኘሁ፣ በአንተም ፊት በደል ስላልተገኘብኝ፣ አምላኬ መልአኩን ልኮ የአንበሶቹን አፍ ዘጋ፤ እነርሱም አልጐዱኝም::"

23ንጉሡ እጅግ ተደስቶ፤ ዳንኤልን ከጕድጓዱ እንዲያወጡት አዘዘ:: ዳንኤል በአምላኩ ታምኖ ነበርና ከጕድጓድ በወጣ ጊዜ፣ አንዳች ጕዳት አልተገኘበትም::

24በንጉሡ ትእዛዝ፣ ዳንኤልን በሐሰት የከሰሱትን ሰዎች፣ ከሚስቶቻቸውና ከልጆቻቸው ጋር አምጥተው፣ በአንበሶቹ ጕድጓድ ውስጥ ጣሏቸው፤ ገና ወደ ጕድጓዱ መጨረሻ ሳይደርሱም፣ አንበሶቹ በጫጩቃቸው፤ ዐጥንቶቻቸውንም ሁሉ ሰባበሩ::

25ከዚያ በኋላ ንጉሥ ዳርዮስ፣ በምድር ላይ ለሚኖሩ ሕዝቦች፣ መንግሥታትና ልዩ ልዩ ቋንቋ ለሚናገሩ ሰዎች ሁሉ እንዲህ የሚል መልእክት ጻፈ፤

"ሰላም ይብዛላችሁ!

26"በማንኛውም የመንግሥቴ ግዛት ሰው ሁሉ፣ የዳንኤልን አምላክ እንዲፈራና እንዲያከብር ይህን ዐዋጅ አውጥቻለሁ::

"እርሱ ለዘላለም የሚኖር፣
ሕያው አምላክ ነውና፣
መንግሥቱ አይጠፋም፤
ለግዛቱም መጨረሻ የለውም::
27እርሱ ይታደጋል፤ ያድናልም፤
በሰማይና በምድር፣
ምልክቶችንና ድንቆችን ያደርጋል፤
ዳንኤልን፣
ከአንበሶች አፍ አድኖታል::"

28ስለዚህ ዳንኤል በዳርዮስ ዘመነ መንግሥትና በፋርሳዊው በቂሮስ ዘመነ መንግሥት ሁሉ ኑሮው ተሳካለት::

ዳንኤል ስለ አራቱ አራዊት ያየው ሕልም

7 የባቢሎን ንጉሥ ቤልሻዛር በነገሠ በመጀመሪያው ዓመት ዳንኤል በዐልጋው ላይ ተኝቶ ሳለ ሕልም አለመ፤ ራእይም አየ፤ የሕልሙንም ዋና ሐሳብ ጻፈው::

2ዳንኤል እንዲህ አለ፤ "አራቱ የሰማይ ነፋሳት ታላቁን ባሕር ሲያናውጡት ሌሊት በራእይ አየሁ፤ 3እርስ በርሳቸው የማይመሳሰሉ አራት ታላላቅ አራዊት ከባሕሩ ወጡ::

4"የመጀመሪያው፣ አንበሳ ይመስል ነበር፤ የንስርም ክንፎች ነበሩት፤ ክንፎቹ እስኪነቃቀሉ ድረስ ተመለከትሁ፤ እንደ ሰው በሁለት እግሩ እንዲቆም ከምድር ከፍ ከፍ ተደረገ፤ የሰውም ልብ ተሰጠው::

5"እነሆም፤ ሁለተኛው አውሬ ድብ ይመስል ነበር፤ በአንድ ጐኑ ከፍ ብሎአል፤ በአፉ ውስጥ በጥርሶቹ መካከል ሦስት የጐድን ዐጥንቶች ነበሩት:: እርሱም፣ 'ተነሥ፤ እስክትጠግብ ድረስ ሥጋ ብላ!' ተባለ::

6"ከዚያ በኋላ ተመለከትሁ፤ በፊቴ ነብር የሚመስል ሌላ አውሬ ነበር፤ በጀርባውም በኩል የወፍ ክንፍ የሚመስሉ አራት ክንፎች ነበሩት፤ ይህ አውሬ አራት ራስ ነበረው፤ ለመግዛትም ሥልጣን ተሰጠው::

7"ከዚህ በኋላ በሌሊት ራእይ አየሁ፤ በፊ

6፥15 አስ8፥8
6፥16 ቍ7፤ ኢዮ5፥19፤ መዝ3 7፥39-40፤ 97፥10
6፥17 ማቴ27፥66
6፥18 2ሳሙ12፥17፤ አስ6፥1፤ዳን10፥3
6፥20 ዳን3፥17
6፥21 ነሀ2፥3፤ዳን 3፥9
6፥22 ቍ27፤ዘፍ 32፥1፤መዝ91፥11-13፤ ዳን3፥28፤ሐሥ 12፥11፤ 2ጢሞ4፥ 17፤ዕብ11፥33
6፥23 1ዜና5፥20፤ ኢሳ12፥2፤ዳን3፥27
6፥24 ዘዳ19፥18-19፤ 24፥16፤2ነገ14፥6፤አስ 7፥9-10፤መዝ54፥5፤ ኢሳ38፥13
6፥25 ዳን3፥4፤4፥1
6፥26 ኢሱ2፥11፤ 3፥10፤አስ8፥17፤መዝ 5፥7፤99፥1-3፤ኤር 10፥10፤ዳን2፥44፤3፥ 29፤12፥7፤ራእ1፥18
6፥27 ቍ22፤ዳን 3፥29፤4፥3
6፥28 2ዜና36፥22፤ ዳን1፥21፤5፥28
7፥1 መዝ4፥4፤ኤር 36፥4፤ሕዝ40፥2፤ ዳን1፥17፤4፥13
7፥2 ሕዝ37፥9፤ ዳን 8፥8፤11፥4፤ራእ 7፥1
7፥3 ራእ13፥1
7፥4 2ሳሙ24፥11፤ መዝ7፥2፤ኤር4፥7፤ ሕዝ17፥3፤ራእ13፥2
7፥5 ዳን2፥39
7፥6 ራእ13፥2
7፥7 ሕዝ40፥2፤ ዳን 2፥40፤8፥7፡10፤ ራእ 12፥3

6፥16 *ሁልጊዜ የምታመልከው፤* 1ቆሮ15፥58 ይመ::

6፥23 *በአምላኩ ታምኖ ነበርና፤* አንበሶቹ ከፉኛ ተርበው ነበር (ቍ24)፤ ጌታ ግን የአንበሶቹን አፍ ዘግቶ ጽኑ እምነት የነበረውን የዳንኤልን ሕይወት በማትረፍ እንደ ቸርነቱ የእምነቱን ዋጋ ከፈለው::

6፥24 *ከሚስቶቻቸውና ከልጆቻቸው ጋር፤* በፋርስ ልማድ መሠረት የተከናወነ ነበር::

7፥1፤ *ቤልሻዛር በነገሠ በመጀመሪያው ዓመት፤* በ553 ዓ.ቅ.ክ. ሳይሆን አይቀርም፡፡ በም 7 ላይ ያለው ታሪክ በም 5 ላይ ከሰፈረው ሐሳብ ይቀድማል::

7፥2 *ታላቁን ባሕር፤* መንግሥታትንና ሕዝቦቻቸውን የሚያመለክት ነው (ቍ3:17) ይመ::

7፥3 *አራዊት፤* የብዙ አሕዛብ መንግሥታት ዐርማ የዱር አራዊትና ለምግብ የሚሆኑ አዕዋፍ ምስል ነበረበት::

7፥4-7፤ የንስር ክንፍ ያለው አንበሳ የአዲሲቷን ባቢሎን መንግሥት የሚያመለክት ኪሩብ (የዘፍ3፥24 ማብ ይመ) ነው:: (የቀረው የቍ4 ክፍል በም4 ላይ እንደ ተገለጸው የናቡከደነፆርን መዋረድ የሚያንጸባርቅ ሳይሆን አይቀርም:: በአንድ ጐኑ ከፍ ብሎ የሚታየው ድብ (ቍ5) በሜዶንና በፋርስ ጥምር ግዛት (ፌዴሬሽን) ውስጥ የፋርሶችን የበላይነት ያመለክታል:: ሦስቱ የጐን ዐጥንቶች በፋርስ መንግሥት ድል የተደረጉትን ሦስት አገሮች ያመለክታል፤ እነርሱም:- ሊድያ (546 ዓ.ቅ.ክ.)፣ ባቢሎን (539 ዓ.ቅ.ክ.) እና ግብፅ (525 ዓ.ቅ.ክ.) ናቸው:: አራት ክንፎች ያሉት ነብር (ቍ6) የትልቁን እስክንድር ፈጣን ድሎች (334-330 ዓ.ቅ.ክ.) ያመለክታሉ፤ አራቱ ራሶችም ትልቁ እስክንድር በ323 (8፥22 ይመ) በሞት በአጭር ከተቀጨ በኋላ መንግሥቱ የተከፈለባቸውን አራቱን ግዛቶች ያመለክታል፤ ግዛቶቹም:- መቄዶኒያና ግሪክ (በአንቲጳቴርና በካሳንደር አስተዳደር ሥር)፣ ትሬሴና ትንሹ እስያ (በሊሲማኩስ አስተዳደር ሥር)፣ ሶሪያ (በቀዳማዊ ሰሉቂውስ አስተዳደር ሥር)፣ ፓሌስቲናና ግብፅ (በበጥሊሞስ አስተዳደር ሥር) ነበሩ:: ኀይሉና ታላቅነቱ ከእርሱ በፊት ከነበሩት የላቀና ስሙም ያልታወቀው አራተኛ አውሬ (ቍ7) የሮማን መንግሥት የሚያመለክት ነው:: ዐሥሩ ቀንዶቹም በ2፥41-42 ላይ ከተጠቀሱት የእግር ጣቶች ጋር ተመሳሳይነት አላቸው::

ቴም የሚያስፈራና የሚያስደነግጥ በጣም ኀይለኛ የሆነ አራተኛ አውሬ ነበር፤ ትል ልቅ የብረት ጥርሶች ነበሩት፤ ያደቅና ይበላ፣ የቀረውንም ሁሉ በእግሮቹ ይረጋግጥ ነበር። ከእርሱ በፊት ከነበሩት አራዊት ሁሉ የተለየ ሲሆን፣ ዐሥር ቀንዶች ነበሩት።

[8]"ስለ ቀንዶቹ ሳስብ ሳለሁ፣ ከመካከላ ቸው አንድ ሌላ ትንሽ ቀንድ ብቅ ሲል አየሁ፤ ከመጀመሪያዎቹ ቀንዶች ሦስቱ ከፊቱ ተነ ቃቀሉ፤ ይህም ቀንድ የሰው ዐይኖችን የሚመስሉ ዐይኖች፣ በትዕቢትም የሚናገር አፍ ነበረው።

[9]"እኔም ስመለከት፣
"ዙፋኖች ተዘረጉ፤
ጥንታዌ ጥንቱም ተቀመጠ፤
ልብሱ እንደ በረዶ ነጭ ነበረ፤
የራሱም ጠጕር እንደ ጥጥ ነጭ ነበረ፤
ዙፋኑ የእሳት ነበልባል፣
መንኰራኵሮቹም ሁሉ እንደሚነድ እሳት ነበሩ።
[10]የእሳት ወንዝ፣ ከፊት ለፊቱ ፈልቆ ይፈስ ነበር፤
ሺህ ጊዜ ሺሆች ያገለግሉት ነበር፤
እልፍ ጊዜ እልፍ በፊቱ ቆመዋል፤
የፍርድ ጉባኤ ተሰየመ፤
መጻሕፍትም ተከፈቱ።

[11]"ቀንዱም ከሚናገረው የትዕቢት ቃል የተነሣ፣ መመልከቴን ቀጠልሁ፤ አውሬው እስኪታረድና አካሉ ደቆ ወደሚንበለበለው እሳት እስኪጣል ድረስ ማየቴን አላቋረ ጥሁም። [12]ሌሎቹም አራዊት ሥልጣናቸው ተገፎ ነበር፤ ነገር ግን ለተወሰነ ጊዜና ወቅት በሕይወት እንዲኖሩ ተፈቀደላቸው።

[13]"ሌሊት ባየሁት ራእይ፣ የሰውን ልጅ የሚመስል ከሰማይ ደመና ጋር ሲመጣ አየሁ፤ ወደ ጥንታዌ ጥንቱ መጣ፤ ወደ ፊቱም አቀረቡት። [14]ሥልጣን፣ ክብርና ታላቅ ኀይል ተሰጠው፤ በልዩ ልዩ ቋንቋ የሚናገሩ ሰዎች፣ መንግሥታትና ሕዝቦች ሰገዱለት፤ ግዛቱም ለዘላለም የማያልፍ ነው፤ መንግሥቱም ፈጽሞ የማይጠፋ ነው።

7፥8 መዝ12፥3፤ዳን 8፥9፤ራእ9፥7፤13፥5-6
7፥9 ቍ22፤1ነገ22፥19፤ 2ዜና18፥18፤ሕዝ1፥ 15፤ 10፥6፤ማቴ19፥28፤ 28፥3፤ ራእ1፥14፤4፥2፤ 20፥4
7፥10 ዘፀ32፥32፤ ዘዳ33፥2፤መዝ50፥3፤ 56፥8፤68፥17፤97፥3፤ ኢሳ30፥27፤ይሁ 1፥14፤ ራእ5፥11፤ 20፥11-15
7፥11 ራእ13፥5-6፤ 19፥20
7፥13 ዘዳ33፥26፤ ኢሳ13፥6፤ሕዝ1፥5፤ 2፥1፤ሶፎ1፥14፤ሚል 3፥2፤4፥1፤ማቴ8፥2፤ ራእ1፥7፡13፤14፥14
7፥14 መዝ72፥11፤ 102፥22፤ ኢሳ16፥5፤ ዳን2፥44፤ ማቴ28፥ 18፤ ዕብ12፥28፤ ራእ11፥15

7፥7 *ዐሥር ቀንዶች፤* የአውሬው ሥልጣን ምን ያህል ታላቅ እንደ ሆነ ያሳያል (የ1፥12 ማብ ይመ)።

7፥8 *አንድ ሌላ ትንሽ ቀንድ፤* የክርስቶስን ተቃዋሚ ወይም የክርስቶስ ተቃዋሚ ባሕርይ ያለውን የዚህን ዓለም ሥልጣን ያመለክታል። *በትዕቢትም የሚናገር አፍ፤* 11፥36፤ 2ተሰ 2፥4፤ ራእ13፥5-6 ይመ።

7፥9 *ጥንታዌ ጥንቱም፤* እግዚአብሔር ማለት ነው። *ዙፋኑ... መንኰራኵሮቹም፤* ሕዝ1፥15-21፡26-27 ይመ።

7፥10 *ሺህ...እልፍ፤* 1ሳሙ18፥7 እና ማብ ይመ።

7፥13 *የሰውን ልጅ የሚመስል፤* ራእ1፥13 ይመ። መሲሑ ለመጀመሪያ ጊዜ፣ "የሰው ልጅ" በመባል የተጠቀሰው በዚህ ስፍራ ነው፤ ይህንም ጌታ ኢየሱስ የራሱ መጠሪያ አድርጎታል። እርሱ የዓለም ሁሉ ገዥ ሆኖ በዙፋኑ ላይ ይቀመጣል፤ መንግሥቱም በሰማይም ሆነ በምድር እንደ ጸና ይኖራል እንጂ ከቶ አይደመሰስም (ቍ14)። *ከሰማይ ደመና ጋር ሲመጣ* ማር14፥62፤ ራእ1፥7 ይመ።

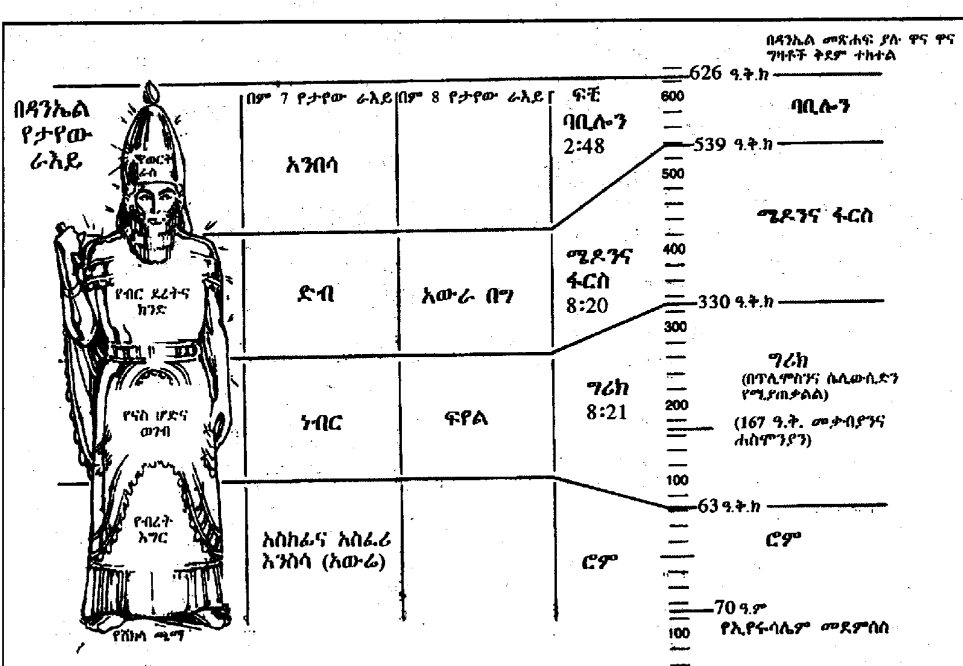

የሕልሙ ትርጕም

15 "እኔ ዳንኤል በመንፈሴ ታወክሁ፤ ያየሁትም ራእይ እጅግ አስጨነቀኝ:: 16 በዚያ ከቆሙት ወደ አንዱ ቀርቤ፣ የዚህ ሁሉ እውነተኛ ትርጕም ምን እንደ ሆነ ጠየቅሁት::

"እርሱም መለሰልኝ፤ የእነዚህንም ነገሮች ትርጕም እንዲህ ሲል ነገረኝ፤ 17 'አራቱ ታላላቅ አራዊት ከምድር የሚነሡ መንግሥታት ናቸው፤ 18 ነገር ግን የልዑሉ ቅዱሳን መንግሥቱን ይወስዳሉ፤ ለዘላለምም ይይዙታል፤ አዎን፤ ለዘላለም ይይዙታል::'

19 "ከዚያም የሚያደቅቀውንና የሚበላውን፣ የቀረውንም ሁሉ በእግሮቹ የሚረጋግጠውን፣ የብረት ጥርሶችና የናስ ጥፍሮች የነበሩትን፣ ከሌሎቹ አራዊት የተለየና እጅግ አስፈሪ የሆነውን የአራተኛውን አውሬ እውነተኛ ትርጕም ማወቅ ፈለግሁ:: 20 ደግሞም በራሱ ላይ ስላሉት ዐሥር ቀንዶች፣ ከመካከላቸው ብቅ ስላለው ቀንድና ከዚሁ ቀንድ ፊት ስለ ተነቃቀሉት ሦስት ቀንዶች፣ እንደዚሁም ከሌሎች ስለ በለጠው የሰው ዐይኖች የሚመስሉ ዐይኖች፣ በትዕቢትም የሚናገር አፍ ስለ ነበሩት ስለዚሁ ቀንድ ማወቅ ፈለግሁ:: 21 እነሆም፣ ይህ ቀንድ በቅዱሳን ላይ ጦርነት ዐውጆ አሸነፋቸው፤ 22 ይህም የሆነው ጥንታዌ ጥንቱ እስኪመጣና ለልዑሉ ቅዱሳን እስኪፈርድላቸው ድረስ ነበር፤ ከዚያም የልዑሉ ቅዱሳን መንግሥቱን የሚወርሱበት ዘመን መጣ::

23 "እርሱም እንዲህ አለኝ፣ 'አራተኛው አውሬ በምድር ላይ የሚነሣ አራተኛው መንግሥት ነው:: ከሌሎች መንግሥታት ሁሉ የተለየ ይሆናል፤ መላውንም ምድር እየረገጠና እያደቀቀ ይበላል:: 24 ዐሥሩ ቀንዶች ከዚህ መንግሥት የሚወጡ ዐሥር ነገሥታት ናቸው፤ ከዚያም በኋላ ከእነርሱ የተለየ ሌላ ንጉሥ ይነሣል፤ ሦስቱንም ነገሥታት ያንበረክካል:: 25 በልዑል ላይ የዐመፅ ቃል ይናገራል፤ የልዑልንም ቅዱሳን ያስጨንቃል፤ ለበዓላት የተመደበውን ጊዜና ሕግን ለመለወጥ ይሞክራል፤ ቅዱሳንም ለዘመን፣ ለዘመናት፣ ለዘመን እኩሌታም[a] ለእርሱ ዐልፈው ይሰጣሉ::

26 "'ነገር ግን የፍርድ ዘፋን ይዘረጋል፤ ሥልጣኑም ይወሰድበታል፤ ፈጽሞ ለዘላለም ይደመሰሳል:: 27 ከዚያም ከሰማይ በታች ያሉ መንግሥታት ልዕልና፣ ሥልጣንና ታላቅነት ለልዑሉ ሕዝብ፣ ለቅዱሳን ይሰጣል:: መንግሥቱ የዘላለም መንግሥት ይሆናል፤ ገዦች ሁሉ ያመልኩታል፤ ይታዘዙታልም::'

28 "የነገሩ ፍጻሜ ይህ ነው፤ እኔም ዳንኤል በሐሳቤ እጅግ ተጨነቅሁ፤ መልኬም ተለዋወጠ፤ ይሁን እንጂ ነገሩን በልቤ ጠበቅሁት::"

ዳንኤል በራእዩ ያየው አውራ በግና ፍየል

8 ንጉሥ ብልሻዛር በነገሠ በሦስተኛው ዓመት፣ አስቀድሞ ከተገለጠልኝ ራእይ በኋላ እኔ ዳንኤል ሌላ ራእይ አየሁ:: 2 በራእዩም፣ በኤላም አውራጃ በሱሳ ግንብ ራሴን አየሁት፤ በራእዩም በኡላይ ወንዝ አጠገብ ነበርሁ፤ 3 ዐይኔን አንሥቼ ስመለከት እነሆ፣ ሁለት ቀንዶች ያሉት አውራ በግ በወንዙ አጠገብ ቆሞ አየሁ፤ ቀንዶቹም ረጃጅሞች ነበሩ፤ ከቀንዶቹም አንዱ ከሌላው ይረዝማል፤ የበቀለው ግን ዘግይቶ ነበር:: 4 አውራ በጉም ወደ ምዕራብ፣ ወደ ሰሜንና ወደ ደቡብ በቀንዱ ሲጐሽም አየሁ:: ምንም ዐይነት እንስሳ ሊቋቋመው አልቻለም፤ ከእጁም ሊያድን የሚችል አልነበረም፤ የፈለገውን ሁሉ አደረገ፤ ታላቅም ሆነ::

5 ስለዚህም ነገር እያሰብሁ ሳለሁ፣ በዐይኖቹ መካከል ትልቅ ቀንድ ያለው አውራ ፍየል፣ መሬት ሳይነካ ምድርን ሁሉ እያቋረጠ በድንገት ከምዕራብ መጣ፤ 6 በወንዙ አጠገብ ቆሞ ወዳየሁት፣ ሁለት ቀንድ ወዳለው አውራ በግ ተንደርድሮ መጣበት፤ በታላቅ ቍጣም መታው፤ 7 እየወጋውና ሁለቱን ቀንዶቹን እየሰበረ፣ በጭካኔ አውራውን በግ ሲጐዳ አየሁ፤ አውራ በጉም ለመቋቋም ጕልበት አልነበረውም:: ፍየሉ በምድር ላይ ጥሎ ረገጠው፤ አውራ በጉንም ከፍየሉ እጅ ለማዳን የሚችል አልነበረም:: 8 ፍየሉም ታላቅ ሆነ፤ ነገር ግን በኀይሉ በበረታ ጊዜ፣ ትልቁ ቀንዱ ተሰበረ፤ በቦታውም ወደ አራቱ የሰማይ ነፋሳት የሚያመለክቱ አራት ታላላቅ ቀንዶች በቀሉ::

9 ከእነዚህም ቀንዶች መካከል በአንዱ ላይ አንድ ሌላ ትንሽ ቀንድ በቀለ፤ ወደ

[a] 25 ወይም ለአንድ ዓመት፣ ለሁለት ዓመት እንዲሁም ለዓመት እኩሌታም

7፥15 ኢዮ4፥15፤ ዳን4፥19
7፥16 ዳን8፥16፤ 9፥22፤ዘካ1፥9
7፥18 መዝ16፥3፤ 49፥14፤ኢሳ60፥12-14፤ ሉቃ12፥32፤ዕብ12፥ 28፤ራእ2፥26፤20፥4
7፥20 ራእ13፥5-6፤ 17፥12
7፥21 ራእ13፥7
7፥22 ማር8፥35
7፥23 ዳን2፥40
7፥24 ራእ17፥12
7፥25 ኢሳ37፥23፤ ዳን2፥21፤8፥24፤11፥ 36፤12፥7፤ማር1፥15፤ ሉቃ21፥8 ሐሥ1፥ 6-7፤ራእ11፥ 2፤16፥6
7፥26 ራእ19፥20
7፥27 ዘፍ14፥18፤ 2ሳሙ7፥13፤መዝ22፥ 27፤72፥11፤86፥9፤14 5፥13፤ኢሳ14፥2፤ዳን 2፥44፤4፥34፤ሉቃ1፥ 33፤1ቆሮ6፥2፤ራእ 11፥15፤22፥5
7፥28 ኢዮ4፥15፤ መዝ13፥2፤ኢሳ21፥3፤ ዳን4፥19
8፥1 ዳን1፥17፤5፥1
8፥2 ዘፍ10፥22፤ዕዝ 4፥9፤አስ2፥8
8፥3 ዳን10፥5፤ራእ 13፥11
8፥4 ኢሳ41፥3፤ዳን 11፥3፡16
8፥7 ዳን7፥7፤ 11፥ 11፡16
8፥8 2ዜና26፥16-21፤ ዳን5፥20፤7፥2፤ራእ 7፥1
8፥9 ሕዝ20፥6፤ ዳን7፥8፤11፥16

7፥16 *በዚያ ከቆሙት ወደ አንዱ፤* የእግዚአብሔር መልአክ ነው::

7፥18 *ቅዱሳን፤* በመሲሑ መንግሥት ዘመን የእርሱ ተከታዮች እጅግ የላቀ በረከት ተካፋዮች ይሆናሉ (ማቴ19፥28-29፤ ሉቃ22፥29-30)፤ እንዲሁም ራእ1፥6፤20፥4-6 ይመ::

7፥24 *ዐሥር ነገሥታት፤* ከአራተኛው መንግሥት የሚወጡ የፖለቲካ ኀይላት (የ1፥12 ማብ ይመ) ናቸው፤ ነገር ግን ሁሉም በአንድ ጊዜ ላይነሡ ይችላሉ (2፥44 ይመ):: *ሦስቱንም ነገሥታት፤* ከዐሥሩ ለማለት ነው፤ ብዙውን ጊዜ "ሦስት" ግልጽ ያልሆነ ትንሽ ቍጥርን ያመለክታል::

7፥25፤ የቍ8 ማብ ይመ:: *ለዘመን፣ ለዘመናት፣ ለዘመን እኩሌታም፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ::

7፥27 *ለቅዱሳን ይሰጣል፤* ለእነርሱ እንዲበጅ ሆኖ ነው፤ እግዚአብሔርና መሲሑ አብረው ይገዛሉ (ራእ19-22 ይመ)::

8፥1-12፥13፤ እነዚህ ምዕራፎች በዕብራይስጥ ቋንቋ የተጻፉ ናቸው (የ2፥4 ማብ ይመ)

8፥1 *በሦስተኛው ዓመት፤* ይህም በ551 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ነው:: በም8 ላይ የሰፈረው ታሪክ በም5 ላይ ከሰፈረው ታሪክ ይቀድማል::

8፥3፤ አውራ በጉ የሜዶንንና የፋርስን መንግሥት ያመለክታል (ቍ20)፤ ከሁለቱ የበጉ ቀንዶች ረጅሙ የፋርስን ገኖ መታየት ያመለክታል::

8፥5፤ አውራ ፍየሉ የግሪክን መንግሥት፣ ትልቁ ቀንዱም ትልቁ እስክንድርን ያመለክታል::

8፥7 ሁለቱን ቀንዶቹን እየሰበረ፤ የግሪክ መንግሥትና የሜዶን መንግሥት መደምሰሱን ያመለክታል::

8፥8 *ትልቁ ቀንዱ ተሰበረ፤* ትልቁ እስክንድር በብርታቱ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ ሳለ መሞቱን ያመለክታል (በ323 ዓ.ቅ.ክ.):: *አራት ታላላቅ ቀንዶች፤* የ7፥4-7 ማብ ይመ::

8፥9-12፤ "ሌላ...ቀንድ" (ቍ9) የተባለው፣ ለሦስተኛው

ደቡብ፣ ወደ ምሥራቅና ወደ መልካሚቱ ምድር በኀይል አደገ:: [10]ወደ ሰማይ ሰራዊት እስኪደርስ ድረስ አደገ፤ ከከዋክብት ሰራዊትም የተወሰኑትን ወደ ምድር ጣለ፤ ረጋገጣቸውም:: [11]ከሰማይ ሰራዊት አለቃ ጋር እስኪተካከል ድረስ ራሱን ከፍ ከፍ አደረገ፤ የዕለቱንም የዘወትር መሥዋዕት ወሰደበት፤ የመቅደሱንም ስፍራ አረከሰ:: [12]ከዐመፅ የተነሣም የቅዱሳን ሰራዊት[m] ከዘወትሩ መሥዋዕት ጋር ለእርሱ አልፎ ተሰጠ፤ የሚያደርገው ሁሉ ተከናወነለት፤ እውነትም ወደ ምድር ተጣለች::

[13]ከቅዱሳኑም አንዱ ሲናገር ሰማሁ፤ ሌላውም ቅዱስ እንዲህ አለው፤ "ስለ ዘወትሩ መሥዋዕት፣ ለጥፋት ምክንያት ስለ ሆነው ዐመፅ፣ ከእግር በታች እንዲረገጡ ዐልፈው ስለሚሰጡት መቅደስና ሰራዊት የታየው ራእይ የሚፈጸመው መቼ ነው?"

[14]እርሱም፣ "እስከ ሁለት ሺህ ሦስት መቶ ምሽቶችና ማለዳዎች ድረስ ይቈያል፤ ከዚያም መቅደሱ እንደ ገና ይነጻል" አለኝ::

የራእዩ ትርጓሜ

[15]እኔ ዳንኤል ራእዩን ስመለከትና ሳስተውል ሳለ፣ ሰውን የሚመስል ከፊት ለፊቴ ቆመ፤ [16]ከኡባልም፣ "ገብርኤል ሆይ፤ ለዚህ ሰው የራእዩን ትርጕም ንገረው" ብሎ የሚጮኽ የሰው ድምፅ ሰማሁ::

[17]እኔ ወደ ቆምሁበት ስፍራ እየቀረበ ሲመጣ፣ ደንግጬ በግምባሬ ተደፋሁ፤ እርሱም፣ "የሰው ልጅ ሆይ፤ ራእዩ ስለ ዘመኑ ፍጻሜ እንደ ሆነ አስተውል" አለኝ::

[18]እየተናገረኝ ሳለ፣ በምድር ላይ በግንባሬ ተደፋሁ፤ በከባድ እንቅልፍም ተዋጥሁ፤ እርሱ ግን ዳሰሰኝና በእግሮቼ አቆመኝ::

[19]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "ራእዩ በመጨረሻው ዘመን[o] ሊሆን ያለውን የሚያመለክት ስለ ሆነ፣ በኋላ በቍጣው ዘመን ምን

8፥10 ኢሳ14፥13፤ ዳን7፥7፤ ራእ 8፥10፤12፥4
8፥11 ቍ25፤ሕዝ 46፥13-14፤ዳን11፥ 31፡36-37፤12፥11
8፥12 ኢሳ48፥1
8፥13 ዘዳ33፥2፤ኢሳ 28፥18፤ዳን4፥23፤12፥6፤ሉቃ21፥24፤ራእ 11፥2
8፥14 ዳን12፥11-12
8፥15 ቍ1፤ሕዝ 2፥1፤ዳን10፥16-18
8፥16 ቍ2፤ዳን7፥16፤9፥21፤ሉቃ1፥19
8፥17 ቍ19፤ሕዝ 1፥28፤44፥4፤ዳን2፥46፤ዕን2፥3፤ራእ1፥17
8፥18 ሕዝ2፥2፤ዳን 10፥9፡16-18፤ዘካ4፥1
8፥19 መዝ102፥13፤ኢሳ10፥25፤ዕን 2፥3
8፥20 ሕዝ27፥10
8፥21 ዳን10፥20፤ 11፥3
8፥24 ዳን7፥25፤ 11፥36
8፥25 ዳን2፥34፤11፥21፡23፡26
8፥26 ኢሳ8፥16፤ 29፥11፤ዳን10፥1፡14፤ራእ10፥4፤22፥10
8፥27 ኢሳ21፥3፤ዳን 2፥48፤4፥19፤10፥8
9፥1 ዕዝ4፥6፤ ዳን5፥31
9፥2 2ዜና36፥21፤ ኤር29፥10፤ ዘካ1፥12፤7፥5
9፥3 2ሳሙ13፥19፤ 2ዜና20፥3፤ነህ1፥4፤ ኤር 29፥12፤ዳን 10፥12፤ዮና3፥6

እንደሚሆን እነግርሃለሁ፤ [20]ያየኸው ሁለት ቀንዶች የነበሩት አውራ በግ፣ የሜዶንና የፋርስን መንግሥታት ያመለክታል:: [21]ጠጕራሙ ፍየል የግሪክ ንጉሥ ሲሆን፣ በዐይኖቹም መካከል ያለው ትልቁ ቀንድ የመጀመሪያው ንጉሥ ነው:: [22]የተሰበረውን ቀንድ የተኩት አራቱ ቀንዶች፣ ከመንግሥቱ የሚወጡትን አራት መንግሥታት ያመለክታሉ፤ ነገር ግን በኀይል አይተካከሉትም::

[23]"በዘመነ መንግሥታቸው በስተ መጨረሻ፣ ዐመፀኞች ፍጹም እየከፉ በሚሄዱበት ጊዜ፣ አስፈሪ ፊት ያለው አታላይ ንጉሥ ይነሣል:: [24]እጅግ ብርቱ ይሆናል፤ ነገር ግን በገዛ ኀይሉ አይደለም:: አሠቃቂ ጥፋት ይፈጽማል፤ የሚያደርገው ሁሉ ይከናወንለታል፤ ኀያላን ሰዎችንና ቅዱሳኑን ሕዝብ ያጠፋል:: [25]እያጭበረበረ ይበለጽጋል፤ ራሱንም ታላቅ አድርጎ ይቈጥራል:: በሰላም ተደላድለን ተቀምጠናል ሲሉ፣ ብዙዎችን ያጠፋል፤ በልዑላን ልዑልም ላይ ይነሣል፤ ይሁን እንጂ እርሱም ይጠፋል፤ ነገር ግን በሰው ኀይል አይደለም::

[26]"የተሰጠህ የምሽቱና የማለዳው ራእይ እውነት ነው፤ ነገር ግን ከብዙ ዘመን በኋላ የሚሆነውን ስለሚያመለክት ራእዩን ዝጋው::"

[27]እኔ ዳንኤል ዐቅሜ ተሟጦ ነበር፤ ለብዙ ቀናት ታመምሁ፤ ተኛሁም:: ከዚያም በኋላ ተነሥቼ ወደ ንጉሡ ሥራ ሄድሁ:: ባየሁት ራእይ ተደናግጬ ነበር፤ ነገሩም አልገባኝም::

የዳንኤል ጸሎት

9 የሜዶናዊው የአርጤክስስ[n] ልጅ ዳርዮስ በባቢሎን[p] በነገሠ በመጀመሪያው ዓመት፣ [2]በዘመነ መንግሥቱ በመጀመሪያው ዓመት፣ እኔ ዳንኤል ለነቢዩ ለኤርምያስ በተሰጠው የእግዚአብሔር ቃል መሠረት፣ የኢየሩሳሌም መፈራረስ ሰባ ዓመት እንደሚቈይ ከቅዱሳት መጻሕፍት አስተዋልሁ:: [3]ስለዚህ

[m]12 ወይም *ከሰማይ ሰራዊቱ* [o]19 ወይም *መጨረሻው በተወሰነው ጊዜ ስለሚሆን* [n]1 ወይም *አሐሹሩስ* [p]1 ወይም *ከለዳውያን*

መንግሥት ከተሰጡት አራት ቀንዶች ከአንዱ የሚወጣ እንጂ፣ ለአራተኛው መንግሥት ከተሰጡት ዐሥር ቀንዶች (7፥8) የሚወጣ አይደለም:: የበቀለች ትንሿ ቀንድም ራብአዊውን አንጥያኮስ ኤጲፋኔዎስን ታመለክታለች:: እርሱም በዘመነ መንግሥቱ መጨረሻ (168-164 ዓ.ቅ.ክ) የአይሁድን ሃይማኖት ለማጥፋት ከፍተኛ ጥረት ያደረገ ንጉሥ ነበር:: በሌላም በኩል በ7፥8 ላይ፣ "ትንሹ" ቀንድ ከመባሉም በተጨማሪ፣ የመጨረሻው ዘመን የጨካኙ አውሬ ምሳሌ ሆኖ ተጠቅሶአል፤ አንጥያኮስ ግዛቱን፣ "መልካሚቱ ምድር" ወደ ተባለችው (ቍ9፤ ኤር3፥19 ይመ) ወደ እስራኤል ሊያስፋፋና በዚያ የሚገኘውን የእግዚአብሔርን ሕዝብ (በቍ10 ላይ "የሰማይ ሰራዊት" የተባለውን፤ ቍ12 ይመ) ሊያጠፋ ነበር፤ ብዙዎቹም ስለ እምነታቸው ሞተዋል:: አንጥያኮስ ራሱን ከእግዚአብሔር ጋር እኩል ("ከሰማይ ሰራዊት" ቍ11) አደረገ፤ የየዕለቱ መሥዋዕትም እንዲቀር ትእዛዝ አስተላለፈ:: በመጨረሻም የይሁዳ መቃቢስ ሰራዊት ኢየሩሳሌምን መልሶ በመያዝ በ165 ዓ.ቅ.ክ በታኅሣሥ ወር ቤተ መቅደሱን እንደ ገና ለጌታ አነጻ (ቍ14):: እስከ ዛሬ ድረስ በአይሁድ ዘንድ በመከበር ላይ ያለው የቤተ መቅደስ መታደስ በዓል የተመሠረተውም በዚሁ ጊዜ ነበር::

8፥13 *ከቅዱሳኑም አንዱ፤* የእግዚአብሔር መልአክ ነበር::

8፥14፤ ለሚቃጠል መሥዋዕትና (9፥21፤ ዘፀ29፥38-42) ለእስራኤል ሁሉ ቤዛ እንዲሆኑ የሚቀርቡት ሁለቱ መሥዋዕቶች የየዕለት ቍርባኖች ነበሩ:: 2,300 ጧትና ማታ ለ1,150 ቀኖች በተከታታይ የቀረቡትን ቍርባኖች ሊያመለክቱ ይችላሉ፤ እነዚህም ቀኖች በጌታ መሠዊያ መርከስና ይሁዳ መቃቢስ በከሴሉ 25 ቀን 165 ዓ.ቅ.ክ. ("ኪስሌቭ" በታሕሣሥና በጥር ወር መካከል ያለ የዕብራውያን ወር ነው) መሠዊያውን መልሶ በተከለበት መካከል ያለውን ጊዜ ያመለክታል:: አንጥያኮስ በኪሴሉ 25 ቀን 168 ዓ.ቅ.ክ ለባዕድ አምልኮ መሠዊያውን ያቆመው፣ የጌታ መሠዊያ በተወገደ በሁለተኛው ወር ነበር፤ ይህም በ1,150 ቀኖችና በ1,095 ቀኖች መካከል ላለው ልዩነት በቂ ምክንያት ይሆናል::

8፥17 *የሰው ልጅ፤* የሕዝ2፥1 ማብ ይመ::

8፥23-25፤ የሴሌውሲድን ዙፋን ለመውረስ መብት ያልነበረው ራብዓዊው አንጥያኮስ በዐመፅ ሥልጣን ላይ እንደ ወጣ የሚገልጽ ክፍል ነው::

8፥25 *በልዑላን ልዑልም፤* እግዚአብሔር ራሱ ነው:: *ይጠፋል፣ ነገር ግን በሰው ኀይል አይደለም፤* አንጥያኮስ በ164 ዓ.ቅ.ክ በፋርስ ታባኤ በተባለ ስፍራ በሕመም ወይም በአደጋ ሞቶአል፤ እግዚአብሔር፣ "አጠፋው"::

9፥1 *በመጀመሪያው ዓመት፤* በ539-538 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው:: *የአርጤክስስ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ይህም በመጽሐፈ አስቴር ከተጠቀሰው አርጤክስስ ጋር አንድ አይደለም::

9፥2 *ለኤርምያስ...ለሰባ ዓመት፤* የኤር 25፥11-12 ማብ ይመ::

ማቅ ለብሼ፣ በራሴም ላይ ዐመድ ነስንሼ፣ በጾምና በጸሎት፣ በምልጃም ፊቴን ወደ ጌታ ስምላክ አቀናሁ።

[4]ወደ ስምላኪ ወደ ስግዚስብሔር እንዲህ ብዬ ጸለይሁ፤ ተናዘዝሁም፤

"ከሚወዱህና ትእዛዝህን ከሚፈጽሙ ሁሉ ጋር የፍቅር ቃል ኪዳንህን የምትጠብቅ፣ ታላቅና የተፈራህ ስምላክ ጌታ ሆይ፤ [5]እኛ ኀጢአት ሠርተናል፤ በድለናልም፤ ክፋትን አድርገናል፤ ዐምፀናልም፤ ከትእዛዝህና ከሕግህ ዘወር ብለናል። [6]ለንጉሦቻችን፣ ለልዑሎቻችንና ለአባቶቻችን እንዲሁም ለምድሪቱ ሕዝብ ሁሉ በአንተ ስም የተናገሩትን አገልጋዮችህን ነቢያትን አልሰማንም።

[7]"ጌታ ሆይ፤ አንተ ጻድቅ ነህ፤ ነገር ግን ለአንተ ታማኞች ባለመሆናችን እኛን በበተንህባቸው አገሮች ሁሉ የምንገኝ የይሁዳ ሰዎች፣ የኢየሩሳሌምና የመላው እስራኤል ሕዝብ፣ በሩቅም ሆነ በቅርብ ያለን በዚህ ቀን በኀፍረት ተከናንበናል። [8]እግዚአብሔር ሆይ፤ እኛና ንጉሦቻችን፣ ልዑሎቻችንና አባቶቻችን በአንተ ላይ ኀጢአት ስለ ሠራን በኀፍረት ተከናንበናል። [9]ምንም እንኳ በእርሱ ላይ ያመፅን ብንሆን፣ ጌታ ስምላካችን ይቅር ባይና መሐሪ ነው። [10]እግዚአብሔር ስምላካችንን አልታዘዝነውም፤ ደግሞም በአገልጋዮቹ በነቢያት በኩል የሰጠንን ሕግ አልጠበቅንም፤ [11]መላው እስራኤል አንተን ባለመታዘዝ ሕግህን ተላልፎአል፤ ዘወርም ብሎአል።

"በአንተ ላይ ኀጢአትን ስለ ሠራን፣ በስግዚስብሔር አገልጋይ በሙሴ ሕግ የተጻፈው መሐላና ርግማን ፈሰሰብን። [12]ታላቅ ጥፋት በእኛ ላይ በማምጣት፣ በእኛና በገዦቻችን ላይ የተነገረውን ቃል ፈጸምህብን፤ በኢየሩሳሌም ላይ የተደረገውን የሚያህል ከሰማይ በታች ከቶ የለም።

[13]በሙሴም ሕግ እንደ ተጻፈው፣ ይህ ሁሉ ጥፋት በእኛ ላይ ደረሰ፤ ሆኖም ከኀጢአታችን በመመለስና እውነትህን በመከተል ከስምላካችን ከእግዚአብሔር ምሕረትን አልፈለግንም [14]ስምላካችን እግዚአብሔር በሚያደርገው ሁሉ ጻድቅ ነውና፣ በእኛ ላይ እግዚአብሔር ጥፋት ከማምጣት አልተመለሰም፤ እኛም አልታዘዝነውም።

[15]"አሁንም ሕዝብህን ከግብፅ ምድር በብርቱ እጅ ያወጣህ፣ እስከዚህም ቀን ድረስ ስምህ እንዲታወቅ ያደረግህ፣ ጌታ ስምላካችን ሆይ፤ እኛ ኀጢአትን ሠርተናል፤ አንተንም በድለናል። [16]ጌታ ሆይ፤ ቀድሞ እንዳደረግኸው የጽድቅ ሥራህ ሁሉ፣ ከከተማህ ከኢየሩሳሌም፣ ከቅዱሱም ተራራህ ቍጣህን መልስ፤ በእኛ ኀጢአትና በአባቶቻችን በደል ምክንያት ኢየሩሳሌምና ሕዝብህ በዙሪያችን ባሉት ዘንድ መሣለቂያ ሆነዋል።

[17]"አሁንም ስምላካችን ሆይ፤ የአገልጋይህን ጸሎትና ልመና ስማ። ጌታ ሆይ፤ ስለ ስምህ ስትል ፊትህን ወደ ፈረሰው መቅደስ መልስ። [18]ስምላክ ሆይ፤ ጆሮህን አዘንብለህ ስማ፤ ዐይንህን ገልጠህ መጥፋታችንንና ስምህ የተጠራበትን ከተማ ተመልከት። ልመናችንን የምናቀርበው ስለ ጽድቃችን ሳይሆን፣ ስለ ታላቅ ምሕረትህ ነው። [19]ጌታ ሆይ፤ አድምጥ! ጌታ ሆይ፤ ይቅር በል! ጌታ ሆይ፤ ስማ! አድርግም፤ ስምህ በከተማህና በሕዝብህ ላይ ተጠርቶአልና ስምላኬ ሆይ፤ ስለ ስምህ ስትል አትዘግይ።"

ሰባው ሱባዔ

[20]እኔም እየተናገርሁና እየጸለይሁ፣ የራሴንና የሕዝቤን የእስራኤልን ኀጢአት እየተናዘዝሁ፣ ስለ ቅዱስ ተራራውም እግዚአብሔር ስምላኬን እየለመንሁ፤ [21]እየጸለይሁም ሳለሁ፣ በመጀመሪያው ራእይ አይቼው የነበረው ሰው ገብርኤል፣ በሠርክ መሥዋዕት ጊዜ በፍጥነት እየበረረ ወደ እኔ መጣ። [22]እርሱም እንዲህ ብሎ አስረዳኝ፤ "ዳንኤል ሆይ፤ አሁን ጥበብንና ማስተዋልን ልሰጥህ መጥቻለሁ። [23]አንተ እጅግ የተወደድህ ስለሆንህ፣ ገና መጸለይ ስትጀምር መልስ ተሰጥቶአል፤ እኔም ይህን ልነግርህ መጥቻለሁ። ስለዚህ መልእክቱን ልብ በል፤ ራእዩንም አስተውል።

[24]"ዐመፃን ለማስቆም፣ ኀጢአትን ለማስወገድ፣[y] በደልን ለማስተስረይ፣ ዘላለማዊ ጽድቅን ለማምጣት፣ ራእይንና ትንቢትን ለማተምና፣ እጅግ ቅዱስ የሆነውን[z] ለመቀባት ስለ ሕዝብህና ስለ ተቀደሰችው ከተማህ ሰባ ሱባዔ[x] ታውጇል።

[25]"ይህንን ዕወቅ፤ አስተውለውም፤ ኢየሩሳሌምን ለማደስና ለመጠገን ዐዋጁ[y] ከወጣበት ጊዜ ጀምሮ፣ ገዥው መሲሕ[m] እስከሚመጣበት ጊዜ ድረስ፣ ሰባት ሱባዔና ሥልሳ ሁለት ሱባዔ ይሆናል። ኢየሩሳሌም ከጐዳናዎቿና ከቅጥሮቿ ጋር ትታደሳለች፤ ይህ

[y]24 ወይም ለማስቆም [z]24 ወይም እጅግ ቅዱስ ቤታ፤ ወይም እጅግ ቅዱስ የሆነውን [x]24 ወይም ሳምንታት እንዲሁም ቍ25 እና 26 [y]25 ወይም ቃል [m]25 ወይም የተቀባው እንዲሁም ቍ26

9፥4 ዘዳ7፥9፡21፤ 1ነገ8፥23፡30
9፥5 ቍ11፤መዝ 106፥6፤ኢሳ53፥6፤ ኤር8፥14፤ሰቆ1፥20፤ 3፥42፤
9፥6 2ነገ18፥12፤ 2ዜና29፥6፡36፥16፤ ኤር44፥5፤ያዕ5፥10፤ ራእ10፥7
9፥7 ዘዳ4፥27፤ 7፥3፤ ዕዝ9፥7፡15፤ መዝ 44፥15፤ኢሳ42፥6፤ ኤር3፥25፤24፥9፤ ሕዝ 39፥23-24፤አሞ9፥9
9፥8 ነህ9፥33፤ኤር 14፥20፤ሕዝ16፥63
9፥9 ዘፀ34፥7፤ 2ሳሙ 24፥14፤ነህ9፥17፤ኤር 14፥7፤42፥12
9፥10 2ነገ17፥13-15፤ 18፥12፤ራእ10፥7
9፥11 ዘዳ11፥26፤ 13፥15፤28፥15፤2ነገ 17፥23፤22፥16፤ኢሳ 1፥4-6፤ኤር2፥29፤ 8፥5-10
9፥12 ኢሳ44፥26፤ ኤር30፥7፤44፥2፡6፡23፤ ሕዝ5፥9፤ዳን12፥1፤ ኢዩ2፥2፤ዘካ1፥6፤ 7፥12
9፥13 ዘዳ4፥29፤ኢሳ 9፥13፤31፥1፤ኤር2፥30
9፥14 ዘፍ18፥25፤ 2ዜና12፥6፤ነህ9፥33፤ ኤር12፥1፤18፥8፤32፥ 23፤40፥3፤44፥27
9፥15 ዘፀ3፥20፤ነህ 9፥10፤ኤር32፥21
9፥16 ዘፀ15፥17፤ መሳ5፥11፤መዝ31፥1፤ 39፥8፤48፥1፤85፥3፤ ኢሳ5፥25፤ኤር 32፥32፤ሕዝ5፥14
9፥17 ዘኍ6፥24-26፤ መዝ80፥19
9፥18 ዘዳ28፥10፤ መዝ 5፥1፤80፥14፤116፥1፤ ኢሳ37፥17፤ኤር7፥10-12፤25፥29፤ሉቃ18፥13
9፥19 1ሳሙ12፥22፤ መዝ44፥23
9፥20 ቍ3፤ዕዝ10፥1፤ መዝ145፥18፤ኢሳ58፥9
9፥21 ዘፀ29፥39፤ዳን 8፥16፤ሉቃ1፥19
9፥22 ዳን7፥16፤ 10፥14፤አሞ3፥7
9፥23 ኢሳ65፥24፤ ዳን10፥11-12፡19፤ ማቴ24፥15፤ሉቃ1፥28
9፥24 ኢሳ1፥26፤ 53፥10፤56፥1፤ዕብ9፥12
9፥25 1ሳሙ13፥

9፥3-19፤ የዳንኤል ጸሎት ትሕትናን (ቍ3)፣ አምልኮን (ቍ4)፣ ኑዛዜን (ቍ5-15)እና ምልጃን (ቍ16-19) ያካተተ ነው።

9፥3 *ማቅ...ዐመድ፤* የዘፍ37፥34 ማብ ይመ።

9፥11 *በ...ሕግ የተጻፈው ... ርግማን፤* ዘሌ26፥33፤ ዘዳ 28፥63-67 ይመ።

9፥18 *ስለ ታላቅ ምሕረትህ፤* እግዚአብሔር ጸሎታችንን የሚመልሰው ከጸጋው የተነሣ እንጂ ከበጎ ሥራችን የተነሣ አይደለም።

9፥20 *እየተናገርሁና፤* ኢሳ 65፥24 ይመ።

9፥24 *ሱባዔ፤* በሰባት የተከፈለ በአጠቃላይ 490 ዓመታት የሚይዝ ጊዜ ሳይሆን አይቀርም፤ ቍጥሩ ግን ቃል በቃል የሚተረጐም ሳይሆን እንደ ትእምርት የሚያገለግል ነው። በመሢሑ አማካይነት እንደሚፈጸሙ ከተጠቀሱት ስድስት ዐላማዎች የመጨረሻዎቹ ሦስቱ (ገና በምድር ላይ የሚመሠረተው ዘላለማዊ ጽድቅ፣ የራእዮችና የትንቢቶች ሙሉ በሙሉ መፈጸምና፣ "የቅዱሱ" መቀባት) በክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ እንዳልተፈጸሙ የሚያምኑ አሉ።

9፥25-27፤ ኢየሩሳሌም እንደ ገና እንድትገነባ ዐዋጅ ከወጣበት ጊዜ (ቍ25) አንሥቶ እስከ መሲሑ (የተቀባው) መምጣት ድረስ ያለው ዘመን ሥልሳ ዘጠኝ ሱባዔ (7 ሲደመር 62) ናቸው። ሰባቶች ማለትም 483 ዓመታት (የዕዝ7፥11 ማብ ይመ) "ሰባቱ ሱባዔዎች" (በከፊል በዕዝራና በነህምያ እንደተገለጸው) የኢየሩሳሌም መልሶ ግንባታ የተጠናቀቀበትን ዘመን ሳያመለክቱ

የሚሆነው ግን በመከራ ጊዜ ነው። [26]ከሥልሳ ሁለቱ ሱባዔ በኋላ መሲሑ ይገደላል፤ ምንም አይቀረውም[ጨ]። የሚመጣው አለቃ ሰዎችም፣ ኢየሩሳሌምንና ቤተ መቅደሱን ይደመስሳል። ፍጻሜውም እንደ ጐርፍ ይመጣል፤ ጦርነት እስከ መጨረሻው ይቀጥላል፤ ጥፋትም ታውጆአል። [27]አለቃው ከብዙዎች ጋር ለአንድ ሱባዔ[ሸ] ቃል ኪዳኑን ያጸናል፤ በሱባዔውም እኩሌታ መሥዋዕትና ቍርባን ማቅረብን ያስቀራል። የታወጀው ፍርድ በእርሱ ላይ እስኪፈስ ድረስ፣ ጥፋትን የሚያመጣ የጥፋት ርኵሰት በቤተ መቅደሱ ውስጥ[ቀ] ያቆማል[ፀ]።

ዳንኤል በራእይ ያየው ሰው

10 የፋርስ ንጉሥ ቂሮስ በነገሠ በሦስተኛው ዓመት፣ ብልጣሶር ለተባለው ዳንኤል ራእይ ታየው። መልእክቱ እውነት ነው፤ ስለ ታላቅ ጦርነትም የሚገልጽ ነበረ[ፊ]። መልእክቱንም ይገነዘብ ዘንድ በራእይ ማስተዋል ተሰጠው።

[2]በዚያ ጊዜ እኔ ዳንኤል ለሦስት ሳምንት አለቀስሁ፤ [3]ሦስቱም ሳምንት እስኪፈጸም ድረስ ምርጥ ምግብ አልበላሁም፤ ሥጋም ሆነ የወይን ጠጅ ወደ አፌ አልገባም፤ ቅባትም አልተቀባሁም።

[4]በመጀመሪያው ወር በሃያ አራተኛው ቀን፣ በታላቁ በጤግሮስ ወንዝ ዳር ቆሜ፣ [5]ቀና ብዬ ስመለከት፣ በፊቴ በፍታ የለበሰና በወገቡም ላይ ምርጥ የወርቅ ቀበቶ የታጠቀ አንድ ሰው አየሁ። [6]አካሉ እንደ ዕንቍ፣ ፊቱ እንደ መብረቅ፣ ዐይኖቹ እንደሚንበለበል ፋና፣ ክንዶቹና እግሮቹ እንደ ጋለ ናስ የሚያብረቀርቁ፣ ድምፁም እንደ ብዙ ሕዝብ ድምፅ ነበር።

[7]ራእዩን ያየሁት እኔ ዳንኤል ብቻ ነበርሁ፤ ከእኔ ጋር የነበሩት ሰዎች አላዩም፤ ነገር ግን ታላቅ ፍርሀት ስለ ወደቀባቸው ሸሽተው ተደበቁ። [8]ስለዚህ ይህን ታላቅ ራእይ እያየሁ ብቻዬን ቀረሁ፤ ምንም ጕልበት አልነበረኝም፤ መልኬ እጅጉን ገረጣ፤ ኀይልም አጣሁ። [9]ከዚያም የቃሉን ድምፅ ሰማሁ፤ የቃሉንም ድምፅ በሰማሁ ጊዜ፣ በግምባሬ በምድር ላይ ተደፍቼ በከባድ እንቅ ልፍ ተዋጥሁ።

[10]እነሆም፣ አንድ እጅ ዳሰሰኝ፤ እየተንቀጠቀጥሁም በእጄና በጕልበቴ አቆመኝ፤ [11]እርሱም፣ "እጅግ የተወደድህ ዳንኤል ሆይ፣ አሁን ወዳንተ ተልኬአለሁና፣ የምነግርህን አስተውል፤ ቀጥ ብለህም ቁም" አለኝ። ይህን ሲለኝም፣ እየተንቀጠቀጥሁ ተነሥቼ ቆምሁ።

[12]ደግሞም እንዲህ አለኝ፤ "ዳንኤል ሆይ፤ አትፍራ፣ ማስተዋልን ለማግኘትና በአምላክህም ፊት ራስህን ለማዋረድ ከወሰንህበት ከመጀመሪያው ቀን አንሥቶ ቃልህ ተሰምቶ አል፤ እኔም የቃልህን መልስ ይዤ መጥቻለሁ። [13]ነገር ግን የፋርስ መንግሥት አለቃ ሃያ አንድ ቀን ተቋቋመኝ፤ ከዋነኞቹ አለቆች አንዱ የሆነው ሚካኤል ሊረዳኝ መጣ፤ እኔም በዚያ ከፋርስ ንጉሥ ጋር ተውሁት። [14]ራእዩ ሊፈጸም ገና ብዙ ዘመን ስለሚቀረው፣ ወደ ፊት በሕዝብህ ላይ የሚሆነውን ልገልጽልህ አሁን ወደ አንተ መጥቻለሁ።"

[15]ይህን እየተናገረኝ ሳለ፣ ፊቴን ወደ ምድር አቀረቀርሁ፤ የምናገረውንም አጣሁ። [16]ከዚያም የሰው ልጅ የሚመስል[ፐ] ከንፈሮቼን ዳሰሰ፤ እኔም አፌን ከፈትሁ፤ መናገርም ጀመርሁ፤ በፊቴ የነበረውንም እንዲህ አልሁት፤ "ጌታዬ ሆይ፤ ከራእዩ የተነሣ ተሠቃይቻለሁ፤ ኀይልም አጣሁ፤ [17]ጌታዬ ሆይ፤ ጕልበቴ ከዳኝ፤ መተንፈስም አቅቶኛል፣ እኔ አገልጋይህ ከአንተ ጋር መነጋገር እንዴት እችላለሁ?"

[18]እንደ ገናም፣ ሰው የሚመስለው ዳሰሰኝ፤ አበረታኝም። [19]እርሱም፣ "እጅግ የተወደድህ ሰው ሆይ፤ አትፍራ፤ ሰላም ለአንተ ይሁን፤ በርታ፤ ጽና" አለኝ።

እየተናገረኝም ሳለ፣ በረታሁና፣ "ጌታዬ ሆይ፤ አበርትተኸኛልና ተናገር" አልሁት። [20]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "ለምን ወደ አንተ እንደ መጣሁ ታውቃለህ? የፋርስን አለቃ ለመውጋት በቶሎ እመለሳለሁ፤ እኔም

9፥14 ዕዝ3፥3፤4፥24፤ 6፥15፤ማቴ1፥17፤ የሐ 4፥25
9፥26 መዝ46፥8፤ ኢሳ28፥2፤53፥8፤ 61፥1፤ሕዝ4፥5-6፤ ዳን 11፥10፤ ናሆ1፥8፤ ሐጌ 2፥23፤ዘካ4፥14፤ ማቴ16፥21
9፥27 ኢሳ10፥22
10፥1 ዳን1፥7፡21፤ 8፥26
10፥2 ዕዝ9፥4
10፥3 ዳን6፥18
10፥4 ዘፍ2፥14፤ዳን 12፥5
10፥5 ኢር10፥9፤ሕዝ9፥2፤ዳን8፥3፤ራእ 15፥6
10፥6 ዘፀ28፥20፤ ኢዮ41፥19፤ሕዝ 1፥7፤ 24፤ማቴ17፥28፥3፤ራእ1፥15፤19፥12
10፥7 2ነገ6፥17-20፤ ሐሥ9፥7
10፥8 ዘፍ32፥34፤ ኢዮ4፥14፡15፤ ዳን 8፥27፤ዕን3፥16
10፥9 ዳን8፥18፤ ማቴ17፥6
10፥10 ኤር1፥9፤ ራእ1፥17
10፥11 ዘፍ6፥9፤ ሕዝ 2፥1፤ዳን9፥23
10፥12 ዘሌ16፥31፤ ኢሳ65፥24፤ዳን9፥3፡ 20፤ማቴ14፥27
10፥13 ቍ21፤ ኢሳ 24፥21፤ ዳን12፥1፤ይሁ1፥9
10፥14 ሕዝ12፥27፤ ዳን2፥28፤8፥26፤9፥22 ፤ዕን2፥3
10፥15 ሕዝ24፥27፤ ሉቃ1፥20
10፥16 ኢሳ6፥7፤ 21፥3፤ኤር1፥9፤ዳን8፥ 15-18
10፥17 ዳን4፥19
10፥18 ቍ16፤ ዳን 8፥18
10፥19 ኢሱ1፥9፤ መሳ6፥23፤ኢሳ6፥1-8፤ 35፥4፤ዳን9፥23
10፥20 ዳን8፥21፤ 11፥2

[ጨ]26 ወይም ይገደላል፤ ብቻውን ይቀራል፤ ወይም ይገደላል፤ ምንም አይቀረውም [ሸ]27 ወይም ሳምንት [ቀ]27 ወይም በዞፍ ላይ [ፀ]27 ወይም በፈረሰችው ከተማ ላይ የታወጀው ፍርድ እስኪፈስና መጨረሻው እስከሚሆን ጥፋት አምጪው በአደባባሬ በተ መቅደስ ጫፍ ላይ ይመጣል። [ፊ]1 ወይም እውነትና ከባድ ሸክም ነበር [ፐ]16 አብዛኛዎቹ ማሶሬቲክ የጥንት ቅጆች እንዲሁ ሲሆኑ፣ ከማሶሬ ቴክ አንድ የጥንት ቅጂ፣ የሙት ባሕር ጥቅልሎችና ሰብዓ ሊቃናት ግን ከዚያም የሰው እጅ የሚመስል ነገር ይላሉ።

አይቀሩም። ሥልሳ ሁለቱ ሱባዔዎች ግን በግንባታው መጠናቀቅና በመሲሑ ወደ እስራኤል መምጣት መካከል ያለውን ጊዜ ያመለክታል። የመጨረሻው ማለትም ሰባኛው፣ "ሰባት" ግን ኢየሩሳሌም በሚመጣው መሪ (በ70 ዓ.ም የነበረ ቲቶ) ሕዝብ እንደምትደመሰስ የተነገረውን ትንቢት በመከተል በግልጽ ተጽፎ የምናገኘው በቍ 27 ላይ ብቻ ነው። ስለዚህ ብዙዎች ሰባኛው፣ "ሰባት" የተፈጸመው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በምድር ላይ ባገለገለበት ዘመንና ከዚያም በኋላ ባለው ጊዜ ነው ይላሉ። አንዳንዶች ግን በሥልሳ ዘጠነኛው፣ "ሰባትና" በሰባኛው፣ "ሰባት" መካከል ግልጽ ያልሆነ የጦርነትና የርኵሰት ወቅት ይሆናል ይላሉ (ቍ26)። በዚህ በኋለኛው አመለካከት መሠረት በሰባኛው፣ "ሰባት" ትንሹ ቀንድ ወይም የመጨረሻው ዘመን አውሬ፣ "የጥፋት ርኵሰት" የተባለውንና የሮሙ ቲቶ ምስያ የሆነውን ያመለክታል፤ ከአይሁድ ጋር ለሰባት ዓመት የሚጸና ቃል ኪዳን ያደርጋል፤ ሆኖም በገደቡ አጋማሽ ላይ ቃል ኪዳኑን ያፈርሳል። የመሲሑ መገደልም (ቍ26) የክርስቶስን መስቀል ያመለክታል።

9፥27 *ቃል ኪዳኑን ያጸናል...መሥዋዕት... ያስቀራል፤* አንዳንዶቹ መሲሑ የብሉይ ኪዳኑን የመሥዋዕት ሥርዐት አስወግዶ በአዲስ ኪዳን መተካቱን ያመለክታል ሲሉ፣ ሌሎች ግን ወደ ፊት የሚመጣው የክርስቶስ ተቃዋሚ (ቍ26) ከአይሁድ ጋር በመስማማት የአምልኮ ሥርዐታቸውን የሚያበላሽ መሆኑን ያሳያል ይላሉ። *የጥፋት ርኵሰት፤* የ11፥31 ማብ ይመ።

10፥1 *ቂሮስ በነገሠ በሦስተኛው ዓመት፤* በ539 ዓ.ቅ.ክ ባቢሎንን ካሸነፈ በኋላ ማለት ነው።

10፥3፤ 1፥8-16 ይመ።

10፥5-6፤ ራእ1፥12-16 ይመ።

10፥7፤ ከሐሥ9፥7 ጋር ያነጻጽሩ።

10፥13 *የፋርስ መንግሥት አለቃ፤* ሰይጣንን ለማገልገል ሲል በፋርስ አገር ውስጥ እንቅስቃሴ የሚያደርግ ክፉ መንፈስ (ቍ20 ይመ) ነው። መንፈሱም በመጨረሻ የእግዚአብሔርን ሕዝብ በሚጠብቀው በታላቁ አለቃ በሚካኤል (12፥1) ድል ተነሥቶአል።

10፥20 *የግሪክ አለቃ፤* የቍ13 ማብ ይመ። ይህም

ስሄድ የግሪክ አለቃ ይመጣል። [21]አስቀ ድሜ ግን በእውነት መጽሐፍ ውስጥ የተጻ ፈውን እነግርሃለሁ፤ ከእነዚህ አለቆች ጋር ለመዋጋት ከአለቃችሁ ከሚካኤል በስተቀር የሚረዳኝ የለም።

11 እኔም፣ ሜዶናዊው ዳርዮስ በነገሠ በመጀመሪያው ዓመት፣ እርሱን ለማ ገዝና ለማበረታታት በአጠገቡ ቆሜ ነበር።

የሰሜንና የደቡብ ነገሥታት

[2]"አሁንም እውነቱን እነግርሃለሁ፤ እነሆ፣ ሦስት ሌሎች ነገሥታት በፋርስ ይነሣሉ፤ አራተኛውም ከሌሎቹ ሁሉ ይልቅ እጅግ ባለጠጋ ይሆናል። በባለጠግነቱም እጅግ በበረታ ጊዜ፣ ሌላውን ሁሉ አሳድሞ በግሪክ መንግሥት ላይ ያስነሣል። [3]ከዚያም በታላቅ ኀይል የሚገዛና የወደደውንም ሁሉ የሚያደርግ ኀያል ንጉሥ ይነሣል። [4]በኀይል እየገነነ ሳለም፣ መንግሥቱ ይፈርሳል፤ ወደ አራቱ የሰማይ ነፋሳትም ይከፋፈላል። መን ግሥቱ ተወስዶ ለሌሎች ስለሚሰጥ፣ ለዘሩ አይተላለፍም፤ ኀይሉም እንደ መጀመሪያው አይሆንም።

[5]"የደቡቡ ንጉሥ ይበረታል፤ ነገር ግን ከጦር አዛዦቹ አንዱ ከእርሱ የበለጠ የበ ረታ ይሆናል፤ ግዛቱም ታላቅ ይሆናል። [6]ከጥቂት ዓመታት በኋላም አንድነት ይፈ ጥራሉ። የደቡቡ ንጉሥ ሴት ልጅ ስምምነት ለማድረግ ወደ ሰሜኑ ንጉሥ ትሄዳለች፤ ነገር ግን ኀይሏን ይዛ መቈየት አትችልም፤ እር ሱም ሆነ የእርሱ ኀይል[ሀ] አይጸናም። በእነ ዚያ ቀናት እርሷ ከቤተ መንግሥት አጃቢ ዎቿ፣ ከአባቷና[ለ] ከደጋፊዎቿ ጋር ዐልፋ ትሰጣለች።

[7]"ከዘመዶቿ አንዱ ስፍራዋን ሊይዝ ይነ ሣል፤ የሰሜንን ንጉሥ ሰራዊት ይወጋል፤ ምሽጎቹንም ጥሶ ይገባል፤ ከእነርሱም ጋር ተዋግቶ ድል ያደርጋል። [8]አማልክታቸውን፣ የብረት ምስሎቻቸውን፣ ከብርና ከወርቅ የተ ሠሩ የከበሩ ዕቃዎቻቸውን ይማርካል፤ ወደ ግብፅም ይወስዳል። ለጥቂት ዓመታትም ከሰሜኑ ንጉሥ ጋር ከመዋጋት ይቈጠባል። [9]የሰሜኑም ንጉሥ፣ የደቡቡን ንጉሥ ግዛት ይወራል፤ ነገር ግን አፈግፍጎ ወደ ገዛ አገሩ ይመለሳል። [10]ወንዶች ልጆቹም ለጦርነት ይዘጋጃሉ፤ እስከ ጠላት ምሽግ ደርሶ የሚዋ ጋና ሊቋቋሙት እንደማይቻል ጐርፍ የሚጠ ራርግ ታላቅ ሰራዊት ያሰባስባሉ።

[11]"ከዚያም የደቡቡ ንጉሥ በቍጣ ወጥቶ የሰሜኑን ንጉሥ ይወጋል። የሰሜኑ ንጉሥ ታላቅ ሰራዊት ቢያሰባስብም ይሸነፋል። [12]የደቡቡ ንጉሥ ብዙ ሰራዊት በሚማርክ በት ጊዜ ልቡ በትዕቢት ይሞላል፤ በብዙ ሺህ የሚቈጠሩ ሰዎችንም ይገድላል፤ ነገር ግን በድል አድራጊነቱ አይጸናም።

[13]የሰሜን ንጉሥ ከመጀመሪያው የሚበ ልጥ ታላቅ ሰራዊት ያሰባስባል፤ ከብዙ ዓመ ትም በኋላ በትጥቅ እጅግ ከተደራጀ ታላቅ ሰራዊት ጋር ተመልሶ ይመጣል።

[14]"በዚያም ዘመን ብዙዎች በደቡብ ንጉሥ ላይ ይነሣሉ፤ ራእዩ ይፈጸም ዘንድ፣ ከሕዝብህ መካከል ዐመፀኛ የሆኑ ሰዎች ይነ ሣሉ፤ ነገር ግን አይሳካላቸውም። [15]የሰሜኑም ንጉሥ መጥቶ የዐፈር ድልድል ይከባል፤ የተመሸገችውንም ከተማ ይይዛል። የደቡቡ ሰራዊትም ለመቋቋም ኀይል ያጣል፤ የተመ ረጡት ተዋጊዎቻቸው እንኳ ጸንተው መዋ ጋት አይችሉም። [16]ወራሪው ደስ ያሰኘውን ያደርጋል፤ ማንም ሊቋቋመው አይችልም። በመልካሚቱ ምድር ላይ ይገዛል፤ እርሷን ለማ

10፥21 ቍ13፥ዳን
11፥2፥ይሁ1፥9
11፥1 ዳን5፥31
11፥2 ዳን10፥20፡21
11፥3 ዳን8፥4፡21
11፥4 ዳን7፥2፤ 8፥22፤ኤር42፥10
11፥7 ቍ6
11፥8 ኢሳ37፥19፤ 46፥1-2፤ ኤር43፥12፤ ዳን9፥26
11፥10 ኢሳ8፥8፤ ኤር46፥8፤ዳን9፥26
11፥11 ዳን8፥7-8
11፥15 ሕዝ 4፥2
11፥16 ኢሱ 1፥5፤ ዳን 8፥4፡7፡9

[ሀ]6 ወይም ዘሩ [ለ]6 ወይም ከልጇና (ቨልጌትንና ሱርስትን ይመ)

መንፈሳዊ ኀይል መመታት ነበረበት።

10፥21 *በእውነት መጽሐፍ፤* 12፥1 ይመ፤ የማንኛውም ሰው ማንነትና ዕድል ፈንታው የተጻፈበት መለኮታዊ የባሕር መዝገብ ሳይሆን አይቀርም (የዘፀ32፥32 ማብ ይመ)።

11፥1 *ሜዶናዊው ዳርዮስ፤* የ5፥31 ማብ ይመ።

11፥2 *ሦስት ሌሎች ነገሥታት፤* እነርሱም ካምቢሲስ (530-522 ዓ.ቅ.ክ)፣ ጵሱዶ ስሜርዲስ ወይም ጋውማታ (522) እና ቀዳማዊ ዳርዮስ (522-486) ናቸው። *አራተኛውም፤* በ480 ዓ.ቅ.ክ ግሪክን በኀይል ለመቈጣጠር የሞከረውን ቀዳማዊ ጠረክሲስን ያመለክታል (486-465)፤ የአስ 1፥1 ማብ ይመ።

11፥3 *ኀያል ንጉሥ፤* ታላቁ እስክንድር ነው(336-323)።

11፥4 *አራቱ...ነፋሳት፤* የ7፥4-7 ማብ ("አራት ራሶች") ይመ።

11፥5 *የደቡቡ ንጉሥ፤* የግብፁ ቀዳማዊ በጥሊሞስ ሶተር (323-285) ነው። *ከጦር አዛዦቹ አንዱ፣* ቀዳማዊ ሰሉ ቂውስ ኒካቶር (311-280) ነው። *ግዛቱም፤* የመጀመሪያ ግዛቱ ባቢሎን ብቻ ነበረች፤ በኋላ ግን ወደ ምሥራቅና ወደ ምዕራብ ዘልቆ በመግባት፣ ግዛቶችን ወደ ራሱ መንግሥት ጨምሮአል።

11፥6 *የደቡብ ንጉሥ ሴት ልጅ፤* የግብፁ የዳግማዊ በጥሊሞስ ፊላዴልፈስ (285-246 ዓ.ቅ.ክ.) ልጅ በርኒቄ ናት። *ስምምነት፤* በበርኒቄና በአንተዮኮስ ጋብቻ የተጠናከረ የወዳጅነት ውል ነው። *ወደ ሰሜኑ ንጉሥ፤* የሶሪያው ዳግማዊ አንተዮኮስ ቴኦስ (261-246) ነው። *ኀይሏን ይዛ መቈየት አትችልም፤ እርሱም... አይጸናም፤* የአንተዮኮስ የቀድሞ ሚስት የነበረችው ላኦዲቄ፤ በር ኒቄንና አንተዮኮስን በተንኰል አስገደለቻቸው። *ከአባቷና፤* የበርኒቄ አባት በጥሊሞስም በዚያው ዓመት ሞተ።

11፥7 *ከዘመዶቿ አንዱ፤* ላኦዲቄን የገደለ የበርኒቄ ወንድም የግብፁ ሣልሳዊ በጥሊሞስ ኤዌርጌቴስን (246-221 ዓ.ቅ.ክ) ማለቱ ነው። *የሰሜንን ንጉሥ፤* የሶርያው ዳግማዊ ካሊኒከስ (246-226) ነው። *ምሽጎቹንም፤* (1)የአንጾኪያ ወደብ የነበረችው ሴሌውቅያ (ሐሥ13፥4 ይመ) ወይም (2) አንጾኪያ ራስዋ ልት ሆን ትችላለች።

11፥8 *አማልክታቸውን፤* የፋርሱ ንጉሥ ካምቢሲስ በ525 ዓ.ቅ.ክ ግብፅን ካሸነፈ በኋላ፣ ወደ አገሩ የወሰዳቸው የሶር ያና የግብፅ አማልክት ምስሎች ናቸው።

11፥10 *ወንዶች ልጆቹም፤* ሣልሳዊ ሰሉቂውስ ቄራውኒስ (226-223) እና ሣልሳዊው አንተዮኮስ {(ታላቅ አንተዮኮስ የተባ ለው) (223-187)} የዳግማዊ ሰሉቂውስ ልጆች ናቸው። *ጠላት ምሽግ፤* በደቡብ ፓሌስቲና ራፊ በተባለ ስፍራ የሚገኝ የበጥሊ ሞስ ምሽግ ነው።

11፥11 *የደቡቡ ንጉሥ፤* የግብፁ ራብዓዊ በጥሊሞስ ፊሎፓ ተር (221-203) ነው። *የሰሜኑን ንጉሥ፤* ሣልሳዊው አንተዮኮስን ነው። *ይሸነፋል፤* ራፊ ላይ በ217 ማለት ነው።

11፥12 *በብዙ ሺህ የሚቈጠሩ ሰዎችንም ይገድላል፤* ፓሊቢየስ የተባለው ታሪክ ጸሐፊ፣ አንተዮኮስ ራፊ ላይ ዐሥር ሺህ እግ ረኛ ወታደሮች እንደተገደሉበት ገልጾአል።

11፥14 *በደቡብ ንጉሥ፤* የግብፁ አምስተኛው በጥሊሞስ ኤጲፋኔዎስ (203-181)ነው። *ከሕዝብህም መካከል ዐመፀኛ የሆኑ ሰዎች፤* ከአንተዮኮስ ሰራዊት ጋር የተቀላቀሉትን አይሁድ ያመ ለክታል፤ *አይሳካላቸውም፤* የበጥሊሞስ ሰራዊት መሪ የነበረው ጄኔራል ስኮፓስ በ200 ዓ.ቅ.ክ የዐማፂያኑን ቡድን ደመሰሰ።

11፥15 *የተመሸገችውንም ከተማ፤* ሲዶና የተባለችው የሜ ድትራኒያን የባሕር ወደብ ናት።

11፥16 *ወራሪው፤* በ197 ዓ.ቅ.ክ. ፓለስቲናን በቍጥጥሩ ሥር

ጥፋትም ኀይል ይኖረዋል:: [17]በመንግሥቱ ያለውን ሰራዊት ሁሉ ይዞ ለመምጣት ይወስናል፤ ከደቡብም ንጉሥ ጋር ይስማማል፤ ይህንም መንግሥት ለመጣል ሴት ልጁን ይድርለታል፤ ይሁን እንጂ ዕቅዱ[a] አይሳካለትም፤ ያሰበውም ነገር አይጠቅመውም:: [18]ከዚህም በኋላ በባሕር ጠረፍ ወዳሉት አገሮች ፊቱን በመመለስ ብዙዎቹን ይይዛል፤ ነገር ግን አንድ አዛዥ ትዕቢቱን ያከሽፍበታል፤ በራሱም ላይ ይመልስበታል:: [19]በገዛ አገሩ ወዳሉት ምሽጎችም ፊቱን ይመልሳል፤ ነገር ግን ተሰናክሎ ይወድቃል፤ ዳግምም አይታይም::

[20]"በእርሱ ቦታ የሚተካውም የመንግሥቱን ክብር ለማስጠበቅ ግብር አስገባሪ ይልካል፤ ይሁን እንጂ በቍጣ ወይም በጦርነት ሳይሆን በጥቂት ዓመታት ውስጥ ይገደላል::

[21]"በእርሱም ፋንታ የተናቀ ሰው ይነግሣል፤ ንጉሣዊ ክብርም አይሰጠውም፤ ሕዝቡ በሰላም ተቀምጦ ሳለ በተንኰል መንግሥቱን ይይዛል:: [22]ከፊቱ የሚቆመውን ታላቅ ሰራዊት፣ የቃል ኪዳኑንም አለቃ ሳይቀር ይደመስሳል:: [23]ከእርሱ ጋር ስምምነት ከተደረገ በኋላ የማታለል ሥራውን ይሠራል፤ ከጥቂት ሰዎች ጋር ሊሥልጣን ይበቃል:: [24]የበለጸጉትን ክፍለ አገሮች በሰላም ሳሉ በድንገት ይወርራቸዋል፤ አባቶቹም ሆኑ አያቶቹ ያላደረጉትን ነገር ያደርጋል፤ ይከናወንለታልም፤ ብዝበዛውን፣ ምርኮውንና የተገኘውን ሀብት ሁሉ ለተከታዮቹ ያካፍላቸዋል፤ ምሽጎችን ለመጣል ያሤራል፤ ይህን የሚያደርገውም ለጥቂት ጊዜ ብቻ ነው::

[25]"ታላቅ ሰራዊት አደራጅቶ ኀይሉንና ብርታቱን በደቡብ ንጉሥ ላይ ያነሣሣል፤ የደቡብ ንጉሥም ቍጥሩ እጅግ ብዙ የሆነ ኀያል ሰራዊት ይዞ ጦርነትን ያውጃል፤ ነገር ግን ከተዶለተበት ሤራ የተነሣ መቋቋም አይችልም:: [26]ከንጉሥ ማእድ አብረውት ሲበሉ የነበሩት ሊያጠፉት ያሤራሉ፤ ሰራዊቱም ይደመሰሳል፤ ብዙዎቹም በጦርነት ይወድቃሉ:: [27]ልባቸው ወደ ክፋት ያዘነበለው ሁለቱ ነገሥታት፣ በአንድ ገበታ አብረው ይቀመጣሉ፤ እርስ በርሳቸውም ሐሰትን ይነጋገራሉ፤ ነገር ግን የተወሰነው ጊዜ

11፥17 መዝ20፥4፤ ኢሳ 66፥19፤ኤር 25፥22፤ሆሴ 12፥14
11፥19 መዝ27፥2፤ 37፥36፤46፥2፤ሕዝ 26፥21
11፥20 ኢሳ60፥17
11፥21 ዳን4፥17፤ 8፥25
11፥22 ኢሳ28፥15፤ ዳን8፥10-11
11፥23 ዳን8፥25
11፥24 ነህ9፥25
11፥27 መዝ12፥2፤ 64፥6፤ ኤር9፥5፤ዕን 2፥3

[a]17 ወይም እርሷ

ያደረገውን አንጥያኮስን ነው:: *በመልክዓ ምድሩ*፤ የ8፥9-12 ማብ ይመ::

11፥17 *ሴት ልጁን ይድርለታል*፤ አንጥያኮስ በ194 ዓ.ቅ.ክ ሴት ልጁን ቀዳማዊት ክሊዮፓትራን ለአምስተኛው በጥሊሞስ ዳረለት::

11፥18 *በባሕር ጠረፍ ወዳሉት አገሮች*፤ ትንሿ እስያና ግሪክ ሳይሆኑ አይቀሩም:: *አዛዥ*፤ በ190 ዓ.ቅ.ክ በትንሿ እስያ በምትገኘው ማግኔዚያ በተባለች ስፍራ አንጥያኮስን ድል ያደረገውን የሮማ ቆንሲል ሉሲዮስ ቆርኔሌዎስ ሲፒዮ አስያቲኮስን ያመለክታል::

11፥19 *ተሰናክሎ ይወድቃል*፤ አንጥያኮስ በ187 ዓ.ቅ.ክ. ኤሊማይስ በተባለ ስፍራ ቤተ መቅደስን በመዝረፍ ላይ እንዳለ ተገደለ::

11፥20 *በእርሱ ቦታ የሚተካውም*፤ የታላቁ አንጥያኮስ ወንድ ልጅና ተተኪው ራብዓዊው ሴሌቂውስ ፊሎፓተር (187-175 ዓ.ቅ.ክ) ነው:: *ግብር አስገባሪ*፤ የሴሌቂውስ የገንዘብ ሚኒስትር የነበረውን ሄሊዮዶረስን ያመለክታል:: *ይገደላል*፤ ሴሉቂውስ የተገደለው ሄሊዮደረስ በጠነሰሰው ሤራ ነበር::

11፥21 *የተናቀ ሰው*፤ የሴሉቂውስ ታናሽ ወንድም የነበረውን ራብዓዊውን አንጥያኮስ ኤጲፋኔስን 175-164 ዓ.ቅ.ክ ለማለት ነው:: *ንጉሣዊ ክብርም አይሰጠውም*፤ አንጥያኮስ ሥልጣን የጨበጠው ዙፋን ለመውረስ ባለ መብት የሆነውና በኋላም ቀዳማዊ ዲሜጥሮስ የተባለው የሴሉቆውስ ልጅ ገና ወጣት እያለ ነበር:: *መንግሥቱን*፤ የሶሪያና የፓሌስቲና የጋራ መንግሥት ነው::

11፥22 *የቃል ኪዳኑንም አለቃ*፤ በ170 ዓ.ቅ.ክ የተገደለውን ሊቀ ካህናት ሣልሳዊ አንያስን ወይም ለዚህ ሐረግ የተሰጠው የዕብራይስጥ ትርጕም፣ "የጥምር መንግሥት አለቃ" የሚል ከሆነ ሐረጉ ከ181-146 በግብፅ የነበረውን 6ኛውን በጥሊሞስ ፊሎሜትርን ሳያመለክት አይቀርም::

11፥24 *የበለጸጉትን ክፍለ አገሮች*፤ ፓለስቲናን ወይም ግብፅን ለማለት ነው:: *ምሽጎችን*፤ በግብፅ የነበሩትን ያመለክታል::

11፥25 *በደቡብ ንጉሥ*፤ 6ኛው በጥሊሞስን ማለት ነው::

11፥26 *ሰራዊቱም*፤ የበጥሊሞስን ሰራዊት ማለት ነው::

11፥27 *ሁለቱ ነገሥታት*፤ አንጥያኮስንና በአንጥያኮስ ጥበቃ

በጥሊሞስና ሴሊውሲድ

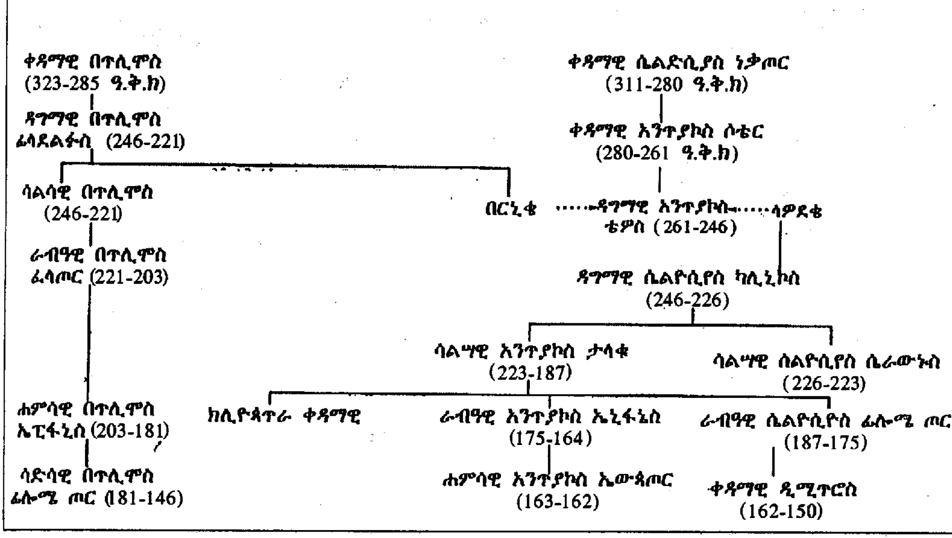

ገና ስለ ሆነ አይከናወንላቸውም። [28]የሰሜን ንጉሥ ብዙ ሀብት ይዞ ወደ ገዛ አገሩ ይመለሳል፤ ነገር ግን ልቡ በተቀደሰው ኪዳን ላይ ይነሣሣል፤ ክፉ ነገርም ያደርግበታል፤ ከዚያም ወደ ገዛ አገሩ ይመለሳል።

[29]"በተወሰነው ጊዜ ደቡቡን እንደ ገና ይወራል፤ በዚህ ጊዜ ግን ውጤቱ ከበፊቱ የተለየ ይሆናል። [30]የኪቲም[m] መርከቦች ይቃወሙታል፤ ልቡም ይሸበራል። ወደ ኋላም ይመለሳል፤ ቍጣውን በተቀደሰው ኪዳን ላይ ያወርዳል፤ ተመልሶም የተቀደሰውን ኪዳን የተውትን ይንከባከባል።

[31]"የጦር ሰራዊቶቹም ቤተ መቅደሱንና ቅጥሩን ያረክሳሉ፤ የዘወትሩንም መሥዋዕት ያስቀራሉ፤ በዚያም ጥፋትን የሚያመጣውን የጥፋት ርኵሰት ይተክላሉ፤ [32]ኪዳኑን የሚተላለፉትን በማታለል ያስታል፤ አምላካቸውን የሚያውቁ ሕዝብ ግን ጸንተው ይቃወሙታል፤ ርምጃም ይወስዳሉ።

[33]"ለጊዜው በሰይፍ ቢወድቁም፣ ቢቃጠሉም፣ ቢማረኩና ቢዘረፉም፣ ጥበበኛ የሆኑ ሰዎች ብዙዎችን ያስተምራሉ። [34]በሚወድቁበት ጊዜ መጠነኛ ርዳታ ያገኛሉ፤ እውነተኛ ያልሆኑ ብዙ ሰዎችም ይተባበሯቸዋል። [35]ጥበበኛ ከሆኑ ሰዎች አንዳንዶቹ ይሰናከላሉ፤ ይህም እስከ ፍጻሜ ዘመን ድረስ የጠሩ፣ የነጠሩና እንከን የሌለባቸው ይሆኑ ዘንድ ነው፤ የተወሰነው ጊዜ ገና አልደረሰምና።

ራሱን ከፍ ከፍ የሚያደርግ ንጉሥ

[36]"ንጉሡ ደስ እንዳለው ያደርጋል፤ ከአማልክት ሁሉ በላይ ራሱን እጅግ ከፍ በማድረግ በአማልክት አምላክ ላይ ተሰምቶ የማይታወቅ የስድብ ቃል ይናገራል፤ የቍጣውም ዘመን እስኪፈጸም ድረስ ይሳካለታል፤ የተወሰነው ነገር ሁሉ መሆን አለበትና። [37]ሴቶች ለሚወዱትም ሆነ ለአባቶቹ አማልክት ክብርን አይሰጥም፤ ማንኛውንም አምላክ አያከብርም፤ ነገር ግን ራሱን ከእነዚህ ሁሉ በላይ ከፍ ከፍ ያደርጋል። [38]በእነርሱም ምትክ የምሽጎችን አምላክ ያከብራል፤ አባቶች የማያውቁትን አምላክ በወርቅ፣ በብር፣ በከ

[m]30 ወይም የምዕራብ ባሕር ዳር አገሮች

11፥30 ዘፍ10፥4፤ 1ሳሙ17፥32፤ ኢዮ 15፥13
11፥31 ኤር19፥4፤ ዳን8፥11-13፤9፥27፤ ሆሴ3፥4፤ማቴ24፥15፤ ማር 13፥14
11፥32 ሚክ5፥7-9
11፥33 ዳን12፥3፤ ሚል2፥7፤ማቴ24፥9፤ ዮሐ16፥2፤ዕብ 11፥32-38
11፥34 ማቴ7፥15፤ ሮሜ16፥18
11፥35 ኢዮ28፥1፤ መዝ78፥38፤ኢሳ48፥10፤ዳን12፥10፤ዘካ13፥9፤ዮሐ15፥2
11፥36 ዘዳ10፥17፤ ኢሳ10፥25፤14፥13-14፤26፥20፤ሕዝ35፥13፤ ዳን7፥25፤8፥11-12፤ 24፤25፤2ተሰ2፥4፤ይሁ 1፥16፤ራእ13፥5-6

ሥር የነበረውን በጥሊሞስን ማለቱ ነው።

11፥28 *በተቀደሰው ኪዳን ላይ፤* በ169 ዓ.ቅ.ክ አንጥያኮስ በኢየሩሳሌም የነበረውን ቤተ መቅደስ ከዘረፈ በኋላ ጠባቂዎችን በዚያ አቆመ፤ ብዙ አይሁድንም በከተማው ውስጥ ጨፈጨፈ።

11፥30 *የኪቲም መርከቦች፤* በፖፒሊየስ ላይነስ ትእዛዝ የሚመሩ የሮማ ግዛት መርከቦች ናቸው። *የተቀደሰውን ቃል ኪዳን የተዉትን፤* ሃይማኖታቸውን የካዱ አይሁድን ማለት ነው(ቍ32 ይመ)።

11፥31 *የጥፋት ርኵሰት፤* 9፥27፤12፥11 ይመ፤በ168 ዓ.ቅ.ክ ዚየስ ኦሊምፒየስ ለተባለው የጣዖት አምላክ የሚሆን መሠዊያ በአንጥያኮስ ኤጲፋኔስ ተተከለ። ይህም ጌታ ኢየሱስ በትምህርቱ ያመለከተውን እንዲሁም ወደ ፊት በቤተ መቅደስ ውስጥ የሚተከለውን የጥፋት ርኵሰት የሚያሳይ ነው (የማቴ 24፥15 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ሉቃ21፥20 ይመ)።

11፥33 *ጥበበኛ የሆኑ ሰዎች፤* ሐሲዲም ተብለው የሚታወቁና ቀና የሆኑ የአይሁድ ንቅናቄ አለቆች ናቸው። *በሰይፍ ቢወድቁም፣ ቢቃጠሉም፣ ቢማረኩና ቢዘረፉም፤* ዕብ 11፥36-38 ይመ።

11፥34 *መጠነኛ ርዳታ፤* ከኢየሩሳሌም ሰሜን ምዕራብ 27 ኪሎ ሜትር ርቃ በምትገኘውና ሞዲይን በተባለች ስፍራ፣ በማታትያስና በልጁ በይሁዳ መቃቢስ መሪነት በ168 ዓ.ቅ.ክ በተካ ሄደው የደፈጣ ውጊያ የተገኘውን የመጀመሪያ ድል የሚያስታውስ ነው፤ ቤተ መቅደሱም በታኅሣሥ ወር በ165 ዓ.ቅ.ክ እንደ ገና ከርኵሰት ነጻ።

11፥35 *እስከ ፍጻሜ ዘመን ድረስ፤* ቍ40፤12፥4፡9 ይመ። ዳንኤል ስለ አንጥያኮስ ኤጲፋኔስ የጀመረውን ትንቢት እዚህ ላይ በማጠቃለል፣ ወደ ፊት ከብዙ ዘመን በኋላ ሊመጣ ስላለው ነገር መተንበይ ይጀምራል።

11፥36፤ ከዚህ ጀምሮ እስከ ም11 መጨረሻ ድረስ (የ7፥8፤ 9፥27 ማብ ይመ)፣ ስለ ክርስቶስ ተቃዋሚ በዝርዝር ይናገራል፤ የክፍሉ ሐሳብ ከአንጥያኮስ ኤጲፋኔስ ታሪክ ጋር አይገጣጠምም፤ 2ተሰ2፥4 ይመ፤ ከራዕ13፥5-8 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥37 *ሴቶች ለሚወዱትም፤* ብዙውን ጊዜ ተሙዝ (የሕዝ 8፥14 ማብ ይመ) ወይም መሢሑ ተብሎ ይተረጐማል።

ታላቁ እስክንድር በ323 ዓ.ቅ.ክ. ከሞተ በኋላ የጦር መሪዎቹ ግዛቱን አራት ቦታ ከፋፈሉት፤ ግብፅ በበጥሊሞስ ሥር ሶሪያ ደግሞ በሴሉውሲድ ሥር ሆኑ። ፍልስጥኤም ከ323 እስከ 198 ዓ.ቅ.ክ. በበጥሊሞስ ሥርወ መንግሥት ቁጥጥር ነበረች፤ በመቀጠልም ከ198 እስከ 142 ዓ.ቅ.ክ. በሶርያ ሴሉውሲድ ግዛት ሥር ሆነች።

ከእስክንድር በመቀጠል ገዥ የነበረው በግዛቱ ላይ የበላይ ለመሆን ከፉኛ ታግሎ ነበር። በመጀመሪያ ቀዳማዊ በጥሊሞስ የራሱ የሆኑትን፣ ከፍተኛ ሀብትና በተፈጥሮ ጥቃትን ለመከላከል የሚያመች አቀማመጥ ያላቸውን ግብፅንና ሰሜን አፍሪካን ያዘ፤ በ301 ሊሲማኮስ ትሬስንና ትንሹን እስያ፣ ቃሳንደር ደግሞ መቄዶናን ያዘ። በ277 በአንቲገነስ (277 - 168) ሦስት የግሪክ ነገሥታት በግብፅ፣ በሶርያና በመቄዶንያ ያሉት ብቻ ሲጸኑ ይህ ሁኔታ ተቀየረ።

ዳን 11 «የደቡብ ንጉሥ» እና «የሰሜኑ ንጉሥ» በመካከላቸው ቅራኔ፣ ጦርነት ከዚያም አንድነት እንደሚኖር ይገልጻል። በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ የሚኖራቸው ጠላትነት የሚያይለው በአስጸያፊ ሥራቸው ምክንያት ስለ ተተዉ ነው፤ ይህም በራብዓዊ አንጥያኮስ ኤጲፋኔስ ዘመን (175 - 164) እንደ ሆነ ይገመታል። በመቀጠል የመቃብያን ዐመፅ ሆነ፤ ይህም ለሐስሞኒያን ሥርወ መንግሥት መመሥረት ምክንያት ሆነ።

የድንበር መስመር 240 ዓ.ቅ.ክ. — በጥሊሞስ - - - - - ; ሴሉውሲድ ....

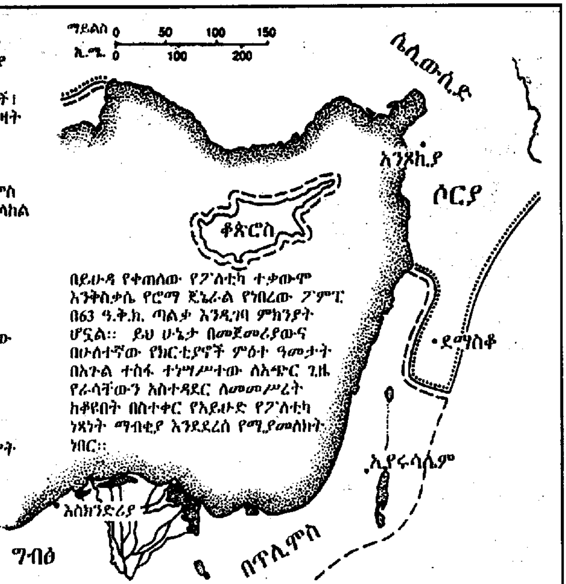

በሩ ድንጋዮችና በውድ ስጦታዎች ያከብራል። [39]በባዕድ አምላክ ርዳታ ጽኑ ምሽጎችን ይወጋል፤ ለእርሱ የሚገዙትን በእጅጉ ያከብራቸዋል፤ በብዙ ሕዝብ ላይ ገዦች ያደርጋቸዋል፤ ምድሩንም በዋጋ ያከፋፍላቸዋል።

[40]"በመጨረሻው ዘመን የደቡብ ንጉሥ ጦርነት ያውጅበታል፤ የሰሜን ንጉሥም በፈረሰኞችና በሠረገሎች፣ በብዙ መርከቦችም እንደ ማዕበል ይመጣበታል፤ ብዙ አገሮችን ይወራል፤ እንደ ጐርፍም እየጠራረገ በመካከላቸው ያልፋል። [41]መልካሚቱንም ምድር ይወራል፤ ብዙ አገሮች በእጁ ይወድቃሉ፤ ኤዶም፣ ሞዓብና የአሞን መሪዎች ግን ከእጁ ያመልጣሉ። [42]ሥልጣኑን በብዙ አገሮች ላይ ያንሰራፋል፤ ግብፅም አታመልጥም። [43]የወርቅና የብር ክምችትን፣ እንዲሁም የግብፅን ሀብት ሁሉ በቊጥጥሩ ሥር ያደርጋል፤ የሊቢያና የኢትዮጵያ[ሀ] ሰዎችም ይገዙለታል። [44]ነገር ግን ከምሥራቅና ከሰሜን የሚመጣ ወሬ ያስደነግጠዋል፤ ብዙዎችንም ለማጥፋትና ለመደምሰስ በታላቅ ቍጣ ይወጣል። [45]ንጉሣዊ ድንኳኖቹን በባሕሮች መካከል[ለ] ውብ በሆነው ቅዱስ ተራራ ላይ ይተክላል፤ ይሁን እንጂ ወደ ፍጻሜው ይመጣል፤ ማንም አይረዳውም።

የመጨረሻ ዘመን

12 "በዚያን ዘመን ስለ ሕዝብህ የሚቆመው ታላቅ አለቃ ሚካኤል ይነሣል። መንግሥታት ከተመሠረቱበት ጊዜ ጀምሮ እስከዚያ ዘመን ድረስ ታይቶ የማይታወቅ ታላቅ የመከራ ጊዜ ይሆናል። ነገር ግን በዚያን ጊዜ ስማቸው በመጽሐፉ ተጽፎ የተገኘው ሕዝብህ ሁሉ ይድናሉ። [2]በምድር ዐፈር ውስጥ ካንቀላፉት ብዙዎች ይነቃሉ፤ አንዳንዶቹ ለዘላለም ሕይወት፣ ሌሎቹም ለውርደትና ለዘላለም ጕስቍልና ይነሣሉ። [3]ጥበበኞች[ሐ] እንደ ሰማይ ጸዳል፣ ብዙዎችንም ወደ ጽድቅ የሚመልሱ እንደ ከዋክብት ለዘላለም ይደምቃሉ። [4]ዳንኤል ሆይ፤ አንተ ግን፣ እስከ ፍጻሜው ዘመን ድረስ የመጽሐፉን ቃል ዝጋ፤ አትመውም። ብዙዎች ወዲያ ወዲህ ይራወጣሉ፤ ዕውቀትም ይበዛል።

[5]እኔም ዳንኤል ተመለከትሁ፤ እነሆ ከፊት ለፊቴ ሌሎች ሁለት ቆመው ነበር፤ አንዱ ከወንዙ በዚህኛው ዳር፣ ሌላው ደግሞ ከወንዙ በዚያኛው ዳር። [6]ከእነርሱም አንዱ፣ ከወንዙ ውሃ በላይ የነበረውንና በፍታ የለበሰውን ሰው፣ "እነዚህ አስደናቂ ነገሮች ሊፈጸሙ ምን ያህል ጊዜ ይቀራል?" አለው።

[7]ከወንዙ ውሃ በላይ የነበረው በፍታ የለበሰው ሰው፣ ቀኝ እጁንና ግራ እጁን ወደ ሰማይ አንሥቶ፣ "ለዘመን፣ ለዘመናት፣ ለዘመንም እኩሌታ[መ] ይሆናል፤ የተቀደሰው ሕዝብ ኀይል መሰበር ሲያከትም፣ እነዚህ ሁሉ ነገሮች ይፈጸማሉ" ብሎ ለዘላለም በሚኖረው በእርሱ ሲምል ሰማሁ።

[8]እኔም ሰማሁ፤ ነገር ግን አላስተዋልሁትም፤ ስለዚህ፣ "ጌታዬ ሆይ፤ የዚህ ሁሉ ፍጻሜ ምንድነው?" ብዬ ጠየቅሁ።

[9]እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "ዳንኤል ሆይ፤ ቃሉ እስከ ፍጻሜው ዘመን ድረስ የተዘጋና የታተመ ስለ ሆነ ሂድ፤ [10]ብዙዎች ይነጻሉ፤ ይጠራሉ፤ እንከን አልባም ይሆናሉ፤ ክፉዎች ግን በክፋታቸው ይጸናሉ፤ ከክፉዎች አንዳቸውም አያስተውሉም፤ ጠቢባን ግን ያስተውላሉ።

[11]"የዘወትሩ መሥዋዕት ከተቋረጠበትና ጥፋት የሚያመጣው አስጸያፊ ርኵሰት ከተተከለበት ጊዜ ጀምሮ አንድ ሺህ ሁለት መቶ ዘጠና ቀን ይሆናል። [12]የሚታገሥና እስከ አንድ ሺህ ሦስት መቶ ሠላሳ አምስት ቀን ፍጻሜ የሚደርስ የተባረከ ነው።

[13]"አንተ ግን እስከ ፍጻሜው ድረስ ሂድ፤ ታርፋለህ፤ በቀኖቹ መጨረሻም ተነሥተህ የተመደበልህን ርስት ትቀበላለህ።"

11፥40 ኢሳ5፥28፤ 8፥7፤21፥1፤ሕዝ38፥4
11፥41 ኢሳ11፥14፤ ኤር48፥47፤ሕዝ 20፥6፤ሚል3፥12
11፥43 2ዜና12፥ 3፤ ሕዝ 30፥4፤ናሆ3፥9
11፥45 ኢሳ2፥2፡4፤ ዳን8፥9
12፥1 ዘዐ32፥32፤ መዝ56፥8፤ኤር17፥13፤ 30፥7፤ዳን9፥12፤10፥13፤ ማቴ24፥21፤ማር13፥ 19፤ሉቃ10፥20፤ይሁ 1፥9፤ራእ16፥18
12፥2 ኢሳ26፥19፤ ማቴ25፥46፤ዮሐ11፥24
12፥3 ምሳ4፥18፤ ኢሳ6፥7፤ዳን11፥33፤ ማቴ13፥43፤ዮሐ5፥35፤ 1ቆሮ15፥42፤ፊል2፥15
12፥4 ቍ9፡13፤ኢሳ 8፥16፤ኤር5፥1፤ራእ 22፥10
12፥5 ዳን10፥4
12፥6 ዳን8፥13፤ሕዝ 9፥2
12፥7 ዘፍ14፥22፤ ዳን6፥26፤7፥25፤8፥24፤ ሉቃ21፥24፤ራእ 10፥5-6፡7፤11፥2
12፥9 ቍ4፤ኢሳ 29፥11
12፥10 ኢሳ1፥25፤ 32፥7፤ዳን11፥35፤ ሆሴ14፥9፤ ራእ 22፥11
12፥11 ዘዐ29፥38፤ ዳን8፥11፤9፥27፤ ማቴ24፥15፤ማር13፥ 14፤ራእ11፥2
12፥12 ኢሳ30፥ 18፤ሕዝ4፥5-6፤ ዳን8፥14
12፥13 ቍ4፤መዝ 16፥5፤ኢሳ57፥2፤ ማቴ 10፥22፤ያዕ1፥12፤ራእ 14፥13

[ሀ]43 ወይም የኑብያ ወይም የኩሽ [ለ]45 ወይም በባሕርና ውብ.... መካከል [ሐ]3 ወይም ጥበብን የሚገልጡ [መ]7 ወይም ለዓመት፣ ለሁለት ዓመታት፣ ለዓመትም እኩሌታ

11፥40-45፤ በክርስቶስ ተቃዋሚና በፓለቲካ ጠላቶቹ መካከል የሚነሣ ጦርነት ነው፤ "ውብ በሆነው ቅዱስ ተራራ" (ቍ 45) ላይ በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ የሕይወቱ ፍጻሜ ይሆናል፤ ይህም ከአርማጌዶን ጦርነት (ራእ16፥13-16) ጋር የተያያዘ ነው።

12፥1 *ሚካኤል፤* የ10፥13 ማብ ይመ። *ታላቅ የመከራ ጊዜ፤* ኤር30፥7፤ ማቴ24፥21 እና ማብ ይመ። ከራእ16፥18 ጋር ያነጻጽሩ። *በመጽሐፉ፤* 10፥21 ይመ እንዲሁም መዝ9፥5፤ 51፥1፤ 69፥28 ማብ ይመ።

12፥2፤ የጻድቃንና የኃጥአን ትንሣኤ መኖሩን በግልጽ የሚናገር የመጀመሪያው ክፍል ነው፤ ከዮሐ 5፥24-30 ጋር ያነጻጽሩ። *ለዘላለም ሕይወት፤* በብሉይ ኪዳን በዚህ ስፍራ ብቻ የሚገኝ ሐረግ ነው።

12፥5 *ሌሎች ሁለት፤* በመሐላ ምስክርነት የሚሰጡ ሰዎች ብዛት የመጨረሻው አነስተኛ ቍጥር ሁለት ነበር (ቍ7፤ ዘዳ19፥15 ይመ)።

12፥7 *ለዘመን፣ ለዘመናት፣ ለዘመንም እኩሌታ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ከ7፥25 ጋር ያነጻጽሩ።

12፥11-12፤ በአንጥያኮስ ኤጲፋኔስ ዘመን የተፈጸመውን ስደት (8፥14፤11፥28 እና ማብ ይመ) ወይም የመጨረሻውን ዘመን ሊያመለክት ይችላል።

12፥13 *ታርፋለህ፤* ትሞታለህ ማለት ነው (ኢዮ3፥17 ይመ)።

ትንቢተ ሆሴዕ

መግቢያ

ጸሐፊውና የተጻፈበት ጊዜ

የብኤሪ ልጅ ሆሴዕ ይህን የትንቢት ቃል የተናገረው፣ ከክርስቶስ ልደት በፊት በስምንተኛው ምእት ዓመት አጋማሽ ገደማ ሲሆን፣ አገልግሎቱን የጀመረው አሞጽ በነበረበት ወቅት ወይም ከእርሱም በኋላ ወዲያውኑ ሊሆን ይችላል:: አሞጽ ማንነቱ ባልታወቀ ጠላት አማካይነት በእስራኤል ላይ ስለሚመጣው የእግዚአብሔርን ፍርድ ይናገራል፤ ሆሴዕ ግን ይህ ጠላት አሦር እንደ ሆነ ይገልጻል (7፥11፤ 8፥9፤ 10፥6፤ 11፥11):: ከመጽሐፉ ውጪ ስለ እርሱ የሚታወቅ ነገር ባይኖርም፣ በ1፥1 ላይ የተጠቀሱትን ነገሥታት ስንመለከት ሆሴዕ ቢያንስ ለሠላሳ ስምንት ዓመት ያህል ትንቢት መናገሩን እንገነዘባለን:: እርሱም ከሰሜኑ መንግሥት (ከእስራኤል) በመምጣት፣ የትንቢት ቃል ከጻፉት ነቢያት መካከል ብቸኛ ነቢይ ነበር፤ የተናገረውም ትንቢት በመጀመሪያ የመጣበትን መንግሥት የሚመለከት ነው:: ነቢያዊ አገልግሎቱ የሚታወቀው ከይሁዳ ነገሥታት ዘመነ መንግሥት ጋር በማገናዘብ ስለ ሆነ፣ ምናልባት መጽሐፉ የተጻፈው የሰሜኑ መንግሥት ዋና ከተማ የነበረችው ሰማርያ ከወደቀች በኋላ በይሁዳ ሊሆን ይችላል:: ይሁዳ በመጽሐፉ ውስጥ መጠቀሱም ይህንን ግምት ያጠናክርልናል (1፥7:11፤4፥15፤5፥5:10:13፤6፥4:11፤10፥11፤11፥12፤12፥2):: ይህን መጽሐፍ የጻፈው ሆሴዕ ይሁን ወይም ሌላ ሰው በውል የሚታወቅ ነገር የለም:: የሆሴዕ መጽሐፍ በመጽሐፍ ቅዱስ አከፋፈል መሠረት በታናናሽ ነቢያት ወይም የትንቢት መጻሕፍት ውስጥ ቀዳሚ ሆኖ የሚገኝ ነው፤ 'ታናናሽ የትንቢት መጻሕፍት የሚለው ስያሜ" ከኢሳይያስ፣ ከኤርምያስና ከሕዝቅኤል የትንቢት መጻሕፍት ጋር ሲነጻጸሩ አጫጭር መሆናቸውን የሚገልጽ ነው::

ታሪካዊ ዳራው

ሆሴዕ የኖረው የሰሜኑ መንግሥት እጅግ አሳዛኝ ደረጃ ላይ ደርሶ በነበረበት በመጨረሻው ጊዜ ላይ ሲሆን፣ ይኸውም ከዳግማዊ ኢዮርብዓም ቀጥሎ በሃያ አምስት ዓመት ጊዜ ውስጥ (2ነገ15፥8-17፥41) ስድስት ነገሥታት በሚገዙበት ወቅት ነበር:: ከእነዚህም ውስጥ ዘካርያ፣ ሰሎም፣ ፋቂያስና ፋቁ ሔ የተባሉት አራቱ በሥራ ገበታቸው ላይ እንዳሉ ሥልጣናቸውን ቀምተው በያዙ ሰዎች ተገድለዋል፤ ሆሺዕ በጦርነት ተሸንፎ ወደ ግዞት የወረደ ሲሆን፣ መንግሥቱን ለልጁ ያወረሰው ምናሔም ብቻ ነው:: እግዚአብሔር እነዚህን ነገሥታት ለእስራኤል ሲሰጥ በቍጣ ነበር፤ የተሻሩትም በመዓቱ ነው (13፥11)፤ እርሱም በውሃ ላይ እንዳለ ኩበት አደረጋቸው (10፥7)፤ ያለማቋረጥ የደም መፋሰስ ሆነ (4፥2):: አሦር ወደ ምዕራብ እየገፋ ሲመጣ፣ ምናሔም ይህንን በዓለም የገነነ መንግሥት የበላይ ገዥ አድርጎ በመቀበል ግብር ገበረለት (2ነገ 15፥19-20):: ከጥቂት ጊዜ በኋላ ግን በ733 ዓ.ቅ.ክ. ፋቁሔ በሠራው ተንኰል ምክንያት አሦር ከእስራኤል ላይ ብዙዎቹን ግዛቶች ከፍሎ ወሰደ፤ ለእስራኤልም ንጉሥ የቀረው የኤፍሬም ግዛቶችና ከምናሴ ግዛት ምዕራቡ ክፍል ብቻ ነበር:: ከፋቁሔም ቀጥሎ የነገሠው አውሴን ሲሆን፣ እርሱም (ለአሦር ንጉሥ) ታማኝ ሆኖ ስላልተገኘ፣ ሰማርያ ተያዘች፤ ሕዝቧም በምርኮ ተጋዘ (722-721 ዓ.ቅ.ክ)፤ በዚህም ምክንያት የሰሜኑ መንግሥት ወደቀ::

መሪ ሐሳቡና መልእክቱ

ከምዕራፍ 1-3 ያለው የመጽሐፉ የመጀመሪያ ክፍል፣ ነቢዩ ከእግዚአብሔር ለሕዝቡ የተቀበለ ውን መልእክት ለማስተላለፍ የሆሴዕን የቤተ ሰብ ሁኔታ እንደ ምሳሌ ወስዶ ይተርካል:: እግዚአብሔር ሆሴዕን ጋለሞታዪቱን ጎሜርን እንዲያገባ አዘዘው:: ሦስቱም ልጆቻቸው እያንዳንዳቸው ሊመጣ ያለውን ክፉ ነገር (ፍርድ) በማሳየት እንደ ተምሳሌት የሚያገለግሉ ስሞች ሰጣቸው:: ምዕራፍ ሁለት፣ ሆሴዕ ከጎሜር ጋር የነበረውን ግንኙነት እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ካለው ግንኙነት ጋር ያነጻጽራ ል፤ ልጆቹ ታማኝ ያልሆነችውን እናታቸውን ከቤታቸው እንዲያባርሩ ተነግሯቸዋል:: ይሁን እንጂ ይህ የሆነው ባለመፈለጓ (ነጻ እንድትወጣ) ሳይሆን ተሐድሶ እንድታገኝ ነበር:: ነቢዩም ካገባት በኋላ ከእርሱ ተለይታ ሄዳ ብታመነዝርም፣ አሁንም እንዲያፈቅራት ይታዘዛል፤ እርሱም እርሷን መልሶ በማ ምጣት ለተወሰነ ጊዜ ለብቻዋ እንድትሆን አደረጋት (ም 3):: ይህም የብልጽግናቸው ምንጭ አድርጋ በመቍጠር የከነዓናውያንን አማልክት በማምለክ፣ ለእግዚአብሔር ታማኝ ካልሆነችው እስራኤል ጋር እግዚአብሔር የነበረውን ግንኙነት ሥዕላዊ በሆነ መንገድ የሚያሳይ ነው (ከ2፥4:9 እና 18 ጋር ያነጻ ጽሩ):: እስራኤል ለተወሰነ ዘመን በስደት ኖረች (ከ7፥16፤ 8፥14፤ 9፥3:6:17፤ 11፥5 ጋር ያነጻጽሩ):: ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ለቃል ኪዳን ሕዝቡ የነበረው ፍቅር አልተቋረጠም፤ ሆሴዕ ጎሜርን መልሶ እንደወሰዳት፣ ሁሉ እግዚአብሔር ሕዝቡን ወደራሱ ሊመልስ ወደደ:: ይህም እስራኤላውያን ከግብፅ ወጥተው በከነዓን ምድር መስፈራቸውን በሚያስታውስ መልኩ በዘይቤያዊ አነጋገር ተገልጾአል (ከ1፥11፤ 2፥14-23፤ 3፥5፤ 11፥10-11፤ 14፥4-7 ጋር ያነጻጽሩ):: እስራኤል ቀድሞ ከእግዚአብሔር ጋር ያሳለፈችው ሁኔታ ወደ ፊት ከሕዝቡ ጋር ላለው ግንኙነት መሠረታዊ ሞዴል ወይም ምሳሌ እንደ ሆነ ሆሴዕ ተገንዝቦአል::

ከምዕራፍ 4-14 ያለው ሁለተኛው የመጽሐፉ ክፍል፣ እስራኤል በከነዓናውያን እምነት መጠመ ዷን በዝርዝር ይገልጻል፤ ሆኖም የዚህን ክፍል አስተዋፅኦ ሥርዐት ባለው መንገድ ማስቀመጥ አስቸጋሪ

ነው:: እንደ ሌሎቹ የትንቢት መጻሕፍት ሁሉ፣ ትንቢተ ሆሴዕም ለንስሐ ጥሪ ያደርጋል:: እስራኤልም ያላት አማራጭ ጣዖቷን በመጣል ወደ እግዚአብሔር መመለስ ብቻ ነው (ም 6፥ 14)::

የእስራኤላውያን ትልቁ ችግር እግዚአብሔርን አለማወቃቸው እንደ ሆነ ሆሴዕ ተገንዝቦአል:: (4፥6፤ 13፥4):: እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር የነበራት ግንኙነት የፍቅር ነበር (2፥19፤ 4፥1፤ 6፥6፤ 10፥12፤ 12፥6)፤ በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ያለው ቃል ኪዳናዊ ወዳጅነት፣ በመጀመሪያው የመጽሐፉ ክፍል የተገለጸው በባልና በሚስት መካከል ባለው ግንኙነት ሲሆን፣ በኋላም በአባትና በልጅ መካከል ባለው ግንኙነት ጉላ ብሎ ተገልጾአል (11፥1-4):: ለእግዚአብሔር ታማኝ አለመሆን መንፈሳዊ ግልሙትና ነው (4፥13-14፤ 5፥4፤ 9፥1 ይመ፤ ከኤር 3 ጋር ያነጻጽሩ):: እስራኤል በቤተ ጣዖት ምን ዝርናን በመፈጸም (4፥14)፣ ወደ በአል አምልኮ በመመለስ፣ አሕዛብ በሚያመልኩባቸው ኰረብቶች ላይ መሥዋዕት አቀረበች፤ በሰማርያ ለጥጃ ምስል ሰገደች (8፥5፤ 10፥5-6፤ 13፥2):: እነርሱንም መሸሸጊያ መከታ በማድረግ በእነርሱ ሐሳብ ነጕደች (5፥13፤ 7፥8-11):: ከዚህ የተነሣ ከእግዚአብሔር የከፋ ፍርድ እንደሚጠብቃት የተገለጸ ቢሆንም፣ የመጽሐፉ ዋና ሐሳብ ግን የእግዚአብሔር ርኅራኄና ፍቅር እስራኤልን አውጥቶ የማይጥል መሆኑን የሚያሳይ ነው::

ልዩ ትኩረት የሚጠይቁ ጕዳዮች

የሆሴዕ መጽሐፍ ሁለት ጥንቃቄ የሚሹ ችግሮች አሉት:: የመጀመሪያው ከም 1-3 ያለው ታሪክ ይዘትና የጎሜር ባሕርይ ነው:: አንዳንድ ምሁራን "ይህ ታሪክ በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ያለውን ግንኙነት ምሳሌያዊ በሆነ መንገድ የሚያሳይ ብቻ ነው" ሲሉ ሌሎች ደግሞ ጠንካራ ማስረጃዎችን በማቅረብ ታሪኩ መተርጐም ያለበት ቃል በቃል እንደሆነ ይናገራሉ:: የሁለተኛው ዐይነት አመለካከት ካላቸው ምሁራን መካከል "ጎሜር አስቀድሞ ታማኝ ነበረች፤ ኋላ ግን ታማኝነቷን ጥላለች" ሲሉ ሌሎች ደግሞ፣ "ከጋብቻም በፊት እንኳን ቢሆን ታማኝ አልነበረችም" በማለት ይናገራሉ::

ሁለተኛው ችግር ም 3 ከም 1 ጋር ያለው ግንኙነት ነው:: በም 3 ውስጥ ስለ ልጆቹ የሚገልጽ ነገር ባይኖርም አንዳንድ ምሁራን ሁለቱ ምዕራፎች በአንድ ወቅት ውስጥ የተከናወነ ሁለት የተለያየ ታሪክ ነው በማለት ይናገራሉ:: ሆኖም ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው አተረጓጐም ትክክል እንደ ሆነ ይታመናል:: ይኸውም ም 3 ከም 1 የሚለጥቅ ተከታታይ ታሪክ ነው፤ ጎሜር ታማኝ አለመሆኗ ከተረጋገጠ በኋላም ሆሴዕ መልሶ እንዲወስዳት ታዞአል የሚል ነው::

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ (1፥1)
2. ጋለሞታዪቱ ሚስትና ታማኙ ባል (1፥2-3፥5)
   - ሀ. የልጆቹ ምልክት መሆን (1፥2-2፥1)
   - ለ. ጋለሞታዪቱ ሚስት (2፥2-23)
     1. የእግዚአብሔር ፍርድ በእስራኤል ላይ (2፥2-13)
     2. እግዚአብሔር እስራኤልን እንደ ገና እንደሚሠራት (2፥14-23)
   - ሐ. ታማኙ ባል (ም 3)
3. ልቡ ከእግዚአብሔር የራቀ ሕዝብና ታማኙ አምላክ (ም 4-14)
   - ሀ. እስራኤል ታማኝ ሆና አለመገኘቷ (4፥1-6፥3)
     1. የቀረበው ክስ (4፥1-3)
     2. የክሱ ምክንያትና የሚከተለው ውጤት (4፥4-19)
     3. ሕዝቡንና መሪዎችን የሚመለከት ልዩ መልእክት (ም 5)
     4. አሳዛኝ ልመና (6፥1-3)
   - ለ. የእስራኤል መቀጣት (6፥4-10፥15)
     1. የፈጸሙት በደል መገለጹ (6፥4-7፥16)
     2. ፍርድ መታወጅ (ም 8-9)
     3. እጣሪና አቤቱታ (ም 7-10)
   - ሐ. የእግዚአብሔር ፍቅር (ም 11-14)
     1. የእግዚአብሔር አባታዊ ፍቅር (11፥1-11)
     2. ታማኝ ባለ መሆኗ የእስራኤል መቀጣት (11፥12-13፥16)
     3. ከንስሐ በኋላ የእስራኤል ተሐድሶ (ም 14)

1

በይሁዳ ነገሥታት በዖዝያን፣ በኢዮአታም፣ በአካዝና በሕዝቅያስ ዘመን እንዲሁም በእስራኤል ንጉሥ በዮአስ[ሀ] ልጅ በኢዮርብዓም ዘመን ወደ ብኤሪ ልጅ ወደ ሆሴዕ የመጣው *የእግዚአብሔር* ቃል ይህ ነው፤

የሆሴዕ ሚስትና ልጆቹ

[2]*እግዚአብሔር* በሆሴዕ መናገር በጀመረ ጊዜ፣ *እግዚአብሔር* "ምድሪቱ *ከእግዚአብሔር* ተለይታ ታላቅ ምንዝርና እያደረገች ስለ ሆነ፣ ሂደህ አመንዝራ ሴት አግባ፤ የምንዝርና ልጆችንም ለራስህ ውሰድ" አለው። [3]ስለዚህ እርሱ የዴቤላይምን ሴት ልጅ ጎሜርን አገባ፤ እርሷም ፀነሰች፤ ወንድ ልጅም ወለደችለት።

[4]*እግዚአብሔርም* ሆሴዕን እንዲህ አለው፤ "በኢይዝራኤል ስለ ተፈጸመው ግድያ የኢዩን ቤት በቅርቡ ስለምቀጣና የእስራኤልንም መንግሥት እንዲያከትም ስለማደርግ፣ ስሙን ኢይዝራኤል ብለህ ጥራው። [5]በዚያም ቀን በኢይዝራኤል ሸለቆ፣ የእስራኤልን ቀስት እሰብራለሁ።"

[6]ጎሜር እንደ ገና ፀነሰች፤ ሴት ልጅም ወለደች፤ *እግዚአብሔርም* ሆሴዕን እንዲህ አለው፤ "ይቅር እላቸው ዘንድ ለእስራኤል ቤት ከእንግዲህ ስለማልራራላቸው፣ ስሟን ሎሩሃማ[ለ] ብለህ ጥራት። [7]ነገር ግን ለይሁዳ ቤት እራራለሁ፤ በቀስት ወይም በሰይፍ ወይም በጦርነት ወይም በፈረሶችና በፈረሰኞች ሳይሆን በስምላካቸው *በእግዚአብሔር* አድናቸዋለሁ።"

[8]ጎሜር፣ ሎሩሃማን ጡት ካስጣለች በኋላ ሌላ ወንድ ልጅ ወለደች። [9]*እግዚአብሔርም* እንዲህ አለው፤ "ሎዓሚ[ሐ] ብለህ ጥራው፤ ምክንያቱም እናንተ ሕዝቤ አይደላችሁም፤ እኔም አምላካችሁ አይደለሁምና።

[10]"ይሁን እንጂ እስራኤላውያን ሊሰፈርና ሊቈጠር እንደማይችል እንደ ባሕር አሸዋ ይሆናሉ፤ 'ሕዝቤ አይደላችሁም' በተባሉበት ቦታ፣ 'የሕያው አምላክ ልጆች' ተብለው ይጠራሉ። [11]የይሁዳ ሕዝብና የእስራኤል ሕዝብ እንደ ገና አንድ ይሆናሉ አንድ መሪም ይሾማሉ፤ አንድ ሆነውም በምድሪቱ ይገናሉ፤ የኢይዝራኤል ቀን ታላቅ ይሆናልና።

2

"ወንድሞቻችሁን 'ሕዝቤ'፣ እኅቶቻችሁንም 'ተወዳጆቼ' ብላችሁ ጥሯቸው።

የእስራኤል መቀጣትና መመለስ

[2]"እናታችሁን ምከሯት፤ ምከሯት፤
 እርሷ ሚስቴ አይደለችም፤
እኔም ባሏ አይደለሁምና።
 ከፊቷ የዘማዊነት አስተያየትን፣
 ከጡቶቿም መካከል ምንዝርናዋን
  ታስወግድ።
[3]አለበለዚያ ገፍፌ ዕርቃኗን
  አስቀራታለሁ፤
 እንደ ተወለደችበትም ቀን
  አደርጋታለሁ፤
እንደ ምድረ በዳ፣

1፥1 2ነገ13፥13፤ 14፥21፤1ዜና3፥12፡13፤ኢሳ1፥1፤ኤር1፥2፤ ሚክ1፥1፤አሞ1፥1
1፥2 ዘዳ31፥16፤ኤር 3፥1፡14፤ሕዝ 23፥3-21፤ ሆሴ2፥2፡5፤ 3፥1፤5፥3
1፥3 ቍ6
1፥4 ቍ11፤1ሳሙ 29፥1፤1ነገ18፥45፤ 2ነገ10፥11፤ ሆሴ2፥22
1፥5 ኢሱ15፥56፤ 1ሳሙ29፥1፤ 2ነገ15፥29
1፥6 ቍ3፡8፤ ሆሴ2፥4፡23
1፥7 መዝ44፥6፤ ዘካ4፥6
1፥8 ቍ6
1፥9 ቍ10፤ሕዝ 11፥1920፤1ጴጥ2፥10
1፥10 ቍ9፤ዘፍ 22፥17፤ኢሱ3፥10፤ ኤር33፥22፤ሆሴ2፥23 ፤ሮሜ9፥26
1፥11 ቍ4፤ኢሳ11፥ 12፡13፤ኤር23፥5-8፤ 30፥9፤ሕዝ37፥15-28
2፥1 ቍ23፤ 1ጴጥ2፥10
2፥2 ቍ5፤ኢሳ 1፥21፤50፥1፤ሕዝ 23፥45፤ሆሴ1፥2፤4፥5
2፥3 ኢሳ32፥13-14፤ሕዝ16፥4፡22፡37

[ሀ]1 በዕብራይስጥ *ዮአስ የሚለው ቃል የኢዮአስ አማራጭ ትርጕም ነው* [ለ]6 *ሎሩሃማ ማለት ያልተወደደች ማለት ነው*
[ሐ]9 *ሎዓሚ ማለት ሕዝቤ አይደለም ማለት ነው*

1፥1 ***ዖዝያን፤*** ከ792-740 ዓ.ቅ.ክ. የነገሠ ሲሆን ***ኢዮአታም፤*** ከ750-532፤ ***አካዝ፤*** ከ735-715፤ ***ሕዝቅያስ፤*** ከ729-686 ዓ.ቅ.ክ. በይሁዳ ላይ ነግሠዋል። ከላይ ከተጠቀሱት የአገዛዝ ዘመናት የአንዳንዶቹ ተደራርበዋል፤ ከእነዚህም መካከል የአካዝና የሕዝቅያስ አብሮ የመግዛት ዘመን ከሁሉ ይልቅ ረጅም ነበር (ኢሳ 36፥1 ማብ ይመ)። ***ኢዮርብዓም፤*** ከ793-753 ዓ.ቅ.ክ. የነገሠው ዳግማዊ ኢዮርብዓም ነው። ሆሴዕ፣ በኢሳይያስ፣ በአሞጽና በሚክያስ ዘመን የኖረ ነቢይ ነው፤ በየመጽሐፎቻቸው 1፥1 ላይ ይመ። ***ሆሴዕ፣*** "ድነት" ማለት ነው። ***የእግዚአብሔር ቃል፤*** በኢዩኤል (1፥1)፣ በሚክያስና (1፥1) በዘካርያስ (1፥1፡7) ከተጠቀሰው ጋር የሚመሳሰልና ሥልጣንን የሚያመለክት ነው።

1፥2 ***አመንዝራ ሴት አግባ፤*** በመግቢያው ላይ፣ "ለየት ያሉ ችግሮች" የሚለውን ይመ። ***የምንዝርና፤*** እግዚአብሔር እስራኤልን የሚወቅስበት ዋነኛ ኀጢአት ነው።

1፥3 ***ጎሜርም፤*** ከዚህ መጽሐፍ ውጭ በሌላ ስፍራ አልተጠቀሰችም።

1፥4 ***በኢይዝራኤል፤*** የቃሉ ትርጕም እግዚአብሔር ይበትናል ማለት ሲሆን፣ በዚህ ስፍራ በገዦች ላይ ይፈጸም ዘንድ የተነገረውን ፍርድ የሚያጸና ነው (የቍ 11፤2፥22 ማብ ይመ)። ዳግማዊ ኢዮርብዓም፣ የአክአብን ልጅ የኢዮራምን መንግሥት በመገልበጥ (2ነገ 9፥14-37 ይመ፤ ከ1ነገ19፥16-17 ጋር ያነጻጽሩ) በኢይዝራኤል ከተመሠረተው ከኢዩ ሥርወ መንግሥት የመጣ ነው (በ841-814 ዓ.ቅ.ክ)፤ የኢዩ ሥርወ መንግሥት ያከተመው ዘካርያስ በተገደለበት በ753 ዓ.ቅ.ክ. ነው (2ነገ 15፥8-10)።

1፥5 ***የእስራኤልን ቀስት፣*** ምንም እንኳ ሰማርያ ለሁለት ዓመት ያህል በጠላት ተከባ ብትቈይም (2ነገ 17፥5-6)፣ የእስራኤል መከላከያ ኀይል የተንኰታኰተው በ724 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ ነው።

1፥6 ***ሎሩሃማ፤*** አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ይህ ስም እግዚአብሔር ቀድሞ ለእስራኤል የነበረው ፍቅር መለወጡን የሚያመለክት ነው (ዘፀ 33፥19፤ ዘዳ 7፥6-8)፤ በኋላ ግን ይህ ፍቅር እንደሚታደስ ተስፋ ተሰጥቶአል (2፥23)።

1፥7 ***ለይሁዳ... አድናቸዋለሁ፤*** ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ. እንዲሁም በ701 ዓ.ቅ.ክ. (2ነገ 19፥32-36 ይመ) እግዚአብሔር ይሁዳን ከአሦር እጅ ታድጎአል።

1፥9 ***ሎዓሚ፤*** አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ይህ ስም በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ያለው የቃል ኪዳን ግንኙነት መቋረጡን (ዘፀ 6፥7፤ ኤር 7፥23 ይመ) የሚያመለክት ሲሆን፣ ወደ ፊት ግን ይታደሳል (ቍ10፤ 2፥1፡23)። ማስጠንቀቂያው ከመጀመሪያው ልጅ ወደ ሦስተኛው ልጅ እየጠነከረ ሄዶአል።

1፥10፤ በሮሜ 9፥26፤ 1ጴጥ 2፥10 ላይ የተጠቀሰ ሲሆን፣ አሕዛብን ከሚመለከት የወንጌል ተልእኮ ጋር የተያያዘ ነው። ***ይሁን እንጂ፤*** ለተወሰነ ጊዜ አስፈሪ ቅጣት እንደሚኖርና (ቍ 4-9) በኋላም የበረከት ጊዜ እንደሚመጣ ያሳያል። ***እንደ ባሕር አሸዋ፤*** ለአብርሃምና ለያዕቆብ የተሰጠውን ተስፋ በዘፍ 22፥17፤32፥12 ላይ ይመ፤ ከኤር 33፥22፤ ዕብ 11፥12 ጋር ያነጻጽሩ። ***ልጆች፤*** በ2፥2፡4 ላይ የምንዝርና ልጆች ተብሎ ከተጠቀሰው ጋር የሚነጻጸር ነው (ዘዳ 32፥17)።

1፥11 ***እንደ ገና አንድ ይሆናሉ፤*** እስራኤልና ይሁዳ ተመልሰው አንድ ሕዝብ እንደሚሆኑ ያመለክታል። ወይም እንደ ተክል ከምድር ብቅ ይላሉ ማለት ሊሆን ይችላል። ***በምድሪቱ፤*** በምርኮ የነበሩበት አገር ሳይሆን አይቀርም (ከዘፀ 1፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። ***ኢይዝራኤል፣*** የቍ 4 ማብ ይመ። እዚህ ላይ ግን "እግዚአብሔር ይበትናል" የሚለው ዐረፍተ ነገር መዝራትን ወይም መትከልን ያመለክታል፤ ይህም የመጀመሪያው ልጅ ስም ትርጕም መለወጡን ያሳያል (2፥21-23) ይመ።

2፥1 ***ሕዝቤ... ተወዳጆቼ፤*** ከሆሴዕ ልጆች ስም ጋር የተገናኙ መጥፎ ነገሮች አልተጠቀሱም (የ1፥6፡9 አማራጭ ትርጕም ይመ)።

2፥2 ***ሚስቴ አይደለችም፤*** በዝሙት ምክንያት ጋብቻቸው ፈርሶአል፤ ይሁን እንጂ የተፈለገው ፍች ሳይሆን ዕርቅ ነበር፤ ከቍ 7-15 ጋር ያነጻጽሩ።

2፥3 ***ገፍፌ፤*** ሚስቱ የምትለብሳቸውን ልብሶች የሰጣት ባሏ ነው (ዘፀ 21፥10፤ ሕዝ 16፥10 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን ታማኝ አለ

እንደ ደረቅም ምድር አደርጋታለሁ፤
በውሃ ጥምም እገድላታለሁ።
[4]ለልጆቿ አልራራላቸውም፤
የምንዝርና ልጆች ናቸውና።
[5]እናታቸው አመንዝራ ነች፤
በውርደትም ፀንሳቸዋለች፤
እርሷም፣ ‘እንጀራዬንና ውሃዬን
ይሰጡኛል፤
ሱፌንና የሐር ልብሴን፣ ዘይቴንና
መጠጤን ይሰጡኛል፤
ስለዚህ ውሽሞቼን ተከትዬ እሄዳለሁ’
አለች።
[6]በዚህ ምክንያት መንገዷን በእሾህ
እዘጋለሁ፤
መውጫ መንገድ እንዳታገኝም ዙሪያዋን
በግንብ አጥራለሁ።
[7]ውሽሞቿን ተከትላ ትሄዳለች፤ ነገር ግን
አትደርስባቸውም፤
ትፈልጋቸዋለች፤ ሆኖም አታገኛቸውም።
ከዚያም እንዲህ ትላለች፤
‘ወደ ቀድሞ ባሌ እመለሳለሁ፤
የፊተኛው ኑሮዬ ከአሁኑ ይሻለኛልና።’
[8]እርሷም እህል፣ ዘይትና አዲስ የወይን
ጠጅ የሰጧት፣
ለበኣል አምልኮ ያደረጉትን፣
ብርንና ወርቅን ያበዛሁላት፣
እኔ እንደ ሆንሁ አላወቀችም።
[9]“ስለዚህ እህሌን በመከር ጊዜ፣
አዲሱም የወይን ጠጅ በደረሰ ጊዜ
እወስዳለሁ፤

2፥4 ሕዝ8፥18፤ ሆሴ1፥6፤5፥7
2፥5 ኤር3፥6፤ 44፥17፤18፤ሆሴ1፥2
2፥6 ኢዮ3፥23፤ 19፥8፤ሰቆ3፥9
2፥7 ኢሳ54፥5፤ ኤር2፥2፤3፥1፤ሕዝ 16፥8፤ሆሴ5፥13
2፥8 ቍ13፤ዘኍ 18፥12፤ዘዳ8፥18፤ኢሳ 1፥3፤ሕዝ16፥15፤19፤ ሆሴ8፥4
2፥9 ሆሴ8፥7፤9፥2
2፥10 ኤር13፥26፤ ሕዝ16፥37፤23፥10
2፥11 ኢሳ1፥14፤ 24፥8፤ኤር7፥34፤16፥ 9፤ሆሴ3፥4፤9፥5፤ አሞ5፥21፤8፥10
2፥12 ኢሳ5፥6፤ 7፥23፤ኤር3፥1፤5፥17፤ 8፥13፤ሆሴ5፥7፤13፥8
2፥13 ቍ8፤ኢሳ65፥ 7፤ኤር7፥9፤44፥17፤ ሕዝ16፥17፤ሆሴ4፥6፤ 13፤8፥14፤11፥2፤13፥ 1፤6
2፥14 ሕዝ19፥13
2፥15 ዘ15፥18፤ኢሱ 7፥24፤26፤ኤር2፥22፤ ሕዝ16፥22፤28፥26፤ ሆሴ12፥9

ዕርቃኗንም እንዳትሸፍንበት፣
ሱፍና የሐር ልብሴን መልሼ
እወስድባታለሁ።
[10]አሁንም በውሽሞቿ ፊት፣
ነውሯን እገልጣለሁ፤
ከእጄም የሚያድናት የለም።
[11]የደስታ በዓሎቿን ሁሉ፣
የዓመት በዓሎቿንና፣ የወር መባቻዎቿን
ሰንበቶቿንና የተመረጡ በዓሎቿን ሁሉ
አስቀራለሁ።
[12]ከውሽሞቼ የተቀበልሁት ዋጋ ነው
የምትለውን፤
የወይን ተክሎቿንና የበለስ ዛፎቿን
አጠፋለሁ፤
ጫካ አደርገዋለሁ፤
የዱር አራዊትም ይበሉታል።
[13]ለበኣል አማልክት፣ ዕጣን ስላጠነችባቸው
ቀናት እቀጣታለሁ፤
በጌጣ ጌጥና በቀለበቶች ራሷን አስጊ
ጣለች፤
ውሽሞቿንም ተከትላ ሄዳለች፤
እኔን ግን ረስታለች”
ይላል እግዚአብሔር።
[14]“ስለዚህ እነሆ፤ አባብላታለሁ፤
ወደ ምድረ በዳም እወስዳታለሁ፤
በፍቅር ቃል አነጋግራታለሁ።
[15]በዚያም የወይን ተክሏን እመልስላታለሁ፤
የአኮርንም[m] ሸለቆ የተስፋ በር
እንዲሆናት አደርጋለሁ።
በዚያም ከግብፅ እንደ ወጣችበት ቀን፣

[m]15 *አኮር ማለት ችግር ማለት ነው*

መሆኗ ተገልጿአል (ኤር 13፥26፤ ሕዝ 16፥39 ይመ)። *ዕርቃኗን፤* እስራኤል፣ በግብፅ ምድር በባርነትና በባዶነት ሆና እግዚአብሔር ባገኛት ጊዜ እንደ ነበረችው ማለት ነው (ከሕዝ 16፥4-8፤ ናሆ 3፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥4 *የምንዝርና ልጆች፤* 1፥2 ይመ። የእግዚአብሔር ልጆች ከሚለው ጋር ይነጻጸራል (1፥10፤ 11፥1)።

2፥5 *እንጀራዬንና ውሃዬን ይሰጡኛል፤* በኣል እህልን ለማ ብቀል አስፈላጊ የሆነውን ዝናብ እንደሚሰጥ ኡጋሪቲክ በተባለው ጽሑፍ ውስጥ ተጠቅሷል። *ሱፌንና የሐር ልብሴን፣ ዘይቴንና መጠጤን፤* የፓሌስቲና ዋና ዋና የዕርሻ ውጤቶች ናቸው። እስራ ኤል የበረከቷን እውነተኛ ምንጭ አታውቅም። *ውሽሞቼን፤* ቍ 7፥10 ይመ። እንደ በኣል ያሉትን አማልክት ያመለክታል፤ አምላኪዎቹም ዕርሻቸው እንደሚለመልም ተስፋ ያደርጋሉ። *ተከ ትዬ እሄዳለሁ፤* ሚስቱ ሌሎች ወንዶችን ትፈልግ ነበር (ኤር 3፥2፤ ሕዝ 16፥33) ይመ።

2፥6 *መንገዷን ... እዘጋለሁ፤* እግዚአብሔር እስራኤልን በሞት ከመቅጣት ይልቅ (ከዘዳ 22፥21፤ ሕዝ 16፥39-40፤ ናሆ3፥5-7 ጋር ያነጻጽሩ) ተገልላ እንድትኖር ያደርጋል።

2፥7 *ተከትላ ትሄዳለች፤* በሆሴዕ ውስጥ የሚገኝና ከባዕድ አምልኮ ጋር የተገናኘ ቃል ሲሆን፣ በሌላ ቦታ የዕብራይስጡ ቃል “መቀጠል” ወይም “ማሳደድ” የሚል ትርጕም አለው (6፥3፤ 8፥3፤ 12፥1)። *ትፈልጋቸዋለች፤* 5፥6፡15 ይመ። *አታገኛቸውም፤* 5፥6 ይመ። *ባሌ፤* እግዚአብሔርን ለማለት ነው። *እመለሳለሁ፤* ለዚህ የተሰጠው የዕብራይስጡ ቃል ንስሓ መግባትን ያመለክታል።

2፥8 *በኣል፤* የከነዓናውያን አምላክ ሲሆን የአየር ሁኔ ታን፣ የእህል ምርታማነትን፣ የእንስሳት መራባትንና የሰው ልጅ መባዛትን እንደሚቈጣጠር ይታመን ነበር (የመሳ 2፥13 ማብ ይመ)። *ብርና ወርቅን፤* የጣዖትን ምስል ለመሥራት ይጠቀሙባ ቸው ነበር (8፥4፤ 9፥6፤ 13፥2 ይመ)። *እኔ እንደ ሆንሁ አላወቀ ችም፤* ከነዓናውያን እህል፣ የወይን ጠጅና ዘይት የሚሰጠን በኣል ነው ብለው ያምኑ ነበር።

2፥9 *እወስዳለሁ፤* እግዚአብሔር ከዕርሻ የሚገኘውን ፍሬ፣ የበጉንና የፍየሉን በረከት በመንሣት የእነዚያ በረከቶች ትክክለኛ ምንጭ ማን መሆኑ እንዲታወቅ አደረገ።

2፥10 *ነውሯን እገልጣለሁ፤* አመንዝራዪቱ ሚስት በአደባ ባይ ለዕፍረት ተጋለጠች (ሰቆ 1፥8፤ ሕዝ 16፥37፤ 23፥39 ይመ)። *የሚያድናት የለም፤* በኣል ያድናት ዘንድ ኀይል የለውም።

2፥11 *በዓሎቿን... አስቀራለሁ፤* በስደት ውስጥ እነዚያ የደ ስታ ወራት ትዝታ ብቻ ሆነው ይቀራሉ። *የዓመት ... በዓሎቿ፤* ዘፀ 23፥14-17፤ ዘዳ 16፥16 ይመ (እንዲሁም “የብሉይ ኪዳን በዓ ላትና ሌሎች የተቀደሱ ቀናት” የሚለውን ሠንጠረዥ ይመ)። *የወር መባቻዎቿን፤* 2ነገ 4፥23፤ ኢሳ 1፥13፤ አሞ 8፥5 ይመ። *ሰንበቶቿን፤* ዘፀ 20፥8-11 ይመ።

2፥12 *ከውሽሞቼ የተቀበልሁት ዋጋ፤* ለሴትኛ አዳሪ የሚከፈል ገንዘብ ነው 9፥1፤ ዘዳ 23፥18፤ ሕዝ 16፥33፤ ሚክ 1፥7 ይመ)። እስራኤል የእርሻ ምርቷን ከእግዚአብሔር ሳይሆን ከምታመልካቸው አማልክት እንደምታገኝ ታምናለች (ዘዳ 11፥13-14 ይመ)። *ጫካ፤* ኢሳ 5፥5-6፤ 7፥23፤ 32፥13 ሚክ 3፥12 ይመ።

2፥13 *ቀናት፤* የበዓል ቀናት ማለት ነው። *ተከትላ ሄዳ ለች፤* የቍ5 ማብ ይመ። *ረስታለች፤* በሆሴዕ ውስጥ ማወቅ ለሚለው ቃል ተቃራኒ ነው (ከ13፥4-6 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥14 *ወደ ምድረ በዳ፤* ዳግመኛ ቃል ኪዳን ለማድረግ ነው (ቍ 19-20 ይመ)። በከነዓን እስራኤላውያን አማልክት ለማ ምለክ ከመፈተናቸው በፊት በምድረ በዳ የተንከራተቱበትን ጊዜ ያመለክታል። *በፍቅር ቃል አነጋግራታለሁ፤* ማባበልና ማጽናናት በተሞላበት ሁኔታ ማለት ነው (ከዘፍ 34፥3፤ ሩት 2፥13፤ ኢሳ 40፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። እግዚአብሔር በፍርድ ጊዜ እንኳ ፍቅሩን ሳያቋርጥ ይገልጻል።

2፥15 *የአኮርንም ሸለቆ፤* በኢያሪኮ አቅራቢያ የሚገኝ ነው (ኢሱ 7፥1-26፤ 15፥7፤ ኢሳ 65፥10 ይመ)። ነቢዩ የልጆቹን ስም ትርጕም እንደለወጠ ሁሉ፣ የአኮርንም ትርጕም ለውጦአል (አግ ራጌ ትርጕም ይመ)፤ ሸለቆው፣ በተስፋይቱ ምድር እግዚአብሔር በመጀመሪያ ፍርዱን በሕዝቡ ላይ የገለጠበት ቦታ ሲሆን፣ አሁን የአዲስ ተስፋ ምልክት ሆኖ ተጠቅሶአል።

እንደ ልጅነቷም ጊዜ ትዘምራለች።[ሙ]

16“በዚያ ቀን፣ ‘ባሌ’ ብለሽ
ትጠሪኛለሽ”
ይላል እግዚአብሔር፥
“ከእንግዲህም፣ ‘ጌታዬ’[ሬ] ብለሽ
አትጠሪኝም።
17የበኣል አማልክትን ስም ከአንደበቷ
አስወግዳለሁ፤
ከእንግዲህም ስሞቻቸው አይነሡም።
18በዚያን ቀን ከምድር አራዊትና ከሰማይ
ወፎች፣
በምድርም ላይ ከሚንቀሳቀሱ ፍጥረት
ጋር፣
ቃል ኪዳን አደርግላቸዋለሁ፤
ሁሉም በሰላም እንዲኖሩ፣
ቀስትን፣ ሰይፍንና ጦርነትን፣
ከምድሪቱ አስወግዳለሁ።
19ለእኔ እንድትሆኚ ለዘላለም አጭሻለሁ፤
በጽድቅና በፍትሕ፣
በፍቅርና በርኅራኄም አጭሻለሁ።
20በታማኝነት አጭሻለሁ፤
አንቺም እግዚአብሔርን ታውቂያለሽ።

21እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
“በዚያ ቀን እኔ እመልሳለሁ፤
ለሰማያት እመልሳለሁ፤
እነርሱም ለምድር ምላሽ ይሰጣሉ፤
22ምድርም ለእህል፣
ለአዲስ የወይን ጠጅና ለዘይት ምላሽ
ትሰጣለች፤
እነርሱም ለኢይዝራኤል[ሰ] ምላሽ
ይሰጣሉ።
23ስለ ራሴ ስል በምድሪቱ እተክላታለሁ፤
‘ምሕረትን ያላገኘ’[ሸ] ብዬ የጠራሁትንም
እምረዋለሁ፤
‘ሕዝቤ አይደላችሁም’[ቀ] ተብለው
የተጠሩትንም፣ ‘ሕዝቤ’ እላቸዋለሁ፤
እነርሱም፣ ‘አንተ አምላኬ ነህ’
ይላሉ።”

2፥16 ኢሳ54፥5
2፥17 ዘ23፥13፤ኢሱ 23፥7፤መዝ16፥4፤ ዘካ13፥2
2፥18 ኢዮ5፥22፡ 23፤መዝ46፥9፤ኢሳ 2፥4፤ኤር23፥6፤ሕዝ 34፥25፤ዘካ9፥10
2፥19 ኢሳ1፥27፤ 54፥8፤62፥4፤ 2ቆሮ11፥2
2፥20 ኤር31፥34፤ ሆሴ4፥1፤6፥6፤13፥4፤ ሕዝ16፥8
2፥21 ኢሳ55፥10፤ ዘካ8፥12፤ሚል3፥ 10-11
2፥22 ኤር31፥12፤ ሕዝ36፥2930፤ሆሴ 1፥4፤14፥7፤ኢል2፥19
2፥23 ቍ1፤ኢሳ19፥ 25፤ኤር29፥12፤31፥ 27፤ሆሴ1፥6፡10፤ሮሜ 9፥25፤1ጴጥ2፥10
3፥1 2ሳሙ6፥19፤ ሆሴ1፥2
3፥4 ዘ25፥7፤መሳ 17፥5-6፤18፥1417፤ስ ቆ2፥9፤ዳን11፥31፤ሆስ 2፥11፤10፥1፤13፥11፤ ዘካ10፥2

የሆሴዕ ከሚስቱ ጋር መታረቅ

3 እግዚአብሔር እንዲህ አለኝ፤ “እርሷ በሌላ ሰው የምትወደድ አመንዝራ ብት ሆንም፣ አሁንም ሂድና ሚስትህን ውደ ዳት፤ ወደ ሌሎች አማልክት ዘወር ቢሉና ለእነርሱም የተቀደሰውን የዘቢብ ጥፍጥፍ ቢወዱም፣ እግዚአብሔር እስራኤላውያንን እንደ ወደዳቸው አንተም እርሷን ውደዳት።”

2ስለዚህ በዐሥራ አምስት ሰቅል ጥሬ ብርና በአንድ ቆሮስ ተኩል መስፈሪያ ገብስ ገዛኋት። 3እኔም፣ “ከእኔ ጋር ብዙ ቀን ተቀመጪ፤[በ] አታመንዝሪ ወይም ሌላ ሰው አትውደጂ፤ እኔም ከአንቺ ጋር እኖራለሁ” ብዬ ነገርኋት።

4እስራኤላውያን ለብዙ ዘመን ያለ ንጉሥና ያለ አለቃ፣ ያለ መሥዋዕትና ያለ ዐምደ ጣዖት፣ ያለ ኤፉድና ያለ ጣዖት ምስል

[ሙ]15 ወይም *ትሆናለች*
[ሬ]16 ዕብራይስጡ *በኣል* ይላል
[ሰ]22 *ኢይዝራኤል* ማለት *እግዚአብሔር ይተክላል* ማለት ነው
[ሸ]23 ዕብራይስጡ *ሎሩሃማ* ይላል
[ቀ]23 ዕብራይስጡ *ሎዓሚ* ይላል
[በ]3 ወይም *ቆዪ*

2፥16-17 *ባሌ... ጌታዬ... የበኣል፤* ድምፀቱ አንድ ሆኖ የተለያየ ትርጒም ያለውን ቃል የሚያመለክት ኅብር አገላለጽ ነው፤ “ባሌ” ለሚለው ከተሰጡት ሁለት የዕብራይስጥ ቃላት መካ ከል አንዱ (“ጌታዬ”) “በኣል” ከሚባለው የጣዖት አምላክ ስም ጋር ይመሳሰላል (የቍ 16 አማራጭ ትር ጒም ይመ)። “ጌታ” ለሚለው የቆመው የዕብራይስጥ ቃል ለእግዚአብሔር መጠ ሪያነት ከቶ እንዳይውል እስከሚደረግ ድረስ በከፍተኛ ደረጃ ይጠላል።

2፥18 *ቃል ኪዳን አደርግላቸዋለሁ፤* 6፥7፤8፥1 ይመ። በቍ12 ላይ የተጠቀሱት አጥፊ እንስሳት እንደዚሁም ወፎችና በመሬት ላይ የሚንቀሳቀሱት ነፍሳት ከእንግዲህ ወዲህ ለሕይ ወት አስፈሪ አይሆኑም። ተፈጥሮና ታሪክ በሰላም ይጣመራሉ (ኢሳ 11፥6-9፤ 65፥25 ይመ)። *በሰላም እንዲኖሩ፤* ኤር 33፥16፤ ሕዝ 34፥24-28 ይመ። *ቀስትን፣ ሰይፍንና፤* 1፥5 ይመ። ጦርነትም አብቅቶአል። *ከምድሪቱ፤* የእስራኤል ምድር ማለት ነው (1፥2፤ 4፥1፡3፤ 9፥3፤ 10፥1 ይመ)።

2፥19-20፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሱት አምስት በጎ ምግባ ራት፣ በቃል ኪዳን መተጫጨት ከሚከፈል ገንዘብ ይልቅ እጅግ አስፈላጊዎች ናቸው (ዘፀ 22፥16-17፤ ዘዳ 22፥23-29፤ 1ሳሙ 18፥25፤ 2ሳሙ 3፥14 ይመ)።

2፥19 *በጽድቅና፤* 10፥12፤ ኤር 23፥6፤ አሞ 6፥12፤ ሚክ 6፥5 ይመ። *በፍትሕ፤* አሞ 5፥24 ይመ። *በፍቅርና፤* 4፥1፤ 6፥4፤ 10፥12፤ 12፥6 ይመ። *በርኅራኄም፤* እግዚአብሔር ሊያደርገው ካሰበው ክፉ ነገር መመለሱን ያመለክታል (1፥6 እና አማራጭ ትርጒሙን ይመ)። “ሎሩሃማ” በቀሙ ርኅራኄ መንሣት ማለት ነው (ከመዝ 51፥1፤ 103፥3-14 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥20 *በታማኝነት፤* እምነት የሚጣልበት ማለት ነው (ዘዳ 32፥4፤ መዝ 88፥11 ይመ)። *ታውቂያለሽ፤* የዕብራይስጡ ቃል በጣም የጠበቀ የጋብቻ ግንኙነትን ያመለክታል (ዘፍ 19፥8፤ ዘኍ 31፥17-18፡35)፤ በተጨማሪም በኪዳን የተጉዳኙ ፍቅረኞችን ጥብቅ ትውውቅ ያሳያል (4፥1፡6፤ 5፥4፤ 6፥3፡6፤ 8፥2፤11፥3፤ 13፥4 ይመ)።

2፥22 *ለኢይዝራኤል፤* እዚህ ላይ ቃሉ እግዚአብሔር ይተ ክላል የሚለውን ለማመልከት ገብቶአል (አማራጭ ትርጒሙንና ቍ 23 እንዲሁም የ1፥11 ማብ ይመ)። በልጆቹ ስም የተገለጸው መርገም ወደ በረከት ተለውጦአል (1፥10 ይመ)። የቃል ኪዳ ኑም ሐሳብ እንዲህ ይላል፤ “የራሴም ሕዝብ አደርጋችኋለሁ፤ እኔም አምላክ እሆናችኋለሁ” (ዘፀ 6፥7፤ ዘካ 8፥8 ማብ ይመ)።

2፥23 *አንተ አምላኬ ነህ፤* ሕዝቡ እግዚአብሔር ላደረገው ምሕረት ምላሽ ይሰጣሉ፤ ይህ ጥቅስ አሕዛብ ወደ ቤተ ክርስቲ ያን መምጣታቸውን ለማመልከት በሮሜ 9፥25፤ 1ጴጥ 2፥10 ላይ በከፊል ተጠቅሶአል።

3፥1 *እንዲህ አለኝ፤* ምዕራፍ ሦስት የተተረከው በአንደኛ መደብ ሲሆን፣ ምዕራፍ አንድ ግን በሦስተኛ መደብ ነበር። *ሂድና ሚስትህን ውደዳት፤* ሆሴዕ ለጋለሞታዪቱ ጎሜር የነ በረው ፍቅር፣ እግዚአብሔር ለአመንዝራዪቱ እስራኤል ያለውን ፍቅር ይገልጻል። እግዚአብሔር ለእስራኤል ያለው ፍቅር (11፥1፤ 14፥4 ይመ) የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ ነው። *ሌሎች አማልክት፤* ዘፀ 20፥3፤ ዘዳ 31፥20 ይመ። *የዘቢብ ጥፍጥፍ፤* ስለ አዝመራ ቸው በኣልን ለማመስገን የሚያቀርቡለት ስጦታ ነው።

3፥2፤ ጎሜር በእርግጥ ባሪያ ሆነች፤ ሆሴዕም መልሶ ገዛት። *ዐሥራ አምስት ሰቅል፤* ባሪያን ለመግዛት (ዘፀ 21፥7፡32) ወይም በስእለት የተሰጠችን ሴት (ዘሌ 27፥4) ነጻ ለማውጣት ከተመደ በው ገንዘብ ግማሽ ማለት ነው።

3፥3-5፤ ተግርኮ መሄድንና ከምርኮ መመለስን ያመለክታል።

3፥3 *ብዙ ቀን፤* ለዘላለም ማለት አይደለም። *ተቀመጪ፤* ተለይታ እንደ ነበረ ያመለክታል (አማራጭ ትርጒሙንና 2፥6 ይመ)፤ ይህም ከእስራኤል ምርኮ ጋር የሚነጻጸር ነው።

3፥4 *ንጉሥና፤* 1፥4፤ 5፥1፤ 8፥4፡10፤ 10፥15፤ 13፥10-11 ይመ። *አለቃ፤* 5፥10፤ 7፥3፡5፤ 8፥4፤ 13፥10 ይመ። *ያለ መሥ ዋዕትና፤* 6፥6፤ 8፥11፡13 ይመ። *ዐምደ ጣዖት፤* 10፥1-2፤ ዘዳ 16፥22፤ 1ነገ 14፥23፤ 2ነገ 17፥10፤ ሚክ 5፥13 ይመ። *ኤፉ ድና፤* እዚህ ላይ ከጣዖት ጋር የተያያዘ ምስል ነው (መሳ 8፥27፤ 17፥5 ይመ)። *ጣዖት፤* ዘፍ 31፥30፤ 1ሳሙ 19፥13፡16 ይመ።

ይኖራሉና:: [5]ከዚያ በኋላ እስራኤላውያን ተመልሰው አምላካቸውን እግዚአብሔርንና ንጉ ሣቸውን ዳዊትን ይፈልጋሉ፤ በመጨረሻ ውም ዘመን በመንቀጥቀጥ ወደ እግዚአብሔ ርና ወደ በረከቱ ይመጣሉ::

በእስራኤል ላይ የቀረበ ክስ

4 በምድሪቱ በምትኖሩ በእናንተ ላይ
እግዚአብሔር የሚያቀርበው ክስ
ስላለው፣
እናንት እስራኤላውያን ይህን
የእግዚአብሔርን ቃል ስሙ፤
"ታማኝነት የለም፤ ፍቅርም የለም፤
እግዚአብሔርንም ማወቅ በምድሪቱ የለም::
[2]በዚያ ያለው ርግማን፣[†] መዋሸት፣
መግደል፣
መስረቅና ማመንዘር ብቻ ነው፤
ቃል ኪዳንን ሁሉ ያፈርሳሉ፤
ደም ማፍሰስና ግድያ ይበዛል::
[3]ስለዚህ ምድሪቱ አለቀሰች፤[‡]
በውስጧም የሚኖሩ ሁሉ ኰሰመኑ፤
የምድር አራዊት፣ የሰማይ ወፎች፣
የባሕርም ዓሦች አለቁ::

[4]"ነገር ግን ማንም ሰው አይከራከር፤
ማንም ሌላውን አይወንጅል፤
በካህናት ላይ ክስን እንደሚያቀርቡ፣
ሕዝብህ እንደዚያው ናቸውና::
[5]ቀንና ሌሊት ትደናበራላችሁ፤
ነቢያትም ከእናንተ ጋር ይደናበራሉ፤
ስለዚህ እናታችሁን አጠፋታለሁ፤
[6]ሕዝቤ ዕውቀት ከማጣቱ የተነሣ
ጠፍቶአል::
"ዕውቀትን ስለናቃችሁ፣
እኔም ካህናት እንዳትሆኑ ናቅኋችሁ፤
የአምላካችሁን ሕግ ስለ ረሳችሁ፣
እኔም ልጆቻችሁን እረሳለሁ::
[7]ካህናት በበዙ ቍጥር፣
በእኔ ላይ የሚያደርጉት ኀጢአት
በዝቶአል፤
ክብራቸውንም˹ በውርደት ለውጠዋል::˺
[8]የሕዝቤ ኀጢአት ለመብል ሆኖላቸዋል፤
ርኵሰታቸውንም እጅግ ወደዱ::
[9]ካህናትም ከሕዝቡ የተለዩ አይደሉም፤
ሁሉንም እንደ መንገዳቸው
እቀጣቸዋለሁ፤
እንደ ሥራቸውም እከፍላቸዋለሁ::

[10]"ይበላሉ ግን አይጠግቡም፤
ያመነዝራሉ ግን አይበዙም፤
እግዚአብሔርን በመተው፣
ራሳቸውን [11]ለአመንዝራነት፣
ለአሮጌና ለአዲስ የወይን ጠጅ አሳልፈው

3፥5 ዘዳ4፥29:30፤ 1ሳሙ13፥14፤መዝ 18፥45፤ኢሳ9፥13፤ 10፥20፤ኤር50፥45፤ ሆሴ5፥15፤11፥10፤ ሚክ4፥12
4፥1 ኢዮ10፥2፤ ምሳ10፥21፤24፥2፤ ኢሳ1፥3፤ኤር2፥9፤7፥ 28፤51፥5፤ሆሴ2፥ 20፤ኢል1፥2:14
4፥2 2ነገ21፥16፤ ኢሳ1፥15፤59፥3፤ኤር 9፥2፤ሕዝ22፥2:9፤ሆሴ 5፥2፤6፥9፤7፥1:3፤ 10፥4:13፤11፥12
4፥3 ኢሳ15፥6፤ 33፥9፤ኤር4፥25:28፤ 9፥10፤ሕዝ38፥20፤ ሶፎ1፥3
4፥4 ዘዳ17፥12፤ ሕዝ3፥26
4፥5 ሕዝ7፥19፤ 14፥7፤ሆሴ2፥2
4፥6 ምሳ10፥21፤ ኢሳ1፥3፤ሆሴ2፥13፤ 8፥1:12፤ሚል2፥7-8
4፥7 ሆሴ9፥11፤ 10፥1:6፤13፥6፤ዕን 2፥16
4፥8 ኢሳ56፥11፤ ሆሴ14፥1፤ሚክ3፥11
4፥9 ኢሳ24፥2፤ኤር 5፥31፤ሆሴ8፥13፤9፥9: 15፤10፥10፤12፥2

[†]2 መርገምን ያመለክታል
[‡]3 ወይም ደረቀች
˹7 ማሶሬቲክ የሚለው እንዲሁ ሲሆን የጥንት ዕብራውያን ጸሐፍት ትውፊት ግን ክብሬን ይላል
˺7 ሱርስትና የጥንት ዕብራውያን ጸሐፍት ትውፊት የሚሉት እንዲሁ ሲሆን ማሶሬቲክ ግን አለውጠዋለሁ ይላል

3፥5 *ተመልሰው፤* ሆሴዕ ከተናገረው ውስጥ ይህ ቍልፍ ቃል ነው (2፥7፤ 5፥4፤ 6፥1፤ 7፥10፤ 11፥5፤ 12፥6፤ 14፥1-2 ይመ):: *ይፈልጋሉ፤* እስራኤል ንስሓ እንደምትገባ ያሳያል (ከ5፥15 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህም አሁን ከያዙት የደነደነ ልብና ዐመፅ ጋር የሚቃረን ነው (7፥10):: *አምላካቸውን እግዚአብሔርን፤* 12፥9፤ 13፥4፤ ኤር 50፥4 ይመ:: *ንጉሣቸውን ዳዊትን፤* ከዳዊት ሥርወ መንግሥት የሆነውን መሲሕ ያመለክታል (ኤር 30፥9፤ ሕዝ 34፥24 ይመ):: ከሰሎሞን ሞት በኋላ የሰሜኑ መንግ ሥት ከዳዊት ቤት የሆነ ንጉሥ አላነገሠችም:: *በረከቱ፤* የተወ ሰደባትን የወይን አትክልትና የወይራ ዛፎችን (2፥12-13:21 ይመ) እንዲሁም የእግዚአብሔር ስጦታ የሆነውን ሁሉ ያመለክ ታል (ኤር 31፥12-14 ይመ):: *በመጨረሻውም ዘመን፤* በብሉይ ኪዳን ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ ዐሥራ ሦስት ጊዜ ተጠቅሶአል፤ አንዳንዴ የወደ ፊቱን ወይም መጪውን ጊዜ (ዘፍ 49፥1) የሚያመለክት ሲሆን፣ ብዙውን ጊዜ ግን (እዚህ ላይ እንዳለው) ከመሲሑ ልደት እስከ ዳግም ምጽአቱ ያለውን ዘመን ያመለክታል (ኢል 2፥28 ይመ፤ ከሐሥ 2፥17፤ ዕብ 1፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

4፥1-14፥9፤ እስራኤል የከነዓናውያንን ሃይማኖት መከተሏ ንና የእግዚአብሔርን ሕግ መተላለፏን እንዲሁም ዓለም አቀፋዊ ተንኰሏን በስፋት የሚያስረዳ ክፍል ነው::

4፥1 *ክስ፤* ሆሴዕ የእግዚአብሔር አፍ በመሆን፣ ታማኝ ባልሆነችውና ቃል ኪዳን ባፈረሰችው እስራኤል ላይ ክስ ይመሠ ርታል (ከቍ 4፤ ኢሳ 3፥13፤ ኤር 2፥9፤ ሚክ 6፥2 ጋር ያነጻ ጽሩ):: *ቃል ስሙ፤* ኢሳ 1፥10፤ ኤር 2፥4፤ ሕዝ 6፥3 ይመ:: *ታማኝ ነት፤* ቃል ኪዳኑን ለሚጠብቅ አምላክ ታማኝ መሆንና (ኢሱ 24፥14) ትክክለኛ የሆነውን ነገር ለሰዎች ማድረግ ነው (ምሳ 3፥3):: *ፍቅርም፤* 2፥19፤10፥12 ይመ:: *እግዚአብሔርንም ማወቅ፤* 2፥20 እና ማብ እንዲሁም 5፥4፤6፥6 ይመ::

4፥2 *ርግማን... ማመንዘር፤* ዐሥርቱ ትእዛዛትን በመተ ላለፍ (ዘፀ 20፥13-16፤ ዘዳ 5፥17-20 ይመ) የተሠሩ ኀጢአቶች ተዘ ርዝረዋል፤ በኤር 7፥9 ላይ ካለው ጋር ይመሳሰላል:: *ደም ማፍ ሰስ፤* (1) ግድያን (6፥8-9 ይመ)፤ (2) ከዳግማዊ ኢዮርብዓም ሞት በኋላ ሦስት ነገሥታት በአንድ ዓመት በነገሡ ጊዜ (2ነገ 15፥10-14) የተፈጸሙትን የነገሥታት ግድያዎች እንዲሁም (3) ለጣዖት መሥዋዕት እንዲሆን የተገደሉትን ሰዎች (መዝ 106፥38፤ ሕዝ 16፥20-21፤ 23፥37) ሁሉ ያካትታል:: እግዚአብሔርን መፍራት በሌለበት ቦታ (ቍ 1) መልካም ግብረ ገብ አይኖርም::

4፥3 *ምድሪቱ አለቀሰች፤* እግዚአብሔር በሰው ኀጢያት ላይ የሚሰጠው ፍርድ በምድር ላይ ያሉትን ሕያዋን ፍጥረታት ሁሉ የሚነካ ነው (ኢሳ 24፥3-6፤ ኤር 4፥23-28 ይመ):: *ኰሰመኑ፤* ኢሳ 19፥8፤ ኤር 14፥2፤ 15፥9፤ ኢል 1፥10 ይመ::

4፥4-9፤ የእግዚአብሔርን ሕግ የመጠበቅና መንፈሳዊ ምሪትን የመስጠት ኀላፊነት (ዘዳ 31፥9-13፤ 33፥10፤ 2ዜና 17፥8-9፤ ዕዝ 7፥6:10፤ ኤር 18፥18 ይመ) ባለባቸው ካህናት ላይ የቀረበ ክስ ነው:: በምድሪቱ ላይ ለሚደርሰው የእግዚአብሔር ፍርድና ቅጣ ካህናት ሕዝቡን ተጠያቂ በማድረግ እንዳይከሱ ሆሴዕ ያስጠንቅ ቃል፤ ምክንያቱም ካህናቱ ራሳቸው ጥፋተኞች ስለ ሆኑ ሕዝቡ መልሶ እነርሱን ሊከስ ይችላልና (ቍ9፤ ኢሳ 28፥7፤ ኤር 2፥26፤ 4፥9፤23፥11 ይመ)::

4፥5 *ትደናበራላችሁ፤* 5፥5 ይመ:: *ነቢያትም፤* ሚክ 2፥6:11፤ 3፥5-7 ይመ:: *እናታችሁን፤* አገሪቱን ማለት ነው (2፥2:5፤ ኢሳ 50፥1 ይመ)::

4፥6 *ሕዝቤ፤* እስራኤልን ነው (ቍ 8:12፤ 2፥1:23፤ 6፥11፤ 11፥7፤ ሚክ 6፥3 ይመ):: *ዕውቀት ከማጣቱ የተነሣ ጠፍቶአል፤* ይህ ሊሆን የቻለው ካህናቱ የእግዚአብሔርን ቃል ለሕዝቡ ስላላስ ተማሩ ነው:: *ዕውቀትን ስለ ናቃችሁ... ናቅኋችሁ፤* አጸፋዊ ቅጣ ትን ያመለክታል:: *የአምላካችሁን ሕግ፣* ካህናት በታማኝነት ሊፈጽሙትና ለሌሎችም ሊያስተላልፉት የሚገባቸውን፣ ለእስራ ኤልም ሕይወት የሆነውን (ዘዳ 32፥47 ይመ) የእግዚአብሔርን ቃል ያመለክታል::

4፥7 *ክብራቸውንም፤* እግዚአብሔርን ነው (መዝ 106፥20 ይመ)::

4፥8 *ኀጢአት ለመብል ሆኖላቸዋል፤* ኀጢአቱ እንዳይስፋፋ ከመጣር ይልቅ መቀጠሉ ጠቅሞአቸዋል (8፥13 ይመ)፤ ምክንያቱም ካህናቱ ለመሥዋዕት የቀረበውን ሁሉ ሙልጭ አድርገው ይበሉ ነበር (1ሳሙ 2፥13-17)::

4፥9 *ካህናትም ከሕዝቡ የተለዩ አይደሉም፤* አንድም ሰው ሳይቀር ሁሉም ስለ ሠሩት ኀጢአት ይቀጣሉ::

4፥10 *ይበላሉ ግን አይጠግቡም፤* ለተሠራው ኀጢአት ተገቢ የሆነ ቅጣት ነው:: *ያመነዝራሉ፤* ቍ 12:18፤ 2፥4፤ 6፥10፤ 9፥1፤ መዝ 106፥39 ይመ:: ራሳቸውን ለእግዚአብሔር ከመስጠት ይልቅ ለምንዝርና አሳልፈው ሰጡ::

4፥11 *ለአሮጌ... ወይን ጠጅ፤* 7፥5፤ 9፥10፤ 14፥7 ይመ::

ስጡ፤
በእነዚህም [12]የሕዝቤ ማስተዋል ተወሰደ፤
ከዕንጨት የተሠራውን ጣዖት ምክር
ይጠይቃሉ፤
ዘንጋቸውም ይመልስላቸዋል።
የአመንዝራነት መንፈስ ያስታቸዋል፤
ለአምላካቸውም ታማኝ አልሆኑም።
[13]በተራሮችም ጫፍ ላይ ይሠዋሉ፤
መልካም ጥላ ባለው፣ በባሉጥ፣
በኮምቦልና በአሆማ ዛፍ ሥር፣
በኰረብቶችም ላይ የሚቃጠል ቍርባን
ያቀርባሉ።
ስለዚህ ሴቶች ልጆቻችሁ ዘማዊ፣
ምራቶቻችሁም አመንዝራ ይሆናሉ።

[14]"ሴቶች ልጆቻችሁ ዘማውያን ሲሆኑ፣
የልጆቻችሁም ሚስቶች ሲያመነዝሩ
አልቀጣቸውም።
ወንዶች ከጋለሞቶች ጋር ይሴስናሉ፤
ከቤተ ጣዖት ዘማውያን ጋር ይሠዋሉና፤
የማያስተውል ሕዝብ ወደ ጥፋት
ይሄዳል!

[15]"እስራኤል ሆይ፤ አንቺ ብታመነዝሪም፣
ይሁዳ በበደለኛነት አትጠየቅ።

"ወደ ጌልገላ አትሂዱ፤
ወደ ቤትአዌንም[1] አትውጡ፤
'ሕያው እግዚአብሔርን' ብላችሁም
አትማሉ።

[16]እስራኤላውያን እንደ እልኸኛ ጊደር፣
እልኸኞች ናቸው፤
ታዲያ እግዚአብሔር እነርሱን በመልካም
መስክ ውስጥ እንዳሉ የበግ ጠቦቶች
እንዴት ያሰማራቸዋል?
[17]ኤፍሬም ከጣዖት ጋር ተጣምሮአል፤
እስቲ ተውት፤
[18]መጠጣቸው ባለቀ ጊዜ እንኳ፣
ዘማዊነታቸውን አያቆሙም፤
ገዦቻቸውም ነውርን አጥብቀው
ይወዳሉ።
[19]ዐውሎ ነፋስ ጠራርጎ ይወስዳቸዋል፤
መሥዋዕቶቻቸውም ኀፍረት
ያመጡባቸዋል።

በእስራኤል ላይ የተነገረ ፍርድ

5 "እናንተ ካህናት፤ ይህን ስሙ!
እናንት እስራኤላውያን፤ አስተውሉ!
የንጉሥ ቤት ሆይ፤ ስሙ!
ይህ ፍርድ በእናንተ ላይ ነው፤
በምጽጳ ወጥመድ፣
በታቦርም ላይ የተዘረጋ መረብ
ሆናችኋልና።
[2]ዐመፀኞች በግድያ በርትተዋል፤
ሁሉንም እቀጣቸዋለሁ።
[3]ስለ ኤፍሬም ሁሉን ዐውቃለሁ፤

[1]15 *ቤትአዌን የእግዚአብሔር ቤት የተባለችው ቤቴል ስትሆን፣ ያቃሉ ትርጕም የክፋት ቤት ማለት ነው*

4፥12 መዝ73፥27
4፥13 ኢሳ1፥29፤ ኤር2፥20፤3፥6፤ሆሴ 2፥13፤10፥8፤11፥2፤ አሞ7፥17
4፥14 ቍ11:19፤ ዘፍ38፥21፤ምሳ10፥2 1፤ሆሴ9፥10
4፥15 ኢሱ7፥2፤ ኤር4፥2፤ሆሴ5፥8፤ 9፥15፤12፥11፤ አሞ4፥4፤5፥5
4፥16 ዘ32፥9፤ኢሳ 5፥17፤7፥25፤ ኤር31፥18
4፥19 ቍ1314፤ኢሳ 1፥29፤ሆሴ12፥1፤ 13፥15
5፥1 ኢዮ10፥2፤ ኤር5፥26፤ሆሴ6፥9፤ 9፥8
5፥2 ሆሴ4፥2፤9፥15
5፥3 ሕዝ23፥7፤ ሆሴ1፥2፤6፥10፤ አሞ5፥12

ለአዲስ፤ 2፥8-9:22፤ 7፥14፤ 9፥2 ይመ።

4፥12 *ከዕንጨት የተሠራውን ጣዖት፤* የጣዖት አምላክ ምስል ነው (ኤር 2፥27፤ 10፥8፤ ዕን 2፥19 ይመ)። *ዘንጋቸው፤* ከዕንጨት የተሠራ ጣዖት ወይም የጠንቋይ በትር ነው (ሕዝ 21፥21 ይመ)። *የአመንዝራነት መንፈስ፤* 5፥4 ይመ። መንፈስ ከሚለው አንጻር፣ የዕብራይስጡ ዘይቤያዊ አባባሎች የውስጥ ዝንባሌን ይገልጻሉ።

4፥13 *ይሠዋሉ፣* 8፥13 ይመ። *በተራሮችም ጫፍ፤* ጣዖት አምላኪዎች መሠዊያን ለመሥራት የሚመርጡት ቦታ ነው (10፥8፤ ዘዳ 12፥2፤ 1ነገ 14፥23፤ 2ነገ 17፥10፤ ኤር 2፥20፤ 3፥6 ይመ)። ከኡጋሪት የተገኙት የሸክላ ሰሌዳዎች፣ ከከነዓውያን ልጅ መውለድ ሲፈልጉ የአምልኮ ሥርዐት ለመፈጸም ወደ ማምለኪያ ኰረብታዎች ይጓዙ እንደ ነበር ይገልጻሉ። *በባሉጥ ... በአሆማ፣* በጥላቸው ምክንያት የታወቁ ዛፎች ናቸው። *አመንዝራ ይሆናሉ፤* ከከነዓውያን ልጅ ለማግኘት የሚያደርጉት ሥርዐተ አምልኮ፣ ከሥነ ምግባር ውጭ የሆነ የጉብረ ሥጋ ግንኙነት መፈጸምንም (ቍ14) የሚያካትት ነበር።

4፥14 *አልቀጣቸውም፤* ወንዶች፣ ሚስቶቻቸው ስለሚፈጽሙት ሥነ ምግባር የጐደለው ነገር ይቀጧቸዋል፤ እግዚአብሔር ግን በግብዝነት የሚፈጽሙትን ቅጣት አይተባበርም። *ጋለሞቶች፤* ዝሙት አዳሪዎችን ሁሉ ያመለክታል ዘፍ (34፥31፤ ዘሌ 21፥14፤ ሕዝ 16፥31 ይመ)። *ከቤተ ጣዖት ዘማውያን፤* ከወንዶች ጋር ዝሙት በመፈጸም በቤተ ጣዖት ውስጥ የሚያገለግሉ ሴቶች ናቸው (ከዘፍ 38፥21-22፤ ዘዳ 23፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። *የማያስተውል፤* ከ14፥9 ጋር ያነጻጽሩ።

4፥15 *ይሁዳ፤* ማስጠንቀቂያው በተለይ ይሁዳን የሚመለከት ነው (ከዚህ መጽሐፍ መግቢያ፣ "ጸሐፊውና የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ይመ)። *በበደለኛነት፤* 10፥2፤ 13፥1፤ 14፥1 ይመ። *አትሂዱ፤* ለሕዝቡ ሁሉ የተነገረ ነው። *ጌልገላ፤* በኢያሪኮ አቅራቢያ የሚገኝ አካባቢ ነው (9፥15፤ 12፥11፤ ኢሱ 4፥19-20፤ 1ሳሙ 11፥13-15 ይመ)፤ ይህም እስራኤላውያን የጣዖት አምልኮን የሚያካሂዱበት ቦታ ነበር። *ቤትአዌን፤* ለቤቴል የተሰጠ ምጸታዊ ስም ነው (አግራጌ ትርጕሙንና 5፥8 ይመ)። ቀዳማዊ ኢዮር ብዓም ካቋቋማቸው የባዕድ አምልኮ ማዕከላት (1ነገ 12፥29) አንዱ ነው። *ሕያው እግዚአብሔርን፤* በጣም የከበረ መሐላ ነው (መሳ 8፥19፤ ሩት 3፥13፤ 1ሳሙ 14፥39፤ 26፥10:16፤ ኤር 4፥2፤ 38፥16 ይመ)፤ እውነተኛውን አምላክ ስለ ሚጠራ በራሱ ትክክል ቢሆ ንም (ዘዳ 6፥13፤10፥20፤ ኢሱ 23፥7 ይመ)፣ እስራኤላውያን ከልብ እግዚአብሔርን የሚያከብሩ መስለው በተሳሳተ መልክ ስለ ተጠቀሙበት (ኤር 5፥2 ይመ) እዚህ ላይ ተከልክሉ ነበር።

4፥16 *እልኸኛ ጊደር፤* 10፥11፤ ኤር 2፥20 ይመ፤ ሞገደኛዋን እስራኤል የሚያመለክት ተስማሚ አገላለጽ ነው (11፥4፤ ኤር 31፥18 ይመ)። *እልኸኞች፤* ነህ 9፥29፤ ዘካ 7፥11 ይመ።

4፥17 ኤፍሬም፤ የሰሜኑ መንግሥት የሆነውን እስራኤልን ያመለክታል። *ከጣዖት፣* የወርቅ ጥጃን (8፥5፤ 13፥2፤ 1ነገ 12፥28) እንዲሁም የበኣል አምልኮዎችን (2፥8:13) ሁሉ ያመለክታል። *ተውት፤* ምንም ርዳታ ሊያደርግለት አልቻለም (2ሳሙ 16፥11፤ 2ነገ 23፥18 ይመ)።

4፥19 *ዐውሉ ነፋስ ጠራርጎ ይወስዳቸዋል፤* ቃል በቃል ሲተ ረጐም ነፋሱ በክንፉ ይሸከማቸዋል ማለት ነው። በድንገት ስደት የሚያስከትል ዐመፅን የሚያሳይ ከእህል መውቂያ ዐውድማ የተወ ሰደ (13፥3፤ መዝ 1፥4 ይመ) ተለዋጭ ዘይቤ ሊሆን ይችላል። በዕ ብራይስጥ "ነፋስ" እና "መንፈስ" አንድ ስለ ሆኑ የዘማዊነት መንፈስ (ቍ 12፤ 5፥4) ለማለት የገባ ኀብር አገላለጽ ሊሆን ይችላል። *ኀፍረት፤ መሥዋዕት* በማቅረባቸው ይሳካልናል ብለው ተስፋ አደረጉ፤ ነገር ግን ጣዖት በማምለካቸው እግዚአብሔር የሚያመጣባቸው ቅጣት በሕዝቦች ሁሉ ዘንድ ለኀፍረት ይዳርጋ ቸዋል (10፥6 ይመ)።

5፥1 *ካህናት... እስራኤላውያን... የንጉሥ ቤት፣* እዚህ ላይ መልእክቱ ያተኮረባቸው ሦስቱም ክፍሎች፣ ፍትሕን የመጠበቅ ኀላፊነት ስለ ነበረባቸው ነው፤ ነገር ግን ፍርዱ በእጃቸው ተዛባ። *ወጥመድ ... መረብ፤* እንስሳትንና አዕዋፍን ለማጥመድ የሚያገለ ግሉ መሣሪያዎች ሲሆኑ፣ እዚህ ላይ ግን ኢኮኖሚንና ሕግን ተገን አድርገው በንጹሐን ላይ በመነገድ የራሳቸውን ጥቅም የሚገነቡትን ሰዎች ለማመልከት የገባ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ኢዮ 18፥8-10፤ መዝ 140፥5፤ ምሳ 29፥5፤ ሰቆ 1፥13 ይመ)። *ምጽጳ፤* ከዮርዳኖስ በስተ ምሥ ራቅ በገለዓድ ያለው ምጽጳ (ዘፍ 31፥43-49) ወይም በብንያም ምድር ያለው ምጽጳ (1ሳሙ 7፥5-6፤10፥17) ሊሆን ይችላል። *ታቦር፤* በኢዝራኤል ሸለቆ ደቡብ ምሥራቅ ጫፍ የሚገኝ ተራራ ነው። ይህም የእስራኤልን ውድቀት የሚገልጹ የታወቁ ድርጊቶችን በሚመለከት የሚነገር መሆን አለበት።

5፥2 *እቀጣቸዋለሁ፤* እግዚአብሔር ሕዝቡን ለማረም የሚወ ስደውን እርምጃ አስመልክቶ ነቢያት ደጋግመው የተናገሩት ዐቢይ ቃል ነው (ኢሳ 26፥16፤ ኤር 2፥30፤ 5፥3፤ 7፥28 ይመ)።

5፥3 *ኤፍሬም፤* የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን የሚያመ

እስራኤልም ከእኔ የተሰወረች
አይደለችም፤
ኤፍሬም፣ አንተ አሁን አመንዝረሃል፤
እስራኤልም ረክሳለች።

4“የሠሩት ሥራ፣ ወደ አምላካቸው እንዲ
መለሱ አይፈቅድላቸውም፤
የአመንዝራነት መንፈስ በልባቸው አለ፤
እግዚአብሔርንም አያውቁትም።
5የእስራኤል ትዕቢት በራሷ ላይ ይመሰክራል፤
እስራኤላውያንና ኤፍሬምም
በኀጢአታቸው ይሰናከላሉ፤
ይሁዳም ደግሞ አብሮአቸው ይሰናከላል።
6እግዚአብሔርን ለመሻት፣
የበግና የፍየል መንጋ እንዲሁም የቀንድ
ከብቶቻቸውን ነድተው ሲሄዱ፣
እርሱ ስለ ተለያቸው፣
ሊያገኙት አይችሉም።
7ለእግዚአብሔር ታማኞች አልሆኑም፤
ዲቃሎች ወልደዋልና፤
ስለዚህ የወር መባቻ በዓላቸው፣
እነርሱንና ዕርሻቸውን ያጠፋል።

8“በጊብዓ መለከትን፣
በራማ እንቢልታን ንፉ፤
በቤትአዌን የማስጠንቀቂያ ድምፅ አሰሙ፤
‘ብንያም ሆይ፤ መጡብህ!’ በሉ።
9በቅጣት ቀን፣
ኤፍሬም ባድማ ይሆናል፣
በእስራኤል ነገዶች መካከል፣
በእርግጥ የሚሆነውን ዐውጃለሁ።
10የይሁዳ መሪዎች፣
የወሰን ድንጋዮችን እንደሚነቅሉ ሰዎች
ናቸው፤
እንደ ጐርፍ ውሃ፣
ቍጣዬን በላያቸው ላይ አፈስሳለሁ።
11ጣዖትን መከተል በመውደዱ፣[ሰ]
ኤፍሬም ተጨቍኖአል፤
በፍርድም ተረግጦአል።
12እኔ ለኤፍሬም እንደ ብል፣
ለይሁዳም ሕዝብ እንደ ነቀዝ ሆኛለሁ።

13“ኤፍሬም ሕመሙን፣
ይሁዳም ቍስሉን ባየ ጊዜ፣
ኤፍሬም ወደ አሦር ሄደ፤
ርዳታ ለመጠየቅ ወደ ታላቁ ንጉሥ
መልእክተኛ ላከ፤
እርሱ ግን ሊያድናችሁ፣
ቍስላችሁንም ሊፈውስ አይችልም።
14እኔ ለኤፍሬም እንደ አንበሳ፣
ለይሁዳም እንደ ደቦል አንበሳ
እሆናለሁና፤
ሰባብሬና አድቅቄአቸው እሄዳለሁ፤
ነጥቄ እወስዳቸዋለሁ፤ ማንም
ሊያድናቸው አይችልም።
15በደላቸውንም እስኪያውቁ ድረስ፣
ወደ ስፍራዬ እመለሳለሁ፤
ፊቴን ይሻሉ፤
በመከራቸውም አጥብቀው
ይፈልጉኛል።”

የእስራኤል ንስሐ አለመግባት

6 “ኑ፤ ወደ እግዚአብሔር እንመለስ፤
እርሱ ሰባብሮናል፤

5፥4 ኢ4፥22፤ ሆሴ4፥6፡11፤7፥10
5፥5 ኢሳ3፥9፤ 2፥19፤ሕዝ14፥7፤ ሆሴ7፥10፤14፥1
5፥6 ምሳ1፥28፤ኢሳ 1፥15፤ሕዝ8፥6፤ ሚክ6፥6-7፤ሚል1፥10
5፥7 ኢሳ1፥14፤ 24፥16፤ሆሴ2፥4፡ 11-12፤6፥7
5፥8 ዘኍ10፥2፤ኢሱ 7፥2፤መሳ19፥12፤ኢሳ 10፥29፤ኤር4፥21፤ ሕዝ33፥3፤ሆሴ4፥15፤ 9፥9፤10፥5፡9
5፥9 ኢሳ7፥16፤ 37፥3፤46፥10፤ሆሴ 9፥11-17፤ዘካ1፥6
5፥10 ዘዳ19፥14፤ ሕዝ7፥8
5፥11 ሆሴ9፥16፤ ሚክ6፥16
5፥12 ኢዮ13፥28፤ 18፥16፤ኢሳ51፥8
5፥13 ኢሳ3፥7፡7፥ 16፤ሰቆ5፥6፤ሕዝ23፥ 5፤ሆሴ2፥7፤7፥8፡11፤ 8፥9፤10፥6፤12፥1፤14፥3
5፥14 ዘዳ32፥39፤ ኢዮ10፥16፤ኤር4፥7፤ ሆሴ6፥1፤አሞ3፥4፤ ሚክ5፥8
5፥15 ዘሌ26፥40፤ ዘኍ21፥7፤መዝ24፥6፤ 50፥15፤ኢሳ18፥4፤ 64፥9፤ኤር2፥27፤ሕዝ 20፥43፤ሆሴ3፥5
6፥1 ዘኍ12፥13፤ ዘዳ32፥39፤ኢዩ5፥18፤ 16፥9፤ኢሳ10፥20፤ 19፥22፤ኤር3፥22፤ 30፥17፤ሰቆ3፥11፤

[ሰ]11 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም

ለከት ነው። *አመንዝረሃል፤* 1፥2፤ 4፥10፡18 ይመ።

5፥4 *የሠሩት ሥራ፤* 4፥9፤ 7፥2፤ 9፥15፤ 12፥2 ይመ። በተደጋጋሚ ኀጢአት መሥራት በንስሓ የመመለስን አዝማሚያ ያጨልማል (ኤር 13፥23፤ ዮሐ 8፥34፤ ሮሜ 6፥6፡16 ይመ)። *የአመንዝራነት መንፈስ፤* 4፥12 ይመ። *እግዚአብሔርንም አያውቁትም* 4፥6፤ ኢሳ 1፥2-4 ይመ።

5፥5 *ትዕቢት፤* ግትር በመሆን በእግዚአብሔር ላይ የሚደረግ ዐመፅ ነው (ዘዳ 1፥43፤ 1ሳሙ 15፥23፤ ነህ 9፥16፤ ኢዮ 35፥12፤ መዝ 10፥2፤ ሕዝ 16፥56-57 ይመ)። *ይመሰክራል፤* ይህ የሚሆነው እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ ባቀረበው ክስ አማካይነት ነው (4፥1 እና ማብ ይመ)። *ይሰናከላሉ፤* ጥፋት ያገኛቸዋል (4፥5 ይመ)። *ይሁዳም፤* በመግቢያው ላይ፣ “ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ” የሚለውን ይመ።

5፥6 *እግዚአብሔርን ለመሻት፤* በጸሎትና መሥዋዕት በማቅረብ ወደ እግዚአብሔር መቅረብን ያመለክታል (3፥5፤ አሞ 5፥4-5 ይመ)። *ሊያገኙት አይችሉም፤* ባሉበት ሁኔታ ውስጥ ሆነው መሥዋዕት ማቅረብ ከንቱ ድካም ነበር (2፥7 ይመ፤ ከኢሳ 1፥10-14፤ አሞ 5፥21-25፤ ሚክ 6፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ)። እስራኤል እግዚአብሔርን ልታገኘው የምትችለው በፍጹም ልብ ወደ እርሱ ከተመለሰች ብቻ ነው (3፥5፤ 5፥15፤ ዘዳ 4፥29-31፤ ኤር 29፥13 ይመ)።

5፥7 *ታማኞች አልሆኑም፤* ኤር 5፥11 ይመ። *ዲቃሎች፤* ወደ በኣል በመጸለይ የወለዱአቸው ልጆች ናቸው፤ ልጅ በሚወልዱበት ጊዜ በሚደረገውም ሥርዐት በኣልን ያመሰግናሉ። *የወር መባቻ፤* በየጊዜው የሚከበር በዓል ነው (2፥11፤ 1ሳሙ 20፥5፡18፤ አሞ 8፥5፤ ቈላ 2፥16 ይመ)፤ አሁን ግን የፍርድ ጊዜ ነው፤ ወይም የተወሰነባቸውን ቅጣት ለመጨረስ አንድ ወር እንደሚበቃቸው የሚያሳይ ሊሆን ይችላል።

5፥8፤ የአራም ሰዎችና (ሶርያውያን) በኤፍሬማውያን (እስራኤላውያን) መካከል የተደረገው ጦርነት (2ነገ 16፥5-9፤ ኢሳ 7፥1-9) ለዚህ ንግር ታሪካዊ ዳራ እንደ ሆነ አንዳንድ ተርጓሚዎች ይጠቁማሉ። *እንቢልታ፤* ከአውራ በግ ቀንድ የሚሠራ ሲሆን፣ የጠላትን ጦር መምጣት ለማስታወቅ ይጠቀሙበት ነበር (8፥1 ይመ)። *ጊብዓ፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ሦስት ኪሎ ሜትር ተኩል ርቆ የሚገኝ ቦታ ነው። *ራማ፤* ከጊብዓ በስተ ሰሜን የሚገኝ ቦታ ነው። *ቤትአዌን፤* የ4፥15 ማብ ይመ። *ብንያም ሆይ፤ መጡብህ!* ብንያማውያን በጦርነት ጊዜ የሚሉት ሽለላ እንደ ሆነ ይገመታል (መሳ 5፥14 ይመ)።

5፥9 *ባድማ፤* ኤር 25፥11፡38 ይመ።

5፥10 *የወሰን ድንጋዮችን እንደሚነቅሉ፤* ይሁዳ የእስራኤልን ግዛት ይዞ ነበር (1ነገ 15፥16-22፤ ዘዳ 19፥14፤ 27፥17፤ ምሳ 22፥28፤ 23፥10፤ ኢሳ 5፥8፤ ሚክ 2፥2 ይመ)። *ቍጣዬ፤* 13፥11 ይመ።

5፥12 *ብል... ነቀዝ፤* ሁለቱም ጥፋት የሚያደርሱ ነፍሳት ናቸው (ኢዮ 13፥28)።

5፥13 *ሕመሙን... ቍስሉን፤* በጠላቶቻቸው እጅ ከደረሰባቸው ሥቃይ የተነሣ ያገኛቸውን የጋራ ቍስል የሚያሳይ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ኢሳ 1፥5-6፤ 17፥4፡11፤ ኤር 30፥12-13 ይመ)። *ወደ አሦር ሄደ፤* ምናሔም እና ሆሴዕ የተባሉ የእስራኤል ነገሥታት፣ ለአሦር ንጉሥ ለሣልሳዊ ቴልጌልቴልፌልሶር ግብር መገበራቸውን የአሦራውያን ጽሑፍ ይገልጻል (2ነገ 15፥19-20፤ 17፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሊፈውስ አይችልም፤* ተባባሪዎቹ መንግሥታት የማይጠቅሙት ነበሩ።

5፥14 *አንበሳ፤* 13፥7 ይመ። እግዚአብሔር ሰውን መሣሪያ አድርጎ በመጠቀም ሊቀጣ ይችላል (ኢሳ 10፥5-6)፤ ነገር ግን በእስራኤል ላይ ስላደረሰው ምሕረት የለሽ ቅጣት፣ ያ ሰው ተጠያቂ ነው (ኢሳ 5፥29፤ 42፥22፤ አሞ 9፥14፤ ሚክ 5፥8 ይመ)።

5፥15 *ወደ ስፍራዬ እመለሳለሁ፤* እስራኤል ተስፋ ከመቁረጧ የተነሣ እውነተኛ ንስሓ እስክምትገባ ድረስ፣ እግዚአብሔር ከእርሷ ፊቱን እንደሚመልስ በማስፈራራት ተናግሮአል፤ ይህም፣ ከዚህ ቀጥሎ ለሚቀርበው የነቢዩ መሪ ሐሳብ የተመቻቸ ሁኔታን ይፈጥራል።

6፥1 *እንመለስ፤* ከልብ ያልሆነ (ቍ 4 ይመ) የንስሓ ሐሳብ ነው፤ በ5፥13-15 ላይ እንደተጠቀሰው እውነተኛ አዳኝ አሦር ሳይሆን (ከ5፥13 ጋር ያነጻጽሩ) እግዚአብሔር ብቻ መሆኑን እስራ

እርሱም ይጠግነናል፤
  እርሱ አቍስሎናል፤
  እርሱም ይፈውሰናል።
[2]ከሁለት ቀን በኋላ ያነቃናል፤
  በእርሱም ፊት እንድንኖር፣
  በሦስተኛው ቀን ያስነሣናል።
[3]እግዚአብሔርን እንወቀው፤
  የበለጠ እናውቀውም ዘንድ እንትጋ፤
እንደ ንጋት ብርሃን፣
  በእርግጥ ይገለጣል፤
ምድርን እንደሚያረሰርስ የበልግ ዝናብ፣
  እንደ ክረምትም ዝናብ ወደ እኛ
    ይመጣል።"

[4]"ኤፍሬም ሆይ፤ ምን ላድርግህ?
  ይሁዳ ሆይ፤ ምን ላድርግህ?
ፍቅራችሁ እንደ ማለዳ ጉም፣
  እንደሚጠፋም የጧት ጤዛ ነው።
[5]ስለዚህ በነቢያቴ ቈራረጥኋችሁ፤
  በአፌም ቃል ገደልኋችሁ፣
  ፍርዴም እንደ መብረቅ በላያችሁ አበራ።
[6]ከመሥዋዕት ይልቅ ምሕረትን፣
  ከሚቃጠልም መሥዋዕት ይልቅ
    እግዚአብሔርን ማወቅ እሻለሁና።
[7]እንደ አዳም[h] ቃል ኪዳንን ተላለፉ፤
  በዚያም ለእኔ ታማኝ አልነበሩም።
[8]ገለዓድ በደም የተበከለች፣
  የክፉዎች ሰዎች ከተማ ናት።
[9]ወንበዴዎች ሰውን ለማጥቃት
    እንደሚያደቡ፣
  ካህናትም በቡድን እንዲሁ ያደርጋሉ፤
በሴኬም መንገድ ላይ ሰዎችን ይገድላሉ፤
  አሳፋሪም ወንጀል ይፈጽማሉ።
[10]በእስራኤል ቤት
    የሚሰቀጥጥ ነገር አይቻለሁ፤
  በዚያ ኤፍሬም ዘማዊ ሆነ፤
  እስራኤልም ረከሰ።

[11]"ይሁዳ ሆይ፤ ለአንተም፣
  መከር ተመድቦብሃል።
ሕዝቤን ከምርኮ አገር በመለስሁ ጊዜ፣

7

እስራኤልን በምፈውስበት ጊዜ፣
  የኤፍሬም ኀጢአት፣
  የሰማርያም ክፋት ይገለጣል።
እነርሱ ያጭበረብራሉ፤
  ሌቦች ቤቶችን ሰብረው ይገባሉ፤
  ወንበዴዎችም በየመንገድ ይዘርፋሉ።
[2]ነገር ግን ክፉ ድርጊታቸውን ሁሉ
    እንደማስታውስ፣
  እነርሱ አይገነዘቡም፤
ኀጢአታቸው ከቦአቸዋል፤
  ሁልጊዜም በፊቴ ናቸው።

[3]"ንጉሡን በክፋታቸው፣
  አለቆችንም በሐሰታቸው ያስደስታሉ።
[4]ሊጡ በኩቶ ኩፍ እንደሚል፣
  ዳቦ ጋጋሪው እሳት መቈስቈስ
    እስከማያስፈልገው ድረስ፣
እንደሚነድ ምድጃ፣
  ሁሉም አመንዝራ ናቸው።

ሆሴ5፥14፤14፥4
6፥2 መዝ30፥5፤ 71፥20፤80፥18፤ ማቴ16፥21
6፥3 ኢዩ4፥3፤መዝ 72፥6፤ሆሴ11፥10፤ 12፥6
6፥4 ሆሴ7፥1፤ 11፥8፤13፥3
6፥5 ኤር1፥910፤5፥ 14፥23፥29፤ዕብ4፥12
6፥6 1ሳሙ15፥22፤ መዝ40፥6፤ኢሳ1፥11፤ ኤር4፥22፤ሆሴ2፥20፤ ሚክ6፥8፤ማቴ9፥13፤ 12፥7፤ማር12፥33
6፥7 ዘፍ9፥11፤ኤር 11፥10፤ሆሴ5፥7፤8፥7
6፥8 ሆሴ12፥11
6፥9 መዝ10፥8፤ኤር 5፥3031፤7፥9-10፤ ሕዝ22፥9፤ሆሴ4፥2፤ 5፥1፤7፥1
6፥10 ኤር5፥30፤ 23፥14፤ሕዝ23፥7፤ ሆሴ5፥3
6፥11 ኤር51፥33፤ ኢል3፥13
7፥1 ቍ13፤ዘዐ22፥ 2፤መዝ126፥1፤ሕዝ 24፥13፤ሆሴ4፥2፤6፥4፡ 9፤12፥1፤ሶፎ2፥7
7፥2 ኢዮ35፥15፤ኤ ር2፥19፤4፥18፤14፥10 ፤44፥21፤ሆሴ8፥13፤9 ፥15
7፥3 ኤር28፥14፤ ሆሴ4፥2፤10፥13፤ ሚክ7፥3
7፥4 ኤር9፥2

[h]7 ወይም በአዳም እንደ ሆነው ወይም በሰዎች

ኤል ዐውቃለች (ከ7፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥2 *ከሁለት ቀን... በሦስተኛው ቀን፤* ለአጭር ጊዜ እንደ ሆነ ያመለክታል። እስራኤል የእግዚአብሔር ቍጣ ለጊዜው ብቻ መሆኑን ገምታ ነበር።

6፥3 *እግዚአብሔርን እንወቀው፤* የሆሴዕ መጽሐፍ ጭብጥ ሐሳብ ነው (ቍ6፤ 2፥8፡20፤ 4፥1፡6፤ 5፥4 ይመ)። *የበልግ ዝናብ፣ እንደ ክረምትም ዝናብ፤* ዝናብ ወቅቱን ጠብቆ በመዝነብ ምድርን እንደሚያድሳት ሁሉ፣ እስራኤልም የእግዚአብሔር ምሕረት ወደ እርሷ ተመልሶ እንደሚያድሳት ታምን ነበር።

6፥4 *ኤፍሬም፣* የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን ያመለክታል። *ምን ላድርግህ?* ኢሳ 5፥4 ይመ። እግዚአብሔር የእስራኤልን የማስመሰል ንስሓ ተመልክቶአል። *ይሁዳ፤* በመግቢያው ላይ፣ "ጸሓፊና የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ። *ፍቅራችሁ፤* 2፥19 እና የቍ 6 ማብ ይመ *እንደ ማለዳ ጉም... የጧት ጤዛ፤* ጊዜያዊ የሆነን ነገር የሚያሳይ ምሳሌያዊ አገላለጽ ነው።

6፥5 *ነቢያቴ፤* የእግዚአብሔር አፍ በመሆን የሕዝቡን ኀጢአት አውግዘዋል (ኤር 1፥9፤ 15፥19 ይመ)። *በአፌም ቃል፤* በእግዚአብሔር ታማኝ ነቢያት የተነገሩ ፍርዶች ናቸው። *እንደ መብረቅ፤* ዘዳ 32፥41 ይመ።

6፥6 *ምሕረትን፤* በዕብራይስጥ "ሄሴድ" የሚለው ቃል ሰው ለባልንጀራው የሚያሳየውን ቀና ባሕርይ ወይም ለእግዚአብሔር ያለውን ሉሌነት እንዲሁም እግዚአብሔር ከአገልጋዮቹ የሚጠብቀውን ሁሉ በጥቅሉ የሚያመለክት ሲሆን፣ በዚህ ክፍል ሁለቱንም ሳያመለክት አይቀርም። በቍ 4 ይኸው የዕብራይስጥ ቃል፣ "ፍቅር" ተብሉ ተተርጕሞአል። *መሥዋዕት ይልቅ፤* ለእግዚአብሔር ፈቃድ ታማኝ ሳይሆኑ መሥዋዕት ማቅረብ በእርሱ ዘንድ ፈጽሞ ተቀባይነት የለውም (1ሳሙ 15፥22-23፤ ኢሳ 1፥11-20፤ ኤር 7፥21-22፤ አሞ 5፥21-24፤ ሚክ 6፥6-8፤ ማቴ 9፥13፤ 12፥7 ይመ)።

6፥7 *እንደ አዳም፤* መጽሐፍ ቅዱስ ከአዳም ጋር ኪዳን መደረጉን ስላልገለጸ ኢርቱዓዊው ማስረጃ እርግጠኛነት የለውም። በዐረፍተ ነገሩ መካከል ላይ፣ "በዚያም" ለሚለው ቃል የገባው አማራጭ ትርጕም እንደሚጠቍመው በዮርዳኖስ (ኢሱ 3:16) አከባቢ "አዳም" የሚባል ስፍራ መኖሩን ያሳያል። አዳም ለሚለው ቃል የተሰጠ ሦስተኛ ትርጕም፣ የሰው ዘር የሚል ነው (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)። *ቃል ኪዳን ተላለፉ፤* 8፥1፤ ኢሱ 7፥11 ይመ።

6፥8 *ገለዓድ፤* 12፥11፤ መሳ 10፥17፤ 12፥7 ይመ። *በደም የተበከለች፤* ይህ ኢርቱዓዊ ሐረግ ግልጽ አይደለም፤ ነገር ግን በመሳ 12፥1-6 ላይ ከተጠቀሰው የደም መፍሰስ ይልቅ፣ ሆሴዕ በቅርብ ስለ ሆነው ነገር መናገሩ ይሆናል (2ነገ 15፥25 ይመ)።

6፥9 *ይገድላሉ፤* ይህ ድርጊት የተፈጸመበት ወቅት አይታወቅም።

6፥10 *ዘማዊ፤* ም 2 እና 4ን ይመ።

6፥11 *መከር፤* የእግዚአብሔርን ፍርድ የሚያመለክት ምሳሌያዊ አነጋገር ነው (8፥7፤ 10፥12-13፤ ኤር 51፥33፤ ኢል 3፥13፤ ማቴ 13፥39፤ ራእ 14፥15 ይመ)። *ሕዝቤን... በመለስሁ ጊዜ፤* "በምፈወስበት" ከሚለው ቃል ጋር ተጓዳኝ ሲሆን፣ ሐረጉ የቈሰለውን መላው የእስራኤልን ሕዝብ መታደስ የሚያመለክት ነው (ኢል 3፥1፤ ሶፎ 3፥20 ይመ)።

7፥1 *በምፈውስበት፤* 5፥13፤ 6፥1፤ 11፥3፤ 14፥4፤ ኤር 51፥8-9 ይመ። *የኤፍሬም፤* የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን ያመለክታል። *ኀጢአት፤* 4፥8፤ 5፥5፤ 8፥13 ይመ። *የሰማርያም፤* የሰሜኑ መንግሥት ሌላው ስም ሲሆን፣ ዘንበሪ የእስራኤል ዋና ከተማ እንድትሆን ስለ መረጣት 1ነገ 16፥24 የንጉሡ መቀመጫ ከተማ ሆነች። *ክፋት፤* ቍ3 ይመ። *ይገለጣል፤* እግዚአብሔር ያየዋል። *ያጭበረብራሉ፤* ኤር 6፥13፤ 8፥10 ይመ፤ በማስመሰል የገቡትን ንስሓና በተንኰል ከሌሎች ጋር የፈጠሩትን ኅብረት ያመለክት ይሆናል። *ሌቦች፤* 4፥2 ይመ። *ወንበዴዎችም፤* 6፥9፤ ዘፍ 49፥19፤ ኤር 18፥22 ይመ።

7፥2 *እንደማስታውስ፤* ሁሉም ነገር በእግዚአብሔር ፊት የተራቈተ ነው (መዝ 90፥8 ይመ)፤ ክፉዎች ግን እግዚአብሔር የማያይ ይመስላቸዋል (መዝ 10፥6፡11፤ 14፥1፤ ሕዝ 8፥12 ይመ)።

7፥3 *ንጉሡን... ያስደስታሉ፤* በቤተ መንግሥት ከተደረጉት ዐመፆች በአንዱ ውስጥ መሳተፋቸውን ሊያመለክት ይችላል (2ነገ 15፥8-30 ይመ)። *ንጉሡን... አለቆችንም፤* በ3፥4፤ 8፥4፤ 13፥10 ላይም ተጠምረዋል። *በሐሰታቸው፤* 11፥12፤ መዝ 59፥12፤ ናሆ 3፥1 ይመ።

7፥4 *ዳቦ ጋጋሪው፤* ሤራውን የሚመራውን ሰው ሊያመለክት ይችላል። *እሳት፤* የፖለቲካ ሤራን የሚያመለክት ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ቍ6-7 ይመ)። እሳት፤ በአገልግሎት ላይ ከመዋሉ በፊት ተዳፍኖ ይቀመጣል፤ ባስፈለገም ጊዜ እንዲነድ ይደረጋል። *አመንዝራ፤* 3፥1፤ 4፥2፡13፤ ኤር 9፥2፤ ሕዝ 23፥37 ይመ።

5በንጉሣችን የበዓል ቀን፣
አለቆች በወይን ጠጅ ስካር ጋሉ፤
እርሱም ከፌዘኞች ጋር ተባበረ።
6ልባቸው እንደ ምድጃ የጋለ ነው፤
በተንኰል ይቀርቡታል፤
ቍጣቸው ሌሊቱን ሙሉ ይጤሳል፤
እንደሚነድም እሳት በማለዳ
ይንበለበላል።
7ሁሉም እንደ ምድጃ የጋሉ ናቸው፤
ገዦቻቸውን ፈጁ፤
ንጉሦቻቸው ሁሉ ወደቁ፤
ከእነርሱም ወደ እኔ የቀረበ ማንም
የለም።

8"ኤፍሬም ከአሕዛብ ጋር ተደባለቀ፤
ኤፍሬም ያልተገላበጠ ቂጣ ነው።
9እንግዶች ጕልበቱን በዘበዙ፤
እርሱ ግን አላስተዋለም።
ጠጕሩም ሽበት አወጣ፤
እርሱ ግን ልብ አላለም።
10የእስራኤል ትዕቢት በራሱ ላይ
መሰከረበት፤
ይህ ሁሉ ሆኖ ግን፣
ወደ ስምላኩ ወደ *እግዚአብሔር*
አልተመለሰም፤
እርሱንም አልፈለገም።
11ኤፍሬም በቀላሉ እንደምትታለል፣
አእምሮም እንደሌላት ርግብ ነው፤
አንድ ጊዜ ወደ ግብፅ ይጣራል፤
ሌላ ጊዜ ደግሞ ወደ አሦር ይዞራል።
12ሲበሩ፣ መረቤን በላያቸው እዘረጋለሁ፤
እንደ ሰማይ ወፎችም ጉትቼ
አወርዳቸዋለሁ፤
ስለ ክፉ ሥራቸውም በጉባኤ መካከል
እቀጣቸዋለሁ።
13ወዮ ለእነርሱ፤
ከእኔ ርቀው ሄደዋልና!
ጥፋት ይምጣባቸው!
በእኔ ላይ ዐምፀዋልና።
ልታደጋቸው ፈለግሁ፤
እነርሱ ግን በእኔ ላይ ሐሰት ይናገራሉ።
14ከልባቸው ወደ እኔ አይጮኹም፤
ነገር ግን በዐልጋቸው ላይ ሆነው
ያለቅሳሉ።
ስለ እህልና ስለ አዲስ የወይን ጠጅ
ይሰበሰባሉ፤
ነገር ግን ከእኔ ዘወር ብለዋል።
15እኔ አሠለጠንኋቸው፤ አጠነከርኋቸውም፤
እነርሱ ግን አደሙብኝ።
16ወደ ከንቱ ነገር ተመለሱ፤
ዒላማውን እንደ ሳተ ቀስት ናቸው፤
መሪዎቻቸው ስለ ክፉ ቃላቸው፣
በሰይፍ ይወድቃሉ፤
በዚህም ምክንያት በግብፅ ምድር፣
መዘባበቻ ይሆናሉ።

እስራኤል ዐውሎ ነፋስን ታጭዳለች

8 "መለከትን በአፍህ ላይ አድርግ፤
ሕዝቡ ቃል ኪዳኔን አፍርሰዋልና፣
በሕጌም ላይ ዐምፀዋልና፣
ንስር *በእግዚአብሔር* ቤት ላይ ነው፤
2እስራኤልም፣ 'ስምላካችን ሆይ፤ እኛ
እናውቅሃለን' እያሉ፣
ወደ እኔ ይጮኻሉ።
3ነገር ግን እስራኤል በጎ የሆነውን ነገር
ናቀ፤

7፥5 መዝ1፥1፤ኢሳ 28፥1፡7
7፥6 መዝ21፥9
7፥7 ቍ 16፤መዝ 14፥4፤ኢሳ9፥13፤ሆሴ 13፥10፤ሰፎ1፥6
7፥8 ቍ 11፤መዝ 106፥35፤ሆሴ5፥13
7፥9 ኢሳ1፥7፤ ሆሴ8፥7
7፥10 ቍ 14፤ኢሳ 9፥13፤ሆሴ5፥4፡5
7፥11 ቍ 8፡16፤ዘፍ 8፥8፤ኤር2፥18፤ሰቆ5፥ 6፤ሆሴ9፥3፡6፤12፥1
7፥12 ሕዝ12፥13፤ 32፥3
7፥13 ቍ 1፤መዝ 116፥11፤ኤር14፥10፤ 51፥9፤ሕዝ34፥46፤ ሆሴ9፥12፡17፤ ማቴ23፥37
7፥14 ቍ 10፤ኤር 3፥10፤ሆሴ4፥10፤9፥1 ፤13፥16፤አሞ2፥8
7፥15 መዝ2፥1፤ 140፥2፤ሆሴ11፥3፤ ናሆ1፥9፡11
7፥16 ቍ 7፡11፤መዝ 78፥9፡57፤ሕ ዝ23፥32፤ ሆሴ9፥3፤11፥5፤ሚል 3፥14
8፥1 ዘኍ10፥2፤ ዘዳ28፥49፤ኤር4፥13፤ 11፥10፤ሆሴ4፥6፤6፥7
8፥3 ማቴ7፥23፤ ቲቶ1፥16

7፥5 *በንጉሣችን የበዓል ቀን፤* መጠጥ የተራጩበት የንግሥ ወይም የልደት በዓል ግብዣ ሊሆን ይችላል። ንጉሥ ኤላ የተገደለው በስካር ሳለ ነው (1ነገ 16፥9-10)። *ከፌዘኞች፤* ምሳ 21፥24 ይመ። ኢሳይያስ የእስራኤልን ሰካራምነትና ፌዘኞቿን አወገዘ (28፥1-8፡14)።

7፥6፤ ምቹ ጊዜ እስከሚመጣ ድረስ ሤራው በምስጢር ይጠበቅ ነበር።

7፥7 *ገዦቻቸውን... ንጉሦቻቸው፤* በሃያ ዓመት ጊዜ ውስጥ አራት ንጉሦች ተገደሉ፤ ከእነዚህም ውስጥ ዘካርያና ሰሎም የተገደሉት በሰባት ወር ጊዜ ውስጥ ነው (2ነገ 15፥10-15)። *ከእነርሱም ወደ እኔ የቀረበ ማንም የለም፤* ለመዋረዳቸው ዋናው መንሥኤ ይህ ነበር።

7፥8 *ያልተገላበጠ ቂጣ፤* ትክክለኛ ያልሆነ መመሪያን የሚገልጽ ተለዋጭ ዘይቤ ነው፤ በጋለ ምድጃ የተጋገረና (ከ1ነገ 19፥6 ጋር ያነጻጽሩ) ሥሩ ያረረ ላዩ ደግሞ ያልበሰለ ነው።

7፥9 *ጠጕሩም ሽበት፤* ያለ ጊዜው አረጀ፤ ይህ የአደጋ ምልክትም አላሳሰበውም። ለቴልጌልቴልፌልሶር (2ነገ 15፥19-20፡29) እና ለግብፅ የሚከፈለው ግብር የአገሪቱን ምጣኔ ሀብት አዳከመው።

7፥10 *አልተመለሰም፤* 3፥5፤ 5፥4፤ አሞ 4፥6-11 ይመ። *አልፈለገም፤* 2፥7፤ 5፥6 ይመ።

7፥11 *አእምሮም እንደሌላት፤* ኤር 5፥21 ይመ። ምናሔ ወደ አሦር (2ነገ 15፥19-20)፣ ፋቁሔም ወደ ግብፅ ፊታቸውን መለሱ፤ ንጉሡ ሆሼዕ ግን በማለዋወጥ ከሁለቱም ጋር ኅብረት ፈጠረ (2ነገ 17፥4)። *ርግብ፤* ለየት ያለ ዘይቤ የያዘውን 11፥11 እና ማብ እንዲሁም የመዝ 68፥13 ማብ ይመ።

7፥12 *መረቤን፤* የሚያጠምደው ራሱ እግዚአብሔር እንጂ ሕዝቦች አይደሉም፤ እስራኤልም ተጠምዶ እንደሚያዝ ርግጠኛ ነበር።

7፥13 *ወዮ፤* ብዙ ጊዜ ከፍርዱ ጋር ተያይዞ ይጠቀሳል (9፥12 ይመ)። *ጥፋት፤* 9፥6፤ ኢሳ 13፥6 ይመ። *ልታደጋቸው፤* 13፥14 ይመ፤ ከግብፅ ነጻ ስለ መውጣት በሚናገረውም ክፍል ይህ ቃል ተጠቅሶአል (ዘፀ 6፥6፤ ሚክ 6፥4 ይመ)። *ሐሰት፤* ብል ጽግና እንዲሁም የወደፊት የሰው ዕጣ ፈንታ በእግዚአብሔር ሳይሆን በአማልክት እጅ መሆኑን ማሰባቸው ሊሆን ይችላል።

7፥14 *ያለቅሳሉ፤* ኢል 1፥13 ይመ። *ስለ እህልና ስለ አዲስ የወይን ጠጅ፤* 2፥8፡22፤ 9፥1-2 ይመ። *ይሰበሰባሉ፤* ከዘሌ 19፥28፤ 21፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥15 *አሠለጠንኋቸው፤* ልጆች ወይም ወታደሮች እንደሚሠለጥኑ ማለት ነው። *አጠነከርኋቸው፤* ቃል በቃል ሲተረጐም ክንዳቸውን አበረታለሁ ማለት ነው (ሕዝ 30፥24-25 ይመ)።

7፥16 *ዒላማውን እንደ ሳተ ቀስት፤* መዝ 78፥57 ይመ። ቀስት ዒላማውን እንደ ሚስት ሁሉ፣ እስራኤልም ማንነቷን ሳተች። *በግብፅ፤* 8፥13፤ 9፥6፤ 11፥5 ይመ። ቍጥሩ ብዙ የሆነ ሕዝብ ወደ ግብፅ ተገዶ ስለ መሰደዱ የተጻፈ ነገር የለም፤ ነገር ግን ጥቂት ምርኰኞች ወደዚያ ተወስደዋል (2ነገ 23፥34፤ ኤር 22፥11-14)፤ እንዲሁም ጥቂት ስደተኞች በፈቃዳቸው ወደዚያ ሄደዋል (2ነገ 25፥26፤ ኤር 42-44)። በ11፥11፤ ኢሳ 11፥11፤ 27፥13፤ ዘካ 10፥10 ላይ ከግብፅ መመለሳቸው አስቀድሞ ተነግሮአል። *መዘባበቻ፤* ግብፅ እስራኤልን አትረዳም፤ የእግዚአብሔርንም ኀይል ታቃልላለች (ዘዳ 9፥28 ይመ)።

8፥1 *መለከትን፤* የማስጠንቀቂያ ምልክት ለመስጠት የሚነፋ መሣሪያ ነው (5፥8፤ ኢል 2፥1፤ አሞ 3፥6 ይመ)። *ቃል ኪዳኔን፤* ቃል ኪዳኑ የሚጠይቀው ነገር ለማለት ነው። *ንስር፤* አሦርን ያመለክታል። *በእግዚአብሔር ቤት፤* ቤተ መቅደሱን ብቻ ሳይሆን፣ የእስራኤልንም ምድር ያመለክታል (9፥15 እና ማብ ይመ፤ ከዘዳ 15፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥2 *እናውቅሃለን፤* ቍ 3-6 እንደሚያመለክተው፣ ለእግዚአብሔር የሚያቀርቡት አምልኮ፣ ሌሎች አማልክትን ለማምለክ ከነበራቸው ሐሳብና ልምምድ የተነሣ እጅግ ተበላሽቶአል (አሞ 2፥4፡7-8፤ 3፥14፤ 5፥26 ይመ)።

ጠላትም ያሳድዳቸዋል።
[4]ያለ እኔ ፈቃድ ነገሥታትን አነገሡ፤
እኔንም ሳይጠይቁ አለቆችን መረጡ፤
በብራቸውና በወርቃቸው፣
ለገዛ ጥፋታቸው፣
ጣዖታትን ለራሳቸው ሠሩ።
[5]ሰማርያ ሆይ፤ የጥጃ ጣዖትሽን ጣይ፤
ቍጣዬ በእነርሱ ላይ ነድዶአል፤
የማይነጹት እስከ መቼ ነው?
[6]ይህም በእስራኤል ሆነ!
ባለ እጅ የሠራው ይህ ጥጃ፣ አምላክ
አይደለም፤
ያ የሰማርያ ጥጃ፣
ተሰባብሮ ይደቃል።

[7]"ነፋስን ይዘራሉ፤
ዐውሎ ነፋስንም ያጭዳሉ፤
አገዳው ዛላ የለውም፤
ዱቄትም አይገኝበትም፤
እህል አፍርቶ ቢገኝም፣
ባዕዳን ይበሉታል።
[8]እስራኤል ተውጦዋል፤
በአሕዛብም መካከል፣
ዋጋ እንደሌለው ዕቃ ሆነዋል።
[9]ለብቻው እንደሚባዝን የዱር አህያ፣
ወደ አሦር ሄደዋልና፤
ኤፍሬም በእጅ መንሻ ወዳጅ አበጀ።
[10]በአሕዛብ መካከል ራሳቸውን ቢሸጡም፣
እኔ አሁን እሰበስባቸዋለሁ፤
በኀያል ንጉሥ ጭቈና ሥር፣
እየመነመኑ ይሄዳሉ።

[11]"ኤፍሬም ለኀጢአት ማስተስረያ ብዙ
መሠዊያዎችን ቢሠራም፣
እነርሱ የኀጢአት መሥሪያ
መሠዊያዎች ሆነውበታል።
[12]በሕጌ ውስጥ ያለውን ብዙውን ነገር
ጻፍሁላቸው፤
እነርሱ ግን እንደ እንግዳ ነገር ቈጠሩት።
[13]ለእኔ የሚገባውን መሥዋዕት ያቀርባሉ፤
ሥጋውንም ይበላሉ፤
እግዚአብሔር ግን በእነርሱ አልተደሰተም፤
ስለዚህ ክፋታቸውን ያስታውሳል፤
ኀጢአታቸውን ይቀጣል፤
ወደ ግብፅም ይመለሳሉ።
[14]እስራኤል ፈጣሪውን ረሳ፤
ቤተ መንግሥቶችንም ሠራ፤
ይሁዳም የተመሸጉ ከተሞችን አበዛ፤
እኔ ግን በከተሞቻቸው ላይ እሳትን
እለቅቃለሁ፤
ምሽጎቻቸውንም ይበላል።"

በእስራኤል ላይ የሚደርሰው ቅጣት

9 እስራኤል ሆይ፤ ደስ አይበልሽ፤
እንደ ሌሎችም ሕዝቦች ሐሤት
አታድርጊ፤
ስለምላክሽ ታማኝ አልሆንሽምና፤
በየእህል ዐውድማውም ላይ፣
ለጋለሞታ የሚከፈለውን ዋጋ ወደሻል።
[2]የእህል አውድማዎችና የወይን
መጭመቂያዎች ሕዝቡን አይመግቡም፤
አዲሱም የወይን ጠጅ ይጐድልባቸዋል።
[3]*በእግዚአብሔር* ምድር አይቀመጡም፤
ኤፍሬም ወደ ግብፅ ይመለሳል፤
የረከሰውንም ምግብ[ሸ] በአሦር ይበላል።

[ሸ]3 በሥርዐቱ መሠረት ያልነጻ ማለት ነው

8፥4 ሆሴ2፥8፤ 13፥12፡10
8፥5 ቍ6፤ሆሴ 10፥5፤ኤር13፥27
8፥6 ቍ5፤ዘፀ32፥4፤ ኤር16፥20፤ሆሴ14፥3
8፥7 ዘዳ28፥38፤ኢዮ 4፥8፤ምሳ22፥8፤ኢሳ 17፥11፤66፥15፤ሆሴ2 ፥9፤7፥9፤9፥16፤10፥1 2፤13፤ናሆ1፥3፤ገላ6፥8
8፥8 ኤር22፥28፤ 51፥34
8፥9 ዘኍ16፥12፤ ኤር2፥18፤22፥20፤ ሕዝ23፥5፤ሆሴ5፥13
8፥10 ኤር42፥2፤ ሕዝ16፥37፤22፥20
8፥11 ሆሴ10፥1፤ 12፥11
8፥12 ቍ1
8፥13 ኤር6፥20፤7፥ 21፤ሆሴ4፥9፤9፥3፡4፡6 ፡9፤አሞ8፥7
8፥14 ዘዳ32፥18፤ መዝ95፥6፤ኢሳ17፥ 10፤ኤር5፥17፤17፥27 ፤ሆሴ2፥13
9፥1 ዘኍ30፥15፤ መዝ73፥27፤ኢሳ22፥ 12፤13፤24፥16፤ሆሴ7፥ 14፤10፥5
9፥2 ኢሳ24፥7፤ሆሴ 2፥9፤ኢል1፥10
9፥3 ዘሌ25፥23፤ሕዝ 4፥13፤ሆሴ7፥11፡16፤ 8፥13፤10፥5፤አሞ7፥17

8፥4 *ነገሥታትን አነገሡ፤* ከዳግማዊ ኢዮርብዓም በኋላ በዐሥራ ሦስት ዓመት ጊዜ ውስጥ አምስት ነገሥታት በእስራኤል ላይ ነግሠዋል (2ነገ 15፥8-30)። ከእነዚህም ሦስቱ የነገሡት ኀይልን በመጠቀም ነበር (7፥7 ይመ)።

8፥5 *የጥጃ ጣዖትሽን፤* ቀዳማዊ ኢዮርብዓም (930-909 ዓ.ቅ.ክ.) በቤተ ልሔምና በዳን የወርቅ ጥጆች በማቆም ለሕዝቡ "አማልክትህ እነዚህ ናቸው" ብሎ ነበር (1ነገ 12፥28-33፤ እና የ1ነገ 12፥28 ማብ ይመ)።

8፥6 *ባለ እጅ የሠራው፤* ጣዖት ማምለክን አስመልክቶ የተነገረውን ትንቢታዊ ምፀት ለማስተዋል ኢሳ 40፥20፤ 41፥22-24፤ 44፥9-20 እንዲሁም መዝ 115፥4-8 ይመ። አሮን (ዘፀ 32፥8) እና ቀዳማዊ ኢዮርብዓም፣ "እነዚህ አማልክትህ ናቸው" አሉ፤ ሆሴዕ ግን ይህ፣ "አምላክ አይደለም" አለ።

8፥7 *ይዘራሉ... ያጭዳሉ፤* የሰው ሥራን ውጤት የሚገልጽ የተለመደ ዘይቤያዊ አነጋገር ነው (10፥13፤ ኢዮ 4፥8፤ መዝ 126፤ 5-6፤ ምሳ 11፥18፤ 22፥8፤ 2ቆሮ 9፥6፤ ገላ 6፥7 ይመ)። እስራኤል የጣዖት አምልኮን ነፋስ ዘራች፤ ከአሦር የመጣውንም ዐውሎ ነፋስ አጨደች። *አገዳው... ዱቄትም፤* ነቢዩ፣ ከዕብራይስጥ ቃላት ድምፀት ጋር ተመሳሳይ ድምፀት ባላቸው ቃላት ተጠቅሞአል። *ባዕዳን፤* አሦርን ለማለት ነው።

8፥8፤ እስራኤል የእግዚአብሔር ሕዝብ ትሆን ዘንድ ተመርጣ ነበር (ዘፀ 19፥5፤ አሞ 3፥2)፤ ነገር ግን ከሌሎች አሕዛብ ጋር ስለ ተደባለቀች ከሌሎች የምትለይበትን ማንነቷን አጣች፤ በእግዚአብሔርም ፊት ተናቀች።

8፥9 *ኤፍሬም በእጅ መንሻ ወዳጅ አበጀ፤* የእሥራኤል ነገሥታት የነበሩት ምናሔም (2ነገ 15፥19) እና ሆሴዕ (2ነገ 17፥3) ለአሦር ንጉሥ ግብር ይከፍሉ ነበር።

8፥10፤ ምንም እንኳን እስራኤል ለአሦር ንጉሥ ግብር ብትከፍልም፣ ከሥጋት ለመዳን አስተማማኝ ሁኔታን ሊፈጥርላት አልቻለም፤ እንዲያውም እግዚአብሔር እስራኤልን የቀጣው በአሦር አማካይነት ነው፤ በመሠረቱ የእስራኤል ጠላት እግዚአብሔር ራሱ ነበር (2፥8-9፡13፤ 7፥12 ይመ)።

8፥11 *ብዙ መሠዊያዎችን ቢሠራም፤* ለበኣል የተሠሩ መሠዊያዎችን ያመለክታል።

8፥13 *መሥዋዕት ያቀርባሉ፤* ቍ 2 እና ማብ ይመ። *ሥጋውንም ይበላሉ፤* ለመሥዋዕት የሚቀርበው ሥጋ በከፊል በመሥዋዕት አቅራቢውና በቤተሰቡ ይበላ ነበር (ዘሌ 7፥11-18፤ ዘዳ 12፥7፤ ኤር 7፥21 ይመ)። *በእነርሱ አልተደሰተም፤* የ6፥6 ማብ ይመ። *ግብፅም፤* በአሦርና በግብፅ ላይ የታመነችው እስራኤል፤ ተመልሳ ወደ ግብፅ መሄድ ነበረባት፤ ይኸውም በባዕድ ምድር በባርነት ለመኖር ሲሆን፣ በመጀመሪያ ለአሦር ተገዛች (9፥3 ይመ)፤ ነገር ግን የ7፥16 ማብ ይመ።

8፥14 *እስራኤል... ረሳ፤* የችግራቸው ሁሉ ምክንያት ይህ ነው (ከመሳ 2፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። *ቤተ መንግሥቶችንም ሠራ... የተመሸጉ ከተሞችን አበዛ፤* እስራኤል የተመካችው በፈጣሪዋ ሳይሆን፣ በራሷ የእጅ ሥራ ነበር። *ይሁዳም፤* በዚህ መጽሐፍ በመግቢያ ላይ "ጸሐፊና የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ይመ። *እሳትን፤* አሞ 1፥4፡7፡10፡14፤ 2፥5 ይመ።

9፥1፤ ይህ ጥቅስ እንደ ዳስ በዓል ባሉ የመከር በዓላት ላይ የሚነሣውን ሐሳብ በመናገር ይጀምራል (ዘሌ 23፥33-43፤ ዘዳ 16፥13-15)። *ታማኝ አልሆንሽምና፤* 1፥2፤ 2፥2-5 ይመ። *ለጋለሞታ የሚከፈለውን፤* 2፥5፡12 ይመ። ትርጕሙ ቃል በቃል ሳይሆን ከመንፈሳዊ ገልሙትና አንጻር መታየት አለበት። *በየእህል ዐውድማው ላይ፤* እህል በሚወቃበት ወራት፣ የገበሬው ልብ ወደ ዐውድማው ነው፤ እህል የሚወቁ ሰዎችም እህሉን ለመጠበቅና በመጨረሻም የደስታው ግብዣ ተካፋዮች ለመሆን ሌሊቱን ሁሉ በዚያው ያሳልፋሉ፤ ዝሙት አዳሪዎችም በስፍራው መገኘት የተለመደ ነበር (ሩት 3፥2-3 እና ማብ ይመ)።

9፥3 *በእግዚአብሔር ምድር፤* እግዚአብሔር የራሱ ናት የሚላትን የተስፋዪቱን ምድር ያመለክታል (ከዘሌ 25፥23፤ ኢሱ 22፥19፤ ኤር 2፥7፤ ሕዝ 38፥16፤ ኢል 1፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። *ኤፍሬም፤* የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን ማለት ነው። *ግብፅ... በአሦር፤* እስራኤል ተስፋ ወዳረገቻቸውና የቤተ መቅደሱን መሥዋዕት ማቅረብ ወደማትችልበት ምድር (8፥13 እና ማብ ይመ) ልትሰደድ ተገደደች። *የረከሰውንም፤* የባዕድ አገር እንደ

[4]የወይን ጠጅን ቍርባን ለእግዚአብሔር
አያፈስሱም፤
መሥዋዕታቸውም ደስ አያሰኘውም፤
እንዲህ ዐይነቱ መሥዋዕት ለእነርሱ
የሐዘንተኞች እንጀራ ይሆንባቸዋል፤
የሚበሉትም ሁሉ ይረክሳሉ::
ይህ ምግብ ለገዛ ራሳቸው ይሆናል፤
ወደ እግዚአብሔርም ቤተ መቅደስ
አይገባም::
[5]በእግዚአብሔር የበዓል ቀናት፣
በዓመት በዓሎቻችሁም ቀን ምን
ታደርጋላችሁ?
[6]ከጥፋት ቢያመልጡም እንኳ፣
ግብፅ ትሰበስባቸዋለች፤
ሜምፎስም ትቀብራቸዋለች::
የብር ሀብታቸውን ዳዋ ያለብሰዋል፤
ድንኳኖቻቸውም እሾኽ ይወርሰዋል::
[7]የቅጣት ቀን መጥቶአል፤
የፍርድም ቀን ቀርቦአል፤
እስራኤልም ይህን ይወቅ!
ኀጢአታችሁ ብዙ፣
ጠላትነታችሁም ታላቅ ስለ ሆነ፣
ነቢዩ እንደ ሞኝ፣
መንፈሳዊውም ሰው እንደ እብድ
ተቈጥሮአል::
[8]ነቢዩ ከአምላኬ ጋር ሆኖ፣
የኤፍሬም ጠባቂ ነው፤[a]
ዳሩ ግን በመንገዱ ሁሉ ወጥመድ፣
በአምላኩም ቤት ጠላትነት ይጠብቀዋል::
[9]በጊብዓ እንደ ነበረው፣
በርኵሰት ውስጥ ተዘፍቀዋል፤
እግዚአብሔር ክፋታቸውን ያስባል፤
ስለ ኀጢአታቸውም ይቀጣቸዋል::
[10]"እስራኤልን ማግኘቴ፣
የወይንን ፍሬ፣ በምድረ በዳ የማግኘት
ያህል ነበር፤
አባቶቻችሁንም ማየቴ፣
የመጀመሪያውን የበለስ ፍሬ የማየት
ያህል ነበር፤
ወደ ብዔልፌጎር በመጡ ጊዜ ግን፣
ለዚያ አሳፋሪ ጣዖት ራሳቸውን ለዩ፤
እንደ ወደዱትም ጣዖት የረከሱ ሆኑ::
[11]የኤፍሬም ክብር እንደ ወፍ በሮ
ይጠፋል፤
መውለድ፣ ማርገዝና መፀነስ የለም::
[12]ልጆችን ቢያሳድጉ እንኳ፣
ልጅ አልባ እስኪሆኑ ድረስ
እነጥቃቸዋለሁ፤
ፊቴን ከእነርሱ በመለስሁ ጊዜ፣
ወዮ ለእነርሱ!
[13]ኤፍሬምን እንደ ጢሮስ፣
በመልካም ስፍራ ተተክሎ አየሁት፤
አሁን ግን ኤፍሬም ልጆቹን፣
ለነፍሰ ገዳዮች አሳልፎ ይሰጣል::"
[14]እግዚአብሔር ሆይ፤ ስጣቸው፤
ምን ትሰጣቸዋለህ?
የሚጨነግፉ ማሕፀኖችን፣
የደረቁ ጡቶችን ስጣቸው::
[15]"በጌልገላ ካደረጉት ክፋታቸው ሁሉ
የተነሣ፣
እኔ በዚያ ጠላኋቸው፤
ስለ ሠሩት ኀጢአት፣
ከቤቴ አሳድዳቸዋለሁ፤
ከእንግዲህም አልወዳቸውም፤
መሪዎቻቸው ሁሉ ዐመፀኞች ናቸው::
[16]ኤፍሬም ተመታ፤
ሥራቸው ደረቀ፤
ፍሬም አያፈሩም፤

9፥4 ዘዳ26፥14፤ ኤር16፥7፤ ሕዝ4፥13-14፤ ሆሴ8፥13፤ ኢል1፥9፡13፤2፥14፤ ሐጌ 2፥13-14
9፥5 ኢሳ10፥3፤ ኤር 5፥31፤ ሆሴ2፥11
9፥6 ኢሳ5፥6፤19፥13፤ ኤር42፥22፤ ሆሴ 7፥11፤8፥13፤10፥8፤ ሶፎ1፥11
9፥7 1ሳሙ10፥11፤ ኢዩ31፥14፤ ኢሳ34፥8፤44፥25፤ ኤር10፥15፤16፥18፤29፥26፤ ሰቆ2፥14፤ ሕዝ14፥910፤ ሆሴ14፥1፤ ሚክ7፥14፤ ሉቃ21፥22
9፥8 ሕዝ22፥26፤ ሆሴ5፥1
9፥9 መሳ19፥16-30፤ ሆሴ4፥9፤5፥8፤8፥13፤ ሶፎ3፥7
9፥10 ዘኍ25፥15፤ መዝ106፥2829፤ መሐ 2፥13፤ ኢሳ28፥15፤ ኤር11፥13፤ ሆሴ4፥14
9፥11 ቍ14፤ ኢሳ 17፥3፤ ሆሴ4፥7፤10፥5
9፥12 ቍ16፤ ዘዳ 31፥17፤ ሕዝ24፥21፤ ሆሴ7፥13
9፥13 ኢዮ15፥22፤ መዝ78፥67፤ ሰቆ2፥22፤ ሕዝ27፥3
9፥14 ቍ11፤ ሉቃ 23፥29
9፥15 ኢሳ1፥23፤ ኤር12፥8፤ ሆሴ4፥9፡15፤5፥2፤7፥2
9፥16 ቍ12፤ ኢዮ 15፥32፤ ሆሴ5፥11፤ 8፥7

[a]8 *ወይም ነቢዩ የኤፍሬም ጠባቂ ነው፤ የአምላኬ ሕዝብ...*

ርኵስ መቈጠሩን ያመለክታል (አሞ 7፥17 እና አግራጌ ትርጕሙን ይመ):: የጣዖት አምልኮት ባስገኙት ልምላሜ የበቀለ በመሆኑ፣ በምድሩ የነበረውም ሰብል ሁሉ ርኵስ ነበር (ሕዝ 4፥13 ይመ)::

9፥4 *የሐዘንተኞች እንጀራ፤* በልቅሶ ቤት የሚቀርበው እንጀራ ርኵስ እንደ ሆነ ያመለክታል (ዘኍ 19፥14፤ ዘዳ 26፥14፤ ኤር 16፥7 ይመ)፤ የነካውም ሁሉ በሥርዐቱ መሠረት ርኵስ ይሆን ነበር:: *ወደ እግዚአብሔርም ቤተ መቅደስ አይገባም፤* በምርኮ ጊዜ እስራኤል ለእግዚአብሔር መሥዋዕት የምታቀርብበትና መንፈሳዊ በዓላቷን (ቍ 5) የምታከብርበት ቦታ አልነበራትም፤ ቀዳማዊ ኢዮርብዓም ያሠራቸውን ቦታዎች እንኳ (1ነገ 12፥28-33) ለዚህ ተግባር ልታውል አልቻለችም::

9፥6 *ግብፅ፤* 7፥16 እና ማብ ይመ:: *ሜምፎስም፤* የታችኛው የሰሜን ግብፅ ዋና ከተማ ነው:: *ዳዋ... እሾኽ፤* በኤዶም ላይ ከተነገረው ተመሳሳይ ፍርድ ጋር ያነጻጽሩ (ኢሳ 34፥13)::

9፥7 *መንፈሳዊውም ሰው፤* ሚክ 2፥11፤ 3፥8 ይመ:: *እብድ፤* 2ነገ 9፥11፤ ኤር 29፥26 ይመ፤ ከኢሳ 21፥15 ጋር ያነጻጽሩ::

9፥8 *ጠባቂ፤* ኢሳ 56፥10፤ ኤር 6፥17፤ ሕዝ 3፥17፤ 33፥2-8 ይመ:: *ወጥመድ... ጠላትነት፤* አስፈሪ ከሆነው ከባድ ጥፋት ሕዝቡን ያስጠነቅቁ ዘንድ እግዚአብሔር የላካቸውን ነቢያት እስራኤል በጠላትነት ተመለከተቻቸው (ኤር 1፥19፤ 11፥19፤ 15፥10፤ አሞ 7፥10-12) ይመ::

9፥9 *በጊብዓ እንደ ነበረው፤* በመሳ19-21 ላይ ስለ ተጠቀሰው ክፉ ድርጊት የሚናገር ነው:: *በርኵሰት፤* የወርቅ ጥጃ ያመልኩ የነበሩትን እስራኤላውያንን ያመለክታል (ዘፀ 32፥7፤ ዘዳ 9፥12፤32፥5):: *እግዚአብሔር... ያስባል፤* በንስሓ ያልተስተካከለውና ከትውልድ ወደ ትውልድ በመምጣት የተከማቸው ኀጢአት (13፥12) ዘወትር ይታወሳል::

9፥10፤ ቃል ኪዳናዊ ግንኙነት በመጀመሪያ የተደረገው በምድረ በዳ ነበር (2፥14-15፤ 13፥5፤ ዘዳ 32፥10 ይመ):: *የወይንን ፍሬ... የበለስ፤* ጥሩ ጣዕም ያላቸው ፍሬዎች ናቸው (ኢሳ 28፥4፤ ሚክ 7፥1 ይመ):: "የወይንን ፍሬ በምድረ በዳ፣ የመጀመሪያውን የበለስ ፍሬ" የሚለው ተምሳሌት፣ በሲና በተደረገው ቃል ኪዳን እስራኤል ከሌሎች ሕዝቦች ለይታ ራሷን ለእግዚአብሔር መስጠቷ፣ እግዚአብሔርን ደስ ማሰኘቱን በትክክል ይገልጻል:: *ብዔልፌጎር፤* ቤትብዔልፌጎር በአጭሩ ሲጠራ ነው:: ፌጎር ተራራ ነው (ዘዳ 3፥29):: ብዔልፌጎር ሲል የፌጎርን አምላክ የሚያመለክት (ዘኍ 25፥1-4) ሲሆን፣ ቤትፌጎር ማለትም "የፌጎር ቤተ መቅደስ" ከሚለው ጋር በተለዋጭነት ጥቅም ላይ ውሎአል (ዘዳ 3፥29፤ 4፥3፡46፤ ኢሱ 13፥20 ይመ):: እዚህ ላይ ሆሴዕ በዘኍ 25 ላይ የተጠቀሰውን ክስተት ያሳስባል:: *የረከሱ ሆኑ፤* ኢሳ 5፥2፡4፡7 ይመ::

9፥11 *የኤፍሬም ክብር፤* የእስራኤልን የሕዝብ ብዛትና ብልጽግና የሚያመለክት ነው:: የተሰጠው ቅጣት ለተሠራው ኀጢአት የሚገባ ነው:: በግልሙትና የሕዝብ ቍጥር ሊጨምር አይችልም (4፥10 ይመ)::

9፥12 *ከእነርሱ፤* ለልጆቹ ማለት ነው::

9፥13 *ጢሮስ፤* በሀብቷ፣ ደስ በሚያሰኝ አካባቢዋና በአስተማማኝ ጸጥታዋ የታወቀች ነበረች (ሕዝ 27፥2-26 ይመ)::

9፥14፤ ሆሴዕ የጸለየው በእስራኤል ላይ የበቀል ስሜት ኖሮት ሳይሆን፣ በኀጢአቷ ምክንያት የፈሰሰባትን የእግዚአብሔርን ቅዱስ ቍጣ ተገቢ መሆኑን በመገንዘቡ ነው::

9፥15 *ጌልገላ፤* የ4፥15 ማብ ይመ:: *ከቤቴ አሳድዳቸዋለሁ፤* አመንዝራዪቱ ሚስት ከባሏ ቤት ተባራ እንደ ወጣች ሁሉ፣ እስራኤልም ከእግዚአብሔር ቤት ማለትም ከምድሩ ተባረረች (8፥1 እና ማብ ይመ):: *መሪዎቻቸው... ዐመፀኞች፤* በዕ

ልጆች ቢወልዱም እንኳ፣
ተንከባክበው ያሳደጓቸውን ልጆቻቸውን
እገድላለሁ::"

[17]ባለመታዘዛቸው ምክንያት፣
አምላኬ ይጥላቸዋል፤
በአሕዛብም መካከል ተንከራታች
ይሆናሉ::

10

እስራኤል የተንዠረገገ ወይን
ነበር፤
ብዙ ፍሬም አፈራ፤
ፍሬው በበዛ መጠን፣
ብዙ መሠዊያዎችን ሠራ፤
ምድሩ በበለጸገ መጠን፣
የጣዖታት ማምለኪያ ዐምዶችን አስጌጠ::
[2]ልባቸው አታላይ ነው፤
ስለዚህም በደላቸውን ይሸከማሉ::
እግዚአብሔር መሠዊያዎቻቸውን
ያወድማል፤
የጣዖት ማምለኪያ ዐምዶቻቸውን
ያፈራርሳል::

[3]እነርሱም፣ "እኛ ንጉሥ የለንም፤
እግዚአብሔርን አላከበርንምና፤
ንጉሥ ቢኖረንስ፣
ምን ሊያደርግልን ይችል ነበር?" ይላሉ::
[4]ከንቱ ተስፋ ይሰጣሉ፤
በሐሰት በመማል፣
ቃል ኪዳን ያደርጋሉ፤
ስለዚህም ፍርድ፣
በዕርሻ ውስጥ እንደሚገኝ መርዛማ ዐረም
ይበቅላል::
[5]በሰማርያ የሚኖረው ሕዝብ፣
በቤት አዌን ስላለው የጥጃ ጣዖት ይፈራል፤
ሕዝቡም ያለቅስለታል፤
በክብሩ እጅግ ደስ ያላቸው ሁሉ፣
አመንዝራ ካህናትም እንደዚሁ
ያለቅሱለታል፤
በምርኮ ከእነርሱ ተወስዶአልና::
[6]ለታላቁ ንጉሥ እንደ እጅ መንሻ፣
ወደ አሦር ይወሰዳል፤
ኤፍሬም ይዋረዳል፤
እስራኤልም ስለ ጣዖቱ ያፍራል::[o]
[7]ሰማርያና ንጉሥዋ፣
በውሃ ላይ እንዳለ ኩበት ተንሳፍፈው
ይጠፋሉ::
[8]የእስራኤል ኀጢአት የሆነው፣
የአዌን ማምለኪያ ኮረብታ ይጠፋል፤
እሾኽና አሜኬላ ይበቅልባቸዋል፤
መሠዊያዎቻቸውንም ይወርሳል፤
በዚያን ጊዜ ተራሮችን፣ "ሸፍኑን!"
ኮረብታዎችንም፣ "ውደቁብን!" ይላሉ::

[9]"እስራኤል ሆይ፤ ከጊብዓ ጊዜ ጀምሮ
ኀጢአት ሠራችሁ፤
በዚያም ጸናችሁ፤[p]
በጊብዓ የነበሩትን ክፉ አድራጊዎች፣
ጦርነት አልጨረሳቸውምን?
[10]በፈለግሁ ጊዜ እቀጣቸዋለሁ፤
ስለ ድርብ ኀጢአታችሁም ይቀጧቸው
ዘንድ፣
በእነርሱ ላይ ይሰበሰባሉ፤
[11]ኤፍሬም ማበራየት እንደምትወድ፣
እንደ ተገራች ጊደር ነው፤
በተዋበ ጫንቃዋም ላይ፣
ቀንበርን አኖራለሁ፤
ኤፍሬምን እጠምዳለሁ፤
ይሁዳ ያርሳል፤
ያዕቆብም መሬቱን ያለሰልሳል::
[12]ለራሳችሁ ጽድቅን ዝሩ፤
የጽኑ ፍቅርን ፍሬ ዕጨዱ፤
ዕዳሪውንም መሬት ዕረሱ፤
እርሱም መጥቶ፣
ጽድቅን በላያችሁ እስኪያዘንብ ድረስ፣
እግዚአብሔርን የምትፈልጉበት ጊዜ
ነውና::

[13]እናንተ ግን ክፋትን ዘራችሁ፤
ኀጢአትንም ዐጨዳችሁ፤
የሐሰትንም ፍሬ በላችሁ::

9፥17 ዘዳ28፥65፤ ኤር6፥30፤ሆሴ4፥10፤ 7፥13
10፥1 1ነገ14፥ 23፤ሕዝ15፥2፤ሆሴ 3፥4፤4፥7፤8፥11፤ 12፥11፤13፥15
10፥2 ቍ8፤1ነገ 18፥21፤ሆሴ13፥16፤ ሚክ5፥13
10፥4 ሕዝ17፥19፤ ሆሴ4፥2፤አሞ5፥7፤ 6፥12
10፥5 ቍ8፤ዘፀ32፥ 4፤መሳ18፥1718፤ 2ነገ23፥5፤ኢሳ44፥ 1720፤ሆሴ5፥8፤8፥5፤ 9፥1፡3፡11፤ሶፎ1፥4
10፥6 መሳ3፥15፤ 2ነገ16፥7፤ኢሳ30፥3፤ ኤር48፥13፤ሆሴ4፥7፤ 5፥13፤11፥5
10፥7 ቍ15፤ ሆሴ13፥11
10፥8 ቍ2፡5፤1ነገ 12፥2830፤ኢዮ30፥6፤ ኢሳ32፥15፤ሕዝ6፥6፤ ሆሴ4፥13፤9፥6፤አሞ3 ፥1415፤7፥9፤ሉቃ 23፥30፤ራእ6፥16
10፥9 ኢሱ7፥11፤ ሆሴ5፥8
10፥10 ሕዝ5፥13፤ ሆሴ4፥9
10፥11 ኤር15፥12፤ 13፥18
10፥12 ምሳ11፥18፤ መክ11፥1፤ኢሳ19፥ 22፤ 45፥8፤ኤር4፥3፤ ሆሴ12፥6፤ያዕ3፥18
10፥13 ኢዮ4፥8፤ መዝ33፥16፤ምሳ11፥ 18፤ሆሴ7፥3፤8፥7፤11 ፥12፤ገላ6፥7-8

[o]6 ወይም ስለ ምክሩ [p]9 ወይም በዚያም አቋም ጸኑ

ብራይስጥ ኀብረ አገላለጽ ነው::

9፥17 *አምላኬ፤* ከእንግዲህ ወዲህ እግዚአብሔር የእስራኤል አምላክ ስላይደለ፣ ቃሉ የሆሴዕ ብቻ ነው:: *ይጥላቸዋል፤* 4፥6፤ 2ነገ 17፥20 ይመ:: *ተንከራታች፤* እግዚአብሔር በነቢያቱ በኩል የላከውን ማስጠንቀቂያ ባለመስማቷ፣ በዘዳ 28፥65-66 ላይ የተጻፈው ቃል ይፈጸም ዘንድ እስራኤል አገር አልባና የተበተነ ሕዝብ መሆን ነበረባት::

10፥1 *እስራኤል፤* በቅድመ አያቷ ስም በሰውኛ ዘይቤ የተጠራች አገር ናት:: *ወይን፤* እስራኤልን የሚያመለክት ብዙ ጊዜ የሚጠቀስ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ዘዳ 32፥32፤ መዝ 80፥8-11፤ ኢሳ 5፥1፤ ኤር 2፥21 ይመ፤ ከዮሐ 15፥1 ጋር ያነጻጽሩ):: *በበለጸገ፤* በዳግማዊ ኢዮርብዓም ዘመን (793-753 ዓ.ቅ.ክ.) የነበረውን የብልጽግና ሁኔታ በማሰብ የተነገረ ሳይሆን አይቀርም::

10፥2 *ልባቸው አታላይ ነው፤* በመሠረቱ እስራኤላውያን ወደ እግዚአብሔር ይጮኻሉ (8፥2)፤ ነገር ግን ጣዖትን በማምለክ ክብሩን አቃለሉ::

10፥3 *ንጉሥ የለንም፤* አሦር አገራቱን ባጠፋ ጊዜ ምን ዐይነት ሁኔታ ውስጥ እንደ ነበሩ ያመለክታል::

10፥4 *ከንቱ ተስፋ ይሰጣሉ፤* የመጨረሻዎቹ የእስራኤል ነገሥታት በጣም ብልሹዎችና አታላዮች ነበሩ::

10፥5 *በሰማርያ፤* የእስራኤል መናገሻ ከተማ ነበረች (የ7፥1 ማብ ይመ):: *በቤት አዌን ስላለው የጥጃ ጣዖት፤* ኢዮርብዓም በቤቴል ያሠራው ጣዖት ነው (1ነገ 12፥32-33 ይመ)::

10፥6 *ኤፍሬም፤* የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን ያመለክታል::

10፥8 *ማምለኪያ ኮረብታ፤* 4፥13-14 ይመ:: *ሸፍኑን... ውደቁብን!* ተስፋ ከመቁረጥ የተነሣ የሚሰማ ጩኸት ነው፤ ኢየሱስም ይህንኑ ጠቅሶታል (ሉቃ 23፥30፤ እንዲሁም በራእ 6፥16 ተመልክቶአል፤ ኢሳ 2፥19 ይመ)::

10፥9 *ከጊብዓ፤* 9፥9 እና ማብ ይመ:: በጊብዓ ላይ ጦርነት እንደ ሆነ ሁሉ፣ ጦርነትና ምርኮ በእስራኤል ላይ ይሆናል::

10፥11 *እንደ ተገራች ጊደር፤* እስከ አሁን ድረስ ኤፍሬም (እስራኤል) እህል በምትወቃበት ጊዜ በልታ እንደ ጠገበች ጊደር ሆናለች፤ አሁን ግን እግዚአብሔር እስራኤልና ይሁዳ ቀንበር ተጭኖባቸው አድካሚ የሆነ የዕርሻ ሥራ እንዲሠሩ ያደርጋል፤ ይህም በአሦራውያንና በባቢሎናውያን ተማርከው መሄዳቸውን የሚያመለክት ነው:: *ይሁዳ፤* በመግቢያው ላይ ጸሓፊና የተጻፈ በት "ዘመን" የሚለውን ይመ::

10፥12 *የጽኑ ፍቅርን ፍሬ ዕጨዱ፤* እስራኤል ትክክለኛ የሆነውን ነገር ብቻ አድርጋ ቢሆን ኖሮ ("ጽኑ ፍቅር" የሚለው በዕብራይስጥ "ሄሴድ" ማለት ነው፤ የ6፥6 ማብ ይመ)፣ ከእግዚአብሔር ዘንድ በረከትን ትቀበል ነበር:: *ዕዳሪውንም መሬት ዕረሱ፤* መሠረታዊ የሆነ አዲስ ጅማሬ በማድረግ ምርታማና ፍሬያማ በመሆን ንስሓ እንዲገቡና ከእንግዲህ ወዲህ ፍሬ አልባ እንዳይሆኑ ያሳስባል:: *ጽድቅን፤* ለቃል ኪዳን አምላካቸው ፍጹም ታማኝ ሆነው ሲቆሙ፣ እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ በጽድቅ የሚያፈስው በረከት ነው::

10፥13 *የሐሰትንም፤* እስራኤል አዋቃቢች ትኖር ነበር (7፥3፤ 10፥4፤

በራሳችሁ ጕልበት፣
በተዋጊዎቻችሁም ብዛት ታምናችኋልና፣
[14]ሰልማን፣ ቤትአርብኤልን በጦርነት ጊዜ
እንዳፈራረሰ፣
እናቶችንም ከልጆቻቸው ጋር በምድር
ላይ እንደ ፈጠፈጣቸው፣
ሽብር በሕዝብህ ላይ ይመጣል፤
ምሽጎችህም ሁሉ ይፈራርሳሉ፤
[15]ስለዚህ ቤቴል ሆይ፤ ክፋትሽ ታላቅ ስለ
ሆነ፣
በአንቺም ላይ እንደዚሁ ይሆናል፤
ያ ቀን ሲደርስም፣
የእስራኤል ንጉሥ ፈጽሞ ይጠፋል::

የእግዚአብሔር ፍቅር ለእስራኤል

11 "እስራኤል ገና ሕፃን ሳለ
ወደድሁት፤
ልጄንም ከግብፅ ጠራሁት::
[2]እስራኤል ግን አብዝቼ በጠራኋቸው[*]
ቍጥር፣
አብዝተው ከእኔ[†] ራቁ፤
ለበአል አማልክት ሠዉ፤
ለምስሎችም ዐጠኑ::
[3]ኤፍሬምን እጁን ይዤ፣
እንዲራመድ ያስተማርሁት እኔ ነበርሁ፤
ነገር ግን የፈወስኋቸው እኔ እንደ ሆንሁ፣
እነርሱ አላስተዋሉም::
[4]በሰው የርኅራኄ ገመድ፣
በፍቅርም ሰንሰለት ሳብኋቸው፤
ቀንበሩን ከጫንቃቸው ላይ አነሣሁላቸው፤
ዝቅ ብዬም መገብኋቸው::
[5]"ታዲያ ንስሓ መግባትን እምቢ
በማለታቸው፣
ወደ ግብፅ አይመለሱምን?
አሦርስ አይገዛቸውምን?
[6]በከተሞቻቸው ላይ ሰይፍ ይመዘዛል፤
የበሮቻቸውን መወርወሪያ ይቈርጣል፤
ስለ ክፉ ዕቅዳቸውም ይደመስሳቸዋል::
[7]ሕዝቤ ከእኔ ዘወር ማለትን መረጡ፤
ወደ ልዑል ቢጣሩም፣
በምንም ዐይነት አያከብራቸውም::
[8]"ኤፍሬም ሆይ፤ እንዴት እጥልሃለሁ?
እስራኤል ሆይ፤ እንዴትስ አሳልፌ
እሰጥሃለሁ?
እንዴት እንደ አዳማ አደርግሃለሁ?
እንዴትስ እንደ ሲባዮ እፈጽምብሃለሁ?
ልቤ በውስጤ ተናወጠ፤
ምሕረቴም ሁሉ ተነሣሥቶአል::
[9]የቍጣዬን መቅሠፍት አላመጣም፤
ተመልሼም ኤፍሬምን አላጠፋም፤
እኔ በመካከላችሁ ያለሁ ቅዱስ ስምባክ ነኝ
እንጂ፣
ሰው አይደለሁምና፣
በቍጣ አልመጣም::[‡]
[10]እግዚአብሔርን ይከተላሉ፤
እርሱም እንደ አንበሳ ያገሣል፤
እርሱ ሲያገሣ፣
ልጆቹ እየተንቀጠቀጡ ከምዕራብ
ይመጣሉ::
[11]እንደ ወፍ ከግብፅ፣
እንደ ርግብ ከአሦር፣
እየበረሩ ይመጣሉ::
እኔም በቤታቸው አኖራቸዋለሁ፤"
ይላል እግዚአብሔር::

10፥14 2ነገ17፥3፤ ኢሳ13፥16፤17፥3፤ ሆሴ13፥16፤ሚክ5፥11
10፥15 ቍ7
11፥1 ዘፀ4፥22፤ዘዳ 4፥37፤ኤር2፥2፤ሕዝ 16፥22፤ሆሴ12፥9፤13 ፤13፥4፤ማቴ2፥5
11፥2 ቍ7፤2ነገ 17፥15፤ኢሳ65፥7፤ ኤር18፥15፤ሆሴ2፥13፤ 4፥13፤13፥1
11፥3 ዘፀ15፥26፤ ዘዳ1፥31፤32፥11፤ኤር 30፥17፤ሆሴ7፥15
11፥4 ዘፀ16፥32፤ ዘሌ26፥13፤መዝ78፥ 25፤ኤር31፥23፥20
11፥5 ዘፀ13፥17፤ ሆሴ7፥16፤10፥6
11፥6 ሰቆ2፥9፤ ሆሴ13፥16
11፥7 ቍ2፤ኢሳ26፥ 10፤ኤር3፥6፤8፥5
11፥8 ዘፍ14፥8፤ 1ነገ3፥26፤መዝ25፥6፤ ኤር7፥29፤ሰቆ3፥32፤ ሕዝ33፥11፤ ሆሴ6፥4፤አሞ7፥3
11፥9 ዘኍ23፥19፤ ዘዳ13፥17፤2ነገ19፥22 ፤ኢሳ31፥1፤ኤር18፥8፤ 30፥11፤ሰቆ3፥22፤ ሚል3፥6
11፥10 ኢዩ18፥45፤ ኢሳ31፥4፤42፥13፤ ሆሴ3፥5፤6፥13
11፥11 ዘፍ8፥8፤ኢሳ 11፥11፤ሕዝ28፥26፤ 34፥2528

[*]2 አንዳንድ የሰብዓ ሊቃናት ቅጆች እንዲሁ ሲሆኑ ዕብራይስጡ ግን *በጠሯቸው* ይላል [†]2 ሰብዓ ሊቃናት እንዲሁ ሲሆን ዕብራይስጡ ግን *ከእነርሱ* ይላል [‡]9 ወይም *በማንኛውም ከተማ ላይ በተቃውሞ አልመጣም*

12፥1 *ይመ*)::

10፥14 *ሰልማን፣ ቤት አርብኤልን ... እንዳፈራረሰ፤* ስሞቹ ይጠቀሱ እንጂ ታሪኩ በሚገባ የሚታወቅ አይደለም:: በጥንት ጊዜ ጦርነት ሲካሄድ ጭካኔ በተሞላበት ሁኔታ ሕዝብን መጨፍጨፍ የተለመደ ነበር (ከ9፥13፤ 13፥16፤ 2ነገ 8፥12-13፤ *መዝ* 137፥8-9፤ኢሳ 13፥16፤ አሞ 1፥13፤ ናሆ 3፥10 *ጋር ያነጻጽሩ*)::

11፥1፤ ለሦስተኛ ጊዜ ታሪክ መጠቀሱ (9፥10፤10፥9 *ይመ*)፣ እስራኤል በግብፅ ሳለች እግዚአብሔር እንደ *መረጣት*፣ ከዚያም አገር አውጥቶ መንግሥት ትሆን ዘንድ እንዳበቃት (ከ 12፥9፤ 13፥4 *ጋር ያነጻጽሩ*) *ያመለክታል*:: እስራኤል ለእግዚአብሔር የሰጠችው ምላሽ የተገለጸው ለባሏ ታማኝ ባልሆነችው ሴት ተመስሎ ሳይሆን፣ በዐመፀኛ ልጅ ምሳሌ ነው (ከ1-3 *ያሉትን ምዕራፎች ይመ*):: የእስራኤልን ልጅነት በዘፀ 4፥22-23፤ ኢሳ 1፥2-4፣ የእግዚአብሔርን አባትነት ደግሞ በዘዳ 32፥6፤ በኤር 2፥14 *ይመ*:: ለእስራኤል *መመረጥ መሠረቱ* (ከ3፥1 *ጋር ያነጻጽሩ*) የእግዚአብሔር ፍቅር እንደ ሆነ ሆሴዕ አስተውሎአል፤ *ማቴዎስ*፣ የእስራኤልን ከግብፅ መጠራት ለኢየሱስ ከግብፅ *መመለስ* በአምሳያነት ተጠቅሞበታል (*ማቴ* 2፥15 እና *ማብ ይመ*)::

11፥2 *ለምስሎችም፤* ዘዳ 7፥25፤12፥3 *ይመ*::

11፥3 *ኤፍሬምን፤* የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን ለማለት ነው:: *እንዲራመድ፤* አባት ልጁ መራመድ እንዲችል የሚሰጠው ምሪት፣ በብሉይ ኪዳን ውስጥ ከታወቀት በጎ ተግባሮች አንዱ ነው:: *የፈወስኋቸው፤* 5፥13፤ 6፥1፤ 7፥1 *ይመ*:: *አላስተዋሉም፤* 2፥5-8 *ይመ*::

11፥4፤ ምሳሌው ግልጽ አይደለም፤ ዘይቤያዊ አነጋገሩ ግን የሚያርሱባቸውን በሬዎች በመጠበቅ ላይ ያለውን ገበሬ የሚያመለክት ይመስላል፤ ወይም አባት ወደ ጕንጩ አስጠግቶ የያዘውን ልጁን *ያመለክታል*:: *መገብኋቸው፤* እግዚአብሔር አስደናቂ የሆነ ምግብ በበረሓ ሰጣቸው (ዘፀ 16፤ ዘዳ 8፥16 *ይመ*)::

11፥5 *ግብፅ... አሦር፤* 8፥13 እና ማብ እንዲሁም 9፥3 *ይመ*:: ከቍ 1-4 የተጠቀሰው ርኅራኄ አዘል ቃል ተለውጦአል፤ ሁለቱ አገሮችም ስደት እንደሚጠብቃቸው *ያመለክታል*፤ እስራኤልም በአጽዋ ከሁለቱ በአንዱም አልጸናችም:: እነዚህ ከግብፅ ነጻ ወጥተው የነበሩ ሕዝብ፣ ለታደጋቸው ለእግዚአብሔር ታማኞች ባለመሆናቸው ወደዚያው እንዲመለሱ መደረጉን የሚገልጽ ምጸታዊ አባባል ነው::

11፥7 *ወደ ልዑል ቢጣሩም፤* 7፥16 *ይመ*::

11፥8፤ ዐመፀኛ ልጅ ዕድል ፈንታው በድንጋይ መወገር ነበር (ዘዳ 21፥18-21)፤ ነገር ግን የጌታ ርኅራኄ ከቍጣው በማየሉ፣ ኤፍሬምን ሊያጠፋው አልፈለገም:: *አዳማ... ሲባዮ፤* ሰዶም በጠፋች ጊዜ (ዘፍ 19፥24-25፤ ዘዳ 29፥23፤ ኤር 49፥18) *የፈረሱ ሜዳማ* ከተሞች ሲሆኑ (ዘፍ 10፥19፤ 14፥2፡8)፣ *ሙሉ በሙሉ መደምሰስን የሚያመለክቱ ናቸው*::

11፥9 *በመካከላችሁ ያለሁ ቅዱስ፤* የኢሳ 1፥4፤ 6፥1 ማብ *ይመ*፤ ከኢሳ 12፥6 *ጋር ያነጻጽሩ*:: የእግዚአብሔር ቅድስና በሆሴዕ መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሰው በዚህ ስፍራ ብቻ ነው:: *አምላክ ነኝ እንጂ ሰው አይደለሁምና፤* እስራኤል ሰው እንደሚያደርገው ሁሉ ታማኝ ባትሆንም፣ እግዚአብሔር ለእስራኤል ያሳየውን ፍቅር አያጥፍም (ቍ 1-4 እንዲሁም 1ሳሙ 15፥29፤ ሚል 3፥6 *ይመ*):: እስራኤል *መቀጣቱን* ተቀጥታለች፤ ሆኖም አልጠፋችም::

11፥10፤ ከስደት መመለስን *ያመለክታል*:: *እንደ አንበሳ ያገሣል፤* በዚህ ስፍራ እግዚአብሔር እንደ አንበሳ ማግሣቱ ጥፋትን *የሚያመለክት ማስፈራሪያ* (ከ5፥14፤ 13፥7 *ጋር ያነጻጽሩ*) ሳይሆን፣ ከስደት *መመለሳቸውን የሚያመለክት ነው*:: *ከምዕራብ፤* በባሕር *ዳርቻ ያሉትን መሬቶችና ደሴቶችን ያመለክታል*::

11፥11 *ከግብፅ... ከአሦር፤* 9፥3 *ይመ*:: *እንደ ወፍ... እንደ*

የእስራኤል ኀጢአት

[12]ኤፍሬም በሐሰት፣
  የእስራኤልም ቤት በተንኰል ከበበኝ፤
ይሁዳ ስለምባክ የማይገዛ፣
  የታመነውን ቅዱሱን የሚቃወም ነው::

12 ኤፍሬም የነፋስ እረኛ ነው፤
  ቀኑን ሙሉ የምሥራቅን ነፋስ
    ይከተላል፤
ሐሰትንና ዐመፅን ያበዛል::
  ከአሦር ጋር ቃል ኪዳን ያደርጋል፤
  የወይራ ዘይትንም ወደ ግብፅ ይልካል::
[2]*እግዚአብሔር* በይሁዳ ላይ የሚያቀርበው
    ክስ አለው፤
  ያዕቆብን[x] እንደ መንገዱ ይቀጣዋል፤
  እንደ ሥራውም ይከፍለዋል::
[3]በማሕፀን ሳለ የወንድሙን ተረከዝ ያዘ፤
  ሙሉ ሰውም ሲሆን ከስምባክ ጋር ታገለ::
[4]ከመልአኩም ጋር ታገለ፤ አሸነፈውም፤
  በፊቱ ሞገስን ለማግኘት አልቅሶ
    ለመነው፣
እርሱንም በቤቴል አገኘው፤
  በዚያም ከእርሱ ጋር ተነጋገረ፤
[5]እርሱም ሁሉን የሚገዛ ስምባክ *እግዚአብሔር*፣
  የሚታወቅበት ስሙም *እግዚአብሔር*
    ነው::
[6]ስለዚህ ወደ ስምባክህ ተመለስ፤
  ፍቅርንና ፍትሕን ጠብቅ፤
  ዘወትርም በስምባክህ ታመን::

[7]ነጋዴው በሐሰተኛ ሚዛን ይሸጣል፤
  ማጭበርበርንም ይወዳል::

[8]ኤፍሬም እንዲህ እያለ ይታበያል፤
  "እኔ ባለጠጋ ነኝ፤ ሀብታምም ሆኛለሁ፤
ይህ ሁሉ ሀብት እያለኝ፣
  ምንም ዐይነት በደል ወይም ኀጢአት
    አያገኙብኝም::"

[9]"ከግብፅ ምድር ያወጣኋችሁ፣[y]
  ስምባካችሁ *እግዚአብሔር* እኔ ነኝ፤
በዓመት በዓላችሁ ቀን ታደርጉ
    እንደ ነበረው ሁሉ፣
  እንደ ገና በድንኳኖች እንድትቀመጡ
    አደርጋችኋለሁ::
[10]ለነቢያት ተናገርሁ፤
  ራእይንም አበዛሁላቸው፤
  በእነርሱም በኩል በምሳሌ ተናገርሁ::
[11]ገለዓድ ክፉ ነው፤
  ሕዝቡም ከንቱ ናቸው፤
ኮርማዎችን በጌልገላ ይሠዋሉን?
  መሠዊያዎቻቸው በታረሰ መሬት ላይ
    እንዳለ፣
  የድንጋይ ክምር ይሆናሉ::
[12]ያዕቆብ ወደ ሶርያ[m] ሸሸ፤
  እስራኤል ሚስት ለማግኘት ሲል
    አገለገለ፤
  ዋጋዋንም ለመክፈል በጎችን ጠበቀ::
[13]*እግዚአብሔር* በነቢይ አማካይነት
    እስራኤልን ከግብፅ አወጣ፤
  በነቢይም በኩል ተንከባከበው::
[14]ኤፍሬም ግን ክፉኛ አስቈጣው፤

[x]2 *ያዕቆብ ማለት ተረከዝ ይይዛል ማለት ሲሆን፣ ያታልላል ለማለት ዘይቤአዊ አገላለጽ ነው*
[y]9 *ወይም በግብፅ ከነበራችሁበት ጊዜ አንሥቶ*
[m]12 *ስሜን መስጴጦምያን ያመለክታል*

11፥12 ዘዳ7፥9፤ሆሴ 4፥2፤10፥13
12፥1 ዘፍ41፥6፤ 2ነገ17፥4፤መዝ78፥67 ፤ሕዝ17፥10፤ሆሴ4፥ 19፤5፥13፤7፥1:11
12፥2 ዘፀ32፥34፤ ኢዮ10፥2፤ሆሴ4፥9፤ 9፥15፤አሞ2፥4፤ ሚክ6፥2
12፥3 ዘፍ25፥26፤ 32፥2429
12፥4 ዘፍ12፥8፤ 35፥15
12፥5 ዘፀ3፥15
12፥6 መዝ106፥3፤ ኢሳ19፥22፤ኤር4፥1፤ 22፥3፤ሕዝ18፥30፤ ሆሴ6፥13፤10፥12፤ ኢዩ2፥12፤ሚክ7፥7
12፥7 ዘሌ19፥36፤ አሞ8፥5
12፥8 መዝ62፥10፤ ሕዝ28፥5፤ራእ3፥17
12፥9 ዘሌ23፥43፤ ነህ8፥17፤ሆሴ2፥15፤ 11፥1
12፥10 መሳ14፥12፤ 2ነገ17፥13፤ሕዝ20፥ 49፤ኤር7፥25
12፥11 ሆሴ4፥15፤ 6፥8፤8፥11
12፥12 ዘፍ28፥5፤ 29፥18
12፥13 ዘፀ13፥3፤ 14፥1922፤ኢሳ63፥11 -14፤ሆሴ11፥1
12፥14 ሕዝ18፥13፤ ዳን11፥18

ርግብ፤ ቀደም ሲል ከሰነፍ ርግብ (7፥11) ጋር በማነጻጸር እንደተ ገለጸው ሳይሆን፣ በፍጥነት መመለሳቸውን የሚያመለክት ነው (ከኢሳ 60፥8 ጋር ያነጻጽሩ):: *ይላል እግዚአብሔር፤* 2፥13:16:21 ይመ::

11፥12 *በሐሰት ... በተንኰል፤* 7፥3፤ 10፥13 እና ማብ ይመ:: *ይሁዳ፤* በዚህ መጽሐፍ መግቢያ ላይ፣ "ጸሐፊና የተጻፈ በት ጊዜ" የሚለውን ይመ:: *ለአምላክ የማይገዛ፤* ኤር 2፥31 ይመ::

12፥1 *የነፋስ፤* 8፥7፤ መክ 1፥14 ይመ:: *የምሥራቅን ነፋስ፤* 13፥15፤ ኢዮ 15፥2፤ 27፥21፤ ኢሳ 27፥8፤ ኤር 18፥17 ይመ:: ነፋስ ይከተላል የሚለው ሐሳብ የእስራኤልን አንዴ ከግብፅ ጋር (2ነገ 17፥4፤ ኢሳ 30፥6-7) ሌላ ጊዜ ደግሞ ከአሦር ጋር (ከ5፥13፤ 7፥11፤ 8፥9፤ 2ነገ 17፥3 ጋር ያነጻጽሩ) ያደረገችውን ወላዋይ የውጭ ግንኙነት ያመለክታል::

12፥2 *በይሁዳ፤* በዚህ መጽሐፍ መግቢያ ላይ፣ "ጸሐፊና የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ:: *ክስ፤* 4፥1 ይመ:: *ያዕቆብን፤* እስራኤልን ያመለክታል (10፥11 ይመ):: እግዚአብሔር የያዕቆብ ትውልድ የሆኑትን ሁለቱን መንግሥታት ወቅሶአል፤ በሚያታል ሉበት ጊዜም ቢሆን፣ እስራኤልና ይሁዳ የቀደመውን የአባታቸ ውን ስም እንደሚያንጸባርቁ ያመለክታል::

12፥3 *በማሕፀን፤* ዘፍ 25፥26፤ 27፥36 ይመ:: *የወንድሙን ተረከዝ ያዘ፤* የቍ 2 አግራጌ ትርጕም ይመ:: የእግዚአብሔር የኪዳኑ ሕዝብ እንደ አባታቸው እንደ ያዕቆብ በማታለል ሕይ ወት ኖሩ፤ ያዕቆብ ወደ ቤቴል ለመመለስ እንደ ተጠራ ሁሉ፣ እነርሱም ወደ እግዚአብሔር መመለስ ነበረባቸው (ዘፍ 35፥1-15)::

12፥4 *ከመልአኩም ጋር ታገለ፤* ዘፍ 32፥22-28 እና የዘፍ 32፥28 አግራጌ ትርጕም ይመ:: *በቤቴል፤* ዘፍ 28፥12-19፤ 35፥1-15 ይመ:: በሆሴዕ ዘመን፣ ቤቴል በሰሜኑ መንግሥት ውስጥ እጅግ የተከበረች የንጉሥ መናገሻ ነበረች (ከአሞ 7፥13 ጋር ያነጻጽሩ)::

12፥5 *ሁሉን የሚገዛ አምላክ እግዚአብሔር፤* በአሞ 3፥13፤ 6፥14፤ 9፥5 ላይ ከተጠቀሰው ጋር የሚጐዳኝ ነው::

12፥6 *ፍቅርንና፤* 6፥6 እና ማብ ይመ:: *ፍትሕን፤* አሞ 5፥15:24፤ ሚክ 6፥8 ይመ::

12፥8 *እኔ ባለጠጋ ነኝ፤* ሀብት በራሴ ብቁ ነኝ የማለትን ስሜት ያስከትላል (ከ10፥13፤ ከዘዳ 32፥15-18 ጋር ያነጻጽሩ):: *ምንም ዐይነት በደል... አያገኙብኝም፤* ኤፍሬም እንደ አታላይ ነጋዴ፣ የአታላይነት ተግባሯ (ከ11፥12 ጋር ያነጻጽሩ) እንደ ማይገለጥባት ርግጠኛ ነበረች::

12፥9 *አምላካችሁ እግዚአብሔር እኔ ነኝ፤* 13፥4 ይመ፤ ከዘፀ 20፥2 ጋር ያነጻጽሩ:: *በዓመት በዓላችሁ፤* የምድረ በዳውን ጕዞ ለማስታወስ ይደረግ የነበረው የዳስ በዓል (ዘሌ 23፥42-44) ሊሆን ይችላል:: *በድንኳኖች፤* በድሮ ዘመን በምድረ በዳው ጕዞ ወቅት እንደ ነበረው ሁኔታ ማለት ነው (ከ2፥14-15 ጋር ያነጻጽሩ)::

12፥10 *ለነቢያት ተናገርሁ፤* 6፥5፤ አሞ 2፥11፤ ዕብ 1፥1 ይመ:: ብዙ ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶአቸው ነበር:: *ራእይንም፤* መገ ለጥ ነው (ዘኍ 12፥6-8፤ አሞ 1፥1 ይመ):: *በምሳሌ፤* ከእግዚአብሔር የተሰጠ የማስጠንቀቂያ መልእክት የያዘ ነው (2ሳሙ 12፥1-4፤ መዝ 78፥2፤ ኢሳ 5፥17፤ ሕዝ 17፥2፤ 24፥3 ይመ)::

12፥11 *ገለዓድ ክፉ፤* 6፥8-9 እና ማብ ይመ:: ከ734-732 ዓ.ቅ.ክ. አሦር ገለዓድን ወርራ ነበር (2ነገ 15፥29):: *በጌልገላ፤* 4፥15፤ 9፥15 ይመ:: እንኳንስ አስተማማኝ ደኅንነት ሊሰጡ፣ የመሠዊያ ቦታዎቹ ራሳቸውም ይጠፋሉ:: *በታረሰ መሬት ላይ፤* እስራ ኤላውያን ገበሬዎች በሚያርሱበት ጊዜ የፈነቃቀሉትን ድንጋ ዩች በአንድ ላይ ይከምሩአቸው ነበር::

12፥12፤ ያዕቆብ ከዔሳው ሸሽቶ ወደ መስጴጦምያ ሄደ (ዘፍ 28፥2:5)፤ በዚያም ሁለቱን የላባን ልጆች ለማግባት ሲል ስለ እያ ንዳንዳቸው ሰባት ሰባት ዓመት ተገዛ (ዘፍ 29፥20-28)፤ በኋላም የላባ እረኛ ሆኖ አገለገለው (ዘፍ 30፥31፤ 31፥41)::

12፥13 *በነቢይ፤* ሙሴን ማለቱ ነው (ከዘኍ 12፥6-8፤ ዘዳ 18፥15፤ 34፥10 ጋር ያነጻጽሩ):: *ተንከባከበው፤* ያዕቆብ ለላባ በጎች እንደ ተጠነቀቀ ሁሉ፣ የእስራኤል ሕዝብ በምድረ በዳ በተንከራተተ ጊዜ እግዚአብሔር ተጠንቅቆለታል:: የነቢዩ ሙሴ የቀድሞ አመራር እስራኤል አሁን ለነቢያት ካሳት ዝቅተኛ ግምት ጋር የሚነጻጸር ነው (ከ4፥5፤ 6፥5፤9፥7 ጋር ያነጻጽሩ)::

12፥14 *ኤፍሬም... አስቈጣው፤* እግዚአብሔር ቢያስጠንቅ

ጌታውም የደም አፍሳሽነቱን በደል በላዩ
ላይ ያደርግበታል፤
ስለ ንቀቱም የሚገባውን ይከፍለዋል።

የእግዚአብሔር ቍጣ በእስራኤል ላይ

13 ኤፍሬም ሲናገር ሰዎች
ተንቀጠቀጡ፤
በእስራኤልም የተከበረ ነበር፤
ነገር ግን በአልን ስላመለከ በደለ፤
ሞተም።
[2]አሁንም ኀጢአትን መሥራት አበዙ፤
ብራቸውን አቅልጠው ለራሳቸው ጣዖት
ሠሩ፣
በጥበብ የተሠሩ ምስሎችን አበጁ፤
ሁሉም የባለ እጅ ሥራ ናቸው።
ስለ እነዚህ ሰዎች እንዲህ ተብሎአል፤
"ሰውን መሥዋዕት አድርገው ያቀርባሉ፤
የጥጃ ጣዖቶችንም ይስማሉ"[ፀ]
[3]ስለዚህ እንደ ማለዳ ጉም፣
ፈጥኖ እንደሚጠፋ የጧት ጤዛ፣
ከዐውድማ እንደሚጠረግ ዕብቅ፣
በመስኮትም እንደሚወጣ ጢስ ይሆናሉ።
[4]"እኔ ግን ከግብፅ ምድር ያወጣሁህ፣[ለ]
አምላክህ *እግዚአብሔር* ነኝ፤
ከእኔ በቀር ሌላ አምላክ አታውቅም፤
ከእኔም በቀር ሌላ አዳኝ የለም።
[5]በምድረ በዳ፣
በሐሩር ምድርም ተንከባከብሁህ።
[6]ካበላኋቸው በኋላ ጠገቡ፤
በጠገቡ ጊዜ ታበዩ፤
ከዚያም ረሱኝ።

13፥1 መሳ8፥1፤ 12፥1፤ሆሴ11፥2
13፥2 1ነገ19፥18፤ ኢሳ44፥17-20፤46፥6፤ ኤር10፥4፤44፥8፤ሆሴ 8፥4፤14፥3
13፥3 ኢዮ13፥25፤መዝ 1፥4፤68፥2፤ኢሳ17፥13፤ ዳን2፥35፤ሆሴ6፥4
13፥4 ዘፀ20፥3፤ዘዳ28፥ 29፤መዝ18፥46፤ኢሳ 43፥11፤45፥21-22፤ ኤር 2፥6፤ሆሴ2፥20፤12፥9
13፥5 ዘዳ1፥19
13፥6 ዘዳ32፥12፤ 15፡18፤ምሳ30፥7-9፤ኢሳ 17፥10፤ኤር5፥7፤ሕዝ 28፥5፤ሆሴ2፥13፤4፥7
13፥7 ኢዮ10፥16፤ ኤር4፥7
13፥8 1ሳሙ17፥34፤ 2ሳሙ17፥8፤መዝ 17፥12፤50፥22፤ሰቆ 3፥10፤ሆሴ2፥12
13፥9 ዘዳ33፥29፤ ኤር2፥17-19
13፥10 1ሳሙ8፥6፤ 2ነገ17፥4፤ሆሴ7፥7፤ 8፥4
13፥11 ዘኍ11፥20፤ ኢሱ24፥20፤1ሳሙ 13፥14፤1ነገ14፥10፤ ሆሴ3፥4፤10፥7
13፥12 ዘዳ32፥34
13፥13 2ነገ19፥3፤ ኢሳ13፥8፤66፥9፤ ሚክ4፥9-10
13፥14 መዝ16፥ 10፤49፥15፤ኢሳ25፥ 8፤ሕዝ37፥12-13፤ 1ቆሮ15፥55

[7]ስለዚህ እንደ አንበሳ እመጣባቸዋለሁ፤
እንደ ነብርም በመንገድ እደባባቸዋለሁ።
[8]ግልገሎቿን እንደ ተነጠቀች ድብ፣
እመታቸዋለሁ፤ እዘነጣጥላቸዋለሁ።
እንደ አንበሳም ሰልቅጬ እውጣቸዋለሁ፤
የዱር አራዊትም ይገነጣጥላቸዋል።
[9]"እስራኤል ሆይ፤ በእኔ ላይ ስለ ተነሣህ፣
ረዳትህንም ስለ ተቃወምህ ትጠፋለህ።
[10]"ንጉሥንና አለቆችን ስጠኝ፤"
ብለህ እንደ ጠየቅኸው፣
ያድንህ ዘንድ ንጉሥህ የት አለ?
በከተሞችህ ሁሉ የነበሩ ገዦችህስ የት
አሉ?
[11]በቍጣዬ ንጉሥን ሰጠሁህ፤
በመዓቴም ሻርሁት።
[12]የኤፍሬም በደል ተከማችቶአል፤
ኀጢአቱም በመዝገብ ተይዞአል።
[13]በምጥ ላይ እንዳለች ሴት ጭንቅ
ይመጣበታል፤
እርሱ ግን ጥበብ የሌለው ልጅ ነው፤
የሚወለድበት ጊዜ ሲደርስ፣
ከእናቱ ማሕፀን መውጣት
የማይፈልግ ሕፃን ነው።
[14]"ከመቃብር ኀይል እታደጋቸዋለሁ፤
ከሞትም እቤዣቸዋለሁ፤
ሞት ሆይ፤ መቅሠፍትህ የት አለ?
መቃብር ሆይ፤[ሐ] ማጥፋትህ የት አለ?

[ፀ]2 ወይም መሥዋዕት የሚያቀርቡ ሰዎች... ይስሟሉ
[ለ]4 ወይም በግብፅ ከነበራችሁበት ጊዜ አንሥቶ
[ሐ]14 በዕብራይስጥ ሲኦል ማለት ነው

ቀውም፣ ይህን ከማድረግ አልተመለሰም። *የደም አፍሳሽነቱን፤* ከ1፥4፤ 4፥2፤ 5፥2፤ 6፥8 ጋር ያነጻጽሩ። ይህ በነቢያት ላይ የተደረገውን ዐመፅ ወይም ሰውን መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብን (ከ2ነገ 17፥17 ጋር ያነጻጽሩ) ሊያሳይ ይችላል። ከሕግ አንጻር (ዘሌ 20፥11-27) "ደማቸው በላያቸው ይሆናል" የሚለው ሐሳብ በደልን ያመለክታል። ነቢዩ፣ የቀድሞውን መለኮታዊ ጥበቃና ለቅጣት የሚዳርገውን የአሁኑን መለኮታዊ ቍጣ ያነጻጽራል። *የሚገባውን ይከፍለዋል፤* ኢሳ 65፥7 ይመ።

13፥1 *ኤፍሬም ሲናገር፤* ከያዕቆብ ባገኘው ቡራኬ (ዘፍ 48፥10-20)፣ ኤፍሬም የበረታ ነገድ ሆነ (መሳ 8፥1-3፤ 12፥1-7፤ 1ሳሙ 1፥1-4)፤ ከእርሱም እንደ ኢያሱና (ኢያ 24፥30) እንደ ናባጥ ልጅ እንደ ቀዳማዊ ኢዮርብዓም (1ነገ 11፥26፤ 12፥20) ያሉ ታዋቂ መሪዎች ወጡ። *በእስራኤልም፤* ዐሥራ ሁለቱን ነገዶች ያመለክታል። *ሞተም፤* የኀጢአት ደሞዝ ሞት ነው (ከሮሜ 6፥23 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የአገሪቱም ጥፋት በደጁ ነበረ።

13፥2 *ጣዖት፤* 4፥12፤ 8፥5-6፤ 11፥2 ይመ። *ሰውን መሥዋዕት፤* 2ነገ 17፥17፤ 23፥10፤ ሕዝ 20፥26፤ ሚክ 6፥7 ይመ፤ ከአማርኛ ትርጕሙ ጋር ያለውን ግንኙነት በተመለከተ 1ነገ 12፥26-33 ይመ። *ይስሟሉ፤* ይህን የሚያደርጉት አክብሮትን ለመግለጽ ነው (ከ1ነገ19፥18 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥3፤ "ጉም"፣ "ጤዛ" (6፥4 ይመ)፣ "ዕብቅ" (መዝ 1፥4፤ 35፥5፤ ኢሳ 17፥13፤ 29፥5 ይመ) እና "ጢስ" (መዝ 37፥20፤ 68፥2፤ ኢሳ 51፥6 ይመ) የተባሉት ኤፍሬም (እስራኤል) ፈጥና እንደምትጠፋ የሚያመለክቱ ዘይቤአዊ ቃላት ናቸው።

13፥4 *እኔ ... እግዚአብሔር ነኝ፤* 12፥9፤ ዘፀ 20፥2-3፤ ዘዳ 5፥6 ይመ። ይህም ኢዮርብዓም፣ አማልክቶችህ እነዚህ ናቸው ብሎ (1ነገ 12፥28) ከተናገረው ጋር የሚነጻጸር ነው። *አምላክ አታውቅም፤* 4፥1፤ 6፥3፤ 8፥2 ይመ።

13፥5 *በምድረ በዳ፤* 2፥14፤ 9፥10 ይመ።

13፥6 *ጠገቡ፤* ዘዳ 6፥11-12፤ 8፥10-14፤ 11፥15-16 ይመ። *ረሱኝ፤* ከዘዳ 8፥14፤ 31፥20፤ 32፥15፡18 ጋር ያነጻጽሩ።

13፥7-8፤ ቀድሞ በምድረ በዳ የእስራኤል ጠባቂ የነበረው እግዚአብሔር (ቍ 5-6) አሁን አጥፊዋ ይሆናል፤ እንደ አንበሳ ይውጣታል፤ በድንገት በሰዎች ላይ ዘሎ ጉብ ለማለት እንዳደፈጠ ነብር ያደባባታል፤ ቅጣቱም የከፋ ይሆናል።

13፥7 *አንበሳ፤* 5፥14 ይመ። *ነብርም፤* ኤር 5፥6፤ ራእ 13፥2 ይመ።

13፥8 *ግልገሎቿን እንደ ተነጠቀች ድብ፤* 2ሳሙ 17፥8፤ 2ነገ 2፥24፤ ምሳ 17፥12 ይመ።

13፥9 *ረዳትህንም፤* መዝ 10፥14፤ 30፥10፤ 54፥4 ይመ።

13፥10 *ንጉሥህ የት አለ፤* ርዳታ ከእግዚአብሔር ዘንድ እንጂ ከነገሥታት ዘንድ አይገኝም። ነቢዩ በነበረበት ዘመን በነገሥታት ላይ የተፈጸመውን ግድያ ይጠቅሳል (3፥4፤ 7፥7፤ 8፥4፤ 10፥3 ይመ)። *ንጉሥ... ስጠኝ፤* በሳሙኤል ዘመን እስራኤል ሁሉ ንጉሥ እንዲያነግሥላቸው የጠየቀ ቢሆንም (1ሳሙ 8፥5፡20)፣ እዚህ ላይ የሚያመለክተው ስለ ሰሜኑ መንግሥት ብቻ ነው። ከዳዊት ቤት ከሆኑት ነገሥታት ይልቅ ቀዳማዊ ኢዮርብዓምን መረጡ (1ነገ 12፥26)።

13፥11፤ ሕዝቡ ንጉሣዊ አገዛዝ መፈለጋቸው እንደ ዐመፅ ተቈጥሮአል (1ሳሙ 8፥7 ይመ)።

13፥12 *የኤፍሬም፤* የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን ያመለክታል። *በደል ተከማችቶአል፤* 9፥9 እና ማብ እንዲሁም ኢዮ 14፥17 ይመ። *ኀጢአቱም በመዝገብ፤* 7፥2፤ ዘዳ 32፥34-35 ይመ።

13፥13 *በምጥ ላይ እንዳለች...ጭንቅ፤* የነበሩበት ተስፋ የሚያስቈርጥ ሁኔታ፣ ምጥ ይዞአት ከምትጨነቅና (ኢሳ 13፥8፤ 21፥3፤ 26፥17፤ ኤር 4፥31፤ 13፥21፤ ሚክ 4፥9-10፤ ማቴ 24፥8 ይመ) ልጁም ሊወለድ ባለመቻሉ (2ነገ 19፥3፤ ኢሳ 37፥3 ይመ) ከምትሞት ሴት ጋር የሚነጻጸር ነው።

13፥14 *እቤዣቸዋለሁ፤* ከሞት ለማዳን የተሰጠ ተስፋ ነው። *ሞት፤* ቃሉ በሰዉኛ ዘይቤ የሕዝቡን ሞት ያመለክታል (ቍ 1 ይመ)። ጳውሎስ ይህን ክፍል ከትንሣኤ ጋር ያዛምደዋል (1ቆሮ 15፥55)። *መቃብር፤* አማርኛ ትርጕሙን ይመ። በሲኦል ላይ የተሰጠውን ገለጻ ለመገንዘብ ኢዮ 3፥13-19፤ መዝ 18፥5፤ 116፥3፤ ኢሳ 14፥9-10 እንዲሁም የዘፍ 37፥35፤ የዮና 2፥2 ማብ ይመ።

"ከእንግዲህ ወዲህ አልራራለትም፤
[15]በወንድሞቹ መካከል ቢበለጽግም እንኳ፣
 የምሥራቅ ነፋስ ከምድረ በዳ እየነፈሰ፣
ከእግዚአብሔር ዘንድ ይመጣል፤
 ምንጩ ይነጥፋል፤
የውሃ ጕድጓዱም ይደርቃል።
 የከበረው ሀብቱ ሁሉ፣
 ከግምጃ ቤቱ ይበዘበዛል።
[16]የሰማርያ ሰዎች በደላቸውን ይሸከማሉ፤
 በአምላካቸው ላይ ዐምፀዋልና፤
በሰይፍ ይወድቃሉ፤
 ሕፃኖቻቸውም በምድር ላይ
  ይፈጠፈጣሉ፤
 የእርጉዝ ሴቶቻቸውም ሆድ ይቀደዳል።

በረከትን ለማግኘት ንስሓ መግባት

14 እስራኤል ሆይ፤ በኀጢአትህ
 ምክንያት ስለ ወደቅህ፣
 ወደ አምላክህ ወደ *እግዚአብሔር*
  ተመለስ።
[2]የምትሉትን ቃል ይዛችሁ፣
 ወደ *እግዚአብሔር* ተመለሱ፤
እንዲህም በሉት፤
 "ኀጢአታችንን ሁሉ ይቅር በለን፤
የከንፈራችንንም ፍሬ እንድናቀርብ፣[a]
 በምሕረትህ ተቀበለን።
[3]አሦር ሊያድነን አይችልም፤
 በጦር ፈረሶችም ላይ አንቀመጥም፤
ከእንግዲህም የገዛ እጆቻችን የሠሯቸውን፣
 'አምላኮቻችን' አንላቸውም፤
 ድኻ አደጉ እንኳ ከአንተ ርኅራኄ
  ያገኛልና።"

[4]"እኔ ከዳተኛነታቸውን እፈውሳለሁ፤
 እንዲሁ እወዳቸዋለሁ፤
 ቍጣዬ ከእነርሱ ተመልሶአልና።
[5]እኔ ለእስራኤል እንደ ጠል እሆናለሁ፤
 እንደ ውብ አበባ ያብባል፤
እንደ ሊባኖስ ዝግባም፣
 ሥር ይሰዳል፤
[6]ቅርንጫፉ ያድጋል፤
 ውበቱ እንደ ወይራ ዛፍ፣
 ሽታውም እንደ ሊባኖስ ዝግባ ይሆናል።
[7]ሰዎች እንደ ገና ከጥላው በታች ያርፋሉ፤
 እርሱም እንደ እህል ይለመልማል፤
እንደ ወይን ተክል ያብባል፤
 ዝናውም እንደ ሊባኖስ የወይን ጠጅ
  ይወጣል።
[8]ኤፍሬም ሆይ፤ ከእንግዲህ ከጣዖት ጋር
  ምን ጕዳይ አለኝ?[b]
 የምሰማህና የምጠነቀቅልህ እኔ ነኝ፤
እኔ እንደ ለመለመ የጥድ ዛፍ ነኝ፤
 ፍሬያማነትህም ከእኔ የተገኘ ነው።"
[9]ጥበበኛ የሆነ እነዚህን ነገሮች ያስተውላል፤
 አስተዋይም እነዚህን ነገሮች ይረዳል።
የእግዚአብሔር መንገድ ቅን ነውና፤
 ጻድቃን ይሄዱበታል፤
 ዐመፀኞች ግን ይሰናከሉበታል።

13፥15 ኢዮ1፥19፤ ኤር20፥5፤51፥36፤ ሕዝ19፥12፤ሆሴ4፥19፤ 10፥1
13፥16 2ነገ8፥12፤ 15፥16፤17፥5፤ኢሳ 13፥16፤ሆሴ7፥14፤ 10፥2፡14፤11፥6፤አሞ 1፥13
14፥1 ኢሳ19፥22፤ ኤር3፥12፤ሆሴ4፥8፤ 5፥5፤9፥7
14፥2 ዘፀ34፥9፤መዝ 51፥16፡17፤ሚክ7፥18-19፤ዕብ13፥15
14፥3 ቍ 8፤መዝ 10፥14፤33፥17፤68፥5፤ ኢሳ31፥1፤ኤር49፥ 11፤ሆሴ5፥13፤8፥6፤ 13፥2፤ሚክ5፥10.
14፥4 ኢዮ13፥16፤ ኢሳ30፥26፤55፥1፤ ኤር2፥19፤31፥20፤ ሆሴ6፥1፤ሶፎ3፥17
14፥5 ዘፍ27፥28፤ ኢዮ29፥19፤መሓ 2፥1፤ኢሳ18፥4፤35፥2
14፥6 መዝ52፥8፤ 92፥12፤መሓ4፥11፤ ኤር11፥16
14፥7 ዘፍ40፥10፤ መዝ91፥14፤ሕዝ 17፥23፤ሆሴ2፥22
14፥8 ቍ 3፤ኢሳ 37፥24
14፥9 መዝ107፥ 43፤ 111፥78፤ ምሳ10፥29፤ኢሳ1፥ 28፤26፥7፤ዳን12፥10፤ ሐሥ13፥10

[a] 2 *ወይም እንደ ኮርማዎች መሥዋዕት የከንፈራችንን ፍሬ እንድናቀርብ*
[b] 8 *ወይም ከእንግዲህ ከጣዖት ጋር ኤፍሬም ሌላ ምን አለው?*

13፥15 *ቢበለጽግም፤* በዕብራይስጥ ኤፍሬም ማለት ፍሬያማ ማለት ሲሆን፣ አንዴ እስራኤል አንዴ ደግሞ ኤፍሬም እያለ በማቀያየር የቀረበ ኅብረ አገላለጽ ነው። ድርቅን የሚያመጣው የምሥራቅ ነፋስ (ከኢዮ 1፥19፤ ከኢሳ 27፥8፤ ኤር 4፥11፤ 13፥24፤ 18፥17 ጋር ያነጻጽሩ) እዚህ ላይ የእግዚአብሔር *መሣሪያ የሆነውን አሦርን ያመለክታል* (ኢሳ 10፥5፡15)። በ734 ዓ.ቅ.ክ. አሦር የሰሜኑን መንግሥት ወረረ፤ ከዚያም ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ. አገሪቱን ደምስሶ፣ ሕዝቡንም ማርኮ ወሰደ። *ሀብቱ ሁሉ፤* ናሆ 2፥9 ይመ።

13፥16 *የሰማርያ፤* 7፥1 እና ማብ እንዲሁም 8፥5-6፤ 10፥5፡7 ይመ። የሰሜኑ መንግሥት ለማለት ነው። *ዐምፀዋል፤* መዝ 5፥10፤ ሕዝ 20፥8፡13፡21 ይመ። *ሕፃኖቻቸው... ሴቶቻቸው፤* በሴቶችና በልጆች ላይ የተፈጸመውን ጭካኔ የተሞላበት ተግባር ለመገንዘብ 10፥4፤ 2ነገ 8፥12፤ 15፥16፤ መዝ 137፥8-9፤ ኢሳ 13፥16፤ አሞ 1፥13፤ ናሆ 3፥10 ይመ።

14፥1 *ተመለስ፤* ንስሓ እንዲገባ የቀረበ ልዩ ጥሪ ነው (10፥12፤ 12፥6 ይመ)። በቍ 4-8 (ከመዝ 130፥7-8፤ ከኢሳ 55፥6-9 ጋር ያነጻጽሩ) ላይ በተሰጠው ተስፋ መሠረት ሕዝቡ የጸጋ ምላሽ ይቀበል ዘንድ ንስሓው እውነተኛ መሆን አለበት።

14፥2 *የምትሉትን ቃል ይዛችሁ፤* ማንም ሰው ባዶ እጁን አይቅረብ (ዘፀ 23፥15፤ 34፥20)፤ እውነተኛ የንስሓ ቃል እንጂ የእንስሳት መሥዋዕት ብቻውን በቂ አይደለም። *የከንፈራችንን ፍሬ፤* ለእግዚአብሔር የሚቀርብ የምሥጋና መሥዋዕት ማለት ነው።

14፥3 *ድኻ አደጉ፤* የተጸጸተችውንና በሐዘን የተሞላችውን እስራኤልን ያመለክታል (መዝ 10፥14፤ 68፥5፤ ሰቆ 5፥3 ይመ)። *ርኅራኄ ያገኛልና፤* ሎሩሃማ ከተባለችው ሕፃን ልጅ ስም ጋር ያነጻጽሩ (1፥6 እና ማብ እንዲሁም 2፥1፡23 ይመ)።

14፥4 *ከዳተኛነታቸውን፤* 11፥7 ይመ። *እፈውሳለሁ፤* 11፥3 ይመ። *እንዲሁ እወዳቸዋለሁ፤* ኢሳ 54፥6-8 ይመ። *እወዳቸዋለሁ፤* 3፥1፤ 11፥1፡8-9 ይመ። *ተመልሶአልና፤* ብዙ ጥፋት ካስከተለው የሚነድ ቍጣ ጋር ይነጻጸራል (8፥5 ይመ)።

14፥5 *ጠል፤* ጊዜያዊውን (ከ6፥4፤ 13፥3 ጋር ያነጻጽሩ) ሳይሆን፣ ዘላለማዊውን የእግዚአብሔርን በረከት (ከዘዳ 33፥13 ጋር ያነጻጽሩ) የሚያመለክት ነው። *ሊባኖስ ዝግባም፤* የመሳ 9፥15፤ 1ነገ 5፥6፤ ኢሳ 9፥10 ማብ ይመ። *ዝግባ፤* መዝ 80፥9-11 ይመ። *ሊባኖስ፤* መዝ 104፥16፤ ኢሳ 35፥2፤ 60፥13 ይመ።

14፥7 *ከጥላው፤* ከለላ ማለት ነው፤ ከመሳ 9፥15፤ ማሕ 2፥3፤ ሰቆ 4፥20፤ ሕዝ 3፥16 ጋር ያነጻጽሩ። *ወይን ተክል፤* 10፥1፤ ኢሳ 5፥1-7 ይመ።

14፥8 *ኤፍሬም፤* የሰሜኑን መንግሥት እስራኤልን ያመለክታል። *ዛፍ፤* በብሉይ ኪዳን ውስጥ እግዚአብሔር በዚህ ክፍል ብቻ ነው በዛፍ የተመሰለው። የምሳሌውንም ሐሳብ በይበልጥ ለመረዳት ሕዝ 31፥3-7፤ ዳን 4፥12 ይመ። *ፍሬያማነትህ፤* ኤፍሬም ፍሬያማ የሆነው ከእግዚአብሔር የተገኘ ነው (ከ2፥8 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥9 *የእግዚአብሔር መንገድ፤* መዝ 18፥21 ይመ፡ ሆሴዕ ለእያንዳንዱ አንባቢ የመራመድ ወይም የመሰናከል ማለትም የመታዘዝ ወይም የዐመፅ ምርጫ በማቅረብ (ከ4፥5፤ 5፥5 ጋር ያነጻጽሩ) መልእክቱን ይደመድማል።

ትንቢተ ኢዩኤል

መግቢያ

ጸሐፊው

ነቢዩ ኢዩኤል በብሉይ ኪዳን ውስጥ ከሚገኙት ተመሳሳይ ስም ካላቸው ሌሎች ዐሥራ ሁለት ሰዎች ጋር አንድ አይደለም። ከኢዩኤል መጽሐፍና ከሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ውጭ ስሙ አልተጠቀሰም (ሐሥ 2፥16)። ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ስለ እርሱ የሚነገረው የፈጠራ ታሪክ የሚታመን አይደለም። አባቱም ባቱኤል (1፥1) የታወቀ ሰው አልነበረም። ስለ ይሁዳና ስለ እስራኤል ማሰቡን ስንመለከት (2፥32፤3፥1፡6፡8፡16-120 ይመ)፣ ኢዩ ኤል በዚያ አካባቢ የኖረ ይመስላል።

የተጻፈበት ጊዜ

በመጽሐፉ ውስጥ የተከናወኑ ታሪካዊ ድርጊቶች ዘመናቸው አልተጠቀሰም፤ ይሁን እንጂ ይህ መጽሐፍ ከክርስቶስ ልደት በፊት በዘጠነኛው ምእተ ዓመት መጻፉን የሚያሳምን ብዙ ምክንያት አለ። ብዙ ተርጓሚዎች ደግሞ ይህ መጽሐፍ ከሐጌና ከዘካርያስ በኋላ፣ በስድስተኛው ምእተ ዓመት ይኸውም ከምርኮ ዘመን በኋላ እንደ ተጻፈ ይገምታሉ። ያም ሆነ ይህ የተጻፈበት ጊዜ በትክክል አለመታወቁ በመልእክቱ ላይ የሚፈጥረው ችግር የለም።

የኢዩኤል ትንቢት አጻጻፍ ከአሞጽ፣ ከሚክያስ፣ ከሶፎንያስ፣ ከኤርምያስና ከሕዝቅኤል ጋር የቋንቋ ተመሳሳይነት አለው። የእነዚህን መጻሕፍት ሥነ ጽሑፋዊ ተዛምዶ የሚወስነው የኢዩኤል መጽሐፍ የተጻፈበት ጊዜ ነው። ከላይ ከተጠቀሱት ነቢያት በፊት ተጽፎ ከሆነ እነርሱ ከኢዩኤል መጽሐፍ አባባል ተውሰዋል ማለት ነው፤ ከእነርሱ በኋላ ተጽፎ ከሆነ ደግሞ ኢዩኤል ከእነርሱ መጽሐፍ አባባል ተውሶአል ማለት ነው። አንዳንድ የሥነ መለኮት ምሁራን እንደሚሉት ነቢያት ሁሉ ይብዛም ይነስ በጊ ዜው እነርሱና ሕዝቡ በጋራ ከሚጠቀሙባቸው ሃይማኖታዊ ጽሑፎች በመቅዳት ተጠቅመዋል።

መልእክቱ

ኢዩኤል፣ "ታላቁና አስፈሪው የጌታ ቀን" (2፥31) እንደሚመጣ በማመልከት፣ ይሁዳን የሚያጠ ፋውን አስከፊ ድርቅና ስፍር ቍጥር የሌለውን ወራሪ አንበጣ አየ። በም 1፥4 እና 2፥25 የተጠቀሱት አንበጣዎች እውን አንበጦች እንጂ በምሳሌያዊ አገላለጽ ባቢሎንን፣ ሜዶ-ፋርስን፣ ግሪክንና ሮማውያ ንን የሚያመለክት አይደለም። ይህ ችግር በመጋረጡ፣ ኢዩኤል ሁሉንም ሰው፦ በዕድሜ የገፉትንና ወጣቶችን (1፥2-3)፣ ሰካራሞችን (1፥5)፣ ገበሬዎችንና (1፥11) ካህናትን (1፥13) ወደ ንስሓ ይጠራል፤ አንበጦችም የእግዚአብሔር ጦር ሰራዊት እንደ ሆኑና የእነርሱም መምጣት የጌታ ቀን መቅረቡን የሚያስታውስ መሆኑን ይገልጻል። ኢዩኤል ስለ እስራኤል ነጻ መውጣትና መባረክ እንጂ፣ ይህ ቀን በአሕዛብ ላይ ፍርድ የሚሰጥበት ጊዜ ይሆናል የሚለውን ሐሳብ አይገልጽም። ይልቁንም እንደ ኢሳይ ያስ (2፥10-21)፣ ኤርምያስ (4፥6)፣ አሞጽና (5፥18-20) ሶፎንያስ (1፥7-18) ሁሉ ይህ ቀን ታማኝ ሳልሆነችው እስራኤል የቅጣት ቀን እንደሚሆን ይናገራል።

አስተዋፅኦ

1 ርእስ (1፥1)
2 በጌታ ቀን የሚሆነው ነገር ይሁዳ አሁን በትንሹ መቅመሷ (1፥2-2፥17)
  ሀ. እንዲያዝኑና እንዲጸልዩ የተደረገ ጥሪ (1፥2-14)
  ለ. ስለ ጌታ ቀን ምንነት መነገሩ (1፥15-2፥11)
  ሐ. ንስሓና ጸሎት እንዲደረግ የቀረበ ጥሪ (2፥12-17)
3 በጌታ ቀን ይሁዳ እንደምትድን የተሰጣት ማረጋገጫ (2፥18-3፥21)
  ሀ. እግዚአብሔር ይሁዳን ይጠግናል (2፥18-27)
  ለ. እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደገና ያድሳል (2፥28-32)
  ሐ. የጌታ ቀን መምጣት (ም 3)
    (1) በአሕዛብ ላይ የሚሆነው ፍርድ (3፥1-16)
    (2) የእግዚአብሔር ሕዝብ መባረክ (3፥17-21)

1 ወደ ባቱኤል ልጅ ወደ ኢዩኤል የመጣው የእግዚአብሔር ቃል ይህ ነው፤

የአንበጣ ወረራ

[2]እናንተ ሽማግሌዎች፣ ይህን ስሙ፤
በምድሪቱም የምትኖሩ ሁላችሁ፣ አድምጡ፤
በእናንተ ዘመን፣ ሆነ በአባቶቻችሁም ዘመን፣
እንዲህ ዐይነት ነገር ሆኖ ያውቃልን?
[3]ይህን ለልጆቻችሁ ተናገሩ፤
ልጆቻችሁ ለልጆቻቸው ይንገሩ፤
ልጆቻቸውም ለሚቀጥለው ትውልድ ይንገሩ።
[4]ከአንበጣ መንጋ[ሀ] የተረፈውን፣
ትልልቁ አንበጣ በላው፤
ከትልልቁ አንበጣ የተረፈውን፣
ኩብኩባ በላው፤
ከኩብኩባ የተረፈውን፣
ሌሎች አንበጦች በሉት።

[5]እናንተ ሰካራሞች፤ ተነሡ፤ አልቅሱ፤
እናንተ የወይን ጠጅ ጠጪዎች ሁሉ፤ ዋይ በሉ፤
ስለ አዲሱ የወይን ጠጅ ዋይ ብላችሁ አልቅሱ፤
አፋችሁ ላይ እንዳለ ተነጥቃችኋልና።
[6]ኀያልና ቍጥር ስፍር የሌለው ሕዝብ፣
ምድሬን ወሮአታልና፤
ጥርሱ እንደ አንበሳ ጥርስ፣
መንጋጋውም እንደ እንስት አንበሳ መንጋጋ ነው።
[7]የወይን ቦታዬን ባድማ አደረገው፤
የበለስ ዛፎቼንም ቈራረጠ፤
ቅርንጫፎቻቸው ነጭ ሆነው እስኪታዩ ድረስ፣
ቅርፊታቸውን ልጦ፣
ወዲያ ጣላቸው።
[8]የልጅነት እጮኛዋን[ለ] እንዳጣች ድንግል[ሐ]፣
ማቅ ለብሳችሁ አልቅሱ።
[9]የእህል ቍርባንና የመጠጥ ቍርባን፣
ከእግዚአብሔር ቤት ተቋርጦአል፤
በእግዚአብሔርም ፊት የሚያገለግሉ፣
ካህናት ያለቅሳሉ።
[10]ዕርሻዎች ባዶአቸውን ቀርተዋል፤
ምድሩም ደርቆአል[መ]፤
እህሉ ጠፍቶአል፤
አዲሱ የወይን ጠጅ አልቆአል፤
ዘይቱም ተሟጦአል።
[11]እናንት ገበሬዎች፣ ዕዘኑ፤
እናንት የወይን ገበሬዎች፣ ዋይ በሉ፤
ስለ ገብሱና ስለ ስንዴው አልቅሱ፤
የዕርሻው መከር ጠፍቶአልና።
[12]ወይኑ ደርቆአል፤
የበለስ ዛፉም ጠውልጎአል፤
ሮማኑ፣ ተምሩና እንኮዩ፣
የዕርሻው ዛፎች ሁሉ ደርቀዋል፤
ስለዚህ ደስታ፣
ከሰው ልጆች ርቆአል።

የንስሓ ጥሪ

[13]ካህናት ሆይ፤ ማቅ ለብሳችሁ አልቅሱ፤
እናንተ በመሠዊያው ፊት የምታገለግሉ፣
ዋይ በሉ፤
እናንት በአምላኬ ፊት የምታገለግሉ፣
ኑ፤ ማቅ ለብሳችሁ ዕደሩ፤
የእህል ቍርባኑና የመጠጥ ቍርባኑ፣
ከአምላካችሁ ቤት ተቋርጦአልና።
[14]ቅዱስ ጾምን ዐውጁ፤
የተቀደሰንም ጉባኤ ጥሩ፤
ሽማግሌዎችን ሰብስቡ፤

1፥1 ኤር1፥2፤ሐሥ2፥16
1፥2 ሆሴ4፥1፤5፥1፤ ኢል2፥2:16
1፥3 ዘፀ10፥2፤ መዝ71፥18
1፥4 ዘፀ10፥5:14:15፤ዘዳ28፥39፤ አሞ7፥1፤ናሆ3፥15
1፥5 ኢሳ24፥7፤ ኢል3፥3
1፥6 መዝ105፥34፤ ኢል2፥2:11:25፤ ራእ9፥8
1፥7 ኢሳ5፥6፤ አሞ4፥9
1፥8 ቍ13፤ ኢሳ22፥12፤አሞ8፥10
1፥9 ሆሴ9፥4፤ ኢሳ22፥12
1፥10 ዘኍ18፥12፤ ኢሳ5፥6፤24፥4፤ ኤር3፥3፤ሆሴ9፥2
1፥11 ዘፀ9፥31፤ ኢዮ6፥20፤ ኢሳ17፥11፤አሞ5፥16
1፥12 ዘፀ28፥33፤ ኢሳ15፥6፤16፥8፤ ሐጌ2፥19
1፥13 ቍ9፤ዘፍ37፥34፤ ኤር4፥8፤ሆሴ9፥4፤ ኢል2፥14:17
1፥14 2ዜና20፥3:4፤ሆሴ4፥1፤ዮና3፥8

[ሀ]4 በዚህ ክፍል፣ ስለ አንበጦች የሚገልጹት አራት የዕብራይስጥ ቃላት፣ ትክክለኛ ትርጕም አይታወቅም።
[ለ]8 ወይም *የልጅነት ባሏ* እንደ ማለት ነው።
[ሐ]8 ወይም *ወጣት ሴት* እንደ ማለት ነው።
[መ]10 ወይም *መሬቱ ያዝናል* ማለት ነው።

1፥1 ***ወደ ኢዩኤል የመጣው የእግዚአብሔር ቃል***፤ ለኢዩኤል የተሰጠው ትንቢት የመናገር ሥልጣን ለሌሎች ከተሰጠው ሥልጣን ጋር ተመሳሳይ ነው (ኤር 1፥2፤ሕዝ 1፥3፤ሆሴ 1፥1፣ ዮና1፥1:3፤3፥1፤ ሚክ 1፥1፤ ሶፎ 1፥1፤ ሐጌ 1፥1፤ ዘካ 1፥1፤ ሚል 1፥1 ይመ)። ***ኢዩኤል***፤ "እግዚአብሔር አምላክ ነው" ማለት ነው፤ "አምላኬ እግዚአብሔር ነው" ተብሎ ከሚተረጐመው ከኤልያስ ስም ጋር ያነጻጽሩ።

1፥2 ***ሽማግሌዎች***፤ በኅብረተሰቡ መካከል ያሉትን በዕድሜ የገፉትን ሰዎች ወይም የተከበሩ ሹማምንትን ሊያመለክት ይችላል (ቍ 14፤2፥16:28 እና የዘፀ 3፥16 ማብ ይመ)።

1፥4፤ 2፥25 ይመ።

1፥5 ***ሰካራሞች***፤ ኢዩኤል ሕዝቡ ንስሓ እንዲገባ ጥሪ ቢያቀርብም፣ በመጽሐፉ የተጠቀሰው ግልጽ ኀጢአት ስካር ብቻ ነው። ይህም ከመንፈሳዊ ነገር ይልቅ ለቍሳዊ ነገር ከፍተኛ ስፍራ የሚሰጡትንና ራሳቸውን ደስ ለማሰኘት የሚሯሯጡትን ሰዎች የአኗኗር ዘይቤ የሚያመለክት ነው (ከኢሳ 28፥7-8፤ አሞ 4፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። ***አልቅሱ***፤ በዚህ ክፍል ማለትም ሰካራሞች (ቍ 5) መላው ኅብረተሰብ (ቍ8) ገበሬዎች (ቍ11) ካህናት (ቍ13) እንዲያዝኑና እንዲያለቅሱ ተጠርተዋል። የአንበጣው መንጋ የወይኑን ተክል ማጥፋቱ፣ ሰካራሞች የወይን ጠጅ እንዲያጡ ያደርጋቸዋል።

1፥6፤ በዚህ ስፍራ አንበጣ ከሕዝብ ጋር ተነጻጽሮአል፤ ይህን በምሳ 30፥25-26 ላይ ጕንዳንና ሽኮኮ ከተባሉት ጋር ያነጻጽሩ። በዕብራይስጥ "ፍጥረት" ቃል በቃል ሲተረጐም "ሕዝብ" ማለት ነው። በሌላ ስፍራ የእግዚአብሔር "ሰራዊት" ተብለዋል (2፥11:25)። በሌላ በኩል ደግሞ የሰራዊት ብዛት ከአንበጣ መንጋ ቍጥር ጋር መነጻጸሩ፣ በ15ኛው ምዕተ ዓ.ቅ.ክ. ከነበረው ከኡጋሪቲክ ሥነ ጽሑፍ ጋር ተመሳሳይ ዕድሜ እንዳለው ያመለክታል፤ በብሉይ ኪዳንም የተለመደ አባባል ነው (መሳ 6፥5:7፥12፤ ኤር 46፥23፤51፥14:27፤ ናሆ 3፥15 ይመ)። ***ቍጥር ስፍር የሌለው***፤ በግብፅ ምድር የነበረውን የአንበጣ መቅሠፍት ለመግለጽ የገባ ሐረግ ነው (መዝ 105፥34፤ ዘፀ 10፥4-6:12-15 ይመ)። ***ጥርሱ***፤ ኢዩኤል የአንበጦችን ጥርስ ከአንበሶች ጥርስ ጋር ያወዳደረበት ሁኔታ፣ በራእ 9፥8 ላይም ተንጸባርቆአል።

1፥7 ***ቦታዬን***፤ በዚህ ክፍልና በሌሎች የኢዩኤል ምንባቦች የሚገኙት ምድብ ተውላጠ ስሞች (ቍ 6:13-14፤2፥13-14:17-18:23:26-27፤3፥2-5:17)፣ ሕዝቡ የእግዚአብሔር መሆናቸውን ስለሚጠቍም (ከኢሱ 22፥19 ጋር ያነጻጽሩ) ተስፋ የሚፈነጥቍ ናቸው።

1፥8 ***ድንግል***፤ ይህ አባባል በእስራኤል አንዲት ሴት ድንግል ብትሆንም እንኳ፣ አንድን ሰው ልታገባ ቃል ከገባች፣ በኋላ ሰውዬው ባሏ ይባላል፣ እርሷ ደግሞ ሚስቱ ትባላለች (ዘዳ 22፥23-24 ይመ)። ይህ ጥቅስ የሚያመለክተው ያጫትን ሚስት ሳያገባ ስለሞተ ባል ነው። ***ማቅ ለብሳችሁ***፤ ቍ 13፤ ዘፍ 37፥34 እና ማብ ይመ።

1፥9 ***ቍርባንና***፤ አንበጦች መሥዋዕት ሆኖ ሊቀርብ የሚችል ማናቸውንም ነገር አላስቀሩም። የእህል ቍርባን (ዘሌ 2፥1-2) እንዲሁም የወይን ጠጁን በመሠዊያ ላይ በማፍሰስ የሚቀርበው የመጠጥ ቍርባን (ዘሌ 23፥13) በየቀኑ ከሚቀርበው መሥዋዕት መካከል የሚገኙ ናቸው (ዘፀ 29፥40፤ ዘኍ28፥5-8)።

1፥10 ***ደርቆአል***፤ በአንበጦች የተጀመረው ጥፋት በድርቅ ምክንያት በከፍተኛ ደረጃ እየጨመረ ሄደ። ***እህሉ...አዲሱ የወይን ጠጅ... ዘይቱም***፤ በብሉይ ኪዳን በተለይም በዚያ ዘመን ከነበሩት የግብርና ውጤቶች፣ እነዚህ ሦስቱ የታወቁ ምርቶች ነበሩ። (2፥19 ይመ)።

1፥13 ***ከአምላካችሁ***፤ የቍ 7 ማብ ይመ፤ ይህ ሐረግ በኢዩኤል መጽሐፍ ስምንት ጊዜ ተጠቅሶአል (ቍ 14፤2፥13፤ 2፥14፡ 2፥23፤ 2፥26፤2፥27፤3፥17)።

1፥14፤ ***ጾምን...ጉባኤ*** 2፥15 ይመ፤ በማስተስረያ ቀን (የዘሌ 16፥29 ማብ እና አግራጭ ትርጕሙን ይመ)እና በጭንቅ ጊዜ (መሳ 20፥26፤ 2ሳሙ 12፥16፤ ኤር 14፥12፤ ዮና 3፥4-5፤ ዘካ 7፥3 ይመ) የሚደረግ ጾም የንስሓና የትሕትና ምልክት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ የውስጥ ለውጥን የማያንጸባርቅ ውጫዊ ታይታን አያደፋ

በምድሪቱ የሚኖሩትን ሁሉ፣
ወደ ስምላካችሁ ወደ እግዚአብሔር ቤት ጥሩ፤
ወደ እግዚአብሔርም ጩኹ::

15 ወዮ ለዚያ ቀን፤
የእግዚአብሔር ቀን ቀርቦአልና፤
ሁሉን ከሚችል[ሠ] አምላክ እንደ ጥፋት
ይመጣል::

16 የሚበላ ምግብ፣
ከዐይናችን ፊት፣
ደስታና ተድላ፣
ከአምላካችን ቤት አልተቋረጠብንምን?
17 ዘሩ በዐፈር ውስጥ[ረ]፣
በስብሶ ቀርቶአል፤
ግምጃ ቤቶቹ ፈራርሰዋል፤
ጐተራዎቹም ተሰባብረዋል፤
እህሉ ደርቆአልና::
18 መንጎች እንደ ምን ጮኹ፣
ከብቶቹ ተደናግጠዋል፤
መሰማሪያ የላቸውምና፤
የበግ መንጎች እንኳ ተቸግረዋል::

19 አቤቱ እግዚአብሔር ሆይ፤ ወደ አንተ
እጣራለሁ፤
ያልተነካውን መሰማሪያ፣ እሳት በልቶታልና፤
የዱሩን ዛፍ ሁሉ፣ ነበልባል አቃጥሎታል::
20 የዱር አራዊት እንኳ ወደ አንተ አለኸለኹ፤
ወራጁ ውሃ ደርቆአል፤
ያልተነካውንም መሰማሪያ፣ እሳት በልቶታል::

የአንበጣ ሰራዊት

2 በጽዮን መለከትን ንፉ፤
በቅዱሱ ተራራዬም የማስጠንቀቂያውን
ድምፅ አሰሙ፤
በምድሪቱ የሚኖሩ ሁሉ ይንቀጥቀጡ፤
የእግዚአብሔር ቀን ቀርቦአልና፤
እርሱም በደጅ ነው::
2 ይህም የጨለማና የጭጋግ ቀን፣
የደመናና የድቅድቅ ጨለማ ቀን ነው::
የንጋት ብርሃን በተራሮች ላይ እንደሚወጣ፣
ኀያልና ብዙ ሰራዊት ይመጣል፤
ከጥንት እንዲህ ዐይነት ከቶ አልነበረም፤
በሚመጡትም ዘመናት እንዲህ ዐይነት ከቶ
አይሆንም::

3 በፊታቸው፣ እሳት ይባላል፤
በኋላቸውም ነበልባል ይለበልባል፤
በፊታቸው ምድሪቱ እንደ ዔድን ገነት ናት፤
በኋላቸውም የሚቀረው ባዶ ምድረ በዳ ነው፤
ምንም አያመልጣቸውም::
4 መልካቸው እንደ ፈረስ መልክ ነው፤
እንደ ጦር ፈረስም ይጋልባሉ::
5 ገለባ እንደሚበላ እንደሚንጣጣ እሳት፣
ለጦርነት እንደ ተዘጋጀ ኀያል ሰራዊት፣
የሠረገሎችን ድምፅ የሚመስል ድምፅ
እያሰሙ፣
በተራሮች ጫፍ ላይ ይዘላሉ::

[ሠ]15 ዕብራይስጡ ሻዳይ ይለዋል::
[ረ]17 ለዚህ የገባው የዕብራይስጡ ቃል ትርጕም አይታወቅም::

1፥15 ዘፍ17፥1፤ ኢሳ2፥12፤ኤር30፥7፤ 46፥10፤ሕዝ30፥3፤ ኢዩ2፥1፡11፡31፡3፥14፤ አሞ5፥18፤ሶፎ1፥14፤ ዘካ14፥1፤ሚል4፥5
1፥16 ዘዳ12፥7፤ መዝ51፥8፤ኢሳ3፥7
1፥17 ኢ17፥10-11
1፥18 ዘፍ47፥4፤ ኤር9፥10
1፥19 መዝ50፥15፤ 97፥3፤ኤር9፥10፤ አሞ7፥4
1፥20 1ነገ17፥7፤ መዝ42፥1፤104፥21፤ ኢዩ2፥22
2፥1 ቍ15፤ዘፀ15፥17፤ ዘኍ10፥2:7፤ ሕዝ12፥23፤30፥3፤ ኢዩ1፥15፤አብ1፥15፤ ሶፎ1፥14-16
2፥2 ቍ10:31፤ ኢዮ9፥7፤ኢሳ8፥22፤ 13፥10፤ሕዝ34፥12፤ 38፥9፤ዳን9፥12፤ ኢዩ1፥2:6፤አሞ5፥18፤ ሶፎ1፥15፤ማቴ24፥21፤ ራእ9፥2
2፥3 ዘፍ2፥8፤ ዘፀ10፥12-15፤ መዝ97፥3፤105፥34-35፤ ኢሳ1፥31፤14፥17
2፥4 ራእ9፥7
2፥5 ኢሳ5፥24፤ 30፥30፤ራእ9፥9

ፍርም (ማቴ 6፥1-8፤23፥1-36 ይመ)::

1፥15 *የእግዚአብሔር ቀን*፤ ይህ ሐረግ በኢዩኤል መጽሐፍ አምስት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ የመጽሐፉም ዐቢይ ሐሳብ ነው (2፥1፤2፥11፤2፥31፤3፥14):: ሌሎች ስድስት ነቢያት በዚህ ሐረግ ተጠቅመዋል፤ እነርሱም ኢሳይያስ (13፥6:9)፣ ሕዝቅኤል (13፥5፤ 30፥3)፣ አሞጽ (5፥18:20)፣ አብድዩ (15)፣ ሶፎንያስ (1፥7:14) እና ሚልክያስ (4፥5) ሲሆኑ፣በዘካ 14፥1 ላይም ተመሳሳይ አባባል ይገኛል፤ አንዳንድ ጊዜ "ያ ቀን" ተብሎ ይጠቀሳል፤ ይህ ሐረግ በኢዩኤል እንደተገለጸው በአንበጣ ወረራ አማካይነት ወይም በ605 ዓ.ቅ.ክ. በከርከሚሽ ላይ ጦርነት በተደረገ ጊዜ እንደታየው እግዚአብሔር በታሪክ ውስጥ የሚያደርገውን ወሳኝ ጣልቃ ገብነት ያመለክታል ኤር 46፥2:10 ይመ:: በተጨማሪም ክርስቶስ የዓለምን ታሪክ ከፍጻሜ ሊያደርስ እንደሚመጣ የሚያመለክት ነው:: (ሚል 4፥5፤ ማቴ 11፥24፤ 1ቆሮ 5፥5፤ 2ቆሮ 1፥14፤ 1ተሰ 5፥2፤ 2ጴጥ 3፥10 ይመ):: ይህ አባባል በታሪክ መካከል ሊፈጸም የሚችለውን መለኮታዊ ፍርድ የማያመለክት ከሆነ፣ የመጨረሻዎቹን የጌታ ቀን ሁለት ገጽታዎች የሚያመለክት ይሆናል፤ እነዚህም:- (1) የእግዚአብሔር ድል አድራጊነትና ጠላቶቹን መቅጣቱ፣ (2) ለሕዝቡ ዕረፍትና በረከት መስጠቱ ናቸው::

1፥18፤ በኤር 14፥5-6 ከተገለጸው የድርቅ ራብ ጋር ያነጻጽሩ:: *ጮኹ*፤ የዕብራይስጡ ትርጕም፤ በግብፅ የነበረውን የእስራኤላውያንን የሥቃይ ጩኸት (ዘፀ 2፥23) እንዲሁም ሌሎች በጭንቅ ጊዜ የሚያሰሙትን ድምፅ ያመለክታል (ምሳ 29፥2፤ ኢሳ 24፥7፤ ሰቈ 1፥4:8:11:21፤ከሕዝ 9፥4:21፥12 ይመ):: *ተደናግጠዋል*፤ ለዚህ ግስ የገባው የዕብራይስጥ ቃል፣ እስራኤላውያን በምድረ በዳ በመንከራተት የገጠማቸውን ግራ መጋባት ይገልጻል (ዘፀ 14፥3):: *የበግ ... እንኳ*፤ በጎች በዐፈር ውስጥ ያለውን ሥራ ሥር እንኳ ነቅለው መብላት ስለሚችሉ ከማንም ይልቅ ችግርን ይቋቋማሉ::

1፥19-20 *እሳት*፤ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በሌላ ስፍራ አንበጦች ያደረሱት ጥፋት እሳት ከሚያደርሰው ጥፋት ጋር የሚነጻጸር ቢሆንም (2፥3 ይመ)፣ ነቢዩ በዚህ ክፍል የሚገልጸው የድርቀን ውጤት ነው፤ ሁለቱም የእግዚአብሔር የፍርድ እሳት ምልክቶች እንደሆኑ ነቢዩ ይናገራል (ኤር 4፥4፤15፥14፤17፥27፤ ከሕዝ 5፥4:15፥6-7:20፥47፤ 21፥32፤ ሆሴ8፥14፤ አሞ1፥4:7:10:12:14: 2፥2:5 ይመ)::

2፥1 *መለከትን*፤ ቍ15 ይመ:: ከአውራ በግ ቀንድ ወይም ከበሬ ቀንድ የሚሠራ ሲሆን፣ አደጋ መምጣቱን ለማመልከት የሚነፋ መሣሪያ ነው (ኤር 4፥5፤ 6፥1፤ ሕዝ 33፥3):: ድምፁ ሲሰማ ሕዝቡ ሁሉ በፍርሀት ይንቀጠቀጣል (አሞ3፥6ን ይመ):: *በጽዮን*፤ ቍ15፤3፥17 ይመ:: ከእግዚአብሔር "ቅዱስ ተራራ" ጋር አንድ (የመዝ 2፥6 ማብ ይመ)፣ የሚያመለክተውም ኢየሩሳሌም የአገሪቱ ዋና ከተማ መሆኗን ነው::

2፥2 *የጨለማና...ቀን*፤ ጨለማ የጌታን ቀን የሚያመለክት የተለመደ ትንቢታዊ አባባል ነው (አሞ 5፥18:20 ይመ)፤ እንዲሁም ብዙ ጊዜ የጭንቀትና የሥቃይ ተለዋጭ ዘይቤ ሆኖ ገብቶ አል (ከኢሳ 5፥30፤8፥22፤50፥3፤59፥9፤ኤር 2፥6:31፤13፥16፤ ሰቈ 3፥6፤ሕዝ 34፥12 ይመ):: *የንጋት ብርሃን*፤ ይህ ብዙ ጊዜ የጨለማን ማነተም፣ ከሐዘን መጽናናትንና ከሥቃይ ማረፍን ያመለክታል (ከኢሳ 8፥20፤58፥8 ጋር ያነጻጽሩ):: በዚህ ስፍራ ግን የንጋት ብርሃን ከምሥራቃዊው ዳርቻ ተነሥቶ ምድርን ሁሉ እንደሚያደርስ፣ አንበጣውም ከአንድ ስፍራ ተነሥቶ አገሪቱን እንደሚያጥለቀልቅ ለመግለጽ የተጠቀመበት መራራ ምፀት ነው::

2፥3-11፤ የግጥሙ አጻጻፍ በግልጽና በተከታታይ መቅረቡ፣ ጦርነትን ሥዕላዊ በሆነ መንገድ ለማስቀመጥ ይመስላል::

2፥3 *በፊታቸው*፤ ኢዩኤል ይህን ቃል ደጋግሞ በመጠቀም ልዩ አጽንዖት ይፈጥራል፤ ይኸውም በቍ3 ላይ ሁለት ጊዜ፣ በቍ10 ላይ ደግሞ አንድ ጊዜ፣ በአጠቃላይ ሦስት ጊዜ ተጠቅሞበታል፤ እንዲሁም "በኋላቸው" የሚለውን በቍ3 ላይ ሁለት ጊዜ ሲጠቅስ በእርሱ ፊት የሚለውን ደግሞ በቍ6 ላይ አንድ ጊዜ ብቻ ተጠቅሶአል:: *ዔድን*፤ ከውድቀት በፊት ስለ ነበረው የአትክልት ስፍራ ከዘፍ 2፥8:15 ይመ፤ (ከሰዶም ጥፋት በፊት ስለ ነበረው የዮርዳኖስ ሸለቆ ከዘፍ 13፥10 ይመ፤ እንዲሁም እንደ ዔደን ገነት ስለለመለሙት ምድረ በዳዎች ኢሳ 51፥3፤ ሕዝ 28፥13፤ 31፥8-9:16:18፤36፥35 ይመ)::

2፥4 *ፈረስ*፤ ኢዮብ ፈረስን ከአንበጣ ጋር ሲያነጻጽር (ኢዮ 39፥20)፤ ኢዩኤል ግን አንበጣን ከፈረስ ጋር ያነጻጽራል::

2፥5፤ ተራሮች ለፈረሶችና ለሠረገሎች ጉዞ ዕንቅፋት ሊሆኑ ይችላሉ፤ አንበጦችን ግን ሊያደናቅፉ አይችሉም::

[6]በእነርሱ ፊት ሕዝቦች ይርዳሉ፤
 የሁሉም ፊት ይገረጣል።
[7]እንደ ተዋጊዎች ድንገት አደጋ ይጥላሉ፤
 እንደ ወታደሮችም ቅጥርን ይዘላሉ፤
ከመንገዳቸውም ሳይወጡ፣
 አቅጣጫ ይዘው ይጓዛሉ።
[8]እርስ በርሳቸው አይገፋፉም፤
 እያንዳንዱ መስመሩን ጠብቆ ይሄዳል፤
መስመራቸውን ሳይለቁ፣
 መከላከያውን ሰብረው ያልፋሉ።
[9]ከተማዪቱን ይወራሉ፤
 በቅጥሩም ላይ ይዘላሉ፤
በቤቶች ላይ ዘለው ይወጣሉ፤
 እንደ ሌባም በመስኮት ይገባሉ።
[10]ምድር በፊታቸው ትንቀጠቀጣለች፤
 ሰማይም ይናወጣል፤
ፀሓይና ጨረቃ ይጨልማሉ፤
 ከዋክብትም ከእንግዲህ ወዲያ አያበሩም።
[11]በሰራዊቱ ፊት፣
 እግዚአብሔር ያንጐደጕዳል፤
የሰራዊቱ ብዛት ስፍር ቍጥር የለውም፤
 ትእዛዙንም የሚያደርግ እርሱ ኀያል
  ነው፤
የእግዚአብሔር ቀን ታላቅ፣
 እጅግም የሚያስፈራ ነው፤
 ማንስ ሊቋቋመው ይችላል?

ልባችሁን ቅደዱ

[12]"አሁንም ቢሆን፣
 በጾም፣ በልቅሶና በሐዘን፣
 በፍጹም ልባችሁ ወደ እኔ ተመለሱ"
  ይላል *እግዚአብሔር*።
[13]ልባችሁን እንጂ፣
 ልብሳችሁን አትቅደዱ፤
ወደ ስምላካችሁ ወደ *እግዚአብሔር* ተመለሱ፤
 እርሱ መሓሪና ርኅሩኅ፣
ቍጣው የዘገየና ፍቅሩ የበዛ፣
 ክፉ ነገር ከማምጣትም የሚታገሥ ነውና።
[14]በምሕረቱ ተመልሶ፣
 ስለምላካችሁ *ለእግዚአብሔር* የሚሆነውን፣
የእህል ቍርባንና የመጠጥ ቍርባን እንዲ
  ተርፋችሁ ፣
 በረከቱን ይሰጣችሁ እንደሆን ማን ያውቃል?
[15]በጽዮን መለከትን ንፉ፤
 ቅዱስ ጾምን ዐውጁ፤
 የተቀደሰን ጉባኤ ጥሩ።
[16]ሕዝቡን ሰብስቡ፤
 ጉባኤውን ቀድሱ፤
ሽማግሌዎችን በአንድነት አቅርቡ፤
 ሕፃናትን ሰብስቡ፤
ጡት የሚጠቡትንም አታስቀሩ፤
 ሙሽራው እልፍኙን ይተው፣
 ሙሽሪትም የጫጉላ ቤቷን ትተው።
[17]*በእግዚአብሔር* ፊት የሚያገለግሉ ካህናት፣
 በመሠዊያውና በቤተ መቅደሱ አደባባይ
መካከል ሆነው ያልቅሱ፤
 እንዲህም ይበሉ፤ "*እግዚአብሔር* ሆይ፤ ሕዝብ
  ህን አድን፤
ርስትህን በአሕዛብ መካከል መተረቻ፣
 መሣቂያና መሣለቂያም አታድርግ፤
ለምንስ በሕዝቦች መካከል፣
 'አምላካቸው ወዴት ነው?' ይበሉን።"

የእግዚአብሔር መልስ

[18]እነሆ፤ *እግዚአብሔር* ስለ ምድሩ ይቀናል[a]፤
 ስለ ሕዝቡም ይራራል[a]።
[19]*እግዚአብሔርም* እንዲህ ሲል ይመልስላቸዋል፤
 "እህል፣ አዲስ የወይን ጠጅና ዘይት፣
እስክትጠግቡ ድረስ እሰጣችኋለሁ፤

2፥6 ኢሳ13፥8፤ 29፥22
2፥7 ኢዩ16፥14፤ ምሳ30፥27፤ኢሳ5፥27
2፥9 ዘፀ10፥6፤ ኤር9፥21
2፥10 ቍ2፤ኢዩ9፥7፤ መዝ18፥7፤102፥26፤ ኢሳ5፥30፤13፥10፤ ሕዝ32፥8፤38፥19፤ ናሆ1፥5፤ማቴ24፥29፤ ማር13፥24፤ራእ9፥2
2፥11 ቍ2፡25፤ መዝ 29፥3፤ኢሳ2፥12፤ሕዝ 22፥14፤30፥3፤ኢል1፥ 15፤አብ1፥15፤ሶፎ1፥ 14፤2፥11፤ራእ6፥17
2፥12 ዘዳ4፥30፤ 1ሳሙ7፥3፤ሕዝ33፥ 11፤ሆሴ12፥6
2፥13 ዘፍ37፥29፤ ዘፀ34፥6፤ዘኍ14፥6፤ ዘዳ4፥31፤ኢዮ1፥20፤ መዝ51፥17፤86፥5፡ 15፤ኢሳ19፥22፤57፥ 15፤ኤር18፥8፤ዮና4፥2
2፥14 ኤር26፥3፤ 31፥14፤ኢል1፥13፤ አሞ5፥15፤ዩና1፥6፤ 3፥9፤ሐጌ2፥19፤ ዘካ8፥13፤ሚል3፥10
2፥15 ቍ1፤ዘፀ32፥5፤ ዘኍ10፥2፡3፤2ዜና20፥3፤ ኤር36፥9
2፥16 ዘፀ19፥10፡22፤ መዝ19፥5፤ኢል1፥2
2፥17 ዘዳ9፥26-29፤ 1ነገ9፥7፤ኢዩ17፥6፤ መዝ42፥3፤44፥13፤ ኢሳ22፥12፤ሕዝ8፥16፤ ኢል1፥13፤ማቴ23፥35
2፥18 መዝ72፥13፤ ኢሳ26፥11፤ዘካ1፥14፤ 8፥2ሕዝ34፥29
2፥19 ዘሌ26፥5፤ መዝ4፥7፤ኤር31፥12፤

[a]18 *ወይም ቀንቶአል ... ራርቶአል*።

2፥6 *በእነርሱ ፊት*፤ በፊታቸው እንደ ማለት ነው (3፡10)። *ይርዳሉ*፤ አንበጣዎቹ ከሚያደርሱት የራብ ጥፋት የተነሣ ለማለት ነው።

2፥9 *በቤቶች ላይ ዘለው ይወጣሉ*፤ በግብፅ እንደነበረው የአንበጣዎች መንጋ ዐይነት ማለት ነው (ዘፀ 10፥6)፤ መስተዋት በሌላቸውና ፍርግርግ መከለያ ባላቸው መስኮቶች መከላከል አይ ቻልም ነበር።

2፥10 *ምድር...ትንቀጠቀጣለች*፤ ከመዝ 68፥8፤77፥18፤ ኢሳ 24፥18-20፤ ኤር 4፥23-24፤ አሞ 8፥8፤ ናሆ 1፥5-6 ይመ። *ሰማ ይም ይናወጣል*፤ 2ሳሙ 22፥8፤ ኢሳ 13፥13፤ ሐጌ 2፥21፤ ዕብ 12፥26-28 ይመ። *ይጨልማሉ*፤ ኢዩኤል በአንበጣ አማካይነት የተገለጠውን የእግዚአብሔርን ፍርድ በጌታ ቀን በዓለም ላይ ከሚከሠተው ነገር ጋር ያያይዘዋል።

2፥11፤ ኢሳይያስ አሦራውያንን (ኢሳ 10፥5-7፤13፥4)፣ ኤርምያስ ባቢሎናውያንን (ኤር 25፥9፤43፥10) የእግዚአብሔር ሰራ ዊት አድርገው እንዳቀረቧቸው ሁሉ፣ ኢዩኤልም አንበጦቹን የእግዚአብሔር ሰራዊት አድርጎ ያቀርባቸዋል (ከኢሱ 5፥14፤ መዝ 68፥7፡17፤ ዕን 3፥8-9 ጋር ያነጻጽሩ)። በጌታ ቀን እግዚ አብሔር በዚህ ሰራዊት በጠላቶቹ ላይ ይዘምታል (3፥9-11 ይመ)። ይህ ክፍል ከሶፎ 1፥14 ጋር ተመሳሳይ ነው (ከቍ 31፤3፥14፤ ከሚል 4፥1፡5 ጋር ያነጻጽሩ)። *ያንጐደጕዳል*፤ 3፥16 ይመ። *ታላቅ፣ እጅግ የሚያስፈራ*፤ በብሉይ ኪዳን ብዙውን ጊዜ እነዚህ ቃላት የገቡት የጌታን ቀን ለመግለጽ ነው። (ዘዳ 7፥21፤10፥21፤ መዝ 106፥21-22፤ ቍ31፤ ሚል 4፥5 ይመ)። *ማንስ ሊቋ ቋመው ይችላል?* ናሆ 1፥6፤ ሚል 3፥2፤ ራእ 6፥17 ይመ። ወደ እግዚአብሔር ከመመለስ በቀር ምንም ማምለጫ መንገድ የለም።

2፥13 *መሓሪና...ፍቅሩ የበዛ*፤ በዘፀ 34፥6-7 ላይ የሚገኘ ውንና በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ሁሉ የተሠራጨውን የእግዚ አብሔርን ባሕርይ ያሳስባል (የዘፀ 34፥6-7 ማብ፤ እንዲሁም ዘዳ 4፥31፤ ሚክ 7፥18 ይመ)

2፥15 *መለከትን*፤ በቍ 1 ላይ እንደተገለጸው ማስጠ ንቀቂያ ሳይሆን፣ የመንፈሳዊ ጉባኤ ጥሪ ነው (ዘሌ 23፥24፤ 25፥9፤ ዘኍ 10፥10፤ ኢሱ 6፥4-5፤ 2ዜና 15፥14፤ መዝ 47፥5፤ 81፥3፤98፥6፤150፥3 ይመ)። *ጾምን...ጉባኤ*፤ የ1፥14 ማብ ይመ።

2፥16፤ በምዕራፍ 1 ላይ እንደተደረገው የሐዘን ጥሪ ሁሉ፣ ከኅብረተ ሰቡ አንዱም ክፍል አልቀረም። *ጉባኤውን*፤ በዕብራ ይስጡ ይህ ቃል ሃይማኖታዊ ስብሰባን ያመለክታል (ዘኍ 16፥3፤ 2ዜና 30፥2፡4፡13፡23-25፤ ሚክ 2፥5 ይመ)። *ሽማግሌዎችን*፤ የ1፥2 ማብ ይመ። *የጫጉላ ቤት*፤ ጋብቻ የሚፈጸምበት ክፍል ነው።

2፥17 *ርስትህን*፤ እስራኤል ለእግዚአብሔር የተለዩት ርስቱ ናት (ዘፀ 19፥5 እና ማብ እንዲሁም ዘፀ 15፥17፤34፥9 ይመ)፤ ይሁዳ ስለ ራሷ ንጽሕና ሳይሆን የእግዚአብሔር ክብርና ስም በዓ ለም ፊት መሳለቂያ እንዳይሆን መለመን ይገባታል (ዘፀ 32፥12፤ ዘኍ 14፥13፤ ዘዳ 9፥28፤ ኢሱ 7፥9 ይመ)። *መሳለቂያም*፤ የ1ነገ 9፥7 ማብ ይመ። *አምላካቸው ወዴት ነው?*፤ ምፀታዊ የሆነ መልስ አዘል ጥያቄ ነው (መዝ 42፥3፡10፤79፥10፤115፥2፤ ሚክ 7፥10 ይመ)።

2፥18፤ ኢዩኤል በአንበጣ ምክንያት ከሚመጣው ጥፋት በኋላ፣ ንስሓ ለሚገባ ሕዝብ ስለሚሰጠው የእግዚአብሔር በረከት፣ የሚናገረውን አዲስ ክፍል ይጀምራል። *ይቀናል*፤ የዘፀ 20፥5 ማብ ይመ። እግዚአብሔር በቍ 17 ላለው ጸሎት መልስ ይሰ ጣል፤ ለሕዝቡ በመራራት ክብሩን ለማስጠበቅ ይነሣል።

2፥19 *እህል፣ አዲስ የወይን ጠጅና ዘይት*፤ የ1፥10 ማብ ይመ።

የሕዝቦች መዘባበቻ አላደርጋችሁም።
[20]“የሰሜንን ሰራዊት ከእናንተ አርቃለሁ፤
ፊቱን ወደ ምሥራቅ ባሕር[*]፣
ጀርባውንም ወደ ምዕራቡ ባሕር[+] በማድረግ፣
ወደ ደረቀውና ወደ ባድማው ምድር እገ
ፋዋለሁ፤
ግማቱ ይወጣል፤
ክርፋቱም ይነሣል።”

በእርግጥ እርሱ ታላቅ ነገር አድርጎአል።
[21]ምድር ሆይ፤ አትፍሪ፤
ደስ ይበልሽ፤ ሐሤትም አድርጊ፤
በእርግጥ *እግዚአብሔር* ታላቅ ነገር አድር
ጎአል።
[22]የዱር እንስሳት ሆይ፤ አትፍሩ፤
መሰማሪያ መስኮቹ ለምልመዋልና፤
ዛፎቹ ፍሬያቸውን አፍርተዋል፤
የበለሱ ዛፍና የወይኑ ተክልም እጅግ አፍ
ርተዋል።
[23]የጽዮን ሰዎች ሆይ፤ ደስ ይበላችሁ፤
በአምላካችሁ *በእግዚአብሔር*፣ ሐሤት አድርጉ፤
የበልግን ዝናብ፣
በጽድቅ ሰጥቶአችኋልና[+]፤
እንደ ቀድሞውም፣
የበልግንና የጸደይን ዝናብ በብዛት
ልኮላችኋል።
[24]ዐውድማዎቹ በእህል ይሞላሉ፤
መጥመቂያ ጕድጓዶችም፣
በአዲስ የወይን ጠጅና በዘይት
ተሞልተው ያፈሳሉ።

[25]“በመካከላችሁ የሰደድሁት ታላቁ ሰራዊት፣
ትልልቁ አንበጣና ትንንሹ አንበጣ፣
ሌሎች አንበጦችና የአንበጣው *መንጋ*[*] የበላውን፣
እነዚህ ሁሉ የበሏቸውን ዓመታት ዋጋ
እመልስላችኋለሁ።
[26]እስክትጠግቡ የምትበሉት ብዙ ምግብ ይኖ
ራችኋል፤
ድንቅ ነገሮችን ለእናንተ የሠራውን፣
የአምላካችሁን *የእግዚአብሔርን* ስም *ታመሰግና*
ላችሁ፤
ሕዝቤም ከእንግዲህ ወዲያ አያፍርም።
[27]ከዚያም እኔ በእስራኤል *መካከል* እንዳለሁ፣
እኔ አምላካችሁ *እግዚአብሔር* እንደ ሆንሁ፣
እንደ እኔም ያለ፣ ሌላ እንደሌለ ታውቃላችሁ፤
ሕዝቤም ከእንግዲህ ወዲያ አያፍርም።

የእግዚአብሔር ቀን

[28]“ከዚህም በኋላ፣
መንፈሴን በሥጋ ለባሽ ሁሉ ላይ አፈሳለሁ፤
ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችሁ ትንቢት ይናገራሉ፤
ሽማግሌዎቻችሁ ሕልም ያልማሉ፤
ጕልማሶቻችሁም ራእይ ያያሉ።
[29]*በእነዚያ ቀናት በወንዶችና በሴቶች ባሪያ*
ዎች ላይ እንኳ፣
መንፈሴን አፈሳለሁ።
[30]ድንቆችን በሰማያት፣
እንዲሁም በምድር፣
ደምና እሳት፣ የጢስም ዐምድ አሳያለሁ።
[31]*ታላቁና የሚያስፈራው የእግዚአብሔር* ቀን
ከመምጣቱ በፊት፣
ፀሓይ ትጨልማለች፤
ጨረቃም ወደ ደም ትለወጣለች።
[32]*የእግዚአብሔርን* ስም የሚጠራ ሁሉ፣
እርሱ ይድናል፤
እግዚአብሔርም እንዳለው፣
በጽዮን ተራራና በኢየሩሳሌም፣

2፥20 ኢሳ34፥3፤ ኤር 1፥14-15፤ ዘካ14፥8
2፥21 መዝ9፥2፤ 126፥3፤ኢሳ25፥1፤ 29፥22፤54፥4፤ ሶፎ3፥16-17
2፥22 ዘኍ16፥14፤ 1ነገ4፥25፤መዝ65፥12፤ ኢል1፥18-20፤ ዘካ8፥12
2፥23 ዘሌ26፥4፤ ኢዮ36፥28፤መዝ33፥21፤ 84፥6፤97፥12፤135፥7፤ 149፥2፤ኢሳ12፥6፤ 41፥16፤45፥8፤66፥14፤ ሕዝ34፥26፤ዕን3፥18፤ ዘካ10፥7፤ያዕ5፥7
2፥24 ዘሌ26፥10፤ ምሳ3፥10፤ኢል3፥18፤ አሞ9፥13፤ሚል3፥10
2፥25 ዘፀ10፥14፤ አሞ4፥9፤ዘዳ28፥39፤ ኢል1፥6
2፥26 ዘሌ23፥40፤ 26፥5፤መዝ126፥3፤ ኢሳ25፥1፤29፥22፤ 62፥9
2፥27 ዘፀ 62:7፤ ኢሳ 44፥8፤45፥17፤ 54፥4፤ ኢል 3፥17 ሶፎ 3፥11
2፥28 ዘኍ11፥17፤ 1ሳሙ19፥20፤ ኢሳ 11፥2፤44፥3፤ ኤር 23፥25፤ ማር1፥8፤ገላ3፥14
2፥29 ሕዝ36፥27፤ 1ቆሮ12፥13፤ገላ3፥28
2፥30 ማር13፥24-25፤ ሉቃ21፥11፤
2፥31 ቍ2፤ ኢሳ22፥5፤ኤር4፥23፤ ኢል1፥5፤አብ1፥15፤ ሚል3፥2፤4፥1:5፤ ማቴ24፥29
2፥32 ዘፍ4፥26፤ መዝ105፥1፤106፥8፤ ኢሳ1፥9፤11፥11፤

[*]20 የሙት ባሕር ለማለት ነው [+]20 የሜዲትራንያን ባሕር ለ ማለት ነው። [+]23 ወይም *ለጽድቅ መምህር* [*]25 በዚህ ክፍል ስለ አንበጦች የሚገልጹት አራት የዕብራይስጥ ቃላት፣ ትክክለኛ ትርጕም አይታወቅም።

2፥20 *የሰሜንን ሰራዊት*፤ በጥንት ጊዜ ጠላቶች በባሕር ወይም በምድረ በዳ በኩል መውረር ስለማይችሉ፣ የከነዓን መልክዐ ምድራዊ አቀማመጥ በደቡብና (ግብፅ) በሰሜን (አሦርና ባቢሎን) በኩል ለጠላት የሚያጋልጣት ነበር። የአንበጣው መንጋ በዚህ ስፍራ የተገለጸው፣ እስራኤል እጅግ በጣም የምትፈራውን የጠላት ሰራዊት ለማመልከት ነው። *ግማቱ*፤ ምክንያቱም በዚህ ጊዜ አንበጣዎቹ ስለ ሞቱ ነው።

2፥21-23፤ ለሐዘን ሦስት ጊዜ ጥሪ እንደ ተደረገ ሁሉ (1፥5:8:13)ለደስታም እንደዚሁ ሦስት ጊዜ ጥሪ ተደርጎአል ይህም ጥሪ ለምድር (ቍ 21)፣ ለዱር እንሳሳት (ቍ 22)፣ እና ለሰዎች (ቍ 23) የተደረገ ነው። እነዚህም በጌታ ቸርነት እንዲደሰቱ ተጠርተዋል።

2፥22፤ የዱር እንስሳቱ በዚህ ጊዜ ሰፊ የግጦሽ መሬት ያገኛሉ (ከ1፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)፤ አንበጣና ድርቅ ከዛፎቹ ጋር (1፥7:12:19 ይመ) ያጠፋው ያ ምድር አሁን ምርታማ ሆኖአል።

2፥23 *የበልግን ዝናብ፣ በጽድቅ*፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ። አብዛኛው የቁምራን ሃይማኖታዊ ክፍል ሰዎች (“በሁለቱ ኪዳናት መካከል የነበረው ዘመን” የሚለውን ከገጽ 1222 ይመ)፣ የትንቢት ፍጻሜ አድርገው በመቍጠር፣ “የጽድቅ መምህር” ብለው የሚጠሩትን የሕግ አስተማሪያቸውን ከፍ ከፍ ያደርጋሉ።

2፥24 *ዐውድማዎቹ*፤ የሩት 1፥22 ማብ ይመ።

2፥25፤ 1፥4 ይመ።

2፥26 *ድንቅ ነገሮችን*፤ እግዚአብሔር ሕዝቡ በግብፅ በነበረ ጊዜ (ዘፀ 7፥3 ይመ) ታምራትን አድርጉአል፤ አሁንም ጠፍቶ የነበረውን ምድር ዳግመኛ በመሥራት ታምራት ያደርጋል።

2፥27 *በእስራኤል*፤ በ3፥2:16 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ የሰሜኑንና የደቡቡን መንግሥት ሳይለያይ የእግዚአብሔርን ሕዝብ በሙሉ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም። *እኔ አምላካችሁ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ*፤ ይህ ሐረግ የሲናን ቃል ኪዳን የሚያሳስብ ነው (ዘፀ 20፥2 ይመ)። *ሌላ እንደሌለ*፤ የዘዳ 4፥35 ማብ ይመ።

2፥28-32፤ በበዓለ አምሳ ቀን ጴጥሮስ ይህን ክፍል ጠቅሶአል (ሐሥ 2፥16-21)፤ ይሁን እንጂ ጴጥሮስ ክፍሉን የጠቀሰው ከዕብራይስጡም ሆነ ከሰባው ሊቃናት ትርጕም ጥቂት ለየት ባለ መንገድ ነው።

2፥28 *ከዚህም በኋላ*፤ በትንቢት እንደተነገረው ከመታደስ በኋላ በመሲሑ ዘመን ማለት ነው። *መንፈሴን...አፈሳለሁ*፤ ቍ 29፤ ኢሳ 32፥15፤44፥3፤ ኤር 31፥33-34፤ ከሕዝ 36፥26-27: 39፥29፤ ዘካ 12፥10-13፥1 ይመ)። *በሥጋ ለባሽ ሁሉ*፤ የጾታ፣ የዕድሜና የደረጃ ልዩነት ሳይኖር ሁሉም የበረከቱ ተካፋዮች ናቸው። በዘኍ 11፥29 የተጠቀሰው የሙሴ ምኞት በዚህ ጊዜ ተፈጻሚነትን አገኘ ማለት ነው (ከገላ 3፥28 ጋር ያነጻጽሩ)። በዚህ ስፍራና በቍ 32 ላይ የተጠቀሰውን “ሁሉ” የሚለው ቃል ለአሕዛብም የተሰጠ በረከት መሆኑን ጴጥሮስ በሐሥ 2፥39 ላይ “በሩቅ ላሉትም ሁሉ” በማለት በስፋት ገልጾአል፤ ይህም አሕዛብ የመንፈስ ቅዱስ በረከትና የድነት ተካፋዮች መሆናቸውን የሚያመለክት ነው (ከሮሜ 11፥11-24 ጋር ያነጻጽሩ)። *ይናገራሉ...ሕልም ያልማሉ...ራእይ ያያሉ*፤ ዘኍ 12፥6 ይመ።

2፥30-31፤ ይህ የፍጥረተ ዓለም ሁኔታ ብዙውን ጊዜ ከጌታ ቀን ጋር የተያያዘ ነው (ኢሳ 13፥9-10፤34፥4፤ ማቴ 24፥29፤ ራእ 6፥12፤ 8፥8-9፤ 9፥1-19፤ 14፥14-20፤16፥4:8-9 ይመ)።

2፥30 *ደምና*፤ ከጦርነት የተነሣ የሚሆን ነው። *እሳት፣ የጢስም*፤ የእግዚአብሔር መገኘት ምልክት ነው (ዘፍ 15፥17 እና ማብ፤ ዘፀ 19፥18ይመ) 2፥31 *ደም*፤ የጨረቃን ወደ ደም መለወጥ ያመለክታል።

2፥32 *የእግዚአብሔርን ስም የሚጠራ*፤ እግዚአብሔርን የሚያመልክ (ከዘፍ 4፥26፤12፥8 ጋር ያነጻጽሩ) ወደ እርሱም የሚጸልይ (መዝ 116፥4 ይመ) ማለት ነው። *ይድናል*፤ ከእግዚአብሔር የቍጣ ፍርድ ያመልጣል (ማቴ 24፥13 ይመ)። *እግዚአብሔርም እንዳለው*፤ እዚህ ላይ ኢዩኤል የሚያወጣው እግዚአብሔር ከዳዊት

መድኀኒት ይገኛል፤
ከትሩፋኑም መካከል
እግዚአብሔር የጠራቸው በዚያ ይገኛሉ።

የተፈረደባቸው ሕዝቦች

3 በዚያ ዘመን፣ በዚያ ጊዜ፣
የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ምርኮ ስመልስ፣
[2]አሕዛብን ሁሉ እሰበስባለሁ፤
ወደ ኢዮሣፍጥም[ነ] ሸለቆ አወርዳቸዋለሁ፤
ስለ ርስቴ፣ ስለ ሕዝቤ፣ ስለ እስራኤል፣
በዚያ ልፈርድባቸው እገባለሁ፤
ምድሬን ከፋፍለዋል፤
ሕዝቤንም በሕዝቦች መካከል በታትነዋልና።
[3]በሕዝቤ ላይ ዕጣ ተጣጣሉ፤
ወንዶች ልጆችን በዝሙት አዳሪዎች ለወጡ፤
ወይን ጠጅ ለመጠጣትም፣
ሴቶች ልጆችን ሸጡ።

[4]"ጢሮስና ሲዶና እንዲሁም እናንተ የፍልስጥኤም ግዛቶች ሁሉ ሆይ፤ እንግዲህ በእኔ ላይ ምን አላችሁ? ስላደረግሁት ነገር ብድር ልትመልሱልኝ ነውን? የምትመልሱልኝ ከሆነ፣ በፍጥነትና በችኰላ እናንተ ያደረጋችሁትን በራሳችሁ ላይ መልሼ አደርግባችኋለሁ። [5]ብሬንና ወርቄን ወስዳችኋል፤ የተመረጠውንም ንብረቴን ተሸክማችሁ ወደ ቤተ መቅደሳችሁ አስገብታችኋልና። [6]ከገዛ ምድራቸው ልታርቋቸው፣ የይሁዳንና የኢየሩሳሌምን ሰዎች ለግሪኮች ሸጣችኋቸው።

[7]"እነሆ፤ እነርሱን ከሸጣችሁባቸው ቦታዎች አነሣሣቸዋለሁ፤ እናንተም ያደረጋችሁትን በገዛ ራሳችሁ ላይ እመልስባችኋለሁ። [8]ወንዶችንና ሴቶች ልጆቻችሁን ለይሁዳ ሰዎች እሸጣለሁ፤ እነርሱም መልሰው በሩቅ ላሉት ለሳባ ሰዎች ይሸጧቸዋል፤" እግዚአብሔር ይህን ተናግሮአልና።

[9]በሕዝቦች መካከል ይህን ዐውጁ፤
ለጦርነት ተዘጋጁ፤
ተዋጊዎችን አነሣሡ፤
ጦረኞችም ሁሉ ቀርበው ያጥቁ።
[10]ማረሻችሁ ሰይፍ፣
ማጭዳችሁም ጦር እንዲሆን ቀጥቅጡት፤
ደካማውም ሰው፣
"እኔ ብርቱ ነኝ" ይበል።
[11]እናንተ በዙሪያ ያላችሁ ሕዝቦች ሁላችሁ፤
ፈጥናችሁ ኑ፤
በዚያም ተሰብሰቡ።

እግዚአብሔር ሆይ፤ ተዋጊዎችህን ወደዚያ አውርድ!

[12]"ሕዝቦች ይነሡ፤
ወደ ኢዮሣፍጥም ሸለቆ ፈጥነው ይውረዱ፤
ዙሪያውን ባሉት ሕዝቦች ሁሉ ላይ
ልፈርድ፣
በዚያ እቀመጣለሁና።
[13]ማጭዱን ስደዱ፤
መከሩ ደርሶአልና፤
ኑ ወይኑን ርገጡ፤
የወይን መጭመቂያው ሞልቶ፣
ከጕድጓዶቹም ተርፎ ፈሶአልና፤
ክፋታቸው እንደዚህ ታላቅ ነው።"
[14]ብዙ ሕዝብ፣ በጣም ብዙ ሕዝብ፣
ፍርድ በሚሰጥበት ሸለቆ ተሰብስቦአል፤

46፥13፤ አብ1፥17፤ ሚክ4፥7፡7፥18፤ ሐሥ 2፥17-21፡39፤ ሮሜ፣27፡10፥13
3፥1 ዘዳ30፡3፤ኤር16፥15፤ 40፥5፤ሕዝ38፥8፤ ሶፎ3፥20
3፥2 ቍ12፤ ዘፍ11፥4፤ ዘሌ26፥33፤ ኢሳ13፥9፡22፥1፤ ኤር2፥35፤ ሕዝ36፥5፤ሶፎ3፥8
3፥3 ኢዩ6፥27፤ ሕዝ24፥6፤ ኢል1፥5፤አሞ2፥6
3፥4 ዘፍ10፥15፤ ዘሌ26፥28፤መዝ87፥4፤ ኢሳ14፥29-31፡34፥8፤ ኤር47፥1-7፤ ሕዝ25፥15-17፤ ዘካ9፥5-7፤ ማቴ11፥21
3፥5 1ነገ15፥18፤ 1ዜና21፥16-17
3፥6 ሕዝ27፥13፤ ዘካ9፥13
3፥7 ኢሳ43፥5-6፤ 66፥6፤ኤር23፥8
3፥8 ዘፍ10፥7፤ 2ዜና9፥1፤ኢሳ14፥2፤ 23፥1፡60፥14፤ ኤር30፥16
3፥9 ኢሳ8፥9፤ ኤር46፥4
3፥10 ዘኍ25፥7፤ ኢሱ1፥6፤ኢሳ2፥4፤ ዘካ12፥8
3፥11 ኢሳ13፥3፤ ሕዝ38፥15-16፤ሶፎ 3፥8
3፥12 ቍ2፤መዝ82፥1፤ ኢሳ2፥4
3፥13 መሳ6፥11፤ ኢሳ17፥5፤ኤር25፥30፤ ሆሴ6፥11፤ቴ13፥39፤ ማር4፥29፤ ራእ14፥15-19፡20
3፥14 ኢሳ2፥4፡13፥4፤ 22፥1፡34፥2-8፤ሕዝ36፥5፤ኢል1፥15፤ሶፎ1፥7

[ነ]2 ኢዮሣፍጥ የስሙ ትርጒም እግዚአብሔር ይፈርዳል ማለት ነው፤ ቍ12 ላይም እንዲሁ

ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ነው (2ሳሙ 7፤ መዝ 132፥13-18 ይመ)። *ከትሩፋኑም፤* ዘካ 13፥8-9፡14፥2 ይመ።

3፥1 *በዚያ ዘመን፤* እስራኤል በምትባኝበት በመጨረሻው ዘመን ማለት ነው። *ምርኮ ስመልስ፤* ወይም "ክምርኮ ስመልስ" ማለት ነው (ከቍ 6-7፤ እንዲሁም የኤር 29፥14 እና አማራጭ ትርጒሙን ይመ)።

3፥2 *ኢዮሣፍጥም ሸለቆ፤* ቍ 12 ይመ። በቍ 14 ላይ ፍርድ የሚሰጥበት ሸለቆ እንደ ሆነ ተገልጾአል። ይህም በኢየሩሳሌም አጠገብ ላለው ሸለቆ ምሳሌያዊ ስም ነው። በዚህ ስፍራ የተገለጸውም ኢየሩሳሌምን ለማጥፋት በሚሰበሰቡ መንግሥታት ላይ የሚመጣውን የእግዚአብሔርን የመጨረሻ ፍርድ ለማመልከት ነው (አማራጭ ትርጒሙን ይመ)። እግዚአብሔር በአሕዛብ ላይ ከተቀዳጃቸው ታሪካዊ ድሎች አንዱን ንጉሥ ኢዮሣፍጥ በዚህ ስፍራ መስክሮ ነበር (2ዜና 20፥1-30 ይመ)። *ስለ ርስቴ፤* የ2፥17 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ከቍ 2-5 ድረስ ባለቤትነቱን በሚያመለክቱ ስምንት የተለያዩ መግለጫዎችን ደጋግሞ በመጠቀም ከእስራኤል ጋር ያደረገውን ኪዳን ይገልጻል። *እስራኤል፤* የ2፥27 ማብ ይመ።

3፥3 *በሕዝቤ ላይ ዕጣ ተጣጣሉ፤* ይህ በይሁዳ ላይ የሆነው በምርኮው ጊዜ (በ586 ዓ.ቅ.ክ) እንደ ነበረ፣ በአብ ቍ 11 ላይ ተጠቅሶአል። የእስራኤላውያን ጠላቶች እስራኤላውያንን እንደ መናኛ ዕቃ በመቍጠር ለዝሙት መፈጸሚያና ለመዝናኛ ይጠቀሙባቸው ነበር።

3፥4-8፤ ጣልቃ የገባ ስድ ንባብ ነው፤ እግዚአብሔር ከቍ 1-3፡9-11 ባለው ክፍል እስራኤልን በሚጠሉ አገሮች ላይ በአጠቃላይ ፍርድ ሲያስተላልፍ፣ እዚህ ላይ ግን በቀጥታ የእነዚህን አገሮች ስም እየጠቀሰ በእያንዳንዱ ላይ ፍርድ ይናገራል።

3፥4 *በእኔ፤* እግዚአብሔር ራሱን ሲያመለክት ነው። *ጢሮስና ሲዶና...የፍልስጥኤም፤* ጢሮስ እስራኤላውያንን ባሪያ አድርጋ ሸጣለች (አሞ 1፥9 ይመ)፤ ፍልስጥኤምም ሁልጊዜ እስራኤልን እንደበዘበዘች ነው (መሳ 13፥1፤1ሳሙ 5፥1፤2ዜና 21፥16-17፤ ሕዝ 25፥15-17 ይመ)። እግዚአብሔር ሲዶናን በ345 ዓ.ቅ.ክ ለሣልሳዊ አንጥዮኩስ ባሪያ እንድትሆን በማድረግ፣ ጢሮስን ደግሞ በ586 ዓ.ቅ.ክ በባቢሎናውያን እንድትከበብና የግሪኮች ንጉሥ በሆነው በታላቁ እስክንድር በ332 ዓ.ቅ.ክ እንድትያዝ በማድረግ ሁሉንም ቀጥቶአቸዋል።

3፥6፤ በጥንት ጊዜ በ800 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ ግሪኮች ከፊንቃውያን ጋር ይገበያዩ ነበር።

3፥8 *ለሳባ ሰዎች፤* ንጉሥ ሰሎሞንን የጐበኘችው ንግሥት ከነበረችበት ሳባ ከተባለ አገር የመጡ ሰዎች ናቸው (1ነገ 10፥1-13 ይመ)። *በሩቅ ላሉት፤* በዐረብ ልሳነ ምድር በደቡብ በኩል (በዛሬዪቱ የመን) የሚገኝ ስፍራ ነበር።

3፥9-21፤ ከቍ 9-11 ተናጋሪው ኢዩኤል ነው፤ ከቍ 12-13 እግዚአብሔር ይናገራል፤ ከቍ 14-16 ኢዩኤል ሲናገር፣ ከቍ 17-21 ደግሞ እግዚአብሔር ይናገራል። ኢዩኤልም የተናገረው ነቢይ አድርጎ ለሾመው ጌታ አፍ በመሆን ነበር።

3፥9-11፤ እግዚአብሔር በማይበገር ሰማያዊ ሰራዊት ወደ ፍርድ ስለሚያመጣቸው፣ ሕዝቦች ለጦርነት እንዲዘጋጁ ይነገራቸው ዘንድ ኢዩኤል ትእዛዝ ይሰጣል (ከሕዝ 38-39፤ ከራእ 19 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥10፤ የእግዚአብሔር አገዛዝ የሚያመጣው ሰላም የተንጸባረቀበት የዚህ ጥቅስ የመጀመሪያ ክፍል፣ የኢሳ 2፥4 እና የሚክ 4፥3 ተቃራኒ ነው። በዚህ ስፍራ የእግዚአብሔር ጠላቶች ከእግዚአብሔር ጋር የመጨረሻ ጦርነት እንዲያደርጉ ተጠርተዋል።

3፥11 *በዚያም ተሰብሰቡ፤* በኢዮሣፍጥ ሸለቆ ለፍርድ ማለት ነው (ቍ 2፡12)።

3፥13፤ በይሁዳ ላይ ከዘመተው ከታላቁ የጌታ ሰራዊት የተነሣ (2፥3-11)፣ ምንም የሚሰበሰብ መከር አልነበረም (2፥3)። ያ መከር እንደ ገና መታደስ ነበረበት (2፥19፡22፡24፡26)። በመጨረሻም፣ በታላቁ የእግዚአብሔር ቀን መከር ይኖራል፤ ይህ መከር እግዚአብሔር በአሕዛብ ሁሉ ላይ የሚያመጣው የፍርድ መከር ነው፤ የዚህ ፍርድ አስፈሪነት በራእ 14፥14-20 ላይ ተገልጾአል።

3፥14 *ፍርድ በሚሰጥበት ሸለቆ፤* የኢዮሣፍጥ ሸለቆ የተባለው

ፍርድ በሚሰጥበት ሸለቆ፣
የእግዚአብሔር ቀን ቀርቦአልና።
[15]ፀሓይና ጨረቃ ይጨልማሉ፤
ከዋክብትም ከእንግዲህ አያበሩም።
[16]*እግዚአብሔር* ከጽዮን ጮኾ ይናገራል፤
ከኢየሩሳሌም ያንጐደጕዳል፤
ሰማይና ምድርም ይናወጣሉ፤
እግዚአብሔር ግን ለሕዝቡ መሸሸጊያ፣
ለእስራኤልም ልጆች መጠጊያ ይሆናል።

በረከት ለእግዚአብሔር ሕዝብ

[17]"ከዚያም እኔ አምላካችሁ *እግዚአብሔር*፣
በቅዱሱ ተራራዬ በጽዮን እንደምኖር ታውቃላችሁ፤
ኢየሩሳሌም የተቀደሰች ትሆናለች፤
ከእንግዲህም ወዲያ ባዕዳን አይወሯትም።
[18]"በዚያ ጊዜ ተራሮች፣ አዲስ የወይን ጠጅ ያንጠባጥባሉ፤
ኰረብቶችም ወተት ያፈሳሉ፤
በይሁዳ ያሉ ሸለቆዎች[i] ሁሉ ውሃ ያጐርፋሉ፤
ከእግዚአብሔር ቤት ምንጭ ይፈልቃል፤
የሰጢምን ሸለቆ ያጠጣል።
[19]ግብፅ ባድማ፣
ኤዶምም ምድረ በዳ ትሆናለች፤
በምድራቸው ንጹሕ ደም በማፍሰስ፣
በይሁዳ ሕዝብ ላይ ግፍ ፈጽመዋልና።
[20]ይሁዳ ለዘላለም፣
ኢየሩሳሌምም ለትውልድ ሁሉ መኖሪያ ትሆናለች፤
[21]ደማቸውን እበቀላለሁ፤
በደለኛውንም ንጹሕ አላደርግም።"

እግዚአብሔር በጽዮን ይኖራል!

3፥15 ኢዮ9፥7፤ ሕዝ32፥7
3፥16 መሳ5፥4፤ 2ሳሙ22፥3፤ ኢሳ14፥16፤25፥4፤42፥13፤ ኤር16፥19፤ ሕዝ38፥19፤ አሞ1፥2፤ ዘካ9፥12፤ 12፥8
3፥17 ዘዐ6፥7፤ መዝ2፥6፤ 74፥2፤ ኢሳ2፥2፤4፥3፤ 52፥1፤ ኤር31፥40፤ ሕዝ44፥9፤ ኢዩ2፥27፤ ዘካ9፥8
3፥18 ዘፀ3፥8፤ ዘኍ25፥1፤ መኃ5፥1፤ ኢሳ25፥6፤ 30፥25፤35፥6፤44፥3፤ ኤር31፥12፤ ሕዝ47፥1፤ ኢዩ2፥24፤ አሞ9፥13፤ ራእ22፥1-2
3፥19 ኢሳ11፥14፤ 19፥1፤34፥11፤51፥35፤ አብ1፥10 3፥20 ዕዝ9፥12፤ አሞ9፥15
3፥21 መዝ74፥2፤ ኢሳ1፥15፤59፥20፤ ሕዝ36፥25፤ 48፥35፤ ዘካ8፥3

[i]18 *ወይም የሺጢም ሸለቆ*

ነው። (ቍ2:12) "ኢዮሣፍጥ" እግዚአብሔርን እንደ ዳኛ አድርጎ ይገልጠዋል (የቍ 2 ማብ ይመ)። ለዮት ካለው የዕብራይስጥ ቃል የተወሰደው ይህ "ፍርድ" የሚለው፣ ቃል መለኮታዊ የፍርድ ውሳኔን ወይም የዳኛውን ትዕዛዝ የሚያመለክት ነው፤ እንግዲህ ሸለቆው ያ ፍርድ የሚፈጸምበት ስፍራ እንደ ሆነ ይገመታል።

3፥15፤ 2፥10 እና ማብ ይመ።

3፥16 *ጮኾ ይናገራል፤* እግዚአብሔር እንደ አንበሳ ሕዝቦችን ይሰባብራቸዋል። የመጀመሪያዎቹ ሁለት ስንኞች በአሞ 1፥2 ላይ ይገኛሉ (ኤር 25፥30 ይመ)። *ያንጐደጕዳል፤* እግዚአብሔር በሰራዊቱ አማካይነት በኢየሩሳሌም ላይ እንደ ሚያንጐዳጕድ (2፥11)፣ እንዲሁም ርስቱን ከሚገዛበት ከመናገሻ ከተማው በኢየሩሳሌም ጠላቶች ላይ ያንጐደጕድባቸዋል። (ቍ17፤ አሞ 1፥2 ይመ)።

3፥17-21፤ እግዚአብሔር ሕዝቡን በሁለት መንገድ ይባርካል፤ አሉታዊ በሆነ መልኩ ጠላቶቻቸውን በማጥፋት አዎንታዊ በሆነ መልኩ ደግሞ መልካም ነገሮችን በመስጠት ይባርካል።

3፥17 *እኔ…በጽዮን እንደምኖር፤* እግዚአብሔር ራሱ ከእነርሱ ጋር ይኖራል (ቍ 21 ይመ)። ተመሳሳይ የሆነ አገላለጽ በ2፥27፤ በመዝ 46፥4 ላይ ይገኛል (ከራእ 21፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። ያልተቀደሰችውና ለጥቃት የተጋለጠችው የአሁኗ ከተማ የመጨረሻ በረከት እግዚአብሔር በውስጧ መኖሩ ይሆናል (ቍ 21 እና ማብ፤ ራእይ 21 ይመ)። ከዚያም ከተማዪቱ ቅዱስና የማትበገር ትሆናለች።

3፥18 *በዚያ ጊዜ፤* "በዚያ ዘመን" (ቍ 1) ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው። በዚህ ስፍራ የተገለጸው የዔድን ገነት ልምላሜ በ1፥10 ላይ ከተገለጸው ድርቅ ጋር የሚነጻጸር ነው (አሞ 9፥13 ይመ)። *ከእግዚአብሔር ቤት ምንጭ ይፈልቃል፤* ከእግዚአብሔር ዘንድ የሆነው የበረከት ምንጭ ሕዝቡን እያረሰረሰ ያለማቋረጥ ፍሬያማ እንዲሆን ያደርገዋል (ከመዝ 36፥8፤46፥4፤87፥7፤ ከሕዝ 47፥1-12፤ ከራእ 22፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)። *የሰጢምን፤* ሰጢም በደረቅ ዐፈር የበለጸገ ቢሆንም ሥዕላዊ መግለጫው በውሃ እንደተሞላ የሚያሳይ ነው።

3፥19 *ግብፅ…ኤዶምም፤* የጥንት የእስራኤል ጠላቶች እንደመሆናቸው መጠን፣ በዚህ ስፍራም የእግዚአብሔርን ጠላቶች ሁሉ ይወክላሉ። *ባድማ…ምድረ በዳ፤* ዘላቂ የሕይወት በረከቶች በሙሉ መወገዳቸውን የሚያመለክት ሲሆን፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ ዕጣ ፈንታና የእግዚአብሔር መንግሥት ጠላቶች ዕድል ምን ሊሆን እንደሚችል የሚያነጻጽር ዘይቤ ነው። በዚህ ስፍራ የተገለጸው ባድማነት ቀደም ብሎ የይሁዳ ሁኔታ ምን እንደነበረ የሚያስታውስ ነው (2፥3)።

3፥20 *ለዘላለም … ሁሉ መኖሪያ ትሆናለች፤* የእግዚአብሔር ፍርዱና ሕዝቡን መቤዠቱ በሚያበቃበት ጊዜ፣ መንግሥቱ ለዘላለም ያብባልና ጸንቶም ይኖራል።

3፥21፤ ይህ የፍርድ መጽሐፍ፣ "እግዚአብሔር በጽዮን ይኖራል" በሚል ተስፋ በሚሰጥና በሚያበረታታ ቃል ይደመደማል፤ ስለዚህም ከእርሱ ጋር ለሚኖሩና በእርሱ ለሚታመኑ፣ ሁሉም ነገር የተስተካከለና ቀና እንደሚሆን ያመለክታል።

ትንቢተ አሞጽ

መግቢያ

ጸሐፊው

አሞጽ የቴቁሔ ሰው ነበረ (1፥1)፤ ቴቁሔም ከቤተ ልሔም በስተደቡብ 10 ኪሎ ሜትር ያህል፣ ከኢየሩሳሌም ደግሞ 17.8 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ ትንሽ ከተማ ነበረች። አሞጽ እንደ ኢሳይያስ የአደባባይ ሰው ወይም እንደ ኤርምያስ ካህን አልነበረም። ይኖር የነበረው በግ በማርባትና የወርካ ፍሬ በመልቀም ነበር (1፥1፤7፥14-15)። በጎቹና ወርካው የእርሱ ይሁኑ ወይም ተቀጥሮ ይሥራ የሚታወቅ ነገር የለም። የቃል አጠቃቀም ችሎታው፣ ስለ ታሪክና ስለ ዓለም ያለው ሰፋ ያለ ዕውቀትና ግንዛቤ ሲታይ አሞጽ መሃይም ገበሬ ነበር ለማለት ያዳግታል። አሞጽ ነዋሪነቱ በይሁዳ ቢሆንም፣ እግዚአብሔር በሰሜኑ መንግሥት ማለትም በእስራኤል ላይ የተናገረውን ፍርድ ለማስታወቅ ወደዚያ ተላከ። አብዛኛውን ጊዜ ያገለገለውም የእስራኤል ዋነኛ የአምልኮ ስፍራ በሆነችው፣ በቤቴል (7፥10-13፤ የዘፍ12፥8 ማብ ይመ) እንደ ሆነ ይገመታል። መጽሐፉ የተጻፈው ለሰሜኑ መንግሥት ብቻ ሳይሆን፣ ለደቡብም መንግሥት ጭምር ነው ይሁዳና ኢየሩሳሌምም ተጠቅሰው የሚገኙት ለዚሁ ነው።

የተጻፈበት ጊዜና ታሪካዊ ዳራው

በመጀመሪያ ቍጥር ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ አሞጽ ትንቢት የተናገረው በይሁዳ ንጉሥ በዖዝያን ዘመነ መንግሥትና (792-740 ዓ.ቅ.ክ) በእስራኤል ንጉሥ በዳግማዊ ኢዮርብዓም (793-753 ዓ.ቅ.ክ) ዘመነ መንግሥት ነበር። የአገልግሎቱ ዋና ክፍል የተከናወነው 760-750 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ሊሆን ይችላል። በዚህን ጊዜ ሁለቱም መንግሥታት እጅግ ከመበልጸጋቸውም በላይ፣ በፖለቲካና በወታደራዊ አቋማቸው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሰው ነበር (ከ2ነገ14፥23-15፥7፤ 2ዜና 26 ጋር ያነጻጽሩ)። ደግሞም ይህ ወቅት የጣዖት አምልኮ የነገሠበት፣ ስድ የቅንጦት አኗኗር የሰፋበት፣ ልቅ ግብረ ሥጋ የሚፈፀምበት፣ ፍትሕ የተጓደለበትና ድኻ የሚጨቈንበት ጊዜ ነበር። ከዚህም የተነሣ እግዚአብሔር የሰሜኑን መንግሥት በምርኮ አሳልፎ በአሦር እጅ ሰጠው (722-721 ዓ.ቅ.ክ)።

በዚህ ወቅት እስራኤላውያን ፖለቲካዊ ዋስትና ያገኙበትና በመንፈሳዊ ነገር የተኰራሩበት ጊዜ ነበር። ኤልያስ ከአርባ ዓመት በፊት፣ በአገልግሎቱ መጨረሻ አካባቢ፣ የእስራኤል ኀይል እንደ ገና እንደሚያንሠራራ ትንቢት ተናግሮ ነበር (2ነገ13፥17-19)፤ ከዚያም በኋላ በቅርቡ እስራኤል ታድሳ ከሰሎሞን ጊዜ ወዲህ ታይቶ የማይታወቅ ታላቅ ክብር እንደምታገኝ ዮናስ ተንብዮ ነበር (2ነገ14፥25)። ስለዚህ እስራኤል በእግዚአብሔር ታላቅ ጸጋ ውስጥ እንዳለች እርግጠኛ ሆና ነበር፤ ነገር ግን ብልጽግና ለመንፈሳዊ ሕይወቷ ንቅዘት ምክንያት እየሆነ መጣ። ታማኝ ባለመሆኗ እግዚአብሔር ቀደም ሲል ያመጣባት ቅጣት ተረሳ፤ ትዕግሥቱም ተዘነጋ። እግዚአብሔርም አሞጽ ይህንኑ ቅጣቱንና ትዕግሥቱን እንዲያሳስብ ላከው።

ከአሞጽ መጽሐፍ ጀምሮ የነቢዩ መጻሕፍት በቋሚነት ተሰባስበው እንዲቀመጡ ተደርጎአል። እነዚህም በመጻሕፍት መልክ በአንድነት ተሰብስበው፣ ሊመጣ እስካለው እስከ እስራኤል ውድቀትና ከዚያም ባሻገር በሄደችበት ሁሉ ከእርሷ ጋር ኖረዋል። (አሞጽ ከሆሴዕና ከዮናስ ጋር በአንድ ዘመን ስለ ኖረ፣ የእነዚያንም መግቢያ ይመልከቱ።)

መሪ ሐሳቡና መልእክቱ

ዐበይት የሆነው የትንቢቱ መሪ ሐሳብ በ5፥24 ላይ በግልጽ ተጠቅሶአል፤ ይኸውም በኅብረተ ሰብ ውስጥ ፍትህ መንገስ የእውነተኛ አምልኮ ዐይነተኛ ባሕርይ መሆኑ ነው። አሞጽ ስለ እግዚአብሔር የመመለስ ምልክት ኅብረተ ሰቡ ውስጥ ፍትሕ ሲሰፍን በመሆኑ ሕዝቡ ፍትሕን እንዲጠብቅ የቀረበ ጥሪ ነበር። ስለ እግዚአብሔር ፍርድና ጽድቅ አጥብቆ የሚናገር ሲሆን፣ ሆሴዕ ደግሞ ያተኰረው በእግዚ አብሔር ፍቅር፣ጸጋ፣ ምሕረትና ይቅርታ ላይ ነው። እግዚአብሔር ታማኝ ባልሆኑት፣ በማይ ታዘዙትና ቃል ኪዳን ባፈረሱት ሕዝቡ ላይ እንደሚፈርድ አሞጽ ተናግሮአል። እግዚአብሔር እስራኤልን በተለየ መንገድ ቢመርጣትም፣ ደግሞም ከግብፅ ሲያወጣትና በዳዊትና በሰሎሞን ዘመን በውጊያ ሁሉ ድል በመስጠት ቸርነቱን ቢያበዛላትም፣ ሕዝቡ ዘወትር አላከበረውም፤ አልታዘዘውም። በቤቴል ያሉት ቤተ ጣዖቶችና ሌሎች የአምልኮ ስፍራዎች እንደ አረማውያን ሥርዐት ሆነዋል፤ እስራኤል፣ እግዚአብሔር ራሱ ለደነገገው የአምልኮ ሥርዐት እንኳ ዓለማዊ አመለካከት ነበራት። ሕዝቡ እግዚአብሔር የሚፈልገው ሥርዐተ አምልኮን መፈጸም ብቻ ነው ብለው ያስቡ ነበር፤ ይህንንም ከፈጸሙ በኋላ ሄደው እንደ ማንኛውም አረማዊ ደስ ያሰኛቸውን ያደርጉ ነበር፤ ያለ እግዚአብሔር ሕግም ስለሚኖሩ የክፉና የበጎ መለኪያ አልነበራቸውም። አሞጽ በሌሎች ትከሻ ራሳቸውን ለማግነን ወይም ለማበልጸግ የሚጥሩትን ሁሉ ያወግዛል። ሁለት ያማሩ ቤቶች (3፥15)፣ በውድ ዋጋ የተገዙ የቤት ዕቃዎችና እጅግ ያጌጡ ጠረጴዛዎች ያሏቸው ሁሉ ይህን ያገኙት ፍትሕ በማዛባትና ድኻውን በመጨቈን በመሆኑ፣ ሀብታቸው ሁሉ ጠፍቶ ባዶአቸውን ይቀራሉ።

በእስራኤል ላይ ሊሆን ያለው የእግዚአብሔር ፍርድ እንዳለፈው ጊዜ (4፥6-11) ለማስጠንቀቅ ያህል ብቻ የሚደረግ መጠነኛ ቅጣት ሳይሆን፣ ፍጹም የሚያጠፋ ነው፤ ያልታሰበ ነገርም በደጅ ነው፤

ይኸውም ለጌትነቱ ራሳቸውን በታማኝነት ስለ ላልቀደሱ፣ እግዚአብሔርም ምርጥ ሕዝቡ በአሕዛብ መንግሥት እጅ ተመንግለው እንዲወድቁ ያደርጋል:: ይህም ሆኖ እንኳ፣ ሕዝቡ በንስሓ ወደ እርሱ ከቀረቡ "የሰራዊት አምላክ እግዚአብሄር ለትሩፉ" (5፥15፤5፥4-6፡14 ይመ) የሚል ተስፋ ነበር:: በእርግጥ በቅርብ ከሚሆነው ፍርድ ባሻገር፣ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ወደ ፊት አስደናቂና የከበረ ነገር አዘጋጅ ቶአል:: የዳዊት ቤት እንደ ገና እስራኤልን ይገዛል፤ በብዙ አገሮችም ላይ አስተዳደሩን ያሰፋል፤ እስራ ኤላውያንም እንደ ገና በተስፋዪቱ ምድር በሰላም ይቀመጣሉ፤ የወይን ጠጅ በመጠጣትና የምድሪቱን ፍሬ በመብላት ይደሰታሉ (9፥11-15):: የታሪክ ባለቤት የሆነው የእስራኤል አምላክ ምርጥ ሕዝቡን አይተውም፤ የወሰነውን የድነት ዕቅድ አይቀይርም::

አሞጽ ስለ እርሱ የሚናገረው እግዚአብሔር፣ የእስራኤል ብቻ አምላክ አይደለም፤ እርሱ የሁሉም ሕዝቦች ገዥ ነው፤ የፈጠራቸውና (9፥7) ላደረጉትም ጥፋት ተጠያቂ የሚያደርጋቸው (1፥3-2፥3) እነርሱን ነው ዐላማውንም ይፈጽም ዘንድ አንዱን በሌላው ላይ ያስነሣል (6፥14):: እርሱ ፍጥረተ ዓለማትን ሁሉ የሚገዛ ታላቅ ንጉሥ ነው (4፥13፤5፥8፤ 9፥5-6):: የእስራኤል አምላክ በሁሉም ላይ ሉዐላዊ በመሆኑ የሰዎችን ሁሉና የዓለምን ታሪክ እንዲሁም ዕጣ ፈንታ በእጁ የያዘ ነው:: እስራ ኤል፣ እግዚአብሔር በወደ ፊቱ ሁኔታ ላይ ብቻ ሳይሆን፣ በሁሉም ላይ ጌታ መሆኑን፣ እስራኤል ልታውቅ ይገባታል:: ለእርሷ ብቻ የተጠበቀ ባይሆንም፣ እስራኤል ይገባኛል በማለት ከእግዚአብሔር የምትጠይቀው የተለየ ነገር ነበራት:: በሌላም በኩል እስራኤል ማስታወስ ያለባት እግዚአብሔር ለእርሷ የገባውን ቃል ኪዳን ብቻ ሳይሆን፣ እረሷም ለእግዚአብሔር የገባችውን ኪዳናዊ ግዴታ ጭምር ነው::

አስተዋፅኦ

1. ርእሳዊ መግለጫ (1፥1)
2. የአሞጽ መልእክት መግቢያ (1፥2)
3. በሕዝቦች ላይ የሚሆን ፍርድ (1፥3-2፥16)
   ሀ. በሶርያ ላይ የተነገረ ፍርድ (1፥3-5)
   ለ. በጋዛ ላይ የተነገረ ፍርድ (1፥6-8)
   ሐ. በፊንቄ (ጢሮስ) ላይ የተነገረ ፍርድ (1፥9-10)
   መ. በኤዶም ላይ የተነገረ ፍርድ (1፥11-12)
   ሠ. በአሞን ላይ የተነገረ ፍርድ (1፥13-15)
   ረ. በሞዓብ ላይ የተነገረ ፍርድ (2፥1-3)
   ሰ. በይሁዳ ላይ የተነገረ ፍርድ (2፥4-5)
   ሸ. በእስራኤል ላይ የተነገረ ፍርድ (2፥6-16)
      (1) ድኾችን ያለ ርኅራኄ መጨቈን (2፥6-7)
      (2) ሃይማኖትን ያለ ገደብ ማርከስ (2፥7-8)
      (3) እስራኤል ከሌላው ጋር ስትነጻጸር ያላት ስፍራ (2፥9-2)
      (4) የጭቈና ሥርዐት ይጠፋል (2፥13-16)
4. በእስራኤል ላይ የተነገረ ትንቢት (3፥1-5፥17)
   ሀ. በተመረጠው ሕዝብ ላይ የሚደርሰው ፍርድ (ም 3)
      (1) የእግዚአብሔር ፍርድ መታወጁ (3፥1-2)
      (2) የፍርድ አዋጅ እርግጠኝነት (3፥3-8)
      (3) የቅጣቱ ተግባራዊነት (3፥9-15)
   ለ. ንስሓ በማይገባ ሕዝብ ላይ የሚደርሰው ፍርድ (ም 4)
      (1) በቅምጥሎች ላይ የሚደርሰው ፍርድ (4፥1-3)
      (2) ከትክክለኛው መንገድ የወጣ ሃይማኖታዊ ሕይወት (4፥4-5)
      (3) ያለፈው ቅጣት ወደ ንስሓ አለመምራቱ (4፥6-11)
      (4) ልቡን ላደነደነ ሕዝብ ተስፋ የለውም (4፥12-13)
   ሐ. ፍትሕ በሚያጓድሉ ሕዝቦች ላይ የሚደርሰው ፍርድ (5፥1-17)
      (1) የሞት ሙሾ (5፥1-3)
      (2) ሕይወትን እንዲፈልጉ የተሰጠ ምክር (5፥4-6)
      (3) ፍትሕ በመጓደሉ የቀረበ ክስ (5፥7-13)
      (4) ሕይወትን እንዲፈልጉ የተሰጠ ምክር (5፥14-15)
      (5) ብልጽግና ወደ ሐዘን እንደሚለወጥ መንገሩ (5፥14-15
5. በምርኮ ስለ መወሰድ በግልጽ መንገሩ (5፥18-6፥14)
   1. እስራኤል ሃይማኖቷን ከመስመር የወጣ በማድረግ የተነገረባት የወዮታ መልእክት(5፥18-27)
   2. በእስራኤል ዐጕል መኩራራት ላይ የተነገረ የወዮታ መልእክት (6፥1-7)
   3. በዕቡይና ፍትሕ በማያውቅ ሕዝብ ላይ የተወሰነ የፍርድ ቃል(6፥8-14)
6. ስለ እግዚአብሔር አጸፋዊ ቅጣት የሚናገሩ ራእዮች (7፥1-9፥10)

ሀ. በይቅርታ የታለፈ ፍርድ (7፥1-6)
(1) የአንበጣ መንጋ (7፥1-3)
(2) የሚባላ እሳት (7፥4-6)
ለ. የማይቀረው ፍርድ (7፥7-9፥10)
(1) ቱንቢው (7፥7-7)
(ሀ) አሞጽ ያየው ራእይ (7፥7-9)
(ለ) የአሜስያስ አሞጽን መቃወሙና በአሜስያስ ላይ የተነገረው ፍርድ (7፥10-17)
(2) የቃርሚያ ፍሬ የሞላበት ዕንቅብ (ም 8)
(ሀ) አሞጽ ያየው ራእይ (8፥1-3)
(ለ) የራእዩ ትርጓሜ (8፥4-14)
(3) በመሠዊያው አጠገብ የቆመው ጌታ (9፥1-10)
(ሀ) አሞጽ ያየው ራእይ (9፥1-10)
(ለ) የራእዩ ትርጓሜ (9፥5-10)
7. የእስራኤል መመለስና የወደ ፊት በረከቷ (9፥11-15)
ሀ. የዳዊት ቤት እንደ ገና መነሣት (9፥11-12)
ለ. እስራኤል እንደ ዔድን ለምለም ወደ ሆነች የመመለስ ተስፋ ማግኘቷ (9፥13-15)

1 በቴቁሔ ከነበሩት እረኞች መካከል አንዱ የሆነው አሞጽ፣ ያዝያን የይሁዳ ንጉሥ በነበረ ጊዜ እንዲሁም የዮአስ[ሀ] ልጅ ኢዮር ብዓም የእስራኤል ንጉሥ በነበረ ጊዜ፣ ይኸውም የምድር መናወጥ ከመሆኑ ከሁለት ዓመት በፊት ስለ እስራኤል ያየውና የተናገረው ቃል ይህ ነው፤

[2]እርሱም እንዲህ አለ፤

"እግዚአብሔር ከጽዮን ድምፁን ከፍ አድርጎ
ያሰማል፤
ከኢየሩሳሌምም ያንጐደጒዳል፤
የእረኞች ማሰማሪያዎች ደርቀዋል[ለ]፤
የቀርሜሎስም ዐናት ጠውልጎአል::"

በእስራኤል ጐረቤቶች ላይ የተሰጠ ፍርድ

[3]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ ሦስቱ የደማስቆ ኀጢአት፣
ይልቁንም ስለ አራቱ፣ ቍጣዬን አልመልስም፤
የብረት ጥርስ ባለው ማሄጃ፣ ገለዓድን
አሂዳለችና፤
[4]የወልደ አዴርን ምሽጎች እንዲበላ፣ በአዛሄል
ቤት ላይ እሳት እሰዳለሁ::
[5]የደማስቆን በሮች እሰባብራለሁ፤
በቤት ዔደን በትር የያዘውን፣
በአዌን[ሐ] ሸለቆ ያለውንም[መ] ንጉሥ እደመስሳለሁ፤
የሶርያም ሕዝብ ተማርኮ ወደ ቂር ይሄዳል"
ይላል እግዚአብሔር ::

[6]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ ሦስቱ የጋዛ ኀጢአት፣
ይልቁንም ስለ አራቱ፣ ቍጣዬን አልመ
ልስም፤
ሕዝቡን ሁሉ ማርካ በመውሰድ፣
ለኤዶም ሸጣለችና::
[7]ምሽጎቿን እንዲበላ፣
በጋዛ ቅጥሮች ላይ እሳት እሰዳለሁ::
[8]በአስቀሎና በትር የያዘውን፣
የአሽዶድንም ንጉሥ[ሠ] እደመስሳለሁ፤
በፍልስጥኤም ካሉት የመጨረሻው ሰው
እስኪሞት ድረስ፣
እጄን በአቃሮን ላይ እዘረጋለሁ፤"
ይላል ጌታ እግዚአብሔር ::

1፥1 2ሳሙ14፥2፤ 2ነገ14፥21:23፤51፤ 2ዜና26፥23፤ ሆሴ1፥1፤ዘካ14፥5
1፥2 መዝ29፥3፤ ኢሳ42፥13፤ ኤር12፥4፤አሞ9፥3፤ ኢል3፥16
1፥3 ቍ6:9:11:13: ኢሳ7፥8፤8፥4፤17፥1-3 ፤አሞ2፥6
1፥4 1ነገ19፥17፤ 20፥1፤2ነገ6፥24፤ 2ነገ8፥7-15፤ ኤር17፥27፤ 49፥23-27፤ ሕዝ30፥8
1፥5 1ነገ16፥9፤ ኢሳ7፥16፤22፥6፤ 37፥12፤ኤር49፥27፤5 1፥30፤ዘካ9፥1
1፥6 ቍ3፤ ዘፍ10፥19፤ 14፥6፤1ሳሙ6፥17፤ አብ1፥11፤ሰፎ2፥4
1፥8 2ዜና26፥6፤ መዝ81፥14፤ ኢሳ34፥8፤14፥28፤ 14፥28-32፤ ሕዝ25፥16፤ ሰፎ2፥4-7

ሀ1 ዕብራይስጡ ዮአስ ያለው ለኢዮአስ ተለዋጭ ስም ሳይሆን አይቀርም::
ለ2 ወይም የእረኞች ሐዘን የሚሉ አሉ ::
ሐ5 ወይም ነዋሪዎች
መ5 አዌን የቃሉ ትርጒም ክፋት እንደ ማለት ነው
ሠ8 ወይም ነዋሪዎች

1፥1 *እረኞች፤* የዕብራይስጡ ትርጒም በግ አርቢ ይለዋል፤ በብሉይ ኪዳን ይህ ቃል የተጠቀሰው ስለ ሞዓብ ንጉሥ በተነገረ ጊዜ ብቻ ነው (2ነገ3፥4)፤ የተለየ የዕብራይስጥ ቃል ከተጠቀመው ከ7፥14 ጋር ይህ ያነጻጽሩ:: በመሠረቱ አሞጽ ለዕለት ኑሮው የሚያስፈልገውን ገቢ የሚያገኝበት ዋና ተግባሩ የነቢያት አገልግሎት አልነበረም፤ በቤተ መቅደስ አገልግሎት ተሳታፊ አልነበረም:: *አሞጽ፤* ምናልባት አሚስያስ ለሚለው ስም በአጭሩ የተጠቀሰ ሊሆን ይችላል (2ዜና 17፥16)፤ ትርጒሙም፣ "እግዚአብሔር ይሸከማል" ወይም "እግዚአብሔር ይደግፋል" ማለት ነው:: *ያዝያን፤* በዚህ መጽሐፍ መግቢያ፣ "የተጻፈበት ጊዜና ታሪካዊ ሁኔታ" የሚለውን ይመ (የኢሳ6፥1 ማብ ይመ)፤ *ኢዮርብዓም፤* 2ነገ14፥23 ይመ:: *የምድር መናወጥ፤* ትዝታው የማይጠፋ እጅግ አስከፊ ክስተት ነው፤ ምናልባትም በዘካ14፥5 ላይ የተጠቀሰው ሳይሆን አይቀርም:: ይህም ሊሆን የቻለው፣ ንጉሡ ያዝያን ለካህን ብቻ የተመደበውን አገልግሎት በማከናወን (2ዜና 26፥16) ኀጢአት በመሥራቱ ምክንያት መሆኑን የሲፍ ወልደ ኮርዮን በጻፈው ታሪክ ገልጾአል:: በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው የምድር መናወጥ፣ የተነገረው የፍርድ ቃል መፈጸሙን የሚያጠናክር ነው:: *ያየው፤* መለኮታዊ በሆነ መንገድ የተገለጠለት ለማለት ነው::

1፥2-2፥16፤ በሕዝቦች ላይ የተነገረ ተከታታይ ንግር ነው:: አሞጽ፣ የእስራኤል ጎረቤት መንግሥታት ስለ ሠሩት የጭካኔ ተግባር የሚገባቸውን የፍርድ ቃል ከተናገረ በኋላ፣ የራሱ በሆኑትና የእግዚአብሔርን ሕግ በናቁት ሁለት መንግሥታት ላይ የእግዚአብሔርን ፍርድ ይናገራል:: የእስራኤል ኀጢአት ከሌሎች መንግሥታት ኀጢያት ጋር ጐን ለጐን አስደንጋጭ በሆነ ሁኔታ መዘርዘሩ፣ እስራኤል ከአረማውያን ጎረቤቶቿ እኩል በኀጢአት መዘፈቋን የሚያመለክት ነው::

1፥2፤ ዋና ሐሳቡን የያዘ ቅስ ሲሆን፣ ክፉ ነገር እንደሚመጣ የሚያመለክተው የአሞጽ መልእክት ፍሬ ነገር ነው:: *ከጽዮን፤* እግዚአብሔር በተመረጠ ሕዝቡ መካከል በኢየሩሳሌም ምድራዊ ዙፋኑን ዘርግቶአል:: ከዚያም በራሱ ሕዝብና በሌሎቹ ሕዝቦች ላይ ፍርዱን ይሰጣል:: *ድምፁን፤* እረኛው አሞጽ የአንበሳ ጩኸት ሰምቶ እስራኤልን ያስጠነቅቃል፤ ይህም አንበሳ፣ ብቻውን የእስራኤል እረኛ ለመሆን የሚፈልገውን ራሱን እግዚአብሔርን ያመለክታል:: ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን ሥዕላዊ አገላለጽ ኢል 3፥16 ይመ:: *ማሰማሪያዎች ... የቀርሜሎስም ዐናት፤* 9፥3 ይመ:: ከደረቁ እስከ ለምለሙ የምድሪቱ ክፍል ፈጽሞ እንደሚያጠፋ ከባድ ድርቅ የእግዚአብሔርም ፍርድ እንደዚያው ይሆናል::

1፥3 *ስለ ሦስቱ*...ኀጢአት...አራቱ፤ ስለ ብዙ ኀጢአታቸው በተለይም ስለ ተጠቀሰው (ቍ6:9:11:13፤2፥1:4:6 ይመ) ለማለት ነው:: ተመሳሳይ ስለ ሆነው አኃዛዊ አገላለጽ ምሳ6፥16፤ 30፥15: 18:21:29፤ሚክ 5፥5:: *የደማስቆ፤* የአረማውያን ወይም የሶርያ ዋና ከተማ ናት፤ የምትገኘውም ከእስራኤል በስተ ሰሜን ሲሆን፣ በዚያ ዘመን የእስራኤል ጠላት ነበረች፤ ወንጀሏም ባሸነፈቻቸው በገለዓድ ሰዎች ላይ የፈጸመችው ጭካኔ ነው፤ ገለዓድ የእስራኤል ግዛት ስትሆን፣ ከገሊላ በስተ ምሥራቅ የምትገኝ ነበረች:: *ማሄጃ...አሂዳለችና፤* የእህል ፍሬ እንዲወጣ ከዕንጨት በተሠራ የመውቂያ መሣሪያ እህሉ በዐውድማ ላይ ይደበደባል ወይም የመውቂያ መንኰራኲር እንዲሄድበት ይደረጋል (ከኢዮ41፥30፤ ኢሳ28፥27፤ 41፥15 ጋር ያነጻጽሩ፤ 2ነገ13፥7 እና የሩት 1፥22ማብ ይመ)::

1፥4 *የወልደ አዴርን፤* ወይም ቤንሐዳድ ይባላል፤ እርሱም የአዛሄል ልጅ ሲሆን (2ነገ13፥24)፣ በዚህ ስም የተጠራ ሁለተኛው ንጉሥ ነው፤ የገዛውም ከ796-775 ዓ.ቅ.ክ. ነበረ (ከ2ነገ 8፥14-15 ጋር ያነጻጽሩ):: *ምሽጎች፤* ቍ7:10:12: 14፤2፥2:5 ይመ:: ይህም የነገሥታትና የሀብታሞች መኖሪያ የሆኑ ምሽግ መሰል ቤተ መንግስቶችን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም:: *እንዲበላ... እሳትን እሰዳለሁ፤* ቍ7: 10:12፤2፥2:5 ይመ፤ ከቍ14 ጋር ያነጻጽሩ:: ብዙውን ጊዜ መለኮታዊ ፍርድን ለማመልከት የሚጠቀስ አገላለጽ ነው:: ፍርዱም ታላላቅ ከተሞችንና ምሽጎችን በሚያቃጥል አስከፊ ጦርነት ይገለጣል፤ በኤር17፥27፤ 49፥27፤50፥32፤ ሆሴ8፥14 የተጠቀሱትን ፍርዶች ይመ:: *በአዛሄል፤* ከ842-796 ዓ. ቅ. ክ. የነበረ የደማስቆ ንጉሥ ሲሆን፣ የአዳዲስ ነገሥታትን ሥርወ መንግሥት የመሠረተ ነው (2ነገ8፥7-15 ይመ)::

1፥5 *በቤት ዔደን፤* በደማስቆ የሚገኘውን የአትክልት ስፍራ ሊያመለክት ይችላል:: *በአዌን ሸለቆ፤* ከሊባኖስና በሊባኖስ ትይዩ ባሉት ተራሮች መካከል ያለው የቤቃ ሸለቆ ሳይሆን አይቀርም፤ ነገር ግን ደማስቆ ያለችበት የወንዝ ሸለቆ ብዙውን ጊዜ፣ "የክፋት ሸለቆ" ተብሎ የሚጠራው ሊሆን ይችላል (አማራጭ ትርጒሙን ይመ):: *ንጉሥ፤* በቁሙ በዙፋን ላይ የተቀመጠ ማለት ነው፤ ቍ8 ይመ:: *ቂር፤* ያልታወቀ ቦታ ነው፤ ምናልባትም በዒላም አቅራቢያ የሚገኝና (2ነገ16፥9፤ ኢሳ22፥6) የደማስቆ አራማውያን የመጡበት ስፍራ (9፥7) ሳይሆን አይቀርም::

1፥6 *የጋዛ፤* ከአምስቱ የፍልስጥኤም ከተሞች አንዷ ስትሆን፣ ከግብፅ ወደ ፍልስጥኤም ምድር መሸጋገሪያ ላይ ትገኛለች:: *ሕዝቡን ሁሉ፤* ቍ9 ይመ፤ በጦርነት የተማረኩትን ተዋጊዎች ብቻ ማለት አይደለም:: ከኤዶም ወደ ጋዛ በሚያመራው የንግድ መሥመር ላይ ከይሁዳ በስተ ደቡብ ያሉትን መንደሮች የሚያመለክት ሊሆን ይችላል:: *ለኤዶም፤* ቍ9 ይመ፤ ሰዎችን እንደ ከብት ለሌሎች አገሮች ይሸጡ ነበር::

1፥8 *በአስቀሎና...የአሽዶድን...በአቃሮን፤* ሌሎች ሦስት የፍልስጥኤም ከተሞች ናቸው (የቍ6 ማብ ይመ)፤ ጌት የተባለው (ከ6፥2 ጋር ያነጻጽሩ) አምስተኛው የፍልስጥኤም ከተማ፣ በያዝያን ሳይያዝ አልቀረም (2ዜና26፥6ይመ):: *የመጨረሻው፤* ምንም የሚቀር ሰው እንደሌለ ያመለክታል፤ ፍልስጥኤም በመጨረሻ በናቡከደነፆር ተደምስሳለች::

[9]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ ሦስቱ የጢሮስ ኀጢአት፣
ይልቁንም ስለ አራቱ፣ ቍጣዬን
አልመልስም።
የወንድማማችነትን ቃል ኪዳን በማፍረስ፣
ሕዝቡን ሁሉ ማርካ ለኤዶም ሸጣለችና።
[10]ምሽጎችዋን እንዲበላ፣
በጢሮስ ቅጥሮች ላይ እሳት እሰዳለሁ።"

[11]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ ሦስቱ የኤዶም ኀጢአት፣
ይልቁንም ስለ አራቱም፣ ቍጣዬን አል
መልስም፤
ርኅራኄን[ሬ] በመንፈግ፣
ወንድሙን በሰይፍ አሳዶታልና፤
የቍጣውንም ነበልባል ሳይገድብ፣
መዓቱን ሳያቋርጥ አውርዶበታልና፤
[12]የባሶራን ምሽጎች እንዲበላ፣
በቴማን ቅጥሮች ላይ እሳት እሰዳለሁ።"

[13]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ ሦስቱ የአሞን ኀጢአት፣
ይልቁንም ስለ አራቱ፣ ቍጣዬን አልመልስም፤
ድንበሩን ለማስፋት፣
የገለዓድን ነፍሰ ጡር ሴቶች ሆድ ቀዶአልና።
[14]በጦርነት ቀን በጩኸት ውስጥ፣
በማዕበል ቀን በዐውሎ ነፋስ ውስጥ፣
ምሽጎቿን እንዲበላ፣
በረባት ቅጥሮች ላይ እሳት እሰዳለሁ።
[15]ንጉሥዋ[ሰ] ከሹማምንቱ ጋር፣
በአንድነት ተማርኮ ይሄዳል፣"
ይላል እግዚአብሔር።

2 እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ ሦስቱ የሞዓብ ኀጢአት፣
ይልቁንም ስለ አራቱ፣ ቍጣዬን አልመልስም፤
የኤዶምን ንጉሥ ዐጥንት፣
ዐመድ እስኪሆን ድረስ አቃጥሎአልና፤
[2]የቂርዮትን ምሽጎች[ቨ] እንዲበላ፣
በሞዓብ ላይ እሳት እሰዳለሁ፤
ሞዓብ በጦርነት ጩኸትና በመለከት ድምፅ
መሓል፣
በታላቅ ሁካታ ውስጥ ይሞታል።
[3]ገዢን እደመስሳለሁ፣
አለቆቿንም ሁሉ ከንጉሥዋ ጋር እገድላለሁ፣"
ይላል እግዚአብሔር።

[4]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ ሦስቱ የይሁዳ ኀጢአት፣
ይልቁን ስለ አራቱ፣ ቍጣዬን አልመልስም፤
የእግዚአብሔርን ሕግ ንቀዋል፤
ትእዛዙንም አልጠበቁምና፤
አባቶቻቸው በተከተሏቸው[+] አማልክት፣
በሐሰት[ü] አማልክት በመመራት ስተዋልና።
[5]የኢየሩሳሌምን ምሽጎች እንዲበላ፣
በይሁዳ ላይ እሳት እሰዳለሁ።

በእስራኤል ላይ የተሰጠ ፍርድ

[6]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ስለ ሦስቱ የእስራኤል ኀጢአት፣
ይልቁንም ስለ አራቱ፣ ቍጣዬን አልመልስም፤
ጻድቁን ስለ ጥሬ ብር፣
ችግረኛውንም ስለ ጥንድ ጫማ
ይሸጡታልና።

1፥9 ቍ3፤1ነገ5፥1፡12፤9፥11-14፤ኤር 25፥22፤ኢል3፥4፤ ማቴ11፥21
1፥10 ኢሳ23፥1-18፤ 34፥8፤ኤር47፥4፤ሕዝ 26፥2-4፤ዘካ9፥1-4
1፥11 ዘኍ20፥ 14-21፤1ዜና28፥17፤ መዝ63፥10፤83፥6፤ ሕዝ25፥12-14፤ ዘካ1፥15
1፥12 ዘፍ36፥11፡ 15፤ኢሳ34፥5፤ 63፥1-6፤ ኤር25፥21፤ ሕዝ25፥12-14፤ 35፥1-15፤አብ1፥1፤ ሚል1፥2-5
1፥13 ዘፍ19፥38፤ 34፥29፤2ነገ8፥12፤ ሕዝ21፥28፤ ሆሴ13፥16
1፥14 ዘዳ3፥11፤ ኢዮ39፥25፤ ኢሳ30፥30፤ ኤር23፥19
1፥15 1ዜና20፥1፤ ኤር25፥21 ኤር49፥1፤ ሕዝ21፥28-32፤
2፥1 ኢሳ16፥6፤ 33፥12
2፥2 ኢሱ6፥20፤ ኢዮ39፥25፤ ኤር48፥24
2፥3 መዝ2፥10፤ ኢሳ15፥1-9፤ 16፥1-14፤40፥23፤ ኤር48፥1፤ ሕዝ25፥8-11፤ ሶፎ2፥8-9
2፥4 ዘፀ34፥15፤ ዘዳ31፥20፤2ነገ17፥1 9፤22፥13፤መዝ4፥2፤ ኢሳ9፥16፤ኤር6፥19፤ 9፥14፤16፥12፤ ሕዝ20፥24፤ሆሴ12፥2
2፥5 2ነገ25፥9፤2ዜና36፥19፤አሞ3፥11 ኤር 17፥27፤ ሆሴ 8፥14፤2፥6 ኢል3፥3፤አሞ1፥3፤8፥6

[ሬ]11 ወይም *ሰይፍ ከእርሱ ጋር የተባበሩትን አጠፉ*
[ሰ]15 ወይም *ሞሎክ በዕብራይስጡ መልካም ነው*
[ቨ]2 ወይም *ከተሞቿ የሚሉ አሉ ።*
[+]4 ወይም *በውሸት የሚሉ አሉ*
[ü]4 ወይም *ውሸት የሚሉ አሉ ።*

1፥9 *ጢሮስ፤* ታላቋ የፊንቄ የንግድ ከተማ ናት። በዳዊት ዘመን (1ነገ5፥1)በኋላም በሰሎሞን ጊዜ (2ነገ5፥12) ከእስራኤል ጋር የወዳጅነት ውል አድርጋ ነበር፤ ይህ የወዳጅነት ውል፣ ዐማቱ ጢሮስንና ሲዶናን በገዛው (1ነገ16፥30-31) በአክዓብ ዘመነ *መንግሥትም* ቀጥሎ ነበር። *ሸጣለችና፤* ወንጀሏ ፍልስጥኤም ከፈጸመችው ጋር ተመሳሳይ ነበር (ቍ6)።

1፥10 *ቅጥሮች፤* ጢሮስ የማይደፈርና አስተማማኝ ጥበቃ ስላላት በራሷ የምትመካ ደሴት ነበረች (ከሕዝ26፥1-28፥19 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥11 *የኤዶም፤* ከዔሳው ዘር የተገኘ ሕዝብ ነው (ዘፍ36ይመ፤ከዘፍ25፥23-30፤27፥39-40 ጋር ያነጻጽሩ)። *ወንድሙን፤* እስራኤልን ማለቱ ነው(ከአብ8-10 ጋር ያነጻጽሩ)። ምናልባት "የወንድማማችነት ውል" የተባለውን ያመለክታል(የቍ9 ማብ ይመ)። እንግዲህ የኤዶም ወንጀል ይህን ቃል ኪዳን አፍርሳ በጠላትነት መቀጠሏ ነበር።

1፥12 *የባሶራ...በቴማን፤* የታወቁ የኤዶም ከተሞች ናቸው። ሁለተኛው በስተ ሰሜን 59 ኪሜ ያህል ከምትርቀው ከባዝራ ከተማ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን፣ የመጀመሪያው ደግሞ በፔትራ አጠገብ እንደ ነበር ይገመታል። እነዚህ ዋና ዋና ከተሞች ከጠፉ ኤዶም በተጠናከረ መልኩ ጦርነቱን የመቀጠል ብቃት አይኖራትም ማለት ነው።

1፥13 *የአሞን፤* ፍርዱ ዛሬ አማን ተብላ በምትጠራው በረባት ከተማ ላይ ያተኰረ ነው (ዘዳ3፥11 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር፣ መሬትን ለመያዝ ተስገብግበው ሰውን በጭካኔ የሚያጠፉትን ለመቅጣት በኀይለኞች ሰዎችና በተፈጥሮ ተጠቅሞ እንዲህ ዐይነቱ ጭካኔ እንዳይቀጥል አገሪቱን ያለመሪዎች ያስቀራል።

1፥14፤ ይህ በአሦራውያን ተፈጽሞአል።

1፥15፤ ኤር49፥3 እና የኤር 49፥1 አማራጭ ትርጉም ይመ።

2፥1 *የኤዶምን ንጉሥ ዐጥንት... አቃጥሎአልና፤* የንጉሡ አስከሬን በክብር ሲቀበር መንፈሱ ዕረፍት እንደሚያገኝ ይታመን የነበረውን፣ በማቃለል በተጽዕኖ ሥር ለማዋል የተደረገ ነው።

2፥2 *የቂርዮትን፤* "ከተሞች" የሚል ትርጕም ያለው በብዙ ቍጥር የተገለጸ ስም (አማራጭ ትርጕሙን ይመ) ወይም የትልቅ ከተማ ስም (ኤር48፥24 ይመ) እና የሞዓብ ሕዝብ አምላክ ቤተ ጣዖት ስም (1ነገ11፥7፡33 ይመ) ሊሆን ይችላል።

2፥4 *የእግዚአብሔርን ሕግ ንቀዋል፤* ይሁዳ የሠራው የኀጢአት ዐይነት ከሌሎች መንግሥታት ኀጢአት የተለየ ነበር። እነዚያ መንግሥታት በአጠቃላይ የታወቁትን የሰውን ልጅ ሕጎች ሲጥሱ፣ ይሁዳ ግን የተገለጠውን የእግዚአብሔርን ሕግ አልታዘዘችም። እነዚህ ኀጢአቶች በእስራኤል ላይ በቀረበው የክስ ዝርዝር ውስጥ የተካተቱ ናቸው።

2፥5 *ምሽጎች እንዲበላ... እሳትን፤* በይሁዳ ላይ የተወሰነው ቅጣት በአራም ወይም በሶሪያ(1፥4)፣ በጋዛ(1፥7)፣በጢሮስ(1፥10)፤ በኤዶም(1፥12)፣በአሞንና(1፥14)በሞዓብ ላይ (2፥2) ከተወሰነው ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ይህም የተመኩበትን ሀብትና መከላከያ የሚያወድም ነበረ።

2፥6፤ የእስራኤል ኀጢአት ሕዝቡ በአጠቃላይ ዘቅጦ የነበረበትን ሥነ ምግባራዊ ጕድለት አጋልጦአል። *ጻድቁን፤* ዕዳ የሌለባቸውንና በሕጉ መሠረት መሸጥ የማይገባቸውን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (ከዘሌ25፥39-43 ጋር ያነጻጽሩ)። *ችግረኛውንም፤* መረዳት እንደሚገባቸው እግዚአብሔር አዞአል (ዘዳ15፥7-11)፤ ነገር ግን ሊከፍሉ ቃል ገብተው አንድ ጥንድ ጫማ እንኳ ወስደው መክፈል ካቃታቸው፣ በዕዳው ምክንያት ባሪያ ሆነው ይሸጡ እንደ ነበረ ያመለክታል (8፥6 ይመ)

[7]የድኾችን ራስ፣ በምድር ትቢያ ላይ
 ይረግጣሉ፤
ፍትሕንም ከጭቍኖች ይነጥቃሉ፤
 አባትና ልጅ ከአንዲት ሴት ጋር ይተኛሉ፤
እንዲህም እያደረጉ ቅዱስ ስሜን ያረክሳሉ።
[8]በመያዣነት በተወሰደው ልብስ ላይ፣
 በየመሠዊያው ሥር ይተኛሉ፤
በአምላካቸው ቤት፣
 በመቀጫነት የተወሰደውን የወይን ጠጅ
 ይጠጣሉ።

[9]ቁመቱ እንደ ዝግባ፣
 ጥንካሬውም እንደ ባሉጥ ዛፍ የነበረ ቢሆንም፣
አሞራዊውን ከፊታቸው አጠፋሁት፣
 ከላይ ፍሬውን፣
ከታችም ሥሩን አጠፋሁ።
[10]"የአሞራውያንን ምድር ልሰጣችሁ፣
 ከግብፅ አወጣኋችሁ፤
አርባ ዓመትም በምድረ በዳ መራኋችሁ።
[11]ደግሞም ነቢያትን ከወንዶች ልጆቻችሁ
 መካከል፣
 ናዝራውያንንም ከጕልማሶቻችሁ መካከል
 አስነሣሁ፤
የእስራኤል ሕዝብ ሆይ፤ ይህ እውነት
 አይደለምን?"
  ይላል እግዚአብሔር።

[12]"እናንተ ግን ናዝራውያኑን የወይን ጠጅ
 አጠጣችኋቸው፤
ነቢያቱንም ትንቢት እንዳይናገሩ አዘዛችኋቸው።
[13]"እነሆ፤ በእህል የተሞላ ጋሪ እንደሚያደቅ፣
 እኔም አደቃችኋለሁ።
[14]ፈጣኑ አያመልጥም፤
 ብርቱውንም ብርታቱ አይረዳውም፤
ኀያሉም ነፍሱን አያድንም።
[15]ቀስተኛው በቦታው ጸንቶ አይቆምም፤
 ፈጣኑም ተዋጊ ሮጦ አያመልጥም፤
 ፈረሰኛውም ነፍሱን አያድንም።
[16]ጐበዞቹ ተዋጊዎች እንኳ፣
 በዚያ ቀን ዕራቊታቸውን ይሸሻሉ፤"
  ይላል እግዚአብሔር።

በእስራኤል ላይ የተጠሩ ምስክሮች

3 የእስራኤል ልጆች ሆይ፤ እግዚአብሔር በእናንተ ከግብፅ ባወጣሁት ሕዝብ ሁሉ ላይ የተናገረውን ይህን ቃል ስሙ፤
[2] "ከምድር ወገን ሁሉ፣
 እናንተን ብቻ መረጥሁ፤
ስለዚህ ስለ ሠራችሁት ኀጢአት ሁሉ፣
 እኔ እቀጣችኋለሁ።"

[3]በውኑ ሁለት ሰዎች ሳይስማሙ፣
 አብረው መጓዝ ይችላሉን?
[4]አንበሳ የሚበላውን ሳያገኝ፣
 በጫካ ውስጥ ይጮኻልን?
ምንም ነገርስ ሳይዝ፣
 በዋሻው ውስጥ ያገሣልን?
[5]ወጥመድ ሳይዘረጋ፣
 ወፍ በምድር ላይ ይጠመዳልን?
የሚይዘው ነገር ሳይኖርስ፣
 ወጥመዱ ከምድር ይፈነጠራልን?
[6]የመለከት ድምፅ በከተማ ውስጥ ሲሰማ፣
 ሰዎች አይደነግጡምን?
ጥፋትስ በከተማ ላይ ቢደርስ፣

2፥7 ዘሌ18፥21፤ አሞ5፥11-12፤8፥4
2፥8 ዘፀ22፥26፤ ዘዳ24፥12-13፤ ሆሴ7፥14፤አሞ4፥1፤ 6፥6፤ዕን2፥6
2፥9 ዘኍ13፥32፤ 21፥23-26፤ኢያ10፥12፤2ነገ19፥30፤ ኢዮ18፥16፤ መዝ29፥9፤ ኢሳ10፥33፤ ሕዝ17፥9
2፥10 ዘፀ3፥8፤6፥6፤ 20፥2፤ዘኍ21፥25፤ ዘዳ2፥7፤8፥2፤ኢያ 13፥4፤ አሞ3፥1፤9፥7
2፥11 ዘዳ18፥18፤ መሳ13፥5፤ኤር7፥25
2፥12 ኢሳ30፥10፤ ኤር11፥21፤አሞ7፥ 12-13፤ሚክ2፥6
2፥13 አሞ7፥16-17
2፥14 1ነገ20፥11፤ ኢዮ11፥20፤ መዝ33፥16፤ ኢሳ30፥16-17
2፥15 ዘፀ15፥21፤ መክ9፥11፤ሕዝ39፥3፤ ዘካ10፥5
2፥16 ኤር48፥41
3፥1 አሞ2፥10፤ ሰፎ2፥5
3፥2 ቍ 14፤ ዘፀ19፥6፤ ዘዳ7፥6፤ኤር14፥10፤ ሚክ2፥3፤ሉቃ12፥47 ፤1ጴጥ4፥17
3፥4 መዝ104፥21፤ ኢሳ42፥13፤ሆሴ5፥14
3፥5 መዝ119፥110
3፥6 ዘኍ10፥2፤ ኢዮ39፥24፤ ኢሳ14፥24-27፤31፥2፤ ኤር4፥21

2፥7 *ይረግጣሉ፤* 8፥4 ይመ። *የድኾችን... ከጭቍኖች፤* ፍትሕ እንዳይጓደልባቸው እነዚህን መንከባከብና ለእነዚህም ጥንቃቄ ማድረግ እንደሚገባ የእስራኤል ሕግ በግልጽ ያዛል (ዘፀ 23፥6-8)፤ እንዲሁም በቅርብ ምሥራቅ አገሮች ሁሉ የነበሩ ነገሥታት እንዲህ ዐይነት ሰዎች መንከባከብ ይጠበቅባቸው ነበር። *አባትና ልጅ ከአንዲት ሴት ጋር ይተኛሉ፤* አባትና ልጅ በጋራ የሚያመነዝሩባት ይህች ሴት በአንድ ቤተሰብ ውስጥ ያለች የቤት ሠራተኛ ትሁን አትሁን የታወቀ ነገር የለም። ያም ሆነ ይህ ከአንዲት ልጃ ገረድ ጋር ግብረ ሥጋ ከተፈጸመ በሕጉ መሠረት ጋብቻ መፈጸም ግዴታ ይሆናል (ዘፀ22፥16፤ዘዳ 22፥28-29)። አባትና ልጅ በጋራ ከአንዲት ልጃ ገረድ ወይም አንዲት ሴት ጋር ዝሙት መፈጸም በሕጉ በጥብቅ የተከለከለ ነበር (ዘሌ18፥7-8፡15፤ 20፥11-12)። *ቅዱስ ስሜንም ያረክሳሉ፤* ከዘሌ 18፥21፤19፥12፤ 20፥3፤21፥6፤22፥2፡32፤ኤር 34፥16፤ ሕዝ20፥9፤ጋር ያነጻጽሩ።

2፥8 *በመያዣነት በተወሰደው ልብስ ላይ፤* በሕጉ መሠረት የአንድ ሰው የሌሊት ልብስ በመያዣነት ወስዶ ማሳደር ክልክል ነው (ዘፀ22፥26-27፤ ዘዳ24፥12-13)፤ እንዲሁም የመበለትን ልብስ መውሰድ የተከለከለ መሆኑ ተጠቅሶአል (ዘዳ24፥17)። *በየመሠዊያው ሥር... በአምላካቸው ቤት፤* ድኾችን የሚንከባከበውን ሕግ የሚጥሱ፣ እስራኤላውያን ያለአግባብ ያካበቱ ትን ሀብት ቅዱስ ተብለው በሚታመኑ ስፍራዎች እንኳ ሳይቀር ይጠቀሙባቸው ነበር። *በመቀጫነት፤* ለተሠራው ጥፋት ወይም ለደረሰው ጉድለት ካሣ የሚሆንን ነገር ነው። ከመጠን በላይ የሆነ ክፍያ መጠየቅ ወይም ጉዳት ደርሶአል ብሉ የሐሰት ክስ መመሥረት የተለመደ ነበር።

2፥9 አጠፋሁት፤ እስራኤል የእግዚአብሔርን ሕግ በማወቋ ብቻ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔርን ታምራዊ ርዳታ በማግኘትም የታደለች ነበረች። *አሞራዊውን፤* በከነዓን የሚኖሩትን ሁሉ ያመለክታል (የዘፍ10፥16፤15፥16፤ መሳ6፥10 ማብ እንዲሁም ዘዳ7፥1 እና ማብ ይመ)። *ከላይ ፍሬውን፣ ከታችም ሥሩን፤* ሁሉንም በአጠቃላይ ማለት ነው።

2፥10 *አወጣኋችሁ፤* 3፥1 ይመ። እግዚአብሔር ባለፉት ዘመናት ለእስራኤላውያን የሰጠው ታላቅ በረከት ሲታይ፣ የእስራ ኤል በደል ያንኑ ያህል የጎላ ነው፤ በዚህም ስፍራ እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ ካቀረባቸው ክሶች አንዱ ክፍል ሆነው ተጠቅሰዋል።

2፥11 *ነቢያትን... ናዝራውያንንም ...አስነሣሁ፤* የእግዚአብሔርን ቃል በታማኝነት የሚናገሩ ነቢያትና (ዘዳ18፥15-19) ለእርሱ የተለዩት ናዝራውያን (ዘኍ6፥1-21፤ መሳ13፥5) ለሕዝቡ ልዩ ስጦታ ይሆኑ ዘንድ የተመረጡ ናቸው። ከካህናት ወገን ያልሆኑት እነዚህ ሰዎች፣ ሕዝቡ ለእግዚአብሔር ታማኝ ይሆንለት ዘንድ ሕዝቡን ወደ እርሱ ለመጥራት በቃልም ሆነ በተግባር በምሳሌነት የሚጠቀምባቸው ናቸው።

2፥12 *እናንተ ግን* የእግዚአብሔርን ታማኝ አገልጋዮች በከፍተኛ ደረጃ በማሳሳት፣ እግዚአብሔር በመካከላቸው በሚሠራው ሥራ ላይ ዐምፀዋል (ከ7፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥13፤ የተጫነ ጋሪ ከሥሩ ሥር የሚወድቀውን ሁሉ ያደቃል።

2፥14-16፤ ጸንቶ መቆም ይችላል ተብሎ የሚገመተው ወይም ማምለጥ ይችላል ተብሎ የሚታሰበው ማንም ቢሆን ራሱን ማዳን አይችልም።

2፥16 *በዚያ ቀን፤* የሰሜኑ መንግሥት በአሦር በተደመሰሰ ጊዜ እንደ ሆነው ሁሉ፣ እግዚአብሔር በፍርድ የሚመጣበትን ቀን ያመለክታል።

3፥1-5፥17፤ በእስራኤል ላይ የተወሰነውን የእግዚአብሔርን ፍርድ እርግጠኛነት የሚያመለክት ንግር የያዘ ክፍል ነው።

3፥1 *ይህን ቃል ስሙ፤* 4፥1፤5፥1 ይመ። ለሠሩት ኀጢአት ምላሽ ይሰጡ ዘንድ እግዚአብሔር ሕዝቡን ይጠራቸዋል። በ1፥2-2፥16 ላይ ከተገለጠው በላይ በዚህ ስፍራ እግዚአብሔር በቀጥታ ይናገራል።

3፥2 *እናንተን ብቻ፤* በዚህ ጊዜ እስራኤላውያን ካገኙት ብርታትና ብልጥግና የተነሣ በመልካም ደረጃ ላይ በመሆናቸው የእግዚአብሔር ምርጥ ስለሆንን ነው ወደሚል እጉል መዝናናት መርቶአቸዋል። ከተደረገላት መልካም ነገር ባሻገር ልትወጣው የሚገባትን ኀላፊነት ለብዙ ጊዜ ስለ ዘነጋች በሚያስደነግጥ ሁኔታ እንድታስተውል ትደረጋለች።

3፥3-6፤ አሞጽ እንዲህ ዐይነት አስደንጋጭ ቃላት ለምን

ያደረገው እግዚአብሔር አይደለምን?

[7]በእውነት ጌታ እግዚአብሔር ምስጢሩን
ለአገልጋዮቹ ለነቢያት ሳይገልጥ፣
ምንም ነገር አያደርግም።

[8]አንበሳ አገሣ፤
የማይፈራ ማን ነው?
ጌታ እግዚአብሔር ተናገረ፤
ትንቢት የማይናገር ማን ነው?

[9]ለአዛጦን ምሽግ፣
ለግብፅም ምሽግ እንዲህ ብላችሁ ዐውጁ፤
"በሰማርያ ተራሮች ላይ ተሰብሰቡ፤ በውስጧ
ያለውን ታላቅ ሁከት፣
በሕዝቧም መካከል ያለውን ግፍ እዩ።"

[10] "ቅሚያንና ዝርፊያን በምሽጋቸው ውስጥ
የሚያከማቹ፣
በጎ ነገር ማድረግን አያውቁም፤ "
ይላል እግዚአብሔር።

[11]ስለዚህ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"ጠላት ምድሪቱን ይወራል፤
ምሽጎቻችሁን ያፈርሳል፤ ድንኳኖቻችሁን
ይዘርፋል።"

[12]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"እረኛ ከአንበሳ መንጋጋ፣
ሁለት የእግር ዐጥንት ወይም የጆሮ ቍራጭ
እንደሚያድን፣
እንዲሁም በሰማርያ
በዐልጋቸው† ጫፍ ላይ፣
በደማስቆም በምንጣፋቸው ላይ የተቀመጡ፣
እስራኤላውያን ይድናሉ።"

[13]"ይህን ስሙ፤ በያዕቆብም ቤት ላይ መስክሩ"
ይላል ጌታ፣ ሁሉን የሚገዛ አምላክ እግዚአብሔር።

[14]"እስራኤልን ስለ ኀጢአቷ በምቀጣበት ቀን፣
የቤቴልን መሠዊያዎች አፈርሳለሁ፤
የመሠዊያው ቀንዶች ይቈረጣሉ፤
ወደ ምድርም ይወድቃሉ።

[15]የክረምቱን ቤት፣
ከበጋው ቤት ጋር እመታለሁ፤
በዝሆን ጥርስ ያጌጡ ቤቶችም ይደመሰሳሉ፤
ታላላቅ አዳራሾችም ይፈርሳሉ፤"
ይላል እግዚአብሔር።

እስራኤል ወደ እግዚአብሔር አልተመለሰም

4 እናንተ በሰማርያ ተራራ የምትኖሩ የባሳን
ላሞች፣
ድኾችን የምትጨቁኑና ችግረኞችን
የምታስጨንቁ፣
ባሎቻችሁንም፣ "መጠጥ አቅርቡልን"
የምትሉ ሴቶች ይህን ቃል ስሙ፣

[2]ጌታ እግዚአብሔር በቅድስናው እንዲህ
ሲል ምሎአል፤
"እነሆ፤ በመንጠቆ ተይዛችሁ የምትወሰዱበት፣
ትሩፋናችሁ እንኳ በዓሣ መንጠቆ
የሚወሰድበት ጊዜ ይመጣል።

[3]እያንዳንዳችሁ በቅጥሩ በተነደለው መሽሎኪያ

3፥7 ዘፍ18፥17፤ 1ሳሙ3፥7፤ኤር23፥22፤ዳን9፥22፤ዮሐ15፥15፤ራእ10፥7
3፥8 አሳ31፥4፤ 42፥13፤ኤር20፥9፤ ዮና1፥1-3፤3፥1-3፤ ሐሥ4፥20
3፥9 ኢሱ13፥3፤ 2ዜና26፥6፤አሞ4፥1፤ 6፥1
3፥10 መዝ36፥3፤ አሞ5፥7፤6፥12፤ ሚክ6፥10፤ ዕን2፥8፤ሶፎ1፥9
3፥11 አሞ2፥5፤ 6፥14
3፥12 ሳሙ17፥34፤ አስ1፥6፤አሞ6፥4
3፥13 ሕዝ2፥7
3፥14 ቍ2፤ ዘፍ12፥8፤ዘፀ27፥2፤ ዘሌ26፥18፤ አሞ5፥5-6
3፥15 መሳ3፥20፤ 1ነገ22፥39፤ ኢሳ34፥5፤ ኤር36፥22፤ ሆሴ10፥5-8፡ 14–15፤ አሞ5፥11፤6፥11
4፥1 ዘዳ24፥14፤ መዝ22፥12፤ ኢሳ58፥6፤ ኤር44፥19፤ ሕዝ18፥12፤ አሞ2፥8፤3፥9፤ 5፥11፤8፥6
4፥2 2ነገ19፥28፤ 2ዜና33፥11፤ ኢሳ19፥8፤ኤር31፥31፤አሞ6፥8
4፥3 ሕዝ12፥5

†12 በዕብራይስጡ ለዚህ ዐረፍተ ነገር የተሰጠው ትርጕም አይታወቅም

እንደ ተጠቀመ ለመግለጽ የንጽጽር ሐሳቦችን በያዙት በእነዚህ መልስ አዘል ጥያቄዎች አማካኝነት ከቍ7-8 ያሉትን ዐረፍተ ነገሮች ጽፎአል። እያንዳንዱ ሥዕላዊ መግለጫ ከዕለታዊ የአኗኗር ዘይቤ ጋር የተዛመደ ሲሆን በመለኮታዊ ድርጊት የሚጠቃለል (ቍ6) ምክንያትና ውጤት አለው።

3፥8 *አንበሳ፤* በ1፥2 ላይ የተገለጸውን ሐሳብ ያስተጋባል። *ትንቢት የማይናገር ማን ነው?* አሞጽ የሚናገረው፣ እግዚአብሔር ስለ ተናገረ ነበረ።

3፥9፤ በሰማርያ ምሽጎች ውስጥ ያለ አግባብ ሀብት ባካበቱት ላይ እግዚአብሔር ላቀረበው ክስ ምስክሮች ይሆኑ ዘንድ የፍልስጥኤምና የግብፅ ኀያላንና ባለ ጠጎች ተጠርተዋል(ቍ15 ይመ)። *ምሽግ፤* የ1፥4 ማብ ይመ። *ታላቅ ሁከት* ፤ በግል ጥቅም ላይ ያተኰረ የሥልጣን መዋቅር፣ ደንታ ቢስነትና በዐመፀኝነት የእግዚአብሔርን ሕግ መተላለፍ የሚያመጣው ውጤት ነው። በዓመፅ እንዲሁም በግል ጥቅም ላይ ያተኰረው የሥልጣን መዋቅር ውጤት ነው።

3፥10 *የሚያከማቹ፤* ከ2፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ። የእስራኤል ብልጽግና በጭቈናና በዝርፊያ ላይ የተመሠረተ ነበር፤ ቀጥሎ ያሉት ጥቅሶችም የሚያመለክቱት በእንዲህ ዐይነቱ ስግብግብነት ላይ እግዚአብሔር የሚያመጣውን ፍርድ ነው (ከዕን2፥6-11 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥11 *ጠላት፤* አሦርን ለማለት ነው። *ምሽጎቻችሁን፤* ሰማርያ በስግብግብነትና በዝርፊያ ባከማቸችው ሀብት የተሞላውን ምሽግ ያመለክታል።

3፥12 *እረኛ...ሁለት የእግር ዐጥንት ...እንደሚያድን፤* በጉ በእረኛው አለመሰረቁንና በዱር አውሬ መበላቱን ለባለቤቱ የሚያረጋግጥ ነው። *ይድናሉ፤* ጕዳት የደረሰባቸው ቅሬታዎች ብቻ ይተርፋሉ ማለት ነው። ሕዝቡ መቍሰል ብቻ ሳይሆን ጥፋትም ይደርስበታል። *የተቀመጡ፤* በምቾት ሥራ ፈተው የተቀመጡትን ለማለት ነው (ከ6፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። *በደማስቆም በምንጣፋቸው ላይ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ በዚህ ጊዜ እስራኤል ግዛቷን እስከ ደማስቆ አስፋፍታ ስለ ነበር፣ የሰማርያ ሀብታም ነጋዴዎች በዚያች ከተማ ካላቸው የንግድ ጥቅም በተጨማሪም ምቹና ያጌጡ ቤቶችን ሳይሠሩ አልቀሩም (ከ1ነገ 20፥34 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥13 *ስሙ...መስክሩ፤* በቍ9 ላይ ለተጠቀሱት የሚናገር ነው። የፍልስጥኤምና የግብፅ ኀያላንና ባለ ጠጎች የተጠሩት እግዚአብሔር በሰማርያ ኀያላንና ባለ ጠጎች ላይ ያቀረበውን ክስ እንዲሰሙና ትክክል መሆኑን እንዲሁም ፍርዱ የሚገባ መሆኑን እንዲመሰክሩ ነው። እነዚህ አረማውያን እንኳ ሳይቀሩ በእግዚአብሔር ፍርድ ትክክለኛነት ይስማማሉ።

3፥14 *የቤቴልን መሠዊያዎች፤* የእስራኤል ኀጢአት ቀዳማዊ ኢዮርብዓም በቤቴል በተከለው ቤተ ጣዖት ውስጥ ሥር ሰዶ ነበር (1ነገ12፥26-33)። *የመሠዊያው ቀንዶች፤* ለተወገዙት ሰዎች የተሠራ የመጨረሻው መሸሸጊያ እንኳ (ከ1ነገ1፥50-53 ጋር ያነጻጽሩ) እስራኤልን ከፍርድ ሊያድናት አይችልም።

3፥15 *የክረምቱን ቤት ከበጋው ቤት፤* ከ6፥11 ጋር ያነጻጽሩ። በፍርድ ቀን ብልጥግና ባለቤቱን ሊደግፍ እንደማይችል የሚያሳይ ተጨማሪ ምልክት ነው፤ ወይም ከውጭ የመጡ እጅግ ውድ ጌጣጌጦች፣ ቅርጻ ቅርጾችና ከዝሆን ጥርስ የተሠሩ ጌጦችም ቢሆኑ ከፍርድ ቀን ሊያድኑ አይችሉም (ከ6፥4፤ 1ነገ22፥39 ጋር ያነጻጽሩ)። የእነዚህ ቅርጻ ቅርጽ ቅሬታዎች በሰማርያና በሌሎች ከተሞች በሚገኙ የቤተ መንግሥት ፍርስራሾች ውስጥ ተገኝተዋል።

4፥1 *ይህን ቃል ስሙ፤* የ3፥1 ማብ ይመ። *የባሳን ላሞች፤* መልእክቱ በቀጥታ የሚመለከተው ከመሳፍንት ወገን የሆኑትን ሴቶች ሲሆን፣ ተነጻጽረው የቀረቡትም በጥንቷ ከነዓን በዮርዳኖስ ማዶ ሰሜናዊ ክፍል በሚገኘው ለምለም መስክ ከሚሰማሩትና ከሚደልቡት ምርጥ ከብቶች ጋር ነው (ከመዝ22፥12፤ሕዝ39፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። በተለዋጭ የገባው ዘይቤ ለስድብ ይሁን ወይም ለማሞካሸት የታወቀ ነገር የለም።

4፥2 *ጌታ እግዚአብሔር... ምሎአል፤* የሁኔታውን አሳሳቢነትና የድርጊቱ መፈጸም እርግጠኛነት ያመለክታል። *በቅድስናው፤* ከእስራኤል ኀጢአት ጋር ተነጻጽሮ የቀረበ ነው። እግዚአብሔር በራሱ በኩል እንዳደረገው ሁሉ፣ እነርሱም በበኩላቸው ቃል ኪዳኑን በታማኝነት ቢጠብቁ ኖሮ ምን ሊሆኑ ይችሉ እንደ ነበር ያመለክታል (ዘፀ19፥6)። *በመንጠቆ፤* የአሦራውያን የድንጋይ ላይ ሥዕሎች እንደሚያመለክቱት የጦር እስረኞች አፍንጫቸውን ወይም የታችኛው ከንፈራቸውን ተበስተው መንጠቆ ይደረግባቸውና በገመድ ይጐተቱ ነበር (ከ2ነገ19፥28፤ 2ዜና33፥11፤ ሕዝ19፥4:9፤ ዕን1፥15 ጋር ያነጻጽሩ)። የዕብራይስጡ ትርጕም ገመድን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም።

4፥3 *በቅጥሩ በተነደለው መሽሎኪያ፤* 2ነገ17፥5 ይመ። *ሬማንም፤*

ወደ ሬማንም[ሀ] ትጣላላችሁ፤”
ይላል እግዚአብሔር።

[4] “ወደ ቤቴል ሂዱና ኀጢአትን ሥሩ፤
ወደ ጌልገላም ሂዱና ኀጢአትን አብዙ፤
በየማለዳው መሥዋዕቶቻችሁን፣
በየሦስቱ[ለ] ዓመት ዐሥራታችሁን አቅርቡ።
[5]እርሾ ያለበትን እንጀራ የምሥጋና
መሥዋዕት አድርጋችሁ አቅርቡ፤
በፈቃዳችሁም በምታቀርቡት ቍርባን
ተመኩ፤
እናንት እስራኤላውያን በእነርሱም ተኵራሩ፤
ማድረግ የምትወዱት ይህን ነውና፤”
ይላል ጌታ እግዚአብሔር።

[6]በየከተማው ሆዳችሁን ባዶ አደረግሁት፤
በየመንደሩም የምትበሉትን አሳጣኋችሁ፤
እናንተ ግን ወደ እኔ አልተመለሳችሁም”
ይላል እግዚአብሔር።

[7]“መከር ሊደርስ ሦስት ወር ሲቀረውም፣
ዝናብ ከለከልኋችሁ፤
በአንዱ ከተማ ላይ አዘነብሁ፤
በሌላው ላይ ግን እንዳይዘንብ አደረግሁ፤
አንዱ ዕርሻ ሲዘንብለት፣
ሌላው ዝናብ አጥቶ ደረቀ።
[8]ሰዎች ውሃ ፍለጋ ከከተማ ወደ ከተማ ባዘኑ፣
ይሁን እንጂ ጠጥተው አልረኩም፤
እናንተ ግን ወደ እኔ አልተመለሳችሁም፤”
ይላል እግዚአብሔር ።

[9]“የአትክልትና የወይን ቦታዎቻችሁን ብዙ
ጊዜ መታሁ፤
በዋግና በአረማሞም አጠፋኋቸው፤
አንበጦችም የበለስና የወይራ ዛፎቻችሁን በሉ፤
እናንተ ግን ወደ እኔ አልተመለሳችሁም፤”
ይላል እግዚአብሔር ።

[10]“በግብፅ ላይ እንዳደረግሁት፣
መቅሠፍትን ላክሁባችሁ፤
ከተማረኩት ፈረሶቻችሁ ጋር፣
ጕልማሶቻችሁን በሰይፍ ገደልሁ፤
የሰፈራችሁ ግማት አፍንጫችሁ እንዲገባ
አደረግሁ፤
እናንተ ግን ወደ እኔ አልተመለሳችሁም”
ይላል እግዚአብሔር ።

[11]“ሰዶምንና ገሞራን እንደ ገለበጥኋቸው፣
አንዳንዶቻችሁን ገለበጥሁ፤
ከእሳት እንደ ተነጠቀ ትንታግ ሆናችሁ፤
እናንተ ግን ወደ እኔ[ሐ] አልተመለሳችሁም፤”
ይላል እግዚአብሔር።

[12] “ስለዚህ እስራኤል ሆይ፤ እንደዚህ
አደርግብሃለሁ፤
እንደዚህም ስለማደርግብህ፣ እስራኤል
ሆይ፤
አምላክህን ለመገናኘት ተዘጋጅ።”

[13]ተራሮችን የሚሠራ፣
ነፋስን የሚፈጥር፣
ሐሳቡንም ለሰው የሚገልጥ፣
ንጋትን ጨለማ የሚያደርግ፣
የምድርንም ከፍታዎች የሚረግጥ፣
ስሙ የሰራዊት አምላክ
እግዚአብሔር ነው።

የእስራኤል ሕዝብ ለንስሓ መጠራት

5 የእስራኤል ቤት ሆይ፤ ስለ እናንተ የምደ
ረድረውን ይህን የሙሾ ቃል ስሙ፤
[2] “ድንግሊቱ እስራኤል ወደቀች፤
ከእንግዲህም አትነሣም፤

4፥4 ዘኍ28፥3፤ ዘዳ14፥28፤ኢሱ7፥2፤ ሕዝ20፥39፤ ሆሴ4፥15፤አሞ5፥21-22፤4፥5ዘሌ7፥13፤ 22፥18–21
4፥6 ኢሳ3፥1፤ 9፥13፤ኤር5፥3፤ ሐጌ2፥17
4፥7 ዘፀ9፥4:26፤ ዘዳ11፥17፤2ዜና7፥13 ፤ኢሳ5፥6፤ኤር3፥3፤ ዘካ14፥17
4፥8 ኢዩ36፥31፤ ኤር3፥7፤14፥4፤ ሕዝ4፥16-17 ሐጌ1፥6
4፥9 ዘፀ10፥13፤ ዘዳ28፥22፤ኢሳ9፥13፤ ኤር3፥10፤ ኢዩ1፥7፤2፥25
4፥10 ዘፀ9፥3፤ 11፥5፤ ዘዳ28፥21፤ኢሳ9፥13፤ 17፤34፥3
4፥11ዘፍ19፥24፤ ኢዮ36፥13፤ ኢሳ7፥4፤ ኤር23፥14፤ይሁ1፥23
4፥13መዝ65፥6፤13 5፥7፤ኢሳ47፥4፤ ዳን2፥28፤አሞ5፥8:27 ፤9፥6፤ሚክ1፥3
5፥1 ኤር4፥8፤ ሕዝ19፥1
5፥2 2ነገ19፥21፤ ኤር14፥17፤50፥32፤ አሞ8፥14

[ሀ]3 በተለምዶ የዕብራይስጥ ቃላት የተከፈለው የመጀመሪያው የዕብራይስጥ ትጅ (የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም ይመ) የሞቄና ተራራ ሆይ ራቅ ይላል።
[ለ]4 በየሦስቱ ቀናት ዐሥራታችሁን የሚሉ አሉ
[ሐ]6 ዕብራይስጡ ጥርሳችሁን አጠራለሁ ይላል።
[መ]11 ዕብራይስጡ አምላክ ይላል።

የቦታ ስም እንደ ሆነ ይገመታል (አማራጭ ትርጉም ይመ)

4፥4-5፤ በምፀት የተነገረ ቃል ነው።

4፥4 *ቤቴል ... ጌልገላ፤* እነዚህ ከተሞች እግዚአብሔር ባደረገው ርዳታ የመታሰቢያ በዓል የሚከበርባቸው ቦታዎች ስለ ሆኑ በታሪክ ውስጥ ትልቅ ስፍራ ተሰጥቶአቸዋል (ከዘፍ35፥1-15፤ኢሱ4፥20-24 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሁለቱም ቦታዎች በአሞጽ ዘመን የታወቁ የአምልኮ ስፍራዎች ነበሩ (5፥5፤ከሆሴ4፥15፤9፥15፤12፥11 ጋር ያነጻጽሩ)። *በየማለዳው መሥዋዕቶቻችሁን፤* ዘፀ29፥38-42 ይመ። *ዓመት፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። “ቀኖች” የሚለው ቃል በዕብራይስጡ ትርጉም አንዳንድ ጊዜ፣ “ዓመቶች” የሚለውን ይተካል። *ዐሥራታችሁን፤* በየሦስት ዓመቱ የሚቀርብ ልዩ ዐሥራት ሳይሆን አይቀርም (ከዘዳ14፥28፤26፥12ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥5 *እርሾ ያለበትን እንጀራ ፤* እርሾ ያለበትን እንጀራ የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብ አጥብቆ የተከለከለ ነበር (ዘሌ6፥17፤7፥12 ይመ)። እስራኤላዊያንን በድፍረት የእግዚአብሔርን ሕግ በመተላለፋቸው አሞጽ ይገሥጻቸዋል፤ ወይም አጠቃላይ በሆነ መንገድ ተገቢ ያልሆነ ስጦታን ለጌታ ማቅረብን ይናገራል። እርሾ ያለበት ዳቦ ከኅብረት መሥዋዕት ጋር ሊቀርብ ይችላል (ዘሌ7፥13ይመ)። *ማድረግ የምትወዱት፤* የሃይማኖትን ሥርዐትና ወግ ይወዳሉ፤ ነገር ግን እግዚአብሔር የሚወደውን ማለትም በጎነትን፣ ምሕረትን፣ ቸርነትንና ፍትሕን አይወዱም ነበር (5፥15፤ ኢሳ5፥7፤ 61፥8፤ ሆሴ6፥6፤ ሚክ6፥8 ይመ)።

4፥6-11፤ ባለፉት ዘመናት እግዚአብሔር ሕዝቡን ለማስጠንቀቅና ለመቅጣት የተፈጥሮን አደጋ እንዲደርስባቸው ያደርግ ነበር፤ ይሁን እንጂ በዚህ ሁሉ መማር ሲገባቸው ፈጥነው ይረሱ ነበር (ከዘዳ28፥22:39-40:42:48:56-57 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥6፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሰው ሥቃይ የተፈጥሮ አደጋ የሚያስከትለውን ጥፋት ብቻ ሳይሆን፣ በቀጥታ ከእግዚአብሔር የሚመጣ መቅሠፍት ነው (3፥6)። *ግን... እኔ* ቍ8-11 ይመ።

4፥7-8፤ ከመከር በፊት ሦስት ወር ሙሉ ዝናብ ካልዘነበ የእህሉ እድገት የተገታ ይሆናል።

4፥9 *አንበጦች፤* ከ7፥1፤ኢዩ1፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

4፥10 *በግብፅ እንዳደረግሁት መቅሠፍት፤* ዘፀ7፥14- 12፥30 ይመ።

4፥11 *ሰዶምንና ገሞራ፤* የፍጹም ጥፋት ምሳሌ ናቸው። በእነዚህ ከተሞች ላይ እግዚአብሔር ያመጣው ፍርድ (ዘፍ19፥24-25 ይመ) ምሳሌያዊ አነጋገር ሆኖአል (ከዘዳ29፥23፤ ኢሳ1፥9፤ 13፥19፤ ኤር49፥18፤50፥40፤ ሰፎ2፥9ጋር ያነጻጽሩ)። *ከእሳት እንደ ተነጠቀ ትንታግ፤* በእግዚአብሔር ጸጋ ብቻ የዳኑ ለማለት ነው (ከዘካ3፥2 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥12 *አምላክህን ለመገናኘት ተዘጋጅ፤* በአሦራውያን ታላቅ ጥፋት ደርሶባት የተንበረከከችው እስራኤል፣ በሲና ተራራ ላይ ከእግዚአብሔር ጋር ቃል ኪዳን ከገባችና እርሱን ካስቈጣችው እግዚአብሔር ጋር ትገናኛለች።

4፥13፤ የ5፥8-9 ማብ ይመ። እንዲህ ዐይነት ግርማና ኀይል ያለው ታላቅ አምላክ በቍ12 ላይ የተገለጠውን ፍርድ በቀላሉ መፈጸም ይችላል።

5፥1 *ይህን ... ቃል ስሙ፤* የ3፥1 ማብ ይመ። *ይህን የሙሾ፤* እስራኤል እንደ ሞተች በመቍጠር አሞጽ የሐዘን እንጕርጕሮውን ያሰማል።

5፥2 *ድንግሊቱ እስራኤል፤* ኤር18፥13፤31፥4:21ይመ። እንዲሁም የ2ነገ19፥21፤ ኢሳ23፥12 ማብ ይመ። *ተጣለች፤* በሚዳ ላይ

በገዛ ምድሯ ተጣለች፤
የሚያነሣትም የለም።”

3ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

“አንድ ሺህ ብርቱዎችን ለእስራኤል
የምታዘምት ከተማ፣
አንድ መቶ ብቻ ይቀሯታል፤
አንድ መቶ ብርቱዎችን የምታዘምተውም፣
ዐሥር ብቻ ይቀሯታል።”

4እግዚአብሔር ለእስራኤል ቤት እንዲህ
ይላል፤
“እኔን ፈልጉ፤ በሕይወትም ትኖራ
ላችሁ።”
5ቤቴልን አትፈልጉ፤
ወደ ጌልገላ አትሂዱ፤
ወደ ቤርሳቤህም አትሻገሩ፤
ጌልገላ በእርግጥ ትማረካለች፤
ቤቴልም እንዳልነበረች[ሀ] ትሆናለችና።
6እግዚአብሔርን ፈልጉ፤
በሕይወትም ትኖራላችሁ፤
አለበለዚያ እንደ እሳት የዮሴፍን
ቤት ያወድማል፤
እሳቱም ቤቴልን ይበላል፤ የሚያጠፋውም የለም።
7እናንተ ፍትሕን ወደ መራርነት
የምትለውጡ፣
ጽድቅንም ወደ ምድር የምትጥሉ ወዮላችሁ!
8ሰባቱን ከዋክብትና ኦሪዮንን የሠራ፣
ጨለማውን ወደ ንጋት ብርሃን የሚለውጥ፣
ቀኑን አጨልሞ ሌሊት የሚያደርግ፣
የባሕሩንም ውሃ ጠርቶ፣
በገጸ ምድር ላይ የሚያፈስ፣
ስሙ እግዚአብሔር ነው፤
9እርሱ በብርቱው ላይ ድንገተኛ ጥፋትን፣
በተመሸገውም ከተማ ላይ ውድመትን
ያመጣል።
10እናንተ በፍርድ አደባባይ
የሚገሥጻችሁን ትጠላላችሁ፤
እውነት የሚናገረውንም ትንቃላችሁ።
11እናንተ ድኻውን ትረግጣላችሁ፤
እህል እንዲሰጣችሁም
ታስገድዱታላችሁ፤
ስለዚህ በተጠረበ ድንጋይ ቤት ብትሠሩም፣
በውስጡ ግን አትኖሩም፤
ባማሩ የወይን ተክል ቦታዎች ወይን
ብትተክሉም፣
የወይን ጠጁን ግን አትጠጡም፤
12ኀጢአታችሁ ምንኛ ታላቅ እንደ ሆነ፣
በደላችሁም የቱን ያህል እንደ በዛ እኔ
ዐውቃለሁና።
ጻድቁን ትጨቊናላችሁ፤
ጉቦም ትቀበላላችሁ፤
በፍርድ አደባባይም ከድኻው ፍትሕ
ትነጥቃላችሁ።
13ስለዚህ አስተዋይ ሰው በእንዲህ ያለ ጊዜ
ዝም ይላል፤
ቀኖቹ ክፉዎች ናቸውና።
14በሕይወት ትኖሩ ዘንድ፣
መልካሙን እንጂ ክፉውን አትፈልጉ፤
ከዚያ በኋላ እንደ ተናገራችሁት፣
የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር
ከእናንተ ጋር ይሆናል።
15ክፉውን ጥሉ፤ መልካሙንም ውደዱ፤
በፍርድ አደባባይም ፍትሕን አታንድሉ፤

5፥3 ኢሳ6፥13፤ አሞ6፥9
5፥4 ዘዳ4፥29፤ 32፥46-47፤ ኢሳ55፥3፤ ኤር29፥13፤ ሕዝ18፥9
5፥5 ዘፍ21፥31፤ 1ሳሙ7፥16፤8፥2፤ 11፥14፤ሆሴ4፥15፤ አሞ8፥14
5፥6 ቍ14፤ ዘሌ18፥5፤ኢዳ4፥24፤ መዝ22፥26፤105፥4፤ ኢሳ31፥1፤55፥6፤ ኤር4፥4፤አሞ3፥14፤ ከሶፎ2፥3
5፥7 ኢሳ5፥20፤ ሆሴ10፥4፤ አሞ3፥10፤6፥12
5፥8 ዘፍ1፥16፤ ኢዮ38፥12:31፤ መዝ104፥20፤ 104፥6-9፤ኢሳ42፥16፤ ኤር16፥21፤አሞ4፥13 18፥9
5፥9 ሚክ5፥11
5፥10 1ነገ22፥8፤ ኢሳ29፥21፤ገላ4፥16
5፥11 ዘዳ28፥30፤ መሳ9፥27፤አሞ3፥15፤ 4፥1፤8፥6፤9፥14፤ ሚክ1፥6፤6፥15፤ ሶፎ1፥13
5፥12 ኢዩ5፥4፤ 36፥18፤ ኢሳ1፥23፤ 5፥23፤ኤር5፥28፤ ሕዝ22፥12፤ ሆሴ5፥3፤አሞ2፥6-7
5፥13 አስ4፥14፤ ሚክ2፥3
5፥14 ቍ6
5፥15 ዘፍ18፥25፤ መዝ52፥3፤97፥40፤ኢሳ1፥17፤29፥1፤ ኤር36፥3፤ኢል2፥14፤መክ5፥7-8፤7፥18፤ ዘካ8፥16፤ሮሜ12፥9

[ሀ]5 ሐዘን

እንደ ተጣለ በድን ተተወች ማለት ነው (ከኤር9፥22 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥3 *ከተማ፤* የዕብራይስጡ ትርጕም፣ ሁሉም ችግር የሚገጥማቸውን የተለየ ብዛት ያላቸውን የኅብረተ ሰብ ክፍሎች ያመለክታል።

5፥4 *ፈልጉ፤* ቍ6:14 ይመ። *በሕይወትም፤* እግዚአብሔርን ሲፈልጉ በአሞጽ እንጉርጉሮ ውስጥ ከተተነበየው አሠቃቂ ሞት ያመልጣሉ (ቍ15)

5፥5 *ቤቴልን … ጌልጌላ፤* የ4፥4 ማብ ይመ። *ቤርሳቤህም፤* ከይሁዳ በስተ ደቡብ የሚገኝ ሲሆን፣ የጣዖት አምልኮ የሚካሄድበትና ሰዎች በየጊዜው ለአምልኮ የሚጓዙበት ስፍራ ነበር (ከ8፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። እግዚአብሔር ብቻ እንዳይመለክ ያደረገ በጣዖት አምልኮ የረከሰ ስፍራ ሁሉ ይጠፋል።

5፥6፤ የጣዖት አምልኮ የሚካሄድባቸው ስፍራዎች በሙሉ ጠፍተዋል፤ ይሁን እንጂ እስራኤል ወደ እግዚአብሔር ከተመለሰች እንደ ገና እንደ አንድ መንግሥት የመደራጀት ተስፋ አላት። ይህ ካልሆነ ግን ሕዝቡ እንዲሁ ይጠፋል። *የዮሴፍን ቤት፤* የሰሜኑ መንግሥት (እስራኤል) የዮሴፍ ልጅ በሆነው በኤፍሬም ነገድ ይመራ ነበር (ቍ15፤ 6፥6 ይመ)። *ቤቴልን፤* የሰሜኑ መንግሥት ዋነኛ የሃይማኖት ማዕከል ናት (7፥13፤3፥14፤ 4፥4፤ 7፥10 ይመ)። እስራኤላውያን በዚያ የሚያመልኩት የጣዖት አምላክ እውነተኛው አምላክ ሊፈርድ ሲመጣ ስፍራውን ከጥፋት ለማዳን ኀይል አይኖረውም።

5፥7 *ፍትሕን ወደ መራርነት የምትለውጡ፤* የፍትሕ ተቋሞች የሚሰጡትን ሕጋዊ ሥርዐት በማዛባት ፍርድ ቤቶች ኢፍትሐዊ ተግባር የሚፈጸምባቸው የምሬት ቤቶች አደረጓቸው። ሕጉን ችል በሚልና እውነተኛውን ሃይማኖት በሚንቅ ኅብረተ ሰብ መካከል የእግዚአብሔርን ሥርዐት ማመሰቃቀል የማይቀየር ነው (6፥12ይመ)።

5፥8-9፤ በ 4፥13 ላይ እንዳለው በዚህ ቦታ አጠር ያለ መዝሙር ገብቶአል (9፥5-6 ይመ)፤ አሞጽ በዚህ ስፍራ በዓውን ወደ ክፉ “የምትለውጡ” (ቍ7) በሚለውና ሌሊትን ወደ ቀን፣ “የሚለውጥ” እንዲሁም ሕዝቡ ከበስተ ጀርባው የተደበቁበትን ቅጥር ማፍረስና የፍጥረተ ዓለምን ሥርዐት መቈጣጠር የሚችል ኀይል ባለው እግዚአብሔር መካከል ያለውን ንጽጽር ይገልጻል።

5፥8 *ሰባቱን ከዋክብት፤* በአንድ ላይ የተሰበሰቡትን ሰባት ከዋክብት የሚያመለክት ነው፤ ይህ ብዙውን ጊዜ ኦሪዮን ከተባለው ኮከብ ጋር ተያይዞ የሚነገር ነው (የኢዮ9፥9ማብ ይመ)። *ጨለማን ወደ ንጋት … ቀኑን አጨልሞ ሌሊት የሚያደርግ፤* የቀንንና የሌሊት መፈራረቅ ሥርዐት ነው (ከኤር31፥35 ጋር ያነጻጽሩ)። *የባሕሩም ውሃ፤* ከጠፈር በላይ ያሉትን ውሆች (9፥6፤ ዘፍ1፥7፤ እንዲሁም መዝ36፥8፤ 42፥7፤ 104፥3፡ 13 ማብ ይመ) ወይም ከባሕር በመትነን ወደ ላይ ወጥቶ በመጠራቀም እንደ ገና በዝናብ መልክ የሚወርደውን ውሃ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል።

5፥10፤ በቍ7 የጀመረውን ግጥም አዘል አንቀጽ በዚህ ክፍል ይቀጥልና በቍ 12ለ-13ላይ ያጠቃልላል፤ አንቀጹ ከቍ 11-12ሀ ላይ ሁለተኛ መደብ፣ ከቍ 12ለ-13 ደግሞ ሦስተኛ መደብ ተጠቅሞአል። በቍ7:10:12ለ-13 ላይ የሚገኘው ክስ ተጨባጭና በዝርዝር የተቀመጠ ሲሆን፣ በቍ11-12ሀ ላይ የተጠቀሰው ግን ቀጥተኛና ግልጽ ነው።

5፥11 *ብትሠሩም፤* እግዚአብሔር ያለአግባብ የሰበሰቡትንና የሚመኩበትን ሀብታቸውን ይወስድባቸዋል። ብልጥግናቸውንም ወደ ሐዘን ይለውጣል (ከዘዳ28፥30:38-40 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥13 *አስተዋይ ሰው፤* እንዲህ ያለ ሰው የመጣውን ሁኔታ መቀየር እንደማይችል ስለሚያውቅ ፍርድን ብቻ ይጠባበቃል።

5፥14 *በሕይወት ትኖሩ ዘንድ፤* ዐሳቡ በቍ4እና 6 ላይ ከሚገኘው ይልቅ በዚህ ስፍራ በግልጽ ተጠቅሶአል፤ ለውጡ በምን መንገድ መደረግ እንዳለበትም ተብራርቶአል። *መልካሙን፤* “እኔን” ፈልጉ (ቍ4) ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ፤ ኢሳ1፥16-17 እና የኢሳ1፥17 ማብ ይመ። *ከእናንተ ጋር፤* የሰላምና የበረከታችሁ ምንጭ በመሆን አብሮአችሁ ይሆናል ማለት ነው፡

5፥15 *ምናልባትም፤* የእግዚአብሔርን ጸጋ እንደ ቀላል

ምናልባትም የሰራዊት ስምባክ እግዚአብሔር፣
ለዮሴፍ ትሩፍ ይራራ ይሆናል።

[16]ስለዚህ ጌታ የሰራዊት ስምባክ
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"በየመንገዱ ሁሉ ወየው ተብሎ
ይለቀሳል፤
በአደባባዩም የሥቃይ ጩኸት
ይሆናል፤ ገበሬዎች ለልቅሶ፣
አልቃሾችም ለዋይታ ይጠራሉ።
[17]በየወይኑ ዕርሻ ሁሉ ወየው ተብሎ
ይለቀሳል፤
እኔ በመካከላችሁ ዐልፋለሁና፤"
ይላል *እግዚአብሔር*።

የእግዚአብሔር ቀን

[18]*የእግዚአብሔርን* ቀን ለምትሹ፣
ለእናንተ ወዮላችሁ!
የእግዚአብሔርን ቀን ለምን ትሻላችሁ?
ያ ቀን ጨለማ ነው እንጂ ብርሃን
አይደለም።
[19]ይህ ቀን አንድ ሰው ከአንበሳ ሲሸሽ፣
ድብ እንደሚያጋጥመው፣
ወደ ቤቱም ገብቶ፣ እጁን በግድግዳው
ላይ ሲያሳርፍ፣
እባብ እንደሚነድፈው ነው።
[20]*የእግዚአብሔር* ቀን ብርሃን ሳይሆን ጨለማ፣
የብርሃን ጸዳል የሌለው ድቅድቅ ጨለማ
አይደለምን?
[21]"ዓመት በዓላችሁን ተጸይፌአለሁ፤
ጠልቼውማለሁ፤
ጉባኤዎቻችሁ ደስ አያሰኙኝም።
[22]የሚቃጠል መሥዋዕትና የእህል
ቍርባን ብታቀርቡልኝም፣
እኔ አልቀበለውም፤
ከሰቡ እንስሶቻችሁ የኅብረት መሥዋዕት[a]
ብታቀርቡልኝም፣
እኔ አልመለከተውም።
[23]የዝማሬህን ጩኸት ከእኔ አርቅ፤
የበገናህንም ዜማ አልሰማም።
[24]ነገር ግን ፍትሕ እንደ ወንዝ፣
ጽድቅም እንደማይደርቅ ምንጭ ይፍሰስ።
[25]"የእስራኤል ቤት ሆይ፤ አርባ ዓመት
በምድረ በዳ፣
መሥዋዕትንና ቍርባንን አቅርባችሁልኝ ነበርን?
[26]ለራሳችሁ የሠራችሁትን፣
የንጉሣችሁን ቤተ ጣዖት፣
የጣዖቶቻችሁን ዐምድ፣
የአምላካችሁን[b] ኮከብ አንሥታችሁ
ተሸከማችሁ።
[27]ስለዚህ ከደማስቆ ወዲያ እንድትሰደዱ አደ
ርጋችኋለሁ፤"
ይላል ስሙ የሰራዊት ስምባክ የሆነ
እግዚአብሔር።

ተዘልላል ላለችው እስራኤል የተሰጠ ማስ ጠንቀቂያ

6 በጽዮን ተዘልላችሁ የምትቀመጡ፣
በሰማርያ ተራራ ያለ ሥጋት የምትኖሩ፣
የእስራኤልም ሕዝብ ለርዳታ ወደ እናንተ
የሚመጡባችሁ፣

5፥16 ኤር7፥34፤ 9፥17፤ኢል1፥11፤ አሞ8፥3፤ሰፎ1፥10
5፥17 ዘፀ11፥6፤ 12፥12፤ኢሳ16፥10፤ ኤር48፥33
5፥18 1ሳሙ2፥9፤ ኢዮ20፥28፤ ኢሳ2፥12፤5፥19፡ 30፤ኤር30፥5፡7፤ ኢል1፥15፤2፥2
5፥19 ዘዳ32፥24፤ ኢዮ20፥24፤ መክ10፥8፤ ኢሳ24፥17-18፤ ኤር15፥2-3፤48፥44፤ ሰቆ3፥10
5፥20 1ሳሙ2፥9፤ ኢሳ13፥10፤ ሕዝ7፥7፤አብ1፥15፤ ሰፎ1፥15
5፥21 ዘሌ26፥3፤ ኤር44፥4፤ ሕዝ23፥18፤ሆሴ2፥11
5፥22 ዘሌ26፥31፤ መዝ40፥6፤ ኢሳ1፥11-16፤ ኤር7፥21፤14፥12፤ አሞ4፥4፤ሚክ6፥6-7
5፥23 አሞ6፥5
5፥24 ኢሳ45፥8፤ ኤር22፥3፤ሚክ6፥8
5፥25 ዘፀ16፥35፤ ኢሳ43፥23
5፥26 ሕዝ18፥6፤ 20፥16
5፥27 ዘዳ32፥ 17-19፤ ኤር38፥17፤ አሞ4፥13፤6፥7፤7፥11 ፡17፤ሚክ1፥16፤ ሐዋ7፥42-43 አሞ3፥9፤ሰፎ1፥12፤ ሉቃ6፥24
6፥1 ኢዮ24፥23፤ኢሳ32፥9-11፤

[a]22 *የሰላም መሥዋዕት* በመባል የሚታወቀው ነው።
[b]26 *ወይም ንጉሣችሁን ሱኮትን ከፍ ከፍ አደረጋችሁት። እንዲሁም ጣዖታችሁን ቀይዋን የከዋክብት አማልክታችሁን፤ ሰብዓ ሊቃናት የሞሌክን ቤተ ጣዖት እንዲሁም የአምላካችሁን የሬፋንን ከዋክብት ከፍ አደረጋችሁ*

ነገር አድርጎ የመቍጠርን አደገኛነት ያመለክታል። ግልጽ የባሕርይ ለውጥ ያገኘውን ሰው እንኳ ቢሆን ትክክል መሆኑን ለማረጋገጥ ጊዜ መውሰድ ያስፈልጋል። *ትሩፍ፤* ሕዝቡ በአጠቃላይ ቢጠፋም እንኳ የአሁኑ ለውጥ የሚተርፉትን ጥቂቶችን ሊጠቅም እንደሚችል ያመለክታል ።

5፥16-17፤ ይህ ክፍል ወደ ጀመረው የእንጉርጉሮ ዋና ሐሳብ ይመልሳል (ቍ1-2)። *በየመንገዱ...በአደባባዩም...ገበሬዎች... በየወይኑ ዕርሻ፤* ሁሉም የእግዚአብሔር ፍርድ ሰለባ ይሆናሉ፤ ለእንዲህ ዐይነቱ ነገር ጊዜ የሌላቸው ገበሬዎች እንኳ ሳይቀሩ ከአልቃሾች ጋር ሆነው ያለቅሳሉ፤ ለቅሶው ከከተማ እስከ ወይን ቦታዎች ይደርሳል። በግብፅ እንዳደረገው ሁሉ (ዘፀ12፥12) ቅዱሱ እግዚአብሔር ሲያልፍ ያልተቀደሱና የረከሱ ከቅጣቱ ሊያመልጡ ጨርሶ አይችሉም (ከኢሳ6፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥18 *የእግዚአብሔርን ቀን፤* እግዚአብሔር የምድር ሁሉ ጌታ መሆኑን በመግለጥ በዓለም ላይ ድል አድራጊነቱን የሚያሳይበት ቀን ነው (የ8፥9፤ ኢሳ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ)። እስራኤላውያን የእግዚአብሔር ሕዝብ እንደ መሆናቸው ከፍ ከፍ የሚሉበትን የዚያን ቀን መምጣት በጕጕት ይጠባበቁ ነበር። ያ ቀን የብርሃን ቀን ይሆንልኛል (ቍ20) ብላ እስራኤል እንደ ጠበቀችው ሳይሆን የጨለማ ቀን እንደሚሆን አሞጽ ያስጠነቅቃል፤ እስራኤል ለእግዚአብሔር ታማኝ አልነበረችምና (በ1ቆሮ1፥8፤ 3፥12-15፤5፥5፤ 2ቆሮ1፥14፤ ፊል1፥6፡10፤2፥16 ላይ በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ቀን ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ)። አሞጽ ስለ መጨረሻው ቀን ብቻ ሳይሆን በእስራኤል ላይ ስለ ተወሰነውና በቅርቡ በእስራኤል ላይ ስለሚሆነው ታላቅ ፍርድ ይናገራል።

5፥19-20፤ በቍ19 ላይ የተገለጡት ሁለቱ ሥዕላዊ መግለጫዎች የሚመጣውንና ሊያመልጡት የማይቻለውን የእግዚአብሔር ፍርድ ያመለክታሉ።

5፥21-27፤ በዚህ ክፍልም ለእግዚአብሔር ታማኝ አለመሆንን በመግለጽ እስራኤልን በድጋሚ ይከስሳታል።

5፥21-23፤ እነዚህ ሦስት ጥቅሶች በወቅቱ የነበረውን የእስራኤልን ሃይማኖታዊ ተግባራት ይቃወማሉ። ስሕተቱ በአምላኪዎችና በአምልኮ ሁኔታቸው ላይ እንጂ መንፈሳዊ ተቋማት በራሳቸው ምንም ስሕተት አልነበራቸውም። አካሄዳቸው ለእግዚአብሔር ሕግ አለመታዘዛቸውን ስለሚያንጸባርቅ ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር የሚቀርቡበት ምንም መሠረት አልነበራቸውም (ኢሳ1፥11-15 እና ማብ ይመ)።

5፥24 *ፍትሕ ... ጽድቅ፤* በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት የሚያስገኙ ተቀዳሚ ነገሮች ናቸው፤ ይሁን እንጂ እስራኤላውያን ተቃውመውትና ንቀውት ነበር (ከቍ7፡10፡12 ጋር ያነጻጽሩ)። *ወንዝ... እንደማይደርቅ ምንጭ፤* ንጽጽር የተደረገው በዓመት ውስጥ በአብዛኛው ከሚደርቁ ምንጮች ጋር ነው። ንጽጽሩ ትክክለኛ ነው፤ ይኸውም ውሃ ባለበት የእንስሳትና የተክሎች ሕይወት እንደሚለመልም ሁሉ፣ ጽድቅና ፍትሕ ባለበት ቦታም የሰው ሕይወት ይለመልማል።

5፥25፤ እስራኤላውያን ከእግዚአብሔር ጋር ለነበራቸው ኅብረት ዋና መሠረቱ መታዘዛቸው እንጂ የሚያቀርቡት መሥዋዕት አልነበረም (1ሳሙ15፥22-23ይመ፤ ከሮሜ1፥5ጋር ያነጻጽሩ)። *አርባ ዓመት በምድረ በዳ፤* ዘኍ14፥32-35ይመ

5፥26፤ ጥቅሱ ግልጽ ባይሆንም፣ የእስራኤልን ጣዖት አምልኮ ያመለክታል፤ ነገር ግን ይህ አምልኮ የተደረገው ጥንት በምድረ በዳ ወይም በቅርቡ በተስፋፉቱ ምድር፣ አሊያም ሁለቱንም የተመለከተ ወይም በግልጽ አይታወቀም። የዚህ ጥቅስ አማራጭ ትርጕም ሁለት የተጸውዖ ስሞችን ከአካዳውያን ቋንቋ ወስዷአል። የብሉይ ኪዳን የግሪኩ ትርጕም ወይም የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ከተለየ ምንባብ ጋር ያዛምደዋል፤ በማያያዝም የሐሥ7፥42-43 ይጠቅሳል።

5፥27፤ ይህ የመጨረሻው ቅጣት ሲሆን፣ እግዚአብሔር ከሰጣቸው ምድር ወጥተው ራቅ ወዳለ የባዕድ ምድር ተማርከው ይሄዳሉ ።

6፥1 *በጽዮን ... በሰማርያ ተራራ፤* በመሠረቱ አሞጽ የተናገረው ለእስራኤልን ቢሆንም፣ ይሁዳ ወይም ጽዮን የእግዚ

እናንት የአሕዛብ አለቆች ሆይ፤
ወዮላችሁ!
2ወደ ካልኔ ሂዱ፤ እርሱንም ተመልከቱ፤
ከዚያም ወደ ታላቂቱ ሐማት ሂዱ፤
ወደ ፍልስጥኤም ከተማ ወደ ጌትም ውረዱ፤
እነዚህ ከሁለቱ መንግሥታቶቻችሁ
ይሻላሉን?
የምድራቸውስ ስፋት ከእናንተ ይበልጣልን?
3ክፉውን ቀን ለምታርቁ፣
የግፍንም ወንበር ለምታቀርቡ ወዮላችሁ!
4በዝሆን ጥርስ ባጌጠ ዐልጋ ላይ ለምትተኙ፤
በድንክ ዐልጋችሁ ላይ ለምትዝናኑ፣
ከበጎች መንጋ ጠቦትን፣
ከጋጣም ጥጃን ለምትበሉ፤
5ባልተቃኘ በገና ለምትዘፍኑ፣
በሙዚቃ መሣሪያ ለመጫወት ለምትሹ፣
6በፋጋ የወይን ጠጅ ለምትጠጡ፣
ምርጥ ሽቱም ለምትቀቡ፣
ስለ ዮሴፍ መከራ ግን ለማታዝኑ ወዮላችሁ!
7ስለዚህ እናንተ በመጀመሪያ በምርኮ
ከሚወሰዱት መካከል ናችሁ፤
መፈንጠዛችሁና መዝናናታችሁም ያበቃል።

እግዚአብሔር የእስራኤልን ትዕቢት ይጸየፋል

8ጌታ እግዚአብሔር "የያዕቆብን ትዕቢት
ተጸይፌአለሁ፤
ምሽጎቹንም ጠልቻለሁ፤
ከተማዪቱንና በውስጥዋ ያለውን ሁሉ፣
አሳልፌ እሰጣለሁ" ሲል በራሱ ምሎአል፤
ይላል የሰራዊት አምላክ እግዚአብሔር።
9በአንድ ቤት ውስጥ ዐሥር ሰዎች ቢቀሩ እነርሱም ይሞታሉ። 10በድኖቹንም ከቤት አውጥቶ ማቃጠል ያለበት አንድ ዘመድ መጥቶ ተደብቆ ያለውን ሰው፣ "ከአንተ ጋር የቀረ ሌላ ሰው አለን?" ሲለው፣ እርሱም "የለም" ይለዋል፤ ከዚያም በኋላ፣ "ዝም በል፤ የእግዚአብሔርን ስም መጥራት አይገባንም" ይለዋል።

11እነሆ፤ እግዚአብሔር ትእዛዝ ሰጥቶአልና፤
ታላላቅ ቤቶችን ያወድማቸዋል፤
ትንንሾቹንም ያደቅቃቸዋል።

12ፈረሶች በጭንጫ ላይ ይሮጣሉን?
ሰውስ እዚያ ላይ በበሬ ያርሳልን?
እናንተ ግን ፍትሕን ወደ መርዝነት፣
የጽድቅንም ፍሬ ወደ መራራነት
ለወጣችሁ።
13እናንተ ሎዶባርን[a] በማሸነፋችሁ ደስ ያላችሁ፣
"ቃርናይምን[b] በራሳችን ብርታት ይዘናል"
የምትሉ፣

14ሁሉን የሚገዛ አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ
ይላልና፣
"የእስራኤል ሕዝብ ሆይ፤ እነሆ፤ እኔ ከሐማት
መግቢያ[c] እስከ ዓረባ ሸለቆ ድረስ፣
የሚያስጨንቃችሁን ሕዝብ፣ በእናንተ
ላይ አስነሣለሁ።"

አንበጣ፣ እሳትና ቱንቢ

7 ጌታ እግዚአብሔር ይህን አሳየኝ፤ የንጉሡ የመከር እህል ከተሰበሰበ በኋላ ገበው መብቀል በጀመረ ጊዜ፣ እርሱ የአንበጣ መንጋ እንዲፈለፈል አደረገ። 2አንበጦች የምድሩን ሣር ግጠው ከጨረሱት በኋላ፣ "ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤ ይቅር እንድትል እለምንሃለሁ፤ ያዕቆብ ይህን እንዴት ሊቋቋመው ይችላል? ታናሽ ነው እኮ!" አልሁ።

[a]13 ትርጒሙ ምንም ማለት ነው።
[b]13 ቃርናይም ትርጒሙ ቀንዶች ማለት ነው፤ ቀንድ የጥንካሬ ምልክት ነው።
[c]14 ወይም ከመግቢያው ጀምሮ

6፥2 ዘፍ10፥10፤ ኢሱ11፥22፤2ነገ 17፥24፤2ዜና26፥6፤ ኤር49፥23፤ናሆ3፥8
6፥3 ኢሳ56፥12፤ ሕዝ12፥22፤አሞ9፥10
6፥4 አስ1፥6፤ ምሳ7፥17፤ ኢሳ1፥11፤ ሕዝ34፥2-3፤ አሞ3፥12
6፥5 1ዜና15፥16፤ መዝ137፥2፤ ኢሳ14፥11፤አሞ5፥23
6፥6 ኢሳ28፥1፤ ሕዝ9፥4፤16፥49፤ አሞ2፥8
6፥7 አሞ 5፥27
6፥8 ዘፍ22፥16፤ ዘሌ26፥19፡30፤ ዘዳ32፥19፤መዝ47፥4 1ኤር12፥8፤አሞ4፥2፤ ዕብ6፥13
6፥9 አሞ5፥3
6፥10 1ሳሙ31፥12፤ አሞ8፥3
6፥11 ኢሳ34፥5፤ 55፥11፤አሞ3፥15
6፥12 ኢሳ1፥21፤ ሆሴ10፥4፤አሞ3፥10፤ 5፥7
6፥13 ኢዮ8፥15፤ ኢሳ28፥14-15
6፥14 ዘኍ13፥21፤ ኤር5፥15፤አሞ3፥11
7፥1 ቍ7፤ መዝ78፥46፤ኤር51፥ 14፤ኢል1፥4፤አሞ8፥1
7፥2 ዘፀ10፥15፤ ኢሳ37፥4፤ሕዝ 11፥13፤አሞ4፥9

አብሔር ተግሣጽ ይገባት ነበር (ከ2፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እስራኤል ሲባል ዐሥራ ሁለቱን ነገድ በሙሉ የሚመለከት ነበር። *የአሕዛብ አለቆች* እስራኤል በራሷ እይታ አዲስ ኀይልና ብልጥግና በማግኘት እንደ ተመቻት በምትቈጥርበት ወቅት ማለት ነው።

6፥2 ካልኔና ሐማት የወደቁት በዳግማዊ ኢዮርብዓም ዘመቻ (2ነገ14፥28)፣ የጋትም ቅጥር የፈረሰው በዖዝያን (2ዜና 26፥6) ሳይሆን አይቀርም። እነዚህ ቃሎች የተነገሩት በእስራኤል ሕዝብ (ቍ1) ነው፣ ይኸውም፣ ሕዝቡ በመሪዎቻቸው ፊት በቀረብ ጊዜ ከንቱነታቸውን በመግለጽ ፌንታ እያሞጋገሱና እያቈላመጡ በትዕቢታቸው እንዲጸኑ ያደርጉ ነበር።

6፥4 *በዝሆን ጥርስ፤* 3፥15 እና ማብ ይመ።

6፥5 *እንደ ዳዊትም፤* 1ሳሙ16፥15-23፤2ሳሙ23፥1 ይመ።

6፥6 *ዮሴፍ፤* የ5፥6 ማብ ይመ።

6፥8 *በራሱ ምሎአል፤* የዘፍ22፥16 ማብ ይመ፤ ከዕብ 6፥13-14 ጋር ያነጻጽሩ። እግዚአብሔር በዚህ መሐላ የፍርዱ ውሳኔ የመጨረሻ መሆኑን ተናግሮአል።

6፥10-11፤ ይህ አስፈሪ ሁኔታ ነው። ከሞት የተረፈው ሰው በፍርሀት በቤቱ ውስጥ ተደብቆአል፤ ዘመዱም እንዳይጸልይ ወይም የእግዚአብሔርን ስም እንዳይጠራ ይከለክለዋል፤ የእግዚአብሔር ቍጣ በከተማዪቱ ላይ ወድቆአልና።

6፥10 *በድኖቹንም… ማቃጠል፤* ስለ ሞቱት ሰዎች ክብር መታሰቢያ እሳት ማቃጠልን የሚያመለክት ነው (ኤር34፥5 ይመ)። በክፉዎች ላይ ከሚፈጸመው በስተቀር በድን ማቃጠል በመሠረቱ የተለመደ አልነበረም (ዘሌ20፥14፤21፥9፤ኢሱ7፥15፡25 ይመ፤ ከ1ሳሙ31፥11-13 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥11 *ታላላቅ ቤቶችን…ትንንሾቹንም፤* በ3፥15 ላይ ከተገለጸው የበጋ ቤትና የክረምት ቤት ጋር ያነጻጽሩ።

6፥12 *እዚያ ላይ በበሬ ያርሳልን፤* የዕብራይስጡ ትርጒም አንዳንድ ትንሽ ለውጥ በማድረግ፣ "ባሕሩን በበሬ ያርሳልን?" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል። እስራኤል ፍትሕን ስታጣምም በሰው ዘንድ ትክክለኛ ሥርዐት ለመሆኑ በግልጽ የሚታወቀውን ነገር ሁሉ በመቃወም ትፈጽማለች።

6፥13 *ሎዶባርን… ቃርናይምን፤* የእነዚህን ቦታዎች ስሞች በተመለከተ አሞጽ የተጠቀመበትን ምጸታዊ የቃላት ጨዋታ ከእግርጌ ትርጒሙ ይመ። እነዚህ ቦታዎች ዮአስ ከአዛሄል እጅ መልሶ የወሰዳቸው ሳይሆኑ አይቀሩም (2ነገ10፥32-33፤13፥25)፤ ከዚያም ወዲያውኑ ከአሞጽ ዘመን በኋላ የአሕዛብ ወገን በሆኑት በአሦራውያን ተወሰዱ (ቍ14፤ 2ነገ15፥29)። ከዚህም በመቀጠል በተከታታይ በተደረጉ ጥቃቶች በዳግማዊ ኢዮርብዓም ተይዞ የነበረው ግዛት ሁሉ ተወሰደ።

6፥14 *ከሐማት መግቢያ እስከ ዓረባ ሸለቆ፤* በሰሜን ሊባኖስ ካለው ከኦሮንቴስ ወንዝ እስከ ሙት ባሕር ያለው ግዛት ይኸውም መላይቱን ምድር ማለት ነው (ከ2ነገ14፥25 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥1 *አሳየኝ፤* የእግዚአብሔር መልእክት በማየትም ሆነ በመስማት በራእይ መልክ የሚቀርብበትን ሁኔታ ያመለክታል (ቍ4፡7፤8፥1 ይመ፤ ከ9፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። *የንጉሡ የመከር እህል፤* ከላዩ ላይ ለቤተ መንግሥት የሚሆን ግብር የሚነሣለት ቀደም ብሎ የሚደርሰው መከር ነው። *ገበው፤* የመጀመሪያው እህል ከታጨደና ነዶው ተከምሮ መሬቱ ባዶ ከሆነ በኋላ የሚበቅለውን እህል ያመለክታል። የበጋ ድርቅ መጥቶ ሁሉን እስከሚያደርቅ ድረስ በዚህ መሬት ላይ የከብትና የበግ መንጋ ይሰማራበታል (ከ1ነገ18፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። *የአንበጣ፤* ከ4፥9፤ከኢል1፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥2፤ ቍ5 ይመ። *ያዕቆብ፤* እስራኤል ነው። *እንዴት ሊቋቋመው ይችላል፤* ሕዝቡ ሁሉ በራብ መሠቃየቱን ያመለክታል። *ታናሽ፤* የሚደርስበትን መከራ ለመቋቋም ዐቅም የለውም። አሞጽ እግዚአብሔር ለእስራኤል የገባውን ቃል ኪዳን በዚህ ስፍራ

[3]*እግዚአብሔርም* ስለዚህ ነገር ተጸጸተ፤ *እግዚአብሔርም* ይህ አይፈጸምም አለ። [4]ጌታ *እግዚአብሔር* ይህንም አሳየኝ፤ ጌታ *እግዚአብሔር* በእሳት ሊፈርድ ተዘጋጀ፤ እሳቱም ታላቁን ጥልቅ አደረቀ፤ ምድሪቱንም በላ። [5]ከዚያም በኋላ፣ "ጌታ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ እንድትተወው እለምንሃለሁ፤ ያዕቆብ ይህን እንዴት ሊቋቋመው ይችላል? ታናሽ ነው እኮ! አልሁ።

[6]*እግዚአብሔር* ስለዚህ ነገር ተጸጸተ፤
ጌታ እግዚአብሔር፣ "ይህም ደግሞ አይ ፈጸምም" አለ።

[7]ይህንም ደግሞ አሳየኝ፤ ጌታ በእጁ ቱምቢ ይዞ በቱምቢ በተሠራ ቅጥር አጠገብ ቆሞ ነበር። [8]*እግዚአብሔርም*፣ "አሞጽ፣ የምታየው ምንድነው?" አለኝ።

እኔም፣ "ቱምቢ" አልሁ።

ጌታም እንዲህ አለ፤ "እነሆ፤ በሕዝቤ በእስራ ኤል መካከል ቱምቢ እዘረጋለሁ፤
ከእንግዲህም ወዲያ አልምራቸውም።

[9]"የይስሐቅ ማምለኪያ ኮረብታዎች ባድማ ይሆናሉ፤
የእስራኤል መቅደሶች ይፈርሳሉ፤
በኢዮርብዓምም ቤት ላይ በሰይፌ እነሣለሁ።"

አሞጽና አሜስያስ

[10]ከዚህ በኋላ የቤቴል ካህን አሜስያስ ወደ እስራኤል ንጉሥ ወደ ኢዮርብዓም እን ዲህ ሲል መልእክት ላከ፤ "አሞጽ በእስራኤል ቤት መካከል በአንተ ላይ እያሤረ ነው፤ ምድሪቱም ቃሉን ሁሉ ልትሸከም አትችልም፤ [11]አሞጽ እንዲህ ሲል ተናግሮ ነበርና፤

" 'ኢዮርብዓም በሰይፍ ይሞታል፤
እስራኤልም በእርግጥ ከትውልድ አገሩ ተማርኮ ይሄዳል።' "

[12]አሜስያስም፣ አሞጽን እንዲህ አለው፤ "አንተ ባለ ራእይ ከዚህ ሂድ! ከይሁዳ ምድር ሽሽ፤ እዚያም እንጀራህን ብላ፤ በዚያም ትንቢት ተናገር። [13]ከእንግዲህ ወዲያ ግን በቤቴል ትንቢት አትናገር፤ የንጉሡ መቅደስ፣ የመ ንግሥቱም መኖሪያ ነውና።"

[14]አሞጽም ለአሜስያስ እንዲህ ሲል መለሰ፤ "እኔ እረኛና የባሉጥ ፍሬ ለቃሚ ነኝ እንጂ ነቢይ ወይም የነቢይ ልጅ አይደለሁም፤ [15]*እግዚ አብሔር* ግን የበግ መንጋ ከምጠብቅበት ቦታ ወስዶ፣ 'ሂድና ለሕዝቤ ለእስራኤል ትንቢት ተናገር' አለኝ፤ [16]እንግዲህ *የእግዚአብሔርን* ቃል ስማ።
አንተ፣ " 'በእስራኤል ላይ ትንቢት አትናገር፤
በይስሐቅም ቤት ላይ አትስበክ' ትላለህ።
[17]"ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤"

'ሚስትህ በከተማዪቱ ውስጥ ጋለሞታ ትሆናለች፤
ወንዶችና ሴቶች ልጆችህም በሰይፍ ይወድቃሉ፤
ምድርህም እየተለካ ይከፋፈላል፤
አንተ ራስህ በረከሰ* ምድር ትሞታለህ፤

7፥3 ዘዳ32፥14፤ ዘኁ32፥36፤ኤር18፥8፤ 26፥19፤ሆሴ11፥8
7፥4 ዘጸ32፥22፤ ኢሳ66፥16፤ኢል1፥19
7፥5 ቍ1:2፤ ኢል2፥17
7፥6 ዘዐ32፥14፤ ኤር18፥8፤42፥10፤ ሕዝ9፥8፤ዮና3፥10
7፥8 2ነገ21፥13፤ ኤር1፥11:13፤15፥6፤ ሕዝ7፥2-9፤አሞ8፥2
7፥9 ዘሌ26፥30: 31፤1ነገ13፥34፤2ነገ11 5፥9፤ኢሳ63፥18፤ ሆሴ10፥8
7፥10 ኢሱ7፥2፤ 2ነገ14፥23:24፤ ኤር26፥8-11፤38፥4
7፥11 ኤር36፥16፤ አሞ5፥27
7፥12 1ሳሙ9፥9፤ ማቴ8፥34
7፥13 ኢሱ7፥2፤ 1ነገ12፥29፤ኤር20፥2 ፤36፥5፤አሞ2፥12፤ ሐሥ4፥18
7፥14 1ሳሙ10፥5፤ 1ነገ10፥27፤2ነገ2፥5፤ 4፥37፤ኢሳ9፥10፤ ዘካ13፥5
7፥15 ዘፍ37፥2፤ 2ሳሙ7፥8፤ኢሳ6፥9፤ ኤር7፥1-2፤26፥12፤ ሕዝ2፥3-4
7፥16 ኤር22፥2፤ ሕዝ20፥46፤ሚክ2፥6
7፥17 2ነገ17፥6፤ ሕዝ4፥13፤ ሆሴ4፥13፤9፥31 አሞ2፥12-13፤5፥27

*17 ዕብራይስጡ ርኩስ ይለዋል።

አልጠቀሰም፤ ምክንያቱም እስራኤል ቃል ኪዳኑን በመጠበቅ አንጻር ታማኝ ሆና ባለመገኘቷ ይህን መብት መጠቀም ስላል ቻለ ይሆናል።

7፥3፤ ቍ6 ይመ። *እግዚአብሔር ...ተጸጸተ፤* ለነቢያት ምልጃ የተሰጠ ምላሽ ነው (ከዘፍ 20፥7 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይቅርታ ግን አልተደረገም።

7፥4 *ታላቁን ጥልቅ፤* የሜድትራኒያንን ባሕር ሊሆን ይችላል። *ምድሪቱንም፤* ምናልባት የተስፋዪቱን ምድር፣ በይበልጥም በምድ ሪቱ ላይ የበቀለውን ሁሉ ሊያመለክት ይችላል (ከኢል1፥19ጋር ያነጻ ጽሩ)

7፥5፤ የቍ2 ማብ ይመ

7፥6፤ የቍ3 ማብ ይመ

7፥7፤ እስራኤል በቱንቢ ከተሠራ ቅጥር ጋር ተነጻጽራ ቀርባለች፤ እግዚአብሔር ካደረገላት ነገር የተነሣ መሆን ይገባት የነበረውን ነገር ያመለክታል።

7፥8-9፤ ከቍ1-6 በተገለጸው ላይ እግዚአብሔር አጠቃላይ ጥፋትን የሚያስከትል ከባድ ቅጣት ለማድረግ መወሰኑ ተጠ ቅሶአል፣ ይቅርታ ለማድረግ ቃል ባይገባም፣ በአሞጽ ጩኸት ከጽኑ ቍጣው ተመልሶአል። ከዚህ በኋላ ግን እግዚአብሔር ለእንዲህ ዐይነቱ ቀጣይ ምልጃ በሩን ክፍት አላደረገም (ከኤር7፥16፤ 11፥14፤ 14፥11፤15፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥8 *ቱምቢ፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ "የተሠራው" (ቍ7) በእግዚአብሔር መለኪያ መሠረት ነው፤ ስለ ሆነም ከመለኪያው ደረጃ በታች እንዲሆን አይገባውም ነበር፤ ነገር ግን በተለካ ጊዜ ከመለኪያው ደረጃ በታች ሆኖ ተገኘ(ከ2ነገ21፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። *በሕዝቤ፤* በአሞጽ መጽሐፍ ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ በዚህ ስፍራ እግዚአብሔር እስራኤልን፣ "ሕዝቤ" ብሎ ይጠራል(ቍ15፤ 8፥2፤ 9፥10:14 ይመ)። *ከእንግዲህም ወዲያ አልምራቸውም፤* 8፥2 ይመ።

7፥9 *ማምለኪያ ኮረብታዎች ...መቅደሶች... ቤት፤* ሃይ ማኖታዊና ፓለቲካዊ ከበሬታን ማግኛ ማእከላት እንዲሁም መመ ጻደቂያ ትምክህቶች ይፈርሳሉ ማለት ነው። *የይስሐቅ፤* የእስራ ኤል ወይም የያዕቆብ አባት ስም ሲሆን፣ እስራኤልን በዚህ ዐይነት ሁኔታ የተጠቀሰው በአሞጽ መጽሐፍ ብቻ ነው (ቍ16 ይመ)።

ኢዮርብዓም፤ ከምዕራፍ 1-6የተጠቀሰው ንግር በአጠቃላይ በእስራ ኤልና በሰማርያ ያሉትን መሪዎች የሚመለከት ሲሆን ፣በዚህ ስፍራ አሞጽ አንድን ሰው ብቻ ጠቅሷል፤ ይኸውም ንጉሡን ነው።

7፥11፤ የአሜስያስ ቃል የአሞጽን መልእክት አስተሮ ያቀርባል (የቍ17 ማብ ይመ)። *ኢዮርብዓም፤* የንጉሡ ስም ቤቱንና (ቍ9) ሥርወ መንግሥቱን ሊወክል ይችላል። *ይሞታል፤* ኢዮርብዓም ጊዜው ሲደርስ ሞተ (2ነገ14፥29)፤ ልጁና ወራሹ የሆነው ዘካርያስ ግን (2ነገ15፥8) በሰው ተገደለ (2ነገ15፥10)።

7፥12 *ባለ ራእይ፤* አሜስያስ፣ አሞጽን ቀም ነገረኛ እንዳ ልሆነ ቅጥረኛ ነቢይ በመቍጠር ትንቢት እንዳይናገር ከለከለው።

7፥13 *የንጉሡ መቅደስ፤* አሜስያስ ያገለገለው የሰማርያን ንጉሥ እንጂ "የእስራኤልን ሰማያዊ ንጉሥ" አይደለም፤ ስለዚህ በኢዮርብዓም ላይም ሆነ በቤተ መንግሥቱ ባለው መቅደስ ላይ ትንቢት እንዲናገር አልፈቀደም።

7፥14 *ነቢይ ወይም የነቢይ ልጅ አይደለሁም፤* አሞጽ ቀደም ብሎ ከነቢያቱም ሆነ ከተከታዮቻቸው ጋር ምንም ግንኙነት እንደሌለው ገለጸ (የ1ነገ20፥35 ማብ ይመ)። በኢየሩሳሌምና በኢ ዮርብዓም ላይ የፍርድ ቃል እንዲናገር ማንም አልቀጠረውም። *እረኛ፤* የ1፥1 ማብ ይመ፤ ይሁን እንጂ የዕብራይስጡ ትርጉም ከዚህ ክፍል በስተቀር በሌላ ስፍራ የማይገኘውን ልዩ ቃል ይጠቀ ማል። ለዚህ ቃል የቀረበው የእብራይስጡ ቃል፣ "ከብት" ከሚለው ቃል ጋር ይቀራረባል፤ ስለዚህ አሞጽ ምናልባት በጎችን ብቻ ሳይሆን የከብት እረኛም እንደ ነበረ መገመት ይቻላል። *የባሉጥ ፍሬ፤* የበለስን ፍሬ የሚመስል ፍሬ የሚያፈራና በጣውላነት የሚያገለግል ትልቅ ዛፍ ነው። ጥሩ ፍሬ ለማግኘት፣ አትክልተኛው የእያንዳንዱን ፍሬ ጫፍ መግረዝ ነበረበት።

7፥15 *ከምጠብቅበት፤* 2ሳሙ7፥8 ይመ። *ሂድና፤* እግዚአብሔር በዚያ ትንቢት እንዲናገር ስለላከው፤ አሞጽ በቤቴል ነበር።

7፥16 *ትንቢት አትናገር፤* ከ2፥12 ጋርያነጻጽሩ።

7፥17፤ አሞጽ የእግዚአብሔርን ፍርድ በካህኑ ላይ ተናገረ፤ *ጋለሞታ፤* አሜስያስ ተሰዶ፣ ልጆቹም ሞተው የቤተ ሰቡ ርስት ከተወሰደ በኋላ የአሜስያስ ሚስት ኑሮን ለመግፋት ወደ ዝሙት አዳሪነት ተግባር ለመሰማራት ተገደደች። *ምድርህም፣* የአሜስያስ

እስራኤልም ከትውልድ አገሩ፣
ተማርኮ ይሄዳል::' "

የጐመራ ፍሬ የሞላበት ቅርጫት

8 ጌታ እግዚአብሔር ይህን አሳየኝ፤ እነሆ፤ የጎመራ ፍሬ የሞላበት ቅርጫት ነበረ:: [2]እርሱም፣ "አሞጽ ሆይ፤ ምን ታያለህ?" አለኝ:: እኔም፣ "የጎመራ ፍሬ የሞላበት ቅርጫት አያለሁ" አልሁ:: ከዚያም በኋላ እግዚአብሔር እንዲህ አለኝ፤ "በሕዝቤ በእስራኤል ላይ ፍጻሜ መጥቶአል፤ ከእንግዲህም አልምራ ቸውም::"

[3]ጌታ እግዚአብሔር፣ "በዚያ ቀን የቤተ መቅደሱ ዝማሬ ወደ ዋይታ[a] ይለወጣል፤ እጅግ ብዙ የሆነ የሰው ሬሳ ወድቆ ይገኛል፤ ዝምታም ይሰፍናል" ይላል::

[4]እናንት ችግረኞችን የምትረግጡ፣
የምድሪቱንም ድኾች የምታጠፉ ይህን ስሙ፤

[5]እንዲህም ትላላችሁ፤
"መስፈሪያውን በማሳነስ፣
ዋጋውን ከፍ በማድረግ፣
በሐሰተኛ ሚዛን በማጭበርበር፣
እህል እንድንሸጥ፣
የወር መባቻ መቼ ያበቃል?
ስንዴም ለገበያ እንድናቀርብ፣
ሰንበት መቼ ያልፋል?"

[6]ድኻውን በብር፣
ችግረኛውንም በጥንድ ጫማ እንገዛለን፤
ግርዱን እንኳ በስንዴ ዋጋ እንሸጣለን::"

[7]እግዚአብሔር በያዕቆብ ክብር እንዲህ ሲል ምሎአል፤ "እነርሱ ያደረጉትን ሁሉ ከቶ አል ረሳም::

[8]"በዚህ ነገር ምድር አትናወጥምን?
በውስጧ የሚኖሩትስ ሁሉ አያለቅሱምን?

8፥1 አሞ7፥1
8፥2 ዘፍ40፥16፤ ኤር1፥13፤24፥3፤ ሰቆ4፥18፤ ሕዝ7፥2-9፤አሞ7፥8
8፥3 አሞ5፥16፤ 6፥10
8፥4 ኢዮ20፥19፤ መዝ14፥4፤ምሳ30፥14፤አሞ2፥7
8፥5 ዘፍ31፥7፤ ዘኍ10፥10፤ዘዳ25፥15፤2ነገ4፥23፤ነህ10፥31፤13፥15-16፤ ኢሳ58፥13 ሕዝ45፥10-12 ሆሴ12፥7፤ ሚክ6፥10-11፤ዘካ5፥6
8፥6 አሞ2፥6፤ 4፥1፤5፥11
8፥7 ኢዮ35፥15፤ መዝ47፥4፤ሆሴ8፥13
8፥8 ኢዮ9፥6፤ መዝ18፥7፤ኤር46፥8፤51፥29፤አሞ9፥5
8፥9 ኢዮ5፥14፤ ኢሳ59፥9-10፤ ኤር13፥16፤15፥9፤ ሕዝ32፥7፤ አሞ5፥8፤ሚክ3፥6፤ ማቴ27፥45፤ ማር15፥33፤ ሉቃ23፥44-45
8፥10 ዘፍ21፥16፤ ዘሌ13፥40፤ዘሌ26፥31፤ኢሳ3፥17፤ ኤር2፥19፤ሰቆ5፥15፤ ሕዝ7፥18፤ሆሴ2፥11፤ ኢል1፥8
8፥11 1ሳሙ3፥1፤ 2ዜና15፥3፤ኢሳ30፥20፤ ኤር30፥3፤31፥27
8፥12 ሕዝ20፥3:31
8፥13 ኢሳ9፥17፤ 41፥17፤ሆሴ2፥3
8፥14 1ነገ12፥29፤ መዝ46፥2፤አሞ5፥2:5፤ ሚክ1፥5

የምድር ሁሉመና እንደ ዐባይ ወንዝ ይነሣል፤
እንደ ግብፅ ወንዝም ወደ ላይ ይፈናጠራል፤
ተመልሶም ይወርዳል::"

[9]ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"በዚያ ቀን፣ ፀሓይ በቀትር እንድትጠልቅ
አደርጋለሁ፤
ምድርንም ደማቅ ብርሃን ሳለ በቀን
አጨልማታለሁ::

[10]ዓመት በዓላችሁን ወደ ልቅሶ፣
ዝማሬአችሁንም ሁሉ ወደ ዋይታ
እለውጣለሁ፤
ሁላችሁም ማቅ እንድትለብሱ፣
ጠጕራችሁንም እንድትላጩ አደርጋለሁ፤
ያን ጊዜ ለአንድያ ልጅ ሞት እንደሚለቀስበት፣
ፍጻሜውንም እንደ መራራ ቀን
አደርገዋለሁ::"

[11]ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"በምድር ላይ ረሐብን የምሰድበት ዘመን
ይመጣል፤
ይኸውም የእግዚአብሔርን ቃል
የመስማት ረሐብ እንጂ፣
እንጀራን የመራብ ወይም ውሃን
የመጠማት አይደለም::

[12]ሰዎች እግዚአብሔርን ለመሻት፣
ከባሕር ወደ ባሕር፣
ከሰሜን ወደ ምሥራቅ ይንከራተታሉ፤
ነገር ግን አያገኙትም::

[13]"በዚያ ቀን፣
"ቈነጃጅት ሴቶችና ብርቱዎች ጕልማሶች፣
ከውሃ ጥም የተነሣ ይዝላሉ::

[14]በሰማርያ ኀፍረት[b] የሚምሉ፣
ወይም፣ 'ዳን ሆይ፤ ሕያው አምላክህን'
የሚሉ፣

[a]3 *የቤተመቅደሱ ዘማሪያን ዋይታ ያሰማሉ የሚሉ አሉ::*
[b]14 *ወይም በአሼማ ወይም በማእት አማልክት::*

የግል ይዞታ የነበረው ርስት ተወስዶ ለሌሎች ተከፋፍሎ ይሰጣል ማለት ነው:: *በረከስ ምድር፤* ጣዖት የሚመለክበት ምድር የረከሰ በመሆኑ፣ በሥርዐቱ መሠረት ለክህነት አገልግሎት የነበረው ቅድስና ይረክሳል ማለት ነው (አማራጭ ትርጕሙን ይመ):: *እስ ራኤልም ከትውልድ አገሩ፤* አሞጽ ይህን ሐረግ (በዕብራይስጡ) ደጋግሞ ይጠቅሳል፤ ይኸውም፣ አሜስያስ ቀደም ብሎ በአጭሩ ከገለጸው የአሞጽ መልእክት የመጨረሻው ሁለት መሥመር ነው::

8፥1 *አሳየኝ፤* የ7፥1 ማብ ይመ::

8፥2 *የጐመራ ፍሬ ... ፍጻሜ መጥቶአል፤* በዕብራይስጥ ቋንቋ ሁለት ትርጕም ያለው ኅብር አገላለጽ ነው፤ እስራኤል የም ትነቀልበት ጊዜ እንደ ደረሰ ያመለክታል::

8፥3 *በዚያ ቀን፤* የ5፥18 ማብ ይመ:: *ዋይታ... ዝምታም፤* በዚህ የመከር ጊዜ የሚኖረው የምስጋና መዝሙር ሳይሆን፣ ከጭ ንቀት የተነሣ የሚሆን ጸጥታ ነው (ከዘሌ23፥39-41 ጋር ያነጻጽሩ)::

8፥5 *የወር መባቻ ... ሰንበት፤* የንግድ ሥራ የማይከሄድ ባቸው የሃይማኖት በዓላት ናቸው (ከዘኍ28፥9-15 ጋር ያነጻጽሩ):: *መስፈሪያውን በማሳነስ፣ ዋጋውን ከፍ በማድረግ፤* በሐሰተኛ ሚዛን ማለት ነው::

8፥6፤ የ2፥6 ማብ ይመ ::

8፥7 *በያዕቆብ ክብር ...ምሎአል፤* እግዚአብሔር አምላኳ ስለ ሆነ እስራኤል በዚህ ትመካለች::

8፥8 *እንደ ዐባይ ወንዝ ይነሣል፤* በኢትዮጵያ ወቅቱን ጠብቆ ከሚዘንበው ከባድ ዝናም የተነሣ የዐባይ ወንዝ ግብፅ ሲደርስ በየዓመቱ እስከ ሃያ አምስት ጫማ ከፍ ይላል፤ ከፍ ብለው ከተ ሠሩት መንደሮችና ከተሞች በስተቀር ጉርፉ መሬውን ሸለቆ ያጥለቀልቃል፤ ውሃውም ለም የሆነ ብዙ ዐፈር ይዞ ይሄዳል::

8፥9 *በዚያ ቀን፤* የ5፥18 ማብ ይመ:: *ምድርንም... አጨልማታለሁ፤* በሌላ ስፍራ እንደተጠቀሰው፣ "የእግዚአብሔር ቀን" ፍጥረት እንዳልነበር እስኪ መስል ድረስ የተፈጥሮ ሥርዐት በመዛባቱና ብርሃን ወደ ጨለማ በመለወጡ ይታወቃል (ኢሳ13፥10፤ 24፥23፤34፥4፤50፥3፤ ሕዝ32፥7-8፤ ኢል2፥10:31፤ ሚክ3፥6 ይመ)

8፥10 *ልቅሶ* ንጉሥ ዳዊት እንዳደረገው ነው (2ሳሙ18፥33):: *ማቅ እንድትለብሱ፣ ጠጕራችሁንም እንድትላጩ፤* የሐዘን ምልክት ነው (ዘፍ37፥34፤ ኤር4፥5ይመ)፤ አንድያ ልጅ ለወደ ፊት የቤተ ሰቡ የኑሮ መሠረት ስለ ሆነ ተስፋ ተደርጎ የሚጠበቅ ልጅ ነው (ከ2ሳሙ18፥18 ጋር ያነጻጽሩ):: *መራራ ቀን* የክብረ በዓል ቀን ተቃራኒ ነው (አስ 9፥22)::

8፥11 *ዘመን* የእግዚአብሔር ፍርድ ተግባራዊ መሆን በሚጀምርበት ጊዜ ማለት ነው:: *የእግዚአብሔርን ቃል የመስ ማት ራብ፤* በታላቅ ጭንቅ ጊዜ እስራኤል ተስፋን የሚያመለክት የትንቢትን ቃል ለማግኘት ወደ እግዚአብሔር ዘወር ብላለች (ለም ሳሌ 2ነገ 19፥1-4:14፤22፥13-14፤ ኤር21፥2፤ ሕዝ14፥3:7 ይመ)፤ ይሁን እንጂ በሚመጣው የፍርድ ጊዜ እግዚአብሔር ለእንዲህ ዐይነቱ ጥያቄ መልስ የሚሰጠው በዝምታ ነው፤ ይህም አስፈሪ የእግዚ አብሔር ዝምታ ነው (1ሳሙ28፥6፤ ሕዝ7፥26፤20፥1-3፤ ሚክ3፥4:7 ይመ)::

8፥12 *ከባሕር ወደ ባሕር፣ ከሰሜን ወደ ምሥራቅ* በመላው የእስራኤል ምድርና በዮርዳኖስ ማዶ ያለውን ምድር ሳይቀር ለማለት ነው::

8፥13 *ጥም፤* ሥጋዊ ጥማት ብቻ ሳይሆን መንፈሳዊ ጥማትንም ሊያመለክት ይችላል:: ጕልበታቸው ተበልቶ አለቀ፤ ተወዳጆቹ ልጃገረዶችና ብርቱዎቹ ወንዶች ልጆች እንኳ ሳይቀሩ ዝለው ከጥቅም ውጭ ሆነዋል::

8፥14 *የሚምሉ፤* የሚምሉት በተለያዩ የማምለኪያ ስፍራ

ወይም 'ሕያው የቤርሳቤህ አምላክን[ጀ]'
ብለው የሚምሉ፣
ዳግመኛ ሳይነሡ፣ ለዘላለም ይወድቃሉ፡፡"

እስራኤል ትጠፋለች

9 ጌታን በመሠዊያው አጠገብ ቆሞ አየሁት፤
እርሱም እንዲህ አለ፤
"መድረኮቹ እንዲናወጡ፣
ጕልላቶቹን ምታ፣
በሕዝቡም ሁሉ ራስ ላይ ሰባብራቸው፤
የቀሩትን በሰይፍ እገድላቸዋለሁ፤
ከእነርሱ አንድም ሰው አይሸሽም፤
ቢሸሽም የሚያመልጥ የለም፡፡
[2]መቃብር[ፐ] በጥልቀት ቈፍረው ቢወርዱም፣
እጄ ከዚያ ታወጣቸዋለች፤
ወደ ሰማይ ቢወጡም፣
ከዚያ አወርዳቸዋለሁ፡፡
[3]በቀርሜሎስ ጫፍ ላይ ቢሸሸጉም፣
አድኜ ፈልጌ ከዚያ አወርዳቸዋለሁ፤
እይዛቸዋለሁም፤
በጥልቅ ባሕር ውስጥ ከእኔ ቢሸሸጉም፣
በዚያ እባቡ እንዲነድፋቸው አዘዋለሁ፤
[4]በጠላቶቻቸው ተነድተው ለምርኮ ቢወሰዱም፣
በዚያ እንዲገድላቸው ሰይፍን
አዛለሁ፤
ለመልካም ሳይሆን ለክፉ፣
ዐይኔን በእነርሱ ላይ አደርጋለሁ፡፡
[5]ጌታ፣ እግዚአብሔር ጸባኦት፣
ምድርን ይዳስሳል፤
እርሷም ትቀልጣለች፤
በውስጥዋ የሚኖሩ ሁሉ ያለቅሳሉ፤
የምድር ሁለመና እንደ ዐባይ ወንዝ
ይነሣል፤
እንደ ግብፅ ወንዝም ይወርዳል፡፡
[6]መኖሪያውን[ጠ] በሰማይ የሚሠራ፣
መሠረቱንም[ጨ] በምድር የሚያደርግ፣
የባሕርን ውሃ የሚጠራ፣
በምድርም ገጽ ላይ የሚያፈስ፣
እርሱ ስሙ እግዚአብሔር ነው፡፡
[7]"እናንት እስራኤላውያን፣
ለእኔ እንደ ኢትዮጵያውያን
አይደላችሁምን?"
ይላል እግዚአብሔር
"እስራኤልን ከግብፅ፣
ፍልስጥኤማውያንን ከከፍቶር[ሰ]፣
ሶርያውያንንም ከቂር አላወጣሁምን?
[8]"እነሆ፤ የጌታ እግዚአብሔር ዐይኖች፣
በኀጢአተኛ መንግሥት ላይ ናቸው፤
ከምድር ገጽ፣ ፈጽሜ አጠፋዋለሁ፤
የያዕቆብን ቤት ግን፣
ሙሉ በሙሉ አልደመስስም፤"
ይላል እግዚአብሔር፡፡
[9]"እነሆ፤ ትእዛዝ እሰጣለሁ፤
እህል በወንፊት እንደሚነፋ፣
የእስራኤልን ቤት፣
በሕዝብ ሁሉ መካከል እንዲሁ አደርጋለሁ፤
ነገር ግን አንዲት ቅንጣት በምድር ላይ
አትወድቅም፡፡
[10]በሕዝቤ መካከል ያሉ፣
'ክፉ ነገር አያገኘንም ወይም አይደርስብንም'
የሚሉ፣
ኀጢአተኞች ሁሉ፣
በሰይፍ ይሞታሉ፡፡

9፥1 መዝ68፥21፤ ኤር11፥11
9፥2 ኢዮ7፥9፤ ኤር51፥53፤ ሕዝ26፥20፤ አብ1፥4
9፥3 ዘፍ49፥17፤ ኢዮ11፥20፤ መዝ68፥22፤139፥8-10፤ ኢሳ27፥1፤ ኤር16፥16-17፤ አሞ1፥2
9፥4 ዘሌ26፥33፤ ኤር21፥10፤39፥16፤ 44፥11፤ ሕዝ5፥12፤ 15፥7፥21 አሞ8፥8
9፥6 መዝ104፥1-3፥ 5-6፡13፤ ኤር43፥9፤ አሞ5፥8
9፥7 ዘፍ10፥14፤ ዘዳ2፥23፤2ነገ16፥9፤2 ዜና12፥3፤ ኢሳ20፥4፤ 22፥6፤43፥3፤ አሞ2፥10
9፥8 ኤር4፥27፤ 44፥27
9፥9 ኢሳ30፥28፤ ኤር31፥36፤ዳ39፥7፤ ሉቃ22፥31
9፥10 ኤር5፥12፤ 23፥17፤49፥37፤ ሕዝ20፥38፤ አሞ6፥3
9፥11 ዘፍ26፥22፤ መዝ53፥6፤80፥12፤ ኢሳ7፥2፤49፥8፤ ሕዝ17፥24፤ ሚክ7፥8፡11፤ዘካ12፥7 ፤14፥10

[ጀ]14 ወይም ኀይል [ፐ]2 ዕብራይስጡ ሲኦል ይለዋል፡፡ [ጠ]6 ዕብራይስጡ ለዚህ ሐረግ የሰጠው ትርጕም ምን እንደሆነ አይታወቅም፡፡ [ጨ]6 ዕብራይስጡ ለዚህ ሐረግ የሰጠው ትርጕም ምን እንደሆነ አይታወቅም፡፡ [ሰ]7 በላይኛው ዐባይ አካባቢ ያለ ሕዝብ ነው

ዎች ባሉት ሐሰተኛ አማልክት ነው (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)፤ ሕዝቡ ከእግዚአብሔር ይልቅ በእነዚህ አማልክት ይታመኑ ነበር፡፡

9፥1 *ጌታን...አየሁት፤* የ7፥1 ማብ ይመ፡፡ በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር በምድር ላይ ቆሞ ነበር፡፡ *በመሠዊያው አጠገብ፤* ሕዝቡ የሰላምና የበረከት ቃል ለመስማት በሚጠብቁበት ስፍራ፣ እግዚአብሔር ጥፋትን ሊያመጣባቸው ተዘጋጅቶአል፡፡ *ጕልላቶቹን፤* በጌጣጌጥ ከተዋቡት ጕልላቶች ጀምሮ በታላላቅ ድንጋይ እስከ ታነጹት መድረኮች ድረስ እግዚአብሔር ቤተ መቅደሱን ሙሉ በሙሉ ያፈርሳል፡፡ የሚቀጥሉት ክፍሎች የሚደርሰውን ጥፋት ይገልጻሉ፡፡ በራእዩ ውስጥ እግዚአብሔር የሚታየው በኢየሩሳሌም ይሁን ወይም አይሁን ግልጽ አይደለም፤ ነገር ግን በቤቴል የቤተ መቅደስ ውቅር አለመኖሩን እናውቃለን፡፡

9፥2-4፤ እነዚህ ጥቅሶች ሊፈጸም ካለው የእግዚአብሔር ፍርድ ማምለጥ እንደማይቻል ያመለክታሉ፡፡ አንድ ሰው ሊደርስበት የሚችለው ሐሳባዊ፣ "ጥልቀት" የሚያመለክት ሲሆን፣ በመዝ 139፥7-12 ላይ ከተጠቀሰው ጋር ሊነጻጸር ይችላል፡፡ የእግዚአብሔር ግዛት ሲኦልን ሳይቀር የሚያካትት ነው (ቍ2)፡፡

9፥3 *በቀርሜሎስ ጫፍ፤* የ1፥2 ማብ ይመ፡፡ *እባቡ፤* በጣዖት አምላኪዎች ተረታ ተረት መሠረት አስፈሪውን የባሕር አውሬ የሚያመለክት ነው፡፡ ሁሉም ነገር በእርሱ ቍጥጥር ሥር ስለ ሆነ ማንም ሰው ወደ ጥልቁ ሄዶ በመሸሸ ከእግዚአብሔር ሊያመልጥ አይችልም፡፡

9፥4 *በጠላቶቻቸው ተነድተው... አዛለሁ፤* በሕዝቦች መካከል ተበታትነው ያሉት እንኳ ከእግዚአብሔር ፍርድ አያመልጡም፡፡ *ለክፉ ዐይኔን በእነርሱ ላይ አደርጋለሁ፤* ከመዝ33፥18፤ 34፥15 ጋር ያነጻጽሩ፡፡

9፥5 *ጌታ፤* ፈጣሪ የሆነው የእስራኤል አምላክ፣ ፍጥረተ ዓለማትን ሁሉ ደግፎ የሚይዝና የሚጠብቅ መሆኑን የሚናገር ዝማሬአዊ አገላለጽ ሲሆን፤ ይህም የተጠቀሱትን የፍርድ ቃሎች በበለጠ የሚያጠናክር ነው (ከ4፥13፤5፥8-9 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ *ምድርን... ትቀልጣለች፤* የመዝ46፥6 ማብ ይመ፡፡ *እንደ ዐባይ ወንዝ፤* 8፥8 እና ማብ ይመ፡፡

9፥6 *መኖሪያውን በሰማይ፤* ምድር ስትናወጥ የሚፈርሰውን የሰውን መለኪያ፣ ከእግዚአብሔር መለኪያ ጋር ያነጻጽራል (ቍ5)፡፡ መዝ104፥3 እና ማብውን ይመ፡፡ *የባሕርን፤* 5፥8 ማብ ይመ፡፡

9፥7 *ኢትዮጵያውያን፤* ከግብፅ በስተ ደቡብ የሚኖሩ (እና ከአማራጭ ትርጕሙ ጋር ያነጻጽሩ) ጠቈር ያለ ቆዳ ያላቸው ሕዝቦች ናቸው፡፡ *እስራኤልን... አላወጣሁምን?* የዘፀ20፥2 ማብ ይመ፡፡ እስራኤል ባለፉት ዘመናት እግዚአብሔር የሰጣት በረከት ወደፊት ለሚያደርግላት ቸርነት ዋስትና ሆኖአት በእርሱ ላይ መደገፍ አልቻለችም፡፡ በዕብሪት ላይ ከተመሠረተው ዐመፀኝነቷ የተነሣ እስራኤል በእርሱ ላይ ተስፋ ማድረግ አልቻለችም፡፡ የልቧ ትዕቢትና ዐመፀኝነት "በመውጣት" ዘመን ያገኘችው ልዩ ትርጕም እንዲወሰድባት አድርጉአል፤ ከግብፅ ወደ ከነዓን ያደረ ገችውም ጕዞ ሌሎች ሕዝቦች ካደረጉት ጕዞ የተለየ አልሆነም፡፡ *ፍልስጥኤማውያንን ከከፍቶር፤* የኤር 47፥4 ማብ ይመ፡፡ *ከቂር፤* የ1፥5 ማብ ይመ፡፡

9፥8 *በኀጢአተኛ መንግሥት፤* የተመረጠው ሕዝብ አለመታዘዝ ከሌሎች ሕዝቦች አለመታዘዝ ብሶ የተገኘውን እስራኤልን ማለት ነው (ከ1፥3-2፥16፤3፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡

9፥9 *በወንፊት፤* ስንዴው ከመሬት ታፍሶ በሚነፋበት ጊዜ አብሮት የሚሰበሰበውን ጥቃቅን ድንጋይና ሌላ የማያስፈልግ ነገር ሁሉ ያጠራል፡፡ *አንዲት ቅንጣት ...አትወድቅም፤* በወንፊት ሲነፋ እህሉ ብቻ ይቀራል፤ ሌላው ተጣርቶ ይጣላል፡፡

9፥10 *ኀጢአተኞች ሁሉ... ይሞታሉ፤* ይህም የሚሆነው በዐመፀኝነታቸው ስለ ጸኑ ነው፡፡

9፥11፤ በአይሁድ ታልሙድ ይህ ጥቅስ ስለ መሲሑ እንደሚናገር ይታመናል፡፡ *አነሣዋለሁ፤* በአሞጽ የተነገረውን የፍርድ ቃል

የእስራኤል መመለስ

[11] "በዚያ ቀን፣
የወደቀውን የዳዊትን ድንኳን አነሣለሁ፤
የተሰበረውን እጠግናለሁ፤
የፈረሰውን ዐድሳለሁ፤
ቀድሞ እንደነበረም አድርጌ እሠራዋለሁ፤
[12]ስለዚህ የኤዶምን ትሩፍ፣
በስሜ[ሀ] የተጠሩትንም ሕዝቦች ሁሉ
ይወርሳሉ፤"
ይላል ይህን የሚያደርግ እግዚአብሔር።

[13]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"እነሆ፤ ዐጫጁ ዐጭዶ ሳይጨርስ፣
ዐራሹ በላዩ የሚደርስበት፣
ችግኝ ተካዩም ገና ተክሎ ሳይጨርስ፣
ወይን ጨማቂው የሚደርስበት ጊዜ
ይመጣል፤
አዲስ የወይን ጠጅ ከተራሮች
ይንጠባጠባል፤
ከኰረብቶችም ሁሉ ይፈሳል።
[14]የተሰደደውን[ለ] ሕዝቤን እስራኤልን
እመልሳለሁ፤
እነርሱም የፈራረሱትን ከተሞች መልሰው
ሠርተው በውስጣቸው ይኖራሉ።
የወይን ተክል ተክለው፣ ጠጁን ይጠጣሉ፤
አትክልት ተክለው ፍሬውን ይበላሉ።
[15]እስራኤልን በገዛ ምድራቸው እተክላቸዋለሁ፤
ከሰጠኋቸውም ምድር፣ ዳግመኛ
አይነቀሉም"
ይላል አምላክህ እግዚአብሔር።

9፥12 ዘኍ24፥18፤ ኢሳ43፥7፤ ኤር25፥29፤ ሐዋ15፥16-17
9፥13 ዘሌ26፥5፤ መሳ9፥27፤ ሩት2፥3፤ ኤር31፥38፤33፥14፤ ኢል2፥24፤3፥18
9፥14 2ነገ19፥29፤ ኢሳ32፥18፤ 49፥8፤61፥14፤62፥9፤ ኤር29፥14፤30፥18፤31፥28፤33፥7፤ ሕዝ28፥25-26፤ 34፥13-14፤አሞ5፥11
9፥15 ዘፀ15፥17፤ ኢሳ60፥21፤65፥9፤ ኤር3፥18፤18፥9፤23፥8፤24፥6፤32፥15፤ ሕዝ28፥26፤ 34፥25-28፤37፥12፡35፤ኢል3፥20

[ሀ]12 *ዕብራይስጡ እንደ ሰብዓ ሊቃናቱ ትርጕም የሕዝቡ ትሩፋትንና ስሜን የሚጠሩ ሁሉ፣ እግዚአብሔርን ይፈልጋሉ።*
[ለ]14 *ወይም ዕጣ ፈንታቸውን አድሳለሁ እንደማለት ነው።*

መሠረት በማድረግ ተስፋን የሚያድስ ነው፤ ይህም ከዘፍ3፥15 ጀምሮ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የሚገኝ ቃል ነው፤ ይኸውም ከፍርድ በኋላ እግዚአብሔር በረከትን እንደሚያመጣና እስራኤልንም ፈጽሞ እንደማይተው ያመለክታል። *ድንኳን፤* በቀሙ፣ "ጎጆ" ማለት ሲሆን የዳዊትን ሥርወ መንግሥት ወይም የዐሥራ ሁለቱ ነገዶች ጥምር መንግሥት የሆነውን የዳዊትን መንግሥት ሊያመለክት ይችላል። "ጐጆ" የሚለው ቃል የተመረጠው የዳዊትን ከዝቅተኛ ቦታ መነሣት ለማስታወስ ይሆናል። *እንደነበረም፤* በዳዊትና በሰሎሞን ጊዜ እንደ ነበረው ለማለት ነው።

9፥12 *የኤዶምን ትሩፍ፤* እስራኤል ከተቀጣች በኋላ ከጨካኝ ጠላቶቿ የተረፈውን ሁሉ ለማለት ነው (የ1፥11 ማብ ይመ)። *በስሜ የተጠሩትንም ሕዝቦች ሁሉ፤* ዳዊት በእስራኤል ዙሪያ የነበሩትን ሁሉ እንደ ገዛ በማስታወስ፣ እግዚአብሔር የቀባው የወደ ፊቱ ንጉሥ የሚያስተዳድረው ግዛት ዳር ድንበር ከየት እስከ የት እንደሚዘልቅ የሚያመለክት ነው። ይህም ለአብርሃምና ለዳዊት የተደረጉ ኪዳኖች መፈጸማቸውን ያመለክታል። መሲሑ በኤዶም የተመሰሉትን የቀድሞ ጠላቶችን እንኳ ጨምሮ ይገዛል (የኢሳ34፥5 ማብ ይመ)። *ይህን የሚያደርግ፤* የተናገረውን የሚያደርግ እግዚአብሔር ነው።

9፥13-15፤ ጥፋት፣ እጦትና ሞት እንደሚሆን ከተነበየ በኋላ (ከ5፥9፡11፡27 ጋር ያነጻጽሩ) የመጨረሻ ቃሉ ወቅቱ በመፈራረቅ መዝራትና ማጨድ የማይቋረጡበትንና አዲስ ምርት የሚታይበትን የከበረውን የገነትን ሕይወት በሥዕላዊ መልክ አቀረበ። ይህም በ4፥6-11 ከላይ ከተገለጸው ጋር የሚቃረን ነው።

9፥13፤ ከኢል 3፥18 ጋር እንደሚመሳሰል ያስተውሉ።

9፥14-15፤*እመልሳለሁ ... ሠርተው ... ተክለው፤* በተስፋ ዩቱ ምድር እግዚአብሔር ሕዝቡን አምራች፣ ፍሬያማና ሰላማቸው የተጠበቀ ያደርጋቸዋል።

9፥14፤ *ሕዝቤን፤* የ7፥8 ማብ ይመ፤ ከሆሴ 1፥9 እንዲሁም ከሆሴ2፥23 ጋር ያነጻጽሩ። የፈራረሱትንም ከተሞች መልሰው ይሠራሉ፤ ኢሳ58፥12 እና ማብ ይመ።

9፥15 *ዳግመኛ፤* እስራኤል ለመጨረሻ ጊዜ ተመልሳ ሙሉ በሙሉ ከተገነባች በኋላ ዳግም አትደመሰስም። *አምላክህ* ከሆሴ1፥9 እንዲሁም ከሆሴ 2፥23 ጋር ያነጻጽሩ።

ትንቢተ አብድዩ

መግቢያ

ጸሐፊው

ይህን መጽሐፍ የጻፈው አብድዩ ሲሆን፣ የስሙ ትርጕም "የእግዚአብሔር አገልጋይ" ማለት ነው:: "አብድዩ" የሚለው ስም በዚያን ጊዜ የተለመደ ስም ነበር (1ነገ 18፥3-16፤ 1ዜና 3፥21፤ 7፥3፤ 8፥38፤ 9፥16፤ 12፥9፤ 27፥19፤ 2ዜና 17፥7፤ 34፥12፤ ዕዝ8፥9፤ ነህ10፥5፤ 12፥25 ይመ):: የአባቱም ስም ሆነ የትውልድ ቦታው የት እንደ ሆነ አልተገለጸም::

የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

የተጻፈበትን ጊዜና ቦታ ለይቶ የማወቁ ጕዳይ አከራካሪ (አነጋጋሪ) ነው:: ትንቢቱ የተጻፈበትን ጊዜ ለማወቅ በቍ11-14 ላይ የተጻፈውን ሐሳብ፣ በእስራኤል ታሪክ ውስጥ ጕልሕ ስፍራ ካላቸው ቀጥሎ ከተጠቀሱት ሁለት ድርጊቶች ከአንዱ ጋር ማገናዘብ ያስፈልጋል::

1. በኢዮራም ዘመነ መንግሥት ፍልስጥኤማውያንና ዐረቦች በኢየሩሳሌም ላይ ያደረጉት ወረራ (853-841 ዓ.ቅ.ክ.)፤ 2ነገ 8፥20-22፤2ዜና21፥8-20 ይመ:: ከዚህ አንጻር ሲታይ አብድዩ ኤልሳዕ በነበረበት ዘመን ነበር ማለት ነው::
2. ባቢሎናውያን በኢየሩሳሌም ላይ ያደረጉት ወረራ (605-586 ዓ.ቅ.ክ)፤ ይህ ከሆነ አብድዩ ኤርምያስ በነበረበት ዘመን ነበረ:: ይኸኛው አማራጭ የበለጠ አሳማኝ ይመስላል:: በአብ ከቍ1-9 እና በኤር49፥7-22 መካከል ያለው መመሳሰል፣ ብዙ ሰዎች በአብድዩና በኤርምያስ መጽሐፍ መካከል አንድ ዐይነት መደጋገፍ አለ ብለው ለመናገር ምክንያት ሆኖአቸዋል፤ ሆኖም ሁለቱም ነቢያት ለኛ ካልታወቀ ከአንድ የጋራ ምንጭ በመቅዳት ጽፈውም ሊሆን ይችላል::

የመጽሐፉ ወጥነትና መሪ ሐሳቡ

የዚህን አጭር ትንቢት ወጥነት በሚመለከት እንድንጠራጠር የሚያደርገን የጐላ ምክንያት የለም:: የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ፣ በነበራት ጸጥታና ሰላም የታበየችው ኤዶም እስራኤል በባዕዳን ኀይል በመ ጥፋቷ ደስ መሰኘቷን የሚያመለክት ነው:: ስለዚህ ኤዶም በዚህ ሁኔታ በእስራኤል መጥፋት ተባባሪ በመሆንዋ፣ የእግዚአብሔር ቍጣ በላይዋ ይመጣል፤ እርሷ ራሷ ትጠፋለች፤ ነገር ግን የጽዮን ተራራና እስራኤል ከጥፋት ይድናሉ፤ የእግዚአብሔርም መንግሥት ድል ያደርጋል::

ኤዶም በእስራኤል ላይ የፈጸመችው የጠላትነት ድርጊት የእስራኤልን ዕድሜ አራዝሞታል:: በእስራኤልና በኤዶም መካከል ያለውን ግንኙነት ለመገንዘብ ቀጥሎ የተጠቀሱትን የመጽሐፍ ቅዱስ መረጃዎች መመልከቱ ጠቃሚ ነው:: ዘፍ27፥41-45፤ 32፥1-21፡33፡36፤ ዘፀ15፥15፤ ዘኍ20፥14-21፤ ዘዳ2፥1-6፤23፥7፤ 1ሳሙ22ን ከመዝ52ጋር፤ 2ሳሙ8፥13-14፤ 2ነገ8፥20-22፤ 14፥7፤ መዝ83፤ ሕዝ35፤ ኢዮ3፥18-19፤ አሞ1፥1-12፤ 9፥1::)

ኤዶማውያን ከእስራኤላውያን ጋር የተዛመዱ ስለሆኑ (ቍ10) በጠላትነት መቆማቸው በእጅጉ የሚያስ ወቅሣቸው ነው:: ኤዶም እስራኤልን ለመርዳት ወደ ኋላ ማለትዋና ያሳየችው ግልጽ ተቃውሞ ሙሉ በሙሉ የሚያስጠይቃት ነው:: እግዚአብሔር ዔሳውን (መጥላቱ) (ዘፍ 25፥23፤ ሚል1፥3፤ ሮሜ9፥13) በምንም መንገድ ኤዶማውያንን ነጻ ሊያደርጋቸው አይችልም:: ኤዶም በተራራ ላይ ባሉት ምሽጎችዋ የተመካች ቢሆንም፣ ከዚያ ትወርዳለች፤ ትበዘበዛለችም:: እስራኤል ግን እግዚአብሔር ከእርስዋ ጋር በመሆኑ ብልጽግናዋ ይበዛል::

አስተዋፅኦ

1 ርእስና መግቢያ (1)

2 በኤዶም ላይ የተነገረ ፍርድ (2-14)

- ሀ. ኤዶም እንደምትጠፋ መገለጹ (2-7)
  1. መዋረዷ (2-4)
  2. ፍጹም መደምሰሷ (5-7)
- ለ. የኤዶም መጥፋት እርግጠኛነት (8-14)
  1. ኀፍረቷና ጥፋቷ (8-10)
  2. በእስራኤል ላይ የፈጸመችው በደል (11-14)

3 የጌታ ቀን (15-21)

- ሀ. ፍርድ በአሕዛብ ላይ፣ ትድግና ግን ለጽዮን (15-18)
- ለ. የእግዚአብሔር መንግሥት መመሥረት (19-21)

የአብድዩ ራእይ፤

[1]ጌታ እግዚአብሔር ስለ ኤዶም እንዲህ
ይላል፤
ከእግዚአብሔር ዘንድ መልእክት ሰምተናል፤
መልእክተኛውም ወደ አሕዛብ ተልኮ እንዲህ
ብሎአል፤
"ተነሡ፤ እርሷን ለመውጋት እንውጣ።"
[2]"እነሆ፤ በአሕዛብ መካከል ታናሽ አደርግሃለሁ፤
እጅግ የተናቅህ ትሆናለህ።
[3]አንተ በሰንጣቃ[ሀ] ዐለት ውስጥ የምትኖር፣
መኖሪያህንም በከፍታ ስፍራ ያደረግህ፣
ለራስህም፣
'ማን ወደ ምድር ሊያወርደኝ ይችላል?' የምትል፣
የልብህ ትዕቢት አታልሎሃል።
[4]እንደ ንስር መጥቀህ ወደ ላይ ብትወጣ፣
ጐጆህንም በከዋክብት መካከል ብታደርግ፣
ከዚያ አወርድሃለሁ"
ይላል እግዚአብሔር።
[5]"ሌቦች ወደ አንተ ቢመጡ፣
ዘራፊዎችም በሌሊት ቢገቡ፣
የሚሰርቁት የሚፈልጉትን ያህል
ብቻ አይደለምን?
ወይን ለቃሚዎች ወደ አንተ ቢመጡ፣
ጥቂት ቃርሚያ አይተዉምን?
አንተ ግን ምንኛ ጥፋት ይጠብቅሃል!
[6]ዔሳው ግን እንዴት ተዘረፈ?
የሸሸገውስ ሀብት ምንኛ ተመዘበረ!
[7]ወዳጆችህ ሁሉ ወደ ድንበር ይገፉሃል፤
ጓደኞችህ ያታልሉሃል፤ ያሸንፉህማል፤
እንጀራህን የበሉ ወጥመድ ይዘረጉብሃል፤[ለ]
አንተ ግን አታውቀውም።
[8]"በዚያ ቀን ጥበበኛ ሰዎችን ከኤዶም፣
አስተዋዮችንም ከዔሳው ተራሮች አልደመ
ስስምን?"
ይላል እግዚአብሔር ።
[9]ቴማን ሆይ፤ ተዋጊዎችህ ይደነግጣሉ፤
በዔሳውም ተራሮች ያለ ሁሉ፣
ተገድሎ ይጠፋል።
[10]በወንድምህ በያዕቆብ ላይ ስላደረግኸው ግፍ፣
በዕፍረት ትሸፈናለህ፤
ለዘላለምም ትጠፋለህ።
[11]እንግዶች ሀብቱን ዘርፈው ሲሄዱ፣
ባዕዳንም በበሮቹ ሲገቡ፣
በኢየሩሳሌምም ላይ ዕጣ ሲጣጣሉ፣
በዚያ ቀን ገለልተኛ ሆነህ ተመለከትህ፣
አንተም ከእነርሱ እንደ አንዱ ሆንህ።
[12]ክፉ ቀን በገጠመው ጊዜ፤
በወንድምህ ሥቃይ መደሰት አልነበረብህም፤
በጥፋታቸው ቀን፣ የይሁዳ ሕዝብ ሲያዝኑ
ሐሤት ማድረግ አልነበረብህም፤
በጭንቀታቸውም ቀን፣
በትዕቢት ልትናገር አይገባህም ነበር።
[13]በጥፋታቸው ቀን፣
በሕዝቤ በር መግባት የለብህም ነበር፤
በጥፋታቸው ቀን፣
በጭንቀታቸው መደሰት አልነበረብህም፤
በጥፋታቸው ቀን፣
ሀብታቸውን መዝረፍ አይገባህም ነበር።
[14]ስደተኞቻቸውን ለመግደል፣

[ሀ]3 ወይም *በሴላ*
[ለ]7 የዚህ ሐረግ የዕብራይስጡ ትርጓሜ በእርግጠኝነት አይታወቅም።

1፥1 ዘፍ25፥14፤ ኢሳ1፥1፤11፥14፤ 18፥2፤34፥11፤ 63፥1-6፤ኤር6፥4-5፤ 49፥7-22፤ሕዝ25፥12-14፤32፥29፤ አሞ1፥11-12
1፥2 ዘኍ24፥18
1፥3 2ዜና25፥11-12፤ኢሳ16፥1፡6
1፥4 ኢዮ20፥6፤ ኢሳ10፥14፤14፥13
1፥5 ዘዳ4፥27፤ 24፥21፤ኢሳ24፥13
1፥7 መዝ41፥9፤ ኤር30፥14
1፥8 ኢዮ5፥12፤ ኢሳ29፥14
1፥9 ዘፍ36፥11፡34
1፥10 መዝ137፥7፤ ሕዝ25፥12-14፤35፥9፤ ኢል3፥19፤ አሞ1፥11-12
1፥11 ኢዮ6፥27፤ ሕዝ24፥6፤አሞ1፥6
1፥12 ኢዮ31፥29፤ መዝ137፥7፤ ምሳ17፥5፤24፥17፤ ሕዝ25፥6፤35፥15፤ ሚክ4፥11፤7፥8
1፥13 ሕዝ35፥5
1፥14 1ነገ18፥4

1፤ *ራእይ*፤ በብሉይ ኪዳን ከእግዚአብሔር የሆነውን መገለጥ ለማመልከት አገልግሎት ላይ የዋለ አገላለጽ ነው። *አብድዩ*፤ በመግቢያው ላይ "ጸሓፊ" የሚለውን ይመ። *ሰምተናል (እኛ)*፤ የሚለው ቃል (1) በአርታኢነት ጽሑፉን ያዘጋጁትን ወይም (2) ነቢዩ ራሱን ከእስራኤል ሕዝብ ጋር አንድ አድርጎ በመቍጠር የተናገረውን ወይም (3) ሌሎች ነቢያት በኤዶም ላይ የተናገሩት የፍርድ ቃል ሊሆን ይችላል። በዚህም ሆነ በዚያ የሚቀጥሉት ጥቅሶች በቍ2 ለሚጀምረው ለአብድዩ ትንቢታዊ መልእክት መድረክ አመቻችተዋል። *መልእክት*፤ ወይም ዜና ማለት ነው። ኤዶምን ለመውጋት እንዲነሡ ጥሪ ያደርግ ዘንድ መልእክተኛ ወደ አሕዛብ ተልኮአል፤ የተላከውም በአንዳንድ የኤዶም ተባባሪዎች መካከል ሤራ በመካሄዱ ሳይሆን አይቀርም (ቍ7 ይመ)። ኤዶም ተራሮች ላይ ባሉ ምሽጎችዋና ጠቢብ በሆኑ ሰዎችዋ ብትታመንም (ቍ2-4፡8-9)፣ የእስራኤል ጠላት ስለሆነች አብድዩ የእግዚአብሔርን ፍርድ በእርሷ ላይ ዐውጆአል።

2፤ *ታናሽ አደርግሃለሁ*፤ "ቈራርጬሃለሁ" ከሚለው የመደበኛ ቋንቋ ካልሆነ አነጋገር ጋር ይህን ያነጻጽሩ።

3፤ *በዐለት*፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ሴላ የኤዶም ዋና ከተማ ነበረች። ምናልባት በኋላ ፔትራ የተባለችው ድንጋያማ ስፍራ ስትሆን ከሙት ባሕር በስተደቡብ ጫፍ ሰማንያ ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ትገኛለች። የሴላም ሆነ የፔትራ ትርጕም "ዐለት" ወይም "ቀጥ ያለ ገደል" ማለት ነው፤ የ2ነገ 14፥7 ማብ ይመ።

4፤ *ንስር*፤ ኩሩና የተዋበ ወፍ ሲሆን፣ በብርታት፣ ሩቅ ያለውን በማየትና በፈጣንም በራሪነቱ የሚታወቅ ነው። *በከዋክብት*፤ የማይደረስባቸውን ታላላቅ ተራሮችን ለማመልከት የገባ ግነታዊ አገላለጽ ነው።

5፤ *ሌቦች...ወይን ለቃሚዎች*፤ በኤዶም ላይ የተነገረውን ተመሳሳይ ንግር በኤር 49፥9 ይመ።

6፤ *የሸሸገውስ ሀብት*፤ ዳዮዶረስ ሲኩለስ የተባለ የጥንት ግሪክ ጸሓፊ፣ ኤዶማውያን በንግድ ያከማቹትን ሀብት ከዐለት በተሠራ ጋን ውስጥ ያስቀምጡ እንደነበረ ጽፎአል።

7፤ *ወጥመድ ይዘረጉብሃል*፤ በዕብራይስጡ ይህ አባባል፣ በሚተማመኑ የቅርብ ወዳጆች መካከል የተፈጠረውን ክሕደት ያመለክታል፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ ፤ በአንድ ማእድ አብረው የበሉ ሁሉ ወዳጆች ናቸው፤ (የመዝ41፥9 ማብ ይመ)።

8፤ *በዚያ ቀን*፤ ኤዶም የምትጠፋበት ቀን ማለት ነው፤ ይሁን እንጂ ቃሉቹ የሥነ ፍጻሜን ሐሳብ ያንጸባርቃሉ፤ በብሉይ ኪዳን የትንቢት ቃል የኤዶም ስም ሲጠቀስ፣ እግዚአብሔርንና የእርሱን መንግሥት የሚቃወሙትን የዓለም ኀይላት ይወክላል፤ በእርሷ ላይ የተላለፈው ፍርድ ከወዲሁ የሚያመለክተው፣ እግዚ አብሔር በዚያው ቀን እንዲህ ያሉ ተቃዋሚዎችን ሁሉ ፈጽሞ እንደሚደመስስ ነው። *ጥበበኛ ሰዎችን*፤ ኤዶም ለሰላሟና ለደህንነቷ የተመካችባቸውን የሚያመለክት ነው (ኤር49፥7 ይመ)። ከኢዮብ ባልንጀሮች አንዱ የነበረው ኤልፋዝ ቴማናዊ ነው። ቀጥሎ ያለውን ማብ ይመ። *ከዔሳው*፤ የኤዶም ሌላ ስሙ ነው (ዘፍ36፥1 ይመ)።

9፤ *ቴማን*፤ በኤር 49፥7፡20 እንዳለው መላው ኤዶምን የሚያመ ለክት ነው (አሞ1፥12 ይመ)። "ቴማን" ማለት ደቡብ ማለት ሲሆን ስሙ ኤዶም በደቡብ በኩል ያለ ምድር መሆኑን ሊያመ ለክት ይችላል፤ ይሁን እንጂ አንዳንዶች ቴማንን ከፔትራ በስተ ምሥራቅ ከአራት እስከ አምስት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ ከምት ገኘው ታዊላን ጋር ያመሳስላሉ።

10፤ *በወንድምህ በያዕቆብ*፤ የኤዶም ወንጀል ከባድና የማ ይታለፍ ነው፤ ምክንያቱም የተፈጸመው በደል ወንድም በሆነ ሕዝብ ላይ ነበር። *በዕፍረት ትሸፈናለህ*፤ ብዙውን ጊዜ ዕፍረት ከዕራቍትነት ጋር የተያያዘ ስለሆነ፣ አስገራሚ አገላለጽ ነው። በመግ ቢያው ላይ "የተጻፈበት ዘመንና ቦታ" የሚለውን ይመ።

11፤ *እንግዶች...ባዕዳንም*፤ እነዚህ ቃላት የኤዶምን ኀጢ አት አጕልተው የሚያሳዩ ናቸው፤ የወንድምን ተግባር ሳይሆን (ቍ12) የባዕድን ሥራ ፈጽሞአልና።

12-14፤ በኤዶም ክፋት ላይ የተጠቀሰ የግሣጼ ቃል ነው። በዚህ ክፍል የተጠቀሱት ስምንት የተግሣጽ ቃሎች ከአጠቃላዩ ተነሥተው ወደ ተወሰነው ወደ አንዱ የመጡ ናቸው። ይሁዳ

በመንታ መንገድ መጠባበቅ አይገባህም ነበር፣
በጭንቀታቸው ቀን፣
የተረፉትን አሳልፈህ መስጠት አልነበረብህም።
[15]"በአሕዛብ ሁሉ ላይ፣
የእግዚአብሔር ቀን ደርሶአል፤
አንተ እንዳደረግኸው፣ በአንተም ላይ ይደረጋል፤
ክፉ ሥራህም በራስህ ላይ ይመለሳል።
[16]እናንተ በቅዱሱ ተራራዬ እንደ ጠጣችሁ፣
አሕዛብ ሁሉ ዘወትር ይጠጣሉ፤
ይጠጣሉ፤ አብዝተውም ይጠጣሉ፤
ከዚህም በፊት እንዳልሆኑት ይሆናሉ።
[17]ነገር ግን በጽዮን ተራራ ነጻ መውጣት ይሆናል፤
የያዕቆብ ቤትም እርሷ የተቀደሰች ትሆናለች፤
ርስታቸውን ይወርሳሉ።
[18]የያዕቆብ ቤት እሳት፣
የዮሴፍም ቤት ነበልባል ይሆናል፤
የዔሳው ቤት ገለባ ይሆናል፤
ያቃጥሉታል፤ ይበሉትማል፤
ከዔሳው ቤት የሚተርፍ፣ አይኖርም።"
እግዚአብሔር ተናግሮአል።
[19]የኔጌብ ሰዎች፣
የዔሳውን ተራራ ይይዛሉ፤
ከተራራው ግርጌ ያሉ ሰዎችም፣
የፍልስጥኤማውያንን ምድር ይወርሳሉ፤
የኤፍሬምንና የሰማርያንም ዕርሻ ይይዛሉ፤
ብንያምም ገለዓድን ይወርሳል።
[20]በከነዓን ያለው ይህ የእስራኤል ስደተኞች ወገን፣
እስከ ሰራጵታ ያለውን ምድር ይወርሳል፤
በሰፋራድም ያሉ የኢየሩሳሌም ስደተኞች፣
የኔጌብን ከተሞች ይወርሳሉ።
[21]የዔሳውን ተራሮች ለመግዛት፣
ነጻ አውጪዎች ወደ ጽዮን ተራራ ይወጣሉ፤
መንግሥቱም የእግዚአብሔር ይሆናል።

1፥15 ኤር46፥10፤ 50፥29፤ ሕዝ30፥3፤ ኢል2፥31፤ አሞ5፥18፤ዕን2፥8
1፥16 ዘፀ15፥17፤ ኢሳ51፥17፤ ኤር25፥15፤ 49፥12፤ሰቆ4፥21-22፤ ሕዝ25፥12-14
1፥17 መዝ69፥35፤74፥2፤ ኢሳ4፥3፤14፥12፤ ኢል2፥32፤ አሞ9፥11-15፤ ዘካ8፥12
1፥18 ኢሳ1፥31፤ ኤር49፥10፤ ዘካ12፥6
1፥19 ዘኍ1፥36፤ ኢሳ11፥14፤ኤር31፥5
1፥20 1ነገ17፥9-10 ፤ኤር33፥13 ፤ሉቃ4፥26 ራእ11፥15
1፥21 ዘዳ28፥29፤መሳ3፥9፤መዝ22፥28፤47፥9፤66፥4፤ዳን2፥44፤ ዘካ14፥9:16፤ሚል1፥14፤

ክፉ ዕጣ በገጠመው ጊዜ ኤዶም ያሳያውን ሁኔታ ለመረዳት ሕዝ 35፥13 እና መዝ137 ይመ።

15፤ *በአሕዛብ ሁሉ ላይ የእግዚአብሔር ቀን ደርሷል፤* "በዚያ ቀን" (ቍ8)፣ በሚለው ሐረግ ውስጥ ሥነ ፍጻሜን የሚያመለክት ጭላንጭል ካለ፣ እዚህ ላይ ብርቱ የጨረርን ብርሃን ያመለክታል፤ የእግዚአብሔርን ቀን ፍርድን በኤዶም ላይ ብቻ ሳይሆን ኤዶምንም ጨምሮ ፍርድን በአሕዛብ ላይ ሲያመጣ ድነትን ግን ለያዕቆብ ቤት ያመጣል። *በራስህ ላይ፤* ኤዶም በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ለፈጸመችው ክፉት በምላሹ የአጸፋ ቅጣት እንደሚያገኛት ከቍ 11-14 በዝርዝር ተጽፎአል። ሕዝቅኤል በም35 ላይ ኤዶምን ማውገዙ ለሚፈጸመው ማንኛውም በደል ተመሳሳይ ቅጣት እንደሚሰጥ ያመለክታል።

16፤ *እንደጠጣችሁ፤* ኤዶማውያን ቅዱሱን ተራራ በስካርና በፈንጠዝያ እንዳረከሱት ሁሉ አሕዛብም እንዲሁ ይጠጣሉ፤ ደግሞም ይጠጣሉ። ይሁን እንጂ የሚጠጡት መራራውን የእግዚአብሔር ፍርድ ነው፤ ይህንንም ያለማቋረጥ እንዲጠጡት ይደረጋል። በቅጣት ስለ መጠጣታቸው የሚያመለክተውን ኤር25፥15-16፤49፥12 ይመ።

17፤ *ነገር ግን በጽዮን ተራራ ነጻ መውጣት ይሆናል፤* ከዚህ ጥቅስ ጀምሮ በያዕቆብ ቤት ያለው በረከት ተጠቅሶአል። ሥነ ፍጻሜን የሚያመለክቱ ጥቅሶች ጣምራ ፍች አላቸው፤ በእግዚአብሔር ጠላቶች ፍርድን ለእግዚአብሔር ሕዝብ ግን በረከትን ያመለክታሉ።

18፤ *የያዕቆብ ... የዮሴፍም፤* ቀደም ብሎ እግዚአብሔር ሌሎችን አሕዛብ ተጠቅሞ፣ኤዶምን እንደሚያጠፋ ተጠቅሶአል፤ ቍ7፤ አሁን ግን በእግዚአብሔር ሕዝብ እንደሚፈጸም ተገልጾአል። *የሚተርፍ አይኖርም፤* ለዔሳው የተነገረው የመጨረሻው ቃል፣ የእርሱ ሕዝብ ወይም ቤቱ ፈጽሞ እንደሚጠፋ ነው፤ ስለዚህ የሚተርፍ ኤዶማዊ አይኖርም ማለት ነው፤ ሆኖም አሞ 9፥12ን ከሐዋ15፥17 ጋር ያነጻጽሩ፤ የአሞ 9፥12 ማብ ይመ።

19፤ *ሰዎችም...ይይዛሉ፤* ኤዶም ሙሉ በሙሉ ከተደመሰሰ በኋላ ሌሎች የኤዶምን ግዛት ይይዛሉ፤ እነማን እንደሆኑ ግልጽ በሆነ መንገድ ባይጠቀስም፣ በሚቀጥሉት ጥቅሶች እንደሚታየው የእስራኤል ቅሬታዎች ሊሆኑ እንደሚችሉ ነው። *ኔጌብ፤* የዘፍ12፥9 ማብ ይመ። *የፍልስጥኤማውያን፤* የዘፍ10፥14ማብ ይመ: *ገለዓድ፤* የዘፍ31፥21፤ የማሕ4፥1 ማብ ይመ።

20፤ *ሰራጵታ፤* የ1ነገ17፥9 ማብ ይመ። *ሰፋራድ፤* በትንሹ እስያ ያለችው ሳርዲስ የዛሬዪቱን ቱርክ ያመለክታል ተብሎ የሚታመን ሲሆን አንዳንዶች ደግሞ የግሪክን ከተማ እስፓርታን ሊያመለክት ይችላል ይላሉ።

21፤ *ነጻ አውጪዎች፤* ነቢዩ እስካሁን በጽዮን ዙሪያ ያለውን መሬት ስለመያዝ ሲያትት ቆይቶ፣ አሁን ደግሞ ማእከል ወደ ሆነው ነገር ዘወር አለ። "ነጻ አውጪዎቹ" ከጽዮን ተራራ ወጥተው የዔሳውን ተራሮች ይገዛሉ። የጽዮን ተራራ ከዔሳው ተራሮች ላቅ ብሎ ክቡር ሆኖአል። አቻ የሌለው መሲሕ በመጨረሻ በአሻጋሪ እንዲታይ ሆኖአል። *መንግሥቱም የእግዚአብሔር ይሆናል፤* የትንቢቱ መደምደሚያና የታሪክ ፍጻሜ ነው። የመጽሐፍ ቅዱስም የመጨረሻው መጽሐፍ ይህንኑ ሐሳብ ያስተጋባል (ራእ11፥15)።

ትንቢተ ዮናስ

መግቢያ

አሰያየሙ

መጽሐፉ የሚጠራው በዋናው ገጸ ባሕርይ በዮናስ ስም ሲሆን፣ የስሙም ትርጒም "ርግብ" ማለት ነው:: የስሜኑ መንግሥት "አእምሮ የሌለውና በቀላሉ የሚታለል" መሆኑን ለማመልከት ኤፍሬምን እንደተነጻጸረ ዘይቤ የተጠቀመበትን ከሆሴ 7፥11 ላይ ይመ:: በተጨማሪ መዝ 68፥13፤ 74፥19 እና ማግብ ይመ::

ጸሐፊው

ጸሐፊው ማን እንደ ሆነ በመጽሐፉ ውስጥ የተገለጸ ነገር ባይኖርም፣ በታሪክ ግን ነቢዩ ራሱ ማለትም በዛብሉን (ኢሱ 19፥10:13) በምትገኘው ጋትሔፌር (2ነገ 14፥25)የሚኖረው የአማቴ ልጅ (1፥1) ዮናስ እንደጻፈው ይነገራል:: ኤልያስንና ኤልሣዕን በሚመለከት ከተጻፈው ጽሑፍ ጋር ሲነጻጸር ብዙ የሚመሳሰልበት ሁኔታ ስለሚታይ፣ ስለ እነዚህ ነቢያት የጻፈው ሰው ይህንንም መጽሐፍ ጽፎ ይሆናል የሚል ግምት አለ፤ ጊዜውም በስምንተኛው ምዕተ ዓ.ቅ.ክ ሳይሆን አይቀርም :: (ከ1ነገ መግቢያ "ጸሐፊው፣ ምንጩና የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ)::

ታሪካዊ ዳራው

ነቢዩ ዮናስ ባገለገለበት ዘመን በግማሽ ምእተ ዓመት ጊዜ ውስጥ (800-750 ዓ.ቅ.ክ) ዳግማዊ ኢዮርብዓም (793-753 ዓ.ቅ.ክ)፣ ከአንድ መቶ ዓመት በላይ በእስራኤልና በደማስቆ መካከል የነበረውን ጦርነት በድል በማጠናቀቅ በሰሜናዊው የእስራኤል መንግሥት ምድር ታላቅ ጀብዱ ሠራ፤ የእስራኤልንም ታሪካዊ ድንበር መለሰ:: ኢዮርብዓም እግዚአብሔር ረድቶት (2ነገ 14፥26-27) አሦር በ797 በወቅቱ የሶርያን ኀይል በማድቀቅ፣ በደማስቆ ላይ የተቀዳጀውን ድል ተጠቅሞበታል:: ከዚያን ጊዜ በፊት ግን የእስራኤል የግዛት መጠን ከማነሱም በላይ፣ የደማስቆ ንጉሥ በሰሜኑ (2ነገ 13፥7) መንግሥት የውስጥ ጉዳይ ገብቶ ይቆጣጠር ነበር:: ይሁን እንጂ አሦር በ797 በደማስቆ ላይ ከዘመተች በኋላ የእስራኤል ንጉሥ ዮአስ በደማስቆ ንጉሥ የተወሰደውን ግዛት አስመልሶ ነበር (2ነገ 13፥25):: በአሦር የተፈጠረው የውስጥ ችግር ዳግማዊ ኢዮርብዓም የእስራኤልን ሰሜናዊ የድንበር ግዛቶች ሙሉ ለሙሉ ለማስመለስ አስችሎታል:: ይህም እንኳ ሆኖ አሦር በዚህ ጊዜ በሰሜን በኩል የሚያስፈራ መንግሥት ሆኖ ቆይቶአል::

ይህን ሁኔታ አስመልክተው የእግዚአብሔር ነቢያት ለእስራኤል ይናገሩ ነበር:: በ797 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ኤልሳዕ በደማስቆ ላይ ስለሚገኘው ድል ለእስራኤል ንጉሥ ተናግሮ ነበር (2ነገ 13፥14-19):: ከጥቂት ዓመታት በኋላም በዳግማዊ ኢዮርብዓም የተከናወነውን ድንበር የማስመለስ ጉዳይ አስመልክቶ ዮናስ ትንቢት ተናግሮአል (2ነገ14፥25)፤ እስራኤል ድል ካደረገች በኋላ ብዙ ሳይቈይ ባገኘችው ተጨማሪ የግዛት ሥልጣን ከመጠን በላይ መደሰትና መኩራራት ጀመረች:: ኤልሳዕና ዮናስ በተናገሩት የማጽናናት ቃል መሠረት እስራኤል ከውጭ ኀይል ተጽዕኖ ተላቃ ዕረፍት አገኘች፤ እግዚአብሔር ወደ በሰጣት ታላቅ ድልና በረከት ተቀማጠለች (አሞ 6፥1)፤ ሃይማኖቷም ሌሎችን ሕዝቦች ጨለማ ሲውጣቸው እርሷ ግን በእግዚአብሔር ብርሃን የምትሆንበትን "የጌታን ቀን" በመጠባበቅ ላይ ያተኰረ ነበር (አሞ 5፥18-20)::

እግዚአብሔር ሕዝቡ እስራኤል ከደማስቆ አልፈው (አሞ 5፥27) ወደ አሦር (ሆሴ9፥3፤ 10፥6፤ 11፥5) እንዲሰደዱ ያደርጋል እንጂ ከእንግዲህ ሊታገሳቸው እንደማይችል ይነግሯቸው ዘንድ አሞጽንና ሆሴዕን የላከው (አሞ 7፥8፤ 8፥2) በዚህ ዐይነት ጊዜ ነበር:: ነነዌ ሊመጣ ካለው የእግዚአብሔር ቍጣ ትድን ዘንድ እንዲያስጠነቅቅ እግዚአብሔር ዮናስን የላከው በዚህ ጊዜ ነበር:: ዮናስ በአሞፅ ዘመን የነበረ በመሆኑ ለተጨማሪ መግለጫ ከአሞጽ መግቢያ "የተጻፈበት ቀንና ታሪካዊ ዳራው" የሚለውን ይመ::

የተጻፈበት ጊዜ

ለአሕዛብ የተሰበከውን ስብከትና ሌሎች ምክንያቶች ስንመለከትም መጽሐፉ ከምርኮ በኋላ እንደተጻፈ ይገመታል፤ ስለዚህ በ612 ዓ.ቅ.ክ በነነዌ ላይ ከደረሰው ጥፋት በኋላ የተጻፈ ሳይሆን አይቀርም:: ይሁን እንጂ እነዚህ አስተያየቶች ይህን ያህል ወሳኝ አይደሉም:: ይህ ትረካ ኤልያስንና ኤልሳዕን በሚመለከት ከተጻፈው ጽሑፍ ጋር ተመሳሳይ እንደ ሆነ ተመልክተናል:: ይህ መጽሐፍ የተጻፈው ነነዌ ከተገለበጠች በኋላ ከሆነ፣ የነነዌን ንስሓ መግባትና እንዳትጠፋ መደረጓን መጥቀስ አስፈላጊነቱ አጠያያቂ ነው:: በስምንተኛው ምዕተ ዓመት የእግዚአብሔርን ቃል ለአሕዛብ መናገር አያስፈልግም ብሎ ማለት ቀደም ሲል በነበሩበት ምዕተ ዓመታት ኤልያስና ኤልሳዕ አገልግሎታቸውን እስከ ባዕዳን ምድር ድረስ አስፍተው እንደ ነበር አለማስተዋል ነው (1ነገ 17፥24፤ 2ነገ 8፥1-17):: አሞጽም (760-750) በዘመኑ ለአሕዛብ ብቻ ሳይሆን ለእስራኤልም የእግዚአብሔርን የትድግና ሥራ የተናገረ ነቢይ ነበር (አሞ 1፥3-2፥16፤ 9፥7:12):: ምናልባት በ8ኛው ምዕተ ዓመት መጨረሻ ላይ ይኸውም አሞጽና ሆሴዕ በይፋ የእግዚአብሔርን ቃል ለሕዝቡ ከተናገሩ በኋላ በ722-

721 ሰማርያ በአሦር እጅ ከመውደቋ በፊት ተጽፎአል የሚለው የበለጠ አሳማኝ ሳይሆን አይቀርም::

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

ይህ መጽሐፍ እንደ ብዙዎቹ የብሉይ ኪዳን የትንቢት መጽሐፎች ሳይሆን፣ በአንድ ትንቢታዊ ተልእኮ ላይ ያተኰረ ታሪክ ነው:: በዚህ ተልእኮ ላይ ማተኰሩ፣ ስለ ኤልያስና ስለ ኤልሳዕ አገልግሎት በአንደኛና በሁለተኛ ነገሥት ውስጥ ከተጻፈው ታሪክ ጋር ይመሳሰላል፤ እንደዚሁም በኢሳይያስ፣ በኤርምያስና፣ በሕዝቅኤል ውስጥ ካሉ ከተወሰኑ ታሪኮች ጋር ይቀራረባል::

አብዛኛውን ጊዜ በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪኮች ላይ እንደሚታየው፣ ጸሐፊው ብዙውን ነገር በጥቂት ቦታ አሳጥሮ ጽፎአል፤ የመጽሐፉ ጠቅላላ ታሪክ የተገለጸው በአርባ ጥቅሶች ሲሆን፣ በተጨማሪም የዮናስን የምስጋና ጸሎት የሚገልጹ ስምንት በግጥም የተጻፉ ጥቅሶች ያካተተ ነው:: በይዘቱ ዕጥር ምጥን በማለቱ በግልጽነቱና በገጸ ባሕርይ አገላለጹ ከሩት መጽሐፍ ጋር ብዙ ይመሳሰላል::

"ድነት ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው" የሚለው የዮናስ ዐቢይ የንስሓ ጸሎት የታሪኩ ጡዘት ነው (1፥9፤ 2፥9፤ 4፥2):: ዮናስ ከነነዌ ወጣ ብሎ በጠራራ ፀሓይ በሜዳ ላይ ተቀምጦ ሳለ በመደምደሚያው ላይ የተጠቀሰው ዐረፍተ ነገር የእግዚአብሔር ቃል የመጨረሻና ወሳኝ እንደ ሆነ ይገልጻል::

ጸሓፊው ግልጽ በሆነ መንገድ አንድን ነገር ወክሎ በማቈም ሐሳብን የመግለጽ የአጻጻፍ ሥልት ይጠቀማል:: እግዚአብሔር የእስራኤል ጠላት ለሆነችው ነነዌ ያለው ፍቅር የሚያመለክተው እግዚአብሔር ለአሕዛብ ሁሉ ያለውን ፍቅር ነው:: በአንጻሩም እምቢተኛው ዮናስ ያደረገው ነገር እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ስለ አላት መልካም ግንኙነት የምትቀናና የእግዚአብሔርንም ቸርነት ለአሕዛብ ለማካፈል ፈቃደኛ ያለመሆኗን የሚገልጽ ነው::

ይህ መጽሐፍ እግዚአብሔር ለእስራኤል ሰፋ ያለ ዕቅድ እንዳለው ይገልጻል፤ ይኸውም እግዚአብሔር ለጠቅላላ ፍጥረቱ የሚገደው መሆኑን እስራኤል እንድትረዳና ይህንም ዐላማ ከግብ ለማድረስ የምትጫወተውን ሚና በሚገባ እንድታውቅ ነው::

አስተዋፅኦ

1. ዮናስ ከተልእኮው መሸሹ (ም 1-2)
   ሀ. ለዮናስ የተሰጠው ትእዛዝና ከዚያ መሸሹ (1፥1-3)
   ለ. ለአደጋ የተጋለጡት መንገደኞች ወደ አምላካቸው ያደረጉት ጩኸት (1፥4-6)
   ሐ. የዮናስ አልታዘዝም ባይነት ተጋለጠ (1፥6-10)
   መ. በዮናስ ላይ የተፈጸመው ቅጣትና ከጥፋት መዳኑ (1፥11-2፥1፤ 2፥10)
   ሠ. ለእግዚአሔር ያቀረበው የምስጋና ጸሎት (2፥2-9)
2. ዮናስ ሳይወድ ተልእኮውን መፈጸሙ (ም 3-4)
   ሀ. ዮናስ ወደ ነነዌ እንዲሄድ ዳግመኛ መታዘዙ፣ እርሱም ትእዛዙን መቀበሉ (3፥1-4)
   ለ. ለጥፋት የተጋለጠው የነነዌ ሕዝብ ወደ እግዚአብሔር ያደረገው የንስሓ ጸሎት (3፥5-9)
   ሐ. የነነዌ ሕዝብ ንስሓ ተቀባይነት ማግኘቱ (3፥10-4፥4)
   መ. ዮናስ ከጥፋት መዳኑ፣ የተሰጠውም ግሳጼ (4፥5-11)

ዮናስ ከእግዚአብሔር ኰበለለ

1 *የእግዚአብሔር ቃል ወደ አማቴ ልጅ ወደ ዮናስ እንዲህ ሲል መጣ፤* [2]“ክፋቷ በእኔ ፊት ወጥቶአልና ወደ ታላቂቱ ከተማ ወደ ነነዌ ሂደህ፣ በእርሷ ላይ ስበክ::”

[3]ዮናስ ግን *ከእግዚአብሔር ፊት* ኰበለለ፤ ወደ ተርሴስም ለመሄድ ተነሣ:: ወደ ኢዮጴ ወረደ፣ ወደዚያው ወደ ተርሴስ የምትሄድ መርከብም አገኘ:: የጕዞውንም ዋጋ ከከፈለ በኋላ፣ *ከእግዚአብሔር ፊት* ወደ ተርሴስ ለመ ኰብለል በመርከቢቱ ተሳፈረ:: [4]*እግዚአብሔርም* በባሕሩ ላይ ታላቅ ነፋስን ላከ፤ ከባድ ማዕበልም ተነሥቶ መርከቢቱን አንገላታት፤ ልትሰበርም ተቃረበች:: [5]መርከበኞቹ ሁሉ ፈሩ፤ እያንዳንዱም ሰው ወደ አምላኩ ጮኸ፤ የመርከቢቱም ክብደት እንዲቀል፣ በውስጧ የነበረውን ዕቃ ወደ ባሕሩ ጣሉት::

ዮናስ ግን ወደ መርከቢቱ ታችኛ ክፍል ወርዶ ተኛ፤ በከባድም እንቅልፍ ላይ ነበር:: [6]የመርከቢቱም አዛዥ ወደ እርሱ ሄዶ፣ “እን ዴት ትተኛለህ? ተነሥና ስምህ ከህን ጥራ፤ እንጂ ምናልባትም ያስበንና ከጥፋት ያድነን ይሆ ናል” አለው::

[7]ከዚያም መርከበኞቹ እርስ በርሳቸው፣ “ይህ ክፉ ነገር በማን ምክንያት እንደ መጣብን ለማ ወቅ፣ ኑ፣ ዕጣ እንጣጣል” ተባባሉ::

1፥1 2ነገ14፥25፤ ማቴ12፥39-41፤ 16፥4፤ሉቃ11፥29-32
1፥2 ዘፍ10፥11፤ ናሆ1፥1
1፥3 ዘፍ10፥4፤ ዘፀ4፥13፤ኢሱ19፥46፤ መዝ139፥7፤ ኤር20፥9፤አሞ3፥8፤ ሐሥ9፥36:43
1፥4 መዝ107፥23-26
1፥5 ሐሥ27፥1819
1፥6 መዝ107፥28፤ ዮና3፥8
1፥7 ዘኁ32፥23፤ ኢሱ7፥10-18፤1ሳሙ 14፥42፤ምሳ16፥33

1፥1 *የእግዚአብሔር ቃል...መጣ፤* 3፥1 ይመ፤ ነቢዩ ለተቀ በለው መገለጥ መለኮታዊ ምንጭ እንዳለው የሚያመለክት ሐረግ ነው (ለምሳሌ 1ነገ 17፥8፤ ኤር 1፥2:4፤ ሆሴ1፥1፤ኢል 1፥1፤ ሐጌ 1፥1:3፤ ዘካ1፥1:7 ይመ):: *ዮናስ፤* ከመግቢያው፣ “የመጽሐፉ ርእስና ጸሐፊው” የሚለውን ይመ::

1፥2 *ታላቂቱ ከተማ፤* 3፥2፤ 4፥11 ይመ:: እንዲሁም የ3፥3 ማብ ይመ:: በዘፍ10፥11-12 መሠረት በመጀመሪያ በናምሩድ ከረሆቦት ኢር፣ ከካለህና ከሬሲን ጋር አንድ ላይ ሳትሠራ አት ቀርም፤ በዘመኑ በነበረው ትውፊት መሠረትም፣ በ612 ዓ.ቅ.ክ እስከ ወደቀችበት ጊዜ ድረስ “ታላቂቱ ከተማ” ተብላ ትታወቅ ነበር:: (ከናሆም መጽሐፍ መግቢያ “ታሪካዊ ዳራው” የሚለውን ይመ) በ700 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ሰናክሬም የአሦር ዋና ከተማ አደረጋት:: ዮናስ ተወልዶ ካደገባት ከተማ ከጋት ሔፌር 800 ኪሎ ሜትር ያህል ትርቅ ነበር:: *ክፋቷ በእኔ ፊት ወጥቶአልና፤* ከሰዶምና ከገሞራ ጋር ያወዳድሩ (ዘፍ 18፥20-21):: ከነነዌ ዐመፅ በቀር (3፥8)፣ “ክፉ መንገዳቸው” (3፥8:10) በዮናስ መጽሐፍ ላይ አልተገለጸም:: በኋላ ግን ናሆም የነነዌ ኀጢአት በእግዚአብሔር ላይ ክፋትን ማሤር (ናሆ 1፥11)፣ በጦርነት ጊዜም ጭከናና ዝርፊያ (ናሆ2፥12-13፤ 3፥1:19)፣ ዝሙት አጋሪነትና ጥንቈላ (ናሆ 3፥4) እንዲሁም በንግድ አጭበርብሮ መበዝበዝ እንደ ነበር ገልጾአል (ናሆ 3፥16)::

1፥3 *ኰበለለ፤* የዚህ ምክንያት በ4፥2 ተገልጾአል:: ከእግዚ አብሔር ለመኰብለል መሞከር ከንቱ እንደ ሆነ በመዝ 139፥7-9-10 ተጠቅሶአል:: *ተርሴስም፤* ምናልባት በደቡብ ምዕራብ ስፔን የምትገኘው የታርቴሰስ ከተማና ከጂብራልተር አጠገብ ያለችው የፊንቃውያን የማዕድን ቅኝ ግዛት ነች:: ዮናስ፣ የዓለም ዳርቻ ነው ተብሎ ወደሚታሰበው ከነነዌ ማዶ ወዳለው አቅጣጫ በመሄድ፣ ከእግዚአብሔር ከተሰጠው መለኮታዊ ተግባር ለመሸሽ ሞከረ::

1፥4-5፤ የዮናስ ተልእኮ ለአረማውያን ፍርድ የማይቀር መሆኑን በመግለጽ የእግዚአብሔርን የማስጠንቀቂያ ቃል መናገር ቢሆንም፣ ወደ ነነዌ አልሄድም በማለቱ እነዚህን አረማውያን መርከበኞች ጭንቅ ውስጥ ከተታቸው::

1፥4 *እግዚአብሔርም...ታላቅ ነፋስን ላከ፤* በዮናስ ተልእኮ ውስጥ የእግዚአብሔር ሉዓላዊ ሥራ በሌሎች ነገሮችም ላይ ለምሳሌ፤ ዓሣ ነባሪው (ቊ 17)፣ የዮናስ መተፋት (2፥10)፣ የወይን ተክል (4፥6)፣ ትል (4፥7)፣ እንዲሁም የምሥራቅ ነፋስ (4፥8) ተገልጾአል::

1፥5 *ወደ አምላኩ፤* ከተለያዩ ወደቦች የመጡት መርከበ ኞች የተለያዩ የጣዖት አማልክትን ማምለካቸው ግልጽ ነው::

1፥6 *የመርከቢቱም አዛዥ ወደ እርሱ ሄዶ፤* አረማዊው የመርከብ አዛዥ በመርከቢቱ ላሉት ሁሉ ግድ መሰኘቱ፣ በእግዚአብሔር ከሚያምነው የእግዚአብሔርን ማስጠንቀቂያ ለነነዌ ለመናገር እንቢተኛ ከሆነው ነቢይ ጋር የሚነጻጸር ነው::

1፥7 *ኑ፣ ዕጣ እንጣጣል፤* በቅርብ ምሥራቅ አገሮች ዕጣ መጣጣል በስፋት የተለመደ ሥርዐት ነበር:: ትክክለኛው ዘዴ ግልጽ ባይሆንም፣ አብዛኛውን ጊዜ ከዕቃ ውስጥ ዕንጨቶችን ወይም ምልክት የተ

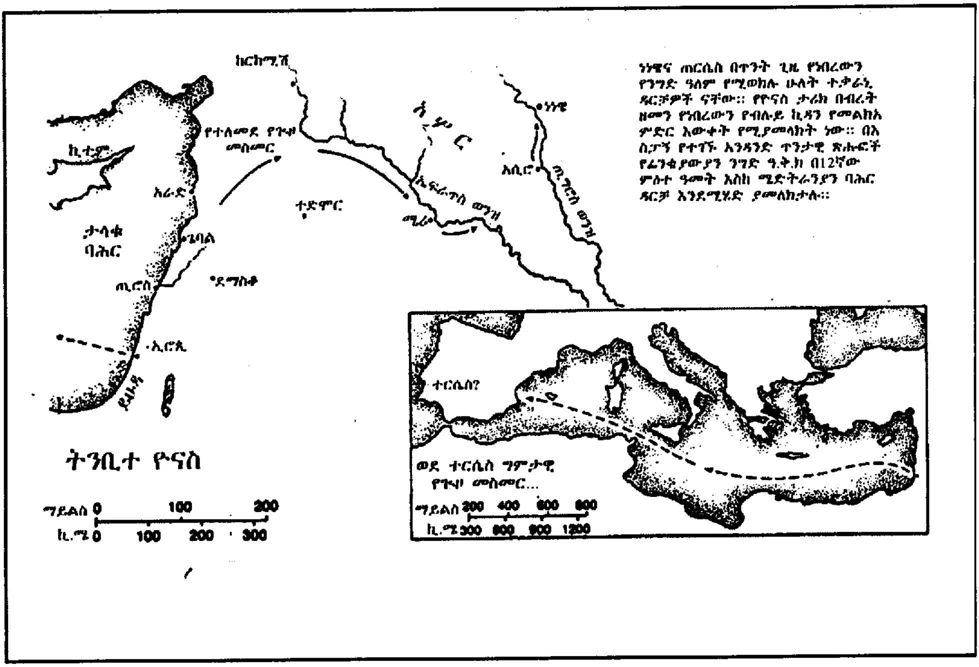

ዕጣም ተጣጣሉ፤ ዕጣውም በዮናስ ላይ ወደቀ።

[8]ከዚያም፣ "ይህ ሁሉ አስጨናቂ ነገር በማን ምክንያት እንደ መጣብን ንገረን፤ ሥራህ ምንድን ነው? ከወዴትስ መጣህ? አገርህስ የት ነው? ከየትኛውስ ሕዝብ ነህ?"አሉት።

[9]እርሱም፣ "እኔ ዕብራዊ ነኝ፤ የብስንና ባሕርን የፈጠረውን፣ የሰማይን አምላክ እግዚ አብሔርን አመልካለሁ" አለ።

[10]እርሱ አስቀድሞ ነግሮአቸው ስለ ነበር፣ *ከእግዚአብሔር* እንደ ኰበለለ ዐወቁ፣ ስለዚህም በሁኔታው በመደንገጥ፣ "ይህ ያደረግኸው ምንድን ነው?" አሉት።

[11]የባሕሩም ማዕበል እጅግ እየበረታ ስለ ሄደ፣ "ባሕሩ ጸጥ እንዲልልን በአንተ ላይ ምን ብናደርግ ይሻላል?" አሉት።

[12]እርሱም፣ "ይህ ታላቅ ማዕበል በእኔ ምክንያት እንደ መጣባችሁ ዐውቃለሁ፤ አንሥታችሁ ወደ ባሕሩ ጣሉኝ፤ ባሕሩም ጸጥ ይላል" አላቸው።

[13]ሰዎቹ ግን ባላቸው ኀይል እየቀዘፉ ወደ የብስ ለመጠጋት ሞከሩ፤ ይሁን እንጂ አልቻሉም፤ ባሕሩ የባሰ ይናወጥ ነበርና። [14]"*እግዚአብሔር* ሆይ፤ እባክህ በዚህ ሰው ነፍስ ምክንያት አታጥፋን፤ የዚህ ንጹሕ ሰው ደምም በእኛ ላይ አይሁን፤ *እግዚአብሔር* ሆይ፤ አንተ የወደድኸውን አድርገሃልና" ብለው ወደ *እግዚአብሔር* ጮኹ። [15]ከዚያም ዮናስን ይዘው ወደ ባሕሩ ጣሉት፤ ባሕሩም ከመና ወጥ ጸጥ አለ። [16]ሰዎቹም *እግዚአብሔርን* እጅግ ፈሩ፤ *ለእግዚአብሔር* መሥዋዕትም አቀረቡ፤ ለእርሱም ስእለትን ተሳሉ።

[17]*እግዚአብሔር* ግን ዮናስን የሚውጥ ትልቅ ዓሣ አዘጋጀ፤ ዮናስም በዓሣው ሆድ ውስጥ ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት አደረ።

የዮናስ ጸሎት

2 ዮናስ በዓሣው ሆድ ውስጥ ሆኖ ወደ አምላኩ ወደ *እግዚአብሔር* ጸለየ፤

[2]እንዲህም አለ፤

"ተጨንቄ ሳለሁ ወደ *እግዚአብሔር*
ተጣራሁ፤
እርሱም መለሰልኝ፤
ከመቃብሩም[ሀ] ጥልቅ ርዳታን ፈልጌ
ተጣራሁ፤
አንተም ጩኸቴን ሰማህ።
[3]ጥልቅ ወደ ሆነው፣
ወደ ባሕሩ መካከል ጣልኸኝ፤
ፈሳሾችም ዙሪያዬን ከበቡኝ[ለ]፤
ማዕበልህና ሞገድህ ሁሉ፣
በላዬ አለፉ።
[4]እኔም፣ 'ከፊትህ ጠፋሁ፣
ነገር ግን እንደ ገና፣
ወደ ቅዱስ መቅደስህ፣
እመለከታለሁ' አልሁ።

1፥9 ዘፍ1፥9፤ነህ 9፥6፤መዝ96፥9፤ዳን 2፥18፤ሐሥ17፥24
1፥12 2ሳሙ 24፥17፤ 1ዜና21፥17
1፥13 ምሳ21፥30
1፥14 ዘዳ21፥8፤ ዳን4፥35
1፥15 መዝ107፥29፤ ሉቃ8፥24
1፥16 ዘኍ30፥2፤ መዝ66፥1314፤ማር 4፥41
1፥17 ዩና4፥6፡7፤ ማቴ12፥40፤16፥4፤ ሉቃ11፥30
2፥2 መዝ18፥6፤ 86፥13፤120፥1፤ ሰቆ3፥55
2፥3 2ሳሙ22፥5፤ መዝ42፥7፤88፥6
2፥4 1ነገ8፥48፤ መዝ31፥22፤ኤር7፥15

[ሀ]2 የዕብራይስጡ ትርጒም ሲኦል ይላል።
[ለ]5 *"ውሃዎች በጕሮሮዬ ነበሩ"* የሚሉ አሉ

ደረገባቸውን ጠጠሮች በማውጣት ዕጣ ከሚጣልበት ጕዳይ ላይ ይጥሉ ነበር። *ዕጣውም በዮናስ ላይ ወደቀ፤* በዕጣው ፍርድ እግዚ አብሔር ወንጀለኛውን ገለጠው (ከኢያ 7፥14-26፤ ከ1ሳሙ 14፥38-44፤ ከምሳ 16፥33 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥9 *ዕብራዊ፤* የዘፍ 14፥13 ማብ ይመ። *የብስንና ባሕርን የፈጠረውን የሰማይን አምላክ፤* መርከበኞቹ ዮናስ የተናገረው ስለ ትልቅ አምላክ እንደ ሆነ ሳይረዱ አልቀረም። በጥንት ዘመን የቅርብ ምሥራቅ ሃይማኖቶች በአብዛኛው ከፍተኛው አምላክ የባሕሮች ጌታ ነው ብለው ያምኑ ስለነበር፣ በነበሩበት ሁኔታ ውስጥ የተከሡተው ነገር ይህንን እውነት አጽንቶላቸዋል (የኢሱ 3፥10 ማብ ይመ)። ይህ የዮናስ የመጀመሪያ ንስሓ ነው፤ እንደ መጀመሪያው ንስሓ ሁለተኛውም ንስሓ፣ (ከ2፥9፤ 4፥2) ፍጹም እውነት ነበር። እምነቱ ትክክል ቢሆንም እንኳ፣ ዮናስ ለነነዌ የተሰጠውን መለኮታዊ ተልእኮ ለመፈጸም እምቢተኛ ሆነ።

1፥10 *ይህ ያደረግኸው ምንድነው?* ይህ ምልስ አዘል ጥያቄ በዮናስ ላይ እንደ ክስ ይቈጠራል።

1፥12 *አንሥታችሁ ወደ ባሕሩ ጣሉኝ፤* በፍርሀት የተሸበሩትን መርከበኞች ሕይወት ለማትረፍ የዮናስ ለሞት መዘጋጀት፣ ራቅ ካለ ስፍራ ሆኖ ከተማዪቱ ስትጠፋ ለማየት ቢያንስ እንደምትጠፋ ተስፋ በማድረግ (4፥5 ይመ)፣ በልበ ደንዳናነት ካደረገው ሽሽት ጋር የሚነጻጸር ነው።

1፥13 *ባላቸው ኀይል እየቀዘፉ፤* የዕብራይስጡ አገባብ ሥራው የቱን ያህል አድካሚ መሆኑን ለማመልከት እጅግ ሥዕላዊ የሆነ አገላለጽ ያለውን ቃል ይጠቀማል፤ ይኸውም፤ "በመቅዘፊያ መቈፈር" የሚል ትርጒም አለው። መርከቧ በነፋስ ኀይል ወይም በመቅዘፊያ፣ አሊያም በሁለቱ ልትነዳ ትችላለች። መርከበኞቹ ዮናስን ወደ ባሕሩ ለመወርወር ማንገራገራቸው ዮናስ ነነዌ ከሚ መጣባት ፍርድ እንድትጠነቀቅ ለመናገር ፈቃደኛ ካለመሆኑ ጋር በእጅጉ የሚነጻጸር ነው።

1፥16 *እግዚአብሔርን እጅግ ፈሩ፤* መርከበኞቹ ሌሎችን አማልክት ሁሉ ያወገዙበት ምንም ማስረጃ የለም (ንዕማንን ከ2ነገ 5፥15 ጋር ያነጻጽሩ)። ጥንት የነበሩ አረማውያን የሌሎች ብዙ አማልክትን ህልዎትና ኀይል ለማስተናገድ ዝግጁ ነበሩ። ስለዚህ መርከበኞቹ ቢያንስ ያሉበት ሁኔታ በእስራኤል አምላክ ቍጥጥር ሥር እንደሆነ፤ እርሱ ማዕበሉን እንዳስነሣና ጸጥ እንዳደረገ፣ በዚህ ሁኔታ ውስጥ ሊታወቅና ሊሰገድለት የሚገባው እርሱ መሆኑን ተገንዝበዋል።

1፥17 *እግዚአብሔር...አዘጋጀ፤* ይህ ባሕርይ ጎላጭ የሆነ ሐረግ በ4፥6-8 ላይም ይገኛል። *ትልቅ ዓሣ፤* በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው የዕብራይስጡ ቃልና በማቴ 12፥40 የተጠቀሰው የግሪክ ቃል ትልቅ ዓሣን በሚያሳይ መልክ በጥቅሉ የተገለጸ በመሆኑ፣ የግድ ዓሣ ነባሪን አያመለክትም። ይህ ትልቅ ዓሣ በአሞ 9፥3 ከተጠቀሰው ከክፉው የባሕር እባብ በጥንቃቄ ተለይቶ ተገልጾአል፤ በተረፈ "ሌዋታን" (ኢሳ 27፥1) እና "የጥልቁ አውሬ "(ኢዮ 7፥12፤ መዝ 74፥13፤ ሕዝ 32፥2 ይመ) ተብሎ ተጠርቶአል። *ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት፤* በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው ሐረግ፣ በማቴ 12፥40 ላይ እንዳለው አንድ ሙሉ ቀንንና የሌሎች ሁለት ቀኖችን ሰዓታት ጨምሮ አንድ የተወሰነ ጊዜን የሚያመለክት ነው። (የማቴ 12፥40፤ የሉቃ 9፥28፤ የ1ቆሮ 15፥4 ማብ ይመ)። ያም ሆነ ይህ አዲስ ኪዳን ዮናስ ያለፈበትን ሁኔታ፣ ሦስት ቀንና ሌሊት በመቃብር ላሳለፈው ለክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ አምሳያ አድርጎ ያቀርበዋል። (ማቴ 12፥40፤ ማቴ 16፥4፤ ሉቃ 11፥29-32 ይመ)።

2፥2-9፤ በባሕር ውስጥ እያለ እንዳይሞት ትድግናን ያገኘ ዘንድ የቀረበ የምስጋና መዝሙር ነው። ዮናስ ወደ ጥልቆ እየሰመጠ ሲሄድ፣ ለርዳታ የጸለየውን ጸሎት አስታወሰ። ስለፈጸመው በደል ሞት የሚገባው ቢሆንም፣ እግዚአብሔር ግን የተለየ ምሕረት እንዳደረገለት ስላወቀ፣ ለእግዚአብሔር የሚያቀርበው አክብሮት ከፍ ብሉበታል። የዚህ መዝሙር ቋንቋ፣ ዮናስ የዳዊትን የምስጋና መዝሙሮች ሥነ ጽሑፍ ጠንቅቆ እንደሚያውቅ ያመለክታል።

2፥2 *ከመቃብሩም፤* ዮናስ በባሕር ውስጥ የሞት ያህል እንደተሰማው የሚያመለክት ዘይቤያዊ አነጋገር ነው (መዝ 18፥5፤ 30፥3 ይመ)፤ የዘፍ 37፥35 ማብ ይመ።

2፥3 *ጣልኸኝ...ማዕበልህና፤* ዮናስ መርከበኞቹ (1፥15) የእግ ዚአብሔር ፍርድ ማስፈጸሚያ መሣሪያዎች መሆናቸውን ተገን ዝቦአል።

2፥4 *ነገር ግን እንደገና ወደ ቅዱስ መቅደስህ እመለከ ታለሁ፤* ተመሳሳይ የሆነ በተስፋ የመጠባበቅ ሁኔታ በዳዊት የጸሎት መዝሙሮችም ውስጥ ይገኛል (ለምሳሌ መዝ 5፥7፣ 27፥4)። በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው፣ "ቤተ መቅደስ" በኢየሩሳሌም ያለውን ቤተ መቅደስ የሚያመለክት ይመስላል፤ በቍ 7 የተጠቀሰው ግን በሰ ማይ ያለውን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ የሚያመለክት

[5]ውሃ እስከ ዐንገቴ አጠለቀኝ፤
ጥልቁም ከበበኝ፤
የባሕርም ዐረም በራሴ ላይ ተጠመጠመ።
[6]ወደ ተራሮች መሠረት ሰመጥሁ፤
የምድርም በር ለዘላለም ተዘጋብኝ፤
እግዚአብሔር አምላኬ ሆይ፤
አንተ ግን ሕይወቴን ከጕድጓድ አወጣህ።
[7]"ነፍሴ በዛለች ጊዜ፣
እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተን ዐሰብሁ፤
ጸሎቴም ወደ አንተ፣
ወደ ቅዱስ መቅደስህ ዐረገች።
[8]"ከንቱ በሆኑ ጣዖቶች ላይ የሚንጠለጠሉ፣
ሊያገኙ የሚገባቸውን ጸጋ ያጣሉ።
[9]እኔ ግን በምስጋና መዝሙር፣
መሥዋዕት እሠዋልሃለሁ፤
የተሳልሁትንም እሰጣለሁ፤
ድነት *ከእግዚአብሔር* ዘንድ ነው።"
[10]*እግዚአብሔርም* ዓሣውን አዘዘው፤ ዮናስንም በደረቅ ምድር ላይ ተፋው።

ዮናስ ወደ ነነዌ ሄደ

3 *የእግዚአብሔርም* ቃል ለሁለተኛ ጊዜ እንዲህ ሲል ወደ ዮናስ መጣ፤

[2]"ወደ ታላቂቱ ከተማ ወደ ነነዌ ሄደህ የምነግርህን መልእክት ስበክላት።"

[3]ዮናስም *የእግዚአብሔርን* ቃል ታዘዘ፤ ወደ ነነዌም ሄደ። በዚህ ጊዜ ነነዌ ታላቅ ከተማ ነበረች፤ እርሷንም ከዳር እስከ ዳር ለመጐብኘት ሦስት ቀን ያስፈልግ ነበር። [4]ዮናስም ወደ ከተማዪቱ ገብቶ የመጀመሪያውን ቀን ከተጓዘ በኋላ "ነነዌ በአርባ ቀን ውስጥ ትገለበጣለች" ብሎ ዐወጀ። [5]የነነዌም ሰዎች እግዚአብሔርን አመኑ፤ ጾምንም ዐወጁ፤ ሰዎቹም ሁሉ ከትልቁ እስከ ትንሹ ማቅ ለበሱ።

[6]ወሬውም ወደ ነነዌ ንጉሥ በደረሰ ጊዜ፣ ከዙፋኑ ወረደ፤ ልብሱንም አወለቀ፤ ማቅም ለብሶ በዐመድ ላይ ተቀመጠ። [7]ከዚያም እንዲህ ሲል በነነዌ ዐዋጅ አስነገረ፤

"ከንጉሡና ከመሳፍንቱ የወጣ ዐዋጅ፤

ማንም ሰው ወይም እንስሳ፣ የከብት መንጋም ሆነ የበግ መንጋ፣ ምንም ነገር አይቅመስ፤ አይብላ፤ ውሃም አይጠጣ። [8]ነገር ግን ሰውም እንስሳም ማቅ ይልበስ፤ ሁሉም አጥብቆ ወደ እግዚአብሔር ይጮኽ፤ ሰዎችም ሁሉ ክፉ መንገዳቸውንና የግፍ ሥራቸውን ይተዉ። [9]እኛ እንዳንጠፋ እግዚአብሔር ራርቶ ከጽኑ ቍጣው ይመለስም እንደ ሆነ ማን ያውቃል?"

[10]እግዚአብሔርም ምን እንዳደረጉና ከክፉ መንገዳቸውም እንዴት እንደ ተመለሱ ባየ ጊዜ ራራላቸው፤ በእነርሱም ላይ ሊያመጣ ያሰበውን ጥፋት አላደረገም።

ዮናስ እግዚአብሔር ምሕረት በማድረጉ ተቈጣ

4 ዮናስ ግን ፈጽሞ አልተደሰተም፤ ስለዚህም ተቈጣ። [2]ወደ *እግዚአብሔርም* እንዲህ ብሎ ጸለየ፤ "*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በአገሬ ሳለሁ የተናገርሁትስ ይህን አልነበረምን? ፈጥኜ ወደ ተርሴስ ለመኰብለል የተነሣሁትም ለዚሁ ነበር፤ አንተ ቸርና ርኅሩኅ፣ ምሕረትህ የበዛ ከቍጣ የራቅህ አምላክ፣ ጥፋትንም ከማምጣት የምትመለስ እንደ ሆንህ ዐውቃለሁ። [3]አሁንም *እግዚአብሔር* ሆይ፤ ነፍሴን ውሰድ፤ ከምኖር መሞት ይሻለኛልና።"

[4]*እግዚአብሔር* ግን፣ "በውኑ ልትቈጣ ይገባሃልን?" አለው።

[5]ዮናስም ከከተማዪቱ ወጥቶ በስተ ምሥራቅ በአንድ ስፍራ ተቀመጠ። በዚያም ለራሱ ዳስ ሠራ፤

2፥5 መዝ69፥12
2፥6 ኢዮ17፥16፤ 28፥9፤33፥18፤ መዝ30፥3
2፥7 2ዜና30፥27፤ መዝ11፥4፤18፥6፤ 77፥11-12
2፥8 ዘዳ32፥21፤ 1ሳሙ12፥21
2፥9 ዘፀ15፥2፤ዘኍ 30፥2፤መዝ3፥8፤42፥4 ፤50፥14፡23፤116፥14፤ መክ5፥45፤ዕብ13፥15
3፥1 ዮና1፥1
3፥4 ኤር18፥7-10
3፥5 ዳን9፥3፤ማቴ 11፥21፤12፥41፤ሉቃ 11፥32
3፥6 አስ4፥13፤ ኢዮ2፥8፡13፤ ሕዝ27፥30-31
3፥7 2ዜና20፥3፤ ዕዝ10፥6
3፥8 ኢዮ16፥17፤ መዝ130፥1፤ኤር 7፥3፤25፥5፤ና1፥6
3፥9 2ሳሙ12፥22፤ መዝ85፥3፤ኤር18፥8፤ ኢል2፥14
3፥10 ዘፀ32፥14፤ ኤር18፥8፤አሞ7፥6
4፥1 ቍ4፤ ማቴ20፥11፤ሉቃ 15፥28
4፥2 ዘፀ22፥27፤ዘኍ 14፥18፤ዘዳ4፥31፤ መዝ86፥5፡15፤103፥8 ፤ኤር20፥7፤ ኢል2፥13
4፥3 ዘኍ11፥15፤ ኢዮ7፥15፤ኤር8፥3
4፥4 ዘፍ4፥6፤ ማቴ20፥11-15

ነው። እስራኤላውያን እነዚህን ሁለት የእግዚአብሔር ማደሪያዎች ሳይነጣጥሉ ይመለከቱአቸዋል (1ነገ 8፥38-39 ይመ)።

2፥6 *ከጕድጓድ፤* ከመቃብር ለማለት ነው (የቍ 2 ማብ ይመ፣እንዲሁም መዝ 30፥3 ይመ)።

2፥9 *የተሳልሁትንም፤* በመዝሙረ ዳዊት መጽሐፍ ውስጥ ጸሎቶች በአብዛኛው የምስጋና መሥዋዕትን በያዙ ስእለቶች የታጀቡ ናቸው (ለምሳሌ መዝ 50፥14፤ 56፥12፤61፥8፤65፥1፤66፥13-14፤ 116፥12-19)። *ድነት ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው፤* ዮናስ በከፍተኛ ደረጃ ያቀረበው የምስጋና ጸሎት ነው። ይህ የዮናስ ሁለተኛ የንስሓ ቃል ሲሆን (የ1፥9 ማብ ይመ)፣ የመጽሐፉ ሥነ ጽሑፋዊ ማእከል ነው።

3፥2 *የምነግርህን መልእክት ስበክላት፤* ነቢይ የእግዚአብሔርን መልእክት የሚያቀርብ እንጂ በቅድሚያ ስለሚመጣው ሁኔታ የሚናገር አይደለም።

3፥3 *ታዘዘ፤* ይታዘዝ እንጂ የነነዌ ሰዎች እንዲጠፉ ይፈልግ ነበር (4፥1-5)። *ታላቅ ከተማ፤* ከተማዪቱ ከ120,000 የሚበልጡ ኗሪዎች እንደነበሩባት የሚናገረውን 4፥11 ይመ። የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች ቍፋሮ ኋለኛዪቱ የነነዌ የንጉሥ ከተማ ዙሪያዋ 12ኪ.ሜ ያህል እንደነበር ያመለክታል። ሆኖም፣ "ለመጐብኘት ሦስት ቀን ይወስዳል" የሚለው አባባል ሰፊ ቦታን የሸፈነች ከተማ መሆኗን ያመለክታል። ይኸውም በዘፍ10፥11-12 እንደ ተጠቀሰው አራቱን ከተሞች ማለትም ነነዌ፣ ሬሆቦት፣ ካለህና ሬሴንን የሚያጠቃልል ሊሆን ይችላል። የታላቋ የነነዌ ከተማ ዙሪያዋ 96 ኪሎ ሜትር ይሸፍናል። በሌላም በኩል፣ "ሦስት ቀን" የሚለው አባባል የመካከለኛ ርዝመት ርቀትን ለመግለጽ የሚውል የተለመደ አባባል ሳይሆን አይቀርም (ዘፍ 30፥36፤ ዘፀ 3፥18፣ኢሱ 9፥16-17 ይመ)።

3፥5-6 *ጾምንም ዐወጁ ... ማቅ ለበሱ...በዐመድ ላይ ተቀመጠ፤* በንስሓ ራስን የማዋረድ የተለመደ ምልክት ነው (1ነገ 21፥27፤ ነህ 9፥1 ይመ)።

3፥5 *እግዚአብሔርን አመኑ፤* የነነዌ ሰዎች በእውነት ወደ እግዚአብሔር ተመልሰዋል ማለት ሊሆን ይችላል (ከማቴ 12፥41 ጋር ያነጻጽሩ)። በሌላ በኩል በእግዚአብሔር ማመናቸው መርከበኞቹ ከነበራቸው ፈሪሀ እግዚአብሔር (የ1፥16 ማብ ይመ) ይህን ያህል የጠለቀ ላይሆን ይችላል። ቢሆንም ግን የነቢዩን ማስጠንቀቂያ ሰምተው ርምጃ ወስደዋል።

3፥6 *ወደ ነነዌ ንጉሥ፤* የአሦር ንጉሥ ነው።

3፥8፤ የቤት እንስሳትን መጨመር የተለመደ አልነበረም፤ የነነዌ ሰዎች የእግዚአብሔርን ምሕረት በአስቸኳይ እንደፈለጉም ይገልጻል።

3፥9፤ እግዚአብሔር ንስሓ ለሚገባ ሰው ሊመጣ ያለውን ቅጣት በማስቀረት ዘወትር ምሕረት ያደርጋል።

4፥1 *ተቈጣ፤* እግዚአብሔር ለእስራኤል ጠላት በመራራቱ ዮናስ እጅግ ተቈጣ። እግዚአብሔር በጎነቱን ለእስራኤል ብቻ እንጂ ለአሕዛብ እንዲገልጥ አልፈለገም።

4፥2 *ርኅሩኅ፤ ምሕረትህ የበዛ፤* ዘፀ 34፥6-7 ማብ ይመ። ዮናስ የተለመደውን የንስሓ አኳለጽ ሥርዐት ይከተላል (የ1፥9 ማብ ይመ)። *ከቍጣ የራቅህ፤* በአንጻሩ ግን ዮናስ ፈጥኖ ተቈጥቶአል (ቍ 19)።

4፥3 *ነፍሴን ውሰድ፤* ነቢዩ ኤልያስ በ1ነገ 19፥4 ከተናገረው ጋር ያነጻጽሩ። እግዚአብሔር ምሕረቱን ለነነዌ ቢገልጥ ዮናስ እስራኤል በእግዚአብሔር ዘንድ ያላትን ተወዳጅነት የምታጣ መሰለው። ከጥቂት ጊዜ በፊት ዮናስ ትድግናን በማግኘቱ ተደስቶ ነበር፤ አሁን ግን ነነዌ ስላልጠፋች ሞትን ተመኘ።

4፥5 *ዳስ፤* ይህ ዳስ ከስጠው ጥላ ይልቅ በሚቀጥለው ቍጥር እንደተጠቀሰው እግዚአብሔር ያዘጋጀው ቅል የበለጠ ጥላ እንደሚሰጥ

በከተማዪቱም የሚሆነውን ለማየት ከዳሱ ጥላ ሥር ተቀመጠ። [6]*እግዚአብሔር* አምላክም የቅል ተክል አብቅሎ፣ የዮናስ ራስ ጥላ እንዲያገኝና ሙቀትም እንዳያስጨንቀው ከበላዩ እንዲያድግ አደረገ፣ ዮናስም ስለ ቅሉ እጅግ ደስ አለው። [7]ነገር ግን በሚቀጥለው ቀን በማለዳ እግዚአብሔር ትል አመጣ፤ ትሉም ቅሉን በላ፤ ቅሉም ደረቀ። [8]ፀሓይ ስትወጣ፣ እግዚአብሔር የሚያቃጥል የምሥራቅ ነፋስ አመጣ፤ ፀሓዩም የዮናስን ራስ አቃጠለ፤ እርሱም ተዝለፈለፈ፤ መሞትም ፈልጎ፣ 'ከመኖር መሞት ይሻለኛል" አለ።

[9]እግዚአብሔር ግን ዮናስን፣ "በውኑ ስለ ቅሉ ልትቈጣ ይገባሃልን?" አለው።

እርሱም፣ "በእርግጥ እስከ ሞት ልቈጣ ይገባኛል" አለ።

[10]*እግዚአብሔር* ግን እንዲህ አለው፤ "አንተ እንዲበቅል ወይም እንዲያድግ ላልደከምክበት ለዚህ ቅል እጅግ አዝነሃል፤ በአንድ ሌሊት በቀለ፤ በአንድ ሌሊትም ደረቀ። [11]ታዲያ፣ እኔ ቀኝና ግራቸውን ለይተው መናገር የማይችሉ፣ ከአንድ መቶ ሃያ ሺህ በላይ ሰዎችና አያሌ እንስሶች ለሚኖሩባት ለታላቋ ከተማ ለነነዌ ማዘን አይገባኝምን?"

4፥6 ዮና1፥17
4፥7 ኢል1፥12
4፥8 1ነገ19፥4
4፥9 ቍ4
4፥11 ዮና1፥2፤ 3፥2፡10

ተገልጾአል። የሚሆነውን ለማየት፤ ዮናስ አሁንም የነነዌን መጥፋት ተስፋ ያደርግ ነበር።

4፥6 *እግዚአብሔር አምላክም ... አደረገ* ይህ ባሕርይ ገጥሞ ሐረግ በተጨማሪ በቍ 7-8፣ 1፥17 ላይም ይገኛል። *የቅል ተክል፤* ዘይት ከሚሰጡ ተክሎች አንዱ ሆኖ፣ ዐሥራ ሁለት ጫማ ያህል ከፍታና ሰፋፊ ቅጠሎች ያሉት ትንሽ ዛፍ ሊሆን ይችላል። እግዚአብሔር በምሕረቱ፣ እልኸኛና ልበ ደንዳና ለሆነው ለእርሱ ነቢይ ምቾትን አበዛለት።

4፥8 *መሞት ይሻለኛል፤* የቍ 3 ማብ ይመ።

4፥10 *በአንድ ሌሊት በቀለ፤ በአንድ ሌሊትም ደረቀ፤* አሁን ታይቶ ወዲያው የሚጠፋን ነገር የሚያመለክት ነው።

4፥11 *ቀኝና ግራቸውን ለይተው መናገር የማይችሉ፤* እንደ ትንንሽ ልጆች (ከዘዳ 1፥39፤ ከኢሳ7፥15-16 ጋር ያነጻጽሩ) የነነዌ ሰዎች የእግዚአብሔር የአባትነት ርኅራኄ ያስፈልጋቸዋል። *አያሌ እንስሶች፤* የእግዚአብሔር ርኅራኄ ለቤት እንስሳትም ጭምር ነው። *ማዘን አይገባኝምን?* እግዚአብሔር በመጽሐፉ መጀመሪያ ላይ እንደ ተናገረ ሁሉ (1፥1)፣ ከዚህም ላይ በመጨረሻ ይናገራል። ለዮናስ የሰጠው ተልእኮ ለነነዌ ሰዎች ያሳየውን ምሕረትና ርኅራኄ የሚያመለክት ሲሆን፣ ለዮናስ የተነገረው የመጨረሻው ቃል ደግሞ እግዚአብሔር ለሰውና ለእንስሳ ማለትም ለፍጥረት ሁሉ ግድ መሰኘቱን በአጽንዖት የሚያመለክት ነው። "እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ ሰውንም እንስሳትንም ታድናለህ" (መዝ 36፥6፣ ነህ 9፥6፣ መ145፥16 ይመ)፤ ይህም ብቻ ሳይሆን፣ "ከመንገዳቸው ተመልሰው በሕይወት እንዲኖሩ እንጂ በክፉዎች ሞት ደስ አልሰኝም" (ሕዝ 33፥11፣ ሕዝ 18፥21-23 ይመ) ብለሃል። ከጥንት ጀምሮ ዮናስና የአገሩ ሰዎች እግዚአብሔር ለእስራኤል ባለው ልዩ ምሕረት ደስ ሲሰኙ በአንጻሩ በጠላቶቻቸው ላይ እንዲደርስ የሚመኙት የእርሱን ቍጣ ብቻ ነው፤ በዚህ ስፍራ እግዚአብሔር እንዲህ ዐይነቱን ደንዳናነት በመንቀፍ የእርሱን የተትረፈረፈ ደግነት ያውጃል። እንዲህ ዐይነቱን ጥንካሬና ክፉት በዚህ ስፍራ ሲገሥጽ፣ የራሱን ምሕረትና በጎነት ግን በይፋ ይናገራል።

ትንቢተ ሚክያስ

መግቢያ

ጸሓፊው

ከራሱ ከመጽሐፉና በኤር 26፥18 ላይ ከተጠቀሰው ውጭ፣ ስለ ነቢዩ ሚክያስ ብዙ የሚታወቅ ነገር የለም:: እርሱም ሞሬት ከምትባል ከተማ የመጣ ሰው ነበር (1፥1)፤ ይህ ከተማ ምናልባት ሞሬሼትጌት የምትባለዋ ከተማ ራሷ ሳትሆን አይቀርም:: ትንቢቱም በሚክያስ ዘመን በኅብረተ ሰቡ ዘንድ ይታይ የነበረው ምግባረ ብልሹነት፣ በተለይ በትናንንሽ ከተሞችና እርሱ በተወለደባት አካባቢ እየተስፋፋ በመምጣቱ፣ ሚክያስ በዚህ የተሰማውን ጥልቅ የሐዘን ስሜት የሚገልጽ ነው::

የተጻፈበት ጊዜ

ሚክያስ ትንቢት የተናገረው በ750 እና በ686 ዓ.ቅ.ክ መካከል ባለው ጊዜ፣ በይሁዳ ነገሥታት በኢዮአታም፣ በአካዝና በሕዝቅያስ (1፥1፤ኤር26፥18) ዘመነ መንግሥት ነው:: ስለዚህ ሚክያስ፣ ኢሳይያስና (ኢሳ 1፥1ይመ) ሆሴዕ (ሆሴ 1፥1ይመ) በኖሩበት ዘመን የነበረ ሰው ነው:: ሚክያስ በ722-721 የተፈጸመውን የሰማርያን ውድቀት (1፥6) በሚመለከት ትንቢት ተናግሮአል:: ይህም የቀድሞው የሚክያስ አገልግሎት የተጀመረው በኢዮአታምና (750-732) በአካዝ (735-715) ዘመነ መንግሥት መሆኑን ይጠቍማል:: የሚክያስ መልእክት በሕዝቅያስ ዘመን ከተደረገው ሃይማኖታዊ ተሐድሶ በፊት የነበረውን ማኅበራዊ ሁኔታ ያንጸባርቃል (2ነገ 18፥9 እንዲሁም የኢሳ 36፥1 ማብ ይመ)::

ታሪካዊ ዳራው

ሚክያስ በኢየሩሳሌም ስለ ነበረው የፖለቲካ ሕይወት የኢሳይያስን ያህል መረዳት ያለው ባይመስልም፣ የመጽሐፉ ታሪካዊ መሠረት ከኢሳይያስ መጽሐፍ የመጀመሪያው ክፍል ጋር ይመሳሰላል:: ይህም የሆነው ምናልባት ሚክያስ እንደ አሞጽ ከይሁዳ መንደር የመጣ ሰው በመሆኑ ነው::

እስራኤል የቀድሞ እምነቷን ችላ ያለችበት ጊዜ ነበር:: ሚክያስ፣ የእስራኤል ዋና ከተማ ሰማርያ እንደምትወድቅና (1፥5-7)፣ ይሁዳም ባድማ መሆኗ የማይቀር ስለመሆኑ (1፥9-16) ትንቢት ተናግሮአል:: በዚህ ጊዜ ሦስት ዐበይት ታሪካዊ ነገሮች ተከናውነዋል:-

1. በ734-732 ዓ.ቅ.ክ የአሦር ንጉሥ ኃያሉ ቴልጌልቴልፌልሶር በሶርያ፣ በጋዛ በተወሰኑ የእስራኤል ግዛቶችና በይሁዳ ላይ ዘምቶአል፤ አስቀሎናና ጋዛ ድል ተደርገዋል፤ ይሁዳ፣ አሞን፣ ኤዶምና ሞዓብ ለአሦር ንጉሥ ገብረዋል፤ እስራኤል ግን አልገበረችም:: በ2ነገ 15፥29 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ የሰሜኑ መንግሥት ገለዓድንና ከገሊላ አውራጃ ይበልጡን ክፍል ጨምሮ አብዛኛውን ግዛቱን አጥቶአል:: ደማስቆ በ732 ወድቃ፣ ከአሦር ግዛት ጋር እንድትቀላቀል ተደርጋለች::
2. በ722-721 ሰማርያ ወደቀች፤ የእስራኤል ሰሜናዊ ግዛትም ድል ተደርጎ በአሦር ተያዘ::
3. ይሁዳ በ701 አሦርን በመቃወም በተደረገው ዐመፅ ተካፋይ ሆነች፤ ከዚህም የተነሣ በንጉሥ ሰናክሬምና በወታደሮቹ ተወረረች፤ ይሁን እንጂ ኢየሩሳሌም ሳትወረር ቀርታለች::

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

የሚክያስ የአጻጻፍ ዘዬ ከኢሳይያስ አጻጻፍ ጋር ተመሳሳይ ነው:: ሁለቱም ነቢያት ጠንካራ ቃልና ዘይቤአዊ አነጋገሮችን ይጠቀማሉ፤ ሁለቱም ሰዎች አስፈሪ ስለ ሆነው ቅጣትና ተስፋ ሰጪ ስለ ሆነው ፍትሕ ትልቅ ትኵረት አድርገዋል:: ሚክያስ በአንድ ድምፀት ከአንድ በላይ ትርጕም በሚሰጡ ቃላት መጫወትን ያዘወትራል (1፥10-15 አግራጭ ትርጕሙን ይመ)::

መሪ ሐሳቡና መልእክቱ

በአስተዋፅኦው ላይ እንደ ተመለከተው፣ የሚክያስ መልእክት ጥፋት አዘል ወይም ተስፋ ሰጭ የትንቢት ቃላት የሚፈራረቁበት ነው:: የመልእክቱም መሪ ሐሳብ የእግዚአብሔርን ፍርድና ማዳኑን የሚያመለክት ነው:: እግዚአብሔር የጣዖት አምልኮን ፣ ፍትሕ ማጓደልን ዐመፀኝነትንና የባዕድ የአምልኮ ሥርዐትን እንደሚጠላ፣ ነገር ግን ንስሓ በሚገባው ሰው ደስ እንደሚለው ሚክያስ በአጽንዖት ይገልጻል:: የዳዊት መንግሥት ማብቂያው የተቃረበ ሲመስል፣ ሊመጣ ባለው አዳኝና መሲሕ እጅግ የገነነ ይሆናል::

አስተዋፅኦ

1 ርእሳዊ መግለጫ (1፥1)

2 በእስራኤልና በይሁዳ ላይ የተነገረው ፍርድ (1፥2-3፥12)

 ሀ. መግቢያ (1፥2)

 ለ. የተተነበየው ጥፋት (1፥3-7)

 ሐ. ስለሚደርሰው ጥፋት ወዮታ (1፥8-16)

መ. በሚክያስ ዘመን በነበረው ኅብረተሰብ የታየው ምግባረ ብልሹነት (2፥1-11)
ሠ. በጨለማ ውስጥ የተስፋ ፍንጣቂ (2፥12-13)
ረ. በአለቆች ላይ የተሰጠ ፍርድ (ም 3)
3 ስለ እስራኤልና ስለ ይሁዳ የተነገረ ተስፋ (ም 4-5)
ሀ. ወደ ፊት የሚመጣው መንግሥት (ም 4)
ለ. ሊመጣ ያለው ንጉሥ (5፥1-5)
ሐ. የእግዚአብሔር ሕዝብ ድል እንደሚያገኝ (5፥5-15)
4 እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያለው ሙግት (ም 6)
ሀ. እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ያቀረበው ክስ (6፥1-8)
ለ. የሚመጣው ፍርድ (6፥9-16)
5 ተስፋ መቍረጥ ወደ ድል እንደሚቀየር (ም 7)
ሀ. ሚክያስ ስለ ኅብረተ ሰቡ ምግባረ ብልሹነት ማዘኑ (7፥1-6)
ለ. ሚክያስ የነበረው አስተማማኝ ተስፋ (7፥7)
ሐ. ወደ ፊት የእግዚአብሔር ሕዝብ የሚጠብቀው ብሩህ ተስፋ (7፥8-13)
መ. የእግዚአብሔር መንግሥት ድል አድራጊነት (7፥14-20)

1 በይሁዳ ነገሥታት በኢዮአታም፣ በአካዝና በሕዝቅያስ ዘመን ወደ ሞሬታዊው ወደ ሚክያስ የመጣው *የእግዚአብሔር* ቃል፣ ስለ ሰማርያና ስለ ኢየሩሳሌም ያየው ራእይ ይህ ነው፤

2 እናንተ አሕዛብ ሆይ፤ ሁላችሁም ስሙ፤
ምድር ሆይ፤ በውስጧም የምትኖሩ ሁሉ አድምጡ፤
ጌታ ከቅዱስ መቅደሱ፣
ልዑል *እግዚአብሔር* በእናንተ ላይ ይመሰክርባችኋል።

በሰማርያና በኢየሩሳሌም ላይ የተላለፈ ፍርድ

3 እነሆ፤ *እግዚአብሔር* ከመኖሪያ ስፍራው ይመጣል፤
ወርዶም በምድር ከፍታዎች ላይ ይራመዳል።
4 ተራሮች ከሥሩ ይቀልጣሉ፤
ሸለቆዎችም ይሰነጠቃሉ፤
በእሳት ፊት እንዳለ ሰም፣
በገደል ላይ እንደሚወርድ ፈሳሽ ይሆናሉ።
5 ይህ ሁሉ የሚሆነው ስለ ያዕቆብ በደል፣
ስለ እስራኤልም ቤት ኀጢአት ነው።
የያዕቆብ በደል ምንድን ነው?
ሰማርያ አይደለችምን?
የይሁዳስ የኰረብታ መስገጃ ምንድን ነው?
ኢየሩሳሌም አይደለችምን?

6 "ስለዚህ ሰማርያን የፍርስራሽ ክምር፣
ወይን የሚተከልባትም ስፍራ አደርጋታለሁ፤
ድንጋዮቿን ወደ ሸለቆ አወርዳለሁ፤
መሠረቷንም ባዶ አደርጋለሁ።
7 ጣዖቶቿ ሁሉ ይሰባበራሉ፤
ለቤተ መቅደሷ የቀረበው ገጸ በረከት በእሳት ይቃጠላል፤
ምስሎቿን ሁሉ እደመስሳለሁ፤
ገጸ በረከቷን በዝሙት አዳሪነት እንደ ሰበሰበች ሁሉ፣
አሁንም ገጸ በረከቷ የዝሙት አዳሪነት ዋጋ መቀበያ ይሆናል።

ልቅሶና ሐዘን

8 በዚህ ምክንያት አለቅሳለሁ፤ ዋይ ዋይም እላለሁ፤
ባዶ እግሬንና ዕርቃኔን እሄዳለሁ፤
እንደ ቀበሮ አላዝናለሁ፤
እንደ ጒጒትም አቃስታለሁ።
9 ቊስሏ የማይሽር ነውና፤
ለይሁዳ ተርፎአል፤
እስከ ሕዝቤ መግቢያ በር፣
እስከ ኢየሩሳሌም እንኳ ደርሶአል።
10 በጌት[ሀ] አታውሩት፤
ከቶም አታልቅሱ[ለ]፤
በቤትዓፍራ[ሐ]፣

1፥1 ቊ14፤ 1ዜና3፥12፡13፤ ኢሳ1፥1፤ ኤር26፥18፤ሆሴ1፥1
1፥2 ዘዳ31፥50፤ ዘዳ4፥26፤32፥1፤ መዝ11፥4፤50፥7፤ ኢሳ1፥2፤ኤር6፥19
1፥3 ኢሳ18፥4፤ 64፥1፤አሞ4፥13
1፥4 ዘኍ16፥31፤ ኢዮ9፥5፤መዝ46፥2፤ ናሆ1፥5
1፥5 አሞ8፥14
1፥6 ዘዳ20፥6፤ ሕዝ13፥14፤አሞ5፥11
1፥7 ዘፀ32፥20፤ ዘዳ9፥21፤23፥17-18፤ ሕዝ6፥6
1፥8 ኢሳ15፥3፤ 20፥2
1፥9 2ነገ18፥13፤ ኢሳ3፥26፤ ኤር10፥19፤46፥11

[ሀ]10 'ጌት' የሚለው ቃል በዕብራይስጡ 'አውራ' ከሚለው ጋር ተመሳሳይ አነባበብ አለው። [ለ]10 ዕብራይስጡ ከዚህ ጋር ሲስማማ፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ግን 'በአኮ ላይ አታልቅሱ' ይላል። 'በአኮ' የምለው የዕብራይስጡ ቃል 'አለቀሰ' ከሚለው የዕብራሱ ቃል ጋር ተመሳሳይ አነባበብ አለው። [ሐ]10 'ቤት ዓፍራ' ትርጒሙ 'የትቢያ ቤት' ማለት ነው።

1፥1 *ሚክያስ*፤ የስሙ ትርጒም፣ "እንደ እግዚአብሔር ያለ ማን ነው?" ማለት ነው። *ሞሬታዊው*፤ ከመግቢያው "ጸሓፊው" የሚለውን ይመ። *በኢዮአታም በአካዝና በሕዝቅያስ*፤ ከመግቢያው "የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ይመ። የእነዚህን ነገሥታትና የሚክያስን መጽሐፍ ታሪካዊ ዳራ በተመለከተ 2ነገ 15፥32-16፥20፤ 18-20 ይመ። ኢሳይያስ፣ ሆሴዕና ሚክያስ ትንቢት የተናገሩት ከሞላ ጐደል በተመሳሳይ ዘመን ነበር (ኢሳ 1፥1፣ ሆሴ 1፥1 ይመ)። *ራእይ*፤ ኢሳ 1፥1 እና ማብ ይመ። *ስለ ሰማርያና ስለ ኢየሩሳሌም*፤ የእስራኤል (የሰሜኑ መንግሥት) እና የይሁዳ (የደቡቡ መንግሥት) ዋና ከተሞች ናቸው። ሚክያስ የተናገረው ፍርድ፣ የሚመለከተው ዋና ከተሞቹን ብቻ ሳይሆን፣ በውስጣቸው የሚኖረውን ሕዝብ ጭምር ነው።

1፥2 *ስሙ*፤ በዕብራይስጡ ይህ ቃል በተጨማሪ በምዕ3፥1 እና 6፥1 "አድምጡ" ተብሎ የተተረጐመውን፣ እነርሱን አስመልክቶ የተነገረውን ትንቢት ያስተዋውቃል (እንዲሁም 3፥9፤6፥2 ይመ)። *አሕዛብ...ምድር*፤ እግዚአብሔር ሕዝብን ሁሉ ለፍርድ በሚጠራበት ጊዜ፣ የእግዚአብሔር ቀን የቀረበ መሆኑን የሚያመለክት ማሳሰቢያ ነው። ሚክያስ ያችን ቀን እየተመለከተ፣ በእስራኤልና በይሁዳ ላይ ፍርዱ አይቀሬ መሆኑን በትንቢቱ ይናገራል። *ከቅዱስ መቅደሱ*፤ በመዝ 11፥4 በዮና 2፥7፤ በዕን 2፥20 እንደተገለጸው መንግሥተ ሰማያትን ያመለክታል (ቊ 3 ይመ)።

1፥3 *እግዚአብሔር... ይመጣል*፤ እግዚአብሔር በታሪክ ውስጥ ጣልቃ እንደሚገባ የሚያመለክት የብሉይ ኪዳን የተለመደ አገላለጽ ነው (መዝ 18፥9፤96፥13፤144፥5፣ ኢሳ 26፥21፤31፥4፤ 64፥1-3 ይመ)። *ከፍታዎች*፤ ተራሮችን ወይም የአረማውያንን ቤተ ጣዖቶች የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። ከዚህ ላይ ሁለቱም ተጠቅሰዋልና (ቊ 4-5)፤ ከአሞ 4፥13 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥4 *ተራሮች...ይቀልጣሉ*፤ መዝ 97፥5፣ ናሆ 1፥5 ይመ።

1፥5 *ስለ ያዕቆብ*፤ ያዕቆብ የእስራኤል ተለዋጭ ስም ነው (ዘፍ 32፥28 እና ማብ ፤ 35፥10 ይመ)። *እስራኤልም*፤ በዚህ ስፍራና በቊ 13 የሚያመለክተው በተለይ የሰሜኑን መንግሥት ሲሆን፣ ሚክያስ ግን ለደቡቡ መንግሥት (3፥1፣8-9፣ 5፥1:3 ይመ) ወይም ለመላው የቃል ኪዳን ሕዝብ (ቊ 14፥15፣ 2፥12፣ 5፥1፤ 6፥2 ይመ) ተጠቅሞበታል። *የኰረብታ መስገጃ*፤ የአረማውያንን የጣዖት አምልኮ ማእከል የሚያመለክት ነው (2ዜና 28፥25 ይመ)።

1፥6-7፤ በዚህ ስፍራ ተናጋሪው እግዚአብሔር ነው። ይህ የትንቢት ቃል በሚክያስ ዘመን አሦራውያን ሰማርያን በ722-721 ዓ.ቅ.ክ. ባወደሙበት ጊዜ ተፈጽሞአል (2ነገ 17፥6)።

1፥6 *ወደ ሸለቆ*፤ የሰማርያ ከተማ የተቈረቈረችው በኰረብታ ላይ ነበር (1ነገ 16፥24)።

1፥7 *በዝሙት አዳሪነት*፤ አብዛኛውን ጊዜ ዝሙት አዳሪነት በብሉይ ኪዳን የጣዖት አምልኮ ወይም የመንፈሳዊ ታማኝነት ጒድለት ምልክት ነው (ዘፀ 34፥15-16፤ መሳ 2፥17፤ ሕዝ 23፥29-30)። *ዋጋ*፤ ሰማርያ በጣዖት አምልኮ የሰበሰበችውን ሀብት አሦራውያን ወስደው፣ በአማልክቶቻቸው ቤተ መቅደስ ውስጥ ዳግም ለጣዖት አምልኮ ተጠቅመውበታል።

1፥8 *በዚህ*፤ የሚመጣውን የሰማርያን መጥፋት የሚያመለክት ነው። *ባዶ እግሬንና*፤ የሐዘን ምልክት ነው (2ሳሙ 15፥30)። ሚክያስ ባዶ እግሩንና ዕርቃኑን በኢየሩሳሌም ከተማ የተጓዘበት ሁኔታ ሳይኖር አይቀርም (ከኢሳ 20፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። *ዕርቃኔን*፤ በወገቡ ላይ ብቻ ጨርቅ ታጥቆ ነበር።

1፥9 *ቊስሏ*፤ ሰማርያ በወረራ እንደምትያዝ የተነገረ ፍርድ ነው። *የማይሽር*፤ ኢሳ 17፥11 እና ማብ፣ ኤር 30፥12 ይመ። *በር*፤ አሦራውያን በሰሜኑ መንግሥት ላይ የሚያደርሱት ጥፋት እስከ ኢየሩሳሌም በር ድረስ እንደሚተላለፍ በሽታ ይሰራጫል ማለት ነበር (ቊ 12)። በር በዚያ ዘመን የከተማዋ የአስተዳደር ሥራ የሚከሄድበት ስፍራ ነበር (ዘፍ 19፥1 እና ማብ፣ ሩት 4፥1-4 ይመ)።

1፥10-15፤ በአማርኛ ትርጒሙ ላይ በተለያየ መንገድ ሊብራሩ የሚችሉ ቃላት ተገልጸዋል። በሼፌላህ አጠገብ አሉ ተብለው የተጠቀሱት ከተሞች ማለትም በተራራ ግርጌ (500-1500 ጫማ ከፍታ ያላቸው)፣ በሜድትራኒያን ጠረፍ በይሁዳ ተራሮች መካከል ይገኛሉ።

1፥10 *በጌት አታውሩት*፤ እነዚህ ቃላት በይሁዳ ላይ ስለሚደረገ የቀብር ልቅሶ የሚያመለክቱ ናቸው። ሚክያስ በጌት የሚኖሩ አረማውያን በእግዚአብሔር ሕዝብ መውደቅ እንዲደሰቱ

በትቢያ ላይ ተንከባለሉ::
11 እናንት በሻፊር[መ] የምትኖሩ፣
ዕራቃናችሁን ሆናችሁ በኀፍረት ዕለፉ፤
በጸዓናን[ሠ] የሚኖሩ
ከዚያ አይወጡም፤
ቤትዔጼል በሐዘን ላይ ናት፤
ለእናንተም መጠጊያ ልትሆን አትችልም::
12 ከመከራው መገላገልን በመሻት፣
በማሮት[ረ] የሚኖሩ በሥቃይ ይወራጫሉ፤
እስከ ኢየሩሳሌም በር ሳይቀር፣
ክፉ ነገር *ከእግዚአብሔር* ዘንድ
መጥቶአልና::
13 እናንት በለኪሶ[ሰ] የምትኖሩ፣
ፈረሶችን ከሠረገላው ጋር አያይዙ፤
ለጽዮን ሴት ልጅ፣
የኀጢአት መጀመሪያ እናንት ነበራችሁ፤
የእስራኤል በደል
በእናንተ ዘንድ ተገኝቶአልና::
14 ስለዚህ እናንተ ለሞሬሼትጌት፣
ማጫ ትሰጣላችሁ፤
የአክዚብ[ሸ] ከተማ፣
ለእስራኤል ነገሥታት መታለያ
ትሆናለች::
15 እናንት በመሪሳ[ቀ] የምትኖሩ
ድል አድራጊ አመጣባችኋለሁ፤
ያ የእስራኤል ክብር የሆነው
ወደ ዓዶላም ይመጣል::
16 ደስ ለምትሰኙባቸው ልጆቻችሁ፣
በሐዘን ራሳችሁን ተላጩ፤
ራሳችሁን እንደ አሞራ ራስ ተመለጡት፤
ከእናንተ በምርኮ ይወሰዳሉና::

የእግዚአብሔርና የሰው ዕቅድ

2 ክፉ ለመሥራት ለሚያቅዱ፣
በመኝታቸው ሳሉ ተንኰል
ለሚያውጠነጥኑ ወዮላቸው!
ሲነጋ በማለዳ ይፈጽሙታል፤
የሚያደርጉበት ኀይል በእጃቸው ነውና::
2 ዕርሻ ይመኛሉ፤ ይይዙታልም፤
ቤት ይመኛሉ፤ ይወስዱታልም፤
የሰውን ቤት፣
የባልንጀራን ርስት አታልለው ይወስዳሉ::
3 ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"እነሆ፤ በዚያ ሕዝብ ላይ ጥፋት ላመጣ
ዐቅጃለሁ፤
ከዚህም ለማምለጥ አትችሉም::
ከእንግዲህ በትዕቢት አትመላለሱም፤
የመከራ ጊዜ ይሆናልና::
4 በዚያ ቀን ሰዎች ይሣለቁባችኋል፤
በሐዘን እንጕርጕሮ እንዲህ እያሉ
ያፌዙባችኋል፤
'እኛ ፈጽሞ ጠፍተናል፤
የወገኔ ርስት ተከፋፍሎአል::
ከእኔ ነጥቆ ወስዶ፣
ዕርሻዎቻችንን ላሸነፉን አከፋፈለ::'
5 ስለዚህ *በእግዚአብሔር* ጉባኤ ውስጥ፣
መሬት በዕጣ የሚያካፍል ማንም
አይኖርም::

ሐሰተኞች ነቢያት

6 ነቢያቶቻቸው፣ "ትንቢት አትናገሩብን፤
ስለ እነዚህ ነገሮች ትንቢት አትናገር፤
ውርደት አይደርስብንም" ይላሉ::
7 የያዕቆብ ቤት ሆይ፤ እንዲህ ሊባል ይገባልን?
"*የእግዚአብሔር* መንፈስ የማይታገሥ ነውን?

1፥11 ሕዝ23፥29
1፥12 ኤር14፥19፤ 40፥2
1፥13 ኢሱ10፥3፤ መዝ9፥14
1፥14 ቍ1፤ ኢሱ15፥44፤ 2ነገ16፥8፤ ኤር15፥18
1፥15 ኢሱ12፥15፤ 15፥44
1፥16 ዘሌ13፥40፤ ዘዳ4፥27፤ኢዮ1፥20፤አሞ5፥27
2፥1 1ሳሙ29፥20፤ መዝ36፥4
2፥2 1ሳሙ8፥14፤ ምሳ30፥14፤ ኢሳ1፥23፤5፥8፤ ሕዝ46፥18
2፥3 ኢሳ2፥12፤ ኤር18፥11፤አሞ3፥1-2
2፥4 ዘሌ26፥31፤ ኤር4፥13፤6፥12
2፥5 ዘኍ34፥13፤ ዘዳ32፥13፤ኢሱ18፥4
2፥6 መዝ44፥13፤ ኤር18፥16፤19፥8፤ 25፥18፤29፥18፤ ሚክ6፥16
2፥7 መዝ15፥2፤ 84፥11፤119፥65

[መ]11 'ሻፊር' ትርጕሙ አስደሳች ማለት ነው:: [ሠ]11 'ጸዓናን' የሚለው ቃል በዕብራይስጡ 'ውጣ' ከሚለው ጋር ተመሳሳይ አነባበብ አለው:: [ረ]12 'ማሮት' የሚለው ቃል በዕብራይስጡ 'መራራ' ከሚለው ጋር ተመሳሳይ አነባበብ አለው:: [ሰ]13 'ለኪሶ' የሚለው ቃል በዕብራይስጡ ቡድን ከሚለው ጋር ተመሳሳይ አነባበብ አለው:: [ሸ]14 'አክዚብ' ትርጕሙ አታላይ/ማታለል ማለት ነው:: [ቀ]15 'መሪሳ' የሚለው ቃል በዕብራይስጡ 'ድል አድራጊ' ከሚለው ጋር ተመሳሳይ አነባበብ አለው::

አልፈለገም፤ ከ2ሳሙ 1፥20 ጋር ያነጻጽሩ:: *በትቢያ ላይ ተንከባለሉ*፤ ከሚመጣው አስከፊ ጥፋት የተነሣ የሚሆነውን ሐዘን መግለጫ ምልክት ነው፤ ኢሳ 47፥1 እና ማብ ይመ::

1፥11 *ዕርቃናችሁን...በሐፍረት*፤ ወደ ፊት እስረኞች ሲሆኑ የሚገጥማቸውን ሁኔታ ያመለክታል (ኢሳ 20፥4 ይመ):: *ከዚያ አይወጡም*፤ በወረራው ምክንያት ሕዝቡ ከቤታቸው ውጭ ለመንቀሳቀስ አይደፍሩም::

1፥12 *መጥቶአልና*፤ ሚክያስ የወደፊቱን በግልጽ ተመልክቶአል፤ ለእርሱ የታየውም አሁኑኑ እንደ ተፈጸመ ዐይነት ነበር::

1፥13 በለኪሶ፤ በይሁዳ ካሉት ትልልቅ ከተሞች አንዱ ነው (ኢሳ 36፥2 እና ማብ ይመ):: በኋለኛው ዘመን ሰናክሬም ይህችን ከተማ በመያዙ ተኵራርቶ ነበር፤ ከዚህ የተነሣም ባደረገው ነገር በመርካቱ በነነዌ የነበረውን ቤተ መንግሥቱንና ያከናወነውን ዘረፋ በሚያሳዩ ሥዕሎች አስጊጦት ነበር:: *ፈረሶችን ... አያይዙ*፤ ማምለጥ እንድትችሉ ለማለት ነው:: *ለጽዮን ሴት ልጅ*፤ ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን በሰውኛ ዘይቤ የሚገልጽ ነው::

1፥14 *ማጫ ትሰጣላችሁ*፤ በ1ነገ 9፥16 ላይ ይህ ሐረግ በዕብራይስጡ፣ "የጋብቻ ስጦታ" ተብሎ ተተርጕሞአል:: አባት ልጁ በምታገባበት ጊዜ የጋብቻ ስጦታ እንደሚሰጣት ሁሉ፣ ኢየሩሳሌም ሞሬሼትጌትን መስጠት አለባት:: *የአክዚብ* አግራጭ ትርጕሙን ይመ:: "አታላይ" የሚለው የቃሉ ትርጕም በኤር 15፥18 ላይ በበጋ የሚደርቀውን ምንጭ ለመግለጽ ተጠቅሶአል:: ልክ እንደዚህ ምንጭ፤ የአክዚብ ከተማ መኖር ያከትማል ማለት ነው:: *ለእስራኤል*፤ የ1፥5 ማብ ይመ::

1፥15፤ ከቍ 6-7 እንደተገለጸው ሚክያስ አሁንም እግዚአብሔርን ወክሎ ይናገራል:: *የእስራኤል ክብር*፤ እግዚአብሔር ራሱ ነው (1ሳሙ 15፥29 ይመ):: *ወደ ዓዶላም ይመጣል*፤ በፍርድ ይመጣል ማለት ነው::

1፥16፤ እስራኤል ከ722-721 ዓ.ቅ.ክ በአሦራውያን በምርኮ ተወሰዱ፤ ይሁዳም እንዲሁ በ586 ዓ.ቅ.ክ. በባቢሎናውያን በምርኮ ተወሰዱ::

2፥1-5፤ በቀጥታ የሚመለከተው ድኾችን የሚጨቍኑ ሀብታም የመሬት ከበርቴዎችን ነው::

2፥1 *የሚያደርጉበት ኀይል*፤ ጨቋኝ ሀብታሞች የኀብረተሰባቸውን የሥልጣን መዋቅር ስለተቈጣጠሩ፣ በድኾች ጫንቃ ሀብት ማካበትን ቀጠሉ::

2፥2 *ይመኛሉ*፤ ዐሥረኛውን ትእዛዝ በመተላለፍ ነው (ዘፀ 20፥17 እና ማብ ዘዳ 5፥21 ይመ):: *ርስት*፤ የአንድ ቤተ ሰብ ቋሚ ንብረት የሆነውን መሬት ያመለክታል፤ በዘሌ 25፥10፡13 (የኢዮቤልዩ ዓመት)፣ በዘኍ 27፥1-11፤36፥1-12 (የሰለጰዓድ ሴት ልጆች)፣ 1ነገ 21፥1-19 (የናቡቴ የወይን እርሻ) የሚለውን ይመ::

2፥3 ስለዚህ፤ በእስራኤል ባሉ ኀያላን ኀጢአት የተነሣ፣ ጥፋት እንደሚመጣባት የሚያመለክት ነው:: *ጥፋት*፤ አይቀሬ የሆነ ስደት ነው::

2፥4 *እኛ...ከእኔ*፤ የእግዚአብሔር ፍርድ የሚመጣባቸውን ሀብታም የመሬት ከበርቴዎች ያመለክታል:: *ወስዶ* (እርሱ)፤ እግዚአብሔርን ያመለክታል:: *ላሸነፉን*፣ ምድራቱን አሸንፈው የሚይዙትን ከሓዲ አሦራውያን (ኢሳ 33፥1 እና ማብ ይመ) ያመለክታል::

2፥5 *መሬት በዕጣ የሚያካፍል...ማንም*፤ የቃል ኪዳኑን ሕዝብ ተስፋ ሁሉ አይካፈሉም::

2፥6 *ነቢያቶቻቸው*፤ ቃላቸው ወደ ሚክያስ የደረሰውን ሐሰተኞች ነቢያት ነው::

እንዲህ ያሉት ነገሮችንስ ያደርጋልን?"
"መንገዱ ቀና ለሆነ፣
ቃሌ መልካም አያደርግምን?
[8]በመጨረሻ በሕዝቤ ላይ ጠላት ሆናችሁ
ተነሣችሁ፤
የጦርነት ሐሳብ ሳይኖራቸው፣
በሰላም ከሚያልፉ ሰዎች ላይ፣
ማለፊያ መጐናጸፊያ ገፈፋችሁ::
[9]ከሚወዱት ቤታቸው፣
የሕዝቤን ሴቶች አስወጣችኋቸው፤
ክብሬን ከልጆቻቸው፣
ለዘላለም ወሰዳችሁ::
[10]ተነሡና፤ ከዚያ ሂዱ፤
ይህ ማረፊያ ቦታችሁ አይደለምና፤
ምክንያቱም ረክሶአል፤
ክፉኛም ተበላሽቶአል::
[11]ሐሰተኛና አታላይ ሰው መጥቶ፣
'ስለ ብዙ የወይን ጠጅና ስለሚያስክር
መጠጥ ትንቢት እነግራችኋለሁ' ቢል፣
ለዚህ ሕዝብ ተቀባይነት ያለው ነቢይ
ይሆናል::

የትድግና ተስፋ

[12]"ያዕቆብ ሆይ፤ በእርግጥ ሁላችሁንም
እሰበስባለሁ፤
የእስራኤልንም ትሩፍ በአንድነት
አመጣለሁ፤
በጕረኖ ውስጥ እንዳሉ በጎች
በመሰማሪያ ላይ እንዳለ መንጋ በአንድነት
እሰበስባቸዋለሁ፤
ቦታውም በሕዝብ ይሞላል::
[13]የሚሰብረው ወጥቶ በፊታቸው ይሄዳል፤
እነርሱም በሩን በመስበር ወጥተው
ይሄዳሉ፤
እግዚአብሔር እየመራቸው፣
ንጉሣቸው ቀድሞአቸው ይሄዳል::

መሪዎችና ነቢያት ተገሠጹ

3 ከዚያም እኔ እንዲህ አልሁ፤
"እናንት የያዕቆብ መሪዎች፤
እናንት የእስራኤል ቤት ገዦች ስሙ፤
ፍትሕን ማወቅ አይገባችሁምን?
[2]መልካሙን ጠላችሁ፤ ክፉውንም ወደዳችሁ፤
የሕዝቤን ቈዳ ገፈፋችሁ፤
ሥጋቸውንም ከዐጥንቶቻቸው ለያችሁ፤
[3]የሕዝቤን ሥጋ በላችሁ፤
ቈዳቸውን ገፈፋችሁ፤
ዐጥንቶቻቸውንም ሰባበራችሁ፤
በመጥበሻ እንደሚጠበስ፣
በድስት እንደሚቀቀል ሥጋ ቈራረጣችኋቸው::
[4]እነርሱም ወደ እግዚአብሔር ይጮኻሉ፤
እርሱ ግን አይመልስላቸውም፤
ካደረጉት ክፋት የተነሣ፣
በዚያ ጊዜ ፊቱን ከእነርሱ ይሰውራል::

[5]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤

"ሕዝቤን የሚያስቱ ነቢያት፣
ሰው ሲያበላቸው፣ 'ሰላም አለ' ይላሉ፤
ሳያበላቸው ሲቀር ግን፣
ጦርነት ሊያውጁበት ይነሣሉ::
[6]ስለዚህ ሌሊቱ ያለ ራእይ፣
ጨለማውም ያለ ንግርት ይመጣባችኋል፤
በነቢያት ላይ ፀሐይ ትጠልቅባቸዋለች፤
ቀኑም ይጨልምባቸዋል::
[7]ባለ ራእዮች ያፍራሉ፤
ንግርተኞችም ይዋረዳሉ፤
ሁሉም ፊታቸውን ይሸፍናሉ፤
ከእግዚአብሔር መልስ የለምና::"

[8]እኔ ግን፣
ለያዕቆብ በደሉን፣
ለእስራኤልም ኀጢአቱን እነግር ዘንድ፣
ኀይልን፣ በእግዚአብሔር መንፈስ፣
ፍትሕና ብርታት ተሞልቻለሁ::
[9]እናንት የያዕቆብ ቤት መሪዎች፣
እናንት የእስራኤል ቤት ገዦች፣
ፍትሕን የምትንቁ፤
ትክክለኛ የሆነውንም ነገር ሁሉ
የምታጣምሙ፤ ስሙ፤
[10]ጽዮንን ደም በማፍሰስ፣
ኢየሩሳሌምን በክፋት የምትገነቡ፤ ስሙ::
[11]መሪዎቿ በጉቦ ይፈርዳሉ፤
ካህናቷ ለዋጋ ሲሉ ያስተምራሉ፤
ነቢያቷም ለገንዘብ ሲሉ ይናገራሉ::
ነገር ግን በእግዚአብሔር ላይ
ተደግፈውም፣
"እግዚአብሔር በመካከላችን አይደለምን?

2፥9 ኤር10፥20
2፥10 ዘሌ18፥25-29፤ዘዳ12፥9፤መዝ106፥38-39፤ሰቆ4፥15
2፥11 ዘሌ10፥9፤ 2ዜና36፥16፤ ኢሳ30፥10፤ኤር5፥31
2፥12 ነህ1፥9፤ ሚክ4፥7፤5፥7፤7፥18
2፥13 ኢሳ52፥12፤ 60፥11
3፥1 ኤር5፥5
3፥2 መዝ53፥4፤ ሕዝ22፥27
3፥3 ኢዮ24፥14፤ መዝ14፥4፤ ሕዝ11፥7፤24፥4-5፤ 34፥4
3፥4 ዘዳ1፥45፤ 31፥17፤1ሳሙ8፥18፤ ኢዮ15፥31፤ ኢሳ58፥4፤ ኤር11፥11፤ሕዝ8፥18
3፥5 ኢሳ3፥12፤ 9፥16፤53፥6፤ኤር4፥10
3፥6 ኢሳ8፥19-22፤ 29፥10፤ሕዝ7፥26፤ 12፥24፤አሞ8፥11
3፥7 ዘሌ13፥45፤ ሕስ6፥12፤ ኢሳ44፥25፤ ኤር6፥15፤ ሕዝ20፥3፤ሚክ7፥16
3፥8 ኢሳ57፥12፤ 61፥2
3፥9 መዝ58፥1-2፤ ኢሳ1፥23
3፥10 ኢሳ59፥7፤ ኤር22፥13፡17፤ ሕዝ22፥27፤ ሚክ7፥2፤ናሆ3፥1፤ ዕን2፥12
3፥11 ዘፀ23፥8፤ ዘሌ19፥15፤ ኢሳ1፥23፤ 10፥20፤56፥11፤ ኤር6፥13፤7፥4፤ ሰቆ4፥13፤ሕዝ13፥9፤ 34፥2፤ሆሴ4፥8፡18፤ ሚል2፥9

2፥7፤ ከቍ 6-7 ያሉት ጥቅሶች የተነገሩት በሚክያስ ሲሆን፣ ከቍ 7ለ-13 ያሉት ደግሞ የተነገሩት በእግዚአብሔር ነው::

2፥10 *ማረፊያ ቦታችሁ*፤ ሰዎች በሰላምና በጸጥታ የሚቀመጡበት፣ እንደግል ቦታ የሚቈጠር ስፍራ ነው (ከኢሱ 1፥13-15፤21፥43-44፤22፥4 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥11፤ ስለ ትልቅ ሀብት ብዙ ተስፋ የሚናገር ማንኛውም ሰው አድማጭ ያገኛል::

2፥12-13፤ እስራኤላውያን በምርኮ ተነድተው ቢሄዱም እንኳ፣ ቅሬታዎቹ ተመልሰው ይመጣሉ (የኢሳ 1፥9 ማብ ይመ)::

2፥12 *ያዕቆብ...የእስራኤልንም*፤ መላውን ሕዝብ ማለትም ሰሜኑንና ደቡቡን ያመለክታል::

3፥1-12፤ ቍ 1-4 የእስራኤልን አለቆች ኀጢአት፣ ከቍ 5-7 የሐሰተኛ ነቢያትን፣ ከቍ 9-12 የአለቆችን፣ የካህናትንና የነቢያትን የሚመለከት ነው::

3፥1 *የያዕቆብ...የእስራኤል*፤ በዚህ ቦታ የተጠቀሱት ሁለት ስሞች የሚያመለክቱት ይሁዳን ነው (ቍ 9-10 ይመ)::

3፥2-3 *ቈዳቸውን ገፈፋችሁ፤...በድስት እንደሚቀቀል ሥጋ*፤ አለቆች ሕዝቡን እንዴት እንዳሠቃዩ የሚገልጹ ተከታታይ ዘይቤአዊ አነጋገሮች ናቸው::

3፥2 *መልካሙን ጠላችሁ፤ ክፉውን ወደዳችሁ*፤ ከአሞ 5፥15፣ ከሮሜ 12፥9 ጋር ያነጻጽሩ::

3፥4 ይጮኻሉ (እነርሱ)፤ አለቆችን ነው:: *አይመልስላቸውም*፤ ቍ 7 ይመ:: *ፊቱን ከእነርሱ ይሰውራል*፤ ዘዳ 31፥17 ይመ፤ ኢሳ 1፥15 እና ማብ ይመ:: አለመታዘዝ ከእግዚአብሔር መለየትን ያመጣል::

3፥5 *'ሰላም' አለ ይላሉ፤* ሚክያስ ጥፋትንና በምርኮ መጋዝ በይሁዳ ላይ እንደሚደርስ ሲተነብይ፣ ሐሰተኛ ነቢያት ደግሞ ሰላም እንደሚመጣ ይተነብዩ ነበር (ቍ 12፥4፡10 ይመ)፤ እንዲሁም ኤር 6፥13-14፤8፥10-11 ይመ)::

3፥7 *ባለ ራእዮች*፤ "ነቢያት" በጥንት ጊዜ የሚታወቁበት ስም ነው (1ሳሙ 9፥9 ማብ ይመ)

3፥8፤ ከሚክያስ ዋነኛ ተግባሮች አንዱ ለይሁዳ ኀጢአቷን ማሳወቅ ነበር:: *መንፈስ...ተሞልቻለሁ*፤ ነቢያት በመንፈስ የተሞሉ መልእክተኞች ናቸው (ኢሳ 48፥16 ይመ)::

ምንም ዐይነት ክፉ ነገር አይደርስብንም"
ይላሉ::
[12]ስለዚህ በእናንተ ምክንያት፣
ጽዮን እንደ ዕርሻ ትታረሳለች፣
ኢየሩሳሌም የፍርስራሽ ክምር ትሆናለች፤
የቤተ መቅደሱም ኰረብታ ዐረም
የበቀለበት ጕብታ ይሆናል::

የእግዚአብሔር ተራራ

4 በመጨረሻው ዘመን፣
የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ተራራ፣
ከተራሮች ልቆ ይታያል፤
ከኰረብቶች በላይ ከፍ ይላል፤
ሕዝቦችም ወደ እርሱ ይጐርፋሉ::

[2]ብዙ አሕዛብ መጥተው እንዲህ ይላሉ፤

"ኑ፤ ወደ *እግዚአብሔር* ተራራ፣
ወደ ያዕቆብ አምላክ ቤት እንሂድ፤
በመንገዱ እንድንሄድ፣
መንገዱን ያስተምረናል::"
ሕግ ከጽዮን ይመጣል፤
የእግዚአብሔርም ቃል ከኢየሩሳሌም::
[3]እርሱ በብዙ ሕዝብ መካከል ይፈርዳል፤
በሩቅና በቅርብ ባሉ ኀያላን መንግሥታት
መካከል ያለውን ግጭት ያቆማል፤
ሰይፋቸውን ማረሻ፣
ጦራቸውንም ማጭድ ያደርጉታል::
አንዱ መንግሥት በሌላው መንግሥት
ላይ ሰይፍ አያነሣም፤
ከእንግዲህም የጦርነት ትምህርት አይማሩም::
[4]እያንዳንዱ ሰው በገዛ ወይኑ ሥር፣
ከገዛ በለሱም ሥር ይቀመጣል፤
የሚያስፈራቸው አይኖርም፤
የእግዚአብሔር ጸባኦት አፍ
ተናግሮአልና::
[5]አሕዛብ ሁሉ፣
በአማልክቶቻቸው ስም ይሄዳሉ፤
እኛ ግን *በአምላካችን* በእግዚአብሔር ስም፣
ከዘላለም እስከ ዘላለም እንሄዳለን::

የእግዚአብሔር ዕቅድ

[6]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"በዚያች ቀን ሽባውን እሰበስባለሁ፤
ስደተኞችንና ለሐዘን ያደረግኋቸውን፣
ወደ አንድ ቦታ አመጣለሁ::
[7]የሽባዎችን ትሩፍ፣
የተገፉትንም ብርቱ ሕዝብ አደርጋለሁ፤
ከዚያች ቀን አንሥቶ እስከ ዘላለም፣
እግዚአብሔር በጽዮን ተራራ በእነርሱ ላይ
ይነግሣል::
[8]አንተ የመንጋው መጠበቂያ ማማ ሆይ፤
የጽዮን ሴት ልጅ ዐምባ[a] ሆይ፤
የቀድሞው ግዛትህ ይመለስልሃል፤
የመንግሥትም ሥልጣን ለኢየሩሳሌም
ሴት ልጅ ይሆናል::"

[9]አሁንስ እንደዚህ የምትጮኺው ለምንድን
ነው?
ንጉሥ የለሽምን?
ምጥ እንደ ያዛት ሴት የተጨነቅሽው፣
መካሪሽ ስለ ጠፋ ነውን?
[10]የጽዮን ሴት ልጅ ሆይ፤
ምጥ እንደ ያዛት ሴት ተጨነቂ፤
አሁንስ ከከተማ ወጥተሽ፣
በሜዳ ላይ መስፈር አለብሽና፤
ወደ ባቢሎን ትሄጃለሽ፣
በዚያ ከጠላት እጅ ትድኛለሽ፤
እግዚአብሔር በዚያ፣
ከጠላቶችሽ ይታደግሻል::

[11]አሁን ግን ብዙ አሕዛብ፣
በአንቺ ላይ ተሰብስበዋል፤
እነርሱም፣ "የረከሰች ትሁን፤
ዐይናችንም ጽዮንን መዘባበቻ አድርጎ
ይያት" ይላሉ::
[12]ነገር ግን *የእግዚአብሔርን* ሐሳብ አያውቁም፤
በአውድማ ላይ እንደ ነዶ የሚሰበስባቸውን፣
የእርሱን ዕቅድ አያስተውሉም::

[13]የጽዮን ልጅ ሆይ፤ ተነሥተሽ አበራዪ፤
የብረት ቀንድ እሰጥሻለሁና፤
የናስ ሰኰና እሰጥሻለሁ፤
አሕዛብንም ታደቂያቸዋለሽ::"
በግፍ ያግበሰበሱትን ትርፍ *ለእግዚአብሔር*፣
ሀብታቸውንም ለምድር ሁሉ ጌታ
ታቀርቢያለሽ::

ከቤተ ልሔም ገዥ እንደሚመጣ የተሰጠ ተስፋ

5 አንቺ የጭፍሮች ከተማ ሆይ፤
ጭፍሮችሽን አሰልፊ[+]፤
ከበባ ተደርጎብናልና፤
የእስራኤልን ገዥ፣

[a]8 ወይም 'ኰረብታ'
[+]1 ወይም አንቺ የተቀጠርሽ ከተማ ሆይ፤ ቅጥርሽን አጥብቂ

3፥12 ዘሌ26፥31፤ 2ነገ25፥9፤ ኢሳ6፥11፤ ኤር17፥3፤22፥6፤52፥13፤ ሰቆ5፥18፤ሕዝ5፥14
4፥1 መዝ22፥27፤ 48፥1፤86፥9፤ኤር3፥17፤ 31፥12፤ሕዝ17፥22፤ ዳን2፥35፤ዘካ8፥3
4፥2 ዘዳ18፥18፤ መዝ25፥8-9፤ 119፥171፤ ኢሳ54፥13፤ ኤር31፥6፤ ሕዝ20፥40፤ ዘካ2፥11፤14፥16
4፥3 መዝ46፥9፤ ኢሳ11፥4፤ኢል3፥10፤ ዘካ8፥20-22፤9፥10
4፥4 ዘሌ26፥6፤ 1ነገ4፥25፤ ኢሳ1፥20፤ሕዝ39፥26
4፥5 ኢሱ24፥14-15፤ 2ነገ17፥29፤ ኢሳ26፥8፤ዘካ10፥12
4፥6 መዝ106፥47፤ ኤር31፥8፤ ሕዝ34፥13፡16፤ 37፥21፤ሶፎ3፥19
4፥7 ዘፍ12፥2፤ ኢሳ2፥2፤ዳን2፥44፤ 7፥14፤ኢል2፥32፤ ሚክ2፥12፤ ሉቃ1፥33፤ራእ11፥15
4፥8 ኢሳ1፥26፤ ዘካ9፥9
4፥9 ዘፍ3፥16፤ ኤር8፥19፤30፥6፤48፥41
4፥10 ዘዳ21፥10፤ 2ነገ20፥18፤ ኢሳ43፥14፤48፥20
4፥11 ሰቆ2፥16፤ አብ1፥12፤ሚክ7፥8
4፥12 ዘፍ50፥20፤ ኢሳ55፥8፤ ሮሜ11፥33-34
4፥13 ኢሳ21፥10፤ 23፥18፤ዳን2፥44
5፥1 ሰቆ3፥30

3፥11 በጉቦ፤ ኢሳ 1፥23፡5፥23 ይመ::

3፥12፤ ኢየሩሳሌም በ586 ዓ.ቅ.ክ. ተደመሰሰች:: ይህ ጥቅስ ከአንድ ክፍለ ዘመን በኋላ እንደ ገና በኤር 26፥18 ተጠቅሶአል:: ኤር 26፥19 በንጉሥ ሕዝቅያስ አማካኝነት ለተካሄደው መንፈሳዊ ተሐድሶ የሚክያስ ስብከት መሣሪያ እንደ ነበር ይጠቍማል (2ነገ 18፥1-6፤ 2ዜና 29-31 ይመ)::

4፥1-3፤ ከእነዚህ ጥቅሶች ጋር ተመሳሳይ ምንባብ የሆነውን የኢሳ 2፥2-4 ማብ ይመ::

4፥4 *ወይኑ…በለሱም*፤ ሰላምና ጸጥታ የሰፈነበትን የእግዚአብሔርን ግዛት የሚያመለክት ነው፤ (1ነገ 4፥25፤ዘካ 3፥10 ይመ):: *የሚያስፈራቸው አይኖርም* ፤ ሰፎ 3፥13፤ ይመ፤ ፍርሀት ያለፈ ታሪክ ይሆናል ማለት ነው::

4፥5 *በእግዚአብሔር ስም…እንሄዳለን*፤ በመታመን፣ በፍቅር፣ በመታዘዝና በጌታ መደገፍ ማለት ነው፤ ከዘካ 10፥12 ጋር ያነጻጽሩ::

4፥6 *በዚያች ቀን*፤ የመሲሑን ዘመን (ቊ 1 ይመ፣ እንዲሁም የኢሳ 2፥11፡17፡20 ማብ ይመ)::

4፥7 *ቅሬታ*፤ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ማለት ነው (2፥12 እና የኢሳ 1፥9 ማብ ይመ)::

4፥8 *የመንጋው መጠበቂያ ማማ*፤ እረኛም ንጉሥም የነበረው የዳዊት መናገሻ ከተማ ናት:: *የቀድሞው ግዛትህ*፤ የዳዊት መንግሥት መሲሑ ሲነግሥ ትታደሳለች::

4፥9-13፤ ከቊ 9-10 ባለው ሚክያስ በ586 ዓ.ቅ.ክ. የሚሆነውን የመንግሥት መውደቅና የማይቀረውን በምርኮ መወሰድ እንዲሁም በ538 ዓ.ቅ.ክ የሚጀምረውን ተሐድሶ ያመለክታል:: ከቊ 11-13 በኢየሩሳሌም ውድቀት በተደሰቱት ጠላቶች ላይ የተነገረውን የፍርድ ትንቢት የሚያመለክት ነው::

5፥1፤ ኢየሩሳሌም ትከበባለች፤ ንጉሦችዋም ተይዘው ወደ ባቢሎን ይወሰዳሉ (የመጨረሻውን ንጉሥ የሴዴቅያስን ዐይን

ጕንጩን በበትር ይመቱታል::

[2]"አንቺ ግን፣ ቤተ ልሔም ኤፍራታ ሆይ፤
ከይሁዳ ነገዶች[ቸ] መካከል ትንሿ ብትሆኚም፣
አመጣጡ[ኀ] ከጥንት፣
ከቀድሞ ዘመን[ነ] የሆነ፣
የእስራኤል ገዥ፣
ከአንቺ ይወጣልኛል::"

[3]ስለዚህ ወላዲቱ አምጣ እስክትገላገል ድረስ፣
እስራኤል ትተዋለች፤
የተቀሩት ወንድሞቹም፣
ተመልሰው ከእስራኤላውያን ጋር ይቀላቀላሉ::

[4]*በእግዚአብሔር* ኀይል
በአምላኩ *በእግዚአብሔር* ስም ታላቅነት፣
ጸንቶ ይቆማል፤ መንጋውንም ይጠብቃል::
በዚያ ጊዜ ኀያልነቱ እስከ ምድር ዳርቻ
ስለሚደርስ፣
ተደላድለው ይኖራሉ::
[5]እርሱም ሰላማቸው ይሆናል::

ትድግናና ጥፋት

አሦራዊ ምድራችንን ሲወር፣
ምሽጐቻችንንም ጥሶ ሲገባ፣
ሰባት እረኞችን፣
እንዲያውም ስምንት አለቆችን
እናስነሣበታለን::
[6]የአሦርን ምድር በሰይፍ፣
የናምሩድን ምድር[ፕ] በተመዘዘ ሰይፍ ይገዛሉ[ኦ]፤
አሦራዊው ምድራችንን ሲወር፣
ዳር ድንበራችንን ሲደፍር፣
እርሱ ነጻ ያወጣናል::

[7]የያዕቆብ ትሩፍ፣
በብዙ አሕዛብ መካከል
ከእግዚአብሔር ዘንድ እንደሚወርድ ጠል፣
በሣር ላይ እንደሚጥል ካፊያ፣
ሰውን እንደማይጠብቅ፣
የሰውንም ልጆች ተስፋ እንደማያደርግ
ሰው ይሆናል::
[8]በዱር አራዊት መካከል እንዳለ አንበሳ፣
በእግሩ እየጨፈላለቀ እንደሚሄድ፣
የሰበረውን ማንም ሊነጥቀው እንደማይችል፣
በበግ መንጋ መካከል እንዳለ፣
እንደ ደቦል አንበሳ ሁሉ፣
የያዕቆብም ትሩፍ፣ በአሕዛብ ዘንድ፣
በብዙም ሕዝብ መካከል እንደዚሁ ይሆናል::
[9]እጅህ በጠላቶችህ ላይ በድል አድራጊነት
ከፍ ከፍ ትላለች፤
ጠላቶችህም ሁሉ ይጠፋሉ::

[10]"በዚያን ጊዜ" ይላል *እግዚአብሔር*፤

"ፈረሶቻችሁን ከመካከላችሁ አጠፋለሁ፤
ሠረገሎቻችሁን እደመስሳለሁ::
[11]የምድራችሁን ከተሞች እደመስሳለሁ፤
ምሽጎቻችሁንም ሁሉ አፈርሳለሁ::
[12]ጥንቈላችሁን አጠፋለሁ፤
ከእንግዲህም አታሟርቱም::
[13]የተቀረጹ ምስሎቻችሁን፣
የማምለኪያ ዐምዶቻችሁንም ከመካከላችሁ
አጠፋለሁ፤
ከእንግዲህ ለእጃችሁ ሥራ አትሰግዱም::
[14]የአሼራ ምስል ዐምድ[ከ] ከመካከላችሁ
እነቅላለሁ፤
ከተሞቻችሁንም እደመስሳለሁ::
[15]ያልታዘዙኝን አሕዛብ፣
በቍጣና በመዓት እበቀላቸዋለሁ::"

የእግዚአብሔር ክስ በእስራኤል ላይ

6 *እግዚአብሔር* የሚለውን ስሙ፤
"ተነሡ፤ ጕዳያችሁን በተራሮችም፤ ፊት
አቅርቡ፤
ኰረብቶች እናንተ የምትሉትን ይስሙ፤
[2]ተራሮች ሆይ፤ *የእግዚአብሔርን* ክስ
አድምጡ፤
እናንት የምድር ጽኑ መሠረቶችም፤ ስሙ፤
እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ክርክር አለውና፤
ከእስራኤልም ጋር ይፋረዳል::

[ቸ]2 ወይም ጎሶች [ኀ]2 ዕብራይስጡ አመጣጡ ይላል ወይም ከዘላለም የሆነ [ነ]2 ወይም ከቀድሞ ቀናት [ፕ]6 ወይም ናምሩድን በመግቢያው በር [ኦ]6 ወይም ያፈርሳሉ [ከ]14 አሼራ የተባለችው አምላክ ትእምርት ነው::

5፥2 ዘፍ35፥16፤ 48፥7፤ዘኍ24፥19፤ 1ሳሙ13፥4፤ 2ሳሙ6፥21፤ 2ዜና7፥18፤ መዝ102፥25፤ ማቴ2፥6፤ዮሐ7፥42
5፥3 ኤር7፥29
5፥4 ኢሳ40፥11፤ 49፥9፤52፥13፤ ሕዝ34፥11-15፤23፤ ሚክ7፥14፤ሉቃ1፥32
5፥5 ኢሳ8፥7፤ 9፥6፤10፥24-27፤ ሉቃ2፥14፤
5፥6 ዘፍ10፥8፤ ናሆ2፥11-13፤ ሶፎ2፥13
5፥7 መዝ133፥3፤ ኢሳ44፥4፤ አሞ5፥15፤ሚክ2፥12
5፥8 ዘፍ49፥9፤ መዝ50፥22፤ ኢሳ5፥29፤ ሆሴ5፥14፤ሚክ4፥13፤ ዘካ10፥5
5፥9 መዝ10፥12
5፥10 ዘዐ15፥4፡19፤ ሆሴ14፥3፤ ሐጌ2፥22፤ዘካ9፥10
5፥11 ዘዳ29፥23፤ ኢሳ6፥11፤ ሰቆ2፥2፤ሆሴ10፥14፤ አሞ5፥9
5፥12 ዘዳ18፥10-12፤ ኢሳ2፥6፤8፥19
5፥13 ኢሳ2፥18፤ ሕዝ6፥9፤ ሆሴ10፥2፤ናሆ1፥14፤ ዘካ13፥2
5፥14 ዘዐ34፥13፤ መሳ3፥7፤2ነገ17፥10
6፥1 መዝ50፥1፤ ሕዝ6፥2
6፥2 ዘዳ32፥1፤ መዝ50፥7፤ ኢሳ3፥13፤ ኤር2፥9፤ሆሴ12፥2

አውጥተዋል፤ 2ነገ 25፥7 ይመ)::

5፥2፤ ከቍ 1 አስፈሪ ትንቢት ጋር ሲነጻጸር በዚህ ክፍል ሲነጻጸር ሚክያስ አዎንታዊ ትንቢት ይናገራል:: *ኤፍራታ፤* የቤተ ልሔም ከተማ ያለችበት ግዛት ነው (ሩት 1፥2፡4፥11፣ 1ሳሙ 17፥12 ይመ):: *ገዥ፤* በመጨረሻ ለእግዚአብሔር አብ የሚገዛውን ክርስቶስን ያመለክታል (የ4፥8 ማብ ይመ):: *አመጣጡ ከጥንት፤* በሥጋ ከተወለደበት ዘመን አስቀድሞ ማለት ነው (ዮሐ 8፥58 ይመ):: *ከቀድሞ ዘመን፤* በታሪክም ውስጥ ሆነ (ከ2ሳሙ 7፥12-16፣ ከኢሳ9፥6-7፣ ከአሞ9፥11 ጋር ያነጻጽሩ) ከዘላለም በፊት እንኳ ለማ ለት ነው (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)::

5፥3 *እስራኤል ትተዋለች፤* መሲሕ ተወልዶ ገዥ እስከ ሚሆንበት ጊዜ ድረስ ማለት ነው:: *እስራኤል፤* የ1፥5 ማብ ይመ::

5፥4 *ኀይል...ታላቅነት፤* በእግዚአብሔር አብ ብርታትና ግርማ መሲሑ እረኛ ይሆናል፤ ይገዛልም::

5፥5 *ሰላማቸው፤* ኢየሱስ "ሰላማችን" ነው (ኤፌ 2፥14)፤ ከጦርነት ነጻ ከመሆን በተጨማሪ፣ በዕብራይስጥ "ሰላም" የሚለው ቃል ትርጕም በብሉይ ኪዳን ብልጥግናን ያመለክታል፤ "የሰላም ልዑል" የሚለውን የኢሳ 9፥6 ማብ፣ ሉቃ 2፥14 ይመ:: *አሦራዊ፤* በየዘመኑ የሚነሡትን የእግዚአብሔርን ሕዝብ ጠላቶች ሁሉ የሚያሳይ ትእምርት ነው፤ ኢሳ 11፥11፣ ዘካ 10፥10-11 ይመ:: *እናስነሣበታለን፤* (እኛ)፤ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ያስነሣበታል ማለት ነው:: *ሰባት...ስምንት፤* ብዛትን ለመግለጽ የገባ ምሳሌያዊ አባባል ነው (የኢዮ 5፥19 ማብ ይመ)::

5፥6 *የናምሩድን ምድር፤* አሦርን ለማለት ነው፤ ዘፍ 10፥8-11 ይመ:: *እርሱ፤* በቍ 2 ላይ የተጠቀሰው ገዥ ነው::

5፥8 *አንበሳ፤* እንዳለፈው ዘይቤያዊ አባባል (ቍ 7) የእግዚአብሔር ሕዝብ በጠላቶቻቸው ላይ የማያጠራጥር ድልን እንደ ሚያገኙ የሚያሳይ ሥዕላዊ አገላለጽ ነው (ቍ 9)::

5፥10-14፤ በመሲሑ ዘመን የእግዚአብሔር ሕዝብ በጦር መሣ ሪያዎች ወይም በአሕዛብ ጣዖቶች አይታመኑም፤ የሕዝቡ ድልና ስኬታማነት የሚወሰነው ምንጊዜም በእርሱ ላይ ባላቸው መታመን ነው::

6፥1-16፤ ይህ ምዕራፍ የሚያሳየው እግዚአብሔር በእስራ ኤል ላይ ያለውን የሕግ ክስ የሚያቀርብበትን የፍርድ ቤት ሁኔታ ያሳያል:: ከቍ 1-2 እግዚአብሔር ክሱን አድምጠው፣ ከቍ 9-16 ለተዘረዘሩት ክሶች መከላከያ ሐሳባቸውን እንዲያዘጋጁ ሕዝቡን ይጠ ራቸዋል:: በቍ 3-5 እግዚአብሔር ያደረገላቸውን ቸርነት በሐዘን ሆኖ እያስታወሳቸው ይናገራል:: ከቍ 6-7 እስራኤል ትናገራለች፤ በቍ 8 ደግሞ ሚክያስ በቀጥታ ለሕዝቡ ከቍ 6-7 ለተነሡት ጥያቄ ዎች መልስ ይሰጣል:: በቍ 9-16 እግዚአብሔር ሕዝቡን ተለይተው በሚታወቁ ክፉ ሥራዎቻቸው ይከሳቸዋል::

6፥1-2 *ተራሮች...የምድር ጽኑ መሠረቶችም፤* ግዑዝ የሆኑ ፍጥረታት ለዘመናት ከመኖራቸው የተነሣና የቃል ኪዳኑም ምስክር በመሆናቸው ሦስተኛ ወገን ምስክር ሆነው ተጠርተዋል (ዘዳ 32፥1፤ ኢሱ 24፥27 ይመ፤ ኢሳ 1፥2 እና ማብ ይመ)::

[3]"ሕዝቤ ሆይ፤ ምን አደርጌሃለሁ?
ሸክም የሆንሁብህስ እንዴት ነው?
እስቲ መልስልኝ!
[4]ከግብፅ አወጣሁህ፤
ከባርነት ምድርም ተቤዠሁህ፤
እንዲመሩህ ሙሴን፣
አሮንንና ማርያምን ላክሁልህ::
[5]ሕዝቤ ሆይ፤
የሞዓብ ንጉሥ ባላቅ የመከረውን፣
የቢዖር ልጅ በለዓም የመለሰለትንም እስቲ
አስቡ፤
የእግዚአብሔርን የጽድቅ ሥራ ታውቁ ዘንድ፣
ከሰጢም እስከ ጌልገላ የተጓዛችሁትን
አስቡ::
[6]ምን ይዤ *በእግዚአብሔር* ፊት ልቅረብ፣
በልዑል አምላክ ፊት ልስገድ?
የሚቃጠለውን መሥዋዕት፣
ከአንድ ዓመት ጥጃ ጋር ይዤ በፊቱ
ልቅረብን?
[7]በአንድ ሺህ አውራ በጎች፣
በዐሥር ሺህ የዘይት ፈሳሽ *እግዚአብሔር*
ደስ ይለዋልን?
ስለ በደሌ የበኵር ልጄን፣
ስለ ነፍሴም ኀጢአት የሆዴን ፍሬ ላቅርብ
ብለትን?
[8]ሰው ሆይ፤ መልካም የሆነውን አሳይቶሃል፤
እግዚአብሔር ከአንተ የሚፈልገው
ምንድን ነው?
ፍትሕን ታደርግ ዘንድ፣ ምሕረትንም
ትወድድ ዘንድ፣
በአምላክህም ፊት በትሕትና ትራመድ
ዘንድ አይደለምን?

የእስራኤል በደልና ቅጣት

[9]ስምህን መፍራት ጥበብ ነው፤
ስሙ! *እግዚአብሔር* ከተማዪቱን እንዲህ
እያለ ይጣራል፤
"በትሩን አስቡ፤ ያዘጋጀውም ማን እንደ
ሆነ አስታውሱ[n]::
[10]የክፋት ቤት ሆይ፤
በግፍ የተገኘ ሀብታችሁን፣
በሐሰተኛ መስፈሪያ የሰበሰባችሁትን
አስጸያፊ ነገር እረሳዋለሁን?
[11]ዐባይ ሚዛን፣ የያዘውን ሰው፣
ሐሰተኛ መመዘኛ በከረጢት የቋጠረውን
ንጹሕ ላድርገውን?
[12]ባለጠጎቿ ግፈኞች፣
ሰዎቿ ሐሰተኞች ናቸው፤
ምላሳቸውም አታላይ ናት::
[13]ስለዚህ አንተን አጠፋሃለሁ፣
ከኀጢአትህ የተነሣ አፈራርስሃለሁ::
[14]ትበላለህ፤ ነገር ግን አትጠግብም፤
ሆድህ እንዳለ ባዶውን[■] ይቀራል፤
ታከማቻለህ፤ ነገር ግን አይጠራቀምልህም፤
የሰበሰብኸውን ለሰይፍ አደርገዋለሁና::
[15]ትዘራለህ፤ ነገር ግን አታጭድም፤
የወይራ ዘይት ትጨምቃለህ፤ ነገር ግን
ዘይቱን አትቀባም፤
ወይንን ትቈርጣለህ፤ ነገር ግን የወይን ጠጅ
አትጠጣም::
[16]የ*የምሪን ሥርዐት*፣
የአክዓብን ቤት ልምድ ሁሉ የሙጥኝ
ብለሃል፤
ትውፊታቸውንም ተከትለሃል::
ስለዚህ አንተን ለውድመት፣
ሕዝብህን ለመዘባበቻ አሳልፌ እሰጣለሁ፤
አሕዛብም ይሣለቁብሃል[o]::"

የእስራኤል መከራ

7 ለእኔ ወዮልኝ!
የወይን ዕርሻ በሚቃረምበት ጊዜ
የበጋ ፍራፍሬ እንደሚለቀም ሰው
ሆኛለሁ፤
የሚበላ የወይን ዘለላ የለም፤
የምንጓጓለት፣ ቶሎ የሚደርሰው በለስም
አልተገኘም::
[2]ፈሪሀ እግዚአብሔር ያደረበት ሰው ከምድር
ጠፍቶአል፤
አንድም እንኳ ቅን ሰው የለም፣
ሰው ሁሉ ደም ለማፍሰስ ያደባል፤
እያንዳንዱም ወንድሙን በመረብ
ያጠምዳል::
[3]እጆቹ ክፉ ለማድረግ ሠልጥነዋል፤
ገዥ እጅ መንሻ ይፈልጋል፤
ፈራጁ ጉቦ ይቀበላል፤
ኀይለኞች ያሻቸውን ያስፈጽማሉ፤
ሁሉም አንድ ላይ ያሤራሉ::

6፥3 ኤር2፥5
6፥4 ዘፀ3፥10፤ 4፥16፤6፥6፤15፥20፤ ዘኍ33፥1፤ዘዳ7፥8፤ መዝ77፥20
6፥5 ዘኍ22፥2፤ 25፥1፤ዘዳ11፥30፤ ኢሱ5፥9-10፤ መሳ5፥11፤1ሳሙ12፥7
6፥6 መዝ40፥6-8፤51፥16-17፤95፥2
6፥7 ዘሌ18፥21፤ 2ነገ3፥27፤መዝ50፥8-10፤ ኢሳ1፥11፤40፥16፤ ሆሴ5፥6፤አሞ5፥22
6፥8 ዘፍ5፥22፤ ዘዳ10፥12-13፤ 1ሳሙ15፥22፤ 2ነገ22፥19፤ ኢሳ1፥17፤ 57፥15፤ኤር22፥3፤ ሆሴ6፥6፤ዘካ7፥9-10፤ ማቴ9፥13፤23፥23፤ ማር12፥33፤ሉቃ11፥42
6፥9 ዘፍ17፥1፤ ኢሳ11፥4
6፥10 ሕዝ45፥9-10፤ አሞ3፥10፤8፥4-6
6፥11 ዘሌ19፥36፤ ዘዳ25፥13
6፥12 መዝ35፥20፤ 116፥11፤ኢሳ1፥23፤ 3፥8፤ኤር9፥3
6፥13 ኢሳ1፥17፤ 6፥11
6፥14 ኢሳ9፥20፤ 30፥6፤ሆሴ4፥10
6፥15 ዘዳ28፥38፤ ኢዮ24፥11፤ ኤር12፥13፤አሞ5፥11፤ ሶፎ1፥13
6፥16 ዘዳ28፥37፤ 1ነገ16፥25፡29፡33፤ ኤር7፥24፤25፥9፤51፥51፤ ሚክ2፥6
7፥1 መሐ2፥13
7፥2 መዝ10፥8፤ 12፥1፤ምሳ6፥17፤ ኢሳ3፥5፤ኤር2፥29፤ 5፥26፤ 8፥6፤ሚክ3፥10
7፥3 ዘፀ23፥8፤ ምሳ4፥16፤ሕዝ22፥12

[n]9 የዚህ ስንኝ የዕብራይስጡ ትርጒም በእርግጠኝነት አይታወቅም:: [■]14 የዚህ ቃል የዕብራይስጡ ትርጒም በእርግጠኝነት አይታወቅም:: [o]16 የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ከዚህ ጋር ሲስማማ የዕብራይስጡ ግን 'የሕዝቤን ስድብ ትሸከማለህ' ይላል

6፥2 *ከእስራኤልም*፤ እዚህ ላይ በዋነኛነት የሚያመለክተው ይሁዳን ነው::

6፥3 *ሕዝቤ*፤ የርኅራኄ ተግሣጽን ያመለክታል (እንዲሁም ቍ5 ይመ)::

6፥5 *ባላቅ...በለዓም*፤ ዘኍ 22-24 ይመ:: *ከሰጢም እስከ ጌልገላ*፤ ኢሱ 3፥1፤4፥19 ይመ::

6፥6፤ ተመሳሳይ የሆነ ሐሳብ በ1ሳሙ 15፥22፤ መዝ 51፥16፤ ሆሴ 6፥6፤ ኢሳ 1፥11-15 (የዚሁኑ ማብ ይመ) ተገልጾአል:: ሚክያስ መሥዋዕት አስፈላጊ መሆኑን አልካደም፤ ነገር ግን መሥዋዕት ከመታዘዝ ውጭ ሆኖ ቢቀርብ ዋጋ እንደሌለው ያሳያል::

6፥8 *ሰው*፤ ሚክያስ ለእስራኤል ሁሉ የሚናገር ቢሆንም እንኳ በነጠላ ቍጥር ክሱ ቀረበ፣ ለግል መሆኑን ያመለክታል (ዘዳ 10፥12-13 ይመ):: *ፍትሕን ታደርግ ዘንድ፣ ምሕረትንም ትወድድ ዘንድ*፤ እግዚአብሔር ከቃል ኪዳኑ ሕዝብ የሚጠብቀው የመታዘዝ ዐይነት ነው::

6፥9 *ከተማዪቱን*፤ ኢየሩሳሌምን ነው::

6፥11፤ ምሳ 11፥1፡20፥23፤ ሆሴ 12፥7፤ አሞ 8፥5 ይመ::

6፥12 *ሰዎቿ (የእርስዋ)*፤ የኢየሩሳሌም ለማለት ነው::

6፥13 *ስለዚህ*፤ የ2፥3 ማብ ይመ::

6፥16 *የዖምሪን...የአክዓብን*፤ በ1ነገ 16፥25፡30 ከእነርሱ በፊት ከነበሩት ነገሥታት የባሰ ክፋት እንደፈጸሙ ያመለክታል::

7፥1-20፤ በዚህ ምዕራፍ የተጠቀሱት ተናጋሪዎች ሚክያስ (ቍ1-7)፣ ጽዮን (ቍ 8-10)፣ ሚክያስ (ቍ 11-13)፣ ጽዮን (ቍ 14)፣ እግዚአብሔር (ቍ 15)፣ ሚክያስ (ቍ 16-20) ናቸው:: ምዕራፉ ጨለምለም ባለ ሐሳብ ቢጀምርም፣ ተስፋ ሰጭ በሆነ ዐረፍተ ነገር ይደመድማል::

7፥1-2፤ ጻድቅን ሰው ፈልጎ ማግኘት የመከር ወቅት ካለፈ በኋላ የበጋን ፍሬ እንደ መፈለግ ነው፤ እንዲሁም (ኤር 8፥20 ይመ):: የሚሸበሩበትም ጊዜ፤

[4]ከእነርሱ ይሻላል የተባለው እንደ አሜከላ፣
 እጅግ ቀና የተባለውም እንደ ኵርንችት
 ነው፤
የጠባቂዎቻችሁ ቀን ደርሶአል፤
 የእግዚአብሔር የፍርድ ቀን መጥቶአል፤
የሚሸበሩበትም ጊዜ አሁን ደርሶአል።
[5]ባልንጀራህን አትመን፤
 በጓደኛህም አትታመን፤
በዕቅፍህ ለምትተኛዋ እንኳ፣
 ስለምትነግራት ቃል ተጠንቀቅ።
[6]ወንድ ልጅ አባቱን ይንቃል፤
 ሴት ልጅ በእናቷ ላይ፤
ምራት በአማቷ ላይ ትነሣለች፤
 የሰው ጠላቶች የገዛ ቤተ ሰዎቹ ናቸውና።

[7]እኔ ግን እግዚአብሔርን ተስፋ አደርጋለሁ፤
 አዳኜ የሆነውን አምላክ እጠብቃለሁ፤
አምላኬ ይሰማኛል።

እስራኤል ትነሣለች

[8]ጠላቴ ሆይ፤ በእኔ ላይ በደረሰው ደስ
 አይበልሽ!
 ብወድቅም እንኳ እነሣለሁ፤
በጨለማ ብቀመጥ እንኳ፣
 እግዚአብሔር ብርሃኔ ይሆናል።
[9]እርሱን ስለ በደልሁ፣
 እስኪቆምልኝ
እስኪፈርድልኝም ድረስ፣
 የእግዚአብሔርን ቍጣ እቀበላለሁ፤
እርሱ ወደ ብርሃን ያወጣኛል፤
 እኔም ጽድቁን አያለሁ።
[10]ጠላቴም ታያለች፤
 ኀፍረትንም ትከናነባለች፤
"አምላክህ እግዚአብሔር የት አለ?"
 ያለችኝን፣
ዐይኖቼ ውድቀቷን ያያሉ፤
 አሁንም እንኳ፣
 እንደ መንገድ ጭቃ ትረገጣለች።

[11]ቅጥሮቻችሁን የምትሠሩበት፣
 ድንበራችሁንም የምታሰፉበት ቀን
 ይመጣል።
[12]በዚያ ቀን ሰዎች፣
 ከአሦር እስከ ግብፅ ከተሞች፣
ከግብፅ እስከ ኤፍራጥስ፣
ከባሕር ወደ ባሕር፣
 ከተራራ ወደ ተራራ ወደ እናንተ
 ይመጣሉ።
[13]ከሥራቸው የተነሣ፣
 በነዋሪዎቿ ምክንያት ምድር ባድማ
 ትሆናለች።

ጸሎትና ውዳሴ

[14]ብቻቸውን በዱር ውስጥ፣
 በለመለመ መስክ* የሚኖሩትን፣
የርስትህ መንጋ የሆኑትን፣
 ሕዝብህን በበትርህ ጠብቅ፤
እንደ ቀድሞው ዘመን፣
 በባሳንና በገለዓድ ይሰማሩ።

[15]"ከግብፅ እንደ ወጣህበት ዘመን ሁሉ፣
 ታምራቴን አሳያቸዋለሁ።"

[16]አሕዛብ ያያሉ፣ ያፍራሉም፤
 ኀይላቸውን ሁሉ ያጣሉ፤
አፋቸውን በእጃቸው ይይዛሉ፤
 ጆሮአቸውም ትደነቍራለች።
[17]በደረታቸው እንደሚሳቡ ፍጥረታት፣
 እንደ እባብም ትቢያ ይልሳሉ፤
ከዋሻቸው እየተንቀጠቀጡ ይወጣሉ፤
 በፍርሀትም ወደ አምላካችን ወደ
 እግዚአብሔር ይመለሳሉ፤
እናንተንም ይፈራሉ።
[18]የርስቱን ትሩፍ፣
 ኀጢአት ይቅር የሚል፣ የሚምር
እንደ አንተ ያለ አምላክ ማነው?
 ለዘላለም አትቈጣም፤
ነገር ግን ምሕረት በማድረግ ደስ ይልሃል።
[19]ተመልሰህ ትራራልናለህ፤
 ኀጢአታችንን በእግርህ ትረግጣለህ፤
በደላችንንም ሁሉ ወደ ጥልቁ ባሕር
 ትጥላለህ።
[20]ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ
 ለአባቶቻችን በመሐላ ቃል እንደ
 ገባህላቸው፣
ለያዕቆብ ታማኝነትን፣
 ለአብርሃምም ምሕረትን ታደርጋለህ።

7፥4 ዘኍ33፥55፤ 2ሳሙ23፥6፤ ኢዮ31፥14፤ ኢሳ22፥5፤ ሕዝ2፥6፤ሆሴ9፥7
7፥5 ኤር9፥4
7፥6 ሕዝ22፥7፤ ማቴ10፥35-36፤ ማር13፥12
7፥7 መዝ4፥3፤ 130፥5፤ኢሳ21፥8፤ 25፥9
7፥8 2ሳሙ22፥29፤ መዝ20፥8፤22፥17፤ 37፥24፤ምሳ24፥17፤ ኢሳ9፥2፤አሞ9፥11፤ ሚክ4፥11
7፥9 መዝ107፥10፤ 119፥154፤ ኢሳ46፥13፤ ሰቆ3፥39-40
7፥10 ሳሙ22፥43፤ ኢዮ40፥12፤ መዝ35፥26፤42፥3፤ ኢሳ5፥5፤51፥23፤ ዘካ10፥5
7፥11 ኢሳ54፥11፤ አሞ9፥11
7፥12 ኢሳ11፥11፤ 19፥23-25፤60፥4
7፥13 ኢሳ3፥10-1፤ ሕዝ12፥19፤33፥28-29
7፥14 መዝ23፥4፤ 28፥9፤95፥7፤ መሐ4፥1፤ኢሳ33፥9፤ ኤር50፥19፤ ሕዝ36፥11፤ሚክ5፥4
7፥15 ዘፀ3፥20፤ መዝ78፥12
7፥16 መሳ18፥19፤ ኢሳ26፥11
7፥17 ዘፍ3፥14፤ 2ሳሙ22፥46፤ ኢሳ25፥3፤59፥19
7፥18 ዘፀ8፥10፤ 34፥9፤1ሳሙ2፥2፤ 2ዜና6፥21፤30፥9፤ መዝ103፥8-13 ኢሳ43፥25፤54፥9፤ ኤር31፥20፤32፥41፤ 50፥20፤ሕዝ18፥23፤ ኢል2፥32፤ አሞ5፥15፤ሚክ2፥12፤ ዘካ3፥4
7፥19 ኢሳ43፥25፤ ኤር31፥34 ሉቃ1፥72
7፥20 ዘዳ7፥8፤ መዝ108፥4፤ገላ3፥16፤

*14 ወይም 'በቀርሜሎስ መካከል'

7፥4 *የጠባቂዎቻችሁ ቀን*፤ ነቢያት ማስጠንቀቂያ የሰጡበትን የፍርድን ቀን ያመለክታል (ኤር 6፥17፤ ሕዝ 3፥17-21 ይመ)። የሚሸበሩበትም ጊዜ፤

7፥6፤ የቤተ ሰቡ መሠረት በመፈራረስ ላይ ነበር።

7፥8፤ *በእኔ፤* ጽዮን ናት። *ጠላቴ ሆይ*፤ ሌሎችን ሕዝቦች ማለት ነው። *ብወድቅም እንኳ*፤ ሚክያስ ጽዮን በ586 ዓ.ቅ.ክ. እንደምትደመሰስ አስቀድሞ አየ።

7፥14 *የርስትህ* እስራኤልን ነው (ቍ 18፤ መዝ 94፥14 ይመ)።

7፥15-17፤ እነዚህ ጥቅሶች እግዚአብሔር በዘፀአት እንዳደረገው ሁሉ አሕዛብ አይተውና ዐፍረው በፍርሀት ወደ ጌታ ይመለሱ ዘንድ ድንቁን እንደገና እንደሚያሳይ የሚያመለክት ጸሎት ይዘዋል ማለት ይቻላል።

7፥16፤ አሕዛብ በመሲሑ መምጣት የእግዚአብሔርን ኀይል ሲያዩ፣ እጅግ ይደነቃሉ።

7፥17፤ *እንደ እባብም ትቢያ ይልሳሉ*፤ ሽንፈትን የሚያመለክት ሥዕላዊ አገላለጽ ነው።

7፥18-20፤ የምዕራፍ 7 ብቻ ሳይሆን፣ የመጽሐፉ ማጠቃለያ ነው።

7፥18 *እንደ አንተ ያለ አምላክ ማነው?* የሚክያስን ስም በሌላ መልኩ የሚገልጽ የቃላት ጨዋታ ነው። (የ1፥1 ማብ ይመ)፤ ከዘፀ 15፥11፤ መዝ 89፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥19 *በደላችንንም ሁሉ ወደ ጥልቁ ባሕር*፤ የኢሳ 38፥17 ማብ ይመ።

7፥20 *ለያዕቆብ...ለአብርሃምም*፤ እግዚአብሔር ለአብርሃምና (ዘፍ 22፥17) ለያዕቆብ (ዘፍ 28፥14) ዘራቸው እንደ ምድር ዐፈርና እንደ ባሕር ዳር አሸዋ እንደሚበዛ፤ ቃል ገብቶላቸዋል፤ እንዲሁም አብርሃም የብዙዎች አሕዛብ አባት እንደሚሆን ቃል ገብቶለታል (ዘፍ 17፥5 ይመ፤ ከሉቃ 1፥54-55 ጋር ያነጻጽሩ)። አማኞች ሁሉ የዚህ ተስፋ ወራሾች ናቸው (ሮሜ 4፤ ገላ 3፥6-29፤ ዕብ 11፥12)።

ትንቢተ ናሆም

መግቢያ

ጸሐፊው

ይህ መጽሐፍ ናሆም ያየውን ራእይ የያዘ ነው (1፥1)፤ ናሆም የስሙ ትርጉም "መጽናናት" ማለት ሲሆን፣ "እግዚአብሔር ያጽናናል" ወይም "የእግዚአብሔር ማጽናናት" የሚል ትርጉም ካለው ከነህምያ ስም ጋር ይመሳሰላል:: የናሆም መጽሐፍ መሪ ሐሳብ የሆነው የነነዌ ውድቀት፣ ለይሁዳ መጽናናትን የሚያመጣ ነው:: የተወለደበት ከተማ ኤልቆሽ ከመሆኑ በስተቀር ስለ ናሆምም ሆነ ስለተወለደበት ስፍራ ብዙ የሚታወቅ ነገር የለም::

የተጻፈበት ጊዜ

ጸሐፊው በ663 ዓ.ቅ.ክ የተፈጸመው የኖእ አሞን ውድቀት ያለፈ መሆኑን ይናገራል (3፥8-10):: ናሆም በሦስቱም የመጽሐፉ ምዕራፎች ውስጥ የተነበየው በ612 ስለ ተፈጸመው ስለ ነነዌ ውድቀት ስለ ሆነ ትንቢቱ የተነገረው በ663 እና በ612 ዓ.ቅ.ክ ባለው ጊዜ ውስጥ ሊሆን ይችላል:: ነቢዩ በዚሁ መጽሐፉ የነነዌ ውድቀት በደጅ እንደ ሆነ ስለሚናገር (2፥1፤ 3፥14:19)፣ ጊዜው ምናልባት ወደ ምእተ ዓመቱ ማብቂያ ገደማ ሳይሆን አይቀርም:: በዚህ መሠረት ናሆም የኖረው በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት፣ ሶፎንያስና ወጣቱ ኤርምያስ በነበሩበት ጊዜ እንደሆነ መገመት ይቻላል::

ታሪካዊ ዳራው

በም 1፥1 ላይ ነነዌ ተብላ የተጠቀሰችው አሦር፣ በ722-721 ዓ.ቅ.ክ ሰማርያን ስለአጠፋች በእስራኤል ሰሜናዊ ግዛት የነበረው ሕዝብ በምርኮ ተወስዶአል፤ በይሁዳ ላይ ከፍተኛ ስጋት የምትፈጥር ሆና ነበር:: አሦራውያን እጅግ ጨካኞች ነበሩ፤ ንጉሦቻቸው ሁልጊዜ በተሸነፉ ሕዝቦች ላይ በሚፈጸሙ አሠቃቂ ቅጣት ይደሰቱ ነበር:: በውጊያ የሚሸነፉትን ሕዝብ ከአገሩ አፈናቅለው ወደ ሌሎች ግዛቶቻቸው በማጋዝ አረመኔያዊ ተግባር በላያቸው መፈጸም የመንግሥት መመሪያቸው ነበር:: የተሸነፉ ከተሞች መሪዎች ከመገደላቸው በፊት፣ እንዲሠቃዩና ዘግናኝ በሆነ ሁኔታ አካላቸው እንዲቈራረጥ ይደረግ ነበር:: (የ3፥3 ማብ ይመ)::

ንጉሥ ሰናክሬም በ700 በዓ.ቅ.ክ፣ ነነዌ የአሦር ግዛት ዋና ከተማ እንድትሆን አደረገ፤ በ612 እስከጠፋችበት ጊዜ ድረስ ዋና ከተማ እንደሆነች ቈይታለች:: ቀደም ሲል ከተማዋ እንደምትጠፋ ዮናስ አስታውቆ ነበር (ዮና 3፥4)፤ ነገር ግን ሕዝቡ ንስሓ በመግባቱ፣ ሊደርስባት የነበረው ጥፋት ለጊዜው ቀርቶአል:: በኋላ ግን ነነዌ ብዙም ሳትቈይ ከቀድሞው በባሰ ሁኔታ ወደ ክፋቷ፣ ወደ ጭከናዋና ወደ ትዕቢቷ ተመለሰች:: በታላቁ የአሦር መሪ በአሰናፈር ዘመነ መንግሥት (669-627) ክፋቷ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደረሰ:: ንጉሡ ከሞተ በኋላም ነነዌ እስከ ወደቀችበት (612) ድረስ አሦር የነበራት ኀይልና ዝና እያሽቈለቈለ መጣ (የ1፥14፤2፥1 ማብ ይመ)::

የመጽሐፉ ተደራስያን

በመጽሐፉ ውስጥ የተጠቀሱት አንዳንድ ቃላት ይሁዳን የሚመለከት ሲሆን (1፥12-13:15 ይመ)፣ አብዛኛው ግን ለነነዌ (1፥11:14፤2፥1:13፤ 3፥5-17:19) ወይም ለንጉሥዋ (3፥18) የተጻፈ ነው:: ይሁን እንጂ መጽሐፉን የሚያነቡት የይሁዳ ሰዎች ነበሩ::

ሥነ ጽሑፋዊ ዘዬው

የጽሑፉ ይዘት በፍርድ ላይ አጽንዖት የሚያደርግ ሲሆን፣ ለዚህም ትክክለኛ አገላለጽና ምርጥ ቃላት እንደዚሁም ጥልቅ ስሜት፣ ጠንካራ እይታና ድምፀት ተጠቅሞአል:: ቋንቋው ቅኔያዊ ሲሆን፣ ብዙ ተለዋዋጭና ተነጻጻሪ ዘይቤዎችን፣ ሥዕላዊ ቃላትን፣ የመደጋገም ሥልትንና በርካታ አጫጭር ሐረጎችን ያካተተ ነው::

ከትምህርተ መለኮት አንጻር ያሉ መሪ ሐሳቦች

የመጽሐፉ ማእከላዊ ሐሳብ በነነዌ ላይ ስለሚፈጸመው የእግዚአብሔር ፍርድ ሲሆን፣ ይህም ግፍና ጭካኔ፣ ክፋትና ጣዖትን ማምለክ ከተሞላበት አድራጐቷ የተነሣ ነው፤ መልእክቱም የሚደመደመው በከተማዋ መጥፋት ነው::

በሮሜ 11፥22 ላይ እንደተጠቀሰው እግዚአብሔር ቸር ብቻ ሳይሆን ጨካኝም ነው:: በትንቢተ ናሆም መጽሐፍ መሠረት እግዚአብሔር ለቍጣ የዘገየና (1፥3) ለሚታመኑበት መሸሸጊያ ብቻ ሳይሆን (1፥7)፣ ኀጢአተኛውን ሳይቀጣ የማይተዉም (1፥3) አምላክ ነው:: በስተ መጨረሻ የእግዚአብሔር ጽድቅና ትክክለኛ መንግሥት አሸናፊ ይሆናል፤ አሦር እንደ ወደቀች ሁሉ በክፋት ላይ የተመሠረተና ጨካኝ መንግሥትም በመጨረሻ መውደቁ የማይቀር ነው:: ከዚህም በተጨማሪ እግዚአብሔር የታሪክና የመንግሥታት ሁሉ ጌታ በፍጥረተ ዓለም ላይ ሉዐላዊ አምላክ መሆኑን ናሆም ይናገራል::

አስተዋፅኦ

1. ርእስ (1፥1)

2. በነነዌ ላይ የሚፈርደው ዳኛ (1፥2-15)
    ሀ. የእግዚአብሔር ቸርነትና ጭካኔ (1፥2-8)
    ለ. የነነዌ መጣልና የይሁዳ ደስታ (1፥9-15)
3. በነነዌ ላይ የተሰጠው ፍርድ (ም2)
    ሀ. የነነዌ መከበብ (2፥1-10)
    ለ. ነነዌ ባድማ መሆንዋ ቀድሞ ከነበራት ክብር ጋር ሲነጻጸር (2፥11-13)
4. የነነዌ ሙሉ በሙሉ መጥፋት (ም3)
    ሀ. የነነዌ ኀጢአት (3፥1-4)
    ለ. በነነዌ ላይ የደረሰው ጥፋት (3፥5-19)

1 ስለ ነነዌ ጥፋት የተነገረ ንግር፤ የኤልቆሻዊው የናሆም የራእዩ መጽሐፍ ይህ ነው፤

በነነዌ ላይ የተገለጠ የእግዚአብሔር ቍጣ

²*እግዚአብሔር* ቀናተኛና ተበቃይ ስምባክ ነው፤
እግዚአብሔር የሚበቀል፣ በመዓትም
የተሞላ ነው::
እግዚአብሔር ባላጋራዎቹን ይበቀላል፤
በጠላቶቹም ላይ ቍጣውን ያመጣል
³*እግዚአብሔር* ለቍጣ የዘገየ በኀይሉም
ታላቅ ነው፤
እግዚአብሔር በደለኛውን ሳይቀጣ አያልፍም፤
መንገዱ በወውሎ ነፋስና በማዕበል ውስጥ ነው፤
ደመናም የእግሩ ትቢያ ነው::
⁴ባሕርን ይገሥጻል፤ ያደርቀዋልም፤
ወንዞችን ሁሉ ያደርቃል::
ባሳንና ቀርሜሎስ ጠውልገዋል፤
የሊባኖስም አበቦች ረግፈዋል::
⁵ተራሮች በፊቱ ታወኩ፤
ኰረብቶችም ቀለጡ::
ምድር በፊቱ፣
ዓለምና በውስጧ የሚኖሩት ሁሉ ተናወጡ::
⁶ቍጣውን ማን ሊቋቋም ይችላል?
ጽኑ ቍጣውንስ ማን ሊሸከም ይችላል?
መዓቱ እንደ እሳት ፈሰሰ፤
ዐለቶችም በፊቱ ተሰነጣጥቀዋል::
⁷*እግዚአብሔር* መልካም ነው፤
በጭንቅ ጊዜም መሸሸጊያ ነው::
ለሚታመኑበት ይጠነቀቅላቸዋል፤
⁸ነነዌን ግን፣
በሚያጥለቀልቅ ጐርፍ ያጠፋታል፤
ጠላቶቹንም ወደ ጨለማ ያሳድዳቸዋል::

1፥1 ዘፍ10፥11፤ኢሳ 1፥1፤13፥1፤19፥1፤ ኤር 23፥33:34፤ 50፥18፤ ናሆ2፥8፤ 3፥7
1፥2 ዘፍ4፥24፤ዘፀ 20፥5፤ዘዳ7፥10፤32፥41፤ መዝ94፥1
1፥3 ዘፀ14፥21፤ 34፥7፤ 2ሳሙ22፥10፤2ነገ2፥1 ፤ነህ9፥17፤መዝ50፥3፤ 104፥3
1፥4 ዘፀ14፥22፤ 2ሳሙ 22፥16፤ኢሳ 33፥9
1፥5 ዘፀ19፥18፤ኢ ዮ9፥6፤ሕዝ38፥20፤ ኢል2፥10፤ሚክ1፥4
1፥6 1ነገ19፥11፤ መዝ76፥7፤130፥3፤ ኢሳ5፥24-25፤ 42፥25፤ኤር10፥10፤ሕ ዝ22፥14
1፥7 መዝ1፥6፤22፥9፤ ኤር17፥17፤33፥11
1፥8 ኢሳ8፥7፤ ዳን9፥26
1፥9 ሆሴ7፥15
1፥10 2ሳሙ23፥6፤ ኢሳ5፥24፤49፥26፤ ሚል4፥1
1፥12 ኢሳ10፥34፤ 54፥6-8፤ሰቆ3፥31-32
1፥13 ኢዮ12፥18፤ መዝ107፥14፤ኢሳ9፥4
1፥14 ኢሳ14፥22፤ ኤር28፥8፤ሕዝ32፥ 22-23፤ሚክ5፥13
1፥15 ዘሌ23፥2-4፤ኢሳ 40፥9፤52፥1:7፤ሐሥ 10፥36፤ሮሜ10፥15

⁹*በእግዚአብሔር* ላይ ምንም ቢያሤሩ[u]፣
እርሱ ያጠፋዋል፤
መከራም ዳግመኛ አይነሣም::
¹⁰በእሾህ ይጠላለፋሉ፤
በወይን ጠጃቸውም ይሰክራሉ፤
እሳትም እንደ ገለባ[^] ይበላቸዋል::
¹¹ነነዌ ሆይ፤ *በእግዚአብሔር* ላይ የሚያሤር፣
ክፋትንም የሚመክር፣
ከአንቺ ዘንድ ወጥቶአል::
¹²*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"ምንም ኀይለኞችና ብዙዎች ቢሆኑም፣
ይቈረጣሉ፤ ይጠፋሉም::
ይሁዳ ሆይ፤ ከዚህ በፊት ባስጨንቅሁም፣
ከእንግዲህ አላስጨንቅሁም::
¹³አሁንም ቀንበራቸውን ከዐንገትህ ላይ
አንሥቼ እሰብራለሁ፤
የታሰርህበትንም ሰንሰለት በጥሼ
እጥላለሁ::"
¹⁴አንቺ ነነዌ፤ *እግዚአብሔር* ስለ አንቺ
እንዲህ ብሎ አዞአል፤
"ስም የሚያስጠራ ትውልድ አይኖራችሁም፤
በአማልክቶቻችሁ ቤት ያሉትን፣
የተቀረጹትን ምስሎችና ቀልጠው
የተሠሩትን ጣዖታት እደመስሳለሁ፤
መቀበሪያህን እምስልሃለሁ፤
አንተ ክፉ ነህና::
¹⁵እነሆ፤ የምሥራች የሚያመጣውን፣
ሰላምን የሚያውጀው ሰው እግር፣
በተራሮች ላይ ነው፤

[u]9 *በእግዚአብሔር ላይ የምታሤሩት ምንድን ነው?* የሚሉ አሉ
[^]10 የዕብራይስጡ ትርጒም በትክክል አይታወቅም::

1፥1፤ የመጽሐፉ ርእስ የተጠቀሰበት ነው:: *ንግር፤* የኢሳ 13፥1 ማብ ይመ:: *ነነዌ፤* ከመግቢያው "ታሪካዊ ዳራ" የሚለውን ይመ፤ እንዲሁም የዮና 1፥2፤ 3፥3፥ምንብ ይመ፡ በዚህ ላይ ዋናው ከተማ ነነዌ፣ መላውን የአሦርን ግዛት ይወክላል:: *የራእዩ፤* የኢሳ1፥1 ማብ ይመ:: *የኤልቆሻዊው የናሆም፤* ከመግቢያው "ጸሓፊው" የሚለውን ይመ::

1፥2-3፤ የኪዳኑ ስም የሆነው ያህዌ (*እግዚአብሔር*) በዚህ ስፍራ አጽንዖት ተሰጥቶታል::

1፥2 *ቀናተኛና፤* የዘፀ20፥5 ማብ ይመ:: *ተበቃይ...የሚበቀል...ይበቀላል፤* እግዚአብሔር እርሱንና መንግሥቱን የሚቃወሙትን ሁሉ በጽድቅ ይፈርድባቸዋል:: ተደጋግሞ መጠቀሱ፣ አጽንዖትን እንደተሰጠው የሚያሳይ ነው::

1፥3 *በደለኛውን፤* እንደ ነነዌ ዐይነቱን ማለት ነው:: *በዐውሎ ነፋስና በማዕበል...ደመናም፤* የመዝ 18፥7-15፤ 68፥4፤ 77፥ 16-19፤104፥3-4 ማብ ይመ::

1፥4 *ባሕርን ይገሥጻል፤ ያደርቀዋልም፤* ቀይ ባሕርን በተሻገሩ ጊዜ እንዳደረገው ዐይነት ማለት ነው (ዘፀ14):: *ወንዞችን ሁሉ ያደርቃል፤* ዮርዳኖስን በተሻገሩ ጊዜ እንዳደረገው ዐይነት ነው (ኢሱ3):: *ባሳንና፤* በለም የግጦሽ መሬት የታወቀ ነው (አሞ4፥1):: *ቀርሜሎስ፤* በወይን ዕርሻ የታወቀ ነው(አሞ1፥2):: *የሊባኖስም፤* በምርጥ ዛፎቹ የታወቀ ነው (ሕዝ31፥16):: ማሕ 7፥5፤ የኢሳ 2፥13፤33፥9፤35፥2፤የአሞ4፥1 ማብ ይመ:: ይሁን እንጂ እነዚህ ሁሉ በእግዚአብሔር ቃል ይደርቃሉ::

1፥5 *ተራሮች...ኰረብቶችም...ምድር...ዓለምና፤* የጽናትና የቋሚ ነገር ምልክቶች ናቸው::

1፥6 *ማን ሊቋቋም ይችላል?...ማን ሊሸከም ይችላል?* መልስ ዐዘል ጥያቄዎች ናቸው:: ተራሮች በእግዚአብሔር ፊት ሲንቀጠቀጡ (ቍ5) አልጐዳም ብሎ የሚያስብ የሰው ልጅ ማን ነው?፤ ከሮሜ2፥3-5 ጋር ያነጻጽሩ::

1፥7 *ለሚታመኑበት፤* እንደ ይሁዳ ለማለት ነው::

1፥8 *በሚያጥለቀልቅ ጐርፍ፤* ወራሪውን ኀይል በትእምርት የሚገልጽ ነው (ኢሳ8፥7-8 ይመ):: *ያጠፋታል...ጨለማ፤* በ612 ዓ.ቅ.ክ. ያ ጥፋት በነነዌ ላይ ደረሰ፤ ጨለማም ዋጣት:: በዮናስ አገልግሎት አማካይነት ነነዌ ቀደም ሲል የእግዚአብሔርን ብርሃን አግኝታ ነበር ኋላ ግን ገፋችው፤ ውጤቱም የጨለማን ፍርድ አስከተለ::

1፥9 *ቢያሤሩ፤* የቍ11 ማብ ይመ:: *መከራም ዳግመኛ አይነሣም፤* እግዚአብሔር አሦራውያን በአይሁዳውያን ላይ ለሁለተኛ ጊዜ ድል እንዲያገኙ አልፈቀደላቸውም፤ የመጀመሪያው የሰሜኑ መንግሥት የሰማርያ መውደቅ ነበር (722-721 ዓ.ቅ.ክ.)፤ ሰናክሬም በ701 ያደረገው ወረራ ፍጹም ድልን አላስገኘም (2ነገ18፥13-19፥37፤ኢሳ 36-37 ይመ)::

1፥10 *በወይን ጠጃቸውም ይሰክራሉ፤* 3፥11 እና ማብ ይመ::

1፥11 *የሚያሤር፤* ምናልባት የመጨረሻው የአሦር ታላቁ ንጉሡ ነገሥትና በምዕራብ በኩል ዘምቶ ግብፅን የገዛውና ንጉሥ ምናሴም እንዲገብርለት ያደረገው የአሦር ንጉሥ አሹር ባኒፓል ሳይሆን አይቀርም(ከ669-627 ዓ.ቅ.ክ.)፤ 2ዜና33፥11-13 ይመ::

1፥12 ቢሆኑም (እነርሱ)፤ አሦራውያንን ማለት ነው:: *ባስጨንቅሁም፤* እግዚአብሔር በአካዝ ዘመን (ኢሳ10፥5)እንደገናም በምናሴ ዘመን፣ ቃል ኪዳኑን ያፈረሰውን ሕዝብ ለመቅጣት አሦራውያንን የቍጣው በትር አድርጎ ተጠቅሞባቸዋል::

1፥13 *ቀንበራቸውን...እሰብራለሁ፤* ይሁዳ የአሦር ገባር ሆና ነበር፣ ስለዚህ ያ ቀንበር ይሰበራል::

1፥14 *መቀበሪያህን እምስልሃለሁ፤* እግዚአብሔር ባቢሎናውያንን፣ ሜዶናውያንንና ስካይትያንስን የነነዌን መቃብር እንዲቈፍሩ በ612 ዓ.ቅ.ክ. ተጠቅሞባቸዋል፤ የዚህን ትንቢት ፍጻሜ በተመለከተ ሕዝ32፥22-23 ይመ::

1፥15 *በተራሮች፤* የይሁዳና የኢየሩሳሌም ናቸው:: *የምሥራች የሚያመጣውን.. ሰው እግር፤* ይህ ጥቅስ ትድግናን በሚያሳዩ ብዙ ዐውዶች ውስጥ ተግባራዊ የሚሆን መርሕን ያመለክታል:: በዚህ ስፍራ የተገለጸው ትድግና ግን ከአሦራውያን

ይሁዳ ሆይ፤ በዓላትህን አክብር፤
ስእለትህንም ፈጽም፤
ከእንግዲህ ክፉዎች አይወሩህም፤
እነርሱም ፈጽመው ይጠፋሉ::

የነነዌ አወዳደቅ

2 ነነዌ ሆይ፤ አጥቂ መጥቶብሻል፤
ምሽግሽን ጠብቂ፤
መንገድሽን ሰልዪ፤
ወገብሽን ታጠቂ፤
ኀይልሽን ሁሉ አሰባስቢ::

[2]አጥፊዎች ባድማ ቢያደርጓቸውም፣
የወይን ተክል ቦታቸውን
ቢያጠፉባቸውም፣
እንደ እስራኤል ክብር ሁሉ፣
እግዚአብሔር የያዕቆብንም ክብር
ይመልሳል::

[3]የወታደሮቹ ጋሻ ቀይ ነው፤
ተዋጊዎቹ ቀይ ልብስ ለብሰዋል፤
ዝግጁ በሆኑበት ቀን፣
የሠረገሎቹ ብረት ያብረቀርቃል፤
የጦሩ ዘንግ ይወዛወዛል::
[4]ሠረገሎች በአደባባይ ወዲያ ወዲህ
ይከንፋሉ፤
በመንገዶችም ላይ ይርመሰመሳሉ፤
የሚንበለበል ፋና ይመስላሉ፤
እንደ መብረቅም ይወረወራሉ::

[5]ምርጥ ተዋጊዎቹን ይጠራል፤
ዳሩ ግን መንገድ ላይ ይሰናከላሉ፤
ወደ ከተማዪቱ ቅጥር ይሮጣሉ፤
መከላከያ ጋሻውም በቦታው አለ::
[6]የወንዙ በር ወለል ብሎ ተከፈተ፤
ቤተ መንግሥቱም ወደቀ::
[7]ከተማዪቱ መማረኳና መወሰዷ እንደ
ማይቀር፣
አስቀድሞ ተነግሮአል[ለ]፤
ሴቶች ባሪያዎቿ እንደ ርግብ ያለቅሳሉ፤
ደረታቸውንም ይደቃሉ::
[8]ነነዌ እንደ ኵሬ ናት፤
ውሃዋም ይደርቃል፤
"ቁም! ቁም!" ብለው ይጮኻሉ፤
ነገር ግን ወደ ኋላ የሚመለስ የለም::
[9]ብሩን ዝረፉ፤
ወርቁን ንጠቁ፤
በየግምጃ ቤቱ ያለው፤
የተከማቸውም ሀብት ስፍር ቍጥር
የለውም::
[10]ተበዝብዛለች፤ ተዘርፋለች፤ ተራቍታለች::
ልብ ቀልጦአል፤ ጕልበት ተብረክርኮአል፤
ሰውነት ተንቀጥቅጦአል፤ ፊት ሁሉ
ገርጥቶአል::

[11]አሁን ታዲያ የአንበሶቹ ዋሻ፣
ደቦሎቻቸውን ያበሉበት
ወንዱና ሴቷ አንበሳ የሄዱበት፣
ግልገሎችም ሳይፈሩ የተሰማሩበት ቦታ
ወዴት ነው?

2፥1 ኢር51፥20
2፥2 ኢሳ60፥15፤ ሕዝ 37፥23
2፥3 ሕዝ23፥14-15
2፥4 ኢር4፥13፤ሕዝ 23፥24
2፥5 ኢር46፥12
2፥6 ኢሳ45፥1፤ ናሆ3፥13
2፥7 ዘፍ8፥8፤ኢሳ 32፥12፤59፥11
2፥10 ኢሱ2፥11፤ 7፥5፤ኢሳ29፥22
2፥11 ኢሳ5፥29

[ሀ]3 የዕብራይስጡ ትርጕም ከዚህ ጋር ይስማማል፤ የሰብዓ ሊቃናቱና የሱርስቱ ቅጆች ግን ፈረሰኞች ይፈጥናሉ ይላሉ::
[ለ]7 የዕብራይስጡ ቃል ትርጕም በትክክል አይታወቅም::

ጥቃት ነጻ መውጣትን ነው፤ በኢሳ52፥7 ከባቢሎናውያን ምርኮ ነጻ መውጣትን፣ ሲያመለክት በሮሜ 10፥15 ደግሞ በክርስቶስ ወንጌል ከኀጢአት ነጻ መውጣትን ያመለክታል:: *በዓላትህን አክብር፤* ነጻ ከመውጣት ደስታ የተነሣ ነው:: *ስእለትህንም ፈጽም፤* በጭንቅህ ጊዜ የተሳልከውን ለማለት ነው፤ የመዝ7፥17 ማብ ይመ:: *ከእንግዲህ ክፉዎች አይወሩህም፤* በምናሴ ዘመን የነበረው የአሦራውያን ወረራ የመጨረሻው ነበር:: *ክፉዎች፤* የዘዳ13፥13 ማብ ይመ:: *ፈጽመው ይጠፋሉ፤* ነነዌ በ612 በወደቀች ጊዜ ተፈጸመ (የቍ14ማብ ይመ)::

2፥1 *አጥቂ፤* በተለይ በሲያክሳሬስ አገዛዝ እንዲሁም በናቦፓላሳር አገዛዝ ሥር ያሉትን የባቢሎናውያን አጋር የሆኑትን ሜዶናውያንንና ስካይትያንን ያመለክታል:: *ምሽግሽን "ጠብቂ"..* *"ኀይልሽን" ሁሉ አሰባስቢ፤* ምናልባት ሥላቅ ያለበት ምፀታዊ አነጋገር ሳይሆን አይቀርም:: *መንገድሽን፤* ጠላት የሚመጣበትን ያመለክታል::

2፥2 *እንደ እስራኤል ክብር...የያዕቆብንም ክብር ይመልሳል፤* ተከፍሎ የነበረው ሕዝብ ሁሉ ተመልሶ አንድ ይሆናል::

2፥3 *የወታደሮቹ፤* አጥቂዎቹ (ቍ1) ወይም የነነዌ ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ:: *ቀይ፤* የጋሻዎቹ ቀለም ወይም በላያቸው ላይ ያለው ደም ወይም ላያቸው ላይ ያለው የፀሐይ ነጸብራቅ ሊሆን ይችላል:: *ይወዛወዛል፤* ለውጊያ ዝግጁ መሆኑን የሚያመለክት ነው::

2፥4 *ሠረገሎች... ይከንፋሉ፤* ይህም (1) የአሦርን የጦር ሠረገሎችና አሦራውያን ራሳቸውን ለመከላከል ሲሉ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ የደመ ነፍስ ጥድፊያ ማድረጋቸውን ያመለክታል፤ ወይም (2) ነነዌን የወረሩ ሠረገሎችን ሊያሳዩ ይችላል:: የነነዌ ወራሪዎችን ሠረገሎች ነው::

2፥5 *ይጠራል (እርሱ)፤* ምናልባት የአሦር ንጉሥ ሊሆን ይችላል:: *ወደ ከተማይቱ ቅጥር፤* 12.8 ኪሎሜትር ርዝመትና 15 መግቢያ በሮች ወዳሉት ወደ ነነዌ ቅጥር ከመድረሱ በፊት 45 ሜትር ስፋት ያለው በውሃ የተሞላ ጥልቅ ጕድጓድ አለ:: ቅጥር ማፍረሻ ግንዲላዎችም ወደ ላይ ተነሥተው ነበር:: *መከላከያ ጋሻውም፤* ተጠቂዎች የሚይዙት ሲሆን በቅጥሩ ላይ ያሉት ወታደሮች ከወራሪዎች የሚወረወርባቸውን ቀስትና ድንጋይ የሚመክቱበት በቈዳ የተለበጠ ጋሻ ነው::

2፥6 *የወንዙ በር፤* ምናልባት በከተማው አድርጎ ወደ ጤግሮስ ወንዝ በሚፈሰው በኮሸር ወንዝ ላይ የተሠሩ ግድቦች ናቸው:: እነርሱም ቀድሞ በቦታው ላይ ያሉ ወይም የወንዙን ውሃ ለማጉልበት በፍጥነት የተሠሩ ሲሆን፤ ቅጥሩን እንዲያፈራርሱ ድንገት ይለቀቃሉ:: *ወደቀ፤* የባቢሎናውያንን ዜና መዋዕል የጻፈ አንድ የጥንት ታሪክ ጸሓፊ የቅጥሩን ክፊል፣ ጐርፍ ይዞት እንደ ሄደና ወራሪው ኀይል በቀላሉ ወደ ከተማይቱ እንደገባ ተናግሮአል::

2፥7 *ሴቶች ባሪያዎቿ፤* ምናልባት የንግድ ቦታቸውና ጣዖታቸው የፈራረሱባቸው የቤተ ጣዖት ዝሙት አዳሪዎች ሳይሆኑ አይቀርም::

2፥8 *እንደ ኵሬ...ውሃዋም ይደርቃል፤* አንዳንዶች ይህ ጠግሮስንና በከተማዪቱ ዙሪያ የተወሰነ ክፍል የሚፈሱትን ትናንሽ ወንዞች እንዲሁም ከተማዪቷ ፈጽሞ የማትበገር እንድትሆን የሚያደርጓትን የግድቦቹን አሠራር ያመለክታል ብለው ያስባሉ:: ሌሎች ደግሞ አባባሉን በቀሙ ሳይተረጕሙ ውሃ ከኵሬ እንጥፍጥፍ ብሎ እንደሚፈስ ጥርግርግ ብለው የሚሸሹትን የነነዌን ሰዎች ያመለክታል ይላሉ::

2፥9፤ የወራሪዎችን ጩኸት ያመለክታል::

2፥10 *ተበዝብዛለች፤ ተዘርፋለች፤ ተራቍታለች፤* በዕብራይስጥ እነዚህ ሦስቱ ቃሎች በአንድ ቃል ይወከላሉ:: የባቢሎናውያን ዜና መዋዕል፣ ወራሪዎች አያሌ ንብረት ዘርፈው እንደወሰዱ ያመለክታል:: *ልብ ቀልጦአል፤* ጨካኞቹና ባለጌዎቹ የነነዌ ሰዎች በፍርሀት የሚይዙትንና የሚጨብጡትን አጡ::

2፥11-13፤ ናሆም ዘይቤአዊ በሆነ አገላለጽ የነነዌን ከተማ የቀድሞ ክብርና ኀይል፣ ምፀታዊ በሆነ አነጋገር ከውድመቷና ከጥፋትዋ ጋር ያነጻጽራል::

2፥11 *ወንዱና ሴቷ አንበሳ፤* ከኢሳ 5፥29፤ ከኢር4፥7፤ ከሆሴ 5፥14፤ ከሚክ 5፥8 ጋር ያነጻጽሩ:: የአሦር ነገሥታት ስግብግብና ዘራፊዎች ከመሆናቸው የተነሣ እንዲሁም የነነዌ ከተማ በአንበሳ ምስል ቅርጻ ቅርጾች በመሞላቷ፣ አሦር በአንበሳ መመሰሏ ትክክለኛ ነው::

[12]አንበሳው ለግልገሎቹ የሚበቃውን ያህል
ገደለ፤
ለእንስቶቹም ዐንቆ ገደለላቸው፤
የገደለውን በማረፊያ ቦታው፣
የነጠቀውንም በዋሻው ሞልቶታል።

[13]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ
ይላል፤
"በእናንተ ላይ ተነሥቼባችኋለሁ፤
ሠረገሎቻችሁን አቃጥዬ አጨሳለሁ፤
ደቦል አንበሶቻችሁን ሰይፍ ይበላል፤
የምትበሉትን በምድር ላይ
አልተውላችሁም፤
የመልእክተኞቻችሁም ድምፅ፣
ከእንግዲህ ወዲያ አይሰማም።"

ለነነዌ

3 ለደም ከተማ ወዮላት!
ሐሰት፣
ዝረፋም ሞልቶባታል፤
ብዝበዛዋ ተግዞ አያልቅም።
[2]የጅራፍ ድምፅ፣
የመንኰራኵር ኳኳቴ፣
የፈጣን ፈረስ ኮቴ፣
የሠረገሎች ድምፅ ተሰምቶአል
[3]ፈረሰኛው ይጋልባል፤
ሰይፍ ይንቦገቦጋል፤
ጦር ያብረቀርቃል፤
የሞተው ብዙ ነው፤
ሬሳ በሬሳ ሆኖአል፤
ስፍር ቍጥር የለውም፤
መተላለፊያ አልተገኘም።
[4]ይህ ሁሉ የሆነው ቅጥ ባጣች፣
አሳሳችና መተተኛ በሆነች ዘማዊት
ምክንያት ነው፤
እርሷም በዝሙቷ አሕዛብን፣
በጥንቈላዋም ሕዝቦችን ባሪያ ያደረገች
ናት።
[5]የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ
ይላል፤
"እኔ በጠላትነት ተነሥቼብሻለሁ፤
ቀሚስሽን እስከ ፊትሽ እገልበዋለሁ፤
ዕርቃንሽን ለአሕዛብ፣
ኀፍረትሽንም ለነገሥታት አሳያለሁ።
[6]ቍሻሻ እደፋብሻለሁ፤
እንቅሻለሁ፤
ማላገጫም አደርግሻለሁ።
[7]የሚያዩሽ ሁሉ ከአንቺ እየሸሹ፣
'ነነዌ ፈራርሳለች፤ ማን ያለቅስላታል?'
ይላሉ፤
የሚያጽናናሽንስ ከወዴት አገኛለሁ?"
[8]አንቺ በዐባይ ወንዝ አጠገብ ካለችው፣
በውሃ ከተከበበችው፣
ከኖእ አሞን* ትበልጫለሽን?
ወንዙ መከላከያዋ፣
ውሃውም ቅጥሯ ነው።
[9]ኢትዮጵያና ግብፅ ወሰን የለሽ ኀይሏ
ናቸው፤
ፉጥና ሊቢያም ረዳቶቿ ነበሩ።
[10]ይሁን እንጂ በምርኮ ተወሰደች፤
ተሰዳም ሄደች።
በየመንገዱ ማእዘን ላይ፣
ሕፃናቷ ተፈጠፈጡ፤
በመሳፍንቷ ላይ ዕጣ ተጣለ፤
ታላላቅ ሰዎቿ ሁሉ በሰንሰለት ታሰሩ።
[11]አንቺ ደግሞ ትሰክሪያለሽ፤
ትደበቂያለሽ፣
ከጠላትም መሸሸጊያ ትፈልጊያለሽ።
[12]ምሽጎችሽ ሁሉ ሊበሉ እንደ ደረሱ
የመጀመሪያ በለስ ፍሬ ናቸው፤
በሚወዛወዙበት ጊዜ፣
ፍሬዎቹ በበላተኛው አፍ ውስጥ
ይወድቃሉ።

2፥12 ኢሳ37፥18፤ ኤር 4፥7፤51፥34
2፥13 2ሳሙ2፥26፤ መዝ46፥9፤ኢሳ 10፥5-13፤ኤር21፥13፤ሚክ5፥6፤ናሆ3፥5
3፥1 መዝ12፥2፤ሕዝ 22፥2፤ሚክ3፥10
3፥3 2ነገ19፥35፤ ኢሳ 34፥3፤ኤር47፥3
3፥4 ኢሳ23፥17፤ 47፥9፤ሕዝ16፥25-29
3፥5 ኢሳ20፥4፤ 47፥3፤ ኤር13፥22፤ ናሆ2፥13
3፥6 ዘፀ29፥14፤ 1ሳሙ2፥30፤ኢዮ9፥31፤ኢሳ14፥16፤ኤር 51፥37
3፥7 ኢዮ3፥14፤ኢሳ 13፥14፤31፥9፤51፥19፤ ኤር15፥5፤ናሆ1፥1
3፥8 ኢሳ19፥6-9፤ ኤር46፥25፤አሞ6፥2
3፥9 ዘፍ10፥6፤ 2ዜና12፥3፤ሕዝ27፥10፤30፥5
3፥10 2ነገ8፥12፤ ኢዮ6፥27፤ኢሳ 13፥16፤20፥4፤ኤር 40፥1፤ሕዝ24፥6፤ሆሴ 13፥16
3፥11 ኢሳ2፥10፤ 49፥26፤ናሆ2፥1
3፥12 ማሕ2፥13፤ ኢሳ28፥4

*8 አንዳንዶች *ቴብስ* ይላሉ።

2፥12 *የገደለውን በማረፊያ..ሞልቶታል፤* ነነዌ ከተማ ከተሸነፉ አገሮች በጦርነት በተገኘ ምርኮ ተሞልታ ነበር።

2፥13 *አቃጥዬ አጨሳለሁ፤* የነነዌ ውድቀት እውን የሚሆነው በተፈጥሮ ኀይል ወይም በሚወጋት ኀያላን መንግሥታት አማካይነት ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ኀይል የሚፈጸም ነው። ነነዌ ፍርድ ፊት ቀርባ በደለኛ ሆና ስለተገኘች፣ ትጠፋ ዘንድ ተፈርዶባታል። *ድምፅ፣ ከእንግዲህ ወዲያ አይሰማም፤* ይህንኑ ትንቢት ታሪክ አረጋግጦታል።

3፥1 *ለደም ከተማ፤* ነነዌ ያሸነፈቻቸውን ጠላቶች ጨፍጭፋ እንደምትገድል የታወቀ ነው። አሦራውያን በርኅራኄ ቢስነታቸው፣ በጨካኝነታቸውና በዐረመኔ ድርጊቶቻቸው የታወቁ ነበሩ፤ የማረኳቸውን ብዙዎችን ሰይፈዋል፤ በጦር ወግተዋል ወይም አቃጥለዋል።

3፥3 *ሬሳ በሬሳ ሆኖአል፤* የአሦር ንጉሥ ሰልምናሶር ግላሳዊ በጠላት ከተማ መግቢያ ላይ፣ በተቈረጠ የሰው ራስ ፒራሚድ በማቆም ይኩራራ ነበር። ሌሎች የአሦር ነገሥታት የጠላቶቻቸውን ሬሳ እንደ ግንዲላ በማጋደም በአሸነፉአቸው ከተሞች የቅጥር በሮች ላይ ይከምሩ ነበር። ናሆም ስለ ጨካኞቹ አሦራውያን ያደረገው ገለጻ ተገቢ ነው።

3፥4 *ዘማዊት፤* ምናልባት ዋነኛ የፍቅር አምላክ ተብላ የምትታወቀውን የነነዌን ጣዖት ወይም በአጠቃላይ ከተማዪቱን የሚመለከት ነው። የሀብት ብዛትና የተንደላቀቀ ሕይወት ብዙዎችን ወደ ነነዌ ስቦ ነበር። *መተተኛ...በጥንቈላዋም፤* ዘዳ18፥10 ይመ።

3፥5 *ቀሚስሽን እስከ ፊትሽ እገልበዋለሁ፤* ዝሙት አዳሪዎችና ጋለሞታዎች የሚቀጡት ዐይነት ቅጣት ነው።

3፥6፤ ነነዌ እንደምትዋረድ ያመለክታል።

3፥7 *ማን?...ከወዴት...?* መልስ አዘል ጥያቄዎች ናቸው፤ ነነዌ የሚራራላት እንደማታገኝ ያመለክታል።

3፥8 *ከኖእ አሞን (ቴብስ)፤* የአሞን ከተማ ወይም የአሞን አምላክ ከተማ ማለት ነው። ቴብስ፤ የላይኛው ግብፅ ታላቂቱ ከተማ ናት። ይዞታዋ ዛሬ በሉክሰርና በከርናክ ከተሞች ግዛት ሥር ነው። በ663 ዓ.ቅ.ክ. ይህች ከተማ በአሦራውያን ተደመሰሰች።

3፥9፤ *ፉጥና፤* የግብፅ አጐራባች ስትሆን፣ ስፍራዋ የት እንደ ሆነ አይታወቅም።

3፥10 *ታላላቅ ሰዎችዋ ሁሉ በሰንሰለት ታሰሩ፤* የአሦር ነገሥታት ብዙ ጊዜ ይህን ያደርጉ ነበር፤ ለምሳሌ አሹርባኒፓል የተባለው የአሦር ንጉሥ ስለያዘው አንድ መሪ ሲናገር፣ በውሻ ሰንሰለት አሰርሁት፣ "ከነነዌ በስተ ምሥራቅ በር በውሻ ቤት አኖርሁት" በማለት ያደረገውን ገልጾአል።

3፥11 *ትሰክሪያለሽ፤* ምናልባት ከእግዚአብሔር የቍጣ ጽዋ ጠጥታ ለማለት ነው።

3፥12 *የመጀመሪያ በለስ ፍሬ፤* ድል አድራጊዎች የነነዌን ብልጥግና ለመዝረፍ ያለቸውን ጕጕት ለማሳየት የገባ ዘይቤአዊ አገላለጽ ነው። *ፍሬዎቹ በበላተኛው አፍ*

[13]እነሆ፣ ጭፍሮችሽ፣
ሁሉም ሴቶች ናቸው!
የምድርሽ በሮች፣
ለጠላቶችሽ ወለል ብለው ተከፍተዋል፤
መዝጊያዎቻቸውንም እሳት በልቶአቸዋል።
[14]ለከበባው ውሃ ቅጂ፤
መከላከያሽን አጠናክሪ፤
የሸክላውን ዐፈር ፈልጊ፤
ጭቃውን ርገጪ፤
ጡቡንም ሥሪ።
[15]በዚያ እሳት ይበላሻል፤
ሰይፍ ይቈርጥሻል፤
እንደ ኩብኩባም ይግጥሻል።
እንደ ኩብኩባ እርቢ፤
እንደ አንበጣም ተባዢ።
[16]ከሰማይ ከዋክብት እስኪበልጡ ድረስ፣
የነጋዴዎችሽን ቍጥር አበዛሽ፤
ምድሪቱን ግን እንደ አንበጣ ግጠው
አሟጠጡ፤
ከዚያም በረው ሄዱ።
[17]ጠባቂዎችሽ እንደ አንበጣ፣
መኳንንቶችሽም በብርድ ቀን
በቅጥር ሥር እንደሚቀመጥ ኩብኩባ ናቸው፤
ፀሓይ ሲወጣ ግን ይበራሉ፤
የት እንደሚበሩም አይታወቅም።
[18]የአሦር ንጉሥ ሆይ፤ እረኞችህ[ሀ]
አንቀላፉ፤
መኳንንትህ ዐርፈው ተኙ፤
ሕዝብህ ሰብሳቢ አጥተው፣
በተራራ ላይ ተበትነዋል።
[19]ቍስልህን ሊፈውስ የሚችል የለም፤
ስብራትህም ለሞት የሚያደርስ ነው፤
ስለ አንተ የሰማ ሁሉ፣
በውድቀትህ ደስ ብሎት ያጨበጭባል፤
ወሰን የሌለው ጭካኔህ፣
ያልነካው ማን አለና?

3፥13 ኢሳ19፥16፤ 45፥2፤ናሆ2፥6
3፥14 2ዜና32፥4፤
3፥15 2ሳሙ2፥26፤ ኢሳ27፥1፤ኤር51፥14፤ኢል1፥4
3፥16 ዘፀ10፥13
3፥17 ኤር51፥27
3፥18 1ነገ22፥17፤ መዝ76፥5-6፤ኢሳ 56፥10፤ኤር25፥27
3፥19 ኢዮ27፥23፤ ኢሳ37፥18፤ኤር 30፥13፤ሰቈ2፥15፤ ሚክ1፥9፤ሶፎ2፥15

[ሀ]18 ገዦች ማለት ነው።

ውስጥ ይወድቃሉ፤ የነነዌ ምሽጎች በመጨረሻ በቀላሉ ይደረመሳሉ።

3፥13 *ጭፍሮችሽ ሁሉም ሴቶች ናቸው፤* ደካሞችና ወራሪውን ኀይል ሊቋቋሙት የማይችሉ ናቸው። *መዝጊያዎቻቸውንም፤* የቅጥር በሮቹ መዝጊያዎች ናቸው።

3፥14 *ውሃ ቅጂ፤* ከበባ ከማድረግ በፊት የሚደረግ የተለመደ ዝግጅት ነው። *መከላከያሽን አጠናክሪ፤* ምንም ማድረግ እንደማትችል ለመግለፅ የገባ ምፀት ነው (የ2፥1 ማብ ይመ)።

3፥15 *በዚያ፤* ጠንካራ ምሽጎችሽ ውስጥ ለማለት ነው። *እሳት ይበላሻል፤* በታሪክና በሥነ ቅርስ ጥናት የተረጋገጠ ነው። የአሦር ንጉሥ የሞተው በቤተ መንግሥቱ ላይ በነደደው እሳት ተቃጥሎ ነው።

3፥16 *ከሰማይ ከዋክብት እስኪበልጡ ድረስ የነጋዴዎችሽን ቍጥር፤* የአሦርን የአገር ውስጥንና የውጭን ንግድ ስፋት የሚያመለክት ነው። *ምድሪቱን... አሟጠጡ፤* ነነዌ ችግር ውስጥ በገባችበት ጊዜ ነጋዴዎች የምድሪቱን ሀብት በሙሉ አሟጠጡ፣ የንግድ መስመሮችንም አጠፉ።

3፥17 *አንበጣ፤* ታላቅ መንጋ ሆነው በመምጣት በመንገዳቸው ያገኙትን ሁሉ ስለሚበሉ፣ በጥንት ቅርብ ምሥራቅ የአበሩ ገበሬዎች እጅግ ይፈሯቸው ነበር። ድርጊታቸው በጥፋቷ ዘመን የነነዌ ሹማምንት ከፈጸሙት ብዝበዛ ጋር የሚነጻጸር ዘይቤ ነው። *አይታወቅም፤* ስለዚህ የነነዌ ሹማምንት አድራሻቸው የት እንደ ሆነ እስከማይታወቅ ድረስ ይጠፋሉ። እጅግ በጣም የሚገርመው ለሞ እተ ዓመታት ራሷ የተቀበረችበት ቦታ ሳይታወቅ ቈይቶ፣ እ.ኤ. አ. በ1845 ዓ.ም. የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች በመጨረሻ ስፍራውን ፈልገው ማግኘታቸው ነው።

3፥18 *ንጉሥ ሆይ፤* ነነዌ ልትወድቅ ስትል ንጉሥ የነበረው ሲን ሻር ኢሽኩን ነበር፤ ስለዚህ እነዚህ ቃሎች በትንቢት መልኩ እርሱን የሚያመለክቱ ናቸው። *እረኞችህ፤* መሪዎችን ማለት ነው። *ዐርፈው ተኙ፤* ሞቱ ማለት ነው። *ሕዝብህ...ተበትነዋል፤* ከጥንት ዘመን ጀምሮ ጥፋት በሚደርስበት ጊዜ የተለመደው የስደተኞች ፍልሰት በነነዌም ተከሥቶአል።

3፥19 *ስብራትህ ለሞት ያደርሳል፤* እንደ ገና ልትሠራ እስከማትችል ድረስ ነነዌ ፈጽማ ተደመሰሰች፤ ከጥቂት መቶ ዓመታት በኋላም ነፋስ ባመጣው አሸዋ ተሸፍና ተቀበረች። ስለዚህ ታላቋ ከተማ (የዮና1፥2 ይመ፤ ከ3፥2 ጋር ያነጻጽሩ)፣ በነቢዩ በናሆም በኩል የተነገረው የእግዚአብሔር ቃል ይፈጸም ዘንድ እንደ ገና ሳትነሣ በ612 ዓ.ቅ.ክ ወደመች።

ትንቢተ ዕንባቆም

መግቢያ

ጸሓፊው

በእስራኤል ሃይማኖታዊ ትውፊት ሥር የሰደደ ጠንካራ እምነት የነበረውና በኤርምያስ ዘመን የኖረ ከመሆኑ በስተቀር፣ ስለ ዕንባቆም ብዙ የሚታወቅ ነገር የለም።

የተጻፈበት ጊዜ

ባቢሎናውያን መጥተው እንደሚወሩ የተነገረው ትንቢት (1፥6)፣ ዕንባቆም በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት መጨረሻ አካባቢ (640-609 ዓ.ቅ.ክ) ወይም በኢዮአቄም ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ (609-598 ዓ.ቅ.ክ) በይሁዳ ይኖር እንደ ነበር ያመለክታል። ትንቢቱ የተነገረው ከካርከሚሽ ጦርነት (605 ዓ.ቅ.ክ) ጥቂት ቀደም ብሎ ወይም በኋላ ነው፤ በዚህ ጦርነት ላይ በናቡከደነፆርና በናቦፖላሳር የሚመራው የባቢሎን ሰራዊት ቀደም ሲል ከመጨረሻው የአሦር ንጉሥ ጐን በመቆም የተዋጋውን የግብፅን ሰራዊት ሙሉ በሙሉ ድል አድርጎ እስከ ግብፅ ድንበር ድረስ እያባረረ መቶታል (ኤር 46)። ዕንባቆም እንደ ኤርምያስ፣ ባቢሎናውያን ኢየሩሳሌምን እስከ ወረሩበት ጊዜ ድረስ (597 ዓ.ቅ.ክ) ኖሮ የተናገረው ትንቢት ሲፈጸም ለማየት ዕድል አግኝቶ ሊሆን ይችላል።

መልእክቱ

ከትንቢት መልእክቶች መካከል ዕንባቆምን የተለየ የሚያደርገው እስራኤልን የሚመለከት የትንቢት ቃል ያካተተ ባለመሆኑ ነው። ይልቁንም በነቢዩና በእግዚአብሔር መካከል የተደረገውን ተዋሥኦ የሚያሳይ ነው። ትንቢተ ዮናስ ደግሞ በእግዚአብሔርና በዮናስ መካከል የተካሄደውን ክርክር ይተርካል። በመጀመሪያዎቹ ሁለት ምዕራፎች ውስጥ ዕንባቆም የእግዚአብሔር አሠራር ትክክል እንደ ሆነ ቢያውቅም፣ ለእርሱ እንቆቅልሽ ስለ ሆነበት ከእግዚአብሔር ጋር ይከራከራል። ለጥያቄው ምላሽ ካገኘ በኋላ ግን እምነት የተሞላበትን አስደሳች ቃል በመናገር መልስ ይሰጣል (ም 3)።

ከእግዚአብሔር ጋር ስለ መታገል የሚናገረው ይህ ታሪክ፣ ስለ እስራኤል የተጻፈ እንጂ ከግል ይዞታነት የሕዝብ ወደ መሆን ደረጃ ከደረሰ አንድ ጽሑፍ ተቀንጭቦ የተወሰደ አይደለም፤ ይህም የእግዚአብሔርን መንገድ ለመረዳት የሚታገሉ፣ በይሁዳ የነበሩት ቅዱሳን የሚያሰሙትን ድምፅ የሚያመለክት ለመሆኑም ጥርጥር የለውም። እግዚአብሔር የሰጠው ምላሽ እንደ ዕንባቆም ግራ ተጋብተው በጥርጣሬ ያሉትን ሁሉ የሚናገር ነበር፣ የዕንባቆም የንስሓ ቃል የሕዝቡ ሁሉ የጸሎት መዝሙር ሆነ (የ3፥1 ማብ ይመ)።

ክፋት፣ ዐመፅና ግፍ በይሁዳ እየተስፋፋ ሳለ፤ እግዚአብሔር ምንም ባለማድረጉ ዕንባቆም ግራ ተጋብቶ ነበር። ጨካኞች ባቢሎናውያንን ተጠቅሞ (1፥6)፣ እግዚአብሔር አንድ ነገር ሊያደርግ እንዳለው በተነገረው ጊዜ የባሰውኑ ግራ ተጋባ፤ "ክፋትን እንዳያይ እጅግ ንጹሕ የሆነ አምላክ (1፥13) ጻድቅ በሆነ ሕዝብ ላይ (1፥13) ፍርዱን ለመፈጸም (1፥12)፣ እንዴት እንዲህ ዐይነት ሕዝብ ይጠቀማል?" በማለት ይጠይቃል።

ነገር ግን እነዚህ ክፉታቸው እጅግ የበዛ አጥፊዎች፣ በመጨረሻ ራሳቸው እንደሚጠፉ እግዚአብሔር ግልጽ ያደርግለታል። ዕንባቆምም በእግዚአብሔር የተስፋ ቃል ላይ በማረፍ በአምልኮ መንፈስ በመሆን እርሱ የሚያደርገውን ይጠብቃል።

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

ጸሓፊው በግልጽና በታላቅ ሐዘን ውስጥ ሆኖ የጻፈ ሲሆን፣ ብዙ የማይረሱ ነገሮችንም አስፍሯል (2፥2፡4፡14፡20፤ 3፥2፡17-19)። መጽሐፉ በብሉይ ኪዳንና በአዲስ ኪዳን መካከል በነበሩት ጊዜያት ታዋቂ ነበር። በሁለቱ የመጀመሪያ ምዕራፎች ላይ የተሠራ ሙሉ የማብራሪያ ጽሑፍ በሙት ባሕር ከተገኙት ጥቅልሎች ጋር ተገኝቶአል ("በሁለቱ ኪዳናት መካከል የነበረው ዘመን" የሚለውን ከገጽ 1422 ላይ ይመ)።

አስተዋፅኦ

1. አሰያየም (1፥1)
2. ዕንባቆም በመጀመሪያ ያሰማው ሮሮ፤ ይሁዳ ስለ ክፋቷ ሳትቀጣ እስከ መቼ ትቆያለች? (1፥2-4)
3. የእግዚአብሔር መልስ፤ ይሁዳ በባቢሎናውያን ትቀጣለች (1፥5-11)
4. ሁለተኛው የዕንባቆም ሮሮ፤ ቅን ፈራጅ የሆነው እግዚአብሔር ከእነርሱ ይልቅ ጻድቅ የሆነውን ሕዝብ ለመቅጣት ክፉ የሆኑትን ባቢሎናውያንን እንዴት ይጠቀማል? (1፥12-2፥1)
5. የእግዚአብሔር መልስ፤ ባቢሎን ትቀጣለች፤ በእምነት መጽናት ዋጋ አለው (2፥2-20)
6. የዕንባቆም ጸሎት፤ የእግዚአብሔር ቍጣና ምሕረት እንዲገለጽ ከጸለየ በኋላ፣ በእግዚአብሔር እንደሚታመንና እንደሚደሰት ተናግሮ መልእክቱን ይደመድማል (ም 3)።

1 ነቢዩ ዕንባቆም የተቀበለው ንግር፤

የዕንባቆም ማጕረምረም

[2]እግዚአብሔር ሆይ፤ ለርዳታ እየተጣራሁ፣
አንተ የማትሰማው እስከ መቼ ነው?
"ግፍ በዛ" ብዬ እየጮኽሁ፣
አንተ የማታድነው እስከ መቼ ነው?
[3]ስለ ምን በደልን እንዳይ አደረግኸኝ?
እንዴትስ ግፍ ሲፈጸም ትታገሣለህ?
ጥፋትና ግፍ በፊቴ አለ፤
ጠብና ግጭት በዝቶአል::
[4]ስለዚህ ሕግ ላልቶአል፤
ፍትሕ ድል አይነሣም፤
ፍትሕ ይጣመም ዘንድ፣
ክፉዎች ጻድቃንን ይከባሉ::

የእግዚአብሔር መልስ

[5]"ቢነገራችሁም እንኳ፣
የማታምኑትን እናንተን፣
በዘመናችሁ አንድ ነገር ስለማደርግ፣
እነሆ፤ ሕዝቡን እዩ፤ ተመልከቱም፤
እጅግም ተደነቁ::
[6]የራሳቸው ያልሆኑትን መኖሪያ ስፍራዎች
ለመያዝ፣
ምድርን ሁሉ የሚወሩትን፣
ጨካኝና ፈጣን የሆኑትን፣
ባቢሎናውያንን[ሠ] አስነሣለሁ::
[7]እነርሱም የሚያስፈሩና የሚያስደነግጡ
ናቸው፤
ፍርዳቸውና ክብራቸው፣
ከራሳቸው ይወጣል::
[8]ፈረሶቻቸው ከነብር ይልቅ ፈጣኖች፣
ከማታም ተኵላ ይልቅ ጨካኞች ናቸው::
ፈረሰኞቻቸው በፍጥነት ይጋልባሉ፤
ከሩቅ ስፍራም ይመጣሉ::
ነጥቆ ለመብላት እንደሚቸኵል አሞራ
ይበራሉ፤
[9]ሁሉም ለዐመፅ ታጥቀው ይመጣሉ::
ሰራዊታቸው[ሰ] እንደ ምድረ በዳ ነፋስ
ወደ ፊት ይገሠግሣል፤
ምርኮኞችንም እንደ አሸዋ ይሰበስባል::
[10]ነገሥታትን ይንቃል፤
በገዦችም ላይ ያፌዛል፤
በምሽግ ሁሉ ላይ ይሥቃል፤
የዐፈር ቍልል ሠርቶም ይይዘዋል::
[11]ከዚያም በኋላ እንደ ነፋስ ዐልፎ
ይሄዳል፤
ጕልበታቸውን አምላካቸው ያደረጉ
በደለኞች ናቸው::

የዕንባቆም ዳግመኛ ማጕረምረም

[12]እግዚአብሔር ሆይ፤ ከዘላለም ጀምሮ ያለህ
አይደለህምን?
የእኔ አምላክ፣ የእኔ ቅዱስ እኛ አንሞትም፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ እንዲፈርዱ ሾመሃቸዋል፤
ዐለት ሆይ፤ ይቀጡ ዘንድ ሥልጣን
ሰጠሃቸው::
[13]ዐይኖችህ ክፉውን እንዳያዩ እጅግ ንጹሓን
ናቸው፤
አንተ በደልን መታገሥ አትችልም፤
ታዲያ፣ አታላዮችን ለምን ትታገሣለህ?
ክፉው ከራሱ ይልቅ ጻድቅ የሆነውን
ሲውጠውስ፣
ለምን ዝም ትላለህ?
[14]አንተ ሰዎችን በባሕር ውስጥ እንዳለ ዓሣ፣

1፥1 ናሆ1፥1
1፥2 መዝ6፥3፤13፥12፤22፥12፤ኤር14፥9 ዘካ1፥12
1፥3 ቍ13፤ኢ9፥23፤ መዝ55፥9፤ ኤር20፥8
1፥4 ኢዮ19፥7፤ መዝ119፥126፤ ኢሳ፥23፤5፥20፤ 29፥21፤ሕዝ9፥9
1፥5 ኢሳ29፥9፤ ሐሥ13፥41
1፥6 ዘዳ28፥49፤ 2ነገ24፥2፤ኤር13፥20፤21፥7፤ራእ20፥9
1፥7 ኢሳ18፥7፤ ኤር39፥59
1፥8 ዘፍ49፥27 ኤር4፥13
1፥9 ዕን2፥5
1፥10 2ዜና36፥6፤ ኤር33፥4
1፥11 ኤር4፥11፤12፤ ዳን4፥30
1፥12 ዘፍ21፥33፤ 49፥24፤ዘዐ33፥22፤ መዝ118፥17፤ ኢሳ10፥6፤31፥1፤37፥23
1፥13 ቍ3፤ ኢዮ21፥7፤ መዝ18፥26፤25፥3፤ ሰቆ3፥34፡36

[ሠ]6 ከለዳውያን ማለት ነው::
[ሰ]9 የዕብራይስጡ ቃል ትርጉም በትክክል አይታወቅም::

1፥1 *ነቢዩ፤* ዕንባቆም በ3፥1 ላይ ነቢይ የተባለ ሲሆን፣ ምዕ3ን ከምዕ 1እና2 ጋር የሚያያይዝ ነው:: *ዕንባቆም፤* በዕብራይስጡ የስሙ ትርጉም፣ "የሚያቅፍ" ማለት ነው፤ ነገር ግን በአትክልት ስፍራ የሚገኝ የተክልን ዐይነት የሚያሳይ በባቢሎናውያን ቋንቋ የሚገኝ ስም ሳይሆን አይቀርም:: *ንግር፤* በዚህ ላይ እንደሚገኙት እንደ ሁለቱ ዐይነት ማለት ነው (ቍ5-11፤2፥2-20):: ንግር ብዙውን ጊዜ ይመጣ የነበረው በራእይ ነው:: ንግር በዕብራይስጡ፣ "ሸክም" ማለት ሲሆን፣ በአብዛኛው፣ "መግለጫ" ማለት ሳይሆን አይቀርም፤ ይህ ራእይ በማስጠንቀቂያነት የሚያመለክተው ሊመጣ ስላለው ጥፋት ነው (ከኢሳ15፥1፤ 19፥1፤22፥1 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይሁን እንጂ በዘካ9፥1፤ 12፥1፤ በሚል1፥1 እንደ ተገለጸው ተስፋ ያዘለን መልእክትንም ይጨምራል::

1፥2-2፥20፤ በነቢዩና በእግዚአብሔር መካከል የተደረገውን ክርክር የሚያመለክት ነው:: መሠረታዊው ሐሳብ ከጥንትም የነበረ ይህም፣"ክፉ ለምን ሳይቀጣ ይቀራል?"፣ "እግዚአብሔር ጸሎትን ሰምቶ ለምን አይመልስም?" የሚል ነው::

1፥2 *ግፍ በዛ፤* በዚህ ጊዜ ይሁዳ ርካታ ቢስ፣ ጨካኝና ብልሹ በነበረው በንጉሥ ኢዮአቄም ሥልጣን ሥር ሳትሆን አትቀርም:: ዕንባቆም በሰባተኛው ምዕተ ዓመት (ዓ.ቅ.ክ) መገባደጃ ላይ የነበረውን ማኅበራዊ ዝቅጠትና መንፈሳዊ ክህደት ይገልጻል::

1፥3 *ትታገሣለህ?* ቍ13 ይመ:: እግዚአብሔር ጭካኔና ግፍን እያየ ዝም ያለ ስለ መሰለው፣ ነቢዩ እጅግ በጣም ግራ ተጋብቶአል::

1፥4 *ሕግ ላልቶአል ... ፍትሕ ድል አይነሣም፤* ምክንያቱም ሀብታም የመሬት ባለቤቶች ፍርድ ቤቶችን በጕቦ ተቈጣጥረው ነበር::

1፥5 *የማታምኑትን፤* የይሁዳ ሰዎች እግዚአብሔር ለአብረተኞች ባቢሎናውያን አሳልፎ ይሰጠናል ብለው አያስቡም ነበር::

1፥6፤ ነጻነታቸውን እንደ ገና ከአሦር በ626 ዓ.ቅ.ክ ባገኙት የአሦርን ኀይል በ612-605 ዓ.ቅ.ክ ፈጽመው በደመሰሱትና እስከ 539 ዓ.ቅ.ክ ኀያል መንግሥት በሆኑት በኀይለኞቹ ሕዝቦች በባቢሎናውያን፣ ከሓዲው የይሁዳ ሕዝብ መቀጣት ነበረበት፤ በዚህ ዐውደ ምንባብ መሠረት (አማራጭ ትርጕሙን ይመ) ባቢሎናውያን የተባሉት፣ "ከለዳውያን" ናቸው:: *መኖሪያ ስፍራዎች ለመያዝ፤* 2፥6-8 ይመ::

1፥7 *ክብራቸው ከራሳቸው ይወጣል፤* የትዕቢተኝነት ምልክት ነው::

1፥8፤ ባቢሎን ጠላቶችዋን ያሸነፈችበት ፍጥነት ምሳሌያዊ ንግግር ሆኖአል::

1፥9 *ምርኮኞችንም እንደ አሸዋ ይሰበስባል፤* ባቢሎናውያን ልክ እንደቀደሙት አሦራውያን ባወጡት ብሔራዊ ዐላማ መሠረት፣ አሸንፈው የማረኳቸውን ሰዎች ሁሉ አግዘው ይወስዱ ነበር (2፥5 ይመ)::

1፥10 *የዐፈር ቍልል ሠርቶም፤* የከበባ ዘዴ ነው::

1፥11 *ጕልበታቸውን አምላካቸው ያደረጉ፤* ባቢሎናውያን በወታደራዊ ኀይላቸው የሚተማመኑና የሚመኩ ነበሩ፤ ይህም ወታደራዊ ኀይላቸው አምላካቸው እስከ መሆን ደረሰ (ቍ16 ይመ)::

1፥12፤ እጅግ ክፉና ኀጢአተኛ በሆነ መንግሥት ይሁዳ የተቀጣችበትን ፍትሕ፣ ዕንባቆም ማስተዋል አልቻለም፤ ባቢሎናውያን ይሁዳን ያሸንፉ ዘንድ ፈጽሞ መፈቀድ እንደሌለበትም ያስባል:: ከዘላለም፤ መዝ90፥2 ይመ:: *እግዚአብሔር ሆይ...ሾምሃቸዋል፤* ነቢዩ ባቢሎን የእግዚአብሔር ፍርድ መፈጸሚያ መሣሪያ መሆኑን አሁን ተገነዘበ (ከኢሳ7፥18-20፤ 44፥28፤ 45፥1 ጋር ያነጻጽሩ)::

1፥13፤ በእስራኤል የእምነት ዐውድ ውስጥ የተነገረ ሲሆን፣ የክፉን መከሠት በተመለከተ ከጥንት ጀምሮ ያለ ሐሳብ ነው፤ ይኸውም፣ "ጻድቅና ቅዱስ በሆነው አምላክ ሳይገደብ ክፉው ጕልበት እያገኘ እንዲሄድ ለምን ይደረጋል"? የሚል ነው:: *አታላዮች...ክፉው፤* እንዲህ የተባሉት ባቢሎናውያን ናቸው:: *ከራሱ ይልቅ የሆነውን፤* የይሁዳን ሕዝብ ነው::

ገዥ እንደሌላቸውም የባሕር ፍጥረታት
  አደረግህ::
[15]ክፉ ጠላት ሁሉንም በመንጠቆ ያወጣቸዋል፤
  በመረቡ ይይዛቸዋል፤
በአሽክላው ውስጥ ይሰበስባቸዋል፤
  በዚህም ይደሰታል፤ ሐሤትም ያደርጋል::
[16]በእነርሱ ተዝናንቶ ይኖራልና፤
  ምግቡም ሰብቶአል::
ስለዚህ ለመረቡ ይሠዋል፤
  ለአሽክላውም ያጥናል::
[17]*ታዲያ* መረቡን ባለማቋረጥ መጣል፣
  ሕዝቦችንስ ያለ ርኅራኄ መግደል አለበትን?

2 በመጠበቂያ ላይ እቆማለሁ፤
  በምሽጉ ቅጥር ላይ ወጥቼ
    እቈያለሁ፤
ምን እንደሚለኝ፣
  ለክርክሩም[a] የምሰጠውን መልስ ለማወቅ
    እጠባበቃለሁ::

የእግዚአብሔር መልስ

[2]*እግዚአብሔርም* እንዲህ ሲል መለሰ፤

"በቀላሉ እንዲነበብ፣
  ራእዩን ጻፈው፤
  በሰሌዳም ላይ ቅረጸው::
[3]ራእዩ የተወሰነለትን ጊዜ ይጠብቃልና፤
  ስለ መጨረሻውም ይናገራል፤
እርሱም አይዋሽም፤
  የሚዘገይ ቢመስልም ጠብቀው፤
  በእርግጥ ይመጣል[b]፤ ከቶም አይዘገይም::

[4]"እነሆ፣ እርሱ ታብዮአል፤
  ምኞቱ ቀና አይደለም፤
  ጻድቅ ግን በእምነት[c] ይኖራል::
[5]በእርግጥ የወይን ጠጅ አታሎታል፤
  ትዕቢተኛ ነው፤ ከቶ አያርፍም፤
እንደ ሲኦል[d] ስስታም ነው፣
  እንደ ሞት ከቶ አይጠግብም፤
ሕዝቦችን ለራሱ ይሰበስባል፤
  ሰዎችንም ሁሉ ማርኮ ይወስዳል::

[6]"*ታዲያ* በእንደዚህ ዐይነቱ ሰው ላይ በማፌዝና በመዘበት እንዲህ እያሉ ሁሉም አይሣለቁበትምን?

"የተሰረቀውንሸቀጥ ለራሱ ለሚያከማች፣
  ራሱን በዐመፅ ባለጠጋ ለሚያደርግ
    ወዮለት!
  ይህ የሚቀጥለውስ እስከ መቼ ነው?"
[7]ባለ ዕዳ[e] ያደረግሃቸው ድንገት
    አይነሡብህምን?
ነቅተውስ አያስደነግጡህምን?
  በእጃቸውም ትወድቃለህ::
[8]አንተ ብዙ ሕዝብ ስለ ዘረፍህ፣
  የተረፉት ሕዝቦች ይዘርፉሃል፤
የሰው ደም አፍሰሃልና፤
  አገሮችንና ከተሞችን፣ በውስጣቸው
    የሚኖሩትን ሁሉ አጥፍተሃል::

[9]"በተጭበረበረ ትርፍ መኖሪያውን ለሚገነባ፣
  ከጠላት እጅ ለማምለጥ፣
  ቤቱን በከፍታ ላይ ለሚሠራ ወዮለት!
[10]የብዙ ሰዎች ነፍስ እንዲጠፉ አሢረሃል፤
  በገዛ ቤትህ ላይ ውርደትን፣ በራስህም
    ላይ ጥፋትን አምጥተሃል::
[11]ድንጋይ ከቅጥሩ ውስጥ ይጮኻል፤
  ከዕንጨት የተሠሩ ተሸካሚዎችም
    ይመልሱለታል::

[a]1 ወይም *በተገሠጽሁ ጊዜ የምሰጠውን ምላሽ*
[b]3 የሚመጣ ሰው እንዳለ የሚያመለክቱ አሉ::
[c]4 *በታማኝነቱ* የሚሉ አሉ:: [d]5 *መቃብር* የሚሉ አሉ::
[e]7 ወይም *አበዳሪ* ነው::

1፥15 ኢዮ18፥8፤ ኢሳ19፥8፤ኤር5፥26፤ 16፥16
1፥16 ኤር44፥8
1፥17 ኢሳ14፥6፤ 19፥8
2፥1 መዝ5፥3፤48፥13 ፤85፥8፤ኢሳ21፥8፤ ሕዝ3፥17
2፥2 ኢሳ30፥8፤ ኤር36፥2፤ሕዝ24፥2፤ ሮሜ4፥24፤ራእ19
2፥3 መዝ27፥14፤ ሕዝ12፥25፤ ዳን8፥17፤11፥27
2፥4 ሕዝ18፥9፤ ሮሜ1፥17፤ገላ3፥11፤ ዕብ10፥3738
2፥5 ምሳ20፥1፤ 27፥20፤30፥1516፤ ኢሳ2፥11፤ዕን1፥9
2፥6 ኢሳ14፥4፤ አሞ2፥8
2፥7 ምሳ29፥1
2፥8 ቍ17፤ ኢሳ33፥1፤ ኤር50፥1718፤ ሕዝ39፥10፤ አብ1፥15፤ዘካ2፥89
2፥9 ኢዩ39፥27፤ኢሳ 10፥14፤ኤር22፥13፤5 1፥13
2፥10 ቍ16፤ ኤር26፥19፤ናሆ3፥6
2፥11 ኢሱ24፥27፤ ዘካ5፥4፤ሉቃ19፥40

1፥15 *በመንጠቆ* የአሞ4፥2 ማብ ይመ:: በመረቡ ይይዛቸዋል፤ በወጥመድ የተያዘ ዓሣ ኀይል እንደሌለው ሁሉ፣ በባቢሎናውያን የሚያዙ ሁሉ እንዲሁ ናቸው:: በመስጴጦምያ የተገኙ ቅሪተ አካሎች፣ ምሳሌያዊ በሆነ አገላለጽ አሸናፊ መሪዎች ጠላቶቻቸውን በዓሣ ወጥመድ እንደያዙ የሚያሳዩ ምስሎችን ያመለክታሉ::

1፥16፤ የቍ11 ማብ ይመ::

2፥1 *በመጠበቂያዬ ላይ እቆማለሁ፤* አንድ ዘብ በምሽጉ ማማ ላይ ሆኖ የመጣበትን ለመመለስ የሚጠባበቅበትን ሁኔታ የሚያመለክት ነው፤ በዚህ ላይ የተነሣውን ማንኛውም ክርክር (አማራጭ ትርጒሙን ይመ) በእግዚአብሔር ፍትሕ ላይ የቀረበ ጥያቄ ነው:: *በምሽጉ ቅጥር፤* የኢየሩሳሌምን ቅጥሮች ነው::

2፥2-3 *ራእዩን፤* 1ዜና17፥15፤ ምሳ29፥18 ይመ:: የዕብራይስጡ ቃል በተለይ የሚያመለክተው የነቢዩን ራእይ ነው(ለምሳሌ ኢሳ1፥1 ይመ)::

2፥3 *ጠብቀው፤* ቀጥሎ ያለው መልእክት 539 ዓ.ቅ.ክ ስለ ባቢሎን መውደቅ የተነገረ ሲሆን፤ ይህም ዕንባቆም ትንቢቱን በተናገረ ከ66 ዓመት በኋላ ማለት ነው:: እግዚአብሔር ለዕንባቆምና ለይሁዳ የትንቢቱ ፍጻሜ፣ "ቢዘገይም" እርሱና ሕዝቡ መጠበቅ እንዳለባቸው ይነግራቸዋል (3፥16 ይመ)::

2፥4 *እርሱ፤* ባቢሎናውያንን ባጠቃላይ የሚገልጽ ሲሆን፣ በተለይ ንጉሣቸውን የሚያመለክት ነው:: *ጻድቅ ግን በእምነት ይኖራል፤* ምኞታቸው ቅን ካልሆነ ባቢሎናውያን ጋር በማነጻጸር ነው (አማራጭ ትርጒሙን ይመ):: በተጨማሪም ኢሳ26 በተለይም ቍ1-6 ይመ:: ሕዝቡ እግዚአብሔር በሰጠው የመገለጥ ብርሃን መሠረት መቼና እንዴት እንደሚሠራ ልዑል አምላካቸውን በመታመን በትዕግሥት መጠበቅና በእምነት መኖር ይጠበቅባቸዋል:: ይህ ሐረግ ሰዎች በጸጋ ድነዋል (ሮሜ1፥17፤ ገላ3፥11፤ ከኤፌ2፥8 ጋር ያነጻጽሩ) እንዲሁም በእምነትም መኖር አለባቸው (ዕብ 10፥38-39) የሚለውን ትምህርት በአጽንዖት ለመግለጽ ብዙ ጊዜ በአዲስ ኪዳን ተደጋግሞ ተጠቅሶአል:: ይህም በ16ኛው ምእተ ዓመት ለነበረው የፕሮቴስታንት እንቅስቃሴ የተሐድሶ ድምፅ ነበር:: ለብሔራዊ ትድግና ተግባራዊ ሆኖ የነበረው ይኸው መርሕ፣ ለመንፈሳዊ ትድግናም (ድነት) ሊውል ይችላል::

2፥5 *እንደ ሲኦል ስስታም፤* ሲኦል ወይም መቃብር፣ "በቃኝ" ማለትን አያውቅም (ምሳ30፥15-16)::

2፥6-20፤ ይህ የትንኩሳ ዕብራይስጥ ግጥም፣ እያንዳንዱ ዐሥር ስንኝ (ቍ6-14 እና ቍ15-20) እያንዳንዱ ክፍል ጠንከር ባለ ሥነ መለኮታዊ ዐረፍተ ነገር ይደመድማል (ቍ4-20):: እነዚህ ሁለት ዐረፍተ ነገሮች በአንድ ሆነው በባቢሎን (ቍ6፡9፡12፡19 ይመ፤ ከኢሳ5፥8-23፤ ማቴ23፥13-32፤ ሉቃ6፥24-26፤ ራእ9፥12፡11፥14) ጋር ያነጻጽሩ ላይ በስፋት የተነገሩ አምስት፣ "ወዮታን" የያዙ ናቸው::

2፥6 *ሁሉም አይሣለቁበትምን፤* በባቢሎናውያን ተይዘው ግፍ የደረሰባቸው ወገኖች በተለይም ይሁዳ በጨካኟ ባቢሎን ላይ ያፌዛሉ:: *ወዮለት፤* የባቢሎናውያን ድል የማድረግ ስግብግብነት እዚህ ላይ ተወግዞአል::

2፥8 *የሰው ደም አፍሰሃልና፤* ቍ17 ይመ:: ስለዚህ የባቢሎን ደም ይፈሳል (የዘፍ9፥6 ማብ ይመ)::

2፥9 *ወዮለት፤* ባቢሎናውያን በሕንጻ ሥራቸው የነበራቸው ትምክህት ተወግዞአል:: *ቤቱን በከፍታ ላይ፤* ንስር ማንም ሊደርስበት በማይችል ስፍራ ጐጆዋን እንደምትሠራ፣ ባቢሎናውያንም መንግሥታቸው በማንም ሊሸነፍ እንደማይችል ያስቡ ነበር (አብ3-4 ይመ፤ ከኢሳ14፥4፡13-15 ጋር ያነጻጽሩ)

2፥11 *ድንጋይ ... ይጮኻል፤ ... ተሸካሚዎችም፤* ባቢሎናውያን ቤቶቻቸውን የሚሠሩባቸው ድንጋዮችና ተሸካሚዎች በዝርፊያ የተገኙ ነበሩ፤ ስለዚህ በዘረፏቸው ሰዎች ላይ ይመሰክራሉ ማለት ነው::

[12]“ከተማን ደም በማፍሰስ ለሚሠራ፣
በወንጀልም ለሚመሠርታት ወዮለት::
[13]ሰዎች ለእሳት ማገዶ እንዲሆን እንዲለፉ፣
ሕዝቦችም በከንቱ እንዲደክሙ፣
እግዚአብሔር ጸባኦት ወስኖ የለምን?
[14]ውሃ ባሕርን እንደሚሸፍን ሁሉ፣
ምድርም የእግዚአብሔርን ክብር በማወቅ
ትሞላለችና::

[15]“ጎፍረተ ሥጋቸውን ለማየት፣
ባልንጀሮቹን ለሚያጠጣ፣
እስኪሰክሩም ድረስ ወይን ለሚቀዳላቸው
ወዮለት!
[16]በክብር ፈንታ ዕፍረት ትሞላለህ፤
አሁን ደግሞ ተራው የአንተ ነውና፤ ጠጣ፤
ጎፍረተ ሥጋህም ይገለጥ፤
በእግዚአብሔር ቀኝ እጅ ያለው ጽዋ
ይመለስብሃል፤
ክብርህንም ውርደት ይሸፍነዋል::
[17]በሊባኖስ ላይ የሠራኸው ግፍ ያጥለቀልቅሃል፤
እንስሳቱን ማጥፋትህም ያስደነግጥሃል፤
የሰው ደም አፍሰሃልና፤
አገሮችንና ከተሞችን በውስጣቸው
የሚኖሩትንም ሁሉ አጥፍተሃልና::
[18]“የሰው እጅ የቀረጸው ጣዖት፣
ሐሰትንም የሚናገር ምስል ምን ፋይዳ
አለው?
ሠሪው በገዛ እጁ ሥራ ይታመናልና፣
መናገር የማይችሉ ጣዖታትን
ይሠራልና::
[19]ዕንጨቱን፣ ‘ንቃ!’
ሕይወት የሌለውንም ድንጋይ፣ ‘ተነሣ!’
ለሚል ወዮለት፤
በውኑ ማስተማር ይችላልን?
እነሆ፤ በወርቅና በብር ተለብጦአል፤
እስትንፋስም የለውም::
[20]እግዚአብሔር ግን በተቀደሰ መቅደሱ አለ፣
ምድር ሁሉ በፊቱ ጸጥ ትበል::”

የዕንባቆም ጸሎት

3 በዝማሬ የቀረበ የነቢዩ የዕንባቆም ጸሎት፤ በሸግዮኖት[ሀ]

[2]እግዚአብሔር ሆይ፤ ዝናህን ሰምቻለሁ፤
እግዚአብሔር ሆይ፤ ሥራህም አስፈራኝ፤
በእኛ ዘመን አድሳቸው፤
በእኛም ጊዜ እንዲታወቅ አድርግ፤
በመዓት ጊዜ ምሕረትን አስብ::

[3]እግዚአብሔር ከቴማን፣
ቅዱሱም ከፋራን ተራራ መጣ:: ሴላ[+]
ክብሩ ሰማያትን ሸፈነ፤
ውዳሴውም ምድርን ሞላ::
[4]ጸዳሉ እንደ ፀሓይ ብርሃን ነው፤
ጨረር ከእጁ ወጣ፤
ኀይሉም በዚያ ተሰውሮአል::
[5]መቅሠፍት በፊቱ ሄደ፤
ቸነፈርም እግር በእግር ተከተለው::

ሀ የሥነ ጽሑፍ ወይም የሙዚቃ ቋንቋ ሳይሆን አይቀርም
+3 ትርጉሙ በትክክል የማይታወቅ ቢሆንም የዜማ ቃል ሳይሆን አይቀርም

2፥12 ሕዝ22፥2፤ ሚክ3፥10
2፥13 ኢሳ47፥13፤ 50፥11
2፥14 ዘፀ16፥7፤ ዘኍ14፥21፤ኢሳ11፥9
2፥15 ምሳ23፥20
2፥16 ቍ10፤ዘሌ 10፥9፤መዝ16፥5፤ኢሳ 51፥22፤ሰቆ4፥21፤ሕዝ 23፥32:34፤ሆሴ4፥7
2፥17 ቍ8፤ ኤር50፥15፤51፥35
2፥18 ዘሌ26፥1፤ መሳ10፥14፤1ሳሙ 12፥21፤መዝ115፥45፤ ኢሳ40፥19፤ኤር5፥21 ፤10፥14፤14፥22፤ 1ቆሮ12፥2
2፥19 1ነገ18፥27፤ ኤር10፥4፤ዳን5፥4:23 ፤ሆሴ4፥12
2፥20 መዝ11፥4፤ ኢሳ41፥1
3፥1 መዝ7 ርእስ
3፥2 ኢዮ26፥14፤ መዝ44፥1፤85፥6፤90፥ 16፤119፥120፤ ኢሳ54፥8፤
3፥3 ዘፍ36፥11:15፤ ዘኍ10፥12፤መዝ8፥1፤ 48፥10፤ኢሳ31፥1
3፥4 ኢዮ9፥6፤ ኢሳ18፥4
3፥5 ዘሌ26፥25
3፥6 ዘፍ21፥33፤ 49፥26፤ዘዐ19፥18፤ መዝ18፥7፤46፥2፤ 114፥16

2፥12 *ወዮለት፤* የባቢሎናውያን ኢፍትሐዊነት በዚህ ስፍራ ተወግዞአል::

2፥13 *ለእሳት ማገዶ፤* በባቢሎናውያን ጒልበት የታነጹ ከተሞች (ቍ12) በእሳት ይቃጠላሉ::

2፥14፤ ትዕቢተኛዋን ባቢሎንና ምድራዊ ክብሯን ሁሉ እግዚአብሔር ወደ ፊት ሲደመስስ፣ ታላቁ ክብሩ በዓለም ሁሉ እንዲታወቅ ምክንያት ይሆናል (ዘፀ 14፥4፤ 17-18፤ ኢሳ11፥9፤ ራእ 17፥1-19፥4 ይመ)::

2፥15፤ ከዘፍ9፥20-22 ጋር ያነጻጽሩ:: *ወዮለት፤* የባቢሎናውያን ጭካኔ ተወግዞአል:: ጎረቤቶቿ ያላቸውን ሀብት ሁሉ አሟጣ የዘረፈችበት ሁኔታ (በኋላም በኢየሩሳሌም ላይ ከፈጸመችው ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ፤ 2ነገ25፥8-21)፣ አንድ ሰው ጎረቤቱን አስክሮ ዕርቃን ሥጋውን በማስቀረት በዕራቍትነት ደስ ለመሰኘት ከሚያደርገው ሁኔታ ጋር ተነጻጽሮአል::

2፥16 *ዕፍረት ትሞላለህ ... ይገለጥ፤* ባቢሎን በሌሎች ላይ ያደረገችውን ግፍ፣ *በእግዚአብሔር* በእርሷ ላይ ብድር ይመልስባታል:: *በእግዚአብሔር ቀኝ እጅ ያለው ጽዋ፤* የመለኮት አጸፋ ቅጣት ምልክት ነው (ኢሳ51፥17:22፤ ኤር25፥15-17፤ ሰቆ4፥21፤ ራእ14፥10፤ 16፥19 ይመ)::

2፥17 *በሊባኖስ ላይ የሠራኸው ግፍ፤* ባቢሎናውያን ቤተ መቅደሶቻቸውንና ቤተ መንግሥታቸውን ለማስጌጥ ሲሉ የሊባኖስን የዝግባ ደን ጨፍጭፈው ሳይወስዱ አልቀረም (ከኢሳ14፥8 ጋር ያነጻጽሩ):: *እንስሳቱን ማጥፋትህም፤* በሊባኖስ ደን ውስጥ የአደን ተግባር ይካሄድ እንደነበር፣ በድንጋይ ላይ የተቀረጹ የአሦራውያን ጽሑፎች ያመለክታሉ፤ ወራሪ ባቢሎናውያንም ይህንኑ ዐይነት ዐደን ሳያካሂዱ አልቀረም:: የባቢሎናውያን አጥፊነት በመሬት ላይና በከተማዎች ብቻ ሳይሆን፣ በማንኛውም ዐይነት የሕይወት ዘርፍ ጭምር ነበር::

2፥18 *ጣዖታትን፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ፣ “ንዑሳን አማልክት” ወይም “ምናምንቴዎች” ተብሎ ተገልጾአል:: (ከኢሳ41፥29፤ 44፥9፤ ከኤር10፥5 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም ዘፀ20፥4-5፤ በመዝ 115፥4-8 ላይ ጣዖታት የተወገዙበትን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥19 *ወዮለት፤* የባቢሎናውያን ጣዖት አምልኮ ተወግዞአል::

2፥20 *ግን፤* የአሕዛብ፣ የድንጋይና የዕንጨት ጣዖታት (ቍ19) በሕዝቡ ፊት ምንም አይናገሩም፤ ነገር ግን የዓለም ሰዎች ሁሉ በሚፈርደው በእውነተኛው አምላክ ፊት ጸጥ ማለት አለባቸው (ከኢሳ41፥1፤ ከሶፎ1፥7፤ ዘካ2፥13 ጋር ያነጻጽሩ):: *በተቀደሰ መቅደሱ፤* በሰማይ ያለውን ያመለክታል::

3፥1፤ በትኩረት ሲታይ በዚህ ጸሎት ውስጥ ልመና የሚገኘው በቍ2 ላይ ብቻ ነው፤ ነገር ግን እንደብዙዎቹ የዳዊት መዝሙሮች ትውስታን (ቍ3-5)፣ እርግጠኝነትና መታመንን የሚገልጹ አባባሎች (ቍ16-19) ባሉበት ሰፊ ዐውድ ውስጥ ተናኝተው ይገኛሉ፤ በእርግጥ የዕንባቆም ጸሎት መዝሙር ሆኖ ያገለገለ ይመስላል፤ የመዝሙርን ዐይነት ርእስ (ቍ1)፣ የሙዚቃና የሥነ ጽሑፍ ትእምርቶችን ይመ (ቍ1:3:9:13:19)::

3፥2 *ዝናህን ሰምቻለሁ፤* ዕንባቆም በቍ3-15 የእግዚአብሔርን ታላቅ የማዳን ኀይል የሚዘክረውን የጥንት ግጥም የሚያስታውስ ይመስላል፤ ምናልባትም በቤተ መቅደስ የሰማው ሳይሆን አይቀርም (ቍ16 ይመ)::

3፥3 *እግዚአብሔር ... መጣ* የብሉይ ኪዳን ባለቅኔዎችና ባለቅኔ ነቢያት፣ ከግብፅ የወጡበትን በዓል ሲያከብሩ፣ የእግዚአብሔርን ኀያል ሥራ ባስታወሱ ጊዜ፣ የእግዚአብሔርን አስፈሪ መገለጥ ከተለመደው ምስያ ጋር ያጣምሩታል:: ፍላጻዎቹን በየአቅጣጫው በማስፈንጠር፣ በአስገምጋሚ ደመና ሆኖ ዝናብ በመሬት ላይ እየወረደ፣ ተራሮችም በፊቱ እየተንቀጠቀጡ፣ ከሰማይ ሰራዊቱ ጋር በመውረድ አስፈሪውን ነጐድጓድ ሠረገላው አድርጎ ጋለበ (ዘዳ33፥2፤ መሳ5፥4-5፤ መዝ18፥7-15፤68፥4-10:32-35፤ 77፥16-19፤ ሚክ1፥3-4 ይመ):: እንደ እነዚህ ያሉ ሥዕላዊ አገላለጾች፣ ቀጥሎ ባሉት ጥቅሶች የተመለከቱትን ማጣቀሻዎች አጒልተው ያሳያሉ:: እስራኤላውያን ከግብፅ በወጡበት ጊዜ እግዚአብሔር ከይሁዳ በስተ ደቡብ እንደመጣ ተደርጎ ተገልጦአል:: *ከፋራን ተራራ፤* ዘዳ33፥2 ይመ፤ ምናልባት በኤዶምና በሲና መካከል፣ ከአካባ ባሕረ ሰላጤ በሰሜን ምዕራብና ከቃዴስ በርኔ በስተ ደቡብ ያለ ስፍራ ሳይሆን አይቀርም:: *ምድርን ሞላ፤* የ2፥14 ማብ ይመ::

3፥5 *መቅሠፍት ... ቸነፈር፤* የመለኮት መቅጫ መሣሪያዎች ናቸው (ከዘፀ7፥14-12፥30፤ ዘሌ26፥25፤ መዝ91፥3:6 ጋር ያነጻጽሩ)::

[6]*ቆመ*፤ ምድርን አንቀጠቀጠ፤
ተመለከተ፤ ሕዝቦችን አብረከረከ፤
የዘላለም ተራሮች ተፈረካከሱ፤
የጥንት ኰረብቶችም ፈራረሱ፤
መንገዱ ዘላለማዊ ነው።
[7]የኢትዮጵያ ድንኳኖች ሲጨነቁ፣
የምድያምም መኖሪያዎች ሲታወኩ አየሁ።
[8]*እግዚአብሔር* ሆይ፤ በወንዞች ላይ ተቈጣህን?
መዓትህስ በምንጮች ላይ ነበርን?
በፈረሶችህና በድል አድራጊ ሠረገሎችህ፣
በጋለብህ ጊዜ፣
በባሕር ላይ ተቈጥተህ ነበርን?
[9]ቀስትህን አዘጋጀህ፤
ፍላጻም እንዲመጣልህ አዘዝህ፤
ሴላ
ምድርን በወንዞች ከፈልህ፤
[10]ተራሮች አዩህ፤ ተጨነቁም፤
የውሃ ሞገድ ዐልፎ ሄደ፤
ቀላዩ ደነፋ፤
ማዕበሉንም ወደ ላይ አነሣ።
[11]ከሚወረወሩ ፍላጻችህ፣
ከሚያብረቀርቅ የጦርህ ነጸብራቅ የተነሣም፣
ፀሓይና ጨረቃ በቦታቸው ቆሙ።
[12]በምድር ላይ በመዓት ተመላለስህ፤
ሕዝቦችንም በቍጣ ረገጥሃቸው።
[13]ሕዝብህን ለመታደግ፣
የቀባኸውንም ለማዳን ወጣህ፤
የክፋትን ምድር መሪ ቀጠቀጥህ፤
ከራስ ጠጕሩ እስከ እግሩ ጥፍሩም
ዕርቃኑን አስቀረኸው።
[14]እንደ ዐውሎ ነፋስ ሊበታትኑን የመጣውን፣
ምስኪኑን በስውር በመዋጥ የሚደሰተውን፣
የሰራዊት አለቃ ራስ፣
በገዛ ጦሩ ወጋህ።
[15]ታላላቅ ውሆችን በመናጥ፣
ባሕሩን በፈረሶችህ ረገጥህ።
[16]እኔ ሰማሁ፤ ልቤም ደነገጠብኝ፤
ከንፈሬ ከድምፁ የተነሣ ተንቀጠቀጠ፤
ፍርሀት እስከ ዐጥንቴ ዘልቆ ገባ፤
እግሬም ተብረከረከ፤
ሆኖም በሚወረን ሕዝብ ላይ እስኪመጣ
ድረስ፣
የጥፋትን ቀን በትዕግሥት እጠባበቃለሁ።
[17]ምንም እንኳ የበለስ ዛፍ ባያፈራ፣
ከወይን ተክልም ፍሬ ባይገኝ፣
የወይራም ዛፍ ፍሬ ባይሰጥ፣
ዕርሻዎችም ሰብል ባይሰጡ፣
የበጎች ጕረኖ እንኳ ባዶውን ቢቀር፣
ላሞችም በበረት ውስጥ ባይገኙ፣
[18]እኔ ግን *በእግዚአብሔር* ደስ ይለኛል፤
በድነቴ አምላክ ሐሤት አደርጋለሁ።
[19]ጌታ *እግዚአብሔር* ኀይሌ ነው፤
እግሮቼን እንደ ዋላ እግሮች ያደርጋል፤
በከፍታዎችም ላይ ያስሄደኛል።

ለመዘምራን አለቃ፣ በባለ አውታር መሣሪያዎቼ የተዘመረ መዝሙር።

3፥7 ዘኍ25፥2፤ ዘፀ15፥14፤ዘኍ25፥15፤መሳ7፥2425
3፥8 ዘፀ7፥20፤ 2ነገ2፥11፤መዝ68፥17፤77፥16
3፥9 ዘዳ32፥23፤ መዝ7፥1213
3፥10 መዝ77፥16፤ 93፥3፤98፥7
3፥11 ኢሱ10፥13፤ መዝ18፥14፤144፥6፤ ዘካ9፥14
3፥12 ኢሳ41፥15
3፥13 ዘፀ13፥21፤ 2ሳሙ23፥1፤መዝ20፥6፤28፥8፤68፥21፤ 110፥6
3፥14 መሳ7፥22 መዝ64፥25
3፥15 ዘፀ15፥8፤ ኢዮ9፥8
3፥16 ኢዮ4፥14፤ መዝ37፥7
3፥17 ኤር5፥17፤ ኢል1፥1012፡18
3፥18 ዘፀ15፥2፤ መዝ97፥12፤ ኢሳ61፥10፤ሉቃ1፥47፤ፊል4፥4
3፥19 ዘዳ32፥13፤ 33፤29፤መዝ18፥33፤ 46፥15

3፥6፤ ህለወተ እግዚአብሔር በተደጋጋሚ የተገለጸው በምድር መንቀጥቀጥ ነው (ዘፀ19፥18፤ መዝ18፥7፤ ኤር4፥24፡26፤ 10፥10 ይመ)። የመሬት መንሸራተትም ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ በዚህ ስፍራ ተገልጿል።

3፥7 *ሲጨነቁ፤ ... ሲታወኩ፤* እስራኤላውያን በሙሴ አማካይነት ከግብፅ ነጻ ሲወጡ፣ በጎረቤት ያሉ ሕዝቦች በፍርሀት ተውጠው ነበር (ዘፀ15፥14-16፤ ኢሱ2፥9-10 ይመ)።

3፥8፤ ኢርቱዕ በሆነ ቅኔያዊ አገላለጽ በዐባይ ላይ የወረደውን መቅሠፍት (ዘፀ7፥20-24)፣ የዮርዳኖስን ቀጥ ብሎ መቆምና (ኢሱ3፥15-17) የቀይ ባሕርን መከፈል ያሳያል (ዘፀ14፥15-31)። ሆኖም በቍ3 ላይ ያለውን ማብ ይመ።

3፥9 *ቀስትህን፤* ምናልባት ከሰማያዊው ቀስተኛ የሚወረወረውን መብረቅ ሊሆን ይችላል። *ምድርን በወንዞች ከፈልህ፤* አብሮ በተከሠተው መብረቅ የተፈጸመ ነው።

3፥11 *ፀሓይና ጨረቃ... ቆሙ፤* በገባዖን ምድር የተገኘውን ድል ኢርቱዕ በሆነ መንገድ ሳያመለክት አይቀርም (ኢሱ10፥12-13)፤ እግዚአብሔር በጠላቶቹ ላይ የሚኖረው ድል በዚያን ጊዜ ፍጹም እንደ ነበር ሁሉ፣ በዚህም ጊዜ እንዲሁ ይሆናል።

3፥12 *ረገጥሃቸው፤* የአሞ1፥3 ማብ ይመ።

3፥13 *ሕዝብህን ለመታደግ፤* እግዚአብሔር የከነዓንን ሕዝብ ተዋግቶ (ቍ12) ሕዝቡን ነጻ አውጥቶአል። *ለማዳን፤* ድልን በመስጠት ማለት ነው። *የቀባኸውን፤* የቃል ኪዳኑ ሕዝብ ማለትም "መንግሥቱ ካህናት" (ዘፀ19፥6) እግዚአብሔርም የታደገው ሕዝብ ማለት ነው። ጠላትን አጥፍቶአል፤ በዚህ ታላቅ ቍጣም (ቍ12) ምሕረትን አስቦአል (ቍ2)። *የክፋትን ምድር መሪ፤* ፈርዖንን ለማለት ነው (ዘፀ14፥5-9 ይመ)

3፥14-15፤ ግብፃውያን በቀይ ባሕር ስለ መጥፋታቸው ሌላ ማስረጃ ነው፤ እንዲሁም እግዚአብሔር አሁን ያሉትን ጠላቶች ያጠፋቸዋል።

3፥15 *በፈረሶችህ፤* ቍ8 ና ማብ ይመ።

3፥16፤ ስለ እስራኤል እግዚአብሔር ጥንት የሠራውን ታላቅ ሥራ የሚያወሱ መዝሙሮችን በመስማት (ቍ3-15)፣ ነቢዩ እጅግ ጥልቅ በሆነ ሁኔታ በመፍራቱ አካሉም እንደ ደከመ ያመለክታል፤ በሌላም በኩል የእግዚአብሔርን የማዳን ተስፋ ቃል ከመስማቱ በፊት፣ ባቢሎን ወደ ይሁዳ መጥቶ ያጠፋታል የሚለውን መልእክት በሰማ ጊዜም የሕመም ስሜት ተሰምቶት ነበር። *በሚወረን ሕዝብ፤* ባቢሎንን ለማለት ነው። *በትዕግሥት እጠባበቃለሁ፤* የ2፥3 ማብ ይመ።

3፥17፤ አስፈሪ ውጤት ሊያመጣ ይችላል ብሎ በመሥጋት፣ የማይቀረውን የባቢሎናውያንን ወረራና ጥፋት ሳያስብ አልቀረም።

3፥18-19፤ ዕንባቆም አስፈሪ ሁኔታ የከበደውን ያህል ቢከብድ፣ በእግዚአብሔር ቸርነት ላይ የመታመንን ትምህርት ተምሮአል (2እና4)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የጽኑ እምነት መግለጫ የሆነውን ትምህርት ማለትም እግዚአብሔር ችግርንና ማጣትን ቢያመጣም እንኳ በአምላኩና በመድኀኒቱ ደስ እንደሚሰኝ ዕንባቆም ገልጿል።

3፥19 *እግሮቼን እንደ ዋላ እግሮች ያጠነክራል፤* እግዚአብሔር ታምኜ በጽናት የምቆምበትን ይሰጠኛል ማለት ነው። *አለቃ፤* በቤተ መቅደስ የሙዚቀኞችና የመዘምራን አለቃ ሳይሆን አይቀርም። ይህ ምዕራፍ ምናልባት በሙዚቃ መሣሪያ ከሚታጀበው የቤተ መቅደስ ጸሎት ጋር ተያይዞ የሚቀርብ ሳይሆን አይቀርም (1ዜና16፥4-7 ይመ)። *በባለ አውታር መሣሪያዎቼ፤* በገናና መሰንቆን ጭምር ማለት ነው (መዝ33፥2፤ 92፥3፤ 144፥9)።

ትንቢተ ሶፎንያስ

መግቢያ

ጸሐፊው

ነቢዩ ሶፎንያስ በይሁዳ ውስጥ ከፍተኛ ስፍራ የነበረው ታዋቂ ሰው ሲሆን፣ ምናልባትም ከንጉሣዊ ቤተ ሰብ ወገን ሳይሆን አይቀርም:: ትንቢቱ የሚጀምረው የጸሐፊውን የትውልድ ሐረግ በመዘርዘር ነው (1፥1)፤ ይህም በዕብራውያን የትንቢት አቀራረብ ያልተለመደ ነው:: ሶፎንያስ፣ ከ715-686 ዓ.ቅ.ክ ታዋቂ የይሁዳ ንጉሥ ከነበረው ከሕዝቅያስ ዘርያ አራተኛው ትውልድ ነው:: ከዚህ በስተቀር ቀደም ስላ ለው ታሪኩ ብዙ የተጠቀሰ ነገር የለም:: ሚክያስ በይሁዳ የነበሩ ተራ ሰዎች ችግር ተሰምቶት በጥንቃቄ የተናገረ ሲሆን፣ ሶፎንያስ የሚናገረው ግን በቤተ መንግሥት አካባቢ ከነበረው ሁኔታ ጋር ቅርበት ስላ ለው የፖለቲካ ጉዳይ የሚያሳይ ነው:: ሶፎንያስ በስምንተኛው ምእተ ዓመት የነበሩ፣ እንደ ኢሳይያስና እንደ አሞጽ ያሉ ነቢያትን አነጋገር ማንጸባረቁ እነርሱ የጻፉትን ጽሑፍ ሳያውቅ እንዳልቀረ ይገመ ታል፤ የወጣቱን የኤርምያስን አገልግሎትም ሳያውቅ አይቀርም::

የተጻፈበት ጊዜ

በ1፥1 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ ሶፎንያስ ትንቢት የተናገረው በንጉሡ በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት ነበር (640-609 ዓ.ቅ.ክ)፤ ይህም ሶፎንያስ የኖረው ኤርምያስ፣ ናሆምና ምናልባትም ዕንባቆም በነበሩበት ዘመን መሆኑን ያመለክታል:: ትንቢቱ የተነገረው ምናልባት በኢዮስያስ ዘመነ መንግስት መጀመሪያው አካባቢ፣ ንጉሡ ለውጥ ለማድረግ ከመሞከሩና የአሦር ንጉሥ አሹርባኒፓል በ627 ዓ.ቅ.ክ ከመሞቱ በፊት ሳይሆን አይቀርም::

ታሪካዊ ዳራ

ከትንቢተ ኤርምያስና ከትንቢተ ናሆም መግቢያ "ታሪካዊ ዳራ" የሚለውን ይመ፤ በተጨማሪም 2ነገ 22፥1-23:30፤ 2ዜና 34-35 እና ማብ ይመ::

የመልእክቱ ዐላማና መሪ ሐሳብ

የጸሐፊው ዐላማ ሊመጣ ያለውን የእግዚአብሔርን ፍርድ ለይሁዳ ማሳወቅ ነበር:: ለዚህም መን ሥኤ የሆነው እስኩቴስ የተባለ ሕዝብ በከነዓን ላይ ድንገተኛ ወረራ ማድረጉ ሊሆን ይችላል:: ይህ ሕዝብ ፈረሰኛና ጨካኝ ሲሆን አመጣጡ በአሁኑ ጊዜ ደቡብ ሩሲያ ውስጥ ከሚገኝ ስፍራ ነበር:: በሰባተኛው ምእተ ዓመት ዓ.ቅ.ክ ከነበሩበት ቦታ በመፍለስ ከካሰስን አቋርጠው በመሄድ በአሦር መንግሥት ሰሜ ናዊ ግዛት ሰፈሩ:: ይህ ሕዝብ አንድ ጊዜ የአሦር ጠላት ሌላ ጊዜ ደግሞ ወዳጅ በመሆን አስቀሎናንና አሽዶድን አጥፍቶ በ620 ዓ.ቅ.ክ ገደማ የሚድትራኒያን ባሕር ዳርቻ ተከትሎ ወደ ደቡብ በኀይል እየገፋ ሄደ፤ ነገር ግን ግብፅ ድንበር ላይ ሲደርሱ ፈርዖን ሳመቲስስ በወሰደው ርምጃ ሊገቱ ችለዋል:: በመጨረሻም ሶፎንያስ የተነበየው ጥፋት በባቢሎናውያን እጅ ተፈጸመ፤ ይህም የሆነው ባቢሎናውያን አሦ ርን አሸንፈው ጥንት የነበራቸውን ኀይል ለአንዴና ለመጨረሻ ከመቱ በኋላ ነበር::

የሶፎንያስ መጽሐፍ ዋነኛ መሪ ሐሳብ እግዚአብሔር ከዳተኛዋን ይሁዳን ጨምሮ አሕዛብን ሁሉ ክፉኛ የሚቀጣበት የጌታ ቀን መምጣት ነው (የኢሳ 2፥11:17:20፤ ኢል 1፥15፤ 2፥2፤ አሞ 5፥18፤ 8፥9 ማብ ይመ)፤ ሶፎንያስ ስለዚያ እጅግ አስጨናቂ የመከራ ሁኔታ የሚናገረው በሌሎች የነቢያት መጻሕፍት እንደ ተገለጠው ሁሉ በሥዕላዊ የአገላለጽ ስልት ነው:: ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ተመልሶ ለሕዝቡ ምሕረት እንደሚያደርግ በግልጽ ይናገራል:: ሌሎች ብዙ ነቢያት እንደሚያደርጉት ሁሉ፣ ሶፎንያስም ስለሚመጣው ጥፋት ከተናገረ በኋላ፣ ይሁዳ ተመልሳ እንደምትታደስ በማመልከት ትንቢቱን በተስፋ ቃል ይደመድማል::

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ (1፥1-3)
   ሀ. ርእስ፤ ነቢዩ ማን እንደ ሆነ መገለጹ (1፥1)
   ለ. መቅድም፤ በፍጥረት ሁሉ ላይ የተነገረ ፍርድ (1፥2-3)
2. የጌታ ቀን በይሁዳና በአሕዛብ ላይ ስለመምጣቱ (1፥4-18)
   ሀ. በይሁዳ በሚኖሩ ጣዖት አምላኪዎች ላይ የሚደርሰው ፍርድ (1፥4-9)
   ለ. በኢየሩሳሌም ሁሉ የሚሰማው ወዮታ (1፥10-13)
   ሐ. የማያመልጡት የእግዚአብሔር የቍጣ ቀን (1፥14-18)
3. በአሕዛብ ላይ የሚመጣው የእግዚአብሔር ፍርድ (2፥1-3፥8)
   ሀ. የንስሓ ጥሪ (2፥1-3)
   ለ. በፍልስጥኤም ላይ የሚመጣው ፍርድ (2፥4-7)
   ሐ. በሞዓብና በአሞን ላይ የሚመጣው ፍርድ (2፥8-11)
   መ. በኢትዮጲያ ላይ የሚመጣው ፍርድ (2፥12)
   ሠ. በአሦር ላይ የሚመጣው ፍርድ (2፥13-15)

ረ. በኢየሩሳሌም ላይ የሚመጣው ፍርድ (3፥1-5)
ሰ. ኢየሩሳሌም ንስሓ አልገባም ማለቷ (3፥6-8)

4. የትሩፋኑ መቤዠት (3፥9-20)
ሀ. አሕዛብ ይነጻሉ፤ ትሩፋኑ ተመልሰው ይቋቋማሉ፤ ኢየሩሳሌም ከኀጢአት ትጠራለች (3፥9-13)
ለ. በከተማው ውስጥ ሐሤት ይሆናል (3፥14-17)
ሐ. የአሕዛብ ተመልሰው መደራጀት (3፥18-20)

1 በይሁዳ ንጉሥ በአሞጽ ልጅ በኢዮስያስ ዘመን ወደ ሕዝቅያስ ልጅ፣ ወደ አማርያ ልጅ፣ ወደ ጎዶልያስ ልጅ፣ ወደ ኩሲ ልጅ ወደ ሶፎንያስ የመጣ *የእግዚአብሔር* ቃል ይህ ነው፤

ስለሚመጣው ጥፋት የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

2 "ማንኛውንም ነገር፣
ከምድር ገጽ አጠፋለሁ"
ይላል *እግዚአብሔር*።

3 "ሰውንና እንስሳን አጠፋለሁ፤
የሰማይን ወፎች፣
የባሕርንም ዓሦች አጠፋለሁ፤
ሰውን ከምድር ገጽ በማስወግድበት ጊዜ፣
ክፉዎች የፍርስራሽ[ሀ] ክምር ይሆናሉ"
ይላል *እግዚአብሔር*።

በይሁዳ ላይ የተነገረ ጥፋት

4 "እጄን በይሁዳ፣
በኢየሩሳሌምም በሚኖሩት ሁሉ ላይ
እዘረጋለሁ፤
የበኣልን ትሩፍ፣
የጣዖታቱንና የአመንዝራ ካህናቱን ስም
ሁሉ ከዚህ ስፍራ አጠፋለሁ፤
5 የሰማይን ሰራዊት ለማምለክ፣
በሰገነት ላይ ወጥተው የሚሰግዱትን፣
ለእግዚአብሔር እየሰገዱ፣ በስሙም
እየማሉ፣
በሚልኮምም[ለ] ደግሞ የሚምሉትን፣
6 *እግዚአብሔርን* ከመከተል ወደ ኋላ
የሚመለሱትን፣
እግዚአብሔርን የማይፈልጉትን፣
እንዲረዳቸውም የማይጠይቁትን
አጠፋለሁ።

7 በልዑል *እግዚአብሔር* ፊት ዝም በሉ፤
የእግዚአብሔር ቀን ቀርቦአልና።
እግዚአብሔር መሥዋዕት አዘጋጅቶአል፤
የጠራቸውንም ቀድሶአል።
8 *በእግዚአብሔር* የመሥዋዕት ቀን፣
መሳፍንቱንና የንጉሡን ልጆች፣
እንግዳ ልብስ የሚለብሱትን ሁሉ
እቀጣለሁ።
9 በዚያን ቀን፣
በመድረኩ ላይ የሚዘሉትን ሁሉ፣
የአማልክቶቻቸውን ቤት፣
በዐመፅና በማጭበርበር የሚሞሉትን
እቀጣለሁ።

10 *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"በዚያ ቀን ከ'ዓሣ በር' ጩኸት
በሁለተኛው አደባባይ ዋይታ፣
ከኮረብቶችም ታላቅ ሽብር ይሰማል።
11 እናንት በመክቴሽ[ሐ] ገበያ የምትኖሩ
ዋይ በሉ፤
ነጋዴዎቻችሁ ሁሉ ይደመሰሳሉ፤
በብር የሚነግዱትም ሁሉ ይሞታሉ።
12 በዚያ ዘመን ኢየሩሳሌምን በመብራት
እፈትሻለሁ፤
ተንደላቀው የሚኖሩትን፣
በዝቃጩ ላይ እንደ ቀረ የወይን ጠጅ
የሆኑትን፣
'ክፉም ይሁን መልካም፣

1፥1 2ነገ22፥1፤ ዜና3፥14፤2ዜና 34፥1፤5፥25
1፥2 ዘፍ6፥7
1፥3 ቍ18፤ኤር 4፥25፤50፥3፤ሕዝ 14፥17፤ሆሴ4፥3
1፥4 ኤር6፥12፤ 15፥6፤ሆሴ10፥5፤ሚክ 5፥13፤ሶፎ2፥11
1፥5 ዘሌ18፥21፤ ኤር5፥7፤8፥2
1፥6 ኢሳ1፥4፤9፥13 ፤ኤር2፥13፤ሆሴ7፥7
1፥7 ቍ14፤ዘሌ 3፥9፤ኢሳ13፥6፤ 41፥1፤ኤር46፥10፤ ሕዝ7፥19፤ኢል 3፥14፤አሞ5፥18-20
1፥8 ኢሳ24፥21፤ ኤር39፥6
1፥9 1ሳሙ5፥5፤ አሞ3፥10
1፥10 2ዜና33፥14፤ ኢሳ22፥5፤አሞ5፥16
1፥11 ሆሴ9፥6፤ ያዕ5፥1
1፥12 2ነገ21፥16፤ ኢዮ22፥13፤ኤር 48፥11፤ሕዝ8፥12፤ አሞ6፥1

[ሀ] 3 የዕብራይስጡ ቃል ትርጒም በትክክል አይታወቅም።
[ለ] 5 በዕብራይስጥ *መልካም* ይባላል
[ሐ] 11 አንዳንዶች *በሞርታር* ይላሉ።

1፥1 *የእግዚአብሔር ቃል፤* በነቢያት መጻሕፍት የሚገኝ የጋራ መግቢያ ነው (ለምሳሌ ኤር 1፥4፤ ሆሴ 1፥1፤ ሚክ 1፥1 ይመ)። *ሶፎንያስ፤* የስሙ ትርጒም፣ "እግዚአብሔር ይከልላል" ወይም "እግዚአብሔር ይጠብቃል" ማለት ነው፤ ይኸውም ከንጉሥ ኢዮስያስ በፊት በነገሡት ክፉ መሪዎች ማለትም በምናሴና በአሞን ዘመነ መንግሥት፣ እግዚአብሔር ሶፎንያስን ስለ ጠበቀው ሊሆን ይችላል። *ወደ ሕዝቅያስ ልጅ፤* ምሁራን የነቢዩን የትውልድ ሐረግ በማስተዋል ሶፎንያስ ትንቢቱን መናገር ሲጀምር ዕድሜው ሃያ ዓመት ገደማ እንደ ነበር ይናገራሉ፤ ነቢዩ ኢሳይያስ የመሳፍንት ወገን ሳይሆን አይቀርም ከመባሉም ሌላ፣ በሸንጎ አደባባይ አዘውትሮ ይመላለስ ነበር፤ ሶፎንያስ ግን ከኢሳይያስ ይልቅ ከገዥው ወገን እንደ ነበር ይነገርለታል።

1፥2-3 *አጠፋለሁ፤* እግዚአብሔር ከጥፋት ውሃ በፊት (ዘፍ 6፥7) ሲናገር የተጠቀመበትን አገላለጽ በማስታወስ፣ ሶፎንያስ ሊመጣ ስላለው ጥፋት ይናገራል። በዚህ ጊዜ ግን፣ ጥፋቱ የሚከናወነው ከእግዚአብሔር በተላከች እሳት ይሆናል (ቍ 18፤ 3፥8)።

1፥3 *የፍርስራሽ ክምር፤* አማራጭ ትርጒሙን ይመ። እግዚአብሔር በክፉዎች ፊት መሰናክል ያኖራል፤ ፈጽሞም ያጠፋቸዋል እንደ ማለት ነው።

1፥4-6፤ እዚህ ላይ የተኰነኑት ልማዶች የተወገዱት በኢዮስያስ የተሐድሶ ዘመን በመሆኑ (2ነገ 23፥4-16)፣ የሶፎንያስ የአገልግሎት ዘመን የነበረው በ621 ዓ.ቅ.ክ. ሳይሆን አይቀርም። ኢዮስያስና ሕዝቡ የተሐድሶውን ተግባር ለማከናወን ይበረታቱ ዘንድ፣ የሶፎንያስ ትንቢት አስተዋጽኦ ሳያደርግ አልቀረም (ከ2ዜና 34፥1-7 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥4፤ ይሁዳ የተወቀሰችው ራሷን ሙሉ በሙሉ ለበኣል ጣዖት አምልኮ አሳልፋ ሰጥታ እያለ ንስሓ ባለመግባቷ ነው። *ከዚህ ስፍራ፤* ሶፎንያስ የኖረባትን ኢየሩሳሌምን ሳያመለክት አይቀርም። *የበኣልን፤* የሆሴ 2፥13 ማብ ይመ።

1፥5 *በሰገነት ላይ፤* 2ነገ 23፥12፤ ኤር 19፥13 ይመ። *የሰማይን ሰራዊት ለማምለክ፤* ዘፀ 4፥15-19፤ 2ነገ 17፥16፤ 21፥3፤ ኢሳ 47፥13 ይመ። *ለእግዚአብሔር እየማሉ...በሚልኮም፤* የግልን የጣዖት አምላክ ከሌሎች አማልክት ጋር ማምለክ ነው። *በሚልኮም፤* የአሞናውያን አምላክ ሲሆን፣ የልጅ መሥዋዕትም ይቀርብለት ነበር። እስራኤላውያንም ሚልኮምን እንዳያመልኩ ተከልክለዋል (ዘሌ 18፥21፤ 20፥1-5)። ይህ ትእዛዝ ቢሰጥም እንኳ፣ ሰሎሞን በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ለሚልኮም መስገጃ ሠርቶአል (1ነገ 11፥7)። ምናሴም በሄኖም ልጅ ሸለቆ የጣዖት አምልኮ ሥርዐቶችን ዘርግቶ ነበር (2ዜና 33፥6፤ ኤር 7፥31፤ 32፥35)።

1፥7 *በልዑል እግዚአብሔር ፊት ዝም በሉ፤* ዕን 2፥20 ይመ። *የእግዚአብሔር ቀን፤* የሶፎንያስ ትንቢት ዐቢይ ሐሳብ ነው (በመግቢያው ላይ "ዐላማና ዐቢይ ሐሳብ" የሚለውን ይመ)። ይህም ይሁዳን ለመታደግ ሳይሆን፣ በጣዖት አምላኪው የኪዳን ሕዝብ ላይ የሚመጣውን የእግዚአብሔርን በቀል ለማመልከት ነው። *መሥዋዕት፤* የምትሠዋ ይሁዳ ናት። *ቀድሶአል፤* በመምጣት ላይ ያለው የዕልቂት ፍርድ መሥዋዕት ነው ከተባለ እግዚአብሔር እንግዶቹን ሲያዘጋጅ ቀድሶአል ይባላል፤ የሚያዘጋጃቸውም በብዝበዛው በዓል ላይ እንዲገኙ ነው። *የጠራቸውንም፤* አረመኔ ወራሪዎች ናቸው (እነርሱም በአብዛኛው ባቢሎናውያን ናቸው)።

1፥9 *በመድረኩ ላይ የሚዘሉትን ሁሉ፤* በሳሙኤል ዘመን የተጀመረውን የአሕዛብ ልማድ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (አማራጭ ትርጒሙን ይመ)።

1፥10-13፤ ከተማዋ ዳር እስከዳር በሐዘን ድምፅ ተሞልታለች (ከ3፥14-17 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥10፤ በማጭበርበር ሀብት ያካበቱ ነጋዴዎች እንደሚጠፉ ያመለክታል። *ከዓሣ በር፤* የነህ 3፥3 ማብ ይመ። *በሁለተኛው አደባባይ፤* የነህ 11፥9 ማብ ይመ።

1፥11 *በመክቴሽ ገበያ፤* አንዳንድ የውጭ አገር ነጋዴዎች የሚኖሩበት (1ነገ 20፥34 እና ማብ ይመ) ከሞሪያም ተራራ በስተ ደቡብ የሚገኘው የታይሮፓን ሸለቆ ነው።

1፥12 *ኢየሩሳሌምን በመብራት እፈትሻለሁ፤* ከጊዜ በኋላ ባቢሎናውያን እስራኤላውያንን ከተደበቁበት ሁሉ ከቤት፣ ከጕ

እግዚአብሔር ምንም አያደርግም'
የሚሉትን ቸልተኞች እቀጣለሁ።
[13]ሀብታቸው ይዘረፋል፤
ቤታቸው ይፈራርሳል፤
ቤቶች ይሠራሉ፤
ነገር ግን አይኖሩባቸውም፤
ወይን ይተክላሉ፤
ጠጁን ግን አይጠጡም።

ታላቁ የእግዚአብሔር ቀን

[14]"ታላቁ *የእግዚአብሔር* ቀን ቅርብ ነው፤
ቅርብ ነው ፈጥኖም ይመጣል፤
በእግዚአብሔር ቀን የሚሰማው ልቅሶ
መራራ ነው፤
በዚያ ጦረኛውም ምርር ብሎ
ይጮኻል፤
[15]ያ ቀን የመዓት ቀን፣
የመከራና የጭንቀት ቀን፣
የሁከትና የጥፋት ቀን፣
የጨለማና የጭጋግ ቀን፣
የደመናና የድቅድቅ ጨለማ ቀን
ይሆናል፤
[16]ያ ቀን በተመሸጉ ከተሞችና፣
በረጃጅም ግንቦች ላይ፣
የመለከት ድምፅና የጦርነት ጩኸት
የሚሰማበት ቀን ይሆናል።
[17]እንደ ዕውር እንዲራመዱ፣
በሰዎች ላይ ጭንቀት አመጣባቸዋለሁ፤
በእግዚአብሔር ላይ ኀጢአትን
ሠርተዋልና።
ደማቸው እንደ ትቢያ፣
ሥጋቸውም እንደ ጕድፍ ይጣላል።
[18]*በእግዚአብሔር* የቍጣ ቀን፣
ብራቸውም ሆነ ወርቃቸው፣
ሊያድናቸው አይችልም፤
መላዪቱ ምድር፣
በቅናቱ ትበላለች፤
በምድር በሚኖሩ ሁሉ ላይ፣
ድንገተኛ ፍጻሜ ያመጣባቸዋልና።"

2 እናንት ዕረፍት የሌላችሁ ሕዝብ ሆይ፤
በአንድነት ተሰብሰቡ፤ ተከማቹም፤
[2]የተወሰነው ጊዜ ሳይደርስ፣
ቀኑ እንደ ገለባ ሳይጠራርጋችሁ፣
የእግዚአብሔር ጽኑ ቍጣ በእናንተ ላይ
ሳይመጣ፣
የእግዚአብሔር የመዓት ቀን
ሳይደርስባችሁ ተሰብሰቡ።
[3]እናንት የምድር ትሑታን ሁሉ፣
ትእዛዙን የምትፈጽሙ፣ *እግዚአብሔርን*
እሹ፤
ጽድቅንና ትሕትናን ፈልጉ፤
በእግዚአብሔር የቍጣ ቀን፣
ትሰወሩ ይሆናል።

በፍልስጥኤም ላይ የተነገረ ጥፋት

[4]ጋዛ ባድማ ትሆናለች፤
አስቀሎናም ፈራርሳ ትቀራለች፤
አዛጦን በቀትር ባዶ ትሆናለች፤
አቃሮንም ትነቀላለች።
[5]እናንት በባሕር ዳርቻ የምትኖሩ፣
የከሊታውያን ሰዎች ሆይ፤ ወዮላችሁ!
የፍልስጥኤማውያን ምድር ከነዓን ሆይ፤
በአንቺ ላይ የተነገረው *የእግዚአብሔር*
ቃል ይህ ነው፤
"ፍጹም አጠፋሻለሁ፤
ከነዋሪዎችሽም የሚተርፍ የለም።"
[6]የቀርጤስ[m] ሰዎች የሚኖሩበት በባሕሩ ዳር
ያለው ምድር፣
የእረኞች መኖሪያና የበጎች በረት
ይሆናል፤
[7]ይህም ለይሁዳ ቤት ትሩፍ ይሰጣል፤
እነርሱም በዚያ መሰማሪያ ያገኛሉ።
በአስቀሎና ቤቶች ውስጥም፣
በምሽት ይተኛሉ፤
ስምባካቸው *እግዚአብሔር* ይጠብቃቸዋል፤
ምርኮአቸውንም ይመልስላቸዋል።

በሞዓብና በአሞን ላይ የተነገረ ጥፋት

[8]"የሞዓብን ስድብ፣
የአሞናውያንንም ፌዝ ሰምቻለሁ፤
ሕዝቤን ሰድበዋል፤

[m]6 የዕብራይስጡ ትርጕም በትክክል አይታወቅም።

1፥13 ዘዳ28፥30፡39፤2ነገ24፥13፤ኤር 15፥13፤ሰቆ5፥2፤ አሞ5፥11
1፥14 ቍ7፤ሕዝ 7፥7፤ዳን7፥13፤ ኢዩ1፥15
1፥15 1ሳሙ2፥9፤ ኢሳ22፥5፤ኢዩ2፥2፤ ማር13፥2425
1፥16 ዘዳ28፥52፤ ኢሳ2፥15፤ኤር 4፥19፤ኢዩ2፥1
1፥17 ዘዳ28፥52፤ መዝ79፥3፤83፥10፤ ኢሳ59፥10
1፥18 ቍ23፤ዘፍ 6፥7፤ዘዳ29፥20፤ ኢዮ20፥20፤40፥11፤ ኤር4፥4፤ሕዝ7፥11፡ 19፤ሶፎ3፥8
2፥1 2ዜና20፥4፤ ኤር3፥3፤6፥15፤ ኢዩ1፥14
2፥2 ኢሳ17፥13፤ ኤር4፥4፤10፥25፤ ሰቆ4፥11፤ሕዝ 7፥19፤ሆሴ13፥3
2፥3 መዝ45፥4፤ 57፥1፤ኢሳ1፥17፤ አሞ5፥6
2፥4 ዘፍ10፥19፤ ኤር47፥5፤አሞ1፥6፡ 7-8፤ዘካ9፥57
2፥5 ዘሌ26፥31፤ 1ሳሙ30፥14፤ኢሳ 14፥30፤አሞ3፥1
2፥6 ኢሳ5፥17
2፥7 ዘፍ45፥7፤ዘዳ 30፥3፤መዝ126፥4፤ ኤር32፥44፤ሆሴ6፥11 ፤ኢዩ3፥1፤አሞ1፥68
2፥8 ዘፍ19፥37፤ ኢሳ16፥6፤ኤር 48፥27፤ሰቆ3፥61፤ ሕዝ21፥28፤25፥3

ዳና፣ ከሠገራ ቱቦዎችና ከመቃብሮች እየጐተቱ አወጡአቸው። *እግዚአብሔር ምንም አያደርግም፤* የከፉዎችን ማንነት አጕልቶ የሚያሳይ ዕውቅ አገላለጽ ነው (የመዝ 10፥11 ማብ ይመ)።

1፥13፤ በማጭበርበር የተከማቸው ሀብት ይጋለጣል፤ ይዘረፋልም (ዘዳ 28፥30 ይመ)።

1፥14-18፤ ጌታ በሚያስደንቅና ልብን በሚማርክ አባባል የዓለም ጥፋት በእግዚአብሔር የፍርድ ቀን ምን እንደሚመስል ይገልጻል።

1፥15 *የጨለማና የጭጋግ፤* አሞ 5፥18-20 ይመ።

1፥17 *እንደ ዕውር፤* ዘዳ 28፥28-29 ይመ።

1፥18 *ብራቸውም ሆነ ወርቃቸው ሊያድናቸው አይችልም፤* በእግዚአብሔር የፍርድ ቀን ምድራዊ ሀብት ከቅጣት ሊታደግ አይችልም።

2፥1-3፤ ሕዝቡ ንስሓ ይገባ ዘንድ ነቢዩ ጥሪ ያቀርባል፤ ይህ የንስሓ ጥሪና ኢየሩሳሌም ለንስሓ እምቢተኛ በመሆኗ የቀረበባት ክስ (3፥6-8 እና ማብ ይመ)፣ ወደ ፊት በሚመጣው የጌታ ቀን በሚፈጸመውንና ሥዕላዊ በሆነ ሁኔታ የእግዚአብሔርን ሥራ የሚገልጸውን ተከታታይ ፍርድ ዐቅፎ የያዘ ነው (2፥4-3፥5)።

2፥2 *እንደ ገለባ፤* የመዝ 1፥4 ማብ ይመ።

2፥3 *እግዚአብሔርን እሹ፤* ጥፋት መምጣቱ የማይቀር ቢሆንም እንኳ፣ ሕዝቡ ንስሓ ከገባ ሊመጣ ካለው ጥፋት ለመጠበቅ አሁንም ዕድሉ አለ። *ትሑታን፤* በባዕድ አምልኮታቸውና በክፋታቸው መከራራትን ትተው ንስሓ በመግባት ራሳቸውን በእግዚአብሔር ፊት የሚያዋርዱትን ያመለክታል።

2፥4-3፥8፤ ኢየሩሳሌምን ጨምሮ በሕዝቦች ላይ ሊመጣ ያለውን የእግዚአብሔርን ፍርድ ያመለክታል (ከአሞ 1-2 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥4 *ጋዛ…አስቀሎናም…አዛጦን…አቃሮንም፤* የኢሱ 13፥3፤ የመሳ 3፥3፤ የአሞ 1፥6፡8 ማብ ይመ።

2፥5 *የከሊታውያን፤* የ1ሳሙ 30፥14 ማብ ይመ። *ከነዓን፤* የዘፍ 10፥6 ማብ ይመ። *የሚተርፍ፤* የጌታን ዐላማ ይገልጻል።

2፥6፤ አያሌ ሕዝብ ይኖርባቸው የነበሩት የፍልስጥኤም ከተሞች ተመልሰው የግጦሽ ቦታዎች ይሆናሉ።

2፥7፤ ታማኝ የሆኑት የይሁዳ ቅሬታዎች ይህችን ምድር በመያዝ የበግና የፍየል መንጋቸውን ለግጦሽ ያሰማሩበታል። *ምርኮአቸውንም ይመልስላቸዋል፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። እዚህ ላይና በቍ 9:11 ላይ የጌታ ቀን ሲመጣ ውጤቱ ምን እንደሚመስል በአሻጋሪ ያመለክታል፤ ይህንም በ3፥9-20 በደበልጥ አጕልቶአል።

2፥8 *የሞዓብን…የአሞናውያንንም፤* የዘፍ 19፥36-38፤ የአሞ

በምድራቸውም ላይ ዝተዋል።
[9]ስለዚህ የእስራኤል አምላክ፣ ሁሉን የሚገዛ
እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤
"በሕያውነቴ እምላለሁ!
ሞዓብ እንደ ሰዶም፣
አሞናውያን እንደ ገሞራ፣
ዐረም እንደ ዋጠው ቦታና እንደ ጨው
ጒድጓድ
ለዘላለም ጠፍ ይሆናሉ።
ከሕዝቤ የቀሩት ይዘርፏቸዋል፤
ከወገኔ የተረፉትም ምድራቸውን
ይወርሳሉ።"
[10]ከትዕቢታቸው የተነሣ የሚደርስባቸው
ይህ ነው፤
የሁሉን ገዥ የእግዚአብሔርን ሕዝብ
ሰድበው ዘብተውበታልና፣
[11]እግዚአብሔር የምድሪቱን አማልክት ሁሉ
በሚደመስስበት ጊዜ፣
በእነርሱ ዘንድ የተፈራ ይሆናል፤
በየባሕሩ ጠረፍ የሚኖሩ ሕዝቦች፣
እያንዳንዳቸው በያሉበት ሆነው ለእርሱ
ይሰግዳሉ።

በኢትዮጵያ ላይ የተነገረ ጥፋት

[12]"ኢትዮጵያውያን ሆይ፤ እናንተም፣
በሰይፌ ትገደላላችሁ።"

በአሦር ላይ የተነገረ ጥፋት

[13]እጁን በሰሜን ላይ ይዘረጋል፤
አሦርንም ያጠፋል፤
ነነዌን ፍጹም ባድማ፣
እንደ ምድረ በዳም ደረቅ ያደርጋታል።
[14]የበግና የከብት መንጋዎች፣
የፍጥረት ዐይነት ሁሉ በውስጧ
ይመሰጋሉ፤
ጒጒትና ጃርት፣
በግንቦቿ ላይ ያድራሉ።
ጩኸታቸው በየመስኮቱ ያስተጋባል፤
ፍርስራሽ በየደጃፉ ይከመራል፤
ከዝግባ የተሠሩ ተሸካሚዎችም
ይገለባሉ።
[15]ተዘልላ የኖረች፣
ደስተኛዪቱ ከተማ ይህች ናት፤
እርሷም በልቧ፣
"እኔ ብቻ ነኝ፤ ከእኔ በቀር ማንም የለም"
ያለች፣
ታዲያ እንዴት የዱር አራዊት
የሚመሰጉባት፣
ባድማ ሆና ቀረች?
በአጠገቧ የሚያልፉ ሁሉ፣
ያፌዙባታል፤ እጃቸውንም በንቀት
ያወዛውዙባታል።

የኢየሩሳሌም የወደፊት ዕጣ

3 ለዐመፀኛዪቱና ለረከሰች፣
ለጨቋኞች ከተማ ወዮላት!
[2]እርሷ ለማንም አትታዘዝም፤
የማንንም ዕርምት አትቀበልም፤
በእግዚአብሔር አትታመንም፤
ወደ አምላኳም አትቀርብም።
[3]ሹሞቿ የሚያገሡ አንበሶች፣
ገዦቿ ለነጋ የማይሉ፣
የምሽት ተኵላዎች ናቸው።
[4]ነቢያቷ ትዕቢተኞች፣
አታላዮችም ናቸው፤
ካህናቷ መቅደሱን ያረክሳሉ፣
በሕግም ላይ ያምፃሉ።
[5]በእርሷ ውስጥ ያለው እግዚአብሔር ጻድቅ
ነው፤
ፈጽሞ አይሳሳትም፤
በየማለዳው ቅን ፍርድ ይሰጣል፤
በየቀኑም አይደክምም፤
ዐመፀኞች ግን ዕፍረት አያውቁም።

2፥9 ዘዳ23፥6፤ 29፥23፤2ነገ19፥31፤ ኢሳ11፥14፤13፥19፤ 15፥1-16፥14፤ኤር 48፥147፤49፥16፡18፤ ሕዝ25፥17፡8-11፤ አሞ2፥13
2፥10 ኢዮ40፥12፤ መዝ9፥6፤ኢ ሳ16፥6፤ኤር48፥27
2፥11 1ዜና19፥1፤ መዝ86፥9፤ኢሳ 12፥4፤ሕዝ25፥67፤ ኢል2፥11፤ሶፎ 1፥4፤3፥9
2፥12 ዘፍ10፥6፤ ኢሳ20፥4፤ኤር46፥10
2፥13 ዘፍ10፥11፤ ኢሳ10፥5፤ሚክ5፥6፤ ናሆ1፥1፤ዘካ10፥11
2፥14 መዝ102፥6፤ ኢሳ5፥17፤14፥23፤ ራእ18፥2
2፥15 ኢሳ28፥22፤ 32፥9፤47፥8፤ኤር 49፥33፤ሕዝ27፥36፤ 28፥2፤ናሆ3፥19
3፥1 ዘዳ21፥18፤ ኤር6፥6፤ሕዝ23፥30
3፥2 ዘሌ26፥23፤ ዘዳ1፥32፤መዝ73፥28፤ ኤር7፥28፤22፥21
3፥3 ዘፍ49፥27፤ መዝ22፥13፤ሚክ3፥3
3፥4 መዝ25፥3፤ ኢሳ48፥8፤ኤር3፥20፤ 9፥4፤23፥11፤ሕዝ 22፥26፤ሚል2፥10
3፥5 ዘዳ32፥4፤ዕዝ 9፥15፤መዝ5፥3፤ኤር 3፥3፤ሰቆ3፥23፤ሕዝ 18፥25

1፥13 ማብ ይመ። አሞንና ሞዓብ በእስራኤል ላይ ምን ያህል ጥላቻ እንደነበራቸው ለማስተዋል አሞ 1፥13-15፤ 2፥1-3 ይመ። የእስራኤልን ምድር ለመያዝ ብዙ ጊዜ ተገዳድረው ነበር (መሳ 11፥12-13፤ ሕዝ 25፥3-6 ይመ)።

2፥9 *ሰዶም..ገሞራ፤* ዘፍ 19 ይመ። እነዚህ ከተሞች በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የእግዚአብሔር የቅጣት ፍርድ አምሳያ በመሆን በዚህ ክፍል መጠቀሳቸው (ዘዳ 29፥23፤ ኢሳ 13፥19፤ ኤር 49፥18 ይመ)፤ ነቢዩ የጌታን ቀን አስፈሪነት አጒልቶ እንዲገልጽ ረድቶታል። *ዐረም፤* የአገሪቱ ሕዝብ ተግዞ ወደ ሌላ አገር መወሰዱን ያመለክታል፤ (ኢሳ 7፥23-25 ይመ)። *የተረፉትም ምድራቸውን ይወርሳሉ፤* የቊ 7 ማብ ይመ።

2፥10 *ከትዕቢታቸው የተነሣ... ሰድበው ዘብተውበታልና፤* ታማኝ የሆኑት የእግዚአብሔር ሕዝብ ቅሬታዎች አጸፋውን በመመለስ፣ የአሞናውያንንና የሞዓባውያንን ምድር የራሳቸው ያደርጋሉ።

2፥11 *ሕዝቦች... ለእርሱ ይሰግዳሉ፤* 3፥9 እና ማብ ይመ።

2፥12 *እናንተም፤* ነቢዩ ያሳንዳች ተጨማሪ ማብራሪያ በግብፅ ላይ ሊመጣ ያለውን የእግዚአብሔርን ፍርድ ያስታውቃል (ቊ 5 እና ማብ ይመ)። *በሰይፌ፤* ባቢሎንን ያመላክታል።

2፥13 *በሰሜን፤* ነነዌ ከይሁዳ በስተ ምሥራቅ የምትገኝ ብትሆንም እንኳ፣ የአሦር ሰራዊት በመጀመሪያ ወደ ምዕራብ በመጓዝ በኤፍራጥስ አድርጎ ከነዓንን ወሮአል። *ነነዌን፤* ትንቢተ ዮናስንና ትንቢተ ናሆምን ይመ። ነነዌ በ612 ዓ.ቅ.ክ. ጠፍታ ስለ ነበር፣ የሶፎንያስ አገልግሎት ከዚህ ዘመን በፊት መሆን አለበት። *ባድማ፤* ከቅርብ ዓመታት ወዲህ በተደረገው የሥነ ቅርስ ቊፋሮ መሠረት፣ ነነዌ የነበረችበት ስፍራ እንኳን አልተገኘም።

2፥15 *እኔ ብቻ ነኝ፤ ከእኔ በቀር ማንም የለም፤* ኢሳ 47፥10 ይመ፤ የአሦር ከእኔ ወዲያ ማን አለ ባይነት በትክክል ተገቢ የሚሆነው ለእግዚአብሔር ብቻ ነው (ኢሳ 45፥5-6:18:21 ይመ)። *ሆና ቀረች፤* በነነዌ ላይ ሊመጣ ያለውን ውድመት ከወዲሁ ያመለክታል።

3፥1-7 *ለጨቋኞች ከተማ ወዮላት፤* ሶፎንያስ ሌሎቹን ሕዝብ ካወገዘ በኋላ፣ ወደ ኢየሩሳሌምና ወደ እግዚአብሔር ሕዝብ ኀጢአት ፊቱን ይመልሳል፤ እግዚአብሔርንና ሕጉን የሚቃወሙ ሆነው ተገኝተዋልና። የሥነ ምግባር ብልሹነት ኅብረተ ሰቡን ከላይ እስከ ታች አዳሽቆታል፤ በየትኛውም ቦታ የሚኖሩ ሰዎች እውነተኞችን የእግዚአብሔር ነቢያት መስማት አልፈለጉም።

3፥1 *ከተማ፤* እምነቷን የተወች ኢየሩሳሌም ስለ ኀጢአቷ ተወግዛለች። *የጨቋኞች፤* ኤር 22፥3 ይመ።

3፥3-4 *ሹሞቿ ... ገዦቿ ... ነቢያቷ... ካህናቷ፤* በየትኛውም የሥራ ኀላፊነት ላይ ተመድበው የነበሩት የአይሁድ መሪዎች፣ ከተሰጣቸው ኀላፊነትና ተግባር ጋር በሚጻረር ልማድ በመጠመዳቸው ዘግናኝ ቅጣት ደርሶባቸዋል (ኤር 1፥18 እና ማብ ይመ)።

3፥3 *የሚያገሡ አንበሶች...የምሽት ተኵላዎች፤* በሥልጣን ላይ የሚገኙት በቃኝን የማያውቁ ዘራፊዎች ናቸው።

3፥4 *ትዕቢተኞች፣ አታላዮችም፤* የእግዚአብሔር ነቢያት መሆናቸውን ይፋ ቢያደርጉም የሚናገሩት ሁሉ ግን ሐሰት ነው (ኤር 5፥31፤ 14፥14፤ 23፥16:32 ይመ)። *ካህናቷ...በሕግም ላይ ያምፃሉ፤* የሕግ መምህራን መሆን ሲገባቸው ለማለት ነው (ዘዳ 31፥9-13፤ 2ዜና 17፥8-9፤ 19፥8፤ ዕዝ 7፥6፤ ኤር 2፥8፤ 18፥18፤ ሚል 2፥7 ይመ)።

⁶"ሕዝቦችን አጥፍቻለሁ፤
ምሽጋቸው ተደምስሶአል፤
ማንም እንዳያልፍባቸው፣
መንገዳቸውን ባድማ አደረግሁ፤
ከተሞቻቸው ተደምስሰዋል፤
አንድም ሰው የለም፤ ነዋሪም ከቶ
አይገኝባቸውም።
⁷እኔም ከተማዪቱን፣
'በእርግጥ ትፈሪኛለሽ፤
ዕርምትም ትቀበያለሽ' አልኳት፤
ስለዚህ መኖሪያዋ አይጠፋም፤
ቅጣቴም ሁሉ በእርሷ ላይ አይደርስም።
እነርሱ ግን በሚያደርጉት ሁሉ፣
ክፋትንም በመፈጸም እየተጉ ሄዱ።
⁸*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤
"ስለዚህ እስክምፈርድበት[m] ቀን ድረስ
ጠብቁኝ፤
አሕዛብን ላከማች፣
መንግሥታትን ልሰበስብ፣
መዓቴንና ጽኑ ቍጣዬን፣
በላያቸው ላፈስ ወስኛለሁ፤
በቅናቴ ቍጣ እሳት፣
መላዋ ምድር ትቃጠላለችና።
⁹"በዚያ ጊዜ ሰዎች ሁሉ *የእግዚአብሔርን*
ስም እንዲጠሩ፣
ተስማምተው እንዲያገለግሉት፣
አንደበታቸውን አጠራለሁ።
¹⁰ከኢትዮጵያ ወንዞች ማዶ፣
የሚያመልኩኝ፣ የተበተኑት ሕዝቤ
ቍርባን ያመጡልኛል።
¹¹በእኔ ላይ ከፈጸማችሁት በደል ሁሉ
የተነሣ፣
በዚያ ቀን አታፍሩም፤
በትዕቢታቸው የሚደሰቱትን፣
ከዚህች ከተማ አስወግዳለሁና፤
ከእንግዲህ ወዲያ፣
በቅዱስ ተራራዬ ላይ አትታበዩብኝም።
¹²*በእግዚአብሔር* ስም የሚታመኑትን፣
የዋሃንንና ትሑታንን፤
በመካከላችሁ አስቀራለሁ።
¹³የእስራኤል ትሩፋን ኀጢአት
አይሠሩም፤
ሐሰትም አይናገሩም፤
በአንደበታቸውም ተንኰል አይገኝም።
ይበላሉ፤ ይተኛሉ፤
የሚያስፈራቸውም የለም።
¹⁴የጽዮን ልጅ ሆይ፤ ዘምሪ፤
እስራኤል ሆይ፤ እልል በይ፤
የኢየሩሳሌም ልጅ ሆይ፤
በፍጹም ልብሽ ደስ ይበልሽ፤ ሐሤትም
አድርጊ።
¹⁵*እግዚአብሔር* ቅጣትሽን አስወግዶታል፤
ጠላቶችሽን ከአንቺ መልሶአል፤
የእስራኤል ንጉሥ *እግዚአብሔር* ከአንቺ
ጋር ነው፤
ከእንግዲህ ወዲያ አንዳች ክፉ ነገር
አትፈሪም።
¹⁶በዚያ ቀን ኢየሩሳሌምን እንዲህ
ይሏታል፤
"ጽዮን ሆይ፤ አትፍሪ፤
እጆችሽም አይዛሉ።
¹⁷አምላክሽ *እግዚአብሔር* ከአንቺ ጋር ነው፤
እርሱ የሚታደግ ኀያል ነው፤
በአንቺ እጅግ ደስ ይለዋል፤
በፍቅሩ ያሳርፍሻል፤
በዝማሬም በአንቺ ሐሤት ያደርጋል።"
¹⁸"ለታወቁ ክብረ በዓላት ሐዘንን፣
ከአንቺ አስወግዳለሁ፤
ሸክምና ነቀፌታ ሆነውብሻል።[n]
¹⁹በዚያ ጊዜ፣
ያስጨነቁሽን ሁሉ እቀጣለሁ፤
አንካሶችን እታደጋለሁ፤

3፥6 ዘሌ26፥31
3፥7 ኤር7፥28፤ ሆሴ9፥9
3፥8 መዝ27፥14፤ 79፥6፤ኢሳ2፥3፤ ኤር10፥25፤ሰቆ4፥11፤ ኢዩ3፥11፤ሶፎ1፥18
3፥9 ዘፍ4፥26፤ኢሳ 19፥18፤ሶፎ2፥11
3፥10 ዘፍ10፥6፤ 2ዜና32፥23፤መዝ 68፥31፤ኢሳ60፥7
3፥11 ዘፍ50፥15፤ ዘፀ15፥17፤ዘሌ26፥19፤ መዝ59፥12፤ኢሳ 29፥22፤ኢዩ2፥26-27
3፥12 ኢሳ14፥32፤ ኤር29፥12፤ናሆ1፥7
3፥13 ዘሌ26፥6፤ ኢዮ16፥17፤መዝ 119፥3፤ኢሳ4፥3፤ 10፥21፤ኤር33፥16፤ ሕዝ34፥15፡25-28፤ ሶፎ2፥7፤ ራእ14፥5
3፥14 መዝ9፥2፡ 14፤95፥1፤ኢሳ 12፥6፤51፥11፤ ዘካ2፥10
3፥15 ኢሳ54፥14፤ ሕዝ37፥2628፤ዘካ9፥9
3፥16 2ነገ19፥26፤ ኢዮ4፥3፤ኢሳ35፥34፤ ዕብ12፥12
3፥17 ዘዳ28፥63፤ ኢሳ40፥1፤62፥4፤ 63፥1፤ሆሴ14፥4፤ ኢዩ2፥21
3፥19 ኢሳ14፥2፤ 60፥18፤ሕዝ34፥16፤ ሚክ4፥6

[m] 8 የሰባ ሊቃናቱና የሱርስቱ ቅጅ ከዚህ ጋር ይስማማሉ፤ የዕብራይስጡ ትርጉም ግን *ለመበዝበዝ እስከምነሣበት ቀን ድረስ* ይላል።
[n] 18 ወይም *በበዓል ቀን የሚያዝኑትን አሰበስብልሻለሁ፤ ሐፍረትሽ ሸክም ሆኖብኛል*

3፥6-8፤ ኢየሩሳሌም ንስሓ ለመግባት እምቢተኛ መሆኗን ያመለክታል (2፥1-3 ማብ ይመ)።

3፥6 *ሕዝቦችን አጥፍቻለሁ፤* የሌሎች ሕዝቦች መጥፋት ለሥርዓተ አልበኛዋ ይሁዳ ትምህርት እንዲሆናት ነበር፤ ግን ፋይዳ ቢስ ሆኖ ቀረ (ቍ 7 ተመ)።

3፥7 *ክፋትንም በመፈጸም እየተጉ፤* ኤር 7፥13:25-26 ይመ።

3፥8 *ጠብቁኝ፤* አስፈሪ አደጋ እንደሚደርስባት ለይሁዳ የተነገረ ምፀት ነው። *እስክምፈርድበት፤* ክስ ከተመሠረተ በኋላ (መዝ 50፥7 ይመ)፣ ወደ ፍርድ ፍጻሜ ለመድረስ ነው። *ወስኛለሁ፤* እዚህ ላይ ጌታ የልቡን ሐሳብ በግልጽ በመናገር፣ የፍርዱን ፍጻሜ ያጠቃልላል።

3፥9-20፤ ከእግዚአብሔር ፍርድ በኋላ የሚመጣውን መጐብኘት የሚያመለክት ባለ ሦስት አንጓ ንግግር ነው(ቍ 9-13:14-17:18-20)።

3፥9-13፤ ጌታ ሕዝቦች እንደሚቀደሱ፣ ተበትነው የነበሩ የሕዝቡ ቅሬታዎች ወደ ምድራቸው እንደሚመለሱና ኢየሩሳሌምም ከእድፏ እንደምትነጻ ማረጋገጫ ይሰጣል።

3፥9፤ እግዚአብሔር በሕዝቦች ላይ የሚያመጣው አስፈሪ ፍርድ መቀደሳቸውን ያስገኛል፤ ይኸውም ስሙን በመጥራት እንዲያገለግሉት ነው። የእስራኤል አምላክ በሕዝቦች ዘንድ ይመለካል፤ የእግዚአብሔርም ሕዝብ በሌሎች ሕዝቦች ዘንድ የተከበረ ይሆናል (ከቍ 19-20 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥10 *ከኢትዮጲያ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። በእጅጉ ተበታትኖ የነበረው እንደሚሰበሰብ ያመለክታል። *ቍርባን ያመጡልኛል፤* ለበአልና ለሚልኮም ከማምጣት ይልቅ ማለት ነው (ከ1፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥11 *በቅዱስ ተራራዬ፤* የጽዮንን ተራራ ለማለት ነው (መዝ 2፥6 ይመ)።

3፥13 *የሚያስፈራቸውም የለም፤* ከሚክ 4፥4፣ ቃል በቃል የተጠቀሰ ነው።

3፥14-17፤ ኢየሩሳሌም ተመልሳ በቦታዋ ላይ በምትተከልበት ጊዜ (ይህም ሁለት መልክ አለው፤ ቍ 14-15 እና ቍ 16-17 ይመ)፣ ታላቅ ደስታ እንደሚሆን ነቢዩ በድጋሚ ያረጋግጣል (ከ1፥10-13 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥14 *የጽዮን ልጅ...የኢየሩሳሌም ልጅ፤* ኢየሩሳሌምና ነዋሪዎቿ በሰውኛ ዘይቤ ተገልጸዋል።

3፥15 *ጠላቶችሽን፤* በእስራኤል ላይ የተሰለፉት ሁሉ ናቸው። *የእስራኤል ንጉሥ እግዚአብሔር፤* ኢሳ 44፥6 እንዲሁም በዳዊት መዝሙር መግቢያ ላይ "ትምህርተ መለኮት" የሚለውን ይመ።

3፥16 *እጆችሽም አይዛሉ፤* ተስፋ አትቁረጭ እንደ ማለት ነው።

3፥18-20፤ እግዚአብሔር ጽዮንን ዳግመኛ እንደሚጐበኛት የሚያረጋግጥ ማጠቃለያ ሐሳብ ነው።

3፥18፤ *ለታወቁ በዓላት፤* ዘሌ 23 ይመ።

የተበተኑትንም እሰበስባለሁ፤
በተዋረዱበት ምድር ሁሉ፣
ለውዳሴና ለክብር አደርጋቸዋለሁ።
[20]በዚያን ጊዜ እሰበስባችኋለሁ፤
ያን ጊዜ ወደ አገራችሁ
እመልሳችኋለሁ፤

3፥20 ዘዳ26፥19፤ ኢሳ56፥5፤60፥18፤ 66፥22፤ኤር29፥14፤ ሕዝ37፥12፤ኢዩ3፥1

ዐይናችሁ እያየ፣
ምርኮአችሁን በምመልስበት ጊዜ፣
መከበርንና መወደስን፣
በምድር ሕዝብ ሁሉ መካከል
እሰጣችኋለሁ"፤
ይላል እግዚአብሔር።

3፥20 *መከበርንና መወደስን ... እሰጣችኋለሁ፤* ዘዳ 12፥2-3 ይመ።

ትንቢተ ሐጌ

መግቢያ

ጸሐፊው

ሐጌ ከዘካርያስ ጋር በመሆን ከምርኮ የተመለሱትን ሰዎች፣ ቤተ መቅደሱን እንደ ገና እንዲሠሩት ያበረታታ ነቢይ ነበር (ዕዝ 5፥1-2፤ 6፥14 ይመ)። ሐጌ ማለት "በዓል" ማለት ሲሆን፣ ይህም ነቢዩ ከሦስቱ በዓላት በአንዱ ማለትም በቂጣ በዓል፣ በሰባቱ ሱባኤ በዓልና በዳስ በዓል ጊዜ መወለዱን ያመለክታል (ከዘጸ 16፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። በ2፥3 (ማብ ይመ) ላይ በተጠቀሰው መሠረት ይመ። ሐጌ ስለ ሰሎሞን ቤተ መቅደስ መደምሰስ ተናግሮ ይሆናል። ይህ ከሆነ ሐጌ በሚያገለግልበት ጊዜ ዕድሜው ገና ሰባ ቤት መግባቱን ያመለክታል።

ታሪካዊ ዳራው

በ538 ዓ.ቅ.ክ ባቢሎንን ድል ያደረገው የፋርስ ንጉሥ ቂሮስ፣ አይሁድ ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለሱና ቤተ መቅደሱን እንደ ገና እንዲሠሩ የሚፈቅድ ትእዛዝ አወጣ (ዕዝ 1፥2-4፤ 6፥3-5 ይመ)። በዘሩባቤል መሪነት (ከ ዕዝ 1፥8 ማብራሪያ 'ሰሳብሳር' የሚለውን ይመ) ወደ አገራቸው የተመለሱ አምሳ ሺህ ያህል አይሁድ ቤተ መቅደሱን መሥራት ጀመሩ። ከሁለት ዓመትም በኋላ (536 ዓ.ቅ.ክ)፣ የቤተ መቅደሱን መሠረት ሠርተው ጨረሱ፤ ታላቅ ደስታም ሆነ (ዕዝ 3፥8-10)። በእድገት ላይ በነበረችው የአይሁድ ግዛት ውስጥ እንዲህ ዓይነት ድል መገኘቱም፣ የቤተ መቅደሱ መሠራት የሚያስከትለውን ፓለቲካዊና ሃይማኖታዊ ተጽእኖ የሚፈሩትን ሳምራውያንንና ሌሎች ጎረቤቶችን ቀሰቀሰባቸው እነዚህ ሕዝቦች የቤተ መቅደሱን ሥራ አጥብቀው ተቃወሙ፤ ታላቁ ዳርዮስ የፋርስ ንጉሥ እስከሆነበት እስከ 522 ዓ.ቅ.ክ ድረስ ሥራውን ለማስተጓጐል ቻሉ (ዕዝ 4፥1-5:24)።

ዳርዮስ በግዛቱ ውስጥ የሚገኙትን የተለያዩ ሃይማኖቶች ይወድ ነበር፤ እርሱ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት በ520 ዓ.ቅ.ክ ሐጌ እና ዘካርያስ መስበክ ጀመሩ (1፥1፤ ዘካ 1፥1 ይመ)። አይሁድ ከስንፍናቸው የተነሣ ከጠላቶቻቸው ይልቅ ሊወቀሱ ይገባቸው ነበር፤ ሐጌም ከዳተኝነታቸው እንዲላቀቁ ሊቀሰቅሳቸው ሞክሯል። በኤፍራጥስ ማዶ የነበረው አስተዳዳሪና ሌሎች አለቆች ቤተ መቅደሱን መልሶ ለመገንባት የሚደረገውን ጥረት ለማደናቀፍ በሞከሩ ጊዜ፣ ዳርዮስ ሙሉ በሙሉ አይሁድን ደግፎ ቆመ (ዕዝ 5፥3-6፤ 6፥6-12)። በ516 ዓ.ቅ.ክ የቤተ መቅደሱ ሥራ ተጠናቆ ለእግዚአብሔርም አገልግሎት ተለየ (ዕዝ 6፥15-18)።

የተጻፈበት ጊዜ

የሐጌ መልእክት የተነገረው በ520 ዓ.ቅ.ክ. በአራት ወር ጊዜ ውስጥ ሲሆን፣ ይህም ዳርዮስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት ነው። የመጀመሪያው መልእክት የተነገረው በስድስተኛው ወር ከወሩም በመጀመሪያው ቀን ሲሆን፣ የመጨረሻው ደግሞ በዘጠነኛው ወር ከወሩም በሃያ አራተኛው ቀን ነበር፤ (የ1፥1፤ 2፥1:10 ማብ ይመ)፤ እንዲሁም ከዘካርያስ መግቢያ« የተጻፈበት ቀን» የሚለውን ይመ።

መሪ ሐሳቡና አስተምህሮው

በብሉይ ኪዳን ውስጥ ከአብድዩ ቀጥሎ አጭሩ መጽሐፍ ሐጌ ነው፤ ቢሆንም የሚሰጠው ትምህርት ክብደት ያለው ነው። ትንቢተ ሐጌ ያለመታዘዝ (1፥6:11፤ 2፥16-17) እንዲሁም መታዘዝ (2፥7-9:19) የሚያስከትለው ውጤት ምን እንደ ሆነ በግልጽ ያመለክታል። ሕዝቡ ለእግዚአብሔርና ለቤቱ ቅድሚያ በሚሰጡበት ጊዜ ይባረካሉ እንጂ አይረገሙም። ለሚታዘዙትም የእግዚአብሔር መንፈስ መጽናናትን ብርታትን ይሰጣል (2፥4-5)።

በም2 ላይ "በሕዝቦች ሁሉ የተመረጠ" ስለ ተባለው (ቍ 7 ማብ ይመ) ስለ መሲሑ መምጣት ይናገራል ። እርሱም ሲመጣ እንደ ገና የተሠራውን ቤተ መቅደስ በክብር ይሞላል (2፥9 እንዲሁም ማብ ይመ)። መሲሑ የሚመጣ ለመሆኑም ማረጋገጫ ይሆን ዘንድ እግዚአብሔር ዘሩባቤልን የቀለበቱ ማኅተም አደረገው (2፥23 እና ማብ ይመ)። ይህ ክፍል በክርስቶስ ዳግም ምጽአት ጊዜ በአሕዛብ ላይ ከሚፈጸመው ፍርድ ጋር የተያያዘ ነው፤ በዚያን ጊዜ ሕዝቦች ይናወጣሉ፤ መንግሥታትም ይገለበጣሉ (2፥6-7 :21-22 እና ማብ ይመ፤ ከዕብ 12፥25-29 ጋር ያነጻጽሩ)።

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያቱ

ልክ እንደ ሚልክያስ፣ ሐጌም ዋና ሐሳቦችን ለማጕላት ብዙ ጥያቄዎችን ተጠቅሞአል (1፥4:9፤ 2፥3:19 ይመ)፤ ውጤታማ የድግግሞሽ ስልትንም ተጠቅሞአል፤ ለምሳሌ፣ "እስቲ የሠራችሁትን አስቡ" (1፥5:7፤2፥15:18) "እኔ ከእናንተ ጋር ነኝ" (1፥13፤ 2፥4) እንደዚሁም "ሰማይንና ምድርን... አናውጣለሁ" (2፥6:21) የእግዚአብሔር ቃል ወደ ሐጌ ወይም በሐጌ አማካይነት የመጣባቸው ቀናት (1፥1፤2፥1፤10:20)። የመጽሐፉን ዋና ዋና ክፍሎች ያመለክታሉ።

ብዙ ጊዜ ሐጌ በሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ የተጠቀሱትን ሐሳቦች በመድገም የሚናገር ይመስላል (1፥6ን ከዘዳ 28፥38-39፤ 2፥17ን ከዘዳ 28፥22 ጋር ያነጻጽሩ) በ2፥4 (ማብ ይመ) ላይ ሦስት

ጊዜ የተጠቀሰው፣ "በርታ" የሚለው ቃል በኢሱ 1፥6-7፡9፡18 ላይ ከተጠቀሰው የማበረታቻ ቃል ጋር ይመሳሰላል።

አስተዋፅኦ

1 የመጀመሪያው መልእክት ቤተ መቅደሱን መልሶ ለመሥራት የተደረገ ጥሪ (1፥1-11)
   ሀ. የሕዝቡ ሰንካላ ምክንያት (1፥1-4)
   ለ.. የሕዝቡ ድኽነት (1፥5-6)
   ሐ. እግዚአብሔር እነርሱን የረገመበት ምክንያት (1፥7-11)
2 ዘሩባቤልና ሕዝቡ የሰጡት ምላሽ (1፥12-15)
   ሀ. የመሪዎቹና የቅሬታዎቹ መታዘዝ (1፥12)
   ለ እግዚአብሔር ሠራተኞቹን ማበረታታቱ (1፥13-15)
3 ሁለተኛ መልእክት የእግዚአብሔር ክብር ቤተ መቅደሱን መሙላቱ (2፥1-9)
   ሀ. ሕዝቡ ተበረታታ (2፥1-5)
   ለ .ስለ ክብርና ስለ ሰላም የተሰጠ ተስፋ (2፥6-9)
4 ሦስተኛ መልእክት የረከሱት ሰዎች መቀደስና መባረክ (2፥10-19)
   ሀ. የኀጢአት ፈጥኖ መዛመት (2፥10-14)
   ለ. ካለመታዘዝ የተነሣ የዕርሻው ምርት መቀነሱ (2፥15-17)
   ሐ. ከቤተ መቅደሱ እንደ ገና መሠራት ጋር የሚመጣ በረከት (2፥18-19)
5 አራተኛ መልእክት ለዘሩባቤል የተሰጠው ተስፋ (2፥20-23)
   ሀ. በሕዝቦች ላይ የሚደርስ ፍርድ (2፥20-22)
   ለ. የዘሩባቤል መመረጥ (2፥23)

የእግዚአብሔርን ቤት ለመሥራት የተደረገ ጥሪ

1 ዳርዮስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት፣ በስድስተኛው ወር የመጀመሪያ ቀን፣ የእግዚአብሔር ቃል በነቢዩ በሐጌ በኩል ወደ ይሁዳ ገዥ ወደ ሰላትያል ልጅ ወደ ዘሩባቤልና ወደ ሊቀ ካህናቱ ወደ ኢዮሴዴቅ ልጅ ወደ ኢያሱ[ሀ] እንዲህ ሲል መጣ፤

[2] *እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ "ይህ ሕዝብ፣ '*የእግዚአብሔር* ቤት የሚሠራበት ጊዜ ገና ነው' ይላል።"

[3] *የእግዚአብሔርም* ቃል በነቢዩ በሐጌ በኩል እንዲህ ሲል መጣ፤ [4] "ይህ ቤት ፈርሶ ሳለ፣ እናንተ ራሳችሁ በተዋቡ ቤቶቻችሁ ውስጥ ለመኖር ጊዜው ነውን?"

[5] ስለዚህ *እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ "እስቲ የሠራችሁትን አስቡ፤ [6] ብዙ ዘራችሁ፤ ነገር ግን ያጨዳችሁት ጥቂት ነው፤ በላችሁ፤ ግን አልጠገባችሁም፤ ጠጣችሁ፤ ግን አልረካችሁም፤ ለበሳችሁ፤ ግን አልሞቃችሁም፤ ደመወዝን ተቀበላችሁ፤ ግን በቀዳዳ ኰረጆ የማስቀመጥ ያህል ነው።"

[7] *እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ "እስቲ የሠራችሁትን አስቡ፤ [8] ወደ ተራራ ውጡ፤ ዕንጨት አምጡ፤ ቤቱን ሥሩ፤ እኔም በእርሱ ደስ ይለኛል፤ እከበርበታለሁም" ይላል *እግዚአብሔር*። [9] ሁሉን የሚገዛ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ "ብዙ ተስፋ አደረጋችሁ፤ ያገኛችሁት ግን ጥቂት ነው፤ ወደ ቤት ያስገባችሁትንም እኔ እፍ አልሁበት፤ ይህ የሆነው ለምን ይመስላችኋል? የእኔ ቤት ፈርሶ እያለ ሁላችሁም የራሳችሁን ቤት ለመሥራት ስለምትሮጡ ነው፤ [10] ስለዚህ በእናንተ ምክንያት ሰማያት ጠል ከለከሉ፤ ምድርም ፍሬዋን ነሣች። [11] እኔም በዕርሻዎችና በተራሮች፣ በእህሉና በአዲሱ ወይን ጠጅ፣ በዘይቱና ምድር በምታፈራው ሁሉ፣ በሰውና በእንስሳ፣ በእጃችሁም ሥራ ላይ ድርቅ አመጣሁ።"

[12] ከዚህ በኋላ የሰላትያል ልጅ ዘሩባቤል፣ ሊቀ ካህናቱ የኢዮሴዴቅ ልጅ ኢያሱ፣ ከምርኮ የተረፉትም ሕዝብ የአምላካቸውን *የእግዚአብሔርን* ድምፅ፣ የነቢዩንም የሐጌን መልእክት ሰሙ፤ አምላካቸው *እግዚአብሔር* ልኮታልና። ሕዝቡም *እግዚአብሔርን* ፈሩ።

[13] ቀጥሎም *የእግዚአብሔር* መልእክተኛ ሐጌ፣ ይህን የእግዚአብሔርን መልእክት ለሕዝቡ እንዲህ ሲል ተናገረ፤ "እኔ ከእናንተ ጋር ነኝ" ይላል *እግዚአብሔር*። [14] ስለዚህ *እግዚአብሔር* የይሁዳን ገዥ፣ የሰላትያልን ልጅ የዘሩባቤልን መንፈስ፣ የሊቀ ካህናቱን የኢዮሴዴቅን ልጅ፣ የኢያሱን መንፈስና፣ ከምርኮ የተረፈውን ሕዝብ ሁሉ መንፈስ አነሣሣ፤ እነርሱም መጥተው የአምላካቸውን *የእግዚአብሔር* ጸባኦት ቤት መሥራት ጀመሩ። [15] ይህም የሆነውም ዳርዮስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት፣ በስድስተኛው ወር፣ በሃያ አራተኛው ቀን ነበር።

1፥1 1ዜና3፥19፤ 6፥15፤ዕዝ2፥2፤ 3፥2፤4፥24፤5፥1፤5፥3፤ ነህ5፥14፤ዘካ3፥8፤ ማቴ1፥12-13
1፥2 ዕዝ1፥2፤ ኢሳ13፥14፤29፥13
1፥3 ዕዝ5፥1
1፥4 ቍ9፤2ሳሙ7፥2፤ ኤር33፥12
1፥5 ቍ7፤ሰቆ3፥40፤ ሐጌ2፥15፡18
1፥6 ዘሌ26፥20፤ ኢሳ5፥10፤9፥20፤ 55፥2፤አሞ4፥8፤ ሐጌ2፥16፤ዘካ8፥10
1፥7 ቍ5
1፥8 ዘፀ29፥43፤ 1ዜና14፥1፤ኢዮ22፥3፤ መዝ132፥13-14፤ ኤር13፥11
1፥9 ቍ 4፤ ዘዳ28-38፤ ነህ13፥11፤መዝ103፥16፤ ኢሳ5፥10፤ሕዝ22፥21
1፥10 ዘፍ27፥28፤ ዘሌ26፥19፤ዘዳ28፥23፡ 24፤1ነገ17፥1
1፥11 ዘኍ18፥12፤ ዘዳ11፥26፤28፥22፡51፤ ሩት1፥1፤1ነገ17፥1፤ መዝ4፥7፤ኢሳ5፥6፤ 7፥25፤ሐጌ2፥17
1፥12 ቍ1፡14፤ ዘዳ31፥12፤ ኢዮ36፥11፤ኢሳ1፥2፡ 9፤50፥10፤ሐጌ2፥2፤ ማቴ28፥20
1፥13 ቍ1፤ዘፍ26፥3፤ ዘኍ14፥9፤27፥21፤ 2ዜና36፥15፤ ማቴ2 8፥20፤ ሮሜ8፥31
1፥14 ቍ12፤1ዜና6፥15፤ዕዝ1፥1፡5፤5፥2
1፥15 ቍ1፤ ዕዝ4፥24፤ሐጌ2፥10፡20

[ሀ] 1 የየሹዋ ተለዋጭ ስም ሲሆን በሐጌ መጽሐፍ ውስጥ በብዛት ይገኛል።

1፥1 *ዳርዮስ በነገሠ፤* ከ522-486 ዓ.ቅ.ክ ዳርዮስ ሂይስታዕጲስ፣ ፋርስን ገዝቶ ነበር። በዛሬዪቱ ኢራን ውስጥ ቢሲቱን በሚል ስም በሚታወቀው ዐለት ላይ በሦስት የተለያዩ ቋንቋዎች የተቀረጸውን ጽሑፍ ያዘጋጀው ይኸው ንጉሥ ነው። *በሁለተኛው ዓመት በስድስተኛው ወር የመጀመሪያ ቀን፤* ነሐሴ 29 ቀን 520 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው። *የመጀመሪያ ቀን፤* አንዳንድ ጊዜ በወር መባቻ ሰዎች የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ነቢያትን ይጠይቁ ነበር (2ነገ4፥22-23 እና የኢሳ1፥14 ማብ ይመ)። *ሰላትያል፤* በ1ዜና 3፥17-19 ላይ እንደ ተጻፈው፣ ሰላትያል የዘሩባቤል አያት ነው፤ አንዳንድ ጊዜ በዕብራይስጡ የልጅ ልጅ "ልጅ" ተብሎ ይጠራል። *ዘሩባቤልና፤* በዕዝራ መጽሐፍ፣ "ሰሳብሳር" ተብሎአል፤ የዕዝ1፥8 ማብ ይመ። *ኢዮሴዴቅ፤* በናቡከደነፆር ተማርኮ ተወስዶ ነበር (1ዜና6፥15)። *ኢያሱ፤* በቍ12፡ 14፤2፥2፡4 ላይ ከዘሩባቤል ጋር፣ ይህ ስም እንደዚሁ አብሮ ተጠቅሶአል።

1፥2፤ *እግዚአብሔር ጸባኦት ፤* በሐጌ፣ በዘካርያስና በሚልክያስ መጻሕፍት ከዘጠና ጊዜ በላይ ተጠቅሶአል (የኢሳ13፥4 ማብ ይመ)። *ይህ ሕዝብ፤* 2፥14 ይመ። ከኀጢአታቸው የተነሣ ሕዝቡ "ሕዝቤ" ተብሎ አልተጠራም (ኢሳ6፥9፤8፥6፡11-12፤ኤር14፥10-11ይመ፤ እንዲሁም የሆሴ1፥9ማብ ይመ)። *ጊዜ ገና ነው፤* በ536 ዓ.ቅ.ክ ላይ (ዕዝ3፥8-10ይመ) የቤተ መቅደሱ መሠረት ከተጣለ በኋላ፣ ተቃውሞ ስለ ተነሣ እስከ 520 ዓ.ቅ.ክ ድረስ ሥራው ተቋረጠ (ዕዝ4፥1-5፡24 ይመ)።

1፥4፤ *በተዋቡ ቤቶቻችሁ፤* ልዩ ልዩ ኅብር ባላቸው የዝግባ ሳንቃዎች ያማሩ የነገሥታትን መኖሪያዎችን የሚያመለክት ነው (1ነገ7፥3፡7፤ኤር22፥4)።

1፥6 *ብዙ ዘራችሁ....ያጨዳችሁት ጥቂት ነው፤* ካለመታዘዝ የተነሣ የሚደርስ ርግማን ነው (ዘዳ28፥38-39)። እንዲሁም ምድር ከእግዚአብሔር ፍርድ የተነሣ መካን እንደምትሆን በዘሌ26፥20 ላይ ተገልጾአል። *ጠጣችሁ....አልረካችሁም፤* ከኢሳ55፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ። ሕዝቡ የሚያደርገው ሁሉ ትክክል ይሁን አይሁን (ከሆሴ4፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ኑሮው ሁሉ ከንቱ ነበር። *በቀዳዳ ኰረጆ፤* በራብ ጊዜ የሸመታው ዋጋ ባጭር ጊዜ ያሻቅባል፡

1፥8፤ *ተራራ... ዕንጨት፤* ምናልባት በኢየሩሳሌም አካባቢ ካሉት ኰረብታዎች የሚያመጡአቸው ዕንጨቶች፣ ቀደም ሲል ከሊባኖስ ተገዝተው ለመጡት የዝግባ ዕንጨቶች ተጨማሪ እንዲሆኑ ተፈልጐ ሳይሆን አይቀርም (ዕዝ3፥7 ይመ)። *በእርሱ ደስ ይለኛል፤* እዚያ በሚቀርበው መሥዋዕት ማለት ነው (ከኢሳ1፥11 ጋር ያነጻጽሩ)። *እከበርበታለሁም፤* የሚታዘዝ ሕዝብ እግዚአብሔር እንዲመሰገንና እንዲከበር ያደርጋል (ኤር13፥11 ይመ)።

1፥10 *ጠል፤* ሳያቋርጥ የሚወርድ ጠል፣ እንደ መደበኛው ዝናብ ሁሉ ጠቃሚ ነው(2ሳሙ1፥21፤1ነገ17፥1 ይመ)።

1፥11 *በተራሮች፤* በተራሮቹ ላይ በተለይ ዕርከን እየተደረገ ይታረሱ ነበር (መዝ104፥13-15፤ኢሳ7፥25፤ኢል3፥18 ይመ)። *በእህሉና በአዲሱ ወይን ጠጅ፣ በዘይቱና፤* እነዚህ ምድሪቱ የምታበቅላቸው ሦስቱ ዋና ዋና ተክሎች ናቸው፤ አብዛኛውን ጊዜ ከበረከት ወይም ከመርገም ጋር በተያያዘ ሁኔታ ተጠቅሰዋል (ዘዳ7፥13፤11፥14፤28፥51፤ ሆሴ2፥8፡22 ይመ)። የወይራ ዘይት ለምግብነት፣ ለቅባትነት ወይም ለመድኀኒትነት ያገለግል ነበር። *በሰውና በእንስሳ፤* ድርቁ ሰውንም ሆነ እንስሳትን ያጠቃል ማለት ነው።

1፥12፤ *የተረፉትም፤* የኢሳ1፥9 ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን ፈሩ፤* እግዚአብሔርን መፍራት ልዩ አክብሮትንና ታዛዥነትን ማሳየት ማለት ነው (ዘዳ31፥12-13፤ሚል1፥6፤3፥5፡16 ይመ)።

1፥13 *መልእክተኛ፤* ለነቢያት (2ዜና36፥15፤ኢሳ42፥19 እና ማብ ይመ) ወይም ለካህናት የተሰጠ (ሚል2፥7 ይመ) የማዕረግ ስም ነው። *"እኔ ከእናንተ ጋር ነኝ"፤* በነገሮች ሁሉ ስኬታማ የመሆንን እርግጠኛነት የሚያመለክት ነው (2፥4፤ዘኍ14፥9 እንዲሁም ዘፍ26፥3 እና ማብ ይመ)።

1፥14 *መንፈስ አነሣሣ፤* በዕብራይስጡ ይህ ሐረግ፣ "ልቡን አነሣሣ" ተብሎ በዕዝ1፥5 ላይ ተጽፎአል፤ ይኸውም እግዚአብሔር ይህንኑ ሕዝብ ወደ አገሩ እንዲመለስና ቤተ መቅደሱን እንዲሠራ እንዴት እንዳነሣሣው የሚያሳይ ነው።

1፥15 *በስድስተኛው ወር፣ በሃያ አራተኛው ቀን፤* መስከረም 21 ቀን 520 ዓ.ቅ.ክ ነው።

ቃል የተገባው የአዲሱ ቤት ክብር

2 በሰባተኛው ወር፣ በሃያ አንደኛ ቀን የእግዚአብሔር ቃል በነቢዩ በሐጌ በኩል እንዲህ ሲል መጣ፤ [2]“ለይሁዳ ገዥ ለሰላትያል ልጅ ለዘሩባቤል፣ ለሊቀ ካህናቱ ለኢዮሴዴቅ ልጅ ለኢያሱ፣ ከምርኮ ለተረፈውም ሕዝብ እንዲህ ብለህ ተናገር፤ እንዲህም ብለህ ጠይቃቸው፤ [3]‘ይህን ቤት በቀድሞ ክብሩ ሳለ ያየ፣ ከመካከላችሁ ማን አለ? አሁንስ ምን መስሎ ይታያችኋል? ይህ በፊታችሁ ምንም እንዳይደለ የሚቈጠር አይደለምን? [4]‘እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል ‘አሁን ግን ዘሩባቤል ሆይ፤ በርታ፤ የሊቀ ካህናቱ የኢዮሴዴቅ ልጅ ኢያሱ ሆይ፤ በርታ፤ እናንተም የምድሪቱ ሕዝብ ሁሉ በርቱ’ ይላል እግዚአብሔር፤ ‘እኔ ከእናንተ ጋር ነኝና ሥሩ’ ይላል ሁሉን የሚገዛ እግዚአብሔር፤ [5]‘ከግብፅ በወጣችሁ ጊዜ የገባሁላችሁ ቃል ይህ ነው፤ መንፈሴም በመካከላችሁ ይሆናልና አትፍሩ።’

[6]“ሁሉን የሚገዛ እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ ‘በቅርብ ጊዜ እንደ ገና ሰማያትንና ምድርን፣ ባሕሩንና የብሱን አንድ ጊዜ አናውጣለሁ። [7]ሕዝቦችን ሁሉ አናውጣለሁ፤ የሕዝቦችም ሀብት ሁሉ ወደዚህ ይመጣል፤ ይህንም ቤት በክብር እሞላዋለሁ’ ይላል ሁሉን የሚገዛ እግዚአብሔር። [8]‘ብሩ የእኔ ነው፤ ወርቁም የእኔ ነው’ ይላል ሁሉን የሚገዛ እግዚአብሔር ጸባኦት፤ [9]‘የዚህ የአሁኑ ቤት ክብር ከቀድሞው ቤት ክብር ይበልጣል’ ይላል ሁሉን የሚገዛ እግዚአብሔር ጸባኦት፤ ‘በዚህም ቦታ ሰላምን እሰጣለሁ’ ይላል ሁሉን የሚገዛ እግዚአብሔር ጸባኦት።”

2፥1 ዕ10:20፤ ዘሌ23፥34፤ዕዝ5፥11 ዮሐ7፥37
2፥2 1ዜና6፥15፤ ሐጌ1፥1:12
2፥3 ዕዝ3፥12፤ ኢሳ60፥7፤ዘካ4፥10
2፥4 ዘፀ33፥14፤ ዘኍ14፥9፤2ሳሙ5፥10፤ 1ዜና6፥15፤28፥20፤ ዘካ8፥9፤ሐሥ7፥9፤ ኤፌ6፥10
2፥5 ዘፍ6፥18፤ 15፥1፤ዘፀ29፥46፤ 1ዜና28፥20፤ ዕዝ5፥2፤ነህ9፥20፤ ዘካ8፥13
2፥6 ዘፀ19፥18፤ ኢዮ9፥6፤ ኢሳ10፥25፤ 14፥16፤ሕዝ38፥19፤ ዕብ12፥26
2፥7 ዘፀ16፥7፤29፥43፤ 1ሳሙ9፥20፤ ኢሳ60፥7፤ሉቃ2፥32
2፥8 1ዜና29፥2
2፥9 ዘሌ26፥6፤ ዕዝ3፥12፤ መዝ85፥9፤ ኢሳ11፥10፤60፥7:17
2፥10 ቍ1፤ሐጌ1፥15
2፥11 ዘሌ10፥10-11፤ ዘዳ17፥8-11፤ 33፥8፤ኤር18፥18
2፥12 ዘፍ7፥2፤ ዘሌ6፥27፤ኤር11፥15፤ ማቴ23፥19

ተግሣጽና በረከት

[10]ዳርዮስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት፣ በዘጠነኛው ወር፣ በሃያ አራተኛው ቀን የእግዚአብሔር ቃል በነቢዩ በሐጌ በኩል እንዲህ ሲል መጣ፤ [11]“እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ ‘ሕጉ ምን እንደሚል ካህናቱን እንዲህ ብለህ ጠይቅ፤ [12]አንድ ሰው የተቀደሰውን ሥጋ በልብሱ ዕጥፋት ቢይዝ፣ ያም ዕጥፋት እንጀራ ወይም ወጥ፣ የወይን ጠጅ ወይም ዘይት ወይም ሌላ ምግብ ቢነካ የተቀደሰ ይሆናልን?”

ካህናቱም፣ “የተቀደሰ አይሆንም” ብለው መለሱ።

[13] ሐጌም፣ “ሬሳ በመንካቱ የረከሰ ሰው፣ ከእነዚህ አንዱን ቢነካ፣ የተነካው ነገር ይረክሳልን?” ሲል ጠየቀ።

2፥13 ዘሌ22፥4-6፤ ዘኍ19፥13

2፥1 *በሰባተኛው ወር፣ በሃያ አንደኛው ቀን፤* ጥቅምት 17 ቀን 520 ዓ ቅ ክ ማለት ነው፤ ይህ የዳስ በዓል የሚከበርበት ቀን ነው። የሚመረተው እህል በብዛቱም ሆነ በጥራቱ ዝቅተኛም ቢሆን እንኳ (1፥11፤ከዮሐ7፥37 ጋር ያነጻጽሩ)፣ በበጋው ወራት የመከር በዓል የሚከበርበት ጊዜ ነው። ንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን መርቆ የከፈተው በዚሁ የበዓል ወቅት ነበር(1ነገ8፥2)።

2፥3 *ያየ፤* ከተማረኩት መካከል በዕድሜ የገፉትን ማለት ነው (ምናልባትም ራሱን ሐጌን ሊጨምር ይችላል)፤ እነዚህ ሰዎች ሰሎሞን የሠራውን፣ በውበቱም በታላቅነቱም የተደነቀውን፣ ከ66 ዓመት በፊት በባቢሎናውያን የተደመሰሰውን ቤተ መቅደስ በዐይናቸው ያዩትን የሚያመለክት ነው። *ይህን ቤት በቀድሞ ክብሩ፤* ቍ7 እና 9 ይመ። ዘሩባቤል የሠራው ቤተ መቅደስ፣ ሰሎሞን ከሠራው ቤተመቅደስ ቀጥሎ የተሠራ መሆኑ ይታመናል። *በፊታችሁ ምንም እንዳይደለ የሚቈጠር አይደለምን?* የቤተ መቅደሱ መሠረት በተጣለ ጊዜ ከተነሣው ተቃውሞ ጋር ያነጻጽሩ(ዕዝ3፥12)።

2፥4 *በርታ...ሥሩ፤* ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን እንዲሠራ ለማበረታታት፣ ዳዊትም ይህን ቃል በ1ዜና28፥20 ላይ ተናግሮታል። የነነዌን ልጅ ኢያሱን በዚሁ ቃል እግዚአብሔር አበረታቶታል (ኢሱ1፥6-7:9:18)። *እኔ ከእናንተ ጋር ነኝና፤* 1፥13 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 1ዜና28፥20ይመ። ሰሎሞንን የረዳ እግዚአብሔር፤ ለዘሩባቤልና ለሕዝቡም ኀይልን ይሰጣቸዋል።

2፥5 *መንፈሴም፤* ሕዝቡን ከግብፅ ባርነት አውጥተው በምድረበዳ በመሩበት ወቅት፣ መንፈስ ቅዱስ በሙሴና በሰባው ሽማግሌዎች ላይ አድሮባቸው ነበር (ዘኍ11፥16-17:25፤ ኢሳ63፥11 ይመ)። እንዲሁም ዘካ4፥6 እና ማብ ይመ። *አትፍሩ፤* የቍ4፣ የኢሱ1፥18፣ የኢሳ 41፥10 ማብ ይመ።

2፥6 እግዚአብሔር በአሕዛብ ላይ የሚፈርድበት ቀን እንደሚመጣ የተነገረበት ነው፤ ይህም የፋርስ መንግሥት በታላቁ እስክንድር (333 –330 ዓ. ቅ. ክ.)እጅ እንደሚወድቅ የሚያሳይ ምልክት ነው። ዕብ12፥26-27 ይህንን ቍጥር፣ በክርስቶስ ዳግም ምጽአት ጊዜ በአሕዛብ ላይ ከሚፈጸመው ፍርድ ጋር ያያይዘዋል። እዚህና በቍ21-22 ላይ አሕዛብ እንደሚናወጡ የተነገረው ቃል፣ የግብፅን ጦር በቀይ ባሕር በማስጠም የተፈጸመውን ፍርድ ያስታውሳል ከኢሳ14፥16-17 ጋር ያነጻጽሩ።

2፥7 *የሕዝቦችም ሀብት ...ይመጣል፤* መሲሑ በሚመጣ ጊዜ የሚፈጸም ሊሆን ይችላል (ከሚል3፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። “ሀብት” የሚለው ቃል ሰውን ምናልባትም መሲሑን ሊያመለክት ይችላል፤ በ1ሳሙ9፥20 እና ዳን 9፥23 ላይ ተመሳሳይ የሆነው የዕብራይስጥ ቃል ዳን 11፥37 “እጅግ የተወደድህ” የሚል ትርጒም አለው፤ የከበሩ ዕቃዎችንም ያመለክታል (2ዜና 20፥25፤ 32፥27ይመ)፣ ይኸውም ንጉሥ ዳርዮስ ለቤተ መቅደሱ እንዳበረከተው ስጦታ ማለት ነው (ዕዝ6፥8)። እንግዲህ ነገሩ ይህ ከሆነ፣ በኢሳ60፥5 ላይ የአሕዛብ ሀብት ወደ ጽዮን ይመጣል ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው። *በክብር እሞላዋለሁ፤* “ክብር” የሚለው ቃል የሀብትን ትልቅነት ወይም (ኢሳ60፥7:13 እና ማብ ይመ) ህልዎተ እግዚአብሔርን የሚያመለክት ነው (ዘፀ40፥34-35፤1ነገ8፥10-11)። ክርስቶስ ወደ ምድራዊቷ ቤተ መቅደስ በመጣ ጊዜ፣ ህልዎተ እግዚአብሔር ከመቼውም ጊዜ ይልቅ ታይቶአል (ሉቃ2፥27:32)።

2፥8 *ብሩ...ወርቁም፤* እግዚአብሔር፣ ለሰሎሞን ቤተ መቅደስ (1ዜና29፥2:7) እንዲሁም ለዘሩባቤል ቤተ መቅደስ አዘጋጅቶአል (ዕዝ6፥5)።

2፥9 *ክብር...ይበልጣል፤* በመጨረሻ መሲሑ በዚያ ስለሚገኝ ነው (ቍ7 እና ማብ ይመ)። *በዚህም ቦታ፤* ምናልባት ኢየሩሳሌምን ሊሆን ይችላል (ኢሳ60፥17 እና ማብ ይመ)። *ሰላምን እሰጣለሁ፤* ምናልባት አባባሉ ቀጥታ ባልሆነ መንገድ የካህኑን ቡራኬ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ዘኍ6፥26)።

2፥10 *በዘጠነኛው ወር፣* በሃያ አራተኛው ቀን፣ ታኅሣሥ 18ቀን 520 ዓ. ቅ. ክ ማለት ነው፤ይህም የክረምት ወራት ሰብል የሚዘራበት ወቅት ነው።

2፥11 *ካህናቱን፤* የሕጉን ትክክለኛ ትርጒም እንዲናገሩ ይጠየቁ ነበር (ኤር18፥18፤ሚል2፥7-9 ይመ)።

2፥12 *የተቀደሰውን ሥጋ* ከታረደው እንስሳ ለመሥዋዕት ተለይተው የተቀመጡ ብልቶች ማለት ነው። *የተቀደሰ ይሆናልን?* ቅድስናን ማስተላለፍ ይቻላል? የሚል ጥያቄ ነው። የተቀደሰው ሥጋ ጨርቁን እንዲቀደስ አድርጎታል፤ ምክንያቱም ሥጋው በቀጥታ ጨርቁን ነክቶታል (ዘሌ6፥27 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ጨርቁ ያን ቅድስና ወደ ሌላ ሦስተኛ ነገር ማስተላለፍ አይችልም (ሕዝ46፥20 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥13 *ይረክሳልን?* ከቅድስና ይልቅ በሥርዐቱ መሠረት መርከስ፣ ከአንዱ ወደ ሌላው በቀላሉ ይተላለፋል፤ የረከሰ ሰው የነካው ነገር ሁሉ ይረክሳል። (ዘኍ19፥11-13:22)።

ካህናቱም፣ “አዎን፣ ይረክሳል” ሲሉ መለሱ::

[14]ከዚያም ሐጌ እንዲህ አለ፤ “ ‘ይህ ሕዝብና ይህ ወገንም በፊቴ እንደዚሁ ነው’ ይላል እግዚአብሔር፤ ‘የእጃቸው ሥራና የሚያቀርቡት ሁሉ የረከሰ ነው’::

[15] “ ‘እንግዲህ ከዛሬ ጀምራችሁ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ድንጋይ በድንጋይ ላይ ከመነባበሩ በፊት የነበረውን ሁኔታ አስተውሉ::

[16]አንድ ሰው ሃያ መስፈሪያ ወደሚሆን የእህል ክምር በመጣ ጊዜ፣ ዐሥር ብቻ አገኘ፤ አምሳ ማድጋ የወይን ጠጅ ለመቅዳት ወደ መጭመቂያው በሄደ ጊዜ፣ ሃያ ብቻ አገኘ፤ [17]የእጃችሁን ሥራ ሁሉ በዋግ፣ በአረማሞና በበረዶ መታሁት፤ እናንተ ግን ወደ እኔ አልተመለሳችሁም’ ይላል እግዚአብሔር፤ [18]‘ከዚህ ቀን ጀምሮ፣ ይኸውም ከዘጠነኛው ወር ሃያ አራተኛ ቀን ጀምሮ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ መሠረት እስከተጣለበት ቀን ድረስ ያለውን ዘመን አስተውሉ፤ ልብ ብላችሁም አስቡ፤ [19]በጐተራ የቀረ ዘር አሁንም ይገኛልን? የወይኑና የበለሱ ዛፍ፣ የሮማኑና የወይራው ዛፍ እስካሁን አላፈሩም::

“ ‘ከዚህ ቀን ጀምሮ እባርካችኋለሁ::’ ”

2፥14 መዝ51፥17፤ ኢሳ1፥13፤ 29፥13
2፥15 ዕዝ3፥10፤ 4፥24፤ ሐጌ1፥5
2፥16 ዘዳ28፥38፤ ሩት3፥7፤ ኢዮ24፥11፤ ኢሳ5፥2፡ 10፤ ሐጌ1፥6
2፥17 ዘፀ9፥18፤ ዘዳ28፥22፤ መዝ78፥48፤ ኢሳ9፥13፤ ኤር3፥10፤ አሞ4፥6፤ ሐጌ1፥11
2፥18 ዕዝ3፥11፤ ሐጌ1፥5
2፥19 ዘፍ12፥2፤ ዘዐ28፥33፤ ዘሌ25፥21፤ መዝ128፥1-6፤ ኢል1፥12፤ 2፥14
2፥20 ቍ1፤ ዕዝ5፥11 ሐጌ1፥15
2፥21 ዕዝ5፥2፤ ኢሳ14፥16፤ ሕዝ38፥19-20
2፥22 ዘፍ19፥25፤ ዘፀ15፥21፤ መሳ7፥22፤ ኢዮ2፥13፤ ሕዝ38፥21፤ ዳን2፥44፤ ሚክ5፥10

እግዚአብሔር ለዘሩባቤል የሰጠው ተስፋ

[20]በወሩ ሃያ አራተኛ ቀን፣ የእግዚአብሔር ቃል ዳግመኛ እንዲህ ሲል ወደ ሐጌ መጣ፤ [21]“ለይሁዳ ገዥ ለዘሩባቤል ሰማያትንና ምድርን እንደማናውጥ ንገረው፤ [22]የመንግሥታትን ዙፋን እገለብጣለሁ፤ የባዕዳንን መንግሥታት ኀይል አጠፋለሁ፤ ሠረገሎችንና ሠረገለኞችን እገለብጣለሁ፤ ፈረሶችና ጋላቢዎቻቸውም በገዛ ወንድሞቻቸው ሰይፍ ይወድቃሉ::

[23] “ ‘እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ ‘በዚያን ቀን ባሪያዬ የሰላትያል ልጅ ዘሩባቤል ሆይ፤ እኔ እወስድሃለሁ’ ይላል እግዚአብሔር፤ ‘እንደ ማተሚያ ቀለበቴ አደርግሃለሁ፤ እኔ መርጬሃለሁና’ ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት::”

2፥23 ዘፍ38፥18፤ ዘፀ28፥9፤ ኢሳ2፥11፤ 10፥20፤ 20፥3፤ ዳን9፥24-26፤ ዘካ4፥10፤ ማቴ1፥12፤ 2ቆሮ1፥22

[a]15 ወይም ላለፉት ቀናት እንደ ማለት ነው::

2፥14 *ይህ ሕዝብና* ፤ 1፥2 እና ማብ ይመ:: *የእጃቸው ሥራና ....የረከሰ ነው፤* ምንም እንኳ ሕዝቡ ወደ ቅድስት አገር ተመልሶ ቢገባም፣ የምድሪቱ ቅድስና ሕዝቡን ሊቀድሰው አልቻለም:: ቤተ መቅደሱን መሥራት በተመለከተ እግዚአብሔርን መታዘዝ ይኖርባቸዋል (የቍ12-13ማብ ይመ)::

2፥15 *ድንጋይ.....ከመነባበሩ በፊት፤* ከስድስተኛው ወር፣ ከሃያ አራተኛው ቀን በፊት ማለት ነው (1፥15)::

2፥16 *ክምር፤* ምናልባት የእህል ክምር ሊሆን ይችላል (ኤር50፥26 ይመ):: *ዐሥር ብቻ....ሃያ ብቻ፤* መከሩ የተጠበቀውን ያህል ሊሰበሰብ ያልቻለው፣ ከሕዝቡ ኀጢአት የተነሣ እንደ ሆነ ተገልጾአል 1፥11፣ ኢሳ5፥10 እና ማብ ይመ:: *የወይን ጠጅ ....መጭመቂያው፤* የወይን ጭማቂ የሚጠራቀምበት ገንዳ ማለት ነው የኢሳ16፥10ማብ ይመ::

2፥17 *በዋግ፣ በአረማሞና፤* እነዚህ ነገሮች ባለመታዘዝ ምክንያት የሚመጡ የእርግማን ውጤት መሆናቸው በዘዳ28፥22 ላይ ተገልጾአል፤ እንዲሁም 1ነገ8፥37፤ አሞ4፥9 ይመ:: *በበረዶ፤* የግብፅን ምድርና እንስሳት እንዲያጠፋ ተልኮ ነበር (ዘፀ 9፥25፤ መዝ78፥47-48 ይመ):: *አልተመለሳችሁም፤* አሞ4፥9 ይመ::

2፥18 *መሠረት እስከ ተጣለበት ... ድረስ* በ536 ዓ.ቅ.ክ. የቤተ መቅደሱ መሠረት ሲሠራ ይህን የመሰለ ቡራኬ ተሰጥቶ ነበር (ዕዝ3፥11)፤ ይህም ዳግመኛ በኀጢያት እንዳይወድቁ የሚያስጠነቅቅ ነው::

2፥19 *የወይኑና የበለሱ ዛፍ፣ የሮማኑና የወይራው ዛፍ፤* የወይን፣ የበለስና የሮማን ፍሬ የሚደርሰው በነሐሴና በመስከረም ሲሆን፣ የወይራ ዘይት ፍሬ ደግሞ ከመስከረም እስከ ኅዳር ባለው ጊዜ ውስጥ ይደርሳል:: እነዚህም ቀደም ብሎ እንደ ተጠቀሱት የእህል ሰብሎች የተጠበቀውን ያህል ፍሬ መስጠት አልቻሉም (1፥11ማብ ይመ):: *እባርካችኋለሁ፤* ለሐጌ መልእክት ከሚሰጡት ምላሽ የተነሣ፣ የተትረፈረፈ በረከት እንደሚያገኙ ተስፋ ተሰጥቶአቸዋል፤ ከሚል 3፥10 ጋር ያነጻጽሩ::

2፥20 የቍ10 ማብ ይመ::

2፥21 *ምድርን እንደማናውጥ፤* ቍ6ንና ማብ ይመ::

2፥22 *እገለብጣለሁ....ይወድቃሉ፤* በዕብራይስጡ ይህ ቃል የሰዶምንና የገሞራን ጥፋት ለማመልከት ጥቅም ላይ ውሉአል:: (ዘፍ19፥25፤ አሞ4፥11):: *ሠረገሎችንና..... ፈረሶችና ጋላቢዎቻቸውም፤* በቀይ ባሕር ውስጥ ከሰጠመው የፈርዖን ሰራዊት ጋር ያነጻጽሩ (ዘፀ15፥1:4:19:21):: *በገዛ ወንድሞቻቸው፤* የምድያማውያን ሰራዊት (መሳ7፥22)፣ ጎግ (ሕዝ38፥21) እንዲሁም በመጨረሻው ዘመን ኢየሩሳሌምን የሚወጉ መንግሥታት የሚያገኛቸው መከራ ከዚህ ጋር ይመሳሰላል (ዘካ14፥13)::

2፥23 *በዚያን ቀን፤* የጌታ ቀን ማለት ነው (ኢሳ 2፥11:17: 20፤10፥20:27፤ ዘካ2፥11 እና ማብ ይመ):: *ባሪያዬ፤* ነቢያት (ኢሳ20፥3 እና ማብ ይመ)፣ አገር መሪዎች (ኢሳ22፥20) እንዲሁም መሲሑ ተጠርተውበታል (ኢሳ41፥8-9፤42፥1 እና ማብ ይመ):: *ማተሚያ ቀለበቴ፤* በዘመናችን አንድን ነገር ለማረጋገጥ ፊርማ እንደሚያስፈልገን ሁሉ፣ በዚያን ጊዜ እንደ ፊርማ የሚያገለግል ማኅተም ሲሆን (አስ8፥8 ይመ)፤ እንደ ቀለበት በጣት ላይ ይጠለቅ ነበር (አስ3፥10):: እንደ ሌሎቹ ማኅተሞች(ዘፍ38፥18ይመ) ሙሉ ዋጋ መከፈሉን ለማረጋገጥና ለሌሎችም ጕዳዮች ማስተማመኛ ሆኖ ያገለግል ነበር:: ቀለበቱ እዚህ ቦታ መጠቀሱ በንጉሥ ኢዮአቄም ላይ የደረሰበትን ርግማን (ኤር22፥24) የሚሻር ሳይሆን አይቀርም (ከመሳ17፥2 ጋር ያነጻጽሩ):: ከዳዊት ዘር መሲሑ አንድ ቀን እንደሚመጣ ዘሩባቤል ዋስትና ሆኖ ቀርቦአል (ከማቴ1፥1:12 ጋር ያነጻጽሩ):: በ2ቆሮ1፥22 ላይ መንፈስ ቅዱስ አማኝ ወደፊት ለሚወርሰው የእግዚአብሔር መንግሥት ርስት መያዣ መሆኑ ተጠቅሶአል (ከኤፌ1፥13-14 ጋር ያነጻጽሩ):: *መርጬሃለሁና፤* ኢሳ 41፥8-9፤42፥1እና ማብ ይመ::

ትንቢተ ዘካርያስ

መግቢያ

ታሪካዊ ዳራው

ዘካርያስ የትንቢት አገልግሎት የሰጠው ከምርኮ ዘመን በኋላ ሲሆን፣ አይሁድ ከባቢሎን ምርኮ በተመለሱበት ጊዜ ነበር፤ ዝርዝር ታሪኩን በሚገባ ለመረዳት ከትንቢተ ሐጌ መግቢያ ላይ "ታሪካዊ ዳራው" የሚለውን ይመ::

ጸሐፊውና የጽሑፉ ወጥነት

ኤርምያስ (1፥1) እና ሕዝቅኤል (1፥3) ነቢይ ብቻ ሳይሆኑ ካህንም እንደ ነበሩ ሁሉ፣ ዘካርያስም ነቢይና ካህን ነበር (1፥1):: ዘካርያስ የተወለደው በባቢሎን ሲሆን፣ በዘሩባቤልና በኢያሱ መሪነት በ538 ዓ.ቅ.ክ ወደ ይሁዳ ከተመለሱት ሰዎች መካከል አንዱ ነበር:: በነህ 12፥4 ላይ አያቱ አዶ ከምርኮ ከተመለሱት ሰዎች ዝርዝር ውስጥ ተጠቅሶአል:: በኋላም ኢዮአቄም ሊቀ ካህን በነበረበት ጊዜ፣ ዘካርያስ ከካህናት ወገን ለነበሩት አለቃ በመሆን (ነህ 12፥10-16) አዶን ተክቶአል (1፥1 :7)፤ ዘካርያስ የአያቱን ቦታ ሊይዝ የቻለው አባትየው (በራክዩ፣ 1፥1 :7) በወጣትነቱ ስለ ሞተ ነው የሚል ግምት አለ::

ዘካርያስ የነበረው ሐጌ በነበረበት ዘመን ነው (ዕዝ 5፥1፤ 6፥14)፤ ነገር ግን ከእርሱም በኋላ ለብዙ ጊዜ አገልግሎአል (1፥1 እና 7፥1 ከሐጌ 1፥1 ጋር ያነጻጽሩ፤ ነህ 12፥1-16 ማብ ይመ):: በወጣትነት ዕድሜው አገልግሎት በመጀመሩ (2፥4 ይመ)፣ እስከ ቀዳማዊ አርጤክስስ ዘመነ መንግሥት (465-424 ዓ.ቅ.ክ) ድረስ ቈይቶ ሊያገለግል ችሎአል::

በስሙ የተጠራውን ይህን መጽሐፍ ዘካርያስ ሙሉ በሙሉ ሳይጽፍ አይቀርም:: አንዳንድ ምሁራን ከም 1-8 ያለውን ክፍል የጻፈው ጸሐፊ ከም9-14 ያለውን ከጻፈው እንደሚለይ በማገለጽ የተጻፈበትን ስልትና የቅንብር ይዘቱን፣ እንዲሁም ታሪካዊ ሁነቶችንና የዘመን አቈጣጠር በማስረጃነት ያቀርባሉ:: ዘካርያስ የመጽሐፉ ጸሐፊ አለመሆኑን ለማገለጽ የቀረበው ይህ ተቃውሞ አጥጋቢ አይደለም፤ የመጽሐፉንም ወጥነት አጠራጣሪ ሊያደርግ አይችልም::

የተጻፈበት ጊዜ

የዘካርያስ መልእክት የተጻፈበት ጊዜ ከሐጌና ከሌሎች ታሪካዊ ድርጊቶች ጋር የተያያዘ ነው:: ከዚህ በታች እንደተመለከተው፤

1) የመጀመሪያው የሐጌ መልእክት (ሐጌ 1፥1፤ ዕዝ 5፥1)፣ በ520 ዓ.ቅ.ክ
2) የቤተ መቅደሱ እንደ ገና መሠራት መጀመር (ሐጌ 1፥12-15፤ ዕዝ 5፥2)፣ በ520 ዓ.ቅ.ክ
   - የቤተ መቅደሱ ሥራ መስተጓጐል (ዕዝ 4፥1-5)፣ ከ536-530 ዓ.ቅ.ክ
   - የሥራው ፈጽሞ መቆም (ሐጌ 2፥1-9)፣ ከ530-520 ዓ.ቅ.ክ
3) ሁለተኛው የሐጌ መልእክት (ሐጌ 2፥1-9)፣ በ520 ዓ.ቅ.ክ
4) የዘካርያስ ስብከት መጀመሪያ (1፥1-6)፣ በ520 ዓ.ቅ.ክ
5) ሦስተኛው የሐጌ መልእክት (ሐጌ 2፥10-19)፣ በ520 ዓ.ቅ.ክ
6) አራተኛው የሐጌ መልእክት (ሐጌ 2፥20-23)፣ በ520 ዓ.ቅ.ክ
7) የቤተ መቅደሱ እንደ ገና መሠራት አስመልክቶ የተንተናይ ደብዳቤ ለዳርዮስ (ዕዝ 5፥3-6፥14) 519-ከ518 ዓ.ቅ.ክ

- ቤተ መቅደሱ እንደ ገና መሠራት በመጀመሩና በተንትናይ መምጣት መካከል የጊዜ ክፍተት አለ::

8) የዘካርያስ ስምንቱ ራእዮች (ም 1፥7-6፥8)፣ በ519 ዓ.ቅ.ክ
9) ኢያሱ አክሊል መድፋቱ (ም 6፥9-15)፣ በ519 ዓ.ቅ.ክ
10) የንስሓ ጥሪና የበረከት ተስፋ (ም 7-8)፣ በ518 ዓ.ቅ.ክ
11) የቤተ መቅደሱ መመረቅ (ዕዝ 6፥15-18)፣ በ516 ዓ.ቅ.ክ
12) የዘካርያስ የመጨረሻ ትንቢት (ም 9-14)፣ ከ480 ዓ.ቅ.ክ በኋላ

የተጻፈበት ምክንያትና ዐላማው

ትንቢተ ዘካርያስ የተጻፈበት ምክንያት ከትንቢተ ሐጌ ጋር ይመሳሰላል (ከሐጌ ታሪካዊ ዳራ "የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ):: ዘካርያስና ሐጌ መንፈሳዊ ተሐድሶ እንዲመጣ የሚፈልጉ ቢሆንም የሁለቱም ነቢያት ዋና ዐላማ የይሁዳን ሕዝብ መገሠጽና የጀመሩትን የቤተ መቅደሱን ሥራ እንዲጨርሱ ማደፋፈር ነበር (4፥8-10 ፤ ሐጌ 1፥2)፤ እንዲሁም በ1፥7-6፥8 ላይ የተጠቀሱት የሳምንቱ የሌሊት ራእዮች ዐላማ ምን እንደ ሆነ፣ በ1፥3፡5-6 ላይ ተገልጦአል:: እግዚአብሔርም ይሁዳ ወደ እርሱ ብትመለስ ወደ እርሷ እንደሚመለስ ተናግሮአል፤ የተናገረውም ቃል ሁልጊዜ ይፈጸማል::

ትምህርተ መለኮታዊ አስተምህሮው

የመጽሐፉ ትምህርተ መለኮታዊ አስተምህሮ፣ መሲሐዊ እንዲሁም አቡቀለምሲሳዊና ሥነ ፍጻሜያዊ ከሆነ ዐቢይ ሐሳቡ ጋር የተያያዘ ነው:: ዘካርያስ ስለ መሲሑ ሁኔታ በሚገልጽበት ጊዜ፣ ክርስቶስ

ትሑት ሆኖ እንደሚመጣ (6፥12)፣ ሰው መሆኑን (6፥12፤ 13፥7)፣ እንደሚናቅና በሠላሳ ብር እንደ ሚሸጥ (11፥12-13)፣ እንደሚሰቀል (13፥7)፣ ክህነቱን (6፥13)፣ ንጉሥነቱን (6፥13፤ 9፥9፤ 14፥9:16)፣ በክብር እንደሚመጣ (14፥4)፣ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ እንደሚሠራ (6፥12-13)፣ የአገዛዙ ሁኔታ ምን እንደሚመስል (9፥10፤ 14)፣ ዘላቂ ሰላምንና ብልጽግናን (3፥10፤ 9፥9-10) እንደሚያመጣ አስ ቀድሞ ተናግሮአል። እነዚህ መሲሑን የሚያመለክቱ ምንባቦች ኢየሱስ በሉቃስ 24፥25-27:44 ላይ ለተ ናገረው ነገር የበለጠ ትርጉም ይሰጡታል።

አቡቀለምሲሳዊና ሥነ ጽሑፋዊ ይዘቱን በሚመለከት ያለውን ሁኔታ ሲገልጽ ኢየሩሳሌም እንደም ትከበብ (12፥1-3፤ 14፥1-2)፣ በመጀመሪያ የይሁዳ ጠላቶች ድል እንደሚያደርጉ (14፥2)፣ እግዚአብሔር ስለ ኢየሩሳሌም እንደሚዋጋ (14፥3-4)፣ በሕዝብ ላይ ፍርድ እንደሚሆን (12፥9፤ 14፥3)፣ የይሁዳ መሬት አቀማመጥ እንደሚለወጥ (14፥4-5)፣ በመሲሑ ዘመነ መንግሥት የዳስ በዓሏ እንደሚከበር (14፥16-19)፣ ኢየሩሳሌምና ሕዝቧ በመጨረሻ እንደሚቀደሱ (14፥20-21) ዘካርያስ ትንቢት ተናግሮአል።

“እግዚአብሔር ያስታውሳል” የሚል ትርጉም ያለው የነቢዩ ስምም ትምህርተ መለኮታዊ ይዘት አለው። “እግዚአብሔር” የሚለው የአምላክ የግልና የቃል ኪዳን ስሙ ነው፤ ይህም እግዚአብሔር ለሰጠው ተስፋ ታማኝነቱን የሚገልጽ ዘላለማዊ ምስክር ነው (የዘፀ 3፥14 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር የኪዳኑን ተስፋ ያስታውሳል፤ ይፈጽመውም ዘንድ ይተጋል። በዘካርያስ መጽሐፍ ውስጥ እስራኤላውያን የባቢሎን ግዞተኞች ከመሆን ነጻ እንደሚወጡ፣ መንግሥታቸው እንደሚመሠረትና አገልግሎት የሚሰጥ ቤተ መቅደስ እንደሚኖራቸው፣ እግዚአብሔር የሰጠው ተስፋ፣ በመሲሑ የሚሆነው ድነትና መታነጽ ምን እንደሚመስል ተብራርቶአል።

በአጠቃላይ መጽሐፉ ቀድሞም ሆነ ዛሬ፣ ወደፊትም እግዚአብሔር በታሪክ ውስጥ በሕዝብና በመንግሥታት ላይ ሉዓላዊ እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው።

ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽና መሪ ሐሳብ

ይህ መጽሐፍ ለንስሓ የሚጋብዝ ልመናን (1፥2-6)፣ ትንቢታዊ ራእዮችን (1፥7-6፥8)፣ የፍርድና የድነት ንግሮችን አካቶ የያዘ ነው (ም 9-14)። በ1፥7-6፥8 ላይ የተጠቀሱት ትንቢታዊ ራእዮች አቡቀ ለምሲሳዊ ጽሑፎች ሲሆኑ፣ ለእግዚአብሔር ሕዝብ መጽናናትን የሚሰጡ ጽሑፎች ናቸው። አቡቀለምሲ ሳዊው ክፍል በም 9-14 ከተጠቀሰው የድነት ቃል ጋር አብሮ ሲነበብ፣ የመጽሐፉ ዋና ሐሳብ በማ ጽናናት ላይ ያተኮረ እንደ ሆነ መረዳት ይቻላል፤ ይህም የእግዚአብሔር ሕዝብ ወደ ፊት ታላቅ ክብር የሚጠብቀው በመሆኑ ነው።

በመሠረቱ መጽናናትና ማበረታታት የመጽሐፉ ዐቢይ ሐሳብ ነው፤ የመጀመሪያው ማበረታ ትትም እንደ ገና እየተሠራ ያለውን ቤተ መቅደስ በሚያጠናቅቁበት ሁኔታ ላይ ያተኮረ ነው። ይህንም ከግብ ለማድረስና ለማጠናቀቅ የተለያዩ ስልቶች ተግባር ላይ ውለዋል፤ ይህም የመሪ ሐሳቡ አካል ነበር፤ ለምሳሌ የእግዚአብሔር አገዛዝ በመጨረሻ ሙሉ በሙሉ በምድር ላይ ይሰፍን ዘንድ መሲሑ ሲመጣ ታላቅ ጭንቀት እንደሚሆንና መንግሥቱን የሚቃወሙትንም ሁሉ እንደሚያስወግድ በአፅንዖት ይገልጻል።

አስተዋፅዖ

ክፍል 1 (ም 1-8)

1. መግቢያ (1፥1-6)
   - ሀ. የተጻፈበት ጊዜና የጸሓፊው ስም (1፥1)
   - ለ. የንስሓ ጥሪ (1፥2-6)
2. በሌሊት የታዩ ስምንት ተከታታይ ራእዮች (1፥7-6፥8)
   - ሀ. በፈረስ ተቀምጦ በባርሰነት ዛፎች መካከል የቆመው ሰው (1፥7-17)
   - ለ. አራት ቀንዶችና አራት ጠራቢዎች (1፥18-21)
   - ሐ. የመለኪያ ገመድ የያዘ ሰው (ም 2)
   - መ. ለሊቀ ካህኑ የተሰጠው ንጹህ ልብስ (ም 3)
   - ሠ. የወርቁ መቅረዝና ሁለቱ የወይራ ዛፎች (ም 4)
   - ረ. በራሪው የመጽሐፍ ጥቅልል (5፥1-4)
   - ሰ. በኢፍ መስፈሪያ ውስጥ የተቀመጠችው አንዲት ሴት (5፥5-11)
   - ሸ. አራቱ ሠረገሎች (6፥1-8)
3. በሊቀ ካህኑ በኢያሱ ላይ የተጫነው የመታሰቢያ አክሊል (6፥9-15)
4. ትክክለኛ ያልሆነ ጾም፣ ስለ ወደፊቱ የተሰጠ ተስፋ (ም 7-8)
   - ሀ. ከቤቴል ተወክለው የመጡ ሰዎች ያቀረቡት ጥያቄ (7፥1-3)
   - ለ. የጌታ ተግሣጽ (7፥4-7)
   - ሐ. ንስሓ እንዲገቡ የተሰጠ ትእዛዝ (7፥8-14)
   - መ. ከእግዚአብሔር ሞገስ የተነሣ የእስራኤል ተሐድሶ (8፥1-17)
   - ሠ. በመንግሥቱ ውስጥ የሚሆነው ደስታና የአይሁድ ሞገስ ማግኘት (8፥18-23)

ክፍል 2 (ም 9-14)

5. ሁለት ትንቢታዊ ንግሮች፦ የመሲሑ መምጣትና የእግዚአብሔር መንግሥት በሚገባ መታወቅ፤ (ም 9-14)
    ሀ. የመጀመሪያው ንግር፦ የመሲሑ መምጣትና ተቀባይነት ማጣት (ም 9-11)
        1. መሲሕ የሆነው ንጉሥ እንደሚመጣ (ም 9-10)
        2. እረኛውና ንጉሡ መሲሕ ተቀባይነት ማጣቱ (ም 11)
    ለ. ሁለተኛው ንግር፦ የመሲሑ መምጣትና ተቀባይነት ማግኘት (ም 12-14)
        1. የእስራኤል ነጻ መውጣትና መለወጥ (ም 12-13)
        2. የመሲሑ መምጣትና መንግሥቱ (ም 14)

ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር እንዲመለስ የቀረበ ጥሪ

1 ዳርዮስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት በስምንተኛው ወር የእግዚአብሔር ቃል ወደ አዶ ልጅ ወደ በራክዩ ልጅ ወደ ነቢዩ ዘካርያስ እንዲህ ሲል መጣ፤

[2]"እግዚአብሔር በአባቶቻችሁ ላይ እጅግ ተቈጥቶ ነበር፤ [3]ስለዚህ ለሕዝቡ ንገር፤ እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ 'ወደ እኔ ተመለሱ' ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት፤ 'እኔም ወደ እናንተ እመለሳለሁ፤' ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት፤ [4]የቀደሙት ነቢያት፣ 'እግዚአብሔር ጸባኦት፣ "ከክፉ መንገዳችሁና ከክፉ ሥራችሁ ተመለሱ" ይላል፤ በማለት ለአባቶቻችሁ ሰብከው ነበር፤ እነርሱ ግን አልሰሙም፤ እኔንም አላደመጡም፤ እንደ እነርሱ አትሁኑ፤ ይላል እግዚአብሔር። [5]አባቶቻችሁ አሁን የት አሉ? ነቢያትስ ለዘላለም በሕይወት ይኖራሉን? [6]ለባሪያዎቼ ለነቢያት ያዘዝኋቸው ቃልና ሥርዐት በአባቶቻችሁ ላይ አልደረሰምን?

"እነርሱም ንስሓ ገብተው፤ እንዲህ አሉ፤ 'እግዚአብሔር ጸባኦት በወሰነው መሠረት፣ ለሥራችንና ለመንገዳችን የሚገባውን አድርጎብናል።' "

በባርሰነት ዛፎች መካከል የቆመው ሰው

[7]ዳርዮስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት፣ ሳባጥ በሚባለው በዐሥራ አንደኛው ወር በሃያ አራተኛው ቀን፣ የእግዚአብሔር ቃል ወደ አዶ ልጅ ወደ በራክዩ ልጅ ወደ ነቢዩ ዘካርያስ እንዲህ ሲል መጣ፤

[8]በምሽት ራእይ አየሁ፤ እዚያም በፊቴ አንድ ሰው በመጋላ ፈረስ ላይ ተቀምጦ አለ፤ እርሱም በሸለቆ ውስጥ በባርሰነት ዛፎች መካከልም ቆሞ ነበር፤ ከበስተ ኋላውም መጋላ፣ ሐመርና አንባላይ ፈረሶች ነበሩ።

[9]እኔም፣ "ጌታዬ ሆይ፤ እነዚህ ምንድን ናቸው?" አልሁ።

ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረው መልአክም፣ "እነዚህ ምን እንደ ሆኑ አሳይሃለሁ" አለኝ።

[10]ከዚያም በባርሰነት ዛፎች መካከል የቆመው ሰው፣ "እነዚህ በምድር ሁሉ እንዲመላለሱ እግዚአብሔር የላካቸው ናቸው" ሲል መለሰ። [11]እነርሱም በባርሰነት ዛፎች መካከል ቆሞ ለነበረው የእግዚአብሔር መልአክ፣ "በምድር ሁሉ ተመላለስን፤ መላዋ ምድርም ዐርፋ በሰላም ተቀምጣለች" ብለው መለሱለት።

[12]ከዚያም የእግዚአብሔር መልአክ፣ "እግዚአብሔር ጸባኦት ሆይ፤ በእነዚህ ሰባ ዓመታት ውስጥ የተቈጣሃቸውን ኢየሩሳሌምንና የይሁዳን ከተሞች የማትምራቸው እስከ መቼ ነው?" አለ። [13]እግዚአብሔርም ከእኔ ጋር ይነጋገር ለነበረው መልአክ ደስ በሚያሰኝና በሚያጽናና ቃል መለሰለት።

[14]ከዚያም ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረው መልአክ እንዲህ አለኝ፤ "ይህን ቃል ተናገር፤ እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ 'ስለ ጽዮንና ስለ ኢየሩሳሌም እጅግ ቀንቻ

1፥1 ቍ7፤ዕዝ 4፥24፤ 5፥1፤6፥15፤ ነህ12፥4፤ማቴ23፥35፤ ሉቃ11፥51
1፥2 2ዜና36፥16
1፥3 ኢዮ22፥23፤ ሚል3፥7፤ያዕ4፥8
1፥4 2ነገ17፥13፤ 2ዜና፤24፥19፤36፥ 15፤መዝ78፥8፤106፥ 6፤ኤር6፥17፥23፤ 23፥22፤ሕዝ20፥18፤ 33፥4፤ዘካ7፥7
1፥6 ዘዳ28፥2፤ ኢሳ44፥26፤ ኤር12፥14-17፤ 23፥20፤39፥16፤ 44፥17፤ሰቆ2፥17፤ ዳን9፥12፤ሆሴ5፥9
1፥7 ቍ1
1፥8 ዘካ6፥2-7፤ ራእ6፥4
1፥9 ዳን7፥16፤ ዘካ4፥14-5፤5፥5
1፥10 ዘካ6፥5-8
1፥11 ዘፍ16፥7፤ ኢሳ14፥7
1፥12 2ዜና36፥21፤ መዝ6፥3፤40፥11፤ ኤር40፥5፤ዳን9፥2
1፥13 ኢዮ15፥11፤ ኢሳ35፥4፤ዘካ4፥1
1፥14 ኢሳ26፥11፤ ኢል2፥18

1፥1፤ *በሁለተኛው ዓመት በስምንተኛው ወር፤* በ520 ዓ.ቅ.ክ ከጥቅምት እስከ ኅዳር ያለውን ጊዜ የሚያመለክት ነው። ሐጌም፣ ዳርዮስ በነገሠ በሁለተኛው ዓመት ፣በስድስተኛው ወር፣ በመጀመሪያው ቀን ማለትም ነሐሴ 29 ቀን 520 ዓ.ቅ.ክ (ሐጌ 1፥1) የነቢይነት አገልግሎቱን ጀመረ። *የእግዚአብሔር ቃል፤* የትንቢትን ቃል መገለጥ የሚያመለክት የተለመደ ሐረግ ነው(9፥1፤12፥1፤ ኤር1፥2፤ ሕዝ1፥3፤ሆሴ1፥1፤ኢዩ1፥1፤ ዮና1፥1፤3፥1፤ሚክ1፥1፤ሶፎ1፥1፤ ሐጌ1፥1፤ሚል1፥1ይመ፤እንዲሁም የ6፥9ማብ ይመ። *አዶ፤* ቍ7፤ ዕዝ 5፥1፤6፥14፤ነህ12፥4:16 ይመ። እንዲሁም ከመግቢያው "ጸሐፊው" የሚለውን ይመ። *ነቢዩ፤* የእግዚአብሔር አፍ ለመሆን በራሱ በእግዚአብሔር የተጠራ ማለት ነው የዘፀ7፥1-2 ማብ ይመ።

1፥2፤ *በአባቶቻችሁ ላይ እጅግ ተቈጥቶ ነበር፤* ከባቢሎን ምርኮ በፊት የነበሩት የአይሁድ አባቶች፣ ኪዳኑን በማፍረስ እግዚአብሔርን ስለ በደሉ እግዚአብሔር ቀጣቸው፤ ከዚህም የተነሣ በ586 ዓ.ቅ.ክ ላይ ኢየሩሳሌም ተደመሰሰች፤ ሕዝቡም ወደ ባቢሎን ተጋዘ። እግዚአብሔር የሚቀጣ መሆኑን መካድ ሁለንተናዊ ማንነት ያለው አምላክ መሆኑን መካድ ነው።

1፥3፤ *'ወደ እኔ ተመለሱ'... 'እኔም ወደ እናንተ እመለሳለሁ'፤* ከ7፥13 ጋር ያነጻጽሩ። በዘካርያስ ዘመን የነበሩ ሰዎች አባቶቻቸው የሄዱበትን ክፉ መንገድ በመተው (ቍ4) ወደ እግዚአብሔር ቢመለሱ፣ እግዚአብሔር ወደ እነርሱ ይመለሳል፤ በርግጥም ፈንታ በረከትን ያፈስስላቸዋል ቍ16፤ ኤር18፥710 ይመ።

1፥4፤ *የቀደሙት ነቢያት፤* እንደ ኢሳይያስ (ኢሳ 45፥22 ይመ)፣ እንደ ኤርምያስና (ኤር18፥11 ይመ) ሕዝቅኤል (ሕዝ 33፥11 ይመ) ያሉትን ነው። እንዲሁም 7፥7:12፤ ኤር25፥4-5፤ 35፥15 ይመ።

1፥5፤ *ለዘላለም በሕይወት ይኖራሉን?* አይኖሩም፤ በእነርሱ የተነገረው የእግዚአብሔር ቃል ግን እስኪፈጸም ድረስ ይኖራል (ቍ6 ይመ)።

1፥6፤ *ያዘዝኋቸው ቃልና...በአባቶቻችሁ ላይ አልደረሰምን?* ከኢሳ 40፥6-8፤55፥10-11ጋር ያነጻጽሩ። "አልደረሰምን?" የሚለውን ዘይቤያዊ አገላለጽ በተመለከተ በዘዳ28፥2:15:45 ይመ። *ለባሪያዎቼ ለነቢያት፤* 2ነገ9፥7፤17፥13:23፤21፥10፤24፥2፤ ዕዝ9፥11፤ኤር7፥25 እና ማብ ይመ፤25፥4፤ ሕዝ38፥17፤ዳን 9፥6:10፤ አሞ3፥7ይመ። *ንስሓ ገብተው፤* ከምርኮ በፊት በነበሩት አባቶች ላይ፣ በምርኮ ወቅት ደግሞ በልጆቻቸው ላይና ከምርኮ በኋላም በነበሩት ላይ የደረሰውን ማመልከቱ ግልጽ ነው ከዕዝ 9፤10፥1-17፤ከዳን 9፥1-19ጋር ያነጻጽሩ።

1፥7-17፤ የዘካርያስ የመጀመሪያው ራእይ ነው። የእግዚአብሔር የኪዳን ሕዝብ በመከራ ውስጥ ሳሉ ጠላቶቻቸው ቢመቻቸውም፣ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚቀና በመሆኑ (የዘፀ 20፥5 ማብ ይመ) ሕዝቡን፣ ከተማቸውንና ቤተመቅደሱን መልሶ ያድሳል። በዚህ በመጀመሪያ ራእይ ውስጥ ያሉት ምሳሌያዊ ገለጻዎች በስምንተኛውና በመጨረሻው ራእይ ውስጥም ተንጸባርቀዋል 6፥1-8።

1፥7፤ *ሳባጥ...በሃያ አራተኛው ቀን፤* የካቲት 15 ቀን 519 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው። ይህም በቍ1 ላይ ከተጠቀሰው ቀን ሦስት ወር በላይ ነው።

1፥8፤ *በምሽት፤* ዘካርያስ ስምንቱንም ራእዮች ያየው በአንዲት ምሽት ነበር 1፥7-6፥8። *ራእይ፤* ሕልም አይደለም 4፥1ይመ። ለዘካርያስ ራእይ የተሰጠው ከእንቅልፉ ሙሉ ለሙሉ ነቅቶ ሳለ ነው። *አንድ ሰው...ላይ ተቀምጦአል፤* የእግዚአብሔር መልአክ ነው ቍ11። በቍ9፥13-14:19፤2፥3፤4፥1:4-5፤5፥5:10፤ 6፥4-5 ላይ ከተጠቀሰውና ራእዩን ከሚተረጕመው መልአክ ይለያል። *ፈረሶች፤* የተላኩ መላእክት ሊሆኑ ይችላሉ ቍ10።

1፥11፤ *የእግዚአብሔር መልአክ፤* የዘፍ16፥7 ማብ ይመ። *ዐርፋ፤* ከ6፥8 ጋር ያነጻጽሩ። የፋርስ መንግሥት በሰላም የሚኖርበት ጊዜ ቢሆንም ቍ15፣ በይሁዳ ያሉት አይሁድ ግን በባዕድ መንግሥት ተጽእኖ ሥር ነበሩ ቍ12።

1፥12፤ *ሰባ ዓመታት፤* 7፥5እና ማብ ይመ። ኤር25፥11-12 እና ማብ ይመ፤ 29፥10 ይመ፤ ከ2ዜና36፥21፤ዕዝ1፥1፤ዳን9፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥13፤ *በሚያጽናና ቃል፤* ከቍ14-17 ያሉትን ያመለክታል።

1፥14፤ *ቀንቻለሁ፤* 8፥2 ይመ። እግዚአብሔር ለይሁዳ ያለውን ፍቅር የሚያሳይ ነው። የዘፀ20፥5 ማብ ይመ፤ ከያዕ4፥4 ጋር ያነጻጽሩ። ዋና ሐሳቡም በይሁዳ ላይ የተፈጸመውን ዐመፅ እግዚአብሔር ይበቀላል የሚል ነው (ቍ15)።

ለሁ፤ 15ሰላም አለ በሚሉ አሕዛብ ላይ ግን በጣም ተቈጥቻለሁ፤ በመጠኑ ተቈጥቼ ሳለሁ፣ እነርሱ ግን ጥፋቱ እንዲብስ አደረጉ።'

16"ስለዚህ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 'በምሕረት ወደ ኢየሩሳሌም እመለሳለሁ፤ በዚያም ቤቴ እንደ ገና ይሠራል፤ መለኪያ ገመድም በኢየሩሳሌም ላይ ይዘረጋል' ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት።

17"ቀጥለህም እንዲህ እያልህ ስበክ፤ *እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ 'ከተሞቼ እንደ ገና ብልጽግና ይትረፈረፍባቸዋል፤*እግዚአብሔርም* እንደ ገና ጽዮንን ያጽናናል፤ ኢየሩሳሌምንም ይመርጣል።'"

አራቱ ቀንዶችና አራቱ የእጅ ሙያተኞች

18ከዚያም ወደ ላይ ተመለከትሁ፤ ከፊቴም አራት ቀንዶችን አየሁ፤ 19ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረውንም መልአክ፣ "እነዚህ ምንድን ናቸው?" አልሁት።

እርሱም፣ "እነዚህ ይሁዳን፣ እስራኤልንና ኢየሩሳሌምን የበታተኑ ቀንዶች ናቸው" አለኝ።

20ከዚያም *እግዚአብሔር* አራት የእጅ ሙያተኞችን አሳየኝ። 21እኔም፣ "እነዚህስ ምን ሊያደርጉ መጡ?" አልሁ።

እርሱም፣ "እነዚህ ቀንዶች ማንም ራሱን ቀና ማድረግ እንዳይችል ይሁዳን የበታተኑ ናቸው፤ እነዚህ የእጅ ሙያተኞች ግን የመጡት እነርሱን ሊያስደነግጧቸው፣ ሕዝቡን ለመበታተን በይሁዳ ምድር ላይ ቀንዳቸውን ያነሡትን የእነዚህን የአሕዛብ ቀንዶች ሰብሮ ለመጣል ነው" አለኝ።

የመለኪያ ገመድ የያዘ ሰው

2 ደግሞም ወደ ላይ ተመለከትሁ፤ እነሆ፤ በእጁ የመለኪያ ገመድ የያዘ ሰውም በፊቴ አየሁ፤ 2እኔም፣ "የት ልትሄድ ነው?" አልሁት።

እርሱም፣ "የኢየሩሳሌም ርዝመትና ስፋት ምን ያህል እንደ ሆነ ለመለካት መሄዴ ነው" አለኝ።

3ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረው መልአክም ሄደ፤ ሌላም መልአክ ሊገናኘው መጣ፤ 4እንዲህም አለው፣ "ሩጥና ለዚያ ጕልማሳ እንዲህ ብለህ ንገረው፤ 'በውስጧ ካለው የሰውና የከብት ብዛት የተነሣ፣ ኢየሩሳሌም ቅጥር እንደሌላት ከተማ ትሆናለች፤ 5እኔ ራሴ በዙሪያዋ የእሳት ቅጥር እሆንላታለሁ' ይላል *እግዚአብሔር* 'በውስጧም ክብሯ እሆናለሁ።'

6"ኑ! ኑ! ውጡ ከሰሜን ምድር አምልጡ" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "ለአራቱ የሰማይ ነፋሳት በትኛችኋለሁና፤" ይላል *እግዚአብሔር*።

7"አንቺ ጽዮን ነዪ፤ ከባቢሎን ሴት ልጅ ጋር የምትኖሪ ሆይ፤ ኰብልዪ።" 8*እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላልና፤ "ካከበረኝና በዘረፉአችሁ አሕዛብ ላይ ከላከኝ በኋላ፣ የሚነካችሁ የዐይኑን ብሌን ይነካል፤ 9እነሆ፤ እጄን በእነርሱ ላይ አነሣለሁ፤ ባሪያዎቻቸውም ይዘርፏቸዋል፤ ከዚያም *እግዚአብሔር* ጸባኦት እኔን እንደ ላከኝ ታውቃላችሁ።

10"የጽዮን ልጅ ሆይ፤ እልል በዪ፤ ደስም ይበልሽ፤ እኔ እመጣለሁና፤ በመካከልሽም እኖራለሁ" ይላል እግዚአብሔር። 11"በዚያ ቀን ብዙ አሕዛብ ወደ *እግዚአብሔር* ይጠጋሉ፤ የእኔም ሕዝብ ይሆናሉ። በመካከልሽ እኖራለሁ፤ *እግዚአብሔር* ጸባኦት ወደ አንቺ እንደላከኝም ታውቃላችሁ። 12*እግዚአብሔርም* በተቀደሰችው ምድር ይሁዳን ርስቱ አድርጎ ይወርሳል፤ ኢየሩሳሌምንም እንደ ገና ይመርጣል።

1፥15 2ዜና28፥9፤ መዝ51፥18፤ ኢሳ 14፥1፤ 40፥1፤54፥8-10፤61፥4
1፥16 ዕዝ1፥1፤ ኢዮ38፥5፤ ዘካ2፥1-2፤8፥3
1፥17 ዕዝ9፥9፤ መዝ51፥18፤ኢሳ 14፥1፤40፥1፤54፥8-10፤61፥4
1፥19 አሞ6፥13
1፥21 1ነገ22፥11፤ መዝ75፥4፡10፤ኢሳ 54፥16-17፤ ዘካ12፥9
2፥2 ሕዝ40፥3፤ ዘካ1፥16፤ራእ21፥15
2፥4 ኢሳ49፥20፤ ኤር30፥19፤33፥22፤ ሕዝ38፥11፤ዘካ14፥11
2፥5 መዝ46፥5፤ 85፥9፤125፥2፤ ኢሳ10፥17፤11፥10፤ 24፥23፤26፥1፤ ሕዝ 38፥14፤ 42፥20፤ ራእ21፥23
2፥6 መዝ44፥11፤ ሕዝ17፥21፤37፥9፤ ማቴ24፥31፤ማር 13፥27
2፥7 ኢሳ42፥7፤ 48፥20፤ኤር3፥18
2፥8 ዘዳ32፥10
2፥9 ኢሳ14፥2፤ 48፥16፤ኤር12፥14፤ ዕን2፥8፤ዘካ4፥9፤ 6፥15
2፥10 ዘፀ25፥8፤ ዘሌ26፥12፤ዘኍ 23፥21፤ኢሳ23፥12፤ ሶፎ3፥14፤ዘካ8፥3፤ 9፥9፤ራእ21፥3
2፥11 ኤር24፥7፤ ሚክ4፥2፤ዘካ4፥9፤6፥ 15፤8፥8፡20-22
2፥12 ዘፀ34፥9፤ ዘዳ12፥5፤መዝ 33፥12፤ኢሳ14፥1፤ ኤር10፥16፤40፥5

1፥15፤ *ጥፋቱ እንዲብስ አደረጉ፤* እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ስለተቈጣ፣ አሦራውያንንና (ኢሳ10፥5) ባቢሎናውያንን (ኢሳ47፥6፤ኤር25፥9) ተጠቅሞ ቢቀጣቸውም፣ አሦራውያንና ባቢሎናውያን ግን ከዚህ አልፎ በመሄድ የአይሁድን ሕዝብ ከምድረ ገጽ ለማጥፋት ሞከሩ።

1፥16፤ *በምሕረት፤* ወይም፣ "እናት ለልጅዋ ያላት ርኅራኄ" ዐይነት ነው ቍ12 ይመ። *እመለሳለሁ፤* የቍ3 ማብ ይመ። *ቤቴ እንደገና ይሠራል፤* ዕዝ6፥14-16 ይመ። *መለኪያ ገመድም፣* የተሐድሶ ምልክት ነው ከኤር31፥38-40 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥17፤ *ኢየሩሳሌምንም ይመርጣል፤* 2፥12፤3፥2 ይመ።

1፥18-21፤ የዘካርያስ ሁለተኛው ራእይ ነው፤ እስራኤልን ባድማ ያደረጉ መንግሥታት (ቍ19) እነርሱም እንደዚሁ በሌሎች መንግሥታት ፈጽመው ይጠፋሉ።

1፥18፤ *አራት፤* ቍጥሩ ቃል በቃል የሚወሰድ ከሆነ አሦርን፣ ግብፅን፣ ባቢሎንንና ሜዶንና ፋርስን የሚያመለክት ነው። *ቀንዶችን፤* በጥቅሉ የጥንካሬ ምልክት (መዝ18፥2) ወይም የአንድን አገር ብርታት ማለትም ንጉሥዋን (መዝ 89፥17፤ ዳን 7፥78፤ 8፥20-21፤ራእ17፥12) ወይም ቍ21 በዚህ ቦታ እንደተገለጸው በአጠቃላይ የአንድን ሕዝብ ኀይል የሚያመለክት ነው።

1፥20፤ *አራት የእጅ ሙያተኞችን፤* ቍጥሩ ቃል በቃል የሚወሰድ ከሆነ ግብፅን፣ ባቢሎን፣ፋርስንና ግሪክን የሚያመለክት ነው፤ ይህ የይሁዳ ጠላቶች በሙሉ በመጨረሻ እንደሚሸነፉ ግልጽ የሚያደርግ ነው (ቍ21)።

2፥1-13፤ የዘካርያስ ሦስተኛ ራእይ ነው። የቃል ኪዳኑ ሕዝብ፣ ቤተ መቅደሱና ከተማዋ ሙሉ በሙሉ እንደሚታደሱና እንደሚባረኩ የሚያመለክት ነው።

2፥1፤ *የመለኪያ ገመድ፤* የ1፥16 ማብ ይመ።

2፥4፤ *ጕልማሳ፤* ዘካርያስ መሆኑ ግልጽ ነው። *ቅጥር እንደሌላት፤* በቅጥር እስከማይወሰኑ ድረስ የከተማዋ ሕዝብ እጅግ ይበዛል 10፥8፡10፤ኢሳ49፥19-20 ማብ ይመ።

2፥5፤ *የእሳት ቅጥር፤* ለመለኮታዊው ጥበቃ ትእምርት ነው ዘፀ13፥21እና ማብ ይመ፤ኢሳ4፥56 እና ማብ ይመ። *ክብሯ፤* ዘፀ 40፥34 ይመ።

2፥6፤ *ከሰሜን ምድር፤* ባቢሎን (ቍ7) ከሰሜን መጥታ ነው ይሁዳን የወረረችው (ኤር1፥14፤4፥6፤6፥1፡22፤10፥22)። *ለአራቱ የሰማይ ነፋሳት፤* በሁሉም አቅጣጫ ማለት ነው። በምርኮ ያለው ሕዝብ ከሰሜን፣ ከደቡብ፣ ከምሥራቅና ከምዕራብ ተመልሶ ይመጣል ኢሳ43፥56፤49፥12።

2፥7፤ *ጽዮን፤* በባቢሎን ያሉ ከኢየሩሳሌም የተወሰዱ ምርኮኞችን ያመለክታል። *ከባቢሎን...ኰብልዪ፤* ከራእ18፥48 ጋር ያነጻጽሩ።

2፥8፤ *የዐይኑን ብሌን፤* የዘዳ32፥10 ማብ ይመ።

2፥9፤ *እጄን፤* የኀይል ምሳሌ ነው።

2፥10፤ 9፥9 ይመ። *በመካከልሽም እኖራለሁ፤* ቍ11፤8፥3፤ ዘሌ26፥11-12፤ሕዝ37፥27፤ ዮሐ1፥14፤2ቆሮ6፥16፤ራእ21፥3 ይመ።

2፥11፤ *ብዙ አሕዛብ፤* ለአብርሃም የተሰጠው ተስፋ ይፈጸም ዘንድ (ዘፍ12፥3ይመ፤ዘካ8፥20-23፤ዘፍ18፥18፤22፥18፤ኢሳ2፥2-4፤60፥3ጋር ያነጻጽሩ)። *በዚያ ቀን፤* የጌታን ቀን ያመለክታል (3፥10 እንዲሁም የኢሳ2፥11፡17፡20ማብ ይመ)።

2፥12፤ *በተቀደሰችው ምድር፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ምድሪቱ በዚህ መልኩ የተጠራችው በዚህ ስፍራ ብቻ ነው፤ ይህ የሆነበት ዋናው ምክንያት የቅዱሱ ንጉሥ የእግዚአብሔር ቤተ

[13]*እግዚአብሔር* ከተቀደሰ ማደሪያው ተንሥቶአልና፣ *ሥጋ* ለባሽ ሁሉ ሆይ፤ በፊቱ ጸጥ በል።

ለሊቀ ካህኑ የሚሆን ንጹሕ ልብስ

3 እርሱም ሊቀ ካህኑን ኢያሱን[a] *በእግዚአብሔር* መልአክ ፊት ቆሞ፣ ሰይጣንም[b] ሊከሰው በስተ ቀኙ ቆሞ አሳየኝ። [2]*እግዚአብሔርም* ሰይጣንን፣ "አንተ ሰይጣን፤ *እግዚአብሔር* ይገሥጽህ፤ ኢየሩሳሌምን የመረጠ *እግዚአብሔር* ይገሥጽህ፤ ይህ ሰው ከእሳት የተነጠቀ ትንታግ አይደለምን?" አለው።

[3]ኢያሱም ያደፈ ልብስ ለብሶ በመልአኩ ፊት ቆሞ ነበር። [4]መልአኩም ከፊቱ ቆመው የነበሩትን፣ "ያደፉ ልብሶቹን አውልቁለት" አላቸው።

ኢያሱንም፣ "እነሆ፤ ኀጢአትህን ከአንተ አስወግጃለሁ፤ ጥሩ ልብስም አለብስሃለሁ" አለው።

[5]እኔም፣ "ንጹሕ ጥምጥም በራሱ ላይ አድርጉለት" አልሁ። *የእግዚአብሔርም* መልአክ በአጠገቡ ቆሞ እያለ፣ ንጹሕ ጥምጥም በራሱ ላይ አደረጉለት፤ ልብስም አለበሱት።

[6]*የእግዚአብሔርም* መልአክ ለኢያሱ ይህን ማስጠንቀቂያ ሰጠው፤ [7]"*እግዚአብሔር* ጸባአት እንዲህ ይላል፤ 'በመንገዴ ብትሄድ፣ ትእዛዜንም ብትጠብቅ፣ ቤቴን ታስተዳድራለህ፤ በአደባባዮቼም ላይ ኀላፊ ትሆናለህ፤ በዚህ በቆሙት መካከል ቦታ እሰጥሃለሁ።

[8]" 'ሊቀ ካህኑ ኢያሱ ሆይ፤ ስማ፤ በፊትህ የሚቀመጡትም ረዳቶችህ ገና ወደ ፊት ለሚመጡት ምልክት የሚሆኑ ሰዎች ናቸውና ይስሙ፤ እነሆ፤ ባሪያዬን ቍጥቋጡን አመጣለሁ። [9]በኢያሱ ፊት ያስቀመጥሁት ድንጋይ እነሆ! በዚያ በአንዱ ድንጋይ ላይ ሰባት ዐይኖች[c] አሉ፤ በእርሱም ላይ ቅርጽ እቀርጻለሁ፤ የዚህችንም ምድር በደል በአንድ ቀን አስወግዳለሁ፤' ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት።

[10]" 'በዚያን ቀን እያንዳንዱ በግዛ ወይኑና በለሱ *ሥር* ሆኖ ባልንጀራውን ይጋብዛል፤' ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት።"

የወርቁ መቅረዝና ሁለቱ የወይራ ዛፎች

4 ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረው መልአክም ተመልሶ፣ አንድ ሰው ከእንቅልፉ እንደሚነቃ አነቃኝ፤ [2]እርሱም፣ "*ምን ታያለህ?*" አለኝ።

እኔም እንዲህ አልሁ፤ "እነሆ፤ በዐናቱ ላይ የዘይት ማሰሮ ያለበት ሁለንተናው ወርቅ የሆነ መቅረዝ አየሁ፤ በመቅረዙም ላይ ሰባት ቧንቧዎች ያሏቸው ሰባት መብ

2፥13 ዘፀ14፥14፤ ዘዳ26፥15፤ኢሳ41፥1
3፥1 2ሳሙ24፥1፤ 2ዜና18፥21፤ዕዝ2፥2፤ መዝ109፥6፤ዘካ6፥11፤ ማቴ4፥10
3፥2 ኢሳ7፥4፤ 14፥1፤ይሁ1፥9፡23
3፥4 ዘፍ41፥42፤ 2ሳሙ12፥13፤ መዝ132፥9፤ ኢሳ52፥1፤ሕዝ 36፥25፤ሚክ7፥18፤ ራእ19፥8
3፥5 ዘፀ29፥6
3፥7 ዘሌ8፥35፤ ዘዳ17፥8-11፤ 2ዜና23፥6፤ኤር15፥1 9፤ሕዝ44፥15-16፤ዘካ6፥15
3፥8 ዘዳ28፥46፤ ኢሳ4፥2፤49፥3፤ ሕዝ12፥11፤17፥22፤ ሐጌ1፥1
3፥9 2ሳሙ12፥13፤ 2ዜና16፥9፤ዕዝ2፥2፤ ኢሳ28፥16፤ ኤር50፥20
3፥10 ዘኁ 16፥14፤ 1ነገ4፥25፤ ኢዮ11፥18፤ሚክ4፥4
4፥1 ኤር31፥26፤ ዳን8፥18
4፥2 ዘፀ25፥31፤ ኤር1፥13፤ራእ 1፥12፤ 4፥5

[a]1 *የሆሹዋ* ለሚለው ተለዋጭ ስም ነው፤ እዚህ ላይ እንዲሁም በዘካርያስ መጽሐፍ በሌሎች ቦታ።
[b]1 *ሰይጣንም* ትርጕሙ ከሳሽ ማለት ነው።

መቅደስና ዙፋኑ በምድር የተቀመጠበት፣ እርሱም ከኪዳኑ ሕዝብ ጋር አብሮ የሚኖርበት ቦታ በመሆኑ ነው። የዘፀ3፥5 ማብ ይመ። *ኢየሩሳሌምንም..ይመርጣል፤* 1፥17፤3፥2 ይመ።

2፥13፤ *በፊቱ ጸጥ በል፤* ዕን 2፥20፤ ሶፎ1፥7ይመ። *ተንሥቶአልና፤* ሊፈርድ ማለት ነው ከቍ9 ጋር ያነጻጽሩ።

3፥1-10፤ የዘካርያስ አራተኛው ራእይ ነው፤ እስራኤል የካህናት ሕዝብ እንድትሆን ከኀጢአቷ ትነጻለች፤ እንደገናም ትታደሳለች (ዘፀ19፥6 እና ማብ ይመ)።

3፥1፤ *ኢያሱን፤* ይህ ሰው በዚህ ክፍል ኀጢአተኛ የሆነውን የእስራኤልን ሕዝብ ወክሎአል (ቍ8-9 ይመ)። በጥንት ጊዜ ይህ ስም የተለመደ ነበር፤ ግሪኩ ወደ አማርኛ ሲመለስ "ኢየሱስ" ማለት ሲሆን፣ "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ነው (የማቴ1፥21 ማብ ይመ)። *በእግዚአብሔር መልአክ፤* 1፥11ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ16፥7 ማብ ይመ። *በ...ፊት ቆሞ፤* እንደ ካህን ሆኖ በፊቱ ማገልገሉን ያመለክታል (ዘዳ10፥8፤2ዜና29፥11፤ሕዝ44፥15 ይመ)። *ሰይጣንም፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ከኢዮ1፥6፤2፤2፥1-7፤ራእ 12፥10 ጋር ያነጻጽሩ። *ሊከሰው፤* በዕብራይስጡ ይህ ቃልና ሰይጣን የሚለው ስም የተገኙት ከአንድ ቃል ነው። *በስተቀኙ፤* መዝ109፥6 ይመ።

3፥2፤ *ይገሥጽህ ይገሥጽህ፤* የተደገመው ለአጽንዖት ነው (4፥7 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ 40፥1 ማብ ይመ)። *ኢየሩሳሌምን የመረጠ፤* 1፥17፤2፥12 ይመ። *ከእሳት የተነጠቀ ትንታግ፤* አይሁድ ከባቢሎናውያን የምርኮ እሳት የዳኑት እግዚአብሔር ለእነርሱ ያለውን የወደፊት ዐላማና ዕቅድ እንዲፈጸ ነው፤ (አሞ4፥11፤ ዘካ13፥8-9፤ ዘዳ4፥20እና ማብ ይመ፤7፥7-8፤1ነገ8፥51፤ኢሳ48፥10፤ኤር 11፥4፤ 30፥7፤ራእ12፥13-16 ይመ)።

3፥4፤ *ከፊቱ ቆመው የነበሩትን፤* መላእክት ሳይሆኑ አይቀርም (እንዲሁም ቍ7ይመ)። *ያደፉ ልብሶቹን አውልቁለት፤* ለክህነት አገልግሎቱ የማያበቁትን ነው፤ ይህም ከኀጢአት የመንጻት ትእምርት ነው (የቍ9 ማብ ይመ)።

3፥5፤ *ንጹሕ ጥምጥም በራሱ ላይ አድርጉለት፤* ታላቅ ወደ ሆነ የክህነት አገልግሎት የተመለሰ በእግዚአብሔር ፊት ስለ እስራኤል እንዲቆም የተሾመ ካህን እስራኤል ማግኘቷን ያመለክታል። በጥምጥሙ ፊት፣ "ቅድስና ለእግዚአብሔር" የሚል ጽሑፍ ነበረበት (ዘፀ28፥36፤ 39፥30 ይመ፤ ከ14፥20ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥7፤ ኢያሱና ከእርሱ ጋር ያሉት ካህናት ታማኝ ከሆኑ እግዚአብሔር ለጽዮንና ለእስራኤል ያለውን ዐላማና ዕቅድ ከሚፈጽሙት መላእክት ጋር አብረው ይሠሩ ነበር። *በዚህ በቆሙት መካከል፤* የቍ4ማብ ይመ።

3፥8፤ *ረዳቶችህ፤* ከእርሱ ጋር የሚያገለግሉ ካህናት ናቸው። *ባሪያዬን፤* የዘፀ14፥31፤መዝ18ርእስ፤ኢሳ41፥8-9፤42፥1-4፤42፥1፤ ሮሜ 1፥1ማብ ይመ። *ቍጥቋጡን፤* ለመሲሑ የተሰጠ ስያሜ ነው (6፥12 ይመ፤ ኢሳ4፥2 እና ማብ ይመ፤11፥1፤ ኤር 23፥5፤ 33፥15 ይመ)።

3፥9፤ *ድንጋይ፤* ምናልባት ለመሲሑ የተሰጠ ሌላ ስያሜ ሊሆን ይችላል (ከመዝ118፥22-23፤ከኢሳ8፥13-15፤28፥16እና ማብ ይመ፤ ዳን2፥35፡45፤ከማቴ21፥42፤ኤፌ2፥19-22፤ከ1ጴጥ2፥6-8ጋር ያነጻጽሩ)። *ሰባት ዐይኖች፤* መጨረሻ የሌለውን ዕውቀት፣ "ሁሉን ዐዋቂነት" የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (የ4፥10ማብ ይመ)። *የዚህችንም ምድር በደል....አስወግዳለሁ፤* በቍ4 ላይ የተጠቀሰው ትእምርት እዚህ ላይ ተብራርቶአል። "ምድር" የሚለው ቃል የእስራኤልን ሕዝብ ያመለክታል። በዚህ ስፍራ ስለተነገረው 12፥10-13፡1 ይመ። *በአንድ ቀን፤* ጌታ የተሰቀለበትን ዓርብ ቀን የሚያመለክት ነው፤ አንዳንዶች ግን የክርስቶስን ዳግም ምጽአት ጭምር ያመለክታል ይላሉ።

3፥10፤ *በዚያን ቀን፤* የጌታን ቀን ማለት ነው (2፥11ይመ እንዲሁም የኢሳ 2፥11፡17፡20 ማብ ይመ)። *በግዛ ወይኑና በለሱ ሥር ሆኖ፤* ሰላምን፣ ዋስትናንና እርካታን የሚያመለክት ሥዕላዊ ገለጻ ነው (2ነገ18፥31፤ሚክ4፥4 እና ማብ ይመ)።

4፥1-14፤ የዘካርያስ አምስተኛው ራእይ ነው። አይሁድ የአምላካቸውን መልካምነት ተመልክተው ቤተ መቅደሱን መልሰው እንዲሠሩ የሚያበረታታ ነው። በቤተመቅደሱ ውስጥ ካለው መቅረዝ የሚወጣው ብርሃን የሚወክለው፣ የእግዚአብሔርን ሕዝብና በመንፈስ ቅዱስ ኀይል በሚሰጠው ቅዱስ አገልግሎት የሚገለጸውን የእግዚአብሔርን የክብር መንጸባረቅ ነው (ቍ6፡12፤ የዘፀ25፥31 ማብ ይመ። ይህ ኀይል ዘሩባቤል መቅደሱን መልሶ መሥራት የሚችልበትን ጕልበት ይሰጠዋል (ቍ6-10)። ዘሩባቤል ንጉሣዊውን፣ ኢያሱ ደግሞ የክህነት አገልግሎትን በመወከል ሲያገለግሉ፣ የእግዚአብሔር መንፈስ ለሕዝቡ መቅደሱን መልሰው መሥራት የሚችሉብትን ችሎታ ይሰጣቸዋል (ቍ11-14)።

4፥1፤ *አነቃኝ፤* በዚያው ሌሊት ነው (የ1፥8ማብ ይመ)።

4፥2፤ *ምን ታያለህ?* 5፥2ይመ፤ እንዲሁም ኤር1፥12 እና ማብ ይመ። ምናልባት ይህ ራእይ እንደ ዘይት መያዣ ሆኖ በሚያገለግለው በትልቁ ማሰሮ ዙሪያ ስለ ተደረደሩት ሰባት መብራቶች ነው። "ሰባቱ የመብራት ቧንቧዎች" ዘይቱን ከማሰሮው ወደ መብራቶቹ ይወስዳሉ። ይህ ክፍል ሌላም ትርጕም ሊኖረው ይችላል፤ ይኸውም ቧንቧዎቹ የመብራቱን ክር የሚያስገቡ

ራቶች ነበሩ:: 3ደግሞም አንዱ ከዘይቱ ማሰሮ በስተ ቀኝ፣ ሌላውም በስተ ግራ የሆኑ ሁለት የወይራ ዛፎች አሉ::"

4ያነጋግረኝ የነበረውንም መልአክ፣ "ጌታዬ ሆይ፤ እነዚህ ምንድን ናቸው" አልሁት::

5እርሱም፣ "ምን እንደ ሆኑ አታውቅምን?" አለኝ::

እኔም፣ "ጌታዬ ሆይ፤ አላውቅም" አልሁት::

6ከዚያም እንዲህ አለኝ፤ "ለዘሩባቤል የተ ላከው *የእግዚአብሔር* ቃል ይህ ነው፤ 'በመንፈሴ እንጂ በኀይልና በብርታት አይ ደለም' ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት::

7"ታላቅ ተራራ ሆይ፤ አንተ ምንድን ነህ?[ቀ] በዘሩባቤል ፊት ደልዳላ ሜዳ ትሆና ለህ፤ ሰዎች፣ 'ሞገስ ይሁንለት! ሞገስ ይሁ ንለት!' ብለው እየጮኹ፣ እርሱ መደምደ ሚያውን ድንጋይ ያወጣል::"

8ደግሞም *የእግዚአብሔር* ቃል ወደ እኔ እንዲህ ሲል መጣ፤ 9"የዘሩባቤል እጆች የዚ ህን ቤተ መቅደስ መሠረት ጣሉ፤ የሚፈ ጽሙትም የእርሱ እጆች ናቸው:: ከዚያም *እግዚአብሔር* ጸባኦት እኔን ወደ እናንተ እንደ ላከኝ ታውቃላችሁ::

10"የጥቂቱን ነገር ቀን የናቀ ማን ነው? ሰዎች በዘሩባቤል እጅ ቱንቢውን ሲያዩ ይደ ሰታሉ::

"እነዚህ ሰባቱ በምድር ሁሉ የሚዘዋ ወሩ *የእግዚአብሔር* ዐይኖች ናቸው::"

11ከዚያም መልአኩን፣ "ከመቅረዙ በስተ ቀኝና በስተ ግራ ያሉት እነዚህ ሁለት የወ ይራ ዛፎች ምንድን ናቸው?" አልሁት::

12እንደ ገናም፣ "በሁለቱ የወርቅ ቧንቧ ዎች አጠገብ የወርቅ ዘይት የሚያፈሱት እነዚህ ሁለት የወይራ ቅርንጫፎች ምንድን ናቸው?" አልሁት::

13እርሱም፣ "ምን እንደ ሆኑ አታውቅ ምን?" አለኝ::

እኔም፣ "ጌታዬ ሆይ፤ አላውቅም" አልሁት::

14እርሱም፣ "እነዚህ ሁለቱ የምድርን ሁሉ ጌታ ለማገልገል የተቀቡ[ረ] ናቸው" አለኝ::

በራሪው የመጽሐፍ ጥቅልል

5 እንደ ገናም ተመለከትሁ፤ በዚያም በፊቴ በራሪ የመጽሐፍ ጥቅልል አየሁ::

2እርሱም፣ "ምን ታያለህ?" ሲል ጠየ ቀኝ:: እኔም፣ "ርዝመቱ ሃያ ክንድ፣ ወርዱ[ሰ] ዐሥር ክንድ የሆነ በራሪ የመጽሐፍ ጥቅ ልል አያለሁ" አልሁት:: 3እርሱም እንዲህ አለኝ፤ "ይህ በምድር ሁሉ ላይ የሚወጣ ርግማን ነው፤ በአንደኛው በኩል እንደ ተጻ

ሠ9 ወይም *ገጾች እንደማለት ነው*
ቀ7 ወይም *ማለት ነህ ማለት ይሆናል::*
ረ14 ወይም *እና ሁለቱ ዘይት የሚያመጡ*
ሰ2 ዕብራይስጡ፣ርዝመቱሃያ ክንድ፣ ወርዱ 10 ክንድ ወይም ርዝማኔው ዘጠኝ ሜትር፣ ስፋቱ አራት ተኩል ሜትር ይሆናል

4፥3 ቍ11፤ መዝ1፥3፤ራእ11፥4
4፥5 ዘካ1፥9
4፥6 1ሳሙ2፥9፤ 13፥22፤1ነገ19፥2፤ 1ዜና3፥19፤ዕዝ5፥2፤ ነህ9፥20፤ኢሳ11፥2-4፤ ዳን2፥34፤ሆሴ1፥7
4፥7 1ዜና15፥28፤ መዝ26፥12፤ 118፥22፤ኤር51፥25
4፥9 ዕዝ3፥8፡11፤ 6፥15፤ዘካ2፥9፤6፥12
4፥10 2ዜና16፥9፤ ዕዝ5፥1፤ ነህ12፥1፤ ኢዮ38፥5፤ሐጌ2፥3፡ 23፤ራእ5፥6
4፥11 ቍ3፤ ራእ11፥4
4፥14 ዘፀ29፥7፤ 40፥15፤መዝ45፥7፤ ኢሳ20፥3፤ ዳን9፥24-26
5፥1 መዝ40፥7፤ ኤር36፥4፤ራእ5፥1
5፥2 ኤር1፥13
5፥3 ዘፀ20፥7፡15፤ ኢሳ24፥6፤ 34፥2፤43፥28፤ 48፥1፤ሚል3፥8፡ 9፤4፥6

የመብራቱ አፎች ሲሆኑ፣ እያንዳንዱም መብራት ሰባት ማስገቢያዎች አሉት፤ ስለዚህ በአጠቃላይ አርባ ዘጠኝ መብራቶች ይኖሩታል ማለት ነው:: ማሰሮው የዘይቱን አቅርቦት ያሳያል፤ ይህም እግዚአብሔር በመንፈሱ አማካይነት የሚሰጠው የኀይሉ ሙላት ትእምርት ነው:: ሰባት ቍጥር ፍጹምነትንና ሙላትን የሚያመለክት ስለሆነ እንደ ልብ የሚበራውን የመብራቱን ብርሃን ይወክላል::

4፥3፤ *ሁለት የወይራ ዛፎች፤* ከራእ11፥4ጋር ያነጻጽሩ:: ሁለቱ የወይራ ዛፎች የንጉሥነትና የክህነትን አገልግሎት ይወክላሉ፤ የማያቋርጠውንም የዘይት አቅርቦት ያመለክታሉ:: ሁለቱ የወይራ ቅርንጫፎች (ቍ12) ካህኑ ኢያሱንና (ም 3) ከዳዊት ንጉሣዊ ቤተሰብ የሆነውን ዘሩባቤልን (ም 4፤ ከቍ14ጋር ያነጻጽሩ)ያመለክታሉ:: እነዚህ ሁለት መሪዎች በመንፈስ ቅዱስ ኀይል የእግዚአብሔርን ሥራ የሚሠሩ ናቸው (ቍ6):: ይህም ሥራ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ማገልገልንና የሕዝቡን ሕይወት ማነጽን ያጠቃልላል:: የክህነትና የንጉሣዊ አገልግሎት መጣመር የሚመጣውን የመሲሑን የክህነትና የንጉሥነት አገልግሎት የሚያመለክት ነው (ከ6፥13 ጋር ያነጻጽሩ)::

4፥4፤ *እነዚህ፤* በቍ3፡11 ላይ ያሉት ሁለቱ የወይራ ቅርንጫፎች ራእዩን ግልጽ ያደርጋሉ:: ለጥያቄው መልስ የተሰጠው ቍ14 ላይ ነው::

4፥6፤ *በኀይልና በብርታት አይደለም፤* ዘሩባቤል ዳዊትና ሰሎሞን የነበራቸውን ያህል ንጉሣዊ ኀይልና ብርታት ባይኖረውም እንኳ ማለት ነው:: *በመንፈሴ፤* በቍ12ላይ ያለው የዘይቱ ምሳሌ ትእምርት ፍች ነው:: መልአኩ፣ ዘሩባቤል የጀመረውን የቤተመቅደሱን ግንባታ እንዲጨርስ በማበረታታት (ቍ7-10) መንፈስ ቅዱስ ኀይል እንደሚሰጠው አረጋገጠለት::

4፥7፤ *ተራራ...ደልዳላ፤* በእግዚአብሔር መንፈስ የሆነ እምነት፣ ተራራ የሚያህለውን ዕንቅፋት ያሸንፋል:: በዘይቤያዊ አገላለጽ ይህ ተራራ፣ ተቃውሞንና (ዕዝ4፥1-5፡24) የቤተ መቅደሱን ግንባታ ለማጠናቀቅ የሕዝቡን ፈቃደኛ አለመሆን (ሐጌ 1፥14፤ 2፥15) ሊያመለክት ይችላል፤ ከኢሳ40፥4፤41፥15፤49፥11፤ማቴ 17፥20፤ 21፥21፤ ማር11፥23፤ ከ1ቆሮ13፥2፤2ቆሮ10፥4 ተመሳሳይ አገላለጽ ጋር ያነጻጽሩ:: *መደምደሚያውን ድንጋይ፤* ዘሩባቤል ቤተ መቅደሱን አድሶ መጨረሱን (ቍ9ይመ) የሚያመለክት መጨረሻ ላይ የሚደረግ ድንጋይ ነው (መዝ 118፥22):: *ሞገስ ይሁንለት፤ ሞገስ ይሁንለት!* ድግግሞሹ ለአጽንዖት ነው (3፥2 እንዲሁም የኢሳ 40፥1 ማብ ይመ)::

4፥8፤ የ6፥9 ማብ ይመ::

4፥9፤ *መሠረት ጣሉ፤* በ537-536 ዓ.ቅ.ክ ዕዝ3፥8-11፤5፥16 ይመ:: *የሚፈጽሙትም፤* በ516 ዓ ቅ ክ ነው ዕዝ6፥14-16 ይመ::

4፥10፤ *የጥቂቱን ነገር ቀን፤* አንዳንዶች የቤተ መቅደሱን ግንባታ ፋይዳ እንደሌለው ነገር ቈጥረውት ነበር (ዕዝ3፥12፤ሐጌ 2፥3)፤ እግዚአብሔር ግን በግንባታው ሥራ ውስጥ ስለ ነበር፣ ዘሩባቤል ሥራውን እንዲጨርስ የእግዚአብሔር መንፈስ ያግዘው ነበር (ቍ6):: *ቱንቢውን፤* የዕብራይስጡ ቃል ትርጕም በትክክል አይታወቅም፤ ነገር ግን፣ "ቱንቢ" የሚለው ቃል ትክክል ከሆነ፣ የቤተ መቅደሱ ሥራ በዘሩባቤል እጅ በተጠናቀቀ ጊዜ፣ ሕዝቡ እንደሚደሰት የሚገልጽ ነው:: በሌላ በኩል ደግሞ ቃሉ በዕብራይስጥ የተለየ ወይም የተመረጠ ድንጋይ ማለትም ነው፤ ይህም በቍጥር 7 ላይ የተጠቀሰውን የመደምደሚያ ድንጋይ ያመለክታል:: *ሰባቱ... ዐይኖች፤* የ3፥9 ማብ ይመ:: እግዚአብሔር ዓለምን ሁሉ ይመለከታል፤ ስለዚህ በይሁዳ ያለው ሁኔታ በቁጥጥሩ ሥር ነው::

4፥14፤ በዚህ ክፍል የራእዩ ትርጕም ተብራርቶአል:: *ሁለቱ... የተቀቡ፤* ከዳዊት ንጉሣዊ ወገን የሆነውን ዘሩባቤልንና ከካህናት ወገን የሆነውን ኢያሱን የሚያመለክት ነው:: ለቅባት የተጠቀሙበት (ቍ12) መንፈስ ቅዱስን የሚያመለክት ነው (ቍ6):: የገዥነትና የክህነት በአንድነት መጣመር የሚያመለክተው የመሲሑን ንጉሣዊ ክህነት ነው (ከ6፥13፤መዝ110፤ዕብ7 ጋር ያነጻጽሩ::) *የምድርን ሁሉ ጌታ፤* ዘሩባቤልና ሕዝቡ የነበሩበትን ሁኔታ መቈጣጠር የሚችለውን ማለት ነው::

5፥1-4፤ የዘካርያስ ስድስተኛው ራእይ ነው፤ ሕግ የጣሱ በዚያው በጣሱት ሕግ ይኰነናሉ:: ኀጢአተኞችም ከምድሪቱ ይወገዳሉ::

5፥1፤ *በራሪ፤* ሁሉም ሰው እንዲያነበው ሲባል ያልተጠቀለለ እንደ ሰንደቅ ዐላማ የሚውለበለብ ነው:: *የመጽሐፍ ጥቅልል፤* የዘፀ17፥14ማብ ይመ::

5፥2፤ *ምን ታያለህ?* 4፥2ይመ፤ እንዲሁም ኤር1፥11 እና ማብ ይመ:: *ሃያ...ዐሥር፤* ከመጠን በላይ ሰፊ የሆነበት ምክንያት፣ ሰው ሁሉ እንዲመለከተው ነው:: ኀጢአት ስለሚያስከትለው ፍርድ የሚናገረው ይህ ጕልህ መልእክት፣ ንስሓ የመግባትንና በጽድቅ የመኖርን አስፈላጊነት ያመለክታል::

5፥3፤ *ርግማን፤* ዘዳ27፥26 እና ማብ ይመ:: *በአንደኛው... በሌላው፤* ሁለት ገጽታ እንደ ነበረው የሕጉ ጽላት (ዘፀ32፥15) በዚህ

ፊው የሚሰርቅ ሁሉ ይጠፋል፤ በሌላው በኩል ደግሞ እንደ ተጻፈው በሐሰት የሚምል ሁሉ ይጠፋልና:: 4እግዚአብሔር ጸባኦት ‘እኔ ርግማኑን አመጣዋለሁ፤ እርሱም ወደ ሌባው ቤትና በስሜ በሐሰት ወደሚምለው ሰው ቤት ይገባል፤ በዚያም ይቀመጣል፤ ቤቱን፣ እንጨቱንና ድንጋዩን ያጠፋል ይላል::”

በቅርጫት ውስጥ ያለች ሴት

5ከዚያም ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረው መልአክ ወደ እኔ መጥቶ፣ “ወደ ላይ ተመልከት፤ ይህ የሚመጣው ምን እንደ ሆነ እይ” አለኝ::

6እኔም፣ “ምንድን ነው?” አልሁት:: እርሱም፣ “የኢፍ መስፈሪያ[ሸ] ነው” አለኝ:: ቀጥሎም “ይህ በምድሪቱ ሁሉ ላይ ያለው የሕዝቡ በደል[+] ነው” አለኝ::

7ከዚያም ከእርሳስ የተሠራው ክዳን ተነሣ፤ የኢፍ መስፈሪያ ውስጥ አንዲት ሴት ተቀምጣ ነበር:: 8እርሱም፣ “ይህች ርኵሰት ናት” ብሎ ወደ ኢፍ መስፈሪያ መልሶ አስገባት፤ የእርሳሱንም ክዳን ወደ ቅርጫቱ አፍ ገፍቶ ገጠመው::

9ከዚያም ወደ ላይ ተመለከትሁ፤ እነሆም፣ ከፊቴ ሁለት ሴቶች ነበሩ፤ በክንፎቻቸውም ነፋስ ነበር፤ ክንፎቻቸውም እንደ ሽመላ ክንፎች ነበሩ፤ የኢፍ መስፈሪያውንም በምድርና በሰማይ መካከል አነሡት::

10ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረውንም መልአክ፣ “ቅርጫቱን የሚወስዱት ወዴት ነው?” አልሁት::

11እርሱም፣ “ቤት ሊሠሩለት ወደ ባቢሎን[በ] ምድር ይወስዱታል፤ በተዘጋጀም ጊዜ ወስደው በቦታው ያስቀምጡታል” አለኝ::

5፥4 ዘሌ14፥34-45፤ምሳ3፥33፤ ዕን2፥9-11፤ ዘካ8፥17፤ሚል3፥5
5፥6 ሚክ6፥10
5፥8 ሚክ6፥11
5፥9 ዘሌ11፥19
5፥11 ዘፍ10፥10፤ ኤር29፥5:28፤ ዳን1፥2
6፥1 ቍ5፤ 2ነገ2፥11
6፥2 ራእ6፥5
6፥3 ራእ6፥2
6፥5 ኢሱ3፥11፤ ሕዝ37፥9፤ማቴ 24፥31፤ራእ7፥1
6፥7 ኢሳ43፥6፤ ዘካ1፥8
6፥8 ሕዝ5፥13፤ 24፥13፤ዘካ1፥10

አራቱ ሠረገሎች

6 እንደ ገናም ወደ ላይ ተመለከትሁ፤ እነሆ አራት ሠረገሎች ከሁለት ተራራ መካከል ሲወጡ አየሁ፤ ተራሮቹም የናስ ተራሮች ነበሩ:: 2የመጀመሪያው ሠረገላ መጋላ፣ ሁለተኛው ዱሪ፤ 3ሦስተኛው አምባላይ፤ አራተኛውም ዥጉርጉር ፈረሶች ነበሯቸው፤ ሁሉም ጠንካሮች ነበሩ:: 4እኔም ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረውን መልአክ፣ “ጌታዬ ሆይ፤ እነዚህ ምንድን ናቸው?” አልሁት::

5መልአኩም እንዲህ አለኝ፤ “እነዚህ አራቱ ቆመው ከነበሩበት ከምድር ሁሉ ጌታ ፊት የወጡ የሰማይ መናፍስት[+] ናቸው:: 6የባለ ዱሪ ፈረሶች ወደ ሰሜን፤ የባለ አምባላይ ፈረሶች ወደ ምዕራብ[ቀ] አገር፣ የባለ ዥንጉርጉር ፈረሶች ወደ ደቡብ አገር ይወጣል::”

7ጠንካሮቹ ፈረሶች ሲወጡ፣ በምድር ሁሉ ለመመላለስ አቈብቍበው ነበር:: እርሱም፣ “ወደ ምድር ሁሉ ሂዱ” አላቸው፤ እነርሱም ወደ ምድር ሁሉ ሄዱ:: 8ከዚያም ጮኾ እንዲህ አለኝ፤ “እነሆ፤ ወደ ሰሜን አገር የሚወጡት፣ መንፈሴን በሰሜን ምድር አሳርፈውታል::”

ለኢያሱ የተደረገለት አክሊል

9*የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ሲል ወደ*

[ሸ]6 ከቍ7-11 ካለው ጭምር፣ የእህል መስፈሪያ ወይም ቍና ማለት ነው::
[+]6 *ወይም መምሰል*
[በ]11 ዕብራይስጡ ሺናር ይለዋል::
[+]5 *ወይም ነፋሳት ሊሆን ይችላል::*
[ቀ]6 *ወይም* ከኋላቸው *ፈረሶች* እንደማለት ነው::

ስፍራ የተጠቀሰው የመጽሐፍ ጥቅልል በፊቱና በጀርባው ላይ ተጽፎ በታል (ከሕዝ 2፥9-10፤ራእ5፥1 ጋር ያነጻጽሩ:: *የሚሰርቅ፤* ስምንተኛውን ትእዛዝ ይተላለፋል (ዘፀ 20፥15):: *በሐሰት ወደሚምለው፤* 8፥17 ይመ:: እንዲህ ዐይነቱ ሰው ደግሞ ሦስተኛውን ትእ ዛዝ ይተላለፋል (ቍ4፤ ከዘፀ20፥7 ጋር ያነጻጽሩ):: በዚያን ወቅት መስረቅና ማታለል ዘወትር ይፈጸም ነበር፤ እንዲያውም ኀጢአትን ሁሉ ሊወክል ይችላል:: የይሁዳ ሕዝብ ግን ሕግን ሁሉ በመተላለፍ በድሎአል (ከያዕ2፥10 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥4፤ *ይገባል...ያጠፋል፤ ርግማንን* ያሳያል (ቍ3):: የእግዚ አብሔር ቃል ተስፋን የሚሰጥም (ም4) ቢሆን በዚህ ስፍራ እንደ ተጠቀሰው የሚያስጠነቅቅ፣ ሁልጊዜ ዐላማውን ከዳር የሚያደርስ ነው (መዝ147፥15፤ከኢሳ55፥10-11፤ዕብ4፥12-13 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥5-11፤ የዘካርያስ ሰባተኛው ራእይ ግፍ የሚሠሩ ግለሰቦች ብቻ ሳይሆኑ (ቍ14)፣ ኀጢአትን ሁልጊዜ የሚፈጽሙ ሁሉ ከምድሪቱ ይወገዳሉ::

5፥6፤ *የኢፍ መስፈሪያ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ:: ይህ ዕቃ ለአጽንዖት ትልቅ ቢመስልም እንኳ ሰውን የሚይዝ አይደለም:: እንደ በራሪው የመጽሐፍ ጥቅልል ለራእዩ ሲባል ትልቅ ሆኖ የቀረበ ነው (ቍ12:: *በደል፤* ቍ8 ላይ “ርኵሰት” የሚለውን ይመ::

5፥7፤ *ሴት፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ የሕዝቡ ርኵሰት ሴት ተብሎ በሰውኛ አገላለጽ ቀርቧል (ራእ17፥36ጋር ያነጻጽሩ):: ከዕብራይስጡ “ርኵሰት” (ቍ8) የሚለው ቃል በሴቴ ጾታ ነው::

5፥8፤ ርኵሰት፤ የግብረገብ፣ የሃይማኖትና የማኅበራዊ ክፋትን የሚያመለክት ቃል ሲሆን፣ አብዛኛውን ጊዜ የጽድቅ ተቃራኒ በመሆን ጥቅም ላይ ውሎአል (ምሳ13፥6፤ ሕዝ33፥12 ይመ):: የክፋት ምንጮች ሁሉ ይወገዳሉ (ከ2ተሰ 2፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥9፤ *ሁለት ሴቶች፤* የእግዚአብሔር መልእክተኞች ናቸው:: *ነፋስ፤* የእግዚአብሔር መጓሪያ ነው መዝ104፥3-4:: ክፋትን ማስወገድ የሚችል እግዚአብሔር ብቻ ነው::

5፥11፤ *ባቢሎን፤* ዘፍ10፥10 እና አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ዘካ11፥2እና አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ራእ17-18 ይመ:: ባቢሎን የምንዝርናና የክፋት ሁሉ ምድር ስትሆን፣ እስራኤል ግን የእግዚአብሔር መኖሪያ ለመሆን የተመረጠች ምድር ናት:: የተስፋዪቱ ምድር ከኀጢአቷ ከነጻች በኋላ፣ “የተቀደሰችው ምድር” ተብላ ትጠራለች (2፥12)::

6፥1-8፤ የዘካርያስ ስምንተኛውና የመጨረሻው ራእይ ነው:: ከመጀመሪያው ራእይ (1፥7-17) ጋር ይመሳሰላል፤ ነገር ግን የፈረሶቹ ቅደም ተከተልና መልክ የተለያየ ነው:: እንደ መጀመሪያው ራእይ ሁሉ ፣እግዚአብሔር የዓለምን ታሪክ እንደ ሚቈጣጠር ሆኖ ተገልጾአል:: እስራኤልን የሚጨቁኑ መንግሥታትን ድል ይነሣቸዋል::

6፥1፤ *አራት ሠረገሎች፤* መለኮታዊ ፍርድን የሚያከናውኑ መናፍስት ናቸው (ቍ5):: *ከሁለት ተራራ፤* ምናልባት የጽዮንና የደብረዘይት ተራሮች ሲሆኑ የቄድሮንም ሸለቆ በእነዚህ ሁለት ተራሮች መካከል ይገኛል:: *የናስ፤* የፍርድ ምልክት ሳይሆን አይቀርም (ከዘኍ21፥9 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥2-3፤ *መጋላ... ዱሪ... አምባላይ... ዥጉርጉር፤* ፈረሶቹ በምድር ላይ የሚፈጸሙ መለኮታዊ ፍርዶችን የሚያመለክቱ ሊሆኑ ይችላሉ (የቍ8 ማብ ይመ)፤ ራእ6፥1-8እና የራእ 6፥2 ማብ ይመ::

6፥4፤ *እነዚህ፤* ሠረገሎቹንና ፈረሶቻቸውን የሚያመለክት ነው::

6፥5፤ *አራቱ... መናፍስት፤* የቍ1ማብ ይመ:: *ከምድር ሁሉ ጌታ፤* የ4፥14 ማብ ይመ::

6፥8፤ *ሰሜን አገር፤* በቀዳሚነት ባቢሎንን ያመለክታል፤ በተጨማሪም የእስራኤል ጠላቶች ፓሌስቲናን ለመውረር የሚመጡበትን አቅጣጫ ያሳያል (የ2፥6 ማብ ይመ):: *መንፈሴን፤* የሰው መንፈስ ሳይሆን አይቀርም፤ በዚህ መሠረት የክፍሉ ሐሳብ ወደ ሰሜን የተላኩት መላእክት፣ ጠላትን በማሸነፍ የእግዚአብሔርን መንፈስ አሳርፈዋል፤ ቍጣውንም አብርደዋል ማለት ነው (ከመክ10፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: የእግዚአብሔር ቍጣ በእስራኤል ጠላቶች ላይ እንደ ነደደ የሚናገረውን 1፥15 ይመ::

6፥9-15፤ አራተኛውና አምስተኛው ራእይ ፣ሊቀ ካህኑንና አገር አስተዳዳሪውን የሚመለክት ነው:: ዘካርያስ የሁለቱን ራእ

እኔ መጣ፤ 10“ከባቢሎን ከመጡት ምርኮኞች ከሔልዳይና ከጦብያ ከዮዳኤም ወርቅና ብር ውሰድ፤ በዚያው ቀን ወደ ሶፎንያስ ልጅ ወደ ኢዮስያስ ቤት ሂድ። 11ወርቁንና ብሩን ወስ ደህ አክሊል ሥራ፤ በኢዮሴዴቅ ልጅ በሊቀ ካህኑ በኢያሱ ራስ ላይም አድርገው። 12ለእ ርሱም እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል ብለህ ንገረው፤ ‘እነሆ፤ ስሙ ቅርንጫፍ የተባለው ሰው ይህ ነው፤ እርሱም በቦታው ይንሰራፋል፤ የእግዚአብሔርንም ቤተ መቅ ደስ ይሠራል። 13የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ የሚሠራው እርሱ ነው፤ ክብርን ይጐናጸፋል፤ በዙፋኑ ተቀምጦ ይገዛል፤ በዙ ፋኑም ላይ ካህን ይሆናል፤ በሁለቱም መካ ከል ስምምነት ይኖራል። 14አክሊሉም ለሔ ሌምና' ለጦብያ፣ ለዮዳኤና ለሶፎንያስ ልጅ ለሔን[7] በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ መታሰቢያ ይሆናል። 15እነዚያ በሩቅ ያሉት መጥተው የእግዚአብሔር ቤተ መቅ ደስ ሲሠራ ያግዛሉ፤ እናንተም እግዚአ ብሔር ጸባኦት እንደ ላከኝ ታውቃላችሁ። ስለምባካችሁ ለእግዚአብሔር በጥንቃቄ ብትታ ዘዙ ይህ ይሆናል።”

ፍትሕና ምሕረት የተወደደ ነው

7 ዳርዮስ በነገሠ በአራተኛው ዓመት፣ ካሴሉ በተባለው በዘጠነኛው ወር፣ በአ ራተኛው ቀን የእግዚአብሔር ቃል ወደ ዘካርያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ 2የቤቴል ሰዎች እግዚአብሔርን ለመለመን ሳራሳርንና ሬጌሜ ሌክን አብረዋቸው ከነበሩት ሰዎች ጋር ላኩ፤ 3እነርሱም የእግዚአብሔር ጸባኦት ቤት ካህናትና ነቢያት፣ “ብዙ ዓመት እንዳ ደረግሁት፣ በአምስተኛው ወር ማዘንና መጾም ይገባኛልን?” ብለው ጠየቁ።

4ከዚያም የእግዚአብሔር ጸባኦት ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ 5“የምድሩን ሕዝብ ሁሉና ካህናቱን እንዲህ በላቸው፤ ‘ባለፉት ሰባ ዓመታት በአምስተኛውና በሰባተኛው ወር የጾማችሁትና ያዘናችሁት በእርግጥ ለእኔ ነበርን? 6ትበሉና ትጠጡ የነበረውስ ለራሳችሁ አይደለምን? 7ኢየሩሳሌምና በዙ ሪያዋ ያሉ ከተሞች በሰላምና በብልጽግና ላይ ሳሉ፣ የደቡብና የምዕራብ ኰረብቶች ግርጌ የሰው መኖሪያም በነበሩበት ጊዜ፣ እግዚአብሔር በቀደሙት ነቢያት የተናገ ረው ቃል ይህ አልነበረምን?’ ”

8የእግዚአብሔር ቃል እንደ ገና ወደ ዘካር ያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ 9“እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ ‘እውነተኛ ፍትሕ አስ ፍኑ፣ እርስ በርሳችሁ ምሕረትና ርኅራኄን አድርጉ፤ 10መበለቲቱን ወይም ድኻ አደ ጉን፣ መጻተኛውን ወይም ድኻውን አታስ ጨንቁ፤ በልባችሁም አንዳችሁ በአንዳችሁ ላይ ክፉ አታስቡ።’

6፥10 ዕዝ7፥14-16፤ኤር28፥6
6፥11 1ዜና
6፥15፤ዕዝ2፥2፤3፥2፤መዝ21፥3፤ዘካ3፥1
6፥12 ዕዝ3፥8-10፤ኢሳ4፥2፤ሕዝ17፥22፤ዘካ4፥6፥9
6፥13 መዝ110፥4
6፥14 ዘፀ28፥12
6፥15 ኢሳ58፥12፤60፥10፤ኤር7፥23፤ዘካ2፥9-11፤3፥7
7፥1 ዕዝ5፥1፤ነህ1፥1
7፥2 ኤር26፥19፤ሐጌ2፥10-14፤ዘካ8፥21
7፥3 2ነገ25፥9፤ኤር52፥12-14፤ዘካ12፥12-14
7፥5 2ነገ25፥25፤ኢሳ58፥5፤ዳን9፥2
7፥6 ኢሳ43፥23
7፥7 ኢሳ1፥11-20፤ኤር17፥26፤22፥21፤44ም4-5፤ዘካ1፥4
7፥9 ዘዳ22፥1፤ኤር22፥3፤42፥5፤ዘካ8፥16
7፥10 ዘፀ22፥21፡22፤ዘሌ25፥17፤ኢዮ35፥8፤ኢሳ1፥17፡23

'14 ሲርያክ፤ ዕብራይስጡ ሂሊም ይላል።
[7]14 ወይም ርኅሩኅ እንደማለት ነው።

ዮች መልእክት ከመሲሑ የንጉሥነትና የክህነት አገልግሎት ጋር ያዛምደዋል።

6፥9፤ የትንቢት ንግርን ያስተዋውቃል (4፥8፤7፥4:8፤8፥1:18፤ እንዲሁም የ1፥1ማብ ይመ)።

6፥10፤ *ወርቅና ብር፤* ለቤተ መቅደስ የተሰጡ ስጦታዎች ናቸው (ከዕዝ6፥5፤ከሐጌ2፥8) ጋር ያነጻጽሩ።

6፥11፤ *አክሊል፤* በዕብራይስጡ ይህ ቃል የሊቀ ካህናቱን የራስ ጥምጥም የሚያመለክት ሳይሆን፣ ጌጠኛውን ዘውድ የሚያሳይ ነው (ከራእ19፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። ሊቀ ካህናቱ ንጉሣዊ የሆነውን ዘውድ መጫኑ፣ ስለ መሲሑ ንጉሣዊ ክህነት የተነገረ ውን ትንቢት ግብና ፍጻሜ የሚያመለክት ነው (ቍ12 -13 ይመ፤ ከመዝ 10፥4፤ዕብ7፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥12፤ *እነሆ...ሰው ይህ ነው፤* በዮሐ19፥5 ላይ ጲላጦስ ስለ ኢየሱስ ከተናገረው ጋር ያነጻጽሩ። *ቅርንጫፍ፤* የ3፥8 ማብ ይመ። የአራማይኩ ትርጕም (የአራማይኩ የብሉይ ኪዳን መጻሕ ፍት አብራሂ ሐሳብ ትርጕም ነው)፣ የኢየሩሳሌሙ ታልሙድ (የ ሃይማኖታዊ ትምህርት ስብስብ ነው)እንዲሁም ሚድራሽ (የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተተነተነበት ነው) እንደሚያስረዳው፣ ቀደ ምት አይሁድ ይህ ክፍል ስለ መሲሑ የተነገረ ነው የሚል እም ነት ነበራቸው። *ቤተ መቅደስ፤* ከኢሳ2፥2-3፤ሕዝ40-43፤ሐጌ 2፥6 ጋር ያነጻጽሩ።

6፥13፤ *በዙፋኑ፤* 2ሳሙ7፥16፤ኢሳ9፥7 እና ማብ ይመ፤ ሉቃ1፥32 ይመ። *በዙፋኑም ላይ ካህን ይሆናል፤* ከዳዊት ዘር የሆነው የሚመጣው ንጉሥ ካህንም ነው። *በሁለቱም፤* የንጉሣዊ ውንና የክህነት አገልግሎቱን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። እን ዲህ ዐይነቱ ጥምር አገልግሎት በእስራኤል የተለመደ አይደ ለም። ከዚህም የተነሣ በቁምራን የነበሩት ሃይማኖተኞች (“በሁ ለቱ ኪዳናት መካከል ያለው ዘመን” የሚለውን ርእስ ይመ)፣ አን ደኛው ሊቀ ካህናት የሆነ ሌላው ደግሞ ከዳዊት ዘር የሆነ ሁለት ዐይነት መሲሖችን ይጠባበቁ ነበር። እውነታው ግን ሁለ ቱም አገልግሎቶች በአንዱ መሲሕ የሚከናወኑ መሆናቸው ነው (ከመዝ 110፤ከዕብ7 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥14፤ *ለሔን፤* “ጸጋን የተሞላ” ማለት ነው (አማራጭ ት ርጕሙን ይመ)። ኢዮስያስ ለሰዎች ከሚያሳየው በጎነት የተነሣ የተሰጠው የክብር ስም ሊሆን ይችላል (ቍ10 ይመ)።

6፥15፤ *በሩቅ ያሉት.....ያግዛሉ፤* ከኢሳ60፥47 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥1፤ *በአራተኛው ዓመት... በዘጠነኛው ወር፣ በአራተ ኛው ቀን፤* ታኅሣሥ 7ቀን 518 ዓ.ቅ.ክ ማለት ነው፤ ስምንቱን ራእዮች ካየበት ሌሊት ሁለት ዓመት ከመሙላቱ በፊት ማለት ነው (የ1፥7ማብ ይመ)።

7፥3፤ *ነቢያት፤* ዘካርያስንም ጨምሮ ማለት ነው። *ብዙ ዓ መት፤* “ባለፉት ሰባ ዓመታት” ማለት ነው ቍ5። *በአምስተ ኛው ወር....መጾም፤* የ8፥19ማብ ይመ። 7፥4፤ *ይገባኛልን?፤* በአጠቃላይ የቤቴልን ሕዝብ ያመለክታል።

7፥4-7፤ በስብስግብነትና እውነተኛ ባለመሆን በመጾማቸው የተሰጣቸው ተግሣጽ።

7፥4:8፤ የ6፥9ማብ ይመ።

7፥5፤ *በአምስተኛውና በሰባተኛው ወር የጾማችሁት፤* የ8፥19 ማብ ይመ። *ሰባ ዓመታት፤* 1፥12 እና ማብ ይመ። ይህ ጾም ለኢየሩሳሌምንና ለቤተ መቅደሱ መፍረስ መታሰቢያ ይሆን ዘንድ የሚደረግ ነው (የ8፥19 ማብ ይመ)፤ ሰባው ዓመት ከ580 ዓ.ቅ.ክ ጀምሮ የሚቈጠር ነው፤ በዚህ ጊዜ ግን ሥልሳ ስምንት ዓመት ሆኖታል፤ ሰባ የተባለው ተጠጋግቶ ነው።

7፥6፤ *ለራሳችሁ፤* ከኢሳ1፥11-17፤58፥1-7:13-14 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥7:12፤ *በቀደሙት ነቢያት፤* የ1፥4 ማብ ይመ።

7፥7፤ *የምዕራብ ኰረብቶች፤* ወደ ሜድትራኒያን የሚያቈ ለቍለው ነው። *የደቡብና የምዕራብ፤* የዘፍ 12፥9 ማብ ይመ።

7፥9-10፤ ለኪዳኑ የሚገባ ኑሮ ለመኖር አራቱ መስፈርቶች ማኅበራዊ፣ ግብረ ገባዊና ሥነ ምግባራዊ ትእዛዞችን ያጠቃልላል።

7፥9፤ *ፍትሕ፤* ማንኛውም ኅብረተ ሰብ በሥርዐት የሚተ ዳደርበት ነው (ከ8፥16 ጋር ያነጻጽሩ፤ ኢሳ42፥1:4፤ሚክ6፥8 ይመ)። *ምሕረትና፤* ወይም፣ “እውነተኛ ፍቅር” ማለት ነው (ከሆሴ 10፥12፤ 12፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። *ርኅራኄን፤* የ1፥16ማብ ይመ።

7፥10፤ *አታስጨንቁ፤* ጭቈና በብሉይ ኪዳን ተደጋግሞ ተወግዞአል (አሞ2፥6-8፤4፥1፤5፥11-12:21-24፤8፥46ይመ)። *መበ ለቲቱን...ድኻ አደጉን መጻተኛውን...ድኻውን፤* መጽሐፍ ቅዱስ ለእንደዚህ ዐይነት ሰዎች የሚሰጠውን ትኵረት በዘዳ10፥18፤ኢሳ 1፥17እና ማብ፤ኤር 5፥28፤ያዕ1፥27፤1 ዮሐ3፥16-18ይመ። በጥንት ጊዜ በቅርብ ምሥራቅ የነበሩ መልካም ነገሥታት ችግረኛውንና የተጨቈነውን የመርዳት ኀላፊነት ነበረባቸው። *አንዳችሁ በአንዳ*

[11]“እነርሱ ግን መስማት አልፈለጉም፤ በእልኸኝነት ጀርባቸውን አዞሩ፤ ጆሮአቸውንም ደፈኑ። [12]ልባቸውን እንደ ባልጩት አጠነከሩ፤ *እግዚአብሔር* ጸባኦት በቀደሙት ነቢያት በኩል በመንፈሱ የላከውን ቃል ወይም ሕግ አልሰሙም፤ ስለዚህ *እግዚአብሔር* ጸባኦት እጅግ ተቈጣ።

[13]“ ‘ስጠራቸው አልሰሙም፤ ስለዚህ ሲጠሩኝ አልሰማም’ ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት።” [14]በማያውቋቸው በባዕዳን አሕዛብ መካከል በዐውሎ ነፋስ በተንኳቸው፤ ከእነርሱ በኋላ ማንም እስከማይመላለስባትና እስከማይሄድባት ድረስ ምድሪቱ ባድማ ሆነች፤ መልካሚቱን ምድር ባድማ ያደረጓት በዚህ ሁኔታ ነው።’ ”

እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ለመባረክ ቃል ገባ

8 እንደ ገናም የ*እግዚአብሔር* ጸባኦት ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [2]*እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ “ስለ ጽዮን እጅግ ቀንቻለሁ፤ ስለ እርሷም በቅናት ነድጃለሁ።”

[3]*እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ “ወደ ጽዮን እመለሳለሁ፤ በኢየሩሳሌም እኖራለሁ፤ ኢየሩሳሌምም የእውነት ከተማ ትባላለች፤ የ*እግዚአብሔር* ጸባኦት ተራራም ቅዱስ ተራራ ይባላል።”

[4]እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ “ሽማግሌዎችና አሮጊቶች እንደ ገና በኢየሩሳሌም አደባባይ ይቀመጣሉ፤ እያንዳንዳቸውም ከዕድሜአቸው ብዛት የተነሣ ምርኵዝ ይይዛሉ። [5]የከተማዪቱም አደባባዮች እዚያ በሚጫወቱ ወንዶችና ሴቶች ልጆች ይሞላሉ።”

[6]*እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ “በዚያን ጊዜ ይህ ለቀረው የእስራኤል ሕዝብ አስደናቂ መስሎ ሊታይ ይችላል፤ ለእኔ ግን አስደናቂ ሊሆን ይችላልን?” ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት።

[7]*እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ “ሕዝቤን ከምሥራቅና ከምዕራብ አገር እታደጋለሁ። [8]በኢየሩሳሌም እንዲኖሩ መልሼ አመጣቸዋለሁ፤ እነርሱ ሕዝቤ ይሆናሉ፤ እኔም በጽድቅና በታማኝነት ስምላካቸው እሆናለሁ።”

[9]*እግዚአብሔር* ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ “የ*እግዚአብሔር* ጸባኦት ቤት መሠረት ሲጣል፣ በዚያ የነበሩ ነቢያት የተናገሩትን ቃል አሁን የምትሰሙ ሁሉ የ*እግዚአብሔርን* ቤተ መቅደስ ለመሥራት እጃችሁን አበርቱ። [10]ከዚያ በፊት ለሰው ደመወዝ፣ ለእንስሳም ኪራይ አይከፈልም ነበር፤ ጠላት በመኖሩም ማንም ሥራውን በሰላም ማከናወን አልቻለም፤ እያንዳንዱ ሰው በባልንጀራው ላይ እንዲነሣ አድርጌ ነበርና። [11]አሁን ግን ቀድሞ እንዳደረግሁት በዚህ በቀረው ሕዝብ ላይ አላደርግም” ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት።

[12]“ዘሩ ጥሩ ሆኖ ይበቅላል፤ ወይኑ ፍሬውን ያፈራል፤ ምድሪቱ አዝመራዋን ታበረክታለች፤ ሰማያትም ጠላቸውን ይሰጣሉ፤ እነዚህን ሁሉ ነገሮች ለቀሪው ሕዝብ ርስት አድርጌ እሰጣለሁ። [13]የይሁዳ ቤትና የእስራኤል ቤት ሆይ፤ በአሕዛብ መካከል የርግማን ምሳሌ ነበራችሁ፤ አሁን ግን አድናችኋ

7፥11 ኢሳ9፥9፤ ኤር5፥3፤8፥5፤11፥10፤ 17፥23፤32፥33፤ ሕዝ5፥6
7፥12 ነህ9፥29፤ ኤር5፥3፤17፥1፤ 42፥21፤ሕዝ11፥19፤ ዳን9፥12
7፥13 ምሳ1፥28፤ ኢሳ1፥15፤ኤር7፥27፤ ኤር11፥11፥14፥12፤ ሰቆ3፥44፤ሕዝ20፥31፤ ሚክ3፥4
7፥14 ዘሌ26፥33፤ ዘዳ4፥27፤28፥64-67፤መዝ44፥11፤ ኢሳ33፥8፤ኤር 7፥34፤23፥19፤ 44፥6፤ሕዝ 12፥19
8፥2 ኢዩ2፥18
8፥3 መዝ15፥2፤ ኢሳ1፥26፤48፥1፤ 52፥8፤ኤር26፥18፤ 33፥16፤ኢዩ3፥21፤ ዘካ1፥16፤2፥10፤ ሚክ4፥1
8፥4 ኢሳ65፥20
8፥5 ኤር30፥20፤ 31፥13
8፥6 መዝ 128፥23፤126፥1-3፤ ኤር32፥17፡27
8፥7 መዝ107፥3፤ ኢሳ11፥11፤43፥5
8፥8 ኢሳ51፥16፤ ኤር11፥4፤31፥24፤ ሕዝ11፥12-20፤ 36፥28፤37፥12፤ ዘካ2፥11፤10፥6፡10፤ ዕን8፥108፥9፤ ዕዝ 3፥11፤5፥1፤ ሐጌ2፥4
8፥10 2ዜና15፥5፤ ኢሳ5፥10፤ሐጌ1፥6
8፥11 ኢሳ12፥1
8፥12 ዘፍ27፥28፤ መዝ65፥13፤67፥6፤ 85፥12፤ኢሳ60፥21፤ ሆሴ2፥21፤ኢዩ 2፥22፤አብ1፥17
8፥13 ቍ9፤ዘፍ12፥2፤ዘኍ5፥27፤ ዘዳ13፥15፤መዝ48፥8፤102፥8፤ኤር42፥18፤ኢዩ2፥14፤ሐጌ2፥5

ችሁ ላይ ክፉ አታስቡ፤ 8፥17ይመ።

7፥11፤ *አልፈለጉም፤* ከምርኮ በፊት የነበሩ አባቶች፣ በቍ12፤ “ቀደምት ነቢያት” ከሚለው ሐረግ ጋር ያነጻጽሩ። *በእልኸኝነት ጀርባቸውን አዞሩ፤* ዘዳ9፥6፡13፡27 ይመ። *ጆሮአቸውንም ደፈኑ፤* መዝ58፥4፤ኢሳ6፥10 እና ግብ ይመ፤ ከኢሳ 33፥15 ጋር ያነጻጽሩ።

7፥12፤ *እንደ ባልጩት፤* ሕዝ3፥8-9 ይመ። *በመንፈሱ የላከውን ቃል፤* ነቢያት የእግዚአብሔርን ቃል የተናገሩት በእግዚአብሔር መንፈስ መሪነት ነው (ከነህ9፥30፤2ጴጥ1፥21 ጋር ያነጻጽሩ)። *እጅግ ተቈጣ፤* 1፥2፡15 ይመ።

7፥13፤ የ1፥3 ግብ ይመ።

7፥14፤ *በዐውሎ ነፋስ፤* ምሳ1፥27፤ኢሳ40፥24፤ ሆሴ4፥19 ይመ። *በተንኳቸው፤* ይህ ቃል ኪዳኑን በመተላለፍ ከሚደርሱት ርግማኖች መካከል አንዱ ነው (ዘዳ28፥36-37፡64-68 ይመ፤ የዘዳ 28፥64 ግብ ይመ)። *ምድሪቱ ባድማ፤* ዘዳ28፥41-42፡ 45-52 ይመ። *መልካሚቱን ምድር፤* ከመዝ106፥24፤ከኤር3፥19 ጋር ያነጻጽሩ። *በዚህ ሁኔታ ነው፤* ከኀጢአታቸው የተነሣ ማለት ነው።

8፥1-23፤ “የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል” በሚል ፀሬፍተ ነገር የሚጀመሩ ቍ2፡3፡4፡6፡7፡9፡14፡ 18፡20፡ 23 ዐሥር የበረከት ተስፋዎች ይገኙበታል።

8፥1፡18፤ የ6፥9 ግብ ይመ።

8፥2፤ *ቀንቻለሁ፤* 1፥14ይመ እንዲሁም የዘፀ20፥5 ግብ ይመ።

8፥3፤ *እመለሳለሁ፤* 1፥3 እና ግብ ይመ ፤1፥16 ይመ። *እኖራለሁ፤* የ2፥10ግብ ይመ። *የእውነት ከተማ፤* ከቍ16 ጋር ያነጻጽሩ፤ ኢሳ1፥26 እና ግብ ይመ። *ቅዱስ ተራራ፤* ከ14፥20-21 ግብ ጋር ያነጻጽሩ።

8፥4-5፤ ኢሳ11፥6-9 እና ግብ ይመ፤65፥20-25ይመ።

8፥6፡11-12 *ለቀሪው፤* የኢሳ1፥9፤10፥20-22 ግብ ይመ።

8፥6፤ *ለእኔ ግን አስደናቂ ሊሆን ይችላልን?* ዘፍ18፥14 እና ግብ፤ኤር32፥17፡27ይመ።

8፥7፤ *ሕዝቤን...እታደጋለሁ፤* ከምርኮ፣ ከባርነትና ከመበተን ማለት ነው (ከኢሳ11፥11-12፤43፥5-7፤ ከኤር30፥7-11፤ 31፥7-8 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከምሥራቅና ከምዕራብ አገር፤* በቁሙ “ከፀሓይ መውጫ እስከ መጥለቂያዋ” ማለት ሲሆን፣ ይህም ሕዝቡ ካለበት ስፍራ ሁሉ ማለት ነው (ከመዝ50፥1፤ 113፥3፤ሚል1፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥8፤ *እነርሱ ሕዝቤ ይሆናሉ፤ እኔም...አምላካቸው እሆናለሁ፤* የጠበቀ የቃል ኪዳን ግንኙነትንና አንድነትን የሚያመለክት ቃል ነው (13፥9፤ ዘፍ17፥7 እና ግብ፤ ዘፀ6፥7፤29፥45-46፤ ዘሌ 11፥45፤22፥33፤25፥38፤26፥12እና ግብ፤26፥45፤ዘኍ15፥41፤ ዘዳ29፥13፤ኤር24፥7፤31፥33፤32፥38፤ሕዝ34፥30-31፤36፥28፤37፥27፤ ሆሴ1፥9-10፤2፥23፤2ቆሮ6፥16፤ዕብ8፥10፤ራእ21፥3 ይመ)። *በጽድቅና በታማኝነት፤* የይሁዳ ሕዝብ ወደ ኪዳኑ በረከት መመለሱ፣ በእግዚአብሔር ጽድቅና ታማኝነት በእግዚአብሔር በመደገፍ ላይ የተመሠረተ ነው።

8፥9፤ *ነቢያት፤* ሐጌንና 1፥1 ዘካርያስን1፥1 ጨምሮ ማለት ነው (ከዕዝ5፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)። *እጃችሁን አበርቱ፤* ቍ13ይመ። ቃሉ በዕብራይስጥ፣ “በርቱ” ማለት ነው (መሳ7፥11ይመ)።

8፥10፤ *ከዚያ በፊት፤* የቤተ መቅደሱ መሠረት ከመጣሉ አስቀድሞ ማለት ነው (ቍ9 ይመ)። *ደመወዝ...አይከፈልም፤* ሐጌ 1፥6-11፤2፥15-19ይመ። *ጠላት፤* ለምሳሌ፡ ሳምራውያንን ማለት ነው ዕዝ 4፥1-5

8፥11፤ *አሁን ግን፤* ተስፋ የሚያስቈርጡ ምክንያቶች ተወግደዋል፤ አሁን እግዚአብሔር የሚያበረታቱ ሁኔታዎችን ያዘጋጃል።

8፥12፤ ከሐጌ1፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ። የዚህ ክፍል ተቃራኒ እንደሚፈጸም እግዚአብሔር በሐጌ2፥19 ላይ ተናግሮአል። የሆድና የምድር ፍሬ በረከቶች እግዚአብሔርን ለሚታዘዙ የተሰጡ የቃል ኪዳን ተስፋዎች ናቸው (ዘሌ26፥3-10፤ ዘዳ28፥11-12ይመ፤ ከሕዝ 34፥25-27 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥13፤ *በአሕዛብ መካከል የርግማን ምሳሌ፤* በዘዳ28፥15-68 ከተዘረዘሩት ቃል ኪዳኑን ከመተላለፍ የተነሣ ከሚመጡ ርግማ

ለሁ፤ እናንተም በረከት ትሆናላችሁ:: አትፍሩ፤ ነገር ግን እጃችሁን አበርቱ::"

[14]እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ "አባቶቻችሁ ባስቈጡኝ ጊዜ ያላንዳች ሐዘኔታ ጥፋት ላመጣባችሁ እንደ ወሰንሁ፣" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት፤ [15]"አሁን ደግሞ ለኢየሩሳሌምና ለይሁዳ መልካም ነገርን ላደርግ ወስኛለሁ፤ አትፍሩ:: [16]ልታደርጓቸው የሚገባችሁ ነገሮች እነዚህ ናቸው፤ እርስ በርሳችሁ እውነትን ተነጋገሩ፤ በአደባባያችሁም እውነትንና ትክክለኛ ፍርድን አስፍኑ፤ [17]በባልንጀራችሁ ላይ ክፋትን በልባችሁ አታውጠንጥኑ፤ በሐሰት መማልን አትውደዱ፤ እነዚህን ሁሉ እጸየፋለሁ" ይላል እግዚአብሔር:: [18]እንደ ገናም የእግዚአብሔር ጸባኦት ቃል እንዲህ ሲል ወደ እኔ መጣ፤ [19]እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ "የአራተኛው፣ የአምስተኛው፣ የሰባተኛውና የዐሥረኛው ወር ጾሞች ለይሁዳ ቤት የደስታ፣ የተድላና የሐሤት በዓላት ይሆናሉ፤ ስለዚህ እውነትንና ሰላምን ውደዱ::"

[20]እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ "ብዙ ሕዝቦችና የብዙ ከተሞች ነዋሪዎች ገና ይመጣሉ፤ [21]የአንዲቱ ከተማ ነዋሪዎችም፣ 'እግዚአብሔርን ለመለመን እግዚአብሔር ጸባኦትን ለመፈለግ፣ ኑ፤ በፍጥነት እንሂድ፤ እኔም ራሴ እሄዳለሁ' እያሉ ወደ ሌላዪቱ ከተማ ይሄዳሉ:: [22]ብዙ ሕዝብና ኀያላን መንግሥታትም እግዚአብሔር ጸባኦትን ለመፈለግና ለመለመን ወደ ኢየሩሳሌም ይመጣሉ::" [23]እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤ "በእነዚያም ቀናት ከየወገኑና ከየቋንቋው ዐሥር ሰዎች የአንድን አይሁዳዊ ልብስ ዘርፍ አጥብቀው በመያዝ፣ "'እግዚአብሔር ከእናንተ ጋር እንዳለ ሰምተናልና አብረን እንሂድ'" ይሉታል::

8፥14 ሕዝ24፥14
8፥15 ቍ13፤ ኤር29፥11፤31፥28፤32፥42፤ሚክ7፥18-20
8፥16 መዝ15፥2፤ ኤር33፥16፤ ሕዝ18፥8፤ 45፥9፤አሞ5፥15፤ ዘካ7፥9፤ኤፌ4፥25

በእስራኤል ጠላቶች ላይ የተወሰነ ፍርድ

9 የእግዚአብሔር ቃል ንግር በሴድራክ ምድር ላይ ይወርድበታል፤
በደማስቆም ላይ ያርፍበታል፤
የሰዎችና የእስራኤል ነገዶች ሁሉ ዐይን፣
በእግዚአብሔር ላይ[1] ዐርፎአልና::
[2]ደግሞም በአዋሳኟ በሐማት፣
ጥበበኞች ቢሆኑም እንኳ በጢሮስና በሲዶና ላይ ያርፍባቸዋል::
[3]ጢሮስ ለራሷ ምሽግ ሠርታለች፤
ብሩን እንደ ዐፈር
ወርቁንም እንደ መንገድ ላይ ትቢያ ቈልላለች።
[4]ጌታ ግን ሀብቷን ይወስዳል፤
በባሕር ያላትንም ኀይል ይደምስሳል፤
እርሷም በእሳት ፈጽማ ትጠፋለች::

9፥1 ኢሳ17፥1፤ አሞ1፥5
9፥2 ዘፍ10፥15፤ ኤር49፥23፤ ሕዝ28፥1-19
9፥3 ኢዮ27፥16፤ ሕዝ28፥4
9፥4 ኢሳ23፥1፡11፤ኤር25፥22፤ ሕዝ26፥3-5

[1] ወይም ደማስቆ የእግዚአብሔር ዐይን በሰው ሁሉ ላይ ያያልና፣ በእስራኤል ነገዶች ላይ እንደሆነው ሁሉ።

ሞች መካከል አንዱ ነው፤ (ዘዳ28፥37 ይመ) (ከኤር 24፥9፤ 25፥18 ጋር ያነጻጽሩ:: *የይሁዳ ቤትና የእስራኤል ቤት፤* ሕዝቡ ዐርነትና በረከት ያገኛሉ (ከኤር31፥1-31፤ ከሕዝ37፥15-28 ጋር ያነጻጽሩ):: *በረከት፤* ቍ20-23 ይመ፤ ከዘፍ12፥2 ጋር ያነጻጽሩ:: *እጃችሁን አበርቱ፤* የቍ9 ማብ ይመ::

8፥14-17፤ ቍ14-15 ሕዝቡን በማደስ ውስጥ እግዚአብሔር ምሕረትንና በረከትን በመስጠት፣ ያለውን ልዩ ድርሻ ያመለክታል፤ ቍ16-17 ደግሞ የሕዝቡን ኀላፊነት ያሳያል::

8፥14፤ *አባቶቻችሁ ባስቈጡኝ ጊዜ፤* የ1፥2 ማብ ይመ::

8፥15፤ *መልካም ነገርን ላደርግ፤* ቍ12-13ይመ::

8፥16-17፤ 7፥9-10 ይመ:: ከእግዚአብሔር ጋር የቃል ኪዳን ግንኙነት ያላቸው ሰዎች፣ ሊኖራቸው የሚገባውን ግብረ ገባዊና ሥነ ምግባራዊ ባሕርይ አጠቃሎ የያዘ ነው::

8፥16፤ *በአደባባያችሁም፤* በቀጥታ፣ "በር" ማለት ነው (ዘፍ 19፥1 እና ማብ ይመ፤ 2ሳሙ18፥24 ይመ)::

8፥17፤ *በሐሰት መማልን፤* ራስን ማታለል ነው የ5፥3 ማብ ይመ:: *እነዚህን ሁሉ እጸየፋለሁ፤* በምሳ 6፥16-19 እግዚአብሔር የሚጠላቸው ሰባት ነገሮች ተዘርዝረዋል፤ ከእነርሱ መካከል ሦስቱ ቍ16-17 ባለው ክፍል ውስጥ ይገኛሉ፤ እነዚህም፣ "ሐሰተኛ ምላስ" "ክፋትን የሚያውጠነጥን ልብ" እንዲሁም፣ "በውሸት ላይ ውሸት የሚጨምር ሐሰተኛ ምስክር" ናቸው::

8፥19፤ 7፥2-6 ይመ:: *የአራተኛው፤* የኢየሩሳሌም ቅጥር በናቡከደናፆር የፈረሰበትን ዕለት ለማሰብ በሰቈቃ የሚጾም ጾም ነው (2ነገ25፥3-4፤ኤር39፥2፤52፥6-7):: *የአምስተኛው፤* ቤተ መቅደሱና ሌሎች ታላላቅ ሕንጻዎች የተቃጠሉበት ዕለት የሚታሰብበት ነው (2ነገ25፥8-10፤ኤር52፥12-14):: *የሰባተኛውና፤* ጎዶልያስ የተገደለበት ዕለት የሚታሰብበት ነው (2ነገ25፥22-25፤ኤር41፥1-3):: *የዐሥረኛው፤* ናቡከደናፆር በመጀመሪያ ኢየሩሳሌምን የከበበበት ዕለት በጥልቅ ሐዘን የሚታወሰበት ቀን ነው (2ነገ25፥1፤ ኤር39፥1፤ 52፥4፤ሕዝ24፥1-2):: *የሐሤት በዓላት፤* ከኢሳ65፥18-19፤ ከኤር 31፥10-14 ጋር ያነጻጽሩ::

8፥20-23፤ የአሕዛብ ወደ እግዚአብሔር የመመለስ ፍላጐታቸው የተገለጠበትን ተመሳሳይ ትንቢት 2፥11 እና ማብ ይመ፤ ኢሳ2፥24፤ ከሚክ4፥1-5 ይመ::

8፥22፤ *ኀያላን፤* ወይም፣ "ብዙ" ማለት ነው (ዘፀ1፥9 እንደ ተጠቀሰው ኢሳ53፥12 አግራጌ ትርጒሙን ይመ):: የአሕዛብን መባረክ አስመልክቶ እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባውን ቃልኪዳን መፈጸም ያመለክታል (ዘፍ12፥3፤ገላ3፥8:26-29፤ ኢሳ55፥5፤ 56፥6-7ይመ፤ ከማር11፥17 ጋር ያነጻጽሩ)::

8፥23፤ *ዐሥር፤* በዕብራውያን ዘንድ ከፍተኛ ወይም ፍጹም ቍጥር ከሚገለጽባቸው መንገዶች አንዱ ነው ዘፍ31፥7 እና ማብ ይመ፤ዘሌ26:26፤ዘኍ14፥22፤1ሳሙ1፥8፤ነህ4፥12ይመ:: *አይሁዳዊ፤* ከምርኮ በኋላ የነበረውን የይሁዳ ሕዝብ ለማመልከት ጥቅም ላይ የዋለ ቃል ሲሆን፣ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው ኤር32፥12 ላይ ነው:: *እግዚአብሔር ከእናንተ ጋር እንዳለ ሰምተናል፤* ትክክለኛ የሆነ መንፈሳዊነት ሌሎችን ሰዎች ወደ እግዚአብሔር ይስባል (ዘፍ 26፥28፤30፥27ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ39፥2-6፤1ቆሮ14፥24 ማብ ይመ)::

9፥1-8፤ እግዚአብሔር እንደ መለኮት ተዋጊ የእስራኤልን ታሪካዊ ጠላቶች ለማጥፋት ከደቡብ ወደ ኢየሩሳሌም መዝመቱን የሚያሳይ ትንቢታዊ መግለጫ ሳይሆን አይቀርም:: ታሪክ እንደ ሚያመለክተው እግዚአብሔር ይህን የገለበጠበት መሣሪያ ትልቁ እስክንድር ነው (333 ዓ.ቅ.ክ)::

9፥1፤ *የእግዚአብሔር ቃል፤* በዕብራይስጡ ይህ ሐረግ በብሉይ ኪዳን ከዚህ ክፍል ሌላ የተጠቀሰው ሁለት ጊዜ ብቻ ነው (12፥1፤ሚል1፥1)፤ ይህም ዘካርያስ 9-14 እና ትንቢተ ሚልክያስ በተመሳሳይ ዘመን እንደተጻፉ ይጠቍማል (ከመግቢያው "የተጻፈበት ዘመን" የሚለውን ይመ):: *በሴድራክ፤* ከሐማት በስተ ሰሜን በኦሮንቶስ ወንዝ ላይ የሚገኝ አካባቢ ነው (ቍ2ይመ):: *በደማስቆም፤* የአራም ርእስ ከተማ ናት:: *ዐይን በእግዚአብሔር ላይ፤* ምናልባት የክፍሉ ሐሳብ የሰዎች፣ በተለይም የእስራኤል ነገዶች ሁሉ ዐይን ትድግናን በመፈለግ ወደ እግዚአብሔር መመለሱን ያሳያል።

9፥2፤ *ደግሞም በአዋሳኟ በሐማት ላይ፤* ፍርድ በሴድራክና በደማስቆ ላይ እንደሚደርስ በሐማትም ላይ ይደርሳል:: (አሞ6፥2 ይመ):: *በጢሮስና በሲዶና፤* የፊንቄ የአሁኗ ሊባኖስ የጠረፍ ከተሞች ናቸው:: በእነርሱ ላይ የደረሰው ፍርድ ቍ3-4 ቀደም ሲል በትንቢት ተነግሮ ነበር (ኢሳ23፤ሕዝ26፥3-14፤28፥20-24፤ አሞ1፥9-10ይመ)::

9፥3፤ *ምሽግ፤* በዕብራይስጡ ይህ ቃል ሁለት ትርጒም ያለው ሲሆን ፣ አንደኛው ዐለት፣ ሌላው ደግሞ ጢሮስ ማለት ነው:: ምሽጉ የጢሮስ ደሴት ዐምባ ነበር (ኢሳ23፥4፤ሕዝ26፥5):: ይህን ዐምባ ትልቁ እስክንድር በ332 ዓ.ቅ.ክ ላይ አፍርሶአታል (ቍ4):: *ብሩን እንደ ዐፈር ወርቁንም እንደ መንገድ ላይ ትቢያ፤*

[5]አስቀሎና አይታ ትርዳለች፤
ጋዛ በሥቃይ ትቃትታለች፤
አቃሮናም እንደዚሁ ትሠቃያለች፤ ተስፋዋ
ይመነምናልና።
ጋዛ ንጉሥዋን ታጣለች፤
አስቀሎናም ባድማ ትሆናለች።
[6]ድብልቅ ሕዝቦች አዛጦንን ይይዛሉ፤
የፍልስጥኤማውያንንም ትምክሕት
እቈርጣለሁ።
[7]ደሙን ከአፋቸው፣
የተከለከለውንም ምግብ ከመንጋጋቸው
አወጣለሁ።
የተረፉት ለአምላካችን ይሆናሉ፤
በይሁዳም አለቆች ይሆናሉ፤
አቃሮንም እንደ ኢያቡሳዊ ይሆናል።
[8]እኔ ግን ቤቴን
ከዘራፊ ኀይሎች እጠብቃለሁ፤
ጨቋኝ ከእንግዲህ ሕዝቤን አይወርስም፤
አሁን ነቅቼ እጠብቃለሁና።

የጽዮን ንጉሥ መምጣት

[9]አንቺ የጽዮን ልጅ ሆይ፤ እጅግ ደስ
ይበልሽ፤
አንቺ የኢየሩሳሌም ልጅ ሆይ፤ እልል በዪ፤
እነሆ፤ ጻድቁና አዳኙ ንጉሥሽ[ከ]፣
ትሑት ሆኖ፣ በአህያ ላይ ተቀምጦ፣
በአህያ ግልገል፣ በውርንጫዪቱ ላይ ሆኖ
ወደ አንቺ ይመጣል።

9፥5 ኤር47፥5
9፥6 ኢሳ14፥30
9፥7 ኢዮ25፥2፤ ኤር47፥1፤ኢል 3፥4፤ሶፎ2፥4
9፥8 ኢሳ26፥1፤ 52፥1፤54፥14፤ኢል 3፥17፤ ዘካ14፥21
9፥9 ዘፍ49፥11፤ 1ነገ1፥33፡39፤መዝ 24፥7፤149፥2፤ኢሳ 9፥6-7፤43፥3-11፤ 62፥11፤ኤር23፥5-6፤ ሶፎ3፥14-15፤ ዘካ2፥10፤ሚክ4፥8፤ ማቴ21፥5፤ዮሐ12፥15
9፥10 መዝ72፥8፤ ኢሳ2፥4፤ሆሴ 1፥7፤2፥18፤ሚክ 4፥3፤5፥10፤ዘካ10፥4
9፥11 ዘፀ24፥8፤ ኢሳ10፥4፤ 42፥7፤ኤር38፥6፤ ማቴ26፥28፤ሉቃ 22፥20
9፥12 ዘዳ21፥17፤ ኢሳ40፥2፤ኢል3፥16
9፥13 2ሳሙ 22፥35፤ኢሳ49፥2፤ ኤር51፥20፤ኢል3፥6
9፥14 ዘሌ25፥9፤ መዝ18፥14፤ ኢሳ21፥1፤31፥5፤ 66፥15፤ዕን3፥11፤ ማቴ24፥31

[10]ሠረገሎችን ከኤፍሬም[ኸ]
የጦር ፈረሶችን ከኢየሩሳሌም እወስዳለሁ፤
የጦርነቱም ቀስት ይሰበራል፤
ሰላምን ለአሕዛብ ያውጃል፤
ግዛቱም ከባሕር እስከ ባሕር፣
ከወንዙም[ኸ] እስከ ምድር[ወ] ዳር ድረስ
ይዘረጋል።
[11]ለአንቺ ደግሞ፣ ከአንቺ ጋር ከገባሁት የደም
ቃል ኪዳን የተነሣ፣
እስረኞችሽን ውሃ ከሌለበት ጒድጓድ ነጻ
እለቃቸዋለሁ።
[12]እናንት በተስፋ የምትኖሩ እስረኞች፤ ወደ
ምሽጎቻችሁ ተመለሱ፤
አሁንም ቢሆን ሁለት ዕጥፍ አድርጌ
እንደምመልስላችሁ እናገራለሁ።
[13]ቀስቴን እንደ ገተርሁ፣ ይሁዳን እገትረዋለሁ፤
ኤፍሬምንም ፍላጻ አደርገዋለሁ፤
ጽዮን ሆይ፤ ልጆችሽን አስነሣለሁ፤
ግሪክ ሆይ፤ በአንቺ ልጆች ላይ ይነሣሉ፤
እንደ ተዋጊ ሰይፍም አደርግሻለሁ።

እግዚአብሔር ይገለጣል

[14]*እግዚአብሔር* በእነርሱ ላይ ይገለጣል፤
ፍላጻውም እንደ መብረቅ ይወጣል፤
ጌታ *እግዚአብሔር* መለከት ይነፋል፤
በደቡብም ዐውሎ ንፋስ ውስጥ ይጓዛል፤

[ከ]9 ወይም ንጉሥማለት ይሆናል
[ኸ]10 ኤፍራጥስ ማለት ነው
[ወ]10 ወይም፣ "ምድር ዳርቻ" ማለት ነው።

ከ1ነገ10፥21፡27 ጋር ያነጻጽሩ። ጢሮስ የንግድ ማእከል ነበረች፤ ሀብቷ በምሳሌነት ይጠቀስ ነበር (ኢሳ23፥2-3፡8፡18፤ሕዝ 26፥12፤ 27፥3-27፡33፤28፥45፡7፡12-14፡16-18ይመ)።

9፥5-7፤ የፍልስጥኤም ከተሞች እስክንድር አካባቢውን እየ ወረረ በመምጣቱ ምክንያት፣ እጅግ ተደናግጠው ነበር።

9፥5፤ *ተስፋዋ ይመነምናልና፤* ልክ እንደ አብዛኞቹ ስሜ ናዊ የፍልስጥኤም ከተሞች አቃሮን መከራ በመቀበል የመጀ መሪያዋ ትሆናለች። የመጣውን የመከራ ማዕበል ጢሮስ ትመክ ትልኛለች ብላ ተስፋ ብታደርግም፣ ጢሮስ ራሷ ተስፋ በሚያስ ቈርጥ ሁኔታ ውስጥ ነው ያለችው።

9፥6፤ *ድብልቅ፤* የተደባለቀ ብሔር ያለበት ሕዝብ ነው፤ ይህም ከምርኮ በኋላ ያለውን ዘመን ያመለክታል (ነህ13፥23-24)። *ፍልስጥኤማውያን፤* የዘፍ10፥14 ማብ ይመ። በአንድ ወቅት ከነዓ ንን ሙሉ ለሙሉ ተቈጣጥረው ስለነበረ ምድሪቱ በስማቸው ፓሌ ስቲና ተብላ ተጠራች።

9፥7፤ *ደሙን፤* ለጣዖት የቀረበውን መሥዋዕት ያሳያል። *የተከለከለውንም ምግብ፤* በሥርዐታቸው መሠረት የረከሰ ምግብ ማለት ነው። *ኢያቡሳዊ፤* እነዚህ የኢየሩሳሌም የጥንት ነዋሪዎች (የዘፍ10፥16 ማብ ይመ)፤ በይሁዳ ሕዝብ ስለተዋጡ ለምሳሌ፦ ኦርና 2ሳሙ24፥16-24፤1ዜና21፥18-26 ይመ፤ ከፍልስጥኤም ቅሬታዎች ጋር ሊሆኑ ይችላሉ።

9፥8፤ *ቤቴን ከዘራፊ ኀይሎች እጠብቃለሁ፤* 2፥5 ይመ። ትልቁ እስክንድር ቤተ መቅደሱንና የኢየሩሳሌምን ከተማ አድ ኖአል። *ጨቋኝ፤* በዘ3፥7፤5፥6፡10 ላይ እና በሌላም ስፍራ ይኸው የዕብራይስጥ ቃል፣ "ባሪያ ፈንጋይ" ተብሎ ተተርጒሞአል፤ ስለዚ ህም በግብፅ የነበረውን ባርነት ያመለክታል። *እጠብቃለሁና፤* ዘፀ 3፥7፤መዝ32፥8ይመ።

9፥9፤ በአዲስ ኪዳን ስለ መሢሑ የተጠቀሰ እና ኢየሱስም በአጀብ ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱን የሚያመለክት ነው (ማቴ21፥5፤ ሐሥ-12፥15)። *የጽዮን ልጅ፤* ኢየሩሳሌምንና ነዋሪዎቿን በሰውኛ አገ ላለጽ የሚያሳይ ነው። *ንጉሥሽ፤* ከዳዊት ዘር የሆነውን ንጉሥ መሲሑን የሚያመለክት ነው። *ጻድቁና፤* በተለይ በሙሴ ሕግ እንደተገለጠው ከእግዚአብሔር የተሰጠውን ግብረ ገብና ሥነ ምግባር መጠበቅን ያመለክታል (2ሳሙ 23፥3-4፤ መዝ72፥1-3፤ኢሳ 9፥7፤11፥4-5፤53፥11፤ኤር23፥5-6፤33፥15-16 ይመ)። *ትሑት፤* የተ ዋረደ መንፈስ ያለው ማለት ነው ከኢሳ 53፥23፡7፤ማቴ11፥29 ጋር ያነጻጽሩ)። *በአህያ ላይ ተቀምጦ፤* በፈረስ መገልገል ከመ ጀመሩ በፊት፣ ሰላማዊ እንስሳ በመሆኑ፣ የመሳፍንት መገልገያ (መሳ10፥4፤12፥14፤ 2ሳሙ16፥2 ይመ) የነበረው አህያ ከቊ10 ላይ ከተጠቀሱት "የጦር ፈረሶች" ጋር ያነጻጽሩ መምረጡ ተገቢ ነበር፤ ዳዊትና ልጆቹ ይገለገሉበት የነበረው ግን በበቅሎ ነበር 2ሳሙ18፥9፤1ነገ1፥33።

9፥10፤ *ሠረገሎችን…የጦር ፈረሶችን…እወስዳለሁ፤ የጦርነ ቱም ቀስት፤* ተመሳሳይ በሆነ ዘመን የጦር መሣሪያዎች እንደ ሚወገዱ ነቢያት ተንብየዋል ኢሳ2፥4፤9፥5-7፤11፥1-10፤ ሚክ 5፥10-11ይመ። *ኤፍሬም፤* የቊ13 ማብ ይመ። *ሰላምን ለአሕ ዛብ፤* የእስክንድር መንግሥት በብዙ የደም መፍሰስ የተመሠረተ ነው፤ የአብርሃም ኪዳን ፍጻሜ ሆኖ የሚመሠረተው የመሲሑ መንግሥት ግን የሰላም መንግሥት ነው። ከ14፥16፤ ጋር ያነጻ ጽሩ፤ ዘፍ12፥3፤18፥18፤22፥18 ይመ። *ግዛቱም…እስከ ምድር ዳር ድረስ ይዘረጋል፤* ዓለም ዐቀፋዊ ይሆናል ማለት ነው መዝ 22፥27-28፤72፥8-11፤ ኢሳ45፥22፤52፥10፤66፥18 ይመ።

9፥11፤ *ከአንቺ ጋር ከገባሁት የደም ቃል ኪዳን፤* ምና ልባት ከሙሴ ጋር የተደረገው ቃል ኪዳን ሳይሆን አይቀርም (ዘፀ 24፥38)። *እስረኞችሽን፤* እስካሁን የምርኮ ምድር በሆነችው በባ ቢሎን ያሉትን ሳይሆን አይቀርም። *ውሃ ከሌለበት ጒድጓድ፤* ከዘፍ37፥24፤ከኤር38፥6 ጋር ያነጻጽሩ።

9፥12፤ *ምሽጎቻችሁ፤* 1) የኢየሩሳሌምንና (ጽዮንን) አካባቢ ዋን ወይም 2)ራሱ እግዚአብሔርን ሊሆን ይችላል ከ2፥5 ጋር ያነ ጻጽሩ። *በተስፋ፤* ወደፊት ዐርነት በሚያወጣቸው ንጉሥ ማለት ነው ቊ9-10። *ሁለት ዕጥፍ፤* ፍጹም ወይም ሙሉ የሆነ ተሐድሶ ማለት ነው ከኢሳ61፥7 ጋር ያነጻጽሩ።

9፥13፤ የ10፥4 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ይሁዳን እንደ ቀስቱ ኤፍሬምን የሰሜኑን መንግሥት ደግሞ እንደ ፍላጻ አድርጎ የሚጠቀም ጦረኛ አድርጎ ራሱን ያቀርባል። *ጽዮን ሆይ፤ ልጆችሽን፤* መቃብያንን ማለት ነው የዳን11፥34 ማብ ይመ። *ግሪክ ሆይ፤ በአንቺ ልጆች፤* የእስክንድር ግዛት የጦር ጀነራሎቹ ከሆኑት መካ ከል የሶርያውን ሲውሉሲድ የሚያመለክት ነው።

9፥14፤ መዝ18፥7-15፤ዕን3፥3-15ይመ። *መለከት፤* መብረቅን ሊያ መለክት ይችላል (ከዘፀ 19፥16-19 ጋር ያነጻጽሩ)። *በደቡብም፤* የሙሴ ቃል ኪዳን የተሰጠበትንና (ቊ11) እግዚአብሔር የነበረበትን የሲናን ተራራ አካባቢ ያመለክታል (መሳ5፥45፤ መዝ 68፥8፤ ዕን3፥3ይመ)።

15 *እግዚአብሔር* ጸባኦትም ይከልላቸዋል፤
ጠላቶቻቸውን ይደመስሳሉ፤
በድንጋይ ወንጭፍም ያሸንፋሉ፤
ይጠጣሉ፤ በወይን ጠጅ እንደ ሰከረ ሰው
ይጮኻሉ፤
የመሠዊያውን ማእዘኖች ለመርጨት፣
እንደ ተዘጋጀ ዕቃ°፣
እነርሱም እንደዚሁ ተሞልተዋል።
16 ሕዝቡን የራሱ መንጋ አድርጎ
በዚያ ቀን አምላካቸው *እግዚአብሔር*
ያድናቸዋል።
በአክሊል ላይ እንዳለ ዕንቍ፣
በገዛ ምድሩ ላይ ያብለጨልጫሉ።
17 እንዴት ውብና አስደናቂ ይሆናሉ፤
እህል ጎልማሶችን፣
አዲስ የወይን ጠጅም ቈነጃጅትን ያሳምራል።

እግዚአብሔር ለይሁዳ ይጠነቀቃል

10 የበልግ ዝናብ እንዲሰጣችሁ *እግዚአብሔርን* ጠይቁ፤
ማዕበሉን ደመና የሚያደርግ *እግዚአብሔር* ነው፤
እርሱ ለሰዎች በቂ ዝናብን፣
ለእያንዳንዱም የምድርን ተክል ይሰጣል።
2 ተራፊም አሳሳች ነገር ይናገራል፤
ሟርተኞች የሐሰት ራእይ ያያሉ፤
የውሸት ሕልም ይናገራሉ፤
ከንቱ መጽናናት ይሰጣሉ፤
ስለዚህ ሕዝቡ እንደ በጎች ተቅበዘበዙ፤
እረኛ በማጣትም ተጨነቁ።
3 "ቍጣዬ በእረኞች ላይ ነዷል፤
መሪዎችንም እቀጣለሁ፤
እግዚአብሔር ጸባኦት፣
ለመንጋው ለይሁዳ ቤት ይጠነቀቃልና፤
በጦርነትም ጊዜ እንደ ክብሩ
ፈረስ ያደርጋቸዋል።
4 ከይሁዳ፣ የማእዘን ድንጋይ፣
የድንኳን ካስማ፣
የጦርነት ቀስት፣
ገዥም ሁሉ ይወጣል።
5 ጠላትን መንገድ ላይ እንዳለ ጭቃ ይረግጣሉ፤
በአንድነት እንደ ጦር ሰልፈኛ ይሆናሉ፤
እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ስለሆነ ተዋግተው፤
ፈረሰኞችን ያዋርዳሉ።
6 "የይሁዳን ቤት አበረታለሁ፤
የዮሴፍንም ቤት እታደጋለሁ።
ስለምራራላቸው፣
ወደቦታቸው እመልሳቸዋለሁ፤
እነርሱም በእኔ እንዳልተተዉ ሰዎች
ይሆናሉ፤
እኔ አምላካቸው *እግዚአብሔር* ነኝና፣
ጸሎታቸውን እሰማለሁ።
7 ኤፍሬማውያን እንደ ኃያላን ሰዎች ይሆናሉ፤
ልባቸውም የወይን ጠጅ እንደ ጠጣ
ሰው ሐሤት ያደርጋል።
ልጆቻቸው ያዩታል፤ ደስተኛም ይሆናሉ፤
ልባቸውም *በእግዚአብሔር* ደስ ይለዋል።
8 በፉጨት እጠራቸዋለሁ፤
በአንድነት እሰበስባቸዋለሁ፤
በእርግጥ እቤዣቸዋለሁ፤
እንደ ቀድሞው ይበዛሉ።
9 በሕዝቦች መካከል ብበትናቸውም፣
በሩቅ ምድር ሆነው ያስቡኛል፤
እነርሱና ልጆቻቸው ተርፈው፣
በሕይወት ይመለሳሉ።
10 ከግብፅ እመልሳቸዋለሁ፤
ከአሦርም እሰበስባቸዋለሁ፤
ወደ ገለዓድና ወደ ሊባኖስ አመጣቸዋለሁ፤

015 ወይም ጸዎ

9፥15 ዘፀ27፥2፤ ኢሳ31፥5፤ 37፥35፤ዘካ10፥7፤ 12፥8፤14፥3፡20፤
9፥16 ኢሳ10፥20፤ ኤር31፥11
10፥1 ዘሌ26፥4፤ 1ነገ18፥36፤ኢዮ 14፥9፤መዝ104፥13፤ 135፥7
10፥2 ዘኍ27፥17፤ ኢሳ40፥19፤44፥25፤ ኤር23፥16፤23፥1፤ ሕዝ21፥21፤ሆሴ 3፥4፤ማቴ9፥36
10፥3 ኢሳ14፥9፤ ኤር25፥34፤ሕዝ 34፥8-10
10፥4 መዝ 118፥22፤ኢሳ22፥23፤ ዘካ9፥10፤ሐሥ4፥11
10፥5 2ሳሙ 22፥43፤አሞ2፥15፤ ሚክ7፥10፤5፥8፤ ሐጌ2፥22፤ ዘካ12፥4
10፥6 መዝ34፥17፤ 102፥13፤ኢሳ14፥1፤ 58፥9፤65፥24፤ ሕዝ30፥24፤ 36፥37፤19፤ዘካ8፥7- 8፤13፥9
10፥7 1ሳሙ2፥1፤ ኢሳ60፥5፤ኢል 2፥23፤ዘካ9፥15
10፥8 ኢሳ5፥26፤ ኤር33፥22፤ሕዝ 36፥11
10፥9 ኢሳ44፥21፤ ሕዝ6፥9
10፥10 ኢሳ11፥11፤ 49፥19፤ኤር50፥19፤ ዘካ8፥8

9፥15፤ *በድንጋይ ወንጭፍም፤* የከተማዪቱን ቅጥር በሚጠብቁትና በውስጧ በሚኖሩት ላይ የተወረወረ ነበር። *ለመርጨት እንደ ተዘጋጀ ዕቃ፤* ዘፀ27፥13፤ዘሌ4፥67 ይመ።

9፥16፤ *በዚያ ቀን፤* የ2፥11 ማብ ይመ።

10፥1፤ *እግዚአብሔር...ዝናብን...ተክል ይሰጣል፤* የአየርን ጠባይና ዝናብን የሚቈጣጠር፣ ለምድሪቱም ሕይወትንና ልምላሜን የሚሰጥ፣ እግዚአብሔር እንጂ (ኤር14፥22፤አሞ5፥8 ይመ) የከነዓን አምላክ በኣል አይደለም። ስለዚህ የእግዚአብሔር ሕዝብ በአምላኩ መታመንና ወደ እርሱ መጸለይ ይገባዋል። ኢሳ55፥10-12፤ ሆሴ 2፥8፤ 6፥3፤ ኢዮ2፥21-27፤ማቴ5፥45 ይመ።

10፥2፤ *ተራፊም፤* የቤተሰብ አማልክት ናቸው (ዘፍ31፥19 እና ማብ ይመ)። በመሳፍንት ዘመን ለጥንቈላ ሥራ ይጠቀሙበት ነበር (መሳ17፥5፤18፥14-20)። *ሟርተኞች፤* በሐሰተኛ ነቢያት ጐራ የሚፈረጁና እውነተኛ ነቢያትን በሰይጣን መናፍስት የሚቃወሙ ናቸው፤ከኤር23፥30-32፤27፥9-10ጋር ያነጻጽሩ። እግዚአብሔር እውነተኛ ነቢያትን በመተው፣ ምሪትን ለማግኘት ወደ ሟርተኞች መሄድን በዘዳ 18፥9-14 በጥብቅ ከልክሎአል (ዘዳ18፥15-22፤ ዮሐ4፥25፤6፥14፤ሐሥ 3፥22፡23፡26ይመ)፤ እንዲሁም የዘፍ 30፥27 ማብ ይመ። *ሕዝቡ እንደ በጎች ተቅበዘበዙ፤* ኢሳ53፥6 እና ማብ ይመ። *እረኛ በማጣትም፤* መንፈሳዊ መሪነት የጠፋበት ዘመን ነው (ከማር6፥34 ጋር ያነጻጽሩ)። "እረኛ" የሚለው ቃል፣ መጀመሪያ የቤተ መንግሥት ቋንቋ ነበር፤ ይህም ሰብአዊ ነገሥታትን (2ሳሙ5፥2፤ኢሳ 44፥28፤ኤር23፥2-4) ወይም እግዚአብሔርን እንደ ንጉሥ (መዝ 23፥1፤100፥3፤ሕዝ34፥11-16) ወይም ደግሞ ከዳዊት ዘር የሆነውን መሲሑን ንጉሥ (ሕዝ34፥23-24፤ ዮሐ10፥11-16፤ዕብ 13፥20፤ 1ጴጥ5፥4 የሚያመለክት ነው)።

10፥3፤ *መሪዎችንም እቀጣለሁ፤* ከሕዝ34፥1-10 ጋር ያነጻጽሩ። *እንደ ክብሩ ፈረስ፤* ድል አድራጊ ማለት ነው።

10፥4፤ በአራማይክ ትርጕም እንደ ተገለጸው መሲሑን ሳያመለክት አይቀርም። *ለይሁዳ፤* ዘፍ49፥10፤ ኤር30፥21፤ ሚክ5፥2 ይመ። *የማእዘን ድንጋይ ፤* የ3፥9ማብ ይመ፤ በተለይም ኢሳ28፥16፤ኤፌ2፥20 ይመ። *የድንኳን ካስማ፤* ገዥው የሕዝቡ ድጋፍ መሆኑን ያመለክታል፤ የኢሳ22፥23ማብ ይመ፤ ኢሳ22፥24 ይመ። *የጦርነት ቀስት፤* ከመለኮታዊው ጦረኛ አገላለጽ አንዱ ክፍል ነው (ከ9፥13፤መዝ7፥12፤45፥5፤ሰቈ2፥4፤3፥12፤ከዕን3፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥5 *ከእነርሱ፤* የይሁዳ ሕዝብ ማለት ነው (ቍ4)። *እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ስለሆነ፤* ኢሱ1፥5፤ኤር1፥8፡19፤15፥20ይመ። *ያዋርዳሉ፤* መቃብያን ድል በተጐናጸፉ ጊዜ በከፊል የተፈጸመ ነው (በብሉይና በአዲስ ኪዳን መካከል ማለት ነው)።

10፥6፤ *የይሁዳን...የዮሴፍንም፤* የደቡብና የሰሜኑ መንግሥታት እንደገና አንድ ይሆናሉ (የ8፥13 ማብ ይመ)።

10፥7፤ *ኤፍሬማውያን፤* የ9፥13 ማብ ይመ። *የወይን ጠጅ እንደ ጠጣ ሰው ሐሤት ያደርጋል፤* ከመዝ104፥15 ጋር ያነጻጽሩ።

10፥8፤ *በፉጨት፤* በቀሙ ፊሽካ ማለት ነው፤ ስለ እረኛው የተነገረ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (መሳ5፥16ይመ)። *እቤዣቸዋለሁ፤* ዕብራይስጡ ከባርነት ወይም ከምርኮ መታደግ ማለት ነው (ኢሳ 35፥10፤ ሚክ6፥4 ይመ፤ከ1ጴጥ1፥18-19ጋር ያነጻጽሩ)። *እንደ ቀድሞው ይበዛሉ፤* ዘፀ1፥6-20ይመ።

10፥9፤ ያስቡኛል፤ "እግዚአብሔር ያስባል ከሚለው የዘካርያስ ስም ትርጕም ጋር ይመሳሰላል፤ ይኸውም እግዚአብሔር የቃል ኪዳኑን ሕዝብና የሰጠውን ተስፋ አይረሳም ማለት ነው። ሕዝቡ አምላኩን ያስባል።

10፥10፤ *ከግብፅ...ከአሦርም፤* ቍ11ይመ። ምናልባት የእስራኤል ሕዝብ የተበተነበትን አገሮች ሁሉ የሚያመለክት ነው፤

በቂ ስፍራም አይገኝላቸውም።
[11]በመከራ ባሕር ውስጥ ያልፋሉ፤
የባሕሩ ማዕበል ጸጥ ይላል፤
የዐባይም ጥልቅ ሁሉ ይደርቃል።
የአሦር ትምክሕት ይዋረዳል፤
የግብፅም በትረ መንግሥት ያበቃል።
[12]በእግዚአብሔር አበረታቸዋለሁ፤
በስሙም ይመላለሳሉ፤"
ይላል እግዚአብሔር ።

11

ሊባኖስ ሆይ፤ እሳት ዝግባሽን እንዲበላው፣
ደጆችሽን ክፈቺ!
[2]የጥድ ዛፍ ሆይ፤ ዝግባ ወድቋልና አልቅስ፤
የከበሩትም ዛፎች ጠፍተዋል!
የባሳን ወርካዎች ሆይ፤ አልቅሱ፤
ጥቅጥቅ ያለው ደን ተመንጥሮአልና!
[3]የእረኞችን ዋይታ ስሙ፤
ክብራቸው ተገፎአልና፤
የአንበሶችን ጩኸት ስሙ፤
ጥቅጥቅ ያለው የዮርዳኖስ ደን ወድሟልና!

ሁለቱ እረኞች

[4]*እግዚአብሔር* አምላኬ እንዲህ ይላል፤ "ለዕርድ የተለዩትን በጎች አሰማራ፤ [5]የገዧቸው ያርዷቸዋል፤ ሳይቀጡም ይቀራሉ፤ የሸጧቸውም፣ '*እግዚአብሔር* ይመስገን፤ ባለ ጠጋ ሆኛለሁ!' ይላሉ፤ ጠባቂዎቻቸውም እንኳ አይራሩላቸውም። [6]ከእንግዲህ በምድሪቱ ለሚኖረው ሕዝብ አልራራምና" ይላል *እግዚአብሔር*፤ "ሰውን ሁሉ ለባልንጀራውና ለንጉሡ አሳልፌ እሰጣለሁ፤ እነርሱ ምድሪቱን ያስጨንቃሉ፤ እኔም ከእጃቸው አላድናቸውም።"

[7]ስለዚህ ለዕርድ የተለዩትን በጎች፣ በተለይም የተጨቈኑትን አሰማራሁ። ሁለት በትሮች ወስጄም፣ አንዱን "ሞገስ" ሌላውንም "አንድነት" ብዬ ጠራኋቸው፤ መንጋውንም አሰማራሁ። [8]በአንድ ወር ውስጥ ሦስቱን እረኞች አስወገድሁ።

በጎቹ ጠሉኝ፤ እኔም፣ ሰለቸኋቸው፤ [9]"እረኛችሁ አልሆንም፤ የሚሞቱት ይሙቱ ፤ የሚጠፉት ይጥፉ፤ የቀሩትም አንዱ የሌላውን ሥጋ ይብላ" አልኋቸው።

[10]ከዚያም ከአሕዛብ ሁሉ ጋር የገባሁትን ኪዳን ለማፍረስ፣ "ሞገስ" ብዬ የጠራሁትን በትሬን ወስጄ ሰበርሁት። [11]በዚያም ቀን ኪዳኑ ፈረሰ፤ ሲመለከቱኝ የነበሩትና የተጨነቁት በጎችም *የእግዚአብሔር* ቃል መሆኑን ዐወቁ።

10፥11 ኢሳ19፥5-7፤51፥10፤ ሕዝ29፥15፤ 30፥13፤ሶፎ2፥13
10፥12 ሕዝ 30፥24፤ሚክ4፥5
11፥1 2ዜና 16፥19፤ሕዝ31፥3፤ ዘካ12፥6
11፥2 ኢሳ2፥13፤ 10፥34፤32፥19
11፥3 ኢሳ5፥29፤ ኤር2፥15፤50፥44፤ ሕዝ19፥9
11፥4 ኤር50፥7፤ ሕዝ34፥2-3
11፥5 ኤር50፥7፤ ሕዝ34፥2-3
11፥6 ኢሳ9፥19-21፤ኤር13፥14፤ ሰቆ2፥21፤5፥8፤ ሚክ5፥8፤7፥2-6፤ ዘካ14፥13
11፥7 ኤር25፥34
11፥8 ሕዝ14፥5
11፥9 ኢ.9፥20፤ ኤር43፥11
11፥10 ቍ7፤መዝ 89፥39፤ኤር14፥21

ⁿ5 *ወይም ሁሉም ገዦች በአንድነት ማለት ነው፤ እነርሱም*

በተለይም እነዚህ ሁለት አገሮች፣ ባርነትንና ምርኮን ለማሳሰብ ጥሩ ምሳሌዎች ናቸው። *እሰበስባቸዋለሁ፤* ኢሳ11፥11-16፤ሕዝ 39፥27-29 ይመ። *ገለዓድና፤* የዘፍ31፥21ማብ ይመ፤ እንዲሁም ማሕ6፥5፤ኤር50፥19፤ሚክ7፥14ይመ። *ሊባኖስ፤* 2ነገ19፥23፤ ኢሳ 33፥9 እና ማብ፤ 35፥2 እና ማብ፤ ኤር 22፥6 ይመ። *በቂ ስፍራም አይገኝላቸውም፤* ቍ8፤2፥4 ይመ፤ እንዲሁም የኢሳ49፥1920ማብ ይመ።

10፥11፤ *በመከራ ባሕር ውስጥ ያልፋሉ፤* በቀይ ባሕር መካከል እንዳለፉት ማለት ነው (ዘፀ14፥22 እና ማብ ይመ)።

11፥1-3፤ አንዳንዶች ይህ አጭር ግጥም የሚተረጕሙት በዝግባ፣ በጥድና በዋርካ (ቍ1-2) የተመሰለውን የአሕዛብ ኀይልና እብሪት (ም10) የሚያፈርስ መሆኑን ለማመልከት፣ ለቅሰቀሳ እንደሚዘመር እንጕርጕሮ ነው። ነገሥታቶቻቸው ደግሞ በእረኞችና በአንበሶች ተመስለዋል (ቍ3)። ይህን ክፍል በዚህ መልኩ የምንረዳው ከሆነ ከቍ1-3 ያለው ከላይ ለተጠቀሰው መደምደሚያ ነው። ምንም እንኳ አንዳንዶች በክፍሉ ውስጥ የተጠቀሱ ዘይቤያዊ አነጋገር መሆናቸው ባይካዱም፣ እያንዳንዱን ቃል በቃል በመተርጐም፣ሶርያና ፍልስጥኤም መልካም እረኛ የሆነውን መሲሕ በመቃወማቸው ምክንያት ጥፋት ይደርስባቸዋል ይላሉ (ቍ4፥1-4)። ስለዚህ ቍ1-3 ያለውን በዚህ መልኩ የምንረዳው ከሆነ ለሚቀጥ ለው ክፍል መግቢያ ይሆናል ማለት ነው። ክፍሉ ስለ ሊባኖስ፣ ስለባሳንና ስለ ዮርዳኖስ የሚቀርበው መልክዐ ምድራዊ ገለጻ ከሁለተኛው ትንታኔ ጋር የሚሄድ ይመስላል። በመጀመሪያ ሮማውያን ይህን አካባቢ በተቈጣጠሩበት ጊዜና በ70 ዓ.ም ላይ ደግሞ ኢየሩሳሌምን እንዲሁም በ73 ዓ.ም ማሳዳን በደመሰሱበት ወቅት ይህ ትንቢት በከፊል ተፈጽሞአል። እንግዲህ ከላይ ያለውን ሐሳብ በዚህ መልኩ የምንረዳው ከሆነ፣ ክፍሉ ከም10 ጋር በአያሌው የሚነጻጸርና እስራኤል በቃል ኪዳኒቱ ምድር ፍጹም የሆነ ዐርነት እንዲሁም ተሐድሶ እንደምታገኝ የሚያመለክት ትንቢት ነው። ስለዚህ ከቍ1-3 ያለው ክፍል በምድሪቱ ላይ ጥፋት እንደሚመጣ፣ከቍ46 ባለው ክፍል ደግሞ በሕዝቡና በምድሪቱ ላይ ፍርድና ጥፋት እንደሚከተል ያመለክታል።

11፥1፤ *ሊባኖስ፤* 10፥10 እና ማብ ይመ።

11፥2፤ *የባሳን፤* የኢሳ2፥13ማብ ይመ። እስራኤላውያን ከነዓንን ድል ባደረጉ ጊዜ ይህን ቦታ ከአሞራውያን ንጉሥ ከዐግ ወስደው ነበር (ዘኍ21፥33-35)። ይህ ቦታ ለምናሴ ነገድ እኩሌታ የተሰጠ ነበር (ኢያ13፥29-30፤17፥5)። *ጥቅጥቅ ያለው ደን፤* የሊባኖ ስን ማለት ነው።

11፥3፤ ክፍሉ ዘይቤያዊ አነጋገር ከሆነ እረኞችና አንበሶች የተባሉት የአይሁድን መሪዎችና ገዥዎች ያመለክታሉ (ቍ5፤ 10፥3 ይመ፤ ከኤር25፥34-36 ጋር ያነጻጽሩ። *ጥቅጥቅ ያለው የዮርዳኖስ ደን፤* የአንበሶች ጉሬ ያለበት ስፍራ ለማለት ነው።

11፥4-14፤ በቍ1-3 ላይ በእስራኤል ላይ የተፈረደበት ምክንያት ሕዝቡ እረኛና ንጉሡ የሆነውን መሲሕ ስላልተቀበለ መሆኑ በዚህ ክፍል ተገልጾአል። ይህም አገልጋዩ፣ "በአገልጋዩ መዝሙሮች" (የኢሳ42፥1-4ማብ ይመ) እንደተናቀው፣ በዚህም ክፍል መልካሙ እረኛ ተንቆአል። በሁለቱም ክፍሎች ውስጥ መሲሑ የሆነው ንጉሥ ተጠቅሶአል።

11፥4፤ *ይላል፤* የሚናገረው ለዘካርያስ ነው። *በጎች፤* እስራኤልን ያመለክታል።

11፥5፤ *የገዧቸው፤* በጎቹ የአይሁድ ሕዝብ እንደ ባሪያ በውጭ ሰዎች ተገዝተዋል። ይህም በ70 ዓመተ ምሕረትና ከዚያም በኋላ በነበሩት ጊዜያት የተፈጸመ ነው። *የሸጧቸውም፤* "የራሳቸው እረኞች" ናቸው፤ ይኸውም ገዦችን ወይም መሪዎች ማለት ነው።

11፥6፤ *በምድሪቱ፤* ፓሌስቲናን ማለት ነው። *ለንጉሡ፤* ምናልባትም የሮማውን ዐፄ ንጉሥ ነገሥት ሳይሆን አይቀርም (ከዮሐ19፥15 ጋር ያነጻጽሩ)። *እነርሱ፤* በትንቢት ውስጥ ሮማውያንን ሁሉ ይጨምራል።

11፥7፤ *አሰማራሁ፤* በዚህ ስፍራ ዘካርያስ ሊመጣ ላለው እረኛና ንጉሥ ለሆነው መሲሕ ምሳሌ ሆኖ ቀርቦአል። *አንዱን "ሞገስ"...ብዬ ጠራኋቸው፤* እግዚአብሔር መንጋውን እንደ ሚወድ የሚያረጋግጥ ነው። *"አንድነት"፤* ሕዝ37፥15-28 ይመ። እንዲህ ዐይነቱ አንድነት ከመልካሙ እረኛ በጎ አመራር የሚገኝ ነው።

11፥8፤ *ሦስቱን እረኞች አስወገድሁ፤* ሦስቱ እረኞች እነማን እንደ ሆኑ ባይገለጽም፣ መልካሙ እረኛ ለስፍራው ተገቢ ያልሆኑትን መሪዎች እንደሚያስወግዳቸው ያሳያል። *እኔም ሰለቸኋቸው፤* ከኢሳ 1፥13-14 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥9፤ *የሚሞቱት ይሙቱ፤* መልካሙ እረኛ ለመንጋው የሚያደርገውን ጥበቃ እንደሚያቋርጥ ያሳያል። *አንዱ የሌላውን ሥጋ ይብላ፤* የሴፍ ወልደኩሪዮን የተባለው አይሁዳዊ የታሪክ ጸሓፊ በ70 ዓ.ም ሮማውያን ኢየሩሳሌምን በከበቡበት ጊዜ ይህ ትንቢት እንደተፈጸመ ገልጾአል (እንዲሁም ከሰቆ4፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥10፤ *ኪዳን፤* እረኛው ሕዝቡን ከአሕዛብ መንግሥታት ጥቃት ለመጠበቅ የገባው ኪዳን ሳይሆን አይቀርም፤ (ከሕዝ 34፥25፤ሆሴ2፥18ጋር ያነጻጽሩ)። አሁን ግን እንደ ሮማውያን ያሉ የአሕዛብ መንግሥታት ኢየሩሳሌምን እንዲወሩ ተፈቅዶላቸዋል።

11፥11፤ **የተጨነቁት በጎችም፤** የእግዚአብሔርን ሥልጣናዊ ቃል ያስተዋሉ ጥቂት ታማኞችን ሊያመለክት ይችላል (በቍ7 ላይ ይመ፤ የዕብራይስጡ ቃል፣ "የተጨነቁትን (በጎች)" ለማመልከት

12 እኔም፣ “የሚበጅ መስሎ ከታያችሁ ዋጋዬን ክፈሉኝ፤ አይሆንም ካላችሁም ተውት” አልኳቸው፤ ስለዚህ ሠላሳ ብር ከፈሉኝ።

13 *እግዚአብሔርም* ሊከፍሉኝ የተስማሙበትን ጥሩ ዋጋ “በግምጃ ቤቱ ውስጥ አኑረው” አለኝ፤ እኔም ሠላሳውን ብር ወስጄ *በእግዚአብሔር* ቤት ባለው ግምጃ ቤት አስቀመጥሁት። 14 ከዚያም የእስራኤልንና የይሁዳን ወንድማማችነት በማፍረስ፣ “አንድነት” ብዬ የጠራሁትን ሁለተኛውን በትሬን ሰበርሁት።

15 *እግዚአብሔርም* እንዲህ አለኝ፤ “እንደገና የሰነፍ እረኛ ዕቃ ውሰድ፤ 16 እነሆ፤ በምድሪቱ ላይ እረኛ አስነሣለሁ፤ እርሱም የጠፋውን አያስብም፤ የባዘነውን አይፈልግም፤ የተሰበረውን አይጠግንም፤ የዳነውንም አይቀልብም፤ ነገር ግን የሰባውን ሥጋ ይበላል፤ ሰኰናውንም ሳይቀር ይቀለጣጥማል።

17 “መንጋውን ለሚተው፣
ለማይረባ እረኛ ወዮለት!
ሰይፍ ክንዱንና ቀኝ ዐይኑን ትውጋው፤
ክንዱ ፈጽማ ትስለል፤
ቀኝ ዐይኑም ጨርሳ ትታወር።”

የኢየሩሳሌም ጠላቶች እንደሚደመሰሱ የተነገረ ንግር

12 ስለ እስራኤል የተነገረው *የእግዚአብሔር* ቃል ይህ ነው፤ ሰማያትን የዘረጋ፣ ምድርን የመሠረተ የሰውንም መንፈስ በውስጡ የሠራ *እግዚአብሔር* እንዲህ ይላል፤ 2 “ኢየሩሳሌምን በዙሪያዋ ላሉት ሕዝቦች ሁሉ የሚያንገደግድ ጽዋ አደርጋታለሁ፤ ይሁዳም እንደ ኢየሩሳሌም ሁሉ ትከበባለች። 3 የምድር አሕዛብ ሁሉ በእርሷ ላይ በሚሰበሰቡበት በዚያ ቀን፣ ኢየሩሳሌምን ለአሕዛብ ሁሉ የማይነቃነቅ ዐለት አደርጋታለሁ፤ ለማነቃነቅ የሚሞክሩ ሁሉ ራሳቸውን ይጐዳሉ። 4 በዚያን ቀን እያንዳንዱን ፈረስ በድንጋጤ፣ የተቀመጡባቸውንም ሰዎች በእብደት እመታለሁ” ይላል *እግዚአብሔር*። “የይሁዳን ቤት በዐይኔ እጠብቃለሁ፤ ነገር ግን የአሕዛብን ፈረሶች ሁሉ አሳውራለሁ። 5 የይሁዳ መሪዎች በልባቸው፣ ‘የኢየሩሳሌም ሕዝቦች ብርቱ ናቸው፤ አምላካቸው *እግዚአብሔር* ጸባኦት ነውና’ ይላሉ።

6 “በዚያ ቀን የይሁዳን መሪዎች በዕንጨት ክምር ውስጥ እንዳለ የእሳት ምድጃ፣ በነዶም መካከል እንዳለ የፋና ነበልባል አደርጋቸዋለሁ፤ በግራና በቀኝ ዙሪያውን ያሉትን ሕዝቦች ይበላሉ፤ ኢየሩሳሌም ግን ከስፍራዋ ንቅንቅ አትልም።

7 “የዳዊት ቤትና የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች ክብር ከይሁዳ ክብር እንዳይበልጥ እግዚአብሔር በመጀመሪያ የይሁዳን መኖሪያዎች ያድናል። 8 ከመካከላቸው እጅግ ደካማ የሆነው እንደ ዳዊት፣ የዳዊት ቤትም ፊት ፊታቸው እንደሚሄድ እንደ *እግዚአብሔር* መልአክ፣ እንደ አምላክ ይሆንላቸው ዘንድ በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን *እግዚአብሔር* ይከልላቸዋል። 9 በዚያ ቀን ኢየሩሳሌምን በወጓት አሕዛብ ሁሉ ላይ እወጣለሁ።

11፥12 ዘፍ23፥16፤ ማቴ26፥15
11፥13 ዘፀ21፥32፤ ማቴ27፥9-10፤ ሐሥ1፥18-19
11፥17 ኢሳ13፥1፤ ኤር23፥1፤ሕዝ 30፥21-22
12፥1 ዘፍ1፥8፤ መዝ104፥2፤102፥25፤ ኢሳ57፥16፤ኤር 51፥15፤ ዕብ1፥10
12፥2 መዝ60፥3፤ 75፥8፤ኢሳ51፥23፤ ዘካ14፥14
12፥3 ኢሳ29፥8፤ 28፥16፤66፥18፤ ዳን2፥34-35፤ ዘካ 14፥2፤
12፥4 መዝ76፥6፤ ዘካ14፥2፤
12፥5 ሕዝ30፥24
12፥6 ኢሳ10፥17-18፤ አብ1፥18፤ ዘካ11፥1፤14፥10
12፥7 ኤር30፥18፤ አሞ9፥11
12፥8 መዝ82፥6፤ 91፥4፤ኢል3፥10፤ 3፥16፤ሚክ7፥8፤ ዘካ9፥15
12፥9 ኢሳ29፥7፤ ዘካ1፥21፤14፥2-3፤

ጥቅም ላይ ውሎአል)። በኢየሩሳሌምና በቤተመቅደሱ ላይ በ 70 ዓመተ ምሕረት የደረሰውን ፍርድ ዐይነት እንደሚያስከትል በቅዱስ ቃሉ የተረጋገጠ ነው።

11፥12፤ *ዋጋዬን ክፈሉኝ፤* ግንኙነታቸው እንደሚቋረጥ የሚያመለክት ነው። *ሠላሳ ብር፤* በጥንት ጊዜ በእስራኤላውያን ዘንድ ለአንድ ባሪያ መግዣ የሚከፈል ዋጋ ነው የዘፀ 21፥32 ማብ ይመ፤ ዋጋው ምን ያህል አነስተኛ እንደሆነም ያመለክታል።

11፥13፤ *ጥሩ ዋጋ፤* ምጸታዊ ንግግር ነው። *በእግዚአብሐር ቤት ባለው ግምጃ ቤት አስቀመጥሁት፤* ቍ12:13 በተመለከተ ከአዲስ ኪዳን ማቴ26፥14-15፤27፥3-10፤ እንዲሁም የማቴ27፥9 ማብ ይመ።

11፥14፤ *“አንድነት” ብዬ የጠራሁትን ሁለተኛውን በትሬን ሰበርሁት፤* የሰሜኑንና የደቡብን መንግሥት አንድ ለማድረግ የተደረገው ኪዳን መፍረሱን ያመለክታል። ሕዝቡ ለሁለት መከፈሉና አንዱ በሌላው ላይ ጠላት መሆኑ በአይሁድ ታሪክ አንዱ መለያና፣ ከሮማውያንም ጋር በነበረባቸውም ጦርነት ዕንቅፋት የፈጠረ ነገር ነበር (ከሐሥ11፥48 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥15፤ *እንደ ገና፤* ቍ7 ይመ። *የሰነፍ እረኛ፤* እግዚአብሔር የመረጠው እረኛ ከስፍራው ሲወገድ፣ ሰነፍና የማይረባ እረኛ (ቍ17) በእርሱ ፈንታ ይተካል። ራስ ወዳድ ፣ሥሥታምና ብልሹ መሪ ተነሥቶ መንጋውን ያሠቃያል።

11፥16፤ *የባዘነውን አይፈልግም፤* ከዘፍ33፥13፤ኢሳ 40፥11 ጋር ያነጻጽሩ። *ሰኰናውንም ይቀለጣጥማል፤* ከስግብግብነታቸው የተነሣ የማይበላውን እንኳ ይበላሉ ማለት ነው።

11፥17፤ *መንጋውን ለሚተው፤* በዮሐ10፥11-16 ላይ ከተገለጸው መልካሙ እረኛ ጋር ያነጻጽሩ። *እረኛ፤* የ ቍ15ማብ ይመ። ይህ ዐይነት አስመሳይ እረኛ አይሁዳውያንን በሮማውያን ላይ ባሳመፀው በ132-135 ዓ.ም በሲሞን ባር ኮሺባ ወይም በኮክሐባ በከፊል ተፈጻሚነት አግኝቶአል፤ ይህም ሰው አኪባ በሚባል ራቢ መምህር መሲሑ ነው ተብሎም ነበር። ይህ ትንቢት ሙሉ በሙሉ ተፈጻሚነት የሚያገኘው ግን የክርስቶስ ተቃዋሚው ሲመጣ ነው (ከሕዝ34፥2-4፤ ዳን11፥36-39፤ ከዮሐ 5፥43፤ 2ተሰ2፥3-10፤ከራእ13፥1-8 ጋር ያነጻጽሩ)። *ክንዱ ፈጽማ ትስለል፤* ኀይሉ ፈጽሞ ይድከም ማለት ነው። *ቀኝ ዐይኑም ጨርሳ ትታወር፤* ዕውቀቱ ሙሉ ለሙሉ ከንቱ ይሁን ማለት ነው። ይህ ከሆነ መሪው ለመዋጋት ጕልበት አይኖረውም።

12፥1-14፥21፤ በመጽሐፉ ሁለተኛ ክፍል ላይ የሚገኘው ይህ ሁለተኛው ንግር፣ በሁለት አርእስተ ጕዳዮች ላይ ያወጠነጥናል፤ እነርሱም መከበብና መሲሑ የእስራኤልን ጠላቶች ደምስሶ የራሱን መንግሥት ማቋቋሙን ነው።

12፥1፤ *እስራኤል፤* የሰሜኑን መንግሥት ብቻ ሳይሆን፣ የደቡብንም መንግሥት የሚጨምር ነው። ትኵረት የተደረገውም በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ ነው። *የተነገረው፤* የ9፥1ማብ ይመ። *የዘረጋ፣...የመሠረተ...የሠራ እግዚአብሔር፤* የእግዚአብሔርን የፈጣሪነት ሥራ፣ የተናገረውን ሁሉ መፈጸም የሚችል አምላክ መሆኑንና የቃሉን ሥልጣን ያሳያል።

12፥2፤ *የሚያንገደግድ ጽዋ፤* የኢሳ51፥17 ማብ ይመ።

12፥3፤ *አሕዛብ ሁሉ በእርሷ ላይ በሚሰበሰቡበት፤* 4፥2:12፤ ኢዮ3፥9-16ይመ፤ ከራእ16፥16-21ጋር ያነጻጽሩ። *በዚያ ቀን፤* የ2፥11 ማብ ይመ። ይህ ሐረግ በአብዛኛው በም 12-14 ባለው ክፍል ይገኛል (12፥4:6:89:11፤13፥12:4፤14፥4:6:8:9:13፡ 20:21)።

12፥4፤ እስራኤላውያን ለቃል ኪዳኑ ባይታዘዙ በዘዳ28፥28 ላይ ከሚደርስባቸው ርግማኖች መካከል እነዚህ ይገኙበታል፤ አሁን ግን ርግማኑ በእስራኤል ጠላቶች ላይ ሆነ። *በዐይኔ እጠብቃለሁ፣* መዝ32፥8፤33፥18 ይመ።

12፥6፤ እሳት ዕንጨትና የእህልን ነለባ እንደሚበላ የይሁዳም አስተዋይ መሪዎች (ቍ5) ጠላቶቻቸውን ዶጋ ዐመድ ያደረጓቸዋል (ከመሳ15፥3-5 ጋር ያነጻጽሩ፤ የኢሳ1፥31 ማብ ይመ)።

12፥8፤ *እንደ ዳዊት ፤* እንደ ብርቱ ጦረኛ ለማለት ነው። *እንደ አምላክ፤* ከዘፀ 4፥16፤7፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *እንደ እግዚአብሔር መልአክ፤* ዘፍ 48፥16 እና ማብ፤ ዘፀ14፥19፤23፥20፤ 32፥34፤33፥2:14:15:22፤ሆሴ12፥3-4፤ እንዲሁም ዘፍ16፥7 እና ማብ ይመ።

ስለ ወጉት የተደረገ ሐዘን

[10]"በዳዊት ቤትና በኢየሩሳሌም ነዋሪዎች ላይ የርኅራኄና የልመና መንፈስ አፈሳለሁ፤ ወደ ወጉኝ ወደ[r] እኔም ይመለከታሉ፤ እነርሱም ለአንድያ ልጅ እንደሚለቀስ ያለቅሱለታል፤ ለበኵር ልጅ ምርር ተብሎ እንደሚለቀስም አምርረው ያለቅሱለታል።" [11]በዚያ ቀን በመጊዶን ሜዳ ለሐዳድሪሞን እንደተለቀሰ ሁሉ በኢየሩሳሌም የሚለቀሰውም እንደዚሁ ታላቅ ልቅሶ ይሆናል። [12]ምድሪቱ ታለቅሳለች፤ የየነገዱ ወንዶች ለየራሳቸው ያለቅሳሉ፤ ሚስቶቻቸውም ለየራሳቸው ያለቅሳሉ፤ በዚህም ዐይነት የዳዊት ቤት ነገድ ወንዶች ከነሚስቶቻቸው የናታን ቤት ነገድ ወንዶች ከነሚስቶቻቸው፣ [13]የሌዊ ቤት ነገድ ወንዶች ከነሚስቶቻቸው፣ የሰሜኢ ቤት ነገድ ወንዶች ከነሚስቶቻቸው፣ [14]የቀሩትም ነገዶች ወንዶች ሁሉ ከነሚስቶቻቸው ያለቅሳሉ።

ከኀጢአት መንጻት

13 "በዚያ ቀን የዳዊትን ቤትና የኢየሩሳሌምን ነዋሪዎች ከኀጢአትና ከርኵሰት የሚያነጻ ምንጭ ይከፈታል።

[2]"በዚያ ቀን የጣዖታትን ስም ከምድሪቱ አጠፋለሁ፤ ከእንግዲህም አይታሰቡም" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት። "ነቢያትንና ርኵስ መንፈስን ከምድሪቱ አስወግዳለሁ። [3]ማንም ትንቢት ቢናገር ወላጅ አባትና እናቱ፣ 'በእግዚአብሔር ስም ሐሰት ተናግረሃልና ሞት ይገባሃል' ይሉታል፤ ትንቢት ሲናገርም የገዛ ወላጆቹ ይወጉታል።

[4]"በዚያን ቀን እያንዳንዱ ነቢይ ስለሚናገረው የትንቢት ራእይ ያፍራል፤ ለማታለልም የነቢያትን ጠጕራም ልብስ አይለብስም። [5]እርሱም፣ 'እኔ ገበሬ እንጂ ነቢይ አይደለሁም፤ ከልጅነቴ[s] ጀምሮ ኑሮዬ የተመሠረተውም በዕርሻ ላይ ነው' ይላል። [6]አንድ ሰው፣ 'ይህ በሰውነትህ[t] ላይ ያለው ቍስል ምንድን ነው?' ብሎ ቢጠይቀው፣ 'በባልንጀሮቼ ቤት ሳለሁ የቈሰልሁት ነው' ይላል።

እረኛው ተመታ፤ በጎቹ ተበተኑ

[7]እግዚአብሔር ጸባኦት እንዲህ ይላል፤

"ሰይፍ ሆይ፤ በእረኛዬ፣
በቅርብ ወዳጄ ላይ ንቃ!
እረኛውን ምታ፤
በጎቹ ይበተናሉ፤
እኔም ክንዴን ወደ ታናናሾቹ አዞራለሁ።

[8]እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "የምድር ሁሉ፣
ሁለት ሦስተኛው ተመትቶ ይጠፋል፤
አንድ ሦስተኛው ግን በውስጡ ይቀራል፤
[9]ይህን አንድ ሦስተኛውን ክፍል ወደ እሳት አመጣለሁ፤
እንደ ብር አነጥራቸዋለሁ፤
እንደ ወርቅም እፈትናቸዋለሁ፤

12፥10 ዘኍ21፥16፤ መሳ11፥34፤መዝ22፥16፤ኢሳ44፥3፤ኤር31፥19፤ሕዝ37፥9፤39፥29፤ኢዩ2፥28-29፤ዮሐ19፥34፡37
12፥11 2ነገ23፥29፤ ኤር50፥4
12፥12 ማቴ24፥30፤ ራእ1፥7
12፥14 ዘካ7፥3
13፥1 ዘሌ16፥30፤ መዝ51፥2፤ኤር17፥13
13፥2 1ነገ22፥22፤ ኤር23፥14-15፤ 43፥12፤ሕዝ6፥6፤ 36፥25፤ሆሴ2፥17፤ ሚክ5፥13
13፥3 ዘዳ13፥6-11፤ 18፥20፤ነህ6፥14፤ ኤር23፥34፤28፥16፤ ሕዝ14፥9
13፥4 1ነገ18፥7፤ ኢሳ20፥2፤ኤር6፥15፤ሕዝ12፥24፤ ማቴ3፥4
13፥5 አሞ7፥14
13፥7 ማቴ26፥31፤ ማር14፥27 2ሳሙ17፥2፤
13፥8 ሕዝ5፥2-4 ፡12፤ዘካ14፥2
13፥9 ዘሌ26፥12፤ ኢዩ6፥29፤መዝ12፥6፤50፥15፤ 86፥7፤105፥1፤ ኢሳ4፥4፤30፥19፤ 33፥14፤44፥5፤ ኤር6፥27፤29፥12፤ 30፥22፤ሕዝ20፥38፤ ዳን11፥35፤ዘካ10፥6፤ሚል3፥2፤1ጴጥ1፥6-7

[r]10 ወይም እኔን
[s]5 ወይም አራሽ፤ በወጣትነቴ የተሸጥሁ ሰው
[t]6 በእጆችህ መካል ይሉ ቍስሎች የሚሉ አሉ።

12፥10፤ *መንፈስ፤* ኢሳ32፥15 እና ማብ፤ 44፥3፤ 59፥20-21፤ ኤር 31፥31፡33፤ሕዝ 36፥26-27፤39፥29፤ኢዩ2፥28-29 ይመ። *ወደ...ይመለከታሉ፤* መሲሑን በእምነት በመመልከት ላይ አጽንዖት ያደርጋል። ከዘኍ 21፥9፤ ከኢሳ45፥22፤ ከዮሐ3፥14-15 ጋር ያነጻጽሩ። *ወደ ወጉኝ* ከመዝ22፥16፤ ኢሳ53፥5፤ከዮሐ 19፥34 ጋር ያነጻጽሩ፤ ይህም በዮሐ19፥37 ላይ በከፊል ተፈጽሞአል። *ለአንድያ ልጅ እንደሚለቀስ፤* ከኤር 6፥26 ጋር ያነጻጽሩ። *ለበኵር ልጅ ምርር ተብሎ እንደሚለቀስም፤* ከዘፀ 11፥5-6 ጋር ያነጻጽሩ።

12፥11፤ *ለሐዳድሪሞን፤* ይህ ስም:- 1) በመጊዶ አጠገብ ለሚገኝ ቦታ የተሰጠና ሕዝቡ ንጉሥ ኢዮስያስ በሞተ ጊዜ ያለቀሱበት ቦታ ነው (2ዜና35፥20-27፤22 ስለ መጊዶ ሜዳ እና ቍ 24-25 ስለ ልቅሶው) ወይም 2) ባቢሎናውያን "ኑጉድጓዱ ሐዳድ" ብለው ለሚጠሩት ለሲሚውያን የማዕበል አምላክ (2ነገ5፥18 ይመ) የተሰጠ ነው። በሕዝ8፥14 ለባቢሎናውያን አምላክ እንዴት እንደሚለቀስ ይመ።

12፥12፤ *ናታን፤* የዳዊት ልጅ ነው (2ሳሙ5፥14 ይመ፤ ከሉቃ 3፥31 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥13፤ *ሰሜኢ፤* የሌዊ ልጅ የጌድሶን ልጅ ነው (ዘኍ 3፥17-18፡21)። በዚያ ጊዜ ንስሓና ልቅሶ በአገርና በሃይማኖት መሪዎች ይካሄድ ነበር።

13፥1፤ *ከኀጢአትና...የሚያነጻ፤* 3፥4-9 ይመ። በአዲስ ኪዳን ውስጥ ከሚገኙ ተስፋዎች መካከል አንዱ ነው (ኤር 31፥34፤ ሕዝ 36፥25)።

13፥2፤ *የጣዖታትን ስም፤* ጣዖታቱ የሚያሳድሩት ተጽዕኖና ዝና እንዲሁም የሕልውናቸው መሠረት ማለት ነው። *ነቢያትንና፤* ከምርኮ በኋላም በነበሩት ጊዜያት ሐሰተኛ ትንቢቶች ጭምር ፈጥረው ነበር (ነህ6፥12-14)፤ ይኸውም ችግር ወደፊትም ይቀጥላል (ማቴ24፥4-5፡11፡23-24፤ 2ተሰ2፥2-4 ይመ)።

13፥3፤ *ሐሰት፤* የውሸት ትንቢቶች ለማለት ነው። *ወላጅ ... ሞት ይገባሃል፤* ዘዳ13፥69 ላይ ባለው ትእዛዝ መሠረት ማለት ነው። መሲሑን ለመውጋት የነበራቸው ፍላጎት፣ አሁን ወደ ሐሰተኛ ነቢያት ያነጣጥራል።

13፥4-6፤ ከእንዲህ ዐይነቱ ጠንካራ ርምጃ የተነሣ ሐሰተኛ ነቢይ ራሱን ለማሳወቅ ብዙ አይደፍርም፤ቢጠየቅም እንኳ መልስ ለመስጠት አይፈልግም። እውነተኛ ማንነቱን ለመሸፈን እንኤልያስ የለበሱትን የነቢያት ልብስ (ቍ4) አይለብስም (2ነገ1፥8 ይመ)፤ እንዲሁም ማቴ3፥4 ከሞት ቅጣትም ለመሸሽ (ቍ3) ነቢይነቱን በመካድ ከልጅነቱ ጀምሮ ገበሬ እንደነበር ይናገራል (ቍ5)። ተጠራጣሪ ሰው በሰውነቱ ላይ ያለውን ቍስል አይቶ ስለዚሁ ጉዳይ ቢጠይቀው ቍ6 ከባልንጀሮቹ ጋር በተጣላ ጊዜ ወይም ወላጆቹ ሲቀጡት የደረሰበት ጉዳት እንደሆነ ይናገራል። ጠያቂው ግን ሐሰተኛ ነቢዩ የጣዖት አምልኮውን ሥርዐት ሲፈጽም፣ መንፈሱን ለማነሣሣት ሲል ራሱን ያቈሰለ መሆኑን በግልጽ ይረዳል (1ነገ18፥28 ይመ፤ እንዲሁም ከዘሌ19፥28፤21፥5 እና ማብ፤ ዘዳ14፥1፤ኤር16፥6፤41፥5፤48፥37 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥5፤ *ከልጅነቴ...በዕርሻ፤* አማራጭ ትርጕሙ ትክክል ከሆነ፣ ገና ልጅ ሳለ በባርነት ተሸጦአል ማለት ነው።

13፥6፤ አንዳንዶች ይህ ጥቅስ ስለ መሲሑ የሚናገር ነው ይላሉ። ነገር ግን ከዐውደ ምንባቡ ጋር የሚስማማው ከላይ የተሰጠው ማብ ነው (ቍ5)።

13፥7፤ *በእረኛዬ፤* መልካም እረኛ የሆነውን መሲሕ የሚያመለክት ነው (በ11፥4-14ላይ ያለውን እውነተኛ እረኛ በ11፥15-17 ላይ ካለው ሰነፍ እረኛ ጋር ያነጻጽሩ)። *እረኛውን ምታ፤* በ11፥17 ላይ መመታት የነበረበት የማይረባው እረኛ ነው፤ በዚህ ስፍራ ግን መልካሙን እረኛ ያመለክታል (ከ2፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። *በጎቹ ይበተናሉ፤* ቃል ኪዳኑን ካለመታዘዝ የተነሣ የሚደርስ ርግማን ነው ዘዳ28፥64፤29፥24-25። ኢየሱስ ዐልፎ ከመሰጠቱ በፊት ይህን ክፍል ተጠቅሶ ነበር (ማቴ26፥31፤ማር14፥27) የሐዋርያትን መበተን አስመልክቶ ተናግሮአል (ማቴ26፥56፤ማር14፥49-50)፤ በሌላ በኩል ደግሞ በ70 ዓመተ ምሕረትና ከዚያም በኋላ በተከታታይ በነበሩት ዓመታት የአይሁድን መበተን የሚያመለክት ነው።

13፥8-9፤ ይህ ክፍል የእስራኤል እየነጠረች የምትሄድበትን ሂደት የሚያሳይ ነው (የኢሳ48፥10ማብ ይመ)።

13፥8፤ *አንድ ሦስተኛው፤* በፍርድ ጊዜ እግዚአብሔር ምሕረቱን የሚገልጥባቸው ቅሬታዎች እንዳሉ የሚያመለክት ነው።

እነርሱ ስሜን ይጠራሉ፤
እኔም እመልስላቸዋለሁ፤
እኔም፣ 'ሕዝቤ ናቸው' እላለሁ፤
እነርሱም፣ '*እግዚአብሔር* አምላካችን ነው'
ይላሉ።"

እግዚአብሔር ይመጣል፤ ይነግሣልም

14 እነሆ፤ *የእግዚአብሔር* ቀን ይመጣል፤ ብዝበዛሽንም በውስጥሽ ይካፈላሉ።

[2]ኢየሩሳሌምን እንዲወጉ አሕዛብን ሁሉ እሰበስባለሁ፤ ከተማዪቱ ትያዛለች፤ ቤቶች ይበዘበዛሉ፤ ሴቶችም ይደፈራሉ፤ የከተማዪቱ እኩሌታ ይማረካል፤ የሚቀረው ሕዝብ ግን ከከተማዪቱ አይወሰድም።

[3]*እግዚአብሔርም* በጦርነት ጊዜ እንደሚዋጋ፣ እነዚያን አሕዛብ ሊወጋ ይወጣል። [4]በዚያን ቀን እግሮቹ ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ይቆማሉ፤ የደብረ ዘይት ተራራም ታላቅ ሸለቆን በመሥራት የተራራውን እኩሌታ ወደ ሰሜን፣ እኩሌታውንም ወደ ደቡብ በማድረግ ምሥራቅና ምዕራብ ሆኖ ለሁለት ይከፈላል፤ [5]እናንተም በእግዚአብሔር ተራራ ሸለቆ በኩል በይሁዳ ንጉሥ በዖዝያን ዘመን በምድር ትሸሻላችሁ፤ ሸለቆው እስከ አጸል ይደርሳልና። በምድር በነውጥ[ነ] ምክንያት ሸሽታችሁ እንደ ነበረ ትሸሻላችሁ፤ ከዚያም አምላኬ *እግዚአብሔር* ይመጣል፤ ቅዱሳኑም ሁሉ አብረውት ይመጣሉ።

[6]በዚያ ቀን በረዶ ውርጭና ብርሃን አይኖርም። [7]ቀኑም የብርሃን ወይም የጨለማ ጊዜ የሌለበት ልዩ ቀን ይሆናል፤ ያም ቀን *በእግዚአብሔር* የታወቀ ቀን ይሆናል፤ ሲመሽም ብርሃን ይሆናል። [8]በዚያን ቀን የሕይወት ውሃ ከኢየሩሳሌም ይፈልቃል፤ እኩሌታው ወደ ምሥራቁ ባሕር[ሠ]፣ እኩሌታውም ወደ ምዕራቡ ባሕር[ረ] ይፈሳል፤ ይህም በበጋና በክረምት ይሆናል።

[9]*እግዚአብሔር* በምድር ሁሉ ላይ ይነግሣል፤ በዚያን ቀን *እግዚአብሔር* አንድ፣ ስሙም አንድ ብቻ ይሆናል።

[10]ምድር ሁሉ ከጌባ አንሥቶ በኢየሩሳሌም ደቡብ እስካለችው ሬሞን ድረስ ተለውጣ ደልዳላ ሜዳ ትሆናለች፤ ኢየሩሳሌም ግን ከብንያም በር እስከ መጀመሪያው በር፣ ከማእዘን በርና ከሐናንኤል ግንብ እስከ ንጉሡ የወይን ጠጅ መጥመቂያ ድረስ በዚያው በቦታዋ ላይ ከፍ እንዳለች ትኖራለች። [11]የሰው መኖሪያም ትሆናለች፤ ከቶም ዳግመኛ አትፈርስም፤ ኢየሩሳሌም ያለ ሥጋት በሰላም ትኖራለች።

[12]*እግዚአብሔር* ኢየሩሳሌምን የወጉትን አሕዛብ ሁሉ የሚመታበት መቅሠፍት ይህ ነው፤ ገና በእግራቸው ቆመው ሳሉ ሥጋቸው ይበሰብሳል፤ ዐይኖቻቸው በጕድጓዶቻቸው ውስጥ እንዳሉ ይበሰብሳሉ፤ ምላሶቻቸውም በአፎቻቸው ውስጥ እንዳሉ ይበሰብሳሉ። [13]በዚያ ቀን *ከእግዚአብሔር* ዘንድ በሰዎች ላይ ታላቅ ሽብር ይወርዳል፤ እያንዳንዱ ሰው የባልንጀራውን እጅ ይይዛል፤ አንዱም ሌላውን ይወጋዋል። [14]ይሁዳም ደግሞ ኢየሩሳሌምን ይወጋል። በዙሪያው ያሉ የአሕዛብ ሁሉ ሀብት፣ ብዙ ወርቅ፣ ብርና ልብስ ይሰበሰባል። [15]ይህንኑ የሚመስል መቅሠፍት ፈረሶችን፣ በቅሎዎችን ግመሎችንና አህዮችን እንዲሁም በየሰፈሩ ያሉትን እንስሶች

14፥1 ኢሳ13፥6፤ 23፥18፤ኢል1፥15፤ ሚል4፥1
14፥2 ዘፍ34፥29፤ ኢሳ2፥3፤13፥6፤ ሰቆ5፥11፤ሕዝ5፥8፤ ዘካ12፥3፤13፥8
14፥3 ኢሳ8፥9፤ ዘካ9፥14-15፤12፥9
14፥4 ዘፍ16፥31፤ ሕዝ11፥23
14፥5 ዘዳ33፥2፤ ኢሳ29፥6፤66፥15-16፤አሞ1፥1፤ ማቴ16፥27፤25፥31፤ ይሁ14
14፥6 ኢሳ13፥10፤ ኤር4፥23
14፥7 ኢሳ13፥10፤ 30፥26፤ኤር30፥7፤ ራእ21፥23-25፤22፥5
14፥8 ዘፍ8፥22፤ ኢሳ30፥25፤ ሕዝ47፥1-12፤ ኢል2፥20፤ ዮሐ7፥38፤ራእ22፥1-2
14፥9 ዘዳ6፥4፤ መዝ22፥28፤ 47፥7፤ኢሳ45፥24፤ አብ1፥21፤ዕን2፥14፤ ኤፌ4፥5-6፤ ራእ11፥15
14፥10 ኢሱ 15፥32፤1ነገ15፥22፤ 2ነገ14፥13፤ ነህ3፥1፤ኢሳ2፥2፤ ኤር20፥2፤30፥18፤ አሞ9፥11፤ዘካ12፥6
14፥11 መዝ 48፥8፤ሕዝ34፥25-28፤ ዘካ2፥4
14፥12 ቍ18፤ ዘሌ26፥16፤ዘዳ28፥22 ፤ኢዩ18፥13፤ ኢሳ 11፥4
14፥13 ዘፍ35፥5፤ መሳ7፥22፤ዘካ11፥6
14፥14 ኢሳ23፥18፤ ዘካ12፥2 14፥15 ቍ12

[ነ]5 ወይም ተራራዬ ሸለቆ ይደፈናል እስከ አጸል ይሰፋፋል። በርዕደ መሬት ሳቢያ እንደ ተዘጋው ሁሉ ለወደፊቱም እንደዚያ ይሆናል
[ሠ]8 ሙት ባሕር ነው [ረ]8 ሜድትራኒያን ነው

13፥9፤ *ሕዝቤ ናቸው... እግዚአብሔር አምላካችን ነው ይላሉ፤* የ8፥8 ማብ ይመ። ከእግዚአብሔር ጋር ወደ ነበራቸው ትክክለኛ የኪዳን ግንኙነት ይመለሳሉ (ሕዝ20፥30-44 ይመ)።

14፥2፤ *ኢየሩሳሌምን እንዲወጉ አሕዛብን ሁሉ፤* ቍ12 ይመ፤ እንዲሁም የ12፥3 ማብ ይመ።

14፥3፤ *በጦርነት ጊዜ፤* በቀይ ባሕር እንደሆነው ሁሉ (የዘፀ 14፥14ማብ ይመ) እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመታደግ ጣልቃ እንደሚገባ የሚያመለክት ነው።

14፥4፤ *በደብረ ዘይት ተራራ፤* በብሉይ ኪዳን ይህ ስም የሚገኘው በዚህ ስፍራና በ2ሳሙ15፥30 ላይ ብቻ ነው። ምናልባት ይህ ትንቢት በሐሥ1፥11-12 ላይ የተፈጸመውን ሊያመለክት ይችላል። *ምሥራቅ፤* ቤተ መቅደሱ ካለበት ተራራ ትይዩ ያለ ሲሆን ከፍታው 832 ሜትር ያህልና ቤተ መቅደሱ ካለበት ተራራ 60 ሜትር ያህል ከፍ ያለ ነው (ከሕዝ11፥23፤43፥12 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥5፤ አጸል፤ ከኢየሩሳሌም በስተምሥራቅ የሚገኝ የቦታ ስም ሲሆን፣ ይህም የአዲሱ ሸለቆ ምሥራቃዊ ጫፍ ነው፤ ትክክለኛ ስፍራው ግን አይታወቅም። *ቅዱሳኑም፤* መላእክትንና አማኞችን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም፤ እነርሱም ጌታችን ሲመጣ ያጅቡታል (ከማቴ25፥31፤1ተሰ3፥13፤ይሁዳ14፤ራእ19፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥7፤ *ልዩ ቀን፤* የኢሳ60፥19-20 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም ከራእ21፥23-25፤22፥5 ጋር ያነጻጽሩ።

14፥8፤ *የሕይወት ውሃ... ይፈልቃል፤* ቃል በቃልና ትእምርታዊ ትርጕም ሊኖረው ይችላል (ከመዝ46፥4፤65፥9፤ኢሳ8፥6፤ ኤር2፥13፤ሕዝ47፥1-12፤ኢል3፥18፤ዮሐ4፥10-14፤7፥38፤ራእ22፥12 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥9፤ *እግዚአብሔር በምድር ሁሉ ላይ ይነግሣል፤* በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ ዐቢይ ሐሳብ ሆኖ በሰፋት የቀረበ ትምህርተ መለኮት ነው። *እግዚአብሔር...አንድ፤* ዘዳ6፥4፤ኢሳ43፥11 እና ማብ ይመ።

14፥10፤ *ከጌባ...ከኢየሩሳሌም፤* በስተ ሰሜን ሰሜን ምሥራቅ ዐሥር ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ እንዲሁም በይሁዳ ሰሜናዊ ድንበር ላይ የምትገኝ ናት 2ነገ23፥8። *ሬሞን፤* ዐይን ሬሞንም ይባላል (ነህ11፥29ይመ፤ ከኢሱ15፥32 ጋር ያነጻጽሩ)። በተራራማው አገር፣ ወደ አዜብ በሚወስደው ኰልኰለት ላይ፣ ከኢየሩሳሌም ደቡብ ደቡብ ምዕራብ 56 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ትገኛለች። *ደልዳላ ሜዳ፤* የዘዳ1፥1 ማብ ይመ። በኢየሩሳሌም ዙሪያ ያለው መሬት ሁሉ ይስተካከላል። *ኢየሩሳሌም...ከፍ እንዳለች ትኖራለች፤* የኢሳ2፥24 ማብ ይመ። ይኸውም በዝናና በማንኛውም ረገድ ሊሆን ይችላል። *ከብንያም በር መጀመሪያው በር ከሐናንኤል ግንብ፤* ምናልባት ሁሉም ከከተማዪቱ ቅጥር በስተ ሰሜን ምሥራቅ የሚገኙ ናቸው (ከኤር31፥38፤37፥12-13፤38፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከማእዘን በር፤* በሰሜን ምዕራብ ማእዘን ላይ ማለት ነው ከኤር31፥38 ጋር ያነጻጽሩ። *እስከ ንጉሥ የወይን ጠጅ መጥመቂያ፤* ከከተማዪቱ በስተደቡብ በኩል ማለት ነው፤ ስለዚህ ከተማዪቱን ሁሉ ያጠቃልላል።

14፥11፤ *መኖሪያም፤* 2፥4 ይመ። *ከቶም ዳግመኛ አትፈርስም፤* በምርኮ ወደ ባቢሎን እንደሄዱበት ዘመን አይሆንም ማለት ነው፤በባቢሎን ምርኮ ጊዜ እንደሆነው (ኢሳ43፥28እና ማብ ይመ)። *ኢየሩሳሌም ያለ ሥጋት...ትኖራለች፤* ኤር31፥40ይመ።

14፥12፤ *ኢየሩሳሌምን የወጉትን አሕዛብ ሁሉ፤* ቍ2 ይመ፤ እንዲሁም የ12፥3 ማብ ይመ።*መቅሠፍት፤* ኢሳ37፥36 እና ማብ ይመ።

14፥13፤ *ታላቅ ሽብር...አንዱም ሌላውን ይወጋዋል፤* የመሳ7፥22ማብ ይመ።

14፥14፤ *ብዙ ወርቅ፣ ብርና ልብስ ፤* በጦርነት የተገኘ ምርኮ ነው፤ ይህም የቍ1ን ሁኔታ ለውጦታል።

14፥15፤ ይህ መቅሠፍት ሕዝቡ ለማምለጥ እንዳይጠ

ሁሉ ይመታል፡፡

[16]ከዚያም ኢየሩሳሌምን ከወጓት አሕዛብ ከሞት የተረፉት ሁሉ *ለእግዚአብሔር* ጸባአት ለመስገድና የዳስን በዓል ለማክበር በየዓመቱ ይወጣሉ፡፡ [17]የምድር ሕዝብ ሁሉ ለንጉሡ፣ *ለእግዚአብሔር* ጸባአት ሊሰግዱ ወደ ኢየሩሳሌም የማይወጡ ከሆነ ዝናብ አያገኙም፡፡ [18]የግብፅም ሰዎች ወደዚያ ሳይ ወጡ ቢቀሩ፣ ዝናብ አያገኙም፤ *እግዚአብሔር* ወጥተው የዳስ በዓልን በማያከብሩ አሕዛብ ላይ የሚያደርሰውን መቅሠፍት በእነርሱም ላይ ያመጣል፡፡ [19]የዳስን በዓል ወጥተው ለማ ያከብሩ ግብፃውያንና አሕዛብ ሁሉ የተወ ሰነው ቅጣት ይህ ነው፡፡

[20]በዚያ ቀን በፈረሶች ሻኩራ ላይ፣ "ቅዱስ *ለእግዚአብሔር*" የሚል ጽሑፍ ይቀረጻል፤ በእግዚአብሔር ቤት ያሉ የማብሰያ ምን ቸቶች ከመሠዊያው ፊት ለፊት እንዳሉ ሳሕኖች የተቀደሱ ይሆናሉ፡፡ [21]በኢየሩሳ ሌምና በይሁዳ ያሉ ምንቸቶች ሁሉ *ለእግ ዚአብሔር* ጸባአት የተቀደሱ ይሆናሉ፤ መሥዋዕት ለማቅረብ የሚመጡ ሁሉ ምን ቸቶቹን በመውሰድ ያበስሉባቸዋል፤ በዚያን ቀን *በእግዚአብሔር* ጸባአት ቤት ከእንግ ዲህ ወዲያ ከነዓናዊ[a] አይገኝም፡፡

[a]21 ወይም *ነጋዴ* እነዚህ ሕዝቦች በአብዛኛው በንግድ ሥራ ላይ የተሰማሩ ሳይሆኑ አይቀሩም፡፡

14፥16 ዘፀ23፥16፤ 2ነገ19፥31፤መዝ 22፥29፤86፥9፤ኢሳ 19፥21፤60፥6-9፤ አብ1፥21፤ሚክ4፥2
14፥17 2ዜና 32፥23፤ኤር14፥4፤አ ሞ4፥7 14፥18 ቀኑ12፤ዘፍ27፥29
14፥19 ዕዝ3፥4
14፥20 ዘፀ 39፥30፤ሕዝ46፥20፤ ዘካ9፥15
14፥21 ነህ8፥10፤11፥1፤ኤር3 1፥40፤ ሕዝ44፥9፤ዘካ9፥8፤ ሮሜ14፥6-7፤ 1ቆሮ10፥31

ቀምባቸው የጋማ ከብቶቹን ያጠፉቸዋል፡፡

14፥16፤ ኢሳ2፥24 እና ማብ ይመ፡፡ *የዳስን በዓል፤* የዘፀ 23፥16፤የመዝ81፥3 ማብ ይመ፡፡ ይህ ከሦስቱ ታላላቅ በዓላት መካከል አንዱ ነው (ዘፀ23፥14-17ይመ)፤ ምናልባትም የዳስ በዓል የተመረጠው አሕዛብን እንዲወክል ነው፤ ምክንያቱም በዕብራ ይስጥ የዘመን አቈጣጠር የመጨረሻውና ትልቁ በዓል ስለሆነና ሌሎችንም በዓላት ሁሉ ስለሚያጠቃልል ነው (የሕዝ45፥25 ማብ ይመ)፡፡ ይህም ታላቅ የደስታ ጊዜ ነው ዘሌ23፥40፤ዘዳ16፥13-15፤ነህ8፥17)፡፡ ከዕዝራና ከነህምያ ዘመን ጀምሮ፤ "የእግዚአብሔ ርን የሕግ መጽሐፍ" ማንበብና ማስተማር የበዓላቱ ዋና ክፍል ሆነ (ነህ8፥18 ይመ፤ ከኢሳ 2፥3 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ ይህ በዓል ስለ እስራኤል ሕዝብ ተሐድሶና ለመጨረሻ ጊዜ ለደስታ መሰብሰብ እንዲሁም ስለ አሕዛብ መሰብሰብ የሚናገር ነው፡፡

14፥17፤ *ዝናብ አያገኙም፤* ባለመታዘዝ ከሚደርሱት ርግ ማኖች መካከል ይህ አንዱ ነው (ዘዳ28፥22-24 ይመ፤ከዘካ9፥11-10፤1 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡

14፥20፤ *"ቅድስና ለእግዚአብሔር፤"* በወርቅ ጥፍጥፍ ላይ ተቀርጾ፣ በሊቀ ካህናቱ የራስ ጥምጥም ላይ (ዘፀ 28፥36-38) የሚ ደረግ ሲሆን፣ ይህም ሊቀ ካህናቱ ለእግዚአብሔር አገልግሎት የተለየ መሆኑን የሚያስገነዝብ ነው (የ3፥5 ማብ ይመ)፡፡ እግዚ አብሔር ለእስራኤል ያለው ዘላለማዊ ዐላማ እውን ይሆናል (ዘፀ 19፥6 እና ማብ ይመ)፡፡

14፥21፤ *በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ያሉ ምንቸቶች ሁሉ የተቀደሱ፤* ኢል 3፥17 ይመ፡፡ ተራ የሆኑ ነገሮች እንኳ ለእግዚ አብሔር አገልግሎት ሲውሉ የተቀደሱ ይሆናሉ፡፡ *ከነዓናዊ፤* ማንኛውም ግብረገባዊና መንፈሳዊ ንጽሕና የሌለውን ሰው የሚወክል ነው፤ ይህም ከተመረጠው የእግዚአብሔር ሕዝብ ጋር ያልተጨመረ ያልተቀላቀለ ማለት ነው (ከኢሳ35፥8፤ ከሕዝ 43፥7፤44፥9፤ ከራእ 21፥27 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡

ትንቢተ ሚልክያስ

መግቢያ

ጸሐፊው

ጸሐፊው ሚልክያስ እንደ ሆነ ይነገራል፤ የስሙም ትርጉም፣ "መልእክተኛዬ" ማለት ነው:: ይኸው ቃል በ3፥1 ላይ በመገኘቱና ነቢያትም ሆኑ ካህናት፣ የጌታ መልእክተኞች እንደ መሆናቸው (2፥7፤ሐጌ 1፥13 ይመ) አንዳንድ ሰዎች፣ "ሚልክያስ" የሚለውን መጠሪያ ሕዝቡ በልማድ ብቻ ለጸሐፊው የሰጠው ስም ነው ይላሉ:: ለዚህ አመለካከታቸው ዋቢ አድርገው የሚያቀርቡት የጥንቱን የሰብዓ ሊቃናት የግሪክ ትርጒም ነው፤ ምክንያቱም ይህ ትርጒም በ1፥1 ላይ የሚገኘውን የተጸውዖ ስም በማድረግ ፈንታ እንዲሁ "መልእክተኛው" ብሎታል::

ታሪካዊ ዳራው

ከምርኮ የተመለሱት ወገኖች በሐጌና በዘካርያስ ትንቢታዊ እንቅስቃሴ ተነሣሥተው፣ የቤተ መቅደሱን ሥራ በገዣቸው በዘሩባቤል መሪነት በ516 ዓ.ቅ.ክ አጠናቀቁ:: በ458 ዓ.ቅ.ክ ካህኑ ዕዝራና በሺህ የሚቈጠሩ አይሁድ ከምርኮ በመመለሳቸው ማኅበረሰቡ ተበረታቶአል:: ዕዝራ... የሚካሄደውን አምልኮ ፈርጅ አስይዞ እንዲያዳብረውና (ዕዝ 7፥17) የሙሴም ሕግ በመታዘዝ ሥራ ላይ መዋሉን እንዲያረጋግጥ (ዕዝ 7፥25-26)፣ የፋርሱ የንጉሥ አርጤክስስ ዕዝራን አበረታታው::

ከዐሥራ ሦስት ዓመት በኋላም (445 ዓ.ቅ.ክ)፣ ይኸው የፋርስ ንጉሥ ጠጅ አሳላፊው ነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለስና ቅጥሮቹን እንደ ገና እንዲሠራ ፈቀደለት (ነህ 6፥15):: ነህምያ አዲስ የተሾመ ገዥ እንደ መሆኑ መጠን፣ ድኾች የሚረዱበትን መንገድ በመቀየስ ረገድ ግምባር ቀደም ስፍራን ያዘ (ነህ 5፥12-13)፤ ከዚህም በላይ ከባዕድ ሕዝብ ጋር የሚፈጸመው ጋብቻ ዕርም ተብሎ እንዲቀር፣ ሰንበት እንዲከበር (ነህ 10፥30-31)፣ ዐሥራትና መባቸውንም በታማኝነት እንዲከፍሉ (ነህ 10፥37-39) ሕዝቡን አግባባ::

ነህምያ በ433 ዓ.ቅ.ክ የፋርስን ንጉሥ ለማገልገል ወደዚያ ተመለሰ፤ የአይሁድ ሕዝብም እርሱ በሌለበት ወቅት እንደ ገና በኀጢአት ወደቀ:: ኋላ ግን ነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም በተመለሰ ጊዜ፣ ዐሥራት መክፈል እንደ ቀረ፣ ሰንበት እንደ ተሻረ፣ ሕዝቡም ከባዕዳን ሕዝቦች ጋር እንደ ተጋቡና ካህናቱም በምግባረ ብልሹነት እንደ ተበከሉ (ነህ 13፥7-31) ተመለከተ:: ከእነዚህ በደሎች ብዙዎቹን ነቢዩ ሚልክያስ አውግዞአል (1፥6-14፤ 2፥14-16፤ 3፥8-11 ይመ)::

የተጻፈበት ጊዜ

ነህምያና ሚልክያስ ያወገዟቸው የሕዝቡ በደሎች ተመሳሳይ መሆናቸው፣ ሁለቱም መሪዎች በአንድ ዘመን እንደ ነበሩ ያመክታል:: ትንቢተ ሚልክያስ በ433 ዓ.ቅ.ክ ነህምያ ወደ ፋርስ ከተመለሰ በኋላ ወይም ለሁለተኛ ጊዜ ገዥ ሆኖ በተሾመበት ጊዜ ተጽፎ ሊሆን ይችላል:: ይሁን እንጂ በ1፥8 የተጠቀሰው ገዥ (የዚህኑ ማብ ይመ) ነህምያ ላይሆን ስለሚችል፣ የመጀመሪያው አማራጭ እውነት ላይሆን አይቀርም:: ሚልክያስ የመጨረሻው የብሉይ ኪዳን ነቢይ ላይሆን አይቀርም (አንዳንዶች ግን ኢዩኤልን ከእርሱ በኋላ የተነሣ ነቢይ አድርገው ይቈጥራሉ)::

የመጽሐፉ መሪ ሐሳብና ትምህርተ መለኮት

አይሁድ ከምርኮ ተመልሰው ቤተ መቅደሱን እንደ ገና እንዲሠሩ ቢፈቅድላቸውም እንኳ፣ አንዳንድ ተስፋ አስቈራጭ ሁኔታዎች በሃይማኖታቸው ላይ ሕጸጽ አስከትለዋል፤ (1) ምድራቸው በፋርስ ሰፊ ግዛት መካከል ተገልላ የተቀመጠች አነስተኛ ክፍለ አገር ሆና ቀርታለች፤ (2) በነቢያቱ (ሌሎች ይደጎሪ ምርኮ ነቢያትን ሐጌንና ዘካርያስን ጨምሮ) የክብር ዘመን ወደፊት እንደሚመጣ የተተነበየው ትንቢት አልተፈጸመም፤ (3) አምላካቸው በመዝ 68 እንደ ተመለከተው በአሕዛብ ፊት መንግሥቱን ከፍ ከፍ ለማድረግ ሲል በኀይልና በግርማ ወደ መቅደሱ አልመጣም (3፥1):: ከዚህም የተነሣ የእግዚአብሔርን የፍቅር ኪዳን በመጠራጠርና (1፥2) በፍትሕ ሰጪነቱ ባለመታመን (2፥17፤ 3፥14-15)፣ ወደ ምድሩ የተመለሰው የአይሁድ ማኅበረ ሰብ ተስፋ መቍረጥ ጀመረ:: አምልኮአቸው ከዘመን ዘመን እንዲሁ የሚዝነበት ሃይማኖታዊ ሥርዐት ብቻ ሆነ፤ ሕጉንም በጥንቃቄ ማክበሩን ገሸሽ አደረጉ::

ሚልክያስ ካህናቱና (1፥6-2፥9) ሕዝቡ (2፥10-16) የእግዚአብሔርን ፍቅር እየተጠራጠሩ (1፥2-5)፣ እምነተ ቢሶች በመሆናቸው ይወቅሳቸዋል::እግዚአብሔር ኢፍትሐዊ ነው፤ ሕዝቡንም ከፍ ከፍ ያደርግ ዘንድ በፍርድ አልመጣም ("የፍርድ አምላክ ወዴት አለ?" 2፥17)፤ በማለት ያቀረቡትን ክስ ሚልክያስ በግልጽ በመናገርና በማስጠንቀቅ ይመልሳቸዋል:: እንዲመጣ የፈለጉት ጌታ በእርግጥ ይመጣል፤ ሆኖም "እንደ አንጥረኛ እሳት" (3፥1-4) ሆኖ ነው:: ለፍርድ መምጣቱ የማይቀር ነው፤ ነገር ግን ፍርዱ በመጀመሪያ በሕዝቡ ላይ ይፈጸማል (3፥5)::

ጌታ የገባውን ቃልና የነደፈውን ዕቅድ እንደ ሰው የማያጥፍና የማይሰርዝ አምላክ በመሆኑ፣

በተደጋጋሚ ከእምነት ያፈነገጠችውን እስራኤልን ጨርሶ አይተዋትም (3፥6)። ይሁን እንጂ፣ እስራኤል የእግዚአብሔርን በረከት እንደ ገና የምታገኘው (3፥6-12)፣ ሕይወቷን በንስሓ ስታድስ ብቻ ነው። ጌታን የሚያከብር ሁሉ እርሱ ለፍርድ በሚመጣበት ጊዜ ከጥፋት ያመልጣሉ (3፥16-18)።

በመደምደሚያም ሚልክያስ እንደ ገና "ያ ታላቅና አስፈሪ ቀን ይመጣል (4፥5)፤ እንደ ምድጃ እሳትም ያቃጥላል" (4፥1) በማለት ለአንባቢዎቹ ያረጋግጥላቸዋል፤ ያስጠነቅቃቸዋልም። በዚያን ቀን ጻድቃን ሐሤት ያደርጋሉ፤ "እናንተም ክፉዎችን ትረግጣላችሁ" (4፥1-3)። ስለዚህ "የባሪያዬን የሙሴን ሕግ ልብ በሉ" (4፥4)። ሕዝቡን ለዚያ ቀን ለማዘጋጀትና ወደ ቀደሙት አባቶቻቸው የጽድቅ መንገድ ለመመለስ ጌታ "ነቢዩን ኤልያስን" ይልካል፤ (4፥5-6)።

ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያት

ትንቢተ ሚልክያስ፣ "ንግር" ይባላል (1፥1 እና ማብ ይመ)፤ በአጻጻፍ ረገድ ሲታይም ከፍተኛ ደረጃ ያለው የስድ ንባብ ጽሑፍ ነው። በጽሑፉ ውስጥ በእግዚአብሔርና በሰዎች አንደበት የቀረቡ ተከታታይ ጥያቄዎች ጐልተው ይታዩበታል። ብዙው ጊዜ ጌታ ሲናገር፣ "እናንተ ግን እንዲህ ብላችኋል" (1፥2፡6-7፤ 2፥14፡17፤ 3፥7-8፡13 ይመ፤ ከ1፥13 ጋር ያነጻጽሩ) የሚል የምፀት ቃል ይከተለዋል፤ ለእያንዳንዱም ጌታ መልስ ይሰጣል።

ድግግሞሽ የመጽሐፉ ዋና ባሕርይ ነው። "እግዚአብሔር ጸባኦት" የሚለው መጠሪያ ሃያ ጊዜ ተጽፎ ይገኛል። መጽሐፉ የኤዶምያስ ጠፍ ምድር ምን እንደሚመስል በመግለጽ ይጀምርና (1፥3-4)፣ እስራኤል ጥፋት እንዳይደርስባት በማስጠንቀቅ ይደመድማል (4፥6)።

በትንቢተ ሚልክያስ ውብ አባባሎች በብዛት ይገኛሉ። ካህናቱ በጌታ መሥዋዕት ላይ በንቀት ጢቅ አለብት (1፥13)፤ ጌታም መሥዋዕታቸውን ፋንድያ በፊታቸው ላይ ይበትናል (2፥3)። ጻድቅ ፈራጅ እንደ መሆኑ መጠንም፣ "እንደ አንጥረኛ እሳትና እንደ አጣቢ ሳሙና ይሆናል" (3፥2)፤ ለጻድቃን ግን "የጽድቅ ፀሐይ በክንፎቿ ፈውስን አዝላ ትወጣለች፤ እናንተም ወጥታችሁ ከጋጡ እንደ ተለቀቀ ጥጃ ትፈነጫላችሁ" (4፥2)።

አስተዋፅኦ

1. ርእስ (1፥1)
2. መግቢያ፤ እግዚአብሔር ለእስራኤል ያለው የኪዳን ፍቅሩ መረጋገጡ (1፥2-5)፤
3. እስራኤል ታማኝ ሆና ባለመገኘቷ ተግሣጽ ደረሰባት (1፥6-2፥16)

ሀ. የካህናቱ ታማኝ አለመሆን (1፥6-2፥9)
  (1) በመሥዋዕታቸው እግዚአብሔርን አላከበሩም (1፥6-14)
  (2) ሕጉን በታማኝነት አላስተማሩም (2፥1-9)

ለ. ሕዝቡ ታማኝ ሆነው አለመገኘታቸው (2፥10-16)

4. የጌታ መምጣት መታወጁ (2፥17-4፥6)

  ሀ. ጌታ ካህናቱን ለማንጻትና በሕዝቡ ላይ ለመፍረድ ይመጣል (2፥17-3፥5)።
  ለ. ከጌታ መምጣት አንጻር ሕዝቡ ንስሓ እንዲገባ የቀረበ ጥሪ (3፥6-18)
    (1) የሕዝቡ ስጦታ በታማኝነት እንዲሆን የተሰጠ ምክር (3፥6-12)
    (2) ሕዝቡ በታማኝነት እንዲያገለግል የተሰጠ ምክር (3፥13-18)

ሐ. የጌታ ቀን መምጣት አይቀሬ መሆኑ በግልጽ ተናገረ (ም 4)

1 በሚልክያስ[ህ] በኩል ወደ እስራኤል የመጣው የእግዚአብሔር ቃል ንግር ይህ ነው፤

ያዕቆብ ተወደደ፤ ዔሳው ተጠላ

[2]"እኔ ወድጃችኋለሁ" ይላል እግዚአብሔር፤ "እናንተ ግን፣ 'እንዴት ወደድኸን?' ትላላችሁ።

እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ "ዔሳው የያዕቆብ ወንድም አልነበረምን? ያዕቆብን ወደድሁት፤ [3]ዔሳውን ግን ጠላሁት፤ ተራሮቹን ባድማ አደረግሁ፤ ርስቱንም ለምድረ በዳ ቀበሮዎች ሰጠሁበት።"

[4]ኤዶምያስ፣ "ብንደመሰስም እንኳ የፈረሰውን መልሰን እንሠራዋለን" ይል ይሆናል። እግዚአብሔር ጸባኦት ግን እንዲህ ይላል፤ "እነርሱ ይሠሩ ይሆናል፤ እኔ ግን አፈርሳቸዋለሁ፤ ክፉ ምድር፣ እግዚአብሔርም ለዘላለም የተቈጣው ሕዝብ ተብለው ይጠራሉ። [5]ይህንም በገዛ ዐይናችሁ ታያላችሁ፤ እናንተም፣ 'ከእስራኤል ዳርቻ ወዲያ እንኳ እግዚአብሔር ታላቅ ነው!' ትላላችሁ።

እንከን ያለበት መሥዋዕት

[6]"ልጅ አባቱን፣ ባሪያም ጌታውን ያከብራል፤ እኔ አባት ከሆንሁ፣ መከበሬ የት አለ? ጌታስ ከሆንሁ መፈራቴ የት አለ? ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት፤ "ካህናት ሆይ፤ ስሜን የምታቃልሉት እናንተ ናችሁ።

"እናንተ ግን፣ 'ስምህን ያቃለልነው እንዴት ነው?' ትላላችሁ።

[7]"በመሠዊያዬ ላይ የረከሰ ምግብ ታስቀምጣላችሁ።

"እናንተ ግን፣ 'ያረከስንህ እንዴት ነው?' አላችሁ።

"የእግዚአብሔር ገበታ የተናቀ ነው በማለታችሁ ነው። [8]የታወረውን እንስሳ ለመሥዋዕት ስታቀርቡ፣ ያ በደል አይደለምን? አንካሳውን ወይም በሽተኛውን እንስሳ መሥዋዕት አድርጋችሁ ስታቀርቡ፣ ያስ በደል አይደለምን? ያንኑ ለገዢችሁ ብታቀርቡ፣ በእናንተ ደስ ይለዋልን? ወይስ ይቀበለዋልን?" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት።

[9]"አሁን ግን እንዲራራልን እግዚአብሔርን ለምኑ፤ እንደዚህ ዐይነቱን መሥዋዕት ይዛችሁ ስትቀርቡ ይቀበላችኋልን?" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት። [10]"በመሠዊያዬ ላይ ከንቱ እሳት እንዳታነዱ፣ ምነው ከእናንተ አንዱ የቤተ መቅደሱን ደጅ በዘጋ ኖሮ! እኔ በእናንተ ደስ አይለኝም፤ ከእጃችሁም ምንም ዐይነት ቍርባን አልቀበልም" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት። [11]ከፀሐይ መውጫ ጀምሮ እስከ መግቢያዋ ድረስ፣ ስሜ በሕዝቦች መካከል የከበረ ይሆናል፤ በየስፍራውም ሁሉ ለስሜ ዕጣንና ንጹሕ ቍርባን ያቀርባሉ፤ ስሜ በሕዝቦች መካከል የከበረ ይሆናልና" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት።

[12]"እናንተ ግን የእግዚአብሔር ገበታ፣ 'ርኩስ ነው' ምግቡም፣ 'የተናቀ ነው' በማለት ታቃልላላችሁ። [13]ደግሞም፣ 'ይህ ድካም ነው' በማለት በንቀት ጢቅ አላችሁበት ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት።

"በቅሚያ የመጣውን፣ አንካሳውንና የታመመውን እንስሳ ቍርባን አድርጋችሁ ስታቀርቡ ከእጃችሁ መቀበል ይገባኛልን?" ይላል

1፥1 ናሆ1፥1፤ ሐሥ7፥38፤ ሮሜ3፥1-2፤1ጴ4፥11
1፥2 ቍ6፥7፤ዘዳ4፥37፤ ኤር46፥27፤ሚል2፥14፤ 17፤3፥7፥13፤ሮሜ9፥13
1፥3 ኢሳ13፥22፤ 34፥10፤ሉቃ14፥26
1፥4 ኢሳ9፥10፤ 11፥14፤34፥5፥11፤ ሰቆ4፥22፤ ሕዝ25፥12-4፤26፥14
1፥5 መዝ35፥27፤ 48፥1፤ኢሳ45፥22፤ 52፥10፤አሞ1፥11-12፤ ሚክ5፥4
1፥6 ቍ2፤ዘሌ20፥9፤ ዘዳ31፥12፤ኢዮ5፥17፤ ኢሳ1፥2፤ማቴ15፥4፤ 23፥9፤ሉቃ6፥46
1፥7 ቍ2፥12፤ ዘሌ21፥6፤ሕዝ23፥41
1፥8 ዘፍ32፥20፤ ዘሌ1፥3፤ዘዳ15፥21፤ ኢሳ43፥23
1፥9 ዘሌ23፥33፥44፤ መዝ51፥17፤ኤር6፥20፤ ሚክ6፥6–8፤ ሮሜ12፥1፤ ዕብ13፥16
1፥10 ቍ13፤ ዘሌ22፥20፤ 2ዜና28፥24፤ ኢሳ1፥11-14፤ ኤር14፥12፤ሆሴ5፥6፤ ሚል2፥12
1፥11 መዝ113፥3፤ ኢሳ6፥3፤12፥4፤ 19፥21፤24፥15፤ 56፥6፤60፥6-7፤ ማቴ8፥11፤ዕብ13፥15፤ ራእ5፥8፤8፥3
1፥12 ቍ7፤ሕዝ41፥22
1፥13 ቍ10፤ ዘኍ14፥11፤ዘዳ15፥2

1፤ኢሳ43፥22-24
[ህ]1 ሚልክያስ የስሙ ትርጒም መልእክተኛዬ ማለት ነው።

1፥1 *ንግር*፤ ዘካ 9፥1 እና ማብ ይመ 12፥1 እንዲሁም ዕን 1፥1 እና ማብ ይመ።

1፥2 *ወድጃችኋለሁ*፤ እግዚአብሔር ተስፋ ለቈረጠው ለእርሱ ሕዝብ የሰጠው ማረጋገጫ ነው።

1፥3 *ዔሳውን...ጠላሁት*፤ እስራኤል በእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ፍቅሩ ላይ ጥርጣሬ የሚያድርበት ከሆነ፣ እግዚአብሔር ከእርሷዋ ጋር ያለውን ሁኔታ የያዕቆብ ወንድም ከሆነው ከዔሳው (ከኤዶም) ጋር ካለው ሁኔታ ጋር ማነጻጸር ይኖርበታል። ጳውሎስ፣ እግዚአብሔር ለያዕቆብ ያለውን ፍቅር፣ በዔሳው ላይ ካለው ጥላቻ ጋር በማነጻጸር ከምርጫ አኳያ አብራርቶታል (ሮሜ 9፥10-13)። እግዚአብሔር ያዕቆብን እንጂ ዔሳውን አልመረጠውም። እዚህ ላይ "መውደድ" እና "ጥላቻ" የሚሉት ቃላት እንዴት ጥቅም ላይ እንደዋሉ ያዕቆብ ራሔልን አብልጦ ከመውደዱና ልያን ከመጥላቱ ጋር ያነጻጽሩ (ዘፍ 29፥31፡33 ከዘዳ 21፥16-17 ጋር ያነጻጽሩ)። አማኞችም በዚህ ሁኔታ ከወላጆቻቸው ይልቅ (ሉቃ 14፥26) ክርስቶስን አብልጠው መውደድ ይገባቸዋል ማቴ 10፥37። *ባድማ*፤ ሚልክያስ እዚህ ላይ ስለ ኤዶም የተናገረው፣ ከእርሱ በፊት የነበሩት ነቢያት የተናገሩትን የሚያስተጋባ ነው (ኢሳ 34፥5-15፤ ኤር 49፥7-22፤ሕዝ25፥12-14፤35፥1-15፤ አብድዩ ይመ)።ከ550-400 ዓ.ቅ.ክ ባለው ጊዜ ውስጥ የናባጢያን ዐረቦች ኤዶማውያንን ቀስ በቀስ አስለቅቀዋቸዋል።

1፥4፤*ኤዶምያስ...ይል ይሆናል*፤ ከትዕቢቷ የተነሣ በራሷ ብትመካም ይህ ለደኅንነቷ ዋስትና አልሆናትም፤ የወደፊት ዋስትናዋንም አያረጋግጥላትም (ከኤር 49፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥5 *ከእስራኤል...ታላቅ*፤ ተጠራጣሪዋ እስራኤል የኤዶም የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ በምታይበት ጊዜ፣ እግዚአብሔር አሕዛብን ሁሉ የሚገዛ ታላቅ አምላክ መሆኑን አምና ትቀበላለች።

1፥6-2፥9፤ እግዚአብሔር ካህናትን የገሠጸበት ክፍል ነው።

1፥6 *ልጅ አባቱን...ያከብራል*፤ ከኢሳ 1፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ። ካህናት...ስሜን የምታቃልሉት፤ ከ2፥5 ጋር ያነጻጽሩ እንዲሁም ኢሳ 1፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥7 *ምግብ*፤ መሥዋዕት ማለት ነው (ቍ12፤ ዘሌ21፥8፡21ይመ)። *ያረከስንህ*፤ የረከሰ መሥዋዕት በማቅረብ እግዚአብሔርን ራሱን አርክሰውታል። *የእግዚአብሔር ገበታ*፤ መሠዊያ ማለት ነው (ቍ12፤ሕዝ44፥16 ይመ)። ካህናቱ የሚበሉት ከመሥዋዕቱ ላይ ወስደው ስለሆነ፣መሠዊያው ምግባቸውን የሚያገኙበት ገበታ ነው። *የተናቀ*፤ አድርገው የእግዚአብሔርን መሠዊያና መሥዋዕቱን የተናቀ ነው ብለው እስከቈጠሩ ድረስ (ቍ12)፣ እግዚአብሔርም እነርሱን በሕዝቡ ዘንድ እንዲናቁ ያደርጋቸዋል (2፥9እናማብ ይመ)።

1፥8 *የታወረውን...አንካሳውን*፤ አካለ ጐደሎ የሆኑ ወይም እንከን ያለባቸውን እንስሳትን እግዚአብሔር ለመሥዋዕትነት አይቀበላቸውም (ዘዳ 15፥21)። *ለገዢችሁ*፤ ምናልባት የፋርስን ገዦች ማለቱ ሳይሆን አይቀርም።

1፥10 *የቤተ መቅደሱን ደጅ በዘጋ*፤ የተናቀ መሥዋዕት ከማቅረብ ጨርሶ መሥዋዕት አለማቅረቡ ይመረጣል (ከኢሳ 1፥11-15 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥11 *በሕዝቦች መካከል የከበረ*፤ ከቍ 14 ጋር ያነጻጽሩ። የእግዚአብሔር ፍርድ በኤዶምና በሌሎች አሕዛብ ላይ ሲሆን፣ በአማልክቶቻቸው ላይ የእግዚአብሔር ታላቅነት ይገለጣል፤ በዚህም የእርሱን ማንነት እንዲገነዘቡ ያደርጋቸዋል (ሶፎ2፥11 ይመ)። *ዕጣንና ንጹሕ ቍርባን*፤ በኢሳ56፥6-7፤60፥7 መጻተኞች የሚያቀርቡትን መሥዋዕት እግዚአብሔር እንደሚቀበለው ከሚናገረው ክፍል ጋር ያነጻጽሩ፤ አንዳንድ ሰዎች "ዕጣን" ማለት "ጸሎት" ማለት ነው ይላሉ (ከራእ 5፥8 ጋር ያነጻጽሩ)፤ "መሥዋዕት" የሚለውን "ውዳሴ" (ከዕብ13፥15ጋር ያነጻጽሩ) ማለት ነው ይላሉ።

1፥12፤ *የተናቀ...ታቃልላላችሁ*፤ቍ7 ይመ።

1፥13፤ በንቀት ጢቅ አላችሁበት፤ በ1ሳሙ 2፥15-17 ላይ

እግዚአብሔር፤ [14]"በመንጋው ውስጥ ተቀባይ ነት ያለው ተባዕት በግ ኖሮት ይህንኑ ሊሰጥ ተስሎ ሳለ በማታለል ነውር ያለበትን እንስሳ በጌታ የሚሠዋ ርጉም ይሁን፤ እኔ ታላቅ ንጉሥ ነኝ፤ ስሜም በሕዝቦች ዘንድ ሊፈራ የሚገባ ነውና" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት፡፡

ለካህናት የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

2 "አሁንም ካህናት ሆይ፤ ይህ ማስጠንቀቂያ ለእናንተ የተሰጠ ነው፤ [2]ባትሰሙ፣ ልባችሁንም ስሜን ለማክበር ባታዘጋጁ፣ ርግማን እሰድባችኋለሁ፤ በረከታችሁንም ወደ መረገም እለውጠዋለሁ፤ ልታከብሩኝ ልባችሁን አላዘጋጃችሁምና' ረግሜዋለሁ ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት፡፡

[3]"ዘራችሁን[a] እገሥጻለሁ[b]፤ የመሥዋታችሁን ፋንድያ በፊታችሁ ላይ እበትናለሁ፤ እናንተም ከእርሱ ጋር ትወገዳላችሁ፤ [4]ከሌዊ ጋር የገባሁት ኪዳን ይጸና ዘንድ፣ ይህን ማስጠንቀቂያ የላክሁት እኔ መሆኔንም ታውቃላችሁ" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት፡፡ [5]"ከእርሱ ጋር የገባሁት ኪዳን የሕይወትና የሰላም ኪዳን ነበር፤ እነርሱንም ሰጠሁት፤ ይህም ክብርን አመጣ፤ እርሱም አከበረኝ፤ ስሜንም በመፍራትም ጸና፡፡ [6]እውነተኛ ትምህርት በአፉ ነበር፤ ምንም ዐይነት የሐሰት ነገር በአንደበቱ አልተገኘም፤ ከእኔ ጋር በሰላምና በቅንነት ተራመደ፤ ብዙዎችንም ከኀጢአት መለሰ፡፡

[7]"ካህኑ የሁሉ ገዥ፣ የእግዚአብሔር መልእክተኛ ስለ ሆነ ከንፈሮቹ ዕውቀትን ሊጠብቁ፣ ሰዎችም ከአንደበቱ ትምህርትን ሊፈልጉ ይገባል፤ [8]እናንተ ግን ከመንገዱ ወጥታችኋል፤ በትምህርታችሁም ብዙዎች እንዲሰናከሉ አድርጋችኋል፤ የሌዊንም ኪዳን አፍርሳችኋል" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት፡፡ [9]"ስለዚህ በመንገዴ ስላልሄዳችሁና በትምህርታችሁም አድልዎ ስላደረጋችሁ፣ በሰዎች ሁሉ ፊት እንድትናቁና እንድትዋረዱ አድርጌአችኋለሁ፡፡"

የይሁዳ አለመታመን

[10]ሁላችን አንድ አባት ያለን አይደለን ምን? የፈጠረንስ አንድ ስምባክ አይደለምን? ታዲያ እርስ በርሳችን ታማኝነት በማጉደል የአባቶቻችንን ኪዳን ለምን እናረክሳለን? [11]ይሁዳ አልታመነም፤ በእስራኤልና በኢየሩሳሌምም አስጸያፊ ነገር ተፈጽሞአል፤ ይሁዳ የባዕድ አምላክ ሴት ልጅ በማግባት እግዚአብሔር የሚወደውን መቅደስ አርክሶአል፡፡ [12]ይህን የሚያደርግ ማንኛውም ሰው ቢሆን፣[c] ለእግዚአብሔር ጸባኦት ቍርባን ቢያመጣም እንኳ፣ እግዚአብሔር ከያዕቆብ[c] ድንኳን ያስወግደው፡፡

[13]ሌላው የምታደርጉት ነገር ደግሞ፣ የእግዚአብሔርን መሠዊያ በእንባ ታጥለቀልቃላችሁ፤ ከእንግዲህ ወዲያ ቍርባናችሁን ስለማይመለከትና በደስታም ከእጃችሁ

1፥14 ዘፀ12፥5፤ ዘሌ22፥18-21፤ ዘዳ28፥58፤ መዝ72፥8-11፤95፥3፤ ኤር46፥18፤አብ1፥21፤ 1ጢሞ6፥15
2፥1 ቍ7
2፥2 ዘኍ6፥23-27፤ ዘዳ11፥26፤28፥20፤ ኤር13፥17፤ምዕ15፥7-9፤ ዮሐ5፥23፤1ጢሞ6፥16፤ ራእ5፥12-13
2፥3 ዘፀ29፥14፤ ዘሌ4፥11፤1ነገ14፥10፤ ኢዮ9፥31
2፥4 ዘኍ3፥12
2፥5 ዘኍ25፥12፤ ዘዳ14፥23፤28፥58፤3 3፥9፤መዝ25፥10፤10 3፥18፤119፥161፤ ማቴ26፥28፤ሉቃ22፥ 20፤ዕብ7፥22፤12፥28
2፥6 ዘፍ5፥22፤ ዘዳ33፥10፤መዝ25፥21፤ ሉቃ2፥14፤ዮሐ14፥27፤ ሮሜ11፥14፤ገላ5፥22፤ ያዕ5፥19-20
2፥7 ዘሌ10፥11፤ ዘኍ27፥21፤ 2ዜና17፥7፤36፥15፤ ኤር18፥18፤ ማቴ11፥10፤ማር1፥2
2፥8 ዘፀ 32፥8፤ኤር2፥8፤ 18፥15፤33፥21፤ ሕዝ22፥26፤ሆሴ4፥6
2፥9 ዘፀ18፥16፤ ዘሌ19፥15፤1ሳሙ2፥ 17፡30፤መዝ22፥6፤ 35፥4፤ኤር3፥25፤ 51፥37፤ሐሥ8፥32-33፤ 10፥34፤ሮሜ2፥11
2፥10 ዘፀ4፥22፤ 19፥5፤2ነገ17፥15፤ ኢዮ4፥17፤ ኢሳ43፥1፤ ኤር31፥32፤ ሰፎ3፥3-4፤ማቴ5፥16፤6፥4፡18፤ሉቃ11፥2፤1ቆሮ8፥6
2፥11 ዘፀ34፥16፤ ዘዳ4፥37፤ ነህ13፥23፤ኢሳ1፥13፤ 48፥8፤ኤር3፥7-9
2፥12 ዘኍ24፥5፤ 1ሳሙ2፥30-33፤2ሳሙ20፥1፤ሕዝ24፥21፤፤ ሚል፤1፥10
2፥13 መዝ39፥12፤ 66፥18፤ኢሳ58፥2፤ ኤር11፥11፤14፥12

[a]3 ወይም እህላችሁ እንዲጠወልግ አደርጋለሁ፡፡
[b]3 ወይም እቈርጣለሁ፤ የሰብዓ ሊቃናትን ትርጕም ይመ፡፡
[c]12 ወይም ይህን ለሚያደርግ ሰው በመልካም የሚመሰክር ማንም ቢኖር፣ እግዚአብሔር ከያዕቆብ ድንኳን ይቍረጠው፡፡

ከተገለጸው የዔሊን ልጆች ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ፡፡ *እንካሳውንና... የታመመውን*፤ ቍ 8 እና ማብ ይመ፡፡

1፥14፤ *ተስሎ.. ነውር ያለበትን*፤ ስእለትን ለማድረስ መሥዋዕት ሆኖ የሚቀርብ እንስሳ ነውርና ነቀፋ የሌለበት መሆን ይገባዋል (ዘሌ22፥18-23ይመ)፡፡ *ታላቅ ንጉሥ*፤ ዘካ14፥9 ይመ፡፡ ስሜም...የሚፈራ ነውና፤ በቍ 8 ላይ ከተጠቀሰው ገዥ ይበልጥ ለማለት ነው (ቍ11እና ማብ ይመ)፡፡

2፥2 *በረከታችሁንም ወደ መርገም*፤ በሕዝቡ ላይ የበረከትን ቃል መናገር የካህናት ድርሻ ነው (ዘኍ 6፥23-27 ይመ)፤ ሆኖም ግን መባረካቸው ርግማን ከሆነ፣ የእነርሱ ድርሻ ብቻ የሆነው የክህነት አገልግሎት ከንቱና ይሆናል፡፡

2፥3 *በፊታችሁ ላይ እበትናለሁ*፤ እንዲዋረዱ ለማድረግ ነው፡፡ ናሆ3፥6 ይመ፡፡ *ፋንድያ*፤ ከጋማ ከብት የሚወጣ አዛባ ወይም የዚህ ስብስብ ቈሻሻ፡፡

2፥4 *ከሌዊ*፤ ካህናት የተመረጡት ከሌዊ ነገድ ነው (ዘኍ3፥12-13፤ነህ13፥29)

2፥5 *የሕይወትና የሰላም ኪዳን*፤ ከአሮን የልጅ ልጅ ከፊንሐስ ጋር የተደረገውን ኪዳን ቀጥታ ባልሆነ መንገድ የሚያመለክት ነው፡፡ (ዘኍ25፥10-13ይመ)፡፡ ፊንሐስ ከብዔልፌጎር ጋር የተያያዘ የጣዖት አምልኮና ዝሙት የፈጸሙትን ሁለት ሰዎች በመግደል፣ የእግዚአብሔርን ክብር አስጠብቆአል (ዘኍ 25፥1-3)፡፡ *አከበረኝ*፤ ፊንሐስ ይህን ያሳየው ለእግዚአብሔር ባለው ቅናት ነው (ዘኍ25፥13 ይመ)፡፡

2፥6-7 *ትምህርትን*፤ ካህናት የሙሴን ሕግ የማስተማር ኀላፊነት አለባቸው (ዘሌ 10፥11፤ የሰፎ 3፥4፤ ሐጌ2፥11 ማብ ይመ)፡፡

2፥6 *በሰላምና በቅንነት*፤ እነዚህ ቃላት በመዝ37፥37 ላይም ተያይዘው ገብተዋል፤ እዚህ ላይ ግን "ከእኔ ጋር በሰላምና በቅንነት ተራመደ" የሚለው ዐረፍተ ነገር የሚያመለክተው ለኪዳኑ ያለውን ታማኝነት ነው፡፡

2፥7 *መልእክተኛ*፤ የሕጉ አስተማሪ በመሆኑና በእርሱም አማካይነት ሕዝቡ *የእግዚአብሔርን ፈቃድ* የሚጠይቅ ስለሆነ (የ3፥1 ሐጌ 1፥13 ማብ ይመ)፡፡

2፥8...*ኪዳን አፍርሳችኋል*፤ ታማኝነት በጐደለው ማስተማር፤ እንዲሁም ከአሕዛብ ጋር በጋብቻ በመተሳሰራቸው ምክንያት ሊሆን ይችላል (ዕዝ 9፥1፤10፥18-22፤ነህ13፥27-29 ይመ)፡፡ ከሌዊ ጋር፤ ቍ 4 እና ይመ፤ የ5ን ማብ ይመ፡፡

2፥9 *እንድትናቁና*፤ በዕብራይስጡ ይኸው ቃል በ1፥7፤12 የ1፥7 ማብ ይመ) ላይ "የተናቀ" ተብሎ ተተርጕሞአል፡፡ *አድልዎ ስላደረጋችሁ*፤ ይህ በዘሌ19፥15 ላይ ተከልክሎአል፡፡ በዚህ ረገድ ካህናት እግዚአብሔርን መምሰል ይገባቸው ነበር (ዘዳ 10፥17 ይመ)፡፡

2፥10-16፤ ሚልክያስ "ታማኝነትን ማጉደል" በሚል ሐረግ ሕዝቡን ይገሥጻቸዋል፡፡ ኀጢአታቸውን በተመለከተም በምሳሌነት የሚጠቅሳቸው፤ ሁለት ነገሮች፣ የአሕዛብን ሴቶች ማግባት አንደኛው ሲሆን ፍች ደግሞ ሌላው ነው፡፡

2፥10 *አንድ አባት*፤ ኢሳ 63፥16 ይመ፡፡ *የፈጠረንስ*፤ የተለየ ሕዝቡ አድርጎ ማለት ነው (ኢሳ 43፥1 እና ማብ ይመ)፡፡ *የአባቶቻችንን ኪዳን*፤ እግዚአብሔር ከቀደሙት አባቶቻቸው ጋር በሲና ተራራ ላይ የገባውን ቃል ኪዳን ማለት ነው፡፡ *ታማኝነትን በማጉደል*፤ አንድ ሰው የራሱ ወገን የሆኑትን እስራኤላውያንን እንዲሁም እንደ ካህናት ያሉ አገር መሪዎችን እንኳ ማመን ተስኖት ነበር፡፡

2፥11 *የባዕድ አምላክ ሴት ልጅ*፤ የአሕዛብን ሴቶች ማለት ነው፤ ከአሕዛብ ሴቶች ጋር የሚደረገው እንዲህ ዐይነቱ፣ ጋብቻ ወደ ክህደት የሚወስድ በመሆኑ በኪዳኑ ሕግ አጥብቆ የተከለከለ ነው (ዘፀ34፥15-16፤ዘዳ7፥3-4፤1ነገ11፥1-6 ይመ) እንዲሁም ከኢሱ23፥12-13 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ ዕዝራና ነህምያም ይህን ችግር በጽኑ ታግለውት ነበር (ዕዝ 9፥1-2፤ነህ 13፥23-29)፡፡

2፥12 *ከያዕቆብ ድንኳን*፤ ማኅበረ ሰቡን የሚያመለክት ዘይቤያዊ ገለጻ ነው፡፡

ስለማይቀበል ታለቅሳላችሁ፤ ትጮኻላችሁም። [14]እናንተም፣ “ለምን ይህ ሆነ?” ብላችሁ ትጠይቃላችሁ። ይህ የሆነው የትዳር ጓደኛህን፣ አጋርህንና የቃል ኪዳን ሚስትህን፣ አታለሃታልና እግዚአብሔር በአንተና በወጣትነት ሚስትህ መካከል ላለው ቃል ኪዳን ምስክር ስለ ሆነ ነው።

[15]እግዚአብሔር አንድ አላደረጋቸውምን? በሥጋም በመንፈስም የእርሱ ናቸው። ለምን አንድ አደረጋቸው? ፈሪሀ እግዚአብሔር ያለው ዘር ይፈልግ ስለ ነበር ነው። ስለዚህ በመንፈሳችሁ ራሳችሁን ጠብቁ፤ ከወጣትነት ሚስታችሁም ጋር ያላችሁን ታማኝነት አታጓድሉ።

[16]“ፍችን እጠላለሁ” ይላል የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ፤ ልብሱን በግፍ ድርጊት የሚሸፍነውንም ሰው[b] እጠላለሁ” ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት።

ስለዚህ በመንፈሳችሁ ራሳችሁን ጠብቁ፤ ታማኝነታችሁም አይጓደል።

የፍርድ ቀን

[17]እግዚአብሔርን በቃላችሁ አታክታችሁታል።

እናንተም፣ “ያታከትነው እንዴት ነው?” ትላላችሁ?

“ክፉ የሚያደርግ ሁሉ በእግዚአብሔር ፊት መልካም ነው፤ እርሱም በክፉዎች ደስ ይለዋል” ወይም “የፍትሕ አምላክ ወዴት ነው?” በማለታችሁ ነው።

3 “እነሆ፤ በፊቴ መንገድ እንዲያዘጋጅ መልእክተኛዬን እልካለሁ፤ የምትፈልጉት ጌታ በድንገት ወደ ቤተ መቅደሱ ይመጣል፤ ደስ የምትሰኙበትም የቃል ኪዳኑ መልእክተኛ ይመጣል” ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት።

[2]እርሱ የሚመጣበትን ቀን ማን ሊቋቋመው ይችላል? በሚገለጥበትስ ጊዜ በፊቱ መቆም የሚችል ማን ነው? እርሱ እንደ አንጥረኛ እሳት ወይም እንደ ልብስ አጣቢ ሳሙና ነውና። [3]ብርን እንደሚያነጥርና እንደሚያነጻ ሰው ይቀመጣል፤ ሌዋውያንንም አንጽቶ እንደ ወርቅና እንደ ብር ያጠራቸዋል፤ ከዚያም እግዚአብሔር ቍርባንን በጽድቅ የሚያቀርቡ ሰዎች ይኖሩታል፤ [4]በዚያ ጊዜ የይሁዳና የኢየሩሳሌም ቍርባን እንዳለፉት ቀናትና እንደ ቀድሞው ዘመን እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ይሆናል።

[5]“ስለዚህ እኔ ለፍርድ ወደ እናንተ እመጣለሁ፤ በመተተኞች፣ በአመንዝራዎች፣ በሐሰት በሚምሉ፣ የሠራተኞችን ደመወዝ በሚከለክሉ፣ መበለቶችንና ድኻ አደጉን በሚጨቍኑ፣ መጻተኞችን ፍትሕ በሚነፍጉ፣ እኔንም በማይፈሩት ላይ እመሰክርባቸው ዘንድ እፈጥናለሁ” ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት።

እግዚአብሔርን መስረቅ

[6]“እኔ እግዚአብሔር አልለወጥም፤ ስለዚህ እናንተ የያዕቆብ ልጆች ሆይ፤ አልጠፋችሁም። [7]ከአባቶቻችሁ ዘመን ጀምሮ ከትእዛዛቴ ፈቀቅ ብላችኋል፤ አልጠበቃችኋቸውምም፤ ወደ እኔ ተመለሱ፤ እኔም ወደ እናንተ እመለሳለሁ”

2፥14 ዘፍ21፥30፤ ኢሱ24፥22፤ ምሳ5፥18፤ሕዝ16፥8፤ ሚል1፥2፤ዕብ13፥4
2፥15 ዘፍ2፥24፤ ዘዳ4፥15፤14፥2፤ ኢሳ54፥6፤ ማቴ19፥4-6፤ 1ቆሮ7፥10፡14፤ ዕብ13፥4
2፥16 ዘፍ6፥11፤ 34፥25፤ዘዳ24፥1፤ መዝ51፥10፤ምሳ4፥17፤ ማቴ5፥31-32፤19፥4-9፤ ማር10፥4-5
2፥17 ዘፍ18፥25፤ ኢዮ8፥3፤መዝ5፥4፤ ኢሳ1፥14፤ ሕዝ18፥25፤ሚል1፥2
3፥1 ዘኍ27፥21፤ 1ሳሙ9፥20፤ 2ዜና36፥15፤ኢሳ40፥3፤ 42፥6፤ ሚክ5፥2 ማቴ3፥3፤11፥10፤ ማር1፥2፤ሉቃ7፥27
3፥2 1ሳሙ6፥20፤ ኢዮ9፥30፤ኢሳ1፥31፤ 30፥30፤ሕዝ7፥7፤ 22፥14፤ዳን7፥13፤ ኢል2፥31፤ዘካ13፥9፤ ማቴ3፥10-12፤ 16፥27፤ያዕ5፥8፤2ጴጥ 3፥4፤ራእ1፥7፤6፥17
3፥3 1ዜና23፥28፤ ኢዮ28፥1፤መዝ12፥6፤ 132፥9፤ኢሳ1፥25፤ ዳን12፥10፤1ቆሮ3፥13፤ 1ጴጥ1፥7፤ራእ3፥18
3፥4 2ዜና7፥3፡ 12፤መዝ51፥19፤ ሕዝ20፥40፤ሚል1፥11
3፥5 ዘፀ7፥11፤ 20፥14፤22፥21፡ 22፤ዘሌ19፥11- 12፡13፤ዘዳ24፥19፤ 31፥12፤ኢሳ1፥2፤47፥9፤ ኤር7፥9፤ሕዝ22፥7፤ያዕ2፥11፤5፥4፤ 2ጴጥ2፥12-14
3፥6 ዘኍ23፥19፤ ኢዮ34፥15፤ ሆሴ11፥9፤ ዕብ7፥21፤ ይዕ1፥17

[a]15 ወይም “ነገር ግን አባታችን በሕይወት እስከ ኖረበት ዘመን ድረስ ይህን አላደረገም። ምን ይፈልግ ነበረ? ይፈልግ የነበረው ከእግዚአብሔር ዘንድ ልጅ ለማግኘት ነበረ።
[b]16 ወይም ሚስቱ እንደ ማለት ነው።

2፥13 *ታለቅሳላችሁ፤ ትጮኻላችሁም፤* እግዚአብሔር መሥዋዕታቸውን ስለማይባርክላቸው፣ ድምጻቸውን ከፍ አድርገው ያለቅሳሉ።

2፥14 *የቃል ኪዳን ሚስትህን...ምስክር፤* ጋብቻ ቃል ኪዳን ነው። (ምሳ2፥17 ሕዝ16፥8 ይመ)። ቃል ኪዳንም በምስክሮች ፊት ይጸናል (የዘዳ30፥19፤1ሳሙ20፥23፤ኢሳ8፥1-2 ማብ ይመ)።

2፥15 *አንድ፣* ዘፍ 2፥24 እና ማብ ይመ። *ፈሪሀ እግዚአብሔር ያለውን ዘር፤* ጋብቻ ልጆችን “ይቀድሳል” (1ቆሮ7፥14 እና ማብ ይመ)።

2፥16 *ፍችን እጠላለሁ፤* ኢሳ 50፥1 እና ማብ ይመ። *በግፍ፤* 3፥5 ይመ።

2፥17-4፥16፤ እግዚአብሔር ወደ ሕዝቡ እንደሚመጣ ሚልክያስ የተናገረው ትንቢት የሁለተኛው ክፍል አጋማሽ ነው። ሃይማኖትን በተመለከተ አሉታዊ አመለካከት ስላላቸው እንዲሁም በምግባረ ብልሹነታቸው እግዚአብሔርን አድክመውት ስለ ነበር፣ የእግዚአብሔር ወደ ሕዝቡ የሚመጣው ለፍርድ፣ ለማንጻትና ለመቤዠት ነው።

2፥17 እግዚአብሔርን በቃላችሁ፤ አታክታችሁታል፤ በኢሳ 43፥24 ላይ የእስራኤል ኀጢአት እግዚአብሔርን እንዳደከመው ተጽፎአል። *ክፉ የሚያደርግ ሁሉ...መልካም ነው፤* የአሉታዊ አመለካከታቸው ጥልቀት የቱን ያህል እንደሆነ የሚያመለክት ነው። *የፍትሕ..ወዴት ነው?* ከኢሳ5፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

3፥1 *መልእክተኛዬን፤* ይህ ቃል በዕብራይስጡ፣ “ማላኪ” ተብሎ የሚጠራ ሲሆን ይህም ነቢይ ወይም ካህን የሚጠራበት ስም ነው። (ሐጌ1፥13እና ማብ ይመ)። ትንቢቱ በመጥምቁ ዮሐንስ መምጣት ተፈጽሞአል (ማቴ11፥10፤ማር1፥2፤ ሉቃ1፥76 ይመ) *መንገድ እንዲያዘጋጅ፤* ጌታ የሚመጣው፣ ለማጥራትና (ቍ3)፤ ለመፍረድ (ቍ5)፤ ነው፤ ነገር ግን ከምሕረቱ የተነሣ ሕዝቡን ለማዘጋጀት ሲል አስቀድሞ መልእክተኛውን ይልካል (4፥5-6እና ማብ እንዲሁም ኢሳ40፥3እና ማብ ይመ)። *የምትፈልጉት ጌታ...ደስ የምትሰኙበትም...ይመጣል፤* ሐጌ 2፥7 እና ማብ ይመ ። *የቃል ኪዳኑ መልእክተኛ፤* መሲሑ እግዚአብሔርን በመወከል፣ ቃል ኪዳኑን ይመሠርታል፣ ያጸናልም (የኢሳ 42፥6 ማብ ይመ)።

3፥2 *የሚመጣበትን ቀን፤* የጌታን ቀን ማለት ነው።(4፥1 ይመ። እንዲሁም የኢሳ2፥11፡17፡20 ማብ ይመ)። ሚልክያስ እግዚአብሔር በዓለም ታሪክ ውስጥ የሚያከናውነውን ሥራ፣ በተለይም በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተገለጸውን ትንቢት ለመፈጸም ጌታ እንደሚመጣ በይፋ ተናግሮአል፤ ይህም በመሲሑ መምጣት ተፈጽሞአል። *መቆም የሚችል ማነው?* የጌታን መምጣት የሚናፍቁ ሰዎች ንጹሕ ልብና የጠራ እጅ ሊኖራቸው እንደሚገባ ማወቅ ይኖርባቸዋል (ከመዝ24፥3-4፣ኢሳ33፥14-15 ጋር ያነጻጽሩ)። *እንደ አንጥረኛ እሳት፤* ኢሳ1፥25፤ ዘካ13፥8-9 እና ማብ ይመ። እንደ ልብስ አጣቢ ሳሙና፤ ኢሳ 7፥23 እና ማብ ይመ። ነጭ ልብስ ንጽሕናን ያመለክታል ከማር 9፥3፤ ራእይ 3፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥3 *ሌዋውያንንም... አንጽቶ፤* በ1፥6-2፥2 ላይ የተገሠጹት፣ የጌታ “መልእክተኞች” እንዲሁም በመሠዊያው ላይ የሚያገለግሉት፣ ከኀጢአታቸውና ታማኝ ካለመሆናቸው ሊነጹ ይገባቸዋል።

3፥4 *ደስ የሚያሰኝ፤* 1፥8 እና ማብ ይመ። እንዳለፉት ቀናትና፤ ምናልባት የሙሴንና የፊንሐስን ዘመን ማለት ይሆናል (የ2፥5 ማብ ይመ)።

3፥5፤ እግዚአብሔር ሲመጣ፣ ጌታ ሌዋውያንን ያነጻል (ቍ3-4) በሕዝቡም ላይ ይፈርዳል። *በመተተኞች፤* በጥንቱ ቅርብ ምሥራቅ አገሮች የተለመደ ነገር ነው (ዘፀ7፥11፤ዘዳ18፥10 ይመ)።

3፥6 አልለወጥም፤ ያዕ 1፥17 ይመ። በሚልክያስ ዘመን የነበሩት ብዙዎች እንደሚያስቡት ሳይሆን፣እግዚአብሔር ምን ጊዜም ለገባው ኪዳን በታማኝነት ጸንቶ የሚገኝ አምላክ ነው። የጠፋችሁ አይደላችሁም፤ ንጽጽሩ ከኤዶም ጋር (1፥3-5) እንዲሁም በእስራኤላውያን ታሪክ ውስጥ እንደሚታየው በታማኝነት ጸንቶ ካለመገኘት ጋር ነው።

3፥7 *ተመለሱ፤ እኔም...እመለሳለሁ፤* ጌታ የሚመጣው እስ

ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት።

“እናንተ ግን፣ የምንመለሰው እንዴት ነው ትላላችሁ?”

[8]“ሰው እግዚአብሔርን ይሰርቃልን?” እናንተ ግን ትሰርቁኛላችሁ።

“እናንተ ግን፣ ‘እንዴት እንሰርቅሃለን?’ ትላላችሁ።

“በሥራትና መባ ትሰርቁኛላችሁ፤ እናንተም፣ መላው ሕዝባችሁም ስለምትሰርቁኝ የተረገማችሁ ናችሁ። [10]በቤቴ መብል እንዲኖር፣ እኔንም በዚህ እንድትፈትኑኝ ዐሥራቱን ሁሉ ወደ ጐተራ አስገቡ፤” ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት፤ “የሰማይን መስኮት የማልከፍትላችሁ፣ የተትረፈረፈ በረከትንም ማስቀመጫ እስኪታጣ ድረስ የማላፈስላችሁ ከሆነ ተመልከቱ። [11]ስለ እናንተ ተባዩን እገሥጸለሁ፤ አዝመራችሁን አይበላም፤ ዕርሻ ላይ ያለ የወይን ተክላችሁም ፍሬ አልባ አይሆንም” ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት። [12]“ከዚያም በኋላ የተድላ ምድር ስለምትሆኑ ሕዝቦች ሁሉ የተባረከ ሕዝብ ብለው ይጠሯችኋል” ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት።

[13]“በእኔ ላይ የድፍረት ቃል ተናግራችኋል” ይላል *እግዚአብሔር*።

“እናንተ ግን፣ ‘በአንተ ላይ የተናገርነው ምንድን ነው?’ ትላላችሁ።

[14]“እንዲህም ብላችኋል፤ ‘*እግዚአብሔርን* ማገልገል ከንቱ ነው፤ እርሱ የሚፈልገውን ሁሉ በማድረግና *በእግዚአብሔር* ጸባኦት ፊት ሐዘንተኞች ሆነን በመመላለስ ምን ተጠቀምን? [15]አሁን ግን ትዕቢተኞችን ቡሩካን እንላቸዋለን፤ ክፉ አድራጊዎች ይበለጽጋሉ፤ እግዚአብሔርን የሚፈታተኑትም ያመልጣሉ።’”

[16]በዚያን ጊዜ *እግዚአብሔርን* የሚፈሩ ሰዎች እርስ በርሳቸው ተነጋገሩ፤ *እግዚአብሔር* አዳመጠ፤ ሰማቸውም፤ *እግዚአብሔርን* ለሚፈሩና ስሙን ለሚያከብሩ በእርሱ ፊት የመታሰቢያ መጽሐፍ ተጻፈ።

[17]“እኔ በምሠራበት ቀን እነርሱ የግል ገንዘቤ″ ይሆናሉ” ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት፤ “አባት የሚያገለግለውን ልጁን እንደሚታደግ ሁሉ እኔም እታደጋቸዋለሁ። [18]በዚያን ጊዜም እንደ ገና በጻድቁና በኀጢአተኛው መካከል፣ *እግዚአብሔርን* በሚያገለግለውና በማያገለግለው መካከል ያለውን ልዩነት ታያላችሁ።

የእግዚአብሔር ቀን

4 “እነሆ፤ እንደ ምድጃ እሳት የሚነድ ቀን ይመጣል፤ ትዕቢተኞች ሁሉና ክፉ አድራጊዎች በሙሉ ገለባ ይሆናሉ፤ ያ የሚመጣው ቀንም ያቃጥላቸዋል” ይላል *እግዚአብሔር* ጸባኦት። “ሥርም ሆነ ቅርንጫፍ አያስቀርላቸውም። [2]ስሜን ለምትፈሩ ለእናንተ ግን የጽድቅ ፀሐይ በክንፎቿ ፈውስ ይዛ ትወጣለች፤ እናንተም ከጋጥ እንደ ተለቀቀ እንቦሳ እየቦረቃችሁ ትወጣላችሁ። [3]እኔ በምሠራበት ቀን ክፉዎችን ትረግጣላችሁ፤ ከእግ

3፥7 ዘዐ32፥8፤ ኢሳ44፥22፤ ኤር7፥26፤ ሕዝ18፥32፤ ዘካ1፥3፤ሚል1፥2፤ ሐሥ7፥51፤ያዕ4፥8
3፥8 ዘኍ13፥10-12፤ 18፥21፤ዘሌ27፥30፤ ዘካ5፥3፤ሉቃ18፥12
3፥9 ዘዳ11፥26፤ 28፥15-68፣ዘካ5፥3
3፥10 ዘዐ22፥29፤ ዘሌ25፥21፤2ነገ7፥2፤ ነህ13፥12፤ ኢሳ44፥3፤ኢል2፥14፡ 24፤2ቆሮ9፥8-11
3፥11 ዘዳ28፥39፤ ዘዐ10፥15፤ ኢሳ61፥9፤62፥4፤ ሕዝ20፥6
3፥12 ዘዳ28፥3-12፤ 2ዜና31፥10፤ ኢሳ61፥9፤62፥4፤ ሕዝ20፥6
3፥13 ሚል1፥2፤ 2፥17
3፥14 ኢሱ22፥5፤ መዝ73፥13፤100፥2
3፥15 ኢዮ21፥7፤ መዝ14፥1፤119፥21፤ ኤር7፥10
3፥16 ዘዐ32፥32፤ ዘዳ28፥58፤31፥12፤ መዝ33፥18፤34፥15፤ 56፥8፤87፥6፤ ምሳ1፥7፤ሉቃ10፥20፤ ራእ11፥18
3፥17 ዘዐ8፥22፤ ዘዳ7፥6፤ነህ13፥22፤ መዝ103፥13፤ ኢሳ26፥20፤43፥21፤ ሉቃ15፥1-32፤ ሮሜ 8፥14፥21፤ ሉቃ15፥1-32፤ ሮሜ 8፥14፡32፤ ቲቶ2፥14
3፥18 ዘፍ18፥25፤ ዘዳ32፥4፤ማቴ25፥32-33፡41 4፥1 2ነገ10፥11፤ ኢሳ1፥31፤ 2፥2፤5፥24፤31፥9፤ሕዝ17፥8፤ዳን7፥13፤ኢ2፥31፤ ናሆ1፥10፤ማቴ3፥10፤11፥14፤ሐሥ2፥20 4፥2 ዘዳ28፥58፤ ዜና7፥14፤ መዝ61፥5፤111፥9፤118፥27፤ኢሳ9፥2፤ 30፥26፤ 35፡35፥6፤45፥8፤ ማቴ4፥23፤ ሉቃ1፥78፤ ኤፌ5፥14፤ ራእ14፥1፤22፥2
4፥3 ኢዮ40፥12፤ መዝ40-42፤ ሕዝ28፥18

″17 ወይም ሁሉን ቻይ፤ “*እኔ በምሠራበት ጊዜ ንብረቴ ይሆናሉ*”

ራኤልን ለመበዝበዝ እስከ ሆነ ድረስ፤ እርሷም ንስሓ መግባት ይገባታል።

3፥9 *የተረገማችሁ፤* 2፥2 እና ማብ ይመ።

3፥10 *ወደ ጐተራ፤* የቤተ መቅደስ ዕቃዎች የሚቀመጡባቸው የተለያዩ ክፍሎች (1ነገ7፥51፤2ዜና31፥11-12፤ ነህ13፥12 ይመ) *የሰማይን መስኮት፤* አባባሉ በሌላ ቦታ የሚያመለክተው የምግብን መትረፍረፍ ነው (2ነገ 7፥2፡19፤ መዝ 78፥23-24 ይመ)። በረከትንም የማላፈስላችሁ፤ ተስፋ የተሰጠበት የቃል ኪዳን በረከት (ዘዳ 28፥12 ይመ)፤ ከኢሳ 44፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥11 *ተባዩን...ፍሬ አልባ፤* የሚያስፈራውን የቃል ኪዳን ርግማን የሚያሳስብ ምሳሌ ነው። (ዘዳ 28፥39-40)።

3፥12 *የተባረከ ሕዝብ ብለው ይጠሯችኋል፤* ይህ የሚሆነው ለአብርሃም የተሰጠው ተስፋ ሲፈጸም ነው። (ዘፍ 12፥2-3 ይመ፤) እንዲሁም ኢሳ 61፥9 እና ማብ ይመ)።

3፥14 *እግዚአብሔርን ማገልገል ከንቱ ነው፤* ይህን ያሉበትም ምክንያት እነርሱ የናፈቁት መቤዠት ገና ስላልተፈጸመ ነው። *ሐዘንተኞች ሆነን፤* ማቅ በመልበስና፤ ዐመድ በመነስነስ ማለት ነው።

3፥15 *ትዕቢተኞችን፤* እግዚአብሔርን የሚፈታተኑ ክፉ አድራጊዎችን ማለት ነው፤ (የመዝ10፥11 ማብ ይመ)። *ቡሩካን፤ እግዚአብሔርን የሚፈሩ ሰዎች፣* “የተረገሙ” ብለው የሚጠሯቸውን አይሁድ ግን ባለማመናቸው ምክንያት “ቡሩካን” ብለው ይጠሯቸዋል፤ (መዝ 119፥21 ይመ)፤ አይሁድ ንስሓ ቢገቡ ኖሮ “ቡሩካን” የሚባሉት ሌሎች ሳይሆኑ እነርሱ ራሳቸው ነበሩ (ቍ12)። *ክፉ አድራጊዎች ይበለጽጋሉ...ያመልጣሉ፤* መዝ73፥3፤ 9-12 ላይ መዝሙረኛው የክፉ ሰዎች መበልጸግ እንዴት እንቆቅልሽ እንደሆነበት ይመልከቱ።

3፥16 *እግዚአብሔርን የሚፈሩ፤* ለጥርጣሬና ለአሉታዊ አስተሳሰብ ቦታ ያልሰጡ ማለት ነው። *እርስ በርሳቸው ተነጋገሩ፤* በእግዚአብሔር ላይ ማጕረምረም በነገሠበት በዚያ ዘመን ፈሪሀ እግዚአብሔር የነበራቸው ሰዎች ከቍ14-15)። እርስ በርስ መበረታታት እንደሚያስፈልጋቸው ተገንዝበዋል ማለት ነው። *የመታሰቢያ መጽሐፍ፤* ምድራዊ ገዦች መልካም የሆነን ሥራ መዝግበው እንደሚይዙት ማለት ነው። አስ6፥1-3፤ኢሳ4፥3፤ ዳን7፥10፤ 12፥1 ይመ)። *ስሙን ለሚያከብሩ፤* ከካህናቱ ጋር(1፥2) እና በሕዝቡ መካከል ካሉ አንዳንድ ሰዎች (ቍ14-15፤2፥17) ጋር ያነጻጽሩ።

3፥17 *ገንዘቤ፤* የዘፀ19፥5 ማብ ይመ። *እታደጋቸዋለሁ፤* በፍርድ ቀን ማለት ነው (4፥1-2 ይመ)። *የሚያገለግለውን፤* ከ1፥6 ጋር ያነጻጽሩ።

3፥18 እንደ ገና...ታያላችሁ፤ ከአሉታዊ አመለካከታቸው የተነሣ አሁን ባያዩትም ማለት ነው 2፥17እና ማብ ይመ።

4፥1 *እንደ ምድጃ እሳት፤* 3፥2-3፤ኢሳ1፥31፤ 66፥15-16 እና ማብ ይመ። *ቀን፤* የእግዚአብሔር ቀን ማለት ነው(ቍ5፤ 3፥2እና ማብ ይመ)። *ትዕቢተኞች፤* 3፥15 እና ማብ ይመ። *ገለባ...ያቃጥላቸዋል።* ኢሳ 47፥14 እና የክርስቶስን ሥራ በተመለከተ የመጥምቁ ዮሐንስን ትንቢት ማቴ 3፥12 ላይ ይመ። *ሥርም ሆነ ቅርንጫፍ፤* ከቃጠሎው የሚተርፍ አንዳች ነገር የለም (ሕዝ 17፥8-9 ይመ)።

4፥2 *የጽድቅ ፀሐይ፤* በኢሳ 60፥1፡19 ላይ እንዲሁም (ማብ ይመ)። እግዚአብሔርና ክብሩ ከፀሓይ ጋራ ተነጻጽረዋል። ክርስቶስ “ከላይ የመጣ ብርሃን” ነው። (ሉቃ 1፥78-79፤ እንዲሁም ኢሳ 9፥2 እና ማብ ይመ)። *የጽድቅ...ፈውስ፤* የድነትንና የተሐድሶ ተስፋ እንዳለ ያሳያል ኢሳ 45፥8፤46፥13፤ 53፥5፤ ኤር 30፥17 እና ማብ ይመ)። *በክንፎቿ፤* የፀሓይ ጸዳል (ከመዝ 139፥9ጋር ያነጻጽሩ)። ከታሰረበት ሲፈታ *እንደ ተለቀቀ እምቦሳ፤* የታሰረ እምቦሳ ከታሰረበት ሲፈታና ነጻ ሲሆን ሚዳው አይበቃውም፤ ፈንጭቶም አይደክመውም።

ራችሁ ጫማ በታች ዐመድ ይሆናሉ" ይላል እግዚአብሔር ጸባኦት።

[4]"ለእስራኤል ሁሉ ሕጎችና ሥርዐቶች ይሆኑ ዘንድ፣ ለአገልጋዬ ለሙሴ በኮሬብ የሰ ጠሁትን ሕግ አስቡ።

[5]"እነሆ፤ ታላቁና የሚያስፈራው የእግዚአ ብሔር ቀን ከመምጣቱ በፊት፣ ነቢዩ ኤል ያስን እልክላችኋለሁ። [6]መጥቼ ምድርን በርግማን እንዳላጠፋ፣ እርሱ የአባቶችን ልብ ወደ ልጆች፣ የልጆችንም ልብ ወደ አባቶች ይመልሳል።"

4፥4 ዘፀ3፥1፤20፥11፤ ዘዳ28፥61፤መዝ147፥19፤ ማቴ5፥17፤7፥12፤ ሮሜ2፥13፤4፥15፤ ገላ3፥24
4፥5 1ነገ17፥1፤ ኢል2፥31፤ ማቴ11፥14፤ 16፥14
4፥6 ዘዳ11፥26፤ 13፥15፤ ኢሱ6፥17፤23፥15፤ኢሳ11፥4፤ ዘካ5፥3ሉቃ1፥17፤ ራእ19፥15

4፥3 *ክፉዎችን...ትረግጣላችሁ፤* አንድ ሰው የወይን መጭ መቂያን እንደሚረግጥ ማለት ነው (ኢሳ63፥2-3እና ማብ ይመ)።

4፥4 *ሕግ አስቡ፤* የጌታን መምጣት በትዕግሥት መጠበቅ ላቃታቸው ሰዎች የተሰጠ የመጨረሻ የመንፈስ ማበረታቻ ነው። *ለአገልጋዬ፤* ዘፀ14፥31፤ ዘዳ34፥5፤ መሳ2፥8፤ መዝ18 ርእስ፤ ኢሳ 20፥3፤41፥8-9፤42፥1 እና ማብ ይመ። *በኮሬብ፤* የሲና ተራራ ነው (ከዘፀ3፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥5፤ 3፥1 እና ማብ ይመ። *ኤልያስን፤* ኤልያስ የፍርድና የመዋጀት አገልግሎት ካገለገለው ከኤልሳዕ በፊት እንደ መጣ ሁሉ፣ ኤልያስም የእግዚአብሔርን ሕዝብ ለጌታ መምጣት ለማዘ ጋጀት ይላካል። መጥምቁ ዮሐንስም ያገለገለው "በኤልያስ መንፈስና ኀይል" ነው (ሉቃ1፥17፤ማቴ11፥13-14፤17፥12-13፤ማር 9፥11-13 ይመ)። አንዳንድ ሰዎች በራእ 11፥3 ላይ ከተገለጹት ከሁ ለቱ ምስክሮች አንዱ ኤልያስ ነው ይላሉ። *ታላቁና የሚያስፈራው ... ቀን፤* ቀ 1፤3፥2 እና ማብ፤ ኢዮ 2፥11፡31 ይመ።

4፥6 *ልብ...ይመልሳል፤* ከዘፍ 18፥19፤ ዘዳ 7፥9-11 ጋር ያነጻጽሩ። በሉቃ 1፥17 መሠረት በመጥምቁ ዮሐንስ አገልግሎት ይህ ተፈጽሞአል። *በርግማን፤* ፍጹም ጥፋትን የሚያመለክት ነው። እግዚአብሔር ኤዶምን እንደ ቀጣት ሁሉ እስራኤልም ንስሓ የማትገባ ከሆነ፣ እርሷንም ይቀጣታል (ኢሳ 34፥5፤ ከሚል 1፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

ከሚልክያስ እስከ ክርስቶስ

የፋርስ ዘመን 450-330 ዓ.ቅ.ክ

ከነህምያ በኋላ ለ200 ዓመታት የፋርስ መንግሥት ይሁዳን በቀጥጥሩ ሥር አድርጎ ቢቀይም አይሁዶች ግን ሃይማኖታዊ ሥርዐቶቻቸውን ያለ ችግር ያካሂዱ ነበር። በዚህ ጊዜ የይሁዳ ምድር ለአይሁድ መንግሥት ኀላፊነት በነበረው በሊቀ ካህናት ይተዳደር ነበር።

የታላቁ እስክንድር መንግሥት

የግሪክ ዘመን 330-166 ዓ.ቅ.ክ

በ33 ዓ.ቅ.ክ በመቄዶንያ ሰፍሮ የነበረው የፋርስ ሠራዊት በታላቁ እስክንድር ተሸነፈ። እርሱም ዓለምን አንድ ሊያደርግ የሚችለው የግሪክ ጠንካራ ባሕል እንደሆነ አመነ። አይሁዶች ሃይማኖታዊ ሥርዐታቸውን እንዲፈጽሙ፤ በሰባተኛው ዓመት ከግብር ነጻ እንዲሆኑ፤ የእስክንድርያ ከተማን ከሠራ በኋላ አይሁዶች እዚያ እንዲኖሩ በግሪክ ግዛት ሥር ካሉ ሕዝቦች ጋር እኩል መብት ሰጣቸው። የግሪክ ብዙ አገሮች መያዝ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ወደ ግሪክ ቋንቋ እንዲተረጎሙ መንገድ ከፈተ (የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም በ250 ዓ.ቅ.ክ ተተረጎመ)

የግብፁ በጥሉሜስ መንግሥት

የሶሪያ መንግሥት ሴሉ ሲድ

የአስሞኒያን ዘመን 166-63 ዓ.ቅ.ክ

ይህ ታሪካዊ ዘመን ሲጀመር አይሁዳውያን በከፋ ሁኔታ ይጨነቁ ነበር። የበጥሉሜስ ገዢዎች የአምልኮ ሥርዐታቸውን እንዲፈጽሙ ፈቅደው ነበር፤ የሴሉሲድ ገዢዎች ግን የግሪክን ባሕል በግድ እንዲከተሉ ያደርጓቸው፤ ቅዱሳት መጻሕፍትን በማቃጠል የሕግ ሜና ያበዛ ባቸው ነበር። የተጨቆኑት አይሁዶች በይሁዳ መቃብያን በመመራት በመቃ።

የአስሞኒያን ሥርወ መንግሥት

የሮም ዘመን 63 ዓ.ቅ.ክ

በ63 ዓ.ቅ.ክ የሮም ጀኔራል ፖምፒ ኢየሩሳሌምን ያዘ፤ የፍልስጥኤም አውራጃዎችም ለሮም ግብር ሆኑ። በአካባቢው የነበረው መንግሥት አንዳንዱን ክፍል ለልዑላን ሌላውን/ ደግሞ ለአገረ ገዢነት በተሾሙ ባለ ሥልጣናት ይተዳደር ነበር። ክርስቶስ በተወለደበት ዘመን ታላቁ ሄሮድስ በፍልስጥኤም ምድር ሁሉ ላይ ይገዛ ነበር።

ታላቁ ሄሮድስ በሮማ ሥር ሆኖ እንደ ንጉሥ ይገዛ ነበር

410 400 390 380 370 360 350 340 330 320 310 300 290 280 270 260 250 240 230 220 210 200 190 180 170 160 150 140 130 120 110 100 90 80 70 60 50 40 30 20 10 — 10 20 30

- 334 - 323 ታላቁ እስክንድር የምሥራቁን ዓለም ያዘ
- 330 - 328 ታላቁ እስክንድር በሥልጣን የቆየበት
- 320 ቀዳማዊ በጥሊሞስ ኢየሩሳሌምን ያዘ
- 311 ሴሉኩስ ባቢሎንን ያዘ፤ የሴሉሲድ ሥርወ መንግሥት ጀመረ
- 226 የሶሪያው አንጥዮኩስ ሳልሳዊ (ታላቁ) ፍልስጥኤምን ያዘ
- 223 - 187 አንጥዮኩስ የሶሪያ ንጉር ሆነ
- 198 አንጥዮኩስ ግብፅን በማሸነፍ ፍልስጥኤምን ያዘ
- 175 – 164 አንጥዮኩስ አራተኛ ኤጲፋኔስ የሶሪያ ንጉር ሆነ፤ ይሁዲነት ተከለከለ።
- 167 ማትያስና ልጆቹ በአንጥያኮስ ላይ ዐመፁ፤ የመቃብያን ዐመፅ ጀመረ።
- 166 160 ሃይሁዳ መቃብያን መሪነት
- 160 - 143 ዮናታን ሊቀ ካህናት ሆነ
- 142 የኢየሩሳሌም ??????????
- 142 - 134 ስምኦን ሊቀ ካህናት ሆነ፤ የአስሞንያን ሥርወ መንግሥትን መሠረተ
- 134 - 104 ዮሐንስ ሒርካኑስ ነጻ የአይሁድ ግዛትን አስፋፋ
- 103 የአርስጦቡሉስ ግዛት
- 102 - 76 የእስክንድርያ ኢያኔዎስ ግዛት
- 75 - 67 የሰሎሜ እስክንድርያ እና ዳግማዊ ሂርቃኑስ እንደ ሊቀ ካህናት ሆኖ በጋራ የነው የገዙት
- 66 - 63 በዳግማዊ አርስጦቡሊስና በዳግማዊ ሂርቃኑስ መካከል የተደረገ ጦርነት
- 63 ፖምፒ ፍልስጥኤምን ወረረ፤ የሮም ግዛት ጀመረ
- 63-40 ዳግማዊ ሂርቃኑስ በሮም ሥር ሆኖ መግዛት ጀመረ
- 40-37 ጳርጢያኖች ኢየሩሳሌምን ያዙ
- 37 ኢየሩሳሌም ለስድስት ወር ተከበበች
- 32 ሄሮድስ ተሸነፈ
- 19 የሄሮድስ ቤተ መቅደስ ሥራ ተጀመረ
- 16 ሄሮድስ አግሪጳን ጎበኘ
- 4 ሄሮድስ ሞተ፤ አርኬሌዎስ ተተካ

በሁለቱ ኪዳናት መካከል የነበረው ዘመን

በሁለቱ ኪዳናት መካከል የነበረው ዘመን፣ ውስጥ ውስጡን ሲብላላ የቈየና ለውጥ የተካሄደበት ዘመን ነው። ይህ ዘመን በመካከለኛው ምሥራቅ አካባቢ ለ3000 ዓመት ያህል ተንሰራፍቶ የቈየው ባሕል እየጠፋ፣ የኀይል ሚዛን በአዲስ መልክ እየተዋቀረ የመጣበት ወቅት ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ፣ ነህምያ በነበረበትና ክርስቶስ በተወለደበት ዘመን መካከል ያለው (በግምት የ400 ዓመት) ጊዜ፣ በኪዳናት መካከል ያለው ዘመን (432-5 ዓ.ቅ.ክ) በመባል ይታወቃል። አንዳንድ ጊዜ፣ "የዝምታው ዘመን" ተብሎ ይጠራል። ነገር ግን የዚህ ዘመን ሁነቶች፣ ሥነ ጽሑፎችና ማኅበራዊ ግንኙነቶች የዘመነ አዲስን ዓለም በአጅጉ ቀርጸውታል።

ታሪክ

ከባቢሎናውያን ምርኮ የተነሣ እስራኤል ራሷን የቻለች አገር መሆኗ ቀርቶ፣ የታላላቆቹ ዐፄ ግዛቶች ትንሽ ግዛት ሆነች። በኪዳናት መካከል ያለውን ዘመን አስመልክቶ በቀደምት የታሪክ ምንጭነት የሚጠቀሰው አይሁዳዊው ታሪክ ጸሐፊ ዮሴፍ ወልደ ኮሪዮን (ጆሴፈስ) ስለ ፋርሶች የጻፈው አንዳች ነገር ባለመኖሩ በዚያ አቅጣጫ የሚታወቅ ብዙ ነገር የለም።

ታላቁ እስክንድር ፓለስቲናን (332 ዓ.ቅ.ክ)የግዛቱ አካል ከማድረጉ የተነሣ እስራኤል አዲስና ለውጥ የሆነ ጥቃት ይደርስባት ጀመረ። እስክንድር ዓለምን በግሪክ ቋንቋና ባሕል ሥር የማድረግ ዐላማ ያለው ሰው ነበር። 'ሔለናይዜሽን' የተባለው ይህ አስተሳሰብ (ፖሊሲ) እርሱን በተከተሉት ሰዎችም ዘንድ ተቀባይነት ነበረው። ፖሊሲው በተለይ በአይሁዳውያን ላይ ታላቅ ተጽዕኖ ማስከተሉ አልቀረም።

እስክንድር በ323 ዓ.ቅ.ክ ሲሞት ድል አድርጎ የያዛቸው የዐፄ ግዛቶች፣ ለጦር ጀኔራሎቹ ተከፋፈሉ። ከእነዚህም መካከል ሁለቱ ጀኔራሎች ሥርወ መንግሥት መሠረቱ፤ እነዚህም በግብፅ የነገሠው በጥሊሞስና በሶርያና በመስጴጦምያ የነገሠው ሴሉዊሲድ ነበሩ። ይህም ፓለስቲናን ከአንድ ምእተ ዓመት በላይ ለመቈጣጠር ትልቅ ሚና ተጫውቶአል።

የበጥሊሞስ አመራር ለአይሁድ ሃይማኖታዊ ቅናት ስፍራ የሚሰጥ ነበር፤ ነገር ግን በ198 ዓ.ቅ.ክ. ላይ፣ ሴሉዊሲድ አካባቢውን በመቈጣጠር በአይሁድ ታሪክ ውስጥ እጅግ በጣም ከሚታወቁት የጀግንነት ዘመናት መካከል ለአንዱ ጥርጊያ መንገድ ከፈተ።

የመጀመሪያው የሴሉዊሲድ አገዛዝ ዘመን፤ እንደ በጥሊሞስ ሰላም የሰፈነበት ነበር፤ ከ175-164 ዓ.ቅ.ክ ነግሦ የነበረው አራተኛው አንጢያኮስ ኢጲፋኔዎስ ("የተገለጠ እግዚአብሔር") ግን በመፍረክረክ ላይ ያለውን የሔሌናይዜሽን ፖሊሲ እንደ መፍትሔ አድርጎ ተጠቀመበት። የአይሁድ ነገሥታት ቤተ ሰቦች፣ የግሪካውያኑን ልማድ ቀድሞውኑ ገንዘባቸው ቢያደርጉትም፣ በአብዛኞቹ አይሁድ ዘንድ ግን ሔሌናይዜሽን ቍጣን ቀስቅሶአል።

የአንጢያኮስ አመራር ያነጣጠረው የአይሁድን ሃይማኖት በማጥፋት ላይ ነበር። ስለዚህም መሠረታዊ የሚባሉ የአይሁድ ሃይማኖታዊ ሥርዐቶች እንዳይከናወኑ በጥብቅ ከለከለ፤ አምስቱን የሙሴ መጻሕፍት ቅጆች ሁሉ የማጥፋት ሙከራ አደረገ፤ እንዲሁም ሱስ ለሚባለው የሚመለክ ጣዖት መሥዋዕት እንዲቀርብ አዘዘ፤ በተለይም የዚህን ጣዖት ምስል ማቆሙና በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ በሣማ መሠዋቱ ታላቅ ቍጣን ቀስቀሰ።

በአንጢያኮስ ላይ የተካሄደው ተቃውሞ የተመራው፣ በአንድ ትንሽ መንደር በሚኖረውና ከካህናት ቤተ ሰብ በተወለደው በሽማግሌው ማታቲያስና በአምስት ልጆቹ ነበር። እነርሱም ይሁዳ (መቃቢዮስ)፣ ዮናታን፣ስምዖን፣ዮሐንስና ኤሊዓዘር ይባላሉ። ማታቲያስ ሞዲን በተባለችው የእርሱ መኖሪያ መንደር የተተከለውን የጣዖት መሠዊያ አፈረሰ፤ ከአንጢያኮስ ዘንድ በምስጢር የተላከውንም መልእክተኛ ገደለ። ይህም 24 ዓመት ያዋጋውን (166-142 ዓ.ቅ.ክ) የመቃብያንን ሀመፅ ቀስቀሰ። ሮማውያን በ63 ዓ.ቅ.ክ አካባቢውን እስከ ተቈጣጠሩበት ጊዜ ድረስም፣ ይሁዳ በማንም ላይ ጥገኛ ሳትሆን መቈየት እንድትችል መንገድ ከፈተ።

የማታቲያስ ቤተ ሰቦች ድል በታላቅ ገድል የተገኘ ቢሆንም እንኳ፣ ከመጨረሻ ልጁ ከስምዖን ሞት በኋላ መሥርተውት የነበረው የሐስሞናውያን ሥርወ መንግሥት ቀስ በቀስ ወደ ንጉሣዊ አስተዳደር ተቀየረ። የሔሌናይዜሽንን አስተዳደር ከሴሉዊሲድ አስተዳደር ለይቶ መመልከት አንዳንዴ አስቸጋሪ ነው። ከስምዖን ልጅ ከዮሐንስ አርቃኔዎስ ንግሥና በኋላ መቃብያንን ይደግፉ የነበሩት ርቱዓን አይሁድ ተቀባይነት እያጡ መጡ። ከጥቂቶቹ በስተቀር ሐስሞናውያን አይሁድ የሔሌናይዜሽን ደጋፊዎች ሆኑ። ፈሪሳውያንም በታላቁ ጃኒ

ዎስ (102-76 ዓ.ቅ.ክ) መስደድ ጀመሩ::

በ63ዓ.ቅ.ክ ላይ የሐስሞናውያን ሥርወ መንግሥት አከተመ:: በመስፋፋት ላይ ያለው የሮማውያን የዐፄ ግዛት በሁለቱ የጃኔዎስ ልጆች፣ ማለትም በዳግማዊ አርስጦቡሎስና በዳግማዊ ሒርካኔዎስ የሥልጣን ሽኩቻ መካከል ጣልቃ ገባ:: የምሥራቁን ክፍለ ዓለም የገዛው ፓምፒ የተባለው የጦር ጀነራል፣ ከሦስት ወር ከበባ በኋላ በቤተ መቅደስ በአገልግሎት ላይ የነበሩትን ካህናት በመጨፍጨፍ ወደ ቅድስተ ቅዱሳኑ ገባ:: ይህ በሮማውያን አስተዳደር መጀመሪያ ላይ የተፈጸመው አሰጸያፊና አስቃቂ ድርጊት በአይሁድ ዘንድ የሚረሳና ይቅር የሚባል ሊሆን አልቻለም::

ሥነ ጽሑፍ

በእነዚህ ደስ በማያሰኙ፣ የፍጭቄና የውስጥ ችግር በነገሠባቸው ዓመታት፣ የአይሁድ ሕዝብ ተጽፈው የተቀመጡና የዘመኑን ሁኔታ የሚያወሡ አዋጋቢ ጽሑፎችን ትተው ዐልፈዋል:: ከነዚህም ውስጥ እጅግ ከፍተኛ የሆነ ጠቀሜታ ያላቸው ሦስቱ ሥራዎች የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም፣ አዋልድ መጻሕፍትና የሙት ባሕር ጥቅልሎች ናቸው::

የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም፤

የአይሁድ አፈ ታሪክ እንደሚያስረዳው፣ በ250ዓ.ቅ.ክ ገዳማ በበጥሊሞስ ፊላደልፈስ ኀላፊነት፣ 72 ሊቃውንት በአሌክሳንደርያ አቅራቢያ በምትገኘው በፋሮስ ደሴት ላይ፣በ72 ቀናት ውስጥ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን ወደ ግሪክ (ጽርእ) ተረጐሙ:: ከዚህ ትውፊት የተነሣ መጽሐፉ ሴፕቱዋጀንት፣ "የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም" ተብሎ ተጠራ:: ስሙን በምኅጻረ ቃል ለመጻፍ የሮማውያንን 70 ቍጥር (LXX) የምንጠቀምበት ለዚህ ነው::

ከትውፊቱም በተጨማሪ አምስቱ የሙሴ መጻሕፍት፣ በእስክንድርያ ይኖሩ ለነበሩት የግሪክ ቋንቋ ተናጋሪ አይሁድ ሲባል ወደ ግሪክ ቋንቋ የተተረጐሙት 250ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው የሚል ግምት አለ:: የተቀሩት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትና አዋልድ መጻሕፍት፣ በሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ውስጥ የተጨመሩት የክርስትና ሃይማኖት ከመጀመሩ በፊት ነው፤ ነገር ግን የተጻፉበት ዘመን በትክክል አይታወቅም::

የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ከፓለስቲና ወጭ፣ እንደ እስክንድርያ ባሉ አካባቢዎች ለሚኖሩትና የአይሁድን ቋንቋ ለማያናገሩት አይሁድ መጽሐፍ ሆነ:: ይህ ትርጕም ያመጣው አሉታዊ ተጽዕኖ ምን ያህል እንደ ሆነ በትክክል ማወቅ ባይቻልም እንኳ፣ የአባቶቻቸውን ቋንቋ መናገር ለማይችሉት አይሁድና የግሪክ ቋንቋ ለሚናገረው ዓለም ተዘጋጅቶ የቀረበ የብሉይ ኪዳን ቅጅ ነበር:: በኋላም መጽሐፉ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን መጽሐፍ ሆነ::

አዋልድ መጻሕፍት

አዋልድ ስሚለው የግሪኩ አቻ ቃል "አፖክሪፋ" የሚለው ሲሆን ትርጕሙም፣ "የተደበቀ" ማለት ነው:: አዋልድ መጻሕፍት በመባል የሚታወቁት በሁለቱ ኪዳናት መካከል የተጻፉት መጻሕፍት ናቸው:: እነዚህ መጻሕፍት በሮማና በምሥራቅ አብያተ ክርስቲያናት ዘንድ፣ እንደ እግዚአብሔር ሥልጣናዊ ቃል የመታየታቸው ጕዳይ ውስብስብ የሆነ ታሪካዊ ዳራ አለው::

ዛሬ ፕሮቴስታንቶች የሚቀበሏቸው የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ዝርዝር (የብሉይ ኪዳን ቀኖና) መሠረታቸው የተጣለው ከኢየሩሳሌም ውድቀትና በ70 ዓ.ም ከሆነው ከቤተ መቅደሱ መፍረስ በኋላ በሁለተኛው ምእተ ዓመት መባቻ ላይ ነው::

አይሁድ የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት ብዛት አስመልክተው፣ እስከ ጀምኒያው ጉባኤ (90ዓ.ም) ድረስ ይወያዩ ነበር:: ይህ የዕብራውያን ቀኖና የሰብዓ ሊቃናትን ትርጕም ትጠቀም በነበረው የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ዘንድ ተቀባይነት አላገኘም:: በአንዳንድ የቤተ ክርስቲያን አበው ዘንድ፣ የትኞቹ መጻሕፍት ቀኖናውያት ናቸው፤ የትኞቹ ደግሞ አይደሉም የሚለው ፈጽሞ ጕዳይ አለመግባባትን ያስከተለ ቢሆንም እንኳ፣ አዋልድ መጻሕፍት እስከ ዘመነ ተሐድሶ ድረስ በብዙ ክርስቲያኖች ዘንድ ጥቅም ላይ ውለው ነበር:: በዚህ ወቅት አብዛኞቹ ወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት ነባሩን የዕብራውያንን ቀኖና ለመከተል ሲወስኑ፣ የሮማዋ ቤተ ክርስቲያን በትሬንቱ ጉባኤ (1546 ዓ.ም) እንዲሁም በቅርቡ በተካሄደው የመጀመሪያው የቫቲካን ጉባኤ (1869-1870 ዓ.ም) ላይ፤ አዋልድ መጻሕፍትን የሚያጠቃልለውን፣ "የእስክንድርያውን" ቀኖና አጸደቀች::

አዋልድ መጻሕፍትን በመጀመሪያ ይጠቀሙባቸዋው የነበሩት ክርስቲያን ባለሥልጣኖች ቢሆኑም እንኳ፣ ይህን የሚያደርጉት መጻሕፍቱ ቀኖናውያት ናቸው ብለው አልነበረም::

ኢየሱስም ሆነ ሐዋርያት ከአዋልድ መጻሕፍት ጠቅሰው ማስተማራቸውን የሚያሳይ ግልጽ ማስረጃ የለም (ይሁዳ14 ማብ ይመ)። የጽሑፎቹ ባለቤት የሆነው የአይሁድ ኅብረተ ሰብ ጽሑፎቹን አልተቀበላቸውም። በሐዋርያት ሥራ ውስጥ በተመዘገቡት የሐዋርያት ስብከቶች ውስጥ እነዚህ ጽሑፎች የሚሸፍኑት ዘመን ቦታ ሳይሰጠው ተዘሎአል። እንዲያውም እንደ መጽሐፈ መቃብያን ቀዳማዊ ያሉ መጻሕፍት ብዙ የታሪክ ስሕተትና የጊዜ ቅደም ተከተል መፋለስ አለባቸው።

በቀኖናውያቱ መጻሕፍት የሚካተት፣ ፋይዳ ያለው ትምሀርት መለኮት በአዋልድ መጻሕፍት ውስጥ የለም። ይልቁንም ቀኖናውያት የሆኑትን መጻሕፍት የሚጻረሩ ትምህርቶች በአዋልዱ ውስጥ ይገኛሉ። ይሁን እንጂ፣ አዋልድ መጻሕፍት በሁለቱ ኪዳናት መካከል ያለውን ዘመን በተመለከተ ጠቃሚ መረጃዎችን የሚሰጡ መሆናቸው መዘንጋት የለበትም።

የሙት ባሕር ጥቅልሎች

በ1947 ዓ.ም በጸደይ ወራት አንድ ዐረብ እረኛ፣ "የዘመኑ ታላቅ ጽሑፍ ግኝት" ተብሎ የሚጠራው ጥቅልል የተገኘበትን አንድ ዋሻ በሙት ባሕር ዳር ደቡብዊ ምዕራብ አቅጣጫ አየ። በዚህ አካባቢ ባሉ ዋሻዎች የተገኙ፣ "የሙት ባሕር ጥቅልሎች" የሚል ስያሜ የተሰጣቸው ጥቅልሎች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን፣ አቡቀለምሲሳዊ ሥራዎችን፣ ጥንታውያን የእምነት ዐርበኞችን ገድል የሚተርኩ ጽሑፎችንና እነዚህን ጽሑፎች ስለ ጻፉ ሰዎች የሚናገሩ ጽሑፎችን የሚያጠቃልሉ ናቸው።

በዚያ ስፍራ የተገኙት ጽሑፎች በግምት የመዝሙረ ዳዊት ሢሶ፣ አሪት ዘጻግም፣ በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በተደጋጋሚ ተጠቅሶ የሚገኘው ትንቢተ ኢሳይያስና ሌሎች ቅዱሳት መጻሕ ፍት ናቸው። አስደናቂ ከሆኑት ግኝቶች አንዱ 7.30 ሜትር ርዝመት ያለው የኢሳይያስ መጽሐፍ ጥቅልል ይገኝበታል።

እነዚህ ጥቅልሎች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት አጻጻፍ እንዴት እንደ ሆነ ለማወቅ ተነሥቶ ሰነበረው ጥያቄ ዐይነተኛ መልስ ያስገኙ ሲሆኑ፣ ከዚህ በፊት ከሚታወቁት ቅጆች ይልቅ ከመጀመሪያው ጽሑፍ ጋር የ1000 ዓመት ቀረቤታ ያላቸውን ቅጆች የያዙ ናቸው። መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈባቸውን የዕብራይስጥና የአራማይክ ቋንቋዎች ለመረዳትና በኪዳናት መካከል የይሁዲነት ዕድገት እንዴት እንደ ነበር ለማወቅ ተችሎአል። ይህ ግኝት ሰመጽሐፍ ቅዱስ አንባብያን የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ቅጆች እንዴት ባለ ጥንቃቄ እንደ ተገለበጡና፣ በዚህም፣ቅጆቹ ያላቸውን አስተማማኝነት ለመገንዘብ ተጨባጭ መረጃ በመሆን ያገለግላል።

የኅብረተ ሰብ እድገት

ኢየሱስ በአካል በምድር ሳለ ይታይ የነበረው ይሁዲነት (አይሁዳዊ እምነት) በአብዛኛው በሁለቱ ኪዳናት መካከል ባለው ጊዜ ውስጥ በተከሠተው ግፊት የመጣው ለውጥ ውጤት ነው።

ዝርወተ እስራኤል

በምርኮ ዘመን የጀመረው የእስራኤላውያን መበተን የዘመኑ ጸሓፊ አይሁድ "ምድሩንና ባሕሩን" ሞሉት ብሎ እስከሚናገር ድረስ በፍጥነት ተከናውኖ ነበር።

ከፓለስቲና ውጭ የሚኖሩ፣ ከቤተ መቅደስ አምልኮ የተለዩት አይሁድ የራሳቸውን ሃይ ማኖታዊ ሥርዐት የቶራን መጽሐፍ በማንበብ፣ በምኩራቦቻቸው በመሰብሰብ ይፈጽሙ ነበር። የቀድሞዪቱ ቤተ ክርስቲያን የወንጌል መልእክተኞች ወደ ግሪክ ቋንቋ የተመለሰውን ብሉይ ኪዳን በመጠቀም ለሕዝብ የሚሰጡትን አገልግሎት በተበተኑት እስራኤላውያን መካከል ጀምረዋል።

ሰዱቃውያን

በፓለስቲና የግሪኩ ዓለም አመለካከት በሰዱቃውያኑ ጕራ አማካይነት ተጽዕኖውን በሰፊው አሳድሮአል። በአብዛኛው የገገፁ መደብ የሚገኝበት ይህ ጕራ፣ የቤተ መቅደስ አካል ሆኗል፤ ካላቸው የሥልጣን ወንበር የተነሣ የፓለቲካውን ጕዳይ የሚቈጣጠሩ ናቸው።

በቍጥራቸው አነስተኛ ቢሆኑም፣ የፓለቲካ ሥልጣኑን በአብዛኛው የያዙ ስለ ሆኑ የሊ ቀ ካህንነቱም ሥልጣን ከእጃቸው አይወጣም ነበር። ከቶራ በስተቀር የየትኛውንም ሃይ ማኖታዊ ጽሑፍ ትምህርት (እንደ ሙታን ትንሣኤ ያለ)፣ በአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ውስጥ የማይ ገኘውን ሁሉ አይቀበሉም።

ምኩራብ

በምርኮ ዘመን እስራኤል ከቤተ መቅደሱ ተለይታ መንግሥት የሌላትና በአረማውያን ገዢዎች አምልኮ የተከበበች ነበረች። እምነቷም ወደ መጥፋት ተቃርቦ ነበር። ይህን በመሰሉ ሁኔታዎች ውስጥ እያሉ በምርኮ ላይ የነበሩ አይሁድ የሃይማኖት ትኩረታቸውን ከአከባቢ ነገሮች ላይ እንሥተው ሳይጠፉ ወደ ቀሩት ነገሮች ማለትም ወደ ቶራና ወደ እግዚአብሔር ሕዝብነታቸው እምነት ራሳቸውን መልሰዋል። ስለ መንግሥታቸው ከማሰብ ይልቅ ስለ ሙሴ ሕግ፣ ስለ መቅደሱ ሥርዐቶች ከማሰብ ይልቅ ስለ ግል መንፈሳዊ ሕይወት ማሰብና መሥዋዕት በማቅረብ ፈንታ ጸሎት ላይ ማተኮር ጀመሩ።

ከምርኮ በሚመለስበት ጊዜ ይህን አዲስ የአምልኮ ዘይቤና በምኩራብ የመሰብሰብ ልማድ ይዘው መጡ፡ ይሁዲነቱም ቶራ ባለበት ስፍራ ሁሉ የሚተገበር ሆነ። የምኩራብ አምልኮ ዐይነተኛ ባሕርይ የሆነው በግል መንፈሳዊ ሕይወት ላይ እና ከእግዚአብሔር ጋር ባለ ኅብረት ላይ ማተኮር ይሁዲነት እንዳይጠፋ መርዳት ብቻ ሳይሆን፣ ለወንጌልም ጥርጊያ መንገድ አዘጋጅቶአል።

ፈሪሳውያን

ፈሪሳውያን የምኩራብ አለቆች የነበሩ ሲሆን የሙሴ ሕጋጋትን ለመተርጐም የሚጥሩ ናቸው። ከሙሴ ዘመን እንሥቶ በፍጥነት እየተለዋወጠ በመጣው ዓለም ውስጥ አይሁድ በእግዚአብሔር ፊት የቅድስና ሕይወት እንዲኖራቸውና ሕጉ እንዳይበረዝ የራሳቸውን ህጥር አበጅተውለት ነበር። ምንም እንኳ ቍጥራቸው አነስተኛና በብሔራዊ ጉዳይ ውስጥም ድርሻ ያልነበራቸው ቢሆኑም፣ ሐሳባቸው በሕዝቡ ዘንድ ተቀባይነት ነበረው። በ70 ዓ.ም. ቤተ መቅደሱ ሲፈርስ የቀሩት እነርሱ ብቻ ሲሆኑ፣ የዘመናዊው ይሁዲነት መንፈሳውያን አባቶች ናቸው።

ኤሴናውያን

የሙት ባሕር ጥቅልሎች እስከ ተገኙበት ጊዜ ድረስ ተረስቶ የቈየ የአይሁድ ክፍል
ሲሆን፣ በመቃብያን ዘመን በተፈጠረው ቀራኔ ራሳቸውን የለዩ አነስተኛ ቍጥር ያላቸው ሰዎች ቡድን ነበር። እንደ ፈሪሳውያን ሕግን መጠበቅ አስፈላጊ እንደ ሆነ ቢያምኑም፣ በቤተ መቅደሱ ያለው ክህነታዊ አገልግሎት የተበላሸ እንደ ሆነ ይቈጥራሉ፤ የመቅደሱንም ሥርዐትና መሥዋዕት ማቅረቡንም አይቀበሉም ነበር። በአያሌ የጥንት ጸሐፍት እንደ ተገለጸው ትክክለኛው የኤሴናውያን ባሕርይ ባይታወቅም የሙት ባሕር ጥቅልሎች በመባል የሚታወቀውን ያዘጋጀው የቍምራን "ማኅበረ ሰብ የኤሴናውያን ቡድን እንደ ሆነ የሚጠቁም አጠቃላይ ስምምነት አለ።

ኤሴናውያን እውነተኞቹ ትሩፋን እነርሱ እንደ ሆኑ ስለሚያምኑ፣ በአብዛኛው ራሳቸውን ከይሁዲነት ለይተው ለግል መንፈሳዊ ሕይወት ንጽሕናና "የብርሃን ልጆች ከጨለማ ልጆች"ጋር ለሚያደርጉት የመጨረሻ ጦርነት ራሳቸውን የሚያዘጋጁ ነበሩ። ቀደምት "የ ጽድቅ መምህሮቻቸውን" በመመልከት ከአቡቀለምሲሳዊ የእምነት ልምምዳቸው የተነሣ የሁለት ወይም የሦስት መሲሖችን መምጣት ይጠባበቁ ነበር። ሆኖም በ70 ዓ.ም. የሆነው የቤተ መቅደሱ መፍረስ ተስፋቸው የተሟጠጠ እንዲመስል አድርጎታል።

የቍምራን ማኅበረ ሰብን እምነቶች ከክርስትና እምነት ጅማሬ ጋር እኩል ለማድረግ ሙከራዎች ተደርገዋል። አንዳንዶች ኢየሱስን "የጽድቅ መምህሮቻቸው" አምሳያ እንደ ሆነ አድርገው ይወስዱታል፤ እንዲያውም መጥምቁ ዮሐንስንና ኢየሱስን በዚህ ቡድን ውስጥ አባላት እንደ ሆኑ ይቈጥራሉ። ሆኖም ለእነዚህ ግምቶች ትክክለኛ ማረጋገጫ የለም።

አዲስ ኪዳን

የወንጌላት ስምምነት

	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ	ዮሐንስ
ለኢየሱስ ማንነት አጭር መግለጫ				
ሉቃስ መልእክቱን የጻፈበት ዐላማ			1፥1-4	
የዮሐንስ መግቢያ፦ ኢየሱስ ክርስቶስ ትስብእት የሆነ ዘላለማዊ ቃል				1፥1-18
የኢየሱስ ሕጋዊ ዘርዐ ትውልድ በዮሴፍ፤ እንዲሁም ከማርያም ማሕፀን መውጣቱ	1፥1-17		3፥23-38	
የመጥምቁ ዮሐንስ የልጅነት ዘመን				
ዮሐንስ እንደሚወለድ ለዘካርያስ ትንቢት ተነገረው			1፥5-25	
ኢየሱስ እንደሚወለድ ለማርያም ትንቢት ተነገራት			1፥26-38	
ማርያም ኤልሳቤጥን መጎብኘቷና የኤልሳቤጥ መዝሙር			1፥39-45	
የማርያም የደስታ መዝሙር			1፥46-56	
የዮሐንስ መወለድ			1፥57-66	
የዘካርያስ ትንቢታዊ መዝሙር			1፥67-79	
የዮሐንስ እድገትና የልጅነት ዘመኑ			1፥80	
የኢየሱስ ክርስቶስ የልጅነት ዘመን				
የኢየሱስ እንደሚወለድ ለዮሴፍ ተነገረው	1፥8-25			
የኢየሱስ መወለድ			2፥1-7	
የመላእክት ምስጋናና የእረኞች ምስክርነት			2፥8-20	
የኢየሱስ መገረዝ			2፥21	
ኢየሱስ ለስምዖንና ለሐና ለመታየት ወደ ቤተ መቀደስ ሄደ			2፥22-38	
የሰብአ ሰገል መጎብኘት (የምሥራቅ ጠቢባን ኢየሱስን መጐብኘት)	2፥1-12			
ወደ ግብፅ መሸሽና በቤተልሔም የሕፃናት መገደል	2፥13-18			
ወደ ናዝሬት መመለስ	2፥19-23		2፥39	
የኢየሱስ እድገትና የልጅነት ዘመን			2፥40	
ኢየሱስ የፋሲካን በዓል ለማክበር ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ኢየሩሳሌም መሄዱ			2፥41-50	
የኢየሱስ እድገት			2፥51-52	
የመጥምቁ ዮሐንስ የአደባባይ አገልግሎት				
አገልግሎቱን መጀመሩ		1፥1	3፥1-2	
ማንነቱ፣ ስብከቱና ማጥመቁ	3፥1-6	1፥2-6	3፥3-6	
ለፈሪሳውያን፣ ለሰዱቃውያን፣ ለሕዝቡ፣ ለቀረጥ ሰብሳቢዎችና ለወታደሮች የነበረው መልእክት	3፥7-10		3፥7-14	
ስለ ክርስቶስ የነበረው ገለጻ	3፥11-12	1፥7-8	3፥15-18	
የዮሐንስ አገልግሎት ማብቂያና የክርስቶስ የአደባባይ አገልግሎት ጅማሬ				
የኢየሱስ በዮሐንስ መጠመቅ	3፥13-17	1፥9-11	3፥21-23	
ኢየሱስ በምድረ በዳ መፈተን	4፥1-11	1፥12-13	4፥1-13	
ዮሐንስ ስለ ራሱ ለካህናትና ለሌዋውያን የሰጠው ምስክርነት				1፥19-28
ዮሐንስ፣ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ ለመሆኑ የሰጠው ምስክርነት				1፥29-34
የመጀመሪያዎቹ የኢየሱስ ታምር፦ ውሃውን ወደ ወይን ጠጅ መቀየሩ				2፥1-11
ኢየሱስ ለመጀመሪያ ጊዜ ከእናቱ፣ ከወንድሞቹና ከመጀመሪያዎቹ ደቀ መዛሙርቱ ጋር ወደ ቅፍርናሆም ሄደ				2፥12
በፋሲካ በዓል ጊዜ የተደረገ የመጀመሪያው ቤተ መቅደስን ማንጻት				2፥13-22
ለኢየሱስ ታምራት ሰዎች የነበራቸው የመጀመሪያው ምላሽ				2፥23-25
ኒቆዲሞስ ለኢየሱስ ያደረገው ቃለ መጠይቅ				3፥1-21
ዮሐንስ በኢየሱስ መተካቱ				3፥22-36
ኢየሱስ የይሁዳን ምድር ትቶ መሄዱ	4፥12	1፥14	3፥19-20፤4፥14	4፥1-4
ከሳምራዊቷ ሴት ጋር የተደረገ ውይይት				4፥5-26
የመንፈሳዊ መከር ተግዳሮቶች				4፥27-38
በሲካር የተካሄደ የወንጌል ሥርጭት				4፥39-42
የኢየሱስ ገሊላ መድረስ				4፥43-45
የኢየሱስ ክርስቶስ የገሊላ አገልግሎቱ				
ተቃውሞ ከቤት ተነሣ፤ አዲስ የአገልግሎት በር ተከፈተ				
የገሊላው አገልግሎት ባሕርይ	4፥17	1፥14-15	4፥14-15	
ኢየሱስ በቃና ሆኖ በቅፍርናሆም የነበረውን ልጅ መፈወሱ				4፥46-54
ተቃውሞና አገልግሎት በናዝሬት			4፥16-31	
ወደ ቅፍርናሆም መዛወር	4፥13-16			

የወንጌላት ስምምነት

	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ	ዮሐንስ
የደቀመዛሙርት መጠራትና አገልግሎት በገሊላ ምድር				
የአራቱ መጠራት	4፥18-22	1፥16-20	5፥1-11	
በቅፍርናሆም ምኩራቦች የተሰጠው ትምህርት አጋንንትን በማስወጣት እውነተኛነቱ ተረጋገጠ		1፥21-28	4፥31-37	
የጴጥሮስ ዐማትና ሌሎች ተፈወሱ	8፥14-17	1፥29-34	4፥38-41	
ከስምዖንና ከሌሎች ጋር ወደ ገሊላ የተደረገ ጉዞ	4፥23-25	1፥35-39	4፥42-44	
የለምጻሙ መንጻትና ነገሩ በአደባባይ መታወቁ	8፥2-4	1፥40-45	5፥12-16	
ሽባው ይቅርታን ማግኘቱና መፈወሱ	9፥1-8	2፥1-12	5፥17-26	
የማቴዎስ መጠራት	9፥9	2፥13-14	5፥27-28	
በማቴዎስ ቤት የተደረገው ግብዣ	9፥10-13	2፥15-17	5፥29-32	
ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱ ለምን እንደማይጾሙ በሦስት ምሳሌዎች ገለጸ	9፥14-17	2፥18-22	5፥33-39	
ሰንበትን በተመለከተ የተነሣ ክርክር				
ኢየሱስ በሰንበት ቀን ፈወሰ				5፥1-9
ኢየሱስ ራሱን ከእግዚአብሔር ጋር እኩል በማድረጉና ሰንበትን በመሻሩ ለመግደል የተደረገ ሙከራ				5፥10-18
ወልድ ከአብ ጋር እኩል መሆኑን ለማስረገጥ የተሰጠ ትምህርት				5፥19-47
ደቀ መዛሙርት በሰንበት ቀን እሸት በመቅጠፋቸው ምክንያት የተነሣ ክርክር	12፥1-8	2፥23-28	6፥1-5	
እጁ የሰለለችበት ሰው በሰንበት ቀን ተፈወሰ	12፥9-14	3፥1-6	6፥6-11	
ከብዙ ስፍራ ካመጡ እጅግ ብዙ ሰዎች ጋር ወደ ገሊላ ባሕር ሄደ	12፥15-21	3፥7-12		
የዐሥራ ሁለቱ መመረጥና የተራራው ስብከት				
የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መመረጥ		3፥13-19	6፥12-16	
የስብከቱ ቦታ	5፥1-2		6፥17-19	
መንግሥተ ሰማያት የሚወርሱ ሰዎች በረከትና የማይወርሱ ሰዎች ወዮታ	5፥3-12		6፥20-26	
መንግሥቱን ለሚጠባበቁ የተሰጣቸው ኀላፊነት	5፥13-16			
ሕግ፣ ጽድቅና መንግሥተ ሰማያት	5፥17-20			
የሕግን አተረጓጎም በተመለከተ ስድስት ንጽጽሮች	5፥21-48		6፥27-30:32-36	
የጽድቅን ሥራ በተመለከተ ሊወገዱ የሚገባቸው ሦስት "የግብዝነት"	6፥1-18			
ሀብት፣ ተገቢ ያልሆነ ፍርድና የተቀደሱትን ነገሮች አግባብ ባልሆነ መንገድ መጠቀም የሚከለክሉ ሦስት እገዳዎች	6፥19-7፥6		6፥37-42	
የሕይወት ተዛምዶና ድምዳሜ	7፥7-27		6፥31:43-49	
የሕዝቡ ምላሽ	7፥28-8፥1			
የዝናው መጨመርና ንስሐን አጽንዖት ሰጥቶ ማስተማሩ				
የመቶ አለቃው እምነትና የአገልጋዩ መፈወስ	8፥5-13		7፥1-10	
በናይን ከተማ የመበለቲቱ ልጅ ከሞት መነሣት			7፥11-17	
መጥምቁ ዮሐንስ ከእግዚአብሔር መንግሥት ጋር ያለው ግንኙነት	11፥2-19		7፥18-35	
ኮራዚና ቤተ ሳይዳ ንስሐ ባለመግባታቸው ወዮ ተባለላቸው	11፥20-30			
በኀጢአቷ እጅግ ባዘነች ሴት የክርስቶስ እግር በሽቱ ተቀባ			7፥36-50	
የአይሁድ መሪዎች የመጀመሪያው የአደባባይ ተቃውሞ				
ከዐሥራ ሁለቱና ከሌሎቹ ደቀ መዛሙርት ጋር የተደረገ ጉዞ			8፥1-3	
የሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን በጽርፈት ተወነጀሉ	12፥22-37	3፥20-30		
ምልክት ለማየት የተቀረበው ጥያቄ ተቀባይነት አለማግኘት	12፥38-45			
አዲስ ስለ ሆነው መንፈሳዊ ዝምድና የቀረበው ንግግር	12፥46-50	3፥31-35	8፥19-21	
ስለ እግዚአብሔር መንግሥት ምስጢር የቀረቡ ምሳሌዎች በባሕሩ አጠገብ ለሕዝቡ የተነገሩ				
የምሳሌዎቹ መቼት (ምሳሌዎቹ የተነገሩበት ቦታ፣ ጊዜና ሁኔታ)	13፥1-3	4፥1-2	8፥4	
የዘሪው ምሳሌ	13፥3-23	4፥3-25	8፥5-18	
በግብታዊነት የሚያድገው ዘር ምሳሌ		4፥26-29		
የእንክርዳዱ ምሳሌ	13፥24-30			
የሰናፍጩ ዘር ምሳሌ	13፥31-32	4፥30-32		
የእርሾው ምሳሌ	13፥33-35	4፥33-34		
በቤት ውስጥ ለደቀ መዛሙርት የተነገሩ				
የእንክርዳዱ ምሳሌ ፍቺ	13፥36-43			
የተደበቀው ሀብት ምሳሌ	13፥44			
የከበረው የዕንቁ ምሳሌ	13፥45-46			

የወንጌላት ስምምነት

	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ	ዮሐንስ
የመረቡ ምሳሌ	13፥47-50			
የቤቱ ባለቤት ምሳሌ	13፥51-53			
የተቃውሞው መቀጠል				
ባሕሩን ማቋረጥና ማዕበሉን ጸጥ ማድረግ	8፥18:23-27	4፥35-41	8፥22-25	
በጌርጌሴኖን አገር አጋንንት ያደሩባቸው ሁለት ሰዎች መፈወሳቸውና ፈውሱ ያስከተለው ተቃውሞ	8፥28-34	5፥1-20	8፥26-39	
ወደ ገሊላ መመለሱ፣ የኢየሱስን ልብስ ዳሳ የተፈወሰችው ሴትና የኢያኢሮስ ሴት ልጅ ከሞት መነሣቷ	9፥18-26	5፥21-43	8፥40-56	
ሦስት የፈውስ ታምራትና ዳግም እግዚአብሔርን ስለመጻረፍ የቀረበ ክስ	9፥27-34			
ወደማታምነው ናዝሬት የተደረገ የመጨረሻ ጉዞ	13፥54-58	6፥1-6		
የመጨረሻው የገሊላ ስብሰባ				
የሠራተኞች ማነስ	9፥35-38	6፥6		
የዐሥራ ሁለቱ ተልእኮ	10፥1-42	6፥7-11	9፥1-5	
የሠራተኞች መላክ	11፥1	6፥12-13	9፥6	
ሄሮድስ ስለ ኢየሱስ ማንነት የነበረው የተሳሳተ ግንዛቤ	14፥1-2	6፥14-16	9፥7-9	
የመጥምቁ ዮሐንስ መታሰርና ዘመንና ዐንገቱ ስለመቀላቱ	14፥3-12	6፥17-29		
የክርስቶስ አገልግሎት በገሊላ አካባቢ				
ስለ ሕይወት እንጀራ የተሰጠ ትምህርት				
የሠራተኞቹ መመለስ		6፥30	9፥10	
ከገሊላ ወጥቶ መሄድ	14፥13-14	6፥13-34	9፥10-11	6፥1-3
አምስት ሺህ ሰዎችን መመገቡ	14፥15-21	6፥35-44	9፥12-17	6፥4-13
ኢየሱስን ንጉሥ ለማድረግ ተሞክሮ በእንጭ ጭንቱ የተቀጨው ሙከራ	14፥22-23	6፥45-46		6፥14-15
የባሕሩ ማዕበል በተነሣ ጊዜ በውሃው ላይ መራመዱ	14፥24-33	6፥47-52		6፥16-21
በጌንሴሬጥ የተደረገ ፈውስ	14፥34-36	6፥53-56		
ስለ ሕይወት እንጀራ የተሰጠ ትምህርት				6፥22-59
ከደቀ መዛሙርት መካከል አንዳንዱ ወደ ኋላ አፈገፈገ				6፥60-71
ከፈሪሳውያን፣ ከሰዱቃውያንና ከሄሮድስ ሰዎች እርሾ ስለመጠበቅ				
አለመንጻትን በተመለከተ በትውፊት ላይ የተደረገ ክርክር	15፥1-3:7-9: 3-6:10-20	7፥1-23		7፥1
በጢሮስና በሲዶና አገር ያመነችው ግሪካዊት ሴት	15፥21-28	7፥24-30		
በዐሥሩ ከተሞች የተደረገ ፈውስ	15፥29-31	7፥31-37		
አራት ሺህ ሰዎችን በዐሥሩ ከተሞች መመገቡ	15፥32-38	8፥1-9		
ወደ ገሊላ መመለሱና ከፈሪሳውያንና ከሰዱቃውያን ጋር መገናኘቱ	15፥39-16፥4	8፥9-12		
ለፈሪሳውያን፣ ለሰዱቃውያንና ለሄሮድስ ሰዎች የተሰጠ ማስጠንቀቂያ	16፥5-12	8፥13-21		
ዐይነ ሥውሩን በቤተ ሳይዳ መፈወሱ		8፥22-26		
ስለ መሲሑ የተሰጠ ትምህርትና የትምህርቱ አጽንዖት				
ጴጥሮስ ኢየሱስ መሲሑ መሆኑን ማወቁና ለቤተ ክርስቲያን የተነገረው የመጀመሪያው ትንቢት	16፥13-20	8፥27-30	9፥18-21	
ስለ መነቀፉ፣ ስለ መሰቀሉና ስለ ትንሣኤው ለመጀመሪያ በቀጥታ የተነገረ ትንቢት	16፥21-26	8፥31-37	9፥22-25	
የሰው ልጅ ምዕጽአትና ፍርድ	16፥27-28	8፥38-9፥1	9፥26-27	
የኢየሱስ መለወጥ	17፥1-8	9፥2-8	9፥28-36	
ትንሳኤን፣ ኤልያስንና መጥምቁ ዮሐንስን በተመለከተ የተነሣ ክርክር	17፥9-13	9፥9-13	9፥36	
ሌሎች ሰዎችን በተመለከተ የተሰጠ ኀላፊነት				
ጋኔን ያደረበት ልጅ መፈወሱና ስለ አለማመን የቀረበ ተግሣጽ	17፥14-20	9፥14-29	9፥37-43	
ስለ ኢየሱስ ሞትና ትንሣኤ የተነገረ ሁለተኛ ትንቢት	17፥24-27	9፥30-32	9፥43-45	
ለቤተ መቅደስ የሚከፈል ግብር	17፥24-27			
በመንግሥተ ሰማይ የእኔ እበልጥ ፉክክር	18፥1-5	9፥33-37	9፥46-48	
ለኀጢአት ምክንያት ስለሚሆኑ ነገሮች የተሰጠ ማስጠንቀቂያ	18፥6-14	9፥38-50	9፥49-50	
ወንድምን የማስናከል ኀጢአት ይቅርታና መፍትሔው	18፥15-35			
ለዳስ በዓል ወደ ኢየሩሳሌም የተደረገ ጉዞ				
ከደቀ መዛሙርት የሚጠበቅ ፍጹም መስጠት	8፥19-22		9፥57-62	
የኢየሱስ ወንድሞች ፌዝ				7፥2-9
በሰማርያ በኩል የተደረገ ጉዞ			9፥51-56	7፥10

የወንጌላት ስምምነት

	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ	ዮሐንስ
ክርስቶስ በይሁዳ ያገለገለባቸው የኋለኞች ጊዜያት				
በዳስ በዓል የጀመረው አገልግሎት				
የኢየሱስ ትምህርትና ታምር ያስከተሏቸው የተለያዩ ውጤቶች				7፥11-31
ኢየሱስን ለመያዝ የተደረገ ሙከራ				7፥32-52
ኢየሱስ በዝሙት የተያዘችውን ሴት ይቅር አለ				(7፥53-8፥11)
ኢየሱስ የዓለም ብርሃን ነኝ ማለቱ ያስነሣው ክርክር				8፥12-20
ኢየሱስ ክርስቶስ ከአብ ጋር ያለው ግንኙነት				8፥21-30
ኢየሱስ ከአብርሃም ጋር የነበረው ግንኙነትና በድንጋይ ለመውገር የተደረገው ሙከራ				8፥31-59
ከመወለዱ ጀምሮ ዐይነ ሥውር የነበረው ሰው				9፥1-7
የዐይነ ሥውሩ ጎረቤቶች ምላሽ				9፥8-12
ፈሪሳውያን በዐይነ ሥውሩ ሰው ላይ ያደረጉት ምርመራና ማባረር				9፥13-34
ኢየሱስ ለዕውሩ ሰው ራሱን አስተዋወቀ				9፥35-38
የፈሪሳውያን መንፈሳዊ ዕውርነት				9፥39-41
ስለ መልካም እረኛና ሌባ				10፥1-18
በአይሁዶች መካከል የተካሄደው ተጨማሪ ክፍፍል				10፥19-21
ስለ ፍቅር አገልግሎትና ስለ ጸሎት ለግለሰቦች የተሰጠ ትምህርት				
የሰባዎቹ ተልእኮ			10፥1-16	
የሰባዎቹ መመለስ			10፥17-24	
የደጉ ሳምራዊ ታሪክ			10፥25-37	
ኢየሱስ ማርያምንና ማርታን ጎበኘ			10፥38-42	
ስለ ጸሎት የተሰጠ ትምህርትና የግልጹ ወዳጅ ታሪክ			11፥1-3	
ከሕግ መምህራንና ከፈሪሳውያን ጋር የተደረገ ሁለተኛ ክርክር				
እግዚአብሔርን የመጻረፍ ሦስተኛው ክስና ሁለተኛው ክርክር			11፥14-36	
ከፈሪሳዊው ጋር እየበላ ለፈሪሳውያንና ለሕግ መምህራን ወዮ አለ			11፥37-54	
ለደቀ መዛሙርት ስለ ግብዝነት የተሰጠ ማስጠንቀቂያ			12፥1-12	
የሰው ልጅን ምጽአት ተዘጋጅቶ ባለመጠበቅ ላይ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ			12፥35-48	
ስለሚመጣው ክፍፍል የተሰጠ ማስጠንቀቂያ			12፥49-53	
የአሁኑን ጊዜ ባለ መለየት የተሰጠ ማስጠንቀቂያ			12፥54-59	
ሁለቱ አማራጮች:- ንስሓ መግባት ወይም መጥፋት			13፥1-9	
አንዲት ሴት በሰንበት ቀን ስለ ተፈወሰች የምኵራብ አለቆች ያስነሡት ተቃውሞ			13፥10-21	
በቤተ መቅደስ መታደስ በዓል ኢየሱስ እግዚአብሔርን ተዳፍሯል በሚል እርሱን ለማሰር ወይም በድንጋይ ለመውገር የተደረገ ሙከራ				10፥22-39
ብፔሪያና አካባቢው የክርስቶስ አገልግሎት				
የደቀ መዝሙርነት መርሆች				
ከኢየሩሳሌም እስከ ፔሪያ				10፥40-42
ስለ ድነትና መንግሥተ ሰማይ ስለ መግባት የቀረበ ጥያቄ			13፥22-30	
የኢየሱስ ሞት መቃረብና ለኢየሩሳሌም ያዘነው ሐዘን			13፥31-35	
ኢየሱስ በሰንበት ቀን ከፈሪሳውያን አለቆች ወደ አንዱ ቤት ምሳ ሲበላ ሰውነቱ የሚያብጥበትን ሰው መፈወሱና በዚያን ወቅት የተናገራቸው ሦስት ምሳሌዎች			14፥1-24	
ደቀ መዝሙር ሊከፍለው የሚገባው ዋጋ			14፥25-35	
ከኀጢአተኞች ጋር ኅብረት ማድረግ ተገቢ እንደ ሆነ ለማሳየት የተሰጠ ምሳሌ			15፥1-32	
ገንዘብን በተገቢው መንገድ ስለመጠቀም የተሰጠ ምሳሌ			16፥1-13	
ስለ ገንዘብ አደገኝነት ለማስተማር የተሰጠ ታሪክ			16፥14-31	
ስለ ደቀ መዛሙርነት የተሰጡ አራት ትምህርቶች			17፥1-10	
የአልዓዛር መታመምና መሞት				11፥1-16
የአልዓዛር ከሞት መነሣት				11፥17-44
ሸንጎው ኢየሱስ እንዲሞት በየነ				11፥45-54
ወደ ኢየሩሳሌም ለመጨረሻ ጊዜ በሚሄድበት ወቅት ያስተማረው ትምህርት				
በሰማርያና በገሊላ በኩል ሲያልፍ ዐሥር ለምጻሞችን ፈወሰ			17፥11-21	
የሰው ልጅ ምጽአትን/በተመለከተ የተሰጠ ትምህርት			17፥22-37	
ስለ ጸሎት፣ የተሰጡ ሁለት ምሳሌዎች:- ድኻዋ መበለትና ዐመፀኛው ዳኛ እንዲሁም ፈሪሳዊውና ቀረጥ ሰብሳቢው			18፥1-14	
በስስታምነትና በገንዘብ ስለ መመካት የተሰጠ ማስጠንቀቂያ			12፥13-34	

የወንጌላት ስምምነት

	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ	ዮሐንስ
ከፈሪሳውያን የፍቺ ትምህርት ጋር የተደረገ ፍጥጫ	19፥1-12	10፥1-12		
መንግሥተ ሰማይን በተመለከተ የሕፃናት ምሳሌ	19፥13-15	10፥13-16	18፥15-17	
መንግሥተ ሰማይና ባለ ጠግነት	19፥16-30	10፥17-31	18-18-30	
የመሬት ባለቤቱ ሉዓላዊነት ምሳሌ	20፥1-16			
ስለ ክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ የተነገረው ሦስተኛው ትንቢት	20፥17-19	10፥32-34	18፥31-34	
ከፍ ማለትን ለሚፈልጉ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ	20፥20-28	10፥35-45		
በርጤሜዎስና ጓደኛው ተፈወሱ	20፥29-34	10፥46-52	18፥35-43	
የዘኬዎስ መዳን			19፥1-10	
መንግሥተ ሰማይ በምትዘገይባት ጊዜ ኀላፊነትን ስለመወጣት የተሰጠ ምሳሌ			19፥11-28	
ኢየሱስ በክብር ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱና የበለሲቱ ዛፍ				
ቢታንያ ደረሰ				11:55-12፥1: 9-11
በክብር ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱ	21፥1-3:6-7: 4-5:8-11: 14-17	11፥1-11	19፥29-44	12፥12-19
ፍሬ ስለሌላት የተረገመችው የበለስ ዛፍ	21፥18-19	11፥12-14		
ቤተ መቅደስን ዳግም ማጽዳቱ	21፥12-13	11፥15-18	19፥45-48	
ጥቂት ግሪካውያን ኢየሱስን ለማየት ያቀረቡት ጥያቄና የሰው ልጅ ከፍ ከፍ የማለቱ አስፈላጊነት				12፥20-36
ሰዎች ስለ ኢየሱስ የነበራቸው የተለያዩ ምላሾችና ኢየሱስ ስለ ሕዝቡ የነበረው ምላሽ				12፥36-50
የበለሲቱ ዛፍ መድረቅና ስለ እምነት የተሰጠ ትምህርት	21፥19-22	11፥19-25	21፥37-38	
ስለ ክርስቶስ ባለ ሥልጣንነት በግልጽ የቀረበ ጥያቄ				
የኢየሱስ ክርስቶስን ሥልጣን በተመለከተ ካህናት፣ የሕግ መምህራንና ሽማግሌዎች የጠየቁት ጥያቄ	21፥23-27	11፥27-33	20፥1-8	
ኢየሱስ ለራሱ ጥያቄ የመለሰው መልስና ሦስቱ ምሳሌዎች	21፥28-22፥14	12፥1-12	20፥9-19	
ኢየሱስን ለማጥመድ ፈሪሳውያንና የሄሮድስ ሰዎች ለቄሳር ቀረጥ ስለ መክፈል የጠየቁት ጥያቄ	22፥15-22	12፥13-17	20፥20-26	
ትንሣኤን አስመልክቶ ሰዱቃውያን ግራ የተጋቡበት ጥያቄ	22፥23-33	12፥18-27	20፥27-40	
የፈሪሳውያን ሕጋዊ ጥያቄ	22፥34-40	12፥28-34		
ለጠላቶቹ ተግዳሮት ኢየሱስ የመለሰው መልስ				
እንደ ልጅና እንደ ጌትነቱ ኢየሱስ ከዳዊት ጋር የነበረው ግንኙነት	22፥41-46	12፥35-37	20፥41-44	
የሕግ መምህራንንና ፈሪሳውያንን በተመለከተ የቀረቡ ሰባት ወዮታዎች	23፥1-36	12፥38-40	20፥45-47	
ኢየሱስ ለኢየሩሳሌም ያዘነው ሐዘን	23፥37-39			
ድኻዋ መበለት ያላትን ሁሉ ሰጠች		12፥41-44	21፥1-4	
ስለ ክርስቶስ ሞት የተነገሩ ትንቢቶች				
የደብረ ዘይት ተራራ ትምህርት:- ኢየሱስ ስለ ቤተ መቅደሱና ስለ ዳግም ምጽአቱ የተናገረው ትንቢት				
ትምህርቱ የተሰጠበት ቦታና ጊዜ (መቼት)	24፥1-3	13፥1-4	21፥5-7	
የምጥ ጣር መጀመሪያ	24፥4-14	13፥5-13	21፥8-19	
የጥፋት እርኵሰትና የኋለኛው ጭንቀት	24፥15-28	13፥14-23	21፥20-24	
የሰው ልጅ ምጽአት	24፥29-31	13፥24-27	21፥25-27	
የቀረቤታው ምልክቶች ነገር ግን የጊዜው አለመታወቅ	24፥32-41	13፥28-32	21፥28-33	
ነቅቶ ስለ መጠበቅና ስለ ታማኝነት የተሰጡ አምስት ምልክቶች	24፥42-25፥30	13፥33-37	21፥34-36	
የሰው ልጅ በሚመጣበት ጊዜ የሚሆነው ፍርድ	25፥31-46			
አሳልፎ ለመስጠት የተደረገ ዝግጅት				
ኢየሱስን ለማሰርና ለመግደል የሸንጎው ሤራ	26፥1-5	14፥1-2	22፥1-2	
ማርያም ኢየሱስን ለሞቱ ሽቱ መቀባቷ	26፥6-13	14፥3-9		12፥2-8
ይሁዳ ኢየሱስን አሳልፎ ለመስጠት መስማማቱ	26፥14-16	14፥10-11	23፥3-6	
የመጨረሻው ራት				
የፋሲካ መብል ዝግጅት	26፥17-19	14፥12-16	22፥7-13	
የፋሲካው መብል ጅማሬና ታላቅነትን አስመልክቶ በደቀ መዛሙርት መካከል የተደረገ ክርክር	26፥20	14፥17	22፥14-16፥24-30	
የደቀ መዛሙርቱን እግር አጠበ				13፥1-20
አሳልፎ የሚሰጠው መታወቅ	26፥21-25	14፥18-21	22፥21-23	13፥21-30

የወንጌላት ስሙምነት

	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ	ዮሐንስ
ጴጥሮስ እንደሚክድ የተነገረ ትንቢት	26፥31-35	14፥27-31	22፥32-38	13፥31-38
የማዕዱ ፍጻሜና የጌታ ራት መከበር (1ቆሮ11፥23-26)	26፥26-29	14፥22-25	22፥17-20	
የፋሲካ ራት ከተበላበት እስከ ጌቴሴማኒ የተደረገ ትምህርትና ጸሎት				
ስለሚሄድበት፣ ስለ አብና ስለ መንፈስ ቅዱስ ለተጠየቁ ጥያቄዎች መልስ				14፥1-31
የወይኑ ግንድና ቅርንጫፎቹ				15፥1-17
የዓለም ተቃውሞ				15፥18-16፥4
የመንፈስ ቅዱስ ምጻትና አገግሎቱ				16፥16-22
ጸሎት እንደሚመለስና ሰላም እንደሚሰጠን የተነገረ ተስፋ				16፥23-33
ኢየሱስ ለደቀ መቷሙርቱና ለሚያምኑት ሁሉ የጸለየው ጸሎት				17፥1-26
ኢየሱስ በጌቴሴማኒ ሦስት ጊዜ የጸለየው የጣር ጸሎት	26፥30:36-46	14፥26፤32-42	22፥39-46	18፥1
የክርስቶስ ሞት				
አልፎ መሰጠቱና መታሰሩ				
ኢየሱስ አልፎ ተሰጠ፤ ታሰረ እንዲሁም ተተወ	26፥47-56	14፥43-52	22፥47-53	18፥2-12
ሥቃዩ				
በመጀመሪያ ጊዜ የአይሁድ ክስ- በሐና ፊት				18፥13-14፤19-23
ሁለተኛው ጊዜ የአይሁድ ክስ- በቀያፋና በሸንጎ ፊት	26፥57:59-68	14፥53:55-65	22፥54:63-65	18፥24
የጴጥሮስ ክህደት	26፥58:59-75	14፥54:66-72	22፥54-62	18፥15-18:25-27
የሦስተኛው የአይሁድ ክስ- በሸንጎ ፊት	27፥1	15፥1	22፥66-71	
የአስቆሮቱ ይሁዳ መጸጸትና ራሱን መግደሉ (ሐሥ1፥18-19)	27፥3-10			
የመጀመሪያው በሮማውያን ፊት- በጲላጦስ ፊት	27፥2:11-14	15፥1-5	23፥1-5	18፥28-38
የሁለተኛው በሮማውያን ፊት- በሄሮድስ አንቲጳስ ፊት			23፥6-12	
የሦስተኛው በሮማውያን ፊት- በጲላጦስ ፊት	27፥15-26	15፥6-15	23፥13-25	18፥39-19፥16
ስቅለቱ				
የሮማውያን ወታደሮች ተሳለቁበት	27፥27-30	15፥16-19		
ጉዞ ወደ ጎልጎታ	27፥31-34	15፥20-23	22፥26-33	19፥16-17
የስቅለቱ የመጀመሪያዎቹ ሦስት ሰዓታት	27፥35-44	15፥24-32	23፥33-43	19፥18:23-24:19-22:25-27
የስቅለቱ የመጨረሻዎቹ ሦስት ሰዓታት	27፥45-50	15፥33-37	23፥44-45:46	19፥28-30
የኢየሱስ ሞት ምስክሮች	27፥51-56	15፥38-41	23፥45:47-49	
መቀበሩ				
የኢየሱስ መሞት መረጋገጡና በድኑን መቀበላቸው	27፥57-58	15፥42-45	23፥50-52	19፥31-38
የኢየሱስ በድን በመቃብር ዐረፈ	27፥59-60	15፥46	23፥53-54	19፥39-42
መቃብሩ በሴቶች መጎብኘቱና በወታደሮች መጠበቁ	27፥61-66	15፥47	23፥55-56	
የክርስቶስ ትንሣኤና ዕርገት				
ባዶው መቃብር				
መቃብሩ በሴቶች ተጎበኘ	28፥1	16፥1		
የመቃብሩ ድንጋዩ ተንከባለለ	28፥2-4			
ሴቶቹ መቃብሩ ባዶ ሆኖ አገኙት	28፥5-8	16፥2-8	24፥1-8	20፥1
ጴጥሮስና ዮሐንስ መቃብሩ ባዶ ሆኖ አገኙት			24፥9-12	20፥2-10
ከትንሣኤው በኋላ መታየቱ				
ለመግደላዊት ማርያም መታየቱ		[16፥9-11]		20፥11-18
ለሌሎች ሴቶች መታየቱ	28፥9-10			
ወታደሮች ለአይሁድ ባለ ሥልጣናት አመለከቱ	28፥11-15			
ወደ ኤማሁስ ለሚጓዙት ሁለት ደቀ መዛሙርት መታየቱ		[16፥12-13]	24፥13-32	
ሁለቱ ደቀ መዛሙርት ለሌሎቹ ይዘውት የመጡት የምሥራች (1ቆሮ 15፥5)			24፥33-35	
ዐሥሩ ደቀ መዛሙርት አብረው ሳሉ መታየቱ		[16፥14]	24፥36-43	20፥19-25
ዐሥራ አንዱ ደቀ መዛሙርት አብረው ሳሉ መታየቱ (1ቆሮ 15፥5)				20፥26-31
ዓሣ በማጥመድ ላይ ለነበሩት ሰባት ደቀ መዛሙርት መታየቱ				21፥1-25
ለዐሥራ አንዱ ደቀ መዛሙርት በገሊላ መታየቱ (1ቆሮ 15፥6)	28፥16-20	[16፥15-18]		
ለኢየሱስ ወንድም ለያዕቆብ መታየቱ (1ቆሮ 15፥7)				
በኢየሩሳሌም ለነበሩት ደቀ መዛሙርት መታየቱ (ሐሥ 1፥3-8)			24፥44-49	
ዕርገቱ				
የክርስቶስ ባርኮትና ዕርገት (ሐሥ 1፥9-12)		[16፥19-20]	24፥50-53	

ተመሳሳዮቹ ወንጌላት

አራቱን ወንጌላት በጥንቃቄ ስናነጻጽር የማቴዎስ፣ የማርቆስና የሉቃስ ወንጌላት ተመሳሳይ ሆነው እናገኛቸዋለን:: የዮሐንስ ወንጌል ግን ከእነዚህ ሦስት ወንጌላት ይለያል:: በቋንቋቸው፣ በይዘታቸውና በቅደም ተከተላቸው (ኢየሱስ የተናገራቸውንና ያደረጋቸውን ነገሮች ሲያወሱ) ተመሳሳይ ናቸው:: በእርግጥ የታሪኩን ቅደም ተከተል ሲያወሱ ሦስቱም ወንጌላት ተመሳሳይ ናቸው ማለት አይቻልም:: ወንጌላቱ በእነዚህ ነገሮች ተመሳሳይ በመሆናቸው "ተመሳሳዮቹ ወንጌላት" የሚል ስም ተሰጥቶአቸዋል:: በይዘታቸው ምን ያህል እንደሚመሳሰሉ ማቴ9፥2-8፤ ማር2፥3-12፤ ሉቃ5፥18-26 ይመ:: በማቴ10፥22፤ ማር13፥13፤ ሉቃ2፥17 ላይ ቃል በቃል ተመሳሳይ የሆኑ ነገሮች ይገኛሉ:: የወንጌላቱ ተመሳሳይነት በስሌት ቢቀመጥ፣ 91 በመቶ የሚሆነው የማርቆስ ወንጌል በማቴዎስ ወንጌል ውስጥ ይገኛል፤ ደግሞም 53 በመቶ የሚሆነው የማርቆስ ወንጌል በማቴዎስ ወንጌል ውስጥ ይገኛል:: ይህም የተመሳሳይ ወንጌላቱ ምንጭ ምንድን ነው? የሚል ጥያቄ ያስነሣል:: የሚነሣውም ጥያቄ፣ የእነዚህ ወንጌላት ጸሐፊዎች የጋራ ምንጭ ነበራቸውን? ወይስ እያንዳንዳቸው የራሳቸው የሆነ ምንጭ ነበራቸው? የሚል ነው:: እንዲህ ዐይነቱ ጥያቄ "የተመሳሳዮቹ ወንጌላት ውዝግብ" ይባላል:: በዚህ ጒዳይ ላይ በርካታ መልሶች ተሰጥተዋል:-

1. የወንጌላቱ ምንጭ ሥነ ቃል ነው:- በጥንቱ ዓለም ሥነ ቃሎች ትልቅ ቦታ ስለ ነበራቸው ጸሓፊዎቹ በዚህ ረገድ የጋራ ምንጮችን ተጠቅመዋል::

2. የወንጌላቱ ምንጭ ከእነርሱ በፊት የተጻፈ ወንጌል ነው:- አንዳንድ ሰዎች እነዚህ ወንጌሎች ከመጻፋቸው በፊት አንድ ሌላ ወንጌል ነበር ይላሉ፤ ጸሓፊዎቹ ወንጌሎቻቸውን የጻፉት በአንድ ወቅት የነበረውን በኋላ ግን የጠፋውን ወንጌል መሠረት አድርገው ነው ይላሉ::

3. የወንጌላቱ ምንጭ እዚህም እዚያም ተበታትነው የሚገኙ ጽሑፎች ናቸው:- አንዳንድ ሰዎች የኢየሱስን ሕይወት የሚተርኩ ልዩ ልዩ ጽሑፎች ስለ ነበሩ፣ ጸሓፊዎቹ እነዚህን መሠረት በማድረግ ጽፈዋል ይላሉ::

4.የወንጌላቱ ምንጭ ጸሓፊዎቹ ራሳቸው ናቸው:- አንዳንድ ሰዎች የተመሳሳዮቹ ወንጌላት ጸሓፊዎች አንዳቸው ከሌላው እየወሰዱ ጽፈዋል ይላሉ፤ ከዚህም የተነሣ ወንጌላቱ ተመሳሳይ ሊሆኑ ችለዋል::

5. የወንጌላቱ ምንጭ ሁለት ዐበይት ምንጮች ናቸው:- በአሁኑ ጊዜ ብዙ ተቀባይነት ባለው አመለካከት መሠረት የወንጌላቱ ምንጭ የማርቆስ ወንጌልና አንድ ሌላ መላ ምታዊ ምንጭ ነው (ይህ ምንጭ በጀርመን ቋንቋ "ኩዌል" ይባላል፤ ትርጒሙም ምንጭ ማለት ነው):: ማቴዎስና ሉቃስ ወንጌላቸውን ሲጽፉ በስፋት የተጠቀሙት እነዚህን ምንጮች ነው::

6. የወንጌላቱ ቀዳማይ ምንጭ ማቴዎስ ነው:- ሌላው አመለካከት፣ ሌሎቹ ሁለት ተመሳሳይ ወንጌላት ዋና ምንጭ አድርገው የተጠቀሙት የማቴዎስን ወንጌል ነው::

7. የወንጌላቱ ምንጭ ከላይ የተጠቀሱትን አብዛኞቹን ምንጮች ያጣመረ ነው:- በዚህ አመለካከት መሠረት የተመሳሳዮቹ ወንጌላት ጸሓፊዎች ሥነ ቃልን፣ እዚህም እዚያም ተበታትነው የሚገኙ ጽሑፎችን፣ እነርሱ ራሳቸው የጻፏቸውን ጽሑፎች እንዲሁም የዐይን ምስክሮችን እማኝነት ተጠቅመዋል::

ተመሳሳዮቹ ወንጌላት የተጻፉበት ጊዜ

<table>
<tr>
<td>

ማርቆስ → ማቴዎስ, ሉቃስ

መላ ምት "ሀ"

ማቴዎስና ሉቃስ የማርቆስ ወንጌልን ዋና ምንጭ አድርገው ተጠቅመዋል

ፅንሰ ሐሳብ "1"

ማርቆስ የተጻፈው በ50ዎቹ ወይም በ60ዎቹ መጀመሪያ ላይ ነው
(1) ማቴዎስ የተጻፈው በ50ዎቹ ወይም በ60ዎቹ መጨረሻ ላይ ነው
(2) ሉቃስ የተጻፈው ከ59–63 ነው

ፅንሰ ሐሳብ 2

ማርቆስ የተጻፈው ከ65–70 ነው
(1) ማቴዎስ የተጻፈው በ70ዎቹ ላይ ነው
(2) ሉቃስ የተጻፈው በ70ዎቹ ላይ ነው

</td>
<td>

ማርቆስ | ማቴዎስ | ሉቃስ

መላ ምት "ለ"

ማቴዎስና ሉቃስ የማርቆስን ወንጌል ዋና ምንጭ አድርገው አልተጠቀሙም

ፅንሰ ሐሳብ "1"

ማርቆስ የተጻፈው ከ50–70 ባሉት ዓመታት በአንዱ ዓመት ሊሆን ይችላል

ፅንሰ ሐሳብ "2"

ማርቆስ የተጻፈው ከ65–70 ነው
(1) ማቴዎስ የተጻፈው በ50 ላይ ነው (በማቴዎስ መግቢያ ላይ "የተጻፈበት ጊዜና ቦታ" የሚለውን ይመ)::
(2) ሉቃስ የተጻፈው ከ59–63 ነው (በሉቃስ መግቢያ ላይ "የተጻፈበት ጊዜና ቦታ" የሚለውን ይመ)::

</td>
</tr>
</table>

የማቴዎስ ወንጌል

መግቢያ

"ተመሳሳይ ወንጌላት" የሚለውን ይመ

ጸሐፊው

የማቴዎስ ወንጌል ጸሐፊ ከዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መካከል የሆነው ማቴዎስ መሆኑን የጥንት ቤተ ክርስቲያን አባቶች ያለ ጥርጥር ተቀብለውታል:: ሆኖም ማቴዎስ የጻፈው የማርቆስን ወንጌል ተመርኩዞ ነው በሚሉ ሊቃውንት ዘንድ የዚህ ተቀባይነት አነስተኛ ነው:: ምክንያቱም፣ ማቴዎስ የጌታ ሕይወት የቅርብ ምስክር ሆኖ ሳለ፣ በማርቆስ ወንጌል ላይ ተመሥርቶ እንዴት ይጽፋል የሚል ጥያቄ ያነሣሉ:: ለዚህ የሚሰጠው ምላሽ ከማርቆስ ወንጌል ጋር በተመሳሳይ ሁኔታ መቅረቡ ስለ ክርስቶስ የሚሰጥ የሐዋርያት ምስክርነት ተመሳሳይ ስለ ሆነ ነው የሚል ነው::

ማቴዎስ፣ የስሙ ትርጕም "የእግዚአብሔር ስጦታ" ማለት ሲሆን፣ ቀረጥ ሰብሳቢና ኢየሱስን ለመከተል ሥራውን የተወ ሐዋርያ ነበር (9፥9-13):: ማቴዎስ በማርቆስና በሉቃስ ወንጌሎች ውስጥ የሚጠራው ሌዊ በሚባል ሌላኛው ስሙ ነው::

ወንጌሉ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

ብዙ ሰዎች የማቴዎስ ወንጌል የተጻፈው ሶርያ አገር፣ አንጾኪያ በተባለች ከተማ እንደ ሆነ ይናገራሉ፤ ሆኖም ወንጌሉ አይሁዳዊ ጕዳዮችን ስለሚያንጸባርቅ በፓሌስቲና ምድር እንደ ተጻፈ ግልጽ ነው:: ከዚህ ባሕርዩ የተነሣም አንዳንድ ሰዎች ይህ ወንጌል የተጻፈው፣ ወንጌል ለአይሁድ ብቻ ይሰበክ በነበረበትና የጥንታዊቷ የቤተ ክርስቲያን አባላትም በብዛት አይሁዳውያን በነበሩበት (ሐሥ 11፥19) በ50 ዓ.ም. ገደማ ነው ይላሉ:: ሌሎች ደግሞ ማቴዎስና ሉቃስ ወንጌላትን የጻፉት በማርቆስ ወንጌል ላይ ተመሥርተው ነው በማለት፣ የማቴዎስ ወንጌል የተጻፈው የማርቆስ ወንጌል በጥንት ቤተ ክርስቲያን አገልግሎት መስጠት ከጀመረ በኋላ ነው ይላሉ:: ከዚህ የተነሣም የማቴዎስ ወንጌል በ50ዎቹ መጨረሻ ወይም በ60 ዓ.ም. አካባቢ እንደ ተጻፈ ይገመታል:: የማርቆስ ወንጌል በ65 እና በ70 ዓ.ም. መካከል እንደ ተጻፈ የሚገምቱ ሰዎች ደግሞ የማቴዎስ ወንጌል የተጻፈው በ70 ዓ.ም. ወይም ከዚያ በኋላ ነው ይላሉ::

የወንጌሉ ተደራስያን

የማቴዎስ ወንጌል የተጻፈው በግሪክ ቋንቋ ስለ ሆነ የወንጌሉ አንባብያን የግሪክ ቋንቋ ተናጋሪ መሆናቸው ግልጽ ነው:: ደግሞም አይሁድ የነበሩ ይመስላል:: በወንጌሉ ውስጥ የምናገኛቸው ብዙ ነጥቦች ከአይሁድ አንባብያን ጋር የተያያዙ መሆናቸውን ይጠቁማሉ፤

1) ማቴዎስ፣ የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች መፈጸማቸውን በትኩረት ከሌሎች የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ይልቅ በርካታ የብሉይ ኪዳን ጥቅሶችን እየጠቀሰ መጻፉ፣
2) የኢየሱስን የዘር ግንድ ከአብርሃም እንደ ሆነ መገለጹ (1፥1-17)፣
3) በተለይ ከማርቆስ ወንጌል ጋር ሲነጻጸር፣ ማቴዎስ የአይሁድን ልማድ ለአንባቢዎቹ ማብራራት አለመፈለጉ (ምክንያቱም ስለሚያውቁት)፤
4) በአይሁድ ዘንድ የተለመዱ ሐረጎችን መጠቀሙ (ለምሳሌ:- "መንግሥተ ሰማያት"፤ "የሰማዩ አባታችሁ"፤ አይሁድ የእግዚአብሔርን ስም ላለመጥራት "ሰማይ" የሚለውን መጠቀማቸው በወንጌሉ ውስጥ በተመሳሳይ መገለጹ)፣
5) ኢየሱስ "የዳዊት ልጅ" መሆኑ በአጽንዖት መጠቀሱ (1፥1፤ 9፥27፤ 12፥23፤ 15፥22፤ 20፥30-31፤ 21፥9:15፤ 22፥41-45):: ይሁን እንጂ ማቴዎስ ወንጌሉን የጻፈው ለአይሁድ ብቻ ነው ማለት አይቻልም:: ለሕፃኑ ሊሰግዱ ስለ መጡት ሰብአ ሰገል (አይሁድ አይደሉም) መጻፉ (2፥1-12)፤ በተጨማሪም ኢየሱስ "ዕርሻው ዓለም ነው" የሚለውን በወንጌሉ ማካተቱ (13፥38) እና ስለ ታላቁ ተልእኮ መጻፉ ይህንኑ ያረጋግጣል (28፥18-20)):: የማቴዎስ ወንጌል በመሠረቱ የተጻፈው ለአይሁድ ሕዝብ ቢሆንም፣ ከእነዚህ ክፍሎች እንደምናየው ወንጌሉ ዓለም አቀፋዊ ትኵረት እንዳለው ከዚህ መረዳት ይቻላል::

ዐላማው

የማቴዎስ ዋነኛ ዐላማ ለአይሁድ አንባብያኑ ኢየሱስ ሲጠብቁት የነበረው መሲሕ ስለ መሆኑ ማስረጃ ማቅረብ ነው:: ይህን የሚያደርገውም ኢየሱስ በሕይወቱና በአገልግሎቱ ብሉይ ኪዳንን እንዴት እንደ ፈጸመ በማሳየት ነው:: ሁሉም የወንጌል ጸሐፊዎች ከብሉይ ኪዳን ጠቅሰው ቢጽፉም፣ ማቴዎስ በብሉይ ኪዳን ስለ መሲሕ የተነገረው ትንቢት የተፈጸመው ኢየሱስ ነው የሚለውን መሪ ሐሳብ ለማስጨበጥ ዘጠኝ ተጨማሪ ማስረጃዎችን ከብሉይ ኪዳን ጠቅሶአል (1፥22-23፤ 2፥15፤ 2፥17-18፤ 2፥23፤ 4፥14-16፤ 8፥17፤ 12፥17-21፤ 13፥35፤ 27፥9-10):: ደግሞም በብሉይ ኪዳን የነበረው የእግዚአብሔር ሕዝብ ታሪክ በኢየሱስ ሕይወት እንደ ተፈጸመ የጻፈው ማቴዎስ ነው (ለምሳሌ:- በ2፥15 ላይ ከሆሴ 11፥1 የተጠቀሰውን ይመ):: በተጨማሪም ማቴዎስ ዐላማውን ከግቡ ለማድረስ የኢየሱስ የዘር ሐረግ ከዳዊት እንደ ሆነ በአጽንዖት ያስረዳል::

ውቅሩ

የወንጌሉ አጻጻፍ ሥነ ጽሑፋዊ የአወቃቀር ስልት የተከተለ ነው:: ወንጌሉ በአምስት ታላላቅ የገላጻ ትምህርቶች ላይ የተመሠረተ ነው:- (1) ምዕ5-7፣ (2) ምዕ10፣ (3) ምዕ13፣ (4) ምዕ18፣ (5) ምዕ24-25:: ይህ ዐይነት መዋቅር ሆን ተብሎ የተቀነባበረ መሆኑ በየትምህርቱ መጨረሻ ላይ "ኢየሱስም ይህን ነገር በጨረሰ ጊዜ" የሚለው ዐረፍተ ነገር ወይም ተመሳሳይ ሐረግ መገኘቱ ግልጽ ያደርገዋል (7፥28፤ 11፥1፤ 13፥53፤ 19፥1፤ 26፥1):: ተራኪው ክፍል ተከትሎት ወደሚገኘው ትምህርት በሚገባ ይመራል:: ወንጌሉ ተስማሚ መግቢያና (ምዕ1-2) ብርቱ ጥሪ የሚያቀርብ መደምደሚያ አለው (28፥16-20)::

ወንጌሉ በአምስት መከፈሉ ማቴዎስ ከአምስቱ የሙሴ ሕግ መጻሕፍት ጋር አገናዝቦ ማቅረቡን ያመለክት ይሆናል:: ምናልባትም ወንጌሉን እንደ አዲስ የሕግ መጽሐፍ (ቶራ)፣ ኢየሱስን ደግሞ እንደ አዲስና የተሻለ ሙሴ አድርጎ ማቅረቡ ይሆናል::

አስተዋፅኦ

1. የኢየሱስ ልደትና የሕፃንነቱ ዓመታት (ምዕ1-2)
   ሀ. የትውልድ ሐረጉ (1፥1-17)
   ለ. ልደቱ (1፥18-2፥12)
   ሐ. ወደ ግብፅ መሰደዱ (2፥13-23)
2. የኢየሱስ አገልግሎት መጀመሪያ (3፥1-4፥11)
   ሀ. የእርሱ መንገድ ጠራጊ (3፥1-12)
   ለ. መጠመቁ 3፥13-17)
   ሐ. መፈተኑ (4፥1-11)
3. የኢየሱስ አገልግሎት በገሊላ (4፥12-14፥12)
   ሀ. የገሊላው አገልግሎት አጀማመር (4፥12-25)
   ለ. የተራራው ስብከት (ምዕ5-7)
   ሐ. የሠራቸው ታምራት (ምዕ8-9)
   መ. የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መሾም (ምዕ10)
   ሠ. በገሊላ የነበረው አገልግሎት (ምዕ11-12)
   ረ. ስለ እግዚአብሔር መንግሥት የተሰጡ ምሳሌዎች (ምዕ13)
   ሰ. ሄሮድስ ስለ ኢየሱስ አገልግሎት የነበረው አመለካከት (14፥1-12)
4. ኢየሱስ ከገሊላ ፈቀቅ ስለ ማለቱ (14፥13-17፥20)
   ሀ. ወደ ገሊላ ባሕር ምሥራቅ ዳርቻ (14፥13-15፥20)
   ለ. ወደ ፊንቄ አገር (15፥21-28)
   ሐ. ወደ 'ዐሥር ከተሞች' (15፥29-16፥12)
   መ. ወደ ፊልጶስ ቂሣርያ (16፥13-17፥20)
5. የኢየሱስ የመጨረሻው አገልግሎት በገሊላ (17፥22-18፥35)
   ሀ. ስለ ኢየሱስ ሞት አስቀድሞ መነገሩ (17፥22-23)
   ለ. ቀረጥ ስለ መክፈል (17፥24-27)
   ሐ. በእግዚአብሔር መንግሥት ስለሚኖረው ሕይወት የተሰጠ ገለጻ (ምዕ18)
6. የኢየሱስ አገልግሎት በይሁዳና በፔርያ ምድር (ምዕ19-20)
   ሀ. ስለ መፋታት የተሰጠ ትምህርት (19፥1-12)
   ለ. ስለ ሕፃናት የተሰጠ ትምህርት (19፥13-15)
   ሐ. ሀብታሙ ወጣት (19፥16-30)
   መ. የወይን ዕርሻ ሠራተኞች ምሳሌ (20፥1-16)
   ሠ. ስለ ኢየሱስ ሞት አስቀድሞ መነገሩ (20፥17-19)
   ረ. አንዲት እናት ያቀረበችው ልመና (20፥20-28)
   ሰ. በኢያሪኮ የአንድ ዐይነ ስውር ዐይን በራ (20፥29-34)
7. ሰሞነ ሕማማት (ምዕ21-27)
   ሀ. በክብር ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱ (21፥1-11)
   ለ. ቤተ መቅደስን ማንጻቱ (21፥12-17)
   ሐ. የመጨረሻው ጭቅጭቅ ከአይሁድ አለቆች ጋር (21፥18-23፥39)
   መ. በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ስለ መጨረሻው ዘመን የተሰጠ ገለጻ (ምዕ24-25)
   ሠ. (በማቴዎስ ወንጌል ውስጥ ስለ ኢየሱስ እግር ሽቱ መቀባት አልተወሣም–ራሱ ላይ ነው ያፈሰሰችው) (26፥1-13)
   ረ. የኢየሱስ መያዝ፣ ፍርድ ፊት መቅረብና መሞት (26፥14-27፥66)
8. የኢየሱስ ትንሣኤ (ምዕ 28)

የኢየሱስ የትውልድ ሐረግ

1፥1-17 ተጓ ምብ - ሉቃ 3፥23-38
1፥3-6 ተጓ ምብ - ሩት 4፥18-22
1፥7-11 ተጓ ምብ - 1ዜና 3፥10-17

1 የዳዊት ልጅ፣ የአብርሃም ልጅ የሆነው የኢየሱስ ክርስቶስ የትውልድ ሐረግ የሚከተለው ነው፤

[2]አብርሃም ይስሐቅን ወለደ፤
ይስሐቅ ያዕቆብን ወለደ፤
ያዕቆብ ይሁዳንና ወንድሞቹን ወለደ፤
[3]ይሁዳ ከትዕማር ፋሬስንና ዛራን ወለደ፤
ፋሬስ ኤስሮምን ወለደ፤
ኤስሮምም አራምን ወለደ፤
[4]አራም አሚናዳብን ወለደ፤
አሚናዳብ ነአሶንን ወለደ፤
ነአሶን ሰልሞንን ወለደ፤
[5]ሰልሞን በዔዝን ከረዓብ ወለደ፤
ቦዔዝ ከሩት ኢዮቤድን ወለደ፤
ኢዮቤድ እሴይን ወለደ፤
[6]እሴይ ንጉሥ ዳዊትን ወለደ።

ዳዊት የኦርዮ ሚስት ከነበረችው ሰሎሞንን ወለደ፤
[7]ሰሎሞን ሮብዓምን ወለደ፤
ሮብዓም አቢያን ወለደ፤
አቢያም አሣፍን ወለደ፤
[8]አሣፍ ኢዮሣፍጥን ወለደ፤
ኢዮሣፍጥ ኢዮራምን ወለደ፤
ኢዮራም ዖዝያንን ወለደ፤
[9]ዖዝያን ኢዮአታምን ወለደ፤
ኢዮአታም አካዝን ወለደ፤
አካዝ ሕዝቅያስን ወለደ፤
[10]ሕዝቅያስ ምናሴን ወለደ፤
ምናሴ አሞንን ወለደ፤
አሞንም ኢዮስያስን ወለደ፤
[11]ኢዮስያስ በባቢሎን ምርኮ ጊዜ፣
ኢኮንያንንና[ሀ] ወንድሞቹን ወለደ፤
[12]ከባቢሎን ምርኮ በኋላ፣
ኢኮንያን ሰላትያልን ወለደ፤
ሰላትያልም ዘሩባቤልን ወለደ፤
[13]ዘሩባቤል አብዩድን ወለደ፤
አብዩድ ኤልያቄምን ወለደ፤
ኤልያቄም አዛርን ወለደ፤
[14]አዛር ሳዶቅን ወለደ፤
ሳዶቅ አኪምን ወለደ፤
አኪምም ኤልዩድን ወለደ፤
[15]ኤልዩድ አልዓዛርን ወለደ፤
አልዓዛር ማታንን ወለደ፤
ማታን ያዕቆብን ወለደ፤
[16]ያዕቆብ ዮሴፍን ወለደ፤
ዮሴፍም የኢየሱስ ክርስቶስ እናት
የማርያም እጮኛ ነበር።

[17]እንግዲህ ከአብርሃም እስከ ዳዊት ዐሥራ አራት ትውልድ፣ ከዳዊት እስከ ባቢሎን ምርኮ ዐሥራ አራት ትውልድ፣ ከባቢሎን ምርኮ እስከ ክርስቶስ[ለ] ልደት ዐሥራ አራት ትውልድ ይሆናል።

የኢየሱስ ክርስቶስ ልደት

[18]የኢየሱስ ክርስቶስ የልደት ታሪክ እን ዲህ ነው፤ እናቱ ማርያም ለዮሴፍ ታጭታ ሳይገናኙ፣ በመንፈስ ቅዱስ ፀንሳ ተገኘች።

1፥1 ዘፍ22፥18፤ 2ሳሙ7፥12-16፤ኢሳ 9፥6:7፤11፥1፤ኤር23፥5:6፤ማቴ9፥27፤ ሉቃ 1፥32:69፤ ገላ3፥16፤ ራእ22፥16
1፥2 ዘፍ21፥3:12፤ 25፥26፤29፥35፤ 49፥10
1፥3 ዘፍ38፥27-30
1፥5 ዕብ11፥31
1፥6 1ሳሙ16፥1፤ 17፥12፤2ሳሙ12፥24
1፥10 2ነገ20፥21
1፥11 2ነገ24፥14-16 ፤ኤር27፥20፤ 40፥1፤ዳን1፥1:2
1፥12 1ዜና3፥17: 19፤ዕዝ3፥2
1፥16 ማቴ27፥17፤ ሉቃ1፥27
1፥18 ሉቃ1፥35

[ሀ] 11 ዮአኪን ማለት ነው፤ ቍ12 ይመ
[ለ] 17 ወይም መሲሕ "ክርስቶስ" (በግሪክ) እና "መሲሕ" (በዕብራይስጥ) ሁለቱም "የተቀባ" የሚል ትርጕም አላቸው

1፥1-16፤ በማቴዎስ ወንጌል የተጻፈውን የትውልድ ሐረግ በሉቃስ ወንጌል ላይ ከተመለከተው ጋር ለማወዳደር የሉቃ 3፥23-38 ማብ ይመ። በዚህ የትውልድ ሐረግ የተካተቱት ሰዎች ሁሉ ማንነት እንደሚገልጸው የእግዚአብሔር ሕዝብ በመባል የሚታወቀውን ወገን ለመፍጠርና ስለ ኢየሱስ በሥጋ መወለድ ምክንያት የሆኑ ናቸው።

1፥1 *የዳዊት ልጅ፤* መሲሐዊ የማዕረግ ስም ሲሆን (የ9፥27 ማብ ይመ)፣ በዚህ ወንጌል ውስጥ በብዙ ቦታ ይገኛል (በ1፥20 ላይ የተመለከተው ግን መሲሐዊ የማዕረግ ስም አይደለም)። *የአብርሃም ልጅ፤* ማቴዎስ ወንጌሉን የጻፈው ለአይሁድ ስለ ነበር የኢየሱስን የትውልድ ሐረግ በዚህ መንገድ መግለጹ ተገቢ ነበር።

1፥3፤ በወንጌላዊው ማቴዎስ የትውልድ ሐረግ ዝርዝር መሠረት በተለይ የአራት ሴቶች ስም ተገልጸአል። እነርሱም፦ ትዕማር፣ (በዚህ ቍጥር ላይ)፣ ረዓብ (በቍጥር 5) ሩት (በቍጥር 5) እና ቤርሳቤህ (በተለምዶ አገላለጽ "እናቱ የኦርዮን ሚስት የነበረች የዳዊት ልጅ የሰሎሞን እናት") ናቸው። በተለይ ከእነዚህ ሴቶች መካከል ሦስቱ ከአሕዛብ ወገን የነበሩ ናቸው (ትዕማር፣ ረዓብና ሩት)። ቤርሳቤህ በትውልዷ ሙሉ በሙሉ ከእስራኤል ወገን ሳትሆን አትቀርም። ሆኖም ከባሏ ከኦርዮን የተነሣ ከኬጢያውያን ጋር ዝምድና ነበራት። በማቴዎስ የኢየሱስ የትውልድ ሐረግ ዝርዝር ውስጥ እነዚህን ሴቶች ማካተቱ ነበር) የእግዚአብሔር ሥራ በወንዶች ብቻ አለመወሰኑንና አልፎ ተርፎም ከእስራኤላውያን ውጭ በሌሎች ወገኖች መገለጹን ያመለክታል።

1፥4 *አሚናዳብ፤* የአሮን አማት ነበር (ዘጸ6፥23)።

1፥5 *ከረዓብ፤* ኢያ2 ይመ። ምንም እንኳ በረዓብና በዳዊት መካከል አያሌ ዘመን ያለፈ ቢሆንም፣ ማቴዎስ ጽሑፉን በተቀ ናጀ ይዘት ለማዋቀር ስለ ፈለገ (የቍ17 ማብ ይመ)፣ በረዓብና በዳዊት መካከል ብዙ ትውልዶች እንደ ነበሩ እያወቀ ዝርዝራቸ ውን ለመግለጽ አልፈለገም።

1፥8 *ኢዮራም... ወለደ፤* ማቴዎስ ኢዮራምን "የዖዝያን አባት" ብሎታል፤ ነገር ግን ከ2ዜና21፥4-26፥23 እንደምንረዳው፣ አሁንም ብዙ ትውልዶች በመካከል እንዳሉ ተቈጥሮ ታልፎአል (አካዝያስ፣ ኢዮአስና አሜስያስ) "አባት" የሚለውም ቃል የገባው ከ"አበው" አንዱ መሆኑን ለመግለጽ ነው።

1፥11 *ኢዮስያስ... ወለደ፤* ኢዮስያስም በተመሳሳይ ሁኔታ የኢኮንያን አባት ተብሎአል (የቍ8 ማብ ይመ)፤ እንደ እውነቱ ከሆነ ግን ኢዮስያስ የኢዮአቄም አባት፣ የዩአኪን አያት ነበር (2ዜና 36፥1-9)።

1፥12 *ሰላትያል ... ወለደ፤* እንደ እውነቱ ከሆነ የዘሩ ባቤል አያት ነው (1ዜና3፥17-18 ይመ)።

1፥16፤ ወንጌላዊው ማቴዎስ፣ ዮሴፍ የማርያም እጮኛ እንደ ሆነና፣ ኢየሱስ ከእርሷ እንደ ተወለደ እንጂ፣ ዮሴፍ የኢየሱስ አባት ነው ብሎ አልተናገረም። ነገር ግን ዮሴፍ የኢየሱስ የሥጋ አባት ባይሆንም እንደ ዘመኑ አባባል የሕግ አባት በመ ሆኑ፣ ማቴዎስ በዚህ የትውልድ አቈጣጠር ኢየሱስ ከዳዊት የት ውልድ ሐረግ እንደ መጣ ያመለክታል።

1፥17 *ዐሥራ አራት ትውልድ፤ ... ዐሥራ አራት ... ዐሥራ አራት፤* እነዚህ ክፍፍሎች ሁለት የማቴዎስን ወንጌል ባሕርያት ያንጸባርቃሉ፤ (ሀ) በአንክሮ የመግለጽ ዝንባሌና (ለ) ሥርዐት የማስያዝ ፍላጎት። ዐሥራ አራት ቍጥር የተመረጠበት አንዱ ምክንያት፣ የፍጹምነት ምልክት የሆነው የሰባት ቍጥር እጥፍ በመሆኑ ሊሆን ይችላል። ይህ አቈጣጠር እንደ ማቴዎስ አገላለጽ ከዳዊት መንግሥት ዘመን አንሥቶ እስከ እስራኤላውያን የስደት ዘመን ዐሥራ አራት ትውልዶችን ብቻ ሲያካትት፣ ወንጌላዊው ሉቃስ ግን ከዳዊት አንሥቶ እስከ ስደት ዘመን ከነበሩት ትውል ዶች ሃያ አንዱን ይጠቅሳል።

1፥18 *ታጭታ...ሳይገናኙ፤* በአይሁድ ባሕል መሠረት በሁለት እጮኛሞች መካከል የግብረ ሥጋ ግንኙነት አይፈቀድም ነበር፤ ይሁን እንጂ መተጫጨቱ በአሁኑ ዘመን ካለው መተጫጨት የበለጠ ጠንካራና ጥብቅ ስለ ነበር፣ በሕጋዊ ፍቺ ካልሆነ በቀር ማፍረስ አይቻልም ነበር (ቍ19ይመ)። በዘዳ22፥23 ላይ "ልታገባ

[19]እጮኛዋ ዮሴፍ ጻድቅ ሰው ስለ ነበርና ማርያምን በሰው ፊት ሊያጋልጣት ስላል ፈለገ በስውር ሊተዋት ወሰነ።

[20]በዚህ ሐሳብ ሳለ፣ የእግዚአብሔር መልአክ በሕልም ተገለጠለት፤ እንዲህም አለው፤ "የዳዊት ልጅ ዮሴፍ ሆይ፤ እጮኛህን ማርያምን ወደ ቤትህ ለመውሰድ አትፍራ፤ የፀነሰችው በመንፈስ ቅዱስ ነውና። [21]ወንድ ልጅ ትወልዳለች፤ ስሙ ንም ኢየሱስ[ሀ] ብለህ ትጠራዋለህ፤ ሕዝቡን ከኀጢአታቸው ያድናቸዋልና።"

[22]ጌታ በነቢዩ (በኢሳይያስ) እንዲህ ሲል የተናገረው ይፈጸም ዘንድ ይህ ሁሉ ሆነ፤ [23]"እነሆ፤ ድንግል ትፀንሳለች፤ ወንድ ልጅም ትወልዳለች፤ ስሙንም አማኑኤል ይሉታል፤" ትርጓሜውም፣ "እግዚአብሔር ከእኛ ጋር" ማለት ነው።

[24]ዮሴፍም ከእንቅልፉ ነቃ፤ ከዚያም የጌታ መልአክ እንዳዘዘው ማርያምን ወደ ቤቱ ወሰዳት።[ለ] [25]ይሁን እንጂ የበኵር ልጇን እስክትወልድ ድረስ አላወቃትም፤ የተወለደውንም ሕፃን፣ "ኢየሱስ" ብሎ ጠራው።

የጠቢባን ከምሥራቅ መምጣት

2 በንጉሡ በሄሮድስ ዘመን፣ ኢየሱስ በቤተ ልሔም ይሁዳ ከተወለደ በኋላ ጠቢባን ከምሥራቅ ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው፣ [2]"የተወለደው የአይሁድ ንጉሥ ወዴት ነው? በምሥራቅ[ሐ] ኮከቡን አይተን ልንሰግድለት መጥተናልና" ሲሉ ጠየቁ።

[3]ንጉሡ ሄሮድስ ይህን በሰማ ጊዜ ታወከ፤ እንዲሁም መላዪቱ ኢየሩሳሌም አብራ ታወከች። [4]እርሱም የካህናት አለቆችንና የአይሁድ ሃይማኖት መምህራንን በሙሉ ሰብስቦ፣ ክርስቶስ[መ] የት እንደሚወለድ ጠየቃቸው። [5]እነርሱም፣ "በይሁዳ ቤተ ልሔም፤ ነቢዩ እንዲህ ብሎ ጽፎአልና አሉ፤

[6]" 'በይሁዳ ምድር የምትገኚው አንቺ
 ቤተልሔም፣
 ከሌሎቹ የይሁዳ ገዢዎች በምንም
 አታንሺም፤
 የሕዝቤ የእስራኤል ጠባቂ የሚሆን፣
 ከአንቺ ይወጣልና።' "

[7]ከዚያም ሄሮድስ ጠቢባኑን በምስጢር አስጠርቶ በማነጋገር ኮከቡ የታየበትን ትክክለኛ ጊዜ ተረዳ። [8]ጠቢባኑንም ወደ ቤተ ልሔም ልኮ፣ "ሂዱና ሕፃኑን ፈልጉ፤ እኔም ደግሞ ሄጄ እንድሰግድለት፣ እንዳገኛችሁት

1፥19 ዘዳ24፥1
1፥20 ማቴ27፥19፤ ሐሥ5፥19
1፥21 መዝ130፥8፤ ሉቃ1፥31፤2፥11፤ ዮሐ3፥17፤ሐሥ5፥31፤ ሮሜ11፥14፤ቲቶ 2፥14
1፥22 ማቴ2፥15:17 :23፤4፥14፤8፥17፤12፥ 17፤21፥4፤26፥54:56፤ 27፥9፤ሉቃ4፥21፤21፥ 22፤24፥44፤ዮሐ13፥ 18፤19፥24:28:36
1፥23 ኢሳ7፥14፤ 8፥8:10
1፥24 ሐሥ5፥19
1፥25 ቍ21፤ ሉቃ 1፥31
2፥1 ሉቃ1፥5፤2፥4-7
2፥2 ዘኍ24፥17፤ ኤር23፥5፤ማቴ27፥ 11፤ማር15፥2፤ ሉቃ 23፥38፤ ዮሐ1፥49፤ 18፥33-37
2፥5 ዮሐ7፥42
2፥6 2ሳሙ5፥2፤ ሚክ5፥2

[ሀ]21 ኢየሱስ በግሪኩ ሲሆን በዕብራይስጡ ኢያሱ ነው፤ ትርጓሜውም እግዚአብሔር ያድናል ማለት ነው
[ለ]24 ወደ ቤቱ ወሰዳት የሚለው የግሪኩ ቃል *ሚስቱ እንድ ትሆን ወሰዳት ይለዋል*
[ሐ]2 ወይም *ኮከቡ ሲነሣ አይተን* [መ]4 ወይም *መሲሕ*

የታጨች" ያላትን ልጃገረድ በዚያው ምዕራፍ በቍ24 ላይ "ሚስቱን" ይላታል።

1፥19 ***ጻድቅ፤*** በአይሁድ ዘንድ ይህ ቃል ሕግን በጽኑ ፍላጎት ለመጠበቅ የሚተጋን ሰው ያመለክታል። ***በስውር ሊተዋት፤*** ጉዳዩ አደባባይ ወጥቶ ሳይፈረድባትና በድንጋይ ሳትወገር፣ በሰላም ለመለያየት ተገቢውን የፍቺ ሥርዓት በመፈጸም ሊተዋት አስቦ እንደ ነበር ያሳያል (ዘዳ22፥23-24 ይመ)።

1፥20 ***በሕልም፤*** ይህ ቃል በማቴዎስ ወንጌል በመጀመሪያዎቹ ሁለት ምዕራፎች አምስት ጊዜ ተጽፎአል (በዚህ ቍጥርና በ2፥12-13፡19፡22 ላይ ይገኛል)፤ ይህም ጌታ ለዮሴፍ የተናገረበትን መንገድ ያመለክታል። ***የዳዊት ልጅ፤*** መልአኩ ይህን ሲናገር ምናልባት ነገሩ ከሚጠበቀው መሲሕ ጋር እንደሚገናኝ ፍንጭ መስጠቱ ይሆናል። ***የፀነሰችው በመንፈስ ቅዱስ ነውና፤*** ይህ ሐረግ በሉቃ1፥35 ለማርያም ከተነገረው ጋር አንድ ነው፤ በሉቃስ የተገለጸው ግን ይበልጥ በዝርዝር ያቀርባል (የሉቃ 1፥26-35 ማብ ይመ)።

1፥22 ***ይፈጸም ዘንድ፤*** በብሉይ ኪዳን የተተነበየው በአዲስ ኪዳን እንደ ተፈጸመ ማቴዎስ ዐሥራ ሁለት ጊዜ ጽፎአል (እዚህ ላይ የተጠቀሰውና 2፥15፡23፤ 3፥15፤4፥14፤ 5፥17፤ 8፥17፤ 12፥17፤ 13፥14፡35፤ 21፥4፤ 27፥9)። ይህም፣ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል መሠረቱ ከእግዚአብሔር እንደ ሆነና ዝርዝር ጉዳይ እንኳ ሳይቀር ትክክለኛ መሆኑን ያመለክታል። በተጨማሪም "ይፈጸም ዘንድ" በሚለው አገላለጽ ወንጌላዊው ማቴዎስ ወንጌሉን ከብሉይ ኪዳን ጋር ለማገናኘት ያደረገውን ጥረት እንናስተውላለን።

1፥23፤ የኢሳ7፥14 ማብ ይመ። ማቴዎስ ከብሉይ ኪዳን ከጠቀሳቸው 47 ጥቅሶች ውስጥ ይህ የመጀመሪያው ነው፤ ከእነዚህም አብዛኞዎቹ ስለ መሲሑ የሚናገሩ ናቸው። በኢሳ7፥14 ላይ የተነገረው ትንቢት ፍጻሜው የታወቀው በጌታ ኢየሱስ መወለድ ነው። በተለይ ኢሳ9፥6-7 ያለውን ይመ።

2፥1 ***በቤተልሔም ይሁዳ፤*** ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ስምንት ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ የምትገኝ መንደር ናት። በናዝሬት ከተማ ስለ ነበረው ሁኔታ ማቴዎስ የጻፈው ነገር የለም (ከሉቃ1፥26-56 ጋር ያነጻጽሩ)። ማቴዎስ ትረካውን ከዳዊት ከተማ መጀመሩ የኢየሱስ አመጣጥ ከዳዊት ወገን መሆኑን አበክሮ ለማሳየት ይሆናል። ይህች ከተማ "የይሁዳ ቤተልሔም" ተብላ የተጠራችው ከናዝሬት ሰሜን ምዕራብ አሥራ አንድ ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ከምትገኘው ተምሳሳይ ስም ካላት ከተማ ለመለየት ሳይሆን፣ ኢየሱስ የዳዊት ሥርወ መንግሥት መነሻ ከሆነው ነገድና አገር የመጣ መሆኑን በአጽንዖት ለማሳየት ነው። አይሁድ፣ መሲሑ በቤተልሔም እንደሚወለድና ከዳዊትም ወገን እንደሚሆን ይጠባበቁ እንደ ነበር በዮሐ7፥42 በግልጽ ተጽፎአል። ***በንጉሡ በሄሮድስ፤*** በመጽሐፍ ቅዱስ በዚሁ ስም ከሚጠሩት ከሌሎች ቤተ-ሄሮድስ ነገሥታት ተለይቶ እንዲታወቅ ያስፈልጋል፤ ይኸኛውም ታላቁ ሄሮድስ ሲሆን፣ ከ37-4 ዓ.ቅ.ክ. ነግሦ የነበረ ነው። ኤዶማዊው ሄሮድስ ከአይሁድ ወገን አልነበረም፤ እርሱም የይሁዳ ንጉሥ ይሆን ዘንድ በ40 ዓ.ቅ.ክ. ከሮማውያን ምክር ቤት ሥልጣን ተቀብሎ በ 37 ዓ.ቅ.ክ. ግዛቱን ያጸና ንጉሥ ነበር። በዘመኑ እንደ ነበሩት ብዙዎች ነገሥታት፣ አረመኔና ጨካኝ መሪ ነበር፤ የቤተልሔምን ሕፃናት ሳይጨምር (ቍ16) ሚስቱን፣ ሦስት ወንድ ልጆቹን፣ ሴት አማቱን፣ አማቹን፣ አጎቱንና ሌሎች ብዙዎችን የገደለ ንጉሥ ነበር። በዘመኑ ያሠራቸውና የታ ደሉት ቲያትር ቤቶች፣ መካነ ትዕይንቶች፣ ሐውልቶች፣ የአረማውያን መሠዊያዎች፣ ምሽጎችና ሌሎችም ሕንፃዎች የንጉሡ ዘመን ታላቅ የጥበብ ዘመን እንደ ነበር ይመሰክራሉ፤ ይህም ከሁሉ በላይ ታላቅ የሆነውን ሥራ፣ በ20 ዓ.ቅ.ክ. ተጀምሮ እርሱ ከሞተ ከ68 ዓመት በኋላ የተጠናቀቀውን የኢየሩሳሌምን መቅደስ መታደስ ይጨምራል። ***ጠቢባን፤*** ምናልባት ከዋክብትን በማየት መንፈሳዊ ምሥጢር የሚገለጽላቸው ሰዎች ሳይሆኑ አይቀሩም፤ እርሱም ከመካከለኛው ምሥራቅ በስተ ምሥራቅ ከሚገኙት ከፋርስ ወይም ከደቡብ ዓረቢያ የመጡ ሊሆኑ ይችላሉ። ***ኢየሩሳሌም፤*** "የአይሁድን ንጉሥ" (ቍ2) ለማየት ይፈልጉ ስለ ነበር፣ የአይሁድ ዋና ከተማ ወደ ሆነችው ወደ ኢየሩሳሌም መጡ።

2፥2 ***የአይሁድ ንጉሥ፤*** ይህ ሐረግ ጠቢባኑ ከአሕዛብ ወገን እንደ ሆኑ ያመለክታል። ከሕዝቦች ሁሉ የሆኑ ሰዎች ኢየሱስ "የአይሁድ ንጉሥ" መሆኑን በመቀበል ለጌትነቱ ሊሰግዱ መምጣታቸውን ማቴዎስ ይገልጻል። ***ኮከቡን፤*** አንዳንድ ሊቃውንት 'ጁፒተር'ና 'ሳተርን' ከሚባሉት ፕላኔቶች ጋር ቢያዛምዱትም ተራ ኮከብ ወይም ፕላኔት ወይም ተወርዋሪ ኮከብ ነው ማለት ያዳግታል።

2፥4 ***የካህናት አለቆችንና፤*** በኢየሩሳሌም በነበረው ቤተ መቅ ደስ የአምልኮ አገልግሎት ኀላፊዎች የነበሩ ሰዱቃውያን ናቸው (የ3፥7 ማብ ይመ)። ***የአይሁድ ሃይማኖት መምህራን፤*** በዘመኑ የነበሩ የአይሁድ ሃይማኖት ምሁራን የብሉይ ኪዳን ሕግ አመ ጣጥ፣ ትምህርትና ተግባራዊነት እንዴት እንደ ሆነ በሙያ ደረጃ በሚገባ የሠለጠኑ ነበሩ። ሆኖም በዚህ ረገድ የነበራቸው ሥልጣን በሰው ወግና ሥርዐት ላይ የተመሠረተ ነበር።

2፥6፤ ይህ ትንቢት በነቢዩ ሚክያስ የተነገረው ከሰባት መቶ ዓመት በፊት ነበር።

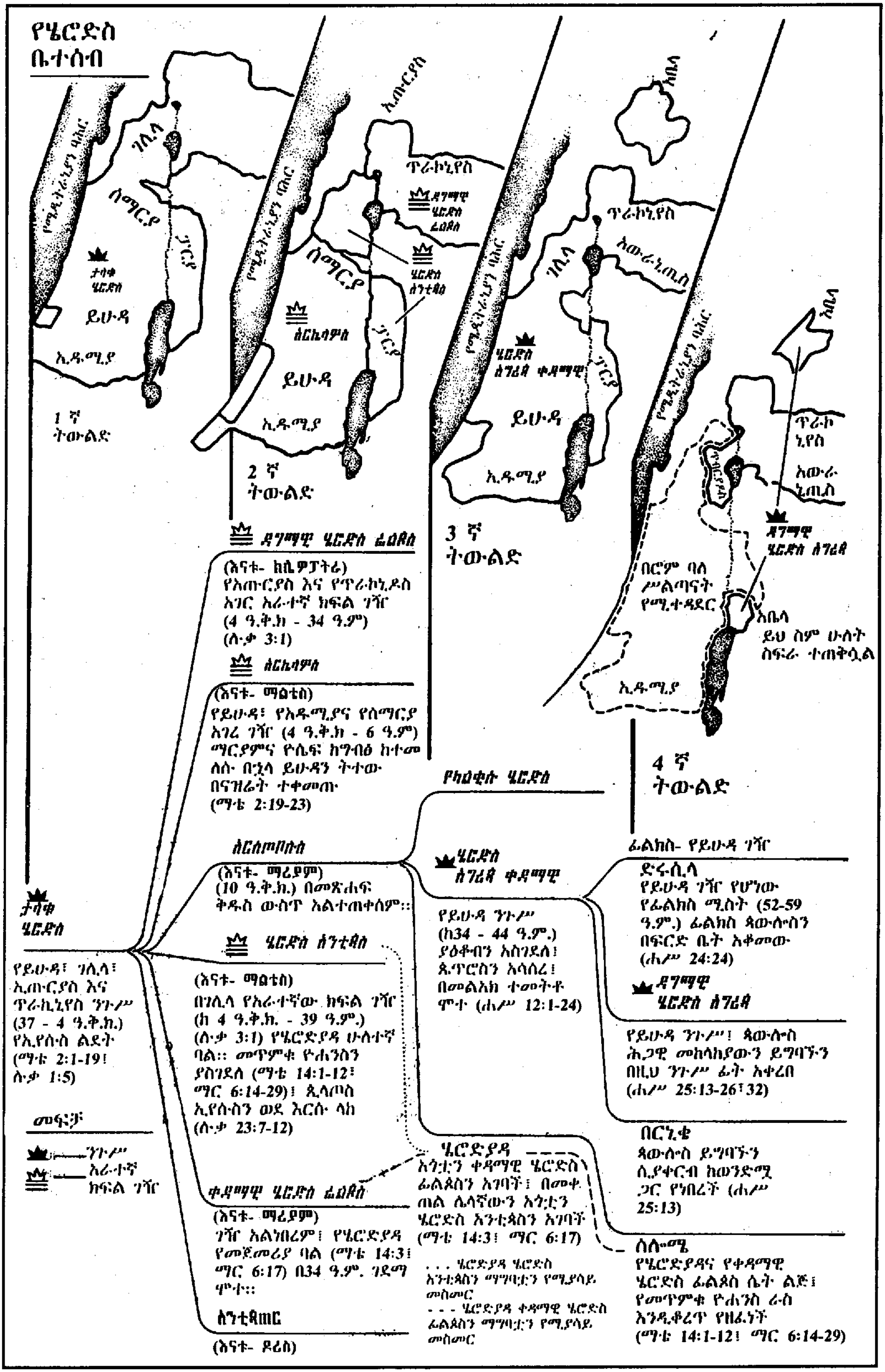

የሄሮድስ ቤተሰብ
የሜዲትራኒያን ባሕር
ገሊላ
ሰማርያ
ፔሪያ
ታላቁ ሄሮድስ
ይሁዳ
ኢዱሚያ
1 ኛ ትውልድ
ኢጡርያስ
ትራኮኒየስ
ዳግማዊ ሄሮድስ ፊልጶስ
ሰማርያ
ሄሮድስ አንቲጳስ
አርኬላዎስ
ፔሪያ
ይሁዳ
ኢዱሚያ
2 ኛ ትውልድ
አቢላ
ትራኮኒየስ
ገሊላ
አውራኒጢስ
ሄሮድስ አግሪጳ ቀዳማዊ
ፔሪያ
ይሁዳ
ኢዱሚያ
3 ኛ ትውልድ
አቢላ
ትራኮኒየስ
አውራኒጢስ
ዳግማዊ ሄሮድስ አግሪጳ
በሮም ባለ ሥልጣናት የሚተዳደር
አቤላ
ይህ ስም ሁለት ስፍራ ተጠቅሷል
ኢዱሚያ
4 ኛ ትውልድ
ዳግማዊ ሄሮድስ ፊልጶስ
(እናቱ- ክሌዎፓትራ) የኢጡርያስ እና የጥራኮኒዶስ አገር አራተኛ ክፍል ገዥ (4 ዓ.ቅ.ክ - 34 ዓ.ም) (ሉቃ 3:1)
አርኬላዎስ
(እናቱ- ማልቴስ) የይሁዳ፣ የኢዱሚያና የሰማርያ አገረ ገዥ (4 ዓ.ቅ.ክ - 6 ዓ.ም) ማርያምና ዮሴፍ ከግብፅ ከተመለሱ በኋላ ይሁዳን ትተው በናዝሬት ተቀመጡ (ማቴ 2:19-23)
የከለቂሱ ሄሮድስ
አርስጦቡሉስ
(እናቱ- ማሪያም) (10 ዓ.ቅ.ክ.) በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አልተጠቀሰም።
ሄሮድስ አግሪጳ ቀዳማዊ
የይሁዳ ንጉሥ (ከ34 - 44 ዓ.ም.) ያዕቆብን አስገደለ፤ ጴጥሮስን አሳሰረ፤ በመልአክ ተመትቶ ሞተ (ሐሥ 12:1-24)
ፊልክስ- የይሁዳ ገዥ
ድሩሲላ
የይሁዳ ገዥ የሆነው የፊልክስ ሚስት (52-59 ዓ.ም.) ፊልክስ ጳውሎስን በፍርድ ቤት አቀመው (ሐሥ 24:24)
ዳግማዊ ሄሮድስ አግሪጳ
የይሁዳ ንጉሥ፤ ጳውሎስ ሕጋዊ መከላከያውን ይግባኙን በዚህ ንጉሥ ፊት አቀረበ (ሐሥ 25:13-26፣ 32)
በርኒቄ
ጳውሎስ ይግባኙን ሲያቀርብ ከወንድሟ ጋር የነበረች (ሐሥ 25:13)
ታላቁ ሄሮድስ
የይሁዳ፣ ገሊላ፣ ኢጡርያስ እና ጥራኪኒየስ ንጉሥ (37 - 4 ዓ.ቅ.ክ.) የኢየሱስ ልደት (ማቴ 2:1-19፤ ሉቃ 1:5)
ሄሮድስ አንቲጳስ
(እናቱ- ማልቴስ) በገሊላ የአራተኛው ክፍል ገዥ (ከ 4 ዓ.ቅ.ክ. - 39 ዓ.ም.) (ሉቃ 3:1) የሄሮድያዳ ሁለተኛ ባል። መጥምቁ ዮሐንስን ያስገደለ (ማቴ 14:1-12፤ ማር 6:14-29)፤ ጲላጦስ ኢየሱስን ወደ እርሱ ላከ (ሉቃ 23:7-12)
ሄሮድያዳ
አጎቷን ቀዳማዊ ሄሮድስ ፊልጶስን አገባች፤ በመቀጠል ሌላኛውን አጎቷን ሄሮድስ አንቲጳስን አገባች (ማቴ 14:3፤ ማር 6:17)
ቀዳማዊ ሄሮድስ ፊልጶስ
(እናቱ- ማሪያም) ገዥ አልነበረም፤ የሄሮድያዳ የመጀመሪያ ባል (ማቴ 14:3፤ ማር 6:17) በ34 ዓ.ም. ገደማ ሞተ።
ሰሎሜ
የሄሮድያዳና የቀዳማዊ ሄሮድስ ፊልጶስ ሴት ልጅ፤ የመጥምቁ ዮሐንስ ራስ እንዲቆረጥ የዘፈነች (ማቴ 14:1-12፤ ማር 6:14-29)
አንቲጳጠር
(እናቱ- ዶሪስ)
መፍቻ
ንጉሥ
አራተኛ ክፍል ገዥ
. . . ሄሮድያዳ ሄሮድስ አንቲጳስን ማግባቷን የሚያሳይ መስመር
- - - ሄሮድያዳ ቀዳማዊ ሄሮድስ ፊልጶስን ማግባቷን የሚያሳይ መስመር

ወደ እኔ ተመልሳችሁ የት እንዳለ ንገሩኝ" አላቸው::

9ጠቢባኑ ንጉሡ ያለውን ከሰሙ በኋላ ጕዞአቸውን ቀጠሉ:: ይህም በምሥራቅ[a] ያዩት ኮከብ እየመራቸው ሕፃኑ እስካለበት ድረስ ወሰዳቸው:: 10ኮከቡንም ሲያዩ ከመጠን በላይ ተደሰቱ:: 11ወደ ቤትም በገቡ ጊዜ ሕፃኑን ከእናቱ ከማርያም ጋር አዩ፤ ተንበርክከውም ሰገዱለት:: ሣጥኖቻቸውን ከፍተው ወርቅ፣ ዕጣን፣ ከርቤም አቀረቡለት:: 12እግዚአብሔርም ወደ ሄሮድስ እንዳይመለሱ በሕልም ባስጠነቀቃቸው መሠረት፣ መንገድ አሳብረው ወደ አገራቸው ተመለሱ::

ወደ ግብፅ ሽሽት

13ጠቢባኑ ከሄዱ በኋላ የጌታ መልአክ ለዮሴፍ በሕልም ተገልጦ፣ "ተነሥ! የምትመለስበትን ጊዜ እስካስታውቅህ ድረስ ሕፃኑንና እናቱን ይዘህ ወደ ግብፅ በመሸሽ በዚያ ቈይ፤ ሄሮድስ ሕፃኑን ሊገድለው ይሻልና" አለው::

14ስለዚህም ዮሴፍ ተነሣ፤ ሕፃኑንና እናቱን ይዞ በሌሊት ወደ ግብፅ ሄደ፤ 15በዚያም ሄሮድስ እስከ ሞተበት ጊዜ ድረስ ኖረ:: በዚህም፣ "ልጄን ከግብፅ ምድር ጠራሁት" በማለት እግዚአብሔር በነቢዩ አንደበት የተናገረው ቃል ተፈጸመ::

16ሄሮድስ ጠቢባኑ እንዳታለሉት በተረዳ ጊዜ በጣም ተናደደ:: ከጠቢባኑ በተነገረው ጊዜ መሠረት ዕድሜያቸው ሁለት ዓመትና ከዚያም በታች የሆኑትን የቤተ ልሔምንና የአካባቢዋን መንደሮች ወንድ ልጆች ሁሉ ልኮ አስገደለ:: 17በዚህም በነቢዩ በኤርምያስ እንዲህ ተብሎ የተነገረው ተፈጸመ፤

18"የልቅሶና የታላቅ ዋይታ ድምጽ፣
በራማ ተሰማ፤
ራሔል ስለ ልጆቿ አለቀሰች፤
መጽናናትም አልቻለችም፤
ልጆቿ ሁሉ አልቀዋልና::"

ከግብፅ ወደ ናዝሬት

19ሄሮድስ ከሞተ በኋላ የእግዚአብሔር መልአክ ለዮሴፍ በሕልም ተገልጦ፣ 20"ተነሣ፤ ሕፃኑንና እናቱን ይዘህ ወደ እስራኤል ምድር ተመለስ፤ ሕፃኑን ለመግደል የሚሹት ሞተዋልና" አለው::

21ዮሴፍም ተነሥቶ ሕፃኑንና እናቱን በመያዝ ወደ እስራኤል ምድር ተመለሰ፤ 22ነገር ግን አርኬላዎስ በአባቱ በሄሮድስ ቦታ በይሁዳ መንገሡን በሰማ ጊዜ ወደዚያ መሄድ ፈራ:: ጌታ በሕልም ስላስጠነቀቀው፣ ወደ ገሊላ አውራጃ ሄደ፤ 23ናዝሬት ወደ ምትባል ከተማም ሄዶ መኖር ጀመረ:: በዚህም በነቢያት፣ "ናዝራዊ ይባላል" ተብሎ የተነገረው ትንቢት ተፈጸመ::

የመጥምቁ ዮሐንስ ስብከት

3፥1-12 ተተ ምብ - ማር 1፥3-8፤ ሉቃ 3፥2-17

3 በዚያን ወራት መጥምቁ ዮሐንስ በይሁዳ ምድረ በዳ እየሰበከ መጣ:: 2ስብከቱም፣ "መንግሥተ ሰማያት ቀርባለችና ንስሓ ግቡ" የሚል ነበር:: 3በነቢዩ በኢሳይ

2፥11 መዝ72፥10፤ ኢሳ60፥3
2፥12 ቍ 13:19:22፤ማቴ27፥19፤ዕብ 11፥7
2፥13 ቍ 12:19:22፤ማቴ27፥19፤ሐሥ 5፥19፤ራእ12፥4
2፥15 ቍ 17:23፤ዘፀ 4፥22:23፤ሆሴ11፥1፤ ማቴ1፥22
2፥17 ቍ 15:23፤ ማቴ1፥22
2፥18 ዘፍ35፥19፤ ኤር31፥15
2፥19 ቍ 12:13: 22፤ማቴ27፥19፤ሐሥ 5፥19
2፥20 ዘፀ4፥19
2፥22 ቍ 12:13:19፤ማቴ27፥19፤ሉቃ 2፥39
2፥23 ቍ 15:17፤ ማቴ1፥22፤ማር1፥9: 24፤6፥1፤ሉቃ1፥26፤ 2፥39:51፤4፥16:23፤ ዮሐ1፥45:46
3፥1 ቍ 13:14፤9፥ 14፤11፥2-14፤ 14፥ 1-12፤ሉቃ1፥13: 57-66፤3፥2-19፤ሐሥ 19፥3:4
3፥2 ዳን7፥14፤ማቴ 4፥17፤6፥10፤7፥21፤ 25፥34፤ሉቃ11፥20፤ 17፥20:21፤19፥11፤ 21፥31፤ዮሐ3፥3:5፤ ሐሥ1፥3:6

[a]9 ወይም ሲነሣ አይተው

2፥11 *ቤትም፤* ጠቢባኑ ኢየሱስን ለማየት የመጡት፣ በዘልማድ እንደሚነገረውና እረኞቹ እንዳደረጉት፣ ሕፃኑ በተወለደበት ምሽት በግርግም እያለ ሳይሆን፣ ጥቂት ወራት ካለፉ በኋላ በቤቱ ውስጥ ከእናቱ ጋር እንዳለ ነበር:: *ሕፃኑን ከእናቱ ከማርያም ጋር፤* በቍጥር 11:13-14:20-21 ላይ እንደምናየው፣ ሕፃኑ ኢየሱስና እናቱ ማርያም በአንድ ላይ በተጠሩ ቍጥር፣ በቅድሚያ የሚጠቀሰው ኢየሱስ ነው:: *ወርቅ፣ ዕጣን፣ ከርቤም፤* እነዚህ ሦስት ዓይነት ስጦታዎች፣ "ጠቢባኑ" ሦስት ነበሩ ለሚለው አፈ ታሪክ መነሻ ሳይሆን አይቀርም:: መጽሐፍ ቅዱስ የጠቢባኑ ቍጥር ስንት እንደ ነበረ አይገልጽም፤ ነገር ግን ነገሥታት እንዳልነበሩ የታወቀ ነው:: ከርቤ፤ የዘፍ37፥25 ማብ ይመ::

2፥15 *ሄሮድስ እስከ ሞተበት ጊዜ፤* ይህ የሆነው ጌታ ከተወለደ ጥቂት ጊዜያት በኋላ ነው፤ 4 ዓ.ቅ.ክ. ማለት ነው:: *ልጄን ከግብፅ ምድር ጠራሁት፤* በትንቢተ ሆሴዕ 11፥1 የሚገኘው ይህ ጥቅስ በመጀመሪያ በሙሴ ዘመን እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ ከግብፅ ለማውጣት እንደ ጠራቸው የተነገረ ነው:: ይሁን እንጂ ማቴዎስ በመንፈስ ቅዱስ ተመርቶ ይህንኑ ጥቅስ ለኢየሱስ ተጠቅሞአል:: የእግዚብሔር ልጆች የሆኑት፣ የእስራኤላውያን ታሪክ የእግዚአብሔር አንድያ ልጅ በሆነው በኢየሱስ ሕይወት እንደ ተጠቃለለ ማቴዎስ ያስተውሳል:: የእስራኤል ሕዝብ እንደ መንግሥት ሳይበረታ ወደ ግብፅ ወርዶ እንደ ነበረ ሁሉ፣ ሕፃኑም ኢየሱስ ወደዚሁ አገር ወረደ፤ የእስራኤል ሕዝብ በእግዚአብሔር ምሪት ከግብፅ አገር እንደ ወጣ ሁሉ ኢየሱስም በእግዚአብሔር ምሪት ከግብፅ አገር ወጥቶአል:: ኢየሱስና ወላጆቹ በግብፅ አገር ምን ያህል ጊዜ እንደ ቆዩ ግን አይታወቅም::

2፥16 *ሁለት ዓመትና ከዚያም በታች ... ወንዶች ልጆች ሁሉ ልኮ አስገደለ፤* በዚህ ጊዜ የተገደሉት ሕፃናት ብዛት በሺህ እንደሚቈጠር ተጋንኖ ይነገራል፤ ግድያው የሚዘገንን ቢሆንም ቤተልሔምን በመሰለች ትንሽ መንደር ይቅርና የአካባቢዋ ሰፈሮች ቢጨመሩ እንኳ፣ የተገደሉት ሕፃናት ቍጥር በዘልማድ ተጋንኖ የሚወራውን ያህል ላይሆን ይችላል::

2፥18፤ የኤር31፥15 ማብ ይመ::

2፥22 *አርኬላዎስ፤* የታላቁ ሄሮድስ ልጅ ሲሆን፣ ይሁዳንና ሰማርያን የገዛው ለአሥር ዓመት ብቻ ነው (ከ4ዓ.ቅ.ክ. - 6ዓ.ም):: እጅግ በጣም ጨካኝና ፈላጭ ቈራጭ ስለ ነበር፣ ከሥልጣኑ እንዲወርድ ተደርጎአል:: ከዚያ በኋላ ይሁዳ ሥልጣኑን ከሮም መንግሥት በተቀበለ እንደ ራሴ የምትተዳደር የሮም ግዛት ሆነች:: *ገሊላ፤* ኢየሱስ በአካለ ሥጋ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን በታሪክ "ፓለስቲይን" ወይም "መካከለኛው ምሥራቅ" ተብሎ በሚታወቀው ሰሜናዊ ክፍል ነበረች::

2፥23 *ናዝሬት፤* በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በየትኛውም ክፍል ያልተጠቀሰችና የማትታወቅ ከተማ ናት፤ ኢየሱስም የኖረባት ከተማ ነበረች (13፥54-57፤ ሉቃ2፥39፤ 4፥16-24፤ ዮሐ 1፥45-46 ይመ):: *ናዝራዊ ይባላል፤* ይህ አባባል በብሉይ ኪዳን ውስጥ ቃል በቃል አይገኝም፤ ምናልባት በብሉይ ኪዳን የሚገኙት ነቢያት መሲሑ እንደሚናቅ አስቀድመው የተናገሩትን ትንቢት ሊያመለክት ይችላል (መዝ22፥6፤ ኢሳ53፥3 ይመ):: ኢየሱስ በነበረበት ዘመን "ናዝራዊ" ወይም "የናዝሬት ሰው" የሚለው ቃል "የተናቀ" የሚል ትርጓሜ ይሰጠው ነበር (ዮሐ 1፥45-46):: አንዳንዶች፣ ማቴዎስ ኢየሱስን "ናዝራዊ" ነው ሲል፣ ምናልባት በኢሳ11፥1 ላይ እንደተጠቀሰው ማለትም "ቅርንጫፍ" የሚለውን ሐሳብ ለመግለጽ ይሆናል ይላሉ::

3፥1 *መጥምቁ ዮሐንስ፤* ለኢየሱስ አገልግሎት አስቀድሞ መንገድ የሚያዘጋጅ ሲሆን፣ በ7 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ ከካህኑ ከዘካርያስና ከሚስቱ ከኤልሣቤጥ ተወለደ (ሉቃ1፥5-80 ይመ):: *የይሁዳ ምድረ በዳ፤* የኢየሩሳሌም ቤተ ልሔም አምባ ካለበት አንሥቶ እስከ ዮርዳኖስ ወንዝና እስከ ሙት ባሕር ድረስ 32 ኪ.ሜ. ርቀት ያለውን ቦታ የሚሸፍን ምድረ በዳ ነው፤ ምናልባትም ዮሐንስ የኖረበት አገር ሳይሆን አይቀርም (ከሉቃ1፥80 ጋር ያነጻጽሩ)::

3፥2 *ንስሐ ግቡ፤* በአንድ ሰው ሕይወት ውስጥ ፍጹም የሆነ ለውጥ ማድረግን ያመለክታል:: *መንግሥተ ሰማያት፤* ይህ ሐረግ የሚገኘው በማቴዎስ ወንጌል ብቻ ሲሆን፣ 33 ጊዜ ተጽፎአል (በመግቢያው ላይ "ወንጌሉ የተጻፈላቸው ሰዎች" የሚለውን ይመ):: ማርቆስና ሉቃስ "የእግዚአብሔር መንግሥት"

ያስ እንዲህ ተብሎ የተነገረለት እርሱ ነው፤
"በምድረ በዳ፣
'የጌታን መንገድ አዘጋጁ፤
ጎዳናውንም አስተካክሉ' እያለ የሚጮህ
ድምፅ።"

[4]የዮሐንስ ልብስ የግመል ጠጕር ሲሆን፣ ወገቡንም በጠፍር ይታጠቅ ነበር። ምግቡም አንበጣና የበረሃ ማር ነበር። [5]ከኢየሩሳሌም፣ ከመላው ይሁዳና በዮርዳኖስ ዙሪያ ካለው አገር ሁሉ ሰዎች ወደ ዮሐንስ ይጐርፉ፣ [6]ኀጢአታቸውንም እየተናዘዙ በዮርዳኖስ ወንዝ በእርሱ ይጠመቁ ነበር።

[7]ብዙ ፈሪሳውያንና ሰዱቃውያን ወደሚያጠምቅበት ስፍራ ሲመጡ ባየ ጊዜ እንዲህ አላቸው፤ "እናንት የእፉኝት ልጆች! ለመሆኑ ከሚመጣው ቍጣ እንድታመልጡ ማን መከራችሁ! [8]ለንስሓ የሚገባ ፍሬ አፍሩ፤ [9]'አብርሃም አባት አለን' በማለት ራሳችሁን አታታሉ፤ እግዚአብሔር ከእነዚህ ድንጋዮች ለአብርሃም ልጆች ሊያስነሣ ይችላል እላችኋለሁና። [10]እነሆ፤ ምሣር የዛፎችን ሥር ሊቈርጥ ተዘጋጅቶአል፤ መልካም ፍሬ የማያፈራ ዛፍ ሁሉ ይቈረጣል፤ ወደ እሳትም ይጣላል።

[11]"እኔ ለንስሓ በውሃ አጠምቃችኋለሁ፤ ነገር ግን ጫማውን መሸከም የማይገባኝ፣ ከእኔ የሚበልጥ ኀያል ከእኔ በኋላ ይመ

3፥3 ኢሳ40፥3፤ ሚል3፥1፤ሉቃ1፥76 1ዮሐ1፥23
3፥4 ዘሌ11፥22፤ 2ነገ1፥8፤ማቴ3፥1
3፥6 ቍ11፤ማር1፥4
3፥7 ማቴ12፥34፤ 23፥33፤ሮሜ1፥18
3፥8 ሐሥ26፥20
3፥9 ሉቃ3፥8
3፥10 ማቴ7፥19፤ ሉቃ3፥9፤13፥6-9፤ ዮሐ15፥2:6
3፥11 ቍ6፤ኢሳ 4፥4፤ማር1፥4:8፤ ሐሥ 2፥3:4

ብለው የጻፉትን ሐረግ፣ ማቴዎስ አራት ጊዜ ብቻ ይጠቅሰዋል (የማር11፥30 ማብ ይመ)። *መንግሥተ ሰማያት* የእግዚአብሔር አገዛዝ ሲሆን፣ በአሁኑ ዘመን በእውን ያለና ወደ ፊትም በተስፋ የሚጠበቅ ነው። የእግዚአብሔር *መንግሥት* የሚለው ሐሳብ የኢየሱስ ትምህርት ማእከላዊ ጕዳይ ሲሆን፣ በማቴዎስ ወንጌል ብቻ 50 ጊዜ ተጠቅሶአል።

3፥3፤ ሉቃስ ሁለት ጥቅሶችን ያከለ ቢሆንም፤ ሦስቱም ወንጌሎች (ማቴዎስ፣ ማርቆስና ሉቃስ) ኢሳ40፥33 በመጥቀስ ከመጥምቁ ዮሐንስ ጋር ያያይዙታል። *ጎዳናውንም አስተካክሉ፤* "የጌታን መንገድ አዘጋጁ" ከሚለው ሐረግ ጋር አቻ አባባል ነው (የሉቃ 3፥4 ማብ ይመ)። የተፈለገውም ዝግጅት ሞራላዊና መንፈሳዊ ገጽታ ነበረው።

3፥4 *አንበጣና የበረሓ ማር፤* በበረሃ የሚኖር ሰው ትናንሽ ነፍሳትንና አንበጣዎችን ለመብላት አያቅማማም፤ አንበጣም ለመብላት ከተፈቀዱት ምግቦች አንዱ ነበር (ዘሌ11፥21-22)። የዮሐንስ ተራ አመጋገብ፣ አለባበስና አኗኗር በራስ ወዳድነት ላይ የሚያተኵረውን የመንደላቀቅ ኑሮ በግልጽ የሚቃወም ነበር።

3፥6 *በዮርዳኖስ ወንዝ፤* የማር 1፥5 ማብ ይመ።

3፥7 *ፈሪሳውያንና ሰዱቃውያን፤ ፈሪሳውያን* (የማር 2፥16፤ የሉቃ 5፥17 ማብ ይመ) ለታይታ ያህል የሙሴን ሕግና በቃል "ሲነገር የኖረውን" የአባቶችን ወግ የሚጠብቁ (15፥2)፣ ሥርዓትን የሚያጠብቁና የማፈንገጥ ሐሳብ ያላቸው ወገን ነበሩ። *ሰዱቃውያን* (የማር12፥18፤ የሉቃ20፥27፤ የሐሥ4፥1 ማብ ይመ) ዓለማዊ አመለካከትና የፖለቲካ ዝንባሌ የነበራቸው ሲሆኑ፣ ከትክክለኛው ትምህርተ መለኮት ያፈነገጡ፣ በተለይም የትንሣኤን፣ የመላእክትንና የመናፍስትን መኖር የሚክዱ ነበሩ (ሐሥ 23፥8)።

3፥9 *አብርሃም አባት አለን፤* ዮሐ 8፥39 ይመ። ድኅነት (መዳን) በኢየሱስ ክርስቶስ በማመን የሚገኝ እንጂ (ሮሜ2፥28-29፤ ገላ3፥7:9:29)፣ ለአይሁድም ቢሆን ከዘር የሚወረስ ወይም በትውልድ የሚተላለፍ አይደለም።

3፥10 *ምሣር የዛፎችን ሥር ሊቈርጥ ተዘጋጅቶአል፤* ፍርድ መቃረቡን ያመለክታል።

3፥11 *ለንስሐ በውሃ፤* የዮሐንስ ጥምቀትና ንስሐ መግባት የተቈራኙ ነበሩ፤ ፈሪሳውያንና ሰዱቃውያንም ንስሐ ለመግባታቸው አንድም ማረጋገጫ ባለማሳየታቸው፣ ዮሐንስ እነርሱን

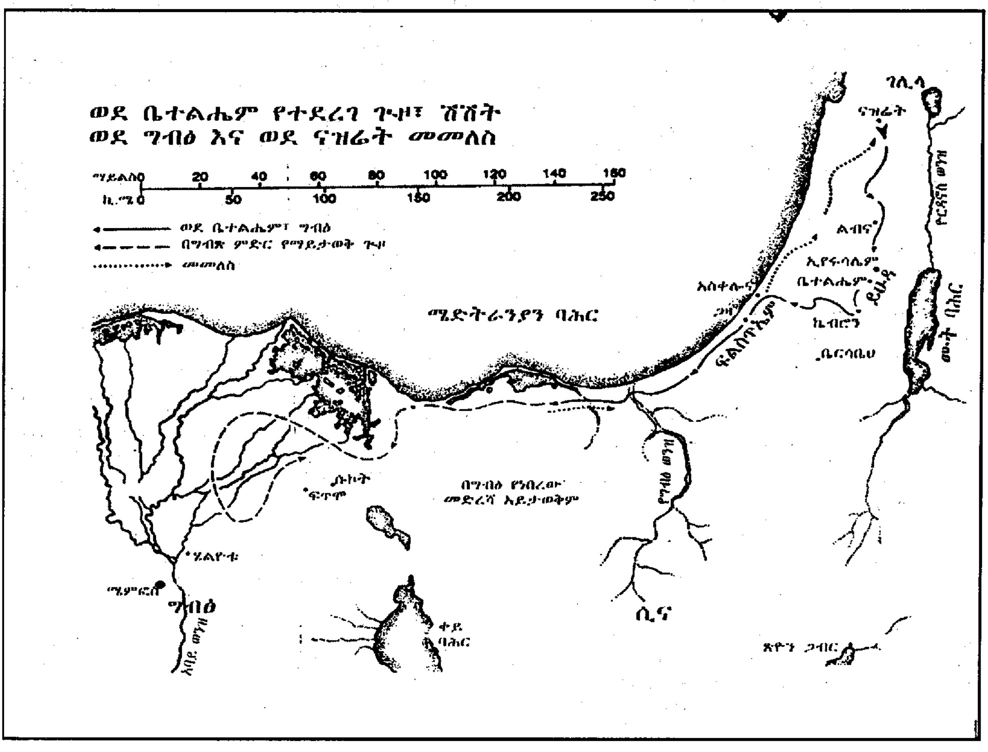

ጣል:: እርሱም በመንፈስ ቅዱስና በእሳት ያጠምቃችኋል:: [12]መንሹ በእጁ ነው፤ ዐውድማውን ያጠራል፤ ስንዴውን በጐተራ ይከታል፤ ገለባውን ግን በማይጠፋ እሳት ያቃጥለዋል::"

የኢየሱስ መጠመቅ

3፥13-17 ተጓ ምብ - ማር1፥9-11፤ ሉቃ3፥21:22፤ ዮሐ1፥31-34

[13]በዚያን ጊዜ ኢየሱስ በዮሐንስ ለመጠመቅ ከገሊላ ወደ ዮርዳኖስ መጣ:: [14]ዮሐንስ ግን፣ "ይህማ አይሆንም፤ እኔ ባንተ መጠመቅ ሲያስፈልገኝ እንዴት አንተ ወደ እኔ ትመጣለህ?" ብሎ ተከላከለ::

[15]ኢየሱስም፣ "ግድ የለም ፍቀድልኝ፤ ይህን በማድረግ ጽድቅን ሁሉ መፈጸም ይገባናልና" አለው፤ ዮሐንስም በነገሩ ተስማማ::

[16]ኢየሱስም እንደ ተጠመቀ ከውሃው ወጣ፤ ወዲያውኑም ሰማይ ተከፍቶ የእግዚአብሔር መንፈስ እንደ ርግብ ሲወርድበት አየ:: [17]እነሆ፣ "በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው" የሚል ድምፅ ከሰማይ ተሰማ::

የኢየሱስ መፈተን

4፥1-11 ተጓ ምብ - ማር 1፥12:13፤ ሉቃስ 4፥1-13

4 ከዚህ በኋላ መንፈስ ቅዱስ ኢየሱስን በዲያብሎስ ይፈተን ዘንድ ወደ ምድረ በዳ ወሰደው:: [2]አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ከጾመ በኋላ ተራበ:: [3]ፈታኙም ወደ ኢየሱስ ቀርቦ፣ "የእግዚአብሔር ልጅ ከሆንህ እነዚህን ድንጋዮች እንጀራ እንዲሆኑ እዘዝ" አለው።

[4]ኢየሱስም፣ " 'ሰው ከእግዚአብሔር አፍ በሚወጣው ቃል ሁሉ እንጂ በእንጀራ ብቻ

3፥12 ማቴ13፥30፤ 25፥41
3፥13 ማቴ3፥1፤ ማር1፥4
3፥16 ኢሳ11፥2፤ 42፥1፤ሕዝ1፥1፤ ዮሐ 1፥51፤ ሐሥ7፥56፤ 10፥11፤ ራእ4፥1፤ 19፥11
3፥17 ዘዳ4፥12፤ መዝ2፥7፤ኢሳ42፥1፤ ማቴ12፥18፤17፥5፤ ማር1፥11፤9፥7፤ ሉቃ 3፥22፤9፥35፤ ዮሐ12፥28፤ ሐሥ 13፥33፤ ዕብ1፥1-5፤ 5፥5፤2ጴጥ1፥17:18
4፥1 ዘፍ3፥1-7፤ ዕብ 4፥15
4፥2 ዘፀ34፥28፤ 1ነገ19፥8
4፥3 ማቴ3፥17፤ 14፥33፤16፥16፤ 27፥ 54፤ማር3፥11፤ ሉቃ 1፥35፤22፥70፤ ዮሐ 1፥34:49፤ 5፥25፤11፥ 27፤20፥31፤ሐሥ 9፥20፤ሮሜ1፥4፤1ተሰ 3፥5፤1ዮሐ5፥10-13: 20፤ራእ2፥18
4፥4 ዘዳ8፥3፤ዮሐ 4፥34

ሊያጠምቅ አልፈለገም (ቍ7-8):: *በመንፈስ ቅዱስና በእሳት፤* እዚህ ላይ "እሳት" ወደ ፊት የሚመጣውን ፍርድ የሚያመለክት ቢሆንም (ቍ12)፣ በጰንጠቆስጤ ቀን አስደናቂ በሆነ መንገድ ታይቶአል (ሐሥ1፥5:8፤ 2፥1-13፤11፥16):: መንፈስ ቅዱስ በእግዚአብሔር ሕዝብ ሁሉ ላይ እንደሚወርድ በኢል2፥28-29 ላይ ተስፋ ተሰቶጥ ነበር::

3፥12 ***መንሹ፤*** እህል ከተወቃ በኋላ እንዴት በመንሽ ለነፋስ እንደሚሰጥ የሩት1፥22 ማብ ይመ:: እዚህ ላይ በክርስቶስ ዳግም ምጽአት የሚሆነውን ፍርድ ለማመልከት የገባ ዘይቤአዊ አነጋገር ነው:: አንዳንድ ጊዜ የብሉይ ኪዳንና የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች የክርስቶስን የመጀመሪያ ምጽአትና ዳግም ምጽአት ሲገልጹ አንድ ክስተት መስሎ ይታያል::

3፥15፤ ይህ ሁኔታ ክርስቶስ የመሲሕነት አገልግሎቱን እንደ ጀመረ ያመለክታል፤ ለመጠመቁም ብዙ ምክንያቶች ነበሩ:- 1) በዚህ ላይ እንደ ተጠቀሰው የመጀመሪያው "ጽድቅን ሁሉ ለመፈጸም ነው" የሚል ነው፤ ጥምቀቱ ለአብ የተለየ መሆኑንና በእርሱም መሾሙን በግልጽ ያሳያል፤ ይህም፣ በተለይ መንፈስ ቅዱስ በላዩ በመውረዱና (ቍ16) አብ በተናገረው ቃል (ቍ17 ይመ፤ ከመዝ2፥7፤ ከኢሳ42፥1 ጋር ያነጻጽሩ) ታይቶአል:: በእግዚአብሔር ዘለዓለማዊ ዕቅድ መሠረት በመሲሑ ሕይወት ላይ እንዲታይ የተፈለገው ፍጹም የሆነው መሻቱ በኢየሱስ ሕይወት ሙሉ በሙሉ ተገልጾአል:: 2) ኢየሱስ በተጠመቀበት ጊዜ፣ ዮሐንስ የመሲሑን መምጣትና አገልግሎት መጀመሩን ይፋ አደረገ (ዮሐ1፥31-34):: 3) ኢየሱስ ንስሐ መግባትና ከኀጢአት መንጻት የማያስፈልገው ሆኖ ሳለ፣ የእኛ ምትክ በመሆን (2ቆሮ5፥21) በጥምቀቱ ራሱን ሙሉ በሙሉ ከሰው ኀጢአትና ውድቀት ጋር አንድ አድርጎአል:: 4) የእርሱ ጥምቀት ለተከታዮቹ ምሳሌ ነበር::

3፥16-17፤ የሥላሴ አካላት እዚህ ላይ በግልጽ ታይተዋል::

3፥16 ***የእግዚአብሔር መንፈስ፤*** ኢየሱስ ኀጢአት የሌለበት እንደ መሆኑ፣ መንፈስ ቅዱስ በእርሱ ላይ የወረደው ኀጢአትን ለማሸነፍ ሳይሆን፣ ሥጋ የለበሰውን (ትሥጉት) መለኮት በመሲሕነቱ ለአገልግሎት ለማዘጋጀት ነበር (የመሳ3፥10 ማብ ይመ):: በተጨማሪ የማር 1፥10 ማብ ይመ::

3፥17፤ ከመዝ2፥7 ና ከኢሳ42፥1 ጋር የሚዛመድ ነው::

4፥1-11፤ ኢየሱስ የይፋ አገልግሎቱን ከመጀመሩ አስቀድሞ:- ያጋጠመው ፈተና ትኩረት የሚሰጠውና ስለ ሁኔታው በሚገባ ለመረዳት የሚቻለው በብሉይ ኪዳን ሲጠበቅ እንደ ነበረው መሲሕ ሆኖ በመገኘቱ ነው:: ከሦስቱ ፈተናዎቹ በመጀመሪያው ሁኔታ ኢየሱስ መለኮታዊ ኀይሉን ለግል ፍላጎቱ ቢጠቀም ኖሮ፣ ደግሞም በሁለተኛው ፈተናው ብዙ ሰዎች እንዲከተሉት ኀይሉን በመጠቀም ታምራትንና ትንግርታዊ ነገሮችን ቢያደርግ ኖሮ፣ ወይም በሦስተኛው ፈተናው ከሰይጣን ሐሳብ ጋር ቢስማማ ኖሮ የመጣበትን ተልእኮ ሊፈጽም አይችልም ነበር:: ኢየሱስ ኀጢአት ለማድረግ ፍላጎትም ሆነ ዝንባሌ አልነበረውም፤ እነዚህ የቀረቡለት ፈተናዎች በራሳቸው ኀጢአት ነበሩና (ማቴ 5፥22:28):: ጌታ ኢየሱስ አምላክ እንደ መሆኑ መጠን በተግባሩም ሆነ በንግግሩ፣ ወይም በውስጣዊ ፍላጎቱ ኀጢአት አልፈጸመም (2ቆሮ5፥21፤ ዕብ7፥26፤ 1ጴጥ2፥22፤ 1ዮሐ3፥5):: ይሁን እንጂ የኢየሱስ መፈተን ለሌሎች አርአያ ለመሆን ብቻ የቀረበ የይምሰል ፈተና ሳይሆን፣ በእርግጠኝነት በእውን ተፈትኖአል:: "እርሱ እንደ እኛ በማንኛውም ሁኔታ የተፈተነ፣ ነገር ግን ኀጢአትን ያልሠራ" ነበር (ዕብ4፥15):: ፈታኙ ወደ ኀጢአት የገፋፋው አመቺ ሁኔታ ጠብቆ ነበር:: ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ ቢሆንም፣ ማንኛውም አማኝ ሊጠቀምበት የሚችለውን የመንፈስን ሰይፍ፣ ይኸውም የእግዚአብሔርን ቃል፣ በመጠቀም ሰይጣንን ድል አደረገ (ኤፌ6፥17):: ሦስቱንም ፈተናዎች (ቍ4:7:10) የተቋቋማቸው በዘዳግም የሚገኘውን የእውነት ቃል መሣሪያ በማድረግ ነበር።

4፥1 ***መንፈስ ... ይፈተን ዘንድ ... ወሰደው፤*** በመለኮት ታቅዶ የቀረበው ይህ ፈተና በዘዳ8፥1-5 ያለውን ሐሳብ መሠረት በማድረግ ነው፤ ኢየሱስ ለዲያብሎስ በመጀመሪያ የሰጠው መልስም ከዚሁ ክፍል የተጠቀሰ ነው (ቍ4 ይመ):: በዚያ ክፍል ላይ ሙሴ፣ "ትእዛዞቹን ስለ መጠበቅህና ስላለመጠበቅህ በልቡናህ ያለውን ለማወቅ ሲል፣ ዝቅ ዝቅ እንድትልና እንድትፈተን" በማለት እግዚአብሔር እስራኤላውያንን አርባ ዓመት ሙሉ በምድረ በዳ እንዴት እንደ መራቸው ያስታውሳል:: በዚህም ላይ ኢየሱስ ገና በአገልግሎቱ መጀመሪያ ላይ ወደ ተመሳሳይ ፈተና እንዲገባ ግድ ሆኖበት እንደ ነበርና፤ "ከእግዚአብሔር አፍ በሚወጣው ቃል" መሠረት የሚመላለስ እውነተኛው እስራኤላዊ መሆኑን አስመስክሮአል:: ምንም እንኳ አዳም የቀረበለትን ትልቅ ፈተና ማለፍ አቅቶት መላውን የሰው ዘር ኀጢአት ውስጥ ቢከትም (ዘፍ3)፣ ኢየሱስ ታማኝ ሆኖ በመገኘት የተቀበሉትን ሁሉ ለማዳን ብቃት ያለው አዳኝ መሆኑን አሳየ:: ደግሞም ኢየሱስ ለእኛ "ርኅሩኅና ታማኝ ሊቀ ካህናት" (ዕብ2፥17) በመሆን፣ "የሚፈተኑትን ሊረዳቸው እንዲችል" (ዕብ2፥15፤ 4፥15-16 ይመ)፣ እንደ እስራኤላዊና እንደ ማንኛውም ሰው ሆኖ ፈተና መቀበሉ አስፈላጊ ነበር:: በፈተናም ጊዜ እስከ መጨረሻው ታማኝ ሆኖ በመጽናቱ፣ ፈተና ለሚገጥማቸው አማኞች ሁሉ አርአያ ሆኖአል:: *በዲያቢሎስ ይፈተን ዘንድ፤* በእርግጥ እግዚአብሔር ሕዝቡን ይፈትናል፤ የሚፈትናቸውም እምነታቸውን ለማጽናት ነው (ያዕ 1፥2-4)፤ በክፉ የሚፈትነው ግን ዲያቢሎስ ነው (የዘፍ22፥1 ማብ፤ 1ዮሐ3፥8፤ ራእ2፥9-10 እና ማብ፤ ራእ12፥9-10 ይመ):: በዕብራይስጥ ቋንቋ 'ሰይጣን' በግሪኩ ደግሞ 'ዲያብሎስ' የሚባለው በከሳሽነቱና በሐሰት አባትነቱ ይታወቃል:: ዲያብሎስ አካላዊ ፍጥረት እንጂ የሌላ አካል ወይም የኀይል ተቀጽላ አይደለም:: በመሆኑም እስከ ጊዜው (ይሁ6 ይመ) የእግዚአብሔርና የመንግሥቱ ሥራ ቀንደኛ ጠላትና የጨለማው ሠራዊት መሪ እንደ ሆነ ይታወቃል::

4፥2 *አርባ ቀንና አርባ ሌሊት፤* ይህ ቍጥር ሙሴ (ዘፀ 24፥18፤ 34፥28) እና ኤልያስ (1ነገ19፥8) ያለፉበትን ልምምድ ወደ ትውስታ ያመጣል፤ እስራኤላውያን በምድረ በዳ ለአርባ ዓመት የተፈተኑትን ፈተና ያሳስባል (ዘዳ8፥2-3)::

4፥3 *የእግዚአብሔር ልጅ ከሆንህ፤* "የእግዚአብሔር ልጅ ነህና" ማለት ነው:: ዲያብሎስ ኢየሱስን የፈተነው የእግዚአብሔር ልጅነቱን እንዲጠራጠር ለማድረግ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ መሆኑ መለኮታዊ ኀይሉን ለራሱ ክብር እንዲያውለው ለመገፋፋት ነበር::

4፥4፤ እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን በታምር መና እንዳ

አይኖርም’ ተብሎ ተጽፎአል” ሲል መለሰለት።

[5]ቀጥሎም ዲያብሎስ ኢየሱስን ወደ ቅድስት ከተማ በመውሰድ በቤተ መቅደሱም ዐናት ላይ አውጥቶ፣ [6]“የእግዚአብሔር ልጅ ከሆንህ ራስህን ወደ መሬት ወርውር፤ እንዲህ ተብሎ ተጽፎአልና፤

“ ‘እግርህ በድንጋይ እንዳይሰናከል፣
በእጃቸው ያነሡህ ዘንድ፣
መላእክቱን ስለ አንተ ያዝልሃል።’ ”

[7]ኢየሱስም፣ “እንደዚሁም በመጻሕፍት፣ ‘እግዚአብሔር አምላክህን አትፈታተነው’ ተብሎ ተጽፎአል” በማለት መለሰለት።

[8]እንደ ገናም ዲያብሎስ ኢየሱስን እጅግ ከፍ ወዳለ ተራራ አወጣው፤ የዓለምንም መንግሥታት ከነክብራቸው አሳየውና፣ [9]“ወድቀህ ብትሰግድልኝ ይህን ሁሉ እሰጥሃለሁ” አለው።

[10]ኢየሱስም፣ “አንተ ሰይጣን ከፊቴ ራቅ! ‘ለአምላክህ ለእግዚአብሔር ስገድ፤ እርሱንም ብቻ አምልክ’ ተብሎ ተጽፎአልና” አለው።

4፥5 ነህ11፥1፤ዳን 9፥24፤ማቴ27፥53
4፥6 ቊ3፤ መዝ 91፥11፡12
4፥7 ዘዳ6፥16
4፥10 ዘዳ6፥13፤ 1ዜና21፥1፤ኢዮ1፥6-9 ፤ማቴ16፥23፤ማር 4፥15፤ሉቃ10፥18፤ 13፥16፤22፥3፡31፤ ሮሜ16፥20፤2ቆሮ 2፥11፤11፥14፤2ተሰ 2፥9፤ራእ12፥9
4፥11 ማቴ26፥53፤ ሉቃ22፥43፤ዕብ1፥14 ፤ያዕ4፥7
4፥12 ማቴ14፥3፤ ማር1፥14
4፥13 ማር1፥21፤9፥33፤ ሉቃ4፥23፡31፤ ዮሐ2፥12፤4፥46፡47
4፥14 ማቴ1፥22
4፥16 ኢሳ9፥1፡2፤ ሉቃ2፥32፤ ዮሐ 1፥4፡5፡9
4፥17 ማቴ3፥2

[11]ከዚያም ዲያብሎስ ትቶት ሄደ፤ መላእክትም መጥተው አገለገሉት።

ኢየሱስ ስብከት መጀመሩ

[12]ኢየሱስ የዮሐንስን መታሰር በሰማ ጊዜ ወደ ገሊላ ተመለሰ። [13]የናዝሬትንም ከተማ ትቶ፣ በዛብሎንና በንፍታሌም አካባቢ በባሕሩ አጠገብ በምትገኘው በቅፍርናሆም ከተማ መኖር ጀመረ። [14]በዚህም በነቢዩ ኢሳይያስ እንዲህ ተብሎ የተነገረው ትንቢት ተፈጸመ፤

[15]“የዛብሎን ምድር፣ የንፍታሌም ምድር፣
ከዮርዳኖስ ማዶ በባሕር መንገድ አጠገብ፣
ያለው የአሕዛብ ገሊላ፣
[16]በጨለማ የሚኖር ሕዝብ፣
ታላቅ ብርሃን አየ፤
በሞት ጥላ ምድር ላለው፣
ብርሃን ወጣለት።”

[17]ከዚያ ጊዜ አንሥቶ ኢየሱስ፣ “ንስሐ ግቡ፤ የእግዚአብሔር መንግሥት ቀርባለችና” እያለ መስበክ ጀመረ።

ወረደላቸው ሁሉ (ዘዳ8፥3)፣ ማንም ሰው ለመንፈሳዊ ምግቡ በእግዚአብሔር ላይ እምነቱን መጣል አለበት። ኢየሱስ ለሚያስፈልገው ምግብ በአባቱ ታመነ እንጂ፣ በራሱ የታምር ሠሪነት ችሎታ ለማግኘት አልፈለገም።

4፥5፤ የሉቃ4፥2 ማብ ይመ። *ከቤተ መቅደሱም ዐናት፤* የሉቃ4፥9 ማብ ይመ። *ቤተ መቅደስ፤* ቤተ መቅደስና የቤተ መቅደሱ ዙሪያ በታላቁ ሄሮድስ እንደ ገና ታንጾ ነበር (የ2፥1 ማብና ዮሐ2፥20 ይመ)። የቤተ መቅደሱ አደባባይ 300 ሜትር በ457 ሜትር የሚያህል ስፋት ነበረው፤ በደቡባዊ ምሥራቅ በኩል የነበረውን ተዳፋት ለማስተካከል ትልቅ መድረክ ተሠርቶለት ነበር። መድረኩም እንዳይናጋ በትላልቅ ድንጋይ የተገነባ ድጋፍ ተደርጎለት ነበር። በመድረኩም ላይ የቤተ መቅደሱ ሕንጻ፣ አደባባዮችና መግቢያዎች በተዋቡ ዓምዶች ተደግፈው ቆመዋል።

4፥12፤ *የዮሐንስን መታሰር፤* ማር1፥14 እና የሉቃ3፥20 ማብ ይመ። ዮሐንስ በምን ምክንያት እንደ ታሰረ፣ በ14፥3-4 ተገልጾአል።

4፥13 *ቅፍርናሆም፤* በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ባትጠቀስም ኢየሱስ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን ሰፋ ያለች ከተማ ነበረች፤ ጌታ ኢየሱስ በገሊላ ያገለግል በነበረበት ወቅት የጴጥሮስን ቤት እንደ ዋና ማረፊያ አድርጎ ይጠቀም ነበር (ማር 2፥1፤ 9፥33 ይመ)። የጴጥሮስ ቤት ተሠርቶበት ነበር በተባለው ስፍራ በአምስተኛው ምዕተ ዓመት የታነጸ፣ እንደ ቤተ መንግሥት ያለ ትልቅ አዳራሽ በአሁኑ ጊዜ ይታያል፤ ከዚያም ትንሽ ራቅ ብሎ በአራተኛው ምዕተ ዓመት የተሠራ ምኵራብ ይገኛል።

4፥15-16፤ *መሲሑን በተመለከተ ኢሳይያስ የተነበየው ሌላው ትንቢት ነው፤* ኢየሱስ አብዛኛውን የአደባባይ አገልግሎቱን የፈጸመው ከገሊላ በስተ ሰሜንና በስተ ምዕራብ በሚገኘው “በዛብሎንና በንፍታሌም አካባቢ” ነበር (ቊ13)።

4፥17 *ከዚያ ጊዜ አንሥቶ፤* ይህ አባባል ለጌታ ኢየሱስ የአገልግሎት ምዕራፍ ትልቅ ቦታ እንደ ተሰጠው የሚገልጽ ሲሆን፣ በተለይ በማቴዎስ ወንጌል ሦስት ጊዜ ተጠቅሶአል (ማቴ16፥21፤ 26፥16 ይመ)። እንዲያውም አንዳንዶች ከዚያ ጊዜ አንሥቶ የሚለውን ሐረግ ማቴዎስ የኢየሱስን የአገልግሎት ምዕራፎች

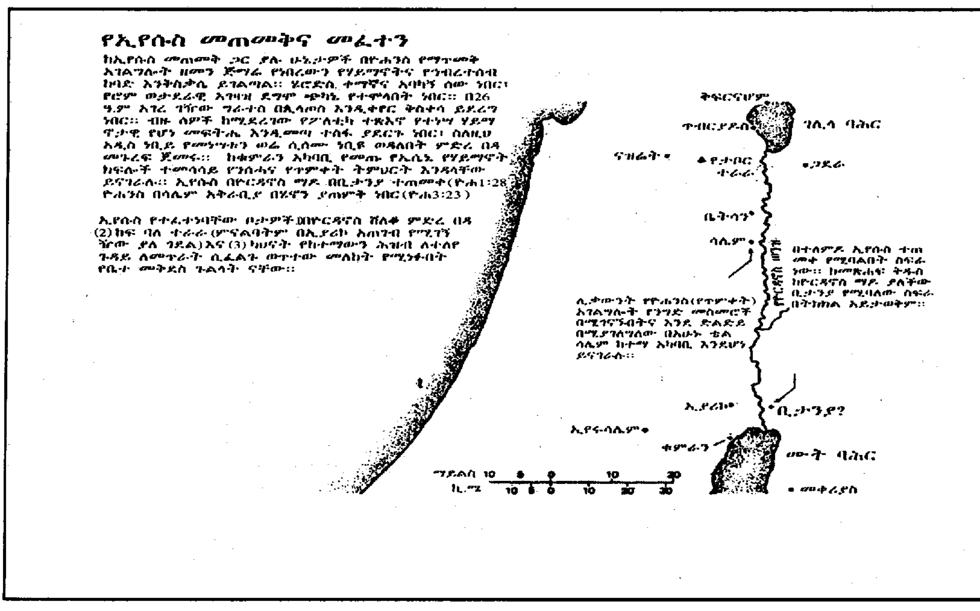

የመጀመሪያዎቹ ደቀ መዛሙርት መጠራት

4፥18-22 ተጓ ምብ - ማር1፥16-20፤ ሉቃ5፥2-11፤ ዮሐ1፥35-42

[18]ኢየሱስ በገሊላ ባሕር አጠገብ ሲያ ልፍ፣ ሁለት ወንድማማቾች ማለትም ጴጥ ሮስ የተባለውን ስምዖንንና ወንድሙን እን ድርያስን አያቸው:: ዓሣ አጥማጆች ነበሩና መረባቸውን ወደ ባሕሩ ይጥሉ ነበር:: [19]ኢየ ሱስም፣ “ኑ፣ ተከተሉኝ፤ ሰዎችን አጥማጆች አደርጋችኋለሁ” አላቸው:: [20]ወዲያው መረ ባቸውን ትተው ተከተሉት::

[21]አለፍ እንዳለም፣ ሌሎች ሁለት ወንድ ማማቾች፣ የዘብዴዎስን ልጅ ያዕቆብንና ወንድሙን ዮሐንስን አየ:: ከአባታቸው ከዘ ብዴዎስ ጋር በጀልባ ውስጥ መረባቸውን ያበጁ ነበር:: ኢየሱስም ጠራቸው፤ [22]ወዲያ ውኑ ጀልባቸውንም ሆነ አባታቸውን ትተው ተከተሉት::

4፥18 ማቴ15፥29፤ 16፥17:18፤ማር7፥31 ፤ዮሐ6፥1
4፥19 ቍ20:22፤ ማቴ8፥22፤ማር10፥21 :28:52፤ሉቃ5፥28፤ ዮሐ1፥43፤21፥19:22
4፥20 ቍ19
4፥21 ማቴ17፥1፤ 20፥20፤26፥37፤ማር 3፥17፤13፥3፤ሉቃ 8፥51፤ዮሐ21፥2
4፥22 ቍ19
4፥23 ማቴ3፥2፤ 8፥16፤9፥35፤13፥54፤ 14፥14፤15፥30፤ማር 1፥14:21:39፤3፥10፤ ሉቃ4፥15:44፤7፥22፤ ዮሐ6፥59፤18፥20፤ ሐሥ10፥38፤20፥25፤ 28፥23:31
4፥24 ማቴ8፥6:16: 28፤9፥2:32፤12፥22፤

የበሽተኞች መፈወስ

[23]ኢየሱስም በምኵራቦቻቸው እያስተማረ፣ የእግዚአብሔርን መንግሥት የምሥራች ቃል እየሰበከ፣ በሕዝቡ መካከል ማንኛው ንም ደዌና ሕመም እየፈወሰ በመላው ገሊላ ይዘዋወር ነበር::

[24]ከዚህም የተነሣ ዝናው በመላዋ ሶርያ ተሰማ፤ ሕዝቡም በተለያዩ በሽታዎች የታ መሙትን፣ በክፉ ደዌ የሚሠቃዩትን፣ አጋ ንንት ያደሩባቸውን፣ የሚጥል በሽታ ያለባ ቸውን፣ ሽባዎችን ሁሉ ወደ እርሱ አመጡ፤ ፈወሳቸውም::

[25]ከዚህም የተነሣ ከገሊላ፣ ከ‘ዐሥሩ ከተ ሞች’፣ ከኢየሩሳሌም፣ ከይሁዳና ከዮርዳ ኖስ ማዶ የመጡ ብዙ ሰዎች ተከተሉት::

15፥22፤17፥15፤ማር 1፥32፤2፥3፤5፥15:16:18፤ሉቃ2፥2
4፥25 ማር 3፥7:8፤ ሉቃ6፥17

በሦስት ዋና ዋና ክፍሎች በመከፈል የተጠቀመበት ነበር ይላሉ:: *ንስሐ ግቡ፤* ኢየሱስ ይፋ አገልግሎቱን የጀመረው እንደ መጥ ምቁ ዮሐንስ፣ “ንስሐ ግቡ” በማለት ነበር (3፥2):: የእግዚአብሔር መንግሥት በራሱ በኢየሱስ ክርስቶስና በአገልግሎቱ በኩል ወደ ሰው በመቅረብ ላይ ስለ ነበረች፣ ሰዎች ንስሐ መግባት ነበረባቸው::

4፥18 *በገሊላ ባሕር፤* የማር1፥16 ማብ ይመ:: *መረባቸውን፤* በጀልባ ላይ ወይም ጥልቀት በሌለው ውሃ ውስጥ በመሆን ዓሣ ለማጥመድ የሚጣል ክብ መረብ ነው

4፥20፤ የማር 1፥17 ማብ ይመ::

4፥21 *መረባቸውን ያበጁ ነበር፤* ለሚቀጥለው ቀን የማጥ መድ ተግባር ለማዘጋጀት መረብን ማጠብ፣ መጠገንና እንዲደ ርቅ ማስጣት ማለት ነው::

4፥23 *እያስተማረ ... እየሰበከ ... እየፈወሰ፤* የጌታ አገል ግሎት ሦስት ገጽታ ነበረው:: ምኵራቦች (የማር1፥21 ማብ ይመ) በየሰንበቱ የሚያስተምርባቸው ሲሆኑ፣ በተቀሩት የሳምንቱ ቀናት ግን አያሌ ሕዝብን በመስክ ላይ ይሰብክ ነበር::

4፥24 *ሶርያ፤* ከገሊላ በስተ ሰሜን፣ በደማስቆና በሚድትራ ኒያን ባሕር መካከል ይገኝ የነበረ ምድር ነው:: *የሚጥል በሽታ ያለባቸውን፤* ይህ በሽታ በግሪክ ቋንቋ “የጨረቃ ምታት” ይባል ነበር፤ ይህም የሚጥል በሽታ መንሥኤው ከጨረቃ መለዋወጥ ጋር የተያያዘ ነው የሚለውን የጥንት እምነት ያንጸባርቃል::

4፥25 *ዐሥሩ ከተሞች፤* የግሪክ የሥልጣኔ ባህል ጐልቶ የሚታይባቸው በአንድ ላይ ያሉ ዐሥር ከተሞች ናቸው:: ከአንዱ ጥንታዊ ከተማ በቀር (ቤት ሻን)፣ ሁሉም ከገሊላ ባሕርና ከዮር ዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ይገኙ ነበር:: እነዚያ የተያያዙ ከተ ሞች ከገሊላ ባሕር ሰሜን ምሥራቅ አንሥቶ ወደ ደቡብ እስከ ፊላደልፊያ (የዛሬዋ አማን) ድረስ የሚዘልቅ የቆዳ ስፋት ይሸፍኑ ነበረ::

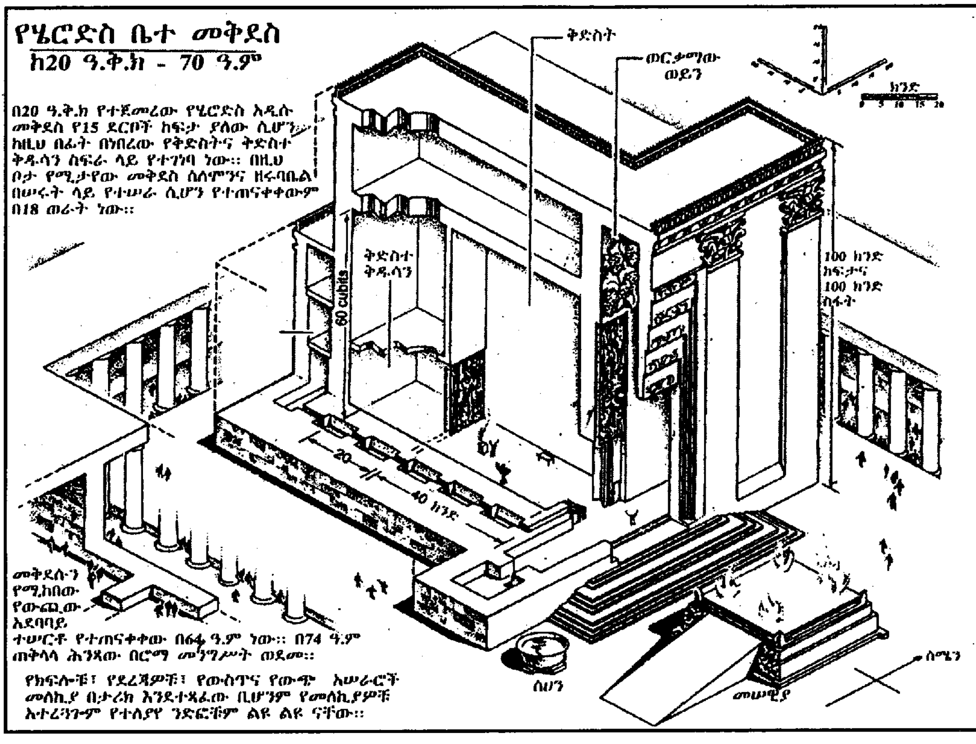

የተራራው ስብከት

5፥3-12 ተጓ ምብ - ሉቃ 6፥20-23

5 ብዙ ሕዝብ እንደ ተሰበሰበ ባየ ጊዜ፣ ወደ ተራራ ወጣና ተቀመጠ፤ ደቀ መዛሙርቱም ወደ እርሱ መጡ። 2እንዲህም እያለ ያስተምራቸው ጀመር፤

3በመንፈስ ድኾች የሆኑ ብፁዓን ናቸው፤
 መንግሥተ ሰማይ የእነርሱ ናትና።
4የሚያዝኑ ብፁዓን ናቸው፤
 መጽናናትን ያገኛሉና።
5የዋሆች ብፁዓን ናቸው፤
 ምድርን ይወርሳሉና።
6ጽድቅን የሚራቡና የሚጠሙ ብፁዓን ናቸው፤
 ይጠግባሉና።
7ምሕረት የሚያደርጉ ብፁዓን ናቸው፤
 ምሕረትን ያገኛሉና።
8ልባቸው ንጹሕ የሆነ ብፁዓን ናቸው፤
 እግዚአብሔርን ያዩታልና።
9ሰላምን የሚያወርዱ ብፁዓን ናቸው፤
 የእግዚአብሔር ልጆች ተብለው ይጠራሉና።
10ስለ ጽድቅ ብለው የሚሰደዱ ብፁዓን ናቸው፤
 መንግሥተ ሰማይ የእነርሱ ናትና።

11ሰዎች በእኔ ምክንያት ቢሰድቧችሁ፣ ቢያሳድዷችሁና ክፉውን ሁሉ በሐሰት ቢያስወሩባችሁ፤ ብፁዓን ናችሁ። 12በሰማይ የምትቀበሉት ዋጋ ታላቅ ስለ ሆነ ደስ ይበላችሁ፤ ሐሤት አድርጉ፤ ከእናንተ በፊት የነበሩትን ነቢያት እንደዚሁ አሳደዋቸዋልና።

ጨውና ብርሃን

13"እናንተ የምድር ጨው ናችሁ፤ ጨው የጨውነት ጣዕሙን ቢያጣ ጣዕሙን መልሶ ሊያገኝ ይችላልን? ወደ ውጪ ተጥሎ በሰው ከመረገጥ በቀር ጥቅም አይኖረውም።

14"እናንተ የዓለም ብርሃን ናችሁ፤ በተራራ ላይ ያለች ከተማ ልትደበቅ አትችልም፤ 15ሰዎችም መብራት አብርተው ከዕንቅብ ሥር አያስቀምጡትም፤ በቤት ውስጥ ላሉት ሁሉ እንዲያበራ በመቅረዝ ላይ ያስቀምጡታል እንጂ። 16እንደዚሁም ሰዎች ሥራችሁን አይተው በሰማይ ያለውን አባታችሁን እንዲያከብሩ ብርሃናችሁ በሰዎች ፊት ይብራ።

የሕግ ፍጻሜ

17"ሕግንና የነቢያትን ቃል ለመሻር የመ

5፥3 ቍ10:19፤ ማቴ25፥34
5፥4 ኢሳ61፥2:3፤ ራእ7፥17
5፥5 መዝ37፥11፤ ሮሜ4፥13
5፥6 ኢሳ55፥1:2
5፥7 ያዕ2፥13
5፥8 መዝ17፥15፤ 24፥3:4፤42፥2፤73፥1፤ ዕብ12፥14፤ራእ22፥4
5፥9 ቍ44:45፤ ሮሜ8፥14፤14፥19፤ ያዕ 3፥18
5፥10 ቍ3:19፤ ማቴ 25፥34፤ 1ጴጥ3፥14
5፥11 ኢሳ51፥7፤ ዮሐ15፥21
5፥12 2ዜና36፥16፤ መዝ9፥2፤ማቴ23፥31:37፤ ሐሥ5፥41፤7፥52፤ 2ቆሮ6፥10፤12፥10፤ ቆላ1፥24፤1ተሰ2፥15 ፤ዕብ11፥32-38፤ ያዕ 1፥2፤1ጴጥ1፥6፤ 4፥13:16
5፥13 ማር9፥50፤ ሉቃ14፥34:35
5፥14 ዮሐ8፥12
5፥15 ማር4፥21፤ ሉቃ8፥16፤11፥33
1ቆሮ10፥31፤ፊል 1፥11፤ቲቶ2፥14 5፥16 ማቴ9፥8፤ 5፥17 ዮሐ10፥34:35፤ሮሜ3፥31

5፥1-7፥29፤ 'የተራራው ስብከት' በመባል የሚታወቀው በማቴዎስ ወንጌል ውስጥ ከሚገኙት አምስት ታላላቅ ትምህርቶች የመጀመሪያው ነው (ም5-7፤ 10፤ 13፤ 18፤ 24-25)። ይህም የሚከተሉትን ሦስት ዐበይት ጉዳዮችን የያዘ ነው፤ 1) መባረክ፤ ይህም ስለ ቡሩካን የተነገረ ነው (5፥1-12)፤ 2) ሥነ ምግባርን በተመለከተ የቀረበ ተግሣጽ ነው (5፥13-20፤ 6፥1-7፥23)፤ 3) በኢየሱስ የሥነ ምግባር ትምህርትና በአይሁድ ወግ መካከል ያለውን ንጽጽር የሚያመለክት ነው (5፥21-48)። ስብከቱ የተደመደመው የተሰጠውን ትምህርት ተግባር ላይ ማዋል ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ ለማሳየት በቀረበ ምሳሌና (7፥24-27)፣ ኢየሱስ እንዴት ባለ ሥልጣን ያስተምር እንደ ነበር በመገረም ለማድመጥ የተሰበሰበው ሕዝብ በሰጠው አስተያየት ነው (7፥28-29)።

ይህ ትምህርት ኢየሱስ በአንድ ወቅት ካስተማረው ውስጥ ተጨምቆ የቀረበ ይሁን፣ ወይም በተለያየ ወቅት ከሰጠው ትምህርት የተውጣጣ ለመሆኑ የጋራ የሆነ አመለካከት የለም። ምናልባት ማቴዎስ፣ ኢየሱስ ከአስተማረው ትምህርት አንዱን በመውሰድ በተለያየ ወቅት ቀርቦ ከነበረው ተመሳሳይነት ካለው የጌታ ትምህርት ጋር በማዛመድ አስፋፍቶ ሳያቀርብ አልቀረም። በማቴዎስ ወንጌል ከተጠቀሰው የተራራው ስብከት ውስጥ ሠላሳ አራቱ ጥቅሶች፣ በሉቃስ ወንጌል ውስጥ ተጓዳኝ ከሚመስለው ከ"መስክ ስብከት" ይልቅ (ሉቃ6፥17-49)፣ በተለያየ ዐውድ በየቦታው (በሉቃስ ወንጌል) ውስጥ ተጠቅሰው ይገኛሉ

የተራራው ስብከት ላቅ ያለ ግብረ ገባዊና ሥነ ምግባራዊ ሕይወት ስለሚጠይቅ፣ አንዳንዶች ተግባራዊነት የሌለው ነው በማለት ትተውታል፤ ወይም የዚህ ዓይነት ሕይወት ወደ ፊት ሊመጣ ባለው መንግሥት የሚፈጸም ነው ይላሉ። ነገር ግን ኢየሱስ (ማቴዎስም) ስብከቱን ሲያቀርብ ለክርስቲያኖች የአኗኗር መለኪያ ሚዛን እንዲሆናቸው ብሉ እንጂ፣ በሰው ጥረት መፈጸም እንደ ማይቻል ያውቅ ነበር። ደግሞም ኢየሱስ ትምህርቱ ለሰው ግልጽ እንዲሆን፣ አንዳንድ ጊዜ አንድን ነገር አጉልቶ የሚያሳይበት የአነጋገር ማከሉ አይከድም (ለምሳሌም የ5፥29-30 ማብ ይመ)።

5፥1 *ወደ ተራራ፤* የትኛው ተራራ እንደ ሆነ በግልጽ ባይታወቅም፣ ከቅፍርናሆም ብዙ ሳይርቅ ከገሊላ ባሕር በሰሜን ምዕራብ ጫፍ በኩል ካለው ተዳፋትነት በሌለው ተረተር ላይ ሊሆን ይችላል (የሉቃ6፥20-49 ማብ ይመ)። አዲሱም ሕግ እንደ ቀድሞው ሕግ (ዘጸ19፥3) የተሰጠው ከተራራ ላይ ነው። *ተቀመጠ፤* ተቀምጦ ማስተማር የአይሁድ መምህራን ልማድ ነበር (ማር4፥1፤ 9፥35፤ ሉቃ4፥20፤ 5፥3፤ ዮሐ8፥2 ይመ)። *ደቀ መዛሙርቱም፤* ቀጥታ ትርጕሙ "ተማሪዎች" ማለት ነው።

5፥3 *ብፁዓን፤* ይህ ቃል ከ"መደሰት" የላቀ ትርጕም አለው፤ ምክንያቱም ደስታ በውጫዊ ባለ ሁኔታ ላይ የተመሠረተ ስሜት ነው። "ብፁዓን" የሚለው ቃል በዚህ ላይ የሚያመለክተው በእግዚአብሔር መንግሥት የመዳን ተካፋዮች የሆኑት የሚያገኙትን የኋላ ኋላ በጎ ሁኔታና ልዩ መንፈሳዊ ደስታን ነው (የመዝ 1፥1 እና የራእ1፥3 ማብ ይመ)። *በመንፈስ ድኾች፤* በመንፈስ ከመታበይና በራስ ብቃት ከመተማመን ጋር በተቃራኒነት የሚታይ ነው። *መንግሥተ ሰማይ የእነርሱ ናትና፤* ይህች መንግሥት በግል ጥረት የማትገኝ የእግዚአብሔር ስጦታ ናት እንጂ ለበጎ ሥራችን ወሮታ የምትሰጥ አይደለችም ።

5፥5 *የዋሆች፤* ይህ ሐሳብ ከመዝ37፥11 የተወሰደ ነው፤ የሚያመለክተውም ከሰው ጋር ባለን ግንኙነት የምናሳየውን አክብሮት ብቻ ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ፊት በተሰበረ ልብና በትሕትና መቅረብን ነው። *ምድር፤* አዲሲቷ የተስፋዪቱን ምድር ማለቱ ነው (ራእ21፥1)።

5፥8 *ልባቸው፤* አእምሮን፣ ፈቃድንና ስሜትን የሚያካትት የሕልውና ማእከል ማለት ነው (የመዝ4፥7 ማብ ይመ)።

5፥9 *ሰላምን የሚያወርዱ፤* እነርሱ በተማሩበት ምሕረት ሌሎችን የሚምሩ፣ የእግዚአብሔር ቃል በእኛ የማስታረቅን ቃል አኖረ እንደሚል (2ቆሮ5፥18-20 ይመ) ለሌሎችም የእግዚአብሔር የሆነ ሰላም እንዲመጣ ምክንያት የሚሆኑ ማለቱ ነው። ይኸንንም በማድረጋቸው የእግዚአብሔር የአምላካቸውን በጎ ባሕርይ ያንጸባርቃሉ፤ ስለዚህም ደግሞ "የእግዚአብሔር ልጆች" ይባላሉ።

5፥10 *መንግሥተ ሰማይ የእነርሱ ናትና፤* ይኸንን ሲልም በአሁኑ ዓለም በየዕለት የዕለት ሁኔታ የሚገለጽና ለወዲያኛውም ከሞት በኋላ ለሆነ በዘለዓለማዊ ሕይወት የሚገለጽ ተስፋ ነው።

5፥13 *ጨው፤* ምግብን ለማጣፈጥና ሳይበላሽ ረዘም ላለ ጊዜ እንዲቆይ ለማድረግ ያገለግላል።

5፥15 *መብራት፤* ኢየሱስ በምድር ላይ በአካለ ሥጋ በነበረበት ዘመን፣ ሰዎች ብርሃን ለማግኘት በወይራ ዘይት የሚነድድ የተገመደ ፈትል ከሸክላ በተሠራ ኵራዝ መሳይ ዕቃ ውስጥ በማድረግ ይጠቀሙ ነበር (የዘፀ25፥37 ማብ ይመ)። *ዕንቅብ፤* ዱቄት ወይም ጥራጥሬ ለመያዝ የሚያገለግል ጐድጐድ ያለ ሰፊድ መሳይ ዕቃ ነው።

5፥16 *በሰማይ ያለውን አባታችሁን፤* ማቴዎስ "የሰማይ አባታችሁ" ወይም "በሰማይ የሚኖር አባት" የሚለውን አባባል ዐሥራ ሰባት ጊዜ ሲጠቅሰው፣ ማርቆስና ሉቃስ ደግሞ አንድ አንድ ጊዜ ብቻ ጽፈውታል፤ ዮሐንስ ግን ይህን ሐረግ ፈጽሞ አልተጠቀመም።

5፥17 *ሕግንና፤* የመጀመሪያዎቹ አምስት የአይሁድ መጻሕፍት ናቸው (እነዚህም በእኛ ብሉይ ኪዳን ውስጥ ይገኛሉ)። *የነቢያትን፤* ዐበይት ነቢያት የምንላቸውን "የኋለኞቹን ነቢያት":-

ባሁ አይምሰላችሁ፤ ለመፈጸም እንጂ ለመሻር አልመጣሁም:: [18]እውነት እላችኋለሁ፤ ሰማይና ምድር እስኪያልፍ ድረስ ሕግ ሁሉ ይፈጸማል እንጂ ከሕግ አንዲት ፊደል ወይም አንዲት ነጥብ እንኳ አትሻርም:: [19]ስለዚህ ማንም ከእነዚህ ትእዛዛት አነስተኞቹን እንኳን ቢተላለፍ፣ ሌሎችንም እንዲተላለፉ ቢያስተምር በመንግሥተ ሰማይ ታናሽ ተብሎ ይጠራል፤ ነገር ግን እነዚህን ትእዛዛት እየፈጸመ ሌሎችም እንዲፈጽሙ የሚያስተምር በመንግሥተ ሰማይ ታላቅ ይባላል:: [20]ጽድቃችሁ ከፈሪሳውያንና ከኦሪት ሕግ መምህራን ጽድቅ ልቆ ካልተገኘ መንግሥተ ሰማይ መግባት አትችሉም::

ነፍስ መግደል አይገባም

5፥25:26 ተጓ ምብ - ሉቃ 12፥58:59

[21]"ለቀደሙት ሰዎች፣ 'አትግደል፤ የገደለ ይፈረድበታል' እንደ ተባለ ሰምታችኋል፤ [22]እኔ ግን እላችኋለሁ፤ ወንድሙን ያለ አግባብ የሚቈጣ ይፈረድበታል፤ ማንም ወንድሙን 'ጅል' የሚል በሸንጎ ፊት ይጠየቅበታል፤ 'ደደብ' የሚለው ደግሞ የገሃነም እሳት ፍርድ ይጠብቀዋል::

[23]"ስለዚህ መባህን በመሠዊያው ላይ ለእግዚአብሔር በምታቀርብበት ጊዜ ወንድምህ የተቀየመብህ ነገር መኖሩ ትዝ ቢልህ፣ [24]መባህን በዚያው በመሠዊያው ፊት ተወው፤ በመጀመሪያ ሄደህ ከወንድምህ ጋር ተስማማ፤ ከዚያም ተመልሰህ መባህን ለእግዚአብሔር አቅርብ::

[25]"የከሰሰህ ባላጋራህ እንዳያስፈርድብህ፣ ዳኛውም ለአሳሪ አሳልፎ እንዳይሰጥህ፣ በወህኒም እንዳትጣል፣ በመንገድ ላይ ሳለህ ከባላጋራህ ጋር ፈጥነህ ተስማማ:: [26]እውነት እልሃለሁ፤ ካስፈረደብህ ግን የመጨረሻዋን ሳንቲም[*] እስክትከፍል ድረስ ከዚያ አትወጣም::

ማመንዘር አይገባም

[27]" 'አታመንዝር' እንደ ተባለ ሰምታችኋል:: [28]እኔ ግን እላችኋለሁ፤ ሴትን በምኞት ዓይን የተመለከተ ሁሉ በልቡ ከእርሷ ጋር አመንዝሮአል:: [29]ቀኝ ዓይንህ የኀጢአት ሰበብ ቢሆንብህ፣ አውጥተህ ወዲያ ጣለው፤ ሰውነትህ በሙሉ ወደ ገሃነም ከሚጣል ከሰውነትህ አንዱን ክፍል ብታጣ ይሻልሃል:: [30]ቀኝ እጅህ የኀጢአት ሰበብ ቢሆንብህ ቈርጠህ ወዲያ ጣለው፤ ሰውነትህ በሙሉ ወደ ገሃነም ከሚጣል ከሰውነትህ አንዱን ክፍል ብታጣ ይሻልሃል::

[31]" 'ሚስቱን የሚፈታ ሁሉ የፍቺ ወረቀት መስጠት አለበት' እንደተባለ ሰምታችኋል:: [32]እኔ ግን እላችኋለሁ፤ በላዩ ላይ ስታመነዝር ካላገኛት በስተቀር፣ ሚስቱን የሚፈታ ሁሉ እንድታመነዝር ያደርጋታል፤ በዚህ ሁኔታ የተፈታችውን ሴት ያገባም እንዳመነዘረ ይቈጠራል::

ስለ መሐላ

[33]"ለቀደሙት ሰዎች፣ 'በሐሰት አትማል፤ በእግዚአብሔር ፊት የማልኸውንም ጠብቅ' እንደ ተባለ ሰምታችኋል:: [34]እኔ ግን ፈጽሞ አትማሉ እላችኋለሁ፤ በሰማይም ቢሆን አትማሉ፤ የእግዚአብሔር ዙፋን ነውና፤ [35]በም

[*]26 ግሪኩ ኮድራንቴስ ይላል

5፥18 መዝ119፥89፤ ኢሳ40፥8፤55፥11፤ ማቴ24፥35፤ ማር13፥31፤ ሉቃ16፥17፤ 21፥33
5፥19 ያዕ2፥10
5፥20 ኢሳ26፥2፤ ማቴ18፥3፤ዮሐ3፥5
5፥21 ዘፀ20፥13፤ 21፥12፤ዘዳ5፥17
5፥22 መክ7፥9፤ ማቴ18፥9፤26፥59፤ ማር9፥43:48፤ ሉቃ16፥24፤ ዮሐ11፥47፤ ሐሥ 5፥21:27: 34:41፤ 6፥12፤ 1ቆሮ13፥5፤ ኤፌ4፥26፤ያዕ1፥19: 20፤3፥6፤1ዮሐ3፥15
5፥27 ዘፀ20፥14፤ ዘዳ5፥18
5፥28 ምሳ6፥25፤2ጴጥ2፥14
5፥29 ቍ30፤ማቴ 18፥6:8:9፤ማር9፥42-47፤ሉቃ17፥2፤ሮሜ 14፥21፤1ቆሮ8፥13፤ 2ቆሮ6፥3፤11፥29
5፥30 ቍ29
5፥31 ዘዳ24፥1-4
5፥32 ሉቃ16፥18
5፥33 ዘሌ19፥12፤ ዘኍ30፥2፤ዘዳ23፥21፤ ማቴ23፥16-22

(ኢሳይያስን፣ ኤርምያስንና ሕዝቅኤልን) እንዲሁም በአይሁድ ዘንድ በአንድ ላይ "የዐሥራ ሁለቱ መጻሕፍት" የሚባሉትን ዐሥራ ሁለቱን ደቂቅ ነቢያት ብቻ ሳይሆን፣ "የቀድሞ ነቢያት" የሚባሉትንም (ኢያሱን፣ መሳፍንትን፣ ሳሙኤልንና ነገሥትን) ያካትታል:: "ሕግና" "ነቢያት" ተብሎ በአንድነት ሲነገር፣ ብሉይ ኪዳንን በሙሉና "ጽሑፎች" የሚባለውን የዕብራውያን መጽሐፍ ቅዱስ ሦስተኛውን ክፍል ጭምር ያመለክታል:: ማቴዎስ "ጽሑፎች" ከተባለው ክፍል በ13፥35 ላይ "በነቢዩ…ይተነገረው" (መዝ 78፥2)በማለት የተጠቀሰውን ይመ:: *ለመፈጸም፤* ኢየሱስ በአኗኗሩ ሙሉ በሙሉ ሕግን ጠብቆ በመገኘቱ፣ በትምህርቱ የሕግ ፍጻሜ የሆነውን በፍቅር ላይ የተመሠረተ ሥነ ምግባር (ሮሜ13፥10) በአጽንዖት በመግለጹ፣ እንዲሁም ሕግ የሚጠይቀውን በሞቱ በመክፈሉ ሕግን ፈጽሞአል::

5፥18-20፤ ኢየሱስ፣ ግብዝነት ያለበትን የፈሪሳውያንን የሕግ አፈጻጸም በመቃወም፣ ሕግን በአግባቡ እንድንጠብቅ ያበረታታል:: እንዲህ ያለው የፈሪሳውያን የሕግ አፈጻጸም ሕግን ሙሉ በሙሉ መፈጸም ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ፊት ዋጋ ለማግኘት ሲባል በውጫዊ ሁኔታ ሕግን ፈጻሚ በመምሰል በልብ ውስጥ ግን ሕግን ተላላፊ ሆኖ መገኘት ነው:: ይህ ዓይነቱ የሕግ አፈጻጸም የሕጉን መንፈስ ችላ በማለት ለጥሬ ትርጕሙ ትኵረት ይሰጣል:: ኢየሱስ የፈሪሳውያንን የሕግ አተረጓጐምና በሥራቸው ለመጽደቅ ያላቸውን አመለካከት አጥብቆ ተቃውሞአል:: አበክሮ ያስተማረውም በእርሱና በፈጸመው ሥራ ብቻ በማመን የሚገኘውን ጽድቅ ነው:: ከእነዚህ ቀጥለው ባሉት ቍጥሮችም ስለ ፈሪሳውያን የታይታ ተግባር ስድስት ምሳሌዎችን አቅርቦአል::

5፥18 *አንዲት ፊደል … አንዲት ነጥብ፤* የእግዚአብሔር መንፈስ ያረፈባት አንዲቷ ቅንጣት ቃል፣ ትንሽ ብትሆንም መፈጸሟ አይቀርም ለማለት ነው::

5፥21 *እንደ ተባለ፤* ኢየሱስ የብሉይ ኪዳንን ሕግ ትክክል መሆን አጽድቆአልና፣ በብሉይ ኪዳንና በእርሱ ትምህርት መካከል ንጽጽር ማድረጉ አይደለም (ቍ21:27:31:33:38:43):: ነገር ግን የእርሱ ንጽጽር ያተኰረው ሲወርድ ሲዋረድ በመጣውና ውጫዊ በሆነው በአይሁድ መምህራን የሕግ አተረጓጐምና በእርሱ ትክክለኛ የሕግ አተረጓጐም መካከል ባለው ልዩነት ላይ ነው:: *አትግደል፤* አያሌ የዕብራይስጥና የግሪክ አገባብ የዚህ ግስ ትርጕም በጥቅሉ "መግደል" ማለት ሲሆን፣ እዚህ ላይና በዘፀ 20፥13 ያለው ግን "ሰውን መግደል" እንደ ሆነ ለይቶ ያመለክታል::

5፥22 *ጅል፤* "የማይገባው" የማለት ያህል ነው:: *በሸንጎ፤* የማር14፥55 ማብ ይመ:: *ገሃነመ እሳት፤* ይህ ስያሜ የተወሰደው ከኢየሩሳሌም በስተደቡብ ይገኝ ከነበር፣ "የሄኖም ሸለቆ" ከተባለው ነው:: ክፉ ነገሥታት በነበሩት በአካዝና በምናሴ ዘመነ መንግሥት ሞሎክ ለተባለ ለአሞናውያን ጣዖት ሰዎች መሥዋዕት ተደርገው በዚህ ሸለቆ ይቀርቡ ነበር:: ይደረግ ከነበረው ባዕድ አምልኮ የተነሣ፣ ኢዮስያስ ይህን ሸለቆ ርኩስ ሆኖ እንዲቈጠር አደረገ (2ነገ23፥10፤ ኤር7፥31-32፤ 19፥6 ይመ):: ይህም ስፍራ ለዘመናት የከተማው ቈሻሻ መጣያና ማቃጠያ ቦታ ሆነ፤ በኋላም የመጨረሻው የፍርድ ቅጣት ስፍራ ምሳሌ ሆነ::

5፥26 *ሳንቲም፤* ከመዳብ የተሠራች የሮም መንግሥት ገንዘብ አነስተኛዋ ክፍልፋይ ነበረች::

5፥28 *ሴትን በምኞት ዓይን የተመለከተ፤* ከቃሉ እንደምንረዳው በምኞት መመልከት ከመፈለግና እንዲሁ ደግሞ በድንገት ወደ ሴቶች ከማየት መካከል ልዩነት እንዳለውና ይህም በጌታ ትምህርት መሠረት ገና ከልቡ እያለ እንዳመነዘረ ይቈጠራል::

5፥29-30፤ ዓይን ስውር እንኳ መጐምጀት ስለሚችል፣ ኢየሱስ እዚህ ላይ የሚያስተምረው ማንም ሰው አካላቱን እንዲቈራርጥ አይደለም፤ ነገር ግን የትምህርቱ ፍሬ ሐሳብ የኀጢአትን ምንጭ ከመሠረቱ ማድረቅ እንዳለብን የሚያመለክት ነው::

5፥32 *በላዩ ላይ ስታመነዝር ካላገኛት በስተቀር፤* የ19፥3 ማብ ይመ:: ይህ የተለየ ሐሳብ በማር 10፥11-12 ሆነ፣ በሉቃ 16፥18 ላይ አልተጠቀሰም::

ድርም ቢሆን አትማሉ፤ የእግዚአብሔር የእግሩ ማረፊያ ናትና፤ በኢየሩሳሌምም አትማሉ፤ የታላቁ ንጉሥ ከተማ ናትና [36]በራሳችሁም ቢሆን አትማሉ፤ ከጠጕራችሁ መካከል አንዲቷን እንኳ ነጭ ወይም ጥቍር ማድረግ አትችሉምና። [37]ስለዚህ ስትነጋገሩ ቃላችሁ፣ 'አዎን' ከሆነ፣ 'አዎን'፤ አይደለም፣ ከሆነ 'አይደለም' ይሁን፤ ከዚህ ውጭ የሆነ ሁሉ ከክፉው የሚመጣ ነውና።

ስለ መበቀል

[38]" 'ዓይን ስለ ዓይን፣ ጥርስ ስለ ጥርስ' እንደ ተባለ ሰምታችኋል። [39]እኔ ግን እላችኋለሁ፤ 'ክፉ አድራጊውን ሰው አትቃወሙት'፤ ነገር ግን ቀኝ ጒንጭህን ለሚመታህ ሌላውን ጒንጭህን ደግሞ አዙርለት። [40]አንድ ሰው እጀ ጠባብህን ሊወስድ ቢከስህ ካባህን ጨምረህ ስጠው። [41]አንድ ሰው አንድ ኪሎ ሜትር ተኩል የሚያህል ርቀት እንድትሄድ ቢያስገድድህ ዕጥፉን መንገድ አብረኸው ሂድ። [42]ለሚለምንህ ስጥ፤ ከአንተም ሊበደር የሚሻውን ፊት አትንሣው።

[43]" 'ወዳጅህን ውደድ፤ ጠላትህን ጥላ' እንደ ተባለ ሰምታችኋል። [44]እኔ ግን ጠላቶቻችሁን ውደዱ⁺፤ ለሚያሳድዷችሁም ጸልዩ እላችኋለሁ። [45]እንደዚህም በማድረጋችሁ በሰማይ ላለው አባታችሁ ልጆች ትሆናላችሁ፤ እርሱ ፀሓዩን ለክፉዎችና ለደጎች ያወጣል፤ ዝናቡንም ለኀጢአተኞችና ለጻድቃን ያዘንባል። [46]የሚወዷችሁን ብቻ የምትወዱ ከሆነ ምን ዋጋ ታገኛላችሁ? ቀራጮችስ ይህንኑ ያደርጉ የለምን? [47]ወንድሞቻችሁን ብቻ እጅ የምትነሡ ከሆነ ከሌሎች በምን ትሻላላችሁ? አሕዛብስ ይህንኑ ያደርጉ የለምን? [48]ስለዚህ የሰማይ አባታችሁ ፍጹም እንደ ሆነ እናንተም ፍጹማን ሁኑ።"

ስለ ምጽዋት አሰጣጥ

6 "ሰዎች እንዲያዩላችሁ፣ መልካም ሥራችሁን በፊታቸው ከማድረግ ተጠንቀቁ፤ እንዲህ ካደረጋችሁ ከሰማዩ አባታችሁ ዋጋ አታገኙም።

[2]"በሰዎች ዘንድ ለመከበር ብለው በየጎዳናውና በየምኵራቡ ጥሩምባ እንደሚያስነፉ ግብዞች፣ እናንተም ለድኾች ምጽዋት በምትሰጡበት ጊዜ ይታይልኝ ብላችሁ አታድርጉ፤ እውነት እላችኋለሁ እንዲህ የሚያደርጉ ዋጋቸውን በሙሉ ተቀብለዋል። [3]እናንተ ግን ለድኾች ስትሰጡ ቀኝ እጃችሁ የሚያደርገውን ግራ እጃችሁ አይወቅ፤ [4]ምጽዋታችሁ በስውር ይሁን፤ በስውር የተደረገውን የሚያይ አባታችሁም ዋጋችሁን ይከፍላችኋል።

ስለ ጸሎት

6፥9-13 ተጓ ምብ - ሉቃ 11፥2-4

[5]"ስትጸልዩ እንደ ግብዞች አትሁኑ፤ እነርሱ ለሰዎች ለመታየት ሲሉ በየምኵራቡና በየመንገዱ ማእዘን ላይ ቆመው መጸለይ ይወዳሉና። እውነት እላችኋለሁ፤ ሙሉ ዋጋቸውን ተቀብለዋል። [6]አንተ ግን ስትጸልይ ወደ ክፍልህ ግባ፤ በሩንም ዘግተህ በስውር ወዳለው አባትህ ጸልይ፤ በስውር የተደረገውን የሚያይ አባትህም ዋጋህን ይከፍልሃል። [7]ስትጸልዩ፣ ከንቱ ቃላት በመደጋገም ጸሎታቸው የሚሰማላቸው እንደሚመስላቸው አሕዛብ ነገራችሁን አታስረዝሙ። [8]እነርሱን አትምሰሏቸው፤ አባታችሁ ከመለመናችሁ በፊት ምን

⁺44 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *የሚረግሟችሁን መርቁ፤ ለሚጠሏችሁ መልካም አድርጉ* ይላሉ

5፥34 ኢሳ66፥1፤ ማቴ23፥22፤ያዕ5፥12
5፥35 መዝ48፥2
5፥37 ማቴ6፥13፤ 13፥19:38፤ዮሐ17፥15፤ኤፌ6፥16፤ 2ተሰ 3፥3፤ያዕ5፥12፤ 1ዮሐ 2፥13:14፤ 3፥12፤ 5፥18:19
5፥38 ዘፀ21፥24፤ ዘሌ24፥20፤ዘዳ19፥21
5፥39 ሉቃ6፥29፤ ሮሜ12፥17:19፤ 1ጴጥ3፥9
5፥42 ዘዳ15፥8፤ ሉቃ6፥30
5፥43 ዘሌ19፥18፤ ዘዳ23፥6፤መዝ139፥21:22፤ማቴ19፥19፤ 22፥39፤ማር12፥31፤ ሉቃ10፥27፤ሮሜ13፥9፤ገላ5፥14፤ያዕ2፥8
5፥44 ሉቃ6፥27:28፤23፥34፤ዮሐ15፥20፤ ሐሥ7፥60፤ ሮሜ8፥35፤12፥14፤ 1ቆሮ 4፥12፤ 1ጴጥ2፥23
5፥45 ቍ9፤ኢዮ 25፥3፤ሉቃ6፥35፤ ሮሜ8፥14
5፥46 ሉቃ6፥32
5፥48 ዘሌ19፥2፤ 1ጴጥ1፥16
6፥1 ማቴ5፥16፤ 23፥5
6፥4 ቍ6፥18፤ ቆላ 3፥23:24
6፥5 ማር11፥25፤ ሉቃ18፥10-14
6፥6 2ነገ4፥33
6፥7 1ነገ18፥26-29፤መክ5፥2
6፥8 ቍ32

5፥38፤ የዘፀ21፥23-25 እና የዘሌ24፥20 ማብ ይመ።

5፥40 *እጀ ጠባብህን ... ካባህን፤* የመጀመሪያው ከሥር የሚለበስ ሲሆን ሁለተኛው ከላይ የሚደረብ ነው።

5፥41 *ቢያስገድድህ፤* የግሪኩ ግስ የተገኘው ከፋርስ ቋንቋ ሲሆን ትርጕሙ፣ "ለአገልግሎት ማስገደድ" ማለት ነው፤ ይህ ቃል በ27፥32 ላይ የሮም ወታደሮች ስምዖን የተባለውን ሰው የኢየሱስን መስቀል እንዲሸከም ማስገደዳቸውን ለመግለጽ ገብቶአል።

5፥42 *ለሚለምንህ ስጥ፤* ይህ መቼም ሳይቸገር ለሚለምንህ ሁሉ ስጥ ማለቱ ሳይሆን ለድኻና ለሚለምንህ ስጥ ማለቱ ነው (በተለይ ዘዳ15፥7-11፤ መዝ112፥5:9 ይመ)።

5፥43 *ጠላትህን ጥላ፤* ይህ ጥቅስ በብሉይ ኪዳን ቀጥታ ተጓዳኝ የለውም። ሆኖም ጌታ በምድር በነበረበት ዘመን ይህ ዓይነቱ ሞራላዊ ሚዛን የተለመደ ነበር። ለሚጠላው ሁሉ ሌላውም በአፀፋው ጥላቻን ማሳየት ነበረበት። ምናልባት በሙት ባሕር አካባቢ በዋሻ ይኖሩ የነበሩ የአይሁዳውያን ወገን የሆኑት ኤሲይንስ የሚባሉ ወገኖች ያስተምሩ ከነበረው ትምህርት የተወሰደ ሊሆን ይችላል። እነርሱ በትምህርታቸው "የብርሃን ልጆች" እና "የጨለማ ልጆች" በማለት የሰውን ልጆች ለሁለት ይከፍሉ ስለነበር ብርሃን ጨለማን እንደሚጠላ ሁሉ የብርሃን ልጆች የሆኑት የጨለማ ልጆች ናቸው የሚሏቸውን ሁሉ ይጠሉ ነበር። ደግሞም ተግባራቸውን ብቻ ሳይሆን ሰዎቹንም ጭምር ይጠሉ ነበር።

5፥44 *ጸልዩ፤* በዚህ ስፍራ በተለይ የተገለጸው ጸሎት ሰዎች ስለ ፍቅር ሲሉ ተግባራዊነት ባለው መልክ የሚገልጹበት አንዱ መንገድ ነው። አንዳንድ የጥንት ቅጂዎች "የሚረግሟችሁን መርቁ፤ ለሚጠሏችሁም መልካም አድርጉ" ይላሉ።

5፥45 *በሰማይ ላለው አባታችሁ ልጆች ትሆናላችሁ፤* በእርግጥ አንድ ሰው ጠላቱን ስለ ወደደ ብቻ የእግዚአብሔር (የሰማዩ አባታችን) ልጅ ይሆናል ማለት አይደለም፤ ግን አንድ ልጅ የሚኖረውን መልካም ባሕርይ ያንጸባርቃል ለማለት ነው። *ለክፉዎችና ለደጎች፤* እግዚአብሔር ፍቅሩን ለሰው ልጆች ሁሉ እኩል ይገልጻል ለማለት ነው።

5፥46 *ቀራጮችስ፤* እነዚህ ሰዎች ቀረጥን በሚመለከት ኀላፊነትን በወሰዱ ሮማውያን ውል ፈጻሚዎች ቀረጥ ለመሰብሰብ የተቀጠሩ የሀገሬው ተወላጆች የነበሩና በተለምዶ "የመሸታ ሰዎች" በመባል ይታወቃሉ። እነዚህ ቀረጥ ሰብሳቢዎች ለሮም መንግሥት በመሥራታቸውና ከሚገባው በላይም ቀረጥ እንዲከፈል በማስገደዳቸው መጥፎ ስም ያላቸው፣ በብዙ ረገድ የተጠሉና እንደ ከሀዲ የተቈጠሩ ነበሩ።

5፥48 *ፍጹማን ሁኑ፤* በምድራዊ ኑሮአችን ሙሉ በሙሉ ልንደርስበት ባንችልም፣ ክርስቶስ ለፍጹም ፍቅር አርአያ የሚሆነውን መሠረት ጥሎልናል (ቍ43-47 ይመ)፤ በእግዚአብሔርም ፊት የምንመዘንበት መለኪያ ይኸው ነው።

6፥1 *መልካም ሥራችሁን፤* ይህ ጥቅስ ቀጥለው ለሚገለጹት ሦስት የጽድቅ ሥራዎች መግቢያ ነው፤ እነርሱም 1) መስጠት (ቍ2-4)፣ 2) መጸለይ (ቍ5-15)፣ እና 3) መጾም (ቍ16-18) ናቸው።

6፥2 *ግብዞች፤* በግሪኩ ቃል "ኢፖክሪት" በመባል ሲታወቅ ቀጥታ ትርጕሙም ቲያትረኛ ወይም የመድረክ ተዋናይ ማለት ነው። ስለዚህም ማቴዎስ በማስመሰል ሃይማኖተኞች ነን የሚሉትን "ግብዞች" ይላቸዋል።

6፥3 *ቀኝ እጃችሁ የሚያደርገውን ግራ እጃችሁ አይወቅ፤* ይህ መቼም በቀጥታ ትርጕሙ አልተወሰደም። ወንጌላዊው ሰዎች ስለሚሰጡት ስጦታ ወይም በጎ ተግባር መቍጠር የለባቸውም ማለቱ ነው። በተለይ የራስን ዋጋ ከፍ ከፍ ማድረግ አደገኛ አመለካከት መሆኑን ያሳያል።

6፥7 *ከንቱ ቃላት በመደጋገም ... የሚሰማላቸው፤* ጌታ ኢየሱስ ሊያወግዝ የፈለገው ትርጕም የለሽን፣ የድግግሞሽ ጸሎት ነው። በተለይ አሕዛብ ወደ ጸሎት በሚሄዱበት ጊዜ ረዥምም የሆነውን የአማልክታቸውን ዝርዝር ሐተታ ይዘው ስለ ሆነ፣

እንደሚያስፈልጋችሁ ያውቃልና።

[9]“እናንተ ግን እንዲህ ብላችሁ ጸልዩ፤

“ ‘በሰማያት የምትኖር አባታችን ሆይ፤
ስምህ ይቀደስ፤
[10]መንግሥትህ ትምጣ፤
ፈቃድህ በሰማይ እንደ ሆነች፣
እንዲሁ በምድር ትሁን።
[11]የዕለት እንጀራችንን ዛሬ ስጠን።
[12]እኛም ደግሞ የበደሉንን ይቅር
እንደምንል፣
በደላችንን ይቅር በለን።
[13]ወደ ፈተናም አታግባን
ከክፉው አድነን እንጂ፣
(መንግሥት፣ ኃይል፣ ክብርም፣
ለዘለዓለሙ ያንተ ነውና፤ አሜን።)[a]

[14]እናንተ የበደሏችሁን ይቅር ብትሉ የሰማዩ አባታችሁ ደግሞ እናንተን ይቅር ይላችኋል። [15]ነገር ግን የሰዎችን ኀጢአት ይቅር የማትሉ ከሆነ፣ አባታችሁም ኀጢአታችሁን ይቅር አይልላችሁም።

ስለ ጾም

[16]“ስትጾሙ እንደ ግብዞች አትጠውልጉ፤ እነርሱ መጾማቸው እንዲታወቅላቸው ሆን ብለው በፊታቸው ላይ የሐዘን ምልክት ያሳያሉና፤ እውነት እላችኋለሁ፤ እንዲህ የሚያደርጉ ዋጋቸውን በሙሉ ተቀብለዋል። [17]አንተ ግን በምትጾምበት ጊዜ ፊትህን ታጠብ፤ ራስህንም ተቀባ፤ [18]በዚህም መጾምህ በስውር ያለው አባትህ ብቻ የሚያውቀው፣ ከሰዎች ግን የተሰወረ ይሆናል፤ በስውር የተደረገውን የሚያይ አባትህም ዋጋህን ይከፍልሃል።

ሰማያዊ ሀብት

6፥22፡23 ተጓ ምብ - ሉቃ 11፥34-36

[19]“ብል ሊበላው፣ ዝገት ሊያበላሸው፣ ሌባም ቈፍሮ ሊሰርቀው በሚችልበት በዚህ ምድር ላይ ለራሳችሁ ሀብት አታከማቹ። [20]ነገር ግን ብል ሊበላው፣ ዝገት ሊያበላሸው፣ ሌባም ቈፍሮ ሊሰርቀው በማይችልበት በዚያ በሰማይ ለራሳችሁ ሀብት አከማቹ፤ [21]ሀብትህ ባለበት ልብህም በዚያው ይሆናልና።

[22]“ዐይን የሰውነት መብራት ነው፤ ስለዚህ ዐይንህ ጤናማ ከሆነ መላው ሰውነትህ በብርሃን የተሞላ ይሆናል። [23]ዐይንህ ታማሚ ከሆነ ግን መላው ሰውነትህ በጨለማ የተሞላ ይሆናል። እንግዲህ በአንተ ውስጥ ያለው ብርሃን ጨለማ ከሆነ፣ ጨለማው እንዴት ድቅድቅ ይሆን?

[24]“አንድ ሰው ሁለት ጌቶችን ማገልገል አይችልም፤ አንዱን ጠልቶ ሌላውን ይወዳል፤ ወይም አንዱን አክብሮ ሌላውን ይንቃል። እግዚአብሔርንና ገንዘብን በአንድነት ማገልገል አይቻልም።

አለመጨነቅ

6፥25-33 ተጓ ምብ - ሉቃ 12፥22-31

[25]ስለዚህ እላችኋለሁ፣ ስለ ኑሮአችሁ ምን እንበላለን? ምን እንጠጣለን? ምንስ እንለብሳለን? በማለት አትጨነቁ። ሕይወት ከምግብ፣ ሰውነትስ ከልብስ አይበልጥምን? [26]እስቲ የሰማይ ወፎችን ተመልከቱ፤ አይዘሩም፤ አያጭዱም፤ በጐተራም አያከማቹም፤ ይሁን እንጂ የሰማዩ አባታችሁ ይመግባቸዋል። እናንተ ከእነርሱ እጅግ አትበልጡምን? [27]ለመሆኑ ከእናንተ መካከል ተጨንቆ በዕድሜው ላይ አንዲት ሰዓት⁺ መጨመር የሚችል አለን?

[28]“ደግሞስ ስለ ልብስ ለምን ትጨነቃላችሁ? እስቲ የሜዳ አበቦችን ተመልከቱ፤ አይለፉም፤ ወይም አይፈትሉም። [29]ስለዚህ እላችኋለሁ፤ ያን ያህል ክብር የነበረው ንጉሥ ሰሎሞን እንኳ ከእነዚህ አበቦች እንደ አንዲቱ አልለበሰም። [30]እናንተ እምነት የጐደላችሁ! እግዚአብሔር ዛሬ ታይቶ በነጋታው እሳት ውስጥ የሚጣለውን የሜዳ ሣር ይህን ያህል ካለበሰ እናንተንማ እንዴት አብልጦ አያለብሳችሁ? [31]ስለዚህ፣ ‘ምን እንበላለን? ምን እንጠጣለን? ምንስ እንለብሳለን?’ ብላችሁ አትጨነቁ፤ [32]አሕዛብ እነዚህን ነገሮች ሁሉ ለማግኘት ይጨነቃሉና፤ የሰማዩ አባታችሁም እነዚህ ሁሉ ለእናንተ እንደሚያስፈልጓችሁ ያውቃል። [33]ከሁሉ አስቀድማችሁ ግን የእግዚአብሔርን መንግሥትና ጽድቁን እሹ፤ እነዚህ ሁሉ ይጨመሩላችኋል። [34]ስለዚህ ለነገ በማሰብ አትጨነቁ፤ የነገ ጭንቀት ለነገ ይደር፤ እያንዳንዱ ዕለት የራሱ የሆነ በቂ ችግር አለውና”።

በሌሎች ላይ አለ መፍረድ

7፥3-5 ተጓ ምብ - ሉቃ 6፥41፡42

7 “እንዳይፈረድባችሁ በማንም ሰው ላይ አትፍረዱ፤ [2]በምትፈርዱበትም ዐይነት ይፈረድባችኋል፤ በምትሰፍሩበትም መስፈሪያ ይሰፈርባችኋል።

[a]13 በግሪኩ ይህ የለም፤ ሆኖም በሌሎቹ የጥንት ትርጕሞች ይገኛል
⁺27 ወይም በቁመቱ ላይ አንድ ክንድ

6፥9 ኤር3፥19፤ ሚል 2፥10፤ 1ጴጥ1፥17
6፥10 ማቴ3፥2፤ 26፥39
6፥11 ምሳ30፥8
6፥12 ማቴ18፥21-35
6፥13 ማቴ5፥37፤ ያዕ1፥13
6፥14 ማቴ18፥21-35፤ ማር11፥25፡26፤ ኤፌ 4፥32፤ ቈላ3፥13
6፥15 ማቴ18፥35
6፥16 ዘሌ16፥29-31፤23፥27-32፤ ዘኍ 29፥7፤ ኢሳ58፥5፤ ዘካ 7፥5፤8፥19
6፥18 ቍ4፡6
ምሳ23፥4፤ ሉቃ12፥16-21፤ ዕብ 13፥5፤ያዕ5፥2፡3
6፥20 ማቴ19፥21፤ ሉቃ12፥33፤16፥9፤ 18፥22፤1ጢሞ6፥19
6፥21 ሉቃ12፥34
6፥24 ሉቃ16፥13
6፥25 ቍ 27፡28፡31፡34፤ሉቃ10፥41፤ 12፥11፡22
6፥26 ኢዮ38፥41፤ መዝ 104፥21፤136፥25፤145፥15፤147፥9፤ ማቴ10፥29-31
6፥27 መዝ39፥5
6፥29 1ነገ10፥4-7
6፥30 ማቴ8፥26፤ 14፥31፤16፥8፤ ሉቃ 12፥28
6፥32 ቍ8
6፥33 መዝ37፥4፤ ማቴ3፥2፤19፡29
7፥1 ሉቃ6፥37፤ ሮሜ14፥4፡10፡13፤ 1ቆሮ4፥5፤5፥12፤ ያዕ 4፥11፡12
7፥2 ሕዝ35፥11፤ ማር4፥24፤ ሉቃ6፥38፤ሮሜ2፥1

ሳያቋርጡ እነዚያን ስሞች በመጥራታቸው ብዛት ጸሎታቸው የሚሰማ ስለሚመስላቸው፣ ጌታም እውነተኛውን የእስራኤልን አምላክ የሚያመልኩትን እንደነዚህ አሕዛብ እንዳይሆኑ ሲያስጠነቅቅ እንደ ተናገረ ያመለክታል።

6፥10 *መንግሥትህ ትምጣ፤* የጌታ መንግሥት ወደ ፊት ሙሉ በሙሉ እንደሚሰፍን ያመለክታል።

6፥11 *እንጀራችንን፤* ለቅንጦት ሳይሆን፣ ለመኖር አስፈላጊ የሆነውን መሠረታዊ ነገር ያመለክታል።

6፥12 *በደላችንን፤* የሥነ ምግባር ጕድለት፣ ኀጢአት ማለት ነው (የሉቃ11፥4 ማብ ይመ)።

6፥17 *ፊትህን ታጠብ፤ ራስህንም ተቀባ፤* አይሁድ ሲጾሙ በራሳቸው ላይ አመድ ይነሰንሱ ነበር፤ ፊት መታጠብና ራስን መቀባት ግን በደስታ ጊዜ የሚደረጉ ናቸው።

6፥19 *ብል...ዝገት፤* እነዚህ ምድራዊ ሀብትን ሊያጠፉ የሚችሉ ሁኔታዎችንና መንገዶችን ሁሉ የሚወክሉ ናቸው።

6፥20 *በሰማይ ... ሀብት፤* ዘላለማዊነት ያለው ሆኖ በዚህ ምድር የተሠራ ማንኛውንም ዓይነት መልካም ሥራን ያመለክታል። በተለይ በሉቃ12፥21 እንደ ተጠቀሰው በእግዚአብሔር ዘንድ ባለጠጋ ስለ መሆን ያመለክታል።

6፥30 *እሳት ውስጥ የሚጣለውን፤* በመካከለኛው ምሥራቅ ሣር የሸክላ ምጣድ ለማሞቅ ለማገዶነት ያገለግል ነበር።

7፥1፤ ከዐውዱ እንደምንረዳው (ቍ5)፣ አንድ ክርስቲያን

3"በዐይንህ ውስጥ ያለውን ግንድ ሳትመለከት፣ በወንድምህ ዐይን ያለውን ጕድፍ ለምን ታያለህ? 4በዐይንህ ውስጥ ግንድ እያለ ወንድምህን፣ 'ዐይንህ ውስጥ ያለውን ጕድፍ ላውጣልህ' ማለት እንዴት ትችላለህ? 5አንተ ግብዝ፤ አስቀድመህ በዐይንህ ውስጥ ያለውን ግንድ አውጣ፤ ከዚያም በወንድምህ ዐይን ውስጥ ያለውን ጕድፍ ለማውጣት አጥርተህ ታያለህ።

6"በእግራቸው እንዳይረግጡት፣ ተመልሰውም ነክሰው እንዳይቦጫጭቋችሁ፣ የተቀደሰ ነገር ለውሾች አትስጡ፤ ዕንቍቻችሁንም በእሪያ ፊት አትጣሉ።

ለምኑ፤ ፈልጉ፤ አንኳኩ

7፥7-11 ተጓ ምብ - ሉቃ 11፥9-13

7" 'ለምኑ፣ ይሰጣችኋል፤ ፈልጉ፣ ታገኛላችሁ፤ አንኳኩ፣ በሩም ይከፈትላችኋል። 8የሚለምን ሁሉ ይሰጠዋል፤ የሚፈልግም ያገኛል፤ ለሚያንኳኳም በሩ ይከፈትለታል።

9"ከእናንተ መካከል ልጁ ዳቦ ቢለምነው፣ ድንጋይ የሚሰጥ አባት አለ? 10ወይንም ዓሣ ቢለምነው እባብ የሚሰጥ ይኖራልን? 11ታዲያ እናንተ ክፉዎች ሳላችሁ ለልጆቻችሁ መልካም ስጦታ መስጠት ካወቃችሁ፣ የሰማዩ አባታችሁማ ለሚለምኑት መልካም ስጦታን እንዴት አብልጦ አይሰጣቸውም? 12ሌሎች እንዲያደርጉላችሁ የምትፈልጉትን ነገር እናንተም አድርጉላቸው፤ ኦሪትም ነቢያትም በዚህ ይጠቃለላሉና።

ጠባቡና ሰፊው በር

13"በጠባቡ በር ግቡ፤ ወደ ጥፋት የሚወስደው መንገድ ትልቅ፣ በሩም ሰፊ ነውና፤ ብዙዎችም በዚያ ይገባሉ። 14ወደ ሕይወት የሚያደርሰው ግን መንገዱ ቀጭን፣ በሩም ጠባብ ነው፤ የሚገቡበትም ጥቂቶች ብቻ ናቸው።

ሐሰተኛ ነቢያት

15"በውስጣቸው ነጣቂ ተኵላዎች ሆነው ሳሉ የበግ ለምድ ለብሰው መካከላችሁ በመግባት ከሚያሸምቁ ሐሰተኛ ነቢያት ተጠንቀቁ። 16ከፍሬያቸው ታውቋቸዋላችሁ፤ ከእሾህ ቍጥቋጦ ወይን፣ ከኵርንችትስ በለስ ይለቀማልን? 17እንዲሁም ጥሩ ዛፍ ሁሉ ጥሩ ፍሬ፣ መጥፎ ዛፍ ግን መጥፎ ፍሬ ያፈራል። 18ጥሩ ዛፍ መጥፎ ፍሬ፣ መጥፎም ዛፍ ጥሩ ፍሬ ማፍራት አይችልም። 19ጥሩ ፍሬ የማያፈራ ዛፍ ሁሉ ይቈረጣል፤ ወደ እሳትም ይጣላል። 20ስለዚህ በፍሬአቸው ታውቋቸዋላችሁ።

21"በሰማይ ያለውን ያባቴን ፈቃድ ሳይፈጽም 'ጌታ ሆይ፤ ጌታ ሆይ፤' የሚለኝ ሁሉ ወደ መንግሥተ ሰማይ አይገባም። 22በዚያ ቀን ብዙዎች፣ 'ጌታ ሆይ፤ ጌታ ሆይ፤ በስምህ ትንቢት አልተናገርንምን? በስምህ አጋንንት አላወጣንምን? በስምህስ ብዙ ታምራት አላደረግንምን?' ይሉኛል። 23በዚያ ጊዜ፣ 'ከቶ አላወቅኋችሁም፤ እናንት ክፉዎች፤ ከእኔ ራቁ!' ብዬ በግልጽ እነግራቸዋለሁ።

ብልኅና ሞኝ ቤት ሠሪ

7፥24-27 ተጓ ምብ - ሉቃ 6፥47-49

24"እንግዲህ ይህን ቃሌን ሰምቶ በተግባር የሚያውል፣ ቤቱን በዐለት ላይ የሠራን ብልኅ ሰው ይመስላል። 25ዶፍ ወረደ፤ ጐርፍም ጐረፈ፤ ነፋስም ነፈሰ፤ ያንን ቤት መታው፤ በዐለት መሠረትም ላይ ስለ ተመሠረተ አልወደቀም። 26ይህን ቃሌን ሰምቶ በተግባር የማያውለው ግን ቤቱን በአሸዋ ላይ የሠራን ሞኝ ሰው ይመስላል። 27ዶፍ ወረደ፤ ጐርፍም ጐረፈ፤ ነፋስም ነፈሰ፤ ያንን ቤት መታው፤ ቤቱም ወደቀ፤ አወዳደቁም የከፋ ነበር።"

28ኢየሱስ ማስተማሩን በፈጸመ ጊዜ፣ ሕዝቡ በትምህርቱ ተደነቁ። 29ምክንያቱም እንደ አይሁድ ሃይማኖት መምህራናቸው ሳይሆን እንደ ባለ ሥልጣን አስተምሮአቸው ስለ ነበር ነው።

የለምጻሙ መንጻት

8፥2-4 ተጓ ምብ - ማር 1፥40-44፤ ሉቃ 5፥12-14

8 ከተራራው በወረደ ጊዜም ብዙ ሕዝብ ተከተለው። 2እነሆ፤ አንድ ለምጻም* ሰው

*2 የግሪኩ ቃል የግድ ከለምጽ ጋር ብቻ የተያያዘ ሳይሆን የተለያዩ የቆዳ በሽታዎችንም ያመለክታል

7፥7 1ነገ3፥5፤ማቴ 18፥19፤21፥22፤ ዮሐ 14፥13:14፤ 15፥7:16፤16፥23:24፤ ያዕ1፥5-8፤ 4፥2:3፤5፥16፤ 1ዮሐ 3፥22፤ 5፥14:15
7፥8 ምሳ8፥17፤ ኤር 29፥12:13
7፥11 ያዕ1፥17
7፥12 ሉቃ6፥31፤ ሮሜ13፥8-10፤ገላ5፥14
7፥13 ሉቃ13፥24፤ ዮሐ10፥7:9
7፥15 ኤር23፥16፤ ሕዝ22፥27፤ማቴ24፥24፤ሉቃ6፥26፤ሐሥ 20፥29፤2ጴጥ2፥1፤ 1ዮሐ4፥1፤ራእ16፥13
7፥16 ማቴ12፥33፤ ሉቃ6፥44፤ያዕ3፥12
7፥18 ሉቃ6፥43
7፥19 ማቴ3፥10
7፥21 ሆሴ8፥2፤ ማቴ3፥2፤12፥50፤25፥11፤ዮሐ13፥13፤ሮሜ 2፥13፤1ቆሮ12፥3፤ያዕ 1፥22፤1ዮሐ3፥18
7፥22 ማቴ10፥15፤ ሉቃ10፥20፤ሐሥ 19፥13፤1ቆሮ13፥1-3
7፥23 መዝ6፥8፤ ማቴ25፥12:41፤ሉቃ 13፥25-27
7፥24 ቍ21፤ ያዕ 1፥22-25
7፥28 ማቴ11፥1፤ 13፥53:54፤19፥1፤ 22፥33፤26፥1፤ማር 1፥22፤ 6፥2፤11፥18፤ ሉቃ4፥32፤ዮሐ7፥46
8፥2 ዘሌ13፥45፤ ማቴ9፥18፤10፥8፤ 11፥5፤15፥25፤18፥26 ፤20፥20፤26፥6፤ ሉቃ 5፥12፤17፥12

በግብዝነት ወይም በመመጻደቅ በሌላው ላይ መፍረድ የለበትም። ከዚሁ ጋር የተመሳሰለ ሐሳብ በ23፥13-39 ተገልጾአል (ከሮሜ 2፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። በዚህ ምዕራፍ የተመለከተውን የክርስቶስን ትእዛዝ ለመፈጸም፣ ማንም "ውሻ" ይሁን (ቍ6)፣ ሐሰተኛ ነቢይ (ቍ15) ይሁን፣ ወይም ሕይወቱ ፍሬ የሚታይበት ሰው (ቍ16) ይሁን፣ ፍርድ ከመስጠታችን በፊት በቅድሚያ የሰውየውን ጠባይ መመዘን ይኖርብናል። ክርስቲያኖች በጎ ሰዎችንና ነገሮችን ክፉ ከሆኑት እንዲለዩና በጥንቃቄ እንዲመዝኑ ቅዱሳት መጻሕፍት በተደጋጋሚ ይመክራሉ (አመንዝራነት የሥጋ ግብር ያላቸውን 1ቆሮ5፥9፤ የብርሃን መልአክ መስለው ለመታየት የሚሞክሩትን 2ቆሮ11፥15፤ ውሾችን ፊል 3፥2፤ ሐሰተኛ ነቢያትን 1ዮሐ4፥1)። ክርስቲያን "ሁሉን ነገር መፈተን" አለበት (1ተሰ5፥21)።

7፥6፤ መንፈሳዊ ትምህርት መቅረብ የሚገባው የሰሚዎቹ መንፈሳዊ ዕቅም ወይም ሁኔታ እየተመዘነና የእግዚአብሔር ፈቃድ እየተጠበቀ መሆን አለበት። *ውሾች፤* በመንገድ ላይ ይልከሰከሱ የነበሩት ውሾች በዚያን ጊዜም ይናቁ ነበር። እዚህ ላይ አገባቡ ግን የመቀደስ ፍላጎት የሌላቸውን ሰዎች ለማመልከት ነው።

7፥7 *ለምኑ፣ ... ፈልጉ፣ ... አንኳኩ፤* በዚህ ላይ እንደ ተጠቀሰው እንደ ትእዛዝ ያለማቋረጥ ሊፈጸሙ የሚገባቸው ነገሮችን ያመለክታል።

7፥12፤ ይህ "ወርቃማው ሕግ" በመባል የሚታወቀው አባባል በተለያዩ እምነቶች፣ ማለትም በአይሁድ እምነት፣ የሒንዱ፣ በቡድሐ፣ እንዲሁም በኮንፉሺያን እምነት በአሉታዊ መልኩ ይገኛል፤ ይኸውም "በሌሎች ላይ ክፉ አታድርግ" በሚል ማለት ነው። በግሪክና በሮም የግብረ ገብ ትምህርትም በተለያየ መልክ ይገኛል። ጌታ ኢየሱስ ግን ይህንኑ ሕግ በአዎንታ መልኩ አቀረበው። *ኦሪትም፣ ነቢያትም፤* የ 5፥17 ማብ ይመ።

7፥22 *በዚያ ቀን፤* ይህ የመጨረሻውን የፍርድ ቀን ያመለክታል (ሚል3-4 ይመ)። *ትንቢት፤* በአዲስ ኪዳን የዚህ ቃል ዋና ትርጕም ወደ ፊት የሚሆነውን ነገር መናገር ብቻ ሳይሆን፣ ከእግዚአብሔር የተቀበሉትን መልእክት ማስተላለፍ ነው። *አጋንንት፤* የማር1፥23 ማብ ይመ።

7፥29 *ሥልጣን፤* የኦሪት ሕግ መምህራን ትምህርታቸው ይበልጥ ተቀባይነት እንዲያገኝ፣ ሌሎች የታወቁ መምህራንን በማረጋገጫነት በመጥቀስ ያስተምሩ ነበር (የ2፥4 ማብ ይመ)፤ ጌታ ኢየሱስ ግን በመለኮት ሥልጣኑ አስተማረ።

8፥2 *ለምጻም፤* ለዚህ ቃል የገባው የግሪኩ አቻ ቃል የተለያዩ

ወደ ኢየሱስ ቀረበና ከፊቱ ተንበርክኮ እየሰገደለት፣ "ጌታ ሆይ፤ ብትፈቅድስ ልታነጻኝ ትችላለህ" አለው::

[3]ኢየሱስም እጁን ዘርግቶ ዳሰሰውና፣ "ፈቃዴ ነው፤ ንጻ!" አለው:: ሰውየውም ወዲያውኑ ከለምጹ ነጻ:: [4]ከዚያም ኢየሱስ፣ "መፈወስህን ለማንም አታውራ፤ ነገር ግን ሄደህ ራስህን ለካህን አሳይ፤ ሙሴ ያዘዘውንም መባ አቅርብ፤ ይህም ምስክር ይሆንላቸዋል" አለው::

የመቶ አለቃው እምነት

8፥5-13 ተን ምብ - ሉቃ 7፥1-10

[5]ኢየሱስ ቅፍርናሆም እንደ ደረሰ አንድ የመቶ አለቃ ቀርቦ፣ እንዲህ ሲል ለመነው፤ [6]"ጌታ ሆይ፤ አገልጋዬ ሽባ ሆኖ እጅግ በመሠቃየት ከቤት ተኝቶአል" አለው::

[7]ኢየሱስም፣ "እኔ መጥቼ እፈውሰዋለሁ" አለው::

[8]የመቶ አለቃው ግን መልሶ እንዲህ አለ፤ "ጌታ ሆይ፤ ወደ ቤቴ እንድትገባ የሚገባኝ አይደለሁም፤ ነገር ግን ከዚሁ ሆነህ አንዲት ቃል ብቻ ተናገር፤ አገልጋዬም ይፈወሳል፤ [9]እኔ ራሴ የምታዘዛቸው አለቆች፣ ለእኔም የሚታዘዙ የበታቾች አሉኝ፤ ከእነርሱ አንዱን፣ 'ሂድ!' ስለው ይሄዳል፤ ሌላውን፣ 'ና!' ስለው ይመጣል፤ አገልጋዬንም፣ 'ይህን አድርግ' ስለው ያደርጋል::"

[10]ኢየሱስም በመልሱ ተደንቆ ይከተሉት ለነበሩት እንዲህ አላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ፣ ከእስራኤል መካከል እንኳ እንዲህ ያለ እምነት ያለው አንድ ሰው አላገኘሁም፤ [11]እላችኋለሁ፣ ብዙዎች ከምሥራቅና ከምዕራብ ይመጣሉ፤ በመንግሥተ ሰማይ ማእድ ዙሪያ ከአብርሃም፣ ከይስሐቅና ከያዕቆብ ጋር ይቀመጣሉ፤ [12]መንግሥተ ሰማይ ተዘጋጅቶላቸው የነበሩት ግን ወደ ውጭ ወደ ጨለማው ይጣላሉ:: በዚያም ልቅሶና ጥርስ ማፋጨት ይሆናል::"

[13]ኢየሱስም መቶ አለቃውን፣ "ሂድ እንደ እምነትህ ይሁንልህ" አለው:: አገልጋዩም በዚያች ቅጽበት ተፈወሰ::

ኢየሱስ ብዙዎችን መፈወሱ

8፥14-16 ተን ምብ - ማር 1፥29-34፤ ሉቃ 4፥38-41

[14]ኢየሱስ ወደ ጴጥሮስ ቤት ጎራ ሲል የጴጥሮስ ዐማት በትኵሳት ታማ ተኝታ አገኛት:: [15]እጇን ዳሰሳት፤ ትኵሳቱም ለቀቃት፤ ተነሥታም አገለገለችው::

[16]በዚያ ምሽት በአጋንንት የተያዙ ብዙ ሰዎችን ወደ ኢየሱስ አመጡ፤ እርሱም መናፍስትን በቃሉ አስወጣ፤ በሽተኞችንም ሁሉ ፈወሰ:: [17]በዚህም ኢሳይያስ እንዲህ ብሎ የተናገረው ትንቢት ተፈጸመ፤

"እርሱ ደዌያችንን ተቀበለ፤
ሕመማችንንም ተሸከመ::"

የኢየሱስ ተከታይ ለመሆን ውሳኔ ይጠይቃል

8፥19-22 ተን ምብ - ሉቃ 9፥57-60

[18]ኢየሱስ ብዙ ሰዎች በዙሪያው ተሰብስበው ባየ ጊዜ ወደ ባሕሩ ማዶ እንዲሻገሩ አዘዛቸው:: [19]በዚህ ጊዜ አንድ የአይሁድ ሃይማኖት መምህር ወደ እርሱ ቀርቦ፣ "መምህር ሆይ፤ ወደምትሄድበት ሁሉ እከተልሃለሁ" አለው::

[20]ኢየሱስም፣ "ቀበሮዎች ጕድጓድ፣ የሰማይ ወፎችም ጎጆ አላቸው፤ የሰው ልጅ ግን ራሱን የሚያስጠጋበት ቦታ የለውም" ሲል መለሰ ለት::

[21]ደቀ መዝሙር የሆነ አንድ ሌላ ሰው ደግሞ፣ "ጌታ ሆይ፤ መጀመሪያ ሄጄ አባቴን እንድቀብር ፍቀድልኝ" አለው::

[22]ኢየሱስ ግን፣ "ሙታን ሙታናቸውን ይቅበሩ፤ አንተ ተከተለኝ" አለው::

ኢየሱስ ማዕበሉን ጸጥ አደረገ

8፥23-27 ተን ምብ - ማር 4፥36-41፤ ሉቃ 8፥22-25
8፥23-27 ማመ - ማቴ 14፥22-23

[23]ከዚያም ኢየሱስ ወደ ጀልባ ገባ፤ ደቀ መዛሙርቱም ተከትለውት ገብተው ሄዱ:: [24]ድንገት ኀይለኛ ማዕበል ተነሥቶ ጀልባዩ

8፥4 ዘሌ14፥2-32፤ ማቴ9፥30፤12፥16፤ ማር5፥43፤7፥36፤ 8፥ 30፤ሉቃ4፥41፤ 17፥14
8፥6 ማቴ4፥24
8፥8 መዝ107፥20
8፥10 ማቴ15፥28
8፥11 መዝ107፥3፤ ኢሳ49፥12፤59፥19፤ ሚል1፥11፤ ሉቃ 13፥29
8፥12 ማቴ13፥38፡ 42፡50፤22፥13፤ 24፥51፤25፥30፤ ሉቃ 13፥28
8፥13 ማቴ9፥22
8፥16 ማቴ4፥23፡24
8፥17 ኢሳ53፥4፤ ማቴ1፥22
8፥18 ማር4፥35
8፥20 ዳን7፥13፤ ማቴ12፥8፡32፡40፤ 16፥13፡27፡28፤17፥9፤ 19፥28፤ ማር2፥10፤8፥31
8፥22 ማቴ4፥19

የቈዳ በሽታዎችን ያመለክታል (ዘሌ13-14 ይመ):: *ልታነጻኝ፤* ለምጽ አንድን ሰው በመንጻት ሥርዓት መሠረት በማኅበረ ሰቡ ዘንድ እንደ ርኵስ ከማስቈጠሩም በላይ፣ በሽታውም ይጐዳዋል (የሉቃ5፥12-16 ማብ ይመ)::

8፥4 *ለማንም አታውራ፤* ኢየሱስ ይህን ያለበት ምክንያት የተለያየ ሊሆን ይችላል፤ 1) ኢየሱስ በሕዝቡ ዘንድ ታምር ሠሪ ብቻ ሆኖ እንዲታወቅ አልፈለገም፤ 2) ሰዎች ለፈውስ ታምራቱ አድናቆትን በመስጠት የማስተማር ተግባሩን እንዲያስተጓጕሉበት አልፈለገም፤ 3) አገልግሎቱን ከግቡ ከማድረሱ በፊት፣ ጊዜው ገና ሳይደርስ ለመሞት አልፈለገም:: 9፥30፤ 12፥16፤ ማር1፥44፤ 5፥43፤ 7፥36፤ ሉቃ8፥56 ይመ:: *ሄደህ ራስህን ለካህን አሳይ፤* የሉቃ5፥14 ማብ ይመ:: *ይሆንላቸዋል፤* ካህናቱ ማለት ነው::

8፥5 *የመቶ አለቃ፤* መቶ ወታደሮችን የሚያዝዝ የሮማውያን የጦር መኰንን ነው:: ሉቃስ እንደ ዘገበው (ሉቃ7፥1-5) የአይሁድ ሽማግሌዎችና የመቶ አለቃው ወዳጆች ስለ መቶ አለቃው ጕዳይ ሲሉ ወደ ኢየሱስ መጥተዋል፤ ማቴዎስ ግን ስለ እነዚህ አማላጅ ሆነው ስለ መጡት ሰዎች አልጠቀሰም:: ደግሞም ማቴዎስ በ27፥26 ላይ ጲላጦስ "ኢየሱስን ገረፈው" ይላል፤ ይሁን እንጂ ግርፋቱ የተፈጸመው በጲላጦስ ትእዛዝ በሮም ወታደሮች እንጂ በጲላጦስ በራሱ እጅ እንዳልሆነ ይታወቃል::

8፥8 *ወደ ቤቴ እንድትገባ የሚገባኝ አይደለሁም፤* በግሪክ ቋንቋ መሠረት ይህ አባባል፣ ማቴዎስ ስለ መጥምቁ ዮሐንስ (ማቴ3፥11) እንደ ጻፈው፣ መጥምቁ ስለ ጌታ ኢየሱስ በትሕትና ከተናገረው ጋር አንድ ዓይነት ትርጓሜ ይሰጠዋል:: ይህም አንድም መቶ አለቃው ለጌታ ኢየሱስ ማንነቱን ከመረዳት የተነሣ ከሰጠው ታላቅ አክብሮት፣ አንድም እርሱ ራሱ መቶ አለቃው ከነበረበት የኀጢአት ቀንበር የተነሣ ጌታ ኢየሱስ ዘንድ በመቅረቡ ኀጢአተኝነቱን በመቀበሉ እንደ ተናገረ ልንረዳ እንችላለን::

8፥11፤ ከማቴዎስ ወንጌል ጭብጦች አንዱ የወንጌሉ ሁሉን አቀፍነት ነው (በተለይ 28፥19-20 ይመ)::

8፥18 *ማዶ፤* ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ ማለት ነው::

8፥20 *የሰው ልጅ፤* የማር 8፥31 ማብ ይመ::

8፥22 *ሙታን ሙታናቸውን ይቅበሩ፤* በመንፈስ ሙታን የሆኑት በሥጋ የሞቱትን ይቅበሩ ማለት ነው:: ኢየሱስ በምድር በነበረበት ዘመን፣ የአገልግሎት ጊዜው አጭር ነበረ፤ በመሆኑም በሙሉ ሐሳብና በሙሉ ልብ ተሰጥቶ መከታተልን ይጠይቅበት ነበር:: በአይሁድ ልማድ ልጆች ወላጆቻቸውን የመቅበር ኀላፊነትና ግዴታ አለባቸው፤ ስለዚህ ይህ የጌታ አባባል የእርሱ ደቀ መዝሙር መሆን ሥር ነቀል ለውጥ እንደሚጠይቅ ያመለክታል::

8፥24 *ኀይለኛ ማዕበል፤* የማር4፥37 ማብ ይመ:: *ግን ኢየሱስ ተኝቶ ነበር፤* የሉቃ8፥23 ማብ ይመ::

ቱን እስኪሸፍን ድረስ አወካቸው፤ በዚህ ጊዜ ግን ኢየሱስ ተኝቶ ነበር። [25]ደቀ መዛሙርቱም ቀርበው ቀሰቀሱትና፣ "ጌታ ሆይ! ጠፋን፤ አድነን" አሉት።

[26]ኢየሱስም፣ "እናንተ እምነት የጐደላችሁ፤ ለምን ይህን ያህል ፈራችሁ!" አላቸው፤ ከዚያም ተነሥቶ ነፋሱንና ማዕበሉን ገሠጸ፤ ወዲያውም ጸጥታ ሰፈነ።

[27]ሰዎቹም፣ "ነፋስና ባሕር እንኳ የሚታዘዙለት፣ ይህ እንዴት ያለ ሰው ነው?" እያሉ ተደነቁ።

ከርኩሳን መናፍስት ስለ ተፈወሱ ሁለት ሰዎች

8፥28-34 ተጓ ምብ - ማር 5፥1-17፤ ሉቃ 8፥26-27

[28]ባሕሩን ተሻግሮ ጌርጌሴኖን[1] ወደሚባል አገር እንደ ደረሰ፣ አጋንንት ያደሩባቸው ሁለት ሰዎች ከሚኖሩበት የመቃብር ቦታ ወጥተው ተገናኙት። በዚያ መንገድ ሰው ማለፍ እስከማይችል ድረስ እጅግ አደገኞች ነበሩ። [29]እነርሱም "የእግዚአብሔር ልጅ ሆይ፤ ከእኛ ምን ጒዳይ አለህ? ጊዜው ሳይደርስ ልታሠቃየን መጣህን?" እያሉ ጮኹ።

[30]ከእነርሱ ትንሽ ራቅ ብሎ፣ የብዙ ዐሣማ መንጋ ተሰማርቶ ነበር። [31]አጋንንቱም ኢየሱስን፣ "የምታስወጣን ከሆነ ዐሣማዎቹ መንጋ ውስጥ እንድንገባ ፍቀድልን" ብለው ለመኑት። [32]ኢየሱስም፣ 'ሂዱ!' አላቸው። አጋንንቱም ከሰዎቹ ወጥተው ዐሣማዎቹ ውስጥ ገቡ፤ ዐሣማዎቹም በሙሉ ከነበሩበት አፋፍ እየተጣደፉ ባሕሩ ውስጥ በመግባት ውሃው ውስጥ ሰጥመው ሞቱ። [33]የዐሣማዎቹ ጠባቂዎችም ሸሽተው ወደ ከተማ በመሄድ፣ የሆነውን ሁሉና በአጋንንት ተይዘው በነበሩት ሰዎች ላይ የተደረገውን ነገር አወሩ። [34]እነሆም፤ መላው የከተማ ነዋሪ ኢየሱስን ለመገናኘት ወጣ፤ ባዩትም ጊዜ አገራቸውን ለቅቆ እንዲሄድ ለመኑት።

የሽባው ሰው መፈወስ

9፥2-8 ተጓ ምብ - ማር 2፥3-12፤ ሉቃ 5፥18-26

9 ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ባሕሩን በጀልባ ተሻግሮ ወደ ራሱ ከተማ መጣ። [2]በዚያም ሰዎች አንድ ሽባ ሰው በቃሬዛ ተሸክመው ወደ እርሱ አመጡ። ኢየሱስም እምነታቸውን አይቶ ሽባውን፣ "አይዞህ አንተ ልጅ፤ ኀጢአትህ ተሰርዮልሃል" አለው።

[3]በዚህን ጊዜ የአይሁድ ሃይማኖት መምህራን፣ "ይህማ እግዚአብሔርን መሳደብ ነው" በማለት በልባቸው አጒረመረሙ።

[4]ኢየሱስ ሐሳባቸውን ተረድቶ እንዲህ አለ፤ "ክፉ ነገር በልባችሁ ለምን ታስባላችሁ? [5]ለመሆኑ፣ 'ኀጢአትህ ይቅር ተብሎልሃል' ከማለትና 'ተነሥተህ ሂድ' ከማለት የቱ ይቀላል? [6]ነገር ግን የሰው ልጅ በምድር ላይ ኀጢአትን የማስተስረይ ሥልጣን እንዳለው እንድታውቁ ነው' ብሎ፣ ሽባውን፣ 'ተነሣ! ቃሬዛህን ይዘህ ወደ ቤትህ ሂድ' አለው።" [7]ሽባውም ተነሥቶ ወደ ቤቱ ሄደ። [8]ሕዝቡም ይህን ባዩ ጊዜ በመደነቅ፣ በፍርሃት ተሞልተው፣ እንደዚህ ያለ ሥልጣን ለሰው የሰጠውን እግዚአብሔርን አመሰገኑ።

የማቴዎስ መጠራት

9፥9-13 ተጓ ምብ - ማር 2፥14-17፤ ሉቃ 5፥27-32

[9]ኢየሱስ ከዚያ ተነሥቶ ሲሄድ ማቴዎስ የሚባል አንድ ሰው በቀረጥ ማስከፈያ ኬላ ተቀምጦ አየ፤ 'ተከተለኝ' አለው፤ እርሱም ተነሥቶ ተከተለው።

[10]ኢየሱስ በማቴዎስ ቤት በማእድ ላይ ሳለ፣ ብዙ ቀረጥ ሰብሳቢዎችና ኀጢአተኞች መጥተው ከእርሱና ከደቀ መዛሙርቱ ጋር አብረው ሊበሉ ተቀመጡ። [11]ፈሪሳውያንም ይህን ባዩ ጊዜ ደቀ መዛሙርቱን፣ "መምህራችሁ ከቀረጥ ሰብሳቢዎችና ከኀጢአተኞች ጋር እንዴት አብሮ ይበላል?" ብለው ጠየቋቸው።

[12]ኢየሱስም የተናገሩትን በመስማቱ እንዲህ አላቸው፤ "ሐኪም የሚያስፈልገው ለሕመምተኞች እንጂ ለጤነኞች አይደለም፤ [13]ሂዱና፣ 'ከመሥዋዕት ይልቅ ምሕረትን እወዳለሁ፤' ኀጢአተኞችን እንጂ ጻድቃንን ልጠራ አልመጣሁምና የሚለውን ቃል ትርጒም አጥኑ።"

የኢየሱስ ደቀ መዛሙርት ያልጾሙበት ምክንያት

9፥14-17 ተጓ ምብ - ማር 2፥18-22፤ ሉቃ 5፥33-39

[14]የመጥምቁ ዮሐንስ ደቀ መዛሙርት ወደ ኢየሱስ ቀርበው፣ "እኛና ፈሪሳውያን ስንጾም፣ ያንተ ደቀ መዛሙርት ግን ለምን

[1]28 አንዳንድ ቅጆች ጌራሴኖን ይላሉ

8፥26 መዝ65፥7፤ 89፥9፤107፥29፤ ማቴ6፥30
8፥28 ማቴ4፥24
8፥29 መሳ11፥12፤ 2ሳሙ16፥10፤1ነገ 17፥18፤ማር1፥24፤ ሉቃ4፥34፤ዮሐ2፥4፤ 2ጴጥ2፥4
8፥34 ሉቃ5፥8፤ ሐሥ16፥39
9፥1 ማቴ4፥13
9፥2 ቍ22፤ማቴ 4፥24፤ዮሐ16፥33፤ ሉቃ7፥48
9፥3 ማቴ26፥65፤ ዮሐ10፥33
9፥4 መዝ94፥11፤ ማቴ12፥25፤ሉቃ6፥8፤ 9፥47፤11፥17፤ ዮሐ 2፥25
9፥6 ማቴ8፥20
9፥8 ማቴ5፥16፤ 15፥31፤ሉቃ7፥16፤ 13፥13፤17፥15፤23፥ 47፤ዮሐ15፥8፤ሐሥ 4፥21፤11፥18፤21፥20
9፥9 ማቴ4፥19
9፥11 ማቴ11፥19፤ ሉቃ5፥30፤15፥2፤ 19፥7፤ገላ2፥15
9፥13 ሆሴ6፥6፤ ሚክ 6፥6-8፤ ማቴ12፥7፤ ሉቃ19፥10፤ 1ጢሞ 1፥15
9፥14 ማቴ3፥1፤11፥ 18፡19፤ሉቃ18፥12

8፥28 *ጌርጌሴኖን ወደሚባል አገር፤* ከገሊላ ባሕር በደቡብ ምሥራቅ በኩል 10 ኪ.ሜ. ያህል ርቆ ካለው ገዳራ ከሚባለው ከተማ አካባቢ የሚገኝ አገር ነው። ማርቆስና ሉቃስ ይህንኑ ምድር ከባሕሩ በስተ ደቡብ ምሥራቅ 56 ኪ.ሜ. ያህል ርቆ በሚገኘው ጌራሳ በተባለው ዋና ከተማ ስም ይጠሩታል። *ሁለት፤* ማርቆስና (5፥2) ሉቃስ (8፥27) ጋኔን ያደረበት አንድ ሰው ብቻ እንደ ሆነ ይናገራሉ።

8፥29 *ጊዜው፤* የሚፈረድባቸው ጊዜ ማለት ነው (የማር 5፥10 እና የሉቃ8፥31 ማብ ይመ)።

8፥30 *የ...ዐሣማ መንጋ፤* በብዙ የሚቈጠሩ አሕዛብ በገሊላ አውራጃ ይኖሩ ነበር። በአይሁድ ዘንድ ዐሣማ ከእንስሳት ሁሉ እጅግ "ርኩስ" በመሆኑ፣ እነርሱ ዐሣማ እንደማያረቡ ይታወቃል።

8፥32፤ ጌታ ኢየሱስ የአጋንንቱን ልመና የተቀበለ ቢመስልም፣ ዐሣማዎቹ አጋንንቱን ወደ ጥልቁ ባሕር ይዘዋቸው ገቡ፤ ይህም "ጥልቁ" የተባለውን የመጨረሻ መውደቂያቸውን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ሉቃ8፥31 እና ማብ ይመ)።

8፥34 *ለቅቆ እንዲሄድ ለመኑት፤* ጭንቀታቸው ለሀብት ንብረታቸው እንጂ፣ በአጋንንት ስለ ተያዙት ምስኪን ሰዎች ነጻ መውጣት አልነበረም።

9፥1 *ወደ ራሱ ከተማ፤* ወደ ቅፍርናሆም ከተማ ማለት ነው (የ4፥13 ማብ ይመ)።

9፥3 *መሳደብ፤* አይሁድ የኢየሱስን አምላክነት ባለመቀበላቸው፣ ኀጢአትን ይቅር በማለቱ የእግዚአብሔርን ሥልጣን እንደ ተጋፋ ቈጠሩት፤ ኀጢአት ይቅር የሚል አምላክ ብቻ ነውና።

9፥10 *ቀረጥ ሰብሳቢዎችና፤* የ5፥46 ማብ ይመ። በተጨ

አይጾሙም?" ብለው ጠየቁት::

[15]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "ሙሽራው አብሮአቸው እያለ ሚዜዎቹ እንዴት ሊያዝኑ ይችላሉ? ሙሽራው ከእነርሱ የሚወሰድበት ጊዜ ይመጣል፤ በዚያን ጊዜ ይጾማሉ::

[16]በአሮጌ ልብስ ላይ አዲስ ዕራፊ የሚጥፍ ሰው የለም፤ ይህ ከሆነ አዲሱ ዕራፊ ካረጀው ልብስ ላይ ተቦጭቆ ቀዳዳውን የባሰ ያሰፋዋል:: [17]በአሮጌ አቍማዳ አዲስ የወይን ጠጅ ማንም አይጨምርም፤ ይህ ከሆነ አቍማዳው ይፈነዳል፤ የወይን ጠጁም ይፈስሳል፤ አቍማዳውም ከጥቅም ውጭ ይሆናል:: ነገር ግን አዲስ የወይን ጠጅ በአዲስ አቍማዳ ይጨመራል፤ በዚህ ሁኔታ የወይን ጠጁና አቍማዳው በደህና ተጠብቀው ይቈያሉ::

ከሞት የተነሣችው ልጅና ከደም መፍሰስ የተፈወሰችው ሴት

9፥18-26 ተጓ ምብ - ማር 5፥22-43፤ ሉቃ 8፥41-56

[18]ኢየሱስ ሰዎቹን በማናገር ላይ ሳለ፣ አንድ ሹም ከፊቱ ተደፍቶ፣ "ልጄ ልትሞት ተቃርባለች፤ በሕይወት እንድትኖር መጥተህ እጅህን ጫንባት" አለው:: [19]ኢየሱስም ተነሥቶ አብሮት ሄደ፤ ደቀ መዛሙርቱም ተከተሉት::

[20]ከዚያም ዐሥራ ሁለት ዓመት ሙሉ ደም እየፈሰሳት ትሠቃይ የነበረች አንዲት ሴት ከኋላው መጥታ የልብሱን ጫፍ ነካች:: [21]እርሷም በልቧ፣ "የልብሱን ጫፍ እንኳ ብነካ እፈወሳለሁ" የሚል እምነት ነበራት::

[22]ኢየሱስም ወደ ኋላ ዘወር ብሎ ሴቲቱን አያትና፣ "አይዞሽ፤ ልጄ ሆይ፤ እምነትሽ አድኖሻል" አላት:: ሴቲቱም ወዲያውኑ ተፈወሰች::

[23]ኢየሱስ ወደ ምኵራብ አለቃው ቤት እንደ ደረሰ የሐዘን እምቢልተኞችንና የሚንጫጫውን ሕዝብ አይቶ፣ [24]"ዞር በሉ፤ ልጅቱ ተኝታለች እንጂ አልሞተችም" አላቸው፤ እነርሱ ግን ሣቁበት:: [25]ሕዝቡም ከወጣ በኋላ ወደ ውስጥ ገብቶ እጇን ያዘ፤ ልጅቱም ተነሥታ ቆመች:: [26]ወሬውም በአካባቢው ሁሉ ተሰራጨ::

የዐይነ ስውሮቹና የድዳው መፈወስ

[27]ኢየሱስም ከዚያ እንደ ሄደ ሁለት ዐይነ ስውሮች፣ "የዳዊት ልጅ ሆይ፤ ማረን" በማለት እየጮኹ ተከተሉት::

[28]ዐይነ ስውሮቹም ኢየሱስ ወደ ገባበት ቤት ተከትለው ገቡ፤ ኢየሱስም፣ "ዐይናችሁን ላበራላችሁ እንደምችል ታምናላችሁ?" ሲል ጠየቃቸው::

እነርሱም፣ "አዎን፣ ጌታ ሆይ፤" ብለው መለሱለት::

[29]ከዚያም ኢየሱስ ዐይናቸውን ዳሰሰ፣ "እንደ እምነታችሁ ይሁንላችሁ" አላቸው:: [30]ዐይናቸውም በራ፤ ኢየሱስም፣ "ይህን ማንም እንዳያውቅ" ብሎ በጥብቅ አስጠነቀቃቸው:: [31]እነርሱ ግን ወጥተው በአካባቢው ሁሉ ስለ ኢየሱስ አወሩ::

[32]ከዚያም ሲወጡ፣ በጋኔን የተያዘ ድዳ ሰው ወደ እርሱ አመጡ:: [33]ጋኔኑ ከወጣለት በኋላ ድዳው መናገር ጀመረ፤ ሕዝቡም ተደንቀው፣ "እንዲህ ያለ ነገር በእስራኤል ምድር ታይቶ አያውቅም" አሉ::

[34]ፈሪሳውያን ግን፣ "አጋንንትን የሚያወጣው፣ በአጋንንት አለቃ ነው" አሉ::

ሠራተኞች ጥቂቶች ናቸው

[35]ኢየሱስ በምኵራቦቻቸው እያስተማረ፣ የእግዚአብሔርን መንግሥት የምሥራች እየሰበከ እንዲሁም ደዌንና ሕመምን ሁሉ እየፈወሰ በከተሞቹና በመንደሮቹ ዞረ:: [36]ሕዝቡም እረኛ እንደሌለው በግ ተጨንቀውና ተመልካች የለሽ ሆነው ባየ ጊዜ አዘነላቸው::

[37]ደቀ መዛሙርቱንም እንዲህ አላቸው፤ "መከሩ ብዙ ነው፤ የመከሩ ሠራተኞች ግን ጥቂቶች ናቸው፤ [38]ስለዚህ የመከሩ ጌታ፣ ወደ መከሩ ሠራተኞችን እንዲልክ ለምኑት::"

የዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት መላክ

10፥2-4 ተጓ ምብ - ማር3፥16-19፤ ሉቃ6፥14-16፤ የሐሥ1፥13
10፥9-15 ተጓ ምብ - ማር 6፥8-11፤ ሉቃ 9፥3-5፤ 10፥4-12
10፥19-22 ተጓ ምብ - ማር 13፥11-13፤ ሉቃ 21፥12-17
10፥26-33 ተጓ ምብ - ሉቃ 12፥2-9
10፥34-35 ተጓ ምብ - ሉቃ 12፥51-53

10 ኢየሱስ ዐሥራ ሁለቱን ደቀ መዛሙርት ወደ እርሱ ጠርቶ ርኩሳን መናፍስትን እንዲያወጡ፣ ደዌንና ሕማምን ሁሉ እንዲፈውሱ ሥልጣንን ሰጣቸው::

[2]የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት ስም የሚከተለው ነው:- መጀመሪያ ጴጥሮስ የተባለው ስምዖንና ወንድሙ እንድርያስ፣ የዘብዴዎስ ልጅ ያዕቆብና ወንድሙ ዮሐንስ፣ [3]ፊልጶስና

9፥15 ዮሐ3፥29፤ ሐሥ13፥2፡3፤14፥23
9፥18 ማቴ8፥2፤ ማር5፥23
9፥20 ማቴ14፥36፤ ማር3፥10፤6፥56፤ ሉቃ6፥19
9፥22 ቍ2፥29፤ማቴ8፥13፤15፥28፤ማር10፥52፤ሉቃ7፥50፤17፥19፤18፥42፤ ዮሐ16፥33
9፥23 2ዜና35፥25፤ ኤር9፥17፡18
9፥24 መዝ76፥5፤ ዳን12፥2፤ ዮሐ11፥11-14፤ ሐሥ7፥60፤13፥36፤ 20፥10፤1ቆሮ11፥30፤ 15፥6፡18፡20፤ 1ተሰ 4፥13-16
9፥25 ሉቃ7፥14
9፥26 ቍ31፤ ማቴ4፥24፤14፥1፤ ማር1፥28፡45፤ሉቃ4፥14፡37፤5፥15፤7፥17
9፥27 ማቴ1፥1፤ 12፥23፤15፥22፤ 20፥30፡31፤21፥9፡15፤ 22፥42፤ማር10፥47
9፥28 ሐሥ14፥9
9፥29 ቍ22
9፥30 ማቴ8፥4
9፥31 ቍ26ማር7፥36
9፥32 ማቴ4፥24፤ 12፥22-24
9፥33 ማር2፥12
9፥34 ማቴ12፥24
9፥35 ማቴ4፥23
9፥36 ዘኍ27፥17፤ 1ነገ22፥17፤ሕዝ34፥5፡ 6፤ዘካ10፥2፤ ማቴ14፥ 14፤15፥32፤ ማር8፥2
9፥37 ሉቃ10፥2፤ ዮሐ4፥35
10፥1 ማቴ4፥23፤ ማር3፥13-15፤6፥7፤ ሉቃ4፥36፤9፥1

ማሪም ማር2፥16 ይመ::

9፥17 *በአዲስ አቍማዳ፤* በጥንት ዘመን ከፍየል ቈዳ የተሠራ ስልቻ የወይን ጠጅ ለመያዝ ያገለግል ነበር:: አዲሱ የወይን ጭማቂ ሲፈላ የወይን ጠጁ መጠን እየጨመረ ይሄዳል፤ አዲሱ ቈዳም አብሮት ይወጠራል:: አዲሱ የወይን ጭማቂ በአሮጌው አቍማዳ ቢጨመር ግን፣ አሮጌው አቍማዳ ይቀደዳል:: አዲሱ የኢየሱስ ትምህርት ነባሩን የአምልኮ ሥርዓት መልክ እየለወጠና እየጣሰ የሚሄድ እንጂ፣ በአሮጌው ልማድ ተውጦ የሚቀር አልነበረም::

9፥18 *ሹም፤* ከማርቆስና ከሉቃስ ወንጌሎች እንደምንረዳው፣ ይህ ሰው ኢያኢሮስ የተባለ የምኵራብ አለቃ ነበረ (የማር 5፥22 ማብ ይመ)::

9፥20 *ዐሥራ ሁለት ዓመት ሙሉ ደም እየፈሰሳት፤* የማር 5፥25 ማብ ይመ::

9፥22 *አድኖሻል፤* የማር5፥34 ማብ ይመ::

9፥23 *እምቢልተኞችንና፤* በልቅሶ ጊዜ፣ በሙዚቃ መሣሪያ የሐዘን እንጕርጕሮ እንዲያሰሙ የሚቀጠሩ ባለ ሙያዎች ነበሩ:: *የሚንጫጫውን ሕዝብ፤* ገንዘብ እየተከፈላቸው የሚያለቅሱና የሚያንጐራጕሩ አልቃሾች ነበሩ::

9፥24 *ተኝታለች እንጂ አልሞተችም፤* የሉቃ8፥52 ማብ ይመ::

9፥27 *የዳዊት ልጅ፤* ሊመጣ ላለው መሲሕ በአይሁድ ዘንድ የታወቀ መጠሪያ ነበር (ለምሳሌ፣ 12፥23፤ 20፥30፤ 21፥9፤ 22፥41-45፤ የ1፥1 ማብ ይመ)::

10፥2-4፤ የሉቃ6፥14-16 ማብ ይመ::

10፥2 *ሐዋርያት፤* የማር6፥30 ማብ ይመ::

በርቶሎሜዎስ፣ ቶማስና ቀረጥ ሰብሳቢው ማቴዎስ፣ የእልፍዮስ ልጅ ያዕቆብና ታዴዎስ የተባለው ልብደዮስ፣ [4]ቀነናዊውˀ ስምዖንና በኋላ ኢየሱስን አሳልፎ የሰጠው አስቆሮቱ ይሁዳ።

[5]እነዚህን ዐሥራ ሁለቱን ኢየሱስ እንዲህ ከሚል ትእዛዝ ጋር ላካቸው፤ "ወደ አሕዛብ አትሂዱ፤ ወደ ሳምራውያንም ከተማ አትግቡ። [6]ይልቁንስ የእስራኤል ቤት ወደ ሆኑት ወደ ጠፉት በጎች ሂዱ። [7]ሄዳችሁም፣ 'መንግሥተ ሰማያት ቀርባለች' ብላችሁ ስበኩ። [8]በሽተኞችን ፈውሱ፤ ሙታንን አስነሡ፤ ለምጻሞችን˥ አንጹ፤ አጋንንትን አስወጡ፤ በነጻ የተቀበላችሁትንም በነጻ ስጡ። [9]በመቀነታችሁ ወርቅም ሆነ ብር ወይም መዳብ አትያዙ። [10]ለመንገዳችሁም ከረጢት፣ ትርፍ እጀ ጠባብ ወይም ጫማ ወይም በትር አትያዙ፤ ለሠራተኛ የዕለት ጉርሱ ይገባዋልና።

[11]"ወደ አንድ ከተማ ወይም መንደር ስትገቡ ሊቀበላችሁ ፈቃደኛ የሆነ ሰው ፈልጋችሁ በቤቱ ዕረፉ፤ እስክትወጡም ድረስ በዚያው ቈዩ። [12]ወደ ማንኛውም ሰው ቤት ስትገቡ ሰላምታ አቅርቡ። [13]ቤቱም የሚገባው ሆኖ ከተገኘ፣ ሰላማችሁ ይድረሰው፤ የማይገባው ከሆነ ግን ሰላማችሁ ወደ እናንተ ይመለስላችሁ። [14]ማንም ሰው ሊያስተናግዳችሁ ወይም የምትናገሩትን ሊሰማ ፈቃደኛ ካልሆነ፣ ከቤቱ ወይም ከከተማው ስትወጡ የእግራችሁን ትቢያ አራግፉችሁ ውጡ። [15]እውነት እላችኋለሁ፤ በፍርድ ቀን በዚያች ከተማ ከሚደርሰው ቅጣት ይልቅ በሰዶምና በገሞራ የሚደርሰው ይቀላል።

[16]"እንደ በጎች በተኵላዎች መካከል እልካችኋለሁ፤ ስለዚህ እንደ እባብ ብልኆች እንደ ርግብ የዋሃን ሁኑ። [17]ሰዎች ይዘው ለፍርድ ወደ ሸንጎ ያቀርቧችኋል፤ በምኵራቦቻቸውም ይገርፏችኋል፤ ስለዚህ ከእነርሱ ተጠንቀቁ። [18]በእኔ ምክንያት ወደ ገዦችና ወደ ነገሥታት ትወሰዳላችሁ፤ በእነርሱና በአሕዛብም ፊት ምስክር ትሆናላችሁ። [19]በምትያዙበትም ጊዜ ምን እንናገራለን፣ ምንስ እንመልሳለን ብላችሁ አትጨነቁ፤ በዚያን ጊዜ የምትናገሩት ይሰጣችኋል፤ [20]በእናንተ የሚናገረው የሰማዩ አባታችሁ መንፈስ እንጂ እናንተ አይደላችሁምና።

[21]"ወንድም ወንድሙን ለሞት አሳልፎ ይሰጣል፤ አባትም ልጁን፤ ልጆች በወላጆቻቸው ላይ ያምፃሉ፤ ያስገድሏቸዋልም። [22]ስለ ስሜ ሰዎች ሁሉ ይጠሏችኋል፤ ነገር ግን እስከ መጨረሻ የሚጸና እርሱ ይድናል። [23]በአንድ ስፍራ ሲያሳድዷችሁ ወደ ሌላ ሽሹ፤ እውነት እላችኋለሁ፣ የእስራኤልን ከተሞች ሳታዳርሱ የሰው ልጅ ይመጣል።

[24]"ደቀ መዝሙር ከመምህሩ፣ ሎሌም ከጌታው አይበልጥም፤ [25]ደቀ መዝሙር መምህሩን፣ ሎሌም ጌታውን ከመሰለ ይበቃዋል። ባለቤቱን 'ብዔልዜቡል' ካሉት ቤተ ሰዎቹንማ እንዴት አብልጠው አይሏቸውም!

[26]"ስለዚህ አትፍሯቸው፤ የተሸፈነ መገለጡ፣ የተደበቀ መውጣቱ አይቀርምና። [27]በጨለማ የምነግራችሁን በብርሃን አውሩት፤ በጆሮአችሁ የሰማችሁትን በአደባባይ አውጁት፤ [28]ሥጋን መግደል እንጂ ነፍስን መግደል የማይችሉትን አትፍሩ፤ ይልቁንስ ነፍስንና ሥጋን በገሃነም ማጥፋት የሚቻለውን ፍሩ። [29]በአንድ ሳንቲም^ ከሚሸጡት ሁለት ድንቢጦች አንዲቷ እንኳ ያለ አባታችሁ ፈቃድ ምድር ላይ አትወድቅም። [30]የራስ ጠጕራችሁ እንኳ አንድ ሳይቀር የተቈጠረ ነው። [31]ስለዚህ አትፍሩ፤ ከብዙ ድንቢጦች ይልቅ ዋጋችሁ የከበረ ነው።

[32]"በሰው ፊት ለሚመሰክርልኝ፣ እኔም በሰማይ ባለው አባቴ ፊት እመሰክርለታለሁ፤ [33]ነገር ግን በሰው ፊት የሚክደኝን፣ እኔም በሰማይ ባለው አባቴ ፊት እክደዋለሁ።

[34]"እኔ የመጣሁት ሰላምን በምድር ለማ

10፥4 ማቴ26፥14-16:25:47፤27፥3፤ማር14፥10፤ዮሐ6፥71፤12፥4፤13፥2:26:27፤ሐሥ1፥16
10፥5 1ነገ16፥24፤2ነገ17፥24፤ሉቃ9፥52፤10፥33፤17፥16፣ ዮሐ 4፤4-26:39:40፤8፥48፤ሐሥ8፥5:25
10፥6 ኤር50፥6፤ ማቴ15፥24
10፥7 ማቴ3፥2
10፥9 ሉቃ22፥35
10፥10 1ጢሞ5፥18
10፥12 1ሳሙ25፥6
10፥14 ነህ5፥13፤ ማር6፥11፤ሉቃ9፥5፤10፥11፤ሐሥ13፥51፤18፥6
10፥15 ዘፍ18፥20፤19፥24፤ማቴ11፥22:24፤12፥36፤ሐሥ17፥31፤2ጴጥ2፥6:9፤3፥7፤1ዮሐ4፥17፤ ይሁ6:7
10፥16 ሉቃ10፥3፤ ሐሥ20፥29፤1ቆሮ14፥20
10፥17 ማቴ5፥22፤23፥34፤ማር13፥9፤ ሐሥ5፥40፤22፥19፤26፥11
10፥18 ሐሥ25፥ 24-26
10፥19 ዘፀ4፥12
10፥20 ሉቃ12፥11:12፤ሐሥ4፥8
10፥21 ቍ35:36፤ ሚክ7፥6፤ማር13፥12
10፥22 ማቴ24፥13፤ ማር13፥13፤ሉቃ21፥19፤ዮሐ15፥21፤ ራእ2፥10
10፥23 ሉቃ17፥30
10፥24 ዮሐ13፥16
10፥25 ማር3፥22
10፥26 ማር4፥22፤ ሉቃ8፥17
10፥28 ኢሳ8፥12:13፤ ዕብ10፥31
10፥30 1ሳሙ14፥45፤2ሳሙ14፥11፤ 1ነገ1፥52፤ ሉቃ21፥18፤ ሐሥ27፥34
10፥31 ማቴ6፥26፤ 12፥12
10፥32 ሮሜ10፥9
10፥33 ማር8፥38፤ 2ጢሞ2፥12

ˀ4 ቀነናዊ የሚለው ቃል አራማይክ ሲሆን፣ ቀነናውያን የተባሉት በዚያን ጊዜ የሮምን መንግሥት የሚቃወሙ የፖለቲካ ቡድን አባላት ነበሩ
˥8 የግሪኩ ቃል የግድ ከለምጽ ጋር ብቻ የተያያዘ ሳይሆን የቆዳ በሽታዎችን ያመለክታል
^29 ግሪኩ አንድ አሳሪዮን ይላል

10፥4 *ቀነናዊ፤* አንድም ስምዖን ለሃይማኖቱ ምን ያህል ቀናተኛ እንደ ነበረ የሚያመለክት ቃል ሲሆን፣ በሌላም በኩል በዚህ ስም የሚጠራና በእስራኤል ምድር የነበረውን የሮማውያንን አገዛዝ የሚቃወም ተቀናቃኝ የአይሁድ የፖለቲካ ቡድን አባል እንደ ነበረ ያመለክታል። "ቀነናዊ" የሚለው ቃል የአራማይክ ሲሆን፣ "ቀናተኛ" ወይም "ቃናዊ" (የቃና ሰው) የሚል ትርጕም አለው።

10፥5 *አትሂዱ፤* ስለ እግዚአብሔር መንግሥት የምሥራቹ መሰበክ የነበረበት አስቀድሞ ለአይሁድ ሲሆን፣ ኢየሱስ ከሞቱና ከትንሣኤው በኋላ ወንጌሉ ለሕዝብ ሁሉ እንዲሰበክ አዝዞአል (28፥19፤ ከ21፥43 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሳምራውያንም፤* የሰሜኑ መንግሥት ሲሰደድ፣ ከስደት የቀሩት እስራኤላውያንና አሦራውያን በምድሪቱ ካሰፈሯቸው አሕዛብ ጋር ተጋብተው የተወለዱ ቅይጥ ወገኖች ናቸው (2ነገ17፥24)። ኢየሱስ በአካለ ሥጋ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን፣ በአይሁድና በሳምራውያን መካከል ከፍተኛ ጥላቻ ነበረ (ዮሐ4፥9 ይመ)።

10፥14 *የእግራችሁን ትቢያ አራግፉችሁ፤* ፈሪሳውያን እንደ "ርኩስ" ከሚቈጥሩት ከአሕዛብ ምድር ለቀው ሲወጡ ያደርጉት የነበረ ልማድ ሲሆን፣ ይህም ድርጊት ከርኵሰት የመላቀቅ ምሳሌ ነበር። እዚህ ላይ ግን የእግዚአብሔርን መልእክት አንቀበልም ላሉት እንደ ከባድ ማስጠንቀቂያ መሆኑ ነው (የሉቃ9፥5፤ የሐሥ 13፥51ማብ ይመ፤ ከሐሥ18፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥15 *በሰዶምና በገሞራ፤* ዘፍ19፥ 23-29 ይመ።

10፥16 ሮሜ16፥19 ይመ።

10፥17 *ሸንጎ፤* ከዚህ ሥፍራ የተጠቀሰው ሸንጎ ከአጥቢያ ምኵራቦች ጋር ግንኙነት ያለው፣ መለስተኛ ጉዳዮችን የሚመለከትና ጥፋተኛ ሆነው የተገኙትን በግርፋት የሚቀጣ መለስተኛ ፍርድ ቤት ነው።

10፥23፤ ይህ አባባል፣ ክርስቶስ ዳግመኛ እስከሚመጣ ድረስ ወንጌል ለአይሁድ እንደሚሰበክ የሚያስተምር ይመስላል።

10፥25 *ብዔልዜቡል፤* የአጋንንት አለቃ ነው (12፥24)። ይህ የግሪክ ቃል በዕብራይስጡ ቋንቋ በኣል ዜቡብ ሲሆን ("የዝንብ ጌታ" ፤ 2ነገ1፥2)፣ በኣል ዜቡል ("ክቡር በኣል" ወይም "ልዑል በኣል") የሚለውን ትክክለኛ የባሕርይ መግለጫ ስያሜ በድምፀቱ በማወራረስ ለማሸነፍ የተለወጠ አጠራር ነው።

10፥28 *በገሃነም፤* የ5፥22 ማብ ይመ። አንዳንድ ትርጕሞች 'ሲኦል' ይሉታል።

10፥34፤ ይህ አባባል ላይ ላዩን ሲታይ፣ ከኢሳ9፥6 ("የሰ

ሰፈን አይምጡቸሁ፤ ሰይፍን እንጂ ሰላምን ለማውረድ አልመጣሁም:: [35]እኔ የመጣሁት

"'ልጅን ከአባቱ፣
ሴት ልጅን ከእናቷ
ምራቷንም ከዐማቷ ለመለያየት ነው፤
[36]የሰው ጠላቶቹ፣
የገዛ ቤቱ ሰዎቹ ይሆናሉ::'

[37]"ከእኔ ይልቅ እናቱን ወይም አባቱን የሚወድ ለእኔ ሊሆን አይገባም፤ ከእኔ ይልቅ ወንድ ልጁን ወይም ሴት ልጁን የሚወድ ለእኔ ሊሆን አይገባም:: [38]መስቀሉን ተሸክሞ የማይከተለኝ የእኔ ሊሆን አይገባውም:: [39]ሕይወቱን ሊያድን የሚፈልግ ያጠፋታል፤ ሕይወቱን ስለ እኔ አሳልፎ የሚሰጥ ግን ያገኛታል::

[40]"እናንተን የሚቀበል እኔን ይቀበላል፤ እኔንም የሚቀበል የላከኝን ይቀበላል:: [41]ነቢይን በነቢይ ስም የሚቀበል የነቢይን ዋጋ ያገኛል፤ ጻድቅንም በጻድቅ ስም የሚቀበል የጻድቅን ዋጋ ያገኛል:: [42]ስለዚህ እውነት እላችኋለሁ፣ ማንም ሰው ከእነዚህ ከታናናሾች ለአንዱ ደቀ መዝሙሬ በመሆኑ አንድ ጽዋ ቀዝቃዛ ውሃ ቢሰጠው ዋጋውን አያጣም::"

መጥምቁ ዮሐንስ ወደ ኢየሱስ የላከው ጥያቄ

11፥2-19 ተጓ ምብ - ሉቃ 7፥18-35

11 ኢየሱስ ለዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርቱ ትእዛዙን ሰጥቶ ከጨረሰ በኋላ ለማስተማርና ለመስበክ ወደ ገሊላ ከተሞች[ከ] ሄደ::

[2]ዮሐንስ በእስር ቤት ሆኖ ክርስቶስ በማድረግ ላይ ያለውን ነገር በሰማ ጊዜ፣ ደቀ መዛሙርቱን ወደ እርሱ ልኮ፣ [3]"ይመጣል ተብሎ የሚጠበቀው አንተ ነህ? ወይስ ሌላ እንጠብቅ?" ሲል ጠየቀ::

[4]ኢየሱስም፣ እንዲህ ብሎ መለሰላቸው፤ "ሄዳችሁ የምትሰሙትንና የምታዩትን ለዮሐንስ ንገሩት፤ [5]ዕውሮች ያያሉ፤ አንካሶች ይራመዳሉ፤ ለምጻሞች[ኸ] ይነጻሉ፤ ደንቆሮዎች ይሰማሉ፤ ሙታን ይነሣሉ፤ ለድኾችም የምሥራች እየተሰበከ ነው፤ [6]በእኔ የማይሰናከልም ብፁዕ ነው::"

[7]የዮሐንስ ደቀ መዛሙርት ከሄዱ በኋላ፣ ኢየሱስ ለሕዝቡ ስለ ዮሐንስ እንዲህ ሲል ተናገረ፤ "ወደ ምድረ በዳ ምን ልታዩ ወጣችሁ? ሸምበቆ በነፋስ ሲወዛወዝ? [8]ወይስ ምን ልታዩ ወጣችሁ? ባማረ ልብስ ያጌጠ ሰው? ባማረ ልብስ ያጌጡ በነገሥታት ቤት አሉላችሁ! [9]ታዲያ ምን ልታዩ ወጣችሁ? ነቢይ ልታዩ? አዎን፤ ከነቢይም የሚበልጥ ነው:: [10]እንዲህ ተብሎ የተጻፈለት እርሱ ነው፤

"'በፊትህ መንገድህን ያዘጋጅልህ ዘንድ፣
ከአንተ አስቀድሜ መልእክተኛዬን
እልካለሁ::'

[11]እውነት እላችኋለሁ፤ ከሴት ከተወለዱት መካከል እንደ መጥምቁ ዮሐንስ ያለ አልተነሣም፤ ሆኖም በመንግሥተ ሰማይ ከሁሉ የሚያንሰው ይበልጠዋል:: [12]ከመጥምቁ ዮሐንስ ዘመን ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ መንግሥተ ሰማያት በብዙ ትገፋለች፤ የሚያገኟትም ብርቱዎች ናቸው፤ [13]ነቢያትም፣ የሙሴ ሕግም ሁሉ እስከ ዮሐንስ ድረስ ትንቢት ተናግረዋልና:: [14]እንግዲህ ልትቀበሉት ከፈቀዳችሁ ይመጣል የተባለው ኤልያስ እርሱ ነው:: [15]ሰሚ ጆሮ ያለው ይስማ::

[16]"ይህን ትውልድ በምን ልመስለው? በገበያ ተቀምጠው ጓደኞቻቸውን እንዲህ እያሉ የሚጣሩ ልጆችን ይመስላሉ፤

[17]" 'ዋሽንት ነፋንላችሁ፤
አልጨፈራችሁም፤
ሙሾ አወረድንላችሁ፤
አላለቀሳችሁም'

[ከ]1 ግሪኩ *ወደ ከተሞቻቸው* ይላል
[ኸ]5 የግሪኩ ቃል የግድ ከለምጽ ጋር ብቻ የተያያዘ ሳይሆን የተለያዩ የቆዳ በሽታዎችንም ያመለክታል

10፥35 ቍ21
10፥36 ሚክ7፥6
10፥37ሉቃ፥14፥26
10፥38ማቴ16፥24፤ ሉቃ14፥27
10፥39 ዮሐ12፥25
10፥40 ዘፀ16፥8፤ ማቴ18፥5፤ሉቃ9፥48፤ 10፥16፤ዮሐ12፥44፤ 13፥20፤ገላ4፥14
10፥42 ምሳ14፥31፤ 19፥17፤ማቴ25፥40፤ ማር9፥41፤ ሐሥ10፥4፤ ዕብ6፥10
11፥1 ማቴ7፥28
11፥2ማቴ3፥1፤14፥3
11፥3 መዝ118፥26 ፤ዮሐ11፥27፤ ዕብ 10፥37
11፥5 ኢሳ35፥4-6፤ 61፥1፤ማቴ15፥31፤ ሉቃ4፥18:19
11፥6 ማቴ13፥21፤ 26፥31
11፥7 ማቴ3፥1
11፥9 ማቴ14፥5፤ 21፥26፤ሉቃ1፥76፤ 7፥26
11፥10 ሚል3፥1፤ ማር1፥2፤ዮሐ3፥28፤ ሉቃ7፥27
11፥13 ሉቃ16፥16
11፥14 ሚል4፥5፤ ማቴ17፥10-13፤ማር 9፥11-13፤ሉቃ1፥17፤ ዮሐ1፥21
11፥15 ማቴ13፥9: 43፤ማር4፥23፤ሉቃ 14፥35፤ራእ2፥7

ላም አለቃ")፣ ከሉቃ2፥14 ("ሰላም በምድር ላይ ለሰዎች ይሁን") እና ከዮሐ14፥27 ("ሰላምን እተውላችኋለሁ") ጋር የሚቃረን ይመስላል:: በእርግጥ ክርስቶስ የመጣው ሰላም እንዲሰፍን ነው፤ በሰዎችና በእግዚአብሔር፣ በሰዎችና በሰዎችም መካከል ያለው የጥል ግድግዳ እንዲፈርስ ነው:: ይሁን እንጂ የክርስቶስ መምጣት ጠላትነትን ማስከተሉ አልቀረም፤ ይኸውም በክርስቶስና በክርስቶስ ተቃዋሚ መካከል፣ በብርሃንና በጨለማ መካከል፣ በክርስቶስ ልጆችና በሰይጣን ልጆች መካከል ጠላትነት ተነሥቶአል:: ይኸው ግጭት በቤተ ሰብ አባላት መካከል እንኳ ሳይቀር ሊነሣ ይችላል (ቍ35-36)::

10፥38 *መስቀሉን ተሸክሞ፤* በማቴዎስ ወንጌል "መስቀል" የሚለው ቃል ለመጀመሪያ ጊዜ እዚህ ቍጥር ላይ ተጠቀሰ:: መስቀል ሰውን በሞት መቅጫ መሣሪያ ሲሆን፣ በዚህ ላይ በተምሳሌት የክርስቶስ ደቀ መዛሙርት ሕይወታቸውን እስከ ሞት ድረስ እንኳን ቢሆን፣ አሳልፈው መስጠት እንዳለባቸው አመልካች ነው (የማር8፥34 ማብ ይመ)::

10፥41 *ነቢይ፤* መጥምቁ ዮሐንስ የብሉይ ኪዳን የመጨረሻው ነቢይ ነው::

11፥1፤ ዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት የመጀመሪያ ተልእኳቸውን ሲያከናውኑ በነበሩበት ጊዜ፣ ጌታ ኢየሱስ በገሊላ አውራጃ አገልግሎቱን ቀጠለ::

11፥3 *ይመጣል ተብሎ የሚጠበቀው፤* መሲሑን ማለት ነው:: *ሌላ እንጠብቅ?* የሉቃ7፥19 ማብ ይመ::

11፥4 *የምትሰሙትንና የምታዩትን ለዮሐንስ ንገሩት፤* የሉቃ7፥22 ማብ ይመ::

11፥5 *ለድኾችም የምሥራች እየተሰበከ ነው፤* የሉቃ7፥22 ማብ ይመ::

11፥6 *የማይሰናከልም፤* የሉቃ7፥23 ማብ ይመ::

11፥11 *ይበልጠዋል፤* መጥምቁ ዮሐንስ የነበረበት ዘመን የብሉይ ኪዳን መገባደጃና የክርስቶስ መምጫ ዋዜማ ነበር:: በአዲስ ኪዳን ውስጥ "ከሁሉ የሚያንስ" የተባለው ክርስቲያን፣ የክርስቶስ ሙሽራ የሆነችው፣ የቤተ ክርስቲያን አካል በመሆኑ (ኤፌ5፥25-27:32)፣ የሙሽራው ሚዜ ከሆነው (ዮሐ3፥29) ከመጥምቁ ከዮሐንስ ይበልጣል:: ሌላው አመለካከት ደግሞ "ከሁሉ የሚያንሰው" በሚለው ሐሳብ ላይ በማተኮር፣ የዚህ አባባል ትርጕም የሚገኘው በ 18፥4 ላይ፣ "እንደዚህ ሕፃን ራሱን ዝቅ የሚያደርግ" በሚለው ሐረግ ላይ ነው ይላል:: እንደዚህ ራሱን ዝቅ የሚያደርግ ሰው "የሚያንስ" ቢሆንም፣ በእግዚአብሔር ዘንድ ከመጥምቁ ዮሐንስ እንደሚበልጥ ይቈጠራል::

11፥12 *የሚያገኟአትም ብርቱዎች ናቸው፤* ወደ መንግሥቱ ገብተው የክርስቶስ ደቀ መዛሙርት ይሆናሉ፤ ይህን ለማድረግም ምን ጊዜም የማያቋርጥ ስደት ስላለ፣ ጽኑ መንፈሳዊነትን፣ ጥንካሬን፣ ብርታትንና ቈራጥነትን ይጠይቃል::

11፥17 *ዋሽንት ነፋንላችሁ፤* በሰርግ ጊዜ እንደሚደረገው ዓይነት ማለት ነው:: *ሙሾ አወረድንላችሁ፤* በቀብር ጊዜ እንደሚደረገው ማለት ነው:: ይኸኛው ሐረግ የመጥምቁ ዮሐንስን አገልግሎት የሚያመለክት ሲሆን፣ የመጀመሪያው ሐረግ ("ዋሽንት ነፋንላችሁ") ደግሞ የኢየሱስን ያሳያል:: አይሁድ፣

[18]ዮሐንስ ከመብልና ከመጠጥ ተቈጥቦ በመምጣቱ፣ ‘ጋኔን አለበት’ ይሉታልና። [19]የሰው ልጅ እየበላና እየጠጣ መጣ፤ እነር ሱም፣ ‘በልቶ የማይጠግብ፣ ጠጪ እንዲሁም የቀረጥ ሰብሳቢዎችና የኀጢአተኞች ወዳጅ’ አሉት። ጥበብ ግን በሥራዋ ጸደቀች።”

ንስሓ ስላልገቡ ከተሞች የተነገረ ወዮታ

11፥21-23 ተጓ ምብ - ሉቃ 10፥13-15

[20]ከዚያም ኢየሱስ ብዙውን ታምራት ያደረገባቸው ከተሞች ንስሓ ባለመግባታ ቸው እንዲህ ሲል ወቀሳቸው፤ [21]“ወዮልሽ ኮራዚን፤ ወዮልሽ ቤተ ሳይዳ፤ በእናንተ የተ ደረገው ታምራት በጢሮስና በሲዶና ተደርጎ ቢሆን ኖሮ፣ ገና ድሮ ማቅ ለብሰው፣ ዐመድ ነስንሰው ንስሓ በገቡ ነበር። [22]ስለዚህ እላ ችኋለሁ፤ በፍርድ ቀን ከእናንተ ይልቅ ለጢ ሮስና ለሲዶና ቅጣቱ ይቀልላቸዋል። [23]አን ቺም ቅፍርናሆም ወደ ሰማይ ከፍ ከፍ ማለት ፈለግሽ? ነገር ግን ወደ ሲኦል ትወርጃ ለሽ፤ በአንቺ የተደረገው ታምራት በሰዶም ቢደረግ ኖሮ፣ እስከዛሬ በቆየች ነበር። [24]ስለዚህ እልሻለሁ፤ በፍርድ ቀን ከአንቺ ይልቅ ቅጣቱ ለሰዶም ይቀልላታል።”

ክርስቶስ የሚሰጠው ዕረፍት

11፥25-27 ተጓ ምብ - ሉቃ 10፥21-22

[25]በዚያን ጊዜ ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ “የሰ ማይና የምድር ጌታ አባት ሆይ፤ ይህንን ከጥበበኞችና ከዐዋቂዎች ሰውረህ ለሕፃናት ስለ ገለጥህላቸው አመሰግንሃለሁ፤ [26]አዎን አባት ሆይ፤ ይህ በፊትህ በጎ ፈቃድህ ሆኖ ተገኝቶአልና።

[27]“ሁሉ ነገር ከአባቴ ተሰጥቶኛል፤ ከአብ ሌላ ወልድን የሚያውቅ የለም፤ ከወልድና ወልድ ራሱ ፈቅዶ ከሚገልጥላቸው ሌላ አብን የሚያውቅ የለም።

[28]“እናንተ ሸክም የከበዳችሁና የደከማችሁ ሁሉ ወደ እኔ ኑ፤ እኔም ዕረፍት እሰጣች ኋለሁ። [29]ቀንበሬን ተሸከሙ፤ ከእኔም ተማሩ፤ እኔ በልቤ የዋህና ትሑት ነኝና፤ ለነፍሳች ሁም ዕረፍት ታገኛላችሁ፤ [30]ቀንበሬ ልዝብ ሸክሜም ቀላል ነውና።

ሰንበትን ስለ ማክበር

12፥1-8 ተጓ ምብ - ማር 2፥23-28፤ ሉቃ 6፥1-5
12፥9-14 ተጓ ምብ - ማር 3፥1-6፤ ሉቃ 6፥6-11

12 ከዚህ በኋላ ኢየሱስ በሰንበት ቀን በእህል ዕርሻ ውስጥ አለፈ፤ ደቀ መዛሙርቱም ስለ ራባቸው እሸት ቀጥፈው ይበሉ ጀመር። [2]ፈሪሳውያንም ይህን አይ ተው፣ “እነሆ፣ደቀ መዛሙርትህ በሰንበት ቀን መደረግ የሌለበትን እያደረጉ ነው” አሉት።

[3]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ “ዳዊትና አብ ረውት የነበሩት ሰዎች በተራቡ ጊዜ እርሱ ምን እንዳደረገ አላነበባችሁምን? [4]ወደ እግ ዚአብሔር ቤት ገባ፤ ለካህናት እንጂ ለእር ሱም ሆነ አብረውት ለነበሩት ያልተፈቀደ ውን የተቀደሰ ኅብስት በላ። [5]ወይስ ካህ ናት ሰንበትን ሽረው በቤተ መቅደስ ውስጥ ሥራ ቢሠሩ በደል እንደማይሆንባቸው ከኦ ሪት ሕግ አላነበባችሁም? [6]ነገር ግን እላች ኋለሁ፤ ከቤተ መቅደስ የሚበልጥ[a] በዚህ አለ። [7]‘ከመሥዋዕት ይልቅ ምሕረትን እወ ዳለሁ’ የሚለው ቃል ምን ማለት እንደ ሆነ ብታውቁ ኖሮ፣ በንጹሐን ላይ ባልፈረዳ ችሁ ነበር። [8]የሰው ልጅ የሰንበት ጌታ ነውና።”

[9]ከዚያ ስፍራ ዕልፍ ብሎ በመሄድ ወደ ምኵራባቸው ገባ፤ [10]በዚያም አንድ እጁ ሽባ የሆነ ሰው ነበር፤ ኢየሱስን ሊከሱት ምክንያት ፈልገው፣ “በሰንበት ቀን መፈወስ ተፈቅዶ አል?” ብለው ጠየቁት።

[11]እርሱም፣ “ከእናንተ መካከል የአንዱ ሰው በግ በሰንበት ቀን ጕድጓድ ቢገባበት በጉን ከገባበት ጕድጓድ ጎትቶ አያወጣውምን? [12]ታዲያ ሰው ከበግ እጅግ አይበልጥምን? ስለዚህ በሰንበት ቀን በጎ ማድረግ ተፈቅዶ

[a]6 ወይም አንድ ነገር፤ ቍ 41 እና 42 ይመ

11፥18 ማቴ3፥4፤ ሉቃ1፥15
11፥19 ማቴ9፥11
11፥21 ኢል3፥4፤ አሞ1፥9፤ዮና3፥5-9፤ ማቴ15፥21፤ማር3፥8፤ 6፥45፤8፥22፤ ሉቃ6፥ 17፤9፥10፤ዮሐ1፥44፤ 12፥21፤ሐሥ12፥20
11፥22 ቍ 24፤ ማቴ 10፥15
11፥23 ኢሳ14፥13-15፤ማቴ4፥13
11፥24 ማቴ10፥15
11፥25 ማቴ13፥11፤16፥17፤ሉቃ22፥42፤ 23፥34፤ዮሐ11፥41፤ 12፥27፡28፤ 1ቆሮ 1፥26-29
11፥27 ማቴ28፥18፤ ዮሐ3፥35፤10፥15፤ 17፥25፡26
11፥28 ዘፀ33፥14፤ ዮሐ7፥37
11፥29 መዝ116፥7፤ ኤር6፥16፤ዮሐ13፥15፤ፊል2፥5፤1ጴጥ2፥21፤ 1ዮሐ2፥6
11፥30 1ዮሐ5፥3
12፥1 ዘዳ23፥25
12፥2 ቍ 10፤ዘፀ 20፥10፤23፥12፤ዘዳ 5፥14፤ሉቃ13፥14፤ 14፥3፤ዮሐ5፥10፤7፥2 3፤9፥16
12፥3 1ሳሙ21፥6
12፥4 ዘሌ24፥5፡9
12፥5 ዘኍ28፥9፡10፤ ዮሐ7፥22፡23
12፥6 ቍ41፡42
12፥7 ሆሴ6፥6፤ሚክ 6፥6-8፤ማቴ9፥13
12፥8 ማቴ8፥20
12፥10 ቍ 2፤ማር 3፥2፤12፥13፤ሉቃ 11፥54፤14፥1፤20፥20
12፥11 ሉቃ14፥5
12፥12 ማቴ6፥26፤ 10፥31

በሁለቱም አጋጣሚዎች እንደ እንቢተኛ ልጅ ሆነዋል።

11፥19 *ጥበብ በሥራዋ ጸደቀች፤* እግዚአብሔር (ጥበብ) ዮሐንስንና ኢየሱስን ለተለያየ የአገልግሎት ሚና ልኳቸዋል፤ ይህም በኢየሱስ ታምራዊ ሥራዎች ተረጋግጦአል (ቍ20 ይመ)፤ የሉቃ 7፥35 ማብ ይመ።

11፥21 *ኮራዚን፤* ይህች ከተማ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጠቀሰችው ሁለት ጊዜ ብቻ ሲሆን (በዚህ ቦታና በሉቃ 10፥13)፣ ምናልባትም ከቅፍርናሆም በስተ ሰሜን ሦስት ኪ.ሜ. ያህል ራቅ ብላ፣ በገሊላ ባሕር አጠገብ ትገኝ ነበር። *ቤተ ሳይዳ፤* በገሊላ ባሕር ሰሜን ምሥራቅ ዳርቻ ላይ ትገኝ ነበር። የአራተ ኛው ክፍል ገዥ የነበረው ፊልጶስ ቤተ ሳይዳን መልሶ ከገነባት በኋላ፣ በአውግስጦስ ቄሣር ሴት ልጅ በዮሊያና ስም “ዩሊያናስ” ብሎ ሰየማት። *ጢሮስና ሲዶና፤* ከፓሌስቲና በስተ ሰሜን፣ በፊ ንቄ ምድር ዳርቻ በሜድትራኒያን ባሕር ጠረፍ ላይ የነበሩ ከተ ሞች ናቸው።

11፥23 *ቅፍርናሆም፤* የሉቃ10፥15 ማብ ይመ።

12፥1 *በሰንበት፤* ሳምንታዊው ሰንበት የሳምንቱ ሰባተኛ ቀን ሲሆን፣ አይሁድ ከዕለት ተግባራቸው ተቈጥበው እንዲያር ፉና እግዚአብሔርን እንዲያመልኩ በሙሴ ሕግ ልዩ ቀን ተደር ጎአል (ዘፀ20፥10፤ ዘዳ5፥14 ይመ)። ዛሬም ቢሆን ክርስቲያኖች በሳምንት ውስጥ አንድ ቀን በመለየት የዕረፍትና እግዚአብሔርን የማምለኪያ ዕለት አድርገው ለመቍጠር በቂ ምክንያት አላቸው ይኸውም (ሀ) ‘የተባረከ የዕረፍት ቀን’ የሚለው ሐሳብ የመጣው ሕ ግ ለአይሁድ ከመሰጠቱ በፊት ነበር (የዘፍ2፥3 ማብ ይመ፤ ከዘፀ 20፥11 ጋር ያነጻጽሩ)፤ (ለ) ጌታ ኢየሱስ ስለ ዕረፍት ቀን የተሰጠ ውን መመሪያ በአጕል መልክ የሚጠቀሙትን የአይሁድ መሪዎችን እንጂ፣ በመሠረቱ ይህን መመሪያ አልተቃወመም (ቍ1-8፤ ሉቃ13፥10-17፤ 14፥1-6፤ ማር2፥27 እና ማብ ይመ)። (ሐ) የቀደመው ሰንበት እስራኤላውያን የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ሕዝብ መሆናቸውን እንደሚገልጽ ሁሉ (ዘፀ31፥16-17)፣ ክርስ ቲያኖች እግዚአብሔርን የሚያመልኩበት ቀንም (እሑድ)፣ የክ ርስቶስ መሆናቸውንና እርሱም ጌታቸው መሆኑን ለዓለም የሚገ ልጹበት ዕለት ነው። *በእህል እርሻ፤* የስንዴ ወይም የገብስ ሊሆን ይችላል፤ ገብስ የድኾች ምግብ ነበር።

12፥3 *እርሱ ምን እንዳደረገ፤* የማር2፥25 ማብ ይመ።

12፥4 *የተቀደሰ ኅብስት፤* በየሰንበቱ 12 ትኩስ ዳቦ በቅድ ስት ውስጥ በጠረጴዛ ላይ ይቀመጥ ነበር (ዘፀ25፥30፤ ዘሌ24፥5-9)፤ ካህናቱም የሰነበተውን ዳቦ ይበሉ ነበር።

12፥5 *ሰንበትን ሽረው፤* መሥዋዕት ከማቅረብ ጋር የተያያዘ ሥራን በመሥራት ማለት ነው።

12፥8 *የሰው ልጅ የሰንበት ጌታ ነውና፤* የሉቃ6፥5 ማብ ይመ።

12፥10 *ሰንበት ቀን መፈወስ፤* አንድ በሽተኛ እስከሚቀ ጥለው ቀን መቈየቱ የሚያሠጋ ካልሆነ በቀር፣ በሰንበት ቀን የፈ ውስ ተግባር እንዳይፈጸም የአይሁድ መምህራን ከልክለው ነበር።

አል" አላቸው።

[13]ከዚያም ሰውየውን፣ "እጅህን ዘርጋ" አለው፤ ሰውየውም እጁን ዘረጋ፤ እንደ ሌላ ኛውም እጁ ደህና ሆነለት። [14]ፈሪሳውያን ግን ከዚያ ወጣ ብለው ኢየሱስን እንዴት እንደሚገድሉት ተማከሩ።

እግዚአብሔር የመረጠው አገልጋይ

[15]ኢየሱስ ሐሳባቸውን አውቆ ከዚያ ዘወር አለ። ብዙ ሕዝብም ተከተለው፤ ሕመምተ ኞችን ሁሉ ፈወሰ፤ [16]ማንነቱን ለማንም እን ዳይናገሩ አዘዛቸው። [17]ይህም የሆነው በነቢዩ በኢሳይያስ እንዲህ ተብሎ የተነገረው ትን ቢት ይፈጸም ዘንድ ነው፤

[18]"እነሆ የመረጥሁት፣
የምወደውና በእርሱ ደስ የሚለኝ
አገልጋዬ፣
መንፈሴን በእርሱ ላይ አኖራለሁ፤
እርሱም ለአሕዛብ ፍትሕን ያውጃል።
[19]አይጨቃጨቅም ወይም አይጮኽም፤
ድምፁም በአደባባይ አይሰማም።
[20]ፍትሕን ለድል እስኪያበቃ ድረስ፣
የተቀጠቀጠውን ሸምበቆ አይሰብርም፤
የሚጤሰውንም የጧፍ ክር አያጠፋም።
[21]አሕዛብ በስሙ ተስፋ ያደርጋሉ።"

ኢየሱስ በአጋንንት ሥልጣን አጋንንትን ያወጣል መባሉ

12፥25-29 ተጓ ምብ - ማር 3፥23-27፤ ሉቃ 11፥17-22

[22]ከዚህ በኋላ በጋኔን ተይዞ ማየትና መና ገር የማይችል ሰው ወደ እርሱ አመጡ፤ ኢየሱስም ፈወሰው፤ ሰውየውም ማየትና መናገር ቻለ። [23]ሕዝቡም ሁሉ ተደንቀው፣ "ይህ ሰው የዳዊት ልጅ ይሆንን?" አሉ።

[24]ነገር ግን ፈሪሳውያን ይህን በሰሙ ጊዜ፣ "ይህ ሰው አጋንንትን የሚያወጣው በአጋንንት አለቃ በብዔልዜቡል ብቻ መሆን አለበት" አሉ።

[25]ኢየሱስም ሐሳባቸውን ዐውቆ እንዲህ አላቸው፤ "እርስ በርሱ የተከፋፈለ መንግ ሥት ሁሉ ይወድቃል፤ እርስ በርሱም የተ ከፋፈለ ከተማ ወይም ቤት አይጸናም። [26]ሰይጣንም ሰይጣንን የሚያስወጣ ከሆነ፣ እርስ በርሱ ተለያይቷል ማለት ነው፤ እን ዲህ ከሆነ ደግሞ መንግሥቱ እንዴት ጸንቶ ሊቆም ይችላል? [27]እኔ አጋንንትን የማስወ ጣው በብዔልዜቡል ከሆነ፣ ልጆቻችሁ በምን ሊያስወጧቸው ነው? ስለዚህ ልጆቻችሁ ይፈ ርዱባችኋል። [28]ነገር ግን እኔ አጋንንትን የማስወጣው በእግዚአብሔር መንፈስ ከሆነ፣ የእግዚአብሔር መንግሥት ወደ እናንተ መጥታለች።

[29]"ወይስ አንድ ሰው ወደ ኀይለኛ ሰው ቤት ገብቶ ንብረቱን ለመዝረፍ ቢፈልግ፣ አስቀድሞ ያንን ኀይለኛ ሰው ሳያስር እን ዴት አድርጎ ይሳካለታል?

[30]"ከእኔ ጋር ያልሆነ ሁሉ ይቃወመኛል፤ ከእኔም ጋር የማይሰበስብ ሁሉ ይበትናል። [31]ስለዚህ እላችኋለሁ፤ ኀጢአት መሥራትና የስድብ ቃል ሁሉ መናገር ለሰዎች ይቅር ይባልላቸዋል፤ ነገር ግን በመንፈስ ቅዱስ ላይ የሚነገር የስድብ ቃል ይቅር አይባልም። [32]ማንም ሰው በሰው ልጅ ላይ የሚናገረው ክፉ ቃል ይቅር ይባላል፤ በመንፈስ ቅዱስ ላይ የሚናገረው ክፉ ቃል ግን በዚህም ሆነ በወዲያኛው ዓለም ይቅር አይባልም።

[33]"ዛፍ ሁሉ በፍሬው ስለሚታወቅ፣ መል ካም ፍሬ እንድታገኙ መልካም ዛፍ ይኑራ ችሁ፤ መጥፎ ዛፍ ቢኖራችሁ ግን መጥፎ ፍሬ ታገኛላችሁ። [34]እናንተ የእፉኝት ልጆች፤ እናንተ ክፉዎች ስትሆኑ መልካም ነገር መናገር እንዴት ትችላላችሁ? በልብ ውስጥ የሞላውን አንደበት ይናገረዋልና። [35]መል ካም ሰው በልቡ ካከማቸው መልካም ነገር በጎ ነገር ያወጣል፤ ክፉ ሰውም በልቡ ካከማ ቸው ክፉ ነገር መጥፎ ነገር ያወጣል። [36]ነገር ግን እላችኋለሁ፤ ሰዎች ስለ ተናገሩት ከንቱ ቃል ሁሉ በፍርድ ቀን ይጠየቁበ ታል። [37]ምክንያቱም ከቃልህ የተነሣ ትጸድ ቃለህ፤ ከቃልህም የተነሣ ይፈረድብሃልና።

ማረጋገጫ ምልክት ስለ መሻት

12፥39-42 ተጓ ምብ - ሉቃ 11፥29-32
12፥43-45 ተጓ ምብ - ሉቃ 11፥24-26

[38]ከዚያም አንዳንድ የአይሁድ ሃይማኖት መምህራንና ፈሪሳውያን፣ "መምህር ሆይ፤ ከአንተ ታምራዊ ምልክት ማየት እንፈልጋለን" አሉት።

[39]እርሱ ግን መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "ክፉና አመንዝራ ትውልድ ምልክትን ይጠ ይቃል፤ ነገር ግን ከነቢዩ ዮናስ ምልክት በስተቀር ሌላ ምልክት አይሰጠውም። [40]ዮናስ በዓሣ ዐንበሪ ሆድ ውስጥ ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት እንደ ቈየ፣ እንዲሁ የሰው ልጅ ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት

12፥14 ዘፍ37፥18፤ መዝ71፥10፤ማቴ 26፥4፤27፥1፤ማር3፥6፤ ሉቃ6፥11፤ዮሐ5፥18፤ 7፥1፡19፤11፥53
12፥15 ማቴ4፥23
12፥16 ማቴ8፥4
12፥17 ማቴ1፥22
12፥18 ማቴ3፥17፤ ዮሐ3፥34
12፥21 ኢሳ42፥1-4
12፥22 ማቴ4፥24
12፥23 ማቴ9፥27
12፥24 ማቴ9፥34፤ ማር3፥22
12፥25 ማቴ9፥4
12፥26 ማቴ4፥10
12፥27 ቍ24፤ሐሥ 19፥13
12፥28 ማቴ3፥2
12፥30 ማር9፥40፤ ሉቃ11፥23
12፥31 ማር3፥28፡ 29፤ሉቃ12፥10
12፥32 ማር10፥30፤ ሉቃ20፥34፡35፤ኤፌ 1፥21፤ቲቶ2፥12፤ ዕብ6፥5
12፥33 ማቴ7፥16፡ 17፤ሉቃ6፥43፡44
12፥34 ማቴ3፥7፤ 15፥18፤23፥33፤ሉቃ 6፥45
12፥37 ኢዮ15፥6፤ ምሳ10፥14፤18፥21፤ ያዕ3፥2
12፥38 ማቴ16፥1፤ ማር8፥11፡12፤ሉቃ11 ፥16፤ዮሐ2፥11፡18፤4፥ 48፤6፥30፤1ቆሮ1፥22
12፥39 ማቴ16፥4፤ ሉቃ11፥29
12፥40 ማቴ8፥20፤ 16፥21

12፥16 *ማንነቱን . . . እንዳይናገሩ፤* የ 8፥4 ማብ ይመ።

12፥18 *አገልጋዬ፤* ጌታ ኢየሱስ በዚህ ክፍልና በሐዋርያት ሥራ (ሐሥ3፥13፡26፤ 4፥27፡30) ላይ "አገልጋዬ" ተብሎ ተጠር ቶአል (የማቴ3፥17 ማብ ይመ)።

12፥20፤ ኢየሱስ የተሰበረውን ልብ ይጠግናል፤ የፈረሰው ንም ሕይወት ያድሳል (ቍ15፤ ዮሐ4፥4-42፤ 8፥3-11 ይመ)።

12፥23 *የዳዊት ልጅ፤* የ9፥27 ማብ ይመ።

12፥24 *ብዔል ዜቡል፤* የ 10፥25 ማብ ይመ።

12፥31 *በመንፈስ ቅዱስ ላይ የሚነገር የስድብ ቃል ... ይቅር አይባልም፤* የቍ24፡28፡32 ዐውድ እንደሚያሳየው፣ "ይቅርታ የሌለው ኀጢአት" የተባለው፣ በመንፈስ ቅዱስ ኀይል የተሠራው እውነተኛው የክርስቶስ ታምር በሰይጣን ኀይል እንደ ተደረገ መቈጠሩ ነው (የማር3፥29 ማብ ይመ)።

12፥38 *ታምራዊ ምልክት፤* ኢየሱስ መሲሕ መሆን አለመ ሆኑን ለማረጋገጥ፣ ፈሪሳውያን በሰማይ ላይ በጕልሕ የሚታይ (ሉቃ11፥16) ታምር ለማየት ፈለጉ፤ ኢየሱስ ግን ከታሪክ ውስጥ ስለ አንድ "ምልክት" ጠቀሳቸው።

12፥39 *አመንዝራ፤* እዚህ ላይ ይህ ቃል የሚያመለክተው መንፈሳዊ ባል ለሆነው (ለእግዚአብሔር) የእነርሱ ትውልድ ታማኝ ሆኖ አለመገኘቱን እንጂ፣ በሥጋ ማመንዘርን አይደለም።

12፥40 *ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት፤* በአይሁድ የቀን አቈ ጣጠር ቢያንስ የመጀመሪያውን ቀን በከፊልና የሦስተኛውን ቀን በከፊል መጨመር የተለመደ ነው። የሉቃ24፥46 ማብ ይመ። *በዓሣ ዐንበሪ፤* የግሪኩ ቃል የሚያመለክተው "ዓሣ አንበሪ" ሳይሆን፣ "በባሕር ውስጥ የሚገኝ ትልቅ ፍጡርን" ነው፤ ይህም እጅግ

በምድር ሆድ ውስጥ ይቈያል:: [41]የነነዌ ሰዎች በፍርድ ዕለት ከዚህ ትውልድ ጋር ተነሥተው ይፈርዱበታል፤ እነርሱ በዮናስ ስብከት ንስሓ ገብተዋልና:: እነሆ፤ ከዮናስ የሚበልጥ እዚህ አለ:: [42]በፍርድ ዕለት የደቡብ ንግሥት ከዚህ ትውልድ ጋር ተነሥታ ትፈርድበታለች፤ የሰሎሞንን ጥበብ ለመስማት ከምድር ዳርቻ መጥታለችና:: እነሆ፤ ከሰሎሞን የሚበልጥ እዚህ አለ::

[43]"ርኩስ መንፈስ ከሰው ከወጣ በኋላ ዕረፍት ለማግኘት ውሃ በሌለበት ደረቅ ቦታ ይንከራተታል፤ የሚሻውን ዕረፍት ግን አያገኝም:: [44]ከዚያም፣ 'ወደ ነበርሁበት ቤት ተመልሼ ልሂድ' ይላል፤ ሲመለስም ቤቱ ባዶ ሆኖ፣ ጸድቶና ተዘጋጅቶ ያገኘዋል:: [45]ከዚያም ይሄድና ከራሱ የባሱ ሌሎች ሰባት ክፉ መናፍስት ይዞ ይመጣል፤ እነርሱም ሰውየው ውስጥ ገብተው ይኖራሉ:: የዚያም ሰው የኋለኛው ሁኔታ ከፊተኛው የከፋ ይሆናል:: በዚህ ክፉ ትውልድም ላይ እንዲሁ ይሆንበታል::"

የኢየሱስ እናትና ወንድሞች

12፥46-50 ተጓ ምብ - ማር 3፥31-35፤ ሉቃ 8፥19-21

[46]ኢየሱስ ለሕዝቡ ሲናገር ሳለ፣ እናቱና ወንድሞቹ ሊያነጋግሩት ፈልገው በውጭ ቆመው ነበር:: [47]አንድ ሰውም፣ "እነሆ፣ እናትህና ወንድሞችህ ሊያነጋግሩህ ፈልገው በውጭ ቆመዋል" አለው::[o]

[48]ኢየሱስም፣ "እናቴ ማን ናት? ወንድሞቼስ እነማን ናቸው?" ሲል መለሰለት:: [49]በእጁም ወደ ደቀ መዛሙርቱ እያመለከተ እንዲህ አለ፤ "እናቴና ወንድሞቼ እነዚህ ናቸው፤ [50]በሰማይ ያለውን የአባቴን ፈቃድ የሚያደርግ ሁሉ፣ ወንድሜ፣ እኅቴና እናቴም ነው::"

የዘሪው ምሳሌ

13፥1-15 ተጓ ምብ - ማር 4፥1-12፤ ሉቃ 8፥4-10
13፥16፡17 ተጓ ምብ - ሉቃ 10፥23፡24
13፥18-23 ተጓ ምብ - ማር 4፥13-20፤ ሉቃ 8፥11-15

13 በዚያኑ ቀን ኢየሱስ ከቤት ወጥቶ በባሕሩ ዳር አጠገብ ተቀመጠ:: [2]ብዙ ሕዝብም ስለ ከበበው በባሕሩ ዳር ትቶአቸው ጀልባ ላይ ወጥቶ ተቀመጠ:: [3]ብዙ ነገሮችን በምሳሌ እንዲህ ሲል ነገራቸው፤ "አንድ ገበሬ ዘር ሊዘራ ወጣ:: [4]ሲዘራም ሳለ፣ አንዳንዱ ዘር መንገድ ዳር ወደቀ፤ ወፎችም መጥተው ለቀሙት በሉት:: [5]አንዳንዱ ዘር ዐፈሩ ስስ በሆነ፣ ድንጋያማ መሬት ላይ ወደቀ፤ ዐፈሩ ስስ ስለ ሆነም ፈጥኖ በቀለ:: [6]ነገር ግን ፀሓይ ሲመታው ጠወለገ፤ ሥር ባለመስደዱም ደረቀ:: [7]አንዳንዱም ዘር በእሾኽ መካከል ወደቀ፤ እሾኹም አደገና ቡቃያውን አንቆ አስቀረው፤ [8]ሌላው ዘር ደግሞ በጥሩ መሬት ላይ ወደቀ፤ ፍሬም አፈራ፤ አንዱ መቶ፣ አንዱ ሥልሳ፣ አንዱም ሠላሳ ፍሬ ሰጠ:: [9]ሰሚ ጆሮ ያለው ይስማ!"::

[10]ከዚያም ደቀ መዛሙርቱ ወደ እርሱ ቀርበው፣ "ለምን ለሕዝቡ በምሳሌ ትናገራለህ?" አሉት::

[11]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "ለእናንተ የመንግሥተ ሰማይን ምስጢር ማወቅ ተሰጥቶአችኋል፤ ለእነርሱ ግን አልተሰጣቸውም:: [12]ላለው ይጨመርለታል፤ ይበዛለትማል፤ ከሌለው ግን ያ ያለው እንኳ ይወሰድበታል:: [13]ስለዚህ እንዲህ በማለት በምሳሌ የምነግራቸው ለዚህ ነው፤

"እያዩ ስለማያዩ፣
 እየሰሙ ስለማይሰሙ ወይንም
  ስለማያስተውሉ ነው::

[14]እንዲህ ተብሎ የተነገረው የኢሳይያስ ትንቢት በእነርሱ ይፈጸማል፤

" 'መስማትንስ ትሰማላችሁ፤ ነገር ግን
  አታስተውሉም፤
 ማየትንም ታያላችሁ፤ ነገር ግን ልብ
  አትሉም::
[15]የሕዝቡ ልብ ደንድኖአልና፤
 ጆሮአቸውም አይሰማም፤
እንዳያዩም ዐይናቸውን ጨፍነዋል፤
 ይህ ባይሆን ኖሮ፣ በዐይናቸው
  አይተው፣
በጆሮአቸው ሰምተው፣
 በልባቸውም አስተውለው፣
 ወደ እኔ በተመለሱና በፈወስኋቸው
  ነበር::'

[16]የእናንተ ዐይኖች ስለሚያዩ፣ ጆሮዎቻችሁም ስለሚሰሙ ግን የተባረኩ ናቸው:: [17]እውነት እላችኋለሁ፤ ብዙ ነቢያትና ብዙ ጻድቃን እናንተ የምታዩትን ለማየትና የም

[o]47 አንዳንድ ትርጕሞች ይህን ጥቅስ ይዘላሉ

12፥41 ዮና1፥2፤3፥5
12፥42 1ነገ10፥1፤ 2ዜና9፥1
12፥45 2ጴጥ2፥20
12፥46 ማቴ1፥18፤ 2፥11፡13፡14፡20፤ 13፥55፤ሉቃ1፥43፤ 2፥33፡34፡48፡51፤ዮሐ 2፥1፡5፡12፤7፥3፡5፤ 19፥25፡26፤ሐሥ1፥14 ፤1ቆሮ9፥5፤ገላ1፥19
12፥50 ማቴ6፥10፤ ዮሐ15፥14
13፥1 ቍ36፤ማቴ 9፥28
13፥2 ሉቃ5፥3
13፥8 ዘፍ26፥12
13፥9 ማቴ11፥15
13፥11 ማቴ3፥2፤ 11፥25፤16፥17፤19፥ 11፤ዮሐ6፥65፤1ቆሮ 2፥10፡14፤ቈላ1፥27፤1 ዮሐ2፥20፡27
13፥12 ማቴ25፥29
13፥13 ዘዳ29፥4፤ ኤር5፥21፤ሕዝ12፥2
13፥14 ቍ35፤ ማቴ1፥22
13፥15 ኢሳ6፥9፡10፤ ዮሐ12፥40፤ሐሥ28፥ 26፡27፤ሮሜ11፥8
13፥16 ማቴ16፥17
13፥17 ዮሐ8፥56፤ ዕብ11፥13፤ 1ጴጥ10-12

ትልቅ ዓሣ ነበር ማለቱ ነው (የዮና1፥17 ማብ ይመ)::

12፥41-42 *ከዮናስ የሚበልጥ ... ከሰሎሞን የሚበልጥ፤* የሉቃ11፥31-32 ማብ ይመ::

12፥42 *የደቡብ ንግሥት፤* በ 1ነገ10፥1 "የሳባ ንግሥት" ተብላለች፤ ይህ አገር በዐረብ ምድር በስተ ደቡብ ምዕራብ የሚገኝ ሲሆን፣ በአሁኑ ጊዜ የመን ተብሎ ይታወቃል:: በእኛ በኢትዮጵያውያን ዘንድ ግን ከዚሁ ከምድራችን እንደ ሄደች ይታመናል::

12፥43-45፤ የሉቃ11፥24 ማብ ይመ::

12፥46 *እናቱና ወንድሞቹ፤* የሉቃ8፥19 ማብ ይመ::

12፥50 *የአባቴን ፈቃድ የሚያደርግ ሁሉ፤* የማር3፥34 ማብ ይመ::

13፥3-9፤ የዚህን የመጀመሪያውን ምሳሌ ትርጕም ለማወቅ ቍ18-23 ይመ::

13፥3 *በምሳሌ፤* ቃሉ በግሪክ ቋንቋ፣ "ፓራቦል" ሲሆን፣ "በአጠገብ ወይም በጎን ማስቀመጥን" ያሳያል፤ በመሆኑም ማነጻጸርን ወይም በምሳሌ ማስረዳትን ያመለክታል:: በአዲስ ኪዳን ውስጥ የተለመደ አገባቡም፣ ኢየሱስ ከተፈጥሮና ከሰው ሕይወት አንዳንድ ክሥተቶችን በመውሰድ፣ ለገላጭ ታሪኮቹ መጠቀሙ ነው:: የማቴዎስ፣ የማርቆስና የሉቃስ ወንጌሎች ወደ 30 የሚደርሱ እንዲህ ያሉ ገላጭ ታሪኮች ሲኖሯቸው፣ የዮሐንስ ወንጌል ግን አንድም ምሳሌ አይጠቀምም፤ ይሁን እንጂ በሌሎች ዘይቤአዊ አነጋገሮች ይጠቀማል (የማር 4፥2፤ የሉቃ 8፥4 ማብ ይመ)::

13፥5 *ድንጋያማ መሬት፤* በጠጠር የተሸፈነ መሬት ሳይሆን፣ ጥልቀት በሌለው ስስ ዐፈር የተሸፈነ ጠንካራ ዐለት ነው::

13፥13-14፤ ኢየሱስ በምሳሌ የተናገረው የሕዝቡ መንፈሳዊ ሕይወት የደነዘዘ በመሆኑ ነው (የሉቃ8፥4 ማብ ይመ)::

ትሰሙትንም ለመስማት ተመኝተው ነበር፤ ግን አልሆነላቸውም::

[18]"እንግዲህ የዘሪውን ምሳሌ ስሙ፤ [19]የእግዚአብሔርን መንግሥት ቃል ሰምቶ ከማያስተውል ከማንኛውም ሰው ልብ ውስጥ ክፉው መጥቶ የተዘራውን ዘር ይነጥቃል:: ይህ እንግዲህ በመንገድ ዳር የተዘራው ዘር ነው:: [20]በድንጋያማ መሬት ላይ የተዘራው፣ ቃሉን ሰምቶ ወዲያውኑ በደስታ የሚቀበለውን ሰው ይመስላል:: [21]ነገር ግን ሥር መስደድ ባለመቻሉ ብዙ አይቈይም፤ በቃሉ ምክንያት መከራ ወይም ስደት ሲመጣ ወዲያውኑ ይሰናከላል:: [22]በእሾኽ መካከል የተዘራው ዘር ቃሉን ሰምቶ ለዚህ ዓለም በመጨነቅና በብልጽግና ሐሳብ በመታለል ታንቆ ያላፈራውን ሰው ይመስላል:: [23]በጥሩ መሬት ላይ የተዘራው ዘር ግን ቃሉን ሰምቶ የሚያስተውለውን ሰው ይመስላል፤ በእርግጥም ፍሬ ያፈራል፤ አንዱ መቶ፣ አንዱ ሥልሳ፣ አንዱም ሠላሳ ፍሬ ሰጠ::"

የእንክርዳዱ ምሳሌ

[24]ኢየሱስም ሌላ ምሳሌ እንዲህ ሲል ነገራቸው፤ "መንግሥተ ሰማይ በዕርሻው ቦታ ጥሩ ዘር የዘራን ሰው ትመስላለች:: [25]ነገር ግን ሰው ሁሉ ተኝቶ ሳለ፣ ጠላቱ መጥቶ በስንዴው መካከል እንክርዳድ ዘርቶ ሄደ:: [26]ስንዴው በቅሎ ማፍራት ሲጀምር እንክርዳዱም አብሮ ብቅ አለ::

[27]"የዕርሻው ባለቤት አገልጋዮችም ወደ እርሱ ቀርበው፣ 'ጌታ ሆይ፤ በዕርሻህ ቦታ ጥሩ ዘር ዘርተህ አልነበረምን? እንክርዳዱ ከየት መጣ?' አሉት::

[28]"እርሱም፣ 'የጠላት ሥራ ነው' አላቸው::

አገልጋዮቹም፣ 'እንክርዳዱን ሄደን እንድንነቅለው ትፈልጋለህ?' ብለው ጠየቁት::

[29]"እርሱ ግን፣ 'አይሆንም፤ ምክንያቱም እንክርዳዱን እንነቅላለን ስትሉ ስንዴውንም አብራችሁ ልትነቅሉ ትችላላችሁ፤ [30]ተዉአቸው፤ እስከ መከር ጊዜ አብረው ይደጉ:: በዚያን ጊዜ አጫጆቹን እንክርዳዱን አስቀድማችሁ ንቀሉ፤ በእሳትም እንዲቃጠል በየነዶው እሰሩት፤ ስንዴውን ግን ሰብስባችሁ በጐተራዬ ክተቱ እላቸዋለሁ'" አላቸው::

የሰናፍጭና የእርሾ ምሳሌ

13፥31-32 ተጓ ምብ - ማር 4፥30-32፤
13፥31-33 ተጓ ምብ - ሉቃ 13፥18-21

[31]ሌላ ምሳሌ እንዲህ ሲል ነገራቸው፤ "መንግሥተ ሰማይ አንድ ሰው ወስዶ በዕርሻው ቦታ የዘራትን የሰናፍጭ ዘር ትመስላለች:: [32]የሰናፍጭ ዘር ከሌሎች ዘሮች ሁሉ ያነሰች ብትሆንም፣ ስታድግ ግን ከቍጥቋጦዎች ሁሉ በልጣ፣ የሰማይ ወፎች መጥተው በቅርንጫፎቿ ላይ እስኪያርፉ ድረስ ዛፍ ትሆናለች::"

[33]አሁንም ሌላ ምሳሌ እንዲህ ሲል ነገራቸው፤ "መንግሥተ ሰማይ ሴት ወስዳ ሊጡ በሙሉ እስኪቦካ ድረስ በሦስት መስፈሪያ* ዱቄት ውስጥ በመደባለቅ የሸሸገችውን እርሾ ትመስላለች::"

[34]ኢየሱስ ለሕዝቡ ይህን ሁሉ በምሳሌ ተናገረ፤ ምሳሌም ሳይጠቀም የነገራቸው አንድም ነገር አልነበረም:: [35]በዚህም በነቢዩ እንዲህ ተብሎ የተነገረው ተፈጸመ፤

"አፌን በምሳሌ እከፍታለሁ፤
ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ የተሰወረውንም
እናገራለሁ::"

የእንክርዳዱ ምሳሌ ትርጒም

[36]ከዚያም ሕዝቡን ትቶ ወደ ቤት ገባ:: ደቀ መዛሙርቱም ወደ እርሱ ቀርበው፣ "በዕርሻው ውስጥ ስላለው እንክርዳድ የተናገርኸውን ምሳሌ ትርጒም ንገረን" አሉት::

[37]እርሱም እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ጥሩውን ዘር የዘራው የሰው ልጅ ነው፤ [38]ዕርሻውም ይህ ዓለም ነው፤ ጥሩው ዘር የእግዚአብሔርን መንግሥት ልጆች ያመለክታል፤ እንክርዳዱም የክፉው ልጆች ናቸው፤ [39]ዘርቶት የሄደው ጠላትም ዲያብሎስ ነው፤ መከሩ የዓለም መጨረሻ ሲሆን፣ አጫጆቹም መላእክት ናቸው::

[40]"እንክርዳዱ ተነቅሎ በእሳት እንደሚቃጠል ሁሉ በዓለም መጨረሻም እንዲሁ ይሆናል:: [41]የሰው ልጅ መላእክቱን ይልካል፤

13፥19 ማቴ4፥23፤ 5፥37
13፥21 ማቴ11፥6፤ 26፥31
13፥22 ማቴ19፥23፤ 1ጢሞ6፥9:10:17
13፥23 ቍ8
13፥24 ቍ31:33: 45:47፤ ማቴ18፥23፤ 20፥1፤22፥2፤25፥1፤ ማር4፥26:30
13፥30 ማቴ3፥12
13፥31 ቍ24፤ ማቴ 17፥20፤ ሉቃ17፥6
13፥32 መዝ104፥12 ሕዝ17፥23፤31፥6፤ ዳን4፥12
13፥33 ቍ24፤ ዘፍ 18፥6፤ገላ5፥9
13፥34 ዮሐ16፥25
13፥35 ቍ14፤ መዝ 78፥2፤ ማቴ1፥22፤ ሮሜ 16፥25:26፤ 1ቆሮ 2፥7፤ ኤፌ3፥9፤ ቈላ 1፥26
13፥36 ማቴ15፥15
13፥37 ማቴ8፥20
13፥38 ዮሐ8፥44: 45፤ 1ዮሐ3፥10
13፥39 ኢዩ3፥13፤ ማቴ24፥3፤28፥20፤ ራእ14፥15

*33 ምናልባት 22 ሊትር ያህል

13፥24-25፤ የስንዴውና የእንክርዳዱ ምሳሌ አበክሮ የሚያሳየው የወንጌል አገልጋዮች ወንጌል ሲያሰራጩ፣ ሰይጣንም በበኩሉ በዚያው ቦታ የሐሰት ትምህርት እንደሚነዛ ነው:: "እርሻው" ዓለምን ሲወክል፣ "መልካሙ ዘርም" ለጌታ መንግሥት ታማኝ የሆኑትን አገልጋዮች ያመለክታል::

13፥24-30፤ ለትርጒሙ ቍ36-43 ይመ::

13፥24 *መንግሥተ ሰማይ ... ትመስላለች፤* ይህ ሐረግ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ከተጠቀሱት ሰባት ምሳሌዎች ለስድስቱ (ከዘሪው ምሳሌ በቀር) መግቢያ ሆኖ ቀርቦአል::

13፥25 *እንክርዳድ፤* እንክርዳድ ገና በቡቃያነቱ ስንዴ ይመስላል፤ ውሉ አድሮ ግን ምንነቱ ተለይቶ ይታወቃል:: እርሻ የተባለችው ዓለም እንደ መሆኗ (ቍ38)፣ ይህ ምሳሌ "እውነተኛ አማኝ ነኝ" በምትለዋ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሚገኙትን አማኞች ብቻ ሳይሆን፣ ከመንግሥተ ሰማያት ዜጎች ጋር ጎን ለጎን በዚህ ዓለም የሚኖሩትን የክፉውን ወገን ሁሉ የሚያመለክት ነው::

13፥31-32፤ ይህ መንግሥት የጐላ ጅማሬ ያለው ባይመስልም፣ በመጨረሻ ግን በመላው ዓለም ይስፋፋል::

13፥32 *ያነሰች ... በልጣ፤* በዚያን ዘመን የሰናፍጭ ቅንጣት በፓሌስቲና ለነበሩ ገበሬዎች አነስተኛዋ ዘር ትባል እንጂ፣ በሁሉ ዘመን ካለው ዘር ሁሉ የመጨረሻ አነስተኛ ዘር የምትባል አይደለችም፤ ሁኔታዎች ከተመቻቹላትም ተክሏ ሦስት ሜትር ያህል ወደ ላይ ልታድግ ትችላለች:: *በቅርንጫፎቿ...ዛፍ፤* መንግሥተ ሰማይ በዓለም ግዛት ሁሉ ላይ እንደምትስፋፋና የዓለም ሕዝቦች ሁሉ በእርሷ እፎይታ እንደሚያገኙ በተዘዋዋሪ ከዳን4፥21 ጋር በማዛመድ የቀረበ ይመስላል (ከዳን2፥35:44-45፤ 7፥27፤ ከራእ11፥15 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥33፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እርሾ ብዙውን ጊዜ የክፋት ወይም የርኵሰት ምሳሌ ሆኖ ይቀርባል (የማር8፥15 ማብ ይመ):: በዚህ ላይ ግን እርሾ ዕድገትን ያሳያል፤ እርሾ ወደ ሊጡ ዘልቆ እንደሚገባ፣ መንግሥተ ሰማይ ወደ ሰው ሕይወት ውስጥ ገብታ ትነግሣለች:: በሌላም በኩል፣ መንፈስ ቅዱስ የእግዚአብሔርን ቃል በመጠቀም በሰው ልብ ውስጥ የሚሠራውን የእግዚአብሔርን መንግሥት የማሳደግ ሥራ ሊያመለክት ይችላል::

እነርሱም ለኀጢአት ምክንያት የሆኑትንና ክፉ የሚያደርጉትን ሁሉ ለቅመው ከመን ግሥቱ ያወጣሉ:: 42ልቅሶና ጥርስ ማፋ ጨት ወዳለበት ወደ እቶን እሳት ይጥሏቸ ዋል:: 43በዚያን ጊዜ ጻድቃን በአባታቸው መንግሥት እንደ ፀሐይ ያበራሉ:: ሰሚ ጆሮ ያለው ይስማ::

የተደበቀ ሀብትና የዕንቍው ምሳሌ

44"መንግሥተ ሰማይ በዕርሻ ውስጥ የተ ደበቀ ሀብት ትመስላለች፤ አንድ ሰው ባገ ኘው ጊዜ መልሶ ሸሸጋት፤ ከመደሰቱም የተ ነሣ ሄዶ፤ ያለውን ሁሉ በመሸጥ ያንን የዕ ርሻ ቦታ ገዛ::

45"እንዲሁም መንግሥተ ሰማይ ውብ ዕንቍ የሚፈልግ ነጋዴ ትመስላለች፤ 46እጅግ ውድ የሆነ ዕንቍ ባገኘም ጊዜ ሄዶ ያለውን ሁሉ ሸጠ ገዛው::

የመረቡ ምሳሌ

47"ደግሞም መንግሥተ ሰማይ ወደ ባሕር ተጥሎ የዓሣ ዓይነቶችን የያዘ መረብ ትመ ስላለች፤ 48ዓሣ አጥማጆቹ መረቡ ሲሞላላ ቸው ጎትተው ወደ ባሕሩ ዳር አወጡት፤ ከዚያም ተቀምጠው ጥሩ ጥሩውን እየለዩ በቅርጫት ውስጥ ጨመሩ፤ መጥፎ መጥ ፎውን ግን ጣሉት:: 49በዓለም መጨረሻም ልክ እንደዚሁ ይሆናል፤ መላእክት መጥ ተው ኀጢአተኞችን ከጻድቃን በመለየት፣ 50ልቅሶና ጥርስ ማፋጨት ወዳለበት ወደ እቶን እሳት ይጥሏቸዋል::"

51ኢየሱስ፣ "ይህ ሁሉ ገብቷችኋል?" አላ ቸው::

እነርሱም፣ "አዎን" አሉት::

52እርሱም፣ "ስለዚህም የመንግሥተ ሰማ ይን ምስጢር የተረዳ ማንኛውም የኦሪት ሕግ መምህር፣ ከከበረ ሀብቱ ክምችት አዲ ሱንም አሮጌውንም የሚያወጣ ባለንብረት ይመስላል" አላቸው::

13፥41 ማቴ8፥20፤ 24፥31
13፥42 ማቴ8፥12
13፥43 ዳን12፥3፤ ማቴ11፥15
13፥44 ቍ24፤ ኢሳ 55፥1፤ ማቴ19፥21፤ ፊል 3፥7:8
13፥45 ቍ24
13፥47 ቍ24፤ማቴ 22፥10
13፥49 ማቴ25፥32
13፥50 ማቴ8፥12
13፥53 ማቴ7፥28
13፥54 ማቴ4፥23፤ 7፥28
13፥55 ማቴ12፥46፤ ሉቃ3፥23፤ዮሐ6፥42
13፥57 ሉቃ4፥24፤ ዮሐ4፥44፤6፥61
14፥1 ማር8፥15፤ ሉቃ3፥1:19፤9፥7-7፤ 13፥31፤23፥7:8፤ ሐሥ4፥27፤12፥1
14፥2 ማቴ3፥1
14፥3 ማቴ4፥12፤ 11፥2፤ሉቃ3፥19:20
14፥4 ዘሌ18፥16፤ 20፥21
14፥5 ማቴ11፥9

በገዛ አገሩ ያልተከበረው ነቢይ

13፥54-58 ተጓ ምብ - ማር 6፥1-6

53ኢየሱስ እነዚህን ምሳሌዎች እንደ ጨረሰ፣ ከዚያ ስፍራ ተነሥቶ ሄደ፤ 54ወደ ገዛ አገሩ መጣ፤ በምኵራባቸውም ሕዝቡን ያስተምር ጀመር:: እነርሱም በመገረም እን ዲህ አሉ፤ "ይህ ሰው ይህን ጥበብና እነዚህን ታምራት የማድረግ ኀይል ከየት አገኘ? 55ይህ የአናጢው ልጅ አይደለምን? የእናቱስ ስም ማርያም አይደለምን? ወንድሞቹስ ያዕ ቆብ፣ ዮሴፍ፣ ስምዖንና ይሁዳ አይደሉ ምን? 56እኅቶቹስ ከእኛው ጋር አይደሉ ምን? ታዲያ ይህ ሰው ይህን ሁሉ ከወዴት አገኘው?" 57ስለዚህም ሳይቀበሉት ቀሩ::

ኢየሱስ ግን፣ "ነቢይ የማይከበረው በራሱ አገርና በራሱ ቤት ነው እንጂ በሌላ ቦታ ይከበራል" አላቸው:: 58ባለማመናቸውም ምክ ንያት ብዙ ታምራትን በዚያ አላደረገም::

የመጥምቁ ዮሐንስ መሞት

14፥1-12 ተጓ ምብ - ማር 6፥14-29

14 በዚያን ጊዜ የአራተኛው ክፍል ገዥ የነበረው፣ ሄሮድስ ስለ ኢየሱስ ዝና ሰማ፤ 2ባለሟሎቹንም፣ "እንዲህ ከሆነ መጥምቁ ዮሐንስ ከሞት ተነሥቶ መጥቶአል ማለት ነው፤ ይህ ሁሉ ድንቅ ታምራት በእ ርሱ የሚደረገውም ለዚህ ነው" አላቸው::

3ቀደም ሲል ሄሮድስ፣ በወንድሙ በፊ ልጶስ ሚስት በሄሮድያዳ ምክንያት ዮሐን ስን አስይዞ ወህኒ አስገብቶት ነበር:: 4ምክን ያቱም ዮሐንስ፣ "እርሷን እንድታገባ ሕግ አይፈቅድልህም" ይለው ነበር:: 5ሄሮድስም ዮሐንስን ሊገድለው ፈልጎ፣ ሕዝቡ እንደ ነቢይ ይመለከተው ስለ ነበር ፈራ::

6ሄሮድስ የልደቱን ቀን ሲያከብር፣ የሄሮ ድያዳ ልጅ በዘፈን ደስ ስላሰኘችው፣ 7የም ትጠይቀውን ሁሉ ሊሰጣት በመሐላ ቃል ገባላት:: 8ልጅቷም በእናቷ ተመክራ፣

13፥44-45፤ እነዚህ ሁለት ምሳሌዎች የሚያስተምሩት አንድ እውነት ነው፤ መንግሥተ ሰማይ እጅግ የከበረ ዋጋ ስላላት፣ ያገኛት ዘንድ ማንም ያለውን ሁሉ ለመተው ፈቃደኛ ሊሆን ይገ ባዋል:: ኢየሱስ እንዲህ ማለቱ ግን መንግሥተ ሰማያት በገንዘብ ኀይል ወይም በመልካም ሥራ ትገኛለች ለማለት አይደለም::

13፥44 *በዕርሻ ውስጥ የተደበቀ፤* በጥንት ዘመን "ገንዘብ ለዋጮች" የሚባሉ እንጂ (ማቴ25፥27)፣ ባንክ ባለመኖሩ ገንዘ ብን በመሬት ውስጥ ደብቆ ማስቀመጥ የተለመደ ነበር::

13፥47-51፤ የመረቡ ምሳሌ እንደ እንክርዳዱ ምሳሌ አንድ አጠቃላይ ትምህርት ያስተምራል፤ ይኸውም ጻድቃንና ክፉዎች በመጨረሻ የሚለዩበት ጊዜ መኖሩን የሚያሳይ ነው:: የእንክር ዳዱ ምሳሌ በአሁኑ ዘመን የመለየቱን ተግባር እኛ መሞከር እንደማይገባንና ኀላፊነቱ ሙሉ በሙሉ የጌታ እንደ ሆነ ያሳያል (ቍ28-30፡ 41-42)::

13፥54 *ወደ ገዛ አገሩ፤* ናዝሬት ማለት ነው::

13፥55 *የዐናጢው ልጅ፤* "አናጢ" ተብሎ የተተረጐመው የግሪኩ ቃል፣ "ድንጋይ ጠራቢ" ማለትም ይሆናል:: በዚህ ጊዜ ዮሴፍ በሕይወት ያለ አይመስልም::

13፥58 *ባለማመናቸውም፤* በማመንና በታምራት መካከል ስላለው ግንኙነት በተለይ በማቴዎስ ወንጌል ተገልጿል (ማቴ 8፥10:13፤ 9፥2:22:28-29)::

14፥1 *የአራተኛው ክፍል ገዥ፤* የአንድ አውራጃ አንድ-አራ ተኛ ክፍል ገዥ ማለት ነው:: የአራተኛው ክፍለ ገዥ ሄሮድስ (ሄሮድስ አንቲጳስ) ከታላቁ ሄሮድስ ብዙ ልጆች አንዱ ነበር:: ታላቁ ሄሮድስ በሞተ ጊዜ፣ ግዛቱ ለአራት ልጆቹ ተከፋፈለ:: ሄሮድስ አንቲጳስ ገሊላንና ፖርያን ይገዛ ነበር (ዓ.ቅ.ክ. 4-39):: ሉቃስ አዘውትሮ እንደ ጠቀሰው፣ ማቴዎስም እዚህ ላይ በትክ ክል የአራተኛው ክፍል ገዥ ይለዋል (ሉቃ3፥19፤ 9፥7፤ ሐሥ 13፥1):: በቍ9 ላይ ግን ማቴዎስ እንደ ማርቆስ "ንጉሥ" ይለ ዋል (ማር6፥14)፤ በገሊላና በሮም ሰዎች ዘንድ በይፋ ይታወቅ የነበረው ማዕረጉ ይኸው ነበርና::

14፥3 *በሄሮድያዳ፤* የታላቁ ሄሮድስ የልጅ ልጅ ናት:: በመ ጀመሪያ በሮም ይኖር የነበረውን አጎቷን ሄሮድስ ፊልጶስን አገ ባች (ታላቁ ሄሮድስ፣ ፊልጶስ የተባለ ሌላም ልጅ ነበረው):: ሄሮ ድስ አንቲጳስ በቤታቸው በእንግድነት ሳለ፣ ሄሮድያዳ ባሏን ትታ የእርሱ እንድትሆን አባብሎ አገባት:: በሙሴ ሕግ መ ሠረት አንድ ሰው ወንድሙ በሕይወት እያለ የወንድሙን ሚስት ማግ ባት የተከለከለ ነበር (ዘሌ18፥16):: *በፊልጶስ፤* ከታላቁ ሄሮድስና ከሊቀ ካህናቱ ከስምዖን ልጅ፣ ከማርያም የተወለደ ሲ ሆን፣ ለታ ላቁ ሄሮድስ ከማልታኬ ለተወለደው ለሄሮድስ አንቲጳስ በአባቱ በኩል ወንድሙ ነው::

14፥6 *የሄሮድያዳ ልጅ፤* ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን የተባለ ታሪክ ጸሓፊ እንደ ጻፈው ከሆነ የልጂቱ ስም ሰሎሜ ነበር:: በኋ ላም የሰሜኑ ክፍል ገዥ የነበረውን የታላቁን ሄሮድስ ልጅ፣ ሌላ ውን ፊልጶስ አገባች (ሉቃ3፥1):: በዚህ ጊዜ ሰሎሜ ለትዳር የደ ረሰች ወጣት ልጅ ነበረች፤ አዘፋፈኗና እንቅስቃሴዋ የፍትወት

"የመጥምቁ ዮሐንስን ራስ በሳሕን ላይ አድርገህ አሁኑኑ ስጠኝ" አለችው። [9]በዚህ ጊዜ ንጉሡ አዘነ፤ ይሁን እንጂ ስለ መሐላውና ከእርሱ ጋር ስለነበሩ እንግዶች ሲል ጥያቄዋ እንዲፈጸምላት አዘዘ። [10]ልኮም በወህኒ ውስጥ እንዳለ የዮሐንስን ራስ አስቈረጠ። [11]የተቈረጠውንም ራስ በሳሕን ላይ አድርገው ለልጅቱ ሰጧት፤ ልጅቱም ወስዳ ለእናቷ ሰጠች። [12]የዮሐንስ ደቀ መዛሙርትም አስከሬኑን ወስደው ቀበሩት፤ ከዚያም ሄደው የሆነውን ለኢየሱስ ነገሩት።

ኢየሱስም አምስት ሺህ ሰዎችን በታምር መገበ

14፥13-21 ተጓ ምብ - ማር6፥32-44፤ሉቃ9፥10-17፤ዮሐ6፥1-13
14፥13-21 ማመ - ማቴ 15፥32-38

[13]ኢየሱስ የሆነውን ነገር በሰማ ጊዜ፣ ከነበረበት ተነሥቶ ወደ አንድ ገለልተኛ ስፍራ በጀልባ ሄደ። ሕዝቡም ይህን ሰምተው፣ ከየከተማው በእግር ተከተሉት። [14]ኢየሱስም ከጀልባው ሲወርድ ብዙ ሕዝብ አይቶ ራራላቸው፤ ሕመምተኞቻቸውንም ፈወሰላቸው።

[15]እየመሸ በመሄዱም ደቀ መዛሙርቱ ወደ እርሱ ቀርበው፣ "ይህ ስፍራ ምንም የማይገኝበት ምድረ በዳ ነው፤ ጊዜው እየመሸ ስለሆነ፣ ወደ መንደሮች ሄደው የሚበሉት ምግብ እንዲገዙ ሕዝቡን አሰናብት" አሉት።

[16]ኢየሱስ ግን፣ "መሄድ አያስፈልጋቸውም፤ የሚበሉትን እናንተ ስጧቸው" አላቸው።

[17]እነርሱም፣ "በዚህ ያለን አምስት እንጀራና ሁለት ዓሣ ብቻ ነው" አሉት።

[18]እርሱም፣ "እስቲ ያለውን ወደ እኔ አምጡት" አላቸው። [19]ከዚያም ሕዝቡ በሣሩ ላይ እንዲቀመጡ አዘዘ፤ አምስቱን እንጀራና ሁለቱን ዓሣ ይዞ ዓይኑን ወደ ሰማይ በማቅናት አመስግኖና ባርኮ እንጀራውን ቈረሰ፤ ለደቀ መዛሙርቱም ሰጠ፤ እነርሱም ለሕዝቡ ሰጡ። [20]ሁሉም በልተው ጠገቡ፤ ከዚያም ደቀ መዛሙርቱ የተረፈውን ቍርስራሽ ዐሥራ ሁለት መሶብ ሙሉ አነሡ። [21]የበሉትም ከሴቶችና ከሕፃናት ሌላ አምስት ሺህ ወንዶች ያህሉ ነበር።

14፥10 ማቴ17፥12
14፥12 ሐሥ8፥2
14፥14 ማቴ4፥23፤ 9፥36
14፥17 ማቴ16፥9
14፥19 1ሳሙ9፥13፤ ማቴ26፥26፤ ማር8፥6፤ ሉቃ9፥16፤24፥30፤ ሐሥ2፥42፤20፥7፡11፤ 27፥35፤1ቆሮ10፥16፤ 1ጢሞ4፥4
14፥23 ሉቃ3፥21
14፥26 ሉቃ24፥37
14፥27 ዳን10፥12፤ ማቴ9፥2፤17፥7፤ 28፥10፤ሉቃ1፥13፡30 12፥10፤ሐሥ18፥9፤ 23፥11፤ራእ1፥17
14፥31 ማቴ6፥30
14፥33 መዝ2፥7፤ ማቴ4፥3
14፥36 ማቴ9፥20

ኢየሱስ በባሕር ላይ በእግሩ ሄደ

14፥22-33 ተጓ ምብ - ማር 6፥45-51፤ ዮሐ 6፥15-21፤
14፥34-36 ተጓ ምብ - ማር 6፥53-56

[22]ወዲያውኑ ደቀ መዛሙርቱ በጀልባ ተሳፍረው ወደ ማዶ እንዲቀድሙት አዘዛቸውና እርሱ ሕዝቡን ለማሰናበት ወደ ኋላ ቀረት አለ። [23]ሕዝቡን ካሰናበተ በኋላም ለመጸለይ ብቻውን ወደ ተራራ ወጣ፤ በጨለመም ጊዜ ብቻውን በዚያው ነበር፤ [24]በዚያ ጊዜ ጀልባዋ ባሕሩን ዘልቃ* እየተጓዘች ሳለች ነፋስ ተነሥቶ በማዕበል ትንገላታ ጀመር።

[25]ከሌሊቱ በአራተኛው ክፍል ኢየሱስ በባሕሩ ላይ እየተራመደ ደቀ መዛሙርቱ ወዳሉበት መጣ። [26]ደቀ መዛሙርቱም በባሕሩ ላይ እየተራመደ ሲመጣ ባዩት ጊዜ ፈሩ፤ እነርሱም፣ "ምትሀት ነው!" በማለት በፍርሃት ጮኹ።

[27]ኢየሱስም ወዲያውኑ፣ "አይዞአችሁ፤ እኔ ነኝ አትፍሩ" አላቸው።

[28]ጴጥሮስም፣ "ጌታ ሆይ፤ አንተ ከሆንህስ፣ በውሃው ላይ እየተራመድሁ ወደ አንተ እንድመጣ እዘዘኝ" አለው።

[29]እርሱም፣ "ና" አለው።

ጴጥሮስም፣ ከጀልባው ወርዶ በውሃው እየተራመደ ወደ ኢየሱስ አመራ። [30]ነገር ግን የነፋሱን ኀይል ባየ ጊዜ ፈራ፤ መስጠም ሲጀምር፣ "ጌታ ሆይ፤ አድነኝ!" ብሎ ጮኸ።

[31]ኢየሱስም ወዲያውኑ እጁን ዘርግቶ ያዘውና፣ "አንተ እምነት የጐደለህ፤ ለምን ተጠራጠርህ?" አለው።

[32]ጴጥሮስና ኢየሱስ ጀልባው ላይ እንደ ወጡ ነፋሱ ጸጥ አለ። [33]ከዚያም በጀልባው ውስጥ የነበሩት፣ "በእውነት አንተ የእግዚአብሔር ልጅ ነህ" ብለው ሰገዱለት።

ፈውስ በጌንሴሬጥ

[34]ባሕሩን ከተሻገሩ በኋላ ጌንሴሬጥ ወደ ተባለ ቦታ ደረሱ። [35]ነዋሪዎቹም ኢየሱስ መሆኑን ባወቁ ጊዜ፣ በዙሪያው ወዳለ አካባቢ ሁሉ መልእክት ላኩ፤ የታመሙትን ሁሉ ወደ እርሱ በማስመጣት፣ [36]በሽተኞቹ የልብሱን ጫፍ ብቻ ይነኩ ዘንድ እንዲፈቅድላቸው ለመኑት፤ የነኩትም ሁሉ ተፈወሱ።

*24 ግሪኩ *ብዙ ምዕራፍ* ይላል

ሰሜት ቀስቃሽ እንደ ነበር ጥያቄ የለውም፤ ሄሮድስና እንግዶቹም በዚህ ደስ ተሰኝተዋል።

14፥13-21፤ ማር6፥32-44፤ ሉቃ9፥10-17፤ ዮሐ6፥1-13 እና ማብ ይመ።

14፥19 *እንጀራ ... ዓሣ፤* አምስት ሺህ ሕዝብ እንዲመገቡ የተደረገበት ታምር በአራቱም ወንጌሎች ተጽፎ ይገኛል (ማር 6፥34-44፤ ሉቃ9፥10-17፤ ዮሐ6፥1-14)። ታምሩ ለምን አስፈላጊ እንደ ሆነም ከሚከተሉት ዝርዝሮች መረዳት ይቻላል፦

1) ኢየሱስ የሕይወት እንጀራ እንደ ሆነ ያመለክታል፤

2) ጌታ ታምር ሠሪ አምላክ እንደ ሆነ ያረጋግጣል፤

3) ኢየሱስ ለራብተኞች ርኅሩኅ መሆኑን የሚገልጽ አንድ ምሳሌ ነው (ቍ14 ይመ፤ ዘፀ34፥6፤ ከሚክ7፥18 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥21 *ከሴቶችና ከሕፃናት ሌላ፤* ይህን ገልጾ የጻፈው ማቴዎስ ብቻ ነው፤ የጻፈውም ሴቶችና ልጆች ከዐዋቂ ወንዶች ጋር በአደባባይ በማዕድ ላይ እንዲሳተፉ ለማይፈቅደው ለአይሁድ ኅብረተ ሰብ ነበር።

14፥25 *ከሌሊቱ በአራተኛው ክፍል፤* ከሌሊቱ 9:00 ሰዓት እስከ ንጋቱ 12:00 ሰዓት ማለት ነው። በሮማውያን የሰዓት አቈጣጠር መሠረት የሌሊቱ ጊዜ ለአራት ተከፍሎ ነበር፦ 1) ከምሽቱ 12:00 እስከ ምሽቱ 3:00፤ 2) ከምሽቱ 3:00 ሰዓት እስከ እኩለ ሌሊት፤ 3) ከእኩለ ሌሊት እስከ ሌሊቱ 9 ሰዓት፤ 4) ከሌሊቱ 9:00 ሰዓት እስከ ንጋቱ 12:00 ሰዓት (የማር 13፥35 ማብ ይመ)። አይሁድ ግን የሌሊቱን ጊዜ ለሦስት ብቻ ይከፍሉታል፦ 1)ከፀሐይ መግቢያ እስከ ምሽቱ 4:00 ሰዓት፤ 2) ከምሽቱ 4:00 ሰዓት እስከ ሌሊቱ 8:00 ሰዓት፤ 3) ከሌሊት 8:00 ሰዓት እስከ ንጋት (መሳ7፥19፤ 1ሳሙ 11፥11 ይመ)።

14፥34 *ጌንሴሬጥ፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ምዕራብ፣ ከማግደላ በሰሜን ጫፍ በኩል የሚገኝ ርዝመቱ ከስድስት ኪ.ሜ. በላይና ስፋቱ ሦስት ኪ.ሜ. የሚያህል ጠባብ ሜዳ፣ ወይም በዚሁ በሜዳ ላይ የነበረ ከተማ ሊሆን ይችላል። ሜዳውም ለምና በቂ ውሃ ያለው ስለ ነበር፣ "የፖለስቲና ገነት" ይባል ነበር።

የፈሪሳውያን ወግ

15፥1-20 ተጓ ምብ - ማር 7፥1-23

15 ከዚያም ከኢየሩሳሌም የመጡ ፈሪሳውያንና የኦሪት ሕግ መምህራን ወደ ኢየሱስ ቀርበው፣ [2]"ደቀ መዛሙርትህ የአባቶችን ወግ የሚሽሩት ለምንድነው? ምግብ ሲበሉ እጃቸውን አይታጠቡም" አሉት።

[3]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እናንተስ ለወጋችሁ ስትሉ የእግዚአብሔ ርን ትእዛዝ ለምን ትሽራላችሁ? [4]እግዚአ ብሔር፣ 'አባትህንና እናትህን አክብር፤ በአ ባቱ ወይም በእናቱ ላይ ክፉ ቃል የሚና ገር ይገደል' ብሎ ሲያዝ፣ [5]እናንተ ግን፣ ማንም ሰው አባቱን ወይም እናቱን፣ 'ላደር ግላችሁ የሚገባውን ማንኛውንም ነገር ለእ ግዚአብሔር መባ አድርጌ አቅርቤአለሁ' ቢላቸው፣ [6]'አንድ ሰው ይህን ካደረገ ዘንድ አባቱን ወይም እናቱን አክብሮአል' ትላላ ችሁ። ስለዚህ ለወጋችሁ ብላችሁ የእግዚአ ብሔርን ቃል ትሽራላችሁ። [7]እናንት ግብ ዞች፤ ኢሳይያስ ስለ እናንተ እንዲህ ብሎ በትንቢት የተናገረው ትክክል ነው፤

[8]'ይህ ሕዝብ በከንፈሩ ያከብረኛል፤
ልቡ ግን ከእኔ የራቀ ነው፤
[9]በከንቱ ያመልኩኛል፣
ትምህርታቸውም የሰው ሥርዓት ነው።'"

[10]ሕዝቡን ወደ እርሱ ቀረብ እንዲሉ አድ ርጎ እንዲህ አላቸው፤ "ስሙ አስተውሉም፤ [11]ሰውን የሚያረክሰው ከአፉ የሚወጣው እንጂ ወደ አፉ የሚገባው አይደለም።"

[12]ከዚያም ደቀ መዛሙርቱ ቀርበው፣ "ፈሪ ሳውያን ያልኸውን ሰምተው እንደ ተቈጡ አወቅህ?" አሉት።

[13]እርሱ ግን እንዲህ አላቸው፤ "የሰማዩ አባቴ ያልተከለው ተክል ሁሉ ይነቀላል። [14]ተዉአቸው፣ እነርሱ ዕውሮችን የሚ መሩ ዕውር መሪዎች ናቸው፤ ዕውር ዕውርን ቢመራ ሁለቱም ተያይዘው ገደል ይገባሉ።"

[15]ጴጥሮስም፣ "ምሳሌውን አስረዳን" አለው።

[16]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "እናንተም እስካሁን አላስተዋላችሁም ማለት ነውን? [17]በአፍ የሚገባ ሁሉ ወደ ሆድ ዘልቆ፣ ከዚ ያም ወደ ውጪ እንደሚወጣ አታውቁ ምን? [18]ከአፍ የሚወጣ ግን ከልብ ይመነ ጫል፤ ሰውንም የሚያረክሰው ይህ ነው፤ [19]ክፉ ሐሳብ፣ ነፍስ ማጥፋት፣ ማመንዘር፣ ዝሙት፣ መስረቅ፣ በሐሰት መመስከርና ስም ማጥፋት ከልብ ይመነጫሉና። [20]ሰውን የሚያረክሱ እነዚህ ናቸው እንጂ እጅን ሳይታጠቡ መብላት ሰውን አያረክስም።"

15፥2 ሉቃ11፥38
15፥4 ዘፀ20፥12፤ 21፥17፤ዘሌ20፥9፤ ዘዳ5፥16፤ኤፌ6፥2
15፥9 ኢሳ29፥13፤ ሚል2፥2፤ቈላ2፥20-22
15፥11 ቍ18፤ ሐሥ 10፥14፡15
15፥13 ኢሳ60፥21፤ 61፥3
15፥14 ማቴ23፥16፡24፤ሉቃ6፥39፤ሮሜ 2፥19
15፥15 ማቴ13፥36
15፥16 ማቴ16፥9
15፥18 ማቴ12፥34 ፤ሉቃ6፥45፤ያዕ3፥6
15፥19 ገላ5፥19-21
15፥20 ሮሜ14፥14
15፥21 ማቴ11፥21
15፥22 ማቴ4፥24፤ 9፥27
15፥24 ማቴ10፥6፡ 23፤ሮሜ15፥8
15፥25 ማቴ8፥2
15፥28 ማቴ9፥22
15፥30 ማቴ4፥23
15፥31 ማቴ9፥8
15፥32 ማቴ9፥36

የከነናናዊቷ ሴት እምነት

15፥21-28 ተጓ ምብ - ማር 7፥24-30

[21]ኢየሱስም ከዚያ ወጥቶ ወደ ጢሮስና ወደ ሲዶና አገር ሄደ። [22]አንዲት ከነዓና ዊት ሴት ከዚያ አካባቢ በመውጣት ወደ ኢየሱስ መጥታ፣ "ጌታ ሆይ፤ የዳዊት ልጅ፤ ራራልኝ፤ ልጄ በርኩስ መንፈስ ተይዛ በጣም ትሠቃያለች" ብላ ጮኸች።

[23]እርሱ ግን አንድም ቃል አልመለሰላ ትም፤ በዚህ ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ ወደ እርሱ ቀርበው፣ "እየተከተለችን ትጮኻለ ችና ብታሰናብታትስ?" ብለው ጠየቁት።

[24]እርሱም፣ "የተላክሁት ከእስራኤል ቤት ሆነው ወደ ጠፉት በጎች ብቻ ነው" አለ።

[25]ሴትዮዋም እግሩ ላይ ወድቃ፣ "ጌታ ሆይ፤ ርዳኝ" አለች።

[26]እርሱም መልሶ፣ "የልጆችን እንጀራ ወስዶ ለውሾች መወርወር አይገባም" አላት።

[27]እርሷም፣ "አዎን ጌታ ሆይ፤ ውሾችም እኮ ከጌታቸው ማዕድ የወደቀውን ፍርፋሪ ይበላሉ" አለችው።

[28]በዚህ ጊዜ ኢየሱስ፣ "አንቺ ሴት እምነ ትሽ ታላቅ ነው፤እንደ ፈለግሽው ይሁንልሽ" አላት። ልጇም ከዚያ ሰዓት ጀምሮ ተፈ ወሰች።

[29]ኢየሱስ ከዚያ ተነሥቶ በገሊላ ባሕር አጠገብ ወዳለው ስፍራ በመሄድ ወደ ተራራ ወጥቶ ተቀመጠ። [30]ቍጥሩ ብዙ የሆነ ሕዝ ብም አንካሶችን፣ ዐይነ ስውሮችን፣ ሽባዎ ችን፣ ዲዳዎችን እንዲሁም ሌሎች ብዙዎ ችን ሕመምተኞች ይዘው ወደ እርሱ በማ ምጣት በእግሩ ሥር አስቀመጧቸው፤ እር ሱም ፈወሳቸው። [31]ሕዝቡም ዲዳው ሲናገር፣ ሽባው ደህና ሲሆን፣ አንካሳው ቀጥ ብሎ ሲሄድ፣ ዐይነ ስውሩም ሲያይ ተመልክተው ተደነቁ፤ የእስራኤልንም አምላክ አመሰገኑ።

ኢየሱስ አራት ሺህ ሰዎች በታምር መገበ

15፥29-31 ተጓ ምብ - ማር 7፥31-37
15፥32-39 ተጓ ምብ - ማር 8፥1-10
15፥32-39 ማመ - ማቴ 14፥13-21

[32]ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን ጠርቶ፣ "ሕዝቡ

15፥2 *የአባቶችን ወግ፤* ከባቢሎን ምርኮ በኋላ፣ የአይሁድ መምህራን የሕዝቡን የዕለት ተዕለት እንቅስቃሴ የሚቈጣጠሩበት ከጅማት የከረሩ ደንቦችንና ሕጎችን አወጡ። እነዚህ ድንጋጌዎ ችም የሙሴ ሕግ እንዴት በሥራ ላይ እንደሚውል የሚያብራሩና ከትውልድ ወደ ትውልድ ሲተላለፉ የኖሩ ናቸው። ኢየሱስ በም ድር ላይ በአካለ ሥጋ በነበረበት ዘመን እነዚህ "የአባቶች ወግ" የተባሉት በአፈ-ታሪክ ብቻ የሚነገሩ ነበሩ። ነገር ግን በ200 ዓ.ም ገደማ እነዚህን "የአባቶች ወግ" በመባል የታወቁትን የቃል ትም ህርቶች ተጽፈውና በአንድ ላይ ተጠርዘው በአይሁድ ዘንድ "ምሽ ናህ" የሚል መጠሪያ ተሰጣቸው። *አይታጠቡም፤* ማር 7፥1-4 ይመ።

15፥5-6፤ የማር7፥11፡13 ማብ ይመ።

15፥7-20፤ ማር7፥6-23 እና ማብ ይመ።

15፥26 *የልጆችን፤* "ከእስራኤል ቤት ... የጠፉት በጎች" (ቍ24) የተባሉት ናቸው። *ለውሾች፤* የግሪኩ "ቡችሎች" ይላል። በዚህም መሠረት፣ ኢየሱስ የተናገረው ሐሳብ ወንጌል አስቀድሞ ለአይሁድ መድረስ እንዳለበት ያመለክታል። ሴትዮዋም ኢየሱስ ምን ማለቱ እንደ ሆነ ስለ ገባት "ፍርፋሪውን" እንኳ ለማግኘት ፈቃደኛ ነበረች። ኢየሱስም እምነቷን አይቶ የለመነችውን ፈጸመላት (ቍ28)።

15፥28 *እምነትሽ ታላቅ ነው፤* በእውነተኛ እምነት መጽናት ማለት በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ በእግዚአብሔር መታመንና ለእርሱ ታማኝ ሆኖ መገኘት ነው (ሉቃ18፥1-7፤ 1ጴጥ1፥7)።

15፥29-39፤ ማር 7፥31-8፥10 እና ማብ ይመ።

ከእኔ ጋር ሦስት ቀን ስለ ሆናቸውና የሚበሉት ስለሌላቸው አዝንላቸዋለሁ፤ በመንገድ ላይ በራብ ዝለው እንዳይወድቁ ጦማቸውን ልሰዳቸው አልፈቅድም” አለ።

[33]ደቀ መዛሙርቱም፣ “በዚህ ምንም በሌለበት ምድረ በዳ ይህንን ሁሉ ሕዝብ ለማብላት በቂ እንጀራ ከየት እናገኛለን?” በማለት መለሱለት።

[34]ኢየሱስም፣ “ለመሆኑ ስንት እንጀራ አላችሁ?” ሲል ጠየቀ።

እነርሱም፣ “ሰባት እንጀራና ጥቂት ትናንሽ ዓሣ” አሉት።

[35]እርሱም ሕዝቡን መሬት ላይ እንዲቀመጡ አዘዛቸው፤ [36]ሰባቱን እንጀራና ዓሣውን ይዞ ካመሰገነ በኋላ ቈርሶ ለደቀ መዛሙርቱ ሰጣቸው፤ እነርሱም ለሕዝቡ አከፋፈሉ። [37]ሁሉም በልተው ጠገቡ፤ ደቀ መዛሙርቱም የተረፈውን ቍርስራሽ ሰባት መሶብ ሙሉ አነሡ። [38]የበሉትም ከሴቶችና ከሕፃናት ሌላ አራት ሺህ ወንዶች ነበሩ። [39]ኢየሱስ ሕዝቡን ካሰናበተ በኋላ በጀልባ ወደ መጌዶል ሄደ።

ኢየሱስ ከሰማይ ምልክት እንዲያሳይ መጠየቁ

16፥1-12 ተጓ ምብ - ማር 8፥11-21

16 ፈሪሳውያንና ሰዱቃውያን ወደ ኢየሱስ ቀርበው ሊፈትኑት በመሻት ከሰማይ ምልክት እንዲያሳያቸው ጠየቁት።

[2]እርሱም መልሶ እንዲህ አላቸው፤[ሀ] “ምሽት ላይ፣ ‘ሰማዩ ስለ ቀላ ብራ ይሆናል’ ትላላችሁ፤ [3]ንጋት ላይም፣ ‘ሰማዩ ቀልቶአል፣ ከብዶአልም፤ ስለዚህ ዝናብ ይዘንባል’ ትላላችሁ። የሰማዩን ገጽታ ትለያላችሁ፤ ነገር ግን የዘመኑን ምልክት መለየት አትችሉም። [4]ክፉና አመንዝራ ትውልድ ምልክት ይፈልጋል፤ ነገር ግን ከዮናስ ምልክት በስተቀር ሌላ ምልክት አይሰጠውም።” ከዚያም ኢየሱስ ትቶአቸው ሄደ።

የፈሪሳውያንና የሰዱቃውያን እርሾ

[5]ባሕሩን እንደ ተሻገሩም፣ ደቀ መዛሙርቱ እንጀራ መያዝ ረስተው ነበር። [6]ኢየሱስም፣ “ልብ በሉ፤ ከፈሪሳውያንና ከሰዱቃውያን እርሾ ተጠበቁ” አላቸው።

[7]እነርሱ ግን እርስ በርሳቸው፣ “እንጀራ ስላልያዝን ይሆናል” ተባባሉ።

[8]ኢየሱስም ሐሳባቸውን አውቆ እንዲህ አላቸው፤ “እናንተ እምነት የጐደላችሁ፣ እርስ በርሳችሁ እንጀራ ስለ አለመያዛችሁ ለምን ትነጋገራላችሁ? [9]አምስቱ እንጀራ ለአምስት ሺህ ሰው በቅቶ ስንት መሶብ ተርፎ እንዳነሣችሁ አታስተውሉምን? [10]እንዲሁም ሰባቱ እንጀራ ለአራት ሺህ ሰው በቅቶ ስንት መሶብ ተርፎ እንዳነሣችሁ ልብ አላላችሁም ማለት ነውን? [11]ታዲያ የነገርኋችሁ ስለ እንጀራ እንዳልሆነ እንዴት አታስተውሉም? አሁንም ከፈሪሳውያንና ከሰዱቃውያን እርሾ ተጠንቀቁ።” [12]በዚህ ጊዜ ያስጠነቀቃቸው እንጀራ ውስጥ ስለሚጨመረው እርሾ ሳይሆን፣ ከፈሪሳውያንና ከሰዱቃውያን ትምህርት መሆኑ ገባቸው።

ጴጥሮስ ስለ ኢየሱስ ማንነት መናገሩ

16፥13-16 ተጓ ምብ - ማር 8፥27-29፤ ሉቃ 9፥18-20

[13]ኢየሱስ ፊልጶስ ቂሣርያ ወደተባለው አገር በደረሰ ጊዜ ደቀ መዛሙርቱን፣ “ለመሆኑ ሰዎች፣ የሰውን ልጅ ማን ነው ይላሉ?” ብሎ ጠየቃቸው።

[14]እነርሱም፣ “አንዳንዶቹ መጥምቁ ዮሐንስ፣ ሌሎች ኤልያስ፣ ሌሎች ደግሞ ኤርምያስ ወይም ከነቢያት አንዱ ነው ይላሉ” አሉት።

[15]እርሱም፣ “እናንተስ እኔን ማን ትሉኛላችሁ?” አላቸው።

[16]ስምዖን ጴጥሮስም፣ “አንተ ክርስቶስ[ለ] የሕያው እግዚአብሔር ልጅ ነህ” በማለት መለሰ።

ኢየሱስ ስለሚደርስበት መከራ ተናገረ

16፥21-28 ተጓ ምብ - ማር 8፥31- 9፥1፤ ሉቃ 9፥22-27

[17]ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ “የዮና ልጅ ስምዖን ሆይ፣ ብፁዕ ነህ፤ ይህን የገለጠልህ በሰማይ ያለው አባቴ እንጂ ሥጋና ደም አይደለም። [18]አንተ ጴጥሮስ[ሐ] ነህ፤ በዚህ ዐለት ላይ ቤተ ክርስቲያኔን እሠራለሁ፤ የገ

[ሀ]2 አንዳንድ የጥንት ቅጆች የቍጥር 2 ከፊልና ቍጥር 3 በሙሉ የላቸውም
[ለ]16 ወይም *መሲሑ፤* ቍ 20 ይመ
[ሐ]18 *ጴጥሮስ* ትርጕሙ *ዐለት* ማለት ነው
[መ]18 ወይም *ሊቋቋሟት አይችሉም*

15፥36 ማቴ14፥19
15፥37 ማቴ16፥10
16፥1 ማቴ12፥38፤ ሐሥ4፥1
16፥3 ሉቃ12፥54-56
16፥4 ማቴ12፥39
16፥6 ሉቃ12፥1
16፥8 ማቴ6፥30
16፥9 ማቴ14፥17-21
16፥10 ማቴ15፥34-38
16፥12 ሐሥ4፥1
16፥14 ማቴ3፥1፤ ማር6፥15፤ዮሐ21
16፥16 መዝ42፥2፤ ኤር10፥10፤ማቴ4፥3፤ ሐሥ14፥15፤2ቆሮ 6፥16፤1ተሰ1፥9፤ 1ጢሞ3፥15፤ዕብ 10፥31፤12፥22
16፥17 ማቴ13፥11 ፤1ቆሮ15፥50፤ኤፌ 6፥12፤ዕብ2፥14
16፥18 ዮሐ1፥42፤ ኤፌ2፥20

15፥37፤ ስለ 5000 ሰዎች መመገብ በአራቱም ወንጌላት ተጽፎ እናገኛለን፤ ሆኖም ስለ 4000 ሕዝብ መመገብ የዘገቡት ማቴዎስና ማርቆስ ብቻ ናቸው። 5000 ሕዝብ በተመገበ ጊዜ የተጠቀሱት ዐሥራ ሁለቱ መሶቦች የዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት የምሳ መያዣ ዕቃ ሊሆኑ ይችላሉ። እዚህ ላይ የተጠቀሱት ሰባቱ መሶቦች ምናልባት መጠናቸው ከእነዚያ ላቅ ያለ ሊሆን ይችላል።

15፥39 *መጌዶል፤* የመግደላዊት ማርያም አገር ሲሆን፣ “መግደላ” ተብሎም ይጠራል። ይኸውም በማርቆስ ወንጌል “ዳልማኑታ” ተብሎአል (ማር8፥10)።

16፥4 *ከዮናስ ምልክት፤* 12፥39-40 እና የሉቃ11፥30 ማብ ይመ።

16፥6 *ከፈሪሳውያንና ከሰዱቃውያን እርሾ፤* ቍ 12 ይመ። እዚህ ላይ “እርሾ” የክፋትና የብልሽት ምሳሌ ሲሆን፣ የፈሪሳውያንንና የሰዱቃውያንን ትምህርት የሚመለከት ነው። ክርስቶስ የእነርሱን ትምህርት “እርሾ” ያለበት ምክንያት፣ ግምት ውስጥ አይገባም የተባለ ትንሽ ነገር እንኳ ሥር ሰድዶ፣ በብዙዎች ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ በማሳደር ስሕተት የሆነ ነገር እንኳ እንዲታመን ስለሚያደርግ ነው።

16፥12፤ ማቴዎስ ብዙ ጊዜ ኢየሱስ የተናገረውን ቃል በመተርጐም ያብራራል (ከ17፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥13 *ፊልጶስ ቂሣርያ፤* ይህች ከተማ ታላቁ ሄሮድስ በሚድትራኒያን ባሕር ዳርቻ ከቈረቈራት ቂሣርያ ከተባለች ውብ ከተማ የምትለይ ናት። ይህችኛዋ ፊልጶስ ቂሣርያ የተባ ለችው፣ በሄሮድስ ልጅ በፊልጶስ እንደ ገና ታንጻ በራሱ በጢባርዮስ ቄሣር ስም የሰየማት ሳትሆን፣ ከገሊላ ባሕር በስተ ሰሜን ከሔርሞን ተራራ ተዳፋት ሥር ነበረች። ጥንት ግን “ፓኒያስ” ተብላ ትጠራ ነበር፤ ይህ የጥንት ስሟም ዛሬ “በናያስ” በሚል ይታወቃል፤ ስሙም የመጣው “ፓን” ከተባለ የግሪክ ባዕድ አምላክ ስም ሲሆን፣ ቤተ ጣዖቱም በዚሁ ቦታ ቆሞ ነበር። ይህ ቦታ በተለይ የአረማውያን አካባቢ ነበር።

16፥18 *ጴጥሮስ ... ዐለት ... ቤተ ክርስቲያን፤* “ጴጥሮስ”

ሃነም ደጆችም አያሸንፏትም::[ግ] [19]የመንግሥተ ሰማይን መክፈቻዎች እሰጥሃለሁ፤ በምድር ያሰርኸው ሁሉ በሰማይ የታሰረ ይሆናል፤ በምድርም የፈታኸው ሁሉ በሰማይ የተፈታ ይሆናል::" [20]ቀጥሎም እርሱ ክርስቶስ መሆኑን ለማንም እንዳይናገሩ ደቀ መዛሙርቱን አስጠነቀቃቸው::

[21]ኢየሱስ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ወደ ኢየሩሳሌም ይሄድ ዘንድ፣ በዚያም በሽማግሌዎች፣ በካህናት አለቆችና በኦሪት ሕግ መምህራን እጅ መከራን ይቀበልና ይገደል ዘንድ፣ በሦስተኛው ቀን ከሞት ይነሣ ዘንድ እንደሚገባው ለደቀ መዛሙርቱ ይገልጽላቸው ጀመር::

ኢየሱስ ስለሚደርስበት መከራ ለሁለተኛ ጊዜ ተናገረ

[22]ጴጥሮስም ኢየሱስን ወደ ጉን ሳብ አድርጎ፣ "ጌታ ሆይ፤ እንዲህ ያለ ነገር ፈጽሞ አይድረስብህ" እያለ ይገሥጸው ጀመር::

[23]ኢየሱስም ወደ ጴጥሮስ ዘወር ብሎ፣ "አንተ ሰይጣን፣ ሂድ ከዚህ! የሰው እንጂ የእግዚአብሔር ነገር በሐሳብህ ስለ ሌለ መሰናክል ሆነህብኛል!" አለው::

[24]ከዚያም ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን እንዲህ አላቸው፤ "ሊከተለኝ የሚወድ ራሱን ይካድ፣ መስቀሉንም ተሸክሞ ይከተለኝ፤ [25]ነፍሱንም[ማ] ሊያድን የሚፈልግ ሁሉ ያጠፋታል፤ ነገር ግን ነፍሱን ስለ እኔ የሚያጠፋት ያድናታል:: [26]ሰው ዓለምን ሁሉ ቢያተርፍ፣ ነፍሱን ግን ቢያጣ ምን ይጠቀመዋል? ወይስ ሰው በነፍሱ ምትክ ሊከፍለው የሚችለው ዋጋ ምንድን ነው? [27]የሰው ልጅ በአባቱ ክብር ከመላእክት ጋር ይመጣል፤ ለእያንዳንዱም ሰው እንደ ሥራው ዋጋውን ይከፍለዋል:: [28]እውነት እላችኋለሁ፣ እዚህ ከቆሙት ሰዎች መካከል የሰው ልጅ በመንግሥቱ ሲመጣ እስከሚያዩ ድረስ ሞትን የማይቀምሱ አሉ::"

የኢየሱስ መልክ በቅጽበት መቀየር

17፥1-8 ተጓ ምብ - ሉቃ 9፥28-36
17፥1-13 ተጓ ምብ - ማር 9፥2-13

17 ከስድስት ቀን በኋላ ኢየሱስ፣ ጴጥሮስንና ያዕቆብን እንዲሁም የያዕቆብን ወንድም ዮሐንስን ወደ አንድ ከፍ ያለ ተራራ ብቻቸውን ይዞአቸው ወጣ:: [2]በዚያም በፊታቸው መልኩ ተቀየረ፤ ፊቱ

16፥19 ኢሳ22፥22፤ ማቴ18፥18፤ዮሐ20፥23፤ራእ3፥7
16፥20 ማር8፥30
16፥21 መዝ22፥61 ኢሳ53፥3፤ሆሴ6፥2፤ ማቴ12፥40፤17፥22: 23፤26፥67:68፤27፥1: 2:63፤ማር9፥31፤10፥34፤ሉቃ9፥22:51፤17፥25፤18፥31-33፤24፥6:7:21:46፤ዮሐ2፥19፤18፥22:23፤19፥3፤ ሐሥ2፥23፤3፥13፤ 1ቆሮ15፥3:4
16፥23 ማቴ4፥10
16፥24 ማቴ10፥38፤ ሉቃ14፥27
16፥25 ዮሐ12፥25
16፥27 2ዜና6፥23፤ ኢዮ34፥11፤መዝ62፥12፤ኤር17፥10፤ሕዝ 18፥20፤ማቴ8፥20፤ ሉቃ17፥30፤ ዮሐ14፥3፤ ሐሥ1፥11፤ 1ቆሮ 1፥7፤3፥12-15፤ 2ቆሮ 5፥10፤ 1ተሰ2፥19፤ 4፥16፤ ራእ1፥7፤22፥7:12:20
17፥1 ማቴ4፥21

ማ25 የግሪኩ ቃል ትርጕም ሕይወት ወይም ነፍስ ነው፤ ቍ26 ይመ

የሚለው ስም ግሪክኛ ሲሆን፣ በዚሁ ቋንቋ "ፔትራ" ማለት ዐለት ማለት ነው:: ቤተ ክርስቲያን የተመሠረተችበት ዐለት ጴጥሮስ፣ እግዚአብሔር ብርሃን ሰጥቶት፣ የኢየሱስን መሲሕነት በመቀበል፣ "አንተ የሕያው እግዚአብሔር ልጅ ነህ" (ቍ 17) ባለው ቃሉ ላይ ሊሆን ይችላል፤ በሌላም በኩል በኤፌ2፥20 ላይ፣ "በሐዋርያትና በነቢያት መሠረት ላይ ታንጻችኋል" ስለሚል፣ በራሱ በጴጥሮስ ላይ የተባለ ይመስላል:: በግልጽ እንደምንረዳው የቤተ ክርስቲያን መሠረት ክርስቶስ ነው (1ቆሮ3፥11 ይመ):: *ቤተ ክርስቲያን፤* ከወንጌሎች ውስጥ ይህ ቃል የሚገኘው በማቴዎስ ወንጌል ብቻ ነው (ይኸውም በዚህ ቦታና በ18፥17 ላይ ሁለት ጊዜ ተጠቅሶአል):: ይህ ቃል በሰብዓ ሊቃናት ትርጕም የእስራኤልን ጉባኤ ለመግለጽ ገብቶ ይገኛል:: ኢየሱስ በአካል ሥጋ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን፣ በግሪክ ኅብረተ ሰብ ዘንድ "ኢክሊሲያ" የሚለው የግሪክ ቃል የመምረጥ መብት የነበራቸውን የነጻ ዜጎችን ጉባኤ ያመለክት ነበር (ከሐሥ19፥32:38:41 ጋር ያነጻጽሩ):: *ገሃነም፤* በግሪክ የሙታን መናፍስት ቦታ ማለት ነው፤ ይህም በዕብራይስጡ "ሲኦል" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይነት አለው (የዘፍ37፥35 ማብ ይመ):: "የገሃነም ደጆች" ሲባል "የሞት ኀይላት" እንደ ማለት ሲሆን ክርስቶስንና መንግሥቱን የሚቃወሙትን ኀይላት ሁሉ ያመለክታል (የኢዮ17፥16 ማብ ይመ):: ይህም ሰይጣንንና የክርስቶስን ቤተ ክርስቲያን ለማጥፋት የሚጥረውን በዓለም ዙሪያ ተሰልፎ ያለውን ክፉት ሁሉ ይጠቀልላል:: *አያሸንፏትም፤* ይህ ማለት ክርስቲያን፣ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ወይም የአብያተ ክርስቲያናት ኅብረት ወደ ከንቱ የስሕተት ትምህርት ወይም ክህደት ውስጥ አይገባም ማለት አይደለም:: እዚህ ላይ የክርስቶስ ቃል የሚያመለክተው ሰይጣን በተለያየ መንገድ ቤተ ክርስቲያንን ለማጥፋት ቢጥርም፣ ከሃዲዎች በክርስ ቲያኖች መካከል ቢኖሩም፣ ቤተ ክርስቲያን ለብ ብትልም፣ የሐሰት አስተማሪዎች ወደ ቅዱሳን ኅብረት ሾልከው ቢገቡም፣ ቤተ ክርስቲያን ከቶ እንደማትጠፋ ነው::

16፥19 *መክፈቻች፤* መክፈቻ ቍልፍ የሥልጣን ምሳሌ ነው (ራእ1፥18፤ 3፥7 ይመ):: ጴጥሮስ ይህን ቍልፍ የተጠቀመው የመንግሥተ ሰማያት በር ለአይሁድና ወደ ይሁዲነት ለገቡት በተከፈተበት በጰንጠቆስጤ ቀን (ሐሥ2)፣ በኋላም ለአሕዛብም መክፈቱን ባስታወቀበት ጊዜ ሊሆን ይችላል (ሐሥ10):: *ያሰርኸው ... የፈታኸው፤* የአንዳንዶች ዕጣ ፈንታን ለመወሰን ሥልጣን አገኘ ማለት ሳይሆን፣ አንድን ሰው ከበደል ነጻ ነው ወይም አይደለም ብሎ የመግለጽ ሥልጣን ተሰጠው ማለት ነው ይላሉ (18፥18 እና ዐውዱን ይመ፤ ከሐሥ5፥3:9 ጋር ያነጻጽሩ)::

16፥20 *እንዳይናገሩ፤* ይህን ያለበት ምክንያት አይሁድ ብሔራዊ ስሜትና የፖለቲካ ተልእኮ ያለው መሲሕ ብቻ ይጠብቁ ስለ ነበር፣ ጴጥሮስ ስለ ኢየሱስ የገለጸውን ደቀ መዛሙርቱ ይፋ እንዳያደርጉትና ይህም በሮም መንግሥት ላይ ዐመፅ እንዳያስነሣ ነው (የ 8፥4 ማብ ይመ)::

16፥21 *ጀመር፤* ቃሉ በኢየሱስ አገልግሎት ውስጥ አዲስ ትኩረት መጀመሩን ያመለክታል:: ሕዝቡን በምሳሌ በማስተማር ፈንታ፣ ወደፊት ስለሚደርስበት መከራና ሞት ደቀ መዛሙርቱን ወደማዘጋጀት እያደላ ሄደ::

16፥23 *ሰይጣን፤* ከዕብራይስጥ የተወረሰ ቃል ሲሆን፣ ትርጕሙ "ተቃዋሚ" ወይም "ከሳሽ" ማለት ነው (የራእ2፥9፤ የኢዮ1፥6 ማብ ይመ)::

16፥24 *መስቀሉንም ተሸክሞ፤* የ 10፥38 ማብ ይመ::

16፥28፤ ይህ ጥቅስ ሁለት ዋና ዋና ትርጕሞች አሉት:- 1) ከሳምንት በኋላ ሊሆን ያለውን በታቦር ተራራ ላይ የታየውን የክብሩን መገለጥ (17፥1)፤ ይኸውም ኢየሱስ በአባቱ ክብር ዳግም እንደሚመለስ የሚያመለክት ነው (16፥27)፤ (2) በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ የተገለጸውን የጰንጠቆስጤ ቀንና በፍጥነት የተሠራጨውን የወንጌል መዳረስ ያመለክታል:: ዐውደ ንባቡ ግን ወደ መጀመሪያው ትርጓሜ የሚያደላ ይመስላል:: የ2ጴጥ1፥16 ማብ ይመ::

17፥1-9፤ የጌታ የክብር መገለጥ ሲባል:- (1) አሁን ያልተገለጠው፣ ነገር ግን በዳግም ምጻቱ ሙሉ በሙሉ የሚታየው የእግዚአብሔር ልጅ ክብር መገለጥ ማለት ነው፤ (2) በፊልጶስ ቂሣርያ ለደቀ መዛሙርት ለተሰጠው ከባድ ትምህርት ማረጋገጫ ነው (16፥13-20)፤ (3) ኢየሱስ መከራ እንደሚቀበልና እንደሚሞት (16፥21)፤ በቅርቡ ተነግሮአቸው፣ ተስፋ ቈርጠው ለነበሩት ደቀ መዛሙርት የክብሩን መገለጥ ማየታቸው የሚያበረታታቸው ነው:: የማር9፥2-7፤ የሉቃ9፥28-35 ማብ ይመ::

17፥1 *ከስድስት ቀን፤* ማርቆስም "ስድስት ቀን" ይላል (ማር9፥2)፤ ይኸውም ጴጥሮስ ምስክርነት ከሰጠበት ቀን ጀምሮ እስከ ኢየሱስ የክብር መገለጥ ድረስ ያለውን ቀን በመቍጠር ነው:: ሉቃስ ግን በሁኔታው ውስጥ የተካተቱትን ቀናት በሙሉ በመቁጠር፣ "ስምንት ቀን ያህል" ይላል (ሉቃ9፥28):: *ጴጥሮስንና ያዕቆብን ... ዮሐንስን፤* እነዚህ ሦስት ደቀ መዛሙርት ለኢየሱስ የተለየ ቅርበት ነበራቸው (26፥37፤ ማር5፥37 ይመ):: *ከፍ ያለ ተራራ፤* የትኛው ተራራ እንደ ሆነ በትክክል ባይታወቅም፣ ፊልጶስ ቂሣርያ መጠቀሱ (16፥13)፣ ከፊልጶስ ቂሣርያ በሰሜን ምሥራቅ በኩል የሚገኘውን የአርሞንዔም ተራራን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ በልማድ ግን የታቦር ተራራ (ደብረ ታቦር) እንደ ሆነ ይነገራል (የሉቃ9፥28 ማብ ይመ):: *ብቻቸውን፤* ሉቃስ "ለመጸለይ" የሚለውን ቃል ይጨምራል (ሉቃ9፥28)::

17፥2 *መልኩ ተቀየረ፤* ሦስቱ ደቀ መዛሙርት የኢየሱስ

እንደ ፀሐይ አበራ፤ ልብሱም እንደ ብርሃን አንጸባረቀ። 3ወዲያውም ሙሴና ኤልያስ ከኢየሱስ ጋር ሲነጋገሩ ታዩአቸው።

4ጴጥሮስም ኢየሱስን፣ "ጌታ ሆይ፤ በዚህ ብንሆን ለእኛ መልካም ነው፤ ፈቃድህ ከሆነ፣ አንድ ለአንተ፣ አንድ ለሙሴ፣ አንድ ለኤልያስ ሦስት ዳሶች ልሥራ" አለው።

5እርሱ እየተናገረ ሳለ፣ ብሩህ ደመና ሸፈናቸው፤ ከደመናውም ውስጥ፣ "በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው፤ እርሱን ስሙት" የሚል ድምፅ ተሰማ።

6ደቀ መዛሙርቱም ይህን ሲሰሙ ደንግጠው በግንባራቸው መሬት ላይ ተደፉ። 7ኢየሱስም ቀርቦ ነካቸውና፣ "ተነሡ፤ አትፍሩ" አላቸው። 8ቀና ብለው ሲመለከቱም ከኢየሱስ በስተቀር ሌላ ማንንም አላዩም።

9ከተራራው በመውረድ ላይ ሳሉ ኢየሱስ፣ "የሰው ልጅ ከሞት እስኪነሣ ድረስ ያያችሁትን ለማንም እንዳትናገሩ" ብሎ አዘዛቸው።

10ደቀ መዛሙርቱም፣ "ታዲያ የኦሪት ሕግ መምህራን፣ ኤልያስ አስቀድሞ መምጣት አለበት የሚሉት ለምንድን ነው?" ብለው ጠየቁት።

11እርሱም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "ኤልያስ በእርግጥ መጥቶ ሁሉንም ነገር ያስተካክላል፤ 12ነገር ግን እላችኋለሁ፤ ኤልያስ መጥቶአል፤ ሆኖም የፈለጉትን ነገር አደረጉበት እንጂ አላወቁትም። እንዲሁም የሰው ልጅ በእጃቸው መከራን ይቀበላል።" 13በዚህ ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ ኢየሱስ የነገራቸው ስለ መጥምቁ ዮሐንስ መሆኑን ተረዱ።

ኢየሱስ የሚጥል በሽታ ያለበትን ልጅ ፈወሰ

14ወደ ሕዝቡ እንደ ተመለሱ፣ አንድ ሰው ወደ ኢየሱስ ቀርቦ በፊቱ ተንበረከከና እንዲህ አለ፤ 15"ጌታ ሆይ፤ እባክህ ልጄን ማርልኝ፤ በሚጥል በሽታ እጅግ እየተሠቃየ ነው፤ ብዙ ጊዜ እሳት ውስጥ ይወድቃል፤ ውሃ ውስጥም ይገባል፤ 16ወደ ደቀ መዛሙርትህ አመጣሁት፤ ነገር ግን ሊፈውሱት አልቻሉም።" 17ኢየሱስም፣ "አንት የማታምን ጠማማ ትውልድ፤ እስከ መቼ ከእናንተ ጋር እኖራለሁ፤ እስከ መቼስ እታገሣችኋለሁ። ልጁን ወደዚህ አምጡት" አለ። 18ከዚያም ኢየሱስ ጋኔኑን ገሠጸውና ከልጁ ወጣ፤ ልጁም ከዚያች ሰዓት ጀምሮ ዳነ።

19ደቀ መዛሙርቱም ለብቻቸው ወደ ኢየሱስ ቀርበው፣ "እኛ ጋኔኑን ማስወጣት ያልቻልነው ለምንድነው?" ብለው ጠየቁት።

20እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "እምነታችሁ በማነሱ ምክንያት ነው፤ እላችኋለሁ፤ የሰናፍጭ ቅንጣት የምታህል እምነት ቢኖራችሁ፣ ይህንን ተራራ፣ 'ከዚህ ተነሥተህ ወደዚያ ሂድ' ብትሉት ይሄዳል፤ የሚሳናችሁም ነገር አይኖርም፤ 21የዚህ ዓይነቱ ግን በጸሎትና በጾም ካልሆነ በስተቀር አይወጣም።"

22በገሊላ ተሰባስበው ሳሉ ኢየሱስ እንዲህ አላቸው፤ "የሰውን ልጅ አሳልፈው ለሰዎች ይሰጡታል፤ 23ይገድሉታልም፤ እርሱም በሦስተኛው ቀን ይነሣል።" ደቀ መዛሙርቱም እጅግ አዘኑ።

ስለ ቤተ መቅደስ ግብር ክፍያ

24ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ ቅፍርናሆም ከደረሱ በኋላ፣ የቤተ መቅደሱ ግብር ተቀባዮች ወደ ጴጥሮስ ቀርበው "መምህራችሁ ሁለቱን ዲናር የቤተ መቅደስ ግብር አይከፍልምን?" አሉት።

25እርሱም፣ "ይከፍላል እንጂ" አላቸው።

ጴጥሮስ ወደ ቤት እንደ ገባ ኢየሱስ በቅድሚያ፣ "ስምዖን፤ የምድር ነገሥታት ግብር ወይም ቀረጥ የሚቀበሉት ከራሳቸው ልጆች ወይስ ከሌሎች ይመስልሃል?" አለው።

26ጴጥሮስም፣ "ከሌሎች ነው የሚቀበሉት" አለው።

ኢየሱስም እንዲህ አለ፤ "እንግዲያውስ ልጆች ነጻ ናቸው፤ 27ሆኖም እንዳናስቀይማ

17፥5 ማቴ3፥17፤ ሐሥ3፥22፡23
17፥7 ማቴ14፥27
17፥9 ማቴ8፥20፤ 16፥21፤ማር8፥30
17፥11 ሚል4፥6፤ ሉቃ1፥16፡17
17፥12 ማቴ11፥14፤ 14፥3፡10፤16፥21
17፥13 ማቴ3፥1
17፥15 ማቴ4፥24
17፥20 ማቴ13፥31፤ 21፥21፤ሉቃ17፥6፤ 1ቆሮ13፥2
17፥22 ማቴ8፥20
17፥23 ማቴ16፥21 ፤ሐሥ2፥23፤3፥13
17፥24 ዘፀ30፥13
17፥25 ማቴ22፥17-21፤ሮሜ13፥7
17፥27 ዮሐ6፥61

መልክ ተለውጦ፣ በክብር ደምቆ አዩት (ዮሐ17፥5፤ 2ጴጥ1፥17 ይመ)።

17፥3 *ሙሴና ኤልያስ፤* ሙሴ የብሉይ ኪዳንና በቅርብ ጊዜ በኢየሱስ ሞት የሚፈጸመው የመዳን ተስፋ ተወካይ ሆኖ ሲቀርብ፣ ኤልያስ ደግሞ ለመሲሑ መምጣት ሁኔታዎችን የሚያመቻች ሆኖ መጣ (ሚል4፥5-6 እና ማብ፤ ማር9፥11-13 ይመ)። ሉቃ9፥31 ሙሴና ኤልያስ ስለ ክርስቶስ ሞት እንደ ተነጋገሩ ይገልጻል፤ የሉቃ9፥30 ማብ ይመ።

17፥4 *ሦስት ዳሶች፤* የማር9፥5 እና የሉቃ9፥33 ማብ ይመ።

17፥5 *ሸፈናቸው፤* ኢየሱስን፣ ሙሴንና ኤልያስን ማለት ነው። *በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው፤* ኢየሱስ በተጠመቀ ጊዜ ከሰማይ ከተነገረው ቃል ጋር አንድ ነው (3፥17)። መልኩ በክብር የተለወጠው ተራ ሰው ሳይሆን፣ የእግዚአብሔር አንድያ ልጅ ነበረ።

17፥6 *ደንግጠው፤* በዚያ ስፍራ በነበረው ህልዎተ እግዚአብሔርና በግርማ ሞገሱ አክብሮት ያለበት ፍርሃት እንደ ተሰማቸው ያሳያል።

17፥10፤ የኦሪት ሕግ መምህራን በሚል 4፥5-6 ያለውን ክፍል መሠረት በማድረግ፣ በመጨረሻው ዘመን ከመሲሑ አስቀድሞ ኤልያስ መምጣት እንዳለበት ያምኑ ነበር። ደቀ መዛሙርቱም በተራራው ላይ የተከሠተው የጌታ ክብር መገለጥ እንዳረጋገጠው፣ ኢየሱስ እውነተኛው መሲሕ ከሆነ፣ ታዲያ ኤልያስ አስቀድሞ ለምን አልመጣም? የሚል ጥያቄ ነበራቸው።

17፥12 *እንዲሁም፤* መጥምቁ ዮሐንስ ተቀባይነት አጥቶ እንደ ተገደለ ሁሉ፣ ኢየሱስንም አይቀበሉትም፤ ይገድሉታልም።

17፥13፤ የ16፥12 ማብ ይመ።

17፥15 *በሚጥል በሽታ፤* የ4፥24 ማብ ይመ።

17፥17 *የማታምን ጠማማ ትውልድ፤* አጋንንትን ለማስወጣት ወይም አስፈላጊ የጸሎት መልስ ለማግኘት እምነት አስፈላጊ መሆኑን ጌታ በግልጽ ያሳያል (ቍ 20-21 ይመ)።

17፥18፤ ማንኛውም የሚጥል በሽታ መንሥኤው ርኩስ መንፈስ ነው ማለት አይቻልም፤ ይህኛው ግን ከርኩስ መንፈስ የመጣ ነው።

17፥20 *የሰናፍጭ ቅንጣት፤* 13፥31-32 እና ማብ ይመ።

17፥22፤ ስለ ክርስቶስ ሞት ለሁለተኛ ጊዜ መነገሩ ነው፤ አንደኛው በ16፥21 ላይ ተመልክቶአል።

17፥24 *የቤተ መቅደሱ ግብር፤* ሀያ ዓመት ከሞላውና ከዚያም በላይ ከሆነ አይሁዳዊ ሁሉ በየዓመቱ የሚሰበሰብ የቤተ መቅደስ ግብር ነበር (ዘፀ30፥13፤ 2ዜና24፥9፤ ነህ10፥32)። የግብሩም መጠን በዚያን ዘመን የሁለት ቀን ያህል የሠራተኛ ክፍያ ሲሆን፤ የሚውለውም የቤተ መቅደሱን ይዞታ ለመንከባከብ ነበር።

17፥26 *ልጆች ነጻ ናቸው፤* ይህ አባባል ጴጥሮስና ሌሎቹ

ቸው ሄደህ መንጠቆህን ወደ ባሕር ጣል፤ መጀመሪያ የምትይዘውን ዓሣ አፉን ስትከፍት የምታገኘውን አንድ እስታቴር በእኔና በአንተ ስም ክፈል።”

በመንግሥተ ሰማያት ከሁሉ የሚበልጥ ማን ነው?

18፥1-5 ተጓ ምብ - ማር 9፥33-37፤ ሉቃ 9፥46-48

18 በዚያ ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ ወደ ኢየሱስ ቀርበው፣ “በመንግሥተ ሰማይ ከሁሉ የሚበልጥ ማን ነው?” ብለው ጠየቁት። [2]ኢየሱስ አንድ ሕፃን ጠርቶ በመካከላቸው አቆመና እንዲህ አላቸው፤ [3]“እውነት እላችኋለሁ፣ ካልተለወጣችሁ እንደ ሕፃናት ካልሆናችሁ ፈጽሞ ወደ መንግሥተ ሰማይ አትገቡም። [4]ስለዚህ በመንግሥተ ሰማይ ከሁሉ የሚበልጥ እንደዚህ ሕፃን ራሱን ዝቅ የሚያደርግ ነው፤

[5]“እንደዚህ ያለውንም ሕፃን በስሜ የሚቀበል እኔን ይቀበላል። [6]ነገር ግን በእኔ ከሚያምኑት ከእነዚህ ከታናናሾቹ አንዱን የሚያስናክል ሰው፣ ከባድ የወፍጮ ድንጋይ በዐንገቱ ታስሮ ወደ ጥልቅ ባሕር ተጥሎ ቢሰጥም ይሻለዋል። [7]ይህች ዓለም የመሰናክል ምክንያት በመሆኗ ወዮላት! መሰናክል መምጣቱ አይቀርምና፤ ነገር ግን የመሰናክሉ ምክንያት ለሚሆነው ሰው ወዮለት። [8]እጅህ ወይም እግርህ ለመሰናክል ምክንያት ቢሆንብህ፣ ቈርጠህ ጣለው፤ ሁለት እጅ ወይም ሁለት እግር ኖሮህ ወደ ዘላለም እሳት ከምትጣል፣ አንካሳ ወይም ሽባ ሆነህ ወደ ሕይወት መግባት ይሻልሃል። [9]እንዲሁም ዐይንህ ለመሰናክል ምክንያት ቢሆንብህ፣ አውጥተህ ጣለው፤ ሁለት ዐይን ኖሮህ ወደ ገሃነመ እሳት ከምትጣል፣ አንድ ዐይን ኖሮህ ወደ ሕይወት መግባት ይሻልሃል። [10]“ከእነዚህ ከታናናሾች መካከል አንዱን እንዳትንቁ ተጠንቀቁ፤ እላችኋለሁና፤ በሰማይ ያሉት መላእክታቸው በሰማይ ያለውን የአባቴን ፊት ሁልጊዜ ያያሉ፤ [11]የሰው ልጅ የጠፉትን ለማዳን መጥቶአልና።

የጠፋው በግ ምሳሌ

[12]“እስቲ ንገሩኝ፤ አንድ ሰው መቶ በጎች ቢኖሩትና ከእነርሱም አንዱ ቢጠፋበት ዘጠና ዘጠኙን በተራራ ላይ ትቶ የጠፋውን ለመፈለግ አይሄድምን? [13]እውነት እላችኋለሁ፣ የጠፋውን በግ ሲያገኝ፣ ካልጠፉት ከዘጠና ዘጠኙ ይልቅ በዚያ በተገኘው ደስ ይለዋል። [14]እንደዚሁም ከእነዚህ ከታናናሾቹ መካከል አንዱ እንኳ እንዲጠፋ በሰማያት ያለው አባታችሁ ፈቃድ አይደለም።

ስለ መቀያየም

[15]“ወንድምህ ቢበድልህ[ሙ] ሄደህ አንተና እርሱ ብቻ ሆናችሁ ጥፋቱን ንገረው። ቢሰማህ፣ ወንድምህን እንደ ገና የራስህ ታደርገዋለህ። [16]ባይሰማህ ግን ቃል ሁሉ በሁለት ወይም በሦስት ምስክሮች ፊት ስለሚጸና፣ አንድ ወይም ሁለት ሰው ይዘህ አነጋግረው። [17]እነርሱን ባይሰማ ለቤተ ክርስቲያን ንገር፤ ቤተ ክርስቲያንንም ባይሰማ እንደ አሕዛብና እንደ ቀረጥ ሰብሳቢ ቍጠረው።

[18]“እውነት እላችኋለሁ፤ በምድር ያሰራችሁት ሁሉ በሰማይ የታሰረ ይሆናል፤ በምድርም የፈታችሁት ሁሉ በሰማይ የተፈታ ይሆናል።

[19]“ደግሞም እውነት እላችኋለሁ፤ በምድር ላይ ሁለት ሆናችሁ ስለ ምንም ነገር በመስማማት ብትጠይቁ በሰማይ ያለው አባቴ ያደርግላችኋል፤ [20]ሁለት ወይም ሦስት ሆነው በስሜ በሚሰበሰቡበት መካከል በዚያ እገኛለሁና።”

ይቅርታ ስለ ማድረግ

[21]በዚህ ጊዜ ጴጥሮስ ወደ ኢየሱስ ቀርቦ፣ “ጌታ ሆይ፤ ወንድሜ ቢበድለኝ ስንት ጊዜ ይቅር ልበለው? እስከ ሰባት ጊዜ ነውን? አለው። [22]ኢየሱስም “እስከ ሰባ ጊዜ ሰባት እንጂ እስከ ሰባት ጊዜ ብቻ አልልህም” አለው።

[23]“ስለዚህ መንግሥተ ሰማይ፣ በአገልጋዮቹ እጅ የነበረውን ሂሳብ ለመተሳሰብ የፈለገን ንጉሥ ትመስላለች። [24]ሂሳቡን ማጣራት እንደ ጀመረም ዐሥር ሺህ ታላንት[*] ዕዳ ያለበትን አንድ አገልጋይ አቀረቡለት። [25]አገልጋዩም ያለበትን ዕዳ መክፈል ስላቃተው እርሱ ራሱ፣ ሚስቱ፣ ልጆ

18፥3 ማቴ3፥2፤ 19፥14፤1ጴጥ2፥2
18፥4 ማር9፥35
18፥5 ማቴ10፥40
18፥6 ማቴ5፥29፤ ማር9፥42፤ሉቃ17፥2
18፥7 ሉቃ17፥1
18፥8 ማቴ5፥29
18፥9 ማቴ5፥22፡29
18፥10 ዘፍ48፥16፤ መዝ34፥7፤ ሐሥ12፥11፡15፤ ዕብ1፥14
18፥15 ዘሌ19፥17፤ ሉቃ17፥3፤ገላ6፥1፤ ያዕ5፥19፡20
18፥16 ዘኍ35፥30፤ ዘዳ17፥6፤19፥15፤ ዮሐ8፥17፤ 2ቆሮ13፥1፤1ጢ ሞ5፥19፤ዕብ10፥ 28
18፥17ሮሜ16፥17፤ 1ቆሮ6፥1-6
18፥18 ማቴ16፥19 ፤ዮሐ20፥23
18፥19 ማቴ7፥7
18፥20 ማቴ28፥20
18፥21 ማቴ6፥14፤ ሉቃ17፥4
18፥22 ዘፍ4፥24
18፥23 ማቴ13፥24 ፤25፥19
18፥25 ዘሌ25፥39፤ 2ነገ4፥1፤ነህ5፥5፡8፤ ሉቃ7፥42

[ሙ]15 አንዳንድ ቅጆች *ቢበድል/ኃጢአት ቢሠራ* ይላሉ
[*]24 በሚሊዮን የሚቆጠር ብር የሚያህል ነው

ደቀ መዛሙርት ከእግዚአብሔር ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ወገን መሆናቸውን ነው፤ ያላመኑት አይሁድ ግን ከዚህ ቤተ ሰብ ውጭ ናቸው (21፥43 ይመ)።

18፥1 *ከሁሉ የሚበልጥ ማን ነው?* እዚህ ላይ ደቀ መዛሙርት ትልቅነትን በምድራዊ መስፈርት ያዩ ይመስላል። ሆኖም ጌታ ኢየሱስ በመንግሥተ ሰማይ ያለው ትልቅነት የሚገኘው በተለየ አመለካከት እንደ ሆነና እንዲያውም ትልቅነት ማለት እንደ ታናሽ ለሁሉም አገልጋይ በመሆን እንደ ሆነ አበክሮ አስተማረ።

18፥3 *እንደ ሕፃናት፤* አንድ ሰው ክርስቲያን ሲሆን የሚፈለግበት የመጀመሪያው የባሕርይ ለውጥ እንደ ሕፃን መሆን ነው፤ ይኸውም ትሑት፣ የማያስመስል፣ በእግዚአብሔር እንጂ በራሱ የማይመካ መሆን ማለት ነው።

18፥6 *ከባድ የወፍጮ ድንጋይ፤* ዕብራይስጡ ቃል በቃል ሲተረጐም “የአህያ ወፍጮ” ማለት ሲሆን፣ በአህያ የሚገፋ መሆኑን ያመለክታል፤ ይኸውም ሴቶች በየቤታቸው ጠዋት ጠዋት ከሚፈጩበት ወፍጮ (24፥41) እጅግ ትልቅና ከባድ ነው። አንድን ሕፃን ወይም እንደ ሕፃን ያለን አማኝ በመንፈሳዊ ሕይወቱ ያስናከለ ሰው፣ ታላቁን የክርስቶስን ቍጣ በራሱ ላይ ያመጣል።

18፥10 *መላእክታቸው፤* ጠባቂ መላእክት የተባሉት ሲሆኑ፣ አገልግሎታቸው በሕፃናት ብቻ ሳይወሰን ለአጠቃላይ የእግዚአብሔር ሕዝቦች ሁሉ ነው (መዝ34፥7፤ 91፥11፤ ዕብ1፥14)።

18፥15 *ወንድምህ፤* ክርስቲያን የሆነውን አማኝ ማለት ነው።

18፥17 *ለቤተ ክርስቲያን፤* በአንድ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን የሚገኝ የምእመናን ጉባኤ ማለት ነው። ወንጌሎች “ቤተ ክርስቲያን” የሚለውን ቃል የተጠቀሙት በዚህ ክፍልና በ16፥18 ላይ ብቻ ነው። *አሕዛብ፤* በአይሁድ ዘንድ ከእነርሱ ነገድ ውጭ የሆነ ማንኛውም ሰው አሕዛብ ይባላል። *ቀረጥ ሰብሳቢ፤* የ5፥16 ማብ ይመ። ጥፋቱ በቂ ሆኖ ከተገኘ፣ ቤተ ክርስቲያን አንድን ምእመን ከማኅበረ ምእመኗ መካከል ለማግለል ሥልጣን እንዳላት ይህ ጥቅስ አንድ መሠረታዊ መነሻ የሚሆን ነው።

18፥18፤ የ16፥19 ማብ ይመ።

18፥22 *ሰባ ጊዜ ሰባት፤* ይቅርታው በቍጥር የሚወሰን ወይም ገደብ ያለው ነው ማለት አይደለም። ይህንኑ ቍጥር “ሰባ

ቹና ንብረቱ ሁሉ ተሸጠው ዕዳው እንዲከፈል ጌታው አዘዘ::

[26]“በዚህ ጊዜ አገልጋዩ እግሩ ላይ ወድቆ፣ ‘ታገሰኝ፣ ያለብኝን ዕዳ ሁሉ እከፍልሃለሁ’ ሲል ለመነው:: [27]ጌታውም አዘነለትና ማረው፤ ዕዳውንም ትቶለት አሰናበተው::

[28]“ያ አገልጋይ ከጌታው ፊት እንደ ወጣ አንድ መቶ ዲናር* የእርሱ ዕዳ ያለበትን አገልጋይ ባልንጀራውን አግኝቶ አንቅ አድርጎ በመያዝ፣ ‘ያለብህን ዕዳ ክፈለኝ!’ አለው::

[29]“ባልንጀራው አገልጋይም ከፊቱ ወድቆ፣ ‘ታገሠኝ እከፍልሃለሁ’ ብሎ ለመነው::

[30]“ነገር ግን ሊታገሠው ፈቃደኛ ስላልነበረ፣ ያለበትን ዕዳ እስኪከፍለው ድረስ ወህኒ ቤት አስገባው:: [31]የሆነውን ነገር ያዩ ሌሎች አገልጋዮችም በጣም አዘኑ፤ ሄደውም ሁኔታውን በሙሉ ለጌታቸው ነገሩት::

[32]“በዚህ ጊዜ ጌታው አገልጋዩን አስጠርቶ እንዲህ አለው፤ ‘አንተ ክፉ አገልጋይ፤ ስለ ለመንኸኝ ያን ሁሉ ዕዳ ተውሁልህ፤ [33]እኔ እንደ ማርሁህ አንተም ባልንጀራህን ልትምረው አይገባህም ነበርን?’ [34]በቍጣም ያለበትን ዕዳ ከፍሎ እስኪጨርስ ድረስ ለአሳሪዎች አሳልፎ ሰጠው::

[35]“ስለዚህ እያንዳንዳችሁ ወንድሞቻችሁን ከልባችሁ ይቅር ካላላችሁ፣ የሰማዩ አባቴም እንደዚሁ ያደርግባችኋል::”

ስለ መፋታት የቀረበ ጥያቄ

19፥1-9 ተጓ ምብ-ማር10፥1-12

19 ኢየሱስ ይህን ተናግሮ ከጨረሰ በኋላ፣ ገሊላን ትቶ ከዮርዳኖስ ማዶ ወዳለው ወደ ይሁዳ አውራጃ ሄደ:: [2]ብዙ ሕዝብም ተከተለው፤ በዚያም ፈወሳቸው::

[3]ፈሪሳውያንም ሊፈትኑት ቀርበው፣ “ለመሆኑ አንድ ሰው በማንኛውም ምክንያት ሚስቱን መፍታት ተፈቅዶአልን?” ሲሉ ጠየቁት::

[4]እርሱም መልስ እንዲህ አላቸው፤ “ፈጣሪ በመጀመሪያ ወንድና ሴት አድርጎ እንደ ፈጠራቸው አላነበባችሁምን? [5]እንዲህም አለ፤ ‘ሰው አባቱንና እናቱን ይተዋል፤ ከሚስቱም ጋር ይጣመራል፣ ሁለቱም አንድ ሥጋ ይሆናሉ’ የተባለው በዚህ ምክንያት አይደለምን? [6]ስለዚህ አንድ ሥጋ ናቸው እንጂ ሁለት አይደሉም፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ያጣመረውን ሰው አይለየው::”

[7]እነርሱም፣ “ታዲያ፣ ሙሴ አንድ ወንድ የፍቺውን የምስክር ወረቀት ሰጥቶ ሚስቱን እንዲያሰናብት ለምን አዘዘ?” አሉት::

[8]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ “ሙሴ የልባችሁን ጥንካሬ አይቶ ሚስቶቻችሁን እንድትፈቱ ፈቀደላችሁ እንጂ ከመጀመሪያው እንዲህ አልነበረም፤ [9]እላችኋለሁ፤ በትዳር ላይ ዝሙት ፈጽማ እስካልተገኘች ድረስ ሚስቱን ፈትቶ ሌላ ሴት የሚያገባ ሁሉ አመንዝራ ይሆናል፤ እርሷንም አመንዝራ ያደርጋታል፣ የተፈታችውንም ሴት የሚያገባ ያመነዝራል::”

[10]ደቀ መዛሙርቱም፣ “የባልና የሚስት ጉዳይ እንዲህ ከሆነ አለማግባት ይሻላል” አሉት::

[11]ኢየሱስ ግን እንዲህ አላቸው፤ “ከተሰጣቸው በስተቀር ይህንን ትምህርት ማንም ሊቀበል አይችልም፤ [12]ምክንያቱም አንዳንዶች ጃንደረባ ሆነው ይወለዳሉ፤ ሌሎች በሰው እጅ ተሰልበው ጃንደረባ ይሆናሉ፤ ደግሞም ለመንግሥተ ሰማይ ሲሉ ራሳቸውን ጃንደረባ የሚያደርጉ አሉ:: ይህን መቀበል የሚችል ይቀበል::”

ኢየሱስ ሕፃናትን ባረካቸው

19፥13-15 ተጓ ምብ - ማር 10፥13-16፤ ሉቃ 18፥15-17

[13]ከዚያም እጆቹን በላያቸው ላይ ጭኖ እንዲጸልይላቸው ሕፃናትን ወደ እርሱ አቀረቧቸው:: ደቀ መዛሙርቱ ግን ሕፃናቱን ያመጡትን ሰዎች ገሠጿቸው::

[14]ኢየሱስም፣ “ሕፃናት ወደ እኔ ይምጡ፤ አትከልክሏቸው፤ መንግሥተ ሰማይ እንደ እነርሱ ላሉት ናትና” አላቸው:: [15]እጁንም ጭኖ ከባረካቸው በኋላ ከዚያ ስፍራ ተነሥቶ ሄደ::

የሀብታሙ ጥያቄ

19፥16-29 ተጓ ምብ - ማር 10፥17-30፤ ሉቃ 18፥18-30

[16]ከዚያም አንድ ሰው ወደ ኢየሱስ ቀርቦ፣ “መምህር ሆይ፤ የዘላለምን ሕይወት አገኝ

*28 ጥቂት ብር ያህል ነው

18፥26 ማቴ8፥2
18፥35 ማቴ6፥14፤ ያዕ2፥13
19፥1 ማቴ7፥28
19፥2 ማቴ4፥23
19፥3 ማቴ5፥31
19፥4 ዘፍ1፥27፤5፥2
19፥5 ዘፍ2፥24፤ 1ቆሮ6፥16፤ኤፌ5፥31
19፥7 ዘዳ24፥1-4፤ ማቴ5፥31
19፥9 ሉቃ16፥18
19፥11 ማቴ13፥11፤ 1ቆሮ7፥7-9፡17
19፥13 ማር5፥23
19፥14 ማቴ18፥3፤ 25፥34፤1ጴጥ2፥2
19፥16 ማቴ25፥46 ፤ሉቃ10፥25

ሰባት ጊዜ” ብለው የሚሉ ትርጒሞች አሉ::

18፥25፤ አንድ ሰው በባርነት እንዴት ይሸጥ እንደ ነበር ለመገንዘብ ዘፀ21፥2፤ ዘሌ25፥39፤ 2ነገ4፥1፤ ነህ5፥5፤ ኢሳ50፥1 ይመ::

18፥35 *ይቅር ካላላችሁ፤* የምሳሌው ዐቢይ ትምህርት ይቅርታ ማድረግ ነው:: ጌታ ኢየሱስ በዚህ ምሳሌ ንስሓ ለሚገቡ ኀጢአተኞች ሁሉ የእግዚአብሔር ይቅርታ እንዲሁ የሚሰጥ ቢሆንም፣ ይህ ይቅርታ ከኀጢአተኛው ይቅርባይነት ጋር የተሳሰረ መሆኑን ያስተምራል:: አንድ ሰው የሙጥኝ ብሎ በልቡ ቂምን ቢይዝ፣ እግዚአብሔር የሚሰጠውን ይቅርታ አያገኝም (6፥14-15)::

19፥1 *ከዮርዳኖስ ማዶ ወዳለው፤* በምሥራቅ በኩል ማለት ነው፤ ኋላም ይኸው አካባቢ “ከዮርዳኖስ ማዶ ያለ አገር” ወይም ፓርያ ተባለ፤ በአሁኑ ዘመን ግን ዮርዳኖስ በመባል ይታወቃል:: በዚህ ጥቅስ መሠረት፣ ኢየሱስ በዚህ ስፍራ ማገልገል የጀመረው በዚህ ጊዜ ነው (የሉቃ13፥22 ማብ ይመ)::

19፥3 *በማንኛውም ምክንያት፤* የጥያቄው አካል የሆነው ይህ ሐረግ በማርቆስ ወንጌል (10፥2) ከሚገኘው ተመሳሳይ ክፍል አልተጠቀሰም:: ምናልባት ማቴዎስ ይህን ሐረግ የጨመረው በዘዳ24፥ 1-4 ባለው ትርጓሜ ላይ በሸማይና በሂለል ተከታዮች መካከል የነበረውን ክርክር ለሚያውቁ ለአይሁድ በመጻፉ ሊሆን ይችላል:: በሸማይ አመለካከት “ነውር” ማለት “በጋብቻ ውስጥ ታማኝ ሆኖ አለመገኘት” ነው፤ ይህም ለመፋታት ተቀባይነት ያለው ብቸኛ ምክንያት ነበር:: ሂለል (ከዓ.ቅ.ክ. 60-20 ዓ.ም. አካባቢ) አጽንዖት የሰጠው በጥቅሱ (ዘዳ24 1-4) ውስጥ “ደስ ባታሰኘው” ለሚለው ሐረግ ነው:: እንደ ሂለል አመለካከት አንዲት ሚስት ባሏ ቅር የሚሰኝበትን አንዳች ነገር ብትፈጽም (ወጥ ስትሠራ ቢጎረናባት ወይም እንጀራ ስትጋግር ቢያርባት እንኳ)፣ ባሏ እርሷን የመፍታት መብት ነበረው:: ኢየሱስ፣ እግዚአብሔር ስለ ጋብቻ በዘፍ1፥27፤ 2፥24 ላይ የተናገረውን የመጀመሪያና ዐይነተኛ ሐሳብ አስቀድሞ በመጥቀስ የሸማይን አመለካከት ደግፎአል (ቍ9 ይመ)::

19፥10-12፤ 1ቆሮ7፥7-8፡26፡32-35 ይመ::

ዘንድ ምን መልካም ነገር ልሥራ" ሲል ጠየቀው::

[17]ኢየሱስም፣ "ስለ መልካም ነገር ለምን ትጠይቀኛለህ? መልካም የሆነ አንዱ ብቻ ነው፤ ወደ ሕይወት ለመግባት ከፈለግህ ግን ትእዛዛቱን ጠብቅ" አለው::

[18]ሰውየውም፣ "የትኞቹን ትእዛዛት?" ሲል ጠየቀ::

ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ "አትግደል፣ አታመንዝር፤ አትስረቅ፤ በሐሰት አትመስክር፤ [19]አባትህንና እናትህን አክብር፤ ጎረቤትህን እንደ ራስህ ውደድ::"

[20]ጕልማሳውም ሰውዬ፣ "እነዚህንማ ጠብቄአለሁ፤ ከዚህ ሌላ የሚጐድለኝ ምን አለ?" አለው::

[21]ኢየሱስም፣ "ፍጹም ለመሆን ከፈለግህ፣ ሄደህ ንብረትህን ሁሉ ሸጠህ፣ ገንዘቡን ለድኾች ስጥ፤ በሰማይም ሀብት ታገኛለህ:: ከዚያም መጥተህ ተከተለኝ" አለው::

[22]ጕልማሳው ሰውዬም ይህን ሲሰማ ብዙ ሀብት ስለ ነበረው እያዘነ ሄደ::

[23]ኢየሱስም ደቀ መዛሙርቱን እንዲህ አለ፤ "እውነት እላችኋለሁ፣ ለሀብታም ወደ መንግሥተ ሰማይ መግባት እጅግ አስቸጋሪ ነው:: [24]ደግሜ እላችኋለሁ፤ ሀብታም ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ከሚገባ ግመል በመርፌ ቀዳዳ ቢሾልክ ይቀላል::"

[25]ይህን ሲሰሙ፣ ደቀ መዛሙርቱ እጅግ በመገረም፣ "እንግዲያስ ማን ሊድን ይችላል?" ሲሉ ጠየቁ::

[26]ኢየሱስም እየተመለከታቸው፣ "ይህ በሰው ዘንድ አይቻልም፤ በእግዚአብሔር ዘንድ ግን ሁሉም ነገር ይቻላል" አላቸው::

[27]ጴጥሮስም መልሶ፣ "እኛ ሁሉን ትተን ተከትለንሃል፤ ታዲያ ምን እናገኝ ይሆን?" አለው::

[28]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ በሚመጣው አዲስ ዓለም የሰው ልጅ በክብሩ ዙፋን ላይ በሚቀመጥበት ጊዜ፣ እናንተም የተከተላችሁኝ በዐሥራ ሁለት ዙፋን ላይ ተቀምጣችሁ በዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገድ ላይ ትፈርዳላችሁ:: [29]ስለ ስሜ ብሎ ቤቶችን፣ ወንድሞችን፣ እኅቶችን፣ አባትን፣ እናትን*፣ ልጆችን ወይም ዕርሻን የሚተው ሁሉ መቶ ዕጥፍ ይቀበላል፤ የዘላለምንም ሕይወት ይወርሳል:: [30]ነገር ግን ብዙ ፊተኞች ኋለኞች፣ ብዙ ኋለኞችም ፊተኞች ይሆናሉ::"

19፥17 ዘሌ18፥5
19፥18 ያዕ2፥11
19፥19 ዘፀ20፥12-16፤ ዘሌ19፥18፤ ዘዳ5፥16-20፤ ማቴ5፥43
19፥21 ማቴ5፥48፤ 6፥20፤ሐሥ2፥45
19፥23 ማቴ13፥22፤ 1ጢሞ6፥9:10
19፥26 ዘፍ18፥14፤ ኢዮ42፥2፤ ኤር32፥17፤ ሉቃ1፥37፤18፥27፤ ሮሜ4፥21
19፥27 ማቴ4፥19
19፥28 ማቴ20፥21፤ 25፥31፤ሉቃ22፥28-30፤ራእ3፥21፤4፥4፤ 20፥4
19፥29 ማቴ6፥33፤ 25፥46
19፥30 ማቴ20፥16፤ ማር10፥31፤ ሉቃ 13፥30
20፥1 ማቴ13፥24፤ 21፥28:33
20፥8 ዘሌ19፥13፤ ዘዳ24፥15

የወይን ቦታው ሠራተኞች ምሳሌ

20 "መንግሥተ ሰማይ ለወይኑ ቦታ ሠራተኞችን ለመቅጠር ማልዶ የወጣን የአትክልት ስፍራ ባለቤት ትመስላለች:: [2]በቀን አንዳንድ ዲናር ሊከፍላቸው ከተስማማ በኋላ ሠራተኞቹን በወይኑ ቦታ አሰማራቸው::

[3]"ከጠዋቱ ሦስት ሰዓት ላይ በመውጣት ሥራ ፈትተው በገበያ ቦታ የቆሙትን ሌሎች ሰዎች አግኝቶ፣ [4]'እናንተም ሄዳችሁ በወይኔ ቦታ ሥሩ፤ ተገቢውን ክፍያ እሰጣችኋለሁ' አላቸው፤ [5]እነርሱም ሄዱ::

"ከቀኑ በስድስት ሰዓትና በዘጠኝ ሰዓት ላይ ወጥቶ ሌሎች የቀን ሠራተኞችን ቀጠረ:: [6]ከሰዓት በኋላ በዐሥራ አንድ ሰዓት ገደማ ወጥቶ ቆመው የነበሩ ሌሎች ሰዎች አገኘና፣ 'ቀኑን ሙሉ ያለ ሥራ እዚህ ለምን ትቆማላችሁ?' በማለት ጠየቃቸው:: [7]"እነርሱም፣ 'የሚቀጥረን ሰው ስለ አጣን ነው' አሉት::

እርሱም፣ 'እናንተም ሄዳችሁ በወይኔ ቦታ ሥሩ' አላቸው::

[8]"በመሸም ጊዜ የወይኑ አትክልት ባለቤት የሠራተኞቹን ተቈጣጣሪ፣ 'ኋላ ከመጡት ጀምረህ መጀመሪያ እስከመጡት ድረስ ያሉትን ሠራተኞች በሙሉ ጥራና ደመወዛቸውን ክፈላቸው' አለው::

[9]"በዐሥራ አንደኛው ሰዓት ገደማ የተቀጠሩት ሠራተኞች ቀርበው፣ እያንዳንዳቸው አንዳንድ ዲናር ተቀበሉ:: [10]በመጀመሪያ የተቀጠሩት ሲቀርቡ ብልጫ ያለው ክፍያ የሚያገኙ መስሎአቸው ነበር፤ ነገር ግን እነ

*29 አንዳንድ ቅጆች እናትን ወይም ሚስትን ይላሉ

19፥16 *ምን መልካም ነገር ልሥራ?* ሀብታሙ ሰው ጽድቅ በመልካም ሥራ ይገኛል ብሎ ያስብ ነበር:: ኢየሱስ ጥያቄውን ሙሉ በሙሉ ከመመለሱ በፊት፣ የጠያቂውን የተሳሳተ ግንዛቤ ማስተካከል ነበረበት:: *የዘላለምን ሕይወት፤* ይህ ሐረግ በማቴዎስ ወንጌል ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ነው (ቍ29፤ 25፥46 ይመ):: ዮሐንስ በተቀሩት ሦስት ወንጌሎች ውስጥ "የእግዚአብሔር መንግሥት (ወይም መንግሥተ ሰማይ)" ተብሎ የተጻፈውን ሐረግ በመተካት፣ ይህንኑ ሐረግ ደጋግሞ ይጠቅሳል፤ ይህም አቀራረብ የሚከተሉትን የተለያዩ ሦስት አገላለጾች ተመሳሳይ ያደርጋቸዋል፡- 1) የዘላለም ሕይወት (ቍ16፤ ማር 10፥17፤ ሉቃ18፥18)፤ 2) ወደ መንግሥተ ሰማያት መግባት (ቍ 23፤ ማር10፥24፤ ሉቃ18፥24) እና 3) መዳን (ቍ25-26፤ ማር 10፥26-27፤ ሉቃ18፥26-27)::

19፥17 *መልካም የሆነ አንዱ ብቻ ነው፤* በጎ ሥራ ሲሠራ፣ በራሱ ፍጹም መልካምነት ያለው ነው በማለት የሚደረግ አይደለም:: መልካም እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ በጎነትም ሁሉ የሚመነጨው ከእርሱ ዘንድ ነው፤ ኢየሱስ የዘረዘራቸውንም ትእዛዛት (ቍ18-20) መፈጸም የሚቻለው ከእርሱ በሚገኝ ኀይል ነው:: *ወደ ሕይወት ለመግባት ከፈለግህ ግን ትእዛዛቱን ጠብቅ፤* "ወደ ሕይወት መግባት" ሲባል "የዘላለምን ሕይወት ማግኘት" ከሚለው ሐረግ ጋር አንድ ነው (ቍ16):: "ትእዛዛቱን መጠበቅ" ያስፈለገበት ምክንያት አንድን ሰው በእግዚአብሔር ፊት እንደ መልካም ለማስቈጠር ሳይሆን፣ የእውነተኛ እምነት መግለጫ እንዲሆነው ነው:: መጽሐፍ ቅዱስ መዳን በእምነት የሚገኝ የእግዚአብሔር የጸጋ ስጦታ እንደ ሆነ ደጋግሞ ይናገራል (ኤፌ2፥8 ይመ)::

19፥21 *ሄደህ ንብረትህን ሁሉ ሸጠህ፤* ይህ ሰው ጠብቄአለሁ የሚላቸውን ትእዛዛት (ቍ18-20)፣ በተለይም "ባልንጀራህን እንደ ራስህ ውደድ" የሚለውን ጠብቆ ቢሆን ኖሮ፣ ያለውን ሀብት ሸጦ ለድኾች ማካፈል በቻለ ነበር::

19፥24 *ግመል በመርፌ ቀዳዳ ቢሾልክ፤* የማር 10፥25 ማብ ይመ::

19፥28 *ትፈርዳላችሁ፤* ታስተዳድራላችሁ ወይም ትመራላችሁ ማለት ነው:: እግዚአብሔር ወደ መንግሥቱ ለጠራቸው የመፍረድ መብት ቢሰጣቸውም እንኳ፣ ዋነኛው ዳኛና ከእስራት ነጻ አውጪ እርሱ ራሱ ነው (መሳ8፥23፤ 11፥27 ይመ)::

20፥2 *ዲናር፤* ለቀን ሠራተኛ የሚከፈል የአንድ ቀን ዋጋ ነበር:: አንድ የሮም ወታደርም በቀን አንድ ዲናር ይከፈለው ነበር::

ርሱም አንዳንድ ዲናር ተከፈላቸው:: [11]ክፍ ያውን ሲቀበሉ በባለቤቱ ላይ በማጕረምረም፣ [12]'እነዚህ በመጨረሻ የተቀጠሩት አንድ ሰዓት ብቻ ሲሠሩ፣ ቀኑን ሙሉ በሥራ ስንደክምና በፀሐይ ስንንቃቃ ከዋልነው ጋር እንዴት እኩል ትከፍለናለህ?' አሉት::

[13]"እርሱም አንደኛውን ሠራተኛ እንዲህ አለው፤ 'ወዳጄ ሆይ፤ በደል አላደረስሁብ ህም፤ በአንድ ዲናር ለመሥራት ከእኔ ጋር ተስማምተህ አልነበረምን? [14]በል ድርሻህን ይዘህ ሂድ፤ ለአንተ የሰጠሁትን ያህል በመ ጨረሻ ለመጣውም ሰው መስጠት እፈልጋ ለሁ:: [15]ታዲያ በራሴ ገንዘብ የፈለግሁትን ማድረግ አልችልምን? ወይስ ቸር በመሆኔ ምቀኝነት ያዘህን?'

[16]"ስለዚህ ኋለኞች ፊተኞች፣ ፊተኞችም ኋለኞች ይሆናሉ::"

ኢየሱስ ስለሚደርስበት መከራ ለሦስተኛ ጊዜ ተናገረ

20፥17-19 ተጓ ምብ - ማር 10፥32-34፤ ሉቃ 18፥31-33

[17]ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም በመሄድ ላይ ሳለ ዐሥራ ሁለቱን ደቀ መዛሙርት ለብቻ ቸው ወስዶ እንዲህ አላቸው፤ [18]"እንግዲህ ወደ ኢየሩሳሌም መሄዳችን ነው፤ የሰው ልጅ ለካህናት አለቆችና ለኦሪት ሕግ መምህራን አልፎ ይሰጣል፤ እነርሱም እንዲሞት ይፈር ዱበታል፤ [19]እንዲያላግጡበት፣ እንዲገርፉ ትና እንዲሰቅሉት ለአሕዛብ አሳልፈው ይሰጡታል፤ በሦስተኛውም ቀን ከሞት ይነሣል::"

በጌታ መንግሥት ውስጥ ከፍተኛ ሥፍራ የማግኘት ጥያቄ

20፥20-28 ተጓ ምብ - ማር 10፥35-45

[20]ከዚያም፣ የዘብዴዎስ ልጆች እናት ከል ጆቿ ጋር ወደ ኢየሱስ ቀርባ በጕልበቷ በፊቱ በመንበርከክ፣ አንድ ነገር እንዲያደ ርግላት ለመነችው::

[21]እርሱም፣ "ምን ትፈልጊያለሽ?" አላት::

እርሷም፣ "እነዚህ ሁለት ልጆቼ፣ በመ ንግሥትህ አንዱ በቀኝህ፣ አንዱ በግራህ እንዲቀመጡ ፍቀድ" አለችው::

[22]ኢየሱስም፣ "የምትለምኑትን አታውቁም፤ እኔ የምጠጣውን ጽዋ ልትጠጡ ትችላላች ሁን?" አላቸው::

እነርሱም፣ "እንችላለን" አሉት::

[23]እርሱም፣ "ከጽዋዬ በእርግጥ ትጠጣላ ችሁ፤ ነገር ግን በቀኜና በግራዬ መቀመጥ አባቴ ላዘጋጀላቸው ነው እንጂ እኔ የምፈ ቅደው ነገር አይደለም" አላቸው::

[24]ዐሥሩም ይህንን በሰሙ ጊዜ፣ ሁለቱን ወንድማማቾች ተቈጧቸው:: [25]ኢየሱስም እንድ ላይ ጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "የአሕ ዛብ ገዦዎች በሕዝባቸው ላይ ጌቶች እንደ ሚሆኑ፣ ባለ ሥልጣኖቻቸውም በኀይል እን ደሚገዟቸው ታውቃላችሁ፤ [26]በእናንተ መካ ከል ግን እንዲህ መሆን የለበትም:: ከእናንተ ትልቅ መሆን የሚፈልግ አገልጋያችሁ ይሁን፤ [27]የበላይ ለመሆን የሚሻም የእናንተ የበታች ይሁን፤ [28]የሰው ልጅ እንዲያገለግሉት ሳይሆን ለማገልገልና ነፍሱንም ለብዙዎች ቤዛ አድርጎ ለመስጠት መጥቶአልና::"

የሁለት ዐይነ ስውሮች መፈወስ

20፥29-34 ተጓ ምብ - ማር 10፥46-52፤ ሉቃ 18፥35-43

[29]ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ ከኢያሪኮ ወጥተው ሲሄዱ ብዙ ሕዝብ ተከተለው:: [30]በዚያም ሁለት ዐይነ ስውሮች በመንገድ ዳር ተቀምጠው ነበር፤ ኢየሱስም በዚያ ማለፉን ሲሰሙ፣ "ጌታ ሆይ፤ የዳዊት ልጅ ማረን!" በማለት ጮኹ:: [31]ሕዝቡም በግሣጼ ቃል ዝም እንዲሉ ነገሯቸው፤ እነርሱ ግን አምርረው በመጮኽ፣ "ጌታ ሆይ፤ የዳዊት ልጅ ማረን!" አሉ::

[32]ኢየሱስም ቆም ብሎ ጠራቸውና፣ "ምን እንዳደርግላችሁ ትፈልጋላችሁ?" አላቸው::

[33]እነርሱም፣ "ዐይኖቻችን እንዲያዩ እንፈ ልጋለን" አሉት::

[34]ኢየሱስም ራራላቸው፤ ዐይኖቻቸውንም ዳሰሰ፣ ወዲያው አዩ፤ ተከተሉትም::

ኢየሱስ በታላቅ ክብር ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱ

21፥1-9 ተጓ ምብ - ማር 11፥1-10፤ ሉቃ 19፥29-38
21፥4-9 ተጓ ምብ - ዮሐ 12፥12-15

21 ኢየሩሳሌም መቃረቢያ ደብረዘይት ተራራ ላይ ወደምትገኘው ቤተ ፋጌ ወደ ተባለችው ስፍራ እንደ ደረሱ፣ ኢየ

20፥11 ዮና4፥1
20፥12 ዮና4፥8፤ ሉቃ12፥55፤ያዕ1፥11
20፥13 ማቴ22፥12 ፤26፥50
20፥15 ዘዳ15፥9፤ ማር7፥22
20፥16 ማቴ19፥30
20፥18 ማቴ8፥20፤ 27፥1፡2፤ሉቃ9፥51
20፥19 ማቴ16፥21፤ ሐሥ2፥23
20፥20 ማቴ4፥21፤ 8፥2
20፥21 ማቴ19፥28
20፥22 ኢሳ51፥17፡ 22፤ኤር49፥12፤ማቴ 26፥39፡42፤ማር14፥ 36፤ሉቃ22፥42፤ ዮሐ18፥11
20፥23 ሐሥ12፥2፤ ራእ1፥9
20፥24 ሉቃ22፥24፡25
20፥26 ማር9፥35
20፥28 ዘፀ30፥12፤ ኢሳ42፥1፤44፥22፤ 53፥10፤ማቴ8፥20፤ 26፥28፤ሉቃ12፥37፤ 22፥27፤ዮሐ13፥13-16፤ 2ቆሮ8፥9፤ ፊል 2፥7፤1ጢሞ2፥6፤ ቲቶ 2፥14፤ ዕብ9፥28፤ 1ጴጥ 1፥18፡19
20፥30 ማቴ9፥27
21፥1 ማቴ24፥3፤ 26፥30፤ማር14፥26፤ ሉቃ19፥37፤21፥37፤ 22፥39፤ዮሐ8፥1፤ ሐሥ1፥12

20፥17-19፤ ማር10፥32-34፤ ሉቃ18፥31-33 እና ማብ ይመ::

20፥19 *እንዲያላግጡበት፣ እንዲገርፉትና እንዲሰቅሉት ለአሕዛብ አሳልፈው ይሰጡታል፤* በዚህ ለሦስተኛ ጊዜ አስቀድሞ ስለ ሕማማቱ በተነገረው ላይ የተጨመረ ገለጻ ነው:: ኢየሱስ በድንጋይ ተወግሮ ይሞት ዘንድ አልፎ በአይሁድ እጅ አልተሰጠም፤ ነገር ግን በሮማውያን እጅ በመስቀል ላይ መሞት ይጠብቀው ነበር:: በሦስቱም ትንቢያ በሦስተኛው ቀን እንደሚነሣ ተጠቅሶ አል (16፥21፤ 17፥23)::

20፥20 *የዘብዴዎስ ልጆች እናት፤* ማርቆስ በወንጌሉ፣ "የዘብዴዎስ ልጆች፣ ያዕቆብና ዮሐንስ" ይህን ጥያቄ እንዳቀረቡ ይናገራል (ማር10፥35-37)፤ ይሁን እንጂ በሁለቱ አገላለጽ መካ ከል ቅራኔ የለም፤ ሦስቱም ጥያቄውን አንድ ላይ በመሆን ማቅ ረብ ይችላሉና::

20፥22 *የምጠጣውን ጽዋ ልትጠጡ፤* ዘይቤአዊ አነጋገር ሲ ሆን፣ የሚያመለክተውም በአንድ ሁኔታ ውስጥ ማለፍን ወይም አንድን ነገር መለማመድ ነው:: እዚህ ላይ የሚያመለክተውም መከራን መቀበል ነው (ከ26፥39 ጋር ያነጻጽሩ):: ይኸው ዘይቤ በኤር 25፥15፤ በሕዝ23፥32፤ በዕን2፥16፤ በራእ14፥10፤ 16፥19፤ 18፥6 ላይ የመለኮትን ቍጣ ወይም ፍርድ ለመግለጽ ገብቶ ይገኛል::

20፥28 *ቤዛ፤* ለዚህ ቃል አቻ ሆኖ በግሪኩ የገባው ቃል ብዙውን ጊዜ የሚያመለክተው ባሪያን ለመዋጀት የሚከፈለውን ዋጋ ነው:: ክርስቶስም እኛን ከኀጢአት ባርነት ነጻ ለማውጣት የገዛ ሕይወቱን ቤዛ አድርጎ ከፈለ:: *ለብዙዎች፤* በዚህ ቦታ የግ ሪኩ መስተዋድድ የክርስቶስ ሞት በሰዎች ምትክ መሆኑን በአ ጽንኦት ይገልጻል:: *ብዙዎች፤* ክርስቶስ "ራሱን ለሁሉ ሰው ቤዛ አድርጎ ሰጠ" (1ጢሞ2፥6):: ይህም ድንነት የቀረበው ለሰው ሁሉ እንደ ሆነ ያመለክታል::

20፥29 *ከኢያሪኮ፤* የማር10፥46 ማብ ይመ::

20፥30 *ሁለት ዐይነ ስውሮች፤* ማርቆስና ሉቃስ የጠቀሱት አንድ ዐይነ ስውር ብቻ ነው (የ8፥28 ማብ ይመ):: *የዳዊት ልጅ፤* ለመሲሑ የተሰጠ መጠሪያ ነው (የ9፥27 ማብ ይመ)::

21፥1 *ኢየሩሳሌም፤* የሰላም ከተማ ማለት ነው:: የዮርዳኖስ

ሑስ ሁለት ደቀ መዛሙርት ላከ፤ 2እንዲህ አላቸው "ባቅራቢያችሁ ወዳለው መንደር ሂዱ፤ እንደ ደረሳችሁም አንዲት አህያ ከነ ውርንጫዋ ታስራ ታገኛላችሁ፤ ፈትታችሁም ወደ እኔ አምጧቸው:: 3ማንም ሰው ለምን እንዲህ ታደርጋላችሁ ቢላችሁ፣ 'ጌታ ይፈ ልጋቸዋል' በሉት፤ ወዲያውኑ ይሰዳቸዋል::"

4ይህ የሆነውም በነቢዩ እንዲህ በማለት የተነገረው ይፈጸም ዘንድ ነው::

5"ለጽዮን ልጅ እንዲህ በሏት፤
'እነሆ፤ ንጉሥሽ ትሑት ሆኖ፣
በአህያዪቱና በግልገሏ፣
በውርንጫዪቱም ላይ ተቀምጦ ወደ
አንቺ ይመጣል::' "

6ደቀ መዛሙርቱም ሄደው ኢየሱስ እንዳ ዘዛቸው አደረጉ:: 7አህያዪቱንና ውርንጫ ዋን አምጥተው ልብሶቻቸውን በላያቸው ላይ አኖሩ፤ እርሱም ተቀመጠባቸው:: 8ከሕ ዝቡም አብዛኛው ልብሶቻቸውን፣ በመንገድ ላይ አነጠፉ፤ ሌሎቹም ከዛፎች ቅርንጫፍ እየዘነጠፉ በመንገዱ ላይ ባል ባል አደ ረጉ:: 9ቀድሞት ከፊቱ የሚሄደውና ከኋ ላው ይከተለው የነበረው ሕዝብም እንዲህ እያለ ይጮኽ ነበር፣

"ሆሣዕናሖ ለዳዊት ልጅ፤"
"በጌታ ስም የሚመጣ የተባረከ ነው፤"
"ሆሣዕና በአርያም!"

10ኢየሩሳሌም በገባ ጊዜም ከተማዋ በመላ፣ "ይህ ማነው?" በማለት ታወከች::

11አጅቦት የመጣው ሕዝብም፣ "ይህ በገ ሊላ ከምትገኘው ከናዝሬት የመጣው ነቢዩ ኢየሱስ ነው" አሉ::

21፥4 ማቴ1፥22
21፥5 ኢሳ62፥11፤ ዘካ9፥9
21፥8 2ነገ9፥13
21፥9 ቍ15፤መዝ 118፥26፤ማቴ9፥27፤ 23፥39፤ሉቃ2፥14
21፥11 ዘዳ18፥15፤ ሉቃ7፥16:39፤ 24፥19፤ዮሐ1፥21:25፤ 6፥14፤7፥40
21፥12 ዘፀ30፥13፤ ዘሌ1፥14፤ዘዳ14፥26
21፥13 ኢሳ56፥7፤ ኤር7፥11
21፥14 ማቴ4፥23
21፥15 ቍ9፤ማቴ 9፥27፤ሉቃ19፥39
21፥16 መዝ8፥2
21፥17 ማቴ26፥6፤ ማር11፥1፤ሉቃ24፥50፤ ዮሐ11፥1:18፤12፥1

ኢየሱስ በቤተ መቅደስ ሲነግዱ ያገኛቸውን አስወጣቸው

21፥12-16 ተጓ ምብ - ማር 11፥15-18፤ ሉቃ 19፥45-47

12ከዚያም ኢየሱስ ወደ ቤተ መቅደስ ገብቶ በቤተ መቅደስ ውስጥ ይሸጡና ይገዙ የነበሩትን አባረራቸው፤ የገንዘብ ለዋጮችን ጠረጴዛና የርግብ ሻጮችን መቀመጫ በመ ገለባበጥ፣ 13"'ቤቴ የጸሎት ቤት ይባላል' ተብሎ ተጽፎአል፤ እናንተ ግን፣ 'የዘራፊ ዎች ዋሻ' አደረጋችሁት" አላቸው::

14በቤተ መቅደሱም ውስጥ ዐይነ ስውሮ ችና ሽባዎች ወደ እርሱ ቀረቡ፤ እርሱም ፈወሳቸው:: 15ነገር ግን የካህናት አለቆችና የኦሪት ሕግ መምህራን ያደረጋቸውን ታም ራትና፣ "ሆሣዕና ፤ለዳዊት ልጅ" እያሉ የሚ ጮኹትን ሕፃናት ባዩ ጊዜ በቍጣ ተሞሉ::

16እነርሱም፣ "እነዚህ ሕፃናት የሚሉትን ትሰማለህ" አሉት::

ኢየሱስም፣ "አዎን እሰማለሁ፤ እንዲህ የሚለውን ከቶ አላነበባችሁምን?"

"'ከልጆችና ጡት ከሚጠቡ፣
ሕፃናት አፍ ምስጋናን አዘጋጀህ::' "

17ትቶአቸው ከከተማው ወጣ፤ ወደ ቢታ ንያም ሄዶ በዚያው አደረ::

ሖ9 በዕብራይስጡ አገላለጽ *አሁን አድን!* ማለት ሲሆን የምስጋና አገላለጽ ነው፤ ቍ15 ይመ

ወንዝ ወደ ጨው ባሕር ከሚገባበት በምዕራብ 30 ኪ.ሜ.፣ ከታ ላቁ ባሕር 50 ኪ.ሜ. ርቃ በተራራማው አገር የምትገኝ ከተማ ናት:: የኢየሩሳሌም ጥንታዊ ስም ሳሌም ነበር (ዘፍ14፥18)፤ ቀጥሎም ኢያቡስ (ኢያ15፥63፤18፥16)፤ *ያፌር* (2ዜና27፥3፤ 33፥14)፤ ጽዮን (መዝ136፥1) ተብላ ነበር፤ ቅድስት ከተማም ተብ ላለች (ነህ11፥1):: ዳዊት ኢየሩሳሌምን ከኢያቡሳውያን እጅ ከወ ሰደ በኋላ የእስራኤል ሁሉ፣ በተለይም የይሁዳ ዋና ከተማና እግዚአብሔርን የማምለኪያ ከተማ አደረጋት (2ሳሙ5፥6-10):: *ቤተ ፋጌ፤* የስሙ ትርጉም "የበለስ ቤት" ማለት ነው:: በብሉይ ኪዳን አልተጠቀሰችም፤ በአዲስ ኪዳን የተጠቀሰችው እንኳ ስለ ጌታ ኢየሱስ ከቤተ ፋጌ ወደ ኢየሩሳሌም "በክብር ከመግባት" ጋር በተያያዘ መልክ ነው:: 'ታልሙድ' በተባለው የአይሁድ መጽሐፍ ኢየሩሳሌም አጠገብ እንደ ሆነች ተጠቅሶአል::

21፥2 *አህያ፤* የትሕትና፣ የሰላም፣ እንዲሁም የዳዊት ንጉ ሣዊ ቤተ ሰብ ምሳሌ የሆነች እንስሳ ናት (የዘካ9፥9፤ የሉቃ 19፥30፤ የማር11፥2 ማብ ይመ)::

21፥7 *እርሱም ተቀመጠባቸው፤* ከሉቃ19፥20 እና ከማር 11፥2 እንደምንረዳው የተቀመጠው በውርንጫዋ ላይ ነው:: እና ትየዋ አህያ ውርንጫዋን ተከትላ መሄዷ ያለ ነገር ነው:: ማቴ ዎስ ሁለት አህዮች እንደ ነበሩ ሲጠቅስ፣ ሌሎቹ የወንጌል ጸሓ ፊዎች ግን አንድ አህያ ብቻ እንደ ሆነ ይናገራሉ (የ8፥28 ማብ ይመ)::

21፥8 *ልብሶቻቸውን፣ በመንገድ ላይ አነጠፉ፤* ለንጉሥ የሚገባውን ዐይነት አክብሮት መግለጻቸው ነው (2ነገ9፥13 ይመ)::

21፥9፤ እነዚህ ሦስት የተለያዩ ጥቅሶች ናቸው፤ ሦስቱም በአንድ ጊዜ የተነገሩ ናቸው ማለትም አይቻልም:: *ሆሣዕና፤* የመዝ118፥25-26 ማብ ይመ:: ሆሣዕና ሲባል ልመናም ምስጋናም ይሆናል:: *ለዳዊት ልጅ፤* የ 9፥27 ማብ ይመ:: *በአርያም፤* በሰማይ ያሉትም "ሆሣዕና" እያሉ ይዘምሩ ለማለት ነው (መዝ148፥1-2፤ ሉቃ2፥14 ይመ)::

21፥12-17፤ ቤተ መቅደስን የማንጻቱ ጕዳይ በመጀመሪያ ዎቹ ሦስት ወንጌሉች የተገለጸው በኢየሱስ አገልግሎት የመጨ ረሻ ሳምንት ውስጥ እንደ ተፈጸመ ነው፤ በዮሐንስ ወንጌል ግን የማንጻቱ ተግባር የተከናወነው ጌታ አገልግሎቱን በጀመረ በመጀመሪያዎቹ ጥቂት ወራት ውስጥ ነበር (ዮሐ2፥12-16):: ለዚ ህም ሁለት ማብራሪያዎች ማቅረብ ይቻላል፤ 1) ሁለት ጊዜ ማን ጻት ተከናውኖአል፤ አንደኛው በኢየሱስ አገልግሎት መጀመሪያ ላይ፣ ሁለተኛው ደግሞ በይፋ አገልግሎቱ መጨረሻ ላይ፤ 2) በሕማማት ሳምንት የተከናወነው አንድ የማንጻት ተግባር ብቻ ሲሆን፣ ሐዋርያው ዮሐንስ ትምህርተ መለኮታዊ ምክንያት ስላለው በወንጌሉ መጀመሪያ ላይ አስቀምጦታል፤ ይኸውም መሲሑ ገና አገልግሎቱን እንደ ጀመረ፣ የእግዚአብሔር ፍርድ በእርሱ እጅ እውን መሆኑን ለመግለጽ ነው:: ይሁን እንጂ በሁለቱም ትረካ ውስጥ ያሉ ዝርዝር ጕዳዮች ይለያ ያሉ፤ ለምሳሌ:- የበሬዎችና የበጎች መሸጥ (ዮሐ2፥14)፣ የጅራፉ ጉዳይ (ዮሐ2፥15)፣ ኢየሱስ የተናገረው ቃል (ማቴ21፥13፤ ዮሐ2፥16):: ከማቴዎስና ከሉቃስ ወንጌሉች ትረካ መገመት እን ደሚቻለው የቤተ መቅደሱ መን ጻት የተከናወነው "በክብር መግ ባት" ከተባለው ቀን ቀጥሎ ባለው እሑድ ነው (21፥1-11):: በማ ርቆስ ወንጌል ላይ ግን የማንጻቱ ተግባር የተከናወነው በሰኞ ቀን መሆኑ በግልጽ ይታወቃል (11፥ 15-19):: ማቴዎስ ታሪኮችን ጨምቆ የማቅረብ ልማድ አለው::

21፥12 *ቤተ መቅደስ፤* "ሽያጩና ግዢው" የተከናወነው በቤተ መቅደሱ ግቢ ውስጥ "የአሕዛብ አደባባይ" በመባል በተ መደበው ሰፊ ቦታ ላይ ነበር (የማር11፥15 ማብ ይመ)::

21፥13 *የጸሎት ቤት፤* የማር11፥17 ማብ ይመ::

21፥17 *ቢታንያም፤* ደብረ ዘይት በተባለው ተራራ፣ በምሥራቅ በኩል ባለው ተዳፋቱ ላይ፤ ከኢየሩሳሌም 3 ኪ.ሜ. ያህል ራቅ ብላ የምትገኝ፣ ከኢያሪኮ ወደ ኢየሩሳሌም ሲመጣ መዳረሻው ያለች መንደር ነበረች::

ፍሬ አልባ የሆነችው በለስ

21፥18-22 ተጓ ምብ - ማር 11፥12-14፡20-24

[18]ኢየሱስ በማግስቱ ማለዳ ወደ ከተማዪቱ በመመለስ ላይ ሳለ ተራበ፤ [19]በመንገድ ዳርም አንድ የበለስ ዛፍ አይቶ ወደ እርሷ ሲሄድ ከቅጠል በስተቀር ምንም ስላላገኘባት፣ “ከእንግዲህ ፍሬ አይኑርብሽ!” አላት፤ የበለሷ ዛፍ ወዲያውኑ ደረቀች። [20]ደቀ መዛሙርቱም የሆነውን አይተው በመደነቅ፣ “የበለሷ ዛፍ እንዴት ባንዴ ልትደርቅ ቻለች?” አሉ።

[21]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ “እውነት እላችኋለሁ፤ እምነት ቢኖራችሁ ባትጠራጠሩ፣ በበለሷ ዛፍ ላይ የሆነውን ማድረግ ብቻ ሳይሆን፣ ይህንን ተራራ፣ ‘ከዚህ ተንቀለህ ባሕር ውስጥ ግባ’ ብትሉት እንኳ ይሆናል፤ [22]እምነት ካላችሁ በጸሎት የምትለምኑትን ሁሉ ትቀበላላችሁ።”

በኢየሱስ ሥልጣን ላይ የቀረበ ጥያቄ

21፥23-27 ተጓ ምብ - ማር 11፥27-33፤ ሉቃ 20፥1-8

[23]ኢየሱስ ወደ ቤተ መቅደስ ገብቶ በማስተማር ላይ ሳለ፣ የካህናት አለቆችና የሕዝብ ሽማግሌዎች ቀርበው፣ “ይህን ሁሉ ነገር የምታደርገው በምን ሥልጣን ነው? ሥልጣኑንስ የሰጠህ ማን ነው?” ብለው ጠየቁት።

[24]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ “እኔም አንድ ጥያቄ እጠይቃችኋለሁ፤ መልሱን ብትነግሩኝ፣ እኔም እነዚህን ነገሮች በምን ሥልጣን እንደማደርግ እነግራችኋለሁ፤ [25]የዮሐንስ ጥምቀት የመጣው ከየት ነበር? ከሰማይ ወይስ ከሰዎች?”

እነርሱም እርስ በርስ በመነጋገር እንዲህ ተባባሉ፤ ‘ከሰማይ ነው?’ ካልን ‘ታዲያ ለምን አላመናችሁበትም?’ ይለናል፤ [26]‘ከሰዎች ነው’ ካልን ደግሞ፣ ‘ሕዝቡ ዮሐንስን ነቢይ ነው’ ብሎ ስለሚያምን እንፈራለን።”

[27]ስለዚህ፣ “አናውቅም” ብለው ለኢየሱስ መለሱለት።

እርሱም፣ “እኔም እነዚህን ነገሮች በምን ሥልጣን እንደማደርግ አልነግራችሁም” አላቸው።

የመታዘዝ ትርጕም

[28]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ “ምን ይመስላችኋል? ሁለት ወንዶች ልጆች ያሉት አንድ ሰው ነበረ፤ ወደ መጀመሪያው ልጁ ሄዶ፣ ‘ልጄ ሆይ፤ ዛሬ ወደ ወይኑ ቦታ ሄደህ ሥራ’ አለው።

[29]“ልጁም፣ ‘አልሄድም’ አለው፤ ኋላ ግን ተጸጽቶ ሄደ።

[30]“ወደ ሁለተኛው ልጁ ሄዶ እንደዚያው አለው፤ ልጁም ‘እሺ እሄዳለሁ’ አለው፤ ነገር ግን ሳይሄድ ቀረ።

[31]“ከሁለቱ የአባቱን ፈቃድ የፈጸመው የትኛው ነው?”

እነርሱም፣ “የመጀመሪያው ልጅ” አሉት።

ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ “እውነት እላችኋለሁ፣ ቀረጥ ሰብሳቢዎችና አመንዝራዎች ወደ እግዚአብሔር መንግሥት በመግባት ይቀድሟችኋል፤ [32]መጥምቁ ዮሐንስ የጽድቅን መንገድ ሊያሳያችሁ ወደ እናንተ መጣ፤ እናንተ አላመናችሁትም፤ ቀረጥ ሰብሳቢዎችና አመንዝራዎች ግን አመኑት። የሆነውን ካያችሁ በኋላ እንኳ ንስሓ ገብታችሁ አላመናችሁትም።

የወይን ዕርሻ ገበሬዎች ምሳሌ

21፥33-46 ተጓ ምብ - ማር 12፥1-12፤ ሉቃ 20፥9-19

[33]“ሌላም ምሳሌ ስሙ፤ አንድ የወይን ዕርሻ ባለቤት ነበረ፤ በዕርሻው ዙሪያ አጥር አጠረ፤ ለወይኑ መጭመቂያ ጕድጓድ ቈፈረ፤ ለጥበቃ የሚሆን ማማ ሠራ፤ ከዚያም ዕርሻውን ለገበሬዎች አከራይቶ ወደ ሌላ አገር ሄደ። [34]የመከር ወራት ሲደርስ፣ ፍሬውን ለመቀበል አገልጋዮቹን ወደ ገበሬዎቹ ላካቸው።

[35]“ገበሬዎቹም አገልጋዮቹን ይዘው አንዱን ደበደቡት፤ ሌላውን ገደሉት፤ ሌላውን ደግሞ በድንጋይ ወገሩት። [36]እርሱም ከፊተኞቹ የሚበልጡ ሌሎች አገልጋዮቹን ላከ፤ ገበሬዎቹም ተመሳሳይ ድርጊት ፈጸሙባቸው። [37]በመጨረሻም፣ ‘ልጄን ያከብሩታል’ በማለት ልጁን ላከ።

[38]“ነገር ግን ገበሬዎቹ ልጁን ባዩት ጊዜ፣ ‘ይህማ ወራሹ ነው፤ ኑ፣ እንግደለውና ርስቱን እንውረስ’ ተባባሉ። [39]ይዘውም ከወይኑ ዕርሻ ውጭ አውጥተው ገደሉት።

[40]“ታዲያ የወይኑ ዕርሻ ባለቤት ሲመጣ እነዚያን ገበሬዎች ምን የሚያደርጋቸው ይመስላችኋል?”

[41]እነርሱም፣ “እነዚያን ክፉዎች በአሰቃቂ ሁኔታ ገድሎ ከወይኑ ዕርሻ ተገቢውን ፍሬ በወቅቱ ለሚያስረክቡት ለሌሎች ገበሬዎች

21፥19 ኢሳ34፥4፤ ኤር8፥13
21፥21 ማቴ17፥20፤ሉቃ17፥6፤1ቆሮ 13፥2፤ያዕ1፥6
21፥22 ማቴ7፥7
21፥23 ሐሥ4፥7፤ 7፥27
21፥26 ማቴ11፥9
21፥28 ቍ33፤ ማቴ20፥1
21፥31 ሉቃ7፥29፡50
21፥32 ማቴ3፥1-12 ፤ሉቃ3፥12፡13፤7፥29፡30፡36-50
21፥33 መዝ80፥8፤ ኢሳ5፥1-7፤ማቴ25፥14፡15
21፥34 ማቴ22፥3
21፥35 2ዜና24፥21 ፤ማቴ23፥34፡37፤ዕብ 11፥36፡37
21፥36 ማቴ22፥4
21፥38 መዝ2፥8፤ ማቴ12፥14፤ዕብ1፥2
21፥41 ማቴ8፥11፡ 12፤ሐሥ13፥46

21፥18-22፤ የቍ 12-17 ማብ ይመ፤ ይህ ክፍል ማቴዎስ ትረካን ጨምቆ ስለ ማቅረቡ ሌላው ማስረጃ ነው። ማርቆስ በለሷ ሰኞ ዕለት እንደ ተረገመችና ደቀ መዛሙርቱ ማክሰኞ ጠዋልጋ እንዳገኟት ጽፎአል (ማር11፥12-14፡20-25)። ማቴዎስ ግን ኢየሱስ በለሷን እንደ ረገማት ወዲውያኑ መጠውለጓን በመጻፍ፣ ፍርዱ ምን ያህል ቅጽበታዊ እንደ ሆነ በአጽንዖት ገልጾአል። የዚህ ሁኔታ ነገረ መለኮታዊ ትርጕም ምን እንደ ሆነ ለማወቅ የማር 11፥14 ማብ ይመ።

21፥23 *በምን ሥልጣን ...?* የሉቃ20፥2 ማብ ይመ።

21፥25 *ከሰማይ ወይስ ከሰዎች?* የማር11፥30፤ የሉቃ 20፥3 ማብ ይመ።

21፥33 *ማማ*፤ የወይን አትክልት ስፍራ፣ በተለይ ወይኑ በሚጐመራበት ጊዜ ለመጠበቅ የሚሠራ ሲሆን፣ እንደ መጠለያም ያገለግላል። የአንድ ማማ ከፍታው 5 ሜትር ያህል፣ የጠባቂው መቆሚያ ደግሞ 1 ሜትር ካሬ ያህል ሆኖ ከጣውላ መሠራት እንዳለበት የአይሁድ ሃይማኖት መምህራን ልኩን አይተው አስቀምጠዋል።

21፥35-37፤ ገበሬዎች የተባሉት አይሁድ ወይም አለቆቻቸው ናቸው፤ አገልጋዮች የተባሉትም የተገደሉትን ብዙዎቹን የብሉይ ኪዳን ነቢያት ይወክላሉ። ልጅ የተባለውም የአይሁድ ሃይማኖት መሪዎች ለሞት አሳልፈው የሰጡት፣ የክርስቶስ ምሳሌ ነው።

21፥41 *ለሌሎች ገበሬዎች፤* ብዙዎቹ አይሁድ ወንጌልን

ያከራያል" አሉት።

[42]ኢየሱስም እንዲህ ተብሎ በቅዱሳት መጻሕፍት የተጻፈውን አላነበባችሁምን?አላቸው፤

" 'ግንበኞች የናቁት ድንጋይ[T]
የማእዘን ራስ[T] ሆነ፤
እግዚአብሔር ይህን አድርጎአል፤
ሥራውም ለዐይናችን ድንቅ ነው።'

[43]"ስለዚህ እላችኋለሁ፤ የእግዚአብሔር መንግሥት ከእናንተ ተወስዳ ፍሬዋን ለሚያፈራ ሕዝብ ትሰጣለች፤ [44]በዚህ ድንጋይ ላይ የሚወድቅ ይሰባበራል፤ ድንጋዩ የሚወድቅበት ሰው ግን ይደቅቃል።"[ሀ]

[45]የካህናት አለቆችና ፈሪሳውያን ምሳሌዎቹን በሰሙ ጊዜ፣ ስለ እነርሱ የሚናገር መሆኑን ዐወቁ። [46]ነገር ግን ይዘው ሊያስሩት ቢፈልጉም ሕዝቡ ኢየሱስን እንደ ነቢይ አድርጎ ይመለከት ስለ ነበር ፈሩ።

በሰርግ ድግስ ላይ የተጠሩ ሰዎች ምሳሌ

22፥2-14 ተጓ ምብ - ሉቃ 14፥16-24

22 ኢየሱስም እንደ ገና እንዲህ የሚል ምሳሌ ነገራቸው፤ [2]"መንግሥተ ሰማይ ለልጁ ሰርግ የደገሰ ንጉሥ ትመስላለች፤ [3]ንጉሡም የተጋበዙትን ሰዎች እንዲጠሩ አገልጋዮቹን ላከ፤ እነርሱ ግን አንመጣም አሉ።

[4]"እንደ ገናም ሌሎች አገልጋዮች ልኮ፣ 'የተጋበዙትን፣ እነሆ፣ በሬዎችንና የሠቡ ከብቶቼን አርጄ ድግሱን አዘጋጅቻለሁ፤ ሁሉም ነገር ዝግጁ ስለሆነ ወደ ሰርጉ ኑ በሏቸው' አለ።

[5]"ተጋባዦቹ ግን ጥሪውን ችላ ብለው፣ አንዱ ወደ እርሻው ሌላው ወደ ንግዱ ሄደ፤ [6]የቀሩትም አገልጋዮቹን በመያዝ አጒሳቊለው ገደሏቸው። [7]ንጉሡም በመቈጣት ሠራዊቱን ልኮ ገዳዮቻቸውን አጠፋ፤ ከተማቸውንም አቃጠለ።

[8]"ከዚያም አገልጋዮቹን እንዲህ አላቸው፤ 'የሰርጉ ድግስ ዝግጁ ነው፤ ነገር ግን የተጋበዙት የሚገባቸው ሆነው ስላልተገኙ፣ [9]ወደ መንገድ መተላለፊያ ወጥታችሁ ያገኛችሁትን ሁሉ ወደ ሰርጉ ድግስ ጥሩ።' [10]አገልጋዮቹም ወደ መንገድ ወጥተው ያገኙትን መልካሙንም ክፉውንም ሁሉ ሰብስበው የሰርጉን አዳራሽ በእንግዶች ሞሉት።

[11]"ንጉሡም የተጋበዙትን እንግዶች ለማየት ሲገባ፣ አንድ የሰርግ ልብስ ያልለበሰ ሰው አየ፤ [12]እንዲህም አለው፤ 'ወዳጄ ሆይ፤ የሰርግ ልብስ ሳትለብስ እንዴት እዚህ ልትገባ ቻልህ?' ሰውየው ግን የሚመልሰው ቃል አልነበረውም።

[13]"ንጉሡም አገልጋዮቹን፣ 'እጅና እግሩን አስራችሁ በውጭ ወዳለው ጨለማ አውጥታችሁ ጣሉት፤ በዚያ ልቅሶና ጥርስ ማፏጨት ይሆናል' አላቸው፤ [14]የተጠሩት ብዙዎች፣ የተመረጡት ግን ጥቂቶች ናቸውና።"

ግብር ስለ መክፈል

22፥15-22 ተጓ ምብ - ማር 12፥13-17፤ ሉቃ 20፥20-26

[15]ከዚህ በኋላ ፈሪሳውያን ወጥተው በመሄድ በአፍ እላፊ እንዴት እንደሚያጠምዱት ተማከሩ። [16]ደቀ መዛሙርታቸውን ከሄሮድስ ወገኖች ጋር ወደ እርሱ ልከው እንዲህ አሉት፤ "መምህር ሆይ፤ አንተ እውነተኛና የእግዚአብሔርንም መንገድ በእውነት የምታስተምር እንደ ሆንህ፣ ለማንም ሳታዳላ ሁሉን በእኩልነት እንደምትመለከት እናውቃለን፤ [17]ንገረን፤ ምን ይመስልሃል? ለመሆኑ ለቄሣር ግብር መክፈል ይገባል ወይስ አይገባም?"

[18]ኢየሱስ ግን ተንኰላቸውን በመረዳት እንዲህ አላቸው፤ "እናንተ ግብዞች ለምን በነገር ልታጠምዱኝ ትሻላችሁ? [19]ለግብር የሚከፈለውን ገንዘብ እስቲ አሳዩኝ" እነርሱም አንድ ዲናር አመጡለት። [20]እርሱም፣ "በዚህ ገንዘብ ላይ የሚታየው መልክ የማን

21፥42 መዝ118፥22:23፤ሐሥ4፥11
21፥43 ማቴ8፥12
21፥44 ሉቃ2፥34
21፥46 ቍ11:26
22፥2 ማቴ13፥24
22፥3 ማቴ21፥34
22፥4 ማቴ21፥36
22፥7 ሉቃ19፥27
22፥9 ሕዝ21፥21
22፥10 ማቴ13፥4 7:48
22፥12 ማቴ20፥13፤ 26፥50
22፥13 ማቴ8፥12
22፥14 ራእ17፥14
22፥16 ማር3፥6
22፥17 ማቴ17፥25

[T]42 ወይም *የማእዘን ድንጋይ*
[ሀ]44 አንዳንድ ቅጆች ቍጥር 44 የላቸውም

አንቀበልም ባሉ ጊዜ፣ ጳውሎስ እነዚህን ትቶ ወንጌልን የሰበከላቸው አሕዛብ ናቸው (ሐሥ13፥46፤ 18፥6)። ሁለተኛው ምዕተ ዓመት ላይ፣ የቤተ ክርስቲያን አባላት አሕዛብ ብቻ ነበሩ ማለት ይቻላል።

21፥44 *ይሰባበራል፤* የሉቃ20፥18 ማብ ይመ። አንዳንድ ቅጂዎች ይህ ጥቅስ (ቍ44) የላቸውም።

22፥7 *ከተማቸውንም አቃጠለ፤* ወታደሮች የጠላትን ከተማም አቃጥለው መሄድ ልማዳቸው ነበር፤ እዚህ ላይ ኢየሩሳሌም በ70 ዓ.ም. እንደምትጠፋ በስላች መጠቈሙ ሊሆን ይችላል።

22፥11 *የሰርግ ልብስ ያልለበሰ፤* ዕድምተኞችን የሚያስተናግድ ሰው ተጋባዦቹን የሰርግ ልብስ ማልበሱ የተለመደ ነበር የሚል ግምት አለ። በዚህ ግብዣ ላይ የነበሩትም ከየጎዳናው የተጠሩ ስለ ነበር (ቍ9-10)፣ እነዚህን ሰዎች በተለይ በዚህ ጊዜ የሰርግ ልብስ ማልበሱ አስፈላጊ ነበር። በዚህ ምሳሌ ላይ የተጠቀሰው ሰው የተዘጋጀለትን የሰርግ ልብስ አለመልበሱም፣ የጋባዡን ክብር የሚነካ ነበር። የሰርግ ልብስ የልብን መዘጋጀት ያመለክታል፤ ይኸውም በክርስቶስ ማመንና ከእርሱም ጋ የተነሣ ዘወትር መታዘዝን ያሳያል። ሁላችንም ራሳችንን እንድንመረምር፣ ክርስቶስ የሠርግን ልብስ ያልለበሰውን ሰው ማስረጃ በማድረግ አቅርቦአል።

22፥13 *በውጭ ወዳለው ጨለማ አውጥታችሁ ጣሉት ... ልቅሶና ጥርስ ማፏጨት፤* የቅጣቱን ክብደት የሚያመለክት አገላለጽ ነው። የምሳሌው የመጀመሪያ ክፍል (ቍ2-10) እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ እንደ ናቀ ይናገራል (ከ21፥43-45 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሁለተኛው ክፍል ደግሞ (ቍ 11-13) የግለሰቡን ኀላፊነት ይገልጻል። የሰርጉ ልብስ፣ የጸጋ ባለቤት የሆነው እግዚአብሔር ጥሪውን በእምነት ለሚቀበሉት ስለሚሰጣቸው ጽድቅ እንደሚናገር ግልጽ ነው። እግዚአብሔር ክቡር ጥሪውን ጸጋውን ለመቀበል ብቃት ለሌላቸው ሰዎች ያቀርባል፤ በተጨማሪም ለጥሪው ብቁ የሚያደርገውን ጽድቅ ይሰጣል።

22፥15-17፤ ፈሪሳውያን የሮማውያንን አገዛዝን የሚቃወሙ ጠንካራ ብሔረተኞች ነበሩ፤ በአንጻሩ የሄሮድስ ወገኖች የተባሉትና ጥላቻን ያተረፉት፣ የሄሮድስን ሮማዊ አገዛዝ ይደግፉ ነበር። በዚህ ጊዜ ግን ፈሪሳውያን ኢየሱስን በሚናገረው ጠልፈው ለመያዝ የሄሮድስ ወገኖችን እርዳታ ፈለጉ፤ በሸንገላቸው ወደ ወጥመዳቸው እንዲገባ ካመቻቹም በኋላ፣ "ለቄሣር ግብር መክፈል ይገባል ወይስ አይገባም?" በማለት ጥያቄያቸውን ድንገት ሰነዘሩበት (ቍ17)። "መክፈል አይገባም"ብሎ ቢመልስ ኖሮ፣ የሄሮድስ ወገኖች በሮማዊው እንደራሴ ፊት ከሰውት፣ በመንግሥት ተቃዋሚነት የሞት ፍርድ ባሰበየኑበት ነበር፤ "መክፈል ይገባል" ብሎ ቢመልስ ኖሮም፣ ለገዛ ወገኑ ታማኝ እንዳልሆነ በመቍጠር በሕዝቡ ዘንድ ሊያጥላሉት ምክንያት ባገኙበት ነበር።

22፥19 *ዲናር፤* በዚያ ዘመን በሮም መንግሥት ግዛት መገ

ነው? ጽሕፈቱስ የማን ነው?" አላቸው::

[21]እነርሱም፣ "የቄሣር ነው" አሉት::

እርሱም መልሶ፣ "እንግዲያውስ የቄሣርን ለቄሣር፣ የእግዚአብሔርን ለእግዚአብሔር ስጡ" አላቸው::

[22]ይህን ሲሰሙ ተደነቁ፤ ትተውትም ሄዱ::

ስለ ሙታን ትንሣኤ

22፥23-33 ተጓ ምብ - ማር 12፥18-27፤ ሉቃ 20፥27-40

[23]የሙታን ትንሣኤ የለም ብለው የሚያምኑ ሰዱቃውያን በዚያኑ ቀን ወደ ኢየሱስ ቀርበው እንዲህ ብለው ጠየቁት፤ [24]"መምህር ሆይ፤ ሙሴ፣ 'አንድ ሰው ከሚስቱ ልጅ ሳይወልድ ቢሞት ወንድሙ የሟቹን ሚስት አግብቶ ለእርሱ ዘር ይተካለት' ብሎአል:: [25]በእኛ ዘንድ ሰባት ወንድማማቾች ነበሩ፤ የመጀመሪያው ሚስት አግብቶ ልጅ ሳይወልድ በመሞቱ፣ ሚስቱን ወንድሙ አገባት፤ [26]ሁለተኛውም ለመጀመሪያ ወንድሙ እንዲሁ ልጅ ሳያፈራ ሞተ፤ በዚህ ሁኔታ ሴትዮዋ ለሰባተኛው ወንድሙ ደረሰችው:: [27]በመጨረሻ ሴትዮዋ ራሷ ሞተች:: [28]ስለዚህ ሁሉም ስላገቧት በትንሣኤ ቀን ከሰባቱ ለየትኛው ሚስት ትሆናለች?"

[29]ኢየሱስም እንዲህ ብሎ መለሰ፤ "ቅዱሳት መጻሕፍትንና የእግዚአሔርን ኀይል ስለማታውቁ ትስታላችሁ፤ [30]ከትንሣኤ በኋላ ሰዎች እንደ ሰማይ መላእክት ይሆናሉ እንጂ አያገቡም፤ አይጋቡም:: [31]ስለ ሙታን ትንሣኤ ግን እግዚአብሔር እንዲህ ብሎ የተናገራችሁን አላነበባችሁምን? [32]'እኔ የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ አምላክ፣ የያዕቆብ አምላክ ነኝ::' እግዚአብሔር የሕያዋን እንጂ የሙታን አምላክ አይደለም::

[33]ሕዝቡም ይህን በሰሙ ጊዜ በትምህርቱ ተደነቁ::

ታላቁ ትእዛዝ

22፥34-40 ተጓ ምብ - ማር 12፥28-31

[34]ኢየሱስ ሰዱቃውያንን ዝም እንዳሰኛቸው ሰምተው፣ ፈሪሳውያን በአንድነት ተሰበሰቡ፤ [35]ከእነርሱም አንድ የኦሪት ሕግ አዋቂ፣ ሊፈትነው ፈልጎ እንዲህ አለው፤ [36]"መምህር ሆይ፤ ከሕግ ሁሉ የሚበልጠው የትኛው ትእዛዝ ነው?"

[37]እርሱም እንዲህ አለው፤ "'ጌታ አምላክህን በፍጹም ልብህ፣ በፍጹም ነፍስህ፣ በፍጹም ሐሳብህ ውደድ፤' [38]ይህ የመጀመሪያውና ከሁሉ የሚበልጠው ትእዛዝ ነው፤ [39]ሁለተኛውም ያንኑ ይመስላል፤ ይህም፣ 'ጎረቤትህን እንደ ራስህ ውደድ' የሚለው ነው፤ [40]ሕግና ነቢያት በሙሉ በእነዚህ ሁለት ትእዛዛት ላይ የተንጠለጠሉ ናቸው::"

ክርስቶስ የማን ልጅ ነው?

22፥41-46 ተጓ ምብ - ማር 12፥35-37፤ ሉቃ 20፥41-44

[41]ፈሪሳውያን ተሰብስበው ሳሉ ኢየሱስ፣ እንዲህ ሲል ጠየቃቸው፤ [42]"ስለ ክርስቶስ[a] ምን ይመስላችኋል? የማንስ ልጅ ነው?"

እነርሱም፣ "የዳዊት ልጅ ነው" አሉት::

[43]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "ታዲያ፣ ዳዊት በመንፈስ ቅዱስ ኀይል ለምን 'ጌታዬ' ይለዋል? ለምንስ፣ እንዲህ ይለዋል?

[44]"'እግዚአብሔር ጌታዬን፤
ጠላቶችህን ከእግርህ በታች
እስካንበረክክልህ ድረስ፣
በቀኜ ተቀመጥ::"'

[45]ስለዚህ ዳዊት፣ 'ጌታዬ' ብሎ ከጠራው፣ እንዴት ልጁ ሊሆን ይችላል?" [46]አንድ ቃል ሊመልስለት የቻለ ወይም ከዚያን ቀን ጀምሮ ሊጠይቀው የደፈረ ማንም አልነበረም::

ኢየሱስ ፈሪሳውያንንና የኦሪት ሕግ መምህራንን ነቀፈ

23፥1-7 ተጓ ምብ - ማር 12፥38:39፤ ሉቃ 20፥45-46
23፥37-39 ተጓ ምብ - ሉቃ 13፥34:35

23 ከዚያም ኢየሱስ ለሕዝቡና ለደቀ መዛሙርቱ እንዲህ ሲል ተናገረ፤ [2]"የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን በሙሴ ወንበር ላይ ተቀምጠዋል:: [3]ስለዚህ የሚነግሯችሁን ሁሉ አድርጉ፤ ጠብቁትም፤ ነገር ግን እንደሚናገሩት አያደርጉምና ተግባራቸውን አትከተሉ:: [4]እንዲሁም ለመሸከም የማይቻል ከባድ ሸክም አስረው በሰዎች ትከሻ ላይ ይጭናሉ፤ ራሳቸው ግን በጣ

[a]42 ወይም መሲሑ

22፥21 ሮሜ13፥7
22፥22 ማር12፥12
22፥23 ሐሥ4፥1፤ 23፥8፤1ቆሮ15፥12
22፥24 ዘዳ25፥5-6
22፥29 ማቴ24፥38
22፥32 ዘፀ3፥6፤ ሐሥ7፥32
22፥33 ማቴ7፥28
22፥34 ሐሥ4፥1
22፥35 ሉቃ7፥30፤ 10፥25፤11፥45፤14፥3
22፥37 ዘዳ6፥5
22፥39 ዘሌ19፥18፤ ማቴ5፥43
22፥40 ማቴ7፥12፤ ሉቃ10፥25-28
22፥42 ማቴ9፥27
22፥44 1ነገ5፥3፤ መዝ110፥1፤ሐሥ 2፥34:35፤1ቆሮ15፥25፤ዕብ1፥13፤10፥13
22፥46 ማር12፥34፤ ሉቃ20፥40
23፥2 ዕዝ7፥6:25
23፥4 ሉቃ11፥46፤ ሐሥ15፥10፤ገላ6፥13

በያያ የሳንቲም ገንዘብ ነበር (የ20፥2 ማብ ይመ):: በሳንቲሙ አንደኛው ገጽታ የንጉሥ ጢባርዮስ ምስል ሲታይ፣ በግልባጩ ደግሞ በላቲን ቋንቋ "ጢባርዮስ ቄሣር አውግስጦስ፣ የመለኮታዊው የአውግስጦስ ልጅ" የሚል ተጽፎበት ነበር:: ሳንቲሙን እያሠራ የሚያወጣው ቄሣር ሲሆን፣ ግብር ለእርሱ የሚከፈለውም በዚሁ ገንዘብ ነበር::

22፥21 *የእግዚአብሔርንም ለእግዚአብሔር፤* ጌታ ኢየሱስ እንዲህ በማለቱ በቄሣርና በእግዚአብሔር መካከል ያለውን ትልቅ ልዩነት ግልጽ አድርጎአል፤ ከዚህም በላይ በሳንቲሙ ላይ የተጻፈውን (የቍ19 ማብ ይመ) ሐሰተኛና ባዕድ አምልኮአዊ የይገባኛል ባይነት ስሜት መቃወሙ ይሆናል::

22፥24 *ሙሴ ... ብሎአል፤* ጌታ ኢየሱስ ከሰዱቃውያን ጋር ሲከራከር የጠቀሰው ከአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ነው፤ ሰዱቃውያን ለእነዚህ መጻሕፍት የተለየ ከበሬታ ይሰጡ ነበርና (የማር 12፥18 ማብ ይመ):: ዘዳ25፥5-6 የተጠቀሰው ባሏ የሞተባት ሴት እንክብካቤ እንዳይጓድልባትና የዘር ሐረጉም እንዲቀጥል የሟቹ ወንድም እንዲያገባት የሚያዘውን ሕግ ነው::

22፥25-40፤ ማር12፥18-31፤ ሉቃ20፥27-40 እና ማብ ይመ::

22፥37:39 *ውደድ፤* የግሪኩ ግስ የሚያመለክተው በወዳጆች መካከል የሚኖረውን መፈቃቀር ሳይሆን፣ ለአንድ ሁኔታ ወይም ሰው መሰጠትን፣ አልፎ ተርፎም የውዴታ ግዴታ ውስጥ መግባትን ያመለክታል::

22፥37 *በፍጹም ልብህ፣ በፍጹም ነፍስህ፣ በፍጹም ሐሳብህ፤* በሁለመናህ ውደድ ማለት ነው:: ዕብራይስጡ በዘዳ6፥5 ላይ "ልብ ... ነፍስ ... ኀይል" ይላል፤ አንዳንድ የሰባ ሊቃናት ትርጕም (ቅጂዎች) "ሐሳብ" የሚለውን ቃል ይጨምራሉ:: ጌታ ኢየሱስ አራቱንም ቃላት በማር12፥30 ላይ አቀናጅቶታል::

22፥40 *ሕግና ነቢያት፤* የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት በሙሉ ማለት ነው (የ5፥17 ማብ ይመ)::

22፥41-46፤ የማር 12፥35-40 እና የሉቃ 20፥44-47 ማብ ይመ::

23፥2 *በሙሴ ወንበር ላይ ተቀምጠዋል፤* የሕግ መምህርነት ሥልጣን ተቀብለው፣ በሙሴ እግር የተተኩ ናቸው ማለት ነው::

ታቸው እንኳ አይነኩትም::

[5]"ለመታየት ሲሉ የሚያደርጉትን ሁሉ በሰው ፊት ያደርጋሉ፤ አሸንክታባቸውን[5] ያሰፋሉ፤ የቀሚሳቸውን ዘርፍ ያስረዝማሉ:: [6]በግብዣ ቦታ የከበሬታ ስፍራ፣ በምኵራብም የመጀመሪያውን መቀመጫ መያዝ ይወዳሉ:: [7]እንዲሁም በገበያ መካከል ሰላምታ መቀበልንና በሰዎች አንደበት 'መምህር' ተብለው መጠራትን ይሻሉ::

[8]"እናንተ ግን 'መምህር' ተብላችሁ አትጠሩ፤ አስተማሪያችሁ አንድ ብቻ ሲሆን፣ እናንተ ሁላችሁም ወንድማማቾች ናችሁና:: [9]በስማይ ያለ አንድ አባት ስላላችሁ፣ በምድር ማንንም 'አባት' ብላችሁ አትጥሩ:: [10]መምህራችሁ አንዱ ክርስቶስ ስለሆነ፣ 'መምህር' ተብላችሁ አትጠሩ:: [11]ከመካከላችሁ ከሁላችሁ የሚበልጠው አገልጋያችሁ ይሆናል፤ [12]ራሱን ከፍ ከፍ የሚያደርግ ይዋረዳል፣ ራሱን የሚያዋርድ ግን ይከበራል::

[13]"እናንተ ግብዞች የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን፤ ሰዎች ወደ መንግሥተ ሰማይ እንዳይገቡ በሰዎች ላይ በሩን ስለምትዘጉባቸው ወዮላችሁ! እናንተ ራሳችሁ አትገቡም፤ መግባት የሚፈልጉትንም አታስገቡም:: [14]እናንተ ግብዞች የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን፤ ወዮላችሁ! የመበለቶችን ቤት እያራቈታችሁ፣ ለሰው ይምሰል ረዥም ጸሎት ስለ ምታደርጉ የከፋ ፍርድ ትቀበላላችሁ::*

[15]"እናንተ ግብዞች የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን፤ አንድን ሰው ወደ አይሁድ ሃይማኖት ለማስገባት በባሕርና በየብስ ስለምትዞሩ፣ ባመኑም ጊዜ ከእናንተ በእጥፍ የባሰ የገሃነም ልጅ ስለምታደርጉት ወዮላችሁ::

[16]"እናንተ ዕውር መሪዎች፤ ወዮላችሁ! 'ማንም በቤተ መቅደስ ቢምል ምንም አይደለም፤ ነገር ግን በቤተ መቅደሱ ውስጥ ባለው ወርቅ ቢምል መሐላው ይደርስበታል' ትላላችሁ:: [17]እናንተ የታወራችሁ ተላላዎች! ከወርቁና ወርቁን ከቀደሰው ቤተ መቅደስ የቱ ይበልጣል? [18]እንዲሁም፣ 'ማንም በመ

23፥5 ዘፀ13፥9፤ዘኍ15፥38፤ዘዳ6፥8፤22፥12፤ማቴ6፥1:2:5:16
23፥6 ሉቃ11፥43፤14፥7፤20፥46
23፥7 ቆ8፤ ማቴ 26፥25:49፤ ማር9፥5፤10፥51፤ዮሐ1፥38:49፤3፥2:26፤20፥16
23፥9 ሚል1፥6፤ ማቴ6፥9፤7፥11
23፥11 ማር9፥35
23፥12 1ሳሙ2፥8፤ መዝ18፥27፤ምሳ3፥34፤ ኢሳ57፥15፤ሕዝ21፥26፤ሉቃ1፥52፤14፥11
23፥13 ቆ15:23:25:27:29፤ሉቃ11፥52
23፥15 ማቴ5፥22፤ ሐሥ2፥11፤6፥5፤13፥43
23፥16 ቆ24፤ ኢሳ 9፥16፤ ማቴ5፥33-35፤15፥14
23፥17 ዘፀ30፥29

[5] 5 ከቅዱሳት መጻሕፍት የተወሰዱ ጥቅሶች የተጻፉበት በግንባርና በክንድ ላይ የሚታሰር ትንሽ ጥቅልል ነው

* አንዳንድ ትርጕሞች ይህን ክፍል አይጨምሩም

23፥5 *አሸንክታባቸውን፤* ከመጽሐፍ ቅዱስ የተወሰዱ አራት ምንባቦች ያሉት በግንባርና በክንድ ላይ የሚታሰር ክታብ ነበር (ዘፀ13፥1-10፤ 13፥11-16፤ ዘዳ6፥4-9፤ 11፥13-21)::

23፥8-10፤ ወደ ትዕቢት የሚመራ የክብር ስም ለማግኘት የሚደረገውን ጥረት በመቃወም የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነው:: እንዲህ ያለውን ትእዛዝ በሕይወታችን ስንፈጽም፣ ትእዛዙን በጥሬ ትርጕም ብቻ እንዳንመለከት መጠንቀቅ ይኖርብናል::

23፥15 *ከእናንተ በዕጥፍ የባሰ የገሃነም ልጅ፤* መዳን ሳያስገኝ እንዲያው መኰራራትንና ባዶ ትምክህትን ለሚያስከትል ውጫዊ የመንጻት ሥርዐት እጥፍ ድርብ የሚጓጓ ማለት ነው::

(አራቱ) የአይሁድ ወገኖች

ፈሪሳውያን

ምሥረታቸው ከሁለተኛው ምዕተ ዓመት ዓ.ቅ.ክ ይጀምራል

1.ቶራህን (የሙሴ መጻሕፍት) ጨምሮ ትውፊቶችን ሁሉ እንደ ቅዱሳት መጻሕፍት ይቀበላሉ::
2. ነጻ ፈቃድንና ውሳኔን በተመለከተ መካከለኛ አቋም አላቸው (በእግዚአብሔር ሉዓላዊነትና በነጻ ፈቃድ መካከል)
3. መላእክትና አጋንንት በተራቀቀ የሥልጣን ተዋረድ እንደ ሚገኙ ይቀበላሉ::
4. ለሙታን የወደፊት ተስፋ እንዳላቸው ያስተምራሉ::
5. የነፍስን አለመጥፋትና ከሞት በኋላ ሽልማት ወይም ቅጣት እንዳለ ያምናሉ::
6. ለሰው እኩልነት የሚቆሙ ነበሩ::
7. የትምህርታቸው ትኩረት ከትምህርተ መለኮት ይልቅ ወደ ሥነ ምግባር ያዘነበለ ነው::

ሰዱቃውያን

ምሥረታቸው በሀስሞንያን ዘመን እንደ ሆነ ይገመታል (ዓ.ቅ.ክ 166-63). በ70 ዓ.ም. ከኢየሩሳሌም ከተማ መፍረስ ጋር የእነርሱም እንቅስቃሴ አከተመ

1. በትውፊት ውስጥ ያሉ ሕግጋት አይደሉም ባዮች ናቸው::
2. ከፈሪሳውያን ይልቅ የሙሴን ሕግ ቃል በቃል ይተረጕማሉ::
3. በሌዋውያን የመንጻት ሥርዐት ላይ ያተኵራሉ::
4. ሁሉ ነገር በነጻ ፈቃድ እንደሚከናወን ያምናሉ::
5. የሙታን ትንሣኤም ሆነ የዘላለም ሕይወት እንዳለ አያምኑም::
6. መላእክትና አጋንንት እንዳሉ አያምኑም::
7. መንፈሳዊ ዓለም አለ የሚለውን ሐሳብ አይቀበሉም::
8. የሙሴ መጻሕፍትን ብቻ ቅዱሳት መጻሕፍት አድርገው ይቀበላሉ::

ኤሴናውያን

ምናልባት ከሐሲዲምና ከፈሪሳውያን መካከል የተነሡ ይሆናሉ፤ በኋላም ከእነርሱ ተለዩ (1መቃብያን 2፥42፤ 7፥13) አክራሪና ቀናተኛ የአይሁድ ቡድን ሲሆኑ፣ መቃብያን በአሦራውያን ላይ ባመፁ ጊዜ ተባባሪዎች ነበሩ (ዓ.ቅ.ክ 165-155)

1. የቶራህን የመንጻት ሕግጋት/ሥርዐት በጥብቅ ይፈጽማሉ::
2. የንብረት ይዞታ በኅብረት መሆን አለበት በሚለው አቋማቸው ይታወቃሉ::
3. በጋራ ኀላፊነት ላይ ጠንካራ አቋም ነበራቸው::
4. ከቅዱሳት መጻሕፍታቸው ጥናት ጋር በየዕለቱ የአምልኮ ሥርዐት መፈጸም ዋነኛ ጕዳይ ነበር::
5. የጻድቅ ሕይወት ለመኖርና ታዛዥ ሆኖ ለመገኘት ጥብቅ የሆነ መሐላ ያደርጋሉ::
6. መሥዋዕቶች በተቀደሱ ቀናትና ወቅቶች ይቀርባሉ::
7. ጋብቻ በመመሪያ ደረጃ የተከለከለ ባይሆንም የተተወ ጕዳይ ነው::
8. ሁሉ ነገር በዕድል እንደሚከናወን ያምናሉ::

ቀናዕያን

በ6 ዓ.ቅ.ክ በታላቁ ሄሮድስ ዘመነ መንግሥት የተጀመረና በ73 ዓ.ም በማሳዳ እንቅስቃሴውን ያቆመ ወገን ነው

1. መገዛት ለእግዚአብሔር ብቻ ነው በማለት ግብርን ለአረማዊ ገዥ አንከፍልም ብለው የተቃወሙ ናቸው::
2. ለአይሁድ ትውፊት መጠበቅ/መከበር በጽኑ የቆሙ ናቸው::
3. በፍልስጥኤም ምድር የግሪክን ቋንቋ ላለመናገር ያመፁ ናቸው::
4. የድነት ቀን እንደሚመጣ ይተነብዩ ነበር::

ሠዊያው ቢምል ምንም አይደለም፤ ነገር ግን በላዩ ላይ ባለው መባ ቢምል መሐላው ይደርስበታል' ትላላችሁ፤ [19]እናንተ ዕውሮች፤ ከመባውና መባውን ከቀደሰው መሠዊያ የቱ ይበልጣል? [20]ስለዚህ፣ በመሠዊያው የማለ፣ በመሠዊያውና በላዩ ላይ ባለው ሁሉ ይምላል:: [21]እንዲሁም በቤተ መቅደሱ የማለ፣ በቤተ መቅደሱና በውስጡ በሚያድረው ይምላል:: [22]በሰማይ የማለም በእግዚአብሔር ዙፋንና በዙፋኑ ላይ በተቀመጠው ይምላል::

[23]"እናንት ግብዞች የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን፤ ወዮላችሁ! ከአዝሙድ፣ ከእንስላልና ከከሙን ዐሥራት እየሰጣችሁ በሕጉ ውስጥ ዋነኛ የሆኑትን ማለትም ፍትሕን፣ ምሕረትንና ታማኝነትን ግን ንቃችኋልና፤ እነዚያን ሳትተዉ እነዚህን ማድረግ በተገባችሁ ነበር፤ [24]እናንት የታወራችሁ መሪዎች፤ ትንኝን አጥርታችሁ ትጥላላችሁ፤ ግመልን ግን ትውጣላችሁ::

[25]"እናንተ ግብዞች የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን፤ ወዮላችሁ! የጽዋውንና የወጭቱን ውጭ ትወለውላላችሁ፤ በውስጣቸው ግን ቅሚያና ስስት ሞልቶባቸዋል:: [26]አንተ ዕውር ፈሪሳዊ! አስቀድመህ የጽዋውንና የወጭቱን ውስጥ አጽዳ፤ ከዚያም ውጩ የጸዳ ይሆናል::

[27]"እናንት ግብዞች የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን፤ ውጫቸው በኖራ ተለስ ነው የሚያምሩ፣ ውስጣቸው ግን በሙታን ዐፅምና በብዙ ርኵሰት የተሞላ መቃብሮችን ስለምትመስሉ ወዮላችሁ! [28]እናንተም በውጭ ለሰዎች ጻድቃን ትመስላላችሁ፤ ውስጣችሁ ግን በግብዝነትና በክፋት የተሞላ ነው::

[29]"እናንተ ግብዞች የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን፤ ወዮላችሁ! የነቢያትን መቃብር እየገነባችሁ፣ የጻድቃንንም ሐውልት እያስጌጣችሁ፣ [30]'በአባቶቻችን ዘመን ብንኖር ኖሮ፣ የነቢያትን ደም በማፍሰስ አንተባበራቸውም ነበር' ትላላችሁና:: [31]በዚህም የነቢያት ገዳዮች ለነበሩት አባቶቻችሁ ልጆች መሆናችሁን በራሳችሁ ላይ ትመሰክራላችሁ::[32]እንግዲህ የአባቶቻችሁን ጅምር ተግባር ከፍጻሜ አድርሱ!

[33]"እናንተ እባቦች፤ የእፉኝት ልጆች! ከገሃነም ፍርድ እንዴት ልታመልጡ ትችላላችሁ? [34]ስለዚህ ነቢያትን፣ ጠቢባንንና መምህራንን እልክላችኋለሁ፤ ከነዚህም አንዳንዶቹን ትገድላላችሁ፤ አንዳንዶቹን ትሰቅላላችሁ፤ ሌሎቹንም በምኵራቦቻችሁ ትገርፏቸዋላችሁ፤ ከከተማ ወደ ከተማ ታሳድዷቸዋላችሁ:: [35]ስለዚህ፣ ከጻድቁ ከአቤል ደም ጀምሮ በመቅደሱና በመሠዊያው መካከል እስከ ገደላችሁት እስከ በራክዩ ልጅ እስከ ዘካርያስ ደም ድረስ በምድር ላይ ለፈሰሰው ንጹሕ ደም ሁሉ እናንተ ተጠያቂዎች ናችሁ:: [36]እውነት እላችኋለሁ፤ ላለፈው ነገር ሁሉ ይህ ትውልድ ይጠየቅበታል::

[37]"አንቺ ነቢያትን የምትገድዪ፣ ወደ አንቺ የተላኩትንም በድንጋይ የምትወግሪ ኢየሩሳሌም ሆይ፤ አንቺ ኢየሩሳሌም! ዶሮ ጫጩቶቿን በክንፎቿ ሥር እንደምትሰበስብ፣ ልጆችሽን ለመሰብሰብ ስንት ጊዜ ፈለግሁ! እናንተ ግን ፈቃደኛ አልሆናችሁም፤ [38]እነሆ፤ ቤታችሁ ወና ሆኖ ይቀርላችኋል! [39]እላችኋለሁና፤ 'በጌታ ስም የሚመጣ የተባረከ ነው' እስክምትሉ ድረስ ዳግመኛ አታዩኝም::"

የዓለም መጨረሻ ምልክቶች

24፥1-51 ተጓ ምብ-ማር13፥1-37፤ ሉቃ21፥5-36

24 ኢየሱስ ከቤተ መቅደስ ወጥቶ ሲሄድ፣ ደቀ መዛሙርቱ የቤተ መቅደሱን ሕንጻ ሊያሳዩት ወደ እርሱ ቀረቡ:: [2]እርሱ ግን፣ "ይህን ሁሉ ታያላችሁ? እውነት እላችኋለሁ፤ ድንጋይ በድንጋይ ላይ ተከቦ የምታዩት፣ ሳይፈርስ እንዲህ እንዳለ የሚቀር አንድ ድንጋይ እንኳ አይኖርም" አላቸው::

[3]በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ተቀምጦ ሳለ፣ ደቀ መዛሙርቱ ለብቻቸው ወደ እርሱ ቀርበው "እስቲ ንገረን፤ የምትለው ሁሉ መቼ ይሆናል? የመምጣትህና የዓለም መጨ

23፥19 ዘፀ29፥37
23፥21 1ነገ8፥13፤ መዝ26፥8
23፥22 መዝ11፥4፤ ማቴ5፥34
23፥23 ዘሌ27፥30፤ ሚክ6፥8፤ሉቃ11፥42
23፥24 ቍ16
23፥25 ማር7፥4፤ ሉቃ11፥39
23፥27 ሉቃ11፥44፤ ሐሥ23፥3
23፥29 ሉቃ11፥47 :48
23፥31 ማቴ5፥12
23፥32 ሕዝ20፥4፤ 1ተሰ2፥16
23፥33 ማቴ3፥7፤ 5፥22፤12፥34
23፥34 2ዜና36፥15:16፤ማቴ10፥17:23፤ሉቃ11፥49
23፥35 ዘፍ4፥8፤ 2ዜና24፥21፤ዘካ1፥1፤ ዕብ11፥4
23፥36 ማቴ10፥23፤ 24፥34፤ሉቃ 11፥50:51
23፥37 2ዜና24፥21 1መዝ57፥1፤61፥4፤ ኢሳ31፥5፤ማቴ5፥12
23፥38 1ነገ9፥7-8፤ ኤር22፥5
23፥39 መዝ118፥26 1ማቴ21፥9
24፥2 ሉቃ19፥44
24፥3 ማቴ13፥39 ፤21፥1፤28፥20፤ ሉቃ 17፥30

23፥23፤ ኢየሱስ እያንዳንዱን ጥቃቅን ሕግ መፈጸምን አልነቀፈም፤ እንዲያውም፣ አንዱንም ሳትተዉ አድርጉ ብሎአል፤ እርሱ የተቃወመው ግን ለታይታ የሆነውን የሕግ አከባበር ነው (የ5፥18-20 ማብ ይመ)::

23፥24 *አጥርታችሁ ትጥላላችሁ፤* አንድ ወግ አጥባቂ ፈሪሳዊ፣ ከነፍሳት አነስተኛና በመንጻቱ ሕግ መሠረት ንጹሕ ያልሆነችውን ትንኝ በሚጠጣው ውሃ ውስጥ እንዳትገኝ ውሃውን በማጥለያ ጨርቅ ያጠላል፤ ነገር ግን በምሳሌው እንደ ተጠቀሰው፣ ይህ ሰው ከትላልቅ እንስሳት መካከል አንዱ የሆነውን ግመል ይውጣል::

23፥27 *በኖራ ተለስነው ... መቃብሮች፤* አንድ ሰው በመቃብር ላይ ተራምዶ ቢያልፍ፣ በመንጻት ሕግ መሠረት ስለሚረክስ (ዘኍ19፥16 ይመ)፣ መቃብሮች በተለይ ሌሊት ጕልተው እንዲታዩ ኖራ ይለሰኑ ነበር::

23፥35 *ከአቤል ... እስከ ዘካርያስ፤* ስለ አቤል ሞት ተጽፎ የሚገኘው በዘፍ4፥8 ላይ ነው፤ ስለ ዮዳሄ ልጅ ስለ ዘካርያስ ሞት ደግሞ በ2ዜና24፥20-22 ተጽፎአል:: በአይሁድ የቅዱሳት መጻሕፍት ቅደም ተከተል፣ መጽሐፈ ዜና መዋዕል የብሉይ ኪዳን የመጨረሻ መጽሐፍ ነው:: "ከአቤል ... እስከ ዘካርያስ" የሚለው አባባል፣ እኛ "ከዘፍጥረት እስከ ራእይ" እንደምንለው ዓይነት ነው:: ጌታ ኢየሱስ በብሉይ ኪዳን ውስጥ የተገለጸውን የሰማዕት ታሪክ አጠቃሎ ማቅረቡ ነው::

24፥1-25፥46፤ ጌታ በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ያስተማረው ይህ ትምህርት በማቴዎስ ወንጌል ውስጥ ከሚገኙት ዐበይት ትረካዎች አምስተኛውና የመጨረሻው ነው (የ 5፥1-7፥29፤ የማር 13፥1-37 ማብ ይመ)::

24፥2 *አንድ ድንጋይ እንኳ አይኖርም፤* በ70 ዓ.ም. በቲቶ መሪነት ሮማውያን ኢየሩሳሌምንና የቤተ መቅደሱን ሕንጻ ፈጽመው ባወደሙት ጊዜ ትንቢቱ ቃል በቃል ተፈጽሞአል:: ቤተ መቅደሱን ባቃጠሉት ጊዜ ከጣራው ቀልጦ የሚወርደውን ወርቅ ለማግኘት፣ ድንጋዮቹን እየፈረካከሱ ይፈልጉ ነበር:: *ድንጋይ፤* የማር13፥1 ማብ ይመ:: *ሳይፈርስ፤* እ.ኤ.አ በ1968 በተደረገው ቍፋሮ ወራሪዎች ካፈረሱት ሕንጻ የተቀበሩ ብዙ ድንጋዮች ተገኝተዋል::

24፥3 በደብረ ዘይት ተራራ፤ የወይራ ዛፍ ያለበት ተራራ ማለት ነው፤ ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ ካለው ከቄድሮን ሸለቆ ራቅ ብሎ የሚገኝ፣ ርዝመቱ ሁለት ኪ.ሜ. ያህል፣ ከፍታውም ከኢየሩሳሌም ከተማ በላይ 62 ሜትር ያህል ከፍ የሚል ጕብታ ነው (የማር11፥1 ማብ ይመ):: *መቼ ይሆናል? የመምጣትህና የዓለም መጨረሻ ምልክትስ ምንድን ነው?* ኢየሱስ ለእነዚህ ሁለት

ረሻ ምልክትስ ምንድን ነው?" አሉት።

[4]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "ማንም እንዳያስታችሁ ተጠንቀቁ፤ [5]ብዙዎች፣ 'እኔ ክርስቶስ* ነኝ' በማለት በስሜ ይመጣሉና፤ ብዙዎችንም ያስታሉ። [6]ስለ ጦርነትና ጦርነትን የሚያናፍስ ወሬ ትሰማላችሁ፤ እነዚህ ነገሮች የግድ መፈጸም አለባቸው፤ ሆኖም መጨረሻው ገና ስለ ሆነ በዚህ እንዳትደናገጡ ተጠንቀቁ። [7]ሕዝብ በሕዝብ ላይ፣ መንግሥትም በመንግሥት ላይ ይነሣል፤ በተለያየ ስፍራም ራብና የመሬት መንቀጥቀጥ ይሆናል፤ [8]ይህ ሁሉ ግን የምጡ መጀመሪያ ነው።

[9]"በዚያን ጊዜ ለመከራ አሳልፈው ይሰጧችኋል፣ ይገድሏችኋል፣ በስሜ ምክንያት በሕዝብ ሁሉ ዘንድ የተጠላችሁ ትሆናላችሁ። [10]በዚያን ጊዜ ብዙዎች ይሰናከላሉ፤ እርስ በርስ አሳልፈው ይሰጣጣሉ፤ ይጠላላሉም። [11]ብዙዎች ሐሰተኛ ነቢያት ይነሣሉ፤ ብዙዎችን ያስታሉ። [12]ክፋት ስለሚገን የብዙ ሰዎች ፍቅር ይቀዘቅዛል፤ [13]እስከ መጨረሻ የሚጸና ግን እርሱ ይድናል። [14]ለሕዝብ ሁሉ ምስክር እንዲሆን፣ ይህ የመንግሥት ወንጌል በዓለም ሁሉ ይሰበካል፤ ከዚያም መጨረሻው ይመጣል።

[15]"እንግዲህ በነቢዩ በዳንኤል የተነገረው፣ 'የጥፋት ርኩሰት' በተቀደሰው ስፍራ ቆሞ ስታዩ፣ አንባቢው ያስተውል። [16]በዚያን ጊዜ በይሁዳ የሚገኙ ወደ ተራራዎች ይሽሹ፤ [17]በቤቱ ጣራ ላይ የሚገኝ ማንም ሰው ዕቃውን ከቤቱ ለማውጣት አይውረድ፤ [18]በዕርሻ ቦታው የሚገኝ ማንም ሰው ልብሱን ለመውሰድ አይመለስ። [19]'በእነዚያ ቀናት ለነፍሰ ጡሮችና ለሚያጠቡ ወዮላቸው! [20]እንግዲህ ሽሽታችሁ በክረምት ወይም በሰንበት ቀን እንዳይሆን ጸልዩ፤ [21]በዚያን ጊዜ፣ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ ሆኖ የማያውቅ፣ ከዚያም በኋላ የሚስተካከለው የሌለ፣ ታላቅ መከራ ይሆናል። [22]ቀኖቹ ባያጥሩ ኖሮ ሥጋ ለባሽ ሁሉ ባልተረፈ ነበረ፤ ስለ ተመረጡት ሲባል ግን እነዚያ ቀኖች ያጥራሉ። [23]በዚያን ጊዜ ማንም፣ 'ይኸውላችሁ ክርስቶስ እዚህ አለ' ወይም 'እዚያ አለ' ቢላችሁ አትመኑ፤ [24]ሐሰተኛ ክርስቶሶችና ሐሰተኛ ነቢያት ይነሣሉና፤ ቢቻል የተመረጡትን ለማሳት ሲሉ ታላላቅ ምልክቶችንና ታምራትን ያደርጋሉ። [25]እነሆ፤ አስቀድሜ ነግሬአችኋለሁ።

[26]"ስለዚህ፣ 'ያውላችሁ እበረሐው ውስጥ አለላችሁ' ቢሏችሁ ወደዚያ አትውጡ፤ 'ይኸውላችሁ እልፍኝ ውስጥ አለላችሁ' ቢሏችሁ አትመኑ፤ [27]መብረቅ ከምሥራቅ ወጥቶ ምዕራብ ድረስ እንደሚያበራ፣ የሰው ልጅ አመጣጥም እንደዚሁ ይሆናል። [28]በድን ባለበት ስፍራ ሁሉ አሞሮች ይሰበሰባሉ።

[29]"ወዲያውኑ ከእነዚያ ከመከራው ቀናት በኋላ፣ 'ፀሐይ ትጨልማለች፤
ጨረቃ ብርሃኗን ትከለክላለች፤
ከዋክብት ከሰማይ ይረግፋሉ፤
የሰማይ ኀይላትም ይናጋሉ።'

[30]"በዚህ ጊዜ የሰው ልጅ ምልክት በሰማይ ላይ ይታያል፤ የምድር ወገኖች ሁሉ ያለቅሳሉ፤ የሰው ልጅም በሰማይ ደመና ሆኖ በኀይልና በታላቅ ክብር ሲመጣ ያዩታል፤ [31]መላእክቱንም ከታላቅ የመለከት ድምፅ ጋር ይልካቸዋል፤ እነርሱም ምርጦቹን ከአራቱም ነፋሳት፣ ከሰማያት ከአንዱ ዳርቻ ወደ ሌላው ዳርቻ ይሰበስባሉ።

[32]"ከበለስ ዛፍ ይህን ትምህርት ተማሩ፤ ቅርንጫፏ ሲለመልም፣ ቅጠሏ ሲያቈጠቍጥ፣ ያን ጊዜ በጋ እንደተቃረበ ታውቃላችሁ። [33]እንደዚሁም እነዚህን ሁሉ ስታዩ፣ እርሱ በደጅ እንደ ቀረበ ታውቃላችሁ። [34]እውነት እላችኋለሁ፤ ይህ ሁሉ እስኪፈጸም

*5 ወይም መሲሕ፤ ቍ23 ይመ

24፥4 ማር13፥5
24፥5 ቍ11:23: 24፤1ዮሐ2፥18
24፥7 ኢሳ19፥2፤ ሐሥ11፥28
24፥9 ማቴ10፥17፤ ዮሐ15፥21፤16፥2
24፥11 ማቴ7፥15፤ ማር13፥5
24፥13 ማቴ10፥22
24፥14 ማቴ4፥23፤ ሉቃ2፥1፤4፥5፤ ሐሥ 11፥28፤ 17፥6፤ሮሜ10፥18፤ራእ3፥10፤ 16፥14
24፥15 ዳን9፥27፤ 11፥31፤12፥11፤ ሐሥ 6፥13
24፥17 1ሳሙ9፥25 ፤ማቴ10፥27፤ሉቃ 12፥3፤ሐሥ10፥9
24፥19 ሉቃ23፥29
24፥21 ሕዝ5፥9፤ ዳን 12፥1፤ኢል2፥2
24፥22 ቍ24፥31
24፥23 ሉቃ17፥23፤ 21፥8
24፥24 ዘዳ7፥11:22 ፤2ተሰ2፥9-11፤ ራእ13፥13፤ 16፥14፤19፥20
24፥27 ሉቃ17፥24: 30፤ማቴ8፥20
24፥28 ሉቃ17፥37
24፥29 ኢሳ13፥10፤ 34፥4፤ሕዝ32፥7፤ኢል 2፥10:31፤ሶፎ1፥15፤ ራእ6፥12:13፤8፥12
24፥30 ራእ1፥7
24፥31 ኢሳ27፥13፤ ዘካ9፥14፤ማቴ13፥41፤ 1ቆሮ15፥52፤1ተሰ4፥ 16፤ራእ8፥2፤10፥7፤ 11፥15
24፥33 ያዕ5፥9
24፥34 ማቴ16፥28፤ 23፥36

ጥያቄዎች መልስ ቢሰጥም፣ በተናጠል አያብራራቸውም። ይሁን እንጂ፣ ስለ ዘመኑ ፍጻሜ በቍ4-14፣ ስለ ኢየሩሳሌም መውደም በቍ15-22 (ሉቃ21፥20 ይመ)፣ ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት በቍ23-31 የተገለጸ ይመስላል።

24፥8 *የምጡ፤* የአይሁድ ሃይማኖት መምህራን፣ መሲሑ ከመምጣቱ በፊት "ምጥ" ይኸውም መከራ ቀድሞ እንደሚከሠት ይናገሩ ነበር።

24፥15 *የጥፋት ርኩሰት፤* የተቀደሰችውን ስፍራ የሚያረክስ አስጸያፊ ነገር ማለት ነው። በመጀመሪያ በዳንኤል ትንቢት የተጠቀሰው ሐሳብ የሚያመለክተው ከክርስቶስ ልደት በፊት በ168 ዓመት የሆነውን ነው፤ ይህም አንጥያቆስ አጲፋነስ በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ መሠዊያ ላይ "ዜዎስ" ለተባለው ጣዖት መሠዊያ ባቆመ ጊዜ ነበር (ዳን9፥27፤ 11፥31፤ 12፥11፤ ይመ)። አንዳንድ ሊቃውንት በትንቢተ ዳንኤልና በማቴዎስ ወንጌል የተነገሩት ትንቢቶች በተከታታይ፣ በሁለት ደረጃ የሚፈጸሙበት ጊዜ እንዳለ ይናገራሉ፤ 1) በ70 ዓ.ም. የቤተ መቅደሱ በሮማውያን እጅ መውደም፤ 2) የክርስቶስ ተቃዋሚ የሆነው የሐሳዊ መሲሑ ምስል በኢየሩሳሌም መቆም (2ተሰ2፥4፤ ራእ13፥14-15 ይመ፤ እንዲሁም የዳን9፥25-27፤ 11፥31 ማብ ይመ)።

24፥16 *ተራራዎች፤* "ፔላ" የተባለ ከተማ በነበረበት አካባቢ፣ ከዮርዳኖስ ማዶ ያሉ ተራራዎች ናቸው። በ70 ዓ.ም. ከነበረው የሮማውያን ወረራ ትንሽ ቀደም ብሎ፣ ኢየሩሳሌምን በከበቡአት ጊዜ በከተማዋ የነበሩት ክርስቲያኖች ወደዚሁ ተራራ ሸሽተው ነበር። አንዳንዶች ወደ ፊት በሚመጣ ሌላ የመከራ ዘመን፣ ተመሳሳይ ሽሽት ይደርሳል ብለው ያምናሉ (ዳን9፥27 ላይ ከተጠቀሰው ከ70ኛው "ሱባዔ" ጋር አንድ ነው ይላሉ)።

24፥20 *በሰንበት፤* ይህን ያከለው ማቴዎስ ብቻ ነው፤ ምክንያቱም ማቴዎስ ወንጌሉን የጻፈው፣ በሰንበት ቀን ከ800 ሜትር ያህል በላይ እንዳይጓዙ ለታዘዙት፣ ለአይሁድ ስለ ነበር ነው።

24፥21 *የሚስተካከለው የሌለ፣ ታላቅ መከራ፤* በዚያን ወቅት የነበረው አይሁዳዊ ታሪክ ጸሐፊ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን የኢየሩሳሌምን ውድመት ከብዙ በጥቂቱ በዚህ መልክ ይገልጻል። አንዳንዶች ደግሞ ይህ የሚያመለክተው ወደ ፊት የሚመጣውንም ታላቅ መከራ ጭምር ነው ይላሉ (ዳን12፥1 ይመ)።

24፥22 *ስለ ተመረጡት፤* የእግዚአብሔርን ሕዝብ ያመለክታል። *ቀኖቹ ባያጥሩ ኖሮ፤* አንዳንዶች መከራው እጅግ የከፋ በመሆኑ፣ ጊዜው ቢራዘም አንድም የሚተርፍ ሰው እንደማይኖር ይናገራሉ፤ ሌሎች ደግሞ አስቀድሞ የተወሰነው የጊዜ ገደብ እንደሚያጥር ኢየሱስ እዚህ ላይ ማመልከቱ ነው ይላሉ (ለምሳሌ በዳን9፥27 ላይ የተገለጸው ሰባኛው "ሱባዔ" ወይም በራእ11፥2፤ 13፥5 ላይ የተጠቀሰው አርባ ሁለቱ ወራት)።

24፥28 *ባለበት ... አሞሮች ይሰበሰባሉ፤* አሞሮች በበድን ዙሪያ ሲሰበሰቡ በግልጽ እንደሚታይ ሁሉ የክርስቶስ ዳግም ምጽአትም በይፋ የሚታይ ይሆናል (ይህ አባባል መለስተኛ በሆነ ልዩነት የተመለከተበትን የሉቃ17፥37 ማብ ይመ)።

24፥29፤ የማር13፥25 ማብ ይመ።

24፥30 *የሰው ልጅ፤* የማር8፥31 ማብ ይመ።

ድረስ ይህ ትውልድ[ሙ] አያልፍም:: [35]ሰማይና ምድር ያልፋሉ፤ ቃሌ ግን ፈጽሞ አያልፍም::

የሚመጣበት ቀንና ሰዓት አለመታወቁ

24፥37-39 ተጓ ምብ - ሉቃ 17፥26:27
24፥45-51 ተጓ ምብ - ሉቃ 12፥42-46

[36]ያን ቀንና ሰዓት ግን ከአብ በስተቀር የሰማይ መላእክትም ቢሆኑ፣ ወልድም ቢሆን[ሠ] ማንም አያውቅም:: [37]ልክ በኖኅ ዘመን እንደ ሆነው የሰው ልጅ መምጣትም እን ደዚሁ ይሆናል፤ [38]ከጥፋት ውሃ በፊት ኖኅ ወደ መርከቡ እስከገባበት ቀን ድረስ ሰዎች ሲበሉና ሲጠጡ፣ ሲያገቡና ሲጋቡ እንደ ነበሩ፣ [39]እስከዚያ ጊዜ ድረስም ምን እንደ ሚመጣ ሳያውቁ ድንገት የጥፋት ውሃ እን ዳጥለቀለቃቸው፣ የሰው ልጅ ሲመጣም እንደዚሁ ይሆናል:: [40]በዚያን ጊዜ ሁለት ሰዎች በዕርሻ ላይ ይውላሉ፤ አንዱ ይወሰ ዳል፤ ሌላው ይቀራል:: [41]ሁለት ሴቶች በወ ፍጮ ይፈጫሉ፤ አንዷ ትወሰዳለች፣ ሌላዋ ትቀራለች::

[42]"እንግዲህ ጌታችሁ የሚመጣበትን ቀን ስለማታውቁ ነቅታችሁ ጠብቁ:: [43]ይህን ልብ በሉ፤ ባለቤት ሌሊት ሌባ በየትኛው ሰዓት እንደሚመጣ ቢያውቅ ኖሮ፣ በንቃም ቤቱም እንዳይደፈር በተጠባበቀ ነበር:: [44]የሰው ልጅም ባላሰባችሁት ሰዓት ይመጣ ልና እናንተም እንደዚሁ ዝግጁ ሁኑ::

[45]"በተገቢው ጊዜ ምግባቸውን እንዲሰጣ ቸው ባለቤቱ በቤተ ሰዎቹ ላይ የሾመው ታማኝና ብልኅ አገልጋይ እንግዲህ ማነው? [46]ባለቤቱ ተመልሶ በሚመጣበት ጊዜ የተጣ ለበትን ዐደራ እየፈጸመ የሚያገኘው ያ አገ ልጋይ የተባረከ ነው፤ [47]እውነት እላችኋ ለሁ፤ በንብረቱ ሁሉ ላይ ይሾመዋል:: [48]ነገር ግን ያ አገልጋይ ክፉ ቢሆንና ለራሱ፣ 'ጌታዬ ይዘገያል' በማለት፣ [49]ተነሥቶ ሌሎች አገልጋይ ባልንጀሮቹን መምታት ቢጀምር፣ ከሰካራሞችም ጋር ቢበላና ቢጠጣ፣ [50]እርሱ ባልጠበቀው ቀንና ባላሰበው ሰዓት ጌታው መጥቶ፣ [51]ይቈራርጠዋል፤ ዕድል ፈን ታውንም ከግብዞች ጋር ያደርግበታል፤ በዚ ያም ልቅሶና ጥርስ ማፋጨት ይሆናል::

የዐሥሩ ልጃገረዶች ምሳሌ

25 "በዚያን ጊዜ መንግሥተ ሰማይ መብራታቸውን ይዘው ሙሽራውን ሊቀበሉ የወጡ ዐሥር ልጃገረዶችን ትመ ስላለች:: [2]ከእነርሱም አምስቱ ልጃገረዶች ዝንጉዎች፣ አምስቱ ደግሞ አስተዋዮች ነበሩ፤ [3]ዝንጉዎቹ መብራት ይዘው መጠ ባበቂያ ዘይት አልያዙም ነበር:: [4]አስተዋ ዮቹ ግን ከመብራታቸው ጋር መጠባበቂያ ዘይት በማሰሮ ይዘው ነበር:: [5]ሙሽራው በዘገየ ጊዜ፣ ሁሉም እንቅልፍ ተጫጫናቸ ውና ተኙ::

[6]"እኩለ ሌሊት ላይ፣ 'ሙሽራው እየመጣ ነው፤ ወጥታችሁ ተቀበሉት!' የሚል ጥሪ ተሰማ።

[7]"በዚህ ጊዜ ልጃገረዶቹ ሁሉ ተነሥተው መብራቶቻቸውን እየተረኰሱ መዘጋጀት ያዙ:: [8]ዝንጉዎቹ አስተዋዮቹን፣ 'መብራታ ችን ሊጠፋብን ስለሆነ፣ ከዘይታችሁ ስጡን' አሏቸው::

[9]"አስተዋዮቹ ልጃገረዶች ግን መልሰው፣ 'ያለን ዘይት ለእኛም ለእናንተም ሳይበቃ ስለሚችል፣ ሂዳችሁ ከሻጮች ለራሳችሁ ግዙ' አሏቸው::

[10]"ዘይት ሊገዙ እንደ ሄዱ፣ ሙሽራው መጣ፤ ተዘጋጅተው የነበሩት ልጃገረዶችም ወደ ሰርጉ ግብዣ አብረውት ገቡ፤ በሩም ተዘጋ::

[11]"ዘግየት ብለው ሌሎቹ ልጃገረዶች መጥተው፣ 'ጌታ ሆይ፤ ጌታ ሆይ፤ በሩን ክፈትልን' አሉ::

[12]"እርሱ ግን መልሶ፣ 'እውነት እላችኋ ለሁ፣ አላውቃችሁም' አላቸው::

[13]"እንግዲህ ቀኑን ወይም ሰዓቱን ስለማ ታውቁ ተዘጋጅታችሁ ጠብቁ::

የሰነፉ አገልጋይ ምሳሌ

25፥14-30 ማመ - ሉቃ 19፥12-27

[14]"የእግዚአብሔር መንግሥት አገልጋዮቹን ጠርቶ ያለውን ንብረት በዐደራ በመስጠት ወደ ሌላ አገር ሊሄድ የተነሣ አንድ ሰውን ትመስላለች፤ [15]ለእያንዳንዱ እንደ ችሎ ታው በመደልደል ለአንዱ አምስት ታላ ንት፣[ሰ] ለሌላው ሁለት፣ ለሌላው ደግሞ አንድ ታላንት ሰጥቶ ጕዞውን ቀጠለ:: [16]አምስት ታላንት የተቀበለው ሰውዬ ወዲ ያው በገንዘቡ ንግድ ጀምሮ አምስት ታላ ንት አተረፈ፤ [17]እንዲሁም ሁለት ታላንት

24፥35 ማቴ5፥18
24፥36 ሐሥ1፥7
24፥37 ዘፍ6፥5፤ 7፥6-23
24፥38 ማቴ22፥30
24፥39 ሉቃ17፥30
24፥40 ሉቃ17፥34
24፥41 ሉቃ17፥35
24፥42 ማቴ25፥13፤ ሉቃ12፥40
24፥43 ሉቃ12፥39
24፥44 1ተሰ5፥6
24፥45 ማቴ25፥21 :23
24፥46 ራእ16፥15
24፥47 ማቴ25፥21 :23
24፥49 ሉቃ21፥34
24፥51 ማቴ 8፥12
25፥1 ማቴ13፥24፤ ሉቃ12፥35-38፤ሐሥ 20፥8፤ራእ4፥5፤19፥7፤ 21፥2
25፥2 ማቴ24፥45
25፥5 1ተሰ5፥6
25፥8 ሉቃ12፥35
25፥10 ራእ19፥9
25፥12 ቍ41፤ ማቴ7፥23
25፥13 ማቴ24፥42 :44፤ማር13፥35፤ሉቃ 12፥40
25፥14 ማቴ21፥33 ፤ሉቃ19፥12
25፥15 ማቴ18፥24:25

ሙ34 ወይም ዘር
ሠ36 አንዳንድ ቅጆች ወልድም ቢሆን የሚለው የላቸውም
ሰ15 አንድ ታላንት በሺህ የሚቈጠር ብር የሚያህል ነው

24፥34 *ይህ ትውልድ፤* የማር13፥30 እና የሉቃ21፥32 ማብ ይመ::

24፥36 *ወልድም ቢሆን፤* የማር13፥32 ማብ ይመ::

25፥1 *ዐሥር ልጃገረዶችን፤* ሙሽራይቱ ሙሽራውን እንድ ትቀበል የሚያዘጋጂት ሴት ሚዜዎች ናቸው:: *መብራታቸው፤* በረጅም እንጨት ጫፍ ላይ በዘይት የተነከረ እራፊ ጨርቅ የተጠመጠመበት ማብሪያ ነበር:: (ከሸክላ የተሠራ አነስተኛ ፋና ከግቢ ውጭ ለሚደረግ ጕዞ አገልግሎቱ እጅግም ነው::)

25፥3 *ዘይት፤* የወይራ ዘይት ነው:: ምሳሌው ላይ የተጠቀ ሰው ዘይት እውነተኛ እምነትን፣ ጽድቅንና በአማኙ ዘንድ የመን ፈስ ቅዱስን መገኘት ያመለክታል::

25፥7 *እየተረኰሱ፤* የተቃጠለውን ክር ወይም ጨርቅ ኵስ ትረው እያስወገዱ ዘይት ጨመሩበት ማለት ነው::

25፥9 *ሳይበቃ ስለሚችል፤* ፋናዎች እየበሩ እንዲቆዩ ከተ ፈለገ፣ ብዙ ዘይት ያስፈልጋቸዋል፤ ዘይቱም በተወሰነ ደቂቃ መተካት ነበረበት:: የዐሥሩ ልጃገረዶች ምሳሌ በእምነት መጽናት አስፈላጊ እንደ ሆነና በመንፈሳዊ ረገድም ዝግጁነትን የሚጠይቅ መሆኑን ያመለክታል፤ ዘወትር ተዘጋጅቶ መጠበቅ የሚያስፈል ገው ክርስቶስ ዳግም የሚመጣበት ቀን ስለማይታወቅ ነው::

25፥13 *ተዘጋጅታችሁ ጠብቁ፤* ጌታ በዚህ ክፍል የሰጠው የዐሥሩ ቈነጃጅት (ልጃገረዶች) ምሳሌ፣ አማኞች ለዳግም ምጽአት ምን ያህል መዘጋጀት እንደ አለባቸው የሚያስረዳ ነው:: ምክን ያቱም ቀኒቱንና ሰዓቲቱን አስቀድሞ የሚያውቅ ስለሌለ ነው::

25፥15 *ታላንት፤* ይህ ቃል አስቀድሞ ለክብደት መለኪያ ያገለግል ነበር (34 ኪ.ግ. ያህል) ነበር፤ ቀጥሎም የሳንቲም ገንዘብ ዋጋ መግለጫ ሆነ::

የተቀበለው ሁለት አተረፈ፤ [18]አንድ ታላንት የተቀበለው ግን መሬት ቈፍሮ የጌታውን ገንዘብ ደበቀ።

[19]“የአገልጋዮቹም ጌታ ከብዙ ጊዜ በኋላ ከሄደበት ተመልሶ የሰጣቸውን ገንዘብ ተሳሰበ። [20]አምስት ታላንት የተቀበለውም፣ ሌላ አምስት ተጨማሪ ታላንት ይዞ በመቅረብ፣ ‘ጌታ ሆይ! አምስት ታላንት ዐደራ ሰጥተኸኝ ነበር፤ ይኸውልህ አምስት ተጨማሪ ታላንት አትርፌአለሁ’ አለው።

[21]“ጌታውም፣ ‘ደግ አድርገሃል፤ አንተ መልካም ታማኝ አገልጋይ፤ በትንሽ ነገር ላይ ታማኝ ስለሆንህ በብዙ ነገር ላይ እሾምሃለሁ፤ ወደ ጌታህ ደስታ ግባ’ አለው።

[22]“እንዲሁም ሁለት ታላንት የተቀበለው አገልጋይ ቀርቦ፣ ‘ጌታ ሆይ፤ ሁለት ታላንት ሰጥተኸኝ ነበር፤ ይኸው ሁለት ተጨማሪ ታላንት አትርፌአለሁ’ አለው።

[23]“ጌታውም፣ ‘ደግ አድርገሃል፤ አንተ መልካም ታማኝ አገልጋይ፤ በትንሽ ነገር ላይ ታማኝ ስለ ሆንህ በብዙ ነገር ላይ እሾምሃለሁ፤ ወደ ጌታህ ደስታ ግባ’ አለው።

[24]“አንድ ታላንት የተቀበለው አገልጋይ ቀርቦ፣ ‘ጌታ ሆይ፤ አንተ ካልዘራህበት የምታጭድ፣ ካልበተንህበትም የምትሰበስብ ጨካኝ ሰው መሆንህን ዐውቃለሁ፤ [25]ስለዚህ ፈራሁህ፤ ሄጄም መሬት ቈፍሬ ታላንትህን ጉድጓድ ውስጥ ደበቅሁት፤ ገንዘብህ ይኸውልህ’ አለው።

[26]“ጌታውም መልሶ፣ ‘አንተ ክፉ፣ ሰነፍ አገልጋይ፤ ካልዘራሁበት የማጭድ፣ ካልበተንሁበትም የምሰበስብ መሆኔን ታውቅ ኖሮአል? [27]ታዲያ፣ በምመለስበት ጊዜ ገንዘቤን ከነወለዱ እንዳገኘው ለለዋጮች መስጠት ይገባህ ነበር፤!

[28]“‘በሉ እንግዲህ ታላንቱን ወስዳችሁ ዐሥር ታላንት ላለው ስጡ፤ [29]ላለው ይጨመርለታል፤ የተትረፈረፈም ይኖረዋል፤ ከሌለው ግን ያው ያለው እንኳ ይወሰድበታል። [30]ይህን የማይረባ አገልጋይ ልቅሶና ጥርስ ማፋጨት ወዳለበት በውጭ ወዳለው ጨለማ አውጥታችሁ ጣሉት’ አለ።

25፥19 ማቴ18፥23
25፥21 ቍ23፤ማቴ 24፥45፡47፤ሉቃ 16፥10
25፥23 ቍ21
25፥29 ማቴ13፥12፤ ማር4፥25፤ሉቃ8፥18 ፤19፥26
25፥30 ማቴ8፥12

የመጨረሻው ፍርድ

[31]“የሰው ልጅ ከመላእክቱ ሁሉ ጋር በክብሩ ሲመጣ፣ በክብሩ ዙፋን ላይ ይቀመጣል፤ [32]ሕዝቦች ሁሉ በፊቱ ይሰበሰባሉ፤ እርሱም፣ እረኛ በጎችን ከፍየሎች እንደሚለይ፣ ሕዝቡን አንዱን ከሌላው ይለያል፤ [33]በጎቹን በቀኙ፣ ፍየሎቹን ግን በግራው ያቆማቸዋል።

[34]“በዚያን ጊዜ ንጉሡ በቀኙ በኩል ያሉትን እንዲህ ይላቸዋል፤ ‘እናንተ አባቴ የባረካችሁ ኑ፤ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ የተዘጋጀላችሁን መንግሥት ውረሱ፤ [35]ምክንያቱም ተርቤ አብልታችሁኛል፤ ተጠምቼ አጠጥታችሁኛል፤ እንግዳ ሆኜ ተቀብላችሁኛል፤ [36]ታርዤ አልብሳችሁኛል፤ ታምሜ አስታምማችሁኛል፤ ታስሬ ጠይቃችሁኛል።’

[37]“ጻድቃንም መልሰው እንዲህ ይሉታል፤ ‘ጌታ ሆይ፤ ተርበህ አይተን መቼ አበላንህ? ወይም ተጠምተህ አይተን መቼ አጠጣንህ? [38]እንግዳ ሆነህ አይተን መቼ ተቀበልንህ? ወይስ ታርዘህ አይተን መቼ አለበስንህ? [39]እንዲሁም ታመህ ወይም ታስረህ አይተን መቼ ጠየቅንህ?’

[40]“ንጉሡም መልሶ፣ ‘እውነት እላችኋለሁ፣ ከእነዚህ አነስተኛ ከሆኑት ወንድሞቼ ለአንዱ ያደረጋችሁት፣ ለእኔ እንዳደረጋችሁት ነው’ ይላቸዋል።

[41]“ከዚያም በግራው በኩል ላሉት ደግሞ እንዲህ ይላቸዋል፤ ‘እናንተ የተረገማችሁ፤ ለዲያብሎስና ለመላእክቱ ወደ ተዘጋጀው የዘላለም እሳት ከእኔ ተለይታችሁ ሂዱ፤ [42]ምክንያቱም ተርቤ አላበላችሁኝም፤ ተጠምቼ አላጠጣችሁኝም፤ [43]እንግዳ ሆኜ አልተቀበላችሁኝም፤ ታርዤ አላለበሳችሁኝም፤ ታምሜና ታስሬ አልጠየቃችሁኝም።’

[44]“እነርሱም መልሰው፣ ‘ጌታ ሆይ፤ ተርበህ ወይም ተጠምተህ፣ እንግዳ ሆነህ ወይም ታርዘህ፣ ታመህ ወይም ታስረህ ዐይተን መቼ አልደረስንልህም’ ይሉታል።

25፥31 ማቴ19፥28፤ ሉቃ17፥30
25፥32 ሚል3፥18፤ ሕዝ34፥17፡20
25፥34 ማቴ3፥2፤ 5፥3፡10፡9፤19፥14፤ ሐሥ20፥32፤1ቆሮ 15፥50፤ገላ5፥21፤ ዕብ 4፥3፤ 9፥26፤ያዕ2፥5፤ ራእ13፥8፤17፥8
25፥35 ኢዮ31፥32፤ዕብ13፥2
25፥36 ኢሳ58፥7፤ ሕዝ18፥7፤2ጢሞ 1፥16፤ያዕ1፥27፤ 2፥15፡16
25፥40 ማቴ10፥40 ፡42፤ዕብ13፥2
25፥41 ኢሳ66፥24፤ ማቴ3፥12፤5፥22፤ 7፥23፤ማር9፥43፡48፤ ሉቃ3፥17፤ 2ጴጥ2፥4፤ይሁ7

25፥27 ለለዋጮች፤ የዚህ ቃል የግሪኩ አቻ የመጣው “ጠረፔዛ” ከሚለው የግሪክ ቃል ነው፤ በአሁኑ ዘመን ይኸው ቃል በግሪክ አገር ባሉ ባንኮች ላይ ተጽፎ ይገኛል። ለዋጮች ከትንሽ ጠረጴዛ አጠገብ ተቀምጠው ገንዘብ ይመነዝሩ ነበር (ከ21፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከነወለዱ፤* በግሪኩም ለዚህ የገባው ቃል “ልጅ ከመውለድ” ጋር የተገናኘ ነው፤ ተቀማጩ ወይም መነሻ ገንዘብ እንደ “ወላጅ”፣ ወለዱ ደግሞ እንደ “ልጅ” ይታሰብ ነበር።

25፥31-46፤ በስፋት ተቀባይነት ያላቸው የዚህ “የመጨረሻ ፍርድ” ትርጓሜዎች፡- (1) ይህ በምድር ላይ እውን በሚሆነው በሺህ ዓመቱ ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ ላይ ነው (ቍ31፡34)፤ ዓላማውም ወደዚህ መንግሥት እንዲገባ የሚፈቀድለት ማን ማን እንደ ሆነ ለመወሰን ነው (ቍ34)። ለፍርድ የሚያበቃው መመዘኛም ቀደም ብሎ በሚከሠተው ታላቅ መከራ (ቍ35-40፡ 42-45)፣ “ከእነዚህ አነስተኛ ከሆኑት ወንድሞቼ” (ቍ40) ለተባሉት ለአይሁድ ወገኖች በሚደረገው አቀባበል ላይ የተመሠረተ ይሆናል። እንግዲህ አንድ ሰው ድነትን የተቀበለ ወይም ያልተቀበለ መሆኑ የሚታወቀው ለአይሁድ ሕዝብ ባለው አመለካከትና በሚያደርገው እንክብካቤ ነው (ቍ41፡46)። (2) በዘመኑ ፍጻሜ በታላቁ ነጭ ዙፋን ፊት የሚሰጠውን ፍርድ ያመለክታል (ራእ 20፥11-15)፤ ዐላማውም የዳኑት በሚወርሱት የዘላለም መንግሥት ማን መግባት እንደሚችልና ማን ደግሞ ለዘላለም ቅጣት ወደ ገሃነም እንደሚወርድ ለመወሰን ነው (ቍ34፡46)፤ ፍርዱም የተመሠረተው፣ አንድ ሰው የእግዚአብሔር ለሆኑት በተጨማሪም ስለ ወንድሞች ማቴ18፥15 ማብ ይመ፤ ወገኖች በሚሳየው ፍቅር ላይ ነው (1ዮሐ3፥14-15 ይመ)። (3) ጌታ “ወንድሞቼ” የሚላቸው አጠቃላይ የሰውን ልጆች ነው እንጂ በሥጋ ዝምድና ላይ የተመሠረተውን አይደለም (ማቴ 12፥46-50 ያዕ 1፥27፤2፥14-17)፤ ስለ ዚህ በምንም ዐይነት ችግርና መሠረታዊ ፍላጎት ላይ የሚገኝን ሰብአዊ ፍጡር ቀርቦ የመርዳት ኀላፊነት ከእውነተኛ አማኝ ሁሉ የሚጠበቅ ነው (ሉቃ 10፥29-37፤ ዮሐ 3፥11-18፤ 4፥20-21፤ ገላ 6፥9-10)።

25፥34-40፤ በመንግሥተ ሰማይ ሽልማት የሚያገኙት ለሽልማት ሳይሉ እንዲያው የሚያገለግሉ ናቸው፤ እግዚአብሔር እንዲሁ በጸጋው ሽልማትን ይሰጣል እንጂ እርሱ የማንም ባለ ዕዳ አይደለም።

[45]"በዚያን ጊዜ እርሱም መልሶ፣ 'እውነት እላችኋለሁ፣ ከእነዚህ አነስተኛ ከሆኑት ወንድሞቼ ለአንዱ አለማድረጋችሁ፣ ለእኔ እንዳላደረጋችሁት ነው' ይላቸዋል::

[46]"እነዚህም ወደ ዘላለም ፍርድ፣ ጻድቃን ግን ወደ ዘላለም ሕይወት ይሄዳሉ::"

አይሁድ በኢየሱስ ላይ መዶለታቸው

26፥2-5 ተጓ ምብ - ማር 14፥1:2፤ ሉቃ 22፥1:2

26 ኢየሱስ እነዚህን ነገሮች ተናግሮ ከጨረሰ በኋላ፣ ደቀ መዛሙርቱን፣ [2]"ከሁለት ቀን በኋላ ፋሲካ እንደሚሆን ታውቃላችሁ፤ የሰው ልጅም ሊሰቀል አልፎ ይሰጣል" አላቸው::

[3]ከዚህ በኋላ የካህናት አለቆችና የሕዝብ ሽማግሌዎች ቀያፋ በተባለ ሊቀ ካህን ግቢ ውስጥ ተሰብስበው፤ [4]በረቀቀ መንገድ ኢየሱስን ለማስያዝና ለማስገደል ተማከሩ:: [5]ነገር ግን፣ "በሕዝቡ መካከል ረብሻ እንዳይነሣ በበዓል ቀን አይሁን" በማለት ተስማሙ::

ኢየሱስን ሽቶ የቀባችው ሴት

26፥6-13 ተጓ ምብ - ማር 14፥3-9
26፥6-13 ማመ - ሉቃ 7፥37:38፤ ዮሐ 12፥1-8

[6]ኢየሱስ በቢታንያ በለምጻሙ በስምዖን ቤት ሳለ፣ [7]አንዲት ሴት ዋጋው እጅግ ውድ የሆነ አንድ ብልቃጥ የአልባስጥሮስ ሽቶ ይዛ ወደ እርሱ ቀረበች፤ በማእድ ላይ ተቀምጦ ሳለም በራሱ ላይ አፈሰሰችው::

[8]ደቀ መዛሙርቱ ይህንን በተመለከቱ ጊዜ ተቈጥተው እንዲህ አሉ፤ "ይህ ሁሉ ብክነት ለምንድነው? [9]ሽቶው በብዙ ዋጋ ተሸጦ ገንዘቡን ለድኾች መስጠት ሲቻል!"

[10]ኢየሱስ ይህን ዐውቆ እንዲህ አላቸው፤ "ይህችን ሴት ለምን ታስቸግሯታላችሁ? መልካም ነገር አድርጋልኛለች፤ [11]ድኾች ምንጊዜም ከእናንተ ጋር ናቸው፤ እኔ ግን ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር አልሆንም:: [12]ሽቶውን በሰውነቴ ላይ በማፍሰሷ፣ እኔን ለቀብር ለማዘጋጀት ነው፤ [13]እውነት እላችኋለሁ፤ ይህ ወንጌል በሚሰበክበት በዓለም ዙሪያ ሁሉ፣ በየትኛውም ስፍራ እርሷ ያደረገችው በመታሰቢያነት ይነገርላታል::"

ይሁዳ ኢየሱስን አሳልፎ ለመስጠት ተስማማ

26፥14-16 ተጓ ምብ - ማር 14፥10:11፤ ሉቃ 22፥3-6

[14]ከዚህ በኋላ ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ የነበረውና የአስቆሮቱ ይሁዳ የተባለው ወደ ካህናት አለቆች ሄዶ፣ [15]"እርሱን አሳልፌ ብሰጣችሁ እናንተስ ምን ትሰጡኛላችሁ?" አላቸው:: እነርሱም ሠላሳ ጥሬ ብር ቈጥረው ሰጡት:: [16]ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ይሁዳ፣ ኢየሱስን አሳልፎ የሚሰጥበትን አመቺ ጊዜ ይፈልግ ነበር::

የጌታ ራት

26፥17-19 ተጓ ምብ - ማር 14፥12-16፤ ሉቃ 22፥7-13
26፥20-24 ተጓ ምብ - ማር 14፥17-21
26፥26-29 ተጓ ምብ - ማር 14፥22-25፤ ሉቃ22፥17-20፤ 1ቆሮ 11፥23-25

[17]በቂጣ በዓል የመጀመሪያ ቀን ደቀ መዛሙርቱ ወደ ኢየሱስ ቀርበው፣ "ፋሲካን እንድትበላ የት እንድናዘጋጅልህ ትፈልጋለህ?" አሉት::

[18]እርሱም፣ "ወደ ከተማ ሄዳችሁ እገሌ የተባለውን ሰው፣ 'መምህር ጊዜዬ ተቃርቦአልና ከደቀ መዛሙርቴ ጋር ፋሲካን በቤትህ አከብራለሁ ብሏል' በሉት" አላቸው:: [19]ደቀ መዛሙርቱም ኢየሱስ ባዘዛቸው መሠረት የፋሲካን ራት አዘጋጁ::

[20]በመሸም ጊዜ ኢየሱስ ከዐሥራ ሁለቱ ጋር በማእድ ተቀመጠ፤ [21]በመብላት ላይ ሳሉም፣ "እውነት እላችኋለሁ፣ ከእናንተ አንዱ አሳልፎ ይሰጠኛል" አላቸው::

[22]እነርሱም እጅግ አዝነው፣ ተራ በተራ፣ "ጌታ ሆይ፤ እኔ እሆን ይሆን?" አሉት::

[23]እርሱም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "አሳልፎ የሚሰጠኝ ከወጭቱ ውስጥ አብሮኝ ያጠ

25፥45 ምሳ14፥31፤ 17፥5
25፥46 ዳን12፥2፤ ማቴ19፥29፤ዮሐ3፥15:16:36፤5፥29፤17፥2:3፤ሐሥ24፥15፤ሮሜ 2፥7፤ገላ6፥8፤1ዮሐ 1፥2፤5፥11:13:20
26፥1 ማቴ7፥28
26፥2 ዮሐ11፥55
26፥3 ቍ57፤መዝ 2፥2፤ሉቃ3፥2፤ዮሐ 11፥47-53፤18፥13:14:24:28፤ሐሥ4፥6
26፥4 ማቴ12፥14
26፥5 ማቴ27፥24
26፥6 ማቴ21፥17
26፥11 ዘዳ15፥11
26፥12 ዮሐ19፥40
26፥14 ቍ25:47፤ ማቴ10፥4
26፥15 ዘፀ21፥32፤ ዘካ11፥12
26፥17 ዘፀ12፥18-20፤ ዘዳ16፥5-8
26፥18 ማር14፥35:41፤ዮሐ7፥6:8:30፤ ዮሐ8፥20፤12፥23፤13፥1፤17፥1
26፥21 ሉቃ22፥21-23፤ዮሐ13፥21
26፥23 መዝ41፥9፤ ዮሐ13፥18

26፥2 *ፋሲካ፤* የማር14፥1 ማብ ይመ:: *የሰው ልጅ፤* የማር 8፥31 ማብ ይመ::

26፥3 *ቀያፋ፤* ከ18-36 ዓ.ም. ሊቀ ካህናት ሆኖ ያገለገለ ሲሆን፣ እርሱም ቀደም ሲል ከ6-15 ዓ.ም. ሊቀ ካህናት የነበረው የሐና (ዮሐ18፥13) አማች ነበረ::

26፥5 *ረብሻ እንዳይነሣ፤* በመቶ ሺህ የሚቈጠሩ የአይሁድ አማኞች ለፋሲካ በዓል ወደ ኢየሩሳሌም ይመጡ ነበር፤ በዚህም ወቅት ረብሻ መፈጠሩ የተለመደ ነበር:: የሃይማኖት መሪዎችም (ቍ3) አብዛኛው ሕዝብ ኢየሱስን እንደሚያደንቅ የተገነዘቡት ነገር ነበር::

26፥6 *በለምጻሙ በስምዖን፤* በመጀመሪያው ምዕተ ዓመት "ስምዖን" የሚለው ስም በአይሁድ ዘንድ የተለመደ ቢሆንም፣ የተጠቀሰው በዚህ ቦታና በማር14፥3 ላይ ብቻ ነው:: ይህ ሰው ኢየሱስ ያዳነው ዕውቅ ለምጻም ሳይሆን አይቀርም::

26፥7 *የአልባስጥሮስ ሽቶ፤* አብዛኛው የጥንት ዘመን "አልባስጥሮስ" እብነ በረድ ነበር (የማር14፥3 ማብ ይመ)::

26፥10 *መልካም፤* ለዚህ የገባው የግሪኩ አቻ ቃል የሥነ ውበትንና የሥነ ምግባርን ትርጒም የያዘ ነው::

26፥14 *የአስቆሮቱ፤* የማር 3፥19 ማብ ይመ::

26፥15 *ሠላሳ ጥሬ ብር፤* 120 ዲናር ያህል ነው፤ የቀን ሠራተኞች ብዙውን ጊዜ በቀን አንድ ዲናር ይከፈላቸው ነበር (20፥1-16 ይመ)::

26፥17 *በቂጣ በዓል መጀመሪያ ቀን፤* 'ኒሳን' የተባለው ወር (መጋቢት - ሚያዝያ) የዐሥራ አራተኛው ቀን ሲሆን፣ ከዚህም ሌላ የፋሲካ በዓል መዘጋጃ ቀን ይባል ነበር:: የፋሲካ እራት የሚ በላው በዐሥራ አራተኛው ቀን፣ ፀሐይ ስትጠልቅ በመሆኑ፣ እንደ እውነቱ ከሆነ፣ በዐሥራ አምስተኛው ቀን እንደ ተበላ ይቈጠራል፤ ምክንያቱም በአይሁድ ልማዳዊ አቈጣጠር አንድ ቀን ፀሐይ ስትጠልቅ ያከትማል:: የቂጣ በዓል በኒሳን ወር ከ15ኛው-21ኛው ቀን፣ ሰባት ቀን ይቈይ ነበር (ዘሌ23፥5-6 ይመ)፤ ነገር ግን ክርስቶስ በአካለ ሥጋ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን አጠቃላይ ሰሞኑ (ኒሳን 14-21)፣ የመጀመሪያውን ቀን ጨምሮ፣ በዚሁ ስም ይጠራ ነበር (የማር14፥12 ማብ ይመ)::

26፥18-30፤ ኢየሱስ ከስቅለቱ በፊት በዋዜማው ሌሊት ከደቀ መዛሙርቱ ጋር የፋሲካን እራት መብላቱን እነዚህ ጥቅሶች በግልጽ ያመለክታሉ:: ስለ ጌታ እራት በይበልጥ ለመረዳት የማር14፥22:24 ማብ ይመ::

26፥20 *በማእድ ተቀመጠ፤* የማር14፥18 ማብ ይመ::

26፥23 *ከወጭቱ ውስጥ አብሮኝ ያጠቀሰው፤* ዛሬም ቢሆን በአንዳንድ የመካከለኛው ምሥራቅ ክፍሎች ከተቀቀለ ፍሬ ተውርቶ ገበታ ላይ ከቀረበው ወጥ ውስጥ እንጀራ አጥቅሶ መብላት የተለመደ ነው:: *አሳልፎ የሚሰጠኝ፤* በአሁኑ ዘመን በዓረቦች ዘንድ እንደሚደረገው፣ በዚያ ዘመን በነበረው ባህል መሠረት ከአንድ ሰው ጋር አብሮ መብላት፣ "እኔ ወዳጅህ ነኝ፤ ጉዳት

የክርስቶስ ምድራዊ ሕይወት	
ማስታወሻ:- በአጠቃላይ ቀናቱና ዓመታቱ በትክክል አይታወቁም::	
	የልጅነት ዘመን
	የኢየሱስ መወለድ (ቤተልሔም) ማቴ1፥18-25፤ ሉቃ2፥1-7
ዓ.ቅ.ክ 6/5	በእረኞች መጐብኘት (ቤተልሔም) ሉቃ2፥8-20
	የመቅደስ ሥርዐት (ኢየሩሳሌም) ሉቃ2፥21-40
	በምሥራቅ ጠቢባን መጐብኘት (ቤተልሔም) ማቴ2፥1-12
	ወደ ግብፅ መሰደድ (ግብፅ) ማቴ2፥13-18
	ወደ ናዝሬት መመለስ (ገሊላ) ማቴ2፥19-23
7/8 ዓ.ም	
	በልጅነቱ ወደ ቤተ መቅደስ መሄዱ (ኢየሩሳሌም) ሉቃ2፥41-52
	አገልግሎት የጀመረበት ዓመት
በጋ	
26 ዓ.ም	ኢየሱስ ተጠመቀ (ዮርዳኖስ ወንዝ) ማቴ3፥13-17፤ማር1፥9-11 3፥21-23፤ ዮሐ1፥29-39
	ኢየሱስ በሰይጣን ተፈተነ (ምድረ በዳ) ማቴ4፥1-11፤ማር1፥12-13፤4፥1-13
መፀው	
	የኢየሱስ የመጀመሪያ ታምር (ቃና) ዮሐ2፥1-11
ክረምት	
27 ዓ.ም	ኢየሱስ ቤተ መቅደሱን አጠራ ዮሐ2፥14-22
27 ዓ.ም	ኢየሱስና ኒቆዲሞስ (ኢየሩሳሌም) ዮሐ3፥1-21
	ኢየሱስ ከሰማርያዋ ሴት ጋር ተነጋገረ (ሰማርያ) ዮሐ4፥5-42
	ኢየሱስ የሹሙን ልጅ ፈወሰ (ቃና)
ፀደይ	
	ኢየሱስ የገዛ አገሩ ሰዎች ሊገድሉት ሞከሩ (ናዝሬት) ሉቃ4፥16-31
	በሕዝብ የታወቀበት ዓመት
በጋ	
27 ዓ.ም	አራት ዓሣ አጥማጆች የኢየሱስ ተከታዮች ሆኑ (በገሊላ ባሕር በቅፍርናሆም) ማቴ4፥18-22፤ ማር1፥16-20፤ ሉቃ5፥1-11
	ኢየሱስ የጴጥሮስን ዐማት ፈወሰ (ቅፍርናሆም)
መፀው	
	ኢየሱስ የመጀመሪያ የስብከት ጉዞውን በገሊላ በኩል አደረገ ማቴ4፥23-25፤ ማር1፥35-39፤ ሉቃ4፥42-44
	ማቴዎስ ኢየሱስን ለመከተል ወሰነ (ቅፍርናሆም) ማቴ9፥9-13፤ ማር2፥13-17፤ሉቃ5፥27-32
ክረምት	
28 ዓ.ም	ኢየሱስ ዐስራ ሁለቱን ደቀ መዛሙርት መረጠ (ማር3፥13-19፤ ሉቃ6፥12-15)
ፀደይ	

	ኢየሱስ የተራራውን ስብከት ሰበከ (ማቴ5፥1-7፡29፤ሉቃ6፥20-49)
	ኀጢአተኛ ሴት የኢየሱስን እግር ቀባች (ሉቃ7፥36-50)
በጋ	
	ኢየሱስ እንደ ገና በገሊላ በኩል አለፈ (ሉቃ8፥1-3)
	ኢየሱስ ስለ መንግሥቱ ምሳሌ ተናገረ (ማቴ13፥1-52፤ ማር4፥1-34፤ ሉቃ8፥4-18)
መፀው	
	ኢየሱስ ማዕበሉን ጸጥ አደረገ (የገሊላ ባሕር) ማቴ8፥23-27፤ ማር4፥35-41፤ ሉቃ8፥22-25
	ኢየሱስ የኢያኢሮስን ልጅ ከሞት አስነሣ (ቅፍርናሆም) ማቴ9፥18-26፤ ማር5፥21-43፤ ሉቃ8፥40-56
	ኢየሱስ 12ቱን ደቀ መዛሙርት እንዲሰብኩና እንዲፈውሱ ላከ (ማቴ9፥35-11፥1፤ማር6፥6-13፤ ሉቃ9፥1-6)
ተቃውሞ የተነሣበት ዓመት	
ክረምት	
28 ዓ.ም	መጥምቁ ዮሐንስ በሄሮድስ ተገደለ (መቃሪየስ) ማቴ14፥1-12፤ ማር6፥14-29፤ ሉቃ9፥7-9
ፀደይ	
29 ዓ.ም	ኢየሱስ 5,000 ሰዎችን መገበ (ቤተ ሳይዳ አጠገብ) ማቴ14፥13-21፤ማር6፥30-44፤ ሉቃ9፥10-17፤ ዮሐ6፥1-14
	ኢየሱስ በባሕር ላይ ተራመደ (ማቴ14፥22-23፤ማር6፥45-52፤ዮሐ6፥16-21)
	ኢየሱስ ወደ ጢሮስና ሲዶና ሄደ (ማቴ15፥21-28፤ ማር7፥24-30)
	ኢየሱስ 4,000 ሰዎችን መገበ (ማቴ15፥32-39፤ማር8፥1-9)
	ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ ጴጥሮስ ተናገረ (ማቴ16፥13-20፤ ማር8፥27-30፤ሉቃ9፥18-21)
በጋ	
	ኢየሱስ በቅርብ ጊዜ እንደሚሞት ለደቀ መዛሙርቱ ተናገረ (ቂሣርያ ፊልጶስ) ማቴ16፥21-26፤ ማር8፥31-37፤ ሉቃ9፥22-25
	የኢየሱስ መልክ ተለወጠ (ማቴ17፥1-13፤ማር9፥2-13፤ ሉቃ9፥28-36)
መፀው	
	ኢየሱስ የቤተ መቅደስ ግብር ከፈለ (ማቴ17፥24-27)
29 ዓ.ም	ኢየሱስ የዳስ በዓልን አከበረ (ኢየሩሳሌም)
	ኢየሱስ ከተወለደ ጀምሮ ዐይነ ሥውር የተበረውን ሰው ፈወሰ (ኢየሩሳሌም) ዮሐ9፥1-41
	ኢየሱስ ማርያምንና ማርታን ጐበኘ (ቢታንያ) ሉቃ10፥38-42
ክረምት	
29 ዓ.ም	ኢየሱስ አልዓዛርን ከሞት አስነሣ (ቢታንያ) ዮሐ11፥1-44
	ኢየሱስ የመጨረሻ ጒዞውን ወደ ኢየሩሳሌም አደረገ፤ 30 ዓ.ም ሉቃ17፥11
	ኢየሱስ ሕፃናትን ባረከ (ዮርዳኖስ ማዶ) ማቴ19፥13-15፤ ማር10፥13-16፤ ሉቃ18፥15-17
	ኢየሱስ ከወጣቱ ሀብታም ጋር ተነጋገረ (ማቴ19፥16-30፤ ማር10፥17-31፤ሉቃ18፥18-30)
	ኢየሱስ ስለ ሞቱና ትንሣኤው እንደ ገና ተናገረ (ዮርዳኖስ አጠገብ) ማቴ20፥17-19፤ ማር10፥32-34፤ ሉቃ18፥31-34
	ኢየሱስ ዐይነ ሥውሩን በርጠሜዎስን ፈወሰ (ኢያሪኮ) ማቴ20፥29-34፤ማር10፥46-52፤ሉቃ18፥35-43
	ኢየሱስ ከዘኬዎስ ጋር ተነጋገረ (ሉቃ19፥1-10)

	ኢየሱስ ማርያምንና ማርታን ለመጐብኘት ወደ ቢታንያ ዮሐ11፥55-12፥1
	የመጨረሻው ሳምንት
ፀደይ	
30 ዓ.ም	ወደ ኢየሩሳሌም በክብር መግባት -እሁድ ማቴ21፥1-11፤ማር11፥1-10፤ ሉቃ19፥29-44፤ ዮሐ12፥12-19
	ኢየሱስ የበለሲቱን ዛፍ ረገመ -ሰኞ ማቴ21፥18-19፤ ማር11፥12-14
	ኢየሱስ ቤተ መቅደሱን አጠራ -ሰኞ ማቴ21፥12-13፤ ማር11፥15-18
	የኢየሱስ ባለ ሥልጣንነት ተጠየቀ -ማክሰኞ ማቴ21፥23-27፤ ማር11፥27-33፤ ሉቃ10፥1-8
	ኢየሱስ በቤተ መቅደስ አስተማረ -ማክሰኞ ማቴ21፥28-23፥39፤ ማር12፥1-44፤ ሉቃ20፥9-21፥4
	ኢየሱስ ሽቱ ተቀባ (ቢታንያ) -ማክሰኞ ማቴ26፥6-13፤ማር14፥3-9፤ዮሐ12፥2-11
	በኢየሱስ ላይ የተደረገ ሤራ -ረቡዕ ማቴ26፥14-16፤ ማር14፥10-11፤ሉቃ22፥3-6
	የመጨረሻው እራት -ሐሙስ ማቴ26፥17-29፤ማር14፥12-25፤ ሉቃ22፥7-20፤ዮሐ13፥1-38
	ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን አጽናና -ሐሙስ ዮሐ14፥1-16፥33
	ኢየሱስ በጌቴሴማኒ -ሐሙስ ማቴ26፥36-46፤ ማር14፥32-42፤ ሉቃ22፥40-46
	የኢየሱስ መታሰርና በፍርድ ፊት መቅረብ -ሐሙስ ማቴ26፥47-27፥26፤ ማር14፥43-15፥15፤ ሉቃ22፥47-23፥25፤ ዮሐ18፥2-19፥16
	የኢየሱስ መሰቀልና መሞት (ጎልጎታ) -ዐርብ ማቴ27፥27-56፤ ማር15፥16-41፤ሉቃ23፥26-49፤ዮሐ19፥17-30
	የኢየሱስ መቀበር (የዮሴፍ መቃብር) -ዐርብ ማቴ27፥57-66፤ማር15፥42-47፤ሉቃ23፥50-56፤ዮሐ19፥31-42
	ከትንሣኤ በኋላ
30 ዓ.ም	ባዶው መቃብር (ኢየሩሳሌም) -እሁድ ማቴ28፥1-10፤ ማር16፥1-8፤ ሉቃ24፥1-12፤ ዮሐ20፥1-10
	መግደላዊት ማርያም ኢየሱስን በአትክልት ስፍራ አየች (ኢየሩሳሌም) -እሁድ ማር16፥9-11፤ ዮሐ20፥11-18
	ኢየሱስ ወደ ኤማሁስ ይሄዱ ለነበሩት ለሁለቱ ታየ -እሁድ ማር16፥12-13፤ ሉቃ24፥13-35
	ኢየሱስ ለዐሥሩ ደቀ መዛሙርት ታየ (ኢየሩሳሌም) -እሁድ ማር16፥14፤ ሉቃ24፥36-43፤ ዮሐ20፥19-25
	ኢየሱስ ለዐሥራ አንዱ ደቀ መዛሙርት ታየ (ኢየሩሳሌም) -ከአንድ ሳምንት በኋላ ዮሐ20፥26-31
	ኢየሱስ ከአንዳንድ ደቀ መዛሙርቱ ጋር ተነጋገረ (ገሊላ ባሕር) ከአንድ ሳምንት በኋላ ዮሐ21፥1-25
	ኢየሱስ ወደ አባቱ ዐረገ (ደብረ ዘይት) -ከ40 ቀናት በኋላ ማቴ28፥16-20፤ማር16፥19-20፤ ሉቃ24፥44-53

ቀሰው ነው፤ [24]የሰው ልጅ ስለ እርሱ እንደ ተጻፈው ይሄዳል፤ ነገር ግን የሰውን ልጅ አሳልፎ ለሚሰጠው ሰው ወዮለት፤ ለዚያ ሰው ሳይወለድ ቢቀር ይሻለው ነበር።"

[25]አሳልፎ የሚሰጠው ይሁዳም፣ "መምህር ሆይ፣ እኔ እሆንን?" አለው።

እርሱም፣ "አንተ አልህ"[ᵃ] አለው።

[26]እየበሉ ሳሉ፣ ኢየሱስ እንጀራን አንሥቶ ባረከ፤ ቈርሶም ለደቀ መዛሙርቱ በመስጠት፣ "እንካችሁ ብሉ፤ ይህ ሥጋዬ ነው" አላቸው።

[27]ከዚያም ጽዋውን አንሥቶ አመስግነ፤ ለደቀ መዛሙርቱም በመስጠት እንዲህ አላቸው፤ "ሁላችሁም ከዚህ ጠጡ፤ [28]ስለ ብዙዎች የኀጢአት ይቅርታ የሚፈስ የአዲስ ኪዳን ደሜ ይህ ነው። [29]እላችኋለሁ፤ በአባቴ መንግሥት ከእናንተ ጋር በአዲስ መልክ እስከምጠጣበት እስከዚያ ቀን ድረስ፣ ከእንግዲህ ከዚህ የወይን ፍሬ አልጠጣም።"

[30]መዝሙር ከዘመሩ በኋላ ወደ ደብረ ዘይት ተራራ ወጡ።

የጴጥሮስ ክህደት አስቀድሞ መነገሩ

26፥31-35 ተጓ ምብ - ማር 14፥27-31፤ ሉቃ 23፥31-34

[31]ቀጥሎም ኢየሱስ እንዲህ አላቸው፤ "ሁላችሁም በዚህች ሌሊት በእኔ ተሰናክላችሁ ትሄዳላችሁ፤ እንዲህ ተብሎ ተጽፎአልና፤

" 'እረኛውን እመታለሁ፤
የመንጋውም በጎች ይበተናሉ።'

[32]ነገር ግን ከተነሣሁ በኋላ ቀድሜአችሁ ወደ ገሊላ እሄዳለሁ።"

[33]ጴጥሮስም መልሶ፣ "ሌሎች በሙሉ ባንተ ምክንያት ቢሰናከሉ እንኳ እኔ በፍጹም አልሰናከልም!" አለው።

[34]ኢየሱስም፣ "እውነት እልሃለሁ፤ በዛሬዋ ሌሊት ዶሮ ከመጮኹ በፊት ሦስት ጊዜ ትክደኛለህ" አለው።

[35]ጴጥሮስ ግን "ከአንተ ጋር መሞት ቢያስፈልግ እንኳ ከቶ አልክድህም!" አለው። ሌሎቹም ደቀ መዛሙርት በሙሉ እንደዚሁ አሉ።

የኢየሱስ ጸሎት በጌቴሴማኒ

26፥36-46 ተጓ ምብ - ማር 14፥32-42፤ ሉቃ 22፥40-46

[36]ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ጌቴሴማኒ ወደሚባል ስፍራ ሄደ፤ እነርሱንም፣ "ወደዚያ ሄጄ በምጸልይበት ጊዜ እናንተ እዚህ ተቀመጡ" አላቸው። [37]ከእርሱም ጋር ጴጥሮስንና ሁለቱን የዘብዴዎስ ልጆች ይዞ በመሄድ ይተክዝና ይጨነቅ ጀመር፤ [38]ከዚያም፣ "ነፍሴ እስከ ሞት ድረስ እጅግ አዝናለች፤ ከእኔ ጋር በመትጋት እዚሁ ቈዩ" አላቸው።

[39]ጥቂት ዕልፍ ብሎ በግንባሩ በመደፋት፣ "አባቴ ሆይ፤ ቢቻል ይህ ጽዋ ከእኔ ይለፍ፤ ነገር ግን እኔ እንደምፈልገው ሳይሆን አንተ እንደምትፈልገው ይሁን" ብሎ ጸለየ።

[40]ከዚያም ተመልሶ ወደ ደቀ መዛሙርቱ ሲመጣ፣ ተኝተው አገኛቸው፤ ጴጥሮስንም እንዲህ አለው፤ "እናንተ ሰዎች፤ ከእኔ ጋር ለአንድ ሰዓት እንኳ መትጋት አቃታችሁን? [41]ወደ ፈተና እንዳትገቡ ትጉና ጸልዩ፤ መንፈስ ዝግጁ ነው፤ ሥጋ ግን ደካማ ነው።"

[42]እንደገና ለሁለተኛ ጊዜ ሄዶ፣ "አባት ሆይ፤ ይህ ሳልጠጣው የማያልፍ ጽዋ ከሆነ፣ ፈቃድህ ይፈጸም" ብሎ ጸለየ።

[43]እንደገናም በመጣ ጊዜ ዐይኖቻቸው በእንቅልፍ ከብደው ስለ ነበር ተኝተው አገኛቸው።

[44]ትቶአቸውም እንደገና በመሄድ ለሦስተኛ ጊዜ ቀደም ብሎ የጸለየውን ጸሎት ደገመ።

[45]ከዚያም ወደ ደቀ መዛሙርቱ ተመልሶ እንዲህ አላቸው፤ "አሁንም ዐርፋችሁ ተኝታችኋል? እነሆ፣ ሰዓቱ ቀርቦአል፤ የሰው ልጅ በኀጢአተኞች እጅ ዐልፎ ይሰጣል፤ [46]ተነሡ! እንሂድ፤ አሳልፎ የሚሰጠኝም እየመጣ ነው።"

የኢየሱስ መያዝ

26፥47-56 ተጓ ምብ - ማር 14፥43-50፤ ሉቃ 27፥47-53

[47]በመናገር ላይ እያለ፣ ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ ይሁዳ መጣ፤ ከካህናት አለቆችና ከሕዝቡ ሽማግሌዎች ዘንድ የተላኩ ሰይፍና ዱላ የያዙ ብዙ ሰዎችም አብረውት ነበሩ። [48]ይሁዳም፣ "እኔ የምስመው እርሱ ነው፤ ያዙት" ብሎ ምልክት ሰጥቶአቸው ስለ ነበር፣ [49]በቀጥታ ወደ ኢየሱስ ሄዶ፣ "መምህር ሆይ፤ ሰላም ለአንተ ይሁን" በማለት ሳመው።

[50]ኢየሱስም፣ "ወዳጄ ሆይ፤ የመጣህበትን

26፥24 ቍ31፡54፡56፤ኢሳ53፤ዳን9፥26፤ ማር9፥12፤ ሉቃ24፥25-27፡46፤ ሐሥ17፥2፡3፤ 26፥22፡23፤ 1ጴጥ1፥ 10፡11
26፥25 ማቴ10፥4፤ 23፥7
26፥26 ማቴ14፥19
26፥27 1ቆሮ10፥16
26፥28 ዘፀ24፥6-8፤ ዘካ9፥11፤ሚል2፥5፤ ማቴ20፥28፤ማር1፥4፤ ዕብ9፥20፤10፥29፤ 13፥20
26፥29 ሐሥ10፥41
26፥30 ማቴ21፥1
26፥31 ዘካ13፥7፤ ማቴ11፥6፤ዮሐ16፥32
26፥32 ማቴ28፥7፡ 10፡16
26፥34 ቍ75፤ ዮሐ 13፥38
26፥35 ዮሐ13፥37
26፥37 ማቴ4፥21
26፥38 ቍ40፡41፤ ዮሐ12፥27
26፥39 ቍ42፤ መዝ 40፥6-8፤ ኢሳ50፥5፤ ማቴ6፥10፤20፥22፤ ዮሐ4፥34፤5፥30፤ 6፥38
26፥40 ቍ38
26፥41 ማቴ6፥13
26፥42 ቍ39
26፥45 ቍ18
26፥47 ማቴ10፥4
26፥49 ቍ25፤ ማቴ23፥7
26፥50 ማቴ20፥13፤22፥12

[ᵃ]25 *"ወይም አንተ ራስህ ተናገርህ"*

አላደርስብህም" ማለት ነበር። ይህ ሁኔታ የይሁዳን አድራጎት የባሰውን ነውረኛ ያደርገዋል (ከመዝ41፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

26፥24 *ስለ እርሱ እንደ ተጻፈው፤* የማር14፥21 ማብ ይመ።

26፥26-28፤ የማር14፥22 ማብ ይመ።

26፥30 *መዝሙር፤* በፋሲካ በዓል ምክንያት የሚኖረው የምእመኑ የኅብረት ጊዜ፣ የዳዊት የምስጋና (የሃሌ ሉያ) መዝሙር ሁለተኛው አጋማሽ ክፍል በመዘመር ያከትም ነበር (መዝ115-118)።

26፥31 *ተሰናክላችሁ ትሄዳላችሁ፤* ጴጥሮስ ብቻ ሳይሆን፣ ዐሥራ አንዱም ትተውት ይሄዳሉ (ይሁዳ አስቀድሞ ትቶት ሄዶ አል፤ ዮሐ13፥30)። ኢየሱስ "ተሰናክላችሁ ትሄዳላችሁ" ያለው በጴጥሮስ ክህደትና (ቍ69-75) በሌሎቹ ደቀ መዛሙርት ተደና ግጦ መሸሽ ታይቶአል (ቍ56)። *እረኛውን እመታለሁ፤* የዘካ 13፥7 ማብ ይመ።

26፥32 *ወደ ገሊላ፤* ከ 28፥10፡16-20፤ ከማር16፥7፤ ከዮሐ 21፥1-23 ጋር ያነጻጽሩ።

26፥34 *ዶሮ ከመጮኹ በፊት፤* በሮማውያን የጊዜ አቈጣጠር የሌሊቱን ሦስተኛውን ክፍል የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (የ14፥25 ማብ ይመ፤ በተጨማሪ ማር 13፥35 ይመ)፤ ወይም ሊነጋጋ ሲል ዶሮ የሚጮኽበትን ጊዜ ሊያመለክት ይችላል።

26፥36 *ጌቴሴማኒ፤* የስሙ ትርጒም ዘይት ከወይራ ፍሬ ተጨምቆ የሚወጣበት "የዘይት መጭመቂያ ቦታ" ማለት ነው።

26፥39 *ጽዋ፤* የጥልቅ ኀዘንና መከራ ምልክት ነው፤ እዚህ ቦታ ላይ፣ ኀጢአት የሌለበት እርሱ ስለ እኛ ኀጢአት በሆነ ጊዜ (የኀጢአት መሥዋዕት በሆነ ጊዜ)፣ አባቱ ፊቱን ከእርሱ በማዞሩ የተሰማውን የሐዘን ስሜት ያመለክታል (27፥46፤ 2ቆሮ5፥21 ይመ)።

26፥41፤ የማር14፥38 ማብ ይመ።

26፥48 *እኔ የምስመው፤* የሉቃ22፥47 ማብ ይመ።

ፈጽም"* አለው::

በዚህ ጊዜ ሰዎቹ ቀርበው ኢየሱስን ያዙት፤ አሰሩትም:: [51]ከኢየሱስ ጋር ከነበሩት አንዱ፣ ሰይፉን መዝዞ በመሰንዘር የሊቀ ካህናቱን አገልጋይ ጆሮውን ቈረጠው::

[52]ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ "በል ሰይፍህን ወደ ሰገባው መልስ፤ ሰይፍን የሚመዝዙ ሁሉ በሰይፍ ይጠፋሉ:: [53]ካስፈለገ አባቴን ብጠይቀው ከዐሥራ ሁለት ክፍለ ሰራዊት የሚበልጡ መላእክት የማይሰድልኝ ይመስልሃል? [54]ይህ ቢሆን ደግሞ ቅዱሳት መጻሕፍት ይሆናል ያሉት ነገር እንዴት ይፈጸማል?"

[55]በዚያን ጊዜ ኢየሱስ ሕዝቡን እንዲህ አላቸው፤ "ወንበዴ እንደሚይዝ ሰው ሰይፍና ዱላ ይዛችሁ ልትይዙኝ መጣችሁ? በየዕለቱ በቤተ መቅደስ ተቀምጬ ሳስተምር አልያዛችሁኝም ነበር፤ [56]ነገር ግን ይህ ሁሉ የሆነው ነቢያት በቅዱሳት መጻሕፍት የተናገሩት ይፈጸም ዘንድ ነው::" በዚያን ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ ሁሉ ጥለውት ሸሹ::

ኢየሱስ በአይሁድ ሸንጎ ፊት

26፥57-68 ተጓ ምብ - ማር 14፥53-65፤ ዮሐ 18፥12:13:19-24

[57]በዚህ ጊዜ ኢየሱስን የያዙት ሰዎች፣ የኦሪት የሕግ መምህራንና የሕዝብ ሽማግሌዎች ተሰብስበው ወደ ነበሩበት፣ ወደ ሊቀ ካህናቱ ወደ ቀያፋ ወሰዱት:: [58]ነገር ግን ጴጥሮስ ከርቀት ሆኖ እስከ ሊቀ ካህናቱ ቅጥር ግቢ ይከተለው ነበር፤ ወደ ውስጥ ገብቶም የሁኔታውን መጨረሻ ለማየት ከጠባቂዎች ጋር ተቀመጠ::

[59]በዚህ ጊዜ የካህናት አለቆችና የአይሁድ ሸንጎ በሙሉ ኢየሱስን ለማስገደል የሐሰት ማስረጃ ይፈልጉ ነበር፤ [60]ብዙ የሐሰት ምስክሮች ቢቀርቡም በቂ ማስረጃ አላገኙም፤ በኋላ ግን ሁለት ሰዎች ቀርበው፣ [61]"ይህ ሰው፣ 'የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ አፍርሼ፣ በሦስት ቀን ውስጥ መልሼ ልሠራው እችላለሁ' ብሎአል" በማለት ተናገሩ::

[62]በዚህ ጊዜ ሊቀ ካህናቱ ተነሥቶ በመቆም፣ "እነዚህ ሰዎች ለሚመሰክሩብህ ሁሉ ምንም መልስ አትሰጥምን?" አለው:: [63]ኢየሱስ ግን ዝም አለ::

ሊቀ ካህናቱም፣ "በሕያው እግዚአብሔር ስም አምልሃለሁ፤ አንተ ክርስቶስ[a] የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆንህ ንገረን" አለው::

[64]ኢየሱስም፣ "አንተው ራስህ ብለኸዋል፤ ነገር ግን ለሁላችሁም ልንገራችሁ፤ ወደ ፊት የሰው ልጅ በኀያሉ ቀኝ ተቀምጦ በሰማይ ደመና ሲመጣ ታዩታላችሁ" አለው::

[65]በዚህ ጊዜ ሊቀ ካህናቱ ልብሱን ቀዶ፣ "በእግዚአብሔር ላይ የስድብ ቃል ተናግሮአል፤ ከዚህ ሌላ ምን ምስክርነት ያስፈልገናል? በእግዚአብሔር ላይ የስድብ ቃል መናገሩን እናንተው ራሳችሁ ሰምታችኋል፤ [66]ምን ይመስላችኋል?" አላቸው::

እነርሱም፣ "ሞት ይገባዋል!" ብለው መለሱ::

[67]በዚህ ጊዜ ፊቱ ላይ እየተፉ በጡጫ መቱት፤ ሌሎቹም በጥፊ እየመቱት፣ [68]"ክርስቶስ ሆይ፤ ማነው የመታህ? እስቲ ትንቢት ንገረን!" አሉት::

ጴጥሮስ ኢየሱስን ካደ

26፥69-75 ተጓ ምብ - ማር 14፥66-72፤ ሉቃ 22፥55-62፤ ዮሐ 18፥16-18:25-27

[69]ከዚህ በኋላ ጴጥሮስ በሊቀ ካህናቱ ግቢ ውስጥ ተቀምጦ ሳለ አንዲት የቤት ሠራተኛ ወደ እርሱ ቀርባ፣ "አንተም ከገሊላው ኢየሱስ ጋር ነበርህ" አለችው::

[70]እርሱ ግን፣ "ምን እንደምትናገሪ አላውቅም" በማለት በሁላቸውም ፊት ካደ::

[71]ከግቢው መውጫ ወደ ሆነው በር ሲያመራ ሌላዋ ሠራተኛ ተመልክታው፣ በዚያ ለነበሩት ሰዎች፣ "ይህ ሰው ከናዝሬቱ ኢየሱስ ጋር ነበር" አለች::

[72]እርሱም በመሐላ ቃል፣ "ሰውየውን አላውቀውም!" ሲል ዳግመኛ ካደ::

[73]ከጥቂት ጊዜ በኋላ፣ በዚያ ቆመው የነበሩት ሰዎች ቀርበው ጴጥሮስን፣ "አነጋገርህ ስለሚያጋልጥህ፣ በእርግጥ አንተም ከእነርሱ አንዱ ነህ!" አሉት::

[74]እርሱም እየማለና እየተገዘተ፣ "እኔ ሰውየውን አላውቀውም!" አላቸው::

ወዲያውም ዶሮ ጮኸ:: [75]በዚህ ጊዜ ጴጥሮስ፣ "ዶሮ ሳይጮህ ሦስት ጊዜ ትክደኛለህ" ብሎ ኢየሱስ የተናገረው ቃል ትዝ አለው፤ ጴጥሮስም ወደ ውጭ ወጥቶ መራራ ልቅሶ አለቀሰ::

*50 ወይም "ወዳጀ ሆይ፤ ለምን መጣህ?"
[a]63 ወይም "መሲሑ"፤ ቍ68 ይመ

26፥51 ሉቃ22፥36፤ ዮሐ18፥10
26፥52 ዘፍ9፥6፤ዘፀ 21፥12፤ራእ13፥10
26፥53 2ነገ6፥17፤ ዳን7፥10፤ማቴ4፥11
26፥54 ቍ24፤ ማቴ1፥22
26፥55 ማር12፥35፤ ሉቃ21፥37፤ ዮሐ7፥14:28፥18፥20
26፥56 ቍ24፤ ማቴ1፥22
26፥57 ቍ3
26፥58 ቍ69፤ ማር14፥66፤15፥16፤ ሉቃ11፥21፤22፥55፤ ዮሐ7፥32:45:46፤ 18፥15
26፥59 ማቴ5፥22
26፥60 ዘዳ19፥15፤ መዝ27፥12፤35፥11፤ ሐሥ6፥13
26፥61 ዮሐ2፥19
26፥63 ዘሌ5፥1፤ ማቴ4፥3፤16፥16፤ ማር14፥61፤ ሉቃ22፥67
26፥64 ማቴ27፥11፤ ማር16፥19፤ሉቃ 22፥70፤ራእ1፥7
26፥65 ማር14፥63
26፥66 ዘሌ24፥16፤ ዮሐ 19፥7
26፥67 ማቴ16፥21
26፥68 ሉቃ22፥63-65
26፥75 ቍ34፤ ዮሐ 13፥38

26፥53 *ክፍለ ሠራዊት፤* አንድ የሮማውያን ክፍለ ጦር በውስጡ 6000 ወታደሮች ነበሩ::

26፥54 *ቅዱሳት መጻሕፍት ... ይፈጸማል፤* ከቍ56 አንጻር ሲታይ ዘካ13፥7 ላይ ያለውን ሳያመለክት አይቀርም::

26፥57-27፥26፤ ኢየሱስ ተከሶ ለምርመራ የቀረበባቸውን ሁለት ደረጃዎች፣ ማለትም የካህናቱን ሸንጎና የመንግሥቱን ችሎት አካቶ የያዘ ክፍል ነው፤ ይህን ክስ በተመለከተ የማር 14፥53-15፥15 ማብ ይመ::

26፥59 *የአይሁድ ሸንጎ፤* የማር14፥55 ማብ ይመ::

26፥61 *የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ አፍርሼ፤* የኢየሱስን ቃል (ዮሐ2፥19) ሆን ብለው አጣመው እንዳቀረቡት ያሳያል::

26፥63 *በሕያው እግዚአብሔር ስም አምልሃለሁ፤* ጌታ ኢየሱስ ቍ62 ላይ የቀረበለትን ጥያቄ ለመመለስ ፈቃደኛ አልሆነም ነበር (ቍ63 ይመ)፤ ነገር ግን ሊቀ ካህናቱ በዚህ መልክ ጥያቄውን በማቅረቡ፣ ከሕጋዊ ግዴታ የተነሣ መልስ መስጠት ነበረበት::

26፥65 *ልብሱን ቀዶ፤* በመሠረቱ ሊቀ ካህናት ልብሱን እንዳይቀድ ሕጉ ይከለክለዋል (ዘሌ10፥6፤ 21፥10)፤ ይህ ሁኔታ ግን እጅግ የተለየ አጋጣሚ ተደርጎ ታይቶአል:: ሊቀ ካህናቱ በቍ64 ላይ የተመለከተውን የኢየሱስን መልስ በእግዚአብሔር ላይ እንደ ተሰነዘረ ስድብ ቈጥሮታል (የማር14፥64 ማብ ይመ)::

26፥67-68፤ ሰዎቹ የኢየሱስን ዐይን ሸፍነው እንደ ነበር ማርቆስ ይገልጻል (ማር14፥65)፤ ይህም "ማን ነው የመታህ? ... ትንቢት ተናገር" የሚለውን የፌዝ ጥያቄ መልክ ይገልጻል::

26፥73 *አነጋገርህ ስለሚያጋልጥህ፤* የጴጥሮስ አነጋገር እንደ ገሊላ ሰዎች ስለ ነበር፣ በኢየሩሳሌም ካሉት ተለይቶ የሚታወቅ ነበር::

ይሁዳ ራሱን ሰቀለ

27 ጠዋት በማለዳ ላይ፣ የካህናት አለቆችና የሕዝብ ሽማግሌዎች ሁሉ ኢየሱስ ስለሚገደልበት ሁኔታ ተመካከሩ፤ [2]ካሰሩትም በኋላ ወስደው ለገዥው ለጲላጦስ አሳልፈው ሰጡት::

[3]አሳልፎ የሰጠው ይሁዳም ኢየሱስ እንደ ተፈረደበት ባየ ጊዜ ተጸጸተ፤ የወሰደውን ሠላሳ ጥሬ ብር ለካህናት አለቆችና ለሕዝቡ ሽማግሌዎች መልሶ በመስጠት፣ [4]"ንጹሕ ሰው አሳልፌ በመስጠቴ በድያለሁ" አለ::

እነርሱም፣ "ታዲያ እኛ ምን አገባን፤ የራስህ ጉዳይ ነው!" አሉት::

[5]ስለዚህ ይሁዳ ብሩን በቤተ መቅደስ ውስጥ ወርውሮ ወጣ፤ ሄዶም ራሱን ሰቅሎ ሞተ::

[6]የካህናት አለቆች ብሩን አንሥተው፣ "የደም ዋጋ ስለሆነ ወደ መባ ልንጨምረው አይፈቀድም" አሉ፤ [7]ተመካክረውም ለእንግዶች የመቃብር ስፍራ እንዲሆን በገንዘቡ የሸክላ ሠሪውን ቦታ ገዙበት:: [8]ስለዚህም ያ ቦታ እስከ ዛሬ ድረስ "የደም መሬት" ተብሎ ይጠራል:: [9]በዚህም በነቢዩ ኤርምያስ እንዲህ ተብሎ የተነገረው ተፈጸመ፤ "ለእርሱ ዋጋ ይሆን ዘንድ የእስራኤል ልጆች የገመቱትን ሠላሳ ጥሬ ብር ተቀበሉ፤ [10]እግዚአብሔርም ባዘዘኝ መሠረት ለሸክላ ሠሪው ቦታ ከፈሉ::"

ኢየሱስ በጲላጦስ ፊት

27፥11-26 ተጓ ምብ - ማር 15፥2-15፤ ሉቃ 23፥2:3:18-25፤ ዮሐ 18፥29-19፥16

[11]በዚህ ጊዜ ኢየሱስ አገረ ገዥው ፊት ቀረበ፤ አገረ ገዥውም፣ "አንተ የአይሁድ ንጉሥ ነህን?" በማለት ጠየቀው::

ኢየሱስም፣ "አንተው እንዳልኸው ነው" ሲል መለሰለት::

[12]የካህናት አለቆችና ሽማግሌዎች ሲከሱት ግን ምንም መልስ አልሰጠም:: [13]በዚህ ጊዜ ጲላጦስ፣ "ስንት ነገር አቅርበው እንደሚከሱህ አትሰማምን?" አለው:: [14]እርሱ ግን አገረ ገዥው እስኪገረም ድረስ ለቀረበበት ክስ አንዲት ቃል እንኳ አልመለሰም::

[15]አገረ ገዥው ሕዝቡ በበዓሉ እንዲፈታላቸው የሚጠይቁትን አንድ እስረኛ የመፍታት ልማድ ነበረው:: [16]በዚያን ጊዜ በዐመፅ የታወቀ በርባን የሚባል እስረኛ ነበር:: [17]ሕዝቡ እንደተሰበሰቡ ጲላጦስ፣ "ከበርባንና ክርስቶስ ከሚባለው ከኢየሱስ፣ ማንን እንድፈታላችሁ ትፈልጋላችሁ?" አላቸው፤ [18]ጲላጦስም በቅናት አሳልፈው እንደ ሰጡት ያውቅ ነበርና::

[19]በፍርድ ወንበር ላይ ተቀምጦ ሳለ ሚስቱ፣ "በእርሱ ምክንያት ዛሬ በሕልም ብዙ ስለተሠቃየሁ፣ በዚያ ንጹሕ ሰው ላይ ምንም ነገር እንዳታደርግ" የሚል መልእክት ላከችበት::

[20]ነገር ግን የካህናት አለቆችና ሽማግሌዎች በርባን እንዲፈታላቸው ኢየሱስ ግን እንዲገደል ይለምኑ ዘንድ ሕዝቡን ያግባቡ ነበር::

[21]አገረ ገዥውም፣ "ከሁለቱ ማንን እንድፈታላችሁ ትፈልጋላችሁ?" በማለት ጠየቀ::

እነርሱም፤ "በርባንን!" በማለት መለሱ::

[22]ጲላጦስም፣ "ታዲያ ክርስቶስ የተባለውን ኢየሱስንስ ምን ላድርገው?" አላቸው::

ሁሉም፣ "ይሰቀል!" አሉ::

[23]ጲላጦስም፣ "ለምን? ምን ክፉ ነገር አድርጎአል?" በማለት ጠየቃቸው::

እነርሱ ግን አብዝተው እየጮኹ፣ "ይሰቀል!" አሉ::

[24]ጲላጦስ ሁኔታው ሽብር ከማስነሣት በስተቀር ምንም ፋይዳ የሌለው መሆኑን ተመልክቶ፣ "እኔ ከዚህ ሰው ደም ንጹሕ ነኝ፤ ከእንግዲህ ኀላፊነቱ የራሳችሁ ነው" በማለት ውሃ አስመጥቶ በሕዝቡ ፊት እጆቹን ታጠበ::

[25]ሕዝቡም በሙሉ፣ "ደሙ በእኛና በልጆቻችን ላይ ይሁን!" ብለው መለሱ::

[26]በዚህ ጊዜ በርባንን ፈታላቸው፤ ኢየሱስን ግን ካስገረፈው በኋላ እንዲሰቀል አሳልፎ ሰጠው::

ኢየሱስ በሮማውያን ወታደሮች እጅ

27፥27-31 ተጓ ምብ - ማር 15፥16-20

[27]ከዚያም የአገረ ገዥው ወታደሮች ኢየሱስን ወደ ገዥው ግቢ ወሰዱት፤ ሰራዊቱንም ሁሉ በዙሪያው አሰባሰቡ:: [28]ልብሱን ገፈው ቀይ ልባስ አጠለቁለት፤ [29]እሾኽ ጉንጉነው አክሊል በመሥራት ራሱ ላይ ደፋበት፤

27፥1 ማቴ12፥14፤ ማር15፥1፤ ሉቃ22፥66
27፥2 ማቴ20፥19፤ ማር15፥1፤ሉቃ13፥1፤ ሐሥ3፥13፤1ጢሞ 6፥13
27፥3 ማቴ10፥4፤ 26፥14:15
27፥4 ቍ24
27፥5 ሉቃ1፥9:21፤ ሐሥ1፥18
27፥8 ሐሥ1፥19
27፥9 ማቴ1፥22
27፥10 ኤር32፥6-9፤ ዘካ11፥12:13
27፥11 ማቴ2፥2
27፥12 ማር14፥61
27፥13 ማቴ26፥62
27፥14 ማር14፥61
27፥15 ዮሐ18፥39
27፥17 ቍ22፤ ማቴ1፥16
27፥19 ቍ24፤ዘፍ 20፥6፤ዘኍ12፥6፤1ነገ 3፥5፤ኢዮ33፥14-16፤ ማቴ1፥20፤2፥12:13: 19:22፤ዮሐ19፥13
27፥20 ሐሥ3፥14
27፥22 ማቴ1፥16
27፥24 ቍ4፤ዘዳ 21፤6-8፤መዝ26፥6፤ ማቴ26፥5
27፥25 ኢሱ2፥19፤ ሐሥ5፥28
27፥26 ኢሳ53፥5፤ ዮሐ19፥1
27፥27 ዮሐ18፥28: 33፤19፥9
27፥28 ዮሐ19፥2
27፥29 ኢሳ53፥3፤ ዮሐ19፥2:3

27፥1 *ጠዋት በማለዳ ላይ፤* የአይሁድ የፍርድ ሸንጎ የተለመደ ሕጋዊ ጉባኤውን በሌሊት ሊያካሂድ ስለማይችል፣ የሞት ውሳኔውን (26፥66) ሕጋዊ ለማድረግ ሲነጋ ልዩ ስብሰባ ጠራ::

27፥2 *ለ ... ጲላጦስ አሳልፈው ሰጡት፤* የቤተ መቅደሱን አጥር ጥሶ በገባ ባዕድ ላይ ካልሆነ በቀር የአይሁድ ሸንጎ በማንም ሰው ላይ የሞት ፍርድ እንዳይፈርድ በሮማውያን መንግሥት ተገድቦ ነበር:: ስለዚህ ኢየሱስ የሞት ፍርድ ይፈረድበት ዘንድ ለጲላጦስ አልፎ መሰጠት ነበረበት:: ስለ ጲላጦስ የበለጠ ለመረዳት የማር15፥1 ማብ ይመ::

27፥3-10፤ ሐሥ1፥16-19 ይመ::

27፥5 *ራሱን ሰቅሎ፤* የሐሥ1፥18 ማብ ይመ::

27፥8 *"የደም መሬት" ተብሎ ይጠራል፤* በኤር19፥6 ላይ "የእርድ ሸለቆ" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ::

27፥9 *ኤርምያስ፤* እዚህ ላይ የተጠቀሰው ጥቅስ የዘካ 11፥12-13 እና የኤር19፥1-13 ጥምር ይመስላል (ምናልባትም ኤር 18፥2-12 ወይም ኤር32፥6-9 ሊሆን ይችላል):: ማቴዎስ ግን ከዐበይት ነቢያት አንዱ የሆነው ኤርምያስ ነው ብሏል፤ ማርቆስም (1፥2-3) ከሚል3፥1 እና ከኢሳ40፥3 አቀናጅቶ ከጠቀሰ በኋላ፣ ሁለቱንም ጥቅሶች ዐቢይ ነቢይ በሆነው በኢሳይያስ ስም ጽፎታል::

27፥15 *አገረ ገዥው ... ልማድ፤* ስለዚህ ልማድ በወንጌሎች ከተገለጸው ውጭ የሚታወቅ ነገር የለም::

27፥19፤ በዚህ ጥቅስ ላይ የተጠቀሰው ታሪክ የሚገኘው በማቴዎስ ወንጌል ብቻ ነው::

27፥26 *ካስገረፈው በኋላ፤* የሮማውያን አገራረፍ ከፍተኛ ጭካኔ የተሞላበት ስለ ነበር፣ አንዳንድ ጊዜ የሚገረፈው ሰው ገና ሳይሰቀል በመገረፍ ላይ እያለ ሕይወቱ ያልፍ ነበር (የማር 15፥15 ማብ ይመ)::

27፥27 *ገዥው ግቢ፤* አገረ ገዢው በኢየሩሳሌም ገዢ እስከ ሆነበት ጊዜ ድረስ የሚሰጠው መደበኛ መኖሪያ ነበረው (የማር 15፥16 ማብ ይመ)::

27፥28 *ቀይ ልብስ፤* የሮማውያን ወታደሮች ከላይ የሚደርቡት አጠር ያለ ካባ ነው::

የሸምበቆ በትር በቀኝ እጁ በማስያዝ በፊቱ ተንበርክከው፣ “የአይሁድ ንጉሥ ሆይ፤ ሰላም ለአንተ ይሁን” በማለት አሾፉበት፤ [30]ተፉበትም፤ የሸምበቆ በትሩን ከእጁ ወስደው ራሱ ላይ በሸምበቆው ደግመው ደጋግመው መቱት፤ [31]ካሾፉበት በኋላም ቀዩን ልብስ ገፈው የራሱን መጐናጸፊያ አለበሱት፤ ሊሰቅሉትም ይዘውት ሄዱ።

የኢየሱስ መሰቀል

27፥33-44 ተጓ ምብ - ማር 15፥22-32፤ ሉቃ 23፥33-43፤ ዮሐ 19፥17-24

[32]ይዘውትም ሲሄዱ ስምዖን ተብሎ የሚጠራ የቀሬና ሰው አገኙ፤ መስቀሉንም እንዲሸከም አስገደዱት። [33]ትርጒሙ፣ “የራስ ቅል” ከሆነው ጎልጎታ ከተባለው ቦታ ሲደርሱ፣ [34]ከሐሞት ጋር የተቀላቀለ የወይን ጠጅ እንዲጠጣ ሰጡት፤ እርሱ ግን ቀምሶ ሊጠጣው አልፈቀደም። [35]ከሰቀሉትም በኋላ ዕጣ ጥለው ልብሱን ተካፈሉ፤+ [36]በዚያም ተቀምጠው ይጠብቁት ነበር። ከራስጌውም፣ [37]“ይህ የአይሁድ ንጉሥ ኢየሱስ ነው” የሚል የክስ ጽሑፍ አኖሩ። [38]ሁለት ወንበዴዎች አንዱ በቀኙ፣ አንዱ በግራው አብረውት ተሰቅለው ነበር። [39]መንገድ ዐላፊዎችም በንቀት እየተሳደቡና ራሳቸውን እየነቀነቁ፣ [40]“ቤተ መቅደስን አፍርሰህ በሦስት ቀን ውስጥ የምትሠራው፤ እስቲ ራስህን አድን! የእግዚአብሔር ልጅ ከሆንህ በል ከመስቀል ውረድ!” ይሉት ነበር።

[41]የካህናት አለቆችም ከአሪት ሕግ መምህራንና ከሽማግሌዎች ጋር ሆነው እያሾፉበት እንዲህ ይሉ ነበር፤ [42]“ሌሎችን አዳነ፤ ራሱን ግን ማዳን አይችልም! የእስራኤል ንጉሥ ከሆነ አሁን ከመስቀል ይውረድ፤ እኛም እናምንበታለን። [43]በእግዚአብሔር ታምኖ አል፤ ‘የእግዚአብሔር ልጅ ነኝ’ ይል ስለ ነበር እስቲ ከወደደው አሁን ያድነው!” [44]ከእርሱ ጋር የተሰቀሉት ወንበዴዎችም እንደዚሁ የስድብ ቃል ያወርዱበት ነበር።

27፥30 ማቴ16፥21
27፥31 ኢሳ53፥7
27፥32 ማር15፥21፤ ሉቃ23፥26፤ሐሥ2፥10፤6፥9፤11፥20፤13፥1፤ዕብ13፥12
27፥33 ዮሐ19፥17
27፥34 ቍ48፤ መዝ 69፥21
27፥35 መዝ22፥18
27፥36 ቍ54
27፥38 ኢሳ53፥12
27፥39 መዝ22፥7፤ 109፥25፤ ሰቆ2፥15
27፥40 ቍ42፤ ማቴ4፥3፡6፤ዮሐ2፥19
27፥42 ዮሐ1፥49፤ 3፥15፤12፥13
27፥43 መዝ22፥8
27፥45 አሞ8፥9
27፥46 መዝ22፥1
27፥48 ቍ34፤ መዝ 69፥21
27፥50 ዮሐ19፥30
27፥51 ቍ54፤ ዘፀ26፥31-33፤ ዕብ9፥3፡8 ፤10፥19፡20
27፥53 ማቴ4፥5
27፥54 ቍ36፥ማቴ 4፥3፤17፥5
27፥55 ሉቃ8፥2፡3
27፥56 ማር15፥47፤ ሉቃ24፥10፤ ዮሐ 19፥25
27፥60 ማቴ27፥66

የኢየሱስ መሞት

27፥45-56 ተጓ ምብ - ማር 15፥33-41፤ ሉቃ 23፥44-49

[45]ከቀኑ ስድስት ሰዓት ጀምሮ እስከ ዘጠኝ ሰዓት ድረስ በምድር ሁሉ ላይ ጨለማ ሆነ። [46]በዘጠኝ ሰዓት ገደማ፣ ኢየሱስ ድምፁን ከፍ አድርጎ፣ “ኤሎሄ! ኤሎሄ! ላማ ሰበቅታኒ?” እያለ ጮኸ፤ ትርጒሙም “አምላኬ፤ አምላኬ፤ ለምን ተውኸኝ?” ማለት ነው። [47]በዚያ ቆመው ከነበሩት አንዳንዶቹ ጩኸቱን ሲሰሙ፣ “ኤልያስን እየ ተጣራ ነው!” አሉ።

[48]ወዲያውም ከእነርሱ አንዱ ሮጦ ሰፍነግ በመውሰድ የኮመጠጠ ወይን ጠጅ ውስጥ ነከረው፤ ሰፍነጉንም በሸምበቆ ዘንግ ጫፍ ላይ በማድረግ እንዲጠጣው ለኢየሱስ አቀረበለት። [49]የቀሩት ግን፣ “ተዉት፤ እስቲ ኤልያስ መጥቶ ሲያድነው እናያለን!” አሉ።

[50]ኢየሱስ እንደ ገና ከፍ ባለ ድምፅ ጮኸ፤ መንፈሱንም አሳልፎ ሰጠ።

[51]በዚያን ጊዜ የቤተ መቅደስ መጋረጃ ከላይ እስከ ታች ለሁለት ተቀደደ፤ ምድር ተናወጠች፤ ዐለቶችም ተሰነጣጠቁ፤ [52]መቃብሮች ተከፈቱ፤ አንቀላፍተው የነበሩትም ብዙዎች ቅዱሳን ተነሡ፤ [53]ከመቃብርም በመውጣት ከኢየሱስ ትንሣኤ በኋላ ወደ ቅድስት ከተማ ገብተው ለብዙዎች ታዩ።

[54]የመቶ አለቃውና አብረውት ኢየሱስን ይጠብቁት የነበሩት የመሬት መናወጡንና የሆነውን ነገር ሁሉ ባዩ ጊዜ እጅግ ፈሩ፤ ከዚያም፣ “በእውነት የእግዚአብሔር ልጅ ነበር!” አሉ። [55]ከገሊላ የመጡና ኢየሱስን በሚያስፈልገው ነገር ለማገልገል የተከተሉት ብዙ ሴቶች ሁኔታውን ከርቀት እየተመለከቱ በአካባቢው ነበሩ። [56]ከእነርሱም መካከል ማርያም መግደላዊት፣ ማርያም የያዕቆብና የዮሴፍ እናት እንዲሁም የዘብዴዎስ ልጆች እናት ነበሩ።

+35 ጥቂት የጥንት ቅጆች “በነቢዩ *ልብሶቼን ለራሳቸው ተከፋፈሉ፤ በቀሚሴም ላይ ዕጣ ተጣጣሉ* የተባለው ይፈጸም ዘንድ” የሚል አላቸው

27፥29 *በትር፤* ሊያሾፉበት ያዘጋጁት የውሸት በትረ መንግሥት ነበር።

27፥32 *የቀሬና ሰው፤* ቀሬና በሰሜን አፍሪካ የምትገኝ ከተማ ነበረች። *ስምዖን ... መስቀሉንም እንዲሸከም፤* የማር 15፥21 ማብ ይመ።

27፥33 *ጎልጎታ፤* የማር15፥22 ማብ ይመ።

27፥34 *ከሐሞት ጋር የተቀላቀለ፤* የኢየሩሳሌም ሴቶች ይህን መሰል የሥቃይ ማስታገሻ አዘጋጅተው ለሚሰቀል እስረኛ ያቀርቡ እንደ ነበር በዘልማድ ይነገራል። ኢየሱስ ከመሞቱ በፊት፣ ገና ነፍሱን እያወቀ ሥቃዩን ለመቀበል ስለ ፈለገ፣ የሥቃይ ማስታገሻውን አልጠጣም አለ (ቍ50)።

27፥35 *ከሰቀሉትም፤* የማር15፥24 ማብ ይመ። *ዕጣ ጥለው፤* በዮሐ19፥23-24 ላይ በይበልጥ ተብራርቷል።

27፥37፤ የማር 15፥26 ማብ ይመ።

27፥46 *ኤሎሄ! ኤሎሄ! ላማ ሰበቅታኒ?* የአራማይክና የዕብራይስጥ ቋንቋ ቅይጥ ሲሆን፣ ማቴዎስ ለአንባቢዎቹ ሲል ተርጕሞታል (የማር15፥34 ማብ ይመ)።

27፥49፤ የማር15፥35 ማብ ይመ።

27፥51 *መጋረጃ፤* በቤተ መቅደስ ውስጥ ቅድስተ ቅዱሳኑን ከቅድስት ስፍራ የሚለየው ውስጠኛ መጋረጃ ነው። የመጋረጃው መቀደድ፣ ምእመናን ወደ ህልዎተ እግዚአብሔር እንዲደርሱ ክርስቶስ ማስቻሉን ያሳያል (ዕብ9፥1-14፤ 10፥14-22 ይመ)።

27፥52-53፤ ይህ ታሪክ የሚገኘው በማቴዎስ ወንጌል ብቻ ነው፤ ምናልባት ክርስቶስ በመስቀል ላይ በሠራው የማዳን ሥራ፣ ሞትን ማሸነፉን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም።

27፥54 *የመቶ አለቃውና፤* የ8፥5 ማብ ይመ። *የእግዚአብሔር ልጅ፤* ይህ ሐረግ በዚህ ላይ በሁለት መልክ ሊታይ ይችላል፤ በአንድ በኩል እንደ አንድ ክርስቲያን ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን አምኖ መመስከሩ ሊሆን ይችላል፤ በሌላ በኩል ደግሞ መቶ አለቃው በቀድሞው አመለካከቱ ኢየሱስ ከበደል ነጻ መሆኑን አማልክት መመስከራቸውንና በእነርሱም መወደዱን ማመልከቱ ሊሆን ይችላል። ነገር ግን አይሁድ ቀደም ሲል ካላገጡበት አኳያ ሲታይ (ቍ40)፣ የማቴዎስ ሐሳብ የመጀመሪያው ሳይሆን አይቀርም።

27፥56፤ የማር15፥40 ማብ ይመ።

የኢየሱስ መቀበር

27፥57-61 ተጓ ምብ - ማር15፥42-47፤ ሉቃ23፥50-56፤ ዮሐ19፥38-42

57ምሽት ላይ ዮሴፍ የሚባል ሀብታም ሰው ከአርማትያስ መጣ፤ እርሱ ራሱም የኢየሱስ ደቀ መዝሙር ነበረ:: 58ጲላጦስ ፊት ቀርቦ የኢየሱስን በድን ለመነው፤ ጲላጦስም እንዲሰጠው አዘዘ:: 59ዮሴፍም በድኑን ወስዶ በንጹሕ የበፍታ ጨርቅ ከፈነው፤ 60ለራሱ ከዐለት አስፈልፍሎ ባዘጋጀው መቃብር ውስጥ አኖረው፤ ከዚያም ትልቅ ድንጋይ አንከባሎ የመቃብሩን በር ዘግቶ ሄደ:: 61በዚህ ጊዜ ማርያም መግደላዊትና ሌላዋ ማርያም ከመቃብሩ ትይዩ ተቀምጠው ነበር::

የመቃብሩ ጥበቃ

62በማግስቱ፣ ከሰንበት ዝግጅት በኋላ ባለው ቀን፣ የካህናት አለቆችና ፈሪሳውያን ጲላጦስ ፊት ቀርበው እንዲህ አሉት፤ 63"ክቡር ሆይ፤ ያ አታላይ በሕይወት ሳለ፣ 'ከሦስት ቀን በኋላ እነሣለሁ' ያለው ትዝ ብሎናል፤ 64ስለዚህ ደቀ መዛሙርቱ አስከሬኑን ሰርቀው ለሕዝቡ፣ 'ከሙታን ተነሥቶአል' ብለው እንዳያስወሩ መቃብሩ እስከ ሦስተኛው ቀን ድረስ እንዲጠበቅ ትእዛዝ ስጥልን፤ አለዚያ የኋለኛው ስሕተት ከፊተኛው የባሰ ይሆናል!"

65ጲላጦስም፣ "ጠባቂዎች አሏችሁ፤ ሂዳችሁ በምታውቁት መንገድ አስጠብቁ" አላቸው:: 66እነርሱም ሄደው መቃብሩን በማኅተም አሽገው ጠባቂ አቆሙበት::

የኢየሱስ ከሙታን መነሣት

28፥1-8 ተጓ ምብ - ማር 16፥1-8፤ ሉቃ 24፥1-10

28 ሰንበት ካለፈ በኋላ፣ በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን ጎህ ሲቀድ፣ ማርያም መግደላዊትና ሌላዋ ማርያም መቃብሩን ሊያዩ ሄዱ::

2በድንገት ታላቅ የምድር መናወጥ ሆነ፤ የጌታም መልአክ ከሰማይ ወርዶ ወደ መቃብሩ በመሄድ ድንጋዩን አንከባሎ በላዩ ላይ ተቀመጠበት፤ 3መልኩ እንደ መብረቅ ብሩህ ልብሱም እንደ በረዶ ነጭ ነበር:: 4ጠባቂዎቹ መልአኩን ከመፍራት የተነሣ ተንቀጠቀጡ፤ እንደ በድንም ሆኑ::

5መልአኩም ሴቶቹን እንዲህ አላቸው፤ "አትፍሩ፤ የተሰቀለውን ኢየሱስን እንደምትፈልጉ አውቃለሁና፤ 6እርሱ በዚህ የለም፤ እንደ ተናገረው ተነሥቶአል፤ ኑና ተኝቶበት የነበረውን ቦታ እዩ:: 7አሁንም ፈጥናችሁ ሂዱና ለደቀ መዛሙርቱ፣ 'ከሙታን ተነሥቶአል፤ ቀድሞአችሁ ወደ ገሊላ ይሄዳል፤ በዚያ ታዩታላችሁ' ብላችሁ ንገሯቸው:: እንግዲህ ነግሬአችኋለሁ!"

8ሴቶቹም በፍርሀትና በደስታ ተሞልተው ለደቀ መዛሙርቱ ለመንገር በፍጥነት እየሮጡ የመቃብሩን ስፍራ ትተው ሄዱ:: 9ወዲያው ኢየሱስ አገኛቸውና፣ "ሰላም ለእናንተ ይሁን!" አላቸው:: እነርሱም ወደ ኢየሱስ ቀርበው እግሩን ይዘው ሰገዱለት:: 10ኢየሱስም፣ "አትፍሩ፤ ሂዱና ወደ ገሊላ እንዲሄዱ ለወንድሞቼ ንገሯቸው፤ በዚያ ያዩኛል" አላቸው::

የጠባቂዎች ምስክርነት

11ሴቶቹ በመንገድ ላይ ሳሉ፣ ከጠባቂዎቹ ጥቂቶቹ ወደ ከተማ በመሄድ የሆነውን ሁሉ ለካህናት አለቆች አወሩላቸው:: 12የካህናት አለቆችም ከሽማግሌዎች ጋር ተሰብስበው ተማከሩ፤ ለወታደሮቹ በቂ ገንዘብ በመስጠት 13እንዲህ አሏቸው፤ "'ተኝተን ሳለን ደቀ መዛሙርቱ በሌሊት መጥተው ሰረቁት' በሉ፤ 14ይህ ወሬ በገዥው ዘንድ ቢሰማ እንኳ፣ እኛ እናስረዳዋለን፤ ምንም ክፉ ነገር እንዳይደርስባችሁ አናደርጋለን::" 15ወታደሮቹም ገንዘቡን ተቀብለው እንደ ታዘዙት አደረጉ:: ይህም ታሪክ እስከ ዛሬ ድረስ በአይሁዶች ዘንድ በሰፊው እንደተሰራጨ ነው::

ታላቁ ተልእኮ

16ከዚያም ዐሥራ አንዱ ደቀ መዛሙርት በገሊላ ወዳለው ኢየሱስ ወዳመለከታቸው ተራራ ሄዱ:: 17ባዩትም ጊዜ ሰገዱለት፤ ጥቂቶች ግን ተጠራጠሩ:: 18ኢየሱስም ደቀ መዛሙርቱ ወዳሉበት ቀርቦ እንዲህ አላቸው፤ "ሥልጣን ሁሉ በሰማይና በምድር

፤28፥2፤ማር16፥4፤ ሐሥ13፥29
27፥63 ማቴ16፥21
27፥64 ማቴ28፥13
27፥65 ቍ66፤ ማቴ28፥11
27፥66 ቍ60፤ ዳን 6፥17፤ ማቴ28፥2:11
28፥1 ማቴ27፥56፤ ሉቃ8፥2
28፥2 ማቴ27፥51:60፤ዮሐ20፥12፤ ሐሥ 5፥19
28፥3 ዳን7፥9፤ 10፥6፤ ማር9፥3፤ዮሐ20፥12
28፥5 ቍ10፤ ማቴ14፥27
28፥6 ማቴ16፥21
28፥7 ቍ10:16፤ ማቴ26፥32
28፥9ዮሐ20፥14-18
28፥10 ማቴ12፥50 ፤25፥40፤ ማር3፥34፤ ዮሐ20፥17፤ሮሜ 8፥29፤ዕብ2፥11-13: 17
28፥11 ማቴ27፥65 :66
28፥13 ማቴ27፥64
28፥14 ማቴ27፥2
28፥16 ቍ7:10፤ ማቴ26፥32
28፥18 ዳን7፥13:14 ፤ሉቃ10፥22፤ዮሐ3፥35፤13፥13፤17፥2፤1ቆሮ 15፥27፤ኤፌ1፥20-22 ፤ፊል2፥9:10

27፥57 *ከአርማትያስ፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ምዕራብ 32 ኪ.ሜ. ያህል ርቃ፣ በኤፍራታ ኮረብታማ ምድር የነበረች መንደር ናት::

27፥58 *የኢየሱስን በድን ለመነው፤* የሉቃ23፥52 ማብ ይመ::

27፥59-60፤ የማር 15፥46 ማብ ይመ::

27፥62 *በማግስቱ፣ ከሰንበት ዝግጅት በኋላ ባለው ቀን፤* በሰንበት ቀን፣ ቅዳሜ ዕለት ማለት ነው፤ የሰንበት መዘጋጃ ቀን ዓርብ ዕለት ነበር (ከዓርብ ጀንበር መጥለቂያ እስከ ቅዳሜ ጀንበር መጥለቂያ ያለው ጊዜ ሰንበት ይባላል)::

27፥64 *የኋለኛው ስሕተት ከፊተኛው የባሰ ይሆናል!* የመጀመሪያው ስሕተት ኢየሱስ መሲሑ ነው የሚለው ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ በመሆኑ ከሙታን ተነሥቶአል የሚለው ነው::

27፥65 *ጠባቂዎች አሏችሁ፤* ጲላጦስ ሮማውያን ጠባቂ ወታደሮችን ሰጣቸው (28፥4:11-12)::

28፥1 *በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን፤* የሉቃ24፥1 ማብ ይመ::

ሌላዋ ማርያም፤ የቀለዮጳ ሚስት ስትሆን ስሟ በሌሎች ወንጌሎችም ተጠቅሶአል (27፥56:61፤ ማር16፥1፤ ዮሐ19፥25 ይመ)::

28፥2 *ሆነ፤* የቃሉ አገባብ "እንዲህ ሆኖ ነበር" የሚል ግንዛቤን ይሰጣል:: አቻ ከሆኑት ትረካዎች (ማር16፥2-6፤ ሉቃ24፥1-7፤ ዮሐ20፥1) አንጻር ሲታይ፣ በቍ2-4 የተገለጸው ሁኔታ በመሠረቱ የተከሠተው ሴቶቹ ከመቃብሩ ስፍራ ከመድረሳቸው በፊት ነበር:: *ታላቅ የምድር መናወጥ፤* ስለዚህና ልክ ኢየሱስ ሲሞት ስለ ተከሠተው የምድር መናወጥ (27፥51:54) የጻፈው ማቴዎስ ብቻ ነው::

28፥11-15፤ ጠባቂዎች ስለ መቆማቸው የሚተርከው ማቴዎስ ብቻ ነው (27፥62-66)፤ እነዚህ ጠባቂዎች ለበላዮቻቸው ስለ ሁኔታው የሚናገሩትንም በመመርኰዝ ትረካውን ይቀጥላል::

28፥16 *ዐሥራ አንዱ፤* ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ የነበረው ይሁዳ ራሱን ስለ ገደለ (27፥5)፣ ዐሥራ አንድ ብቻ ናቸው:: *ወዳመለከታቸው፤* ቍ10 ይመ::

ተሰጥቶኛል፤ [19]ስለዚህ ሂዱና ሕዝቦችን ሁሉ በአብ፣ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው ደቀ መዛሙርቴ አድርጓቸው፤ [20]ያዘዝኋችሁንም ሁሉ እንዲጠብቁ አስተምሯቸው፤ እኔም እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር ነኝ።”

28፥19 ኢሳ49፥6፤ ማር16፥15፡16፤ሉቃ 24፥47፤ሐሥ1፥8፤ 2፥38፤8፥16፤14፥21፤ ሮሜ6፥3፡4፤ገላ3፥27፤ ቈላ2፥12

28፥20 ዘዳ31፥6፤ 1ነገ8፥57፤ሐጌ1፥13፤ ማቴ13፥39፤18፥20፤24፥3፤ዮሐ14፥26፤ ሐሥ2፥42፤18፥10

28፥19 *ሕዝቦችን ሁሉ፤* በ10፥5-6 ላይ ካለው ጋር ያነጻጽሩ። የእነዚሁኑ ቍጥሮች ማብ ይመ (በተጨማሪም ሐሥ10፥34፤ ሮሜ 1፥16 ይመ)። *እያጠመቃችኋቸው፤* ከክርስቶስ ጋር ለመተባበራቸውን ሕይወታቸውንና ለእርሱ ለማስረከባቸው ምልክት እንዲሆን ማለት ነው (የሐሥ2፥38፤ የሮሜ6፥3-4 ማብ ይመ)።

28፥20 *ከእናንተ ጋር፤* ማቴዎስ ወንጌሉን የሚደመድመው፣ “እግዚአብሔር ከእኛ ጋር” ወይም “አማኑኤል” (1፥23) ሊሆን ወደ ምድር በመጣው፣ በጌታ ኢየሱስ ዋስትና ሰጪና አበረታታች ቃል ነው።

የማርቆስ ወንጌል መግቢያ

መግቢያ

ጸሐፊው

ከወንጌሉ ውስጥ ምንም ዐይነት ማስረጃ ማግኘት ባይቻልም፣ ይህን ወንጌል የጻፈው ማርቆስ የተባለው ዮሐንስ መሆኑን የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሙሉ በሙሉ ትቀበላለች:: ከሚሰጡት ማስረጃዎች ሁሉ ዋነኛ የሚባለው ፓፒያስ (140 ዓ.ም. ገደማ) ከተባለ የቤተ ክርስቲያን አባት የተገኘው ነው፤ ይህም ማስረጃ:-

(1) ማርቆስ ለሐዋርያው ጴጥሮስ የቅርብ ሰው ስለ ነበረ፣ ጌታ የተናገረውንና ያደረገውን ሁሉ ከእርሱ አግኝቶአል፤

(2) ማርቆስ ስለ ጌታ የጻፈው፣ የታሪኩን ቅደም ተከተል የጠበቀ መረጃ አግኝቶ ሳይሆን፣ ጴጥሮስ ለጥንት ቤተ ክርስቲያን እንደ አስፈላጊነቱ ይሰብክ የነበረውን መሠረት አድርጎ ነው፤

(3) ማርቆስ ይህን የወንጌል መልእክት በጥንቃቄ ጠብቆ ዘግቦአል:: እንግዲህ በዚህ አመለካከት መሠረት፣ የማርቆስ ወንጌል የጴጥሮስ ስብከት እንደ ሆነና፣ ይህንኑ ስብከት ማርቆስ የተባለው ዮሐንስ አቀነባብሮና መልክ አስይዞ አቅርቦአል ወደሚል መደምደሚያ ላይ ያደርሳል (የሐሥ 10፥37 ማብ ይመ)::

ማርቆስ የተባለው ዮሐንስ በአዲስ ኪዳን

በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ከጴጥሮስ ጋር ቀረቤታ እንዳለው የሚነገርለት ማርቆስ፣ በአዲስ ኪዳን ማርቆስ የተባለው ዮሐንስ እንደ ሆነ በእርግጠኝነት ይታመናል:: ስሙ ለመጀመሪያ ጊዜ በአዲስ ኪዳን የተጠቀሰው ከእናቱ ጋር በተያያዘ ሁኔታ ነው:: እናቱ በኢየሩሳሌም ቤት እንደ ነበራትና ቤቷንም አ ማኞች ለጸሎት ይጠቀሙበት እንደ ነበር (ሐሥ 12፥12):: እንዲሁም ጳውሎስና በርናባስ ከኢየሩሳሌም ወደ አንፆኪያ ሲመለሱ፣ ማርቆስ ከእነርሱ ጋር ነበር (ሐሥ 12፥25):: በመቀጠል ስለ ማርቆስ የተገለ ጸው፣ ጳውሎስና በርናባስ የመጀመሪያው ሐዋርያዊ ጉዞ ባደረጉ ጊዜ እነርሱን ለመርዳት አብሮአቸው ተጉዞ ነበር:: ጳውሎስና በርናባስ ወደ ጵንፍልያ ሲሄዱ ግን ተለይቶአቸው ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ (ሐሥ 13፥13):: በዚህ ሁኔታው ጳውሎስ በጣም አዘነ፤ ማርቆስ አብሮአቸው በሁለተኛው ጉዞአቸው ለመሄድ በፈለገ ጊዜ ግን ጳውሎስ ተቃወመው:: ከዚህ የተነሣ ጳውሎስና በርናባስ በሐሳብ ተለያዩ፤ በርናባስ የአክስቱ ልጅ የሆነውን ማርቆስን (ቈላ 4፥10) ይዞት ወደ ቆጵሮስ ሄደ:: ከዚህ ውጭ በሐ ዋርያት ሥራ ውስጥ ስለ ማርቆስ የተጠቀሰ ምንም ነገር አይገኝም:: ነገር ግን ጳውሎስ ለቈላስያስ ሰዎች በጻፈው መልእክት ውስጥ የማርቆስን ሰላምታና "ወደ እናንተ ሲመጣ ተቀበሉት" የሚል ጽፎ እናገኛለን (ቈላ 4፥10):: በፊልሞና 24 ላይ የጳውሎስ የሥራ አጋር እንደ ሆነ የተገለጠ ሲሆን፣ ጳውሎስ በሕይወት ዘመኑ መጨረሻ አካባቢ ማርቆስን ለአገልግሎቱ በጣም እንደ ፈለገው በ2ጢሞ 4፥11 ላይ ተገልጾአል::

ወንጌሉ የተጻፈበት ጊዜ

ማቴዎስና ሉቃስ ወንጌላትን የጻፉት የማርቆስ ወንጌልን ተመርኵዘው ነው የሚሉ ሰዎች፣ የማ ርቆስ ወንጌል የተጻፈው በ50ዎቹ ወይም በ60ዎቹ ዓ.ም. መጀመሪያ ላይ ነው ብለው ያምናሉ:: ሌሎች ደግሞ የወንጌሉን ርእስ ጒዳይና የጥንት ቤተ ክርስቲያን አባቶች የማርቆስን ስም ጠቅሰው የጻፉትን ከግምት በማስገባት መጽሐፉ የተጻፈው ኢየሩሳሌም በ70 ዓ.ም. ከመውደሟ ጥቂት ጊዜያት ቀደም ብሎ እንደ ሆነ ይናገራሉ::

ወንጌሉ የተጻፈበት ቦታ

የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን እንደምታምነው ከሆነ፣ የማርቆስ ወንጌል የተጻፈው፣ "በኢጣሊያ አገር" ወይም በሮም ከተማ ነበር (ኢሬኔዎስና የእስክንድርያው ቀሌምንጦስ):: እነዚህ ጸሐፊዎች የማርቆስን ወንጌል ከሐዋርያው ጳውሎስ ጋር ያገናኛሉ:: ከላይ የተሰጠው ሐሳብ ከዚህ በታች በሚገኙ ማስረጃዎች ይደገፋል:-

(1) ጴጥሮስ በሕይወት ዘመኑ ፍጻሜ አካባቢ ሮም እንደ ነበረና በሰማዕትነት የሞተው እዚያ እንደ ሆነ ይገመታል፤

(2) ጴጥሮስ ሮም በነበረበት በዚህ ጊዜ ማርቆስም እዚያው እንደ ነበረና ከጴጥሮስ ጋር የቅርብ ግንኙነት እንደ ነበረው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ማስረጃ መኖሩ ነው (2ጢሞ 4፥11፤ 1ጴጥ 5፥13 ይመ፤ በእነዚህ ክፍሎች "ባቢሎን" የሚለው ስም፣ የሮም የምሥጢር መጠሪያ ሊሆን ይችላል)::

ተደራስያን

አንዳንድ ማስረጃዎች እንደሚያመለክቱት ይህ ወንጌል የተጻፈው ሮም ላለችው ቤተ ክርስቲያን ወይም ቢያንስ ከአሕዛብ ወገን ለነበሩ አንባብያን ነው:: ማርቆስ ስለ አይሁድ ልማዶች አብራርቶአል

(7፥2-4፤15፥42)፤ የአራማይክን ቃላት ተርጕሞአል (3፥17፤ 5፥41፤ 7፥11:34፤ 15፥22)፤ ደግሞም ስለ ስደትና ስለ ሰማዕትነት ለመጥቀስ ልዩ ፍላጐት ያለው ይመስላል (8፥34-38፤ 13፥9-13)፤ ምክንያቱም ሮማውያን አማኞች ሊያውቁት የሚገባቸው ጉዳይ ስለ ነበረ ነው። ይህ ወንጌል በሮማውያን ዘንድ ተቀባይነት ማግኘቱና በፍጥነት መሠራጨቱ፣ ቀድሞውኑ የተጻፈው ለእነርሱ መሆኑን ያስረዳል።

ዐላማው

የማርቆስ ወንጌል ከሮም ጋር ግንኙነት እንዳለው ከጥንት ጀምሮ ስለሚታመን፣ ምናልባት የተጻፈበት ምክንያት የሮም ቤተ ክርስቲያን ከ64-67 ዓ.ም. ገደማ ከገጠማት ከፍተኛ ስደት የተነሣ ሊሆን ይችላል። በ64 ዓ.ም ኔሮ ሮምን በእሳት አውድሞ በክርስቲያኖች ላይ ያላከከበትና ከፍተኛ ስደት ያስከተለው ሁኔታ፣ ይህ ወንጌል እንዲጻፍ ያደረገ ዐቢይ ምክንያት ሊሆን ይችላል። በዚህ ጊዜ በሮማውያን አማኞች ዘንድ ሰማዕታት አልነበሩም ማለት አይቻልም። ማርቆስ የጌታችንን ሕይወት በምሳሌነት ለአንባቢዎቹ ማቅረቡ፣ እነርሱም መከራ ለመቀበል የተዘጋጁ እንዲሆኑ ለማደፋፈር ሳይሆን አይቀርም። በዚህ ወንጌል በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ስለ መከራና ስለ ደቀ መዝሙርነት ተጠቅሶ ይገኛል (1፥12-13፤ 3፥22:30፤ 8፥34-38፤ 10፥30:33-34:45፤ 13፥8:11-13 ይመ)።

አጽንዖት የተሰጠባቸው አርእስት ጉዳዮች

(1) ***መስቀል፤*** ማርቆስ ከሰው አንጻር (12፥12፤ 14፥1-2፤ 15፥10)፣ እንዲሁም ከእግዚአብሔር አንጻር (8፥31፤ 9፥31፤ 10፥33) የመስቀልን አስፈላጊነት በአጽንዖት አመልክቶአል።

(2) ***ደቀ መዝሙርነት፤*** ኢየሱስ ሊቀበል ያለውን መከራና ሥቃይ አስቀድሞ በሚናገሩ ክፍሎች ጋር ደቀ መዝሙርነትን አያይዞ አቅርቦአል (8፥34-9፥1፤ 9፥35-10፥31፤ 10፥42-45)።

(3) ***የኢየሱስ ትምህርቶች፤*** ከሌሎቹ ወንጌል ጸሓፍያን ጋር ሲነጻጸር፣ ማርቆስ ጌታ ኢየሱስ ያስተማራቸውን ትምህርቶች የጠቀሰው በጥቂቱ ቢሆንም፣ ስለ ኢየሱስ መምህርነት በአጽንዖት ጽፎአል። ኢየሱስን በተመለከተ፣ "መምህር"፣ "አስተማረ"፣ "ትምህርት" እና "ረቢ" የሚሉትን ቃላት በማርቆስ ወንጌል ውስጥ 39 ጊዜ ይገኛሉ።

(4) ***"የመሲሕነቱ ምስጢርነት"፤*** ደቀ መዛሙርቱን ወይም ታምር የተሠራለትን ማንኛውም ሰው፣ ስለ ማንነቱ ወይም ስላደረገው ነገር እንዳይናገሩ ኢየሱስ አጥብቆ ይከለክል ነበር (1፥34:44፤ 3፥12፤ 5፥43፤ 7፥36-37፤ 8፥26:30፤ 9፥9)።

(5) ***የእግዚአብሔር ልጅ፤*** ኢየሱስ ሰው መሆኑን ማርቆስ በአጽንዖት ቢገልጽም (3፥5፤ 6፥6:31:34፤ 7፥34፤ 8፥12:33፤ 10፥14፤ 11፥12 ይመ)፣ መለኮት መሆኑንም መግለጽ አልዘነጋም (1፥1:11፤ 3፥11፤ 5፥7፤ 9፥7፤ 12፥1-11፤ 13፥32፤ 15፥39 ይመ)።

ልዩ ባሕርያቱ

የማርቆስ ወንጌል ቀላልና እጥር ምጥን ያለ፣ በቃላትም ያላሸበረቀ ነው፤ ይሁን እንጂ የኢየሱስን አገልግሎት ሲያቀርብ ትኵረት ያደረገው ከተናገረውን ይልቅ ያደረገው ሥራ በማቅረብ ላይ ነው። ማርቆስ ከአንዱ የኢየሱስ ሕይወትና አገግሎት ገለጻ ወደ ሌላው ፈጥኖ ይሸጋገራል። ከአንዱ ትረካ ወደ ሌላው የሚሸጋገረው "ወዲያው" በሚል ተውሳከ ግስ ነው (የ1፥2 ማብ ይመ)። መጽሐፉ በአጠቃላይ፣ "የ...ወንጌል መጀመሪያ" (1፥1) በሚል ባሕርይው ተለይቶ ይታወቃል። የክርስቶስ ሕይወት፣ ሞትና ትንሣኤውም፣ "መጀመሪያ" የሚለውን ክፍል ሲያጠቃልል፣ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኘው የሐዋርያት ስብከት ደግሞ የዚሁ ክፍል ቅጥያ ነው።

አስተዋፅኦ

1. የኢየሱስ አገልግሎት መጀመሪያ (1፥1-13)
   - ሀ. መንገድ ጠራጊው (1፥1-8)
   - ለ. መጠመቁ (1፥9-11)
   - ሐ. መፈተኑ (1፥12-13)
2. የኢየሱስ አገልግሎት በገሊላ (1፥14-6፥29)
   - ሀ. በገሊላ የመጀመሪያ አገልግሎቱ (1፥14-3፥12)
     - (1) የመጀመሪያዎቹ ደቀ መዛሙርት መጠራት (1፥14-20)
     - (2) በቅፍርናሆም የተደረጉ ታምራት (1፥21-34)
     - (3) በገሊላ ውስጥ መመላለሱ (1፥35-45)
     - (4) በቅፍርናሆም የነበረው አገልግሎቱ (2፥1-22)
     - (5) ስለ ሰንበት የተነሣው ክርክር (2፥23-3፥12)
   - ለ. በገሊላ የኋለኛው ጊዜ አገልግሎቱ (3፥13-6፥29)
     - (1) የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መመረጥ (3፥13-19)
     - (2) በቅፍርናሆም ማስተማሩ (3፥20-35)
     - (3) ስለ መንግሥተ ሰማያት የተነገሩ ምሳሌዎች (4፥1-34)

(4) ወደ ገሊላ ባሕር ማዶ የተደረገ ጉዞ (4፥35-5፥20)
(5) በገሊላ የተደረጉ ሌሎች ታምራት (5፥21-43)
(6) ኢየሱስ በተወለደበት ከተማ የነበረ አለማመን (6፥1-6)
(7) ዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት ጥንድ ጥንድ ሆነው ገሊላ ውስጥ ያደረጉት ጉዞ (6፥7-13)
(8) ንጉሥ ሄሮድስ ስለ ኢየሱስ አገልግሎት የነበረው አመለካከት (6፥14-29)

3. ኢየሱስ ከገሊላ ስለ መውጣቱ (6፥30-9፥32)
   ሀ. ወደ ገሊላ ባሕር ምሥራቅ ዳርቻ (6፥30-52)
   ለ. ወደ ገሊላ ባሕር ምዕራብ ዳርቻ (6፥53-7፥23)
   ሐ. ወደ ፊንቄ (7፥24-30)
   መ. ወደ ዐሥር ከተማ አካባቢ (7፥31-8፥10)
   ሠ. ወደ ፊልጶስ ቂሣርያ አካባቢ (8፥11-9፥32)
4. የኢየሱስ የመጨረሻ አገልግሎቱ በገሊላ (9፥33-50)
5. የኢየሱስ አገግሎት በይሁዳና በፓርያ (ም 10)
   ሀ. ስለ ባልና ሚስት ፍቺ የተሰጠ ትምህርት (10፥1-12)
   ለ. ስለ ሕፃናት የተሰጠ ትምህርት (10፥13-16)
   ሐ ወጣቱ ሐብታም ሰው (10፥17-31)
   መ. ስለ ኢየሱስ ሞት አስቀድሞ መነገሩ (10፥32-34)
   ሠ. የሁለቱ ወንድማማቾች ልመና (10፥35-45)
   ረ. የበርጤሜዎስ ዐይን በራ (10፥46-52)
6. የኢየሱስ ሕማማቱ (ም 11-15)
   ሀ. በክብር ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱ (11፥1-11)
   ለ. ቤተ መቅደስን ማንጻቱ (11፥12-19)
   ሐ. ከአይሁድ መሪዎች ጋር የመጨረሻው ክርክር (11፥20-12፥44)
   መ. በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ስለ ዘመን ፍጻሜ የተሰጠ ትምህርት (ም 13)
   ሠ. ኢየሱስ ሽቱ ስለ መቀባቱ (14፥1-11)
   ረ. የኢየሱስ መያዝ፣ ፍርድ ፊት መቅረብና ሞት (14፥12-15፥47)
7. የኢየሱስ ትንሣኤ (ም 16)

የመጥምቁ ዮሐንስ ስብከት

1፥2-8 ተጓ ምብ ማቴ 3፥1-11፤ ሉቃ 3፥2-16

1 የእግዚአብሔር ልጅ[ሀ]፣ የኢየሱስ ክርስቶስ ወንጌል መጀመሪያ::

[2]በነቢዩ በኢሳይያስ፣ እንዲህ ተብሎ ተጽፎ አል፤ "እነሆ መንገድህን የሚያዘጋጅ መልእ ክተኛዬን በፊትህ እልካለሁ፤ [3]*'የጌታን መንገድ አዘጋጁ፤ ጥርጊያውንም አስተካክሉ* እያለ በበረሓ የሚጮኽ ድምፅ' ::

[4]ስለዚህ *መጥምቁ* ዮሐንስ በበረሓ እያጠ *መቀ*ና ለኀጢአት ስርየት የንስሓ ጥምቀት እየሰበከ *መጣ*:: [5]የይሁዳ አገር በሞላ፣ የኢ የሩሳሌም ሰዎች በጠቅላላ ወደ እርሱ በመ ሄድ ኀጢአታቸውን እየተናዘዙ በዮርዳኖስ ወንዝ በዮሐንስ እጅ ተጠ*መ*ቁ:: [6]ዮሐንስ የግመል ጠጕር ይለብስ፣ በወገቡ ጠፍር ይታጠቅ፣ አንበጣና የበርሓ ማር ይበላ ነበር:: [7]ስብከ ቱም፣ "እኔ ጐንበስ ብዬ የጫማውን ማሰሪያ መፍታት ከማይገባኝ፣ ከእኔ የሚበልጥ ከእኔ በኋላ ይመጣል፤ [8]እኔ በውሃ አጠምቃችኋለሁ፤ እርሱ ግን በመንፈስ ቅዱስ ያጠምቃችኋል" የሚል ነበር::

የኢየሱስ መጠመቅና መፈተን

1፥9-11 ተጓ ምብ - ማቴ3፥13-17፤ ሉቃ3፥21-22
1፥12፡13 ተጓ ምብ - ማቴ 4፥1-11፤ ሉቃ 4፥1-13

[9]በዚህ ጊዜ ኢየሱስ የገሊላ ከተማ ከሆነችው ከናዝሬት መጥቶ በዮርዳኖስ ወንዝ በዮሐንስ እጅ ተጠመቀ:: [10]ከውሃው በሚወጣበትም ጊዜ፣ ሰማያት ተከፍተው፣ መንፈስ ቅዱስ እንደ ርግብ በእርሱ ላይ ሲወርድ አየ፤ [11]"የምወድህ ልጄ አንተ ነህ፤ በአንተ ደስ ይለኛል" የሚል ድምፅ ከሰማይ ተሰማ::

[12]ወዲያውም መንፈስ ቅዱስ ወደ በረሓ መራው፤ [13]በሰይጣንም እየተፈተነ አርባ ቀን በበረሓ ቈየ:: ከአራዊትም ጋር ነበር፤ መላእ ክትም አገለገሉት::

የመጀመሪያዎቹ ደቀ መዛሙርት መመረጥ

1፥16-20 ተጓ ምብ - ማቴ 4፥18-22፤ ሉቃ 5፥2-11፤ዮሐ1፥35-42

[14]ዮሐንስ እስር ቤት ከገባ በኋላ፣ ኢየሱስ የእግዚአብሔርን ወንጌል እየሰበከ ወደ ገሊላ

1፥1 ማቴ 4፥3
1፥2 ሚል3፥1፤ ማቴ11፥10፤ ሉቃ7፥27
1፥3 ኢሳ40፥3፤ ዮሐ1፥23
1፥4 ቍ8፤ ማቴ3፥1፤ሉቃ1፥77፤ ዮሐ1፥26፡33፤ ሐሥ1፥5፡22፤11፥16፤ 13፥24፤18፥25፤ 19፥3፡4
1፥6 ዘሌ11፥22፤ 2ነገ1፥8
1፥7 ሐሥ13፥25
1፥8 ኢሳ44፥3፤ ኢል2፥23፤ዮሐ1፥33፤ ሐሥ1፥5፤2፥4፤ 11፥16፤19፥4-6
1፥9 ማቴ2፥23፤ 3፥1
1፥10 ዮሐ1፥32
1፥11 ማቴ3፥17
1፥13 ዘፀ24፥18፤ 1ነገ19፥8፤ ማቴ4፥10፤ዕብ4፥15
1፥14 ማቴ3፥1፤ 4፥12፡23

[ሀ]1 አንዳንድ ቅጆች *የእግዚአብሔር ልጅ* የሚለው ሐረግ የላቸውም::

1፥1 *ኢየሱስ፤* የስሙ ትርጕም፣ "ጌታ ያድናል" ማለት ነው:: *ክርስቶስ፤* በዕብራይስጥ "መሲሕ" ሲባል፣ ትርጕሙም የተቀባ ማለት ነው:: *ወንጌል፤* "ኡዋንጌሌዎን" ከሚለው የግሪክ ቃል የመጣ ሲሆን፣ ትርጕሙም፣ "የምሥራች" ማለት ነው፤ የምሥራቹ እግዚአብሔር በኢየሱስ ክርስቶስ ሕይወት፣ ሞትና ትንሣኤ የሰጠን ድነት ነው:: *መጀመሪያ፤* በመግቢያው ሥር፣ 'ልዩ ባሕርያቱ' የሚለውን ይመ (ዮሐ 1፥1 ይመ)::

1፥2-3 *በነቢዩ በኢሳይያስ፤* ማርቆስ ጥቅሱ የተገኘው ከነቢዩ ከኢሳይያስ እንደ ሆነ ይጥቀስ እንጂ፣ የመጀመሪያዎቹ ሁለት ስንኞች የተወሰዱት ከሚል 3፥1 ነው፤ ሦስተኛው ስንኝ ግን ከኢሳ 40፥3 የተወሰደ ነው (የማቴ 27፥9 ማብ ይመ):: የኢየሱስን አገልግሎት ለማስተዋል ከብሉይ ኪዳን መጀመር ያስፈልጋል:: ኢሳይያስ ስለ እግዚ አብሔር የሚናገረው ስለ ልጁ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ሆኖ ይገኛል (ቍ 1):: የተጠቀሰው ክፍል ስለ መልእክተኛው፣ ስለ ምድረ በዳና ስለ ጌታ ይናገራል፤ እያንዳንዳቸውም ከቍ 4-8 ባለው ክፍል በሚገባ ተገልጸዋል::

1፥4 *በበረሓ፤* ከሙት ባሕር በስተ ምዕራብ የሚገኝ ቦታ ሲሆን፣ ከነዋሪዎቹ መካከል፣ "የሙት ባሕር ጥቅልል መጻሕፍት" የተባሉትን ጽሑፎች የጻፉና ያቈዩ ይገኙበታል:: *እያጠመቀ፤* ሰዎች ኀጢአታቸውን እየተናዘዙ ወደ እርሱ ሲመጡ መጥምቁ ዮሐንስ ያጠምቃቸው ስለ ነበር፣ "መጥምቁ" ወይም፣ "አጥማቂው" በመባል ይታወቃል:: *የንስሓ፤* ቍርጥ ውሳኔ አድርጎ ከኀጢአት ወደ ጽድቅ ሕይወት መመለስን ያመለክታል:: የዮሐንስ ለንስሐ ትኩረት ማስጠት፣ የነቢያትን ትምህርት የሚያስገነዝብ ነው (ለምሳሌ ሆሴ 3፥4-5):: እግዚአብሔር ምን ጊዜም በንስሐ ከኀጢአት ለሚመለሰው ይቅርታ ያደርግለታል:: *ጥምቀት፤* ዮሐ ንስ ይሰብክ የነበረው የንስሐን ጥምቀት ነበር፤ ይኸውም ከንስሐ በኋላ ወይም ከንስሓ በፊት የሚደረግ መጠመቅ ማለት ነው:: ጥምቀት ዮሐ ንስ ይሰብካቸው ለነበሩ ሰዎች እንግዳ ነገር አልነበረም፤ አሕዛብ ወደ ይሁዲነት ሲገቡ ጥምቀት እንደሚያስፈልግ ያውቁ ነበር፤ ይሁን እንጂ የአብርሃም ዘር የሆኑት አይሁድ፣ ንስሐ ገብተው መጠመቅ እንደ ሚያስፈልጋቸው አልሰሙም ነበር:: *ዮሐንስ . . . መጣ፤* ማርቆስም፣ እንደ ዮሐንስ ስለ ጌታ ልደት ሳይጠቅስ ትረካውን በመጥምቁ ዮሐንስ አገልግሎት ይጀምራል:: "ዮሐንስ" የስሙ ትርጕም፣ "እግዚአብሔር ባለ ብዙ ጸጋ ነው" ማለት ነው::

1፥5 *በሞላ . . . በጠቅላላ፤* ከዮሐንስ ትምህርት የተነሣ የተፈጠረውን የሰዎችን ከፍተኛ ፍላጎት ለማሳየት፣ በማጋነን የተነገረ አገላለጽ ነው:: የእስራኤል ሕዝብ ለብዙ መቶ ዓመታት ነቢይ አልነበረውም:: *ዮርዳኖስ ወንዝ፤* በመካከለኛው ምሥራቅ ከሚገኙት ታላላቅ ወንዞች መካከል ዋነኛው ሲሆን፣ ከበረዶአማው አርሞንኤም ተራራ ተነሥቶ ወደ ሙት ባሕር ይፈሳል:: ለኢየሩሳሌም ቅርብ የሆነው የወንዙ ዳርቻ የሚገኘው ሠላሳ ሁለት ኪ.ሜ. ርቀት ላይ ነው::

1፥6 *የግመል ጠጕር . . . ጠፍር፤* ኤልያስና ሌሎቹም የቀድሞ ነቢያት እንደዚሁ ይለብሱ ነበር (2ነገ 1፥8፤ ከዘካ 13፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: *አንበጣና የበረሓ ማር፤* የማቴ 3፥4 ማብ ይመ::

1፥7-8 *ስብከቱ፤* ማርቆስ ስለ መጥምቁ ዮሐንስ የተረከው በመጠኑ ሲሆን (ከማቴ 3፥7-12፤ ሉቃ 3፥7-17 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ትኵረቱ "ከዮሐንስ በሚበልጠው" በኢየሱስ መምጣት ላይ ነው::

1፥8 *በመንፈስ ቅዱስ ያጠምቃችኋል፤* የማቴ 3፥11 ማብ ይመ::

1፥9 *በዚህ ጊዜ፤* ኢየሱስ ይፋ አገልግሎቱን የጀመረው በሠላሳ ዓመቱ ገደማ (ሉቃ 3፥23)፣ በ27 ዓ.ም ሳይሆን አይቀርም፤ አገልግሎቱንም ከመጀመሩ በፊት በናዝሬት ከተማ ይኖር እንደ ነበር ይታወቃል:: *ናዝሬት፤* የማቴ 2፥23 ማብ ይመ:: *በዮሐንስ እጅ ተጠመቀ፤* ስለ ኢየሱስ መጠመቅ አስፈላጊነት ማቴ 3፥15 እና ማብ ይመ::

1፥10-11፤ በዚህ ክፍል የሥላሴ ሦስቱም አካላት በግልጽ ሲሳተፉ ይታያል፤ (1) አብ ተናገረ፤ (2) ወልድ ተጠመቀ (3) መንፈስ ቅዱስ በወልድ ላይ በርግብ አምሳል ወረደ::

1፥10 *መንፈስ ቅዱስ . . . በእርሱ ላይ ሲወርድ፤* ኢየ ሱስን ለአገልግሎት ማዘጋጀቱን ያመለክታል፤ ይህም፣ ጌታ በናዝ ሬት በሚገኘው ምኵራብ፣ 'የጌታ መንፈስ በእኔ ላይ ነው' ካለው ጋር ይገናዘባል (ሉቃ 4፥18):: *እንደ ርግብ፤* የመንፈስ ቅዱስ ባሕርይ፣ እንደ ርግብ እርጋታ የተሞላበት ንጹሕና ፍጹም ገር መሆኑን የሚያመለክት አገላለጽ ነው (ማቴ 10፥16 ይመ)::

1፥11፤ መዝ 2፥7 እና ኢሳ 42፥1 *በሰያፍ* የሚጠቀም ነው:: *ልጄ አንተ ነህ፤* ማርቆስ በቍ1 ላይ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን ይገልጻል፤ እዚህ ላይ ደግሞ እግዚአብሔር አብ ራሱ፣ ኢየሱስ ልጁ መሆኑን በግልጽ ይናገራል:: *ድምፅ፤* አንዳንድ ጊዜ እግዚ አብሔር በቀጥታ ከሰማይ ይናገራል (9፥7፤ ዮሐ 12፥28-29 ይመ)::

1፥12 *ወዲያውም፤* ይህ ቃል የማርቆስ የአጻጻፍ ስልት ልዩ ባሕርይ ነው፤ በወንጌሉም ውስጥ ብዙ ጊዜ ተደጋግሞ ይገኛል (ለምሳሌ ቍ 18፡20፡23፡28-29፡42-43 ይመ)::

1፥13 *ሰይጣን፤* የዘፍ 3፥1፤ ዘካ 3፥1፤ ራእ 2፥9-10፤ 12፥9-10 ማብ ይመ:: *እየተፈተነ፤* በማቴ 4፥1-11 ላይ ያለውን ማብ ይመ:: *አርባ፤* የማቴ 4፥2 ማብ ይመ:: *አራዊት፤* ኢየሱስ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን፣ አንበሳና የመሳሰሉት አራዊት በ ፓሌስቲና ምድር በብዛት ይኖሩ ነበር፤ ከዚሁ ጋር አያይዞ በምድረ በዳ እነዚህ አራዊት መኖራቸውን የጻፈው ማርቆስ ብቻ ነው:: *መላእክትም አገለገሉት፤* የእስራኤልን ሕዝብ በምድረ በዳ እንዳገለገሉት ማለት ነው (ዘፀ 23፥20፡23፤32፥34 ይመ)::

1፥14 *ዮሐንስ እስር ቤት ከገባ በኋላ፤* ማቴ 4፥12 እና የሉቃ 3፥20 ማብ ይመ:: *የእግዚአብሔርን ወንጌል፤* ከእግዚአብሔርና ስለ እግዚአብሔር የሆነው የምሥራች ቃል ማለት ነው::

ሄዶ፣ [15]"ጊዜው ደርሶአል፤ የእግዚአብሔር መንግሥት ቀርባለች፤ ንስሓ ግቡ፤ በወንጌልም እመኑ!" እያለ ይሰብክ ነበር።

[16]ኢየሱስ በገሊላ ባሕር አጠገብ ሲያልፍ፣ ስምዖንና ወንድሙ እንድርያስ ዓሣ አጥማጆች ስለ ነበሩ፣ መረብ ወደ ባሕር ሲጥሉ አያቸው። [17]ኢየሱስም፣ "ተከተሉኝ፤ ሰው አጥማጆች አደርጋችኋለሁ" አላቸው። [18]እነርሱም ወዲያውኑ መረባቸውን ትተው ተከተሉት።

[19]ትንሽ እልፍ እንዳለ፣ የዘብዴዎስ ልጅ ያዕቆብና ወንድሙ ዮሐንስ በጀልባ ሆነው መረባቸውን ሲያበጃጁ አያቸውና፣ [20]ወዲያውኑ ጠራቸው። እነርሱም አባታቸውን ከቅጥር ሠራተኞቹ ጋር በጀልባው ላይ ትተው ተከትለውት ሄዱ።

ኢየሱስ ርኩስ መንፈስ አስወጣ

1፥21-28 ተጓ ምብ - ሉቃ4፥31-37

[21]ከዚያም ወደ ቅፍርናሆም ሄዱ፤ ኢየሱስም ወዲያው በሰንበት ቀን ወደ ምኩራብ ገብቶ ማስተማር ጀመረ። [22]እንደ ጸሐፍት ሳይሆን፣ እንደ ባለ ሥልጣን በማስተማሩ ሕዝቡ በትምህርቱ ተገረሙ። [23]በዚያን ጊዜ በምኩራባቸው ውስጥ የነበረ ርኩስ[a] መንፈስ ያደረበት አንድ ሰው እንዲህ በማለት ጮኸ፤ [24]"የናዝሬቱ ኢየሱስ ሆይ፤ ከኛ ምን ትሻለህ? ልታጠፋን መጣህን? እኔ ማን እንደ ሆንህ ዐውቃለሁ፤ አንተ የእግዚአብሔር ቅዱስ ነህ!"

[25]ኢየሱስም፣ "ጸጥ በል፤ ከእርሱም ውጣ!" ብሎ ገሠጸው። [26]ርኩሱም መንፈስ ሰውየውን በኀይል ካንፈራገጠው በኋላ እየጮኸ ወጣ። [27]ሕዝቡ በሙሉ በመገረም፣ "ይህ ነገር ምንድን ነው? ሥልጣን ያለው አዲስ ትምህርት መሆኑ ነው! ርኩሳን መናፍስትን እንኳ ያዛል፤ እነርሱም ይታዘዙለታል!" እያሉ እርስ በርስ ተጠያየቁ። [28]ወዲያውም ዝናው በገሊላ ዙሪያ ባሉ ስፍራዎች ሁሉ ተዳረሰ።

ኢየሱስ ብዙዎችን ፈወሰ

1፥29-31 ተጓ ምብ - ማቴ 8፥14-15፤ ሉቃ4፥38:39
1፥32-34 ተጓ ምብ - ማቴ 8፥16:17፤ ሉቃ4፥40:41

[29]ወዲያው ከምኩራብ እንደ ወጡ፣ ከያዕቆብና ከዮሐንስ ጋር ወደ ስምዖንና ወደ እንድርያስ ቤት ገቡ። [30]የስምዖን አማት በትኵሳት በሽታ ታማ ተኝታ ነበር፤ ስለ እርሷም ነገሩት፤ [31]ስለዚህም እርሱ ወደ ተኛችበት በመሄድ እጇን ይዞ አስነሣት፤ ትኵሳቱም ተዋት፤ ተነሥታም ታገለግላቸው ጀመር።

[32]ጀንበር ከጠለቀች በኋላ፣ ምሽት ላይ የአካባቢው ሰዎች ሕመምተኞችንና በአጋንንት የተያዙትን ሁሉ ወደ እርሱ አመጡ። [33]የከተማዋ ሕዝብ በሙሉ በቤቱ ደጅ ላይ ተሰብስቦ ነበር። [34]እርሱም በተለያየ በሽታ የታመሙትን ብዙዎችን ፈወሰ፤ ብዙ አጋንንትም አወጣ፤ ነገር ግን አጋንንቱ የኢየሱስን ማንነት ያውቁ ስለ ነበር እንዲናገሩ አልፈቀደላቸውም።

1፥15 ዮሐ3፥15፤ ሮሜ5፥6፤ ሐሥ20፥21፤ገላ4፥4፤ ኤፌ1፥10
1፥18 ማቴ4፥19
1፥21 ቍ39፤ ማቴ4፥23፤ማር10፥1
1፥22 ማቴ7፥28:29
1፥24 መዝ16፥10፤ ኢሳ41፥14:16:20፤ ማቴ2፥23፤8፥29፤ ሉቃ1፥35፤24፥19፤ ዮሐ1፥45:46፤6፥69፤ ሐሥ3፥14፤4፥10፤ 24፥5፤1ዮሐ2፥20
1፥25 ቍ34
1፥26 ማር9፥20
1፥27 ማር10፥24:32
1፥28 ማቴ9፥26
1፥29 ቍ21:23
1፥31 ሉቃ7፥14
1፥32 ማቴ4፥24
1፥34 ማቴ4፥23፤ ማር3፥12፤ ሐሥ16፥17:18

[a]23 ወይም *ክፉ* ፤ እንዲሁም ቍ26 እና 27 ይመ

1፥15 *የእግዚአብሔር መንግሥት፤* የማቴ3፥2 ማብ ይመ። *ቀርባለች፤* የንጉሡ የክርስቶስ ወደ ዓለም መምጣት፣ መንግሥቱ ወደ ሕዝቡ እንዲቀርብ ያደርጋል።

1፥16 *ገሊላ ባሕር፤* ከባሕር ወለል በታች 700 ጫማ ያህል ዝቅ ብሎ የሚገኝ ውብ ባሕር ሲሆን፣ ርዝመቱ 22.5 ኪ.ሜ.፣ ስፋቱም 10 ኪ. ሜ. ያህል ነው። ደግሞም የጌንሳሬጥ ባሕር (ሉቃ 5፥1)፣ ወይም የጥብርያዶስ ባሕር (ዮሐ 6፥1፤ 21፥1) በመባል ይታወቃል። በብሉይ ኪዳን ዘመንም የኪኔሬት ባሕር በመባል ይታወቃል (ለምሳሌ ዘኍ 34:11)። *ስምዖን፤* ኢየሱስ ለዚህ ደቀ መዝሙር ጴጥሮስ የሚል ስም ሰጥቶታል (3፥16፤ ማቴ 16፥18፤ ዮሐ 1፥42)። *መረብ፤* የማቴ 4፥18 ማብ ይመ።

1፥17 *ተከተሉኝ፤* የደቀ መዝሙርነት ጥሪ ቀልጭ ያለና ፍጹም ራስን መስጠት የሚጠይቅ ነው። ኢየሱስ ስምዖንና እንድርያስን ሲያገኝ ይህ የመጀመሪያ ጊዜው አልነበረም (ዮሐ 1፥35-42 ይመ)። *ሰው አጥማጆች፤* ወንጌላውያን ማለት ነው (ሉቃ 5፥10 ይመ)።

1፥21 *ቅፍርናሆም፤* የማቴ 4፥13 ማብ ይመ። *ምኩራብ፤* በዚያን ዘመን ለነበሩ አይሁድ ዋነኛ የአምልኮ ተቋም ነበር። ይህም በምርኮ ዘመን የተመሠረተ ሲሆን፣ አይሁድ ቅዱሳት መጻሕፍትን የሚያጠኑበትና እግዚአብሔርን የሚያመልኩበት ቦታና ሁኔታ የሚያመቻች ነበር። በአንድ ከተማ ቢያንስ ዐሥር ባለ ትዳር አይሁዳውያን ወንዶች ከተገኙ፣ ምኩራብ ማቋቋም ይቻል ነበር። *ማስተማር ጀመረ፤* ጳውሎስ ከጊዜ በኋላ እንዳደረገው ሁሉ (ሐሥ 13፥15፤ 14፥1፤ 17፥2፤ 18፥4 ይመ)፣ አንድ እንግዳ መምህር፣ በምኩራብ መሪዎች ጋባዥነት እንዲያስተምር የሚፈቅደውን ልማድ ጌታም ተጠቅሞበት ያስተምር ነበር።

1፥22 *ጸሐፍት፤* የማቴ 2፥4 ማብ ይመ። *ተገረሙ፤* የኢየሱስ ትምህርትና ተግባር በሕዝቡ ዘንድ ያስከተለውን አድናቆት ማርቆስ ደጋግሞ ይጠቅሳል (2፥12፤ 5፥20: 42፤ 6፥2:51፤ 7፥37፤ 10፥26፤11፥18 ይመ፤ እንዲሁም 15፥15 ይመ)። አድናቆትን ያመጣው ሌላ ሳይሆን፣ የኢየሱስ ባሕርይ የሆነው መለኮታዊ ሥልጣኑ ነበር። ጸሐፍት ያደርጉት እንደ ነበረው፣ ሰብአዊ ሊቃውንትን በመጥቀስ አላስተማረም፤ ሥልጣኑ በቀጥታ ከአባቱ ከአብ ነበርና።

1፥23 *በምኩራባቸው ውስጥ የነበረ ... አንድ ሰው ጮኸ፤* እንደ እውነቱ ከሆነ የጮኸው ሰውየው ሳይሆን ጋኔኑ ነበር። *ርኩስ መንፈስ ያደረበት፤* ጋኔን በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠሩትን ሰዎች ማሠቃየትና ማጥፋት ዕቅዱ ነበር፤ ይሁን እንጂ ኢየሱስ ኀያል ጠላቱ እንደ ሆነና የሰይጣንን ኀይላት ለማጥፋት ሥልጣን እንዳለው ጋኔኑ ተረድቶአል።

1፥24 *የእግዚአብሔር ቅዱስ፤* ይህ ስያሜ በአቻነት በሉቃ 4፥34 ላይ ከተገለጸው ሌላ፣ በዮሐ 6፥69 ላይ ብቻ ይገኛል፤ የሚያመለክተውም ከመሢሕነቱ ይልቅ የክርስቶስ የባሕርይ ገንዘቡ መለኮት መሆኑን ነው (ሉቃ 1፥35 ይመ)። ምናልባት አጋንንቱ ስሙን የጠሩት፣ የአንድን ሰው ስም በትክክል በመጥራት ያን ሰው መቈጣጠር ይቻላል የሚለውን ዐጕል እምነት ተከትለው ሊሆን ይችላል። ሰውየው የተያዘው በአንድ ርኩስ መንፈስ ብቻ ሳይሆን፣ በርኩሳን መናፍስት ነበር (5፥9 ይመ)፤ የተናገረው ግን አንዱ ብቻ ነበር።

1፥25 *ጸጥ በል፤* በግሪኩ፣ "ተለጐም" ማለት ነው። የኢየሱስ ታላቅ ሥልጣን፣ አጋንንት ያደሩበትን ሰው ጩኸት ዝም አሰኝቶአል።

1፥27 *ሥልጣን ያለው፤* ኢየሱስ በሥልጣን በማስተማሩ (ቍ22)፣ ደግሞም እዚህ ላይ ታምር በማድረጉ ሕዝቡ ተደነቁ።

1፥29 *ወደ ስምዖንና ወደ እንድርያስ ቤት፤* ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ ወደዚያ የሄዱት፣ ምግብ ለመመገብ ሳይሆን አይቀርም፤ ምክንያቱም ዋናው የሰንበት ምግብ የሚቀርበው ወዲያው ከምኩራብ አገልግሎት በኋላ ነበር።

1፥30 *የስምዖን አማት፤* በ1ቆሮ 9፥5 ላይ ጴጥሮስ ባለ ትዳር እንደ ነበር ተጠቅሶአል።

1፥32 *ጀንበር ከጠለቀች በኋላ ... አመጡ፤* አንድ ነገር ከመሸከማቸው በፊት ፀሓይ ጠልቃ ሰንበት እስኪያልፍ መጠበቅ ነበረባቸው (ኤር 17፥21-22 ይመ)።

1፥34 *የኢየሱስን ማንነት ያውቁ ስለ ነበር፤* ሉቃስ፣ "ክርስቶስ መሆኑን ያወቁ ስለነበር" ይላል (ሉቃ 4፥41)። ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ መሆኑን በግልጽ ከማወጅ ይልቅ፣ ማንነቱን በቃሉና በተግባሩ ለመግለጽ ፈለገ፤ አጋንንትም ይህን ዕቅዱን እንዲያሰናክሉበት አልፈቀደም።

ኢየሱስ በገለልተኛ ስፍራ ጸለየ

1፥35-38 ተጓ ምብ - ሉቃ 4፥42:43

[35]ማለዳም ገና ጎሕ ሳይቀድ፣ ኢየሱስ ተነሥቶ ከቤት ወጣ፤ ወደ አንድ ገለልተኛ ስፍራም ሄዶ ይጸልይ ጀመር። [36]ስምዖንና ባልደረቦቹም ተከትለው ይፈልጉት ጀመር፤ [37]ባገኙትም ጊዜ፣ “ሰዉ ሁሉ ይፈልግሃል” አሉት።

[38]እርሱም፣ ‘ከዚህ ተነሥተን በአቅራቢያ ወዳሉት መንደሮች እንሂድ፤ እዚያም ልሰብክ፤ የመጣሁት ለዚሁ ነውና” አላቸው። [39]ስለዚህ ወደ ምኩራባቸው እየገባ በመስበክና አጋንንትን በማስወጣት በመላዋ ገሊላ ይዘዋወር ጀመር።

ኢየሱስ ለምጻሙን ሰው አነጻ

1፥40- 44 ተጓ ምብ - ማቴ 8፥2-4፤ ሉቃ5፥12-14

[40]አንድ ለምጻም* ወደ እርሱ ቀርቦ ከፊቱ በመንበርከክ፣ “ብትፈቅድ እኮ ልታነጻኝ ትችላለህ” በማለት ለመነው።

[41]ኢየሱስም ለሰውየው በመራራት እጁን ዘርግቶ ዳሰሰውና፣ “እፈቅዳለሁ፣ ንጻ” አለው። [42]እርሱም ወዲያው ከለምጹ ነጻ፤ ከበሽታውም ተፈወሰ።

[43]ኢየሱስም ሰውየውን አጥብቆ በማስጠንቀቅ እንዲህ ሲል አሰናበተው፤ [44]“ለማንም አንድ ነገር እንኳ እንዳትናገር ተጠንቀቅ፤ ነገር ግን ምስክር እንዲሆናቸው ሄደህ ራስህን ለካህን አሳይ፤ ስለ መንጻትህም ሙሴ ያዘዘውን መሥዋዕት አቅርብ” አለው። [45]ሰውየው ግን በሄደበት ሁሉ ነገሩን በሰፊው አወራ፣ ወሬውንም አሠራጨ። በዚህ ምክንያት ኢየሱስ ወደ ማንኛውም ከተማ በግልጽ መግባት አልተቻለውም፤ ከዚህም የተነሣ ከከተማ ውጭ በሚገኙ ሰዋራ ቦታዎች መኖር ጀመረ፤

1፥35 ሉቃ3፥21
1፥38 ኢሳ60፥1
1፥39 ማቴ4፥23:24
1፥40 ማር10፥17
1፥44 ዘሌ13፥49፤ 14፥1-32፤ማቴ8፥4
1፥45 ማር2፥13፤ ሉቃ5፥15:16:17፤ ዮሐ6፥2

ሰዎች ግን ከየአቅጣጫው እርሱ ወዳለበት መምጣት አላቋረጡም።

ኢየሱስ ሽባ ፈወሰ

2፥3-12 ተጓ ምብ - ማቴ9፥2-8፤ ሉቃ5፥18-26

2 ኢየሱስ ከጥቂት ቀን በኋላ ወደ ቅፍርናሆም እንደ ተመለሰ፣ ወደ ቤት መግባቱን ሕዝቡ ሰማ። [2]ስለዚህ ከበሩ ውጭ እንኳ ሳይቀር ስፍራ እስኪታጣ ድረስ ብዙ ሕዝብ ተሰበሰበ፤ እርሱም የእግዚአብሔርን ቃል ሰበከላቸው። [3]ጥቂት ሰዎችም አንድ ሽባ በአራት ሰዎች አሸክመው ወደ እርሱ አመጡ። [4]ከሕዝቡ ብዛት የተነሣ ኢየሱስ ወዳለበት መቅረብ ስላልቻሉ፣ የቤቱን ጣራ እርሱ ባለበት በኩል ነድለው ቀዳዳ በማበጀት ሽባው የተኛበትን ዐልጋ በዚያ አወረዱ። [5]ኢየሱስም እምነታቸውን አይቶ ሽባውን፣ “አንተ ልጅ፣ ኀጢአትህ ተሰርዮልሃል!” አለው። [6]በዚያ ተቀምጠው የነበሩ አንዳንድ ጸሐፍት ስለዚህ ነገር በልባቸው እያሰላሰሉ፣ [7]“ይህ ሰው እንዴት እንዲህ ይላል? በአምላክ ላይ የስድብ ቃል እየተናገረ እኮ ነው! ከአንዱ ከእግዚአብሔር በስተቀር ማን ኀጢአትን ሊያስተሰርይ ይችላል?” ብለው አሰቡ።

[8]ኢየሱስም ወዲያው በልባቸው የሚያስቡትን በመንፈሱ ተረድቶ፣ “እንዴት እንዲህ ታስባላችሁ? [9]ሽባውን፣ ‘ኀጢአትህ ተሰርዮልሃል’ ከማለትና፣ ‘ተነሥተህ ዐልጋህን ተሸክመህ ሂድ’ ከማለት የቱ ይቀላል? [10]ነገር ግን የሰው ልጅ በምድር ላይ ኀጢአትን ለማስተስረይ ሥልጣን እንዳለው እንድታውቁ በማለት

2፥2 ቊ13፤ ማር1፥45
2፥3 ማቴ4፥24
2፥5 ሉቃ7፥48
2፥7 ኢሳ43፥25
2፥10 ማቴ8፥20

*40 ለምጽ የሚለው ቃል በግሪኩ አገላለጽ የተለያዩ የቆዳ በሽታዎችን ያመለክታል

1፥36 *ባልደረቦቹ፤* እንድርያስ፣ ያዕቆብ፣ ዮሐንስ፣ ምናልባትም ፊልጶስና ናትናኤል ሳይሆኑ አይቀሩም (ከዮሐ 1፥43-45 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥39 *በመላዋ ገሊላ፤* ወደ ገሊላ ካደረጋቸው ከሦስቱ ጕዞዎች፣ ይህኛው የመጀመሪያው ጕዞ ይመስላል (ሁለተኛው በሉቃ 8፥1ላይ፣ ሦስተኛው በማር 6፥6 እና በማቴ 11፥1 ላይ ይገኛል)።

1፥40 *ለምጻም* አማራጭ ትርጕሙን ይመ (ዘሌ 13-14 ይመ)።

1፥41 *ዳሰሰውና፤* እንደዚህ ያለውን ሰው መንካት በሙሴ ሕግ መሠረት ያረክሳል (ዘሌ 13 በተለይ ቊ 45-46 ይመ፤ እንዲሁም ከዘሌ 5፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። ጌታ ለሰውየው ያደረገለት አዘኔታ ከሃይማኖታዊ ሥርዐት ልቆ ተገኝቷል።

1፥44 *ለማንም አንድ ነገር እንኳ እንዳትናገር፤* የማቴ 8፥4፤ 16፥20 ማብ ይመ። *ምስክር እንዲሆናቸው፤ መሥዋዕት* ማቅረቡ የፈውሱን እውነተኛነት ከማረጋገጡ ሌላ፣ ኢየሱስ የሙሴን ሕግ እንዳከበረ ያሳያል። አይሁድ ለምጽን የሚያነጻ እግዚአብሔር ብቻ ነው ብለው ስለሚያምኑ (2ነገ 5፥1-14ይመ)፣ የለምጻሙ መፈወስ ኢየሱስ መለኮታዊ ኀይል እንዳለው ያመለክታል። *ሄደህ ራስህን ለካህን አሳይ፤* የሉቃ 5፥14 ማብ ይመ።

1፥45 *ወደ ማንኛውም ከተማ በግልጽ መግባት አልተቻለውም፤* ኢየሱስ ከጊዜ ወደ ጊዜ በሕዝቡ ዘንድ እየታወቀ በመሄዱና (1፥28፤ 3፥7-8፤ ሉቃ 7፥17 ይመ) የአይሁድ አለቆችም ከቀን ወደ ቀን ተቃውሞአቸውን እያባባሱ በመምጣታቸው (2፥6-7:16:23-24፤ 3፥2:6:22 ይመ) ከገሊላ ወጣ ብሎ በአካባቢው ወዳሉ ወደ ሌሎች ቦታዎች መሄድ ግድ ሆነበት።

2፥1 *ቤት፤* ኢየሱስ በቅፍርናሆም በነበረ ጊዜ፣ ማረፊያው የጴጥሮስ ቤት ሳይሆን አልቀረም (1፥21:29 ይመ)።

2፥2 *ብዙ ሕዝብ ተሰበሰበ፤* ቀደም ሲል ኢየሱስን በአድናቆት የተቀበሉት ሰዎች (1፥32-33:37)፣ ተመልሶም ሲመጣ በጋለ ስሜት ተቀብለውታል።

2፥3 *ሽባ፤* ይህ ሰው መራመድ የማይችል ነበር ከማለት በቀር፣ ስለ በሽታው በግልጽ የተነገረ ነገር የለም። አራቱ ሰዎች ኢየሱስን በዚያኑ ዕለት ለማግኘት ያደረጉት ከፍተኛ ጥረት፣ በሽተኛው አሥጊ ደረጃ ላይ እንደ ነበረ ያመለክታል።

2፥4 *የቤቱን ጣራ ... ነድለው፤* በፓሌስቲና የሚገኝ ቤት ጣራው ጠፍጣፋ ስለ ሆነ፣ በውጭ በኩል በደረጃ ይወጣል፤ ጣራውም በዕንጨት ተዋቅሮ በላዩ ላይ የተነባበረ ሸክላ ይደራረባል፤ በድንጋይም ተገጥሞ በስፍራው ይያዛል።

2፥5 *ኢየሱስም እምነታቸውን አይቶ፤* የሽባውንና እርሱን ይዘውት የሄዱትን የአራቱን ሰዎች ብርቱ ጥረት፣ ኢየሱስ ከእምነት እንደ ሆነ ተመለከተላቸው። *አንተ ልጅ፤ ኀጢአትህ ተሰርዮልሃል፤* ኢየሱስ ለሰውየው ከሁሉ በላይ የሚያስፈልገውን የኀጢአት ይቅርታ በቅድሚያ ሰጠው።

2፥7 *በአምላክ ላይ የስድብ ቃል እየተናገረ እኮ ነው! ከአንዱ ከእግዚአብሔር በስተቀር ማን ኀጢአትን ሊያስተሰርይ ይችላል?* በአይሁድ ትምህርተ መለኮት መሠረት መሲሑ እንኳ የኀጢአትን ስርየት ማስገኘት አይችልም ነበር፤ ኢየሱስ ኀጢአትን ይቅር ማለቱ የመለኮት ባሕርይ አለኝ እንደ ማለት በመሆኑ፣ አምላክን እንደ መሳደብ ተቈጥሮበታል (የ14፥64 ማብ ይመ)።

2፥9 *የቱ ይቀላል?* ኢየሱስ ኀጢአትን ይቅር ማለትም ሆነ መፈወስ ሁለቱም ቀላል እንዳልሆኑ ለመግለጽ የተናገረው ይሆናል፤ ሁለቱም በሰው ዐቅም ሊከናወኑ የሚችሉ አይደሉም፤ ለእግዚአብሔር ግን ሁለቱም ቀላል ናቸው።

2፥10 *ነገር ግን . . . እንድታውቁ፤* ይህ ለጸሓፍት የተነገረ ሳይሆን አይቀርም፤ “ሽባውን” የሚለው ቃል ቀድሞ ከሚናገራቸው ሰዎች ዘወር ብሎ ለሌላ ሰው መናገሩን ያመለክታል። “የሰው ልጅ” ስለሚለው ስያሜ የ 8፥31 ማብ ይመ። ከታምራት አስፈላጊነት አንዱ የኢየሱስን መለኮትነት ማሳየት ነው። የታምራዊ ምልክቶችን ጥቅም በዮሐንስ ወንጌል (2፥11፤ 20፥30- 31) የተጠቀሰውን ይመ።

ሸባውን፣ 11“ተነሥተህ ዐልጋህን ተሸክመህ ወደ ቤትህ ሂድ” አለው:: 12እርሱም ተነሥቶ ሁሉም እያዩት ዐልጋውን ተሸክሞ ሄደ፤ በስፍራው የነበሩትም ሁሉ በሁኔታው በመደ ነቅ፣ “የዚህ ዐይነት ነገር ፈጽሞ አይተን አናው ቅም!” በማለት ለእግዚአብሔር ምስጋና አቀረቡ::

የሌዊ መጠራት

2፥14-17 ተጓ ምብ - ማቴ 9፥9-13፤ሉቃ5፥27-32

13ኢየሱስም ዳግም ወደ ባሕሩ ዳርቻ ወጣ፤ ሕዝቡም በብዛት ወደ እርሱ መጡ፤ እርሱም አስተማራቸው:: 14በዚያም ሲያልፍ የእልፍ ዮስን ልጅ ሌዊን በቀረጥ መቀበያው ስፍራ ተቀምጦ አየውና፣ “ተከተለኝ” አለው፤ እር ሱም ተነሥቶ ተከተለው::

15በማቴዎስ ቤት በማዕድ ተቀምጦ ሳለ፣ ብዙ ቀረጥ ሰብሳቢዎችና ኀጢአተኞች ተከትለ ውት ስለ ነበር፣ ከኢየሱስና ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ይመገቡ ነበር:: 16ከፈሪሳውያን ወገን የነበሩ ጸሐፍት ከኀጢአተኞችና ከቀረጥ ሰብሳቢ ዎች ጋር ሲበላ ባዩት ጊዜ፣ ደቀ መዛሙርቱን “ከቀረጥ ሰብሳቢዎችና ከኀጢአተኞች ጋር ለምን ይበላል?” ሲሉ ጠየቋቸው::

17ኢየሱስም የሚናገሩትን ሰምቶ፣ “ሐኪም የሚያስፈልጋቸው ሕመምተኞች እንጂ ጤነ ኞች አይደሉም፤ እኔ ኀጢአተኞችን እንጂ ጻድቃንን ወደ ንስሓ ልጠራ አልመጣሁም” አላቸው::

ስለ ጾም የቀረበ ጥያቄ

2፥18-22 ተጓ ምብ - ማቴ9፥14-17፤ ሉቃ 5፥33-38

18የዮሐንስ ደቀ መዛሙርትና ፈሪሳውያን ይጾሙ ነበር፤ አንዳንድ ሰዎችም መጥተው ኢየ ሱስን፣ “የዮሐንስና የፈሪሳውያን ደቀ መዛ ሙርት ሲጾሙ፣ የአንተ ደቀ መዛሙርት የማይጾሙት ለምንድን ነው?” አሉት::

19ኢየሱስም፣ እንዲህ አላቸው፤ “ሙሽራው ከእነርሱ ጋር እያለ ሚዜዎቹ ሊጾሙ ይች ላሉን? ሙሽራው ከእነርሱ ጋር እያለ ሊጾሙ አይችሉም፤ 20ሙሽራው ከእነርሱ የሚወሰድበት ወቅት ይመጣል፤ በዚያን ጊዜ ግን ይጾማሉ::

21“በአሮጌ ልብስ ላይ አዲስ ጨርቅ የሚጥፍ ማንም የለም፤ ይህ ቢደረግ ግን፣ አዲሱ ጨርቅ አሮጌውን ይቦጭቀዋል፤ ቀዳዳውም የባሰ ይሰ ፋል:: 22እንዲሁም አዲስ የወይን ጠጅ በአሮጌ አቍማዳ የሚያስቀምጥ የለም፤ ይህ ከተደረገማ የወይን ጠጁ አቍማዳውን ያፈነዳዋል፤ የወይን ጠጁም አቍማዳውም ይበላሻሉ:: ስለዚህ አዲስ የወይን ጠጅ መቀመጥ ያለበት በአዲስ አቍ ማዳ ነው::”

ኢየሱስ የሰንበት ጌታ ነው

2፥23-28 ተጓ ምብ - ማቴ12፥1-8፤ ሉቃ6፥1-5
3፥1-6 ተጓ ምብ - ማቴ12፥9-14፤ ሉቃ 6፥6-11

23በሰንበት ቀን ኢየሱስ በእርሻ መካከል ሲያልፍ፣ አብረውት በመንገዝ ላይ የነበሩት ደቀ መዛሙርቱ እሸት ይቀጥፉ ጀመር:: 24ፈሪሳውያንም፣ “እነሆ፤ በሰንበት ቀን ለምን የተከለከለ ነገር ያደርጋሉ?” ሲሉ ጠየቁት::

2፥12 ማቴ9፥8፡33
2፥13 ማር1፥45፤ሉቃ5፥15፤ዮሐ6፥2
2፥14 ማቴ4፥19
2፥16 ሐሥ23፥9፤ ማቴ9፥11
2፥17 ሉቃ19፥10፤ 1ጢሞ1፥15
2፥18 ማቴ6፥16-18፤ሐሥ13፥2
2፥20 ሉቃ17፥22
2፥23 ዘዳ23፥25
2፥24 ማቴ12፥2

2፥12 *በሁኔታው በመደነቅ፤* የ 1፥22 ማብ ይመ::

2፥14 *የእልፍዮስን ልጅ ሌዊን፤* ማቴዎስን ነው (ማቴ 9፥9፤ 10፥3 ይመ):: መጠሪያ ስሙ ሌዊ ሆኖ፣ “ማቴዎስ” (“የእግዚ አብሔር ስጦታ”) የሐዋርያነት ስሙ ሳይሆን አይቀርም:: *በቀረጥ መቀበያው ስፍራ፤* ሌዊ፣ በገሊላው ገዥ በሄሮድስ አንቲጳስ ዘመን ቀረጥ ሰብሳቢ ነበር (የሉቃ 3፥12 ማብ ይመ):: ኢየሱስ ሌዊን ያገኘበት የቀረጥ መሰብሰቢያ ቦታ፣ ከደማስቆ ተነሥቶ፣ ቅፍርና ሆምን ይዞ ወደ ሜድትራኒያን ባሕርና ወደ ግብፅ በሚወስደው ዓለም አቀፍ መንገድ ላይ ነበር (ኢሳ 9፥1 ላይ ይህ መንገድ “የባሕር መንገድ” ተብሎአል):: *እርሱም ተነሥቶ ተከተለው፤* የሉቃ 5፥28 ማብ ይመ::

2፥15 *ኀጢአተኞች፤* የሙሴን ሕግ መሠረት አድርገው ጸሐፍት የሰጡትን ትምህርት ያልተቀበሉትንና እጅግ ከፉ የሆኑትን ሰዎች የሚያመለክት ሲሆን፣ ቀረጥ ሰብሳቢዎችን፣ አመንዝራ ዎችን፣ ቀማኞችንና የመሳሰሉትን የሚገልጽ ነበር:: *ይመገቡ ነበር፤* ከአንድ ማዕድ ተካፍሎ መብላት ወዳጅነትን የሚያመለክት ነበር::

2፥16 *ከፈሪሳውያን ወገን የነበሩ ጸሐፍት፤* ጸሐፍት ሁሉ ፈሪሳውያን ነበሩ ማለት አይደለም፤ ፈሪሳውያን የተባሉት፣ ከሶርያ ውያን የጭቈና አገዛዝ ነጻ ለመውጣት በተደረገው ጦርነት (166-142 ዓ.ቅ.ክ.) ከመቃብያን ጋር ግንባር የፈጠሩ ሐሲዲም በተባሉ ሃይማኖት አጥባቂ ወገኖች እግር የተተኩ ናቸው:: “ፈሪሳውያን” ተብለው መጠራት የጀመሩትም በዮሐንስ ሕርቃኑስ ዘመነ መንግሥት (135-105 ዓ.ቅ.ክ.) ነበር:: አንዳንዶቹ እውነተኛ የሃይ ማኖት ቅናት ያላቸው ሰዎች ቢሆኑም፣ ከጌታ ጋር ሲከራከሩ ከነበሩ ት ብዙዎቹ ግን ግብዞች፣ ምቀኞች፣ ግትሮችና ወግ አጥባቂዎች ነበሩ:: በፈሪሳውያን አመለካከት የእግዚአብሔር ጸጋ የሚገኘው ሕጉን አክብረው ለተገኙ ሰዎች ብቻ ነበር፤ የማቴ 3፥7፤ ሉቃ 5፥17 ማብ ይመ:: *ከቀረጥ ሰብሳቢዎች፤* በአይሁድ ኅብረተ ሰብ ዘንድ፣ ከእነርሱ ወገን የሆኑ ቀረጥ ሰብሳቢዎች የተናቁ ዜጎች ናቸው፤ ምስክሮች ወይም ዳኞች መሆንም አይችሉም ነበር፤ ከምኵራብም ይገለላሉ፤ ቤተ ሰቦቻቸውም እንኳ በአይሁድ ዘንድ የተናቁ ነበሩ፤ የማቴ 5፥46 ማብ ይመ::

2፥17 *ኀጢአተኞችን እንጂ ጻድቃንን ... ልጠራ አልመጣሁም፤* ራሱን እንደ ጻድቅ የሚቈጥር ሰው ድነት እንደ ሚያስፈ ልገው አያውቅም፤ ኀጢአተኝነቱን የተረዳ ግን የድነትን አስፈላጊ ነት ያውቃል::

2፥18 *የዮሐንስ ... ደቀ መዛሙርት፤* የመጥምቁ ዮሐንስ ደቀ መዛሙርት ይጾሙ የነበረው፣ መጥምቁ ዮሐንስ በእስር ቤት ስለ ነበረ (1፥14 ይመ) ሊሆን ይችላል፤ ወይም ዮሐንስ መዳን ተቃርቦአል እያለ ሲሰብክ ስለ ነበር፣ ይህ ፈጥኖ እንዲደርስ እንደ ንስሓ ቈጥረው የመጾም ልማድ ኖሮአቸው ሊሆን ይችላል:: *የፈሪሳውያን ደቀ መዛሙርት፤* በመሠረቱ ፈሪሳውያን አስተ ማሪዎች አልነበሩም፤ ይሁን እንጂ ከእነዚሁ ውስጥ ጸሐፍት የሆኑት ደቀ መዛሙርት ነበሯቸው:: በሌላ በኩል ደግሞ፣ ሐረጉ በፈሪሳውያን ትምህርት የተጠመዱትን ሰዎች በጥቅሉ ሊያመ ለክት ይችላል:: *ሲጾሙ፤* በሙሴ ሕግ ጾም የታዘዘው በማስተስሪያ ቀን ብቻ ነው (ዘሌ16፥29፡31፤ 23፥27-32፤ ዘኍ29፥7):: ከባቢ ሎን ምርኮ በኋላ ግን፣ አይሁድ በዓመት ውስጥ አራት ተጨማሪ ጾም ይጾሙ ነበር (ዘካ 7፥5፤ 8፥19):: ጌታ ኢየሱስ በምድር ላይ በነበረበት ጊዜ፣ ፈሪሳውያን በሳምንት ሁለት ቀን ይጾሙ ነበር (ሉቃ 18፥12 ይመ)::

2፥19 *ሙሽራው ከእነርሱ ጋር እያለ ሚዜዎቹ ሊጾሙ ይችላሉን?* ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን ከሙሽራ ሚዜዎች ጋር አነጻጸረ:: የአይሁድ የሰርግ ድግስ የተለይ የመደሰቻ ጊዜ ነበር፤ የግብዣውም ጊዜ እስከ ሳምንት ይዘልቅ ነበር:: ጾም ከኀዘንና ከተመስጦ ጋር የተያያዘ በመሆኑ፣ ፈንጠዝያ በሚደረግበት የሰርግ ሰሞን ጾም የሚታሰብ ነገር አይደለም::

2፥20 *ሙሽራው ከእነርሱ የሚወሰድበት ወቅት፤* ሙሽራው ኢየሱስ ነው፤ ከደቀ መዛሙርቱም በሞት ይወሰዳል፤ በዚያን ጊዜ መጾም ተገቢ ይሆናል::

2፥22 *በአዲስ አቍማዳ፤* የማቴ 9፥17 ማብ ይመ::

2፥23 *እሸት ይቀጥፉ፤* በዘዳ 23፥25 መሠረት እሸት መቅጠፍ ስለ ተፈቀደ፣ የደቀ መዛሙርቱ ድርጊት በራሱ ስሕተት አልነበረበትም::

2፥24 *በሰንበት ቀን ... የተከለከለ፤* “ሚሽናህ” በተባለው የአይሁዳ ትውፊት መጽሐፍ ውስጥ በዕለተ ሰንበት አዝመራን መሰብሰብ (ደቀ መዛሙርቱ ያደረጉት እንኳ ሳይቀር) የተከለከለ

[25]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "ዳዊት በተራበና የምግብ ፍላጎት በጸናበት ጊዜ አብረውት ከነበሩት ሰዎች ጋር ያደረገውን አላነበባችሁምን? [26]በሊቀ ካህናቱ በአብያታር ዘመን ወደ እግዚአብሔር ቤት ገብቶ፣ ካህናት ብቻ እንዲበሉት የተፈቀደውን የተቀደሰ ኅብስት ራሱ በልቶ አብረውት ለነበሩትም ሰዎች ሰጣቸው።"

[27]ደግሞም እንዲህ አላቸው፤ "ሰንበት ለሰው ተፈጠረ እንጂ፣ ሰው ለሰንበት አልተፈጠረም፤ [28]ስለዚህ የሰው ልጅ የሰንበት ጌታዋ ነው።"

3 በሌላ ጊዜ ወደ ምኵራብ ገባ፤ በዚያም እጁ የሰለለች ሰው ነበር። [2]በምክንያት ሊከሱት የሚፈልጉ ሰዎችም በሰንበት ቀን ይፈውሰው እንደ ሆነ ለማየት ይጠባበቁ ነበር። [3]እርሱም እጁ የደረቀችውን ሰው፣ "በተሰበሰበው ሕዝብ ፊት ተነሥተህ ቁም" አለው።

[4]ኢየሱስም፣ "በሰንበት ቀን የተፈቀደው መልካም ማድረግ ነው ወይስ ክፉ? ሕይወት ማዳን ነውን ወይስ ማጥፋት?" አላቸው። እነርሱ ግን ዝም አሉ።

[5]በልባቸው ደንዳናነት አዝኖ በዙሪያው የቆሙትን በቍጣ ተመለከታቸውና ሰውየውን፣ "እጅህን ዘርጋ!" አለው፤ ሰውየውም እጁን ዘረጋ፤ እጁም ፍጹም ደኅና ሆነችለት።

[6]ፈሪሳውያንም እንዴት ሊያጠፉት እንደሚችሉ ከሄሮድስ ወገን ከሆኑት ጋር መመካከር ጀመሩ።

ብዙ ሰዎች ኢየሱስን ተከተሉ

3፥7-12 ተጓ ምብ – ማቴ 12፥15፡16፤ ሉቃ6፥17-19

[7]ኢየሱስ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ወደ ባሕሩ ሄደ፤ ከገሊላ የመጣ እጅግ ብዙ ሕዝብም ተከተለው፤ [8]የሚሠራውን ነገር የሰሙ ሰዎችም ከይሁዳ፣ ከኢየሩሳሌም፣ ከኤዶምያስ፣ በዮርዳኖስ ማዶ ካለው አገር እንዲሁም ከጢሮስና ከሲዶና አካባቢ ወደ እርሱ መጡ። [9]የተሰበሰበውም ሕዝብ እንዳያጨናንቀው አነስተኛ የሆነ ጀልባ እንዲያዘጋጁለት ደቀ መዛሙርቱን አዘዛቸው። [10]ብዙዎችን ፈውሶ ስለ ነበር፣ በሕመም የሚሠቃዩ ሁሉ ሊዳስሱት ይሽቀዳደሙ ነበር። [11]ርኩሳንም መናፍስትም ባዩት ቍጥር ከፊቱ እየወደቁ፣ "አንተ የእግዚአብሔር ልጅ ነህ!" በማለት ይጮኹ ነበር። [12]እርሱ ግን ማንነቱን እንዳይገልጹ አጥብቆ ይገሥጻቸው ነበር።

የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መሾም

3፥16-19 ተጓ ምብ ማቴ 10፥2-4፤ ሉቃ6፥14-16፤ሐሥ1፥13

[13]ኢየሱስ ወደ ተራራ ወጥቶ የሚፈልጋቸውን ወደ እርሱ እንዲመጡ ጠራቸው፤

2፥26 ዘሌ24፥5-9፤ 1ሳሙ21፥1-6፤ 2ሳሙ8፥17፤1ዜና24፥6
2፥27 ዘፀ23፥12፤ ዘዳ5፥14፤ቈላ2፥16
2፥28 ማቴ8፥20
3፥1 ማቴ4፥23፤ ሉቃ1፥21
3፥2 ማቴ12፥10፤ ሉቃ14፥1
3፥6 ማቴ12፥14፤ 22፥16፤ማር12፥13
3፥7 ማቴ4፥25
3፥8 ማቴ11፥21
3፥10 ማቴ4፥23፤ 9፥20
3፥11 ማቴ1፥23፤ 24፥4፥3
3፥12 ማቴ8፥4፤ ማር1፥24፡25፡34፤ ሐሥ16፥17፡18
3፥13 ማቴ5፥1

[m]11 ወይም *ክፉ፤* እንዲሁም ቍ 30 ይመ

ነበር፤ ዘፀ 34፥21 ይመ።

2፥25 *ዳዊት . . . ያደረገውን፤* 1ሳሙ 21፥1-6 ይመ። ከብሉይ ኪዳን በተጠቀሰው ሁኔታና ደቀ መዛሙርቱ ሕግን ተላልፈዋል ተብለው በተከሰሱበት በዚህ ድርጊት መካከል ተመሳሳይ ሁኔታ ይታያል፤ ይኸውም በሁለቱም ሁኔታ ቅዱሳን የተባሉ ሰዎች የተከለከለውን ነገር መፈጸማቸው ነው፤ ይሁን እንጂ በሰንበት ዕለት በጎ ማድረግና በሞት አፋፍ የሚገኘውን ሕይወት ማዳን፣ "የተፈቀደ" ተግባር በመሆኑ፣ ዳዊትና የጌታ ደቀ መዛሙርት የፈጸሙት ከሕጉ መንፈስ ውጪ አልነበረም (ኢሳ 58፥6-7፤ ሉቃ 6፥6-11፤ 13፥10-17፤ 14፥1-6 ይመ)።

2፥26 *በሊቀ ካህናቱ በአብያተር ዘመን፤* በ1ሳሙ 21፥1 በተገለጸው መሠረት፣ የአብያተር አባት አቢሜሌክ በዚያን ጊዜ ሊቀ ካህናት ነበር (የ2ሳሙ 8፥17 ማብ ይመ)። *የተቀደሰ ኅብስት፤* የማቴ 12፥4 ማብ ይመ።

2፥27 *ሰንበት ለሰው ተፈጠረ እንጂ፣ ሰው ለሰንበት አልተፈጠረም፤* የአይሁድ ትውፊት፣ ሰንበትን በመጠበቅ ሕግ ላይ እጅግ ብዙ ደንቦችን ስላከለበት፣ ከዐቅም በላይ ሸክም ሆኖ ነበር። ዕለተ ሰንበት አንድ ሰው ሥጋውን፣ አእምሮውንና መንፈሱን የሚያድስበት ቀን መሆኑን በመግለጽ፣ ኢየሱስ የተደራረተውን የሰው ሥርዐት ወደ ኋላ ጥሎ፣ እግዚአብሔር ሰንበትን ለሰዎች ያዘጋጀበትን ዐላማ በአጽንዖት አስረዳ (ዘፀ20፥8-11 ይመ)።

2፥28፤ የሉቃ 6፥5 ማብ ይመ።

3፥1-6፤ ኢየሱስ የሰንበት ጌታ መሆኑ የተገለጠበት ክፍል ነው (2፥28 ይመ)።

3፥2 *ሊከሱት፤* ኢየሱስ በአንድ ስፍራ ከተገኘ፣ ስብከቱን፣ ተግባሩንና ማንነቱን በተመለከተ አንድ አቋም መያዝ የግድ ይሆናል። በ2፥6-7 ላይ ቀደም ሲል የተከሠተው ጥላቻ እየተስፋፋ መጥቶአል (የቍ 6 ማብ ይመ)። *ሰዎችም፤ ፈሪሳውያንን* ነው (ቍ6 ይመ፤ ከሉቃ 6፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። *በሰንበት ቀን ይፈውሰው እንደ ሆነ ለማየት፤* ፈሪሳውያን፣ ኢየሱስ ታምራት የማድረግ ኀይል እንደ ነበረው ማመናቸውን ያሳያል። በዚህ ጊዜ የነበረው ጥያቄ፣ "ሊያድነው ይችላልን?" ሳይሆን፣ "በዚህ ቀን ሊያድነው ይደፍራልን?" የሚል ነበር። አንድ ሰው ሕይወቱ በሞት አፋፍ ላይ የሚገኝ ከሆነ፣ በሰንበት ቀን ርዳታ እንዲደረግለት የአይሁድ ሕግ ያዛል፤ ኢየሱስ ያዳነው ሰው ግን እንደሚታወቀው፣ እዚህ ደረጃ ላይ አልደረሰም፤ የ2፥25፤ ሉቃ 13፥14 ማብ ይመ።

3፥4 *መልካም ማድረግ ነው ወይስ ክፉ? ሕይወት ማዳን ነውን ወይስ ማጥፋት?* "ኢየሱስ፣ ፈውሶ ሕይወትን ከማቈየትና ሳይፈውሱ ቀርቶ ሕይወት ሲጠፋ ከማየት የቱ እንደሚሻል" ጠየቀ። ይህ ጥያቄ ምስጢር ያዘለ ነው፤ ኢየሱስ ሰውየውን ለማዳን ሲጥር፣ ፈሪሳውያን ግን ጌታን ለመግደል ያሤሩ ነበርና። ስለዚህ እዚህ ላይ ሰንበትን ማን እንደ ሻራት ግልጽ ነው። *እነርሱ ግን ዝም አሉ፤* 12፥34 ይመ።

3፥6 *ፈሪሳውያንም እንዴት ሊያጠፉት እንደሚችሉ . . . መመካከር ጀመሩ፤* ኢየሱስን ለማጥፋት የተመካከሩት፣ በዚህ ክፍል በተጠቀሰው ምክንያት ብቻ ሳይሆን፣ ቀደም ሲል ባደረጋቸው ድርጊቶችም ጭምር ነገር ይዘውበት ነው (2፥6-7፡16-17፡24 ይመ)። ፈሪሳውያንና ከሄሮድስ ወገን የሆኑት ኢየሱስን ለማጥፋት በሕማማቱ ሰሞን ማክሰኞ ዕለት እንደ ገና ሲማከሩ ይታያሉ (12፥13)። *ከሄሮድስ ወገን ከሆኑት፤* የሄሮድስ ሥርወ መንግሥት መሠረት የሆነውን የሮምን መንግሥት ይደግፉ ነበር። የሄሮድስ ወገኖች የተባሉት ኢየሱስን በመቃወም ከፈሪሳውያን ጋር የተባበሩበት ምክንያት፣ ኢየሱስ በፖለቲካ ረገድ ሕዝቡን የሚቀሰቅስ ስለ መሰላቸው ነበር፤ የማቴ 22፥15-17 ማብ ይመ።

3፥8፤ እዚህ ላይ የኢየሱስ ዝና በሕዝቡ ዘንድ በፍጥነት እየተስፋፋ መምጣቱን እንረዳለን። የተጠቀሰው የቦታዎች ዝርዝር የሚያመለክተው፣ ሕዝቡ እየጐረፈ የመጣው ከቅፍርናሆምና ከአካባቢዋ ብቻ ሳይሆን፣ ከእስራኤልና ከአጎራባች አገሮች ጭምር መሆኑን ነው። ማርቆስ ከኤዶምያስ በስተቀር በተጠቀሱት ስፍራዎች ሁሉ ኢየሱስ አገልግሎት ማከናወኑን ይገልጻል (ስለ ገሊላ 1፥14፤ በዮርዳኖስ ማዶ ስላለው አገር 5፥1 እና 10፥1፤ ስለ ጢሮስና ሲዶና 7፥24፡31፤ ስለ ይሁዳ 10፥1 ስለ ኢየሩሳሌም 11፥11 ይመ)። *ኤዶምያስ፤* "ኤዶም" ለሚለው የዕብራይስጥ ቃል የግሪኩ አቻ ነው። እዚህ ላይ ግን የሚያመለክተው የቀድሞዋን የኤዶም ግዛት ሳይሆን፣ ከይሁዳ በስተ ደቡብ የሚገኘውን የፓሌስቲናን ምዕራባዊ ክፍል ነው።

3፥11 *ርኩሳን መናፍስት፤* የ1፥23 ማብ ይመ። *አንተ የእግዚአብሔር ልጅ ነህ!* ርኩሳን መናፍስቱ የኢየሱስን ማንነት ዐውቀዋል፤ ሆኖም አላመኑበትም (የ1፥24 ማብ ይመ)።

3፥12 *ማንነቱን እንዳይገልጹ፤* የኢየሱስ ማንነት የሚገለጽበት ጊዜ ገና አልደረሰም ነበር (1፥34 እና ማብ፤ እንዲሁም የማቴ 8፥4፤ 16፥20 ማብ ይመ)፤ ደግሞም የኢየሱስ ማንነት መገለጽ ያለበት በአጋንንት አማካይነት መሆን የለበትም።

እነርሱም ወደ እርሱ መጡ። [14]ከእርሱ ጋር እንዲሆኑ፣ ለስብከትም ይልካቸው ዘንድ ዐሥራ ሁለቱን ሾማቸው፤ ሐዋርያትም ብሎ ጠራቸው[14]፤ [15]አጋንንትን እንዲያስወጡም ሥልጣን ሰጣቸው። [16]የሾማቸውም ዐሥራ ሁለቱ እነዚህ ናቸው፤ ጴጥሮስ ብሎ የጠራው ስምዖን፣ [17]ቦአኔርጌስ ይኸውም፣ 'የነጐድጓድ ልጆች' ብሎ የጠራቸው የዘብዴዎስ ልጆች ያዕቆብና ወንድሙ ዮሐንስ፤ [18]እንድርያስ፣ ፊልጶስ፣ በርተሎሜዎስ፣ ማቴዎስ፣ ቶማስ፣ የእልፍዮስ ልጅ ያዕቆብ፣ ታዴዎስ፣ ቀናተኛው ስምዖን፣ [19]እንዲሁም አሳልፎ የሰጠው የአስቆሮቱ ይሁዳ።

ኢየሱስና ብዔል ዜቡል

3፥23-27 ተጓ ምብ - ማቴ12፥25-29፤ ሉቃ11፥17-22

[20]ከዚያም ኢየሱስ ወደ አንድ ቤት ገባ፤ እርሱና ደቀ መዛሙርቱ ምግብ መብላት እንኳ እስኪሳናቸው ድረስ ሕዝቡ እንደ ገና በብዛት ተሰበሰበ። [21]ሁኔታውን የሰሙ ዘመዶቹም፣ "አእምሮውን ስቶአል" በማለት ይዘውት ለመሄድ ወዳለበት መጡ።

[22]ከኢየሩሳሌም የመጡ ጸሐፍትም፣ "ብዔል ዜቡል[22] አድሮበታል፤ አጋንንትን የሚያወጣው በአጋንንት አለቃ ነው" አሉ።

[23]እርሱም ጠራቸውና በምሳሌ እንዲህ አላቸው፤ "ሰይጣን ሰይጣንን እንዴት ሊያስወጣ ይችላል? [24]እርስ በርሱ የሚከፋፈል መንግሥት ሊጸና አይችልም፤ [25]ቤትም እርስ በርሱ ከተለያየ ሊቆም አይችልም። [26]እንደዚሁም ሰይጣን እርስ በርሱ የሚፃረርና የሚከፋፈል ከሆነ ሊቆም አይችልም፤ ያበቃለታል። [27]ከዚህም የተነሣ አንድ ሰው አስቀድሞ ኀይለኛውን ሰው ሳያስር ወደ ኀይለኛው ሰው ቤት ሊገባና ንብረቱን ሊዘርፍ አይችልም፤ ቤቱን መዝረፍ የሚቻለው ኀይለኛውን ሰው ሲያስር ብቻ ነው። [28]እውነት እላችኋለሁ፤ የሰው ልጆች ኀጢአትና የሚሳደቡት ስድብ ሁሉ ይሰረይላቸዋል፤ [29]ነገር ግን በመንፈስ ቅዱስ ላይ የስድብ ቃል የሚናገር ሁሉ የዘላለም ኀጢአት ዕዳ ይሆንበታል እንጂ ለዘላለም አይሰረይለትም።"

[30]ይህንንም ያለው፣ "ርኩስ መንፈስ አለበት" ስላሉት ነበር።

የኢየሱስ እናትና ወንድሞቹ

3፥31-35 ተጓ ምብ - ማቴ12፥46-50፤ ሉቃ8፥19-21

[31]ከዚህ በኋላ እናቱና ወንድሞቹ መጡ፤ በውጭ ቆመውም ሰው ልከውበት አስጠሩት። [32]በዙሪያው የተቀመጡ ብዙ ሰዎችም፣ "እነሆ፤ እናትህና ወንድሞችህ ውጭ ይፈልጉሃል" አሉት።

[33]እርሱም መልሶ፣ "እናቴ ማን ናት ወንድሞቼስ እነማን ናቸው?" አላቸው።

[34]በዙሪያው ወደ ተቀመጡትም በመመልከት፣ እንዲህ አለ፤ "እናቴና ወንድሞቼ እነዚህ ናቸው፤ [35]የእግዚአብሔርን ፈቃድ የሚያደርግ ሁሉ እርሱ ወንድሜ፣ እኅቴ፣ እናቴም ነውና።"

የዘሪው ምሳሌ

4፥1-12 ተጓ ምብ - ማቴ13፥1-15፤ ሉቃ8፥4-10
4፥13-20 ተጓ ምብ - ማቴ13፥18-23፤ ሉቃ8፥ 11-15

4 በሌላ ጊዜ ደግሞ በባሕሩ አጠገብ ያስተምር ጀመር። እርሱ ባለበት አካባቢ እጅግ ብዙ ሕዝብ ስለ ተሰበሰበ፣ በባሕሩ ላይ ወዳለች ጀልባ ገብቶ ተቀመጠ፤ ሕዝቡም ሁሉ በባሕሩ ዳርቻ ባለው ስፍራ ላይ ተሰብስቦ ነበር። [2]እርሱም ብዙ ነገሮችን በምሳሌ አስተማራቸው፤ እንዲህም አላቸው፤ [3]"ስሙ፤ አንድ ዘሪ ዘር ሊዘራ ወጣ። [4]ዘሩን በሚዘራበትም ጊዜ አንዳንዱ መንገድ ላይ ወደቀ፤ ወፎችም መጥተው ለቀሙት። [5]ሌላው በቂ ዐፈር በሌለበት በጭንጫ ቦታ ላይ ወደቀ፤ ዐፈሩ ጥልቀት ስላልነበረው ወዲያው በቀለ፤

3፥14 ማር6፥30
3፥15 ማቴ10፥1
3፥16 ዮሐ1፥24
3፥20 ቍ7፤ ማር6፥31
3፥21 ዮሐ10፥20፤ ሐሥ26፥24
3፥22 ማቴ9፥34፤10፥25፤11፥18፤12፥24፤15፥1፤ ዮሐ7፥20፤8፥48፡52፤10፥20
3፥23 ማር4፥2፡10
3፥27 ኢሳ49፥24፡25
3፥29 ማቴ12፥31፡32፤ሉቃ12፥10
3፥31 ቍ21
4፥1 ማር2፥13፤3፥7
4፥2 ቍ11፤ ማር3፥23
4፥3 ቍ26

[14] 14 አንዳንድ ቅጆች ሐዋርያትም ብሎ ጠራቸው የሚለው ሐረግ የላቸውም
[22] 22 ግሪኩ ብዔዜቡል ወይም ብዔልዜቡል ይላል

3፥14 *ከእርሱ ጋር እንዲሆኑ፤* የዐሥራ ሁለቱ ሥልጠና፣ ልዩ ልዩ ትምህርትንና የአገልግሎት ልምምድን ያካተተ ብቻ ሳይሆን፣ ከኢየሱስ ጋር ዘወትር መገኘትንና የጠበቀ ኅብረት ማድረግም ነበር። *ሐዋርያትም ብሎ ጠራቸው፤* የ6፥30 ማብ ይመ።

3፥16-19፤ የሉቃ 6፥14-16 ማብ ይመ።

3፥17 *የነጐድጓድ ልጆች፤* ባሕሪያቸውን ለማመልከት ሳይሆን አይቀርም (የ10፥37፤ የሉቃ 9፥54-55 ማብ ይመ)።

3፥18 *ታዴዎስ፤* "የያዕቆብ ልጅ ይሁዳ" ማለት ይሆናል (ሉቃ 6፥16፤ ሐሥ 1፥13 ይመ)። *ቀናተኛው፤* የማቴ 10፥4 ማብ ይመ።

3፥19 *የአስቆሮቱ፤* ምናልባት የስሙ ትርጕም፣ "የቄርዮት ሰው" (የቄርዮት ሄዝሮን ከተማ) ማለት ሊሆን ይችላል (ኢሱ 15፥25 ይመ)። ይህ የቄርዮት ሄዝሮን ከተማ ከሔብሮን ከተማ ዐሥራ ዘጠኝ ኪ.ሜ. ያህል በስተ ደቡብ ርቆ ይገኝ ነበር።

3፥20 *አንድ ቤት፤* የጴጥሮስና የእንድርያስ ቤት ሳይሆን አይቀርም (1፥29፤ 2፥1 ይመ)።

3፥21 *ዘመዶቹም . . . ይዘውት ለመሄድ ወዳለበት መጡ፤* ከናዝሬት ወደ ቅፍርናሆም መምጣታቸውም ጥርጥር የለውም፤ ርቀቱም 48 ኪ.ሜ. ገደማ ይሆናል (ቍ31 ይመ)።

3፥22 *ብዔል ዜቡል፤* የማቴ 10፥25 ማብ ይመ።

3፥23 *በምሳሌ፤* እዚህ ላይ የቃሉ አገባብ በማነጻጸር ስሜት ነው (የ4፥2 ማብ ይመ)።

3፥27 *ኀይለኛው ሰው ቤት ሊገባና ንብረቱን ሊዘርፍ፤* ኢየሱስ ሰዎችን ከሰይጣን እስራት ነጻ በሚያወጣበት ጊዜ፣ ሰይጣንን አስሮ ቤት ንብረቱን መዝረፉ ነው።

3፥28 *እውነት እላችኋለሁ፤* ኢየሱስ የሚናገረውን እውነት ለማጽናት የሚጠቀምበት ማረጋገጫ ነው (8፥12፤ 9፥1፡41፤ 10፥15፡29፤ 11፥23፤ 12፥43፤ 13፥30፤ 14፥9፡18፡25፡30 ይመ)።

3፥29 *በመንፈስ ቅዱስ ላይ የስድብ ቃል የሚናገር ሁሉ ... ለዘላለም አይሰረይለትም፤* ኢየሱስ ይህን ኀጢአት በቍ 30 ላይ ገልጾአል (ከቍ 22 ጋር ያነጻጽሩ)። ጸሐፍት ኢየሱስ ያደረገውን የማዳን ታምር፣ ከመንፈስ ቅዱስ ሳይሆን ከሰይጣን ነው አሉ (የማቴ 12፥31 ማብ ይመ)።

3፥31 *እናቱና ወንድሞቹ፤* የሉቃ 8፥19 ማብ ይመ።

3፥35 *የእግዚአብሔርን ፈቃድ የሚያደርግ ሁሉ፤* የእግዚአብሔር መንፈሳዊ ቤተ ሰብ አባል መሆን፣ የአንድ ምድራዊ ቤተሰብ አባል ከመሆን ይበልጣል፤ አንድ ክርስቲያን የእግዚአብሔር ቤተ ሰብ አባልነቱን የሚያረጋግጠው ጌታን ሲታዘዝ ነው (የ10፥30 ማብ ይመ)።

4፥1 *ተቀመጠ፤* ተቀምጦ ማስተማር የአይሁድ መምህራን ልማድ ነበር (ማቴ 5፥1፤ ሉቃ 5፥3፤ ዮሐ 8፥2 ይመ)።

4፥2 *በምሳሌ፤* መንፈሳዊ ወይም ሞራላዊ ምግባራዊ እውነታን ለመግለጽ እጥር ምጥን ባለ ዘይቤ፣ በማነጻጸር (የ3፥23 ማብ ይመ)፣ በማመሳሰል ወይም በአበው ተረት መልክ የሚቀርብ በተራ አኗኗር ላይ የተመሠረተ ትረካ ነው። በመሠረቱ አንድን ዋና ሐሳብ ይገልጻል እንጂ፣ በምሳሌው ውስጥ የተካተተ ነገር ሁሉ ትርጕም ይኖረዋል ማለት አይደለም፤ የማቴ 13፥3፤ የሉቃ 8፥4 ማብ ይመ።

4፥3-8፤ በዚያን ዘመን ዘር የሚዘራው በእጅ ስለ ነበር፣ አንዳንዱ ቅንጣት ባልተፈለገ ቦታ መውደቁ አይቀርም (የሉቃ

ኢየሩሳሌም

በኢየሱስ ምድራዊ አገልግሎት ዘመን

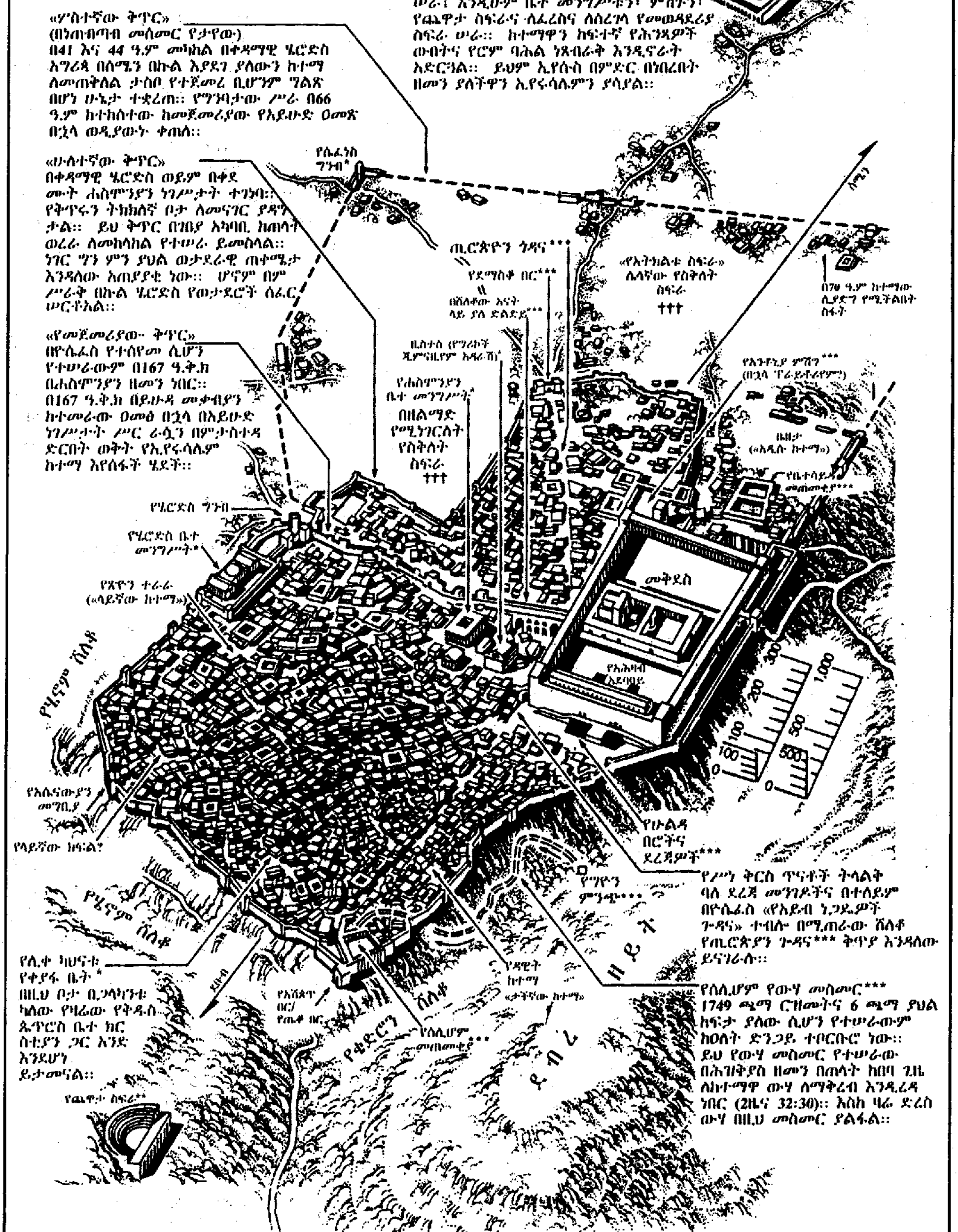

*በታዎቹ የሚታወቁ ቢሆኑም የሕንጻዎቹ አሠራር ግን አይታወቅም:: ሥዕሉ የቀረበው ከሮማውያን ሕንጻ አሠራር በመነሣት ነው::

**ቦታዎቹና የሕንጻዎቹ አሠራር አይታወቅም፤ ሆኖም በታሪክ ተጽፈው ስለሚገኙ ለገለጻ እንዲያመች የቀረቡ ናቸው::

***ጥንታዊ ገጽታዎች አሉ ወይም አቀማመጣቸው በማስረጃ የተደገፈ ነው::

ስማቸው ካልተጻፈ በስተቀር በዚህ ስዕል ላይ የሚታዩት ሕንጻዎችና መንገዶች በሰዓሊው ምናብ የቀረቡ ናቸው:: የቅጥሮቹ ከፍታ ከቤተ መቅደሱ በስተቀር በአጠቃላይ አይታወቅም::

በምሥራቅ፣ በደቡብና በምዕራብ በኩል ያሉ ሸለቆዎች የከተማውን መስፋፋት በሰሜን በኩል ብቻ እንዲሆን አድርገዋል::

6ፀሓይ በወጣ ጊዜ ግን ጠወለገ፤ ሥር ስላል ነበረውም ደረቀ:: 7ሌላው ዘር ደግሞ በእሾኽ መካከል ወደቀ፤ እሾኹም አድጎ የዘሩን ተክል ስላነቀው ፍሬ አላፈራም:: 8ሌላው ዘር ደግሞ በመልካም መሬት ላይ ስለ ወደቀ በቅሎ አደገ፤ ፍሬም ሰጠ፤ አንዱ ሠላሣ፣ አንዱ ሥልሳ፣ ሌላውም መቶ ፍሬ አፈራ::" 9ቀጥሎም ኢየሱስ፣ "የሚሰማ ጆሮ ያለው ይስማ" አለ::

10ብቻውን በሆነ ጊዜ፣ ዐሥራ ሁለቱና አብረውት የነበሩት ሌሎች ስለ ምሳሌዎቹ ጠየቁት:: 11እርሱም፣ "ለእናንተ የእግዚአብሔር መንግሥት ምስጢር ተሰጥቶአችኋል፤ በውጭ ላሉት ግን ነገር ሁሉ በምሳሌ ይነገራቸዋል፤ 12ይኸውም፣ 'ማየቱን እንዲያዩ እንዳያስተውሉትም፣ መስማቱን እንዲሰሙ ልብ እንዳይሉትም፣ እንዳይመለሱና ኀጢአታቸው እንዳይሰረይላቸው ነው'" አላቸው::

13ከዚያም ኢየሱስ እንዲህ አላቸው፤ "ይህን ምሳሌ አልተረዳችሁትምን? ታዲያ ሌሎቹን ምሳሌዎች ሁሉ እንዴት ልትረዱ ትችላላችሁ? 14ዘሪው ቃሉን ይዘራል:: 15አንዳንድ ሰዎች በመንገድ ላይ የወደቀውን ዘር ይመስላሉ፤ ቃሉን በሚሰሙበት ጊዜ ሰይጣን ወዲያውኑ መጥቶ በውስጣቸው የተዘራውን ቃል ይወስደዋል:: 16እንዲሁም ሌሎች በጭንጫ ቦታ ላይ የተዘራውን ዘር ይመስላሉ፤ ቃሉን በሚሰሙበት ጊዜ በደስታ ይቀበሉታል፤ 17ነገር ግን ሥር የሌላቸው ስለ ሆኑ የሚቈዩት ለጥቂት ጊዜ ብቻ ነው፤ በቃሉ ምክንያት መከራ ወይም ስደት በመጣ ጊዜ ወዲያውኑ ይሰናከላሉ:: 18ሌሎቹ ደግሞ በእሾኽ መካከል የተዘራውን ዘር ይመስላሉ፤ ቃሉን መስማት ይሰማሉ፤ 19ነገር ግን የዚህ ዓለም ውጣ ውረድ፣ የሀብት አጓጉልነት እንዲሁም የሌሎች ነገሮች ምኞት ቃሉን አንቀው በመያዝ ፍሬ እንዳያፈራ ያደርጉታል:: 20ሌሎቹ በመልካም መሬት ላይ የተዘራውን ዘር ይመስላሉ፤ እነዚህም ቃሉን ሰምተው የሚቀበሉና ሠላሳ፣ ሥልሳ፣ መቶም ፍሬ የሚያፈሩ ናቸው"

4፥8 ዮሐ15፥5፤ ቈላ1፥6
4፥9 ቍ23፤ ማቴ11፥15
4፥11 ማቴ3፥2፤ 1ቆሮ5፥12፡13፤ ቈላ4፥5፤1ተሰ4፥12፤ 1ጢሞ3፥7
4፥12 ኢሳ6፥9፡10፤ ማቴ13፥13-15
4፥14 ማር16፥9፤ ሉቃ1፥2፤ሐሥ4፥31፤ 8፥4፤16፥6፤17፥11፤ ፊል1፥14
4፥15 ማቴ4፥10
4፥19 ማቴ19፥23፤ 1ጢሞ6፥9፡10፡17፤ 1ዮሐ2፥15-17
4፥21 ማቴ5፥15
4፥22 ኤር16፥17፤ ማቴ10፥26፤ሉቃ8፥17፤12፥2
4፥23 ቍ9፤ ማቴ11፥15
4፥24 ማቴ7፥2
4፥25 ማቴ25፥29
4፥26 ማቴ13፥24
4፥29 ራእ14፥15
4፥30 ማቴ13፥24
4፥33 ዮሐ16፥12
4፥34 ዮሐ16፥12

የመቅረዙ መብራት ምሳሌ

21እንዲህም አላቸው፤ "መብራት አምጥታችሁ ከዕንቅብ ወይም ከዐልጋ ሥር ታስቀምጣላችሁን? የምታስቀምጡት በመቅረዙ ላይ አይደለምን? 22ስለዚህ ተደብቆ የማይገለጥ፣ ተሸሽጎ ወደ ብርሃን የማይወጣ የለም፤ 23ሰሚ ጆሮ ያለው ይስማ::"

24በመቀጠልም፣ "ስለምትሰሙት ነገር ጥንቃቄ አድርጉ፤ በምትሰፍሩበት መስፈሪያ ይሰፈርላችኋል፤ እንዲያውም ከዚያ የበለጠ ይጨመርላችኋል:: 25ላለው ይጨመርለታል፤ ከሌለው ላይ ግን፣ ያው ያለው እንኳ ይወሰድበታል" አላቸው::

የአዳጊው ዘር ምሳሌ

26ከዚያም፣ እንዲህ አለ፤ "የእግዚአብሔር መንግሥት ይህን ትመስላለች፤ አንድ ሰው መሬት ላይ ዘር ይዘራል:: 27ሰውየው ሌሊት ይተኛል፤ ቀን ይነሣል ነገር ግን እርሱ ሳያውቅ ያ ዘር በቅሎ ያድጋል፤ 28ምድርም ራስዋ በመጀመሪያ ቡቃያውን፣ ቀጥሎ ዛላውን፣ ከዚያም በዛላው ላይ የጐመራ ፍሬ ታስገኛለች፤ 29ፍሬው እንደ በሰለም መከር በመድረሱ፣ ሰውየው ወዲያው ማጭዱን አንሥቶ አጨዳ ይጀምራል::"

የሰናፍጭ ቅንጣት ምሳሌ

4፥30-32፤ ተጓ ምብ - ማቴ 13፥31፡32፤ ሉቃ 13፥18፡19

30ደግሞም እንዲህ አለ፤ "የእግዚአብሔርን መንግሥት ከምን ጋር እናነጻጽራታለን? በምንስ ምሳሌ እንገልጻታለን? 31በምድር ላይ ከሚዘራው ዘር ሁሉ እጅግ ያነሰችውን የሰናፍጭ ቅንጣት ትመስላለች፤ 32ተዘርታ ካደገች በኋላ ግን፣ በአትክልቱ ቦታ ከሚገኙት ዕፀዋት ሁሉ ትበልጣለች፤ የሰማይ ወፎችም በትላልቅ ቅርንጫፎቿ ጥላ ሥር ያርፋሉ::"

33ኢየሱስም ሰዎች መረዳት በሚችሉበት መጠን፣ እነዚህን በመሳሰሉ ብዙ ምሳሌዎች ነገራቸው:: 34ምንም ነገር ያለ ምሳሌ አይነ

8፥5 ማብ ይመ)::

4፥8 *መቶ ... አፈራ፤* መቶ እጥፍ የሚደርስ ምርት ማግኘት የተለመደ አልነበረም (ዘፍ 26፥12 ይመ):: መከር ለእግዚአብሔር መንግሥት መጠቃለል የተለመደ ምሳሌ ነበር (ኢል 3፥13፤ ራእ 14፥14-20 ይመ)::

4፥11 *የእግዚአብሔር መንግሥት ምስጢር፤* በአዲስ ኪዳን፣ "ምሥጢር" ሲባል እግዚአብሔር ለሕዝቡ የገለጸው ነገር ማለት ነው፤ ምስጢሩም (ከዚህ ቀደም ያልታወቀው) የተገለጠው ለሁሉ ሲሆን፣ የሚያስተውሉት ግን እምነት ያላቸው ብቻ ናቸው:: በዚህ ክፍል መሠረት ምስጢሩ በኢየሱስ ክርስቶስ መምጣት የእግዚአብሔር መንግሥት መቅረብ ሊሆን ይችላል::

4፥12 *ይኸውም፤* ኢየሱስ በምሳሌ በማስተማሩ አገልግሎቱ ከኢሳይያስ አገልግሎት ጋር ይመሳሰላል፤ የኢሳይያስ አገልግሎት የተወሰኑ ተከታዮች ቢያስገኝም (ኢሳ 8፥16)፣ እግዚአብሔር ለሰጠው ማስጠንቀቂያና ላደረገው ጥሪ እንቢተኞች የሆኑት ምን ያህል እንገተ ደንዳኖች እንደ ሆኑ ያጋልጣል::

4፥14 *ቃሉን፤* ኢየሱስ ይሰብክ ለነበረው የእግዚአብሔር ቃል ባለን አቀባበል ላይ እንድናተኵር ያደርጋል፤ ቃሉ እያሌ መሰናክሎች ቢደቀኑበትም፣ ውሎ አድሮ የእግዚአብሔርን ዐላማ ይፈጽማል::

4፥17 *መከራ ወይም ስደት፤* 8፥34-38፤ 10፥30፤ 13፥9-13 ይመ::

4፥19 *የሀብት አጓጉልነት፤* ብልጽግና ዐጕል የሆነ በራስ የመመካትን፣ የመደላደልንና የመመቻቸትን ስሜት ያሳድራል (10፥17-25፤ ዘዳ 8፥17-18፤ 32፥15፤ መክ 2፥4-11፤ ያዕ 5፥1-6 ይመ)::

4፥21 *መብራት አምጥታችሁ፤* መብራት ብርሃን እንዲሰጥ እንጂ፣ እንዳይደበቅ ከፍ ተደርጎ እንደሚቀመጥ ሁሉ፣ የዓለም ብርሃን የሆነው ኢየሱስም (ዮሐ 8፥12) መገለጥ አለበት:: *መብራት፤* የማቴ 5፥15 ማብ ይመ::

4፥25 *ላለው ይጨመርለታል፤* አሁን እውነትን ዐውቀን ከተመላለስንበት፣ ወደፊት ይበልጥ እንቀበላለን፤ እንደ ዕቅማችን የተቀበልነውን እውነት ሥራ ላይ ባናውለው ግን፣ ከዚያ የምናተርፈው አንዳች አይኖርም::

4፥26-29፤ ይህን ምሳሌ የጻፈው ማርቆስ ብቻ ነው:: የዘሪው ምሳሌ ዘሩ እንዲበቅልና መከሩም ፍሬያማ እንዲሆን የዐፈሩ ለምነት ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ ያሳያል፤ እዚህ ላይ ግን ትኵረት የተሰጠው ዘሩ ራሱ ያለው ምስጢራዊ ኀይል ላይ ነው:: የወንጌሉ ቃል የራሱ የሆነው ኀይል አለው::

4፥29 *መከር በመድረሱ . . . ማጭዱን አንሥቶ አጨዳ ይጀምራል፤* በኢል 3፥13 ላይ ለእግዚአብሔር መንግሥት መጠቃለል ምሳሌ ሆኖ የቀረበውን መከር በሰያፍ የሚመለከት ይመስላል::

4፥30-34፤ የዚህ ምሳሌ ዋና ሐሳብ የእግዚአብሔር መንግሥት ከጅምሩ ሲታይ ከቍጥር የማይገባ መምሰሉ ነው፤ ለሕዝብ የተገለጠውም ዓለም በናቀውና በጠላው በኢየሱስና ዐይን በማይሞሉ በዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርቱ ነው:: ይሁን እንጂ የዚህ መንግሥት ታላቅነትና ኀይል ለዓለም የሚገለጥበት ቀን ይመጣል::

ግራቸውም ነበር። እርሱና ደቀ መዛሙርቱ ብቻ በሚሆኑበት ጊዜ ግን ሁሉንም ነገር በዝርዝር ያስረዳቸው ነበር።

ኢየሱስ ማዕበሉን ጸጥ አደረገ

4፥35-41 ተጓ ምብ - ማቴ8፥18፡23-27፤ ሉቃ8፥22-25

[35]ያን ቀን በመሸ ጊዜ፣ "ወደ ማዶ እንሻገር" አላቸው። [36]እነርሱ ሕዝቡን ትተው በጀልባዋ ውስጥ እንዳለ በዚያው ይዘውት ሄዱ፤ ሌሎች ጀልባዎችም አብረውት ነበሩ። [37]በዚህ ጊዜ ኀይለኛ ዐውሎ ነፋስ ተነሣ፤ ማዕበሉም ውሃ እስኪሞላት ድረስ ጀልባዋን ያናውጣት ነበር። [38]ኢየሱስ ግን ትራስ ተንተርሶ ከጀልባዋ በስተ ኋላ በኩል ተኝቶ ነበር። እነርሱም ቀሰቀሰውት፣ "መምህር ሆይ፤ ስናልቅ አይገድህምን?" አሉት።

[39]እርሱም ተነሥቶ ነፋሱን ገሠጸው፤ ባሕሩንም፣ "ጸጥ፣ ረጭ በል!" አለው። ነፋሱም ጸጥ፣ ርጭ አለ፤ ፍጹምም ጸጥታ ሆነ።

[40]ደቀ መዛሙርቱንም፣ "ስለ ምን እንዲህ ፈራችሁ? እስከዚህ እምነት የላችሁምን?" አላቸው።

[41]እነርሱም በፍርሀት ተውጠው እርስ በርሳቸው፣ "ነፋሱም ሞገዱም የሚታዘዙለት ይህ ማን ነው?" ተባባሉ።

አጋንንት ያደረበት ሰው መፈወሱ

5፥1-17 ተጓ ምብ - ማቴ8፥28-34፤ ሉቃ8፥26-37
5፥18-20 ተጓ ምብ - ሉቃ 8፥38፡39

5 ባሕሩን ተሻግረው ጌርሴኖን[a] ወደ ተባለ አገር መጡ። [2]ኢየሱስ ከጀልባ እንደ ወረደ፣ ርኩስ[b] መንፈስ ያደረበት ሰው ከመቃብር ቦታ ወጥቶ ሊገናኘው ወደ እርሱ መጣ። [3]ይህ ሰው በመቃብር ቦታ ውስጥ የሚኖርና ማንም በሰንሰለት እንኳ ሊያስረው የማይችል ነበር። [4]ብዙ ጊዜ በእግር ብረትና በሰንሰለት ይታሰር ነበር፤ ነገር ግን የእጅ ሰንሰለቱን ይበጥስ፣ የእግር ብረቱንም ይሰብር ነበር። ማንም ይዞ ሊያቈየው የሚችል አልነበረም።

[5]በመቃብሮቹና በተራራዎቹ መካከል ቀንና ሌሊት እየተዘዋወረ በመጮኽ ሰውነቱን በድንጋይ ይቈራርጥ ነበር።

[6]ይህም ሰው ኢየሱስን ከሩቅ ባየው ጊዜ ወደ እርሱ ሮጦ ከፊቱ ተንበርክኮ ሰገደለት፤ [7]በታላቅ ድምፅ ጮኾም፣ "አንተ የልዑል እግዚአብሔር ልጅ ኢየሱስ ሆይ፤ ከእኔ ምን አለህ? እንዳታሠቃየኝ በእግዚአብሔር ይገዝሃለሁ!" አለው። [8]ይህንንም ያለው ኢየሱስ፣ "አንተ ርኩስ መንፈስ ከዚህ ሰው ውጣ!" ብሎት ስለ ነበር ነው።

[9]ከዚያም ኢየሱስ፣ "ስምህ ማን ነው" ብሎ ጠየቀው። "ብዙ ነንና ስሜ ሌጌዎን ነው" አለው። [10]ከአገር እንዳያስወጣቸውም አጥብቆ ለመነው።

[11]በአቅራቢያውም በሚገኝ ኰረብታ ላይ ትልቅ የዐሣማ መንጋ ተሰማርቶ ነበር። [12]ርኩሳን መናፍስቱም ኢየሱስን፣ "ወደ ዐሣማ

4፥36 ቍ1፤ ማር3፥9፡5+2:21፤ 6፥32፡45
4፥40 ማቴ14፥31፤ ማር16፥14
5፥2 ማር1፥23፡4፥1
5፥7 ማቴ4፥3፤ 8፥29፡ሉቃ1፥32፡6፥3 5፤ሐሥ16፥17፤ ዕብ7፥1
5፥9 ቍ15

[a]1 አንዳንድ ቅጆች ጌራሴኖን ሌሎች ደግሞ ጌርጌሴኖን ይላሉ።
[b]2 ወይም ከፉ፤ እንዲሁም ቍ 8እና 13 ይመ።

4፥31፤ የማቴ 13፥31-32 ማብ ይመ።

4፥34 *ምንም ነገር ያለ ምሳሌ አይነግራቸውም ነበር፤* ኢየሱስ ምሳሌዎችን የተጠቀመባቸው እውነትን ገልጦ ለማሳየት፣ የማሰብ ችሎታቸውን ለማነሣሣትና መንፈሳዊ ግንዛቤን ለማነቃቃት ነበር። በዚህ ጊዜ ሰዎቹ የወንጌልን እውነት በጥልቀት ለመረዳት ልባቸው አልተዘጋጀም ነበር። ኢየሱስ ለብቻ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር በሚሆንበት ጊዜ፣ ዝርዝር ሁኔታውን ይበልጥ ገልጦ ያስተምራቸው ነበር፤ ያም ሆኖ፣ ደቀ መዛሙርቱ ብዙ ጊዜ ትምህርቱ እንዲብራራላቸው ይፈልጉ ነበር።

4፥35-41፤ በዚህ በሠለጠነ ዘመን ብዙ ሰው ታምራትን ማመን ቢያቅተውም፣ ኢየሱስ የቤተ ክርስቲያን ብቻ ሳይሆን፣ የፍጥረት ሁሉ ጌታ እንደ ሆነ አዲስ ኪዳን በግልጽ ይመሰክራል።

4፥35 *ወደ ማዶ፤* ኢየሱስ የገሊላን አካባቢ ትቶ ወደ ጌርሴኖን አገር ሄደ (5፥1)።

4፥37 *ኀይለኛ ዐውሎ ነፋስ ተነሣ፤* በተራሮች ተከበበ በሰርጓዳ ስፍራ የሚገኘው የገሊላ ባሕር፣ ለድንገተኛ ብርቱ ማዕበል የተጋለጠ ነው፤ ከሚድትራኒያን ባሕር ተነሥቶ በተራራዎች መካከል ባለው መተላለፊያ እየነፈሰ የሚመጣው ቀዝቃዛ አየር፣ በባሕሩ ላይ ካለው ሞቃትና ከባድ አየር ጋር በሚጋጭበት ጊዜ ዐውሎ ነፋስ ይፈጠራል።

4፥38 *ትራስ ተንተርሶ ... ተኝቶ ነበር፤* ጌታ ኢየሱስ ደክሞት የጀልባው ኀላፊ በሚቀመጥበት ትራስ ተንተርሶ እንደ ተኛ በዐይነ ኅሊናችን ስንመለከት፣ የማርቆስ ወንጌል ዋነኛ ባሕርይ የጌታን ፍጹም ሰው መሆን መግለጽ እንደ ሆነ እናስተውላለን።

4፥41 *ይህ ማን ነው?* ኢየሱስ እዚህ ላይ ካደረገው ታምር አኳያ ለዚህ ጥያቄ የሚሰጠው መልስ፣ 'እርሱ በእውነት የእግዚአብሔር ልጅ ነው' ከማለት ሌላ ምን አለ! የእግዚአብሔር ሀልዎትና ኀይል በግልጽ ታይቶአል (መዝ 65፥7፤ 107፥25-30፤ ምሳ 30፥4 ይመ)። ማርቆስ ለዚህ ጥያቄ የሚሆነውን መልስ ያመለከተው ገና በወንጌሉ መግቢያ ላይ ነው (1፥1)። ኢየሱስ፣ ደቀ መዛሙርቱ እርሱ አምላክ መሆኑን እንዲያምኑና እንዲቀበሉ ለማድረግ እንዲህ ያለውን ታምር ያሳያቸው ነበር።

5፥1 *ባሕሩን ተሻግረው፤* የዐሣማ መንጋ በዚያ አካባቢ በብዛት በመኖሩ፣ ከባሕሩ በስተ ምሥራቅ የሚኖሩት በአብዛኛው አሕዛብ እንደ ነበሩ አያጠራጥርም፤ በአይሁድ ዘንድ ዐሣማ ርኩስ ስለ ሆነ አይበሉም ነበርና። *ጌርሴኖን ወደ ተባለ አገር፤* ከገሊላ ባሕር በስተ ደቡብ ምሥራቅ 56 ኪ.ሜ. ያህል ላይ የነበረች ጌራሳ ስትሆን፣ ወሰኗ ከባሕሩ በስተ ምሥራቅ እስካለው ጠረፍ ሳይደርስ አይቀርም፤ በአሁኑ ዘመን፣ "ኬርሳ" የተባለች መንደር ስሟን ወርሳ ትገኛለች። በደቡብ በኩል 1.5 ኪ.ሜ ያህል ላይ፣ ከጠረፉ፣ 37 ሜትር ያህል ራቅ ብሎ ዘቅዘቅ ያለ ተዳፋት አለ፤ ከዚሁ ቦታ 3 ኪ.ሜ ያህል ራቅ ብሎም የመቃብር ዋሻዎች ይገኛሉ፤ እነዚህ ዋሻዎች ቀደም ብሎ ለመኖሪያነት ያገለገሉ ይመስላሉ።

5፥3 *በመቃብር ቦታ ውስጥ የሚኖርና፤* ይህ ዋሻ ለሙታን እንደ መቃብር፣ ለሕያዋን ደግሞ እንደ መኖሪያ ማገልገሉ እንግዳ ነገር አልነበረም፤ እጅግ የደኸዩ ሰዎች በዚህ ዐይነት ዋሻ ይኖሩ ነበር።

5፥4 *ብዙ ጊዜ ... በሰንሰለት ይታሰር ነበር፤* የአካባቢው ነዋሪዎች በአንድ በኩል ለራሳቸው ድኅነት እንዳይሆን ሲሉ ቢያስሩትም፣ እንዲህ ታስሮ መጣሉ ግን የባሰ እንዲዋረድ አድርጎታል።

5፥5 *በመጮኽ ሰውነቱን በድንጋይ ይቈራርጥ ነበር፤* የትረካው እያንዳንዱ ቃል የሰውየውን አሳዛኝ ሁኔታ ከመግለጹም በላይ፣ ርኩስ መንፈስ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረውን ሰው ማጐሳቈልና እንዳልነበረ ማድረግ ዐላማው መሆኑን ያሳያል።

5፥7 *የልዑል እግዚአብሔር ልጅ፤* የ1፥24 ማብ ይመ። *ከእኔ ምን አለህ?* "እኔና አንተን ምን የሚያገናኘን ነገር አለ?" እንደ ማለት ነው። ይህን መሰል አገላለጽ በብሉይ ኪዳን የሚገኝ ሲሆን (ለምሳሌ 2ሳሙ 16፥10፤ 19፥22)፣ "በእኔ አትድረስብኝ" እንደ ማለት ነው። እዚህ ክፍል ላይ ጋኔኑ የሚናገረውም በሰውየው አንደበት ተጠቅሞ ነበር። *እንዳታሠቃየኝ በእግዚአብሔር ይገዝሃለሁ፤* ልመናውን በእግዚአብሔር ስም ማቅረቡ ምጸት ያለበት ቢሆንም፣ ጋኔኑ ቅጣት እንደሚደርስበት ስለሚያውቅ የመጨረሻውን የመማጸኛ ቃል ተጠቅሟል።

5፥9 *ብዙ ነንና ስሜ ሌጌዎን ነው፤* አንድ የሮም ሌጌዎን (ክፍለ ሰራዊት) 6000 ወታደሮች አሉት። እዚህ ላይ ቃሉ የሚያመለክተው ሰውየው በአጋንንት መያዙን ሲሆን፣ ምናልባትም የእግዚአብሔር ኀይል ያለበትን ኢየሱስን በመቃወም የተሰለፈውን የኀይላት ብዛት የሚያሳይ ሳይሆን አይቀርም።

5፥10 *ከአገር እንዳያስወጣቸውም፤* አጋንንቱ ወደ ዘላለማዊ ቅጣት፣ ይኸውም "ወደ ጥልቁ" እንዳይወርዱ በጣም ፈርተው

ዎቹ ሰደደን፤ እንድንገባባቸውም ፍቀድልን" ብለው ለመኑት::
[13]እርሱም ፈቀደላቸው:: ርኩሳን መናፍስቱም ወጥተው በዐሣማዎቹ ገቡባቸው፤ ሁለት ሺህ ያህል ዐሣማዎችም በገደሉ አፋፍ በመንደርደር ቍልቍል ወርደው በባሕር ውስጥ ሰጠሙ::
[14]እረኞቹ ሸሽተው ሄዱ፤ ወሬውን በከተማና በገጠር አዳረሱት፤ ሕዝቡም የሆነውን ለማየት ካለበት ወጣ:: [15]ወደ ኢየሱስም በመጡ ጊዜ፣ የአጋንንት ሰራዊት አድረው በት የነበረው ሰው፣ ልብስ ለብሶና አእምሮው ተመልሶለት በዚያ ተቀምጦ አዩት፤ ፈሩም:: [16]ይህን ያዩ ሰዎችም አጋንንት ስላደረበት ሰው የተደረገውንና ስለ ዐሣማዎቹም ለሕዝቡ አወሩ:: [17]ከዚያም ሕዝቡ አገራቸውን ለቆ እንዲሄድላቸው ኢየሱስን ይለምኑት ጀመር::
[18]ኢየሱስ ወደ ጀልባዪቱ በሚገባበት ጊዜ፣ አጋንንት አድሮበት የነበረው ሰው አብሮት ለመሄድ ለመነው:: [19]ኢየሱስ አልፈቀደለትም፤ ነገር ግን፣ "ወደ ቤትህ ሂድ፣ ለዘመዶችህም ጌታ ምን ያህል ታላቅ ነገር እንዳደረገልህና ያሳየህን ምሕረት ንገራቸው" አለው:: [20]ሰውየውም ሄደ፤ ኢየሱስ ያደረገለትን ነገር ሁሉ ዐሥር ከተማ* በተባለው አገር ያወራ ጀመር፤ የሰሙትም ሁሉ ተደነቁ::

የሞተችው ልጅና የታመመችው ሴት

5፥22-43 ተጓ ምብ - ማቴ9፥18-26፤ ሉቃ8፥41-56

[21]ኢየሱስ እንደ ገና በጀልባ ወደ ማዶ በተሻገረ ጊዜ፣ ብዙ ሕዝብ በዙሪያው ተሰባሰበ፤ በባሕሩ ዳርቻም እንዳለ፣ [22]ከምኵራብ አለቆች አንዱ ኢያኢሮስ የተባለው ወደዚያ መጥቶ ስለ ነበር፣ ኢየሱስን ባየው ጊዜ በእግሩ ላይ ወድቆ፣ [23]"ትንሿ ልጄ በሞት አፋፍ ላይ ናትና ድና በሕይወት እንድትኖር መጥተህ እጅህን ጫንባት" በማለት አጥብቆ ለመነው:: [24]ኢየሱስም አብሮት ሄደ::

ብዙ ሕዝብም ዙሪያውን እያጨናነቀው ተከተለው:: [25]ዐሥራ ሁለት ዓመት ደም ሲፈሳት የኖረችም ሴት በዚያ ነበረች፤ [26]በብዙ ባለ መድኀኒቶች ዘንድ በመንከራተት ያላትን ሁሉ ብትጨርስም፣ ሕመሙ ባሰባት እንጂ አልተሻላትም ነበር:: [27]ስለ ኢየሱስም በሰማች ጊዜ፣ ከበስተ ኋላው በሰዎች መካከል መጥታ ልብሱን ነካች፤ [28]ምክንያቱም፣ "እንደ ምንም ብዬ ልብሱን ብቻ እንኳ ብነካ እፈወሳለሁ" የሚል እምነት ነበራት:: [29]የሚፈሰው ደሟ ወዲያውኑ ቆመ፤ ከሥቃይዋ መገላገሏም በሰውነቷ ታወ

5፥15 ቊ9:16:18፤ ማቴ4፥24
5፥19 ማቴ8፥4
5፥20 ማቴ4፥25፤ ማር7፥31
5፥21 ማቴ9፥1፤ ማር4፥1
5፥22 ቊ35:36: 38፤ሉቃ13፥14፤ ሐሥ13፥15፤18፥18: 17
5፥23 ማቴ19፥13፤ ማር6፥5፤7፥32፤8፥23 ፤16፥18፤ሉቃ4፥40፤ 13፥13፤ሐሥ6፥6
5፥25 ዘሌ15፥25-30
5፥28 ማቴ9፥20
5፥29 ቊ34

*20 *ዐሥር ከተማ* የሚባለውን አካባቢ ግሪኩ ዴካፖሊስ ይለዋል::

ነበር (ሉቃ 8፥31)::

5፥13 *እርሱም ፈቀደላቸው፤* የማቴ 8፥32 ማብ ይመ::

5፥16 *ስለ ዐሣማዎቹም ... አወሩ፤* ጋኔን አድሮበት የነበረው ሰው ሁኔታው መለወጡ የሚያስደንቅ ከመሆኑም በላይ፣ ዐሣማዎቹ ባሕር ውስጥ ገብተው መሞታቸው አሳሳቢ ጒዳይ ነበር፤ ምክንያቱም ለባለ ዐሣማዎቹ ትልቅ የሀብት ኪሳራ ነበር::

5፥17 *አገራቸውን ለቆ እንዲሄድላቸው ... ይለምኑት ጀመር፤* ልመናቸው በአንድ በኩል የባሰ ጥፋት እንዳያመጣባቸው ሊሆን ይችላል፤ በሌላም በኩል ሊያስተውሉትና ሊመረምሩት የማይችሉት ብርቱ ኀይል በመካከላቸው በመከሠቱ ሊሆን ይችላል::

5፥19 *ጌታ ምን ያህል ታላቅ ነገር እንዳደረገልህ ... ንገራቸው፤* ከለምጽ ፈውሶት የተደረገለትን በኀነት ለማንም እንዳይናገር ከተነገረው ሰው ጋር ሲነጻጸር፣ ትእዛዙ ጒላ ያለ ልዩነት አለው (1፥44፤ 1፥34፤ 3፥12፤ ይመ፤ እንዲሁም የማቴ 8፥4 ማብ ይመ)፤ ለዚህኛው የተለየ ትእዛዝ የተሰጠው፣ በአሕዛብ ምድር ስለ ኢየሱስ መሲሕነት በሰፋት ቢወራም አደጋ ሊያስከትል ባለመቻሉ ይሆናል::

5፥20 *ዐሥር ከተማ፤* የማቴ 4፥25 ማብ ይመ::

5፥21 *ወደ ማዶ፤* ኢየሱስ የባሕሩ ምዕራብ አካባቢ፣ ወደ ሆነው ወደ ቅፍርናሆም ሳይመለስ አልቀረም::

5፥22 *ከምኵራብ አለቆች፤* የምኵራብ አለቃ ተራ ምእመን ሲሆን፣ ተግባሩም ሕንፃውንና የአምልኮውን ሥርዐት የመቈጣጠር አስተዳደራዊ ኀላፊነት ነበር:: በሁሉም ቦታ ባይሆንም (ሐሥ 13፥15 ይመ)፣ ብዙ ምኵራቦች አንድ አንድ አለቃ ብቻ ነበራቸው:: አንዳንድ ጊዜ ማዕረጉ ለክብር ብቻ ይሰጥና አለቆቹ ምንም ዐይነት የአስተዳደር ኀላፊነት አይኖራቸውም::

5፥25 *ዐሥራ ሁለት ዓመት ደም ሲፈሳት፤* የሴትየዋ ችግር ምን እንደ ሆነ በትክክል አልታወቀም፤ እርሷን የነካ ሰው ሁሉ በሥርዐቱ መሠረት እንደ ርኩስ ስለሚቈጠር (ዘሌ 15፥25-33)፣ ሰዎች ያገሏት ነበር፤ ከዚህም የተነሣ ኑሮዋ አስከፊ መሆኑ አያጠራጥርም::

5፥26 *በብዙ ባለ መድኀኒቶች ዘንድ በመንከራተት፤* "ታልሙድ" የተባለው የአይሁድ መጽሐፍ፣ ለዚህ ዐይነቱ ሕመም ፈውስ ያስገኛል የሚለውን የመድኃኒትና የሕክምና ዝርዝር ይዟል::

5፥28 *ልብሱን ብቻ እንኳ ብነካ፤* የሴትየዋ ልብስ መዳሰስ እምነትዋን የሚያጠናክር ነገር ቢሆንም፣ ፈውሱ የእምነቷ ውጤት

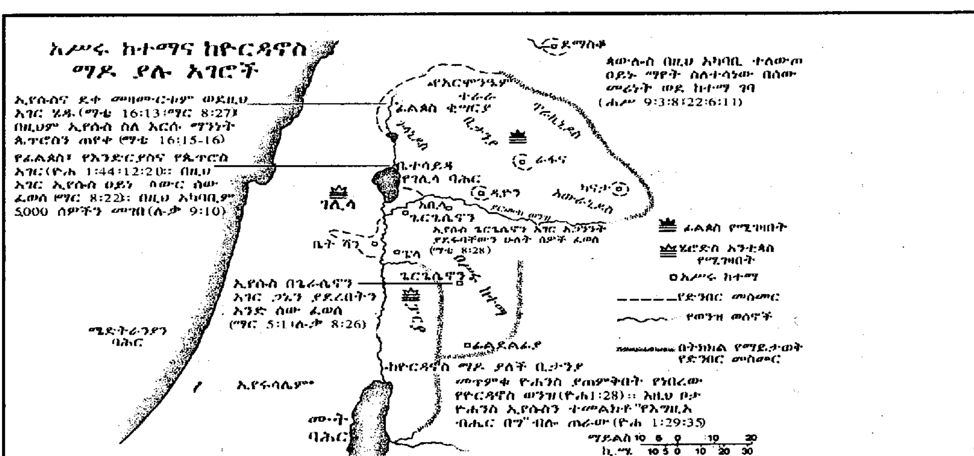

ቃት።

30ወዲያውኑ ኢየሱስ፣ ኀይል ከእርሱ እንደ ወጣ ዐውቆ፤ ወደ ሕዝቡ ዘወር በማለት፣ "ልብሴን የነካው ማን ነው?" አለ።

31ደቀ መዛሙርቱም፣ "ሕዝቡ ተጨናንቆ ሲጋፋህ እያየህ፣ 'ማን ነው የነካኝ?' እንዴት ትላለህ? አሉት።

32ኢየሱስ ግን ይህንን ያደረገው ማን እንደ ሆነ ለማየት ዙሪያውን ተመለከተ። 33ሴትየዋም ምን እንደ ተደረገላት ባወቀች ጊዜ እየፈራችና እየተንቀጠቀጠች መጥታ በፊቱ ተደፋች፤ እውነቱንም ሁሉ ነገረችው። 34እርሱም፣ "ልጄ ሆይ፤ እምነትሽ አድኖሻል፤ በሰላም ሂጂ፤ ከሥቃይሽም ዕረፊ" አላት።

35ኢየሱስም በመነጋገር ላይ እያለ፣ ሰዎች ከምኵራቡ አለቃ ከኢያኢሮስ ቤት መጥተው፣ "ልጅህ ሞታለች፤ ከእንግዲህ መምህሩን ለምን ታደክመዋለህ?" አሉት።

36ኢየሱስ ግን ሰዎቹ የተናገሩትን ችላ በማለት የምኵራቡን አለቃ፣ "እመን ብቻ እንጂ አትፍራ!" አለው።

37ከጴጥሮስና ከያዕቆብ እንዲሁም ከያዕቆብ ወንድም ከዮሐንስ በቀር ማንም እንዲከተለው አልፈቀደም። 38ወደ ምኵራቡ አለቃ ቤት እንደ ደረሱ፣ ኢየሱስ ግርግሩንና ሰዎቹም ዋይ ዋይ እያሉ አምርረው ሲያለቅሱ ተመለከተ። 39ወደ ቤትም ገብቶ፣ "ይህ ሁሉ ግርግርና ልቅሶ ምንድን ነው? ብላቴናዪቱ ተኝታለች እንጂ አልሞተችም" አላቸው። 40ሰዎቹ ግን ሣቁበት።

ሰዎቹን ሁሉ ከቤት ካስወጣ በኋላ፣ የብላቴናዪቱን አባትና እናት እንዲሁም አብረውት የመጡትን ደቀ መዛሙርት አስከትሎ ብላቴናዪቱ ወዳለችበት ገባ። 41ከዚያም የብላቴናዪቱን እጅ ይዞ፣ "ጣሊታ ቁሚ!" አላት፤ ትርጕሙም፣ "አንቺ ልጅ ተነሺ" ማለት ነው። 42ብላቴናዪቱም ወዲያውኑ ተነሥታ ቆመች፤ ወዲያ ወዲህም ሄደች። ዕድሜዋም ዐሥራ ሁለት ዓመት ነበር። ሰዎቹም በሁኔታው እጅግ ተደነቁ። 43እርሱም ይህን ነገር ማንም እንዳያውቅ አጥብቆ አስጠነቀቃቸው፤ የሚበላ ነገር እንዲሰጧትም ነገራቸው።

5፥30 ሉቃ5፥17፤ 6፥19
5፥34 ማቴ9፥22፤ ሐሥ15፥33
5፥35 ቍ22
5፥37 ማቴ4፥21
5፥38 ቍ22
5፥39 ማቴ9፥24
5፥41 ማር1፥31፤ ሉቃ7፥14
5፥43 ማቴ8፥4
6፥1 ማቴ2፥23
6፥2 ማቴ4፥23፤ 7፥28፤ማር1፥21
6፥3 ማቴ11፥6፤ 12፥46፤ዮሐ6፥61
6፥4 ሉቃ4፥24፤ ዮሐ4፥44
6፥5 ማር5፥23
6፥6 ማቴ9፥35፤ ማር1፥39፤ ሉቃ13፥22
6፥7 ዘዳ17፥6፤ ማቴ10፥1፤ ማር3፥13፤ሉቃ10፥1
6፥11 ማቴ10፥14

ነቢይ በአገሩ አይከበርም

6፥1-6 ተጓ ምብ - ማቴ13፥54-58

6 ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ከዚያ ተነሥቶ ወደ ገዛ አገሩ ሄደ፤ ደቀ መዛሙርቱም ተከተሉት። 2ሰንበትም በደረሰ ጊዜ፣ በምኵራብ ያስተምር ጀመር፤ የሰሙትም ብዙ ሰዎች፣ ተደነቁ።

እነርሱም እንዲህ አሉ፤ "ይህ ሰው እነዚህን ነገሮች ከየት አገኛቸው? ይህ የተሰጠው ጥበብ ምንድን ነው? ደግሞም እነዚህ ታምራት እንዴት በእጁ ይደረጋሉ! 3ይህ ዐናጢው አይደለምን? የማርያም ልጅ፣ የያዕቆብና የዮሴፍ[a]፣ የይሁዳና የስምዖን ወንድም አይደለምን? እኅቶቹስ እዚሁ እኛው ዘንድ አይደሉምን?" ከዚህም የተነሣ ተሰናከሉበት።

4ኢየሱስም፣ "ነቢይ የማይከበረው በገዛ አገሩ፣ በዘመዶቹ መካከልና በቤተ ሰቡ ዘንድ ብቻ ነው" አላቸው። 5እዚያም በጥቂት ሕመምተኞች ላይ እጁን ጭኖ ከመፈወሱ በስተቀር ምንም ታምራት ሊሠራ አልቻለም፤ 6ባለማመናቸውም ተደነቀ።

ኢየሱስ ዐሥራ ሁለቱን ላከ

6፥7-11ተጓ ምብ - ማቴ 10፥1፡9-14፤ ሉቃ9፥1፡3-5

ከዚያም ኢየሱስ በየመንደሩ እየተዘዋወረ ያስተምር ነበር። 7ዐሥራ ሁለቱን ወደ እርሱ ጠርቶ፣ ሁለት ሁለቱን ላካቸው፤ በርኩሳን[†] መናፍስትም ላይ ሥልጣን ሰጣቸው።

[a]3 ግሪኩ ዮሴስ ይላል
[†]7 ወይም ክፉ

5፥30 *ኀይል ከእርሱ እንደ ወጣ፤* አንዳንድ የዘመኑ፣ "የእምነት ትምህርት" አራማጆች እንደሚሉት ፈውስ ለማግኘት ከራስ በሚወጣ፣ "እምቅ ኀይል" መመካት ሳይሆን፣ የሚያድነን ከእግዚአብሔር ዘንድ (ከእኛ ውጭ) የሚወጣ ኀይል መሆኑን እንረዳለን።

5፥32 *ይህንን ያደረገው ማን እንደ ሆነ ለማየት ዙሪያውን ተመለከተ፤* ኢየሱስ የሴትየዋን እምነት በሰው ፊት ሳያደንቅና ፈውሷ ለዘለቄታ መሆኑን ሳያረጋግጥላት ተመልሳ ሕዝቡ መካከል እንድትገባ አልፈለገም።

5፥34 *አድኖሻል፤* "አድኖሻል" የሚለው ቃል በግሪክ ቋንቋ፣ "ድነትን አግኝተሻል" ማለት ነው፤ እዚህ ላይ የሥጋ ፈውስን ("ከሥቃይሽ ዕረፊ") እና መንፈሳዊ ድነትን ("በሰላም ሂጂ") ያጠቃልላል። በማርቆስ ወንጌል ብዙውን ጊዜ ሁለቱ ተጣምረው ይታያሉ (2፥1-12፤ 3፥1-6 ይመ)።

5፥37 *ከጴጥሮስና ከያዕቆብ ... ከዮሐንስ፤* እነዚህ ሦስት ደቀ መዛሙርት ከኢየሱስ ጋር የተለየ ቅርበት ነበራቸው (የሐሥ 3፥1 ማብ ይመ)

5፥38 *ሰዎቹም ዋይ ዋይ እያሉ አምርረው ሲያለቅሱ፤* ሰው ሲሞት አስለቃሽ ቀጥሮ ወደ ለቅሶ ቤት ማምጣት የተለመደ ነበር፤ በዚህ ጊዜ ግን አስለቃሾችን ለማግኘት በቂ ጊዜ ነበረ ማለት ያስቸግራል።

5፥39 *ተኝታለች እንጂ አልሞተችም፤* የሉቃ 8፥52 ማብ ይመ።

5፥41 *ጣሊታ ቁሚ!* እዚህ ላይ የጥንቱን አራማይክ ቋንቋ የተጠቀመ የወንጌል ጸሓፊ ማርቆስ ብቻ ነው፤ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት ይህ ቋንቋ፣ ቀድሞ ፓሌስቲና ኋላም በክርስቲያኖች፣ "ቅድስት ምድር" በመባል በሚታወቀው ምድር ከነበሩት ቋንቋዎች አንዱ ነበር። ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱም ለተራ ንግግር ይጠቀሙበት የነበረው ቋንቋ ይህ ሳይሆን አይቀርም፤ በተጨማሪም በዕብራይስጥና በግሪክ ቋንቋም ሳይነጋገሩ አይቀርም።

5፥43 *ማንም እንዳያውቅ፤* በገሊላ አካባቢ የተፈወሱ ሰዎች ስለ ታምሩ ለማንም እንዳይናገሩ ኢየሱስ ብዙ ጊዜ አስጠንቅቋቸዋል፤ አለበለዚያ ጌታ ዝናው እየገነነ በሄደ ቍጥር፣ የሃይማኖት መሪዎች ተቃውሞ እየከረረ መጥቶ፣ አገልግሎቱ መንገድ ላይ እስከ መቀጨት በደረሰ ነበር (1፥44፤ 5፥19፤ 7፥36፤ 8፥26 ይመ)።

6፥1 *ወደ ገዛ አገሩ፤* ማርቆስ ለይቶ ናዝሬት ባይልም፣ ናዝሬት መሆኑ ግልጽ ነው (የ1፥9 ማብ ይመ)።

6፥2 *በምኵራብ ... ያስተምር ጀመር፤* የ1፥21 ማብ ይመ። *ተገረሙ፤* የ1፥22 ማብ ይመ።

6፥3 *ዐናጢው፤* ማቴዎስ፣ ኢየሱስ "የዐናጢው ልጅ" እንደ ተባለ ይናገራል (ማቴ 13፥55)፤ ኢየሱስ 'ዐናጢው' የተባለው በማርቆስ ወንጌል ብቻ ነው። ጥያቄው የተሰነዘረው ክብሩን ለመንካትና ለማቃለል ነው፤ "እንደ እኛው ለፍቶ አዳሪ ተራ ሰው አይደለምን" ብሎ እንደ መጠየቅ ነው። *የያዕቆብና የዮሴፍ፣ የይሁዳና የስምዖን ወንድም፤* የሉቃ 8፥19 ማብ ይመ። *ተሰናከሉበት፤* ከእነርሱ ልዩ የሚያደርገውን ምክንያት ማግኘት አልቻሉም፤ ይልቁንም በተለየ ሁኔታ በእግዚአብሔር የተቀባ መሆኑ አልተዋጠላቸውም።

6፥5 *እዚያም ... ምንም ታምራት ሊሠራ አልቻለም፤* ኢየሱስ በናዝሬት ከተማ ታምራት ለመሥራት ኀይል አልነበረውም ማለት ሳይሆን፣ እምነት በሌለበት ቦታ ታምራት መሥራት አልፈለገም ማለት ነው (ቍ6)።

6፥6 *ተደነቀ፤* የሉቃ 7፥9 ማብ ይመ።

6፥7 *ሁለት ሁለቱን፤* ጥንድ ጥንድ አድርጎ መላኩ፣ ከአንድ

8ይህንንም ትእዛዝ ሰጣቸው፤ “ለመንገዳችሁ ከበትር በስተቀር፣ እንጀራ ወይም ከረጢት ወይም ደግሞ ገንዘብ በመቀነታችሁ አትያዙ፤ 9ጫማ አድርጉ፤ ነገር ግን ሁለት እጀ ጠባብ አትልበሱ፤ 10ወደ አንድ ቤት በምትገቡበት ጊዜ ከዚያች ከተማ እስክትወጡ ድረስ እዚያው ቈዩ፤ 11የትኛውም ቦታ የማይቀበላችሁ ወይም የማይሰማችሁ ከሆነ፣ ከዚያ ስፍራ ስትወጡ ምስክር እንዲሆንባቸው ከእግራችሁ ሥር ያለውን ትቢያ በዚያ አራግፉ።”

12እነርሱም ከዚያ ወጥተው፤ ሰዎች ንስሓ እንዲገቡም ሕዝቡን ሰበኩ፤ 13ብዙ አጋንንት አስ ወጡ፤ ብዙ ሕመምተኞችንም ዘይት እየቀቡ ፈወሱ።

የመጥምቁ ዮሐንስ መሰየፍ

6፥14-29 ተጓ ምብ - ማቴ14፥1-12
6፥14-16 ተጓ ምብ - ሉቃ9፥7-9

14የኢየሱስ ስም እየታወቀ በመምጣቱ፣ ንጉሥ ሄሮድስ ይህንኑ ሰማ። አንዳንዶችም፣ “የዚህ ዐይነት ታምር በእርሱ የሚሠራው መጥምቁ ዮሐንስ ከሙታን ቢነሣ ነው” ይሉ ነበር[*]። 15ሌሎቹም፣ “ኤልያስ ነው” አሉ።

አንዳንዶች ደግሞ፣ “ከቀደምት ነቢያት እንደ አንዱ ነቢይ ነው” ይሉ ነበር።

16ሄሮድስ ነገሩን ሲሰማ ግን፣ “እኔ ራሱን ያስቈረጥሁት ዮሐንስ ከሙታን ተነሥቶአል አለ።

17ሄሮድስ ራሱ የወንድሙን የፊልጶስን ሚስት ሄሮድያዳን በማግባቱ ምክንያት፣ ተይዞ እንዲታሰር ትእዛዝ በመስጠት ዮሐንስን ወህኒ ቤት አስገብቶት ነበር 18ዮሐንስ ሄሮድስን፣ “የወንድምህን ሚስት ታገባት ዘንድ ሕግ ይከለክልሃል” ይለው ነበርና። 19ሄሮድያዳም በዚህ ቂም ይዛበት ልታስገድለው ፈለገች፤ ነገር ግን አልሆነላትም። 20ምክንያቱም ዮሐንስ ጻድቅና ቅዱስ ሰው መሆኑን ሄሮድስ በማወቁ ይፈራውና ይጠብቀው ነበር። ዮሐንስ የሚናገረውን ሲሰማ ሄሮድስ ቢታወክም[†] በደስታ ያደምጠው ነበር።

21በመጨረሻም አመቺ ቀን መጣ። ሄሮድስ በተወለደበት ዕለት ለከፍተኛ ሹማምቱ፣ ለጦር አዛዦቹና በገሊላ ለታወቁ ታላላቅ ሰዎች ግብዣ አደረገ። 22የሄሮድያዳም ልጅ ገብታ በዘፈነች ጊዜ ሄሮድስንና ተጋባዦቹን ደስ አሰኘቻቸው። ንጉሡም ብላቴናዪቱን፣ “የምትፈልጊውን ሁሉ ጠይቂኝ እሰጥሻለሁ” አላት። 23ደግሞም “እስከ መንግሥቴ እኩሌታ ድረስ እንኳ ቢሆን፣ የምትጠይቂኝን ሁሉ እሰጥሻለሁ” ሲል በመሐላ ቃል ገባላት።

24እርሷም ወጥታ እናቷን፣ “ምን ልለምነው?” አለቻት።

እናቷም፣ “የመጥምቁን የዮሐንስን ራስ” አለቻት።

25ብላቴናዪቱም ወዲያው ፈጥና ወደ ንጉሡ በመመለስ፣ “የመጥምቁ ዮሐንስን ራስ አሁን በሳሕን እንድትሰጠኝ እፈልጋለሁ” አለችው።

26ንጉሡ በነገሩ እጅግ አዘነ፤ በተጋበዙት እንግዶች ፊት የመሐላ ቃሉን ለማጠፍ አልፈለገም። 27ስለዚህ አንዱን ወታደር በፍጥነት ልኮ፣ የዮሐንስን ራስ ቈርጦ እንዲያመጣ አዘዘው፤ እርሱም ሄዶ በወህኒ ቤቱ ውስጥ ራሱን ቈረጠ፤ 28በሳሕን አምጥቶ ለብላቴናዪቱ ሰጣት፤ ብላቴናዪቱም ለእናትዋ ሰጠች። 29የዮሐንስ ደቀ መዛሙርትም ይህን እንደ ሰሙ መጡ፤ ሬሳውንም ወስደው ቀበሩት።

ኢየሱስ አምስት ሺህ ሰዎች መገበ

6፥32-44 ተጓ ምብ - ማቴ 14፥13-21፤ ሉቃ9፥10-17፤ ዮሐ6፥5-13
6፥32-44 ተጓ ምብ - ማር8፥2-9

30ሐዋርያትም በኢየሱስ ዙሪያ ተሰብስበው

6፥12 ሉቃ9፥6
6፥13 ያዕ5፥14
6፥14 ማቴ3፥1
6፥15 ሚል4፥5፤ ማቴ16፥14፤21፥11፤ ማር8፥28
6፥17 ማቴ4፥12፤ 11፥2፤ሉቃ3፥19፡20
6፥18 ዘሌ18፥16፤20፥21
6፥20 ማቴ11፥9
6፥21 አስ1፥3፤ 2፥18፤ሉቃ3፥1
6፥23 አስ5፥3፡6፤ 7፥2
6፥30 ማቴ10፥2፤ ሉቃ9፥10፤17፥5፤ 22፥14፤24፥10፤ ሐሥ1፥2፡26
6፥31 ማር3፥20

*14 አንዳንድ ቅጆች ይል ነበር ይላሉ
†20 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ብዙ ነገር ያደርግ ነበር ይላሉ

ሰው ይልቅ ሁለት ምስክሮች በማድረግ ተቀባይነታቸውን ለማጠናከር ሊሆን ይችላል (ከዘዳ 17፥6 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በተጨማሪም በዚህ የሥልጠና ወቅት እርስ በርስ እንዲደጋገፉ ሊሆን ይችላል።

6፥8 *እንጀራ ወይም ከረጢት ወይም ደግሞ ገንዘብ በመቀነታችሁ፤* ለሚያስፈልጋቸው ማንኛውም ነገር፣ የሚመሰክሩላቸው ሰዎች በሚያደርጉላቸው መስተንግዶ ላይ ሙሉ በሙሉ መደገፍ ይኖርባቸዋል ማለት ነው (ቍ 10 ይመ)።

6፥9 *ሁለት እጀ ጠባብ፤* የሌሊቱን ብርድ ለመከላከል ትርፍ እጀ ጠባብ መያዝ ያስፈልግ ነበር፤ ሆኖም ለሚያስፈልጋቸው የሌሊት ማረፊያ ሁሉ በእግዚአብሔር መታመን እንዳለባቸው ከዚህ መረዳት ይቻላል።

6፥11 *ከእግራችሁ ... ትቢያ ... አራግፉ፤* የማቴ 10፥14 ማብ ይመ።

6፥12-13 *ሰበኩ ... ብዙ አጋንንት አስወጡ፤* ይህ ተልእኮ ደቀ መዛሙርት ለመጀመሪያ ጊዜ ራሳቸውን ችለው በኢየሱስ ስም ያደረጉት አዲስ የአገልግሎት ምዕራፍ ነው (3፥14-15 ይመ)፤ ያስተማሩትም ትምህርት እርሱ ካስተማረው ጋር አንድ ዐይነት ነው (1፥15)።

6፥12 *ንስሓ እንዲገቡም፤* የ1፥4 ማብ ይመ።

6፥13 *ብዙ ሕመምተኞችንም ዘይት እየቀቡ፤* በጥንቱ ዓለም የወይራ ዘይት መድኀኒትነት ታምኖበት በሰፊው ጥቅም ላይ ውሎአል (ኢሳ 1፥6፤ ሉቃ 10፥34፤ ያዕ5፥14 ይመ)።

6፥14 *ንጉሥ ሄሮድስ፤* የማቴ 14፥1 ማብ ይመ፤ ሄሮድስ የአራተኛው ክፍል ገዥ ስለ ነበረ፣ ማርቆስ እርሱን፣ “ንጉሥ” ማለቱ የሽሙጥ ይመስላል፤ በሌላም በኩል ሄሮድስ በተለምዶ ይጠራበት የነበረውን ማዕረግ ተጠቅሞ ሊሆን ይችላል።

6፥15 *ኤልያስ ነው፤* ሚል 4፥5 ይመ።

6፥16 *ዮሐንስ ከሙታን ተነሥቶአል፤* ሄሮድስ የኀሊና ክስ አስጨንቆት ደግሞም ራሱን ለዐጕል እምነት የሰጠ ሰው በመሆኑ፣ መጥምቁ ዮሐንስ ከሞት ተነሥቶ ሊያሳድደው የመጣ መስሎት ፈራ።

6፥17 *ፊልጶስ፤* የማቴ 14፥3 ማብ ይመ። *ሄሮድያዳ፤* የማቴ14፥3 ማብ ይመ። *ተይዞ እንዲታሰር ... ዮሐንስን ወህኒ ቤት አስገብቶት፤* 1፥14፤ ሉቃ 3፥19-20 ይመ። ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን የተባለው አይሁዳዊ ታሪክ ጸሓፊ ዮሐንስ ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ በነበረው በፖርያ የጦር ሰፈር ታስሮ እንደ ነበር ይናገራል።

6፥22 *የሄሮድያዳም ልጅ፤* የማቴ 14፥6 ማብ ይመ።

6፥23 *እስከ መንግሥቴ እኩሌታ ድረስ እንኳ ቢሆን፤* የልግስናን መጠን ለመግለጽ የገባ ምሳሌያዊ አነጋገር እንጂ፣ ቃል በቃል መወሰድ የለበትም (አስ 5፥3፡6 ይመ)። ሁኔታው ልግስናን ለማሳየት አመቺ ጊዜ ከመሆኑም በላይ፣ የተጋባዡን ሕዝብ አድናቆት የሚያስገኝ አጋጣሚም ነበር።

6፥30 *ሐዋርያትም፤* ይህ ቃል በማርቆስ ወንጌል የሚገኘው በዚህና በ3፥14 (አንዳንድ ቅጆች) ላይ ብቻ ነው። ሐዋርያት፣ ሥልጣን የተሰጣቸው የኢየሱስ እንደራሴዎች ወይም ወኪሎች ነበሩ (የዕብ 3፥1 ማብ ይመ)። በአዲስ ኪዳን ውስጥ ቃሉ በጥቅሉ ጥቅም ላይ ውሎ ይገኛል (የግሪኩ ቃል፣ “መልእክተኛ” ተብሎ የተተረጐመበትን ዮሐ 13፥16 ይመ)። በመሠረታዊ አገባቡ ግን፦ (1) ዐሥራ ሁለቱን ደቀ መዛሙርት የሚያመለክት ሲሆን (3፥14)፣ የዚህ አገባቡ ጳውሎስንም ይጨምራል (ሮሜ 1፥1)። (2) ሰፋ ባለ አገባቡ ደግሞ በርናባስን (ሐሥ 14፥14)፣

የሠሩትንና ያስተማሩትን ሁሉ ነገሩት:: 31ብዙ ሰዎች ይመጡና ይሄዱ ስለ ነበር ምግብ እንኳ ለመብላት ጊዜ ስላልነበራቸው፣ “እስቲ ብቻችሁን ከእኔ ጋር ወደ አንድ ገለልተኛ ስፍራ እንሂድና ጥቂት ዕረፉ” አላቸው::

32ስለዚህ ብቻቸውን ወደ አንድ ገለልተኛ ስፍራ በጀልባ ሄዱ:: 33እነርሱም ሲሄዱ ብዙ ሰዎች አይተው ዐወቋቸው፤ ከከተሞችም ሁሉ በእግር እየሮጡ ቀድመዋቸው ደረሱ:: 34ኢየሱስ ከጀልባዋ በሚወርድበት ጊዜ ብዙ ሕዝብ ተሰብስቦ አየ፤ እረኛ እንደሌላቸው በጎች ስለ ነበሩም አዘነላቸው፤ ብዙ ነገርም ያስተምራቸው ጀመር::

35በዚህ ጊዜ ቀኑ እየመሸ በመሄዱ ደቀ መዛሙርቱ ወደ እርሱ ቀርበው እንዲህ አሉት፤ “ይህ ቦታ ምድረ በዳ ነው፤ ቀኑም መሽቶአል፤ 36በአካባቢው ሰው ወዳለበት መንደር ሄደው የሚበላ ነገር ገዝተው እንዲመገቡ አሰናብታቸው::”

37እርሱ ግን መልሶ፣ “የሚበሉትን እናንተው ስጧቸው” አላቸው::

እነርሱም፣ “ሄደን በሁለት መቶ ዲናር እንጀራ ገዝተን የሚበሉትን እንስጣቸውን?” አሉት::

38እርሱም፣ “ስንት እንጀራ አላችሁ? እስቲ ሄዳችሁ እዩ” አላቸው::

አይተውም፣ “አምስት እንጀራና ሁለት ዓሣ” አሉት::

39ከዚያም፣ ሕዝቡን በለመለመ ሣር ላይ በቡድን በቡድን እንዲያስቀምጡ አዘዛቸው:: 40ሕዝቡም መቶ መቶና አምሳ አምሳ ሆነው በቡድን በቡድን ተቀመጡ:: 41እርሱም አምስቱን እንጀራና ሁለቱን ዓሣ ይዞ ወደ ሰማይ በማየት ባረከ፤ እንጀራውንም ቈርሶ እንዲያቀርቡላቸው ለደቀ መዛሙርቱ ሰጠ፤ ሁለቱንም ዓሣ ለሁሉም አካፈለ:: 42ሁሉም በልተው ጠገቡ፤ 43ደቀ መዛሙርቱም ከተበላው እንጀራና ዓሣ፣ ዐሥራ ሁለት መሶብ ሙሉ ፍርፋሪ አነሡ:: 44እንጀራውንም የበሉት አምስት ሺህ ወንዶች ነበሩ::

6፥32 ቈ45፤ ማር4፥36
6፥34 ማቴ9፥36
6፥37 2ነገ4፥42-44
6፥38 ማቴ15፥34፤ ማር8፥5
6፥41 ማቴ14፥19
6፥45 ቈ32፤ ማቴ11፥21
6፥46 ሉቃ3፥21
6፥49 ሉቃ24፥37
6፥50 ማቴ14፥27
6፥51 ቈ32፤ ማር4፥39
6፥52 ማር8፥17-21
6፥53 ዮሐ6፥24፡25

ኢየሱስ በባሕር ላይ በእግሩ ሄደ

6፥45-51 ተጓ ምብ ማቴ14፥22-32፤ ዮሐ6፥15-21
6፥53-56 ተጓ ምብ - ማቴ14፥34-36

45ወዲያውም እርሱ ሕዝቡን እያሰናበተ ሳለ፣ ደቀ መዛሙርቱ በጀልባ ወደ ቤተ ሳይዳ ቀድመውት እንዲሻገሩ አዘዛቸው፤ 46ከዚያም ትቶአቸው ሊጸልይ ወደ ተራራ ወጣ::

47በመሸም ጊዜ ጀልባዋ ባሕሩ መካከል ነበረች፤ እርሱም ብቻውን በምድር ላይ ነበር:: 48ነፋስ በርትቶባቸው ስለ ነበር፣ ደቀ መዛሙርቱ ከመቅዘፊያው ጋር ሲታገሉ አያቸው፤ በአራተኛውም ክፍለ ሌሊት ገደማ፣ በባሕር ላይ እየሄደ ወደ እነርሱ መጣ፤ በአጠገባቸውም አልፎ ሊሄድ ነበር:: 49ነገር ግን በባሕር ላይ ሲሄድ ባዩት ጊዜ ምትሐት መስሎአቸው ጮኹ፤ 50ሁሉም እርሱን ባዩት ጊዜ ደንግጠው ነበርና::

እርሱም ወዲያውኑ አነጋገራቸውና፣ “አይዞአችሁ! እኔ ነኝ፤ አትፍሩ!” አላቸው:: 51እርሱም በጀልባዋ ላይ ወጥቶ አብሮአቸው ሆነ፤ ነፋሱም ተወ፤ እነርሱም እጅግ ተደነቁ፤ 52የእንጀራውን ታምር አላስተዋሉም ነበርና፤

የጌታን ወንድም ያዕቆብን (ገላ 1፥19)፣ ምናልባትም አንድሮኒቆንንና ዩልያንን (ሮሜ 16፥7) ሊጨምር ይችላል:: *የሠሩትንና ያስተማሩትን ሁሉ ነገሩት፤* ይህን ያደረጉት ወኪሉ ስለ ነበሩ ነበር:: በገሊላ ምድር ለሦስተኛ ጊዜ ከሄዱበት የስብከት ጕዞ ተመልሰው መምጣታቸው ነበር (የ1፥39 ማብ ይመ)::

6፥32 *ብቻቸውን ... በጀልባ ሄዱ፤* ዮሐንስ ወደ ገሊላ ባሕር ማዶ እንደ ተሻገሩ ይናገራል (ዮሐ 6፥1)፤ ሉቃስ ደግሞ ቦታውን በትክክል በማመልከት ወደ ቤተ ሳይዳ እንደ ሄዱ ይገልጻል (ሉቃ 9፥10)፤ በዚህም መሠረት አምስቱ ሺህ ሰዎች የተመገቡት በሰሜን ምሥራቅ በኩል በሚገኘው የባሕሩ ጠረፍ ላይ ነበር ማለት ነው (የ7፥24 ማብ ይመ)::

6፥33 *በእግር እየሮጡ ቀድመዋቸው ደረሱ፤* ምናልባት ከፊት ለፊት የሚነፍስ ኀይለኛ ነፋስ ጀልባዋን ስለ ገታት፣ ሰዎቹ በባሕሩ ዙሪያ በእግራቸው በመጓዝ ጀልባዋን ሊቀድሙ ችለዋል::

6፥37 *ሁለት መቶ ዲናር፤* ለአንድ ሠራተኛ በቀን የሚከፈለው አንድ ዲናር ነበር (ማቴ 20፥2 ይመ)፤ በዚህ መሠረት የስምንት ወር ክፍያ ሲሰላ ሁለት መቶ ዲናር ይሆናል ማለት ነው::

6፥39 *በለመለመ ሣር፤* በገሊላ ባሕር አካባቢ ለምለም ሣር የሚገኘው ክረምት መውጫው ላይ ወይም በበልግ ዝናብ መጀመሪያ ላይ ነው::

6፥40 *መቶ መቶና አምሳ አምሳ ሆነው በቡድን በቡድን፤* በሙሴ ዘመን በምድረ በዳ የነበረውን የድንኳን ተከላ ሥርዐት ያስታውሳል (ለምሳሌ ዘፀ 18፥21):: “በቡድን” ለሚለው የገባው የግሪኩ ቃል፣ የአትክልትን የችግኝ መደብን የሚያመለክት ሥዕላዊ አገላለጽ አለው (ቍ 39)::

6፥42 *ሁሉም በልተው ጠገቡ፤* ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ ምግባቸውን ተካፍለው በሉ፤ ሕዝቡም ይህንኑ ተከትለው የያዙትን ምሳ ተካፍለው በሉ የሚለውና ይህን ታምር ለማጣጣል የሚቀርበው ሐሳብ ተቀባይነት የለውም:: ሥጋ የሆነው አምላክ፣ ይህን ታምር ማድረግ አይሳነውም:: እውነተኛው እረኛ ሲመጣ በጎቹ ተሰብስበው የሚሰማሩበት ምድረ በዳ የለመለመ መስክ እንደሚሆን እግዚአብሔር ተስፋ ሰጥቶአል (ሕዝ 34፥23-31)፤ እዚህም ላይ የሚታየው መሲሑ በምድረ በዳ ከተከታዮቹ ጋር በግብዣ ላይ ሆኖ ነው (ከኢሳ 25፥6-9 ጋር ያነጻጽሩ):: ኢየሱስ አንዳች ነገር እንዳይጐድልብን የሚያስፈልገንን የሚሰጠን እረኛችን ነው (ከመዝ 23፥1 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥43 *ከተበላው እንጀራና ዓሣ፣ ዐሥራ ሁለት መሶብ ሙሉ ፍርፋሪ፤* አይሁድ እንጀራ የእግዚአብሔር ስጦታ ነው ብለው ስለሚያምኑ፣ ከማዕድ የወደቀ ፍርፋሪ ለቅመው ያነሡ ነበር፤ ከመሬት የተነሣውንም ፍርፋሪ ከዘወትር ልብሳቸው ጋር ይዘውት በሚዞሩት ሙዳይ ሰብስበው ይይዛሉ:: ደቀ መዛሙርትም እያንዳንዳቸው ሙዳያቸውን ሞልተው ተመለሱ (8፥8 ይመ፤ እንዲሁም የማቴ 15፥37 ማብ ይመ)::

6፥44 *አምስት ሺህ፤* ቅፍርናሆምና ቤተ ሳይዳ በዚያን ጊዜ እያንዳንዳቸው ከ 2000 -3000 የሚገመት ሕዝብ ስለ ነበራቸው፣ በመስኩ ላይ የተመገቡ ሕዝብ ብዛት 5000 መሆኑ የሚያስደንቅ ነው:: *ወንዶች፤* በአራቱም ወንጌላት የተገለጸው ወንዶች መሆናቸው ነው፤ ማቴዎስ ግን፣ “ከሴቶችና ከሕፃናት ሌላ” በማለት ሁኔታውን ይበልጥ ግልጽ ያደርገዋል (ማቴ 14፥21)::

6፥45 *ቀድመውት እንዲሻገሩ፤* ሰዎቹ ኢየሱስን ይዘው በግድ ለማንገሥ እንዳሰቡ ዮሐንስ ጠቅሶአል (ዮሐ 6፥14-15)፤ ስለዚህ ኢየሱስ፣ ደቀ መዛሙርቱ ወደ ባሕሩ ማዶ እንዲሄዱ ነገሮአቸው፣ እርሱ ግን ሊጸልይ ዘወር ብሎ ወደ ኰረብቶቹ ሄደ::

6፥48 *በአራተኛውም ክፍለ ሌሊት፤* ከሌሊቱ 9:00 - 12:00 ሰዓት ማለት ነው፤ 13፥35 ይመ፤ እንዲሁም የማቴ 14፥25 ማብ ይመ:: *በባሕር ላይ እየሄደ፤* ባሕሩን የሚገዛውና ከሁሉ በላይ የሆነውን ጌታ ግርማዊ ሀልዎትና ኀይል የሚያሳይ ልዩ ክሥተት ነው (መዝ 89፥9፤ ኢሳ 51፥10፡ 15፤ ኤር 31፥35 ይመ)::

6፥49 *ምትሐት፤* በአይሁድ ዘንድ በነበረው ዐጕል እምነት፣ መናፍስት በሌሊት ከታዩ ያልታሰበ መከራ በሰው ላይ ይደርሳል ይሉ ነበር:: የደቀ መዛሙርትም ፍርሃት ከውሃ የሚወጣ መንፈስ ስለ መሰላቸው ነው::

6፥52 *የእንጀራውን ታምር አላስተዋሉም፤* አምስት ሺህ ሕዝብ መመገቡን አስተውለው ቢሆን ኖሮ፣ ኢየሱስ በውሃ ላይ

ልባቸውም ደንድኖ ነበር።

[53]በተሻገሩም ጊዜ፣ ጌንሴሬጥ ደርሰው ወረዱ፤ ጀልባዋንም እዚያው አቆሙ። [54]ወዲያው እንደ ወረዱም፣ ሕዝቡ ኢየሱስን ዐወቁት፤ [55]ወደ አካባቢውም ሁሉ በመሮጥ ሕመምተኞችን በዐልጋ ላይ እየተሸከሙ እርሱ ወደሚገኝበት ስፍራ ሁሉ ያመጡ ነበር። [56]በየደረሰበት መንደር ወይም ከተማ ወይም ገጠር ሁሉ ሕመምተኞችን በየአደባባዩ እያስቀመጡ የልብሱን ጫፍ እንኳ ለመንካት ይለምኑት ነበር፤ የነኩትም ሁሉ ይድኑ ነበር።

ኢየሱስ የአይሁድን ውጫዊ ሥርዐት ተቃወመ

7፥1-23 ተጓ ምብ - ማቴ 15፥1-20

7 ከዚህ በኋላ ፈሪሳውያንና ከኢየሩሳሌም የመጡ አንዳንድ ጸሐፍት በዙሪያው ተሰበሰቡ፤ [2]ከደቀ መዛሙርቱም አንዳንዶቹ ባልነጻ ማለት ባልታጠበ እጅ እንጀራ ሲበሉ አዩ፤ [3]ፈሪሳውያንና አይሁድ ሁሉ የአባቶችን ወግ ለመጠበቅ ሲሉ፣ በሥርዐቱ መሠረት እጃቸውን በጥንቃቄ ሳይታጠቡ አይበሉም ነበርና። [4]ከገበያ ሲመለሱም ታጥበው ራሳቸውን ካላነጹ በስተቀር አይበሉም ነበር። እንዲሁም ዋንጫን፣ ማሰሮን፣ ሳሕንና ዐልጋን['] እንደ ማጠብ ያሉትን ሌሎችን ወጎች ይጠብቁ ነበር።

[5]ፈሪሳውያንንና ጸሐፍትም፣ "ደቀ መዛሙርትህ እንደ አባቶች ወግ በመኖር ፈንታ ባልታጠበ እጃቸው ለምን እንጀራ ይበላሉ?" ብለው ጠየቁት።

[6]እርሱም እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ኢሳይያስ ስለ እናንተ፣ ስለ ግብዞች በትክክል ተንብዮአል፤ እንዲህ ተብሎ ተጽፎአልና፤

'ይህ ሕዝብ በከንፈሩ ያከብረኛል፤ ልቡ ግን ከእኔ የራቀ ነው፤

[7]በከንቱ ያመልከኛል፤ ትምህርታቸውም ሰው ሠራሽ ሥርዐት ብቻ ነው።'

[8]የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ትታችሁ የሰዎችን ወግና ሥርዐት ታጠብቃላችሁ።"

[9]ደግሞም፣ እንዲህ አላቸው፤ "የራሳችሁን ወግ ለመጠበቅ[ᵀ] ስትሉ፣ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ የምትተውበት ዘዴ አላችሁ። [10]ሙሴ፣ 'አባትህንና እናትህን አክብር፤ አባቱን ወይም እናቱን የሚሳደብ ፈጽሞ ይሙት' ብሎ ነበርና፤ [11]እናንተ ግን አንድ ሰው አባቱን ወይም እናቱን፣ 'ከእኔ ማግኘት የሚገባችሁን ርዳታ ሁሉ ቍርባን ይኸውም መባ አድርጌአለሁ' ቢላቸው፣ [12]እናንተም ይህ ሰው ለአባቱም ሆነ ለእናቱ ከዚህ በኋላ ምንም ነገር እንዲያደርግ አትፈቅዱለትም። [13]ስለዚህ ለትውልድ በምታስተላልፉት ወግ የእግዚአብሔርን ቃል ትሽራላችሁ፤ ይህን የመሰለም ብዙ ነገር ታደርጋላችሁ!"።

[14]ደግሞም ኢየሱስ ሕዝቡን ወደ እርሱ ጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "ስሙኝ፤ ሁላችሁም አስተውሉ፤ [15]ከውጭ ወደ ውስጥ ገብቶ ሰውን የሚያረክሰው አንዳች ነገር የለም፤ ይልቁን ሰውን የሚያረክሰው ከራሱ ወደ ውጭ የሚወጣው ነገር ነው፤ ሰሚ ጆሮ ያለው ቢኖር ይስማ[^]።

[17]ሕዝቡን ትቶ ወደ ቤት ከገባ በኋላ ደቀ መዛሙርቱ ስለ ምሳሌው ጠየቁት። [18]እርሱም፣ "እናንተም ነገሩ አይገባችሁምን? ከውጭ ወደ ሰው ገብቶ ሊያረክሰው የሚችል አንዳች ነገር የለም፤ [19]ወደ ልቡ ሳይሆን ወደ ሆዱ ይገባል፤ ከዚያም ከሰውነቱ ይወጣልና። ኢየሱስ ይህን በማለቱ ምግብ ሁሉ ንጹሕ

6፥56 ማቴ9፥20
7፥2 ሐሥ10፥14፡ 28፥11፥8፤ ሮሜ14፥14
7፥3 ቍ5:8: 9:13፤ሉቃ11፥38
7፥4 ማቴ23፥25፤ ሉቃ11፥39
7፥5 ቍ3፤ገላ1፥14፤ ቈላ2፥8
7፥7 ኢሳ29፥13
7፥8 ቍ3
7፥9 ቍ3
7፥10 ዘፀ20፥12፤ 21፥17፤ዘሌ20፥9፤ ዘዳ5፥16
7፥11 ማቴ23፥16፡ 18
7፥13 ቍ3፤ ዕብ4፥12
7፥17 ማር9፥28
7፥19 ሐሥ10፥15፤ ሮሜ14፥1-2፤ ቈላ2፥16፤ 1ጢሞ4፥3-5
7፥22 ማቴ20፥15

'4 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *የማዕድ ዐልጋ* ይላሉ

ᵀ9 አንዳንድ ቅጆች *ለማቆም* ይላሉ

^15 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ሰሚ *ጆሮ ያለው ቢኖር፣ ይስማ* የሚለው የላቸውም።

በመሄዱና ባሕሩን ጸጥ በማድረጉ ባልተገረሙ ነበር። *ልባቸው ደንድኖ ነበር፤* የኢየሱስ ተቃዋሚዎች ልባቸውን እንዳደነደኑ ሁሉ፣ ደቀ መዛሙርቱም ልባቸውን በማደንደን ከተቃዋሚዎቹ ጋር ተመሳሳይ ሆኑ (3፥5)፤ 8፥17-21 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 4፥21 ማብ ይመ።

6፥53 *ጌንሴሬጥ፤* የማቴ 14፥34 ማብ ይመ።

6፥56 *የልብሱን ጫፍ እንኳ ለመንካት፤* የ5፥28 ማብ ይመ።

7፥1 *ፈሪሳውያንና ከኢየሩሳሌም የመጡ፤* ኢየሱስ በገሊላ ያደረገውን ለመሰለል ከኢየሩሳሌም የተላኩ (3፥22 ይመ) ሃይማኖታውያን መልእክተኞች ናቸው፤ የ2፥16፤ የማቴ 2፥4 ማብ ይመ።

7፥3 *የአባቶችን ወግ፤* በወቅቱ እጅግ አስፈላጊና በጥንቃቄ የሚጠበቅ ሥርዐት ነበር (ቍ 5 እና የማቴ 15፥2 ማብ ይመ)። *በሥርዐቱ መሠረት ... ሳይታጠቡ፤* የዮሐ2፥6 ማብ ይመ።

7፥4 *ከገበያ፤* አይሁድ ከአሕዛብ ወይም ሕጉን ባለመጠበቃቸው ከረከሱ ሌሎች አይሁድ ጋር ሊገናኙ የሚችሉበት ስፍራ ነበር፤ በዚህም ራሳቸው በሥርዐቱ መሠረት ይረክሳሉ ተብሎ ይታመን ነበር።

7፥6 *ኢሳይያስ ... ተንብዮአል፤* ኢሳይያስ በዘመኑ የነበሩትን የሃይማኖት መሪዎች በድፍረት ገሥጾአል (ኢሳ29፥13)፤ ኢየሱስም የአይሁድ መሪዎችን ወግ ለመግለጽ፣ "ሰው ሠራሽ ሥርዐት" በማለት ከነቢዩ መጽሐፍ ይጠቅሳል (ቍ 7)።

7፥8 *የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ... የሰዎችን ወግና ሥርዐት፤* ኢየሱስ ሁለቱን ነገሮች በግልጽ ያነጻጽራል፤ ቅዱሳት መጻሕፍት የእግዚአብሔር ትእዛዛት ስለ ሆኑና የሕግ የበላይነትም ስላላቸው ግድ መከበር አለባቸው። የአባቶች ወግ (ቍ 3) ግን የእግዚአብሔር ቃል ስላልሆኑ፣ ሥልጣን የላቸውም፤ የመከበርም ግዴታ የለባቸውም።

7፥10፤ እዚህ ላይ አምስተኛው ትእዛዝ በአዎንታዊና በአሉታዊ መልኩ ተጠቅሶአል።

7፥11 *ቍርባን፤* ቃሉ የዕብራይስጥ ሲሆን፣ ትርጕሙ "ስጦታ" ማለት ነው። አንድ ኀላፊነት የጐደለው አይሁዳዊ ልጅ፣ ለወላጆቹ መፈጸም የሚገባውን ግዴታ ተስያለሁ በማለት ለእግዚአብሔር ማለትም ለቤተ መቅደስ ሊሰጥ ይችላል። ይሁን እንጂ ገንዘቡ ለሃይማኖት ሥራ ውሎአል ማለት አይቻልም። ይህ ቍርባን፣ አንድ ልጅ በተጻፈው ሕግ መሠረት ለወላጆቹ ማድረግ የሚገባውን ግዴታ ለመሸሽ ሲል፣ የሚፈጽመው ውጫዊ ሥርዐት ብቻ ነው፤ አንድ ሰው ድንገት በችኰላ ቢሳል እንኳ ስለቱ የግድ መከፈል እንዳለበት ያስተምራሉ። ይኸውም የቃሉን መንፈስ ሳይሆን፣ የፊደሉን ትርጕም ብቻ ከመከተል የመጣ ነው። ማርቆስ ቍርባን ለሚለው የዕብራይስጥ ቃል ለእግዚአብሔር የተሰጠ ስጦታ የሚል ትርጕም በመስጠቱ፣ የማርቆስ ወንጌል ተደራስያን ከአሕዛብ ወገን እንደ ሆኑ ያመለክታል፤ ምናልባትም ሮማውያን ይሆናሉ።

7፥13 *ስለዚህ ለትውልድ በምታስተላልፉት ወግ የእግዚአብሔርን ቃል ትሽራላችሁ፤* ጸሓፍት ለቍርባን ስለት ድጋፍ ይሆናል ብለው የሚያቀርቡት በዘኍ 30፥1-2 የተጻፈውን ቃል ነው፤ ኢየሱስ ግን የአንዱን የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ለመሻር ሲባል ሌላ ጥቅስ መጥቀስ አግባብ እንዳልሆነ በግልጽ አስቀምጦአል። ዘኍ 30፥1-2 በመምህራኑ ዐይን ቃል በቃል ሲተረጐም ትክክል ይመስላል ይሁን እንጂ ትርጕሙ የሕጉን አጠቃላይ መንፈስ የሳተ ነው፤ እግዚአብሔር አንዱን ሕግ ለመሻር ሌላውን ታዘዙ አላለምና።

7፥16፤ የቍ 15 ላይ አማራጭ ትርጕም ይመ፤ በብዙዎች የግሪክ ቅጆች ላይ ቢኖርም፣ በአብዛኞዎቹ የጥንት ቅጆች ግን አይገኝም። ከ4፥9 ወይም ከ4፥23 በማገናዘብ ጽሑፉን የገለበጠው ሰው የጨመረው ሳይሆን አይቀርም።

7፥19 *ኢየሱስ ይህን በማለቱ ምግብ ሁሉ ንጹሕ መሆኑን ገለጠ፤* ማርቆስ ይህን ሐሳብ ጣልቃ ማስገባቱ ኢየሱስ ባስተ

መሆኑን ገለጠ።

[20]ቀጥሎም፣ እንዲህ አለ፤ “ከሰው የሚወጣ ያ ሰውን ያረክሰዋል፤ [21]ከውስጥ፣ ከሰው ልብ የሚወጡት ክፉ ሐሳብ፣ ምንዝር፣ ስርቆት፣ ሰው መግደል፣ ዝሙት፣ [22]መስገብገብ፣ ክፋት፣ ማታለል፣ መዳራት፣ ምቀኝነት፣ ስም ማጥፋት፣ ትዕቢት፣ ስንፍና ናቸው። [23]እነዚህ ክፉ ነገሮች ሁሉ ከሰው ይወጣሉ ሰውንም ያረክሱታል።”

ሲሮፊኒቃዊቷ ሴት

7፥24-30 ተጓ ምብ - ማቴ 15፥21-28

[24]ከዚያ ተነሥቶ ወደ ጢሮስ[ሀ] አገር ሄደ፤ ወደ አንድ ቤት ገብቶ እዚያ መኖሩን ማንም እንዳያውቅበት ፈለገ፤ ሆኖም እዚያ መኖሩ ሊሸሸግ አልቻለም። [25]ወዲያው ግን ትንሺቱ ልጇ በርኩስ[ለ] መንፈስ የተያዘችባት አንዲት ሴት ስለ እርሱ ሰምታ መጣችና በእግሩ ላይ ወደቀች። [26]ሴትየዋም ግሪካዊት፣ በትውልዷም ሲሮፊኒቃዊት ነበረች። እርሷም ኢየሱስ ርኩስ መንፈሱን ከልጇ እንዲያስወጣላት ለመነችው።

[27]እርሱ ግን፣ “የልጆችን እንጀራ ወስዶ ለውሾች መጣል ተገቢ ስላልሆነ፣ መጀመሪያ ልጆቹ ጠግበው ይብሉ” አላት።

[28]እርሷም መልሳ፣ “አዎን፣ ጌታ ሆይ፤ ውሾችም ከገበታ በታች ሆነው የልጆችን ትራፊ ይበላሉ’ አለችው።

[29]እርሱም፣ “ስለዚህ ይህን ስላልሽ ሂጂ፤ ጋኔኑ ከልጅሽ ወጥቶአል” አላት።

[30]እርሷም ወደ ቤቷ ስትመለስ ልጇ ዐልጋ ላይ ተኝታ፣ ጋኔኑም ለቆአት አገኘቻት።

የደንቈሮውና የድዳው መፈወስ

7፥31-37 ተጓ ምብ - ማቴ 15፥29-31

[31]ከዚያም ኢየሱስ ከጢሮስ አገር ተነሥቶ፣ በሲዶና በኩል አድርጎ ዐሥር ከተማ[ሐ] በተባለው አገር በማለፍ ወደ ገሊላ ባሕር መጣ። [32]በዚያም ሰዎች ደንቈሮና ዲዳ የሆነ አንድ ሰው ወደ እርሱ አመጡ፤ እጁንም እንዲጭንበት ለመኑት።

[33]ኢየሱስም ሰውየውን ከሕዝቡ ለይቶ ከወሰደው በኋላ፣ ጣቶቹን በጆሮው አስገባ፤ ከዚያም እንትፍ ብሎ የሰውየውን ምላስ ዳሰሰ። [34]ወደ ሰማይም ተመልክቶ ቃተተና፣ “ኤፍታህ!” አለው፤ ይኸውም፣ “ተከፈት” ማለት ነው። [35]ወዲያውም ጆሮዎቹ ተከፈቱ፤ ምላሱም ተፈቶ አጥርቶ መናገር ጀመረ።

[36]ኢየሱስ ይህን ለማንም እንዳይናገሩ አዘዛቸው፤ ሆኖም እርሱ እንዳይናገሩ ባዘዛቸው መጠን፣ ነገሩን አስፍተው አወሩት። [37]ሕዝቡም ከመጠን በላይ በመደነቅ፣ “ያደረገው ሁሉ ጥሩ ነው፤ ደንቈሮዎች እንዲሰሙ፣ ድዳዎች እንዲናገሩ እንኳ አድርጎአል” አሉ።

ኢየሱስ አራት ሺህ ሰዎች መገበ

8፥1-9 ተጓ ምብ - ማቴ 15፥32-39
8፥1-9 ማመ - ማር6፥32-44
8፥11-21 ተጓ ምብ - ማቴ 16፥1-12

8 በዚያን ጊዜ፣ እንደ ገና ብዙ ሕዝብ ተሰበሰበ። የሚበሉት ምንም ምግብ ስላልነበራቸው ደቀ መዛሙርቱን ወደ እርሱ ጠርቶ፣ እንዲህ አላቸው፤ [2]ከእኔ ጋር ሦስት ቀን ስለቈዩና የሚበሉትም ስለሌላቸው እነዚህ ሰዎች ያሳዝኑኛል፤ [3]እንዲህ እንደ ተራቡ ወደ ቤታቸው ብሰዳቸው አንዳንዶቹ ከሩቅ የመጡ

7፥22 ማቴ20፥15
7፥24 ማቴ11፥21
7፥25 ማቴ4፥24
7፥31 ቍ 24፤ ማቴ4፥18፡25፤ 11፥21፤ማር5፥20
7፥32 ማቴ9፥32፤ ማር5፥23፤ ሉቃ11፥14
7፥33 ማር8፥23
7፥34 ማር6፥41፤8፥12፤ ዮሐ11፥41
7፥35 ኢሳ35፥5፡6
7፥36 ማቴ8፥4

[ሀ]24 አያሌ የጥንት ቅጆች ጢሮስና ሲዳና የሚለው አላቸው
[ለ]25 ወይም ክፉ
[ሐ]31 የግሪኩ ዴካፖሊስ ይለዋል

ማረው ትምህርት ውስጥ ዋናው ጉዳይ ምን እንደ ሆነ አንባቢዎቹ እንዲያስተውሉ ለመርዳት ነው (ሐሥ 10፥9-16 ይመ)።

7፥20 *ያረክሰዋል፤* ኢየሱስ ሰው የሚረክሰው በልብ ንጽሕና ጕድለት እንጂ፣ ውጫዊ ሕግጋትን በመተላለፍ እንዳልሆነ በመግለጽ፣ አይሁድ ስለ መርከስ ያላቸውን አመለካከት ገለባበጠ። ከእግዚአብሔር ጋር ያለን ኅብረት የሚቋረጠው ባልታጠበ እጅ ወይም በምንበላው ምግብ ሳይሆን፣ በኀጢአት ነው (ቍ 21-23 ይመ)።

7፥24 *ጢሮስ፤* በሰሜን ምዕራብ በኩል ገሊላን በሚያዋስነው፣ በፊንቄ (በዛሬው ሊባኖስ) ውስጥ ይገኝ የነበረ ከተማ ነው። ኢየሱስ ከቅፍርናሆም ተነሥቶ ወደ ጢሮስ አካባቢ የደረሰው 48 ኪ.ሜ ያህል ተጕዞ ሳይሆን አይቀርም። *ማንም እንዳያውቅበት ፈለገ፤* አምስቱን ሺህ ሰዎች ከመገበ ጀምሮ (6፥30-44)፣ ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ ብዙውን ጊዜ ወደ ውስጥ ሳይገቡ በገሊላ ዙሪያ ይመላለሱ ነበር፤ ዐላማውም የገሊላ ሰዎች ግጭት ሳይፈጥሩበት ደቀ መዛሙርቱን ለብቻ ለማስተማር ዕድል ለማግኘት ነበር (9፥30-31)። ፈቀቅ ያለባቸውም ቦታዎችም፦ (1) የገሊላ ባሕር ሰሜን ምሥራቅ ዳርቻ (6፥30-53)፤ (2) ፊንቄ (7፥24-30)፤ (3) ዐሥር ከተማ (7፥31-8፥10) እንዲሁም (4) ፊልጶስ ቂሣርያ (8፥27-9፥32) ነበሩ።

7፥26 *ግሪካዊት፤* እዚህ ላይ፣ “አሕዛብ” ማለት ሊሆን ይችላል። *ሲሮፊኒቃዊት፤* በዚያን ዘመን ፊንቄ በአስተዳደር ረገድ የሶርያ ግዛት ነበረች። ማርቆስ ይህን አባባል የመረጠው ምናልባት ይህች ሴት በሰሜን አፍሪካ ከሚገኙት ከሊቢያ-ፊኒቃውያን ሰዎች የተለየች መሆኗን ለማመልከት ይሆናል።

7፥27 *የልጆችን እንጀራ ወስዶ ለውሾች መጣል፤* የማቴ 15፥26 ማብ ይመ።

7፥28 *አዎን፣ ጌታ ሆይ፤* በዚህ ወንጌል ውስጥ ኢየሱስ፣ “ጌታ” ተብሎ የተጠራው እዚህ ላይ ብቻ ነው።

7፥31 *ከጢሮስ አገር ተነሥቶ በሲዶና በኩል አድርጎ ... ወደ ገሊላ ባሕር ሄደ፤* ኢየሱስ ከጢሮስ በሰሜን በኩል ወደ ሲዶና (40 ኪ.ሜ. ያህል) ከተጓዘ በኋላ፣ በደቡብ ምሥራቅ በኩል ወደሚገኘው ወደ ሄሮድስ ፊልጶስ ግዛት በመዝለቅ፣ ወደ ገሊላ ባሕር ምሥራቃዊ ክፍል የሄደ ይመስላል። አካሄዱም ዙሪያ ጥምጥም የሆነበት ምክንያት፣ ሄሮድስ አንቲጳስ ባለ ሥልጣን ወደ ሆነባትና (6፥17-29) ብዙዎች ኢየሱስን በግድ ሊያነግሡት ወደ ፈለጉበት (6፥14-15) ወደ ገሊላ አውራጃ ላለመግባት ፈልጎ ሊሆን ይችላል። ሄሮድስ ከኢየሱስ ዝና የተነሣ ሥጋት ካደረበት ውሎ አድሮአል (6፥14-16)። *ዐሥር ከተማ፤* የቍ 24፤ የማቴ 4፥25 ማብ ይመ።

7፥34 *ኤፍታህ!* ማርቆስ ለአሕዛብ ተደራስያኑ ትርጕሙን የሰጠው ቃሉ የአራማይክ ስለ ሆነ ነው።

7፥35 *ጆሮዎቹ ተከፈቱ ... አጥርቶ መናገር ጀመረ፤* ኢየሱስ የፈጸመው እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመቤዠት በሚመጣበት ጊዜ ለማድረግ የገባውን የተስፋ ቃል ነው (ኢሳ 35፥5-6 ይመ)።

7፥36 *ለማንም እንዳይናገሩ፤* 1፥44 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥19፡43፤ ማቴ 8፥4፤ 16፥20 ማብ ይመ።

8፥1-10፤ በዚህ ክፍልና በ6፥34-44 ባሉት ትረካዎች መካከል ተመሳሳይነት ቢኖርም፣ ሁለቱ በተለያየ ጊዜ የተከናወኑ ድርጊቶች ናቸው። ኢየሱስ ራሱ ሕዝቡን ሁለት ጊዜ እንደ መገበ መናገሩ በተለያየ ጊዜ የተፈጸመ ድርጊት መሆኑን ያስረዳል (ቍ 18-20 ይመ)። በዝርዝር ሁኔታው ውስጥ ያሉት ልዩነቶችም የተመሳሳይነታቸውን ያህል ቁልጭ ያለ ልዩነት ይታይባቸዋል።

8፥1 *እንደ ገና ብዙ ሕዝብ ተሰበሰበ፤* ይህ ድርጊት የተከናወነው፣ “ዐሥር ከተማ” እንደ መሆኑ መጠን (7፥31 ይመ)፣ የተሰበሰበው ሕዝብ ከአይሁድና ከአሕዛብ ወገን የተውጣጣ ሊሆን ይችላል።

8፥2 *እነዚህ ሰዎች ያሳዝኑኛል፤* ሰዎቹ እረኛ እንደሌላቸው በጎች በመሆናቸው ቀደም ሲል ኢየሱስ እንዳዘነላቸው ሁሉ (6፥34)፣ አሁንም ምግብ ሳይበሉ ብዙ ጊዜ በመቈየታቸው ሲያዝንላቸው ይታያል።

ስለ ሆኑ በመንገድ ላይ ዝለው ይወድቃሉ።"

[4]ደቀ መዛሙርቱም መልሰው፣ "በዚህ ምድረ በዳ እነዚህን ለመመገብ የሚያስችል እንጀራ ከወዴት ይገኛል?" አሉት።

[5]እርሱም፣ "ስንት እንጀራ አላችሁ?" ብሎ ጠየቃቸው።

እነርሱም፣ "ሰባት" አሉት።

[6]እርሱም፣ መሬት ላይ እንዲቀመጡ ሕዝቡን አዘዘ፤ ሰባቱን እንጀራ ይዞ ካመሰገነ በኋላ ቈርሶ ለሰዎቹ እንዲያድሉ ለደቀ መዛሙርቱ ሰጣቸው፤ እነርሱም ለሕዝቡ አደሉት። [7]እንዲሁም ትንንሽ ዓሣዎች ነበሯቸው፤ እርሱም ዓሣዎቹን ባርኮ እንዲያድሏቸው አዘዘ። [8]ሕዝቡም በልተው ጠገቡ፤ ከዚያም ደቀ መዛሙርቱ የተረፈውን ቍርስራሽ ሰባት መሶብ ሙሉ አነሡ። [9]በዚያም አራት ሺህ ያህል ሰዎች ነበሩ፤ ካሰናበታቸውም በኋላ፣ [10]ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ዳልማኑታ ወደ ተባለ ስፍራ ሄደ።

[11]ፈሪሳውያንም ወጥተው ከኢየሱስ ጋር ይከራከሩ ጀመር። ሊፈትኑትም ፈልገው ከሰማይ ምልክት እንዲያሳያቸው ጠየቁት። [12]እርሱም በመንፈሱ እጅግ በመቃተት፣ "ይህ ትውልድ ምልክት የሚፈልገው ለምንድን ነው? እውነት እላችኋለሁ፤ ለዚህ ትውልድ ምንም ምልክት አይሰጠውም!" አለ። [13]ከዚያም ትቶአቸው በጀልባ ወደ ማዶ ተሻገረ።

የፈሪሳውያንና የሄሮድስ እርሾ

[14]ደቀ መዛሙርቱ እንጀራ መያዝ ስለ ረሱ፣ ከአንድ እንጀራ በቀር በጀልባ ውስጥ ምንም አልነበራቸውም። [15]ኢየሱስም፣ "ተጠንቀቁ፤ ከፈሪሳውያንና ከሄሮድስ እርሾ ተጠበቁ" ብሎ አዘዛቸው።

[16]እነርሱም እርስ በርሳቸው፣ "እንዲህ የሚለን እኮ እንጀራ ስለሌለን ነው" ተባባሉ።

[17]ኢየሱስም ሐሳባቸውን ዐውቆ፣ እንዲህ አላቸው፤ "እንጀራ ስለሌለን ነው በማለት ምን ያነጋግራችኋል? አሁንም አታስተውሉምን? ልብስ አትሉምን? ወይስ ልባችሁ ደንድኖአል? [18]ዐይን እያላችሁ አታዩምን? ጆሮ እያላችሁ አትሰሙምን? አታስታውሱምን? [19]አምስቱን እንጀራ ለአምስት ሺህ ሰው በቈረስሁ ጊዜ ስንት መሶብ ሙሉ ትርፍራፊ አነሣችሁ?"

እነርሱም፣ "ዐሥራ ሁለት" አሉት።

[20]"ሰባቱንስ እንጀራ ለአራት ሺህ በቈረስሁ

8፥2 ማቴ9፥36
8፥7 ማቴ14፥19
8፥8 ቍ20
8፥11 ማቴ12፥38
8፥12 ማር7፥34
8፥15 ማቴ14፥1፤ ማር12፥13፤ሉቃ12፥1፤1ቆሮ5፥6-8
8፥17 ኢሳ6፥9:10፤ ማር6፥52
8፥19 ማቴ14፥20፤ ማር6፥41-44፤ ሉቃ9፥17፤ዮሐ6፥13

8፥4 *እነዚህን ለመመገብ የሚያስችል እንጀራ ከወዴት ይገኛል?* የደቀ መዛሙርቱ ጥያቄ እነርሱ ዐቅም የለሽ መሆናቸውንና ኢየሱስ ብቻ መመገብ እንደሚችል የሚያመለክት ነው፤ ደግሞም አምስት ሺውን ሕዝብ መመገቡን (6፥34-44) አልዘነጉም፤ ሆኖም ለሰዎች እንጀራን የማዘጋጀቱ ተግባር ለእርሱ መተዋቸው ይመስላል። በሌላም በኩል ጥያቄያቸው ገና መንፈሳዊ ግንዛቤ እንደሚጐድላቸው ሳያመለክት አይቀርም።

8፥8 *ሰባት መሶብ ሙሉ፤* የማቴ 15፥37 ማብ ይመ።

8፥9 *አራት ሺህ . . . ሰዎች፤* የ6፥44 ማብ ይመ።

8፥10 *ዳልማኑታ፤* ከጌንሳሬጥ ሜዳ በስተ ደቡብ፣ "ዳልማኑታ" የሚል ስም የሚነበብበት ዋሻ ተገኝቶአል፤ ኢየሱስ በዚህ ጊዜ የሄደው ወደዚህ ቦታ ሳይሆን አይቀርም። ማቴዎስ ጌታ ኢየሱስ ወደ መጌዶል አቅራቢያ እንደ ሄደ ይናገራል (ማቴ 15፥39 እና ያንኑ ማብ ይመ)። ዳልማኑታና መጌዶል በገሊላ ባሕር ምዕራብ ዳርቻ የነበሩ ሲሆን፣ ሁለቱም የአንድ ቦታ ስሞች ወይም አጠገብ ላጠገብ የነበሩ ሁለት የተለያዩ ቦታዎች ሊሆኑ ይችላሉ።

8፥11 *ፈሪሳውያንም፤* የ2፥16 ማብ ይመ። *ከሰማይ ምልክት፤* ፈሪሳውያን፣ ጌታ ካደረጋቸው ታምራት ይልቅ መለኮታዊ ሥልጣኑን የሚገልጹ ተጨማሪ ምልክቶችን ፈለጉ፤ ኢየሱስ ግን ጥያቄያቸው ከማያምን ልብ የፈለቀ መሆኑን በማወቅ አልተቀበላቸውም።

8፥13 *ወደ ማዶ፤* ወደ ገሊላ ባሕር ምሥራቃዊ ዳርቻ ማለት ነው።

8፥15 *ከፈሪሳውያንና ከሄሮድስ እርሾ፤* በአዲስ ኪዳን፣ 'እርሾ' ሲባል የክፋትና የሙስና ምሳሌ ነው (ማቴ 16፥6:11፤ ሉቃ 12፥1፤ 1ቆሮ 5፥6-8፤ ገላ 5፥9፤ የማቴ 13፥33 ግን ከእነዚህ የተለየ ይመስላል፤ ያንኑ ማብ ይመ)። ምሳሌው ትንሿ እርሾ ትልቁን ሊጥ ልታቦካ እንደምትችል የሚያሳይ ነው፤ በዚህ ዐውድ አገባቡ የፈሪሳውያንንና የሄሮድስ አንቲጳስን መሠሪ ዐላማ ያሳያል (ሉቃ 23፥8 ይመ)፤ እነዚህ ሰዎች ኢየሱስ መለኮታዊ ሥልጣኑን ታምር በመሥራት እንዲያረጋግጥላቸው ጠይቀዋል (የቍ 11 ማብ ይመ)።

8፥18-20፤ ይህ ክፍል ኢየሱስ ሰዎችን በተለያየ ቦታ ሁለት ጊዜ እንደ መገበ ያመለክታል (በቍ 1-10 ላይ የተሰጠውን ማብ ይመ)።

የጢሮስና ሲዶና አገር

አረማዊና ከፊል አረማዊ ወደ ሆኑት አካባቢዎች ባደረገው ልዩና አጭር ጕዞ፣ ኢየሱስ የጢሮስንና ሲዶናን አውራጃዎች እንዲሁም በከንፈዶሬሽን የሚተዳደሩትን ዐሥር ከተሞች በመባል የሚታወቁትን ጎበኘ። ኢየሱስ የተጠራው «ለጠፉት የእስራኤል በጎች» ቢሆንም በገሊላ የነበረው ውጥረት ወደዚህ ቦታ ሊያመጣው ችሏል። በዚህ ቦታ እንኳ በስፋት ስለታወቀ በዚያ መኖሩን ለመሰወር አልተቻለም። በንግድ እንቅስቃሴአቸው የታወቁት የጢሮስና ሲዶና ከተሞች ከኤልሳቤል ዘመን አንሥቶ የብልሹ ባሕልና ሃይማኖት ምንጭ ሆነው ቆይተዋል። ከተሞቹ በግሪክ ባሕል ተጽእኖ ሥር የነበሩ ሲሆን ይህም በዘመኑ ሥነ ሕንጻ ተገልጿል። ሁለቱም ከተሞች አያንዳንዳቸው ታሪካዊ የከነዓናውያን ማዕከላት ሲሆኑ በውስጣቸውም የጥንት ነገሥታት መቃብሮችና የሔራኩለስ፣ የአስታርቴና የሌሎች አማልክት አብያተ ጣዖታት ይገኙባቸዋል።

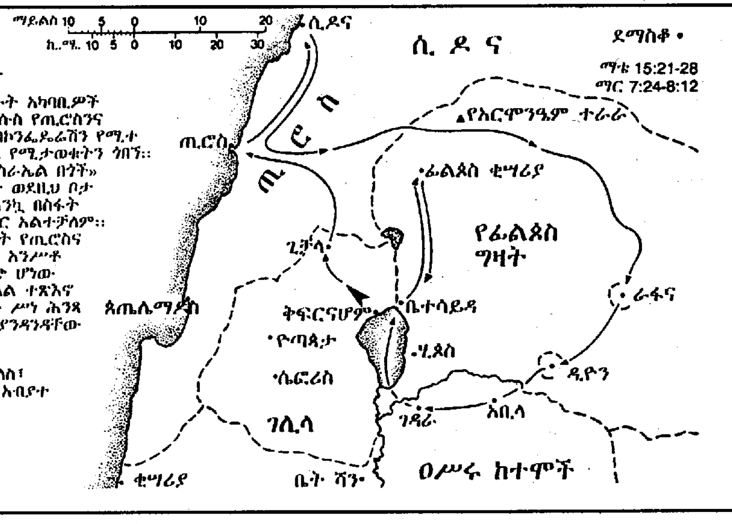

ጊዜ ስንት መሶብ ሙሉ ትርፍራፊ አነሣችሁ?" አላቸው::

እነርሱም፣ "ሰባት" አሉት::

[21]እርሱም፣ "እስከ አሁን አላስተዋላችሁም ማለት ነውን" አላቸው::

በቤተ ሳይዳ የተፈወሰው ዐይነ ስውር

[22]ከዚያም ወደ ቤተ ሳይዳ መጡ፤ ጥቂት ሰዎችም አንድ ዐይነ ስውር ወደ ኢየሱስ አምጥተው እንዲዳስሰው ለመኑት:: [23]እርሱም የዐይነ ስውሩን እጅ ይዞ ከሰፈር ውጭ አወጣው፤ በዐይኖቹም ላይ እንትፍ ብሎበት፣ እጁንም በላዩ ጭኖ፣ "ምን የሚታይህ ነገር አለ?" ሲል ጠየቀው::

[24]እርሱም ቀና ብሎ አይቶ፣ "ሰዎች እንደ ዛፍ ሲንቀሳቀሱ አያለሁ" አለ::

[25]ኢየሱስም እንደ ገና እጆቹን በሰውየው ዐይኖች ላይ ጫነ፤ በዚህ ጊዜ ዐይኖቹ በሩ፤ ብርሃኑም ተመለሰለት፤ ሁሉንም ነገር አጥርቶ ማየት ቻለ:: [26]ከዚያም፣ "ወደ መንደሩ አትግባ! በመንደሩም ለማንም አትናገር°" ብሎ ወደ ቤቱ ሰደደው::

ጴጥሮስ ስለ ኢየሱስ የነበረው ግንዛቤ

8፥27-29 ተጓ ምብ - ማቴ 16፥13-16፤ ሉቃ9፥18-20

[27]ኢየሱስ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ወደ ፊሊጶስ ቂሣርያ መንደሮች ሄደ፤ በመንገድ ላይ ሳሉም ደቀ መዛሙርቱን፣ "ሰዎች እኔን ማን ይሉ ኛል?" ብሎ ጠየቃቸው::

[28]እነርሱም፣ "መጥምቁ ዮሐንስ የሚሉህ አሉ፤ ሌሎች ኤልያስ ነው ይሉሃል፤ ሌሎች ደግሞ ከነቢያት አንዱ ነው ይላሉ" ብለው ነገሩት::

[29]ቀጥሎም፣ "እናንተስ ማን ትሉኛላችሁ?" ሲል ጠየቃቸው::

ጴጥሮስም፤ "አንተ ክርስቶስ″ ነህ" አለው::

[30]ኢየሱስም ስለ እርሱ ለማንም እንዳይ ናገሩ አስጠነቀቃቸው::

ኢየሱስ ስለ ሞቱ አስቀድሞ ተናገረ

8፥31-9፥1 ተጓ ምብ - ማቴ16፥21-28፤ ሉቃ9፥22-27

[31]ከዚያም የሰው ልጅ ብዙ መከራ እንደ ሚቀበል፣ በሽማግሌዎች፣ በካህናት አለቆችና በጸሐፍት እንደሚናቅ፣ እንደሚገደል፣ ከሦስት ቀንም በኋላ እንደሚነሣ ያስተምራቸው ጀመር:: [32]እርሱም ይህን በግልጽ ነገራቸው:: በዚህ ጊዜ ጴጥሮስ ኢየሱስን ለብቻው ወስዶ ይገሥጸው ጀመር::

[33]ኢየሱስ ግን ዘወር ብሎ ደቀ መዛሙ ርቱን እያየ ጴጥሮስን፣ "አንተ ሰይጣን፣ ወደ ኋላዬ ሂድ! አንተ የሰውን እንጂ የእግዚአ ብሔርን ነገር አታስብምና" በማለት ገሠጸው::

[34]ከዚህ በኋላ፣ ሕዝቡን ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ወደ እርሱ ጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "ሊከተለኝ

8፥20 ቍ6-9፤ ማቴ15፥37
8፥21 ማር6፥52
8፥22 ማቴ11፥21፤ ማር10፥46፤ዮሐ9፥1
8፥23 ማር5፥23፤ 7፥33
8፥28 ማቴ3፥1፤ ሚል4፥5
8፥29 ዮሐ6፥69፤ 11፥27
8፥30 ማቴ8፥4፤ 16፥20፤17፥9፤ ማር9፥9፤ሉቃ9፥21
8፥31 ማቴ8፥20፤ 16፥21፤ማቴ27፥1፤ 2፤ሐሥ2፥23፤3፥13
8፥32 ዮሐ18፥20
8፥33 ማቴ4፥10
8፥34 ማቴ10፥38፤ ሉቃ14፥27

°26 አንዳንድ ቅጆች *በመንደሩም፤ ለማንም አትናገር!* የሚለው የላቸውም::
″29 በግሪኩ *ክርስቶስ፣* በዕብራይስጡ *መሲሕ* የሚለው ቃል ትርጕም *የተቀባ ማለት ነው*

8፥22 *ቤተ ሳይዳ፤* የማቴ 11፥21 ማብ ይመ::

8፥24 *እንደ ዛፍ ሲንቀሳቀሱ፤* ሰውየው ስለ ዛፍ መናገሩ፣ ከጊዜ በኋላ የታወረ ወይም ስለ ዛፍ ቅርጽና እንቅስቃሴ በመዳሰስና በሰዎች ገለጻ ግንዛቤ ያገኘ ይመስላል::

8፥25 *ኢየሱስም እንደ ገና እጆቹን በሰውየው ዐይኖች ላይ ጫነ፤* ኢየሱስ የሰውየውን ዐይን ዳግመኛ መዳሰሱ ካደረጋቸውና የፈውስ ታምራት አሠራር ሁሉ የተለየ ነው:: *ሁሉንም ነገር አጥርቶ ማየት ቻለ፤* ኢየሱስ ዐይነ ስውራንን እንዲያዩ ማድረጉ እግዚአብሔር ድነትን ለመስጠት በሚመጣበት ጊዜ ሊያደርገው የገባውን የተስፋ ቃል (ኢሳ 35፥5) መፈጸሙን የሚያሳይ ሌላው ምልክት ነው::

8፥26 *ወደ መንደሩ አትግባ!* የተደረገው ታምር ይፋ ወጥቶ ኢየሱስ አገልግሎቱን ከመፈጸሙ በፊት ዕንቅፋት እንዳይፈጥርበት በማሰብ ነው፤ 1፥44 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥19፡43፤ ማቴ 8፥4፤ 16፥20 ማብ ይመ::

8፥27 *የፊልጶስ ቂሣርያ፤* የ7፥24፤ ማቴ 16፥13 ማብ ይመ::

8፥29 *ክርስቶስ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ በዘመኑ የነበረው የአይሁድ አመለካከት "ክርስቶስ" የሚለውን መጠሪያ ከፖለቲካና ከብሔራዊ ስሜት ጋር የሚያገናኝ ስለ ነበር፣ ኢየሱስ ራሱን በዚህ ስም ከመጥራት ይቈጠብ ነበር:: ይህ ስም በማርቆስ ወንጌል ውስጥ ሰባት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ራሱ ኢየሱስ ይህን በመጠሪያነት የተጠቀመው ሦስት ጊዜ ብቻ ነው (9፥41፤ 12፥35፤ 13፥21)፤ በእነዚህም እንኳ በእጅ አዙር እንጂ በቀጥታ ለራሱ በመጠሪያነት አላዋለውም (በ9፥41 ላይ ግን ያዋለ ይመስላል):: ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ እንደ ሆነ ማርቆስ በ1፥1 ላይ ገልጾአል::

8፥30 *ስለ እርሱ ለማንም እንዳይናገሩ፤* 1፥44 ይመ፤ እንዲሁም የ5፥19፡43፤ ማቴ 8፥4፤ 16፥20 ማብ ይመ::

8፥31-10፥52፤ የኢየሱስን ሞት አስመልክቶ በተነገረ ሦስት ትንበያ ላይ የተመረኰዘ (8፥31፤ 9፥31፤ 10፥33-34) አዲስ ክፍል እዚህ (8፥31) ላይ ይጀምራል:: ኢየሱስ በማርቆስ ወንጌል ውስጥ የተገለጸውን አብዛኛውን አገልግሎቱን የፈጸመበትን ገሊላን ትቶ፣ ምድራዊ አገልግሎቱን ወደ ደመደመበት ወደ ኢየሩሳሌም መሄዱን ክፍሉ ያመለክታል:: ኢየሱስ፣ "ክርስቶስ" የሚለው ስም የእርሱ መጠሪያ ሆኖ ጥቅም ላይ ሲውል ትክክለኛ ትርጕሙ ምን እንደ ሆነ በዚህ ክፍል ውስጥ ይገልጻል::

8፥31 *የሰው ልጅ፤* ኢየሱስ ብዙ ጊዜ ራሱን የሚጠራበት መጠሪያ ሲሆን፣ በወንጌላት ውስጥ 81 ጊዜ ተጽፎ ይገኛል፤ ከኢየሱስ በስተቀር በዚህ መጠሪያ የተጠቀመ ሌላ ሰው የለም:: በዳን 7፥13-14 ላይ የሰው ልጅ የተባለ ሰማያዊ፣ "ሰው" በመጨረሻው ጊዜ ሥልጣን፣ ክብርና ልዑላዊ ኀይል ከእግዚአብሔር እንደ ተሰጠው ተገልጾአል:: ጴጥሮስ፣ "ክርስቶስ" ካለው ስያሜ አንጻር (ቍ 29)፤ ኢየሱስ "የሰው ልጅ" የሚለውን መጠሪያ መጠቀሙ (ቍ 31)፣ ይህ አጠራር ለመሲሑ የሚሰጥ መጠሪያ መሆኑን ያመለክታል፤ የዳን 7፥13 ማብ ይመ:: *መከራ እንደሚቀበል፤* በኢሳ 52፥13-53፥12 ባለው ክፍል መከራ ስለሚቀበለው አገልጋይ በተነገረው ትንቢት መሠረት ማለት ነው (ማር 9፥9፡12፡31፤ 10፥33-34፤ 14፥21፡41 ይመ):: *በሽማግሌዎች፤* ሰንሄድሪን በተባለው በአይሁድ ከፍተኛ ሸንጎ ውስጥ ተራ አባላት የነበሩ ናቸው:: *በካህናት አለቆች፤* የማቴ 2፥4 ማብ ይመ:: የካህናት አለቆች ሲባል፣ ሊቀ ካህናት ሆኖ በማገልገል ላይ የነበረውን ቀያፋ፣ የቀድሞውን ሊቀ ካህናት ሐናን እንዲሁም የሊቃነ ካህናቱን ቤተ ሰቦች ያካትታል:: የጸሐፍት የማቴ 2፥4 ማብ ይመ:: ሰንሄድሪን በተባለው የአይሁድ ከፍተኛ ሸንጎ ውስጥ የሽማግሌዎች፣ የካህናት አለቆችና የኦሪት ሕግ መምህራን ተወካዮች ይገኙበታል::

8፥32 *ጴጥሮስ ... ይገሥጸው ጀመር፤* ጴጥሮስ፣ 'መሲሑ' መሠቃየትና መናቅ የሚደርስበት መስሎ አልታየውም፤ ኢየሱስ መከራና ሥቃይ ይቀበላል የሚለውም ትምህርት ከመሥመር የወጣ ስለ መሰለው ሊገሥጸው ቻለ::

8፥33 *ሰይጣን፤* ኢየሱስ ወደ መስቀል እንዳይሄድ ጴጥሮስ ያደረገው መከላከል፣ ኢየሱስ አገልግሎቱን እንደ ጀመረ ሰይጣን ካደረገው መፈታተን ጋር ተመሳሳይነት ስላለው (ማቴ 4፥8-10) ጌታ ጴጥሮስን ክፉኛ ገሠጸው::

8፥34 *ራሱን ይካድ፤* አንድ ሰው የራሱን ፍላጎት ብቻ የሕይወቱና የተግባሩ ማእከል ማድረግ የለበትም ማለት ነው:: *መስቀሉንም ተሸክሞ፤* የሞት ፍርድ የተፈረደበት ሰው ራሱ የሚሰቀልበትን ግንድ ተሸክሞ የሞትን ጽዋ ወደሚቀበልበት ቦታ ሲሄድ በዐይነ ልቡና የሚያሳይ ነው (ዮሐ 19፥17 ይመ):: መስቀልን መሸከም አንድ ሰው ለጌታ ሲል መከራንና ሞትን በፈቃደኝነት ለመቀበል ዝግጁ መሆኑን ያመለክታል:: *ይከተለኝ፤* የራሱ የጌታ ሞት በመስቀል ላይ እንደሚሆን ያመለክታል::

የሚወድ ቢኖር ራሱን ይካድ፤ መስቀሉንም ተሸክሞ ይከተለኝ፤ [35]ነፍሱን[ᵂ] ለማዳን የሚወድ ሁሉ ያጠፋታል፤ ስለ እኔና ስለ ወንጌል ነፍሱን የሚያጠፉት ሁሉ ግን ያድናታል:: [36]ሰው ዓለሙ ሁሉ የእርሱ ቢሆንና ነፍሱን ቢያጣ ምን ይጠቀመዋል? [37]ለመሆኑ፣ ሰው ለነፍሱ ምን መተኪያ አለው? [38]በዚህ ዘማዊና ኀጢአተኛ ትውልድ መካከል በእኔና በቃሌ የሚያፍር ሁሉ፣ የሰው ልጅም በአባቱ ግርማ፣ ከቅዱሳን መላእክት ጋር ሲመጣ ያፍርበታል!::"

9 ቀጥሎም፣ "እውነት እላችኋለሁ፤ እዚህ ከቆሙት መካከል የእግዚአብሔር መንግሥት በኀይል ስትመጣ እስከሚያዩ ድረስ ሞትን የማይቀምሱ አንዳንዶች አሉ" አላቸው::

የኢየሱስ መልክ አበራ

9፥2-8 ተጓ ምብ - ሉቃ 9፥28-36
9፥2-13 ተጓ ምብ - ማቴ 17፥1-13

[2]ከስድስት ቀን በኋላ ኢየሱስ ጴጥሮስን፣ ያዕቆብንና ዮሐንስን አስከትሎ ወደ አንድ ረጅም ተራራ ይዞአቸው ወጣ፤ ብቻቸውንም ነበሩ፤ በፊታቸውም ተለወጠ፤ [3]ልብሱም በምድር ላይ ማንም አጣቢ አጥቦ ሊያነጣው በማይችልበት ሁናቴ እጅግ ነጭ ሆነ:: [4]ኤልያስና ሙሴም ከኢየሱስ ጋር ሲነጋገሩ ታዩአቸው:: [5]ጴጥሮስም ኢየሱስን፣ "መምህር ሆይ፣ እዚህ ብንኖር ለእኛ መልካም ነው፤ አንድ ለአንተ፣ አንድ ለሙሴ፣ አንድ ለኤልያስ የሚሆኑ ሦስት ዳሶች እንሥራ" አለው:: [6]እጅግ ስለ ፈሩ የሚናገረውን አያውቅም ነበር::

[7]ከዚያም ደመና መጥቶ ጋረዳቸው፤ ከደመናውም ውስጥ፣ "ይህ የምወደው ልጄ ነው፤ እርሱን ስሙት!" የሚል ድምፅ መጣ::

[8]ወዲያውም ዙሪያቸውን ሲመለከቱ ከኢየሱስ በቀር ማንም አብሮአቸው አልነበረም::

[9]ከተራራው ላይ በሚወርዱበትም ጊዜ፣ የሰው ልጅ ከሙታን እስኪነሣ ድረስ ያዩትን ለማንም እንዳይናገሩ አዘዛቸው:: [10]እነርሱም የተናገራቸውን ቃል በልባቸው አሳደሩት፤ ነገር ግን፣ 'ከሙታን መነሣት' ምን ማለት እንደ ሆነ እርስ በርሳቸው ይነጋገሩ ነበር::

[11]ከዚያም፣ "ጸሐፍት አስቀድሞ መምጣት ያለበት ኤልያስ ነው ለምን ይላሉ?" ሲሉ ጠየቁት::

[12]ኢየሱስም፣ እንዲህ አላቸው፤ "ኤልያስ በርግጥ አስቀድሞ መጥቶ ሁሉን ነገር እንደ ነበረ ያደርጋል፤ ታዲያ፣ የሰው ልጅ ብዙ መከራ መቀበልና መናቅ እንዳለበት የተጻፈው ለምን ይመስላችኋል? [13]ነገር ግን እላችኋለሁ፤ ኤልያስማ መጥቶ ነበር፤ እነርሱም ስለ እርሱ በተጻፈው መሠረት ያሻቸውን ሁሉ አደርገ

8፥35 ዮሐ12፥25
8፥38 ማቴ8፥20፤ 10፥33፤ሉቃ12፥9፤1 ተሰ2፥19
9፥1 ማቴ24፥30፤25፥31፤ ማር13፥30፤ ሉቃ22፥18
9፥2 ማቴ4፥21
9፥3 ማቴ28፥3
9፥5 ማቴ23፥7
9፥7 ዘፀ24፥16፤ ማቴ3፥17
9፥9 ማቴ8፥20፡30
9፥12 ማቴ8፥20፤ 16፥21፤ሉቃ23፥11
9፥13 ማቴ11፥14

[ᵂ]35 የግሪኩ ቃል ሕይወት ወይም ነፍስ ማለት ይሆናል::

8፥35 *ነፍሱን ለማዳን፤* አንድ ሰው የኢየሱስን ቤዛነት አልቀበልም ቢል፣ በሥጋዊ ሕይወት ሊኖር ይችላል፤ የዘላለምን ሕይወት ግን አያገኝትም:: በአንጻሩም አንድ ሰው ክርስቶስን በመከተሉ ሥጋዊ ሕይወቱን ያጣ ይሆናል፤ ይሁን እንጂ ሥጋዊ ሕይወቱን ማጣቱ ለዘላለም ከሚያገኘው ሕይወት ጋር ሲነጻጸር ቍጥር ውስጥ የሚገባ አይደለም::

8፥36 *ዓለሙ ሁሉ፤* በዚህ ዓለም በጥረት ወይም እንዲሁ በተፈጥሮ ሊገኝ የሚችለውን ሁሉ የሚያካትት ነው:: *ነፍሱን፤* የዘላለሙን ሕይወት ማለት ነው (ቍ 37 ላይም ይህንኑ ትርጕም ይይዛል)::

8፥38 *በእኔና በቃሌ የሚያፍር፤* ከሮሜ 1፥16 ጋር ያነጻጽሩ፤ ክርስቶስን ከመከተልና እርሱን ከማስደሰት ይልቅ፣ "ዘማዊውና ኀጢአተኛው ትውልድ" ጋር በመመሳሰልና ይህንኑ ትውልድ በማስደሰት የሚኖር ሰው፣ በእግዚአብሔር መንግሥት ውስጥ ስፍራ የለውም:: *የሰው ልጅም፤* የ8፥31 ማብ ይመ:: *በአባቱ ግርማ ... ሲመጣ፤* 2ተሰ 1፥6-10 ይመ:: ኢየሱስ በሰው ሁሉ ላይ ሊፈርድ በክብር ተመልሶ በሚመጣበት ጊዜ፣ ቀድሞ በምድር ላይ የደረሰበት የመናቅ፣ የመዋረድና የመገደል ሁኔታ ይለወጣል::

9፥1 *እውነት እላችኋለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ:: *የእግዚአብሔር መንግሥት፤* የማቴ 3፥2 ማብ ይመ:: *የእግዚአብሔር መንግሥት በኀይል ስትመጣ እስከሚያዩ ድረስ ሞትን የማይቀምሱ፤* የማቴ 16፥28 ማብ ይመ::

9፥2 *ከስድስት ቀን በኋላ፤* የማቴ 17፥1 ማብ ይመ:: *ጴጥሮስን፣ ያዕቆብንና ዮሐንስን፤* የ5፥37 ማብ ይመ:: *አንድ ረጅም ተራራ፤* የሉቃ 9፥28 ማብ ይመ:: *ተለወጠ፤* የማቴ 17፥2 ማብ ይመ::

9፥4 *ኤልያስና ሙሴ፤* የማቴ 17፥3፤ ሉቃ 9፥30 ማብ ይመ::

9፥5 *ሦስት ዳሶች፤* ጴጥሮስ፣ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር እንደ ገና የሚገናኝበት አዲስ የመገናኛ ድንኳኖችን ለመሥራት አስቦ ሊሆን ይችላል (ዘፀ 29፥42 ይመ)፤ ወይም በዳስ በዓል ጊዜ ይጣል የነበረው ዳስ ትዝ ብሎት ሊሆን ይችላል (ዘሌ 23፥42):: ያም ሆነ ይህ፣ ኢየሱስ የማይቀር ነው ብሎ የተናገረው መከራ ከመድረሱ በፊት ያ የክብር ተስፋ ቃል ከወዲሁ እዲፈጸም ጴጥሮስ ሳይጓጓ አልቀረም::

9፥7 *ከደመናውም ውስጥ ... ድምፅ መጣ፤* ደመና ብዙውን ጊዜ እግዚአብሔር ለጥበቃና ለምሪት በሰዎች መካከል መገኘቱን የሚያመለክት ነው (ለምሳሌ ዘፀ 16፥10፤ 19፥9፤ 24፥15-18፤ 33፥9-10):: *እርሱን ስሙት፤* ሰፋ አድርገን ካየን፣ "ታዘዙት" የሚል ትርጕም ይጨምራል:: እውነተኛው መስማት እግዚአብሔር ሲናገር ትእዛዙን ሰምቶ መታዘዝ ነው (ያዕ 1፥22-25 ይመ)::

9፥9 *የሰው ልጅ፤* የ8፥31 ማብ ይመ:: *ለማንም እንዳይናገሩ፤* የማቴ 8፥4፤ 16፥20 ማብ ይመ:: ኢየሱስ በምድር ላይ በነበረበት ጊዜ መሲሕነቱንና ያደረገውን ታምራት ለተገኘው ሰው ሁሉ መንዛት ብዙ መዘዝ ነበረው፤ ተልእኮውን ፈጽሞ ከሙታን ከተነሣ በኋላ ግን፣ የሠራው ሥራ እውነተኛ መሲሕነቱንና ባሕርይውን የሚገልጽ በመሆኑ ደቀ መዛሙርቱ ይህን የምሥራች ለሰው ሁሉ መናገር ነበረባቸው::

9፥10 *"ከሙታን መነሣት" ምን ማለት እንደ ሆነ፤* አይሁድ እንደ መሆናቸው መጠን የትንሣኤ ሙታን ትምህርት ለእነርሱ እንግዳ አልነበረም:: የእነርሱ ትምህርተ መለኮት ዕውቀት ስለሚሠቃየውና ሞቶ ስለሚነሣው መሲሕ የሚገልጸው ነገር ባለመኖሩ፣ የሰው ልጅ ከሙታን ይነሣል የሚለው ሐሳብ ግራ አጋብቶአቸዋል::

9፥11 *አስቀድሞ መምጣት ያለበት ኤልያስ ነው፤* የማቴ 17፥10 ማብ ይመ::

9፥12 *ኤልያስ በእርግጥ አስቀድሞ መጥቶ ሁሉን ነገር እንደ ነበረ ያደርጋል፤* መሲሑ በሚመጣበት ጊዜ የመሲሑን መንገድ ስለሚያዘጋጀው ኤልያስ ወይም እንደ ኤልያስ ያለ ሌላ ሰው እንደሚመጣ መናገሩ ነው (የማቴ 17፥10 ማብ ይመ):: *የሰው ልጅ፤* የ8፥31 ማብ ይመ:: *ብዙ መከራ መቀበልና መናቅ እንዳለበት፤* "ኤልያስ" የተባለው መጥምቁ ዮሐንስ (የቍ 13 ማብ ይመ) ተቀባይነት እንዳጣ ሁሉ፣ የሰው ልጅም እንዲሁ ይናቃል (የማቴ 17፥12 ማብ ይመ)::

9፥13 *ኤልያስማ መጥቶ ነበር፤* መጥምቁ ዮሐንስ ነው (ማቴ 17፥13 ይመ):: *እነርሱም፤* ሄሮድስንና ሄሮድያዳን ነው (6፥17-29 ይመ):: ዮሐንስም እንደ ኤልያስ ሁሉ ደካማ ከሆነ አገረ ገዥና ክፉ ከሆነችው ከገዥው ሚስት ተቃውሞ ገጥሞት ነበር:: *ስለ እርሱ በተጻፈው መሠረት፤* መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚያመለክተው ሁሉ አክዓብና ኤልዛቤል በኤልያስ ላይ ያደረሱብትን ስደት ለማለት ነው (1ነገ 19፥1-10):: በመጨረሻው ዘመን በኤልያስ አገልግሎት ላይ ስለሚደርስ መከራ የተነገረ ትንቢት የለም፤ ይሁን እንጂ ኤልዛቤል በኤልያስ ላይ ያደረሰችው ስደት በዮሐንስ ላይ የሚደርሰውን መከራ የሚያመለክት ነበር:: በቍ 11-13 ላይ የተጠቀሱት ሁኔታዎች እንዲህ በቅደም ተከተል ማስቀመጥ ይቻላል፤ (1) ኤልያስ ክፉ በሆነችው በኤልዛቤል ዘመን አገለገለ፤ (2) በኤልያስ ምሳሌ የመጣው መጥምቁ ዮሐንስም በተመሳሳይ መንገድ በሄሮድያዳ እጅ መከራ ተቀበለ፤ (3) መጥምቁ ዮሐንስ ዐንገቱን እንደ ተቈረጠ፣ ወዲያው የሰው ልጅ መከራን መቀበል ጀመረ፤ ሰዎችም አልተቀበሉትም::

ውበታል::"

ርኩስ መንፈስ ያለበት ልጅ ተፈወሰ

9፥14-28፤30፥32 ተጓ ምብ - ማቴ 17፥14-19፤ 22:23፤ ሉቃ9፥37-45

[14]ወደ ቀሩት ደቀ መዛሙርት ተመልሰው ሲመጡ፣ ብዙ ሕዝብ ከበዋቸው፣ ጸሐፍት ከእነርሱ ጋር ሲከራከሩ አዩ:: [15]ሕዝቡ ሁሉ ሲያዩት ወዲያው ተደንቀው እጅ ሊነሡት ወደ እርሱ ሮጡ::

[16]እርሱም፣ "ከእነርሱ ጋር የምትከራከሩት ስለምን ጉዳይ ነበር" ሲል ጠየቃቸው::

[17]ከሕዝቡ መካከል አንድ ሰው እንዲህ አለው፤ "መምህር ሆይ፤ ርኩስ መንፈስ አድሮበት ዲዳ የሆነውን ልጄን ወደ አንተ አምጥቼዋለሁ፤ [18]በተነሣበት ጊዜ ሁሉ ይጥለዋል፤ አረፋ ይደፍቃል፤ ጥርሱንም ያፋጫል፤ ሰውነቱም ይደርቃል፤ ርኩስ መንፈሱን እንዲያስወጡት ደቀ መዛሙርትህን ጠየቅኋቸው፤ እነርሱ ግን አልቻሉም::"

[19]ኢየሱስም መልሶ፣ "የማታምን ትውልድ ሆይ፤ እስከ መቼ ከእናንተ ጋር እኖራለሁ? እስከ መቼስ እታገሣችኋለሁ? ልጁን ወደ እኔ አምጡት!" አላቸው::

[20]ስዎቹም ወደ እርሱ አመጡት፤ ርኩስ መንፈሱም ኢየሱስን ባየው ጊዜ ልጁን ወዲያውኑ አንዘፈዘፈው፤ እርሱም መሬት ላይ ወድቆ በመንፈራገጥም አረፋ ይደፍቅ ጀመር::

[21]ኢየሱስም የልጁን አባት፣ "ከያዘው ስንት ጊዜው ነው?" ብሎ ጠየቀው::

እርሱም እንዲህ አለው፤ "ከሕፃንነቱ ጀምሮ ነው፤ [22]ሊገድለው ፈልጎ ብዙ ጊዜ እሳትም ውስጥ ውሃም ውስጥ፣ ይጥለዋል፤ የሚቻልህ ከሆነ ራራልን፤ ርዳንም::"

[23]ኢየሱስም፣ "የሚቻልህ ከሆነ አልህ? ለሚያምን ሰው ሁሉም ነገር ይቻላል" አለው::

[24]ወዲያውኑ የልጁ አባት፣ "አምናለሁ፤ አለማመኔን ርዳው!" በማለት ጮኸ:: [25]ኢየሱስም ሕዝቡ ወደዚያ እየተንጋጋ በሩጫ መምጣቱን ባየ ጊዜ፣ "አንተ ደንቈሮና ዲዳ መንፈስ ከእርሱ ውጣ! ከእንግዲህም ተመልሰህ እንዳትገባበት አዝሃለሁ!" ብሎ ርኩሱን[r] መንፈስ ገሠጸው::

[26]ርኩሱም መንፈስ እየጮኸ ክፉኛ ካንፈራገጠው በኋላ ከልጁ ወጣ፤ ብዙዎቹ! "ሞቶ አል" እስኪሉ ድረስ ልጁ እንደ በድን ሆነ:: [27]ኢየሱስ ግን እጁን ይዞ አስነሣው፤ ልጁም ተነሥቶ ቆመ::

[28]ኢየሱስ ወደ ቤት ከገባ በኋላ ደቀ መዛሙርቱ ለብቻቸው፣ "እኛ ልናስወጣው ያልቻልነው ለምንድን ነው?" ብለው ጠየቁት::

[29]እርሱም፣ "የዚህ ዐይነቱ ሊወጣ የሚችለው በጸሎትና በጾም[s] ብቻ ነው" አላቸው::

[30]ከዚያም ተነሥተው በገሊላ በኩል አለፉ፤ ኢየሱስም ያሉበትን ስፍራ ማንም እንዲያውቅ አልፈለገም፤ [31]ለደቀ መዛሙርቱ፣ "የሰው ልጅ በሰዎች እጅ አልፎ ይሰጣል፤ እነርሱም ይገድሉታል፤ ከሦስት ቀንም በኋላ ይነሣል" እያለ ያስተምራቸው ነበር:: [32]እነርሱ ግን የሚሏቸው አልገባቸውም፤ እንዳይጠይቁትም ፈሩ::

ከሁሉ የሚበልጥ ማን ነው?

9፥33-37 ተጓ ምብ - ማቴ 18፥1-5፤ ሉቃ 9፥46-48

[33]ከዚህ በኋላ ወደ ቅፍርናሆም መጡ:: ቤት ከገባ በኋላም፣ "በመንገድ ላይ የምትከራከሩት ስለ ምን ነበር?" ብሎ ጠየቃቸው:: [34]እነርሱ ግን በመንገድ ላይ የተከራከሩት ከሁሉ የሚበልጥ ማን ነው በሚል ስለ ነበር ዝም አሉ::

[35]ከተቀመጠ በኋላ ዐሥራ ሁለቱን ጠርቶ፣ "መጀመሪያ ለመሆን የሚፈልግ፣ ከሁሉ መጨረሻና የሁሉም አገልጋይ ይሁን" አላቸው::

[36]ትንሽ ልጅ አምጥቶም በመካከላቸው አቆመ፤ አቅፎትም፣ [37]"ከእነዚህ ሕፃናት አንዱን በስሜ የሚቀበል ሁሉ እኔን ይቀበላል፤ እኔንም የሚቀበለኝ ሁሉ የሚቀበለው እኔን ሳይሆን የላከኝን ነው" አላቸው::

የማይቃወመን ሁሉ ከእኛ ጋር ነው

9፥38-40 ተጓ ምብ - ሉቃ 9፥49:50

[38]ዮሐንስም፣ "መምህር ሆይ፤ አንድ ሰው በስምህ አጋንንት ሲያወጣ አየን፣ እኛን ስለማይከተልም ከለከልነው" አለው::

[r]25 ወይም *ክፉ*
[s]29 አንዳንድ ቅጆች *በጾም* የሚለው የላቸውም

9፥20 ማር1፥26
9፥23 ማቴ21፥21፤ ማር11፥23፤ ዮሐ11፥40
9፥25 ቍ15
9፥28 ማር7፥17
9፥31 ቍ12፤ ማቴ8፥20፤16፥21፤ ሐሥ2፥23፤3፥13
9፥32 ሉቃ2፥50፤9፥45፤ 18፥34፤ዮሐ12፥16
9፥33 ማቴ4፥13፤ ማር1፥29
9፥34 ሉቃ22፥24
9፥35 ማቴ18፥4፤ ማር10፥43፤ሉቃ22፥26
9፥36 ማር10፥16
9፥37 ማቴ10፥40
9፥38 ዘኍ11፥27:29

9፥14 *ወደ ቀሩት ደቀ መዛሙርት፤* ከጴጥሮስ፣ ከያዕቆብና ከዮሐንስ ሌላ ዘጠኙን ደቀ መዛሙርት ማለት ነው (ቍ2 ይመ)::

9፥18፤ ልጁ እንደዚያ ይሠቃይ የነበረው በርኩስ መንፈስ ምክንያት ነበር (ቍ 20:25-26 ይመ)::

9፥22 *ሊገድለው ፈልጎ፤* የ5፥5:13 ማብ ይመ::

9፥23 *የሚቻልህ ከሆነ አልህ? ለሚያምን ሰው ሁሉም ነገር ይቻላል፤* ጥያቄው ኢየሱስ ልጁን የማዳን ኀይል አለው ወይም የለውም ሳይሆን፣ አባትየው ኢየሱስ ልጁን ሊያድንለት የሚችል መሆኑን ማመኑ ላይ ነው:: እውነተኛ እምነት ያለው ሰው፣ የእግዚአብሔርን ችሎታ አይወስንም::

9፥24 *አምናለሁ፤ አለማመኔን ርዳው!* እምነት ፍጹም ሊሆን ስለማይችል፣ ከጥርጥር ነጻ የሆነ እምነት አይኖርም::

9፥25 *ሕዝቡ ወደዚያ እየተንጋጋ በሩጫ መምጣቱን ባየ ጊዜ ... ርኩሱን መንፈስ ገሠጸው፤* ኢየሱስ በተቻለው መጠን በዚህ ጊዜ ዝናው እንዲወጣ አልፈለገም::

9፥29 *የዚህ ዐይነቱ፤* የተለያዩ የአጋንንት ዐይነቶች መኖራቸውን የሚያመለክት ይመስላል:: *በጸሎት ... ብቻ፤* ደቀ መዛሙርት የተሰጣቸውን ኀይል ምን ጊዜም የሚያዙበትና ከእነርሱ እንደ ሆነ አድርገው ሳይቈጥሩ አልቀሩም፤ ጸሎት አለማድረጋቸውም በአጋንንት ላይ የተሰጣቸው ሥልጣን ከኢየሱስ የተገኘ መሆኑን የዘነጉ ያስመስላል (3፥15፤ 6፥7:13 ይመ)

9፥30 *በገሊላ በኩል አለፉ፤* ኢየሱስ በገሊላና በአካባቢዋ የነበረውን አገልግሎቱን በማጠናቀቁ (የ7፥24 ማብ ይመ)፣ በዚህ ጊዜ መከራን ለመቀበልና መሥዋዕት ለመሆን ወደ ኢየሩሳሌም ሄደ (10፥32-34 ይመ):: ለብዙ ወራት ሲያደርግ እንደ ነበረው ሁሉ፣ ኢየሱስ ዐሥራ ሁለቱን ደቀ መዛሙርት ማስተማሩን ቀጠለ (ቍ 31)::

9፥31 *የሰው ልጅ፤* የ8፥31 ማብ ይመ::

9፥32 *አልገባቸውም፤* ቍ 10፤ 8፥32-33 ይመ::

9፥33 *ቅፍርናሆም፤* የ1፥21፤ ማቴ 4፥13 ማብ ይመ:: *ቤት፤* ምናልባት የጴጥሮስና የእንድርያስ መኖሪያ ቤት ሳይሆን አይቀርም (1፥29 ይመ)::

9፥34 *ከሁሉ የሚበልጥ ማን ነው፤* በዚያን ዘመን በነበረው የአይሁድ ኅብረተ ሰብ፣ ስለ ክብርና ማዕረግ ጉዳይ መነጋገር የተለመደ ነበር፤ በኢየሱስ አመለካከት ግን የዚህ ዐይነቱ ጉዳይ ስፍራ የለውም (ቍ 35፤ 10፥42- 45 ይመ):: *ዝም አሉ፤* ከማፈራቸው የተነሣ መሆኑ አያጠራጥርም::

9፥35 *ከተቀመጠ በኋላ፤* የ4፥1 ማብ ይመ::

9፥38 *ከእኛ ጋር ስለማይከተልህ፤* ሰውየው አማኝ መሆኑ ብዙ

[39]ኢየሱስ ግን እንዲህ አለ፤ “አትከልክሉት፤ ማንም በስሜ ታምር ሠርቶ ወዲያውኑ በእኔ ላይ ክፉ መናገር አይችልም፤ [40]የማይቃወመን ሁሉ ከእኛ ጋር ነውና፤ [41]እውነት እላችኋለሁ፣ የክርስቶስ በመሆናችሁ በስሜ አንድ ኩባያ ውሃ የሚሰጣችሁ ሁሉ ዋጋውን አያጣም::”

ለሌላው መሰናክል መሆን

[42]“በእኔ ከሚያምኑት ከእነዚህ ከታናናሾቹ አንዱን የሚያሰናክል ሁሉ ከባድ የወፍጮ ድንጋይ በአንገቱ ታስሮ ወደ ባሕር ቢጣል ይሻለዋል:: [43]ስለዚህ እጅህ ብታሰናክልህ ቍረጣት፤ ሁለት እጅ ኖሮህ ወደ ገሃነም ከመሄድ፣ ጕንድሽ ሆነህ ወደ ሕይወት መግባት ይሻልሃል፤ [44]በገሃነም ትሉ አይሞትም፤ እሳቱ አይጠፋምና[፳]:: [45]እግርህ ብታሰናክልህ ቍረጣት፤ ሁለት እግር ኖሮህ ወደ ገሃነም ከመጣል፣ አንካሳ ሆነህ ወደ ሕይወት መግባት ይሻልሃል፤ [46]በገሃነም ትሉ አይሞትም እሳቱ አይጠፋምና[፳]:: [47]ዐይንህ ብታሰናክልህ ጐልጒለህ አውጣት፤ ሁለት ዐይን ኖሮህ ወደ ገሃነም ከመጣል፣ አንድ ዐይን ኖሮህ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት መግባት ይሻልሃል፤

[48]በገሃነም ትሉ አይሞትም፤
እሳቱ አይጠፋምና፤
[49]ሰው ሁሉ በእሳት ይቀመማልና::

9፥40 ማቴ12፥30፤ ሉቃ11፥23
9፥41 ማቴ10፥42
9፥42 ማቴ5፥29፤ 18፥6፤ሉቃ17፥2
9፥43 ማቴ5፥29፡ 30፤18፥8፤25፥41
9፥45 ማቴ5፥29፤ 18፥8
9፥47 ማቴ5፥29፤ 18፥9
9፥48 ኢሳ66፥24፤ ማቴ25፥41
9፥49 ዘሌ2፥13
9፥50 ማቴ5፥13፤ ሉቃ14፥34፡35፤ ሮሜ12፥18፤ 2ቆሮ13፥11፤ ቈላ4፥6፤1ተሰ5፥13
10፥1 ማቴ4፥23፤ ማር1፥15፤2፥13፤ 4፥2፤6፥6፡34፤ ዮሐ10፥40፤11፥7
10፥2 ማር2፥16
10፥4 ዘዳ24፥1-4፤ ማቴ5፥31
10፥5 መዝ95፥8፤ ዕብ3፥15
10፥6 ዘፍ1፥27፤ 5፥2

[50]“ጨው መልካም ነው፤ ነገር ግን ጨው ጨውነቱን ቢያጣ እንዴት መልሳችሁ ጣዕም እንዲኖረው ታደርጉታላችሁ? ጨው በውስጣችሁ ይኑራችሁ፤ እርስ በርሳችሁም ተስማሙ::”

የባልና የሚስት ፍች

10፥1-12 ተጓ ምብ - ማቴ19፥1-9

10 ኢየሱስ ከዚያ ተነሥቶ ወደ ይሁዳ አገርና በዮርዳኖስ ማዶ ወዳለው አካባቢ ሄደ፤ ሕዝቡም እንደ ገና በዙሪያው ተሰበሰበ፤ ከዚህ ቀደም ያደርገው እንደ ነበረውም አስተማራቸው::

[2]አንዳንድ ፈሪሳውያንም መጥተው፣ “ሰው ሚስቱን መፍታት ይገባዋልን?” ብለው ሊፈትኑት ጠየቁት::

[3]እርሱም መልሶ፣ “ሙሴ ምን ብሎ አዘዛችሁ?” አላቸው::

[4]እነርሱም፣ “ሙሴማ የፍች ወረቀት ጽፎ እንዲፈታት ፈቅዶአል” አሉ::

[5]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ “ሙሴ ይህን ሕግ የጻፈላችሁ ልባችሁ ደንዳና በመሆኑ ነው:: [6]ነገር ግን በፍጥረት መጀመሪያ እግዚአብሔር ወንድና ሴት አድርጎ ፈጠራቸው:: [7]ስለዚህ ሰው አባቱንና እናቱን ይተዋል፤ ከሚስቱም ጋር ይጣመራል[ግ]፤

፳44 እና 46 እነዚህ ጥቅሶች በአንዳንድ ቅጆች አይገኙም::
ግ7 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *ከሚስቱ ጋር ይጣመራል* የሚለው የላቸውም::

አያጠራጥርም፤ ይሁን እንጂ ከዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት አንዱ አል ነበረም:: ነገር ግን ደቀ መዛሙርቱ ቢያቅቱ በአንድ ወቅት ማድረግ የተሳናቸውን (ቍ 14-18፡28 ይመ) እርሱ በኢየሱስ ስም ማድረግ ችሎአል::

9፥39 ***አትከልክሉት፤*** ኢየሱስ ስለ ደቀ መዝሙርነት ያለው አመለካከት ከዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት ጠባብ አመለካከት የላቀና የሰፋ ነበር::

9፥41 ***እውነት እላችኋለሁ፤*** የ3፥28 ማብ ይመ:: ***አንድ ኩባያ ውሃ የሚሰጣችሁ፤*** አማኞች በመሆናቸው ብቻ ለአማኞች የምናደርግላቸውን አነስተኛውን ነገር እንኳ እግዚአብሔር አይረሳውም:: ***ዋጋውን፤*** በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት ማግኘትንም ይጨምራል::

9፥42 ***በእኔ ከሚያምኑት ከእነዚህ ከታናናሾች አንዱን፤*** በቍ 36-37 የተጠቀሱትን ሕፃናት ወይም በቍ 38 ላይ የተጠቀሰውን ሰው ሊሆን ይችላል:: እዚህ ላይ ጌታ ለማስገንዘብ የፈለገው ጒዳይ ግልጽ ነው፤ በእኛ አመለካከት ቦታ የማይሰጣቸው አማኞች በእኛ ምክንያት ወደ ኀጢአት ቢገቡ፣ የከፋ ቅጣት ይጠብቀናል:: ***የወፍጮ ድንጋይ፤*** ጠፍጣፋና ከባድ የእህል መፍጫ ድንጋይ ሲሆን፣ በአንዳንድ አገሮች የሚንቀሳቀሰው በከብት ጒልበት ነው::

9፥43 ***ቍረጣት፤*** ነገሩን አጋኖ ለማቅረብ የገባ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው እንጂ በጥሬ ትርጒሙ የሚታይ አይደለም፤ እዚህ ላይ የገባውም ቍርጠኛ ውሳኔ ማድረግ የቱን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ ለማሳየት ነው:: ***ገሃነም፤*** የማቴ 5፥22 ማብ ይመ:: ***ሕይወት፤*** ከእግዚአብሔር ጋር የሚኖሩት ዘላለማዊ ሕይወት ነው::

9፥47 ***ወደ እግዚአብሔር መንግሥት፤*** የማቴ 3፥2 ማብ ይመ::

9፥48፤ ኢሳ 66፥24 በእግዚአብሔር ላይ ማመፅ ስለሚያስከትለው ቅጣት ይናገራል፤ ይህ የኢሳይያስ ትንቢት የመጨረሻው ቃል የዘላለም ቅጣት ምን እንደሚመስል የሚያመለክት ሆኖአል:: ***ትሉ አይሞትም፤*** የማቴ 5፥22 ማብ ይመ፤ በቈሻሻ ማጠራቀሚያ ቦታ ትሎች ምንጊዜም አይጠፉም::

9፥49፤ ይህ ሐሳብ በሁለት መልክ ሊታይ ይችላል፤ (1) በማቴ 3፥11 ላይ እንደተመለከተው በእሳት የተመሰለው መንፈስ ቅዱስ በምእመን ሕይወት ውስጥ የሚሠራውን ሊያመለክት ይችላል:: (2) ክርስቲያን ሁሉ በዚህ ዓለም በመከራ እሳት ውስጥ እያለፈ መንጻት እንዳለበት የሚያመለክት ሊሆን ይችላል::

9፥50 ***ጨው መልካም ነው፤*** በጨው የተመሰለው የደቀ መዝሙርነት ዐይነተኛ መለያ ለኢየሱስና ለወንጌሉ ታማኝ ሆኖ መገኘትን ነው (8፥35፡38 ይመ፤ እንዲሁም የማቴ 5፥13 ማብ ይመ):: ***እርስ በርሳችሁም ተስማሙ፤*** ለኢየሱስና ለወንጌሉ ያለንን የጋራ ተልእኮ በምናስተውልበት ጊዜ፣ ግጭት ከመካከላችን ተወግዶ ሰላም ይሰፍናል::

10፥1 ***ወደ ይሁዳ አገር፤*** በብሉይ ኪዳን ዘመን የይሁዳ ምድር ይባል ለነበረው ግሪኮችና ሮማውያን የሰጡት ስም ነው:: ይህም በፓሌስቲና ምድር፣ በደቡቡ የእስራኤል መንግሥት ውስጥ ይገኝ የነበረ ነው:: ኢየሱስ በይሁዳ አውራጃ ስላደረገው አገልግሎት የሉቃ 9፥51 ማብ ይመ:: ***በዮርዳኖስ፤*** የ 1፥5 ማብ ይመ:: ኢየሱስ በዚህ ጊዜ የተጓዘው ከቅፍርናሆም በስተ ደቡብ አድርጎ፣ በሰማርያ ተራሮች አልፎ ወደ ይሁዳ አገር በመግባት ነው፤ ከዚያም ዮርዳኖስን ተሻግሮ ወደ ምሥራቅ በመሄድ የሄሮድስ አንቲጳስ ግዛት ወደ ሆነችው ወደ ፓርያ ዘለቀ (የማቴ 14፥1 ማብ ይመ):: ኢየሱስ በፓርያ ስላደረገው አገልግሎት የሉቃ 13፥22 ማብ ይመ::

10፥2 ***ፈሪሳውያን፤*** የ2፥16 ማብ ይመ:: ***መጥተው ... ሊፈትኑት፤*** የፈሪሳውያኑ ጥያቄ ተንኰል ያዘለ ነበር:: መጥምቁ ዮሐንስም ሄሮድስ አንቲጳስንና ሄሮድያዳን የገሠጻቸው በሕገ ወጥ ፍችና ሁለተኛ ጋብቻ ምክንያት ነበር (6፥17-18 ይመ)፤ በዚህ ተግሣጽ ምክንያት መጀመሪያ እስራት፣ ከዚያም ሕይወቱን አጥቶአል:: ኢየሱስም በዚህ ጊዜ ይገኝ የነበረው በሄሮድስ ግዛት ውስጥ ስለ ነበር ፈሪሳውያን ይህን ጥያቄ ያቀረቡለት፣ በሚሰጣቸው መልስ እንዲስትና ሄሮድስ መጥምቁ ዮሐንስን እንደ ያዘው እርሱንም ለማስያዝ አስበው ሳይሆን አይቀርም:: ***ሰው ሚስቱን መፍታት ይገባዋልን?*** በዚያን ዘመን የነበሩ አይሁድ፣ ፍች ሕጋዊ ነው ብለው ያምኑ ነበር፤ አከራካሪ የሚሆነው ግን ለፍች የሚያበቃው ምክንያት ምን መሆን አለበት የሚል ነበር (የማቴ 19፥3 ማብ ይመ)::

10፥5 ***ልባችሁ ደንዳና በመሆኑ ነው፤*** በቍ 6-9 ላይ ያለው ክፍል በግልጽ እንደሚያሳየው፣ ፍቺ በመሠረቱ የእግዚአብሔር ዕቅድ አልነበረም፤ ሆኖም የሰውን ድካም ለማገዝና እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ በማይመላለስ ኅብረተ ሰብ ውስጥ ሥርዐት ለማስፈን ሲባል ሕግ ወጥቶለት ነበር:: የዘዳ 24፥1 ዐላማ ፍች የሚያመጣውን መዘዝ ለማርገብ እንጂ ፍችን ሕጋዊ ለማድረግ አልነበረም::

10፥6 ***በፍጥረት መጀመሪያ፤*** ኢየሱስ የእግዚአብሔርን የመጀመሪያ ዕቅድ ለማሳየት ሲል፣ ሰው በኀጢአት ከመውደቁ በፊት ወደ ነበረው ሁኔታ አመለከተ:: እግዚአብሔር ወንድና ሴትን በፍጥረት ጊዜ በማስተሳሰር ጋብቻን ታላቅ የአንድነት በረከት አድርጎ መሠረተው::

[8]ሁለቱም አንድ ሥጋ ይሆናሉ፤ ከእንግዲህ አንድ ሥጋ ናቸው እንጂ ሁለት አይደሉም፤ [9]ስለዚህ እግዚአብሔር ያጣመረውን ማንም አይለየው::"

[10]እንደ ገና ወደ ቤት በገቡ ጊዜ፣ ደቀ መዛሙርቱ ይህንኑ አንሥተው ጠየቁት:: [11]እርሱም፣ "ማንም ሚስቱን ፈትቶ ሌላዪቱን የሚያገባ በእርሷ ላይ ያመነዝራል፤ [12]እርሷም ባሏን ፈትታ ሌላ ብታገባ ታመነዝራለች" አላቸው::

ኢየሱስ ሕፃናትን ባረከ

10፥13-16 ተጓ ምብ - ማቴ 19፥13-15፤ ሉቃ18፥15-17

[13]ኢየሱስ እንዲዳስሳቸው፣ ሰዎች ሕፃናትን ወደ እርሱ አመጡ፤ ደቀ መዛሙርቱ ግን ገሠጿቸው:: [14]ኢየሱስም ይህን ሲያይ ተቈጥቶ እንዲህ አላቸው፤ "ሕፃናት ወደ እኔ ይምጡ፤ አትከልክሏቸው፤ የእግዚአብሔር መንግሥት እንደ እነዚህ ላሉት ናትና:: [15]እውነት እላችኋለሁ፤ የእግዚአብሔርን መንግሥት እንደ ሕፃን የማይቀበል ሁሉ ከቶ አይገባባትም:: [16]ሕፃናቱንም አቀፋቸው፤ እጁንም ጭኖ ባረካቸው::

ሀብታሙ ወጣት

10፥17-31 ተጓ ምብ - ማቴ19፥16-30፤ ሉቃ18፥18-30

[17]ከዚያ ተነሥቶ መንገዱን ሲጀምር፣ አንድ ሰው ወደ እርሱ እየሮጠ መጣ፤ በፊቱም በጒልበቱ ተንበርክኮ፣ "ቸር መምህር ሆይ፤ የዘላለምን ሕይወት ለመውረስ ምን ማድረግ ይገባኛል" አለው::

[18]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "ለምን ቸር ትለኛለህ? ከአንዱ ከእግዚአብሔር በስተቀር ቸር የለም፤ [19]ትእዛዛትን ታውቃለህ፤ አትግደል፤ አታመንዝር፤ አትስረቅ፤ በሐሰት አትመስክር፤ አታታልል፤ አባትህንና እናትህን አክብር::"

[20]ሰውየውም፣ "መምህር ሆይ፤ እነዚህን ሁሉ ከልጅነቴ ጀምሮ ጠብቄአለሁ" አለው::

[21]ኢየሱስም ተመለከተውና ወደደው፤ 'እንግዲያው አንድ ነገር ይጐድልሃል፤ ሂድና ያለህን ሁሉ ሽጥ፤ ለድኾችም ስጥ፤ በሰማይ የተከማቸ ሀብት ታገኛለህ፤ ከዚያ በኋላ ና፤ ተከተለኝም" አለው::

[22]ሰውየው ይህን ሲሰማ ክፉኛ አዘነ፤ ብዙ ሀብት ስለ ነበረውም እየተከዘ ሄደ::

[23]ኢየሱስ ዙሪያውን በመመልከት ደቀ መዛሙርቱን፣ "ለሀብታሞች ወደ እግዚአብሔር መንግሥት መግባት እንዴት ከባድ ነገር ነው!" አላቸው::

[24]ደቀ መዛሙርቱም በንግግሩ ተገረሙ፤ ኢየሱስ ግን እንደ ገና መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "ልጆች ሆይ[m]፤ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት

[m]24 አንዳንድ ቅጆች *በሀብት ለሚታመኑ* የሚል ሐረግ አላቸው::

10፥8 ዘፍ2፥24፤ 1ቆሮ6፥16
10፥11 ሉቃ16፥18
10፥12 ሮሜ 7፥3፤1ቆሮ7፥10:11
10፥14 ማቴ25፥34
10፥15 ማቴ18፥3
10፥16 ማር9፥36
10፥17 ማር1፥40፤ ሉቃ10፥25፤ ሐሥ20፥32
10፥19 ዘጸ20፥12-16፤ዘዳ5፥16-20
10፥21 ማቴ4፥19፤ 6፥20፤ሉቃ12፥33፤ ሐሥ2፥45
10፥23 መዝ52፥7፤ 62፥10፤ማር4፥19፤ 1ጢሞ6፥9:10:17
10፥24 ማቴ7፥13፤ ዮሐ3፥5

10፥8 *ከእንግዲህ አንድ ... እንጂ ሁለት አይደሉም፤* ኢየሱስ ስለ ጋብቻ ከሥር መሠረቱ አንሥቶ በማስረዳት ባልና ሚስት አንድ ሥጋ ናቸው ወደሚለው መደምደሚያ መድረሱ፣ የጋብቻ ዐላማ በመሠረቱ በቋሚነት የሚያስተሳስር እንዲሆን የታቀደ መሆኑን ያረጋግጥልናል::

10፥9 *ስለዚህ እግዚአብሔር ያቆናኘውን፤* ኢየሱስ የጋብቻን ቅዱስነት ከእግዚአብሔር ሥልጣን ጋር ያያይዛል፤ ደግሞም ፍችን መከልከሉ ሰዎች ራስ ወዳዶች እንደ መሆናቸው፣ ጋብቻ በእነርሱ ምክንያት እንዳይጠፋ ለመጠበቅ ነው::

10፥11 *ማንም ሚስቱን ፈትቶ፤* በአይሁድ ልማድ ፍች ይፈጸም የነበረው በዳኛ ፊት ወይም በፍርድ ቤት ሥልጣን ሳይሆን፣ በራሱ በባልየው ፈቃድ ነበር:: *በእርሷ ላይ ያመነዝራል፤* አንድ ሰው ሚስቱን ፈትቻለሁ ስላለ ከአምላካዊና ከግብረ ገባዊ የጋብቻ ሕግ ነጻ ይሆናል ማለት አይደለም፤ ይህ ጋብቻን ለዘለቄታው የሚያጸናው ኀይል በአይሁድ መምህራን ሸንጎ ዘንድ የሚታወቅ አልነበረም:: ይሁን እንጂ የማቴ 19፥3 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም በተለየ ምክንያት ፍች የተፈቀደበት የሚመስለውን ማቴ 19፥9 ይመ:: በ1ቆሮ 7፥15 ላይ ያለውም ሐሳብ በልዩ ምክንያት ፍችን የሚደግፍ ይመስላል (የ1ቆሮ 7፥12:15 ማብ ይመ)::

10፥12 *ታመነዝራለች፤* ከዐውዱ ሁኔታ ጋር ሲገናዘብ፣ ኢየሱስ የተናገረው መጥመቁ ዮሐንስ ፊት ለፊት ለንጉሥ ሄሮድስ አንቲጳስና ለሄሮድያዳ የተናገረውን የሚደግፍ ነው::

10፥14 *የእግዚአብሔር መንግሥት፤* የማቴ 3፥2 ማብ ይመ:: *እንደ እነዚህ ላሉት ናትና፤* የእግዚአብሔር መንግሥት ከእግዚአብሔር የተሰጠች ስጦታ ስለ ሆነች፣ እንደ ሕፃናት በየዋህነት ለሚቀበሏት የተገባች ናት::

10፥15 *እውነት እላችኋለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ:: *እንደ ሕፃን፤* እንደ ሕፃን የተባለበት ምክንያት፣ ሕፃናት ገሮችና የሚነገራቸውን ሁሉ የሚቀበሉ በመሆናቸው ነው:: የእግዚአብሔር መንግሥት በራስ ጥረት የምትገኝ ባለመሆኗ፣ እንደ ነጻ ስጦታ ልንቀበላት ይገባል:: ወደ እርሷ የሚገቡትም ደካማ መሆናቸውን ያወቁና በበጎ ሥራቸው የማይመኩ ናቸው::

10፥16 *ባረካቸው፤* ኢየሱስ ልበ ንጹሓን ለሆኑ ሕጻናት ያለውን ፍቅር ገለጸ፤ እንደ እነርሱ ያሉትንም እንደዚሁ ይባርካል (ከማቴ 5፥3-10 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥17 *አንድ ሰው፤* ማርቆስ የሰውየውን ማንነት አይገልጽም፤ ሉቃስ (18፥18) ግን 'ከአለቆች' ይለዋል፤ በዚህም ከምክር ቤት ወይም ከሸንጎ አባላት አንዱ ነበር ማለት ይቻላል:: ማቴዎስ ግን (19፥20) 'ወጣት' ብሎታል:: *የዘላለምን ሕይወት፤* የማቴ 19፥16 ማብ ይመ:: *ምን ማድረግ ይገባኛል?፤* ሀብታሙ ሰው የዘላለምን ሕይወት በጽድቅ ሥራው ለማግኘት አስቦ ነበር፤ ኢየሱስ ግን የዘላለም ሕይወት እንዲሁ በእምነት ሊቀበሉት የሚገባ ስጦታ መሆኑን አስተማረ (ቍ15 ይመ)::

10፥18 *ለምን ቸር ትለኛለህ?* ኢየሱስ እንዲህ ያለው ቸር አይደለሁም ለማለት ሳይሆን፣ ሰውየው የዘላለምን ሕይወት እንዲሁ በሚሰጠው በእግዚአብሔር ላይ ብቻ መታመን እንዳለበት ለማሳየት ነው:: በሌላም በኩል ሰውየው የሚነጋገረው ከማን ጋር እንደ ሆነ እንዲያስተውል ሊሆን ይችላል::

10፥19 *አታታልል፤* ይህኛው ትእዛዝ ከዐሥርቱ ትእዛዛት መካከል፣ "አትመኝ" የሚለውን የመጨረሻውን ትእዛዝ ሳያመለክት አይቀርም:: እንዲህ ከሆነም ኢየሱስ ከዐሥርቱ ትእዛዛት በባልንጀራ ላይ ክፉ ማድረግን፣ ወይም ክፉ ማሰብን የሚከለክሉትን ስድስቱን ይጠቅሳል (ዘፀ 20፥12-16፤ ዘዳ 5፥16-21፤ ይመ)::

10፥20 *እነዚህን ሁሉ ... ጠብቄአለሁ፤* ሰውየው፣ "ጠብቄ አለሁ" ሲል ከልቡ ነበር፤ ምክንያቱም ለእርሱ ሕግን መጠበቅ ማለት ውጫዊ ሥርዐትን ጠብቆ መገኘት ማለት ብቻ ነበር:: ስለዚህ ሕግን መጠበቅ ሲባል፣ ማንም ሙሉ በሙሉ ሊፈጽመው የማይችለውን የልብ መታዘዝ የሚጠይቅ መሆኑን ጨርሶ ልብ አላለም:: ጳውሎስም በክርስቶስ ከማመኑ በፊት የዚህ ዐይነት አመለካከት እንደ ነበረው ይናገራል (ፊል 3፥6):: *ከልጅነቴ ጀምሮ፤* አንድ አይሁዳዊ ሕግጋትን ማክበር የሚጠበቅበት ከ13 ዓመቱ ጀምሮ ስለ ነበር ይህንኑ ለማመልከት ሳይናገር አልቀረም::

10፥21 *ኢየሱስም ተመለከተውና ወደደው፤* ኢየሱስ የሰውየው መልስ ከልብ የመነጨ መሆኑን ዐውቋል፤ ይሁን እንጂ በዚህ መልክ የመለሰለት፣ ሰውየው የሕጉን መንፈሳዊ ትርጒም ምን ያህል እንደሳተ ገልጾ ሊያሳፍረው ሳይሆን፣ እውነተኛ ፍቅር ለማሳየት ነው:: *አንድ ነገር ይጐድልሃል፤ ሂድና ያለህን ሁሉ ሽጥ፤* የዚህ ወጣት መሠረታዊ ችግር ሀብቱ ስለ ነበር (ቍ22 ይመ)፣ ኢየሱስ ይህን ያለው ከዚሁ ችግር ሊገላግለው ነው:: ጌታ ይህን ትእዛዝ የሰጠው ለክርስቲያኖች ሁሉ ነው ለማለት አንዳች ፍንጭ የለም፤ ትእዛዙ ሀብታቸው ዕንቅፋት የሆነባቸውን ሰዎች ብቻ የሚመለከት ነው:: *በሰማይ ... ሀብት፤* የዘላለም ሕይወት ወይም ድነት ስጦታ ነው:: ይህ ሀብት የሚገኘው ኢየሱስን በመከተል ነው እንጂ፣ ራስን በመጨቈንና ሀብትን ለድኾች በመስጠት ብቻ አይደለም:: ይህ ወጣት ሀብቱን ለድኾች ቢሰጥ ኖሮ፣ በኢየሱስ እንዳይታመን ዕን ቅፋት የሆነበትን ነገር ባስወገደ ነበር::

10፥22 *ብዙ ሀብት ስለ ነበረውም እየተከዘ ሄደ፤* ሰውየው ይህን አሳዛኝ ውሳኔ አድርጎ መሄዱ፣ ከዘላለም ሕይወት ይልቅ

መግባት እንዴት ከባድ ነገር ነው! 25ሀብታም ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ከሚገባ ይልቅ ግመል በመርፌ ቀዳዳ ቢያልፍ ይቀለዋል።"

26ደቀ መዛሙርቱም ይበልጥ በመገረም፣ "ታዲያ ማን ሊድን ይችላል?" ተባባሉ።

27ኢየሱስም አያቸውና፣ "ይህ በሰው ዘንድ አይቻልም፤ በእግዚአብሔር ዘንድ ግን እንዲህ አይደለም፤ በእግዚአብሔር ዘንድ ሁሉ ይቻላል" አላቸው።

28ጴጥሮስም፣ "እነሆ እኛ ሁሉን ትተን ተከተልንህ" አለው።

29ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አለ፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ ስለ እኔና ስለ ወንጌል ሲል ቤቱን ወይም ወንድሞቹን ወይም እኅቶቹን ወይም እናቱን ወይም አባቱን ወይም ልጆቹን ወይም ዕርሻውን የተወ ሁሉ፣ 30አሁን በዚህ ዘመን ከስደት ጋር ቤቶችን፣ ወንድሞችን፣ እኅቶችን፣ እናቶችን፣ ልጆችንና ዕርሻን መቶ ዕጥፍ የማይቀበል፣ በሚመጣውም ዓለም የዘላለም ሕይወት የማይወርስ የለም። 31ነገር ግን ብዙ ፊተኞች የሆኑ ኋለኞች፣ ኋለኞች የሆኑም ፊተኞች ይሆናሉ።

ኢየሱስ ዳግም ስለ ሞቱ አስቀድሞ ተናገረ

10፥32-34 ተጓ ምብ - ማቴ 20፥17-19፤ ሉቃ 18፥31-33

32ወደ ኢየሩሳሌም ለመውጣት በመንገድ ላይ ሳሉ፣ ኢየሱስ ፊት ፊታቸው ይሄድ ነበር፤ ደቀ መዛሙርቱ ተገረሙ፣ ሌሎች የተከተሉት ደግሞ ፈርተው ነበር። ደግሞም ዐሥራ ሁለቱን ከሕዝቡ ለይቶ ምን እንደሚደርስበት ነገራቸው፤ 33እንዲህም አላቸው፤ "ወደ ኢየሩሳሌም እንወጣለን፤ የሰው ልጅ ለካህናት አለቆችና ለጸሐፍት አልፎ ይሰጣል፤ እነርሱም የሞት ፍርድ ይፈርዱበታል፤ አሳልፈው ለአሕዛብ ይሰጡታል፤ 34ያፌዙበታል፤ ይተፉበታል፣ ይገርፉታል፣ ከዚያም ይገድሉታል፤ እርሱ ግን ከሦስት ቀን በኋላ ይነሣል።"

የያዕቆብና የዮሐንስ ጥያቄ

10፥35-45 ተጓ ምብ - ማቴ 20፥20-28

35ከዚያም የዘብዴዎስ ልጆች ያዕቆብና ዮሐንስ ወደ እርሱ ቀርበው፣ "መምህር ሆይ፤ የምን ለምንህን ሁሉ እንድታደርግልን እንፈልጋለን" አሉት።

36እርሱም፣ "ምን እንዳደርግላችሁ ትፈልጋላችሁ?" አላቸው።

37እነርሱም፣ "በክብርህ ጊዜ አንዳችን በቀኝህ፣ አንዳችን በግራህ እንድንቀመጥ ፍቀድልን" አሉት።

38ኢየሱስም፣ "የምትለምኑትን አታውቁም፤ እኔ የምጠጣውን ጽዋ ልትጠጡ፣ የምጠመቀውንስ ጥምቀት ልትጠመቁ ትችላላችሁን?" አላቸው።

39እነርሱም፣ "አዎን እንችላለን" አሉት።

ኢየሱስም፣ "እኔ የምጠጣውን ጽዋ ትጠጣላችሁ፤ እኔ የምጠመቀውንም ጥምቀት ትጠመቃላችሁ፤ 40ነገር ግን በቀኜ ወይም በግራዬ መቀመጥ ለተዘጋጀላቸው የሚሆን እንጂ እኔ

10፥25 ሉቃ12፥16-20፤16፥19-31
10፥27 ማቴ19፥26
10፥28 ማቴ4፥19
10፥30 ማቴ6፥33፤12፥32፤25፥46
10፥31 ማቴ19፥30
10፥32 ማር3፥16-19
10፥33 ማቴ8፥20፤27፥1:2፤ሉቃ9፥51
10፥34 ማቴ16፥21፤ሐሥ2፥23፤3፥13
10፥37 ማቴ19፥28
10፥38 ኢዩ38፥2፤ማቴ20፥22፤ሉቃ12፥50
10፥39 ሐሥ12፥2፤ራእ1፥9

ንብረቱን ምን ያህል እንደ ወደደ ያሳያል (ከ4፥19 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥25 *በመርፌ ቀዳዳ፤* ቀድሞ ፓሌስቲና ወይም ቅድስት ምድር ይባል በነበረው አገር ትልቁ እንስሳ ግመል ነበር፤ በትልቅ እንስሳና በትንሽ ቀዳዳ መካከል የተደረገው ንጽጽር፣ ከሰው አንጻር ሲታይ ሊደረግ የማይቻለውን ለመግለጽ ጥሩ መግለጫ ነው።

10፥27 *ይህ በሰው ዘንድ አይቻልም፤ በእግዚአብሔር ዘንድ ግን እንዲህ አይደለም፤* ድነት የሚገኘው ሙሉ በሙሉ ከእግዚአብሔር ነው። ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ለመግባት በግል የሚደረግ ማንኛውም በጎ ምግባር ከንቱ ነው፤ በእግዚአብሔር ጸጋ ካልሆነ በቀር ማንም ሊድን አይችልም።

10፥29 *እውነት እላችኋለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ። *ወንጌል፤* የ1፥1 ማብ ይመ።

10፥30 *አሁን በዚህ ዘመን ... በሚመጣውም ዓለም፤* ይህ አባባል ከሰው ውድቀት ጀምሮ እስከ ዘላለም ያለውን ጊዜ ያካትታል። የአሁኑ ዘመን ክፉ ነው (ገላ 1፥4)፤ የሚመጣው የጽድቅ ዘመን ግን ከጌታ ዳግም ምጽአት ጀምሮ እስከ ዘላለሙ ይዘልቃል። *ከስደት ጋር ... መቶ ዕጥፍ፤* የደቀ መዝሙርነት ሕይወት ተስፋና ስደት፣ በረከትና መከራ በጥምር የሚገኙበት ሕይወት ነው፤ እግዚአብሔር ለአንድ ክርስቲያን አዲስና ክብር የተሞላበትን ነገር ሳይተካ አንዳች ነገር አይወስድበትም። የሚገርመው ነገር ክርስቲያኖች እርስ በርስ ያላቸው ኅብረት የሚጠናከረው በስደት ጊዜ ነው። *የዘላለም ሕይወት፤* የእግዚአብሔር ለሆኑት ከዚህ ዓለም የሕይወት ውጣ ውረድ ባሻገር ድል በርግጥ አለ።

10፥31 *ፊተኞች የሆኑ ኋለኞች ... ይሆናሉ፤* ለምሳሌ በጴጥሮስ ሕይወት እንደታየው (ቍ 28)፣ ብዙ መሥዋዕትነት ከፍለናል በማለት ለሚኵራሩ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነው።

10፥32 *ወደ ኢየሩሳሌም ለመውጣት በመንገድ ላይ ሳሉ፤* ኢየሱስ ለመጨረሻ ጊዜ ወደ ኢየሩሳሌም ሲጓዝ፣ መጀመሪያ የተነሣው ኤፍሬም ከምትባል ከተማ ሲሆን (ከዮሐ 11፥54 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ከዚያም ወደ ገሊላ (ሉቃ 17፥11)፣ ደግሞም በደቡብ በኩል በፔርያ አድርጎ ወደ ኢያሪኮ ሄደ (ሉቃ 18፥35)፤ በመጨረሻ ኢየሩሳሌም ደረሰ (ሉቃ 19፥41)። *የተከተሉት ደግሞ፤* ለፋሲካ በዓል ወደ ኢየሩሳሌም በጕዞ ላይ የነበሩት ሊሆኑ ይችላሉ። *ዐሥራ ሁለቱን፤* 3፥16-19 እና የሉቃ 6፥14-16 ማብ ይመ።

10፥33-34 *ለአሕዛብ ... ይገድሉታል፤* በማርቆስ ወንጌል ሕማማትን አስመልክቶ በተነገረው ትንቢት ውስጥ፣ ስለ ስቅላቱ በየትኛውም ክፍል በቀጥታ አልተነገረም፤ ይሁን እንጂ እንዲገድሉት ለአሕዛብ ስለ መስጠቱ የተነገረው ስቅላቱን ያመለክታል፤ ምክንያቱም በዚያን ዘመን ሮማውያን የሮም ዜጋ ባልሆኑት ሰዎች ላይ የሞት ቅጣት የሚፈጽሙት በመስቀል ላይ በመቸንከር ነበር።

10፥33 *የሰው ልጅ ለካህናት አለቆችና ለጸሐፍት፤* የ8፥31፤ ማቴ 2፥4 ማብ ይመ።

10፥35-45፤ በ9፥33-37 ከተጠቀሰው ሐሳብ ጋር አብሮ የሚሄድ ነው፤ በእነዚህ ሁለት ክፍሎች ስለ እውነተኛ ታላቅነት ተጠቅሶአል፤ ሁለቱም ክፍሎች የሰፈሩት መከራ እንደሚቀበልና እንደሚገደል በተናገረበት ክፍል ነው። ሁለቱም ክፍሎች ደቀ መዛሙርቱ በመንፈሳዊ ነገር ገና ያላደጉና የጌታን ዓላማ ለይተው ያላወቁ እንደ ሆኑ ያሳያሉ።

10፥35-36 *እንፈልጋለን ... ትፈልጋላችሁ?* የያዕቆብና የዮሐንስ የክብርና የሥልጣን ፍላጎት ሊሟላላቸው የሚችለው፣ ሁለቱም ዝቅ ብለው ለማገልገል ፈቃደኞች ሆነው ሲገኙ ብቻ ነው ("የሚፈልግ ... የሚፈልግ" የሚለውን በቍ 43-44 ላይ ይመ)።

10፥35 *የዘብዴዎስ ልጆች ያዕቆብና ዮሐንስ፤* 1፥19፤ 3፥17 ይመ።

10፥37 *አንዳችን በቀኝህ፣ አንዳችን በግራህ እንድንቀመጥ፤* የክብርንና የሥልጣንን ቦታ የሚያመለክት ነው።

10፥38 *እኔ የምጠጣውን ጽዋ ልትጠጡ፤* በዚያን ጊዜ በአይሁድ ኅብረተ ሰብ ዘንድ የተለመደ አባባል ሲሆን፣ የአንድን ሰው ዕጣ ፈንታ መካፈልን ያመለክታል። በብሉይ ኪዳን፣ የወይን ጠጅ ጽዋ እግዚአብሔር ከሰዎች ኀጢአትና ዐመፅ የተነሣ የሚያመጣው መዓት ምሳሌ ነው (መዝ 75፥8፤ ኢሳ 51፥17-23፤ ኤር 25፥15-28፤ 49፥12፤ 51፥7)። በዚህም መሠረት ኢየሱስ ሊጠጣ ያለው ጽዋ የሚያመለክተው በኀጢአተኞች የሰው ልጆች ምትክ የሚቀበለውን የአምላክ ቍጣ ነው (10፥45፤ 14፥36 ይመ)። *የምጠመቀውንስ ጥምቀት ልትጠመቁ፤* የጥምቀት ምሳሌ ከጽዋው ምሳሌ ጋር አንድ ሲሆን፣ የሚያመለክተውም የኢየሱስን መከራና ሞት ነው (ሉቃ 12፥50 ይመ፤ እንዴት እንደ ተመሰለ ለመረዳት ከሮሜ 6፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥40 *እኔ የምሰጠው ነገር አይደለም፤* ኢየሱስ የአባቱን ሥልጣን ሊቀማ አልፈለገም።

የምሰጠው ነገር አይደለም" አላቸው።

[41]ዐሥሩ ይህን ሲሰሙ፣ ያዕቆብንና ዮሐንስን መቈጣት ጀመሩ። [42]ኢየሱስም በአንድነት ሰብስቦ እንዲህ አላቸው፤ "የአሕዛብ አለቆች ተብለው የሚታሰቡት እንደሚገዟቸው፤ ሹሞቻቸውም በእነርሱ ላይ ሥልጣናቸውን እንደሚያሳዩ ታውቃላችሁ፤ [43]በእናንተ ዘንድ ግን እንዲህ አይደለም፤ ከመካከላችሁ ታላቅ መሆን የሚፈልግ ሁሉ አገልጋይ ይሁን፤ [44]ፊተኛ ለመሆን የሚፈልግ ሁሉ፣ የሁሉ ባሪያ ይሁን፤ [45]የሰው ልጅ ሊያገለግልና ሕይወቱን ለብዙዎች ቤዛ አድርጎ ሊሰጥ መጣ እንጂ፣ ሊገለገል አልመጣምና።"

ኢየሱስ ዐይነ ስውሩን በርጤሜዎስን ፈወሰ

10፥46-52 ተጓ ምብ - ማቴ 20፥29-34፤ ሉቃ18፥35-43

[46]ከዚህ በኋላ ወደ ኢያሪኮ መጡ። ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ ከብዙ ሕዝብ ጋር ከኢያሪኮ ሲወጡ ዐይነ ስውሩ የጤሜዎስ ልጅ በርጤሜዎስ በመንገድ ዳር ተቀምጦ ይለምን ነበር። [47]እርሱም የናዝሬቱ ኢየሱስ መሆኑን በሰማ ጊዜ፣ "የዳዊት ልጅ፣ ኢየሱስ ሆይ፤ ማረኝ!" እያለ ይጮኽ ጀመር።

[48]ብዙዎችም ዝም እንዲል ገሠጹት፤ እርሱ ግን፣ "የዳዊት ልጅ ሆይ፤ ማረኝ!" እያለ የባሰ ጮኸ።

[49]ኢየሱስም ቆም ብሎ፣ "ጥሩት" አላቸው።

እነርሱም ዐይነ ስውሩን፣ "አይዞህ፤ ተነሥ፤ ይጠራሃል!" አሉት። [50]እርሱም ልብሱን ጥሎ ብድግ በማለት፣ ተነሥቶ ወደ ኢየሱስ መጣ።

[51]ኢየሱስም፣ "ምን እንዳደርግልህ ትፈልጋለህ?" አለው።

ዐይነ ስውሩም፣ "መምህር ሆይ፤ እንዳይ እፈልጋለሁ" አለው።

[52]ኢየሱስም፣ "ሂድ፣ እምነትህ አድኖሃል" አለው፤ ወዲያውም ዐይኑ በራለት፤ በመንገድም ኢየሱስን ተከትሎት ሄደ።

ኢየሱስ በታላቅ ክብር ወደ ኢየሩሳሌም ገባ

11፥1-10 ተጓ ምብ - ማቴ 21፥1-9፤ ሉቃ 19፥29-38
11፥7-10 ተጓ ምብ - ዮሐ 12፥12-15

11 ወደ ኢየሩሳሌም በደብረ ዘይት ተራራ አጠገብ ወዳሉት ወደ ቤተ ፋጌና ወደ ቢታንያ በቀረቡ ጊዜ፣ ኢየሱስ ከደቀ መዛሙርቱ ሁለቱን እንዲህ በማለት ላካቸው፤ [2]"በፊታችሁ ወዳለው መንደር ሂዱ፣ ሰው ተቀምጦበት የማያውቅ የአህያ ውርንጫ እዚያ ታስሮ ታገኛላችሁ፤ ፈታችሁ አምጡት፤ [3]ማንም፣ 'ምን ማድረጋችሁ ነው?' ቢላችሁ፣ 'ለጌታ ያስፈልገዋል፤ በቶሎም መልሶ ይልከዋል' ብላችሁ ንገሩት።"

[4]እነርሱም ሄዱ፤ በአንድ ቤት በራፍ እመንገድ ላይ የአህያ ውርንጫ ታስሮ አገኙት፤ ፈቱትም። [5]በዚያ ከቆሙት አንዳንድ ሰዎች፣ "ውርንጫውን የምትፈቱት ለምንድን ነው?" አሏቸው። [6]ደቀ መዛሙርቱም ኢየሱስ ያላቸውን ለሰዎቹ በነገሯቸው ጊዜ ፈቀዱላቸው። [7]ውርንጫውንም ወደ ኢየሱስ አምጥተው ልብሳቸውን በጀርባው ላይ አደረጉ፤ እርሱም ተቀመጠበት። [8]ብዙ ሰዎች ልብሳቸውን በመንገድ ላይ አነጠፉ፤ ሌሎች ደግሞ ለምለም የዛፍ ቅርንጫፍ እየቈረጡ ያነጥፉ ነበር።

10፥43 ማር9፥35
10፥45 ማቴ20፥28
10፥47 ማቴ9፥27፤ ማር1፥24
10፥51 ማቴ23፥7
10፥52 ማቴ4፥19፤ 9፥22
11፥1 ማቴ21፥1፡ 17
11፥2 ዘኍ19፥2፤ ዘዳ21፥3፤1ሳሙ6፥7
11፥4 ማር14፥16
11፥9 መዝ118፥

10፥41 *ዐሥሩ፤* የተቀሩት ደቀ መዛሙርት ማለት ነው። *መቈጣት፤* የተቀሩት ደቀ መዛሙርት ዮሐንስንና ያዕቆብን የተቈጡት እነርሱም ሥልጣንና ክብርን ለራሳቸው ስለ ፈለጉ ሳይሆን አይቀርም።

10፥43 *በእናንተ ዘንድ ግን እንዲህ አይደለም፤* ዓለም ሥልጣንን ለማግኘት የሚከተለውን አመለካከት ኢየሱስ ገለባበጠው። የደቀ መዝሙርነት ሕይወት የሚታወቀው በትሕትናና ፍቅር በተሞላበት አገልግሎት ነው።

10፥45፤ ይህ ኢየሱስ ወደዚህ ዓለም አገልጋይ ሆኖ መምጣቱን የሚያመለክት የማርቆስ ወንጌል መሪ ጥቅስ ነው። በርግጥም ኢሳይያስ አስቀድሞ እንደ ተነበየው፣ ኢየሱስ እኛን ለመቤዠት የተሠቃየና የሞተ አገልጋይ ነው (ኢሳ 52፥13-53፥12)። *የሰው ልጅ፤* የ8፥31 ማብ ይመ። *ቤዛ፤* ከእስራት ነጻ ለመውጣት የሚከፈል ዋጋ ማለት ነው። ኢየሱስ እኛን ከኀጢአትና ከሞት እስራት ነጻ ለማውጣት ሕይወቱን አሳልፎ ሰጠ። *ለብዙዎች፤* ለእኛ ቤዛ ሆኖ ከተሰጠው ከአንዱ ሕይወት ጋር በማነጻጸር ነው። *ለ (ብዙዎች)፤* በ(ብዙዎች) "ምትክ" ማለት ነው፤ ይኸውም ኢየሱስ በእኛ ፈንታ የእኛን ሞት መሞቱን ያመለክታል፤ የማቴ 20፥28 ማብ ይመ።

10፥46 *ኢያሪኮ፤* በጣም የቈየች የጥንት ከተማ ስትሆን፣ ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ 8 ኪ.ሜ ላይ፣ ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ምሥራቅ 24 ኪ.ሜ ያህል ርቃ ትገኝ ነበር። ኢየሱስ በምድር በነበረበት ዘመን፣ በብሉይ ኪዳን የምትታወቀው ኢያሪኮ ፈርሳ እንዳልነበረች ሆና ነበር፤ ይሁን እንጂ ከቀድሞዋ ኢያሪኮ ከተማ በስተ ደቡብ፣ ታላቁ ሄሮድስ ሌላ አዲስ ኢያሪኮ መሥርቶ ነበር *ከኢያሪኮ ሲወጡ፤* ሉቃስ "ወደ ኢያሪኮ በቀረበ ጊዜ" ይላል (ሉቃ 18፥35)፤ ይኸውም አዲሲቱን ኢያሪኮ ለማመልከት ሊሆን ይችላል። ነገር ግን ማቴዎስና (20፥29) ማርቆስ የጥንቷን ከተማ ማለታቸው ሊሆን ይችላል። *ዐይነ ስውሩ . . . ይለምን ነበር፤* በዚያን ዘመን ምእመናን ወደ ኢየሩሳሌም በሚጓዙበት የከተማ መዉጫ መንገዶች ዳር፣ ዐይነ ስውር ተቀምጦ ሲለምን ማየት የተለመደ ነበር።

10፥47 *የናዝሬቱ፤* የማቴ 2፥23 ማብ ይመ። *የዳዊት ልጅ፤* የመሲሑ ልዩ መጠሪያ ነው (ኢሳ 11፥1-3፤ ኤር 23፥5-6፤ ሕዝ 34፥23-24 ይመ፤ እንዲሁም የማቴ 1፥1፤ 9፥27 ማብ ይመ)። በማርቆስ ወንጌል ውስጥ ኢየሱስ በዚህ መጠሪያ የተጠራው እዚህ ቦታ ላይ ብቻ ነው።

10፥51 *መምህር፤* በዕብራይስጥ፣ "ረቢ" ይባላል።

11፥1-11፤ የማርቆስ ወንጌል አዲስ ክፍል እዚህ ላይ ይጀምራል። ኢየሱስ ኢየሩሳሌም ደርሶአል፤ ቀሪ አገልግሎቱም እዚያው ቅድስቲቱ ከተማ ውስጥ ይሆናል። በክብር የመግባቱ ሁኔታ የሕማማት ሳምንት መጀመሪያ ሲሆን፣ ይህም መሲሑ ሆን ብሎ ያደረገው ነው፤ የዚህ አገባብ ፍንጭ የሚገኘው በዘካ 9፥9 ላይ ሲሆን፣ በማቴ 21፥5፤ ዮሐ 12፥15 ላይም ተጠቅሶአል። ኢየሱስ የአይሁድ አለቆች ጕዳት ሊያደርሱበት እንደሚፈልጉ እያወቀ፣ በመሲሕነቱ የሚመጣበትን ሁሉ ለመቀበል ዝግጁ በመሆኑ፣ በዚህ ጊዜ መሲሕነቱን ሊሰውር አልፈለገም።

11፥1 *በደብረ ዘይት ተራራ፤* ከኢየሩሳሌም ትይዩ በስተ ምሥራቅ የሚገኝ ተራራ ነው፤ ከፍታው 2700 ጫማ ሲሆን፣ ከጽዮን ተራራ በ200 ጫማ ይበልጣል። ጫፉ ላይ ሆኖ ከተማዋ፣ በተለይ ደግሞ ቤተ መቅደሱ ወለል ብሎ ይታያል። *ቢታንያ፤* የማቴ 21፥17 ማብ ይመ። *ቤተ ፋጌ፤* የማቴ 21፥1 ማብ ይመ።

11፥2 *በፊታችሁ ወዳለው መንደር፤* ቤተ ፋጌ ሊሆን ይችላል። *የአህያ ውርንጫ፤* ቃሉ በግሪክ ቋንቋ የምንም ዐይነት እንስሳ ግልገል ማለት ነው፤ እዚህ ላይ ግን የአህያ ውርንጫ ነው (ማቴ 21፥2፤ ዮሐ12፥15 ይመ)። *ሰው ተቀምጦበት የማያውቅ፤* አገልግሎት ላይ ውለው የማያውቁ እንስሳት ለሃይማኖት ነክ ጕዳይ ይፈለጉ ነበር (ዘኍ19፥2፤ ዘዳ21፥3፤ 1ሳሙ 6፥7 ይመ)።

11፥3 *ማንም፣ 'ምን ማድረጋችሁ ነው?' ቢላችሁ፤* በባለቤቱ ብቻ ስለ ውርንጫው የሚቀርበው ጥያቄ ሳይሆን፣ ማንኛውም ሰው ለደቀ መዛሙርቱ ጥያቄ ቢያቀርብ መልስ እንዲሰጡ ነው። *ጌታ፤* የሉቃ 19፥31 ማብ ይመ።

11፥8 *የዛፍ ቅርንጫፍ፤* የዚህ ሐረግ ትርጕም በአቅራቢያው ካለው መስክ በቀላሉ የሚገኝ፣ "ቅጠል" ወይም "ቀንበጥ" ማለት ነው። "የዘንባባ ዝንጣፊ" ያለው ዮሐንስ ብቻ ነው (ዮሐ 12፥13)፤ ዘንባባ በኢየሩሳሌም አካባቢ ስለማይገኝ ሰዎቹ ከኢያሪኮ ሳያመጡት አልቀረም።

[9]ከፊቱ የቀደሙትና ከኋላው የተከተሉትም በታላቅ ድምፅ፣ እንዲህ ይሉ ነበር፣
"ሆሣዕና![ሙ]
በጌታ ስም የሚመጣ የተባረከ ነው!
[10]የምትመጣው የአባታችን የዳዊት መንግሥት
የተባረከች ናት!
ሆሣዕና በአርአያም!"::

[11]ኢየሱስም ኢየሩሳሌም ደረሰ፤ ከዚያም ወደ ቤተ መቅደስ ገባ፤ በዙሪያው ያለውንም ሁሉ ተመለከተ፤ ቀኑም ስለ መሸ ከዐሥራ ሁለቱ ጋር ወደ ቢታንያ ወጣ::

ኢየሱስ ቤተ መቅደስን አጸዳ

11፥12-14 ተጓ ምብ- ማቴ21፥18-22
11፥15-18 ተጓ ምብ - ማቴ21፥12-16፤ ሉቃ19፥45-47፤ ዮሐ2፥13-16

[12]በማግሥቱ ከቢታንያ ሲወጡ ኢየሱስ ተራበ:: [13]እርሱም ቅጠል ያላት የበለስ ዛፍ ከሩቅ አየ፤ ምናልባት ፍሬ ይገኝባት እንደ ሆነ ብሎ ወደ እርሷ መጣ፤ ነገር ግን የበለስ ወራት አልነበረምና ከቅጠል በቀር ምንም አላገኘባትም:: [14]ከዚያም ዛፏን፣ "ከአሁን ጀምሮ ለዘላለም ማንም ፍሬ ከአንቺ አይብላ" አላት:: ደቀ መዛሙርቱም ይህን ሲናገር ሰሙ::

[15]ወደ ኢየሩሳሌምም መጡ፤ ከዚያም ወደ ቤተ መቅደስ ገብቶ፣ የሚሸጡትንና የሚገዙትን ያስወጣ ጀመር:: የገንዘብ መንዛሪዎችን ጠረጴዛና የርግብ ሻጮችን መቀመጫ ገለባበጠ፤ [16]ማንም ዕቃ ተሸክሞ በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ውስጥ እንዳያልፍ ከለከለ:: [17]ሲያስተምራቸውም፣
"'ቤቴ ለሕዝቦች ሁሉ የጸሎት ቤት ይባላል' ተብሎ አልተጻፈምን?
እናንተ ግን የሌቦች ዋሻ አደረጋችሁት!" አላቸው::

[18]የካህናት አለቆችና ጸሐፍትም፣ ይህን ሲሰሙ እንዴት እንደሚያጠፉት መንገድ ይፈልጉ ጀመር፤ ሕዝቡ ሁሉ በትምህርቱ በመገረማቸው ፈርተውታልና::

[19]በመሸም ጊዜ ከከተማዪቱ ወጥተው ሄዱ[ሰ]::

የበለሷ ዛፍ ደረቀች

11፥20-24 ተጓ ምብ - ማቴ 21፥19-22

[20]በማግሥቱ ጠዋት በመንገድ ሲያልፉ፣ በለሲቱ ከነሥሯ ደርቃ አዩ:: [21]ጴጥሮስ ነገሩ ትዝ አለውና ኢየሱስን፣ "መምህር ሆይ፤ እነሆ፤ የረገምሃት በለስ ደርቃለች" አለው::

25:26፤ማቴ23፥39
11፥10 ሉቃ2፥14
11፥11 ማቴ21፥12:17
11፥13 ሉቃ13፥6-9
11፥17 ኢሳ56፥7፤ ኤር7፥11
11፥18 ማቴ7፥28፤ 12፥12፤21፥46፤ ሉቃ20፥19
11፥19 ሉቃ21፥37
11፥21 ማቴ23፥7

ሙ9 በዕብራይስጡ "አድን!" ማለት ሲሆን ምስጋናን የሚገልጽ አባባል ነው፤ እንዲሁም ቍ10 ይመ::
ሰ19 አንዳንድ ቅጆች *ወጥቶ ሄደ* ይላሉ::

11፥9 *ሆሣዕና!* የመዝ 118፥25 ማብ ይመ፤ *በ ... የሚመጣ የተባረከ ነው!* ከመዝ 118፥26 የተወሰደ ነው:: በአይሁድ ፋሲካ ሰሞን የሚዘመርና ለወቅቱም ተስማሚ የሆነ መዝሙር ነበር::

11፥10 *የምትመጣው የአባታችን የዳዊት መንግሥት!* ለዳዊት ልጅ ተስፋ የተገባለት የመሲሑ መንግሥት ማለት ነው (2ሳሙ 7፥11-14)::

11፥11 *ቤተ መቅደስ!* የማቴ 4፥5 ማብ ይመ:: *ዐሥራ ሁለቱ!* (3፥16-19 ይመ፤ እንዲሁም የሉቃ 6፥14-16 ማብ ይመ):: *ወደ ቢታንያ ወጣ!* ኢየሱስ በሕማማቱ ሰሞን እስከ ሐሙስ ዕለት ድረስ የቈየው በቅርብ ወዳጆቹ በማርያም፣ በማርታና በአልዓዛር ቤት ይመስላል (11፥19፤ 14፥13፤ ማቴ21፥17፤ ዮሐ 12፥1-3 ይመ)::

11፥12 *በማግሥቱ!* በሕማማቱ ሰሞን፣ ሰኞ ዕለት ማለት ነው:: *ቢታንያ!* የማቴ 21፥17 ማብ ይመ::

11፥13 *የበለስ ወራት አልነበረም!* በእርግጥ በኢየሩሳሌም አካባቢ በለስ ቅጠል የሚያወጣው ብዙውን ጊዜ በመጋቢት ወይም በሚያዝያ ወር ነው፤ ይሁን እንጂ ቅጠሉ በሰኔ ወር እስካልረገፈ ድረስ ፍሬ አያፈራም:: ይህቺኛዪቱ በለስ ግን በፋሲካ ወራት ሙሉ ሙሉ ቅጠል ማውጣቷ የተለየች ያደርጋታል::

11፥14 *ከአሁን ጀምሮ ለዘላለም ማንም ፍሬ ከአንቺ አይብላ!* በለስ እስራኤልን ስለሚወክል ሁኔታው የፍርድ ምሳሌ ሳይሆን አይቀርም (ሆሴ 9፥10፤ ናሆ 3፥12 ይመ):: ቅጠሉ እጅብ ያለ ዛፍ ብዙውን ጊዜ ፍሬ ይይዛል፤ ይህችኛዋ ግን ቅጠል ይዛ፣ ፍሬ ሳይገኝበት ተረገመች:: የቤተ መቅደሱ መንጻት (ቍ 15-19) በበለሷ ትረካ (ቍ 12-14 እና ቍ 20-25) መካከል መግባቱ፣ የፍርድ መሪ ሐሳብ መኖሩን የሚያጐላ ይመስላል (የ ቍ 21 ማብ ይመ):: ይሁን እንጂ ኢየሱስ እዚህ ላይ በበለሱ ምሳሌ ያስተማረው በእምነት ስለሚደረግ ጸሎት ነው (ቍ 21-25)::

11፥15-19! ሦስቱ የወንጌል ጸሐፍት (ማቴዎስ፣ ማርቆስና ሉቃስ) የቤተ መቅደሱ መንጻት በኢየሱስ የአገልግሎት ዘመን መጨረሻ እንደ ሆነ ጽፈዋል:: ዮሐንስ ብቻ በአገልግሎቱ መጀመሪያ ላይ እንደ ነበረ ይገልጻል፤ የማቴ 21፥12-17፤ ዮሐ 2፥14-17 ማብ ይመ::

11፥15 *ቤተ መቅደስ!* እዚህ ላይ ራሱን ቤተ መቅደሱን ብቻ ሳይሆን፣ አሕዛብ ለጸሎት ይሰበሰቡበትና እግዚአብሔርን ያመልኩበት የነበረውን የቤተ መቅደሱን አደባባይ ጭምር ነው (ቍ 17 ይመ):: *የሚሸጡትንና የሚገዙትን!* ለፋሲካ በዓል የሚመጡ ምእመናን፣ ለመሥዋዕት የሚሆኑትን እንስሳት ማግኘት ነበረባቸው:: ነጋዴዎችም የከብት ማጐሪያንና ገንዘብ የሚለዋወጡበትን ጠረጴዛ በአሕዛብ አደባባይ ላይ ሠርተው ነበር:: *የገንዘብ መንዛሪዎችን ጠረጴዛ!* የዓመቱ ግብር በአገሬው ገንዘብ መከፈል ስለ ነበረበት፣ ምእመናኑ ይዘው የመጡትን ገንዘብ በውጭ ምንዛሪ ደንብ መሠረት መለወጥ ነበረባቸው:: ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው የአገሩ ሕግም (የአባቶች ትውፊት በመባል የሚታወቀው የጥንት መጽሐፍ መሠረት) (የማቴ 15፥2 ማብ ይመ)፣ አንዳንድ የመሥዋዕት ዐይነቶች በጢሮስ ገንዘብ ተገዝተው እንዲቀርቡ ያዝ ነበር:: *የርግብ ሻጮችን!* ሴቶች በሥርዐቱ መሠረት በሚነጹበት ጊዜ (ዘሌ 12፥6፤ ሉቃ 2፥22-24)፣ ሰዎች ከአንዳንድ የቆዳ በሽታ በሚነጹበት ጊዜ (ዘሌ 14፥22) እንዲሁም ለሌላ ጒዳይ (ዘሌ 15፥14:29) ርግቦች መሥዋዕት ሆነው ይቀርቡ ነበር:: ድኾችም ለመሥዋዕት የሚያቀርቡት ርግቦችን ነበር (ዘሌ 5፥7)::

11፥16 *ዕቃ ተሸክሞ በቤተ መቅደስ ቅጥር ግቢ ውስጥ!* ይህን የገለጸ ማርቆስ ብቻ ነው:: ከከተማው ተነሥቶ ወደ ደብረ ዘይት ተራራ ለመሄድ አቋራጩ መንገድ በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ውስጥ ማለፍ ሳይሆን አልቀረም:: የቍ 27 ማብ ይመ::

11፥17 *ለሕዝቦች ሁሉ የጸሎት ቤት!* ፈሪሃ እግዚአብሔር የነበራቸው አሕዛብ፣ ቤተ መቅደሱ ውስጥ ገብተው ማምለክ እንደሚፈቀድላቸው ኢሳ 56፥7 ያረጋግጣል:: የአይሁድ ሃይማኖት መሪዎች አሕዛብ የሚሰበሰቡበትን ቦታ የገበያ፣ ውካታ ያለበትና በሸቀጣ ሸቀጥ ንግድ ልውውጥ አካባቢው የገማ እንዲሆን ማድረጋቸው፣ እግዚአብሔር በነቢዩ፣ "ቤቴ ለሕዝቦች ሁሉ የጸሎት ቤት ይባላል" ብሎ ለአሕዛብ ጭምር በበጎ ፈቃዱ የሰጠውን ዕድል እንደ ማክላሸት ነው:: *የሌቦች ዋሻ!* ቤተ መቅደሱ ለዚህ የበቃው ሕዝቡ ገንዘቡን በመበዝበዙ ብቻ ሳይሆን፣ የቤተ መቅደሱንም ቅድስና በማጕደፋቸው ነው::

11፥18 *የካህናት አለቆችና ጸሐፍትም!* የማቴ 2፥4 ማብ ይመ:: *እንዴት እንደሚያጠፉት መንገድ ይፈልጉ ጀመር!* የ3፥6 ማብ ይመ:: ኢየሱስ በማንኛውም ረገድ ለኑሮአቸው የሚያሠጋ ጠላት ሆኖ ታያቸው::

11፥19 *ከከተማዪቱ ወጥተው ሄዱ!* ወደ ቢታንያ ነው (የቍ 11 ማብ ይመ)::

11፥20 *በማግሥቱ ጠዋት!* የሕማማቱ ሰሞን፣ ማክሰኞ ዕለት ማለት ነው:: *ከነሥሯ ደርቃ!* ይህ ዝርዝር አስረጅ የሚያመለክተው በለሲቱ ፈጽማ እንደ ደረቀች ነው (ኢዮ 18፥16 ይመ)፤ ይህም ወደፊት ማንም ከእርሷ ፍሬ እንደማያገኝባት ያሳያል:: በ70 ዓ.ም ለሚመጣውም ፍርድ ጒልህ ማስጠንቀቂያ ነበር (13፥2 እና የማቴ 24፥2 ማብ ይመ)::

11፥21 *መምህር!* በዕብራይስጥ "ረቢ" ይባላል:: *የረገምሃት በለስ!* የቍ 14 ማብ ይመ:: *ደርቃለች!* አባባሉ መሲሐቸውን አንቀበልም በማለት የተነሣሡት የአይሁድ ባለ ሥልጣናት ምን

[22]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ “በእግዚ አብሔር እመኑ[a]፤ [23]እውነት እላችኋለሁ፤ ማንም ይህን ተራራ፣ ‘ተንቀለህ ወደ ባሕር ተወርወር’ ቢለውና ይህንንም በልቡ ሳይጠራጠር ቢያምን ይሆንለታል። [24]ስለዚህ በጸሎት የምትለምኑትን ሁሉ እንደ ተቀበላችሁት አድርጋችሁ ብታምኑ ይሆንላችኋል። [25]እንዲሁም ለጸሎት በምትቆሙበት ጊዜ፣ የሰማዩ አባታችሁ ኀጢአታችሁን ይቅር እንዲልላችሁ፣ እናንተም በሰው ላይ ያላችሁን ሁሉ ይቅር በሉ። [26]ይቅር ባትሉ ግን የሰማዩ አባታችሁ ኀጢአታችሁን ይቅር አይላችሁም[b]።”

በኢየሱስ ሥልጣን ላይ ጥያቄ ተነሣ
11፥27-33 ተጓ ምብ - ማቴ 21፥23-27፤ ሉቃ20፥1-8

[27]እንደ ገና ወደ ኢየሩሳሌም መጡ፤ ኢየሱስ በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ውስጥ በሚዘዋወርበት ጊዜ፣ የካህናት አለቆች፣ ጸሐፍትና የሕዝብ ሽማግሌዎች ወደ እርሱ ቀርበው፣ [28]“እነዚህን ነገሮች የምታደርገው በምን ሥልጣን ነው? እነዚህን እንድታደርግስ ይህን ሥልጣን የሰጠህ ማን ነው” አሉት።

[29]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ “እስቲ እኔም አንድ ጥያቄ ልጠይቃችሁ፤ መልሱልኝ፤ እኔም እነዚህን ነገሮች በምን ሥልጣን እን ደማደርግ እነግራችኋለሁ። [30]የዮሐንስ ጥምቀት ከሰማይ ነበረችን ወይስ ከሰው? መልሱልኝ።”

[31]እነርሱም እርስ በርሳቸው እንዲህ ተባባሉ፤ “ ‘ከሰማይ ነው’ ብንል፣ ‘ታዲያ ለምን አላመናችሁትም?’ ይለናል፤ [32]‘ታዲያ፣ ከሰው ነው’ እንበልን?” ሕዝቡ ሁሉ ዮሐንስ እውነተኛ ነቢይ መሆኑን ያምኑ ስለ ነበር ፈሩ።

[33]ስለዚህ ለኢየሱስ “አናውቅም” ብለው መለሱለት።

ኢየሱስም፣ “እንግዲያው እኔም እነዚህን ነገሮች በምን ሥልጣን እንደማደርግ አልነግራችሁም” አላቸው።

11፥23 ማቴ21፥21
11፥24 ማቴ7፥7
11፥25 ማቴ6፥14
11፥32 ማቴ11፥9

የወይን ስፍራ የተከራዩ ገበሬዎች ምሳሌ
12፥1-12 ተጓ ምብ - ማቴ 21፥33-46፤ ሉቃ20፥9-19

12 ከዚያም እንዲህ እያለ በምሳሌ ይነግራቸው ጀመር፤ “አንድ ሰው ወይን ተከለ፤ ዙሪያውን አጠረ፤ ለመጭመቂያው ጕድጓድ ቈፈረ፤ የመጠበቂያም ማማ ሠራለት፤ ከዚያም ለገበሬዎች አከራይቶ ወደ ሌላ አገር ሄደ። [2]በመከር ጊዜም ከወይኑ ፍሬ እንዲያመጣለት ከአገልጋዮቹ አንዱን ወደ ገበሬዎቹ ላከ። [3]እነርሱ ግን ይዘው ደበደቡት፤ ባዶ እጁንም ሰደዱት። [4]እንደ ገናም ሌላ አገልጋይ ላከ። እነርሱም ራሱን ፈንክተውና አዋርደው መለሱት”፤ [5]አሁንም እንደ ገና ሌላ ላከ፤ ይህኛውንም ገደሉት፤ ከሌሎች ከብዙዎቹ መካከል አንዳንዶቹን ደበደቡ፤ አንዳንዶቹንም ገደሉ።

[6]“አሁንም የሚላክ ሌላ ነበረው፤ እርሱም የሚወደው ልጁ ነበረ፤ “ልጄንስ ያከብሩታል” በማለት ከሁሉ በኋላ ላከው።

[7]“ገበሬዎቹ ግን እርስ በርሳቸው፣ ‘ይህማ ዋናው ወራሹ ነው፤ ኑ እንግደለው፤ ርስቱ የእኛ ይሆናል’ ተባባሉ፤ [8]ከዚያም ይዘው ገደሉት፤ ከወይኑ ስፍራም አውጥተው ጣሉት።

[9]“እንግዲህ የወይኑ አትክልት ባለቤት ምን የሚያደርግ ይመስላችኋል? ይመጣል፤ ገበሬዎቹን ይገድላል፤ የወይኑንም አትክልት ለሌሎች ይሰጣል። [10]እንዲህ የሚለውን የመጽሐፍ ቃል አላነበባችሁምን፤

“ ‘ግንበኞች የናቁት ድንጋይ፣
 እርሱ የማእዘን ራስ[c] ሆነ፤
[11]ጌታ ይህን አድርጎአል፣
 ይህም ለዐይናችን ድንቅ ነው’?”

[12]ምሳሌውን የተናገረው ስለ እነርሱ መሆኑን ስላወቁ፣ ሊይዙት ፈለጉ፤ ነገር ግን ሕዝቡን ስለፈሩ ትተውት ሄዱ።

12፥1 ኢሳ5፥1-7
12፥6 ዕብ1፥1-3
12፥10 ሐሥ4፥11
12፥11 መዝ118፥22:23
12፥12 ማቴ22፥22፤ ማር11፥18

[a]22 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *በእግዚአብሔር ላይ እምነት ካላችሁ* ይላሉ።
[b]26 አንዳንድ ቅጆች ቍ 26 የላቸውም።
[c]10 ወይም *የማእዘን ድንጋይ*

ዐይኑት ዕጣ እንደሚደርስባቸው የሚገልጽ ትንቢት ሳይሆን አይቀርም።

11፥23 *እውነት እላችኋለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ። *ይህን ተራራ ... ባሕር፤* ከተራራው ባሻገር የሙት ባሕር የሚታይበትን የደብረ ዘይትን ተራራ ነው።

11፥27 *በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ፤* በዋናው የቤተ መቅደስ ሕንጻ ዙሪያ ብዙ አደባባዮች ነበሩ፤ ከእነዚህም፦ የሴቶች አደባባይ፣ የወንዶች (እስራኤላውያን) አደባባይ፣ የአሕዛብ አደባባይ የተባለው (ቍ 16 ይመ) ይገኙበታል። *የካህናት አለቆች፣ ጸሐፍት የሕዝብ ሽማግሌዎች፤* የ8፥31 ማብ ይመ።

11፥28 *ሥልጣን፤* የአይሁድ ሸንጎ፣ ኢየሱስ ሥልጣን ሳይኖረው ለምን እንደ ባለ ሥልጣን እንደሚሠራ ጥያቄ አቀረቡለት (የሉቃ 20፥2 ማብ ይመ)።

11፥30 *ከሰማይ ... ወይስ ከሰው፤* የአምላክን ስም በከንቱ ላለመጥራት ሲሉ፣ አይሁድ “ሰማይ” የሚለውን ቃል እግዚአብሔር ለማለት ይጠቀሙበት ነበር (ዘፀ 20፥7 ይመ)። ኢየሱስ ያቀረበው ጥያቄ የሚያሳየው፣ የእርሱም ሥልጣን እንደ መጥምቁ ዮሐንስ ከእግዚአብሔር የመጣ መሆኑን ነው።

12፥1-12፤ ብዙዎቹ የኢየሱስ ምሳሌዎች የሚያስተላልፉት አንድ ፍሬ ሐሳብ ነው። ይኸኛው ምሳሌ ግን ውስብስብ ነው፤ ዝርዝር ሐሳቡም በመጀመሪያው ምእተ ዓመት በገሊላ ከነበረው ማኅበራዊ ሁኔታ ጋር ይስማማል። ብዙ የገሊላ ምድር፣ በሌላ ስፍራ በሚኖሩ ሀብታም ባለ ርስቶች የተያዘ ስለሆነ፣ መሬታቸውን የሚያርሱላቸው ጭሰኞች ነበሩ። ይህ ምሳሌ በኢየሱስ ሕይወት ላይ የታለመውን ሤራና እግዚአብሔር በሤረኞች ላይ የሚያመጣውን ፍርድ በግልጽ ያሳያል፤ የማቴ 21፥35-37፡ 41 ማብ ይመ።

12፥1 *በምሳሌ፤* የ4፥2 ማብ ይመ። *አንድ ሰው ወይን ተከለ፤* አገላለጹ በኢሳ 5፥1-2 ላይ እስራኤል በወይን ተክል ምሳሌ የቀረበችበትን ዐይነት ነው። *የመጠበቂያም ማማ፤* የማቴ 21፥33 ማብ ይመ።

12፥7 *ርስቱ የእኛ ይሆናል፤* በአይሁድ ሕግ መሠረት ወራሽ የሌለው ንብረት፣ “ባለቤት እንደሌለው” ስለሚቈጠር ማንም ተነሥቶ ባለ መብት ነኝ ሊል ይችላል። ጭሰኞቹ ልጅየው መሬቱን ለመውረስ የመጣ ስለ መሰላቸው፣ እርሱን ከገደልን መሬቱን መውሰድ እንችላለን ብለው አሰቡ።

12፥9 *ለሌሎች፤* የማቴ 21፥41 ማብ ይመ።

12፥10 *የማእዘን ራስ፤* የመዝ 118፥22 ማብ ይመ።

12፥12 *ስለ እነርሱ፤* በ11፥27 ስለ ተጠቀሱት የአይሁድ ሸንጎ ተወካዮች ነው።

ለቄሳር ግብር ስለ መክፈል

12፥13-17 ተጓ ምብ - ማቴ 22፥15-22፤ ሉቃ20፥20-26

13ከዚያም በነገር እንዲያጠምዱት ከፈሪሳውያንና ከሄሮድስ ወገን ሰዎች ወደ እርሱ ላኩ:: 14እነርሱም መጥተው እንዲህ አሉት፤ "መምህር ሆይ፤ አንተ ትክክለኛ ሰው መሆንህን እናውቃለን፤ የሰዎች ማንነት ስለማይገድህም አታዳላም፤ የእግዚአብሔርን መንገድ ብቻ በእውነት ታስተምራለህ፤ ለመሆኑ ለቄሳር ግብር መክፈል ይገባል ወይስ አይገባም? 15እኛስ እንክፈል ወይስ አንክፈል?"

ኢየሱስ ግን ግብዝነታቸውን ዐውቆ፣ "ለምን ልታጠምዱኝ ትፈልጋላችሁ? እስቲ አንድ ዲናር አምጡልኝና ልየው" አላቸው:: 16እነርሱም አመጡለት፣ "ይህ የማን መልክ ነው? ጽሕፈቱስ የማን ነው?" አላቸው፤ እነርሱም፣ "የቄሳር ነው" አሉት::

17ኢየሱስም፣ "የቄሣርን ለቄሳር፣ የእግዚአብሔርን ለእግዚአብሔር ስጡ" አላቸው:: እነርሱም በእርሱ ተደነቁ::

ጋብቻና ትንሣኤ

12፥18-27 ተጓ ምብ - ማቴ 22፥23-33፤ሉቃ20፥27-38

18ከዚህ በኋላ የሙታን ትንሣኤ የለም የሚሉ ሰዱቃውያን ወደ እርሱ መጥተው እንዲህ ሲሉ ጠየቁት፤ 19"መምህር ሆይ፤ የአንድ ሰው ወንድም ሚስት አግብቶ ልጅ ሳይወልድ ቢሞት፣ ይህ ሰው ሴትየዋን አግብቶ ለወንድሙ ዘር እንዲተካ ሙሴ ጽፎልናል:: 20ታዲያ ሰባት ወንድማማቾች ነበሩ፤ የመጀመሪያው አግብቷት ዘር ሳይተካ ሞተ፤ 21ሁለተኛውም ሴትየዋን አገባት፤ እርሱም ዘር ሳይተካ ሞተ፤ ሦስተኛውም እንዲሁ፤ 22ሰባቱም አገቧት፤ ዘር ግን አልተኩም፤ በመጨረሻም ሴትየዋ ሞተች:: 23እንግዲህ፣ ሰባቱም አግብተዋታልና በትንሣኤ[T] ለማናቸው ሚስት ልትሆን ነው?" አሉት::

24ኢየሱስም፣ እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "የምትስቱት እኮ ቅዱሳት መጻሕፍትንና የእግዚአብሔርን ኀይል ስለማታውቁ ነው! 25ሙታን በሚነሡበት ጊዜ እንደ ሰማይ መላእክት ይሆናሉ እንጂ አያገቡም፤ አይጋቡም:: 26ስለ ሙታን መነሣት ግን፣ በሙሴ መጽሐፍ ይኸውም ስለ ቍጥቋጦው በተነገረው ክፍል፣ እግዚአብሔር 'እኔ የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ አምላክ፣ የያዕቆብ አምላክ ነኝ' ያለውን አላነበባችሁምን? 27እግዚአብሔር የሕያዋን አምላክ እንጂ የሙታን አምላክ አይደለም፤ ስለዚህ እጅግ ተሳስታችኋል::"

ከሁሉ የሚበልጠው ትእዛዝ

12፥28-34 ተጓ ምብ - ማቴ 22፥34-40

28ከጸሐፍትም አንዱ መጥቶ ሲከራከሩ ሰማቸው፤ ኢየሱስ ለቀረበለት ጥያቄ ተገቢውን መልስ መስጠቱን አስተውሎ፣ "ለመሆኑ ከትእዛዛት ሁሉ የሚበልጠው የትኛው ነው?" ሲል ጠየቀው::

29ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "ከሁሉ የሚበልጠው ይህ ነው፤ 'እስራኤል ሆይ ስማ፤ ጌታ አምላካችን አንድ ጌታ ነው፤ 30አንተም ጌታ አምላክህን በፍጹም ልብህ፣ በፍጹም ነፍስህ፣ በፍጹም ሐሳብህና በፍጹም ኀይልህ ውደድ::' 31ሁለተኛውም ይህ ነው፤ 'ባልንጀራህን እንደ ራስህ ውደድ::' ከእነዚህም የሚበልጥ ትእዛዝ የለም::"

32ጸሐፊውም እንዲህ አለው፤ "መምህር ሆይ፤ መልካም ብለሃል፤ እርሱ አንድ መሆኑን፣ ከእርሱም ሌላ አለመኖሩን መናገርህ ትክክል

12፥13 ማቴ12፥10፤ 22፥16፤ማር3፥6
12፥17 ሮሜ13፥7
12፥18 ሐሥ4፥1፤ 23፥8፤1ቆሮ15፥12
12፥19 ዘዳ25፥5
12፥24 2ጢሞ3፥15-17
12፥25 1ቆሮ15፥42፡49:52
12፥26 ዘፀ3፥6
12፥28ሉቃ10፥25-28፤20፥39
12፥30 ዘዳ6፥4:5
12፥31 ዘሌ19፥18፤ ማቴ5፥43
12፥32 ዘዳ4፥35፡39፤ኢሳ45፥6:14፤46፥9

T23 አንዳንድ ቅጆች *በትንሣኤ ሰዎች ከሙታን ሲነሡ* የሚል አላቸው

12፥13-17፤ ይህ የተፈጸመው በሕማማቱ ሰሞን ማክሰኞ ዕለት ከቤተ መቅደሱ አደባባዮች በአንዱ ሊሆን ይችላል::

12፥13 *ከፈሪሳውያንና፤* የ2፥16 ማብ ይመ:: *ከሄሮድስ ወገን፤* የ3፥6 ማብ ይመ:: በገሊላ በሚያስተምርበት ጊዜ ኢየሱስን ለመግደል የተጠነሰሰው ሤራ እየከረረ መጥቶ፣ በዚህ ጊዜ የባሰ እየተጠናከረ ሄዶአል::

12፥14 *ለቄሳር ግብር መክፈል፤* በይሁዳ ምድር ይኖሩ የነበሩ አይሁድ ለሮማዊው ንጉሠ ነገሥት ግብር የመክፈል ግዴታ ነበረባቸው:: ግብሩም በብዙዎች ዘንድ ተቀባይነት አልነበረውምና አንዳንዶቹ ላለመክፈል በድፍረት ውሳኔ አድርገው ነበር፤ ለንጉሠ ነገሥቱ ግብር መክፈል ማለት የሮማውያንን ገዥነት አምኖ የመቀበል ያህል ነበርና፤ የማቴ 22፥15-17 ማብ ይመ::

12፥15 *ዲናር፤* የ6፥37፤ ማቴ 22፥19 ማብ ይመ::

12፥17 *የቄሳርን ለቄሳር ... ስጡ፤* የማቴ 22፥21 ማብ ይመ:: ለእግዚአብሔር ያለብን ግዴታ ሳይጣስ በመንግሥትም በኩል የምንወጣው ግዴታ አለ (ሮሜ 13፥1-7፤ 1ጢሞ 2፥1-6፤ ቲቶ 3፥1-2፤ 1ጴጥ 2፥13-17 ይመ)::

12፥18 *የሙታን ትንሣኤ የለም የሚሉ፤* በትንሣኤ ሙታን አያምኑም፤ የሚቀበሉትም አምስቱን የሙሴ መጻሕፍት ብቻ ነበር፤ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውንም የአባቶች ወግና ልማድ ፈጽሞ አይቀበሉም ነበር (የማቴ 15፥2 ማብ ይመ):: እነዚህ አመለካከታቸው ከፈሪሳውያንና ከተራዎቹ አይሁድ ሃይማኖተኞች ጋር እንዳይጣጣሙ አድርጎአቸዋል:: *ሰዱቃውያን፤* ሀብታሞችና በቅንጦት የሚኖሩ የአይሁድ ክፍል ናቸው:: በአብዛኛው ይኖሩ የነበሩት በኢየሩሳሌም ሲሆን፣ ቤተ መቅደሱን መንከባከብና ማስተዳደር ቀዳሚ ተግባራቸው ነበር:: ኢየሱስ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን ቍጥራቸው አነስተኛ ቢሆንም እንኳ፣ በፖለቲካና በሃይማኖት ጕዳይ ተሰሚነታቸው ከፍተኛ ነበር፤ የማቴ 3፥7፤ ሉቃ 20፥27፤ ሐሥ 4፥1 ማብ ይመ::

12፥19፤ የማቴ 22፥24 ማብ ይመ::

12፥26 *በሙሴ መጽሐፍ፤* የመጀመሪያዎቹ አምስቱ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት (ኦሪቶቹ) ናቸው:: *ስለ ቍጥቋጦው ፤* በዘፀ 3፥1-6 ያለውን ለመጥቀስ የተለመደ አባባል ነው (ስለ ኤልያስ በ1ነገ 19፥1-10 ላይ የተጻፈው በሮሜ 11፥2 እንዴት እንደ ተጠቀሰ ይመ)::

12፥28 *ከ ... ሁሉ የሚበልጠው የትኛው ነው?* የአይሁድ መምህራን በሕጉ ውስጥ 613 አንቀጽ ያሏቸው መመሪያዎች አሉ ከማለታቸውም በላይ፣ እነዚሁኑ፣ "ከባድ" ("ትልቅ")፣ "ቀላል" ("ትንሽ") ትእዛዛት በማለት መድበዋቸው ነበር::

12፥29፤ ጌታ የጠቀሰው የመጀመሪያው ጥቅስ በዕብራይስጥ "ሽማዕ" በመባል ይታወቃል፤ ይኸውም በዕብራይስጡ በዘዳ 6፥4 ጥቅሱ፣ "ሽማዕ" በሚል ቃል ስለሚጀምር ነው፤ "ሽማዕ" በአማርኛ "ስማ" ማለት ነው:: ጸሎተኞች የሆኑ አይሁድ ጧት ማታ ለጸሎት በሚቀርቡበት ጊዜ፣ "ሽማዕ"ን በመድገም ሃይማኖታቸውን ይገልጻሉ:: እስከ ዛሬ ድረስ በየትኛውም ምኵራብ አምልኮ የሚጀመረው በዚሁ፣ "በሽማዕ" ነው::

12፥31፤ ባልንጀራን መውደድ እግዚአብሔርን እወዳለሁ ከሚል ሰው የሚጠበቅና የዚሁ ሰው የባሕርይ ገንዘቡ መሆኑን ለማሳየት፣ ኢየሱስ በዘሌ 19፥18 የተመለከተውን፣ በ"ሽማዕ" ላይ አከለበት:: *ባልንጀራህን፤* ሉቃ 10፥25-37 ይመ::

ነው፤ [33]እርሱን በፍጹም ልብህ፣ በፍጹም አእምሮህ፣ በፍጹም ነፍስህ፣ በፍጹም ኀይልህ መውደድ፣ እንዲሁም ባልንጀራህን እንደ ራስህ መውደድ ከሚቃጠል መሥዋዕት ሁሉና ከሌሎችም መሥዋዕቶች ይበልጣል::”

[34]ኢየሱስም በማስተዋል እንደ መለሰለት አይቶ፣ “አንተ ከእግዚአብሔር መንግሥት የራቅህ አይደለህም” አለው:: ከዚህ በኋላ ሊጠይቀው የደፈረ ማንም አልነበረም::

ክርስቶስ የማን ልጅ ነው?

12፥35-37 ተጓ ምብ - ማቴ24፥41-46፤ ሉቃ 20፥41-44
12፥38-40 ተጓ ምብ - ማቴ23፥1-7፤ ሉቃ 20፥45-47

[35]ኢየሱስ በቤተ መቅደሱ አደባባይ በሚያስተምርበት ጊዜ እንዲህ ሲል ጥያቄ አቀረበ፤ “ጸሐፍት እንዴት ክርስቶስ የዳዊት ልጅ ነው ይላሉ? [36]ዳዊት በመንፈስ ቅዱስ ሲናገር፣

“ጌታ ጌታዬን፣ ‘ጠላቶችህን ከእግርህ በታች እስካደርጋቸው ድረስ በቀኜ ተቀመጥ’ አለው::” ይላል፤

[37]ታዲያ ዳዊት ራሱ ‘ጌታ’ ካለው፣ ዳዊት እንዴት ተመልሶ ልጁ ይሆናል?”::

ብዙ ሕዝብም በደስታ ይሰማው ነበር::

[38]በሚያስተምርበትም ጊዜ እንዲህ አለ፤ “ከጻሐፍት ተጠንቀቁ፤ የተንዘረፈፈ ቀሚስ ለብሰው መዞርን ይወዳሉ፤ በየአደባባዩም የአክብሮት ሰላምታ ይሻሉ፤ [39]በምኵራብ ከፍተኛውን ወንበር፣ በግብዣም ቦታ የከበሬታን ስፍራ ይፈልጋሉ፤ [40]በረጅም ጸሎታቸው እያሳበቡ የመበለቶችን ቤት ያራቍታሉ፤ እነዚህ የባሰ ፍርድ ይቀበላሉ::”

የመበለቲቱ ስጦታ

12፥41-44 ተጓ ምብ - ሉቃ21፥1-4

[41]ኢየሱስ በገንዘብ ማስቀመጫው አንጻር ተቀምጦ ብዙ ሰዎች ስጦታቸውን ወደ ቤተ መቅደሱ ገንዘብ ማስቀመጫ ሣጥን ሲያስገቡ ይመለከት ነበር። ብዙ ሀብታሞች ብዙ ገንዘብ አስገቡ፤ [42]አንዲት ምስኪን መበለት ግን ከአንድ ሳንቲም የማይበልጡ ሁለት የናስ ቤሳዎች አስገባች::

[43]ኢየሱስም ደቀ መዛሙርቱን ጠርቶ፣ እንዲህ አላቸው፤ “እውነት እላችኋለሁ፤ ይህቺ ድኻ መበለት ሣጥኑ ውስጥ ከጣሉት ከሌሎቹ የበለጠ አስገባች። [44]እነዚህ ሁሉ ከተረፈው ሀብታቸው ሰጡ፤ እርሷ ግን በድኽነት ዕቅሟ ያላትን ሁሉ አውጥታ ለመኖሪያ የሚሆናትን እንዳለ ሰጠች::”

የመጨረሻው ዘመን ምልክቶች

13፥1-37 ተጓ ምብ - ማቴ 24፥1-51፤ሉቃ21፥5-36

13 ከቤተ መቅደስ ሲወጣ ከደቀ መዛሙርቱ አንዱ፣ “መምህር ሆይ፤ ድንጋዮቹ እንዴት እንደ ሆኑ፣ ሕንጻውም እንዴት ውብ እንደ ሆነ እይ” አለው::

[2]ኢየሱስም መልሶ፣ “እነዚህን ታላላቅ ሕንጻዎች ታያለህን? አንዱ ድንጋይ በሌላው ላይ እንደ ሆነ አይቀርም፤ ሁሉም ፈራሽ ነው” አለው::

[3]ኢየሱስ በቤተ መቅደሱ ትይዩ፣ በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ተቀምጦ ሳለ ጴጥሮስ፣ ያዕቆብ፣ ዮሐንስና እንድርያስ እንዲህ ሲሉ ጠየቁት፤ [4]“ይህ መቼ እንደሚሆን ንገረን፤ የዚህስ ሁሉ ፍጻሜ ምልክቱ ምንድን ነው?”

[5]ኢየሱስም እንዲህ ይላቸው ጀመር፤ “ማንም እንዳያስታችሁ ተጠንቀቁ፤

12፥33 1ሳሙ15፥22፤ ሆሴ6፥6፤ሚክ6፥6-8፤ ዕብ10፥8
12፥34 ማቴ3፥2፤ 22፥46፤ሉቃ20፥24
12፥35 ማቴ9፥27፤ 26፥55
12፥36 2ሳሙ23፥2፤መዝ110፥1፤ ማቴ22፥44
12፥37 ዮሐ12፥9
12፥39 ሉቃ11፥43
12፥41 2ነገ12፥9፤ ዮሐ8፥20
12፥44 2ቆሮ8፥12
13፥2 ሉቃ19፥44
13፥3 ማቴ4፥21፤ 21፥1
13፥5 ቍ22፤ ኤር29፥8፤ኤፌ5፥6፤ 2ተሰ2፥3፡10-12፤ 1ጢሞ4፥1፤ 2ጢሞ3፥13፤ 1ዮሐ4፥6

12፥33 *ከሚቃጠል መሥዋዕት ሁሉና ከሌሎችም መሥዋዕቶች፤* ሰውየው ጥያቄውን ያቀረበውና ኢየሱስም የመለሰለት በቤተ መቅደስ ግቢ ውስጥ ለመሆኑ ይህ በቂ ማስረጃ ነው (11፥27 ይመ)::

12፥34 *ከእግዚአብሔር መንግሥት፤* የማቴ 3፥2 ማብ ይመ::

12፥35 *በቤተ መቅደሱ አደባባይ፤* የ 11፥27 ማብ ይመ:: *ክርስቶስ፤* የግሪክ ቃል ሲሆን፣ ትርጕሙ “የተቀባ” ማለት ነው:: *የዳዊት ልጅ፤* የ10፥47 ማብ ይመ:: መሲሑ ከዳዊት ዘር እንደሚመጣ ብዙዎቹ ያውቁ ነበር::

12፥36 *ጌታ ጌታዬን ... አለው፤* እግዚአብሔር የዳዊት ጌታ ለሆነው ለመሲሑ አለው ማለት ነው:: (የመዝ 110፥1 ማብ ይመ):: ጌታ ኢየሱስ ይህን የጠቀሰው መሲሑ የዳዊት ዘር ብቻ ሳይሆን፣ ከዳዊትም በላይ የዳዊት ጌታ መሆኑን ለማሳየት ነው::

12፥38 *የተንዘረፈፈ ቀሚስ፤* ጸሐፍት ጫፉ መሬት የሚነካ ባለ ዘርፍ የነጭ ሐር ቀሚስ ይለብሱ ነበር::

12፥39 *በምኵራብ ከፍተኛውን ወንበር፤* ቅዱሳት መጻሕፍት በውስጡ ከሚቀመጡበት ሣጥን ፊት ለፊት ያለው አግዳሚ ወንበር ሲሆን፣ በምኵራብ ውስጥ ለአምልኮ የተቀመጡ ሁሉ እዚያ የተቀመጡትን ሊያዩአቸው ይችሉ ነበር::

12፥40 *የመበለቶችን ቤት ያራቍታሉ፤* ጸሐፍቱ ቋሚ ደመወዝ ስላልነበራቸው ኑሮአቸውን የሚገፉት በበጎ አድራጊዎች ልግስና ነበር፤ የዚህ ዐይነት ሥርዐት ዐጕል በመሆኑ የግል ጥቅም ለማሳደድ ያመቻል፤ በተለይ መበለቶች ለዚህ ዐይነቱ ብዝበዛ የተጋለጡ ናቸው::

12፥41 *ወደ ቤተ መቅደሱ ገንዘብ ማስቀመጫ፤* በቤተ መቅደሱ ግቢ ውስጥ የሴቶች አደባባይ በሚባለው ስፍራ ይቀመጥ ነበር:: በዚህ ስፍራ ወንዶችም ሴቶችም መገኘት ይችላሉ፤ ሴቶች ግን ወደ ቤተ መቅደሱ ዋና ሕንጻ መጠጋት አይፈቀድላቸውም:: የምጽዋት ሣጥኑ የጥሩምባ ቅርጽ ያላቸው 13 አፎች አሉት፤ መባውም የሚሰበሰበው ከምእመኑ ነው::

12፥42 *ከአንድ ሳንቲም የማይበልጡ ... የናስ ቤሳዎች፤* በዚያን ዘመን በፓሌስቲና ምድር ይሠራባቸው የነበሩ አነስተኛ የገንዘብ ክፍልፋዮች ናቸው:: መበለቲቱ የሰጠችው መባ አነስተኛ ቢሆንም፣ ያመጣችው “ያላትን ሁሉ” ነው (ቍ 44፤ የ2ቆሮ 8፥12 ማብ ይመ)::

12፥43 *እውነት እላችኋለሁ፤* የ 3፥28 ማብ ይመ::

13፥1-37፤ ማርቆስ በዚህ ምዕራፍ ላይ ያሰፈረው ገለጻ፣ ‘የደብረ ዘይት ተራራ ምእላድ’ ተብሎ ይታወቃል፤ ይህም በአምስት ክፍል ይመደባል፡- (1) ቤተ መቅደሱ እንደሚፈርስ ኢየሱስ የተናገረው ትንቢትና የደቀመዛሙርቱ ጥያቄ (ቍ 1-4)፤ (2) ከአታላዮችና በመጨረሻው ዘመን ከሚታዩ ሐሰተኛ ምልክቶች ስለ መጠንቀቅ (ቍ 5-23)፤ (3) ስለ ሰው ልጅ መምጣት (ቍ 24-27)፤ (4) የበለሷ ምሳሌ (ቍ 28-31)፤ (5) ንቁ ስለ መጠባበቅ የተሰጠ ምክር (ቍ 32-37)::

13፥1 *ድንጋዮቹ እንዴት እንደ ሆኑ፤* አይሁዳዊው ታሪክ ጸሐፊ ዮሴፍ ወልደ ከርዮን (ዮሲፉስ) እንደ ገለጸው፣ እነዚህ ድንጋዮች ነጫጭ ነበሩ፤ አንዳንዶቹ ርዝመታቸው 11 ሜትር ከፍታቸው 4 ሜትር፣ ስፋታቸውም 5 ሜትር ነበር::

13፥2፤ የማቴ 24፥2 ማብ ይመ::

13፥3 *በደብረ ዘይት ተራራ፤* የ11፥1 ማብ ይመ:: *ጴጥሮስ፣ ያዕቆብ፣ ዮሐንስና እንድርያስ፤* 1፥16-20 ይመ::

13፥4፤ ደቀ መዛሙርቱ የቤተ መቅደሱ መፍረስ የዓለምን ፍጻሜ የሚያስከትል መስሎአቸው ነበር (ማቴ 24፥3 ይመ):: *ምልክቱ፤* ደቀ መዛሙርቱ ቤተ መቅደሱ የሚፈርስበትና የዘመኑ ፍጻሜ መቃረቡን የሚያውቁበት መንገድ ነው::

13፥5 *ተጠንቀቁ፤* ኢየሱስ በደብረ ዘይት ተራራ ላይ በሰጠው ምእላድ በዚሁ ምዕራፍ በቍ 9፡23፡33፡35፡37 ላይ በተለያየ አባባል ማሳሰቢያ መስጠቱ፣ ከትምህርቱ ዐላማዎች አንዱ፣ ደቀ መዛሙርቱ በአንዳንድ ሁኔታ እንዳይታለሉ ለማስጠንቀቅ እንደ ሆነ ግልጽ ነው::

[6]ብዙዎች፣ 'እኔ እርሱ ነኝ' እያሉ በስሜ ይመጣሉ፤ ብዙዎችንም ያስታሉ። [7]ስለ ጦርነትና ስለ ጦርነት ወሬ በምትሰሙበት ጊዜ አትደንግጡ፤ ይህማ መሆን አለበት፤ ፍጻሜው ግን ገና ነው። [8]ሕዝብ በሕዝብ ላይ፣ መንግሥት በመንግሥት ላይ ይነሣል፤ በብዙ ቦታም የመሬት መንቀጥቀጥና ራብ ይሆናል፤ እነዚህ ሁሉ የምጥ ጣር መጀመሪያ ናቸው።

[9]"ለራሳችሁ ተጠንቀቁ፤ ለአካባቢ ሸንጎ አሳልፈው ይሰጧችኋል፤ በምኵራብ ይገርፏችኋል፤ ምስክር ትሆኑም ዘንድ በእኔ ምክንያት በገዦችና በነገሥታት ፊት ትቆማላችሁ። [10]አስቀድሞ ግን ወንጌል ለሕዝብ ሁሉ መሰበክ አለበት። [11]ተይዛችሁ ለፍርድ በምትቀርቡበት ጊዜ፣ በዚያች ሰዓት የሚሰጣችሁን ተናገሩ እንጂ ምን እንናገራለን በማለት አስቀድማችሁ አትጨነቁ፤ የሚናገረው መንፈስ ቅዱስ እንጂ እናንተ አይደላችሁምና።

[12]"ወንድም ወንድሙን፣ አባትም ልጁን ለሞት አሳልፎ ይሰጣል፤ ልጆች በወላጆቻቸው ላይ ያምፃሉ፤ ይገድሏቸዋልም። [13]በእኔ ምክንያት በሰው ሁሉ ዘንድ የተጠላችሁ ትሆናላችሁ፤ እስከ መጨረሻው የሚጸና ግን ይድናል።

[14]"'የጥፋት ርኵሰት' ስፍራው ባልሆነ ቦታ ቆሞ በምታዩት ጊዜ አንባቢው ያስተውል፤ በይሁዳ ያሉ ወደ ተራሮች ይሽሹ፤ [15]በቤቱ ጣራ ላይ ያለ አይውረድ፤ ንብረቱንም ለማውጣት ወደ ቤቱ አይግባ፤ [16]በእርሻ ቦታ ያለ ልብሱን ለመውሰድ አይመለስ። [17]በእነዚያ ቀናት ለነፍሰ ጡሮችና ለሚያጠቡ ወዮላቸው! [18]ይህም በክረምት እንዳይሆን ጸልዩ፤ [19]በመጀመሪያ እግዚአብሔር ፍጥረትን ከፈጠረበት ጊዜ አንሥቶ እስከ አሁን ድረስ፣ እንዲሁ ደግሞም ወደ ፊት አቻ የሌለው ታላቅ መከራ ይሆናልና። [20]ጌታ ቀኖቹን ባያሳጥራቸው ኖሮ ማንም ባልዳነ ነበር፤ ስለ መረጣቸው ስለ ምርጦቹ ሲል ግን ቀኖቹን አሳጥሮአል። [21]በዚያን ጊዜ ማንም፣ 'እነሆ፤ ክርስቶስ[u] እዚህ ነው?' ቢላችሁ ወይም፣ 'እነሆ፤ እዚያ ነው' ቢላችሁ አትመኑ። [22]ሐሰተኛ ክርስቶሶችና ሐሰተኛ ነቢያት ተነሥተው፣ ምልክቶችንና ድንቆችን በማድረግ፣ ቢቻላቸው የተመረጡትን እንኳ ያስታሉ። [23]ስለዚህ ተጠንቀቁ፤ ጊዜው ሳይደርስ ሁሉን ነግሬአችኋለሁ።

[24]"በዚያን ጊዜ፣ ከመከራው በኋላ 'ፀሓይ
ትጨልማለች፣
ጨረቃም ብርሃኗን አትሰጥም፤
[25]ከዋክብት ከሰማይ ይረግፋሉ፤
የሰማይ ኀይላትም ይናወጣሉ።'

[26]"በዚያን ጊዜም የሰው ልጅ በታላቅ ኀይልና ግርማ በደመና ሲመጣ ያዩታል። [27]እርሱም መላእክቱን ልኮ ከአራቱ ነፋሳት፣ ከምድር ዳርቻ እስከ ሰማያት ዳርቻ ምርጦቹን ይሰበስባል።

[28]"ምሳሌውን ከበለስ ተማሩ፤ ቅርንጫፏ ሲለመልም፣ ቅጠሏ ሲያቈጠቍጥ በጋ እንደ ተቃረበ ታውቃላችሁ፤ [29]እንዲሁ ደግሞ እነዚህ ነገሮች መፈጸማቸውን ስታዩ እንደ ቀረበ፣ በደጅም እንደ ሆነ ዕወቁ። [30]እውነት እላችኋለሁ፣ እነዚህ ነገሮች እስከሚፈጸሙ ድረስ ይህ ትውልድ[a] አያልፍም፤ [31]ሰማይና ምድር ያልፋሉ፤ ቃሌ ግን አያልፍም።

ቀኑና ሰዓቱ አይታወቅም

[32]"ነገር ግን ስለዚያች ቀን ወይም ስለዚያችም ሰዓት ከአብ በቀር፣ የሰማይ መላእክትም ቢሆኑ፣

[u]21 ወይም *መሲሑ*
[a]30 ወይም *ዘር*

13፥9 ማቴ10፥17
13፥11 ማቴ10፥19፡20፤ሉቃ12፥11፡12
13፥12 ሚክ7፥6፤ ማቴ10፥21፤ ሉቃ12፥51-53
13፥13 ማቴ10፥22፤ ዮሐ15፥21
13፥14 ዳን9፥27፤ 11፥31፤12፥11
13፥17 ሉቃ23፥29
13፥19 ማር10፥6፤ ዳን9፥26፤12፥1፤ ኢል2፥2
13፥21 ሉቃ17፥23፤21፥8
13፥22 ማቴ7፥15፤ ዮሐ4፥48፤ 2ተሰ2፥9፡10
13፥23 2ጴጥ3፥17
13፥25 ኢሳ13፥10፤ 34፥4፤ማቴ24፥29
13፥26 ራእ1፥7
13፥27 ዘካ2፥6
13፥30 ማር9፥1፤ ሉቃ17፥25
13፥31 ማቴ 5፥18
13፥32 ሐሥ1፥7፤ 1ተሰ5፥1፡2

13፥6 *'እኔ እርሱ ነኝ'፤* መሲሑ ነኝ ማለት ነው።

13፥7 *ፍጻሜው፤* የሚያመለክተው የኢየሩሳሌምን መጥፋት ሳይሆን፣ የዘመኑን መጨረሻ ነው (ማቴ 24፥3 ይመ)።

13፥8 *የምጥ፤* የማቴ 24፥8 ማብ ይመ።

13፥9 *ለአካባቢ ሸንጎ፤* የምኵራብ አለቆችን ያቀፈ መንፈሳዊ ጉባኤ ነው። *ይገርፏችኋል፤* የአይሁድን ሕግ መተላለፍ በግርፋት የሚያስቀጣ ሲሆን፣ ከፍተኛው ቅጣት ሠላሳ ዘጠኝ ጅራፍ ነበር (2ቆሮ 11፥23-24 ይመ)።

13፥10 *አስቀድሞ፤* ከዘመን ፍጻሜ በፊት ማለት ነው (ማቴ 24፥14 ይመ)

13፥13 *እስከ መጨረሻው የሚጸና፤* እስከ መጨረሻው በእምነት መጽናት፣ ድነት ማግኘትን ያመለክታል (ከዕብ 3፥14፤ 6፥11-12፤ 10፥36 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥14 *የጥፋት ርኵሰት፤* የዳን 9፥25-27፤ ማቴ 24፥15 ማብ ይመ። *ስፍራው ባልሆነ ቦታ ቆሞ፤* 2ተሰ 2፥4 ይመ። *በይሁዳ ያሉ ወደ ተራሮች ይሽሹ፤* የማቴ 24፥16 ማብ ይመ።

13፥15 *በቤቱ ጣራ፤* የ2፥4፤ ሉቃ 17፥31 ማብ ይመ።

13፥16 *ልብሱን፤* የማቴ 5፥40 ማብ ይመ።

13፥17 *ለነፍሰ ጡሮችና ለሚያጠቡ፤* በአስጨናቂ ሁኔታ የሚሰደዱትን ሁሉ የሚወክሉ ናቸው።

13፥18 *በክረምት፤* ከባድ ዝናብ ዘንቦ፣ ወንዞች ሞልተው ከታሰበበት ቦታ ለመድረስ የሚያቅትበት ወቅት ነው።

13፥19 *አቻ የሌለው ታላቅ መከራ፤* የማቴ 24፥21 ማብ ይመ።

13፥20 *ምርጦቹ፤* የእግዚአብሔር ሰዎች የሆኑትን ነው።

13፥21 *ክርስቶስ፤* የማቴ1፥7 አማራጭ ትርጕም ይመ።

13፥24 *በዚያን ጊዜ፤* የዘመን ፍጻሜን ለመግለጽ የተለመደ የብሉይ ኪዳን አባባል ነው (ኤር 3፥16፡18፤ 31፥29፤ 33፥15-16፤ ኢል 3፥1፤ ዘካ 8፥23 ይመ)። *ከመከራው፤* ቍ 19 እና የማቴ 24፥21 ማብ ይመ።

13፥25፤ በ ቍ 24-25 ላይ የተገለጸው ሐሳብ፣ የፍጥረተ ዓለም መናጋትና ፈጽሞ መጥፋት የሚያመለክት አይደለም፤ በወደቀው ዓለም ላይ የሚመጣውን አስፈሪ ፍርድ የሚያመለክት የተለመደ አገላለጽ ነው (ኢሳ13፥10፤ 24፥21-23፤ 34፥4፤ ሕዝ 32፥7-8፤ ኢል 2፥10፡31፤ 3፥15፤ አሞ 8፥9 ይመ)።

13፥26 *የሰው ልጅ፤* የ8፥31 ማብ ይመ። *በታላቅ ኀይልና ግርማ በደመና ሲመጣ፤* የክርስቶስን ዳግም ምጽአት የሚያመለክት ነው (8፥38፤ 2ተሰ 1፥6-10፤ ራእ 19፥11-16 ይመ)።

13፥27 *መላእክቱን፤* የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ፤ ከራእ 14፥14-16 ጋር ያነጻጽሩ። *ምርጦቹን ይሰበስባል፤* በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር የተበተነውን ሕዝቡን እንደሚሰበስብ ተነግሮአል (ዘዳ 30፥3-4፤ ኢሳ 43፥6፤ ኤር 32፥37፤ ሕዝ 34፥13፤ 36፥24)።

13፥28 *ከበለስ፤* የ11፥13 ማብ ይመ።

13፥29 *እነዚህ ነገሮች፤* በቍ 5-23 ላይ የሰፈሩት ምልክቶች፣ ከኢየሩሳሌም መጥፋትና ከዘመን ፍጻሜ በፊት የሚደርሱ ናቸው። *እንደ ቀረበ …፤ በደጅም እንደ ሆነ፤* ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት የተነገረ ይሆናል (ሉቃ 21፥31፤ ማቴ 24፥33 ይመ)።

13፥30 *እውነት እላችኋለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ። *ትውልድ፤* ቃሉ የተለመደውን የሰውን ዕድሜ የሚያመለክት ሆኖ ከታሰበ፣ ኢየሱስ በምድር ላይ ሳለ የነበረውን ትውልድ ወይም እነዚህ ምልክቶች መፈጸም በሚጀምሩበት ጊዜ የሚገኘውን ትውልድ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (የሉቃ 21፥32 ማብ ይመ)።

13፥32 *ስለዚያች ቀን፤* የጌታን መገለጥ አስመልክቶ የሚነገር የብሉይ ኪዳን አባባል ነው (አሞ 8፥3፡9፡13፤ 9፥11፤ ሚክ 4፥6፤ 5፥10፤ 7፥11)፤ ይኸውም የሰው ልጅ እንደሚመጣ የሚያመለክት ነው (ቍ 26)። *መላእክት፤* የዘፍ16፥7 ማብ ይመ።

ወልድም ቢሆን፣ ማንም አያውቅም:: [33]ስለዚህ ጊዜው መቼ እንደሚሆን አታውቁምና ተጠንቀቁ፤ ትጉ፣ ጸልዩም*:: [34]ይህም ቤቱን ለአገልጋዮቹ ትቶ፣ እያንዳንዱን አገልጋይ በየሥራ ድርሻው ላይ አሰማርቶ፣ በረኛው ነቅቶ እንዲጠብቅ አዝዞ የሄደውን ሰው ይመስላል:: [35]እንግዲህ የቤቱ ባለቤት በምሽት ወይም በውድቅት፣ በዶሮ ጩኸት ወይም ጎሕ ሲቀድ እንደሚመጣ አታውቁምና ተግታችሁ ጠብቁ፤ [36]ድንገት ሲመጣ ተኝታችሁ እንዳያገኛችሁ! [37]ለእናንተ የምነግራችሁን ለሰው ሁሉ እናገራለሁ፤ ተግታችሁ ጠብቁ!"

ኢየሱስን ሽቶ የቀባችው ሴት

14፥1-11 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥2-16
14፥1፡2፡10፡11 ተጓ ምብ - ሉቃ22፥1-6
14፥3-8 ማመ - ዮሐ12፥1-8

14 ፋሲካና የቂጣ በዓል ሊከበር ሁለት ቀን ሲቀረው፣ የካህናት አለቆችና ጸሐፍት ኢየሱስን የሚይዙበትና የሚገድሉበትን ዘዴ ይፈልጉ ነበር:: [2]ሆኖም፣ "ሕዝቡ ዐመፅ እንዳያነሣ በበዓሉ ሰሞን መሆን የለበትም" ይባባሉ ነበር::

[3]እርሱም በቢታንያ በለምጻሙ ስምዖን ቤት በማዕድ ተቀምጦ ሳለ፣ አንዲት ሴት ዋጋው እጅግ ውድ የሆነ ንጹሕ የናርዶስ ሽቱ የተሞላበት የአልባስጥሮስ ቢልቃጥ ይዛ መጣች፣ ቢልቃጡንም ሰብራ ሽቱውን በራሱ ላይ አርከፈከፈችው::

[4]በዚያ ከነበሩት አንዳንዶቹ በድርጊቱ ተቈጥተው እንዲህ ይባባሉ ነበር፤ "ሽቱው ለምን በከንቱ ይባክናል? [5]ከሦስት መቶ ዲናር በላይ ተሽጦ፣ ገንዘቡን ለድኾች መስጠት ይቻል ነበር::" ሴትየዋንም ነቀፏት::

[6]ኢየሱስ ግን እንዲህ አላቸው፤ "ተዉአት፣ ለምን ታስቸግሯታላችሁ? መልካም ነገር አድርጋልኛለች:: [7]ድኾች ምን ጊዜም ከእናንተ ጋር ናቸው፤ በፈለጋችሁ ጊዜ ልትረዷቸው ትችላላችሁ፤ እኔ ግን ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር አልኖርም፤ [8]እርሷ ማድረግ የምትችለውን ያህል አድርጋለች፤ ለመቃብሬ እንዲሆን ሰውነቴን አስቀድማ ቀብታለች:: [9]እውነት እላችኋለሁ፤ ይህ ወንጌል በዓለም ሁሉ በሚሰበክበት በማንኛውም ስፍራ እርሷ ያደረገችው መታሰቢያ ሆኖ ይነገርላታል::"

[10]ከዚህ በኋላ ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ የሆነው የአስቆሮቱ ይሁዳ አሳልፎ ሊሰጠው ወደ ካህናት አለቆች ሄደ:: [11]እነርሱም ይህን ሲሰሙ ደስ አላቸው፤ ገንዘብ ሊሰጡትም ቃል ገቡለት፤ ስለዚህ እርሱን አሳልፎ የሚሰጥበትን ምቹ ጊዜ ይጠባበቅ ነበር::

የጌታ እራት

14፥12-26 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥17-30፤ ሉቃ22፥7-23
14፥22-25 ተጓ ምብ - 1ቆሮ11፥23-25

[12]የፋሲካ በግ በሚታረድበት በቂጣ በዓል የመጀመሪያው ቀን፣ ደቀ መዛሙርቱ ወደ

13፥33 1ተሰ5፥6
13፥34 ማቴ25፥14
13፥37 ሉቃ12፥35-40
14፥1 ማቴ12፥14፤ ዮሐ11፥55
14፥3 ማቴ21፥17፤ ሉቃ7፥37-39
14፥7 ዘዳ15፥11
14፥8 ዮሐ19፥40
14፥9 ማቴ24፥14፤ ማር16፥15
14፥10 ማቴ10፥4፤ ማር3፥16-19
14፥12 ዘፀ12፥1-11፤ ዘዳ16፥1-4፤1ቆሮ5፥7

*33 ጸልዩ የሚለው ቃል በአንዳንድ ቅጆች አይገኝም::

ወልድም ቢሆን፤ በመሠረቱ የእግዚአብሔር አብ ዕቅድ ከእግዚአብሔር ወልድ የተሰወረ ሊሆን አይችልም:: ጌታ ሥጋ ሆኖ ፍጹም ሰው በመሆን ከአብ ጋር መስተካከልን ለጊዜው በገዛ ፈቃዱ ትቶአል (ፊል 2፥6-8 ይመ)፤ በምድራዊ ሕይወቱም ብዙ ነገር ማድረግ ሲችል ለዐላማው ሲል ራሱን ወስኖአል (ማቴ 26፥53-54፤ ሉቃ9፥29-36 ይመ):: ስለዚህ ያን ቀን በተመለከተ፣ "ወልድም ቢሆን እንኳ አያውቀውም" ሲል ዕውቀቱን እስከ ጊዜው በገዛ ፈቃዱ እንደ ተወ እናያለን እንጂ፣ በሥላሴ አካላት ዘንድ መበላለጥን አያመለክትም (ዮሐ 10፥30 ይመ):: *ማንም አያውቅም፤* የዘመኑ ፍጻሜ መቼ እንደሚሆን ቍልጭ አድርጎ የሚያሳይ ነገር ካለ፣ የእምነት ዕንቅፋት ይሆናል እንጂ አንጻች አያግዝም:: አንዳንድ ምልክቶች ተሰጥተዋል፤ ይሁን እንጂ የወደፊቱን ሁኔታ በዝርዝርና በቅደም ተከተል እንዲያመለክቱ ተብሎ አይደለም::

13፥35 *በምሽት ወይም በውድቅት፣ በዶሮ ጩኸት ወይም ጎሕ ሲቀድ፤* ሮማውያን ሌሊቱን ከፍለው ጊዜን የሚለዩበት አራቱ የሌሊት ጊዜያት መለኪያ ናቸው (የማቴ 14፥25 ማብ ይመ)::

14፥1 *ፋሲካ፤* የጌታ መልአክ የግብፃውያንን የበኵር ልጅ ገድሎ የዕብራውያኑ ቤት ግን ሳይነካ ማለፉን የሚያስታውሱበት የአይሁድ በዓል ነው (ዘፀ 12፥13፡23፡27 ይመ):: የበግ ጠቦት ወይም የፍየል ግልገል የሚያርዱት በ"ኒሳን" (ከመጋቢት እስከ ሚያዝያ) ወር በዐሥራ አራተኛው ቀን ሲሆን፣ የሚበሉትም በፀሓይ መግቢያና በእኩለ ሌሊት መካከል ባለው ጊዜ ውስጥ ነበር:: የአይሁድ የቀን አቈጣጠር የሚጀምረው ፀሓይ መጥለቂያ ላይ ስለ ሆነ፣ የፋሲካ በዓል የሚደረገው በኒሳን ወር በዐሥራ አምስተኛው ቀን ነው:: *የቂጣ በዓል፤* ይህ በዓል ከፋሲካ ዕለት ጀምሮ እርሾ ያልገባበት ቂጣ በተከታታይ ለሰባት ቀን የሚበላበት በዓል ነው (ዘፀ 12፥15-20፤ 23፥15፤ 34፥18፤ ዘዳ 16፥1-8 ይመ):: *የካህናት አለቆች፤* የ8፥31 ማብ ይመ:: *ጸሐፍት፤* የማቴ 2፥4 ማብ ይመ::

14፥2 *በበዓሉ ሰሞን መሆን የለበትም፤* በፋሲካ በዓልና ለአንድ ሳምንት በሚቈየው የቂጣ በዓል ሰሞን፣ የኢየሩሳሌም ሕዝብ ቍጥር ከአምሳ ሺህ እስከ ብዙ መቶ ሺህ ይደርስ ነበር፤ ይህን ያህል ብዛት ባለውና በቀላሉ ሊነሣሣ በሚችል ሕዝብ መካከል ኢየሱስን መንካት ሁከት ሊያስከትል ይችላል::

14፥3-9፤ ይህ ሁኔታ በዮሐንስ ወንጌል የተፈጸመው የሕማማት ሰሞን ከመግባቱ በፊት ነው (ዮሐ 12፥1 ይመ):: ማቴዎስና ማርቆስ ግን የአይሁድ ሃይማኖት መሪዎችን ጥላቻና የይሁዳን ክሕደት፣ ኢየሱስን ሽቶ ከቀባችው ሴት ፍቅርና ቅን አገልግሎት ጋር ለማነጻጸር ሲሉ ታሪኩን ወደ ፋሲካው ሰሞን ያቀረቡት ይመስላል::

14፥3 *ቢታንያ፤* የማቴ 21፥17 ማብ ይመ:: *ለምጻሙ ስምዖን፤* የማቴ 26፥6 ማብ ይመ:: *በማዕድ ተቀምጦ ሳለ፤* እየተመገበ ሳለ ማለት ነው:: *አንዲት ሴት፤* ከዮሐንስ ወንጌል (12፥3) እንደምንረዳው ይህች ሴት የማርታና የአልዓዛር እኅት የነበረችው ማርያም ናት:: *ናርዶስ፤* በአብዛኛው በሕንድ አገር ከሚበቅል የተክል ዐይነት የሚገኝ ሽቱ ሲሆን፣ ሽቱው የሚሠራው ከዚሁ ተክል ሥሮች ከሚወጣ ጥሩ መዐዛ ካለው ዘይት ነው:: *የአልባስጥሮስ ቢልቃጥ፤* የታሸገ ባለ ረጅም አንገት የሽቱ መያዣ ሲሆን፣ ሽቱው ሲፈለግ ዐንገቱ ላይ ይሰበራል፤ ቢልቃጡም የሚይዘው ሽቱ አንድ ጊዜ ለመቀባት በቂ ነበር:: *በራሱ ላይ አርከፈከፈችው፤* በበዓላት ሽቱ መቀባባት የተለመደ ነበር (መዝ 23፥5፤ ሉቃ 7፥46 ይመ):: የሴትየዋ አድራጎት ምን ያህል ለጌታ የተሰጠ ሕይወት እንዳላት ያሳያል::

14፥4 *በዚያ ከነበሩት አንዳንዶቹ፤* ማቴዎስ (26፥8) ደቀ መዛሙርት እንደ ሆኑ ሲናገር፣ ዮሐንስ (12፥4-5) ደግሞ ለይቶ የአስቆሮቱ ይሁዳ ነው ይላል::

14፥5 *ለድኾች መስጠት፤* በፋሲካ ዋዜማ ለድኾች ምጽዋት መስጠት በአይሁድ ዘንድ የተለመደ ነበር (ዮሐ 13፥29 ይመ)::

14፥7 *ድኾች ምን ጊዜም ከእናንተ ጋር ናቸው፤* እንዲህ በማለቱ ኢየሱስ ለድኾች አይጨነቅም ማለት አይደለም፤ እርሱ ራሱ ለችግረኞች የሚራራ ነውና (ማቴ 6፥2-4፤ ሉቃ 4፥18፤ 6፥20፤ 14፥13፡21፤ 18፥22፤ ዮሐ 13፥29 ይመ)::

14፥8 *ለመቃብሬ እንዲሆን፤* የቀብር ሥርዐት ከመፈጸሙ በፊት፣ አስከሬንን መዐዛ ባለው ዘይት መቀባት በአይሁድ ዘንድ የተለመደ ነበር (16፥1 ይመ):: ለወንጀለኛ ግን እንደዚህ ያለ ሥርዐት ስለማይፈጸምለት፣ ኢየሱስ እንደ ወንጀለኛ ተቈጥሮ እንደሚገደል ከወዲሁ የሚያመለክት ይመስላል::

14፥9 *እውነት እላችኋለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ:: *ወንጌል፤* የ1፥1 ማብ ይመ::

14፥10 *የአስቆሮቱ ይሁዳ፤* የ3፥19 ማብ ይመ:: *ካህናት አለቆች፤* የ8፥31 ማብ ይመ:: በፋሲካ በዓል ኢየሱስን ለመያዝ

የሕማማት ሳምንት

ቢታንያ፣ ደብረ ዘይትና ኢየሩሳሌም

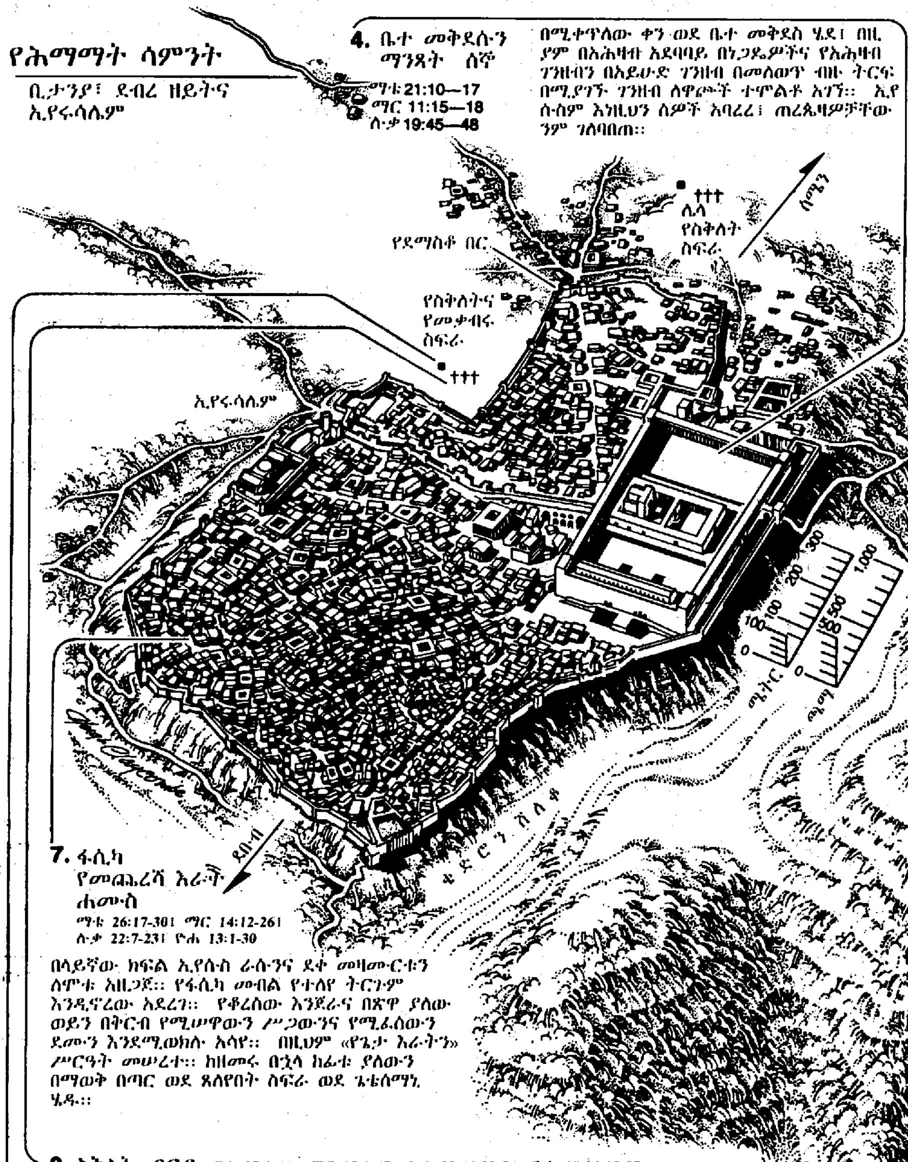

4. ቤተ መቅደሱን ማንጻት ሰኞ

ማቴ 21:10—17
ማር 11:15—18
ሉቃ 19:45—48

በሚቀጥለው ቀን ወደ ቤተ መቅደስ ሄደ፤ በዚያም በአሕዛብ አደባባይ በነጋዴዎችና የአሕዛብ ገንዘብን በአይሁድ ገንዘብ በመለወጥ ብዙ ትርፍ በሚያገኙ ገንዘብ ለዋጮች ተሞልቶ አገኘ። ኢየሱስም እነዚህን ሰዎች አባረረ፤ ጠረጴዛዎቻቸውንም ገለባበጠ።

7. ፋሲካ የመጨረሻ እራት ሐሙስ

ማቴ 26:17-30፤ ማር 14:12-26፤ ሉቃ 22:7-23፤ ዮሐ 13:1-30

በላይኛው ክፍል ኢየሱስ ራሱንና ደቀ መዛሙርቱን ለሞቱ አዘጋጀ። የፋሲካ መብል የተለየ ትርጉም እንዲኖረው አደረገ። የቆረሰው እንጀራና በጽዋ ያለው ወይን በቅርብ የሚሠዋውን ሥጋውንና የሚፈሰውን ደሙን እንደሚወክሉ አሳየ። በዚህም «የጌታ እራትን» ሥርዓት መሠረተ። ከዘመሩ በኋላ ከፊቱ ያለውን በማወቅ በጣር ወደ ጸለየበት ስፍራ ወደ ጌቴሴማኒ ሄዱ።

8. ስቅለት- ዐርብ ማቴ 27:1-66፤ ማር 15:1-47፤ ሉቃ 22:66-23:56፤ ዮሐ 18:28-19:37

አልፎ ከተሰጠ፣ ከታሰረ፣ ደቀ መዛሙርቱ ከተለዩት፣ በሐሰት ከተከሰሰ፣ ከተካደ፣ ወታደሮች ከመቱትና ካፌዙበት በኋላ «የራስ ቅል» ወደ ተባለ ስፍራ መስቀል ተሸክሞ እንዲሄድ ተደረገ፤ በዚያም ከሌሎች ሁለት እስረኞች ጋር ሰቀሉት።

9. መቃብሩ

የኢየሱስ ሥጋ ከምሽቱ 12:00 በፊት በመቃብሩ ውስጥ ዋለ። ዐርብ ማታ፣ ሰንበት ጀምሮ እስኪያልቅ በመቃብር ውስጥ ነበረ።

10. ትንሣኤ- እሁድ ማቴ 28:1-13፤ ማር 16:1-20፤ ሉቃ 24:1-49፤ ዮሐ 20:1-31

ጠዋት በማለዳ ወደ መቃብሩ የሄዱት ሴቶች የመቃብሩ መዝጊያ ድንጋይ ተንከባሎ አገኙት። አንድ መልአክም ኢየሱስ ሕያው እንደሆነ ነግሮአቸው መልእክት ላካቸው። ኢየሱስ በአትክልት ስፍራ ለመግደላዊት ማርያም፣ ከዚያም ለጴጥሮስ፣ በኤማሁስ መንገድ ይጓዙ ለነበሩ ሁለት ደቀ መዛሙትና በኋላም ከቶማስ በስተቀር ለሌሎቹ ደቀ መዛሙርት ታየ። የትንሣኤው እውነተኛነት የተረጋገጠ ነው።

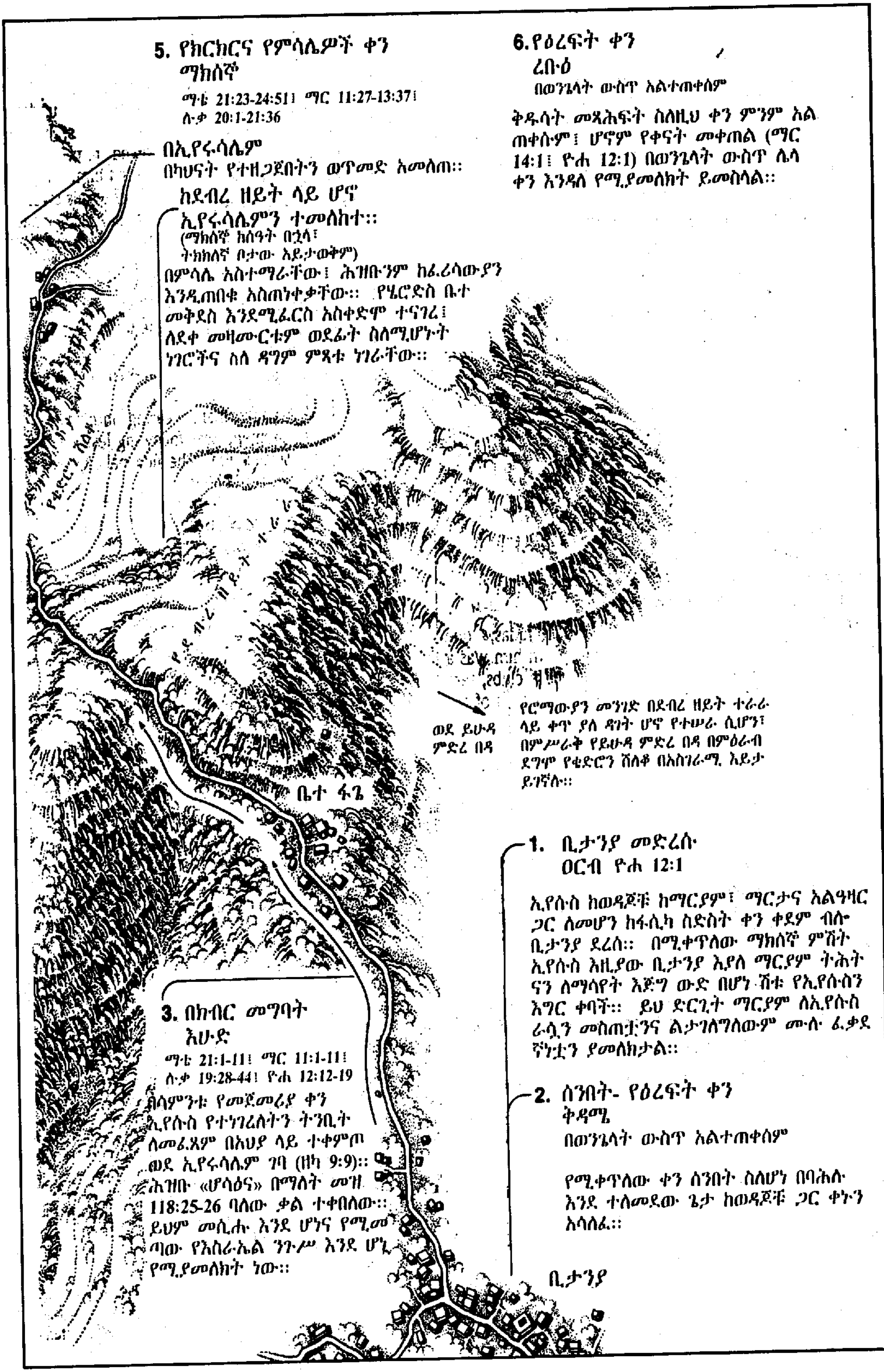

የሮማውያን መንገድ በደብረ ዘይት ተራራ ላይ ቀጥ ያለ ዳገት ሆኖ የተሠራ ሲሆን፣ በምሥራቅ የይሁዳ ምድረ በዳ በምዕራብ ደግሞ የቄድሮን ሸለቆ በአስገራሚ እይታ ይገኛሉ::

1. ቢታንያ መድረሱ
ዐርብ ዮሐ 12:1

ኢየሱስ ከወዳጆቹ ከማርያም፣ ማርታና አልዓዛር ጋር ለመሆን ከፋሲካ ስድስት ቀን ቀደም ብሎ ቢታንያ ደረሰ:: በሚቀጥለው ማክሰኞ ምሽት ኢየሱስ እዚያው ቢታንያ እያለ ማርያም ትሕትናን ለማሳየት እጅግ ውድ በሆነ ሽቱ የኢየሱስን እግር ቀባች:: ይህ ድርጊት ማርያም ለኢየሱስ ራሷን መስጠቷንና ልታገለግለውም ሙሉ ፈቃደኛነቷን ያመለክታል::

2. ሰንበት- የዕረፍት ቀን
ቅዳሜ
በወንጌላት ውስጥ አልተጠቀሰም

የሚቀጥለው ቀን ሰንበት ስለሆነ በባሕሉ እንደ ተለመደው ጌታ ከወዳጆቹ ጋር ቀኑን አሳለፈ::

3. በክብር መግባት
እሁድ
ማቴ 21:1-11፤ ማር 11:1-11፤ ሉቃ 19:28-44፤ ዮሐ 12:12-19

በሳምንቱ የመጀመሪያ ቀን ኢየሱስ የተነገረለትን ትንቢት ለመፈጸም በአህያ ላይ ተቀምጦ ወደ ኢየሩሳሌም ገባ (ዘካ 9:9):: ሕዝቡ «ሆሳዕና» በማለት መዝ 118:25-26 ባለው ቃል ተቀበለው:: ይህም መሲሑ እንደ ሆነና የሚመጣው የእስራኤል ንጉሥ እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው::

5. የክርክርና የምሳሌዎች ቀን
ማክሰኞ
ማቴ 21:23-24:51፤ ማር 11:27-13:37፤ ሉቃ 20:1-21:36

በኢየሩሳሌም
በካህናት የተዘጋጀበትን ወጥመድ አመለጠ::

ከደብረ ዘይት ላይ ሆኖ
ኢየሩሳሌምን ተመለከተ::
(ማክሰኞ ከሰዓት በኋላ፣ ትክክለኛ ቦታው አይታወቅም)
በምሳሌ አስተማራቸው፤ ሕዝቡንም ከፈሪሳውያን እንዲጠበቁ አስጠነቀቃቸው:: የሄሮድስ ቤተ መቅደስ እንደሚፈርስ አስቀድሞ ተናገረ፤ ለደቀ መዛሙርቱም ወደፊት ስለሚሆኑት ነገሮችና ስለ ዳግም ምጻቱ ነገራቸው::

6. የዕረፍት ቀን
ረቡዕ
በወንጌላት ውስጥ አልተጠቀሰም

ቅዱሳት መጻሕፍት ስለዚህ ቀን ምንም አልጠቀሱም፤ ሆኖም የቀናት መቀጠል (ማር 14:1፤ ዮሐ 12:1) በወንጌላት ውስጥ ሌላ ቀን እንዳለ የሚያመለክት ይመስላል::

ኢየሱስ ቀርበው፣ “የፋሲካ እራት የት እንድናዘጋጅልህ ትፈልጋለህ?” አሉት።

[13]እርሱም ከደቀ መዛሙርቱ ሁለቱን እንዲህ ሲል ላካቸው፤ “ወደ ከተማ ሂዱ፤ እንስራ ውሃ የተሸከመ ሰው ይገናኛችኋል፤ [14]ወደሚገባበት ቤትም ተከተሉት፤ የቤቱንም ጌታ፣ “ ‘መምህሩ፣ ከደቀ መዛሙርቴ ጋር የፋሲካን ራት የምበላበት የእንግዳ ማረፊያ የትኛው ነው?’ ” ብሎአል በሉት፤ [15]እርሱም በሰገነቱ ላይ የተሰናዳና የተነጠፈ ሰፊ አዳራሽ ያሳያችኋል፤ እዚያ አዘጋጁልን።”

[16]ደቀ መዛሙርቱም ወጥተው ወደ ከተማይቱም ሄዱ፤ ማንኛውም ነገር ኢየሱስ እንዳላቸው ሆኖ አገኙት፤ ፋሲካውንም አሰናዱ።

[17]በመሸም ጊዜ ኢየሱስ ከዐሥራ ሁለቱ ጋር መጣ። [18]በማዕድ ላይ ሳሉም፣ “እውነት እላችኋለሁ፣ ከመካከላችሁ አንዱ፣ አብሮኝ የሚበላው እርሱ አሳልፎ ይሰጠኛል” አላቸው።

[19]እነርሱም አዘኑ፤ እያንዳንዳቸውም፣ “እኔ እሆንን?” ይሉት ጀመር።

[20]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ “ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ፣ ከእኔ ጋር እጁን በወጭቱ ውስጥ የሚያጠልቀው ነው። [21]የሰው ልጅስ ስለ እርሱ እንደ ተጻፈው ይሄዳል፤ የሰውን ልጅ አሳልፎ ለሚሰጥ ለዚያ ሰው ግን ወዮለት፤ ያ ሰው ባይወለድ ይሻለው ነበር።”

[22]ሲበሉም እንጀራ አንሥቶ ባረከ፤ ቈርሶም ለደቀ መዛሙርቱ ሰጣቸውና፣ “እንኩ፤ ይህ ሥጋዬ ነው” አላቸው፣

[23]ጽዋውንም አንሥቶ፤ አመስግኖም ሰጣቸው፤ ሁሉም ከዚያ ጠጡ።

[24]ደግሞም እንዲህ አላቸው፤ “ይህ ስለ ብዙዎች የሚፈስ የአዲስ[a] ኪዳን ደሜ ነው፤ [25]“እውነት እላችኋለሁ፤ በእግዚአብሔር መንግሥት አዲሱን የወይን ፍሬ እስከምጠጣበት እስከዚያች ቀን ድረስ ዳግም ይህን አልጠጣም።”

[26]ከዚህ በኋላ መዝሙር ዘምረው ወደ ደብረ ዘይት ተራራ ወጡ።

ጴጥሮስ እንደሚክደው ኢየሱስ አስቀድሞ ተናገረ

14፥27-31 ተጓ ምብ - ማቴ26፥31-35

[27]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ “እንዲህ ተብሎ እንደተጻፈ፣ ሁላችሁ ትክዱኛላችሁ፤

‘እረኛውን እመታለሁ
በጎቹም ይበተናሉ’ ”

[28]ከተነሣሁ በኋላ ግን፣ ቀድሜአችሁ ወደ ገሊላ እሄዳለሁ።”

[29]ጴጥሮስም፣ “ሁሉም ቢሰናከሉ እንኳ እኔ አላደርገውም” አለ።

[30]ኢየሱስም፣ “እውነት እልሃለሁ፤ በዚህች ሌሊት ዶሮ ሁለት[b] ጊዜ ሳይጮኽ፣ ሦስት ጊዜ ትክደኛለህ” አለው።

[31]ጴጥሮስም፣ “ከአንተ ጋር ብሞት እንኳ ከቶ አልክድህም” በማለት ይበልጥ አጽንቶ ተናገረ። ሁሉም ደግሞ እንደዚሁ አሉ።

ኢየሱስ በጌቴሴማኒ ጸለየ

14፥32-42 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥36-46፤ ሉቃ22፥40-46

[32]ከዚህ በኋላ ጌቴሴማኒ ወደሚባል ስፍራ ሄዱ፤ ኢየሱስም ደቀ መዛሙርቱን፣ “እኔ ስጸልይ

14፥15 ሐሥ1፥13
14፥20 ዮሐ13፥18-27
14፥21 ማቴ8፥20
14፥22 ማቴ14፥19
14፥23 1ቆሮ10፥16
14፥24 ማቴ26፥28
14፥25 ማቴ3፥2
14፥26 ማቴ21፥1
14፥27 ዘካ13፥7
14፥28 ማር16፥7
14፥30 ቍ66-72፤ ሉቃ22፥34፤ ዮሐ13፥38
14፥31 ሉቃ22፥33፤ ዮሐ13፥37

[a]24 አንዳንድ ቅጆች አዲስ የሚለው ቃል የላቸውም።
[b]30 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ሁለት ጊዜ የሚለው ሐረግ የላቸውም።

ዕቅድ ባይኖራቸውም፣ ይኸኛው ያላሰቡት መልካም አጋጣሚ ሆነላቸው (ቍ 2 ይመ)።

14፥11 *ገንዘብ፤* ሠላሳ ጥሬ ብር ነው (ማቴ 26፥15)።

14፥12 *በቂጣ በዓል የመጀመሪያው ቀን፤* በመሠረቱ የኒሳን ወር ዐሥራ አምስተኛው ቀን የፋሲካ ማግሥት ማለት ነው (የቍ 1 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ፣ “የፋሲካ በግ በሚታረድበት” የሚለው ሐረግ ቀኑን የኒሳን ወር ዐሥራ አራተኛው ቀን ያደርገዋል፤ የፋሲካ በግ የሚታረደው በዚህ ቀን ነበርና (ዘፀ 12፥6)። አንዳንድ ጊዜ ስምንቱ ቀን በሙሉ የቂጣ በዓል በመባል ስለሚታወቅ፣ “በቂጣ በዓል የመጀመሪያው ቀን” የተባለው የኒሳን ወር ዐሥራ አራተኛውን ቀን ሊሆን ይችላል።

14፥13 *ከደቀ መዛሙርቱ ሁለቱን፤* ጴጥሮስንና ዮሐንስን ነው (ሉቃ 22፥8)። *እንስራ ውሃ የተሸከመ ሰው፤* በዚያ ጊዜ በነበረው ልማድ እንስራ የሚሸከሙት ሴቶች ብቻ ስለ ነበሩ፣ ሰውየውን ለይቶ ማወቅ አስቸጋሪ አልነበረም።

14፥14 *የእንግዳ ማረፊያ የትኛው ነው?* በአይሁድ ልማድ መሠረት ማንኛውም የኢየሩሳሌም ነዋሪ የፋሲካን በዓል ለማክበር ከሩቅ የመጣ ምእመን ማረፊያ ሲጠይቀው የመስጠት ባህል ነበረው። ጌታም እንደዚህ ዐይነት ልብ ያለውን ባለ ማረፊያ ቤት ከሩቁ ዐውቆአል።

14፥15 *አዘጋጁልን፤* ዝግጅቱ ለፋሲካ በዓል የሚያስፈልገውን ምግብና መጠጥ ሁሉ ይጨምራል፤ ይኸውም ቂጣ፣ የወይን ጭማቂ፣ መራራ ቅጠል፣ ወጥና የበግ ጠቦት ነበር።

14፥17 *በመሸም ጊዜ፤* በሕማማት ሰሞን ሐሙስ ዕለት ማለት ነው።

14፥18 *በማዕድ ላይ ሳሉም፤* በመሠረቱ የፋሲካ እራት የሚበላው ተቀምጦ ሲሆን (ዘፀ 12፥11)፣ ኢየሱስ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን ግን ጋደም ብሎ ግራ እጅን በመደገፍ ነበር። *እውነት እላችኋለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ።

14፥20 *ከእኔ ጋር እጁን በወጭቱ ውስጥ የሚያጠልቀው፤* የማቴ 26፥23 ማብ ይመ።

14፥21 *የሰው ልጅ፤* የ8፥31 ማብ ይመ። *ስለ እርሱ እንደ ተጻፈው፤* ኢየሱስ ይህን ሲናገር በኢሳ 53 ላይ፣ “ስለሚሠቃየው አገልጋይ” የተጻፈው ክፍል በልቡ እንዳለ አያጠራጥርም።

14፥22፤ የጌታን እራት በተመለከተ በአዲስ ኪዳን አራት ትረካዎች አሉ (ማቴ 26፥26-28፤ ማር 14፥22-24፤ ሉቃ 22፥19-20፤ 1ቆሮ 11፥23-25)። የማቴዎስና የማርቆስ ትረካ በጣም ይመሳሰሉ፤ የሉቃስና የጳውሎስም ተመሳሳይነት አላቸው። በሁሉም ትረካ የሚከተሉት ነጥቦች ይገኛሉ፦ እንጀራን ማንሣት፣ ማመስገን ወይም መባረክ፣ እንጀራውን መቍረስ፣ “ይህ፣ ሥጋዬ ነው” ማለት፣ ጽዋውን ማንሣት፣ ደሙ ከኪዳኑ ጋር ግንኙነት እንዳለው ገለጻ ማድረግ። የጌታ እራት ሥርዐት ወደ ፊት መከበር እንዳለበት ኢየሱስ ማዘዙን የገለጹት ጳውሎስና ሉቃስ ብቻ ናቸው። *ይህ ሥጋዬ ነው፤* ኅብስቱ ስለ እነርሱ የተሰጠውን ሥጋውን ይወክላል ማለት ነው (ሉቃ 22፥19፤ 1ቆሮ 11፥24 ይመ)።

14፥24 *ስለ ብዙዎች፤* የሮሜ 5፥15 ማብ ይመ። *የአዲስ ኪዳን ደሜ፤* ጽዋው የኢየሱስን ደም ይወክላል፤ ደሙም ሞቱን ያመለክታል። እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው አዲሱ ኪዳን ሊጸና የሚችለው ስርየት በሚያስገኘው በኢየሱስ ክርስቶስ ሞት ብቻ ነው (ኤር 31፥31-34፤ ዕብ 8፥8-12 ይመ፤ እንዲሁም የሉቃ 22፥20 ማብ ይመ)፤ የዘፀ 24፥6-8 ማብ ይመ።

14፥25 *እውነት እላችኋለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ። *በእግዚአብሔር መንግሥት፤* የማቴ 3፥2 ማብ ይመ።

14፥26 *መዝሙር፤* የማቴ 26፥30 ማብ ይመ። *ደብረ ዘይት ተራራ፤* የ11፥1 ማብ ይመ።

14፥30 *እውነት እልሃለሁ፤* የ3፥28 ማብ ይመ። *ሁለት ጊዜ ሳይጮኽ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ቍ 72 ይመ።

14፥32 *ጌቴሴማኒ፤* በደብረ ዘይት ተራራ ተዳፋት ላይ የነበረ የአትክልት ቦታ ሲሆን፣ ኢየሱስ ከሚያዘወትራቸው ቦታዎች አንዱ ነበር (ሉቃ 22፥39፤ ዮሐ 18፥2 ይመ)። የቦታው ስያሜ በዕብራይስጥ፣ “የዘይት መጭመቂያ” ማለት ነው፤ ይኸውም ዘይት ከወይራ ፍሬ እንደሚጨመቅበት ያሳያል።

እናንተ እዚህ ቈዩ" አላቸው። [33]ጴጥሮስን፣ ያዕቆብንና ዮሐንስንም ይዞ ሄደ፤ እጅግ ያዝን ይጨነቅ ጀመር። [34]ደግሞም፣ "ነፍሴ እስከ ሞት ድረስ እጅግ አዘነች፤ እዚሁ ሁኑና ንቃታችሁ ጠብቁ" አላቸው።

[35]ጥቂት እልፍ ብሎም በምድር ላይ በመውደቅ ቢቻል ሰዓቱ ከእርሱ እንዲያልፍ ጸለየና፣ [36]"አባ[a]፤ አባት ሆይ፤ ሁሉ ነገር ይቻልሃልና ይህን ጽዋ ከእኔ አርቀው፤ ነገር ግን የእኔ ፈቃድ ሳይሆን የአንተ ፈቃድ ይሁን" አለ።

[37]ተመልሶም ሲመጣ ደቀ መዛሙርቱን ተኝተው አገኛቸው፤ ጴጥሮስንም እንዲህ አለው፣ "ስምዖን ሆይ፣ ተኝተሃልን? አንድ ሰዓት እንኳ ነቅተህ መጠበቅ አቃተህ? [38]ወደ ፈተና እንዳትገቡ ትጉ፤ ጸልዩም፤ መንፈስ ዝግጁ ነው፣ ሥጋ ግን ደካማ ነው።"

[39]እንደ ገናም ሄዶ መጀመሪያ የጸለየውን ደግሞ ጸለየው። [40]ዳግመኛም ሲመለስ ዐይናቸውን እንቅልፍ ከብዶት ተኝተው አገኛቸው፤ የሚመልሱለትንም አያውቁም ነበር።

[41]ሦስተኛ ጊዜም መጥቶ እንዲህ አላቸው፤ "አሁንም እንደተኛችሁና እንዳረፋችሁ ናችሁ? ይበቃል! ሰዓቲቱ ደርሳለች፤ እነሆ፤ የሰው ልጅ ለኀጢአተኞች እጅ አልፎ ይሰጣል። [42]ተነሡ፤ እንሂድ፤ አሳልፎ የሚሰጠኝ መጥቶአል።"

ኢየሱስ ተያዘ

14፥43-50 ተጓ ምብ - ማቴ26፥47-56፤ ሉቃ22፥47-50፤ ዮሐ18፥3-11

[43]ወዲያው እየተናገረ ሳለ ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ ይሁዳ መጣ፤ አብረውትም ሰይፍና ዱላ የያዙ፣ ከካህናት አለቆች፣ ከጸሐፍትና ከሽማግሌዎች የተላኩ ብዙ ሰዎች ነበሩ።

[44]አሳልፎ የሚሰጠውም፣ "እኔ የምስመው እርሱ ነውና ያዙት፤ ተጠንቅቃችሁም ውሰዱት" በማለት አስቀድሞ ምልክት ሰጥቶአቸው ነበር። [45]እንደ ደረሰም ወዲያው ወደ ኢየሱስ ቀርቦ፣ "መምህር ሆይ!" ብሎ ሳመው፤ [46]ሰዎቹም ኢየሱስን ያዙት አሰሩትም። [47]በአቅራቢያው ቆመው ከነበሩት አንዱ ሰይፉን መዞ የሊቀ ካህናቱን አገልጋይ ጆሮ ቈረጠ።

[48]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "እንደ ወንበዴ በሰይፍና በቈመጥ ልትይዙኝ መጣችሁን? [49]በየዕለቱም በቤተ መቅደስ እያስተማርሁ ከእንናተ ጋር ስኖር አልያዛችሁኝም፤ መጻሕፍት ይፈጸሙ ዘንድ ይህ ሆነ።" [50]በዚህ ጊዜ ሁሉም ትተውት ሸሹ።

[51]ዕርቃኑን ለመሸፈን በፍታ ያገለደመ አንድ ወጣት ኢየሱስን ይከተል ነበር። ሰዎቹም ይህን ወጣት በያዙት ጊዜ፣ [52]ግልድሙን ጥሎ ዕራቁቱን ሸሸ።

ኢየሱስ በሸንጎ ፊት

14፥53-65 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥57-68፤ ዮሐ18፥12፡13፡19-24
14፥61-63 ተጓ ምብ - ሉቃ 22፥67-71

[53]ኢየሱስንም ወደ ሊቀ ካህናቱ ወሰዱት፤ በዚያም የካህናት አለቆች፣ ሽማግሌዎችና ጸሐፍት ሁሉ ተሰበሰቡ። [54]ጴጥሮስም ከሩቅ እየተከተለው፣ እስከ ሊቀ ካህናቱ ግቢ ዘለቀ፤ በዚያም ተቀምጦ ከሎሌዎቹ ጋር እሳት ይሞቅ

14፥33 ማቴ4፥21
14፥34 ዮሐ12፥27
14፥35 ቍ41፤ ማቴ26፥18
14፥36 ማቴ20፥22፤ 26፥39፤ሮሜ8፥15፤ ገላ4፥6
14፥38 ማቴ6፥13፤ ሮሜ7፥22፡23
14፥41 ቍ35፤ ማቴ26፥18
14፥43 ማቴ10፥4
14፥45 ማቴ23፥7
14፥49 ኢሳ53፥7-12፤ ማቴ1፥22፤ 26፥55
14፥50 ቍ27
14፥54 ማቴ26፥31፤ ዮሐ18፥18

[a]36 በአራማይክ ቋንቋ አባት የሚጠራበት ነው።

14፥33 *ጴጥሮስን፣ ያዕቆብንና ዮሐንስን፤* የ5፥37 ማብ ይመ።

14፥36 *አባ አባት ሆይ፤* ከአብ ጋር ልዩ ቅርበት እንዳለው የሚያሳይ ነው። *ይህን ጽዋ፤* ተልእኮው ይፈጸም ዘንድ ኢየሱስ ከአብ እጅ የተቀበለውን የሞት ጽዋና በላዩ የመጣውን የእግዚአብሔር ቍጣ ነው። ኢየሱስ እንዲህ ያለው፣ ይህን ያህል ሞትን ስለ ፈራ አይደለም፤ እርሱ የፈራው ሞቱ የዓለምን ኀጢአት በራሱ ላይ እንዲሸከም ስለሚያደርገው ነው፤ የ10፥38 ማብ ይመ።

14፥37 *ስምዖን፤* የ1፥16 ማብ ይመ። ለጴጥሮስ በግል የተነገረው፣ ምናልባት ከቶ ኢየሱስን አልክድም ብሎ ስለ ነበር ሊሆን ይችላል (ቍ 29-31 ይመ)።

14፥38 *ወደ ፈተና እንዳትገቡ፤* በፈተና እንዳትወድቁ ማለት ነው። እዚህ ላይ ፈተናው አስጨናቂና አሥጊ ሁኔታ ቢደርስባቸውም ጸንቶ በእምነት አለመገኘት ነው። *መንፈስ ዝግጁ ነው፤* የሰው መንፈስ በእግዚአብሔር ቍጥጥር ሥር ከሆነ፣ የሥጋን ድካም ይቋቋማል፤ አባባሉ ከመዝ 51፥12 የተወሰደ ነው።

14፥41 *የሰው ልጅ፤* የ8፥31 ማብ ይመ።

14፥43 *ይሁዳ፤* የ3፥19 ማብ ይመ። *ሰይፍና ዱላ የያዙ... ብዙ ሰዎች፤* ከቤተ መቅደሱ አካባቢ ራቅ ባለው ቦታ፣ ሥነ ሥርዐት እንዲያስከብሩ የተመደቡ ረዳት ፖሊሶች ወይም የአገረ ገዥው ግቢ ጠባቂዎች ናቸው። ጌታን በመያዙ ግርግር ውስጥ ከቤተ መቅደስ ጠባቂዎች በተጨማሪ ቢያንስ የተወሰነ የሮማ ወታደር ቡድን እንደ ነበረ ዮሐንስ ይጠቍማል (18፥3)። አንዳንዶቹ ዱላ ይዘው መገኘታቸው፣ የቅርብ ጊዜ ምልምል እንደ ነበሩ ያሳያል። *ከካህናት አለቆች፣ ከጸሐፍትና ከሽማግሌዎች፤* የ8፥31፤ ማቴ2፥4 ማብ ይመ። ኢየሱስ እንዲያዝ የትእዛዝ ወረቀት የወጣው ከአይሁድ ሸንጎ ነበር።

14፥45 *መምህር ሆይ፤* በዕብራይስጥ፣ "ረቢ" ይባላል። *ሳመው፤* ደቀ መዛሙርት ለመምህራቸው የአክብሮት ሰላምታ የሚያቀርቡት በመሳሳም ነበር፤ የሉቃ 22፥47 ማብ ይመ።

14፥47 *በአቅራቢያው ቆመው ከነበሩት፤* ይህ ሰው ጴጥሮስ እንደ ነበርና ጆሮውን የተቈረጠው ሎሌ ማልኮስ ይባል እንደ ነበር ከዮሐንስ ወንጌል እንረዳለን (ዮሐ 18፥10)።

14፥49 *በቤተ መቅደስ፤* የ11፥27 ማብ ይመ። *መጻሕፍት ይፈጸሙ ዘንድ፤* በኢሳ 53፣ በተለይም በዘካ 13፥7 ላይ የተጻፈውን የሚመለከት ሊሆን ይችላል። በዘካርያስ የተመለከተውን ኢየሱስ በቍ 27 ላይ ጠቅሶታል፤ ይህም በከፊል ይሁን እንጂ በዚህ ጊዜ ትንቢቱ ተፈጽሞአል።

14፥50 *ትተውት ሸሹ፤* በቍ 27-31 ላይ የተጻፈው እንዲፈጸም ነው።

14፥51 *አንድ ወጣት፤* ስሙ ሳይጠቀስ እንዲሁ መገለጹ፣ ይህ ሰው ይህንኑ ወንጌል የጻፈው ማርቆስ የተባለው ዮሐንስ ሳይሆን አይቀርም። *በፍታ፤* በመሠረቱ አብዛኛው ሕዝብ በዚያን ዘመን ከላይ የሚደርበው ከበግ ጠጕር የተሠራ ልብስ ነበር፤ ይህ ወጣት ግን በዘብ ጠባቂው እጅ ጥሎት የሸሸው ጥሩ በፍታ በመሆኑ ከሀብታም ቤተ ሰብ እንደ ሆነ ያመለክታል።

14፥52 *ዕራቍቱን ሸሸ፤* ወጣቱ የውስጥ ልብስ አለመልበሱ ኢየሱስን ለመከተል በጥድፊያ እንደ ተነሣ ያመለክታል።

14፥53-15፥15፤ በኢየሱስ ላይ የቀረበው ክስ የተካሄደው በሁለት ደረጃ ነው፤ የመጀመሪያው በአይሁድ ሸንጎ ፊት የቀረበበት ሲሆን፣ ሁለተኛው በሮማውያን ባለ ሥልጣናት ፊት የቀረበበት ክስ ነው። በእያንዳንዱም ደረጃ ሦስት ጊዜ ችሎት ፊት ቀርቦአል፤ በአይሁድ ሸንጎ ፊት የቀረበው፦ (1) ከሁሉ በፊት ከቀድሞው ሊቀ ካህናት ከሐና ፊት ቀረበ (በዮሐ 18፥12-14፡19-23 ላይ ብቻ የተጻፈው) (2) በሊቀ ካህናቱ በቀያፋና በአይሁድ ሸንጎ ፊት ቀረበ (14፥53-65)፤ (3) ሌሊቱን ሙሉ ያደሩበትን ችሎት በውሳኔ በዘጋው በአይሁድ ሸንጎ ፊት ለመጨረሻ ጊዜ ቀረበ (15፥1)። በሮማውያን ችሎት ፊት የቀረበው፦ (1) ጲላጦስ ፊት ቀረበ (15፥2-5)፤ (2) በሄሮድስ አንቲጳስ ፊት ቀረበ (በሉቃ 23፥6-12 ላይ ብቻ የተጻፈው)፤ (3) በጲላጦስ ፊት የተጀመረው ቀጥሎ በዚሁ የመጨረሻ ውሳኔ ተሰጠበት (15፥6-15)። ማርቆስ በሄሮድስ አንቲጳስ ፊት ስለ ነበረው ክስ ምንም ባለመጻፉ፣ በማርቆስ ወንጌል ውስጥ በጲላጦስ ፊት የነበረው ክስ ሌላ ነገር ጣልቃ ሳይገባበት ተተርኮ ይገኛል (15፥2-15)።

14፥53 *ሊቀ ካህናቱ፤* የቀድሞውን ሊቀ ካህናት የሐና አማች (የልጁ ባል) ቀያፋ ነው። *የካህናት አለቆች፣ ሽማግሌዎችና ጸሐፍት ሁሉ፤* ጠቅላላው የአይሁድ ሸንጎ ማለት ነው።

14፥54 *እስከ ሊቀ ካህናቱ ግቢ፤* ጕዳዩ በምሥጢር እንዲ

ነበር።

[55]የካህናት አለቆችና ሸንጎው በሙሉ ኢየሱስን ለመግደል ምስክር ፈለጉ፤ ነገር ግን ማግኘት አልቻሉም። [56]ብዙዎች በሐሰት ቢመሰክሩበትም፣ ቃላቸው አንድ ሊሆን አልቻለም።

[57]አንዳንዶቹም ተነሥተው እንዲህ ሲሉ በሐሰት መሰከሩበት፤ [58]"ይህ፣ 'የሰው እጅ የሠራውን ቤተ መቅደስ አፍርሼ፣ በሦስት ቀን ሌላ የሰው እጅ ያልሠራውን እሠራለሁ' ሲል ሰምተነዋል።" [59]ይህም ሆኖ፣ እንኳ ምስክርነታቸው አንድ አልሆነም።

[60]ሊቀ ካህናቱም ተነሥቶ በፊታቸው በመቆም፣ "እነዚህ በአንተ ላይ የሚመሰክሩት ምንድን ነው? ለምን አትመልስም?" በማለት ኢየሱስን ጠየቀው። [61]ኢየሱስ ግን ዝም አለ፤ ምንም መልስ አልሰጠም።

ሊቀ ካህናቱም እንደ ገና፣ የቡሩኩ ልጅ፣ ክርስቶስ[ሀ] አንተ ነህን? ሲል ጠየቀው።

[62]ኢየሱስም፣ "አዎን ነኝ፤ የሰው ልጅ በኀያሉ ቀኝ ሲቀመጥ፣ በሰማይ ደመናም ሲመጣ ታዩታላችሁ" አለ።

[63]ሊቀ ካህናቱም ልብሱን ቀደደና፣ እንዲህ አለ፤ "ሌላ ምን ምስክር ያስፈልገናል? [64]ስድቡን ሰምታችኋል፤ ታዲያ፣ ምን ይመስላችኋል?"፤

እነርሱም ሞት ይገባዋል በማለት በአንድ ቃል ፈረዱበት። [65]በዚህ ጊዜ አንዳንዶቹ ይተፉበት ጀመር፤ ዐይኑንም ሸፍነው በጡጫ እየመቱት፣ "እስቲ ትንቢት ተናገር!" ይሉት ነበር። ሎሌዎችም በጥፊ እየመቱ ወሰዱት።

14፥55 ማቴ5፥22
14፥58 ዮሐ2፥19
14፥61 ኢሳ53፥7፤ ማቴ16፥16፤27፥12፡14፤ማር15፥5፤ ሉቃ23፥9፤ዮሐ4፥25፡26፤19፥9
14፥62 ራእ1፥7
14፥63 ዘሌ10፥6፤ 21፥10፤ዘኍ14፥6፤ ሐሥ14፥14
14፥64 ዘሌ24፥16
14፥65 ማቴ16፥21
14፥66 ቍ54
14፥67 ቍ54፤ ማር1፥24
14፥68 ቍ30:72
14፥70 ቍ30: 68:72፤ሐሥ2፥7
14፥71 ቍ30:72
14፥72 ቍ30:68

ጴጥሮስ ኢየሱስን አላውቀውም አለ

14፥66-72 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥69-75፤ ሉቃ22፥56-62፤ ዮሐ18፥16-18፡25-27

[66]ጴጥሮስ በግቢው ውስጥ በታችኛው በኩል ሳለ፣ ከሊቀ ካህናቱ ገረዶች አንዲቱ መጣች፤ [67]ጴጥሮስ እሳት ሲሞቅ አይታ ትኵር ብላ ተመለከተችውና፣

"አንተም ከናዝሬቱ ኢየሱስ ጋር ነበርህ" አለችው።

[68]እርሱ ግን፣ "የምትዪውን አላውቅም፤ አይገባኝምም" በማለት ካደ። ከዚያም ወደ መግቢያው በር ወጣ አለ፤ በዚህ ጊዜ ዶሮ ጮኸ[ለ]።

[69]ገረዲቱም ባየችው ጊዜ እዚያ ለቆሙት፣ "ይህ ሰው ከእነርሱ አንዱ ነው" ብላ እንደ ገና ተናገረች። [70]እርሱ ግን አሁንም ካደ።

ከጥቂት ጊዜ በኋላ፣ በዚያ የቆሙት ሰዎች ጴጥሮስን፣ "የገሊላ ሰው እንደ መሆንህ መጠን፣ በእርግጥ አንተ ከእነርሱ አንዱ ነህ" አሉት።

[71]እርሱ ግን፣ "እናንተ የምትሉትን ሰው እኔ አላውቀውም" እያለ ይምል ይገዘት ጀመር።

[72]ወዲያውም ዶሮ ሁለተኛ[ሐ] ጮኸ። ጴጥሮስም፣ "ዶሮ ሁለት ጊዜ[መ] ከመጮኹ በፊት ሦስት ጊዜ ትክደኛለህ" ያለው የኢየሱስ ቃል ትዝ አለው። ከዚያም ስቅስቅ ብሎ አለቀሰ።

[ሀ]61 ወይም *መሲሑ*
[ለ]68 አንዳድ ቅጆች *ዶሮ ጮኸ* የሚለው የላቸውም።
[ሐ]72 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *ሁለተኛ* የሚለው ቃል የላቸውም።
[መ]72 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *ሁለት ጊዜ* የሚለው ሐረግ የላቸውም

ያዝ ሲሉ የአይሁድ ሸንጎ አባላት በቀያፋ ቤት ሳይሰበሰቡ አልቀሩም።

14፥55 ***ሸንጎው፤*** ከፍተኛው የአይሁድ ፍርድ ሰጪ አካል ሲሆን፣ አይሁድ "ሰንሄድሪን" ይሉታል። በአዲስ ኪዳን ዘመን የሸንጎ ስብጥር ከሦስት ዐይነት ክፍሎች ነበር፤ ይኸውም ከካህናት አለቆች፣ ከሽማግሌዎችና ከጸሐፍት የተውጣጣ ነበር፤ ቍጥራቸውም ሰብሳቢ ከሆነው ከሊቀ ካህናቱ ጋር 71 ነበር። አይሁድ በሮም ግዛት ሥር በነበሩበት ዘመን፣ የአይሁድ ሸንጎ የሞት ፍርድ መበየን ካለመቻሉ በስተቀር፣ ከፍተኛ ሥልጣን ተሰጥቶት ነበር (ዮሐ 18፥31 እና የማቴ 27፥2 ማብ ይመ)።

14፥56 ***ብዙዎች በሐሰት ቢመሰክሩበትም፤*** በአይሁድ የሕግ ሥነ ሥርዐት፣ ምስክሮችም እንደ ከሳሽ ይቈጠሩ ነበር። ***ቃላቸው አንድ ሊሆን አልቻለም፤*** በዘዳ 19፥15 መሠረት አንድ ተከሳሽ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ምስክሮች በአንድ ቃል ካልመሰከሩበት ወንጀለኛ አይባልም።

14፥58፤ ኢየሱስ በየትኛውም ወንጌል በቀጥታ እንዲህ ብሎ አልተናገረም፤ ምናልባት ይህን ያሉት በዮሐ 2፥19 ላይ የተናገረውን በማጣመም በስያፍ መጥቀሳቸው ነው።

14፥61 ***የቡሩኩ ልጅ፤*** "ቡሩክ" የሚለው፣ የእግዚአብሔር ስም በቀጥታ ሳይጠራ በአክብሮት የሚጠራበት መንገድ ነበር (የ11፥30 ማብ ይመ)። "የቡሩኩ ልጅ" የሚለው፣ "የእግዚአብሔር ልጅ" ከሚለው ጋር አቻነት አለው፤ በዚህ አገባቡ ግን መለኮትነቱን ለመግለጽ ሳይሆን መሲሕነቱን ለማመልከት ነው፤ በአይሁድ ሕዝብ እምነት መሠረት ሕዝቡን ለመታደግ ይመጣል ተብሎ የሚጠበቀው መሲሕ፣ ሰው እንጂ አምላክ አልነበረም። ***ክርስቶስ፤*** አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

14፥62 ***የሰው ልጅ፤*** የ8፥31 ማብ ይመ። ይህ፣ "የሰው ልጅ" የሚለው አባባል በዳን 7፥13 እና በመዝ 110፥1 ላይ የሰፈረውን ሐሳብ አንድ ላይ ያገናኛል።

14፥63 ***ልብሱን ቀደደና፤*** የጥልቅ ኀዘን ወይም የድንጋጤ ምልክት ነው (ዘፍ 37፥29፤ 2ነገ 18፥37፤ 19፥1 ይመ)። ሊቀ ካህናቱ ግን ልብሱን የቀደደው፣ የኢየሱስን መልስ በእግዚአብሔር ላይ የተሰነዘረ የስድብ ቃል አድርጎ በመቍጠሩና የፍርድ ውሳኔ የማሳለፉ ምልክት አድርጎ ነው (የማቴ 26፥65 ማብ ይመ)።

14፥64 ***ስድቡን፤*** እግዚአብሔርን መሳደብ የሚባለው ኀጢአት የእግዚአብሔርን ስም መስደብ ብቻ ሳይሆን (ዘሌ 24፥10-16 ይመ)፣ ሥልጣኑን ወይም ክብሩን መጋፋትንም ይጨምራል (2፥7፤ 3፥28-29፤ ዮሐ 5፥18፤ 10፥33 ይመ)። ኢየሱስ፣ "መሲሑ እኔ ነኝ" ማለቱንና፣ ለእግዚአብሔር ብቻ የሚገባውን ክብርና ሥልጣን የእርሱም እንደ ሆነ አድርጎ መናገሩ እግዚአብሔርን እንደ ተሳደበ አድርጎ ቀያፋ ቈጠረበት፣ የሙሴ ሕግም በዚህ ዐይነት መንገድ የበደለ ሰው በድንጋይ ተወግሮ እንዲሞት ያዛል (ዘሌ 24፥16)።

14፥65 ***ይተፉበት ... በጡጫ እየመቱት፤*** ይህ ድርጊት በነበረው ልማድ መሠረት የውግዘትና የጥላቻ መግለጫ ነው (ዘኍ 12፥14፤ ዘዳ 25፥9፤ ኢዮ 30፥10፤ ኢሳ 50፥6)። ***ዐይኑንም ሸፍነው፤*** ጥንት ኢሳ 11፥2-4 ላይ የሚገኘውን ሐሳብ፣ "መሲሑ ማየት ሳያስፈልገው እንዲሁ በማሽተት ይፈርዳል" በማለት የሚተረጕሙ ሰዎች ነበሩ። ይህንኑ መሠረት በማድረግም እንደ ሸፈኑት ይገመታል። ***እስቲ ትንቢት ተናገር!*** የመታህ ማን እንደ ሆነ ዕወቅ ማለታቸው ነው።

14፥66 ***በታችኛው፤*** ኢየሱስ በቀያፋ ቤት በላይኛው ደርብ ሲገረፍ ሳለ፣ ጴጥሮስ ታች ግቢ ውስጥ ነበረ። ***ከ ... ገረዶች አንዲቱ፤*** በር ጠባቂዋ ናት (ዮሐ 18፥16)።

14፥67 ***ከናዝሬቱ፤*** የማቴ 2፥23 ማብ ይመ።

14፥68 ***የምትዪውን አላውቅም፤ አይገባኝም፤*** አይሁድ ሕግ ፊት ቀርበው ስለ አንድ ነገር አለማወቃቸውን በሥርዐቱ መሠረት የሚገልጹት ይህን በመሰለ ዐይነተኛ አባባል ነበር።

14፥70 ***የገሊላ ሰው፤*** የገሊላ ሰዎች በአነጋገራቸው በቀላሉ ይታወቁ ነበር። ጴጥሮስም በአነጋገሩ የገሊላ ሰው መሆኑ ታውቆበታል፤ በሊቀ ካህናቱ ግቢ በይሁዳ ሰዎች መካከል መገኘቱም፣ የኢየሱስ ተከታይ መሆኑን መስክሮበታል።

ኢየሱስ በጲላጦስ ፊት

15፥2-15 ተጓ ምብ - ማቴ 27፥11-26፤ ሉቃ23፥2፡3፡18-25፤ ዮሐ18፥29-19፥16

15 ጠዋት በማለዳ የካህናት አለቆች ከሽማግሌዎች፣ ከጸሐፍትና ከመላው የሸንጎ አባላት ጋር ወዲያው ከተማከሩ በኋላ ኢየሱስን አስረው ወሰዱት፤ ለጲላጦስም አሳ ልፈው ሰጡት::

2ጲላጦስም፣ "አንተ የአይሁድ ንጉሥ ነህን?" ሲል ጠየቀው፤

ኢየሱስም፣ "አንተው አልኸው፣" በማለት መለሰለት::

3የካህናት አለቆችም በብዙ ነገር ከሰሱት:: 4ጲላጦስም፣ "ለምን መልስ አትሰጥም? እነሆ በብዙ ነገር ከሰውሃል" ሲል እንደ ገና ጠየ ቀው::

5ኢየሱስ ግን ምንም አልመለሰም፤ ጲላ ጦስ ተገረመ::

6በበዓል ሕዝቡ እንዲፈታላቸው የሚጠ ይቁትን እስረኛ የመልቀቅ ልማድ ነበር:: 7በመዓ ተነሣሥተው ነፍስ ከገደሉ ዐመፀ ኞች ጋር የታሰረ በርባን የሚባል አንድ ሰው ነበረ:: 8ሕዝቡም መጥተው እንደ ተለመደው እንዲያደርግላቸው ጲላጦስን ለመኑት::

9ጲላጦስም፣ "የአይሁድን ንጉሥ እንድፈታ ላችሁ ትፈልጋላችሁን?" ሲል ጠየቃቸው፤ 10ምክንያቱም የካህናት አለቆች ኢየሱስን አሳ ልፈው የሰጡት በቅናት መሆኑን ያውቅ ነበር:: 11የካህናት አለቆች ግን በርባንን በእርሱ ምትክ እንዲፈታላቸው እንዲጠይቁ ሕዝቡን አነሣሡ::

15፥1 ማቴ5፥22፤ 27፥1፡2፤ሉቃ22፥66
15፥2 ቍ9፡12፡ 18፡26፤ማቴ2፥2
15፥5 ማር14፥61
15፥9 ቍ2
15፥11 ሐሥ3፥14

15፥15 ኢሳ53፥6
15፥16 ዮሐ18፥28፡ 33፤19፥9
15፥18 ቍ2
15፥20 ዕብ13፥12
15፥21ማቴ27፥32፤ ሉቃ23፥26፤ ሮሜ16፥13

12ጲላጦስም እንደ ገና፣ "እንግዲያው የአይ ሁድ ንጉሥ የምትሉትን ምን እንዳደርገው ትፈልጋላችሁ?" አላቸው::

13እነርሱም እንደ ገና፣ "ስቀለው!" እያሉ ጮኹ::

14ጲላጦስም፣ "ለምን? ምን የፈጸመው ወንጀል አለ" አላቸው::

እነርሱ ግን፣ "ስቀለው!" እያሉ የባሰ ጮኹ::

15ጲላጦስም ሕዝቡን ደስ ለማሰኘት ሲል በር ባንን ፈታላቸው፤ ኢየሱስን ግን ገርፎ እንዲሰቀል አሳልፎ ሰጠው::

ወታደሮች በኢየሱስ ላይ አፌዙ

15፥16-20 ተጓ ምብ - ማቴ 27፥27-31

16ወታደሮቹ ፕራይቶሪዮን ወደ ተባለ ወደ ገዡ ግቢ ወሰዱት፤ ሰራዊቱንም ሁሉ በአንድነት ሰበሰቡ:: 17ቀይ ልብስም አለበሱት፤ የእሾኽ አክሊል ጎንጕነው በራሱ ላይ ደፉበት:: 18ከዚ ያም፣ "የአይሁድ ንጉሥ ሆይ፤ ሰላም ለአንተ ይሁን!" እያሉ እጅ ነሡት፤ 19ራሱንም በበትር መቱት፤ ተፉበትም፤ ተንበርክከውም ሰገዱለት:: 20ካፌዙበትም በኋላም ቀዩን ልብስ ገፈፉት፤ የገዛ ልብሱን አለበሱት፤ ሊሰቅሉትም ወሰዱት::

የኢየሱስ ስቅለት

15፥22-32 ተጓ ምብ - ማቴ27፥33-44፤ ሉቃ23፥33-43፤ ዮሐ19፥17-24

21የአሌክሳንድሮስና የሩፎስ አባት ስምዖን የተባለ አንድ የቀሬና ሰው ከገጠር ሲመጣ መስቀሉን እንዲሸከም አስገደዱት::

15፥1 *ጠዋት በማለዳ፤* አንድ የሮማ ባለ ሥልጣን የዕለት ሥራውን የሚጀምረው ጎሕ ሲቀድ ነበር:: *ጠዋት፤* የሕማማቱ ሰሞን ዓርብ ዕለት ነው:: *ሸንጎ፤* የ14፥55 ማብ ይመ:: *ከተማከሩ በኋላ፤* በዚህ ጊዜ የተማከሩት ኢየሱስ እግዚአብሔርን ተሳድቦአል ለማለት ሳይሆን፣ በመንግሥት ላይ ዐመፅ አነሣስቷል ለማለትና ሕግ ፊት ለማቅረብ ነበር (ሉቃ 23፥1-14 እና የሉቃ 23፥2 ማብ ይመ):: *ለጲላጦስ፤* ከ26-36 ዓ.ም. የይሁዳ ገዥ የነበረ የሮማ ባለ ሥልጣን ሲሆን፣ መቀመጫው በሜድትራኒያን ባሕር ጠረፍ ላይ የምትገኘው ቂሣርያ ከተማ ነበረች:: (እ.ኤ.አ. በ1961 ዓ.ም. በቂሣርያ በምርምር ሥራ ላይ የነበሩ የሥነ ቅርስ ሊቃውንት፣ በጲላጦስ ዘመን የነበረና የጲላጦስ ስም የተቀረጸበት ድንጋይ በቍፋሮ አግኝተዋል::) ጲላጦስ ወደ ኢየሩሳሌም በሚመጣበት ጊዜ ታላቁ ሄሮድስ ባሠራው ግዙፍና ውብ በሆነው ቤተ መንግሥት ይቀመጥ ነበር፤ ቤተ መንግሥቱም የሚገኘው ከቤተ መቅደሱ በስተ ምዕራብ ሲሆን፣ ትንሽ ወደ ደቡብ ወረድ ብሎ ነበር:: ማርቆስም በቍ16 ላይ፣ "ፕራይቶሪዮን" የሚለው ይህንኑ ቤተ መንግሥት ለማመልከት ነው፤ ኢየሱስም ተከሶ በሮማውያን ሸንጎ ፊት የቀረበው በዚሁ ቦታ ነበር::

15፥2 *ጲላጦስም ... ጠየቀው፤* በሮማውያን ፍርድ ቤት የፍርድ ውሳኔ የሚሰጠው በንጉሠ ነገሥቱ በተሾመ ብቸኛ ባለ ሥልጣን ነበር::

15፥3 *በብዙ ነገር፤* የሉቃ 23፥2 ማብ ይመ:: ክሱ የወንጀል ከሆነ፣ ተጨማሪ ክሶችን አክሎ ማቅረብ የተለመደ ነበር::

15፥4 *ለምን መልስ አትሰጥም?* ኢየሱስ የመከላከያ መልስ ካልሰጠ ጲላጦስ በእርሱ ላይ እንዲፈርድበት የሮማ ሕግ ይፈቅድ ለታል::

15፥6 *ልማድ፤* የዮሐ 18፥39 ማብ ይመ::

15፥7 *በዐመፃ፤* ማርቆስ ይህን ዐመፃ እንደ ታወቀ ቁጥሮ ያቅርብ እንጂ፣ ከሌሎች ምንጮች ስለዚህ ዐመፅ የሚናገር አናገኝም:: የሮማ መንግሥት በየቦታው በሾማቸው አስተዳዳሪዎች ሥር ይህ ዐይነት ዐመፅ በየጊዜው ይነሣ ነበር (ሉቃ 13፥1 ይመ):: *በርባን፤* "ተቀናቃኞች" የተባሉት፣ የአይሁድ የዐመፀኞች ቡድን አባል ሊሆን ይችላል::

15፥13 *ስቀለው!* የቍ 24 ማብ ይመ::

15፥15 *ገርፎ፤* ሮማውያን በጫፎቹ ላይ ዐጥንትና እርሳስ የተቋጠረባቸው ባለ ብዙ ጠፍር ዐለንጋ ይጠቀሙ ነበር:: በአይሁድ ደንብ አንድ ሰው ሊገረፍ የሚገባው ግፋ ቢል አርባ ጅራፍ ነበር (በቋሚነት የተደነገገው 39 ጅራፍ ሲቈጠር ስሕተት ቢኖር 40ኛው ማስተካከያ ነበር)፤ በሮማውያን ዘንድ ግን የግርፋቱ መጠን ወሰን ስላልነበረው፣ ብዙውን ጊዜ ተገራፊዎቹ በዚያው ሕይወታቸው ያልፋል::

15፥16 *ፕራይቶሪዮን፤* ቃሉ በመጀመሪያ አንድ ጄኔራል ድንኳኑን የተከለበትን ቦታ ወይም የአንድ ጦር ሰፈር ዋና መሥሪያ ቤት ያለበትን የሚያመለክት ነበር (የቍ1 ማብ ይመ):: *ሰራ ዊቱንም ሁሉ፤* በፕራይቶሪዮን ይገኙ የነበሩት ወታደሮች፣ ከአይሁድ ውጭ ከፓሌስቲና ምድር ነዋሪዎች መካከል የተመለመሉ ነበሩ፤ የበላይ አለቃቸውም ወታደራዊው ገዥ ነበር::

15፥17 *ቀይ ልብስ፤* ጥንት ወታደር የሚለብሰው ካባ ሳይ ሆን አይቀርም፤ የቀለሙም ዐይነት ከቤተ መንግሥት ወገን መሆንን ያመለክታል (ማቴ 27፥28 ይመ):: *የእሾኽ አክሊል፤* በፓሌስቲና ምድር በብዛት ከሚገኝ እሾኻማ ተክል የተጐነጐነ ነበር:: ልብሱም ሆነ አክሊሉ በኢየሱስ ላይ የተሰነዘሩ ማፌዣዎች ነበሩ::

15፥18 *የአይሁድ ንጉሥ ሆይ፤ ሰላም ለአንተ ይሁን!* "ቄሳር ሆይ፤ ሰላም ለአንተ ይሁን!" ከሚለው ለሮማ ንጉሠ ነገሥት ከሚሰጠው የአክብሮት አባባል ጋር የሚመሳሰል የፌዝ ሰላምታ ነው::

15፥19 *ተፉበት፤* በመካከለኛው ምሥራቅ ለንጉሣውያን ቤተ ሰቦች አክብሮት የሚገለጸው በመሳም ነበር፤ ወታደሮቹም በአንድ በኩል ንጉሥ ነህ እያሉት በሌላ በኩል የመሳም ተቃራኒ ተግባር በመፈጸም መቀለጃ ማድረጋቸው ይሆናል::

15፥21 *የአሌክሳንድሮስና የሩፎስ፤* የተጠቀሱት በማርቆስ ወንጌል ብቻ ነው፤ የማርቆስ አጻጻፍ በተደራስያኑ ዘንድ እንደሚታወቁ አድርጎ ነበር:: በሮሜ 16፥13 የተጠቀሰውም ሰው ይኸው ሩፎስ ሊሆን ይችላል:: *ስምዖን፤* የፋሲካን በዓል ለማክበር ወደ ኢየሩሳሌም የመጣ አይሁዳዊ ሊሆን ይችላል ("ከቀሬና ከመጡት አይሁድ" ከሚለው ከሐሥ 6፥9 ጋር ያነጻጽሩ)::

22ከዚያም ኢየሱስን፣ ትርጒሙ “የራስ ቅል ስፍራ” ወደ ተባለ ወደ ጎልጎታ ወሰዱት። 23ከከርቤ ጋር የተቀላቀለ የወይን ጠጅም ሰጡት፤ እርሱ ግን አልተቀበለም። 24ከዚያም ሰቀሉት፤ እያንዳንዱም ምን እንደሚደርሰው ለማወቅ ዕጣ ተጣጥለው ልብሱን ተከፋፈሉ።

25ሲሰቅሉትም ጊዜው ከጠዋቱ ሦስት ሰዓት ነበረ። 26የክሱ ጽሑፍም፣ “የአይሁድ ንጉሥ” የሚል ነበር። 27ከእርሱም ጋር ሁለት ወንበዴዎችን አንዱን በቀኙ አንዱን በግራው ሰቀሉ። 28መጽሐፍ፣ “ከዐመፀኞች ጋር ተቈጠረ” ያለውም በዚሁ ተፈጸመ[†]። 29በመንገድ የሚያልፉትም ራሳቸውን እየነቀነቁ የስድብ ናዳ በማውረድ እንዲህ ይሉት ነበር፤ “አዬ! ቤተ መቅደስን አፍርሰህ በሦስት ቀን የምትሠራ አንተ ነህ፤ 30እስቲ አሁን ከመስቀል ውረድና ራስህን አድን።”

31እንዲሁም የካህናት አለቆችና ጸሐፍት በማሾፍ እርስ በርሳቸው እንዲህ አሉ፤ “ሌሎችን አዳነ፤ ራሱን ግን ማዳን አልቻለም፤ 32አይተን እናምን ዘንድ ይህ ክርስቶስ[‡]፣ ይህ የእስራኤል ንጉሥ እስቲ ከመስቀል ይውረድ።” ከእርሱ ጋር የተሰቀሉትም እንደዚሁ የስድብ ናዳ ያወርዱበት ነበር።

15፥23 ቍ36፤ መዝ69፥21፤ ምሳ31፥6
15፥24 ምሳ22፥18
15፥26 ቍ2
15፥29 መዝ22፥7፤ 109፥25፤ዮሐ2፥19
15፥31 መዝ22፥7
15፥32 ቍ2፤ ማር1፥61
15፥33 አሞ8፥9
15፥34 መዝ22፥1
15፥36 ቍ23፤ መዝ69፥21
15፥37 ዮሐ19፥30
15፥38 ዕብ10፥19፡20
15፥39 ቍ45፤ ማቴ4፥3፤ ማር1፥1፡11፤9፥7

የኢየሱስ መሞት

15፥33-41 ተጓ ምብ - ማቴ 27፥45-56፤ ሉቃ23፥44-49

33ከስድስት ሰዓት ጀምሮ እስከ ዘጠኝ ሰዓት ድረስ በምድር ሁሉ ላይ ጨለማ ሆነ። 34በዘጠኝም ሰዓት ኢየሱስ፣ “ኤሎሂ፣ ኤሎሂ ላማ ሰበቅታኒ?” ብሎ በታላቅ ድምፅ ጮኸ፤ ትርጓሜውም “አምላኬ፣ አምላኬ ለምን ተውኸኝ?” ማለት ነው።

35በዚያ ቆመው ከነበሩት አንዳንዶቹ ይህን ሲሰሙ፣ “ኤልያስን ይጣራል” አሉ።

36ከዚያም አንድ ሰው ፈጥኖ ሄዶ የሆመጠጠ የወይን ጠጅ በሰፍነግ ነከረ፤ በዘንግም ሰክቶ እንዲጠጣው ለኢየሱስ አቀረበለት፤ ከዚያም፣ “ተዉት፤ እስቲ ኤልያስ መጥቶ ሲያወርደው እናያለን” አለ።

37ኢየሱስም በታላቅ ድምፅ ጮኸ፤ ነፍሱንም ሰጠ።

38የቤተ መቅደሱም መጋረጃ ከላይ እስከ ታች ከሁለት ተቀደደ። 39በኢየሱስ ትይዩ ቆሞ የነበረውም የመቶ አለቃ እንደዚህ ጮኾ[§] ነፍሱን ሲሰጥ ባየ ጊዜ፣ “ይህ ሰው በእውነት የእግዚአብሔር ልጅ ነበር” አለ።

†28 አንዳድ ቅጆች ቍ 28 የላቸውም (ኢሳ 53፥12)።
‡32 ወይም መሲሕ
§39 አንዳንድ ቅጆች እንደዚህ ጮኾ የሚለው ሐረግ የላቸውም።

የቀሬና፤ በሰሜን አፍሪካ ብዙ የአይሁድ ሕዝብ የሚኖሩባት የሊቢያ ዋነኛ ከተማ ነበረች። *መስቀሉን እንዲሸከም፤* የሞት ፍርድ የተፈረደበት ሰው ክብደቱ 14-18 ኪሎ ግራም ያህል የሆነ የሚሰቀልበትን ግንድ ራሱ እስከ መሰቀያ ቦታ ድረስ ተሸክሞ እንዲሄድ ይገደድ ነበር። ኢየሱስም የራሱን መስቀል ተሸክሞ መሄድ ጀመረ (ዮሐ 19፥17 ይመ)፤ ነገር ግን ከግርፋቱ የተነሣ ደክሞት ስለ ነበር፣ ስምዖን መስቀሉን እንዲሸከምለት አስገደዱት።

15፥22 *የራስ ቅል ስፍራ፤* ወንጌላቱ ስለ ኰረብታ ያነሡት ነገር ባይኖርም፣ ቦታው የራስ ቅል የሚመስል መለስተኛ ኰረብታ ሳይሆን አይቀርም፤ ወይም በዚያ ስፍራ ብዙ ሰው በፍርድ ስለ ተገደለበት የተሰጠ ስያሜ ሊሆን ይችላል።

15፥23 *ከከርቤ ጋር የተቀላቀለ የወይን ጠጅ፤* አንድ ሰው ሥቃይ እንዳይሰማው ሰውነቱን ለማደንዘዝ ሲባል፣ ዕጣን ከወይን ጠጅ ጋር ተቀላቅሎ ይሰጥ እንደ ነበር፣ ‘ታልሙድ’ የተባለው የአይሁድ መጽሐፍ ማስረጃ ይሰጣል (ምሳ 31፥6 ይመ)። ከርቤ በዓረብ ምድረ በዳና በአንዳንድ የአፍሪካ ምድር ከሚገኙ ዕፀዋት የሚገኝ የዕጣን ዐይነት ነው።

15፥24 *ሰቀሉት፤* ስቅሎ መግደል የሮማውያን የሞት ቅጣት አፈጻጸም ሲሆን፣ ወንጀለኛው በመስቀል ላይ በምስማር ይቸነከር ነበር። ወፈር ያለ የብረት ምስማር በእጅ አንጓና በእግር ቍርጭምጭሚት ላይ ይመታል፤ የተሰቀለውም ሰው ቶሎ ካልሞተ ጭኖቹን በመስበር ቶሎ እንዲሞት ይደረጋል (ዮሐ 19፥33 ይመ)። የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች በኢየሩሳሌም አቅራቢያ በስቅላት የሞተ ሰው ሰውነቱ በመስቀል ላይ እንዴት እንደ ተመታ የሚጠቍም ማስረጃ አግኝተዋል፤ የቅሪተ አካሉ ዘመንም ከ7 ዓ.ም እስከ 66 ዓ.ም. መሆኑ ታውቆአል። በስቅላት የሚቀጡትም ባሪያዎች፣ ወራዳ ተግባር የፈጸሙና የሮማ ዜግነት የሌላቸው ወንጀለኞች ነበሩ። በመስቀል ላይ መሞት የቱን ያህል አሠቃቂና ውርደት የተሞላ እንደ ነበር በመጀመሪያው ምዕተ ዓመት የነበሩ ጸሓፊዎች በግልጽ ያስረዳሉ። *ልብሱን ተከፋፈሉ፤* የስቅላት ሞት የተፈረደበትን ሰው እንደ ልብሶቹ ያሉትን ጥቃቅን ነገሮች ገዳዩ ቡድን እንዲወስድ ተፈቅዶለት ነበር። የኢየሱስ ልብስ ሲባል የለበሰውና በላዩ የደረበው ልብስ፣ መታጠቂያው፣ ሰንደል ጫማውና ምናልባትም የራስ ጥምጥሙን ጭምር ሊሆን ይችላል።

15፥26 *የክሱ፤* እንዲሰቀል የተፈረደበት ሰው ወደሚሰቀልበት ቦታ ሲሄድ፣ የተከሰሰበት ወንጀል በዕንጨት ሰሌዳ ላይ ከተጻፈ በኋላ ተይዞ ወንጀለኛው ፊት ይኼዳል፤ ከዚያም ከተሰቀለው ሰው ራስ በላይ ይንጠለጠላል። *“የአይሁድ ንጉሥ”፤* የክሱ አገላለጽ በአራቱ ወንጌላት ውስጥ መጠነኛ ልዩነት ይታይበታል፤ ይሁን እንጂ ኢየሱስ “የአይሁድ ንጉሥ ነኝ” አለ በማለት ስቅላት እንደ ተፈረደበት አራቱም ወንጌላት ይስማማሉ።

15፥27 *ሁለት ወንበዴዎች፤* በሮማውያን ሕግ መሠረት ዝርፊያ መፈጸም በሞት አያስቀጣም፤ ስለዚህ ማርቆስ የተጠቀመበት ቃል በመንግሥት ላይ የተነሡትን ዐመፀኞች የሚያመለክት መሆን አለበት።

15፥28፤ ጥንታዊና ተአማኒ የሆኑ የግሪክ ቅጆች በዚህ ቍጥር ላይ የተጻፈው ሐሳብ የላቸውም፤ የቍ 27 አማራጭ ትርጒም ይመ። ምናልባት ከሉቃ 22፥37 የተጠቀሰ ሊሆን ይችላል (ሉቃስ ለራሱ የወሰደው ከኢሳ 53፥12 ነው) ማርቆስ ከብሉይ ኪዳን እምብዛም አይጠቅስም።

15፥29 የ14፥58 ማብ ይመ።

15፥32 *ክርስቶስ፤* የማቴ 1፥17 አማራጭ ትርጒም ይመ። *ከእርሱ ጋር የተሰቀሉትም፤* ከሁለቱ ወንበዴዎች አንዱ ወደ መጨረሻው ሰዓት አካባቢ ንስሓ ገብቶ ኢየሱስ በመንግሥቱ እንዲያስበው ለምኖአል (ሉቃ 23፥39-43)።

15፥34፤ ጌታ የተናገረው በአራማይክ ቋንቋ ቢሆንም፣ አባባሉ የዕብራይስጥ ባሕርይ አለው፤ አራማይክ ኢየሱስ በምድር በነበረበት ዘመን በፓሌስቲና ምድር በስፋት ከሚነገሩት ቋንቋዎች አንዱ ነበር። ቃላቱ ኢየሱስ የሰውን ልጆች ኀጢአት በመስቀል ላይ በተሸከመበት ጊዜ አብ ከእርሱ ዘወር በማለቱ ምን ያህል እንደ ተሰማው ያመለክታል (የመዝ 22 መግቢያውንና የመዝ 22፥1 ማብ ይመ)።

15፥35 *ኤልያስን፤* በአቅራቢያው ቆመው የነበሩት ሰዎች ኢየሱስ፣ “ኤሎሂ፣ ኤሎሂ” ብሎ ሲጮኽ ኤልያስን የሚጠራ መስላቸው። በዚያን ዘመን ኤልያስ በጭንቅ ሰዓት ደጋጎችን ለመ ጠበቅና ጻድቃንን ለመታደግ ይመጣል የሚል እምነት ነበር (ቍ 36)።

15፥36 *የሆመጠጠ የወይን ጠጅ፤* የቀን ሠራተኞችና ወታደሮች የሚጠጡት ጒምዛዛና መናኛ የወይን ጠጅ ነው።

15፥37 *በታላቅ ድምፅ ጮኸ፤* ኢየሱስ በኀይል መጮኹ ሌሎች ሰዎች በመስቀል ላይ ተሰቅለው እንደሚሞቱት ዐይነት ተራ ሞት እንዳልሞተ ያሳያል፤ እነዚያ ነፍሳቸው የምታልፈው ለረጅም ሰዓት ከመሠቃየታቸው የተነሣ ዝለውና ኀሊናቸውን ከሳቱ በኋላ ነበር።

15፥38 *የቤተ መቅደሱም መጋረጃ፤* በቅድስትና በቅድስተ ቅዱሳን መካከል የነበረው መጋረጃ ነው (ዘፀ 26፥31-33)። የመጋረጃው መቀደድ እኛ ወደ እግዚአብሔር ዙፋን ለመቅረብ እንድንችል፣ ክርስቶስ ስለ እኛ ወደ ሰማያዊት መቅደስ መግባቱን ያሳያል (ዕብ 9፥8-10፡12፤ 10፥19-20)።

15፥39 *የመቶ አለቃ፤* በሮማውያን ሰራዊት ውስጥ የመቶ

[40]በዚህ ጊዜ ሴቶች ከሩቅ ሆነው ይመለከቱ ነበር፤ ከእነርሱም መካከል መግደላዊት ማርያም፣ የታናሹ ያዕቆብና የዮሳ እናት ማርያም፣ እንዲሁም ሰሎሜ ነበሩ፤ [41]እነዚህ ሴቶች በገሊላ ሲከተሉትና ሲያገለግሉት የነበሩ ናቸው፤ ደግሞም አብረውት ወደ ኢየሩሳሌም የመጡ ሌሎች ብዙ ሴቶች ነበሩ።

የኢየሱስ መቀበር

15፥42-47 ተጓ ምብ - ማቴ 27፥57-61፤ ሉቃ23፥50-56፤ ዮሐ19፥38-42

[42]ጊዜው እየመሸ መጥቶ የሰንበት ዋዜማ ይኸውም የመዘጋጀት ቀን ሆነ፤ [43]የተከበረ የሸንጎ አባልና የእግዚአብሔርን መንግሥት ይጠባበቅ የነበረው የአርማትያሱ ዮሴፍ በድፍረት ወደ ጲላጦስ ሄዶ የኢየሱስን ሥጋ ለመነው። [44]ጲላጦስም እንዲህ በቶሎ መሞቱን ሲሰማ ተደነቀ፤ የመቶ አለቃውንም ጠርቶ ከሞተ ምን ያህል ጊዜ እንደ ሆነ ጠየቀው፤ [45]መሞቱንም ከመቶ አለቃው ካረጋገጠ በኋላ ሥጋውን ለዮሴፍ ሰጠው። [46]ዮሴፍም በፍታ ገዛ፤ ሥጋውንም አውርዶ በበፍታው ከከፈነው በኋላ፣ ከዐለት በተወቀረ መቃብር አኖረው፤ የመቃብሩንም ደጃፍ በድንጋይ ገጠመው። [47]ማርያም መግደላዊትና የዮሳ እናት ማርያም የት እንዳኖሩት ይመለከቱ ነበር።

ትንሣኤው

16፥1-8 ተጓ ምብ -ማቴ 28፥1-8፤ ሉቃ24፥1-10

16 ሰንበት ካለፈ በኋላ መግደላዊት ማርያም፣ የያዕቆብ እናት ማርያምና ሰሎሜ ሄደው የኢየሱስን ሥጋ ለመቀባት ሽቱ ገዙ። [2]በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን ጠዋት በማለዳ፣ ገና ፀሓይ እንደ ወጣች፣ ወደ መቃብሩ በመሄድ ላይ ሳሉ፣ [3]"ድንጋዩን ከመቃብሩ ደጃፍ ላይ ማን ያንከባልልልናል?" በማለት እርስ በርሳቸው ይነጋገሩ ነበር።

[4]ቀና ብለው ሲመለከቱ፣ በጣም ትልቅ የነበረው ድንጋይ ከደጃፉ ላይ ተንከባሎ አዩ። [5]ወደ መቃብሩ እንደ ገቡም፣ ነጭ ልብስ የለበሰ ጐልማሳ በቀኝ በኩል ተቀምጦ አዩና ደነገጡ።

[6]እርሱ ግን እንዲህ አላቸው፤ "አትደንግጡ፤ የምትፈልጉት የተሰቀለውን የናዝሬቱን ኢየሱስን ነው፤ እርሱ ተነሥቶአል፤ እዚህ የለም፤ እርሱን ያኖሩበት ስፍራ ይኸውላችሁ። [7]ነገር ግን ሂዱና ለደቀ መዛሙርቱና ለጴጥሮስ፣ 'ቀድሞአችሁ ወደ ገሊላ ይሄዳል፤ እንደ ነገራችሁ እዚያ ታገኙታላችሁ' ብላችሁ ንገሯቸው።"

[8]ሴቶቹም እየተንቀጠቀጡና እየተደነቁ ከመቃብሩ ሸሽተው ወጡ፤ ፈርተው ስለ ነበር ለማንም አንዳች አልተናገሩም።

[9]በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን ማለዳ ከሙታን ከተነሣ በኋላ፣ ሰባት አጋንንት ላወጣላት ለማርያም መግደላዊት በመጀመሪያ ታየ። [10]እርሷም ሄዳ፣ ከእርሱ ጋር የነበሩት እያዘኑ ሲያለቅሱ አግኝታ እርሱ ሕያው መሆኑንና ለእርሷም መታየቱን ነገረቻቸው፤ [11]እነርሱ ግን አላመኗትም።

[12]ከዚህ በኋላ ከደቀ መዛሙርቱ ሁለቱ ወደ ገጠር ሲሄዱ በሌላ መልክ ታያቸው። [13]እነርሱም ተመልሰው ይህንኑ ለቀሩት ነገሯቸው፤ ይሁን እንጂ እነርሱንም አላመኗ

15፥40 መዝ38፥11፤ ማር16፥1፤ሉቃ24፥10፤ ዮሐ19፥25
15፥41 ማቴ27፥55:56፤ ሉቃ8፥2:3
15፥42ማቴ27፥62፤ ዮሐ19፥31
15፥43 ማቴ3፥2፤ 5፥22፤ሉቃ2፥25:38
15፥45 ቊ39
15፥46 ማር16፥3
15፥47 ቊ40
16፥1 ሉቃ23፥56፤ ዮሐ19፥39:40
16፥3 ማር15፥46
16፥5 ዮሐ20፥12
16፥6 ማር1፥24
16፥7 ማር14፥28፤ ዮሐ21፥1-23
16፥9 ማር15፥47፤ ዮሐ20፥11-18
16፥11 ቊ13:14፤ ሉቃ24፥11
16፥12 ሉቃ24፥13-32

ወታደሮች አዛዥ ነበር። *ነፍሱን እንደ ሰጠ ባየ ጊዜ፤* የቊ37 ማብ ይመ። *የእግዚአብሔር ልጅ፤* የማቴ 27፥54፤ ሉቃ 23፥47 ማብ ይመ።

15፥40 *መግደላዊት ማርያም፤* ከ16፥9 እና ከሉቃ 8፥2 እንደምንረዳው ኢየሱስ ከዚህች ሴት ሰባት አጋንንት አስወጥቶአል። *የታናሹ ያዕቆብና የዮሳ እናት ማሪያም፤* ቊ47፤ 16፥1 ይመ። *ሰሎሜ፤* የዘብዴዎስ ሚስት፣ የያዕቆብና የዮሐንስ እናት ሳትሆን አትቀርም (ማቴ 27፥56 ይመ)።

15፥42 *የመዘጋጀት ቀን፤* ዓርብ ዕለት ማለት ነው። ምሽት ተቃርቦ ስለ ነበር፣ ፀሓይ ጠልቃ ሰንበት ከመግባቱ በፊት የኢየሱስን ሥጋ ከመስቀል ለማውረድ ጥድፊያ ነበር።

15፥43 *የሸንጎ፤* የአይሁድ ሸንጎ ወይም "ሳንሄድሪን" ማለት ነው (የ14፥55 ማብ ይመ)። *የእግዚአብሔርን መንግሥት፤* የማቴ 3፥2 ማብ ይመ። *የአርማትያሱ፤* የማቴ 27፥57 ማብ ይመ። *ጲላጦስ፤* የቊ1 ማብ ይመ። *የኢየሱስን ሥጋ ለመነው፤* የሉቃ 23፥52 ማብ ይመ።

15፥44 *ተደነቀ፤* በመስቀል ላይ የተሰቀሉ ሰዎች፣ ሁለት ሦስት ቀን ድረስ ሳይሞቱ ይቆዩ ነበር፤ ኢየሱስ ቶሎ መሞቱ ግን እጅግ የሚያስደንቅ ነበር።

15፥45 *ሥጋውን ለዮሴፍ ሰጠው፤* በከፍተኛ ወንጀል ሞት ተፈርዶበት የሞተን ሰው ሬሳ፣ በተለይ ደግሞ ቤተ ዘመዶቹ ላልሆኑት ሰዎች መስጠት አልተለመደም ነበር።

15፥46 *ከዐለት በተወቀረ መቃብር፤* መቃብሩ ማንም ያልተቀበረበት አዲስ እንደ ነበረና ባለቤቱም የአርማትያሱ ዮሴፍ መሆኑን ማቴዎስ ይነግረናል (ማቴ 27፥60)። ይኸው መቃብር በስቅላቱ ቦታ አጠገብ ባለው የአትክልት ስፍራ ውስጥ ነበረ (ዮሐ 19፥41 ይመ)። ኢየሱስ የተቀበረበት ቦታ መሆኑ የሚነገርለት በኢየሩሳሌም የሚገኘው የቅዱስ ስፑልቸር ቤተ ክርስቲያን፣ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት የመቃብር ቦታ እንደ ነበር ሥነ ቅርሳዊ ማረጋገጫ አለ። *በድንጋይ፤* ክብና ጠፍጣፋ ድንጋይ ሲሆን፣ እያዘቀዘቀ በሚሄድ ቦታ ቊልቊል የሚንከባለል ነው።

16፥1 *ሰንበት ካለፈ በኋላ፤* ቅዳሜ ምሽት በ12:00 ሰዓት ማለት ነው። በሰንበት ዕለት መገበያየት አይቻልም ነበር። *መግደላዊት ማርያም፣ የያዕቆብ እናት ማርያምና ሰሎሜ፤* የ15፥40 ማብ ይመ። *የኢየሱስን ሥጋ ለመቀባት፤* ሴቶቹ ኢየሱስ ከሙታን ይነሣል የሚል ግምት አልነበራቸውም። *ሽቱ፤* ሬሳ እንዳይበሰብስ በልዩ ቅባት ማሸት የአይሁድ ልማድ አልነበረም፤ እነዚህ ሴቶች ግን ሽቱ ይዘው ወደ መቃብር የሄዱት ፍቅራቸውን ለመግለጽ ያህል ነው።

16፥3 *ድንጋዩን... ማን ያንከባልልልናል?* ድንጋዩን በመቃብሩ ደጃፍ ላይ መግጠም ቀላል ነው፤ ነገር ግን አንድ ጊዜ የተዘጋጀለትን ፈር ተከትሎ ከደጃፉ ጋር ከገጠመ፣ መልሶ ማንቀሳቀስ በጣም ይከብዳል።

16፥5 *ወደ መቃብሩ እንደ ገቡም፤* በሰፊው የመቃብሩ የፊት ለፊት መግቢያ፣ ወደ ውስጥ ሲዘለቅ ከፊት ለፊት የሚታይ አንድ ክፍል አለ፤ በዚህ ክፍል ወደ ውስጥ ሲገባም አራት ማእዘን የሆነ ክፍተት ይገኛል፤ ይህም ክፍተት ወደ አስከሬኑ ማስቀመጫ (ዋናው መቃብር) ይመራል። *ነጭ ልብስ የለበሰ ጐልማሳ፤* ማቴዎስ (28፥2) አንድ መልአክ ይለዋል፤ የሉቃ 24፥4 ማብ ይመ።

16፥6 *የተሰቀለውን፤* የ15፥ 24 ማብ ይመ። *ተነሥቶአል፤* ትንሣኤ የማርቆስ ወንጌል ትረካ ከፍተኛው ደረጃ ነው። የጌታ አሟሟት የተለየና የከበረ ቢሆንም፣ ከሙታን ባይነሣ ኖሮ ፍጻሜው እጅግ አሳዛኝ በሆነ ነበር፤ ነገር ግን ሞትን አሸንፎ በመነሣቱ ኀያልነቱንና የእግዚአብሔር ልጅነቱን አስመስክሮአል (ሮሜ 1፥4)።

16፥7 *ለጴጥሮስ፤* ጴጥሮስ በራሱ በመተማመኑና ከዚያም ኢየሱስን በመካዱ ጌታ ልዩ ትኩረት ሰጥቶታል (14፥29-31፡66-72)። *እንደ ነገራችሁ፤* 14፥28 ይመ።

16፥9-20፤ ይህ ክፍል የማርቆስ ወንጌል አካል አይደለም የሚል ከፍተኛ ጥርጥር አለ። ዐበይት በሆኑት የጥንት ቅጆችም አይገኝም። በቃላት አመራረጥ፣ በአጻጻፍ ስልትና በትምህርተ መለኮት ይዘቱ ከቀረበው የማርቆስ ወንጌል ጋር አይጣጣምም። ወንጌሉ 16፥8 ላይ ሳያበቃ አይቀርም፤ አለዚያም የመጨረሻው ክፍል ጠፍቶ ሊሆን ይችላል።

16፥9 *ለማርያም መግደላዊት፤* የ15፥40 ማብ ይመ።

16፥12-13፤ ወደ ኤማሁስ ይጓዙ ስለ ነበሩት ሁለት ሰዎች

ቸውም።

[14]ከዚያም ዐሥራ አንዱ በማዕድ ላይ ሳሉ ተገለጠላቸው፤ ከተነሣ በኋላ ያዩት ሰዎች የነገሩቸውን ስላላመኗቸው፣ አለ ማመናቸው ንና የልባቸውን ድንዳኔ ነቀፈ። [15]እንዲህም አላቸው፤ "ወደ ዓለም ሁሉ ሂዱ፤ ወንጌልንም ለፍጥረት ሁሉ ስበኩ፤ [16]ያመነ የተጠመቀ ይድናል፤ ያላመነ ግን ይፈረድበታል። [17]የሚያምኑትን እነዚህ ምልክቶች ይከተሏቸዋል፤ በስሜ አጋንንትን ያወጣሉ፤ በአዲስ ልሳንም ይናገራሉ፤ [18]እባቦችን በእጃቸው ይይዛሉ፤ የሚገድል መርዝ ቢጠጡ እንኳ አይጐዳቸውም፤ እጃቸውንም በሕመምተኞች ላይ ይጭናሉ፤ እነርሱም ይፈወሳሉ።"

[19]ጌታ ኢየሱስ ይህን ከተናገራቸው በኋላ ወደ ሰማይ ዐረገ፤ በእግዚአብሔርም ቀኝ ተቀመጠ። [20]ከዚያም ደቀ መዛሙርቱ ወጥተው፣ በየስፍራው ሁሉ ሰበኩ፤ ጌታም ከእነርሱ ጋር ይሠራ ነበር፤ ትምህርታቸውንም ተከትለው በሚፈጸሙ ምልክቶች ቃሉን ያጸና ነበር[ገ]።

16፥14 ሉቃ24፥36-43
16፥15 ማቴ28፥18-20፤ ሉቃ24፥47:48፤ ሐሥ1፥8
16፥16 ዮሐ3፥16: 18:36፤ሐሥ16፥31
16፥17 ማር9፥38፤ ሉቃ10፥17፤ ዮሐ4፥48፤ሐሥ2፥4፤ 5፥16፤8፥7፤10፥46፤ 16፥18፤19፥6: 13-16፤1ቆሮ2፥10: 28:30፤13፥1፤ 14፥2-39
16፥18 ሉቃ10፥19፤ሐሥ6፥6፤28፥3-5

[ገ]20 አንዳንድ የጥንት ቅጆች በቍ9-20 ላይ ያለው ክፍል የላቸውም።

የቀረበ አጭር ትረካ ነው (ሉቃ 24፥13-35 ይመ)።

16፥14 *ዐሥራ አንዱ፤* የአስቆሮቱ ይሁዳ ራሱን ስለ ገደለ፣ በዚህ ወቅት የሐዋርያት ቍጥር ዐሥራ አንድ ነበር (ማቴ 27፥5 ይመ)።

16፥16 *የተጠመቀ፤* የ1፥4፤ ሮሜ 6፥3-4 ማብ ይመ።

16፥18 *የሚገድል መርዝ ቢጠጡ እንኳ፤* ይህ ሐረግ በቀሙ ከታየ፣ በአዲስ ኪዳን በተግባር ስለ መፈጸሙ አልተጻፈም፤ (ከሐሥ 28፥3-6 ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥19 *በእግዚአብሔርም ቀኝ፤* በመለኮታዊ ሥልጣኑ ቦታ መቀመጡን ያሳያል (14፥62፤ መዝ 110፥1 ይመ)።

የሉቃስ ወንጌል

መግቢያ

በገጽ 1429 ላይ "ተመሳሳዮቹ ወንጌላት" የሚለውን ይመ::

ጸሐፊው

የጸሐፊው ስም በወንጌሉ ውስጥ ባይገኝም፣ ሉቃስ እንደ ሆነ አሻሚ ያልሆኑ ብዙ ማስረጃዎች አሉ:: ይህ ወንጌል፣ የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ አባሪ ነው፤ በሁለቱ መጻሕፍት ውስጥ የሚታየው የቋንቋ አጠቃቀምና የጽሑፍ መዋቅር ጸሐፊው አንድ ሰው መሆኑን ይጠቁማል:: ሁለቱም መጻሕፍት የተጻፉት ቴዎፍሎስ ለተባለ ሰው ሲሆን፣ በሁለተኛው መጽሐፍ ስለ አንደኛው መጽሐፍ ተጠቅሶአል (ሐሥ 1፥1):: በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ውስጥ፣ "እኛ" የሚለው ተውላጠ ስም ጥቅም ላይ መዋሉ (ሐሥ 16፥10-17፤ 20፥5-15፤ 21፥1-18፤ 27፥1-28፥16)፣ በእነዚህ ክፍሎች የተጠቀሰው ድርጊት ሲፈጸም ጸሐፊው ከጳውሎስ ጋር እንደ ነበር ያሳያል:: ጳውሎስ፣ "የተወደደው ሐኪሙ ሉቃስ" (ቆላ 4፥14)፣ "አብረውኝ የሚሠሩት... ሉቃስ" (ፊሞ 24) ብሎ ከሚጠራው ከሉቃስ በስተቀር የዚህ ወንጌል ጸሓፊ ሌላ ማንም ሊሆን አይችልም:: የጥንት ቤተ ክርስቲያን ጽሑፎች ሁሉ፣ ጸሐፊው ሉቃስ መሆኑን ይስማማሉ::

ሉቃስ በትውልዱ ከአሕዛብ ወገን ሳይሆን አይቀርም፤ የግሪካውያንን ልማድ ጠንቅቆ የተማረና በሙያውም ሐኪም ነበረ:: ጳውሎስ ሁለተኛ ሐዋርያዊ ጒዞውን ከጀመረበት ጊዜ አንሥቶ፣ ለመጀመሪያ ጊዜ ሮም እስር ቤት እስከ ገባበት ቀን ድረስ ሌሎች ጥለውት ሲሄዱ እንኳ (2ጢሞ 4፥11)፣ እስከ መጨረሻ ያልተለየው ታማኝ ጓደኛ ነበረ::

የሶሪያ አንጾኪያና ፊልጵስዩስ የትውልድ ከተማው ሊሆኑ ይችላሉ ተብለው ከሚገመቱት መካከል ናቸው::

የወንጌሉ ተደራሲና ዐላማው

ወንጌሉ በተለይ የተጻፈው ለቴዎፍሎስ ነው (1፥1)፤ ቴዎፍሎስ የስሙ ትርጒም፣ "የእግዚአብሔር ወዳጅ" ማለት ነው:: "ክቡር...ሆይ" የሚለው አገላለጽ ከስሙ ጋር መግባቱ ለግለሰብ እንደ ተጻፈ ያመለክታል፤ ከዚህም ሌላ ሮማዊ ባለ ሥልጣን ወይንም ከፍተኛ ሥልጣን ያለው ከበርቴ ነበር የሚለውን አባባል ያጠናክራል:: ሉቃስ የጻፋቸው መጽሐፍት ቅጆች፣ በሚገባ መገልበጣቸውንና መሠራጨታቸውን በበላይነት የሚቈጣጠር፣ የሚከታተልና አስፈላጊውን ወጪ የሚሸፍን እርሱ ሳይሆን አልቀረም:: በዚያን ዘመን ደግሞ የጸፉትን ጽሑፍ ለኅትመት የሚያበቃ ሰውን መወዳጀት የተለመደ ነበር::

ቴዎፍሎስ ግን መጽሐፉን አሳታሚ ብቻ ሳይሆን የወንጌሉ መልእክት ለግል ሕይወቱ መመሪያ እንዲሆነው ታስቦ የተጻፈለት ሰው ነበር (1፥4):: ከዚህም በተጨማሪ ጽሑፉ የሚደርሳቸው ሰዎች ሁሉ ይኸው መመሪያ እንዲጠቅማቸው ታስቦአል:: ወንጌሉ በመጀመሪያ ደረጃ የተጻፈው ለቴዎፍሎስ ነው ማለት ዐላማውን ጠባብና ውሱን አያደርገውም:: የአማኞችን እምነት ለማጠንከርና አማኝ ያልሆኑ ሰዎች የሚያመጡትን ጥቃት ለመቋቋም የተጻፈ ነው:: ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ የሚነገረውን መሠረተ ቢስና ተንኰል የተሞላ ወሬ የሚያመክን ወንጌል ነው:: ሉቃስ፣ ከአሕዛብ ወገን የሆኑ ክርስቲያኖች በእግዚ አብሔር መንግሥት ውስጥ የሚኖራቸው ስፍራ በኢየሱስ ትምህርት ላይ የተመሠረተ መሆኑን፣ ወንጌልም ለመላው ዓለም መሰበክ እንዳለበት ማረጋገጥ ፈልጎአል::

የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

የሉቃስ ወንጌል የተጻፈበትን ጊዜ በተመለከተ ሁለት የተለመዱ አስተያየቶች አሉ፤ እነርሱም (1) በ59-63 ዓ.ም.፤ (2) በ70ዎቹ ወይም በ80ዎቹ ዓ.ም. የሚሉ ናቸው:: የተጻፈው በአካይያ፣ በኤፌሶን ወይም በቂሣርያ ሊሆን ይችላል የሚል ግምት ቢኖርም፣ በሮም ተጻፈ የሚለው ግምት ትክክል እንደ ሆነ ይታመናል:: ወንጌሉ ወዴት እንደ ተላከ ለማወቅ ቴዎፍሎስ የሚኖርበትን ቦታ ማወቅ የሚጠይቅ ጒዳይ ነው::

በፓለስቲና ምድር ስለሚገኙ ቦታዎች ሰፋ ያለ ገለጻ መስጠቱ፣ ይህን ወንጌል እንዲያነብ የታሰበው ሰው የፓለስቲናን ምድር እንደማያውቅ ያመለክታል:: ይህ ወንጌል የተላከው ምናልባት ወደ አንጾኪያ፣ አካይያ ወይም ወደ ኤፌሶን ሊሆን ይችላል::

የአጻጻፍ ዘዬው

ሉቃስ ጒልሕ ሆኖ የሚታይ የግሪክ ቋንቋ ችሎታ አለው:: ብቃትና ስፋት ያላቸውንም ቃላት ይጠቀማል:: የአጻጻፍ ዘዬውም አንዳንድ ጊዜ ወደ ጥንታዊው ግሪክ ይጠጋል (በመቅድሙ (1፥1-4) እንዳለው)፣ በሌላ ጊዜ ደግሞ ፍጹም ሴማዊ ስልት አለው (1፥5-2፥52):: ብዙውን ጊዜም ብሉይ ኪዳን ወደ ግሪክ የተተረጐመበትን ዘይቤ ይከተላል:: ስለ አንድ ነገር ለመግለጽ የሚጠቀምባቸው ቃላት እንደ ሚገለጸው ቦታና ሰው ይለያያል፤ በመሆኑም ቃላቱ መልክዐ ምድርንና ባህልን ጠብቀው ጥቅም ላይ የዋሉ ይመስላሉ::

የወንጌሉ ባሕርያት

ይህ ሦስተኛ ወንጌል የኢየሱስ ሥራና ትምህርት የመዳንን መንገድ ለመረዳት አስፈላጊ መሆኑን

ያሳያል:: ከክርስቶስ ልደት እስከ ዕርገቱ ያለውን ታሪክ ሙሉ በሙሉ ይዞአል፤ የጽሑፉ መዋቅርም ተገቢ ውን ፈር የያዘ ነው:: መልእክቱ አይሁድንም፣ አሕዛብንም የመሳብ ችሎታ አለው:: አጻጻፉ በላቀ የሥነ ጽሑፍ ደረጃ የሚመደብ፣ ታሪካዊ አቀራረቡም በሚገባ የተብራራ ነው:: በትረካው ውስጥ ለኢየሱስና ከእርሱ ጋር አብረውት ለነበሩት ሰዎች ተገቢ ትኵረት ተሰጥቶአቸዋል::

ተመሳሳዮቹ ወንጌላት (የማቴዎስ፣ የማርቆስና የሉቃስ) አብዛኛዎቹን የኢየሱስ ሕይወት ታሪክ ሁነቶች ስለሚተርኩ በተመሳሳይ መንገድ አንድ ዐይነት ናቸው፤ አቀራረባቸውም ተመሳሳይ ነው ብሎ ማሰብ ይቻላል:: ሆኖም፣ በእነዚህ ወንጌላት መካከል የሚታዩ ልዩነቶች ደግሞ እያንዳንዱ ጸሐፊ በአ ጽንዖት ማስተላለፍ የሚፈልገው የራሱ መልእክት እንዳለው ያሳያል ብንልም ያስኬደናል:: ሉቃስ የሚያ ስተላልፈው ዐቢይ ሐሳብ የሚከተሉትን ነጥቦች የሚያካትት ነው:- (1) አይሁድና አሕዛብ በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ እኩል ስፍራ እንደ ተሰጣቸው የሚያመለክት ዐለማቀፋዊነት፤ (2) የጸሎት አስፈላጊነት የተሰጠው ትኵረት፣ በተለይም ኢየሱስ ብርቱ ጕዳይ ከፊቱ ሲገጥመው አስቀድሞ መጸለዩ (የ3፥21 ማብ ይመ)፤ (3) ወንጌል ወይም "የምሥራች ቃል" በሚነገርበት ጊዜ የሚገኘው ደስታ (የ1፥14 ማብ ይመ)፤ (4) ለሴቶች ግድ መሰኘቱ፤ (5) ለድኾች ትኵረት መስጠቱ (ኢየሱስን ከሚከተሉት መካከል ሀብታሞች ነበሩ፤ ሆኖም ድኾችን ይበልጥ የሚያቀርብ ይመስላል)፤ (6) ጌታችን ለኀጢአተኞች ያለውን ርኅራኄ (ኢየ ሱስ እጅግ ኀጢአተኞች ለተባሉት የቅርብ ወዳጅ ነበረ)፤ (7) ለቤተ ሰብ የተሰጠው ትኵረት (የኢየሱስ አገልግሎት ወንዶችን፣ ሴቶችንና ሕፃናትን የሚያቅፍ ሲሆን፣ እንቅስቃሴውም በአብዛኛው በመኖሪያ ቤት ላይ ያተኵረ ነበር)፤ (8) "የሰው ልጅ" የሚለው የማዕረግ ስም በተደጋጋሚ መጠቀሱ (ለምሳሌ:- 19፥10)፤ (9) ስለ መንፈስ ቅዱስ በአጽንዖት መጻፉ (የ4፥1 ማብ ይመ) ነው::

የጽሑፉ ምንጭ

ሉቃስ ስለ ኢየሱስ የጻፉ ብዙ ሰዎች እንዳሉ ቢያምንም (1፥1)፣ ወንጌሉን ለመጻፍ ከእነዚህ ሰዎች ያገኘው መረጃ እንዳለ አላመለከትም:: "ከዐይን ምስክሮችና ከቃሉ አገልጋዮች" (1፥2) ይህም ከሐዋርያት ስብከትና በቃል ከተላለፈ ታሪክ ላይ ተመሥርቶ በግሉ ተጨማሪ መረጃ በማፈላለግና በማሰባሰብ ጽፎአል:: የቋንቋ አጠቃቀሙና በሌሎች ወንጌላት ውስጥ የማይገኙ ሰፋ ያሉ ምንባቦቹ (ለምሳሌ:- 10፥1-18፥14፤ 19፥1-28) ከሌሎች ተመሳሳይ ወንጌላት የተለየ ባሕርይ እንዳለውና ምንም እንኳ አንዳንድ ምንጮቹ ተመሳሳይ ቢሆኑም ራሱን የቻለ ሥራ እንደ ሆነ ያሳያሉ::

አደረጃጀት

ሉቃስ ስለ ኢየሱስ አገልግሎት የጻፈው ታሪክ በሦስት ዋና ዋና ክፍሎች ይመደባል፤ ይኸውም (1) በገሊላና በአካባቢዋ የፈጸማቸው (4፥14-9፥50)፤ (2) በይሁዳና በፔርያ የተከናወኑ (9፥51-19፥27)፤ (3) በመጨረሻው የአገልግሎት ሳምንት በኢየሩሳሌም የፈጸማቸው (19፥28-24፥53) ናቸው:: የሉቃስ አጻጻፍ ከሌሎች ወንጌላት ልዩ መሆኑ ጕልቶ የሚታየው፣ ኢየሱስ በይሁዳና በፔርያ ለፈጸመው አገልግሎት በሰጠው ልዩ ትኵረት ነው:: ጸሐፊ ስለ ኢየሱስ ስብከት ሰፊ ስፍራ ሰጥቶአል:: በሉቃስ ወንጌል ከሚገኙት ከሃያ ሦስቱ የኢየሱስ ምሳሌዎች ዐሥራ ስድስቱ በእነዚህ ክፍሎች ይገኛሉ (9፥51-18፥14፤ 19፥1-28):: ሉቃስ ከጻፋቸው ሃያ ታምራት ውስጥ አራቱ፣ በእነዚህ ክፍሎች ይገኛሉ:: ገና በዘጠነኛው ምዕራፍ ላይ (የ9፥51 ማብ ይመ)፣ ጌታ ወደ ኢየሩሳሌም ለመጨረሻ ጊዜ ስለ መሄዱና ስለ ስቅለቱ አስቀድሞ እንደ ተናገረ ጽፎአል (የ13፥22 ማብ ይመ)::

የወንጌሉ መሪ ሐሳብ፣ የኢየሱስ መሲሕነትና ተልእኮ ባሕርይ ሲሆን፣ መሪ ጥቅሱ 19፥10 ነው::

አስተዋጽኦ

1. መቅድም (1፥1-4)
2. የኢየሱስ መምጣት (1፥5-2፥52)
   ሀ. ብሥራት (1፥5-56)
   ለ. የመጥምቁ ዮሐንስ ልደት (1፥57-80)
   ሐ. የኢየሱስ ልደትና የሕፃንነቱ ወራት (ምዕ 2)
3. በሕዝብ ፊት ወጥቶ ለማገልገል ኢየሱስ የነበረው ዝግጅት (3፥1-4፥13)
   ሀ. የእርሱ መንገድ ጠራጊ (3፥1-20)
   ለ. መጠመቁ (3፥21-22)
   ሐ. የትውልድ ሐረጉ (3፥23-38)
   መ. መፈተኑ (4፥1-13)
4. በገሊላ የነበረው አገልግሎት (4፥14-9፥9)
   ሀ. በገሊላ የነበረው አገልግሎቱ መጀመሪያ (4፥14-41)
   ለ. በገሊላ ውስጥ የነበረው የመጀመሪያ መዘዋወር (4፥42-5፥39)
   ሐ. ስለ ሰንበት የተነሣ ክርክር (6፥1-11)
   መ. ዐሥራ ሁለት ሐዋርያት መመረጣቸው (6፥12-16)
   ሠ. የሜዳ ላይ ስብከት (6፥17-49)

ረ. በቅፍርናሆምና በናይን የተሠሩ ታምራት (7፥1-18)
ሰ. የመጥምቁ ዮሐንስ ጥያቄ (7፥19-29)
ሸ. ኢየሱስና ፈሪሳውያን (7፥30-50)
ቀ. ገሊላ ውስጥ ለሁለተኛ ጊዜ መዘዋወሩ (8፥1-3)
በ. ስለ እግዚአብሔር መንግሥት የተነገሩ ምሳሌዎች (8፥4-21)
ተ. በገሊላ ባሕር ማዶ የተደረገው ጉዞ (8፥22-39)
ቸ. ገሊላ ውስጥ ለሦስተኛ ጊዜ መዘዋወሩ (8፥40-9፥9)
5. ገሊላ አካባቢ ወዳሉት ስፍራዎች መሄዱ (9፥10-50)
ሀ. ወደ ገሊላ ባሕር ምሥራቃዊ ዳርቻ (9፥10-17)
ለ. ወደ ፊልጶስ ቂሣርያ (9፥18-50)
6. በይሁዳ የነበረው አገልግሎት (9፥51-13፥21)
ሀ. በሰማርያ በኩል ወደ ይሁዳ ያደረገው ጉዞ (9፥51-62)
ለ. የሰባዎቹ የአገልግሎት ተልእኮ (10፥1-24)
ሐ. ስለ ሕግ ዐዋቂውና ስለ ደጉ ሳምራዊ የተነገረው ምሳሌ (10፥25-37)
መ. በቢታንያ ከማርያምና ከማርታ ጋር (10፥38-42)
ሠ. በይሁዳ ማስተማሩ (11፥1-13፥21)
7. በፔርያና በአካባቢው የነበረው አገልግሎቱ (13፥22-19፥27)
ሀ. ጠባቡ በር (13፥22-30)
ለ. ከሄሮድስ ስለ መጠንቀቅ (13፥31-35)
ሐ. በአንድ ፈሪሳዊ ቤት (14፥1-23)
መ. ደቀ መዝሙርነት የሚያስከፍለው ዋጋ (14፥24-35)
ሠ. ስለጠፋው በግ፣ ስለ ጠፋው ሳንቲምና ስለ ጠፋው ልጅ ምሳሌ (ምዕ 15)
ረ. ስለ ብልኀ መጋቢ ምሳሌ (16፥1-18)
ሰ. ሀብታሙ ሰውና አልዓዛር (16፥19-31)
ሸ. ልዩ ልዩ ትምህርቶች (17፥1-10)
ቀ. ከለምጽ የተፈወሱ ዐሥር ሰዎች (17፥11-19)
በ . የእግዚአብሔር መንግሥት መምጣት (17፥20-37)
ተ. ትጉዋ መበለት (18፥1-18)
ቸ. ፈሪሳዊውና ቀረጥ ሰብሳቢው (18፥9-14)
ኀ. ኢየሱስና ሕፃናት (18፥15-17)
ነ. ወጣቱ ሀብታም (18፥18-30)
ኘ. ክርስቶስ ስለ መሞቱ አስቀድሞ መናገሩ (18፥31-34)
አ. የዐይነ ስውሩ ለማኝ ዐይን መብራት (18፥35-43)
ከ. ኢየሱስና ዘኬዎስ (19፥1-10)
ወ. ስለ ዐሥሩ ምናን ምሳሌ (19፥11-27)
8. የመጨረሻዎቹ ቀናት፤ መከራና ድል (19፥28-24፥53)
ሀ. በክብር ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱ (19፥28-44)
ለ. ቤተ መቅደስን ማንጻቱ (19፥45-48)
ሐ. ከአይሁድ አለቆች ጋር የነበረው የመጨረሻ ክርክር (ምዕ 20)
መ. በደብረ ዘይት ተራራ ላይ የሰጠው ገለጻ (ምዕ 21)
ሠ. የመጨረሻው እራት (22፥1-38)
ረ. ኢየሱስ በጌቴሴማኒ መጸለዩ (22፥39-46)
ሰ. የኢየሱስ መያዝ (22፥47-65)
ሸ. ኢየሱስ ለፍርድ መቅረቡ (22፥66-23፥25)
ቀ. ስቅለት (23፥26-56)
በ. ትንሣኤ (24፥1-12)
ተ. ከትንሣኤው በኋላ ማገልገሉ (24፥13-49)
ቸ. ዕርገቱ (24፥50-53)

መግቢያ

1፥1-4 ማመ ሐሥ 1፥1

1 በእኛ መካከል ስለ ተፈጸሙት[1] ነገሮች ብዙዎች ታሪኩን የተቻላቸውን ያህል ጽፈውት ይገኛል፤ [2]ይህም ታሪክ ከመጀመሪያው አንሥቶ የዐይን ምስክሮችና የቃሉ አገልጋዮች የነበሩት ያስተላለፉልን ነው። [3]ክቡር ቴዎፍሎስ ሆይ፤ እኔም በበኩሌ ሁሉን ከመሠረቱ በጥንቃቄ ከመረመርሁ በኋላ፣ ታሪኩን ቅደም ተከተሉን በጠበቀ ሁኔታ ልጽፍልህ መልካም ሆኖ ታየኝ፤ [4]ይህንንም የማደርገው የተማርኸው ነገር እውነተኛ መሆኑን እንድታውቅ ነው።

የመጥምቁ ዮሐንስ መወለድ አስቀድሞ ተነገረ

[5]በይሁዳ ንጉሥ በሄሮድስ ዘመን፣ ከአብያ የክህነት ምድብ የሆነ ዘካርያስ የሚባል አንድ ካህን ነበረ፤ ሚስቱ ኤልሳቤጥም ከአሮን ነገድ ነበረች። [6]ሁለቱም የጌታን ትእዛዝና ሥርዐት ሁሉ ጠብቀው ያለ ነቀፋ የሚኖሩ፣ በእግዚአብሔር ፊት ጻድቃን ነበሩ፤ [7]ይሁን እንጂ ኤልሳቤጥ መካን በመሆኗ ልጅ አልነበራቸውም፤ ሁለቱም በዕድሜ የገፉ ነበሩ።

[8]አንድ ቀን ዘካርያስ በምድቡ ተራ፣ በእግዚአብሔር ፊት በክህነት በሚያገለግልበት ጊዜ፣ [9]በሥርዐተ ክህነቱ መሠረት፣ ወደ ጌታ ቤተ መቅደስ ገብቶ ለማጠን በዕጣ ተመረጠ። [10]ዕጣን በሚታጠንበትም ጊዜ ሕዝቡ ሁሉ በውጭ ሆኖ ይጸልይ ነበር።

[11]የጌታም መልአክ ከዕጣን መሠዊያው በስተ ቀኝ ቆሞ ታየው። [12]ዘካርያስም ባየው ጊዜ ደነገጠ፤ በፍርሀትም ተዋጠ። [13]መልአኩ ግን እንዲህ አለው፤ "ዘካርያስ ሆይ፤ አትፍራ፤ ጸሎትህ ተሰምቶአል፤ ሚስትህ ኤልሳቤጥ ወንድ ልጅ ትወልድልሃለች፤ ስሙንም ዮሐንስ ትለዋለህ። [14]በእርሱ ተድላና ደስታ ታገኛለህ፤ ብዙዎችም እርሱ በመወለዱ ደስ ይላቸዋል፤ [15]በጌታ ፊት ታላቅ ይሆናልና። የወይን ጠጅም ሆነ ሌላ የሚያሰክር መጠጥ አይጠጣም፤ በእናቱም ማሕፀን ሳለ በመንፈስ ቅዱስ ይሞላል። [16]ከእስራኤልም ሰዎች ብዙዎቹን ወደ ጌታ ወደ አምላካቸው ይመልሳቸዋል፤ [17]የአባቶችን ልብ ወደ ልጆቻቸው፣ የማይታዘዙትንም ወደ ጻድቃን ጥበብ ይመልስ ዘንድ፣ ለጌታ የተገባ ሕዝብ ለማዘጋጀት በኤልያስ መንፈስና ኀይል በጌታ ፊት ይሄዳል።"

1፥2 ማር1፥1፤4፥14፤ሐሥ1፥21፡22፤ዕብ2፥3፤1ጴጥ5፥1፤2ጴጥ1፥16፤1ዮሐ1፥1
1፥3 ሐሥ1፥1፤11፥4፤24፥3፤26፥25
1፥4 ዮሐ20፥31፤ሐሥ2፥42
1፥5 1ዜና24፥10፤ማቴ2፥1
1፥6 ዘፍ6፥9፤ዘዳ5፥33፤1ነገ9፥4፤ሉቃ2፥25
1፥8 1ዜና24፥19፤2ዜና8፥14
1፥9 ዘፀ30፥7፡8፤1ዜና23፥13፤2ዜና29፥11፤መዝ141፥2፤ሐሥ 1፥26
1፥10 ዘሌ16፥17
1፥11 ዘፀ30፥1-10፤ሐሥ5፥19
1፥12 መሳ6፥22፡23፤13፥22
1፥13 ቍ30፤60፡63፤ማቴ3፥1፤14፥27
1፥14 ቍ58
1፥15 ቍ41፡67፤ዘሌ 10፥9፤ዘኍ6፥3፤መሳ13፥4፤ኤር1፥5፤ሉቃ7፥33፤ሐሥ2፥4፤4፥8፡31፤6፥3፡5፤9፥17፤10፥44፤ገላ1፥15፤ኤፌ5፥18
1፥17 ቍ76፤ሚል4፥5፡6፤ማቴ3፥3፤11፥14

[1] *በእርግጥ ስለታመኑት*

1፥1-4፤ ሉቃስ ከጥንቱ የግሪክ ቋንቋ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ቋንቋ በመጠቀም፣ በዚያን ዘመን እንደ ነበሩት የታሪክ ጸሐፊዎች፣ ይህን ወንጌል የጻፈበትን ዐላማና ለማን እንደ ጻፈ ለመግለጽ ጽሑፉን የጀመረው መቅድም በመጻፍ ነው። ሌሎች ጸሐፊዎች በዚሁ ጕዳይ ላይ እንደ ተጻፉ አመልክቶ፣ የዚህን አዲስ ጽሑፍ አስፈላጊነት፣ የአጻጻፉን ስልትና የመረጃ ምንጩ ከየት እንደ ሆነ ገልጾአል።

1፥1 *በእኛ መካከል ስለ ተፈጸሙት ነገሮች፤* በብሉይ ኪዳን ተነግረው የነበሩት ትንቢቶችና አሁን ሙሉ በሙሉ የተፈጸሙትን የሚያመለክት ነው።

1፥2 *የዐይን ምስክሮችና የቃሉ አገልጋዮች የነበሩት ያስተላለፉልን፤* በዚያን ዘመን ተቀባይነት የነበረውን፣ መረጃ የማስተላለፍ ልማድ የሚያመለክት አባባል ነው። ሉቃስ ራሱ የዐይን ምስክር ባይሆንም፣ ወንጌልን በማሰራጨት ትጕሐን ከነበሩት የዐይን ምስክሮች ምስክርነት ተቀብሏል። የሐዋርያትን ስብከት ለመስማትና የኢየሱስ አገልግሎት የዐይን ምስክሮች ከነበሩት ቃለ መጠይቅ በማቅረብ የሚፈልገውን መረጃ ለማግኘት አመቺ ሁኔታ ነበረው።

1፥3 *ክቡር፤* ጳውሎስ፣ ይህን የማዕረግ ስም ገዢዎች የነበሩትን ፊልክስንና (ሐሥ24፥3) ፊስጦስን (ሐሥ 26፥25) ለመጥራት ተጠቅሞበታል። *ቴዎፍሎስ፤* በመግቢያው ላይ "የመልእክቱ ተደራሲያንና ዐላማ" በሚል ንዑስ ርእስ ሥር የተጻፈውን ይመ። *በጥንቃቄ ከመረመርሁ በኋላ፤* በማንኛውም ረገድ ተመዝኖ የቀረበ በመሆኑ፣ ሉቃስ የጻፈው እያንዳንዱ ታሪካዊ ዘገባ ትክክል ነበር። በመንፈስ ቅዱስ መመራት፣ የሰውን ቀና የሆነ ጥረት አስፈላጊነት አይቃወምም። ኢየሱስ በምድር የኖረውን ሕይወት ከመጀመሪያ አንሥቶ ስለሚተርክ የተሟላ ነው። አተራረኩም ቅደም ተከተልን የጠበቀ፣ ሥርዐት ያለውና ትርጕም በሚሰጥ ሁኔታ የተቀናጀ ነበር።

1፥4 *እንድታውቅ፤* ሐዋርያው ዮሐንስ ወንጌሉን ከጻፈበት ዓላማ ጋር ያነጻጽሩ (ዮሐ 20፥31)።

1፥5 *በይሁዳ ንጉሥ በሄሮድስ፤* ታላቁ ሄሮድስ ከ37-4 ዓ.ቅ.ክ. ድረስ የነገሠና ግዛቱም ሰማርያን፣ ገሊላን፣ አብዛኛውን የፔሪያን ምድርና የኮሌ ሶርያን ክፍልን የሚሸፍን ነበር (የማቴ 2፥1 ማብ ይመ)፣ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ዘመን ከ7-6 ዓ.ቅ.ክ ያለውን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም። *ዘካርያስ... ኤልሳቤጥ፤* ሁለቱም ከአሮን የዘር ሐረግ የሆኑና የካህናት ወገኖች ናቸው። *ከአብያ የክህነት ምድብ፤* ከዳዊት ዘመን ጀምሮ፣ ካህናቱ በ24 ክፍሎች ተመድበው ነበር፤ አብያም "ከካህናት ቤተ ሰብ አለቆች" አንዱ ነበር (ነህ 12፥12፤ 1ዜና 24፥10 ይመ)።

1፥6 *ያለ ነቀፋ... ጻድቃን፤* ኀጢአት ሠርተው አያውቁም ማለት አይደለም፤ ነገር ግን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ለማክበር፣ ታማኞችና ቅኖች ነበሩ ማለት ነው። ስምዖንና (2፥25) ዮሴፍም (ማቴ 1፥19) ይህን ዐይነት ምሥጋና አግኝተዋል። በተመሳሳይ ሁኔታ ተመስግነዋል።

1፥7 **ልጅ አልነበራቸውም** የቍ 25 ማብ ይመ።

1፥9፤ ከካህናት ተግባራት አንዱ፣ በቅድስተ ቅዱሳን ፊት ለፊት ባለው መሠዊያ ላይ ዕጣን ማጠን ነበር። ስለዚህም ከማለዳው መሥዋዕት በፊትና ከሠርክ መሥዋዕት በኋላ፣ በመሠዊያው ላይ አዲስ ዕጣን ይጨምር ነበር (ዘፀ 30፥6-8)። በመሠረቱ አንድ ካህን እንደዚህ ያለ ዕድል ብዙ ጊዜ አያጋጥመውም ነበር፤ እንዲያውም አንዳንድ ካህናትን ዕድሉ ጭራሽ ላያጋጥማቸው ይችላል፤ ምክንያቱም የሥራ ድልድል የሚደረገው በዕጣ ስለ ነበር ነው። *በዕጣ ተመረጠ፤* የነህ 11፥1፤ ምሳ 16፥33፤ ዮና 1፥7 ሐሥ 1፥26 ማብ ይመ።

1፥11 *የጌታም መልአክ፤* ቍ 19 ይመ። ከዕጣን መሠዊያው በስተ ቀኝ፤ የመሠዊያው ፊት ወደ ምሥራቅ ስለ ነበር፣ መልአኩ የቆመው በደቡብ በኩል ነበር።

1፥12 *ፍርሀት፤* በጌዴዎንና (መሳ 6፥22-23) በማኑሄ (13፥22) የታየው ዐይነት ማለት ነው።

1፥13 *አትፍራ፤* በብሉይና በአዲስ ኪዳን እንዲህ ዐይነቱ የማበረታቻ ቃል ብዙ ጊዜ ተሰጥቷል (ለምሳሌ ቍ 30፤ 2፥10 እና ማብ 5፥10፤ 8፥50፤ 12፥7፡ 32፤ ዘፍ 15፥1፤ 21፥17፤ 26፥24፤ ዘዳ 1፥21፤ ኢሱ 8፥1፡ ይመ)። *ዮሐንስ፤* ይህ ስም ከዕብራይስጥ ቋንቋ የተወሰደ ሲሆን፣ ትርጕሙም "እግዚአብሔር ባለ ጸጋ ነው" ማለት ነው።

1፥14 *ደስታ፤* ለዚህ ወንጌል የመጀመሪያው ምዕራፎች ቍልፍ ቃል ነው። (ቍ 14፡44፡47፡58፤ 2፥10)።

1፥15 *የወይን ጠጅም ሆነ ሌላ የሚያሰክር መጠጥ፤* የሚያሰክር መጠጥ ሳለመጠጣት፣ ዮሐንስ በናዝራዊ መሐላ ውስጥ የገባ ይመስላል (ዘኍ 6፥1-4)፤ እንዲህ ከሆነ ደግሞ እንደ ሳምሶንና (መሳ 13፥4-7) ሳሙኤል (1ሳሙ 1፥11) የዕድሜ ልክ ናዝራዊ ሆኖአል ማለት ነው።

1፥17 *የአባቶችን ልብ ወደ ልጆቻቸው... ይመልስ ዘንድ፤* የሚል 4፥6 ማብ ይመ። *ለጌታ የተገባ ሕዝብ፤* በሉቃ 3፥4-6 እንደተጠቀሰው፣ መጥምቁ ዮሐንስ በኢሳይያስ የተነገረው ትንቢት ፍጻሜ ነበር (ኢሳ 40፥3-5)። *ኤልያስ፤* ዮሐንስ፣ ዳግም ሥጋ ለብሶ ወደ ምድር የተመለሰ ኤልያስ አልነበረም (ዮሐ 1፥21)፤ ይሁን እንጂ በብሉይ ኪዳን የንስሓ ስብከት እንደ ሰበከው እንደ ኤልያስ በማገልገሉ፣ በሚል 4፥5-6 የተነገረው ትንቢት መፈጸሙን ያሳያል (ማቴ 11፥14፤ 17፥10-13 ይመ)።

18ዘካርያስም መልአኩን፣ "ይህን በምን አውቃለሁ? እኔ ሽማግሌ ነኝ፤ ሚስቴም በዕድሜ ገፍታለች" አለው።

19መልአኩም መልሶ እንዲህ አለው፤ "እኔ በእግዚአብሔር ፊት የምቆመው ገብርኤል ነኝ፤ ይህን እንድነግርህና ይህን የምሥራች አመጣልህ ዘንድ ተልኬአለሁ፤ 20እነሆ፤ ጊዜውን ጠብቆ የሚፈጸመውን ቃሌን ስላላመንህ፣ ድዳ ትሆናለህ፤ መናገርም አትችልም።"

21በዚህ ጊዜ ሕዝቡ ዘካርያስ ከቤተ መቅደሱ ሳይወጣ ለምን እንደ ዘገየ በመገረም ይጠባበቅ ነበር። 22ከወጣ በኋላም ሊያናግራቸው አልቻለም፤ በምልክት ከመጥቀስ በስተቀር መናገር ባለመቻሉ በቤተ መቅደስ ውስጥ ራእይ እንዳየ ተገነዘቡ።

23ዘካርያስም የአገልግሎቱ ወቅት በተፈጸመ ጊዜ ወደ ቤቱ ተመለሰ። 24ከዚህ በኋላ ሚስቱ ኤልሳቤጥ ፀነሰች፤ አምስት ወራትም ራሷን ሰወረች፤ 25እርሷም፣ "ጌታ በምሕረቱ ነቀፌታዬን ከሰው መካከል ሊያስወግድልኝ ተመልክቶ በዚህ ጊዜ ይህን አድርጎልኛል" አለች።

የኢየሱስ መወለድ አስቀድሞ ተነገረ

26በስድስተኛው ወር፣ እግዚአብሔር መልአኩ ገብርኤልን በገሊላ ወደምትገኘው ወደ ናዝሬት ከተማ ላከው፤ 27የተላከውም ከዳዊት ዘር ለሆነ ዮሴፍ ለሚባል ሰው ወደ ታጨች ወደ አንዲት ድንግል ነበር፤ የድንግሊቱም ስም ማርያም ነበረ። 28መልአኩም እርሷ ወዳለችበት ገብቶ፣ "እጅግ የተወደድሽ ሆይ፤ ሰላም ለአንቺ ይሁን፤ ጌታ ከአንቺ ጋር ነው፤ አንቺ የተባረክሽ ነሽ" አላት።

29ማርያምም በንግግሩ እጅግ በጣም ግጣ፣ "ይህ ምን ዐይነት ሰላምታ ይሆን?" እያለች ነገሩን ታሰላስል ጀመር፤ 30መልአኩም እንዲህ አላት፤ "ማርያም ሆይ፤ በእግዚአብሔር ዘንድ ሞገስ አግኝተሻልና አትፍሪ። 31እነሆ፤ ትፀንሻለሽ፤ ወንድ ልጅም ትወልጃለሽ፤ ስሙንም ኢየሱስ ትዪዋለሽ። 32እርሱም ታላቅ ይሆናል፤ የልዑል ልጅም ይባላል፤ ጌታ አምላክ የአባቱን የዳዊትን ዙፋን ይሰጠዋል፤ 33በያዕቆብም ቤት ላይ ለዘላለም ይነግሣል፤ ለመንግሥቱም ፍጻሜ የለውም።"

34ማርያምም መልአኩን፣ "እኔ ወንድ ስለማላውቅ ይህ እንዴት ሊሆን ይችላል?" አለችው።

35መልአኩም መልሶ እንዲህ አላት፤ "መንፈስ ቅዱስ በአንቺ ላይ ይመጣል፤ የልዑልም ኀይል ይጸልልሻል፤ ስለዚህ የሚወለደው ቅዱሱ ሕፃን፣ የእግዚአብሔር ልጅ ይባላል። 36እነሆ፤ ዘመድሽ ኤልሳቤጥም በስተ እርጅናዋ ወንድ ልጅ ፀንሳለች፤ መካን የተባለችውም ስድስተኛ ወሯን ይዛለች፤ 37ለእግዚአብሔር የሚሳነው ነገር የለምና።"

38ማርያምም፣ "እነሆ፤ እኔ የጌታ ባሪያ ነኝ፤ እንደ ቃልህ ይሁንልኝ" አለች። ከዚያም መልአኩ ተለይቶአት ሄደ።

ማርያም ኤልሳቤጥን ጥየቃ ሄደች

39ማርያምም በዚያው ሰሞን በፍጥነት ተነሥታ ወደ ደጋው አገር፣ ወደ አንድ የይሁዳ ከተማ ሄደች፤ 40ወደ ዘካርያስ ቤትም ገብታ ለኤልሳቤጥ ሰላምታ አቀረበች። 41ኤልሳቤጥም የማርያምን ሰላምታ በሰማች ጊዜ፣ ፅንሱ በማሕፀኗ ውስጥ ዘለለ፤ ኤልሳቤጥም በመንፈስ ቅዱስ ተሞላች፤ 42ድምፅዋን ከፍ

1፥18 ቍ34፤ ዘፍ15፥8፤17፥17
1፥19 ቍ26፤ ዳን8፥16፤9፥21
1፥20 ዘፀ4፥11፤ ሕዝ3፥26
1፥22 ቍ62
1፥25 ዘፍ30፥23፤ ኢሳ 4፥1
1፥26 ቍ19፤ ማቴ2፥23
1፥27 ማቴ1፥16፡ 18፡20፤ሉቃ2፥4
1፥30 ቍ13፤ዘፍ 6፥8፤ማቴ14፥27
1፥31 ኢሳ7፥14፤ ማቴ1፥21፡25፤ ሉቃ2፥21
1፥32 ቍ35፡76፤ ማቴ1፥1፤ማር 5፥7
1፥33 2ሳሙ7፥16፤ መዝ89፥3-4፤ ኤር33፥17፤ዳን2፥44፤ 7፥14፤ኢሳ 9፥7፤ 27፤ሚክ4፥7፤ ማቴ28፥18፤ዕብ1፥8
1፥35 ቍ32፡76፤ ማቴ1፥18፤ 4፥3፤ ማር1፥24፤5፥7
1፥36 ቍ24
1፥37 ማቴ19፥26
1፥39 ቍ65
1፥41 ቍ15

1፥18 *በምን አውቃለሁ?* እንደ አብርሃም (ዘፍ 15፥8)፣ ጌዴዎንና (መሳ 6፥17) ሕዝቅያስ (2ነገ 20፥8)፣ ዘካርያስም ምልክት ጠየቀ (ከ1ቆሮ 1፥22 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥19 *ገብርኤል፤* የዚህ ስም ትርጒም፣ "እግዚአብሔር የእኔ ጀግና ነው" ወይም "የእግዚአብሔር ኀያል ሰው" ማለት ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ፣ በስም የሚታወቁ መላእክት ሁለት ብቻ ናቸው፤ እነርሱም፣ ገብርኤልና (ዳን 8፥16፤ 9፥21) ሚካኤል ናቸው (ዳን 10፥13፡ 21፤ ይሁ 9፤ ራእ 12፥7)።

1፥21 *ሕዝቡ ዘካርያስ... ይጠባበቅ ነበር፤* ከመቅደስ ወጥቶ የአሮንን ቡራኬ እንዲያሰማቸው ይጠባበቁ ነበር (ዘኍ 6፥24-26)።

1፥23 *የአገልግሎቱ ወቅት፤* እያንዳንዱ ካህን፣ በየስድስት ወሩ አንድ ጊዜ ለአንድ ሳምንት ሙሉ በቤተ መቅደስ የማገልገል ኀላፊነት ነበረበት። *ቤቱ፤* ቍ 39 ይመ።

1፥24 *ሰወረች፤* እግዚአብሔር የመካንነትን የሕይወት ታሪኳን ስለ ለወጠላት በደስታ፣ በጥሞናና ምስጋና ለማቅረብ ነበር።

1፥25 *ጌታ በምሕረቱ ነቀፌታዬን... ሊያስወግድልኝ፤* ልጅ አለመውለድ፣ የወላጆችን የግል ደስታ የሚያሳጣ ብቻ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር እንደማይወዳቸው የሚያመላክት ነው ተብሎ ስለሚታመን፣ በኅብረተ ሰቡ ዘንድ ነቀፌታን የሚያስከትል ነበር (በዘፍ 16፥2 *ሦራን*፣ በ25፥21 *ርብቃን*፣ በ30፥23 *ራሔልን*፣ በ1ሳሙ 1፥1-18 *ሐናን*፣ ይመ፤ እንዲሁም ዘሌ 20፥20-21፤ መዝ 128፥3፤ ኤር 22፥30 ይመ)።

1፥26-35፤ ይህ ክፍል፣ ኢየሱስ ከድንግል እንደ ተፀነሰ ይናገራል (ቍ27፡34-35፤ ማቴ 1፥18-25 ይመ)፤ ኢየሱስ የተፀነሰው በመንፈስ ቅዱስ ነው፤ ከሥላሴ ሁለተኛው፣ አካል ዘላለማዊ አምላክ ሆኖ ሳለ፣ "ሥጋ ሆነ" (ዮሐ 1፥14)። ኢየሱስ ከመፀነሱ ጀምሮ ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው ነበር።

1፥26 *በስድስተኛው ወር፤* ዮሐንስ ከተፀነሰበት ጊዜ ጀምሮ ማለት ነው። *ናዝሬት፤* የማቴ 2፥23 ማብ ይመ።

1፥27 *ወደ ታጨች፤* የማቴ 1፥18 ማብ ይመ።

1፥31 *ኢየሱስ፤* የዚህን ስም ትርጒም በተመለከተ፣ የማቴ 1፥21 አማራጭ ትርጒም ይመ።

1፥32 *የልዑል ልጅ፤* ይህ የማዕረግ ስም ሁለት ነገሮችን ያመለክታል፤ እነዚህንም፣ (1) የእግዚአብሔር የመለኮት ልጅ መሆኑንና (2) ጊዜው ሲደርስ የተወለደ መሲሕ መሆኑን ነው። መሲሕነቱ በግልጽ የተመለከተው ቀጥሎ ባለው ዐውደ ምንባብ ላይ ነው (ቍ 32-33)። *ልዑል፤* በብሉይና በአዲስ ኪዳን ብዙውን ጊዜ ለእግዚአብሔር የተሰጠ የማዕረግ ስም ነው (ቍ 35፡76፤ 6፥35፤ 8፥28፤ ዘፍ 14፥19 እና ማብ፤ 2ሳሙ 22፥14፤ መዝ 7፥10 ይመ)። ከዳዊት ዘር ለሆነው መሲሕ በብሉይ ኪዳን የተገባ ተስፋ ነው (2ሳሙ 7፥13፡16፤ መዝ 2፥6-7፤ 89፥26-27፤ ኢሳ 9፥6-7)። ዮሴፍ ከዳዊት ዘር እንደ ሆነ ሁሉ፣ ማርያምም ከዳዊት ዘር ናት (ማቴ 1፥16 ይመ)፤ ስለዚህ ኢየሱስ የዳዊት "ልጅ" ተብሎ ሊጠራ ይገባዋል።

1፥33 *ለዘላለም፤* መዝ 45፥6፤ ራእ 11፥15 ይመ። *ለመንግሥቱም ፍጻሜ የለውም፤* የክርስቶስ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል መሆን አንድ ቀን የሚያበቃ ቢሆንም (1ቆሮ 15፥24-28 ይመ)፣ አብና ወልድ በአንድነት የሚገዙበት መንግሥት ግን ፍጻሜ የለውም።

1፥34 *ይህ እንዴት ሊሆን ይችላል?* ማርያም የጠየቀችው እንደ ዘካርያስ (ቍ 20)፣ ባለማመን አልነበረም (ቍ 45 ይመ)።

1፥35 *ቅዱሱ፤* ኢየሱስ ከቶ ኀጢአት አላደረገም (2ቆሮ 5፥21፤ ዕብ 4፥15፤ 7፥26፤ 1ጴጥ 2፥22፤ 1ዮሐ 3፥5)።

1፥36 *ዘመድሽ ኤልሳቤጥ፤* ዝምድናቸው ምን ዐይነት እንደ ሆነ አይታወቅም።

አድርጋ እንዲህ አለች፤ "አንቺ ከሴቶች መካከል የተባረክሽ ነሽ፤ የማሕፀንሽም ፍሬ የተባረከ ነው:: [43]ለመሆኑ የጌታዬ እናት ወደ እኔ ትመጣ ዘንድ እኔ ማን ነኝ? [44]እነሆ፤ የሰላምታሽ ድምፅ ጆሮዬ እንደ ገባ፣ በማሕፀኔ ያለው ፅንስ በደስታ ዘሎ አለና:: [45]ጌታ ይፈጸማል ብሎ የነገራትን ያመነች እርሷ የተባረከች ናት!"

የማርያም መዝሙር

1፥46-53 ተጓ ምብ – 1 ሳሙ 2፥1-10

[46]ማርያምም እንዲህ አለች፤

"ነፍሴ ጌታን ከፍ ከፍ ታደርገዋለች፤
[47]መንፈሴም በመድኀኒቴ
በእግዚአብሔር ደስ ትሰኛለች፤
[48]እርሱ የባሪያውን መዋረድ
ተመልክቶአልና::
ከዛሬ ጀምሮ ትውልድ ሁሉ
ብፅዕት ይሉኛል፤
[49]ኀያል የሆነው እርሱ ታላቅ
ነገር አድርጎልኛልና፤
ስሙም ቅዱስ ነው፤
[50]ምሕረቱም ለሚፈሩት ከትውልድ
እስከ ትውልድ ይኖራል::
[51]በክንዱ ብርቱ ሥራ ሠርቶአል፤
በልባቸው ሐሳብ የሚታበዩትን
በትኖአቸዋል፤
[52]ገዦችን ከዙፋናቸው አውርዶአቸዋል፤
ትሑታንን ግን ከፍ ከፍ አድርጎአቸዋል፤
[53]የተራቡትን በበጎ ነገር አጥግቦአቸዋል፤
ሀብታሞችን ግን ባዶአቸውን
ሰዶአቸዋል፤
[54]ምሕረቱን በማስታወስ፣ ባሪያውን
እስራኤልን ረድቶአል፤
[55]ይህም ለአባቶቻችን እንደ ተናገረ፣
ለአብርሃምና ለዘሩ ያለውን
ለዘላለም ለመጠበቅ ነው::"

[56]ማርያምም ሦስት ወር ያህል ኤልሳቤጥ ዘንድ ከቈየች በኋላ ወደ ቤቷ ተመለሰች::

1፥42 መሳ5፥24
1፥43 ዮሐ13፥13
1፥46 መዝ34፥2፡3
1፥47 መዝ18፥46፤ ኢሳ17፥10፤61፥10፤ ዕን3፥18፤1ጢሞ 1፥1፤2፥3፤4፥10
1፥48 ቊ38፤መዝ 138፥6፤ሉቃ11፥27
1፥49 መዝ71፥19፤ 111፥19
1፥50 ዘፀ20፥6፤ መዝ103፥17
1፥51 ዘፍ11፥8፤ዘፀ 18፥11፤2ሳሙ22፥28 ፤መዝ98፥1፤ኢሳ 40፥10፤ኤር13፥9፤ 49፥16
1፥52 ማቴ23፥12
1፥53 መዝ107፥9
1፥54 መዝ98፥3
1፥55 ገላ3፥16
1፥59 ዘፍ17፥12፤ ዘሌ12፥3፤ሉቃ2፥21፤ ፊል3፥5
1፥60 ቊ13፡63፤ ማቴ3፥1
1፥62 ቊ22
1፥63 ቊ13፡60፤ ማቴ3፥1
1፥64 ቊ20፤ ሕዝ24፥27
1፥65 ቊ39
1፥66 ዘፍ39፥2፤ ሐሥ11፥21
1፥67 ቊ15፤ ኢል2፥28
1፥68 ዘፍ24፥27፤ 1ነገ8፥15፤መዝ72፥ 18፤111፥9፤ሉቃ7፥16
1፥69 1ሳሙ2፥1፡ 10፤2ሳሙ22፥3፤ መዝ18፥2፤89፥17 ፤132፥17፤ሕዝ 29፥21፤ማቴ1፥1
1፥70 ኤር23፥5፤ ሐሥ3፥21፤ ሮሜ1፥2፤
1፥72 መዝ105፥8፡ 9፤106፥45፤ሕዝ 16፥60፤ሚክ7፥20

የመጥምቁ የዮሐንስ መወለድ

[57]የኤልሳቤጥም የመውለጃዋ ቀን ደረሰ፤ ወንድ ልጅም ወለደች:: [58]ጎረቤቶቿና ዘመዶቿም ጌታ ታላቅ ምሕረት እንዳደረገላት ሰሙ፤ የደስታዋም ተካፋዮች ሆኑ::

[59]በስምንተኛውም ቀን ሕፃኑን ሊገርዙት መጡ፤ በአባቱም ስም ዘካርያስ ሊሉት ፈለጉ፤ [60]እናቱ ግን፣ "አይሆንም፤ ዮሐንስ መባል አለበት" አለች::

[61]እነርሱም፣ "ከዘመዶችሽ በዚህ ስም የተጠራ ማንም የለም" አሏት::

[62]አባቱንም ምን ስም ሊያወጣለት እንደ ሚፈልግ በምልክት ጠየቁት:: [63]እርሱም መጻፊያ ሰሌዳ እንዲሰጡት ለምኖ፣ "ስሙ ዮሐንስ ነው" ብሎ ጻፈ፤ ሁሉም በነገሩ ተደነቁ:: [64]ወዲያውም አፉ ተከፈተ፤ አንደበቱ ተፈታ፤ እግዚአብሔርንም እያመሰገነ መናገር ጀመረ:: [65]ጎረቤቶቹም ሁሉ በፍርሀት ተሞሉ፤ ይህም ሁሉ ነገር በደጋማው የይሁዳ ምድር ሁሉ ተወራ:: [66]ይህንም የሰሙ ሁሉ፣ "ይህ ሕፃን ምን ሊሆን ይሆን?" እያሉ ነገሩን በልባቸው ያዙ፤ የጌታ እጅ በእርግጥ ከእርሱ ጋር ነበርና::

የዘካርያስ ትንቢት

[67]የሕፃኑም አባት ዘካርያስ በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ እንዲህ ሲል ትንቢት ተናገረ፤

[68]"የእስራኤል አምላክ፣ ጌታ ይመስገን፤
መጥቶ ሕዝቡን ተቤዥቶአልና::
[69]በባሪያው በዳዊት ቤት፣
የድነት ቀንድ[a] አስነሥቶልናል፤
[70]ይህም ጥንት በቅዱሳን ነቢያቱ አፍ
እንደ ተናገረው፣
[71]ማዳኑም ከጠላቶቻችንና፣ ከተፃራሪዎቻችን
ሁሉ እጅ ነው፤
[72]ይህንም ያደረገው ለአባቶቻችን
ምሕረቱን ለማሳየት፣
ቅዱስ ኪዳኑን ለማስታወስ፣

[a]69 ቀንድ በዚህ ስፍራ ብርታትን በትእምርትነት ያሳያል

1፥44 *በደስታ፤* በማሕፀን ውስጥ ያለው ሕፃን፣ ሊመረመር በማይቻል ሁኔታ በደስታ እንዲዘል መንፈስ ቅዱስ አደረገ::

1፥46-55፤ በሉቃስ ወንጌል በምዕራፍ 1 እና 2 ላይ ከሚገኙት አራት መዝሙሮች አንዱ ይህ ነው፤ (ቊ 68-79፤ 2፥29-32 እና ማብ ይመ) ይህ የምስጋና መዝሙር፣ "መወደስ" በመባል የሚታወቅ ነው፤ ከዳዊትና ከሐና መዝሙርም ጋር የሚመሳሰልና የሚነጻጸር ነው (1ሳሙ 2፥1-10፤ የ2ሳሙ 2፥1 ማብ ይመ)::

1፥50 *ለሚፈሩት፤* እግዚአብሔርን በማክበር እንደ ፈቃዱ የሚኖሩትን ማለት ነው::

1፥51 *በክንዱ፤* የእግዚአብሔርን ኀያል ሥራ በዘይቤአዊ አገላለጽ የሚያሳይ ነው:: ሆኖም ግን፣ እግዚአብሔር መንፈስ በመሆኑ፣ ሥጋዊ አካል የለውም (ዮሐ 4፥24)::

1፥53 *የተራቡትን፤* በሥጋዊና በመንፈሳዊ ራብ ያሉትን ማለት ነው (ማቴ 5፥6፤ ዮሐ 6፥35):: የእግዚአብሔር መንግሥት መምጣት በየትኛውም ዐይነት የሕይወት አቅጣጫ ለውጥ ያመጣል::

1፥54 *ምሕረቱን በማስታወስ፤* የዝማሬው መደምደሚያ፣ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የገባውን ቃል እንዲሚያከብር የሚያስረግጥ ነው (ዘፍ 22፥16-18 ይመ)::

1፥56 *ሦስት ወር፤* ማርያም ከኤልሳቤጥ ጋር የቈየችው ዮሐንስ እስከ ተወለደበት ጊዜ ድረስ ነበር፤ ከዚያ በኋላ ግን፣ ናዝሬት ወደሚገኘው ቤቷ ተመልሳለች::

1፥59 *በአባቱም ስም፤* በዮሴፍ ወልደ ኩሪዮን ጽሑፍ እንደ ተመለከተው (ሕይወቱ 1)፣ በዚያ ዘመን ይህ ዐይነት ልማድ ነበር::

1፥62 *አባቱንም... በምልክት ጠየቁት፤* መናገር ካልቻለ፣ ሊሰማ አይችልም ከሚል ግምት የተነሣ ሊሆን ይችላል::

1፥63 *መጻፊያ ሰሌዳ፤* ስም የተቀባ አነስተኛ የዕንጨት ሰሌዳ ሊሆን ይችላል::

1፥67 *በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ ... ትንቢት ተናገረ፤* ትንቢት፣ ወደፊት የሚደርሰውን የሚነገርበት ብቻ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔርንም ቃል የሚታወጅበት ነው:: ዘካሪያስና ሚስቱም ኤልሳቤጥ (ቊ 41፡45)፣ በራሳቸው ሊናገሩ የማይችሉትን ነገር፣ በመንፈስ ቅዱስ ኀይል ለመናገር ቻሉ::

1፥68-79፤ ይህ ዝማሬ "ቡራኬ" ተብሎ ይታወቃል፤ ምክንያቱም በዐረፍተ ነገሩ መጀመሪያ ላይ ያለው ቃል በላቲን ቅጂ ቡራኬ የሚል ስም ስላለው ነው:: "መወደስ" ከምስጋና መዝሙር ጋር ተመሳሳይ ሲሆን፣ ይህ "ቡራኬ" ግን እንደ ትንቢት ያለ ነው::

1፥68 *ሕዝቡን ተቤዥቶአልና፤* ብሔራዊ ነጻነትን ብቻ ሳይሆን (ቊ71) የሥነ ምግባርና መንፈሳዊ ድነትንም ያመለክታል (ቊ 75-77)::

1፥69 *ቀንድ፤* ኀይልን ያመለክታል (ዘዳ 33፥17፤ መዝ 22፥21፤ ሚክ 4፥13 ይመ)፤ ከዳዊት ዘር የሆነው መሲሑ ኢየሱስ፣ የማዳን ኀይል አለው (አማራጭ ትርጒም ይመ)::

73ለአባታችን ለአብርሃም የማለውን
መሐላ ለማሰብ፣
74ከጠላቶቻችን እጅ አውጥቶ፣
ያለ ፍርሀት እንድናገለግለው፣
75በዘመናችንም ሁሉ በቅድስናና
በጽድቅ በፊቱ ሊያቆመን ነው::
76ደግሞም አንተ ሕፃን ሆይ፤ የልዑል
ነቢይ ትባላለህ፤
የጌታን መንገድ ለማዘጋጀት በፊቱ
ትሄዳለህና፤
77የኀጢአታቸውን ስርየት ከማግኘታቸው
የተነሣ፤
ለሕዝቡ የመዳንን ዕውቀት ትሰጥ ዘንድ፣
78ከአምላካችንም በጎ ምሕረት የተነሣ፣
የንጋት ፀሓይ ከሰማይ ወጣችልን፤
79ይኸውም በጨለማ ለሚኖሩት፣
በሞት ጥላ ውስጥም ላሉት እንዲያበራና፣
እግሮቻችንንም ወደ ሰላም
መንገድ እንዲመራ ነው::"

80ሕፃኑም አደገ፤ በመንፈስም ጠነከረ፤ ለእስ ራኤልም ሕዝብ በይፋ እስከ ታየበት ቀን ድረስ በበረሓ ኖረ::

የኢየሱስ መወለድ

2 በዚያን ዘመን፣ የዓለሙ ሁሉ ሕዝብ እን ዲቈጠርና እንዲመዘገብ ከአውግስጦስ ቄሳር ትእዛዝ ወጣ:: 2ይህም ቄሬኔዎስ የሶርያ ገዢ በነበረበት ጊዜ የተደረገ የመጀመሪያው የሕዝብ ቈጠራ ነበር:: 3ስለዚህ እያንዳንዱ ሰው ለመመዝገብ ወደየራሱ ከተማ ሄደ::

4ዮሴፍም ከዳዊት ቤትና ወገን ስለ ነበረ፣ በገሊላ አውራጃ ከምትገኘው ከናዝሬት ከተማ ተነሥቶ የዳዊት ከተማ ወደሆነችው፣ ቤተ ልሔም ወደምትባል ከተማ ወደ ይሁዳ ወጣ:: 5ወደዚያም ለመመዝገብ የተጓዘው፣ የመው ለጃ ጊዜዋ ከተቃረበው ከእጮኛው ከማር ያም ጋር ነበር:: 6በዚያም እንዳሉ የምትወ ልድበት ጊዜ ደረሰ፤ 7የበኵር ልጇ የሆነ ውን ወንድ ልጅ ወለደች፤ በጨርቅም ጠቀ ለለችው፤ በእንግዶችም ማረፊያ ቦታ ስላላ ገኙ በግርግም አስተኛችው::

እረኞችና መላእክት

8በዚያው አገር በሌሊት መንጋቸውን ሲጠብቁ በሜዳ የሚያድሩ እረኞች ነበሩ:: 9የጌታም መልአክ ድንገት መጥቶ በአጠ ገባቸው ቆመ፤ የጌታም ክብር በዙሪያቸው አበራ፤ ታላቅም ፍርሀት ያዛቸው:: 10መል አኩ ግን እንዲህ አላቸው፤ "አትፍሩ፤ ለሕ ዝቡ ሁሉ የሚሆን ታላቅ ደስታ የምሥራች አምጥቼላችኋለሁና:: 11ዛሬ በዳዊት ከተማ መድኅን ተወልዶላችኋልና፤ እርሱም ጌታ

1፥73 ዘፍ22፥16-18
1፥74 ዕብ9፥14፤ 1ዮሐ4፥18
1፥75 ኤፌ4፥24
1፥76 ቍ17፡32፡35፤ ማቴ3፥3፤11፥9፤ ማር5፥7
1፥77 ኤር31፥34፤ ማቴ1፥21ማር1፥4
1፥78 ሚል4፥2
1፥79 መዝ 107፥14፤ ኢሳ 9፥2፤ 59፥9፤ማቴ4፥16፤ ሉቃ2፥14፤ሐሥ 26፥18
1፥80 ሉቃ2፥40:52
2፥1 ማቴ22፥17፤ 24፥14፤ሉቃ3፥1
2፥2 ማቴ4፥24፤ ሐሥ 15፥23:41፤ 21፥3፤ ገላ1፥21
2፥4 ዮሐ7፥42
2፥5 ሉቃ1፥27
2፥9 ሐሥ5፥19
2፥11 ማቴ1፥16፡ 21፥16፥16:20፤ዮሐ 3፥17፤4፥42፤11፥27፤ 3፥13፤ሐሥ2፥36፤ 3፥20፤5፥31፤9፥22፤ 13፥23፤ሮሜ1፥14፤1 ጢሞ4፥10፤ 1ዮሐ4፥14

1፥74 *እጅ አውጥቶ፤* ከማንኛውም ዐይነት ጭቈናና እስራት፣ እንዲሁም ከኀጢአት ባርነት ያለ ጥርጥር ነጻ እንደሚያወጣ ያመ ለክታል::

1፥76 *የልዑል ነቢይ ትባላለህ፤* ኢየሱስ ግን፣ "የልዑል ልጅ" ይባላል (ቍ 32 እና ማብ ይመ):: *መንገድ ለማዘጋጀት፤* የ3፥4 ማብ ይመ::

1፥78 *የንጋት ፀሓይ፤* የመሲሑን መምጣት ያመለክታል (በዘኍ 24፥17፤ ኢሳ 9፥2፤ 60፥1፤ ሚል 4፥2 ላይ የተገለጹትን ሥዕላዊ አገላለጽ ይመ):: ዘካርያስ ያመሰገነው፣ "የልዑል ነቢይ" የተባለውን ልጁን ብቻ አይደለም (ቍ76-77)፤ የሚመጣውን መሢሕንም አክብሮታል (ቍ 78-79)::

1፥79 *በጨለማ ለሚኖሩት፤* ከእግዚአብሔር ተለይተው የጠፉትን ማለት ነው (ኢሳ 9፥1-2፤ ማቴ 4፥16):: ሰላም፤ የ2፥14 ማብ ይመ::

1፥80 *በይፋ እስከ ታየበት፤* ዮሐንስን በይፋ እንዲታወቅ ያደረገው፣ ስብከቱና የመሢሑን መምጣት ማወጁ ነው፤ አገልግ ሎቱን በጀመረበት ጊዜም ዕድሜው ሠላሳ ዓመት ሳይሆን አይቀርም (የ3፥23 ማብ ይመ):: *በበረሓ ኖረ፤* ወላጆቹ በሽምግልናቸው የወለዱት ከመሆኑም የተነሳ በልጅነቱ ስለሞቱ ያደ ገው በኢየሩሳሌምና በሙት ባሕር መካከል ባለው ምድረ በዳ ሳይሆን አይቀርም::

2፥1 ዘመንን በተመለከተ ከዓለም ታሪክ ጋር በማዛመድ ትረካውን ያቀረበ የወንጌል ጸሐፊ፣ ሉቃስ ብቻ ነው:: *እንዲቈጠር፤* ለውትድርና አገልግሎትና ቀረጥ ለማስከፈል የተደረገ ቈጠራ ነው፤ ሆኖም አይሁድ ከሮም የውትድርና አገልግሎት ነጻ ነበሩ:: እግዚአብሔር እንዲቈጠር የአረማዊውን ንጉሥ ዐዋጅ በመጠቀም፣ በሚክ 5፥2 ላይ የተገለጸው ትንቢት እንዲፈጸም አደረገ:: *አውግስጦስ ቄሳር፤* በብዙዎች ዘንድ እንደሚታመነው፣ የመጀመሪያውና ታላቅ የሆነው የሮም ንጉሥ ነበር (ከ31 ዓ.ቅ.ክ- 14 ዓ.ም):: የሪፐብሊክ የአገዛዝ ሥርዐትን፣ በንጉሠ ነገሥት የአገዛዝ ሥርዐት በመተካት፣ ግዛቱን በመላው ሜድትራኒያን አካባቢ በማስፋፋት፣ በእርሱ የአገዛዝ ዘመን ዝነኛ የሆነውን "የሮም የሰላም ዘመን" የመ ሰረተው እርሱ ነው:: ለሮም የሥነ ጽሑፍና የሕንፃ ሥራ ወርቃማ ዘመን መጀመር ምክንያትም ነበር:: አውግስጦስ ማለት "ከፍ ያለ" ማለት ሲሆን፣ ይህ የማዕረግ ስም የተሰጠው በ27 ዓ.ቅ.ክ. በሮም መወሰኛ ምክር ቤት በተደረገ የድምፅ ብልጫ ነው::

2፥2 *ቄሬኔዎስ፤* ምናልባት ይህ ባለ ሥልጣን፣ በኀላፊነት ቦታ ላይ ተቀምጦ የነበረው፣ ለሁለት የአገልግሎት ዘመን ሳይ ሆን አይቀርም፤ የመጀመሪያው ከ6-4 ዓ.ቅ.ክ ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ ከ6-9 ዓ.ም ነው:: እያንዳንዱ የሥልጣን ዘመኑም፣ ከሕ ዝብ ቈጠራ ጋር የተያያዘ ነው:: በዚህ ቍጥር ላይ የተጠቀሰው የመጀመሪያው የሕዝብ ቈጠራ ሲሆን፣ በሐሥ 5፥37 ላይ የተጠ ቀሰው ግን፣ ሁለተኛ ቈጠራ ነው::

2፥3 *ወደየራሱ ከተማ፤* ምናልባት ወደ አባቶቻቸው የት ውልድ ከተማ ሊሆን ይችላል::

2፥4 *ናዝሬት ... ቤተ ልሔም፤* ዳዊት ከተወለደበት የቤተ ልሔም ከተማ (1ሳሙ 17፥12፤20፥6)፣ እስከ፣ ናዝሬት፣ ቢያንስ በእግር ሦስት ቀን ያህል ያስኬዳል:: *ይሁዳ፤* በግሪክና በሮ ማውያን ዘመነ መንግሥት፣ የፓሌስቴናን ደቡባዊ ክፍል ማለት ነው፤ ቀደም ሲል ግን በይሁዳ መንግሥት ታቅፎ ነበር::

2፥5 *እጮኛው፤* የማቴ 1፥18 ማብ ይመ:: *ከማርያም ጋር፤* ምናልባት ከዳዊት ዘር በመሆኗ፣ ምዝገባው ሳይመለከታት አይ ቀርም:: የሮም ግዛት የሆነችው ፓሌስቲና በምትገኝባት በሶሪያ ዕድሜ አቸው ዐሥራ ሁለትና ከዚያም በላይ የሆናቸው ሴቶች፣ ግብር እንዲከፍሉና እንዲመዘገቡ ይጠየቁ ነበር::

2፥7 *በጨርቅም፤* አዲስ የተወለደ ሕፃንን በጨርቅ መጠቅለል የተለመደ ነበር:: *በግርግም፤* እንስሳቱ በሚያድሩበት ቦታ ማለት ነው፣ ክርስቶስ በበረት መወለዱን የሚያመለክተው ይህ ብቻ ነው:: ይህ እንደ በረት ያገለግል የነበረ ዋሻ እንደ ሆነ በአፈ ታሪክ ይነገራል::

2፥8 *በሜዳ የሚያድሩ፤* ደረቅ የሆነ የፀደይ ወር ነው ማለት አይደለም፤ ለቤተ መቅደስ መሥዋዕት የመጡ መንጎች፣ቤተ ልሔም አጠገብ በሚገኘው ሜዳ ላይ ዓመቱን ሙሉ ይሰማሩ ነበር፤ ስለዚህ እረኞቹም በዚያ ይውሉና ያድሩ ነበር:: *ሲጠብቁ፤* ከሌባና ከነ ጣቂ አውሬ ማለት ነው::

2፥9 *የጌታም መልአክ፤* በ1፥11፤ በማቴ 1፥20፡ 24፤ 2፥13-19 በተገለጡት የልደት ትረካዎች ውስጥ መልአኩ የተጠራው በዚህ ስም ሲሆን፣ በ1፥11 ላይ ግን ይህ መልአክ ገብርኤል እንደ ሆነ ተጠቅሶአል (1፥19፤ 1፥26 ይመ)::

2፥10 *አትፍሩ፤* መልአክ ሲመለከቱ መፍራት የተለመደ በመሆኑ (የ1፥13 ማብ ይመ)፣ የሚያበረታታ ቃል አስፈላጊ ነበር::

2፥11 *በዳዊት ከተማ፤* በቤተ ልሔም ማለት ነው:: *መድ ኅን፤* አብዛኞቹ አይሁዳውያን ከሮም አገዛዝ ነጻ የሚያወጣቸውን መድኅን፤ የፖለቲካ መሪ ይፈልጉ የነበረ ሲሆን፣ የቀሩት ደግሞ ከበሽታና ከኑሮ ውጣ ውረድ ነፃ የሚያወጣቸውን መድኅን ይፈ ልጉ ነበር፤ በዚህ ቦታ የተጠቀሰው መድኅን ግን ከኀጢአትና ከሞት ነፃ የሚያወጣ ነው (ማቴ 1፥21፤ ዮሐ 4፥42 ይመ):: ጌታ

ክርስቶስ[a] ነው:: [12]ይህ ምልክት ይሁናችሁ፤ ሕፃን ልጅ በጨርቅ ተጠቅልሎ በግርግም ተኝቶ ታገኛላችሁ::"

[13]ድንገትም ብዙ የሰማይ ሰራዊት ከመል አኩ ጋር ታዩ፤ እግዚአብሔርንም እያመሰገኑ፣ እንዲህ አሉ፤

[14]"ክብር በአርያም ለእግዚአብሔር፣ ሰላምም እርሱ ለሚወዳቸው ሰዎች በምድር ይሁን!"

[15]መላእክቱ ከእነርሱ ተለይተው ወደ ሰማይ ከወጡ በኋላ እረኞቹ፣ "ጌታ የገለጠልንን ይህን የሆነውን ነገር እንድናይ ወደ ቤተ ልሔም እንሂድ" ተባባሉ::

[16]እነርሱም ፈጥነው ሄዱ፤ ማርያምንና ዮሴፍን፣ ሕፃኑንም በግርግም ተኝቶ አገኙ:: [17]ካዩም በኋላ፣ ስለ ሕፃኑ የተነገራቸውን ገልጠው አወሩ:: [18]ይህንንም የሰሙ ሁሉ እረኞቹ በነገሯቸው ነገር ተደነቁ፤ [19]ማርያም ግን ይህንን ሁሉ በልቧ ይዛ ታሰላስል ነበር:: [20]እረኞቹም ሁሉም ነገር እንደ ተነገራቸው ሆኖ በማግኘታቸው፣ ስለ ሰሙትና ስላዩት ሁሉ እግዚአብሔርን እያከበሩና እያመሰገኑ ተመ ለሱ::

ሕፃኑን ኢየሱስ ወደ ቤተ መቅደስ ወሰዱት

[21]ስምንት ቀን ሆኖት የመገረዣ ጊዜው ሲደ ርስ፣ ከመፀነሱ በፊት መልአኩ ባወጣለት ስም ኢየሱስ ተባለ::

[22]በሙሴ ሕግ መሠረት፣ የመንጻታቸው ወቅት በተፈፀመ ጊዜ፣ ዮሴፍና ማርያም ሕፃኑን ለጌታ ለማቅረብ ወደ ኢየሩሳሌም ይዘውት ወጡ፤ [23]ይኸውም በጌታ ሕግ፣ "ተባዕት የሆነ በኵር ሁሉ ለጌታ የተቀደሰ ይሆናል" ተብሎ እንደ ተጻፈ ለመፈጸምና [24]ደግሞም በጌታ ሕግ፣ "ሁለት ዋኖሶች ወይም ሁለት የርግብ ጫጩቶች እንደ ተባለ፣" መሥዋዕት ለማቅረብ ነበር::

[25]በዚያን ጊዜ ጻድቅና ትጉሕ የሆነ ስም ዖን የሚባል አንድ ሰው በኢየሩሳሌም ይኖር ነበር፤ እርሱም የእስራኤልን መጽናናት የሚጠባበቅና መንፈስ ቅዱስ በላዩ ያደረ ሰው ነበር:: [26]ደግሞም የጌታን መሲሕ ሳያይ እንደማይሞት በመንፈስ ቅዱስ ተገ ልጦለት ነበር፤ [27]እርሱም በዚህ ጊዜ በመ ንፈስ ተመርቶ ወደ ቤተ መቅደስ ገባ፤ የል ጁም ወላጆች በሕጉ ልማድ መሠረት ተገቢውን ሊፈጽሙለት ሕፃኑን ኢየሱስን ይዘው በገቡ ጊዜ፣ [28]ስምዖን ተቀብሎ ዐቀፈው፤ እግዚአብሔርን እያመሰገነ እንዲህ አለ፤

[29]"ጌታ ሆይ፤ ቃል በገባኸው መሠረት፣
 አሁን ባሪያህን በሰላም አሰናብተው፤
[30]ዐይኖቼ በሰዎች ሁሉ ፊት ያዘጋጀኸውን፣
 [31]ማዳንህን አይተዋልና::
[32]ይህም ለአሕዛብ መገለጥን የሚሰጥ ብርሃን፣
 ለሕዝብህ ለእስራኤልም ክብር ነው::"

[33]አባቱና እናቱም ስለ እርሱ በተነገረው ነገር ተገረሙ:: [34]ስምዖንም ባረካቸው፤ እና ቱን ማርያምንም እንዲህ አላት፤ "ይህ ሕፃን በእስራኤል ለብዙዎች መነሣትና መውደቅ ምክንያት እንዲሆን፣ ደግሞም ክፉ ለሚያ ስወሩበት ምልክት እንዲሆን ተወስኖአል፤ [35]የብዙዎችም የልብ ሐሳብ የተገለጠ እንዲሆን፣

[a]11 ወይም መሲሕ፤ *ክርስቶስ* (በግሪክ) *መሲሕ* (በዕብራይስጥ) ማለት ሲሆን የሁለቱም ትርጒም *የተቀባ* ማለት ነው፤ እንዲ ሁም ቍ 26 ይመ

2፥12 1ሳሙ 2፥34፤ 10፥7፤1ነገ19፥29፤ መዝ86፥17፤ኢሳ 7፥14
2፥14 ኢሳ9፥6፤ 52፥7፤53፥5፤ሚክ5፥5 ፤ሉቃ1፥79፤ዮሐ14፥27፤ሮሜ5፥1፤ ኤፌ2፥14:17
2፥16 ቍ 7
2፥19 ቍ 51
2፥20 ማቴ9፥8
2፥21 ሉቃ1፥31፤ 59
2፥22 ዘሌ12፥2-8
2፥23 ዘፀ13፥2: 12:15፤ዘኍ3፥13
2፥24 ዘሌ12፥8
2፥25 ቍ38፤ኢሳ 52፥9፤ሉቃ1፥6፤23፥5
2፥27 ቍ22
2፥29 ቍ26፤ሐሥ 2፥24
2፥30 ኢሳ40፥5፤ 52፥10፤ሉቃ3፥6
2፥32 ኢሳ42፥6፤ 49፥6፤ሐሥ13፥47፤ 26፥23
2፥34 ኢሳ8፥14፤ ማቴ12፥46፤21፥44፤ 1ቆሮ1፥23፤ 2ቆሮ2፥16፤ገላ5፥11፤ 1ጴጥ2፥7:8

በዚህ የማዕረግ ስም አስቀድሞ ይጠራ የነበረው እግዚአብሔር ነው፤ በኋላ ግን መሲሑም በዚሁ የማዕረግ ስም ተጠርቷል (ሐሥ 2፥36፤ ፊል 2፥11 ይመ):: *ክርስቶስ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ::

2፥14፤ የ1፥46-55 ማብ ይመ:: *መላእክት* ለእግዚአብሔር ምስጋና በማቅረብ፣ የእርሱን ክብርና ግርማ መስከሩ *በአርያም፤* የእግዚአብሔር ማደሪያ የሆነውን ሰማይ ያመለክታል (ከማቴ 6፥9 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሰላምም እርሱ ለሚወዳቸው ሰዎች በም ድር ይሁን፤* ሰላም እንደሚሰጣቸው ተስፋ የተገባላቸው ለሁሉ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ደስ ለሚሰኝባቸው ብቻ ነው፤ ሰላም የተ ሰጣቸውም እግዚአብሔር ደስ ለተሰኘባቸው ብቻ ነው (ሉቃስ "ደስ ይለኛል" 3፥22 "በጎ ፈቃድ" በ10፥21 "መልካም ፈቃድ" 12፥32 ሐረጎች እንዴት እንደተጠቀመባቸው ይመ):: የሮም ግዛት፣ በሮም የሰላም ዘመን የነበረው ሰላም፣ ውጫዊ ብቻ ነበር:: መላእክት ግን፣ ከዚህ ይልቅ ጥልቅና ዘላቂ የሆነውን ሰላም ዐወጁ፤ ይህም በመሢሑ በኩል እውን የሆነው የአእምሮና የነፍስ ሰላም ነው (ቍ 11):: ከእግዚአብሔር ጋር ሰላም የሚገኘው፣ በክርስቶስ በማ መን ነው (ሮሜ 5፥1)፤ "እርሱ ለሚወዳቸው" የተባለላቸው፣ አማ ኞች ናቸው:: ከዳዊት ዘር የሆነው መሢሕ፣ "የሰላም አለቃ" ተብሎአል (ኢሳ 9፥6)፤ ክርስቶስም ለደቀ መዛሙርቱ ሰላም እንደሚሰጣቸው ቃል ገብቶላቸዋል (ዮሐ 14፥27):: በሌላ በኩል ደግሞ፣ ራሱ ክርስቶስ መለያየትን አምጥቷል ("ሰይፍ" የሚለውን ቃል ማቴ 10፥34-36 ይመ፤ ከሉቃ 12፥49 ጋር ያነጻጽሩ):: ከእ ግዚአብሔር ጋር ሰላም ማግኘት፣ ከሰይጣንና ከሥራው ጋር ተቃ ውሞን ያስከትላልና (ያዕ 4፥4)::

2፥20 *እግዚአብሔርን... እያመሰገኑ፤* ሉቃስ ብዙ ጊዜ የተጠቀመበት አባባል ነው (1፥64፤ 2፥13:28፤ 5፥25-26፤ 7፥16፤ 13፥13፤ 17፥15፤ 18፤ 18፥43፤ 19፥37፤ 23፥47፤ 24፥53)::

2፥22 *የመንጻታቸው፤* አንዲት ሴት ወንድ ልጅ ከወለደች በኋላ፣ የመንጻት ሥርዐት ለመፈፀም ወደ ቤተ መቅደስ ሄዳ መሥዋዕት ከማቅረቧ በፊት፣ አርባ ቀን መቆየት ነበረባት:: የበግ ጠቦትና ርግብ (ዋኖስ) ለማቅረብ ባትችል፣ ሁለት ርግቦች (ዋኖሶች) ማቅረብ ይኖርባታል (ዘሌ 12፥2-8፤ ከዘሌ 5፥11 ጋር ያነጻጽሩ) *ለጌታ ለማቅረብ (ሕፃኑን)፤* የሰውም ሆነ የእንስሳ በኵር "ለጌታ የተቀደሰ" *ነው* (ቍ 23፤ ዘፀ 13፥12-13 ይመ):: በዚህ መልክ ይቀርቡ የነበሩት የእንስሳ በኵር መሥዋዕት ሲሆን፣ በኵር የሆኑ ሰዎች ግን፣ ዕድሜ ልካቸውን እግዚአብሔርን ያገ ለግላሉ:: በመላው እስራኤል በኵር በሆኑ ወንዶች ፈንታ ግን፣ ሌዋውያን ምትክ ሆነው ያገለግሉ ነበር (ዘኍ 3፥11-13፤ 8፥17-18 ይመ) :: *ወደ ኢየሩሳሌም፤* በቤተ ልሔምና በኢየሩሳሌም መካ ከል ያለው ርቀት 8 ኪ.ሜ. ነው::

2፥25 *የእስራኤልን መጽናናት፤* መሢሑ በመጣ ጊዜ፣ ለሕዝቡ የሚያመጣውን መጽናናት ያመለክታል (ቍ 26:38፤ 23፥51፤ 24፥21፤ ኢሳ 40፥1-2፤ ማቴ 5፥4 ይመ):: *መንፈስ ቅዱ ስም ያደረበት፤* በእርሱ ላይ መንፈስ ቅዱስ ያደረው፣ ከጰንጠ ቆስጤ ቀን በኋላ በአማኞች ሁሉ ላይ ባደረበት ሁኔታ አልነበ ረም፤ ሆኖም ስምዖን፣ "ክርስቶስን" ያውቅ ዘንድ መንፈስ ቅዱስ ዕው ቀት ሰጥቶታል::

2፥29-32፤ የ1፥46-55 ማብ ይመ::

2፥30 *በሰዎች ሁሉ፤* ራሱ ሉቃስ ከአሕዛብ ወገን በመሆኑ፣ ድነት የተሰጠው ለአሕዛብ (ቍ 32) እንዲሁም ለአይሁድ መሆ ኑን በጥንቃቄ በአጽንዖት አመልክቶአል::

2፥33 *አባቱ፣* ሉቃስ፣ ዮሴፍን አባት ማለቱ ኢየሱስ ከድ ንግል መወለዱን ዘንግቶ አይደለም (1፥26-35)::

2፥34 *በእስራኤል ለብዙዎች መነሣትና መውደቅ፤* በእርሱ የሚያምኑትን ክርስቶስ ያነሣቸዋል፤ ለማያምኑበት ግን የማሰ ናከያ ዐለት ነው (20፥17-18፤ 1ቆሮ 1፥23፤1ጴጥ 2፥6-8 ይመ):: *ለብዙዎች... ምክንያት እንዲሆን፤* ክርስቶስ ወደ አባቱ ያመለክ ታል፤ እንዲሁም አብ ለኀጢአተኞች ያለውን ፍቅር ያሳያል፤ ስለ ዚህ እርሱን የሚቃወሙ አብን ይቃወማሉ ማለት ነው::

የአንቺም ነፍስ ደግሞ በሰይፍ ይወጋል።”

[36]ደግሞም ከአሴር ወገን የሆነች የፋኑ ኤል ልጅ፣ ሐና የምትባል ነቢይት በዚያ ነበረች፤ እርሷም በባም አርጅታ ነበር፤ በድ ንግልናዋ ካገባችው ባሏም ጋር ሰባት ዓመት የኖረች ነበረች፤ [37]ዕድሜዋም ሰማንያ አራት ዓመት[m] እስኪሆናት ድረስ ቀንና ሌሊት ከቤተ መቅደስ ሳትለይ፣ በጾምና በጸሎት የምታገለግል መበለት ሆና ቈየች። [38]በዚያ ኑም ጊዜ ቀርባ እግዚአብሔርን አመሰገነች፤ የኢየሩሳሌምንም መቤዠት ለሚጠባበቁ ሁሉ ስለ ሕፃኑ ተናገረች።

[39]ዮሴፍና ማርያም በጌታ ሕግ የታዘ ዘውን ሁሉ ከፈጸሙ በኋላ፣ በገሊላ አውራጃ ወዳለችው ከተማቸው ወደ ናዝሬት ተመ ለሱ። [40]ሕፃኑም እያደገና እየጠነከረ ሄደ፤ በጥበብ ተሞላ፤ የእግዚአብሔርም ጸጋ በእርሱ ላይ ነበረ።

ኢየሱስ በዐሥራ ሁለት ዓመቱ ወደ ቤተ መቅደስ ሄደ

[41]ወላጆቹም በየዓመቱ ለፋሲካ በዓል ወደ ኢየሩሳሌም ይሄዱ ነበር። [42]ልጁም ዐሥራ ሁለት ዓመት በሆነው ጊዜ፣ እንደ ተለመ ደው ወደ በዓሉ ወጡ። [43]በዓሉን ከፈጸሙ በኋላ፣ ወደ ቤታቸው ሲመለሱ፣ ብላቴናው ኢየሱስ በኢየሩሳሌም ቀረ፤ ወላጆቹ ግን መቅረቱን አላወቁም ነበር። [44]አብሮአቸው ያለ መስሎአቸው፣ የአንድ ቀን መንገድ ተጓዙ፤ በኋላ ግን ከዘመዶቻቸውና ከወዳጆ ቻቸው ዘንድ ይፈልጉት ጀመር፤ [45]ባጡትም ጊዜ እየፈለጉት ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ።

[46]ከሦስት ቀንም በኋላ፣ በመምህራን መካ ከል ተቀምጦ ሲያዳምጣቸውና ጥያቄ ሲያ ቀርብላቸው በቤተ መቅደስ ውስጥ አገ ኙት፤ [47]የሰሙትም ሁሉ በማስተዋሉና በመ ልሱ ይደነቁ ነበር። [48]ወላጆቹም ባዩት ጊዜ ተገረሙ፤ እናቱም፣ “ልጄ ሆይ፤ ለምን እን ዲህ አደረግኸን? አባትህና እኔኮ ተጨን ቀን ስንፈልግህ ነበር” አለችው።

[49]እርሱም፣ “ለምን ፈለጋችሁኝ? በአባቴ ቤት መገኘት እንደሚገባኝ አላወቃችሁ ምን?” አላቸው። [50]እነርሱ ግን የተናገራቸው ነገር አልገባቸውም።

[51]ከዚያም አብሮአቸው ወደ ናዝሬት ወረደ፤ ይታዘዝላቸውም ነበር። እናቱም ይህን ሁሉ ነገር በልቧ ትጠብቀው ነበር። [52]ኢየሱስም በጥበብና በቁመት በሞገስም በእግዚአብሔርና በሰው ፊት አደገ።

የመጥምቁ ዮሐንስ ስብከት

3፥2-10 ተጓ ምብ - ማቴ 3፥1-10፤ ማር 1፥3-5
3፥16-17 ተጓ ምብ - ማቴ 3፥11:12፤ ማር 1፥7:8

3 ጢባርዮስ ቄሣር በነገሠ በዐሥራ አምስ ተኛው ዓመት፣ ይኸውም ጳንጥዮስ ጲላ ጦስ የይሁዳ ገዥ፣ ሄሮድስ የገሊላ አራት ኛው ክፍል ገዥ፣ ወንድሙ ፊልጶስ የኢጡር ያስና የጥራኮኒዶስ የአራተኛው ክፍል ገዥ ሊሳኒዮስም የሳቢላኒስ አራተኛው ክፍል ገዥ

2፥36 ሐሥ21፥9
2፥37 ሐሥ13፥3፤ 14፥23፤1ጢሞ5፥5:9
2፥38 ቍ 25፤ ኢሳ 40፥2፤52፥9፤ ሉቃ1፥68፤24፥21
2፥39 ቍ51፤ ማቴ2፥23
2፥40 ቍ52፤ ሉቃ1፥80
2፥41 ዘፀ23፥15፤ ዘዳ16፥1-8፤ ሉቃ22፥8
2፥47 ማቴ7፥28
2፥48 ማቴ12፥46፤ ሉቃ3፥23፤4፥22
2፥49 ዮሐ2፥16
2፥50 ማር9፥32
2፥51 ቍ19:39፤ ማቴ 2፥23
2፥52 ቍ40፤ 1ሳሙ2፥26፤ ምሳ3፥4፤ሉቃ1፥80
3፥1 ማቴ14፥1፤ 27፥2

[m]37 ወይም *ለሰማንያ አራት ዓመት መበለት የነበረች*

2፥35 *የአንቺም ነፍስ ደግሞ በሰይፍ ይወጋል፤* “የአን ቺም” የሚለው ቃል፣ ማርያም ጥልቅ ሥቃይ እንደምትቀበል የሚያመለክት ነው፤ በሉቃስ ወንጌል ለመጀመሪያ ጊዜ የክርስቶስ ሥቃይና ሞት ተጠቅሶ የሚገኘው በዚህ ቍጥር ነው።

2፥36 *ነቢይት፤* በነቢይነት የሚታወቁ ሌሎቹ ሴቶች ማርያም (ዘፀ 15፥20)፣ ዲቦራ (መሳ 4፥4 ሕልዳናና) (2ነገ 22፥14) የፊልጶስ ሴቶች ልጆች (ሐሥ 21፥9) ናቸው። *ሐና፤* ይህ በብሉይ ኪዳን ከተጠቀሰው ስም ጋር (1ሳሙ 1፥2) ተመሳሳይ ሲሆን፣ ትርጕሙም “ጸጋን የተሞላ” ማለት ነው። ሐና ስለ ሕፃኑ ሳሙኤል እግዚአብሔርን እንደ አመሰገነች ሁሉ (1ሳሙ 2፥1-10)፣ ይህችኛዋ ሐናም ስለ ሕፃኑ ኢየሱስ እግዚአብሔርን አመሰገነች።

2፥37 *ከቤተ መቅደስ ሳትለይ፤* ሄሮድስ ያሠራው ቤተ መቅደሱ እጅግ ትልቅ በመሆኑ፣ በውስጡ ለልዩ ልዩ አገልግሎት የሚውል ክፍሎች ነበሩት፤ ሐናም ከእነዚሁ ክፍሎች በአንዱ እንድትኖር ተፈቅዶላት ይሆናል። ምናልባት ይህ ሐረግ የሚያ መለክተው፣ ዘወትር በቤተ መቅደስ ሐና እግዚአብሔርን እንደ ምታመልክ ይሆናል።

2፥38 *ኢየሩሳሌም፤* የተመረጡ የእግዚአብሔር ሰዎች ቅድ ስት ከተማ ናት (ኢሳ 40፥2፤ 52፥9)፤ እዚህ ላይ ግን መላው እስ ራኤልን ለማመልከት ነው።

2፥39 *ገሊላ... ተመለሱ፤* ሉቃስ፣ የሰብአ ሰገልን መም ጣት፣ ሄሮድስ ሕፃኑ ኢየሱስን ለመግደል ያደረገውን ሙከራ፣ እንዲሁም ወደ ግብጽ አገር የተደረገውን ሽሽትና ከዚያም መመ ለሳቸውን አልጻፈም (ከማቴ 2፥1-23 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥41 *ፋሲካ በዓል፤* በየዓመቱ የሚከበሩትን ሦስት በዓላት ወንዶች ሁሉ (የቤተ ሰብ ኀላፊ የሆነው ቤተ ሰቡን ጨምሮ) ተገኝተው እንዲያከብሩ ሕጉ ያዝ ነበር፤ እነዚህ በዓላትም ፋሲካ፣ ጴንጤቆስጤና የዳስ በዓል ናቸው (የዘፀ 23፥14-17፤ የዘዳ 16፥16 ማብ ይመ)። የቦታ ርቀት ሦስቱን በዓላት በኢየሩሳሌም ተገኝቶ ለማክበር ባያስችልም፣ ብዙ አይሁዳውያን ግን በተቻላቸው መጠን በፋሲካ በዓል ላይ ይገኙ ነበር።

2፥46 *ሦስት ቀን፤* የመጀመሪያው ቀን ከኢየሩሳሌም ወደ ቤታቸው የተጓዙበት፣ ሁለተኛው እንደ ገና ወደ ኢየሩሳሌም የተ መለሱበት ሲሆን፣ ሦስተኛው ደግሞ እርሱን ሲፈልጉ የቈዩበት ነው። *መምህራን፤* የአይሁድ ሃይማኖትና ባህል ሊቃውንት ናቸው።

2፥49 *በአባቴ ቤት፤* በሰማይ የሚኖረው አባቱ የሰጠውን አደራ ኢየሱስ፤ አመለከተ፥ እርሱ “አባቴ” ያለው፣ ማርያም “አባ ትህ” ካለችው የተለየ መሆኑን ገለጸ (ቍ 48)። ገና በዐሥራ ሁለት ዓመቱ ከአብ ጋር ያለው ልዩ ግንኙነት ምን እንደ ሆነ ያውቅ ነበር። ያም ሆኖ ለምድራዊ ወላጆቹ ታዛዥ ነበር። (ቍ 51)።

2፥52፤ ሉቃስ፣ የ1ሳሙ 2፥26 አገላለጽን በመውሰድ እዚህ ላይ የጻፈ ይመስላል። *ኢየሱስም ...አደገ፤* ምንም እንኳ ኢየሱስ አምላክ ቢሆንም፣ ሰው ሆኖ ከተወለደበት ጊዜ ጀምሮ እውቀት ሁሉን ጥበብ እንደነበረው የሚያመላክት ምንም ማስረጃ ማቅረብ አይቻልም፤ ስለዚህም በሰው ላይ የሚታየው የዕድገት ደረጃ በእርሱ ላይም ታይቷል።

3፥1-2፤ አብዛኛውን ጊዜ ታሪክ ጸሐፊዎች አንድ ሁኔታ የተከናወነበትን የሚያመለክቱት፣ ሁኔታው በተከናወነበት ወቅት የነበረውን የሀገር መሪ ዘመነ መንግሥት በመጥቀስ ነው።

3፥1 *በዐሥራ አምስተኛው ዓመት፤* በዚህ ገለጻ መሠረት የተለያዩ አማራጭ ዘመኖች ሊጠቀሱ ይቻላሉ፤ ሆኖም ከ25-26 ዓ.ም ያለው ጊዜ ብቻ ከኢየሱስ የምድር ላይ ሕይወት ጋር ይስማማል። (ጢባርዮስ በግዛቶቹ ላይ ሥልጣን የነበረው ከ11 ዓ.ም ጀምሮ ነበር)። በዚህ ቍጥር ላይ የተጠቀሱት ሌሎቹ መሪዎች ስለዚህ ታሪካዊ ጊዜ አጠቃላይ ግንዛቤ ይሰጣል እንጂ፣ የመ ጥምቁ ዮሐንስ አገልግሎት መቼ እንደ ተጀመረ ለማወቅ አይጠ ረዳንም። *ጳንጥዮስ ጲላጦስ፤* ይሁዳን፣ ሰማርያንና ኤዶምያስን የገዛ ሮማዊ ገዥ ነው። *ሄሮድስ የገሊላ አራተኛው ክፍል ገዥ፤* ታላቁ ሄሮድስ ከሞተ በኋላ፣ ልጆቹ አርኬላዎስ፣ ሄሮድስ አን ቲጳስና ሄሮድስ ፊሊጶስ። በተከፈለው ግዛቱ ላይ ገዥዎች ሆኑ። ስለዚህም ሄሮድስ አንቲጳስ የገሊላና የፔሪያ አገረ ገዥ ሆነ (የ ማቴ 14፥1 ማብ ይመ)። *ሊሳኒዮስም የሳቢላኒስ አራተኛው ክፍል ገዥ፤* በጥቂት ጽሑፎች ላይ ስሙ ተጽፎ ከመገኘቱ በቀር፣ ስለ እርሱ የሚታወቅ ነገር የለም።

በነበሩበት ጊዜ፣ [2]ሐናና ቀያፋም ሊቃነ ካህናት ሳሉ፣ የእግዚአብሔር ቃል ወደ ዘካርያስ ልጅ ወደ ዮሐንስ በምድረ በዳ መጣ:: [3]እርሱም ለኀጢአት ስርየት የሚሆን የንስሓን ጥምቀት እየሰበከ በዮርዳኖስ ወንዝ አካባቢ ወዳሉት ስፍራዎች ሁሉ መጣ፤ [4]ይኸውም ነቢዩ ኢሳይያስ በመጽሐፉ እንዲህ ሲል በጻፈው ቃል መሠረት ነበር፤

"በበርሓ እንዲህ ብሎ የሚጮኽ ሰው ድምፅ፤
 'የጌታን መንገድ አዘጋጁ፤
  ጐዳናውንም አቅኑ፤
[5]ሸለቆው ሁሉ ይሞላል፤
 ተራራውና ኰረብታው ሁሉ ዝቅ ይላል፤
ጠማማው መንገድ ቀና፣
 ሸካራውም ጐዳና ትክክል ይሆናል፤
[6]የሰውም ዘር ሁሉ የእግዚአብሔርን
  ማዳን ያያል::' "

[7]ዮሐንስም በእርሱ እጅ ሊጠመቁ የወጡትን ሰዎች እንዲህ ይላቸው ነበር፤ "እናንት የእፉኝት ልጆች፣ ከሚመጣው ቍጣ እንድትሸሹ ማን መከራችሁ? [8]እንግዲህ ለንስሓ የሚገባ ፍሬ አፍሩ፤ ደግሞም በልባችሁ፣ 'አብርሃም አባታችን አለን' ማለትን አትጀምሩ፤ እግዚአብሔር ከእነዚህ ድንጋዮች ለአብርሃም ልጆች ማስነሣት እንደሚችል እነግራችኋለሁና:: [9]አሁን እንኳ ምሳር በዛፎች ሥር ተቀምጦአል፤ መልካም ፍሬ የማያፈራም ዛፍ ሁሉ ተቈርጦ ወደ እሳት ይጣላል::"

[10]ሕዝቡም፣ "ታዲያ፣ ምን እናድርግ?" ብለው ጠየቁት::

[11]ዮሐንስም፣ "ሁለት ልብስ ያለው ምንም ለሌለው ያካፍል፤ ምግብ ያለውም እንዲሁ ያድርግ" ብሎ መለሰላቸው::

[12]ቀረጥ ሰብሳቢዎችም ሊጠመቁ ወደ እርሱ መጥተው፣ "መምህር ሆይ፤ እኛስ ምን እናድርግ?" አሉት::

[13]እርሱም፣ "ከታዘዛችሁት በላይ ቀረጥ አትሰብስቡ" አላቸው::

[14]ወታደሮች ደግሞ፣ "እኛስ ምን እናድርግ?" ብለው ጠየቁት::

እርሱም፣ "የማንንም ገንዘብ በግፍ አትንጠቁ፤ ሰውንም በሐሰት አትክሰሱ፤ ደመወዛችሁ ይብቃችሁ" አላቸው::

[15]ሕዝቡ በጕጕት እየተጠባበቁ ሳሉ፣ "እርሱ ክርስቶስ ይሆንን?" እያሉ ሁሉም በልባቸው ስለ ዮሐንስ ያሰላስሉ ነበር:: [16]ዮሐንስ ለሁሉም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እኔ በውሃ አጠምቃችኋለሁ፤ ነገር ግን ከእኔ የሚበረታ ይመጣል፤ እኔም የእርሱን የጫማ ማሰሪያ መፍታት የሚገባኝ አይደለሁም፤ እርሱ በመንፈስ ቅዱስና በእሳት ያጠምቃችኋል፤ [17]ዐውድማውን ፈጽሞ ለማጥራትና ስንዴውንም ወደ ጐተራው ለመክተት መንሹ በእጁ ነው፤ ገለባውን ግን በማይጠፋ እሳት ያቃጥለዋል::" [18]ዮሐንስም በብዙ ሌሎች የምክር ቃላት ሕዝቡን እያስጠነቀቀ ወንጌልን ሰበከላቸው::

[19]ነገር ግን ዮሐንስ፣ የአራተኛውን ክፍል ገዥ ሄሮድስን የወንድሙ ሚስት በነበረችው በሄሮድያዳ ምክንያትና ስለ ሌሎች

3፥2 ማቴ3፥1፤ 26፥3፤ ሉቃ1፥13
3፥3 ቍ16፤ማር1፥4
3፥6 መዝ98፥2፤ኢሳ 40፥3-5፤42፥16፤ 52፥10፤ሉቃ2፥30
3፥7 ማቴ12፥34፤ 23፥33፤ሮሜ1፥18
3፥8 ኢሳ51፥2፤ ሉቃ19፥9፤ዮሐ8፥33፡ 39፤ሐሥ13፥26፤ሮሜ 4፥1:11:12:16:17፤ 9፥7:8፤ገላ3፥7
3፥9 ማቴ3፥10
3፥10 ቍ12:14፤ ሐሥ 2፥37፤16፥30
3፥11 ኢሳ58፥7፤ ሕዝ 18፥7
3፥12 ሉቃ7፥29
3፥13 ሉቃ19፥8
3፥14 ዘፀ23፥1፤ ዘሌ19፥11
3፥15 ማቴ3፥1፤ ዮሐ1፥19:20፤ሐሥ 13፥25
3፥16 ቍ3፤ማር 1፥4፤ዮሐ1፥26:33፤ 11፥16፤19፥4
3፥17 ኢሳ30፥24፤ ማቴ13፥30፤25፥41
3፥19 ቍ1፤ ማቴ14፥1

3፥2 *ሐናና ቀያፋም ሊቃነ ካህናት፤* ከ6 ዓ.ም. ጀምሮ የሮም ባለሥልጣን በሆነው በግራቱስ ከሹመቱ እስከ ተሻረበት እስከ 15 ዓ.ም ድረስ፣ሐና ሊቀ ካህን ነበር:: ከእርሱ በኋላ ልጁ ኤልኤዜር በቦታው ተተካ፤ ቀጥሎም አማቹ ቀያፋና በኋላም ደግሞ የተቀሩት አራቱ ልጆቹ በቦታው ተተኩ:: የሮም ገዥዎች ሐናን ከሥልጣን ቢያወርዱትም፣ አይሁዳውያን ግን እንደ ባለሥልጣን ይቈጥሩት ነበር (ዮሐ 18፥13፤ ሐሥ 4፥6 ይመ)፤ በዚህም ምክንያት፣ ሉቃስ፣ የሐናን ስም በሮም ከተሾመው ቀያፉ ጋር ጨምሮ ጽፎአል:: *የእግዚአብሔር ቃል፤* የዮሐንስ ስብከትና የመጥምቁ ሥልጣን ምንጩ፣ የእግዚአብሔር ቃል ነበር:: ለመጥምቁ ዮሐንስ የእግዚአብሔር መልእክት የመጣው፣ ልክ በብሉይ ኪዳን ለነበሩት ነቢያት በመጣበት ሁኔታ ነበር (ከኤር 1፥2፤ ከሕዝ 1፥3፤ ከሆሴ 1፥1፤ ከኢሳ 1፥1 ጋር ያነጻጽሩ):: *በምድረ በዳ፤* አሸዋማና ውሃ የሌለበትን ቦታ ብቻ ሳይሆን፣ ሰው የማይኖርበትን ባድማ ምድር የሚመለክት ነው::

3፥3 *ለኀጢአት ስርየት፤* በመስቀል ላይ ክርስቶስ ስለሞተ፣ ንስሓ የገባውን ሰው ከኀጢአት ቅጣት ያድነዋል:: *የንስሓን ጥምቀት፤* የማቴ 3፥11 ማብ ይመ:: የዮሐንስ ጥምቀት ትኵረት የሚያደርገው የልብ መለወጥ ሲሆን፣ ከዚህ የተነሣም ስለ ኀጢአት መጸጸትንና በቅድስና ሕይወት ለመመላለስ ቊርጥ ውሳኔ ማድረግንም ያካትታል::

3፥4 *መንገድ አዘጋጁ፤* አንድ ንጉሥ ወደ ሩቅ አገር ጉዞ ከመጀመሩ በፊት፣ የሚጓዝበት መንገድ ይስተካከላል፤ በተመሳሳይ መልኩ በመጥምቁ ዮሐንስ አገልግሎትም በሥነ ምግባርና በመንፈሳዊ ረገድ ለመሲሑ መምጣት ቅድመ ዝግጅት ተደርጐ ነበር፤ ይኸውም፣ ንስሓ በመግባት፣ የኀጢአት ይቅርታና የመድኅን አስፈላጊነትን በማወቅ ላይ ትኵረት ያደረገ ነበር::

3፥6 *ሰውም... ሁሉ፤* የእግዚአብሔርን ማዳን፣ ለአይሁድና ለአሕዛብ እንዲታወቅ መደረግ ነበረበት፤ ይህ ደግሞ የሉቃስ ወንጌል ዐቢይ ሐሳብ ነው (የ2፥31 ማብ ይመ)::

3፥7 *ከሚመጣው ቍጣ፤* በ70 ዓ.ም. የተፈጸመውን የኢየሩሳሌምን መፈራረስና (21፥20-23) የመጨረሻውን ፍርድ ያመለክታል (ዮሐ 3፥36)፤ በተጨማሪም የ1ተሰ 1፥10፤ 5፥9 ማብ ይመ::

3፥9 *ምሳር በ... ሥር፤* በንስሓ መመለሳቸውን የሚያስመሰክር ሕይወት በሌላቸው ሰዎች፣ ላይ በፍጥነት የሚ ደርስባቸው ፍርድ የሚያመለክት፣ ታምራታዊ አባባል ነው:: *እሳት፤* የፍርድ ትእምርት ነው (ማቴ 7፥19፤13፥40-42)::

3፥11 *ሁለት ልብስ፤* እዚህ ላይ (ልብስ) የተባለው፣ እንደ እጀ ጠባብ ዐይነት የሆነውን ነው፤ ሁለት የዚህ ዐይነት እጀ ጠባብ በአንድ ጊዜ ለመልበስ አስፈላጊ ባለመሆኑ፣ ሁለተኛውን ምንም ለሌለው መስጠት አለበት (9፥3 ይመ)::

3፥12 *ቀረጥ ሰብሳቢዎች፤* ግብር ለሮም መንግሥት የሚሰበስበው በአይሁዳውያን ወኪሎች አማካይነት ነበር፤ እነዚህ ወኪሎች፣ አረማዊ የሆነውን መንግሥት በመደገፋቸውና የገዛ ወገኖቻቸውን በማታለላቸው ምክንያት የተጠሉ ነበሩ::

3፥14 *ወታደሮች፤* ለተወሰኑ የአይሁድ ተቋማት፣ መጠነኛ የሆነ ወታደራዊ ኀይል ለጥበቃ ተፈቅዶላቸው ነበር፤ ይኸውም ለሄሮድስ አንቲጳስ፣ ለቤተ መቅደሱና ለቀረጥ ሰብሳቢዎች ነበር:: ዮሐንስ ያወገዘ የነበረው፣ የቀረጥ ሰብሳቢዎቹንና የወታደሮቹን ሙያ ሳይሆን፣ ሥነ ምግባር የጎደለውን ምግባራቸውን ነበር::

3፥16 *በመንፈስ ቅዱስ... ያጠምቃችኋል፤* በጰንጠቆስጤ ቀን ይህ ተፈጽሞአል (ሐሥ 1፥5፤ 2፥4:38):: በእሳት፤ እዚህ ላይ "እሳት" የሚለው ቃል የሚያመለክተው ፍርድን ነው (ቍ 17)፤ እንዲሁም በጰንጠቆስጤ ቀን የታየውን እሳት በሐሥ 2፥3 ላይ፣ የሰውን ሥራ የሚፈትነውን እሳት በ1ቆሮ 3፥13 ላይ ይመ::

3፥17 *መንሹ፤* የሩት 1፥22 ማብ ይመ:: ገለባው የሚያመለክተው ንስሓ ያልገባን ሰው ሲሆን፣ ስንዴው ደግሞ ጻድቅን ሰው ነው:: መሲሑ ሲመጣ የሚፈረድባቸውና የሚቀጡት አሕዛብ ብቻ ናቸው በማለት አብዛኞዎቹ አይሁዳውያን ቢያስቡም፣ ዮሐንስ ግን አይሁዳውያን ቢሆኑም እንኳን ንስሓ በማይገባ በማንኛውም ሰው ላይ ፍርድ እንደሚደርስ በግልጽ ተናገረ::

3፥19 *ሄሮድስን... በሄሮድያዳ ምክንያትና... በገሠጸው፤* ሄሮድስ አንቲጳስ፣ የዐረብ ገዥ የነበረውን የአርጤስ አራተኛን ልጅ ፈትቶ፣ የሌላው የወንድሙ የሄሮድስ ፊልጶስ ሚስት የነበረችውንና የወንድሙ ልጅ የሆነችውን ሄሮዲያዳን ለማግባት ፈለገ (ማቴ 14፥3፤ ማር 6፥17 ይመ)::

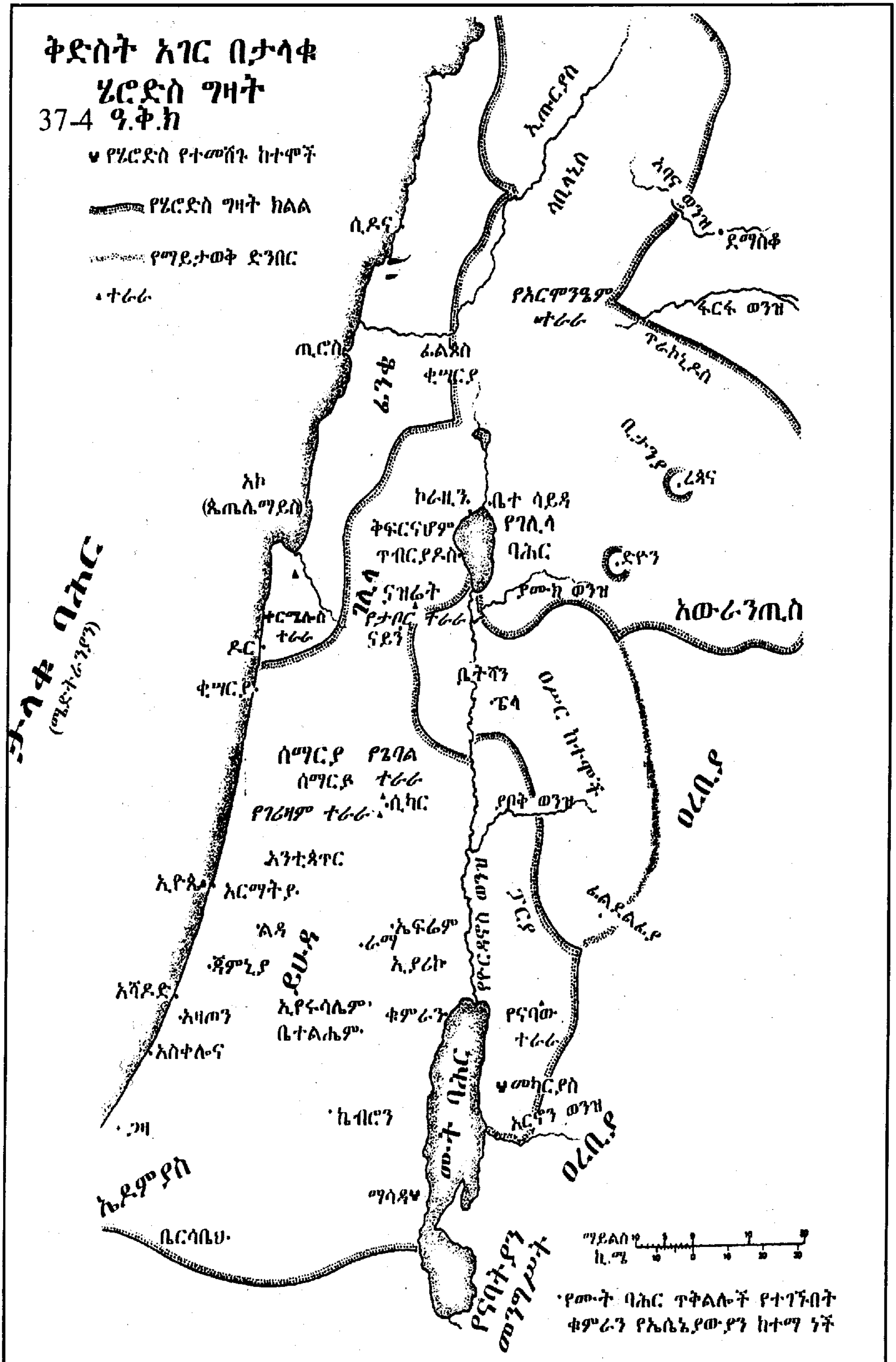
ቅድስት አገር በታላቁ
ሄሮድስ ግዛት
37-4 ዓ.ቅ.ክ
የሄሮድስ የተመሸጉ ከተሞች
የሄሮድስ ግዛት ክልል
የማይታወቅ ድንበር
ተራራ
ኢጡርያስ
ባቢላኒስ
ሲዶና
አባና ወንዝ
ደማስቆ
የአርሞንዔም ተራራ
ፋርፋ ወንዝ
ጥሮስ
ፊልጶስ ቂሣርያ
ፊንቄ
ጥራኮኒዶስ
ቢታንያ
ረጳና
አኮ
(ጴጤሌማይስ)
ኮራዚን
ቤተ ሳይዳ
ቅፍርናሆም
የገሊላ ባሕር
ጥብርያዶስ
ድዮን
ያሙክ ወንዝ
ናዝሬት
የታቦር ተራራ
ናይን
ገሊላ
ቀርሜሎስ ተራራ
ዶር
ቂሣርያ
አውራንጢስ
ታላቁ ባሕር
(ሜድትራኒያን)
ቤትሻን
ፔላ
ዐሥር ከተሞች
ሰማርያ
ሰማርያ
የጌባል ተራራ
የገሪዛም ተራራ
ሲካር
ያቦቅ ወንዝ
ዐረቢያ
አንቲጳጥር
ኢዮጴ
አርማትያ
ልዳ
ራማ
ኤፍሬም
ኢያሪኮ
ፊላደልፊያ
ገርዶ
የዮርዳኖስ ወንዝ
ጃምኒያ
ይሁዳ
አሻዶድ
አዛጦን
ኢየሩሳሌም
ቤተልሔም
ቁምራን
የናባው ተራራ
አስቀሎና
መካርዮስ
አርኖን ወንዝ
ሙት ባሕር
ኬብሮን
ጋዛ
ዐረቢያ
ኤዶምያስ
ማሳዳ
ቤርሳቤህ
የናባትያን መንግሥት
ማይልስ
ኪ.ሜ
የሙት ባሕር ጥቅልሎች የተገኙበት
ቁምራን የኤሴኔያውያን ከተማ ነች

ሥራዎቹ በገሠጸው ጊዜ፣ [20]ሄሮድስ ይህን በሌላው ሁሉ ላይ በመጨመር፣ ዮሐንስን ወህኒ ቤት አስገባው።

የኢየሱስ መጠመቅና የትውልድ ሐረጉ

3፥21፡22 ተጓ ምብ - ማቴ 3፥13-17 ማር 1፥9-11
3፥23-38 ተጓ ምብ - ማቴ 1፥1-17

[21]ሕዝቡ ሁሉ ከተጠመቀ በኋላ ኢየሱስም ተጠመቀ፤ እየጸለየም ሳለ ሰማይ ተከፈተ፤ [22]መንፈስ ቅዱስም በአካላዊ ቅርጽ እንደ ርግብ በእርሱ ላይ ወረደ፤ ከሰማይም፣ "የምወድህ ልጄ አንተ ነህ፤ በአንተ ደስ ይለኛል" የሚል ድምፅ መጣ።

[23]ኢየሱስ አገልግሎቱን ሲጀምር ዕድሜው ሠላሳ ዓመት ያህል ነበር፤ ሕዝቡም እንደ መሰላቸው የዮሴፍ ልጅ ሆኖ፣
የኤሊ ልጅ፣ [24]የማቲ ልጅ፣
የሌዊ ልጅ፣ የሚልኪ ልጅ፣
የዮና ልጅ፣ የዮሴፍ ልጅ፣
[25]የማታትዩ ልጅ፣ የአሞጽ ልጅ፣
የናሆም ልጅ፣ የኤሲሊም ልጅ፣
የናጌ ልጅ፣ [26]የማአት ልጅ፣
የማታትዩ ልጅ፣ የሴሜይ ልጅ፣
የዮሴፍ ልጅ፣ የዮዳ ልጅ፣
[27]የዮናን ልጅ፣ የሬስ ልጅ፣
የዘሩባቤል ልጅ፣ የሰላትያል ልጅ፣
የኔሪ ልጅ፣ [28]የሚልኪ ልጅ፣
የሐዲ ልጅ፣ የዮሳስ ልጅ፣ የቆሳም ልጅ፣
የኤልሞዳም ልጅ፣ የኤር ልጅ፣
[29]የዮሴዕ ልጅ፣ የኤልዓዘር ልጅ፣
የዮራም ልጅ፣ የማጣት ልጅ፣
የሌዊ ልጅ፣ [30]የስምዖን ልጅ፣
የይሁዳ ልጅ፣ የዮሴፍ ልጅ፣
የዮናም ልጅ፣ የኤልያቄም ልጅ፣
[31]የሜልያ ልጅ፣ የማይናን ልጅ፣
የማጣት ልጅ፣ የናታን ልጅ፣
የዳዊት ልጅ፣ [32]የእሴይ ልጅ፣
የኢዮቤድ ልጅ፣ የቦዔዝ ልጅ፣
የሰልሞን[ሀ] ልጅ፣ የነአሶን ልጅ፣
[33]የአሚናዳብ ልጅ፣ የአራም[ለ] ልጅ፣
የአርኒ ልጅ፣ የኤስሮም ልጅ፣ የፋሬስ ልጅ፣
የይሁዳ ልጅ፣ [34]የያዕቆብ ልጅ፣
የይስሐቅ ልጅ፣ የአብርሃም ልጅ፣
የታራ ልጅ፣ የናኮር ልጅ፣
[35]የሴሮህ ልጅ፣ የራጋው[ሐ] ልጅ፣
የፋሌቅ ልጅ፣ የአቤር ልጅ፣
የሳላ ልጅ፣ [36]የቃይናን ልጅ፣
የአርፋክስድ ልጅ፣ የሴም ልጅ፣
የኖኅ ልጅ፣ የላሜህ ልጅ፣
[37]የማቱሳላ ልጅ፣ የሄኖክ ልጅ፣
የያሬድ ልጅ፣ የመላልኤል ልጅ፣
የቃይናን ልጅ፣ [38]የሄኖስ ልጅ፣
የሤት ልጅ፣ የአዳም ልጅ፣
የእግዚአብሔር ልጅ።

የኢየሱስ መፈተን

4፥1-13 ተጓ ምብ – ማቴ 4፥1-11፤ ማር 1፥12፡13

4 ኢየሱስ በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ ከዮርዳኖስ እንደ ተመለሰ መንፈስ ወደ በረሓ ወሰደው፤ [2]በዚያም አርባ ቀን በዲያብሎስ ተፈተነ፤ በእነዚያም ቀናት ምንም ሳይበላ ቈይቶ በመጨረሻ ተራበ።

3፥20 ማቴ14፥3፡4
3፥21 ማቴ14፥23፤ ማር1፥35፤6፥46፤ ሉቃ5፥16፤6፥12፤9፥18፡28፤11፥1
3፥22 ኢሳ42፥1፤ ማቴ3፥17፤ዮሐ1፥32፡33፤ሐሥ10፥38
3፥23 ማቴ4፥17፤ ሉቃ1፥27፤ሐሥ1፥1
3፥27 ማቴ1፥12
3፥31 2ሳሙ5፥14፤ 1ዜና3፥5
3፥33 ሩት4፥18-22፤1ዜና2፥10-12
3፥34 ዘፍ11፥24፡26
3፥36 ዘፍ5፥28-32፤ 11፥12
3፥37 ዘፍ5፥12-25
3፥38 ዘፍ5፥1፡ 2፡6-9
4፥1 ቍ14፡18፤ሕዝ37፥1፤ሉቃ1፥15፡35፤ 2፥27፤3፥3፡16፡21፡22 ፤10፥21
4፥2 ዘፀ34፥28፤ 1ነገ19፥8፤ዕብ4፥15

[ሀ]32 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ሳላ ይላሉ ሌሎች ቅጆች ይለያያሉ
[ለ]33 አንዳንድ ቅጆች የአሚናዳብ ልጅ የአዲም ልጅ የአርኒ ልጅ ይላሉ፤
[ሐ]35 የግሪኩ ቅጅ *'የራጋው'*

3፥20 ***ዮሐንስን ወህኒ ቤት አስገባው፤*** ዮሴፍ ወልደ ኮሪዮን በጻፈው መሠረት፣ ዮሐንስ የታሠረው ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ ማኬሩስ በተባለው (አንቲኩቲ 18.5.2) ስፍራ ነው። ይኸውም፣ ኢየሱስ አገልግሎት ከጀመረ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ነው (ዮሐ 3፥22-24)፤ ሆኖም እዚህ ላይ ሉቃስ ይህን የጠቀሰው፣ የኢየሱስን አገልግሎት ከመተረኩ በፊት፣ የጀመረውን የዮሐንስን አገልግሎት ትረካ ለመደምደም ስለ ፈለገ ነው (ማቴ 4፥12፤ ማር 1፥14 ይመ)። ይህም ሆኖ ሳለ፣ ስለ ዮሐንስ አሟሟት በሌላ ክፍል በአጭሩ ገልጾአል (9፥7-9)።

3፥21 ***ተጠመቀ፤*** የማቴ 3፥15 ማብ ይመ። ***እየጸለየም ሳለ፤*** በተጠመቀ ጊዜ ኢየሱስ የጸለየ መሆኑን የጻፈው ሉቃስ ብቻ ነው። ሉቃስ በተደጋጋሚ ካቀረባቸው ዐበይት ሐሳቦች አንዱ፣ ኢየሱስ ይጸልይ እንደ ነበር ነው። (5፥16፤ 6፥12፤ 9፥18፡28-29፤ 11፥1፤ 22፥32፡41፤ 23፥34፡46 ይመ)።

3፥22 ***መንፈስ ቅዱስ... ወረደ፤*** በኢየሱስ ላይ መንፈስ ቅዱስ "በአካል መልክ" መውረዱን ሉቃስ ቢጽፍም፣ ይህ ሁኔታ ለዮሐንስ ከእግዚአብሔር ዘንድ የተሰጠ ምልክት ነበር (ዮሐ 1፥32-34፤ እንዲሁም የማር 1፥10 ማብ ይመ)። ***የምወድህ ልጄ አንተ ነህ፤*** መዝ 2፥7፤ ኢሳ 42፥1፤ ዕብ 1፥5 ይመ። ከዚህ ሌላ፣ በሁለት የተለያዩ ጊዜያት ስለ ኢየሱስ ከሰማይ ስለመጣው ድምፅ የወንጌል ጸሓፊዎቹ ገልጸዋል፤ ይኸውም (1) በደብረ ታቦር ተራራ ላይ (9፥35)፣ (2) በኢየሱስ አገልግሎት የመጨረሻ ሳምንት በቤተ መቅደሱ ግቢ ውስጥ ነው (ዮሐ 12፥28)።

3፥23-38፤ በሉቃስና በማቴዎስ በቀረበው የዘር ሐረግ ዝርዝር መካከል፣ አንዳንድ ልዩነት አለ (1፥2-16)። ማቴዎስ የዘር ሐረግ ዝርዝሩን የሚጀምረው፣ የአይሁድ ሕዝብ አባት በሆነው ከአብርሃም ነው፤ ሉቃስ ግን ከዮሴፍ ጀምሮ እስከ አዳም ድረስ ያለውን የዘር ሐረግ በመዘርዘር፣ ኢየሱስ ከሰው ዘር ጋር ያለውን ግንኙነት በማመልከት ነው (የ2፥31 ማብ ይመ)። ማቴዎስና ሉቃስ የጻፉት የዘር ሐረግ ዝርዝር፣ ከአብርሃም እስከ ዳዊት ድረስ ተመሳሳይ ነው፤ ከዳዊት በኋላ ባለው የዘር ሐረግ ግን ልዩነት አላቸው። ይህ የሆነበትን ምክንያት አስመልክተው አንዳንድ ምሁራን ማቴዎስ የዘረዘረው ዙፋኑ የወረሱትን የዳዊት ቤት የዘር ሐረግ ተከትሎ ሲሆን፣ ሉቃስ ግን ከዮሴፍ ጀምሮ እስከ ዳዊት ድረስ ያለውን የዘር ሐረግ በመከተል ነው በማለት ይናገራሉ። ሆኖም ተቀባይነት ያለው ሐሳብ ግን፣ ማቴዎስ የጻፈው የዮሴፍን የዘር ሐረግ ተከትሎ ሲሆን፣ ሉቃስ ግን የማርያምን የዘር ሐረግ ተከትሎ ነው። የዘር ሐረግን በእናት በኩል መቍጠር የተለመደ ነገር እንዳልሆነ ሁሉ፣ ከድንግል መወለድም እንዲሁ ከኢየሱስ በቀር ተሰምቶ የማይታወቅ ነው። ሉቃስ፣ "እንደመሰላቸው የዮሴፍ ልጅ" ብሎ መጻፉ (ቍ 23)፣ ኢየሱስ ከድንግል መወለዱን በግልጽ ለማሳየት የተጠቀመበት ስልት ሲሆን (1፥34-35)፣ ይህም የኢየሱስን የዘር ሐረግ ሲዘረዝር፣ በማርያም በኩል መሆኑ ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ ያመለክታል።

3፥23 ***ሠላሳ ዓመት ያህል፤*** ታሪክ ጸሓፊው ሉቃስ፣ የኢየሱስን ይፋ አገልግሎት የጻፈው ከዓለም ታሪክና (ቍ 1-2 ይመ) ከቀረው የኢየሱስ ሕይወት ጋር በማገናዘብ ነው። አንድ ሌዋዊ አገልግሎቱን የሚጀምረው ዕድሜው ሠላሳ ዓመት ሲሆን ነው (ዘኍ 4፥47)፤ ይህ ዕድሜ ማንኛውም ሰው፣ (ሙሉ ሰው) ነው የሚባልበትም ነው። ***ሕዝቡም... ይመስላቸው ነበር፤*** ቀደም ሲል ሉቃስ፣ ኢየሱስ ከድንግል መወለዱን አረጋግጦአል (1፥34-35)፤ እዚህ ላይ ደግሞ ዮሴፍ የኢየሱስ ወላጅ አባት አለመሆኑን በድጋሚ ግልጽ አድርጎአል።

4፥1 ***በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ፤*** ሉቃስ፣ ስለ መንፈስ ቅዱስ በአጽንዖት የገለጸው በወንጌሉ ውስጥ ብቻ ሳይሆን (1፥35፡41፡67፤ 2፥25-27፤ 3፥16፡22፤ 4፥14፡18፤ 10፥21፤ 11፥13፤ 12፥10፡12)፣ በሐዋርያት ሥራ ውስጥም ነው። ***ወደ በረሓ፤*** የይሁዳ በረሓ ማለት ነው (ማቴ 3፥1፤ ይመ እንዲሁም የ1፥80 ማብ ይመ)።

4፥2 ***ተፈተነ፤*** የማቴ 4፥1-11፤ ዕብ 2፥18፤ 4፥15 ማብ ይመ። ኢየሱስ፣ አርባ ቀን በጾመ ጊዜ ተፈትኖ እንደ ነበር ሉቃስ ይናገራል፤ በማቴዎስና በሉቃስ የተገለጹት ሦስት ፈተናዎች የቀረቡ

[3]ዲያብሎስም፣ “የእግዚአብሔር ልጅ ከሆንህ፣ እስቲ ይህ ድንጋይ እንጀራ እንዲሆን እዘዘው” አለው::

[4]ኢየሱስም፣ “ ‘ሰው በእንጀራ ብቻ አይኖርም’ ተብሎ ተጽፎአል” ብሎ መለሰለት::

[5]ከዚያም ዲያብሎስ ወደ አንድ ከፍታ ቦታ አውጥቶት የዓለምን መንግሥታት ሁሉ በቅጽበት አሳየው፤ [6]እንዲህም አለው፤ “የእነዚህ መንግሥታት ሥልጣንና ክብር ሁሉ ለእኔ ተሰጥቶአል፤ እኔም ለምወደው ስለ ምሰጥ፣ ለአንተ እሰጥሃለሁ፤ [7]ስለዚህ ብት ሰግድልኝ ይህ ሁሉ የአንተ ይሆናል::”

[8]ኢየሱስም መልሶ፣ “ ‘ለጌታ ለአምላክህ ስገድ፤ እርሱንም ብቻ አምልክ’ ተብሎ ተጽፎአል” አለው::

[9]ከዚያም ወደ ኢየሩሳሌም ወስዶ በቤተ መቅደስ ጉልላት ላይ አቆመውና እንዲህ አለው፤ “የእግዚአብሔር ልጅ ከሆንህ፣ እስቲ ራስ ህን ከዚህ ወደ ታች ወርውር፤ [10]ምክንያቱም እንዲህ ተብሎ ተጽፎአል፤

“ ‘ይጠብቁህ ዘንድ፣
መላእክቱን ስለ አንተ ያዛቸዋል፤
[11]እግርህም ከድንጋይ ጋር እንዳይጋጭ፣
በእጆቻቸው ወደ ላይ አንሥተው
ይይዙሃል::’ ”

[12]ኢየሱስም፣ “ ‘ጌታ ሰምላክህን አትፈታተነው’ ተብሎአል” ብሎ መለሰለት::

4፥3 ማቴ4፥3
4፥4 ዘዳ8፥3
4፥5 ማቴ24፥14
4፥6 ዮሐ12፥31፤ 14፥30፤1ዮሐ5፥19
4፥8 ዘዳ6፥13
4፥11 መዝ 91፥11:12
4፥12 ዘዳ6፥16
4፥13 ዮሐ14፥30፤ ዕብ4፥15
4፥14 ማቴ4፥12፤ 9፥26
4፥15 ማቴ4፥23
4፥16 ማቴ2፥23፤ 13፥54፤1ጢሞ4፥13
4፥18 ማር16፥15፤ ዮሐ3፥34
4፥19 ዘሌ25፥10፤ መዝ102፥20፤103፥6 ፤ኢሳ42፥7፤ 49፥8:9፤ 58፥6፤61፥1:2
4፥20 ቊ17፤ ማቴ26፥55
4፥21 ማቴ1፥22

[13]ዲያብሎስም ፈተናውን ሁሉ ከጨረሰ በኋላ ሌላ አመቺ ጊዜ እስኪያገኝ ድረስ ከእርሱ ተለየ::

ኢየሱስ በናዝሬት ተቀባይነት ማጣቱ

[14]ኢየሱስም በመንፈስ ኀይል ወደ ገሊላ ተመለሰ፤ ዝናውም በአካባቢው ባለው አገር ሁሉ ወጣ:: [15]እርሱም በምኵራባቸው ያስተ ምር ነበር፤ ሰውም ሁሉ ያመሰግነው ነበር::

[16]ከዚያም ወዳደገበት ከተማ ወደ ናዝ ሬት መጣ፤ እንደ ልማዱም በሰንበት ወደ ምኵራብ ገባ፤ ሊያነብም ተነሥቶ ቆመ:: [17]የነቢዩ ኢሳይያስ ጥቅልል መጽሐፍም ተሰ ጠው፤ ጥቅልሉንም መጽሐፍ በተረተረው ጊዜ እንዲህ ተብሎ የተጻፈበትን ክፍል አገኘ፤

[18]“የጌታ መንፈስ በእኔ ላይ ነው፤
ለድኾች ወንጌልን እንድሰብክ፣
እርሱ ቀብቶኛልና፤
ለታሰሩት መፈታትን፣
ለታወሩትም ማየትን እንዳውጅ፣
የተጨቈኑትን ነጻ እንዳወጣ፣
[19]የተወደደችውንም የጌታን ዓመት
እንዳውጅ ልኮኛል::”

[20]ከዚያም መጽሐፉን ጠቅልሎ ለአገልጋዩ መልሶ ሰጠውና ተቀመጠ፤ በምኵራብ የነ በሩትም ሁሉ ትኵር ብለው ይመለከቱት ነበር:: [21]እርሱም፣ “ይህ በጆሮአችሁ የሰማ

ትም፣ በጾሙ መጨረሻ አካባቢ ሲሆን፣ ይህም ኢየሱስ በተራ በበትና በተዳከመበት ጊዜ ነው:: የሁለተኛውና የሦስተኛው ፈተናዎች ቅደም ተከተል፣ በማቴዎስና በሉቃስ ወንጌል ውስጥ ልዩነት አለው:: በተራራ ላይ ከቀረበው ፈተና በኋላ (በማቴዎስ ሦስተኛ ነው)፣ከእርሱ እንዲለይ ኢየሱስ ሰይጣንን አዝዞት ስለ ነበር፣ ማቴዎስ ፈተናውን ያቀረበው በቅደም ተከተል ሳይሆን አይቀርም (4፥10):: የወንጌል ጸሓፊዎች፣ አንድን ሁኔታ ወይም ድርጊት በአጽንዖት ለማመልከት ሲሉ፣ ለድርጊቱ ቅደም ተከተል ትኵረት ሳይሰጡ ሁኔታዎችን ወይም ድርጊቶችን አጣምረው ያቀርባሉ:: በዚህ መደምደሚያ ላይ ኢየሱስ በኢየሩሳሌም እንደ ነበር ሉቃስ መግለጹ፣ የእርሱ ትኵረት መልክዐ ምድራዊ መሆኑን ያመለክታል::

4፥3 *ከሆንህ፤* የማቴ 4፥3 ማብ ይመ:: *ይህ ድንጋይ እን ጀራ እንዲሆን እዘዝ፤* ሰይጣን ምን ጊዜም ፈተና ሲያቀርብ በሚ ማርክ ሁኔታ ነው::

4፥7 *ብትሰግድልኝ፤* ኢየሱስ የመጣው በመስቀል ላይ ሥቃይ ለመቀበል ሆኖ ሳለ (ማር 10፥45)፣ ሰይጣን ግን ከዚህ ዐላ ማው ፈቀቅ እንዲል ፈተነው፤ ስለዚህም ይህ ፈተና፣ ኢየሱስ በአ ቋራጭ መንገድ በዓለም ላይ ገዥ መሆን የሚችልበትን መንገድ የሚያመለክት ነው::

4፥9 *በቤተ መቅደስ ጉልላት፤* ከበታቹ 34 ሜትር ያህል ዝቅ ብሎ ከሚገኘው ቄድሮን ሸለቆ በደቡብ ምሥራቅ በኩል ያለው የቤተ መቅደሱ መመላለሻ በረንዳ ጫፍ፣ ወይም የቤተ መቅደሱ ጉልላት ጫፍ ሊሆን ይችላል:: *ከሆንህ፤* የማቴ 4፥3 ማብ ይመ:: *ወደታች ራስህን ወርውር፤* ኢየሱስ የአብን ታማኝ ነት እንዲፈታተንና የሰውን ሐሳብ በሚያስደንቅ ሁኔታ በመ ማረክ ዝናን ለራሱ እንዲያተርፍ ሰይጣን ፈተነው::

4፥10 *ተጽፎአል፤* ሰይጣን በመዝ 91፥11-12 ላይ ያለውን ለክፉ ዐላማው ለመጠቀም በመጥቀስ፣ ኢየሱስን ፈተነው::

4፥12፤ ኢየሱስ በሁለቱ ፈተናዎች ጊዜ ከቅዱሳት መጻሕ ፍት በመጥቀስ መልስ እንደ ሰጠ ሁሉ፣ አሁንም ከዘዳግም በመጥቀስ መልስ ሰጠ (አግራጭ ትርጉም ይመ)::

4፥13 *አመቺ ጊዜ እስኪያገኝ፤* ኢየሱስ ባገለገለበት ዘመን ሁሉ፣ ሰይጣን እርሱን መፈተኑን አላቋረጠም (ማር 8፥33 ይመ)፤ ፈተናው ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሰውም በጌቴሴማኔ ነበር::

4፥14 *በመንፈስ ኀይል፤* የቊ1 ማብ ይመ::

4፥15 *በምኵራባቸው ያስተምር ነበር፤* የማር 1፥21 ማብ ይመ::

4፥16 *ወደ ናዝሬት ከተማ መጣ፤* አገልግሎቱን ከጀመረ ከአንድ ዓመት በኋላ ሳይሆን አይቀርም (ቊ 23 ኢየሱስ አገል ግሎቱን ቀደም ብሎ የጀመረ መሆኑን ያመለክታል):: ምናልባት በዮሐ 1፥19-4፥42 ያሉት ትረካዎች ሁሉ የተፈጸሙት በሉቃ 4፥13 እና 4፥14 መካከል ሊሆን ይችላል:: *እንደ ልማዱም፤* ኢየ ሱስ ያለ ማቋረጥ በአምልኮ ጊዜ ሁሉ በመገኘት፣ ለተከታዮቹ አርአያነት አለው:: *ሊያነብ፤* ከኢሳይያስ መጽሐፍ ኢየሱስ ያነበ በው በዕብራይስጥ ቋንቋ የተጻፈውን ጥቅልል ሳይሆን አይቀርም፤ ከዚያ በኋላም እርሱ ወይም ሌላ ሰው ፍልቅቅ ሐሳቡን በዚያን ዘመን በስፋት ይጠቀሙበት በነበረው በአራማይክ ቋንቋ ተናግረ ውበት ይሆናል::

4፥17 *የነቢዩ ኢሳይያስ ጥቅልል መጽሐፍ፤* የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተጻፉት በጥቅልል ወረቀት ላይ ነው፣ እነዚህ ጥቅልል መጽሐፍት በምኵራብ ውስጥ በልዩ ቦታ እንዲቀመጡ የሚደረግ ሲሆን፣ ለአንባቢው የሚቀርቡት ለዚሁ ተግባር በተ መደበ ሰው አማካኝነት ነበር:: ኢየሱስ ስለ መሲሑ ያነበበው ክፍል (ኢሳ 61፥1-2)፣ እርሱ የመረጠው ወይም በዕለቱ እንዲ ነበብ የተመደበ ምንባብ ሊሆን ይችላል::

4፥18፤ በዚህ ቍጥር ላይ ያለው ሐሳብ የሚያመለክተው፣ የእያንዳንዱን ሰው ፍላጎት የሚያሟላውን የመሲሑን የስብከትና የፈውስ አገልግሎቱን:: *ቀብቶኛል፤* በዘይት ሳይሆን (ዘፀ 30፥22-31 ይመ)፣ በመንፈስ ቅዱስ ነው::

4፥19 *የተወደደችውንም የጌታን ዓመት፤* ይህ የሚያሳየው የተወሰነ አንድን ዓመት ሳይሆን፣ የድነት ወንጌል የሚታወጅ በትን የመሢሑን ዘመን ነው:: ከኢሳ 61፥1-2 የተወሰዱት እነዚህ ቍጥሮች የኢዮቤልዩን ዓመት ያመለክታሉ:: (ዘሌ 25፥8-55)፤ ይኸውም በአምሳ ዓመት አንድ ጊዜ ባሪያዎች ነጻ የሚወጡበት፤ ዕዳ የሚሰረዝበት፤ የአያት ቅድመ አያት ንብረትም ቀድሞ ባለ ቤት ለነበረው ቤተ ሰብ የሚመለስበት ነው:: ኢሳይያስ አስቀ ድሞ የተነበየው፣ እስራኤላውያን ከሚማርኳቸው ባቢሎናውያን እጅ ነጻ እንደሚወጡ ነበር፤ ኢየሱስ ግን ከኀጢአትና ከሚያስከትለው መዘዝ ነጻ መውጣትን ዐወጀ::

4፥20 *ተቀመጠ፤* ቅዱሳት መጻሕፍትን ሲያነቡ መቆም (ቊ16)፣ ሲያስተምሩ ግን መቀመጥ የተለመደ ነበር (ማቴ 5፥1፤ 26፥55፤ ዮሐ 8፥2፤ ሐሥ 16፥13 ይመ)::

ችሁት የመጽሐፍ ቃል ዛሬ ተፈጸመ" ይላቸው ጀመር::

[22]ሁሉም ስለ እርሱ በበጎ ይናገሩ ነበር፤ ደግሞም ከአንደበቱ በሚወጣ የጸጋ ቃል እየተገረሙ፣ "ይህ የዮሴፍ ልጅ አይደለ ምን?" ይሉ ነበር::

[23]እርሱም፣"'ባለ መድኀኒት ሆይ፤ ራስ ህን ፈውስ፤ በቅፍርናሆም ስታደርግ የሰማነ ውን ነገር እዚህ በራስህ ከተማ ደግሞ አድርግ' " የሚለውን ምሳሌ እንደምትጠቅሱብኝ ጥርጥር የለውም" አላቸው::

[24]ደግሞም እንዲህ አላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ ነቢይ በገዛ አገሩ አይከበርም:: [25]ነገር ግን እውነት እላችኋለሁ፤ ሰማይ ሦስት ዓመት ከመንፈቅ ተዘግቶ ጽኑ ራብ በምድሪቱ ሁሉ ላይ በነበረበት በኤልያስ ዘመን፣ ብዙ መበለቶች በእስራኤል ነበሩ፤ [26]ኤልያስ ከእነዚህ መካከል ወደ አንዷም አልተላከም፤ ነገር ግን በሲዶና አገር በሰራፕታ ወደ ነበረችው መበለት ተላከ:: [27]በነቢዩ በኤልሳዕ ዘመንም በእስራኤል ብዙ ለምጻሞች[*] ነበሩ፤ ነገር ግን ከሶርያዊው ከንዕማን በቀር ከእነዚያ መካካል ማንም አልነጻም::"

[28]በምኵራብ የነበሩ ሰዎች ሁሉ ይህን በሰሙ ጊዜ በቍጣ ነደዱ፤ [29]ከተቀመጡብ ትም ተነሥተው ከከተማው አስወጡት፤ ቍል ቍል ሊጥሉትም ከተማቸው ወደ ተሠራች በት ኰረብታ አፋፍ ወሰዱት፤ [30]እርሱ ግን በመካከላቸው ሰንጥቆ ሄደ::

ኢየሱስ ርኩስ መንፈስ አስወጣ

4፥31-37 ተጓ ምብ – ማር 1፥21-28

[31]ከዚያም በገሊላ አውራጃ ወደምትገኘው ከተማ ወደ ቅፍርናሆም ወረደ፤ በዚያም በሰንበት ዕለት ሕዝቡን ያስተምር ጀመር፤ [32]የሚናገረው በሥልጣን ስለ ነበር በትምህርቱ ተደነቁ::

[33]በምኵራብም የርኩስ ጋኔን መንፈስ ያደረበት ሰው ነበረ፤ እርሱም ከፍ ባለ ድምፅ ጮኸ፣ [34]"ወዮ! የናዝሬቱ ኢየሱስ ሆይ፤ ምን የሚያገናኘን ጉዳይ አለ? የመጣኸው ልታጠፋን ነውን? አንተ ማን እንደ ሆንህ ዐውቃለሁ፤ አንተ የእግዚአብሔር ቅዱስ ነህ!" አለው::

[35]ኢየሱስም፣ "ጸጥ ብለህ ከዚህ ሰው ውጣ!" ብሎ ገሠጸው:: ጋኔኑም ሰውየውን በሕዝቡ ሁሉ ፊት ጣለውና ምንም ጕዳት ሳያደርስ በት ለቆት ወጣ::

[36]ሰዎቹም ሁሉ ተገረሙ፤ እርስ በእርሳቸውም፣ "ለመሆኑ ይህ ትምህርት ምንድን ነው? በሥልጣንና በኀይል ርኩሳን መናፍስትን ያዛል፤ እነርሱምኮ ይወጣሉ" ተባባሉ:: [37]የእርሱም ዝና በአካባቢው ወዳለው ስፍራ ሁሉ ወጣ::

ኢየሱስ ብዙ በሽተኞችን ፈወሰ

4፥38-41 ተጓ ምብ – ማቴ 8፥14-17
4፥38-43 ተጓ ምብ - ማር 1፥29-38

[38]ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ከምኵራብ ወጥቶ ወደ ስምዖን ቤት ገባ:: የስምዖንም አማት ኀይለኛ ትኵሳት ይዞአት ታማ ነበር፤ እንዲፈውሳትም ስለ እርሷ ለመኑት:: [39] እርሱም ወደ ተኛችበት ጠጋ ብሎ በማጕንበስ ትኵሳቱን ገሠጸው፤ ትኵሳቱም ለቀቃትና ወዲያው ተነሥታ አስተናገደቻቸው::

[40]ፀሓይ መጥለቂያ ላይም፣ የተለያየ ሕመም ያደረባቸውን ሰዎች ሁሉ ወደ እርሱ አመጡ፤ እርሱም በእያንዳንዳችው ላይ እጁን ጭኖ ፈወሳቸው:: [41]አጋንንትም ደግሞ፣ "አንተ የእግዚአብሔር ልጅ ነህ!" እያሉና እየጮኹ ከብዙ ሰዎች ወጡ:: እርሱ ግን ገሠጻቸው፤ ክርስቶስ[+] መሆኑንም ያውቁ ስለ ነበር፣ እንዳች እንዲናገሩ አልፈቀደላቸውም::

4፥22 ማቴ13፥54:55፤ ዮሐ 6፥42፤ 7፥15
4፥23 ቍ16፤ ማቴ2፥23፤ማር1፥21-28፤2፥1-12
4፥24 ማቴ13፥57፤ ዮሐ4፥44
4፥25 1ነገ17፥1፤ 18፥1፤ያዕ5፥17:18፤ ራእ 11፥6
4፥26 1ነገ17፥8-16፤ማቴ11፥21
4፥27 2ነገ5፥1-14
4፥29 ዘኍ15፥35፤ ሐሥ7፥58፤ ዕብ13፥12
4፥30 ዮሐ8፥59፤ 10፥39
4፥31 ቍ23፤ ማቴ4፥13
4፥32 ቍ36፣ ማቴ7፥28:29
4፥34 ቍ41፤ ማቴ8፥29፤ማር1፥24፤ ያዕ2፥19
4፥35 ቍ39:41፤ ማቴ8፥26፤ሉቃ8፥24
4፥36 ቍ32፤ ማቴ7፥28:29፤10፥1
4፥37 ቍ14፤ ማቴ9፥26
4፥39 ቍ35:41
4፥40 ማቴ4፥23፤ ማር5፥23
4፥41 ቍ35፤ማቴ 4፥3፤8፥4

[*]27 የግሪኩ ቃል የግድ ከለምጽ ጋር ብቻ የተያያዘ ሳይሆን የተለያየ የቈዳ በሽታዎች ለመግለጽ ጥቅም ላይ ይውላል
[+]41 ወይም መሲሕ

4፥23 *በራስህ ከተማ፤* በናዝሬት ማለት ነው:: ምንም እንኳ ኢየሱስ የተወለደው በቤተ ልሔም ቢሆንም፣ ያደገው ግን ገሊላ በምትገኘው በናዝሬት ከተማ ነበር (1፥26፤ 2፥39:51፤ ማቴ 2፥23):: *ቅፍርናሆም፤* የማቴ 4፥13 ማብ ይመ::

4፥26-27፤ ኢየሱስ በትምህርቱ አይሁዳዊ ያልሆኑትን ሁለት ሰዎች እግዚአብሔር እንዴት እንደ ረዳቸው የተናገረበትን ሉቃስ መጥቀሱ (1ነገ 17፥1-15፤ 2ነገ5፥1-14)፣ ለአሕዛብ ወገን ምን ያህል ግድ ይለው እንደ ነበር ያመለክታል:: ኢየሱስ ለማስገንዘብ የፈለገው ዋና ሐሳብ፣ እስራኤላውያን የእግዚአብሔርን የድነት መልእክተኛ በተቃወሙ ጊዜ፣ እግዚአብሔር ወደ አሕዛብ እንደ ላከው፣ አሁንም እንዲሁ እርሱን አንቀበልም ስላሉ፣ እግዚአብሔር ወደ አሕዛብ እንደ ላከው ነው:: (10፥13-15፤ ሮሜ 9፥11 ይመ)::

4፥26 *ሲዶና፤* ከጢሮስ በስተ ሰሜን 32 ኪ.ሜ. ርቃ የምትገኝ ከጥንት የፊንቂአውያን ከተማዎች አንዷ ናት:: ኢየሱስም የአንዲት አሕዛብን ሴት ልጅ የፈወሰውም በዚህች ከተማ ነበር (ማቴ 15፥21-28)::

4፥28 *በቍጣ ነደዱ፤* ኢየሱስ እስራኤልን ኰንኖ፣ ለአሕዛብ ቸርነቱን በማሳየቱ ተቈጡ::

4፥30 *በመካከላቸው ሰንጥቆ ሄደ፤* ኢየሱስ በመካከላቸው ያለፈው በታምር ይሁን ወይም መንገድ እንዲለቁለት ሥልጣኑ አዞአቸው እንደ ሆነ ሉቃስ ግልጽ አላደረገም፤ ያም ሆነ ይህ ኢየሱስ ሕይወቱን አሳልፎ የሚሰጥበት ጊዜ አልደረሰም ነበር (ዮሐ 7፥30)::

4፥32፤ የማር 1፥22 ማብ ይመ::

4፥33 *ጋኔን...ያደረበት፤* ለአረመኔዎች "ጋኔን" ማለት፣ በጎም ይሁን ክፉ፣ ሰብአዊ ያልሆነ ፍጡር ማለት ነው፤ ሉቃስ ግን ይህ "ጋኔን" ክፉ መንፈስ እንደ ሆነ ግልጽ አድርጎአል:: እንዲህ ያለው መንፈስ አእምሮን ያቃውሳል (ዮሐ 10፥20)፤ ለክፉ ሥራ ያነሣሣል (ሉቃ 8፥26-29)፤ በአካል ላይ በሽታ ያደርሳል (13፥11:16)፤ እንዲሁም በእግዚአብሔር ላይ ያሳምፃል (ራእ 16፥14)::

4፥34 *የእግዚአብሔር ቅዱስ፤* የማር 1፥24 ማብ ይመ::

4፥38 *የስምዖንም አማት፤* ጴጥሮስ ባለትዳር እንደ ነበር ያመለክታል (1ቆሮ 9፥5):: *ኀይለኛ ትኵሳት፤* ሦስቱም ተመሳሳይ ወንጌላት ስለዚህ ታምር ይናገራሉ (ማቴ 8፥14-15፤ ማር 1፥29-31)፤ የበሽታውን ሁኔታ "ኀይለኛ ትኵሳት" በማለት የገለጸው ግን፣ ሐኪሙ ሉቃስ ብቻ ነው::

4፥40 *ፀሓይ መጥለቂያ ላይ፤* የሰንበት ቀን (ቍ 31) የሚያበቃው፣ ፀሓይ ስትጠልቅ ሲሆን፣ ይህም ከምሽቱ ዐሥራ ሁለት ሰዓት ገደማ ነው:: ከዚህ ሰዓት በፊት ከሆነ ግን በሽማግሌዎች ወግ መሠረት አይሁድ ከሁለት ኪ.ሜ. የበለጠ ሊጓዙ ወይም ማንኛውንም ዐይነት ሸክም ሊሸከሙ አይገባቸውም ነበር፤ ሕመምተኛን ተሸክመው ወደ ኢየሱስ ለመውሰድ የሚችሉትም ፀሓይ ከጠለቀች በኋላ ነበር፤ ገና ፀሓይ እየጠለቀች ሳለች መንገድ መጀመራቸው፣ ሕሙማኑ እንዲፈወሱላቸው ምን ያህል ጓጉተው እንደ ነበር ያሳያል::

4፥41 ክርስቶስ መሆኑንም ያውቁ ስለ ነበር፤ የማር 1፥34 ማብ ይመ::

[42]ሲነጋም ኢየሱስ ወደ አንድ ገለልተኛ ስፍራ ሄደ፤ ሕዝቡም ይፈልጉት ነበር፤ እርሱ ወዳለበትም ቦታ መጡ፤ ከእነርሱ ተለይቶ እንዳይሄድ ሊከለክሉት ሞከሩ:: [43]እርሱ ግን፣ "ወደ ሌሎቹም ከተሞች ሄጄ የእግዚአብሔርን መንግሥት ወንጌል መስበክ ይገባኛል፤ የተላክሁት ለዚሁ ዐላማ ነውና" አላቸው:: [44]በይሁዳ ምኵራቦችም መስበኩን ቀጠለ::

የመጀመሪያዎቹ ደቀ መዛሙርት ተጠሩ

5፥1-11 ተጓ ምብ – ማቴ 4፥18-22፤ ማር 1፥16- 20፤ ዮሐ 1፥40-42

5 ሕዝቡ ዙሪያውን እያጨናነቁት የሚያስተምረውን የእግዚአብሔርን ቃል ሲሰሙ፣ ኢየሱስ በጌንሳሬጥ[+] አጠገብ ቆሞ ነበር፤ [2]በዚህ ጊዜ ሁለት ጀልባዎች በባሕሩ ዳርቻ ቆመው አየ፤ ዓሣ አጥማጆቹ ግን ከጀልባዎቹ ወርደው መረባቸውን ያጥቡ ነበር:: [3]ከጀልባዎቹም መካከል የስምዖን ወደ ነበረችው ገብቶ፣ ከምድር ጥቂት ፈቀቅ እንዲያደርጋት ለመነው፤ ከዚያም ጀልባዋ ላይ ተቀምጦ ሕዝቡን ያስተምር ጀመር::

[4]ንግግሩን በጨረሰ ጊዜ ስምዖንን፣ "ወደ ጥልቅ ውሃ ፈቀቅ በልና ዓሣ ለመያዝ መረባችሁን ጣሉ" አለው::

[5]ስምዖንም መልሶ፣ "መምህር ሆይ፤ ሌሊቱን ሙሉ ስንደክም አድረን ምንም አልያዝንም፤ አንተ ካልህ ግን መረቦቹን እጥላለሁ" አለው::

[6]እንደዚያም ባደረጉ ጊዜ እጅግ ብዙ ዓሣ ያዙ፤ መረባቸውም ይበጣጠስ ጀመር:: [7]በሌላ ጀልባ የነበሩት ባልንጀሮቻቸው መጥተው እንዲያግዟቸውም በምልክት ጠሯቸው፤ እነርሱም መጥተው ሁለቱን ጀልባዎች በዓሣ

4፥43 ማቴ3፥2
4፥44 ማቴ4፥23
5፥1 ማር4፥1፤ ዕብ 4፥12
5፥3 ማቴ13፥2
5፥4 ዮሐ21፥6
5፥5 ሉቃ8፥24፡45፤ 9፥33፡49፤17፥13፤ ዮሐ21፥3
5፥6 ዮሐ21፥11

[+]1 ይህ የገሊላ ባሕር ነው

4፥42 *ገለልተኛ ስፍራ፤* ከዚህ ሐረግ በተጨማሪ፣ ኢየሱስ በዚህ ስፍራ እንደ ጸለየ ማርቆስ አክሎ ጽፎአል (ማር 1፥35)::

4፥43 *የእግዚአብሔርን መንግሥት፤* ሉቃስ በወንጌሉ ለመጀመሪያ ጊዜ ይህን ሐረግ የተጠቀመው በዚህ ስፍራ ሲሆን፣ ይህም ሐረግ ከሠላሳ ጊዜ በላይ ተጽፎ ይገኛል:: በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ካሉት የዚህ ሐረግ ልዩ ልዩ ትርጕሞች መካከል የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ንጉሥነት ይህ መንግሥት በኢየሱስ አማካይነት አሁን መገኘት፣ የመጪው መንግሥት መንፈሳዊ ገጽታና የሚመጣው መንግሥት የሚሉት ናቸው:: የማቴ 3፥2 ማብ ይመ::

4፥44፤ ይህ ማጠቃለያ የሆነው ሐሳብ (ከቍ 14) ጀምሮ ያለው ብቻ ሳይሆን፣ የኢየሱስን የወደፊት አገልግሎት የሚያመለክት ነው:: ኢየሱስ በይሁዳ የነበረው የመጀመሪያው አገልግሎቱ በማቴ 23፥37 እና በሉቃ 13፥34 ላይ የተንጸባረቀ ቢመስልም፣ ከዮሐንስ ወንጌል በስተቀር በእነዚህ ሦስቱ ወንጌላት ውስጥ በግልጽ አልተጠቀሰም:: *በይሁዳ፤* አንዳንድ የጥንት ቅጆችና ተጓዳኝ ምንባቦች (ማቴ 4፥23፤ ማር 1፥39)፣ ይሁዳ በማለት ፈንታ ገሊላ ይላሉ (አማራጭ ትርጕሙን ይመ):: ሉቃስ ከአሕዛብ ወገን ለሆነው ሰው በመጻፉ የአይሁድ ምድር የሆነውን ፓለስቲናን በሙሉ ለማመልከት "ይሁዳ" የሚለውን ስም የተጠቀመ ይመስላል (በወንጌሉ መግቢያ ላይ፣ "የመልእክቱ ተደራስያንና ዐላማ" የሚለውን ይመ)፤ 23፥5፤ ሐሥ 10፥37 11፥1:29፤ 26፥20)::

5፥1 *በጌንሳሬጥ ባሕር፤* "ባሕር" ብሎ የጠራው ሉቃስ ብቻ ነው:: ሌሎቹ ወንጌላውያን ግን የገሊላ ባሕር ብለውታል፤ ዮሐንስ ሁለት ጊዜ የጥብርያዶስ ባሕር ብሎታል (ዮሐ 6፥1፤ 21፥1)::

5፥2 *መረባቸውን ያጥቡ ነበር፤* ዓሣ ካጠመዱ በኋላ መረቡን ማጠብና መዘርጋት፣ እንደ ገና በድጋሚ ለማጥመድ የሚደረግ ቅድመ ዝግጅት ነው::

5፥3 *ተቀምጦ፤* ለማስተማር መቀመጥ የተለመደ ነበር (የ4፥20 ማብ ይመ):: ከሕዝቡ ግፊያ ለመራቅ በጀልባ ውስጥ መሆኑ፣ በግልጽ ለመታየትና ለመደመጥ ምቹ ሁኔታን ፈጥሮለት ነበር::

5፥7 *ባልንጀሮቻቸው፤* ቍ 10 ይመ::

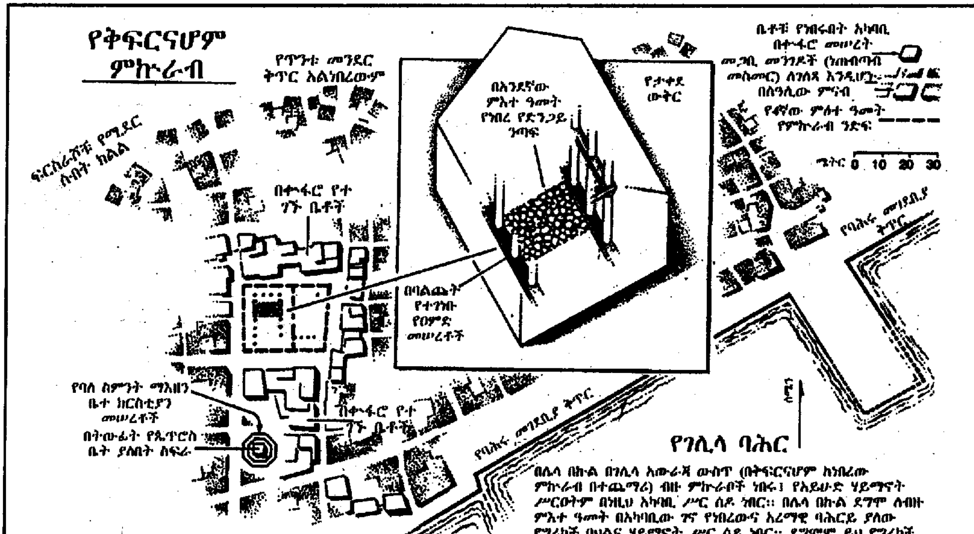

ቅፍርናሆም በጌታ ኢየሱስ ዘመን ዓሣ ማጥመጃ ወደብ ብቻ አልነበረችም:: ክርስቶስ ለአጠቃላይ የገሊላ አካባቢ አገልግሎቱ ማእከል ያደረጋትና ወንጌልን ከዚያ ለማሰራጨት አመቺ ሁኔታና ባሕርይ ያላት ከተማ ነበረች::

ይህም በቂ ምክንያት ነበረው:: የከተማዋ ስም ራሱ ቅፍር- ናሆም «የናሆም መንደር» (ምናልባት የነቢዩ ናሆም) የሚል ትርጕም አለው፤ ደግሞም እጅግ ብዙ ሕዝብ ለሚኖርበት አካባቢ ዋና ከተማ ከመሆኗም በላይ ሁለት ባህሎች በአኩልነት የሚስተናገዱባት ከተማ ነበረች::

በሌላ በኩል በገሊላ አውራጃ ውስጥ (በቅፍርናሆም ከነበረው ምኵራብ በተጨማሪ) ብዙ ምኵራቦች ነበሩ፤ የአይሁድ ሃይማኖት ሥርዐትም በዚህ አካባቢ ሥር ሰዶ ነበር:: በሌላ በኩል ደግሞ ለብዙ ምእተ ዓመት በአካባቢው ገኖ የነበረውና አረማዊ ባሕርይ ያለው የግሪኮች ባህልና ሃይማኖት ሥር ሰዶ ነበር:: ደግሞም ይህ የግሪኮች ሥልጣኔና አኗኗር በአካባቢው ወግ፣ አለባበስ፣ በሕንጻ አሠራር ጥበብና በፖለቲካዊ ተቋማት የራሱ የሆነ ተጽዕኖ ነበረው::

በቅርብ ጊዜ በቅፍርናሆም በተደረገው የሥነ ቅርስ ቍፋሮ፣ በአሁኑ ዘመን ቆሞ ከሚታይ አንድ የ4ኛ ምእተ ዓመት ምኵራብ ሥር ሌላ የ1ኛ ምእተ ዓመት ምኵራብ የድንጋይ ንጣፍ ተገኝቶአል:: ወደ ቤተ ክርስቲያንነት ከተለወጠውና ኋላም ሃይማኖታዊ የጕብኝት ቦታ ከሆነው ከአንድ የግል መኖሪያ ቤት አካባቢ የተገኘ ማስረጃ ይህ ቤት የስምዖን ጴጥሮስ መኖሪያ የነበረ ስለመሆኑ (ሉቃ 4:38) አንዳንድ ፍንጭ የሚሰጡ መረጃዎችን ያመለክታል::

ሞሏቸው፣ ጀልባዎቹም መስመጥ ጀመሩ።

[8]ስምዖን ጴጥሮስም ይህን ባየ ጊዜ በኢየሱስ ጕልበት ላይ ወድቆ፣ “ጌታ ሆይ፤ እኔ ኀጢአተኛ ሰው ነኝና ከእኔ ተለይ” አለው። [9]ይህንን ያለው እርሱና ከእርሱ ጋር የነበሩት በያዙት ዓሣ ብዛት ስለ ተደነቁ ነው፤ [10]ደግሞም የስምዖን ባልንጀሮች የነበሩት የዘብዴዎስ ልጆች፣ ያዕቆብና ዮሐንስም ተደነቁ።

ኢየሱስም ስምዖንን፣ “አትፍራ፤ ከእንግዲህ ሰውን የምታጠምድ ትሆናለህ” አለው። [11]እነርሱም ጀልባዎቹን ወደ ምድር ካስጠጉ በኋላ ሁሉን ትተው ተከተሉት።

ለምጻሙ ሰው

5፥12-14 ተጓ ምብ - ማቴ 8፥2-4፤ ማር 1፥40-44

[12]ኢየሱስ ከከተሞች በአንዱ በነበረበት ጊዜ፣ አንድ ለምጽ የወረሰው* ሰው በዚያው ከተማ ነበር፤ ይህ ሰው ኢየሱስን ባየው ጊዜ በፊቱ ተደፋና፣ “ጌታ ሆይ፤ ብትፈቅድ እኮ ልታነጻኝ ትችላለህ” ብሎ ለመነው።

[13]ኢየሱስም እጁን ዘርግቶ ዳሰሰውና፣ “እፈቅዳለሁ፤ ንጻ!” አለው፤ ወዲያውም ለምጹ ጠፋለት።

[14]ኢየሱስም፣ “ይህን ለማንም አትናገር፤ ነገር ግን ሂደህ ራስህን ለካህን አሳይ፤ ለእነርሱ ምስክር እንዲሆንም ስለ መንጻትህ ሙሴ ያዘዘውን መሥዋዕት አቅርብ” ሲል አዘዘው።

[15]ይሁን እንጂ ስለ እርሱ የሚወራው ወሬ ይበልጥ እየሰፋ ሄደ፤ እጅግ ብዙ ሰዎችም እርሱ የሚናገረውን ለመስማትና ካለባቸው ደዌ ለመፈወስ ይሰበሰቡ ነበር። [16]ኢየሱስ ግን ብዙ ጊዜ ወደ ገለልተኛ ስፍራ ወጥቶ ይጸልይ ነበር።

ኢየሱስ ሽባውን ሰው ፈወሰ

5፥18-26 ተጓ ምብ-ማቴ 9፥2-8፤ ማር 2፥3-12

[17]አንድ ቀን ኢየሱስ እያስተማረ ነበር፤ በዚያም ከገሊላና ከይሁዳ መንደሮች ሁሉ እንዲሁም ከኢየሩሳሌም የመጡ ፈሪሳውያንና የሕግ መምህራን ተቀምጠው ነበር፤ ይፈውስም ዘንድ የጌታ ኀይል ከእርሱ ጋር ነበረ። [18]በዚያን ጊዜም፣ ሰዎች አንድ ሽባ በዐልጋ ተሸክመው አመጡ፤ ኢየሱስ ፊት ለማኖርም ወደ ቤት ሊያስገቡት ሞከሩ፤ [19]ከሕዝቡም ብዛት የተነሣ ቤቱ ውስጥ ማስገባት ስላቃታቸው፣ ጣራው ላይ ወጥተው የቤቱን ክዳን በመንደል በሽተኛውን ከነዐልጋው በሕዝቡ መካከል ቀጥታ ኢየሱስ ፊት አወረዱት።

[20]ኢየሱስም እምነታቸውን አይቶ፣ “አንተ ሰው፤ ኀጢአትህ ተሰርዮልሃል” አለው።

[21]ጸሐፍትና ፈሪሳውያንም፣ “ይህ አምላክን በመዳፈር እንዲህ የሚናገር ማን ነው? ከአንዱ ከእግዚአብሔር በስተቀር ኀጢአትን ሊያስተሰርይ ማን ይችላል?” ብለው ያስቡ ጀመር።

[22]ኢየሱስም ሐሳባቸውን ስለ ተረዳ እንዲህ አላቸው፤ “ለምን በልባችሁ እንዲህ ታስባላችሁ? [23]‘ኀጢአትህ ተሰረየችልህ’ ከማለትና ‘ተነሥተህ ሂድ’ ከማለት የትኛው ይቀላል? [24]ነገር ግን ይህን ያልሁት የሰው ልጅ በምድር ላይ ኀጢአትን ለማስተስረይ ሥልጣን እንዳለው ታውቁ ዘንድ ነው።” ከዚያም ሽባውን ሰው፣ “ተነሥተህ ዐልጋህን

*12 የግሪኩ ቃል የግድ ከለምጽ ጋር ብቻ የተያያዘ ሳይሆን የተለያዩ የቈዳ በሽታዎችንም ለመግለጽ ጥቅም ላይ ይውላል።

5፥8 ዘፍ18፥27፤ ኢዮ 42፥6፤ኢሳ6፥5
5፥10 ማቴ14፥27
5፥11 ቍ28፤ ማቴ4፥19
5፥12 ማቴ8፥2
5፥14 ዘሌ14፥2-32፣ማቴ8፥4
5፥15 ማቴ9፥26
5፥16 ሉቃ3፥21
5፥17 ማቴ15፥1፤ ማር 5፥30፤ ሉቃ2፥46፤ 6፥19
5፥20 ሉቃ7፥48፡49
5፥21 ኢሳ43፥25
5፥24 ማቴ8፥20

5፥8 *ጌታ ሆይ፤... ከእኔ ተለይ፤* በአብርሃም (ዘፍ 18፥27)፣ በኢዮብና (42፥6) በኢሳይያስ (6፥5) ልምምድ እንደ ታየው ሁሉ፣ አንድ ሰው ወደ እግዚአብሔር በቀረበ ቍጥር የራሱን ኀጢአተኛነትና ዋጋ ቢስነት ይሰማዋል።

5፥11 *ሁሉን ትተው ተከተሉት፤* እነዚህ ሰዎች ከኢየሱስ ጋር ሲሆኑ፣ ይህ የመጀመሪያ ጊዜያቸው አልነበረም (ዮሐ 1፥40-42፤ 2፥1-2 ይመ)። አልፎ አልፎ የነበረውና የጠበቀ ያልነበረው ግንኙነታቸው፣ ጌታን እየተከተሉ በሄዱ ቍጥር እየጠነከረ መጣ። ይህ ሁኔታ ከማቴ 4፥18-22 እና ከማር 1፥16-20 ጋር ተመሳሳይ ቢሆንም፣ ትረካዎቹ እንደሚያመለክቱት፣ ድርጊቱ የተፈጸመው በማለዳው ክፍለ ጊዜ ተመሳሳይ ባልሆኑ ሰዓታት ነው።

5፥12-16፤ በለምጽ በሽታ ተይዞ ስለ ነበረው ሰው መፈወስ፣ በሦስቱም ተመሳሳይ ወንጌላት ውስጥ ተገልጾአል፤ ሆኖም ድርጊቱ የተፈጸመባቸው ስፍራዎች የተለያዩ ናቸው። በማቴዎስ 8፥1-4 እንደ ተገለጠው ከተደረጉት ብዙ ታምራት መካከል አንዱ ሲሆን፣ በማርቆስ 1፥40-45 እና በሉቃስ ደግሞ በመጀመሪያው የገሊላ ጕዞ ከተከናወኑት ድርጊቶች መካከል አንዱ ሳይሆን አይቀርም።

5፥12 *ለምጽ የወረሰው፤* አማራጭ ትርጕም ይመ፤ እንዲሁም የዘሌ 13፥2 አማራጭ ትርጕም ይመ። በሽታው ምን ያህል የከፋ እንደ ሆነ የገለጸው ሉቃስ ብቻ ነው፤ ከለምጽ በሽታ ጋር በተያያዘ ሁኔታ ባይሆንም፣ የግሪኩ ቃል በሕክምና ሥነ ጽሑፍ ውስጥ ይገኛል።

5፥14 *ለማንም አትናገር፤* የማቴ 8፥4፤ 16፥20 ማብ ይመ። *ነገር ግን ሂደህ ራስህን ለካህን አሳይ፤* ጌታ ኢየሱስ ይህን በማዘዙ ሰውየው ሕግን እንዲጠብቅና ለመፈወሱ ተጨማሪ ማረጋገጫ እንዲሆን፣ ስለ ኢየሱስ አገልግሎትም ለባለሥልጣናቱ እንዲመሰክርና የመንጻትን ሥርዐትን በመፈጸም ከኅብረተሰቡ ጋር ተመልሶ እንዲዋሐድ አደረገ። ለእርሱ ምስክር እንዲሆን ለሚለው የማር 1፥44 ማብ ይመ።

5፥17 *ፈሪሳውያንና የሕግ መምህራን፤* የማቴ 2፥4፤ 3፥7 ማር 2፥16 ማብ ይመ። በገሊላ ተቃውሞ ያስነሡት እነዚህ የሃይማኖት መሪዎች ናቸው *ፈሪሳውያን፤* በሉቃስ ወንጌል ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሱት እዚህ ቍጥር ላይ ነው። የስማቸው ትርጕም “የተለዩ” ማለት ሲሆን፣ ቍጥራቸውም 6000 ያህል ነበር፤ እነርሱም በመላው ፓሌስቲና ይገኙ ነበር። በምኵራብ አስተማሪዎች፣ በሕዝቡም ዘንድ የእምነት ምሳሌዎች ተደርገው የሚቈጠሩና ሕጉን ለማስከበርና ተፈጻሚነት እንዲኖረው ለማድረግ ራሳቸውን የሾሙ ሰዎች ነበሩ። ከአባቶቻቸው በዘልማድ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውን ወግና ሥርዐት፣ እንደ ቅዱሳት መጻሕፍት ሥልጣን ያለው አድርገው ይቈጥሩ ነበር (ማር 7፥8-13)። ቀደም ሲል በኢየሩሳሌም የነበሩትን የአይሁድ መሪዎች፣ ኢየሱስ ተቃውሞአል (ዮሐ 5፥ 16-18)። ስለዚህም አሁን፣ በቅፍርናሆም በአንድ ቤት ውስጥ ሳለ (ማር 2፥1-6)፣ ሊሰሙትና ሊሰልሉት መጡ። *የኦሪት የሕግ መምህራን፤* በጽሑፍና በአፍ ይነገር የነበረውን ሕግ ያጠኑ፣ የሚተረጕሙና የሚያስተምሩ “ጸሐፍት” ናቸው። ከእነዚህ መምህራን አብዛኞቹ የፈሪሳውያን ማኅበር አባላት ናቸው።

5፥19 *ጣራው፤* የማር 2፥4 ማብ ይመ። *ክዳን፤* ምናልባት የጣራውን ሊሆን ይችላል።

5፥21 *አምላክን በመዳፈር እንዲህ የሚናገር፤* የማር 2፥7 ማብ ይመ። በፈሪሳውያን አመለካከት፣ አንድ ሰው እጅግ የከፋ ኀጢአት አደረገ የሚባለው፣ በእግዚአብሔር ላይ የስድብ ቃል ሲናገር ነው (የማር 14፥64 ማብ ይመ)።

5፥23 *ከማለት የትኛው ይቀላል?* የማር 2፥9-10 ማብ ይመ።

5፥24 *ታውቁ ዘንድ፤* ኢየሱስ ለመፈወስ ያለው ኀይል፣

ተሸክመህ ወደ ቤትህ ሂድ እልሃለሁ" አለው። [25]እርሱም ወዲያው ተነሥቶ በፊታቸው ቆመ፤ ተኝቶበት የነበረውንም ተሸክሞ፣ እግዚአብሔ ርን እያመሰገነ ወደ ቤቱ ሄደ። [26]በዚህ ጊዜ ሁሉንም መገረም ያዛቸው፤ እግዚአብሔርንም እያመሰገኑ፣ "ዛሬኮ ድንቅ ነገር አየን" እያሉ በፍርሀት ተዋጡ።

የሌዊ መጠራት

5፥27-32 ተጓ ምብ – ማቴ 9፥9-13፤ ማር 2፥14-17

[27]ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ከዚያ ወጥቶ ሄደ፤ ሌዊ የተባለ አንድ ቀረጥ ሰብሳቢም በቀ ረጥ መቀበያው ቦታ ተቀምጦ አየውና፣ "ተከተለኝ" አለው፤ [28]እርሱም ሁሉን ትቶ ተነሥቶ ተከተለው።

[29]ሌዊም ለኢየሱስ በቤቱ ትልቅ ግብዣ አደረገ፤ ብዙ ቀረጥ ሰብሳቢዎችና ሌሎች ሰዎችም ከእነርሱ ጋር በማእድ ተቀምጠው ነበር። [30]ፈሪሳውያንና ጸሐፍታቸውም "ከቀ ረጥ ሰብሳቢዎችና 'ከኀጢአተኞች' ጋር የም ትበሉትና የምትጠጡት ለምንድን ነው?" እያሉ በደቀ መዛሙርቱ ላይ አጕረመረሙ።

[31]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "በሽተኞች እንጂ ጤነኞች ሐኪም አያስፈ ልጋቸውም፤ [32]እኔም ኀጢአተኞችን ወደ ንስሓ ልመልስ እንጂ ጻድቃንን ልጠራ አል መጣሁም።"

ኢየሱስ ስለ ጾም ተጠየቀ

5፥33-39 ተጓ ምብ – ማቴ 9፥14-17፤ ማር 2፥18-22

[33]እነርሱም፣ "የዮሐንስ ደቀ መዛሙርት አብዛኛውን ጊዜ ይጾማሉ፤ ይጸልያሉ፤ የፈሪ ሳውያን ደቀ መዛሙርትም እንደዚሁ ያደር ጋሉ፤ የአንተዎቹ ግን ዘወትር ይበላሉ፤ ይጠ ጣሉ" አሉት።

[34]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "ሙሽራው አብሮአቸው እያለ ዕድምተኞቹ እንዲጾሙ ማድረግ ይቻላልን?

[35]ነገር ግን ሙሽራው ከእነርሱ የሚወሰድ በት ቀን ይመጣል፤ በዚያን ጊዜ ይጾማሉ።"

[36]ደግሞም እንዲህ ሲል ምሳሌ ነገራቸው፤ "ከአዲስ ልብስ ላይ እራፊ ቀዶ በአሮጌ ልብስ ላይ የሚጥፍ ማንም የለም፤ እንዲህ ቢያደርግ አዲሱን ልብስ ይቀደዋል፤ አዲ ሱም እራፊ ለአሮጌው ልብስ አይስማማ ውም። [37]አዲስ የወይን ጠጅም በአሮጌ አቍማዳ ጨምሮ የሚያስቀምጥ ማንም የለም፤ እንዲህ ቢያደርግ አዲሱ የወይን ጠጅ አቍ ማዳውን ያፈነዳዋል፤ የወይን ጠጁም ይፈስ ሳል፤ አቍማዳውም ከጥቅም ውጭ ይሆናል። [38]ስለዚህ አዲስ የወይን ጠጅ በአዲስ አቍ ማዳ መጨመር አለበት፤ [39]እንግዲህ፣ አሮጌ የወይን ጠጅ ከጠጣ በኋላ፣ አዲሱን የሚሻ ማንም የለም፤ ምክንያቱም፣ 'አሮጌው የተሻለ ነው' ስለሚል ነው።"

የሰንበት ጌታ

6፥1-11 ተጓ ምብ - ማቴ 12፥1-14 ማር 2፥23-36

6 በአንድ የሰንበት ቀን ኢየሱስ በዕርሻ መካከል ያልፍ ነበር፤ ደቀ መዛሙርቱም እሸት ቀጥፈው በእጃቸው እያሹ ይበሉ ነበር። [2]ከፈሪሳውያን መካከል አንዳንዶቹ ግን፣ "በሰ ንበት ቀን ሊደረግ ያልተፈቀደውን ለምን ታደርጋላችሁ?" አሏቸው።

[3]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "ዳዊት በተራበ ጊዜ ከባልንጀሮቹ ጋር ያደረገውን ከቶ አላነበባችሁምን? [4]ወደ እግዚአብሔር ቤት ገብቶ ለካህናት ብቻ የተፈቀደውን ኅብስተ ገጽ ወስዶ በላ፤ አብረውት ለነበሩትም ሰጣ ቸው።" [5]ደግሞም፣ "የሰው ልጅ ለሰንበት ጌታዋ ነው" አላቸው።

[6]በሌላ ሰንበት ቀንም ወደ ምኵራብ ገብቶ ያስተምር ነበር፤ በዚያም ቀኝ እጁ የሰለለ አንድ ሰው ነበረ። [7]ጸሐፍትና ፈሪሳውያንም ሊከሱት ምክንያት በመፈለግ፣ ይፈውሰው እንደ ሆነ ለማየት ይጠባበቁት ነበር። [8]ኢየ ሱስም ሐሳባቸውን ዐውቆ እጁ የሰለለውን

5፥26 ማቴ9፥8
5፥27 ማቴ4፥19
5፥28 ቍ11፤ማቴ 4፥19
5፥29 ሉቃ15፥1
5፥30 ማቴ9፥11፤ ሐሥ23፥9
5፥32 ዮሐ3፥17
5፥33 ሉቃ7፥18፤ ዮሐ1፥35፤3፥25:26
5፥34 ዮሐ3፥29
5፥35 ሉቃ9፥22፤ 17፥22፤ዮሐ16፥5-7
6፥1 ዘዳ23፥25
6፥2 ማቴ12፥2
6፥3 ኢሳ21፥6
6፥4 ዘሌ24፥5:9
6፥5 ማቴ8፥20
6፥6 ቍ1
6፥7 ማቴ12፥2:10
6፥8 ማቴ9፥4

ኀጢአትን ይቅር ለማለት ያለውን ሥልጣን ያረጋግጣል።

5፥27 *ቀረጥ ሰብሳቢ፤* የ3፥12 ማብ ይመ። *በቀረጥ መቀ በያ ቦታው፤* ቀረጥ የሚሰበሰብበትን ቦታ ያመለክታል (የማር 2፥14 ማብ ይመ)።

5፥28 *ሁሉን ትቶ... ተከተለው፤* ለጥቂት ጊዜ ያህል ኢየ ሱስ በቅፍርናሆም በማገልገሉ፣ ምናልባት ሌዊ ከዚህ በፊት ያውቀው ይሆናል። (የቍ 11 ማብ ይመ)።

5፥29 *ትልቅ ግብዣ፤* ሌዊ ኢየሱስን መከተል ሲጀምር፣ በስውር ሳይሆን በግልጽ እንደ ሆነ ያመለክታል።

5፥30 *ፈሪሳውያንና... አጕረመረሙ፤* ምናልባት ደጅ ቆመው ተቃውሞአቸውን በርቀት ሳያሰሙ አይቀርም። *ከቀረጥ ሰብሳቢዎችና (ከኀጢአተኞች) ጋር የምትበሉት፤* የማቴ 2፥15 ማብ ይመ።

5፥31 *በሽተኞች እንጂ ጤነኞች ሐኪም አያስፈልጋቸውም፤* እንዲህ ሲባል፣ ፈሪሳውያን "ጤነኞች" ናቸው ለማለት ሳይሆን፣ አንድ ሰው መንፈሳዊ ፈውስ ለማግኘት አስቀድሞ ኀጢአተኛ መሆ ኑን መገንዘብ እንዳለበት ለማመልከት ነው (የማር 2፥17 ማብ ይመ)።

5፥33 *የዮሐንስ ደቀ መዛሙርት ... ይጾማሉ፤ ይጸልያሉ፤* መጥምቁ ዮሐንስ በምድረ በዳ ስላደገ፣ ጥቂት ምግብ፣ አንበጣና የበረሓ ማር ብቻ እየበላ መኖርን ተለማምዶ ነበር። በአገልግሎ ቱም ጠንካራ መልእክት ማቅረብና የዐላማ ጽናት ይታይ ነበር። የኢየሱስንና የመጥምቁ ዮሐንስን አገልግሎት ለማነጻጸር 7፥24-28፤ማቴ 11፥1-19 ይመ። ፈሪሳውያን የሚከተሉት የራሳቸው የሆነ የኑሮ ዘይቤ ነበራቸው (የ18፥12 ማብ ይመ)። ይሁን እንጂ ኢየሱስ ወደ ግብዣ ሄደ፤ ደቀ መዛሙርቱም በእርሱ ባገኙት ነጻነት ተደሰቱ፤ ይህ ዐይነት ነጻነት ግን፣ በፈሪሳውያን ዘንድ አይታወቅም ነበር። *ይጾማሉ፤* የማር 2፥18 ማብ ይመ። ኢየሱስ ለታይታ የሚደረገውን ቢቃወምም (ከኢሳ 58፥3-11 ጋር ያነጻጽሩ)፣ እርሱ ራሱ ግን ትክክለኛውን ጾም ጾሞአል፤ ለመንፈሳዊ ሕይ ወት ጠቀሜታ በፈቃደኝነት ላይ የተመሠረተውንም ጾም ፈቅ ዶአል (ማቴ 4፥2፤ 6፥16-18)።

5፥35፤ የማር 2፥19-20 ማብ ይመ።

5፥36 *ምሳሌ፤* የማቴ 13፥3፤ማር 4፥2 ማብ ይመ።

5፥37 *አሮጌ አቍማዳ፤* የማቴ 9፥17 ማብ ይመ።

5፥39 *አሮጌው የተሻለ ነው፤* አንዳንድ ሰዎች ልማዳዊ ከሆነ የሃይማኖት መንገዳቸው ተላቀው፣ ወደ ወንጌል እውነት ለመምጣት ምን ያህል ፈቃደኞች እንዳልሆኑ ኢየሱስ አመለከተ።

6፥1 *በዕርሻ መካከል ያልፍ ነበር፤* የማር 2፥23 ማብ ይመ።

6፥3 *ዳዊት... ያደረገውን፤* የማር 2፥25 ማብ ይመ።

6፥4 *ኅብስተ ገጽ ፤* የማቴ 12፥4 ማብ ይመ።

6፥5 *የሰው ልጅ፤* የማር 8፥31 ማብ ይመ። *ለሰንበት ጌታ፤* ኢየሱስ ሰንበትን በተመለከተ የወጡትን ሕጎቻት፣ በተለ ይም ፈሪሳውያን ሰንበት አስመልክተው የሰጡትን ትንታኔ የመ ሻር ሥልጣን አለው (ማቴ 12፥8፤ ማር 2፥27 ይመ)።

ሰው፣ “ተነሥተህ በመካካል ቁም” አለው፤ ሰውየውም ተነሥቶ ቆመ።

[9]ኢየሱስም፣ “እስቲ አንድ ነገር ልጠይቃችሁ፤ በሰንበት ቀን የተፈቀደው በጎ ማድረግ ነው ወይስ ክፉ ማድረግ? ነፍስ ማዳን ነው ወይስ ማጥፋት?” አላቸው።

[10]ደግሞም ኢየሱስ በዙሪያው ያሉትን ሁሉ ከተመለከተ በኋላ ሰውየውን፣ “እጅህን ዘርጋ” አለው። ሰውየውም እንደ ተባለው አደረገ፤ እጁም ፈጽሞ ዳነለት። [11]ሰዎቹ ግን በቍጣ ተሞሉ፤ በኢየሱስ ላይ ምን ማድረግ እንዳለባቸውም እርስ በርስ ተወያዩ።

የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መመረጥ

6፥13-16 ተጓ ምብ - ማቴ 10፥2-4፤ ማር 3፥16-19፤ ሐሥ 1፥13

[12]ከእነዚያም ቀናት በአንዱ ኢየሱስ ሊጸልይ ወደ ተራራ ወጣ፤ ሌሊቱንም ሁሉ ወደ እግዚአብሔር ሲጸልይ አደረ። [13]ሲነጋም ደቀ መዛሙርቱን ጠርቶ ከእነርሱ ዐሥራ ሁለቱን መረጠ፤ እነዚህንም ሐዋርያት ብሎ ሰየማቸው፤ [14]እነርሱም፣ ጴጥሮስ ብሎ የጠራው ስምዖንና ወንድሙ እንድርያስ፣ ያዕቆብ፣ ዮሐንስ፣ ፊልጶስ፣ በርተሎሜዎስ፣ [15]ማቴዎስ፣ ቶማስ፣ የእልፍዮስ ልጅ ያዕቆብ፣ ቀናተኛ የተባለው ስምዖን፤ [16]የያዕቆብ ልጅ ይሁዳና ኋላ አሳልፎ የሰጠው የአስቆሮቱ ይሁዳ ነበሩ።

የቡራኬና የወዮታ ስብከት

6፥20-23 ተጓ ምብ-ማቴ 5፥3-12

[17]ኢየሱስም አብሮአቸው ከተራራው ወርዶ ደልዳላ ቦታ ላይ ቆመ፤ ከደቀ መዛሙርቱም እጅግ ብዙ ሰዎች በዚያ ነበሩ፤ ከይሁዳ ሁሉና ከኢየሩሳሌም እንዲሁም ከጢሮስና ከሲዶና ባሕር ጠረፍ የመጣ ብዙ ሕዝብም በዚያ ነበረ፣ [18]እነዚህም የመጡት ሊሰሙትና ካለባቸው ደዌ ሊፈወሱ ነበር። በርኩሳን[ገ] መናፍስት ይሠቃዩ የነበሩትም ተፈወሱ፤ [19]ኀይል ከእርሱ እየወጣ ሁሉንም ይፈውስ ስለ ነበር፣ ሰዎቹ ሁሉ እርሱን ለመንካት ይፈልጉ ነበር።

[20]ወደ ደቀ መዛሙርቱም በመመልከት እንዲህ አለ፤

“እናንት ድኾች ብፁዓን ናችሁ፤
 የእግዚአብሔር መንግሥት የእናንተ ናትና፤
[21]እናንት አሁን የምትራቡ ብፁዓን ናችሁ፤
 ኋላ ትጠግባላችሁና፤
እናንት አሁን የምታለቅሱ ብፁዓን ናችሁ፤
 ኋላ ትሥቃላችሁና፤
[22]ሰዎች ስለ ሰው ልጅ ሲጠሏችሁ፣
 ከመካከላቸው ሲለዩአችሁና ሲነቅፏችሁ፣
 ክፉ ስምም ሲሰጧችሁ ብፁዓን ናችሁ።

[23]“እነሆ፤ ወሮታችሁ በሰማይ ታላቅ ነውና፣ በዚያን ቀን ደስ ይበላችሁ ፈንድቁም፤ የቀድሞ አባቶቻቸውም በነቢያት ላይ ያደረጉት ይህንኑ ነበርና።

[24]“ነገር ግን እናንት ሀብታሞች ወዮላችሁ፤
 መጽናናታችሁን አሁኑኑ ተቀብላችኋልና።
[25]እናንት አሁን የጠገባችሁ ወዮላችሁ፤
 ኋላ ትራባላችሁና።
እናንት አሁን የምትሥቁ ወዮላችሁ፤
 ኋላ ታዝናላችሁ፤ ታለቅሳላችሁም።

6፥11 ዮሐ5፥18
6፥12 ሉቃ3፥21
6፥13 ማር6፥30
6፥15 ማቴ9፥9
6፥17 ማቴ4፥25፤ 11፥21፤ማር3፥7-8
6፥19 ማቴ9፥20፤ ማር 5፥30፤ ሉቃ5፥17
6፥20 ማቴ25፥34
6፥21 ኢሳ55፥1:2፤ 61፥2:3፤ማቴ5፥4፤ ራእ 7፥17
6፥22 ኢሳ51፥7፤ ዮሐ9፥22፤16፥2፤15፥21
6፥23 ማቴ5፥12
6፥24 ሉቃ16፥25፤ ያዕ5፥1
6፥25 ምሳ14፥13፣ ኢሳ65፥13

[ገ]18 ወይም ክፉ

6፥8 *በመካከል ቁም፤* አስቀድመው የሰውዬውን ሁኔታ እንዲያዩና ስለ ፈውሱ ምንም ዐይነት ጥርጣሬ እንዳይኖራቸው ለማድረግ ነው።

6፥9 *በሰንበት ቀን የተፈቀደው…?* ኢየሱስ ከፈሪሳውያን ሲቀርብበት የነበረውን ጥያቄና ሲሰነዘርበት የነበረውን ተቃውሞ ተቋቍሞአል፤ አሁን ደግሞ በምኵራብ ውስጥ ተሰብስቦ ለነበረው ሕዝብ ጥያቄ በማቅረብ ቀዳሚ ሆነ (የማር 3፥4 ማብ ይመ)።

6፥10 *በዙሪያው ያሉትን ሁሉ ከተመለከተ በኋላ፤* ያቀረበውን ጥያቄ ወይም ከጥያቄው በስተ ጀርባ ያለውን መልስ የሚቃወም ሰው እንዳለ ለማወቅ ኢየሱስ ፈለገ፤ ሆኖም ለመቃወም የደፈረ ማንም አልነበረም።

6፥11 *በቍጣ ተሞሉ፤* ምክንያቱም ኢየሱስ ላቀረበው ጥያቄ ምላሽ መስጠት ስላልቻሉ ነው፤ ከዚህም የተነሣም ሕይወቱን ለማጥፋት አሢረው ነበር (ዮሐ 5፥18)፤ የማር 3፥6 ማብ ይመ።

6፥12፤ ኢየሱስ ዐሥራ ሁለቱን ሐዋርያት የመምረጥ ዐቢይ ተግባር ከማከናወኑ በፊት፣ እንደ ልማዱ ሌሊቱን በሙሉ ሲጸልይ አደረ።

6፥13 *ደቀ መዛሙርቱን ጠርቶ፤* በ10፥1:17 ላይ እንደ ተገለጸው ወንጌልን ለማስተማር የተላኩት ሰዎች ቍጥር ሰባ ሁለት ይደርስ ስለ ነበር፣ ኢየሱስን ለመስማት ይሰበሰቡ ከነበሩት መካከል አዘውትረው የሚከተሉትና ለትምህርቱ ራሳቸውን የሰጡ ይህን ያህል ቍጥር ያላቸው ሰዎች ነበሩ ማለት ይቻላል። ከጌታ ዕርገት በኋላም፣ መቶ ሃያ ምእመናን በኢየሩሳሌም ሆነው የተሰጣቸውን ተስፋ እየተጠባበቁ እግዚአብሔርን ያመልኩ ነበር (ሐሥ 1፥15)። ዐሥራ ሁለቱንም ሐዋርያት የመረጠው ከእነዚህ ደቀ መዛሙርቱ መካከል ነው፤ “ሐዋርያ” ማለትም “ልዩ ዐደራ ተቀብሎ የተላከ” ማለት ነው (የማር 6፥30፤ የ1ቆሮ 1፥1፤ የዕብ 3፥1 ማብ ይመ)።

6፥14-16፤ በተጨማሪ የሐዋርያት ስም ዝርዝር በማቴ 10፥2-4፣ በማር 3፥16-19፤ በሐሥ 1፥13 ተጽፎ ይገኛል፤ በማንኛውም ቦታ የሐዋርያት ስም ዝርዝር ሲጻፍ የጴጥሮስ ስም በመጀመሪያ የአስቆሮቱ ይሁዳ ደግሞ በመጨረሻ ሲጠቀስ፣ የሌሎቹ ስም ቅደም ተከተል ግን ልዩ ልዩ ነው።

6፥14 *በርተሎሜዎስ፤* በተመሳሳይ ወንጌላት ውስጥ በዚሁ ስም የሚጠራ ሲሆን፣ በዮሐንስ ወንጌል ግን ናትናኤል የተባለው ይሆናል፤ በዮሐ 1፥45 ላይ ናትናኤል ከፊልጶስ ጋር ተጠቅሶ ይገኛል።

6፥15 *ማቴዎስ፤* ሌላው ስሙ ሌዊ ነው። *የእልፍዮስ ልጅ ያዕቆብ፤* ምናልባትም ታናሹ ያዕቆብ ተብሎ የሚጠራው ሳይሆን አይቀርም (ማር 15፥40)። *ቀናተኛ፤* የማቴ 10፥4 ማብ ይመ።

6፥16 *የያዕቆብ ልጅ ይሁዳ፤* ሌላው ስሙ ታዴዎስ ነው (ማቴ 10፥3፤ ማር 3፥18)። *የአስቆሮቱ ይሁዳ፤* ምናልባት ከይሁዳ አገር የሆነ እርሱ ብቻ ነበር፤ የተቀሩት ግን ከገሊላ የመጡ ነበሩ (የማር 3፥19 ማብ ይመ)።

6፥17 *ደልዳላ ቦታ ላይ ቆመ፤* ሜዳማ የሆነ ቦታ ሳይሆን አይቀርም፤ ይህም በዚህና በማቴ 5፥1 ላይ ካለው ዐውድ ጋር ተመሳሳይ ነው።

6፥20-49፤ በሉቃስ ወንጌል የተጠቀሰው በደልዳላ ቦታ ላይ የቀረበው ስብከትና በማቴዎስ ወንጌል ውስጥ የሚገኘው የተራራው ስብከት (5-7) ተመሳሳይ ናቸው። ምንም እንኳን ይህ ስብከት በማቴዎስ ውስጥ ካለው በጣም አጭር ቢሆንም ሁለቱም በቡራኬ ጀምረው ስለ ቤተ ሠሪዎች በተሰጠው ትምህርት ይደመድማሉ። በማቴዎስ ወንጌል ውስጥ ከሚገኘው ስብከት አንዳንዶቹ፣ በሉቃስ ወንጌል በልዩ ልዩ ክፍሎች ይገኛሉ (ለምሳሌ 11፥2-4፤ 12፥22-31፡ 33-34)፤ ይህም ምናልባት ትምህርቱ በልዩ ልዩ ጊዜያት በተሰጡ የኢየሱስ ስብከቶች የቀረቡ መሆኑ ለማሳየት አስቦ ይሆናል።

6፥20-23፤ ማቴ 5፥3-21 ይመ። ቡራኬው ከድኽነትና (ቍ20) ከራብ (ቍ 21) የጠለቀ ነው። ኢየሱስ የተናገረው በ “መንፈስ” ድሃ ስለ መሆንና (ማቴ 5፥3) “ጽድቅን” ስለ መራብ (ማቴ5፥6) እንደ ሆነ በማቴዎስ ወንጌል ተገልጾአል።

6፥24-26፤ ይህ ክፍል በቍ 20-22 ከተገለጸው ጋር አንድ በአንድ ሲነጻጸር በተቃራኒነት የቀረበ ሐሳብ ነው።

[26]ሰዎች ሁሉ ስለ እናንተ መልካም
  ሲናገሩላችሁ ወዮላችሁ፤
 የቀድሞ አባቶቻቸው ለሐሰተኞች
  ነቢያት ያደረጉላቸው ይህንኑ ነበርና።

ጠላትን መውደድ

6፥29፡30 ተጓ ምብ-ማቴ 5፥39-42

[27]“ነገር ግን ለእናንተ ለምትሰሙ እላችኋለሁ፤ ጠላቶቻችሁን ውደዱ፤ ለሚጠሏችሁም መልካም አድርጉ፤ [28]የሚረግሟችሁን መርቁ፤ ለሚበድሏችሁም ጸልዩ። [29]አንዱን ጕንጭህን ለሚመታህ ሌላውን ጕንጭህን ደግሞ ስጠው፤ መጐናጸፊያህን ለሚወስድብህ እጀ ጠባብህን አትከልክለው። [30]ለሚለምንህ ሁሉ ስጥ፤ ንብረትህን የሚወስድ እንዲመልስልህ አትጠይቀው። [31]ሰዎች እንዲያደርጉላችሁ የምትፈልጉትን እናንተም እንዲሁ አድርጉላቸው።

[32]“የሚወዷችሁን ብትወዱ ምን የተለየ ዋጋ ታገኛላችሁ? ኀጢአተኞችም እንኳ የሚወዷቸውን ይወዳሉና። [33]መልካም ላደረጉላችሁ መልካም ብታደርጉ ምን የተለየ ዋጋ ታገኛላችሁ? ኀጢአተኞችም እንኳ እንደዚያ ያደርጋሉና። [34]ብድር ይመልሳሉ ለምትሉት ብታበድሩ ምን የተለየ ዋጋ ታገኛላችሁ? ኀጢአተኞችም እንኳ ያበደሩትን ያህል መልሰው ለመቀበል ‘ለኀጢአተኞች’ ያበድራሉ። [35]ነገር ግን ጠላቶቻችሁን ውደዱ፤ መልካም አድርጉ፤ መልሳችሁ ለመቀበል ተስፋ ሳታደርጉም አበድሩ፤ በዚህም ወሮታችሁ ታላቅ ይሆናል፤ የልዑልም ልጆች ትሆናላችሁ፤ እርሱ ለማያመሰግኑና ለክፉዎች ቸር ነውና። [36]አባታችሁ ርኅሩኅ እንደ ሆነ እናንተም ርኅሩኆች ሁኑ።

በሌሎች አለመፍረድ

6፥37-42 ተጓ ምብ – ማቴ 7፥1-5

[37]“አትፍረዱ፤ አይፈረድባችሁም፤ አትኰንኑ፤ አትኰነኑም። ይቅር በሉ፤ ይቅር ትባላላችሁ። [38]ስጡ፤ ይሰጣችኋል፤ በምትሰፍሩበት መስፈሪያ ተመልሶ ስለሚሰፈርላችሁ፣ ጫን በተደረገ፣ በተነቀነቀና በተትረፈረፈ መልካም መስፈሪያ ተሰፍሮ በዕቅፋችሁ ይሰጣችኋል።”

[39]ደግሞም ይህን ምሳሌ እንዲህ ሲል ነገራቸው፤ “ዕውር ዕውርን ሊመራ ይችላልን? ሁለቱ ተያይዘው ጕድጓድ አይገቡምን? [40]ደቀ መዝሙር ከመምህሩ አይበልጥም፤ ነገር ግን በሚገባ የተማረ ሰው ሁሉ እንደ መምህሩ ይሆናል።

[41]“በወንድምህ ዐይን ውስጥ ያለውን ጕድፍ ለምን ታያለህ? በራስህ ዐይን ውስጥ የተጋደመውን ግንድ አትመለከትምን? [42]በራስህ ዐይን ውስጥ ያለውን ግንድ ሳታይ ወንድምህን፣ ‘ወንድሜ ሆይ፤ በዐይንህ ውስጥ ያለውን ጕድፍ ላውጣልህ’ እንዴት ልትለው ትችላለህ? አንተ ግብዝ፤ በመጀመሪያ በዐይንህ ውስጥ የተጋደመውን ግንድ አውጣ፤ ከዚያ በኋላ በወንድምህ ዐይን ውስጥ ያለውን ጕድፍ ለማውጣት አጥርተህ ታያለህ።

ዛፍና ፍሬው

6፥43፡44 ተጓ ምብ – ማቴ 7፥16፡18፡20

[43]“መልካም ዛፍ ሆኖ ሳለ መጥፎ ፍሬ የሚያፈራ የለም፤ እንዲሁም መጥፎ ዛፍ ሆኖ መልካም ፍሬ የሚያፈራ የለም። [44]ዛፍ ሁሉ በፍሬው ይታወቃል፤ ከእሾኽ የበለስ ፍሬ አይለቀምም፤ ከቀጋ ቍጥቋጦ የወይን ፍሬ አይቈረጥም። [45]መልካም ሰው በልቡ ከሞላው መልካም ነገር መልካሙን ያወጣል፤ ክፉ ሰውም በልቡ ከሞላው ክፉ ነገር ክፉውን ያወጣል፤ ሰው በልቡ ሞልቶ የተረፈውን በአፉ ይናገራልና።

ልባምና ሰነፍ ቤት ሠሪዎች

6፥47-49 ተጓ ምብ - ማቴ 7፥24-27

[46]“እኔ የምለውን አታደርጉም፤ ታዲያ ለምን፣ ‘ጌታ ሆይ፤ ጌታ ሆይ’ ትሉኛላችሁ? [47]ወደ እኔ የሚመጣ፣ ቃሌንም ሰምቶ የሚፈጽም ሁሉ ማንን እንደሚመስል ላሳያችሁ፤ [48]ቤት ለመሥራት አጥልቆ የቈፈረና በዐለት ላይ መሠረቱን የመሠረተ ሰው ይመስላል፤ ጐርፍ በመጣ ጊዜ የውሃው ሙላት ያን ቤት ገፋው፤ በሚገባ ስለ ታነጸም ሊያንቃንቀው አልቻለም። [49]ቃሌን ሰምቶ የማይፈጽም ግን ቤቱን ያለ መሠረት በዐፈር ላይ የሠራን ሰው ይመስላል፤ የወንዝ ሙላትም ቤቱን በመታው ጊዜ ወዲያው ወደቀ፤ ክፉኛም ፈራረሰ።”

የመቶ አለቃው እምነት

7፥1-10 ተጓ ምብ-ማቴ 8፥5-13

7 ኢየሱስ ይህን ሁሉ በሕዝቡ ፊት ተናግሮ ከጨረሰ በኋላ ወደ ቅፍርናሆም ገባ። [2]በዚያም አንድ የመቶ አለቃ ነበረ፤ እጅግ የሚወደው አገልጋዩም ታሞበት ለሞት ተቃርቦ ነበር። [3]እርሱም ስለ ኢየሱስ በሰማ ጊዜ

6፥26 ማቴ7፥15
6፥27 ቍ35፤ማቴ 5፥44፤ሮሜ12፥20
6፥28 ማቴ5፥44
6፥30 ዘዳ15፥7፡8፡10፤ምሳ21፥26
6፥31 ማቴ7፥12
6፥32 ማቴ5፥46
6፥34 ማቴ5፥42
6፥35 ቍ27፤ ማር5፥7፤ሮሜ8፥14
6፥36 ማቴ5፥48፤ 6፥1፤ሉቃ11፥2፤ 12፥32፤ሮሜ8፥15፤ ኤፌ4፥6፤ያዕ2፥13፤1 ጴጥ1፥17፤1 ዮሐ1፥3፤3፥1
6፥37 ማቴ6፥14፤7፥1
6፥38 መዝ79፥12፤ ኢሳ65፥6፡7፤ማቴ7፥2
6፥39 ማቴ15፥14
6፥40 ዮሐ13፥16
6፥44 ማቴ12፥33
6፥45 ምሳ4፥23፤ ማቴ 12፥34፡35፤ ማር7፥20
6፥46 ሚል1፥6፤ ማቴ 7፥21፤ዮሐ13፥13፤
6፥47 ሉቃ8፥21፤ 11፥28፤ያዕ1፥22-25
7፥1 ማቴ7፥28

6፥27 *ጠላቶቻችሁን ውደዱ!* የኢየሱስ ትምህርት ማእከላዊ ሐሳብ ፍቅር ነው። ወርቃማው ሕግ (ቍ31) በመባል የሚታወቀው፣ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ አንዳንድ ጊዜ በአሉታዊ መልክ የሚጠቀስ ቢሆንም፣ ኢየሱስ ያስተማረው ሌሎች ሰዎችን እንዳንጎዳ ብቻ ሳይሆን ይልቁንም ሰዎች ሁሉ ጠላቶቻችን እንኳ ቢሆኑ እንድንወድ ነው።

6፥29 *ሌላውን… ስጠው!* የመበቀል ዝንባሌ ሊኖረን እንደ ማይገባ ያመለክታል።

6፥36 *አባታችሁ ርኅሩኅ እንደ ሆነ!* የእግዚአብሔር ፍጹምነት አርአያችንና የምንከተለው ግባችን መሆን አለበት (ማቴ 5፥48 ይመ)

6፥37 *አትፍረዱ!* ኢየሱስ ያወገዘው ቅንነት የጐደለውንና በትዕቢትም በሌሎች ላይ የሚሰጠውን ፍርድ እንጂ፣ የእርሱ ተከታዮች ክፉውን ከደጉ እንዳይለዩ አይደለም (ከቍ43-45 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥38 *በዕቅፋችሁ ይሰጣችኋል!* እግዚአብሔር ለሌሎች የሰጠውን ስጦታ መዝኖ፣ በምላሹ በራሱ መስፈሪያ ሰፍሮ እንደሚሰጠን ያመለክታል፣ የምንቀበለው በረከትና ሽልማት የሚለካው፣ ለሌሎች ባሳየነው ልግስና መጠን ነው (2ቆሮ 9፥6)።

6፥41 *ጕድፍ… ግንድ!* የገዛ ራሳችንን ስሕተት ዘንግተን፣ በሌላ ሰው ላይ መፍረዳችን ምን ያህል ሞኝነትና ግብዝነት እንደ ሆነ ለማሳየት፣ ኢየሱስ ትምህርቱን ያስተላለፈበት ዘይቤአዊ አነጋገር ነው።

7፥2 *የመቶ አለቃ… አገልጋዩም!* ይህ የመቶ አለቃ፣ በሮም መንግሥት ሥርዐት መሠረት የተደራጀው መቶ ሰዎችን በአባልነት ባቀፈው የሄሮድስ አንቲጳስ ሰራዊት ውስጥ አባል ሊሆን ይችላል። በአዲስ ኪዳን ውስጥ የተጠቀሱት የሮም መቶ አለ

አገልጋዩን እንዲፈውስለት ይለምኑት ዘንድ አንዳንድ የአይሁድ ሽማግሌዎችን ላከበት። 4መልእክተኞቹም ወደ ኢየሱስ በመጡ ጊዜ እንዲህ ብለው አጥብቀው ለመኑት፤ "ይህን ልታደርግለት ይገባዋል፤ 5ምክንያ ቱም ይህ ሰው ሕዝባችንን ይወዳል፤ ምኵራባችንንም ያሠራልን እርሱ ነው።" 6ኢየሱስም ከእ ነርሱ ጋር ሄደ።

እርሱም ወደ ቤቱ በተቃረበ ጊዜ፣ የመቶ አለቃው ወዳጆቹን ልኮ እንዲህ አለው፤ "ጌታ ሆይ፤ ከቤቴ ጣራ በታች ልትገባ የሚገባኝ ሰው አይደለሁምና አትድከም፤ 7ከዚህም የተነሣ በአንተ ፊት ለመቅረብ እንኳ እንደ ሚገባኝ ራሴን አልቈጠርሁም፤ ብቻ አንድ ቃል ተናገር፤ አገልጋዬ ይፈወሳል። 8እኔ ራሴ የበላይ አለቃ አለኝ፤ ከበታቼም የማዛ ቸው ወታደሮች አሉኝ፤ አንዱን፣ 'ሂድ' ስለው ይሄዳል፤ ሌላውን፣ 'ና' ስለው ይመ ጣል፤ አገልጋዬንም፣ 'ይህን አድርግ' ስለው የታዘዘውን ያደርጋል።"

9ኢየሱስም ይህን ሲሰማ በእርሱ ተደነቀ፤ ዘወር ብሎም ይከተለው ለነበረው ሕዝብ፣ "እላችኋለሁ፤ እንዲህ ያለ ትልቅ እምነት በእስራኤል እንኳ አላገኘሁም" አላቸው። 10የተላኩት ሰዎችም ወደቤት በተመለሱ ጊዜ፣ አገልጋዩን ድኖ አገኙት።

ኢየሱስ የመበለቲቱን ልጅ ከሞት አስነሣው

7፥11-16 ማመ1- ነገ 17፥17-24፤ 2ነገ 4፥32-37፤ ማር 5፥21-24፡35-43፤ ዮሐ 11፥1-44

11ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ብዙ ሳይቈይ፣ ናይን ወደምትባል ከተማ ሄደ፤ ደቀ መዛሙርቱና ብዙ ሕዝብም አብረውት ሄዱ። 12ወደ ከተ ማዋ መግቢያ በር ሲደርስም፣ እነሆ፤ ሰዎች የአንድ ሰው አስከሬን ተሸክመው ከከተማዋ ወጡ፤ ሟቹም ለእናቱ አንድ ልጅ ብቻ ነበር፤ እናቱም መበለት ነበረች፤ ብዙ የከተ ማውም ሕዝብ ከእርሷ ጋር ነበረ። 13ጌታም ባያት ጊዜ ራራላትና፣ "አይዞሽ፤ አታልቅሺ" አላት።

14ቀረብ ብሎም ቃሬዛውን ነካ፤ የተሸ ከሙትም ሰዎች ቀጥ ብለው ቆሙ፤ ኢየሱ ስም፣ "አንተ ጐበዝ፤ ተነሥ እልሃለሁ!" አለው። 15የሞተውም ሰው ቀና ብሎ ተቀ መጠ፤ መናገርም ጀመረ። ኢየሱስም ወስዶ ለእናቱ ሰጣት።

16ሁሉም በፍርሀት ተውጠው እግዚአብሔርን እያ መሰገኑ፣ "ታላቅ ነቢይ በመካከላችን ተነሥቶ አል"፤ "እግዚአብሔርም ሕዝቡን ጐብኝቶአል" አሉ። 17ይህም የኢየሱስ ዝና በመላው ይሁዳና' በአካባ ቢው ባለው አገር ሁሉ ወጣ።

ኢየሱስና መጥምቁ ዮሐንስ

7፥18-35 ተጓ ምብ - ማቴ 11፥2-19

18የመጥምቁ ዮሐንስ ደቀ መዛሙርትም ይህንን ሁሉ ለዮሐንስ ነገሩት። እርሱም ከመካከላቸው ሁለቱን ጠርቶ፣ 19"ይመጣል የተባለልህ አንተ ነህ? ወይስ ሌላ እንጠ ብቅ? በሉት" ብሎ ወደ ጌታ ላከቻው።

20ሰዎቹም ወደ ኢየሱስ መጥተው፣ "መጥ ምቁ ዮሐንስ፣ 'ይመጣል የተባለልህ አንተ ነህ? ወይስ ሌላ እንጠብቅ? ብሎ ወደ አንተ ልኮናል' አሉት።

21በዚያኑ ጊዜ ኢየሱስ ብዙ ሰዎችን ከበ ሽታ፣ ከደዌና ከርኩሳን መናፍስት ፈወሳ ቸው፤ የብዙ ዐይነ ስውራንንም ዐይን አበራ። 22ከዮሐንስ ተልከው የመጡትንም እንዲህ አላቸው፤ "ሂዱችሁ ያያችሁትንና የሰማችሁ ትን ለዮሐንስ ንገሩት፤ ዐይነ ስውራን ያያሉ፤ ዐንካሶች በትክክል ይራመዳሉ፤ ለምጻሞች' ነጽተዋል፤ ደንቈሮዎች ይሰማሉ፤ ሙታን ተነሥተዋል፤ ለድኾችም ወንጌል ይሰበካል፤ 23በእኔ የማይሰናከል ሰው ሁሉ የተባረከ ነው።"

7፥7 መዝ107፥20
7፥13 ቍ19፤ሉቃ 10፥1፤13፥15፤17፥5፤ 22፥61፤24፥34፤ ዮሐ11፥2
7፥14 ማቴ9፥25፤ ማር 1፥31፤ሉቃ 8፥54፤ዮሐ11፥43፤ ሐሥ9፥40
7፥16 ቍ39፤ ማቴ9፥8፤21፥11፤ ሉቃ1፥65፤1፥68
7፥17 ማቴ9፥26
7፥18 ማቴ3፥1፤ ሉቃ5፥33
7፥21 ማቴ4፥23
7፥22 ኢሳ29፥18፡ 19፤35፥5፡6፤ 61፥1፡2፤ሉቃ4፥18

'17 ወይም *በአይሁድ ምድር*
'22 የግሪኩ ቃል የግድ ከለምጽ ጋር ብቻ የተያያዘ ሳይሆን የተለያዩ የቈዳ በሽታዎች ለመግለጽ ጥቅም ላይ ይውላል

ቆች፣ የሚደነቅ ባሕርይ አሳይተዋል (ለምሳሌ ሐሥ 10፥2፤ 23፥17-18፤ 27፥43)። ይህ የመቶ አለቃ ከአሕዛብ ወገን ቢሆ ንም፣ ለአገልጋዩ ከልብ መጨነቁ ስለ እርሱ መልካም በሚናገሩ በአይሁዳውያን ዘንድ ተደናቂነትን አትርፎአል (ቍ 5፡9 ይመ)።

7፥3 *የአይሁድ ሽማግሌዎችን፤* የምኵራብ አለቆች ባይሆኑም፣ በማኅበረ ሰቡ ዘንድ ግን እጅግ የተከበሩ ናቸው። እነርሱም ወደ ኢየ ሱስ መጥተው ለመቶ አለቃው ለመለመን ፈቃደኞች ነበሩ። ማቴ ዎስ ወንጌል ውስጥ (ማቴ 8፥5-13) ኢየሱስን የለመነው መቶ አለ ቃው ራሱ ነው፤ በሉቃስ ወንጌል ግን ልመናውን ያቀረበው በወዳ ጆቹ አማካይነት ነው (የማቴ 8፥5 ማብ ይመ)።

7፥6 *ከቤቴ ጣራ በታች ልትገባ የሚገባኝ ሰው አይደለ ሁም፤* የማቴ 8፥8 ማብ ይመ።

7፥9 *ተደነቀ፤* ስለ ኢየሱስ መደነቅ የተነገረው ሁለት ጊዜ ብቻ ነው፤ ይኸውም እዚህ ቦታ ላይ በመቶ አለቃው እምነት ምክንያት ሲሆን፣ በናዝሬት ግን እምነት ስለሌላቸው ነበር (ማር 6፥6)።

7፥14 *ቃሬዛውን፤* የአይሁድ ልማድና ሞቶ የነበረው ሰው ለኢየሱስ ትእዛዝ ምላሽ በመስጠት ከተጋደመበት ተነሥቶ መቀ መጡ እንደሚያመለክተው፣ ይህን ሰው የተሸከሙበት ቃሬዛ ከላይ በኩል ክፍት ነበር። ኢየሱስ የሞቱ ሰዎችን ካስነሣባቸው ሦስት ሁኔታዎች ይሄኛው የመጀመሪያው ሲሆን፣ የተቀሩት ደግሞ የኢያኢሮስ ሴት ልጅና (8፥40-56) አልዓዛር ናቸው (ዮሐ 11፥38-44)።

7፥18 *የ... ዮሐንስ ደቀ መዛሙርትም፤* መጥምቁ ዮሐንስ ቢታሰ ርም፣ ደቀ መዛሙርቱ ከእርሱ ጋር የነበራቸውን ግንኙነት ሳያቋ ርጡ፣ ጀምሮት የነበረውንም አገልግሎት ቀጥለው ነበር።

7፥19 *ሌላ እንጠብቅ?* ዮሐንስ ስለ ክርስቶስ መምጣት ያበ ሠረ ቢሆንም፣ አሁን ግን ዮሐንስ ራሱ በወራት ያህል በእስር ቤት በመማቀቅ ላይ ይገኛል፤ የኢየሱስ ሥራም ዮሐንስ የጠበቀ ውን ዐይነት ውጤት አላስገኘለትም። የመጥምቁ ዮሐንስ ተስፋ መቁረጥ በማንም ላይ ሊደርስ የሚችል ነው። ኢየሱስ መሲሑ ለመሆኑ እንደ ገና ማረጋገጫ ከመፈለጉም በላይ ተጨማሪ ታም ራዊ ድርጊት እንዲያደርግም ለማበረታታት ሳይሆን አይቀርም።

7፥22 *ያያችሁትንና የሰማችሁትን ለዮሐንስ ንገሩት፤* ወደ ፈወሳቸውና ከሙታን በማስነሣት ታምር ወደሠራላቸው ሰዎች በማመልከት ኢየሱስ መልስ ሰጣቸው፤ በዚህም፣ መሲሑ ሲመጣ ይፈጽማቸዋል ተብለው አስቀድሞ በትንቢት የተነገሩትን ጉልሕ ማስረጃዎችን እንጂ፣ የተስፋ ቃል አልሰጣቸውም። *ለድኾችም ወንጌል ይሰበካል፤* ኢየሱስ ያከናወናቸውን ሥራዎች መለስ ብሎ ሲቃኝ፣ ቀላል ከሆኑት ጀምሮ ከባድ እስከሆኑት ድርጊቶች በቀ ደም ተከተል ተናግረው ሙታን መነሣታቸውና ወንጌል ለድኾች መሰበኩ መደምደሚያ በማድረግ ነው። በቅዱሳን መጻሕፍት ስለ መሲሑ የተተነበዩትንም፣ በዚህ መንገድ ኢየሱስ፣ ዮሐንስን አስ ታወሰው (ኢሳ 29፥18-21፤ 35፥5-6፤ 61፥1፤ ይመ እንዲሁም ሉቃ 4፥18 ይመ)።

7፥23 *የማይሰናከል ሰው፤* ኢየሱስ፣ ተስፋ መቁረጥና ጥርጣሬ ዮሐንስን እንዲይዘው አልፈለገም።

[24]የዮሐንስ መልእክተኞች ከሄዱ በኋላ፣ ኢየሱስ ለሕዝቡ ስለ ዮሐንስ ይናገር ጀመር፤ እንዲህም አለ፤ “ወደ በረሓ የወጣችሁት ምን ልታዩ ነው? ነፋስ የሚያወዛውዘውን ሸምበቆ? [25]እኮ! ምን ልታዩ ወጣችሁ? ያማረ ልብስ የለበሰውን ሰው ነውን? ባማረ ልብስ የሚሽሞነሞኑና በድሎት የሚኖሩ በቤተ መንግሥት አሉላችሁ። [26]እኮ! ምን ልታዩ ወጣችሁ? ነቢይን ለማየት ይሆን? አዎን፣ እላችኋለሁ፤ ለማየት የወጣችሁት ከነቢይም የሚበልጠውን ነው። [27]እንዲህ ተብሎ የተጻፈለትም እርሱ ነው፤

“ ‘መንገድህን በፊትህ የሚያስተካክል፣
 መልእክተኛዬን ከአንተ አስቀድሜ እልካለሁ።’

[28]እላችኋለሁ፤ ከሴት ከተወለዱት መካከል ከዮሐንስ የሚበልጥ የለም፤ በእግዚአብሔር መንግሥት ግን ከሁሉ የሚያንሰው ይበልጠዋል።”

[29]ቀረጥ ሰብሳቢዎች እንኳ ሳይቀሩ፣ ይህን የኢየሱስን ቃል የሰሙ ሁሉ፣ በዮሐንስ እጅ በመጠመቅ ለእግዚአብሔር ተገቢውን ክብር ሰጡት፤ [30]ፈሪሳውያንና ሕግ ዐዋቂዎች ግን በዮሐንስ እጅ ባለ መጠመቃቸው፣ እግዚአብሔር ለእነርሱ ያለውን ዐላማ አቃለሉ።

[31]ኢየሱስ በመቀጠል እንዲህ አለ፤ “እንግዲህ የዚህን ትውልድ ሰዎች በምን ልመስላቸው? ምንስ ይመስላሉ? [32]በገበያ ቦታ ተቀምጠው እርስ በርሳቸው እየተጠራሩ እንዲህ የሚባባሉ ልጆችን ይመስላሉ፤

“ ‘ዋሽንት ነፋንላችሁ፤
 አልጨፈራችሁም፤
ሙሾ አወረድንላችሁ፤
 አላለቀሳችሁም።’

[33]ምክንያቱም መጥምቁ ዮሐንስ እህል ሳይበላና የወይን ጠጅ ሳይጠጣ ቢመጣ፣ ጋኔን አለበት አላችሁት፤ [34]የሰው ልጅ ደግሞ እየበላና እየጠጣ ቢመጣ፣ በላተኛና ጠጪ፣ የቀረጥ ሰብሳቢዎችና ‘የኀጢአተኞች’ ወዳጅ አላችሁት። [35]እንግዲህ የጥበብ ትክክለኛነት በልጆቿ ሁሉ ዘንድ ተረጋገጠ።”

7፥26 ማቴ 11፥9
7፥27 ሚል 3፥1፤ ማቴ 11፥10፤ ማር 1፥2
7፥28 ማቴ 3፥2
7፥29 ማቴ 21፥32፤ ማር 1፥5፤ ሉቃ 3፥12
7፥30 ማቴ 22፥35
7፥33 ሉቃ 1፥15
7፥34 ሉቃ 5፥29፡30፤ 15፥1፡2

አንዲት ሴት ኢየሱስን ሽቶ ቀባች

7፥37-39 ማመ – ማቴ 26፥6-13፤ ማር 14፥3-9፤ ዮሐ 12፥1-8
7፥14፡42 ማመ - ማቴ 18፥23-34

[36]ከዚህ በኋላ ከፈሪሳውያን አንዱ ምግብ አብሮት እንዲበላ ኢየሱስን ጋበዘው፤ እርሱም ወደ ፈሪሳዊው ቤት ሄዶ በማእድ ተቀመጠ። [37]በዚያ ከተማ የምትኖር አንዲት ኀጢአተኛ ሴት፣ ኢየሱስ በፈሪሳዊው ቤት በማእድ መቀመጡን በሰማች ጊዜ አንድ የአልባስጥሮስ ብልቃጥ ሽቶ ይዛ መጣች፤ [38]ከበስተ ኋላው እግሩ አጠገብ ቆማ እያለቀሰች እግሩን በእንባዋ ታርስ፣ በራሷም ጠጕር ታብሰው ጀመር፤ እግሩንም እየሳመች ሽቱውን ቀባችው።

[39]የጋበዘውም ፈሪሳዊ ይህን ባየ ጊዜ፣ “ይህ ሰው ነቢይ ቢሆን ኖሮ፣ የነካችው ሴት ማን እንደ ሆነች፣ ደግሞም ምን ዐይነት ሰው እንደ ሆነች ባወቀ ነበር፤ ኀጢአተኛ ናትና” ብሎ በልቡ አሰበ።

[40]ኢየሱስም፣ “ስምዖን ሆይ፤ የምነግርህ ነገር አለኝ” አለው።

እርሱም፣ “መምህር ሆይ፤ ንገረኝ” አለው።

[41]ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ “ከአንድ አበዳሪ ገንዘብ የተበደሩ ሁለት ሰዎች ነበሩ፤ አንደኛው አምስት መቶ ዲናር፣ ሁለተኛው ደግሞ አምሳ ዲናር ነበረበት። [42]የሚከፍሉትም ቢያጡ ዕዳቸውን ለሁለቱም ተወላቸው። እንግዲህ ከሁለቱ አበዳሪውን አብልጦ የሚወደው የትኛው ነው?”

[43]ስምዖንም፣ “ብዙው ዕዳ የተተወለት ይመስለኛል” ሲል መለሰ።

ኢየሱስም፣ “ትክክል ፈርደሃል” አለው።

[44]ወደ ሴቲቱም ዞሮ ብሎ ስምዖንን እን

7፥39 ቍ 16፤ ማቴ 21፥11
7፥44 ዘፍ 18፥4፤ 19፥2፤ 43፥24፤ መሳ 19፥21፤ ዮሐ 13፥4-14፤ 1ጢሞ 5፥10

7፥24 *የወጣችሁት ምን ልታዩ ነው?* ዮሐንስ እውነተኛ ነቢይ እንጂ፣ በሰው ሐሳብ የሚመራ ደካማ መልክተኛ አልነበረም።

7፥26 *ከነቢይም የሚበልጠውን፤* ዮሐንስ ለመሲሑ መንገድ ለማዘጋጀት የተላከ ልዩ ነቢይ ነበር።

7፥28 *በእግዚአብሔር መንግሥት... ከሁሉ የሚያንሰው፤* የማቴ 11፥11 ማብ ይመ።

7፥30 *ሕግ ዐዋቂዎች፤* ሉቃስ፣ “ጸሐፍትን” (የኦሪት ሕግ መምህራን) ለይቶ ለመጥራት የተጠቀመበት ስያሜ ነው (10፥25፡37፤ 11፥45-46፡52፤ 14፥3፤ ይመ እንዲሁም ማቴ 22፥35 ይመ)። *እግዚአብሔር... ያለውን ዐላማ አቃለሉ፤* ቀረጥ ሰብሳቢዎች ንስሓ ለመግባት ፈቃደኞች መሆናቸውን በዮሐንስ በመጠመቅ ሲያሳዩ ፈሪሳውያን ግን የእግዚአብሔርን መልእክት መቃወማቸውን ያሳዩት ባለ መጠመቅ ነው።

7፥32 *በገበያ ቦታ ተቀምጠው... ልጆችን ይመስላሉ፤* ለፈንጠዚያ፣ ጨዋታም ለመጫወት ሆነ ለሐዘን እንጕርጕሮ እንቢተኞች እንደ ሆኑ ልጆች፣ በወቅቱ የነበሩት ሰዎች በተለያየ ምክንያት ዮሐንስንም ሆነ ኢየሱስን ለመቀበል ፈቃደኞች አልነበሩም። ዮሐንስ ጥብቅ የሆነውን ሕግ ሲከተል ከእርሱ ጋር አልተባበሩም፤ እንዲሁም ኢየሱስ ልዩነት ሳያደርግ ማንኛውንም ሰው ሲቀበል እያዩ ይህንኑ በጎ ነው ብለው አልተቀበሉም።

7፥34 *የቀረጥ ሰብሳቢዎችና ‘የኀጢአተኞች’ ወዳጅ፤* ኢየሱስ የሃይማኖት ሰዎች ከሆኑትና በኅብረተ ሰቡ ዘንድ ከተናቁት ጋር አብሮ በልቶአል፤ ተነጋግሮአልም። ቀረጥ ሰብሳቢ የነበረውንም እንኳ፣ ሐዋርያ እንዲሆን ጠርቶታል (5፥27-32)።

7፥35 *የጥበብ ትክክለኛነት በልጆችዋ ሁሉ ዘንድ ተረጋገጠ፤* ማስተዋል የጎደላቸው ነቃፊዎች ከሚያቀርቡት ተቃውሞ በተቃራኒ፣ በመንፈስ ጠቢባን የሆኑ ሰዎች በመጥምቁ ዮሐንስና በኢየሱስ አገልግሎቶች መካከል ልዩነት ቢኖርም፣ ሁለቱም ከእግዚአብሔር እንደ ነበሩ መለየት ችለዋል። የማቴ 11፥19 ማብ ይመ።

7፥36 *ከፈሪሳውያን አንዱ፤* የ5፥17 ማብ ይመ። ምናልባት ዐላማው ከኢየሱስ ከመማር ይልቅ፣ ኢየሱስን ለማጥመድ ሳይሆን አይቀርም።

7፥37 *አንዲት ኀጢአተኛ ሴት፤* ዝሙት አዳሪ የነበረች ስትሆን፣ ኢየሱስ ሲሰብክ የሰማችውና ንስሓ በመግባት በአዲስ ሕይወት ለመመላለስ ቁርጥ ሐሳብ ያደረገች ናት። የመጣችውም ይቅርታ እንደምታገኝ በሚረዳት፣ ፍቅርዋን ለመግለጽና ምስጋና ለማቅረብ ነው። *የአልባስጥሮስ ብልቃጥ፤* ረጅም ዐንገትና ክብ ቅርጽ ያለው ጠርሙስ ነው።

7፥38 *ከበስተ ኋላው እግሩ አጠገብ ቆማ፤* በምግብ አበላል ልማዳቸው መሠረት፣ ኢየሱስ መደብ ላይ በመሆን ጋደም ብሎ ትራሱ ተደግፎ ፊቱ ወደ ማዕድ ስለ ነበር፣ ሴቲቱ እርሱን ሳታስቸግር ከበስተ ኋላው በጠጕርዋ እግሩን ታብስ ነበር። *ሽቱውን ቀባችው፤* ምናልባት ሴቲቱ በመጀመሪያ ለመቀባት ያሰበችው፣ የኢየሱስን ራስ ሊሆን ይችላል፤ በዚህ ፈንታ ግን፣ እግሩን ቀባች። ለስቅለቱ አንድ ሳምንት ሲቀረው፣ በተመሳሳይ ሁኔታ የቢታንያዋ ማርያምም የጌታን እግር ሽቱ ቀብታለች (ዮሐ 12፥3)።

7፥41 *አምስት መቶ ዲናር፤* አግራጭ ትርጕም ይመ።

ዲህ አለው፤ "ይህቺን ሴት ታያታለህን? እኔ ወደ ቤትህ ገባሁ፤ አንተ ለእግሬ ውሃ እንኳ አላቀረብህልኝም፤ እርሷ ግን እግሬን በእንባዋ እያራሰች በጠጕሯ አበሰች:: 45 አንተ ከቶ አልሳምኸኝም፤ እርሷ ግን ከገባሁ ጀምራ እግሬን ከመሳም አላቋረጠችም:: 46 አንተ ራሴን ዘይት አልቀባህም፤ እርሷ ግን እግ ሬን ሽቶ ቀባች:: 47 ስለዚህ እልሃለሁ፤ እጅግ ወዳለችና ብዙው ኀጢአቷ ተሰርዮላታል፤ በትንሹ የተሰረየለት ግን የሚወደው በት ንሹ ነው::"

48 ኢየሱስም ሴቲቱን፣ "ኀጢአትሽ ተሰ ርዮልሻል" አላት::

49 አብረውት በማእድ ተቀምጠው የነበሩ እንግዶችም፣ "ይህ ኀጢአትን እንኳ የሚ ያስተሰርይ እርሱ ማን ነው?" ብለው በልባ ቸው አሰቡ::

50 ኢየሱስም ሴቲቱን፣ "እምነትሽ አድኖ ሻል፤ በሰላም ሂጂ" አላት::

የዘሪው ምሳሌ

8፥4-15 ተጓ ምብ – ማቴ 13፥2-23፤ ማር 4፥1-20

8 ከዚህ በኋላ ኢየሱስ የእግዚአብሔርን መንግሥት የምሥራች ቃል እየሰበከ በየከተማውና በየመንደሩ አለፈ:: ዐሥራ ሁለቱም ከእርሱ ጋር ነበሩ፤ 2 እንዲሁም ከር ኩሳን መናፍስትና ከደዌ የተፈወሱ አንዳንድ ሴቶች አብረውት ነበሩ፤ እነርሱም ሰባት አጋንንት የወጡላት መግደላዊት የተባለችው ማርያም፣ 3 የሄሮድስ ቤት ኀላፊ የነበረው የኩዛ ሚስት ዮሐና፣ ሶስና፣ ደግሞም ሌሎች ብዙዎች ነበሩ፤ እነዚህም በግል ንብረታቸው የሚያገለግሉት ነበሩ::

4 ብዙ ሕዝብ በአንድነት ተሰብስቦ ሳለ፣ ደግሞም ሰዎች ከተለያዩ ከተሞች ወደ እርሱ በሚጐርፉበት ጊዜ፣ ይህን ምሳሌ እንዲህ ሲል ነገራቸው፤ 5 "አንድ ዐራሽ ዘሩን ሊዘራ ወጣ፤ ሲዘራም፣ አንዳንዱ ዘር መን ገድ ዳር፤ ወደቀ በእግርም ተረጋገጠ፤ የሰማይ ወፎችም በሉት:: 6 አንዳንዱም ዘር በድንጋያማ ቦታ ላይ ወደቀ፤ እንደ በቀለም ርጥበት አልነበረውምና ደረቀ:: 7 ሌላው ዘር ደግሞ እሾኽ መካከል ወደቀ፤ እሾኹም አብሮት አደገና አንቆ አስቀረው:: 8 ሌላውም ዘር በመልካም መሬት ላይ ወደቀ፤ በበቀለም ጊዜ መቶ ዕጥፍም አፈራ::"

ይህን ብሎ ሲያበቃም ድምፁን ከፍ አድ ርጎ፣ "ሰሚ ጆሮ ያለው ይስማ" አለ::

9 ደቀ መዛሙርቱም የዚህን ምሳሌ ትር ጕም ጠየቁት:: 10 እርሱም እንዲህ አለ፤ "የእግዚአብሔርን መንግሥት ምስጢር ማወቅ ለእናንተ ተሰጥቶአል፤ ለሌሎች ግን በምሳሌ እናገራለሁ፤ ይኸውም፣

" 'እያዩ ልብ እንዳይሉ፣
እየሰሙም እንዳያስተውሉ ነው::'

11 "እንግዲህ የምሳሌው ትርጕም ይህ ነው፤ ዘር የተባለው የእግዚአብሔር ቃል ነው:: 12 በመ ንገድ ዳር የወደቀው ቃሉን የሚሰሙ፣ ነገር ግን አምነው እንዳይድኑ ዲያብሎስ መጥቶ

7፥45 ሉቃ22፥47፡48፤ሮሜ16፥16
7፥46 መዝ23፥5፤ መክ9፥8
7፥48 ማቴ9፥2
7፥50 ማቴ9፥22፤ ሐሥ15፥33
8፥1 ማቴ4፥23
8፥2 ማቴ27፥55፡56
8፥3 ማቴ14፥1
8፥8 ማቴ11፥15
8፥10 ኢሳ6፥9፤ ማቴ13፥11፡13፡14
8፥11 ዕብ4፥12

7፥44 *ለእግሬ ውሃ፤* ለእንግዳ ሊደረግለት የሚገባ አነስተኛ መስተንግዶ ነው::

7፥47 *እጅግ ወዳለች፤* ፍቅርዋ ይቅርታ ለማግኘቷ ማስረጃ ነው እንጂ፣ ከፍቅሯ የተነሣ ይቅርታ አላገኘችም:: በቍ 50 የተገለጸው ሐሳብም፣ ሴቲቱ በእምነት እንደ ዳነች በግልጽ ያመ ለክታል፤ ኤፌ 1፥7 ይመ::

7፥50 *እምነትሽ አድኖሻል፤* ኀጢአቷ ይቅር ስለ ተባለ፣ የእግ ዚአብሔርን ሰላም አግኝታለች (1፥79 እና የ 2፥4 ማብ ይመ)::

8፥1 *ኢየሱስ... አለፈ፤* ኢየሱስ የአገልግሎቱ ማእከል አድርጎ የነበረው ቅፍርናሆምን ሲሆን፣ ይሰብክ የነበረውም በምኵ ራብ ውስጥ ነበር፤ በገሊላ ባደረገው ሁለተኛው ጕዞም ከከተማ ወደ ከተማ እየተዘዋወረ ሰበከ፤ የመጀመሪያውን ጕዞ በተመለከተ 4፥43-44፤ ማቴ 4፥23-25፤ ማር 1፥38-39 ይመ:: ሦስተኛውንም ጕዞ በተመለከተ የ9፥1-6 ማብ ይመ:: *የእግዚአብሔርን መንግ ሥት፤* የ4፥43 ማብ ይመ::

8፥2 *መግደላዊት የተባለችው ማርያም፤* በመግደላ የምት ኖር ሴት ናት፤ እርሷም በም 7 ላይ የተጠቀሰችው ኀጢአተኛ ሴት ወይም የቢታንያዋ ማርያም አይደለችም (ዮሐ 11፥1)::

8፥3 *ሶስና፤* እዚህ ቦታ ከተጠቀሰው በስተቀር፣ ስለ እርሷ የሚታወቅ ነገር የለም:: *የሚያገለግሉት ነበሩ፤* ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ፣ ለዕለት ኑሮአቸው የሚያስፈልጋቸውን ነገሮች ያገኙ የነበሩት በታምር ሳይሆን፣ የተዋለላቸውን ውለታ ባልዘነጉ እንደ ነዚህ ያሉ ሴቶች በሚያደርጉት ድጋፍ ነበር::

8፥4 *ምሳሌ፤* ከዚህ ጀምሮ ኢየሱስ ሰዎችን ለማስተማር ብዙ ምሳሌዎችን ተጠቅሞአል (የማቴ 13፥3፤ ማር 4፥2 ማብ ይመ):: ምሳሌዎቹ ከተለመዱ ሁኔታዎች ጋር የተዛመዱ በመሆ ናቸው፣ ውጤታማና በቀላሉ የሚታወሱ ነበሩ፤ እንዲሁም እነዚህ ምሳሌዎች የኢየሱስን ትምህርት የሚያብራሩ ቢሆኑም፣ ተጨማሪ ማብራሪያ የሚያስፈልጋቸው ምስጢር አዘል ትርጕሞችን ዐቅ ፈዋል:: እነዚህ ምስጢር አዘል ተምሳሌቶች በቅንነት ሰዎች በይበ ልጥ ለማወቅ ፍላጎት እንዲኖራቸው ያደርጉ ነበር (ቍ 10 ይመ):: የኢየሱስ ጠላቶችም፣ እርሱን ለመክሰስ የሚረዳቸውን ሐሳብ በቀ ጥታ ከእነዚህ ምሳሌዎች ማግኘት አልቻሉም:: የዘሪው ምሳሌ በተመሳሳይ ወንጌላት ውስጥ ተጽፈው ከሚገኙት ምሳሌዎች አንዱ ነው (ማቴ 13፥1-23፤ ማር 4፥1-20):: ሌሎቹም የሰናፍጭ ቅንጣትና (13፥19፤ ማቴ 13፥31-32፤ ማር 4፥30-32) የወይን ተክል ምሳሌዎች ናቸው (20፥9-19፤ ማቴ 21፥33-46፤ ማር 12፥1-12)::

8፥5 *ዘሩን ሊዘራ፤* በምሥራቅ አገሮች አንዳንድ ጊዜ፣ ዘር ከዘሩ በኋላ ማረስ የተለመደ ነበር:: በብዙ ማሳዎች ላይ አውራ መንገዶችና የእግር መንገዶች ያልፉ ስለ ነበር፣ በእነዚህ መን ገዶች ላይ ይጓዙ የነበሩ ሁሉ መሬቱን እንዲጠጥር በማድ ረጋቸው፣ የተዘራው ዘር ሥር መስደድ አይችልም ነበር::

8፥6 *ድንጋያማ ቦታ፤* በዐፈር የተሸፈነ ድንጋያማ መሬት ነው:: በእንዲህ ዐይነት መሬት ላይ የወረደ ዝናብ ወዲያውኑ ስለ ሚተን፣ መብቀል የጀመረው ዘር ጠውልጎ ይጠፋል (ማቴ 13፥5-6 ይመ)::

8፥8 *መቶ ዕጥፍ፤* የሉቃስ አቀራረብ ከማቴዎስና (13፥8) ከማርቆስ (4፥8) ጋር ሲነጻጸር በአጭሩ የቀረበ ቢሆንም፣ መሠ ረታዊ ሐሳቡ ግን አንድ ነው፤ ይኸውም፣ የምርት መጠን እያደገ መሄድ ከዐፈሩ ለምነት ጋር በቀጥታ የተያያዘ መሆኑን ነው:: *ይስማ፤* ስብከቱን የሚሰሙ ሰዎች ትምህርቱን አስተውለው ተግባ ራዊ እንዲያደርጉ የሚያሳስብ ጥሪ ነው::

8፥9 *ደቀ መዛሙርቱም፤* "ዐሥራ ሁለቱንና ሌሎችንም" ይጨምራል (ማር 4፥10)::

8፥10 *የእግዚአብሔርን መንግሥት ምስጢር፤* እግዚአብሔር በሚሰጠው መገለጥ ብቻ የሚታወቅ እውነት ነው (ከኤፌ 3፥2-5፤ 1ጴጥ 1፥10-12 ጋር ያነጻጽሩ):: የማር 4፥11 ይመ፣ *እያዩ ልብ እንዳይሉ፤* ከትንቢተ ኢሳይያስ የተወሰደው ይህ ጥቅስ (6፥9)፣ አንዳንዶች እንዳያስተውሉ የተወሰኑ መሆናቸውን የሚያሳይ ሳይ ሆን፣ የኢየሱስን መልእክት ለመቀበል ፈቃደኛ ካልሆኑ ሰዎች፣ እውነት የተደበቀች መሆኗን የሚያመለክት ነው:: የመጨረሻ ዕጣ ፈንታቸው ምን እንደሚሆን በማቴ 13፥14-15 ተገልጾአል (የማር 4፥12 ማብ ይመ)::

8፥11 *የእግዚአብሔር ቃል፤* ከእግዚአብሔር የሚመጣውን መልእክት ማለት ነው::

8፥12 *አምነው እንዳይድኑ፤* የዲያብሎስ ዐላማ፣ ሰዎች

ቃሉን ከልባቸው የሚወስድባቸው ናቸው። [13]በድንጋያማ ቦታ ላይ የወደቀውም ቃሉን ሲሰሙ በደስታ የሚቀበሉ ናቸው፤ እነዚህ ለጊዜው ያምናሉ እንጂ ሥር ስለሌላቸው በፈተና ጊዜ ፈጥነው የሚክዱ ናቸው። [14]በእሾኽ መካከል የወደቀውም ቃሉን የሚ ሰሙት ናቸው፤ እነዚህም ውለው አድረው በምድራዊ ሕይወት ጭንቀት፣ በባለጠግነትና ተድላ ደስታ ታንቀው በሚገባ አያፈሩም። [15]በመልካም መሬት ላይ የወደቀውም ቃሉን ቅንና በጎ በሆነ ልብ ሰምተው የሚጠብቁ፣ ታግሠውም በመጽናት ፍሬ የሚያፈሩ ናቸው።

በመቅረዝ ላይ ያለ መብራት

[16]"መብራትን አብርቶ ጋን ውስጥ ወይም በዐልጋ ሥር የሚያስቀምጥ ማንም የለም፤ ይልቁንም ወደ ቤት የሚገቡ ብርሃኑን እን ዲያዩ በመቅረዝ ላይ ያስቀምጠዋል። [17]የማ ይገለጥ የተሰወረ፣ የማይታወቅ ወደ ብርሃን የማይወጣ፣ የተደበቀ ነገር የለምና። [18]እንግ ዲህ እንዴት እንደምትሰሙ ተጠንቀቁ፤ ላለው ይጨመርለታልና፤ ከሌለው ሁሉ ግን ያው ያለው የሚመስለው እንኳ ይወሰድበ ታል።"

የኢየሱስ እናትና ወንድሞች

8፥19-21 ተጓ ምብ – ማቴ 12፥46-50፤ ማር 3፥31-35

[19]ከዚህ በኋላ የኢየሱስ እናትና ወንድሞቹ እርሱ ወዳለበት መጡ፤ እነርሱም ከሕዝቡ ብዛት የተነሣ ወደ እርሱ ሊቀርቡ አልቻ ሉም። [20]በዚህ ጊዜ፣ "እናትህና ወንድሞችህ ሊያዩህ ፈልገው በውጭ ቆመዋል" የሚል ወሬ ደረሰው።

[21]እርሱም መልሶ፣ "እናቴና ወንድሞቼስ የእግዚአብሔርን ቃል ሰምተው የሚያደርጉት ናቸው" አላቸው።

8፥13 ማቴ11፥6
8፥14 ማቴ19፥23፤1 ጢሞ6፥9፡10፡17
8፥16 ማቴ5፥15
8፥17 ማቴ10፥26፤ ማር4፥22፤ሉቃ12፥2
8፥18 ማቴ25፥29
8፥20 ዮሐ7፥5
8፥21 ሉቃ6፥47፤ 11፥28፤ዮሐ14፥21
8፥24 መዝ107፥ 29፤ሉቃ4፥35፤ 5፥5፤ሉቃ39፥41፤ ዮሐ1፥15
8፥28 ማቴ8፥29፤ ማር5፥7

ኢየሱስ ማዕበሉን ጸጥ አደረገ

8፥22-25 ተጓ ምብ – ማቴ 8፥23-27፤ ማር 4፥36-41
8፥22-25 ግመ – ማር 6፥47-52፤ ዮሐ 6፥16-21

[22]ከዕለታት አንድ ቀን ኢየሱስ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ጀልባ ላይ ወጣ፤ ኢየሱ ስም፤ "ወደ ባሕሩ ማዶ እንሻገር" አላቸው፤ ከዚያም ጕዞ ቀጠሉ። [23]እየተጓዙ ሳሉም ኢየ ሱስ እንቅልፍ ወስዶት ተኛ፤ በዚህ ጊዜ በባ ሕሩ ላይ ማዕበል ተነሣ፤ ውሃውም ጀልባዋን ዘልቆ ስለ ገባ፣ አደጋ አፋፍ ላይ ደረሱ።

[24]ደቀ መዛሙርቱም ቀርበው፣ "ጌታ ሆይ፤ ጌታ ሆይ፤ ማለቃችን እኮ ነው!" እያሉ ቀሰቀ ሱት።

እርሱም ነቅቶ ነፋሱንና፣ የውሃውን መና ወጥ ገሠጸ፤ በዚህ ጊዜ ነፋሱም፣ ነውጡም ተወ፤ ጸጥታም ሆነ። [25]እርሱም ደቀ መዛ ሙርቱን፣ "እምነታችሁ የት አለ?" አላቸው።

እነርሱም በፍርሀትና በመደነቅ፣ "ይህ ነፋስ ንና ውሃን የሚያዝ፣ እነርሱም የሚታዘዙለት ለመሆኑ እርሱ ማን ነው?" ተባባሉ።

አጋንንት ያደረበት ሰው መፈወሱ

8፥26-37 ተጓ ምብ – ማቴ 8፥28-34
8፥26-39 ተጓ ምብ – ማር 5፥1-20

[26]ከዚህ በኋላ ከገሊላ ባሻገር ወዳለው ወደ ጌርጌሴኖን[a] አገር በጀልባ ተሻገሩ። [27]ኢየ ሱስ ከጀልባዋ ወደ ምድር በወረደ ጊዜ፣ አጋንንት ያደረበት አንድ ሰው ከከተማ ወጥቶ አገኘው፤ ይህ ሰው ለብዙ ጊዜ ልብስ ሳይለብስ፣ በቤትም ሳይኖር የመቃብርን ስፍራ ቤቱ ያደረገ ነበር። [28]ኢየሱስንም ባየው ጊዜ እየጮኸ ፊቱ ተደፋ፤ በታላቅ ድምፅም፣ "የልዑል እግዚአብሔር ልጅ ኢየሱስ ሆይ፤ ከእኔ ጋር ምን ጕዳይ አለህ? እንዳታሠቃየኝ እለ ምንሃለሁ" አለ። [29]ርኩሱ[b] መንፈስ ይህን ያለው ከሰውየው እንዲወጣ ኢየሱስ አዞት ስለ ነበር ነው።

[a]26 አንዳንድ ቅጆች ጋድሬኔስ፣ ሌሎች ቅጆች ደግሞ ጌርጌ ሴኔስ ይላሉ፤ ቍ 37 ይመ
[b]29 ወይም ክፉ

የእግዚአብሔርን ቃል በማስተዋል እንዳይሰሙ ማድረግ፣ በሕ ይወታቸውም ተግባራዊ እንዳያደርጉና እንዳይድኑ ነው።

8፥13 *ለጊዜው ያምናሉ፤* እንደዚህ ያለው እምነት የይስሙላ በመሆኑ ድነት አያስገኝም፤ *ያዕቆብም* "የሞተ" (ያዕ 2፥17፡26) ወይም "ከንቱ" ነው ብሎታል (ያዕ 2፥20)። *በመቅረዝ ላይ ያስቀ ምጠዋል፤* የማቴ 5፥15 ማብ ይመ።

8፥16 *መብራትን አብርቶ፤* ምንም እንኳን ኢየሱስ አብዛ ኛው ሐሳቡን በምሳሌዎች ውስጥ የገለጸ ቢሆንም፣ ደቀ መዛሙርቱ እውነቶችን በተቻለ መጠን እንዲያሳውቁ ዕቅዱ ነበር (የ11፥33 ማብ ይመ)። *በመቅረዝ ላይ ያስቀምጠዋል፤* የማቴ 5፥15 ማብ ይመ።

8፥17፤ በቍጥር 16 ላይ ያለውን ሐሳብ የሚያብራራ ነው (ከ12፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። ደቀ መዛሙርቱም፣ ለሁሉ ሊዳረስ የሚ ገባውን ወንጌል መልእክት ለማብሰር ተዘጋጅተዋል።

8፥18 *እንዴት እንደምትሰሙ ተጠንቀቁ፤* ደቀ መዛሙርቱ የሰሙት ለራሳቸው ብቻ ሳይሆን፣ ለሚያገለግሉትም ሕዝብ ጭምር ነው (ማር 4፥24 ይመ፤ ያዕ 1፥19-22 ጋር ያነጻጽሩ)። በተግባር ያላዋሉት እውነት ይጠፋል (19፥26)፣ በተግባር የተገለጸ እውነት ግን ይበዛል።

8፥19 *የኢየሱስ እናትና ወንድሞቹ... መጡ፤* የማር 3፥21 ማብ ይመ። ወደ ኢየሱስ የመጡበት ዐላማ በማር 3፥21፡ 31-32 ላይ ተገልጾአል፤ ይኸውም "አብዶአል" በማለት ካለበት አስቸጋሪ ሁኔታ ነጻ እንዲሆን ፈልገው ሳይሆን አይቀርም። *ወንድሞቹ፤* ይህን በተመለከተ፣ በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን የነበሩ ምሁራን ልዩ ልዩ ትርጓሜዎችን ሰጥተዋል፤ ለምሳሌ፣ ዮሴፍ ቀድሞ ከነበረው ጋብቻ የወለዳቸው ናቸው (ኤጲፋንዮስ)፣ የአያቶቹ ወይም የአክስ ቶቹ ልጆች ናቸው (ዮሮም)፣ እንዲሁም ከዮሴፍና ከማርያም የተወለዱ፣ የኢየሱስ ታናሽ ወንድሞች ናቸው (ሔልቪዲየስ)። የአራት ወንድሞቹና የእህቶቹ ስም በማር 6፥3 ላይ ተገልጾአል፤ የዮሴፍ ስም በዚህ ቍጥር ላይ አለመገለጹ፣ ምናልባት ከዚህ ሁኔታ በፊት ስለ ሞተ ሊሆን ይችላል።

8፥21፤ ኢየሱስ እንዲህ ያለ መልስ መስጠቱ፣ ከሥጋ ዘመዶቹ ጋር ያለውን ግንኙነት ላለመቀበል ፈልጎ ሳይሆን፣ በእርሱ ካመኑት ጋር ያለው መንፈሳዊ ግንኙነት የላቀ መሆኑን በአጽንዖት ለማሳየት ነው።

8፥23 *ማዕበል፤* የማር 4፥37 ማብ ይመ።

8፥26 *ጌርጌሴኖን አገር፤* የማቴ 8፥28፤ ማር 5፥1 ማብ ይመ።

8፥27 *አጋንንት ያደረበት... ሰው፤* የ4፥33 ማብ ይመ። በማቴዎስ ወንጌል የተጠቀሰው "አጋንንት ያደሩባቸው ሁለት ሰዎች" ሲሆን (8፥28)፣ በማርቆስና (5፥2) ሉቃስ ግን፣ "አንድ ሰው" ነው። *የመቃብር፤* ሰዎች የማይፈልጉት ገለልተኛ ስፍራ ነው። (የማር 5፥3 ማብ ይመ)።

8፥28 *የልዑል እግዚአብሔር ልጅ፤* ከ1፥32፤ 4፥34 ጋር ያነጻጽሩ፤ "የልዑል እግዚአብሔር" የሚለውን መጠሪያ አዘውትረው የሚጠቀሙት አሕዛብ ነበሩ (ዘፍ 14፥19 እና ማብ ይመ፤ ሐዋ 16፥17 ይመ)፤ እዚህ ላይ መጠቀሱም፣ ሰውየው አይሁዳዊ አለ መሆኑን የሚያመለክት ነው (የማር 1፥24 ማብ ይመ)።

ርኩሱ መንፈስ በየጊዜው ስለሚነዳበት ሰውየው በሰንሰለትና በእግር ብረት እየታሰረ ቢጠበቅም የታሰረበትን ሰንሰለት እየበጣጠሰ ያደረበት ጋኔን ወደ በረሓ ይነዳው ነበር::

[30]ኢየሱስም፣ "ስምህ ማን ነው?" ብሎ ጠየቀው::

እርሱም ብዙ አጋንንት ገብተውበት ስለ ነበር፣ "ሌጌዎን" አለው:: [31]አጋንንቱም እንጦርጦስ ግቡ ብሎ እንዳያዛቸውም አጥብቀው ለመኑት::

[32]በዚያም አካባቢ በተራራ ወገብ ላይ የብዙ ዐሣማ መንጋ ተሰማርቶ ነበር፤ አጋንንቱም ወደ ዐሣማው መንጋ ግቡ ብሎ እንዲፈቅድላቸው ለመኑት፤ እርሱም ፈቀደላቸው:: [33]አጋንንቱም ከሰውየው ወጥተው ወደ ዐሣማዎቹ ገቡ፤ የዐሣማውም መንጋ በገደሉ አፋፍ ቍልቍል በመንደርደር ባሕሩ ውስጥ ገብቶ ሰጠመ::

[34]እረኞቹም የሆነውን ነገር ባዩ ጊዜ፣ ሸሽተው በመሄድ በከተማውና በገጠሩ አወሩ:: [35]ሕዝቡም የተደረገውን ነገር ለማየት ከያሉበት ወጥተው ወደ ኢየሱስ መጡ:: አጋንንት የወጡለትም ሰው ልብስ ለብሶ፣ ወደ ልቦናው ተመልሶ፣ በኢየሱስም እግር ሥር ተቀምጦ ባዩት ጊዜ ፈሩ:: [36]በአጋንንት የተያዘው ሰው ሲድን ያዩትም፣ እንዴት እንደ ዳነ ለሕዝቡ አወሩላቸው:: [37]የጌርጌሴኖን አካባቢ ሰዎችም ሁሉ ታላቅ ፍርሀት ስላደረባቸው፣ ከዚያ እንዲሄድላቸው ኢየሱስን ለመኑት፤ እርሱም ወደ ጀልባው ገብቶ ተመልሶ ሄደ::

[38]አጋንንት የወጡለትም ሰው አብሮት ለመሆን ኢየሱስን ለመነው፤ እርሱ ግን እንዲህ ሲል አሰናበተው፤ [39]"ወደ ቤትህ ተመልሰህ፣ እግዚአብሔር ያደረገልህን ታላቅ ነገር ተናገር::" ሰውየውም ኢየሱስ ያደረገለትን ታላቅ ነገር በከተማው ሁሉ በይፋ እየተናገረ ሄደ::

የሞተችው ልጅና የታመመችው ሴት

8፥40-56 ተጓ ምብ – ማቴ 9፥18-26፤ ማር 5፥22-43

[40]ሕዝቡ ሁሉ መምጣቱን ይጠባበቁ ስለ ነበር፣ ኢየሱስ በተመለሰ ጊዜ በደስታ ተቀበሉት:: [41]በዚህ ጊዜ ኢያኢሮስ የተባለ የምኵራብ አለቃ መጥቶ፣ በኢየሱስ እግር ላይ በመውደቅ ወደ ቤቱ እንዲሄድለት ለመነው፤ [42]ይህን ልመና ያቀረበው ዕድሜዋ ዐሥራ ሁለት ዓመት የሆነ አንዲት ልጅ ስለነበረችው ነው፤ እርሷ በሞት አፋፍ ላይ ነበረች:: ወደዚያው እያመራ ሳለ፣ ሕዝቡ በመጋፋት እጅግ ያጨናንቀው ነበር:: [43]ዐሥራ ሁለት ዓመት ደም ሲፈሳት የኖረች አንዲት ሴት ነበረች፤ ያላትን ሁሉ ለባለ መድኀኒቶች ጨርሳ[†] ሊፈውሳትም የቻለ ማንም አልነበረም:: [44]እርሷም ከበስተ ኋላው ተጠግታ የልብሱን ጫፍ ነካች፤ ይፈስ የነበረው ደሟም ወዲያው ቆመ::

[45]ኢየሱስም፣ "የነካኝ ማነው?" አለ::

ሁሉም መንካታቸውን በካዱ ጊዜ ጴጥሮስ፣ "ጌታ ሆይ፤ ሕዝቡ ሁሉ ከቦህ በግፊያ እያስጨነቀህ ነው" አለው::

[46]ኢየሱስ ግን፣ "አንድ ሰው ነክቶኛል፤ ኀይል ከእኔ እንደ ወጣ ዐውቃለሁና" አለ::

[47]ሴትዮዋም ሳትታወቅ መሄድ እንዳልቻለች በተረዳች ጊዜ፣ እየተንቀጠቀጠች መጥታ በፊቱ ተደፋች፤ ለምን እንደ ነካችውና እንዴት ወዲያው እንደ ተፈወሰች በሕዝቡ ሁሉ ፊት ተናገረች:: [48]እርሱም፣ "ልጄ ሆይ፤ እምነትሽ ፈውሶሻል፤ በሰላም ሂጂ" አላት::

[49]ኢየሱስ ገና እየተናገረ ሳለ፣ አንድ ሰው ከምኵራብ አለቃው ከኢያኢሮስ ቤት መጥቶ፣ "ልጅህ ሞታለች፤ ከዚህ በኋላ መምህሩን አታድክመው" አለው::

[50]ኢየሱስም ይህን ሰምቶ ኢያኢሮስን፣ "አይዞህ አትፍራ፤ እመን ብቻ፤ ልጅህ ትድናለች" አለው::

[51]ወደ ኢያኢሮስ ቤት ሲገባም ከጴጥሮስ፣ ከዮሐንስና ከያዕቆብ እንዲሁም ከልጅቱ አባትና እናት በቀር ማንንም አብሮት እንዲገባ አልፈቀደም:: [52]በዚህ ጊዜ ሰዎቹ ሁሉ እያለቀሱላት ዋይ ዋይ ይሉ ነበር:: እርሱ ግን፣ "አታልቅሱ፤ ተኝታለች እንጂ አልሞተችም" አላቸው::

[†]43 አያሌ ቅጆች *ያላትን ሁሉ ለባለ መድኀኒቶች ጨርሳ* የሚለው የላቸውም

8፥31 ራእ9፥1፤ 2፡11፤ 11፥7፤ 17፥8፤20፥1፡3
8፥33 ቍ22፡23
8፥35 ሉቃ10፥39
8፥36 ማቴ4፥24
8፥37 ሐሥ16፥39
8፥41 ቍ49፤ ማር5፥22
8፥43 ዘሌ15፥25-30
8፥44 ማቴ9፥20
8፥45 ሉቃ5፥5
8፥46 ማቴ14፥36፤ ማር3፥10፤ሉቃ5፥17፤ 6፥19
8፥48 ማቴ9፥22፤ ሐሥ15፥33
8፥49 ቍ41
8፥51 ማቴ4፥21
8፥52 ማቴ9፥24፤ ሉቃ23፥27

8፥30 *ስምህ ማን ነው?* ኢየሱስ የጠየቀውን ሰውየውን ሲሆን፣ መልስ የሰጡት ግን፣ አጋንንቱ ናቸው፤ ይህ የሚያሳየው ሰውየው በእነርሱ ቍጥጥር ሥር መሆኑን ነው:: *ሌጌዎን* የማር 5፥9 ማብ ይመ::

8፥31 *እንጦርጦስ፤* ሰይጣንና ክፉ መናፍስት ታስረው የሚቈዩበት ስፍራ ነው (የራእ 9፥1 ማብ ይመ)::

8፥32 *ዐሣማው፤* በአይሁዳውያን ዘንድ፣ ዐሣማ እንደ ርኩስ ስለሚቈጠር፣ ሥጋውን መብላት የተከለከለ ነበር (ዘሌ 11፥7-8)፤ ይሁን እንጂ በዴካፖሊስ ከተማ በብዛት የሚኖሩት አሕዛብ ናቸው:: *እርሱም ፈቀደላቸው፤* የማቴ 8፥32 ማብ ይመ::

8፥39 *ወደ ቤትህ ተመልሰህ፣ እግዚአብሔር ያደረገልህን ታላቅ ነገር ተናገር፤* ሰውየው ኢየሱስን ለመከተል ቢፈልግም፣ በተወለደበት አገር የተደረገለትን ታምር እንዲመሰክር ታዘዘ:: በዚህ ቦታ የኢየሱስን አገልግሎት የሚያደናቅፍ አደገኛ ሁኔታ አልነበረም (የማር 5፥19 ማብ ይመ)::

8፥41 *የምኵራብ አለቃ፤* የአምልኮ ሥርዐትን መፈጸም፣ አገልጋዮችን መምረጥና ሥርዐት እንዲጠበቅ ማድረግ የእርሱ ኀላፊነት ነበር (የማር 5፥22 ማብ ይመ)::

8፥43 *ደም ሲፈሳት፤* ለዐሥራ ሁለት ዓመታት ይፈሳት በነበረ ደም ምክንያት፣ በሥርዐቱ መሠረት ርኩስ ሆና ተቈጥራ ነበር (ዘሌ 15፥19-30 ይመ):: *ሊፈውሳትም የቻለ ማንም አልነበረም፤* ይህ ሁኔታ ከማር 5፥26 ጋር ሲነጻጸር፣ ሐኪሞች ያድናት ዘንድ አለመቻላቸውን የሕክምና ባለሙያው ሉቃስ፣ መግለጽ አለመፈለጉን በግልጽ ያመለክታል::

8፥45 *የነካኝ ማነው?* ሴትየዋ በኅብረተሰቡ ዘንድ ተቀባይነት እንድታገኝና ተሰብስቦ ለነበረውም ሕዝብ ምስክር እንዲሆን፣ ኢየሱስ ይህን ጥያቄ በመጠየቅ የተደረገውን ታምር ይፋ አደረገ::

8፥46 *ኀይል ከእኔ እንደ ወጣ፤* የማር 5፥30 ማብ ይመ::

8፥48 *ልጄ ሆይ፤* ርኅራኄ የተሞላ አጠራር ነው (ከ 23፥28 ጋር ያነጻጽሩ):: *በሰላም ሂጂ፤* ከ7፥50 ጋር ያነጻጽሩ::

8፥50 *ትድናለች፤* የማር 5፥34 ማብ ይመ::

8፥52 *እያለቀሱላት ዋይ ዋይ ይሉ፤* የማር 5፥38 ማብ ይመ:: *ተኝታለች እንጂ አልሞተችም፤* እንደ ሞተች አትቀ

⁵³ሰዎቹም መሞቷን ስላወቁ ሣቁበት። ⁵⁴እርሱ ግን እጇን ይዞ፣ "ልጂ ሆይ፤ ተነሺ" አላት። ⁵⁵የልጅቷም መንፈስ ተመለሰ፤ ወዲያውም ተነሥታ ቆመች፤ ኢየሱስም የሚበላ ነገር እንዲሰጧት አዘዛቸው። ⁵⁶ወላጆቿም ተደነቁ፤ እርሱ ግን የሆነውን ነገር ለማንም እንዳያወሩ አዘዛቸው።

የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መላክ

9፥3-5 ተጓ ምብ – ማቴ 10፥9-15፤ ማር 6፥8-11
9፥7-9 ተጓ ምብ – ማቴ 14፥1፡2፤ ማር 6፥14-16

9 ኢየሱስም ዐሥራ ሁለቱን ሐዋርያት በአንድነት ጠርቶ አጋንንትን ሁሉ እንዲያወጡ፣ ደዌንም እንዲፈውሱ ኀይልና ሥልጣን ሰጣቸው፤ ²ደግሞም የእግዚአብሔርን መንግሥት እንዲሰብኩና የታመሙትን እንዲፈውሱ ላካቸው፤ ³እንዲህም አላቸው፤ "ለመንገዳችሁ በትር ቢሆን፣ ከረጢትም ቢሆን፣ እንጀራም ቢሆን፣ ገንዘብም ቢሆን፣ ሁለት ሁለት እጀ ጠባብም መያዝ አያስፈልጋችሁም። ⁴ከዚያ ከተማ እስክምትወጡ ድረስ መጀመሪያ በገባችሁበት በማንኛውም ቤት ቈዩ። ⁵የከተማው ሰዎች ሳይቀበሏችሁ ቀርተው ከተማቸውን ለቃችሁ ስትሄዱ፣ ምስክር እንዲሆንባቸው የእግራችሁን ትቢያ አራግፉችሁ ውጡ።" ⁶እነርሱም በዚሁ መሠረት ወጥተው ወንጌልን እየሰበኩ በየቦታው ሁሉ ሕመምተኞችን እየፈወሱ በየመንደሩ ያልፉ ነበር።

⁷የአራተኛው ክፍል ገዥ ሄሮድስም፣ በዚህ ጊዜ የሆነውን ነገር ሁሉ ሰምቶ በሁኔታው ተደናገረ፤ ምክንያቱም አንዳንድ ሰዎች ዮሐንስ ከሙታን እንደ ተነሣ ያወሩ ነበር፤ ⁸ሌሎች ኤልያስ እንደ ተገለጠ፣ ሌሎች ደግሞ ከቀድሞዎቹ ነቢያት አንዱ ከሙታን እንደ ተነሣ ይናገሩ ነበር። ⁹ሄሮድስም፣ "መጥምቁ ዮሐንስን እኔው ራሴ ዐንገቱን ቈርጬው ሞቶአል፤ ታዲያ፣ ስለ እርሱ እንዲህ ሲወራ የምሰማው ይህ ሰው ማነው?" አለ፤ በዐይኑም ሊያየው ይሻ ነበር።

ኢየሱስ አምስት ሺህ ሰዎችን መገበ

9፥10-17 ተጓ ምብ - ማቴ14፥13-21፤ ማር 6፥32-44፤ ዮሐ 6፥5-13
9፥13-17 ማመ - 2ነገ 4፥42-44

¹⁰ሐዋርያትም ተመልሰው በመጡ ጊዜ ያደረጉትን ሁሉ ነገሩት፤ እርሱም ይዞአቸው ቤተ ሳይዳ ወደምትባል ከተማ በመሄድ ለብቻው ገለል አለ። ¹¹ሕዝቡም ይህን ዐውቀው ተከተሉት፤ እርሱም ተቀብሎአቸው ስለ እግዚአብሔር መንግሥት ይነግራቸው ነበር፤ ፈውስ የሚያስፈልጋቸውንም ፈወሳቸው።

¹²ቀኑም ሊመሽ ሲል፣ ዐሥራ ሁለቱ ወደ እርሱ ቀርበው፣ "ያለነው በምድረ በዳ ስለ ሆነ፣ ሕዝቡ ወደ አካባቢው መንደርና ገጠር ሄደው ማደሪያና ምግብ እንዲፈልጉ አሰናብታቸው" አሉት።

¹³እርሱ ግን፣ "የሚበሉትን እናንተው ስጧቸው" አላቸው።

እነርሱም፣ "ለዚህ ሁሉ ሕዝብ የሚበቃ ምግብ ሄደን ካልገዛን በስተቀር፣ እኛ ያለን ከአምስት እንጀራና ከሁለት ዓሣ አይበልጥም" አሉት፤ ¹⁴አምስት ሺህ ያህል ወንዶች በዚያ ነበሩና።

ኢየሱስም ደቀ መዛሙርቱን፣ "ሕዝቡን በአምሳ በአምሳ ሰው መድባችሁ አስቀምጧቸው" አላቸው። ¹⁵ደቀ መዛሙርቱም በታዘዙት መሠረት ሰዎቹ እንዲቀመጡ አደረጉ። ¹⁶እርሱም አምስቱን እንጀራና ሁለቱን ዓሣ ይዞ ወደ ሰማይ አሻቅቦ እያየ ባረካቸው፤ ቈርሶም ለሕዝቡ እንዲያቀርቡ ለደቀ መዛሙርቱ ሰጠ። ¹⁷ሁሉም በልተው ጠገቡ፤

8፥54 ሉቃ7፥14
8፥56 ማቴ8፥4
9፥1 ማቴ4፥23፤ 10፥1፤ሉቃ5፥17
9፥2 ማቴ3፥2
9፥3 ሉቃ10፥4፤ 22፥35
9፥5 ማቴ10፥14
9፥7 ማቴ3፥1፤14፥1
9፥8 ቍ19፤ማቴ 11፥14፤ዮሐ1፥21
9፥9 ሉቃ23፥8
9፥10 ማቴ11፥21፤ ማር6፥30
9፥11 ቍ2፤ ማቴ3፥2
9፥16 ማቴ14፥19

ርም ማለቱ ነው (በዮሐ 11፥11-14 ስለ አልዓዛር የተጻፈውን ተመሳሳይ አገላለጽ ይመ)።

8፥56 *እንዳያወሩ አዘዛቸው፤* የማቴ 8፥4፤ ማር 5፥43 ማብ ይመ። ኢየሱስ ከሞት እንደሚያስነሣ በዚህ ጊዜ ቢታወቅ አገልግሎቱ ላይ ዕንቅፋት ይፈጠር ነበር።

9፥1-6፤ ኢየሱስ፣ እንደሰበከውና እንዳስተማረው ዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት እንዲሁ ያደርጉ ዘንድ በላካቸው ጊዜ፣ ለአገልግሎቱ አዲስ ምዕራፍ ከፈተ (ማቴ 9፥35)። ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ ወደ ገሊላ ሲሄዱ፣ ይህ ሦስተኛ ጊዜያቸው ነበር (የ8፥1 ማብ ይመ)። በመጀመሪያው ጕዞ ኢየሱስ ወደ ገሊላ የሄደው ከአራቱ ዓሣ አጥማጆች ጋር ነበር፤ በሁለተኛው ጕዞ ዐሥራ ሁለቱም ሐዋርያት ከእርሱ ጋር ሄደው ነበር፤ በሦስተኛው ጕዞ ግን፣ ኢየሱስ ዐሥራ ሁለቱን ሐዋርያት ጥንድ ጥንድ አድርጎ ከላካቸው በኋላ ለብቻቸው ሄዱ።

9፥1 *ዐሥራ ሁለቱን፤* ሐዋርያት ናቸው (6፥13 ይመ)። *ኀይልና ሥልጣን፤* የፈውስ ልዩ ኀይል (5፥17፤ 8፥46 ይመ)፣ እንዲሁም የማስተማርና ክፉ መናፍስትን የመቃወም ሥልጣን ነው። *አጋንንት፤* ክፉ መናፍስት ማለት ነው (የ4፥33 ማብ ይመ)።

9፥3 *መያዝ አያስፈልጋችሁም፤* ጕዞአቸውን የሚያሰናክል ሸክምና የዕለት ምግብም እንኳ ቢሆን መያዝ የለባቸውም፤ በየዕለቱ የሚያስፈልጋቸውን ነገር ከሚያስተናግዱአቸው ሰዎች ማግኘት ነበረባቸው (የማር 6፥8 ማብ ይመ)።

9፥4 *በገባችሁበት... ቈዩ፤* በአንድ ማኅበረ ሰብ መካከል ወንጌል ለመስበክ ሲገዙ የተሻለ ማረፊያ በመፈለግ ከአንዱ ቤት ወደ ሌላው መዘዋወር የለባቸውም፤ ነገር ግን በመጀመሪያ ያረፉበት ቤት፣ የአገልግሎታቸው ማእከል መሆን አለበት።

9፥5 *የእግራችሁን ትቢያ አራግፉችሁ፤* የእግዚአብሔርን ቃል ባለማቀበላቸው፣ ዕዳው በእነርሱ ላይ መሆኑን ለማግለጽ፣ እንዲሁም ከእነርሱና የእነርሱ ከሆነው ነገር ጋር ምንም ግንኙነት ከእንግዲህ ወዲያ እንደማያደርጉ ለማሳየት የሚጠቀሙበት ምልክት ነው (10፥11 ይመ፤ የማቴ 10፥14፤ የሐሥ 13፥51 ማብ ይመ)።

9፥7 *የአራተኛው ክፍል ገዥ ሄሮድስ፤* የማቴ 14፥1 ማብ ይመ። *ዮሐንስ ከሙታን እንደ ተነሣ፤* የማር 6፥16 ማብ ይመ። ሉቃስ ስለ ዮሐንስ ሞት ቢጽፍም (ቍ 9)፣ ስለ አሟሟቱ ግን ምንም አልተጠቀሰም (ማቴ 14፥1-12፤ ማር 6፥17-29)።

9፥8 *ኤልያስ እንደ ተገለጠ፤* የ1፥17፤ ማር 9፥12 ማብ ይመ።

9፥9 *ሊያየውም ይሻ ነበር፤* ጌታ ኢየሱስ ተከሶ እስከ ቀረበበት ጊዜ ድረስ፣ ሄሮድስ እርሱን ለማየት የነበረው ፍላጎት አልተሳካም ነበር (23፥8-12)።

9፥10-17፤ ከኢየሱስ ትንሣኤ በተጨማሪ በአራቱም ወንጌሎች ተጠቅሶ የሚገኘው ታምር፣ ኢየሱስ አምስት ሺህ ሰዎችን መመገቡ ነው (የማር 6፥30-44፤ ዮሐ 6፥1-14 ማብ ይመ)።

9፥10 *ቤተ ሳይዳ፤* የማቴ 11፥21 ማብ ይመ። ኢየሱስ፣ ከዚህ ከተማ ወጣ ወዳለ ስፍራ ለዕረፍት ሳይሄድ አይቀርም (ቍ 12)።

9፥12 *ቀኑም ሊመሽ ሲል፤* ኢየሱስ ከሰበከና በሽተኞችን ከፈወሰ በኋላ፣ ደቀ መዛሙርቱ ስለ ምግብና ማደሪያ ጥያቄ አቀረቡ፣ በዮሐ 6፥5 ላይ ጥያቄውን ያቀረበው ኢየሱስ ቢሆንም፣ በተመሳሳይ ወንጌላት ውስጥ ግን፣ ጥያቄውን ያቀረቡት ደቀ መዛሙርቱ ናቸው።

9፥14 *በአምሳ በአምሳ ሰው መድባችሁ አስቀምጧቸው፤* የማር 6፥40 ማብ ይመ።

ደቀ መዛሙርቱም ከእነርሱ የተረፈውን ቍርስራሽ እንጀራ ዐሥራ ሁለት መሶብ አነሡ።

ጴጥሮስ ስለ ኢየሱስ ማንነት መሰከረ

9፥18-20 ተጓ ምብ – ማቴ 16፥13-16፤ ማር 8፥27-29
9፥22-27 ተጓ ምብ - ማቴ 16፥21-28፤ ማር 8፥31-9፥1

[18]ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ብቻውን ይጸልይ ነበር፤ ደቀ መዛሙርቱም ከእርሱ ጋር ነበሩ፤ እርሱም፣ “ሕዝቡ እኔን ማን ነው ይሉኛል? ” ብሎ ጠየቃቸው።

[19]እነርሱም፣ “አንዳንዶች መጥምቁ ዮሐንስ፣ ሌሎች ኤልያስ፣ ሌሎች ደግሞ ከቀድሞ ነቢያት አንዱ ከሙታን ተነሥቶአል ይላሉ” አሉት።

[20]እርሱም፣ “እናንተስ ማን ነው ትሉኛላችሁ?” አላቸው።

ጴጥሮስም፣ “አንተ የእግዚአብሔር መሲሕ[a] ነህ” ሲል መለሰለት።

[21]ኢየሱስም ይህን ለማንም እንዳይናገሩ አጥብቆ አስጠነቀቃቸው፤ [22]ደግሞም፣ “የሰው ልጅ ብዙ መከራ መቀበል ይገባዋል፤ እንዲሁም በሽማግሌዎች፣ በካህናት አለቆችና በጸሐፍት ዘንድ መናቅ፣ መገደልና በሦስተኛው ም ቀን ከሙታን መነሣት አለበት” አላቸው።

[23]ከዚያም ለሁሉም እንዲህ አላቸው፤ “በኋላዬ ሊመጣ የሚፈልግ ማንም ቢኖር ራሱን ይካድ፤ መስቀሉንም በየዕለቱ ተሸክሞ ይከተለኝ፤ [24]ምክንያቱም ነፍሱን ሊያድናት የሚፈልግ ሁሉ ያጠፋታል፤ ነፍሱን ስለ እኔ ብሎ የሚያጠፋት ግን ያድናታል። [25]ሰው ዓለምን ሁሉ ቢያተርፍ ነፍሱን ግን ቢያጠፋ ወይም ቢያጐድል ጥቅሙ ምንድን ነው? [26]ማንም በእኔና በቃሌ ቢያፍር፣ የሰው ልጅ በራሱ ክብር እንዲሁም በአብና በቅዱሳን መላእክት ክብር ሲመጣ ያፍርበታል። [27]እውነት እላችኋለሁ፤ እዚህ ከቆሙት መካከል የእግዚአብሔርን መንግሥት ሳያዩ ሞትን የማይቀምሱ ሰዎች አሉ።”

የኢየሱስ መልክ መለወጥ

9፥28-36 ተጓ ምብ – ማቴ 17፥1-8፤ ማር 9፥2-8

[28]ኢየሱስ ይህን ከተናገረ ከስምንት ቀን ያህል በኋላ ጴጥሮስን፣ ዮሐንስንና ያዕቆብን ይዞ ሊጸልይ ወደ አንድ ተራራ ወጣ። [29]በመጸለይ ላይ እንዳለም የፊቱ መልክ ተለወጠ፤ ልብሱም እንደ መብረቅ የሚያንጸባርቅ ነጭ ሆነ። [30]እነሆ፤ ሁለት ሰዎች፣ እነርሱም ሙሴና ኤልያስ ከእርሱ ጋር ይነጋገሩ ነበር፤ [31]በክብርም ተገልጠው፣ በኢየሩሳሌም ይፈጸም ዘንድ ስላለው ከዚህ ዓለም ስለ መለየቱ ይናገሩ ነበር። [32]ጴጥሮስና አብረውት የነበሩት ግን እንቅልፍ ተጭኖአቸው ነበር፤ ሲነቁ ግን ክብሩንና ከእርሱ ጋር የቆሙትን ሁለት ሰዎች አዩ። [33]ሰዎቹም ከኢየሱስ ተለይተው ሲሄዱ፣ ጴጥሮስ፣ “ጌታ ሆይ፤ እዚህ ብንሆን ለእኛ መልካም ነው፤ ስለዚህ ሦስት ዳስ እንሥራ፤ አንዱ ለአንተ፣

[a]20 ወይም ክርስቶስ

9፥18 ሉቃ3፥21
9፥19 ቍ7፡8፤ ማቴ3፥1
9፥20 ዮሐ1፥49፤ 6፥66-69፤11፥27
9፥21 ማር8፥30
9፥22 ማቴ8፥20፤ 16፥21፤27፥1፡2፤ሐሥ 2፥23፤3፥13
9፥23 ማቴ10፥38፤ ሉቃ14፥27
9፥24 ዮሐ12፥25
9፥26 ማቴ10፥33፤ 16፥27፤ሉቃ12፥9፤2 ጢሞ2፥12
9፥28 ማቴ4፥21፤ ሉቃ3፥21
9፥31 2ጴጥ1፥15
9፥32 ማቴ26፥43
9፥33 ሉቃ5፥5

9፥17 *የተረፈውን ቍርስራሽ እንጀራ ዐሥራ ሁለት መሶብ አነሡ፤* ይህ ድርጊት ማባከን ተገቢ እንዳልሆነ ምሳሌ ከመሆኑም በላይ፣ ተሰብስቦ የነበረው መላው ሕዝብ በሚገባ የተመገበ ለመሆኑ ጕልሕ ማስረጃ ነው (የማር 6፥43 ማብ ይመ)።

9፥18 *ሰዎች እኔን ማን ነው ይሉኛል? ደቀ መዛሙርቱ* ይዘውት የመጡት ወሬ፣ ሄሮድስ ከሰማው ጋር ተመሳሳይ ነው (ቍ 7-8 ይመ)። ይህ ጥያቄ የቀረበው ከሄሮድስ ግዛት ውጭ፣ በቂሣርያ ፊልጶስ አቅራቢያ በስተ ሰሜን በኩል ነው (ማቴ 16፥13 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም የማር 7፥24 ማብ ይመ)።

9፥20 *ጴጥሮስም ... መለሰለት፤* ይህን መልስ የሰጠው ደቀ መዛሙርቱን ሁሉ በመወከል ነው። *የእግዚአብሔር መሲሕ ነህ* የ2፥11 አማራጭ ትርጕም ይመ። በትንቢት የተነገረለት የዚህ መድኅን መምጣት ለረጅም ዘመናት ይጠበቅ ነበር (ዮሐ 4፥25፤ ይመ በተጨማሪም የማቴ 16፥18፤ ማር 8፥29 ማብ ይመ)።

9፥21 *ለማንም እንዳይናገሩ ... አስጠነቀቃቸው፤* ሕዝቡ ስለ መሲሑ ትክክለኛ የሆነ ግንዛቤ ስላልነበራቸው ኢየሱስ ማንነቱን ለሕዝቡ ከመግለጹ በፊት፣ ስለ እርሱ ማንነት በሚገባ ማወቅ ነበረባቸው። ጌታ ዐቢይ የሆነ ዕቅድ ስለ ነበረው፣ ይህ ዕቅዱ በግብታዊነት እንዲደናቀፍ አልፈቀደም (የማቴ 8፥4፤ 16፥20፤ ማር 1፥34 ማብ ይመ)።

9፥22 *የሰው ልጅ፤* የማር 8፥31 ማብ ይመ። *መከራ መቀበል ይገባዋል፤* ሞቱን አስመልክቶ ኢየሱስ እንደሚሞት በግልጽ ሲናገር፣ ይህ የመጀመሪያው ነው (ከዚህ በተጨማሪም ቍ 44፤ 12፥50፤ 17፥25፤ 18፥31-33፤ ይመ ከ24፥7፡25-27 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥23 *መስቀሉንም በየዕለቱ ተሸክሞ፤* ኢየሱስን ለመከተል ራስን መካድ፣ ራስን ሙሉ በሙሉ መስጠትና በሙሉ ፈቃድ መታዘዝ አስፈላጊ ነው፤ ይህም ሳያቋርጥ በተግባር መገለጽ እንዳለበት ሉቃስ በአጽንዖት ገልጾአል፤ “በየዕለቱ” የሚለው ቃል፣ በሌሎቹ ተመሳሳይ ወንጌላት ውስጥ በግልጽ አልተጠቀሰም (ማቴ 16፥24-26፤ ማር 8፥34)። ከገሊላ የመጡት ደቀ መዛሙርቱ በመቶ የሚቈጠሩ ሰዎች በግዛታቸው በመስቀል ሞት ተቀጥተው ስለ ነበር፣ መስቀል ማለት ምን እንደ ሆነ ያውቃሉ።

9፥24 *ነፍሱን ስለ እኔ ብሎ የሚያጠፋት፤* ይህ የኢየሱስ አባባል፣ በአራቱም ወንጌላት ውስጥ የሚገኝ ሲሆን፣ በሁለቱ ወንጌላት ግን ከአንድ ጊዜ በላይ ተጠቅሶ ይገኛል (ማቴ 10፥38-39፤ 16፥24-25፤ ማር 8፥34-35፤ ሉቃ 14፥26-27፤ 17፥33፤ ለየት ባለ መልክም በዮሐ 12፥25ላይ ተጠቅሶአል)። ኢየሱስ ከተናገረው ቃል እንደዚህ ሐሳብ አጽንዖት የተሰጠው የለም።

9፥26 *ማንም... ቢያፍር፤* 12፥9 ይመ፤ በተጨማሪም የማር 8፥38 ማብ ይመ።

9፥27፤ የማቴ 16፥28 ማብ ይመ። *የእግዚአብሔርን መንግሥት፤* የማቴ 3፥2 ማብ ይመ።

9፥28 *ከስምንት ቀን... በኋላ፤* አንድ ሳምንትን የሚያመለክት ነው (ለምሳሌ በግሪክ ዮሐ 20፥26 ይመ፤ በተጨማሪም (የማቴ 17፥1 ማብ ይመ)። *ጴጥሮስን፣ ዮሐንስንና ያዕቆብን፤* እነዚህ ሦስቱ ደቀ መዛሙርት፣ የኢያኢሮስ ልጅ በተፈወሰችበት ጊዜና (8፥51) በመጨረሻም ኢየሱስ ወደ ጌቴሴማኒ በሄደ ጊዜ ከእርሱ ጋር ነበሩ (ማር 14፥33)። *ወደ አንድ ተራራ፤* የትኛው ተራራ እንደ ሆነ በውል ባይታወቅም፣ በዘልማድ ግን “የታቦር ተራራ” እንደ ሆነ ይነገራል። *ሊጸልይ፤* ሉቃስ አስፈላጊ በሆነ ሁኔታ ውስጥ ጸሎት ያለውን ድርሻ በድጋሚ አመለከተ።

9፥30 *ሙሴና ኤልያስ፤* ሙሴ ታላቁ የብሉይ ኪዳን ነጻ አውጪና ሕግ ሰጪ ሲሆን፣ ኤልያስ ደግሞ ነቢያትን የሚወክል ነው፤ ሙሴ የጀመረውን ሥራ ኢያሱ የፈጸመ ሲሆን፣ ኤልያስ የጀመረው ደግሞ ኤልሳዕ ፈጽሞአል (በሌላ አባባል ኤልሳዕ ማለት ኢያሱ ማለት ነው)። ሙሴና ኤልያስ የጀመሩት ነጻ የማውጣት ሥራ፣ ኢየሱስ ሕዝቡን ከኀጢአት ነጻ በማውጣት ወደ ፍጻሜ ለማድረስ ሊፈጽም ስላለው “ዘፀአት” ይነጋገሩ ነበር (በዕብራይስጥ ኢየሱስ ማለት ኢያሱ ማለት ነው)። የ1ነገ 19፥16 ማብ ይመ።

9፥31 *መለየቱ፤* በግሪኩ “ዘፀአት” ማለት ነው፤ ይህም የኢየሱስ የመስቀል ሞት የተቃረበ መሆኑን የሚያመለክት ነው፤ ምናልባትም የኢየሱስን ሞትና ትንሣኤ፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከግብፃውያን ነጻ ካወጣበት ሁኔታ ጋር የሚያዛምድ ነው።

9፥32 *እንቅልፍ፤* ሌሊት ስለሆነ ሊሆን ይችላል። *ክብሩንና... አዩ፤* የዘፀ 33፥18 ማብ ይመ።

9፥33 *ሦስት ዳሶች፤* ጊዜያዊ ማረፊያ ሲሆን፣ ሦስቱ

"አንዱ ለሙሴ፣ አንዱም ለኤልያስ ይሆናል" አለው፤ የሚናገረውንም አያውቅም ነበር።

[34]ይህንም እየተናገረ ሳለ ደመና መጥቶ ጋረዳቸው፤ ወደ ደመናውም ሲገቡ ፈሩ። [35]ከደመናውም ውስጥ፣ "የመረጥሁት ልጄ ይህ ነው፤ እርሱን ስሙት" የሚል ድምፅ መጣ። [36]ድምፁም በተሰማ ጊዜ ኢየሱስ ብቻውን ሆኖ ተገኘ፤ ደቀ መዛሙርቱም ነገሩን በልባቸው ያዙ እንጂ፣ ስላዩት ነገር በዚያን ወቅት ለማንም አልተናገሩም።

ኢየሱስ ርኩስ መንፈስ ያለበትን ልጅ ፈወሰ

9፥37-42፡43-45 ተጓ ምብ – ማቴ17፥14-18፤ 22፡23፤ ማር 9፥14-27፤ 30-32

[37]በማግሥቱ ከተራራው ከወረዱ በኋላ፣ ብዙ ሕዝብ መጥቶ ኢየሱስን አገኘው። [38]በዚህ ጊዜ ከሕዝቡ መካከል አንድ ሰው ድምፁን ከፍ አድርጎ እንዲህ አለ፤ "መምህር ሆይ፤ ያለኝ ልጅ እርሱ ብቻ ስለሆነ ልጄን እንድታይልኝ እለምንሃለሁ። [39]መንፈስ ሲይዘው በድንገት ይጮኻል፤ አረፋ እያስደፈቀው ያንፈራግጠዋል፤ ጕዳትም ካደረሰበት በኋላ በስንት መከራ ይተወዋል፤ [40]ደቀ መዛሙርትህ እንዲያወጡለት ለመንኋቸው፤ ነገር ግን አልቻሉም።"

[41]ኢየሱስም "እምነት የለሽ ጠማማ ትውልድ፤ እስከ መቼ ከእናንተ ጋር እኖራለሁ? እስከ መቼስ እታገሣችኋለሁ? በል ልጅህን ወደዚህ አምጣው" አለ።

[42]ልጁ በመምጣት ላይ ሳለም ጋኔኑ መሬት ላይ ጥሎ አንፈራገጠው፤ ኢየሱስ ግን ርኩሱን[o] መንፈስ ገሥጾ ልጁን ፈወሰው፤ ለአባቱም መልሶ ሰጠው። [43]ሰዎቹም ሁሉ በእግዚአብሔር ታላቅነት ተገረሙ።

እርሱ ባደረገው ሁሉ ሰዎች ሁሉ እየተገረሙ ሳሉ፣ ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን፣ [44]"ይህን የምነግራችሁን ነገር ከቶ እንዳትዘነጉ፤ የሰው ልጅ አልፎ በሰዎች እጅ ይሰጣልና" አለ። [45]እነርሱ ግን ይህን አባባል አልተረዱም፤ እንዳያስተውሉ ነገሩ ተሰውሮባቸው ነበር፤ መልሰው እንዳይጠይቁትም ፈሩ።

ከሁሉ የሚበልጥ ማን ይሆን?

9፥46-48 ተጓ ምብ – ማቴ 18፥1-5
9፥46-50 ተጓ ምብ - ማቴ 9፥33-40

[46]ከእነርሱ ማን እንደሚበልጥ በደቀ መዛሙርቱ መካከል ክርክር ተነሣ። [47]ኢየሱስም የልባቸውን ሐሳብ ተረድቶ፣ አንድ ሕፃን ይዞ በአጠገቡ አቆመ፤ [48]እንዲህም አላቸው፤ "ይህን ሕፃን በስሜ የሚቀበል ማንም ቢኖር እኔን ይቀበላል፤ እኔን የሚቀበል ደግሞ የላከኝን ይቀበላል፤ ከሁላችሁ የሚያንስ እርሱ ከሁሉ ይበልጣልና።"

[49]ዮሐንስም፣ "ጌታ ሆይ፤ አንድ ሰው በስምህ አጋንንት ሲያወጣ አየን፤ ከእኛ ጋር ሆኖ ስለማይከተል ልንከለክለው ሞከርን" አለው።

[50]ኢየሱስም፣ አትከልክሉት "የማይቃወማችሁ ሁሉ እርሱ ከእናንተ ጋር ነውና" አለው።

የሰማርያ ሰዎች ተቃውሞ

[51]ኢየሱስ ወደ ሰማይ የሚያርግበት ጊዜ በመቃረቡ፣ ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ ቈርጦ ተነሣ፤ [52]አስቀድሞም መልእክተኞችን ወደ ዚያ ላከ። እነርሱም ሁኔታዎችን አስቀድመው ሊያመቻቹለት ወደ አንድ የሳምራውያን መንደር ገቡ። [53]ሕዝቡ ግን ወደ ኢየሩሳሌም እየመራ መሆኑን ስላወቁ አልተቀበሉትም። [54]ደቀ መዛሙርቱም ያዕቆብና ዮሐንስ ይህን ሲያዩ፣ "ጌታ ሆይ፤ ኤልያስ እንዳደረገው ሁሉ [p]እሳት ከሰማይ ወርዶ እንዲያጠፋቸው እንድናዝ ትፈቅዳለህን?"

[o]42 ወይም ክፉ
[p]54 አንዳንድ ቅጆች ኤልያስ እንዳደረገው ሁሉ የሚለው የላቸውም

9፥35 ኢሳ42፥1፤ ማቴ3፥17
9፥36 ማቴ17፥9
9፥41 ዘዳ32፥5
9፥44 ቍ22
9፥45 ማር9፥32
9፥46 ሉቃ22፥24
9፥47 ማቴ9፥4
9፥48 ማቴ10፥40፤ ማር9፥35
9፥49 ሉቃ5፥5
9፥50 ማቴ12፥30፤ ሉቃ11፥23
9፥51 ማር16፥19፤ ሉቃ13፥22፤17፥11፤ 18፥31፤19፥28
9፥52 ማቴ10፥5
9፥54 2ነገ1፥10፡ 12፤ማቴ4፥21

ሰዎች፣ ማለትም ሕግ ሰጪው፣ ነቢዩና መሢሑ በእነርሱ ዘንድ እንዲቈዩ አስቦ ይመስላል። ኢየሱስ በቀረው አጭር ጊዜ የጀመረውን ተግባር ፍጻሜ ላይ ማድረስ ስለ ነበረበት፣ ጴጥሮስ የሰነዘረው ሐሳብ ተገቢ አልነበረም (የማር 9፥5 ማብ ይመ)።

9፥35 *የመረጥሁት፤* ወይም "የተመረጠው" ማለት ሲሆን፣ በሙት ባሕር ጥቅልል መጽሐፍ ላይ ከሚገኘው የፓሌስቲና አይሁዳውያን የማዕረግ ስም ጋር ተመሳሳይነት አለው፤ ምናልባትም በኢሳ 42፥1 ላይ የተጻፈውን ሐሳብ ያንጸባርቅ ይሆናል 23፥35 ይመ። *የመረጥሁት ልጄ፤* "የምወደው ልጄ" ከሚለው ጋር ተጓዳኝ ነው (ማቴ 17፥5፤ 2ጴጥ 1፥17 ይመ)።

9፥39 *መንፈስ ሲይዘው፤* ይህ መንፈስ፣ የሚጥል በሽታንና (ማቴ 17፥15) ዲዳነትን (ማር 9፥17) አስከትሎበት ነበር። ክፉ መናፍስት ለልዩ ልዩ በሽታዎች መንሥኤ ነበሩ (የ4፥33 ማብ ይመ)።

9፥44፤ እየተቃረበ ስላለው የኢየሱስ ሞት የተነገረ ሌላው ትንቢትና (የቍ22 ማብ ይመ)፣ እንዴት እንደሚፈጸምም የሚያመለክት ነው (22፥21 ይመ)።

9፥46 *ማን እንደሚበልጥ፤* ብዙ ጊዜ የተነሣ ጕዳይ ነው (22፥24 ይመ፣ በተጨማሪም ማር 10፥35-45 ይመ)።

9፥48 *ከሁላችሁ የሚያንስ... ከሁሉ ይበልጣልና፤* አንድ ሰው በቅን ልቡና በመመላለስ እግዚአብሔርን ቢያከብር ታላቅ ይሆናል።

9፥49 *ከእኛ ጋር ሆኖ ስለማይከተል፤* ደቀ መዛሙርቱ ባያውቁትም፣ ሰውዬው ከኢየሱስ ጋር ኅብረት ነበረው። (የማር 9፥38 ማብ ይመ)።

9፥50 *የማይቃወማችሁ ሁሉ እርሱ እናንተ ጋር ነውና፤* የሐዋርያትን ድርጊት ከመቃወም አንጻር የተነገረ ነው (ከ11፥23 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥51 *ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ...ተነሣ፤* በቁሙ፣ ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ ፊቱን አቀና ማለት ነው (ከኢሳ 50፥7 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ኢየሱስ ተልእኮውን ለመፈጸም ቈርጦ መነሣቱን፣ ሉቃስ በአጽንዖት ገልጿል (የ13፥22 ማብ ይመ)። ወደ ኢየሩሳሌም ያደረገው ይህ ጕዞ ኢየሱስ ወደ መስቀል ሞቱ ያደረገው ጕዞ ባይሆንም፣ በይሁዳ አገልግሎት መጀመሩን ግን ያመለክታል፤ የኢየሩሳሌም ከተማም የዚህ አገልግሎት ማእከል ናት። ዮሐንስ፣ በዳስ በዓል ወቅት ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም ያደረገው ጕዞ እንደ ሆነ በግልጽ የጻፈውን (ዮሐ 7፥1-10)፣ ማርቆስ (10፥1) ወደ ይሁዳ ያደረገው ጕዞ መሆኑን ገልጾአል። በይሁዳ የነበረውን አገልግሎት በ9፥51-13፥21 እና በዮሐ 7፥10-10፥39 ላይ በዝርዝር ተገልጾአል።

9፥52 *የሳምራውያን መንደር፤* ሳምራውያን፣ በኢየሩሳሌም የሃይማኖት በዓል ለማክበር ጕዞ በሚያደርጉት አይሁዳውያን ላይ ጥላቻ ነበራቸው። ከገሊላ በሰማርያ በኩል ወደ ኢየሩሳሌም ለመድረስ ቢያንስ ሦስት ቀን ይወስድ ነበር፤ ይህም ሆኖ ሳለ ሳምራውያን መንገደኞችን ለአንድ ቀን እንኳ ለማሳረፍ ፈቃደኞች አይደሉም፤ ከዚህ ጥላቻቸው የተነሣም፣ ከገሊላ ወደ ኢየሩሳሌም የሚጓዙ አይሁዳውያን አብዛኛውን ጊዜ የሚጓዙት ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተ ምሥራቅ በኩል ነበር።

9፥54 *እሳት... ወርዶ፤* ኤልያስ እንዳደረገው ማለት ነው (2ነገ 1፥9-16)። *ያዕቆብና ዮሐንስ* "የነጐድጓድ ልጆች" ይባሉ ነበር (ማር 3፥17)።

አሉት:: [55]ኢየሱስ ግን ዘወር ብሎ ገሠጻቸውና[w] "እናንተ ከምን ዐይነት መንፈስ እንደ ሆናችሁ አታውቁም፤ የሰው ልጅ የመጣው የሰውን ሕይወት ለማዳን ነው እንጂ ለማ ጥፋት አይደለምና" አላቸው [56]ወደ ሌላ መን ደርም ሄዱ::

ደቀ መዝሙርነት የሚያስከፍለው ዋጋ

9፥57-60 ተጓ ምብ – ማቴ 8፥19-22

[57]በመንገድ ሲሄዱም አንድ ሰው ቀርቦ፣ "ወደምትሄድበት ሁሉ እከተልሃለሁ" አለው::

[58]ኢየሱስም፣ "ቀበሮዎች ጕድጓድ፣ የሰማይ ወፎችም ጎጆ አላቸው፤ የሰው ልጅ ግን ዐንገቱን እንኳ የሚያስገባበት የለውም" አለው::

[59]ሌላውን ሰው ግን፣ "ተከተለኝ" አለው::

ሰውየውም፣ "ጌታ ሆይ፤ አስቀድሜ ልሂድና አባቴን ልቅበር" አለው::

[60]ኢየሱስም፣ "ሙታን ሙታናቸውን እንዲቀብሩ ተዋቸው፤ አንተ ግን ሄደህ የእግዚአብሔርን *መንግሥት* ስበክ" አለው::

[61]ሌላ ሰው ደግሞ፣ "ጌታ ሆይ፤ መከተል እከተልሃለሁ፤ ነገር ግን ልመለስና መጀመሪያ የቤቴን ሰዎች እንድሰናበት ፍቀድልኝ" አለ::

[62]ኢየሱስ ግን፣ "ዕርፍ ጨብጦ ወደ ኋላ የሚመለከት ሰው ለእግዚአብሔር *መንግሥት* የተገባ አይደለም" አለው::

ኢየሱስ ሰባ ሁለቱን ላካቸው

10፥4-12 ተጓ ምብ - ሉቃ 9፥3-5
10፥13-15፡21፡22 ተጓ ምብ – ማቴ 11፥21-23፡25-27
10፥23፡24 ተጓ ምብ -ማቴ 13፥16፡17

10 ከዚህ በኋላ ጌታ ሌሎች ሰባ ሁለት ሰዎችን መርጦ ሾመ፤ ወደሚሄድበትም ከተማና ቦታ ሁሉ እንዲቀድሙት፣ ሁለት ሁለት አድርጎ ላካቸው፤ [2]እንዲህም አላቸው፤ "*መ*ከሩ ብዙ ነው፤ ሠራተኞች ግን ጥቂት ናቸው፤ ስለዚህ የመከሩ ጌታ ሠራተኞችን ወደ መከሩ ቦታ እንዲልክ ለምኑት:: [3]እንግዲህ ሂዱ፤ እንደ በጎች በተኵላዎች መካከል እልካችኋለሁ:: [4]ኰረጆ ወይም ከረጢት፣ ወይም ጫማ አትያዙ፤ በመንገድ ላይም ለማንም ሰላምታ አትስጡ::

[5]"ወደ ማንኛውም ቤት ስትገቡ አስቀድማችሁ፣ ሰላም ለዚህ ቤት ይሁን በሉ፤ [6]የሰላም ሰው በዚያ ካለ፣ ሰላማችሁ ያርፍበታል፤ አለዚያም ሰላማችሁ ለእናንተው ይመለሳል:: [7]ያቀረቡላችሁን ሁሉ እየበላችሁና እየጠጣችሁ በዚያ ቤት ተቀመጡ፤ የሚሠራ ደመወዝ ማግኘት ይገባዋልና:: ከአንዱ ቤት ወደ ሌላው ቤት አትዘዋወሩ::

[8]"ወደ ማንኛውም ከተማ ስትገቡ ሰዎቹ ከተቀበሏችሁ፣ ያቀረቡላችሁን ብሉ:: [9]በዚያ የሚገኙትን በሽተኞች እየፈወሳችሁ፣ 'የእግዚአብሔር *መንግሥት* ወደ እናንተ ቀርባለች' በሏቸው:: [10]ነገር ግን ወደ አንድ ከተማ ገብታችሁ ካልተቀበሏችሁ፣ ወደ አደባባዩ ውጡና እንዲህ በሉ፤ [11]'በእግራችን ላይ ያለውን የከተማችሁን ትቢያ እንኳ እናራግፍላችኋለን፤ ነገር ግን የእግዚአብሔር *መንግሥት* እንደ ቀረበች ይህን ዕወቁ::' [12]እላችኋለሁ፤ በዚያን ዕለት ከዚያች ከተማ ይልቅ ለሰዶም ቀላል ይሆንላታል::

[13]"ወዮልሽ ኮራዚን! ወዮልሽ ቤተ ሳይዳ! በእናንተ የተደረገው ታምራት በጢሮስና በሲዶና ተደርጎ ቢሆን ኖሮ፣ ገና ዱሮ ማቅ ለብሰው፣ ዐመድ ነስንሰው ንስሓ በገቡ ነበር:: [14]ነገር ግን በፍርድ ጊዜ ከእናንተ ይልቅ ለጢሮስና ለሲዶና ይቀልላቸዋል:: [15]አንቺም ቅፍርናሆም፣ ወደ ሰማይ ከፍ ከፍ አልሽን? ወደ ሲኦል[e] ትወርጃለሽ::

9፥58 ማቴ8፥20
9፥59 ማቴ4፥19
9፥60 ማቴ3፥2
9፥61 1ነገ19፥20
10፥1 ማቴ10፥1፤ ማር6፥7፤ሉቃ7፥13፤ 9፥1፡2፡51፡52
10፥2 ማቴ9፥37፡ 38፤ዮሐ4፥35
10፥3 ማቴ10፥16
10፥7 1ጢሞ5፥18
10፥8 1ቆሮ10፥27
10፥9 ማቴ3፥2
10፥11 ቍ9፤ ማቴ10፥14
10፥12 ማቴ10፥ 15፤ማቴ11፥24
10፥13 ሉቃ6፥24- 26፤ራእ11፥3
10፥15 ማቴ4፥13

[w]55 56 አንዳንድ ቅጆች *ገሠጻቸው፤ [56]ከዚያም ወደ ሌላ መንደር ሄዱ* ይላሉ::
በቍ 55 ላይ በትእምርተ ጥቅሱ ውስጥ የሚገኘው ዐረፍተ ነገር ተአማኒ በሆኑ ብዙ የጥንት ቅጆች ላይ አይገኝም::
[e]15 ወይም *ወደ ጥልቁ*

9፥55 *ገሠጻቸው፤* የ2ነገ 1፥10 ማብ ይመ::

9፥57 *ሲሄዱም፤* በሰማርያ አድርገው ወደ ኢየሩሳሌም በመጓዝ ላይ እንዳሉ ማለት ነው::

9፥59 *አባቴን ልቅበር፤* በዚህ ጊዜ አባትየው ሞቶ ቢሆን ኖሮ፣ ይህ ሰው የሚገኘው በቀብር ሥርዐቱ ላይ ነበር፤ ነገር ግን ሰውየው መቈየት የፈለገው አባቱ እስኪሞት ድረስ እንደ ሆነ ግልጽ ነው፤ ይህ ደግሞ ዓመታት ሊቈይ ይችላል:: በመንፈስ ሙታን የሆኑ፣ በሥጋ ሙት የሆኑትን ሊቀብሩ እንደሚችሉና በመንፈስ ሕያው የሆኑ ግን፣ የእግዚአብሔርን መንግሥት በማወጅ ተግባር ሊጠመዱ እንደሚገባቸው ነገረው::

10፥1 *ሰባ ሁለት ሰዎችን መርጦ ሾመ፤* ቍጥራቸው የተገለጸው በዚህ ወንጌል ውስጥ ብቻ ቢሆንም፣ ተመሳሳይ ትእዛዝ ግን ለዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያትም ተሰጥቶአል (ማቴ 9፥37-38፤ 10፥7-16፤ ማር 6፥7-11 ይመ፤ ከሉቃ 9፥3-5 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በጥንት ቅጆች የሚገኘው አንዳንድ ልዩነት፣ የተሾሙት ሰዎች ቍጥር 72 ይሁኑ 70 ግልጽ አይደለም (አማራጭ ትርጕሙን ይመ):: ጌታ ኢየሱስ በትምህርቱ ገሊላን እንዳዳረሰ ሁሉ ይሁዳንም አዳርሶአል (የ9፥51 ማብ ይመ):: *ሁለት ሁለት፤* በገሊላ አገልግሎቱ ወቅትም ኢየሱስ ሐዋርያቱን ሁለት ሁለት አድርጎ ልኮአቸዋል (9፥1-6፤ ማር 6፥7 እና ማብ ይመ)፤ በጥንቷ ቤተ ክርስቲያንም ይኸው ልምድ ይሠራበች ነበር (ሐሥ 13፥2፤ 15፥27፡39-40፤ 17፥14፤ 19፥22)::

10፥4 *ኰሮጆ ወይም ከረጢት፣ ወይም ጫማ አትያዙ፤* የገንዘብ ቦርሳ፣ የልብስ ሻንጣ ወይም ትርፍ ጫማ ሳይዙ ቀለል ያለ ነገር ይዘው መጓዝ ነበረባቸው:: *ሰላምታ አትስጡ፤* በመንገድ ላይ ወደሚገኘው መንደር ጎራ ማለትና ለሚያጋጥሙአቸው ሰዎች ሁሉ የተለመደውን ረጅም ሰላምታ ማቅረብ አልነበረባቸውም፤ ምክንያቱም የተሰጣቸው ተልእኮ አስቸኳይ ነበር::

10፥7 *አትዘዋወሩ፤* የ9፥4 ማብ ይመ::

10፥9 *የእግዚአብሔር መንግሥት ... ቀርባለች፤* የኢየሱስ መልእክት ዋና ሐሳብ ነው (የ4፥43፤ ማቴ 3፥2 ማብ ይመ)::

10፥11 *ትቢያ... እናራግፍላችኋለን፤* የ9፥5 ማብ ይመ::

10፥12 *በዚያን ዕለት፤* የፍርድ ቀን ማለት ነው:: *ለሰዶም ቀላል ይሆንላታል፤* የሰዶም ኀጢአት እጅግ ስለ በዛ እግዚአብሔር ቢያጠፋትም (ዘፍ 19፥24-28፤ ይሁ 7)፣ የኢየሱስና የደቀ መዛሙርቱን መልእክት የሰሙ ሰዎች የእግዚአብሔር መንግሥት ወንጌል ስለ ተሰበከላቸው፣ ከሰዶም ሰዎች የበለጠ ተጠያቂ ናቸው::

10፥13 *ኮራዚን... ቤተ ሳይዳ፤* የማቴ 11፥21 ማብ ይመ::

10፥14 *ለጢሮስና ለሲዶና፤* ከገሊላ በስተ ሰሜን በፊንቄ የሚገኙ የአሕዛብ ከተሞች ሲሆኑ፣ እንደ አብዛኛው የገሊላ ሕዝብ የኢየሱስን ታምራት ለማየትና ስብከቱን ለመስማት ዕድል አላገኙም (የቍ12 ማብ ይመ)::

10፥15 *ቅፍርናሆም፤* በገሊላ ባሕር በሰሜን ዳርቻ የምትገኝ የኢየሱስ አገልግሎት ማእከል ከተማ ስትሆን (ማቴ 4፥13 እና ማብ ይመ)፣ ነዋሪዎቿዋም ኢየሱስን ለማየትና ለመስማት ሰፊ ዕድል ነበራቸው፤ ከዚህ የተነሣም ለእምቢተኝነታቸው የሚደርስባቸው ፍርድ የባሰ ነበር::

[16]“እናንተን የሚሰማ እኔን ይሰማል፤ እናንተን የማይቀበል እኔን አይቀበልም፤ እኔንም የማይቀበል የላከኝን አይቀበልም።”

[17]ሰባ ሁለቱም ደስ እያላቸው ተመልሰው፣ “ጌታ ሆይ፤ አጋንንት እንኳ በስምህ ተገዙልን” አሉት።

[18]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ “ሰይጣን እንደ መብረቅ ከሰማይ ሲወድቅ አየሁ። [19]እንግዲህ እባቡንና ጊንጡን እንድትረግጡ፣ በጠላትም ኀይል ሁሉ ላይ ሥልጣን ሰጥቻችኋለሁ፤ የሚጐዳችሁም አንዳች ነገር አይኖርም። [20]ይሁን እንጂ መናፍስት ስለ ተገዙላችሁ በዚያ ደስ አይበላችሁ፤ ስማችሁ ግን በሰማይ ስለ ተጻፈ ደስ ይበላችሁ።”

[21]በዚያን ጊዜ ኢየሱስ በመንፈስ ቅዱስ ሐሤት አድርጎ እንዲህ አለ፤ “የሰማይና የምድር ጌታ፤ አባት ሆይ፤ ይህን ሁሉ ከጥበበኞችና ከዐዋቂዎች ሰውረህ ለሕፃናት ስለ ገለጥህላቸው አመሰግንሃለሁ፤ አዎን፣ አባት ሆይ፤ ይህ የአንተ በጎ ፈቃድ ሆኖአልና።

[22]“ሁሉ ከአባቴ ዘንድ ተሰጥቶኛል፤ ደግሞም ወልድ ማን እንደ ሆነ ከአብ በቀር የሚያውቅ የለም፤ አብ ማን እንደ ሆነም ከወልድ በቀር፣ ወልድም ሊገልጥለት ከሚፈቅደው በቀር የሚያውቅ የለም።”

[23]ወደ ደቀ መዛሙርቱም ዘወር ብሎ ለብቻቸው እንዲህ አላቸው፤ “እናንተ የምታዩትን የሚያዩ ዐይኖች ብፁዓን ናቸው፤ [24]እላችኋለሁና፤ ብዙ ነቢያትና ነገሥታት እናንተ የምታዩትን ለማየት ፈልገው አላዩም፤ የምትሰሙትንም ለመስማት ፈልገው አልሰሙም።”

ደጉ ሳምራዊ

10፥25-28 ተጓ ምብ - ማቴ 23፥34-40፤ ማር 12፥28-31

[25]እነሆም አንድ ቀን፣ አንድ ሕግ ዐዋቂ ኢየሱስን ሊፈትነው ተነሥቶ፣ “መምህር ሆይ፤ የዘላለምን ሕይወት ለመውረስ ምን ላድርግ?” አለው።

[26]ኢየሱስም፣ “በሕግ የተጻፈው ምንድን ነው? እንዴትስ ታነበዋለህ?” ሲል መለሰለት።

[27]ሰውየውም መልሶ፣ “ ‘ጌታ አምላክህን በፍጹም ልብህ፣ በፍጹም ነፍስህ፣ በፍጹም ኀይልህና በፍጹም ሐሳብህ ውደድ፤ ባልንጀራህንም እንደ ራስህ ውደድ’ ይላል” አለው።

[28]ኢየሱስም፣ “በትክክል መልሰሃል፤ አንተም እንደዚሁ አድርግ፤ በሕይወት ትኖራለህ” አለው።

[29]ሰውየውም ራሱን ጻድቅ ለማድረግ ፈልጎ፣ “ለመሆኑ ባልንጀራዬ ማን ነው?” አለው።

[30]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መልስ ሰጠው፤ “አንድ ሰው ከኢየሩሳሌም ወደ ኢያሪኮ ሲወርድ በወንበዴዎች እጅ ወደቀ፤ ልብሱንም ገፈው ደበደቡት፤ በሞት አፋፍ ላይ ጥለውት ሄዱ። [31]አንድ ካህን በአጋጣሚ በዚያው መንገድ ቍልቍል ሲወርድ አየውና ገለል ብሎ አለፈ። [32]ደግሞም አንድ ሌዋዊ እዚያ ቦታ ሲደርስ አየውና እርሱም ገለል ብሎ አለፈ። [33]አንድ ሳምራዊ ግን እግረ መንገዱን ሲሄድ ሰውየው ወዳለበት ቦታ ደረሰ፤ ባየውም ጊዜ ዐዘነለት፤ [34]ቀርቦም ቍስሎቹ ላይ ዘይትና የወይን ጠጅ አፍስሶ አሰረለት፤ በራሱም አህያ ላይ አስቀምጦት ወደ እንግዶች ማረፊያ ቤት ወስዶ፤ በዚያም ተንከባከበው። [35]በማግሥቱም ሁለት ዲናር[ቿ] አውጥቶ ለማረፊያ ቤቱ ባለቤት ሰጠና፣ ‘ይህን ሰው ዐደራ አስታመው፤ ከዚህ በላይ የምታወጣውንም ወጪ እኔ ስመለስ እከፍልሃለሁ’ አለው።

[36]“እንግዲህ፣ ከእነዚህ ከሦስቱ በወንበዴዎች እጅ ለወደቀው ሰው ባልንጀራ የሆነው የትኛው ይመስልሃል?”

[ቿ]35 ወይም ሁለት የናስ ሳንቲሞች

10፥16 ማቴ10፥40
10፥17 ቍ1፤ ማር16፥17
10፥18 ኢሳ 14፥12፤ማቴ4፥10፤ ራእ9፥1፤12፥8፡9
10፥19 ማር 16፥18፤ሐሥ28፥3-5
10፥20 ራእ20፥12
10፥21 1ቆሮ 1፥26-29
10፥22 ማቴ28፥18፤ ዮሐ1፥18
10፥24 1ጴጥ 1፥10-12
10፥25 ማቴ19፥16፤ ሉቃ18፥18
10፥27 ዘሌ19፥18፤ ዘዳ6፥5፤ማቴ5፥43
10፥28 ሮሜ7፥10
10፥29 ሉቃ16፥15
10፥31 ዘሌ21፥1-3
10፥33 ማቴ10፥5

10፥18 *ሰይጣን ... ሲወድቅ፤* አጋንንትን እንኳ፣ ደቀ መዛሙርቱ በተቀበሉት ሥልጣን ያወጡ ስለ ነበር (ቍ 17)፣ ይህ ሁኔታ ሰይጣን እንደ ተሸነፈ ያሳያል።

10፥19 *እባቡንና ጊንጡን ... በጠላትም ኀይል፤* እባብና ጊንጥ ክፉ መናፍስትን የሚያመለክቱ ሲሆን፣ “ጠላት” የተባለው ደግሞ ሰይጣን ነው።

10፥20፤ የሰው ድነት ክፉውን ከማሸነፍ ወይም ከሚያመጣው ጕዳት ከማምለጥ ይበልጣል። *ስማችሁ... ስለ ተጻፈ፤* ሰው ድነት ሲቀበል፣ ስሙ በሰማይ መዝገብ ይጻፋል (መዝ 69፥28፤ ዳን 12፥1፤ ፊል 4፥3፤ ዕብ 12፥23፤ ራእ 3፥5 ይመ)።

10፥25 *ሕግ ዐዋቂ፤* በቅዱሳት መጻሕፍት ጥልቅ ዕውቀት ያለው ምሁር ተራ ጥያቄ መጠየቁ (18፥18፤ ከማቴ 22፥35 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ከኢየሱስ ጋር የመወያያ ሐሳብ ለማግኘት ወይም ኢየሱስ ምን ዐይነት አስተማሪ እንደ ሆነ ለማወቅ ፈልጎ ሊሆን ይችላል፤ የ7፥30 ማብ ይመ።

10፥27 *አምላክህን... ውደድ፤ ባልንጀራህንም ... ውደድ፤* ኢየሱስ፣ በሌላ ስፍራም የቀረበለትን ጥያቄዎች ለመመለስ (ማቴ22፥35-40፤ ማር12፥ 28-32)፣ ተመሳሳይ የሆኑትን እነዚህን ሁለት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች (ዘዳ 6፥5፤ ዘሌ 19፥18)፣ በአንድ ላይ በማጣመር ተጠቅሞባቸዋል። በአራት መልክ የተገለጸው ፍቅርም ሆነ (ልብ፣ ነፍስ፣ ኀይል፣ ሐሳብ በማለት እዚህ ላይና በማር 12፥30 ላይ የተጠቀሰው) በሦስት መልክ የተገለጸው ፍቅር (ዘዳ 6፥5፤ ማቴ 22፥37፤ ማር 12፥33)፣ የሚፈለገው ዐቢይ ጕዳይ፣ በሙሉ ልብ መትጋት ነው።

10፥29 *ራሱን ጻድቅ ለማድረግ፤* ሰውዬው ላቀረበው የመጀመሪያ ጥያቄ የተሰጠው መልስ የሚያውቀው ነው፤ ለመመስገን ፈልጎም እንዲብራራለት ጠየቀ፤ ያቀረበውም ጥያቄ “ባልንጀራዬ ማን ነው?” የሚል ነበር።

10፥30 *ከኢየሩሳሌም ወደ ኢያሪኮ፤* 27 ኪ.ሜ. ያህል ነው፤ ኢየሩሳሌም ከባሕር ወለል በላይ 2500 ጫማ በላይ ስትሆን (762 ሜትር ያህል)፣ ኢያሪኮ ግን ከባሕር ወለል 800 ጫማ በታች ትገኛለች (243 ሜትር ያህል)። መንገዱ ቋጥኝ የበዛበት በረሓማ ስለ ሆነ፣ ለዘራፊዎች አመቺ ነበር።

10፥31-33 *ካህን ... ሌዋዊ ... ሳምራዊ፤* ኢየሱስ ያመሰገነው የሃይማኖት መሪውን ወይም መለስተኛ ኀላፊነት የነበረውን ሰው ሳይሆን፣ የተናቀውንና ባይተዋር የሆነውን ሰው እንደ ሆነ ማስተዋል ተገቢ ነው፤ አይሁዳውያን ሳምራውያንን ዲቃላና (የማቴ 10፥5 ማብ ይመ) በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ስንኩላ ናቸው ብለው ይንቁአቸው ነበር (የዮሐ 4፥20-22 ማብ ይመ)። ሳምራውያንና አይሁዳውያን ግልጽ የሆነ የእርስ በርስ ጥላቻ ቢኖራቸውም፣ ኢየሱስ ግን ፍቅር በብሔራዊ ድንበር እንደማይወሰን በአጽንዖት ገለጸ።

10፥35 *ሁለት ዲናር፤* በዚያን ዘመን፣ የሁለት ቀን ደመወዝ ሲሆን፣ ይህም አንድን ሰው ለሁለት ወር ያህል በመለስተኛ ሆቴል ሊያቈየው ይችል ነበር።

10፥36 *ለወደቀው ሰው ባልንጀራ የሆነው የትኛው ይመስልሃል?* ጥያቄው “በተግባር መልካም ወዳጅ መሆኑን ያረጋገጠው ማን ነው?” የሚል ነው።

[37]ሕግ ዐዋቂውም፣ “የራራለት ነዋ” አለ። ኢየሱስም፣ “አንተም ሂድና እንዲሁ አድርግ” አለው።

ኢየሱስ በማርታና በማርያም ቤት

[38]ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ መንገድ ሲሄዱ፣ ኢየሱስ ወደ አንድ መንደር ገባ፤ ማርታ የተባለች አንዲት ሴትም በቤቷ ተቀበለ ችው። [39]እርሷም ማርያም የተባለች እኅት ነበረቻት፤ ማርያምም ቃሉን እየሰማች በጌታ እግር ሥር ተቀምጣ ነበር። [40]ማርታ ግን በሥራ ብዛት ትባክን ነበርና ወደ እርሱ ቀርባ፣ “ጌታ ሆይ፤ እኅቴ ሥራውን ለእኔ ብቻ ጥላ ስትቀመጥ ዝም ትላለህን? እንድታግዘኝ ንገራት እንጂ” አለችው።

[41]ጌታ ግን እንዲህ ሲል መለሰላት፤ “ማርታ፣ ማርታ፤ ስለ ብዙ ነገር ትጨነቂያለሽ፤ ትዋከቢ አለሽም፤ [42]የሚያስፈልገው ግን አንድ ነገር ብቻ ነው[ገ]፤ ማርያም እኮ የሚሻለውን ድርሻ መርጣለች፤ ይህም ከእርሷ አይወሰድም።”

ኢየሱስ ያስተማረው ጸሎት

11፥2-4 ተጓ ምብ – ማቴ 6፥9-13
11፥9-13 ተጓ ምብ – ማቴ 7፥7-11

11 አንድ ቀን ኢየሱስ በአንድ ስፍራ ይጸልይ ነበር፤ ጸሎቱንም እንደ ጨረሰ፣ ከደቀ መዛሙርቱ አንዱ፣ “ጌታ ሆይ፤ ዮሐንስ ደቀ መዛሙርቱን ጸሎት እንዳስተማራቸው አንተም መጸለይን አስተምረን” አለው።

[2]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ “ስትጸልዩ እንዲህ በሉ፤

“አባታችን[ጠ] ሆይ፤
ስምህ ይቀደስ፤
መንግሥትህ ትምጣ፤[ጨ]
[3]የዕለት እንጀራችንን በየዕለቱ ስጠን፤
[4]በደላችንን ይቅር በለን፤
እኛም የበደሉንን[ጰ] ሁሉ
ይቅር ብለናልና።
ወደ ፈተናም አታግባን።”[ጸ]

[5]ደግሞም እንዲህ አላቸው፤ “ከእናንተ አንዱ ወዳጅ ቢኖረውና በእኩለ ሌሊት ወደ እርሱ ሄዶ፣ “ወዳጄ ሆይ፤ ሦስት እንጀራ አበድረኝ፤ [6]አንድ ባልንጀራዬ ከመንገድ መጥቶብኝ የማቀርብለት ምንም ነገር የለኝምና” ብሎ ለመነው እንበል።

[7]“በቤት ውስጥ ያለውም፣ “አታስቸግረኝ፤ በሩ ተቈልፎአል፤ ልጆቼም አብረውኝ ተኝተዋል፤ ከእንግዲህ ተነሥቼ ልሰጥህ አልችልም” ይለዋልን? [8]እላችኋለሁ፤ ወዳጁ በመሆኑ ተነሥቶ ባይሰጠው እንኳ፣ ስለ ንዝነዛው[ፀ] ብቻ የሚፈልገውን ሁሉ ይሰጠዋል።

[9]“ስለዚህ እላችኋለሁ፤ ለምኑ ይሰጣችኋል፤ ፈልጉ ታገኛላችሁ፤ በር አንኳኩ ይከፈትላችኋል፤ [10]ምክንያቱም የሚለምን ሁሉ ይቀበላል፤ የሚፈልግም ያገኛል፤ በር ለሚያንኳኳም ይከፈትለታል።

[11]“ከእናንተ መካከል አባት ሆኖ ሳለ ልጁ[ፈ] ዓሣ ቢለምነው እባብ የሚሰጠው ይኖራልን? [12]ወይስ ዕንቍላል ቢለምነው ጊንጥ ይሰጠዋልን? [13]እናንተ ክፉዎች ሆናችሁ ሳላችሁ፣ ለልጆቻችሁ መልካም ስጦታን መስጠት ካወቃችሁበት፣ የሰማዩ አባታችሁ ታዲያ ለሚለምኑት መንፈስ ቅዱስን እንዴት አብልጦ አይሰጥ!”

ጌታ ኢየሱስና ብዔል ዜቡል

11፥14፡15፤17-22፤ 24-26 ተጓ ምብ - ማቴ12፥22:24-29፤ 43-45
11፥17-22 ተጓ ምብ – ማር 3፥23-37

[14]አንድ ቀን ኢየሱስ ድዳ ጋኔን ያወጣ ነበር፤ ጋኔኑም ከወጣለት በኋላ ድዳው ሰው ተናገረ፤ ሕዝቡም ተገረመ። [15]አንዳንዶቹ ግን፣ “በአጋንንት አለቃ፣ በብዔል ዜቡል[ፐ]፣ አጋንንትን ያወጣል” አሉ፤ [16]አንዳንዶቹ ደግሞ ሊፈታተኑት ከሰማይ ምልክት እንዲያሳያቸው ከእርሱ ይፈልጉ ነበር።

10፥38 ዮሐ11፥1፤ 12፥2
10፥39 ሉቃ8፥35፤ ዮሐ11፥1፤12፥3
10፥40 ማር4፥38
10፥41 ማቴ6፥25-34፤ሉቃ12፥11:22
10፥42 መዝ27፥4
11፥1 ሉቃ3፥21፤ ዮሐ13፥13
11፥2 ማቴ3፥2
11፥4 ማቴ18፥35፤ 26፥41፤ማር11፥25፤ ያዕ1፥13
11፥8 ሉቃ18፥1-6
11፥9 ማቴ7፥7
11፥14ማቴ፥32:33
11፥15 ማቴ9፥34፤ ማር3፥22
11፥16 ማቴ12፥38

[ገ]42 አንዳንድ ቅጆች *የሚያስፈልገው ግን ጥቂት ብቻ ነው* ይላሉ
[ጠ]2 አንዳንድ ቅጆች *በሰማይ የምትኖር አባታችን* ይላሉ
[ጨ]2 አንዳንድ ቅጆች *ፈቃድህ በሰማይ እንደ ሆነች እንዲሁ በምድር ትሁን* ይላሉ
[ጰ]4 አንዳንድ ቅጆች *በእኛ ላይ ኀጢአት የሠሩትን* ይላሉ።
[ጸ]4 አንዳንድ ቅጆች *ከክፉው ግን አድነን* ይላሉ
[ፀ]8 ወይም *ስለ ብዙ ልመናው*
[ፈ]11 አንዳንድ ቅጆች *ዳቦ ቢለምነው ድንጋይ የሚሰጠው አለን?* የሚል አላቸው።
[ፐ]15 ግሪኩ *ብዔዜቡል* ወይም *ብዔል ዜብል* ይላል፤ እንዲሁም ቍ18:19 *ይመ*

10፥38 *መንደር፤* ከኢየሩሳሌም 3ኪ.ሜ. ያህል ርቃ የምትገኘውን ቢታንያን የሚያመለክት ሲሆን፣ የማርያምና የማርታ መኖሪያ ናት (ዮሐ 12፥1-3)።

11፥1 *ኢየሱስ... ይጸልይ ነበር፤* ኢየሱስ የሚጸልየው፣ ልዩ ነገር ሲያጋጥመው ብቻ ሳይሆን (ለምሳሌ ሲጠመቅ 3፥21፤ ዐሥራ ሁለቱን ሲመርጥ 6፥12፤ በጌቴሴማኒ 22፥41)፣ ዘወትርም ነበር *መጸለይን አስተምረን፤* ጌታ ያስተማረው ጸሎት፣ ለቀረበው ጥያቄ መልስ ሆኖ ተሰጥቶአል፤ ይህ ጸሎት በተራራው ስብከት ላይም የሚገኝና (ማቴ 6፥9-13)፣ ከዚያም ጋር ተመሳሳይ ነው። ማቴዎስ፣ ስለ ጸሎት በተራራው ስብከት በጻፈው ውስጥ፣ የመጨረሻዎቹን ሁለት ልመናዎች በማጣመር ስድስት ልመናዎችን የጠቀሰ ሲሆን፣ ሉቃስ ግን ስለ ጸሎት በጻፈው ውስጥ አምስት ልመናዎች ጠቅሶአል።

11፥4 *በደላችንን ይቅር በለን፤* ማቴ 6፥12 ላይ “ዕዳችንን” የሚል ሐሳብ አለው፤ ይሁን እንጂ ትርጒሙ “ኀጢአታችንን” ማለት ነው። ኢየሱስ ይህን እውነት በሌላም ጊዜ አስተምሮታል (ማቴ 18፥35፤ ማር 11፥25)። ይህን ጸሎት አማኞች ዘወትር ሊጸልዩት የሚገባ ነው፤ ከእግዚአብሔር ጋር የተቋረጠውን ግንኙነት ለማደስ በየዕለቱ ይቅርታን ማግኘት አስፈላጊ ነው።

11፥5-13፤ ኢየሱስ በጸሎት መትጋት አስፈላጊ እንደ ሆነ (ቍ5-8)፣ እግዚአብሔርም ጸሎትን እንደሚመልስ ማረጋገጫ ሰጠ (ቍ9-13)። የትምህርቱ አቀራረብ ሂደትም ከትንሽ ወደ ትልቅ ነው (ቍ13 ይመ)።

11፥13 *መንፈስ ቅዱስን እንዴት... አይሰጥ!፤* ማቴ 7፥11 ላይ “መልካም ስጦታዎች” ይላል፤ ይኸውም መንፈሳዊ ስጦታዎች ማለት ነው፤ ሉቃስ የእግዚአብሔር ታላቅ ስጦታ በሆነው በመንፈስ ቅዱስ ሥራ ላይ አጽንዖት ሰጥቶአል።

11፥14 *ድዳ ጋኔን፤* የ4፥33 ማብ ይመ። ይህ ክፉ መንፈስ ድዳ ያደርጋል። በማቴዎስ 12፥22-30 ላይ የሚገኘው ተጓዳኝ ክፍል ይህ ሰው ዐይነ ስውርም እንደ ሆነ ያመለክታል (ማር 3፥20-27 ይመ)።

11፥15 *በአጋንንት አለቃ፣ በብዔል ዜቡል፤* ሰይጣን ማለት ነው (ቍ 18)፤ የማቴ 10፥25 ማብ ይመ።

11፥16 *ከሰማይ ምልክት፤* ኢየሱስ ድዳውን መፈወሱ ምልክት ሆኖላቸው ሳለ፣ ለመቀበል ግን አልፈለጉም።

[17]ኢየሱስ ግን ሐሳባቸውን ዐውቆ እንዲህ አላቸው፤ “እርስ በርሱ የሚከፋፈል መንግሥት ሁሉ ይጠፋል፤ የሚለያይ ቤትም ይወድቃል:: [18]ሰይጣንም እርስ በርሱ ከተከፋፈለ፣ መንግሥቱ እንዴት ይጸናል? አጋንንትን በብዔል ዜቡል እንደማወጣ ትናገራላችሁና:: [19]እንግዲህ እኔ አጋንንትን የማወጣው በብዔል ዜቡል ከሆነ፣ ልጆቻችሁ በማን ያወጧቸው ይሆን? ስለዚህ እነርሱ ፈራጆች ይሆኑባችኋል:: [20]እኔ ግን አጋንንትን የማወጣው በእግዚአብሔር ጣት ከሆነ፣ የእግዚአብሔር መንግሥት ወደ እናንተ እንደ መጣች ዕወቁ::

[21]“ብርቱ ሰው በሚገባ ታጥቆ ቤቱን ከጠበቀ፣ ንብረቱ በሰላም ይቀመጣል:: [22]ነገር ግን ይበልጥ ብርቱ የሆነ ሰው መጥቶ ካጠቃውና ካሸነፈው ታምኖበት የነበረውን ትጥቁን ያስፈታዋል፤ ምርኮውንም ወስዶ ለሌሎች ያካፍላል::

[23]“ከእኔ ጋር ያልሆነ ይቃወመኛል፤ ከእኔ ጋር የማይሰበስብም ይበትናል::

[24]“ርኩስ [u]መንፈስ ከሰው ሲወጣ ዕረፍት ፍለጋ ውሃ በሌለበት ስፍራ ይንከራተታል፤ ሳያገኝም ሲቀር፣ ወደ ወጣሁበት ቤቴ እመለሳለሁ ይላል፤ [25]ሲመለስም ቤቱ ተጠራርጎና ተስተካክሎ ያገኘዋል:: [26]ከዚያም በኋላ ሄዶ ሌሎች ከእርሱ የከፉ ሰባት አጋንንት ይዞ ይመጣል፤ ገብተውበትም በዚያ ይኖራሉ፤ ለዚያ ሰው ከመጀመሪያው ይልቅ የኋለኛው ሁኔታ የከፋ ይሆንበታል::

[27]ኢየሱስ ይህን እየተናገረ እያለ፣ ከሕዝቡ መካከል አንዲት ሴት ድምፅዋን ከፍ አድርጋ፣ “የተሸከመችህ ማሕፀንና የጠባሃቸው ጡቶች ብፁዓን ናቸው” አለችው::

[28]እርሱ ግን፣ “ብፁዓንስ የእግዚአብሔርን ቃል ሰምተው የሚታዘዙት ናቸው” አለ::

11፥17 ማቴ9፥4
11፥18 ማቴ4፥10
11፥20 ዘፀ8፥19፤ ማቴ3፥2
11፥23 ማቴ12፥30፤ ማር9፥40፤ሉቃ9፥50
11፥26 2ጴጥ2፥20
11፥27 ሉቃ23፥29
11፥28 ምሳ8፥32፤ ሉቃ6፥47፤8፥21፤ዮሐ 14፥21፤ዕብ 4፥12
11፥29 ቍ16፤ ዮና1፥17፤ ማቴ12፥38፤16፥4
11፥31 1ነገ10፥1፤ 2ዜና9፥1
11፥32 ዮና3፥5
11፥33 ማቴ5፥15

የዮናስ ምልክትነት

11፥29-32 ተጓ ምብ – ማቴ 12፥39-42

[29]ብዙ ሕዝብ እየተሰበሰበ በሄደ ጊዜ ኢየሱስ እንዲህ ይል ጀመር፤ “ይህ ትውልድ ክፉ ነው፤ ታምራዊ ምልክት ይፈልጋል፤ ነገር ግን ከዮናስ ምልክት በስተቀር ሌላ አይሰጠውም:: [30]ምክንያቱም ዮናስ ለነነዌ ሰዎች ምልክት እንደ ሆናቸው የሰው ልጅም ለዚህ ትውልድ ምልክት ይሆናል:: [31]የደቡብ ንግሥት በፍርድ ጊዜ ከዚህ ትውልድ ጋር ተነሥታ ትፈርድባቸዋለች፤ እርሷ የሰሎሞንን ጥበብ ለመስማት ከምድር ዳርቻ መጥታለችና፤ እነሆ፣ ከሰሎሞን የሚበልጥ እዚህ አለ:: [32]የነነዌ ሰዎችም በፍርድ ጊዜ ከዚህ ትውልድ ጋር ተነሥተው ይፈርዱበታል፤ እነርሱ የዮናስን ስብከት ሰምተው ንስሓ ገብተዋልና፤ እነሆ፣ ከዮናስ የሚበልጥ እዚህ አለ::

የሰውነት መብራት

11፥34:35 ተጓ ምብ - ማቴ 6፥22:23

[33]“መብራት አብርቶ በስውር ቦታ ወይም ከእንቅብ በታች የሚያስቀምጥ ማንም የለም፤ ይልቁን የሚገቡ ሰዎች ብርሃኑን እንዲያዩ በመቅረዝ ላይ ያስቀምጠዋል:: [34]የሰውነትህ ብርሃን ዐይንህ ናት፤ ዐይንህ ጤናማ ስትሆን መላ ሰውነትህ ብሩህ ይሆናል፤ ዐይንህ ታማሚ ከሆነች ግን መላ ሰውነትህ የጨለመ

[u]24 ወይም *ክፉ*

11፥17 *እርስ በርሱ የሚከፋፈል መንግሥት፤* በማንኛውም ረገድ ለሚቃወመው ለኢየሱስ ሰይጣን ሥልጣን የሚሰጠው ከሆነ፣ ራሱን የሚያጠፋውን ኀይል መደገፍ ይሆንበታል::

11፥19 *ልጆቻችሁ በማን...?* የፈሪሳውያን ተከታዮች (ማቴ 12፥24 ይመ) አጋንንትን ስለ ማውጣታቸው ኢየሱስ አልተናገረም (የቍ24 ማብ ይመ) ፤ ይሁን እንጂ እነርሱ በእግዚአብሔር ኀይል አጋንንትን እናስወጣለን ይላሉ፤ ኢየሱስም አጋንንትን በእግዚአብሔር ኀይል እንዳስወጣ ተናገረ፤ ስለዚህ “በሰይጣን ኀይል ርኩስ መንፈስን አስወጥተሃል” ብለው ኢየሱስን ስለከሰሱ፣ በተዘዋዋሪ መንገድ ተከታዮቻቸውንም ተቃውመዋል ማለት ነው:: *ፈራጆች ይሆኑባችኋል፤* በእነርሱ ላይ ክስ ስላቀረባችሁ፣ እነርሱ ራሳቸው ይፈርዱባችኋል::

11፥20 *የእግዚአብሔር መንግሥት... እንደ መጣች፤* ይኸውም ንጉሡ የሆነው ኢየሱስ ስለመጣና (የ 4፥43 ማብ ይመ) የክፉ መንፈስ ኀይል ስለ ተሰበረ ነው::

11፥22 *ይበልጥ ብርቱ የሆነ ሰው... ካጠቃውና፤* ኢየሱስ፣ ከብዔል ዜቡል የበረታ ነው፤ አጋንንትን ከሰዎች በማስወጣት፣ ሰይጣንን እንዳሸነፈና ሥልጣኑንም እንደቀማው አሳየ፤ በዚህ ምክንያት፣ ኢየሱስ አጋንንትን ከሰዎች ውስጥ ያስወጣ በሰይጣን ኀይል ነው ማለቱ ሞኝነት ነው::

11፥23 *ከእኔ ጋር ያልሆነ ይቃወመኛል፤* ገለልተኛ መሆን የሚቻልበት አማራጭ የለም:: ደቀ መዛሙርት በ9፥50 ላይ “ከእኛ ወገን አይደለም” ያሉት ሠራተኛ እንኳ፣ በኢየሱስ ስም ታምር የሚያደርግ አማኝ ነበር (የማር 9፥38 ማብ ይመ)፤ ኢየሱስም ይህን ሰው አልነቀፈውም::

11፥24 *ርኩስ መንፈስ ... ሲወጣ፤* እዚህ ላይ ኢየሱስ ይህን የተናገረው አጋንንትን እናስወጣለን ስለሚሉት (ከቍ19 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ነገር ግን የእግዚአብሔርን መንግሥት ለመቀበል ፈቃደኞች ስላልሆኑት አይሁዳውያን ሳይሆን አይቀርም፤ የእርሱ አጋንንትን ማስወጣትም ዘላቂ መፍትሔ አልነበረውም:: ኢየሱስ በዚያን ዘመን ስለ ነበረው የአይሁድ ሕዝብ የተናገረውን ተመሳሳይ ሐሳብ በማቴ 12፥43-45 ይመ::

11፥25 *ቤቱ ተጠራርጎ ... ያገኘዋል፤* ቦታው የጸዳ ቢሆንም፣ በሌላ አልተተካም፤ ከክፉ መንፈስ ነጻ ወጥቶ የእግዚአብሔር ማደሪያ ባልሆነ ሕይወት፣ ክፉ መንፈስ ተመልሶ ይገባበት ዘንድ በሩ ክፍት ነው::

11፥29 *ታምራዊ ምልክት ይፈልጋል፤* አይሁዳውያን ብዙ ጊዜ ታምራዊ ምልክት ያዩ ዘንድ ቢጠይቁም (ቍ16፤ ማቴ 12፥38፤ ማር 8፥11)፣ የጠየቁበት ዐላማ ትክክል ስላልነበረ ኢየሱስ አልተቀበላቸውም::

11፥30 *ዮናስ...ምልክት እንደ ሆናቸው፤* ዮናስ በዓሣ ነባሪ ሆድ ውስጥ ሦስት ቀን እንደ ነበረ ሁሉ፣ ኢየሱስም ከትንሣኤው በፊት ሦስት ቀን በመቃብር ውስጥ ነበር (የማቴ 12፥40 ማብ ይመ)::

11፥31-32 *ከሰሎሞን የሚበልጥ ... ከዮናስ የሚበልጥ፤* ኢየሱስ ትምህርቱን ያቀረበው ከትንሽ ጉዳይ በመነሣት፣ ትልቅ ወደ ሆነው በማምራት ነው፤ የሳባ ንግሥት፣ የሰሎሞንን ጥበብ ከተቀበለችና የነነዌ ሰዎችም የዮናስን ስብከት ከተቀበሉ፣ በጌታ ዘመን የነበሩት ሰዎች፣ ከሰሎሞንና ከዮናስ እጅግ የሚበልጠውን የኢየሱስን ትምህርት ሊቀበሉ ይገባቸው ነበር::

11፥31 *የደቡብ ንግሥት፤* የሳባ ንግሥት ማለት ነው (1ነገ 10፥1-10 እና ማብ ይመ)::

11፥33 *ከእንቅብ፤* ከቍና ከፍ የሚልና 9 ኪሎ ግራም ያህል እህል የሚይዝ ነው:: *ብርሃኑን እንዲያዩ፤* የመብራት ጥቅም በአጠገቡ ላሉት ሰዎች ብርሃን መስጠት ነው (ቍ36 ይመ)፤ ኢየሱስም ለሁሉም የወንጌልን ብርሃን ሰጠ፤ አይሁዳውያን ግን አስደናቂና ስሜት ማራኪ የሆኑ ምልክቶችን ለማየት ፈለጉ:: የአይሁድ የማስተዋል ችሎታ የተዛባ ሆኖ እንጂ፣ የዓለም ብርሃን የሆነው (ዮሐ 8፥12) ኢየሱስ ክርስቶስ አጠገባቸው ነበር::

11፥34 *ዐይንህ ጤናማ ስትሆን፤* ምልክትን የሚፈልጉ አይሁዳውያን፣ የሚያስፈልጋቸው ተጨማሪ ብርሃን ሳይሆን፣ ብርሃንን የሚቀበል ጤናማ ዐይን ነው::

ይሆናል:: [35]ስለዚህ በውስጥህ ያለው ብርሃን ጨለማ እንዳይሆን ተጠንቀቅ:: [36]እንግዲህ ሰውነትህ ሁሉ ብሩህ ከሆነና የጨለመ የሰውነት ክፍል ከሌለበት፣ የሰውነትህ ሁለንተና መብራት በወገግታው ያበራልህ ያህል ይደምቃል::"

ስድስት ዐይነት ወዮታ

[37]ኢየሱስ ንግግሩን እንደ ጨረሰ፣ አንድ ፈሪሳዊ ከእርሱ ጋር ምግብ እንዲበላ ጋበዘው፤ እርሱም አብሮት ገብቶ በማእድ ተቀመጠ:: [38]ፈሪሳዊውም ኢየሱስ ከምግብ በፊት እጁን እንዳልታጠበ ባየ ጊዜ ተደነቀ::

[39]ጌታም እንዲህ አለው፤ "እሁን እናንተ ፈሪሳውያን የጽዋውንና የወጭቱን ውጫዊ ክፍል ታጸዳላችሁ፤ ውስጣችሁ ግን በስስትና በክፋት የተሞላ ነው:: [40]እናንተ ሞኞች፤ የውጪውን የፈጠረ የውስጡንም አልፈጠረምን? [41]ነገር ግን በውስጥ ያለውን ምጽዋት[a] አድርጋችሁ ስጡ፤ በዚህ ጊዜ ሁሉም ንጹሕ ይሆንላችኋል::

[42]"እናንተ ፈሪሳውያን ግን ወዮላችሁ፤ ከአዝሙድና ከጤና አዳም እንዲሁም ከአትክልት ሁሉ ዐሥራት ታወጣላችሁ፤ ሆኖም ፍትሕንና እግዚአብሔርን መውደድ ቸል ትላላችሁ፤ ነገር ግን ያንን ሳትተዉ ይኸኛውን ማድረግ በተገባችሁ ነበር::

[43]"እናንተ ፈሪሳውያን ወዮላችሁ በምኵራብ የክብር መቀመጫ፣ በገበያ መካከልም እጅ መነሣትን ትወዳላችሁና::

[44]"ሰዎች ሳያውቁ በላዩ የሚሄዱበትን የተሰወረ መቃብር ስለምትመስሉ፣ ወዮላችሁ"::

[45]ከሕግ ዐዋቂዎች አንዱ መልሶ "መምህር ሆይ፤ እንዲህ ስትናገር እኮ እኛንም መስደብህ ነው" ሲል መለሰለት::

[46]ኢየሱስም እንዲህ አለ፤ "እናንተ ሕግ ዐዋቂዎችም ደግሞ ወዮላችሁ፤ ሰዎች ሊሸከሙ የማይችሉትን ከባድ ሸክም ታሸክማላችሁ፤ እናንተ ራሳችሁ ግን በጣታችሁ እንኳ አትነኩትም::

[47]"አባቶቻችሁ የገደሏቸውን የነቢያትን መቃብር ስለምታበጃጁ፣ ወዮላችሁ፤ [48]እንግዲህ የአባቶቻችሁን ሥራ የምታጸኑ ምስክሮች ናችሁ፤ እነርሱ ነቢያትን ገደሉ፣ እናንተም መቃብራቸውን ታበጃጃላችሁ:: [49]ስለ ዚህም የእግዚአብሔር ጥበብ እንዲህ አለች፤ 'ነቢያትንና ሐዋርያትን እልክላቸዋለሁ፤ እነርሱ አንዳንዶቹን ይገድላሉ፤ ሌሎችንም ያሳድዳሉ::' [50]ስለዚህ ይህ ትውልድ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ ስለፈሰሰው፣ ስለ ነቢያት ሁሉ ደም ተጠያቂ ነው፤ [51]ከአቤል ደም ጀምሮ፣ በመሠዊያውና በቤተ መቅደሱ መካከል እስከ ፈሰሰው እስከ ዘካርያስ ደም ድረስ ይፈለግበታል፤ አዎን፣ እላችኋለሁ፤ ይህ ትውልድ ለዚህ ተጠያቂ ነው::

[52]"እናንተ ሕግ ዐዋቂዎች ወዮላችሁ፤ የዕውቀትን መክፈቻ ነጥቃችሁ ወስዳችኋልና፤ እናንተ ራሳችሁ አልገባችሁበትም፤ የሚገቡትንም ከልክላችኋል::"

[53]ኢየሱስ ከዚያ ከወጣ በኋላ፣ ጸሐፍትና ፈሪሳውያን ክፉኛ ይቃወሙትና በጥያቄም ያዋክቡት ጀመር፤ [54]ከአፉ በሚወጣውም ቃል ሊያጠምዱት ያደቡ ነበር::

የማስጠንቀቂያና የማበረታቻ ቃላት

12፥2-9 ተጓ ምብ-ማቴ 10፥26-33

12 በዚያን ጊዜ፣ በብዙ ሺህ የሚቈጠር ሕዝብ እርስ በርስ እስኪረጋገጥ ድረስ ተሰብስቦ ሳለ፣ ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ እንዲህ ይል ጀመር፤ "ከፈሪሳውያን እርሾ ተጠንቀቁ፤ ይህም ግብዝነት ነው::

[a]41 ወይም *ያላችሁን*

11፥37 ሉቃ7፥36፤ 14፥1
11፥38 ማር7፥3፡4
11፥39 ማቴ23፥25፡26፤ማር7፥20-23፤ ሉቃ7፥13
11፥40 ሉቃ12፥20፤ 1ቆሮ15፥36
11፥41 ሉቃ12፥33፤ሐሥ10፥15
11፥42 ዘሌ6፥5፤ ሚክ6፥8፤ማቴ23፥23፤ ሉቃ18፥12
11፥43 ማቴ23፥6፤ ሉቃ14፥7፤20፥46
11፥44 ማቴ23፥27
11፥45 ማቴ22፥35
11፥46 ማቴ23፥4
11፥48 ማቴ23፥29-32፤ሐሥ7፥51-53
11፥49 ማቴ23፥24፤ 1ቆሮ1፥24፡30፤ቈላ2፥3
11፥52 ማቴ23፥13
11፥54 ማቴ12፥10
12፥1 ማቴ16፥6፡ 11፡12

11፥38 *በፊት እጁን እንዳልታጠበ፤* በሕግ የታዘዘ ሳይሆን፣ በፈሪሳውያን ልማድ የተጨመረና በተለይም ለመንጻት ሥርዐት ሲባል የሚደረግ ነው (ማር 7፥3፤ ከማቴ 15፥9 ጋር ያነጻጽሩ)::

11፥39 *ውጫዊ ክፍል ታጸዳላችሁ፤* በሥርዐቱ መሠረት ለመንጻት የሚደረገውን መተጣጠብ ያመለክታል:: *በስስትና በክፋት፤* እነዚህ ፈሪሳውያን ይጨነቁ የነበሩት መልካም ምግባርን ለመከተል ሳይሆን፣ ወግና ሥርዐትን ለመጠበቅ ነበር (ከማር 7፥20-23 ጋር ያነጻጽሩ)::

11፥40 *የውስጡንም አልፈጠረምን?* የሰው የውስጥ ሰውነት (የልብ ንጽሕናና ጽድቅ)፣ ውጫዊ ከሆነው በሥርዐቱ መሠረት (ከመንጻት) ይልቅ እጅግ አስፈላጊ ነው::

11፥41 *በውስጥ ያለውን፤* በቍ 39 ላይ ከሰፈረው የአነጋገር ዘይቤ ጋር ይመሳሰላል:: *ሁሉም ንጹሕ ይሆንላችኋል፤* ስጦታን ከልብ መስጠት መንፈሳዊ ጠቀሜታ አለው፤ ስለዚህም ማንም በቅንነት ለድኻ ቢሰጥ፣ ልቡ በስስትና በክፋት ወጥመድ ውስጥ አይገባም (ቍ 39)::

11፥44 *የተሰወረ መቃብር፤* አንድ ሰው በድንገት መቃብርን በመንካት እንዳይረክስ፣ አይሁዳውያን መቃብራቸውን ኖራ ይቀቡ ነበር (ከዘኍ 19፥16፤ ማቴ 23፥27 ጋር ያነጻጽሩ):: መቃብርን መንካት በሥርዐቱ መሠረት ርኩስ እንደሚያደርግ ሁሉ፣ ከፈሪሳውያን ጋር ኅብረት ማድረግም በሥነ ምግባር ረገድ ርኩስ ያደርጋል::

11፥45 *ሕግ ዐዋቂዎች፤* የ7፥30 ማብ ይመ::

11፥46 *ሰዎች... ሸክም ታሸክማላችሁ፤* ሙሴ በሰጣቸው እውነተኛ ሕግ ላይ ሕግጋትንና ደንቦችን በመጨመርና (የማቴ 15፥2 ማብ ይመ) ሌሎች ሰዎች ሕጉን መጠበቅ የሚችሉበትን መንገድ ባለማሳየት፣ ራሳቸው ከሕግ እስራት የሚያመልጡበትን መንገድ ያመቻቹ ነበር (ማቴ 23፥4)::

11፥47 *የነቢያትን መቃብር፤* አይሁዳውያን ለነቢያት መታሰቢያ ሐውልትን ስለሚሰሩና የተሰራውንም ስለሚያድሱ፣ ነቢያትን የሚያከብሩ ይመስላሉ፤ ሆኖም ግን ነቢያት የመሰከሩለትን ክርስቶስን በልባቸው ይክዳሉ:: ቀደምት አባቶቻቸው እንዳደረጉት ሁሉ፣ እነርሱም ነቢያት ያስተማሩትን ትምህርት አይቀበሉም::

11፥49 *የእግዚአብሔር ጥበብ እንዲህ አለች፤* ከብሉይ ኪዳን፣ ወይም ከሌላ ዕውቅ መጽሐፍ የተገኘ ጥቅስ አይደለም:: እግዚአብሔር አብ፣ በኢየሱስ በኩል መናገሩን ወይም ነቢያትንና ሐዋርያትን እንደማይቀበሏቸው ቢያውቅም፣ እግዚአብሔር እነዚህኑ ለመላክ መወሰኑን የሚያመለክት፣ በጥቅስ መልክ የተገለጸ ሐሳብ ነው::

11፥51 *ከአቤል ደም... እስከ ዘካርያስ፤* የማቴ 23፥35 ማብ ይመ::

11፥52 *የዕውቀትን መክፈቻ፤* እነዚህ ሕግን ሊያስተምሩ የሚገባቸውን መምህራን፣ በተሳሳተ ትርጓሜና መስመር በለቀቀ ትምህርተ መለኮታቸው የገዛ አእምሮአቸውን አጨለሙ፤ ስለዚህም ራሳቸውን ዐሳውረው ሕዝቡ የድነትን መንገድ እንዳያውቅ አደረጉ፤ ወይም "የእግዚአብሔርን መንግሥት በሰዎች ላይ የምትዘጉ ናችሁ" ብሎ ማቴዎስ እንደጻፈው ሆነባቸው (ማቴ 23፥13)::

11፥54 *ሊያጠምዱት ያደቡ ነበር፤* የሃይማኖት አለቆች፣ ኢየሱስን ለማጥመድ ቍርጥ ሐሳብ አድርገው እንደ ነበር በሉቃስ ወንጌል ውስጥ በግልጽ ተጠቅሶአል (6፥11፤19፥47-48፤ 20፥19-20፤22፥2)::

12፥1 *ከፈሪሳውያን እርሾ፤* የማር 8፥15 ማብ ይመ::

[2]የማይገለጥ የተሸፈነ፣ የማይታወቅ የተሰወረ ምንም የለም። [3]ስለዚህ በጨለማ ያወራችሁት ሁሉ በብርሃን ይሰማል፤ በእልፍኝም ውስጥ በጆሮ ያንሾካሾካችሁት በሰገነት በይፋ ይነገራል።

[4]"ወዳጆቼ ሆይ፤ እላችኋለሁ ሥጋን የሚገድሉትን፣ ከዚያ ወዲያ ግን ምንም ማድረግ የማይችሉትን አትፍሩ። [5]ነገር ግን መፍራት የሚገባችሁን አሳያችኋለሁ፤ ከገደለ በኋላ ወደ ገሃነም ለመጣል ሥልጣን ያለውን እርሱን ፍሩት፤ አዎን፤ እርሱን ፍሩት እላችኋለሁ። [6]አምስት ድንቢጦች በዐሥር ሳንቲም[ሐ] ይሸጡ የለምን? ይሁን እንጂ ከእነርሱ አንዷ እንኳ በእግዚአብሔር ዘንድ አትዘነጋም። [7]የእናንተ የራሳችሁ ጠጕር ሁሉ እንኳ የተቈጠረ ነው፤ እንግዲህ አትፍሩ፤ ከብዙ ድንቢጦች የበለጠ ዋጋ አላችሁ።

[8]"እላችኋለሁ፤ በሰው ፊት ለሚመሰክርልኝ ሁሉ የሰው ልጅ ደግሞ በእግዚአብሔር መላእክት ፊት ይመሰክርለታል። [9]በሰው ፊት የሚክደኝም በእግዚአብሔር መላእክት ፊት ይካዳል። [10]በሰው ልጅ ላይ የማቃለል ቃል የሚሰነዝር ሁሉ ይሰረይለታል፤ መንፈስ ቅዱስን የሚሳደብ ግን አይሰረይለትም።

[11]"ሰዎች ይዘው ወደ ምኵራብ፣ ወደ ገዦዎችና ወደ ባለ ሥልጣናት ባቀረቧችሁ ጊዜ፣ እንዴት ወይም ምን እንደምትመልሱ አትጨነቁ፤ [12]በዚያ ሰዓት መንፈስ ቅዱስ መናገር የሚገባችሁን ያስተምራችኋልና።"

የሀብታሙ ሰው ሞኝነት

[13]ከሕዝቡም መካከል አንድ ሰው፣ "መምህር ሆይ፤ ወንድሜ ውርስ እንዲያካፍለኝ ንገረው" አለው።

[14]ኢየሱስም፣ "አንተ ሰው፤ በእናንተ ላይ ፈራጅ ወይም ዳኛ ያደረገኝ ማነው?" አለው። [15]ደግሞም፣ "የሰው ሕይወቱ በሀብቱ ብዛት የተመሠረተ ስላልሆነ፣ ተጠንቀቁ፤ ከስግብግብነትም ሁሉ ራሳችሁንም ጠብቁ" አላቸው።

[16]ቀጥሎም እንዲህ ሲል ምሳሌ ነገራቸው፤ "ዕርሻው እጅግ ፍሬያማ የሆነችለት አንድ ሀብታም ነበረ፤

[17]ይህም ሰው፣ ምርቴን የማከማችበት ስፍራ ስለሌለኝ ምን ላድርግ? ብሎ በልቡ አሰበ።

[18]"እንዲህም አለ፤ እንደዚህ አደርጋለሁ፤ ያሉኝን ጐተራዎች አፈርስና ሌሎች ሰፋ ያሉ ጐተራዎች እሠራለሁ፤ በዚያም ምርቴንና ንብረቴንም ሁሉ አከማቻለሁ፤ [19]ነፍሴንም፣ "ነፍሴ ሆይ፤ ለብዙ ዘመን የሚበቃሽ ሀብት አከማችቼልሻለሁ፤ እንግዲህ ዕረፊ፤ ብዪ፤ ጠጪ፤ ደስም ይበልሽ'' እላታለሁ።

[20]"እግዚአብሔር ግን፣ አንተ ሞኝ፤ ነፍስህን በዚህች ሌሊት ከአንተ ሊወስዱ ይፈልጓታል፤ እንግዲህ፣ ለራስህ ያከማቸኸው ለማን ይሆናል? አለው።

[21]"ስለዚህ ለራሱ ሀብት የሚያከማች፣ ዳሩ ግን በእግዚአብሔር ዘንድ ሀብታም ያልሆነ ሰው መጨረሻው ይኸው ነው።"

አትጨነቁ

12፥23-31 ተጓ ምብ – ማቴ 6፥25-33

[22]ከዚያም ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ እንዲህ አለ፤ "ስለዚህ እላችኋለሁ፣ ስለ ሕይወታችሁ ምን እንደምትበሉ፣ ወይም ስለ ሰውነታችሁ ምን እንደምትለብሱ አትጨነቁ፤ [23]ሕይወት ከምግብ፣ ሰውነትም ከልብስ ይበልጣልና። [24]ቁራዎችን ተመልከቱ፤ አይዘሩም፤ አያጭዱም፤ ማከማቻ ወይም ጐተራ የላቸውም፤ እግዚአብሔር ግን ይመግባቸዋል። እናንተማ ከወፎች እጅግ ትበልጡ የለምን? [25]ለመሆኑ ከእናንተ ተጨንቆ በዕድሜው ላይ አንዲት ደቂቃ መጨመር የሚችል ማነው?[ሠ] [26]እንግዲህ ቀላሉን ነገር እንኳ ማድረግ የማትችሉ ከሆነ፣ ስለ ሌላው ነገር ለምን ትጨነቃላችሁ?

[27]"እስቲ አበቦች እንዴት እንደሚያድጉ ተመልከቱ፤ አይለፉም፤ አይፈትሉም፤ ነገር ግን እላችኋለሁ፤ ሰሎሞን እንኳ በዚያ ሁሉ

[ሐ]6 ግሪኩ ሁለት ሊሳሪያ ይላል
[ሠ]25 ወይም በቍመት ላይ አንድ ክንድ

12፥2 ማር4፥22
12፥4 ዮሐ15፥14፡15
12፥5 ዕብ10፥31
12፥7 ማቴ10፥30፤ 12፥12
12፥8 ሉቃ15፥10
12፥10 ማቴ8፥20፤ 12፥31፡32፤ 1ዮሐ5፥16
12፥11 ማቴ10፥ 17፡19፤ ሉቃ21፥12፡14
12፥12 ዘፀ4፥12፤ ማቴ10፥20፤13፥11፤ ሉቃ21፥15
12፥15 ኢዮ20፥20፤ 31፥24፤መዝ62፥10
12፥20 ኢዮ27፥8፤ መዝ39፥6፤49፥10፤ ኤር17፥11፤ ሉቃ11፥40
12፥21 ቍ33
12፥24 ኢዮ38፥41፤ መዝ147፥9
12፥27 1ነገ10፥4-7

12፥2 *የማይገለጥ የተሸፈነ...የለም፤* በዚህ ዐውደ ምንባብ መሠረት በግብዝነት የተደበቀ ሁሉ ሳይገለጥ አይቀርም ማለት ነው።

12፥3 *በእልፍኝም ውስጥ፤* ማንም ሰው ሰርስሮ እንዳይገባ ሲባል፣ እንዲህ ዐይነቱ ቤት በሌሎች ክፍሎች መካከል ይሠራ ነበር።

12፥4 *ከዚያ ወዲያ ግን ምንም ማድረግ የማይችሉትን፤* በስደት ጊዜ የሚጠቅም፣ የሚያበረታታ ቃል ነው (ማቴ 10፥28 ይመ)።

12፥5 *ወደ ገሃነም ለመጣል ሥልጣን ያለውን፤* ይህ ዐይነት ሥልጣን ያለው፣ እግዚአብሔር ብቻ ነው። 'ገሃነም' የሚለው ቃል ከግሪኩ የተወሰደ ሲሆን (የማቴ 5፥22 ማብ ይመ)፣ ሙታን እስከ ፍርድ ቀን ድረስ የሚጠበቁበት ቦታ ከሆነ "ከሲኦል" ጋር አንድ አይደለም፤ በአዲስ ኪዳን ውስጥ "ገሃነም" የሚለው ቃል ተጠቅሶ የሚገኘው በማቴዎስ፣ በማርቆስ፣ በያዕቆብ 3፥6 እና በዚህ ወንጌል ውስጥ ብቻ ነው። *እርሱን ፍሩት፤* ሥልጣኑን አክብሩ፤ በግርማው ፊት በፍርሀት ቁሙ፤ በእርሱም ታመኑ ማለት ነው። ቍ6-7 ለምን በእግዚአብሔር መታመን እንደሚያስፈልግ ያስረዳል።

12፥6 *አምስት ድንቢጦች በዐሥር ሳንቲም፤* ለምግብነት በርካሽ ዋጋ ለሚሸጡት ድንቢጦች እንኳ ሳይቀር እግዚአብሔር ያስባል።

12፥8 *ለሚመሰክርልኝ፤* ኢየሱስ፣ መሲሕና የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን አንድ ሰው ሲመሰክር (ማቴ16፥16፤ 1ዮሐ2፥22)፣ ኢየሱስም ያ ሰው ታማኝ የእርሱ ተከታይ መሆኑን ይመሰክርለታል (ከማቴ 7፥21 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥9 *ይካዳል፤* 9፥26፤ 2ጢሞ 2፥12 ይመ፤ ከማቴ7፥21፤ 25፥41-46 ጋር ያነጻጽሩ። ጴጥሮስ ኢየሱስን እንደሚክደው የተነገረውም በዚሁ ቃል ነው ("ትክደኛለህ" ሉቃ 22፥34፡61)።

12፥10 *መንፈስ ቅዱስን የሚሳደብ፤* የማቴ 12፥31 ማብ ይመ፤ ከማር 3፥28-29 ጋር ያነጻጽሩ።

12፥13 *ውርስ እንዲያካፍለኝ፤* የበኵር ልጅ የሆነ ሁሉ፣ የታናሹን ድርሻ ዕጥፍ ሊወርስ እንደሚገባው በዘዳ 21፥17 ላይ ተጽፎአል። የውርስ ክርክር ሲነሣ ብያኔ የሚሰጡት፣ የአይሁድ ሃይማኖት መምህራን ናቸው፤ ሰውዬው ለኢየሱስ ያቀረበው ይህ ጥያቄ፣ ራስ ወዳድነቱን ብቻ ሳይሆን ቍሳዊ በሆነ ነገር ላይ ልቡን የጣለ መሆኑን ያመለክታል፤ ጌታ ኢየሱስ ሲያስተምርም፣ ይህ ሰው ከልብ ያዳመጠ አይመስልም (ከቍ1-11 ጋር ያነጻጽሩ)። ኢየሱስ፣ የሰውየውን ጥያቄ የመለሰው ስስት የሚያስከትለውን ጠንቅ በተምሳሌት በማስተማር ነው።

12፥16 *ምሳሌ፤* የ8፥4 ማብ ይመ።

12፥20 *ሞኝ፤* ጠንከር ያለ መልእክት ያዘለ ቃል ነው (11፥40፤ ኤፌ 5፥17)።

ክብሩ ከእነርሱ እንደ አንዷ አልለበሰም። [28]እንግዲህ ስግዚስብሔር ዛሬ ታይቶ ነገ ወደ እሳት የሚጣለውን የሜዳ ሣር እንዲህ የሚያለብስ ከሆነ፣ እናንተ እምነት የጐደላችሁ፣ እናንተንማ እንዴት አብልጦ አያለብሳችሁም? [29]ስለዚህ ምን እንደምትበሉና ምን እንደምትጠጡ በመሻት ልባችሁ አይጨነቅ፤ [30]ይህንማ በዓለም ያለ ሕዝብ ሁሉ ይፈልጋል፤ አባታችሁ እኮ ይህ ሁሉ እንደሚያስፈልጋችሁ ያውቃል። [31]ይልቁንስ የስግዚስብሔርን *መንግሥት ፈልጉ*፤ ይህም ሁሉ በተጨማሪ ይሰጣችኋል።

[32]"እናንተ አነስተኛ *መንጋ* የሆናችሁ *መንግሥትን* ሊሰጣችሁ የአባታችሁ *መል*ካም *ፈቃድ* ነውና አትፍሩ፤ [33]ያላችሁን ሽጡና ለድኾች ስጡ፤ ሌባ በማይሰርቅበት፣ ብል በማይበላበት፣ በማያረጅ ከረጢት የማያልቅ ንብረት በሰማይ አከማቹ፤ [34]ልባችሁ፣ ንብረታችሁ ባለበት ቦታ ይሆናልና።

ነቅቶ መጠበቅ

12፥35፡36 ተጓ ምብ -ማቴ 251-13፤ ማር 13፥33-37
12፥39፡40፤ 42-46 ተጓ ምብ – ማቴ 24፥ 43-51

[35]"በአጭር ታጥቃችሁ ተዘጋጁ፤ መብራታችሁም የበራ ይሁን፤ [36]ጌታቸው ከሰርግ ግብዣ እስኪመለስ እንደሚጠባበቁና መጥቶም በር ሲያንኳኳ ወዲያው ለመክፈት ዝግጁ የሆኑ ሰዎችም ምሰሉ። [37]ጌታቸው በሚመጣበት ጊዜ ነቅተው የሚያገኛቸው አገልጋዮች ብፁዓን ናቸው፤ እውነት እላችኋለሁ፤ ጌታቸውም በአጭር ይታጠቃል፤ በማእድ ያስቀምጣቸዋል፤ ቀርቦም ያስተናግዳቸዋል። [38]ከሌሊቱ በሁለተኛውም ሆነ በሦስተኛው ክፍል መጥቶ እንደዚያው ነቅተው ቢያገኛቸው፣ እነዚያ አገልጋዮች ብፁዓን ናቸው። [39]ይህን ግን ዕወቁ፤ ሌባ በምን ሰዓት እንደሚመጣ የቤቱ ባለቤት ቢያውቅ ኖሮ፣ ቤቱ ሲቈፈር ዝም ብሎ ባላየ ነበር። [40]እናንተም ተዘጋጅታችሁ ጠብቁ፤ የሰው ልጅ ባላሰባችሁት ሰዓት ይመጣልና።"

[41]ጴጥሮስም፣ "ጌታ ሆይ፤ ይህን ምሳሌ የምትናገረው ለእኛ ብቻ ነው ወይስ ለሁሉም ጭምር ነው?" አለው።

[42]ጌታም እንዲህ ሲል መለሰ፤ "እንግዲህ፣ ምግባቸውን በተገቢው ጊዜ እንዲሰጣቸው ጌታው በቤተ ሰዎቹ ላይ የሚሾመው ታማኝና ብልህ መጋቢ ማነው? [43]ጌታው ሲመለስ እንዲህ ሲያደርግ የሚያገኘው አገልጋይ እርሱ ብፁዕ ነው። [44]እውነት እላችኋለሁ፤ ባለው ንብረት ሁሉ ላይ ይሾመዋል። [45]ዳሩ ግን ያ አገልጋይ፣ ጌታዬ ቶሎ አይመጣም፤ ይዘገያል፤ ብሎ ቢያስብና ወንድና ሴት አገልጋዮችን ቢደበድብ፣ ደግሞም እንዳሻው መብላት፣ መጠጣትና መስከር ቢጀምር፣ [46]የዚያ አገልጋይ ጌታ ባላሰበው ቀንና ባልጠረጠረው ሰዓት ይመጣበታል፤ ስለዚህ ይቈራርጠዋል፤ ዕድል ፈንታውንም ከማያምኑ ጋር ያደርጋል።

[47]"የጌታውን ፍላጎት እያወቀ የማይዘጋጅና ፈቃዱን የማያደርግ አገልጋይ እርሱ ከፉኛ ይገረፋል፤ [48]ነገር ግን ይህን ሳያውቅ ቀርቶ መገረፍ የሚገባውን ያህል ያደረገ አገልጋይ በጥቂቱ ይገረፋል። ብዙ ከተሰጠው ሁሉ ብዙ ይፈለግበታል፤ ብዙ ዐደራም ከተቀበለም ብዙ ይጠበቅበታል።

ሰላም ሳይሆን መለያየት

12፥51-53 ተጓ ምብ – ማቴ 10፥34-36

[49]"እኔ የመጣሁት በምድር ላይ እሳት ለመለኰስ ነው፤ አሁኑኑ ቢቀጣጠል ምንኛ ደስ ባለኝ! [50]ነገር ግን የምጠመቀው ጥምቀት አለኝ፤ እስኪፈጸምም ድረስ እንዴት ተጨንቄአለሁ? [51]በምድር ላይ ሰላምን ለማምጣት የመጣሁ ይመስላችኋል? አይደለም፤ እላችኋለሁ፤ እኔ የመጣሁት ለመለያየት ነው። [52]ከአሁን ጀምሮ እርስ በርስ የተለያዩ በአንድ ቤተ ሰብ ውስጥ አምስት ሰዎች ይኖራሉ፤ ሁለቱ በሦስቱ ላይ፣ ሦስቱም በሁለቱ ላይ ተነሥተው ይለያያሉ፤ [53]አባት በወንድ ልጁ ላይ፣ ወንድ ልጅም በአባቱ ላይ፣ እናት በሴት ልጇ ላይ፣ ሴት ልጅም በእናቷ ላይ፣

12፥28 ማቴ6፥30
12፥30 ማቴ6፥8፤ ሉቃ6፥36
12፥31 ማቴ3፥2፤ 19፥29
12፥32 ማቴ14፥27፤ 25፥34
12፥33 ማቴ6፥20፤ ሐሥ2፥45፤ያዕ5፥2
12፥34 ማቴ6፥21
12፥37 ማቴ20፥28፤ 24፥42፡46፤25፥13
12፥39 ማቴ6፥19፤1ተሰ5፥2፤ 2ጴጥ3፥10፤ራእ3፥3፤ 16፥15
12፥40 ማር13፥33፤ ሉቃ21፥36
12፥42 ሉቃ7፥13
12፥46 ቍ40
12፥47 ዘዳ25፥2
12፥48 ዘሌ5፥17፤ ዘኍ15፥27-30
12፥50 ማር10፥38፤ ዮሐ19፥30
12፥53 ሚክ7፥6፤

12፥31 *መንግሥት ፈልጉ፤* ቍ32 እንደሚያመለክተው፣ ኢየሱስ ይናገር የነበረው ወደ መንግሥቱ ለገቡ አማኞች ስለሆነ፣ ይህ ትእዛዝ ክርስቲያኖች በዚህ ዓለም ካለው ሀብት ይልቅ፣ የእግዚአብሔርን መንግሥት መንፈሳዊ በረከት መፈለግ እንዳለባቸው የሚያሳስብ ነው (ከማቴ 6፥33 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥33 *ለድኾች ስጡ፤* የብልጥግና መዘዝንና ለድኾች የመስጠትን አስፈላጊነት ማስተማር፣ በሉቃስ ወንጌል ዐበይት ሐሳቦች ናቸው (3፥11፤ 6፥30፤ 11፥41፤ 14፥13-14፤16፥9፤ 18፥22፤ 19፥8)።

12፥37 *በአጭር ይታጠቃ... ያስተናግዳቸዋል፤* ጌታው ተገልጋይ በመሆን ፈንታ፣ አገልጋዮቹን አገለገለ (ከ22፥27፤ ማር 10፥45፤ ዮሐ 13፥4-5፡12-16 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥38 *በሁለተኛውም ሆነ በሦስተኛው ክፍል፤* ሮማውያን ሌሊቱን ለአራት ሲከፍሉት (ማር 13፥35)፣ አይሁዳውያን ግን ለሦስት ይከፍሉታል (መሳ 7፥19) ፤ የማቴ 14፥25 ማብ ይመ፤ እነዚህ ምናልባት የአይሁድ የመጨረሻዎቹ ሁለት የሌሊት ክፍሎች ሊሆኑ ይችላሉ፤ ግብዣው የጀመረውም ከሌሊቱ በመጀመሪያው ክፍል ሊሆን ይችላል።

12፥40፤ ክርስቶስ መቼ እንደሚመጣ አይታወቅም እንጂ፣ ተመልሶ እንደሚመጣ ግን እርግጥ ነው (ከማቴ 24፥36 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥41፤ ኢየሱስ ሕዝቡን በተምሳሌት ያስተምራቸው እንጂ፣ ደቀ መዛሙርቱን የሚያስተምራቸው ግን በግልጽ ነው፣ ሆኖም እዚህ ላይ ነቅተው መጠበቅ እንዳለባቸው በማስጠንቀቅ የተናገረው ለደቀ መዛሙርቱ ብቻ አልነበረም (ማር 13፥37 ይመ)። በሚቀጥሉት ቍጥሮችም፣ ኀላፊነትን መወጣት ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ በአጽንዖት ገልጸአል።

12፥42 *ብልህ መጋቢ፤* ትጉሕ የሆነ አገልጋይ (ቍ43)፣ የንብረት ሁሉ ኀላፊ እንዲሆን ይሾም ነበር (16፥1 ይመ)።

12፥46-48 *ይቈራርጠዋል... ክፉኛ ይገረፋል...በጥቂቱ ይገረፋል፤* እያንዳንዱ ሰው በተሰጠው መብት መጠንና መብቱንም በተጠቀመበት ልክ፣ ዳኛው የሚፈርድበት ሦስት የቅጣት ደረጃዎች ናቸው (ሮሜ 2፥12-16 ይመ)።

12፥49 *እሳት፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ በተለያየ ዐይነት ተለዋጭ ዘይቤ ተጠቅሶ ይገኛል (የ3፥16 ማብ ይመ)። እዚህ ላይ ፍርድንና (ቍ 49) መለያየትን (ቍ 51)የሚያመለክት ነው። ከጽድቅ በተለዩ ክፉዎች ላይ ፍርድ ተበይኖባቸዋል።

12፥50 *ጥምቀት፤* ኢየሱስ በመስቀል ላይ የተቀበለውን መከራ ያመለክታል (የማር 10፥38 ማብ ይመ)። *እስኪፈጸምም ድረስ፤* ኢየሱስ፣ በመስቀል ላይ መከራ መቀበሉ ቢቀር ይወድ ነበር፤ ሆኖም ግን በመስቀል ላይ ሆኖ መከራውን በመቀበል፣ "ተፈጸመ አለ" (ዮሐ19፥28-30)

12፥51 *ለመለያየት፤* የማቴ 10፥34 ማብ ይመ።

አማት በምራቷ ላይ፣ ምራትም በአማቷ ላይ ተነሥተው ይለያያሉ።”

ዘመናትን መመርመር

[54]ደግሞም ለሕዝቡ እንዲህ አለ፤ “ደመና በምዕራብ በኩል ሲወጣ ስታዩ ወዲያው፣ ዝናብ ሊመጣ ነው ትላላችሁ፤ እንደዚያም ይሆናል፤ [55]የደቡብ ነፋስም ከደቡብ በኩል ሲነፍስ፣ ቀኑ ሞቃት ይሆናል ትላላችሁ፤ እንደዚያም ይሆናል። [56]እናንት ግብዞች፤ የምድሩንና የሰማዩን መልክ መመርመር ታውቁበታላችሁ፤ ታዲያ ይህን የአሁኑን ዘመን መመርመር እንዴት ተሳናችሁ?

[57]“ታዲያ ራሳችሁ ትክክለኛ የሆነውን ነገር ለምን አትፈርዱም? [58]ከባላጋራህ ጋር ወደ ዳኛ ፊት ለመቅረብ ስትሄድ፣ ገና በመንገድ ላይ ሳለህ ለመታረቅ ጥረት አድርግ፤ አለበለዚያ ጐትቶ ወደ ዳኛው ይወስድሃል፤ ዳኛውም ለመኰንኑ አሳልፎ ይሰጥሃል፤ መኰንኑም ወደ ወህኒ ይጥልሃል፤ [59]እልሃለሁ፤ የመጨረሻዋን ሳንቲም[a] እስክትከፍል ድረስ ከዚያ አትወጣም።

የንስሓ ጥሪ

13 በዚህ ጊዜ መጥተው፣ ጲላጦስ ደማቸውን ከመሥዋዕታቸው ጋር ስለ ደባለቀው ስለ ገሊላ ሰዎች ያወሩለት ሰዎች በዚያ ነበሩ። [2]እርሱም እንዲህ መለሰላቸው፤ “ታዲያ እነዚህ የገሊላ ሰዎች ይህ ሥቃይ የደረሰባቸው ከሌሎቹ የገሊላ ሰዎች ሁሉ ይልቅ ኀጢአተኞች ስለ ነበሩ ይመስላችኋል? [3]አይደለም እላችኋለሁ፤ ንስሓ ካልገባችሁ ሁላችሁ እንደዚሁ ትጠፋላችሁ። [4]ወይም ደግሞ በሰሊሆም ግንብ ተንደባቸው የሞቱት ዐሥራ ስምንት ሰዎች በኢየሩሳሌም ከሚኖሩት ሰዎች ሁሉ ይልቅ በደለኞች ስለ ነበሩ ይመስላችኋል? [5]አይደለም፤ እላችኋለሁ፤ ንስሓ ካልገባችሁ ሁላችሁ እንደዚሁ ትጠፋላችሁ።”

[6]ደግሞም እንዲህ ሲል ይህን ምሳሌ ተናገረ፤ “አንድ ሰው በወይኑ ዕርሻ ቦታ የተተከለች አንዲት የበለስ ተክል ነበረችው፤ እርሱም ፍሬ ሊፈልግባት መጥቶ ምንም አላገኘም። [7]የወይን አትክልት ሠራተኛውንም፣ ‘እነሆ፤ ፍሬ ለማግኘት ልፈልግባት ሦስት ዓመት ወደዚህች በለስ መጥቼ ምንም አላገኘሁም፤ ስለዚህ ቍረጣት፤ ለምን ዐፈሩን በከንቱ ታሟጥጣለች?’ አለው።

[8]“እርሱ ግን እንዲህ ሲል መለሰለት፤ ‘ጌታ ሆይ፤ ዙሪያዋን እስክኰተኵትላትና ፍግ እስከማደርግላት ድረስ ለዘንድሮ ብቻ ተዋት፤ [9]ለከርሞ ካፈራች መልካም ነው፤ አለበለዚያ ትቈርጣታለህ።’ ”

አንዲት ጐባጣ ሴት በሰንበት ቀን ተፈወሰች

[10]ኢየሱስ በሰንበት ቀን በአንድ ምኵራብ ያስተምር ነበር። [11]በዚያም የድካም መንፈስ ዐሥራ ስምንት ዓመት ሙሉ አካለ ስንኩል ያደረጋት አንዲት ሴት ነበረች፤ እርሷም ከመጕበጧ የተነሣ ፈጽሞ ቀና ማለት አትችልም ነበር። [12]ኢየሱስም ባያት ጊዜ ጠራትና፣ “አንቺ ሴት፤ ከሕመምሽ ነጻ ወጥተሻል” አላት፤ [13]እጁንም በላይዋ ጫነ፤ እርሷም ወዲያው ቀጥ ብላ ቆመች፤ እግዚአብሔርንም አመሰገነች።

[14]የምኵራቡ አለቃ ግን፣ ኢየሱስ በሰንበት ቀን ስለ ፈወሰ ተቈጥቶ ሕዝቡን፣ “ሥራ ሊሠራባቸው የሚገባ ስድስት ቀኖች አሉ፤ ስለዚህ በእነዚያ ቀኖች እየመጣችሁ ተፈወሱ እንጂ፣ በሰንበት ቀን አይደለም” አላቸው።

[15]ጌታም መልሶ እንዲህ አለው፤ “እናንተ ግብዞች፤ ከእናንተ መካከል አንድ ሰው በሬውን ወይም አህያውን በሰንበት ቀን ከማደሪያው ፈትቶ ውሃ ሊያጠጣ ይወስደው የለምን?

[a]59 ግሪኩ ሌፕቶን ይላል

ማቴ10፥21
12፥54 ማቴ16፥3
12፥58 ማቴ5፥25
12፥59 ማቴ5፥26፤ ማር12፥42
13፥1 ማቴ27፥2
13፥2 ዮሐ9፥2፡3
13፥4 ዮሐ9፥7፡11
13፥5 ማቴ3፥2፤ ሐሥ 2፥38
13፥6 ኢሳ5፥2፤ ኤር8፥13፤ ማቴ21፥19
13፥7 ማቴ3፥10
13፥10 ማቴ4፥23
13፥11 ቍ16
13፥13 ማር5፥23
13፥14 ዘፀ20፥9፤ ማቴ12፥2፤ማር5፥22
13፥15 ሉቃ14፥5

12፥54-56፤ በምዕራብ በኩል የሚመጣው ነፋስ ከሜድትራኒያን ባሕር የሚነሣ ሲሆን፣ በደቡብ በኩል የሚመጣው ደግሞ ከምድረ በዳ ነው። ሰዎች የአየሩን ሁኔታ ለመናገር እንዲህ ያሉትን ምልክቶችን መጠቀም ቢችሉም፣ የመንፈሳዊ ሕይወት ድቀትን፣ የመሲሑ መምጣትና ተሠቃይቶ መሞቱን፣ ከሮማውያን ጋር የሚደረገውን ፍጥጫና እነዚህ ሁኔታዎች በእነርሱ ሕይወት ላይ የሚያስከትሉትን ዘላለማዊ ዕጣ ፈንታ ማስተዋል አልቻሉም።

12፥57 *ራሳችሁ... አትፈርዱም?* ፈሪሳውያን ባየቀበሉትም፣ የሮም አስተዳደር ባይደግፈውም፣ ቤተ ሰብም ጫና ቢያደርግ እያንዳንዱ ሰው በእግዚአብሔር አምኖ ለመኖር መወሰን አለበት። በእስራኤል ሕዝብ ላይ ፍርድ ከመድረሱ በፊት፣ እያንዳንዱ ሰው በአፋጣኝ ውሳኔ ሊያደርግ እንደሚገባው የወቅቱ ሁኔታ ያሳስብ ነበር።

12፥58 *ለመታረቅ... አለበለዚያ፤* ጊዜ ከማለፉ በፊት፣ ዕዳን መክፈል ያስፈልጋል።

13፥1 *ገሊላ ሰዎች፤* እዚህ ላይ የተጠቀሰው ሁኔታ በዝርዝር አይታወቅ እንጂ፣ በቤተ መቅደስ መሥዋዕት በማቅረብ ላይ እንዳሉ የተገደሉት ሰዎች ሁኔታ ከጲላጦስ ድርጊት ጋር የተያያዘ ነው። እነዚህ የገሊላ ሰዎች፣ ለዚህ አሠቃቂ ሞት የተዳረጉት ምናልባት የሮምን ሕግ ጥሰው በመገኘታቸው ሊሆን ይችላል።

13፥2፡4 *ከሌሎቹ... ይልቅ ኀጢአተኞች... በደለኞች፤* በዚያን ዘመን፣ መቅሠፍት የሚደርሰው፣ እጅግ ኀጢአተኛ በሆኑ ሰዎች ላይ ብቻ ነው ተብሎ ይታመን ነበር (ዮሐ 9፥1-2፤ ይመ፤ እንዲሁም ኤልፋዝ አላግባብ ኢዮብን የከሰሰበትን ኢዮ 4፥7፤ 22፥5 ይመ)። ኢየሱስ ግን ሰዎች ሁሉ ኀጢአተኞች በመሆናቸው ንስሓ ሊገቡ እንደሚገባቸውና አለበለዚያ ግን የማያመልጡት ፍርድ እንደ ሚጠብቃቸው ተናገረ።

13፥4 *ዐሥራ ስምንት ሰዎች፤* ታሪኩ በዝርዝር የማይታወቅ ነው። *በሰሊሆም ግንብ፤* በኢየሩሳሌም ቅጥር ውስጥ በደቡብ ምሥራቅ በኩል የተገነባ ነው።

13፥6 *የበለስ ተክል፤* የእስራኤልን ሕዝብ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (የማር 11፥14 ማብ ይመ)፤ በሌላ በኩልም እያንዳንዱን ሰው ሊያመለክት ይችላል።

13፥7 *ሦስት ዓመት፤* ተክሎች ፍሬ ለማፍራት የሚያስችላቸው በቂ ጊዜ ነበር።

13፥11 *መንፈስ... አካለ ስንኩል ያደረጋት፤* ክፉ መናፍስት በሰዎች ላይ ልዩ ልዩ ሕመም ያደርሳሉ (የ4፥33 ማብ ይመ)፤ ስለ ሴትየዋ በሽታ የተሰጠው ገለጻ የሚያመለክተው ሕመም ያለባት በወገቧ ላይ መሆኑን ነው።

13፥12 *ከሕመምሽ ነጻ ወጥተሻል፤* ክፉውን መንፈስ አስወጥቶ፣ ሴትየዋንም ከሰይጣን እስራትና ከጕባጣነቷ ነጻ አወጣት።

13፥14 *በሰንበት ቀን ስለ ፈወሰ፤* በኢየሱስ ላይ ተቃውሞ የቀረበው፣በሰንበት ዕለት ስለ አከናወነው ድርጊት ነበር (16፥6-11፤ 14፥1-6፤ ማቴ 12፥1-8፡11-12፤ ዮሐ 5፥1-8፤ በተጨማሪም ዘፀ 20፥9-10 ይመ)። *የምኵራቡ አለቃ፤* የ8፥41 ማብ ይመ።

13፥15 *በሬውን... ፈትቶ፤* ለሰው ከማሰብ ይልቅ፣ ለእንስሳ ይበልጥ ይጨነቁ ነበር። ኢየሱስ ከሳሾቹን “ግብዞች” አላቸው፤ ምክንያቱም ለሕግ ከፍተኛ ቦታ የሚሰጡ ቢመስሉም፣ ዐላማቸው

[16]ታዲያ፣ ይህች ሴት የአብርሃም ልጅ ሆና ሳለች ዐሥራ ስምንት ዓመት ሙሉ በሰይጣን ታስራ ስትኖር፣ ከዚህ እስራት በሰንበት ቀን መፈታት አይገባትምን?”

[17]ይህን በተናገረ ጊዜ ተቃዋሚዎቹ ሁሉ ዐፈሩ፤ ሕዝቡ ሁሉ ግን እርሱ ባደረገው ድንቅ ሥራ ሁሉ ደስ አላቸው።

የሰናፍጭ ቅንጣትና የእርሾ ምሳሌ

13፥18፡19 ተጓ ምብ - ማር 4፥30-32
13፥18-21 ተጓ ምብ - ማቴ13፥31-33

[18]ከዚያም ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ “የእግዚአብሔር *መንግሥት* ምን ትመስላለች? ከምንስ ጋር ላመሳስላት? [19]አንድ ሰው ወስዶ በአርሻው ውስጥ የዘራትን የሰናፍጭ ቅንጣት ትመስላለች፤ አድጋ ዛፍ ሆነች፤ የሰማይ ወፎችም በቅርንጫፎቿ ላይ ሰፈሩ።”

[20]ደግሞም እንዲህ አለ፤ “የእግዚአብሔርን *መንግሥት* ከምን ጋር ላመሳስላት? [21]አንዲት ሴት ወስዳ በሙሉ እስኪቦካ ድረስ በዛ ካለ[ሀ] ዱቄት ጋር የደባለቀችውን እርሾ ትመስላለች።”

ጠባቧ በር

[22]ከዚያ በኋላ ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም እያመራ ሳለ፣ በሚያልፍባቸው ከተሞችና መንደሮች እያስተማረ ያልፍ ነበር። [23]አንድ ሰውም ቀርቦ፣ “ጌታ ሆይ፤ የሚድኑት ጥቂት ሰዎች ብቻ ናቸውን?” አለው።

እርሱም እንዲህ አላቸው፤ [24]“በጠባቧ በር ለመግባት ተጋደሉ፤ እላችኋለሁ፤ ብዙዎች ለመግባት ይፈልጋሉ ነገር ግን አይሆንላቸውም፤ [25]የቤቱ ባለቤት ተነሥቶ በሩን ከቈለፈ በኋላ በውጭ ቆማችሁ፣ ‘ጌታ ሆይ፤ ክፈትልን’ እያላችሁ በሩን ማንኳኳት ትጀምራላችሁ።

“እርሱ ግን፣ ‘ማን እንደ ሆናችሁና ከየት እንደ መጣችሁ አላውቅም’ ብሎ ይመልስላችኋል።

[26]“እናንተም፣ ‘ከአንተ ጋር አብረን በልተናል፣ ጠጥተናል፤ በአደባባያችንም አስተምረሃል’ ትላላችሁ።

[27]“እርሱም፣‘እላችኋለሁ፤ ማን እንደሆናችሁና ከየት እንደመጣችሁ አላውቅም፤ እናንት ዐመፀኞች ሁሉ ከእኔ ራቁ’ ይላል።

[28]“አብርሃምን፣ ይስሐቅንና ያዕቆብን፣ ነቢያትንም ሁሉ በእግዚአብሔር *መንግሥት* ውስጥ ስታዩ፣ እናንተ ግን ወደ ውጭ ተጥላችሁ ስትቀሩ በዚያን ጊዜ ልቅሶና ጥርስ ማፋጨት ይሆናል። [29]ሰዎች ከምሥራቅ፣ ከምዕራብ፣ ከሰሜንና ከደቡብ መጥተው በእግዚአብሔር *መንግሥት* በማእድ ይቀመጣሉ። [30]እነሆ፤ ከኋለኞች መካከል ፊተኞች የሚሆኑ፣ ከፊተኞች መካከልም ኋለኞች የሚሆኑ አሉ።”

ኢየሱስ ስለ ኢየሩሳሌም ዐዘነ

13፥34፡35 ተጓ ምብ – ማቴ 23፥37-39
13፥34፡35 ማመ – ሉቃ 19፥41

[31]በዚያን ጊዜ ከፈሪሳውያን አንዳንዶች መጥተው፣ “ሄሮድስ ሊገድልህ ስለሚፈልግ ተነሥተህ ከዚህ ሂድ” አሉት።

[32]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ “ሄዳችሁ ለዚያ ቀበሮ፣ ‘እነሆ፤ ዛሬና ነገ አጋንንትን አወጣለሁ፤ ሕመምተኞችን እፈውሳለሁ፤ በሦስተኛውም ቀን ከግቤ እደርሳለሁ’ ብላችሁ ንገሩት፤ [33]ይሁን እንጂ ነቢይ ከኢየሩሳሌም ውጭ ይሞት ዘንድ አይገባምና ዛሬና ነገ፣ ከነገ ወዲያም ወደዚያው ጕዞዬን እቀጥላለሁ።

13፥16 ማቴ4፥10፤ ሉቃ3፥8
13፥17 ኢሳ66፥5
13፥18 ማቴ3፥2፤ 13፥24
13፥19 ማቴ13፥32፤ ሉቃ17፥6
13፥21 1ቆሮ5፥6
13፥22 ሉቃ9፥51
13፥24 ማቴ7፥13
13፥25 ማቴ7፥23፤ 25፥10–12
13፥27 ማቴ 7፥23
13፥28 ማቴ8፥12
13፥29 ማቴ8፥11
13፥30 ማቴ19፥30
13፥31 ማቴ14፥1
13፥32 ዕብ2፥10
13፥33 ማቴ21፥11

[ሀ]21 ግሪኩ *ሦስት መስፈሪያ* (22 ሊትር የሚያህል) ይላል

እርሱንና የሚያደረገውን ፈውስ መቃወም ነበር።

13፥19 *የሰናፍጭ ቅንጣት፤* የማቴ 13፥31-32፤ ማር 4፥31 ማብ ይመ። ቅዱሳት መጻሕፍት፣ ዛፎች አንዳንድ ጊዜ የሕዝብ ትእምርት ናቸው (ሕዝ 17፥23፤ 31፥6፤ ዳን 4፥12፡21 ይመ)።

13፥21 *እርሾ፤* የማቴ 13፥33 ማብ ይመ፤ ትንሹ እርሾ፣ ሊጡን በሙሉ ሊያቦካ እንደሚችል በአጽንዖት ተገልጸአል፤ የእግዚአብሔር መንግሥት ምን ያህል የመለወጥ ኀይል እንዳለው ከዚህም ተምሳሌት መገንዘብ ይቻላል። *ብዛት ባለው፤* (አማራጭ ትርጕሙን ይመ) በዘፍ 18፥6 ላይ እንደ ተገለጸው ሣራ የወሰደችውን ያህል ማለት ነው (ያንኑ አማራጭ ትርጕም ይመ)።

13፥22 *በሚያልፍባቸው ከተሞችና መንደሮች፤* የኢየሱስን ሕይወት የሚያመለክተውን 1475 ይመ፤ በ11፥1 እና በ13፥21 ላይ በሚገኘው ታሪክ መካከል፣ ኢየሱስ ይሁዳን ለቆ በፔሪያና አካባቢዋ አገልግሎቱን ጀመረ፤ ይህም በ13፥22-19፥27፤ በማቴ 19፥1-20፡28፤ በማር 10ና በዮሐ 10፥40-42 ላይ ተጽፎ ይገኛል። በፔሪያ በነበረው የመጨረሻ አገልግሎቱ፣ በሰሜን በኩል ወደ ገሊላ ሄዶ፣ ከዚያም እንደ ገና ወደ ደቡብ በመጓዝ በፔሪያ አድርጎ ወደ ኢያሪኮና ወደ ኢየሩሳሌም የሄደ ይመስላል። ኢየስስ በፔሪያ አገልግሎቱ ያስተማረው ትምህርት ነው በማለት ሉቃስ የጻፈውን፣ ማቴዎስ ከፔሪያ ውጪ ኢየሱስ ባስተማረው ምንባብ ውስጥ ጽፎታል (7፥13-14፡22-23)፤ ምናልባት ኢየሱስ በተለያዩ አጋጣሚዎች የተናገራቸውን ልዩ ልዩ አባባሎች ከሉቃስ በተለየ ሁኔታ ደጋግሞ ያቀረበ ይመስላል። *ወደ ኢየሩሳሌም እያመራ፤* የመስቀልን ሞት ወደሚቀበልበት ከተማ ማለት ነው። ኢየሱስ በፔሪያ አገር ቢያስተ ምርም፣ ትኵረት ያደረገው ግን ቅድስቲቱ ከተማ ላይና ሊቀበለው ባለው መከራ ላይ ነበር።

13፥23 *የሚድኑት ጥቂት ... ናቸውን?* የኢየሱስን ትምህርት ለመስማትና ለመፈወስ የመጡት ሰዎች አያሌ ቢሆኑም፣ በታማኝነት ኢየሱስን ይከተሉ የነበሩት ሰዎች ጥቂቶች ብቻ መሆናቸውን፣ ጠያቂው ያስተዋለው ይመስላል፤ ኢየሱስም ጥያቄውን በቀጥታ አልመለሰም፤ ነገር ግን ጊዜው ካለፈ በኋላ ብዙ ሰዎች ወደእርሱ መንግሥት ለመግባት እንደሚሞክሩ ተናገረ።

13፥27 *ማንም እንደሆናችሁ ... አላውቅም፤* ማቴ 7፥23፤ 25፥12 ይመ።

13፥29 *ሰዎች ከምሥራቅ፣ ከምዕራብ፣ ከሰሜንና ከደቡብ፤* ከአራቱ ማእዘናት (መዝ 103፥3) አሕዛብንም ጨምሮ ከሁሉም ሕዝቦች ማለት ነው።

13፥31 *ሄሮድስ ሊገድልህ ስለሚፈልግ፤* የማቴ 14፥1 ማብ ይመ። በዚህ ጊዜ ኢየሱስ የሄሮድስ ግዛት በሆነው በፔሪያ አገር ነበር (የ3፥1 ማብ ይመ)። ኢየሱስ ይህን አገር ለቆ ወደ ይሁዳ እንዲሄድ፣ ፈሪሳውያን ሊያስፈራሩት ሞከሩ።

13፥32 *ቀበሮ፤* ተንኰለኛ አውሬ ነው። *ዛሬና ነገ፤* ይህ ሐረግ፣ በሴም ቋንቋ መቼ እንደሆነ ያልታወቀን፣ ነገር ግን ውሱን ወቅ ትን ያመለክታል። *ከግቤ እደርሳለሁ፤* ኢየሱስ እንዲያከናውነው፣ አስቀድሞ የተወሰነ ዕቅድ ስላለው፣ ዐላማው እስኪፈጸም ድረስ ምንም ዐይነት ጕዳት ሊደርስበት አይችልም (ከ4፥43፤ 9፥22 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥33 *ከኢየሩሳሌም ውጭ፤* ኢየሱስ መከራ የሚቀበልበት ጊዜ ገና አልደረሰም ነበር (2፥38፤ ዮሐ 7፥30፤ 8፥20 ይመ፤ ከዮሐ 8፥59፤ 10፥39፤ 11፥54 ጋር ያነጻጽሩ)። ብዙ ነቢያት በኢየሩሳሌም እንደ ሞቱ ሁሉ፣ እርሱም በኢየሩሳሌም ውስጥ ይገደላል።

[34]"ኢየሩሳሌም፣ ኢየሩሳሌም ሆይ፤ ነቢያትን የምትገድዪ፣ ወደ አንቺ የተላኩትንም በድንጋይ የምትወግሪ! ዶሮ ጫጩቶቿን በክንፎቿ ሥር እንደምትሰበስብ፣ ልጆችሽን ለመሰብሰብ ስንት ጊዜ ፈለግሁ፤ እናንተ ግን እምቢ አላችሁ፤ [35]እነሆ፤ ቤታችሁ ወና ሆኖ ቀርቶአል:: እላችኋለሁ፤ በጌታ ስም የሚመጣ የተባረከ ነው እስክትሉ ድረስ ከእንግዲህ አታዩኝም::"

ኢየሱስ በአንድ ፈሪሳዊ ቤት

14፥8-10 ማመ – ምሳ 25፥6:7

14 አንድ ሰንበት ቀን፣ ኢየሱስ ምግብ ሊበላ ከፈሪሳውያን አለቆች አንዱ ወደ ነበረ ሰው ቤት በገባ ጊዜ፣ ሰዎች በዐይን ይከታተሉት ነበር:: [2]በዚያም በአካል እብጠት የሚሠቃይ አንድ ሰው ከፊት ለፊቱ ነበር:: [3]ኢየሱስም ሕግ ዐዋቂዎችንና ፈሪሳውያንን፣ "በሰንበት ቀን ሕመምተኞችን መፈወስ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም?" ሲል ጠየቃቸው:: [4]እነርሱ ግን ዝም አሉ:: እርሱም ሰውየውን ይዞ ፈወሰውና አሰናበተው::

[5]ደግሞም፣ "ከእናንተ አንዱ፣ ልጁ[m] ወይም በሬው በሰንበት ቀን ጕድጓድ ቢገባበት ፈጥኖ የማያወጣው ማን ነው?" አላቸው:: [6]እነርሱም ለዚህ አንዳች መልስ ሊያገኙ አልቻሉም::

[7]ኢየሱስ ተጋባዦቹ የክብር ስፍራ ሲመርጡ ተመልክቶ፣ እንዲህ ሲል ይህን ምሳሌ ለእነርሱ ነገራቸው፤ [8]"አንድ ሰው ሰርግ ቢጠራህ፣ በክብር ስፍራ አትቀመጥ፤ በክብር ከአንተ የሚበልጥ ሰው ተጠርቶ ከሆነ፣ [9]ሁለታችሁንም የጋበዘው መጥቶ፣ ስፍራውን 'ለዚህ ሰው ልቀቅለት' ይልሃል፤ አንተም እያፈርህ ወደ ዝቅተኛው ስፍራ ትሄዳለህ:: [10]ነገር ግን በተጠራህ ጊዜ ዝቅተኛውን ስፍራ አይተህ ተቀመጥ፤ ጋባዥህም ሲመጣ፣ ወዳጄ ሆይ፤ ወደ ላይ ከፍ በል ይልሃል፤ አንተም በዚያን ጊዜ አብረውህ በማእድ በተቀመጡ ሰዎች ሁሉ ፊት ትከበራለህ:: [11]ምክንያቱም ራሱን ከፍ ከፍ የሚያደርግ ሁሉ ዝቅ ይላል፤ ራሱንም ዝቅ ዝቅ የሚያደርግ ሁሉ ከፍ ይላል::"

[12]ኢየሱስም የጋበዘውን ሰው ደግሞ እንዲህ አለው፤ "የምሳ ወይም የእራት ግብዣ በምታደርግበት ጊዜ፣ በአጸፋው እንዳይጋብዙህና ብድራትን እንዳይመልሱልህ፣ ወዳጆችህን ወይም ወንድሞችህን ወይም ዘመዶችህን ወይም ከበርቴ ጎረቤቶችህን አትጋብዝ። [13]ነገር ግን ግብዣ ባዘጋጀህ ጊዜ ድኾችን፣ አካለ ስንኩሎችን፣ ሽባዎችንና ዐይነ ስወሮችን ጥራ፤ [14]ትባረካለህም:: እነዚህ ብድር ሊመልሱልህ ስለማይችሉ፣ በጻድቃንም ትንሣኤ ብድራትህ ይመለስልሃል::"

የትልቅ ግብዣ ምሳሌነት

14፥16-24 ማመ - ማቴ 22፥2-14

[15]ከኢየሱስ ጋር በማእድ ከተቀመጡት መካከል አንዱ ይህን ሰምቶ "በእግዚአብሔር መንግሥት ቀርቦ ከማእድ የሚበላ ብፁዕ ነው" አለው::

[16]ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ "አንድ ሰው ትልቅ ግብዣ አዘጋጅቶ ብዙ ሰው ጠራ፤ [17]የግብዣውም ሰዓት በደረሰ ጊዜ የተጋበዙትን እንግዶች፣ እነሆ፤ ሁሉም ነገር ተዘጋጅቶአልና ኑ ብሎ እንዲጠራ አገልጋዩን ላከባቸው::

13፥34 ማቴ23፥27
13፥35 መዝ118፥26 ኤር12፥17፤22፥5፤ ሉቃ19፥38
14፥1 ማቴ12፥10፤ ሉቃ7፥36፤11፥37
14፥3 ማቴ12፥2፤ 22፥35
14፥5 ሉቃ13፥15
14፥7 ሉቃ11፥43
14፥11 ማቴ23፥12
14፥13 ቍ21
14፥14 ሐሥ24፥15
14፥15 ኢሳ25፥6፤ ማቴ3፥2፤26፥29፤ ሉቃ13፥29፤ራእ19፥9

[m]5 አንዳንድ ቅጆች *አህያው* ይላሉ

13፥34 *ስንት ጊዜ፤* በተመሳሳይ ወንጌላት ከተገለጸው በላይ፣ ኢየሱስ በኢየሩሳሌም ብዙ ጊዜ እንደ ነበር ይህ ሰቈቃ ያመለክታል (ከዮሐ 2፥13፤4፥45፤ 5፥1፤7፥10፤ 10፥22 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሆኖም በቍ 34-35 ያለው ሐሳብ የተነገረው ከኢየሩሳሌም ራቅ ብሎ በሚገኘው ፔሪያ በሚባል አገር ነው፤ በማቴ 23፥37-38 ላይ በተጻፈው መሠረት፣ ይህ የሆነው በሕማማቱ ሳምንት ማክሰኞ ዕለት ነው:: ኢየሱስ አብዛኛውን ትምህርቱንና ቃሉን ደጋግሞ አስተምሯል::

13፥35 *ቤታችሁ ወና ሆኖ፤* እግዚአብሔር፣ ቤተ መቅደሱንና የእርሱ የሆነችውን ከተማ ይተዋታል (21፥20:24፤ ኤር 12፥7፤ 22፥5 ይመ):: *እስክትሉ ድረስ ከእንግዲህ አታዩኝም፤* ዘካ 12፥10፤ ራእ 1፥7 ይመ፤ ከኢሳ 45፥23፤ ሮም 14፥11፤ ፊል 2፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ::

14፥1 *አንድ ሰንበት ቀን፤* በሰንበት ቀን ከተደረጉት ሰባት ታምራት መካከል፣ ሉቃስ የጻፈው አምስቱን ብቻ ነው (4፥31:38፤ 6፥6፤ 13፥14፤ 14፥1)፤ የተቀሩት ሁለቱ በዮሐ 5፥10፤ 9፥14 ላይ ይገኛሉ:: ፈሪሳውያን በሰንበት ዋዜማ ስለሚያደርጉት ዝግጅት የ13፥14 ማብ ይመ:: ለሰንበት ቀን የሚያስፈልገው ምግብ የሚዘጋጀው በዋዜማው ነበር::

14፥2 *በአካል እብጠት፤* የሰውነት ክፍልን የጎዳ ሕመም መኖሩን የሚያመለክት፣ ፈሳሽ የቋጠረ በሽታ ነው::

14፥3 *ሕግ ዐዋቂዎችንና* የ5፥17፤ 7፥30 ማብ ይመ:: ኢየሱስ ታምር ከማድረጉ በፊት ይህን ጥያቄ በመጠየቅ፣ በኋላ ተቃውሞ ሊያቀርቡ የሚችሉበትን መንገድ ዘጋባቸው::

14፥5 *ልጁ፤* (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)፤ በዘዳ 5፥14 ላይ ለሰውና ለእንስሳ በተናጠል ሕግ ተቀምጧል፤ ይኸውም፣ "ልጅህ" በማለትና "በሬህ" በማለት ይጀምራል:: አንዳንድ ጥንታዊ ቅጆች ልጅህ በማለት ፈንታ "አህያው" ይላሉ፤ "አህያው" የሚለው "በሬው ጕድጓድ ውስጥ ቢገባበት" ከሚለው ጋር የሚጣጣም ነው:: ኢየሱስ ያደረገው ታምር፣ በመምህራኑ አተረጓጐም ሕግን መተላለፍ ይመስላል፣ ይሁን እንጂ፣ የሙሴ ሕግ፣ ኢየሱስ ያደረገውን መልካም ሥራ አይከለክልም::

14፥7 *የክብር ስፍራ፤* ሰው የክብርን ስፍራ ለማግኘት ያለው ፍላጎት ምን ያህል አስቸጋሪ እንደሆነ፣ ኢየሱስ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ባደረገው የመጨረሻ እራት ላይ ታይቷል (22፥24)::

14፥11 *ራሱንም ዝቅ ዝቅ የሚያደርግ ሁሉ ከፍ ይላል፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በተደጋጋሚ የተነገረ መሠረታዊ ሐሳብ ነው (11፥43፤ 18፥14፤ 20፥46፤ 2ዜና 7፥14-15፤ ምሳ 3፥34፤ 25፥6-7፤ ማቴ 18፥4፤ 23፥12፤ ያዕ4፥10፤ 1ጴጥ 5፥6 ይመ)::

14፥14 *በጻድቃንም ትንሣኤ፤* ሰዎች ሁሉ ከሙታን ይነሣሉ (ዳን 12፥2፤ ዮሐ 5፥28-29፤ ሐሥ 24፥15)፤ አንዳንዶች የጻድ ቃንን ትንሣኤ (1ቆሮ 15፥23፤ 1ተሰ 4፥16፤ ራእ 20፥4-6)፣ ከአጠቃላይ ትንሣኤ የተለየ ነው ይላሉ (1ቆሮ 15፥12:21፤ ዕብ 6፥2፤ ራእ 20፥11-15):: *በጻድቃንም፤* በክርስቶስ ቤዛዊ ሞት፣ እግዚአብሔር ጻድቃን ያላቸውና፣ እምነታቸው በሥራቸው የተመሰከረላቸው ናቸው (ከማቴ 25፥34-40 ጋር ያነጻጽሩ)::

14፥15 *በእግዚአብሔር መንግሥት... ከማእድ የሚበላ፤* ወደ ፊት የሚመጣው የመሲሑ ታላቅ ግብዣ ነው፤ የሚመጣውን መንግሥት ከግብዣ ጋር አዛምዶ ማመልከት የተለመደ ነው (13፥29፤ ኢሳ 25፥6፤ ማቴ 8፥11፤ 25፥1-10፤ 26፥29፤ ራእ 19፥9)::

14፥16 *ኢየሱስም እንዲህ አለው፤* ሰውየው የሰጠውን አስተያየት እንደ ጥሩ አጋጣሚ በመጠቀም፣ ሁሉ ሰው ወደ መንግሥተ ሰማያት እንደማይገባ የሚያስጠነቅቅ ተምሳሌት ተናገረ::

18“ነገር ግን ሁሉም የየራሳቸውን ምክንያት ይፈጥሩ ጀመር፤ አንደኛው፣ ገና አሁን መሬት ስለ ገዛሁ ሄጄ ማየት አለብኝ፤ እባክህ፣ ይቅርታ አድርግልኝ አለው::

19“ሌላኛውም፣ ‘አምስት ጥማድ በሬዎች ገዝቻለሁ፤ እነርሱን ልፈትናቸው ስለ ሆነ እባክህ ይቅርታ አድርግልኝ’ አለ::

20“ሌላው ደግሞ፣ ‘ገና ሙሽራ ስለሆንሁ ልመጣ አልችልም’ አለ::

21“አገልጋዩም ተመልሶ መጥቶ ይህንኑ ለጌታው ነገረው:: በዚህን ጊዜ የቤቱ ጌታ ተቈጥቶ አገልጋዩን፣ ‘ቶሎ ብለህ ወደ ከተማው አውራ ጐዳናዎችና መተላለፊያ መንገዶች ውጣ፤ ድኾችንና አካለ ስንኩሎችን፣ ዐይነ ስውሮችንና ዐንካሶችን ወደዚህ አስገባቸው’ አለው::

22“አገልጋዩም፣ ‘ጌታዬ፤ ያዘዝኸው ሁሉ ተፈጽሟል፤ ገና አሁንም ቦታ አለ’ አለው::

23“ጌታውም አገልጋዩን፣ ‘ወደ ጐዳናዎችና ወደ ገጠር መንገዶች ውጣ፤ ቤቴም እንዲሞላ ያገኘኸውን ሁሉ በግድ አምጥተህ አስገባ፤ 24እላችኋለሁና ከተጋበዙት ከእነዚያ ሰዎች መካከል አንድ ሰው እንኳ ግብዣዬን አይቀምስም አለው::”

ደቀ መዝሙር መሆን የሚያስከፍለው ዋጋ

25ብዙ ሕዝብ አብሮት እየተጓዙ ሳለ፣ ኢየሱስ ዘወር ብሎ እንዲህ አላቸው፤ 26“ወደ እኔ የሚመጣ ሁሉ አባቱንና እናቱን ሚስቱንና ልጆቹን፣ ወንድሞቹንና እኅቶቹን፣ የራሱንም ሕይወት እንኳ ሳይቀር ባይጠላ፣ ደቀ መዝሙሬ ሊሆን አይችልም፤ 27የራሱንም መስቀል ተሸክሞ የማይከተለኝ ደቀ መዝሙሬ ሊሆን አይችልም::

28“ከእናንተ አንድ ሰው ሕንጻ ለመሥራት ቢፈልግ፣ መደምደም መቻል አለመቻሉን በመጀመሪያ ተቀምጦ ዋጋውን የማይተምን ማን ነው? 29መሠረቱን ጥሎ መደምደም ቢያቅተው፣ ያዩት ሁሉ ይዘባበቱበታል፤ 30እንዲህም ይላሉ፤ ‘ይህ ሰው ማነጽ ጀምሮ ነበር፤ መደምደም ግን አቃተው::’

31“ወይም አንድ ንጉሥ ከሌላው ንጉሥ ጋር ጦርነት ሊገጥም በሚነሣበት ጊዜ፣ ሃያ ሺህ ሰራዊት አስከትቶ የሚመጣበትን ንጉሥ፣ በዐሥር ሺህ ሰራዊት መመከት እንደሚችል ተቀምጦ የማይመክር ማን ነው? 32መቋቋም የማይችል ከሆነ፣ ሌላው ንጉሥ ገና ሩቅ ሳለ፣ መልእክተኞች ልኮ ዕርቅ ይጠይቃል:: 33እንደዚሁም፣ ከእናንተ ማንም ያለውን ሁሉ የማይተው፣ ደቀ መዝሙሬ ሊሆን አይችልም::

34“ጨው መልካም ነው፤ ጨው ጣዕሙን ካጣ ግን እንዴት ተመልሶ የጨውነት ጣዕም ሊኖረው ይችላል?

35ለመሬትም ሆነ ለማዳበሪያነት የማይጠቅም በመሆኑ ወደ ውጭ ይጣላል::

“ሰሚ ጆሮ ያለው ይስማ::”

የጠፋው በግ ምሳሌ

15፥4-7 ተጓ ምብ – ማቴ 18፥12-14

15 አንድ ቀን፣ ቀረጥ ሰብሳቢዎችና “ኃጢአተኞች” ሁሉ ሊሰሙት በዙሪያው ተሰበሰቡ:: 2ፈሪሳውያንና ጸሐፍትም፣ “ይህ ሰው ኀጢአተኞችን ይቀበላል፤ ከእነርሱም ጋር ይበላል” እያሉ አጕረመረሙ::

3ኢየሱስም እንዲህ ሲል ይህን ምሳሌ ነገራቸው፤ 4“ከእናንተ መካከል አንዱ መቶ በጎች ቢኖሩትና ከእነርሱ አንዱ ቢጠፋበት፣ ዘጠና ዘጠኙን በሜዳ ላይ ጥሎ የጠፋውን እስኪያገኝ ድረስ ሊፈልገው የማይሄድ ማን ነው? 5ባገኘውም ጊዜ ደስ ብሎት በጫንቃው ተሸክሞ፣ 6ወደ ቤቱ ይመለሳል፤ ወዳጆቹንና ጎረቤቶቹንም በአንድነት ጠርቶ፣ ‘የጠፋውን በጌን አግኝቻለሁና ከእኔ ጋር ደስ ይበላችሁ’ ይላቸዋል:: 7እላችኋለሁ፤ እንደዚሁም ንስሓ ከማያስፈልጋቸው ከዘጠና ዘጠኝ ጻድቃን ይልቅ፣ ንስሓ በሚገባ በአንድ ኀጢአተኛ በሰማይ ደስታ ይሆናል::

14፥21 ቍ13
14፥24 ማቴ21፥43፤ሐሥ 13፥46
14፥26 ማቴ10፥37፤ዮሐ12፥25
14፥27 ማቴ10፥38፤ሉቃ9፥23
14፥33 ፊል3፥7፡8
14፥34 ማር9፥50
14፥35 ማቴ5፥13፤ማቴ11፥15
15፥1 ሉቃ5፥29
15፥2 ማቴ9፥11
15፥3 ማቴ13፥3
15፥4 መዝ23፤119፥176፤ኤር31፥10፤ሕዝ34፥11-16፤ሉቃ5፥32፤19፥10
15፥6 ቍ9
15፥7 ቍ10
15፥9 ቍ6
15፥10 ቍ7
15፥11 ማቴ21፥28

14፥18 *መሬት ስለ ገዛሁ፤* ሰውየው የመጀመሪያውን ጥሪ ተቀብሎ ይሆናል (ቍ 16)፤ የመጨረሻው ጥሪ ሲቀር ብለት ግን (እንደ አይሁድ ልማድ የግብዣው ዝግጅት ሲጠናቀቅ ማለት ነው)፣ ለሌሎች ፍላጎቶቹ ቅድሚያን ሰጠ፤ ከቀረቡት ምክንያቶች ውስጥ፣ አንዳቸውም እንኳ እውነተኛ አልነበሩም፤ ለምሳሌ፣ ማንም ሰው ቢሆን የዕርሻውን ቦታ ሳያይ ወይም በሬ ዎችን አስቀድሞ ሳይሞክር አይገዛም (ቍ 19)::

14፥24 *ከተጋበዙት... ሰዎች፤* አይሁዳውያን የእግዚአብሔርን ጥሪ ችላ ቢሉ፣ ከእግዚአብሔር መንግሥት እንደሚወገዱና በምትካቸውም አሕዛብ ወደ መንግሥቱ እንደሚገቡ ኢየሱስ አስጠነቀቀ (20፥9-19 ይመ)::

14፥26 *አባቱንና... ባይጠላ፤* ማንም ሰው ከቅርብ ቤተ ሰቡ አብልጦ ኢየሱስን መውደድ እንዳለበት የሚያመለክት አባባል ነው (ይህን ዘይቤ በተመለከተ ሚል 1፥2-3 ይመ)፤ በተጨማሪም ማቴ 10-37 ይመ::

14፥27 *መስቀል ተሸክሞ፤* 9፥23፤ ማቴ 10፥38 እና ማብ ይመ::

14፥28 *ዋጋውን የማይተምን፤* ማንኛውም ሰው በረከትን ብቻ በመናፈቅ፣ ሳያስተውል እንዲከተለው ኢየሱስ አይፈልግም:: አንድ ቤተ ሠሪ ወጪውን እንደሚተምን ወይም አንድ ንጉሥ የጦር ኀይሉን ጥንካሬ እንደሚመዝን ሁሉ (ቍ 31)፣ አንድ ክርስቲያንም ኢየሱስ ከተከታዮቹ ምን እንደሚፈልግ ሊያስተውል ይገባዋል::

14፥33 *ያለውን ሁሉ የማይተው፤* ኢየሱስ ከአንድ አማኝ የሚጠይቀው ዋጋ፣ ራስን ሙሉ በሙሉ መስጠትን ነው::

14፥34 *ጨው መልካም ነው፤* የማር 9፥50 ማብ ይመ::

15፥1 *ቀረጥ ሰብሳቢዎችና “ኀጢአተኞች”፤* የ3፥12፤ ማር 2፥15 ማብ ይመ::

15፥2 *አጕረመረሙ፤* ድምፃቸውን አሰምተው ሳይሆን፣ እርስ በርሳቸው ነው:: *ከእነርሱም ጋር ይበላል፤* ከአንድ ሰው ጋር አብሮ መብላት፣ ከተራ ግንኙነት የሚበልጥና ሰውዬውን ማክበር ያመለክታል (ከሐሥ 11፥3፤ 1ቆሮ 5፥11፤ ገላ 2፥12 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥3 *ይህን ምሳሌ፤* ኢየሱስ ለፈሪሳውያን ጕርምርምታ መልስ የሰጠው፣ የእግዚአብሔርን ፍቅር ከእነርሱ ግንኙነት ጋር በማነጻጸር ነው::

15፥4 *የጠፋውን፤* ስለ በጎች እረኛ የተነገረው ይህ ዐቢይ ሐሳብ፣ በመዝ 23፤ ኢሳ 40፥11፤ ሕዝ 34፥11-16 ላይም ይገኛል::

15፥7 *ንስሓ ከማያስፈልጋቸው ...ጻድቃን፤* ንስሓ መግባት አያስፈልግም ለሚሉ፣ ለፈሪሳውያንና ለሕግ መምህራን፣ በምፀት የተነገረ ቃል ሳይሆን አይቀርም:: *በሰማይ ደስታ፤* አንድ ኀጢአተኛ ንስሓ ሲገባ፣ እግዚአብሔር በርኅራኄና በደስታ ሲቀበለው፣ ፈሪሳውያንና የሕግ መምህራን ግን እንዴት እንደሚመለከቱት የሚያነጻጽር ነው (ቍ 2)::

የጠፋው ሳንቲም ምሳሌ

8“ወይም ዐሥር የብር ሳንቲሞች ያላት ሴት ከዐሥሩ አንዱ ቢጠፋባት፣ እስክታገኘው ድረስ መብራት አብርታ፣ ቤቷን ጠርጋ፣ አጥብቃ የማትፈልግ ሴት ማን ናት? 9ባገኘችውም ጊዜ ወዳጆቿንና ጐረቤቶቿን፣ በአንድነት ጠርታ፣ ‘የጠፋብኝን የብር ሳንቲም አግኝቻለሁና ከእኔ ጋር ደስ ይበላችሁ’ ትላቸዋለች:: 10እላችኋለሁ፤ እንደዚሁም ንስሓ በሚገባ በአንድ ኀጢአተኛ በእግዚአብሔር መላእክት ፊት ደስታ ይሆናል::

ጠፍቶ የተገኘው ልጅ ምሳሌነት

11ደግሞም ኢየሱስ እንዲህ አላቸው፤ “አንድ ሰው ሁለት ልጆች ነበሩት:: 12ከእነርሱም ታናሹ ልጅ አባቱን፣ ‘አባቴ ሆይ፤ ከሀብትህ ድርሻዬን ስጠኝ’ አለው፤ አባትየውም ሀብቱን ለልጆቹ አካፈላቸው::

13“ብዙም ቀን ሳይቈይ፣ ታናሹ ልጅ ድርሻውን ሁሉ ጠቅልሎ ወደ ሩቅ አገር ሄደ፤ በዚያም በማጋጣነት ንብረቱን አባከነ:: 14እርሱም ያለውን ሁሉ ከጨረሰ በኋላ፣ በዚያ አገር ሁሉ ጽኑ ራብ ሆነ፤ ይቸገርም ጀመር:: 15ስለዚህ ከዚያ አገር ነዋሪዎች አንዱን ተጠጋ፤ ሰውየውም ዐሣማ እንዲቀልብለት ወደ ዕርሻው ላከው:: 16ዐሣማዎቹ የሚመገቡትን ዐሠር እንኳ ለመብላት ይመኝ ነበር፤ ነገር ግን ይህን እንኳ የሚሰጠው ሰው አልነበረም::

17“ልብ በገዛ ጊዜ ግን እንዲህ አለ፤ ‘ስንቱ የአባቴ ሠራተኛ ምግብ ተርፎታል፤ እኔ ግን እዚህ በራብ ልሞት ተቃርቤአለሁ! 18ተነሥቼ ወደ አባቴ ልሂድና፣ እንዲህ ልበለው፤ “አባቴ ሆይ፤ በሰማይና በአንተ ፊት በድያለሁ፤ 19ከእንግዲህ ልጅህ ተብዬ ልጠራ አይገባኝም፤ ከተቀጠሩት አገልጋዮችህ እንደ አንዱ ቍጠረኝ::’ 20ስለዚህም ተነሥቶ ወደ አባቱ ሄደ::

“ነገር ግን፣ እርሱ ገና ሩቅ ሳለ፣ አባቱ አይቶት ራራለት፤ ወደ እርሱም እየሮጠ ሄዶ ዐቅፎ ሳመው::

21“ልጁም፣ ‘አባቴ ሆይ፤ በሰማይና በአንተ ፊት በድያለሁ፤ ከእንግዲህ ልጅህ ተብዬ ልጠራ አይገባኝም’ አለው::+

22“አባቱ ግን አገልጋዮቹን እንዲህ አላቸው፤ ‘ፈጥናችሁ ከሁሉ ምርጥ የሆነውን ልብስ አምጡና አልብሱት፤ ለጣቱ ቀለበት፣ ለእግሩም ጫማ አድርጉለት፤ 23የሰባውንም ፍሪዳ አምጡና ዕረዱ፤ እንብላ፤ እንደሰት፤ 24ይህ ልጄ ሞቶ ነበር፤ አሁን ግን ሕያው ሆኖ አለ፤ ጠፍቶም ነበር፤ ተገኝቶአል::” ከዚያም ይደሰቱ ጀመር::

25“በዚህ ጊዜ ታላቁ ልጅ በዕርሻ ቦታ ነበረ፤ ከዚያም ተመልሶ ወደ ቤት በተቃረበ ጊዜ፣ የሙዚቃና የጭፈራ ድምፅ ሰማ፤ 26እርሱም ከአገልጋዮቹ አንዱን ጠርቶ ነገሩ ምን እንደ ሆነ ጠየቀው:: 27አገልጋዩም፣ ‘ወንድምህ መጥቶአል፤ በሰላም በጤና ስለ መጣም አባትህ የሰባውን ፍሪዳ ዐርዶለታል’ አለው::

28“ታላቅ ወንድሙም ተቈጣ፤ ወደ ቤትም መግባት አልፈለገም፤ አባቱም ወደ ውጭ ወጥቶ እንዲገባ ለመነው:: 29እርሱ ግን መልሶ አባቱን እንዲህ አለው፤ ‘እነሆ፤ ይህን ያህል ዘመን እንደ ባሪያ አገለግዬሃለሁ፤ ከትእዛዝህም አንዱን እንኳ አላጓደልሁም፤ አንተ ግን ከባልንጀሮቼ ጋር እንድደሰት አንዲት የፍየል ግልገል እንኳ አልሰጠኸኝም፤ 30ነገር ግን ይህ ልጅህ ንብረትህን ከጋለሞቶች ጋር አውድሞ ሲመጣ፣ የሰባውን ፍሪዳ አረድህለት::’

31“አባቱም እንዲህ አለው፤ ‘ልጄ ሆይ፤ አንተ ሁልጊዜ ከእኔ ጋር ነህ፤ የእኔ የሆነው ሁሉ የአንተ ነው፤ 32ይህ ወንድምህ ግን ሞቶ ነበር፤ ሕያው ሆነ፤ ጠፍቶ ነበር ተገኘ፤

15፥12 ቍ30፤ ዘዳ21፥17
15፥13 ቍ30፤ ሉቃ16፥1
15፥15 ዘሌ11፥7
15፥18 ዘሌ26፥40፤ ማቴ3፥2
15፥20 ዘፍ45፥14፡ 15፥46፥29፤ሐሥ 20፥37
15፥21 መዝ51፥4
15፥22 ዘፍ41፥42፤ ዘካ3፥4፤ራእ6፥11
15፥24 ቍ32፤ኤፌ 2፥1፡5፤5፥14፤ 1ጢ5፥6
15፥28 ዮና4፥1
15፥30 ቍ12፡13፤ ምሳ29፥3
15፥32 ቍ24፤ ሚል3፥17

+21 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *ከተቀጠሩት አገልጋዮችህ እንኳ እንደ አንዱ ቍጠረህ ተቀበለኝ* የሚል አላቸው

15፥8 *ዐሥር የብር ሳንቲሞች፤* በግሪካውያን ዘንድ ዳርካማ በመባል የሚታወቀው ሳንቲም ከሮማውያን ዲናር ጋር የተቀራረበ ዋጋ ያለው ሲሆን፣ የአንድ ቀን የሥራ ክፍያ ዋጋ ነበር (ማቴ 20፥2):: *አጥብቃ የማትፈልግ ...?* በቅርብ ምሥራቅ ያሉ ቤቶች መስኮት የሌላቸውና ወለላቸውም ዐፈር በመሆኑ፣ የጠፋን ዕቃ ፈልጎ ማግኘት ቀላል አይደለም::

15፥12 *ከሀብትህ ድርሻዬን፤* አባትየው የሚያወርሳቸውን ሀብት አከፋፍሉ (ለታላቅ ልጅ ዕጥፍ፤ ዘዳ 21፥17 ይመ፤ የሉቃ 12፥13 ማብ ይመ) ነገር ግን ለራሱ እስከ ሕይወቱ ፍጻሜ ድረስ የሚያስፈልገውን ያስቀረ ይመስላል፤ ይሁን እንጂ ታናሹ ልጅ በጠየቀው መሠረት፣ በውርስ የሚያገኘውን ድርሻ አስቀድሞ መስጠት የተለመደ አይደለም::

15፥13 *ድርሻውን ሁሉ ጠቅልሎ፤* ከአባቱ በውርስ ያገኘውን፣ ልጁ ጠቅልሎ የሄደበት ዐላማ ግልጽ ነው፤ ይህም ዐላማ ወደቤቱ እንደገና ላለመመለስና ከወላጆቹ ቍጥጥር ነጻ በመሆን ያገኘውን ሀብት እንደፈለገ ሊጠቀምበት አስቦ ነው:: *በማጋጣነት፤* ታላቅ ወንድሙ በመናደዱ ምክንያት አጋኖ ቢናገርም በቍ 30 ላይ በግልጽ ተብራርቷል::

15፥15 *ዐሣማ እንዲቀልብለት፤* ለአንድ አይሁዳዊ፣ ይህ የመጨረሻው የተዋረደ ሥራ ከመሆኑም በላይ፣ ዐሣማ እንደ ርኩስ እንስሳ ይቈጠር ነበር (ዘሌ 11፥7)::

15፥16 *ዐሠር፤* ለእንስሳት የሚሰጥ የእህል ገለባ ነው::

15፥22-23፤ *ምርጥ የሆነውን ልብስ...ቀለበት ...ጫማ... እንብላ፤* እያንዳንዱ ስጦታ፣ ማዕረግንና ተቀባይነት ማግኘትን ያመለክታል (ከዘፍ 41፥42፤ ዘካ 3፥4 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይኸውም፣ ረጅሙ ልብስ ከፍተኛ ማዕረግን፣ ማኅተም ያለበት ቀለበት ሥልጣንን፣ ጫማው ደግሞ ልጅነትን (ባሪያዎች ያለ ጫማ ይሄዱ ነበር)፣ የሰባውም ፍሪዳ ልዩ በዓልን ያመለክታል::

15፥28 *ታላቅ ወንድሙም፤* የአባትየው ይቅር ባይ ፍቅር፣ የእግዚአብሔርን መለኮታዊ ምሕረት ሲያሳይ፣ ጥላቻ የተሞላው የወንድምየው ሁኔታ ደግሞ፣ ኢየሱስን የሚቃወሙትን የፈሪሳውያንና የሕግ መምህራንን ሁኔታ ያመለክታል::

15፥29 *አንዲት የፍየል ግልገል እንኳ፤* ከሰባ ፍሪዳ ጋር ሲነጻጸር፣ በዝቅተኛ ደረጃ የሚታይ ምግብ ነው::

15፥30 *ይህ ልጅህ፤* ጥላቻው ከፍተኛ በመሆኑ፣ እንደ ወንድሙ እንኳ አልቈጠረውም::

15፥31 *የእኔ የሆነው ሁሉ የአንተ ነው፤* አባትየው ለሁለቱም ወንድማማቾች እኩል ፍቅር አለው፤ ስለዚህ ይህ ምሳሌ፣ ‘የጠፋው ልጅ” ከሚባል “የአባት ፍቅር” ቢባል ይሻላል፤ ይህ ምሳሌ፣ የእግዚአብሔርን ፍቅር ከራስ ወዳድነታቸው የተነሳ ለመረዳት ያልቻሉትን ፈሪሳውያንን፣ አንድ ኀጢአተኛ ንስሓ ሲገባ በእግዚአብሔር ዘንድ ከሚኖረው ደስታ ጋር በማነጻጸር ያሳያል::

15፥32 *ሞቶ ነበር ሕያው ሆነ፤* የታናሹ ልጅ ወደ አባቱ መመለስ፣ ሥዕላዊ በሆነ አገላለጽ ክርስቲያናዊ መለወጥን ያመ

የኢየሱስ ተምሳሌቶች			
ተምሳሌት	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ
ከዕንቅብ በታች ያከለ መብራት	5÷14-15	4÷21-22	8÷16፤ 11÷33
ብልሁና ሰነፉ ቤት ሠሪዎች	7÷24-27		6÷47-49
አዲስ ልብስ በአሮጌ ዕራፊ ላይ	9÷16	2÷21	5÷36
አዲስ የወይን ጠጅ በአሮጌ አቍማዳ	9÷17	2÷22	5÷37-38
ዘሪውና ዘር የወደቀባቸው መሬቶች	13÷3-8፡ 18-23	4÷3-8፡ 14-20	8÷5-8፡ 11-15
ዐረሞች	13÷24-3፡ 36-43		
የሰናፍጭ ቅንጣት	13÷31-32	4÷30-32	13÷18-19
እርሾ	13÷33		13÷20-21
የተደበቀ ሀብት	13÷44		
ውድ የሆነ ዕንቍ	13÷45-46		
መረብ	13÷47-50		
ባለ ንብረት	13÷52		
የጠፋው በግ	18÷12-14		15÷4-7
ዐመፀኛው አገልጋይ	18÷23-34		
ሁለት ወንዶች ልጆች	20÷1-16		
የወይን ቦታው ሠራተኞች	21÷28-32		
የወይን ዕርሻ ገበሬዎች	21÷33-44	12÷1-11	20÷9-18
የሰርግ ግብዣ	22÷2-14		
የበለስ ዛፍ	24÷32-35	13÷28-29	21÷29-31
ታማኝና ልባም አገልጋይ	24÷45-51		12÷42-48
ዐሥሩ ቈነጃጅት	25÷1-13		
ታላንት	25÷14-30		19÷12-27
በጎችና ፍየሎች	25÷31-46		
የሚበቅለው ዘር		4÷26-29	
ትጕሑ አገልጋይ		13÷35-37	12÷35-40
ገንዘብ አበዳሪ			7÷41-43
ደጉ ሳምራዊ			10÷30-37
እወነተኛ ባልንጀራ/ወዳጅ			11÷5-8
ሰነፉ ባለ ጠጋ/ሀብታም			12÷16-21
የማታፈራዋ በለስ (ፍሬ አልባዋ)			13÷6-9
በግብዣ ዝቅተኛ ስፍራ			14÷7-14
ታላቅ እራት			14÷16-27
የደቀ መዝሙርነት ዋጋ			14÷28-33
የጠፋው ድሪም			15÷8-10
የጠፋው ልጅ			15÷11-32
ዐመፀኛው መጋቢ			16÷1-8
ባለ ጋው ሰውና አልዓዛር			16÷19-31
...ያው			17÷7-10
...መበለት			18÷2-8
...ፕ ሰብሳቢው			18÷10-14

ስለዚህ ደስ ሊለንና ፍሥሐ ልናደርግ ይገባናል::" '

የብልጉ መጋቢ ምሳሌነት

16 ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ እንዲህ አለ፤ "አንድ ሀብታም ሰው አንድ መጋቢ ነበረው፤ ይኸው መጋቢ የሀብታሙን ሰው ንብረት እንደሚያባክን ለዚሁ ሀብታም ሰው ወሬ ደረሰው:: [2]ስለዚህ አስጠራውና፣ 'ይህ የምሰማብህ ምንድን ነው? ከእንግዲህ አንተ መጋቢ ልትሆነኝ ስለማትችል፣ የምታስተዳድረውን ንብረት መቈጣጠሪያ ሒሳብ አስረክበኝ' አለው::

[3]"መጋቢውም በልቡ እንዲህ አለ፤ 'ጌታዬ ከመጋቢነት ሊሽረኝ ነው፤ ለማረስ ጕልበት የለኝም፤ መለመን ደግሞ ዐፍራለሁ፤ ስለዚህ ምን ላድርግ? [4]ከመጋቢነት የተሻርሁ እንደ ሆነ ሰዎች በቤታቸው እንዲቀበሉኝ የማደርገውን ዐውቃለሁ::'

[5]"ስለዚህ የጌታው ዕዳ ያለባቸውን ሰዎች እያንዳንዳቸውን ጠራ፤ የመጀመሪያውንም ሰው 'የጌታዬ ዕዳ ምን ያህል አለብህ?' አለው::

[6]"እርሱም፣ 'አንድ መቶ ማድጋ* ዘይት አለብኝ' አለ::

"መጋቢውም፣ 'የውል ወረቀትህን እንካ፤ ቶሎ ተቀምጠህ "አምሳ ማድጋ" ብለህ ጻፍ' አለው::

[7]"ከዚያም ሌላውን፣ 'አንተስ ስንት አለብህ?' አለው::

"እርሱም፣ 'አምሳ ዳውላ† ስንዴ' አለው::

"መጋቢውም፣ 'የብድር ደብዳቤህን እንካ፤ "አርባ ዳውላ" ብለህ ጻፍ' አለው::

[8]ጌታውም አጭበርባሪውን መጋቢ በብልኀነቱ አደነቀው፤ የዚህ ዓለም ልጆች ከመሰሎቻቸው ጋር በሚኖራቸው ግንኙነት ከብርሃን ልጆች ይልቅ ብልኆች ናቸውና:: [9]ስለዚህ እላችኋለሁ፤ 'የዚህ ዓለም ገንዘብ ባለቀ ጊዜ በዘላለም ቤት ተቀባይነት እንዲኖራችሁ፣ በዚሁ ገንዘብ ወዳጆችን ለራሳችሁ አፍሩበት::

[10]"በትንሽ ነገር ታማኝ የሆነ በትልቁም ይታመናል፤ በትንሽ ነገር ያልታመነ በትልቁም አይታመንም:: [11]እንግዲህ፣ በዚህ ዓለም ሀብት ካልታመናችሁ፣ እውነተኛውንማ ሀብት ማን ዐደራ ብሎ ይሰጣችኋል? [12]በሌላው ሰው ሀብት ካልታመናችሁ፣ የራሳችሁ የሆነውን ሀብት ማን ይሰጣችኋል?

[13]"በአንድ ጊዜ ሁለት ጌቶችን ማገልገል የሚችል ማንም ባሪያ የለም፤ አንዱን ጠልቶ ሌላውን ይወዳል፤ ወይም አንዱን ይጠጋል፤ ሌላውን ይንቃል:: የእግዚአብሔርም የገንዘብም ባሪያ መሆን አትችሉም::"

[14]ገንዘብ የሚወዱ ፈሪሳውያን ይህን ሁሉ ሰምተው በኢየሱስ አፌዙበት:: [15]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "እናንተ በሰዎች ፊት ራሳችሁን የምታጸድቁ ናችሁ፤ እግዚአብሔር ግን ልባችሁን ያውቃል፤ በሰዎች ዘንድ የከበረ፣ በእግዚአብሔር ፊት የረከሰ ነውና::

[16]"ሕግና ነቢያት እስከ ዮሐንስ ድረስ ሲነገሩ ኖረዋል፤ ከዚያ በኋላ ግን የእግዚአብሔር መንግሥት የምሥራች ተሰብኮአል፤ ሰውም ሁሉ ወደዚያ ለመግባት ይሻማል:: [17]ነገር ግን ከሕግ አንዲት ነጥብ ከምትወድቅ ሰማይና ምድር ቢያልፍ ይቀላል::

[18]"ሚስቱን ፈቶ ሌላይቱን የሚያገባ ሁሉ ያመነዝራል፤ ከባሏ የተፋታችውንም ሴት የሚያገባ ያመነዝራል::"

16፥1 ሉቃ15፥30:30
16፥8 መዝ17፥14፤ መዝ18፥26፤ ዮሐ12፥36፤ ኤፌ5፥8፤ 1ተሰ5፥5
16፥9 ቈላ11:13፤ ማቴ19፥21፤ ሉቃ12፥33
16፥10 ማቴ25፥21:23፤ ሉቃ19፥17
16፥11 ቈላ9:13
16፥13 ቈላ9:11 ፤ማቴ6፥24
16፥14 ሉቃ23፥35፤1ጢሞ3፥3
16፥15 ሉቃ10፥29፤ራእ2፥23
16፥16 ማቴ4፥23፤5፥17፡11፥12:13
16፥17 ማቴ5፥18
16፥18 ማቴ5፥31:32፤19፥9፤ማር10፥11 ሮሜ7፥2:3፤ 1ቆሮ 7፥10:11

*6 ምናልባት *3 ሺህ ሊትር ይሆናል*
†7 ምናልባት *35 ሺህ ሊትር ይሆናል*

ለክታል (ሮሜ 6፥13፤ ኤፌ 2፥1:5 ይመ):: "ጠፍቶ ነበር ተገኘ" የሚለው ሐረግ፣ "ሞቶ ነበር ሕያው ሆነ" ማለትም ነው (19፥10፤ ማቴ 10፥6፤ 18፥10-14)::

16፥1 *ለደቀ መዛሙርቱ፤* ዐሥራ ሁለቱን ሐዋርያት ብቻ ማለት አይደለም (6፥13፤10፥1 ይመ):: *መጋቢ፤* የአንድ ሀብታም ንብረትና ሥራ፣ የበላይ ሆኖ የሚቈጣጠር፣ የሚመራ ማለት ነው:: *እንደሚያባክን፤* የጠፋው ልጅ 'አባካኙ' እንዳደረገው (15፥13)፣ ይህም ሰው የጌታውን ሀብት አባከነ::

16፥3 *ስለዚህ ምን ላድርግ?* እምነት አጕዳይ መጋቢ (ቍ 8)፣ ጌታውን እስከሚያታልል ድረስ፣ ሥልጣኑን ለራሱ ጥቅም ሲያውል፣ ኀፍረት አልተሰማውም ነበር:: ከሥራው እንደሚባረር ባወቀ ጊዜም፣ ለጌታው ያለባቸውን ብድር በመቀነስ፣ ተበዳሪዎቹን በመልካም ችሮታው የራሱ ባለዕዳ አደረጋቸው:: ተበዳሪዎቹ ያለባቸው ዕዳ መቀነሱ፣ በራሱ ማጭበርበር ነው ወይም አይደለም በሚለው ላይ ተርጓሚዎች የተለያየ ሐሳብ ያቀርባሉ፤ መጋቢው የሰረዘው ዕዳ፣ በትክክል የጌታው የነበረው አንጡራ ሀብት ነው? ወይስ በሙሴ ሕግ መሠረት "ወገንህ ከሆነው አይሁድ ትርፍ አትጠይቅ" (ዘዳ 23፥19) የሚለውን በመተላለፍ፣ የጌታውን ባለዕዳዎች ከመጠን በላይ ወለድ ጠይቆአቸው የነበረውን፣ አሁን ይህን ወለድ በመሰረዝ ጌታውን በማያስቀይም ሁኔታ በተበዳሪዎቹ ላይ የነበረውን ዕዳ ቀንሶ ይሆን? በማለት ይጠይቃሉ:: ያም ሆኖ ይህ፣ ሐሳቡ አንድ ነው፤ መጋቢው ሥልጣኑን ለግሉ ተጠቅሞ፣ ለወደፊት ኑሮው ሁኔታዎች አመቻችቶአል::

16፥6 *አንድ መቶ ማድጋ ዘይት፤* የ450 የወይራ ዛፍ ውጤት ማለት ነው::

16፥7 *አምሳ ዳውላ ስንዴ፤* ከአንድ ጋሻ መሬት የሚገኝ ምርት ሊሆን ይችላል::

16፥8 *ከብርሃን ልጆች፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ ማለት ነው (ዮሐ 12፥36፤ ኤፌ 5፥8፤1ተሰ 5፥5)::

16፥9 *የዚህ ዓለም ገንዘብ፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ፣ እግዚአብሔር የሰጣቸውን ማንኛውንም ነገር በአግባብ ለመጠቀም ንቁ መሆን አለባቸው:: *ወዳጆችን... አፍሩበት፤* ለችግረኞች በምድር በጎ ስናደርግ፣ እነርሱ በመንግሥተ ሰማያት በደስታ ይቀበሉናል፤ በዚህ ዐይነት፣ ምድራዊ ሀብትን ጥቅም ላይ ስናውል፣ ዘላለማዊ ዋጋ እናገኛለን::

16፥10 *በትልቁም ይታመናል፤* ከ19፥17፤ ማቴ 25፥21 ጋር ያነጻጽሩ፤ ታማኝነት የሚለካው በዐደራነት በተሰጠው ገንዘብ መጠን ሳይሆን፣ በሚጠቀምበት ሰው ማንነት ነው::

16፥11 *እውነተኛውንማ ሀብት፤* እጅግ ከፍተኛ ዋጋ ያለው፣ መንፈሳዊና የዘላለም የሆነውን ማለት ነው::

16፥13 *ሁለት ጌቶችን፤* ማቴ 6፥24 ይመ፤ ከያዕ 4፥4 ጋር ያነጻጽሩ::

16፥16 *እስከ ዮሐንስ ድረስ፤* የመሲሑን የኢየሱስን መንገድ ያዘጋጀው የመጥምቁ ዮሐንስ አገልግሎት፣ ከአሮጌው ወደ አዲሱ ኪዳን መሸጋገሪያ ነበር (የኤር 31፥31-34፤ ዕብ 8፥6-12 ማብ ይመ):: *ወደዚያ ለመግባት ይሻማሉ፤* የዚህ ሐሳብ ትርጕም አከራካሪ ነው፤ ምናልባት ሰዎች ለእግዚአብሔር መንግሥት ወንጌል ምላሽ ለመስጠት ያሳዩትን ፍላጎት ያመለክት ይሆናል፤ አያሌ ሰዎችም ኢየሱስ የሚያስተላልፈውን መልእክት ለመስማትና ለመቀበል ወደ እርሱ ይመጡ ነበር::

16፥17፤ የኢየሱስ የአገልግሎት ዘመን አዲሱን የኪዳን ዘመን ያመጣና የአሮጌውን የኪዳን ዘመን ወደ ፍጻሜ ያደረሰ ነው (ከሉቃ 21፥33 ጋር ያነጻጽሩ):: *አንዲት ነጥብ፤* የማቴ 5፥17-18 ማብ ይመ::

16፥18 *ሚስቱን ፈቶ፤* ማቴ 5፥31-32፤ 19፥9፤ ማር 10፥11-12፤ 1ቆሮ 7፥10-11 ይመ:: ጌታ ኢየሱስ፣ ሕግ መከበር እንዳለበት በድጋሚ አረጋገጠ፤ ስለዚህ፣ ዝሙት ምን ጊዜም

ሀብታሙ ሰውና አልዓዛር

[19]ደግሞም ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ “ሐምራዊና ቀጭን በፍታ የለበሰ፣ በየቀኑም በተድላ ደስታ የሚኖር አንድ ሀብታም ሰው ነበረ። [20]በአንጻሩም፣ መላ ሰውነቱ በቍስል የተወረረ አንድ አልዓዛር የሚባል ድኻ በዚህ ሀብታም ሰው ደጃፍ ይተኛ ነበር፤ [21]ከሀብታሙ ሰው ማእድ የወደቀውን ፍርፋሪ እንኳ ሊመገብ ይመኝ ነበር፤ ውሾችም ሳይቀሩ መጥተው ቍስሉን ይልሱ ነበር።

[22]“ይህም ድኻ ሞተ፤ መላእክትም ወደ አብርሃም ዕቅፍ ወሰዱት። ሀብታሙም ሰው ደግሞ ሞቶ ተቀበረ። [23]በሲኦልም እየተሠቃየ ሳለ ቀና ብሎ ከሩቅ አብርሃምን አየ፤ አልዓዛርንም በዕቅፉ ይዞት አየ። [24]እርሱም፣ ‘አብርሃም አባት ሆይ፤ ራራልኝ፤ በዚህ ነበልባል እየተሠቃየሁ ስለ ሆነ፣ አልዓዛር የጣቱን ጫፍ ውሃ ነክሮ ምላሴን እንዲያቀዘቅዝልኝ እባክህ ላክልኝ’ እያለ ጮኸ።

[25]“አብርሃም ግን እንዲህ አለው፤ ‘ልጄ ሆይ፤ አንተ በምድራዊ ሕይወትህ ዘመን መልካም ነገሮችን እንደ ተቀበልህ፣ አልዓዛርም ደግሞ ክፉ ነገሮችን እንደ ተቀበለ አስታውስ፤ አሁን ግን እርሱ እዚህ ሲጽናና፣ አንተ በሥቃይ ላይ ትገኛለህ። [26]ከሁሉም በላይ ከዚህ ወደ እናንተ ለማለፍ የሚፈልጉ እንደማይችሉ፣ እዚያ ያሉትም ደግሞ ወደ እኛ እንዳይሻገሩ፣ በእኛና በእናንተ መካከል ትልቅ ገደል ተደርጎአል።”

[27]“እርሱም እንዲህ አለ፤ ‘አባት ሆይ፤ እንግዲያውስ አልዓዛርን ወደ አባቴ ቤት እንድትሰደው እለምንሃለሁ፤ [28]አምስት ወንድሞች ስላሉኝ፣ እነርሱም ወደዚህ የሥቃይ ስፍራ እንዳይመጡ ያስጠንቅቃቸው።’

[29]“አብርሃም ግን፣ ‘ሙሴና ነቢያት አሏቸው፤ እነርሱን ይስሙ’ አለው።

[30]“እርሱም፣ ‘አብርሃም አባት ሆይ፤ እንደዚህ አይደለም፤ አንድ ሰው ከሙታን ተነሥቶ ቢሄድላቸው ንስሓ ይገባሉ’ አለ።

[31]አብርሃምም፣ ‘ሙሴንና ነቢያትን የማይሰሙ ከሆነ፣ አንድ ሰው ከሙታን ቢነሣ እንኳ አያምኑም’ አለው።

ኀጢአት፣ እምነት፣ ኀላፊነት

17 ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን እንዲህ አላቸው፤ “ሰዎችን የሚያሰናክል መምጣቱ አይቀርም፤ ነገር ግን ለመሰናክሉ መምጣት ምክንያት ለሚሆን ለዚያ ሰው ወዮለት። [2]ይህ ሰው ከእነዚህ ከታናናሾች አንዱን ከሚያሰናክል፣ የወፍጮ ድንጋይ በዐንገቱ ታስሮ ወደ ባሕር ቢጣል ይሻለው ነበር። [3]ስለዚህ ለራሳችሁ ተጠንቀቁ።

“ወንድምህ ቢበድል ገሥጸው፤ ቢጸጸት ይቅር በለው። [4]በቀን ሰባት ጊዜ ቢበድልህና ሰባት ጊዜ፣ ‘ተጸጽቻለሁ’ እያለ ወደ አንተ ቢመለስ ይቅር በለው።”

[5]ሐዋርያትም ጌታን፣ “እምነታችንን ጨምርልን” አሉት።

[6]ጌታም፣ “የሰናፍጭ ቅንጣት የምታህል እምነት ቢኖራችሁ፣ ይህን ሾላ፣ ‘ተነቅለህ ባሕር ውስጥ ተተከል’ ብትሉት ይታዘዛላችኋል” አላቸው።

[7]ደግሞም ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ “ከእናንተ መካከል አንድ ሰው ዐራሽ ወይም በግ ጠባቂ የሆነ አገልጋይ ቢኖረው፣ ከዕርሻ

16፥19 ሕዝ16፥49
16፥20 ሐሥ3፥2
16፥21 ማቴ15፥27፤ ሉቃ15፥16
16፥24 ቍ30፤ ማቴ 5፥22፤ ሉቃ3፥8
16፥25 መዝ17፥14፤ሉቃ6፥21፡ 24፡25
16፥28 ሐሥ2፥40፤ 20፥23፤1ተሰ4፥6
16፥29 ሉቃ4፥17፤ 24፥27፡44 ዮሐ1፥45፤ 5፥45-47፤ ሐሥ15፥21
16፥30 ቍ24፤ ሉቃ3፥8
17፥1 ማቴ5፥29፤ ማቴ18፥7
17፥2 ማቴ5፥29፤ ማር10፥24፤ ሉቃ10፥21
17፥3 ማቴ18፥15፤ ኤፌ4፥32፤ ቈላ3፥13
17፥4 ማቴ18፥21፡22
17፥5 ማር6፥30፤ ሉቃ7፥13
17፥6 ማቴ13፥31፤ 17፥20፤21፥21፤ ማር9፥23፤ ሉቃ13፥19

ርኩሰት ነው፤ ሕግን መተላለፍና ኀጢአት ነው። ማቴዎስም ይህንኑ ሐሳብ በጉልሕ ጽፎአል፤ ይኸውም (1) ፍቺን በተመለከተ ይህ ሕግ የተሰጠው ከሰው የልብ ድንዳኔ የተነሣ ነው፤ (2) ባልና ሚስት ለገቡት የጋብቻ ቃል ኪዳን ታማኞች ሳይሆኑ ሲቀሩ ብቻ ፍች ይፈቀዳል (ማቴ 19፥9)።

16፥19 *ሐምራዊና ቀጭን በፍታ፤* ከፍተኛ ዋጋ የሚያወጣ የልብስ ዐይነት ነው። *አንድ ሀብታም ሰው፤* ለዚህ ሰው ‘ዴቬስ’ የሚል ስያሜ ተሰጥቶታል፤ ይህ ስም በላቲን፣ ‘ሀብታም ሰው’ ማለት ነው።

16፥20 *አልዓዛር፤* ይኸኛው ኢየሱስ ከሞት ያስነሣው የነ ማርታ ወንድም አይደለም (ዮሐ 11፥43-44)። ይህ ምሳሌ ከሆነ፣ ኢየሱስ የተመለከተውን ስም ጠቅሶ የተናገረው እዚህ ላይ ብቻ ነው፤ ሐሳብን አጉልቶ ለማሳየት የቀረበ ሊሆን ይችላል። *በቍስል የተወረረ፤* ይህ ሐረግ በግሪኩ፣ በሕክምና ሙያ የተለመደ አነጋገር ነው፤ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የሚገኘውም በዚህ ቍጥር ላይ ብቻ ነው።

16፥22 *ወደ አብርሃም ዕቅፍ፤* በአይሁድ ታልሙድ መጽሐፍ፣ ገነትና (23፥ 43 ይመ) የአብርሃም ዕቅፍ፣ የጻድቃን መኖሪያ እንደ ሆነ ተገልጾአል፤ “የአብርሃም ዕቅፍ” በሞት የተለዩ ጻድቃን ብፅዕናቸውን በትንሣኤ ጊዜ እስከሚያገኙ ድረስ የሚቆዩበት ስፍራ ነው ይባላል።

16፥23 *በሲኦልም፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ የኀጢአትን ስርየት ያልተቀበሉ ሙታን የመጨረሻ ፍርዳቸውን የሚጠብቁበት ቦታ ነው፣ ሥቃዩ የሚጀምረው በሲኦል እንደሆነ ከሀብታሙ ሁኔታ መረዳት ይቻላል። ‘አብርሃም ያለበት’ የተባለው ቦታ የት እንደሆነ በግልጽ አልተገለጸም፤ ይሁን እንጂ ይህ መልካም ማረፊያ፣ ከሲኦል ወደ እርሱ እንዳይመጡም በታላቅ ገደል የተለየ ነው። በገሃነም ያለው ዐይነት ሥቃይ በሲኦልም አለ (እሳት፤ ራእ 20፥10፤ ሥቃይ፤ ራእ 14፥11፤ እንዲሁም ተለይቶ መኖር፤ ማቴ 8፥12)። አንዳንዶች፣ ኢየሱስ፣ አብርሃም ስላለበት ስፍራና ስለ ሲኦል የተናገረውን ሐሳብ ቃል በቃል አይታይም ይላሉ።

16፥28 *አምስት ወንድሞች ስላሉኝ፤* ለመጀመሪያ ጊዜ ሀብታሙ ሰው ለሌሎች መጨነቅ ጀመረ።

16፥29 *ሙሴና ነቢያት፤* ብሉይ ኪዳን ማለት ነው። ሀብታሙ ሰውዬ በሕይወት ሳለ ለቅዱሳት መጻሕፍትና ለሚሰጡት ትምህርት ደንታ ስላልነበረው፣ ወንድሞቹም እንደ እርሱ የሚያደርጉ መሰለው።

16፥30 *አንድ ሰው ከሙታን ተነሥቶ፤* አንድ ሰው ልቡን በማደንደን ቅዱሳት መጻሕፍት የሚሉትን ባይቀበል፣ ምንም ዐይነት ማስረጃ፣ ትንሣኤም እንኳ ቢሆን ሊለውጠው አይችልም።

17፥2 *የወፍጮ ድንጋይ፤* እህል የሚፈጭበት ትልቅ ድንጋይ ነው። *ከእነዚህ ከታናናሾች አንዱን፤* በእምነት ወይም በዕድሜ ወጣት የሆኑትን ማለት ነው (ከ10፥21፤ ማቴ 18፥6፤ ማር 10፥24 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥3 *ወንድምህ፤* ማቴ 18፥15-17 ይመ፤ ከማቴ 12፥50 ጋር ያነጻጽሩ።

17፥4 *ሰባት ጊዜ፤* ይቅርታ ማድረግ ወሰን የሌለው መሆኑን ያመለክታል (ከመዝ 119፥164፤ ማቴ 18፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥5 *እምነታችንን ጨምርልን፤* በቍ 1-4 ላይ በተመለከተው መሠረት ራሳቸውን ሲያዩ፣ እምነታቸው ደካማ ሆኖ አገኙት፤ ጌታ ኢየሱስ እንደሚጠብቅባቸው ለመኖር ይችሉ ዘንድ፣ ትልቅ እምነት እንዲኖራቸው ፈለጉ።

17፥6፤ ማቴ 17፥20፤ ማር 11፥23 ይመ፤ እንዲሁም የማቴ 13፥31-32፤ ማር 4፥31 ማብ ይመ።

17፥7 *አገልጋይ፤* አንድን ተግባር የሚያከናውን ሰው የሚያመለክት ነው (ከ12፥37 ጋር ያነጻጽሩ)።

የተመለሰውን አገልጋዩን፣ 'ቶሎ ወደ ማእድ ቅረብ' ይለዋልን? [8]ከዚህ ይልቅ፣ 'እራቴን እንድበላ አዘጋጅልኝ፣ እኔ እስክበላና እስክጠጣ ድረስ ታጥቀህ አገልግለኝ፤ ከዚያ በኋላ አንተ ደግሞ ትበላለህ፤ ትጠጣለህ' አይለውምን? [9]እንግዲህ ይህ ሰው፣ አገልጋዩ የታዘዘውን በመፈጸሙ መልሶ ያመሰግነዋልን? [10]ስለዚህ እናንተም የታዘዛችሁትን ሁሉ ባደረጋችሁ ጊዜ፣ 'ከቍጥር የማንገባ አገልጋዮች ነን፤ ልናደርገው የሚገባንን ተግባር ፈጽመናል በሉ።'"

ከለምጽ የነጹ ዐሥር ሰዎች

[11]ከዚህም በኋላ ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም ሲሄድ፣ በሰማርያና በገሊላ ድንበር በኩል ዐለፈ፤ [12]ወደ አንድ መንደር እንደ ገባም ለምጽ* የያዛቸው ዐሥር ሰዎች አገኙት፤ እነርሱም በርቀት ቆመው፣ [13]በታላቅ ድምፅ፣ "ኢየሱስ፤ ጌታ ሆይ፤ ራራልን!" አሉት።

[14]እርሱም ባያቸው ጊዜ፣ "ሂዱና ራሳችሁን ለካህናት አሳዩ" አላቸው። እነርሱም ወደዚያው በመሄድ ላይ ሳሉ ነጹ።

[15]ከእነርሱም አንዱ መፈወሱን ባየ ጊዜ በታላቅ ድምፅ እግዚአብሔርን እያከበረ ተመለሰ፤ [16]በኢየሱስም እግር ላይ በፊቱ ተደፍቶ አመሰገነው፤ ይህም ሰው ሳምራዊ ነበረ።

[17]ኢየሱስም እንዲህ ሲል ጠየቀው፤ "የነጹት ዐሥር ሰዎች አልነበሩምን? ታዲያ፣ ዘጠኙ የት ደረሱ? [18]ከዚህ ከባዕድ ሰው በስተቀር ተመልሰው እግዚአብሔርን የሚያመሰግኑ የሉም ማለት ነውን?"። [19]ሰውየውንም፣ "ተነሥተህ ሂድ፤ እምነትህ አድኖሃል" አለው።

የእግዚአብሔር መንግሥት መምጣት

17፥26፡27 ተጓ ምብ – ማቴ 24፥37-39

[20]ፈሪሳውያን የእግዚአብሔር መንግሥት መቼ እንደምትመጣ ኢየሱስን በጠየቁት ጊዜ እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "የእግዚአብሔር መንግሥት በሚታዩ ምልክቶች አትመጣም፤ [21]ሰዎችም፣ 'እዚህ ነው' ወይም 'እዚያ ነው' ማለት አይችሉም፤ እነሆ፤ የእግዚአብሔር መንግሥት በመካከላችሁ† ናትና።"

[22]ለደቀ መዛሙርቱም እንዲህ አላቸው፤ "ከሰው ልጅ ቀኖች አንዱን ለማየት የምትመኙበት ጊዜ ይመጣል፤ ደግሞም አታዩትም። [23]ሰዎች፣ 'እዚያ ነው' ወይም 'እዚህ ነው' ይሏችኋል፤ ተከትላችኋቸውም አትሂዱ፤ [24]ምክንያቱም መብረቅ በርቆ ሰማዩን ከዳር እስከ ዳር እንደሚያበራ፣ የሰው ልጅም በሚመጣበት ቀን ልክ እንደዚሁ ይሆናል። [25]ነገር ግን ይህ ከመሆኑ በፊት የሰው ልጅ ብዙ መሠቃየትና በዚህም ትውልድ መናቅ ይኖርበታል።

[26]"በኖኅ ዘመን እንደ ሆነው ሁሉ፣ በሰው ልጅ ዘመንም እንደዚሁ ይሆናል። [27]ኖኅ ወደ መርከቡ እስከ ገባበት ቀን ድረስ ሰዎች ይበሉና ይጠጡ፣ ያገቡና ይጋቡ ነበር፤ የጥፋትም ውሃ መጥቶ ሁሉንም አጠፋቸው።

[28]"በሎጥ ዘመንም እንዲሁ ነበር፤ ሰዎች ይበሉና ይጠጡ፣ ይገዙና ይሸጡ፣ ተክል ይተክሉና ቤት ይሠሩ ነበር፤ [29]ሎጥ ከሰዶም በወጣበት ዕለት ግን እሳትና ዲን ከሰማይ ዘንቦ በሙሉ አጠፋቸው።

[30]"የሰው ልጅ በሚገለጥበትም ቀን እንደዚሁ ይሆናል። [31]በዚያን ቀን በቤቱ ጣራ ላይ ያለ ማንም ሰው በቤቱ ውስጥ ያለውን ንብረት ለመውሰድ አይውረድ፤ እንዲሁም በዕርሻ ቦታ ያለ ሰው ወደ ኋላው አይመለስ። [32]የሎጥን ሚስት አስታውሱ። [33]ሕይወቱን ለማሰንበት የሚፈልግ ሁሉ ያጣታል፤

*12 የግሪኩ ቃል ከለምጽ ጋር ብቻ የተያያዘ ሳይሆን የተለያዩ የቈዳ በሽታዎችን ለመግለጽ ጥቅም ላይ ይውላል።
†21 ወይም *በውስጣችሁ*

17፥8 ሉቃ12፥37
17፥10 1ቆሮ9፥16
17፥11 ሉቃ9፥51፡52፤ ዮሐ4፥3፡4
17፥12 ዘሌ13፥45፡46፤ ማቴ8፥2
17፥13 ሉቃ5፥5
17፥14 ዘሌ14፥2፤ ማቴ8፥4
17፥15 ማቴ9፥8
17፥16 ማቴ10፥5
17፥19 ማቴ9፥22
17፥20 ማቴ3፥2
17፥21 ቍ23
17፥22 ማቴ8፥20፤ ሉቃ5፥35
17፥23 ማቴ24፥23፤ ሉቃ21፥8
17፥24 ማቴ24፥27
17፥25 ማቴ16፥21፤ ማር13፥30፤ ሉቃ 9፥22፤ 18፥32፤21፥32
17፥26 ዘፍ6፥5-8፤7፥6-24
17፥28 ዘፍ19፥1-28
17፥30 ማቴ10፥23፤16፥27፤24፥3፡27፡37፡39፤25፥31፤ 1ቆሮ1፥7፤1ተሰ 2፥19፤2ተሰ1፥7፤2፥8፤2ጴጥ3፥4፤ ራእ1፥7
17፥31 ማቴ 24፥ 17፡18
17፥32 ዘፍ19፥26
17፥33 ዮሐ12፥25

17፥11 *በሰማርያና በገሊላ ድንበር በኩል፤* ኢየሱስ፣ በስተደቡብ በኩል ወደምትገኘው ኢየሩሳሌም ሲጓዝ፣ በፔሪያ አካባቢ አስተማረ (የ9፥51፤ 13፥22 ማብ ይመ)።

17፥14 *ራሳችሁን ለካህናት አሳዩ፤* አንድ ሰው ከተፈወሰ በኋላ፣ መፈወሱን ለካህን ማሳየት የተለመደ አሠራር ነበር (ዘሌ 13፥2-3፤ 14፥2-32 ይመ)።

17፥16 *ሳምራዊ፤* የ10፥31-33 ማብ ይመ። በመሠረቱ አይሁዳውያን ከሳምራውያን ጋር ኅብረት አያደርጉም ነበር (ዮሐ 4፥9)፤ ሰውየው ከለምጽ መንጻቱ፣ በመካከል የነበረውን የጥል ግድግዳ ጥሶ እንዲመጣ አደረገው (የዘሌ 13፥2፡45-46 ማብ ይመ)።

17፥19 *እምነትህ አድኖሃል፤* ማቴ 4፥22 ይመ።

17፥21 *የእግዚአብሔር መንግሥት በመካከላችሁ ናትና፤* የእግዚአብሔር መንግሥት በዐይን የምትታይ ሳትሆን (ከዮሐ 18፥36 ጋር ያነጻጽሩ)፣ መንፈሳዊ መሆንዋን የሚያሳይ ነው (ማቴ 23፥26)። ነገር ግን አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ (ከ19፥11፤ 21፥7፤ ሐሥ 1፥6 ጋር ያነጻጸሩ)። መንግሥቱ ንጉሡ ኢየሱስ ክርስቶስ ባለበት ቦታ ሁሉ እውን ነው (የ4፥43 ማብ ይመ)። ይሁን እንጂ ዐውደ ምንባቡ (ቍ 20)፣ የእግዚአብሔር መንግሥት መንፈሳዊ መሆኑን በግልጽ ያመለክታል፤ እንግዲህ ይህ አመለካከት ትክክል ከሆነ "በመካከላችሁ" የሚለው ፈሪሳውያንን ብቻ ሳይሆን፣ በአጠቃላይ ሰዎችን ሁሉ ነው።

17፥22 *ለማየት የምትመኙበት፤* በመከራ ጊዜ ክርስቲያኖች፣ ኢየሱስ በክብሩ ወደ ምድር ዳግም መጥቶ ማየትንና ከጭንቀታቸውም ቶሎ እንዲታደጋቸው ይፈልጋሉ።

17፥23 *ተከትላችኋቸውም አትሂዱ፤* ክርስቶስ ዳግም የሚመጣው በዚህ ጊዜ ነው በሚል ትንቢት ተታልላችሁ፣ ሥራችሁን አትተው ማለት ነው።

17፥24 *መብረቅ በርቆ ... እንደሚያበራ፤* የእርሱ ዳግም ምጽአት፣ ድንገተኛና በይፋ የሚታይ ነው (ከ12፥40 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥25 *መሠቃየትና... ይኖርበታል፤* ኢየሱስ ስለ ሞቱ አስቀድሞ በመደጋገም ተናግሮአል (5፥35፤ 9፥22፡43-45፤ 12፥50፤ 13፥32-33፤ 18፥32፤ 24፥7 እንዲሁም 16፥21 ይመ)፤ ይህ ሁሉ በታላቅ ግርማው ዳግም ከመምጣቱ በፊት መፈጸም ነበረበት።

17፥28 *በሎጥ ዘመንም፤* ዘፍ 18፥16-19፥28 ይመ።

17፥30 *የሰው ልጅ በሚገለጥበትም፤* ጌታ ኢየሱስ ዳግም በሚ መጣበት ጊዜ ለሁሉም በግልጽ ይታያል (1ቆሮ 1፥7፤ 2ተሰ 1፥7፤ 1ጴጥ 1፥7፡13፤4-13)።

17፥31 *በቤቱ ጣሪያ ላይ፤* የፓሌስቲና፣ የሙቀት መጠን ከፍተኛ ከመሆኑ የተነሳ፣ በቤት ጣራ ላይ መዝናናት የተለመደ ነበር። የመጨረሻው ጊዜ ሲመጣ በጣራው ላይ ተቀምጦ የነበረው ሰውዬ፣ ንብረቱን ከጥፋት ለማዳን ወደ ቤቱ ለመመለስ ማሰብ አይኖርበትም። ማቴዎስና ማርቆስ በኢየሩሳሌም ላይ ጥፋት ሲመጣ ሽሽት እንደሚኖር የገለጹ ሲሆን፣ በተዘዋዋሪ መልክም ስለ መጨረሻው ዘመን አመልክተዋል (ማቴ 24፥17-18፤ ማር 13፥15)፤ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ግን የኢየሱስን ዳግም ምጽአት የሚመለከት ነው (ቍ 30 ይመ፤ ከ21፥21 ጋር ያነጻጽሩ)።

ሕይወቱን[¶] አሳልፎ የሚሰጥ ግን ያቈያታል። [34]እላችኋለሁ፤ በዚያች ሌሊት ሁለት ሰዎች በአንድ ዐልጋ ይተኛሉ፤ አንዱ ይወሰዳል፤ ሌላው ይቀራል። [35]ሁለት ሴቶች አብረው ይፈጫሉ፤ አንዷ ትወሰዳለች፤ ሌላዋ ትቀራለች። [36]ሁለት ሰዎች በዕርሻ ቦታ አብረው ይሆናሉ፤ አንዱ ይወሰዳል፤ ሌላው ይቀራል።"[¹]

[37]እነርሱም መልሰው፣ "ጌታ ሆይ፤ የሚወሰዱት ወዴት ነው?" አሉት።

እርሱም፣ "ጥንብ ባለበት አሞሮች ይሰበሰባሉ" አላቸው።

ተግታ የለመነችው መበለት ምሳሌነት

18 ደቀ መዛሙርቱ ሳይታክቱ ሁልጊዜ መጸለይ እንደሚገባቸው ለማሳየት ኢየሱስ ይህን ምሳሌ ነገራቸው፤ [2]እንዲህም አላቸው፤ "በአንዲት ከተማ የሚኖር እግዚአብሔርን የማይፈራና ሰውን የማያከብር አንድ ዳኛ ነበረ። [3]በዚያችው ከተማ የምትኖር አንዲት መበለት ነበረች፤ እርሷ፣ 'ከባላጋራዬ ጋር ስላለብኝ ጒዳይ ፍረድልኝ' እያለች ወደ እርሱ ትመላለስ ነበር።

[4]"ዳኛውም ለተወሰነ ጊዜ አልተቀበላትም ነበር፤ በኋላ ግን በልቡ እንዲህ አለ፤ 'ምንም እግዚአብሔርን ባልፈራ፣ ሰውንም ባላከብር፣ [5]ይህች መበለት ስለምትጨቀጭቀኝ እፈርድላታለሁ፤ አለበለዚያ ዘወትር እየተመላለሰች ታሰለቸኛለች።'"

[6]ጌታም እንዲህ አለ፤ "ዐመፀኛው ዳኛ ያለውን ስሙ። እግዚአብሔርስ ቀንና ሌሊት ወደ እርሱ ለሚጮኹ ምርጦቹ አይፈርድላቸውምን? ከመጠን በላይስ ችላ ይላቸዋልን? [8]እላችኋለሁ፤ ፈጥኖ ይፈርድላቸዋል፤ ነገር ግን የሰው ልጅ በሚመጣበት ጊዜ በምድር ላይ እምነትን ያገኝ ይሆንን?"

17፥35 ማቴ24፥41
17፥37 ማቴ24፥28
18፥1 ኢሳ40፥31፤ ሉቃ11፥5-8፤ ሐሥ 1፥14፤ ሮሜ1፥10፤ 12፥12፤ኤፌ6፥18፤ ቆላ4፥2፤1ተሰ5፥17
18፥3 ኢሳ1፥17
18፥5 ሉቃ11፥8
18፥6 ሉቃ7፥13
18፥7 ዘዐ22፥23፤ መዝ88፥1፤ ራእ6፥10
18፥8 ማቴ8፥20፤ 16፥27
18፥9 ኢሳ65፥5፤ ሉቃ16፥15
18፥10 ሐሥ3፥1
18፥11 ማቴ6፥5፤ ማር11፥25
18፥12 ኢሳ58፥3፤ ሚል3፥8፤ ማቴ9፥14፤ ሉቃ11፥42
18፥13 ኢሳ66፥2፤ ኤር31፥19፤ ሉቃ 5፥32፤23፥48፤ 1ጢሞ 1፥15
18፥14 ማቴ23፥12
18፥17 ማቴ11፥ 25፤ 18፥3

የፈሪሳዊውና የቀረጥ ሰብሳቢው ምሳሌነት

[9]ራሳቸውን እንደ ጻድቃን በመቍጠር ለሚመኩና ሌሎቹን በንቀት ዐይን ለሚመለከቱ ሰዎች እንዲህ ሲል ይህን ምሳሌ ነገራቸው፤ [10]"ሁለት ሰዎች ሊጸልዩ ወደ ቤተ መቅደስ ወጡ፤ አንዱ ፈሪሳዊ፣ ሌላው ቀረጥ ሰብሳቢ ነበሩ። [11]ፈሪሳዊውም ቆሞ ስለ[²] ራሱ እንዲህ ይጸልይ ነበር፤ 'እግዚአብሔር ሆይ፤ እኔ እንደ ሌላው ሰው ሁሉ ቀማኛ፣ ዐመፀኛ፣ አመንዝራ፣ ይልቁንም እንደዚህ ቀረጥ ሰብሳቢ ባለመሆኔ አመሰግንሃለሁ፤ [12]በሳምንት ሁለት ጊዜ እጾማለሁ፤ ከማገኘውም ሁሉ ዐሥራት አወጣለሁ።'

[13]"ቀረጥ ሰብሳቢው ግን በርቀት ቆሞ፣ ወደ ሰማይ ቀና ብሎ ማየት እንኳ አልፈለገም፤ ነገር ግን ደረቱን እየደቃ፣ 'እግዚአብሔር ሆይ፤ እኔን ኀጢአተኛውን ማረኝ' ይል ነበር።

[14]"እላችኋለሁ፤ ከፈሪሳዊው ይልቅ ይኸኛው በእግዚአብሔር ዘንድ እንደ ጻድቅ ተቈጥሮ ወደ ቤቱ ተመለሰ፤ ራሱን ከፍ ከፍ የሚያደርግ ሁሉ ዝቅ ይላልና፤ ራሱን ዝቅ ዝቅ የሚያደርግ ግን ከፍ ይላል።"

ኢየሱስ ከሕፃናት ጋር

18፥15-17 ተጓ ምብ – ማቴ 19፥13-15፤ ማር 10፥13-16

[15]ኢየሱስ እንዲዳስሳቸው ሰዎች ሕፃናትን ወደ እርሱ ያመጡ ነበር፤ ደቀ መዛሙርቱም ይህን ባዩ ጊዜ ገሠጿቸው። [16]ኢየሱስ ግን ሕፃናቱን ወደ ራሱ ጠርቶ እንዲህ አለ፤ "ሕፃናት ወደ እኔ እንዲመጡ ፍቀዱላቸው፤ አትከልክሏቸው፤ የእግዚአብሔር መንግሥት እንደነዚህ ላሉት ናትና። [17]እውነት እላችኋለሁ፤ የእግዚአብሔርን መንግሥት እንደ ሕፃን የማይቀበል ሁሉ ከቶ አይገባባትም።"

[¹]35 አንዳንድ ቅጆች ቍ 36 የላቸውም
[²]11 ወይም ለራሱ

17፥33 *ሕይወቱን አሳልፎ የሚሰጥ ግን ያቈያታል፤* የ9፥24 ማብ ይመ (ከማቴ 10፥39 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥35 *ትወሰዳለች፤* ምናልባት "ከጥፋት ስትድን" ወይም "ወደ መንግሥቱ ስትወሰድ" ማለት ሊሆን ይችላል። በዚህ ቍጥር ላይ በግልጽ የተጠቀሰው ግን፣ ሁለት ሰዎች በዚህ ዓለም ምንም ያህል ቢቀራረቡ፣ዘላለማዊ ፍጻሜያቸው ተመሳሳይ ሊሆን እንደማይችል ነው። አንዱ ወደ ፍርድና ወደ ጥፋት ሲሄድ፣ ሌላው ደግሞ ወደ ድነት፣ ሽልማትና በረከት ይሄዳል።

17፥37 *አሞሮች ይሰበሰባሉ፤* ምሳሌያዊ አነጋገር ነው፤ የማቴ 24፥28 ማብ ይመ። ደቀ መዛሙርቱ ላቀረቡት ጥያቄ ኢየሱስ የሰጠው መልስ፣ ይህ ክሥተት በሚመለከታቸው ሁሉ ዘንድ እውን እንደሚሆን ነው።

18፥2 *ሰውን የማያከብር፤* የሰው ችግር የማይገባው ወይም ይሉኝታ የሌለው ማለት ነው።

18፥3 *አንዲት መበለት፤* የሚረዳት ቤተ ሰብ ስለሌላት ምስኪንና ለችግር የተጋለጠች ናት፤ ተስፋ የምታደርገውም ፍትሕንና ጥሪቷን ብቻ ነበር።

18፥7 *እግዚአብሔርስ... አይፈርድላቸውምን?* መልካም ስም የሌለው፣ ስለ እውነተኛም ሆነ ስለ ሐሰተኞች ጒዳይ ደንታ የማይሰጠው ዐመፀኛ ዳኛ፣ ይህች ሴት ስለ ነዘነዘችው ብቻ ካደረገላት፣ ታዲያ እግዚአብሔር እንዴት ጸሎትን አይመልስም? *ከመጠን በላይ ችላ ይላቸዋልን?* እንደ ፈቃዱ ለሚመላለሱ ቅዱሳን እግዚአብሔር አይዘገይም። እንደ ዐመፀኛው ዳኛም እስኪሰለቸው ድረስ መነዝነዝ የለበትም።

18፥8 *እምነትን ያገኝ ይሆንን?* ይህ ዐይነት እምነት በጸሎትና በታማኝነት ጽኑ የሆነ ነው (ማቴ 24፥12-13 ይመ)፤ በተጨማሪም ኢየሱስ ዳግም መምጣቱን በድጋሚ ያስገነዘበ በትና መበለቲቱ ያሳየችውን ዐይነት ጽናት የሚያስፈልግበት መንፈሳዊ ድካምና የስደት ጊዜ እንደሚመጣ ያመለከተበት ነው።

18፥10 *ሊጸልዩ፤* ጸሎት የሚደረግባቸው ጊዜያት በየዕለቱ ጧትና ምሽት ከሚቀርበው መሥዋዕት ጋር ተያይዞ ይቀርባል፤ ሰዎችም ባመቻቸው ጊዜ ጸሎት ለማድረግ ወደ ቤተ መቅደስ ይሄዱ ነበር።

18፥12 *በሳምንት ሁለት ጊዜ እጾማለሁ፤* በማስተሰርያ ቀን ካልሆነ በቀር፣ መጾም በሙሴ ሕግ አልታዘዘም፤ ይሁን እንጂ ፈሪሳውያን ሰኞና ሐሙስ ይጾሙ ነበር (5፥33፤ማቴ 6፥16፤ 9፥14፤ ማር 2፥18፤ ሐሥ 27፥9 ይመ)። *ከማገኘውም ሁሉ ዐሥራት፤* ፈሪሳዊ በመሆኑ ዐሥራት ያወጣ የነበረው ከሚያገኘው ገንዘብ ብቻ ሳይሆን፣ ካለው ሀብት ጭምር ነበር።

18፥13 *እኔን ... ማረኝ፤* አስተስርይልኝ ማለት ነው (የ1ዮሐ2፥2 ማብ ይመ)። ይህ ቀረጥ ሰብሳቢ ኀጢአቱ ይቅር ይባልለት ዘንድ የተማመነው፣ በጎ ሥራውን ሳይሆን፣ የእግዚአብሔርን ምሕረት ነው።

18፥14 *በእግዚአብሔር ዘንድ እንደ ጻድቅ ተቈጥሮ፤* እግዚአብሔር አጸደቀው ኀጢአቱ ተሰርዮለት ጽድቅ የተቈጠረለት በራሱ ሥራ ሳይሆን (ቍ 9)፣ ከእግዚአብሔር ምሕረት የተነሣ ነው።

18፥17 *እንደ ሕፃን፤* በእምነት፣ ራስን በመስጠት፣ ግልጽ በመሆንና በፍጹም ቅንነት ማለት ነው (ማቴ 18፥3፤ 19፥14፤ ማር

ሀብታሙ የአይሁድ አለቃ

18፥18-30 ተን ምብ - ማቴ-19፥16-29፤ ማር 10፥17-30

[18]ከአይሁድ አለቆች አንዱ፣ "ቸር መምህር ሆይ፤ የዘላለምን ሕይወት ለመውረስ ምን ላድርግ?" ሲል ጠየቀው።

[19]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "ስለ ምን ቸር ትለኛለህ? ከአንዱ ከእግዚአብሔር በቀር ቸር ማንም የለም፤ [20]'አታመንዝር፣ አትግደል፣ አትስረቅ፣ በሐሰት አትመስክር፣ አባትህንና እናትህን አክብር' የሚለውን ትእዛዝ ታውቃለህ።"

[21]ሰውየውም፣ "እነዚህንማ ከልጅነቴ ጀምሬ ጠብቄአለሁ" አለው።

[22]ኢየሱስም ይህን በሰማ ጊዜ፣ "እንግዲያውስ አንድ ነገር ይቀርሃል፤ ያለህን ሁሉ ሸጠህ ለድኾች ስጥ፤ በሰማይ መዝገብ ይኖርሃል፤ ከዚያም መጥተህ ተከተለኝ" አለው።

[23]ሰውየው ግን ይህን ሲሰማ፣ ብዙ ሀብት ስለ ነበረው በጣም ዐዘነ። [24]ኢየሱስም ሰውየውን ተመልክቶ እንዲህ አለ፤ "ብዙ ሀብት ላላቸው ወደ እግዚአብሔር መንግሥት መግባት እንዴት ጭንቅ ነው? [25]ሀብታም ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ከሚገባ ይልቅ ግመል በመርፌ ቀዳዳ ቢሾልክ ይቀላል።"

[26]ይህን የሰሙ ሰዎችም፣ "ታዲያ፣ ማን ሊድን ይችላል?" አሉ።

[27]ኢየሱስም፣ "በሰው ዘንድ የማይቻል በእግዚአብሔር ዘንድ ይቻላል" አለ።

[28]ጴጥሮስም፣ "እነሆ፤ እኛ ያለንን ሁሉ ትተን ተከትለንሃል" አለው።

[29]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ ስለ እግዚአብሔር መንግሥት ብሎ ቤቱን ወይም ሚስቱን ወይም ወንድሞቹን ወይም ወላጆቹን ወይም ልጆቹን የተወ፣ [30]በዚህ ዘመን ብዙ ዕጥፍ፣ በሚመጣውም ዘመን የዘላለምን ሕይወት የማይቀበል ማንም የለም።"

ኢየሱስ ስለ ሞቱ ዳግመኛ ተናገረ

18፥31-33 ተን ምብ – ማቴ 20፥17-19፤ ማር 10፥32-34

[31]ኢየሱስም ዐሥራ ሁለቱን ደቀ መዛሙርት ለብቻ ወስዶ እንዲህ አላቸው፤ "እንግዲህ ወደ ኢየሩሳሌም ልንወጣ ነው፤ ነቢያት ስለ ሰው ልጅ የጻፉትም ሁሉ ይፈጸማል። [32]ለአሕዛብ አሳልፈው ይሰጡታል፤ እነርሱም ያፌዙበታል፤ ያንገላቱታል፤ ይተፉበታል፤ ይገርፉታል፤ ከዚያም ይገድሉታል። [33]እርሱም በሦስተኛው ቀን ከሙታን ይነሣል።"

[34]ደቀ መዛሙርቱ ግን ከዚህ ሁሉ የተረዱት አንድም ነገር አልነበረም፤ አባባሉም ተሰውሮባቸው ነበር፤ ስለ ምን እንደ ተናገረም አላወቁም።

የዐይነ ስውሩ መፈወስ

18፥35-43 ተን ምብ – ማቴ 20፥29-34፤ ማር 10፥46-52

[35]ኢየሱስ ወደ ኢያሪኮ በቀረበ ጊዜ፣ አንድ ዐይነ ስውር መንገድ ዳር ተቀምጦ ይለምን ነበር። [36]ዐይነ ስውሩም ሕዝቡ በዚያ ሲያልፍ ሰምቶ ስለ ሁኔታው ጠየቃቸው። [37]እነርሱም፣ "የናዝሬቱ ኢየሱስ በዚህ እያለፈ ነው" ብለው ነገሩት።

[38]እርሱም፣ "የዳዊት ልጅ፣ ኢየሱስ ሆይ፤ ማረኝ!" እያለ ጮኸ።

[39]ከፊት የሚሄዱ ሰዎችም ዝም እንዲል ገሠጹት፤ እርሱ ግን፣ "የዳዊት ልጅ ሆይ፤ ማረኝ!" እያለ አብዝቶ ጮኸ።

[40]ኢየሱስም ቆም ብሎ ሰውየውን ወደ እርሱ እንዲያመጡት አዘዘ፤ ወደ እርሱም በቀረበ ጊዜ፣ [41]"ምን እንዳደርግልህ ትፈልጋለህ?" ብሎ ጠየቀው።

ዐይነ ስውሩም፣ "ጌታ ሆይ፤ ማየት እፈልጋለሁ" አለው።

[42]ኢየሱስም፣ "እይ፤ እምነትህ አድኖሃል" አለው። [43]ሰውየውም ወዲያውኑ ማየት ቻለ፤ እግዚአብሔርንም እያከበረ ኢየሱስን ተከተለው። ሕዝቡም ሁሉ ይህን ሲያዩ እግዚአብሔርን አመሰገኑ።

ቀረጥ ሰብሳቢው ዘኬዎስ

19 ኢየሱስ ወደ ኢያሪኮ ገብቶ በዚያ አልፎ ይሄድ ነበር። [2]ስሙ ዘኬዎስ የተባለ አንድ ሰው በዚያ ነበረ፤ ዋና ቀረጥ ሰብሳቢና ሀብታም ነበረ። [3]እርሱም ኢየሱስ የተባለው የትኛው እንደ ሆነ ሊያይ ይፈልግ ነበር፤ ቁመቱ አጭር ነበረና ከሕዝቡ ብዛት የተነሣ ሊያየው አልቻለም። [4]ኢየሱስ

18፥18 ሉቃ10፥25
18፥20 ዘፀ20፥12-16፤ ዘዳ5፥16-20፤ ሮሜ13፥9
18፥22 ማቴ19፥26፤ሐሥ2፥45
18፥24 ምሳ11፥28
18፥27 ማቴ19፥26
18፥28 ማቴ4፥19
18፥30 ማቴ12፥32፤ 25፥46
18፥31 መዝ22፤ ኢሳ 53፤ ማቴ8፥20፤ ሉቃ9፥51
18፥32 ማቴ16፥21፤ ሉቃ23፥1፤ሐሥ2፥23
18፥33 ማቴ16፥21
18፥34 ማር9፥32
18፥35 ሉቃ19፥1
18፥37 ሉቃ19፥4
18፥38 ቊ39፤ ማቴ9፥27፤17፥15፤ ሉቃ18፥13
18፥39 ቊ38
18፥42 ማቴ9፥22
18፥43 ማቴ9፥8፤ ሉቃ13፥17
19፥1 ሉቃ18፥35

10፥15 ይመ፤ ከጴጥ 2፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። የማር 10፥15 ማብ ይመ።

18፥18-27፤ ይህን በተመለከተ የማር 10፥17-27 ማብ ይመ።

18፥18 *የዘላለምን ሕይወት፤* የማቴ 19፥16 ማብ ይመ።

18፥30 *በዚህ ዘመን... በሚመጣውም ዘመን፤* የአሁኑን የጎጢአትና የሥቃይ ዘመን፣ መሲሑ ሲመለስ የሚመጣውን መጪውን ዘመን ማለት ነው።

18፥31 *ነቢያት... የጻፉትም ሁሉ፤* ኢየሱስ ስለ ሞቱ አስቀድሞ የተናገረው ከሦስት ጊዜ በላይ ቢሆንም፣ ይኸኛው ሦስተኛ ነው ተብሎ ይታሰባል (የ17፥25 ማብ ይመ)፤ የመጀመሪያው በ9፥22 ላይ ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ በ9፥43-45 ላይ የተገለጸው ነው። የመሲሑ ሞት፣ ከምእተ ዓመታት በፊት አስቀድሞ ተነግሮ ነበር (ለምሳሌ መዝ 22፤ ኢሳ 53፤ ዘካ 13፥7፤ ሉቃ 24፥27፤ ማቴ 26፥24:31:54 ይመ)። *የሰው ልጅ፤* የማር 8፥31 ማብ ይመ።

18፥35 *ወደ ኢያሪኮ በቀረበ ጊዜ፤* የማር 10፥46 ማብ ይመ። *አንድ ዐይነ ስውር፤* በርጤሜዎስ ነው (ማር 10፥46)። ማቴዎስ፣ ሁለት ዐይነ ስውራን እንደ ተፈወሱ ጽፎአል (የማቴ 8፥28 ማብ ይመ)። ምናልባት ማርቆስና ሉቃስ የሁለተኛውን መገኘት ያልጻፉት፣ ከሁለት አንዱ አፈ ቀላጤና ላቅ ብሎ የታየ በመሆኑ ሳይሆን አይቀርም።

18፥38-39 *የዳዊት ልጅ፤* የመሲሑ ማዕረግ ነው (ማቴ 22፥41-45፤ ማር 12፥35፤ ዮሐ 7፥42 ይመ፤ እንዲሁም 2ሳሙ 7፥12-13፤ መዝ 89፥3-4፤ አሞ 9፥11፤ ማቴ 12፥23፤ 21፥15-16 ይመ)።

18፥42 *እምነትህ፤* የ17፥19 ማብ ይመ።

19፥1 *ወደ ኢያሪኮ ገብቶ፤* የማር 10፥46 ማብ ይመ።

19፥2 *ዋና ቀረጥ ሰብሳቢና፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ይህ ማዕረግ ተጽፎ የሚገኘው፣ በዚህ ቦታ ብቻ ነው፤ ምናልባት በእርሱ ሥር ሌሎች የአንድ አውራጃ ቀረጥ ሰብሳቢዎች ያሉት ሹም ሊሆን ይችላል፤ በዚህ ወቅት ይህ አውራጃ ሀብታሞች ያሉበት ስለሆነ፤ ዘኬዎስ ሀብታም ሆኖ መገኘቱ የሚያስደንቅ አይደለም፤ የ3፥12፤ ማር 2፥14-15 ማብ ይመ።

በዚያ መንገድ ያልፍ ስለ ነበርም፣ ወደ ፊት ሮጦ አንድ ሾላ ዛፍ ላይ ወጣ::

5ኢየሱስም እዚያ ቦታ ሲደርስ፣ ቀና ብሎ፣ “ዘኬዎስ ሆይ፤ ዛሬ አንተ ቤት መዋል ይገባኛልና ፈጥነህ ውረድ” አለው:: 6እርሱም ፈጥኖ ወርዶ በደስታ ተቀበለው::

7በዚያ የነበሩ ሰዎችም ይህንን አይተው፣ “ከኀጢአተኛ ቤት ገብቶ ሊስተናገድ ነው::” በማለት ሁሉም ማጒረምረም ጀመሩ::

8ዘኬዎስ ግን ቆመና ጌታን፣ “ጌታ ሆይ፤ እነሆ ካለኝ ሀብት ሁሉ ግማሹን ለድኾች እሰጣለሁ፤ ማንንም በሐሰት ቀምቼ ከሆነ፣ አራት ዕጥፍ አድርጌ እመልሳለሁ” አለው::

9ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ “ይህ ሰው ደግሞ የአብርሃም ልጅ ስለ ሆነ፣ ዛሬ መዳን ወደዚህ ቤት መጥቶአል፤

10ምክንያቱም የሰው ልጅ የመጣው የጠፋውን ሊፈልግና ሊያድን ነው::”

የዐሥሩ ምናን ምሳሌ

19፥12-27 ማመ – ማቴ 25፥14-30

11ሕዝቡ ይህን እየሰሙ ሳሉ፣ በምሳሌ መናገሩን ቀጠለ፤ ምክንያቱም ወደ ኢየሩሳሌም በመቃረቡና ሰዎቹም የእግዚአብሔር መንግሥት የሚገለጥ ስለ መሰላቸው ነው:: 12ስለዚህም እንዲህ አለ፤ “አንድ መስፍን የንጉሥነትን ማዕረግ ተቀብሎ ለመመለስ ወደ ሩቅ አገር ሄደ:: 13ከአገልጋዮቹም መካከል ዐሥሩን ጠርቶ ዐሥር ምናን ሰጣቸውና “ተመልሼ እስክመጣ ድረስ በዚህ ገንዘብ ነግዱበት” አላቸው::

14“የአገሩ ሰዎች ግን ስለ ጠሉት፣ ‘ይህ ሰው በላያችን እንዲነግሥ አንፈልግም’ ብለው ከኋላው መልእክተኞችን ላኩበት::

15“ይሁን እንጂ ይህ መስፍን ንጉሥ ሆኖ ወደ አገሩ ተመለሰ፤ እነዚያ አገልጋዮቹም እርሱ በሰጣቸው ገንዘብ ነግደው ምን ያህል እንዳተረፉ ለማወቅ አስጠራቸው::

16“የመጀመሪያው አገልጋይ ቀርቦ፣ ‘ጌታ ሆይ፤ የሰጠኸኝ ምናን ዐሥር ምናን ትርፍ አስገኝቶአል’ አለው::

17“ጌታውም፣ ‘አንተ ታማኝ አገልጋይ፣ መልካም አድርገሃል፤ በትንሽ ነገር ታማኝ ሆነህ ስለ ተገኘህ፣ በዐሥር ከተሞች ላይ ሥልጣን ተሰጥቶሃል’ አለው::

18“ሁለተኛውም ቀርቦ፣ ‘ጌታ ሆይ፤ የሰጠኸኝ ምናን አምስት ምናን ትርፍ አስገኝቶአል’ አለው::

19“ጌታውም፣ ‘አንተ ደግሞ በአምስት ከተሞች ላይ ሥልጣን ተሰጥቶሃል’ አለው::

20“ሌላውም አገልጋይ ቀርቦ እንዲህ አለው፤ ‘ጌታ ሆይ፤ በጨርቅ ጠቅልዬ ያቈየሁት ምናንህ ይኸው፤ 21አንተ ያላስቀመጥኸውን የምትወስድ፣ ያልዘራኸውን የምታጭድ ጨካኝ ሰው ስለ ሆንህ ፈራሁህ::’

22“ጌታውም እንዲህ አለው፤ ‘አንተ ክፉ አገልጋይ! በራስህ ቃል እፈርድብሃለሁ፤ ያላስቀመጥሁትን የምወስድ፣ ያልዘራሁትን የማጭድ፣ ጨካኝ ሰው መሆኔን ካወቅህ፣ 23መጥቼ ገንዘቤን ከነትርፉ እንድወስድ፣ ለምን ለሚሠሩበት ሰዎች አልሰጠህም?’

24“ጌታውም እዚያ የቆሙትን፣ ‘ምናኑን ውሰዱበትና ዐሥር ምናን ላለው ስጡት’ አላቸው::

25“እነርሱም፣ ‘ጌታ ሆይ፤ እርሱ እኮ ዐሥር ምናን አለው’ አሉት::

26“እርሱም እንዲህ አለ፤ ‘እላችኋለሁ፤ ላለው ሁሉ ይጨመርለታል፤ የሌለው ግን ያው ያለው እንኳ ይወሰድበታል:: 27ነገር ግን እኔ በላያቸው እንዳልነግሥ የፈለጉትን እነዚያን ጠላቶቼን ወደዚህ አምጡና በፊቴ ዕረዷቸው::’ ”

19፥4 1ነገ10፥27፤ 1ዜና27፥28፤ ኢሳ 9፥10፤ሉቃ18፥37
19፥7 ማቴ9፥11
19፥8 ዘፀ22፥1፤ ዘሌ 6፥4:5፤ ዘኍ5፥7፤ 2ሳሙ12፥6፤ ሕዝ 33፥14:15፤ ሉቃ3፥12:13
19፥9 ሉቃ3፥8
19፥10 ሕዝ34፥12:16፤ዮሐ3፥17
19፥11 ማቴ3፥2፤ ሉቃ17፥20፤ ሐሥ1፥6
19፥13 ማር13፥34
19፥17 ምሳ27፥18፤ ሉቃ6፥10
19፥21 ማቴ25፥24
19፥22 2ሳሙ1፥16፤ኢዮ15፥6፤ ማቴ25፥26
19፥26 ማቴ25፥29

19፥4 *ሾላ ዛፍ፤* ከ9 እስከ 10 ሜትር የሚረዝም ወፍራም ግንድና የተንሰራፋ ቅርንጫፍ ያለው ሲሆን፣ ትልቅ ሰውን መሸከም የሚችል ጠንካራ ዛፍ ነው::

19፥5 *አንተ ቤት መዋል ይገባኛልና፤* መለኮታዊ ቸርነት ያመለክታል::

19፥8 *አራት ዕጥፍ፤* የሰረቀ ሰው ካሳ እንዲከፍል ሕጉ ከደነገገው በላይ ከፍተኛ ክፍያ ነው፤ (ዘፀ 22፥1፤2ሳሙ 12፥6፤ ከምሳ 6፥31 ጋር ያነጻጽሩ)::

19፥9 *የአብርሃም ልጅ፤* እውነተኛ አይሁድ ማለት ነው፤ ይኸውም በዘር ግንድ ብቻ ሳይሆን፣ የአብርሃምን እምነት (ሮሜ 4፥12) አርአያ አድርጎ የተቀበለ ሰው ማለት ነው:: የአይሁድ ኅብረተሰብ ይህን ቀረጥ ሰብሳቢ ቢያገለውም፣ ኢየሱስ ይህን ሰው የተመለከተው በርኅራኄ ነበር::

19፥10፤ በሉቃስ ወንጌል ውስጥ ቍልፍ ቍጥር ነው፤ *የሰው ልጅ፤* የመሲሑ የማዕረግ ስም ሲሆን (ዳን 7፥13)፣ ይህም በአራቱ ወንጌላት ውስጥ ኢየሱስ በሐሥ 7፥56 እስጢፋኖስ፣ እንዲሁም በራእ 1፥13 ዮሐንስ ተጠቅመውበታል:: በመግቢያው ላይ ‘አደረጃጀት’ የሚለውንና የማር 8፥31 ማብ ይመ:: *ሊፈልግና ሊያድን፤* ኢየሱስ ድነትን ለመስጠት (18፥18)፣ እንዲሁም የእግዚአብሔርን መንግሥት ለሰዎች ለመግለጥ የመጣበትን (18፥25) ዐላማ አጠቃሎ የያዘ ሐሳብ ነው፤ የ15፥32 ማብ ይመ::

19፥11 *የእግዚአብሔር መንግሥት የሚገለጥ፤* መሲሑ በኀይልና በክብር መጥቶ፣ ፖለቲካዊና ወታደራዊ ጠላቶቻቸውን በማሸነፍ ምድራዊ መንግሥቱን እንደሚያቋቁም ይጠብቁ ነበር::

19፥12 *የንጉሥነትን ማዕረግ ተቀብሎ፤* ይህ የተለመደ አሠራር ባይሆንም፣ ሄሮድሳውያን አይሁዳውያንን ለመግዛት ወደ ሮም በመሄድ፣ ገዥ በመሆን በዚሁ መልክ መጥተዋል፤ ልክ እንደዚህ ኢየሱስም ወደ አባቱ ከሄደ በኋላ፣ ወደ ፊት ንጉሥ ሆኖ ይመጣል፤ ተመልሶ እስከሚመጣም ድረስ፣ አገልጋዮቹ የጌታቸውን ሥራ እንዲያከናውኑ ኀላፊነት ተጥሎባቸዋል (ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን ምሳሌ በማቴ 25፥14-30 ላይ ይመ)::

19፥13 *ዐሥር ምናን፤* የአንድ ሠራተኛ ከሁለት እስከ ሦስት ዓመት ደመወዝ የሚያህል ገንዘብ ነው፤ በማቴዎስ ወንጌል ላይ ከተሰጠው ምሳሌ ጋር ሲነጻጸር፣ይህኛው አነስተኛ ነው፤ እዚህ ላይ ለዐሥሩ ሠራተኞች የተሰጠው የገንዘብ መጠንም እኩል ነው::

19፥14 *መልእክተኞችን ላኩበት፤* የሴፍ ወልደ ኮሪዮን፣ የዚህ ዐይነት ሁኔታ ከ30 ዓመታት በፊት በአርኬላዎስ ላይ እንደ ደረሰ ጽፎአል፤ ይህ ታሪክ በዚህ ሁኔታ የተነገረው፣ አይሁዳውያን የኢየሱስን ንጉሥነት አንቀበልም እንዳይሉ ለማስጠንቀቅ ነው::

19፥22 *ጨካኝ ሰው መሆኔን ካወቅህ፤* ጌታው የአገልጋዩን ንግግር ትክክል ነው ብሎ አልተቀበለም፤ ይሁን እንጂ ለአገልጋዩ መልሶ በጥያቄ መልክ አቀረበለት፤ አገልጋዩም ያወቀውን ይህን ነገር ማድረግ ነበረበት::

19፥26 *ይጨመርለታል ... ያው ያለው እንኳ ይወሰድበታል፤* 8፥18፤ 17፥33፤ ማቴ 13፥12 ይመ:: ለራሳቸውና ለሌሎች የወንጌልን መንፈሳዊ በረከት የሚፈልጉ፣ ይበልጥ ይባረካሉ፤ የተቀበሉትን የሚንቁ ወይም የሚያባክኑ ግን ያላቸውን እንኳ በማጣት በመንፈስ ይደኸያሉ::

19፥27 *እነዚያን ጠላቶቼን ... ዕረዷቸው፤* በ70 ዓ.ም

ኢየሱስ በታላቅ ክብር ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱ

19፥29-38 ተጓ ምብ – ማቴ 21፥1-9፤ ማር 11፥1-10
19፥35-38 ተጓ ምብ – ዮሐ 12፥12-15

[28]ኢየሱስ ይህን ከተናገረ በኋላ፣ ወደ ኢየሩሳሌም ሊወጣ ቀድሞአቸው ይሄድ ነበር። [29]ደብረ ዘይት በተባለው ተራራ ወደሚገኙት፣ ወደ ቤተ ፋጌና ወደ ቢታንያ ከተሞች በቀረበ ጊዜ፣ ከደቀ መዛሙርቱ ሁለቱን እንዲህ ሲል ላካቸው፤ [30]"በፊታችሁ ወዳለችው መንደር ሂዱ፤ ወደዚያም ስትገቡ ማንም ገና ያልተቀመጠበት ውርንጫ ታስሮ ታገኛላችሁ፤ ፈትታችሁ ወደዚህ አምጡት። [31]ማንም፣ 'ለምን ትፈቱታላችሁ?' ብሎ ቢጠይቃችሁ፣ 'ለጌታ ያስፈልገዋል' በሉት።"

[32]የተላኩትም ሄደው ልክ እንደ ነገራቸው ሆኖ አገኙት። [33]ባለቤቶቹም ውርንጫውን ሲፈቱ አይተው፣ "ውርንጫውን ለምን ትፈታላችሁ?" አሏቸው።

[34]እነርሱም፣ "ለጌታ ያስፈልገዋል" አሉ።

[35]ከዚያም ውርንጫውን ወደ ኢየሱስ አመጡት፤ ልብሳቸውንም በላዩ ጣል አድርገው ኢየሱስን በውርንጫው ላይ አስቀመጡት። [36]ሰዎችም እርሱ በሚሄድበት መንገድ ላይ ልብሳቸውን ያነጥፉ ነበር።

[37]በደብረ ዘይት ተራራ ቍልቍል ወደ ሚወስደው መንገድ በተቃረበ ጊዜ፣ ቍጥራቸው እጅግ ብዙ የሆነ ደቀ መዛሙርት ስላዩት ታምራት ሁሉ ደስ እያላቸው ድምፃቸውን ከፍ በማድረግ እንዲህ እያሉ እግዚአብሔርን ያመሰግኑ ጀመር፤

[38]"በጌታ ስም የሚመጣው ንጉሥ የተባረከ ነው!"

"በሰማይ ሰላም፣ በአርያምም ክብር ይሁን!"

[39]በሕዝቡ መካከል የነበሩ አንዳንድ ፈሪሳውያንም ኢየሱስን፣ "መምህር ሆይ፤ ደቀ መዛሙርትህን ገሥጻቸው እንጂ" አሉት።

[40]እርሱም፣ እላችኋለሁ፤ "እነርሱ ዝም ቢሉ፣ ድንጋዮች ይጮኻሉ" አላቸው።

[41]ኢየሱስም ወደ ኢየሩሳሌም ሲቃረብ ከተማዋን አይቶ አለቀሰላት፤ [42]እንዲህም አለ፤ "ሰላምሽ የሚሆነውን ምነው አንቺ ዛሬ በተረዳሽ ኖሮ! አሁን ግን ከዐይንሽ ተሰውሮአል፤ [43]ጠላቶችሽ ዙሪያሽን ቅጥር ሠርተው፣ ከየአቅጣጫውም ከበው አንቺን የሚያስጨንቁበት ጊዜ ይመጣልና፤ [44]አንቺንና በቅጥርሽ ውስጥ የሚኖሩትንም ልጆችሽን ከዐፈር ይደባልቃሉ፤ ድንጋይም በድንጋይ ላይ አይተዉም፤ የመጐብኛሽን ጊዜ አላወቅሽምና።"

19፥28 ማር10፥32፤ሉቃ9፥51
19፥29 ማቴ21፥1፤ 21፥17
19፥32 ሉቃ22፥13
19፥36 2ነገ9፥13
19፥37 ማቴ21፥1
19፥38 መዝ118፥26፤ ሉቃ2፥14፤ 13፥35
19፥39 ማቴ 21፥15:16
19፥40 ዕን2፥11
19፥41 ኢሳ22፥4፤ ሉቃ13፥34:35
19፥43 ኢሳ29፥3፤ ኤር6፥6፤ ሕዝ 4፥2፤ 26፥8፤ ሉቃ21፥20
19፥44 መዝ137፥9፤ ሉቃ21፥6፤ 1ጴጥ2፥12
19፥46 ኢሳ56፥7፤ ኤር7፥11
19፥47 ማቴ12፥14፤ 26፥55፤ ማር11፥18

ኢየሱስ በቤተ መቅደስ

19፥45-46 ተጓ ምብ – ማቴ 21፥12-16፤ ማር 11፥15-18፤ ዮሐ 2፥13-16

[45]ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ወደ ቤተ መቅደስ ገብቶ፣ ሻጮችን ከዚያ አስወጣ፤ [46]ደግሞም "'ቤቴ የጸሎት ቤት ይሆናል' ተብሎ ተጽፎአል፤ እናንተ ግን 'የወንበዴዎች ዋሻ' አደረጋችሁት" አላቸው።

[47]በየቀኑም በቤተ መቅደስ ያስተምር ነበር፤ የካህናት አለቆች፣ ጸሐፍትና የሕዝብ መሪዎችም ሊገድሉት ይፈልጉ ነበር፤ [48]ነገር ግን ሕዝቡ ሁሉ ከእርሱ ጋር ተቈራኝተው ትምህርቱን ይከታተሉ ስለ ነበር፣ የሚያደርጉት ግራ ገባቸው።

የሆነውን የኢየሩሳሌምን ጥፋት የሚመለከት ሳይሆን አይቀርም። በንጉሡ ላይ ዐምፀው በብርቱ የተቃወሙት (ቍ 14) የሚቀጡት ቅጣት፣ ዐደራውን ችላ ካለው አገልጋይ በላይ እጅግ የከፋ ነው።

19፥28-44፤ ኢየሱስ በታላቅ ክብር ወደ ኢየሩሳሌም የገባው፣ በሕማማቱ ሰሞን እሁድ ቀን ነበር። "የክርስቶስ ምድራዊ ሕይወት" እና "የሕማማቱ ሳምንት" የሚለውን ይመ።

19፥29 *ደብረ ዘይት... ተራራ፤* ከሰሜን ወደ ደቡብ አንድ ኪሎ ሜትር ያህል ርዝመት ያለውና የኢየሩሳሌምን ምሥራቃዊ ክፍል የሚሸፍን ተራራ ነው፤ በኢየሩሳሌምና በተራራው መካከል የቄድሮን ሸለቆ ይገኛል (የዘካ 14፥4፤ ማር 11፥1 ማብ ይመ)። *ቤተ ፋጌ፤* ከኢያሪኮ ወደ ኢየሩሳሌም በሚወስደው መንገድ ላይ የምትገኝ መንደር ናት። *ቢታንያ፤* ከኢየሩሳሌም በስተ ደቡብ ምሥራቅ 3ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ ስትሆን (ዮሐ 11፥18)፤ ይህችም የማርያም፣ የማርታና የአልዓዛር መኖሪያ መንደር ናት። *ከደቀ መዛሙርቱ ሁለቱን፤* በዚህም ሆነ በሌሎች ተመሳሳይ ምንባቦች ስማቸው አልተጠቀሰም (ማቴ 21፥1፤ ማር 11፥1፤ ይመ ከዮሐ 12፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

19፥30 *መንደር፤* ምናልባት ቤተ ፋጌ ልትሆን ትችላለች። *ማንም... ያልተቀመጠበት፤* ለምንም ዐይነት አገልግሎት ያልዋለ ማለት ነው (ዘኍ19፥2 ፤ 1ሳሙ6፥7)። *ውርንጫ፤* በሌሎች ትረካዎች ውስጥም የአህያ ውርንጫ ተብሎ በግልጽ የተጠቀሰ ሲሆን (ዮሐ 12፥15)፣ የውርንጫው እናትም (ማቴ 21፥7) ከእርሱ ጋር ነበረች። እዚህ ላይ ሉቃስ የተጠቀመው የሰብዓ ሊቃናት ተርጓሚዎች "አህያ" የሚለውን የዕብራይስጥ ቃል ወደ ግሪክ ቋንቋ ሲመልሱ የተጠቀሙበትን ነው። በዚህ ጊዜ ኢየሱስ በአህያ ላይ ተቀምጦ ወደ ኢየሩሳሌም ለመግባት የፈለገው፣ በዳዊት ዙፋን እንደ ሚቀመጥ (ዘካ 9፥9) ነቢያት የተነበዩለት የዳዊት ልጅ እርሱ መሆኑን በይፋ ለማሳየት ነው (1ነገ 1፥33:44)።

19፥31 *ለጌታ፤* እግዚአብሔርን፣ በይበልጥም ኢየሱስን የሚ ያመለክት ሲሆን፣ የእስራኤል ብቸኛ ጌታም እርሱ መሆኑን ያሳ ወቀበት ነው።

19፥37 *ታምራት ሁሉ፤* የአልዓዛር ከሞት መነሣትና የዐይነ ስውሩ የበርጠሜዎስ መፈወስ በምሳሌነት የሚጠቀሱ የቅርብ ትዝታዎች ሲሆን፣ በዮሐንስ ወንጌል ውስጥ የሚገኙት ኢየሱስ በልዩ ልዩ ጊዜያት በኢየሩሳሌም ያከናወናቸውና በገሊላ የሰጠው ጠቅላላ አገልግሎቱንም ያካትታል (ከማቴ 21፥14፤ ዮሐ 12፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።

19፥43 *ጠላቶችሽ ዙሪያሽን ቅጥር ሠርተው፤* 21፥20 ይመ፤ ሮማውያን በ70 ዓ.ም. ኢየሩሳሌምን በወረሩና በከተማዋ ዙሪያ ቅጥር በሠሩ ጊዜ ይህ ትንቢት ተፈጽሞአል፤ በተጨማሪም በብሉይ ኪዳን የተነገሩን ትንቢቶች የሚያስታውስ ነው (ኢሳ 29፥3፤ 37፥33፤ ሕዝ 4፥1-3)።

19፥44 *የመጐብኛሽን ጊዜ፤* በመሢሑ በኢየሱስ በኩል እግዚአብሔር ራሱን ለአይሁድ ቢገልጥም፣ እነርሱ ግን ስላላስተዋሉት አልተቀበሉትም (ዮሐ 1፥10-11፤ ይመ፤ ከሉቃ 20፥13-16 ጋር ያነጻጽሩ)።

19፥45፤ ማርቆስ (11፥11-17)፣ ኢየሱስ ቤተ መቅደሱን ያነጻው በታላቅ ክብር ወደ ኢየሩሳሌም በገባ ማግስትና በሰሞነ ሕማማቱ ሰኞ ቀን እንደ ሆነ ገለጸአል። *ቤተ መቅደስ፤* ለመሥዋዕት የሚሆኑ እንስሳት ከልክ በላይ በሆነ ዋጋ የሚሸጡበትና አሕዛብ የሚቀመጡበት የቤተ መቅደሱ የውጪ አደባባይ ነው። ቤተ መቅደሱን ያነጻው አገልግሎቱን በጀመረ ጊዜ እንደ ሆነ ዮሐንስ ሲገልጽ (ዮሐ 2፥13-25)፣ ተመሳሳይ ወንጌላት ግን (ማቴ 21፥12-13፤ ማር 11፥15-17) በአገልግሎቱ መደምደሚያ ላይ መሆኑን ይገልጻሉ (የማቴ 21፥12-17፤ ዮሐ 2፥14-17 ማብ ይመ)።

19፥47 *የካህናት አለቆች፤* 3፥2፤22፥52፤ 23፥4፤ 24፥20 ይመ፤ የአይሁድ ሕዝብ የአስተዳደር ሸንጎ አባላት ናቸው (የማር 14፥55 ማብ ይመ)። *ሊገድሉት ይፈልጉ ነበር፤* ሉቃ 20፥19-20 ይመ (ከዮሐ 7፥1፤ 11፥53-57 ጋር ያነጻጽሩ)።

የኢየሱስ ሥልጣን ለአይሁድ አጠያያቂ ሆነባቸው

20፥1-8 ተን ምብ-ማቴ 21፥23-27፤ማር 11፥27-33

20 አንድ ቀን ኢየሱስ ሕዝቡን በቤተ መቅደስ ሲያስተምርና ወንጌልን ሲሰብክ የካህናት አለቆች፣ ጸሐፍትና ሽማግሌዎች ተሰብስበው ወደ እርሱ መጡ፤ [2]እነርሱም፣ "እነዚህን ነገሮች የምታደርገው በምን ሥልጣን እንደ ሆነ ንገረን፤ ሥልጣንስ የሰጠህ ለመሆኑ እርሱ ማን ነው?" ብለው ጠየቁት።

[3]እርሱም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እኔም አንድ ጥያቄ ልጠይቃችሁ፤ እስቲ መልሱልኝ፤ [4]የዮሐንስ ጥምቀት ከሰማይ ነበር ወይስ ከሰው?"

[5]እነርሱም እንዲህ ብለው እርስ በርስ ተመካከሩ፤ " 'ከሰማይ' ብንል፣ 'ታዲያ፣ ለምን አላመናችሁበትም?' ይለናል፤ [6]'ከሰው' ብንል ሕዝቡ ሁሉ ዮሐንስ ነቢይ መሆኑን ስለሚያምኑ በድንጋይ ይወግሩናል።"

[7]ስለዚህ፣ "ከየት እንደ ሆነ አናውቅም" ብለው መለሱለት።

[8]ኢየሱስም፣ "እንግዲያውስ እኔም እነዚህን ነገሮች በምን ሥልጣን እንደማደርግ አልነግራችሁም" አላቸው።

የጭሰኞቹ ምሳሌ

20፥9-19 ተን ምብ –ማቴ 21፥33-46፤ ማር 12፥1-12

[9]ከዚህ በኋላ ኢየሱስ እንዲህ ሲል ይህን ምሳሌ ለሕዝቡ ይነግራቸው ጀመር፤ "አንድ ሰው የወይን ተክል ተከለ፤ ለገበሬዎችም አከራየና ወደ ሌላ አገር ሄዶ ብዙ ጊዜ ቈየ። [10]በመከርም ወራት፣ ከወይኑ ፍሬ እንዲልኩለት አገልጋዩን ወደ እነዚህ ገበሬዎች ላከ፤ ገበሬዎቹ ግን አገልጋዩን ደብድበው ባዶ እጁን ሰደዱት። [11]ቀጥሎም ሌላ አገልጋዩን ላከ፤ ገበሬዎቹም እርሱንም ደግሞ ደበደቡት፤ አዋርደውም ባዶ እጁን ሰደዱት። [12]አሁንም ቀጥሎ ሦስተኛ አገልጋዩን ላከ፤ ገበሬዎቹም እርሱንም ደግሞ አቍስለው ወደ ውጭ ጣሉት።

[13]"የወይኑ ተክል ባለቤትም፣ 'እንግዲህ ምን ላድርግ? እስቲ ደግሞ የምወደውን ልጄን እልካለሁ፤ ምናልባት እርሱን ያከብሩት ይሆናል' አለ።

[14]"ገበሬዎቹ ግን ልጁን ባዩት ጊዜ፣ ይህ እኮ ወራሹ ነው፣ ኑና እንግደለው፤ በዚህም ርስቱ የእኛ ይሆናል" እየተባባሉ ተመካከሩ፤ [15]ከወይኑም ተክል ቦታ ወደ ውጭ አውጥተው ገደሉት።

"እንግዲህ የወይኑ ተክል ባለቤት ምን ያደርጋቸዋል? [16]መጥቶ እነዚያን ገበሬዎች ያጠፋቸዋል፤ የወይኑንም ተክል ቦታ ለሌሎች ይሰጣል።"

ሕዝቡም ይህን በሰሙ ጊዜ፣ 'እንዲህ ያለውንስ አያምጣው' አሉ።

[17]ኢየሱስም ወደ እነርሱ ተመልክቶ እንዲህ አላቸው፤

" 'ታዲያ ግንበኞች የናቁት ድንጋይ፣
እርሱ የማእዘን ራስ[a] ሆነ' ተብሎ
የተጻፈው ትርጕሙ ምንድን ነው?

[18]በዚህ ድንጋይ ላይ የሚወድቅ ሁሉ ይቀጠቀጣል፤ ድንጋዩም በላዩ የሚወድቅበት ሁሉ ይደቃል።"

[19]ጸሐፍትና የካህናት አለቆችም ይህንን ምሳሌ የተናገረው በእነርሱ ላይ መሆኑን ስላወቁ፣ በዚያኑ ሰዓት ሊይዙት ፈልገው ነበር፤ ነገር ግን ሕዝቡን ፈሩ።

ለቄሣር ግብር መክፈል

20፥20-26 ተን ምብ – ማቴ 22፥15-22፤ ማር 12፥13-17

[20]ኢየሱስን አሳልፈው ለገዥው ኀይልና ሥልጣን ለመስጠት፣ ከአፉ በሚወጣ ቃል

[a]17 ወይም የማእዘን ድንጋይ

20፥1 ማቴ26፥55፤ ሉቃ8፥1
20፥2 ዮሐ2፥18፤ ሐሥ4፥7፤ 7፥27
20፥4 ማር1፥4
20፥6 ማቴ11፥9፤ ሉቃ7፥29
20፥9 ኢሳ5፥1-7፤ ማቴ25፥14
20፥13 ማቴ3፥17
20፥16 ሉቃ19፥27
20፥17 መዝ 118፥22፤ሐሥ 4፥11
20፥18 ኢሳ8፥14፥15
20፥19 ማር11፥18፤ ሉቃ19፥47
20፥20 ማቴ12፥10፤27፥2

20፥1 በ20፥1-21፥36 ላይ የተመለከቱት ሁኔታዎች ሁሉ የተከናወኑት በሰሞነ ሕማማት ሳምንት ማክሰኞ ቀን ነው፤ ይህም ረጅም ክርክር የተካሄደበት ቀን ነበር። *አንድ ቀን፣* ቀኑ ተለይቶ ባይገለጽም፣ በማርቆስ ወንጌል ግን (ማር 11፥19-20፡ 27-33)፣ ይህ ቀን (ማክሰኞ) ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም በክብር ከገባና (እሁድ) ቤተ መቅደሱን ካነጻ በኋላ (ሰኞ) የሚገኘው ነው። *የካህናት አለቆች፣* 19፥47፤ ይመ፤ የማቴ 2፥4 ማብ ይመ። *ጸሐፍት፣* 5፥30፤ ይመ የ5፥17፤ ማቴ 2፥4 ማብ ይመ። *ሽማግሌዎች፣* የማቴ 15፥2 ማብ ይመ። እነዚህ ሁሉ የአይሁድ ሕዝብ የአስተዳደር ጉባኤ በሆነው ሸንጎ ውስጥ ተወክለዋል (22፥66 ይመ)።

20፥2 *ሥልጣንስ የሰጠህ... ማን ነው?* ይህን ጥያቄ ለመጥምቁ ዮሐንስና (ዮሐ 1፥19-25) ኢየሱስ ክርስቶስ አገልግሎቱን በጀመረ ጊዜም አቅርበው ነበር (ዮሐ 2፥18-22)። ጥያቄአቸው ያተኰረው በቤተ መቅደሱ መንጻት ላይ ቢሆንም፣ ከጠያቂዎቹ ሥልጣንና ከገንዘብ ጥቅማቸው ጋርም የተያያዘ ነበር፤ ይህን ጥያቄ ያቀረቡበት ዐላማ፣ ኢየሱስ በሕዝብ ዘንድ ተቀባይነት እንዲያጣ ወይም የሮም ባለሥልጣናት በክፉ ዐይን እንዲያዩት አስበው ሳይሆን አይቀርም።

20፥4 *የዮሐንስ ጥምቀት ከሰማይ ... ወይስ ከሰው?* ኢየሱስ ለቀረበለት ጥያቄ መልስ ለመስጠት፣ የዮሐንስ አገልግሎት ከእግዚአብሔር ነበር ወይስ ከራሱ? የሚሉትን ሁለት አማራጮች በጥያቄ መልክ በማቅረብ/ጥያቄያቸውን በጥያቄ መለሰ፤ እነርሱም የቀ ረበላቸውን ጥያቄ ለመመለስ ፈቃደኞች ባለመሆናቸው ራሳቸውን አጕል ሁኔታ ውስጥ ከተቱ። *ከሰማይ፣* የማር 11፥30 ማብ ይመ።

20፥10 *ከወይኑ ፍሬ እንዲልኩለት፣* በስምምነታቸው መሠረት፣ የመሬቱ ባለቤት የተወሰነ ድርሻ ማግኘት ይገባው ስለ ነበር፣ ወቅቱ ሲደርስ ድርሻውን ለመቀበል ይጠብቅ ነበር። *አገልጋዩን ... ላከ፣* ይህ ምሳሌ (ቍ9)፣ በኢሳ 5፥1-7 ያለውን የሚያስታውስ ነው። ወደ ገበሬዎቹ ተልከው የነበሩት አገልጋዮች፣ እግዚአብሔር በጥንት ዘመን የላካቸውንና የእስራኤልም ሕዝብ የተቃወማቸውን ነቢያት ይወክላሉ (ነህ 9፥26፤ ኤር 7፥25-26፤ 25፥4-7፤ ማቴ23፥ 34፤ ሐሥ 7፥52፤ ዕብ 11፥36-38 ይመ)።

20፥13 *የምወደውን ልጄን፣* ስለ ተወዳጁ ልጅ መጠቀሱ፣ የአብ የባሕርዩ ልጅ የሆነውን ጌታችንን ኢየሱስ ክርስቶስን ለማመልከት ነው (3፥22፤ ማቴ 17፥5 ይመ)።

20፥14 *ርስቱ የእኛ ይሆናል፣* የማር 12፥7 ማብ ይመ።

20፥16 *የወይኑንም ተክል ቦታ ለሌሎች ይሰጣል፣* የማቴ 21፥41 ማብ ይመ።

20፥17 *የማእዘን ራስ፣* የመዝ 118፥22 ማብ ይመ።

20፥18 *ይቀጠቀጣል፣* ከድንጋይ ጋር የሚላተም ሸክላ እንደሚሰበር፣ ድንጋይ ቍንከባሉ ያረፈበት ሸክላም እንደሚደቅ ሁሉ፣ መሢሑን ኢየሱስ አንቀበልም ያሉ ይፈረድባቸዋል (ኢሳ 8፥14 ይመ፤ ከዳን 2፥34-35፡ 44፤ ሉቃ 2፥34 ጋር ያነጻጽሩ)።

20፥19 *ጸሐፍትና፣* ኢየሱስን ስለ መቃወማቸው 5፥30፤ 9፥22፤ 19፥47፤ 22፥2፤ 23፥10 ይመ።

20፥20 *ለገዥው... ሥልጣን፣* የአይሁድ የሃይማኖት መሪዎች በራሳቸው ሥልጣን ርምጃ መውሰድ ስለ ፈሩ፣ ኢየሱስን በሚናገረው ቃል አጥምደው፣ ሮማውያን እርሱ ከሕዝቡ ጋር እንዳይገናኝ ርምጃ እንዲወስዱበት ሞከሩ።

ለማጥመድ ይከታተሉት ነበር፤ ስለዚህም ጻድቃን መስለው የሚቀርቡ ሰላዮችን ላኩበት። [21]ሰላዮቹም እንዲህ ሲሉ ጠየቁት፤ “መምህር ሆይ፤ አንተ ትክክለኛውን ነገር እንደምትናገርና እንደምታስተምር እንዲሁም የእግዚአብሔርን መንገድ በእውነት እንደምታስተምርና ለማንም እንደማታደላ እናውቃለን። [22]ለመሆኑ ለቄሳር ግብር መክፈል ይገባል ወይስ አይገባም?”

[23]እርሱ ግን ተንኰላቸውን ዐውቆ እንዲህ አላቸው፤ [24]“እስቲ አንድ ዲናር አሳዩኝ፤ በላዩ ያለው የማን መልክና ጽሕፈት ነው?”

[25]እነርሱም፣ “የቄሳር ነው” ብለው መለሱለት።

እርሱም፣ “እንግዲያውስ የቄሳርን ለቄሳር፣ የእግዚአብሔርንም ለእግዚአብሔር ስጡ” አላቸው።

[26]ስለዚህ በተናገረው ቃል በሕዝቡ ፊት ሊያጠምዱት አልቻሉም፤ በመልሱም ተገርመው ዝም አሉ።

ትንሣኤ ሙታንና ጋብቻ

20፥27-40 ተጓ ምብ – ማቴ 22፥23-33፤ ማር 12፥18-27

[27]ትንሣኤ ሙታን የለም ከሚሉት ሰዱቃውያን አንዳንዶቹ ወደ ኢየሱስ መጥተው ጥያቄ አቀረቡለት፤ [28]እንዲህም አሉት፤ “መምህር ሆይ፤ አንድ ሰው ሚስት አግብቶ ልጅ ሳይወልድ ቢሞት፣ ወንድሙ መበለቲቱን አግብቶ ልጆች በመውለድ ለወንድሙ ዘር እንዲተካ ሙሴ ጽፎልናል። [29]ታዲያ፣ ሰባት ወንድማማቾች ነበሩ፤ የመጀመሪያው ሚስት አግብቶ ልጅ ሳይወልድ ሞተ፤ [30]ሁለተኛውም እንደዚሁ፤ [31]ሦስተኛው ደግሞ አገባት፤ ሰባቱም እንዲሁ እያሉ አግብተዋት ልጆች ሳይወልዱ ሞቱ። [32]በመጨረሻም ሴትዮዋ ሞተች። [33]እንግዲህ ሰባቱም ስላገቧት፣ በትንሣኤ ጊዜ የማን ሚስት ትሆናለች?”

[34]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ “የዚህ ዓለም ልጆች ያገባሉ፤ ይጋባሉም፤ [35]የሚመጣውን ዓለምና የሙታንን ትንሣኤ ማግኘት የሚገባቸው ግን አያገቡም፤ አይጋቡም፤ [36]እንደ መላእክትም ስለሆኑ ከዚያ በኋላ አይሞቱም፤ የትንሣኤ ልጆች ስለ ሆኑም የእግዚአብሔር ልጆች ናቸው። [37]ሙሴ ስለ ቍጥቋጦ በተጻፈው ታሪክ ውስጥ ጌታን ‘የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ አምላክ፣ የያዕቆብ አምላክ’ በማለቱ ሙታን እንደሚነሡ ያሳያል፤ [38]ሁሉም ለእርሱ ሕያዋን ስለ ሆኑ፣ እርሱ የሕያዋን አምላክ እንጂ የሙታን አይደለም።”

[39]አንዳንድ ጸሐፍትም፣ “መምህር ሆይ፤ መልካም ተናገርህ” አሉት። [40]ከዚህ በኋላ አንድ ሰው እንኳ ሊጠይቀው አልደፈረም።

ክርስቶስ የማን ልጅ ነው?

20፥41-47 ተጓ ምብ – ማቴ 22፥41-23፥7፤ ማር 12፥35-40

[41]ከዚህ በኋላ ኢየሱስ እንዲህ አላቸው፤ “ሰዎች ክርስቶስን[h] እንዴት የዳዊት ልጅ ነው ይሉታል? [42]ምክንያቱም ራሱ ዳዊት በመዝሙራት መጽሐፉ እንዲህ ብሏል፤

“ ‘ጌታ ጌታዬን፣
“በቀኜ ተቀመጥ፤
[43]እኔ ጠላቶችህን፣
ለእግርህ መርገጫ እስከማደርግልህ ድረስ።’ ”

[44]እንግዲህ ዳዊት እርሱን፣ ‘ጌታ’ ብሎ ሲጠራው እንዴት ልጁ ይሆናል?”

[45]ሕዝቡ ሁሉ እየሰሙትም ለደቀ መዛሙርቱ እንዲህ አላቸው፤ [46]“ዘርፋፋ ቀሚስ ለብሰው መዞር ከሚወዱ፣ በገበያ ቦታ ሰላምታ ከሚሹና በምኵራብ የከበሬታ መቀመጫ፣ በግብዣ ቦታም የክብር ስፍራ ከሚፈልጉ፣ ከጸሐፍት ተጠንቀቁ፤ [47]እነርሱም የመበለቶችን ቤት የሚያራቁቱ ናቸው፤ ለታይታ ብለውም ጸሎታቸውን ያስረዝማሉ፤

20፥21 ዮሐ3፥2
20፥25 ሉቃ23፥2፤ ሮሜ13፥7
20፥27 ሐሥ 4፥1፤ 23፥8፤1ቆሮ15፥12
20፥28 ዘዳ25፥5
20፥35 ማቴ12፥32
20፥36 ዮሐ1፥12
20፥37 ዘፀ3፥6
20፥40 ማቴ12፥34፤ 22፥46
20፥41 ማቴ1፥1
20፥43 መዝ110፥1፤ ማቴ22፥44
20፥46 ሉቃ11፥43

h41 ወይም መሲሕ

20፥22 *ለቄሳር ግብር፤* ቄሳር የጣለውን ግብር መክፈል ትክክል ነው ብሎ መቀበሉ ሕዝቡን የሚያሳዝን ቢሆንም፣ ግብር እንዳይከፍሉ ማድረግ ደግሞ የሮም ባለሥልጣናትን የሚያስቈጣ ነበር፣ ስለዚህም ጠያቂዎቹ ኢየሱስን በዚህ ዐይነት አስቸጋሪ ጥያቄ ሊያጠምዱት አሰቡ።

20፥24 *አንድ ዲናር፤* የሮማ የገንዘብ ሳንቲም ሲሆን፣ ለአንድ ቀን ሥራ የሚከፈል ደመወዝ ነው (የማቴ 22፥19 ማብ ይመ)።

20፥25 *የእግዚአብሔርንም ለእግዚአብሔር፤* የማቴ 22፥21 ማብ ይመ።

20፥27 *ሰዱቃውያን፤* የገዥዎች ወገን የሆኑ፣ የፖለቲካ ስሜት የነበራቸውና ምድራዊ አመለካከት ከነበራቸው አረማውያን ጋር ኅብረት የሚያደርጉ ናቸው። በዚያን ጊዜ ከፍተኛውን የሊቀ ክህነት ሥልጣንን በእጃቸው ያስገቡና በአይሁድ ሸንጎ ውስጥም አብዛኛውን መቀመጫ የያዙ ነበሩ። በሙታን ትንሣኤ ወይም ከሞት በኋላ ሕይወት አለ ብለው አያምኑም፤ ፈሪሳውያን የሚያስተምሩትን፣ በቃል ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውን የአበውን ልማድ አይቀበሉም፤ የሲፍ ወልደ ኩሪዮን፤ እንቲኩቲ 13፥10፥6 ይመ፤ የማቴ 2፥4፤ 3፥7፤ የማር 12፥18፤ ሐሥ 4፥1 ማብ ይመ።

20፥28 *ወንድሙ መበለቲቱን አግብቶ፤* አንድ ሰው ሳይወልድ ቢሞት፣ በሕይወት ያለ ወንድሙ ዘር እንዲተካለት በሚያዝዘው የሙሴ ሕግ መሠረት ማለት ነው (የማቴ 22፥24 ማብ ይመ፤ ከዘፍ 38፥8 ጋር ያነጻጽሩ)።

20፥34-35 *የዚህ ዓለምና... የሚመጣውን ዓለምና፤* የ18፥30 ማብ ይመ።

20፥36 *እንደ መላእክትም፤* የትንሣኤ ሁኔታ፣ የአሁኑን ዓለም ሥርዐት ይከተላል ብሎ ማሰብ አይቻልም። በአዲሱ ዘመን ጋብቻና ሞት የለም። *የትንሣኤ ልጆች፤* በጻድቃን ትንሣኤ ወቅት የሚነሡ ምእመናን ናቸው (ከማቴ 22፥23-33፤ ማር 12፥18-27፤ ሐሥ 4፥1-2፤ 23፥6-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

20፥37 *ስለ ቍጥቋጦ በተጻፈው ታሪክ፤* ክርስቶስ በዚህ ምድር በነበረበት ወቅት፣ ቅዱሳት መጻሕፍት በምዕራፍና በቍጥር ስላልተከፋፈሉ፣ ሙሴ የሚቃጠለውን ቍጥቋጦ ያየበት ምንባብ የሚጠቀሰው በዚህ መልክ ነበር (ዘፀ 3፥2)።

20፥39 *መምህር ሆይ፣ መልካም ተናገርህ፤* ከፈሪሳውያን ወገን የሆኑት እነዚህ ጸሐፍት በኢየሱስ ላይ ከፍተኛ ጥላቻ ቢኖራቸውም፣ የትንሣኤ ጒዳይ ሲነሣ ግን፣ ሰዱቃውያንን ተቃውመው የኢየሱስን ሐሳብ ደገፉ።

20፥44 *ዳዊት... ‘ጌታ’ ብሎ ሲጠራው፤* መሲሑ ከዳዊት ዘር ከሆነ፣ ታዲያ ይህ የተከበረ ንጉሥ ልጁን እንዴት ‘ጌታ’ ብሎ ሊጠራው ይችላል? እነዚህ የኢየሱስ ተቃዋሚዎች፣ መሲሑ የእግዚአብሔር የባሕርይ ልጅ መሆኑን ለመቀበል የተዘጋጁ ካልሆኑ በቀር፣ ለዚህ ጥያቄ መልስ መስጠት አይችሉም። የመዝ 110፥1 ማብ ይመ።

20፥46 *ዘርፋፋ ቀሚስ... የከበሬታ መቀመጫ፤* የማር 12፥38-39 ማብ ይመ።

20፥47 *የመበለቶችን ቤት የሚያራቁቱ፤* ለግል ጥቅማቸው ሲሉ፣ እነዚህን ረዳት የሌላቸውን ሴቶች በማታለል ወጥ

እነዚህ የከፋ ፍርድ ይጠብቃቸዋል።"

መበለቷ የሰጠችው መባ

21፥1-4 ተጓ ምብ-ማር 12፥41-44

21 ኢየሱስ ቀና ብሎ ሲመለከት ሀብታሞች በቤተ መቅደሱ መባ መሰብሰቢያ ውስጥ መባቸውን ሲጨምሩ አየ። 2ደግሞም አንዲት ድኻ መበለት ሁለት ትናንሽ የናስ ሳንቲሞች በዚያ ስትጨምር ተመለከተ፤ 3እንዲህም አለ፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ ከሁሉም ይልቅ ይህች ድኻ መበለት የበለጠ ሰጥታለች፤ 4እነዚህ ሰዎች የሰጡት ከትርፋቸው ላይ ሲሆን፣ እርሷ ግን የሰጠችው በድኻ ዐቅሟ ያላትን መተዳደሪያ በሙሉ ነው።"

የዘመኑ መጨረሻ ምልክቶች

21፥5-36 ተጓ ምብ – ማቴ 24፤ማር13
21፥12-17 ተጓ ምብ – ማቴ 10፥17-22

5ከደቀ መዛሙርት አንዳንዶች ቤተ መቅደሱ በውብ ድንጋዮችና በስእለት ስጦታዎች እንዳማረ ሲነጋገሩ፣ ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ 6"ይህ የምታዩት ሁሉ ሳይፈርስ ድንጋይ በድንጋይ ላይ እንደ ተካበ የማይቀርበት ጊዜ ይመጣል።"

7እነርሱም፣ "መምህር ሆይ፤ እንግዲህ ይህ ሁሉ የሚሆነው መቼ ነው? ደግሞም ይህ እንደሚሆን ምልክቱ ምንድን ነው?" ብለው ጠየቁት።

8እርሱም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እንዳትስቱ ተጠንቀቁ፤ ብዙዎች፣ 'እኔ እርሱ ነኝ' በማለት፣ ደግሞም፣ 'ጊዜው ቀርቦአል' እያሉ በስሜ ይመጣሉና፤ እናንተ ግን እነርሱን አትከተሏቸው። 9ስለ ጦርነትና ስለ ሕዝብ ዐመፅ ስትሰሙ አትደንግጡ፤ ይህ አስቀድሞ መሆን የሚገባው ነውና፤ መጨረሻው ግን ወዲያውኑ አይሆንም።"

10ቀጥሎም እንዲህ አላቸው፤ "ሕዝብ በሕዝብ ላይ፣ መንግሥትም በመንግሥት ላይ ይነሣል፤ 11ታላቅ የመሬት መናወጥ ይሆናል፤ ራብና ቸነፈር በተለያየ ስፍራ ይከሠታል፤ አስፈሪ ነገር እንዲሁም ከሰማይ ታላቅ ምልክት ይሆናል።

12"ይህ ሁሉ ከመሆኑ በፊት ግን ሰዎች ይይዟችኋል፤ ያሳድዷችኋል፤ ወደ ምኵራብና ወደ ወህኒ ቤት ያስገቧችኋል፤ በነገሥታትና በገዦች ፊት ያቀርቧችኋል፤ ይህም ሁሉ በስሜ ምክንያት ይደርስባችኋል። 13ይህም ለመመስከር ጥሩ ዕድል ይሆንላችኋል። 14ስለዚህ ምን መልስ እንሰጣለን በማለት አስቀድማችሁ እንዳትጨነቁ ይህን ልብ በሉ፤ 15ተቃዋሚዎቻችሁ ሁሉ ሊቋቋሙትና ሊያስተባብሉት የማይችሉትን ቃልና ጥበብ እሰጣችኋለሁና። 16ወላጆቻችሁ፣ ወንድሞቻችሁ፣ ዘመዶቻችሁና ጓደኞቻችሁ እንኳ ሳይቀሩ አሳልፈው ይሰጡአችኋል፤ ከእናንተም አንዳንዶቹን ይገድላሉ፤ 17ስለ ስሜም በሰዎች ሁሉ ዘንድ የተጠላችሁ ትሆናላችሁ። 18ነገር ግን ከራሳችሁ ጠጕር አንዲ እንኳ አትጠፋም፤ 19ጸንታችሁም በመቆም ነፍሳችሁን ታተርፋላችሁ።

20"ኢየሩሳሌም በጦር ሰራዊት ተከባ በምታዩበት ጊዜ፣ ጥፋቷ መቃረቡን ዕወቁ። 21በዚያን ጊዜ በይሁዳ ያሉ ወደ ተራሮች ይሽሹ፤ በከተማ ያሉትም ከዚያ ይውጡ፤ በገጠር ያሉትም ወደ ከተማዪቱ አይግቡ፤ 22የተጻፈው ሁሉ ይፈጸም ዘንድ ይህ የበቀል ጊዜ ነውና። 23በምድሪቱ ላይ ታላቅ

21፥1 ማቴ27፥6፤ ዮሐ8፥20
21፥4 2ቆሮ8፥12
21፥6 ሉቃ19፥44
21፥8 ሉቃ17፥23
21፥10 2ዜና15፥6፤ ኢሳ19፥2
21፥11 ኢሳ29፥6፤ ኢል2፥30
21፥13 ፊል1፥12
21፥14 ሉቃ12፥11
21፥15 ሉቃ12፥12
21፥16 ሉቃ12፥52፡53
21፥17 ዮሐ15፥21
21፥18 ማቴ10፥30
21፥19 ማቴ10፥22
21፥20 ሉቃ19፥43
21፥21 ሉቃ17፥31
21፥22 ኢሳ63፥4፤ ዳን9፥24-27፤ ሆሴ 9፥7፤ማቴ1፥22

መዳቸው ውስጥ ያስገቡአቸዋል። *የከፋ ፍርድ ይጠብቃቸዋል፤* ከ12፥47-48 ጋር ያነጻጽሩ። በሰው ዘንድ መልካም ግምት ማግኘት በጨመረ ቍጥር፣ ያንኑ ያህል መልካም አርአያነት ይጠበቃል፤ ግብዝነትም በጨመረ ቍጥር (ማቴ 23፥1-36)፣ በዚያው መጠን የባሰ ፍርድ ይደርስባቸዋል።

21፥1 *በቤተ መቅደሱ መባ መሰብሰቢያ፤* በቤተ መቅደሱ የሴቶች መቆሚያ በኩል፣ የቀለምሸሸ እግር ቅርጽ ያላቸው 13 ሣጥኖች ነበሩ፤ እነዚህም ለአምልኮ ከሚመጡ ምእመናን ምጽዋት ለመሰብሰብ በሚያመች ሁኔታ ተቀምጠው ነበር።

21፥2 *ትናንሽ የናስ ሳንቲሞች፤* የአይሁዳውያን ሳንቲሞች ዋጋቸው አነስተኛ ነው።

21፥3-4፤ የ2 ቆሮ 8፥12 ማብ ይመ።

21፥5-36፤ የማር 13፥1-37 ማብ ይመ።

21፥5 *ቤተ መቅደሱ ... እንዳማረ፤* በደቡብ ምዕራብ በኩል ከነበሩት ድንጋዮች መካከል አንዱ 11 ሜትር ያህል ይረዝም ነበር። "በወርቅ ያልተለበጠ ድንጋይ ሁሉ፣ እጅግ የነጣ እንደ ነበር'' ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን ጽፎአል (የአይሁዳ ጦርነት 5.5.6)። ሄሮድስም ለአንዱ ማጌጫ ይሆን ዘንድ ወርቅማ የወይን ተክል ሰጥቷል።

21፥6 *ይህ... ድንጋይ ... የማይቀርበት፤* በ70 ዓ.ም ሮማውያን ኢየሩሳሌምን በመያዝ ቤተ መቅደሱን ባቃጠሉ ጊዜ ይህ ትንቢት ተፈጽሞአል (የማቴ 24፥2 ማብ ይመ)።

21፥7 *መቼ ነው?* ማርቆስ ይህ ጥያቄ በአራቱ ደቀ መዛሙርት ማለትም በጴጥሮስ፣ በያዕቆብ፣ በዮሐንስና በእንድርያስ እንደ ቀረበ ጽፎአል (ማር 13፥3)፤ ማቴዎስ የጥያቄውን አቀራረብ በዝርዝር የጻፈው ሲሆን፣ ይኸውም የኢየሱስ መምጣትና የዘመኑ ፍጻሜ ምልክት ምን እንደሆነም ይገኝበታል (ማቴ 24፥3)። *ምልክቱ ምንድን ነው?* እነዚህ ነገሮች እንደሚፈጸሙ ማረጋገጫው ምንድን ነው? ማለት ነው።

21፥8 *'እኔ እርሱ ነኝ'፤* ዳግም የመጣሁት መሲሑ ኢየሱስ እኔ ነኝ ይላሉ ማለት ነው። *ጊዜው፤* የዘመኑ ፍጻሜ ማለት ነው።

21፥9 *መጨረሻው ግን ወዲያውኑ አይሆንም፤* የዘመኑን ፍጻሜ ያመለክታል (ማቴ 24፥3፡6 ይመ)። በቍ 8-18 ባለው ላይ የተዘረዘሩት የመጨረሻው ዘመን ምልክቶች ብቻ ሳይሆኑ፣ የአሁኑም ዘመን ባሕርያት ናቸው።

21፥11 *ከሰማይም ታላቅ ምልክት፤* ቍ 25 ይመ። በጌታ ቀን ከሰማይ ስለሚሆነው ምልክት የተነገረውን የትንቢት ቃል በተመለከተ ማር 13፥25 ማብ ይመ።

21፥12 *ወደ ምኵራብና... ያስገቧችኋል፤* ምኵራቦች አገልግሎት የሚሰጡት ለአምልኮና ለትምህርት ብቻ ሳይሆን፣ ለአስተዳደርና ፍርድ ቤት የሚቀርቡትንም ሰዎች ለጊዜው ለማቆያም ጭምር ነበር።

21፥15 *ሊቋቋሙት... የማይችሉት፡፡* ሐሥ 6፥9-10 ይመ።

21፥18፤ ስደትና ሞት ቢደርስባቸውም፣ በእግዚአብሔር ቍጥጥር ሥር ነው፤ በመጨረሻም ዘላለማዊ ድል የእነርሱ ይሆናል። *ከራሳችሁ ጠጕር አንዷ እንኳ አትጠፋም፤* ከቍ 16 አኳያ ሲታይ፣ ምንም ዐይነት ጕዳት እንደማይደርስባቸው አያመለክትም፤ ተለዋጭ ዘይቤው የሚያመለክተው በመንፈሳዊ ሕይወት ረገድ ምንም ዐይነት ኪሳራ እንደማይደርስባቸው ነው።

21፥19፤ የማር 13፥13 ማብ ይመ።

21፥20 *በጦር... ተከባ፤* 19፥43 ይመ። የዘመኑ ፍጻሜ ለመድረሱ ምልክቱ (ከቍ7 ጋር ያነጻጽሩ)፣ የኢየሩሳሌም በጦር መከበብ ነው፤ ከዚህ ጋር ተያይዞ የሚመጣው 'የጥፋት ርኩሰት' ነው (ማቴ 24፥15)።

21፥21 *ወደ ተራሮች ይሽሹ፤* የጠላት ጦር አንድን ከተማ ሲከብ፣ በምሽጎች ውስጥ መሸሸግ የተለመደ ነው፤ ኢየሱስ ግን ተከታዮቹ ተራሮችን መጠጊያ እንዲያደርጉ አዘዘ፤ ይህም ከተማዋ እንደምትጠፋ ያመለክታል (የማቴ 24፥16 ማብ ይመ)።

21፥22 *የበቀል ጊዜ፤* በማያምኑ ላይ፣ እግዚአብሔር የሚያመ

መከራ ይሆናል፤ በዚህም ሕዝብ ላይ ቍጣ ይመጣል፤ ስለዚህ በዚያን ወቅት ለነፍሰጡሮችና ለሚያጠቡ እናቶች ወዮላቸው! [24]በሰይፍ ይወድቃሉ፤ ወደ አሕዛብም ሁሉ በምርኮ ይወሰዳሉ፤ ኢየሩሳሌምም የአሕዛብ ዘመን እስኪፈጸም ድረስ፣ በአሕዛብ የተረገጠች ትሆናለች።

[25]"በፀሐይ፣ በጨረቃና በከዋክብት ላይ ምልክት ይሆናል፤ ከባሕሩና ከሞገድ ድምፅ የተነሣ፣ በምድር ላይ ያሉ ሕዝቦች ይጨነቃሉ፤ ይታወካሉም፤ [26]የሰማያት ኀይላት ስለሚናወጡ፣ ሰዎች በፍርሀትና በዓለም ላይ ምን ይመጣ ይሆን እያሉ በመጠባበቅ ይዝላሉ። [27]በዚያን ጊዜ የሰው ልጅ በኀይልና በታላቅ ክብር በደመና ሲመጣ ያዩታል። [28]እናንተም እነዚህ ነገሮች መፈጸም ሲጀምሩ፣ መዳናችሁ ስለ ተቃረበ፣ ቀጥ ብላችሁ ቁሙ፤ ራሳችሁንም ወደ ላይ ቀና አድርጉ።"

[29]ቀጥሎም እንዲህ ሲል ይህን ምሳሌ ነገራቸው፤ "በለስንና ዛፎችን ሁሉ ተመልከቱ፤ [30]ቅጠሎቻቸው አቈጥቍጠው ስታዩ፣ በዚያን ጊዜ በጋ መቃረቡን ራሳችሁ ታውቃላችሁ። [31]እንዲሁ ደግሞ እነዚህ ነገሮች መፈጸማቸውን ስታዩ፣ የእግዚአብሔር መንግሥት እንደ ቀረበች ዕወቁ።

[32]"እውነት እላችኋለሁ፤ ይህ ሁሉ እስኪፈጸም ድረስ ይህ[h] ትውልድ አያልፍም። [33]ሰማይና ምድር ያልፋሉ፤ ቃሌ ግን አያልፍም።"

[34]"እንግዲህ በገደብ የለሽ ሕይወት፣ በመጠጥ ብዛትና ስለ ኑሮ በመጨነቅ ልባችሁ እንዳይዝልና ያ ቀን እንደ ወጥመድ ድንገት እንዳይደርስባችሁ ተጠንቀቁ፤ [35]ይህ በመላው ምድር በሚኖሩት ሁሉ ላይ ይደርሳልና። [36]ስለዚህ ከሚመጣው ሁሉ እንድታመልጡና በሰው ልጅ ፊት መቆም እንድትችሉ ሁልጊዜ ተግታችሁ ጸልዩ።"

[37]ኢየሱስም ቀን ቀን በቤተ መቅደስ እያስተማረ፣ ሌሊት ግን ደብረ ዘይት ወደ ተባለ ተራራ ወጥቶ ያድር ነበር። [38]ሕዝቡም ሁሉ ሊሰሙት ማልደው ወደ ቤተ መቅደስ ወደ እርሱ ይመጡ ነበር።

ይሁዳ ጌታን አሳልፎ ለመስጠት ተስማማ

22፥1:2 ተጓ ምብ – ማቴ 26፥2-5፤ ማር 14፥1:2፡ 10:11

22 በዚህ ጊዜ ፋሲካ የተባለው የቂጣ በዓል ተቃርቦ ነበር። [2]የካህናት አለቆችና ጸሐፍትም ሕዝቡን ይፈሩ ስለ ነበር፣ እንዴት አድርገው ኢየሱስን እንደሚያስወግዱት መንገድ ይፈልጉ ነበር። [3]ሰይጣንም ከዐሥራ ሁለቱ ጋር በተቈጠረው የአስቆሮቱ ይሁዳ በተባለው ገባበት፤ [4]ይሁዳም ወደ ካህናት አለቆችና ወደ ቤተ መቅደሱ ሹሞች ሄዶ ኢየሱስን እንዴት አሳልፎ እንደሚሰጣቸው ተነጋገረ። [5]እነርሱም በዚህ ደስ ተሰኝተው፣ ገንዘብ ሊሰጡት ተዋዋሉ። [6]እርሱም በነገሩ ተስማማ፤ አሳልፎ ሊሰጣቸውም ሕዝብ የማይገኝበትን ምቹ ጊዜ ይጠብቅ ጀመር።

21፥24 ኢሳ5፥5፤ 63፥18፤ ዳን8፥13፤ ራእ11፥2
21፥25 2ጴጥ3፥10:12
21፥26 ማቴ24፥29
21፥27 ማቴ8፥20፤ ራእ1፥7
21፥28 ሉቃ18፥7
21፥31 ማቴ3፥2
21፥32 ሉቃ 11፥50፤17፥25
21፥33 ማቴ5፥18
21፥34 ማር4፥19፤ ሉቃ12፥40:46፤ 1ተሰ5፥2-7
21፥36 ማቴ26፥41
21፥37 ማቴ21፥1፤ 26፥55፤ ማር11፥19
21፥38 ዮሐ8፥2
22፥1 ዮሐ11፥55
22፥2 ማቴ12፥14
22፥3 ማቴ4፥10፤ ማቴ10፥4
22፥4 ቍ52፤ ሐሥ4፥1፤5፥24
22፥5 ዘካ11፥12

[h]32 *ወይም ዘር*

ጣው ፍትሐዊ ቅጣት ነው (ከኢሳ 63፥4፤ ኤር 5፥29፤ ሆሴ 9፥7 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥24 *የአሕዛብ ዘመን፤* አሕዛብ፣ መንፈሳዊና (ማር13፥10፤ ከሉቃ 20፥16፤ ሮሜ 11፥25 ጋር ያነጻጽሩ) በኢየሩሳሌም ላይ የበላይ የመሆን ዕድል ይኖራቸዋል፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ለእነርሱ ያለው ዕቅድ ሲፈጸም ይህ ጊዜ ያበቃል።

21፥27 *በዚያን ጊዜ የሰው ልጅ...ሲመጣ፤* የክርስቶስን ዳግም ምጽአት ማለት ነው (ዳን 7፥13 ይመ)፤ በዚህ ንግግር ውስጥ ያለው ሐሳብ የመጨረሻውን ዘመን የሚያመለክት ቢሆንም፣ በ70 ዓ.ም የተፈጸመውን የኢየሩሳሌምን መፈራረስ ይመለከታል።

21፥28 *ራሳችሁንም... ቀና አድርጉ፤* እነዚህ ምልክቶች በሚታዩበት ጊዜ አትደንግጡ፤ ነገር ግን በደስታ፣ በተስፋና በእምነት ተመልከቱት። *መዳናችሁ፤* ፍጹምና ሙሉ በሙሉ መዳናችሁ ማለት ነው።

21፥29 *በለስንና ዛፎችን... ተመልከቱ፤* የፀደይ ወራት መግባቱ የሚታወቀው፣ ዛፎች ለምልመው ሲታዩ ነው (ከማቴ 24፥32-35፤ ማር 13፥28-31 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ልክ እንደዚሁ የእግዚአብሔርም መንግሥት መምጣት የሚታወቀው፣ የመምጣቱ ምልክቶች ሲታዩ ነው። ይሁን እንጂ "መንግሥት" የሚለው ቃል በልዩ ልዩ መንገድ ጥቅም ላይ ውሎአል (የ4፥43 ማብ ይመ)። በቍ 31 ላይ የሚገኘው፣ ወደፊት የሚመጣውን መንግሥት የሚያሳየው ነው።

21፥32 *ይህ ትውልድ፤* ኢየሱስ ይህን ከተናገረ ከ40 ዓመት በኋላ የተፈጸመውን የኢየሩሳሌምን መፈራረስ የሚመለከት ከሆነ፣ ትውልድ የሚለው ቃል የአንድን ሰው የሕይወት ዘመን የሚመለከት ነው፤ ትንቢቱም ኢየሩሳሌም በ70 ዓ.ም. ስትፈራርስ ተፈጽሞአል። በሌላ በኩል ግን፣ ይህ የሚያሳየው የክርስቶስን ዳግም ምጽአት ከሆነ፣ "ትውልድ" የሚለው ቃል እስከ መጨረሻው ዘመን እንደሚኖሩ ተስፋ የተሰጣቸውን የአይሁድን ሕዝብ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)፤ ወይም እነዚህ ትንቢቶች መፈጸም በሚጀምሩበት ጊዜ የሚኖሩትን የወደፊቱን ትውልድ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል።

21፥34 *ያ ቀን፤* ክርስቶስ ዳግም የሚመጣበትና የእግዚአብሔር መንግሥት በሙሉ ክብር የሚገለጥበት ነው (ከቍ 31 ጋር ያነጻጽሩ)። *ድንገት እንዳይደርስባችሁ፤* ክርስቶስ ዳግም በሚመጣበት ጊዜ የሚታዩ ምልክቶች ስላሉ፣ የክርስቶስ ዳግም ምጽአት ፈጽሞ አይታወቅም ማለት አይቻልም (ቍ 28:31)።

21፥35 *በመላው ምድር፤* በኢየሩሳሌም መፍረስ የደረሰው ጉዳት በራሷ በከተማዋ ላይ ብቻ ሲሆን፣ በክርስቶስ ዳግም ምጻት የሚሆነው ግን ሁሉንም ይመለከታል።

21፥37 ቀን ቀን፤ በመጨረሻው ሳምንት፣ ማለትም በክብር ወደ ኢየሩሳሌም ከገባበት ጊዜ ጀምሮ እስከ ፋሲካ ድረስ (ከእሁድ እስከ ሐሙስ) ማለት ነው። *ደብረ ዘይት ... ተራራ፤* የ19፥29፤ ማቴ 21፥17 ማብ ይመ።

22፥1 *ፋሲካ ... የቂጣ በዓል፤* "ፋሲካ"፣ በሁለት መንገድ ይታወቅ ነበር 1)የኒሳን ወር በገባ በዐሥራ አራተኛው ቀን ምሽት የሚበላው ልዩ ምግብ ሲሆን (ዘሌ 23፥4-5)፣ 2) የፋሲካ ምግብ ከተበላ በኋላ ያለው ሳምንት ነው (ሕዝ 45፥21)፣ ይህም የቂጣ በዓል በመባልም የሚታወቅ ሲሆን፣ እርሾ ያልገባበት ምግብም የሚበላበት ሳምንት ነው (ዘፀ 12፥15-20፤ 13፥3-7)። በአዲስ ኪዳን ዘመን ይህ ሳምንት ሙሉ የሚከበረው በዓል፣ በሁለቱም ስሞች (ፋሲካ ወይም የቂጣ በዓል በመባል) ይጠራ ነበር።

22፥2 *የካህናት አለቆችና ጸሐፍትም፤* 20፥1 ይመ።

22፥3 *ሰይጣን...ይሁዳ በተባለው ገባበት፤* ይህ አገላለጽ በወንጌላት ውስጥ በሁለት የተለያዩ ጊዜያት ተጠቅሶአል 1) ይሁዳ ኢየሱስን አሳልፎ ለመስጠት ወደ ካህናት አለቆች ከመሄዱ በፊትና 2) በመጨረሻው ራት ጊዜ ነው (ዮሐ 13፥27)። ኢየሱስን የማገልገልና ሕይወቱንም ለእርሱ የማስረከብ ዝንባሌ ከቶ ያልነበረውን ይሁዳን፣ ሰይጣን ምን ያህል በቍጥጥሩ ሥር እንዳደረገው፣ ወንጌል ጸሐፊዎቹ በግልጽ አሳይተዋል።

22፥4 *ወደ ቤተ መቅደሱ ሹሞች፤* እነዚህ ሁሉም አይሁዳውያን ነበሩ፤ አብዛኛዎቹም የተመረጡት ከሌዊ ወገን ነው።

የመጨረሻው እራት

22፥7-13 ተጓ ምብ – ማቴ 26፥17-19፤ ማር 14፥12-16
22፥17-20 ተጓ ምብ – ማቴ 26፥26-29 ማር 14፥22-25፤1 ቆሮ 11፥23-25
22፥21-23 ተጓ ምብ – ማቴ 26፥21-24፤ ማር 14፥18-21፤ ዮሐ 13፥21-30
22፥25-27 ተጓ ምብ – ማቴ 20፥25-28፤ ማር 10፥42-45
22፥33-34 ተጓ ምብ – ማቴ 26፥33-35፤ ማር 14፥29-31፤ ዮሐ 13፥37-38

7ከዚህ በኋላ የፋሲካ በግ የሚታረድበት የቂጣ በዓል ደረሰ። 8ኢየሱስም፣ “የፋሲካን እራት እንድንበላ ሄዳችሁ አዘጋጁልን” ብሎ ጴጥሮስንና ዮሐንስን ላካቸው።

9እነርሱም፣ “የት እንድናሰናዳ ትፈልጋለህ?” አሉት።

10እርሱም እንዲህ አላቸው፤ “እነሆ፤ ወደ ከተማ ስትገቡ የውሃ እንስራ የተሸከመ ሰው ያገኛችኋል፤ እርሱ ወደሚገባበት ቤት ድረስ ተከተሉት፤ 11ለቤቱም ባለቤት፣ ‘መምህሩ፣ “ከደቀ መዛሙርቴ ጋር የፋሲካን እራት የምበላበት የእንግዳ ክፍል ወዴት ነው?” ይልሃል’ በሉት። 12እርሱም በሰገነት ላይ ያለውን ተነጥፎ የተዘጋጀ ሰፊ አዳራሽ ያሳያችኋል፤ በዚያም አሰናዱልን።”

13እነርሱም ሄደው ልክ ኢየሱስ እንደ ነገራቸው ሆኖ አገኙት፤ ፋሲካንም በዚያ አዘጋጁ።

14ሰዓቱም በደረሰ ጊዜ ኢየሱስ ከሐዋርያቱ ጋር በማእድ ተቀመጠ፤ 15እንዲህም አላቸው፤ “መከራ ከመቀበሌ በፊት ይህን ፋሲካ አብሬያችሁ ለመብላት በጣም ስመኝ ነበር፤ 16እላችኋለሁ፤ በእግዚአብሔር መንግሥት የዚህ ትርጒም እስኪፈጸም ድረስ ይህን ፋሲካ ዳግመኛ አልበላም።”

17ጽዋውን ተቀብሎ ካመሰገነ በኋላ እንዲህ አላቸው፤ “እንካችሁ፤ ሁላችሁ ከዚህ ተካፈሉ፤ 18እላችኋለሁና፤ ከአሁን ጀምሮ የእግዚአብሔር መንግሥት እስከምትመጣ ድረስ፣ ከዚህ ወይን ፍሬ አልጠጣም።”

19እንጀራንም አንሥቶ አመሰገነ፤ ቈርሶም ሰጣቸውና፣ “ይህ ስለ እናንተ የሚሰጥ ሥጋዬ ነው፤ ይህን ለመታሰቢያዬ አድርጉት” አለ።

20እንደዚሁም ከእራት በኋላ ጽዋውን አንሥቶ እንዲህ አለ፤ “ይህ ጽዋ ስለ እናንተ በሚፈሰው ደሜ የሚመሠረት አዲስ ኪዳን ነው። 21ነገር ግን አሳልፎ የሚሰጠኝ ሰው እጅ በማእድ ከእኔ ጋር ናት። 22የሰው ልጅስ አስቀድሞ በተወሰነው መሠረት ይሄዳል፤ ነገር ግን እርሱን አሳልፎ ለሚሰጠው ለዚያ ሰው ወዮለት።” 23እነርሱም ከመካከላቸው ይህን የሚያደርግ ማን ሊሆን እንደሚችል እርስ በርሳቸው ይጠያየቁ ጀመር።

24ደግሞም ከመካከላቸው ማን እንደሚበልጥ በእነርሱ ዘንድ ክርክር ተነሣ። 25ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ “የአሕዛብ ነገሥታት ሕዝቦቻቸውን በኀይል ይገዛሉ፤ በእነርሱ ላይ ሥልጣን ያላቸውም በጎ አድራጊዎች ተብለው ይጠራሉ። 26በእናንተ ዘንድ ግን እንዲህ አይሁን፤ ይልቁን ከእናንተ ታላቅ የሆነ እንደ ታናሽ፣ ገዥ የሆነም እንደ አገልጋይ ይሁን። 27ለመሆኑ፣ በማእድ ከተቀመጠና ቆሞ ከሚያስተናግድ ማን ይበልጣል? በማእድ የተቀመጠው አይደለምን? እኔ ግን በመካከላችሁ ያለሁት እንደ አንድ አገልጋይ ነው። 28እናንተም ሳትለዩኝ በመከራዬ ጊዜ በአጠገቤ የቆማችሁ ናችሁ፤ 29አባቴ እኔን እንደ ሾመኝ እኔም ደግሞ በመንግሥቴ እሾማችኋለሁ፤

22፥7 ዘፀ12፥18-20፤ ዘዳ16፥5-8፤ ማር14፥12
22፥8 ሐሥ3፥1፡ 11፤ 4፥13፡19፤8፥14
22፥13 ሉቃ19፥52
22፥14 ማቴ26፥20፤ማር6፥30 14፥17፡18
22፥15 ማቴ16፥21
22፥16 ሉቃ14፥15
22፥19 ማቴ14፥19
22፥20 ዘፀ24፥8፤ ኢሳ 42፥6፤ ኤር31፥31-34 ዘካ9፥11፤ 2ቆሮ3፥6፤ ዕብ8፥6፣9፥15
22፥21 መዝ41፥9
22፥22 ማቴ8፥20፤ ሐሥ2፥23፤4፥28
22፥24 ማር9፥34፤ ሉቃ9፥46
22፥26 ማር9፥35፤ 1ጴጥ5፥5
22፥27 ማቴ20፥28
22፥29 ማቴ25፥34፤ 2ጢሞ2፥12
22፥30 ማቴ19፥

22፥7 *የፋሲካ በግ የሚታረድበት*፤ የኒሳን ወር በገባ በ14ኛው ቀን፣ በሰሞን ሐምሌት ሐሙስ ቀን ከሰዓት በኋላ ከ8:30-11:30 ባለው ሰዓት፣ ካህናቱ በሚቆሙበት ስፍራ ማለት ነው።

22፥10 *የውሃ እንስራ የተሸከመ ሰው*፤ ውሃ በእንስራ መሸከም የሴት እንጂ የወንድ ሥራ ባለመሆኑ፣ አንድ ሰው ውሃ በእንስራ ተሸክሞ መታየቱ ጨርሶ ያልተለመደ ነው።

22፥11 *መምህሩ... ይልሃል*፤ ይህ ጥያቄ በዚህ ዐይነት መገለጹ፣ ኢየሱስ የእርሱ ተከታይ መሆኑን ስለሚያውቅ ሊሆን ይችላል።

22፥13 *ኢየሱስ እንደ ነገራቸው*፤ የፋሲካ እራት መብላታቸው እንዳይስተጓጐል፣ ኢየሱስ አስቀድሞ ከሰውየው ጋር በመነጋገር ሁኔታዎችን አመቻችቶ ሊሆን ይችላል። ኢየሱስ የፋሲካን እራት የት እንደሚበሉ ለደቀ መዛሙርቱ አስቀድሞ ስላልነገራቸው፣ ኢየሱስ የት እንደሚገኝ ይሁዳ ለጠላቶቹ በመንገር ይህን ልዩ ጊዜ እንዳይስተጓጐል አድርጎታል።

22፥14-30፤ ሉቃስ የመጨረሻውን እራት ሁኔታ ሲተርክ፣ የነገሮችን ቅደም ተከተል ጠብቆ ለመግለጽ ጥረት ያደረገ አይመስልም፤ ነገር ግን በወቅቱ ከተከናወኑት መካከል ዐቢይ የሆነውን ነገር ብቻ ይኸውም፣ እንጀራውንና ጽዋውን በጋራ መካፈላቸውን በመጀመሪያ ጽፎታል። ምንም እንኳ እነዚህ ሁለት ጒዳዮች ቀደም ብለው የቀረቡ ቢሆኑም፣ ሉቃስ ቀጥሎ የጻፈው ኢየሱስ አሳልፎ ስለሚሰጠው የተናገረውንና ከደቀ መዛሙርት መካከል ማን ታላቅ ይሆናል በሚለው ጒዳይ ላይ ነው።

22፥14 *በማእድ ተቀመጠ*፤ የማር 14፥3 ማብ ይመ።

22፥16 *እስኪፈጸም ድረስ*፤ ኢየሱስ ራሱ “የፋሲካ በግ” ሆኖ (1ቆሮ 5፥7) ከመታረዱ በፊት፣ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር የፋሲካን እራት ለመብላት ያለው የመጨረሻ ጊዜ ይህ ብቻ በመሆኑ፣ ይህን ጊዜ ይናፍቀው ነበር። የእግዚአብሔር መንግሥት እስከሚመጣ ድረስ ኢየሱስ ይህን ዐይነት የፋሲካ እራት ከእንግዲህ ወዲያ አይበላም። ከዚህ በኋላ ግን በዘመናት ሁሉ የጌታ እራት ከሚካፈሉት ሁሉ ጋር ኅብረት በየጊዜው ያደርጋል፤ ይህ ኅብረትም፣ ወደ ፊት በሚከናወነው በመሲሑ ታላቅ ‘የሰርግ እራት’ ላይ ይከበራል (ራእ 19፥9)።

22፥17 *ጽዋውን ተቀብሎ*፤ የፋሲካ እራት በሚበላ በት ወቅት ከሚቀርቡት አራት ጽዋዎች መካከል የመጀመሪያው ወይም ሦስተኛው ጽዋ ሊሆን ይችላል።

22፥18 *የእግዚአብሔር መንግሥት እስከምትመጣ ድረስ*፤ የቍ 16፤4፥43 ማብ ይመ።

22፥19 *ስለ እናንተ የሚሰጥ*፤ በመስቀል ላይ ቤዛ ሆኖ እንደ ሚሠዋ የሚያመለክት ነው። *ለመታሰቢያዬ*፤ እግዚአብሔር፣ እስራኤላውያንን ከግብፅ ባርነት ነጻ እንዳወጣቸው የፋሲካ በዓል ዘወትር እንደሚያስታውሳቸው ሁሉ፣ ይህን የክርስቶስ ትእዛዝ መጠበቅም፣ በክርስቶስ ቤዛዊ የመስቀል ሞት አማኞች ከኀጢአት እስራትና ባርነት ነጻ መውጣታቸውን ያስታውሳል።

22፥20 *ከእራት በኋላ*፤ ይህ የሚገኘው በዚህ ምንባብና በ1ቆሮ 11፥25 ላይ ብቻ ነው፤ የ1ቆሮ 11፥23-26 ማብ ይመ። *ጽዋውን አንሥቶ*፤ የማር 14፥24 ማብ ይመ። *አዲስ ኪዳን* እግዚአብሔር ቸርነቱን በሙላት እንደሚሰጥ በነቢዩ ኤርሚያስ በኩል ተስፋ የሰጠ ሲሆን (31፥31-34) ይህም በኢየሱስ ሞት በኩል የተፈጸመ ነው። የ1 ቆሮ 11፥25 ማብ ይመ።

22፥25 *በጎ አድራጊዎች*፤ በግብፅ፣ በሶርያና በሮም ለነበሩ ገዥዎች የሚሰጥ የክብር፣ የማዕረግ ስም ሲሆን፣ አብዛኛውን ጊዜ ይህ ማዕረግ ከገዢዎቹ ተግባር ጋር አይገናኝም።

22፥26 *እንደ አገልጋይ ይሁን*፤ የአገልጋይነት ባሕርይ ያለው መሪ መሆን አስፈላጊ እንደ ሆነ ኢየሱስ አስተምሮአል፤ እርአያም ሆኖ አሳይቶአል፤ እንዲህ ያለው ባሕርይ ያን ጊዜም ሆነ ዛሬ የለም።

22፥28 *በመከራዬ*፤ የገጠመውን ፈተና (ከ4፥13 ጋር ያነጻጽሩ)፣ መከራና (9፥58) ተቃውሞ (ዮሐ 1፥11) ያጠቃልላል።

22፥29 *በመንግሥቴ እሾማችኋለሁ*፤ ዐውደ ምንባቡ (ቍ30)፣ ይህ መንግሥት ወደፊት የሚመጣው መሆኑን ያመለክታል (የ4፥43፤ የማቴ 3፥2 ማብ ይመ)።

30ይኸውም በመንግሥቴ ከማእዴ እንድት በሉና እንድትጠጡ ደግሞም በዙፋን ላይ ተቀምጣችሁ በዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገድ ላይ እንድትፈርዱ ነው።"

31ደግሞም ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ "ስምዖን፣ ስምዖን ሆይ፤ እነሆ፣ ሰይጣን እንደ ስንዴ ሊያበጥራችሁ ለመነ፤ 32እኔ ግን እምነትህ እንዳይጠፋ ስለ አንተ ጸለይሁ፤ አንተም በተመለስህ ጊዜ ወንድሞችህን አበርታ።"

33ስምዖንም፣ "ጌታ ሆይ፤ እኔ ከአንተ ጋር ወህኒ ለመውረድም፣ ለመሞትም ዝግጁ ነኝ" አለው።

34ኢየሱስም፣ "ጴጥሮስ ሆይ፤ ዛሬ ዶሮ ሳይጮኽ፣ አላውቀውም ብለህ ሦስት ጊዜ ትክደኛለህ እልሃለሁ" አለው።

35ከዚያም ኢየሱስ፣ "ያለ ኰረጆ፣ ያለ ከረጢትና ያለ ጫማ በላክኋችሁ ጊዜ የጐደለባችሁ ነገር ነበርን?" ብሎ ጠየቃቸው።

እነርሱም፣ "ምንም አልጐደለብንም" አሉ።

36እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "አሁን ግን ኰረጆም፣ ከረጢትም ያለው ሰው ይያዝ፤ ሰይፍ የሌለውም ልብሱን ሸጦ ይግዛ። 37እላችኋለሁና፤ 'ከዐመፀኞች ጋር ተቈጠረ' ተብሎ የተጻፈው በእኔ መፈጸም አለበት፤ ስለ እኔ የተጻፈው ፍጻሜው በእርግጥ ደርሶአል።"

38ደቀ መዛሙርቱም፣ "ጌታ ሆይ፤ እነሆ፤ ሁለት ሰይፎች እዚህ አሉ" አሉት።

እርሱም፣ "ይበቃል" አላቸው።

ኢየሱስ በደብረ ዘይት ተራራ ጸለየ

2፥40-46 ተጓ ምብ – ማቴ 26 ፥36-46፤ ማር 14፥32-42

39ኢየሱስ እንደ ልማዱ ወጥቶ ወደ ደብረ ዘይት ተራራ ሄደ፤ ደቀ መዛሙርቱም ተከተሉት። 40እዚያም በደረሱ ጊዜ፣ "ወደ ፈተና እንዳትገቡ ጸልዩ" አላቸው። 41ከእነርሱም የድንጋይ ውርወራ ያህል ርቆ ተንበርክኮ ጸለየ፤ 42እንዲህም አለ፤ አባት ሆይ፤ ፈቃድህ ከሆነ፣ ይህችን ጽዋ ከእኔ ውሰድ፤ ነገር ግን የእኔ ፈቃድ ሳይሆን የአንተ ፈቃድ ይፈጸም።" 43መልአክም ከሰማይ ተገልጦለት አበረታታው። 44እጅግ ተጨንቆም በብርቱ ይጸልይ ነበር፤ ላቡም እንደ ደም ነጠብጣብ ወደ ምድር[a] ይፈስ ነበር።

45ከጸሎትም ተነሥቶ ወደ ደቀ መዛሙርቱ መጣ፤ እነርሱም ከሐዘን የተነሣ ተኝተው አገኛቸውና፣ 46"ለምን ትተኛላችሁ? ወደ ፈተና እንዳትገቡ ተነሥታችሁ ጸልዩ" አላቸው።

ኢየሱስ ተያዘ

22፥47-53 ተጓ ምብ – ማቴ 26፥47-56፤ ማር 14፥43-50፤ ዮሐ 18፥3-11

47እርሱም ገና እየተነጋገረ ሳለ፣ ብዙ ሰዎች መጡ፤ ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ ይሁዳ የተባለውም ሰው ይመራቸው ነበር፤ ሊስመውም ወደ ኢየሱስ ተጠጋ። 48ኢየሱስ ግን፣ "ይሁዳ ሆይ፤ የሰውን ልጅ በመሳም አሳልፈህ ትሰጣለህን?" አለው።

49በኢየሱስ ዙሪያ የነበሩ ሰዎችም ሁኔታውን ተመልክተው "ጌታ ሆይ፤ በሰይፍ እንምታቸውን?" አሉት። 50ከእነርሱም አንዱ የሊቀ ካህናቱን አገልጋይ መትቶ ቀኝ ጆሮውን ቈረጠው።

51ኢየሱስ ግን፣ "ተው! እዚህ ድረስም ፍቀዱ" አለ፤ የሰውየውንም ጆሮ ዳስ ፈወሰው።

52ከዚያም ኢየሱስ ሊይዙት የመጡትን የካህናት አለቆች፣ የቤተ መቅደስ ሹሞችና

[a]44 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ቍጥር 43 እና 44 የላቸውም

28፤ ሉቃ14፥15
22፥31 ኢዮ1፥6-12፤ አሞ9፥9
22፥32 ዮሐ17፥9:15፤ ዮሐ21፥15-17
22፥33 ዮሐ11፥16
22፥35 ማቴ10፥9:10፤ ሉቃ 9፥3፤10፥4
22፥37 ኢሳ53፥12
22፥39 ማቴ21፥1፤ ሉቃ21፥37
22፥40 ማቴ6፥13
22፥41 ሉቃ18፥11
22፥42 ማቴ20፥22፤ 26፥39
22፥43 ማቴ4፥11፤ ማር1፥13
22፥46 ቍ40
22፥49 ቍ38
22፥52 ቍ4

22፥30 *በዙፋን ላይ ተቀምጣችሁ፤* የኢየሱስን መከራ ተካፋዮች እንደ ነበሩ ሁሉ፣ በመንግሥቱም ተካፋዮች ይሆናሉ (2ጢሞ 2፥12)። *ዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገድ፤* የማቴ 19፥28 ማብ ይመ። *እንድትፈርዱ፤* መሪ ወይም ገዢ መሆን ማለት ነው።

22፥31 *ሊያበጥራችሁ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ሰይጣን፣ በደቀ መዛሙርቱ ላይ መንፈሳዊ ውድቀት ለማድረስ ሊፈትናቸው ፈለገ።

22፥36 *ኰረጆም... ከረጢትም፤* ቀደም ሲል ከተሰጠው መመሪያ ጋር ያነጻጽሩ (9፥3፤ 10፥4)። እስከ አሁን ይኖሩ የነበሩት የሚደረግላቸውን ልግስና ተስፋ በማድረግ ነበር፤ ወደፊት የሚመጣው ተቃውሞ ግን የራሳቸውን ኑሮ የመምራት ኀላፊነት እንዲኖራቸው ያደርጋል። *ይግዛ፤* ወደፊት ስለሚመጣው አስከፊ ጊዜ የማያስጠንቅቅ ተለዋጭ ዘይቤ ነው። ጳውሎስ፣ ሰይፍ ለታጠቀው ለቄሳር ይግባኝ እንዳለ ሁሉ (ሐሥ 25፥11፤ ሮሜ 13፥4)፣ መከላከያና ጥበቃ ያስፈልጋቸዋል።

22፥37 *ከዐመፀኞች ጋር ተቈጠረ፤* በቅዱሳት መጻሕፍት የተነገረው ትንቢት ይፈጸም ዘንድ፣ ኢየሱስ እንደ ወንጀለኛ ተቈጥሮ መያዝ ነበረበት፤ ከዚህ የተነሳም የእርሱ ተከታዮች የሆኑት ደቀ መዛሙርት አደገኛ ሁኔታ በፊታቸው ተደቅኖባቸው ነበር።

22፥38 *ሁለት ሰይፎች... "ይበቃል"፤* ኢየሱስ የተናገረውን ደቀ መዛሙርቱ ቃል በቃል እንደ ተረዱት አስተውሎ "ይበቃል" በሚል ምፀታዊ አነጋገር የጀመረውን ንግግር ደመደመ፤ ብዙ ሳይቈይም ጴጥሮስ ሰይፍ በመምዘዙ ገሠጸው (ቍ 50)።

22፥39 *ደብረ ዘይት ተራራ፤* 21፥37፤ዮሐ 18፥2 ይመ። ማቴዎስ ለይቶ 'ጌቴሴማኒ' ሲል (ማቴ 26፥36)፣ ዮሐንስ ደግሞ 'የአትክልት ቦታ' ብሎታል (ዮሐ 18፥1)፣ ቦታው በደብረ ዘይት ተራራ ተዳፋት ላይ የሚገኝ ሳይሆን አይቀርም።

22፥40 *ፈተና፤* በቍ 28፣38 ላይ እንደ ተጠቀሰው ዐይነት እምነታቸውን ሊያላላ የሚደርስ ከባድ ፈተና ነው።

22፥42 *ይህችን ጽዋ፤* የመከራ ጽዋ ማለት ነው (ማቴ 20፥22-23፤ ከኢሳ 51፥17፤ ከሕዝ 23፥33 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የማር 14፥36 ማብ ይመ።

22፥43 *መልአክም፤* በጾመ ጊዜና በፈተናው መጨረሻ ላይ ኢየሱስን መላእክት እንዳገለገሉት ማቴዎስና ማርቆስ ጽፈዋል (ማቴ 4፥11፤ ማር 1፥13)፤ ሉቃስ ግን ይህን አልጻፈም፤ በሌላ በኩል ደግሞ የሚያጽናናው መልአክ በአጠገቡ እንደ ነበር ሉቃስ ሲጽፍ፣ ሌሎቹ ወንጌላውያን ግን አልጻፉም።

22፥44 *እንደ ደም፤* ጌታ ሲጸልይ ላቡ ደም መምሰሉ፣ የሚቀበለው መከራ ምን ያህል ከባድ እንደ ሆነ ያመለክታል።

22፥47 *ብዙ ሰዎች መጡ፤* ከካህናት አለቆች፣ ከሽማግሌዎችና (ማቴ 26፥47) ከጸሐፍት (ማር 14፥43) የተላኩ ናቸው፤ እነርሱም ሰይፍና ዱላ ይዘው ነበር፤ ከእነዚህም ጋር አንድ የወታደር ቡድንና የአይሁድ ሹማምንት ነበሩ (ቍ 52፤ ዮሐ 18፥3)። *ሊስመው፤* ባለ ሥልጣናቱ ኢየሱስን ለይተው እንዲያውቁት በቅድሚያ የተሰጠ ምልክት ነው (ማቴ 26፥48)፤ ይህ ሆኖ ሳለ ኢየሱስ በግልጽ ራሱን አሳውቋቸው ስለ ነበር (ዮሐ 18፥5)፣ ምልክቱ አስፈላጊ አልነበረም፤ ቢሆንም ይሁዳ ያቀደውን ከመፈጸም ወደ ኋላ አላለም።

22፥50 *የሊቀ ካህናቱን አገልጋይ፤* የዚህ ሰው ስም ማልኮስ ነው፣ ጆሮውን የቈረጠውም ጴጥሮስ ነበር (ዮሐ 18፥10)።

22፥51 *ፈወሰው፤* ኢየሱስ፣ ደቀ መዝሙሩ የፈጸመውን ስሕተት አስተካከለ፤ ማልኮስ ፈውስን የተቀበለው እምነት ስለ ነበረው አይደለም፤ የጴጥሮስን ስሕተት ኢየሱስ ችላ ብሎ ያላለፈው፣ ድርጊቱ ካስተማረው ትምህርት ጋር የማይጣጣም በመሆኑ ነው።

ሽማግሌዎችን እንዲህ አላቸው፤ “ወንበዴ እንደሚይዝ ሰው፣ ሰይፍና ቈመጥ ይዛችሁ ወጣችሁን? [53]በየዕለቱ በቤተ መቅደስ ከእ ናንተ ጋር በነበርሁ ጊዜ እጃችሁን አላነሣ ችሁብኝም፤ ይህ ግን ጨለማ የነገሠበት ጊዜ ያችሁ ነው።”

ጴጥሮስ ኢየሱስን ካደ

22፥55-62 ተጓ ምብ – ማቴ 26፥69-75፤ ማር 14፥66-72፤ ዮሐ 18፥16-18፡ 25-27

[54]ከዚህ በኋላ ኢየሱስን ይዘው ወሰዱት፤ ወደ ሊቀ ካህናቱም ግቢ አስገቡት፤ ጴጥሮ ስም በርቀት ይከተለው ነበር። [55]ሰዎቹ በሊቀ ካህናቱ ግቢ ውስጥ እሳት አንድደው በአንድነት ተቀምጠው ሳለ፣ ጴጥሮስም ከእነርሱ ጋር ተቀምጦ ነበር። [56]አንዲት የቤት ሠራተ ኛም ጴጥሮስ እሳቱ አጠገብ ተቀምጦ አየ ችውና ትኵር ብላ በመመልከት፣ “ይህ ሰው ደግሞ ከእርሱ ጋር ነበረ” አለች።

[57]እርሱ ግን፣ “አንቺ ሴት፤ እኔ ዐላውቀ ውም” ብሎ ካደ።

[58]ከጥቂት ጊዜ በኋላም አንድ ሌላ ሰው አይቶት፣ “አንተም ደግሞ ከእነርሱ አንዱ ነህ” አለው።

ጴጥሮስ ግን፣ “አንተ ሰው፤ እኔ አይደለሁም” አለ።

[59]አንድ ሰዓት ያህል ቈይቶም፣ ሌላ ሰው በእርግጠኝነት፣ “ይህ ሰው ገሊላዊ ስለ ሆነ ያለ ጥርጥር ከእርሱ ጋር ነበረ” አለ።

[60]ጴጥሮስ ግን፣ “አንተ ሰው፤ የምትለውን እኔ አላውቅም” አለ፤ ይህንም ተናግሮ ገና ሳይጨርስ ዶሮ ጮኸ። [61]ጌታም መለስ ብሎ ጴጥሮስን ተመለከተው፤ ጴጥሮስም፣ “ዛሬ ዶሮ ሳይጮኽ ሦስት ጊዜ ትክደ ኛለህ” ብሎ ጌታ የተናገረው ቃል ትዝ አለው። [62]ጴጥሮስም ወደ ውጭ ወጥቶ ምርር ብሎ አለቀሰ።

22፥53 ማቴ8፥12፤ 26፥55፤ ዮሐ1፥5፤ 3፥20፤12፥27
22፥54 ማቴ26፥57፡58፤ማር14፥53፡54፤ ዮሐ18፥15
22፥59 ሉቃ23፥6
22፥61 ቍ34፤ ሉቃ7፥13
22፥65 ማቴ16፥21
22፥66 ማቴ5፥22፤ 27፥1፤ ማር15፥1
22፥68 ሉቃ20-8
22፥69 ማር16፥19
22፥70 ማቴ4፥3፤ 27፥11፤ ሉቃ23፥3
23፥1 ማቴ27፥2
23፥2 ቍ14፤ ሉቃ20፥22፤ ዮሐ119፥12

ወታደሮች በኢየሱስ ላይ አፌዙበት

22፥63-65 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥67፡68፤ ማር 14፥65፤ ዮሐ 18፥22፡23

[63]ኢየሱስን አስረው ይጠብቁት የነበሩት ሰዎችም ያፌዙበትና ይመቱት ጀመር፤ [64]ዐይኑንም ሸፍነው፣ “እስቲ ትንቢት ተና ገር፤ የመታህ ማነው? እያሉ ይጠይቁት ነበር። [65]ሌላም ብዙ የስድብ ቃል እየተና ገሩ ያቃልሉት ነበር።

ኢየሱስ በጲላጦስና በሄሮድስ ፊት

22፥67-71 ተጓ ምብ –ማቴ 26፥63-66፤ ማር 14፥61-63፤ ዮሐ 18፥19-21
23፥2፡3 ተጓ ምብ –ማቴ 27፥11-14፤ ማር15፥2-5፤ ዮሐ 18፥29-37
23፥18-25 ተጓ ምብ –ማቴ 27፥15-26፤ ማር 15፥6-15፤ ዮሐ 18፥39-19፥16

[66]በነጋም ጊዜ፣ የሕዝብ ሽማግሌዎች፣ የካህናት አለቆችና ጸሐፍት ተሰበሰቡ፤ ኢየሱስንም በሸንጎአቸው ፊት አቀረቡት። [67]እነርሱም፣ “አንተ ክርስቶስ° ነህን? እስቲ ንገረን” አሉት።

ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ “ብነግራችሁ አታምኑኝም፤ [68]ብጠይቃችሁም አትመል ሱም። [69]ነገር ግን ከአሁን ጀምሮ የሰው ልጅ በእግዚአብሔር ኀይል ቀኝ ይቀመጣል።”

[70]በዚህ ጊዜ ሁሉም፣ “ታዲያ፣ አንተ የእግዚአብሔር ልጅ ነህን?” አሉት።

እርሱም፣ “መሆኔን እኮ እናንተው ተናገ ራችሁት” አላቸው።

[71]እነርሱም፣ “ከእንግዲህ ሌላ ምስክር ምን ያስፈልገናል? ራሳችን ከገዛ አንደበቱ ሰምተናልና” አሉ።

23 በዚያ የተሰበሰቡት በሙሉ ተነሥ ተው ኢየሱስን ወደ ጲላጦስ ወሰ ዱት፤ [2]እንዲህም እያሉ ይከሱት ጀመር፤ “ይህ ሰው ሕዝባችንን ሲያስት፣ ለቄሳር ግብር እንዳይከፈል ሲከለክል፣ ደግሞም፣ ‘እኔ ክርስቶስ" ንጉሥ ነኝ’ ሲል አገኘነው።”

[3]ጲላጦስም፣ “አንተ የአይሁድ ንጉሥ ነህን? ” ብሎ ጠየቀው።

°67 ወይም መሲሕ
"2 ወይም መሲሕ፤ እንዲሁም ቍ 35 እና 39 ይመ

22፥53 *ጊዜያችሁ ነው፤* የኢየሱስ ጠላቶች ኢየሱስን በቍ ጥጥራቸው ሥር ያደርጉ ዘንድ የተመደበላቸው ጊዜና የጨለማ (ክፉ) ኀይላት የእግዚአብሔርን ዕቅድ ለማክሸፍ የሚፍጨረጨሩ በት ወቅት ነበር።

22፥54 *ሊቀ ካህናቱም ግቢ፤* የ3፥2፤ ማር 14፥53፤ 15፥15 ማብ ይመ።

22፥59 *ይህ ሰው ገሊላዊ ስለ ሆነ፤* ማንነቱ የታወቀው በአነጋገሩና (ማቴ 26፥73) የሊቀ ካህናቱ ባሪያ በሆነው በማልኮስ ዘመድ በመሆኑ ነበር (ዮሐ 18፥26)።

22፥61 *ጌታም... ጴጥሮስን ተመለከተው፤* ኢየሱስ ጴጥሮ ስን ዘወር ብሎ የተመለከተው፣ ጴጥሮስም በአጥር ግቢው ውስጥ ስለ ነበር ነው። ቀያፋ ዘንድ ቀርቦ ከተጠየቀ በኋላ፣ ወደ አይ ሁድ የፍርድ ሸንጎ በሚወሰድበት ጊዜ ሳይሆን አይቀርም። *ጴጥ ሮስም... ትዝ አለው፤* ትዝ ያለው ኢየሱስ የተናገረው ቃል ነው (ቍ 34)።

22፥66 *በነጋም ጊዜ፤* መላው የአይሁድ ሸንጎ፣ የሞት ፍርድ ለመፍረድ ችሎት የሚቀመጠው በምሽት ሳይሆን ቀን ብቻ ነው።

22፥67 *ክርስቶስ ነህን?* ይህ ጥያቄ ከዚህ ቀጥሎ ከቀረበው “አንተ የእግዚአብሔር ልጅ ነህን” (ቍ 70) ከሚለው ጋር የተያያዘ ነው።

22፥71 *ራሳችን ... ሰምተናልና፤* ኢየሱስ ለሰጣቸው መልስ ያሳዩት ሁኔታ፣ መልሱ የማያሻማ አወንታዊ መሆኑን ነው። ማርቆስ፣ “እኔ ነኝ” ያለውን ጽፎአል (ማር 14፥62)፤ እውነተኛ መሢሕ ሳይሆን “መሢሕ ነኝ” እንዲሁም “የእግዚአብሔር ልጅ ነኝ” ማለት እግዚአብሔር እንደ መሳደብ ይቈጠር ነበር (የማር 14፥64 ማብ ይመ)።

23፥1 *የተሰበሰቡት በሙሉ፤* ሊነጋጋ ሲል (22፥66) የተሰበ ሰቡት የአይሁድ ሸንጎ (ማቴ 26፥59፤27፥1) አባላት ማለት ነው። *ወደ ጲላጦስ ወሰዱት፤* የማቴ 27፥2 ማብ ይመ። *ጲላጦስ፤* የማር 15፥1 ማብ ይመ። ይህ ሮማዊ ገዥ፣ ዋና የሥልጣን መንበሩ ቂሣርያ ሲሆን፣ በዓሉን ለማክበር በፋሲካ ሰሞን የሚሰበሰበውን አያሌ የአይሁድ ሕዝብ ሊቀሰቅስ የሚችለውን ዐመፅ ለመቈጣጠር በኢየሩሳሌም ይገኝ ነበር።

23፥2 *ሕዝባችንን ሲያስት፤* ብዙ ሕዝብ ኢየሱስን ተከት ሎታል፤ ይሁን እንጂ ይህን ሕዝብ ወደ ተሳሳተ መንገድ አልመ ራም፤ ወይም በሮም መንግሥት ላይ እንዲያምፁ አላደረገም። *ግብር እንዳይከፈል ሲከለክል፤* በኢየሱስ ላይ የቀረበ የሐሰት ክስ ነበር (20፥25 ይመ)። እኔ ክርስቶስ ንጉሥ ነኝ ሲል፤ ኢየሱስ ‘መሲሕ ነኝ’ ብሎአል፤ ሆኖም የሮምን መንግሥት የሚቀናቀን ፖለ ቲካዊ ወይም ወታደራዊ ንጉሥ አልነበረም።

ኢየሱስም፣ “አንተውኮ አልህ” አለው::

[4]ጲላጦስም ለካህናት አለቆችና ለሕዝቡ፣ “እኔ በዚህ ሰው ላይ ምንም ወንጀል አላገኘሁበትም” አለ::

[5]እነርሱ ግን፣ “ይህ ሰው ከገሊላ ጀምሮ እዚህ ድረስ መላውን ይሁዳ ሳይቀር[*] እያወከ ነው” እያሉ አጽንተው ተናገሩ::

[6]ጲላጦስም ይህን ሲሰማ፣ ሰውየው የገሊላ ሰው መሆኑን ለማረጋገጥ ጠየቀ፤ [7]ኢየሱስ ከሄድሮስ ግዛት የመጣ መሆኑን ጲላጦስ ባወቀ ጊዜ፣ ሄሮድስ በዚያን ወቅት በኢየሩሳሌም ስለ ነበረ ወደ እርሱ ላከው:: [8]ሄሮድስም ኢየሱስን ብዙ ጊዜ ሊያየው ይፈልግ ስለ ነበር፣ ባየው ጊዜ እጅግ ደስ አለው፤ ስለ እርሱ ሰምቶ ስለ ነበር፣ ታምራት ሲሠራ ለማየት ተስፋ ያደርግ ነበር:: [9]ብዙ ጥያቄዎችንም አቀረበለት፤ እርሱ ግን ምንም አልመለሰለትም:: [10]የካህናት አለቆችና ጸሐፍትም እዚያው ቆመው በብርቱ ይወነጅሉት ነበር:: [11]ሄሮድስም ከወታደሮቹ ጋር ናቀው፤ አፌዙበትም፤ የክብር ልብስ አልብሶም ወደ ጲላጦስ መልሶ ሰደደው:: [12]ሄሮድስና ጲላጦስም በዚሁ ዕለት ተወዳጁ፤ ቀደም ሲል ግን በመካከላቸው ጥል ነበረ::

[13]ጲላጦስም የካህናት አለቆችን፣ ገዥዎችንና ሕዝቡን በአንድነት ሰብስቦ፣ [14]እንዲህ አላቸው፤ “ይህ ሰው ሕዝቡን ለዐመፅ ያነሣሣል ብላችሁ ወደ እኔ አምጥታችሁት ነበር፤ እኔም በእናንተው ፊት መርምሬው፣ ባቀረባችሁበት ክስ አንዳች ወንጀል አላገኘሁበትም:: [15]ደግሞም ሄሮድስ እንዲሁ ምንም ስላላገኘበት ወደ እኛ መልሶታል፤ እንደምታዩት ይህ ሰው ለሞት የሚያበቃ ምንም ነገር አልፈጸመም፤ [16]ስለዚህ ቀጥቼ እፈታዋለሁ::” [17]ይህን ያለው በበዓሉ አንድ እስረኛ እንዲፈታላቸው የግድ ያስፈልግ ስለ ነበረ ነው::[†]

[18]ሕዝቡም ሁሉ በአንድ ላይ፣ “ይህን ሰው ወዲያ አስወግደው! በርባንን ፍታልን!’’ እያሉ ጮኹ፤ [19]በርባንም በከተማ ውስጥ የሕዝብ ዐመፅ በማነሣሣትና በነፍስ ግድያ የታሰረ ሰው ነበር::

[20]ጲላጦስም ኢየሱስን ሊፈታው ስለ ፈለገ፣ እንደ ገና ተናገራቸው፤ [21]እነርሱ ግን፣ “ስቀለው! ስቀለው!” እያሉ ይጮኹ ነበር::

[22]ጲላጦስም ሦስተኛ ጊዜ፣ “ለምን? ይህ ሰው ምን የፈጸመው ወንጀል አለ? እኔ ለሞት የሚያበቃ ምንም በደል አላገኘሁበትም፤ ስለዚህ ቀጥቼ እፈታዋለሁ” አላቸው::

[23]እነርሱ ግን ድምፃቸውን ከፍ በማድረግ እንዲሰቀል አጥብቀው ለመኑት፤ ጩኸታቸውም በረታ:: [24]ስለዚህ ጲላጦስ የጠየቁት እንዲፈጸም ውሳኔ አስተላለፈ:: [25]የሕዝብ ዐመፅ በማነሣሣትና በነፍስ ግድያ ታስሮ የነበረውን፣ እንዲፈታላቸውም የለመኑትን ያን ሰው ፈታላቸው፤ ኢየሱስን ግን እንዳሻቸው እንዲያደርጉት አሳልፎ ሰጣቸው::

የኢየሱስ መስቀል

23፥33-43 ተጓ ምብ – ማቴ 27፥33-44፤ ማር 15፥22-32፤ ዮሐ 19፥17-24

[26]ኢየሱስንም ይዘው ሲወስዱት፣ ስምዖን የተባለውን የቀሬና ሰው ከገጠር ሲመጣ አግኝተው መስቀሉን አሸከመው ኢየሱስን ተከትሎ እንዲሄድ አስገደዱት:: [27]ብዙ ሕዝብና ደረታቸውን እየደቁ የሚያለቅሱ ሴቶችም ከኋላው ይከተሉት ነበር:: [28]ኢየሱስ ግን ወደ እነርሱ ዘወር ብሎ እንዲህ አላቸው፤ “እናንተ የኢየሩሳሌም ሴቶች፤ ለራሳችሁና ለልጆቻችሁ አልቅሱ እንጂ ለእኔ አታልቅሱ፤ [29]እነሆ፤ ‘መካኖችና ያልወለዱ ማሕፀኖች፣ ያላጠቡ ጡቶችም ብፁዓን ናቸው’

23፥4 ቊ14፡ 22፡41፤ ማቴ27፥23፤ ዮሐ18፥38፤ 2ቆሮ 5፥21፤ 1ጢሞ6፥13
23፥5 ማር1፥14
23፥6 ሉቃ22፥59
23፥7 ማቴ14፥1
23፥8 ሉቃ 9፥9
23፥9 ማር14፥61
23፥11 ማር15፥ 17-19፤ዮሐ19፥2:3
23፥12 ሐሥ4፥27
23፥14 ቊ4
23፥16 ቊ22፤ ማቴ27፥26፤ ዮሐ19፥1፤ሐሥ 16፥37፤ 2ቆሮ11፥23:24
23፥18 ሐሥ3፥ 13:14
23፥22 ቊ16
23፥26 ማቴ27፥ 32፤ማር15፥21፤ ዮሐ19፥17
23፥27 ሉቃ8፥52
23፥28 ሉቃ19፥ 41-44፤21፥23:24
23፥29 ማቴ24፥19

[*]5 ወይም በመላው የአይሁድ ምድር
[†]17 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ይህን ቍጥር ይጨምራሉ

23፥3 *አንተውኮ አልህ፤* ኢየሱስ ንጉሥ እንደ ሆነ ለጲላጦስ አረጋግጧል፤ ሆኖም መንግሥቱ የዚህ ዓለም መንግሥት ባሕርይ እንደሌለው ግልጽ አድርጐአል (ዮሐ 18፥33-38)::

23፥5 *ይሁዳ፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ገሊላን ጭምር፣ የአይሁድ ምድር የሆነውን ሁሉ ማለት ሊሆን ይችላል፤ ወይም ጲላጦስ ይገዛው የነበረውን የደቡብን ግዛት ብቻ ማለት ነው (የ4፥44 ማብ ይመ)::

23፥7 *ከሄሮድስ ግዛት፤* የ3፥1 ማብ ይመ:: በጲላጦስና ሄሮድስ መካከል ጠላትነት ቢኖርም፣ ጲላጦስ በዚህ ጕዳይ ላይ ብይን መስጠት አልፈለገም፤ ስለዚህም ኢየሱስን ወደ ሄሮድስ ላከው (ከቍ 12 ጋር ያነጻጽሩ):: *በኢየሩሳሌም፤* የሄሮድስ ግዛት ዋና መንበር በጥብርያዶስ በገሊላ ባሕር ነበር፤ ይሁን እንጂ እርሱም እንደ ጲላጦስ፣ በፋሲካ በዓል ተሰብስቦ ከነበረው ብዙ ሕዝብ የተነሣ በኢየሩሳሌም ተገኝቶ ነበር::

23፥8 *ሊያየው ይፈልግ ስለ ነበር፤* ለሄሮድስ የኢየሱስ ማንነት አሳሳቢ ነበር (9፥7-9)፣ ፊት ለፊት ተገናኝተው ባያውቁም፣ ሄሮድስ ኢየሱስን ሊገድለው ይፈልግ ነበር (13፥31):: የሄሮድስ መኖሪያ በነበረችው በጥብርያዶስ ከተማ ኢየሱስ ስለ ማስተማሩ የተጻፈ ነገር የለም::

23፥11 *የክብር ልብስ፤* የማር 15፥17 ማብ ይመ::

23፥16 *ቀጥቼ፤* ኢየሱስ ከቀረበበት ክስ ነጻ ቢሆንም፣ ሊቀ ካህናቱንና ሕዝቡን ለማስደሰት ሲል፣ እንዲሁም ወደፊት ሊነሣ የሚችልን ሁከት እንዴት እንደሚቀጣ ለማሳየት ኢየሱስ ከሕግ ውጭ እንዲገረፍ ጲላጦስ ፈቃደኛ ነበር:: አንድ ሰው በግርፋት እንዲቀጣ ሲደረግ ዐላማው ሰውዬውን ለመግደል ባይሆንም፣ አንዳንድ ጊዜ ግርፋቱ ለሞት ያደርስ ነበር (የማር 15፥15 ማብ ይመ)::

23፥18 *በርባን፤* “የአባት ልጅ” ማለት ነው:: ከኢየሱስና እጅግ አደገኛ ከሆነው ከዚህ ወንጀለኛ አንዱን እንዲመርጡ ጲላጦስ አደረገ (ማቴ 27፥15-20፤ ማር 15፥6-11፤ ዮሐ 18፥39-40 ይመ)::

23፥19 *ዐመፅ በማነሣሣትና በነፍስ ግድያ፤* ይህ ዐመፅ በትክክል ባይታወቅም፣ከነፍስ ግድያ ጋር ተጣምሮ መቅረቡ ግን ወንጀሉ ምን ያህል ከባድ እንደሆነ ያመለክታል (ዮሐ 18፥40 ይመ)::

23፥22 *ሦስተኛ ጊዜ፤* ቍ 4 እና 14 ይመ::

23፥25 *አሳልፎ ሰጣቸው፤* ጲላጦስ በኢየሱስ ላይ ገና ፍርድ ሳይበየንበት፣ እንዲገረፍ ለወታደሮቹ አሳልፎ ሰጥቶት ነበር (ዮሐ 19፥1-5)፤ አሁን ግን ይሰቀል ዘንድ አሳልፎ ሰጠው::

23፥26 *ስምዖን፤* አሌክስንድሮስና ሩፎስ የተባሉ ልጆቹ (ማር 15፥21)፣ ከጊዜ በኋላ በክርስቲያኖች ዘንድ የታወቁ ይመስላል፤ ምናልባትም በሮም ከምትገኘው ቤተ ክርስቲያን ጋር ግንኙነት ሳይኖራቸው አይቀርም (ሮም 16፥13):: *የቀሬና፤* ከግብፅ በስተ ምዕራብ የምትገኝ ከሊቢያ ታላላቅ ከተሞች አንዷ ናት:: *መስቀሉን አሸከመው፤* የማር 15፥21 ማብ ይመ::

23፥28 *ለራሳችሁና ለልጆቻችሁ አልቅሱ፤* ከ40 ዓመት በኋላ፣ ኢየሩሳሌም በሮማውያን እጅ ወድቃ ቤተ መቅደሱ ፈጽሞ ሲፈርስ በሚደርሰው ሥቃይ ምክንያት ነው::

23፥29 *መካኖችና... ብፁዓን ናቸው፤* በልጆች ላይ እንዲህ ዐይነት ሥቃይ ሲደርስባቸው ከማየት፣ ቀድሞውኑ ልጆቹ ባይወለዱ

የምትሉበት ጊዜ ይመጣልና:: [30]በዚያን ጊዜም፣

"'ተራሮችን፣ 'ውደቁብን'
ኮረብቶችንም፣ 'ክውሩን' ይላሉ::'

[31]እንግዲህ በእርጥብ ዕንጨት እንዲህ ካደረጉ፣ በደረቁ ምን ያደርጉ ይሆን?"

[32]ከእርሱ ጋር እንዲገደሉ ሌሎች ሁለት ወንጀለኞችን ወሰዷቸው:: [33]ቀራንዮ[A] የተባለ ቦታ በደረሱ ጊዜ ሰቀሉት፤ ወንጀለኞቹንም አንዱን በቀኙ፣ ሌላውን በግራው ሰቀሏቸው:: [34]ኢየሱስም፣ "አባት ሆይ፤ የሚያደርጉትን አያውቁምና ይቅር በላቸው"[B] አለ:: እነርሱም ልብሱን በዕጣ ተከፋፈሉት::

[35]ሕዝቡም ቆመው ይመለከቱ ነበር:: ገዦችም፣ "ሌሎችን አዳነ፤ በእግዚአብሔር የተመረጠው ክርስቶስ እርሱ ከሆነ፣ እስቲ ራሱን ያድን" እያሉ አፌዙበት::

[36]ወታደሮችም ቀርበው ያፌዙበት ነበር፤ የሖመጠጠ የወይን ጠጅ እየሰጡትም፣ [37]"አንተ የአይሁድ ንጉሥ ከሆንህ፣ ራስህን አድን" ይሉት ነበር::

[38]ከራሱም በላይ፣ "ይህ የአይሁድ ንጉሥ ነው" የሚል ጽሑፍ ነበር::

[39]ከተሰቀሉት ወንጀለኞችም አንዱ የስድብ ናዳ እያወረደበት፣ "አንተ ክርስቶስ አይደለህምን? እስቲ፣ ራስህንም እኛንም፣ አድን" ይለው ነበር::

[40]ሌላኛው ወንጀለኛ ግን እንዲህ ሲል ገሠጸው፤ "ተመሳሳይ ፍርድ እየተቀበልህ ሳለህ፣ ከቶ እግዚአብሔርን አትፈራምን? [41]እኛ ላደረግነው ነገር ቅጣት እየተቀበልን ስለ ሆነ፣ ተገቢ ፍርድ ላይ ነን፤ ይህ ሰው ግን አንዳች ክፉ ነገር አላደረገም::"

[42]ደግሞም፣ "ኢየሱስ ሆይ፤ በመንግሥትህ በመጣህ ጊዜ አስበኝ"[1] አለው::

[43]ኢየሱስም፣ "እውነት እልሃለሁ፤ ዛሬ ከእኔ ጋር በገነት ትሆናለህ" አለው::

23፥30 ኢሳ2፥19፤ ሆሴ10፥8፤ ራእ6፥16
23፥31 ሕዝ20፥47
23፥32 ኢሳ53፥12፤ ማቴ27፥38፤ ማር15፥27፤ ዮሐ19፥18
23፥34 መዝ22፥18፤ ማቴ5፥44፤11፥25
23፥35 መዝ22፥17፤ ኢሳ42፥1
23፥36 መዝ22፥7፤69፥21፤ ማቴ27፥48
23፥37 ሉቃ4፥3፡9
23፥38 ማቴ2፥2
23፥39 ቁ-35፡37
23፥41 ቁ-4
23፥42 ማቴ16፥27
23፥43 2ቆሮ12፥3፡4፤ራእ2፥7
23፥44 አሞ8፥9
23፥45 ዘፀ26፥31-33፤ዕብ9፥3፡8፤10፥9፡20
23፥46 መዝ31፥5፤ ማቴ27፥50፤ ዮሐ19፥30፤ 1ጴጥ2፥23
23፥47 ማቴ9፥8
23፥48 ሉቃ18፥13
23፥49 መዝ38፥

የኢየሱስ መሞት

23፥44-49 ተጓ ምብ – ማቴ 27፥45-56፤ ማር 15፥33-41

[44]ጊዜው ስድስት ሰዓት ያህል ነበር፤ እስከ ዘጠኝ ሰዓት ድረስም በምድር ሁሉ ላይ ጨለማ ሆነ፤ [45]የፀሓይ ብርሃን ተከልክሎአልና:: የቤተ መቅደሱም መጋረጃ ተቀዶ ለሁለት ተከፈለ:: [46]ኢየሱስም በታላቅ ድምፅ ጮኾ፣ "አባት ሆይ፤ መንፈሴን በእጅህ እሰጣለሁ!" አለ፤ ይህንም ብሎ ሞተ::

[47]የመቶ አለቃውም የሆነውን ነገር ባየ ጊዜ፣ "ይህ ሰው በእርግጥ ጻድቅ ነበር" ብሎ እግዚአብሔርን አመሰገነ:: [48]ይህንኑ ለማየት በስፍራው ተሰብስበው የነበሩ ሰዎችም ሁሉ የሆነውን ነገር በተመለከቱ ጊዜ ደረታቸውን እየደቁ ተመለሱ:: [49]ነገር ግን ኢየሱስን በቅርብ የሚያውቁት ሁሉ እንዲሁም ከገሊላ ጀምሮ የተከተሉት ሴቶች ይህን እየተመለከቱ ከሩቅ ቆመው ነበር::

[A]33 በግሪክ ቋንቋ የራስ ቅል ማለት ነው፤ በዕብራይስጥ ጎልጎታ ይባላል
[B]34 አንዳንድ የጥንት ቅጆች፣ ይህ ዐረፍተ ነገር የላቸውም

ይሻላል፤ ከኢር 16፥1-4፤ 1ቆሮ 7፥25-35 ጋር ያነጻጽሩ::

23፥30 *ውደቁብን፤* የማያቋርጥ ሥቃይና ፍርድ ከመቀበል ይልቅ፣ ቶሎ በመሞት ከመከራ መገላገልን ሰዎች ይፈልጋሉ (ከሆሴ 10፥8፤ ራእ 6፥16 ጋር ያነጻጽሩ)::

23፥31 *በእርጥብ እንጨት... በደረቁ፤* በመሢሑ ላይ እንዲህ ያለ ሥቃይ ከደረሰበት፣ በደለኛዋና ኀጢአተኛዋ ኢየሩሳሌም ምን ያህል ሥቃይ ይጠብቃት ይሆን?

23፥32 *ሁለት ወንጀለኞችን፤* የቀ 18 ማብ ይመ::

23፥33 *ቀራንዮ፤* የማር 15፥22 ማብ ይመ:: *ሰቀሉት፤* የማር 15፥24 ማብ ይመ::

23፥34 *ልብሱን... ተከፋፈሉት፤* ሞት የተፈረደበት ሰው ምንም ዐይነት ልብስ ወይም ንብረት ይኑረው፣ ያለውን ንብረት ሁሉ ፍርዱን የሚፈጽሙት ሰዎች ይከፋፈሉታል:: ወታደሮቹ ሳያስተውሉ (ከዮሐ 19፥23-24 ጋር ያነጻጽሩ)፣ በመዝሙር 22፥18 የተጻፈውን ቃል ፈጸሙ (የመዝ 22 መግቢያና የመዝ 22፥17፡ 20-21 ማብ ይመ)::

23፥35 *የተመረጠው፤* የ9፥35 ማብ ይመ::

23፥36 *የሖመጠጠ የወይን ጠጅ፤* በዚያን ቀን ወታደሮቹ የያዙት ሖምጣጣ መጠጥ ነበር:: ኢየሱስ ይህን አደንዛዥ መጠጥ ለመጠጣት አልፈቀደም (ማቴ 27፥34፤ ማር 15፥23)፤ "ተጠማሁ" ብሎ በጮኸ ጊዜ ግን፣ ያን የሖመጠጠ መጠጥ ሰጡት (ዮሐ 19፥28-30):: መጠጡ የተሰጠው ሊሳለቁበት እንደ ሆነ፣ ሉቃስ አመልክቷል::

23፥38 *ጽሑፍ፤* ሰውየው በምን ዐይነት ወንጀል ሞት እንደ ተፈረደበት የሚያመለክት ማስታወሻ ነው:: ጽሑፉ፣ ኢየሱስ በምን ምክንያት እንደተከሰሰ ከመግለጹም በላይ ጲላጦስ በአይሁድ አለቆች ላይ ለማላገጥ ፈልጎ ያደረገው ነው:: *የአይሁድ ንጉሥ፤* የማር 15፥26 ማብ ይመ::

23፥39 *ወንጀለኞችም አንዱ፤* የማር 15፥32 ማብ ይመ::

23፥43 *በገነት፤* በሰብዓ ሊቃናት ትርጒም ይህ ቃል የሚያመለክተው የአትክልት ቦታን (ዘፍ 2፥8-10) ወይም ጫካን ሲሆን፣ (ነህ 2፥8) በአዲስ ኪዳን በ2ቆሮ 12፥4 እና፤ ራእ 2፥7 ላይ ግን በሞትና በትንሣኤ መካከል ያለውን ደስታና ዕረፍት የሚገኝበትን ስፍራ ነው (ከሉቃ 16፥22፤ 2ቆሮ 12፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

23፥44 *ስድስት ሰዓት ያህል ... ዘጠኝ ሰዓት፤* ከቀኑ ስድስት ሰዓት እስከ ዘጠኝ ሰዓት ነው፤ በአይሁዳውያን ሰዓት አቈጣጠር ኢየሱስ የተሰቀለው በሦስተኛ ሰዓት ነው (ማር 15፥25):: በጲላጦስ ውሳኔ የተሰጠበትን ሰዓት ዮሐንስ "በስድስተኛው ሰዓት" ያለው፣ እንደ ሮማውያን ሰዓት አቈጣጠር ከንጋቱ 12.00 ሰዓት ሳይሆን አይቀርም (ዮሐ 19፥14)::

23፥45 *የቤተ መቅደሱም መጋረጃ፤* በቅድስትና በቅድስተ ቅዱሳን መካከል ያለው መጋረጃ ነው:: የመጋረጃው መቀደድ፣ ከእግዚአብሔር ጋር የሚያገናኘን መንገድ፣ በክርስቶስ አማካይነት መከፈቱን የሚያመለክት ትእምርት ነው (ዕብ 9፥3፡8፤ 10፥19-22)::

23፥47 *እግዚአብሔርን አመሰገነ፤* ከሰማይ እጅግ ታላቅ የሆነ ምልክት ስላየ (ማቴ 27፥54 ይመ)፣ ወይም ፈርቶ ስለ ነበር ሊሆን ይችላል:: *ይህ ሰው... ጻድቅ ነበር፤* ወይም "ይህ ሰው በእርግጥ ጻድቅ ነው" ማቴዎስና ማርቆስ፣ መቶ አለቃው የተናገረው፣ "ይህ ሰው የእግዚአብሔር ልጅ" ነው በማለት ጽፈዋል:: "የእግዚአብሔር ልጅ" እና "ጻድቅ ሰው" ማለትም ተመሳሳይ አገላለጾች ናቸው:: መቶ አለቃው ይህን ሲናገር የትኛውን ለማመልከት ፈልጎ እንደ ሆነ ማወቅ አስቸጋሪ ነው (የማቴ 27፥54 ማብ ይመ)፤ ወንጌላውያኑ፣ ኢየሱስ ንጹሕና እውነተኛ መሆኑን ይህ ሰው ከሰጠው ምስክርነት ተገንዝበዋል፤ ኢየሱስን እንዲሰቅል ኀላፊነት የተሰጠው ይህ የመቶ አለቃ፣ የሮም መንግሥት ሹም እንደ መሆኑ መጠን፣ የእርሱ ምስክርነት ተአማኒ ነው (ጲላጦስ የሰጠውን ምስክርነት፣ በቍ 4፥14-15፥22፤ ማቴ 25፥23-24 ይመ)::

23፥48 *ደረታቸውን እየደቁ፤* የሥቃይ፣ የሐዘንና የልብ መሰበር ምልክት ነው (ከ18፥13 ጋር ያነጻጽሩ)::

23፥49 *ከገሊላ ... ሴቶች፤* ማቴ 27፥55-56፤ ማር 15፥40-41፤ ዮሐ 19፥25፤ ይመ ከሉቃ 24፥10 ጋር ያነጻጽሩ::

የኢየሱስ መቀበር

23፥50-56 ተጓ ምብ- ማቴ27፥57-61፤ ማር 15፥42-47፤ ዮሐ 19፥38-42

[50]የአይሁድ ሸንጎ አባል የሆነ፣ አንድ ዮሴፍ የሚባል በጎና ጻድቅ ሰው ነበር:: [51]ይህ ሰው በሸንጎው ምክርና ድርጊት አል ተባበረም ነበረ፣ እርሱም አርማትያስ የምትባል የአይሁድ ከተማ ሰው ሲሆን፣ የእግዚአብሔርን *መንግሥት መምጣት* ይጠባበቅ ነበር:: [52]ይህም ሰው ወደ ጲላጦስ ሄዶ የኢየሱስን *ሥጋ* ለመነው፤ [53]በተፈቀደለትም ጊዜ፣ *ሥጋውን* አውርዶ በበፍታ ገንዘው፤ ከድንጋይ ተፈልፍሎ በተሠራና ገና ማንም ባልተቀበረበት *መቃብር* ውስጥ አስቀመጠው:: [54]ዕለቱ የመዘጋጃ ቀን ነበረ፤ ሰንበትም ሊገባ ነበር::

[55]ከገሊላ ጀምሮ ከኢየሱስ ጋር የመጡት ሴቶችም ተከትለው *መቃብሩን* አዩ፤ *ሥጋውንም* እንዴት እንዳስቀመጡት ተመለከቱ:: [56]ከዚያም ተመልሰው ሽቱና ቅባት አዘጋጁ፤ ሕጉ በሚያዘው መሠረት በሰንበት ቀን ዐረፉ::

የኢየሱስ ትንሣኤ

24፥1-10 ተጓ ምብ – ማቴ 28፥1-8፤ ማር 16፥1-8፤ ዮሐ 20፥1-8

24 በሳምንቱ *መጀመሪያ* ቀን ሴቶቹ ያዘጋጁትን ሽቱ ይዘው እጅግ ማለዳ ሳለ ወደ *መቃብሩ* ሄዱ:: [2]ድንጋዩም ከመቃብሩ ደጃፍ ተንከባሎ አገኙት፤ [3]ወደ ውስጥ ዘልቀው በገቡ ጊዜ ግን የጌታ ኢየሱስን *ሥጋ* አላገኙም:: [4]በሁኔታው ግራ ተጋብተው ሳሉ፣ እነሆ፤ እጅግ የሚያን ጸባርቅ ልብስ የለበሱ ሁለት ሰዎች ድንገት አጠገባቸው ቆሙ:: [5]ሴቶቹም ከመፍራታቸው የተነሣ ወደ ምድር አቀረቀረው ሳሉ፣ ሰዎቹ እንዲህ አሏቸው፤ "ሕያው የሆነውን እርሱን ለምን ከሙታን መካከል ትፈልጋላችሁ? [6]እርሱ ተነሥቶአል! እዚህ የለም፤ ደግሞም በገሊላ በነበረ ጊዜ ምን እንዳላችሁ አስታውሱ፤ [7]'የሰው ልጅ በኀጢአተኞች እጅ አልፎ ሊሰጥ፣ ሊሰቀልና በሦስተኛውም ቀን ሊነሣ ይገባል' ብሎ ነበርና::" [8]ሴቶቹም በዚህ ጊዜ ቃሉን አስታወሱ::

[9]ሴቶቹ ከመቃብሩ ስፍራ ተመልሰው ይህን ሁሉ ነገር ለዐሥራ አንዱና ለተቀሩት ሁሉ ነገሯቸው:: [10]ይህን ለሐዋርያት የነገሯቸውም፣ *መግደላዊት ማርያም*፣ ዮሐና፣ የያዕቆብ እናት ማርያምና ከእነርሱ ጋር የነበሩት ሌሎች ሴቶች ነበሩ:: [11]እነርሱ ግን ሴቶቹ የተናገሩት ቃል መቀባዠር ስለ መሰላቸው አላመኗቸውም:: [12]ጴጥሮስ ግን ተነሥቶ ወደ *መቃብሩ* ሮጠ፤ እዚያ ደርሶም ጐንበስ ብሎ ወደ ውስጥ ሲመለከት፣ በፍታው

[1]42 አንዳንድ ቅጆች *በንጉሥነት ሥልጣንህ ስትመጣ* ይላሉ

11፤ ሉቃ8፥2
23፥51 ሉቃ2፥25፡38
23፥54 ማቴ27፥62
23፥55 ቍ40
23፥56 ዘፀ12፥16፤ 20፥10፤ ማር16፥1፤ ሉቃ24፥1
24፥1 ሉቃ23፥56
24፥3 ቍ23፡24
24፥4 ዮሐ 20፥12
24፥6 ማቴ17፥22፡23፤ ሉቃ9፥22፤24፥24
24፥7 ማቴ8፥20፤ 16፥21
24፥8 ዮሐ2፥22
24፥10 ማር6፥30፤ ሉቃ8፥1-3
24፥11 ማር16፥11
24፥12 ዮሐ20፥3-

23፥50 *የ... ሸንጎ አባል የሆነ... ዮሴፍ፤* የሸንጎ አባላቱ በተሰበሰቡበት ወቅት ምናልባት ዮሴፍ አልተገኘም (22፥66)፤ ወይም ኢየሱስ እንዲሰቀል የተሰጠውን ድምፅ አልደገፈ ይሆናል (ቍ 51 ይመ)::

23፥51 *አርማትያስ፤* የማቴ 27፥57 ማብ ይመ:: *የእግዚአብሔርን መንግሥት መምጣት ይጠባበቅ፤* 2፥25 ይመ::

23፥52፤ በስቅላት የተገደለ ወንጀለኛ ሬሳ፣ ብዙ ጊዜ አይቀበርም ነበር፤ ነገር ግን ለተናቁ ሰዎች በተመደበ ተራ ቦታ ላይ አስከሬኑ እንዲያርፍ ይደረግ ነበር:: እንደ እናት ያለ የቅርብ ዘመድ የሟችን አስከሬን በወግ ይቀብር ዘንድ፣ አስከሬኑ እንዲሰጠው ባለ ሥልጣናትን መጠየቅ ይችላል፤ ዮሴፍም የሸንጎ አባል ሆኖ ሳለ፣ የኢየሱስ አስከሬን እንዲሰጠው መጠየቁ፣ በኢየሱስ ላይ ያለውን ጽኑ እምነት ያመለክታል::

23፥53 *ማንም ባልተቀበረበት፤* ከቋጥኝ ተፈልፍሉ የሚሠሩ መቃብሮች፣ ብዙ አስከሬኖች ይቀበሩበት ነበር:: ይህኛው መቃብር ተሠርቶ የተጠናቀቀ ቢሆንም፣ እስከ አሁን ማንም አልተቀበረበትም የ19፥30፤ ማር 15፥46 ማብ ይመ::

23፥54 *የመዘጋጃ ቀን፤* ለሰንበት ቀን የሚያስፈልግ ማንኛውም ነገር የሚሰናዳበት ቀን ሲሆን፣ ቀኑም ዓርብ ነው:: ይህ ቀን ለፋሲካ በዓልም የዝግጅት ቀን ሊሆን ይችላል:: ነገር ግን ቀጥሎ ያለው ቀን ሰንበት በመሆኑ፣ ይህ የዝግጅት ቀን ዓርብ መሆኑ ግልጽ ነው::

23፥55 *ሴቶችም፤* ቍ 49፤ 24፥10 ይመ፤ ከ8፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ:: ኢየሱስ የተቀበረበትን ቦታ ዐይተው ስለ ነበረ፣ ተመልሰው ሲመጡ የመቃብሩን ቦታ አይሳሳቱም::

23፥56 *ሽቱና ቅባት፤* አስከሬን፣ መጠነኛ በሆነ ጨርቅና በርካታ በሆነ ቅመማ ቅመም ለቀብር ይዘጋጅ ነበር::

24፥1 *በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን፤* በአይሁድ የጊዜ አቈጣጠር፣ እሑድ የሚጀምረው ቅዳሜ ምሽት ነው:: ስለዚህ በዚሁ ዕለት ቅመማ ቅመም መግዛት ይቻል ነበር (ማር 16፥1)፤ ይህም በሚቀጥለው ቀን ማለዳ ወደ መቃብሩ ለመሄዝ በቂ የዝግጅት ጊዜ ነበር:: ሴቶቹ መንገድ ሲጀምሩ ገና ጨለማ ነበር (ዮሐ 20፥1)፤ መቃብሩ ጋር ሲደርሱም ጀንበር ገና መውጣትዋ ነበር (ማቴ 28፥1፤ ማር 16፥2 ይመ)::

24፥2 *ድንጋዩም ... ተንከባሎ፤* በዘራፊዎችና በአራዊት አስከሬኑ እንዳይነካ፣ የመቃብሩ በር ይዘጋ ነበር፤ ይህ ድንጋይ ከአይሁዳውያን በቀረበው ጥያቄ መሠረት በሮም ባለ ሥልጣናት ማኅተም ታሽጎ ነበር (ማቴ 27፥62-66 ይመ)::

24፥4 *ሁለት ሰዎች፤* ሰዎች ቢመስሉም፣ ልብሳቸው ግን እጅግ የሚያስደንቅ ነበር (9፥29፤ ሐሥ 1፥10፤ 10፥30 ይመ):: ስለ እነርሱ የሚተርኩ ሌሎች ምንባቦች መላእክት ይሉአቸዋል (ቍ 23፤ እንዲሁም ዮሐ 20፥12 ይመ):: ማቴዎስ አንድ መልአክ እንደ ነበር መግለጹ (ማቴ 28፥2)፣ ማርቆስም ነጭ ልብስ የለበሰ ወጣት ብሎ መጻፉ (ማር 16፥5) የሚያስደንቅ አይደለም፤ ምክንያቱም ብዙ ጊዜ በንግግርና በጽሑፍ ዋነኛውንና ተናጋሪ የሆነውን እንጂ፣ አብሮት ያለውን ሰው መጥቀስ የተለመደ አይደለም:: ስለ ሁኔታቸው ሲገለጹም፣ ዮሐንስ "ተቀምጠ" (ዮሐ 20፥12)፣ ሉቃስም "ቁሞ" (ሉቃ 24፥4) ብለዋል፤ ይህ ልዩነት በወንጌላውያኑ መካከል ልዩነት መኖሩንና እርስ በርስ እንደሚቃረኑ የሚያሳይ ሳይሆን፣ እያንዳንዱ ጸሐፊ በሌላው ላይ ሳይመሠረት ራሱን ችሎ መጻፉን የሚያሳይ ጥሩ ማስረጃ ነው::

24፥6 *በገሊላ በነበረ ጊዜ፤* ኢየሱስ ስለ ሞቱና ስለ ትንሣኤው በልዩ ልዩ ጊዜያት አስቀድሞ የተናገረ ቢሆንም (9፥22)፣ ደቀ መዛሙርቱ ግን ሊያስተውሉት ወይም ሊቀበሉት አልቻሉም::

24፥9 *ለዐሥራ አንዱና ለተቀሩት ሁሉ፤* ይሁዳ ኢየሱስን አሳልፎ ከሰጠ በኋላ ሐዋርያትን ለማመልከት አንዳንድ ጊዜ "ዐሥራ አንዱ" ይባል ነበር (ሐሥ 1፥26፤ 2፥14)፤ ከሞት የተነሣውን ክርስቶስ ሐዋርያት ለመጀመሪያ ጊዜ ሲያገኙት ይሁዳ ሞቶ ነበር፤ ያም ሆኖ ሐዋርያቱ "ዐሥራ ሁለቱ" ተብለው ይጠሩ ነበር (ዮሐ 20፥24):: "ሌሎች" የተባሉት ደግሞ፣ ከገሊላ የመጡትን ደቀ መዛሙርት ያመለክታል::

24፥10 *መግደላዊት ማርያም፤* የ8፥2 ማብ ይመ:: በሴቶቹ የስም ዝርዝር ላይ፣ ብዙውን ጊዜ በመጀመሪያ ተጠቅሳ ትገኛለች (ማቴ 27፥56፤ ማር 15፥40፤ ይመ ከዮሐ 19፥25 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እርሷም ከሞት የተነሣውን ክርስቶስ በማየት፣ የመጀመሪያ ነበረች (ዮሐ 20፥13-18):: *ዮሐና፤* 8፥3 ይመ:: በተመሳሳይ ታሪክ ውስጥ ስሟ ተጠቅሶ የሚገኘው በሉቃስ ወንጌል ውስጥ ብቻ ሲሆን፣ ማርቆስ ግን ዮሐናን ትቶ ሰሎሜን ጨምሮ ጽፎአል (ማር 16፥1):: *የያዕቆብ እናት ማርያምና፤* ማር 16፥1 ይመ:: በማቴ 28፥1 የተጠቀሰችው "ሌላዋ ማርያም" ናት:: የኢየሱስ እናት ማርያም በዚህ ቦታ አለመገኘቷ የሚያስደንቅ ነው፤ ምናልባት ከዮሐንስ ጋር ልትሆን ትችላላች (ከዮሐ 19፥27 ጋር ያነጻጽሩ)::

24፥12 *ጴጥሮስ... ሮጠ፤* የዮሐንስ ወንጌል (20፥3-9)፣ ሌላውን ደቀ መዝሙር ማለትም ሐዋርያው ዮሐንስን ጨምሮአል::

እንዳለ ለብቻው ተቀምጦ አየ፤ በሆነውም ነገር እየተገረመ ወደ ቤቱ ተመለሰ።

በኤማሁስ መንገድ ላይ

[13]በዚሁ ቀን ከደቀ መዛሙርት ሁለቱ፣ ከኢየሩሳሌም ዐሥራ አንድ ኪሎ ሜትር[ሠ] ያህል ወደሚርቅ፣ ኤማሁስ ወደሚባል መንደር ይሄዱ ነበር፤ [14]እነርሱም ስለ ሆነው ነገር ሁሉ እርስ በርስ ይነጋገሩ ነበር። [15]እየተነጋገሩና እየተወያዩ ሳሉም ኢየሱስ ራሱ ቀርቦ ከእነርሱ ጋር ይሄድ ጀመር፤ [16]ነገር ግን እንዳያውቁት ዐይናቸው ተይዞ ነበር።

[17]እርሱም፣ "እየሄዳችሁ፣ መንገድ ላይ እርስ በርስ እንዲህ የምትወያዩት ምንድን ነው?" አላቸው።

እነርሱም በሐዘን ክው ብለው ቆሙ። [18]ከእነርሱም አንዱ፣ ቀለዮጳ የተባለው፣ "በእነዚህ ቀናት እዚህ በኢየሩሳሌም የሆነውን ነገር የማታውቅ፣ አንተ ብቻ ለአገሩ እንግዳ ነህን?" ሲል መለሰለት።

[19]እርሱም፣ "የሆነው ነገር ምንድን ነው?" አላቸው።

እነርሱም እንዲህ አሉት፤ "በእግዚአብሔርና በሰው ሁሉ ፊት በተግባርና በቃል ብርቱ ነቢይ ስለ ነበረው ስለ ናዝሬቱ ኢየሱስ ነው፤ [20]እርሱን የካህናት አለቆችና ገዦቻችን ለሞት ፍርድ አሳልፈው ሰጡት፤ ሰቀሉትም። [21]እኛ ግን እስራኤልን ይቤዥል ብለን ተስፋ ያደረግነው እርሱን ነበር፤ ከሁሉም በላይ ደግሞ፣ ይህ ከሆነ ዛሬ ሦስተኛው ቀን ነው። [22]ደግሞም ከእኛው መካከል አንዳንድ ሴቶች አስገረሙን፤ እነርሱም ማልደው ወደ መቃብሩ ሄደው ነበር፤ [23]ሥጋውንም ባጡ ጊዜ መጥተው እርሱ በሕይወት እንዳለ የነገሯቸውን

[ሠ]13 ግሪኩ ሥልሳ ምዕራፍ ይላል

7:10
24፥13 ማር16፥12
24፥15 ቍ36
24፥16 ዮሐ20፥14፤ 21፥4
24፥18 ዮሐ19፥25
24፥19 ማቴ21፥11፤ ማር1፥24
24፥20 ሉቃ23፥13
24፥21 ማቴ16፥21፤ ሉቃ 1፥68፤2፥38፤21፥28
24፥22 ቍ1-10

24፥13 *ሁለቱ፤* አንደኛው ቀለዮጳ ነው (ቍ 18)።

24፥16 *እንዳያውቁት ዐይናቸው ተይዞ ነበር፤* ይህን ያደረገው ልዩ የሆነ መለኮታዊ አሠራር ነው።

24፥19 *ነቢይ፤* ኢየሱስን የእግዚአብሔር ሰው ነው ብለው ያከብሩት ነበር፤ ከሞቱ በኋላ ግን መሢሑ ነው ለማለት አልደፈሩም።

24፥21 *እስራኤልን ይቤዥል፤* የአይሁድን ሕዝብ፣ ከሮም የባርነት አገዛዝ ነጻ አውጥቶ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ያስገባል ማለት ነው (1፥68፤ 2፥38፤ 21፥28፡31፤ ከቲቶ 2፥14፤ 1ጴጥ 1፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሦስተኛው ቀን፤* አንድ ሰው በሞተ በሦስተኛው ቀን ነፍሱ ከሥጋው ትለያለች የሚለውን የአይሁድ አስተሳሰብ ወይም ኢየሱስ በሦስተኛው ቀን እንደሚነሣ የተነገረውን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (9፥22)።

ትንሣኤው የተገለጠባቸው ሁኔታዎች

ድርጊት/ ሁኔታ	ቦታ	ቀን	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ	ዮሐንስ	ሐዋርያት ሥራ	1ቆሮንቶስ
ባዶ መቃብር	ኢየሩሳሌም	የትንሣኤ እሁድ	28፥1-10	16፥1-8	24፥1-12	20፥1-9		
ለመግደላዊት ማርያም በአትክልት ስፍራ	ኢየሩሳሌም	የትንሣኤ እሁድ		16፥9-11		20፥11 -18		
ለሌሎች ሴቶች	ኢየሩሳሌም	የትንሣኤ እሁድ	28፥9-10					
ወደ ኤማሁስ ለሚጓዙ ሁለት ሰዎች		የትንሣኤ እሁድ		16፥12-13	24፥13-32			
ለጴጥሮስ	ኢየሩሳሌም	የትንሣኤ እሁድ			24፥34			15፥5
ለዐሥር ደቀ መዛሙርት ላይኛው ክፍል	ኢየሩሳሌም	የትንሣኤ እሁድ		16፥15-18	24፥36-43	20፥19 -25		
ዓሣ ያጠምዱ ለነበሩ ሰባት ደቀ መዛሙርት	ገሊላ ባሕር	ከጥቂት ጊዜ በኋላ	28፥16-20			16፥1-8		
ከአምስት መቶ ለሚበዙ ሰዎች								15፥6
ለያዕቆብ		ከጥቂት ጊዜ በኋላ						15፥7
ለደቀ መዛሙርቱ በዕርገቱ ጊዜ	ደብረ ዘይት	ከትንሣኤ አርባ ቀን በኋላ			24፥44-49	1፥3-8		
ለጳውሎስ	ደማስቆ	ከብዙ ዓመት በኋላ					9፥1-19 22፥3-16 26፥9-18	9፥1

መላእክት በራእይ እንዳዩ አወሩልን:: [24]ከእኛም መካከል አንዳንዶች ወደ መቃብሩ ሄደው፣ ልክ ሴቶቹ እንዳሉት ሆኖ አገኙት፤ እርሱን ግን አላዩትም::”

[25]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ “እናንተ የማታስተውሉ ሰዎች፣ ልባችሁም ነቢያት የተናገሩትን ሁሉ ከማመን የዘገየ፣ [26]ክርስቶስ[ሙ] ይህን መከራ መቀበልና ወደ ክብሩም መግባት አይገባውምን?” [27]ከሙሴና ከነቢያት ሁሉ ጀምሮ በቅዱሳት መጻሕፍት ስለ እርሱ የተጻፈውን አስረዳቸው::

[28]ወደሚሄዱበትም መንደር በተቃረቡ ጊዜ፣ ኢየሱስ አልፎ የሚሄድ መሰለ:: [29]እነርሱ ግን፣ “ምሽት እየተቃረበ፣ ቀኑም እየመሸ ስለ ሆነ ከእኛ ጋር እደር'' ብለው አጥብቀው ለመኑት፤ ስለዚህ ከእነርሱ ጋር ለማደር ገባ::

[30]አብሮአቸውም በማእድ በተቀመጠ ጊዜ እንጀራውን አንሥቶ ባረከ፤ ቈርሶም ሰጣቸው:: [31]በዚህ ጊዜ ዐይናቸው ተከፈተ፤ ዐወቁትም፤ እርሱም ከእነርሱ ተሰወረ:: [32]እነርሱም፣ “በመንገድ ሳለን፣ እያነጋገረን ቅዱሳት መጻሕፍትንም ገልጦ ሲያስረዳን፣ ልባችን እንደ እሳት ይቃጠልብን አልነበረምን? ” ተባባሉ::

[33]በዚያኑም ሰዓት ተነሥተው ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ፤ ዐሥራ አንዱና ከእነርሱ ጋር የነበሩትም በዚያ በአንድነት ተሰብስበው አገኟቸው፤ [34]“እነርሱም ጌታ በእርግጥ ተነሥቶአል! ለስምዖንም ታይቶአል” ይባባሉ ነበር:: [35]ሁለቱ ደቀ መዛሙርትም በመንገድ ላይ የሆነውንና ኢየሱስ እንጀራውን በቈረሰ ጊዜ እንዴት እንዳወቁት ተረኩላቸው::

ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርት ተገለጠ

[36]ይህን እየተነጋገሩ ሳሉ፣ ኢየሱስ ራሱ በመካከላቸው ቆሞ፣ “ሰላም ለእናንተ ይሁን” አላቸው::

[37]እነርሱ ግን ደንግጠው በፍርሀት ተዋጡ፤ መንፈስም ያዩ መሰላቸው:: [38]እርሱም እንዲህ አላቸው፤ “ለምን ትጨነቃላችሁ? ለምንስ ጥርጣሬ በልባችሁ ይገባል? [39]እጆቼንና እግሮቼን ተመልከቱ፤ እኔው ራሴ ነኝ:: ደግሞም ንኩኝና እዩ፤ በእኔ እንደምታዩት መንፈስ ሥጋና ዐጥንት የለውምና::”

[40]ይህንም ብሎ እጆቹንና እግሮቹን አሳያቸው:: [41]እነርሱም ከመደሰትና ከመገረም የተነሣ ገና ሳያምኑ፣ “በዚያ ቦታ አንዳች የሚበላ ነገር አላችሁን?” አላቸው:: [42]እነርሱም ከተጠበሰ ዓሣ አንድ ቁራሽ ሰጡት፤ [43]እርሱም ተቀብሎ በፊታቸው በላ::

[44]እርሱም፣ “ከእናንተ ጋር በነበርሁበት ጊዜ፣ ‘በሙሴ ሕግ፣ በነቢያትና በመዝሙር መጻሕፍት ስለ እኔ የተጻፈው ሁሉ ይፈጸም ዘንድ ይገባል’ ብዬ የነገርኋችሁ ቃሌ ይህ ነው” አላቸው::

[45]በዚህ ጊዜ ቅዱሳት መጻሕፍትን እንዲያስተውሉ አእምሮአቸውን ከፈተላቸው፤ [46]እንዲህም አላቸው፤ “ ‘እንዲህ ተብሎ ተጽፎአል፤ ክርስቶስ መከራን ይቀበላል፤ በሦስተኛውም ቀን ከሙታን ይነሣል፤ [47]ከኢየሩሳሌም ጀምሮ ለሕዝቦች ሁሉ ንስሓና የኀጢአት ስርየት በስሙ ይሰበካል፤’ [48]እናንተም ለዚህ ምስክሮች ናችሁ:: [49]እኔም አባቴ የሰጠውን ተስፋ እልክላችኋለሁ፤ እናንተ ግን ከላይ ኀይል እስክትለብሱ ድረስ በኢየሩሳሌም ከተማ ቈዩ::”

የኢየሱስ ዕርገት

[50]ከዚህ በኋላ እስከ ቢታንያ ይዞአቸው ወጣ፤ እጆቹንም አንሥቶ ባረካቸው:: [51]እየባረካቸውም ሳለ፣ ከእነርሱ ተለይቶ ወደ ሰማይ ዐረገ:: [52]እነርሱም ሰገዱለት፤ በታላቅ

24፥24 ቍ12
24፥26 ዕብ2፥10፤ 1ጴጥ1፥11
24፥27 ዘፍ3፥15፤ ዘኍ21፥9፤ ዘዳ18፥15፤ ኢሳ7፥14፤9፥6፤ 40፥10:11:53፤ ሕዝ34፥23፤ ዳን9፥24፤ ሚክ7፥20፤ ሚል3፥1፤ ዮሐ1፥45
24፥30 ማቴ14፥19
24፥31 ቍ16
24፥32 ቍ27:45፤ መዝ39፥3
24፥34 ሉቃ7፥13፤ 1ቆሮ15፥5
24፥35 ቍ30:31
24፥36 ዮሐ20፥19: 21:26፤14፥27
24፥37 ማር6፥49
24፥39 ዮሐ20፥27፤ 1ዮሐ20፥27፤1ዮሐ1፥1
24፥43 ሐሥ10፥41
24፥44 ቍ27፤ መዝ2፥16፤22፤69፤72፤ 110፤118፤ ማቴ1፥22፤ 16፥21፤ሉቃ9፥22:44:45፤18፥31-34፤22፥37
24፥46 ማቴ16፥21
24፥47 ኢሳ2፥3፤ ማቴ28፥19፤ ማር13፥10፤ሐሥ5፥31፤ 10፥43፤13፥38
24፥48 ዮሐ15፥27፤ ሐሥ1፥8፤ 2፥32፤4፥20፤5፥32፤13፥31፤1ጴጥ5፥1
24፥49 ዮሐ14፥16፤ሐሥ1፥4
24፥50 ማቴ21፥17
24፥51 2ነገ2፥11

[ሙ]26 ወይም መሲሕ እንዲሁም ቍ 46 ይመ

24፥23 *መላእክት በራእይ፤* የቍ 4 ማብ ይመ::

24፥24 *ከእኛም መካከልም አንዳንዶች፤* ቍ 12 እና ማብ ይመ::

24፥27 *ከሙሴና ከነቢያት ሁሉ፤* በአጠቃላይ የብሉይ ኪዳንን መጽሐፍት ማለት ነው::

24፥28 *አልፎ የሚሄድ መሰለ፤* አጥብቀው ባይለምኑት ኖሮ፣ መንገዱን ያለጥርጥር ይቀጥል ነበር::

24፥31 *ዐይናቸው ተከፈተ፤* ከቍ 16 ጋር ያነጻጽሩ፤ ከተለመደው ማየት የሚበልጥ ነው::

24፥33 *ዐሥራ አንዱና ከእነርሱ ጋር የነበሩትም፤* የቍ 9 ማብ ይመ::

24፥36 *ኢየሱስ ራሱ በመካከላቸው ቆሞ፤* ደጆቹ ተዘግተው ሳለ በመካከላቸው ቆመ(ዮሐ 20፥19)፤ ይህም የትንሣኤው አካል የተለየ መሆኑን ያመለክታል፤ ይህም የከበረ የትንሣኤ አካል ነው (ከማር 16፥12 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሰላም ለእናንተ ይሁን፤* የተለመደ ሰላምታ ቢሆንም፣ አሁን ግን ከትንሣኤው የተነሣ የተለየ ትርጒም አለው::

24፥39 *እጆቼንና እግሮቼን፤* የኢየሱስ እጆችና እግሮች በመስቀል ላይ ተቸንክረው እንደ ነበር የሚያመለክት ነው (የማር 15፥24 ማብ ይመ፤ ከዮሐ 20፥20:27 ጋር ያነጻጽሩ)::

24፥42 *ከተጠበሰ ትንሽ ዓሣ አንድ ቁራሽ፤* ምግብ የሚፈልግ ሥጋዊ አካል እንዳለው የሚያመለክት ነው::

24፥44 *በሙሴ ሕግ፣ በነቢያትና በመዝሙር፤* ስለ ክርስቶስ (መሲሑ)፣ በመላው ብሉይ ኪዳን መነገሩን የሚያመለክት ነው፤ እነዚህ መጽሐፍት የዕብራይስጥ ብሉይ ኪዳን ሦስት ክፍሎችናቸው (በዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን፣ በሦስተኛው ክፍል ውስጥ ካሉት መጻሕፍት የመጀመሪያው መዝሙረ ዳዊት ነው)::

24፥45 *አእምሮአቸውን ከፈተላቸው፤* የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት በማብራራት ነው (ከቍ 27 ጋር ያነጻጽሩ)::

24፥46 *መከራ ... በሦስተኛውም ቀን ከሙታን ይነሣል፤* በብሉይ ኪዳን፣ መሲሑ ሥቃይ እንደሚቀበልና (መዝ 22፤ ኢሳ 53) በሦስተኛውም ቀን ከሙታን እንደሚነሣ ተገልጾአል (መዝ 16፥9-11፤ ኢሳ 53፥10-11 ይመ ፤ ዮና 1፥17 ከማቴ 12፥40 ጋር ያነጻጽሩ)::

24፥47 *ከኢየሩሳሌም ጀምሮ፤* ከሐሥ 1፥8 ጋር ያነጻጽሩ:: *ንስሓና የኀጢአት ስርየት፤* ሐሥ 5፥31፤ 10፥43፤ 13፥38፤ 26፥18 ይመ:: ስለ ክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ (ቍ 46) የተነገረው፣ ከሰው ንስሓ መግባትና ከሚያስከትለው ውጤት (የኀጢአት ይቅርታ) ጋር በተያያዘ መልኩ ነው (ከኢሳ 49፥6፤ ሐሥ 13፥47፤ 26፥22-23 ጋር ያነጻጽሩ)::

24፥49 *አባቴ የሰጠውን ተስፋ፤* ከኢል 2፥28-29 ጋር ያነጻጽሩ፤ ይህ የሚያመለክተው በሐሥ 2፥4 ላይ ስለተፈጸመው የመንፈስ ቅዱስ ኀይል ነው::

24፥50 *ቢታንያ፤* በደብረ ዘይት ተራራ የምትገኝ መንደርናት (የ19፥29፤ ማቴ 21፥17 ማብ ይመ)::

24፥51 *ወደ ሰማይ ዐረገ፤* ቀደም ሲል እንደተሰወረ ሳይሆን (4፥30፤ 24፥3፤ ዮሐ 8፥59)፣ ወደ ላይ ዐርጐ በደመና ከዐይናቸው የተሰወረውን ነው (ሐሥ 1፥9)::

ደስታም ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ፤ [53]እግዚአብሔርንም እያመሰገኑ ዘወትር በቤተ መቅደስ ነበሩ።

24፥53 ሐሥ2፥46

24፥53 *በቤተ መቅደስ፤* ከክርስቶስ ዕርገት በኋላ፣ አማኞች ዘወትር በቤተ መቅደስ ይሰበሰቡ ነበር (ሐሥ 2፥46፤ 3፥1፤ 5፥21፡42) ምክንያቱም፣ በዚያም በርካታ የስብሰባ ክፍሎች ነበሩ (የ2፥37 ማብ ይመ)።

የዮሐንስ ወንጌል

መግቢያ

ጸሓፊው

የዚህ ወንጌል ጸሓፊ፣ "ኢየሱስ ይወደው የነበር ደቀ መዝሙር" ሐዋርያው ዮሐንስ ነው (13፥23፤ 19፥26፤ 20፥2፤ 21፥7:20:24)። ሐዋርያው በቀደመችው ቤተ ክርስቲያን ዘንድ ታዋቂ ሰው ቢሆንም በዚህ ወንጌል ውስጥ ስሙ አልተጠቀሰም፤ ስለ መሲሑ አመጣጥ የተሰነዘረውን የተለመደ አመለካከት መግለጹ (1፥20-21፤ 7፥40-42)፣ በአይሁድና በሰማርያ ሰዎች መካከል ስለ ነበረው ቅራኔ ማውሳቱ (4፥9)፣ ስለ አይሁድ ልማድ፣ ለምሳሌ በስምንተኛው ቀን ስለ መገረዝ፣ ለግዝረትም በጊዜው ከሰንበት ይልቅ ቅድሚያ ተሰጥቶት እንደ ነበር መጥቀሱ (የ7፥22 ማብ ይመ)፣ ጸሓፊው የአይሁድን ሥርዐት በሚገባ እንደሚያውቅ ያመለክታል። ዮሐንስ የፍስልጥኤምን ምድር መልክአ ምድራዊ አቀማመጥ ያውቃል (11፥8፤ 2፥1፤ 2፥12)። ወንጌሉ ብዙ የዐይን ምስክር ማስረጃዎችንም ዐቅፎአል (2፥6፤ 13፥26፤ 21፥8:11)።

ዓላማና ትኵረት

አንዳንድ ተርጓሚዎች የዮሐንስ ዓላማ የግሪክ ሊቃውንት የክርስትናን መልእክት እንዲቀበሉት አድርጎ ማቅረብ ነው ይላሉ። ሌሎች ግን በተቀሩት ወንጌሎች ላይ ተጨማሪ አድርጎ ለማቅረብ፣ አንዳንድ የስሕተት ትምህርቶችን ለመቋቋም፣ የመጥምቁ ዮሐንስ ተከታዮች ነን የሚሉትን ለመቃወም የተጻፈ ወንጌል ነው ይላሉ። ነገር ግን ጸሓፊው ራሱ፣ "ነገር ግን ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ እንድታምኑ፣ አምናችሁም በስሙ ሕይወት እንዲኖራችሁ ይህ ተጽፎአል" ዮሐ (20፥31) በማለት ዋና ዓላማውን ግልጽ አድርጎአል። ዮሐንስ ወንጌሉን ሲጽፍ በሐሳቡ ውስጥ አንዳንድ ለትምህርተ ኑፋቄ የተጋለጡ የግሪክ ተደራሲያን ሊኖሩ ቢችሉም፣ ዋና ዓላማው ግን ወንጌልን ማሰራጨት ነው። "እንድታምኑ" የሚለው ቃል "በእምነት ጸንታችሁ እንድትኖሩ" የሚል መልእክትም እንዳለው መረዳት ይቻላል፤ ይኸውም የዚህ ወንጌል ዓላማ አማኞችን ማነጽና ያላመኑትን ወደ ክርስቶስ ማምጣት እንደ ሆነ ያሳያል።

የዚህ ወንጌል ዋና ዋና የትኵረት ነጥቦች ለመረዳት የ1፥4:7:9:14:19:49፤ 2፥4:11፤ 3፥27፤ 4፥34፤ 6፥35፤13፥1-17:26፤13፥31፤17፥12:5፤20፥31 ማብ ይመ።

የተጻፈበት ዘመን

የዮሐንስ ወንጌል መቼ እንደ ተጻፈ የሚጠቁሙ ሁለት አመለካከቶች ቀርበዋል፤

1. ትውፊታዊው አመለካከት፣ ይህ ወንጌል በመጀመሪያው መቶኛ ዓመት ማብቂያ፣ በ85 ዓ.ም. ገደማ ወይም ከዚያ በኋላ እንደ ተጻፈ ያሳያል፤
2. ከቅርብ ጊዜ ወዲህ፣ አንዳንድ ምሁራን ከላይ ከተጠቀሰው ዘመን በፊት ያለ ጊዜን አመልክተዋል፤ በዚህም መሠረት፣ ምናልባት ከ50 እስከ 70 ዓ.ም. ባለው ጊዜ እንደ ተጻፈ ይናገራሉ።

ዮሐንስ ለመጀመሪያዎቹ ወንጌሎች ድጋፍ ለመስጠት ይህን ወንጌል ጽፎታል የሚለው የመጀመሪያው አመለካከት ነው፤ ይህም አመለካከት የእስክንድርያውን የቀሌምንጦስን ሐሳብ መሠረት ያደረገ ሊሆን፤ በዚህ አመለካከት መሠረት ይህ ወንጌል ከመጀመሪያዎቹ ከሦስት ወንጌሎች ቀጥሎ የተጻፈ ወንጌል ነው። አራተኛ የሆነው ይህ ወንጌል ያደገ ትምህርተ መለኮት የሚገኝበት መሆኑ፣ ከሌሎቹ በኋላ መጻፉን ያመለክታል የሚል ማስረጃም ቀርቦአል።

ከቅርብ ጊዜ ወዲህም፣ ዮሐንስ ይህን ወንጌል የጻፈው ሌሎችን ወንጌሎች ሐሳብ ላይ ሳይንተራስ ነው የሚል ሐሳብ በመኖሩ፣ ሁለተኛው አመለካከት ተቀባይነት አግኝቶአል። ይህ ከላይ የተጠቀሰውን የቀሌምንጦስን አመለካከት የሚቃረን አይደለም። ሁለተኛውን አመለካከት የሚደግፉትም ይህ ወንጌል በትምህርተ መለኮት ይዘቱ የላቀ መሆኑ ከሌሎች ወንጌሎች በኋላ ለመጻፉ በቂ ማስረጃ ሊሆን እንደማይችል ያመለክታሉ። በ57 ዓ.ም. ገደማ የተጻፈው የሮሜ መልእክት እንደዚህ ወንጌል የላቀ ትምህርተ መለኮት አለው። በተጨማሪም በ5፥2 ላይ በጎች በር አጠገብ፣ ቤተ ሳይዳ የተባለች አንዲት መጠመቂያ "ነበረች" ሳይሆን "አለች" ብሎ መጻፉ፣ ኢየሩሳሌም ከመፍረሷ (70 ዓ.ም.) በፊት የነበረውን ጊዜ ሳያመለክት አይቀርም። ይሁን እንጂ፣ አንዳንዶች ዮሐንስ ቀደም ሲል የታየ ሁኔታን በአሁን ጊዜ ግስ ጽፎአል ይላሉ።

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ (1፥1-18)
2. የኢየሱስ አገልግሎት ጅማሬ (1፥9-51)
    - ሀ. የመጥምቁ ዮሐንስ አገልግሎት (1፥19-34)
    - ለ. ኢየሱስ ከእነ ጴጥሮስ ጋር መገናኘቱ (1፥35-51)
3. የኢየሱስ ህዝድ አገልግሎት፣ ምልክቶችና ትምህርቶች (ም 2-11)
    - ሀ. ውሃን ወደ ወይን ጠጅ መለወጡ (2፥1-11)

ለ. ቤተ መቅደሱን ማንጻቱ (2፥12-25)
ሐ. ከኒቆዲሞስ ጋር ያደረገው ንግግር (3፥1-21)
መ. ከመጥምቁ ዮሐንስ ጋር ጎን ለጎን ማገልገሉ (3፥22-4፥3)
ሠ. ኢየሱስ በሰማርያ በውሃ ጉድጓዱ አጠገብ (4፥4-42)
ረ. የሹሙን ልጅ መፈወሱ (4፥43-54)
ሰ. ለአይሁድ በዓል ወደ ኢየሩሳሌም ያደረገው ጉዞ (ም 5)
ሸ. አምስት ሺህ ሰዎችን መመገቡና "የሕይወት እንጀራነቱ" (ም 6)
ቀ. ኢየሱስ በዳስ በዓል ላይ (ም 7-8)
በ. ዕውር ሆኖ የተወለደውን ሰው መፈወሱ (ም 9)
ተ. የመልካሙ እረኛ ምሳሌ (10፥1-21)
ቸ. በመታደስ በዓል የተነሣው ክርክር (10፥22-39)
ኀ. በዮርዳኖስ ማዶ የሰጠው አገልግሎት (10፥40-42)
ነ. አልዓዛርን ከሞት ማስነሣቱ (ም 11)

4. የሕማማት ሳምንት (ም 12-19)
ሀ. የኢየሱስ እግር በሽቶ መቀባት (12፥1-11)
ለ. ወደ ኢየሩሳሌም በክብር መግባቱ (12፥12-19)
ሐ. የግሪክ ሰዎች ወደ ኢየሱስ መምጣት (12፥20-36)
መ. የአይሁድ አለማመን (12፥37-50)
ሠ. የስንብት ትምህርቶቹ (ም 13-17)
1. በመጨረሻው እራት ጊዜ የተሰጠ ትምህርት (ም 13-14)
2. በጌቴሴማኒ መንገድ የተሰጠው ትምህርት (ም 15-16)
3. የኢየሱስ የምልጃ ጸሎት (ም 17)
ረ. ኢየሱስ ዐልፎ መሰጠቱና መያዙ (18፥1-12)
ሰ. ኢየሱስ በፍርድ ወንበር ፊት (18፥13-19፥15)
ሸ. የኢየሱስ መሰቀልና መቀበር (19፥16-42)

5. ትንሣኤ (20፥1-29)
6. ወንጌሉ የተጻፈበት ዓላማ (20፥30-31)
7. ከኢየሱስ ክርስቶስ የተሰጠ ዐደራ (ም 21)

ቃል ሥጋ ሆነ

1 በመጀመሪያ ቃል ነበረ፤ ቃልም ከእግዚአብሔር ጋር ነበረ፤ ቃልም እግዚአብሔር ነበረ:: 2እርሱም በመጀመሪያ ከእግዚአብሔር ጋር ነበረ::

3ሁሉ ነገር በእርሱ ተፈጥሮአል፤ ከተፈጠረው ሁሉ ያለ እርሱ የተፈጠረ ምንም የለም:: 4ሕይወት በእርሱ ነበረች፤ ይህች ሕይወት የሰው ብርሃን ነበረች:: 5ብርሃንም በጨለማ ያበራል፤ ጨለማውም አላሸነፈውም::[ሀ]

6ከእግዚአብሔር የተላከ ዮሐንስ የተባለ አንድ ሰው ነበረ:: 7ሰዎች ሁሉ በእርሱ በኩል እንዲያምኑ፣ ስለ ብርሃን ምስክር ሆኖ ለመቆም መጣ፤ 8ስለ ብርሃን ሊመሰክር መጣ እንጂ እርሱ ራሱ ብርሃን አልነበረም:: 9ለሰው ሁሉ ብርሃን ሰጪ የሆነው እውነተኛው ብርሃን ወደ ዓለም እየመጣ ነበር::[ለ]

10እርሱ በዓለም ውስጥ ነበረ፤ ዓለም የተፈጠረው በእርሱ ቢሆንም እንኳ፣ ዓለም አላወቀውም:: 11ወደ ራሱ ወገኖች መጣ፤ የገዛ ወገኖቹ ግን አልተቀበሉትም፤ 12ለተቀበሉትና በስሙ ላመኑት ሁሉ ግን የእግዚአብሔር ልጆች የመሆን መብት ሰጣቸው:: 13እነዚህም ከእግዚአብሔር ተወለዱ እንጂ፣ ከደም[ሐ] ወይም ከሥጋ ፈቃድ ወይም ከወንድ ፈቃድ አልተወለዱም::

14ቃልም ሥጋ ሆነ፤ በመካከላችንም አደረ፤ እኛም ጸጋንና እውነትን ተሞልቶ ከአባቱ ዘንድ የመጣውን የአንድያ[መ] ልጅን ክብር አየን::

15ዮሐንስም፣ "'ከእኔ በኋላ የሚመጣው ከእኔ በፊት ስለ ነበረ ከእኔ ይልቃል' ብዬ የመሰከርሁለት እርሱ ነው" በማለት ጮኾ ስለ እርሱ መሰከረ:: 16ከእርሱ ሙላት ሁላችንም በጸጋ ላይ ጸጋ ተቀብለናል፤ 17ሕግ በሙሴ በኩል ተሰጥቶ ነበር፤ ጸጋና እውነት ግን በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል መጣ::

18ከቶውንም እግዚአብሔርን ያየ ማንም የለም፤ ነገር ግን በአብ እቅፍ ያለው አንድያ ልጁ[ሠ]

1+1 ኢሳ55+11፤ ዮሐ17+5፤ፊል2+6፤ 1ዮሐ1+2፤ራእ19+13
1+2 ዘፍ1+1፤ ዮሐ 8+58፤17+5:24፤ 1ዮሐ1+1፤ራእ1+8
1+3 ቊ10፤1ቆሮ 8+6፤ቈላ1+16፤ዕብ 1+2
1+4 መዝ36+9፤ ዮሐ3+19፤5+26፤6+5 7፤8+12፤ 9+5፤ 11+25፤ 12+46፤ ሐሥ 3+15፤ ዕብ 7+16፤ 1ዮሐ1+1:2፤ 5+20፤ራእ 1+18፤
1+5 መዝ18+28፤ ዮሐ3+19
1+6 ማቴ3+1
1+7 ቊ12:15:19: 32 ዮሐ 3+15:26፤ 5+33
1+9 ኢሳ49+6፤ 1ዮሐ 2+8
1+10 ቊ 3
1+11 ኢሳ53+3
1+12 ቊ7፤ዘጸ 14+1፤ዮሐ3+15፤ ሮሜ8+14:21፤ ኤፌ 5+1፤1ዮሐ3+1:2፤ 3+23
1+13 ዮሐ3+6፤ ቲቶ3+5፤1ጴጥ1+23፤ 1ዮሐ3+9፤4+7፤ 5+1:4፤ ያዕ1+18
1+14 ዘፀ33+18፤40+34፤ማቴ3+11፤ ዮሐ14+6፤ሮሜ3+24፤ ገላ4+4፤ፊል2+7:8፤1ጢሞ3+16፤ዕብ2+14፤ 1ዮሐ1+1:2፤4+2
1+15 ቊ7:30፤ማቴ3+11
1+16 ሮሜ3+24፤ኤፌ1+23፤ ቈላ1+19፤ 2+9
1+17 ቊ14፤ዘጸ 32+46፤ዮሐ7+19
1+18 ዘፀ33+20፤ ዮሐ3+16:18፤6+46፤ቈላ1+15፤1ጢሞ6+ 16፤1ዮሐ4+9:12

ሀ5 ወይም *ጨለማው ግን አላወቀውም*
ለ9 ወይም *ይህ ወደ ዓለም ለሚመጣ ሰው ብርሃን የሚሰጥ እውነተኛው ብርሃን ነበረ*
ሐ13 *ወይም ከሰው ውሳኔ*
መ14 ወይም አንድ ልጁ የሆነው
ሠ18 አንዳንድ ቅጆች *አንድ ልጁ* ይላሉ

1+1 ***በመጀመሪያ፤*** ዘፍ 1+1 ይመ:: ***ቃል፤*** ግሪኮች 'ቃል' የተሰኘውን የሐሳብ መግለጫ ለተነገረው፣ ለተሰማው ብቻ ሳይሆን፣ ላልተነገረው፣ ላልተሰማውና ገና በአእምሮ ውስጥ ላለው ሐሳብ ጭምር ይጠቀሙበታል:: ፍጥረተ ዓለምን በተመለከተ ሲጠቀሙበት ግን የፍጥረትን ሥርዐት የሚመራውን ሕግ በማሰብ ነው:: አይሁድ ግን 'ቃል' የሚለውን የሐሳብ መግለጫ የሚጠቀሙበት እግዚአብሔርን በተመለከተ ነው:: ስለዚህም ዮሐንስ የተጠቀመው አይሁድም ሆኑ አሕዛብ በሚረዱት ቃል ነው:: ***ከእግዚአብሔር ጋር፤*** ቃል ከአብ ልዩ ነው:: ***እግዚአብሔር ነበረ፤*** ኢየሱስ ፍጹም አምላክ ነው (የሮሜ 9+5 ማብ ይመ):: የወንጌሉ መግቢያ (ቊ 1-18) የሚጀምረውም የሚጨርሰውም የጌታን አምላክነት በማጽናት ነው (የቊ 18 ማብ ይመ)::

1+4 ***ሕይወት፤*** በዚህ ወንጌል ዐበይት ከሆኑት ጉዳዮች አንዱ ነው:: ይህ ቃል በዮሐንስ ወንጌል አብዝቶ ተጠቅሷል፤ ሕይወት የሚገኘው ከክርስቶስ ነው (10+28)፤ እንዲያውም ጌታ ራሱ ሕይወት ነው (14+6):: ***የሰው ብርሃን፤*** ይህ ወንጌል፣ 'ብርሃንን' የእውነተኛው መንፈሳዊ ብርሃን ምንጭ ከሆነው ከክርስቶስ ጋር ያያይዘዋል:: ክርስቶስ ለሰው ሁሉ ብሩህ ተስፋን የሚሰጥ "የዓለም ብርሃን" ነው (8+12):: በብሉይ ኪዳን ውስጥ የተገለጠው የሕይወትና የብርሃን ምንጭ እርሱ ነው (መዝ 36+9)::

1+5 ***ጨለማ፤*** በብርሃንና በጨለማ መካከል ያለው ጕልህ ንጽጽር የዚህ ወንጌል መሪ ሐሳብ ነው (ለምሳሌ 12+35 ይመ):: በሰይጣን ግዛት ሥር ያለውን ክፉና ኀጢአተኛ ዓለም ያመለክታል::

1+6 ***ዮሐንስ፤*** በዚህ ወንጌል ውስጥ፣ 'ዮሐንስ' የሚለው ስም ምንጊዜም የሚያመለክተው መጥምቁ ዮሐንስን ነው::

1+7 ***ሰዎች ሁሉ በእርሱ በኩል እንዲያምኑ፤*** ሰዎች በመጥምቁ ዮሐንስ 'እንዲያምኑ' ሳይሆን በእርሱ አማካይነት በኢየሱስ እንዲያምኑ ነው:: የወንጌሉ ጸሓፊ ዓላማም ሰዎች በክርስቶስ እንዲያምኑ ለማድረግ ነው (20+31):: ***ምስክር ሆኖ ለመቆም፤*** የመጥምቁ ዮሐንስ ዋና አገልግሎት ስለ ኢየሱስ መመስከር ነበር (10+41):: 'ምስክርነት' የዚህ ወንጌል ሌላው መሪ ሐሳብ ነው:: ዮሐንስ ከማንኛውም የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በላቀ ሁኔታ፣ ኢየሱስን በተመለከተ መገለጽ ያለበት እውነት በበቂ ምስክር የተደገፈ መሆኑን በአጽንዖት ያስረዳል::

1+9፤ ዮሐንስ ስለ ክርስቶስ ሥጋ መልበስ (ትሥጉት) ያመለክታል:: ***ዓለም፤*** ከሌሎች የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ይልቅ በዚህ ወንጌል ብዙ ትኩረት የተሰጠው ሌላው ተደጋጋሚ ቃል ነው:: ቃሉ ፍጥረተ ዓለምን፣ ምድርን፣ በምድር ላይ የሚኖረውን ሕዝብ፣ አብዛኛውን ሕዝብ፣ እግዚአብሔርን የሚቃወመውን ሕዝብ፣ ወይም ከእግዚአብሔር ዓላማ ጋር የሚቃረነውን ሰብአዊ ሥርዐት ሊያመለክት ይችላል:: ዮሐንስ ለሐሳቡ አጽንዖት የሚሰጠው ቃሉን በመደጋገም ሲሆን አንዱን ትርጕም ሳያብራራ ወደ ሌላው ትርጕም ይሸጋገራል:: (ለምሳሌ 17+5፡ 14-15 እና ማብ ይመ)::

1+12 ***መብት ሰጣቸው፤*** የእግዚአብሔር ቤተ ሰብ አባል መሆን የሚቻለው የእግዚአብሔር ስጦታ በሆነው በጸጋ ብቻ ነው (ኤፌ 2+8-9 ይመ):: ቊ13 በአጽንዖት እንደሚያሳየው ጸጋ የሰው የበጎ ሥራ ውጤት አይደለም፤ ይሁን እንጂ 'ለተቀበሉትና...ላመኑት' የተሰኘው ሐረግ በግልጽ እንደሚያሳየው ጸጋ ማግኘት ከሰው የመቀበል ፍላጎት ጋር የተሳሰረ ነው::

1+14 ***ሥጋ፤*** ቃሉ የተለመደ ቢሆንም የክርስቶስን በእውን ሰው የመሆን ሐቅ የሚያጸና ነው:: ***ሆነ፤*** 'ቃል' ሥጋ ከመሆኑ በፊት ሕልውና ስለ ነበረው ሽግግርን ያመለክታል:: ***በመካከላችን አደረ...ክብር አየን፤*** የግሪኩ አባባል 'በመካከላችን አደረ' ሲል፣ "ድንኳን ወይም ማደሪያ ድንኳን" ከተባለው ቃል ወይም ሐረግ ጋር ያያይዘዋል:: የዮሐንስ ጽሑፍ አይሁድ የሆኑትን አንባቢዎች በእግዚአብሔር ክብር ተሞልቶ የነበረውን የመገናኛ ድንኳን ያስታውሳቸዋል (ዘፀ 40+34-35):: ክርስቶስ ባደረገው ታምራት፣ እንዲሁም በሞቱና በትንሣኤው ክብሩን ለደቀ መዛሙርቱ ገልጧል (2+11 ይመ):: ***ጸጋንና እውነትን፤*** እነዚህ ቃላት በዕብራይስጥ ዘወትር በአቻነት የሚተረጐሙት "የማይለወጥ ፍቅርና ታማኝነት" በመባል ነው (የመዝ 26+3፤ የምሳ 16+6 ማብ ይመ):: ***ጸጋ፤*** ዮሐንስ ከመግቢያው (ቊ 1-18) በኋላ ለሐሳብ መግለጫነት ባያውለውም፣ መሠረታዊ የሆነ ክርስቲያናዊ ሐሳብን የያዘ ቃል ነው (የዮና 4+2፤ የገላ 1+3፤ የኤፌ 1+2 ማብ ይመ):: ***እውነት፤*** ዮሐንስ፣ እውነት ከሆነው ከኢየሱስ ጋር (14+6) ያስተሳሰረው ይህ ቃል ብዙ ጊዜ ተጠቅሷል::

1+15 ***ከእኔ በፊት ስለ ነበረ፤*** በጥንት ዘመንም የዕድሜ ብልጫ ያለው ማንም ሰው ታናሽ ከሆነው ሰው በይበልጥ ክብሬታ ተሰጥቶት ታላቅ ሰው ይባል ነበር:: በተለመደው አመለካከት ከሆነ፣ ሰዎች በዕድሜ ታላቅ የሆነውን ዮሐንስን በዕድሜ ታናሽ ከሆነው ከኢየሱስ ይበልጥ ባከበሩት ነበር:: መጥምቁ ዮሐንስ በዕድሜ ታላቅ ቢመስልም፣ ኢየሱስ በሥጋ ከመገለጡ በፊት፣ 'በቃልነቱ' አስቀድሞ ስለ ነበረ፣ ኢየሱስ ታላቁ እንደ ሆነ ያስጠረዳል፤ አባባሉም የጌታን ቅድመ ዓለም ሕልውና የሚያመለክት ነው::

1+18 ***አንድያ...አምላክ፤*** የክርስቶስን አምላክነት በግልጽ የሚያሳይ ነው (ቊ 1+14 እና ማብ እንዲሁም 3+16 ይመ)::

የሆነው አምላክ እርሱ ገለጠው።

መጥምቁ ዮሐንስ ራሱ ክርስቶስ እንዳልሆነ ተናገረ

[19]አይሁድ፣ ማንነቱን እንዲጠይቁት ካህናትንና ሌዋውያንን ከኢየሩሳሌም ወደ እርሱ ሲልኩ፣ ዮሐንስ የሰጠው ምስክርነት ይህ ነበር።

[20]ከመመስከርም ወደ ኋላ አላለም፤ "እኔ ክርስቶስ[ሬ] አይደለሁም" ብሎ በግልጽ መሰከረ።

[21]እነርሱም፣ "ታዲያ አንተ ማን ነህ? ኤልያስ ነህ?" ብለው ጠየቁት።

እርሱም፣ "አይደለሁም" አለ።

እነርሱም፣ "ታዲያ ነቢዩ ነህ?" አሉት።

እርሱም፣ "አይደለሁም" ሲል መለሰ።

[22]በመጨረሻም፣ "እንግዲያስ ማን ነህ? ለላኩን ሰዎች መልስ እንድንሰጥ ስለ ራስህ ምን ትላለህ?" አሉት።

[23]ዮሐንስም በነቢዩ በኢሳይያስ እንደ ተነገረው፣ "'ለጌታ መንገድ አቅኑለት' እያለ በምድረ በዳ የሚጮኽ ድምፅ እኔ ነኝ" ሲል መለሰ።

[24]ከተላኩትም ፈሪሳውያን አንዳንዶቹ፣ [25]"ታዲያ፣ ክርስቶስ ወይም ኤልያስ ወይም ነቢዩ ካልሆንህ፤ ለምን ታጠምቃለህ?" ብለው ጠየቁት።

[26]ዮሐንስም እንዲህ ብሎ መለሰላቸው፤ "እኔ በውሃ[ሀ] አጠምቃለሁ፤ እናንተ የማታውቁት ግን በመካከላችሁ ቆሟል፤ [27]ከእኔ በኋላ የሚመጣው፣ የጫማውን ማሰሪያ ለመፍታት እንኳ የማልበቃ እርሱ ነው።"

[28]ይህ ሁሉ የሆነው ዮሐንስ ሲያጠምቅ በነበረበት ከዮርዳኖስ ማዶ በቢታንያ ነበር።

የእግዚአብሔር በግ

[29]ዮሐንስ በማግሥቱ፣ ኢየሱስ ወደ እርሱ ሲመጣ አይቶ እንዲህ አለ፤ "እነሆ! የዓለምን ኀጢአት የሚያስወግድ የእግዚአብሔር በግ፤ [30]'ከእኔ በኋላ የሚመጣው ከእኔ በፊት ስለ ነበር ከእኔ ይልቃል' ያልሁት እርሱ ነው፤ [31]እኔ ራሴ አላወቅሁትም ነበር፤ በውሃ እያጠመቅሁ የመጣሁትም እርሱ በእስራኤል ዘንድ እንዲገለጥ ነው።"

1÷19 ማቴ3÷1፤ ዮሐ2÷18፤ 5÷10፡16፤6÷41፡52፤7÷11፤ 10÷24
1÷20 ሉቃ3÷15፡16፤ዮሐ3÷28
1÷21 ዘዳ18÷15፤ ማቴ11÷14
1÷23 ማቴ3÷1፤ ኢሳ 40÷3
1÷26 ማር1÷4
1÷27 ቍ15፡30፤ ማር1÷7
1÷28 ዮሐ3÷26፤ 10÷40
1÷29 ቍ36፤ ዘፍ22÷8፤ዮሐ3÷17፤ ኢሳ53÷7፤1ጴጥ1÷19 ራእ5÷6፤13÷8
1÷30 ቍ15፡27

[ሬ]20 ወይም *መሲሕ* «ክርስቶስ» (በግሪኩ ቋንቋ እና "መሲሑ" በዕብራይስጡ ሁለቱም *የተቀባ* የሚል ትርጕም አላቸው፤ ቍ 25 ይመ።
[ሀ]26 ወይም *በውሃ ውስጥ* ቍ 31 እና 33 ይመ

ገለጠው፤ በብሉይ ኪዳን ዘመን አንዳንድ ጊዜ ሰዎች እግዚአብሔርን እንዳዩ ይነገራል (ለምሳሌ በዘፀ 24÷9-11)፤ ይሁን እንጂ ማንም ሰው እግዚአብሔርን አይቶ እንደማይተርፍ ተነግሮናል (ዘፀ 33÷20)። ስለዚህ እግዚአብሔርን በመለኮታዊ ባሕርዩ ያየ ሰው ስለሌለ፣ ያዩት ሰዎች የተመለከቱት ራሱን በገለጠበት መልክ ብቻ ነበር። አሁን ግን ክርስቶስ የእግዚአብሔርን ማንነት ገልጦታል።

1÷19 ***አይሁድ፤*** ይህ ቃል በዚህ ወንጌል ውስጥ ብዙ ጊዜ ተደጋግሞ ተጠቅሷል። በጎ በሆነ ስሜትና (ለምሳሌ 4÷22) ለዚህም ለዚያም ሳይባል (ለምሳሌ 2÷6) ለሐሳብ መግለጫነት ይውላል። በአጠቃላይ ሲታይ ግን ኢየሱስን የሚቃወሙትን የአይሁድ መሪዎች ማንነት ለመግለጽ ዮሐንስ በዚህ ቃል ተጠቅሞበት እናገኘዋለን (ለምሳሌ 8÷48)። እዚህ ላይ ግን ሥልጣን ሳይሰጠው ያስተምራል የሚባለውን የዮሐንስን እንቅስቃሴ ለመሰለል፣ ትክክለኛ ነቢይ መሆኑን ለማረጋገጥና ተከታዮቹ እየበዙ ስለሄዱ በቅናት ከአይሁድ ሸንጎ የተላኩትን መልእክተኞች ያመለክታል። ***ሌዋውያን፤*** ከሌዊ ነገድ ሲሆኑ፣ በማደሪያው ድንኳንና በቤተ መቅደስ ለተለየ አገልግሎት የተመደቡ ናቸው (ዘኍ 3÷17-37)፤ የማስተማር ኀላፊነትም ነበራቸው (2 ዜና 35÷3፤ ነህ 8÷7-9)። ከካህናቱ ጋር ወደ መጥምቁ ዮሐንስ የተላኩበትም ምክንያት በነበራቸው የማስተማር ኀላፊነት ሳይሆን አይቀርም።

1÷20 ***እኔ፤*** መጥምቁ ዮሐንስን ከሌላ ሰው ጋር ማነጻጸሪያ ቃል ነው፤ ቀጥሎ ባሉት ተከታታይ ጥቅሶች በአጽንዖት የገባው ይህ ቃል ዘወትር ከፍተኛ ክብር ከተሰጠው ከኢየሱስ ጋር በሰያፍ ንጽጽር ላይ ውሎ እናገኘዋለን።

1÷21 ***ኤልያስ ነህ?... አይደለሁም፤*** አይሁድ ኤልያስ እንዳልሞተ ያውቃሉ (2 ነገ 2÷11)፤ ይኸው ነቢይ ተመልሶ መጥቶ የመጨረሻውን ቀን ያውጃል ብለው ያምናሉ፤ ዮሐንስም በዚሁ መንፈስ ኤልያስ አለ መሆኑን በሚገባ ገልጿል። ኢየሱስ በኋለኛው ዘመን ዮሐንስን ኤልያስ ነው ማለቱ (ማቴ 11÷14፤ 17÷10-13) ዮሐንስ የሚል 4÷5 ትንቢት ፍጻሜ መሆኑን ሲያመለክት ነው (ከሉቃ 1÷17 ጋር ያነጻጽሩ)። ***ነቢዩ፤*** በዘዳ 18÷15፡18 የተጠቀሰው ነቢይ ማለት ነው። አይሁድ፣ የተለያዩ ሰዎችን ከመሲሑ መምጣት ጋር ያያይዙ ስለ ነበር፣ መጥምቁ ዮሐንስ እኔ ነቢዩ አይደለሁም በማለት አበክሮ ይገልጻል። አመጣጡ ስለ ኢየሱስ ለመመስከር ሆኖ ሳለ፣ እነርሱ ግን ስለ ራሱ ደጋግመው ይጠይቁታል። ለተደጋጋሚው ጥያቄ አዘውትሮ የሚሰጠው መልስም እጥር ምጥን ያለና የማያሻማ ነበር።

1÷23፤ ሰዎች ንስሐ በመግባት ለመሲሑ መምጣት ራሳቸውን እንዲያዘጋጁ መጥምቁ ዮሐንስ ጥሪ ሲያቀርብ የጠቀሰው ኢሳ 40÷3 ነው። የቁምራን ሰዎችም (የሙት ባሕርን ጥቅልል የብራና መጻሕፍት ያዘጋጁ ሰዎች) በዚሁ ሐሳብ ላይ በመመሥረት መንፈሳዊ ሕይወታቸውን መርተዋል፤ ሆኖም ግን የራሳቸውን ደኅንነት በጥረታቸው በማመቻቸት፣ ከዓለም ተገልለው ለመሲሑ መምጣት ዝግጁዎች ሆነው ይጠብቁ ነበር። ዮሐንስ ግን ሐሳቡን የጣለው ሰዎች ወደ መሲሑ (ክርስቶስ) እንዲመጡ ለማገዝ በሚያደርገው ጥረት ላይ ነበር።

1÷24 ***ፈሪሳውያን፤*** ከኢየሩሳሌም ከተላኩት ወገኖች ሁሉ ይልቅ (ቍ19)፣ ዮሐንስን ጠበቅ አድርገው የመረመሩት ሲሆኑ፣ ወግ አጥባቂ ከሆነው የሃይማኖት ክፍል ነበሩ ። በተጨማሪም የማቴ 3÷7፤ የማር 2÷16፤ የሉቃ 5÷17 ማብ ይመ።

1÷25 ***ክርስቶስ፤*** 'የተቀባ' ማለት ነው፤ ቃሉ የግሪክ ሲሆን በእብራይስጥ መሲሕ ነው። በብሉይ ኪዳን ዘመን *'መቀባት'* ለአገልግሎት መለየትንና መመደብን ያመለክታል፤ በተለይም ንጉሥ (1ሳሙ 16÷1፡13፤ 26÷11) ወይም ካህን (ዘፀ 40÷13-15፤ ዘሌ 4÷3) መሆንን ያመለክታል። ሆኖም ሰዎች ይፈልጉ የነበሩት በተለመደው ሥርዐት የተቀባ ሰው ሳይሆን፣ ከእግዚአብሔር የተቀባውን ብቸኛ መሲሕ ነበር።

1÷27 ***የጫማውን ማሰሪያ ለመፍታት እንኳ የማልበቃ፤*** አገልጋይ የሚሠራውን ዝቅተኛ ሥራ ያመለክታል። ደቀ መዛሙርት ለመምህሮቻቸው የተለያየ አገልግሎት ይሰጣሉ፤ የጫማ ማሰሪያ መፍታት ግን አይጠበቅባቸውም ነበር።

1÷28 ***ቢታንያ፤*** በሌሎች ወንጌሎች የተጠቀሰችው ሌላዋ ቢታንያ ከኢየሩሳሌም ሦስት ኪሎ ሜትር ብቻ ርቃ ትገኛለች። የዚችኛዋ ቢታንያ ትክክለኛ አቀማመጥ ግን ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ በኩል ከመሆኑ በቀር ግልጽ አይደለም።

1÷29 ***የእግዚአብሔር በግ፤*** በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ይህ አገላለጽ የሚገኘው በዚህ ቦታና በቍ.36 ላይ ብቻ ነው። ትክክለኛውን ትርጕም ለማመልከት አያሌ አስተያየቶች ተሰንዝረዋል፤ ለምሳሌ በፋሲካ መሥዋዕት ሆኖ የቀረበው በግ፣ ወይም በኢሳ 53÷7፤ በኤር 11÷19 አለዚያም በዘፍ 22÷8 የተጠቀሰው በግ ሊሆን ይችላል። ሆኖም አገላለጹ አንድን የተለየ መሥዋዕት ሳይሆን፣ አጠቃላዩን መሥዋዕት የሚያመለክት ይመስላል። ኢየሱስ ለዓለም ኀጢአት ስርየት የቀረበ መሥዋዕት መሆኑን ዮሐንስ ይገልጻል (ከ1ቆሮ 5÷7 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ አባባል ታሪክንና ('የፋሲካ በግ' ዘፀ 12÷3) ትንቢትን ('መሲሕ' ኢሳ 53÷7) አገናዝቦ የሚያቀርብ ነው።

1÷31 ***እኔ...አላወቅሁትም ነበር፤*** ለእስራኤል ሕዝብ በይፋ እስኪታይ ድረስ በምድረ በዳ የኖረው መጥምቁ ዮሐንስ (ሉቃ 1÷80)፣ ኢየሱስን ሳያውቀው ይችላል። ሐሳቡ ግን ቍ 32-33 የተገለጸውን ምልክት እስኪያይ ድረስ፣ የተጠበቀውን መሲሕ (ክርስቶስ) መሆኑን አላወቀም ነበር ማለት ነው።

[32]ከዚያም ዮሐንስ እንዲህ ሲል ምስክር ነቱን ሰጠ፤ “መንፈስ እንደ ርግብ ከሰማይ ወርዶ በእርሱ ላይ ሲያርፍ አየሁ፤ [33]በውሃ እንዳጠምቅ የላከኝም፣ ‘በመንፈስ ቅዱስ የሚያጠምቀው፣ መንፈስ ሲወርድና በርሱ ላይ ሲያርፍ የምታየው እርሱ ነው’ ብሎ እስከ ነገረኝ ድረስ እኔም አላወቅሁትም ነበር፤ [34]አይቻለሁ፣ እርሱ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ እመሰክራለሁ።”

የመጀመሪያዎቹ የኢየሱስ ደቀ መዛሙርት

1፥40-42 ተጓ ምብ - ማቴ 4፥18-22፤ ማር 1፥16-20፤ ሉቃ 5፥2-11

[35]በማግሥቱ፣ ዮሐንስ ከሁለቱ ደቀ መዛ ሙርቱ ጋር እንደ ገና እዚያው ቦታ ነበር፤ [36]ኢየሱስንም በዚያ ሲያልፍ አይቶ፣ “እነሆ! የእግዚአብሔር በግ” አለ።

[37]ሁለቱ ደቀ መዛሙርትም ይህን ሲናገር ሰምተው ኢየሱስን ተከተሉት። [38]ኢየሱስም ዞወር ብሎ ሲከተሉት አየና፣ “ምን ትፈል ጋላችሁ?” ብሎ ጠየቃቸው።

እነርሱም፣ “ረቢ፣ የት ትኖራለህ?” አሉት፤ ‘ረቢ’ ማለት መምህር ማለት ነው።

[39]እርሱም፣ “ኑና እዩ” አላቸው።

ስለዚህ ሄደው የት እንደሚኖር አዩ፤ በዚ ያም ዕለት አብረውት ዋሉ፤ ከቀኑም ዐሥር ሰዓት ያህል ነበር።

[40]ዮሐንስ የተናገረውን ሰምተው፣ ኢየሱስን ከተከሉት ከሁለቱ አንዱ የስምዖን ጴጥሮስ ወንድም እንድርያስ ነበር። [41]እንድርያስ በመ ጀመሪያ ያደረገው ወንድሙን ስምዖንን ፈልጎ፣ “መሲሑን አገኘነው” ብሎ መንገር ነው፤ ‘መሲሕ’ ማለት ክርስቶስ ማለት ነው። [42]ወደ ኢየሱስም አመጣው።

ኢየሱስም ተመለከተውና፣ “አንተ የዮና ልጅ ስምዖን ነህ፤ ኬፋ ተብለህ ትጠራለህ” አለው፤ ‘ኬፋ’ ማለት ጴጥሮስ ማለት ነው።[ሸ]

1፥32 ማቴ3፥16
1፥33 ማር1፥4፡8
1፥34 ቍ49፤ማቴ 4፥3
1፥35 ማቴ3፥1
1፥36 ቍ29
1፥38 ቍ49፤ማቴ 3፥7
1፥41 ዮሐ4፥25
1፥42 ዘፍ17፥5፡ 15፤32፥28፤ 35፥10፤ ማቴ16፥18
1፥43 ማቴ4፥19፤ 10፥3፤ዮሐ6፥5-7፤ 12፥21፡22፤14፥8፡9
1፥44 ማቴ11፥21
1፥45 ማር1፥24፤ ሉቃ3፥23፤ 24፥27፤ ዮሐ21፥2
1፥46 ዮሐ7፥41፡ 42፡52
1፥47 መዝ32፥2፤ ሮሜ9፥4፡6
1፥49 ቍ34፡38፤ ዘፍ28፥12፤ማቴ2፥2፤ 4፥3፤23፥7፤27፥42፤ ዮሐ12፥13
1፥51 ማቴ3፥16፤ 8፥20
2፥1 ማቴ12፥46፤ ዮሐ4፥46፤21፥2

ኢየሱስ ፊልጶስንና ናትናኤልን ጠራቸው

[43]በማግሥቱ፣ ኢየሱስ ወደ ገሊላ ለመሄድ ፈለገ፤ ፊልጶስንም አግኝቶ፣ “ተከተለኝ” አለው።

[44]ፊልጶስም እንደ እንድርያስና እንደ ጴጥ ሮስ ሁሉ የቤተ ሳይዳ ከተማ ሰው ነበረ። [45]ፊልጶስ ናትናኤልን አግኝቶ፣ “ሙሴ በሕግ መጻሕፍት፣ ነቢያትም ስለ እርሱ የጻፉለትን የዮሴፍን ልጅ የናዝሬቱ ኢየሱስን አግኝተነ ዋል” አለው።

[46]ናትናኤልም፣ “ከናዝሬት በጎ ነገር ሊወጣ ይችላልን?” አለ።

ፊልጶስም፣ “መጥተህ እይ” አለው።

[47]ኢየሱስም፣ ናትናኤል ወደ እርሱ ሲመጣ አይቶ፣ “እነሆ፤ ተንኰል የሌለበት እውነተኛ እስራኤላዊ” አለ።

[48]ናትናኤልም “እንዴት አወቅኸኝ?” ሲል ጠየቀው።

ኢየሱስም፣ “ከበለስ ዛፍ ሥር ሳለህ፣ ገና ፊሊጶስ ሳይጠራህ አየሁህ” ሲል መለሰለት።

[49]ናትናኤልም መልሶ፣ “ረቢ! አንተ የእግዚ አብሔር ልጅ ነህ፤ አንተ የእስራኤል ንጉሥ ነህ” አለ።

[50]ኢየሱስም፣ “ያመንኸው ከበለስ ዛፍ ሥር አየሁህ ስላልሁህ ነውን?[+] ገና ከዚህ የሚበ ልጥ ነገር ታያለህ” አለው፤ [51]ጨምሮም፣ “እው ነት እላችኋለሁ፣ ሰማይ ተከፍቶ፣ የእግዚአ ብሔርም መላእክት በሰው ልጅ ላይ ሲወጡና ሲወርዱ ታያላችሁ” አለው።

ኢየሱስ ውሃን የወይን ጠጅ አደረገ

2 በሦስተኛው ቀን፣ በገሊላ አውራጃ፣ በቃና ከተማ ሰርግ ነበር፤ የኢየሱስም እናት በዚያ

[ሸ]42 *ኬፋ የሚለው የአራማይክ ቃልና ጴጥሮስ የሚለው የግሪኩ ትርጒም ዐለት ማለት ነው።*
[+]50 ወይም *ከበለስ ዛፍ ሥር አየሁህ ስላልሁህ አመንህ?*

1፥32፤ ስለ ኢየሱስ ጥምቀት የማቴ 3፥15 ማብ ይመ።

1፥33 *በመንፈስ ቅዱስ የሚያጠምቀው...እርሱ ነው፤* ‘ዮሐንስ በውሃ ያጠምቅ ነበር፤ ኢየሱስ ግን በመንፈስ ያጠምቃል’ ለሚለው አባባል የተለየ ቀንና ሁኔታ ተጠብቆ ከሆነ፣ በበዓለ ሃምሳ (የጰንጠቆስጤ ቀን) መንፈስ ቅዱስ የወረደ ዕለት ተፈ ጽሞአል ማለት ነው። (ሐሥ 2)።

1፥34 *የእግዚአብሔር ልጅ፤* ቍ 14፡18፤ 3፥16፤ 20፥31 ይመ።

1፥35 *ሁለቱ፤* አንዱ እንድርያስ ነው (ቍ 40)። ሌላው ባይጠቀስም፣ የዚሁ ወንጌል ጸሓፊ ዮሐንስ እንደ ሆነ ከጥንት ጀምሮ ይገመታል። *ደቀ መዛሙርቱ፤* በዮሐንስ እጅ በመጠ መቃቸውና የሃይማኖት መምህራቸው አድርገው ይቈጥሩት ስለ ነበር ነው።

1፥36 *የእግዚአብሔር በግ፤* የቍ 29 ማብ ይመ።

1፥41 *መሲሑ፤* የቍ 25 ማብ ይመ።

1፥42 *ጴጥሮስ፤* ጴጥሮስ በወንጌል ውስጥ ፈጽሞ በዓለት ሊመሰል የማይችል፣ ስሜታዊና እርጋታ የሌለው ሰው ነበር። በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ግን የቤተ ክርስቲያን ምሰሶ ሆኖ እናገኘዋለን። ኢየሱስ ይህን ማዕረግ የሰጠው ጴጥሮስ በነበረው ተፈጥሮአዊ ባሕርይ ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ጸጋ ወደፊት ሊኖረው በሚችለው አዲስ ባሕርይ ነበር።

1፥44 *ቤተ ሳይዳ፤* የማቴ 11፥21 ማብ ይመ።

1፥45 *የዮሴፍ ልጅ፤* ክርስቶስ ከድንግል ያለ አባት መወለዱን (ማቴ 1፥18፡20፡23፡25፤ ሉቃ 1፥35) ለመካድ አይደለም። ዮሴፍ በሥጋ ወላጅ አባቱ ባይሆንም ባሳዳጊነቱ የአባትነት መብት ነበረው።

1፥46 *ናዝሬት፤* 7፥52 እና የማቴ 2፥23 ማብ ይመ።

1፥47 *እውነተኛ እስራኤላዊ፤* 2፥24-25 ይመ።

1፥48 *የበለስ ዛፍ፤* ጥላው በበጋ ወቅት ለንባብና ለጸሎት አመቺ ነበር።

1፥49 *የእግዚአብሔር ልጅ፤* ቍ 14፡18፡34፤ 3፥16፤ 20፥31 ይመ። ኢየሱስ አገልግሎቱን እንደ ጀመረ ናትናኤል ‘የእግዚአብሔር ልጅ’ በማለት ተገቢ የሆነውን የጌታን የክብር ስም ገልጧል። ከጊዜ በኋላ ግን ይህን መጠሪያ ተቃዋሚዎቹ መዘባበቻ አድርገውታል (ማቴ 27፥40፤ ዮሐ 19፥7)። *የእስራ ኤል ንጉሥ፤* 12፥13 ይመ። በማር 15፥32 ‘ክርስቶስ’ የሚለው ስምና ‘የእስራኤል ንጉሥ’ የሚለው መጠሪያ በአቻነት ተጠ ቅሰው ይገኛሉ።

1፥51 *ሰማይ ተከፍቶ፤* ደቀ መዛሙርት በኢየሱስ አገልግሎት አማካይነት፣ እግዚአብሔር ከሰማይ ስለ ኢየሱስ ማንነት በግልጽ እንደ ተናገረ ያህል ይረዳሉ ማለት ነው። *የእግዚአብሔር መላእክት...ሲወጡና ሲወርዱ፤* ያዕቆብ በሕልሙ እንዳየው ማለት ነው (ዘፍ 28፥12 እና ማብ ይመ)። ይህም፣ ቤዛነት ወደ ዓለም የመጣው በእግዚአብሔር በተመረጠው በኢ የሱስ አማካይነት መሆኑን ያሳያል፤ እውነተኛውም እስራኤላዊ እርሱ መሆኑን ማመልከቱ ሊሆን ይችላል (ቍ 47 ይመ)። *የሰው ልጅ፤* ኢየሱስ ራሱን ለማመልከት በተለይ የሚጠቀምበት መጠሪያ ነው (የማር 8፥31፤ የሉቃ 6፥5፤ 19፥10 ማብ ይመ)።

2፥1 *ሰርግ፤* በመጀመሪያው ምዕተ ዓመት፣ በመካከለኛው ምሥራቅ የጋብቻ ሥነ ሥርዐት እንዴት ይከናወን እንደ ነበር

ኢየሱስ ታምራት

የፈውስ ታምራት	ማቴዎስ	ማርቆስ	ሉቃስ	ዮሐንስ
ለምጽ የነበረበት ሰው	8÷2-4	1÷40-42	5÷12-13	
የሮማ መቶ አለቃው አገልጋይ	8÷5-13		7÷1-10	
የጴጥሮስ አማት	8÷14-15	1÷30-31	4÷38-39	
ሁለት የጌርጌሴኖን አገር ሰዎች	8÷28-34	5÷1-15	8÷27-35	
ሽባ የነበረው ሰው	9÷2-7	2÷3-12	5÷18-25	
ደም ይፈሳት የነበረች ሴት	9÷20-22	5÷25-29	8÷43-48	
ሁለት ዓይነ ሥውራን	9÷27-31			
ዲዳና በአጋንንት የተያዘ ሰው	9÷32-33			
አንድ እጁ ሽባ የሆነ ሰው	12÷10-13	3÷1-5	6÷6-10	
በጋኔን ተይዞ ማየትና መናገር የማይችል	12÷22		11÷14	
የከነዓናዊት ሴት ልጅ	15÷21-28	7÷24-30		
አጋንንት የያዘው ልጅ	17÷14-18	9÷17-29	9÷38-43	
ሁለት ዓይነ ሥውራን (የአንዱ ስም የተጠቀሰ)	20÷29-34	10÷46-52	18÷35-43	
ደንቆሮና ዲዳ ሰው		7÷31-37		
ርኩስ መንፈስ የያዘው		1÷23-26	4÷33-35	
ቤተ ሳይዳ የነበረው ዓይነ ሥውር		8÷22-26		
አካለ ስንኩል ሴት			13÷11-13	
ሆዱ የተነፋ ሰው			14÷1-4	
ዐሥር ለምጻሞች			17÷11-19	
የሊቀ ካህናቱ አገልጋይ			22÷50-51	
በቅፍርናሆም የባለ ሥልጣኑ ልጅ				4÷46-54
በቤተ ሳይዳ መጠመቂያ የነበረው በሽተኛ				5÷1-9
ዓይነ ሥውር ሆኖ የተወለደው ሰው				9÷1-7
በተፈጥሮ ላይ ሥልጣን እንዳለው የሚያሳዩ ታምራት				
ማዕበሉን ጸጥ ማድረግ	8÷23-27	4÷37-41	8÷22-25	
በውሃ ላይ መራመድ	14÷25	6÷48-51		6÷19-21
5,000 ሰዎችን መመገብ	14÷15-21	6÷35-44	9÷12-17	
4,000 ሰዎችን መመገብ	15÷32-38	8÷1-9		
ከዓሣ አፍ የተገኘ ሳንቲም	17÷24-27			
የደረቀችው የበለስ ዛፍ	21÷18-22	11÷12-14:20-25		
የብዙ ዓሣዎች መጠመድ			5÷4-11	
የውሃ ወደ ወይን ጠጅ መለወጥ				2÷1-11
ሌላ ብዙ ዓሣዎች መጠመድ				21÷1-11
ሙታንን የማስነሣት ታምራት				
የኢያኢሮስ ሴት ልጅ	9÷18-19:23-25	5÷22-24:38-42	8÷41-42:49-56	
በናይን ከተማ የመበለቲቱ ልጅ			7÷11-15	
አልዓዛር				11÷1-44

ነበረች፤ [2]ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱም ወደ ሰርጉ ተጠርተው ነበር። [3]የወይን ጠጅ ባለቀ ጊዜም የኢየሱስ እናት፣ “የወይን ጠጅ እኮ አለቀባቸው” አለችው።

[4]ኢየሱስም፣ “አንቺ ሴት ሆይ፤ ምን አድርግ ትይኛለሽ? ጊዜዬ ገና አልደረሰም” አላት።

[5]እናቱም በዚያ የነበሩትን አገልጋዮች፣ “የሚላችሁን ሁሉ አድርጉ” አለቻቸው።

[6]በአይሁድ የመንጻት ሥርዐት መሠረት፣ ከሰባ አምስት እስከ አንድ መቶ ዐሥራ አምስት ሊትር የሚይዙ ከድንጋይ የተሠሩ ስድስት ጋኖች[ሀ] በዚያ ነበሩ።

[7]ኢየሱስ አገልጋዮቹን፣ “ጋኖቹን ውሃ ሙሏቸው” አላቸው፤ እነርሱም፣ ጋኖቹን እስከ አፋቸው ሞሏቸው።

[8]እርሱም፣ “ከላዩ ቀድታችሁ ለድግሱ ኀላፊ ስጡት” አላቸው።

እነርሱም እንዳዘዛቸው አደረጉ። [9]የድግሱ ኀላፊም ወደ ወይን ጠጅ የተለወጠውን ውሃ ቀመሰ፤ ሆኖም ከየት እንደ መጣ አላወቀም፤ ውሃውን የቀዱት አገልጋዮች ግን ያውቁ ነበር። እርሱም ሙሽራውን ለብቻው ጠርቶ፣ [10]“ሰው ሁሉ በመጀመሪያ የሚያቀርበው ጥሩውን የወይን ጠጅ ነው፤ እንግዶቹም ብዙ ከጠጡ በኋላ መናኛውን የወይን ጠጅ ያቀርባል፤ አንተ ግን ጥሩውን የወይን ጠጅ እስከ አሁን አቈይተሃል” አለው።

[11]ኢየሱስም ይህን የታምራዊ ምልክቶቹን መጀመሪያ በገሊላ አውራጃ በቃና ከተማ አደረገ፤ ክብሩንም ገለጠ፤ ደቀ መዛሙርቱም በእርሱ አመኑ።

ኢየሱስ ቤተ መቅደስን አጠራ

2፥14-16 ተጓ ምብ - ማቴ 21፥12፡13፤ ማር 11፥15-17፤ ሉቃ 19፥45፡46

[12]ከዚህ በኋላ ከእናቱ፣ ከወንድሞቹና ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ወደ ቅፍርናሆም ወረደ፤ በዚያም ጥቂት ቀን ተቀመጡ።

[13]የአይሁድ ፋሲካም እንደ ተቃረበ፣ ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም ወጣ። [14]በቤተ መቅደሱ አደባባይ ከብቶችን፣ በጎችንና ርግቦችን የሚሸጡ እንዲሁም ተቀምጠው የገንዘብ ምንዛሪ የሚያካሂዱ ሰዎች አገኘ። [15]የገመድ ጅራፍ አበጅቶ በጎችንና ከብቶችን ሁሉ ከቤተ መቅደሱ ግቢ አባረረ፤ የመንዛሪዎችን ገንዘብ በተነ፤ ጠረጴዛቻቸውንም ገለበጠ። [16]ርግብ ሻጮችንም፣ “እነዚህን ከዚህ አስወግዷቸው፤ የአባቴን ቤት የንግድ ቤት አታድርጉት!” አላቸው።

[17]ደቀ መዛሙርቱም፣ “ለቤትህ ያለኝ ቅናት ያቃጥለኛል” ተብሎ የተጻፈው ትዝ አላቸው።

[18]አይሁድም፣ “ይህን ሁሉ ለማድረግ ሥልጣን እንዳለህ የሚያረጋግጥ ምን ታምራዊ ምልክት ታሳየናለህ?” አሉት።

[19]ኢየሱስም፣ “ይህን ቤተ መቅደስ አፍርሱት፤ እኔም በሦስት ቀን መልሼ አነሣዋለሁ” ብሎ መለሰላቸው።

[20]አይሁድም፣ “ይህን ቤተ መቅደስ ለመሥራት አርባ ስድስት ዓመት ፈጅቶአል፤ ታዲያ አንተ እንዴት በሦስት ቀን መልሰህ ታነሣዋለህ?”

[ሀ]6 በግሪኩ *ሁለት ወይም ሦስት እንስራ*

2፥4 ማቴ8፥29፤ ዮሐ19፥26፤ 26፥18
2፥5 ዘፍ41፥55
2፥6 ማር7፥3፡4፤ ዮሐ3፥25
2፥9 ዮሐ 4፥46
2፥11 ቍ23፤ ዘፀ14፥31፤ ማቴ12፥38፤ ዮሐ1፥14፤3፥2፤ 4፥48፤6፥2፡14፡26፡ 30፤12፥37፤20፥30
2፥12 ማቴ4፥13፤ 12፥46
2፥13 ዘዳ16፥1-6፤ ሉቃ2፥41፤ ዮሐ11፥55
2፥14 ዘሌ1፥14፤ ዘዳ14፥25፡26
2፥16 ሉቃ2፥49
2፥17 መዝ69፥9
2፥18 ቍ11፤ ማቴ12፥38፤ዮሐ1፥19
2፥19 ማቴ16፥21፤ 26፥61፤27፥40፤ ማር 14፥58፤15፥29፤ ሐሥ6፥14

የሚታወቀው በመጠኑ ነው። ይሁን እንጂ የጋብቻ በዓል ትልቅ ክብር የሚሰጠውና እስከ አንድ ሳምንት የሚቈይ ነበር፤ የሰርጉንም ግብዣ በሚገባ አለማስተናገድ እንደ ውርደት ይቈጠር ነበር። *ቃና*፤ የተጠቀሰው በዮሐንስ ወንጌል ብቻ ሲሆን (2፥11፤ 4፥46፡50፤ 21፥2) ከገሊላ ባሕር በስተ ምዕራብ የሚገኝ ስፍራ ነበር፤ ትክክለኛ ቦታው ግን በውል አይታወቅም።

2፥3 *የወይን ጠጅ ባለቀ ጊዜ*፤ በዘመኑ በነበረው ልማድ፣ ደጋሹ እንግዶቹን በሚገባ ማስተናገድ ስለ ነበረበት፣ የዚህ ሁኔታ መከሠት ትልቅ ውርደት ነበር። በዚያን ዘመን ከወይን ጠጅ በቀር ሌላ የተለመደ መጠጥ አልነበረም።

2፥4 *አንቺ ሴት ሆይ*፤ የንቀት ሳይሆን በዚያን ዘመን የአክብሮት አጠራር ነበር (19፥26)። *ጊዜዬ ገና አልደረሰም*፤ እንደዚህ ያለው አባባል በዚህ ወንጌል ውስጥ ብዙ ቦታ ተጠቅሶ ይገኛል (7፥6፡8፡30፤ 8፥20)። ይኸውም ኢየሱስ ወደ መጣበትና ወደማይቀርለት፣ በመስቀል ላይ መሥዋዕት ወደሚሆንበት፣ ዓላማ መቃረቡን ያመለክታል። በእርግጥም ጊዜው በመስቀሉና በትንሣኤው ወቅት በትክክል ተፈጽሟል (12፥23፡27፤ 13፥1፤ 16፥32፤ 17፥1)።

2፥6 *የመንጻት ሥርዐት*፤ አይሁድ በዕለት ኑሮአቸው በተለያየ ሁኔታ እንረክሳለን ብለው ስለሚያምኑ፣ በእጃቸው ላይ ውሃ በማፍሰስ በዕለቱ የረከሰውን አካላቸውን ያነጻሉ። በዚህም መሠረት፣ ረዘም ላለ ጊዜ ለሚቆይና ብዙ እንግዶች ለሚስተናገዱበት ሰርግ፣ በቂ ውሃ ያስፈልግ ነበር። *የሚይዙ*፤ በዕለቱ የነበረውን መጠን ሳይሆን፣ ጋኖቹ ሊይዙ የሚችሉትን ልክ ለማመልከት ነው።

2፥11 *ምልክቶች*፤ ዮሐንስ የኢየሱስን ታምራት ሁልጊዜ ምልክቶች ይላቸዋል፤ ቃሉ የሚያመለክተው የታምሩን አስደናቂነት ሳይሆን ከታምሩ የሚገኘውን ትምህርት ነው (ለምሳሌ 4፥54፤ 6፥14፤ 9፥16፤ 11፥47 ይመ)። ታምራቱም የኢየሱስን ክብር ያሳያሉ (1፥14፤ ይመ፤ ከኢሳ 35፥1-2፤ ከኢል 3፥18፤ ከአሞ 9፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥12 *ወንድሞቹ*፤ የሉቃ 8፥19 ማብ ይመ። *ወረደ*፤ በባሕሩ ዳርቻ የምትገኘው ቅፍርናሆም፣ በገሊላ አውራጃ ከነበረችው ቃና ዝቅ ብላ የምትገኝ መሆኗን ለማመልከት ነው።

2፥13 *ፋሲካ*፤ ከዓመት በዓላት አንዱ ሲሆን ማንኛውም አይሁዳዊ በኢየሩሳሌም ተገኝቶ እንዲያከብር ይጠበቅበታል (ዘፀ 12፤ ዘዳ 16፥16 ይመ፤ እንዲሁም የዘፀ 12፥11-23፤ የማቴ 26፥17፡ 18-30፤ የማር 14፥1፡12፤ የሉቃ 22፥1፤ የዮሐ 5፥1 ማብ ይመ)።

2፥14-17፤ የቤተ መቅደሱ መንጻት በኢየሱስ የአገልግሎት ዘመን መጨረሻ ላይ እንደሆነ ማቴዎስ፣ ማርቆስና ሉቃስ ጽፈዋል። (የማቴ 21፥12-17 ማብ ይመ)።

2፥14 *ከብቶች፣ በጎችና ርግቦች*፤ ለመሥዋዕት ተገቢ የሆኑ ናቸው። ከሩቅ አገር ተጕዘው የሚመጡት አይሁድ በቤተ መቅደስ አካባቢ ከሚገኙትና ለመሥዋዕት ተለይተው ከተቀመጡት ከብቶች መካከል መግዛት ይችሉ ነበር። ነጋዴዎች ግን አሕዛብ ገብተው የሚጸልዩበትን የቤተ መቅደሱ ውጫዊ አደባባይ ሳይቀር መሸጫ አድርገውት ነበር። *ምንዛሪ*፤ ሰዎች ይዘዋቸው የሚመጡት የገንዘብ ዓይነቶች ካህናቱ ሊቀበሉት ወደሚችሉት የገንዘብ ዓይነት መለወጥ ስለ ነበረባቸው፤ የመንዛሪዎች በዚያ ቦታ መገኘት አስፈላጊ ነበር (የማር 11፥15 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ በቤተ መቅደስ ውስጥ ገንዘብ መመንዘር አልነበረባቸውም።

2፥19፤ አይሁድ፣ ኢየሱስ የሚያውቁትንና የሚታየውን ቤተ መቅደስ ‘አፍርሱት’ ያለ መስሎአቸው ነበር፤ ይህ አለ መሆኑን ግን ዮሐንስ በቍጥር 21 ይነግረናል። ዓመታት ካለፉ በኋላም ኢየሱስ ‘ይህን ቤተ መቅደስ አፍርሼ እሠራዋለሁ’ ብሏል ተብሎ ክስ ቀርቦበታል (ማቴ 26፥60-61፤ ማር 14፥57-59)። ፌዘኞችም ጌታ በመስቀል ላይ በነበረበት ጊዜ ይህንኑ ቃል አሰምተዋል (ማቴ 27፥40፤ ማር 15፥29)። እስጢፋኖስንም በተመሳሳይ ሁኔታ የከሰሱት፣ ሐሳቡን በትክክል ካለመረዳታቸው የተነሣ ሳይሆን አልቀረም (ሐሥ 6፥14)።

2፥20 *አርባ ስድስት ዓመት*፤ ዘሩባቤል ከ500 ዓመት በፊት የሠራውን ይህን ቤተ መቅደስ ታላቁ ሄሮድስ ማደስ የጀመረው 20 ዓ.ቅ.ክ. በፊት መሆኑ ይታወቃል። አይሁድ ግን

አሉት። [21]ቤተ መቅደስ ሲል ግን፣ ስለ ገዛ ሰውነቱ መናገሩ ነበር። [22]ከሙታንም ከተነሣ በኋላ፣ ደቀ መዛሙርቱ ምን እንደተናገረ አስታወሱ፤ መጻሕፍትንና ኢየሱስ ያለውንም ቃል አመኑ።

[23]በፋሲካ በዓል በኢየሩሳሌም ሳለ፣ ብዙ ሰዎች ያደረገውን ታምራት አይተው በስሙ አመኑ፤[†] [24]ኢየሱስ ግን ሰውን ሁሉ ስለሚያውቅ፣ አይታመንባቸውም ነበር፤ [25]በሰው ውስጥ ያለውን ያውቅ ስለ ነበር፣ ማንም ስለ ሰው እንዲመሰክርለት አላስፈለገውም።

ኢየሱስ ኒቆዲሞስን አስተማረ

3 ከፈሪሳውያን ወገን፣ ከአይሁድ አለቆች አንዱ የሆነ ኒቆዲሞስ የተባለ ሰው ነበረ፤ [2]በሌሊትም ወደ ኢየሱስ መጥቶ፣ "ረቢ፤ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ከሆነ ሰው በቀር አንተ የምታደርጋቸውን ታምራዊ ምልክቶች ማንም ሊያደርግ ስለማይችል፣ ከእግዚአብሔር ዘንድ የመጣህ መምህር እንደ ሆንህ እናውቃለን" አለው።

[3]ኢየሱስም መልሶ፣ "እውነት እልሃለሁ፤ ማንም ዳግመኛ ካልተወለደ[‡] በቀር የእግዚአብሔርን መንግሥት ሊያይ አይችልም" አለው።

[4]ኒቆዲሞስም፣ "ሰው ከሸመገለ በኋላ እንዴት ሊወለድ ይችላል? ዳግመኛ እንዲወለድ ተመልሶ ወደ እናቱ ማሕፀንስ ሊገባ ይችላልን?" አለው።

[5]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰ፤ "እውነት እልሃለሁ፤ ማንም ከውሃና ከመንፈስ ካልተወለደ በቀር ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ሊገባ አይችልም፤ [6]ከሥጋ የተወለደ ሥጋ ነው፤ ከመንፈስ የተወለደም መንፈስ ነው። [7]'ዳግመኛ መወለድ አለባችሁ' ስላልሁህ አትገረም፤ [8]ነፋስ ወደሚወደው ይነፍሳል፤ ድምፁንም ትሰማለህ፤ ነገር ግን ከየት እንደ መጣ፣ ወዴት እንደሚሄድም አታውቅም፤ ከመንፈስም የተወለደ ሁሉ እንደዚሁ ነው።"

[9]ኒቆዲሞስም፣ "ይህ እንዴት ሊሆን ይችላል?" ሲል ጠየቀው።

[10]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "አንተ የእስራኤል መምህር ሆነህ ሳለ እነዚህን ነገሮች አታውቅምን? [11]እውነት እልሃለሁ፤ የምናውቀውን እንናገራለን፤ ያየነውንም እንመሰክራለን፤ እናንተ ግን ምስክርነታችንን አትቀበሉም። [12]ስለ ምድራዊው ነገር ነግሬአችሁ ያላመናችሁ፣ ስለ ሰማያዊው ነገር ብነግራችሁ እንዴት ታምናላችሁ? [13]ከሰማይ ከወረደው ከሰው ልጅ በቀር፣ ወደ ሰማይ የወጣ ማንም የለም።[§] [14]ሙሴ በምድረ በዳ እባብን እንደ ሰቀለ፣ የሰው ልጅም እንዲሁ ሊሰቀል ይገባዋል፤ [15]ይኸውም በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው ነው።

[16]"በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስከ መስጠት ድረስ ዓለምን እንዲሁ ወዶአልና፤ [17]እግዚአብሔር ልጁን ወደ ዓለም የላከው በዓለም ለመፍረድ ሳይሆን፣ ዓለምን በእርሱ ለማዳን ነው። [18]በእርሱ የሚያምን ሁሉ አይፈረድበትም፤ በእርሱ የማያምን ግን በአንዱ

2፥21 1ቆሮ6፥19
2፥22 መዝ16፥10፤ ሉቃ24፥5-8፤24፥27፤ ዮሐ12፥16፤14፥26
2፥23 ቍ11፡13፤ ዮሐ3፥15
2፥25 ዘዳ31፥21፤ 1ነገ8፥39፤ኢሳ11፥3፤ ማቴ9፥4፤ዮሐ6፥61፡ 64፤13፥11
3፥1 ዮሐ7፥50፤ 19፥39፤ሉቃ23፥13
3፥2 ቍ11፤ ሐሥ2፥22፤10፥38፤ ማቴ23፥7፤ዮሐ2፥11፤ 10፥38፤14፥10፡11
3፥3 ማቴ3፥2፤ ዮሐ1፥13
3፥5 ሐሥ22፥16፤ ቲቶ3፥5
3፥6 ዮሐ1፥13፤ 1ቆሮ15፥50
3፥8 1ቆሮ2፥14-16
3፥9 ዮሐ6፥52፡60
3፥10 ሉቃ2፥46
3፥11 ቍ32፤ዮሐ 1፥18፤7፥16፡17
3፥13 ቍ31፤ምሳ 30፥4፤ማቴ8፥20፤ዮሐ 6፥38፡42፤ሐሥ2፥34፤ ኤፌ4፥8-10፤ ዕብ 4፥14፤ 9፥24
3፥14 ዘኍ21፥8፡9፤ ዮሐ12፥32
3፥15 ቍ16፡36፤ ዘፍ15፥6፤ዘኍ14፥11 ማቴ25፥46፤27፥42፤ ማር1፥15፤ዮሐ1፥7፡ 12፤2፥23፤5፥24፤7፥ 38፤20፥29፤20፥31፤ ሐሥ13፥39፤16፥31፤ ሮሜ3፥22፤10፥9፡10፤ 1ዮሐ 5፥1፡5፡10
3፥16 ቍ15፡36፤ ዘፍ22፥12፤ ኢሳ9፥6፤ ዮሐ1፥18፤6፥29፡40፤ 11፥25፡26፤ ሮሜ8፥ 32፤5፥8፤ኤፌ2፥4፤ 1ዮሐ4፥9፡10
3፥17 ኢሳ53፥11፤ማቴ1፥21፤ሉቃ2፥11፤19፥10፤ ዮሐ1፥29፤ 6፥29፡57፤10፥36፤11፥42፤12፥47፤17፥8፡21፤ 20፥21፤ሮሜ11፥ 14፤1ጢሞ1፥15፤2፥5፡6፤1ዮሐ2፥2፤3፥5

[†]23 ወይም *በእርሱም አመኑ*
[‡]3 ወይም *ከላይ ካልተወለደ፤ ቍ 7 ይመ*
[§]13 ወይም *በሰማይ ካለው . . .*

46 ዓመት ሲሠራ ቆይቷል ሲሉ፣ ከጌታ ጋር ይነጋገሩ የነበሩበት ዘመን በ26 ዓ.ም. መሆኑን ያሳያል። የቤተ መቅደሱ ሥራ ሙሉ በሙሉ የተጠናቀቀው ግን በ64 ዓ.ም. ነው።

2፥22 *አስታወሱ፤* 14፥26 ይመ።

2፥23 *የፋሲካ በዓል፤* የቍ13 ማብ ይመ። *በስሙ፤* በጥንት ዘመን የአንድ ሰው ስም የሰውዬውን ማንነት አካቶ ስለሚይዝ፣ 'በስሙ ማመን' ማለት በሰውዬው በራሱ ማመን ማለት ነው።

3፥1 *ከፈሪሳውያን...አንድ ሰው፤* የማቴ 3፥7፤ የማር 2፥16፤ የሉቃ5፥17 ማብ ይመ።

3፥2 *በሌሊት፤* ኒቆዲሞስ ምናልባት በቀን መምጣት ፈርቶ ይሆናል፤ ወይም ሕዝብ በተሰበሰበበት የግል ውይይት አስቸጋሪ ስለሚሆን፣ ከኢየሱስ ጋር ረዘም ላለ ጊዜ ለመወያየት ፈልጎ ሊሆን ይችላል። ባለሥልጣን እንደ መሆኑ መጠን ወደ ጌታ ኢየሱስ ሰው መላክ ይችል ነበር፤ ይሁን እንጂ ራሱ ወደ ጌታ መምጣቱ ከልቡ እውነትን ለማወቅ እንደ ፈለገ ያሳያል።

3፥3 *ዳግመኛ ካልተወለደ፤* እንደ ገና ለሁለተኛ ጊዜ መወለድ ማለት ሲሆን፣ የግሪኩ ትርጕም 'ከላይ መወለድ' የሚለውንም ሐሳብ ሊያመለክት ይችላል። ሁለቱም ትርጕሞች ከኢየሱስ የማዳን ሥራ ጋር ይስማማሉ። ይህ አዲስ ልደት የሚገኘው በክርስቶስ በማመን ሲሆን፣ ይኸውም የእግዚአብሔር ሥራ ነው። ሰው ከአባት በእናቱ በሥጋ ይወለዳል፤ ይህም የመጀመሪያ ልደት ነው። ዳግመኛ ልደት ግን ከመንፈስ ቅዱስ መወለድ ነው።

3፥5 *ከውኃና ከመንፈስ ካልተወለደ፤* የተለያየ ትርጕም ሊሰጠው የሚችል አባባል ነው፤ 1) 'ከመንፈስ መወለድ' እንደ ማለት ነው (ቍ8፤ ከቲቶ 3፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። 2) በዚህ ላይ ውሃ፣ መንጻትን ያመለክታል። 3) ውሃ፣ የዮሐንስን ጥምቀት (1፥31) ወይም የኢየሱስንና የደቀ መዛሙርቱን ጥምቀት (ቍ22፤ 4፥1-2) ያመለክታል። *የእግዚአብሔር መንግሥት፤* የማቴ 3፥2 ማብ ይመ።

3፥7 *ዳግመኛ መወለድ፤* የቍ3 ማብ ይመ። *አለባችሁ፤* ይህ ብርቱ ቃል የሚመለከተው ኒቆዲሞስን ብቻ ሳይሆን እገሌ ከእገሌ ሳይባል ሁሉንም ነው።

3፥8፤ *መንፈስ ቅዱስ ኀያል ነው፤* የሰውን ልብ በማደስ ረገድ ባሻው መንገድ ይሠራል።

3፥11 *የምናውቀውን (እኛ)፤* ሌሎችን እንደሚጨምር ያመለክታል፤ ምናልባትም ራሱን ከደቀ መዛሙርቱ ወይም ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ ጋር፣ ከነቢያት፣ ወይም ከመጻሕፍት ቃል ጋር ቈጥሮ ሊሆን ይችላል። *ምስክርነታችንን፤* የ1፥7 ማብ ይመ።

3፥13 *የሰው ልጅ፤* የ1፥51 ማብ ይመ።

3፥14 *የሰው ልጅም...ሊሰቀል ይገባዋል፤* የ12፥31-32 ማብ ይመ።

3፥15 *የሚያምን (በእርሱ)፤* የ1፥7 ማብ ይመ። *የዘላለም ሕይወት፤* አሁንም ሆነ ወደፊት እጅግ የላቀና ወሰን የሌለውን የደስታ ሕይወት ከእግዚአብሔር ጋር መኖር ነው። የዘላለም ሕይወት ሲባል የአሁኑ ሕይወት ቀጣይ ሳይሆን፣ የዓይነት ለውጥ ማለት ነው።

3፥16 *እግዚአብሔር...ዓለምን ወዶአል፤* እግዚአብሔር ዓለምን ለማዳን የፈቀደበት ዋና ምክንያት ፍቅር ነው (ከ1ዮሐ 4፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ) *ዓለም፤* (የ1፥9 ማብ ይመ)። *አንድያ ልጅ፤* 1፥14፡18 ይመ፤ ከዘፍ 22፥2፡16፤ ከሮሜ 8፥32 ጋር ያነጻጽሩ። አማኞች 'የእግዚአብሔር ልጆች' ተብለው ቢጠሩም (2ቆሮ 6፥18፤ ራእ 21፥7)፣ የኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅነት ግን የተለየ ነው። *መስጠት (ልጁን)፤* ኢሳ 9፥6 ይመ።

3፥18 *የሚያምን...የማያምን፤* ዮሐንስ በዚህ ላይ የሚያመለክተው የዕለት ደራሹን እምነትንና ጥርጣሬን ሳይሆን የዘለቄ

በእግዚአብሔር ልጅ ስም[ነ] ስላላመነ፣ አሁኑኑ ተፈርዶበታል:: [19]ፍርዱም ይህ ነው፤ ብርሃን ወደ ዓለም መጣ፤ ሰዎች ግን ሥራቸው ክፉ ስለ ነበረ፣ ከብርሃን ይልቅ ጨለማን ወደዱ፤ [20]ክፉ የሚያደርግ ሁሉ ብርሃንን ይጠላል፤ አድራጎቱም እንዳይገለጥበት ወደ ብርሃን አይመጣም:: [21]በእውነት የሚመላለስ ግን ሥራው በእግዚአብሔር የተሠራ መሆኑ በግልጽ ይታይ ዘንድ ወደ ብርሃን ይመጣል::"[ኘ]

መጥምቁ ዮሐንስ ስለ ኢየሱስ መሰከረ

[22]ከዚህ በኋላ ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ ወደ ይሁዳ አገር ሄዱ፤ እዚያም ከእነርሱ ጋር ጥቂት ተቀመጠ፤ አጠመቀም::

[23]በዚህ ጊዜ ዮሐንስም በሳሌም አቅራቢያ ሄኖን በተባለ ስፍራ ብዙ ውሃ ስለ ነበረ፣ ያጠምቅ ነበር፤ ሰዎችም ለመጠመቅ ይመጡ ነበር:: [24]ይህም የሆነው ዮሐንስ ከመታሰሩ በፊት ነበር:: [25]በአንዳንድ የዮሐንስ ደቀ መዛሙርትና በአንድ አይሁዳዊ[አ] መካከል ስለ መንጻት ሥርዐት ክርክር ተነሣ፤ [26]ወደ ዮሐንስም መጥተው፣ "ረቢ፤ በዮርዳኖስ ማዶ ከአንተ ጋር የነበረው፣ ስለ እርሱም የመሰከ ርህለት ሰው፣ እነሆ ያጠምቃል፤ ሰውም ሁሉ ወደ እርሱ እየሄደ ነው" አሉት::

[27]ዮሐንስም እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ከላይ ካልተሰጠው በቀር ማንም አንዳች ሊቀበል አይችልም:: [28]'እኔ ክርስቶስ[ከ] አይደለሁም፤ ነገር ግን ከእርሱ በፊት ተልኬአለሁ' እን ዳልሁ እናንተ ራሳችሁ ትመሰክሩላችሁ:: [29]ሙሽራዪቱ የሙሽራው ናት፤ ድምፁን ለመ ስማት በአጠገቡ የሚቆመው ሚዜ ግን፣ የሙሽ ራውን ድምፅ ሲሰማ እጅግ ደስ ይለዋል፤ ያ ደስታ የእኔ ነው፤ እርሱም አሁን ተፈጽሞአል:: [30]እርሱ ሊልቅ፣ እኔ ግን ላንስ ይገባል::

[31]"ከላይ የሚመጣው ከሁሉ በላይ ነው፤ ከምድር የሆነው የምድር ነው፤ የምድሩንም ይናገራል:: ከሰማይ የሚመጣው ከሁሉ በላይ ነው፤ [32]ያየውንና የሰማውን ይመሰክራል፤ ነገር ግን ምስክርነቱን ማንም አይቀበልም፤ [33]ምስክ ርነቱንም የተቀበለ ሰው፣ እግዚአብሔር እውነተኛ እንደ ሆነ አረጋገጠ:: [34]እግዚአብሔር[ኸ] መንፈሱን ሳይሰፍር ስለሚሰጥ፣ እግዚአብሔር የላከው የእግዚአብሔርን ቃል ይናገራል:: [35]አብ ወልድን ይወዳል፤ ሁሉንም ነገር በእጁ ሰጥቶታል:: [36]በወልድ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት አለው፤ በወልድ የማያምን ግን የእግዚአብሔር ቍጣ በላዩ ይሆናል እንጂ ሕይወትን አያ ይም::"[ወ]

ኢየሱስ ከአንዲት ሳምራዊት ጋር ተነጋገረ

4 ፈሪሳውያን ከዮሐንስ ይልቅ ኢየሱስ ብዙ ደቀ መዛሙርትን እንዳፈራና እንዳጠመቀ ሰሙ፤ [2]ዳሩ ግን ያጠመቀው ኢየሱስ ሳይሆን ደቀ መዛሙርቱ ነበሩ:: [3]ጌታም ይህን እን ዳወቀ ይሁዳን ለቆ ወደ ገሊላ ተመልሶ ሄደ::

[ነ]18 ወይም *በእግዚአብሔር አንድያ ልጅ*
[ኘ]21 አንዳንድ ተርጓሚዎች ትምህርተ ጥቅሱን ከቍጥር 15 በኋላ ያደርጋሉ
[አ]25 አንዳንድ ቅጆች *አንዳንድ አይሁድ* ይላሉ
[ከ]28 ወይም *መሲሕ*
[ኸ]34 በግሪኩ *እርሱ* ይላል
[ወ]36 አንዳንድ ተርጓሚዎች ትምእርተ ጥቅሱን ከ30 በኋላ ያደርጋሉ::

3፥18 ዮሐ1፥18፤ 5፥24፤1ዮሐ4፥9
3፥19 መዝ52፥3፤ ዮሐ1፥4፤ዮሐ7፥7
3፥20 ኤፌ5፥11፡ 13
3፥22 ዮሐ4፥2
3፥23 ማቴ3፥1
3፥24 ማቴ4፥12፤ 14፥3
3፥25 ዮሐ2፥6
3፥26 ማቴ23፥7፤ ዮሐ1፥7
3፥28 ዮሐ1፥20፡23
3፥29 ማቴ9፥15፤ ዮሐ16፥24፤17፥13፤ ፊል2፥2፤ 1ዮሐ1፥4፤ 2ዮሐ12
3፥31 ቍ13፤ ዮሐ8፥23፤1ዮሐ4፥5
3፥32 ቍ11፤ ዮሐ8፥26፤15፥15
3፥34 ቍ17፤ ኢሳ42፥1፤ማቴ 12፥18፤ሉቃ4፥18፤ ሐሥ 10፥38
3፥35 ማቴ28፥18
3፥36 ቍ15፤ ዮሐ5፥24፤6፥47
4፥1 ዮሐ3፥22፡26
4፥3 ሉቃ7፥13፤ ዮሐ3፥22

ታውን የልብ ሚዛን መረጋጋት ነው::

3፥22 *አጠመቀ*፤ በእርሱ ሥልጣንና ፈቃድ ማለት እንጂ፣ በ4፥2 መሠረት ያጠመቁት ደቀ መዛሙርቱ ብቻ ናቸው::

3፥23 *ሄኖን*፤ ከዮርዳኖስ በስተ ምዕራብ ከስካይቶፖሊስ (ቤተ ሳን) በስተ ደቡብ በኩል ዐሥራ ሦስት ኪሎ ሜትር ያህል ርቀት ላይ የሚገኝ ስፍራ ሳይሆን አይቀርም::

3፥25 *ስለ መንጻት ሥርዐት ክርክር*፤ የሙት ባሕር (የቁምራን) ጥቅልል የብራና ጽሑፎች እንደሚያሳዩት፣ አንዳንድ አይሁድ የመንጻቱን ሥርዐት በትክክለኛ መንገድ ለመፈጸም ልዩ ፍላጎት ነበራቸው::

3፥26 *የመሰከርህለት*፤ የ1፥7 ማብ ይመ:: ዮሐንስ ስለ ኢየሱስ እንደ መሰከረ የዮሐንስ ደቀ መዛሙርት ያውቃሉ፤ ቢሆንም መምህራቸውን ስለሚወዱ፣ በኢየሱስ ሥራ መሳካት ቅናት አድሮባቸው ነበር::

3፥27፤ በዚህ ጥቅስ ያለው ሐሳብ፣ ኢየሱስን ወይም ዮሐን ስን ወይም ማንኛውንም ሰው ሊመለከት ይችላል:: *ካልተሰጠው*፤ 'መስጠት' የሚለው ሐሳብ በዚህ ወንጌል ብዙ ጊዜ ተጠቅሷል፤ በተለይ አብ ለወልድ ከሰጣቸው ነገሮች አንጻር ተደጋግሞ ይገኛል::

3፥29 *ሙሽራው*፤ በጋብቻ ሥርዐት ዋነኛው ሰው ሙሽራ ው እንደ ሆነ ሁሉ፣ በዚህም ክፍል 'ሙሽራው'፣ የተባለው ኢየ ሱስ ነው:: ጓደኛ (ሚዜ) ከሙሽራው ጋር አብሮ የሚሆነው ለማገልገል ብቻ ነው፤ የመጥምቁ ዮሐንስ ድርሻም ይኸው ነው:: *እጅግ ደስ ይለዋል*፤ ደስታው፣ ራሱ ሚዜ በመሆኑ ሳይሆን፣ የሙሽራው በዚያ መገኘት ነው:: የዮሐንስም ደስታ የኢየሱስ ተልእኮ ሲሳካ መስማቱ ነበር::

3፥30 መጥምቁ ዮሐንስ የተላከው የመሲሑን መንገድ ለመጥረግ ስለ ነበር፣ እርሱ አገልጋይ እንጂ ዋና አለመሆኑን በድጋሚ ያረጋግጣል::

3፥31 *ከላይ የሚመጣው*፤ 'ኢየሱስ ከምድር ሳይሆን ከሰ ማይ ነው' የሚለው ሐሳብ ለዮሐንስ ጥልቅ ምስጢር ነበረው:: (ከ1 ቆሮ 15፥47 ጋር ያነጻጽሩ):: *ከምድር የሆነው*፤ ማንኛውንም ሰው የሚያመለክት የወል አገላለጽ ነው፤ እዚህ ላይ ግን የሚያመለክተው በተለይ መጥምቁ ዮሐንስን ነው:: የዚህ ቍጥር ሐሳብ ከቍጥር 13 ጋር የተያያዘ ነው::

3፥32 *ያየውንና የሰማውን*፤ ኢየሱስ ያስተማረው መለኮታዊ ዕውቀቱን መሠረት አድርጎ ነው:: *ማንም*፤ የተናገረውን የተቀበለ አንድም ሰው አልነበረም ማለት ሳይሆን (ቍ 33)፣ አብዛኛው ሕዝብ በጥቅሉ እምቢተኛ ነበር ለማለት ነው::

3፥33 *አረጋገጠ*፤ ማንም ሰው የክርስቶስን ምስክርነት ሲቀበል፣ ኢየሱስ ከሰማይ መውረዱንና እግዚአብሔርም ዓለ ምን ለማዳን በእርሱ ሆኖ መሥራቱን ያምናል፤ ልጁን እንደ ላከ በማመኑም እግዚአብሔር እውነተኛ እንደ ሆነ ያረጋግጣል::

3፥34 *ሳይሰፍር*፤ አንዳንዶች መንፈስ ቅዱስ በምልዓት የተሰጠው ለኢየሱስ ብቻ ነው ሲሉ፣ ሌሎች ግን መንፈስ ቅዱስ ያለ ገደብ ለክርስቲያኖች በክርስቶስ መሰጠቱን ነው ይላሉ:: *እግዚአብሔር የላከው*፤ ኢየሱስን ማለቱ ነው::

3፥36 *አለው*፤ ዘላለማዊ ሕይወት ከሞት በኋላ ብቻ ሳይሆን በሕይወት እያሉም እውን የሚሆን ነገር ነው (የቍ 15 ማብ ይመ):: *የእግዚአብሔር ቍጣ*፤ እግዚአብሔር ክፉ የሆነውን ሁሉ እንደሚቃወም የሚያመለክት ጠንካራ አገላለጽ ነው:: 'ቍጣ' የሚለው ቃል በዮሐንስ ወንጌል በዚህ አገላለጽ የሚገኘው በዚሁ ቦታ ብቻ ነው (የሮሜ 1፥18 ማብ ይመ):: *በላዩ ይሆናል*፤ ኀጢአተኛ፣ የእግዚአብሔር ቍጣ ሲዘገይ፣ ያለ አንዳች ማስተ ሰረያ ሲቈይ ይበርዳል ብሎ መታለል የለበትም፤ እግዚአብሔር ርኩሰትን የሚጠላው ፈጽሞ ለዘለቄታው ነውና::

4፥1 *ፈሪሳውያን*፤ እነዚህ የሃይማኖት መሪዎች ቀደም ሲል ዮሐንስን፣ በኋላም ኢየሱስን ለማጥመድ በጥብቅ ይከታተሉት ነበር (የ1፥24 ማብ ይመ)::

4፥2፤ ኢየሱስ ሳይፈቅድ ሐዋርያት አላጠመቁም ነበር (3፥22)::

4፥3 *ይሁዳን ለቆ…ሄደ*፤ ኢየሱስ ይሁዳን ትቶ የሄደው ሥራው ባለመሳካቱ ሳይሆን፣ የሥራው መሳካት ተቃውሞ የሚያ ስነሣ መሆኑን በማወቅ (7፥1)፣ ለመጋፈጥም ጊዜው ስላልደረሰ ነው::

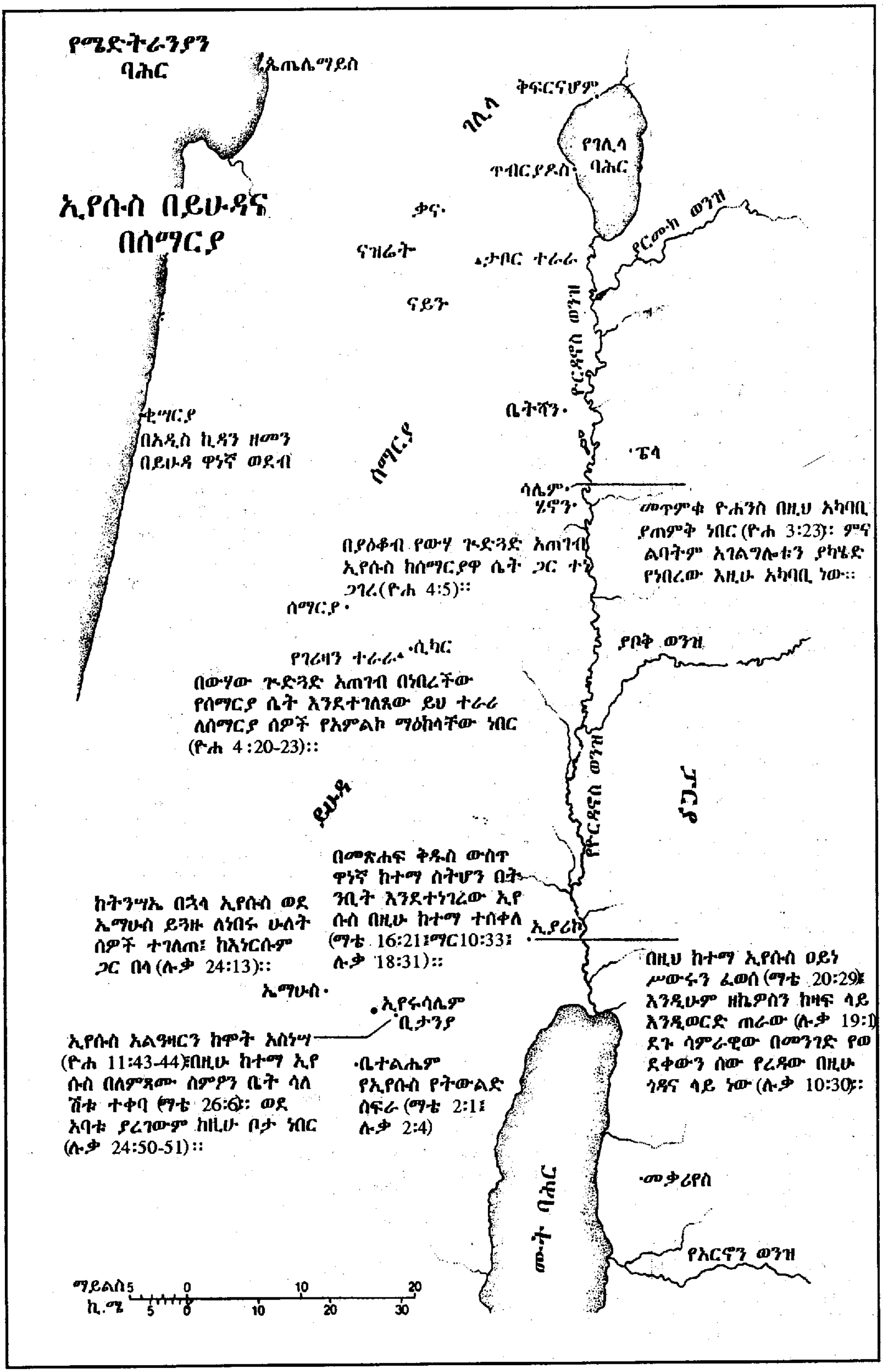

የሜድትራንያን ባሕር
ጼጤሌማይስ
ቅፍርናሆም
ገሊላ
የገሊላ ባሕር
ጥብርያዶስ
ኢየሱስ በይሁዳና በሰማርያ
ቃና
የርሙክ ወንዝ
ናዝሬት
ታቦር ተራራ
ናይን
የርዳኖስ ወንዝ
ቂሣርያ
በአዲስ ኪዳን ዘመን በይሁዳ ዋነኛ ወደብ
ቤትሻን
ሰማርያ
ፔላ
ሳሌም
ሄኖን
መጥምቁ ዮሐንስ በዚህ አካባቢ ያጠምቅ ነበር (ዮሐ 3:23)፡ ምናልባትም አገልግሎቱን ያካሄድ የነበረው እዚሁ አካባቢ ነው።
በያዕቆብ የውሃ ጉድጓድ አጠገብ ኢየሱስ ከሰማርያዋ ሴት ጋር ተነጋገረ(ዮሐ 4:5)።
ሰማርያ
የገሪዛን ተራራ
ሲካር
ያቦቅ ወንዝ
በውሃው ጉድጓድ አጠገብ በነበረችው የሰማርያ ሴት እንደተገለጸው ይህ ተራራ ለሰማርያ ሰዎች የአምልኮ ማዕከላቸው ነበር (ዮሐ 4:20-23)።
ይሁዳ
ፐርያ
በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ዋነኛ ከተማ ስትሆን በትንቢት እንደተነገረው ኢየሱስ በዚሁ ከተማ ተሰቀለ (ማቴ 16:21፤ማር10:33፤ ሉቃ 18:31)።
ከትንሣኤ በኋላ ኢየሱስ ወደ ኤማሁስ ይጓዙ ለነበሩ ሁለት ሰዎች ተገለጠ፤ ከእነርሱም ጋር በላ (ሉቃ 24:13)።
ኢያሪኮ
በዚህ ከተማ ኢየሱስ ዐይነ ሥውሩን ፈወሰ (ማቴ 20:29፤ እንዲሁም ዘኬዎስን ከዛፍ ላይ እንዲወርድ ጠራው (ሉቃ 19:1) ደጉ ሳምራዊው በመንገድ የወደቀውን ሰው የረዳው በዚሁ ጎዳና ላይ ነው (ሉቃ 10:30)፡
ኤማሁስ
ኢየሩሳሌም
ቢታንያ
ኢየሱስ አልዓዛርን ከሞት አስነሣ (ዮሐ 11:43-44)፤በዚሁ ከተማ ኢየሱስ በለምጻሙ ስምዖን ቤት ሳለ ሽቱ ተቀባ (ማቴ 26:6)፡ ወደ አባቱ ያረገውም ከዚሁ ቦታ ነበር (ሉቃ 24:50-51)።
ቤተልሔም
የኢየሱስ የትውልድ ስፍራ (ማቴ 2:1፤ ሉቃ 2:4)
ሙት ባሕር
መቃሪየስ
የአርኖን ወንዝ
ማይልስ 5 0 10 20
ኪ.ሜ 5 0 10 20 30

4በሰማርያም በኩል ማለፍ ነበረበት። 5ስለ ዚህ በሰማርያ፣ ያዕቆብ ለልጁ ለዮሴፍ በሰጠው ቦታ አጠገብ ወደ ነበረች፣ ሲካር ወደምትባል ከተማ መጣ። 6በዚያም የያዕቆብ የውሃ ጒድጓድ ነበረ፤ ኢየሱስም ከጒዞው የተነሣ ደክሞት ስለ ነበር በውሃው ጒድጓድ አጠገብ ተቀመጠ፤ ጊዜውም ከቀኑ ስድስት ሰዓት አካባቢ ነበር።

7አንዲት ሳምራዊት ሴት ውሃ ለመቅዳት ስትመጣ ኢየሱስ፣ "እባክሽ የምጠጣው ስጪኝ" አላት፤ 8ደቀ መዛሙርቱ ምግብ ለመግዛት ወደ ከተማ ሄደው ነበር።

9ሳምራዊቷም፣ "አንተ አይሁዳዊ ሆነህ፣ እኔን ሳምራዊቷን እንዴት ውሃ አጠጪኝ ትላለህ?" አለችው፤ ይህን ማለቷ አይሁድ ከሳምራውያን ጋር ስለማይተባበሩ ነው።[o]

10ኢየሱስም፣ "የእግዚአብሔርን ስጦታ ብታውቂና ውሃ አጠጪኝ የሚልሽ ማን መሆኑን ብትረጂ ኖሮ፣ አንቺው በጠየቅሽው፣ እርሱም የሕይወትን ውሃ በሰጠሽ ነበር" ሲል መለሰላት።

11ሴትዮዋም እንዲህ አለችው፤ "ጌታዬ፣ መቅጃ የለህም፤ ጒድጓዱም ጥልቅ ነው፤ ታዲያ ይህን የሕይወት ውሃ ከየት ታገኛለህ? 12ለመሆኑ አንተ፣ ይህን ጒድጓድ ከሰጠን፣ ከአባታችን ከያዕቆብ ትበልጣለህን? እርሱ ራሱና ልጆቹ፣ እንስሳቱም ከዚሁ ጒድጓድ ጠጥተዋል።"

13ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላት፤ "ከዚህ ውሃ የሚጠጣ እንደ ገና ይጠማል፤ 14እኔ ከምሰጠው ውሃ የሚጠጣ ግን ከቶ አይጠማም፤ እኔ የምሰጠው ውሃ በውስጡ የሚፈልቅ የዘላለም ሕይወት ውሃ ምንጭ ይሆናል።"

15ሴትዮዋም፣ "ጌታዬ፤ እንዳልጠማና ውሃ ለመቅዳት እንዳልመላለስ፣ እባክህ ይህን ውሃ ስጠኝ" አለችው።

16እርሱም፣ "ሂጂና ባልሽን ጠርተሽ ወደ ዚህ ተመለሽ" አላት።

17ሴትዮዋም፣ "ባል የለኝም" ብላ መለሰች።

ኢየሱስም፣ እንዲህ አላት፤ "ባል የለኝም ማለትሽ ትክክል ነው፤ 18በእርግጥ አምስት ባሎች ነበሩሽ፤ አሁን ከአንቺ ጋር ያለውም ባልሽ ስላልሆነ፣ የተናገርሽው እውነት ነው።"

19ሴትዮዋም እንዲህ አለችው፤ "ጌታዬ፣ አንተ ነቢይ እንደ ሆንህ አያለሁ፤ 20አባቶቻችን በዚህ ተራራ ላይ ሰገዱ፤ እናንተ አይሁድ ግን ሰው መስገድ ያለበት በኢየሩሳሌም ነው ትላላችሁ" አለችው።

21ኢየሱስም እንዲህ አላት፤ "አንቺ ሴት፤ በዚህ ተራራም ሆነ በኢየሩሳሌም ለአብ የማትሰግዱበት ጊዜ እንደሚመጣ እመኚኝ። 22እናንተ ሳምራውያን ለማታውቁት ትሰግዳላችሁ፤ እኛ ግን ድነት ከአይሁድ ስለ ሆነ ለምናውቀው እንሰግዳለን። 23በእውነት የሚሰግዱ ለአብ በመንፈስና በእውነት የሚሰግዱበት ጊዜ ይመጣል፤ አሁንም መጥቶአል፤ አብም እንደዚህ በእውነት የሚሰግዱለትን ይፈልጋል። 24እግዚአብሔር መንፈስ ነው፤ የሚሰግዱለትም በመንፈስና በእውነት ሊሰግዱለት ይገባል።"

4፥4 ማቴ10፥5
4፥5 ዘፍ33፥19፤ ኢሱ24፥32
4፥7 ዘፍ24፥17፤ 1ነገ17፥10
4፥8 ቍ5፡39
4፥9 ማቴ10፥5
4፥10 ኢሳ44፥3፤ 55፥1፤ ኤር2፥13፤ 17፥13፤ ዘካ14፥8፤ ዮሐ7፥37፡38፤ ራእ7፥17፤21፥6፤ 22፥1፡17
4፥12 ቍ6
4፥14 ኢሳ12፥3፤ 58፥11፤ማቴ25፥46፤ ዮሐ6፥35፤7፥38
4፥15 ዮሐ6፥34
4፥19 ማቴ21፥11
4፥20 ዘዳ11፥29፤ ኢሱ8፥33፤ሉቃ9፥53
4፥21 ሚል1፥11፤ ዮሐ5፥28፤16፥2፤ 1ጢሞ 2፥8
4፥22 2ነገ17፥28-41፤ኢሳ2፥3፤ ሮሜ3፥1፡2፤9፥4፡5፤ 15፥8፡9
4፥23 ዮሐ5፥25፤ 16፥32፤ፊል3፥3
4፥24 ፊል3፥3

o9 *ወይም ሳምራውያን በተጠቀሙበት ሰሐን/ዕቃ አይጠቀሙም ነበር*

4፥4 *ሰማርያ፤* ስሙ የሚያመለክተው ከተማዋን ብቻ ሳይሆን ክፍለ አገሩን ጭምር ነው። አይሁድ ዮርዳኖስን ተሻግረው በምሥራቅ በኩል በማለፍ ሰማርያን ሳይረግጡ መጓዝን ያዘወትሩ ነበር (የማቴ 10፥5፤ የሉቃ 9፥52 ማብ ይመ)። *ማለፍ ነበረበት፤* ከቦታው አቀማመጥ ሳይሆን ከኢየሱስ ተልእኮ አንጻር የተነገረ ነው።

4፥5 *ሲካር፤* ሴኬም አጠገብ የምትገኝ አነስተኛ መንደር ነበረች፤ በሴኬም አካባቢ ያዕቆብ ትንሽ መሬት ገዝቶ ነበር (ዘፍ 33፥18-19)፤ ለዮሴፍ የሰጠውም ይህንኑ መሬት ነው (ዘፍ 48፥21-22)።

4፥6 *የያዕቆብ የውሃ ጒድጓድ፤* ከዚህ ክፍል ውጪ በመጽሐፍ ቅዱስ በየትኛውም ቦታ አልተጠቀሰም።

4፥7 *ውሃ ለመቅዳት፤* ሰዎች ውሃ የሚቀዱት በጠራራ ፀሓይ ሳይሆን ጀምበር ስታቈለቍል ነበር (ዘፍ 24፥11 እና ማብ ይመ)።

4፥9 አይሁድ፣ ሳምራውያን ሁሉ ርኩሳን ናቸው ብለው ስለሚያምኑ፣ ሳምራዊ በነካው ዕቃ መጠጣት በሥርዐታቸው መሠረት የተከለከለ ነበር።

4፥10 *ስጦታ፤* ይህ ቃል በግሪኩ ቋንቋ በዚህ ወንጌል ውስጥ የተጠቀሰው እዚህ ቦታ ብቻ ሲሆን፣ በክርስቶስ የሚገኘውን የእግዚአብሔር ጸጋ በሚገባ ያሳያል። ኢየሱስ ሕይወትን ሰጥቶናል፤ ዋጋም አይከፈልበትም። *የሕይወት ውሃ፤* በ7፥38-39 መንፈስ ቅዱስ ነው ተብሎ ሐሳቡ ተተርጒሟል፤ በዚህ ላይ የሚያመለክተው ግን የዘላለምን ሕይወት ነው (ቍ 14)።

4፥11 *ጥልቅ፤* በተጠቀሰው አካባቢ፣ አንድ መቶ ጫማ ያህል ጥልቀት ያለው የውሃ ጒድጓድ እንደ ነበር፣ ከአራተኛው ምዕተ ዓመት ጀምሮ ያሉ የክርስቲያኖች የጒዞ ጽሑፎች ያሳያሉ። ይህ ጒድጓድ እ.ኤ.አ በ1935 ሲጠረግ 138 ጫማ የሚሆን ጥልቀት እንዳለው ታውቋል።

4፥12 *ከአባታችን ከያዕቆብ፤* ሳለፈው ታሪክ ያላት ከፍተኛ አክብሮት የዛሬውን ትልቅ ዕድል እንዳታስተውል ጋርዷታል።

4፥14 *የሚፈልቅ፤* አገላለጹ የውሃው አመጣጥ በኀይል መሆኑን ሲያሳይ፣ መዝለል የሚለውን ትርጒም ያዘለ ነው። እዚህ ላይ ኢየሱስ የተናገረው ኀይልና ሙላት ስላለው ሕይወት ነው (ከ10፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥15፤ ይህን ሐሳብ ከኒቆዲሞስ አለመረዳት ጋር ያነጻጽሩ (3፥4)፤ በሁለቱም ሰዎች ሁኔታ ሰፋ ላለ ትምህርት በር ተከፍቷል።

4፥18 *አምስት ባሎች፤* አይሁድ በሥርዐታቸው፣ አንዲት ሴት ሁለት ጊዜ፣ ግፋ ቢልም ሦስት ጊዜ አግብታ መፍታት ትችላለች ብለው ያምኑ ነበር፤ ሳምራውያንም ተመሳሳይ ሥርዐትን የሚቀበሉ ከሆነ፣ ሴትዮዋ ከልክ በላይ ምግባረ ብልሹ ነበረች ማለት ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ በዚህ ጊዜ አብሯት ያለው ሰው ባሏ አልነበረም።

4፥19 *ነቢይ፤* ምስጢርን በማወቁ ነው።

4፥20 *በዚህ ተራራ፤* ሴትዮዋ የተከራከረችው የንግግሩ አዝማሚያ ደስ ስላላላት ሊሆን ይችላል። አይሁድና ሳምራውያን ትክክለኛውን የማምለኪያ ቦታ በተመለከተ ይከራከሩ ነበር፤ ሳምራውያን፣ 'ይህ ተራራ' (ገሪዛን) የተቀደሰ ነው ብለው ያምናሉ፤ አብርሃምና ያዕቆብ በዚህ አካባቢ መሠዊያ ሠርተው ነበር (ዘፍ 12፥7፤ 33፥20)። ሕዝቡም በዚህ ተራራ ላይ ተባርኮ ነበር (ዘዳ 11፥29፤ 27፥12)። በሳምራውያን ቅዱሳት መጻሕፍት መሠረት፣ ሙሴ መሠዊያ እንዲሠራ የታዘዘው በጌባል ተራራ ሳይሆን በገሪዛን ተራራ ላይ ነው (ዘዳ 27፥4-6)። ሳምራውያን በ400 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ በገሪዛን ተራራ ላይ ቤተ መቅደስ ሠርተው ነበር፤ አይሁድ ግን ይህን ቤተ መቅደስ በ128 ዓ.ቅ.ክ አወደሙት። ስለዚህ እነዚህ ሁለቱ ድርጊቶች በሁለቱ ወገኖች መካከል የነበረውን አለመጣጣም አባብሰውታል።

4፥22 *ለማታውቁት ትሰግዳላችሁ፤* የሳምራውያን መጽሐፍ ቅዱስ አምስቱን የሙሴ መጻሕፍት ብቻ የያዘ ነው። እውነተኛውን አምላክ ያመልካሉ፤ ሙሉ ቃሉን አለመቀበላቸው ግን እግዚአብሔርን የሚያውቁት በጥቂቱ መሆኑን ያመለክታል። *ድነት ከአይሁድ ስለ ሆነ፤* መሲሑ ከአይሁድ ወገን መሆኑን ያመለክታል። የመጀመሪያዎቹ የቃሉ መልእክተኞችም አይሁድ ነበሩ።

4፥24 *እግዚአብሔር መንፈስ ነው...በመንፈስና በእውነት ሊሰግዱለት ይገባል፤* ትክክለኛው አምልኮ መንፈስ ከሆነው

[25]ሴትዮዋም፣ "ክርስቶስ የተባለ መሲሕ እን ደሚመጣ ዐውቃለሁ፤ እርሱ ሲመጣ ሁሉን ነገር ይነግረናል" አለችው።

[26]ኢየሱስም፣ "የማነጋግርሽ እኮ እኔ እርሱ ነኝ" ሲል ገልጦ ነገራት።

ደቀ መዛሙርቱ ተመልሰው መጡ

[27]በዚህ ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ ተመልሰው መጡ፤ ከሴት ጋር ሲነጋገር በማግኘታቸው ተደነቁ፤ ሆኖም ግን፤ "ምን ፈለግህ?" ወይም፣ "ከእርሷ ጋር የምትነጋገረው ለምንድን ነው?" ብሎ የጠየቀው ማንም አልነበረም።

[28]ሴትዮዋም እንስራዋን ትታ ወደ ከተማ ተመለሰች፤ ለሕዝቡም፣ [29]"ያደረግሁትን ሁሉ የነገረኝን ሰው ኑና እዩ፤ እርሱ ክርስቶስ[*] ይሆን እንዴ?" አለች፤ [30]እነርሱም ከከተማ ወጥተው እርሱ ወዳለበት አመሩ።

[31]በዚህ ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ፣ "ረቢ፣ እህል ቅመስ እንጂ" አሉት።

[32]እርሱ ግን፣ "እናንተ የማታውቁት፣ የም በላው ምግብ አለኝ" አላቸው።

[33]ደቀ መዛሙርቱም፣ "ሰው ምግብ አምጥ ቶለት ይሆን እንዴ?" ተባባሉ።

[34]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "የእኔ ምግብ የላከኝን ፈቃድ ማድረግና ሥራውን መፈ ጸም ነው፤ [35]እናንተ፣ 'ከአራት ወር በኋላ መከር ይደርሳል' ትሉ የለምን? እነሆ፣ አዝ መራው ለመከር እንደ ደረሰ ቀና ብላችሁ ማሳውን ተመልከቱ እላችኋለሁ። [36]አጫጁ አሁንም ቢሆን እንኳ ደመወዙን የተቀበለ ነው፤ ለዘላለም ሕይወት ይሆን ዘንድ አዝ መራውን ይሰበስባል፤ ይህም ዘሪውና አጫጁ በጋራ ደስ እንዲላቸው ነው። [37]ስለዚህ፣ 'አንዱ ይዘራል፤ ሌላውም ያጭዳል' የተባለው ምሳሌ እውነት ነው። [38]ያልደከማችሁበትን እንድታጭዱ ላክኋችሁ፤ አድካሚውን ሥራ ሌሎች ሠሩ፤ እናንተም የድካማቸውን ፍሬ ሰበሰባችሁ።"

ብዙ ሳምራውያን አመኑ

[39]ሴትዮዋ፣ "ያደረግሁትን ሁሉ ነገረኝ" ብላ ስለ መሰከረች፣ ከዚያች ከተማ ብዙ ሳምራ ውያን በእርሱ አመኑ። [40]ስለዚህ፣ ሳምራውያኑ ወደ እርሱ በመጡ ጊዜ አብሮአቸው እንዲ ቈይ አጥብቀው ለመኑት፤ እዚያም ሁለት ቀን ቈየ። [41]ከቃሉም የተነሣ ሌሎች ብዙዎች አመኑ።

[42]ሴትዮዋንም፣ "ከእንግዲህ የምናምነው አንቺ ስለ ነገርሽን ብቻ አይደለም፤ እኛ ራሳ ችን ሰምተነዋል፤ ይህ ሰው በእውነት የዓለም አዳኝ እንደ ሆነ እናውቃለን" አሏት።

ኢየሱስ የሹሙን ልጅ ፈወሰ

[43]ከሁለቱ ቀናት በኋላም ወደ ገሊላ ሄደ፤ [44]ነቢይ በገዛ አገሩ እንደማይከበር ኢየሱስ ራሱ ተናግሮ ነበርና። [45]ገሊላ እንደ ደረሰም የገሊላ ሰዎች በደስታ ተቀበሉት፤ ምክንያ ቱም፣ እነርሱም በፋሲካ በዓል ኢየሩሳሌም ስለ ነበሩና በዚያ ያደረገውን ሁሉ ስላዩ ነው።

[*]29 ወይም *መሲሕ*

4፥25 ማቴ1፥16፤ ዮሐ1፥41
4፥26 ዮሐ8፥24፤ 9፥35-37
4፥27 ቍ8
4፥29 ቍ17:18፤ ማቴ12፥23፤ ዮሐ7፥26:31
4፥31 ማቴ23፥7
4፥32 ኢዮ23፥12፤ ማቴ4፥4፤ዮሐ 6፥27
4፥34 ማቴ26፥39፤ ዮሐ19፥30
4፥35 ማቴ9፥37፤ ሉቃ10፥2
4፥36 ማቴ25፥46፤ ሮሜ1፥13
4፥37 ኢዮ31፥8፤ ሚክ6፥15
4፥39 ቍ5:29
4፥42 ሉቃ2፥11
4፥43 ቍ40
4፥44 ማቴ13፥57፤ሉቃ4፥24
4፥45 ዮሐ2፥23

ከእግዚአብሔር ባሕርይ ጋር የተያያዘ ነው፤ በዚህም ምክንያት የማምለኪያው ቦታ ወሳኝነት የለውም። በዮሐንስ ወንጌል፣ እውነት ከክርስቶስ ጋር የተሳሰረ ነው (14፥6 እና የ1፥14 ማብ ይመ)። ትክክለኛውን የክርስቲያን አምልኮ ለማስተዋልም ይህ እውነታ ዐቢይ ድርሻ አለው።

4፥25 *መሲሕ…ሁሉን ነገር ይነግረናል*፤ ይህ አነጋገርዋ፣ ሴትዮዋ ከዋናው ሐሳብ ለመሸሽ ስትል ያደረገችው የመጨረሻ ሙከራ ነበር። በእርሷ አመለካከት፣ ለእግዚአብሔር የመስገዱ ነገር ታላቅ ስለ ሆነ ጉዳዩን ማንሣት የመሲሑ ድርሻ እንጂ የእርሷ የኢየሱስ እንዳልሆነ ቈጥራለች። ሁሉንም ነገር ለመረዳት መሲሑ መምጣት ነበረበት (የ1፥25 ማብ ይመ)። ሳምራውያን የመሲሑን መምጣት ያምኑ ነበር፤ ከአምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ውጪ ሌሎቹን የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት አለ መቀበላቸው፣ ስለ መሲሑ የሚያውቁት ነገር እጅግ አነስተኛ መሆኑን ያመለ ክታል፤ መሲሑንም የሚያስቡት ይልቁን በመምህርነቱ ነበር።

4፥26 *እኔ እርሱ ነኝ*፤ ኢየሱስ ከመከሰሱ በፊት መሲሕ መሆኑን በግልጽ የተናገረው በዚህ ቦታ ላይ ብቻ ነው (ይሁን እንጂ ማር 9፥41 ይመ)። ኢየሱስ መሲሕ መሆኑን በግልጽ መናገሩ በይሁዳ የነበረውን ከመሲሑ ጋር የተያያዘ የፖለቲካ ስሜት በሰማርያ ባለመኖሩ ሳይሆን አይቀርም።

4፥27 *ተደነቁ*፤ የአይሁድ የሃይማኖት መምህራን ከሴት ጋር በአደባባይ ስለማይነጋገሩ ነበር።

4፥29 *ያደረግሁትን ሁሉ*፤ የተጋነነ አነጋገር ቢሆንም፣ በኢየሱስ ምን ያህል እንደ ተገረመች ያሳያል። *እርሱ ክርስቶስ ይሆን እንዴ?* ጥያቄዋ ጕጕቷን የሚገልጽ ቢሆንም፣ ከሰዎቹ አዎንታዊ መልስ የሚጠበቅ አልነበረም።

4፥33፤ ሴትዮዋ እንዳላስተዋለች ሁሉ (ቍ15)፣ ደቀ መዛሙርቱም አላስተዋሉም።

4፥34 *የእኔ ምግብ የላከኝን ፈቃድ ማድረግ…ነው*፤ ኢየሱስ በአባቱ ፈቃድ መሠረት እንደሚሠራና የላከውን የአባቱን ተግባር እንደሚያከናውን ዮሐንስ ብዙ ጊዜ ያመለክታል (ለምሳሌ:- 5፥30፤ 6፥38፤ 8፥26፤ 9፥4፤ 10፥37-38፤ 12፥49-50፤ 14፥31፤ 15፥10፤ 17፥4)።

4፥35 *ከአራት ወር በኋላ መከር ይደርሳል*፤ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው፤ ይኸውም 'በአንድ ቀን ጀንበር፣ አይደርስም መከር' ከሚለው አባባል ጋር ይመሳሰላል። የተዘራ እህል እንዲ ታጨድና እንዲሰበሰብ ጊዜ ቢያስፈልገውም፣ ኢየሱስ ያመለከ ታቸው 'መከር' ግን የደረሰ ነበር።

4፥36 *ደመወዙን እየተቀበለ ነው*፤ ሥራው በሙሉ ወይም በከፊል ተከናውኖ ነበር፤ ሌሎችም በትጋት እየሠሩ ነው። ደቀ መዛሙርቱ መከሩ ገና አልደረሰም ብለው ማሰብ አልነበረባቸውም። ኢየሱስ የተናገረው በመስክ ላይ ስለ ነበረው መከር ሳይሆን፣ ስለ 'ዘላለም ሕይወት አዝመራ' ነው፤ መከሩ ጊዜ ስለማይሰጥ በጥድፊያ መሥራት አስፈላጊ ነበር። *በጋራ ደስ እንዲላቸው*፤ ታማኝ በሆኑ የክርስቶስ አገልጋዮች መካከል ፉክክር የለም፤ ዘሪውም ሆነ መከር ሰብሳቢው የአዝመራው ደስታ ተካፋይ ናቸውና።

4፥37፤ 1ቆሮ 3፥6-9 ይመ።

4፥38 *ሌሎች*፤ መጥምቁ ዮሐንስንና ረዳቶቹን ሊመለከት ይችላል፤ ሐዋርያትም የገነቡት በእነርሱ ሥራ ላይ ነው። ወይም ኢየሱስ እንዲህ ማለቱ ከእነዚህ አልፎ፣ የቀደሙትን ነቢያትንና ሌሎች መንፈሳውያን ሰዎችን ሊሆን ይችላል። ያም ሆነ ይህ የኢየሱስ ፍሳጎት ሐዋርያት ዘሪዎችና መከር ሰብሳቢዎች እንዲ ሆኑ ነበር።

4፥42 *የዓለም መድኃኒት*፤ ይህ አገላለጽ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የሚገኘው በዚህ ቍጥርና በ1 ዮሐ 4፥14 ላይ ብቻ ነው፤ 1) ኢየሱስ አስተማሪ ብቻ ሳይሆን አዳኝም መሆኑን፣ 2) አዳኝ ነቱም መላውን ዓለም የሚያጠቃልል መሆኑን ያመለክታል (የዮሐ 3፥16 ማብ ይመ)።

4፥44 *ነቢይ በገዛ አገሩ እንደማይከበር*፤ ይሁን እንጂ ኢየሱስ ወደ ገሊላ ሄደ፤ ሰውን ሁሉ ለማዳን መጥቶአልና (ከ1፥29 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥45 *በደስታ ተቀበሉት*፤ የገሊላ ሰዎች የፈለጉት ታምራ ቱን ብቻ ስለ ሆነ፣ አቀባበላቸው ከእምነት የመነጨ አልነበረም፤ የተቀበሉት ሊያድናቸው የሚችለውን መሲሕ ሳይሆን፣ ታምር እየሠራ የሚያስደንቃቸውን ሰው ብቻ ነበር።

[46] ኢየሱስም ውሃውን የወይን ጠጅ ወዳደረገበት፣ በገሊላ ወደምትገኘው ወደ ቃና ዳግመኛ መጣ፤ በቅፍርናሆምም ልጁ የታመመበት አንድ የቤተ መንግሥት ሹም ነበረ፤ [47] ይህም ሰው ኢየሱስ ከይሁዳ ወደ ገሊላ መምጣቱን በሰማ ጊዜ፣ ወደ እርሱ ሄደና በሞት አፋፍ ላይ የነበረውን ልጁን መጥቶ እንዲፈውስለት ለመነው።

[48] ኢየሱስም፣ "መቼውንም እናንተ ምልክቶችንና ድንቅ ነገሮችን ካላያችሁ አታምኑም" አለው።

[49] ሹሙም፣ "ጌታዬ፤ ልጄ ከመሞቱ በፊት እባክህ ድረስልኝ" አለው።

[50] ኢየሱስም፣ "ልጅህ በሕይወት ይኖራልና ሂድ" አለው።

ሰውዬውም ኢየሱስ የተናገረውን ቃል አምኖ ሄደ፤ [51] በመንገድ ላይ እንዳለም፣ አገልጋዮቹ አግኝተውት ልጁ በሕይወት መኖሩን ነገሩት። [52] እርሱም ልጁ በስንት ሰዓት እንደ ተሻለው ሲጠይቃቸው፣ "ትኩሳቱ የለቀቀው ትናንት በሰባት ሰዓት ላይ ነው" አሉት።

[53] አባትየውም ሰዓቱ ኢየሱስ፣ "ልጅህ በሕይወት ይኖራል" ያለበት ሰዓት መሆኑን ተገነዘበ፤ እርሱና ቤተ ሰቡም ሁሉ አመኑ።

[54] ይህም፣ ኢየሱስ ከይሁዳ ወደ ገሊላ መጥቶ ያደረገው ሁለተኛው ታምራዊ ምልክት ነው።

4፥46 ዮሐ2፥1-11
4፥47 ቊ3:54
4፥48 ዳን4፥2:3፤ ዮሐ2፥11፤ሐሥ2፥43፤14፥3፤ሮሜ15፥19፤2ቆሮ12፥12፤ ዕብ2፥4
4፥53 ሐሥ11፥14
4፥54 ቊ48፤ ዮሐ 2፥11

በቤተ ሳይዳ የተደረገው ፈውስ

5 ከዚህ በኋላ የአይሁድ በዓል ነበረ፤ ኢየሱስም ወደ ኢየሩሳሌም ወጣ። [2] በኢየሩሳሌም፣ በበጎች በር አጠገብ፣ አምስት ባለ መጠለያ መመላለሻዎች የነበሯት፣ በአራማይክ ቋንቋ ቤተ ሳይዳ[*] የተባለች አንዲት መጠመቂያ አለች። [3] በእነዚህም መመላለሻዎች ውስጥ ብዙ አካለ ስንኩላን፣ ዐይነ ስውሮች፣ አንካሶችና ሽባዎች [የውሃውን መንቀሳቀስ እየተጠባበቁ፣ ይተኙ ነበር። [4] ዐልፎ ዐልፎ የጌታ መልአክ ወርዶ ውሃውን በሚያናውጥበት ጊዜ፣ ቀድሞ ወደ መጠመቂያዪቱ የገባ ካደረበት ማንኛውም በሽታ ይፈወስ ነበር።][†] [5] በዚያም ለሠላሳ ስምንት ዓመት ሕመምተኛ ሆኖ የኖረ አንድ ሰው ነበር። [6] ኢየሱስም ይህን ሰው ተኝቶ ባገኘው ጊዜ፣ ለብዙ ጊዜ በዚህ ሁኔታ እንደ ነበር ዐውቆ "ልትድን ትፈልጋለህን?" አለው።

[7] ሕመምተኛውም መልሶ፣ "ጌታዬ፣ ውሃው በሚናወጥበት ጊዜ ወደ መጠመቂያዪቱ የሚያወርደኝ ሰው የለኝም፤ ለመግባትም ስሞክር ሌላው ይቀድመኛል" አለው።

[8] ኢየሱስም፣ "ተነሥ! መተኛህን ተሸክመህ ሂድ" አለው። [9] ሰውዬውም ወዲያው ተፈወሰ፤ መተኛውንም ተሸክሞ ሄደ።

ይህም የሆነው በሰንበት ቀን ነበር። [10] አይሁድም የተፈወሰውን ሰው፣ "ሰንበት ስለ ሆነ መተኛህን እንድትሸከም ሕጉ አይፈቀድልህም" አሉት።

5፥2 ነህ3፥1፤ 12፥39፤ዮሐ19፥13: 17:20፤20፥16፤ ሐሥ21፥40፤22፥2፤ 26፥14
5፥8 ማቴ9፥5:6
5፥9 ማቴ12፥1-14፤ ዮሐ9፥14
5፥10 ቊ16፤ነህ 13፥15-22፤ኤር17፥21፤ማቴ12፥2

[*] 2 አንዳንድ ቅጆች ቤተ ዛታ ሌሎች ቅጆች ቤተ ሳይዳ ይላሉ
[†] 4 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ከቊ 3 የመጨረሻ ክፍል አንሥቶ እስከ ቊ 4 ድረስ ያለውን ክፍል አይጨምሩም

4፥46 *የቤተ መንግሥት ሹም፤* ከሄድሮስ የግቢ መኮንኖች አንዱ መሆን አለበት።

4፥48 *መቼውንም እናንተ ምልክቶችንና ድንቅ ነገሮችን ካላያችሁ አታምኑም፤* ይህን ያለው በተለይ መኮንኑን ሳይሆን፣ በአጠቃላይ የገሊላን ሰዎች ነው።

4፥50 *ልጅህ በሕይወት ይኖራል፤* የነቢይነት መልእክት ብቻ ሳይሆን፣ ኀይል ያለው ቃል ነው። ኢየሱስ ይህን ቃል ሲናገር መልካም አጋጣሚ እንደሚመጣ መተንበዩ አይደለም፤ ነገር ግን ልጁ በዚያኑ ጊዜ የተፈወሰ መሆኑን መግለጹ ነበር (ቊ 51 እና 53 ይመ)። *አምኖ ሄደ፤* የዚህ ሹም ወደ ቤቱ መመለስ፣ ኢየሱስ ልጁን እንደሚፈውስለት ማመኑን ብቻ ሳይሆን፣ ታዛዥነቱንና የእምነቱን ጥንካሬ ያሳያል።

4፥51፤ የቦታ ርቀት የጌታን የመፈወስ ኀይል አይወስነውም።

4፥53 *አመኑ፤* ከዚህ ወንጌል ዓላማ (20፥31) ጋር ያነጻጽሩ።

4፥54 *ሁለተኛው ታምራዊ ምልክት፤* በርግጥ እንደዚህ ያሉ ምልክቶች ከዚህ በፊት ነበሩ (2፥23፤ 3፥2)፤ ኢየሱስ ከይሁዳ ወደ ገሊላ ከመጣ በኋላ ግን ታምር ሲያደርግ ይህ ሁለተኛው ጊዜ በመሆኑ ነው።

5፥1 *ከዚህ በኋላ፤* ጊዜው ምን ያህል እንደሆነ አይገልጽም፤ (ከ6፥1 እና ከ7፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። *የአይሁድ በዓል፤* ምናልባት ወንድ አይሁዳዊ ሁሉ ቤተ መቅደሱ አለበት ቦታ ድረስ በመሄድ እንዲያከብራቸው ከተወሰኑት ከፋሲካ፣ ከጰንጠቆስጤ ወይም ከዳስ በዓል መካከል አንዱ ሊሆን ይችላል። በኢየሱስ የአገልግሎት ዘመን ውስጥ የነበሩትን የፋሲካ በዓላት ቊጥር ለማወቅና የጌታም አገልግሎት ለምን ያህል ዘመን እንደ ነበር ለመረዳት፣ ይህ በዓል የትኛው እንደሆነ መለየቱ ጠቃሚ ነው። ዮሐንስ ቢያንስ ሦስት የተለያዩ ፋሲካዎችን በግልጽ ይጠቅሳል፤ የመጀመሪያው በ2፥13:23 (የ2፥13 ማብ ይመ)፣ ሁለተኛው በ6፥4 ላይ ተጽፎ የሚገኘው ሲሆን፣ ሦስተኛው ብዙ ጊዜ ተጠቅሶአል (ለምሳሌ በ11፥55፤ በ12፥1)። ሦስቱን የፋሲካ በዓላት ማሳለፉ ከታወቀ፣ የኢየሱስ የአገልግሎት ዘመን ከሁለት ተኩል እስከ ሦስት ዓመት ይደርሳል ማለት ነው። በ5፥1 ላይ የተጠቀሰው በዓል አራተኛው ፋሲካ ከሆነ፣ ወይም አራተኛው ፋሲካ ማለፉን የሚያመለክት ከሆነ፣ የኢየሱስ የአገልግሎት ዘመን ከሦስት እስከ አራት ዓመት ባለው ጊዜ ውስጥ መሆኑን ያሳያል።

5፥2 *አለች፤* 'ነበረች' ሳይሆን 'አለች' የተባለበት ምክንያት ይህ መጽሐፍ በተጻፈበት ጊዜ ኩሬው ይገኝ ነበር ማለት ነው፤ ይህም ሁኔታ ዮሐንስ ወንጌሉን የጻፈው ከኢየሩሳሌም መጥፋት በፊት መሆኑን ያሳያል። ይሁን እንጂ የተጻፈበትን ዘመን በትክክል አያመለክትም። *ቤተ ሳይዳ፤* የጥንት ጽሑፎች የተለያዩ ስሞችን ይጠቅሳሉ፤ ከሙት ባሕር ጥቅልል የብራና ጽሑፎች አንዱ ግን ትክክለኛው ስም ቤተ ዛታ ነው ይላል። ቦታው በአሁኑ ጊዜ ቅድስት ሐና ቤተ ክርስቲያን አቅራቢያ (ኢየሩሳሌም) ያሉት መንታ ኩሬዎች የሚገኙበት ቦታ እንደ ሆነ ይታመናል። በአራቱ ማዕዘናት አንዳንድ ዓምዶች፣ በሁለቱ ኩሬዎች መካከል አንድ ዓምድ ሳይተከል አልቀረም።

5፥3-4፤ ቊ 3 በከፊልና ቊ 4 በጥንት ቅጂዎች ሳይሆን፣ በኋለኞች ቅጂዎች የተገኘ ነው።

5፥5 *ሕመምተኛ፤* ዮሐንስ የሕመሙን ዓይነት አልገለጸም፤ ነገር ግን የሰውነትን በድን መሆን ሊያመለክት ይችላል፤ መለስተኛ ነው ከተባለም ሽባነት ቢሆን ነው።

5፥6 *ልትድን ትፈልጋለህ?* ሰውዬው ኢየሱስን እንዲያድነው ባይጠይቀውም፣ ይህ ጥያቄ አስፈላጊ ነበር። ምክንያቱም በዚያ ጊዜ የነበረ ለማኝ ቢፈወስ በቀላሉ የሚያገኘውን ገቢ ስለሚያጣ፣ ወይም ሰውዬው የመዳን ተስፋው ስለ ተሟጠጠበት ሊሆን ይችላል።

5፥7 *ውሃው በሚናወጥበት ጊዜ፤* በሽተኛው ኢየሱስ አዳኝ ሊሆን ይችላል ብሎ ስላልገመተ ልቡን የጣለው ያድናል ተብሎ በሚታመነው ውሃ ላይ ነበር።

5፥9 *ሰውዬውም...ተፈወሰ፤* አንድ ሰው ከበሽታ ለመፈወስ አስቀድሞ በኢየሱስ ማመን ያስፈልገዋል (ለምሳሌ ማር 5፥34)። በዚህ ላይ ግን በሽተኛው ሌላው ቀርቶ ኢየሱስ ማን እንደ ሆነ እንኳ አያውቅም ነበር (ቊ 13)። ኢየሱስ ብዙውን ጊዜ የሚያድነው እምነት ያለውን ሰው ነው፤ ሆኖም የጌታ ምሕረት የእምነተ ቢስነትንም ድንበር ሲጥስ ይታያል።

5፥10 *መተኛህን እንድትሸከም ሕጉ አይፈቅድልህም፤* በሰንበት ቀን ምንም ዓይነት ሸክም እንዳይንቀሳቀስ የከለከለው

[11]እርሱ ግን፣ “ያ የፈወሰኝ ሰው፣ ‘መተኛህን ተሸክመህ ሂድ’ ብሎኛል” ሲል መለሰላቸው::
[12]እነርሱም፣ “‘መተኛህን ተሸክመህ ሂድ’ ያለህ እርሱ ማነው?” ብለው ጠየቁት::
[13]ኢየሱስ ፈቀቅ ብሎ ወደ ሕዝብ መካከል ገብቶ ስለ ነበር፣ ሰውዬው ማን እንደ ፈወሰው አላወቀም::
[14]ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ያን ሰው በቤተ መቅደስ አግኝቶ፣ “እነሆ፣ ተፈውሰሃል፤ ከእንግዲህ ግን ኀጢአት አትሥራ፤ ያለዚያ ከዚህ የባሰ ይደርስብሃል” አለው:: [15]ሰውዬውም የፈወሰው ኢየሱስ መሆኑን ሄዶ ለአይሁድ ነገራቸው::

ወልድ ሕይወትን ይሰጣል

[16]አይሁድም፣ በሰንበት ቀን እነዚህን ድርጊቶች በመፈጸሙ፣ ኢየሱስን ያሳድዱት ነበር:: [17]ኢየሱስም፣ “አባቴ እስካሁን እየሠራ ነው፤ እኔም ደግሞ እሠራለሁ” አላቸው:: [18]እንግዲህ አይሁድ፣ ኢየሱስ ሰንበትን ስለ ሻረ ብቻ ሳይሆን፣ እግዚአብሔርን አባቱ በማድረግ፣ ራሱን ከእግዚአብሔር እኩል በማድረጉ፣ ሊገድሉት አጥብቀው ይፈልጉት ነበር::
[19]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ “እውነት እላችኋለሁ፤ አብ ሲሠራ ያየውን ብቻ እንጂ ወልድ ከራሱ ምንም ሊያደርግ አይችልም፤ አብ የሚያደርገውን ሁሉ ወልድ ደግሞ ያደርጋልና፤ [20]አብ ወልድን ስለሚወድ የሚያደርገውን ሁሉ ያሳየዋል፤ ትደነቁም ዘንድ ከእነዚህም የሚበልጥ ነገር ያሳየዋል:: [21]ምክንያቱም አብ ሙታንን እንደሚያስነሣ፣ ሕይወትንም እንደሚሰጥ፣ ወልድም ደግሞ ለሚፈቅደው ሁሉ ሕይወትን ይሰጣል:: [22]አብ በማንም ላይ አይፈርድም፤ ነገር ግን ፍርድን ሁሉ ለወልድ አሳልፎ ሰጥቶታል፤ [23]ይኸውም፣ ሁሉ አብን እንደሚያከብሩ ወልድን ያከብሩት ዘንድ ነው፤ ወልድን የማያከብር፣ የላከውን አብንም አያከብርም::
[24]“እውነት እላችኋለሁ፤ ቃሌን የሚሰማ፣ በላከኝም የሚያምን የዘላለም ሕይወት አለው፤ ከሞት ወደ ሕይወት ተሻገረ እንጂ ወደ ፍርድ አይመጣም:: [25]እውነት እላችኋለሁ፤ ሙታን የእግዚአብሔርን ልጅ ድምፅ የሚሰሙበት ጊዜ ይመጣል፤ አሁንም መጥቶአል፤ የሚሰሙትም በሕይወት ይኖራሉ:: [26]አብ በራሱ ሕይወት እንዳለው ሁሉ፣ ወልድም በራሱ ሕይወት እንዲኖረው ሰጥቶታልና፤ [27]ወልድ የሰው ልጅ ስለ ሆነም እንዲፈርድ ሥልጣን ሰጥቶታል::
[28]“በዚህ አትደነቁ፤ መቃብር ውስጥ ያሉ ሁሉ ድምፁን የሚሰሙበት ጊዜ ይመጣል፤ [29]መልካም የሠሩ ለሕይወት ትንሣኤ፣ ክፉ የሠሩ ለፍርድ ትንሣኤ ይወጣሉ:: [30]እኔ ብቻዬን ከራሴ ምንም ማድረግ አልችልም፤

5፥14 ማር2፥5፤ ዮሐ8፥11
5፥15 ዮሐ1፥19
5፥17 ሉቃ2፥49፤ ዮሐ9፥4፤14፥10
5፥18 ማቴ12፥14፤ ዮሐ10፥30፡33፤19፥7
5፥19 ቍ30፤ ዮሐ 14፥24
5፥20 ዮሐ3፥35፤ 14፥12
5፥21 ዮሐ11፥25 ሮሜ4፥17፤8፥11፤ 2ቆሮ1፥9፤ዕብ11፥19
5፥22 ቍ27፤ ዘፍ18፥25፤ሐዋ11፥27፤ ዮሐ9፥39፤ ሐሥ10፥42
5፥23 ሉቃ10፥16፤ 1ዮሐ2፥23
5፥24 ማቴ10፥40፤ 25፥46፤ዮሐ3፥15፡17 13፥18፤1ዮሐ3፥14
5፥25 ዮሐ4፥23፤ 8፥43፡47፤16፥32
5፥26 ዘዳ30፥20፤ ኢዮ10፥12፤33፥4፤ መዝ36፥9፤ዮሐ1፥4
5፥27 ቍ22
5፥28 ዮሐ4፥21፤ 16፥2
5፥29 ማቴ25፥46
5፥30 ቍ19፤ማቴ 26፥39፤ኢሳ28፥6፤ ዮሐ8፥16

የሙሴ ሕግ ሳይሆን፣ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው የአይሁድ የሕግ አተረጓጐም ነው:: ሰንበትን በመጠበቅ ረገድ ጥብቅ ሕግ አላቸው፤ ይሁን እንጂ የአሪት ሕግ መምህራን ደንቡን እንዳመቻቸው የሚጠመዝዙበትም መንገድ ነበራቸው (ከማቴ 23፥4 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥12 *ያለህ እርሱ ማነው?* አይሁድ በሰንበት የተጠከናወነውን ድርጊት የሚከለክለውን የእግዚአብሔርን ሕግ ሥልጣን፣ ድርጊቱን ከፈቀደው ‘ተራ ሰው’ ከሚሉት ከኢየሱስ ጋር ያነጻጽሩ ነበር::

5፥14 *ከዚህ የባሰ፤* በኀጢአት ምክንያት የሚደርሰው ዘላለማዊ ቅጣት ከማንኛውም ዓይነት ሕመም እጅግ የከፋ ነው::

5፥16 *በመፈጸሙ፤* ይህ የሚያሳየው ተደጋጋሚ ተግባር መሆኑን ነው፤ አይሁድም ይህንኑ ያስተዋሉ ይመስላል:: *ያሳድዱት ነበር፤* ዮሐንስ እዚህ ላይ የሚያመለክተው፣ ኢየሱስ እንዲህ ያሉትን ታምራት ቢያደርግም፣ የአይሁድ ሃይማኖት መሪዎች አጥብቀው መቃወም መጀመራቸውን ነው::

5፥17 *አባቴ እስካሁን እየሰራ ነው፤* ኢየሱስ ለሚያከናውነው ተግባር ማረጋገጫ አድርጎ የሚያቀርበው ከአባቱ ጋር ያለውን የጠበቀ ግንኙነት ነው:: አይሁድ በዘልማድ እግዚአብሔርን ‘አባታችን’ ወይም በጸሎት ጊዜ ‘በሰማይ የምትኖር አባታችን ሆይ’ ቢሉም፣ በቅርበት ደረጃ ‘አባቴ’ ለማለት አይደፍሩም:: ኢየሱስ ሰንበት እንዴት መከበር እንዳለበት በተግባር በማሳየት አስተምሯል፤ እግዚአብሔር ቸር ተግባሩን በሰንበት ቀን መፈጸምን አላቋረጠም፤ ኢየሱስም ያደረገው ይህንኑ ነበር::

5፥18 *እግዚአብሔርን አባቱ፤* ልዩ የሆነውን የአባትና የልጅን ግንኙነት ያመለክታል፤ አይሁድ እግዚአብሔር፣ ‘የሁሉም አባት ነው’ የሚለውን ሐሳብ አልተቃወሙም:: ነገር ግን ኢየሱስ ከሌላው ጋር ሳይቈጠር በተለየ ግንኙነት ‘አባቴ ነው’ የሚለውንና ከዚህም አገላለጽ የተነሣ ኢየሱስን ከአብ ጋር እኩል የሚያደርገውን መሠረተ ሐሳብ በጥብቅ ይቃወማሉ::

5፥19 *አይችልም፤* ዘመን ከመቈጠሩ በፊትም ሆነ በኋላ፣ ወልድ ከአብ ተለይቶ አንድም ነገር በግሉ አላደረገም፤ አያደርግምም::

5፥20 *አብ ወልድን ስለሚወድ፤* ስለዚህም አብ ዕቅዱንና ዓላማውን ለወልድ/አሳየው፤ ወልድም ትእዛዙን ፈጸመ:: *ከእነዚህም የሚበልጥ፤* በወልድ ሥልጣን የሚፈጸመውን ትንሣኤ ሙታንንና ፍርድን ያመለክታል (ከቍ 21-30 ይመ)::

5፥21 *አብ ሙታንን እንደሚያስነሣ* አይሁድ ስለ ሙታን ትንሣኤ ያላቸው እምነት ጽኑ ነበር፤ እንዲህ ያለውንም ሥልጣን ለማንም አልሰጠም ብለው ያምናሉ:: ተቃዋሚ የሆኑት አይሁድ ለአብ ብቻ የተሰጠ ነው ብለው የሚያምኑትን ይህን ሥልጣን፣ ኢየሱስ ‘የእኔም ሥልጣን ነው’ ማለቱን ሊቀበሉ አልቻሉም:: *ወልድም...ሕይወትን ይሰጣል፤* በዚህ ምድር ላይ አሁኑኑ የተትረፈረፈ ሕይወት መኖሩን ያመለክታል፤ ምናልባትም የሙታንን ትንሣኤ ሊያመለክት ይችላል (11፥25-26 ይመ)::

5፥22 *ፍርድን ሁሉ ለወልድ አሳልፎ ሰጥቶታል፤* አይሁድ የዓለም ፈራጅ አብ ብቻ ነው ብለው ስለሚያምኑ፣ ይህ ትምህርት ኑፋቄ መስሎ ታይቷቸዋል::

5፥24 *በላከኝም የሚያምን የዘላለም ሕይወት አለው፤* እምነትና ሕይወት የተያያዙ ናቸው (ከ20፥31 ጋር ያነጻጽሩ):: *የዘላለም ሕይወት አለው፤* አለኝታነቱ ከአሁን ጀምሮ የሚገኝ ነው (የ3፥15 ማብ ይመ):: *ተሻገረ፤* ቊራጥ እርምጃ በመውሰዱ ከእንግዲህ ወዲህ አማኝ የሙታን ወገን አይደለም::

5፥25 *ይመጣል፤ አሁንም መጥቶአል፤* ተጠቃሽነቱ ወደ ፊት እውን ለሚሆነው የሙታን ትንሣኤ ብቻ ሳይሆን፣ ክርስቶስ አሁንም በምድር ላይ ሕይወትን እንደሚሰጥ ያሳያል፤ በመንፈስ ሙታን የሆኑትም እርሱን ሲሰሙ ሕይወት ያገኛሉ::

5፥26 *በራሱ ሕይወት እንዳለው፤* ይህ አባባል ግልጽ ሊሆን የሚችለው ከብሉይ ኪዳን አንጻር ሲታይ ነው፤ ምክንያቱም ሕይወት የአብ ስጦታ እንደ ሆነ ተገልጿል (ዘዳ 30፥20፤ ኢዮ 10፥12፤ 33፥4፤ መዝ 16፥11፤ 27፥1፤ 36፥9):: የአብ ሕይወት የወልድም ነው (ከ1ዮሐ 5፥11 ጋር በማነጻጸር፣ ሕይወት ለሰዎችም የተሰጠ መሆኑን ያስተውሉ)::

5፥27 *የሰው ልጅ፤* የ1፥51 ማብ ይመ:: በብሉይ ኪዳን የመሲሑ ምልክቶች አንዱ ‘ልጅ’ መሆኑ ነው:: *እንዲፈርድ ሥልጣን፤* ለወልድ፣ ከአብ የተሰጠ ሥልጣን ነው::

5፥28-29፤ የሙታን ትንሣኤ ወደ ፊት መኖሩን የሚያሳዩ ጥቅሶች ናቸው::

5፥29 *መልካም የሠሩ...ክፉ የሠሩ...ይወጣሉ፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ተጽፎ እንደሚገኘው ‘ፍርድ’ የሚለው ሐሳብ ሁልጊዜ የሚታየው ከሥራ አንጻር ነው፤ ድነት የሚሰጠው ግን የእግዚአብሔርን ስጦታ በእምነት ለሚቀበሉ ሁሉ ነው (ከቍ 24 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥30 *እኔ...ከራሴ ምንም ማድረግ አልችልም፤* ኢየሱስ በአባቱ ፈቃድ እንደሚሠራ አበክሮ ያሳያል (የቍ 19 ማብ ይመ)::

የምፈርደው የምሰማውን ብቻ ነው፤ የላከኝን እንጂ የራሴን ፈቃድ ስለማልሻም ፍርዴ ትክክል ነው።

ስለ ኢየሱስ የሚናገሩ ምስክርነቶች

31“እኔ ስለ ራሴ ብመሰክር፣ ምስክርነቴ ተቀባይነት አይኖረውም። 32ስለ እኔ የሚመሰክር ሌላ አለ፤ እርሱ ስለ እኔ የሚሰጠውም ምስክርነት እውነት እንደ ሆነ ዐውቃለሁ።

33“ወደ ዮሐንስ ልካችሁ ነበር፤ እርሱም ስለ እውነት መስክሮአል፤ 34እኔ የሰው ምስክርነት የምቀበል አይደለሁም፤ ይህን የምናገረው ግን እናንተ እንድትድኑ ነው። 35ዮሐንስ እየነደደ ብርሃን የሚሰጥ መብራት ነበረ፤ እናንተም ለጥቂት ጊዜ በብርሃኑ ደስ ልትሰኙ ወደዳችሁ።

36“እኔ ግን ከዮሐንስ ምስክርነት የላቀ ምስክር አለኝ፤ እንድፈጽመው አብ የሰጠኝ፣ እኔም የምሠራው ሥራ አብ እንደ ላከኝ ይመሰክራል። 37የላከኝ አብ ራሱ ስለ እኔ መስክሮአል፤ እናንተም ከቶ ድምፁን አልሰማችሁም፤ መልኩንም አላያችሁም፤ 38የላከውንም ስላላመናችሁ ቃሉ በእናንተ አይኖርም። 39በእነርሱ የዘላለም ሕይወትን የምታገኙ እየመሰላችሁ፣ መጻሕፍትን ትመረምራላችሁ፤[*] እነዚሁ መጻሕፍት ስለ እኔ የሚመሰክሩ ናቸው፤ 40እናንተ ግን፣ ሕይወት እንዲኖራችሁ ወደ እኔ መምጣት አትፈልጉም።

5+31 ዮሐ8+14
5+32 ቍ37፤ ዮሐ 8+18
5+33 ዮሐ1+7
5+34 ሐሥ16+30:31፤ኤፌ2+8፤ ቲቶ3+5፤1ዮሐ5+9
5+35 ዳን12+3፤ 2ጴጥ1+19
5+36 ዮሐ3+17፤ 14+11፤15+24፤ 1ዮሐ 5+9
5+37 ዘዳ4+12፤ ዮሐ1+18፤8+18፤ 1ጢሞ1+17
5+38 ኢሳ26+10፤ ዮሐ3+17፤1ዮሐ 1+10፤2+14
5+39 ማቴ25+46፤ ሉቃ 24+27:44፤ ሮሜ 2+17:18፤ ሐሥ13+27
5+40 ዮሐ6+44
5+41 ቍ44
5+44 ሮሜ2+29
5+45 ዮሐ9+28፤ ሮሜ2+17
5+46 ዘፍ3+15፤ ሉቃ24+27:44፤ ሐሥ26+22
5+47 ሉቃ16+29:31
6+2 ዮሐ2+11
6+3 ቍ15
6+4 ዮሐ11+55

41“እኔ ከሰው ክብር አልቀበልም፤ 42ነገር ግን እናንተን ዐውቃችኋለሁ፤ የእግዚአብሔርም ፍቅር በልባችሁ እንደሌለ ዐውቃለሁ።

43እኔ በአባቴ ስም መጥቼ አልተቀበላችሁኝም፤ ሌላው በራሱ ስም ቢመጣ ግን ትቀበሉታላችሁ። 44እናንተ እርስ በርሳችሁ ክብር የምትሰጣጡ፣ ነገር ግን ከአንዱ አምላክ[†] የሚመጣውን ክብር የማትፈልጉ ከሆነ፣ እንዴት ልታምኑ ትችላላችሁ?

45“ከሳሻችሁ ተስፋ የጣላችሁበት ሙሴ እንጂ፣ እኔ በአብ ፊት የምከሳችሁ አይደለሁም፤ 46ሙሴን ብታምኑ ኖሮ፣ እኔን ባመናችሁ ነበር፤ ምክንያቱም እርሱ የጻፈው ስለ እኔ ነው። 47እርሱ የጻፈውን ካላመናችሁ፣ እኔ የምናገረውን እንዴት ታምናላችሁ?”

ኢየሱስ አምስት ሺህ ሕዝብ መገበ

6+1-13 ተጓ ምብ - ማቴ 14+13-21፤ ማር 6+32-44፤ ሉቃ 9+10-17

6 ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ጥብርያዶስ የተባለውን የገሊላ ባሕር ተሻግሮ ራቅ ወዳለው የባሕሩ ዳርቻ ሄደ። 2ብዙ ሰዎችም በሽተኞችን በመፈወስ ያደረጋቸውን ታምራዊ ምልክቶች ስላዩ ተከተሉት። 3ከዚያም ኢየሱስ ወደ ተራራ ወጥቶ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ተቀመጠ። 4የአይሁድ የፋሲካ በዓልም ተቃርቦ ነበር።

[*]39 ወይም *መጻሕፍትን መርምሩ*
[†]44 አንዳንድ የጥንት ቅጆች

ከአብ በሰማው ብቻ ስለሚፈርድ፣ ፍርዱ አይዛነፍም።

5+31-47፤ ይህ ክፍል የመጥምቁ ዮሐንስን (ቍ 33)፣ የኢየሱስን *ሥራዎች* (ቍ 36)፣ የእግዚአብሔር አብን (ቍ 37)፣ የቅዱሳት *መጻሕፍትን* (ቍ39)፣ የሙሴን (ቍ 46) ምስክርነት *ያረጋግጣል* (የ1+7 ማብ ይመ)።

5+31፤ ኢየሱስ ስለ ራሱ የሰጠው ምስክርነት እግዚአብሔር ስለ እርሱ በገለጠው መንገድ ሁሉ መደገፍ አለበት፤ ይህ ባይሆን ኖሮ ምስክርነቱ ተቀባይነት ባላገኘ ነበር።

5+32 *ሌላ፤* አብን ያመለክታል፤ አይሁድ ግን ይህን ምስክርነት ሳይቀበሉት ይችላሉ። አንዳንዶች ደግሞ ቃሉ የሚያመለክተው መጥምቁ ዮሐንስን ነው ይላሉ።

5+33 *ወደ ዮሐንስ ልካችሁ ነበር፤* ከአይሁድ መሪዎች ወደ መጥምቁ ዮሐንስ የተላኩትን መልእክተኞች የሚያመለክት ነው (1+19)። *መስክሮአል፤* ከአብ ምስክርነት ጋር ባይስተካከልም የዮሐንስ ምስክርነት አስፈላጊ ነበር። አይሁድ የዮሐንስን ምስክርነት ቢያምኑ ኖሮ፣ በክርስቶስ አምነው በዳኑ ነበር።

5+35 *ዮሐንስ...ነበር፤* በኀላፊ ጊዜ መጠቀሱ፣ ዮሐንስ መሞቱን ወይም መታሰሩን ያመለክታል፤ የዮሐንስም ብርሃንነት ዘላለማዊ እንዳልሆነ ያሳያል፤ ይሁን እንጂ ዮሐንስ ተልእኮውን ተወጥቷል። *እየነደደ ብርሃን የሚሰጥ፤* ዮሐንስ በብዙ መከራ ውስጥ በማለፍ ብርሃን ይሰጥ እንደ ነበር ያሳያል። *ለጥቂት ጊዜ፤* የአይሁድ መሪዎች የዮሐንስን ምስክርነት አላስተዋሉም፤ ላቀረበው ጥሪ ያደረጉት ምላሽ ቢኖር ጊዜያዊና የይምሰል ነበር።

5+36 *ሥራ፤* የኢየሱስ ታምራት፣ ማንነቱንና መለኮታዊ ተልእኮውን ይመሰክራሉ (10+25)።

5+37 *አብ ራሱ...መስክሮአል...ድምፁን፤* ምናልባት በቅዱሳት መጻሕፍት አማካይነት የሚሰማውን የእግዚአብሔርን ድምፅ ሊሆን ይችላል (ቍ 33-39)። ኢየሱስ ሲጠመቅ፣ የአብ ድምፅ ተሰምቷል (ማቴ 3+17)። *መልኩንም አላያችሁም፤* የኢየሱስን ማንነት ባለማስተዋላቸው መንፈሳዊ ዐይናቸው ማየት እንደ ተሳነው ለማመልከት ሊሆን ይችላል።

5+38 *ስላላመናችሁ፤* አይሁድ በኢየሱስ አለማመናቸው፣ እግዚአብሔር የተናገረውን እንዳላስተዋሉ ያሳያል።

5+39 *ትመረምራላችሁ፤* የአይሁድ መሪዎች ቅዱሳት መጻሕፍትን የሚያጠኑት ዝርዝር ጉዳይ ውስጥ ገብተው ነበር (የማቴ 5+18-21 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ መጻሕፍቱ ከሁሉም አብልጠው የመሰከሩለትን አላወቁትም።

5+41 *ከሰው ክብር፤* ኢየሱስ የሰውን ምስክርነት እንዳልተቀበለ ሁሉ (ቍ 34)፣ ከሰው የሚመጣውንም ምስጋና አልተቀበለም።

5+42 *የእግዚአብሔርም ፍቅር፤* የእግዚአብሔር ፍቅር ለእነርሱ፣ ወይም የእነርሱ ፍቅር ለእግዚአብሔር ማለት ሊሆን ይችላል። ምናልባትም ሁለተኛው ሳይሆን አይቀርም፤ በመሠረቱ ሰዎች ለእግዚአብሔር ፍቅር የሚኖራቸው፣ ቀድሞውኑ እግዚአብሔር ስለ ወደዳቸው ነው (1ዮሐ 4+19)።

5+43-44፤ አይሁድ በሚያደርጉት ነገር ከሰው ክብርን ይጠብቃሉ፤ ለራስ ፍላጎትና ከሰው ለሚመጣ ምስጋና ያላቸው ጕጕት፣ ከእግዚአብሔር ዘንድ የመጣውን እንዳልተቀበሉና በዚህም ምክንያት የእግዚአብሔርን ክብር እንዳላገኙ ያሳያል።

5+45 *ከሳሻችሁ ...ሙሴ እንጂ፤* አይሁድ ሕግን ካመጣላቸው ከሙሴ ጋር ባላቸው ቅርበት ስለሚኵራሩ፣ በእግዚአብሔር ፊት ሙሴ ራሱ እንደሚከሳቸው ኢየሱስ መናገሩ ያልጠበቁት ዱብ ዕዳ ነበር።

5+46 *የጻፈው ስለ እኔ ነው፤* የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በትክክል ከተነበቡ ወደ ክርስቶስ እንደሚያመለክቱ የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች ያረጋግጣሉ (ከሉቃ 24+25-27፡ 44 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ኢየሱስም የሙሴ መጻሕፍት (ለምሳሌ የዘፍ 49+10፤ የዘፀ 12+21፤ የዘሌ 16+5፤ የዘኍ 24+17፤ የዘዳ 18+15) ወደ እርሱ እንደሚያመለክቱ በግልጽ ተናግሯል።

5+47 *እርሱ የጻፈውን፤* አምስቱን የኦሪት መጻሕፍት (ዘፍ-ዘዳ) ሙሴ መጻፉን ኢየሱስ ተናግሯል።

6+1-15፤ ከትንሣኤ ሌላ በአራቱም ወንጌሎች ተጽፎ የሚገኘው አንዱ ታምር፣ ኢየሱስ 5000 ሰዎችን መመገቡ ነው። ኢየሱስ የሰዎችን ፍላጎት የሚያረካ መሆኑን ከማሳየቱም በላይ፣ ራሱ የሕይወት እንጀራ ለመሆኑ ይህ ታምር ምስክር ነው (ቍ 35)።

6+1 *ከዚህ በኋላ፤* 5+1 እና ማብ ይመ። *ጥብርያዶስ... ባሕር፤* ምናልባት በሮም ገዥዎች የሚታወቅበት ስም ሲሆን፣ ስሙ የተገኘው በንጉሡ ነገሥቱ ስም ከተሰየመችው ከጥብርያዶስ ከተማ ነው፤ በአካባቢውም የሚጠራው የገሊላ ባሕር ተብሎ ነበር፤ ከዚህ ቀደም ግን ጌንሳሬጥ ይባል ነበር። ከተማዋ በ20 ዓመተ ምሕረት አካባቢ ብትቈረቈርም፣ በኢየሱስ የአገልግሎት ዘመን ጠቀሜታዋ ጕልህ አልነበረም።

6+2 *ታምራዊ ምልክቶች፤* የ2+11 ማብ ይመ።

6+4 *ፋሲካ፤* የ2+13 ማብ ይመ።

[5]ኢየሱስም ቀና ብሎ ሲመለከት ብዙ ሕዝብ ወደ እርሱ ሲመጣ አየ፤ ፊልጶስንም፣ "እነዚህ ሰዎች እንዲበሉ እንጀራ ከየት እንግዛ?" አለው። [6]ይህን የጠየቀው ሊፈትነው እንጂ ራሱ ሊያደርግ ያሰበውን ያውቅ ነበር።

[7]ፊልጶስም፣ "እያንዳንዱ ሰው ትንሽ ትንሽ እንዲቃመስ ለማድረግ፣ የሁለት መቶ ዲናር[ገ] እንጀራ እንኳ አይበቃም" ሲል መለሰ።

[8]ከደቀ መዛሙርቱ አንዱ፣ የስምዖን ጴጥሮስ ወንድም እንድርያስም፣ እንዲህ አለ፤ [9]"አምስት ትንንሽ የገብስ እንጀራና ሁለት ትንንሽ ዓሣ የያዘ አንድ ልጅ እዚህ አለ፤ ይህ ግን ለዚህ ሁሉ ሕዝብ እንዴት ይዳረሳል?"።

[10]ኢየሱስም፣ "ሰዎቹ እንዲቀመጡ አድርጉ" አለ። በዚያ ቦታ ብዙ ሣር ነበረ፤ አምስት ሺህ ያህል ወንዶችም ተቀመጡ። [11]ኢየሱስ አምስቱን እንጀራ አንሥቶ አመሰገነ፤ ለተቀመጡትም የሚፈልጉትን ያህል ዐደለ፤ ዓሣውንም እንዲሁ።

[12]ሁሉም በልተው ከጠገቡ በኋላ፣ ደቀ መዛሙርቱን፣ "ከተረፈው ቍርስራሽ ምንም እንዳይባክን ሰብስቡ" አላቸው። [13]እነርሱም፣ ከተበላው አምስት የገብስ እንጀራ የተረፈውን ቍርስራሽ ሰብስበው ዐሥራ ሁለት መሶብ ሞሉ።

6+5 ዮሐ1+43
6+8 ዮሐ1+40
6+9 2ነገ4+43
6+11 ቍ23፤ ማቴ 14+19
6+14 ዘዳ18+15: 18፤ማቴ11+3፤ 21+11፤ዮሐ2+11
6+15 ማቴ14+23፤ ማር6+46፤ ዮሐ18+36
6+19 ኢዮ9+8
6+20 ማቴ14+27
6+22 ቍ2:15-21
6+23 ቍ1:11

[14]ሰዎቹም ኢየሱስ ያደረገውን ታምራዊ ምልክት ካዩ በኋላ፣ "ወደ ዓለም የሚመጣው ነቢይ በእርግጥ ይህ ነው" አሉ። [15]ኢየሱስም ሰዎቹ መጥተው በግድ ሊያነግሡት እንዳሰቡ ዐውቆ እንደ ገና ብቻውን ወደ ተራራ ገለል አለ።

ኢየሱስ በውሃ ላይ እየተራመደ ሄደ

6+16-21 ተጓ ምብ - ማቴ 14+22-33፤ ማር 6+47-51

[16]በመሸም ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ ወደ ባሕር ወረዱ፤ [17]በጀልባውም ተሳፍረው ወደ ቅፍርናሆም ለመሻገር ተነሡ። ጊዜው መሽቶ ነበር፤ ኢየሱስም ወደ እነርሱ ገና አልመጣም ነበር። [18]ኀይለኛ ነፋስ ይነፍስ ስለ ነበር ባሕሩ ተናወጠ። [19]አምስት ወይም ስድስት ኪሎ ሜትር[ሠ] ያህል እንደ ቀዘፉ፣ ኢየሱስ በውሃ ላይ እየተራመደ ወደ ጀልባዋ ሲመጣ አይተው ደነገጡ።

[20]እርሱ ግን፣ "እኔ ነኝ፤ አትፍሩ" አላቸው። [21]እነርሱም እንዲሳፈር ፈለጉ፤ ጀልባዋም ወዲያውኑ ወደሚሄዱበት ዳርቻ ደረሰች።

[22]በማግሥቱ በባሕሩ ማዶ የቀሩት ሰዎች በዚያ አንዲት ጀልባ ብቻ እንደ ነበረች ተረዱ፤ ኢየሱስ እንዳልተሳፈረና ደቀ መዛሙርቱ ብቻቸውን እንደ ሄዱም ዐወቁ። [23]ከዚያም በኋላ፣ ሌሎች ጀልባዎች ከጥብርያዶስ፣

[ገ]7 *ወይም የስምንት ወር ደመወዝ*

[ሠ]19 በግሪኩ *ሃያ አምስት ወይም ሠላሳ ምዕራፍ ቀዘፉ* ይላል

6+5 *ፊልጶስ፤* የመጣው ከቤተ ሳይዳ አቅራቢያ ስለ ሆነ (1+44)፣ እርሱን መጠየቅ ተገቢ ነበር።

6+9 *የገብስ እንጀራ፤* በቀላል ዋጋ የሚገኝ የድኻ ምግብ ነበር።

6+10 *አምስት ሺህ ያህል፤* የወንዶቹ ቍጥር ብቻ ነው፤ የሴቶቹና የልጆቹ ቍጥር አልተጠቀሰም (ማቴ 14+21)።

6+12 *ቍርስራሽ...ሰብስቡ፤* የማር 6+43 ማብ ይመ።

6+13 *የተረፋቸውን...አሥራ ሁለት መሶብ ሞሉ፤* በልተው ከጠገቡ በኋላ የተረፈ ምግብ ማለት ነው።

6+14 *ምልክት፤* ወደ ኢየሱስና እርሱ ወደሚሰጠው የዘላለም ሕይወት (ቍ 27) ያመለክታል፤ እነርሱ ግን በዘዳ 18+15 ላይ እንደ ተጠቀሰው እንደ ሙሴ ያለ ነቢይ ብቻ መሰላቸው (1+21 እና ማብ ይመ)። እግዚአብሔር በምድረ በዳ ውስጥ በሙሴ አማካይነት ለሕዝቡ ምግብና ውሃ ሰጥቷቸው ነበር፤ በኢየሱስ ዘመን የነበሩት አይሁድም የሚመጣው ነቢይ ከሙሴ የበለጠ ያደርጋል ብለው አልገመቱም ነበር።

6+15 *በግድ ሊያነግሡት፤* በዓለም ወግ መሠረት ንጉሥ መሆን፣ የሰይጣን ፈተና ነው በማለት ኢየሱስ አልተቀበለውም (ማቴ 4+8-10፤ የዮሐ 18+36 ማብ ይመ)።

6+19 *አምስት ወይም ስድስት ኪሎ ሜትር ያህል፤* ማርቆስ 'በባሕር መካከል ነበሩ' ይላል (ማር 6+47)። *ደነገጡ፤* ምትሐት መስሏቸው ነበር (ማቴ 14+26)።

6+21 *ወዲያውኑ ወደሚሄዱበት ዳርቻ ደረሰች፤* አንዳንዶች ይህም ራሱ ሌላ ታምር ነው ይላሉ። ያም ሆነ ይህ ጀልባዋ በደህና የደረሰችው በኢየሱስ ኀይል መሆኑ የሚታወቅ ነው።

6+22-24፤ ሕዝቡ፣ ኢየሱስ የት እንደ ደረሰ በግልጽ

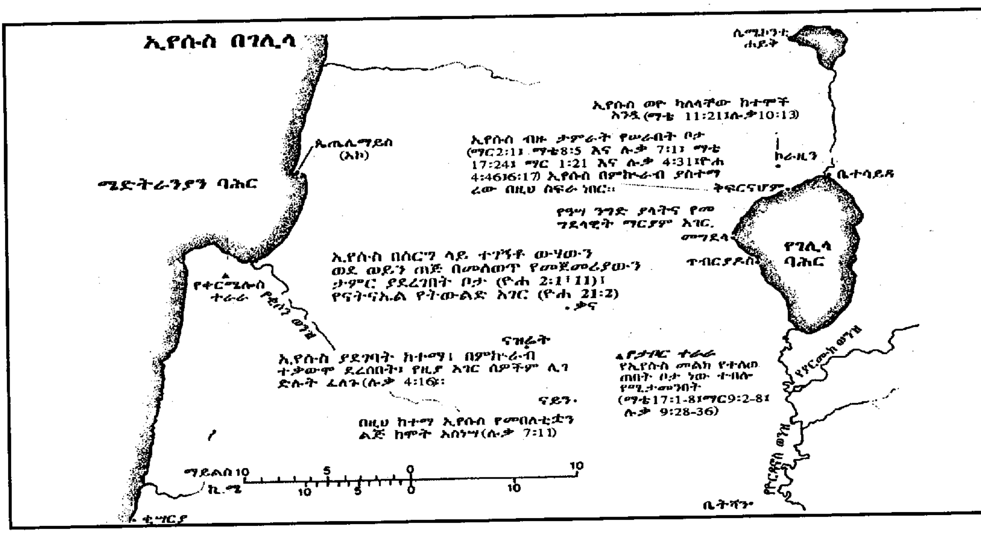

ሕዝቡ ጌታ የባረከውን እንጀራ ወደ በላበት ስፍራ መጡ፡፡ [24]ሰዎቹም፣ ኢየሱስ ወይም ደቀ መዛሙርቱ በዚያ አለመኖራቸውን እንዳወቁ፣ ኢየሱስን ፍለጋ በጀልባዎቹ ወደ ቅፍርናሆም ሄዱ፡፡

ኢየሱስ የሕይወት እንጀራ

[25]ከባሕሩ ማዶ ባገኙትም ጊዜ፣ "ረቢ፤ መቼ ወደዚህ መጣህ?" አሉት፡፡

[26]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ የምትፈልጉኝ እንጀራ ስለ በላችሁና ስለ ጠገባችሁ እንጂ፣ ታምራዊ ምልክቶችን ስላያችሁ አይደለም፡፡ [27]ለሚጠፋ እንጀራ አትሥሩ፤ ነገር ግን የሰው ልጅ ለሚሰጣችሁ ለዘላለም ሕይወት ለሚኖር ምግብ ሥሩ፤ ለዚህም እግዚአብሔር አብ ማረጋገጫ ማኅተሙን በእርሱ ላይ አትሞአልና፡፡"

[28]እነርሱም፣ "ታዲያ የእግዚአብሔርን ሥራ ለመሥራት ምን ማድረግ አለብን?" አሉት፡፡

[29]ኢየሱስም፣ "እርሱ በላከው ታምኑ ዘንድ፣ ይህ የእግዚአብሔር ሥራ ነው" ሲል መለሰላቸው፡፡

[30]ስለዚህ እንዲህ ብለው ጠየቁት፤ "አይተን እንድናምንህ ምን ታምራዊ ምልክት ታደርጋለህ? ምንስ ትሠራለህ? [31]'ይበሉ ዘንድ ከሰማይ እንጀራን ሰጣቸው' ተብሎ እንደ ተጻፈ፣ አባቶቻችን በምድረ በዳ መና በሉ፡፡"

[32]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ ከሰማይ እንጀራ የሰጣችሁ ሙሴ አይደለም፤ እውነተኛውን እንጀራ ከሰማይ የሚሰጣችሁ ግን አባቴ ነው፤

[33]የእግዚአብሔር እንጀራ እርሱ ከሰማይ የሚወርድ፣ ለዓለምም ሕይወትን የሚሰጥ ነውና፡፡"

[34]እነርሱም፣ "ጌታ፣ እንግዲያውስ ይህን እንጀራ ሁልጊዜ ስጠን" አሉት፡፡

[35]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "የሕይወት እንጀራ እኔ ነኝ፤ ወደ እኔ የሚመጣ ከቶ አይራብም፤ በእኔም የሚያምን ፈጽሞ አይጠማም፡፡ [36]ነገር ግን እንደ ነገርኋችሁ፣ አይታችሁኝም እንኳ አታምኑም፡፡ [37]አብ የሚሰጠኝ ሁሉ ወደ እኔ ይመጣል፤ ወደ እኔ የሚመጣውንም ከቶ ወደ ውጭ አላወጣውም፤ [38]ከሰማይ የወረድሁት የራሴን ፈቃድ ለማድረግ ሳይሆን፣ የላከኝን የእርሱን ፈቃድ ለመፈጸም ነውና፤ [39]የላከኝም ፈቃድ፣ ከሰጠኝ ሁሉ አንድ እንኳ ሳይጠፋብኝ በመጨረሻው ቀን እንዳስነሣ ነው፡፡ [40]የአባቴ ፈቃድ ወልድን አይቶ በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው ነው፤ እኔም በመጨረሻው ቀን አስነሣዋለሁ፡፡"

[41]አይሁድም፣ "ከሰማይ የወረደ እንጀራ እኔ ነኝ" በማለቱ ያጒረመርሙበት ጀመር፡፡ [42]ደግሞም፣ "ይህ አባቱንና እናቱን የምናውቃቸው፣ የዮሴፍ ልጅ ኢየሱስ አይደለምን? ታዲያ አሁን እንዴት፣ 'ከሰማይ ወረድሁ ይላል' " አሉ፡፡

[43]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "እርስ በርሳችሁ አታጒረምርሙ፤ [44]የላከኝ አብ ካልሳበው በቀር ማንም ወደ እኔ መምጣት አይችልም፤ እኔም በመጨረሻው ቀን አስነሣዋለሁ፡፡ [45]በነቢያትም፣ 'ሁሉም ከእግዚአብሔር የተማሩ ይሆናሉ' ተብሎ ተጽፎአል፤ አብን የሚሰማና ከእርሱም የሚማር ሁሉ ወደ እኔ ይመጣል፡፡

6፥25 ማቴ23፥7
6፥26 ቍ24:30፤ ዮሐ2፥11
6፥27 ቍ54፤ ኢሳ55፥2፤ማቴ8፥20፤ 25፥46፤ሮሜ4፥11፤ 1ቆሮ9፥2፤2ቆሮ1፥22፤ ኤፌ1፥13፤4፥30፤ 2ጢሞ2፥19፤ራእ7፥3
6፥29 ዮሐ3፥17፤ 1ዮሐ3፥23
6፥30 ማቴ12፥38፤ ዮሐ2፥11
6፥31 ዘፀ16፥4:15፤ ዘኍ11፥7-9፤ነህ9፥15 ፤መዝ78፥24፤105፥40
6፥33 ቍ50፤ ዮሐ3፥13:31
6፥34 ዮሐ4፥15
6፥35 ቍ48:51፤ዘፀ 3፥14፤ ዮሐ3፥15፤4፥ 14፤8፥12፤10፥7:11፤ 11፥25፤14፥6፤15፥1
6፥37 ቍ39፤ ዮሐ17፥2:6:9:24
6፥38 ማቴ26፥39፤ ዮሐ3፥13:31፤3፥17
6፥39 ቍ40:44: 54፤ኢሳ27፥3፤ኤር 23፥4፤ዮሐ10፥28፤ 17፥12፤18፥9
6፥40 ማቴ25፥46፤ ዮሐ12፥45
6፥42 ቍ38:62፤ ሉቃ4፥22፤ ዮሐ7፥27:28
6፥44 ቍ65፤ኤር 31፥3፤ዮሐ12፥32
6፥45 ኢሳ54፥13፤ ኤር31፥33:34፤1ቆሮ 2፥13፤1ተሰ4፥9፤ዕብ 8፥10:11፤10፥16፤ 1ዮሐ2፥27

ማወቅ አልቻሉም፡፡ እንደ ገናም ሊያገኙት ወደዱ፤ ይገኛል ብለውም በገመቱት ስፍራ በቅፍርናሆም ፈለጉት፡፡

6፥27 *የዘላለም ሕይወት*፤ ይህ ሕይወት የሚገኘው ከሰው በጎ ሥራ የተነሣ ሳይሆን፣ በክርስቶስ በማመን ነው (ቍ 28-29 እና የ3፥15 ማብ ይመ)፡፡ *የሰው ልጅ*፤ የማር 8፥31 ማብ ይመ፡፡

6፥28 *ምን ማድረግ አለብን?* የዘላለም ሕይወት የክርስቶስ ስጦታ መሆኑን ዘንግተው በበጎ ሥራ የሚገኝ መሰላቸው፡፡

6፥29 *የእግዚአብሔር ሥራ*፤ እግዚአብሔር ከሰዎች የሚፈልገው በጎ ሥራ፣ የዘላለምን ሕይወት በሚሰጠው በኢየሱስ ክርስቶስ ማመን ብቻ ነው፡፡

6፥30 *ምንስ ትሠራለህ?* እነርሱ የፈለጉት በሙሴ አማካይነት ከሰማይ ከወረደው መና የላቀ ታምር ኢየሱስ እንዲያሳያቸው ነበር፡፡

6፥31 *መና*፤ በአይሁድ ዘንድ፣ መሲሑ ሲመጣ እንደ ገና መና ያወርድልናል የሚል ተስፋ ነበር፡፡ የተሰበሰበው ሕዝብ ኢየሱስ ከሙሴ ያነሰ ተግባር አከናውኗል ብሎ ሳያምን አልቀረም፤ ኢየሱስ 5000 ሰዎችን መግቧል፤ ሙሴ ግን የመገበው መላውን ሕዝብ ነበር፤ ኢየሱስ የመገባቸው አንድ ቀን ብቻ ነው፤ ሙሴ ግን 40 ዓመት ሙሉ መግቧል፤ ኢየሱስ የሰጠው የተለመደውን እንጀራ ሲሆን፣ ሙሴ የሰጠው ከሰማይ የወረደ መና ነበር፡፡

6፥32፤ ኢየሱስ፣ በምድረ በዳ መናውን ለሕዝቡ ያወረደላቸው ሙሴ ሳይሆን እግዚአብሔር መሆኑን በማመልከት አረማቸው፤ አሁንም ቢሆን እውነተኛውን መና (ወልድ የሚሰጠውን ሕይወት) የሚሰጥ አብ ነው፡፡

6፥33 *የእግዚአብሔር እንጀራ*፤ ኢየሱስ ርእሰ ጉዳዩን ከመና እጅግ ወደ ላቀ ደረጃ አሸጋገረው፡፡

6፥34 *ይህን እንጀራ*፤ ከውሃው ጕድጓድ አጠገብ ከነበረችው ሴት ጋር እንደ ተከሠተው ሁሉ፣ እዚህም ላይ አለ መግባባት ተፈጥሮ ሊሆን ይችላል፤ 4፥15 እና ኒቆዲሞስን (3፥4) ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ፡፡ ሐሳባቸው ምድራዊ ጥቅም ላይ ያተኰረ ነበር፡፡

6፥35 *የሕይወት እንጀራ*፤ አንድም 'ሕያው እንጀራ' አሊያም 'ሕይወት የሚሰጥ እንጀራ' ወይም ሁለቱንም ሊሆን ይችላል፡፡ በቍጥር 33 በውስጠ ታዋቂነት የቀረበው ይህ ሐሳብ፣ እዚህ ላይ መጠነኛ ለውጥ ተደርጎበት ግልጽ ሆኖ ቀርቧል፤ በድጋሚም በቍ 41:48:51 ላይ ተጠቅሷል፡፡ *እኔ ነኝ፤* ኢየሱስ የራሱን ማንነት ለመግለጽ ከተጠቀመባቸው ሰባት መግለጫዎች የመጀመሪያው 'እኔ ነኝ' የሚለው ነው (8፥12፤ 9፥5፤ 10፥7: 9:11:14፤ 11፥25፤ 14፥6፤ 15፥1:5 ይመ)፡፡ *ቃላቱ* በግሪክ ቋንቋ ክብደት ያላቸው ከመሆናቸውም በላይ የዘፀ 3፥14 ሐሳብን ያንጸባርቃሉ፡፡

6፥36፤ ከ20፥29 ጋር ያነጻጽሩ፡፡

6፥37፤ በድነት ረገድ ቀዳሚውን ቦታ የሚይዘው የእግዚአብሔር ሥራ እንጂ (ቍ 44፤ 10፥29፤ 17፥6፤ 18፥9 ይመ)፣ የሰው ተግባር አይደለም (ቍ28)፡፡ የክርስቶስ ምሕረት ጸንቶ የሚኖር ነው (ቍ31-40፤ 10፥28፤ 17፥9:12:15:19፤ 18፥9 ይመ)፡፡

6፥38 *ከሰማይ የወረድሁት*፤ ይህ የኢየሱስን መለኮትነት የሚገልጽ አባባል፣ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ስድስት ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል (ቍ 33:38:41: 50-51:58)፡፡ *የላከኝን ፈቃድ ለመፈጸም፤* የ4፥34 ማብ ይመ፡፡

6፥39 *አንድ እንኳ ሳይጠፋብኝ፤* እውነተኛ አማኝ እስከ ዘለቄታው የሚቆመው ከክርስቶስ ብርቱ ጥበቃ የተነሣ ነው (ፊል 1፥6 ይመ)፡፡ *በመጨረሻው ቀን*፤ በአዲስ ኪዳን ውስጥ አንድን የተወሰነ ቀን የሚመለከት ይህ አገላለጽ የሚገኘው በዮሐንስ ወንጌል ብቻ ነው (ቍ 40:44:54 ይመ)፡፡

6፥40 *የዘላለም ሕይወት*፤ የ3፥15 ማብ ይመ፡፡ *በመጨረሻው ቀን አስነሣዋለሁ፤* ክርስቶስ የሚሰጠውን ሕይወት ሞት አያሸንፈውም፡፡

6፥41 *አይሁድ*፤ የ1፥19 ማብ ይመ፡፡

6፥44 *ካልሳበው*፤ ሰዎች ወደ ክርስቶስ የሚመጡት ሙሉ በሙሉ በራሳቸው አነሳሽነት ሳይሆን አብ ሲስባቸው ነው፡፡

6፥45 *ነቢያት*፤ ጥቅሱ የሚገኝበትን የብሉይ ኪዳን ክፍል የሚያመለክት ነው፡፡ *ከእርሱ የሚማር ሁሉ…ይመጣል*፤ ወደ

[46]ከእግዚአብሔር ዘንድ ከሆነው በቀር አብን ያየ ማንም የለም፤ አብን ያየው እርሱ ብቻ ነው። [47]እውነት እላችኋለሁ፤ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት አለው። [48]የሕይወት እንጀራ እኔ ነኝ። [49]አባቶቻችሁ በምድረ በዳ መና በሉ፤ ይሁን እንጂ ሞቱ። [50]ነገር ግን ሰው እን ዳይሞት ይበላው ዘንድ ከሰማይ የሚወርድ እንጀራ ይህ ነው። [51]ከሰማይ የወረደ ሕያው እንጀራ እኔ ነኝ፤ ማንም ሰው ከዚህ እንጀራ ቢበላ ለዘላለም ይኖራል፤ ይህም እንጀራ፣ ለዓ ለም ሕይወት እንዲሆን የምሰጠው ሥጋዬ ነው።"

[52]አይሁድም፣ "እንበላ ዘንድ ይህ ሰው ሥጋውን እንዴት ሊሰጠን ይችላል?" እያሉ እርስ በርሳቸው አጥብቀው ይከራከሩ ጀመር።

[53]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ የሰውን ልጅ ሥጋውን ካልበላች ሁና ደሙንም ካልጠጣችሁ በራሳችሁ ሕይወት የላችሁም። [54]ሥጋዬን የሚበላ፣ ደሜንም የሚጠጣ የዘላለም ሕይወት አለው፤ እኔም በመጨረሻው ቀን አስነሣዋለሁ፤ [55]ሥጋዬ እውነተኛ ምግብ፣ ደሜም እውነተኛ መጠጥ ነውና፤ [56]ሥጋዬን የሚበላ፣ ደሜንም የሚጠጣ በእኔ ይኖራል፤ እኔም በእርሱ እኖራለሁ። [57]ሕያው አብ እንደ ላከኝ፣ እኔም ከእርሱ የተነሣ በሕይወት እንደምኖር፣ የሚበላኝም እንዲሁ ከእኔ የተነሣ በሕይወት ይኖራል። [58]ከሰማይ የወረደ እን ጀራ ይህ ነው፤ አባቶቻችሁ መና በሉ፤ ሞቱም፤ ይህን እንጀራ የሚበላ ግን ለዘላለም ይኖራል።" [59]ይህን የተናገረው በቅፍርናሆም፣ በምኵራብ እያስተማረ ሳለ ነበር።

6፥46 ዮሐ1፥18፤ 5፥37፤7፥29
6፥47 ማቴ25፥46
6፥48 ቍ35፡51
6፥49 ቍ31፡58
6፥50 ቍ33
6፥51 ቍ35፡41፡ 48፡58፤ዕብ10፥10
6፥52 ዮሐ1፥19፤ 7፥43፤9፥16፤10፥19
6፥53 ማቴ8፥20፤ 26፥26፡28
6፥54 ቍ39
6፥56 ዮሐ15፥4-7፤ 1ዮሐ2፥24፤3፥24፤ 4፥15
6፥57 ዮሐ3፥17
6፥58 ቍ49-51፤ ዮሐ3፥36፤5፥24
6፥60 ቍ52፡66
6፥61 ማቴ13፥57
6፥62 ማቴ8፥20፤ ማር16፥19፤ ዮሐ3፥13፤17፥5
6፥63 2ቆሮ3፥6
6፥64 ማቴ10፥4፤ ዮሐ2፥25
6፥65 ቍ37፡44፤ ማቴ13፥11
6፥66 ቍ60
6፥67 ማቴ10፥2
6፥68 ቍ63፤ ማቴ16፥16
6፥69 ማር1፥24፤ 8፥29፤ ሉቃ9፥20
6፥70 ዮሐ13፥27፤ 15፥16፡19፤17፥12

ብዙ ደቀ መዛሙርት ኢየሱስን መከተል ተዉ

[60]ከደቀ መዛሙርቱ ብዙዎች ይህን ሲሰሙ፣ "ይህ የሚያስጨንቅ ቃል ነው፤ ማንስ ሊቀ በለው ይችላል?" አሉ።

[61]ደቀ መዛሙርቱም በዚህ ነገር ማጕረ ምረማቸውን ኢየሱስ በገዛ ራሱ ተረድቶ፣ እንዲህ አላቸው፤ "ይህ ዕንቅፋት ይሆንባች ኋልን? [62]ታዲያ፣ የሰው ልጅ ቀድሞ ወደ ነበረበት ሲወጣ ብታዩ ምን ልትሉ ነው? [63]መንፈስ ሕይወትን ይሰጣል፤ ሥጋ ግን ምንም አይጠቅምም። እኔ የነገርኋችሁ ቃል መንፈስም ሕይወትም ነው፤ [64]ይሁን እንጂ ከእናንተ የማያምኑ አንዳንዶች አሉ።" ይህም፣ ኢየሱስ እነማን እንዳላመኑና ማን አሳልፎ እንደሚሰጠው ቀድሞውኑ ያውቅ ስለ ነበር ነው።

[65]ቀጥሎም፣ "'ከአብ ካልተሰጠው በቀር፣ ማንም ወደ እኔ ሊመጣ አይችልም' ያልኋችሁ ለዚህ ነው" አለ።

[66]ከዚህም በኋላ ከደቀ መዛሙርቱ ብዙዎች ወደ ኋላ ተመለሱ፤ ከዚያም ወዲያ አልተከተ ሉትም።

[67]ኢየሱስም ዐሥራ ሁለቱን፣ "እናንተም ደግሞ መሄድ ትፈልጋላችሁ?" አላቸው።

[68]ስምዖን ጴጥሮስም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "ጌታ ሆይ፤ ወደ ማን እንሄዳለን? አንተ የዘላለም ሕይወት ቃል አለህ፤ [69]አንተ አንድያ የእግዚአብሔር ቅዱስ እንደ ሆንህ አምነናል፤ ዐውቀናልም።"

[70]ኢየሱስም መልሶ፣ "ዐሥራ ሁለታችሁንም የመረጥኋችሁ እኔ አይደለሁምን? ነገር ግን

ድነትን የሚደርሱት ከእግዚአብሔር የተማሩት ብቻ ናቸው፤ ከእርሱ የተማሩትም ሁሉ ይድናሉ።

6፥49 *ሞቱ፤* የኢየሱስ ተቃዋሚዎች ሐሳባቸው ያተኰረው መንፈሳዊ ሕይወትን በማይሰጥና በማይ ደገፍ ነገር ላይ ነው (ከቍ 31 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥50 *እንዳይሞት ይበላው ዘንድ፤* የኢየሱስ ስጦታ ከመናው ጋር ተነጻጽሯል፤ ኢየሱስ የሚሰጠው ሕይወት የዘላለም ሕይወት ነው።

6፥51 *ከዚህ እንጀራ ቢበላ፤* የአንድን ሰው ሕይወት ጠብቆ የሚያቈየው ኢየሱስ እንደ ሆነ የቃሉ አገባብ ያሳያል። *የምሰጠው ሥጋዬ፤* ስቅለቱን ማመልከቱ ነው፤ ኢየሱስ የዘላለምን ሕይወት የሚያወርሰው ከፍተኛ መሥዋዕትነትን ከፍሎ ነው። *ዓለም፤* የ4፥42 ማብ ይመ።

6፥53-58 ኢየሱስ በማያወላዳ ቃሉ፣ "የሰው ልጅን ሥጋ ካልበላችሁ ደሙንም ካልጠጣችሁ፣ በራሳችሁ ሕይወት የላችሁም" ያለው (ቍ 53)፣ በቀጥታ የጌታን እራት ለማመልከት አልነበረም። የዘላለምን ሕይወት ለማግኘት ብቸኛው መንገድ ቅዱስ ቍርባንን መቀበል ነው ብሎም በግልጽ አላስተማረም፤ ወይም ክርስቶስንና የጸጋውን ትሩፋት በዚሁ ሥርዐት አማካይነት ብቻ ማግኘት ይቻላል አላለም። በዚህም ንግግሩም የምስክሮች ቃል ውጤት ለሆነው እምነት አጽንዖትን ይሰጣል (ቍ 35፡40፡ 47፡51 ይመ)። 'ሥጋ... ደም' የሚለው ሐረግም ወደ ተሰቀለውና የሕይወት ምንጭ ወደ ሆነው ወደ ክርስቶስ ያመለክታል። ለድነት የሚያበቃው እምነት፣ በኢየሱስ መሥዋዕትነት ላይ እንዲመ ሠረት እግዚአብሔር የፈቀደው ነው፤ ሥርዐቶች ግን ለድነት አያበቁም።

6፥54 *በመጨረሻው ቀን፤* የቍ 39 ማብ ይመ።

6፥58 *ከሰማይ የወረደ እንጀራ፤* በቍ 49 እንደ ተመለከተው የመና ጠቀሜታ/ውሱን ሆኖ፣ ክርስቶስ ከሚሰጠው ሰማያዊ ምግብ ጋር ተነጻጽሯል። ኢየሱስ ከሰማይ ስለ መምጣቱ ወይም ከሰማይ የወረደ መና ስለ መሆኑ በዚሁ ምዕራፍ ላይ ደጋግሞ ተወስቷል።

6፥60 *የሚያስጨንቅ፤* ሊያስተውሉት ሳይሆን ሊቀበሉት የሚያስቸግር ንግግር ነበር፤ የሰው ልጅን ሥጋ መብላት፣ ደሙንም መጠጣት የሚለው የኢየሱስ ንግግር ለብዙኃኑ አይሁድ አድ ማጮቹ ያለ ጥርጥር የሚያስደነግጥ ነበር (የቍ 53-58 ማብ ይመ)።

6፥62 *የሰው ልጅ፤* የማር 8፥31፤ የሉቃ 6፥5፤ 19፥10 ማብ ይመ። *ቀድሞ ወደ ነበረበት፤* ኢየሱስ ዓለም ከመፈጠሩ በፊት በሰማይ የነበረ መሆኑን ያመለክታል። ሲወጣ፤ ኢየሱስ ስለ ከበረባቸው ሁኔታዎች ማለትም ከስቅለት ጀምሮ በተከታታይ ስለ ተፈጸሙት ድርጊቶች ሊሆን ይችላል (የ7፥39 ማብ ይመ)።

6፥63፤ ከ3፥5፡6፡8 ጋር ያነጻጽሩ። *መንፈስም ሕይወትም ነው፤* መንፈስ ቅዱስ ለሰው ሕይወትን ለመስጠት የሚሠራው በቃሉ አማካይነት መሆኑ ያስታውቃል።

6፥65፤ ለድነት ወደ ክርስቶስ መምጣት በሰው ጥረት የሚሆን አይደለም (ቍ 37፡39፡44-45 ይመ)።

6፥66 *ከዚህም በኋላ፤* 'ከዚህም የተነሣ'፣ ወይም ከላይ የወረደው ሐረግ እንዳለ ማለት ሊሆን ይችላል። *ብዙዎች ወደ ኋላ ተመለሱ፤* ኢየሱስ፣ ደቀ መዝሙር መሆን ምን ማለት እንደ ሆነ በግልጽ አስተምሯል፤ ብዙዎች ግን እርሱ ባስተማራቸው መሠ ረት ሕይወትን ለመቀበል ዝግጁዎች አልነበሩም።

6፥68፤ ተመሳሳይ በሆኑት ሦስቱ ወንጌሎች (የማቴዎስ፣ የማ ርቆስና የሉቃስ ወንጌሎች) ውስጥ እንደሚታየው ሁሉ፣ ጴጥሮስ እዚህም ላይ ሌሎቹን ደቀ መዛሙርት ወክሎ ሲናገር ይታያል። *የዘላለም ሕይወት ቃል፤* አጠቃላይ አገላለጽ ነው፤ ጴጥሮስ ግን የተናገረው በዘልማድ የያዘውን ሳይሆን፣ በልቡ ውስጥ የሠረጸውን የኢየሱስን ትምህርት ነው፤ በቍ.63 ላይ የተገለጸውንም እውነት አስተውሏል።

6፥69 *አምነናል፤ ዐውቀናልም፤* ግሶቹ የቅርብ ኀላፊ ጊዜን የሚያመለክቱ በመሆናቸው፣ 'እስከ ዛሬ ድረስ ወዳለው እምነትና ዕውቀት አድማስ ደርሰናል' የሚለውን ሐሳብ ያስተላልፋሉ። *አንድያ የእግዚአብሔር ቅዱስ፤* በማር 1፥24 እና በሉቃ 4፥34 እንደሚታወቀው አባባሉ ኢየሱስን የሚያመለክት ነው (ሐሥ

ከእናንተ አንዱ ዲያብሎስ ነው" አላቸው፡፡ [71]የአስቆሮቱ የስምዖን ልጅ ይሁዳ፣ ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ ቢሆንም፣ ኋላ አሳልፎ ስለሚሰጠው ስለ እርሱ መናገሩ ነበር፡፡

ኢየሱስ የዳስ በዓል ወደሚከበርበት ሄደ

7 ከዚህ በኋላ ኢየሱስ፣ በዚያ የነበሩት አይሁድ ሊገድሉት ስለ ፈለጉ፣ በይሁዳ አውራጃ መዘዋወር ትቶ በገሊላ ተዘዋወረ፡፡ [2]የአይሁድ የዳስ በዓል በተቃረበ ጊዜ ግን፣ [3]የኢየሱስ ወንድሞች እንዲህ አሉት፤ "ደቀ መዛሙርትህም ደግሞ የምታደርገውን ታምራት እንዲያዩ፣ ከዚህ ወደ ይሁዳ ሂድ፤ [4]ራሱን ሊገልጥ እየፈለገ በስውር የሚሠራ ማንም የለምና፡፡ አንተም እነዚህን ነገሮች የምታደርግ ከሆነ፣ ራስህን ለዓለም ግለጥ፡፡" [5]የገዛ ወንድሞቹ እንኳ አላመኑበትም ነበር፡፡

[6]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "ለእኔ ትክ ክለኛው ጊዜ ገና አልደረሰም፤ ለእናንተ ግን ማንኛውም ጊዜ ምቹ ነው፡፡ [7]ዓለም እናንተን ሊጠላ አይችልም፤ እኔ ግን፣ አድራጎቱ ክፉ መሆኑን ስለምመሰክርበት ይጠላኛል፡፡ [8]እናንተ ወደ በዓሉ ሂዱ፤ ለእኔ ትክክለኛው ጊዜ ስላልደረሰ[ሠ] ወደ በዓሉ አልሄድም፡፡" [9]ይህን ብሎአቸው በገሊላ ቈየ፡፡

[10]ይሁን እንጂ፣ ወንድሞቹ ወደ በዓሉ ከሄዱ በኋላ፣ እርሱም በግልጥ ሳይሆን በስውር ወደ በዓሉ ሄደ፡፡ [11]በበዓሉም ላይ አይሁድ፣ "ያ ሰው የት አለ?" እያሉ ይፈልጉት ነበር፡፡

[12]ስለ እርሱ በሕዝቡ መካከል ብዙ ጕምጕምታ ነበር፡፡ አንዳንዶች፣ "ደግ ሰው ነው" አሉ፡፡

ሌሎች ግን፣ "የለም፤ ሕዝቡን የሚያስት ነው" አሉ፡፡ [13]ይሁን እንጂ አይሁድን ከመፍራት የተነሣ ስለ እርሱ በግልጽ የተናገረ ማንም አልነበረም፡፡

ኢየሱስ በበዓሉ ላይ ተገኝቶ አስተማረ

[14]በበዓሉም አጋማሽ ኢየሱስ ወደ ቤተ መቅ ደስ ወጥቶ ያስተምር ጀመር፡፡ [15]አይሁድም በመደነቅ፣ "ይህ ሰው ሳይማር መጻሕፍትን እንዴት ሊያውቅ ቻለ?" አሉ፡፡

[16]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "የማ ስተምረው ትምህርት ከራሴ ሳይሆን፣ ከላከኝ የመጣ ነው፡፡ [17]ማንም የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማድረግ ቢፈልግ፣ የእኔ ትምህርት ከእግዚ አብሔር ወይም ከራሴ የመጣ መሆኑን ለይቶ ያውቃል፤ [18]ከራሱ የሚናገር፣ ያን የሚያደ ርገው ለራሱ ክብርን ስለሚሻ ነው፤ ስለ ላከው ክብር የሚሠራ ግን እርሱ እውነተኛ ነው፤ ሐሰትም አይገኝበትም፡፡ [19]ሙሴ ሕግን አልሰጣችሁምን? ነገር ግን አንዳችሁም ሕጉን አልጠበቃችሁም፡፡ ለምን ልትገድሉኝ ትፈ ልጋላችሁ?"

6፥71 ማቴ10፥4፤ 26፥14
7፥1 ቍ19፡25፤ ማቴ12፥14፤ ዮሐ1፥19
7፥2 ዘሌ23፥34፤ ዘዳ16፥16
7፥3 ማቴ12፥46
7፥5 መዝ69፥8፤ ማር3፥21
7፥6 ማቴ26፥18
7፥7 ዮሐ3፥19፡20፤ 15፥18፡19
7፥8 ቍ6፤ ማቴ26፥18
7፥11 ዮሐ11፥56
7፥12 ቍ40፡43
7፥13 ዮሐ9፥22፤ 12፥42፤19፥38፤ 20፥19
7፥14 ቍ28፤ ማቴ26፥55
7፥15 ማቴ13፥54፤ ዮሐ1፥19፤ ሐሥ26፥24
7፥16 ዮሐ14፥24
7፥17 መዝ25፥14
7፥18 ዮሐ5፥41፤ 8፥50፡54
7፥19 ቍ1፤ዘጸ 32፥46፤ማቴ12፥14፤ ዮሐ1፥17

[ሠ]8 አንዳንድ ቅጆች *ገና ስላልደረሰ* ይላሉ

2፥27)፡፡

6፥70 *ዲያብሎስ* ይሁዳን ማለቱ ነው (ቍ 71)፤ በሰይጣን መንፈስ በመገፋፋት ኢየሱስን ተቃውሟልና፡፡

6፥71 *አስቆሮቱ፤* 'ቂርዮት ከተባለ ስፍራ የመጣ ሰው' ማለት ነው፤ ቦታው በይሁዳ አውራጃ የሚገኝ ነበር (ኢያ 15፥25)፡፡ አባትየው ወይም ልጁ ከዚያ መምጣታቸውን ሊያመ ለክት ይችላል (ከ12፥4 ጋር ያነጻጽሩ) ከዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መካከል ከገሊላ ምድር ውጭ የሆነው ይሁዳ ብቻ ይመስላል፡፡

7፥1-8፡59 ዮሐንስ፣ በወንጌሉ ከም 7 እስከ 8፣ በኢየሱስ ላይ የተነሣውን ከፍተኛ ተቃውሞና ሕይወቱን ለማጥፋት በተደጋጋሚ ስለ ተደረገው ሙከራ ጽፏል (7፥1፡13፡19፡25፡ 30፡32፡44፤ 8፥37፡40፡59)፡፡ ሐዋርያው፣ መሲሕነትን አስመልክቶ የተነሡትን ዐበይት ክርክሮች አንድ ላይ አቀናጅቶ በዚህ ክፍል ላይ መልስ ሰጥቶባቸዋል፡፡

7፥1 *ከዚህ በኋላ፤* በ5፥1 እና በ6፥1 ላይ እንደሚታየው በዚህም ላይ ጊዜው ምን ያህል እንደ ሆነ አይታወቅም፤ ቢሆንም 6፥4 የፋሲካን በዓል ሲያመለክት፣ 7፥2 ደግሞ የአይሁድን የዳስ በዓል የሚያመለክት በመሆኑ፣ በሁለቱ በዓላት መካከል ያለውን የጊዜ ርቀት ስድስት ወር ያህል ያደርሰዋል፡፡

7፥2 *የዳስ በዓል፤* አይሁድ በዓመት ውስጥ ከሚያከብሯ ቸው በዓላት መካከል ታላቁ ሲሆን፣ የመከር መሰብሰቢያ ማክተሚያ ወቅትንና አባቶቻቸው በምድረ በዳ ይጓዙና በድንኳን ይኖሩ በነበረበት ጊዜ እግዚአብሔር ያደረገላቸውን በጎነት በማስታወስ የሚከበር ነው (ዘሌ 23፥33-43፤ ዘዳ 16፥13-15 ይመ፤ ከዘካ 14፥16-19 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ ስሙም በዓሉን የሚያከብረው ሕዝብ ለሰባት ቀን ከሚሰነብትበት የቅጠል ዳስ የተወረሰ ነው፡፡ የፋሲካ በዓል በተከበረ በስድስተኛው ወር አካባቢ ይከበራል፡፡

7፥3 *ወንድሞች (የኢየሱስ)፤* የሉቃ 8፥19 ማብ ይመ፡፡

7፥4፤ ወንድሞቹ ሌሎች ሰዎች ያላስተዋሉትን የኢየሱስን ታምራት በመገንዘባቸው ይሁን፣ ወይም መሲሕነት ሁሉ በኢየሩ ሳሌም ውስጥ መጽደቅ አለበት ማለታቸው ይሁን ግልጽ አይደለም፤ በኢየሱስ ስላላመኑ ምክራቸው ከልብ የመነጨ አልነበረም (ቍ 5)፡፡

7፥6 *ትክክለኛው ጊዜ፤* ኢየሱስ የሚሠራው ሁሉ በእግዚ አብሔር አብ ፈቃድ ላይ የተመሠረተ ነው (የ2፥4 ማብ ይመ)፡፡

7፥7 *ዓለም፤* እግዚአብሔርን የሚቃወሙትን ሰዎች ወይም ከእግዚአብሔር ዓላማ አንጻር በተቃውሞ የተሰለፈውን የሰው ሥርዐት ሊመለከት ይችላል (የ1፥9 ማብ ይመ)፡፡ ወንድሞቹ ከዓ ለም ጋር አንድ ስለ ሆኑ የዓለም ጥላቻ አያሰጋቸውም፤ ኢየሱስ ግን ዓለምን ይወቅስ ስለ ነበር ዓለም ጠላው፡፡

7፥8 *ስላልደረሰ፤* ወንድሞቹ ባላሰቡት መሠረት ወደ አንድ ቅዱስ ስፍራ በዘልማድ እንደሚጓዝ ምእመን ተነሥቶ መሄድን ኢየሱስ አልፈቀደም እንጂ፣ ወደ በዓሉ የመሄዱን ሁኔታ አልተቃወመም፤ የሚሄደውም በተወሰነው 'ትክክለኛ ጊዜ' (ቍ 6) ከእግዚአብሔር የተላከበትን የነቢይነት መልእክት ለሕዝብ ለማቅረብ ነው፡፡

7፥10 *በግልጥ ሳይሆን፤* በአደባባይ እንዲወጣ ወንድሞቹ ያቀረቡትን ሐሳብ የሚቃወም ነው (ቍ 4)፡፡

7፥12 *ጕምጕምታ፤* በግልጽ መናገር የሚያስከትለው መዘዝ ስለ ነበር ነው (ከቍ 13 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡

7፥14 *በበዓሉ አጋማሽ፤* የተሰበሰበው ሕዝብ ብዛት ከፍተኛ ቍጥር ላይ ሲደርስ ማለት ነው፤ በዚህ ጊዜ በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ውስጥ ማስተማሩ፣ ትምህርቱ ለብዙዎች እንዲደርስ ያመቻል፡፡

7፥15 *አይሁድም፤* በቍ 12 'ሕዝቡ' ተብለው ከተጠ ቀሱት ብዙኃን አይሁድ ሌላ ማለት ነው (የ1፥19 ማብ ይመ)፡፡ *ሳይማር፤* ኢየሱስን ማንም መምህር (ረቢ) ስላላስተማረው ነው፡፡

7፥16 *ከራሴ ሳይሆን፤* 'መምህሩ' የላከው አባቱ ነበር (የ4፥34 ማብ ይመ)፡፡

7፥17 *የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማድረግ ቢፈልግ፤* ስለ ሕይወት ያለውን አጠቃላይ አቋም ይሳያል፤ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመፈጸም የተዘጋጀ ሰው የኢየሱስን ትምህርት ተቀብሎ ያምንበታል (ከ6፥29 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ *ለይቶ ያውቃል፤* ያስተውላል ማለት ነው፡፡

7፥18 *እውነተኛ፤* ኢየሱስ የራሱን ክብር ፈላጊ አለመሆኑን ማስተዋል አለባቸው፡፡ በዚህ ወንጌል ውስጥ ከእግዚ አብሔር አብ በቀር 'እውነተኛ' የተባለ የለም (3፥33፤ 8፥26)፡፡ በዚህ ክፍል ደግሞ ኢየሱስ 'እውነተኛ' ተብሏል፡፡ ዮሐንስ እንደ ገና ጌታ ኢየሱስን ከእግዚአብሔር አብ ጋር አስተካክሎ ሲያቀርበው እናያለን፡፡

[20]ሕዝቡም፣ "አንት ጋኔን ያደረብህ! ደግሞ አንተን ማን ሊገድል ይፈልጋል?" አሉት::

[21]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "አንድ ሥራ ብሠራ፣ ሁላችሁም ተገረማችሁ:: [22]ግዝ ረት የመጣው ከአባቶች እንጂ ከሙሴ አይ ደለም፤ ሆኖም ሙሴ ግዝረትን ስለ ሰጣችሁ በሰንበት እንኳ ሕፃን ትገርዛላችሁ:: [23]የሙሴ ሕግ እንዳይሻር ሕፃን በሰንበት የሚገረዝ ከሆነ፣ የሰውን ሁለንተና በሰንበት ስለ ፈወስሁ ለምን በእኔ ላይ ትቈጣላችሁ? [24]የሰውን ፊት በማ የት መፍረድ ትታችሁ ቅን ፍርድ ፍረዱ::"

ኢየሱስ፣ እርሱ ክርስቶስ ስለ መሆኑ

[25]በዚህ ጊዜ በኢየሩሳሌም የነበሩ አንዳንድ ሰዎች እንዲህ አሉ፤ "ሊገድሉት የሚፈልጉት ሰው ይህ አይደለምን? [26]ይኸው እርሱ በአደ ባባይ ይናገራል፤ አንድም ቃል አይናገሩትም፤ ክርስቶስ[a] ነው ብለው ባለ ሥልጣኖቹም ተቀብለውት ይሆን? [27]ይህ ሰው ግን ከየት እንደ ሆነ እኛ እናውቃለን፤ ክርስቶስ ሲመጣ እኮ ከየት እንደ ሆነ ማንም አያውቅም::"

[28]ኢየሱስ በቤተ መቅደስ አደባባይ ሲያስ ተምር ድምፁን ከፍ አድርጎ እንዲህ አለ፤ "አዎን፣ እኔን ታውቁኛላችሁ፤ ከየት እንደ ሆንሁም ታውቃላችሁ:: እኔ እዚህ ያለሁት በገዛ ራሴ አይደለም፤ ነገር ግን የላከኝ እርሱ እውነተኛ ነው:: እናንተ አታውቁትም፤ [29]እኔ ግን ከእርሱ ዘንድ ስለ ሆንሁ፣ እርሱም ስለ ላከኝ ዐውቀዋለሁ::"

[30]ስለዚህ ሊይዙት ፈለጉ፤ ነገር ግን ጊዜው ገና ስላልደረሰ ማንም እጁን አላሳረፈበትም፤ [31]ሆኖም ከሕዝቡ ብዙዎች በእርሱ አምነው፣ "ታዲያ፣ ክርስቶስ ሲመጣ ይህ ሰው ከሚ ሠራቸው ታምራዊ ምልክቶች የበለጠ ያደር ጋል?" አሉ::

[32]ፈሪሳውያን፣ ሕዝቡ ስለ እርሱ በጕም ጕምታ የሚነጋገረውን ሰሙ፤ የካህናት አለ ቆችና ፈሪሳውያንም እንዲይዙት የቤተ መቅደስ ጠባቂዎችን ላኩ፡ባቸው::

[33]ኢየሱስም እንዲህ አለ፤ "ከእናንተ ጋር የምቈየው ጥቂት ጊዜ ነው፤ ከዚያም ወደ ላከኝ እሄዳለሁ፤ [34]ትፈልጉኛላችሁ፤ ግን አታ ገኙኝም፤ ወዳለሁበትም ልትመጡ አትችሉም::"

[35]አይሁድም እርስ በርሳቸው እንዲህ ተባ ባሉ፤ "ይህ ሰው፣ ልናገኘው የማንችለው ወዴት ለመሄድ ቢያስብ ነው? በግሪኮች መካከል ተበታትነው ወደሚኖሩት ወገኖቻችን ሄዶ ግሪኮችን ሊያስተምር ፈልጎ ይሆን? [36]'ትፈ ልጉኛላችሁ፤ ግን አታገኙኝም፤' ደግሞም፣ 'እኔ ወዳለሁበት ልትመጡ አትችሉም' ሲል ምን ማለቱ ይሆን?"

[37]የበዓሉ መጨረሻ በሆነው በታላቁ ቀን፣ ኢየሱስ ቆሞ ከፍ ባለ ድምፅ እንዲህ አለ፤

7+20 ማር3+22
7+21 ቍ23፤ ዮሐ5+2-9
7+22 ዘፍ17+10-14፤ዘሌ12+3
7+24 1ሳሙ16+7፤ ኢሳ11+3:4፤ ዮሐ8+15፤2ቆሮ10+7
7+25 ቍ1፤ ማቴ 12+14
7+26 ቍ48፤ ዮሐ4+29
7+27 ማቴ13+55፤ ሉቃ4+22፤ዮሐ6+42
7+28 ቍ14፤ ዮሐ8+14:26:42
7+29 ማቴ11+17፤ ዮሐ3+17
7+30 ቍ32:44፤ ማቴ26+18፤ ዮሐ10+39
7+31 ዮሐ2+11፤ 8+30፤10+42፤ 11+45፤12+11:42
7+33 ዮሐ12+35፤ 13+33፤16+5:10: 16:17:28
7+34 ቍ36፤ ዮሐ8+21፤13+33
7+35 ዮሐ12+20፤ ሐሥ17+4፤18+4፤ ያዕ1+1
7+36 ቍ34
7+37 ዘሌ23+36፤ ኢሳ55+1፤ራእ22+17

[a]26 ወይም *መሲሑ፤* እንዲሁም ቍ 27:31:41 እና 42 ይመ

7+19 *ሕግ፤* አይሁድ የኦሪትን ሕግ ለመቀበል የተመረጡ በመሆናቸው ይኩራራሉ (ከሮሜ 2+17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይሁን እንጂ፣ ይህን ያህል የተኩራሩበትን ሕግ ሁላቸውም ያፈረሱት መሆናቸውን ኢየሱስ ይነግራቸዋል::

7+20 *ሕዝቡ፤* ምናልባት በቍ 1 ላይ ኢየሱስን ለመግደል ከሞከሩትና በቍ 25 ላይ ስለዚሁ የግድያ ሤራ ከሚያውቁት 'አይሁድ' ሌላ፣ በዓሉን ለማክበር ወደ ኢየሩሳሌም የመጡትን ሰዎች ሊያመለክት ይችላል:: *ጋኔን ያደረብህ፤* የዚህ ዓይነቱ የስድብ ቃል በዚሁ በዮሐንስ ወንጌል በሌላ ቦታ ተመልክቷል (ለምሳሌ 8+48-52፤ 10+20-21 ይመ፤ ከማቴ 12+24-32፤ ከማር 3+22-30 ጋር ያነጻጽሩ)::

7+21 *አንድ ሥራ፤* ስለ ሰንበት የተነሣው ክርክር እንደ ሚያሳየው፣ ሽባውን ሰው የማዳኑን ታምር (5+1-9) የሚያመለክት ሊሆን ይችላል::

7+22 *ግዝረት፤* እስራኤላውያን የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ሕዝብ መሆናቸውን የሚገልጹበት ሥርዐት ነው፤ ሥርዐቱም የሚመለከተው ወንዶችን ብቻ ነው:: ሙሴ በሰጠው ሕግ ላይ የግዝረት አስፈላጊነት ታክሏል (ዘፀ 12+44:48፤ ዘሌ 12+3):: ነገር ግን ይህ ሥርዐት የተሰጠው ለሙሴ ሳይሆን ቀደም ብሎ ለአብርሃም ነበር (ዘፍ 17+9-14):: ሥራ በማይሠራበት የሰንበት ቀን ላይ ቢውልም እንኳ፣ በዘሌ 12+3 የተጻፈውን መሠረት በማድረግ ስምንት ቀን ከሞላ መፈ ጸም አለበት ብለው አይሁድ ያምናሉ:: ክርክሩን በአግባቡ ለማስተዋል ይህን ልዩ ሁኔታ መረዳት እጅግ አስፈላጊ ነው (ቍ 23):: ኢየሱስ፣ ሰንበት አይከበርም ወይም የአይሁድ ሕግ ሸክም ነው ማለቱ ሳይሆን፣ ተቃዋሚዎቹ ሰንበት ምን ማለት እንደ ሆነ አለመረዳታቸውን ለማስገንዘብ ነበር:: ስለ ግዝረት የተሰጠው ሕግ የሚያሳየው፣ በሰንበት ቀን ሥራ ሊከናወን እንደሚችል ብቻ ሳይሆን፣ አስፈላጊ ከሆነ መሥራት እንደሚገባም ነው፤ በጎ ሥራም ከዚህ ተለይቶ ሊታይ አይችልም::

7+25 *በኢየሩሳሌም የነበሩ...ሰዎች፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ ይህ ዓይነት አገላለጽ የሚገኘው በዚህ ክፍልና በማር 1+5 ላይ ብቻ ነው:: ምናልባትም ኢየሩሳሌም ውስጥ በተቃውሞ የተነሣውን ሕዝብ ያመለክታል (የቍ 20 ማብ ይመ)፤ ሕዝቡ ኢየሱስ ላይ ባያሤርም ሤራው መኖሩን ያውቅ ነበር::

7+26 *ባለ ሥልጣኖቹ ተቀብለውት ይሆን?* በግሪኩ ው አቀማመጥ አሉታዊ መልስን የሚጠብቅ ነው:: *ክርስቶስ፤* የ1+25 ማብ ይመ::

7+27 *ከየት እንደ ሆነ ማንም አያውቅም፤* አንዳንድ አይሁድ፣ የመሲሑ አመጣጥ ከየት እንደ ሆነ ብሉይ ኪዳን ያመለክታል ብለው ያምናሉ (ከቍ 42፤ ከማቴ 2+4-6 ጋር ያነጻ ጽሩ)፤ ሌሎቹ ግን አያመለክትም ይላሉ፤ ምክንያቱም መሲሕ እንዲሁ ሳይታሰብ በድንገት እንደሚመጣ በብዙኃኑ ዘንድ ይታመን ነበር::

7+28 *እኔን ታውቁኛላችሁ፤* በአንድ በኩል ኢየሱስ ከናዝሬት እንደ መጣ ያውቃሉ፤ በሌላ በኩል ግን ኢየሱስን ሆነ አብን በጥልቀት ስለማያውቁ የምጸት አነጋገር ነው (8+19):: ኢየሱስ በአባቱ ፈቃድ እንደሚመላለስ እንደ ገና በማመልከት (ከ4+34 ጋር ያነጻጽሩ)፣ እርሱ እግዚአብሔርን በትክክል እንደሚያውቅ፣ እነርሱ ግን እንደማያውቁ ግልጽ አደረገ፤ እነርሱ ባይገነዘቡትም፣ አመጣጡም ሆነ ተልእኮው ከእግዚአብሔር ነው::

7+30 *ሊይዙት ፈለጉ፤* ጊዜው እስካልደረሰ ድረስ፣ ተቃዋሚዎቹ ኢየሱስን ለመያዝ ኀይል አልነበራቸውም (የ2+4 ማብ ይመ)::

7+31 *ሕዝቡ፤* በዓሉን ለማክበር የመጡትን ያመለክታል (የቍ 20 ማብ ይመ):: ብዙዎቹም ከታምራቱ የተነሣ አምነዋል (ከ6+26 ጋር ያነጻጽሩ)::

7+32 *ፈሪሳውያን፤* የማቴ3+7፤ የማር2+16፤ የሉቃ5+17 ማብ ይመ:: *የካህናት አለቆች፤* በጊዜው ያስተዳድር የነበረው የካህናት አለቃ አንድ ብቻ ነው፤ ይሁን እንጂ የሮም ገዥዎች ብዙዎቹን የካህናት አለቆች ከሥልጣን አውርደውአቸው ስለ ነበር፣ በዚህ ስፍራ በቀድሞ ማዕረጋቸው 'የካህናት አለቆች' የተባሉት ለወጉ ያህል ነበር::

7+33 *ከዚያም...እሄዳለሁ፤* ኢየሱስ የንግግሩን ርእስ በረቀቀ መንገድ ከታምራቱ ወደ ሞቱ ለወጠው (ቍ 34)::

7+35 *በግሪኮች መካከል ተበታትነው፤* ከምርኮ ዘመን ጀምሮ ብዙ አይሁድ ከመካከለኛው ምሥራቅ ተሰደው በአያሌ የሮም ግዛት ከተሞች (በግሪክ አገር) ይኖሩ ነበር::

7+37 *የበዓሉ መጨረሻ... ቀን፤* ሰባተኛው ወይም ስምንተኛው ቀን ሊሆን ይችላል:: ይህ በዓል ሰባት ቀን ሙሉ ይከበራል (ዘሌዋ 23+34፤ ዘዳ 16+13:15)፤ ስምንተኛው ቀን ግን 'የመደምደሚያ ጉባኤ' ነው (ዘሌ 23+36)፤ የማር 14+12 ማብ ይመ:: *ቆሞ ከፍ ባለ ድምፅ...አለ፤* ብዙውን ጊዜ መምህራን

[a]ማንም የተጠማ ቢኖር ወደ እኔ ይምጣና ይጠጣ፤ [38]በእኔ የሚያምን፣ መጽሐፍ እንዳለ[a] የሕይወት ውሃ ምንጭ ከውስጡ ይፈልቃል።" [39]ይህን ያለው በእርሱ የሚያምኑ ስለሚቀበሉት መንፈስ ነበር፤ ምክንያቱም ኢየሱስ ገና ስላልከበረ መንፈስ አልተሰጠም ነበር።

[40]ከሕዝቡ አንዳንዶቹ ቃሉን ሰምተው፣ "ይህ ሰው በእርግጥ ነቢዩ ነው" አሉ።

[41]ሌሎችም፣ "እርሱ ክርስቶስ ነው" አሉ።

ሌሎች ደግሞ እንዲህ አሉ፤ "ክርስቶስ ከገሊላ እንዴት ሊመጣ ይችላል? [42]መጽሐፍ፣ ክርስቶስ ከዳዊት ዘር[b]፣ ዳዊትም ከኖረበት ከቤተ ልሔም እንደሚመጣ ይናገር የለምን?" [43]ስለዚህም በኢየሱስ ምክንያት በሕዝቡ መካከል መለያየት ሆነ፤ [44]አንዳንዶቹም ሊይዙት ፈለጉ፤ ነገር ግን ማንም እጁን አላሳረፈበትም።

የአይሁድ መሪዎች አለማመን

[45]በመጨረሻም የቤተ መቅደስ ጠባቂዎቹ፣ ወደ ካህናት አለቆችና ወደ ፈሪሳውያን ተመልሰው ሄዱ፤ እነርሱም ጠባቂዎቹን፣ "ለምን አላመጣችሁትም?" አሏቸው።

[46]ጠባቂዎቹም፣ "እንደዚህ ሰው፣ ከቶ ማንም ተናግሮ አያውቅም" ሲሉ መለሱ።

[47]ፈሪሳውያንም እንዲህ ሲሉ መለሱ፤ "እናንተም ተታላችኋል ማለት ነው? [48]ለመሆኑ ከባለሥልጣኖችና ከፈሪሳውያን በእርሱ ያመነ አለ? [49]ሕጉን የማያውቅ ይህ ሕዝብ ግን የተረገመ ነው።"

[50]ከዚህ ቀደም ወደ ኢየሱስ ሄዶ የነበረውና ከእነርሱ አንዱ የሆነው ኒቆዲሞስ እንዲህ አላቸው፤ [51]"ሕጋችን፣ አስቀድሞ አንድን ሰው ሳይሰማና ምን እንዳደረገ ሳይረዳ ይፈርድበታልን?"

[52]እነርሱም፣ "አንተም ደግሞ ከገሊላ ነህን? ነቢይ[c] ከገሊላ እንደማይነሣ መርምር፤ ትደርስበታለህ" ብለው መለሱለት።

[53]ከዚህ በኋላ ሁሉም ወደየቤታቸው ሄዱ።

በምንዝር የተያዘች ሴት

8 ኢየሱስ ግን ወደ ደብረ ዘይት ሄደ። [2]በማለዳም በቤተ መቅደስ አደባባይ እንደ ገና ታየ፤ ሕዝቡም በዙሪያው ተሰበሰበ፤ ሊያስተምራቸውም ተቀመጠ። [3]የኦሪት ሕግ መምህራንና ፈሪሳውያን በምንዝር የተያዘች ሴት አመጡ፤ በሕዝቡም ፊት አቁመዋት፣ [4]ኢየሱስን እንዲህ አሉት፤ "መምህር ሆይ፣ ይህች ሴት ስታመነዝር ተያዘች፤ [5]ሙሴም፣ እንደዚች ያሉ ሴቶች በድንጋይ እንዲወገሩ በሕጉ አዞናል፤ አንተስ ምን ትላለህ?" [6]ይህን ጥያቄ ያቀረቡለት፣ እርሱን የሚከሱበት ምክንያት ለማግኘት ሲፈትኑት ነው።

[a]37:38 ወይም *ማንም የተጠማ ቢኖር ወደ እኔ ይምጣ፤ [38]በእኔ የሚያምን ይጠጣ*
[b]42 ወይም *ከዳዊት ቤተ ሰብ*

7፥38 ዮሐ3፥15፤ 4፥10፡14፤ ኢሳ58፥11
7፥39 ኢዩ2፥28፤ ዮሐ1፥33፤12፥23፤ 20፥22፤ሐሥ2፥17፡33፤13፥31፡32
7፥40 ማቴ21፥11
7፥41 ቍ52፤ ዮሐ1፥46
7፥42 ማቴ1፥1፤ 2፥5፡6፤ሉቃ2፥4፤ ሚክ5፥2
7፥43 ዮሐ6፥52፤ 9፥16፤10፥19
7፥44 ቍ30
7፥46 ማቴ7፥28
7፥47 ቍ12
7፥48 ዮሐ12፥42
7፥50 ዮሐ3፥1፤ 19፥39
7፥52 ቍ41
8፥1 ማቴ21፥1
8፥2 ቍ20፤ ማቴ 26፥55
8፥5 ዘሌ20፥10፤ ዘዳ22፥22፤ ኢዮ31፥11
8፥6 ማቴ12፥10፤ 22፥15፡18

ተቀምጠው ያስተምሩ ነበር፤ ኢየሱስ ግን ቆሞ በመናገሩ አድማጮቹ ለመልእክቱ ልዩ ትኩረት ሰጡ።

7፥38 *የሕይወት ውሃ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

7፥39 *መንፈስ፤* በቍ 38 ላይ፣ 'የሕይወት ውሃ' ያለውን ያብራራል። *አልተሰጠም ነበር፤* መንፈስ ቅዱስ በጴንጠቆስጤ (በበዓለ ኀምሳ ዕለት) በተሰጠው መልክ አልወረደም ነበር ማለት ነው (ሐሥ2 ይመ)። *ስላልከበረ፤* እዚህ ቦታ ላይ ስቅለቱ፣ ትንሣኤውንና ዕርገቱን ያመለክታል (የ13፥31 ማብ ይመ)። መንፈስ ቅዱስ በሙላት እንዲሠራ የኢየሱስ የማዳን ሥራ አስቀድሞ መከናወን ነበረበት።

7፥40 *ሕዝቡ፤ ቍ 20* ላይ 'ሕዝብ' ከተባለው ጋር አንድ ነው (የቍ 20 ማብ ይመ)።

7፥42 *ቤተ ልሔም፤* መሲሑ ከየት እንደሚመጣ የተለያዩ ሐሳቦች ተሰንዝረው ነበር (ከቍ 27 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ከእነዚህም አንዱ ቤተ ልሔም ነው።

7፥43 *መለያየት ሆነ፤* ዮሐንስ፣ ኢየሱስን በተመለከተ በሕዝቡ መካከል ሦስት ጊዜ መከፋፈል እንደ ነበር ይገልጻል፤ ይኸውም በዚህ ክፍል ስለ ማን ነቱ፣ በ9፥16 ስለ ሥልጣኑ፣ በ10፥19 ስለ ሕማማቱ ነበር።

7፥46 *ጠባቂዎቹ፤* ኢየሱስን አለመያዛቸው መዘዝ እንደሚያመጣባቸው ያውቃሉ፤ ሆኖም የሕዝቡን ተቃውሞ በፈሪሳውያን ፊት እንደ ምክንያት አላቀረቡም፤ በኢየሱስ ትምህርት ተመስጠው ስለ ነበርም ሊያደናቅፉት አልፈለጉም።

7፥47 *ፈሪሳውያንም…መለሱ፤* መልሳቸው እጅግ፣ ሳይጠበሳጩ እንዳልቀሩ ያሳያል፤ እንደተለመደው ከሆነ፣ የካህናት አለቆች ጠባቂዎቹን መገሠጽ ነበረባቸው።

7፥49 *ይህ ሕዝብ፤* በዓሉን ለማክበር የመጣውን ሕዝብ የሚያመለክት ነው (የቍ 20 ማብ ይመ)። *የማያውቅ (ሕጉን)፤* ፈሪሳውያን፣ ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ቃል አለማወቁን አጋንነዋል (ከቍ 42 ጋር ያነጻጽሩ)። ፈሪሳውያን በእጅጉ የሚጨነቁለትን ጥቃቅኑን ሥርዐት፣ ተራው አይሁዳዊ ሥራዬ ብሎ አይጨነቅበትም። በጕልበቱ የሚተዳደረው ብዙኀኑ ሙያተኛ 'የአባቶች ልማድ' ታላቅ ሸክም ስለሚሆንበት፣ ግምት አይሰጠውም ነበር።

7፥50-51፤ እዚህ ላይ የሚያስገርም ነገር ይታያል፤ ፈሪሳውያን፣ በኀላፊነት ላይ የሚገኝ ማንም የሸንጎ አባል በኢየሱስ አላመነም ሲሉ (ቍ 48-49)፣ የአይሁድ አለቃ የነበረው ኒቆዲሞስ ግን (3፥1) ስለ ጌታ መስክሯል። በሕጉ መሠረት እንዲመላለስ ሕዝቡን ይገፉ እንጂ፣ ራሳቸው ሕጉን መጠበቅ እንደ ተሳናቸው ኒቆዲሞስ አመልክቷል።

7፥52 *ነቢይ ከገሊላ እንደማይነሣ፤* 1፥46 ይመ። ተቈጥተውና ስሕተትም ላይ ወድቀው ነበር፤ ዮናስ የመጣው ከገሊላ ነበርና፤ ሌሎች ነቢያትም እንደዚሁ ከዚያው ሳይመጡ አልቀረም። ከሁሉም በላይ ግን፣ እግዚአብሔር ነቢያትን ከፈቀደው ቦታ ማስነሣት እንደሚችል ፈሪሳውያን አላስተዋሉም።

7፥53-8፥11፤ በዚህ ክፍል የሚገኘው ታሪክ በዮሐንስ ወንጌል ውስጥ በጥንቱ ቅጂ ያልሰፈረ ሊሆን ይችላል። ታሪኩ የሚገኝባቸው ሌሎች ቅጂዎች መዝግበውት የሚገኘው በሌላ ቦታ ነው (ለምሳሌ ከሉቃ 21፥38 ቀጥሎ)፤ ይሁን እንጂ ታሪኩ እውነተኛ መሆኑ አያጠራጥርም።

7፥53፤ ይህ ቍጥር (ከ8፥1 ጋር ሲታይ)፣ ታሪኩ ከመጀመሪያውኑ ከሌላ ታሪክ ጋር ተያይዞ እንደ ነበር ያስገነዝባል፤ በቍ 45-52 በተገለጸው የአይሁድ ሸንጎ ላይ ኢየሱስ አልነበረምና።

8፥1 *ደብረ ዘይት፤* የማር 11፥1 ማብ ይመ።

8፥3 *የኦሪት ሕግ መምህራን፤* የማቴ 2፥4፤ የሉቃ 5፥17 ማብ ይመ። *በምንዝር የተያዘች ሴት፤* ይህን ኀጢአት አንድ ሰው ብቻውን ሊፈጽመው ስለማይችል፣ ሴትዮዋ ብቻ ለፍርድ ለምን ቀረበች? የሚለው ጥያቄ መነሣቱ አይቀርም። ክሱ የተቀናጀው ኢየሱስን ለመፈተን ተብሎ ነው (ቍ6)፤ ሰውዬውም ሆን ተብሎ እንዲያመልጥ ሳይደረግ አይቀርም። ከሳሾቹ፣ ሴትዮዋን እስር ቤት አቆይተው ስለ ሁኔታው ኢየሱስን ማነጋገር ሲችሉ፣ አደባባይ እንድትወጣ ማድረጋቸው ሊያዋርዷት ፍላጎት እንደ ነበራቸውም ያሳያል።

8፥4 *ስታመነዝር ተያዘች፤* የአይሁድ ሕግ የዓይን ምስክር የሚፈልግ በመሆኑ፣ እንደ ሁኔታው የሚቀያየር መረጃ በቂ ሊሆን አይችልም።

8፥5 *እንደዚች ያሉ ሴቶች በድንጋይ እንዲወገሩ፤* ይህን ሲሉ፣ ሕጉን በመጠኑ ለውጠዋል፤ ሴቲቱ የታጨች ድንግል ካልሆነች በቀር፣ እንደዚህ ላለው አጋጣሚ የሞት ቅጣት አልተደነገገም (ዘዳ 22፥23-24)። ሕጉ ሴትዮዋ ብቻ ሳትሆን ሁለቱም ጥፋተኞች በድንጋይ ተወግረው እንዲሞቱ ያዛል (ዘሌ 20፥10፤ ዘዳ 22፥22)።

8፥6 *ይህን ጥያቄ ያቀረቡለት፣ እርሱን የሚከሱበት ምክንያት ለማግኘት ሲፈትኑት ነው፤* አይሁድ የሞት ፍርድ

ኢየሱስ ግን ጎንበስ ብሎ በጣቱ በምድር ላይ ይጽፍ ጀመር። 7በጥያቄ ሲወተውቱት ቀና ብሎ፣ "ከእናንተ ኀጢአት የሌለበት እርሱ አስቀድሞ ድንጋይ ይወርውርባት" አላቸው። 8እንደ ገናም ጎንበስ ብሎ በምድር ላይ ጻፈ።

9ይህን እንደ ሰሙ፣ ከሽማግሌዎች ጀምሮ አንድ በአንድ ወጡ፤ ሴትዮዋም እዚያው ፊቱ እንደ ቆመች ኢየሱስ ብቻውን ቀረ። 10ኢየሱስም ቀና ብሎ፣ "አንቺ ሴት፣ ሰዎቹ የት ሄዱ? የፈረደብሽ የለምን?" አላት።

11እርሷም፣ "ጌታ ሆይ፤ አንድም የለም" አለች።

ኢየሱስም፣ "እኔም አልፈርድብሽም፤ በይ ሂጂ፤ ከእንግዲህ ግን ኀጢአት አትሥሪ" አላት።*

የኢየሱስ ምስክርነት እውነት መሆኑ

12ኢየሱስ እንደ ገና ለሰዎቹ፣ "እኔ የዓለም ብርሃን ነኝ፤ የሚከተለኝም የሕይወት ብርሃን ይሆንለታል እንጂ ከቶ በጨለማ አይመላለስም" አላቸው።

13ፈሪሳውያንም፣ "አንተ ስለ ራስህ ስለምትመሰክር፣ ምስክርነትህ ተቀባይነት የለውም" አሉት።

14ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ "እኔ ስለ ራሴ ብመሰክር ከየት እንደ መጣሁና ወዴት እንደምሄድ ስለማውቅ ምስክርነቴ እውነት ነው፤ እናንተ ግን ከየት እንደ መጣሁ ወይም ወዴት እንደምሄድ የምታውቁት ነገር የለም። 15እናንተ እንደ ሰው አስተሳሰብ ትፈርዳላችሁ፤ እኔ በማንም አልፈርድም፤ 16ብፈርድም፣ ከላከኝ ከአብ ጋር እንጂ ብቻዬን ስላልሆንሁ ፍርዴ ትክክል ነው።

17የሁለት ሰዎች ምስክርነት ተቀባይነት እንዳለው በሕጋችሁ ተጽፎአል። 18ስለ ራሴ የምመሰክር አንዱ እኔ ነኝ፤ ሌላውም ምስክሬ የላከኝ አብ ነው።"

19ከዚያም፣ "አባትህ የት ነው?" አሉት።

ኢየሱስም፣ "አባቴንም እኔንም አታውቁም፤ እኔን ብታውቁኝ ኖሮ፣ አባቴንም ባወቃችሁ ነበር" ሲል መለሰላቸው። 20ኢየሱስ ይህን የተናገረው በቤተ መቅደሱ ግቢ፣ በግምጃ ቤት አጠገብ ሲያስተምር ነበር፤ ይሁን እንጂ ጊዜው ገና ስላልደረሰ ማንም አልያዘውም።

21ኢየሱስም እንደ ገና፣ "እኔ እሄዳለሁ፤ እናንተም ትፈልጉኛላችሁ፤ በኀጢአታችሁም ትሞታላችሁ፤ እኔ ወደምሄድበት ግን ልትመጡ አትችሉም" አላቸው።

22አይሁድም፣ " 'እኔ ወደምሄድበት ልትመጡ አትችሉም' ያለው ራሱን ሊገድል ይሆን?" አሉ።

23እርሱ ግን እንዲህ አላቸው፤ "እናንተ ከታች ናችሁ፤ እኔ ከላይ ነኝ፤ እናንተ ከዚህ ዓለም ናችሁ፤ እኔ ከዚህ ዓለም አይደለሁም። 24በኀጢአታችሁ እንደምትሞቱ ነግሬአችኋለሁ፤ እኔ እርሱ ነኝ† ስላችሁ እኔ እርሱ እንደ ሆንሁ ካላመናችሁ፣ በኀጢአታችሁ ትሞታላችሁ።"

8፥7 ዘዳ17፥7፤ ሕዝ 16፥40፤ ሮሜ2፥1፡22
8፥11 ዮሐ3፥17፤ 5፥14
8፥12 ምሳ4፥18፤ ማቴ5፥14፤ዮሐ1፥4፤ 6፥35
8፥15 ዮሐ3፥17፤ 7፥24
8፥16 ዮሐ5፥30
8፥17 ማቴ18፥16
8፥18 ዮሐ5፥37
8፥19 ዮሐ16፥3፤ 1ዮሐ2፥23
8፥20 ማቴ26፥18፡55፤ማር12፥41
8፥21 ሕዝ3፥18፤ ዮሐ7፥34፤13፥33
8፥23 ዮሐ3፥31፤ 17፥14
8፥24 ዮሐ4፥26፤ 13፥19

‡52 ሁለት የጥንት ቅጆች *ነቢዩ* ይላሉ
†24 *ወይም ያ ያልሁት እርሱ እኔ ነኝ፤* እንዲሁም ቍ 28 ይመ

*ብዙ የጥንት ቅጆች ይህ ክፍል (7፥53-8፥11) የላቸውም፤ ወይም በሌላ ስፍራ ወይም በሌሎች ወንጌሎች ያስገቡታል።

እንዲፈርዱ ሮማውያን አይፈቅዱላቸውም (18፥31)፤ ስለዚህ ሴትዮዋ በድንጋይ እንድትወገር ኢየሱስ ቢፈቅድላቸው ኖሮ በሮማውያን ዘንድ ያስጠይቀው ነበር፤ መወገር የለባትም ቢል ደግሞ የሙሴን ሕግ ጥሶአል ተብሎ ይከሰስ ነበር። *ይጽፍ ጀመር*፤ ኢየሱስ መሬት ላይ ምን እንደ ጻፈ በትክክል ማወቅ ባይቻልም ክሳቸውን አለመቀበሉን ሊያመለክት ይችላል።

8፥7 *አስቀድሞ (ይወርውርባት)*፤ የኢየሱስ መልስ አሳፍሮአቸዋል፤ ምክንያቱም 'ድንጋይ ይወርውርባት' በማለቱ፣ የኦሪትን ሕግ አልጠበቀም ተብሎ ሊከሰስ አይችልም፤ ሴትዮዋ ተወግራለች ተብሎ እንዳይከሰስም በድንጋይ ለመውገር ብቃት ያለው ሰው አልተገኘም። *ኀጢአት የሌለበት*፤ አጠቃላይ ሐሳቡ፣ 'ይህን ኀጢአት ያልፈጸመ' ማለት ብቻ ሳይሆን፣ 'ምንም ዓይነት ኀጢአት ያላደረገ' ማለት ነው።

8፥9 *...ወጡ፤* ከእነርሱ 'ኀጢአት የሌለበት' አልነበረምና (ቍ 7)። *ከሽማግሌዎች ጀምሮ*፤ የነገሩ ጠንሳሾችና መሪዎች እንደ መሆናቸው፣ ለመግባትም ሆነ ለመውጣት ቅድሚያ ስለሚሰጣቸው፣ እንዲሁም መልሱ የሚመለከተው እነርሱኑ በመሆኑ አስቀድመው ወጡ፤ ይሁን እንጂ በዚያ የነበሩት ሰዎች ሁሉም ኅሊናቸው ወቅሷቸዋል ወይም ፍርሃት ገብቷቸዋል። በመጨረሻም ኢየሱስና ሴትዮዋ ብቻ ቀሩ።

8፥10 *አንቺ ሴት*፤ የተግሣጽ አጠራር አይደለም (አገባቡን ከ19፥26 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥11 *እኔም አልፈርድብሽም*፤ ወደ ንስሐና ወደ ድነት የሚያደርስ ንግግር ነው። *በይ ሂጂ፤ ከእንግዲህ ግን ኀጢአት አትሥሪ፤* ሴትዮዋ ቀድሞ የፈጸመችውን በደል ኢየሱስ ችላ ብሏል ማለት አይደለም።

8፥12 *እኔ...ነኝ፤* የ6፥35 ማብ ይመ። *ብርሃን*፤ 1፥4 እና ማብ፤ 9፥5፤ 12፥46 ይመ። እንዲሁም 1ዮሐ1፥5 'እግዚአብሔር ብርሃን ነው' ይላል፤ የኢየሱስ ተከታዮችም ከእርሱ የተገኘውን ብርሃን የሚያንጸባርቁ እንደ መሆናቸው መጠን፣ 'የዓለም ብርሃን' ተብለዋል (ማቴ 5፥14፤ ከፊል 2፥15 ጋር ያነጻጽሩ)። *ጨለማ*፤ የዚህ ዓለምና የሰይጣን ሥራ ማለት ነው። *የሕይወት ብርሃን*፤ 'እግዚአብሔር ብርሃን ነው' (1ዮሐ 1፥5)፤ የእሳት ዐምድ ለእስራኤላውያን በጕዞአቸው ብርሃን እንደ ሆናቸው ሁሉ (ዘፀ13፥21፤ ነህ9፥12 ይመ)፣ ከእግዚአብሔር የተላከው ኢየሱስም የሕይወት መንገድ ብርሃን ነው።

8፥13 *ፈሪሳውያን*፤ የማቴ 3፥7፤ የማር 2፥16፤ የሉቃ 5፥17 ማብ ይመ።

8፥14፤ ኢየሱስ ሲመልስ ሁለት ጕዳዮችን ግልጽ አድርጓል፦ ሀ) እርሱ ራሱ ምስክርነት ለመስጠት ብቁ መሆኑንና፣ ፈሪሳውያን ግን አለመሆናቸውን፤ ለ) እርሱ ከየት እንደ ሆነና ወዴት እንደሚሄድ ማወቁን፣ እነርሱ ግን አንዱንም አለማወቃቸውን (ለሁለተኛው ሐሳብ በቍ16-18 የተጻፈውን ማብ ይመ)።

8፥15፤ የፈሪሳውያን ፍርድ ውሱንና ምድራዊ ነበረ፤ ኢየሱስ፣ እነርሱ ፍርድን ፈርደሃል ባሉት መንገድ ፈጽሞ አልፈረደም፤ እንደ እውነቱ ከሆነ ግን እነርሱ በተረዱት መንገድ ሳይሆን፣ በትክክለኛው መንገድ ፈርዷል (ቍ 26)።

8፥16-18፤ ሁለተኛው የኢየሱስ ሐሳብ የሕግ ድጋፍ ያለው ነው፤ አባቱ ከእርሱ ጋር ስላለ፣ የአባቱና የእርሱ ምስክርነት ሕጉ የሚጠይቀውን ያሟላል (ዘዳ 17፥6፤ 19፥15)።

8፥16 *ከላከኝ አብ*፤ ኢየሱስ አባቱ የሰጠውን ተልእኮ ምን ጊዜም አይዘነጋም (የ4፥34 ማብ ይመ)።

8፥19 *እኔንስ ብታውቁኝ ኖሮ*፤ ቃል (ኢየሱስ) ከእግዚአብሔር ጋር እንደ ነበረ፣ ራሱም እግዚአብሔር እንደ ሆነ (1፥1)፣ እግዚአብሔርንም እንደሚያሳይ (1፥18)፣ ዮሐንስ ግልጽ አድርጓል፤ ኢየሱስም፣ አብ በወልድ በኩል ብቻ እንደሚታወቅ እዚህ ላይ አበክሮ አሳይቷል።

8፥20 *ጊዜው*፤ የ2፥4 ማብ ይመ።

8፥23፤ ሞትና ሕይወት ብቻ ሳይሆኑ፣ ሌሎችም ነገሮች ሰዎችን ለይተው ይመድቧቸዋል (ለምሳሌ ቍ47፤ 3፥31፤ 15፥19፤ 1ኛ ዮሐ 3፥10)። *ከ...፤* እዚህ ላይ የሚያመለክተው መገኛን ነው። ኢየሱስ በእርግጥ በዓለም ውስጥ ነበረ፤ ግን ከዓለም አልነበረም፤ እነርሱ ግን የሰይጣን ግዛት ከሆነው 'ከዚህ ዓለም' ናቸው (1ዮሐ 5፥19)።

8፥24 *እኔ...ነኝ*፤ እግዚአብሔር አብ ቀደም ሲል ስለ ራሱ

[25]እነርሱም፣ "ለመሆኑ፣ አንተ ማን ነህ?" አሉት::

ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እስካሁን የነገርኋችሁ እኔ እርሱ ነኝ፤ [26]በእናንተ ላይ ብዙ የምናገረውና ብዙ የምፈርደው ነገር አለኝ፤ ዳሩ ግን የላከኝ ታማኝ ነው፤ ከእርሱም የሰማሁትን ለዓለም እናገራለሁ::"

[27]እነርሱም ስለ አብ እየነገራቸው እንደ ነበር አላስተዋሉም:: [28]ስለዚህ ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ "የሰው ልጅን ከፍ ከፍ ባደረጋችሁት ጊዜ፣ ያ ያልሁት እርሱ እኔ እንደ ሆንሁና አብ ያስተማረኝን እንደምናገር፣ በራሴም ፈቃድ ምንም እንደማላደርግ ታውቃላችሁ፤ [29]የላከኝ እርሱ ከእኔ ጋር ነው፤ ምንጊዜም የሚያስደስተውን ስለማደርግ ብቻዬን አልተወኝም::" [30]ይህንም እንደ ተናገረ ብዙዎች በእርሱ አመኑ::

የአብርሃም ልጆች

[31]ኢየሱስም በእርሱ ያመኑትን አይሁድ እንዲህ አላቸው፤ "በትምህርቴ ብትጸኑ እናንተ በእውነት ደቀ መዛሙርቴ ናችሁ፤ [32]እውነትንም ታውቃላችሁ፤ እውነትም ነጻ ያወጣችኋል::"

[33]እነርሱም መልሰው፣ "እኛ የአብርሃም ልጆች ነን[ሀ]፤ ለማንም ባሪያዎች ሆነን አናውቅም፤ ታዲያ፣ 'ነጻ ትወጣላችሁ' እንዴት ትለናለህ?" አሉት::

[34]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ ኀጢአት የሚያደርግ የኀጢአት ባሪያ ነው፤ [35]ባሪያ ለዘለቄታ በቤተ ሰቡ ውስጥ አይኖርም፤ ልጅ ግን ምን ጊዜም በቤት ይኖራል:: [36]እንግዲህ ወልድ ነጻ ካወጣችሁ፣ በእውነት ነጻ ትሆናላችሁ:: [37]የአብርሃም ልጆች መሆናችሁን ዐውቃለሁ፤ ነገር ግን ቃሌን ስለማትቀበሉ ልትገድሉኝ ቈርጣችሁ ተነሥታችኋል:: [38]እኔ በአባቴ ዘንድ ያየሁትን እናገራለሁ፤ እናንተም ከአባታችሁ የሰማችሁትን ታደርጋላችሁ::"[ለ]

[39]እነርሱም፣ "አባታችንስ አብርሃም ነው" ብለው መለሱለት::

ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "የአብርሃም ልጆችስ ብትሆኑ[ሐ]፣ አብርሃም የሠራውን ትሠሩ ነበር:: [40]ከእግዚአብሔር ሰምቼ እውነቱን የነገርኋችሁን እኔን ለመግደል ቈርጣችሁ ተነሥታችኋል፤ አብርሃም ግን እንዲህ አላደረገም:: [41]እናንተ የምታደርጉት አባታችሁ የሚያደርገውን ነው::"

እነርሱም፣ "እኛስ በዝሙት የተወለድን አይደለንም፤ አባታችንም አንዱ እግዚአብሔር ብቻ ነው" ሲሉ መለሱለት::

የዲያብሎስ ልጆች

[42]ኢየሱስም እንዲህ አላቸው፤ "እግዚአብሔር አባታችሁ ቢሆን ኖሮ፣ እኔ ከእግዚአብሔር ወጥቼ መጥቻለሁና፣ በወደዳችሁኝ ነበር፤ እርሱ ላከኝ እንጂ በገዛ ራሴ አልመጣሁም:: [43]የምናገረውን ለምን አታስተውሉም? ምክንያቱም ቃሌን መስማት ስለማትችሉ ነው:: [44]እናንተ የአባታችሁ የዲያብሎስ ናችሁ፤ የአባታችሁንም ፍላጎት ለመፈጸም ትሻላችሁ:: እርሱ ከመጀመሪያ ነፍሰ ገዳይ ነበር፤ በእርሱ ዘንድ እውነት ስለሌለ በእውነት አልጸናም፤ እርሱ ሐሰተኛ፣ የሐሰትም አባት በመሆኑ ሐሰትን ሲናገር፣ የሚናገረው ከራሱ አፍልቆ ነው፤ [45]እኔ ግን እውነት ስለምናገር አታምኑኝም:: [46]ከእናንተ ስለ ኀጢአት በማስረጃ ሊከሰኝ የሚችል አለን? እውነት የምናገር ከሆነ፣ ለምን አታምኑኝም? [47]ከእግዚአብሔር የሆነ እግዚአብሔር የሚለውን ይሰማል፤ እናንተ ግን ከእግዚአብሔር ስላልሆናችሁ አትሰሙም::"

8+26 ዮሐ3+32፤ 7+28፤15+15
8+28 ዮሐ12+32፤ 14+24
8+29 ቍ16፤ ኢሳ50+5፤ዮሐ4+34፤ 5+30፤6+38፤16+32
8+30 ዮሐ7+31
8+31 ዮሐ15+7፤ 2ዮሐ9
8+32 ቍ36፤ ሮሜ8+2፤ 2ቆሮ 3+17፤ገላ5+1:13
8+33 ቍ37:39፤ ሉቃ3+8
8+34 ሮሜ6+16
8+35 ገላ4+30
8+36 ቍ32
8+37 ቍ39:40
8+38 ቍ41:44፤ ዮሐ5+19:30፤ 14+10:24
8+39 ቍ37፤ ሉቃ3+8
8+40 ቍ26፤ ማቴ12+14
8+41 ቍ38:44፤ ኢሳ63+16፤64+8
8+42 ዮሐ3+17፤ 7+28፤13+3፤ 1ዮሐ5+1
8+44 ቍ38+41፤ ዘፍ3+4፤4+9፤2ዜና 18+21፤መዝ5+6፤ 12+2፤1ዮሐ3+8
8+45 ዮሐ18+37
8+47 ዮሐ18+37፤ 1ዮሐ4+6

ሀ33 በግሪኩ *ዘር* ይላል፤ ቍ 37 ይመ
ለ38 ወይም *ስለዚህ ከአባታችሁ የሰማችሁትን አድርጉ*
ሐ39 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *የአብርሃም ልጆች ከሆናችሁ* ይላሉ

የተናገረውን ታላቅ ቃል፣ ኢየሱስም የራሱ አድርጎታል (ቍ 58፤ ዘፀ 3+14 ይመ፤ እንደዚሁም የ6+35 ማብ ይመ):: *ካላመናችሁ፣* የ1+7 ማብ ይመ::

8+28 *ከፍ ከፍ (ባደረጋችሁት ጊዜ)*፤ ብዙውን ጊዜ ይህ አባባል በአዲስ ኪዳን ውስጥ 'ባከበራችሁት ጊዜ' የሚለውን ሐሳብ ይይዛል፤ ዮሐንስ ግን እዚህ ያስገባው ስቅለትን ለማመልከት ነው (3+14):: *የሰው ልጅ*፤ የ1+51 ማብ ይመ::

8+30 *አመኑ፣* ከ20+31 ጋር ያነጻጽሩ::

8+31 *ያመኑትን*፤ ከአንገት በላይ የሆነ እምነት ያላቸውን ለማለት ይመስላል፤ እውነተኛ አማኞች እንዳልሆኑ አነጋገራቸው ያሳያል (ቍ 33 እና 37 ይመ)::

8+32 *እውነት*፤ ከኢየሱስ ማንነት ጋር የተያያዘና (ቍ 36፤ 14+6) ወደ ድኅነት የሚመራ እንጂ ፍልስፍናዊ እውነት አይደለም:: *ነጻ*፤ አርነት መውጣት የሚያስፈልገው ከድንቁርና ሳይሆን ከኀጢአት ነው (ቁ 36 ይመ)::

8+33 *ባሪያዎች ሆነን አናውቅም፣* በሮማውያን ቅኝ አገዛዝ ሥር ሆነው ይህን ማለታቸው የሚያስደንቅ ነው::

8+34 *የኀጢአት ባሪያ*፤ በራሱ ኀይል ነጻ መውጣት አይቻለውም::

8+37 *ልትገድሉኝ ቈርጣችሁ ተነሥታችኋል*፤ የም 7 መግቢያ (7+1-8+59 ማብ ይመ)::

8+38፣ 'እኔ...እንተም'፣ 'ያየሁትን...የሰማችሁትን'፣ 'አባቴ...አባታችሁ' የሚለውን ንጽጽር ያስተውሉ:: ኢየሱስ፣ አባታቸው ማን እንደ ሆነ ወዲያው ባይነግራቸውም (ቁ 44)፣ አባታቸው እነርሱ እንደሚሉት እግዚአብሔር ወይም አብርሃም እንዳልሆነ እዚሁ ጥቅስ ላይ ግልጽ አድርጓል:: አይሁድ እንደ መሆናቸው በሥጋ የአብርሃም ልጆች ናቸው፤ ነገር ግን ባለ ማመናቸው ምክንያት በመንፈስ ልጆቹ ሊባሉ አልቻሉም::

8+39-41፣ የማን ልጅ እንደ ሆኑ ተግባራቸው ይመሰክርባቸዋል::

8+41 *በዝሙት የተወለድን*፤ ኢየሱስን ከድንግል አልተወለድህም ለማለት የሰነዘሩት የሽሙጥ አነጋገር ሊሆን ይችላል::

8+43 *የምናገረውን*፤ የአገላለጹን ስልት ለማለት ነው:: *ቃሌን*፤ አይሁድ ቀድሞውኑ ልባቸው በራሳቸው ሐሳብ ተዘግቶ ስለ ነበር፣ ኢየሱስ የተናገረውን ፍሬ ነገር በትክክል አላጤኑም::

8+44 *የአባታችሁ የዲያብሎስ*፤ አይሁድ ከዲያብሎስ ጋር ያላቸው ኅብረት እዚህ ላይ በግልጽ ተነግሯል፤ 'እግዚአብሔር የሁሉም አባት ነው' የሚለው ሐሳብ ሙሉ በሙሉ ትክክል እንዳልሆነ ኢየሱስ በግልጽ አስታወቀ፤ ምክንያቱም አባትነቱ ቃሉን ለሚቀበሉና ለሚያከብሩት ብቻ ነው:: *ትሻላችሁ፣* ቍርጥ ሐሳባቸው ምን እንደ ሆነ ያመለክታል፤ በመሠረቱ ጉድለታቸው ዕውቀት ማጣት ሳይሆን መንፈሳዊ ችግር ነበርና:: ለሰይጣን ያደሩ በመሆናቸው ነፍስ ለማጥፋት አቆብቁበው ነበር፤ (ቍ 37)፤ ውሎ አድሮም ነፍስ የማጥፋቱ ዕቅዳቸው ሊሳካላቸው ችሏል (ቍ 28):: *እውነት*፤ ሰይጣንና ተከታዮቹ ከእውነት ጋር ግንኙነት የላቸውም (14+6 ይመ)::

8+46 *ስለ ኀጢአት በማስረጃ ሊከሰኝ የሚችል አለን?* ዋናው ነገር አይሁድ ጥያቄውን መመለስ አለመቻላቸው ሳይሆን፣ ኢየሱስ ይህን ጥያቄ ማቅረቡ ነበር፤ ይህም ኢየሱስ ፍጹምና ንጹሕ ሕሊና እንዳለው ያሳያል::

ኢየሱስ ስለ ራሱ የተናገረው

[48]አይሁድም መልሰው፣ “አንተ ሳምራዊ ነህ፤ ደግሞም ጋኔን አድሮብሃል ማለታችን ትክክል አይደለምን?” አሉት።

[49]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ “እኔስ አባቴን አከብረዋለሁ እንጂ ጋኔን አላደረብኝም፤ እናንተ ግን ታዋርዱኛላችሁ። [50]እኔ የራሴን ክብር አልፈልግም፤ የሚፈልግ ግን አለ፤ ፈራጅም እርሱ ነው። [51]እውነት እላችኋለሁ፤ ማንም ቃሌን ቢጠብቅ፣ ሞትን ፈጽሞ አያይም።”

[52]አይሁድም እንዲህ አሉት፤ “ጋኔን እንዳለብህ አሁን ዐወቅን፤ አብርሃም ሞተ፤ ነቢያትም እንዲሁ፤ አንተ ግን ማንም ቃልህን ቢጠብቅ ሞትን ፈጽሞ እንደማይ ቀምስ ትናገራለህ። [53]አንተ ከአባታችን ከአብርሃም ትበልጣለህን? እርሱ ሞተ፤ ነቢያቱም እንዲሁ፤ ለመሆኑ አንተ ማን ነኝ ልትል ነው?”

[54]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰ፤ “እኔ ራሴን ባከብር፣ ክብሬ ከንቱ ነው፤ የሚያከብረኝ ግን እናንተ አምላካችን የምትሉት አባቴ ነው። [55]እናንተ ባታውቁትም እኔ ዐውቀዋለሁ፤ አላውቀውም ብል፣ እኔም እንደ እናንተው ሐሰተኛ እሆናለሁ። እኔ ግን ዐውቀዋለሁ፤ ቃሉንም እጠብቃለሁ። [56]አባታችሁ አብርሃም ቀኔን ለማየት ተስፋ በማድረግ ተደሰተ፤ አየም፤ ሐሤትም አደረገ።”

[57]አይሁድም፣ “ገና አምሳ ዓመት ያልሞላህ፣ አንተ አብርሃምን አይተሃል!” አሉት።

[58]ኢየሱስም፣ “እውነት እላችኋለሁ፤ አብርሃም ከመወለዱ በፊት እኔ፣ እኔ ነኝ” አላቸው። [59]በዚህን ጊዜ ሊወግሩት ድንጋይ አነሡ፤ ኢየሱስ ግን ተሰወረባቸው፤ ከቤተ መቅደስም ወጥቶ ሄደ።

8፥48 ቍ 52፤ ማቴ 10፥5፤ማር 3፥22
8፥50 ቍ 54፤ ዮሐ 5፥41
8፥51 ዮሐ 11፥26
8፥52 ቍ 48፤ ማር 3፥22
8፥53 ቍ 39፤ ዮሐ 4፥12
8፥54 ቍ 50፤ ዮሐ 16፥14፤17፥1፡5
8፥55 ቍ 19፤ ዮሐ 7፥28፡29፤15፥10
8፥56 ቍ 37፡39፤ ዘፍ 18፥18፤ ማቴ 13፥17
8፥58 ዘፀ 3፥14፤ 6፥31ዮሐ 1፥2
8፥59 ዘፀ 17፥4፤ ዘሌ 24፥16፤1ሳሙ 30፥6፤ዮሐ 10፥31፤ 11፥8፤12፥36
9፥2 ቍ 34፤ ዘፀ 20፥5፤ሕዝ 21፥19፤ ሕዝ 18፥20፤ማቴ 23፥7፤ሉቃ 13፥2፤ ሐሥ 28፥4
9፥3 ዮሐ 11፥4
9፥4 ዮሐ 11፥9፤ 12፥35
9፥5 ዮሐ 1፥4
9፥6 ማር 7፥33፤ 8፥23
9፥7 ቍ 11፤2ነገ 5፥10፤ኢሳ 35፥5፤ ሉቃ 13፥4፤ ዮሐ 11፥37
9፥8 ሐሥ 3፥2፡10
9፥11 ቍ 7

ኢየሱስ ዐይነ ስውር ሆኖ የተወለደውን ሰው ፈወሰ

9 በመንገድ ሲያልፍም ከተወለደ ጀምሮ ዐይነ ስውር የሆነ ሰው አየ። [2]ደቀ መዛሙርቱም፣ “ረቢ፤ ይህ ሰው ዐይነ ስውር ሆኖ እንዲወለድ ኀጢአት የሠራ ማን ነው? እርሱ ራሱ ወይስ ወላጆቹ?” ብለው ጠየቁት።

[3]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰ፤ “እርሱ ወይም ወላጆቹ ኀጢአት አልሠሩም፤ ይህ የሆነው ግን የእግዚአብሔር ሥራ በእርሱ ሕይወት እንዲገለጥ ነው። [4]ቀን ሳለ፣ የላከኝን ሥራ መሥራት አለብኝ፤ ማንም ሊሠራ የማይችልበት ሌሊት ይመጣል፤ [5]በዓለም ሳለሁ የዓለም ብርሃን እኔ ነኝ።”

[6]ይህን ካለ በኋላ፣ በምድር ላይ እንትፍ ብሎ በምራቁ ጭቃ አበጀ፤ የሰውዬውንም ዐይን ቀባና፣ [7]“ሄደህ በሰሊሆም መጠመቂያ ታጠብ” አለው፤ ሰሊሆም ማለት ‘የተላከ’ ማለት ነው። ሰውዬውም ሄዶ ታጠበ፤ እያየም ተመልሶ መጣ።

[8]ጎረቤቶቹና ከዚህ ቀደም ብሎ ሲለምን ያዩት ሰዎች፣ “ይህ ሰው ተቀምጦ ሲለምን የነበረው አይደለምን?” አሉ። [9]አንዳንዶቹም፣ “በእርግጥ እርሱ ነው” አሉ።

ሌሎችም፣ “ይመስለዋል እንጂ እርሱ አይደለም” አሉ።

እርሱ ግን፣ “እኔው ነኝ” አለ።

[10]እነርሱም፣ “ታዲያ ዐይኖችህ እንዴት ተከፈቱ?” ሲሉ ጠየቁት።

8፥47 *እግዚአብሔር የሚለውን ይሰማል፤* 10፥3-4፤ 1ዮሐ 4፥6 ይመ።

8፥48 *አይሁድ፤* የ1፥19 ማብ ይመ። *ሳምራዊ፤* የአይሁድን ሕግ በማክበር ረገድ፣ እንደ ሳምራውያን ጥንቃቄ ይጎድለዋል ብለው በማመናቸው ሊሆን ይችላል፤ ምናልባትም ‘ከሳምራዊ የተወለድህ’ ለማለት ይሆናል። *ጋኔን አድሮብሃል፤* 10፥20 እና የ7፥20 ማብ ይመ።

8፥51 *ቃሌን፤* አምነው ቢቀበሉት፣ ከሞት ነጻ የሚያወጣውን ጠቅላላውን የኢየሱስን ትምህርት ማለት ነው። *ሞትን ፈጽሞ አያይም፤* አማኝ ጊዜያዊ የሥጋ ሞት ቢሞትም፣ ዘላለማዊ የመንፈስ ሞት የለበትም (5፥24)።

8፥53 አንተ...ትበልጣለህን? ጥያቄው የታለመው አሉታዊ መልስ ለማግኘት ነበር። ኢየሱስ ከሙሴ የላቀ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ከአብርሃምም ስለሚበልጥ (6፥30-35 እና ማብ ይመ)፣ ጥያቄአቸው ሳያስቡት ግራ የሚያጋባ ሁኔታ ውስጥ ከተታቸው።

8፥56 *ቀኔን፤* በክርስቶስ የሥጋ ዘመን የተፈጸመውን ሁሉ ይመለከታል። ኢየሱስ ይህን ያለው አንድ የተወሰነን ቀን ለማመልከት አይመስልም፤ ነገር ግን በክርስቶስ በኩል የእግዚአብሔር ዕቅድ በመፈጸሙ፣ የሰው ዘር ሁሉ በረከት የሚያገኝበትን ቀን አብርሃም አሻግሮ በማየቱ ተደሰተ ማለቱ ነበር (ዘፍ 18፥18)። *አየም፤* በእምነት ዓይን፣ ከሩቅ ተመለከተ ማለት ነው።

8፥57 ገና *አምሳ ዓመት ያልሞላህ፤* ስለ ኢየሱስ ዕድሜ የሰጡት ግምት ከፍ ያለ ነው፤ አገልግሎቱን ሲጀምር ሠላሳ ዓመቱ ነበርና።

8፥58 *እኔ፣ እኔ ነኝ፤* እግዚአብሔር ስለ ራሱ በዘፀ 3፥14 በአጽንዖት የተናገረውን ታላቅ ቃል፣ ኢየሱስም የራሱ አድርጎታል (ቍ 24 እና 28 ይመ፤ እንዲሁም የ6፥35 ማብ ይመ)። ኢየሱስ ‘ነኝ’ አለ እንጂ ‘ነበርሁ’ አላለም፤ ይኸውም ዘላለማዊነቱንና ከአብ ጋር አንድ መሆኑን ለመግለጽ ነው (1፥1 ይመ)። ደረጃ በደረጃ እያደገ በመጣው በዚህ ንግግሩ ‘የዓለም ብርሃን ነኝ’ (ቍ 12) በማለት የጀመረውን ሐሳብ ይደመድማል።

8፥59 *ሊወግሩት፤* ኢየሱስ ስለ ራሱ ማንነት የገለጸውን ሐሳብ፣ አይሁድ የሚያስቀሥፍ ስድብ ነው በማለት በድንጋይ ከመውገር ሌላ ትርጕም አላገኙለትም (ዘሌ 24፥16)።

9፥1-12 ኢየሱስ ከሌሎቹ ታምራት ይልቅ በተደጋጋሚ ያደረገው ታምር ዐይነ ስውሩን ማብራት ነው። ዐይነ ስውራንን ማብራት የመሲሑ ተግባር እንደ ሆነ ትንቢት ተነግሯል (ኢሳ 29፥18፤ 35፥5፤ 42፥7)። ስለዚህ ኢየሱስ መሲሑ እንደ ሆነ እነዚህ ታምራት ተጨማሪ ማስረጃዎች ናቸው (20፥31)።

9፥2 ...*ኀጢአት የሠራ ማነው?* የአይሁድ መምህራን፣ ‘ኀጢአት ከሌለ ሞት የለም፤ በደል ካልተገኘም መሠቃየት አይኖርም’ የሚል እምነት ነበራቸው። አንድ ሕፃን በማኅፀን ውስጥ ሳለ ኀጢአት ሊሠራ ይችላል፤ ወይም ከመፀነሱ በፊት ነፍሱ ኀጢአት ሠርታ ይሆናል እስከ ማለት ደርሰው ነበር። በአንድ ሕዝብ ላይ የተወሰነ አሠቃቂ ቅጣት የሚደርሰውም ከወላጆቹ መተላለፍ የተነሣ ብቻ ነው ብለው ያምናሉ። የሚቀጥለው ቍጥር (ቍ 3) እንደሚያሳየው ኢየሱስ እንደዚህ ያለውን እምነት ውድቅ አድርጓል።

9፥4 *አለብን (እኛ)፤* ኢየሱስ ብቻ አይደለም፤ አባቱን ወይም ደቀ መዛሙርቱን ጭምር ሊሆን ይችላል።

9፥5 *የዓለም ብርሃን፤* የ8፥12 ማብ ይመ።

9፥6፤ ኢየሱስ የሚፈውሰው በተለያየ መንገድ ነው፤ እያንዳንዱ የጌታ አሠራርም የሚሰጠው ትምህርት አለው።

9፥7 *ሰሊሆም፤* ጥንትም የታወቀ ስም ነው (የነህ 3፥15 ማብ እና ኢሳ 8፥6 ይመ)። ኢየሩሳሌም ከተመሠረተችበት ኰረብታ በስተደቡብ ጫፍ ይገኝ የነበረና ከተፈለፈለ ቋጥኝ የተሠራ ኵሬ ሲሆን፣ ንጉሥ ሕዝቅያስ ለከተማው ውሃ አገልግሎት ካሠራው የዋናው ውሃ መስመር አንዱ ክፍል ነበር።

9፥8 *ሲለምን፤* ቀደም ሲል ሲለምን እንደ ነበረ አልተጠቀሰም፤ ነገር ግን በዚያን ጊዜ አንድ ዐይነ ስውር ለመኖር

[11]እርሱም፣ "ኢየሱስ የሚሉት ሰው ጭቃ አድርጎ ዐይኔን ቀባኝ፤ ወደ ሰሊሆም ሄጄ እንድታጠብም ነገረኝ፤ ሄጄ ታጠብሁ፤ ማየ ትም ቻልሁ" ሲል መለሰ።

[12]እነርሱም፣ "ታዲያ፣ ያ ሰው የት አለ?" አሉት።

እርሱም፣ "እኔ አላውቅም" አለ።

ፈሪሳውያን ሰውየው እንዴት እንደ ተፈወሰ ማጣራት ቀጠሉ

[13]እነርሱም ዐይነ ስውር የነበረውን ሰው ወደ ፈሪሳውያን ወሰዱት። [14]ኢየሱስ ጭቃ የሠራበት፣ የሰውዬውንም ዐይን የከፈተበት ቀን ሰንበት ነበር። [15]ስለዚህ ፈሪሳውያንም እንዴት ማየት እንደ ቻለ ጠየቁት። ሰውዬ ውም፣ "እርሱ ዐይኔን ጭቃ ቀባኝ፤ እኔም ታጠብሁ፤ ይኸው አያለሁ" አላቸው።

[16]ከፈሪሳውያንም አንዳንዶቹ፣ "ይህ ሰው ሰንበትን ስለማያከብር፣ ከእግዚአብሔር አይደ ለም" አሉ።

ሌሎች ግን፣ "ኀጢአተኛ፣ እንዲህ ያሉትን ታምራዊ ምልክቶች እንዴት ሊያደርግ ይች ላል?" አሉ። በመካከላቸውም አለመስማማት ተፈጠረ።

[17]ስለዚህ፣ ዐይነ ስውር ወደ ነበረው ሰው ተመልሰው፣ "ዐይንህን ስለ ከፈተው ሰው፣ እንግዲህ አንተ ምን ትላለህ?" አሉት።

ሰውየውም፣ "እርሱ ነቢይ ነው" አለ።

[18]አይሁድ ወደ ወላጆቹ ልከው እስኪያስጠ ሯቸው ድረስ፣ ሰውየው ዐይነ ስውር እንደ ነበረና እንዳየ አላመኑም ነበር። [19]እነርሱም፣ "ዐይነ ስውር ሆኖ ተወልዶአል የምትሉት ልጃችሁ ይህ ነውን? ታዲያ አሁን እንዴት ሊያይ ቻለ?" አሏቸው።

[20]ወላጆቹም እንዲህ ሲሉ መለሱ፤ "ልጃ ችን መሆኑንና ዐይነ ስውር ሆኖ መወለዱን እናውቃለን፤ [21]አሁን ግን እንዴት ማየት እንደ ቻለና ዐይኖቹን ማን እንደ ከፈተለት እኛ አናውቅም። ሙሉ ሰው ስለ ሆነ፣ ስለ ራሱ መናገር ይችላልና እርሱን ጠይቁት።"

[22]ኢየሱስን፣ ክርስቶስ[*] ነው ብሎ የመሰከረ ሁሉ ከምኵራብ እንዲባረር አይሁድ አስቀ ድመው ወስነው ስለ ነበር፣ ወላጆቹ ይህን ያሉት አይሁድን ፈርተው ነው። [23]ስለዚህ ወላጆቹ፣ "ሙሉ ሰው ስለ ሆነ እርሱን ጠይቁት" አሉ።

[24]ዐይነ ስውር የነበረውንም ሰው ዳግመኛ ጠርተው፣ "እንተ ሰው፤ እግዚአብሔርን አክብር[*]፤ ይህ ሰው ኀጢአተኛ መሆኑን እኛ እናው ቃለን" አሉት።

[25]እርሱም፣ "ኀጢአተኛ መሆኑን እኔ አላ ውቅም፤ ነገር ግን ዐይነ ስውር እንደ ነበርሁ፤ አሁን ግን እንደማይ ይህን አንድ ነገር ዐው ቃለሁ" አለ።

[26]እነርሱም፣ "ምን አደረገልህ? እንዴትስ ዐይንህን ከፈተ?" ብለው ጠየቁት።

[27]እርሱም፣ "አስቀድሜ ነገርኋችሁ፤ አላዳ መጣችሁትም፤ ለምን እንደ ገና መስማት ፈለጋችሁ? እናንተም ደግሞ ደቀ መዛሙርቱ ልትሆኑ ትሻላችሁ?" አለ።

[28]ከዚህ በኋላ በእርሱ ላይ የስድብ ናዳ በማውረድ እንዲህ አሉት፤ "የዚህ ሰው ደቀ መዝሙር አንተ ነህ፤ እኛስ የሙሴ ደቀ መዛሙርት ነን! [29]እግዚአብሔር ሙሴን እንደ ተናገረው እናውቃለን፤ ይህ ሰው ግን ከየት እንደ መጣ እንኳ አናውቅም።"

[30]ሰውየውም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እናንተ ከየት እንደ መጣ አለማወቃችሁ የሚያስደንቅ ነው፤ ይሁን እንጂ እርሱ ዐይኖቼን ከፈተልኝ። [31]እግዚአብሔር፣ የሚፈራ ውንና ፈቃዱን የሚያደርገውን እንጂ፣ ኀጢአተኞችን እንደማይሰማ እናውቃለን፤ [32]ዐይነ ስውር ሆኖ የተወለደን ሰው ዐይን የከፈተ አለ ሲባል፣ ዓለም ከተ ፈጠረ ጀምሮ ማንም ሰምቶ አያውቅም። [33]ይህ ሰው ከእ ግዚአብሔር ባይሆን ኖሮ ይህን ማድረግ ባልቻለ ነበር።"

[34]እነርሱም፣ "ሁለንተናህ በኀጢአት ተነክሮ

9፥14 ማቴ12፥1-14፤ዮሐ5፥9
9፥15 ቍ10
9፥16 ማቴ12፥2፤ ዮሐ2፥11፤6፥52
9፥17 ማቴ21፥11
9፥18 ዮሐ1፥19
9፥22 ቍ34፤ ሉቃ6፥22፤ዮሐ7፥13 12፥42፤16፥2
9፥23 ቍ21
9፥24 ቍ16፤ ኢሱ7፥19
9፥27 ቍ15
9፥28 ዮሐ5፥45
9፥29 ዮሐ8፥14
9፥31 ዘፍ18፥23-32፤መዝ34፥15፡16፤ 66፥18፤145፥19፡20፤ ምሳ15፥29፤ ኢሳ1፥15፤59፥1፡2፤ ዮሐ 15፥7፤ 1ዮሐ5፥14-15፤ ያዕ5፥16-18
9፥33 ቍ16፤ ዮሐ3፥2
9፥34 ቍ2፡22፡35፤ ኢሳ66፥5

[*]22 ወይም መሲሑ
[*]24 እውነት ለመናገር የሚደረግ መሐላ ነው ኢሱ (7፥19 ይመ)

ከልመና በቀር ሌላ አማራጭ አልነበረውም።

9፥13 *ፈሪሳውያን፤* የማቴ 3፥7፤ የማር 2፥16፤ የሉቃ 5፥17 ማብ ይመ።

9፥14 *ሰንበት፤* ከ5፥16 እና ከዚያ ቀጥሎ ካለው ሐሳብ ጋር ያነጻጽሩ።

9፥16 *አንዳንዶቹ...ሌሎች፤* በመጀመሪያው ቡድን ያሉ ሰዎች ሆን ብለው ልባቸውን ስለ ዘጉ፣ ኢየሱስ ከእግዚአብሔር ሊሆን ይችላል የሚለውን ሐሳብ ሊቀበሉ አልፈለጉም፤ በሁለተኛው ያሉት ግን፣ 'ታምራዊ ምልክቶችን' መሠረት አድርገው የተነሡ በመሆናቸው፣ ኀጢአተኛ ነው የሚል ግምት አልነበራቸውም (ከቍ 31-33 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥17 *እንግዲህ አንተ ምን ትላለህ?* መንገድ ላይ ተቀምጦ ለሚለ ምን ዐይነ ስውር እንደዚህ ያለ ጥያቄ መሰንዘራ ቸው የሚያስደንቅ ነው፤ ጥያቄአቸው ግራ የተጋቡ መሆናቸውን ያመለክታል። *ነቢይ!* ምናልባት ሰውዬው የሚያውቀው ከፍተኛ ማዕረግ፣ 'ነቢይ' የሚለው ብቻ ይሆናል። ይህ ሰው ስለ ኢየሱስ ያለው አመለካከት እድገት እያሳየ መጥቷል፤ 'ሰው' ከሚለው (ቍ 11)፣ 'ነቢይ' ወደሚለው (ቍ 17)፤ 'ደቀ መዛሙርት ሊኖሩት የሚችል' ከሚለው (ቍ27)፣ 'ከእግዚአብሔር የሆነ' ወደሚልና (ቍ33) 'ሊመለክ ወደሚገባው' (ቍ38) ወደሚለው ተሸጋግሯል።

9፥18 *አይሁድ፤* የ1፥19 ማብ ይመ። በወልጋዳ አመለካ ከታቸው ምክንያት ከታምራቱ ትምህርት ከመቅሰም ይልቅ ታምሩን ዋጋ ቢስ ለማድረግ ተፍጨርጭረዋል።

9፥21 *ሙሉ ሰው ስለ ሆነ፤* ወላጆቹ ምስክርነት ያልሰ ጡበት ብዙ ምክንያት ነበራቸው፤ ልጃቸው ራሱን የቻለ መሆኑን መናገራቸው፣ በነገሩ ውስጥ እንዳይገቡ መፍራታቸውን ያሳያል።

9፥22 *ከምኵራብ እንዲባረር፤* ውግዘት ከጥንት ከዕዝራ ዘመን ጀምሮ ተጠቅሷል (ዕዝ 10፥8)፤ በአዲስ ኪዳን ዘመን ግን የውግዘቱ ሁኔታ እንዴት እንደ ነበር የሚገልጽ ማስረጃ አልተ ገኘም። ምኵራብ የአይሁድ ማኅበራዊ ሕይወት ማዕከል ነበር፤ በዚህም ምክንያት ውግዘት አንድን ሰው ከአያሌ ማኅበራዊ ሕይወት ያስወግደዋል፤ በኋለኛው ዘመን ግን በአንዳንድ መልኩ ከአምልኮ አያስወግድም ነበር።

9፥24 *እኛ፤* ቃሉ በግሪክ ማንነታቸውን ለማጉላት እንደተጠ ቀመበት ያሳያል።

9፥27 *እናንተም ደግሞ ደቀ መዛሙርቱ...!* ሰውዬው ራሱን እንደ ደቀ መዝሙር የቈጠረ ይመስላል።

9፥30-33፤ ትምህርት ከሌለው ሰው ይህን የመሰለ ብቃት ያለው ሐሳብ ተሰንዝሯል።

የተወለድህ፣ አንተ እኛን ለማስተማር እንዴት ትደፍራለህ?" ሲሉ መለሱለት፤ አባረሩትም።

መንፈሳዊ ዕውርነት

[35]ኢየሱስም ሰውየውን እንዳባረሩት ሰማ፤ ባገኘውም ጊዜ፣ "በሰው ልጅ *ታምናለህን?" አለው።

[36]ሰውየውም፣ "ጌታዬ፤ አምንበት ዘንድ እርሱ ማን ነው?" ሲል ጠየቀው።

[37]ኢየሱስም፣ "አይተኸዋል፤ አሁንም ከአንተ ጋር የሚነጋገረው እርሱ ነው" አለው።

[38]ሰውየውም፣ "ጌታ ሆይ፤ አምናለሁ" አለ፤ ሰገደለትም።

[39]ኢየሱስም፣ "ዕውሮች እንዲያዩ፣ የሚያዩም እንዲታወሩ፣ ለፍርድ ወደዚህ ዓለም መጥቻለሁ" አለ።

[40]ከእርሱ ጋር ከነበሩት ፈሪሳውያን አንዳንዶቹ ይህን ሰምተው፣ "ምን ማለትህ ነው? ታዲያ እኛም ዕውሮች መሆናችን ነው?" አሉት።

[41]ኢየሱስም፣ "ዕውሮችስ ብትሆኑ ኀጢአት ባልሆነባችሁ ነበር፤ አሁን ግን እናያለን ስለምትሉ፣ ኀጢአታችሁ እንዳለ ይኖራል" አላቸው።

እረኛና መንጋው

10 "እውነት እላችኋለሁ፤ ወደ በጎች ጒረኖ በበሩ ሳይሆን፣ በሌላ በኩል ዘሎ የሚገባ ሌባና ነጣቂ ነው፤ [2]በበሩ የሚገባ ግን እርሱ የበጎቹ እረኛ ነው፤ [3]በር ጠባቂው በሩን ይከፍትለታል፤ በጎቹም ድምፁን ይሰማሉ። የራሱንም በጎች በየስማቸው እየጠራ ያወጣቸዋል። [4]የራሱ የሆኑትንም ሁሉ ካወጣ በኋላ ፊት ፊታቸው ይሄዳል፤ በጎቹም ድምፁን ስለሚያውቁ ይከተሉታል። [5]እንግዳ የሆነውን ግን ድምፁን ስለማያውቁ ከእርሱ ይሸሻሉ እንጂ ፈጽሞ አይከተሉትም።" [6]ኢየሱስ ይህን ምሳሌ ነገራቸው፤ እነርሱ ግን ምን እንደ ነገራቸው አላስተዋሉም።

[7]ስለዚህ ኢየሱስ ዳግም እንዲህ አላቸው፤ "እውነት እላችኋለሁ፤ የበጎች በር እኔ ነኝ። [8]ከእኔ በፊት የመጡት ሁሉ ሌቦችና ቀማኞች ነበሩ፤ በጎቹ ግን አልሰሟቸውም። [9]በሩ እኔ ነኝ፤ በእኔ በኩል የሚገባ ሁሉ ይድናል[a]፤ ይገባል፤ ይወጣልም፤ መሰማሪያም ያገኛል። [10]ሌባው ሊሰርቅ፣ ሊገድልና ሊያጠፋ ብቻ ይመጣል፤ እኔ ግን ሕይወት እንዲኖራቸውና እንዲትረፈረፍላቸው መጥቻለሁ።"

[11]"መልካም እረኛ እኔ ነኝ፤ መልካም እረኛ ሕይወቱን ስለ በጎቹ አሳልፎ ይሰጣል፤ [12]ተቀጣሪው እረኛ ግን በጎቹ የእርሱ ስላልሆኑ፣ ተኵላ ሲመጣ ጥሎአቸው ይሸሻል፤ ተኵላውም በጎቹን ይነጥቃል፤ ይበትናቸዋልም። [13]የሚሸሸውም ተቀጣሪ ስለ ሆነና ለበጎቹ ደንታ ስለሌለው ነው።

[14]"መልካም እረኛ እኔ ነኝ፤ በጎቼን ዐውቃለሁ፤ እነርሱም ያውቁኛል፤ [15]ይህም አብ እኔን እንደሚያውቀኝ እኔም አብን እንደማውቀው

9፥35 ማቴ8፥20፤ ዮሐ3፥15
9፥36 ሮሜ10፥14
9፥37 ዮሐ4፥26
9፥38 ማቴ28፥9
9፥39 ማቴ13፥13፤ ሉቃ4፥18፤ዮሐ3፥19፤ 5፥22፤12፥47
9፥40 ሮሜ2፥19
9፥41 ዮሐ15፥22፡24
10፥1 ቊ8፡10
10፥2 ቊ11፡14፤ ማር6፥34
10፥3 ቊ4፡5፡14፡ 16፡27
10፥4 ቊ3
10፥6 ማር9፥32፤ ዮሐ16፥25
10፥7 ቊ9፤ዮሐ6፥35
10፥8 ቊ1፤ኤር 23፥1፡2፤ሕዝ34፥2
10፥10 መዝ65፥ 11፤ዮሐ1፥4፤3፥15፡ 16፤5፥40፤20፥31፤ ሮሜ5፥17
10፥11 ቊ14፡15፡ 17፡18፤መዝ23፥1፤ ኢሳ40፥11፤ ሕዝ34፥11-16፡23፤ ማቴ2፥6፤ሉቃ12፥32 ዮሐ6፥35፤15፥13፤ ዕብ13፥20፤ 1ጴጥ2፥25፤5፥4፤ 1ዮሐ3፥16፤ራእ7፥17
10፥12 ዘካ11፥16፡ 17
10፥14 ቊ11፡27፤ ዘፀ33፥12
10፥15 ቊ11፡17፡ 18፤ማቴ11፥27

*አንዳንድ የጥንት ቅጆች 'የእግዚአብሔር ልጅ' ይላሉ።
[a]9 ወይም *በደኅና ይጠበቃል*

9፥31 *እግዚአብሔር...ኀጢአተኞችን እንደማይሰማ፤* ፈሪሳውያን በቊ 16 ላይ ከሰነዘሩት አስተያየት ጋር ያነጻጽሩ።

9፥34 አባረሩት፤ 'ከጉባኤአቸው አስወገዱት' ወይም 'አወገዙት' ማለት ሊሆን ይችላል (የቊ 22 ማብ ይመ)።

9፥35 *ባገኘውም ጊዜ፤* ኢየሱስ ሰውዬውን ሊያገኘው ፈልጎ እንደ ነበር ይገልጻል። *የሰው ልጅ፤* የ1፥51፤ ማብ ይመ።

9፥36፤ በዚህ ጊዜ ሰውዬው መልካም ያደረገለትን ሰው ሐሳብ ለመቀበል ዝግጁ ነበር።

9፥38 አምናለሁ፤ 20፥31 እና የ1፥7 ማብ ይመ። *ጌታ ሆይ...ሰገደለትም፤* ሰውዬው ለኢየሱስ የሰጠው ክብር ለእግዚአብሔር የሚገባውን ነው።

9፥39፤ በቊ 35-38 ውስጥ የተመለከተው ንግግር ፈሪሳውያኑ በተገኙበት የተደረገ አይመስልም፤ በቊ 39-41 ላይ የሰፈረውም ንግግር ከጥቂት ጊዜ በኋላ የተደረገ ሳይሆን አይቀርም። *ለፍርድ፤* በመሠረቱ ኢየሱስ ለፍርድ አልመጣም (3፥17፤ 12፥47)፤ አመጣጡ ግን ሰዎችን እንዳቀባበላቸው ይመድባቸዋል፤ ይህም ሁኔታ የሚያስከትለው ፍርድ አለ፤ ስጦታውንም ያልተቀበሉት መጨረሻቸው በመንፈስ እንደ ታወሩ መቅረት ነው።

9፥40 *ምን ማለትህ ነው?* በእምነት ረገድ ማንም ደፍሮ 'ዕውር' ይለናል ብለው ስላልገመቱ በጣም መገረማቸውን ያሳያል።

9፥41 ፈሪሳውያን እናያለን ማለታቸው፣ በመንፈስ ፈጽሞ መታወራቸውንና የጉደላቸውን አለማወቃቸውን ያሳያል፤ ዐይን አለን ቢሉም ሥራቸው መታወራቸውን ያረጋግጣል።

10፥1-30፤ በብሉይ ኪዳን ውስጥ (እንዲሁም ጥንት በመካከለኛው ምሥራቅ አካባቢ)፣ እንደ ተነገረው 'እረኛ' ሲባል የተከበረ የእግዚአብሔር ሕዝብ ጠባቂ ማለት ነው፤ ሐሳቡ በዚሁ መንፈስ መታየት አለበት። እግዚአብሔር ራሱ፣ 'የእስራኤል እረኛ' ተብሎ ይጠራ ነበር (መዝ 80፥1 ይመ፤ ከመዝ 23፥1 ከኢሳ 40፥10-11፤ ከሕዝ 34፥11-16 ጋር ያነጻጽሩ)። የተሰጣቸውን ሥልጣን አላከበሩትም እንጂ፣ እግዚአብሔር ለእስራኤል 'እረኞች' ከፍተኛ ኀላፊነት ሰጥቶ ነበር። እግዚአብሔር ሐሰተኞች እረኞችን በማውገዝ (ኢሳ56፥9-12፤ ሕዝ34)፣ በጎቹን በሚገባ የሚጠብቅን እውነተኛውን እረኛ፣ መሲሑን እንደሚልክ ቃል ገብቶ ነበር (ሕዝ 34፥23)።

10፥1 *የበጎች ጒረኖ፤* አንድ በር ብቻ ያለው፣ ዙሪያውንም የታጠረና ጣራ የሌለው ስፍራ ነው፤ ቅጥሩ በጎቹ እንዳይባዝኑና አውሬ እንዳይበላቸው ይከለክላል።

10፥3 *በር ጠባቂው፤* ትልቅ መንጋ የሚመስግበትን በረት የሚጠብቅ መሆን አለበት። *የራሱንም በጎች፤* እረኛው የጠራው የራሱን እንጂ፣ ማንኛውንም በግ አይደለም።

10፥4 *በፊት በፊታቸው ይሄዳል፤* በእስራኤልና በአካባቢዋ እረኛ በጎቹን ይመራቸዋል እንጂ አይነዳቸውም፤ በጎቹም ድምፁን ስለሚያውቁ ይከተሉታል።

10፥7 *እኔ ነኝ፤* የ6፥35 ማብ ይመ።

10፥8 *ከእኔ በፊት...ሁሉ፤* የብሉይ ኪዳንን እውነተኞች ነቢያት ሳይሆን እንደ ፈሪሳውያንና እንደ ካህናት አለቆች ያሉትን 'ሐሰተኞች እረኞች' ለማለት ነው፤ የዚህን ምዕራፍ መግቢያ (የቊ 1-30) ማብ ይመ።

10፥9 *በሩ፤* ወደ ድነት የሚያደርስ ብቸኛ መንገድ ነው፤ በዚያ የገባም ሙሉ ዋስትና አለው፤ እንደ ልብ ወጥቶ የሚያስ ፈልገውን ሁሉ የሚያገኝበት መሰማሪያም በዚያ አለለት።

10፥10 *ሌባው፤* ሰራቂው ራሱን ይወዳል፤ ዝንባሌውም ሁሉ ወደ ራሱ ጥቅም ያደላ ነው። የክርስቶስ ፍቅር ግን፣ የተሟላ ሕይወት እንዲያገኙ በሚያስችላቸው፣ በበጎቹ ላይ ነው (የ1፥4 ማብ ይመ)።

10፥11 *እኔ ነኝ፤* የ6፥35 ማብ ይመ። *ሕይወቱን...አሳልፎ ይሰጣል፤* በእስራኤልና በአካባቢዋ እረኛ ለበጎቹ ሲል ሕይወቱን ለአደጋ እስከማጋለጥ ይደርስ ነበር (ዘፍ 31፥39፤ 1ሳሙ17፥34-37 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ሊያጋጥመው የሚችለውን አደጋ አልፎ በሕይወት እንደሚቈይ ተስፋ ያደርጋል። ኢየሱስ ግን መልካም እረኛ ሕይወቱን ስለ በጎቹ አሳልፎ እንደሚሰጥ ያረጋግጣል።

10፥12 *ተቀጣሪው (እረኛ)፤* እንዲህ ያለው እረኛ የሚያስበው ስለ ደመወዙ እንጂ ስለ በጎቹ አይደለም፤ ምንደኛ በመሆኑም ነጣቂ አውሬ ሲመጣ፣ በጎቹን ትቶ ይሸሻል (ቊ 13)።

10፥14 *በጎቼን ዐውቃለሁ፤* እነርሱም ያውቁኛል፤ ጌታ የራሱ የሆኑትን ያውቃል (2ጢሞ 2፥19)፤ በጎቹም ያወቃቸውንና

ነው:: ሕይወቴንም ስለ በጎቼ አሳልፌ እሰጣለሁ:: [16]ከዚህ ጕረኖ ያልሆኑ ሌሎች በጎች አሉኝ፤ እነርሱንም ማምጣት አለብኝ:: እነርሱም ድምፄን ይሰማሉ፤ አንድ መንጋም፣ ይሆናሉ፤ እረኛውም አንድ:: [17]መልሼ ለማንሣት ሕይወቴን አሳልፌ ስለምሰጥ አባቴ ይወደኛል:: [18]ሕይወቴን በራሴ ፈቃድ አሳልፌ እሰጣለሁ እንጂ ከእኔ ማንም አይወስዳትም፤ አሳልፌ ለመስጠትም ሆነ ለማንሣት ሥልጣን አለኝ፤ ይህን ትእዛዝ የተቀበልሁትም ከአባቴ ነው::"

[19]ከዚህም ቃል የተነሣ በአይሁድ መካከል እንደ ገና መለያየት ተፈጠረ:: [20]ብዙዎቹም፣ "ጋኔን ያደረበት እብድ ነው፤ ለምን ትሰሙታላችሁ?" አሉ::

[21]ሌሎች ግን፣ "ይህ ጋኔን ያደረበት ሰው ንግግር አይደለም፤ ጋኔን የዕይነ ስውርን ዐይን መክፈት ይችላልን?" አሉ::

የአይሁድ አለማመን

[22]በኢየሩሳሌምም የቤተ መቅደስ መታደስ በዓል[ሀ] ሆነ፤ ጊዜውም ክረምት ነበረ፤ [23]ኢየሱስም በቤተ መቅደስ ግቢ፣ በሰሎሞን መመላለሻ ያልፍ ነበር፤ [24]አይሁድም ከበውት፣ "እስከ መቼ ልባችንን አንጠልጥለህ ታቈያለህ? አንተ ክርስቶስ[ለ] ከሆንህ በግልጽ ንገረን" አሉት::

[25]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "እኔ ነግሬአችሁ ነበር፤ እናንተ ግን አታምኑም፤ በአባቴ ስም የማደርጋቸው ታምራትም ስለ እኔ ይናገራሉ፤ [26]እናንተ ግን በጎቼ ስላልሆናችሁ አታምኑም፤ [27]በጎቼ ድምፄን ይሰማሉ፤ እኔ ዐውቃቸዋለሁ፤ እነርሱም ይከተሉኛል፤ [28]እኔ የዘላለም ሕይወት እሰጣቸዋለሁ፤ ከቶ አይጠፉም፤ ከእጄም ሊነጥቃቸው የሚችል ማንም የለም:: [29]እነርሱን የሰጠኝ አባቴ ከሁሉ ይበልጣል[+]፤ ከአባቴም እጅ ማንም ሊነጥቃቸው አይችልም:: [30]እኔና አብ አንድ ነን::"

[31]አይሁድ ሊወግሩት እንደ ገና ድንጋይ አነሡ፤ [32]ኢየሱስ ግን፣ "ከአብ የሆኑ ብዙ ታላላቅ ታምራትን አሳየኋችሁ፤ ታዲያ ከእነዚህ ስለ የትኛው ትወግሩኛላችሁ?" አላቸው::

[33]አይሁድም፣ "የምንወግርህ፣ ተራ ሰው ሆነህ ሳለህ፣ ራስህን አምላክ በማድረግ፣ የስድብ ቃል ስለ ተናገርህ ነው እንጂ ከእነዚህ ስለ የትኛውም አይደለም" ብለው መለሱለት::

[34]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "በሕጋችሁ፣ 'እናንተ አማልክት ናችሁ አልሁ' ተብሎ አልተጻፈምን? [35]የእግዚአብሔር ቃል

10፥16 ኢሳ56፥8፤ ሕዝ34፥23፤37፥24፤ ዮሐ11፥52፤17፥20፡21፤ሐሥ10፥34፡35፤ ኤፌ2፥11-19
10፥17 ቍ11፡15፡18
10፥18 ማቴ26፥53፤ዮሐ15፥10፤ፊል 2፥8፤ዕብ5፥8
10፥19 ዮሐ6፥52
10፥20 ማር3፥21፡22፤ጎነ9፥11፤ኤር29፥26
10፥21 ዘፀ4፥11፤ ማቴ4፥24፤ ዮሐ9፥32፡33
10፥23 ሐሥ3፥11፤5፥12
10፥24 ዮሐ1፥19፤ 16፥25፡29፤ሉቃ22፥67
10፥25 ዮሐ4፥26፤ 5፥36፤8፥58፤14፥11
10፥26 ዮሐ8፥47
10፥27 ቍ4፡14
10፥28 ኢሳ66፥22 ፤ማቴ25፥46፤ዮሐ6፥39
10፥29 ዮሐ14፥28፤17፥2፡6፡24
10፥30 ዘዳ6፥4፤ ዮሐ17፥21-23
10፥31 ዮሐ8፥59
10፥33 ዘሌ24፥16፤ማቴ26፥63-66፤ ዮሐ5፥18
10፥34 መዝ82፥6፤
10፥35 ዮሐ8፥17፤12፥34፤15፥25፤ሮሜ3፥19፤1ቆሮ 14፥21 ዕብ4፥12፤ማቴ5፥18

[ሀ]22 "ሁኑካ" ማለት ነው [ለ]24 ወይም *መሲሑ*
[+]29 ብዙ የጥንት ቅጆች *አባቴ የሰጠኝ ከሁሉ ይበልጣል* ይላሉ

ራሱን የገለጠላቸውን እረኛ ያውቁታል::

10፥15 *ሕይወቴንም...አሳልፌ እሰጣለሁ፤* ቍ 11 እና ማብ እንዲሁም 15፥13 ይመ::

10፥16 *ሌሎች በጎች፤* እንዲህ የተባሉት ገና ወደ እርሱ ያልመጡ ቢሆኑም በመሠረቱ የክርስቶስ ናቸው:: 'ከዚህ ጕረኖ ያልሆኑ' ሲል፤ ከአይሁድ ወገን ውጭ የሆኑትን ማለት ነው፤ ወደ ፊት በዓለም ዙሪያ የምትስፋፋውም ቤተ ክርስቲያን እዚህ ላይ በጨረፍታ ትታያለች:: *አንድ መንጋ፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ ሁሉ እረኛ አንድ ነው፤ (17፥20-23 ይመ)::

10፥17-18፤ ክርስቶስ ለሕዝቡ ይሞታል የሚለው ሐሳብ በዚህ የወንጌል ክፍል ውስጥ ተናኝቷል:: የአብ ፍቅርና ዕቅድ፣ ለልጁም የሰጠው ሥልጣን ተያይዘው ቀርበዋል:: ክርስቶስ በታዛዥነት መሥዋዕት መሆንን ፈቀደ እንጂ የእርሱን ሕይወት ለማሳለፍ ማንም ኀይል አልነበረውም::

10፥19 *መለያየት ተፈጠረ፤* 7፥43 እና 9፥16 ይመ::

10፥20 *ጋኔን ያደረበት፤* የ7፥20 ማብ ይመ::

10፥21፤ ከ9፥16 ጋር ያነጻጽሩ::

10፥22 *የቤተ መቅደስ መታደስ በዓል፤* አንጥያኮስ ኢጲፋነስ የተባለ ሰው ለጣዖት ሠውቶበት የአይሁድን ቤተ መቅደስ ካረከሰ በኋላ፣ ይሁዳ መቃቢስ ከቅ.ክ. በታኅሣሥ 165 ዓመት ያነጻበት መታሰቢያ በዓል ነው:: ይህም አይሁድ በመጨረሻ የተቀዳጁት ታላቅ ድል ነበር:: *ክረምትም ነበር፤* የአይሁድን ዘመን አቈጣጠር ለማያውቁ ሰዎች እገዛ ለማድረግ የሰፈረ ሐሳብ ነው::

10፥23 *በሰሎሞን መመላለሻ፤* ሐሥ 3፥11 እና 5፥12 ይመ:: በአንድ ፊት ግድግዳ ያለው በሌላ ፊት ግን በዐምዶች ተደግፎ ባለ ጣራ ሆኖ የተሠራ መግቢያ መውጫ ነበር:: መመላለሻው በሰሎሞን ዘመን የተሠራ ነው የሚለው ግምት ትክክል አይደለም::

10፥24 *ክርስቶስ፤* የ1፥25 ማብ ይመ፤ ከ20፥31 ጋር ያነጻጽሩ:: በዚህ ክፍል የቀረበው ጥያቄ ወሳኝ ነበር፤ ስለ መሲሑ አመጣጥ በጊዜው የተለያየ ሐሳብ ተንዝቶ ስለ ነበር፣ ይህን ጥያቄ መመለስ ቀላል አልነበረም::

10፥25 *ነግሬአችሁ ነበር፤* ኢየሱስ መሲሕነቱን ከሳምራዊቷ ሴት በስተቀር ለማንም በግልጽ አልተናገረም (4፥26):: እዚህ ላይ የትምህርቱ ዋና ሐሳብ መሲሕነቱን በግልጽ እንደሚያመለክት መንገሩ ሊሆን ይችላል፤ ወይም በ8፥58 ላይ የተናገረው ሐሳቡን ግልጽ አድርጎታል ማለቱም ሊሆን ይችላል፤ ወይም ታምራቱን ጨምሮ የሕይወቱን አካሄድ በሙሉ፣ ይኸውም በአብ ስም ያደረገውን ሁሉ እንደ ማስረጃ ማመልከቱ ሊሆን ይችላል:: *ስም (በአባቴ)፤* የ2፥23 ማብ ይመ)::

10፥26 *በጎቼ ስላልሆናችሁ፤* የእርሱ በጎች እንዳይሆኑ የከለከላቸው ደንዳና ልባቸው ነው::

10፥27 *ድምፄን፤* ከቍ 3-5 ካለው ጋር ያነጻጽሩ:: *ዐውቃቸዋለሁ፤* ከቍ 14 ጋር ያነጻጽሩ:: *ይከተሉኛል፤* ከቍ 4-5 ካለው ጋር ያነጻጽሩ::

10፥28 **የዘላለም ሕይወት፤** የክርስቶስ ስጦታ ነው (የ3፥15 ማብ ይመ):: *ከቶ አይጠፉም፤* የግሪኩ አገላለጽ በጎች ሊጠፉ ይችላሉ የሚለውን ሐሳብ ፈጽሞ አያመለክትም፤ የበጎቹ ድኅነት ማንም እንዲነጥቃቸው በማይፈቅደው እረኛ ኀይል ይጠበቃል::

10፥29 *አባቴ፤* የ5፥17 ማብ ይመ:: *አይችልም፤* በጎቹን ከማንኛውም ጠላት በአስተማማኝ ሁኔታ ለመጠበቅ የአብ ክንድ ኀያል ነው::

10፥30 *አንድ፤* ሁለቱ በባሕርይ አንድ ሲሆኑ በአካል የተለያዩ ናቸው:: ይህ ታላቅ ምስጢር ኢየሱስን 'እኔ ነኝ' እንዲል አስችሎታል (8፥24፡ 28፡58፤ የ6፥35 ማብ፤ 17፥21-22 ይመ)::

10፥31 *አይሁድ፤* የ1፥19 ማብ ይመ:: *ሊወግሩት፤* የኢየሱስን ንግግር እግዚአብሔርን እንደ ማቃለል በመቍጠር፣ የሕጉን ሥርዐት ሳይከተሉ፣ በጕልበታቸው ሕጉን ለመፈጸም (ዘሌ 24፥16) ተነሣሡ::

10፥32 *ታላላቅ ታምራት፤* የኢየሱስን ታምራት የሚያካትቱ ቢሆኑም፣ የግሪኩ አገላለጽ በአጠቃላይ ውብና ክቡር የሆኑትን ተግባራት ያመለክታል (የቍ 38 ማብ ይመ)፤ ስለዚህ 'መልካም ሥራዎች' ማለትም ይሆናል (ለምሳሌ ማቴ 5፥16፤ 1ጢሞ 5፥10፡ 25፤ 6፥18)::

10፥33 *የስድብ ቃል፤* የአይሁድ መሪዎች የኢየሱስን ንግግር ዓላማ በሚገባ ተረድተዋል፤ ይሁን እንጂ የተዛባ አመለካከታቸውና አለማመናቸው የተናገረውን እውነት እንዳይቀበሉ አግዶአቸዋል::

10፥34 *በሕጋችሁ፤* 'ሕግ' ሲባል አበክሮ የሚያሳየው አምስቱን የሙሴ መጻሕፍት ሲሆን፣ ብዙ ጊዜ ግን የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን በሙሉ ያመለክታል:: *አማልክት ናችሁ፤* ኢየሱስ በመዝ 82፥6 ላይ ያሉትን ቃላት ሲጠቅስ ገዥዎችን (ወይም

የመጣላቸውን ‘አማልክት’ካላቸውና፣ መጽሐፍም ሊሻር የማይቻል ከሆነ፣ 36ታዲያ፣ ‘የእግዚአብሔር ልጅ ነኝ’ ስላልሁ፣ አብ ለራሱ ለይቶ የቀደሰውንና ወደ ዓለም የላከውን፣ ተሳድበሃል ብላችሁ ለምን ትወነጅሉኛላችሁ? 37አባቴ የሚያደርገውን ባላደርግ አትመኑኝ፤ 38የማደርገው ከሆነ ግን እኔን ባታምኑኝ እንኳ፣ አብ በእኔ እንዳለ እኔም በአብ እንዳለሁ ታውቁና ታስተውሉ ዘንድ ታምራቱን እመኑ።” 39እንደ ገናም ሊይዙት ሞከሩ፤ እርሱ ግን ከእጃቸው አመለጠ።

40ከዚያም ኢየሱስ፣ ቀደም ሲል ዮሐንስ ያጠምቅበት ወደ ነበረበት፣ ወደ ዮርዳኖስ ማዶ ተመለሰ፤ በዚያም ሰነበተ፤ 41ብዙ ሰዎችም ወደ እርሱ መጡ። እነርሱም፣ “ዮሐንስ አንድም ታምራዊ ምልክት አላደረገም፣ ነገር ግን ስለዚህ ሰው የተናገረው ሁሉ እውነት ነበረ” አሉ። 42በዚያም ስፍራ ብዙዎች በኢየሱስ አመኑ።

የአልዓዛር መሞት

11 በማርያምና በእኅቷ በማርታ መንደር በቢታንያ ይኖር የነበረው አልዓዛር ታሞ ነበር።

2ይህች ወንድሟ አልዓዛር የታመመባት ማርያም፣ በጌታ ላይ ሽቱ አፍስሳ እግሩን በጠጕሯ ያበሰችው ነበረች። 3እኅትማማቾቹም፣ “ጌታ ሆይ፤ የምትወደው ሰው ታሞአል” ብለው መልእክት ላኩበት።

4ኢየሱስ ይህን በሰማ ጊዜ፣ “ይህ ሕመም የእግዚአብሔር ልጅ በእርሱ ይከብር ዘንድ ለእግዚአብሔር ክብር ነው እንጂ ለሞት የሚያደርስ አይደለም” አለ። 5ኢየሱስም ማርታን፣ እኅቷንና አልዓዛርን ይወዳቸው ነበር። 6ሆኖም አልዓዛር መታመሙን በሰማ ጊዜ በነበረበት ስፍራ ሁለት ቀን ቈየ።

7ከዚህም በኋላ ደቀ መዛሙርቱን፣ “ወደ ይሁዳ እንመለስ” አላቸው።

8እነርሱም፣ “መምህር ሆይ፤ ከጥቂት ጊዜ በፊት አይሁድ በድንጋይ ሊወግሩህ እየፈለጉህ ነበር፤ እንደ ገና ወደዚያ ትሄዳለህን?” አሉት።

9ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰ፤ “ቀኑ ዐሥራ ሁለት ሰዓት ብርሃን አይደለምን? ከዚህ ዓለም ብርሃን የተነሣ ስለሚያይ በቀን የሚመላለስ አይሰናከልም፤ 10የሚሰናከለው ግን በሌሊት የሚመላለስ ነው፤ ብርሃን የለውምና።”

11ይህን ከነገራቸው በኋላ፣ “ወዳጃችን አልዓዛር ተኝቶአል፤ እኔም ከእንቅልፉ ላስነሣው እሄዳለሁ” አላቸው።

12ደቀ መዛሙርቱም፣ “ጌታ ሆይ፤ ተኝቶ ከሆነስ ይድናል” አሉት። 13ኢየሱስ ይህን የነገራቸው ስለ ሞቱ ነበር፤ ደቀ መዛሙርቱ ግን እንቅልፍ ስለ መተኛቱ የተናገረ መሰላቸው።

14ስለዚህም በግልጽ እንዲህ አላቸው፤ “አልዓዛር ሞቶአል፤ 15ታምኑ ዘንድ፣ በዚያ ባለመኖሬ ስለ እናንተ ደስ ይለኛል፤ አሁን ግን ወደ እርሱ እንሂድ።”

16ከዚያም ዲዲሞስ የተባለው ቶማስ ለተቀሩት ደቀ መዛሙርት፣ “እኛም ሄደን ከእርሱ ጋር እንሙት” አላቸው።

10፥36 ኤር1፥5፤ ዮሐ3፥17፤ 5፥17፡18፤6፥69
10፥37 ቍ25
10፥38 ዮሐ14፥10፡11፡20፤17፥21
10፥39 ሉቃ4፥30፤ ዮሐ7፥30፤8፥59
10፥40 ዮሐ1፥28
10፥41 ዮሐ1፥26፡27፡30፡34፤ 2፥11
10፥42 ዮሐ7፥31
11፥1 ማቴ21፥17፤ ሉቃ10፥38
11፥2 ማር14፥3፤ ሉቃ7፥38፤ዮሐ12፥3
11፥3 ቍ5፡36
11፥4 ቍ40
11፥7 ዮሐ10፥40
11፥8 ማቴ23፥7፤ ዮሐ8፥59፤10፥31
11፥9 ዮሐ9፥4፤ 12፥35
11፥11 ቍ3፤ ማቴ9፥24
11፥13 ማቴ9፥24
11፥16 ማቴ10፥3፤ ዮሐ14፥5፤20፥24-28፤21፥2፤ሐሥ1፥13

ሌሎች መሪዎችን ወይም አለቆችን) ለማመልከት ሲሆን፣ ተግባራቸውን ለማከናወን በመለኮት የተቀቡ መሆናቸውን ለማሳየት ነበር (ዘፀ22፥28፤ ዘዳ 1፥17፤ 16፥18፤ 2ዜና 19፥6 ይመ)።

10፥35 *መጻሕፍትም ሊሻሩ የማይቻል ከሆነ፤* ብሉይ ኪዳን ሙሉ ሥልጣን ያለውና ሊታመን የሚገባው መሆኑን ኢየሱስ ይመሰክራል።

10፥36፤ ሰዎች፣ ‘አማልክት ናችሁ’ እስከ መባል ከደረሱ (መዝ 82፥6)፣ አብ ለራሱ የለየውና የላከው የቱን ያህል አብልጦ ይባል!

10፥37 *አባቴ የሚያደርገውን፤* እግዚአብሔር ራሱ የሚያደርገውን የርኅራኄ ሥራ ለማለት ነው።

10፥38 *ታምራቱን፤* ቀጥታ ትርጕሙ ‘ሥራዎች’ ማለት ነው፤ ታምራቱ ከኢየሱስ ሥራዎች አንዱ ክፍል ናቸው፤ ቀድሞውኑ ኢየሱስ ይህን የገለጸው፣ ሰዎቹ ለማስተዋል ባለመብቃታቸው ሳይሆን፣ የሕይወቱን አርዓያነት ለማሳየት ነው (የቍ 32 ማብ ይመ)።

10፥39 *ሊይዙት ሞከሩ፤* ፍርድ ፊት ለማቅረብ ይሁን ወይም በድንጋይ ለመውገር፣ እዚህ ላይ ግልጽ አይደለም። *አመለጠ፤* በምን ምክንያት ሊይዙት እንዳልቻሉ ዮሐንስ አላመለከተም፤ የተወሰነው ጊዜ ከመድረሱ በፊት ግን ኢየሱስ ሕይወቱ ሊያልፍ እንደማይችል ዮሐንስ አብዛኛውን ጊዜ በግልጽ አስረድቷል (የ2፥4 ማብ እና ሉቃ 4፥30 ይመ)።

10፥41 *ዮሐንስ...የተናገረው ሁሉ፤* መጥምቁ ዮሐንስ የመሰከረውን ሁሉ ማለት ነው (1፥7 እና ማብ ይመ)።

11፥1 *አልዓዛር፤* ይህ ስም በዮሐንስ ወንጌል የተጠቀሰው በም 11 እና 12 ብቻ ነው። ተመሳሳይ ስም፣ በሉቃ 16፥19-31 በተመለከተው ምሳሌ ይገኛል። እኅቶቹ ግን በሉቃ 10፥38-42 ተጠቅሰዋል።

11፥2 *ሽቱ አፍስሳ፤* 12፥3 ይመ።

11፥3 *የምትወደው ሰው፤* ጌታ፣ አልዓዛርን ምን ያህል ይወደው እንደ ነበር ያመለክታል።

11፥4፤ ከ9፥3 ጋር ያነጻጽሩ። *ይህ ሕመም...ለሞት የሚያደርስ አይደለም፤* ኢየሱስ እንዲህ ማለቱ የአልዓዛርን መነሣት አስቀድሞ መናገሩ ነው (ቍ 44)፤ የአልዓዛርን መሞት አውቆ ነበርና (ቍ 14)። ቍ 17 እና 39 ላይ፣ ‘አራት ቀን’ የተባለው ሲታሰብ አልዓዛር የሞተው መልእክተኞቹ ከተነሡ ከጥቂት ጊዜ በኋላ እንደሆነ ያመለክታል፤ ይኸውም አንዱ ቀን መልእክቱን ማድረሻ፣ ሁለቱ ቀናት ደግሞ ኢየሱስ ሁኔታውን ከሰማ በኋላ ከነበረበት ስፍራ የቈየበት ሲሆን (ቍ 6፤ 10፥40) ሌላው አንድ ቀን ደግሞ ኢየሱስ ወደ ቢታንያ የተጓዘበት ነው። ይሁን እና በቍ 17 ላይ የተጻፈውን ማብ ይመ። ክብር፤ የ7፥39፤ የ12፥41፤ የ13፥31 ማብ ይመ። እዚህ ላይ አልዓዛር በታምር ከሞት በመነሣቱ የእግዚአብሔር ልጅ ይከብራል፤ ታምሩም በአንድ በኩል የእግዚአብሔር ክብር በኢየሱስ መገለጡን ሲያሳይ (ቍ 40፤ እግዚአብሔር ብቻውን ሙታንን ያስነሣልና 5፥21 ይመ)፣ በሌላም በኩል አይሁድ በጠላትነት እንዲነሣሡበት አድርጓል ቍ 46-53)።

11፥6 *በነበረበት ስፍራ...ቈየ፤* ማርያምና ማርታ እንዳሰቡት ሳይሆን፣ አባቱ እንደ መራው ኢየሱስ ከቦታ ቦታ ይዘዋወር ነበር (ከ2፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥8 *አይሁድ፤* የ1፥19 ማብ ይመ። *ሊወግሩህ እየፈለጉህ፤* የ10፥31 ማብ ይመ፤ ወደ ይሁዳ ምድር መሄዱ በእርግጥ አደጋ ያስከትል ነበር።

11፥9 *ቀኑ ዐሥራ ሁለት ሰዓት ብርሃን አይደለምን?፤* በአብ ፈቃድ መመላለሱን እንደ ቀን ብርሃን ቈጥሮታል።

11፥11 *ተኝቶአል፤* ክርስቲያኖችም ሆኑ ሌላው ዓለም ሞትን ለመግለጽ የሚጠቀሙበት ስም ለበስ አባባል ነው።

11፥15 *ታምኑ ዘንድ፤* ከ20፥31 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥16 *ዲዲሞስ...ቶማስ፤* ‘ቶማስ’ የሚለው ስም የተገኘበት የዕብራይስጡ ቃልና ‘ዲዲሞስ’ የሚለው የግሪኩ ቃል ትርጕማቸው ‘መንታ’ ማለት ነው፤ ብዙውን ጊዜ ቶማስን የምናውቀው በተጠራጣሪነቱ ነው (20፥24-28) ይሁን እንጂ ትጕህና

ኢየሱስ የአልዓዛርን እኅቶች ማጽናናቱ

[17]ኢየሱስ ሲደርስ አልዓዛር ከተቀበረ አራት ቀን ሆኖት ነበር። [18]ቢታንያ ከኢየሩሳሌም ዐሥራ አምስት ምዕራፍ[0] ያህል ትርቅ ነበር። [19]ብዙዎች አይሁድም ማርታንና ማርያምን ስለ ወንድማቸው ሞት ሊያጽናኗቸው መጥተው ነበር፤ [20]ማርታ የኢየሱስን መምጣት ሰምታ ልትቀበለው ወጣች፤ ማርያም ግን በቤት ቀርታ ነበር።

[21]ማርታም ኢየሱስን እንዲህ አለችው፤ "ጌታ ሆይ፤ አንተ በዚህ ብትሆን ኖሮ፣ ወንድሜ ባልሞተ ነበር። [22]አሁንም ቢሆን የምትለምነውን ሁሉ እግዚአብሔር እንደሚሰጥህ ዐውቃለሁ።"

[23]ኢየሱስም፣ "ወንድምሽ ይነሣል" አላት።

[24]ማርታም፣ "በመጨረሻው ቀን፣ በትንሣኤ እንደሚነሣ ዐውቃለሁ" አለችው።

[25]ኢየሱስም እንዲህ አላት፤ "ትንሣኤና ሕይወት እኔ ነኝ፤ በእኔ የሚያምን ቢሞት እንኳ በሕይወት ይኖራል፤ [26]በእኔ የሚኖር፣ የሚያምንብኝም ከቶ አይሞትም፤ ይህን ታምኛለሽን?"

[27]እርሷም፣ "አዎን ጌታ ሆይ፤ አንተ ወደ ዓለም የሚመጣው ክርስቶስ[†] የእግዚአብሔር ልጅ መሆንህን አምናለሁ" አለችው።

[28]ይህን ካለች በኋላ፣ ተመልሳ እኅቷን ማርያምን ለብቻዋ ጠርታ፣ "መምህሩ መጥቷል፤ ይፈልግሻልም" አለቻት። [29]ማርያምም ይህን እንደ ሰማች፣ ፈጥና ተነሥታ ወደ እርሱ ሄደች። [30]በዚህ ጊዜ ኢየሱስ፣ ማርታ እርሱን በተቀበለችበት ቦታ ነበር እንጂ፣ ገና ወደ መንደር አልገባም ነበር። [31]ማርያምን ሲያጽናኑ በቤት ውስጥ የነበሩ አይሁድም፣ ብድግ ብላ መውጣቷን ሲያዩ፣ ወደ መቃብሩ ሄዳ የምታለቅስ መስሎአቸው ተከተሏት።

[32]ማርያምም ኢየሱስ ወደ ነበረበት ቦታ ደርሳ እንዳየችው፣ እግሩ ላይ ተደፍታ፣ "ጌታ ሆይ፤ አንተ እዚህ ብትሆን ኖሮ፣ ወንድሜ ባልሞተ ነበር" አለችው።

[33]ኢየሱስም እርሷ ስታለቅስ፣ ተከትለዋትም የመጡት አይሁድም ሲያለቅሱ ባየ ጊዜ መንፈሱ በሐዘን ታወከ፤ [34]"የት ነው ያኖራችሁት?" ሲል ጠየቀ።

እነርሱም፣ "ጌታ ሆይ፤ መጥተህ እይ" አሉት።

[35]ኢየሱስም እንባውን አፈሰሰ።

[36]አይሁድም፣ "እንዴት ይወደው እንደ ነበር እያችሁ!" አሉ።

[37]ከእነርሱ አንዳንዶቹ ግን፣ "የዐይነ ስውሩን ዐይን የከፈተ፣ ይህም ሰው እንዳይሞት ማድረግ አይችልም ነበር?" አሉ።

ኢየሱስ አልዓዛርን ከሞት ማስነሣቱ

[38]ኢየሱስ ልቡ ዳግመኛ በኀዘን ተነክቶ ወደ መቃብሩ መጣ፤ መቃብሩም በድንጋይ የተገጠመ ዋሻ ነበር፤ [39]እርሱም፣ "ድንጋዩን አንሡት" አለ።

የሟቹም እኅት ማርታ፣ "ጌታ ሆይ፤ አሁንማ አራት ቀን ስለ ቈየ ይሸታል" አለችው።

[40]ኢየሱስም፣ "ብታምኚስ የእግዚአብሔርን ክብር ታያለሽ ብዬ አልነገርሁሽም?" አላት።

[41]ስለዚህ ድንጋዩን አነሡ። ኢየሱስም ወደ ላይ ተመልክቶ እንዲህ አለ፤ "አባት ሆይ፤ ስለ ሰማኸኝ አመሰግንሃለሁ፤ [42]ሁልጊዜም እንደምትሰማኝ ዐውቃለሁ፤ ይህን መናገሬ ግን በዚህ የቆሙ ሰዎች አንተ እንደላክኸኝ ያምኑ ዘንድ ነው።"

[0]18 ሦስት ኪሎ ሜትር ያህል ነው
[†]27 ወይም መሲሕ

11፥17 ቍ6፡39
11፥18 ቍ11፤ ማቴ21፥17
11፥19 ቍ31፤ ኢዮ2፥11
11፥20 ሉቃ10፥38-42
11፥21 ቍ32፡37
11፥22 ቍ41፡42
11፥24 ዳን12፥2፤ ዮሐ5፥28፡29፤6፥39፡40፤ሐሥ24፥15
11፥25 ዮሐ1፥4፤ 3፥15፤6፥35
11፥26 ማቴ25፥46፤ዮሐ3፥15
11፥27 ማቴ4፥3፤ ሉቃ2፥11፤ዮሐ6፥14
11፥28 ማቴ26፥18፤ዮሐ13፥13
11፥30 ቍ20
11፥31 ቍ19
11፥32 ቍ21
11፥33 ቍ38፤ ዮሐ12፥27
11፥35 ሉቃ19፥41
11፥36 ቍ3
11፥37 ቍ21፡32፤ ዮሐ9፥6፡7
11፥38 ቍ33፤ ማቴ27፥60፤ ሉቃ24፥2፤ዮሐ20፥1
11፥39 ቍ17
11፥40 ቍ4፡23-25
11፥41 ማቴ11፥25፤ዮሐ17፥1
11፥42 ዮሐ3፥17፤ 12፥30

ደፋር ሰውም ነበር።

11፥17 *አራት ቀን፤* የቍ 4 ማብ ይመ። ብዙ አይሁድ አንድ ሰው ከሞተ በኋላ ወደ ሕይወት ሊመለስ ስለሚችል፣ ነፍሱ ከአስከሬኑ አጠገብ እስከ ሦስት ቀን ትቈያለች ብለው ያምናሉ። ይህ ሐሳብ በእነዚህ ሰዎች ዘንድ ተቀባይነት አግኝቶ ከሆነ፣ አልዓዛር ሊመለስ ይችላል ተብሎ ተስፋ በማይደረግበት ሁኔታ ሞቶ ነበር ማለት ነው።

11፥18 *ሦስት ኪሎ ሜትር ያህል፤* ዮሐንስ ለትክክለኛ አገላለጽ ምን ያህል ጥንቃቄ እንደ ነበረው ያሳያል።

11፥19 *ሊያጽናኗቸው፤* በአይሁድ ልማድ፣ ለሦስት ቀናት እጅግ ከባድ ሐዘን፣ ለሚቀጥሉት አራት ቀናት መለስ ያለ ሐዘን፣ ሠላሳው ቀን እስከሚያበቃ ድረስ ቀለል ያለ ሐዘን እንዲደረግ ይፈቀዳል፤ ወዳጆችም ሐዘን የደረሰበትን ቤተ ሰብ ማጽናናት ይጠበቅባቸዋል።

11፥20 *ልትቀበለው ወጣች፤* ታላቂቱ እርሷ በመሆኗ ሳይሆን አይቀርም፤ በቤቷ ተቀብላዋለችና (ሉቃ 10፥38)።

11፥21፤ በቍ 32 ይህንኑ ሐሳብ ማርያም በድጋሚ ትናገራለች፤ እኅትማማቾቹ የኢየሱስን መምጣት ሲጠባበቁ፣ ይህንኑ ሐሳብ ደጋግመው ሳያነሡት አልቀረም።

11፥22 *የምትለምነውን ሁሉ፤* የአልዓዛር ሬሳ በመበስበስ ላይ ቢሆንም፣ ማርታ በዚያኑ ቀን ወንድሟ በቅጽበት ሊነሣ እንደሚችል ተስፋ እንዳላት ይህ አስተያየቷ ያመለክታል፤ ለእግዚአብሔር የሚሳነው ነገር የለምና።

11፥25 *እኔ ነኝ፤* የ6፥35 ማብ ይመ። *ሕይወት፤* የ1፥4 ማብ ይመ። ኢየሱስ ሕይወትና ትንሣኤ ከመስጠቱ ይልቅ፣ 'እኔ ነኝ' በማለት መለኮትነቱን ገልጿል። በአንድ በኩል ሕይወትና ትንሣኤ በእርሱ እንደሚገለጡ ያሳያል፤ በሌላ በኩል ከኀጢአትና የተነሣ ሞት እንደማይገዛው ያመለክታል። እርሱም ራሱ ሕይወት ነው (ከ14፥6፤ ከሐሥ 3፥15፤ ከዕብ 7፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። *በእኔ የሚያምን... በሕይወት ይኖራል፤* የ1፥7 ማብ ይመ። ኢየሱስ ሕይወትን መስጠት ብቻ ሳይሆን፣ ለሚታመኑበት ሁሉ ሞት እንዳይነግሥበት ድልን ይሰጠዋል (ከ1ቆሮ 15፥54-57 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥27 *አምናለሁ፤* ማርታ የምትታወቀው በሉቃ 10፥40-41 ላይ በታየው ድክመቷ ነው፤ ይህ አስደናቂ ገለጻዋ ግን እምነት ያላት ሴት መሆኗን ያሳያል።

11፥28 *መምህሩ፤* በዚያን ጊዜ 'ረቢዎች' ሴቶችን አያስተምሩም ነበር (ከ4፥27 ጋር ያነጻጽሩ)። ኢየሱስ ግን አዘውትሮ ያስተምራቸው ነበር፤ ስለዚህ አንዲት ሴት በዚያ ስያሜ ስትጠራ ያልተለመደ ነው።

11፥31 *ሄዳ የምታለቅስ፤* በመቃብር ላይ ማልቀስ የተለመደ ስለ ነበር፣ በዚያ የተሰበሰቡት አይሁድ፣ ማርያም ወደ መቃብሩ ሄዳ ልታለቅስ መስሏቸው እስከ መቃብሩ ቦታ ተከተሏት፤ የኢየሱስም ታምር በብዙ ሕዝብ ዘንድ ሊታወቅ ቻለ።

11፥32፤ ከቍ 21 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥33 *ስታለቅስ...ሲያለቅሱ፤* ሁለቱም የሚያመለክቱት በዋይታ የሚገለጸውን ሐዘን ነው።

11፥35 *እንባውን አፈሰሰ፤* የግሪኩ ቋንቋ የሚያመለክተው፣ 'እንባውን አፈሰሰ' ሲባል በቍ 33 ላይ እንደተገለጸው በዋይታ ማዘንን ሳይሆን፣ በጸጥታ ማልቀስን ነው፤ ይህም በእንባ ብቻ የሚገለጽ ሐዘን ማለት ነው።

11፥36፤ ከቍ 5 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥37፤ የአንዳንዶቹ አመለካከት እንደ ማርታና (ቍ 21) እንደ ማርያም (ቍ 32) ቢመስልም፣ ይህን ለማለት የበቃት የዐይነ ስውሩን ዐይን መክፈት መሠረት በማድረግ ነበር።

[43]ኢየሱስ ይህን ካለ በኋላ በታላቅ ድምፅ፣ “አልዓዛር፣ ና ውጣ!” ብሎ ተጣራ። [44]የሞተውም ሰው እጅና እግሩ በቀጭን ስስ ጨርቅ እንደ ተጠቀለለ፣ ፊቱም በሻሽ እንደተጠመጠመ ወጣ።

ኢየሱስም “መግነዙን ፍቱለትና ይሂድ” አላቸው።

ኢየሱስን ለመግደል የተደረገ ሤራ

[45]ስለዚህ ወደ ማርያም ከመጡት፣ ኢየሱስ ያደረገውን ካዩት አይሁድ ብዙዎች በእርሱ አመኑ። [46]አንዳንዶቹ ግን ሄደው ኢየሱስ ያደረገውን ለፈሪሳውያን ተናገሩ፤ [47]ከዚያም የካህናት አለቆችና ፈሪሳውያን የአይሁድን ሸንጎ ሰብሰባ ጠሩ።

እነርሱም እንዲህ አሉ፤ “ይህ ሰው ብዙ ታምራዊ ምልክቶችን እያደረገ ስለ ሆነ ምን ብናደርግ ይሻላል? [48]እንዲሁ ብንተወው ሰው ሁሉ በእርሱ ያምናል፤ ሮማውያንም መጥተው ስፍራችንንና* ሕዝባችንን ይወስዱብናል።”

[49]ከመካከላቸውም አንዱ፣ በዚያ ዓመት ሊቀ ካህናት የነበረው ቀያፋ እንዲህ ሲል ተናገረ፤ “እናንተ እኮ ምንም አታውቁም! [50]ሕዝቡ ሁሉ ከሚጠፋ ስለ ሕዝቡ አንድ ሰው ቢሞት የሚሻል መሆኑን አታስተውሉም።”

[51]ይህን ያለው ከራሱ አልነበረም፤ ነገር ግን በዚያች ዓመት ሊቀ ካህናት እንደ መሆኑ፣ ኢየሱስ ለአይሁድ ሕዝብ እንደሚሞት ትንቢት መናገሩ ነበር፤ [52]ለዚያም ሕዝብ ብቻ ሳይሆን፣ የተበተኑትን የእግዚአብሔርን ልጆች በአንድነት ለመሰብሰብ ነው። [53]ከዚያን ቀን ጀምሮም ሊገድሉት አሤሩ።

[54]ስለዚህ ኢየሱስ ከዚያ ወዲያ በአይሁድ መካከል በይፋ አልተመላለሰም፤ ነገር ግን በምድረ በዳ አጠገብ ወደምትገኝ ኤፍሬም ወደ ተባለች መንደር ገለል አለ፤ በዚያም ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ሰነበተ።

[55]የአይሁድ ፋሲካ እንደ ተቃረበም፣ በዓሉ ከመድረሱ በፊት የመንጻት ሥርዐት ለማድረግ ብዙዎች ከአገር ቤት ወደ ኢየሩሳሌም ወጡ። [56]ኢየሱስንም ይፈልጉት ነበር፤ በቤተ መቅደስም ቆመው፣ “ምን ይመስላችኋል? ለበዓሉ አይመጣ ይሆን?” ተባባሉ። [57]የካህናት አለቆችና ፈሪሳውያን ግን ኢየሱስን ይይዙት ዘንድ የት እንዳለ የሚያውቅ ሰው እንዲጠቍም ትእዛዝ ሰጥተው ነበር።

ኢየሱስ በቢታንያ ሽቱ መቀባቱ

12፥1-8 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥6-13፤ ማር 14፥3-9፤ ሉቃ 7፥37-39

12 የፋሲካ በዓል ስድስት ቀን ሲቀረው ኢየሱስ፣ ከሞት ያስነሣው አልዓዛር ወደሚኖርበት፣ ወደ ቢታንያ መጣ። [2]በዚያም ለኢየሱስ ሲባል ራት ተዘጋጀ። ማርታ ስታገለግል፣ አልዓዛር ከእርሱ ጋር በማእድ ከተቀመጡት አንዱ ነበር። [3]ማርያምም ዋጋው

11፥43 ሉቃ7፥14
11፥44 ዮሐ19፥40፤ 20፥7
11፥45 ቍ19፤ ዘፀ14፥31፤ዮሐ2፥23፤ 7፥31
11፥47 ቍ57፤ ማቴ5፥22፤26፥3፤ ዮሐ2፥11
11፥49 ቍ51፤ማቴ 26፥3፤ዮሐ18፥13፡14
11፥50 ዮሐ18፥14
11፥52 ኢሳ49፥6፤ ዮሐ10፥16
11፥53ማቴ12፥14
11፥54 ዮሐ7፥1
11፥55 ዘፀ12፥13፡ 23፡27፤2ዜና30፥17፡ 18፤ማቴ26፥1፡2፤ ማር14፥1፤ዮሐ13፥1
11፥56 ዮሐ7፥11
12፥1 ማቴ21፥17፤ ዮሐ11፥55
12፥2 ሉቃ10፥38-42

*48 ወይም መቅደሳችንን

11፥39 *አራት ቀን*፤ የቍ 4 እና 17 ማብ ይመ።

11፥40 *ክብር!* የቍ 4 ማብ ይመ።

11፥44 *በቀጭን ስስ ጨርቅ*፤ እንደ ፋሻ ያለ ጨርቅ ነው፤ አንዳንድ ጊዜ ሬሳ እንደ ደበላ ባለ ጨርቅ ይጠቀለል ነበር (የ19፥40 ማብ ይመ)። *ሻሽ!* ከመግነዙ የተለየ እራፊ ጨርቅ ነው።

11፥45 *ከ...አይሁድ ብዙዎች በእርሱ አመኑ፤* ምናልባትም ከዚህ ቀደም ይቃወሙት ከነበሩት አይሁድ መካከል፣ ከዚህ ታምር የተነሣ ጥቂቶቹ በዚህ ጊዜ አምነውበት ይሆናል (የ1፥19 ማብ ይመ)። ከቍ 20፥31 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥46 *ፈሪሳውያን*፤ የማቴ 3፥7፤ የማር 2፥16፤ የሉቃ 5፥17ማብ ይመ።

11፥47 *የካህናት አለቆችና ፈሪሳውያን*፤ ፈሪሳውያን የኢየሱስ አገልግሎት ዋና ተቃዋሚዎች እንደ ነበሩ በአራቱም ወንጌሎች ተገልጿል፤ የፖለቲካ ሥልጣን ግን አልነበራቸውም። ለኢየሱስ መሰቀል ዋና ምክንያት የሆኑት የካህናት አለቆች በወቅቱ በተጠራው የአይሁድ ሸንጎ ስብሰባ ተሳታፊዎች ነበሩ (የማር 14፥55 ማብ ይመ)። *የታምራታዊ ምልክቶቹን* እውነታ አልካዱም (የ2፥11 ማብ ይመ)፤ ነገር ግን እምነት ስላልነበራቸው የታምራቱን ምንነት አልተረዱም።

11፥48 *ስፍራችንን*፤ አይሁድ አንዳንድ ጊዜ ኢየሩሳሌምን ለማመልከት ይህን መጠሪያ ቢጠቀሙበትም፣ እዚህ ላይ ግን ቤተ መቅደሱን ማለታቸው ሊሆን ይችላል (ሐሥ 6፥13-14፤ 21፥28 ይመ)።

11፥49 *በዚያ ዓመት ሊቀ ካህናት የነበረው፤* በዚያን ዘመን ሊቀ ካህናት የነበረ ማለት ነው፤ ሊቀ ካህናትነቱም የአንድ ዓመት ሥልጣን ሳይሆን የዕድሜ ልክ ነበር። *ቀያፋ፤* ከ18-36 ዓ.ም የነበረው ሊቀ ካህናት ሳይሆን አይቀርም። እርሱም በ15 ዓ.ም ከሊቀ ካህናትነቱ በሮማውያን የተሻረው የሐና አማች ነበር (18፥13)። *ምንም አታውቁም፤* የሰዱቃውያንን ልቅ ባሕርይ የሚያመለክት አባባል ነው፤ (ሊቀ ካህናቱ ቀያፋ ሰዱቃዊ ነበረ)። ታሪክ ጸሓፊው ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን (ዩሰፋስ)፣ “ሰዱቃውያን ከአቻዎቻቸው ጋር በሚገናኙበት ወቅት ሰድ እንደ ሆኑ ሁሉ፣ ከባዕዳንም ጋር እንደዚያው ናቸው ይላል”። ስለ ሰዱቃውያን የማቴ 2፥4፤ 3፥7፤ የማር 12፥18፤ የሉቃ 20፥27፤ የሐሥ 4፥1 ማብ ይመ።

11፥50 *የሚሻል፤* ቀያፋን ያስጨነቀ የነበረው ከበደል ንጹሕ የመሆን ወይም ያለመሆን ጉዳይ ሳይሆን፣ የፖለቲካው አዝማሚያ ነው። አንድ ሰው በደል ባይኖርበትም፣ መላው ሕዝብ ከሚጠፋ አንድ ሰው ቢጠፋ እንደሚሻል ያምን ነበር። እንዳለውም አይሁድ ኢየሱስን ሰቀሉ፤ ይሁን እንጂ በ70 ዓ.ም. ሕዝቡም ጠፋ፤ ኢየሩሳሌምም ወደመች።

11፥51 *ሊቀ ካህናት እንደ መሆኑ፤* ቀያፋ አንድ ተራ ሰው ሳይሆን በእግዚአብሔር ፈቃድ የተሾመ ካህን ስለ ነበር፣ ትንቢት እንዲናገር ያደረገው እግዚአብሔር ነው። *ትንቢት መናገሩ ነበር፤* ንግግሩ ሁሉ ከገመተው በላይ ትክክል ነበር። ትንቢት በቅዱሳት መጻሕፍት ከመለኮት የተገለጠውን እውነት እንዲታወቅ ማድረግ ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ ግን የቀያፋ ንግግር ሊተረጐም የሚችለው የኢየሱስ ሞት ለሕዝቡ የሚበጀው የፖለቲካን መሰናክል በማስወገድ ረገድ ሳይሆን፣ የሚያምኑበትን ሰዎች ኀጢአት በማስወገድ ነው።

11፥52 *የተበተኑትን የእግዚአብሔርን ልጆች*፤ የኢየሱስ ሞት ቤዛነት ለእስራኤል ብቻ ሳይሆን ለማንኛውም ሕዝብ ነው (ከ1፥29፤ 3፥16፤ 4፥42፤ 10፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥54 *ገለል አለ*፤ ኢየሱስ ‘ጊዜው’ ከመድረሱ በፊት ባይሞትም (የ2፥4 ማብ ይመ)፣ ጠላቶቹን ለመጋፈጥ አልተጣደፈም፤ ስለዚህ የተቃዋሚዎቹን አዝማሚያ በማስተዋል ዘወር አለ፤ ለሰው ልጆች ሲል የሚሞተውም ጠላቶቹ በወሰኑት ጊዜ ሳይሆን፣ ራሱ በወሰነው ጊዜ ነው። *ኤፍሬም*፤ ምናልባት ‘እፍራህ’ በመባል የምትታወቀዋ ከሆነች፣ ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ሃያ አራት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የምትገኝ ከተማ ነበረች።

11፥55 *ፋሲካ!* የ2፥13፤ የ5፥1 ማብ ይመ። *የመንጻት ሥርዐት*፤ ይህ ሥርዐት በዓላትን ለማክበር፣ በተለይም እንደ ፋሲካ ላለው አስፈላጊ ነበር፤ ሳይነጹ ምንም ዓይነት በዓል ማክበር አይቻልም ነበርና (ከ18፥28 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ2፥6 ማብ ይመ)።

11፥56 *አይመጣ ይሆን?* የጥያቄው አስተዛዘር፣ ‘የለም፤ አይመጣም’ የሚለውን መልስ የሚጋብዝ ነው።

12፥1-11፤ አራቱም ወንጌሎች ኢየሱስን ሽቱ ስለ ቀባች ሴት ይተርካሉ፤ የዮሐንስ ትረካ በማቴ 26፥6-13 እና በማር 14፥3-9 የተተረከውን ይመስላል፤ በሉቃ 7፥36-50 የተተረከው

ውድ የሆነ፣ ግማሽ ሊትር[ሀ] ንጹሕ የናርዶስ ሽቱ አምጥታ በኢየሱስ እግር ላይ አፈሰሰች፤ እግሩንም በጠጕሯ አበሰች፤ ቤቱንም የሽቱው መዓዛ ሞላው።

[4]ከደቀ መዛሙርቱ አንዱ፣ ኋላ አሳልፎ የሰጠው የአስቆሮቱ ይሁዳ ግን በመቃወም እንዲህ አለ፤ [5]"ይህ ሽቱ በሦስት መቶ ዲናር ተሽጦ ገንዘቡ ለድኾች ለምን አልተሰጠም?" [6]ይህን የተናገረው የገንዘብ ከረጢት ያዥ በመሆኑ፣ ከሚቀመጠው ለራሱ የሚጠቀም ሌባ ስለ ነበር እንጂ ለድኾች ተቈርቋሪ አልነበረም።

[7]ኢየሱስም እንዲህ አለ፤ "ይህ ሽቱ ለቀብሬ ቀን የታሰበ ስለ ሆነ እንድታቈየው ተዋት፤ [8]ድኾች ምንጊዜም ከእናንተ ጋር ናቸው፤ እኔን ግን ሁል ጊዜ አታገኙኝም።"

[9]በዚህ ጊዜ ብዙ አይሁድ ኢየሱስ በዚያ መኖሩን ዐውቀው መጡ፤ የመጡትም ኢየሱስን ብለው ብቻ ሳይሆን፣ እርሱ ከሙታን ያስነሣውን አልዓዛርንም ለማየት ነበር። [10]ስለዚህ የካህናት አለቆች አልዓዛርን ጭምር ለመግደል ተማከሩ፤ [11]ይህም በእርሱ ምክንያት ብዙ አይሁድ ወደ ኢየሱስ እየሄዱ ያምኑበት ስለ ነበር ነው።

ኢየሱስ በክብር ወደ ኢየሩሳሌም መግባቱ

12፥12-15 ተጓ ምብ - ማቴ 21፥4-9፤ ማር 11፥7-10፤ ሉቃ 19፥35-38

[12]በማግሥቱም ለበዓሉ የመጣው ብዙ ሕዝብ ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም እየመጣ መሆኑን ሰሙ፤ [13]የዘንባባም ዝንጣፊ ይዘው ሊቀበሉት ወጡ፤ ድምፃቸውንም ከፍ አድርገው እንዲህ አሉ፤

"ሆሣዕና!"[ለ]
"በጌታ ስም የሚመጣ ቡሩክ ነው!"
"የእስራኤል ንጉሥ የተባረከ ነው!"

[14]ኢየሱስም የአህያ ውርንጫላ አግኝቶ ተቀመጠበት፤ እንዲህ ተብሎ እንደ ተጻፈ፤

[15]"የጽዮን ልጅ ሆይ፤ አትፍሪ፤
እነሆ፤ ንጉሥሽ በአህያ ግልገል ተቀምጦ ይመጣል።"

[16]ደቀ መዛሙርቱ ይህን ሁሉ በመጀመሪያ አላስተዋሉም፤ ስለ እርሱ የተጻፉትንና ለእርሱም የተደረጉትን ልብ ያሉት ኢየሱስ ከከበረ በኋላ ነበር።

[17]አልዓዛርን ከመቃብር ጠርቶ ከሙታን ባስነሣበት ጊዜ፣ ከእርሱ ጋር የነበሩ ሰዎች መነሣቱን ይመሰክሩ ነበር። [18]ብዙ ሰዎችም ይህን ታምራዊ ምልክት ማድረጉን ስለ ሰሙ ሊቀበሉት ወጡ። [19]ስለዚህም ፈሪሳውያን እርስ በርሳቸው፣ "እንግዲህ ምን ማድረግ ይቻላል? እያችሁ! ዓለሙ ሁሉ ግልብጥ ብሎ ተከትሎታል" ተባባሉ።

ኢየሱስ ስለ ሞቱ አስቀድሞ ተናገረ

[20]ለአምልኮ ወደ በዓሉ ከወጡት መካከል የግሪክ ሰዎችም ነበሩ። [21]እነርሱም በገሊላ ከምትገኘው ከቤተ ሳይዳ ወደ ሆነው ሰው፣ ወደ ፊልጶስ መጥተው፣ "ጌታው፤ እባክህን፣ ኢየሱስን ለማየት እንፈልጋለን" አሉት። [22]ፊልጶስም ለእንድርያስ ሊነግረው ሄደ፤ እንድርያስና ፊልጶስም ለኢየሱስ ነገሩት።

[23]ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "የሰው ልጅ የሚከብርበት ሰዓቱ ደርሶአል፤ [24]እውነት እላችኋለሁ፤ የስንዴ ቅንጣት መሬት

[ሀ]3 በግሪኩ ሊትራ ይላል
[ለ]13 በዕብራይስጡ ሆሳዕና! ማለት ሲሆን የምስጋና ድምፅ ነው

12፥3 ማር14፥3፤ ዮሐ11፥2
12፥4 ማቴ10፥4
12፥6 ዮሐ13፥29
12፥7 ዮሐ19፥40
12፥8 ዘዳ15፥11
12፥9 ዮሐ11፥43፡44
12፥11 ቍ-17፡18፤ ዮሐ11፥45፤7፥31
12፥13 ዘሌ23፥40፤ መዝ118፥25፡26፤ ዮሐ1፥49
12፥15 ዘካ9፥9
12፥16 ቍ-23፤ ማር9፥32፤ ዮሐ2፥22፤ 7፥39
12፥17 ዮሐ11፥42
12፥18 ቍ-11፤ ሉቃ19፥37
12፥19 ዮሐ11፥47፡48
12፥20 ዮሐ7፥35፤ ሐሥ11፥20
12፥21 ማቴ11፥21
12፥23 ማቴ26፥18፤ ዮሐ13፥32፤17፥1
12፥24 1ቆሮ15፥36

ግን ከሁሉም ለየት ያለ ነው።

12፥1 *ቢታንያ*፤ የማቴ 21፥17 ማብ ይመ።

12፥3 *ናርዶስ*፤ የዕፅ ወይም ከዕፁ የሚቀመም ሽቱ ስም ነው። የሽቱው ዋጋ እጅግ ከፍተኛ ስለ ሆነ የማርያም አድራጎት የቱን ያህል ከልቧ እንደ ነበር ያሳያል፤ ሽቱውን በራሱ ላይ ሳይሆን በእግሩ ላይ ማፍሰሷ፣ የክብሯ ምልክት በሆነውም ጠጕሯ እግሩን ማበሷ ያልተለመደ ተግባር ከመሆኑም በላይ ትሕትናዋን ያመለክታል (የ1፥27፤ የ13፥5 ማብ ይመ)።

12፥4 *የአስቆሮቱ ይሁዳ*፤ የ6፥71 ማብ ይመ።

12፥6 *ሌባ*፤ ይሁዳ አታላይ እንደ ነበር በግልጽ የምናይበት ክፍል ነው። ገንዘብ ያዥ መሆኑ ግን እንደ ታማኝ ተቈጥሮ እንደ ነበር ያመለክታል።

12፥7 *እንድታቈየው*፤ ምናልባት 'ለቀብሬ እንዲሆን ታስቀምጠው' ማለቱ ይሆናል። ብዙውን ጊዜ ሽቱ ከደስታ ጋር የተያያዘ ቢሆንም፣ ለቀብርም ያገለግላል (19፥39-40 ይመ)። ማርያም ሳይታወቃት የፈጸመችውን፣ ኢየሱስ ከቀብሩ ጋር አገናኘው።

12፥9 *አይሁድ*፤ የ1፥19 ማብ ይመ።

12፥10፤ የአይሁድ አለቆች ቀደም ሲል 'አንድ ሰው ቢሞት ይሻላል' አሉ (11፥50)፤ አሁን ደግሞ ሌላ ሰው እንዲገደል ፈለጉ። ይህም የኀጢአትን ዕድገት ያስገነዝባል።

12፥12 *ብዙ ሕዝብ*፤ ከየገጠሩ ለፋሲካ በዓል የመጡትን ምእመናን ያመለክታል። ከነዚህም መካከል ብዙዎቹ ኢየሱስን በገሊላ አይተውትና ሰምተውት ስለ ነበር መሲሕነቱን በገሃድ ለመናገር ዕድሉን ተጠቅመውበታል።

12፥13 *የዘንባባ ዝንጣፊ*፤ የድል በዓል ሲከበር ይያዝ ነበር። ዮሐንስ በራእዩ ብዙዎች በሰማይ የዘንባባ ዝንጣፊ ይዘው አይቶአል (ራእ 7፥9)። *ሆሣዕና*፤ የማቴ 21፥9 ማብ ይመ። *ስም*፤ የ2፥23 ማብ ይመ። *የእስራኤል ንጉሥ የተባረከ ነው!* ይህ፣ ዳዊት በመዝ 118፥26 የተናገረው ሳይሆን፣ ሕዝቡ ያስማው ተጨማሪ ቃል ነው፤ ተጽፎ የሚገኘውም በዚሁ ወንጌል ውስጥ ብቻ ነው። ዮሐንስ የኢየሱስን ንጉሥነት አጕልቶ ያሳያል፤ ሕማማቱንም ሲተርክ በብዙ ቦታ ይጠቅሳል።

12፥14 *ውርንጫላ*፤ የዘካ 9፥9፤ የማቴ 21፥2፡7፤ የማር 11፥2፤ የሉቃ 19፥30 ማብ ይመ።

12፥16፤ ይህ የ16፥13 ትርጉም አንዱ ምሳሌ ነው። *ከበረ*፤ የቍ 41፤ የ11፥4፤ የ13፥31 ማብ ይመ። ሐዋርያት የትንቢቱን ትርጕምና ፍጻሜውን ለማስተዋል የበቁት ጌታ ከተሰቀለ፣ መንፈስ ቅዱስም ከወረደ በኋላ ነው።

12፥19 *ፈሪሳውያን*፤ የማቴ 3፥7፤ የማር 2፥16፤ የሉቃ 5፥17 ማብ ይመ።

12፥20 *የግሪክ ሰዎች*፤ ምናልባት ፈሪሀ እግዚአብሔር ያደረባቸው ሆነው፣ በአንድ አምላክ ብቻ በማመንንና በግብረገብ ትምህርቱ ምክንያት የአይሁድ ሃይማኖት የማረካቸው፣ በሌላ በኩል ግን የአይሁድ ብሔራዊ ስሜትና እንደ ግዝረት ያለው የሃይማኖት ሥርዐት ያራቃቸው ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ። በየምኩራቡ እየተገኙ ያምልኩ እንጂ የአይሁድን እምነት ሙሉ በሙሉ አልተቀበሉም ነበር።

12፥21 *ፊልጶስ*፤ ግሪኮቹ ወደ ፊልጶስ የመጡት ስሙ የግሪክ በመሆኑ ሳይሆን አይቀርም። *ለማየት*፤ ለመጠየቅ፣ ለማነጋገር ማለት ነው። ከቍጥር 22 በኋላ ዮሐንስ ስለ እነዚህ ግሪኮች አልጻፈም (ቢሆንም የቍ 32 ማብ ይመ)። ዮሐንስ እዚህ ላይ ቁም ነገር አድርጎ የቈጠረው ከኢየሱስ ጋር ያደረጉትን ንግግር ሳይሆን፣ ወደ ኢየሱስ መምጣታቸውን ነው። ኢየሱስ ለዓለም ሁሉ ቤዛ ለመሆን መጥቶአል፤ የእነዚህም አሕዛብ እርሱ ወደሚገኝበት ስፍራ መምጣት፣ በመቃረብ ላይ ያለው የመስቀል ሞቱ ምን ያህል ታላቅና አስፈላጊ እንደ ሆነ ያሳያል።

12፥23 *የሚከብርበት*፤ ኢየሱስ በፍጹም መታዘዝ ሕይወቱን በመስቀል ላይ በመስጠት፣ በትንሣኤውና በዕርገቱ ከፍ ከፍ የሚልበት ጊዜ ነው (የቍ 41፤ የ11፥4፤ የ13፥31 ማብ ይመ)።

ላይ ወድቃ ካልሞተች ብቻዋን ትቀራለች፤ ብትሞት ግን ብዙ ፍሬ ታፈራለች። [25]ሕይወቱን የሚወድ ያጣታል፤ በዚህ ዓለም ሕይወቱን የሚጠላ ግን ለዘላለም ሕይወት ይጠብቃታል። [26]የሚያገለግለኝ ቢኖር ይከተለኝ፤ እኔም ባለሁበት አገልጋዬም በዚያ ይሆናል፤ የሚያገለግለኝንም አባቴ ያከብረዋል።

[27]"አሁንስ ነፍሴ ተጨነቀች፤ ምን ልበል? አባት ሆይ፤ ከዚች ሰዓት ታድነኝ? የለም፤ ይሁን የመጣሁት ለዚህች ሰዓት ነውና። [28]አባት ሆይ፤ ስምህን አክብረው።"

ከዚያም፣ "አክብሬዋለሁ፤ ደግሞም አከብረዋለሁ" የሚል ድምፅ ከሰማይ መጣ።

[29]በዚያ የነበሩት፣ ድምፁን የሰሙት አያሌ ሰዎች፣ "ነጐድጓድ ነው" አሉ፤ ሌሎች ደግሞ፣ "መልአክ ተናገረው" አሉ።

[30]ኢየሱስም እንዲህ አለ፤ "ይህ ድምፅ የመጣው ስለ እኔ ሳይሆን ስለ እናንተ ነው፤ [31]ይህ ዓለም የሚፈረድበት ጊዜ አሁን ነው፤ የዚህም ዓለም ገዥ አሁን ወደ ውጭ ይጣላል። [32]እኔ ግን ከምድር ከፍ ከፍ ባልሁ ጊዜ ሰውን ሁሉ ወደ ራሴ እስባለሁ።" [33]ይህን የተናገረው በምን ዐይነት ሞት እንደሚሞት ለማመልከት ነበር።

[34]ሕዝቡም፣ "እኛስ ክርስቶስ[1] ለዘላለም እንደሚኖር ከሕግ ሰምተናል፤ ታዲያ፣ 'የሰው ልጅ ከፍ ከፍ ማለት አለበት' እንዴት ትላለህ? ይህስ 'የሰው ልጅ' ማን ነው?" አሉት።

[35]ኢየሱስም እንዲህ ሲል ተናገራቸው፤ "ከእንግዲህ ለጥቂት ጊዜ ብርሃን አለላችሁ፤ ጨለማ ሳይመጣባችሁ፣ ብርሃን ሳለላችሁ ተመላለሱ፤ በጨለማ የሚመላለስ ወዴት እንደሚሄድ አያውቅም። [36]የብርሃን ልጆች እንድትሆኑ ብርሃን ሳለላችሁ በዚህ ብርሃን እመኑ።" ኢየሱስ ይህን ተናግሮ እንደ ጨረሰ ተለያቸው፤ ተሰወረባቸውም።

አይሁድ ባለማመን መጽናታቸው

[37]ኢየሱስ እነዚህን ታምራዊ ምልክቶች ሁሉ በፊታቸው ቢያደርግም እንኳ፣ አሁንም አላመኑበትም፤ [38]ይኸውም ነቢዩ ኢሳይያስ፣

"ጌታ ሆይ፤ ምስክርነታችንን ማን አመነ?
የጌታ ክንድስ ለማን ተገለጠ?" ያለው ቃል

እንዲፈጸም ነው።

[39]ስለዚህ ማመን አልቻሉም፤ ይህም ኢሳይያስ በሌላ ቦታ እንዲህ ሲል እንደ ተናገረው ነው፤

[40]"ዐይናቸውን አሳውሮአል፤
ልባቸውንም አደንድኖአል፤
ስለዚህ በዐይናቸው አያዩም፤
በልባቸውም አያስተውሉም፤
እንዳልፈውሳቸውም አይመለሱም።"

[41]ኢሳይያስ ይህን ያለው የኢየሱስን ክብር ስላየ ነው፤ ስለ እርሱም ተናገረ። [42]ይህም

[1]34 ወይም መሲሕ

12+25 ማቴ10+39፤ 25+46፤ማር8+35፤ ሉቃ14+26፤ 17+33
12+26 ዮሐ14+3፤ 17+24፤2ቆሮ5+8፤ ፊል1+23፤1ተሰ4+17
12+27 ቊ23፤ማቴ 11+25፤26+38:39፤ ዮሐ11+33:38፤13+21
12+28 ማቴ3+17
12+30 ዘፀ19+9፤ ዮሐ11+42
12+31 ዮሐ14+30፤ 16+11፤2ቆሮ4+4፤ ኤፌ2+2፤1ዮሐ4+4፤ 5+19
12+32 ቊ34፤ ኢሳ1+10፤ዮሐ3+14፤ 6+44፤8+28
12+33 ዮሐ18+32፤ 21+19
12+34 መዝ110+4፤ ኢሳ9+7፤ሕዝ37+25፤ ዳን7+14፤ማቴ8+20፤ ዮሐ3+14፤10+34
12+35 ቊ46፤ ኤፌ5+8፤1ዮሐ1+6፤ 2+11
12+36 ቊ46፤ ሉቃ16+8፤ዮሐ8+59
12+37 ዮሐ2+11
12+38 ኢሳ53+1፤ ሮሜ10+16
12+40 ኢሳ6+10፤ ማቴ13+13:15
12+41 ኢሳ6+1-4፤ ሉቃ24+27

ሰዓቱ ደርሶአል፤ ነገሮች ሁሉ እየተገባደዱ ኢየሱስ ለሞት አልፎ ወደሚሰጥበት ሰዓት ደረሰ ማለት ነው (የ2+4 ማብ ይመ)።

12+24 *ብትሞት ግን ብዙ ፍሬ ታፈራለች፤* በመሞት ሕይወትን ማግኘት፣ በዕፅዋት ዓለም እውን ሆኖ ይታያል። አንድ ተክል እንዲገኝ ከተፈለገ ዘሩ በዘርነቱ መሞት አለበት።

12+25 *ሕይወቱን የሚጠላ…ይጠብቃታል፤* ይህ ጐልቶ የሚታየው በኢየሱስ መስቀል ላይ ነው። ስለ ግል ሕይወት መጨነቅና በዚህ ዓለም በሚገኘው ብልጽግና ላይ ማተኰር ግን ከሁሉ የሚበልጠውን ከማየት ይጋርዳል (ከማቴ 16+24-25፤ ከማር8+34-35፤ ከሉቃ 9+23-24 ጋር ያነጻጽሩ)። *የዘላለም ሕይወት፤* የ3+15 ማብ ይመ።

12+27 *ተጨነቀች፤* ይህ የዮሐንስ አገላለጽ በሌሎቹ ወንጌሎች ከተገለጸው የጌቴሴማኒ ሕማማት ጋር በአቻነት ይታያል። *ከዚች ሰዓት፤* ኢየሱስ ስለ ሰው ልጆች ኀጢአት፣ መሥዋዕት ሆኖ (2ኛ ቆሮ 5+21) የመቅረቡ ሁኔታ እየታሰበው ሳለ፣ ከዚህ ሞት እንዲያድነው አብን ለመለመን ፈልጎ ነበር፤ ይሁን እንጂ የመጣው ለዚሁ መሥዋዕትነት ስለ ሆነ መጸለዩን ተወ።

12+28 *አባት ሆይ፤ ስምህን አክብረው፤* ይህን የጸለየው ከሞት ለመዳን ፈልጎ ሳይሆን፣ አብ እንዲከበር ነበር። ከሰማይ የተሰማውም ድምፅ ይህንኑ አረጋግጦአል። *ስም፤* የ2+23 ማብ ይመ።

12+31 *ይህ ዓለም (የሚፈረድበት)፤* 'መስቀል' እግዚአብሔር በዚህ ዓለም ላይ የወሰነውን ፍርድ ያመለክታል። የዚህ ዓለም ገዥ፤ ሰይጣንን ለማለት ነው (ከ16+11 ጋር ያነጻጽሩ)። ለሰይጣን፣ መስቀል ድል የሚያደርግበት መንገድ ይምሰለው እንጂ፣ እንደ እውነቱ ከሆነ መሸነፊያው ነበር፤ ይህ ነው የማይባል መልካምነት ከመስቀሉ መንጭቶአልና።

12+32 *ከፍ ከፍ፤* የ3+14 ማብ ይመ፤ መስቀል ኢየሱስ እጅግ ከፍ ብሎ የከበረበት ምልክት ነው (የቊ 41፤ የ13+31 ማብ ይመ)። *ሰውን ሁሉ፤* ዜግነት፣ መልክ፣ ጾታ፣ ወይም ሀብት ሳይል፣ ኢየሱስ ማንኛውንም ሰው ወደ ራሱ ይጠራል። በዚህ በዓል ላይ ከአሕዛብ ወገን የሆኑት ግሪኮች መገኘታቸውም ይህንኑ ሐሳብ የሚያረጋግጥ ነው (ቊ 20)።

12+34 *ከሕግ፤* እዚህ ላይ ሕግ ሲል በአጠቃላይ ብሉይ ኪዳንን ማለቱ ሊሆን ይችላል (የ10+34 ማብ ይመ)። ግንኙነቱ ግን በተለይ ከመዝ 89+36፤ 110+4፤ ከኢሳ 9+7፤ ከዳን 7+14 ጋር ነው። *ክርስቶስ፤* የ1+25 ማብ ይመ። *የሰው ልጅ፤* በወንጌሉቹ ውስጥ ኢየሱስ ራሱን በዚህ ስም ከመጥራቱ ሌላ፣ ሌሎች ሰዎች ይህን ስም ሲጠቀሙበት የምናገኘው እዚህ ላይ ብቻ ነው። እዚህም ላይ ቢሆን የተጠቀሰው የኢየሱስ የራሱ አባባል ነው (የማር 8+31 ማብ ይመ)።

12+35-36 *ብርሃን፤* "በዚህ ብርሃን እመኑ" የሚለው ጥሪ ኢየሱስ ራሱ ብርሃን መሆኑን ያሳያል (የ1+4፤ የ8+12 ማብ ይመ)።

12+37 *አሁንም አላመኑበትም፤* እግዚአብሔር መሲሑን ሲልክ፣ ከጥንት ዘመን አንሥቶ የእግዚአብሔር ሕዝብ የሆኑት እስራኤላውያን በቅን ልቡና መቀበል፣ የሠራቸውንም ታምራት ታላቅነት ማስተዋል ነበረባቸው።

12+39 *ማመን አልቻሉም፤* ሰዎቹ የራሳቸውን ውሳኔ ለማድረግ ዕድል አልነበራቸውም ማለት አይደለም፤ ነገር ግን ሆን ብለው እግዚአብሔርን እምቢ ብለዋል፤ የክፋትንም መንገድ መርጠዋል ማለት ነው። እግዚአብሔርም ለእምቢተኝነታቸው አጸፋ፣ ዐይን የሚያሳውርና ልቡና የሚያደነድን ፍርድ እንዳመጣባቸው ቊ 40 ላይ እናያለን (ሮሜ1+28 ይመ)። ቢሆንም ብዙ የአይሁድ አለቆች ኢየሱስ መሲሕ መሆኑን አምነዋል (ቊ 42)።

12+40፤ እነዚህ በኢሳይያስ 6+10 ላይ የሚገኙትን ቃላት ራሱ ኢየሱስ (ማቴ 13+14-15፤ ማር 4+12፤ ሉቃ 8+10)፣ እንዲሁም ጳውሎስ (ሐሥ 28+26-27) ጠቅሰዋል።

12+41 *የኢየሱስን ክብር ስለ አየ፤* ቀደም ሲል ኢሳይያስ የተናገረው ስለ እግዚአብሔር ክብር ነው (ኢሳ 6+3)። ዮሐንስ የተናገረው ደግሞ ስለ ኢየሱስ ክብር ነበር፤ ይኸውም ኢየሱስና እግዚአብሔር አንድ እንደ ሆኑ፣ መሠረታዊ ልዩነትም እንደሌላቸው በመመስከር ነው። እዚህ ላይ ክብር ሲባል ረቀቅ ያለ ሐሳብ አለው፤ ክብር 'ግርማን' ሊያመለክት ይችላል። ዮሐንስም ዐቢይ ቁም ነገር አድርጎ የቈጠራቸው፦ የኢየሱስ በመስቀል ላይ መሞት፣ ትንሣኤውና ልዕልናው ክብሩን የሚያሳዩ ናቸው። ኢሳ 53+1 እና 6+10 እንደሚያመለክቱት፣ ኢሳይያስ ቀድሞውኑ ክርስቶስ ተቀባይነትን እንደማያገኝ ተንብዮአል፤ ይኸውም በአንድ በኩል ስለ ታወረ ዓይንና ስለ ደነደነ ልብ፣ በሌላ በኩል ደግሞ ስለ ፈውስ ሲናገር፣ በሁለቱም አገላለጽ የተናገረው ስለ መሲሑ ነው። ይህ መስቀሉ ነው፤ ክብሩም ነው። መስቀሉ

ቢሆን፣ ከአለቆች መካከል እንኳ ሳይቀር ብዙዎች በእርሱ አመኑ፤ ይሁን እንጂ ፈሪሳውያን ከምኩራብ እንዳያስወጧቸው ስለ ፈሩ ማመናቸውን አይገልጡም ነበር፤ [43]ይህም የሆነው በእግዚአብሔር ከመመስገን ይልቅ በሰው መመስገንን ስለ ወደዱ ነው።

[44]ከዚያም ኢየሱስ ድምፁን ከፍ አድርጎ እንዲህ አለ፤ "ማንም በእኔ ቢያምን በእኔ ብቻ ሳይሆን በላከኝም ማመኑ ነው፤ [45]እኔንም የሚያይ የላከኝን ያያል። [46]በእኔ የሚያምን በጨለማ እንዳይኖር ብርሃን ሆኜ ወደ ዓለም መጥቻለሁ።

[47]"ቃሌን ሰምቶ በማይፈጽመው ላይ የምፈርደው እኔ አይደለሁም፤ ዓለምን ላድን እንጂ በዓለም ላይ ልፈርድ አልመጣሁምና። [48]በማይቀበለኝና ቃሌን በሚያቃልል ላይ የሚፈርድበት አለ፤ የተናገርሁት ቃል ራሱ በመጨረሻው ቀን ይፈርድበታል፤ ምክንያቱም [49]እኔ ከራሴ አልተናገርሁም፤ ነገር ግን የላከኝ አብ ምን እንደምናገርና እንዴት እንደምናገር አዘዘኝ። [50]የእርሱ ትእዛዝ ወደ ዘላለም ሕይወት እንደሚያደርስ ዐውቃለሁ፤ ስለዚህም የምለው ሁሉ አብ እንድናገረው የነገረኝን ብቻ ነው።

ኢየሱስ የደቀ መዛሙርቱን እግር ማጠቡ

13 ጊዜው ልክ ከፋሲካ በዓል በፊት ነበረ፤ ኢየሱስም ይህን ዓለም ትቶ ወደ አብ የሚሄድበት ጊዜ እንደ ደረሰ ዐወቀ። በዓለም የነበሩትን፣ የራሱ የሆኑትን ወደዳቸው፤ በፍጹም ፍቅሩም ወደዳቸው።[^1]

[2]እራትም ቀርቦ ሳለ፣ ኢየሱስን አሳልፎ እን ዲሰጥ ዲያብሎስ የስምዖንን ልጅ የአስቆሮቱን ይሁዳ ልብ አነሣሥቶ ነበር። [3]ኢየሱስም፣ አብ ሁሉን ነገር በሥልጣኑ ሥር እንዳደረገለት፣ ከእግዚአብሔር እንደ ተላከና ወደ እግዚአብሔርም እንደሚመለስ ዐውቆ፣ [4]ከእራት ተነሣ፤ መጐናጸፊያውን አስቀመጠ፤ ወገቡንም በፎጣ ታጠቀ። [5]ከዚያም በመታጠቢያው ውሃ ጨምሮ የደቀ መዛሙርቱን እግር እያጠበ በታጠቀው ፎጣ ያብስ ጀመር።

[6]ወደ ስምዖን ጴጥሮስም መጣ፤ ጴጥሮስም፣ "ጌታ ሆይ፤ አንተ እግሬን ታጥባለህ?" አለው።

[7]ኢየሱስም መልሶ፣ "የማደርገውን አሁን አታውቅም፤ በኋላ ግን ታስተውላለህ" አለው።

[8]ጴጥሮስም፣ "የለም፤ እግሬን ከቶ አታጥብም" አለው።

ኢየሱስም፣ "ካላጠብሁህማ ከእኔ ጋር ዕድል ፈንታ የለህም" አለው።

[9]ስምዖን ጴጥሮስም፣ "ጌታ ሆይ፤ እንግዲያውስ እግሬን ብቻ ሳይሆን እጆቼንም ራሴንም እጠበኝ" አለው።

[10]ኢየሱስም፣ "ገላውን የታጠበ ሰው የሚያስፈልገው እግሩን ብቻ መታጠብ ነው፤ የቀረው

[^1]: *ወይም እስከ መጨረሻው*

12፥42 ቍ11፤ ዮሐ7፥13፡48፤9፥22
12፥43 1ሳሙ15፥30፤ ሮሜ2፥29
12፥44 ማቴ10፥40፤ ዮሐ5፥24
12፥45 ዮሐ14፥9
12፥46 ዮሐ1፥4
12፥47 ዮሐ3፥17
12፥48 ዮሐ5፥45
12፥49 ዮሐ14፥31
12፥50 ማቴ25፥46፤ ዮሐ14፥24
13፥1 ማቴ26፥18፤ ዮሐ11፥55፤16፥28
13፥2 ማቴ10፥4
13፥3 ማቴ28፥18፤ ዮሐ8፥42፤16፥27፡28፡30፤17፥8
13፥4 ማቴ20፥28
13፥5 ሉቃ7፥44
13፥7 ቍ12
13፥10 ቍ18፤ ዮሐ15፥3

ከትንሣኤውና ከልዕልናው ጋር ሲታይ፣ ሥቃይንና ፈውስን፣ መናቅንና ድል ማድረግን፣ ውርደትንና ክብርን ያመለክታል።

12፥42 *ከአለቆች...ብዙዎች...አመኑ፤* ዮሐንስ፤ ስለዚህ ጉዳይ ብርሃን የሌለው ጭጋጋማ ሥዕል አያቀርብም፤ የአይሁድ አለቆች ውግዘት እንዳይደርስባቸው በመፍራት እምነታቸውን በድብቅ ይያዙት እንጂ (የ9፥22 ማብ ይመ)፣ ብዙዎቹ በጌታ አምነዋል (የ1፥7 ማብ ይመ)።

12፥44 *ድምፁን ከፍ አድርጎ፤* ቃሉ ከፍ ባለ ድምፅ ከመነገሩ የተነሣ አጽንዖት አግኝቶአል። *በእኔ ቢያምን፤* ዮሐንስ የኢየሱስን ይፋ አገልግሎት ትረካ የሚደመድመው ሰዎች እምነት እንዲኖራቸው በማጣጸን ነው። ኢየሱስ ይህን ቃል መቼ እንደ ተናገረ ዮሐንስ አይገልጽም፤ *በላከኝ፤* የኢየሱስ ተልእኮ፣ እንዲሁም የአብና የወልድ አንድነት፣ ተጀምሮ እስከሚጨረስ ድረስ በዚህ ወንጌል ውስጥ ትኩረት ተሰጥቶታል።

12፥46 *ብርሃን፤* የ1፥4፤ 8፥12 ማብ ይመ። *ወደ ዓለም መጥቻለሁ፤* የኢየሱስን ቅድመ ዓለም ህልውናና እንዲሁም ተልእኮውን ያመለክታል።

12፥47 *ልፈርድ፤* ኢየሱስ የመጣው በዓለም ላይ ለመፍረድ አይደለም፤ ይሁን እንጂ ፍርድ የድነት ሌላው ገጽታ ነው። ፀሐይ የምትወጣው ብርሃን ለመስጠት ነው፤ ብርሃን ስትሰጥ ግን ጥላ መኖሩ አይቀርም።

12፥49 *አብ ምን እንደምናገር...አዘዘኝ፤* ኢየሱስ የሚናገረውን የሰሙ ሰዎች ከፍተኛ ኀላፊነት አለባቸው፤ 'ቃሉ' (ቍ48) አብ የሰጠው ትእዛዝ ነውና። እንግዲህ ይህን ቃል አል ቀበልም ማለት እግዚአብሔርን አልቀበልም ማለት ይሆናል።

12፥50 *የዘላለም ሕይወት፤* የ3፥15 ማብ ይመ። *ስለዚህም፤* ኢየሱስ የተናገረው ሁሉ የአብን ፈቃድ በመፈጸም ነው፤ ይህም የኢየሱስ ይፋ አገልግሎት የተደመደመበት ድንቅ አገላለጽ ነው።

13፥1-17፥26፤ ዮሐንስ የፋሲካ እራት ስለ ተዘጋጀበት ስለ ላይኛው ክፍል (ደርብ) ከሌሎቹ ወንጌላውያን ይልቅ ሰፋ ያለ ገለጻ ሰጥቶ ሳለ፣ ስለ ጌታ እራት ሥርዐት ሳያነሣ ማለፉ ግን የሚያስደንቅ ነው። ይሁን እንጂ ጌታ በዚያች ሌሊት ለሐዋርያቱ ምን እንዳላቸው ብዙውን ሐሳብ የምናገኘው ከዮሐንስ ወንጌል ነው። በዚያች ሌሊት ካስተማራቸው ትምህርት አንዱ ያተኰረው ፍቅርን በተመለከተ ነበር። 'ፍቅር' ወይም 'መውደድ' የሚለው ቃል ከም 1-12 ባለው ክፍል 6 ጊዜ ብቻ ሲጠቀስ፣ ከም 13-17 ግን ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል።

13፥1 *የፋሲካ በዓል፤* የ2፥13፤ የ5፥1 ማብ ይመ። *ጊዜ፤* የ2፥4 ማብ ይመ።

13፥2 *እራት፤* አንዳንዶች ይህ ከፋሲካ በዓል በፊት በማኅበር የሚበላ ግብዣ ነው ብለው ያምናሉ። በሌሎቹ ሦስት ወንጌሎች ላይ በግልጽ እንደተጻፈው ግን የጌታ እራትና የፋሲካ እራት አንድ ላይሆኑ ይችላሉ፤ ይሁን እንጂ ይህ እራት ራሱ የፋሲካ እራት ሊሆን ይችላል፤ ይህም ከሆነ፣ የሦስቱ ወንጌሎችና የዮሐንስ ትረካ ተመሳሳይነት ይኖራቸዋል። *ዲያብሎስ፤* ቍ 27 ይመ። *የአስቆሮቱ ይሁዳ፤* የ6፥71 ማብ ይመ።

13፥3 *አብ ሁሉን ነገር በሥልጣኑ ሥር እንዳደረገለት፤* ዮሐንስ እዚህ ላይ የእግዚአብሔር ዕቅድ እንደ ተፈጸመና ኢየሱስም ሁኔታውን እንደተቈጣጠረ እንደገና በአጽንዖት ያሳያል።

13፥5 *የደቀ መዛሙርቱን እግር እያጠበ፤* እግር ማጠብ አንድ የቤት አገልጋይ የሚያከናውነው ዝቅተኛ ሥራ ነው (የ1፥27 ማብ ይመ)። በዚህ ወቅት አገልጋይ አልነበረም፤ አገልጋይ ልሁን ያለም የለም። ኢየሱስ ይህን ያደረገው፣ ወዲያው እንደ ደረሱ ሳይሆን፣ በእራት ላይ እያሉ ነበር። እግር ማጠቡ አንድ ትምህርት ለማስተላለፍ ሆን ተብሎ የተደረገ ነው፤ ይኸውም ትሕትናን ለማስተማር ነበር። እንዲሁም በመስቀል ላይ እውን ለመሆን የተቃረበውን ከእኔነት የተላቀቀውን የአገልግሎት መርሕ ቀልጭ አድርጎ አሳይቶአል። ይህን ሁኔታ የሚገልጸው ዮሐንስ ብቻ ነው፤ ይሁን እንጂ በደቀ መዛሙርቱ መካከል ማን ታላቅ እንደሚሆን በመካከላቸው ተነሥቶ ለነበረው ክርክር ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን በመገሠጽ፣ 'እኔ በመካከላችሁ አሁን የምገኘው እንደ አገልጋይ ሆኜ ነው' ብሎአል (ሉቃ 22፥27)። የኢየሱስ የአገልግሎት ሕይወት ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሰው በመስቀል ላይ ነው።

13፥8 *የለም፤* እግር መታጠቡን በግልጽ የተቃወመ ማንም ባይኖርም፣ ጴጥሮስ ከግል ጠባዩ የተነሣ ሲከላከል እናያለን። ኢየሱስ ይህን ዝቅተኛ ሥራ እንዳይሠራ ጴጥሮስ መቃወሙ ትሕትናውን ሲያሳይ፣ መመሪያ ለመስጠት መሞከሩ፣ ግን ዐውቃለሁ ባይነቱን ያመለክታል። *ካላጠብሁህማ፤* የኢየሱስ መልስ ከእግር ማጠቡ ድርጊት በላይ መሆኑን ያመለክታል፤ ይኸውም ጴጥሮስ በመንፈስ መንጻት አለበት ማለት ነው። አካላዊ ንጽሕና ከኀጢአት የመንጻት ምሳሌ ነው፤ መተላለፍ ሲኖር፣ መንጻት ለክርስቲያኖች አስፈላጊ ነውና (የ 1ዮሐ 1፥9 ማብ ይመ)።

13፥9 *እጆቼንም ራሴንም፤* የጴጥሮስ መልስ ከልብ ነበር፤

አካሉ ግን ንጹሕ ነው:: ሁላችሁም ባትሆኑ፣ እናንተ ንጹሓን ናችሁ" አለው:: [11]"ሁላችሁም ንጹሓን አይደላችሁም" ያለው አሳልፎ የሚሰጠው ማን እንደ ሆነ ያውቅ ስለ ነበር ነው::

[12]እግራቸውን አጥቦ ካበቃ በኋላም፣ ልብሱን ለብሶ ተመልሶ በቦታው ተቀመጠ፤ እንዲህም አላቸው፤ "ያደረግሁላችሁን ታስተውላላችሁን? [13]እናንተ፣ 'መምህርና ጌታ' ትሉኛላችሁ፤ ትክክል ነው፤ እንደምትሉኝ እንዲሁ ነኝና:: [14]እንግዲህ እኔ ጌታችሁና መምህራችሁ ሆኜ ሳለሁ እግራችሁን ካጠብሁ፣ እናንተም እንደዚሁ እርስ በርሳችሁ እግራችሁን ልትተጣጠቡ ይገባችኋል። [15]እኔ እንዳደረግሁላችሁ እናንተም እንደዚሁ እንድታደርጉ ምሳሌ ትቼላችኋለሁ:: [16]እውነት እላችኋለሁ፤ አገልጋይ ከጌታው፣ መልእክተኛም ከላከው አይበልጥም:: [17]እንግዲህ እነዚህን ነገሮች ዐውቃችሁ ብትፈጽሙ ትባረካላችሁ::

አልፎ እንደሚሰጥ ኢየሱስ መናገሩ

[18]"ስለ ሁላችሁ መናገሬ አይደለም፤ የመረጥኋቸውን ዐውቃለሁ፤ ነገር ግን፣ 'እንጀራዬን አብሮኝ የቈረሰ ተረከዙን አነሣብኝ' የሚለው የመጽሐፍ ቃል እንዲፈጸም ነው::

[19]"ሲፈጸም እኔ እንደ ሆንሁ ታምኑ ዘንድ፣ ይህ ከመሆኑ በፊት አሁን ነገርኋችሁ:: [20]እውነት እላችኋለሁ፤ እኔ የላክሁትን የሚቀበል እኔን ይቀበላል፤ እኔን የተቀበለም የላከኝን ይቀበላል::"

13፥11 ማቴ10፥4
13፥13 ማቴ26፥18፤ 28፥18፤ ሉቃ1፥43፤ 2፥11፤ ዮሐ11፥28፤ 6፥46፤11፥1፤ ሐሥ 10፥36፤ ሮሜ10፥9፡ 12፤14፥9፤1ቆሮ12፥3 ፤ፊል2፥11፤ ቈላ 2፥6
13፥14 1ጴጥ5፥5
13፥15 ማቴ11፥29፤ 1ጢሞ4፥12
13፥16 ማቴ10፥24፤ ሉቃ6፥40፤ ዮሐ 15፥20
13፥17 ማቴ7፥24፡ 25፤ሉቃ11፥28፤ ያዕ1፥25
13፥18 ቊ10፤ መዝ41፥9፤ ማቴ1፥22፤26፥23፤ ዮሐ6፥70፤15፥16፡19
13፥19 ዮሐ4፥26፤ 8፥24፤14፥29፤16፥4
13፥20 ማቴ10፥40
13፥21 ማቴ26፥21፤ ዮሐ12፥27
13፥23 ዮሐ19፥26፤ 20፥2፤21፥7፡20
13፥25 ማቴ26፥22፤ ዮሐ21፥20
13፥26 ማቴ10፥4
13፥27 ሉቃ22፥3
13፥29 ቊ1፤ዮሐ 12፥5፡6
13፥30 ሉቃ22፥53

[21]ይህን ካለ በኋላም ኢየሱስ በመንፈሱ ታውኮ፣ "እውነት እላችኋለሁ፤ ከእናንተ አንዱ እኔን አሳልፎ ይሰጣል" ሲል በግልጽ ተናገረ።

[22]ደቀ መዛሙርቱም ማንን ማለቱ እንደ ሆነ ግራ ተጋብተው እርስ በርሳቸው ተያዩ:: [23]ከእነርሱ አንዱ፣ ኢየሱስ ይወደው የነበረ ደቀ መዝሙር ወደ ኢየሱስ ደረት ተጠግቶ ተቀምጦ ነበር:: [24]ስምዖን ጴጥሮስም ይህን ደቀ መዝሙር በምልክት ጠቅሶ "ማንን ማለቱ እንደ ሆነ ጠይቀው" አለው::

[25]እርሱም ወደ ኢየሱስ ደረት ደገፍ ብሎ፣ "ጌታ ሆይ፤ ማን ይሆን?" ብሎ ጠየቀው::

[26]ኢየሱስም፣ "ይህን ቍራሽ እንጀራ ከወጭቱ አጥቅሼ የምሰጠው እርሱ ነው" አለው፤ ከዚያም ቍራሹን እንጀራ አጥቅሶ ለስምዖን ልጅ ለአስቆሮቱ ይሁዳ ሰጠው:: [27]ይሁዳም ቍራሹን እንጀራ እንደ ተቀበለ ወዲያው ሰይጣን ገባበት::

ኢየሱስም፣ "የምታደርገውን ቶሎ አድርግ" አለው፤ [28]ይሁን እንጂ ኢየሱስ ለምን እንዲህ እንዳለው ማንም አላወቀም ነበር:: [29]ይሁዳ ገንዘብ ያዥ ስለ ነበረ፣ አንዳንዶቹ ለበዓሉ የሚያስፈልግ ነገር እንዲገዛ ወይም ለድኾች እንዲሰጥ ኢየሱስ የተናገረው መሰላቸው:: [30]ይሁዳም ያን ቍራሽ እንጀራ እንደ ተቀበለ ወጥቶ ሄደ፤ ሌሊትም ነበረ::

ግን አሁንም ለኢየሱስ ትእዛዝ በመስጠት ላይ ይገኛል::

13፥10 *እግሩን ብቻ መታጠብ፡* በዚያን ጊዜ አንድ ሰው ወደ ግብዣ ከመሄዱ በፊት ገላውን የመታጠብ ልማድ ነበር፤ ሰውዬው ግብዣው ስፍራ እንደ ደረሰም መታጠብ የሚያስፈልገው በመንገድ ላይ የጐደፈውን እግሩን ብቻ ነው::

13፥11 *ያውቅ ስለ ነበር፡* ኢየሱስ ሁኔታው ሁሉ ከሥልጣኑ ሥር እንደ ነበር፣ ዮሐንስ እንደ ገና በአጽንዖት ያሳያል::

13፥13 *መምህር፣ ጌታም፡* የሚያስተምር ሰው በተለምዶ 'መምህር' ይባላል፤ 'ጌታ' የሚለው መጠሪያ የሚሰጠው እጅግ ከፍተኛ ሥልጣን ለያዘ ሰው ነው:: ኢየሱስ ሁለቱንም መጠሪያ ተቀብሎአል::

13፥14-15፤ አንዳንድ ክርስቲያኖች የእግር መተጣጠብ ሥርዐት ዘወትር ይከናወን ዘንድ ክርስቶስ ደንግጎአል ይላሉ፤ ብዙዎች ክርስቲያኖች ግን እዚህ ላይ የታየው የክርስቶስ አድራጎት የትሕትና አገልግሎት ምሳሌ ነው ይላሉ::

13፥14 *እርስ በርሳችሁ እግራችሁን ልትተጣጠቡ* ክርስቲያኖች እጅግ ዝቅተኛ የሆነውን አገልግሎት እርስ በርስ ያበረክቱ ዘንድ ፈቃደኛ መሆን ይገባቸዋል::

13፥16፤ ኢየሱስ ብዙ ጊዜ የተናገረው ይህ አባባል፣ በመጠነኛ የአገላለጽ ልዩነት በ15፥20፤ በማቴ 10፥24፤ በሉቃ 6፥40 ላይ ተጽፎ ይገኛል (ከሉቃ 22፥27 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥18 *ስለ ሁላችሁ መናገሬ አይደለም፡* እዚህ ላይ ኢየሱስ አልፎ ስለ መሰጠቱ አስቀድሞ የሚናገረውን ያመለክታል (ቊ21):: *እንጀራዬን አብሮኝ የቈረሰ፡* እንጀራን በአንድነት መቍረስ የጠበቀ ኅብረት ምልክት ነው (መዝ 41፥9 ይመ):: *ተረከዙን አነሣብኝ፤* በቅሎ ለመራገጥ እግሩን ከሚያነሣው ሁኔታ ወይም አንድ ሰው አቧራን ከእግሩ ለማራገፍ ከሚያደርገው ድርጊት የመጣ አባባል ሊሆን ይችላል (ሉቃ 9፥5 እና 10፥11)::

13፥19 *እኔ እንደ ሆንሁ፤* በ8፥58 ላይ እንደ ተመለከተው በአጽንዖት መልክ የተነገረ አገላለጽ ነው (የ8፥58 ማብ ይመ):: *ታምኑ ዘንድ፡* 20፥31 ይመ:: ኢየሱስ አስቀድሞ ይህን የተናገረው፣ ለራሱ ብሎ ሳይሆን ለደቀ መዛሙርቱ ሲል ነው::

13፥20 *እኔ የላኩትን...እኔን...የላከኝ፡* በዚህ ወንጌል ውስጥ ከፍተኛውን ስፍራ የያዘው የኢየሱስ ተልእኮ ሲሆን፣ እዚህ ላይ ደግሞ የደቀ መዛሙርቱ ተልእኮ ከእርሱ ተልእኮ ጋር ተያይዞ እናያለን (ከ20፥21 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥21 *ታውኮ፤* 11፥33 ይመ:: እንደሚከደው ቀደም ሲል ቢያውቅም፣ ወዳጁ የነበረው ሰው ድርጊት ኢየሱስን አሳዝኖታል።

13፥22 *ግራ ተጋብተው፤* የደቀ መዛሙርቱ መደናገጥ ይሁዳ ከሊቀ ካህናቱ ጋር ቀደም ሲል ያደረገውን ስምምነት እንዳላወቁ ያሳያል:: ይሁዳ ይህን ያደርጋል ብሎ የጠረጠረ ማንም አልነበረም (ቊ28)፤ እነርሱም የኢየሱስ አልፎ የመሰጠት ጉዳይ ያለ ውዴታ የሚከሰት ነው ብለው ሳያስቡ አልቀረም (ማር 14፥19 ይመ)::

13፥23 *ኢየሱስ ይወደው የነበረ ደቀ መዝሙር፡* ይህ ሰው ብዙውን ጊዜ፣ የዚህ ወንጌል ጸሓፊ የሆነው ሐዋርያው ዮሐንስ ነው ተብሎ ይገመታል (19፥26፤ 20፥2፤ 21፥7፡20 ይመ):: የቃሉ አገላለጽ ኢየሱስ ሌሎቹን ደቀ መዛሙርት አይወዳቸውም ነበር ማለት ሳይሆን፣ ለዚህ ሐዋርያ ግን የተለየ ፍቅር እንደ ነበረው ያመለክታል:: *ተቀምጦ፡* በአይሁድ ልማድ ሰዎች ወደ ማዕድ ሲቀርቡ፣ በግራ ጐናቸው ጋደም ብለው ክንዳቸውን አመከዳ ላይ ደገፍ በማድረግ ራሳቸውን ወደ ገበታ ያዘነብላሉ::

13፥26 *...እንጀራ ከወጭቱ አጥቅሼ የምሰጠው፡* ይሁዳ የተቀመጠው ኢየሱስ አጠገብ እንደ ነበር አያጠራጥርም፤ ምናልባትም የተቀመጠበት ቦታ የክብር ስፍራ ሊሆን ይችላል:: ዮሐንስ ስለዚች ወሳኝ ወቅት ሲጽፍ የይሁዳን ስም የጠቀሰው ከነአባቱ ነው (የ6፥71 ማብ ይመ)::

13፥27 *ቍራሹን እንጀራ እንደ ተቀበለ፡* በዚያችው ወሳኝ ወቅት ጌታ ቍራሹን አጥቅሶ ለይሁዳ የሰጠው ለአክብሮት ከሆነ፣ ይሁዳ ይህን የመጨረሻውን የንስሓ ዕድል አልተጠቀመበትም ማለት ነው:: *ሰይጣን፡* ይህ ስም በዮሐንስ ወንጌል ተጽፎ የሚገኘው እዚህ ላይ ብቻ ነው (ከቊ 2 ጋር ያነጻጽሩ):: *ቶሎ አድርግ፡* ኢየሱስ አሁንም ሁኔታውን ከሥልጣኑ ሥር እንደ ሆነ ቃሉ ያሳያል:: ሕይወቱን አሳልፎ የሚሰጠው በተቃዋሚዎቹ ውሳኔ ሳይሆን፣ በራሱ ፈቃድ ነው::

13፥29 *በዓሉ፤* ቊ 1 እና የቊ 2 ማብ ይመ:: *ድኾች፤* 12፥5 ይመ::

13፥30 *ሌሊት፡* ዮሐንስ፣ በብርሃንና በጨለማ መካከል ያለውን ቅራኔ አጠንክሮ ከማሳየቱ አንፃር ስንመለከተው፣ 'ሌሊት'

ጴጥሮስ እንደሚክደው ኢየሱስ መናገሩ

13፥37-38 ተጓ ምብ – ማቴ 26፥33-35፤ ማር 14፥29-31፤ ሉቃ 22፥33-34

31ይሁዳ ከወጣ በኋላ፣ ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ “አሁን የሰው ልጅ ከበረ፤ በእርሱም እግዚአብሔር ከበረ። 32እንግዲህ እግዚአብሔር በእርሱ ከከበረ[ሀ]፣ እግዚአብሔር ልጁን በራሱ ዘንድ ያከብረዋል፤ ወዲያውም ያከብረዋል።

33“ልጆቼ ሆይ፤ ከእናንተ ጋር የምቈየው ለጥቂት ጊዜ ነው፤ እናንተም ትፈልጉኛላችሁ፤ ለአይሁድ፣ ‘እኔ ወደምሄድበት ልትመጡ አትችሉም’ እንዳልኋቸው፣ አሁንም ለእናንተ ይህንኑ እላችኋለሁ።

34“አዲስ ትእዛዝ እሰጣችኋለሁ፤ ይኸውም እርስ በርሳችሁ እንድትዋደዱ ነው፤ እንግዲህ እኔ እንደ ወደድኋችሁ እናንተም እርስ በርሳችሁ ተዋደዱ። 35እርስ በርሳችሁ ብትዋደዱ፣ ሰዎች ሁሉ የእኔ ደቀ መዛሙርት እንደ ሆናችሁ በዚህ ያውቃሉ።”

36ስምዖን ጴጥሮስ፣ “ጌታ ሆይ፤ የምትሄደው ወዴት ነው?” አለው።

ኢየሱስም፣ “ወደምሄድበት አሁን ልትከተለኝ አትችልም፤ ኋላ ግን ትከተለኛለህ” ሲል መለሰለት።

37ጴጥሮስም፣ ጌታ ሆይ፤ አሁን ልከተልህ የማልችለው ለምንድን ነው? ስለ አንተ ሕይወቴንም ቢሆን አሳልፌ እሰጣለሁ አለው።

38ኢየሱስም፣ እንዲህ ሲል መለሰ፤ “ሕይወትህን በእርግጥ ለእኔ አሳልፈህ ትሰጣለህን? እውነት እልሃለሁ፤ ዶሮ ሳይጮኽ ሦስት ጊዜ ትክደኛለህ።”

ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን አበረታታ

14 “ልባችሁ አይጨነቅ፤ በእግዚአብሔር እመኑ[ለ]፤ በእኔም ደግሞ እመኑ። 2በአባቴ ቤት ብዙ መኖሪያ አለ፤ ይህ ባይሆንማ ኖሮ እነግራችሁ ነበር፤ የምሄደውም ስፍራ ላዘጋጅላችሁ ነው። 3ሄጄም ስፍራ ካዘጋጀሁላችሁ በኋላ፣ እኔ ባለሁበት እናንተም ከእኔ ጋር እንድትሆኑ ልወስዳችሁ ዳግመኛ እመጣለሁ። 4እኔ ወደምሄድበትም ስፍራ የሚያደርሰውን መንገድ ታውቃላችሁ።”

ወደ አብ የሚያደርሰው መንገድ

5ቶማስም፣ “ጌታ ሆይ፤ ወዴት እንደምትሄድ አናውቅም፤ ታዲያ፣ መንገዱን እንዴት ማወቅ እንችላለን?” አለው።

6ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ “መንገዱ እኔ ነኝ፤ እውነትና ሕይወትም እኔው ነኝ፤ በእኔ በኩል ካልሆነ በቀር ወደ አብ የሚመጣ የለም። 7እኔን ብታውቁኝ ኖሮ አባቴንም ባወቃችሁት ነበር።[ሐ] ከአሁን ጀምሮ ግን ታውቁታላችሁ፤ አይታችሁታልም።”

8ፊልጶስም፣ “ጌታ ሆይ፤ አብን አሳየንና ይበቃናል” አለው።

9ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ “አንተ ፊልጶስ! ይህን ያህል ጊዜ ከእናንተ ጋር ስኖር አታውቀኝምን? እኔን ያየ አብን አይቶአል፤ እንዴትስ፣ ‘አብን አሳየን’ ትላለህ? 10እኔ በአብ እንዳለሁ፣ አብም በእኔ እንዳለ አታምንምን? የምነግራችሁ ቃል ከራሴ አይደለም፤ ነገር ግን ሥራውን የሚሠራው በእኔ የሚኖረው አብ ነው። 11እኔ በአብ እንዳለሁ አብም በእኔ እንዳለ ስነግራችሁ እመኑኝ፤ ሌላው ቢቀር ስለ ድንቅ ሥራዎቹ እንኳ እመኑ። 12እውነት እላችኋለሁ፤ በእኔ የሚያምን እኔ

[ሀ]32 አያሌ የጥንት ቅጆች *እግዚአብሔር በእርሱ ከከበረ የሚለው ሐረግ የላቸውም*
[ለ]1 *ወይም እናንተ በእግዚአብሔር ታምናላችሁ*
[ሐ]7 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *በእርግጥ እኔን ብታውቁ አባቴንም ታውቃላችሁ* ይላሉ

13፥31 ማቴ8፥20፤ ዮሐ7፥39፤12፥23፤ 14፥13፤17፥4፤ 1ጴጥ4፥11
13፥32 ዮሐ17፥1
13፥33 ዮሐ7፥33፡ 34
13፥34 ዘሌ19፥18፤ ዮሐ15፥12፤ኤፌ5፥2፤ 1ተሰ4፥9፤1ጴጥ1፥22፤ 1ዮሐ2፥7-11፤ 3፥11፤4፥10፡11
13፥35 1ዮሐ3፥14፤ 4፥20
13፥36 ቍ33፤ ዮሐ14፥2፤16፥5፤ 21፥18፡19፤ 2ጴጥ1፥14
13፥38 ዮሐ18፥27
14፥1 ቍ27፤ መዝ4፥5፤ዮሐ3፥15
14፥2 ዮሐ13፥33፡ 36፤16፥5
14፥3 ቍ18፡28፤ ማቴ16፥27፤ ዮሐ 12፥26
14፥5 ዮሐ11፥16
14፥6 ዮሐ1፥4፡14፤ 6፥35፤10፥9፤ሐሥ 4፥12፤ኤፌ2፥18፤ ዕብ10፥20
14፥7 ዮሐ1፥18፤ 1ዮሐ2፥23
14፥8 ዮሐ1፥43
14፥9 ኢሳ9፥6፤ ዮሐ1፥14፤12፥45፤ 2ቆሮ4፥4፤ፊል2፥6፤ ቈላ1፥15፤ዕብ1፥3
14፥10 ቍ11፡20፡ 24፤ዮሐ10፥38፤ 17፥21
14፥11 ዮሐ5፥36፤ 10፥38
14፥12 ማቴ21፥21፤ ሉቃ10፥17

የሚለው ቃል ወቅትን ለማሳየት ብቻ የገባ ሳይሆን፣ በተለይ የይሁዳ ነፍስ ወደ ጨለማ መግባቷን የሚያመለክት ይመስላል።

13፥31 *የሰው ልጅ*፤ የማር 8፥31 ማብ ይመ። *ከበረ*፤ ቍ 32 እና የ7፥39 ማብ ይመ። እዚህ ላይ ‘ከበረ’ የሚለው ሐሳብ የኢየሱስን በመስቀል ላይ መሞትና መስቀሉ ያስገኘውን ክቡር የሆነውን ድነት ያመለክታል። *በእርሱም እግዚአብሔር ከበረ*፤ የአብ ክብር ከወልድ ክብር ጋር የተያያዘ ነው።

13፥34 *አዲስ ትእዛዝ*፤ በመሠረቱ ጥንትም የነበረ ትእዛዝ ነው (ዘሌ 19፥18)፤ ሆኖም ለደቀ መዛሙርቱ አዲስና ልዩ ትርጕም አለው። ክርስቶስ ለእነርሱ ካሳየው ታላቅ ፍቅር የተነሣ እርስ በርስ መዋደዳቸው የእርሱ ለመሆናቸው መለዮ ነበርና (ከማቴ 22፥37-39፤ ከማር 12፥30-31፤ ከሉቃ 10፥27 ጋር ያነጻጽሩ)። *እኔ እንደ ወደድኋችሁ*፤ የመዋደዳችን መለኪያ ክርስቶስ ለእኛ ያሳየው ፍቅር ነው።

13፥35 *ብትዋደዱ*፤ ፍቅር የክርስቶስ ተከታዮች መለዮ ነው (ከ1ዮሐ 3፥23፤ 4፥7-8፡ 11-12፡ 19-21 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥36 *የምትሄደው ወዴት ነው?* ኢየሱስ ስለ ፍቅር የተናገረውን ቃል ልብ በማለት ፈንታ ጌታው ከእርሱ የመለየቱ ነገር ጴጥሮስን ያስጨነቀው ይመስላል።

13፥37 *ሕይወቴንም...እሰጣለሁ፤* የጴጥሮስ አባባል በ10፥11 ስለ መልካሙ እረኛ የተገለጠው ዓይነት ነው። ጴጥሮስ በዚህ ጊዜ ሕይወቱን ስለ ኢየሱስ አሳልፎ እንደሚሰጥ ሲገልጽ፣ ትምክህቱ በራሱ ብቻ ይሁን እንጂ ከልቡ ነበር፤ የተፈጸመው ግን እንደ ፎከረው ሳይሆን ተቃራኒው ነው።

13፥38 *ሦስት ጊዜ ትክደኛለህ*፤ በአራቱም ወንጌሎች ጴጥሮስ እንደሚክድ አስቀድሞ ተነግሮአል (ማቴ26፥33-35፤ ማር14፥29-31፤ ሉቃ22፥31-34)።

14፥1 *...አይጨነቅ*፤ ሐዋርያት ከጥቂት ጊዜ በፊት የሚያስደነግጥ ነገር ሰምተው ነበር (13፥33፡36)። *እመኑ፤* ለታወከ ልብ እምነት መድኀኒቱ ነው።

14፥2 *በአባቴ ቤት*፤ መንግሥተ ሰማያት ማለት ነው። *መኖሪያ*፤ ቀጥታ ትርጕሙ ‘መኖሪያ ቦታ’ ማለት ሲሆን፣ ዘለቄታ ያለው መሆኑን ያመለክታል።

14፥3 *ዳግመኛ እመጣለሁ፤* ኢየሱስ በተለያየ መንገድ ሊገለጥ ይችላል፤ እዚህ ላይ ግን ዳግም ምጽአቱን ያመለክታል።

14፥4 *መንገድ*፤ ቍ 6 ይመ።

14፥5 *ቶማስ*፤ እውነተኛ ሰው ስለ ነበር፣ ነገሩ እንዳል ገባው ለጌታ በግልጽ ተናገረ (የ11፥16 ማብ ይመ)።

14፥6 *እኔ ነኝ፤* የ6፥35 ማብ ይመ። *መንገድ*፤ ወደ እግዚአብሔር የሚያደርስ ማለት ሲሆን፣ ኢየሱስ አሉ ከሚባሉት ከብዙ የሃይማኖት መንገዶች አንዱ ሳይሆን፣ ብቸኛ መንገድ መሆኑን ያሳያል (ከሐሥ4፥12፤ ከዕብ 10፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)። በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን አንዳንድ ጊዜ የክርስትና እምነት ራሱ፣ ‘መንገድ’ ተብሎ ይጠራ ነበር (ለምሳሌ ሐሥ 9፥2፤ 19፥9፡ 23)። *እውነት*፤ በዚህ ወንጌል ውስጥ ዓይነተኛ የሆነ ቃል ነው (የ1፥4 ማብ ይመ)። *ሕይወት*፤ የ1፥4 ማብ ይመ። የቍ6 ሐሳብ ‘እውነትና ሕይወት በመሆኔ፣ ወደ አብ የሚያደርስ መንገድ እኔ ነኝ’ ማለት ነው።

14፥7 *እኔን...አባቴንም*፤ ኢየሱስ በአባቱና በእርሱ መካከል ያለውን ጽኑ ግንኙነት በድጋሚ ያረጋግጣል፤ በዚህም ሐዋርያት የአብን ማንነት በትክክል እንዲረዱ አድርጎአቸዋል (ከ1፥18 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥10 *ከራሴ አይደለም*፤ የኢየሱስ ትምህርት ከሰው የተገኘ አልነበረም፤ ቃሉና ሥራውም አይለያዩም።

14፥11 *እኔ በአብ እንዳለሁ አብም በእኔ እንዳለ...*

የማደርገውን ሥራ ይሠራል፤ እንዲያውም እኔ ወደ አብ ስለምሄድ፣ ከእነዚህም የሚበልጥ ያደርጋል። [13]አብ በወልድ እንዲከብር፣ በስሜ የምትለምኑትን ሁሉ አደርገዋለሁ፤ [14]ማንኛውንም ነገር በስሜ ብትለምኑኝ፣ እኔ አደርገዋለሁ።

ስለ መንፈስ ቅዱስ የተሰጠ ተስፋ

[15]"ብትወዱኝ ትእዛዜን ትጠብቃላችሁ። [16]እኔ አብን እለምናለሁ፤ እርሱም ከእናንተ ጋር ለዘላለም የሚኖር ሌላ አጽናኝ ይሰጣችኋል፤

[17]እርሱም የእውነት መንፈስ ነው፤ ዓለም ስለማያየውና ስለማያውቀው ሊቀበለው አይችልም። እናንተ ግን፣ አብሮአችሁ ስለሚኖርና በውስጣችሁ ስለሚሆን° ታውቁታላችሁ። [18]ወላጅ እንደሌላቸው ልጆች አልተዋችሁም፤ ወደ እናንተ እመጣለሁ። [19]ከጥቂት ጊዜ በኋላ፣ ዓለም ከቶ አያየኝም፤ እናንተ ግን ታዩኛላችሁ። እኔ ሕያው ስለ ሆንሁ እናንተም ሕያዋን ትሆናላችሁ። [20]እኔ በአባቴ እንዳለሁ፣ እናንተም በእኔ እንዳላችሁ፣ እኔም ደግሞ በእናንተ እንዳለሁ በዚያ ቀን ትረዳላችሁ። [21]የሚወደኝ ትእዛዜን ተቀብሎ የሚጠብቅ ነው፤ የሚወደኝንም አባቴ ይወደዋል፤ እኔም እወደዋለሁ፤ ራሴንም እገልጥለታለሁ።"

[22]ከዚያም የአስቆሮቱ ያልሆነው ይሁዳ፣ "ጌታ ሆይ፣ ታዲያ፣ ለዓለም ሳይሆን ራስህን ለእኛ የምትገልጠው እንዴት ነው?" አለው።

[23]ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ "የሚወደኝ ቢኖር ቃሌን ይጠብቃል፤ አባቴም ይወደዋል፤ ወደ እርሱ እንመጣለን፤ ከእርሱም ጋር እንኖራለን። [24]የማይወደኝ ቃሌን አይጠብቅም። ይህ የምትሰሙት ቃል የላከኝ የአብ ነው እንጂ የእኔ አይደለም።

[25]"አሁን ከእናንተ ጋር እያለሁ ይህን ሁሉ ነግሬአችኋለሁ፤ [26]አብ በስሜ የሚልከው አጽናኙ መንፈስ ቅዱስ ግን ሁሉን ነገር ያስተምራችኋል፤ እኔ የነገርኋችሁንም ሁሉ ያሳስባችኋል። [27]ሰላምን እተውላችኋለሁ፤ ሰላሜን እሰጣችኋለሁ፤ እኔ የምሰጣችሁ ዓለም እንደሚሰጣችሁ አይደለም። ልባችሁ አይጨነቅ፤ አይፍራም።

14+13 ማቴ7+7
14+15 ቍ21:23፤ መዝ103+18፤ ዮሐ 15+10፤ 1ዮሐ2+3-5፤3+22:24፤ 5+3፤2ዮሐ 6፤ ራእ12+17፤14:12
14+16 ቍ26፤ ዮሐ 15+26፤16+7
14+17 ዮሐ15+26፤ 16+13፤1ቆሮ2+14፤ 1ዮሐ4+6፤5+6
14+18 ቍ3:28፤ 1ነገ6+13፤ ማቴ16+27
14+19 ዮሐ6+57፤ 7+33:34፤16+16
14+20 ቍ10:11፤ ዮሐ10+38፤16+23:26፤17+21፤ ሮሜ8+10
14+21 ቍ15፤ዘጸ 7+13፤ዮሐ16+27፤ 1ዮሐ2+5
14+22 ሉቃ6+16፤ ሐሥ1+13፤10+41
14+23 ቍ15፤ ሮሜ8+10
14+24 ቍ10፤ዘዳ 18+18፤ዮሐ5+19፤ 7+16፤8+28፤ 12+49:50
14+26 ቍ16፤ ሐሥ2+33፤ዮሐ2+22፤15+26፤16+7:13፤ 1ዮሐ2+20:27
14+27 ቍ1፤ዘኍ6+26፤መዝ85+8፤ሚል2+6፤ ሉቃ2+14፤24+36፤ ዮሐ16+33፤ ፊል4+7፤ቈላ3+15
14+28 ቍ2-4:18፤ማቴ16+27፤ዮሐ5+18፤10+29

°17 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *በውስጣችሁ ስላለ* ይላሉ

አመኑኝ፤ የሚያድን እምነት በክርስቶስ *መታመን* ሲሆን፣ ትክክለኛ በሆነ ትምህርት ላይ *መመሥረት* አለበት፤ እምነትም፣ አብና ወልድ አንድ *መሆናቸውን ማመንን* ያጠቃልላል።

14+12 *ከእነዚህም የሚበልጥ፤* ታምራዊ ድርጊቶች ማለት ነው (ቍ 11)። ይህ የሚሆነው ኢየሱስ ወደ አብ ከሄደ በኋላ ነው፤ እነዚህ ሥራዎች ሊከናወኑ የሚችሉትም እርሱ ከአብ ዘንድ በሚልከው በመንፈስ ቅዱስ ኀይል አማካይነት በመሆኑ ነው (15+26፤ ከ14+16-17 ጋር ያነጻጽሩ)።

14+13 *በስሜ፤* የኢየሱስን ስም እንዲሁ በመጥራት ብቻ የሚደረግ ጸሎት ሳይሆን፣ ከባለ ስሙ ማንነት ጋር የሚጣጣም ጸሎት ማለት ነው (የ2+23 ማብ ይመ)። ይህም፣ ኢየሱስ የጀመረውን ሥራ እንዲቀጥል የሚያደርግና እርሱ ራሱ መልስ የሚሰጥበት ጸሎት ነው (በተጨማሪ ቍ 14 ይመ)።

14+15 *ብትወዱኝ ትእዛዜን፤* ፍቅርም እንደ እምነት ከመታዘዝ ተነጥሎ ሊታይ አይችልም (ያዕ 2+14-26)።

14+16 *እርሱም (አብም)...ይሰጣችኋል፤* የአብ ስጦታ ስለ ሆነው ስለ መንፈስ ቅዱስ ከሚናገሩት ዐበይት ተከታታይ ክፍሎች ይህ የመጀመሪያው ነው (ቍ 26፤ 15+26፤ 16+7-15)። *ሌላ፤* ከኢየሱስ ሌላ ማለት ነው። *አጽናኝ፤* ወይም 'ረዳት' ማለት ነው። ቃሉ የሕግ ቃል ሲሆን፣ የሕግ አማካሪ ከሚለው ሐሳብ ሰፋ ያለ ትርጒም የያዘ ነው (1ዮሐ 2+1)። ሕግን በተመለከተ ችግር ያጋጠመውን ሰው የሚያማክርን ረዳት ያመለክታል፤ መንፈስ ቅዱስም ከክርስቶስ ወገኖች ጋር ምንጊዜም ይቆማል።

14+17 *የእውነት መንፈስ፤* መንፈስ ቅዱስ በባሕርይና በተግባር ሲታይ መለዮው 'እውነት' ነው፤ ሰዎችንም ወደ እግዚአብሔር እውነት ይመራል። ወልድ እውነት እንደ ሆነ ሁሉ (14+6)፣ አብም እውነት ነው (4+23-24፤ ከመዝ 31+5፤ ከኢሳ 65+16 ጋር ያነጻጽሩ)፤ መንፈስ ቅዱስም እንደዚሁ እውነት ነው። *ዓለም፤* ለእግዚአብሔር መንፈስ ዋጋ የማይሰጥ ሥርዐት ነው (ከ1ቆሮ 2+14 ጋር ያነጻጽሩ)። ነገር ግን መንፈስ ቅዱስ ከኢየሱስ ደቀ መዛሙርት ጋር ነበረ፤ በእነርሱም ውስጥ ይኖራል። አንዳንዶች፣ 'በእነርሱ ውስጥ ይኖራል' የሚለውን ሐሳብ፣ በጰንጠቆስጤ ቀን የመንፈስ ቅዱስን መውረድ ያመለክታል ብለው ያምናሉ (ሐሥ 2፤ ከሮሜ 8+9 ጋር ያነጻጽሩ)።

14+18 *ወደ እናንተ እመጣለሁ፤* ቃሉ ከመንፈስ ቅዱስ መምጣት ጋር የተያያዘ ሲሆን፣ ኢየሱስ ራሱን በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት መግለጹን ያሳያል፤ ይሁን እንጂ ኢየሱስ ከትንሣኤው በኋላ ለደቀ መዛሙርቱ መገለጡን እንዲሁም ዳግም ምጽአቱን ያመለክታል (ቍ 3:19:28፤ 16+22)።

14+19 *ዓለም...እናንተ ግን፤* መስቀል ዓለምን ለሁለት ከፍሎታል፤ ይኸውም ከስቅለት ጀምሮ፣ ባለማመኑ ኢየሱስን የማያየው ዓለም በአንድ በኩል ሲመደብ፣ ኢየሱስን በእምነት የሚያዩት ደቀ መዛሙርት ደግሞ በሌላ በኩል ሆነዋል። *እኔ ሕያው ስለ ሆንሁ እናንተም ሕያዋን ትሆናላችሁ፤* የክርስቲያን ሕይወት ምንጊዜም በክርስቶስ ሕይወት ላይ የተመሠረተ ነው (ከ1+4፤ ከ3+15 ጋር ያነጻጽሩ)።

14+20 *በዚያን ቀን ትረዳላችሁ፤* ትንሣኤው፣ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ አስተሳሰባቸውን ይለውጣል፤ መንፈስ ቅዱስ በደቀ መዛሙርቱ ላይ ሲወርድ፣ ጌታ በግርማ ሞገሱ በአብ ዘንድ እንዳለና እነርሱም በእርሱ ዘንድ እንዳሉ ይረዳሉ።

14+21 *የሚወደኝ...የሚጠብቅ፤* ለክርስቶስ ያለን ፍቅር እውን የሚሆነው ትእዛዙን ስንጠብቅ ነው (የቍ15 ማብ ይመ)። *አባቴ ይወደዋል፤ እኔም እወደዋለሁ፤* ወልድ ትእዛዙን የሚጠብቀውን እንደሚወድ ሁሉ፣ አብም የወልድን ትእዛዝ የሚጠብቀውን ይወዳል።

14+22 *ለምንድን ነው?* ይኸኛውም ደቀ መዝሙር ሆነ ሌሎቹ ደቀ መዛሙርት በሕዝብ ዘንድ የመሲሕ ተግባር ነው ተብሎ የሚታወቀውን፣ ኢየሱስ እንዲያከናውን ይጠባበቁ ነበር። በዚህም ምክንያት ለዓለም ሳይሆን ለደቀ መዛሙርቱ ብቻ ራሱን ይገልጣል የሚለውን ሐሳብ መረዳት ቀላል አልነበረም።

14+23 *የሚወደኝ...ይጠብቃል፤...ይወደዋል፤* በዚህም ቦታ ፍቅርና መታዘዝ የማይነጣጠሉ መሆናቸው ተገልጦአል (ከቍ 15 እና 21 ጋር ያነጻጽሩ)።

14+24፤ አሁንም በዚህ ቦታ በኢየሱስ ቃልና በአብ ቃል መካከል ያለው የጠበቀ ግንኙነት ትኩረት ተሰጥቶበታል (ቍ 10፤ 7+16 ይመ)።

14+26 *አጽናኙ፤* የቍ 16 ማብ ይመ። *አብ...የሚልከው፤* መንፈስ ቅዱስን አብም ወልድም ይልኩታል (15+26)። *በስሜ፤* የቍ 13፤ 2+23 ማብ ይመ። *መንፈስ ቅዱስ፤* በዚህ ወንጌል ውስጥ፣ በዚህ ቦታና በ1+33 ብቻ የተጠቀሰ ቢሆንም፣ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የተለመደው አጠራሩ ይህ ነው፤ ይህም ስም ያተኰረው በኀይሉ ወይም በታላቅነቱ ላይ ሳይሆን፣ በቅዱስነቱ ላይ ብቻ ነው። *እኔ የነገርኋችሁንም ሁሉ ያሳስባችኋል፤* ለቤተ ክርስቲያን ሕያውነት፣ እንዲሁም ለአዲስ ኪዳን መጻሕፍት መጻፍ የመንፈስ ቅዱስ መላክ እጅግ አስፈላጊ ነበር።

14+27 *ሰላምን...ሰላሜን፤* ይህ የተለመደ የዕብራውያን ሰላምታ አቀራረብ ነው (20+19: 21:26)፤ እዚህ ላይ ግን ኢየሱስ የተጠቀመበት በተለየ ሁኔታ ነው። ቃሉ በኢየሱስ የማዳን ሥራ አማካይነት ደቀ መዛሙርቱ ከእግዚአብሔር ጋር ባላቸው ኅብረት የሚያገኙትን የተሟላ የውስጥ ሰላምና የመንፈስ ዕረፍት ያመለክታል። የቃሉ መደጋገም የሚያሳየው እውነተኛ ሰላም የእርሱ ስጦታ መሆኑን ነው። *ዓለም እንደሚሰጣችሁ አይደለም፤*

28“ ‘እሄዳለሁ፤ ተመልሼም ወደ እናንተ እመጣለሁ’ ማለቴን ሰምታችኋል፤ ብትወዱኝስ አብ ከእኔ ስለሚበልጥ ወደ አብ በመሄዴ ደስ ባላችሁ ነበር፤ 29የተናገርሁት ሲፈጸም እንድታምኑ፣ ከመሆኑ በፊት አሁን ነግሬአችኋለሁ:: 30የዚህ ዓለም ገዥ ስለ ሚመጣ ከእንግዲህ ወዲህ ከእናንተ ጋር ብዙ አልነጋገርም:: እርሱም በእኔ ላይ ሥልጣን የለውም፤ 31ነገር ግን እኔ አብን እንደም ወድ፣ አባቴ ያዘዘኝንም እንደ ማደርግ ዓለም እንዲያውቅ ነው::

“ተነሡ፤ ከዚህ እንሂድ::”

የወይን ግንድና ቅርንጫፎቹ

15 “እውነተኛው የወይን ተክል እኔ ነኝ፤ አትክልተኛውም አባቴ ነው:: 2እርሱም በእኔ ያለውን፣ የማያፈራውን ቅርንጫፍ ሁሉ ቈርጦ ይጥለዋል፤ ፍሬ የሚያፈራውን ቅርንጫፍ ሁሉ ግን የበለጠ እንዲያፈራ ይገርዘዋል::* 3ከነገርኋችሁ ቃል የተነሣ እናንተ አሁን ንጹሓን ናችሁ:: 4በእኔ ኑሩ፤ እኔም በእናንተ እኖራለሁ:: ቅርንጫፍ በወይኑ ግንድ ካልሆነ በቀር ብቻውን ፍሬ ሊያፈራ አይችልም፤ እናንተም በእኔ ካልኖራችሁ ፍሬ ልታፈሩ አትችሉም::

5“እኔ የወይን ተክል ነኝ፤ እናንተም ቅርንጫፎች ናችሁ:: ማንም በእኔ ቢኖር እኔም በእርሱ ብኖር፣ እርሱ ብዙ ፍሬ ያፈራል፤ ያለ እኔ ምንም ልታደርጉ አትችሉምና:: 6በእኔ የማይኖር ተጥሎ እንደሚደርቅ ቅርንጫፍ ነው፤ እንዲህ ያሉት ቅርንጫፎች ተለቅመው ወደ እሳት ይጣላሉ፤ ይቃጠላሉም:: 7በእኔ ብትኖሩ ቃሎቼም በእናንተ ቢኖሩ፣ የምትፈልጉትን ማንኛውንም ነገር ለምኑ፤ ይሰጣችኋልም:: 8ብዙ ፍሬ በማፍራት ደቀ መዛሙርቴ መሆናችሁን ብትገልጡ፣ በዚህ አባቴ ይከብራል::

9“አብ እንደ ወደደኝ ሁሉ እኔም ወደድኋችሁ፤ በፍቅሬ ኑሩ:: 10እኔ የአባቴን ትእዛዝ ጠብቄ በፍቅሩ እንደምኖር፣ እናንተም ትእዛዜን ብትጠብቁ በፍቅሬ ትኖራላችሁ:: 11ደስታዬ በእናንተ እንዲሆንና ደስታችሁም ሙሉ እንዲሆን ይህን ነግሬአችኋለሁ:: 12ትእዛዜ ይህች ናት፤ እኔ እንደ ወደድኋችሁ እናንተም እርስ በርሳችሁ ተዋደዱ:: 13ስለ ወዳጆቹ ሕይወቱን አሳልፎ ከመስጠት የሚበልጥ ፍቅር ማንም የለውም፤ 14የማዛችሁን ብትፈጽሙ ወዳጆቼ ናችሁ:: 15ከእንግዲህ አገልጋዮች አልላችሁም፤ አገልጋይ ጌታው የሚሠራውን አያውቅምና፤ ነገር ግን ከአባቴ የሰማሁትን ሁሉ ስለ ገለጽሁላችሁ ወዳጆች ብያችኋለሁ:: 16እኔ መረጥኋችሁ እንጂ እናንተ አልመረጣችሁኝም፤ እንድትሄዱና ፍሬ እንድታፈሩ ፍሬያችሁም እንዲኖር ሾምኋችሁ::

*2 *ይገርዘዋል* የሚለው የግሪኩ ቃል *ያጠራዋል* የሚል ትርጒም አለው

14+29 ዮሐ13+19፤ 16+4
14+30 ዮሐ12+31
14+31 ዮሐ10+18፤ 12+49
15+1 መዝ80+8-11፤ ኢሳ5+1-7፤ዮሐ6+35
15+2 ቍ6፤መዝ 92+14፤ማቴ3+8:10፤ 7+20፤ገላ5+22፤ ኤፌ5+9፤ፊል1+11
15+3 ዮሐ13+10፤ 17+17፤ኤፌ5+26
15+4 ዮሐ6+56
15+5 ቍ16
15+6 ቍ2፤ ሕዝ15+4፤ማቴ3+10
15+7 ቍ4፤ ማቴ7+7፤ዮሐ6+56
15+8 ማቴ9+8፤ ዮሐ8+31
15+9 ዮሐ17+23: 24:26
15+10 ዮሐ14+15
15+11 ዮሐ3+29
15+12 ቍ17፤ ዮሐ13+34
15+13 ዘፍ44+33፤ ዮሐ10+11፤ ሮሜ 5+7:8
15+14ኢዮ16+20፤ ምሳ18+24፤ ማቴ12+50፤ሉቃ12+4
15+15 ዮሐ8+26
15+16 ቍ5:19፤ ማቴ7+7፤ዮሐ13+18

የዓለም ሰላምታ መለዋወጥ ከናፍቆትና ከምኞት መግለጫ አያልፍም፤ የኢየሱስ ሰላም ግን እውንና የሚያረካ ነው:: *አይጨነቅ፤* የቍ 1 ማብ ይመ::

14+28 *ማለቴን ሰምታችኋል፤* ከቍ 3 ጋር ያነጻጽሩ:: *አብ ከእኔ ስለሚበልጥ፤* ኢየሱስ ሥጋ በመልበሱ መሠረታዊ የሆነውን የአዳኝነት የሥራ ድርሻ ራሱን ዝቅ በማድረግ መቀበሉን ያሳያል:: ይህን ሐሳብ መረዳት የሚቻለው በአብና በወልድ መካከል ካለው አንድነት አንጻር ነው (10+30)::

14+30 *የዚህ ዓለም ገዥ፤* የ12+31 ማብ ይመ:: *በእኔ ላይ ሥልጣን የለውም፤* የሰው ዘር ከጥንቱ በኀጢአት የወደቀ ስለ ሆነ፣ ከሰይጣን ሥልጣን ሥር ነው፤ ክርስቶስ ግን ከኀጢአት ነጻ ስለ ሆነ፣ ሰይጣን በእርሱ ላይ ሥልጣን የለውም::

14+31 *አባቴም ያዘዘኝንም እንደማደርግ፤* ኢየሱስ፣ ታዛዥነት አስፈላጊ መሆኑን ለተከታዮቹ አበክሮ አስገንዝቦአል (ቍ 15: 21: 23)፤ አርአያም ሆኖአቸዋል:: ይህንም ተናግሮ ተልእኮውን ለመፈጸም አመራ (ምዕ 18-19)::

15+1 *እኔ ነኝ፤* የ6+35 ማብ ይመ:: *እውነተኛው የወይን ተክል፤* በብሉይ ኪዳን ውስጥ የወይን ተክል ብዙውን ጊዜ የእስራኤል ሕዝብ ምሳሌ ነው (ለምሳሌ መዝ 80+8-16፤ ኢሳ 5+1-7፤ ኤር 2+21):: ይህ ተምሳሌት አብዛኛውን ጊዜ የእስራኤልን ጒድለት የሚገልጽ ነው፤ ሆኖም ኢየሱስ ‘እውነተኛው የወይን ተክል’ ነው::

15+2 *ቆርጦ ይጥለዋል፤* የሚያመለክተው የፍርድን ቀን ነው (የቍ6 ማብ ይመ):: *ይገርዘዋል፤* አትክልትን መግረዝ ብዙ ፍሬ ያስገኛል:: ይህም በአዲስ ኪዳን የመልካም ፍሬ ምሳሌ የሆነውን የቅድስናን ሕይወት ያመለክታል (ማቴ3+8፤7+16-20)፤ መልካም ባህርይንም ሊያመለክት ይችላል (ገላ 5+22-23፤ ኤፌ 5+9፤ ፊል 1+11)::

15+3 *ንጹሓን፤* የመገረዝ ውጤት ነው (የቍ 2 ማብ ይመ):: *ቃል፤* የኢየሱስን ትምህርት ሁሉ ያካትታል::

15+4 *በእኔ ኑሩ፤* አማኝ ከኢየሱስ ጋር ባለው አንድነትና ግንኙነት ካልሆነ በቀር፣ በራሱ ፍሬ ሊያፈራ አይችልም፤ ከወይን ግንድ የተገነጠለ ቅርንጫፍ ሕይወት የለውምና::

15+5 *እኔ የወይን ተክል ነኝ፤* የቍ 1 ማብ ይመ:: ድግግሙ አጽንዖትን ያሳያል:: *ማንም በእኔ ቢኖር እኔም በእርሱ፤* ከክርስቶስ ጋር ሕያው የሆነ ኅብረት ማድረግ እጅግ አስፈላጊ ነው፤ ይህን የመሰለ ኅብረት ከሌለ ምንም መሥራት አይቻልም::

15+6 *ወደ እሳት ይጣላሉ፤ ይቃጠላሉም፤* ተፈርዶባቸው ማለት ነው (የቍ 2 ማብ ይመ):: በ6+39፤ 10+27-28 ላይ በሰፈረው ሐሳብ መሠረት ሲታዩ፣ እነዚህ ቅርንጫፎች ምናልባት እውነተኛውን አማኝ አይወክሉም:: እውነተኛ ድነት ፍሬያማ በሆነ ሕይወት ይረጋገጣል (ቍ 10፤ የቍ 2 እና 4 ማብ ይመ፤ እንዲሁም የዕብ 6+9 ማብ ይመ)::

15+7 *ቃሎቼም በእናንተ ቢኖሩ፤* የክርስቶስን ቃል ካላወቁና ካላመኑ በትክክል መጸለይ አይቻልም:: *የምትፈልጉትን ማንኛውንም ነገር ለምኑ፤* 14+13 እና ማብ ይመ::

15+8 *አባቴ ይከብራል* አብ በወልድ ሥራ ይከብራል (13+31-32) በደቀ መዛሙርቱም ፍሬያማነት ይከብራል (ማቴ 7+20፤ ሉቃ 6+43-45)::

15+10 *የአባቴን ትእዛዝ ጠብቄ...እንደምኖር...ትእዛዜን ብትጠብቁ፤* እዚህም ላይ የመታዘዝ አስፈላጊነት ይታያል (ከ14+15:21:23 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የክርስቶስም ምሳሌነት ቀርቦአል (ከ14+31 ጋር ያነጻጽሩ):: *በፍቅሩ...በፍቅሬ፤* ቍ12 እና 14 ይመ፤ መታዘዝና ፍቅር አይነጣጠሉም (1ዮሐ 2+5፤ 5+2-3)::

15+11 *ደስታዬ፤* ከዚህ ቃል ቀደም ሲል በዚህ ወንጌል በ3+29 ላይ ተጠቅሶ ይገኛል፤ ጌታ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር የመጨረሻውን እራት በበላበት ምሽት ከተናገራቸውም ፍሬ ነገሮች አንዱ ነበር (16+20-22:24፤ 17+13):: የክርስትና መንገድ ሐዘን የተሞላበት ጒዞ አይደለም፤ ምክንያቱም ኢየሱስ የተከታዮቹ ደስታ የተሟላ እንዲሆን ይፈልጋል::

15+13፤ የክርስቶስ ፍቅር በቃላት ብቻ የተነገረ ሳይሆን ሕይወቱን በመሠዋት የተገለጸ ነው::

15+15 *አገልጋዮች...ወዳጆች፤* ብዙውን ጊዜ አገልጋይ የጌታውን ዓላማ ሳያውቅ ትእዛዙን የሚያከናውን ነው:: ኢየሱስ ግን ወዳጆቹን የምሥጢሩ ተካፋዮች አድርጎአቸዋል:: *...ሁሉ ስለ ገለጽሁላችሁ፤* ከ16+12 እንደምንረዳው፣ ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱ የአብን ፈቃድ በሚችሉት መጠን እንዲያውቁ ቢያደርግም፣ ዕቅዱ ሁሉ ለእነርሱ ግልጽ የመሆኑ ጒዳይ ገና የሚቀረው ነገር ነበረው:: መንፈስ ቅዱስ ግልጽ ያልሆነውን ነገር ጊዜው ሲደርስ እንዲታወቅ ያደርጋል::

15+16 *እኔ መረጥኋችሁ...ፍሬ እንድታፈሩ...የምትለምኑትን፤* ደቀ መዛሙርት መምህራቸውን መርጠው መከተል

ስለዚህም አብ በስሜ የምትለምኑትን ሁሉ ይሰጣችኋል:: [17]እርስ በርሳችሁ እንድትዋ ደዱ፣ ትእዛዜ ይህቺ ናት::

ዓለም ደቀ መዛሙርትን መጥላቱ

[18]"ዓለም ቢጠላችሁ፣ ከእናንተ በፊት እኔን እንደ ጠላኝ ዕወቁ:: [19]ከዓለም ብትሆኑ ኖሮ፣ ዓለም የራሱ እንደሆኑት አድርጎ በወደዳ ችሁ ነበር፤ ከዓለም ለይቼ ስለ መረጥኋችሁ የዓለም አይደላችሁም፤ ዓለም የሚጠላችሁም ስለዚሁ ነው:: [20]'አገልጋይ ከጌታው አይበልጥም' ብዬ የነገርኋችሁን ቃል አስታውሱ:: እኔን አሳደውኝ ከሆነ፣ እናንተንም ያሳድዷችኋል፤ ቃሌን ጠብቀው ከሆነም ቃላችሁን ይጠብ ቃሉ:: [21]የላከኝን ስለማያውቁ፣ በስሜ ምክ ንያት ይህን ያደርጉባችኋል:: [22]መጥቼ ባል ነግራቸው ኖሮ ኀጢአት ባልሆነባቸው ነበር፤ አሁን ግን ለኀጢአታቸው የሚሰጡት ምክን ያት የላቸውም:: [23]እኔን የሚጠላ፣ አባቴንም ይጠላል:: [24]ሌላ ሰው ያላደረገውን በመካከላቸው ባላደርግ ኖሮ፣ ኀጢአት ባልሆነባቸው ነበር፤ አሁን ግን እነዚህን ታምራት አይተዋል፤ ሆኖም እኔንም አባቴንም ጠልተዋል:: [25]ይህም፣ 'ያለ ምክንያት ጠሉኝ' ተብሎ በሕጋቸው የተጻፈው ቃል እንዲፈጸም ነው::

[26]"እኔ ከአብ ዘንድ የምልክላችሁ፣ ከአብ የሚወጣው አጽናኙ የእውነት መንፈስ በመጣ ጊዜ፣ እርሱ ስለ እኔ ይመሰክራል:: [27]እና ንተም ደግሞ፣ ከመጀመሪያው ከእኔ ጋር ስለ ነበራችሁ፣ ትመሰክራላችሁ::

16

"ይህን ሁሉ የነገርኋችሁ እንዳትሰ ናከሉ ነው:: [2]ከምኵራብ ያስወጧ ችኋል፤ እንዲያውም የሚገድላችሁ ሁሉ ለእግዚአብሔርን እንዳገለገለ የሚቈጥርበት ጊዜ ይመጣል:: [3]ይህን ሁሉ የሚያደርጉባችሁ፣ አብን ወይም እኔን ስላላወቁ ነው:: [4]አስ ቀድሜ ይህን የነገርኋችሁ ጊዜው ሲደርስ እንድታስታውሱ ነው፤ ከእናንተ ጋር ስለ ነበርሁ፣ ይህን ከመጀመሪያው አልነገርኋች ሁም::

የመንፈስ ቅዱስ ሥራ

[5]"እንግዲህ ወደ ላከኝ እሄዳለሁ፤ ይሁን እንጂ ከእናንተ፣ 'የምትሄደው የት ነው?' ብሎ የሚጠይቀኝ የለም:: [6]ይህን በመና ገሬም ልባችሁ በሐዘን ተሞልቶአል፤ [7]ነገር ግን፣ እውነት እላችኋለሁ፤ መሄዴ ይበጃ ችኋል:: እኔ ካልሄድሁ አጽናኙ ወደ እና ንተ አይመጣም፤ ከሄድሁ ግን እርሱን ወደ እናንተ እልካለሁ፤ [8]በሚመጣበትም ጊዜ ዓለምን ስለ ኀጢአት[ሠ]፣ ስለ ጽድቅና ስለ ፍርድ ይወቅሳል:: [9]ስለ ኀጢአት ሲባል፣ ሰዎች በእኔ ስለማያምኑ ነው፤ [10]ስለ ጽድቅ፣

15፥17 ቍ12
15፥18 ኢሳ66፥5፤ ዮሐ7፥7፤1ዮሐ3፥13
15፥19 ቍ16፤ ዮሐ17፥14
15፥20ዮሐ13፥16፤ 2ጢሞ3፥12
15፥21 ኢሳ66፥5፤ ማቴ5፥10:11፤ 10፥22፤ሉቃ6፥22፤ ዮሐ16፥3፤ሐሥ5፥41 ፤1ጴጥ4፥14፤ራእ2፥3
15፥22 ሕዝ2፥5፤ 3፥7፤ዮሐ9፥41፤ሮሜ 1፥20፤2፥1
15፥24 ዮሐ5፥36፤ 9፥41
15፥25መዝ35፥19፤ 69፥4፤109፥3፤ ዮሐ10፥34
15፥26 ዮሐ14፥16 :17:26፤16፥7፤ 1ዮሐ 5፥7
15፥27 ሉቃ1፥2፤ 24፥48፤ዮሐ21፥24፤ 1ዮሐ1፥2፤4፥14
16፥1 ማቴ11፥6፤ ዮሐ15፥18-27
16፥2 ዮሐ9፥22፤ 12፥42፤ ኢሳ66፥5፤ ሐሥ26፥9:10፤ ራእ 6፥9
16፥3 ዮሐ15፥21፤ 17፥25፤1ዮሐ3፥1
16፥4 ዮሐ5፥27፤ 13፥19፤14፥29፤
16፥5 ቍ10:17:28፤ ዮሐ7፥33፤13፥36፤ 14፥5 16፥6 ቍ22 16፥7 ዮሐ7፥39፤ 14፥16:26፤15፥26
16፥9 ዮሐ15፥22 16፥10 ቍ5፤ሐሥ 3፥14፤7፥52፤ ሮሜ1፥17፤3፥21:22፤1ጴጥ3፥18

[ሠ]8 *ወይም የዓለምን ኀጢአት ይገልጣል*

የተለመደ ነበር፤ የኢየሱስ ደቀ መዛሙርት ግን እርሱ ራሱ ፍሬ እንዲያፈሩ መረጣቸው እንጂ፣ ምርጫው የእነርሱ አልነበረም:: በእኛ ጥረት ብቻ ፍሬ የምናፈራ መስሎን ብርቱ የጸሎት ሕይ ወት እንዲኖረን እንፈልጋለን፤ እዚህ ላይ የምናየው ግን ፍሬ እን ድናፈራ የሚያስችለን ኢየሱስ እንደሆነ ነው፤ አብም ጸሎታችንን ይሰማል:: *በስሜ፤* የ2፥23፤ 14፥13 ማብ ይመ::

15፥18-19 *ዓለም፤* እዚህ ላይ የሚያመለክተው የእግዚ አብሔር ዕቅድ ተቀዋሚ የሆነውን፣ ምድራዊ ሥርዐት ነው (የ1፥9 ማብ ይመ)::

15፥19 *የ...አይደላችሁም፤* የክርስቲያን ዓይነተኛ መለዮ ከእግዚአብሔር ያገኘው አዲስ ሕይወት ስለ ሆነ፣ እግዚአብሔርን እንደሚቃወሙት ሰዎች አይደለም::

15፥21 *ይህን ያደርጉባችኋል፤* ክርስቲያኖች ከዓለም ባለመሆናቸው፣ ዓለም በእነርሱ ላይ ስደት ማስነሳቱ የማይቀር ነው:: ለዚህም ዋናው መንሥኤ ዓለም አብን አለማወቁና አለመቀበሉ ነው (ከ16፥3 ጋር ያነጻጽሩ):: *ስሜ፤* የ2፥23 ማብ ይመ::

15፥22 *ምክንያት የላቸውም፤* የተለየ ዕድል ማግኘት ኀላፊነትን ያስከትላል:: አይሁድ፣ እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ከገለጠላቸው ሌላ፣ የእግዚአብሔር ልጅ በመካከላቸው በመገኘቱ የታደሉ ነበሩ:: ኢየሱስን አለመቀበላቸው ግን በደለኞችና ይቅርታ የማይገባቸው አድርጓቸዋል:: ኢየሱስ ወደ እነርሱ ባይመጣም እንኳ ኀጢአተኞች መሆናቸው አልቀረም፤ የባሰውን በደለኞች ያደረጋቸው ግን እምቢተኞች ሆነው መገኘታቸው ነው (ቍ 24)::

15፥25 *የተጻፈው ቃል እንዲፈጸም፤* ኀጢአተኞች በተቻ ላቸው መንገድ ሁሉ ቢቃወሙትም፣ የእግዚአብሔር እቅድ ምን ጊዜም ተፈጻሚ ነው:: *በሕጋቸው፤* የ10፥34፤ የ12፥34 ማብ ይመ::

15፥26 *የምልክላችሁ፤* የ14፥16፡ 26 ማብ ይመ:: *የእውነት መንፈስ፤* የ14፥17 ማብ ይመ:: *ከአብ የሚወጣው፤* መንፈስ ቅዱስ ከአብ ጋር ስላለው ዘላለማዊ አንድነት ሳይሆን፣ የአብን ተግባር ለማከናወን መንፈስ ቅዱስ ወደ ዓለም መላኩን ለማመልከት ሊሆን ይችላል:: *አጽናኙ፤* የ14፥16 ማብ ይመ:: *ይመሰክራል፤* የ1፥7 ማብ ይመ::

15፥27 *እናንተም ደግሞ፤* ኀላፊነታቸውን አክብዶ ሲገልጽ ነው:: አማኞች ስለ ክርስቶስ የሚመሰክሩት በመንፈስ ቅዱስ ኀይል ነው፤ ይሁን እንጂ ስለ ምስክርነታቸው ኀላፊዎቹ ራሳቸው ናቸው:: *ከመጀመሪያው፤* ሐዋርያት በተለየ ሁኔታ በክርስቶስ የተመረጡ፣ ከእርሱም የተማሩና፣ የክብሩን መገለጥ በዐይናቸው ያዩ በመሆናቸው ታማኝ ምስክሮች ናቸው (ሉቃ 24፥48፤ ሐሥ 10፥39፡ 41 ይመ)::

16፥2 *ከምኵራብ ያስወጧችኋል፤* የ9፥22 ማብ ይመ:: *እግዚአብሔርን እንዳገለገለ፤* የትክክለኛ እምነት ተከታይ ነን ባዮች ራሳቸውን እንደ ታማኝ አገልጋይ በመቍጠር ክርስቲያ ኖችን በእጅጉ አሳደዋል (ሐሥ 26፥9-11፤ ገላ 1፥13-14)::

16፥3 *አብን፤* የ5፥17 ማብ ይመ:: *ወይም እኔን፤* የአብና የወልድ አንድነት ተገልጾ እናያለን፤ ክርስቶስን አለማወቅ አብን አለማወቅ ነውና::

16፥5 *ከእናንተ፣ 'የምትሄደው የት ነው? ብሎ የሚጠ ይቀኝ የለም፤* ጴጥሮስ እንደዚህ ያለ ጥያቄ አቅርቦ ነበር (13፥36)፤ ነገር ግን ትኩረቱን ፈጥኖ ወደ ሌላ ቀይሮአል፤ ሥጋቱም ኢየሱስ ወዴት እንደሚሄድ ያለማወቁ ሳይሆን፣ ኢየ ሱስ ከተለያቸው በኋላ በእርሱና በሌሎቹ ደቀ መዛሙርት ላይ ስለሚያጋጥማቸው ሁኔታ ነበር::

16፥6 *ልባችሁ በሐዘን ተሞልቶአል፤* እንዲህ ያለው ስሜት ያደረባቸው ኢየሱስ እንደሚለያቸው በማወቃቸው ነው::

16፥7 *እኔ ካልሄድሁ፤* እርሱ ካልሄደ፣ መንፈስ ቅዱስ የማ ይመጣበትን ምክንያት ኢየሱስ አልገለጸላቸውም፤ መንፈስ ቅዱስ ከመላኩ በፊት፣ በመስቀል ላይ የሚከናወነው የማዳን ሥራው አስፈላጊ መሆኑን ግን በግልጽ አስተምሮአቸዋል:: *አጽናኙ፤* የ14፥16 ማብ ይመ:: *እልካለሁ፤* የ14፥26 ማብ ይመ::

16፥8 *ዓለምን...ይወቅሳል፤* መንፈስ ቅዱስ በዓለም ላይ ከሚያከናውናቸው ሥራዎች አንዱ ነው:: በመሠረቱ አዲስ ኪዳን የሚተርከው፣ መንፈስ ቅዱስ በክርስቲያኖች ሕይወት ውስጥ ስለሚያከናውነው ሥራ ነው::

16፥9 *ስለ ኀጢአት፤* መንፈስ ቅዱስ ካልወቀሳቸው በቀር ሰዎች ኀጢአተኞች መሆናቸውን መገንዘብ አይችሉም:: *ሰዎች በእኔ ስለማያምኑ ነው፤* ምናልባትም ኀጢአተኝነታቸው አለማመ ናቸው ነው፤ ወይም አለማመናቸው የኀጢአተኝነታቸው ቋሚ ምስክር ነው:: ዮሐንስ ሁለቱንም ሐሳቦች ልብ ሳይል አልቀረም::

16፥10 *ስለ ጽድቅ፤* በክርስቶስ መሥዋዕትነት የተገኘ

ወደ አብ ስለምሄድና ከእንግዲህ ስለማታዩኝ ነው፤ 11ስለ ፍርድም፣ የዚህ ዓለም ገዥ ስለ ተፈረደበት ነው።

12"ብዙ የምነግራችሁ ነበረኝ፤ አሁን ግን ልትሸከሙት አትችሉም። 13የእውነት መንፈስ በመጣ ጊዜ ወደ እውነት ሁሉ ይመራችኋል። እርሱ ከራሱ አይናገርም፤ የሚሰማውን ብቻ ይናገራል፤ እንዲሁም ወደ ፊት ስለሚሆነው ይነግራችኋል፤ 14የእኔ ከሆነው ወስዶ እንድታውቁ በማድረግ ያከብረኛል። 15የአብ የሆነው ሁሉ የእኔ ነው፤ እንግዲህ፣ 'የእኔ ከሆነው ወስዶ እንድታውቁ ያደርጋል' ያልኋችሁ ለዚሁ ነው።

16"ከጥቂት ጊዜ በኋላ አታዩኝም፤ ይሁን እንጂ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ደግሞ ታዩኛላችሁ።"

የደቀ መዛሙርት ሐዘን ወደ ደስታ መለወጥ

17ከደቀ መዛሙርቱም አንዳንዶቹ፣ "'ከጥቂት ጊዜ በኋላ አታዩኝም፤ ይሁን እንጂ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ደግሞ ታዩኛላችሁ' እንዲሁም፣ 'ወደ አብ ስለምሄድ' ሲል ምን ማለቱ ነው?" ተባባሉ፤ 18"'ጥቂት ጊዜ' ማለቱስ ምን ይሆን? የሚለውም ነገር አልገባንም" እያሉ ይጠያየቁ ነበር።

19ኢየሱስም ሊጠይቁት እንደ ፈለጉ ባወቀ ጊዜ እንዲህ አላቸው፤ "እኔ፣ 'ከጥቂት ጊዜ በኋላ ታዩኛላችሁ፤ ይሁን እንጂ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ደግሞ አታዩኝም' ስላልኋችሁ፣ ምን ማለቴ እንደ ሆነ እርስ በርሳችሁ ትጠያየቃላችሁ? 20እውነት እላችኋለሁ፤ እናንተ ታለቅሳላችሁ፤ ታዝናላችሁም፤ ዓለም ግን ሐሤት ያደርጋል፤ ይሁን እንጂ ሐዘናችሁ ወደ ደስታ ይለወጣል። 21ሴት ቀኗ ደርሶ ስትወልድ ትጨነቃለች፤ ከተገላገለች በኋላ ግን፣ ሰው ወደ ዓለም ስለ መጣ ጭንቋን ትረሳለች፤ 22ለእናንተም እንደዚሁ አሁን የሐዘን ጊዜ ነው፤ ሆኖም እንደ ገና ስለማያችሁ ደስ ይላችኋል፤ ደስታችሁንም የሚወስድባችሁ የለም። 23በዚያ ቀን ከእኔ ምንም አትለምኑም፤ እውነት እላችኋለሁ፤ አብ በስሜ የምትለምኑትን ሁሉ ይሰጣችኋል። 24እስከ አሁን በስሜ ምንም አልለመናችሁም፤ ለምኑ ትቀበላላችሁ፤ ደስታችሁም ሙሉ ይሆናል።

25"እስከ አሁን የነገርኋችሁ በምሳሌ ቢሆንም እንኳ፣ ከእንግዲህ ግን ስለ አብ በምሳሌ ሳይሆን በግልጽ የምናገርበት ጊዜ ይመጣል። 26በዚያ ቀን በስሜ ትለምናላችሁ፤ ይህም በእናንተ ፈንታ አብን እለምናለሁ ማለቴ አይደለም፤ 27ስለ ወደዳችሁኝና ከእግዚአብሔርም እንደ ወጣሁ ስላመናችሁ አብ ራሱ ይወዳችኋል። 28ከአብ ወጥቼ ወደ ዓለም መጥቻለሁ፤ አሁን ግን ዓለምን ትቼ ወደ አብ እሄዳለሁ።"

29ከዚያም ደቀ መዛሙርቱ እንዲህ አሉ፤ "እሁንም እኮ ያለ ምሳሌ በግልጽ እየተና

16፥11 ዮሐ12፥31
16፥12 ማር4፥33፤ 1ቆሮ3፥2
16፥13 መዝ25፥5፤ ዮሐ14፥17፡26
16፥15 ዮሐ17፥10
16፥16 ቍ22፤ ዮሐ7፥33፤14፥18-24
16፥17 ቍ5፡16
16፥20 ማር16፥10፤ ሉቃ23፥27፤ ዮሐ20፥20
16፥21 ኢሳ13፥8፤ 21፥3፤26፥17፤ ሚክ4፥9፤1ተሰ5፥3
16፥22 ቍ6፡16፡20፤ ኢር31፥12
16፥23 ቍ26፤ ማቴ7፥7፤ዮሐ14፥20
16፥24 ማቴ7፥7፤ ዮሐ3፥29
16፥25 ቍ2፡29፤ መዝ78፥2፤ሕዝ 29፥49፤ማቴ13፥34፤ ማር4፥33፡34፤ ዮሐ10፥6
16፥26 ቍ23፡24
16፥27 ቍ30፤ ዮሐ13፥3፤14፥21፡23
16፥28 ቍ5፡10፡17፤ ዮሐ13፥3
16፥29 ቍ25

ጽድቅ ማለት ነው (ከሮሜ 1፥17፤ 3፥21-22 ጋር ያነጻጽሩ)። አንድ ሰው በእግዚአብሔር ፊት ጽድቅን የሚያገኘው፣ በመልካም ሥራው ሳይሆን፣ በመስቀል ላይ በተፈጸመው የክርስቶስ ሞት መሆኑን ከመንፈስ ቅዱስ በቀር ለሰው ማንም መግለጽ አይችልም። *ወደ አብ ስለምሄድ*፤ የክርስቶስ ክብር ከተገለጠበት መንገድ አንዱ ዕርገቱ ነው፤ በዚህም እግዚአብሔር የክርስቶስን የማዳን ሥራ አጽድቆታል።

16፥11 *ስለ ፍርድ*፤ ኢየሱስ ይህን ያለው እንዲሁ ስለ ድል ለመናገር ያህል ሳይሆን፣ ዲያብሎስ በተገቢው መንገድ ፍርዱን ተቀብሎ መሸነፉን ለመግለጽ ነው፤ ጥያቄው የኀይል ሳይሆን እግዚአብሔር ትክክለኛ ፍርድ የሚሰጥ መሆኑን የሚያመለክት ነው። *የዚህ ዓለም ገዥ!* የ12፥31 ማብ ይመ።

16፥12 *አሁን ግን ልትሸከሙት አትችሉም*፤ ይህም፣ 'አሁን ለማስተዋል ከምትችሉት በላይ ነው' ወይም፣ 'ያለ መንፈስ ቅዱስ እርዳታ ለማከናወን ከምትችሉት ሥራ በላይ ነው' ማለት ሊሆን ይችላል፤ በክርስቶስ ትምህርት ለመመላለስ ሁሉን የሚያስችል የመንፈስ ቅዱስ እርዳታ አስፈላጊ ነውና።

16፥13 *የእውነት መንፈስ!* የ14፥17 ማብ ይመ። *የሚሰማውን ብቻ*፤ የሚሰማው ከአብ ይሁን ከወልድ አልተነገረንም፤ ሆኖም በሦስቱ አካላት መካከል ያለውን የጠበቀ አንድነት ጥቅሱ ያሳየናል። *ወደ ፊት ስለ ሚሆነው*፤ ምናልባት ጠቅላላውን የክርስትናን መንገድ ወይም በሐዋርያት ጽሑፎች የተላለፈውን የእግዚአብሔር ፈቃድ መገለጥ ማለት ሊሆን ይችላል፤ ምክንያቱም ኢየሱስ ይህን በተናገረበት ወቅት፣ እነዚህ ገና ወደ ፊት የሚፈጸሙ ነበሩ።

16፥14 *ያከብረኛል*፤ የ1፥14 ማብ ይመ። መንፈስ ቅዱስ ከራሱ ይልቅ ወልድ እንዲከበር ይሻል።

16፥15 *የአብ የሆነው ሁሉ የእኔ ነው*፤ ከ17፥10 ጋር ያነጻጽሩ። ሦስቱ አካላት አንድነታቸው የጠበቀ ነው።

16፥16 *ከጥቂት ጊዜ በኋላ...ከጥቂት ጊዜ በኋላ ግን*፤ የመጀመሪያው ሐረግ ከስቅለቱ በፊት የነበረውን ጊዜ የሚያመለክት መሆኑን ጥቂቶች ይጠራጠራሉ፤ ሁለተኛውን ሐረግ በተመለከተ ግን እስከ ትንሣኤው ወይም መንፈስ ቅዱስ እስከ ወረደበት ቀን ወይም እስከ ዳግም ምጽአት ያለውን ጊዜ ሊያመለክት ይችላል የሚሉ የተለያዩ ትርጓሜዎች አሉ፤ እዚህ ላይ ግን የቋንቋው አገባብ፣ ከትንሣኤው በኋላ ወደሚለው ትርጓሜ ይበልጥ የሚያደላ ይመስላል።

16፥17 *ወደ አብ ስለምሄድ*፤ ቍ 10 ይመ። ኢየሱስ ይህን ጉዳይ 'ከጥቂት ጊዜ በኋላ' ከሚለው ሐሳብ ጋር አላያያዘውም፤ ሐዋርያቱ ግን ሁለቱ ሐሳቦች እንደ ተገናኙ አድርገው ቈጥረዋል።

16፥20 *ታለቅሳላችሁ!* በ11፥33 እንደ ተመለከተው ሙሾ ማልቀስን የሚገልጽ ከመሆኑም በላይ፣ ጥልቅ ሐዘንና ስሜት በገሃድ መገለጡን ያመለክታል።

16፥21 *ሴት ቀኗ ደርሶ ስትወልድ*፤ ልጅ በሚወለድበት ጊዜ ሥቃይና ደስታ ይፈራረቃሉ (ከኢሳ 26፥17-19፤ 66፥7-14፤ ከሆሴ 13፥13-14፤ ጋር ያነጻጽሩ)።

16፥22 *እንደ ገና ስለማያችሁ!* በቍ 16 እንደ ተገለጸው ሆኖ፣ የኢየሱስን ከትንሣኤ በኋላ መገለጥ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። *ደስታችሁንም የሚወስድባችሁ የለም*፤ ትንሣኤ፣ በዓለም ፈተና የማይሻረውን ደስታ በማስገኘት፣ ነገሮችን ለዘለቄታው ይለውጣል።

16፥23 *በዚያን ቀን ከእኔ ምንም አትለምኑም*፤ በጸሎት የሚቀርበውን ልመና ሳይሆን፣ አንድ ነገር ለማወቅ የሚቀርበውን ጥያቄ የሚመለከት ይመስላል፤ ምክንያቱም ከትንሣኤ በኋላ እንዲህ ዓይነቱ ጥያቄ አስፈላጊ ባለ መሆኑ ነው። ቀደም ሲል ደቀ መዛሙርቱ የሚፈልጉትን ነገር ኢየሱስን ይጠይቁ ነበር፤ ከትንሣኤው በኋላ ግን የሚፈልጉትን ነገር በኢየሱስ ስም በቀጥታ ወደ አብ ሊያቀርቡ እንደሚችሉ ያመለክታል (ቍ 24፡ 26-27 እና ማብ ይመ)። *በስሜ!* የ2፥23፤ የ14፥13 ማብ ይመ።

16፥24 *እስካሁን*፤ ከዚህ ቀደም አብን ለምነዋል፤ ይሁን እንጂ በክርስቶስ ስም አብን አልለመኑም ነበር። *ደስታችሁ!* የ15፥11 ማብ ይመ።

16፥25 *...የነገርኋችሁ በምሳሌ!* በዚህ ክፍል በተናገረው ብቻ ሳይሆን በትምህርቱ ሁሉ ማለት ነው። *ጊዜ ይመጣል*፤ ከትንሣኤ በኋላ ለማለት ነው።

16፥26 *በስሜ!* የ2፥23፤ የ14፥13 ማብ ይመ። *እለምናለሁ ማለቴ አይደለም*፤ ከሮሜ 8፥34፤ ከዕብ 7፥25፤ ከ1ዮሐ 2፥1 ጋር የሚቃረን አይደለም። እነዚህ ክፍሎች፣ የተሰቀለውና ከሞት የተነሣው ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ በሰማይ መገኘቱ ራሱ እንደ ምልጃ መቈጠሩን ያስረዳሉ፤ በዚህም ክፍል በእኛ ፈንታ ልመና ማቅረብ እንደማያስፈልገውም መረዳት ይቻላል።

16፥27 *አብ ራሱ ይወዳችኋል*፤ ክርስቶስ፣ ደቀ መዛሙርቱ ሲጸልዩ ወደ አብ በቀጥታ መቅረብ የሚችሉበትን ምክንያት ይገልጻል። ይኸውም ደቀ መዛሙርቱ ኢየሱስን ስለ ወደዱትና

ገርህ ነው:: [30]አሁን ሁሉን ነገር እንደምታውቅና ማንም ሊጠይቅህ እንደማያስፈልግ ተረድተናል፤ ይህም ከእግዚአብሔር እንደ ወጣህ እንድናምን አድርጎናል::”

[31]ኢየሱስም መልሶ እንዲህ አላቸው፤ “አሁንስ አመናችሁ ማለት ነው?[f] [32]እነሆ፤ ሁላችሁም በየፊናችሁ የምትበታተኑበት ጊዜ ይመጣል፤ ያም ጊዜ አሁን ነው:: እኔንም ብቻዬን ትተዉኛላችሁ፤ ይሁን እንጂ አባቴ ከእኔ ጋር ስለ ሆነ ብቻዬን አይደለሁም::

[33]“በእኔ ሰላም እንዲኖራችሁ፣ ይህን ነግሬ አችኋለሁ:: በዓለም ሳላችሁ መከራ አለባችሁ፤ ነገር ግን አይዞአችሁ፤ እኔ ዓለምን አሸንፌዋለሁ::”

ኢየሱስ ስለ ራሱ መጸለዩ

17 ኢየሱስ ይህን ከተናገረ በኋላ፣ ወደ ሰማይ ቀና ብሎ እንዲህ ሲል ጸለየ፤

“አባት ሆይ፤ ጊዜው ደርሶአል፤ ልጅህ ያከብርህ ዘንድ ልጅህን አክብረው፤ [2]ከአንተ ለተቀበላቸው ሁሉ የዘላለምን ሕይወት እንዲሰጥ በሰው ሁሉ ላይ ሥልጣን ሰጥተኸዋልና:: [3]እውነተኛ አምላክ የሆንኸውን አንተንና የላክኸውንም ኢየሱስ ክርስቶስን ያውቁ ዘንድ ይህች የዘላለም ሕይወት ናት:: [4]የሰጠኸኝን ሥራ በመፈጸም በምድር አከበርሁህ:: [5]እንግዲህ አባት ሆይ፤ ዓለም ሳይፈጠር ከአንተ ጋር በነበረኝ ክብር በአንተ ዘንድ አክብረኝ::

ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ ጸለየ

[6]“ለእነዚህ ከዓለም ለሰጠኸኝ ሰዎች ስምህን ገልጬላቸዋለሁ:: የአንተ ነበሩ ለእኔ ሰጠኸኝ፤ እነርሱም ቃልህን ጠብቀዋል:: [7]የሰጠኸኝ ሁሉ ከአንተ እንደ ሆነ አሁን ዐውቀዋል፤ [8]ምክንያቱም የሰጠኸኝን ቃል ሰጥቻቸው ተቀብለዋል፤ እኔም ከአንተ እንደ ወጣሁ በእርግጥ ዐውቀዋል፤ አንተ እንደ ላክኸኝም አምነዋል፤ [9]እነርሱ የአንተ ስለ ሆኑ እጸልይላቸዋለሁ፤ ለሰጠኸኝና የአንተ ለሆኑት እንጂ ለዓለም አልጸልይም:: [10]የእኔ የሆነው ሁሉ የአንተ ነው፤ የአንተ የሆነውም ሁሉ የእኔ ነው፤ በእነርሱም ከብሬአለሁ:: [11]ከእንግዲህ እኔ በዓለም አልቈይም፤ እነርሱ ግን በዓለም ውስጥ ናቸው፤ እኔም ወደ አንተ መምጣቴ ነው:: ቅዱስ አባት ሆይ፤ እኛ አንድ እንደ ሆንን፣ እነርሱም አንድ እንዲሆኑ በሰጠኸኝ በስምህ ጠብቃቸው:: [12]እኔ ከእነርሱ ጋር ሳለሁ፣ በሰጠኸኝ ስም ከለልኋቸው፤ ጠበቅኋቸውም፤ የመጽሐፍ ቃል እንዲፈጸም ከአንዱ ከጥፋት ልጅ በቀር ከእነርሱ ማንም አልጠፋም::

[13]“አሁን ወደ አንተ መምጣቴ ነው፤ ነገር ግን ደስታዬ በእነርሱ ዘንድ የተሟላ እንዲሆን፣ አሁን በዓለም እያለሁ ይህን እናገራለሁ::

[f]31 *ወይም በስተ መጨረሻው አመናችሁ!*

16+30 ቍ27፤ 1ነገ17+24፤ዮሐ13+3
16+32 ቍ2:25፤ ማቴ26+31:56፤ ዮሐ8+16:29
16+33 ዮሐ14+27፤ 15+18-21፤ ሮሜ8+37፤1ዮሐ4+4፤ 5+4፤ራእ2+7:11:17: 26፤3+5:12:21፤21+7
17+1 ማቴ26+18፤ ዮሐ11+41፤12+23፤ 13+31:32
17+2 ቍ6:9:24፤ ዳን7+14፤ ማቴ25+46፤28+18፤ ዮሐ 6+37:39
17+3 ቍ8:18:21: 23:25፤ዮሐ3+17፤ ፊል3+8
17+4 ዮሐ13+31፤ 19+30
17+5 ቍ1፤ ዮሐ1+2፤ፊል2+6
17+6 ቍ2:26፤ ዮሐ1+18
17+8 ቍ3:14:18: 21:23:25:26፤ዮሐ 3+17፤13+3፤14+24
17+9 ቍ2፤ ሉቃ22+32
17+10 ዮሐ16+15
17+11 ቍ13:21-23 መዝ133+1፤ዮሐ 7+33፤10+30፤13+1
17+12 ማቴ1+22፤ ዮሐ6+39:70

ስላመኑበት፣ በኢየሱስ ስም የሚያቀርቡትን ልመና እግዚአብሔር በፍቅር ይቀበላቸዋል ማለት ነው::

16+29 *ያለ ምሳሌ!* ቍ 25 እና ማብ ይመ::

16+30 *ከእግዚአብሔር እንደ ወጣህ እንድናምን፤* በዚህ ወንጌል የሚደጋገሙት ሁለት ፍሬ ሐሳቦች፦ ማመን (የ1+7 ማብ ይመ) እና የኢየሱስ ከአብ መውጣት ናቸው (የ4+34፤ 17+3 :8 ማብ ይመ)::

16+32 *የምትበታተኑበት፤* ደቀ መዛሙርት እምነት ነበራቸው፤ እምነታቸው ግን ብርቱ ፈተናን ለመቋቋም ጽኑ አልነበረም:: ኢየሱስ እንደሚሰናከሉ ያውቃል፤ ሆኖም ቤተ ክርስቲያን የተመሠረተችው በሰዎች ጽናት ላይ ሳይሆን፣ ከወደቁ በኋላ እንኳ ሰዎችን አንሥቶ በሚጠቀም በእግዚአብሔር ኀይል ነው::

16+33 ‘በእኔ’ እና ‘በዓለም’ (የ1+10 ማብ ይመ)፣ እንዲሁም ‘በሰላም’ እና ‘በመከራ’ መካከል ያለውን ንጽጽር ያስተውሉ:: *አሸንፌዋለሁ!* ሞት እፊቱ ቢደቀንም፣ ኢየሱስ በመጨረሻ ድል አድራጊ መሆኑን አረጋግጦአል::

17+1-26! ይህ የወንጌል ክፍል በጽሑፍ የተላለፈውን ረጅሙን የኢየሱስን ጸሎት የያዘ ነው::

17+1 *ወደ ሰማይ ቀና ብሎ፤* ጸሎት የሚያደርግ ሰው በግንባሩ የሚደፋበትን ጊዜ ቢኖርም (ማቴ 26+39)፣ ወደ ሰማይ ቀና ብሎ መጸለይም የተለመደ ነው (11+41፤ መዝ 123+1፤ ማር 7+34):: *አባት ሆይ፤* እግዚአብሔርን መጥሪያ ቃል ሲሆን፣ በዮሐንስ ወንጌል ብዙ ጊዜ ተጽፎ ይገኛል:: *ጊዜው!* የ2+4 ማብ ይመ:: *ያከብርህ ዘንድ...አክብረው፤* የ1+14፤ የ7+39፤ የ13+31 ማብ ይመ:: የአብና የወልድ ክብር በጥብቅ የተሳሰረ ነው፤ ኢየሱስ በሞቱ እግዚአብሔርን የሚያከብርበት ክብር፣ አማኞችን ወደ ዘላለማዊ ሕይወት ይመራቸዋል (ቍ 2)::

17+2 *ሰጥተኸዋልና፤* በዚህ ምዕራፍ ‘መስጠት’ የሚለው ሐሳብ አጽንዖት አግኝቶአል (ቍ 4:6-9:11-12:14:22:24)፤ የ3+27 ማብ ይመ:: *የዘላለምን ሕይወት እንዲሰጥ!* የ3+15 ማብ ይመ:: *ከአንተ ለተቀበላቸው ሁሉ፤* አሁንም እግዚአብሔር ለድነት የሚያደርገው ጥሪ ትኵረት ተሰጥቶታል::

17+3 *የላክኸውንም፤* እዚህም ላይ የኢየሱስ ተልእኮ ተወስቶአል::

17+4 *አከበርሁህ፤* የክርስቶስ ተልእኮ የአባቱን ፈቃድ መፈጸም ነው:: *የሰጠኸኝን ሥራ፤* አብ ከሁሉ በላይ እንደ ሆነ ኢየሱስ አበክሮ ያሳያል::

17+5 *ከአንተ ጋር በነበረኝ ክብር...አክብረኝ፤* ኢየሱስ ቀድሞ ወደ ነበረው ክብሩ አብ እንዲመልሰው ይጠይቃል፤ ይኸውም እንደ ባሪያ ሆኖ ካገለገለበት ቦታ ወደ ክብሩ እንዲመለስ ነው:: ይህም የሆነው በትንሣኤውና በክብር በአብ ቀኝ በተቀመጠ ጊዜ ነው:: *ዓለም፤* ፍጥረተ ዓለም ማለት ነው (የቍ 14፤ የ1+9 ማብ ይመ):: ‘ዓለም’ የሚለው ቃል በዚህ ጸሎት ውስጥ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል::

17+6 ስምህን ገልጬላቸዋለሁ፤ የ2+23፤ የ14+13 ማብ ይመ፤ ከ1+18 ጋር ያነጻጽሩ:: *ለእነዚህ...ለሰጠኸኝ!* እዚህም ላይ የመለኮትን ጥሪ እናያለን (ከ6+44 ጋር ያነጻጽሩ)::

17+7 *ሁሉ ከአንተ እንደ ሆነ፤* ሰዎች ስለ እግዚአብሔር ትክክለኛ ግንዛቤ ሊኖራቸው የሚችለው አብ በኢየሱስ አማካይነት እንደሚሠራ ሲረዱ ብቻ ነው፤ ደቀ መዛሙርትም በመጨረሻ ይህንኑ ለማስተዋል በቅተዋል::

17+8! ስለ ደቀ መዛሙርት ሦስት ጉዳዮች ተጠቅሰዋል፤ 1) እንደ ፈሪሳውያንና እንደ ሌሎቹ ሰምተው እምቢተኞች ሳይሆኑ፣ ትምህርቱን በሙሉ ልብ ተቀብለዋል፤ 2) የኢየሱስን ጥንተ መለኮትነት በእርግጠኝነት ዐውቀዋል፤ የተገለጠላቸውን በመቀበላቸውም እውነቱን ይበልጥ እንዲያውቁ ረድቶአቸዋል፤ 3) አምነዋል (የ1+7 ማብ ይመ፤ ከ1+12፤ 20+31 ጋር ያነጻጽሩ)::

17+11 *ቅዱስ አባት ሆይ፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ እዚህ ላይ ብቻ የሚገኝ አጠራር ነው (ሆኖም ከ1ጴጥ 1+15-16፤ ከራእ 4+8፤ 6+10 ጋር ያነጻጽሩ) እግዚአብሔር ግርማ ሞገሱ የሚያስፈራ እንዲሁም አፍቃሪ አምላክ መሆኑን ያመለክታል:: *እነርሱም አንድ እንዲሆኑ!* የጸሎቱ የመጨረሻ ክፍል ‘በአንድነት ላይ ከፍተኛ ትኵረት ያደርጋል:: እዚህ ላይ አንድነቱ ቀድሞውኑ የተሰጠ እንጂ ወደፊት የሚገኝ አይደለም:: ትርጕሙም፣ ‘አንድ እንዲሆኑ’ ሳይሆን ‘አንድ እንደ ሆኑ እንዲቀጥሉ’ ማለት ነው:: አንድነቱም በአብና በወልድ መካከል እንዳለው አንድነት ዐይነት እንዲሆን ነው:: ይህም አንድነት ከድርጅት አንድነት እጅግ የላቀ ነው፤ እንግዲህ በአሁኑ ጊዜ የአብያተ ክርስቲያን ተከፋፍሎ መገኘት የክርስቲያኖች ድክመት ውጤት ነው::

17+12 *ጠበቅኋቸውም፤* የክርስቶስ ኀይል አስፈላጊ በሆነበት ጊዜ ሁሉ ለመጠበቅ ብቃት አለው:: *ከአንዱ ከጥፋት ልጅ በቀር፤* በሌላ አባባል ‘የዓመፅ ሰው’ ማለት ነው (2ተሰ

[14]ቃልህን ሰጥቻቸዋለሁ፤ እኔ ከዓለም እንዳይደለሁ፣ እነርሱም ከዓለም ባለመሆናቸው ዓለም ጠልቶአቸዋል:: [15]የምለምንህም ከክፉው እንድትጠብቃቸው እንጂ፣ ከዓለም እንድታወጣቸው አይደለም:: [16]እኔ ከዓለም እንዳልሆንሁ ሁሉ፣ እነርሱም ከዓለም አይደሉም:: [17]ቃልህ እውነት ነው፤ በእውነትህ ቀድሳቸው[*]:: [18]አንተ ወደ ዓለም እንደ ላክኸኝ እኔም ወደ ዓለም ልኬአቸ ዋለሁ:: [19]እነርሱ በእውነት የተቀደሱ እንዲሆኑ፣ ራሴን ስለ እነርሱ ቀድሻለሁ::

ኢየሱስ ለአማኞች ሁሉ ጸለየ

[20]"የእነርሱን ትምህርት ተቀብለው በእኔ ለሚያምኑ ጭምር እንጂ ለእነዚህ ብቻ አል ጸልይም፤ [21]ይህም፣ አባት ሆይ፤ አንተ በእኔ፣ እኔም በአንተ እንዳለሁ ሁሉም አንድ እንዲሆኑ፣ እንዲሁም አንተ እኔን እንደ ላክኸኝ ዓለም ያምን ዘንድ፣ እነርሱም በእኛ እንዲሆኑ ነው:: [22]እኛ አንድ እንደ ሆንን እነርሱም አንድ እንዲሆኑ፣ የሰጠኸኝን ክብር ሰጥቻቸዋለሁ:: [23]ይህም እኔ በእነርሱ፣ አንተም በእኔ መሆንህ ነው:: አንተ እንደ ላክኸኝና እኔን በወደድኸኝ መጠን እነርሱንም እንደ ወደድሃቸው ዓለም ያውቅ ዘንድ፣ አንድነታቸው ፍጹም ይሁን::

[24]"አባት ሆይ፤ እነዚህ የሰጠኸኝ፣ እኔ ባለሁበት እንዲሆኑ ዓለም ሳይፈጠር ስለ ወደድኸኝ የሰጠኸኝንም ,ክብሬን እንዲያዩ እፈልጋለሁ::

[25]"ጻድቅ አባት ሆይ፤ ዓለም ባያውቅህም፣ እኔ ዐውቅሃለሁ፤ እነዚህም አንተ እንደ ላክኸኝ ያውቃሉ:: [26]ለእኔ ያለህ ፍቅር በእነርሱ እንዲሆን፣ እኔም በእነርሱ እንድሆን፣ አንተን እንዲያውቁ[x] አድርጌአለሁ፤ እንዲያውቁህም አደርጋለሁ::

ኢየሱስ በተቃዋሚዎቹ መያዙ

18+3-11 ተጓ ምብ - ማቴ 26+47-56፤ ማር 14+43-50፤ ሉቃ 22+47-53

18 ኢየሱስ ይህን ካለ በኋላ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ሆኖ የቄድሮንን ሸለቆ ተሻገረ፤ ማዶ ወደ ነበረውም የአትክልት ስፍራ ገቡ::

[2]ብዙውን ጊዜ ኢየሱስ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር በዚያ ስለሚገናኝ፣ አሳልፎ የሰጠው ይሁዳም ቦታውን ያውቅ ነበር:: [3]ይሁዳም ወታደሮችን እንዲሁም ከካህናት አለቆችና ከፈሪሳውያን የተላኩ ሎሌዎችን እየመራ ወደ አትክልቱ ስፍራ መጣ፤ እነርሱም ችቦ፣ ፋኖስና የጦር መሣሪያ ይዘው ነበር::

17+14 ቍ16፤ዮሐ 8+23፤15+19
17+13 ቍ11፤ ዮሐ 3+29
17+15 ማቴ5+37
17+16 ቍ14
17+17 ዮሐ15+3፤ 2ሳሙ 7+28፤ 1ነገ 17+24
17+18 ቍ3:8: 21:23:25፤ዮሐ3+17፤ 20+21
17+19 ቍ17
17+21 ቍ3:8: 11:18:23:25፤ኤር 32+39፤ዮሐ፤3+17፤ 10+38
17+22 ዮሐ1+14፤ 14+20፤
17+23 ቍ3:8:21: 18:25፤ዮሐ3+17፤ 16+27፤
17+24 ቍ2:5፤ ማቴ25+34፤ዮሐ 1+2:14፤ 12+26
17+25 ቍ3:8:18: 21:23፤ ዮሐ 3+17፤ 15+21፤ 16+3:27
17+26 ቍ6፤ ዮሐ 15+9
18+1 ቍ26፤ 2ሳሙ 15+23፤ ማቴ21+1፤ 26+36
18+2 ሉቃ21+37፤ 22+39

[*]17 በግሪኩ *ሀጊያዞ* የሚለው ቅዱስ ለሆነ ተግባር መለየት ወይም መቀደስ ማለት ነው፤ ቍ 19 ይመ
[x]26 በግሪኩ *ስምህን እንዲያወቁ* ይላል

2+3)፤ ይኸውም ከጥፋት ወገን ሆኖ ለመጨረሻው ጥፋት የተመደበ ማለት ነው (እዚህ ላይ ግን ዕጣ ፈንታው ቀድሞውኑ የተወሰነ ነው የሚል ሐሳብ የለም)::

17+13 *ደስታዬ*፤ የ15+11 ማብ ይመ::

17+14 *ዓለም*፤ የእግዚአብሔርና የክርስቲያኖች ተቃዋሚ የሆነው ሥርዓት ማለት ነው (የቍ5፤ 1+9 ማብ ይመ):: *ከዓለም ባለመሆናቸው*፤ እግዚአብሔርን የሚጻረር ዓለማዊ የሆነ ልቡና የላቸውም ማለት ነው፤ ይህም የሆነው 'ከመንፈስ በመወለዳቸው' (3+8)፣ 'የእግዚአብሔር ልጆችም' በመሆናቸው ነው (1+12)::

17+15 *ከዓለም እንድታወጣቸው አይደለም*፤ የኢየሱስ ደቀ መዛሙርት ሥራቸውን የሚሠሩት ዓለም ውስጥ ሆነው ነው፤ ያ ሥራ እስከሚከናወን ድረስ፣ ተከታዮቹ ከዓለም እንዲለዩ ኢየሱስ አይፈልግም (ቍ 18):: *ከክፉው*፤ በዓለም ውስጥ በተለየ መንገድ በመሥራት ላይ ያለና (1ዮሐ 5+19)፣ የእግዚአብሔር ጥበቃ እጅግ አስፈላጊ መሆኑን የሚያሳይ ነው::

17+17 *ቀድሳቸው*፤ ለተለየ አገልግሎት መጠራትን ያመለክታል:: *ቃልህም...በእውነትህ*፤ በእግዚአብሔር ቃል እንደ ተጻፈው፣ የእግዚአብሔር ቃል በአንድ ሰው ሕይወት ሠራ ማለት ቅድስና እውን ሆነ ማለት ነው:: የክርስቶስ ትምህርት ከእውነት ጋር ስላለው ግንኙነት ከ8+31-32 ጋር ያነጻጽሩ::

17+18 *እንደ ላክኸኝ...ልኬአቸዋለሁ*፤ በዚህ ወንጌል ውስጥ ዐበይት ከሆኑት ሐሳቦች አንዱ የኢየሱስ መላክ ነው፤ ይህም ሐሳብ ለተከታዮቹ አርአያ እንዲሆን ቀርቦአል:: *ወደ ዓለም*፤ ወደ መንግሥተ ሰማያት ለመሄድ ብንናፍቅም፣ ተልእኮአችንን የምንወጣው በዚሁ በምድር ላይ ነው::

17+19 *እነርሱ...የተቀደሱ እንዲሆኑ*፤ ኢየሱስ በመስቀል ላይ የሞተው ሊያድን ብቻ ሳይሆን፣ ለእግዚአብሔር አገልግሎት ሊለየን ነው:: *ራሴን...ቀድሻለሁ*፤ ይህ አባባል ከነባር አስተሳሰብ ጋር የሚጣጣም አይመስልም፤ ይሁን እንጂ ቃሉ በግሪኩ የብሉይ ኪዳን ትርጒም ውስጥ ሥልጣነ ክህነት ስለሚሰጣቸው ካህናትና (ዘፀ28+41) ስለሚቀርበው መሥዋዕት (ዘፀ28+38፤ ዘኍ18+9) ተጽፎ ይገኛል:: ኢየሱስ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመፈጸም ራሱን በትሕትና ለይቶ ቀርቦአል፤ ይህም ራሱን ለሞት አሳልፎ ሰጠ ማለት ነው::

17+20 *በእኔ ለሚያምኑ*፤ ኢየሱስ ስለ ተከታዮቹ ተልእኮና ቅድስና ተናግሮአል (ቍ18-19)፤ ወንጌሉንም እንደ ሚያሰራጩ እርግጠኛ ሆኖ፣ ወንጌሉ ደርሶአቸው ለሚያምኑት ይጸልይላቸዋል፤ ከሐዋርያት ዘመን በኋላ ወደፊት ለሚያምኑትም ጸልዮላቸዋል::

17+21 *አባት ሆይ*፤ የቍ 1 ማብ ይመ:: *ሁሉም አንድ እንዲሆኑ*፤ የቍ 11 ማብ ይመ:: *ዓለም ያምን ዘንድ*፤ የአማኞች አንድ መሆን ዓለማውያን የክርስቶስን ተልእኮ እንዲቀበሉ ያደርጋል:: የኢየሱስ ጸሎት በክርስቲያኖች መካከል መሠረት ለሌለው ና መራር ጥላቻ ለሚያስከትለው መከፋፈል ተግሣጽ ነው::

17+22 *ክብር*፤ የቍ.1 ማብ ይመ:: ክርስቶስ ትሑትና ቅን አገልጋይ እንደ ነበረ ሁሉ፣ ተከታዮቹም በዚሁ ባሕርይ ይታወቃሉ፤ የእግዚአብሔርም ክብር የሚገለጸው በእንደዚህ ዓይነቶቹ ላይ ነው:: *እኛ አንድ እንደ ሆንን እነርሱም አንድ እንዲሆኑ*፤ በአማኞች መካከል ሊኖር የሚገባውን አንድነት ጌታ በድጋሚ ትኩረት ሰጥቶታል:: በአብና በወልድ መካከል ያለው አንድነት አሁንም በአርአያነት ተጠቅሶአል::

17+23 *እኔ በእነርሱ፣ አንተም በእኔ*፤ ሁለት ዓይነት የአንድነት መልኮች ተገልጸዋል፤ አብና ወልድ አንድ ናቸው፤ ስለዚህም ከወልድ ጋር ኅብረት ያለው ሁሉ፣ ከአብም ጋር ኅብረት አለው:: *አንድነታቸው ፍጹም ይሁን*፤ አሁንም በአንድነት ላይ አጽንዖት መደረጉ፣ ወንጌልን የማዳረስ ተልእኮ አስፈላጊነት ያሳያል:: እዚህ ላይ አንድነቱ የተመለከተው ከኢየሱስ ተልእኮ ጋር ብቻ ሳይሆን (ቍ 21)፣ እግዚአብሔር ክርስቶስን በወደደው መጠን ለሰዎችም ካለው ፍቅር ጋር ነው::

17+24 *አባት ሆይ*፤ የቍ 1 ማብ ይመ:: *እፈልጋለሁ*፤ 'ይህን እፈቅዳለሁ' ማለት ነው:: 'እፈልጋለሁ' የሚለው ቃል ጌታ ለተከታዮቹ ያለውን የመጨረሻ ቃሉንና ኪዳኑን ያሳያል:: ስለ ራሱ ሲጸልይም፣ 'እኔ እንደምፈልግ ሳይሆን፣ አንተ እንደ ምትፈልግ ይሁን' አለ (ማር 14+36) *እኔ ባለሁበት እንዲሆኑ*፤ ክርስቶስን በማመን የምናገኘው በረከት ነው:: *ክብሬን*፤ እዚህ ላይ የኢየሱስን ዘላለማዊ ታላቅነትና ግርማ ለማመልከት ሊሆን ይችላል (1ዮሐ 3+2):: በሌላም በኩል ኢየሱስ በትሕትና በፈጸመው አገልግሎት ወደ ፊት በሚመጣው ሕይወት የሚኖረውን ክብር እንዲያዩና እንዲያደንቁ መጸለዩ ሊሆን ይችላል (ከኤፌ 2+7 ጋር ያነጻጽሩ)::

17+25 *ጻድቅ አባት ሆይ*፤ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የዚህ ዓይነት አጠራር የሚገኘው እዚህ ላይ ብቻ ነው ከቍ11 ጋር ያነጻጽሩ:: *ያውቃሉ*፤ እግዚአብሔርን በቀጥታና በግል አላወቁትም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ክርስቶስን እንደ ላከው ዐውቀዋል፤ በክርስቶስ ተልእኮ አማካይነት እግዚአብሔርን ማወቅ፣ ዓለም ሊደርስበት ከሚችለው ከማንኛውም ዕውቀት በላይ ነው::

18+1 *የቄድሮንን ሸለቆ ተሻገረ*፤ ከኢየሩሳሌም በስተምሥራቅ የሚገኝና በዝናብ ወራት ብቻ ጐርፍ የሚወርድበት ሸለቆ ነው::

18+2-3 *ይሁዳም*፤ የ6+71 ማብ ይመ:: *ከካህናት አለቆች*

⁴ኢየሱስም የሚደርስበትን ሁሉ ዐውቆ ወጣና፣ "የምትፈልጉት ማንን ነው?" አላቸው።

⁵እነርሱም፣ "የናዝሬቱን ኢየሱስን" አሉት።

ኢየሱስም፣ "እርሱ እኔ ነኝ" አላቸው። አሳልፎ የሰጠውም ይሁዳ ከእነርሱ ጋር ቆሞ ነበር። ⁶ኢየሱስም፣ "እርሱ እኔ ነኝ" ባለ ጊዜ ወደ ኋላ አፈግፍገው መሬት ላይ ወደቁ።

⁷እንደ ገናም፣ የምትፈልጉት ማንን ነው? ሲል ጠየቃቸው።

እነርሱም፣ "የናዝሬቱን ኢየሱስን" አሉት።

⁸ኢየሱስም መልሶ፣ "'እርሱ እኔ ነኝ' ብያችኋለሁ እኮ፤ እኔን የምትፈልጉ ከሆነ፣ እነዚህ ይሂዱ ተዉአቸው" አለ፤ ⁹ይህ የሆነው፣ "ከሰጠኸኝ ከእነዚህ አንድም አልጠፋብኝም" ብሎ የተናገረው ቃል እንዲፈጸም ነው።

¹⁰ሰይፍ ይዞ የነበረው ስምዖን ጴጥሮስም፣ ሰይፉን መዞ የሊቀ ካህናቱን አገልጋይ ቀኝ ጆሮ ቈረጠ፤ የአገልጋዩም ስም ማልኮስ ይባል ነበር።

¹¹ኢየሱስም ጴጥሮስን፣ "ሰይፍህን ወደ ሰገባው መልስ! አብ የሰጠኝን ጽዋ አልጠጣምን?" አለው።

ኢየሱስ በሊቀ ካህናቱ በሐና ፊት ቀረበ

18፥12፡13 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥57

¹²ወታደሮቹም ከአዛዣቸውና ከአይሁድ ሎሌዎች ጋር በመሆን ኢየሱስን ያዙት፤ አስረውም፣ ¹³በመጀመሪያ፣ የቀያፋ አማት ወደ ነበረው ወደ ሐና አመጡት፤ ቀያፋም የዓመቱ ሊቀ ካህናት ነበር። ¹⁴ቀያፋም፣ 'ለሕዝቡ ሲባል አንድ ሰው ቢሞት ይሻላል' ብሎ አይሁድን የመከረ ነበር።

የጴጥሮስ ክህደት

18፥16-18 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥69፡70፤ ማር 14፥66-68፤ ሉቃ 22፥55-57

¹⁵ስምዖን ጴጥሮስና አንድ ሌላ ደቀ መዝሙር ኢየሱስን ተከተሉት። ይህም ደቀ መዝሙር በሊቀ ካህናቱ ይታወቅ ስለ ነበር፣ ከኢየሱስ ጋር ወደ ሊቀ ካህናቱ ግቢ ገባ፤ ¹⁶ጴጥሮስ ግን ከበሩ ውጭ ቀረ። በሊቀ ካህናቱ የታወቀው ሌላው ደቀ መዝሙርም ተመለሰና በር ጠባቂዋን አነጋግሮ ጴጥሮስን ይዞት ገባ።

¹⁷በር ጠባቂዋም ጴጥሮስን፣ "አንተ ከዚህ ሰው ደቀ መዛሙርት አንዱ አይደለህምን?" አለችው።

እርሱም፣ "አይደለሁም" አለ።

¹⁸ብርድ ስለ ነበር አገልጋዮቹና ሎሌዎቹ ባያያዙት የከሰል ፍም ዙሪያ ለመሞቅ ቆመው ሳሉ፣ ጴጥሮስም ከእነርሱ ጋር ቆሞ እሳት ይሞቅ ነበር።

ኢየሱስ በሊቀ ካህናቱ ፊት መቅረቡ

18፥19-24 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥59-68፤ ማር 14፥55-65፤ ሉቃ 22፥63-71

¹⁹በዚያን ጊዜ ሊቀ ካህናቱ ኢየሱስን ስለ ደቀ መዛሙርቱና ስለ ትምህርቱ ጠየቀው።

²⁰ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰለት፤ "እኔ ለዓለም በግልጽ ተናግሬአለሁ፤ አይሁድ በተሰበሰቡበት ምኵራብ፣ በቤተ መቅደስም ሁል ጊዜ አስተምሬአለሁ፤ በስውር የተናገርሁት የለም። ²¹ለምን እኔን ትጠይቀኛለህ? የሰሙ

18፥3 ቍ12፤ ሐሥ1፥16
18፥4 ቍ7፤ ዮሐ6፥64፤13፥1፡11
18፥5 ማር1፥24
18፥7 ቍ4
18፥9 ዮሐ6፥39
18፥11 ማቴ 20፥22
18፥12 ቍ3
18፥13 ቍ24፤ ማቴ26፥3
18፥14 ዮሐ11፥49-51
18፥15 ማቴ26፥3፡58፤ማር14፥54፤ ሉቃ 22፥54
18፥17 ቍ25
18፥18 ማር14፥54፡67፤ዮሐ21፥9
18፥20 ማቴ4፥23፤ 26፥55፤ዮሐ7፥26

እንዲሁም ከፈሪሳውያን የተላኩ ሎሌዎች፤ ከአይሁድ ሸንጎ ከተላኩት ከቤተ መቅደስ ጠባቂዎች ጋር ተመሳሳይ ሥራ ያላቸው ናቸው። *ችቦ*፤ የሚነድ የጭራሮ እስር ነው። *ፋኖስ*፤ የዝናብና የነፋስ መከላከያ ያለው በዘይት የሚሠራ መብራት።

18፥4 *(በእርሱ) የሚደርስበትን ሁሉ አውቆ*፤ ኢየሱስ ሳያውቀው በድንገት አልተያዘም።

18፥5 *እኔ ነኝ*፤ 6፥35፤ 8፥58 እና ማብ ይመ። *ከእነርሱ ጋር*፤ ይሁዳ ከእነማን ጋር አብሮ እንደ ነበር ዮሐንስ እንዳንዘነጋ ያደርገናል።

18፥6 *መሬት ላይ ወደቁ*፤ አመጣጣቸው ተራ ሰው ለመያዝ ነበር፤ በድንግዝግዝ ብርሃን ያጋጠማቸው ግን፣ ግርማ ሞገስ ያለው ሰው ነበር።

18፥8 *እኔ ነኝ*፤ ሦስት ጊዜ ተደጋግሞአል (ቍ 5፡6፡8)፤ ይህም በረጋ መንፈስ የተነገረ ነበር። *እነዚህ፣ ይሂዱ ተዉአቸው*፤ ኢየሱስ ወደ ሞት በሚሄድበት ጊዜ እንኳ ለደቀ መዛሙርቱ ያስብ ነበር። ሊይዙት የመጡት ሰዎች የሚፈልጉት እርሱን እንደ ሆነ በግልጽ ሁለት ጊዜ እንዲናገሩ አድርጎአቸዋል (ቍ 4-5፡7)።

18፥9 *እንዲፈጸም*፤ አብዛኛውን ጊዜ ቅዱሳት መጻሕፍትን ለመጥቀስ የሚገባ ቃል ነው፤ የኢየሱስ ቃልና የቅዱሳት መጻሕፍት ቃል አንድ በመሆናቸው፣ ኢየሱስ ቀደም ብሎ በዚሁ መጽሐፍ የተናገረው ቃል እዚህ ላይ ሲፈጸም እንገነዘባለን፤ 6፥39 እንዲሁም 17፥12 ይመ።

18፥10 *ስምዖን ጴጥሮስም*፤ ከደቀ መዛሙርቱ መካከል ሰይፍ ይዞ የተገኘው ጴጥሮስ እንደ ሆነና ጆሮው የተቈረጠውም ሰው ማልኮስ ይባል እንደ ነበር የሚነግረን ዮሐንስ ብቻ ነው።

18፥11 *ጽዋ*፤ ብዙውን ጊዜ ሥቃይን (መዝ 75፥8፤ ሕዝ 23፥31-34)፣ እንዲሁም የእግዚአብሔርን ቍጣ ያመለክታል (ኢሳ 51፥17፡22፤ ኤር25፥15፤ ራእ14፥10፤ 16፥19)። *አብ የሰጠኝ*፤ ሦስቱም ወንጌሎች ኢየሱስ በጌቴሴማኒ ባደረገው ጸሎት ውስጥ 'ጽዋ' የሚለውን ቃል ጠቅሰዋል (ማቴ 26፥39፤ ማር 14፥36፤ ሉቃ 22፥42)፤ የጽዋው አመጣጥ ከእግዚአብሔር አብ እንደ ሆነ ዮሐንስ ይናገራል፤ ሁሉም ነገር ከእግዚአብሔር ፈቃድ ውጪ አለ መሆኑንም ያሳያል።

18፥12 *አስረውም*፤ ያሰሩበት ምክንያት ግልጽ አይደለም፤ ይሁን እንጂ በዘመናችን ማንኛውም ወንጀለኛ ሲያዝ እጁ እንደሚታሰር ሁሉ፣ በዚያን ጊዜም እንደዚያ መታሰሩ የተለመደ ሊሆን ይችላል።

18፥13 *ሐና*፤ ሮማውያን በ15 ዓ.ም. ከሊቀ ካህናትነቱ ሽረውት ነበር፤ ከሥልጣኑ ይውረድ እንጂ በሕዝቡ ዘንድ በሊቀ ካህናትነት ሥልጣኑ እንዳለ ሳይቈጠር አልቀረም። በአይሁድ ሕግ መሠረት አንድ ሰው በተከሰሰበት ዕለት ፍርድ አይፈጸምበትም። በዮሐንስ ብቻ የተወሳው ይኸኛውና ቀያፋ ፊት የቀረበበት ሁለቱ የክስ ምርመራዎች፣ አቀራረባቸው ለተፈጸመው ድርጊት የሕግ ሽፋን ለመስጠት ሳይሆን አይቀርም። *የዓመቱ ሊቀ ካህናት*፤ የ11፥49 ማብ ይመ።

18፥14 *ቀያፋም...አይሁድን የመከረ ነበር*፤ 11፥49-50 ይመ። ዮሐንስ ትልቅ ጕዳይ አድርጎ ያቀረበው፣ ቀያፋ ሳይታወቀው የተነበየውን ትንቢት ነው፤ 'አንድ ሰው ቢሞት ይሻላል' በማለት አስቀድሞ ብያኔ ከሰጠ ሰው ትክክለኛ ፍርድ አይጠበቅም ማለቱም ሊሆን ይችላል።

18፥15 *አንድ ሌላ ደቀ መዝሙር*፤ ምናልባት ዮሐንስ ራሱ ሊሆን ይችላል። *በሊቀ ካህናቱ ይታወቅ ስለ ነበር*፤ ከአጋጣሚ ትውውቅ በላይ መሆኑን ያመለክታል፤ ወደ ሊቀ ካህናቱ ቤት መግባት ስለሚችል ጴጥሮስን ይዞት ገብቶአል።

18፥17 *በር ጠባቂዋ*፤ ጴጥሮስ የመጀመሪያው ፈተና የገጠመው ከተናቀች በር ጠባቂ ሴት እንደ ነበር አራቱም ወንጌሎች ይተርካሉ። አጠያየቋ በግሪኩ፣ 'አይደለሁም' የሚለውን መልስ የሚጋብዝ ነው። ጴጥሮስም ቀላሉን ማምለጫ መንገድ መረጠ። ሌሎች ወንጌሎች የቀሩትን የጴጥሮስ ክህደቶች በተከታታይ የተፈጸሙ አድርገው አቅርበዋቸዋል፤ ይሁን እንጂ በመካከሉ ሌሎች ነገሮች ሳይከናወኑ አልቀሩም (ሉቃ 22፥58-59)።

18፥18 *ጴጥሮስም ከእነርሱ ጋር ቆሞ...ነበር*፤ በዚያ ብርዳማ ሌሊት ሌሎች ካሉበት አካባቢ ከእሳቱ ርቆ ለብቻው ቢቆም ኖሮ በቀላሉ በታየ ነበር።

18፥19 *ጠየቀው*፤ ክስ ለመመሥረት በቅድሚያ ምስክሮች መገኘት ስለ ነበረባቸው ጥያቄው በአግባቡ አልቀረበም፤ ተከሳሽም ከቀረበበት ክስ ነጻ መሆኑን እንዲያረጋግጥ አይፈለግበትም፤

ኙን ጠይቃቸው፤ እነሆ፤ የተናገርሁትን እነርሱ ያውቃሉ።"

[22]ኢየሱስ ይህን በተናገረ ጊዜ፣ አጠገቡ ቆመው ከነበሩት ሎሌዎች አንዱ፣ "ለሊቀ ካህናቱ የምትመልሰው እንዲህ ነውን?" ብሎ በጥፊ መታው።

[23]ኢየሱስም፣ "ክፉ ተናግሬ ከሆነ ክፉ መናገሬን መስክር፤ እውነት ከተናገርሁ ግን ለምን ትመታኛለህ?" አለው። [24]ሐናም ኢየሱስ ታስሮ እንዳለ ወደ ሊቀ ካህናቱ ወደ ቀያፋ ላከው።[1]

የጴጥሮስ ሁለተኛና ሦስተኛ ክህደት

18፥25-27 ተጓ ምብ - ማቴ 26፥71-75፤ ማር 14፥69-72፤ ሉቃ 22፥58-62

[25]ስምዖን ጴጥሮስም ቆሞ እሳት ሲሞቅ፣ "አንተ ከእርሱ ደቀ መዛሙርት አንዱ አይደለህምን?" አሉት።

እርሱም፣ "አይደለሁም" ሲል ካደ።

[26]ከሊቀ ካህናቱ አገልጋዮች አንዱ ጴጥሮስ ጆሮውን የቈረጠው ሰው ዘመድ፣ "በአትክልቱ ስፍራ አንተን ከእርሱ ጋር አላየሁህም?" ሲል ጠየቀው። [27]ጴጥሮስም እንደ ገና ካደ፤ ወዲያውም ዶሮ ጮኸ።

18፥22 ቍ3፤ ማቴ16፥21፤ዮሐ19፥3
18፥23 ማቴ5፥39፤ ሐሥ23፥2-5
18፥24 ቍ13፤ ማቴ26፥3
18፥25 ቍ17፡18
18፥26 ቍ1፡10
18፥27 ዮሐ13፥38
18፥28 ቍ33፤ ማቴ27፥2፤ዮሐ 11፥55፤19፥9
18፥32 ማቴ20፥19፤ 26፥2፤ዮሐ3፥14፤ 8፥28፤12፥32፡33
18፥33 ቍ28፡29፤ ማቴ2፥2፤ሉቃ23፥3፤ ዮሐ19፥9

ኢየሱስ በጲላጦስ ፊት

18፥29-40 ተጓ ምብ - ማቴ 27፥11-18፡20-23፤ ማር 15፥2-15፤ ሉቃ 23፥2፡3፡18-25

[28]አይሁድም ኢየሱስን ከቀያፋ ወደ ሮማዊው ገዥ ግቢ ይዘውት ሄዱ፤ ጊዜውም ማለዳ ነበር። አይሁድም ፋሲካን መብላት እንዲችሉ፣ ላለመርከስ ወደ ገዥው ግቢ አልገቡም። [29]ስለዚህ ጲላጦስ ወደ እነርሱ ወጥቶ፣ በዚህ ሰው ላይ የምታቀርቡት ክስ ምንድን ነው?" ብሎ ጠየቃቸው።

[30]እነርሱም፣ "ይህ ሰው ወንጀለኛ ባይሆን ኖሮ፣ አንተ ፊት ባላቀረብነውም ነበር" ብለው መለሱለት።

[31]ጲላጦስም፣ "እናንተ ራሳችሁ ወስዳችሁ በሕጋችሁ መሠረት ፍረዱበት" አላቸው።

አይሁድም፣ "እኛማ በማንም ላይ የሞት ፍርድ ለመፍረድ መብት የለንም" አሉት። [32]ይህ የሆነው በምን ዐይነት ሞት እንደ ሚሞት ለማመልከት ሲል ኢየሱስ የተናገረው ቃል እንዲፈጸም ነው።

[33]ጲላጦስም ወደ ግቢው ተመልሶ ኢየሱስን አስጠራና፣ "አንተ የአይሁድ ንጉሥ ነህን?" ብሎ ጠየቀው።

[34]ኢየሱስም፣ "ይህ ሐሳብ የራስህ ነው? ወይስ

[1]24 *ወይም ሐናም ወደ ቀያፋ እንደ ታሰረ ላከው*

ምናልባት ሐና የክሱን አቀራረብ እንደ ክስ ሳይሆን፣ እንደ *መጀመሪያ ምርመራ* ቈጥሮት ይሆናል።

18፥20 *በግልጽ ተናግሬአለሁ፤* ምስክር ማግኘት አስቸጋሪ አልነበረም (ቍ 21)። *በስውር...የለም፤* ደቀ መዛሙርቱን በግል ማስተማሩን መካዱ ሳይሆን፣ በግልጽ ካስተማራቸው ትምህርት የተለየ የሚያስከስስ ትምህርት አለማስተማሩን መግለጹ ነበር።

18፥22 *መታው፤* ይህም ሌላው ሕገ ወጥ ድርጊት ነበር።

18፥23 *መስክር፤* የፍርድ ቤት ቋንቋ ሲሆን፣ በሕጉ መሠረት እንዲፈጸም የሚያሳስብ ነው። ዮሐንስ በወንጌሉ በብዙ ስፍራዎች የምስክርነትን አስፈላጊነት አበክሮ ያሳያል (የ1፥7 ማብ ይመ)።

18፥24፤ በማር 14፥53-15፥15 ላለው ክፍል በተለይ እንደ መግቢያ የተሰጠውን ማብ ይመ።

18፥25 *አሉት፤* ቀጥታ ትርጕሙ 'ጠየቁት' ማለት ነው። ማቴዎስ በ26፥71 ላይ ይህን ጥያቄ ያቀረበችው ሌላዋ በር ጠባቂ እንደሆነች ሲናገር፣ ማርቆስ ደግሞ በ14፥69 ይህቺው በር ጠባቂ ሴት እንደ ሆነች ያሳያል፤ ሉቃስ ግን በ22፥58 ጥያቄውን ያቀረበው ወንድ እንደ ሆነ ያመለክታል፤ ስለዚህ አንዳንዶች ይህን ክፍል አስቸጋሪ ሆኖ አግኝተውታል። ይሁን እንጂ በእሳት ዙሪያ የተሰበሰቡ አገልጋዮች ሲነጋገሩ ሳለ፣ አንዳንዶቹ ጥያቄውን በመቅለብ ደግመው ተናግረው ሊሆን ይችላል፤ ዮሐንስም 'እነርሱ' ሲል ሊተረጕም የሚችለው በዚሁ መልክ ነው። እንደ መጀመሪያው ጥያቄ (ቍ17) ይኸኛውም ጥያቄ በግሪኩ 'አይደለሁም' የሚለውን መልስ የሚጋብዝ ነው። ምናልባትም አገልጋዮቹ በሊቀ ካህናቱ ግቢ ውስጥ የኢየሱስ ተከታይ ይገኛል ብለው አልጠበቁ ይሆናል፤ ጠጕረ ልውጥ የሆነውን ሰው ግን መጠየቅ አስፈላጊ መሰላቸው።

18፥26 *ዘመድ፤* ዝምድናውን የገለጸልን ዮሐንስ ብቻ ነው። በአትክልቱ ስፍራና በሊቀ ካህናቱ ግቢ የነበረው ብርሃን ደብዛዛ ቢሆንም፣ ከሌላ ሰው ይልቅ ዘመድ የሆነ ሰው ወገኑን የጎዳበትን ባለ ሰይፍ መከታተሉ የማይቀር ነው። *አላየሁህም?* የዚህም ጥያቄ አቀራረብ በግሪኩ፣ 'አዎን አይተኸኛል' የሚያሰኝ ነው።

18፥27 *ዶሮ ጮኸ፤* በ13፥38 የተነገረው ቃል መፈጸሙን የሚያመለክት ነው።

18፥28 *ማለዳ ነበር፤* የካህናት አለቆች ለሠሩት ሥራ የሕግ ሽፋን ለመስጠት ሲሉ ለሁለተኛ ጊዜ በማለዳ የሸንጎ ስብሰባ አድርገዋል (ማር 15፥1)። እንግዲህ ጌታን ወደ ጲላጦስ የወሰዱት ከዚሁ ስብሰባ በኋላ ከንጋቱ 12፡00-1፡00 ሰዓት ባለው ጊዜ ውስጥ ነበር ማለት ነው። *ፋሲካን መብላት፤* ሌሎቹ ሦስቱ ወንጌሎች ኢየሱስ ከአንድ ቀን በፊት ፋሲካን እንደበላ ስለሚናገሩ፣ አይሁድ ገና ፋሲካ አልበሉም ማለት የሦስቱን ወንጌሎች ታሪክ መቃረን ይሆናል። 'ፋሲካ' የሚለውም ቃል የሚያመለክተው የቂጣ በዓልን ጨምሮ ሰባት ቀን ሙሉ የሚቆየውን በዓል ነው፤ ብዛት ያላቸው የፋሲካ ማዕዶችም በዚህ ወቅት ይቀርባሉ። *ላለመርከስ፤* በሥርዐታቸው መሠረት ወደ አሕዛብ መኖሪያ ከገቡ ስለሚረክሱ ነው። *ሮማዊው ገዥ፤* አይሁድ በኢየሱስ ላይ ስላቀረቡት የክስ ቅደም ተከተል ዮሐንስ የጻፈው በመጠኑ ነው፤ ነገር ግን ተከሶ በሮማውያን ፊት ስለ መቅረቡ ብዙ ጽፏል (የ18፥24 ማብ ይመ)። በዚህ ጊዜ ዮሐንስ በገዥው መኖሪያ ግቢ በተደረገው ችሎት ላይ ተገኝቶ ሊሆን ይችላል።

18፥29 *ጲላጦስ፤* ሮማዊ ገዥ ሲሆን (የማር 15፥1 ማብ ይመ)፣ ለአይሁድ ሥርዐት አክብሮት የሚሰጥ ሰው ነበር። *የምታቀርቡት ክስ ምንድን ነው?* ክስ ሲቀርብ በቅድሚያ ሊነሣ የሚችል ጥያቄ ነው። አይሁድ ግን በሮም የሕግ ችሎት ሊቀርብ የሚችል ክስ ስላልነበራቸው መልስ መስጠቱ አስቸጋሪ ሆኖባቸዋል።

18፥31 *እናንተ ራሳችሁ ወስዳችሁ፤* ይህ አባባል የሚያሳየው፣ ክሱ ኢየሱስን ለሮም የሕግ ችሎት የሚያደርስ እንዳል ነበረ ነው። *በማንም ላይ የሞት ፍርድ ለመፍረድ መብት የለንም፤* የአይሁድ ሸንጎ፣ በራሱ ሕግ መሠረት የሞት ፍርድ መፍረድ ይችላል፤ ነገር ግን ፍርዱ ተፈጻሚነት የሚኖረው የሮም ባለሥልጣናት ሲያጸድቁት ብቻ ነው። የፈለጉት ፍትሕን ሳይሆን፣ ሞቱን ብቻ ነበር። ይህን የመሰለ የሥልጣን ገደብ ባይኖር ኖሮ፣ የሮም መንግሥት ደጋፊዎች በአገሬው ተወላጆች ሞት እየተፈረደባቸው በቀላሉ በተወገዱ ነበር። አንዳንድ ጊዜ ግን የሮም ገዥዎች በተወላጆቹ የሚበየነውን የሞት ፍርድ የደገፉ ይመስላል (ለምሳሌ፣ የእስጢፋኖስ ሞት፣ ሐሥ7)። ይሁን እንጂ፣ ብዙውን ጊዜ የሞትን ፍርድ ተፈጻሚ የሚያደርጉት ራሳቸው የሮም ባለሥልጣናት ብቻ ነበሩ።

18፥32 *በምን ዓይነት ሞት እንደሚሞት፤* ከ12፥32-33 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም በ12፥34 ላይ 'አለበት' ከሚለው ሐሳብ ጋር ያነጻጽሩ። በአይሁድ ሕግ የሞት ፍርድ የሚፈጸመው በድንጋይ በመውገር ነበር፤ የኢየሱስ ሞት የተፈጸመው ግን ርግማንን በተሸከመበት በመስቀል ላይ ነው (ዘዳ 21፥22-23)። በኢየሱስ ላይ የመስቀል ሞት በመፍረድ የገደሉት አይሁድ ሳይሆኑ ሮማውያን ናቸው፤ ይህም፣ ትንቢቱ ይፈጸም ዘንድ እግዚአብሔር ጠቅላላውን ሁኔታ መቈጣጠሩን ያሳያል (3፥14)።

18፥33 *አንተ የአይሁድ ንጉሥ ነህን?* ጲላጦስ በመጀመሪያ ለኢየሱስ የሰነዘረው ጥያቄ ሲሆን፣ በአራቱም ወንጌሎች

ሌሎች ስለ እኔ የነገሩህ?" ሲል መለሰለት::

[35]ጲላጦስም መልሶ፣ "እኔ አይሁዳዊ ነኝን? ወደ እኔ የላኩህ የራስህ ወገኖችና የካህናት አለቆች ናቸው፤ ለመሆኑ ምን አድርገህ ነው?" አለው::

[36]ኢየሱስም፣ "የእኔ መንግሥት ከዚህ ዓለም አይደለም፤ ቢሆንማ ኖሮ አይሁድ እንዳይዙኝ ሎሌዎቼ በተከላከሉልኝ ነበር፤ አሁን ግን መንግሥቴ ከዚህ አይደለም" አለው::

[37]ጲላጦስም፣ "ታዲያ፣ ንጉሥ ነህ ማለት ነዋ!" አለው::

ኢየሱስም፣ "እኔ ንጉሥ እንደ ሆንሁ መናገርህ ትክክል ነው፤ የተወለድሁት፣ ወደዚህም ዓለም የመጣሁት ስለ እውነት ለመመስከር ነው፤ ከእውነት የሆነ ሁሉ ይሰማኛል" አለው::

[38]ጲላጦስም፣ "እውነት ምንድን ነው?" አለው፤ ይህን ከተናገረ በኋላም እንደ ገና ወደ አይሁድ ወጥቶ እንዲህ አላቸው፤ "እኔ የሚያስከስስ በደል አላገኘሁበትም፤ [39]ነገር ግን በፋሲካ አንድ እስረኛ እንድፈታላችሁ ልማድ አላችሁ፤ ስለዚህ፣ 'የአይሁድን ንጉሥ' እንድፈታላችሁ ትፈልጋላችሁን?"

[40]እነርሱም እንደ ገና በመጮኽ፣ "የለም፤ እርሱን አይደለም! በርባንን ፍታልን!" አሉ:: በርባን ግን ወንበዴ ነበረ::

ኢየሱስ እንዲሰቀል ተፈረደበት

19፥1-16 ተጓ ምብ - ማቴ 27፥27-31፤ ማር 15፥16-20

19 ጲላጦስም ኢየሱስን ወስዶ አስገረፈው:: [2]ወታደሮችም የእሾህ አክሊል ጐንጕነው በራሱ ላይ አደረጉ፤ ሐምራዊ ልብስም አለበሱት፤ [3]እየተመላለሱም፣ "የአይሁድ ንጉሥ ሆይ፤ ሰላም ለአንተ ይሁን" እያሉ በጥፊ ይመቱት ነበር::

[4]ጲላጦስም እንደ ገና ወደ ውጭ ወጥቶ፣ "እንግዲህ ወደ እናንተ ያወጣሁት ለክስ የሚያደርስ ወንጀል እንዳላገኘሁበት እንድ ታውቁ ነው" አላቸው:: [5]ኢየሱስ የእሾህ አክሊል ደፍቶ ሐምራዊ ልብስም ለብሶ ወጣ፤ ጲላጦስም፣ "እነሆ፤ ሰውየው!" አላቸው::

[6]የካህናት አለቆችና ሎሌዎቻቸውም ባዩት ጊዜ፣ "ስቀለው! ስቀለው!" እያሉ ጮኹ::

ጲላጦስ ግን፣ "እናንተ ወስዳችሁ ስቀሉት፤ በእኔ በኩል ለክስ የሚያደርስ ወንጀል አላገኘሁበትም" አላቸው::

[7]አይሁድም፣ "እኛ ሕግ አለን፤ ራሱን የእግዚአብሔር ልጅ ስላደረገ በሕጋችን መሠረት መሞት አለበት" አሉ::

[8]ጲላጦስ ይህን ሲሰማ የባሰውኑ ፈራ፤ [9]ወደ ግቢው ተመልሶ ኢየሱስን፣ "ከየት ነው የመጣኸው?" በማለት ጠየቀው፤ ኢየሱስ ግን ምንም አልመለሰለትም:: [10]ጲላጦስም፣ "አታናግረኝምን? ልፈታህ ወይም ልሰቅልህ ሥልጣን እንዳለኝ አታውቅምን?" አለው::

[11]ኢየሱስም፣ "ከላይ ባይሰጥህ ኖሮ በእኔ ላይ ሥልጣን ባልኖረህ ነበር፤ ስለዚህ ለአንተ አሳልፎ የሰጠኝ ሰው የባሰ ኀጢአት አለበት" አለው::

[12]ከዚያ በኋላ ጲላጦስ ኢየሱስን ሊፈታው ፈለገ፤ አይሁድ ግን፣ "ይህን ሰው ብትፈታው የቄሣር ወዳጅ አይደለህም፤ ራሱን ንጉሥ

18፥36 ማቴ3፥2፤ 26፥53፤ሉቃ17፥21፤ ዮሐ6፥15
18፥37 ዮሐ3፥32፤ 8፥47፤1ዮሐ 4፥6
18፥38 ሉቃ23፥4
18፥40 ሐሥ3፥14
19፥1 ዘዳ25፥3፤ ኢሳ50፥6፤53፥5፤ ማቴ27፥26
19፥3 ማቴ27፥29፤ ዮሐ18፥22
19፥4 ቍ6፤ሉቃ 23፥4፤ዮሐ 18፥38
19፥5 ቍ2
19፥6 ቍ4፤ሉቃ 23፥4፤ሐሥ3፥13
19፥7 ዘሌ24፥16፤ ማቴ26፥63-66፤ ዮሐ5፥18፤10፥33
19፥9 ማር14፥61፤ ዮሐ18፥33
19፥11 ዮሐ18፥ 28-30፤ሐሥ3፥13፤ ሮሜ13፥1
19፥12 ሉቃ23፥2

በተመሳሳይ መልክ የቀረበ ነው:: ገና ሲያየው፣ ጲላጦስ 'ኢየሱስ ዓመፀኛ ወንጀለኛ ነው' የሚለው ክስ ሆን ተብሎ በተቃዋሚዎች የተፈጠረ መሆኑን በቀላሉ መገመት በቻለ ነበር::

18፥34 *ይህ ሐሳብ የራስህ ነው?* በቍ33 ላይ የተሰነዘረው ጥያቄ ከራሱ ከጲላጦስ የመነጨ ከሆነ፣ ያ ጥያቄ፣ 'አንተ በምንግሥት ላይ የምታምፅ ነህን?' የሚለውን ሐሳብ ይጋብዛል፤ ነገር ግን የተጠየቀው አመጣጥ ከአይሁድ ከሆነ፣ 'አንተ መሲሑ ንጉሥ ነህን?' የሚለውን ሐሳብ ያመለክታል::

18፥36 *የእኔ መንግሥት፤* ኢየሱስ መንግሥት ያለው መሆኑን ያረጋግጣል፤ ነገር ግን መንግሥቱ በወታደር ኀይል የታነጸ እንዳልሆነ ግልጽ አድርጎአል፤ በወታደር ኀይል አልተመሠረተም፤ በመሣሪያም ብዛት አልጸናም::

18፥37 *ስለ እውነት ለመመስከር ነው፤* በዚህ ወንጌል ውስጥ ሁለቱ ዐበይት ጉዳዮች 'እውነት' እና 'ምስክርነት' ናቸው (1፥7 እና ማብ፣ የ1፥14 ማብ 14፥6 ይመ)::

18፥38 *እውነት ምንድን ነው?* ጲላጦስ በማፌዝ፣ 'እውነት ምን ይጠቅማል?' ማለቱ ሊሆን ይችላል፤ ወይም በቅንነት፣ 'እውነትን ማግኘት ቀላል አይደለምና እውነት ምንድን ነው?' ማለቱ ሊሆን ይችላል:: በዚያም ሆነ በዚህ ኢየሱስ ዐመፀኛ እንዳልሆነ ለጲላጦስ ግልጽ ነበር:: *እኔ የሚያስከስስ በደል አላገኘሁበትም፤* እውነትን ማስተማር ከሕግ ውጪ መሆን አይደለም (ቍ 37)፤ ጲላጦስም የተረዳው ይህንኑ ነበር::

18፥39 *ልማድ አላችሁ፤* በሌሎችም አገሮች በትልቅ በዓል ቀን እስረኛ ይፈታ እንደ ነበር የታወቀ ነው:: *የአይሁድን ንጉሥ፤* ዮሐንስ የኢየሱስን ንጉሥነት አሁንም በአጽንዖት ይጠቅሳል:: ጲላጦስ የኢየሱስን ንጉሥነት ማጉላቱ፣ እርሱ ራሱ ወዳሰበው የመፍታት ውሳኔ ሕዝቡ ይመራል ብሎ ሳያስብ አልቀረም::

18፥40 *በርባን፤* ወንበዴና ነፍሰ ገዳይ ነበር (ሉቃ23፥19):: ስሙ በአራማይክ ቋንቋ ሲሆን፣ ትርጒሙ፣ 'የአባ ወይም የአባት ልጅ' ማለት ነው:: በዚህም ሰው ምትክ፣ 'የአብ ልጅ' ሞተ::

19፥1፤ ጲላጦስ የግርፋት ቅጣት ሲወስን፣ ቅጣቱ በአይሁድ ዘንድ እርካታን አስገኝቶ ኢየሱስን ለመፍታት የሚያስችለው መስሎት ነበር (የማር 15፥15 ማብ ይመ)::

19፥2 *እሾህ፤* ማንኛውንም እሾሃማ ተክል የሚያመለክት አጠቃላይ ቃል ነው:: *ሐምራዊ፤* ነገሥታትና ቤተ ሰቦቻቸው የሚለብሱት ቀላ ያለ የልብስ ዓይነት ነበር::

19፥6 *እናንተ...ስቀሉት፤* አይሁድ አንድን ሰው በመስቀል ላይ እንዲሞት መፍረድ እንደማይችሉ እያወቀ እንዲህ ማለቱ፣ በነገሩ መሰላቸቱን ያመለክታል:: *ለክስ የሚያደርስ ወንጀል፤* ኢየሱስ ከወንጀል ነጻ መሆኑን ጲላጦስ ለሦስተኛ ጊዜ ገለጸ (18፥38፤ 19፥4፤ እንዲሁም ሉቃ 23፥4፡14፡22 ይመ::)

19፥7 *መሞት አለበት፤* የጠቀሱት የቅጣት ዓይነት የእግዚአብሔርን ስም በመሳደብ የሚበየነውን ነው (ዘሌ24፥16)::

19፥8 *የባሰውኑ ፈራ፤* ጲላጦስ የፈራው፦ (1)ምናልባት የሕዝብ ዐመፅ ተነሥቶ አይሁድን መቈጣጠር ቢሳነው ከሮም ገዥዎች የሚከተለውን መዘዝ፣ (2) አማልክትን የሚፈራ ሰው ስለ ነበር (ቍ9፤ ማቴ27፥24)፣ የኢየሱስን ማንነት ከእነርሱ ጋር በማያያዝ ሊሆን ይችላል::

19፥9 *ኢየሱስ ግን ምንም አልመለሰለትም፤* ምክንያቱ ግልጽ አይደለም፤ ይሁን እንጂ ቀደም ብሎ ኢየሱስ ሌሎቹን ጥያቄዎች መልሶለታል፤ በዚህ ጊዜ ዝምታን የመረጠው፣ ምናልባት ጲላጦስ መልሱን ሊረዳ ወይም ሊያምን ስለማይችል ይሆናል::

19፥10 *ሥልጣን እንዳለኝ፤* ጲላጦስ ለሥልጣኑ የሚያስብ ሥጉ ሰው ነበር፤ ሁለተኛው ጥያቄው እርሱ ለኢየሱስ መስቀል ተጠያቂ እንደ ሆነ ያሳያል::

19፥11፤ ኢየሱስ ለመጨረሻ ጊዜ ለጲላጦስ የመለሰው ቃል ነበር:: *ከላይ፤* በዓለም ላይ ያለ ሥልጣን ሁሉ በእግዚአብሔር ፈቃድ የተሰጠ ነው (ሮሜ13፥1):: *የባሰ ኀጢአት አለበት፤* አልፎ ለመስጠቱ መሣሪያ የሆነውን ይሁዳን ሳይሆን፣ ቀያፋን ለማመ ልከት የተሰነዘረ ነው:: 'የባሰ' የሚለውም ቃል፣ ኀጢአት የእስ ከፊ ደረጃ እንዳለው ያመለክታል፤ ስለዚህ ጲላጦስም

የሚያደርግ የቄሣር ተቃዋሚ ነው” በማለት ጩኸታቸውን ቀጠሉ::

[13]ጲላጦስም ይህን ሲሰማ ኢየሱስን ወደ ውጭ አወጣው፤ ‘የድንጋይ’ ንጣፍ በተባለ፣ በአራማይክ ቋንቋ ‘ገበታ’ ብለው በሚጠሩት ስፍራ፣ በፍርድ ወንበር ላይ ተቀመጠ:: [14]ቀኑ የፋሲካ በዓል መዘጋጃ፣ ጊዜውም ከቀኑ ስድስት ሰዓት ያህል ነበር::

ጲላጦስም አይሁድን፣ “እነሆ ንጉሣችሁ!” አላቸው::

[15]እነርሱ ግን፣ አስወግደው! አስወግደው! ስቀለው!” እያሉ ጮኹ::

ጲላጦስም፣ “ንጉሣችሁን ልስቀለውን?” አለ::

የካህናት አለቆችም፣ “ከቄሣር በቀር ሌላ ንጉሥ የለንም” ብለው መለሱለት::

[16]በመጨረሻም ጲላጦስ እንዲሰቅሉት አሳ ልፎ ሰጣቸው::

ስቅለት

19+17-24 ተጓ ምብ - ማቴ 27+33-44፤ ማር 15+22-32፤ ሉቃ 23+33-43

ወታደሮቹም ኢየሱስን ይዘው ወሰዱት፤ [17]እርሱም የራሱን መስቀል ተሸክሞ በአራማይክ ‘ጎልጎታ’ ተብሎ ወደሚጠራው ‘የራስ ቅል’ ወደ ተባለው ቦታ ወጣ:: [18]በዚያም ሰቀሉት፤ ከእርሱም ጋር ሁለት ሰዎች፣ አንዱን በዚህ በኩል፣ ሌላውን በዚያ በኩል ኢየሱስንም በመካከል አድርገው ሰቀሉ::

19+13 ማቴ27+19፤ ዮሐ5+2
19+14 ቀኍ19:21፤ ማቴ27+62፤ ማር 15+25
19+16 ማቴ27+26፤ ማር15+15፤ሉቃ23+25
19+17 ዘፍ22+6፤ ሉቃ14+27፤23+33:26፤ዮሐ5+2
19+18 ሉቃ23+32
19+19 ቀኍ14:21፤ ማር1+24
19+20 ዕብ13+12
19+21 ቀኍ14
19+24 ቀኍ28:36:37፤መዝ22+18፤ ማቴ1+22
19+25 ማቴ12+46፤ 27+55:56፤ሉቃ8+2፤ዮሐ20+1:18

[19]ጲላጦስም ጽሑፍ ጽፎ በመስቀሉ ላይ አንጠለጠለው፤ ጽሑፉም፣ ‘የናዝሬቱ ኢየሱስ፣ የአይሁድ ንጉሥ’ የሚል ነበር:: [20]ኢየሱስ የተሰቀለበት ቦታ ከከተማው አጠገብ ስለ ነበር ብዙዎቹ አይሁድ ጽሑፉን አነበቡት፤ ጽሑፉም፣ በአራማይክና በላቲን፣ በግሪክም ነበር:: [21]የአይሁድ የካህናት አለቆች ጲላጦስን በመቃወም፣ “እርሱ፣ ‘የአይሁድ ንጉሥ ነኝ’ እንዳለ ጻፍ እንጂ ‘የአይሁድ ንጉሥ’ ብለህ አትጻፍ” አሉት::

[22]ጲላጦስም፣ “በቃ፤ የጻፍሁትን ጽፌአለሁ” ብሎ መለሰ::

[23]ወታደሮቹ ኢየሱስን ከሰቀሉ በኋላ፣ እጀ ጠባቡ ሲቀር፣ ልብሱን ወስደው ለእያንዳንዱ አንድ አንድ እንዲዳረስ ለአራት ተከፋፈሉት፤ እጀ ጠባቡም ከላይ እስከ ታች አንድ ወጥ ሆኖ ያለ ስፌት የተሠራ ነበር::

[24]ስለዚህ፣ “ዕጣ ተጣጥለን ለሚደርሰው ይድረስ እንጂ አንቅደደው” ተባባሉ:: ይህም የሆነው፣

“ልብሴን ተከፋፈሉት፤
በእጀ ጠባቤም ላይ ዕጣ ተጣጣሉ” የሚለው የመጽሐፍ ቃል እንዲፈጸም ነው::
ወታደሮቹ ያደረጉትም ይህንኑ ነው::

[25]በኢየሱስ መስቀል አጠገብ እናቱና የእናቱ እኅት፣ እንዲሁም የቀልዮጳ ሚስት ማርያምና መግደላዊት ማርያም ቆመው ነበር::

በእርግጥ ኀጢአተኛ ነበር ማለት ነው::

19+12 *የቄሣር ወዳጅ አይደለህም*፤ አንዳንድ ሰዎች፣ ‘የቄሣር ወዳጆች’ የሚል በይፋ የሚታወቅ ማዕረግ ነበራቸው፤ እዚህ ላይ የገባው ግን በተራ ትርጕሙ ነው:: ጲላጦስ ኢየሱስን ቢፈታው፣ ቄሣር ፊት ክስ እንደሚቀርብበት ሁኔታው ያመለክታል:: ከዚህ በፊት ከነበረው ታሪኩ ሲታይም፣ ‘የቄሣር ወዳጅ አይደለህም’ የሚለውን ማስፈራሪያ ችላ ለማለት የሚበቃ ሰው አይደለም::

19+13 *የድንጋይ ንጣፍ*፤ ‘ገበታ’ የሚለው የአራማይክ ቃል ትርጕም ‘የቤት ኮረብታ’ እንደ ማለት ሲሆን፤ ይህኛው ግን ለዚሁ ቦታ የተሰጠ ሌላ መጠሪያ ነው እንጂ፣ ከዚህ ስም ትርጕም ጋር የተያያዘ አይደለም::

19+14 *ቀኑ ...መዘጋጃ*፤ በተለመደው ሥርዐት፣ ሰዎች ለዕለተ ሰንበት የሚዘጋጁበት ቀን ዓርብ ዕለት ነበር፤ እዚህ ላይ ግን በፋሲካው ሳምንት ዋዜማ የዋለውን ዓርብ ለማለት ነው:: *ስድስት ሰዓት ያህል*፤ ማር 15+25 ኢየሱስ ከጠዋቱ ሦስት ሰዓት ላይ እንደ ተሰቀለ ይናገራል:: በግሪክ አጻጻፍ የሦስት ቍጥርና የስድስት ቍጥር ቅርጽ ሊያሳስት ስለሚችል፣ በማርቆስ ወንጌል የሰፈረው የሰዓት አቈጣጠር ጽሑፉ ሲገለበጥ የተከሠተ የቅም ጸሓፊ ግድፈት ሊሆን ይችላል:: በሌላም በኩል ዮሐንስ የመዘገበው የሮማውያኑን የሰዓት አቈጣጠር ተከትሎ ሊሆን ይችላል፤ ይኸውም፣ ኢየሱስ ተከሶ ጲላጦስ ፊት የቀረበው ከንጋቱ ዐሥራ ሁለት ሰዓት (በሮማውያን ስድስት ሰዓት) ሲሆን፣ የተሰቀለውም ከጠዋቱ ሦስት ሰዓት (በሮማውያኑ ዘጠኝ ሰዓት) ማለት ነው:: *አይሁድ*፤ የ1+19 ማብ ይመ:: *እነሆ ንጉሣችሁ!* ዮሐንስ የኢየሱስን የበላይ ገዥነት እንድንዘነጋ አይሻም:: ጲላጦስ ይህን የተናገረው ከልብ ባይሆንም፣ ዮሐንስ ግን ኢየሱስ ንጉሥ መሆኑን አበክሮ ይገልጻል::

19+15 *ከቄሣር በቀር ሌላ ንጉሥ የለንም*፤ በሮም መንግሥት ላይ የተነሡ ዐመፀኞች ሳለመባል፣ መለኮታዊ ንጉሣቸውን ካዱ::

19+17 *የራሱን መስቀልን ተሸክሞ*፤ አንድ መስቀል በተለያየ መልክ ወይም አሁን ባለው ዓይነት ቅርጽ ሊሠራ ይቻላል:: የተፈረደበትም ሰው የሚሰቀልበትን እንጨት እስከ መስቀያው ቦታ ድረስ ተሸክሞ ይሄዳል:: ኢየሱስ መስቀሉን ተሸክሞ ሲጓዝ፣ የቀሬናው ስምዖን መስቀሉን በመሸከም አግዞታል፤ ይህም ኢየሱስ ከግርፋቱ የተነሣ ስለ ደከመ ሳይሆን አይቀርም:: *ጎልጎታ*፤ በአራማይክ ቋንቋ ‘የራስ ቅል’ ማለት ሲሆን፣ በግሪክ ‘ቀራንዮ’ (የማር 15+22 ማብ እና ሉቃ 23+33 ይመ):: በላቲን ‘ካልቨሪ’ ይባላል::

19+18 *ሰቀሉት*፤ የማር 15+24 ማብ ይመ:: ዮሐንስም ይህን አሠቃቂ ሁኔታ የገለጸው በአንድ የግሪክ ቃል ነው፤ የትኞቹም የወንጌል ጸሓፊዎች ኢየሱስ በሥጋው የተቀበለውን መከራ በጥልቀት አልገለጹም:: *አንዱን በቀኝ ሌላውን በግራ ጎን*፤ በዚህ መልክ የሰቀሉት የመጨረሻው ውርደት እንዲደርስበት አስበው ሊሆን ይችላል፤ እነርሱ ለጕዳት ያድርጉት እንጂ፣ ኢየሱስ በሁለቱ ሰዎች መካከል መሰቀሉ፣ “በሞቱ ከኀጢአተኞች ጋር ተቈጠረ” የሚለው ትንቢት መፈጸሙን ያረጋግጣል::

19+19 *ጽሑፍ*፤ የወንጀለኛውን በደል የሚገልጽ ሰሌዳ በተሰቀለው ሰው መስቀል ራስጌ ይንጠለጠል ነበር:: *የአይሁድ ንጉሥ*፤ ‘ንጉሥ’ የሚለው ቃል አሁንም መሪ ሐሳብ ሆኖ ቀርቦአል::

19+20 *አራማይክ*፤ አይሁድ ከዕብራይስጥ ጎን ለጎን ይነጋገሩባቸው ከነበሩት ቋንቋዎች አንዱ ነው:: *ላቲን*፤ የሮም መንግሥት ቋንቋ ነበር:: *ግሪክ*፤ በሮም ግዛት ሁሉ የጋራ መግባቢያ ቋንቋ ነበር:: ተንጠልጣዩ ጽሑፍ በሦስቱ ቋንቋዎች መጻፉ፣ በአራቱ ወንጌሎች መካከል ለሚታየው መለስተኛ የቃላት አገባብ ልዩነት አስተዋፅኦ ሳያደርግ አልቀረም::

19+22 *ጲላጦስ*፣ ኢየሱስ እንዲሰቀል ሲፈርድ በቂ ምክንያት ሊኖረው ይገባል፤ ስለዚህ እንደዚያ ማለቱ በአይሁድ መቀለዱ አልነበረም፤ በሐሳቡም መጽናቱ፣ የኢየሱስ ንጉሥነት የመጨረሻውና የማይሻር መሆኑን ለማስገንዘብ ዮሐንስ ሳይረዳው አልቀረም::

19+23 *እጀ ጠባብ*፤ ቅዱ እንደ ሸሚዝ ሆኖ፣ ከአንገት እስከ ጕልበት ወይም እስከ ቁርጭምጭሚት የሚደርስ ልብስ ነው:: *ያለ ስፌት የተሠራ*፤ ልብሱ አንድ ወጥ በመሆኑ ቀደው ሊካፈሉት አላመቻቸውም::

19+24 በመዝ 22 የሰፈረው ሐሳብ ኢየሱስ በመስቀል ላይ ሳለ ከነበረው ሁኔታ ጋር እጅግ የሚመሳሰል ነው:: ኢየሱስ በመስቀል ላይ ሆኖ ያሰማው ቃል በዚሁ መዝሙር በመጀመሪያው ክፍል ላይ ሰፍሮ ይገኛል:: ወንጌል ጸሓፊዎቹ፣ በተለይም ማቴዎስና ዮሐንስ፣ ኢየሱስ በዚህ ወቅት የተናገረውን ከመዝ 22 ጋር አዛምደዋል:: በመዝ 22+17 ‘አጥንቶቼ ሁሉ ተቈጠሩ’ ሲል፣ ወንበዴዎች ዳዊትን አግኝተው ልብሱን መግፈፋቸውን ማለቱ ሊሆን ስለሚችል፣ እዚህ ላይ ‘ልብሱን ተከፋፈሉት ከሚለው ጋር

[26]በዚያም ኢየሱስ እናቱንና የሚወ ደውም ደቀ መዝሙር አጠገቧ ቆሞ ሲያያቸው እናቱን፣ “አንቺ ሴት ሆይ፤ ልጅሽ ይኸው” አላት፤ [27]ደቀ መዝሙሩንም፣ “እናትህ ይህችው” አለው:: ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ይህ ደቀ መዝሙር ወደ ቤቱ ወሰዳት::

የኢየሱስ መሞት

19፥29-30 ተጓ ምብ - ማቴ 27፥48-50፤ ማር 15፥36-37፤ ሉቃ 23፥36

[28]ከዚያም ኢየሱስ ሁሉ ነገር እንደ ተፈጸመ ዐውቆ፣ የመጽሐፍ ቃል እንዲፈጸም፣ “ተጠማሁ” አለ:: [29]በዚያም የሆመጠጠ ወይን የሞላበት ዕቃ ተቀምጦ ነበር፤ እነርሱም ሰፍነግ በወይን ጠጅ ነክረው፣ በሂሶጵ ዘንግ ወደ አፉ አቀረቡለት፤ [30]ኢየሱስም ሆምጣጤውን ከተቀበለ በኋላ፣ “ተፈጸመ” አለ፤ ራሱን አዘንብሎ፣ መንፈሱን አሳልፎ ሰጠ::

[31]ዕለቱ ለሰንበት መዘጋጃ ቀን ነበር:: አይሁድ፣ የተሰቀሉት ሰዎች ሬሳ በሰንበት ቀን በመስቀል ላይ እንዳይውል ስለ ፈለጉና ያም የተለየ ሰንበት ስለ ነበር፣ የተሰቀሉት ሰዎች ጭናቸው ተሰብሮ በድናቸው እንዲወርድ ጲላጦስን ለመኑት:: [32]ስለዚህም ወታደሮቹ መጥተው ከክርስቶስ ጋር ተሰቅሎ የነበረውን የመጀመሪያውን ሰው ጭን ሰበሩ፤ ደግሞም የሌላውን ጭን ሰበሩ:: [33]ወደ ኢየሱስ በመጡ ጊዜ ግን ሞቶ ስላገኙት ጭኖቹን አልሰበሩም፤ [34]ነገር ግን ከወታደሮቹ አንዱ የኢየሱስን ጐን በጦር ወጋው፤ ወዲያውም ደምና ውሃ ፈሰሰ:: [35]ይህን ያየው ሰው ምስክርነቱን ሰጥቶአል፤ ምስክርነቱም እውነት ነው፤ እውነትን እንደሚናገርም ያውቃል፤ እናንተም እንድታምኑ ይመሰክራል:: [36]ይህም የሆነው፣ መጽሐፍ፣ “ከአጥንቱ አንድም አይሰበርም” ያለው እንዲፈጸም፣ [37]ሌላውም መጽሐፍ፣ “የወጉትም ያዩታል” ስለሚል ነው::

የኢየሱስ መቀበር

19፥38-42 ተጓ ምብ - ማቴ 27፥57-61፤ ማር 15፥42-47፤ ሉቃ 23፥50-56

[38]ከዚህ በኋላ የአርማትያሱ ዮሴፍ የኢየሱስን በድን ለመውሰድ ጲላጦስን ለመነው፤ ዮሴፍም አይሁድን ስለ ፈራ በስውር የኢየሱስ ደቀ መዝሙር ነበር:: እርሱም ጲላጦስን ካስፈቀደ በኋላ መጥቶ በድኑን ወሰደ:: [39]ከዚህ ቀደም በሌሊት ወደ ኢየሱስ መጥቶ የነበረው ኒቆዲሞስ አንድ መቶ ሊትር[m] ያህል የሚመዝን የከርቤና የእሬት ቅልቅል ይዞ መጣ:: [40]እነርሱም የኢየሱስን በድን ወስደው እንደ አይሁድ አገናነዝ ልማድ ሽቱ ቀብተው ከተልባ እግር በተሠራ ጨርቅ ከፈኑት:: [41]ኢየሱስ በተሰቀለበት ቦታም የአትክልት ስፍራ ነበር፤ በአትክልቱም ስፍራ ማንም ያልተቀበረበት አዲስ መቃብር ነበር:: [42]ዕለቱ ለአይሁድ የሰንበት መዘጋጃ ቀን ስለ ነበርና መቃብሩም ቅርብ ስለ ሆነ ኢየሱስን በዚያ ቀበሩት::

[m]39 ሠላሳ አራት ኪሎ ግራም ያህል ነው

19፥26 ማቴ12፥46፤ ዮሐ13፥23
19፥28 ቍ24:30: 36:37፤ ማቴ1፥22፤ ዮሐ13፥1
19፥29 መዝ69፥21
19፥30 ሉቃ12፥50፤ ዮሐ4፥34፤17፥4
19፥31 ቍ14:42፤ ዘዳ21፥23፤ኢሱ8፥29፤ 10፥26:27
19፥32 ቍ18
19፥34 ዘካ12፥10፤ 1ዮሐ5፥6:8፤ራእ1፥7
19፥35 ሉቃ24፥48፤ ዮሐ15፥27፤21፥24
19፥36 ቍ24:28: 37፤ዘፀ12፥46፤ዘኍ 9፥12፤መዝ34፥20፤ ማቴ1፥22
19፥37 ዘካ12፥10፤ ራእ1፥7
19፥38 ዮሐ7፥13
19፥39 ዮሐ3፥1፤ 7፥50
19፥40 ማቴ26፥12፤ ሉቃ24፥12፤ዮሐ11፥ 44፤20፥5:7
19፥42 ቍ14:31: 20:41

ይገኛል::

19፥25 *ቀለዮጳ፤* በአዲስ ኪዳን በዚህ ስፍራ ብቻ የተጠቀሰ ስም ነው፤ በሉቃ 24፥18 ከተጠቀሰው ‘ቀለዮጳ’ ጋር አንድ አይደለም:: *መግደላዊት ማርያም፤* በአራቱም ወንጌሎች፣ በስቅለቱና በትንሣኤው ትረካ ውስጥ ትገኛለች፤ በተረፈ ግን ስለ እርሷ የተጻፈው በሉቃስ 8፥2-3 ላይ ብቻ ነው::

19፥26 *የሚወደውም ደቀ መዝሙር፤* የ13፥23 ማብ ይመ::

19፥27 *ወደ ቤቱ ወሰዳት፤* ዮሐንስ፣ ማርያምን ለመንከባከብ ኀላፊነቱን ወስዶአል ማለት ነው::

19፥28 *ተጠማሁ!* ከመዝ 69፥21 ጋር ሊጣቀስ ይችላል (ከመዝ 22፥15 ጋር ያነጻጽሩ)::

19፥29 *የሆመጠጠ ወይን ጠጅ፤* ተራ ሰዎች የሚጠጡት፣ መናኛ የወይን ጠጅ ነበር:: *ሰፍነግ፤* በመስቀል ላይ የተሰቀለን ሰው ለማጠጣት አመች የሆነ፣ እንደ ስፖንጅ ፈሳሽን የሚመጥ ነገር ነው:: *ሂሶጵ፤* ከዕፅዋት ስም አንዱ ነው:: ቀጥ ያለ ቀመት፣ ነጭ አበባና ጥሩ መዓዛ ያለው ተክል ነው፤ ጠጕራም በሆነው ቅጠሉና ቅርንጫፎቹ ፈሳሽ ነገር ለመቋጠር በመቻሉ፣ በመንጻት ሥርዐት ጊዜ ደም ለመርጨት በሚገባ ያገለግል ነበር (ዘፀ12፥22)::

19፥30 *ተፈጸመ፤* በማቴ 27፥50፤ በማር 15፥37 የተገለጸው ታላቅ ድምፅ መሆን አለበት:: ኢየሱስ የሞተው የመጣበትን ተልእኮ በአሸናፊነት ከፈጸመ በኋላ ነው:: *ነፍሱንም አሳልፎ ሰጠ!* ይህ አባባል ከተለመደው የአሟሟት አገላለጽ የተለየ ነው፤ ምናልባትም፣ ኢየሱስ በገዛ ፈቃዱ መሞቱን ያሳያል (10፥18)::

19፥31 *መዘጋጃ!* የቍ 14 ማብ ይመ:: *አይሁድ፤* የ1፥19 ማብ ይመ:: *የተለየ ሰንበት፤* የፋሲካ በዓል የዋለበት ሰንበት ለማለት ነው:: የፋሲካ እራት ሐሙስ ማታ ተበልቶአል፤ የመዘጋጃ ቀን ዓርብ ነበረ፤ ሰንበትም ቅዳሜ ቀን ነው:: *ጭናቸው ተሰብሮ...፤* እንዲህ ሲደረግ የተሰቀለው ሰው የሰውነቱን ክብደት መሸከም ስለማይችልና መተንፈስ አስቸጋሪ ስለሚሆንበት፣ ሞቱን ያፋጥነዋል::

19፥34 የኢየሱስን ጐን...ወጋው፤ የኢየሱስን መሞት ለማወቅ ተጨማሪ ማረጋገጫ ወይም የጭካኔ ተግባር ሊሆን ይችላል (ቍ 37፤ ኢሳ 53፥5፤ ዘካ 12፥10 ይመ፤ ከመዝ 22፥16 ጋር ያነጻጽሩ):: *ደምና ውሃ!* አተረጓጐሙ ሊለያይ ቢችልም፣ ወንጌላዊው በአጽንዖት የመሰከረው የሚያጠራጥር አይደለም፤ ታምራዊ በሆነ መልኩ የደምና የውሃው መፍሰስ ድኅነትንና መንጻትን ያመለክታል (ከ1ዮሐ 5፥7-8 ጋር ያነጻጽሩ)::

19፥35 *ያየው ሰው፤* ዮሐንስ ራሱ ነው:: ድርጊቱ ዐቢይና የተረጋገጠ መሆኑን ያመለክታል:: *እንድታምኑ ይመሰክራል፤* የ1፥7 ማብ ይመ::

19፥36-37 *መጽሐፍ፤* የተጻፈው ይፈጸም ዘንድ እግዚአብሔር በማናቸውም ነገር ላይ ሥልጣን እንዳለው ዮሐንስ በድጋሚ ያሳያል:: ከተሰቀሉት ከሦስቱ፣ የኢየሱስ ጭን ብቻ አለመሰበሩና ከተለመደው ውጭ ጐኑን በጦር መወጋቱ ሁኔታውን ልዩ ያደርገዋል::

19፥38 *የአርማትያሱ!* የማቴ27፥57 ማብ ይመ:: *ዮሴፍ፤* ብዙ ሀብት የነበረው የኢየሱስ ደቀ መዝሙር ሲሆን (ማቴ 27፥57)፣ የስቅለት ፍርድ በኢየሱስ ላይ ሲፈረድበትም፣ ከብዙኀኑ ጋር ያልተባበረ የአይሁድ ሸንጎ አባል ነበረ (ሉቃ23፥51):: *በስውር፤* የአይሁድ ሸንጎ አባል ለነበረ ሰው የኢየሱስን ትምህርት በይፋ መደገፉ ቀላል አልነበረም:: የኢየሱስ የቅርብ ተከታዮች እንኳ ሸሽተው ስለ ነበር (ማር14፥50)፣ ከዮሴፍና ከኒቆዲሞስ በቀር መቃብሩን የሚያዘጋጅ ማንም አልነበረም:: *ጲላጦስን ካስፈቀደ በኋላ!* ማስፈቀድ ያስፈለገው፣ የተሰቀሉ ወንጀለኞች መሞታቸው ሳይረጋገጥ ቢወሰዱ ነፍስ ሊዘሩ ስለሚችሉ ነው::

19፥39 *ኒቆዲሞስ!* ይህ ሰው ኢየሱስ ሲቀበር ከዮሴፍ ጋር እንደ ነበር ያመለከተው ዮሐንስ ብቻ ነው:: *ሠላሳ አራት ኪሎ ግራም፤* ብዙ ገንዘብ የፈሰሰበትና ለንጉሣውያን ቤተ ሰብ የመገነዝ ሥርዐት የሚደረገውን ዓይነት ነው (ከ 2ዜና 16፥14 ጋር ያነጻጽሩ)::

19፥40 *ከተልባ እግር በተሠራው ጨርቅ፤* እንደ ፋሻ ያለ መጠቅለያ ነው፤ በሌሎች ወንጌሎች ግን እንደ ደበላ ያለ ትልቅ መከፈኛ እንደ ሆነ ተገልጸአል (ማቴ 27፥59፤ ማር 15፥46፤ ሉቃ 23፥53)::

19፥41 *አዲስ መቃብር፤* ዮሴፍ ለራሱ ያዘጋጀው መቃብር ነበር (ማቴ 27፥60)::

ኢየሱስ ከሞት ተነሣ

20፥1-8 ተጓ ምብ - ማቴ 28፥1-8፤ ማር 16፥1-8፤ ሉቃ 24፥1-10

20 በሳምንቱ የመጀመሪያ ቀን፣ በማለዳ ገና ጨለማ ሳለ፣ መግደላዊት ማርያም ወደ መቃብሩ ሄደች፤ ድንጋዩም ከመቃብሩ መግቢያ ተንከባሎ አየች። [2]ስለዚህም ወደ ስምዖን ጴጥሮስና ኢየሱስ ይወደው ወደ ነበረው ሌላው ደቀ መዝሙር እየሮጠች መጥታ፣ "ጌታን ከመቃብር አውጥተው ወስደውታል፤ የት እንዳኖሩትም አናውቅም" አለቻቸው።

[3]ከዚያም ጴጥሮስና ሌላው ደቀ መዝሙር ወጥተው ወደ መቃብሩ ሄዱ። [4]ሁለቱም ይሮጡ ነበር፤ ሌላው ደቀ መዝሙርም ጴጥሮስን ቀድሞት ከመቃብሩ ደረሰ። [5]ጎንበስ ብሎ ሲመለከት ከተልባ እግር የተሠራውን ከፈን በዚያው እንዳለ አየ፤ ወደ መቃብሩ ግን አልገባም። [6]ይከተለው የነበረው ስምዖን ጴጥሮስ ደረሰና ወደ መቃብሩ ገባ፤ እርሱም ከተልባ እግር የተሠራውን ከፈን አየ፤ [7]እንዲሁም በኢየሱስ ራስ ላይ ተጠምጥሞ የነበረውን ጨርቅ አየ፤ ይህም ጨርቅ ከከፈኑ ተለይቶ እንደ ተጠቀለለ ነበር። [8]ከዚያም አስቀድሞ ከመቃብሩ የደረሰው ሌላው ደቀ መዝሙር ወደ ውስጥ ገባ፤ አይቶም አመነ፤ [9]ይኸውም ኢየሱስ ከሙታን መነሣት እንዳለበት ገና ከመጽሐፍ ስላልተረዱ ነበር።

ኢየሱስ ለመግደላዊት ማርያም ታየ

[10]ከዚያም በኋላ ደቀ መዛሙርቱ ተመልሰው ወደየቤታቸው ሄዱ፤ [11]ማርያም ግን ከመቃብሩ ውጭ ቆማ ታለቅስ ነበር፤ እያለቀሰችም መቃብሩን ለማየት ጎንበስ አለች። [12]የኢየሱስ ሥጋ በነበረበት ቦታ፣ ነጫጭ ልብስ የለበሱ ሁለት መላእክት አንዱ በራስጌ ሌላው በግርጌ ተቀምጠው አየች።

[13]እነርሱም፣ "አንቺ ሴት፤ ለምን ታለቅሻለሽ?" ብለው ጠየቋት።

እርሷም፣ "ጌታዬን ወስደውታል፤ የት እንዳኖሩትም አላውቅም" አለች። [14]ይህን ብላ ዘወር ስትል ኢየሱስ በዚያው ቆሞ አየች፤ ኢየሱስ መሆኑን ግን አላወቀችም።

[15]እርሱም፣ "አንቺ ሴት፤ ለምን ታለቅሻለሽ? ማንንስ ትፈልጊአለሽ?" አላት።

እርሷም የአትክልቱ ቦታ ጠባቂ መስሎአት፣ "ጌታዬ፤ አንተ ወስደኸው ከሆነ፣ እባክህ እንድወስደው፣ የት እንዳኖርኸው ንገረኝ" አለችው።

[16]ኢየሱስም፣ "ማርያም" አላት።

እርሷም፣ ወደ እርሱ ዘወር ብላ በአራማይክ ቋንቋ፣ "ረቡኒ!" አለችው፤ ትርጒሙም "መምህር ሆይ" ማለት ነው።

[17]ኢየሱስም፣ "ገና ወደ አብ ስላላረግሁ፣ አትንኪኝ፤ ይልቁንስ ወደ ወንድሞቼ ሄደሽ፣ 'ወደ አባቴና ወደ አባታችሁ፣ ወደ አምላኬና ወደ አምላካችሁ ዐርጋለሁ' ብሎአል ብለሽ ንገሪያቸው" አላት።

[18]መግደላዊት ማርያምም፣ ወደ ደቀ መዛሙርቱ መጥታ፣ "ጌታን እኮ አየሁት!" አለች፤ እርሱ ያላትንም ነገረቻቸው።

20፥1 ቍ18፤ሉቃ 8፥2፤ማቴ27፥60:66፤ ዮሐ19፥25
20፥2 ቍ13 ዮሐ13፥23፤
20፥3 ሉቃ24፥12
20፥5 ቍ11፤ ዮሐ19፥40
20፥7 ዮሐ11፥44
20፥8 ቍ4
20፥9 ሉቃ24፥26: 46፤ሐሥ2፥24፤ማቴ 22፥29፤ዮሐ2፥20
20፥11 ቍ5
20፥12 ማቴ28፥2:3፤ ማር 16፥5፤ሉቃ24፥4፤ ሐሥ1፥10፤5፥19፤ 10፥30
20፥13 ቍ2:15
20፥14 ማር16፥9፤ ሉቃ24፥16፤ ዮሐ 21፥4
20፥15 ቍ13
20፥16 ማቴ23፥7፤ ዮሐ5፥2
20፥17 ማቴ28፥10፤ ዮሐ7፥33
20፥18 ቍ1፤ሉቃ 24፥10:22:23

19፥42 *መዘጋጀ፤* የቍ 14 ማብ ይመ። ቅርብ፤ ጀንበር አቈልቍላ፣ ሰንበት ገብቶ ሥራ የማይሠራበት ሰዓት ስለ ደረሰ፣ አቅራቢያ ላይ ወደሚገኘው መቃብር ቶሎ መውሰዱ አስፈላጊ ነበር።

20፥1 *ገና ጨለማ ሳለ፤* ማርቆስ፣ 'ጠዋት ማለዳ ላይ' ይላል (ማር 16፥2)። ዮሐንስ ሴቶቹ ከቤት የተነሡበትን ጊዜ ሲጠቅስ፣ ማርቆስ ደግሞ መቃብሩ ቦታ የደረሱበትን ማመልከቱ ይሆናል። *መግደላዊት ማርያም፤* የ19፥25 ማብ ይመ፤ ከማር 16፥9 ጋር ያነጻጽሩ። *ሄደች፤* ብቻዋን እንዳልሄደች ሌሎቹ ወንጌሎች ያመለክታሉ (ማቴ 28፥1፤ ማር 16፥1፤ ሉቃ 23፥55-24፥1)፤ ዮሐንስ ግን እዚህ ላይ መግደላዊት ማርያምን ብቻ አጕልቶ ይሳያል።

20፥2 *ወደ ስምዖን ጴጥሮስ፤* ክህደት የታየበት ሰው ቢሆንም፣ ከደቀ መዛሙርት መካከል ጐልቶ ይታይ የነበረው ጴጥሮስ ነው። *ኢየሱስ ይወደው ወደ ነበረው፤* የ13፥23 ማብ ይመ። *አናውቅም (እኛ)፤* ከማርያም ጋር ሌሎች ሴቶች እንደ ነበሩ ያመለክታል (ማቴ28፥1፤ ማር16፥1፤ ሉቃ24፥10)፤ ዮሐንስ ግን እነማን እንደ ሆኑ አልገለጸም። *እንዳኖሩትም፤* ማርያም በዚያ ወቅት ስለ ትንሣኤ አለመገንዘቧን ያሳያል።

20፥7 *እንደ ተጠቀለለ፤* የተከፈነበት ጨርቅ አቀማመጥ መቃብሩን ሌባ እንደ በረበረው ዓይነት ሳይሆን፣ በሥርዐት መቀመጡን ያመለክታል፤ ይህም የትንሣኤውን ታምር ያሳያል።

20፥8 *አይቶም አመነ፤* ከቍ 29 ጋር ያነጻጽሩ። ዮሐንስ እዚህ ላይ የሚገልጸው የራሱን እምነት ሳይሆን የኢየሱስን ትንሣኤ እውነተኛነት ነው።

20፥9 *መነሣት እንዳለበት፤* በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ በትንቢት ተነግሮ ነበር፤ ስለዚህ ትንሣኤው በእግዚአብሔር ፈቃድ የተፈጸመ ነው። *መጽሐፍ፤* ስለ ትንሣኤው በመጀመሪያ ለማወቅ የቻሉት መቃብሩንና በመቃብሩ ውስጥ የነበረውን ሁኔታ በማየት ነው፤ መጽሐፍ ያለውን ለመረዳት የቻሉት ግን ከጊዜ በኋላ ነው። የመጽሐፉን የትንቢት ቃል ቀደም አድርገው በመረዳት፣ ከመጽሐፉ ትንቢት ጋር የሚገጣጠም የትንሣኤ ትረካ እንዳልፈጠሩ የታወቀ ነው።

20፥11 *ማርያም፤* ኢየሱስ በመጀመሪያ የተገለጠው ለመግደላዊት ማርያም ነው፤ ይኸውም በዚያን ጊዜ በጣም አዝና ስለ ነበር ሊሆን ይችላል። *ታለቅስ ነበር፤* በ11፥33 እንደ ተጻፈው ድምፅ በማሰማት የሚደረግ ዋይታ ማለት ነው።

20፥12 *ሁለት መላእክት፤* ማቴዎስ የጻፈው አንድ መልአክ ብሎ ነው (ማቴ 28፥2)፤ ማርቆስ አንድ ወጣት ሲል (ማር 16፥5)፣ ሉቃስ ደግሞ የሚያንጸባርቅ ልብስ የለበሱ ሁለት ሰዎች ይላል (ሉቃ 24፥4:23)። የሉቃ 24፥4 ማብ ይመ።

20፥14 *ኢየሱስ መሆኑን ግን አላወቀችም፤* ኢየሱስ ከሙታን ከተነሣ በኋላ፣ ብዙውን ጊዜ ሰዎች ማንነቱን አላወቁም ነበር (21፥4 ማቴ 28፥17፤ ሉቃ 24፥16:37)። መልኩ ድሮ ከነበረው የተለየ ሆኖ በመታየቱ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ሆን ብሎ ማንነቱ እንዳይታወቅ አድርጎ ይሆናል። በሌላም በኩል ይነሣል የሚል ሐሳብ ጨርሶ እንዳልነበራት ያሳያል።

20፥16 *ማርያም፤* የእርሱ የሆኑት ድምፁን ይሰማሉ (ከ10፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)። *ረቡኒ፤* ቃሉ አራማይክ ሲሆን፣ 'ረቢ' (መምህር) የሚለው ቃል የራስ መሆንን የሚያሳይ ነው። በግሪኩ አዲስ ኪዳን ውስጥ ከዚህኛው በተጨማሪ ሌላ ቦታ የሚገኘው በማርቆስ ወንጌል ብቻ ነው (ማር 10፥51)። ቃሉ 'መምህሬ' (የእኔ አስተማሪ) ማለት ቢሆንም፣ በጥንት የአይሁድ እምነት በጸሎት ውስጥ እግዚአብሔርን ለመጥራት ካልሆነ፣ ሰውን ለመጥራት የዋለበት ሁኔታ አለ ለማለት አያስደፍርም። ይሁን እንጂ የዮሐንስ አገላለጽም ማርያም ኢየሱስን በአምላክነቱ ጠራችው ለማለት አያስችልም።

20፥17 *ገና…ስላላረግሁ፤* ሊያርግ ጥቂት ጊዜ እንደ ቀረው የሚያመለክት ይመስላል። *አትንኪኝ፤* ኢየሱስ በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ካልሆነ በቀር (16፥5-16 ይመ)፣ ከትንሣኤ በኋላ ማርያም እንደ ተለመደው ልትቀርበው እንደማትችል ማሳሰቡ ይሆናል። *ወንድሞቼ፤* ደቀ መዛሙርቱን ማለት ነው (ከቍ 18፤ ከማቴ 12፥50፤ ከዕብ 2፥11-18 ጋር ያነጻጽሩ)። *ወደ አባቴና ወደ አባታችሁ፤* እግዚአብሔር ለክርስቶስም ለአማ

ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ ታየ

[19]በዚያኑ ዕለት፣ በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን በምሽት፣ ደቀ መዛሙርቱ አይሁድን በመ ፍራት በሮቹን ቈልፈው ተሰብስበው ሳለ፣ ኢየሱስ መጣና በመካከላቸው ቆሞ፣ "ሰላም ለእናንተ ይሁን" አላቸው:: [20]ይህንም ብሎ እጆቹንና ጐኑን አሳያቸው፤ ደቀ መዛሙርትም ጌታን ባዩት ጊዜ እጅግ ደስ አላቸው::

[21]ኢየሱስም እንደ ገና፣ "ሰላም ለእናንተ ይሁን፤ አብ እኔን እንደ ላከኝ፣ እኔም እና ንተን እልካችኋለሁ" አላቸው:: [22]ይህን ካለ በኋላም፣ እፍ አለባቸውና እንዲህ አላቸው፤ "መንፈስ ቅዱስን ተቀበሉ፤ [23]የሰዎችን ኀጢአት ይቅር ብትሉ፣ ኀጢአታቸው ይቅር ይባልላ ቸዋል፤ ኀጢአታቸውን ይቅር ባትሉ ግን፣ ይቅር አይባልላቸውም::"

ኢየሱስ ለቶማስ ታየ

[24]በዚህ ጊዜ ከዐሥራ ሁለቱ አንዱ የሆነው፣ ዲዲሞስ የተባለው ቶማስ፣ ኢየሱስ በመጣ ጊዜ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር አልነበረም:: [25]ሌሎች ደቀ መዛሙርትም፣ "ጌታን አየነው እኮ!" አሉት::

እርሱ ግን፣ "በምስማር የተቸነከሩትን የእ ጆቹን ምልክቶች ካላየሁ፣ ምስማሮቹ በነበሩ በት ቦታ ጣቴን ካላደረግሁ፣ በጐኑም እጄን ካላስገባሁ አላምንም" አለ::

[26]ከስምንት ቀን በኋላም፣ ደቀ መዛሙርቱ በቤት ውስጥ ነበሩ፤ ቶማስም ከእነርሱ ጋር ነበር፤ በሮቹ ተቈልፈው ነበር፣ ኢየሱስ ግን መጥቶ በመካከላቸው ቆመና፣ "ሰላም ለእናንተ ይሁን" አላቸው:: [27]ከዚያም ቶማስን፣ "ጣትህን ወደዚህ አምጣ፤ እጆቼንም ተመልከት፤ እጅህን ዘርጋና በጐኔ አስገባ፤ አትጠራጠር፤ እመን" አለው::

[28]ቶማስም፣ "ጌታዬ፤ አምላኬም!" አለው::

[29]ኢየሱስም፣ "አንተ ስላየኸኝ አምነሃል፤ ሳያዩ የሚያምኑ ግን ብፁዓን ናቸው" አለው::

[30]ኢየሱስ በዚህ መጽሐፍ ያልተጻፉ ሌሎች አያሌ ታምራዊ ምልክቶችን በደቀ መዛሙርቱ ፊት አድርጓል፤ [31]ነገር ግን ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ፣ የእግዚአብሔርም ልጅ እንደ ሆነ እንድ ታምኑ[ω]፣ ዘንድ አምናችሁም በስሙ ሕይ ወት እንዲኖራችሁ ይህ ተጽፎአል::

ደቀ መዛሙርቱ ዓሣ በታምር መያዛቸው

21 ከዚያም በኋላ ኢየሱስ በጥብርያዶስ ባሕር[λ] እንደ ገና ለደቀ መዛሙርቱ ታየ፤ በዚህም ሁኔታ ተገለጠ [2]ስምዖን ጴጥሮስ፣ ዲዲሞስ የተባለው ቶማስ፣ የቃና ዘገሊላው ናትናኤል፣ የዘብዴዎስ ልጆችና ከደቀ መዛሙርቱ ሌሎች ሁለት አንድ ላይ ነበሩ፤ [3]ስምዖን ጴጥሮስም፣ "ዓሣ ላጠምድ መሄዴ ነው" አላቸው፤ እነርሱም፣ "እኛም ከአ ንተ ጋር እንሄዳለን" አሉት:: ወጥተውም ወደ ጀልባዋ ገቡ፤ በዚያ ሌሊት ግን ምንም አላጠ መዱም::

[4]ሲነጋም፣ ኢየሱስ በባሕሩ ዳርቻ ቆመ፤ ደቀ መዛሙርቱ ግን ኢየሱስ መሆኑን አላወቀም ነበር::

[ω]31 አንዳንድ ቅጆች *በማመን እንድትድኑ* ይላሉ
[λ]1 የገሊላ ባሕር ማለት ነው

20፥19 ቍ21:26፤ ሉቃ24፥36-39፤ ዮሐ7፥13፤14፥27
20፥20 ሉቃ24፥39: 40፤ዮሐ16፥20:22፤ 19፥34
20፥21 ቍ19፤ማቴ 28፥19፤ዮሐ3፥17፤ 17፥18
20፥22 ዮሐ7፥39፤ ሐሥ2፥38፤8፥15- 17፤19፥2፤ገላ 3፥2
20፥23 ማቴ16፥19፤ 18፥18
20፥24 ዮሐ11፥16
20፥25 ቍ20፤ ማር16፥11
20፥26 ቍ21፤ ዮሐ14፥27
20፥27 ቍ25፤ ሉቃ24፥40
20፥29 ዮሐ3፥15፤ 1ጴጥ1፥8
20፥30 ዮሐ2፥11፤ 21፥25
20፥31 ማቴ4፥3፤ 25፥46፤ዮሐ3፥15፤ 19፥35
21፥1 ቍ14፤ዮሐ 6፥1፤20፥19:26
21፥2 ማቴ4፥21፤ ዮሐ1፥45፤2፥1፤ 11፥16
21፥3 ሉቃ5፥5
21፥4 ሉቃ24፥16፤ ዮሐ20፥14

ኞችም አባት ነው፤ ይሁን እንጂ አብ የአማኞች አባት የሆነው፣ ለወልድ የባሕርይ አባቱ በሆነው መልኩ ሳይሆን፣ በእምነት ስለ ተቀበሉት በጸጋ ነው (1፥12:14:18:34 ይመ)::

20፥19 *ደቀ መዛሙርቱ፤* ከ 'ዐሥራ ሁለቱ' ሐዋርያት (ቍ 24) በተጨማሪ ሌሎቹን አማኞች ሳይመለከት አይቀርም:: *አይሁድ፤* የ1፥19 ማብ ይመ:: *ሰላም ለእናንተ ይሁን፤* የተለመደ የዕብራውያን ሰላምታ መግለጫ ነው (ከዳን 10፥19 ጋር ያነጻ ጽሩ):: ደቀ መዛሙርት የስቅለት ዕለት ትተውት ሸሽተው ስለ ነበር፣ ይገሥጸናል፤ ይወቅሰናልም ብለው አስበው ነበር፤ ኢየሱስ ግን አረጋጋቸው (የ14፥27 ማብ ይመ)::

20፥20 *እጆቹንና ጎኑን፤* ቍስሉ የት ላይ እንደ ነበር አሳያቸው ማለት ነው:: ዮሐንስ የኢየሱስን የእግር ቍስል አልጠ ቀሰም:: ደቀ መዛሙርቱ፣ በሉቃስ 24፥37 እንደ ተጻፈው፣ መንፈስ የታያቸው መስላቸው፤ ይሁን እንጂ ኢየሱስ የተወጋውን ቦታ ቍስሉን በማሳየት ማንነቱን ገለጸላቸው::

20፥21 *ሰላም ለእናንተ ይሁን፤* የቍ 19 ማብ ይመ:: *እልካችኋለሁ፤* የ17፥18 ማብ ይመ::

20፥22 *መንፈስ ቅዱስን ተቀበሉ፤* ይኸኛው ከኀምሳ ቀን በኋላ በጰንጠቆስጤ ቀን (ሐሥ 2) ከሚሆነው፣ የተለየ በመንፈስ ቅዱስ ሥልጣን መሞላት ነው፤ ደቀ መዛሙርቱ የተቀበሉትን አደራ ለመፈጸም የእግዚአብሔር ርዳታ ያስፈልጋቸዋል::

20፥23 ቀጥታ ትርጕሙ፣ 'ኀጢአታቸውን ይቅር ያላች ኋቸው ይቅር ተብለዋል፤ ይቅር ያላላችኋቸው ይቅር አልተ ባሉም' ማለት ነው:: ሆኖም የቃሉ ፍሬ ሐሳብ እኛ እንዲሁ ይቅር ስላልን እግዚአብሔር የሰዎችን ኀጢአት ይቅር ይላል ወይም እንዲሁ ይቅር ስላላልንም ይቅርታ አያደርግም ማለት አይደለም:: ወንጌልን የሚያስተምሩ ሁሉ ኀጢአትን ይቅር የሚሉበትና የማይሉበት ሁኔታ እንደሚከተለው ሊሆን ይችላል፤ ይኸውም የወንጌልን ትምህርት የሰሙት ሰዎች ልባቸውን ለክርስቶስ ቢያመቻቹ ኀጢአታቸው ይቅር ይባላል፤ ካላመቻቹም ኀጢአታቸው ይቅር አይባልም ማለት ነው:: ኀጢአትን ይቅር ማለት የሚችል ግን እግዚአብሔር ብቻ ነው (ማር 2፥7)::

20፥24 *ቶማስ፤* የ11፥16 ማብ ይመ::

20፥25 *ካላየሁ... ካላስገባሁ አላምንም፤* ከፍተኛ ጥርጣሬ ያለው ሰው ከዚህ ዓይነት አቋም ብዙም ርቆ አይሄድም::

20፥26 *ሰላም፤* ቍ 19 እና 21፤ እንዲሁም የ14፥27 ማብ ይመ::

20፥28 *ጌታዬ፤ አምላኬም፤* የኢየሱን አምላክነት የሚያሳይ ከፍተኛ የእምነት መግለጫ ነው (የ1፥1 ማብ ይመ)::

20፥29 *ሳያዩ የሚያምኑ፤* በዚህ ጊዜ ጌታን ሳያዩ ያመኑት ጥቂት መሆን አለባቸው፤ ዮሐንስ የጠቀሳቸው ሰዎች ሁሉ፣ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን ራሱ በፈቀደ መልክ አይተው ታል፤ አባባሉ ወደ ፊት የሚያምኑትንም ይመለከታል::

20፥30 *ታምራዊ ምልክቶች፤* የ2፥11 ማብ ይመ:: ዮሐንስ ያን ጊዜ ከተደረጉት ከብዙዎቹ ታምራት ውስጥ የተወሰኑትን መርጦ ጽፎአል:: *በደቀ መዛሙርቱ ፊት፤* ኢየሱስ፣ ሥራውን ለመመስከር በሚችሉት ሁሉ ፊት ታምራቱን አድርጎአል:: ዮሐንስ አሁንም ለምስክርነት ከፍተኛ ትኵረት ይሰጣል (የ1፥7 ማብ ይመ)::

20፥31 *ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ፣ የእግዚአብሔርም ልጅ እንደ ሆነ፤* እምነት ሲባል መሠረት ሊኖረው እንደሚገባ ያመለክታል:: *ክርስቶስ፤* የ1፥25 ማብ ይመ:: ይህ ወንጌል የተጻፈው የኢየሱስን መሲሕነት ለማሳየትና ወንጌሉን የሚያነቡ ሁሉ በእርሱ እንዲያምኑ ታስቦ ነው:: *እንድታምኑ፤* ዮሐንስን ለወንጌል ስርጭት የነበረውን ዓላማ ያመለክታል (የ1፥7 ማብ ይመ):: *አምናችሁም...ሕይወት እንዲኖራችሁ፤* ይህም የዮሐንስን የወንጌል ስርጭት ዓላማ የሚገልጽ ነው፤ ወደ ሕይወት የሚያደርስ እምነት እንዲኖረን ያሻናል (የ1፥4፤ የ3፥15 ማብ ይመ):: *በስሙ፤* ማንነቱንና የቆመለትን ዓላማ ያመለክታል (የ2፥23 ማብ ይመ)::

21፥1 *የጥብርያዶስ ባሕር፤* የ6፥1 ማብ ይመ::

21፥2 *ስምዖን ጴጥሮስ፤* የማር 1፥16 ማብ ይመ:: *ቶማስ፤* የ11፥16 ማብ ይመ:: *የዘብዴዎስ ልጆች፤* በዚህ ወንጌል ውስጥ

[5]እርሱም፣ “ልጆች፣ ዓሣ አላችሁ?” አላቸው።

እነርሱም፣ “የለንም” አሉት።

[6]እርሱም፣ “መረባችሁን ከጀልባው በስተ ቀኝ ጣሉ፤ ዓሣ ታገኛላችሁ” አላቸው። እነርሱም በጣሉ ጊዜ ከዓሣው ብዛት የተነሣ መረቡን መጐተት አቃታቸው።

[7]ኢየሱስ ይወደው የነበረው ደቀ መዝሙርም፣ ጴጥሮስን፣ “ጌታ እኮ ነው!” አለው። ስምዖን ጴጥሮስም፣ ‘ጌታ እኮ ነው!’ የሚለውን ቃል በሰማ ጊዜ፣ አውልቆት የነበረውን መደረቢያ ልብስ ታጠቀና ዘሎ ወደ ባሕሩ ገባ። [8]ሌሎች ደቀ መዛሙርት ግን ከባሕሩ ዳርቻ የራቁት ሁለት መቶ ክንድ ያህል* ብቻ ስለ ነበር፣ ዓሣ የሞላበትን መረብ እየሳቡ በጀልባዋ መጡ። [9]ወደ ምድርም በደረሱ ጊዜ፣ ዓሣ በላዩ የነበረበት የከሰል ፍምና እንጀራ አዩ።

[10]ኢየሱስም፣ “አሁን ካጠመዳችሁት ዓሣ እስቲ አምጡ” አላቸው።

[11]ስለዚህ ስምዖን ጴጥሮስ ወደ ጀልባዋ ወጥቶ መረቡን ወደ ምድር ጐተተው፤ መረቡንም መቶ አምሳ ሦስት ትልልቅ ዓሣ ሞልተውት ነበር፤ ይህን ያህል ቢይዝም መረቡ አልተቀደደም። [12]ኢየሱስም “ኑ፤ ቍርስ ብሉ” አላቸው። ጌታ እንደ ሆነ ዐውቀው ስለ ነበር፣ ከደቀ መዛሙርቱ፣ “አንተ ማን ነህ?” ብሎ ለመጠየቅ የደፈረ አልነበረም። [13]ኢየሱስም መጥቶ እንጀራውን አንሥቶ ሰጣቸው፤ ዓሣውንም ሰጣቸው። [14]እንግዲህ ኢየሱስ ከሙታን ከተነሣ በኋላ ለደቀ መዛሙርቱ ሲታይ ይህ ሦስተኛ ጊዜ ነው።

21፥6 ሉቃ5፥4-7
21፥7 ዮሐ13፥23
21፥9 ቍ10፡13፤ ዮሐ18፥18
21፥13 ቍ9
21፥14 ዮሐ20፥19፡26
21፥15 ማቴ6፥33፡35፤ሉቃ12፥32፤ ዮሐ13፥37
21፥16 2ሳሙ5፥2፤ ሕዝ34፥2፤ማቴ2፥6፤ ዮሐ10፥11፤ ሐሥ20፥28፤ 1ጴጥ5፥2፡3
21፥17 ቍ16፤ ዮሐ13፥38፤16፥30
21፥19 ማቴ4፥19፤ ዮሐ12፥33፤13፥36፤ 18፥32፤2ጴጥ1፥14
21፥20 ቍ7፤ ዮሐ13፥23፡25

ኢየሱስ ጴጥሮስን ወደ ቀድሞ ቦታው መለሰው

[15]በልተው ካበቁ በኋላ፣ ኢየሱስ ስምዖን ጴጥሮስን፣ “የዮና ልጅ ስምዖን ሆይ፤ ከእነዚህ አብልጠህ ትወደኛለህን?” አለው።

እርሱም፣ “አዎን፤ ጌታ ሆይ፤ እንደም ወድህ አንተ ታውቃለህ” አለው።

ኢየሱስም፣ “ጠቦቶቼን መግብ” አለው።

[16]ኢየሱስም ለሁለተኛ ጊዜ፣ “የዮና ልጅ፣ ስምዖን ሆይ፤ በእውነት ትወደኛለህን?” አለው።

እርሱም፣ “አዎን፤ ጌታ ሆይ፤ እንደም ወድህ አንተ ታውቃለህ” አለው።

ኢየሱስም፣ “በጎቼን ጠብቅ” አለው።

[17]ሦስተኛም ጊዜ፣ “የዮና ልጅ፣ ስምዖን ሆይ፤ ትወደኛለህን?” አለው።

ጴጥሮስም ሦስተኛ ጊዜ ኢየሱስ፣ ‘ትወደኛለህን?’ ብሎ ስለ ጠየቀው ዐዘኖ፣ “ጌታ ሆይ፤ አንተ ሁሉን ታውቃለህ፤ እንደምወድህም ታውቃለህ” አለው።

ኢየሱስም እንዲህ አለው፤ “በጎቼን መግብ። [18]እውነት እልሃለሁ፤ ወጣት ሳለህ ልብስህን ራስህ ለብሰህ ወደ ፈለግህበት ትሄድ ነበር፤ ስትሸመግል ግን እጅህን ትዘረጋለህ፤ ሌላም ሰው ልብስህን አስታጥቆህ ልትሄድ ወደ ማትፈልግበት ይወስድሃል።” [19]ኢየሱስ ይህን ያለው ጴጥሮስ በምን ዐይነት ሞት እግዚአብሔርን እንደሚያከብረው ለማመልከት ነው። ከዚህ በኋላም፣ “ተከተለኝ” አለው።

[20]ጴጥሮስ ወደ ኋላው ዞር ሲል፣ ኢየሱስ ይወደው የነበረ ደቀ መዝሙር ሲከተላቸው አየ፤ ይህም ደቀ መዝሙር ያን ጊዜ ራት

*8 ዘጠና ሜትር ያህል ነው

ስማቸው አልተጠቀሰም (ማቴ 4፥21 ይመ)።

21፥3 *በዚያ ሌሊት*፤ በጥንት ዘመን ዓሣ አጥማጆች ዓሣ የሚያጠምዱት በሌሊት ነበር።

21፥4 *ኢየሱስ መሆኑን አላወቁም ነበር*፤ ከመግደላዊት ማርያም ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ (የ20፥14 ማብ ይመ)።

21፥7 *ኢየሱስ ይወደው የነበረው ደቀ መዝሙር*፤ የ13፥23 ማብ ይመ። *መደረቢያ ልብስ*፤ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ይህን የመሰለ የልብስ ዓይነት ተጠቅሶ የሚገኘው እዚህ ላይ ብቻ ነው። አይሁድ ሰላምታን እንደ ሃይማኖት ሥርዐት ስለሚቈጥሩ፣ ሰላምታ በሚሰጠብት ጊዜ ልብስ መደረብ ነበረባቸው። ጴጥሮስም ልብሱን የለበሰው ለጌታ ሰላምታ ለማቅረብ ራሱን ለማዘጋጀት ሊሆን ይችላል፤ ወደ ባሕርም የዘለለው በተለመደው ችኩል ባሕርይው ከሌሎቹ ቀድሞ ጌታ ዘንድ ለመድረስ ሳይሆን አይቀርም።

21፥9 *የከሰል ፍምና*፤ በ18፥18 ላይ የተጠቀሰውን ይመ።

21፥11 *ጴጥሮስ…መረቡን ወደ ምድር ጎተተው*፤ ቀደም ሲል፣ ጴጥሮስ ከሌሎቹ ጋር ሆኖ በጀልባዋ ውስጥ ማስገባት ያቃታቸውን፣ ዓሣ የሞላበት መረብ (ቍ 6)፣ እርሱ ዘሎ ከወረደ በኋላ ሌሎች በባሕር ላይ እየጐተቱ ያመጡትን (ቍ6) ተቀብሎ በመጐተት ወደ ምድር አወጣ ማለት ነው። *አልተቀደደም*፤ በሉቃ 5፥6 ከተጠቀሰው መረብ ጋር በማነጻጸር የቀረበ ሐሳብ ነው።

21፥14 *ሦስተኛ ጊዜ*፤ ኢየሱስ ከሙታን ከተነሣ በኋላ ለተለያዩ ሰዎች ቢገለጥም፣ ብዙዎች ደቀ መዛሙርት አንድ ላይ እያሉ ሲገለጥ ግን ይህ ሦስተኛው ጊዜ ነው (20፥19-23፡24-29)።

21፥15-17 *ትወደኛለህን?* ኢየሱስ ለጴጥሮስ ካቀረባቸው ሦስት ጥያቄዎች፣ ‘ትወደኛለህን?’ ለሚለው ለሦስተኛው ጥያቄ የገባው የግሪክ ቃል ከመጀመሪያዎቹ ይለያል፤ በሦስቱም የጴጥሮስ መልሶች የቃሉ አገባብ እንዲሁ የተለያየ ነው። ዮሐንስ ለቋንቋ አገባብ ጥራት ሲል መጠነኛ የቃላት ልዩነት የሚያደርግ በመሆኑ፣ እዚህም ላይ ቃላቱን የሚለዋውጠው የተለየ ትርጕም እንዲያስገኝ አስቦ አይመስልም። በተጨማሪም በዚህ ወንጌል ውስጥ በየትኛውም ቦታ በእነዚህ ሁለት ቃላት መካከል የትርጕም ለውጥ አልተመለከተም። በዚህ ክፍል ውስጥ ሁለቱ ቃላት ጎን ለጎን ገብተው ይገኛሉ፤ አገባባቸውም ሆን ተብሎ ስለ ሆነ፣ ለቋንቋ ጥራት የታሰበ ይመስላል። ‘በእውነት ትወደኛለህን?’ የሚለው ጥያቄ፣ በፍጹም ልብ መውደድ የሚለውን ግንዛቤ ያመለክታል። ‘ፍቅር’ ሲባል እናት ለልጇ ያላትን ዓይነት ተፈጥሮአዊ ፍቅርን ይመለከታል፤ በሌላም በኩል በረጋ መንፈስ ሳይሆን ከግንፍል ስሜት የሚመጣውንም ፍቅር ያካትታል። በየትኛውም መልክ ቢተረጐም፣ ጴጥሮስ ወደ ነበረበት በጎ ሁኔታ መለስ እንዲል እየተደረገ እንጂ፣ ትኩረት የተሰጠው ጉዳይ ጴጥሮስ ኢየሱስን ስለ መውደዱ ነበር።

21፥15 *ከእነዚህ አብልጠህ*፤ ‘እነዚህን ሰዎች ከምትወዳቸው’ ወይም ‘እነዚህ ሰዎች እኔን ከሚወዱኝ’ በይበልጥ፣ ወይም ‘ለእነዚህ ዓሣ ማጥመጃዎች ካለህ ፍቅር’ ይልቅ ትወደኛለህን ማለት ሊሆን ይችላል። ጴጥሮስ “ከሌሎቹ የበለጠ እወድሃለሁ” ብሎት ስለ ነበር (ከ13፥37፤ ከማቴ 26፥33፤ ከማር 14፥29 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ሁለተኛው ትክክለኛ ትርጕም ሳይሆን አይቀርም። ጴጥሮስ የተጠየቀው ከዚህ በፊት ከተናገረው አንጻር መሆኑ ትዝ አላለውም፤ ኢየሱስም ተጨማሪ ማብራሪያ አልሰጠውም። *ጠቦቶቼን መግብ*፤ ምናልባት፣ ‘በጎቼን ጠብቅ’ (ቍ16)፣ ‘በጎቼን መግብ’ (ቍ17) ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ሊሆን ይችላል።

21፥17 *አንተ ሁሉን ታውቃለህ*፤ የጴጥሮስ መልስ አበክሮ የሚያመለክተው ራሱ ለጌታ ያለውን ፍቅር ብቻ ሳይሆን፣ ክርስቶስ ሁሉን እንደሚያውቅ ነው።

21፥18-19 *እጅህን ትዘረጋለህ…በምን ዓይነት ሞት*፤ እጅን የሚያዘረጋ አሟሟት ስቅለትን ስለሚያመለክት፣ የጥንት ቤተ ክርስቲያን ጴጥሮስ የሞተው በመስቀል ላይ (ያውም ተዘቅዝቆ) እንደ ሆነ ታምን ነበር፤ ጴጥሮስ በሰማዕትነት ተሰቅሎ

ሲበሉ ወደ ኢየሱስ ደረት ተጠግቶ፣ “ጌታ ሆይ፤ አሳልፎ የሚሰጥህ ማን ነው?” ያለው ነበር። [21]ጴጥሮስም ባየው ጊዜ፣ “ጌታ ሆይ፤ እርሱስ?” ብሎ ጠየቀ።

[22]ኢየሱስም፣ “እስክመለስ ድረስ በሕይወት እንዲኖር ብፈልግ እንኳ አንተን ምን ቸገረህ? አንተ ራስህ ተከተለኝ” አለው። [23]በዚህ ምክንያት ይህ ደቀ መዝሙር አይሞትም የሚል ወሬ በወንድሞች መካከል ተሰራጨ። ኢየሱስ ግን፣ “እስክመለስ ድረስ በሕይወት እንዲኖር ብፈልግ አንተን ምን ቸገረህ?” አለው እንጂ እንደማይሞት አልነገረውም።

[24]ስለ እነዚህ የሚመሰክረውና ይህን የጻፈው ይኸው ደቀ መዝሙር ነው፤ ምስክርነቱም እውነት እንደ ሆነ እናውቃለን።

[25]ኢየሱስ ያደረጋቸው ሌሎችም ብዙ ነገሮች አሉ፤ ሁሉም ነገር ቢጻፍ፣ ለተጻፉት መጻሕፍት ሁሉ ዓለም በቂ ቦታ የሚኖረው አይመስለኝም።

21፥22 ቍ19፤ ማቴ4፥19፤16፥27
21፥23 ሐሥ1፥16
21፥24 ዮሐ15፥27፤ 19፥35
21፥25 ዮሐ20፥30

እንደሚሞት የሚያመለክት ትንቢት እንደ ነበርም ይታመናል።

21፥20 *ኢየሱስ ይወደው የነበረ ደቀ መዝሙር*፤ የ13፥23 ማብ ይመ። *ያን ጊዜ ራት ሲበሉ*፤ 13፥23-25 ይመ።

21፥22 *እስክመለስ ድረስ*፤ ዳግም ምጽአትን በግልጽ የሚያመለክት ነው።

21፥24 *ስለ እነዚህ* መጽሐፉን በሙሉ በተመለከተ መሆን አለበት። *የሚመሰክረው...ደቀ መዝሙር*፤ በዚህ ወንጌል ውስጥ ተጀምሮ እስኪጨረስ ድረስ፣ ‘ምስክርነት’ ዐቢይ ርዕስ ሆኖ የቀረበ ሐሳብ ነው (የ1፥7 ማብ ይመ)። መስካሪው ተወዳጁ ደቀ መዝሙር እንደ ሆነ እዚህ ላይ እንገነዘባለን። *የጻፈው*፤ ተወዳጁ ደቀ መዝሙር ምስክር ብቻ ሳይሆን፣ መጽሐፉንም የጻፈው እርሱ ራሱ ነው። *እናውቃለን*፤ ጸሓፊው በጊዜው ከነበሩትና እውነቱን አስረግጠው ከሚያውቁት አንዱ ነበር ማለት ነው።

21፥25 *ሌሎችም ብዙ ነገሮች*፤ በ20፥30 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ ጸሓፊው ፍሬ ነገሮችን ብቻ መርጦ እንደ ጻፈ ያረጋግጣል። *ዓለም በቂ ቦታ የሚኖረው አይመስለኝም*፤ ስለ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የቀረበው ታሪክ መጠነኛ ነው፤ ሆኖም ማወቅ የሚገባንን ያህል እንድናውቅ በቂ ሐሳብ ተጽፎ ቀርቦልናል።

የሐዋርያት ሥራ

መግቢያ

ጸሐፊው

የመጽሐፉ ጸሐፊ የራሱን ስም ባይገልጽም፣ ከቅዱሳት መጽሐፍት ውጭ የሚገኘው መረጃና ከራሱ ከመጽሐፉ የሚገኘው ፍንጭ ጸሐፊው ሉቃስ ነው ወደሚለው መደምደሚያ ያደርሳል።

በ170 ዓ.ም. አካባቢ የተጻፈው "የሙራቶሪያን ቀኖና" የተባለ የቤተ ክርስቲያን ጽሑፍ፣ ሉቃስ የሦስተኛው ወንጌልና የሐዋርያት ሥራ መጻሕፍት ጸሐፊ እንደ ሆነ በግልጽ ያመለክታል። በ325 ዓ.ም. ገደማ የነበረው አውሳቢዮስ የተባለውም የጥንት ቤተ ክርስቲያን አባት፣ የሁለቱም መጻሕፍት ጸሐፊ ሉቃስ እንደ ሆነ ዝርዝር መረጃ በማጠናቀር አቅርቦአል።

ጸሐፊው ማን እንደ ሆነ በራሱ ጽሑፍ ውስጥ አንዳንድ ፍንጮች ይታያሉ:-

(1) ***የጳውሎስ ጓደኛ ሉቃስ!*** በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ውስጥ ጸሐፊው አንዳንድ ድርጊቶችን ለመግለጽ "እኛ" የሚለውን ተውላጠ ስም ሲጠቀም ይታያል። ጸሐፊው ይህን በመጠቀሙ ራሱን የጳውሎስ ጓደኛና የጉዞ ባልደረባ አድርጎ ያቀርባል (16፥10-17፤20፥5-15፤21፤1-18፤27፥1-28፥16)። ዝርዝር ሁኔታ ዎችን በጥንቃቄ እንደዚህ የሚያቀርብ ታሪክ ጸሐፊ፣ "እኛ" ወይም "እነርሱ" ብሎ ለመጻፍ በቂ ምክንያት አለው። ይህም ጸሐፊው "እኛ" ብሎ በጻፈባቸው ክፍሎች ከጳውሎስ ጋር የነበረ ይመስላል። እነዚህ "እኛ" በሚል ተውላጠ ስም የተጻፉ ክፍሎች ጳውሎስ በሮም ለሁለት ዓመት እስር ቤት የነበረበትንም ጊዜ (ም 28) ይጨምራል። ጳውሎስ በእነዚህ ጊዜያት ከሌሎቹ መልእክቶቹ በተጨ ማሪ የፊልሞናንና የቈላስይስን መልእክቶች ጽፎአል። በእነዚህ መልእክቶች የባልንጀሮቹን ሰላምታ ሲያስተላልፍ የሉቃስ ስም ተጠቅሶአል (ፊሞ 23-24፤ ቈላ4፥10-17)። እንደ እውነቱ ከሆነ፣ በአንድ ወይም በሌላ መስፈርት ምክንያት የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ጸሐፊዎች ይሆናሉ ተብለው የተገመቱት አለመሆናቸው ሲረጋገጥ፣ የዚህ መጽሐፍ ጸሐፊ እጩ ሉቃስ ብቻ ይመስላል።

(2) **ባለ መድኀኒቱ ሉቃስ፤** በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኙትን የአነጋገር ዘይቤ በመመልከት ብቻ ጸሐፊው ሐኪም ነው ማለት ባይቻልም፣ የሚጠቀምባቸውን ቃላትና በጽሑፉ ውስጥ የሚንጸባረቁትን የምሁር አገላለጽ ስናይ የሕክምና ሙያ ያለው ሰው እንደ ጻፈው መገንዘብ ያስችለናል (ለምሳሌ:- የ28፥6 ማብ ይመ)። በእርግጥ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት ላይ የነበረ አንድ ሐኪም ለሕክምና ሙያ ብቻ የሚጠቀምባቸው የተለዩ ቃላት ይኖሩታል ማለት አይቻልም፤ ይሁን እንጂ፣ የሉቃስና የሐዋርያት ሥራ መጻሕፍት የቃላት አጠቃቀም የመጻሕፍቱ ጸሐፊ የሕ ክምና ባለ ሙያ እንደ ነበረ የሚያመለክቱ ናቸው። ጳውሎስም ስለ ሉቃስ በሚናገርበት ጊዜ "ባለ መድኀኒቱ" ማለቱን መገንዘብ ያስፈልጋል (ቈላ4፥14)።

የተጻፈበት ዘመን

መጽሐፉ የተጻፈበትን ዘመን አስመልክቶ የሚሰጡት አማራጮች (1) በ63 ዓ.ም. ልክ በመጽሐፉ መጨረሻ ላይ የተጠቀሰው ድርጊት ከተፈጸመ በኋላ ወዲያው፤ ወይም (2) በ70 ዓ.ም. ወይም ከዚያም በኋላ የሚል ነው።

የመጀመሪያውን አማራጭ የሚደግፉ ማስረጃዎች:-

(1) **ወደ ኋላ ስለ ተፈጸሙ ድርጊቶች ዝም መባሉ፤** ስለ አንድ ነገር አልተጠቀሰም በማለት ብቻ የመከ ራከሪያ ነጥብ ማንሣት ባይቻልም፣ መጽሐፉ ጳውሎስ በሮም ለሁለት ዓመት ከታሰረ በኋላ ስለ ተፈ ጸሙ ሁናቴዎች ለምሳሌ:- ስለ ሮም ከተማ መቃጠልና ስለ ክርስቲያኖች መሰደድ (64 ዓ.ም.)፣ ስለ ጴጥሮስና ስለ ጳውሎስ ሰማዕትነት (ምናልባት 67 ዓ.ም)፣ እንዲሁም ስለ ኢየሩሳሌም መፈራረስ (70 ዓ.ም.) አይናገርም።

(2) **ስለ ጳውሎስ እስራት የመጨረሻ ሁኔታ አልተጠቀሰም፤** ሐዋርያው ጳውሎስ ይጠባበቅ የነበረውን የፍርድ ውሳኔ ውጤት (28፥30) ሉቃስ ቢያውቅ ኖሮ፣ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ መጨረሻ ላይ ለምን አልጠቀሰም? ምናልባት የፍርዱ ሂደት እስከዚሁ ድረስ ብቻ ስለ ነበረ ይሆናል።

መጽሐፉ የተጻፈው በሁለተኛው አማራጭ ዘመን ነው ብለው የሚያምኑ ሉቃስ ታሪኩን የጻፈው በ1፥8 ላይ ተመሥርቶ ነው፤ ስለዚህም በመጽሐፉ የአጻጻፍ ስልት መሠረት የመደምደሚያ ሐሳቡ በቀጥታ ከዐላማው ጋር ይዛመዳል። ሉቃስ ቤተ ክርስቲያን እንዴት እያደገችና እየሰፋች የዘመኑን ዓለም (ኢየሩሳሌም፣ ይሁዳ፣ ሰማርያ፣ የዓለም ዳርቻ) በማዳረስ፣ የዓለም የፖለቲካና የባህል ማእከል ወደ ሆነችው ሮም መድረስ እንደቻለች ለማሳየት ፈልጎአል። በዚህ አመለካከት ከተሄደ፣ ስለ ጳውሎስ ሰማዕ ትነትና (67 ዓ.ም. አካባቢ) ስለ ኢየሩሳሌም መፈራረስ (70 ዓ.ም) ማውሣት ከጽሑፉ ዐላማ ጋር የማይ ሄድ ይሆናል። በዚህ መሠረት የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ በ70 ዓ.ም. ወይም ከዚያ በኋላ ተጻፈ ማለትም ይቻላል።

ተደራሲ

የዚህ መጽሐፍና የሉቃስ ወንጌል ተደራሲ ቴዎፍሎስ ነው (የሉቃስ ወንጌል መግቢያ ይመ)።

የመጽሐፉ አስፈላጊነት

የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ለአዲስ ኪዳን መጻሕፍት መሸጋገሪያ ያበጃል:: መጽሐፉ የሉቃስ ሁለተኛ መጽሐፍ ሆኖ፣ በወንጌላት ውስጥ እንደምናየው፣ "ኢየሱስ ሊያደርግና ሊያስተምር የጀመረውን" (1፥1) በሐዋርያት ስብከትና በቤተ ክርስቲያን ምሥረታ አማካይነት መቀጠሉን ያስረዳል:: የወንጌላትን ትረካ በአንድ በኩል የሐዋርያትን መልእክቶች በሌላ በኩል ከማገናኘቱ በተጨማሪ፣ ስለ መልእክቶች ልናገኝ የሚገባንን መረጃዎችና ስለ ሐዋርያው ጳውሎስ የሕይወት ታሪክም ከመጽሐፉ ማግኘት ይቻላል:: የትረካው መልክዐ ምድር አቀማመጥ፣ ቤተ ክርስቲያን በተጀመረችበት በኢየሩሳሌምና የሮማውያን የፖለቲካ ማእከል በነበረችው በሮም መካከል ያለውን አካባቢ የሚዳስስ ነው:: መጽሐፉ የቤተ ክርስቲያንን የመጀመሪያ ሠላሳ ዓመት ሁኔታ ያካትታል:: ከዚህም በላይ፣ የቤተ ክርስቲያንን አጀማመር ከዚያ በኋላ ካለው ዘመን ጋር የሚያዛምድ ነው:: ቤተ ክርስቲያን በየትኛውም ዘመን ልትመራበት የሚገባትን መርሐ ከዚህ መጽሐፍ ማግኘት ይቻላል::

የመጽሐፉ መሪ ሐሳብና ዐላማ

የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ በ1፥8 ላይ በሚገባ ተገልጾአል:: በዚያ ዘመን ለነበረ አንድ ታሪክ ጸሓፊ፣ የመጀመሪያውን መጽሐፍ ባጭሩ የተሰናዳ መግለጫ በማቅረብ የሁለተኛውን መጽሐፍ ዐላማ በዚሁ መልክ በመጠቀም መጻፍ የተለመደ ነበር:: ሉቃስ የመጀመሪያውን መጽሐፍ እጣሬ በ1፥1-3 ላይ አቅርቦ፣ የሁለተኛውም መጽሐፍ መሪ ሐሳብ ጌታ ኢየሱስ፣ "በኢየሩሳሌም፣ በይሁዳና በሰማርያ እንዲሁም በዓለም ዙሪያ ሁሉ ምስክሮቼ ትሆናላችሁ" ባለው ቃል ገልጾአል:: ይህ ጥቅስ በአንድ መንገድ የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ አስተዋጽኦ ነው ሊባል ይቻላል:: ('ዕቅድና አስተዋጽኦ' በሚለው ርእስ ሥር የተጻፈውን ይመ)::

የመጽሐፉ ዋና ዐላማ የሚከተለውን ይመስላል:-

1. ***ታሪክን ለማቅረብ፤*** የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ታሪክ በማቅረቡ ረገድ የሚጫወተው ሚና የሚናቅ አይደለም:: ስለ ቤተ ክርስቲያን አመሠራረት፣ ስለ ወንጌል ሥርጭት፣ ስለ ማኅበረ ምእመናን አጀማመርና በሐዋርያት ስለት ወንጌልን ስለ ማሠራጨት የሚናገር ነው:: ክርስትናን ልዩ ከሚያደርጉት ነገሮች አንዱ፣ ጽኑ ታሪካዊ መሠረት ላይ መመሥረቱ ነው:: የኢየሱስ ክርስቶስ ሕይወትና ትምህርት በአራቱ ወንጌሎች ውስጥ ተተርኮአል፤ የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ደግሞ የቤተ ክርስቲያንን አጀማመር ታሪክ በተቀነባበረ መልኩ አቅርቦአል::
2. **ስለ ክርስትና መከላከያ ለማቅረብ፤** ለአይሁድና (ለምሳሌ:-4፥8-12) ለአሕዛብ (ለምሳሌ:- 25፥8-11) የክርስትና እምነት ትክክለኛ ሃይማኖት መሆኑን በማረጋገጥ እነርሱን ወደ እምነት ለማምጣት ነው::
   መጽሐፉ የጥንት ቤተ ክርስቲያን የአረማውያንንና የአይሁድን አስተሳሰብ፣ እንዲሁም የሮማውያንን መንግሥትና የግሪኮችን ኅብረተሰብ እንዴት እንደ ተቋቋመች ያሳያል::
   ምናልባት ሉቃስ ይህን መጽሐፍ የጻፈው፣ ጳውሎስ ሮም እስር ቤት ሆኖ ፍርድ እየተጠባበቀ ሳለ ሊሆን ይችላል:: ጳውሎስ ጉዳዩ ፍርድ ቤት ከቀረበለት፣ የኢየሱስን የሕይወት ታሪክ፣ የቤተ ክርስቲያን አመሠራረት ታሪክና (የራሱን የጳውሎስን ድርሻ ጨምሮ) የጻፋቸውን የመጀመሪያ መልእክቶቹን አሰባስቦ ከማቅረብ በላይ ምን ዐይነት መከላከያ ነጥቦችን ሊያቀርብ ይችላል?
3. ***መመሪያ ለመስጠት፤*** ቤተ ክርስቲያን ምን ያህል ዘመን በምድር እንደምትቈይ ሉቃስ የሚያውቅበት ምንም መንገድ አልነበረውም፤ ሆኖም ግን ቤተ ክርስቲያን በምድር እስካለችና በዐላማዋ እስከ ተጓዘች ድረስ፣ የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ዋና መመሪያ ነው:: ቤተ ክርስቲያን በመከራና በስደት ጊዜ የወሰደችው መሠረታዊ ርምጃ በዚሁ መጽሐፍ ተጠቅሶአል:: እነዚህ መመሪያዎች እስከ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ድረስ ቤተ ክርስቲያን ተመሳሳይ ችግር ሲገጥማት ሥራ ላይ የሚውሉ ናቸው::
4. **ክርስትና አስከፊ ስደትን በመቋቋም በድል አድራጊነት መውጣት መቻሉን ለማሳየት፤** ቤተ ክርስቲያን ወንጌልን ከኢየሩሳሌም እስከ ሮም ማድረሷና በሮማውያን ግዛት ውስጥ አጥቢያ አብያተ ክርስቲያናትን በየስፍራው መመሥረት መቻሏ፣ ክርስትና የሚንቀሳቀሰው በሰው ኀይል ወይም በሰው ሥራ ብቻ እንዳልነበረ ያመለክታል፤ የእግዚአብሔር እጅ አብሮአት ነበረ (5፥35-39 ይመ)::

የጽሑፉ ባሕርያት

(1) **በትክክል የቀረበ ዝርዝር *ታሪክ፤*** በእያንዳንዱ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ላይ የሚገኝ እያንዳንዱ ገጽ ትክክልና ግልጽ በሆነ ዝርዝር የተሞላ ታሪክ ተመራማሪን የሚያረካ አቀራረብ አለው:: ትረካው የሠላሳ ዓመት ታሪክን የሚዳስስና በመልክዐ ምድርም ከኢየሩሳሌም ጀምሮ እስከ ሮም የሚዘልቅ ነው:: ሉቃስ እነዚህን ታሪካዊ ጊዜያትና ስፍራዎች በሚገልጽበት ጊዜ፣ ልዩ ልዩ ሕዝቦችን፣ ባህል፣ የመንግሥት አስተዳደር፣ የቂሣሪያ የፍርድ ቤት ትዕይንቶች፣ እንዲሁም በአንጾኪያ፣ በኤፌሶን፣ በአቴንስ፣ በቆሮንቶስና በሮም የተከሠቱ ድርጊቶችን ያካተተ ነበር:: የአረማውያን አገር አውራጃዎችና የአይሁድ መናኸሪያ ስፍራዎችም ተጠቅሰዋል:: እንደዚያም ሆኖ፣ በሥነ ቅርስ የተገኙ መረጃዎች እንደሚያመለክቱት፣ ሉቃስ ለሚገልጸው ለእያንዳንዱ ጊዜና ቦታ ተገቢውን ቃላት ተጠቅሞአል:: ሉቃስ የጠቀሳቸው የፖለቲካ ባለሥልጣኖችና መልክዐ ምድሮች በታሪክ ውስጥ በተባለው ጊዜና ቦታ መኖራቸውን ለማስተባበል የሚፈልጉ ተቃዋሚዎች ጥረት ቢያደርጉም

አልተሳካላቸውም::

(2) ***ሥነ ጽሑፋዊ ውበት፤*** ሉቃስ ከሌሎቹ የአዲስ ኪዳን መጽሐፍት ጸሓፊዎች ጋር ሲነጻጸር የቃላት አጠቃቀሙ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ያለ ነው፤ ከዚህም በላይ ቃላትን የሚጠቀመው ለጽሑፉ ውበት በሚሰጠው መልክና ሊገልጽ የፈለገውን ድርጊቶች ለተፈጸመበት አካባቢና ጊዜ በሚስማማ፣ የነበረውንም ባህል በሚያንጸባርቅ መልኩ ነው:: አንዳንድ ጊዜ ምሁራን የሚጠቀሙበትን የግሪክ ቋንቋ ይጠቀማል፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት በፓለስቲናና በአካባቢዋ የሚጠቀሙበትን የአራማይስጥ አገላለጽን ይጠቀምበታል:: ይህም የሚያመለክተው ሉቃስ አንድን ድርጊትና ጊዜ ለመግለጽ ያለውን የቋንቋ አጠቃቀም ጥንቃቄ ነው:: በፓለስቲና ስለ ተፈጸመ ሁኔታ በሚጽፍበት ጊዜ፣ የአራማይስጥ አገላለጽ ይጠቀማል (ም 1-12):: ነገር ግን ጳውሎስ ግሪክ ተናጋሪ ወደ ሆኑ አካባቢዎች ዘልቆ በሚሄድበት ጊዜ በአራማይስጥ ዘይቤ መጠቀሙ ያከትማል::

(3) **ትዕይንታዊ አገላለጽ፤** ሉቃስ፣ ጥበባዊ በሆነ መልክ ንግግሮችን አስፍሮአል፤ ይህም ትዕይንታዊ ለሆነው የትረካ አገላለጹ አስተዋጽኦ አለው:: ይህ ትዕይንታዊ ትረካ የቀረበው የጴጥሮስና የጳውሎስን አገልግሎት ሚዛን ውስጥ በማስገባትና እኩል ስፍራም በመስጠት ነው፤ ከዚህም በላይ የሌሎቹ ሰዎች ንግግርም ለትረካው ለየት ያለ ውበትን አጐናጽፎታል:: ሉቃስ ዝርዝር ሁኔታ ውስጥ ገብቶ ትረካውን ማቅረብ መቻሉ ለትዕይንቱ ሕይወት ሰጥቶታል:: በየትኛውም የጥንት ጽሑፍ የመርከብ አደጋን በተመለከተ የባሕር፣ የመርከብና የመርከበኞችን ዝርዝር ነገር አካትቶ በማቅረብ (ም 27)፣ እንደ ሉቃስ የተዋጣለት ትረካ ያቀረበ አይገኝም::

(4) **በግል ስሜት ያልተዋጠ አተራረክ፤** ሉቃስ ጽሑፉ ጥንቃቄ በተሞላበት መንገድ አቀነባብሮ ቢያቀርብም፣ ሐቆችን እያዛባ አልነበረም:: በጥንት ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የነበረውን ውድቀትና ድል፣ ክፉውንና በጐውን ጎን ለጐን ማቅረቡ፣ ትረካው ከግል ስሜት ነጻ መሆኑን ያሳያል:: በግሪክ በነበሩ አይሁድና በይሁዳ ምድር በነበሩ አይሁድ መካከል የተነሣውን መቃቃር ብቻ ሳይሆን (6፥1)፣ በጳውሎስና በበርናባስ መካከል የነበረውን አለመግባባትም (15፥39) አቅርቦአል:: በምእመናን መካከል የነበረውን መከፋፈልና ልዩነት ሳይጠቅስ አላለፈም (15፥2፤ 21፥20-21)::

ዕቅድና አስተዋጽኦ

ሉቃስ፣ የቤተ ክርስቲያን አመሠራረትንና እድገትን በተመለከተ የተለያዩ ርእስ ነገሮችን አቀነባብሮ አቅርቦአል:: የመጽሐፉ ንድፍ በሚከተሉት ዋና ዋና ነገሮች ዙሪያ ይሽከረከራል (1) ዋና ዋና ሰዎች:- ጴጥሮስና ጳውሎስ፤ (2) **አስፈላጊ ርእሰ ጒዳዮችና ድርጊቶች**:- የመንፈስ ቅዱስ ሚና፣ የወንጌል መልእክተኞች ወደ አዳዲስ መስኮች መላክ፣ የነፍሳት መዳን፣ የቤተ ክርስቲያን እድገት፣ በክርስቲያን ማኅበረ ሰብ ውስጥ ያለ ሕይወት፤ (3) **ጒልሕ ችግሮች**:- በአይሁድና በአሕዛብ መካከል ያለ ግጭት፣ አይሁድ በቤተ ክርስቲያን ላይ ያደረሱት ስደት፣ በአይሁድና በሮማውያን ፊት ለፍርድ መቅረብ፣ ከአሕዛብ ጋር የነበረ ግብግብ፣ እንዲሁም በአገልግሎት ላይ የሚገጥሙ ሌሎች መከራዎች፤ (4) ***በመልክዐ ምድር ሽፋን ወደ ፊት መገሥገሥ***:- አምስት ዋና ዋና ደረጃዎች አለው፣ ይኸውም ከኢየሩሳሌም ጀምሮ እስከ ሮም ድረስ ነው::

1. ጴጥሮስና በፓለስቲና የቤተ ክርስቲያን መጀመር (ም 1-12)
   - ሀ "በይሁዳ፣ በገሊላና በሰማርያ" (1፥1-9፥31፤ ይመ)
     - (1) መግቢያ (1፥1-2)
     - (2) የክርስቶስ ድኅረ ትንሣኤ አገልግሎት (1፥3-11)
     - (3) መንፈስ ቅዱስን የመጠባበቅ ወቅት (1፥12-26)
     - (4) በመንፈስ ቅዱስ መሞላት (ም 2)
     - (5) የሽባው ሰው መፈወስና በዚሁ ምክንያት የጴጥሮስና የዮሐንስ መያዝ (3፥1-4፥31)
     - (6) የጋራ ንብረት (4፥32-5፥11)
     - (7) የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መያዝ (5፥12-42)
     - (8) የሰባት ዲያቆናት መመረጥ (6፥1-7)
     - (9) የእስጢፋኖስ መያዝና ሰማዕትነት (6፥8-7፥60)
     - (10) በኢየሩሳሌም የነበሩ ምእመናን መበተን (8፥1-4)
     - (11) የፊሊጶስ አገልግሎት (8፥5-40)
       - (ሀ) በሰማርያ (8፥5-25)
       - (ለ) ኢትዮጵያዊውን ጃንደረባ ማገልገሉ (8፥26-40)
     - (12) የሳኦል መለወጥ (9፥1-31)
   - ለ. "እስከ ፊንቄ፣ ቆጵሮስና አንጾኪያ ድረስ" (9፥32-12፥25፤ 11፥19 ይመ)
     - (1) በሜድትራኒያን ባሕር ጠረፍ አካባቢ የጴጥሮስ አገልግሎት (9፥32-11፥18)
       - ሀ. ኤንያንና ዶርቃን ማገልገሉ (9፥32-43)
       - ለ. ቆርኔሌዎስን ማገልገሉ (10፥1-11፥18)
     - (2) በአንጾኪያ አዲስ የተቋቋመችው የአሕዛብ ቤተ ክርስቲያን (11፥19-30)
     - (3) ሄሮድስ ቤተ ክርስቲያንን ማሳደዱና መሞቱ (ም 12)

2. የጳውሎስ አገልግሎትና ቤተ ክርስቲያን ከአንጾኪያ እስከ ሮም ድረስ መስፋት (ም 13-28)
   ሀ. "በፍርጊያና በገላትያ አገር" (13፥1-15፥35፤ 16፥6 ይመ)
      (1) የጳውሎስ የመጀመሪያው የወንጌል ተልእኮ ጉዞ (ም 13-14)
      (2) የኢየሩሳሌሙ ጉባኤ (15፥1-35)
   ለ. "ወደ መቄዶንያ ማለፉ" (15፥36-21፥16፤ 16፥9 ይመ)
      (1) የጳውሎስ ሁለተኛው የወንጌል ተልእኮ ጉዞ (15፥36-18፥22)
      (2) የጳውሎስ ሦስተኛው የወንጌል ተልእኮ ጉዞ (18፥23-21፥16)
   ሐ. "ወደ ሮም" (21፥17-28፥31፤ 28፥14 ይመ)
      (1) የጳውሎስ በኢየሩሳሌም መታሰር (21፥17-23፥35)
         (ሀ) መያዙ (21፥17-22፥29)
         (ለ) በአይሁድ ሸንጎ ፊት ለፍርድ መቅረቡ (22፥30-23፥11)
         (ሐ) ወደ ቂሣርያ መወሰዱ (ም 23፥12-35)
      (2) ጳውሎስ በቂሣርያ መታሰሩ (ም 24-26)
         (ሀ) ፊልክስ ፊት ለፍርድ መቅረቡ (ም 24)
         (ለ) ፊስጦስ ፊት ለፍርድ መቅረቡ (25፥1-12)
         (ሐ) ፊስጦስና አግሪጳ ፊት የመከላከያ ንግግር ማድረጉ (25፥13-26፥32)
      (3) ወደ ሮም ጉዞ (27፥1-28፥15)
      (4) ሮም ሁለት ዓመት በግዞት መቀመጡ (28፥16-31)

ኢየሱስ ወደ ሰማይ ዐረገ

1 ቴዎፍሎስ ሆይ፤ ኢየሱስ ለማድረግና ለማስተማር የጀመረውን ሁሉ ቀደም ባለው መጽሐፌ ጽፌልሃለሁ፤ 2ይኸውም እስከ ዐረገበት ቀን ድረስ ለመረጣቸው ሐዋርያት በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት የሰጣቸው ትእዛዝ ነው። 3ከሕማማቱም በኋላ ራሱ ቀርቦ ሕያው መሆኑን፣ ለእነዚሁ በብዙ ማስረጃ እያረጋገጠላቸው አርባ ቀንም ዐልፎ ዐልፎ እየታያቸው ስለ እግዚአብሔር መንግሥት ነገራቸው። 4ከእነርሱም ጋር በማእድ ተቀምጦ ሳለ እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ "ከኢየሩሳሌም አትውጡ፤ ነገር ግን እኔ ስናገር የሰማችሁትን፣ አብ የሰጠውን ተስፋ ጠብቁ፤ 5ዮሐንስ በውሃ አጥምቆ ነበርና፣ እናንተ ግን ከጥቂት ቀን በኋላ በመንፈስ ቅዱስ ትጠመቃላችሁ።"

6እነርሱም ተሰብስበው ሳሉ፣ "ጌታ ሆይ፤ የእስራኤልን መንግሥት መልሰህ የምታቋቁምበት ጊዜው አሁን ነውን? ብለው ጠየቁት።

7እርሱም እንዲህ አላቸው፤ "አብ በገዛ ሥልጣኑ የወሰነውን ጊዜ ወይም ወቅት ማወቁ ለእናንተ አልተሰጣችሁም፤ 8ነገር ግን መንፈስ ቅዱስ በእናንተ ላይ በሚወርድበት ጊዜ ኀይልን ትቀበላላችሁ፤ በኢየሩሳሌም፣ በይሁዳና በሰማርያ ሁሉ፣ እስከ ምድር ዳርቻ ድረስ ምስክሮቼ ትሆናላችሁ።"

9ይህን ካለ በኋላ እያዩት ወደ ላይ ዐረገ፤ ደመናም ከዐይናቸው ሰወረችው።

10እርሱም በሚሄድበት ጊዜ ትኵር ብለው ወደ ሰማይ ሲመለከቱ፣ እነሆ፤ ነጫጭ ልብስ የለበሱ ሁለት ሰዎች ድንገት አጠገባቸው ቆሙ፤ 11እንዲህም አሏቸው፤ "እናንት የገሊላ ሰዎች ሆይ፤ ወደ ሰማይ እየተመለከታችሁ እዚህ የቆማችሁት ለምንድን ነው? ይህ ከእናንተ ዘንድ ወደ ሰማይ ሲያርግ ያያችሁት ኢየሱስ፣ ልክ ወደ ሰማይ ሲወጣ እንዳያችሁት በዚሁ ሁኔታ ይመለሳል።"

ማትያስ በይሁዳ ምትክ ተመረጠ

12ከዚያም ደብረ ዘይት ከተባለው ተራራ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ፤ ይህም ተራራ ከኢየሩሳሌም የሰንበት መንገድ ያህል[ሀ] ይርቅ ነበር። 13ወደ ከተማይቱም በገቡ ጊዜ ወደ ሚኖሩበት ሰገነት ወጡ፤ እነዚህም ጴጥሮስ፣ ዮሐንስ፣ ያዕቆብ፣ እንድርያስ፣ ፊልጶስ፣ ቶማስ፣ በርተሎሜዎስ፣ ማቴዎስ፣ የእልፍዮስ ልጅ ያዕቆብ፣ ቀናኢ የተባለው ስምዖንና የያዕቆብ ልጅ ይሁዳ ነበሩ።

14እነዚህ ሁሉ ከሴቶቹና ከኢየሱስ እናት ከማርያም ጋር እንዲሁም ከወንድሞቹ ጋር በአንድ ልብ ሆነው ያለማቋረጥ ተግተው ይጸልዩ ነበር።

15በእነዚያም ቀናት፣ ጴጥሮስ መቶ ሃያ

[ሀ]12 አንድ ሺህ አንድ መቶ ሜትር ገደማ ነው

1፥1 ሉቃ1፥1-4፤ 3፥23
1፥2 ቍ9፡11፤ማቴ 28፥19፡20፤ማር6፥30፤ 16፥19፤ዮሐ13፥18፤ 15፥16፡19
1፥3 ማቴ3፥2፤ 28፥17፤ ሉቃ24፥34፡36፤ ዮሐ 20፥19፡26፤ 21፥1፡14፤1ቆሮ15፥5-7
1፥4 መዝ27፥14፤ ሉቃ24፥49፤ ዮሐ14፥16፤ ሐሥ2፥33
1፥5 ማር1፥4፡8
1፥6 ማቴ17፥11፤ ሐሥ3፥21
1፥7 ዘዳ29፥29፤ መዝ 102፥13፤ ማቴ24፥36
1፥8 ማቴ28፥19፤ ሉቃ24፥48፤ሐሥ 2፥1-4፤8፥1-25
1፥9 ቍ2፤ማር 16፥19
1፥10 ዮሐ20፥12
1፥11 ማቴ16፥27፤ ሐሥ2፥7
1፥12 ማቴ21፥1፤ ሉቃ 24፥52
1፥13 ማቴ10፥2-4፤ ማር3፥16-19፤ሉቃ 6፥14-16፤ሐሥ 9፥37፤ 20፥8
1፥14 ማቴ12፥46፤ ሉቃ18፥1፤23፥49፡55፤ ሐሥ2፥42፤4፥24፤ 6፥4፤ሮሜ1፥10

1፥1 *ቀደም ባለው መጽሐፌ፤* የሉቃስን ወንጌል ማለት ነው። የሐዋርያት ሥራ የተጻፈው ለዚያው ወዳጁና አጋሩ ለቴዎፍሎስ ነው። *ለማድረግና ለማስተማር የጀመረውን፤* ትክክለኛው የሉቃስ ወንጌል አጠቃላይ ሐሳብ ነው፤ ይኸውም ራሱ ኢየሱስ በቀጥታና በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ሥራውን በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ እንደተገለጠው መቀጠሉን ያመለክታል።

1፥2 *እስከ ዐረገበት፤* ዕርገቱ ለሉቃስ ወንጌል መዝጊያ ሲሆን (24፥50-52)፣ ለዚህ መጽሐፍ ደግሞ መክፈቻ ነው (ቍ 6-11) ያረገውም ከትንሣኤ በኋላ በአርባኛው ቀን ነው (ቍ3)። *በመንፈስ ቅዱስ፤* ጌታ ኢየሱስ ለሐዋርያቱ መመሪያ የሰጣቸው በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ነበር፤ ሐዋርያቱም ወደ ፊት የሚያከናውኑት ተግባር በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት መሆኑን ከዚህ ቀጥሎ ያለው ክፍል ግልጽ ያደርገዋል (ቍ4-5፡8፤ ሉቃ24፥49፤ ዮሐ20፥22)። ሉቃስ በአገላለጽ ስልቱ የመንፈስ ቅዱስን ሥራና ለአገልግሎትም ኀይልን የሚሰጥ እርሱ መሆኑን በአጽንዖት ይገልጻል (ለምሳሌ ቍ8፤2፥4፡17፤4፥8፡31፤5፥3፤ 6፥3፡5፤7፥55፤8፥16፤9፥17፡31፤10፥44፤13፥2፡4፤15፥28፤16፥6፤ 19፥2፡6፤ የሉቃ 4፥1 ማብ ይመ)።

1፥3 *በብዙ ማስረጃ እያረጋገጠላቸው፤* ጌታ ከትንሣኤ በኋላ የተገለጠባቸውን ሁኔታዎች ይመ (ማቴ 28፥1-20፤ ሉቃ 24፥1-53፤ ዮሐ20፥1-29፤ 1ቆሮ15፥3-8)። *ስለ እግዚአብሔር መንግሥት፤* የጌታ የኢየሱስ ትምህርት መሠረተ ሐሳብ ነው (የማቴ 3፥2፤ ሉቃ 4፥43 ማብ ይመ)።

1፥4 *አብ የሰጠውን ተስፋ፤* መንፈስ ቅዱስ ነው (ዮሐ14፥26፤ 15፥26-27፤ 16፥12-13 ይመ)።

1፥5 *ዮሐንስ በውሃ አጥምቆ፤* ሉቃ 3፥16 ይመ። *ከጥቂት ቀን በኋላ፤* በመንፈስ ቅዱስ መጠመቅ እውን የሆነው ከዐሥር ቀን በኋላ በበዓለ ኀምሳ (በጴንጤቆስጤ) ቀን ነበር (2፥1-4)።

1፥6 *የእስራኤልን መንግሥት መልሰህ የምታቋቍምበት፤* እነርሱም እንደ ሌሎች ወገኖቻቸው ሁሉ፣ እስራኤል ከባዕድ አገዛዝ ነጻ ወጥታ የራሷን መንግሥት በዚህ ዓለም እንድታቋቁም ይፈልጉ ነበር። ስለ መንፈስ ቅዱስ ሲነሣም አዲስ ዘመን የሚመጣላቸው መስሏቸው ነበር።

1፥7 *ጊዜ ወይም ወቅት፤* መቼ ወይም የአመጣጡ ሁኔታ ምን እንደሚመስል (1ተሰ 5፥1)።

1፥8፤ የሐዋርያት ሥራን መጽሐፍ ዋና ዋና ሐሳብ የያዘ ነው፤ ሐዋርያት በኢየሩሳሌም (ም 1-7)፣ በይሁዳና በሰማርያ (ም 8-9)፣ እስከ ምድር ዳርቻ ድረስ ማለት በቂሳርያ፣ በአንጾኪያ፣ በትንሹ እስያ፣ በግሪክና በሮም ምስክር ይሆናሉ። (ም 10፥28)፤ ይሁን እንጂ የመንፈስ ቅዱስን ኀይል ሳይቀበሉ (ቍ4-5)፣ ይህን ከባድ ሥራ መጀመር አይችሉም ነበር። *ምስክሮቼ፤* በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ከዳር እስከ ዳር ዐቢይ ሐሳብ ነው (2፥32፤3፥15፤5፥32፤ 10፥39፤ 13፥31፤22፥15)። *በይሁዳና፤* የኢየሩሳሌም ከተማ የምትገኝበት አውራጃ ነው። *ሰማርያ፤* ከይሁዳ በስተሰሜን የሚገኝ አጎራባች አውራጃ።

1፥10 *ነጫጭ ልብስ የለበሱ ሁለት ሰዎች፤* መላእክት ብዙ ጊዜ በዚህ መልክ ይገለጻሉ።

1፥11 *የገሊላ ሰዎች፤* ከይሁዳ በቀር ዐሥራ አንዱ ሐዋርያት የገሊላ ሰዎች ናቸው፤ ይሁዳ ከዚህ በኋላ ከሐዋርያት ጋር አይገኝም። *በዚሁ ሁኔታ፤* "በታላቅ ክብር" (ማቴ 24፥30) በዚሁ በተነሣበት አካል በደመና ይመለሳል ማለት ነው።

1፥12 *ደብረ ዘይት ... ተራራ፤* ጌታ ያረገው በኢየሩሳሌምና በቢታንያ መካከል ከሚገኘው ከዚሁ ተራራ ምሥራቃዊ ተዳፋት ላይ ነው (ሉቃ 19፥28-29፡37፤ የዘካ 14፥4 ማር 11፥1፤ ሉቃ 19፥29 ማብ ይመ)። *የሰንበት መንገድ፤* 1.1 ኪሎ ሜትር ያህል ነው። ይህ ርቀት የተወሰነው በአይሁድ መምህራን ሲሆን፣ አንዳንድ የብሉይ ኪዳን ጥቅሶችን መሠረት ያደረገ ነው (ዘጸ16፥29፤ ዘኍ35፥5፤ ኢሱ3፥4)። አንድ በእምነቱ የጸና አይሁዳዊ በሰንበት ቀን ከዚህ በላይ ርቆ አይሄድም።

1፥13 *ወደሚኖሩበት፤* ምናልባት ይህ ክፍል፣ የአንድ ትልቅ ቤት ሰገነት ሆኖ ጌታ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር የመጨረሻውን እራት የበላበት (ማር 14፥15) ወይም የማርቆስ እናት የማርያም ቤት ሊሆን ይችላል (የ12፥12 ማብ ይመ)። *በርተሎሜዎስ፤* በሦስቱ ተመሳሳይ ወንጌሎች (ማቴዎስ፣ ማርቆስና ሉቃስ) ያለው የሐዋርያት ስም ዝርዝርና (ማቴ10፥2-4፤ማር 3፥16-19፤ ሉቃ6፥14-16) በዮሐንስ ወንጌል ላይ ያለው ስም ዝርዝር (ዮሐ1፡45-49፤21፥2) በርተሎሜዎስ የተባለው ናትናኤል መሆኑን ያመለክታል። *የእልፍዮስ ልጅ ያዕቆብ፤* ታናሹ ያዕቆብ የተባለው ነው (ማር15፥40)። *ቀናኢ፤* የማቴ10፥4 ማብ ይመ። *የያዕቆብ ልጅ ይሁዳ፤* የአስቆሮቱ ይሁዳ ሳይሆን ታዴዎስ ነው (ማቴ 10፥3፤ ማር 3፥18)።

1፥14 *ከሴቶች...ጋር፤* የሐዋርያት ሚስቶችና (ከ1ቆሮ 9፥5 ጋር ያነጻጽሩ) ጌታን ያገለገሉ ሴቶች ስም ዝርዝር (ማቴ 27፥55፤ ሉቃ 8፥2-3፤ 24፥22) ሊሆን ይችላሉ። *ከኢየሱስ እናት ከማርያም፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ለመጨረሻ ጊዜ የተጠቀሰችው እዚህ ላይ ነው። *ከወንድሞቹ፤* የሉቃ8፥19 ማብ ይመ። "ከወንድሞቹ"

በሚሆኑ ወንድሞች[ሀ] መካከል ቆሞ፣ [16]እንዲህ አለ፤ "ወንድሞች ሆይ፤ ኢየሱስን ለያዙት ሰዎች መሪ ስለ ሆናቸው ስለ ይሁዳ፣ መንፈስ ቅዱስ አስቀድሞ በዳዊት አፍ የተናገረው የመጽሐፉ ቃል መፈጸም ስላለበት፣ [17]እርሱ ከእኛ እንደ አንዱ ተቈጥሮ በዚህ አገልግሎት የመሳተፍ ዕድል አግኝቶ ነበር።"

[18] "ይህ ሰው ስለ ክፉ ሥራው በተከፈለው ዋጋ መሬት ገዛ፤ በዚያም በግንባሩ ተደፍቶ ሰውነቱ እመካከሉ ላይ ፈነዳ፤ ሆድ ዕቃውም ተዘረገፈ፤ [19]ይህም በኢየሩሳሌም በሚኖሩት ሁሉ ዘንድ ተሰማ፤ መሬቱም በቋንቋቸው 'አኬልዳማ' ተብሎ ተጠራ፤ ትርጓሜውም 'የደም መሬት' ማለት ነው።

[20]ጴጥሮስም በመቀጠል እንዲህ አለ፤
"በመዝሙር መጽሐፍ፣

'መኖሪያው ባዶ ትሁን፤
የሚኖርባትም ሰው አይገኝ' ደግሞም፣
'ሹመቱን ሌላ ሰው ይውሰደው'
ተብሎ ተጽፎአል።

[21]ስለዚህ ጌታ ኢየሱስ በመካከላችን በገባበትና በወጣበት ጊዜ ሁሉ፣ ከእኛ ጋር ከነበሩት መካከል አንድ ሰው መምረጥ ያስፈልጋል፤ [22]ይኸውም፣ ከዮሐንስ ጥምቀት ጀምሮ ኢየሱስ ከእኛ ተለይቶ እስካረገበት ቀን ድረስ የነበረ መሆን አለበት፤ ምክንያቱም ከእነዚህ ሰዎች አንዱ ከእኛ ጋር የትንሣኤው ምስክር እንዲሆን ያስፈልጋል።"

[23]ስለዚህ ኢዮስጦስ የሚሉትን፣ በርስያን የተባለውን ዮሴፍንና ማቲያስን ሁለቱን አቀረቡ፤ [24]እንዲህም ብለው ጸለዩ፤ "ጌታ ሆይ፤ አንተ የሰውን ሁሉ ልብ ታውቃለህ፤ ከእነዚህ ከሁለቱ መካከል የመረጥኸውን ሰው አመልክተንና [25]ይሁዳ ወደ ገዛ ራሱ ስፍራ ትቶት በሄደው በዚህ አገልግሎትና በሐዋርያዊነት ቦታ ላይ ሹመው።" [26]ከዚያም ዕጣ ጣሉላቸው፤ ዕጣውም ለማትያስ ወጣ፤ እርሱም ከዐሥራ አንዱ ሐዋርያት ጋር ተቈጠረ።

በበዓለ ኀምሳ ቀን መንፈስ ቅዱስ ወረደ

2 የበዓለ ኀምሳ ቀን በደረሰ ጊዜ ሁሉም በአንድነት፣ በአንድ ስፍራ ተሰብስበው ነበር፤ [2]ድንገትም እንደ ብርቱ ዐውሎ ነፋስ ያለ ድምፅ ከሰማይ መጥቶ ተቀምጠው የነበሩበትን ቤት እንዳለ ሞላው። [3]የእሳት ምላሶች የሚመስሉም ታዩአቸው፤ ተከፋፍለውም በእያንዳንዳቸው ላይ ዐረፉ። [4]ሁሉም በመንፈስ ቅዱስ ተሞሉ፤ መንፈስም እንዲናገሩ በሰጣቸው መጠን በሌሎች ቋንቋዎች[ሐ] ይናገሩ ጀመር።

1፥16 ቍ20፤ ማቴ1፥22፤10፥4፤ ሐሥ6፥3፤11፥1፡12፡29፤14፥2፤18፥18፡27፤21፥7፤22፥5፤ሮሜ7፥1
1፥17 ቍ25፤ ዮሐ 6፥70፡71
1፥18 ማቴ26፥14፡15፤27፥3-10
1፥19 ዮሐ5፥2
1፥20 መዝ69፥25፤ 109፥8
1፥22 ቍ8፤ማር 1፥4፤ሉቃ24፥48
1፥24 1ሳሙ14፥41 ፤ሐሥ6፥6፤13፥3፤ 14፥23፤ራእ2፥23
1፥26 ሐሥ2፥14
2፥1 ዘሌ23፥15፡16፤ሐሥ1፥14፤20፥16፤1ቆሮ16፥8
2፥2 ሐሥ4፥31
2፥4 ማር16፥17፤ ሉቃ1፥15

[ሀ]15 ወይም *አማኞች*
[ሐ]4 ወይም *ልሳኖች፤* እንዲሁም በቍ11

የሚለው ኋላ በቤተ ክርስቲያን ዋና መሪ የሆነውን ያዕቆብን ይጨምራል (12፥17፤15፥13፤ገላ2፥9)።

1፥16 *የመጽሐፉ ቃል መፈጸም ስላለበት፤* ጌታ ኢየሱስ ከመምጣቱ በፊትና ከመጣም በኋላ በርካታ የመዝሙረ ዳዊት ክፍሎች ስለ መሲሕ የሚናገሩ ናቸው ተብሎ ይታመናል። መዝሙረኛው በሕይወቱ የደረሰበትና መሲሑ ያለፈበት ሁኔታ ይመሳሰላል። ኢየሱስ በሉቃ 24፥27፡45-47 የሰጠው ትምህርት እነዚህንም መጻሕፍት ይመለከታል።

1፥18 *ይህ ሰው... መሬት ገዛ፤* ራሱ ይሁዳ መሬቱን በቀጥታ አልገዛም፤ ይሁን እንጂ ለካህናት በመለሰው ገንዘብ (ማቴ27፥3) የሸክላ ሠሪው መሬት ተገዝቶበታል (ማቴ27፥7)። *በግንባሩ ተደፍቶ፤* ማቴ27፥5 ይሁዳ ራሱን በራሱ ሰቅሎ እንደ ሞተ ያመለክታል። በዚህ ክፍል የተጠቀሰው አሟሟቱም በማቴዎስ የተጠቀሰውን በመፈጸም ላይ እንዳለ ወድቆ መሞቱን የሚያሳይ ሳይሆን አልቀረም። ያም ሆነ ይህ አሟሟቱ የከፋ መሆኑ በዚህ ክፍል ተገልጾአል።

1፥19 *'አኬልዳማ፤'* ቃሉ የአራማይክ ሲሆን፣ ለመሬቱ እንዲህ ያለ ስም የተሰጠው ሁኔታውን በሚያውቁ ሰዎች ነው፤ መሬቱ የተገዛው በይሁዳ የደም ገንዘብ ነበርና (ማቴ 27፥3-8)።

1፥20 *ተጽፎአል፤* ይሁዳ ትቶ በሄደው ቦታ ሌላ ሰው መተካት እንደሚያስፈልግ ለመግለፅ ሁለቱ ጥቅሶች (መዝ 69፥25 እና 109፥8) ተጣምረው ቀርበዋል።

1፥21 *በመካከላችን በወጣበትና በገባበት ጊዜ ሁሉ፤* በይፋ ባገለገለበት ጊዜ ማለት ነው።

1፥22 ... *ከእኛ ጋር የትንሣኤው ምስክር፤* ለዚህ የሚበቃ የሚያሟሉ ብዙ ሰዎች ነበሩ። ይሁን እንጂ አማኞቹ በዚህ ጊዜ የሚፈልጉት ስለ ትንሣኤው ሳይፈራ ሳያፍር በአደባባይ የሚመሰክር ሰው ነበር፤ ከዚህ የተነሣም ዐሥራ ሁለተኛው ሐዋርያ ሆኖ ለመመረጥ በቃ (ቍ 25)።

1፥23 *በርስያን፤* የስሙ ትርጕም "የሰንበት ልጅ" ማለት ነው። በዚህ ስም ሁለት የጥንት አይሁድ ክርስቲያኖች ተጠርተውበታል፤ እነዚህም ወንድማማቾች ሳይሆኑ አይቀሩም። አንደኛው እዚህ ላይ የተጠቀሰው ዮሴፍ ሲሆን፣ ሁለተኛው በሐሥ 15፥22፡32 ላይ የተጠቀሰው ይሁዳ በኢየሩሳሌም ነቢይ የነበረና፤ ከሲላስ ጋር ወደ አንጾኪያ የተላከ ነው። *ኢዮስጦስ፤* የዮሴፍ የግሪክኛ ስሙ ነው። ስለ እርሱ እዚህ ላይ ከተጠቀሰው ውጪ የሚታወቅ ነገር የለም።

1፥26 *ዕጣ ጣሉላቸው፤* ምሳ16፥33 ይመ። ዕጣ በመጣል የእግዚአብሔር ፈቃድ እንዲፈጸም አደረጉ፤ ዕጣ የሚጥሉትም ጠጠር ወይም ስንጥር እንጨት በማውጣት ነበር (1 ዜና 26፥13-16 ይመ፤ የነህ11፥1፤ዮና1፥7 ማብ ይመ)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለ ዕጣ መጣል ለመጨረሻ ጊዜ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ነው።

2፥1 *የበዓለ አምሳ ቀን፤* የፋሲካ ሰንበት (ቅዳሜ) ካለፈ በኋላ አምሳኛው ቀን (ዘሌ 23፥15-16)፤ ሲሆን፣ ይህም የሳምንቱ የመጀመሪያ ቀን (እሑድ) ማለት ነው። በዓለ አምሣ፡ (ጰንጤቆስጤ) የሰባቱ ሱባዔ በዓል (ዘዳ 16፥10)፣ የመከር በዓል (ዘፀ 23፥16)፤ የበኵራት ቀንም (ዘኍ 28፥26) ይባላል። *ሁሉም በአንድነት ... ተሰብስበው ነበር፤* እዚህ ላይ "ሁሉም" ማለቱ ቀደም ሲል ከተጠቀሰው አንጻር ሲታይ ዐሥራ አንዱን ሐዋርያትና ማትያስን መሆኑ ነው፤ ይሁን እንጂ 1፥13-15 ላይ የተጠቀሱትን ሁሉ ሳይጨምር አይቀርም። *በአንድ ስፍራ፤* ከደብረ ዘይት ተራራ እንደተመለሱ ያረፉበት ቦታ (1፥13) ሳይሆን፣ በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ውስጥ ካለው ስፍራ በአንዱ ማለት ነው፤ ደቀ መዛሙርቱ ቤተ መቅደሱ ክፍት በሚሆንበት ጊዜ ሁሉ ከዚያ አይታጡም ነበርና (ሉቃ 24፥ 53 ማብ ይመ)።

2፥2 *ብርቱ ዐውሎ ነፋስ፤* እስትንፋስ ወይም ነፋስ የእግዚአብሔር መንፈስ ምሳሌ ነው (ሕዝ37፥9፡14፤ዮሐ3፥8 ይመ)። የመንፈስ ቅዱስ መምጣት በጆሮ በሚሰማ (ነፋስ) በዐይን በሚታይ (እሳት) ምልክት ይታወቃል። *ቤት እንዳለ፤* ቤተ መቅደሱን ሳይመለከት አይቀርም (ከ7፥47 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥3 *ምላሶችም፤* በብዙ ቋንቋ ስለመናገር የተጠቀሰበት ቃል በመሆኑ፣ ለዐውዱ ተስማሚ የሆነ ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው። *እሳት፤* የእግዚአብሔርን መገኘት በምልክትነቱ የሚያመለክት ነው (ዘፀ3፥2 እና ማብ ይመ)፤ ከፍርድም ጋር የተያያዘ ነው (ማቴ 3፥12)።

2፥4 *ሁሉም፤* ሐዋርያት ወይም መቶ ሃያዎቹን ደቀ መዛሙርት ሊያመለክት ይችላል። መቶ ሃያዎቹን ያመለክታል የሚሉት ቍጥሩ ከዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት በላይ መሆኑ፣ ከኢዩኤል ትንቢት መፈጸም (ቍ17-18) ጋር ይስማማል ይላሉ፤ ይሁን እንጂ በቅርበት ያለው የዐውዱ ክፍል ዐሥራ ሁለቱን ሐዋርያት የሚመለከት ነው (ቍ1 ማብ ይመ)፤ ትረካውም ጴጥሮስና አሥራ አንዱ ሕዝቡን ለማስተማር እንደ ቆሙ ያሳያል (ቍ14)። *በመንፈስ ቅዱስ ተሞሉ፤* በ1፥5፡8 ላይ የተነገረው መፈጸሙን ያሳያል። ጌታ ኢየሱስ በሉቃ 24፥49 የሰጠውንም ተስፋ ይመ። መንፈሳቸው ሙሉ በሙሉ በመንፈስ ቅዱስ ቍጥጥር ሥር ሆነ፤ ቃላቸውም

[5]በዚህ ጊዜ ከሰማይ በታች ካለው ሕዝብ ሁሉ የመጡና እግዚአብሔርን የሚፈሩ አይሁድ በኢየሩሳሌም ነበሩ። [6]ይህን ድምፅ ሲሰሙ፣ ብዙ ሕዝብ በአንድነት ተሰበሰቡ፤ እያንዳንዱም ሰው፣ ሰዎቹ በገዛ ቋንቋው ሲናገሩ በመስማቱ ግራ ተጋባ፤ [7]በመገረምና በመደነቅም እንዲህ አሉ፤ "እነዚህ የሚነጋገሩት ሁሉ የገሊላ ሰዎች አይደሉምን? [8]ታዲያ፣ እያንዳንዳችን በተወለድንበት፣ በራሳችን ቋንቋ ሲናገሩ የምንሰማቸው እንዴት ቢሆን ነው? [9]እኛ የጳርቴና፣ የሜድ፣ የኢላሜጤም ሰዎች፣ በመስጴጦምያ፣ በይሁዳ፣ በቀጰዶቅያ፣ በጳንጦስ፣ በእስያ፣ [10]በፍርግያ፣ በጵንፍልያ፣ በግብፅ፣ በቀሬና አጠገብ ባሉት በሊቢያ አውራጃዎች የምንኖር፣ ከሮም የመጣን [11]አይሁድና ወደ ይሁዲነት የገባን፣ የቀርጤስና የዐረብ ሰዎች ስንሆን፣ ሰዎቹ የእግዚአብሔርን ታላቅ ሥራ በየቋንቋችን ሲናገሩ እንሰማቸዋለን" [12]ሁሉም በአድናቆትና ግራ በመጋባት፣ ይህ ነገር ምን ይሆን" ተባባሉ።

[13]አንዳንዶቹ ደግሞ "ያልፈላ ብዙ የወይን

2፥5 ሉቃ2፥25፤ ሐሥ 8፥2
2፥7 ቀ-12፤ሐሥ 1፥11
2፥9 ሐሥ16፥6፡17፤ 18፥2፤19፥10፤ሮሜ 16፥5፤1ቆሮ16፥19፤2 ቆሮ1፥8፤1ጴጥ1፥1፤ ራእ1፥4
2፥10 ማቴ27፥32፤ ሐሥ13፥13፤ 14፥24፤ 15፥38፤16፥6፤18፥23፤
2፥13 1ቆሮ14፥23፤ ኤፌ5፥18

ቃሉ ነበር። *በሌሎች ቋንቋዎች*፤ መንፈስ ቅዱስ ከዚህ በፊት ሰምተው በማያውቁት ቋንቋ እንዲናገሩ አደረጋቸው። ይህን በመሰለ በሌላ ቋንቋ መናገር በሐዋርያት ሥራ በሌሎች ሁለት ስፍራዎች ላይ ይገኛል (10፥46፤ 19፥6)። እንዲሁም በሌላ የአዲስ ኪዳን ክፍል (1ቆሮ 12-14) ስለዚሁ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ ተጽፎ ይገኛል፤ ይሁን እንጂ እነዚህ ጥቅሶች በተለመዱና በታወቁ ቋንቋዎች መናገርን የሚያመለክቱ ስለ መሆናቸው በሁሉም ሊቃውንት ዘንድ የጋራ ስምምነት የለም። እዚህ ላይ የተጠቀሰው ስጦታ የተለያዩ ነገዶችና የተለያየ ቋንቋ ተናጋሪዎች በተገኙበት ቦታ በመሆኑ የተለየ ጥቅም አለው።

2፥5 *እግዚአብሔርን የሚፈሩ አይሁድ*፤ ከዓለም ዙሪያ የመጡ፣ በዚህ ጊዜ ግን ለጕብኝት ወይም ለጊዜው እዚያ ለመቈየት በኢየሩሳሌም የተሰበሰቡ በሃይማኖታቸው የጸኑ አይሁድ ነበሩ (ከሉቃስ 2፥25 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥6 *በገዛ ቋንቋው ሲናገሩ*፤ ከልዩ ልዩ የዓለም ክፍል የመጡት አይሁድ የእናት አገራቸውን የአራማይክ (የሱርስት) ቋንቋ ያውቃሉ፤ የግሪክ ቋንቋም በዓለሙ ሁሉ የመግባቢያ ቋንቋ ነበር። ሐዋርያት ሲነጋገሩበት የተሰማው ቋንቋ ግን ከየወገኑ የመጡት ሰዎች ሁሉ የሚነጋገሩበት ስለ ነበር በዚህ ወቅት የተከሠተውን ሁኔታ ልዩ ያደርገዋል።

2፥9 *ጳርቴ*፤ ከጤግሮስ እስከ ሕንድ አገር የተዘረጋው ምድር። *ሜድ*፤ ከመስጴጦምያ በስተ ምሥራቅ፣ ከፋርስ በስተ ሰሜን ምዕራብ፣ ከካስፒያን ባሕርም በስተ ደቡብ፣ ደቡብ ምዕራብ የሚገኝ አገር ነው። *የኢላሜጤም*፤ ከፋርስ ባሕረ ሠላጤ በስተ ሰሜን የሚገኝ አገር ሲሆን፣ በምዕራብ በኩልም የጤግሮስ ወንዝ ይዋሰነዋል። *በመስጴጦምያ*፤ በኤፍራጥስና በጤግሮስ ወንዞች መካከል የሚገኝ ምድር። *በይሁዳ*፤ የአይሁድ አገር ነው። በዚህ ዐውድ ያለው ትርጕም እንደ ብሉይ ኪዳን አገላለጽ ከሆነ፣ ከግብፅ ወንዝ አንሥቶ እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ድረስ (ዘፍ 15፥18) ያለው አገር ሆኖ ገሊላንም ይጨምራል። ቀጰዶቅያ፣ ጳንጦስ፣ እስያ፤ በታናሹ እስያ የሚገኙ አውራጃዎች።

2፥10 *በፍርግያ እና በጵንፍልያ*፤ በታናሹ እስያ የሚገኙ አውራጃዎች። *በግብጽ*፤ አያሌ አይሁድ ይኖሩባት ነበር፤ ከአምስቱ የእስክን ድርያ ክፍለ ከተሞች ሁለቱ የአይሁድ መኖሪያ ነበሩ። *በሊቢያ*፤ ከግብፅ በስተ ምዕራብ የሚገኝ አገር። *በቀሬና*፤ ቀሬናይ ለተባለው የሊቢያ አውራጃ ዋና ከተማ። *ከሮም*፤ በሺህ የሚቈጠሩ አይሁድ በሮም ይኖሩ ነበር።

2፥11 *ወደ ይሁዲነት የገባን*፤ የሙሴን ሕግ የተቀበሉ አሕዛብ ከአይሁድ ጋር እኩል ለማምለክ ሙሉ መብት ነበራቸው። *የቀርጤስን*፤ ከግሪክ በስተ ደቡብ ምሥራቅ የምትገኝ ደሴት ናት። *ዐረብ*፤ ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ ያለው ምድር። የናባታውያን *ዐረብ* መንግሥት፣ ከቀይ ባሕር እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ይደርሳል፤ ዋና ከተማውም ጴጥራ ትባል ነበር። *ሲናገሩ እንሰማለን*፤ ነገሩ የመስማት ሳይሆን የመናገር ታምር ነው። በሌሎች ቋንቋ ሲናገሩ የተሰሙት ምእመናን የእግዚአብሔርን ድንቅ ሥራ ይናገሩ የነበሩት፣ ከልዩ ልዩ ስፍራ የመጡ አይሁድ በሚኖሩባቸው የተለያዩ አገሮች ቋንቋ ነበር።

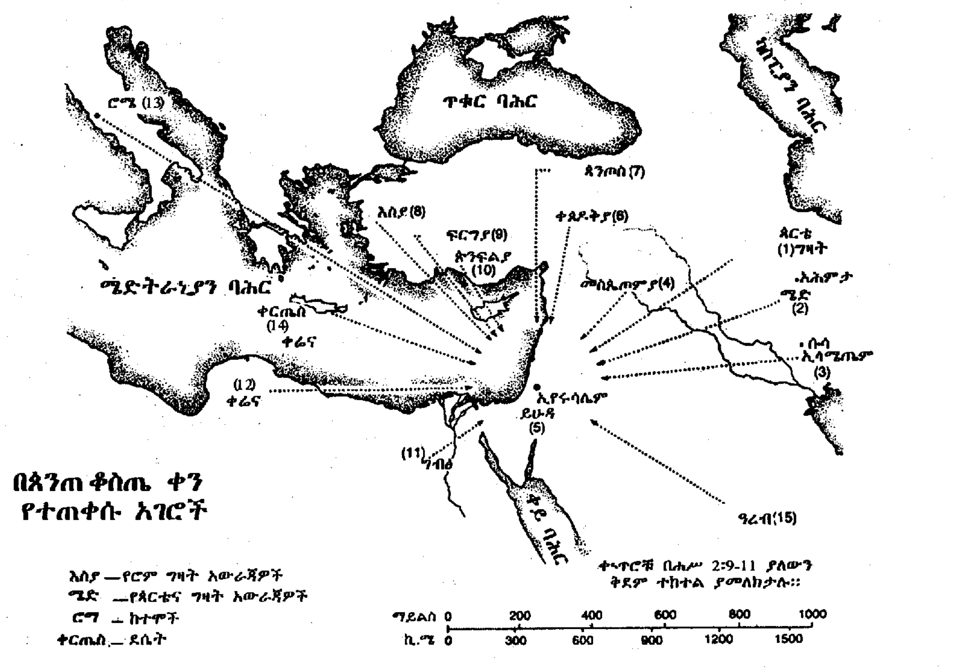

ጠጅ[a] ጠጥተዋል" በማለት አፌዙባቸው::

ጴጥሮስ ለሕዝቡ ንግግር አደረገ

[14]በዚህ ጊዜ ጴጥሮስ ከዐሥራ አንዱ ጋር ተነሥቶ ቆመ፤ ድምፁንም ከፍ አድርጎ እን ዲህ ሲል ለሕዝቡ ተናገረ፤ "እናንት የይ ሁዳ ሰዎች፤ በኢየሩሳሌምም የምትኖሩ ሁሉ፤ ይህን አንድ ነገር ዕወቁ፤ በጥሞናም አድ ምጡኝ:: [15]ጊዜው ገና ከጠዋቱ ሦስት ሰዓት ስለ ሆነ፣ እናንተ እንደምታስቡት እነዚህ ሰዎች አልሰከሩም:: [16]ነገር ግን ይህ በነቢዩ በኢዩኤል እንዲህ ተብሎ የተነገረ ነው፤

[17]"እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ በመጨረሻው
 ቀን፣
መንፈሴን በሥጋ ለባሽ ሁሉ ላይ
 አፈሳለሁ፤
 ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችሁ ትንቢት
 ይናገራሉ፤
ጕልማሶቻችሁ ራእይ ያያሉ፤
 ሽማግሌዎቻችሁ ሕልም ያልማሉ::
[18]በዚያ ጊዜ በወንዶችና በሴቶች
 አገልጋዮቼ ላይ፣
 መንፈሴን አፈሳለሁ፤
 እነርሱም ትንቢት ይናገራሉ::
[19]በላይ በሰማያት ድንቅ ነገሮችን፣
 አሳያለሁ፤
በታች በምድርም ምልክቶችን እሰጣለሁ፤
 ደምና እሳት፣
 የጢስም ጭጋግ ይሆናል::
[20]ታላቅና ክቡር የሆነው የጌታ ቀን
 ከመምጣቱ በፊት፣
 ፀሐይ ወደ ጨለማ፣
 ጨረቃም ወደ ደም ይለወጣሉ::
[21]የጌታን ስም፣
 የሚጠራ ሁሉ ይድናል::'

[22]"የእስራኤል ሰዎች ሆይ፤ ይህን ቃል ስሙ፤ እናንት ራሳችሁ እንደምታውቁት፣ እግዚአብሔር በመካከላችሁ ታምራትን፣ ድንቅ ነገሮችንና ምልክቶችን በእርሱ በኩል በማድረግ ለናዝ ሬቱ ኢየሱስ መስክሮለታል:: [23]እግዚአብሔር በጥንት ውሳኔውና በቀደመው ዕውቀቱ ይህን ሰው አሳልፎ በእጃችሁ ሰጣችሁ፤ እናንተም በክፉ ሰዎች[b] እጅ ሰቅላችሁ ገደላችሁት:: [24]እግዚአብሔር ግን የሞትን ጣር አስወግዶ አስነሣው፤ ሞት ይዞ ሊያስቀረው አልቻለ ምና:: [25]ዳዊትም ስለ እርሱ እንዲህ ይላል፤

"ጌታን ሁልጊዜ በፊቴ አየዋለሁ፤
 እርሱ በቀኜ ነውና፣
 ከቶ አልታወክም::
[26]ስለዚህ ልቤ ደስ አለው፤ አንደበቴም
 ሐሤት አደረገ፤
 ሥጋዬም በተስፋ ይኖራል::
[27]ነፍሴን በሲኦል አትተዋትምና፤
 ቅዱስህም መበስበስን እንዲያይ
 አታደርግም::
[28]የሕይወትን መንገድ እንዳውቅ
 አደረግኸኝ፤
 በፊትህም በሐሤት ትሞላኛለህ::'

[29]"ወንድሞች ሆይ፤ ከቀደምት አባቶች ዳዊት ሞቶ እንደ ተቀበረ፣ መቃብሩም እስከ ዛሬ ድረስ በመካከላችን እንደሚገኝ በድፍ ረት መናገር እችላለሁ:: [30]ነቢይ በመሆ ኑም፣ እግዚአብሔር ከዘሮቹ አንዱን በዙፋኑ ላይ እንደሚያስቀምጥ በመሐላ ቃል የገባለት መሆኑን ዐወቀ:: [31]ይህንን አስቀድሞ በማ የቱ እርሱ በሲኦል እንደማይቀርና ሥጋውም እንደማይበሰብስ ስለ ክርስቶስ ትንሣኤ[c] ተናገረ:: [32]ይህን ኢየሱስ፣ እግዚአብሔር ከሞት አስነሣው፤ እኛም ሁላችን ለዚህ ነገር ምስ ክሮች ነን:: [33]ስለዚህ በእግዚአብሔር ቀኝ ከፍ ከፍ ካለ በኋላ፣ የመንፈስ ቅዱስን ተስፋ ከአብ ተቀብሎ አሁን የምታዩትንና የምትሰ

2፥15 1ተሰ5፥7
2፥17 ዘኍ11፥25፤ ኢሳ44፥3፤ሕዝ39፥ 29፤ ዮሐ7፥37-39፤ ሐሥ 10፥45፤21፥9
2፥18 ሐሥ21፥9-12
2፥19 ሉቃ21፥11
2፥20 ማቴ24፥29
2፥21 ዘፍ4፥26፤ 26፥25፤መዝ105፥1፤ ኢል2፥28-32፤ ሐሥ 9፥14፤ ሮሜ10፥13፤ 1ቆሮ1፥2፤2ጢሞ2፥22
2፥22 ማር1፥24፤ ዮሐ3፥2፤4፥48
2፥23 ኢሳ53፥10፤ ማቴ16፥21፤ ሉቃ24፥20፤ ሐሥ3፥13፡18፤ 4፥28
2፥24 ቍ32፤ዮሐ 20፥9፤ሐሥ13፥30: 33:34:37፤17፥31፤ ሮሜ6፥4፤8፥11፤ 10፥9፤ 1ቆሮ6፥14፤ 15፥15፤ኤፌ1፥20፤1 ቆሮ6፥14፤15፥15፤ኤ ፌ1፥20፤ቈላ2፥12፤ ዕብ13፥20፤1ጴጥ 1፥21
2፥27 ቍ31፤ሐሥ 13፥35
2፥28 መዝ16፥8-11
2፥29 1ነገ2፥10፤ነህ 3፥16፤ሐሥ7፥8:9፤ 13፥36፤22፥5
2፥30 ማቴ1፥1
2፥31 መዝ16፥10
2፥32 ቍ24፤ሉቃ 24፥48
2፥33 ማር16፥19፤ ዮሐ7፥39፤14፥26፤ 15፥26፤ሐሥ1፥4፤ 10፥45፤ፊል2፥9

[a]13 *ወይም ጣፋጭ ወይን*
[b]23 *ወይም ሕግ በሌላቸው ሰዎች (አሕዛብን ያመለክታል)*
[c]31 *ወይም መሲሕ፤* በግሪክ *ክርስቶስ*፣ በዕብራይስጥ *መሲህ ማለት የተቀባው ማለት ነው፤ እንዲሁም በቍ*36

2፥14-40፤ ከመንፈስ ቅዱስ መውረድ በኋላ፣ የሚቀጥለው የመልእክቱ አቀራረብና ፍሬ ሐሳቡ በጥንታዊት ቤተ ክርስቲያን የተለመደ ሆኖ ነበር፤ ይኸውም (1) ሁኔታዎችንና ድርጊቶችን ገልጾ ማስረዳት (ቍ 14፥21)፤ (2) ስለ የኢየሱስ ክርስቶስ ወንጌል ማለት ሞት፣ ትንሣኤና ከፍ ከፍ ማለቱን ማስተማር (ቍ 22፥36)፤ (3) ለሰዎች የንስሐና የጥምቀት ጥሪ *ማቅረብ* (ቍ 37፥40):: የዚህ ስብከት አጠቃላይ ሐሳብ ከም 3፤10፤13 ጋር ተመሳሳይነት አለው::

2፥14 *ከዐሥራ አንዱ ጋር*፤ ሐዋርያት በመንፈስ ቅዱስ ተጠምቀው:: ለተለያዩ ሰዎች በሌሎች ቋንቋዎች ተናግረው ነበር፤ እዚህ ላይ የምናየው እነርሱ አብረውት ቆመው፣ ጴጥሮስ እነርሱን ተክቶ መናገሩን ነው::

2፥15 *ገና ከጠዋቱ ሦስት ሰዓት*፤ እንደ በዓለ ኀምሳ ባለው ቀን አንድ አይሁዳዊ ከአራት ሰዓት በፊት እህል አይቀምስም:: ስለዚህ ይህን ያህል ብዛት ያለው ሰው፣ ገና በጧቱ ይሰክራል ተብሎ ፈጽሞ አይታሰብም::

2፥17-18 *በሥጋ ለባሽ ሁሉ...ወንዶችና ሴቶች...ልጆቻችሁ ጕልማሶቻችሁ ... በወንዶችና በሴቶች፤* የጾታ፣ የዕድሜና የማዕረግ ልዩነት ሳይደረግ፣ መንፈስ ቅዱስ ለሁሉም እኩል ይሰጣል::

2፥17 *በመጨረሻው ቀን*፤ ኢሳ 2፥2፤ ሆሴ 3፥5፤ ሚክ 4፥1 ይመ፤ እንዲሁም የ1ጢሞ 4፥1፤ 2ጢሞ 3፥1፤ ዕብ 1፥1፤ 1ጴጥ 1፥20፤1ዮሐ2፥18 ማብ ይመ:: ይህ ከኢዩኤል የተጠቀሰውን ክፍል ዕብራይስጡ፣ "ከዚህ በኋላ" ሲለው፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም ግን፣ "ከእነዚህ ነገሮች በኋላ" ይለዋል:: ጴጥሮስ የተጠቀሰውን ክፍል የተነተነው ከአዲሱ ኪዳን መጨረሻ ዘመን ጋር አዛምዶና (ኤር 31፥33-34፤ ሕዝ 36፥26-27፤ 39፥29 ይመ) ከብሉይ ኪዳን መጀመሪያ ዘመን ጋር አነጻጽሮ ነው:: ይህም ስለ መሲሑ የተነገረው ሁሉ በመፈጸም ላይ መሆኑን ያሳያል:: *መንፈሴን*፤ የ1፥2 ማብ ይመ::

2፥21 *የሚጠራ ሁሉ፤* ከቍ 39 ጋር ያነጻጽሩ፤ ነገሩ መንፈሳዊ ቃላትን መደርደር ብቻ ሳይሆን፣ እምነትንና መታዘዝን ይጠይቃል (ማቴ 7፥21)::

2፥22 *ታምራትን ድንቅ ነገሮችንና ምልክቶችን ... በማድረግ...መስክሮለታል*፤ ኢየሱስ ያከናወናቸው ድንቅ ሥራዎች መሲሕ መምጣቱን የሚያሳዩ ምልክቶች ናቸው::

2፥23 *በክፉ ሰዎች*፤ የኦሪትን ሕግ ያልተቀበሉ አሕዛብ ማለት ነው፤ እዚህ ላይ ግን አሕዛብ ክፉ ድርጊት እንደ ፈጸሙ ያሳያል::

2፥27 *ነፍሴን በሲኦል አትተዋትምና*፤ በቍ 31 ላይ እንደምናየው ዳዊት ይህን የተናገረው ስለ ራሱ ብቻ ሳይሆን፣ የኋላ ኋላ ስለ መሲሑ ነበር፤ የመሲሑም ሥጋ በመቃብር እንዲበሰብስ እግዚአብሔር አልፈቀደም::

2፥29 *መቃብሩም ... በመካከላችን እንደሚገኝ፤* የዳዊት መቃብር ዐፅሙን በውስጡ እንደያዘ አሁንም በኢየሩሳሌም ይገኛል:: ስለዚህ በመዝ 16፥8-11 ያለው ቃል ሙሉ በሙሉ ዳዊትን አይመለከትም::

ሙትን አፈሰሰው። [34]ዳዊት ወደ ሰማያት አልወጣም፤ እርሱ ራሱ ግን እንዲህ ብሎአል፤

“ ‘ጌታ ጌታዬን፣
[35]“ጠላቶችህን ለእግርህ መረገጫ እስከ
ማደርግልህ ድረስ፣
በቀኜ ተቀመጥ” አለው።

[36]“እንግዲህ፣ እግዚአብሔር ይህን እናንተ የሰቀላችሁትን ኢየሱስን፣ ጌታም ክርስቶስም እንዳደረገው የእስራኤል ወገን ሁሉ ይረዳ!”

[37]ሕዝቡም ይህን በሰሙ ጊዜ ልባቸው እጅግ ተነካ፤ ጴጥሮስንና ሌሎቹንም ሐዋርያት፣ “ወንድሞች ሆይ፤ ታዲያ ምን እናድርግ?” አሏቸው።

[38]ጴጥሮስም እንዲህ አላቸው፤ “ንስሓ ግቡ፤ ኀጢአታችሁም እንዲሰረይላችሁ፣ እያንዳንዳችሁ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም ተጠመቁ፤ የመንፈስ ቅዱስንም ስጦታ ትቀበላላችሁ። [39]የተስፋው ቃል ለእናንተና ለልጆቻችሁ እንዲሁም ጌታ አምላካችን ወደ ራሱ ለሚጠራቸው፣ በሩቅ ላሉትም ሁሉ ነውና።”

[40]በሌላ ብዙ ቃል እየመሰከረላቸው፣ “ከዚህ ጠማማ ትውልድ ራሳችሁን አድኑ” በማለት አስጠነቀቃቸው።[41]ቃሉን የተቀበሉትም ተጠመቁ፤ በዚያ ቀን ሦስት ሺህ ያህል ሰዎች በቍጥራቸው ላይ ተጨመሩ።

2፥35 መዝ110፥1፤ ማቴ22፥44
2፥36 ማቴ28፥18፤ ሉቃ2፥11
2፥37 ሉቃ3፥10፡ 12፡14፤ሐሥ16፥30
2፥38 ቁ41፤ ኤር 36፥3፤ማር1፥4፤ ሉቃ 24፥47፤ ዮሐ20፥22፤ ሐሥ3፥19፤8፥12፡16 ፡36፡38፤9፥18፡10፥48፤ 16፥15፡33፤19፥5፤22፥ 16፤ቈላ2፥12
2፥39 ኢሳ44፥3፤ 57፥19፤65፥23፤ ሐሥ 10፥45፤ ኤፌ2፥13
2፥40 ዘዳ32፥5፤ ፊል 2፥15
2፥41 ቁ47፤ ሐሥ 4፥4፤5፥14፤ 6፥1፡7፤ 9፥31፡35፡42፤ 11፥21፡24፤14፥1፡21፤16፥ 5፤17፥12
2፥42 ማቴ14፥ 19፤ 28፥20፤ሐሥ1፥14
2፥43 ሐሥ5፥12
2፥44 ሐሥ4፥32
2፥45 ማቴ19፥21፤ ሉቃ12፥33፤18፥22፤ ሐሥ4፥34፡35፤6፥1
2፥46 ቁ42፤ማቴ 14፥19፤ሉቃ24፥53፤ ሐሥ3፥1፤5፥21፡42
2፥47 ቁ41፤ሮሜ 14፥18

የአማኞች የኅብረት ኑሮ

[42]እነርሱም በሐዋርያት ትምህርትና በኅብረት፣ እንጀራውንም በመቍረስና በጸሎት ይተጉ ነበር። [43]በሐዋርያት እጅ ብዙ ድንቅና ታምራት ይደረግ ስለ ነበር፣ ሰው ሁሉ ፍርሀት አደረበት። [44]ያመኑት ሁሉ በአንድነት ነበሩ፤ ያላቸውንም ሁሉ የጋራ አደረጉ። [45]ሀብታቸውንና ንብረታቸውንም እየሸጡ ለእያንዳንዱ ሰው የሚያስፈልገውን ያህል ይሰጡት ነበር። [46]በየዕለቱ በቤተ መቅደስ በአንድነት እየተገናኙ፣ በቤታቸውም እንጀራ እየቈረሱ በደስታና በቀና ልብ ይመገቡ ነበር፤ [47]እግዚአብሔርንም እያመሰገኑ፣ በሕዝቡ ሁሉ ፊት ሞገስ ነበራቸው፤ ጌታም የሚድኑትን በቍጥራቸው ላይ ዕለት በዕለት ይጨምር ነበር።

ጴጥሮስ ሽባውን ለማኝ ፈወሰ

3 አንድ ቀን ጴጥሮስና ዮሐንስ በጸሎት ጊዜ ይኸውም ከቀኑ በዘጠኝ ሰዓት፣ ወደ ቤተ መቅደስ ይወጡ ነበር። [2]ወደ ቤተ መቅደስ ከሚገቡት ሰዎች ምጽዋት እንዲለምን፣ ሰዎች በየዕለቱ ተሸክመው ‘ውብ’ በተባለው የቤተ መቅደስ መግቢያ በር ላይ የሚያስቀምጡት አንድ ከተወለደ ጀምሮ ሽባ የሆነ ሰው ነበረ፤

3፥1 መዝ55፥17፤ ሉቃ22፥8፤ሐሥ 2፥46፤10፥30
3፥2 ሉቃ16፥20፤ ዮሐ9፥8፤ሐሥ14፥8

2፥34 *ጌታ ጌታዬን ... አለው፡* ‘እግዚአብሔር አምላክ መሲሑን የዳዊት ልጅ ጌታዬን እንዲህ አለው’ ማለት ነው። ጴጥሮስ በገለጸው መሠረት ዳዊት ከእርሱ ዘር ለተገኘው ጌታ ያልተለመደ አክብሮት ሰጥቶአል፤ ይህም፣ ዳዊት በመንፈስ ቅዱስ ተመርቶ መሲሑ ምን ያህል ታላቅና መለኮታዊ ጌታ እንደ ሆነ መረዳቱን (ማቴ 22፥41-45)፣ ከሙታን መነሣቱን ብቻ ሳይሆን፣ከፍ ከፍ ብሎ በእግዚአብሔር ቀኝ መቀመጡንም ጭምር ያሳያል (ቍ 33-35)። ጌታ በአባቱ ቀኝ መቀመጡም መንፈስ ቅዱስን በመላኩ ተረጋግጦአል (ቍ33፤ ዮሐ16፥7)፤ እንዲሁም የመዝ 110፥1 ማብ ይመ።

2፥37 *ልባቸው እጅግ ተነካ፤* ቀድሞ ኢየሱስን ባለመቀበላቸው መጸጸታቸውንና አሁን በእርሱ ማመናቸውን ያመለክታል።

2፥38 *ንስሓ ግቡ ... ተጠመቁ፤* ንስሓ መግባት የጌታን መንገድ ጠራጊ በሆነው በመጥምቁ ዮሐንስ ትምህርት (ማር 1፥4፤ ሉቃ3፥3)፣ በጌታ ኢየሱስ ስብከት (ማር1፥15፤ሉቃ13፥3) እንዲሁም ጌታችን ከዕርገቱ በፊት በሰጠው *መመሪያ* (ሉቃ 24፥47)፣ መሠረት አስፈላጊነቱ ታውቋል። እንዲሁም ጥምቀት፣ በመጥምቁ ዮሐንስ ዘንድ (ማር1፥4)፣ ጌታ ኢየሱስ በሰጠው ትምህርት (ማቴ28፥18-19)፣ በሐዋርያት ሥራ ላይ እንደተመለከተው ከእምነት ጋር የመያያዙ አስፈላጊነት እንዲሁም (8፥12፤18፥8) ቃሉን አምኖ ከመቀበል (ቍ41)፣ እና ከንስሓ ጋር ተጣምሮ ከቀረበው (እዚህ ላይ) ስብከት እንደሚታየው አስፈላጊና ዋና ጕዳይ ነው። (1)*ኀጢአታችሁም እንዲሰረይላችሁ፤* የሚገኘው በጥምቀት በተመሰለው በእምነት ከጌታ ጋር በመቀበርና በመነሣት ነው (ሮሜ6፥3-4 እና ማብ ይመ)። (2) *በኢየሱስ ክርስቶስ ስም፡* በማቴ 28፥19 ከተሰጠው ዋና መመሪያ ጋር ይቃረናል ማለት አይደለም። በሐዋርያት ሥራ ጠቅለል ባለ መልክ የቀረበው፣ የጥምቀቱ ዐይነት ቀድሞ ከነበረው ከዮሐንስ ጥምቀት (19፥4-5) የተለየ መሆኑን አበክሮ ለማሳየት ሲሆን፣ በፊተኛው ጥምቀት ያልነበረው የኢየሱስ ስም አሁን መጨመሩን ለማጕላት ነው። *የመንፈስ ቅዱስንም፤* በዚህ ጊዜ ሁለት ስጦታዎች ተሰጥተዋል፤ ይኸውም የኀጢአት ስርየትና (22፥16 ይመ) መንፈስ ቅዱስ ናቸው። የመንፈስ ቅዱስ ማደሪያ የመሆን ተስፋ የተሰጠውም ለክርስቲያን ሁሉ ነው (ከሮሜ 8፥9-11፤ 1ቆሮ 12፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥41 በቍጥራቸው ላይ ተጨመሩ፤ የክርስትናን ሃይማኖት የተቀበሉትን ለማለት ነው።

2፥42 *በሐዋርያት ትምህርትና፡* ራሱ ጌታ ኢየሱስ ያስተማረውን ሁሉ ይጨምራል (ማቴ28፥20)፤ በተለይም ሞቱን፣ መቀበሩንና ትንሣኤውን መሠረት የሚያደርገውን የወንጌል ክፍል ይመለከታል (ቍ 23፥24፤ 3፥15፤ 4፥10፤ 1ቆሮ15፥1-4 ይመ)። ከእግዚአብሔር በተሰጠና ሐዋርያት በተቀበሉት ሥልጣን መሠረት ያስተማሩት ስለ ሆነም፣ ትምህርቱ ልዩ ነበር (2ቆሮ13፥10፤ 1ተሰ4፥2)። ይህም ትምህርት በዘመናችን በአዲስ ኪዳን ውስጥ ተካቶ ይገኛል። በ*ኅብረት፤* የክርስቲያኖችን በአንድነት ማምለክ ያመለክታል። *እንጀራውንም በመቍረስና፡* ይህ አባባል በቍ46፡ ላይ ለመደበኛው ምግብ የዋለ ቢሆንም (ሉቃ 24፥30፡35 ይመ)፣ እዚህ ላይ ግን የጌታን እራት የሚመለከት ይመስላል (የ20፥7 ማብ ይመ፤ ከ1ቆሮ 10፥16፤ 11፥20 ጋር ያነጻጽሩ)። *በጸሎት፡* የሐዋርያት ሥራ ጸሎት በክርስትና ሕይወት (በግልም ሆነ በኅብረት) አስፈላጊ መሆኑን በአጽንዖት ያስተምራል (1፥14፤3፥1፤6፥4፤10፥4፡31፤ 12፥5፤16፥13፡16)።

2፥44 *ያመኑት ሁሉ በአንድነት ነበሩ፡* የቀድሞዪቱን ቤተ ክርስቲያን ኅብረት ያመለክታል። *ያላቸውንም ሁሉ... የጋራ፤* 4፥34-35 ይመ። ምንም ለሌላቸው በበጎ ፈቃድ ተነሣሥቶ የሚደረገውን ልግስናና አብሮ መመገብን ያመለክታል (ከ4፥36-5፥9 ካለው ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥46 *በቤታቸውም እንጀራ እየቈረሱ፤* እዚህ ላይ የተመለከተው ክርስቲያኖች በቤተ መቅደስ ከሚያደርጉት ሌላ በየቤታቸው የሚፈጽሙትን ነው፤ ይኸውም የጌታ እራት ሳይሆን፣ ዕለት በዕለት በየቤታቸው እየተሰበሰቡ በደስታና በልግስና ምግባቸውን ይመገቡ እንደ ነበር ይገልጻል። *በደስታና በቀና* ልብ፡ ኅብረት፣ አንድነትና ያለውን አብሮ መካፈል የቀድሞዪቱ ቤተ ክርስቲያን የመንፈስ ቅዱስ ፍሬዎች ናቸው፤ ደስታ ደግሞ በአማኝ ላይ የሚታይ ስሜት ነው (የ16፥34 ማብ ይመ)።

3፥1 *ጴጥሮስና ዮሐንስ፡* “አዕማድ” ተብለው የተጠሩ ሐዋርያት (ገላ 2፥9) ናቸው። እነዚህም ከዮሐንስ ወንድም፣ ከያዕቆብ ጋር ከሌሎቹ ሐዋርያት ይልቅ ለጌታ ቅርበት ነበራቸው። (ማር 9፥2፤ 13፥3፤14፥33፤ሉቃ22፥8 ይመ)። በአንድ ላይ ታስረዋል (4፥3)፣ እንዲሁም በሰማርያም አብረው ነበሩ (8፥14)። *በጸሎት ጊዜ፤* በኋለኛው ጊዜ ለአይሁድ እምነት ተከታዮች የነበራቸው ሦስት የጸሎት ጊዜያት፡—ጧት በሦስት ሰዓት፣ የምሽት መሥዋዕት በሚቀርብበት ከቀኑ በዘጠኝ ሰዓት፣ ጀንበር ስትጠልቅ ናቸው።

3፥2 *‘ውብ’ በተባለው ... መግቢያ፤* ወደ ቤተ መቅደሱ ቅጥር የሚያስገባ በውበት ያጌጠ፣ የኒክቶር በር በመባል የሚታወቅ ሲሆን፣ በናስ የተለበጠ ሳይሆን አይቀርም። ከአሕዛብ አደባባይ ተነሥቶ ከዋናው ቤተ መቅደስ በስተምሥራቅ ወዳለው ወደ ሴቶች አደባባይ ይወስዳል፤

[3]እርሱም ጴጥሮስና ዮሐንስ ወደ ቤተ መቅደስ ሲገቡ አይቶ ምጽዋት ለመናቸው:: [4]ጴጥሮስም ከዮሐንስ ጋር ወደ እርሱ ትኵር ብሎ እየውና፣ "እስቲ ወደ እኛ ተመልከት" አለው:: [5]ሰውየውም፣ ከእነርሱ አንድ ነገር ለማግኘት አስቦ በትኵረት ተመለከታቸው::

[6]ጴጥሮስ ግን፣ "እኔ ብርና ወርቅ የለኝም፤ ነገር ግን ያለኝን እሰጥሃለሁ፤ በናዝሬቱ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም ተነሥተህ በእግርህ ተመላለስ" አለው፤ [7]ቀኝ እጁንም ይዞ አስነሣው፤ ወዲያውም እግሩና ቍርጭምጭሚቱ በረታ፤ [8]ዘሎም ቀጥ ብሎ ቆመ፤ መራመድም ጀመረ፤ ወዲህ ወዲያ እየሄደና እየዘለለም እግዚአብሔርንም እያመሰገነ ከእነርሱ ጋር ወደ ቤተ መቅደሱ አደባባይ ገባ:: [9]ሕዝቡም ሁሉ እየተራመደና እግዚአብሔርን እያመሰገነ ሲመላለስ ባዩት ጊዜ፣ [10]ይህ ሰው ቀደም ሲል 'ውብ' በተባለው የቤተ መቅደስ መግቢያ በር ላይ ተቀምጦ ምጽዋት ይለምን የነበረው እርሱ መሆኑን ዐወቁ፤ በእርሱ ላይ ከተፈጸመውም ነገር የተነሣ በመደነቅና በመገረም ተሞሉ::

ጴጥሮስ ለማኙ ሲፈወስ ላየው ሕዝብ ንግግር አደረገ

[11]የተፈወሰውም ለማኝ ከጴጥሮስና ከዮሐንስ ጋር ጥብቅ ብሎ አብሮአቸው ሳለ፣ ሕዝቡ ሁሉ በመገረም እነርሱ ወደ ነበሩበት 'የሰሎሞን መመላለሻ' ወደ ተባለው ስፍራ እየሮጡ መጡ:: [12]ጴጥሮስም ይህን ባየ ጊዜ እንዲህ አላቸው፤ "የእስራኤል ሕዝብ ሆይ፤ በዚህ ለምን ትደነቃላችሁ? ደግሞም በእኛ ኀይል ወይም በእኛ ጽድቅ ይህ ሰው ድኖ እንዲመላለስ እንዳደረግነው በመቍጠር፣ ለምን ወደ እኛ አትኵራችሁ ትመለከታላችሁ? [13]የአባቶቻችን አምላክ፣ የአብርሃም፣ የይስሐቅና የያዕቆብ አምላክ ብላቴናውን ኢየሱስን አከበረው፤ እናንተ ግን እንዲሞት አሳልፋችሁ ሰጣችሁት፤ ጲላጦስ ሊፈታው ቢፈልግም እናንተ በእርሱ ፊት ካዳችሁት፤ [14]ቅዱሱንና ጻድቁን ክዳችሁ ነፍሰ ገዳዩ እንዲፈታላችሁ ለመናችሁ፤ [15]የሕይወት መገኛ የሆነውን ገደላችሁት፤ እግዚአብሔር ግን ከሙታን አስነሣው፤ እኛም ለዚህ ምስክሮች ነን:: [16]ይህ የምታዩትና የምታውቁት ሰው የበረታው በኢየሱስ ስም በማመን ነው፤ ሁላችሁም እንደምታዩት ፍጹም ፈውስ እንዲያገኝ ያደረገው የኢየሱስ ስምና በእርሱ አማካይነት የሚገኘው እምነት ነው::

[17]"አሁንም ወንድሞች ሆይ፤ እናንተ ይህን ያደረጋችሁት እንደ አለቆቻችሁ ሁሉ ባለማወቅ እንደ ሆነ ዐውቃለሁ:: [18]እግዚአብሔር ግን የእርሱ የሆነው ክርስቶስ[a] መከራን እንዲቀበል አስቀድሞ በነቢያቱ ሁሉ አፍ የተናገረውን ፈጽሞአል:: [19]እንግዲህ ኀጢአታችሁ እንዲደመሰስ ንስሓ ግቡ፤ ከመንገዳችሁም ተመለሱ፤ ከጌታም ዘንድ የመታደስ ዘመን ይመጣላችኋል፤ [20]ደግሞም አስቀድሞ ለእናንተ የተመደበውን ክርስቶስን እርሱም ኢየሱስን ይልክላችኋል:: [21]እግዚአብሔር አስቀድሞ በቅዱሳን ነቢያቱ አፍ እንደተናገረ፣ ሁሉን ነገር እስከሚያድስበት ዘመን ድረስ እርሱ በሰማይ ይቈይ ዘንድ ይገባል:: [22]ሙሴም እንዲህ ብሎአል፤ 'ጌታ አምላካችሁ ከእናንተው መካከል እንደ እኔ ያለ ነቢይ ያስነሣላችኋል፤ እርሱ የሚነግራችሁን ሁሉ ስሙት፤ [23]ይህን ነቢይ የማትሰማ ነፍስ ሁሉ ከሕዝቡ መካከል ተለይታ ትጥፋ::'

[24]"በእርግጥም ከሳሙኤል ጀምሮ የተነሡት ነቢያት ሁሉ ስለ እነዚህ ጊዜያት ተናግረዋል:: [25]እናንተም የነቢያት ልጆች ናችሁ፤ ደግሞም እግዚአብሔር ለአብርሃም፣ 'በዘርህ የምድር

[a]18 ወይም *መሲሕ፤* እንዲሁም በቍ 20

3፥6 ቍ16፤ማር 1፥24
3፥8 ኢሳ35፥6፤ሐሥ 14፥10
3፥9 ሐሥ4፥16፡21
3፥10 ቍ2
3፥11 ሉቃ22፥8፤ ዮሐ10፥23፤ሐሥ5፥ 12
3፥13 ዘፀ3፥6፤ማቴ 27፥2፤ሉቃ23፥4፤ሐሥ 2፥23፤5፥30፤7፥32፤ 22፥14
3፥14 ማር1፥24፤ 15፥11፤ሉቃ23፥18-25፤ሐሥ4፥27፤7፥52
3፥15 ቍ24፥48 ፤ሐሥ 2፥24
3፥16 ቍ6
3፥17 ሉቃ23፥34፤ ሐሥ13፥27፤22፥5
3፥18 ማቴ1፥22፤ ሉቃ24፥27፤ሐሥ2፥ 23፤17፥2፡3፤26፥22፡23
3፥19 መዝ51፥1፤ኢሳ 43፥25፤44፥22፤ሐሥ 2፥38
3፥20 ሉቃ2፥11
3፥21 ማቴ17፥11፤ ሉቃ1፥70፤ሐሥ1፥6፡ 11
3፥22 ዘዳ18፥15፡ 18፤ሐሥ7፥37
3፥23 ዘዳ18፥19
3፥24 ሉቃ24፥27
3፥25 ዘፍ12፥3፤22፥ 18፤26፥4፤28፥14፤ሐሥ 2፥39፤ሮሜ9፥4፡5

3፥6 *በኢየሱስ ክርስቶስ ስም፡* በራሳቸው ኀይል ሳይሆን በመሲሑ ሥልጣን ማድረጋቸውን ያሳያል::

3፥7 *ይዞ አስነሣው፡* ሰውዬው ፈቅዶ መነሣቱ ራሱ ለመዳን የሚያስችለው እምነት እንደ ነበረው ያሳያል (ቍ 16)::

3፥8 *ወደ ቤተ መቅደሱ አደባባይ፡* ከውጭው የአሕዛብ አደባባይ) ግምጃ ቤቱ ወዳለበት ወደ ሴቶች አደባባይ (ማር12፥ 41-44)፣ ከዚያም ወደ እስራኤል አደባባይ ሄደ፤ ከውጭው አደባባይ ውስጥ ወዳሉት አደባባዮች የሚወስዱ ዘጠኝ በሮች አሉ::

3፥11 *የሰሎሞን መመላለሻ፡* በውጭው አደባባይ ቅጥር ዙሪያ በስተ ውስጥ በኩል የተሠራ ሲሆን፣ ሃያ ሰባት ጫማ ከፍታ ያላቸው በተርታ የቆሙ የድንጋይ ምሰሶዎች ያሉትና ጣራው ከጥድ የተሠራ ነው (የዮሐ 10፥23 ማብ ይመ)::

3፥12-26፤ የ2፥14-40 ማብ ይመ::

3፥13 *ብላቴናውን ኢየሱስን፡* መከራ መቀበል ስለሚገባው ብላቴና በኢሳ 52፥13-53፥12 የተነገረውን ትንቢት ያስታውሳል (የማቴ12፥18፤ሐሥ4፥27፡30 ማብ ይመ):: *አሳልፋችሁ ሰጣችሁት፤* ፈረዳችሁበት፤ ናቃችሁት፤ እውነተኛ መሲሕ ነው ብላችሁ አልተቀበላችሁትም:: *ጲላጦስ ሊፈታው ቢፈልግም፤* ዮሐ19፥12 ይመ::

3፥14 *ቅዱሱንና ጻድቁን፡* በእግዚአብሔርም ሆነ በሰው ዘንድ ነቀፋ የሌለበት ማለት ነው::

3፥15 *ገደላችሁት፤ እግዚአብሔር…አስነሣው፤እኛም… ምስክሮች ነን፡* በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ለአጽንዖት በተደጋጋሚ የቀረበ ዐቢይ ሐሳብ ነው (2፥23-24፤4፥10፤5፥30-32፤ 10፥39-41፤ 13፥28-29 ይመ፤ ከ1ቆሮ 15፥1-4 ጋር ያነጻጽሩ)::

3፥18 *አስቀድሞ በነቢያቱ ሁሉ… የተናገረውን፡* ኢየሱስ የተናገረውን ያስተጋባል (ሉቃ24፥26-27):: *መሠቃየቱ* አስቀድሞ ተነግሮአል (ከሐሥ 8፥32-33፤ መዝ 2፥1-2 ጋር እንዲሁም ከሐሥ 4፥25-26፤ መዝ22፥1 እና ማቴ27፥46 ጋር ያነጻጽሩ፤1ጴጥ1፥11 ይመ)::

3፥19 *ንስሓ ግቡ፤* ንስሓ መግባት በተሠራ ኀጢአት በመጸጸት የልብና የሐሳብ ለውጥ ማድረግ ሲሆን፣ ይህም ወደ አዲስ ሕይወት የሚመራ ነው (የ2፥38 ማብ ይመ):: *ወደ እግዚአብሔር ተመለሱ፤* ንስሓ መግባትን ተከትሎ የሚመጣ ሲሆን፣ ከንስሓ ጋር ግን ፈጽሞ አንድ አይደለም (11፥21፤26፥20፤9፥35፤14፥15፤ 15፥19፤26፥18፤28፥27 ይመ):: ጠለቅ ተደርጎ ሲታይ ንስሓ ማለት ከኀጢአት መመለስ ሲሆን፣ እምነትም ልብን ወደ እግዚአብሔር ማቅናት ነው፤ ይሁን እንጂ፣ "መመለስ" የሚለው ቃል ትርጕም አገባቡ ይሄ ብቻ አይደለም:: *ኀጢአታችሁ እንዲደመሰስላችሁ፤* ንስሓ በመግባታችሁ ኀጢአታችሁ ይደመሰሳል ማለት ነው::

3፥22-26 *ያስነሣላችኋል … ባስነሣ ጊዜ፤* ሙሴን ዳዊትንና አብርሃምን በተመለከተ የተነገረው ትንቢት በክርስቶስ ተፈጽሞአል:: ክርስቶስ እንደ ሙሴ ነቢይ ተብሎአል (ቍ 22-23 ይመ)፤ ሳሙኤል ስለ ዳዊት በተናገረ ጊዜ ስለ ክርስቶስም ተንብዮአል (ቍ 24)፤ ለአብርሃም በተሰጠው ተስፋ መሠረት ክርስቶስ ለሰው ዘር ሁሉ በረከትን የሚያመጣ ነው (ቍ 25-26)::

3፥24 *ከሳሙኤል ጀምሮ የተነሡት ነቢያት፡* ሳሙኤል፣ ዳዊትን ንጉሥ እንዲሆን ቀባው፤ ስለ ዳዊት መንግሥት መመሥረትም ተናገረ (1ሳሙ 16፥13፤13፥14፤15፥28፤28፥17 ጋር ያነጻጽሩ):: የናታን ትንቢት (2ሳሙ 7፥12-16)፣ መሲሑን በትክክል የሚያመለክት ነው (ሐሥ13፥22-23፡34፤ዕብ1፥5 ይመ)::

3፥25 *በዘርህ፡* ቃሉ ነጠላ ቍጥር ሲሆን፣ ይኸኛውም በመጨረሻ የሚያመለክተው ክርስቶስን ነው (ገላ3፥16 ይመ)::

ወገኖች ሁሉ ይባረካሉ' ብሎ የገባው ኪዳን ወራሾች ናችሁ። [26]እግዚአብሔር ብላቴናውን ባስነሣ ጊዜ፣ እያንዳንዳችሁን ከክፉ ታችሁ መልሶ ይባርካችሁ ዘንድ አስቀድሞ ወደ እናንተ ላከው።"

ጴጥሮስና ዮሐንስ በአይሁድ ሸንጎ ፊት

4 ጴጥሮስና ዮሐንስ ለሕዝቡ እየተናገሩ ሳሉ፣ ካህናትና የቤተ መቅደሱ ጥበቃ ኀላፊ እንዲሁም ሰዱቃውያን ድንገት ወደ እነርሱ መጡ። [2]እነርሱም ሐዋርያት ሕዝቡን በማስተማራቸውና በኢየሱስ ስለ ተገኘው ትንሣኤ ሙታን በመስበካቸው እጅግ ተቈጡ። [3]ጴጥሮስና ዮሐንስን ያዟቸው፤ ጊዜውም ምሽት ስለ ነበረ እስኪነጋ ድረስ ወህኒ ቤት አሳደሯቸው። [4]ይሁን እንጂ ቃሉን ከሰሙት መካከል ብዙዎቹ አመኑ፤ የወንዶቹም ቍጥር ወደ አምስት ሺህ ከፍ አለ።

[5]በማግስቱም አለቆቻቸውና፣ ሽማግሌዎቻቸው እንዲሁም ጸሓፍት በኢየሩሳሌም ተሰበሰቡ። [6]ሊቀ ካህናቱ ሐና፣ ቀያፋ፣ ዮሐንስ፣ እስክንድሮስና የሊቀ ካህናቱ ቤተ ዘመዶች ሁሉ በዚያ ተገኝተው ነበር። [7]እነርሱም ጴጥሮስንና ዮሐንስን በመካከል አቀመው፣ "ይህን ያደረጋችሁት በምን ኀይል ወይም በማን ስም ነው?" ብለው ጠየቋቸው።

[8]በዚህ ጊዜ፣ ጴጥሮስ በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ እንዲህ አላቸው፤ "እናንተ የሕዝብ አለቆችና ሽማግሌዎች ሆይ፤ [9]ዛሬ ለዚህ ሽባ ሰው ስለ ተደረገው በጎ ሥራ፣ እንዴት እንደ ዳነ የምትጠይቁን ከሆነ፣ [10]እናንተ በስቀላችሁት፣ እግዚአብሔር ግን ከሙታን ባስነሣው በናዝሬቱ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም መዳኑንና ፊታችሁ መቆሙን እናንተም ሆናችሁ የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ ይህን ይወቅ። [11]እርሱም፣

" 'እናንተ ግንበኞች የናቃችሁት፣
የማእዘን ራስ[a] የሆነው ድንጋይ' ነው።

[12]ድነት በሌላ በማንም አይገኝም፤ እንድንበት ዘንድ ለሰዎች የተሰጠ ከዚህ ስም በስተቀር ሌላ ስም ከሰማይ በታች የለምና።"

[13]ሰዎቹም፣ ጴጥሮስና ዮሐንስ እንዲህ በድፍረት ሲናገሩ ባዩአቸው ጊዜ፣ ያልተማሩ ተራ ሰዎች መሆናቸውን ተረድተው ተደነቁ፤ ከኢየሱስ ጋር እንደ ነበሩም ተገነዘቡ። [14]የተፈወሰውን ሰው እዚያው ከእነርሱ ጋር ቆሞ ስላዩት የሚናገሩበትን ሰበብ አጡ። [15]ስለዚህ ከሸንጎው እንዲያወጧቸው አዘዙ፤ ከዚያም በአንድነት ተሰብስበው ተመካከሩ፤ [16]እንዲህም ተባባሉ፤ "እንግዲህ እነዚህን ሰዎች ምን እናድርጋቸው? በኢየሩሳሌም የሚኖር ሁሉ በእነርሱ እጅ የተደረገውን ድንቅ ታምር ዐውቆአል፣ ስለዚህ ይህንን ማስተባበል አንችልም፤ [17]ይሁን እንጂ፣ ይህ ነገር ከእንግዲህ በሕዝቡ መካከል ይበልጥ እንዳይስፋፋ፣ እነዚህም ሰዎች ዳግመኛ በዚህ ስም ለማንም እንዳይናገሩ እናስጠንቅቃቸው።"

[18]ከጠሯቸውም በኋላ፣ በኢየሱስ ስም ፈጽሞ እንዳይናገሩና እንዳያስተምሩ አዘዟቸው። [19]ጴጥሮስና ዮሐንስ ግን መልሰው እንዲህ አሏቸው፤ "ከእግዚአብሔር ይልቅ ለእናንተ መታዘዝ በእግዚአብሔር ፊት ይገባ እንደሆነ እስቲ እናንተው ፍረዱ፤ [20]እኛስ ያየነውንና የሰማነውን ከመናገር ወደ ኋላ አንልም።"

[21]እንደ ገና ከዛቱባቸው በኋላም ለቀቋቸው፤ ምክንያቱም ሕዝቡ ሁሉ ስለ ሆነው ነገር እግዚአብሔርን ያመሰግኑ ስለ ነበር ሊቀጧቸው አልቻሉም፤ [22]በዚህ ታምር የተፈወሰውም ሰው ዕድሜው ከአርባ ዓመት በላይ ነበርና።

የአማኞች ጸሎት

[23]ጴጥሮስና ዮሐንስም ከተፈቱ በኋላ ወደ ወገኖቻቸው ተመልሰው የካህናት አለቆችና

3፥26 ቍ22፤ሐሥ 2፥24፤13፥46፤ሮሜ 1፥16
4፥1 ማቴ3፥7፤16፥1፤ 6፥22፤23፥34፤ሉቃ22፥4፤ ሐሥ5፥17፤23፥6-8
4፥2 ሐሥ17፥18
4፥3 ሐሥ5፥18
4፥4 ሐሥ2፥41
4፥5 ሉቃ23፥13
4፥6 ማቴ26፥3
4፥8 ቍ5፤ሉቃ1፥15፤23፥13
4፥9 ሐሥ3፥6
4፥10 ማር1፥24፤ሐሥ 2፥24
4፥11 መዝ118፥22፤ ኢሳ28፥16፤ዘካ10፥4፤ ማቴ21፥42፤ኤፌ 2፥20፤1ጴጥ2፥7
4፥12 ማቴ1፥21፤ ዮሐ14፥6፤ሐሥ 10፥43፤ሮሜ11፥14፤ 1ጢሞ2፥5
4፥13 ማቴ11፥25፤ ማር3፥14፤ሉቃ22፥8
4፥15 ማቴ5፥22
4፥16 ዮሐ11፥47፤ ሐሥ3፥6-10
4፥18 አሞ7፥13፤ ሐሥ5፥40
4፥19 ሐሥ5፥29
4፥20 ኢዮ32፥18፤ ኤር20፥9፤አሞ3፥8፤ ሉቃ24፥48
4፥21 ሐሥ5፥26፤ ማቴ9፥8

[a]11 ወይም የማእዘን ድንጋይ

4፥1 *ካህናትና* በዚያው ሰሞን በቤተ መቅደሱ ቅጥር ግቢ ያገለግሉ የነበሩትን ነው (የሉቃ 1፥23 ማብ ይመ)። *የቤተ መቅደሱ ጥበቃ ኀላፊ፣* በአመራር ላይ ካሉት የካህናት ቤተሰቦች የአንዱ አባል ሲሆን፣ ማዕረጉም ከሊቀ ካህናቱ ቀጥሎ የሚመጣ ነው (5፥24፤26፤ ሉቃ 22፥4፡52 ይመ)። *ሰዱቃውያን፣* ከአይሁድ ሃይማኖት ክፍል አንዱ ሲሆን፣ አባላቱ ከካህናት ወገን ናቸው። እነርሱም የቤተ መቅደሱን ሥራ በኀላፊነት የሚመሩ ነበሩ፤ በሙታን ትንሣኤም ሆነ በሥጋ እንደሚገለጥ ትንቢት የተነገረለትን መሲሕ መምጣት አይቀበሉም፣ ይሁን እንጂ የመሲሕ ዘመን መምጫው ስለ ደረሰ መጠባበቅ ያስፈልጋል ብለው ያምናሉ፣ የሸንጎው ሰብሳቢ የሆነው ሊቀ ካህናት ከእነርሱ ወገን የተሾመ ነው (5፥17፤ 23፥6-8፤ ማቴ 22፥23-33 ይመ)። እንዲሁም የማቴ 3፥7፤ ማር 12፥18፤ ሉቃ 20፥ 27 ማብ ይመ።

4፥3 *ምሽት፣* በምሽት የሚቀርበው መሥዋዕት በዐሥር ሰዓት ገደማ ይጠናቀቅ ስለ ነበር፣ የቤተ መቅደሱም በር በዚህ ጊዜ ይዘጋል፣ ሕይወትንም ሆነ ሞትን በተመለከተ የሚተላለፍ ማንኛውም ፍርድ የቀኑ ብርሃን ሳለ ተጀምሮ ከመምሸቱ በፊት መጠናቀቅ አለበት።

4፥4 *የወንዶቹም፤* በበዓለ ኀምሳ ቀን የተጨመሩት ሦስት ሺህ ነፍሳት እያደጉና እየሰፉ መሄዳቸውን ያሳያል (2፥41)፤ በኋላ የተጨመረውን (5፥14፤6፥7) ይመ።

4፥5 *አለቆቻቸውና ሽማግሌዎቻቸው እንዲሁም ጸሐፍት፣* ሦስቱም ወገኖች የአይሁድ ሸንጎ አባላት ናቸው (ሉቃ 22፥66 ይመ፤ እንዲሁም የማቴ 2፥4፤15፥2፤ማር14፥55፤ ሉቃ5፥17 ማብ ይመ)።

4፥6 *ሐና፣* ከ6-15 ዓ.ም. ሊቀ ካህናት ነበር፤ ሮማውያን ግን እርሱን ከሥልጣን አውርደው ልጁን ኤልአዛርን ተክተው ነበር፤ ከዚያም ዮሴፍ የተባለውን ዐማቹን ቀያፋን (18-36 ዓ.ም.) ሥልጣን እንዲይዝ አደረጉት፤ ይህም ሆኖ ግን ሐና በሕዝቡ ዘንድ እንደ ሊቀ ካህናት ይታይ ነበር (ሉቃ 3፥2 ይመ፤ ከዮሐ 18፥13፡ 24 ጋር ያነጻጽሩ)። *ዮሐንስ፤* በ36 ዓ.ም. ሊቀ ካህናት የሆነው፣ የሐና ልጅ ዮናታን ሊሆን ይችላል፤ አንዳንዶች ግን ኢየሩሳሌም ከወደቀች በኋላ የታላቁ ምኵራብ መሪ የነበረው ዮሐንቤንዛካይ ነው ይላሉ። *እስክንድሮስ፣* ስሙ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ብቻ ነው።

4፥8 *በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ፤* የ2፥4 ማብ ይመ።

4፥11 *የናቃችሁት ... ድንጋይ፤* የተነገሩ ትንቢቶች መፈጸም በጥንታዊቷ ቤተ ክርስቲያን ስብከትና ትምህርት ረገድ እጅግ አስፈላጊ ነበር፤ ጌታ ኢየሱስም መዝ118፥22ን በተመሳሳይ መንገድ ተጠቅሞበታል (ማቴ21፥42፤1ጴጥ2፥7 ይመ፤ ከሮሜ9፥33፤ ኢሳ 28፥16 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥12 *ከዚህ ስም በስተቀር፣* 10፥43፤ዮሐ14፥6፤1ጢሞ2፥5 ይመ። አግራፉ ትርጕሙን (ማቴ 1፥21 ይመ)።

4፥13 *በድፍረት፤* እንዲህ ዐይነቱ የሐዋርያት ድፍረት፣ እርግጠኝነትን፣ ሥልጣንንና ቀጥተኛነትን የተላበሰ ነበር (2፥29፤ 4፥29፤28፥31)፤ ይህን ድፍረት ሌሎች አማኞች ተጋርተውታል ይህንኑ ይፈጽሙ ነበር (4፥31)። *ያልተማሩ ተራ ሰዎች፤* ጴጥሮስና ዮሐንስ በዘመኑ ከነበረው መደበኛ ትምህርት ቤት ገብተው አልተማሩም፤ ወይም በታወቀ የሃይማኖት ተቋም ውስጥ ይህ ነው የሚባል ሥልጣን አልነበራቸውም።

4፥20 *ከመናገር ወደ ኋላ አንልም፤* 5፥29 ይመ።

4፥23 *ተመልሰው፤* ምናልባት ቀደም ሲል ደቀ መዛሙርት

ሽማግሌዎች ያሏቸውን ሁሉ ነገሯቸው። 24እነርሱም ይህን በሰሙ ጊዜ ድምፃቸውን በአንድነት ወደ እግዚአብሔር ከፍ አድርገው እንዲህ አሉ፤ “ልዑል ጌታ ሆይ አንተ ሰማ ይንና ምድርን፣ ባሕርንም፣ በውስጣቸውም የሚኖሩትን ሁሉ ፈጥረሃል፤ 25በመንፈስ ቅዱስም አማካይነት በአገልጋይህ በአባታ ችን በዳዊት አፍ እንዲህ ብለህ ተናግረሃል፤

“ ‘አሕዛብ ለምን በቍጣ ተነሣሡ?
ሕዝቡስ ለምን በከንቱ አሤሩ?
26የምድር ነገሥታት ተሰለፉ፤
ገዥችም በአንድነት ተሰበሰቡ፤
በጌታ ላይ፣
በተቀባውም+ ላይ ተከማቹ።’

27በእርግጥም ሄሮድስና ጳንጥዮስ ጲላጦስ ከአሕዛብና ከእስራኤል ሕዝብ ጋር በዚህች ከተማ አንተ በቀባኸው በቅዱሱ ብላቴናህ በኢየሱስ ላይ ለማሤር ተሰበሰቡ፤ 28ይህም የሆነው የአንተ ክንድና ፈቃድ ጥንት የወሰኑት እንዲፈጸም ነው። 29አሁንም ጌታ ሆይ፤ ዛቻቸውን ተመልከት፤ ባሪያዎችህም ቃል ህን በፍጹም ድፍረት መናገር እንዲችሉ አድርጋቸው። 30ለመፈወስ እጅህን ዘርጋ፤ በቅዱሱ ብላቴናህም በኢየሱስ ስም ድንቅና ታምራት አድርግ።”

31ከጸለዩም በኋላ የነበሩበት ስፍራ ተና ወጠ፤ ሁሉም በመንፈስ ቅዱስ ተሞሉ፤ የእግ ዚአብሔርንም ቃል በድፍረት ተናገሩ።

የአማኞች ማኅበራዊ አኗኗር

32ያመኑትም ሁሉ በአንድ ልብና በአንድ ሐሳብ ተስማምተው ነበር፤ ያላቸውም ሁሉ የጋራ ነበር እንጂ የራሱ የሆነውን ሀብት እንኳ እንደ ግሉ የሚቈጥር ማንም አልነበረም። 33ሐዋርያትም ስለ ጌታ ኢየሱስ ትንሣኤ በታ ላቅ ኀይል መመስከራቸውን ቀጠሉ፤ በሁላ ቸውም ላይ ታላቅ ጸጋ ነበር። 34ከመካከላ ቸውም አንድ ችግረኛ አልነበረም፤ ምክን ያቱም መሬትም ሆነ ቤት የነበራቸውን ሁሉ እየሸጡ ዋጋውን አምጥተው፣ 35በሐዋርያት እግር ሥር በማስቀመጥ ለእያንዳንዱ በሚያ ስፈልገው መጠን ያካፍሉት ነበር።

36በቆጵሮስ የሚኖር ዮሴፍ የሚባል አንድ ሌዋዊ ነበረ፤ ሐዋርያትም ‘በርናባስ’ ብለው ጠሩት፤ ትርጕሙም ‘የመጽናናት ልጅ’ ማለት ነው፤ 37እርሱም መሬቱን ሸጠ፣ ገንዘቡን አም ጥቶ በሐዋርያት እግር ሥር አስቀመጠ።

ሐናንያና ሰጲራ

5 ሐናንያ የተባለ ሰው፣ ከሚስቱ ከሰጲራ ጋር መሬት ሸጠ፤ 2ሚስቱም በሚገባ እያ ወቀች ከሽያጩ የተወሰነ ገንዘብ በማስቀ ረት የተረፈውን አምጥቶ በሐዋርያት እግር ሥር አስቀመጠ።

3ጴጥሮስ ግን እንዲህ አለ፤ “ሐናንያ ሆይ፤ መንፈስ ቅዱስን ትዋሽና ከመሬቱ ሽያጭ ታስቀር ዘንድ ሰይጣን ልብህን ለምን ሞላው? 4ሳትሸጠው በፊት የአንተው አልነበረምን? ከሸጥኸውስ በኋላ ቢሆን ገንዘቡ በእጅህ አልነበረምን? ለመሆኑ ይህን ነገር እንዴት በልብህ አሰብህ? የዋሸኸው እኮ እግዚአብሔርን እንጂ ሰውን አይደለም።”

5ሐናንያም ይህን እንደ ሰማ ወድቆ ሞተ፤ ይህን የሰሙትም ሁሉ ታላቅ ፍርሀት ያዛቸው።

+26 *ወይም ክርስቶስ ወይም መሲሕ ማለት ነው።*

4፥24 ነህ9፥6፤ ኢዮ 41፥11፤ ኢሳ 37፥16፤ሐሥ1፥1
4፥25 ሐሥ1፥16
4፥26 መዝ2፥1፡2፤ ዳን9፥25፤ሉቃ4፥18፤ ሐሥ10፥38፤ዕብ1፥9
4፥27 ቍ30፤ ማቴ 14፥1፤27፥2፤ ሉቃ23፥12፤ ሐሥ 3፥13፡14
4፥28 ሐሥ2፥23
4፥29 ቍ13፡31፤ መዝ138፥3፤ ሐሥ 9፥27፤ 13፥46፤ 14፥3፤28፥31፤ ኤፌ6፥19፤ ፊል1፥14
4፥30 ቍ27፤ ዮሐ 4፥48
4፥31 ቍ29፤ ሉቃ 1፥15፤ ሐሥ2፥2፤ዕብ4፥12
4፥32 ሐሥ2፥44
4፥33 ሉቃ24፥48፤ ሐሥ1፥22፤ሮሜ3፥24
4፥34 ማቴ19፥21፤ሐሥ2፥45
4፥35 ቍ37፤ሐሥ 2፥45፤5፥2፤6፥1
4፥36 ሐሥ9፥27፤ 11፥22፡30፤13፥2፤ 1ቆሮ9፥6፤ገላ2፥1፡ 9፡13
4፥37 ቍ35፤ ሐሥ 5፥2
5፥2 ኢሱ7፥11፤ ሐሥ 4፥35፡37
5፥3 ቍ9፤ዘዳ 23፥21፤ማቴ4፥10፤ ዮሐ 13፥2፡27
5፥4 ዘሌ6፥2፤ ዘዳ 23፥22
5፥5 ቍ10፡11፤ መዝ5፥6

ይሰበሰቡበት የነበረው (1፥13)፣ በኋላም ምእመናኑ ማምለኪያና መሰብሰቢያ ያደረጉት የላይኛው ክፍል (ሰገነት) ሊሆን ይችላል (12፥12)።

4፥24 ልዑል *ጌታ ሆይ!* ሉቃ 2፥29 ይመ።

4፥27 *ሄሮድስ፡* ሄሮድስ አንቲጳስ፣ በዮርዳኖስ ማዶ ያለው አገርና በገሊላ የአራተኛው ክፍል ገዥ ነበር (ሉቃ 23፥7-15) *ጳንጥዮስ ጲላጦስ፡* በይሁዳ የሮም ቄሳር መንግሥት እንደራሴ ነበር (ሉቃ 23፥ 1-24)።

4፥28 ጥንት የወሰኑት፤ ይህን እንዲያደርጉ እግዚአብሔር አስገደዳቸው ማለት ሳይሆን፣ እነርሱንና በነጻ ፈቃዳቸው የፈ ጸሙትን ድርጊት የማዳን ዕቅዱ መፈጸሚያ መሣሪያ አደረገው ማለት ነው።

4፥30 *በቅዱሱ ብላቴናህም፡* የ3፥13 ማብ ይመ።

4፥31 *ተናወጠ!* ጸሎታቸው ለመመለሱ ፈጣን ምልክት ነው (16፥26 ይመ)። *በመንፈስ ቅዱስ ተሞሉ፡* የ2፥4 ማብ ይመ። *የእግዚአብሔርንም ቃል...ተናገሩ!* የአይሁድ ሸንጎ ቢያ ስጠነቅቃቸውም ወንጌልን ከመስበክ ወደ ኋላ አላሉም (የቍ13 ማብ ይመ)።

4፥32 *በአንድ ልብና በአንድ ሐሳብ፡* ፍጹም የሆነ የኅብረት መንፈስ ስለነበራቸውም የግል ሀብትን በጋራ እስከ መካፈል አድርሶአቸዋል (የ2፥44 ማብ ይመ)።

4፥33 *ትንሣኤ ... መመስከራቸውን፡* ትልቁ ነገር የክር ስቶስ ሞት የመሆኑን ያህል ትንሣኤውም እንዲሁ ዋናና አስገዳ ጅነት ያለው ክንዋኔ ነበር፤ ደቀ መዛሙርትም ይህን አይተው ዝም ማለት አልቻሉም።

4፥34 *መሬትም ሆነ ቤት የነበራቸው ... እየሸጡ!* የ2፥44 ማብ ይመ።

4፥36 *ሌዋዊ፡* ሌዋውያን በፓለስታይን ወይም “ቅድስት ኑር” በተባለው በእስራኤል አገር በውርስ የሚያገኙት መሬት ርም፣ እንደ ቆጵሮስ ባለው አገር የነበሩትን አይሁድ ግን ይህ ሥርዐት አይመለከታቸውም ነበር፤ ስለዚህ በርናባስ በቆጵሮስ የሚገኘውን ርስቱን ሸጦ ያገኘውን ገንዘብ ለሐዋርያት አስረክቦ ይሆናል (ቍ37)፤ ወይም ባለትዳር ይሆናል፤ የተሸጠውም መሬት የሚስቱ ሊሆን ይችላል፤ ይህ ካልሆነም ሌዋውያን መሬት እንዳ ያገኙ የሚከለክለው ሕግ በዚያ ዘመን ተፈጻሚነቱ ቀርቶ ይሆናል። *በቆጵሮስ፡* በሜድትራኒያን ባሕር ውስጥ በምሥራቅ በኩል የምትገኝ ደሴት ናት። አይሁድ ከመቃብያን ዘመን ጀምሮ በዚህች ደሴት መኖር ጀምረዋል። *በርናባስ፡* እዚህ ላይ የልግስና ምሳሌ ሆኖ ቀርቦአል። ሉቃስ የጳውሎስ ዋና ተባባሪ የሚሆነውን ደቀ መዝሙር ያስተዋወቀው በዚህ መልክ ነበር (13፥1-4 ይመ)። ለቀደመችው ቤተ ክርስቲያን ሕይወትና አገ ልግሎት የዚህ ሰው ልዩ አስተዋፅኦ ምን ያህል እንደ ሆነ ለማ ወቅ 9፥27፤11፥22፡25፤ 15፥37-39 ይመ።

5፥1 *ሐናንያ... ከሰጲራ!* በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ለማኅበ ራዊ ኑሮ ጠንቅ በመሆናቸው በመጥፎ አርአያነት ቀርበዋል፤ በአ ንጻሩ ግን በርናባስ ለማኅበራዊ ኑሮ በጥሩ ምሳሌነት ስለመቅረቡ (የ4፥ 36 ማብ ይመ)። ለታይታ በተደረገ ልግስና ምስጋናን መሻትና የገንዘብ ፍቅር በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ለመጀ መሪያ ጊዜ የተመዘገቡ ኀጢአቶች ናቸው፤ ይህም እግዚአብሔር እንደማይዘበትበት (ገላ 6፥7) አንባቢዎችን ክፉኛ ያስጠነቅቃል። በመጀመሪያዪቱ ቤተ ክርስቲያን የተፈጸመውን ይህን ፍርድ፣ እግ ዚአብሔር በናዳብና በአብዩድ (ዘሌ 10፥2)፣ በአካንና (ኢሱ7፥25) በዖዛ (2ሳሙ 6፥7) ላይ ከፈረደው ፍርድ ጋር ያነጻጽሩ።

5፥2 *በማስቀረት፡* የፈለጉትን ያህል ማስቀረት መብታቸው ነበር፤ ሙሉውን ሳያመጡ እንዳመጡ ማስመሰላቸው ግን ኀጢአት ሆነባቸው።

5፥3 *መንፈስ ቅዱስን ትዋሽና!* ይህ ሐሳብ ከቍ4 ጋር ሲነጻ ጸር፣ መንፈስ ቅዱስ ራሱ እግዚአብሔር መሆኑንና ከሕዝቡም ጋር እንዳለ ያመለክታል። *ሰይጣን ልብህን ለምን ሞላው?* ሰይ ጣን ባለማቋረጥ የሚሠራው ሥራ እዚህ ላይ ተገልጦአል (ሉቃ 22፥3፤ ዮሐ13፥2፡27፤ 1ጴጥ5፥8 ይመ)።

[6]ጕልማሶችም ተነሥተው አስከሬኑን ገነዙት፤ ወስደውም ቀበሩት።

[7]ሦስት ሰዓት ያህልም ካለፈ በኋላ፣ ሚስቱ የሆነውን ሳታውቅ መጥታ ገባች። [8]ጴጥሮስም፣ “እስቲ ንገሪኝ፤ መሬታችሁን የሸጣችሁት በዚህ ዋጋ ነውን?” አላት።

እርሷም፣ “አዎን፤ በዚሁ ዋጋ ነው” አለች።

[9]ጴጥሮስም፣ “የጌታን መንፈስ ትፈታተኑ ዘንድ እንዴት እንዲህ ተስማማችሁ? እነሆ፤ ባልሽን የቀበሩት ሰዎች ተመልሰው እግራቸው ደጃፍ ላይ ነው፤ አንቺንም ይዘው ይወጣሉ” አላት።

[10]እርሷም ወዲያውኑ እግሩ ሥር ወድቃ ሞተች፤ ጕልማሶቹም ሲገቡ ሞታ አገኟት፤ አውጥተውም በባሏ አጠገብ ቀበሯት። [11]መላዪቱን ቤተ ክርስቲያንና ይህን የሰሙትን ሁሉ፣ ታላቅ ፍርሀት ያዛቸው።

በሐዋርያት እጅ ብዙ ሰው ተፈወሰ

[12]ሐዋርያትም በሕዝቡ መካከል ብዙ ታምራዊ ምልክቶችንና ድንቅ ሥራዎችን አደረጉ፤ አማኞቹም ሁሉ ‘የሰሎሞን ደጅ’ በተባለው መመላለሻ ይሰበሰቡ ነበር። [13]ከእነርሱ ጋር ሊቀላቀል የደፈረ ማንም አልነበረም፤ ሆኖም ሕዝቡ እጅግ ያከብሯቸው ነበር፤ [14]ብዙ ወንዶችና ሴቶችም ከጊዜ ወደ ጊዜ በጌታ እያመኑ ወደ እነርሱ ይጨመሩ ነበር። [15]ከዚህም የተነሣ፣ ጴጥሮስ በዚያ ሲያልፍ፣ ቢያንስ ጥላው እንኳ በጥቂቶች ላይ እንዲያርፍባቸው በማለት ሕመምተኞችን ወደ ውጭ እያወጡ በዐልጋና በቃሬዛ በመንገድ ላይ ያስተኙ ነበር። [16]በኢየሩሳሌም አካባቢ ከሚገኙ ከተሞች፣ ሕመምተኞችንና በርኵሳን[a] መናፍስት የሚሠቃዩትን ይዘው የሚመጡት ሰዎች አካባቢውን ያጨናንቁት ነበር፤ የመጡትም ሁሉ ይፈወሱ ነበር።

ሐዋርያት መከራና ስደት ደረሰባቸው

[17]ከዚህም የተነሣ ሊቀ ካህናቱና አብረውት የነበሩት የሰዱቃውያን ወገን ሁሉ በቅናት ተሞሉ፤ [18]ሐዋርያትንም ይዘው ማረፊያ ቤት ከተቷቸው። [19]ይሁን እንጂ የጌታ መልአክ በሌሊት የእስር ቤቱን ደጆች ከፍቶ አወጣቸውና፣ [20]“ሂዱ፤ በቤተ መቅደሱም አደባባይ ቁሙ፤ የዚህንም ሕይወት ቃል ሁሉ ለሕዝብ ንገሩ” አላቸው።

[21]እንደ ነጋም፣ በተነገራቸው መሠረት፣ ወደ ቤተ መቅደሱ አደባባይ ገብተው ሕዝቡን ማስተማር ጀመሩ።

ሊቀ ካህናቱና ከእርሱ ጋር የነበሩት መጥተው የአይሁድን ሸንጎና የእስራኤልን ሽማግሌዎች ጉባኤ በሙሉ በአንድነት ሰበሰቡ፤ ሐዋርያትንም እንዲያመጡ ሰዎችን ወደ እስር ቤት ላኩ። [22]የተላኩትም ወደ እስር ቤቱ ሄደው በዚያ አላገኟቸውም፤ ተመልሰውም እንዲህ አሏቸው፤ [23]“እስር ቤቱ በሚገባ ተቈልፎ፣ ጠባቂዎቹም በበሩ ላይ ቆመው አገኘን፤ ከፍተን ስንገባ ግን በውስጡ ማንም አልነበረም።” [24]የቤተ መቅደሱ ጥበቃ ሹምና የካህናት አለቆችም ይህን በሰሙ ጊዜ በነገሩ ተገረሙ፤ ግራም ተጋቡ።

[25]በዚህ ጊዜ አንድ ሰው መጥቶ፣ “እነሆ፤ እስር ቤት ያስገባችኋቸው ሰዎች በቤተ መቅደሱ አደባባይ ቆመው ሕዝቡን እያስተማሩ ናቸው” አላቸው። [26]የጥበቃ ሹሙም ከወታደሮቹ ጋር ሄዶ፣ ይዞ አመጣቸው፤ ያመጧቸው ግን ሕዝቡ በድንጋይ እንዳይወግሯቸው ስለ ፈሩ በኀይል ሳያስገድዱ ነበር።

[27]ሐዋርያትንም አምጥተው በሸንጎው ፊት

[a]16 ወይም በከፉ

5፥6 ዮሐ19፥40
5፥8 ቍ2
5፥9 ቍ3
5፥10 ቍ5:6
5፥11 ቍ5፤ ሐሥ 19፥17
5፥12 ዮሐ4፥48፤ 10፥23፤ሐሥ2፥43፤ 3፥11፤4፥32
5፥13 ሐሥ2፥47፤ 4፥21
5፥14 ሐሥ2፥41
5፥15 ሐሥ19፥12
5፥16 ማቴ8፥16፤ ማር16፥17
5፥17 ሐሥ4፥1፤ 15፥5
5፥18 ሐሥ4፥3
5፥19 ዘፍ16፥7፤ዘፀ 3፥2፤መዝ34፥7፤ማቴ 1፥20፤2፥13:19፤28፥2 ፤ሉቃ1፥11፤2፥9
ዮሐ20፥12፤ሐሥ8፥ 26፤ 10፥3፤12፥7:23፤16፥2 6፤27፥23
5፥20 ዮሐ6፥63:68
5፥21 ቍ27:34: 41፤ማቴ5፥22፤ሐሥ 4፥5:6
5፥22 ሐሥ12፥18: 19
5፥24 ሐሥ4፥1
5፥26 ሐሥ4፥21
5፥27 ማቴ5፥22

5፥9 *የጌታን መንፈስ ትፈታተኑ ዘንድ፤* ይህ ኀጢአት ከፍተኛ ቅጣት ባያስከትል ኖሮ፣ የማታለሉ ተግባር በሚታወቅበት ጊዜ፣ ውጤቱ አደገኛ ይሆን ነበር፤ ማታለል ጥቅም የሚገኝበት መስሎ መታየቱ ብቻ ሳይሆን፣ መንፈስ ቅዱስን ማታለል እንደሚቻል መንገድ በጠረገ ነበር። እንዲህ ያለው ማስመሰልና ማታለል መቀጠል ስለሌለበት እግዚአብሔር በአጭሩ ቀጨው፤ በዚህም የክርስትና ሕይወት ትክክለኛውን ፈር ሊይዝ ቻለ።

5፥11 ቤተ ክርስቲያን፤ ይህን ስም በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ለመጀመሪያ ጊዜ የምናገኘው እዚህ ላይ ነው። አጥቢያ ቤተ ክርስቲያንን (8፥1፤11፥22፤13፥1) ወይም የክርስቶስን ቤተ ክርስቲያን በአጠቃላይ (20፥28 ይመ) ሊያመለክት ይችላል። አቅሌስያ የሚለው የግሪክ ቃል ቤተ ክርስቲያንን የሚያመለክት ብቻ ሳይሆን፣ ፖለቲካዊ ስብሰባዎችና ሌሎች ጉባኤዎችም ይጠሩበት ነበር (19፥32:40 ይመ)፤ እንዲሁም በሰብዓ ሊቃናት የብሉይ ኪዳን ትርጕም ቃሉ የእስራኤላውያንን የአምልኮ ስብሰባ ያመለክታል።

5፥12 *የሰሎሞን ደጅ፤* የ3፥11 ማብ ይመ።

5፥13 *ከእነርሱ ጋር ሊቀላቀል የደፈረ ማንም አልነበረም፤* በሐናንያና በሚስቱ ላይ ከደረሰው ቅጣት የተነሣ አስመሳዮችና ሁለት ልብ ያላቸው ተከታዮች ከአማኞች ጋር አንድ አካል ሆነው ለመታየት ፈሩ። ስለዚህ በቍ14 ላይ ብዙዎች “በጌታ እያመኑ ወደ እነርሱ ይጨመሩ ነበር” ስለሚል፣ ሉቃስ ይህን ያለው ወደ ክርስቲያኑ ማኅበረሰብ ማንም አልተጨመረም ለማለት አይደለም።

5፥14 *ብዙ ወንዶችና ሴቶችም…እያመኑ፤* 4፥4 ይመ። ለመጀመሪያ ጊዜ ሴቶች ስለማመናቸው በግልጽ የተወሣው እዚህ ላይ ነው (ለ8፥3:12፤9፥2፤13፥50፤16፥1:13-14፤17፥4:12:34፤ 18፥2፤ 21፥5 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይሁን እንጂ ከ1፥14 ጋር ያነጻጽሩ።

5፥15 *ጴጥሮስ…ጥላው፤* ከዚህ ጋር በአቻነት የሚታዩት የጳውሎስ መሐረብና (19፥12) የኢየሱስ የልብሱ ዘርፍ (ማቴ 9፥20) ናቸው፤ እነዚህ አነስተኛ ነገሮችና የሰው ጥላ ራሳቸው ታምራት ያደርጋሉ ማለት ሳይሆን፣ ከጌታና ከሐዋርያት ጋር ቀጥታ ግንኙነት ያላቸው በመሆኑ ነው፤ አስማታዊ ቍስ ነው ማለት አይደለም።

5፥17 *ሊቀ ካህናቱ፤* በሮም ሹማምንት ዘንድ ተቀባይነት ያገኘው ሊቀ ካህናቱ ቀያፋ ነው፤ አይሁድ ግን እውነተኛው ሊቀ ካህናት ነው የሚሉት የቀያፋን ዐማት ሐናን ነበር፤ ሊቀ ካህንነት የዕድሜ ልክ ሹመት ነበርና (የ4፥6 ማብ ይመ)። *አብረውት የነበሩት፤* ከነቤተ ሰቡ ማለት ነው። *የሰዱቃውያን ወገን፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

5፥18 *ማረፊያ ቤት፤* በማግስቱ ለፍርድ እስኪቀርቡ ድረስ መቈያ ቦታ።

5፥19 *የጌታ መልአክ፤* ይህ ሐረግ ከዚህ ሌላ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ አራት ቦታ ይገኛል፤ (1) እስጢፋኖስ ስለ እርሱ ይናገራል (7፥30-38)፤ (2) ፊልጶስን መርቶታል (8፥26)፤ (3) ጴጥሮስን ነጻ አውጥቶታል (12፥7-10)፤ (4) ሄሮድስን ቀሥፎታል (12፥23)። እንዲሁም ማቴ 1፥20-24፤2፥13:19፤28፥2፤ ሉቃ1፥11-38፤2፥9 ይመ።

5፥21 *የአይሁድን ሸንጎና፤* ከፍተኛ የአይሁድ የፍርድ ጉባኤ ሲሆን፣ ከሰባ እስከ መቶ የሚደርሱ አባላት አሉት (መደበኛው የአባላቱ ቍጥር ሰባ አንድ ነው)። የጉባኤው አባላት የክብ ግማሽ ቅርጽ ሠርተው የሚቀመጡ ሲሆን፣ የሚረዷቸው (ምሁራን) ደቀ መዛሙርት በሦስት ረድፍ ሆነው ከኋላቸው ይቀመጣሉ፤ ከፊት ለፊታቸውም የሸንጎው ጸሓፊዎች ይቆማሉ።

5፥24 *የቤተ መቅደሱ ጥበቃ ሹምና፤* የ4፥1 ማብ ይመ።

አቆሟቸው፤ሊቀ ካህናቱም እንዲህ ሲል ጠየ ቃቸው፤ [28]“በዚህ ስም እንዳታስተምሩ በጥ ብቅ አስጠንቅቀናችሁ ነበር፤ እናንተ ግን ኢየሩሳሌምን በትምህርታችሁ ሞላችኋት፤ ደግሞም እኛን ለዚህ ሰው ደም ተጠያቂ ዎች ልታደርጉን ቈርጣችሁ ተነሣችሁ!”

[29]ጴጥሮስና ሌሎች ሐዋርያትም መልሰው እንዲህ አሉ፤ “ከሰው ይልቅ ለእግዚአብሔር ልንታዘዝ ይገባል! [30]እናንተ በዕንጨት ላይ ሰቅላችሁ የገደላችሁትን ኢየሱስን፣ የአባቶ ቻችን አምላክ ከሙታን አስነሣው፤ [31]እር ሱም ለእስራኤል ንስሓንና የኀጢአትን ስር የት ይሰጥ ዘንድ፣ እግዚአብሔር የሁሉ ራስና አዳኝ አድርጎ በቀኙ ከፍ ከፍ አደረገው:: [32]እኛም ለእነዚህ ነገሮች ምስክር ነን፤ ደግ ሞም እግዚአብሔር ለሚታዘዙት የሰጠው መንፈስ ቅዱስ ምስክር ነው::”

[33]ሰዎቹም ይህን በሰሙ ጊዜ ክፉኛ ተቈጡ፤ ሊገድሏቸውም ፈለጉ:: [34]ነገር ግን በሕዝቡ ሁሉ ዘንድ የተከበረ አንድ የሕግ መምህር፣ እርሱም ገማልያል የሚሉት ፈሪሳዊ ተነ ሥቶ በሸንጎው መካከል ቆመና ሐዋርያ ትን ወደ ውጭ አውጥተው ለጥቂት ጊዜ እንዲያቈዩአቸው አዘዘ፤ [35]ለሸንጎውም እን ዲህ አለ፤ “የእስራኤል ሰዎች ሆይ፤ በእነዚህ ሰዎች ላይ ልታደርጉ ስላሰባችሁት ነገር በጥንቃቄ ልታጤኑ ይገባችኋል::

[36]ከዚህ ቀደም፣ ቴዎዳስ ራሱን ትልቅ አድርጎ በመቍጠር ተነሥቶ፣ አራት መቶ ያህል ሰዎች ተባበሩት፤ ነገር ግን እርሱም ተገደለ፤ ተከታዮቹም ሁሉ ተበታተኑ፤ ነገሩም እንዳልነበር ሆነ:: [37]ከእርሱም በኋላ፣ በሕ ዝብ ቈጠራው ወቅት ገሊላዊው ይሁዳ ተነ ሥቶ ብዙ ሕዝብ አሸፈተ፤ ተከታዮችም አግ ኝቶ ነበር፤ እርሱም ጠፋ፤ ተከታዮቹም ተበተኑ:: [38]ስለዚህ አሁንም የምላችሁ:- እነ ዚህን ሰዎች ተዉአቸው፤ አትንኳቸው፤ሐሳ ባቸው ወይም አድራጎታቸው ከሰው ከሆነ ይጠ ፋልና፤ [39]ከእግዚአብሔር ከሆነ ግን ልትገቷ ቸው አትችሉም፤ እንዲያውም ከእግዚአብሔር ጋር ስትጣሉ ትገኙ ይሆናል::”

[40]እነርሱም ምክሩን ተቀብለው፤ ሐዋርያትን አስጠርተው አስገረፏቸው፤ ዳግመኛም በኢየ ሱስ ስም እንዳይናገሩ አዘው ለቀቋቸው::

[41]ሐዋርያትም፣ ስለ ስሙ ውርደትን ለመቀ በል በመብቃታቸው ደስ እያላቸው ከሸን ጎው ወጥተው ሄዱ፤ [42]በየዕለቱም፣ በቤተ መቅደስም ሆነ በየቤቱ፣ ኢየሱስ እርሱ ክር ስቶስ[+] መሆኑን ከማስተማርና ከመስበክ ከቶ ወደ ኋላ አላሉም ነበር::

የሰባቱ ዲያቆናት መመረጥ

6 የደቀ መዛሙርት ቍጥር እየጨመረ በሄደበት በዚህ ወቅት፣ ከግሪክ አገር የመጡ አይሁድ በይሁዳ ይኖሩ በነበሩት አይሁድ ላይ አጕረመረሙ፤ ምክንያቱም በየዕለቱ በሚከናወነው ምግብ የማደል አሠ ራር ላይ ከእነርሱ ወገን የሆኑት መበለቶች ችላ ተብለው ነበር:: [2]ስለዚህ ዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት ሌሎችን ደቀ መዛሙርት በአን ድነት ሰብስበው እንዲህ አሉ፤ “እኛ የማ እዱን አገልግሎት ለማስተናገድ ስንል የእግ ዚአብሔርን ቃል አገልግሎት መተው አይ

5፥28 ማቴ23፥35፤ 27፥25፤ሐሥ2፥23: 36፤3፥14:15፤4፥18፤ 7፥52
5፥29 ዘፀ1፥17፤ ሐሥ 4፥19
5፥30 ሐሥ 2፥24፤ 3፥13
5፥31 ማቴ1፥21፤ ማር1፥4፤16፥19፤ ሉቃ2፥11፤24፥47፤ ሐሥ 2፥38፤3፥19፤ 10፥43
5፥32 ሉቃ24፥48፤ ዮሐ15፥26
5፥33 ሐሥ2፥37፤ 7፥54
5፥34 ሉቃ2፥46፤ 5፥17፤ሐሥ22፥3
5፥37 ሉቃ2፥1:2
5፥38 ማቴ15፥13
5፥39 2ዜና13፥12፤ ምሳ21፥30፤ኢሳ46፥10፤ ሐሥ7፥51፤11፥17
5፥40 ማቴ10፥17
5፥41 ማቴ5፥12፤ ዮሐ15፥21
5፥42 ሐሥ2፥46፤ 9፥22፤13፥32
6፥1 ሐሥ2፥41፤ 4፥35፤9፥29:39:41፤ 1ጢሞ5፥3
6፥2 ሐሥ11፥26፤ ዕብ4፥12

[+]42 ወይም መሲሕ

5፥28 *እኛን ለዚህ ሰው ደም ተጠያቂዎች ልታደርጉን፤* አሁን እንዲህ ያሉት፣ ደቀ መዛሙርቱ በተደጋጋሚ ኢየሱስን የገ ደሉት አንዳንድ አይሁድና አለቆቻቸው ናቸው ይሉ ስለነበር (2፥23፤ 3፥13-15፤ 4፥10-11፤ ከማቴ 27፥25 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ይህንኑ በማስመልከት ሳይሆን አይቀርም::

5፥30 *በዕንጨት፤* መስቀልን ለማመልከት የገባ ቃል ነው (1ጴጥ2፥24፤ ዘዳ21፥22-23 ይመ):: ይህ ቃል በዕብራይስጡም ሆነ በግሪኩ ዛፍ፣ ምሰሶ፣ ጣውላ፣ ወይም ከዕንጨት የሚሠራ ማናቸውን ነገር ሊያመለክት ይችላል::

5፥32 *ደግሞም ... ለሚታዘዙት የሰጠው መንፈስ ቅዱስ፤* ዮሐ 15፥26-27 ይመ:: የደቀ መዛሙርቱ ምስክርነት በመንፈስ ቅዱስ የሚመራና የሚረጋገጥ ነበር:: መንፈስ ቅዱስ ዓለምን በእግዚአብሔር ቃል የሚወቅስ ሲሆን (ዮሐ 16፥8-11) “ከእምነት የተነሣ ለሚታዘዙት” የሚሰጥ ነው (ሮሜ 1፥5፤ የ6፥7 ማብ ይመ)::

5፥34 *ገማልያል የሚሉት ፈሪሳዊ፤* በዘመኑ እጅግ የታወቀ መምህር ሲሆን፣ ከዐበይት ሊቃውንት እንደ አንዱ የሚ ቈጠር ነው:: ምናልባት የሂላል የልጅ ልጅ ሳይሆን አይቀርም:: እርሱም በአመለካከቱ እንደ ሂላል (የማቴ 19፥3 ማብ ይመ)፤ ለዘብ ያለ ሰው ነበር፤ ይህ አመለካከቱም በዚህ ወቅት በሰጠው ምክር እውን ሆኖአል:: (ጳውሎስ) ከተማሪዎቹ አንዱ ሳውል ነበር (22፥3)::

5፥36 *ቴዎዳስ፤* ስለዚህ ሰው፣ ከዚህ ቦታ በስተቀር የሚና ገር የታሪክ ምንጭ መኖሩን አናውቅም::

5፥37 *ገሊላዊው ይሁዳ፤* አይሁዳዊው ታሪክ ጸሓፊ ዮሴፍ ወልደኮርዮን ይህ ሰው በጎላንጢስ ውስጥ ጋማላ በተባለ ቦታ እንደ ነበረና፣ ለቄሳር ግብር አልከፍልም በማለት ጽፎለታል:: ይህ ሰው ያስነሳው ዐምፅ ተደምስሶአል፤ እንቅስቃሴው ግን “ተቀናቃኞች” በተባለው ተቃዋሚ ቡድን አማካይነት ነፍስ ዘርቶ ሳይቈይ አልቀረም (1፥13 እና የማቴ10፥4 ማብ ይመ):: *በሕዝብ ቈጠራው ወቅት፤* በሉቃስ ወንጌል 2፥2 ላይ በቀሬኔዎስ ዘመን የተካሄደው የመጀመሪያው የሕዝብ ቈጠራ ሳይሆን፣ በ6 ዓ.ም. የተከናወነው ነው::

5፥40 *አስገረፏቸው፤* በአይሁድ የጅራፍ ቅጣት መሠረት ለአርባ አንድ ሲቀረው 39 ጅራፍ ተገርፈዋል ማለት ነው (2ቆሮ 11፥24)::

6፥1 *የደቀ መዛሙርቱ ቍጥር እየጨመረ በሄደበት ጊዜ፤* ከምዕራፍ 5 መጨረሻ እንሥቶ ይህም ይብዛ አንድ የተወሰነ ጊዜ ሳያልፍ አልቀረም:: ቤተ ክርስቲያን እያደገች መጣች (5፥14 ይመ)፤ እድገቷ ግን የማይቀረውን ችግር ከውስጥና (6፥1-7) ከውጭ (6፥8-7፥60) አስከተለ:: ቤተ ክርስቲያን በዚህ የእድገት ዘመኗ አማኞቿ በሙሉ አይሁድ ነበሩ፤ ይሁን እንጂ በዚህ ኅብ ረት የነበሩት ክርስቲያን አይሁድ በሁለት የተከፈሉ ነበሩ፤ 1) *ከግሪክ አገር የመጡ አይሁድ፤* ከፍልስጥኤም ምድር ውጪ በሌላ አገር የተወለዱ አይሁድ ናቸው:: የግሪክ ቋንቋ ይናገራሉ፤ ዝንባሌያቸውና አመለካከታቸውም ዕብራዊ ሳይሆን ግሪካዊ ነው:: 2) *በይሁዳ ይኖሩ በነበሩት አይሁድ፤* (በአራማይክና) በዕብራይስጥ ቋንቋ ወይም በሁለቱም የሚናገሩ ሲሆኑ፣ የአይሁድን ባህልና ልምድ ጠብቀው በእስራኤል ምድር ይኖሩ የነበሩት ናቸው:: *በየዕለቱ በሚከናወነው ምግብ የማደል አሠራር ላይ፤* ባሎቻቸው የሞቱባቸውና ተንከባካቢ ሳጡ ሴቶች በእርግጥ እርዳታ ያስፈልግ ነበር፤ ስለዚህም እንደነዚህ ያሉትን ችግረኞች መርዳቱ ደግሞ የቤተ ክርስቲያኒቱ ኀላፊነት ሆነ (ከ4፥35፤ 11፥28-29 ጋር ያነጻ ጽሩ፤ እንዲሁም 1ጢሞ 5፥3-16 ይመ)::

6፥2 *ዐሥራ ሁለቱ፤* በዚህ በመጀመሪያው የቤተ ክርስ ቲያን እድገት ደረጃ፣ ሐዋርያት በማንኛውም የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ዘርፍ የነበራቸው ኀላፊነት የእግዚአብሔርን ቃል ማሠ ራጨት፣ ማስተማር፣ እንዲሁም ችግረኞችን መርዳት ነበር:: *የማ እዱን...፤* የመጀመሪያዪቱ ቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ አገ ልግሎትና (“የእግዚአብሔር ቃልና ጸሎት” ቍ4 ይመ) የማኅበ ራዊ አገልግሎት (“የማእድ አገልግሎት”) ኀላፊነት ነበረባት::

ገባንም:: 3ስለዚህ ወንድሞች ሆይ፤ ከእናንተ መካከል በመንፈስ ቅዱስና በጥበብ የተሞሉ ለመሆናቸው የተመሰከረላቸውን ሰባት ሰዎች ምረጡ፤ ይህን ኀላፊነት ለእነርሱ እንሰጣለን፤ 4እኛ ግን በጸሎትና በቃሉ አገልግሎት እንተጋለን::"

5አባባሉ ሁላቸውን ደስ አሰኘ፤ በእምነትና በመንፈስ ቅዱስ የተሞላውን እስጢፋኖስን፣ እንዲሁም ፊልጶስን፣ ጵሮኮሮስን፣ ኒቃሮናን፣ ጢሞናን፣ ጳርሜናንና ወደ ይሁዲነት ገብቶ የነበረውን አንጾኪያዊውን ኒቆላዎስን መረጡ:: 6እነዚህንም አምጥተው ሐዋርያት ፊት አቀረቡአቸው፤ እነርሱም ከጸለዩ በኋላ እጃቸውን ጫኑባቸው::

7የእግዚአብሔርም ቃል እየሰፋ ሄደ፤ የደቀ መዛሙርቱም ቍጥር በኢየሩሳሌም እጅግ እየበዛ ሄደ፤ ከካህናትም ብዙዎቹ ለእምነት የታዘዙ ሆኑ::

የእስጢፋኖስ መያዝ

8በዚህ ጊዜ እስጢፋኖስ ጸጋንና ኀይልን ተሞልቶ በሕዝቡ መካከል ድንቅ ነገሮችንና ታምራዊ ምልክቶችን ያደርግ ነበር:: 9"የነጻ ወጪዎች ምኵራብ" ተብሎ የሚጠራው ምኵራብ አባላት የሆኑ ከቀሬናና ከእስክንድርያ፣ እንዲሁም ከኪልቅያና ከእስያ አውራጃዎች የመጡ ሰዎችም ተቃውሞ አስነሥተው እስጢፋኖስን ይከራከሩት ጀመር፤ 10ይሁን እንጂ ይናገርበት የነበረውን ጥበብና መንፈስ መቋቋም አልቻሉም::

11ስለዚህ፣ "እስጢፋኖስ በሙሴና በእግዚአብሔር ላይ የስድብ ቃል ሲሰነዝር ሰምተናል" የሚሉ ሰዎችን በስውር አዘጋጁ::

12በዚህ ሁኔታ ሕዝቡን፣ የአገር ሽማግሌዎቹንና የሕግ መምህራኑን በማነሣሣት፣ እስጢፋኖስን አስይዘው በአይሁድ ሸንጎ ፊት አቀረቡት፤ 13እንዲህ ብለው የሚመሰክሩ የሐሰት ምስክሮችንም አቆሙበት፤ "ይህ ሰው በዚህ በተቀደሰው ስፍራና በሕጉ ላይ የስድብ ቃል መናገሩን በፍጹም አልተወም፤ 14ምክንያቱም ይህ የናዝሬቱ ኢየሱስ ይህን ስፍራ እንደሚያጠፋና ከሙሴ የተቀበልነውን ወግ እንደሚለውጥ ሲናገር ሰምተነዋል::"

15በሸንጎው ተቀምጠው የነበሩትም ሁሉ እስጢፋኖስን ትኵር ብለው ሲመለከቱት ፊቱ የመልአክ ፊት መስሎ ታያቸው::

6፥3 ዘፀ18፥21፤ ነህ 13፥13፤ ሉቃ1፥15፤ ሐሥ1፥16
6፥4 ሐሥ1፥14
6፥5 ቍ8፤ ሉቃ 1፥15፤ ሐሥ7፥55-60፤ 8፥5-40፤ 11፥19፤ 21፥8፤22፥20
6፥6 ዘኍ8፥10፤ 27፥18፤ማር5፥23፤ ሐሥ 1፥24፤ 9፥17፤19፥6፤ 28፥8፤1ጢሞ4፥14
6፥7 ሐሥ2፥41፤ 12፥24፤19፥20
6፥8 ዮሐ4፥48
6፥9 ማቴ27፥32፤ ሐሥ 2፥9፤ 15፥23፥41፤ 22፥3፤23፥34
6፥10 ሉቃ21፥15
6፥11 1ነገ21፥10፤ ማቴ26፥59-61
6፥12 ማቴ5፥22
6፥13 ዘፀ23፥1፤መዝ 27፥12፤ ማቴ24፥15፤ ሐሥ 7፥48፤21፥28
6፥14 ዮሐ2፥19፤ ሐሥ 15፥1፤21፥21፤ 26፥3፤28፥17
6፥15 ማቴ5፥22

6፥3 *በመንፈስ ቅዱስ...የተሞሉ፤* የ2፥4 ማብ ይመ:: *ሰባት ሰዎች ምረጡ፤* ቤተ ክርስቲያን መረጠቻቸው (ቍ5)፤ ሐዋርያት ሾሟቸው (ቍ6):: እንግዲህ ለተመደቡበት ሥራ የተሰየሙት በዚህ መልክ ነበር::

6፥5 *እስጢፋኖስን... ኒቆላዎስን መረጡ፤* ጕርምርምታው የተሰማው ግሪክኛ ከሚናገሩት የቤተ ክርስቲያን ወገኖች ስለ ነበር፣ የተመረጡት ሰባቱ ሰዎች ስማቸው የግሪክ መሆኑ ዐቢይ ጕዳይ ነው፤ የእነርሱ ፍላጎት ሚዛናዊ በሆነ መንገድ እንዲታይ ሊወክሉአቸው ይችላሉና:: ከሰባቱ ውስጥ ስለ ማንነታቸው ተጨማሪ መግለጫ የተሰጠው ስለ እስጢፋኖስና ስለ ፊልጶስ ብቻ ነው (እስጢፋኖስ 6፥8-7፥60፤ ፊልጶስ 8፥5-40፤21፥8-9):: *ወደ ይሁዲነት ገብቶ የነበረውን አንጾኪያዊውን፤* ከአሕዛብ ወገን የነበረውንና ወደ አይሁድ ሃይማኖት የገባውን ይህን ሰው ሉቃስ ከቍጥር ውስጥ ማስገባቱና የመጣበት አገር አንጾኪያ መሆኑን መግለጹ ዐቢይ ነገር ነው:: ወንጌልም በዚህች ከተማ በፍጥነት የሚስፋፋባትና አሕዛብን በወንጌል ለመድረስም ላለው ተልእኮ መናኸሪያ ልትሆን ነው::

6፥6 *ከጸለዩ በኋላ እጃቸውን ጫኑባቸው፤* በብሉይ ኪዳን ዘመን አንድን ሰው ለመባረክ (ዘፍ 48፥13-20)፣ በደልን ከአንድ ኀጢአተኛ ወደ መሥዋዕቱ ለማስተላለፍ (ዘሌ 1፥4)፣ እንዲሁም አንድን ሰው በአዲስ የኀላፊነት ቦታ ላይ ለመሾም (ዘኍ 27፥23) እጅ ይጫን ነበር:: በአዲስ ኪዳንም ለመፈወስ (28፥8፤ማር1፥41)፣ ለመባረክ (ማር10፥16)፣ለመሾም ወይም በኀላፊነት ቦታ ላይ ለማስቀመጥ (6፥6፤ 13፥3፤ 1ጢሞ 5፥22)፣ ለመንፈስ ቅዱስ ስጦታ (8፥17፤19፥6፤1ጢሞ4፥14፤2ጢሞ 1፥6) እጅ ይጫናል:: ሰባቱም ሰዎች ከዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት ትከሻ ላይ የወደቀውን ኀላፊነት ለመሸከም ተሾሙ:: በግሪኩ፣ "ዲያቆን" የሚለው ቃል፣ "አገልጋይ" ወይም "አሽከር" ተብሎም፣ ሊተረጐም ይችላል:: ሐዋርያት፣ "ዐሥራ ሁለቱ" ተብለው ይጠሩ እንደ ነበር ሁሉ፣ እነዚህም፣ "ሰባቱ" ተብለው ይጠራሉ (21፥8):: እነዚህ ሰባቱ (በ21፥8 ላይ የተጠቀሱት) የመጀመሪያዎቹ ዲያቆናት ይሁኑ ወይም ወደ ኋላ ላይ የተኳቸው ሌሎች ይኑሩ አይታወቅም (የ1ጢሞ 3፥8 ማብ ይመ)::

6፥7፤ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ በተከታታይ ስለ ወንጌል መስፋፋት በየጊዜው ከተነገረባቸው ክፍሎች ውስጥ አንዱ ይህ ነው (1፥15፤ 2፥41፤ 4፥4፤ 5፥14፤ 6፥7፤ 9፥31፤ 12፥24፤ 16፥5፤ 19፥20፤ 28፥31):: *ከካህናትም ብዙዎቹ፤* በብሉይ ኪዳን ሥርዐተ ክህነት በዘር የሚተላለፍ የዕድሜ ልክ አገልግሎት ቢሆንም፣ የቀድሞውን መሥዋዕት ሽሮ አዲሱን መሥዋዕት የሚያውጀውን የሐዋርያትን ስብከት የተቀበሉ ማለት ነው (ዕብ 8፥13፤ 10፥1-4፡ 11-14):: *ለእምነት የታዘዙ ሆኑ፤* የወንጌልን ትምህርት አምነው የተቀበሉ ማለት ነው:: ማመን ሲባል ለእግዚአብሔር መታዘዝ ማለት ነው፤ እምነት ራሱ መታዘዝ ማለት ነው፤ ይሁን እንጂ እምነትም መታዘዝን ያስከትላል (ሮሜ1፥5፤ ኤፌ 2፥8-10፤ ያዕ 2፥14-26)::

6፥8 *ድንቅ ነገሮችንና ታምራዊ ምልክቶችን፤* እስከዚህ ድረስ፣ የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ሐዋርያት ብቻ ታምራትን እንደሚሠሩ ይተርክ ነበር (2፥43፤3፥4-8፤5፥12)፤ አሁን ግን ሐዋርያት እጃቸውን ከጫኑባቸው በኋላ እስጢፋኖስ ታምራዊ ምልክቶችን እንደ ሠራ ተገልጾአል፤ ፊልጶስም ቀጥሎ እንደዚሁ ሲሠራ ይታያል (8፥6)::

6፥9 *የነጻ ወጪዎች ፤* ከባርነት ነጻ ወጥተው፣ የተለያየ የግሪክ ሥልጣኔ ከደረሰባቸው አገሮች የመጡ ናቸው:: *ቀሬና፤* በእስክንድርያና በቅርጣግና (በካርታጐ) መካከል በሊቢያና በሰሜን አፍሪካ የምትገኝ ታላቅ ከተማ ናት (የ2፥10 ማብ ይመ)፤ ከነዋሪዎቿ መካከል አይሁድ ይገኙ ነበር (11፥19-21 ይመ):: *እስክንድርያ፤* የግብፅ ዋና ከተማ ስትሆን፣ በሮማውያን የቄሳር መንግሥት ከሮም ቀጥላ ትልቅዋ ከተማ ናት:: ከአምስቱ የእስክንድርያ ክፍለ ከተማዎች ሁለቱ የአይሁድ መኖሪያ ነበሩ:: *ኪልቅያ፤* ከታናሹ እስያ ደቡብ ምሥራቅ ዳርቻ ላይ የምትገኝና ከሶርያ ጋር የምትዋሰን የሮም አውራጃ ነበረች:: ጳውሎስ የተወለደበት ጠርሴስ፣ ዐበይት ከሆኑት ከተሞች አንዷ ናት:: *እስያ፤* ከታናሹ እስያ በስተ ምዕራብ የምትገኝ የሮም ግዛት ስትሆን፣ ጳውሎስ በኋላ ጊዜ ወንጌልን ያስተማረባት ኤፌሶን፣ የዚህች አገር ዋና ከተማ ነበረች:: *ሰዎችም...ይከራከሩት ጀመር፤* ሳውል የጠርሴስ ሰው ስለ ነበረ፣ በዚሁ ምኵራብ ሳያመልክ አልቀረም፤ እስጢፋኖስን ይከራከሩ ከነበሩትም ሰዎች አንዱ እርሱ ሊሆን ይችላል፤ እስጢፋኖስ በድንጋይ ሲወገርም ጳውሎስ በዚያ ቦታ ነበር (7፥58)::

6፥11 *በሙሴና በእግዚአብሔር ላይ የስድብ ቃል ሲሰነዝር፤* እስጢፋኖስ ከእንግዲህ እግዚአብሔርን ማምለክ በቤተ መቅደስ ብቻ አይወሰንም በማለቱ (7፥48-49)፣ ተቃዋሚዎቹ ሐሳቡን አጣመው እስጢፋኖስ ቤተ መቅደስን፣ የኦሪትን ሕግና ሙሴን፣ እንዲሁም እግዚአብሔርን ተቃውሞአል የሚል ክስ አቀነባብረው አቀረቡበት::

6፥12 *የአገር ሽማግሌዎቹንና የሕግ መምህራኑን፤* የማቴ 2፥4፤15፥2፤ ሉቃ 5፥17 ማብ ይመ:: *ሸንጎ፤* የማር 14፥55 ማብ ይመ::

6፥13 *በዚህ በተቀደሰው ስፍራና በሕጉ ላይ የስድብ ቃል መናገሩን፤* በክርስቶስ ላይ ቀርቦ ከነበረው ክስ ጋር ይመሳሰላል (ማቴ 26፥61 ይመ):: እስጢፋኖስ በዮሐ 2፥19 ተጽፎ የሚገኘውን የጌታን ቃል ተጠቅሞ ሊሆን ይችላል፤ ሰዎቹ ግን የተናገረውን በተሳሳተ መልክ ተርጕመውት ይሆናል፤ ወይም ጌታ በተከሰሰ ጊዜ እንዳደረጉት ሁሉ፣ የእስጢፋኖስንም ንግግር ሆን ብለው አጣመው ሊሆን ይችላል (ቍ14)::

እስጢፋኖስ በሸንጎው ፊት ያደረገው ንግግር

7 ሊቀ ካህናቱም፣ “ይህ የቀረበብህ ክስ እውነት ነውን?” አለው::

[2]እስጢፋኖስም እንዲህ ሲል መለሰ፤ “ወንድሞችና አባቶች ሆይ፤ አድምጡኝ! አባታችን አብርሃም ወደ ካራን ከመምጣቱ በፊት፣ ገና በመስጴጦምያ ሳለ፣ የክብር ስምላክ ተገልጦለት፤ [3]ከአገርህና ከወገንህ ተለይተህ እኔ ወደማሳይህ ምድር ሂድ አለው::

[4]“እርሱም ከከለዳውያን ምድር ወጥቶ በካራን ተቀመጠ:: ከአባቱም ሞት በኋላ፣ አሁን እናንተ ወደምትኖሩበት ወደዚህ አገር አመጣው:: [5]በዚህም ስፍራ አንዲት ጫማ ታህል እንኳ ርስት አልሰጠውም፤ ነገር ግን በዚያን ጊዜ ምንም ልጅ ሳይኖረው፣ እርሱና ከእርሱም በኋላ ዘሩ ምድሪቱን እንደሚወርሱ እግዚአብሔር ቃል ገባለት:: [6]ደግሞም እግዚአብሔር እንዲህ ብሎ ተናገረው፤ ዘርህ በባዕድ አገር መጻተኛ ይሆናል፤ አራት መቶ ዓመትም በባርነት ቀንበር ሥር ይማቅቃል:: [7]ሆኖም በባርነት የሚገዛቸውን ሕዝብ እኔ ደግሞ እቀጣዋለሁ:: ከዚያም አገር ወጥተው በዚህች ስፍራ ያመልኩኛል::’ [8]ከዚያም የግዝረትን ኪዳን ሰጠው፤ አብርሃምም ይስሐቅን ወለደ፤ በስምንተኛውም ቀን ገረዘው:: ይስሐቅም ያዕቆብን ወለደ፤ ያዕቆብም ዐሥራ ሁለቱን የነገድ አባቶች ወለደ::

[9]“የነገድ አባቶችም በዮሴፍ ቀንተው በባርነት ወደ ግብፅ ሸጡት፤ እግዚአብሔር ግን ከእርሱ ጋር ስለ ነበር፣ [10]ከመከራው ሁሉ አወጣው፤ በግብፅም ንጉሥ በፈርዖን ፊት ሞገስና ጥበብን አጐናጸፈው፤ ፈርዖንም በግብፅና በቤተ መንግሥቱ ሁሉ ላይ ኀላፊ አድርጎ ሾመው::

[11]“በዚያ ጊዜም በግብፅና በከነዓን አገር ሁሉ፣ ታላቅ መከራን ያስከተለ ራብ መጣ፤ አባቶቻችንም የሚበሉትን አጡ:: [12]ያዕቆብም እህል በግብፅ መኖሩን በሰማ ጊዜ፣ አባቶቻችንን ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ግብፅ ላካቸው፤ [13]ለሁለተኛ ጊዜ ሲሄዱ ደግሞ ዮሴፍ ማንነቱን ለወንድሞቹ ገለጠ፤ ፈርዖንም ስለ ዮሴፍ ዘመዶች ተረዳ:: [14]ከዚህ በኋላ፣ ዮሴፍ ልኮ አባቱን ያዕቆብንና ሰባ አምስት ነፍስ የሚሆኑ ቤተ ዘመዶቹን በሙሉ አስመጣ:: [15]ያዕቆብ ወደ ግብፅ ወረደ፤ እርሱም አባቶቻችንም በዚያ ሞቱ:: [16]አስከሬናቸውም ወደ ሴኬም ተወስዶ፣ አብርሃም ከኤሞር ልጆች ላይ በጥሬ ብር በገዛው መቃብር ተቀበረ::

[17]“እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባው ቃል የሚፈጸምበት ጊዜ ሲቃረብም፣ በግብፅ የነበረው የሕዝባችን ቍጥር እየበዛ ሄደ:: [18]ከዚያ በኋላ ዮሴፍን የማያውቅ ሌላ ንጉሥ በግብፅ ነገሠ:: [19]እርሱም ሕዝባችንን በተንኰል አስጨነቀ፤ ገና የተወለዱ ሕፃናታቸውም ይሞቱ ዘንድ ወደ ውጭ አውጥተው እንዲጥሏቸው አስገደዳቸው::

[20]“በዚህ ጊዜ ሙሴ ተወለደ፤ እርሱም በእግዚአብሔር ፊት ሞገስን ያገኘ ውብ ሕፃን* ነበር:: በአባቱም ቤት ሦስት ወር በእንክብካቤ አደገ:: [21]ወደ ውጭ በተጣለም ጊዜ የፈርዖን ልጅ አግኝታ ወሰደችው፤ እንደ ራሷ ልጅ አድርጋም አሳደገችው:: [22]ሙሴም የግብፆችን ጥበብ ሁሉ ተማረ፤ በንግግሩና በተግባሩም ብርቱ ሆነ::

[23]“ሙሴ አርባ ዓመት በሆነው ጊዜ፣ ወንድሞቹን የእስራኤልን ልጆች ሊጐበኝ በልቡ

*20 ወይም ተራ ልጅ አልነበረም

7፥2 ዘፍ11፥31፤ 15፥7፤መዝ29፥3፤ ሐሥ22፥1
7፥3 ዘፍ12፥1
7፥4 ዘፍ12፥5
7፥5 ዘፍ12፥7፤ 17፥8፤ 26፥3፤ዕብ 11፥13
7፥6 ዘፀ1፥8-11፤ 12፥40
7፥7 ዘፍ15፥13፡ 14፤ዘፀ3፥12
7፥8 ዘፍ17፥9-14፤ 21፥2-4፤25፥26፤ 29፥ 31-35፤30፥5-13፡17-24፤35፥16-18፡ 22-26
7፥9 ዘፍ37፥4፡11፡ 28፤39፥2፡21፡23፤መዝ 105፥17፤ሐጌ 2፥4
7፥10 ዘፍ41፥37-43፤ መዝ105፥20-22
7፥11 ዘፍ41፥54
7፥12 ዘፍ42፥1፡2
7፥13 ዘፍ45፥1-4፡16
7፥14 ዘፍ45፥9፡ 10፤46፥26፡27፤ ዘፀ1፥5፤ዘዳ10፥22
7፥15 ዘፍ46፥5-7፤ 49፥33፤ዘፀ1፥6
7፥16 ዘፍ23፥16-20፤ 33፥18፡19፤50፥13፤ ኢሱ 24፥32
7፥17 ዘፀ1፥7፤ መዝ 105፥24
7፥18 ዘፀ1፥8
7፥19 ዘፀ1፥10-22
7፥20 ዘፀ2፥2፤ ዕብ 11፥23
7፥21 ዘፀ2፥3-10
7፥22 1ነገ4፥30፤ ኢሳ 19፥11

7፥1 *ሊቀ ካህናቱም፤* ቀያፋ ሊሆን ይችላል (ማቴ 26፥57-66 ይመ)፤ ሆኖም የ4፥6 ማብ ይመ፤ ከዮሐ 18፥19፡24 ጋር ያነጻጽሩ:: *ይህ...ክስ እውነት ነውን?* የ6፥11፡13 ማብ ይመ::

7፥2 *አብርሃም ወደ ካራን ከመምጣቱ በፊት... በመስጴጦምያ ሳለ፤* አብርሃም በመጀመሪያ የተጠራው ከከለዳውያን ከተማ ከዑር ነው እንጂ ከካራን አልነበረም፤ (ዘፍ 15፥7፤ ነህ 9፥7 ይመ) እንዲሁም በዘፍ 12፡1-4 አብርሃም በካራን ሳለም መጠራቱ ተጽፎአል፤ ይህ ግን ዳግመኛ የማጠናከሪያ ጥሪ ሊሆን ይችላል::

7፥4 *ከከለዳውያን ምድር፤* በደቡብ ባቢሎን የምትገኝ አውራጃ ነበረች:: ከጊዜ በኋላ ግን ይህ ስም መላውን ባቢሎን የሚያጠቃልል መጠሪያ ሆኖአል:: *ከአባቱም ሞት በኋላ፤* ዘፍ 11፥26 ታራ የሰባ ዓመት ሰው ሳለ አብርሃምን፣ ናኮርንና ሐራንን በአንድ ዓመት ውስጥ ወለዳቸው ማለቱ አይደለም ዘፍ 11፥26-12፥1ይመ:: ሐራን የታራ መጀመሪያ ልጁ ሳይሆን አይቀርም፤ ከዚያም ከ60 ዓመት በኋላ አብርሃም ተወለደ:: ታራ በ205 ዓመቱ የሞተው፣ አብርሃም በ75 ዓመቱ ከካራን ከመውጣቱ ትንሽ ቀደም ብሎ ሊሆን ይችላል::

7፥6 *አራት መቶ ዓመት፤* እስራኤላውያን ከሞላ ጐደል በግብፅ የኖሩበት ዘመን ነው (ዘፀ12፥40-41 አራት መቶ ሠላሳ ዓመት ይለዋል)::

7፥8 *የግዝረትን ኪዳን፤* የዘፍ 17፥10-11 ማብ ይመ:: ገና ቤተ መቅደስ ከመታነጹና አሁን ያለው የሃይማኖት ሥርዐት ከመጀመሩ በፊት፣ ለእስራኤል ሃይማኖት አስፈላጊዎቹ ሁኔታዎች ቀደም ሲል ተሟልተው ነበር:: *ዐሥራ ሁለቱን የነገድ አባቶች፤* ዘፍ 35፥23-26 ይመ::

7፥9 *ሸጡት፤* እግዚአብሔር የመረጣቸውን ሰዎች እስራኤል ባለመቀበል በእምቢተኝነት ጸንታለች:: እስጢፋኖስ፣ ወንድሞቹ ዮሴፍን እንደጠሉት በማመልከት (ዘፍ 37፥12-36)፣ እስራኤላውያን ጌታ ኢየሱስን አለመቀበላቸውን ያመለክታል::

7፥13 *ለሁለተኛ ጊዜ ሲሄዱ፤* ዘፍ 43 ይመ::

7፥14 *ያዕቆብንና ሰባ አምስት የሚሆኑ ቤተ ዘመዶቹን በሙሉ፤* ምንም እንኳ የዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን ቍጥራቸው ሰባ መሆኑን ቢናገርም (ዘፍ 46፥27፤ ዘፀ 1፥5 ዘፀ 10፥22)፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጉም በዘፍ 46፥20 ላይ የምናሴን ወንድ ልጅ ስም፣ የኤፍሬምን ሁለት ልጆችና፣ ከእያንዳንዳቸውም የተወለዱትን አንዳንድ የልጅ ልጅ አክሎአል፤ ይህም ቍጥሩን ሰባ አምስት ያደርሰዋል፤ እስጢፋኖስ ያወሣውም ቍጥር ይህንኑ ነው::

7፥16፤ እስጢፋኖስ በብሉይ ኪዳን የሚገኘውን በአብርሃምና በያዕቆብ የተከናወነውን ሁለት የመሬት ግዥና ሁለት የመቃብር ቦታዎች ማለት ኬብሮንና ሴኬምን በአንድ ስም አጠቃሎ ተርኮአል:: በብሉይ ኪዳን ተጽፎ እንደምናገኘው አብርሃም በኬብሮን መሬት ገዝቶአል (ዘፍ23፥17-18)፤ በዚህም እርሱ ራሱ (ዘፍ 25፥9-21) ይስሐቅና (ዘፍ 35፥29)፣ ያዕቆብ (ዘፍ 50፥13) ተቀብረዋል:: ያዕቆብ በሴኬም መሬት ገዝቶአል (ዘፍ33፥19)፤ ዮሴፍ የተቀበረውም በዚሁ ቦታ ነው (ኢሱ24፥32):: የዮሴፍም ወንድሞች በኬብሮን መቀበራቸውን ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን የተባለው ታሪክ ጸሓፊ መዝግቦት ይገኛል::

7፥18 *ዮሴፍን የማያውቅ ሌላ ንጉሥ፤* የዘፀ 1፥8 ማብ ይመ::

7፥22 *ሙሴም የግብፆችን ጥበብ ሁሉ ተማረ፤* በብሉይ ኪዳን የተገለጸ ነገር ባይኖርም፣ በልዕልቲቱ በፈርኦን ልጅ ቤት እስካደገ ድረስ እንዲህ ያለውን ዕውቀት መገብየቱ የማይቀር ነው:: ሙሴ የጠለቀ ዕውቀት እንደነበረው ፊሎና ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን ጽፈዋል::

7፥23 *ሙሴ አርባ ዓመት በሆነው ጊዜ፤* ሙሴ ለፈርዖን እንዲናገር ከእግዚአብሔር በተላከ ጊዜ የሰማንያ ዓመት (ዘፀ 7፥7) ሲሞትም ደግሞ የመቶ ሃያ ዓመት ሰው ነበር (ዘዳ34፥7):: ሙሴ በመጀመሪያ ከግብፅ የወጣው በአርባ ዓመቱ ነበር ከሚለው ጥንታዊ አባባል ጋር የእስጢፋኖስ አነጋገር ይስማማል::

አሰበ:: [24]እርሱም፣ አንድ ግብፃዊ ከወገኖቹ አንዱን በደል ሲያደርስበት አይቶ ግብፃዊውንም ገደለ፤ ለተገፋው ወገኑም ተበቀለ:: [25]ወገኖቹም እግዚአብሔር በእርሱ እጅ ነጻ እንደሚያወጣቸው የሚያስተውሉ መስሎት ነበር፤ እነርሱ ግን አላስተዋሉም:: [26]በማግስቱም ደግሞ ሁለት እስራኤላውያን ሲጣሉ ደረሰ፤ ሊያስታርቃቸውም ፈልጎ፣ 'ሰዎች፤ እናንተ እኮ ወንድማማቾች ናችሁ፤ እንዴት እርስ በርሳችሁ ትጐዳዳላችሁ?' አላቸው::

[27]"በባልንጀራው ላይ በደል ሲያደርስ የነበረው ሰው ግን፣ ሙሴን ገፈተረውና እንዲህ አለ፤ 'አንተን ገዥና ፈራጅ አድርጎ በእኛ ላይ የሾመህ ማን ነው? [28]ወይስ ትናንት ግብፃዊውን እንደ ገደልኸው እኔንም ልትገድለኝ ትፈልጋለህን?' [29]ሙሴም ይህን እንደ ሰማ ሸሽቶ በምድያም አገር መጻተኛ ሆኖ ተቀመጠ፤ በዚያም ሁለት ወንዶች ልጆች ወለደ::

[30]"ከአርባ ዓመት በኋላ፣ በሲና ተራራ አካባቢ ባለው ምድረ በዳ፣ በሚነድ ቍጥቋጦ ነበልባል ውስጥ መልአክ ተገለጠለት:: [31]ሙሴም ባየው ነገር ተደነቀ፤ ነገሩን ለማጣራት ወደዚያ ሲቀርብ የጌታ ድምፅ፤ [32]'እኔ የአባቶችህ አምላክ፣ የአብርሃም፣ የይስሐቅ፣ የያዕቆብ አምላክ ነኝ' ሲል ሰማ:: ሙሴም በፍርሀት ተዋጠ፤ ለመመልከትም አልደፈረም::

[33]"ጌታም እንዲህ አለው፤ 'የእግርህን ጫማ አውልቅ፤ የቆምህባት ስፍራ የተቀደሰች ምድር ናትና:: [34]በግብፅ ያለውን የሕዝቤን መከራ በእርግጥ አይቻለሁ፤ የጭንቅ ጩኸታቸውን ሰምቻለሁ፤ ላድናቸውም ወርጃለሁ:: አሁንም ና፤ ወደ ግብፅ መልሼ እልክሃለሁ::'

[35]"እንግዲህ እነዚያ፣ 'ገዥና ፈራጅ አድርጎ የሾመህ ማን ነው?' ብለው የናቁትን ይህን ሙሴ እግዚአብሔር በቍጥቋጦው ውስጥ በታየው መልአክ አማካይነት ገዥና ታዳጊ አድርጎ ወደ እነርሱ ላከው:: [36]እርሱም መርቶ ከግብፅ አወጣቸው፤ በግብፅ፣ በቀይ ባሕርና በምድረ በዳ አርባ ዓመት ድንቅ ነገሮችንና ታምራዊ ምልክቶችን አደረገ::

[37]"የእስራኤልንም ሕዝብ፣ 'እግዚአብሔር እንደ እኔ ያለ ነቢይ ከመካከላችሁ ያስነሣላችኋል' ያላቸው ይህንኑ ሙሴ ነበር:: [38]እርሱም በሲና ተራራ ከተናገረው መልአክና ከአባቶቻችን ጋር በሕዝቡ ጉባኤ መካከል ነበር፤ የሕይወትንም ቃል ወደ እኛ ለማስተላለፍ ተቀበለ::

[39]"አባቶቻችን ግን ተቃወሙት እንጂ ሊታዘዙት ስላልፈለጉ በልባቸው ወደ ግብፅ ተመለሱ:: [40]አሮንንም፣ 'ፊት ፊታችን የሚሄዱ አማልክት አብጅልን፤ ከግብፅ ምድር መርቶ ያወጣን ያ ሙሴ ምን እንደ ደረሰበት አናውቅምና' አሉት:: [41]በዚያን ጊዜ የጥጃ ምስል ሠርተው፣ ለጣዖቱ መሥዋዕት አቀረቡ፤ በእጃቸውም ሥራ ተደሰቱ፤ ፈነጠዙም:: [42]እግዚአብሔር ግን ከእነርሱ ዘወር አለ፤ ያመልኳቸውም ዘንድ ለሰማይ ከዋክብት አሳልፎ ሰጣቸው፤ ይህም በነቢያት መጽሐፍ እንዲህ ተብሎ በተጻፈው መሠረት ተፈጸመ፤

"'እናንት የእስራኤል ቤት ሆይ፤ አርባ ዓመት
በምድረ በዳ በነበራችሁ ጊዜ፣
መሥዋዕትንና መባን ለእኔ
አቀረባችሁልኝን?
[43]ይልቁንም ልታመልኳቸው የሠራችኋቸውን፣
የሞሎክን ድንኳንና የጣዖታችሁን፣
የሬምፉምን ኮከብ ከፍ ከፍ አድርጋችሁ
ያዛችሁ::
ስለዚህ እኔም እንድትጋዙ አደርጋለሁ፤
ከባቢሎንም ወዲያ እሰዳችኋለሁ::

[44]"እግዚአብሔር ለሙሴ ባሳየው ንድፍና ባዘዘው መሠረት የተሠራችው የምስክር ድንኳን፣ ከአባቶቻችን ጋር በምድረ በዳ ነበረች::

7፥27 ዘፍ19፥9፤ ዘኍ 16፥13
7፥29 ዘፀ2፥11-15
7፥31 ዘፀ3፥1-4
7፥32 ዘፀ3፥6፤ሐሥ 3፥13
7፥33 ዘፀ3፥5፤ኢሱ 5፥15
7፥34 ዘፀ3፥7-10
7፥35 ቍ27
7፥36 ዘፀ11፥10፤12፥41፤14፥21፤15፥25፤17፥5፡6፤33፥1፤ዮሐ4፥48
7፥37 ዘዳ18፥15፡18፤ሐሥ3፥22
7፥38 ቍ53፤ዘፀ 19፥17፤ዘሌ27፥34፤ ዘዳ32፥45-47፤ ሮሜ3፥2፤ዕብ4፥12
7፥39 ዘኍ14፥3፡4
7፥40 ዘፀ32፥1፡23
7፥41 ዘፀ32፥4-6፤ መዝ106፥19፡20፤ ራእ 9፥20
7፥42 ኢሱ24፥20፤ ኢሳ63፥10፤ ኤር 19፥13
7፥43 አሞ5፥25-27
7፥44 ዘፀ25፥8፡9፡ 40፤38፥21፤ ዘኍ1፥50፤17፥7

7፥29 *ሸሽቶ በምድያም አገር...ተቀመጠ፤* ሙሴ በወገኖቹ ዘንድ ተቀባይነት ስላጣ፣ ለግብፃውያን እንዳይነግሩበት ፈርቶ ወደ ምድያም መሰደድ ግድ ሆነበት (ዘፀ 2፥15)፤ የምድያም አገር የሚገኘው በቀይ ባሕር ጫፍ ላይ፣ በአካባ ባሕረ ሠላጤ ግራና ቀኝ ነበር:: *ሁለት ወንዶች ልጆች ወለደ፤* እነርሱም ጌርሳምና አልዓዛር ይባላሉ (ዘፀ 2፥22፤ 18፥3-4፤ 1ዜና 23፥15)::

7፥30 *ከአርባ ዓመት በኋላ፤* በቍ23 ላይ ከተገለጸው 40 ዓመት ጋር ሲደመር፣ በዘፀ7፥7 የተመለከተውን 80 ዓመት ያመጣል:: *በሲና ተራራ፤* በዘፀ 3፥1 የኮሬብ ተብሎአል (የዘፀ 3፥1 ማብ ይመ)::

7፥35 *የናቁትን ይህንን ሙሴ...ገዥና ታዳጊ አድርጎ ወደ እነርሱ ላከው፤* እስጢፋኖስ በነበረበት ጊዜ፣ እስራኤላውያን ጌታ ኢየሱስን እንዳልተቀበሉት ሁሉ፣ በዘመኑ የነበሩት እስራኤላውያንም ሙሴን አልተቀበሉትም፤ ይሁን እንጂ ሁለቱም የተላኩት ከእግዚአብሔር ነበር:: *በቍጥቋጦው ውስጥ በታየው መልአክ፤* ዘፀ 3፥2 ይመ::

7፥37 *እንደ እኔ ያለ ነቢይ፤* 3፥22-23 ይመ፤ እንዲሁም የዘዳ 18፥15 ማብ ይመ::

7፥38 *ከተናገረው መልአክና፤* በዚያ ጊዜ በነበረው የአይሁድ ትርጓሜ መሠረት ሕጉ ለሙሴ የተሰጠውም መልአኩ በመጀመሪያ ሙሴን እንደ ጠራው ሁሉ፣ ሙሴ የእሪትን ሕግ የተቀበለውም በመልአክ አማካይነት ነው (ዘፀ3፥2 እንዲሁም ቍ53፤ ገላ 3፥19፤ ዕብ 2፥2 ይመ):: *የሕይወትንም ቃል ወደ እኛ ለማስተላለፍ ተቀበለ፤* ሙሴ በመካከል ሆኖ እግዚአብሔርንና ሰውን በሲና ተራራ ላይ ያገናኘ ነው::

7፥39 *ሊታዘዙት ስላልፈለጉ፤* የእግዚአብሔርን መልእክተኛና ትእዛዙን አሁንም አልተቀበሉም (ቍ27 ይመ)::

7፥40 *አማልክት አብጅልን፤* ሙሴ በሲና ተራራ ላይ ሕግን በሚቀበልበት ጊዜ፣ ሕዝቡ እግዚአብሔርንና ሙሴን ትተው ከወርቅ የጥጃ ምስል ሠሩ (ዘፀ 32፡1):: በዚህ ጊዜ ሕዝቡ ከግብፅ ባዕድ አምልኮ አልተላቀቀም ነበር::

7፥42 *እግዚአብሔር...አሳልፎ ሰጣቸው፤* የሮሜ 1፥24 ማብ ይመ::

7፥43፤ እስጢፋኖስ ይህን የሚጠቅሰው በሰብዓ ሊቃናት ከተተረጐመው የትንቢተ አሞጽ መጽሐፍ ወስዶ ነው (አሞ5፥25-27)፤ ልዩነቱ ደማስቆ የሚለውን ቃል በባቢሎን መተካቱ ነው፤ ይኸውም እስራኤላውያን ከተሰፋፉበት አገር ለመጨረሻ ጊዜ የተማረኩት በባቢሎናውያን መሆኑን ለማመልከት ነው አሞፅ (የተናገረው ግን የሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት መጀመሪያ በምርኮ የተጋዘው በአሦራውያን መሆኑን ነው)::

7፥44-50፤ እስጢፋኖስ "*በተቀደሰው ስፍራና በሕጉ ላይ የስድብ ቃል መናገሩ*" (6፥13) ተብሎ ስለ ተከሰሰ፣ ይህንኑ በማውሣት ትረካውን ይደመድማል:: እዚህ ላይ እስጢፋኖስ ሊሰብክ የፈለ ገው እግዚአብሔር ከእንግዲህ በሕዝቡ መካከል (እንዲሁም በአሕዛብ ሁሉ መካከል ማር 11፥17) የሚገኘው በቤተ መቅደስ አማካይነት ሳይሆን፣ ከሙታን በተነሣው በክርስቶስ አማካይነት መሆ ኑን ለማመልከት ሳይሆን አይቀርም::

7፥44 *የተሠራችው የምስክር ድንኳን፤* እስጢፋኖስ ይህን ያለው በምስክሩ ድንኳን ውስጥ ታቦቱና ሁለቱ ጽላቶች ስለ ነበሩ ነው፤ እነዚህም "ምስክር" ተብለው ይጠሩ ነበር (ዘፀ 25፥16-21 ይመ)::

[45]አባቶቻችንም ድንኳንዋን ከተቀበሉ በኋላ፣ እግዚአብሔር በኢያሱ መሪነት ያሳደዳቸውን የአሕዛብን አገር በወረሱ ጊዜ ይዘዋት ገቡ፤ እስከ ዳዊትም ዘመን ድረስ በምድሪቱ ተቀ መጠች፤ [46]ዳዊትም በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ በማግኘቱ ለያዕቆብ[a] አምላክ ማደሪያ ያዘጋጅ ዘንድ ለመነ፤ [47]ነገር ግን የማደ ሪያውን ቤት የሠራለት ሰሎሞን ነበር።

[48]"ይሁን እንጂ፣ ልዑል የሰው እጅ በሠ ራው ቤት ውስጥ አይኖርም፤ ይህም ነቢዩ እንዲህ ባለው መሠረት ነው፤

[49]"ሰማይ ዙፋኔ ነው፤
ምድርም የእግሬ ማሳረፊያ ናት፤
ታዲያ ምን ዐይነት ቤት ትሠሩልኛላችሁ?
ይላል ጌታ፤
ወይንስ ማረፊያ የሚሆነኝ የትኛው ቦታ ነው?
[50]ይህን ሁሉ የሠራው እጄ አይደለምን?'

[51]"እናንት ልባችሁና ጆሮአችሁ ያልተገረዘ፣ አንገተ ደንዳኖች! ልክ እንደ አባቶቻችሁ መንፈስ ቅዱስን ሁል ጊዜ ትቃወማላችሁ። [52]ከነቢያት መካከል አባቶቻችሁ ያላሳደዱት ማን አለ? የጻድቁን መምጣት አስቀድመው የተናገሩትን እንኳ ገድለዋል፤ እናንተም አሁን አሳልፋችሁ ሰጣችሁት፤ ገደላችሁትም፤ [53]በመላእክት አማካይነት የተሰጣችሁንም ሕግ ተቀበላችሁ እንጂ አልጠበቃችሁትም።"

የእስጢፋኖስ መወገር

[54]በሸንጎው ስብሰባ ላይ የነበሩትም ይህን በሰሙ ጊዜ እጅግ ተቈጡ፤ ጥርሳቸውንም አፋጩበት። [55]እስጢፋኖስ ግን በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ ወደ ሰማይ ትኵር ብሎ ሲመ ለከት፣ የእግዚአብሔርን ክብር፣ እንዲሁም ኢየሱስ በእግዚአብሔር ቀኝ ቆሞ አየና፣ [56]"እነሆ፤ ሰማ ያት ተከፍተው፣ የሰው ልጅም በእግዚአ ብሔር ቀኝ ቆሞ አያለሁ" አለ።

[57]በዚህ ጊዜ በታላቅ ድምፅ እየጮኹ ጆሮአቸውን ደፍነው እርሱ ወደ አለበት በአንድነት ሮጡ፤ [58]ይዘውም ከከተማው ውጭ ጣሉት፤ በድንጋይም ይወግሩት ጀመር። ይህ በሚሆንበት ጊዜ በዚያ የነ በሩ ምስክሮችም ልብሳቸውን ሳውል በተ ባለ ጕልማሳ እግር አጠገብ አስቀመጡ።

[59]እስጢፋኖስም እየወገሩት ሳለ፣ "ጌታ ኢየ ሱስ ሆይ፤ ነፍሴን ተቀበላት" ብሎ ጸለየ፤ [60]ከዚ ያም ተንበርክኮ፤ በታላቅ ድምፅ፣ "ጌታ ሆይ! ይህን ኀጢአት አትቍጠርባቸው" ብሎ ጮኸ፤ ይህን ካለ በኋላም አንቀላፋ።

8 ሳውልም በእስጢፋኖስ መገደል ተስማ ምቶ ነበር።

የአማኞች መሰደድና መበተን

በዚያ ቀን በኢየሩሳሌም በነበረችው ቤተ ክርስቲያን ላይ ታላቅ ስደት ተነሣ፤ ከሐዋ ርያትም በስተቀር አማኞች በሙሉ በይሁ ዳና በሰማርያ አውራጃዎች ሁሉ ተበተኑ፤ [2]በመንፈሳዊ ነገር የተጉ ሰዎችም እስጢፋ ኖስን ቀበሩት፤ ደግሞም እጅግ አለቀሱ ለት። [3]ሳውል ግን ቤተ ክርስቲያንን ለማ ጥፋት ታጥቆ ተነሣ፤ ከቤት ወደ ቤት በመ ግባትም ወንዶችንና ሴቶችን ጐትቶ እያ ወጣ ወህኒ ቤት ያስገባቸው ነበር።

ፊልጶስ በሰማርያ

[4]የተበተኑትም በሄዱበት ሁሉ ቃሉን ሰበ ኩ፤ [5]ፊልጶስም ወደ አንዲት የሰማርያ ከተማ ወርዶ ክርስቶስን[b] ሰበከላቸው። [6]ብዙ ሕዝ ብም ፊልጶስ የተናገረውን ሲሰሙና ያደረገ ውንም ታምራዊ ምልክቶች ሲያዩ፣ አንድ ልብ ሆነው ያዳምጡት ነበር። [7]ርኩሳን[c] መናፍስትም እየጮኹ ከብዙ ሰዎች ወጡ፤ ብዙ ሽባዎችና አንካሶችም ተፈወሱ፤ [8]ከዚህ የተነሣም በከተማዪቱ ታላቅ ደስታ ሆነ።

7፥45 ኢሱ3፥14-17፤ 18፥1፤23፥9፤24፥18፤2ሳሙ7፥2፡6፤መዝ44፥2
7፥46 2ሳሙ7፥8-16፤ 1ነገ8፥17፤መዝ132፥1-5
7፥47 1ነገ6፥1-38
7፥48 1ነገ8፥27፤ 2ዜና2፥6፤ማር5፥7
7፥49 ማቴ5፥34፡35
7፥50 ኢሳ66፥1፡2
7፥51 ዘፀ32፥9፤ 33፥3፡5፤ዘሌ26፥41፤ ዘዳ10፥16፤ኤር4፥4፤ 9፥26
7፥52 ማቴ5፥12፤ ሐሥ3፥14፤1ተሰ2፥15
7፥53 ቍ38፤ገላ 3፥19፤ዕብ2፥2
7፥54 ሐሥ5፥33
7፥55 ማር16፥19፤ ሉቃ1፥15
7፥56 ማቴ3፥16፤ 8፥20
7፥58 ዘሌ24፥14፡ 16፤ዘዳ17፥7፤ሉቃ4፥2 9፤ሐሥ8፥1፤22፥20
7፥59 መዝ31፥5፤ ሉቃ23፥46
7፥60 ማቴ5፥44፤ 9፥24፤ሉቃ22፥41፤ ሐሥ9፥40
8፥1 ቍ4፤ሐሥ7፥58፤ 9፥31፤11፥19
8፥3 ሐሥ7፥58፤ 9፥1፡13፡21፤22፥4፡19፤ 26፥10፡11፤1ቆሮ15፥9፤ ገላ1፥13፡23፤ፊል3፥6፤ 1ጢሞ1፥13
8፥4 ቍ1፤ሐሥ 15፥35
8፥5 ሐሥ6፥5፤21፥8
8፥7 ማቴ4፥24፤ማር 16፥17

[a]46 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *የያዕቆብ ቤት* ይላሉ።
[b]5 ወይም *መሲሕ*
[c]7 ወይም *ክፉ*

7፥49፤ ኢሳይያስ ፍጥረት ሁሉ እግዚአብሔር የሠራው ቤተ መቅደስ መሆኑን ለእስራኤላውያን አስገንዝቦአል፤ እስጢፋኖ ስም ይህን ቃል በማውሣት፣ እግዚአብሔር በመጨረሻ የራሱን ቤተ መቅደስ እንደሚሠራ ያሳስባቸዋል።

7፥51 *ልባችሁና ጆሮአችሁ ያልተገረዘ* በሥጋ የተገረዙ ቢሆኑም እንኳ ተግባራቸው በዙሪያቸው እንዳሉት እንዳልተገረዙ አሕዛብ ነበር፤ ልባቸው ለጌታ ክብር አልተገረዘም፤ ተለይተውም አልተቀደሱለትም።

7፥53 *በመላእክት አማካይነት የተሰጣችሁንም ሕግ* የቍ38 ማብ ይመ።

7፥55 *በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ*፤ የ2፥4 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 6፥5 ይመ።

7፥56 *የሰው ልጅም፤* የማር 8፥31 ማብ ይመ። ስለ መሲሑ የተተነበየውን (ማቴ25፥31፤ ዳን7፥13-14) አበክሮ ለማሳየት፣ ኢየሱስ ራሱን በዚህ ስም ይጠራል (ማር2፥10 ይመ)። ኢየሱስ ራሱን በዚህ ስም ከመጥራቱ በስተቀር፣ በዚህ ስም የጠራው ሌላ ሰው አልነበ ረም፤ እስጢፋኖስ በዚህ ስም መጥራቱም ያልተለመደ ነው (ራዕ1፥13 ይመ)።

7፥58 *ልብሳቸውን ሳውል...እግር አጠገብ አስቀምጠው፤* አንዳንዶች ከዚህ በመነሣት ሳውልን የግድያው አቀነባባሪ አድር ገው ይቈጥራሉ፤ ያም ሆነ ይህ ሉቃስ በመጽሐፉ ሁለተኛ ክፍል ላይ ዋና ባለ ታሪክ የሆነውን ጳውሎስን የሚያቀርበው በዚህ መልክ ነው።

7፥60 *ይህን ኀጢአት አትቍጠርባቸው፤* ኢየሱስ በሉቃ 23፥34 ከተናገረው ቃል ጋር ያነጻጽሩ።

8፥1 *ተስማምቶ ነበር፤* 22፥20 ይመ። *ከሐዋርያትም በስ ተቀር... በሙሉ፤* ሐዋርያት በኢየሩሳሌም መቈየታቸው ለታሰሩት መጽናኛ ለተበታተኑትም አለኝታ ነበር። በዚህ ጊዜ ቤተ ክርስ ቲያን ውስጥ ውስጡን መሥራት ጀመረች። በይሁዳና በሰማርያ አውራጃዎች ሁሉ ተበተኑ፤ በ1፥8 ላይ የተሰጠው ተልእኮ መፈጸም ሲጀመር ይታያል፤ ይህም የተከናወነው ቤተ ክርስቲያን ሆን ብላ ባቀደችው መሠረት ሳይሆን፣ ከአማኞች ቍጥጥር ውጭ ባለ ሁኔታ ነበር።

8፥3 *ለማጥፋት...ተነሣ ፤* 22፥4 ይመ። ይህ ሐረግ በግሪክ ቋንቋ እንደ ዱር አራዊት እንክት አድርጎ መብላትን ሊያመለ ክት ይችላል።

8፥4 *ቃሉን ሰበኩ፤* ብዙ ምስክሮች የምሥራቹን ቃል በየአገሩ እየ ሰበኩ ሄዱ። የምስክሮቹ ቍጥር ዕጥፍ ድርብ እየሆነ፣ ወንጌል የሚሠራጭበትም ወሰን እየሰፋ ሄደ (ከ11፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥5 *ፊልጶስም፤* በኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን ከሰባቱ ዲያ ቆናት አንዱ ነበር (6፥5)፤ በዚህ ጊዜ ግን ስለ ክርስቶስ ስለ መሲሑ የሚመሰክር ወንጌላዊ ሆነ። እንዲሁም 21፥8 ይመ። ፊልጶስ በየአገሩ ከተበተኑት አንዱ ምሳሌ ነው። *ወደ አንዲት የሰማርያ ከተማ፤* አንዳንድ ቅጆች "የሰማርያ ከተማ" ይላሉ፤ ይኸ ውም የቀድሞዋን ዋና ከተማ ሰማርያን ለማመልከት ነው፤ ይህች ውም በኋላ ሰባስቴ ወይም ኒአጶሊስ ተብላለች፤ በአሁኑ ጊዜ ግን ናብሉስ ትባላለች።

ጠንቋዩ ሲሞን

[9]ነገር ግን ከዚህ ቀደም ሲል በከተማዪቱ ውስጥ እየጠነቈለ የሰማርያን ሰዎች ሁሉ ያስገረመ፣ ሲሞን የሚሉት አንድ ሰው ነበር፤ እርሱም ራሱን እንደ ታላቅ ሰው ይቈጥር ነበር። [10]ከታናሽ እስከ ታላቅ ያለው ሰው ሁሉ፣ "ይህ ሰው 'ታላቁ ኀይል' በመባል የሚታወቀው መለኮታዊ ኀይል ነው" በማለት ከልብ ያዳምጡት ነበር፤ [11]ከብዙ ጊዜ ጀምሮ በጥንቈላ ሥራው ስላስገረማቸውም ትኵረት ሰጥተው ይከተሉት ነበር። [12]ነገር ግን ፊልጶስ ስለ እግዚአብሔር መንግሥትና ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ስም የሰበከላቸውን አምነው በመቀበላቸው ወንዶችም ሴቶችም ተጠመቁ፤ [13]ራሱ ሲሞን እንኳ ሳይቀር አምኖ ተጠመቀ፤ ፊልጶስንም ተከትሎ ሄደ፤ የሚደረገውን ምልክትና ታላቅ ታምራት አይቶም ተገረመ።

[14]በኢየሩሳሌም የነበሩት ሐዋርያት የሰማርያ ሰዎች የእግዚአብሔርን ቃል መቀበላቸውን በሰሙ ጊዜ፣ ጴጥሮስንና ዮሐንስን ወደ እነርሱ ላኳቸው። [15]እነርሱም ሰማርያ በደረሱ ጊዜ መንፈስ ቅዱስን እንዲቀበሉ ለሰማርያ ሰዎች ጸለዩላቸው፤ [16]ምክንያቱም በዚያን ጊዜ በጌታ ኢየሱስ ስም ተጠምቀው ነበር እንጂ፣ ገና መንፈስ ቅዱስ በአንዳቸውም ላይ አልወረደም ነበር። [17]ስለዚህ ጴጥሮስና ዮሐንስ እጃቸውን ጫኑባቸው፤ እነርሱም መንፈስ ቅዱስን ተቀበሉ።

[18]ሲሞንም ሐዋርያት እጃቸውን በሚጭኑበት ጊዜ መንፈስ ቅዱስ እንደሚሰጥ አይቶ፣ ገንዘብ አመጣላቸውና እንዲህ አላቸው፤

8፥9 ሐሥ5፥36፤ 13፥6
8፥10 ሐሥ14፥11፤ 28፥6
8፥12 ማቴ3፥2፤ ሐሥ 2፥38
8፥13 ቍ6፤ ሐሥ 19፥11
8፥14 ቍ1፤ ሉቃ 22፥8፤ዕብ4፥12
8፥15 ዮሐ20፥22
8፥16 ማቴ28፥19፤ ሐሥ2፥38፤10፥44፤ 19፥2
8፥17 ዮሐ20፥22፤ ሐሥ6፥6

8፥9 *ሲሞን* በጥንታዊቷ ቤተ ክርስቲያን ጽሑፍ፣ "አስማተኛው" (ሲሞን ማጉስ) ቀንደኛ መናፍቅና ኖስቲክ ለተባለው የኑፋቄ ትምህርት "አባት" መሆኑ ተገልጾአል።

8፥10 *ታላቁ ኀይል፤* ሲሞን እኔ አምላክ ነኝ ብሎአል ወይም ራሱን እንደ ዋና የእግዚአብሔር እንደ ራስ አድርጎ ቈጥሮአል።

8፥13 *ራሱ ሲሞን እንኳ…አምኖ ተጠመቀ፤* የሲሞን እምነት ከልብ መሆኑን ለማወቅ አስቸጋሪ ነው። ሉቃስ፣ ሲሞን አመነ ይበል እንጂ፣ ጴጥሮስ የሲሞን ልብ በእግዚአብሔር ፊት ትክክል እንዳልሆነና በሐዋርያት አገልግሎት ተካፋይነት እንደማይኖረው በመናገሩ (ቍ 21) እውነተኛ አማኝ መሆኑ ያጠራጥራል።

8፥14 *የእግዚአብሔርን ቃል መቀበላቸውን፤* እነዚህ የሰማርያ ሰዎች ፊልጶስ ለሰበከላቸው ወንጌል ታዛዦች ሆኑ። *ጴጥሮስንና ዮሐንስን…ላኳቸው፤* የኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን የወንጌል ሥርጭቱን፣ ጥረት እንዲሁም በየቦታው የተመሠረቱትን ማኅበረ ምዕመናን መንከባከብና መጠበቅን ሥራዬ ብላ ያዘችው (11፥22 ይመ)።

8፥16 *ገና…በአንዳቸውም ላይ አልወረደም ነበር፤* ከጴንጤቆስጤ ቀን ጀምሮ፤ "የኢየሱስ ክርስቶስ የሆኑት ሁሉ" (ሮሜ 8፥9) መንፈስ ቅዱስን ተቀብለዋል። የሰማርያ ክርስቲያኖች ገና መንፈስ ቅዱስን ስላልተቀበሉ ከመሞላት ጋር የሚሰጠውን ስጦታውን አላገኙም ነበር፤ ሆኖም የጐደላቸው በዚህ ጊዜ ተሟላላቸው (ቍ 17 ይመ)።

8፥17 *እጃቸውን ጫኑባቸው፤* ቍ 18፤19፥1-7 ይመ፤ ከ2ጢሞ 1፥6 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም የ6፥6 ማብ ይመ።

8፥18 *ገንዘብ አመጣላቸውና፤* ቀደም ሲል ሲሞን ኀይል አለኝ ብሎ ይኰራራ ነበር (ቍ 10 እና ማብ ይመ)፤ አሁን ደግሞ ሐዋርያት የአስማት ኀይል ያላቸው ስለ መሰለው፣ ይህን ኀይል በገንዘብ ለመግዛት ሞከረ።

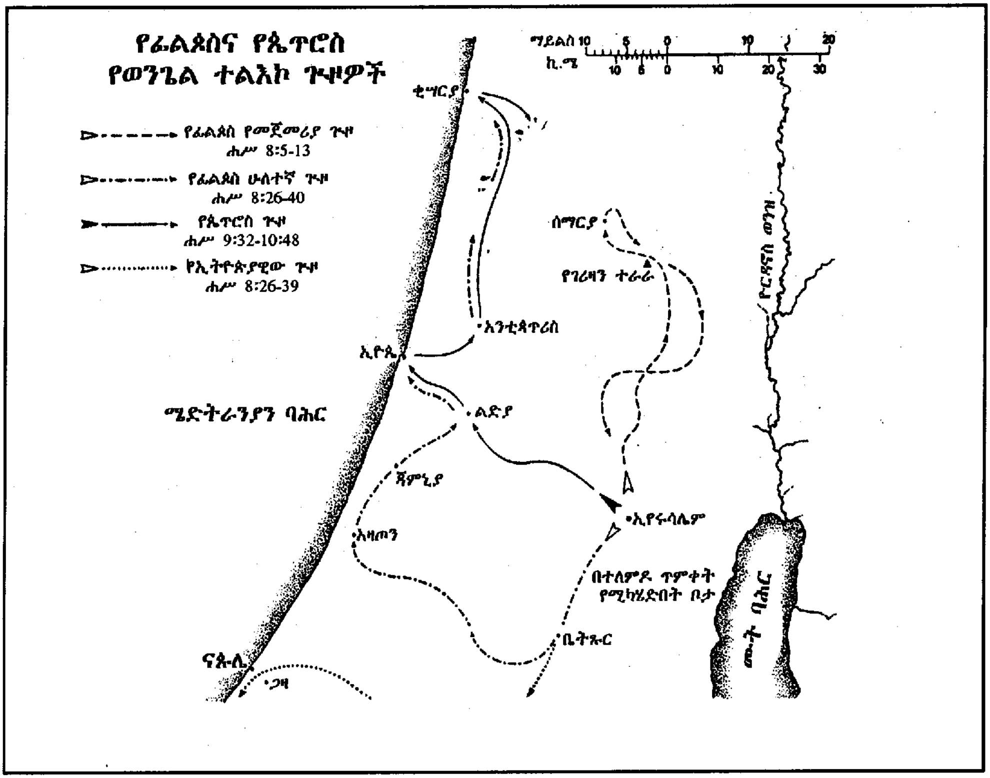

[19]“እጄን የምጭንበት ሰው ሁሉ መንፈስ ቅዱስን እንዲቀበል ይህን ሥልጣን ለእኔም ስጡኝ።”

[20]ጴጥሮስ ግን እንዲህ አለው፤ “የእግዚአብሔርን ስጦታ በገንዘብ ለመግዛት አስበሃልና፣ አንተም ገንዘብህም አብራችሁ ጥፉ! [21]ልብህ በእግዚአብሔር ፊት ቅን ስላልሆነ፣ አንተ በዚህ አገልግሎት ድርሻ ወይም ዕድል ፈንታ የለህም። [22]አሁንም ስለዚህ ክፋትህ ንስሓ ግባ፤ ወደ ጌታም ጸልይ፤ ምናልባት ይህን የልብህን ሐሳብ ይቅር ይልህ ይሆናል፤ [23]ምክንያቱም በመራራነት ተሞልተህ፣ በዐመፅ ሰንሰለት ተይዘህ አይሃለሁና።”

[24]ሲሞንም መልሶ፣ “ከተናገራችሁት ምንም ነገር እንዳይደርስብኝ ጌታን ለምኑልኝ” አላቸው።

[25]ጴጥሮስና ዮሐንስም የጌታን ቃል ከመሰከሩና ገልጠው ከተናገሩ በኋላ፣ በብዙ የሰማርያ መንደሮች ወንጌልን እየሰበኩ፣ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ።

ፊልጶስና ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ

[26]የጌታም መልአክ ፊልጶስን፣ “ተነሥተህ በደቡብ በኩል ከኢየሩሳሌም ወደ ጋዛ በሚያወርደው በምድረ በዳው መንገድ ሂድ” አለው፤ [27]እርሱም ተነሥቶ ሄደ። እነሆ የኢትዮጵያ ንግሥት የህንደኬ ባለሟልና የሀብት ንብረቷ ሁሉ አዛዥ የሆነ አንድ ኢትዮጵያዊ ጃንደረባ አገኘ። ይህም ሰው ሊሰግድ ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ነበር። [28]ሲመለስም በሠረገላ ተቀምጦ የነቢዩን የኢሳይያስን መጽሐፍ ያነብ ነበር። [29]መንፈስም ፊልጶስን፣ “ሂድ፤ ወደዚህ ሠረገላ ቅረብ” አለው።

[30]ፊልጶስም ፈጥኖ ወደ ሠረገላው ሄደ፤ ጃንደረባውም የነቢዩን የኢሳይያስን መጽሐፍ ሲያነብ ሰምቶ፣ “ለመሆኑ፣ የምታነበውን ታስተውለዋለህን?” አለው።

[31]ጃንደረባውም፣ “የሚያስረዳኝ ሰው ሳይኖር እንዴት አድርጌ አስተውላለሁ” አለው፤ እርሱም ወደ ሠረገላው ወጥቶ አብሮት እንዲቀመጥ ፊልጶስን ለመነው።

[32]ጃንደረባው ያነብ የነበረው የመጽሐፍ ክፍል ይህ ነበር፤

“እንደ በግ ወደ መታረድ ተነዳ፤
የበግ ጠቦት በሸላቹ ፊት ዝም እንደሚል፣
እንዲሁ አፉን አልከፈተም።
[33]ራሱን በማዋረዱም ፍትሕን ተነፈገ፤
ሕይወቱ ከምድር ተወግዳለችና፣
ስለ ትውልዱ ማን ሊናገር ይችላል?”

[34]ጃንደረባውም መልሶ ፊልጶስን፣ “ነቢዩ ይህን የሚናገረው ስለ ማን ነው? ስለ ራሱ ነው፣ ወይስ ስለ ሌላ ሰው? እባክህ ንገረኝ” አለው። [35]ፊልጶስም አፉን ከፈተ፤ ከዚሁም መጽሐፍ ክፍል ጀምሮ ስለ ኢየሱስ ወንጌል ሰበከለት።

[36]በመንገዝ ላይ ሳሉም ውሃ ካለበት ስፍራ ደረሱ፤ ጃንደረባውም፣ “እነሆ፤ ውሃ እዚህ አለ፤ ታዲያ እንዳልጠመቅ የሚከለክለኝ ምን ነገር አለ?” አለው። [37]ፊልጶስም፣ “በፍጹም ልብህ ካመንህ መጠመቅ ትችላለህ” አለው። ጃንደረባውም፣ “ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ አምናለሁ” ሲል መለሰለት፤ [38]ሠረገላውም እንዲቆም አዘዘ። ከዚያም ሁለቱ አብረው ወደ ውሃው ወረዱ፤ ፊልጶስም ጃንደረባውን አጠመቀው።[a] [39]ከውሃው ውም በወጡ ጊዜ፣ የጌታ መንፈስ ፊልጶስን ነጥቆ ወሰደው፤ ጃንደረባውም ከዚህ በኋላ አላየውም፤ ሆኖም ደስ እያለውም ጕዞውን ቀጠለ። [40]ከዚያ በኋላ ግን ፊልጶስ በአዛጦን ታየ፤ ቂሳርያም እስኪደርስ ድረስ፣ በሚያልፍባቸው ከተሞች ሁሉ ወንጌልን ይሰብክ ነበር።

የሳውል ማመን

9:1-19ተጓ ምብ-ሐሥ22:3-16፤26:9-18

9 ሳውል ግን የጌታን ደቀ መዛሙርት ለመግደል አሁንም እየዛተ ወደ ሊቀ ካህ

[a]38 አንዳንድ ቅጆች ይህን ቍጥር አይጨምሩም። ከአንዳንድ የቅርብ ጊዜ ቅጆች የተወሰደ ነው።

8፥20 2ነገ5፥16፤ ዳን5፥17፤ማቴ10፥8፤ ሐሥ2፥38
8፥21 ነህ2፥20፤ መዝ78፥37
8፥22 ሐሥ2፥38
8፥24 ዘፀ8፥8፤ዘኍ 21፥7፤1ነገ13፥6፤ኤር 42፥2
8፥25 ቍ40፤ሐሥ 13፥48
8፥26 ሐሥ5፥19፤ 6፥5
8፥27 1ነገ8፥41-43፤ መዝ68፥31፤87፥4፤ኢሳ 56፥3-5፤ሶፎ3፥10፤ ዮሐ 12፥20
8፥29 ሐሥ10፥19፤ 11፥12፤13፥2፤20፥23 ፤21፥11
8፥33 ኢሳ53፥7:8
8፥35 ማቴ5፥2፤ ሉቃ 24፥27፤ ሐሥ13፥32፤ 17፥2፤18፥28፤28፥23
8፥36 ሐሥ2፥38፤ 10፥47
8፥39 1ነገ18፥12፤ 2ነገ2፥16፤ሕዝ3፥12: 14፤8፥3፤11፥1:24፤43፥5፤ 2ቆሮ12፥2፤1ተሰ4፥17፤ ራእ12፥5
8፥40 ቍ25፤ሐሥ 10፥1:24፤12፥19፤ 21፥8:16፤23፥23:33፤ 25፥1:4:6:13
9፥1 ሐሥ8፥3

8፥23 *በመራራነት ተሞልተህ* ዘዳ 29፥18 ይመ።

8፥26 *የጌታም መልአክ* ከቍ29 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ5፥19 ማብ ይመ። ከኢየሩሳሌም እስከ ጋዛ ያለው ርቀት 80 ኪ.ሜ. ያህል ነው።

8፥27 *አንድ ኢትዮጵያዊ*፤ በዚያ ዘመን የኢትዮጵያ ግዛት ከላይኛው ዐባይ ጀምሮ እስከ ካርቱም ድረስ ያለውን የኑብያን ምድር የሚያጠቃልል ነበር። *ህንደኬ!* በዚያ ዘመን ንጉሡ እንደ አንድ ቅዱስ ይታይ ስለነበር፤ ማናቸውንም የመንግሥቱን አስተዳደር የምታከናውነው እናቱ ስለ ነበረች፣ ሲወርድ ሲዋረድ በመጣው ወግ መሠረት የምትጠራበት የማዕረግ ስም ነው። *ሊሰግድ ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ነበር!* ሙሉ በሙሉ ወደ አይሁድ ሃይማኖት የገባ የእሕዛብ ወገን ባይሆንም (ዘፀ 23፥1)፣ ኢትዮጵያዊው እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው ነበር፤ እንዲሁም የዘዳ 23፥1 ማብ ይመ።

8፥30 *ሲያነብ ሰምቶ*፤ ድምፅን ከፍ አድርጎ ማንበብ የተለመደ ነበር።

8፥34 *ነቢዩ ይህን የሚናገረው ስለ ማን ነው?* ፊልጶስ በኢሳ 53 ላይ ሥቃይ ስለሚቀበለው አገልጋይ የተጻፈውን ለኢትዮጵያዊው ያብራራለት፣ በኢሳ 11 ላይ ከሚገኘው ከዳዊት ዘር ከሆነው መሲሕ ጋር ወይም ዳን 7፥13-14 ላይ ካለው “የሰው ልጅ” ከተባለው ጋር አገናዝቦ ሳይሆን አይቀርም።

8፥35 *ወንጌል*፤ በጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ አማካይነት ድነት የሚገኝበት መንገድ ነው።

8፥36 *ውሃ ካለበት ስፍራ ደረሱ!* ከሚከተሉት ቦታዎች አንዱን ሊያመለክት ይችላል፤ ዳዊት ጎሊያድን ሊገጥም በተሻገረው (1ሳሙ 17፥40) በዔላ ሸለቆ ያለ አነስተኛ ወንዝ፣ ከጋዛ በስተሰሜን የሚገኘው የኤልሐሲ ደረቅ ወንዝ ወይም በዚያ አካባቢ ከሚገኙ ኵሬዎች አንዱ ሊሆን ይችላል።

8፥39 *ደስ እያለውም*፤ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ደስታ ከድነት ጋር የተያያዘ ነው (የ16፥34 ማብ ይመ)።

8፥40 *በአዛጦን*፤ በብሉይ ኪዳን አሽዶድ ትባላለች (1ሳሙ 5፥1)፤ በፍልስጥኤም አገር ከሚገኙት አምስት ከተሞች አንዷ ነበረች። ከጋዛ 30 ኪ.ሜ.፣ ከቂሳርያም 96 ኪ.ሜ. ያህል ርቃ ትገኛለች። *ቂሳርያ*፤ እንደገና የተሠራችው በንጉሥ ሄሮድስ ሲሆን ውብ የወደብ ከተማ ነበረች። ይህች ከተማ የሮማ ገዦች መቀመጫ ነበረች። የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ስለ ፊልጶስ የሚተርከውን ለጊዜው ከዚህ ላይ ያበቃል፤ ከዚያም ሃያ ዓመት ካለፈ በኋላ በዚሁ ቦታ እንደገና እናገኘዋለን (21፥8)።

9፥1 *ሳውል!* ማንነቱ ለመጀመሪያ ጊዜ የተገለጸው እስጢፋኖስ በድንጋይ በሚወገርበት ጊዜ ነው (7፥58)፤ በጠርሴስ ተወለደ፤ መምህሩም ገማልያል ነበር (22፥3)፤ የፊል 3፥4-14 ማብ ይመ። *ለመግደል አሁንም እየዛተ... ሄደ!* ሳውል ከእስጢፋኖስ ደም በስተቀር እጁን በሌላ ደም ስለማስገባቱ በግልጽ የሚታወቅ ነገር የለም (8፥1)፤ ይሁን እንጂ በሌሎችም ደም እጁን ያስገባ የሚያስመስለው ሁኔታ አለ (22፥4፤ 26፥10)። *ሊቀ ካህናቱን!* ቀያፉ ሊሆን ይችላል

ናቱ ሄደ፤ [2]የጌታን መንገድ የሚከተሉትን ወንዶችንም ሆኑ ሴቶችን በዚያ ካገኘ አስሮ ወደ ኢየሩሳሌም ለመውሰድ እንዲችል፣ በደማስቆ ለነበሩት ምኩራቦች ደብዳቤ እንዲሰጠው ሊቀ ካህናቱን ለመነው:: [3]ደማስቆ ለመድረስ ጥቂት ሲቀረው ብርሃን ከሰማይ ድንገት በዙሪያው አንጸባረቀበት፣ [4]እርሱም በምድር ላይ ወደቀ፤ በዚያ ጊዜም "ሳውል፤ ሳውል፤ ለምን ታሳድደኛለህ?" የሚል ድምፅ ሰማ።

[5]ሳውልም፣ "ጌታ ሆይ፤ አንተ ማን ነህ?" አለው::

እርሱም እንዲህ አለው፤ "እኔማ አንተ የምታሳድደኝ ኢየሱስ ነኝ:: [6]አሁንም ተነሥተህ ወደ ከተማዪቱ ግባ፤ ማድረግ የሚገባህም ይነገርሃል::"

[7]ከሳውል ጋር ይጓዙ የነበሩትም ሰዎች ድምፁን እየሰሙ ማንንም ባላዩ ጊዜ፣ አፋቸውን ይዘው ቆሙ:: [8]ሳውልም ከወደቀበት ተነሥቶ ዐይኑን ሲገልጥ ምንም ማየት አልቻለም፤ ስለዚህ ሰዎቹ እጁን ይዘው እየመሩ ወደ ደማስቆ አስገቡት:: [9]ሦስት ቀንም ታወረ፤ እህል ውሃም አልቀመሰም::

[10]በደማስቆ ሐናንያ የሚባል አንድ ደቀ መዝሙር ነበር፤ ጌታም በራእይ፣ "ሐናንያ!" ብሎ ጠራው::

እርሱም፣ "ጌታ ሆይ፤ እነሆኝ" አለ::

[11]ጌታም እንዲህ አለው፤ "ተነሥና 'ቀጥተኛ ጐዳና' በተባለው መንገድ ይሁዳ ወደ ተባለ ሰው ቤት ሂድ፤ እዚያም ሳውል የሚባል አንድ የጠርሴስ ሰው እየጸለየ ነውና ፈልገው፤ [12]ምክንያቱም ሐናንያ የሚባል ሰው እርሱ ወዳለበት መጥቶ እጁን እንደሚጭንበትና ዐይኑ እንደሚበራለት በራእይ አይቶአል::"

[13]ሐናንያም መልሶ እንዲህ አለው፤ "ጌታ ሆይ፤ ይህ ሰው እኮ በኢየሩሳሌም ባሉ ቅዱሳንህ ላይ ምን ያህል ጕዳት እንዳደረሰ ከብዙ ሰው ሰምቻለሁ፤ [14]ወደዚህም የመጣው ስምህን የሚጠሩትን ሁሉ ለማሰር ከካህናት አለቆች ሥልጣን ተቀብሎ ነው::"

[15]ጌታም እንዲህ አለው፤ "ሂድ፤ ይህ ሰው በአሕዛብና በነገሥታት ፊት እንዲሁም በእስራኤል ሕዝብ ፊት ስሜን እንዲሸከም የተመረጠ ዕቃዬ ነው፤ [16]እኔም ስለ ስሜ ምን ያህል መከራ መቀበል እንዳለበት አሳየዋለሁ::"

[17]ሐናንያ ሄደ፤ ወደተባለውም ቤት ገባ፤ በሳውልም ላይ እጁን ጭኖ፣ "ወንድሜ ሳውል ሆይ፤ ወደዚህ ስትመጣ በመንገድ ላይ የተገለጠልህ ጌታ ኢየሱስ፣ ዐይንህ እንዲበራና፣ በመንፈስ ቅዱስም እንድትሞላ እኔን ልኮኛል" አለው:: [18]ወዲያውም ከሳውል ዐይን ላይ ቅርፊት የመሰለ ነገር ወደቀ፤ እንደ ገና ማየት ቻለ፤ ተነሥቶም ተጠመቀ፤ [19]ምግብም በልቶ በረታ::

ሳውል በደማስቆና በኢየሩሳሌም

ሳውል በደማስቆ ከነበሩት ደቀ መዛሙርት ጋር አያሌ ቀን ተቀመጠ:: [20]ወዲያውም፣ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን በየምኵራቦቹ መስበክ ጀመረ:: [21]የሰሙትም ሁሉ በመገረም፣ ይህ ሰው "በኢየሩሳሌም ይህን ስም የሚጠሩትን ሲያጠፋ የነበረ አይደለምን? ደግሞም ወደዚህ የመጣው እነርሱን አስሮ ወደ ካህናት አለቆች ሊወስዳቸው አልነበረምን?" አሉ:: [22]ሳውል ግን እየበረታ ሄደ፤ በደማስቆ ለሚኖሩትም አይሁድ ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ[h] መሆኑን ማስረጃ እያቀረበ አፋቸውን ያስይዛቸው ነበር::

[h]22 ወይም መሲሕ

9፥2 ኢሳ17፥11 ኤር49፥23፤ሐሥ 19፥9:23፤22፥4፤24፥14:22
9፥3 1ቆሮ15፥8
9፥4 ኢሳ6፥8
9፥6 ቍ16፤ሕዝ 3፥22
9፥7 ዳን10፥7፤ ዮሐ 12፥29
9፥8 ቍ18
9፥10 ሐሥ10፥3: 17:19፤12፥9፤16፥9: 10፤18፥9
9፥11 ቍ30፤ሐሥ 11፥25፤21፥39፤22፥3
9፥12 ማር5፥23
9፥13 ቍ32፤ሐሥ 8፥3፤26፥10፤ሮሜ1፥7፤ 15፥25:26:31፤16፥2: 15፤ኤፌ1፥1፤ፊል1፥1
9፥14 ቍ2:21፤ሐሥ 2፥21
9፥15 ሐሥ13፥2፤ 25፥22:23፤26፥1፤ሮሜ 1፥1፤11፥13፤15፥15:16፤ገላ1፥15:16፤ 2፥7:8፤1ጢሞ1፥12
9፥16 ሐሥ20፥23፤ 21፥11፤2ቆሮ6፥4-10፤ 11፥23-27፤2ጢሞ 1፥8፤2፥3:9
9፥17 ሉቃ1፥15፤ሐሥ 6፥6
9፥18 ሐሥ2፥38
9፥19 ሐሥ11፥26፤ 26፥20
9፥20 ማቴ4፥3፤ሐሥ 13፥5:14፤14፥1፤17፥2: 10:17፤18፥4:19፤19፥8
9፥21 ቍ14፤ሐሥ 8፥3
9፥22 ሉቃ2፥11፤ሐሥ 5፥42፤17፥3፤18፥5:28

(የ4፥6 ማብ ይመ) ወይም በይሁዳና በሌሎች አውራጃዎች በሚኖሩት አይሁድ ላይ ሥልጣን የነበራቸው የሸንጎ አባላት ሊሆኑ ይችላሉ::

9፥2 *የጌታን መንገድ*፣ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ በተደጋጋሚ የተገለጸው ክርስትና በዚህ ስም ይታወቃል (16፥17፤ 18፥25-26፤ 19፥9:23፤ 22፥4፤ 24፥14:22፤2ጴጥ 2፥2 ይመ):: ጌታ ኢየሱስ እኔ "መንገድ" ነኝ ብሎአል (ዮሐ 14፥6):: *አስሮ ወደ ኢየሩሳሌም*፣ ሸንጎው ከፍተኛ ሥልጣኑን ተግባራዊ የሚያደርግባት ከተማ ስትሆን፣ በነጻ የመልቀቅ ወይም የይሙት በቃ ፍርድ ይፈረድ የነበረው በዚችው ከተማ ነበር:: *በደማስቆ*፣ በሮማ ግዛት በሶርያ አውራጃ የምትገኝ ከተማ ናት፤ ከፓሌስቲና ውጭ ካሉት ዋና ዋና ከተሞች ይልቅ ለአይሁድ ምድር በጣም ቅርብ ነበረች:: ከፍ ያለ ቍጥር ያላቸው አይሁድ በውስጧ ይኖሩ ነበር:: ከኢየሩሳሌም እስከ ደማስቆ ያለው ርቀት 240 ኪ.ሜ ያህል ሲሆን፣ የአራት ወይም የስድስት ቀን መንገድ ነው::

9፥3 *ብርሃን ከሰማይ*፣ ጊዜው እኩለ ቀን ገደማ ነበር (26፥13)::

9፥4 *ለምን ታሳድደኛለህ?* ቤተ ክርስቲያንን ማሳደድ ማለት ክርስቶስን ማሳደድ ነው፤ ቤተክርስቲያን አካሉ ናትና (1ቆሮ 12፥27፤ ኤፌ 1፥22-23 ይመ)::

9፥5 *ጌታ ሆይ፤ አንተ ማን ነህ?* በአይሁድ መምህራን ወግና ልማድ መሠረት እንደዚህ ያለው ድምፅ ከሰማይ በሚሰማበት ጊዜ፣ ያ ድምፅ የእግዚአብሔር ድምፅ ነው ተብሎ ስለሚታመን፣ ሳውል "ጌታ ሆይ!" ያለው ከዚሁ የተነሣ ነበር:: በሌላም አንጻር ሲታይ የሳውል ስም ተደጋግሞ መጠራቱና የሚያንጸባርቅ ብርሃን ከሰማይ መታየቱ፣ እርሱ በአምላክ ፊት መሆኑን እንዲገነዘብ ያደርገዋል::

9፥7 *ድምፁን እየሰሙ*፤ ከሳውል ጋር የነበሩት ሰዎች ድምፅ ሰምተዋል፤ ንግግሩን ግን አላስተዋሉም ነበር (22፥9 ይመ፤ ከዳን 10፥7 ጋር ያነጻጽሩ)::

9፥10 *ሐናንያ*፣ ስሙን በሌላ ቦታ የምናገኘው በ22፥12 ላይ ብቻ ነው፤ የተለመደም ስም ነው(5፥1፤ 23፥2) የግሪኩ ቃል የተወረሰው "ሐናንያህ" ከሚለው ከዕብራይስጡ ሲሆን፣ ትርጕሙም፣ "እግዚአብሔር ባለ ጸጋ ነው ወይም እግዚአብሔር ጸጋውን አሳየ" ማለት ነው (ዳን 1፥6 ይመ)::

9፥11 *ቀጥተኛ ጐዳና*፣ የሚሄድበት መንገድ በከተማዪቱ መካከል ዛሬም ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ሰንጥቆ የሚያልፈው ረጅሙና ቀጥ ያለው መንገድ ሳይሆን አይቀርም፤ በደማስቆ ውስጥ ከነበሩት አያሌ ዐባጣ ጐርባጣ መንገዶች ጋር ለማነጻጸር ሆን ተብሎ የተጠቀሰ ነው:: *የጠርሴስ*፤ የ22፥3 ማብ ይመ:: *እየጸለየ*፣ በሉቃስ ወንጌልና በሐዋርያት ሥራ ብዙውን ጊዜ ጸሎት ከራእይ ጋር ተዛምዶ ይገኛል::

9፥13:32፤ ቅዱሳን ለሚለው ቃል የሮም 1፥7፤ ፊል 1፥1 ማብ ይመ::

9፥15 *በአሕዛብ...ፊት*፤ ሮሜ1፥13-14 ይመ:: *ንጉሦቻቸው*፤ አግሪጳና (26፥1) በሮም የሚገኘው ቄሳር (25፥11-12፤ 28፥19) ማለት ነው::

9፥17 *የተገለጠልህ ጌታ ኢየሱስ*፤ ሳውል በደማስቆ ያየው ራእይ ብቻ አልነበረም፣ ሞትን ድል አድርጎ የተነሣውን ጌታ ኢየሱስንም በትክክል አይቶታል፤ ሳውል ለሐዋርያነቱ ብቃት መመዘኛ ያደረገውም ይህንኑ እውነት ነው (1ቆሮ 9፥1፤ 15፥8)::

9፥20 *ወዲያውም፤* ከተጠመቀ በኋላ ማለት ነው:: *በየምኵራቦቹ*፤ ሳውል፣ ዕድል ባጋጠመው ቍጥር በየምኵራቡ መስበክ የዘወትር ተግባሩ ሆነ (13፥5፤ 14፥1፤ 17፥1-2:10፤ 18፥4:19፤ 19፥8):: *ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን፤* ሳውል የሚያስተላልፈው ዋናው መልእክት ራሱ በደማስቆ መንገድ ላይ የተረዳውንና ያመነውን የክርስቶስን አምላክነትና መሲሕነት ነው::

[23]ከብዙ ቀንም በኋላ፣ አይሁድ ሳውልን ለመግደል አሤሩ፤ [24]እርሱ ግን ዕቅዳቸውን ዐውቆ ነበር፤ እነርሱም ሊገድሉት የከተማዋን በር ቀንና ሌሊት ይጠብቁ ነበር፤ [25]የእርሱ ተከታዮች ግን በሌሊት በከተማዋ ቅጥር ቀዳዳ አሹልከው በቅርጫት አወረዱት።

[26]ሳውልም ወደ ኢየሩሳሌም በመጣ ጊዜ፣ ከደቀ መዛሙርት ጋር ለመቀላቀል ሞከረ፤ እነርሱ ግን በእርግጥ ደቀ መዝሙር መሆኑን ስላላመኑ ሁሉም ፈሩት። [27]ይሁን እንጂ ባርናባስ ወስዶ ወደ ሐዋርያት አመጣው፤ ሳውልም በጒዞው ላይ ሳለ ጌታን እንዴት እንዳየው፣ ጌታም እንዴት እንደ ተናገረው እንዲሁም በደማስቆ የጌታን ስም እንዴት በድፍረት እንደ ሰበከ ነገራቸው። [28]ስለዚህ ሳውል አብሮአቸው ተቀመጠ፤ በኢየሩሳሌምም በመዘዋወር በጌታ ስም በድፍረት ይናገር ነበር። [29]ከግሪክ አገር ከመጡት አይሁድ ጋር እየተነጋገረ፣ ይከራከር ነበር፤ እነርሱ ግን ሊገድሉት ጥረት ያደርጉ ነበር። [30]ወንድሞችም ይህን ባወቁ ጊዜ፣ ወደ ቂሳርያ አውርደው ወደ ጠርሴስ ሰደዱት።

[31]በዚህ ጊዜ በይሁዳ፣ በገሊላና በሰማርያ ያለችው ቤተ ክርስቲያን በሰላም መኖር ጀመረች፤ ተጠናከረችም። ደግሞም እግዚአብሔርን በመፍራት እየተመላለሰችና በመንፈስ ቅዱስ እየተጽናናች በቍጥር እየበዛች ሄደች።

ኤንያና ዶርቃ

[32]ጴጥሮስም ከአገር ወደ አገር በሚዘዋወርበት ጊዜ፣ በልዳ የሚኖሩትን ቅዱሳን

9፥23 ሐሥ20፥3
9፥24 ሐሥ20፥3፡ 19፤23፥16፡30
9፥25 1ሳሙ19፥12፤ 2ቆሮ11፥32፡33
9፥26 ሐሥ22፥17፤ 26፥20፤ገላ1፥17፡18
9፥27 ቍ3-6፡20፡ 22፤ሐሥ4፥36
9፥29 ሐሥ6፥1፤ 2ቆሮ11፥26
9፥30 ቍ11፤ሐሥ 1፥16፤8፥40
9፥31 ሐሥ2፥41፤ 8፥1
9፥32 ቍ13

9፥23 *ከብዙ ቀንም በኋላ፤* ሦስት ዓመት ነው (ገላ 1፥17-18)። የዐረብ አገር ወሰኑ ለደማስቆ ቅርብ ነው፤ ይሁን እንጂ ሳውል ከደማስቆ ርቆ ወደ ዐረብ አገር ዘልቆ በመሄድ እዚያ እንደተቀመጠ ይገመታል። *አይሁድ ሳውልን ለመግደል አሤሩ፤* ከንጉሡ ከአርጠስዮስ (አሬታስ) በታች የነበረው ገዥ፣ ወደ ደማስቆ እንደ ተመለሰ ሳውል እንዲታሰር ትእዛዝ ሰጠ (2ቆሮ 11፥32)። ከ34 እስከ 62 ዓ.ም. የሮማውያን ሳንቲሞች በደማስቆ ውስጥ በሥራ ላይ አለመዋላቸው፣ አርጠስዮስ በዚህ ጊዜ ከተማዪቱን ይገዛ እንደ ነበር ሳያመለክት አይቀርም።

9፥25 *በቅርጫት አወረዱት፤* 2ቆሮ 11፥33 ይመ፤ (ከኢሱ 2፥15፤ 1ሳሙ 19፥12 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥26 ወደ ኢየሩሳሌም በመጣ ጊዜ፤ በዚያ ጊዜ ከጴጥሮስና ከጌታ ወንድም ከያዕቆብ በቀር ሌሎቹ ሐዋርያት እንዳልነበሩ ከገላ 1፥19 ላይ እንረዳለን። ያዕቆብ ከዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት አንዱ አልነበረም፤ ይሁን እንጂ በኢየሩሳሌም የነበረው ሥልጣን ልክ እንደ አንድ ሐዋርያ የሚያስቈጥረው ነበር።

9፥30 *ቂሳርያ፤* የ8፥40 ማብ ይመ። *ጠርሴስ፤* ሳውል የተወለደበት ቦታ (የ22፥3 ማብ ይመ)።

9፥31 *ቤተ ክርስቲያን፤* በይሁዳ በገሊላና በሰማርያ አውራጃዎች የሚገኘውን ክርስቲያን ሁሉ ማለት እንጂ፣ የተለያዩ የአጥቢያ አብያተ ክርስቲያናትን በተናጠል አይመለከትም (የ5፥11 ማብ ይመ)። *በመንፈስ ቅዱስ እየተጽናናች፤* የመንፈስ ቅዱስ ሥራ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ የተለየ አጽንዖት ተሰጥቶት እናያለን (13፥2፤ የ1፥2 ማብ ይመ)። መጽሐፉ አንዳንድ ጊዜ 'የመንፈስ ቅዱስ ሥራ' ተብሎ እስከ መጠራት የደረሰውም ከዚህ የተነሣ ነው።

9፥32 *በልዳ፤* ኢዮጴንና ኢየሩሳሌምን ከሚያገናኘው መንገድ በስተሰሜን 3 ወይም 4 ኪ.ሜ ገደማ ላይ ርቃ የምትገኝ ከተማ ናት። ልዳ ከኢዮጴ 19 ኪ.ሜ. ያህል ትርቃለች።

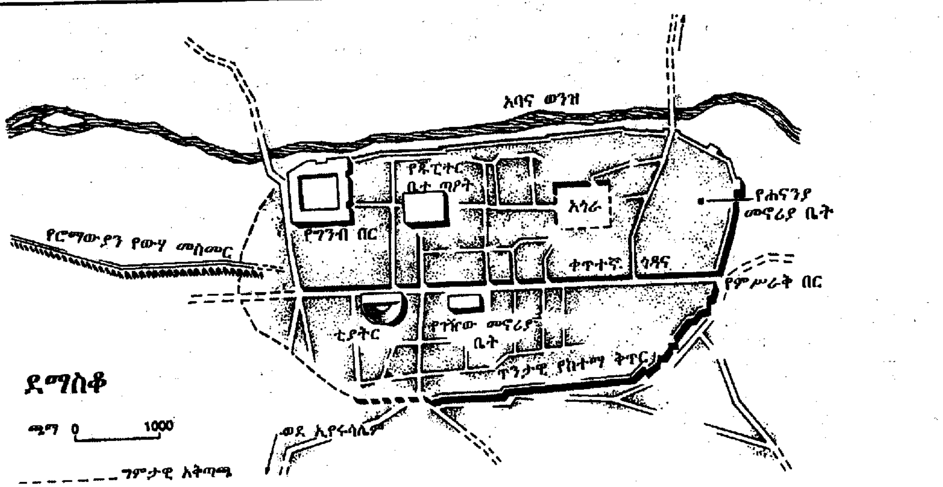

ደማስቆ አክራሪ ፈሪሳዊው ሳውል በተሰለፈበት ክርስቲያኖችን የማጥፋት ዘመቻ ዓይነተኛ ከተማ ስትሆን እስከ ሰሜን ሶርያ፣ መስጴጦሚያ፣ ፋርስና ዐረቢያ የሚዘረጋ የንግድ መስመር የሚነሣበት ሰፊ የንግድ ማዕከልም ናት። አዲሱ የክርስትና "መንገድ" በደማስቆ በስፋት ቢታወቅ እነዚህን ቦታዎች በፍጥነት ለማዳረስ ቀላል ይሆናል። ስለዚህ በሸንጎውና በዋነኛው አሳዳጅ በሳውል እይታ ይህ እንቅስቃሴ መገታት ያለበት በደማስቆ ነው።

ከተማዋ በምድረ በዳ እንዳለ ኩሬ ውሃ፣ በመጽሐፍ ቅዱስ አባናና ፋርፋ ተብለው በሚጠሩ ወንዞች አጠገብ የተመሠረተች ናት። የሮማ ሥነ ሕንፃ የግሪኩ የከተማ ፕላን ላይ ተጨማሪ ውበት አክሎ ጁፒተር የተባለውን ታላቅ ቤተ ጣዖትና 1.6 ኪ.ሜ ርዝመት ያለው (በሐሥ 9፡11) ላይ "ቀጥተኛ ጎዳና" በመባል የተጠቀሰውን የንጥፍ ድንጋይ መንገድ ሠራ። የከተማው በሮችና ከተማውን የሚከፍለው ግድግዳ በጥንታዊው ጎዳና ላይ ከተዘረጉት አነስተኛ ሱቆች ጋር ዛሬም ይታያል።

ጳውሎስ ከደማስቆ ባመለጠበት ዘመን (2 ቆሮ 11፡32-33)፣ ዋነኛ የፖለቲካ ሥልጣን የነበረው አርስጦስዮስ አራተኛ (9 ዓ.ቅ.ክ-40 .ም) ሲሆን ዐሥሩ ከተሞች ከሶርያ ክፍለ ሀገር ጋር በድንበር የተዋሰኑ ቢሆንም ከሮማ ግዛት ሥር ነበሩ።

ለመጐብኘት ወረደ:: 33በዚያም ኤንያ የተባለ፣ ስምንት ዓመት የዐልጋ ቍራኛ የነበረ አንድ ሽባ ሰው አገኘ:: 34ጴጥሮስም፣ "ኤንያ ሆይ፤ ኢየሱስ ክርስቶስ ይፈውስሃል፤ ተነሣና መኝታህን አንጥፍ" አለው:: ኤንያም ወዲያውኑ ብድግ አለ:: 35በልዳና በሰሮና የሚኖሩትም ሁሉ እርሱን አይተው ወደ ጌታ ተመለሱ::

36በኢዮጴ ጣቢታ የተባለች አንዲት ደቀ መዝሙር ነበረች፤ የስሟም ትርጓሜ ዶርቃ[ኸ] ማለት ነው:: እርሷም ዘወትር በትጋት በጎ ነገር እያደረገችና ድኾችን እየረዳች ትኖር ነበር:: 37በዚያ ጊዜም ታማ ሞተች፤ ሰዎችም አስከሬኗን አጥበው በሰገነት ላይ ባለው ክፍል አስቀመጡት:: 38ልዳ ለኢዮጴ ቅርብ ስለ ነበረች፣ ደቀ መዛሙርትም ጴጥሮስ በልዳ መሆኑን በሰሙ ጊዜ፣ ሁለት ሰዎች ልከው፣ "እባክህ ፈጥነህ ወደ እኛ ና" ሲሉ ለመኑት::

39ጴጥሮስም ተነሥቶ ከእነርሱ ጋር ሄደ፤ እዚያ በደረሰ ጊዜም ሰገነት ላይ ወዳለው ክፍል አወጡት:: መበለቶቹም ሁሉ ዶርቃ ከእነርሱ ጋር በነበረችበት ጊዜ ያደረገቻቸውን ቀሚሶችና ልብሶች እያሳዩት ዙሪያውን ከበው ያለቅሱ ነበር::

40ጴጥሮስም ሁሉንም ከክፍሉ አስወጥቶ ተንበርክኮ ጸለየ፤ ወደ ሬሳውም ዘወር ብሎ፣ "ጣቢታ፤ ተነሺ" አለ:: እርሷም ዐይኗን ገለጠች፤ ጴጥሮስንም ባየች ጊዜ ቀና ብላ ተቀመጠች፤ 41እርሱም እጇን ይዞ አስነሣት፤ አማኞችንና መበለቶቹንም ጠርቶ ከነሕይወቷ አስረከባቸው:: 42ይህም ነገር በመላው ኢዮጴ ታወቀ፤ ብዙ ሰዎችም በጌታ አመኑ:: 43ጴጥሮስም ስምዖን ከተባለ ከአንድ ቍርበት ፋቂ ጋር በኢዮጴ ብዙ ቀን ተቀመጠ::

ቆርኔሌዎስ ጴጥሮስን አስጠራ

10 በቂሳርያ፣ 'የኢጣሊያ ክፍለ ጦር' በሚባለው ሰራዊት ውስጥ የመቶ አለቃ የሆነ ቆርኔሌዎስ የተባለ አንድ ሰው ነበረ:: 2እርሱም ከመላው ቤተ ሰቡ ጋር በመንፈሣዊ ነገር የተጋና እግዚአብሔርን የሚፈራ፣ ለሰዎች እጅግ ምጽዋት የሚሰጥ፣ አዘውትሮ ወደ እግዚአብሔር የሚጸልይ ነበር:: 3አንድ ቀን፣ ከቀኑ ዘጠኝ ሰዓት ገደማ የእግዚአብሔር መልአክ በራእይ ወደ እርሱ መጥቶ፣ "ቆርኔሌዎስ ሆይ!" ሲለው በግልጽ አየ::

4ቆርኔሌዎስም በድንጋጤ ትኵር ብሎ እያየው፣ "ጌታ ሆይ፤ ምንድን ነው?" አለው:: መልአኩም እንዲህ አለው፤ "ጸሎትህና ምጽዋትህ ለመታሰቢያነት ወደ እግዚአብሔር ፊት ዐርጎአል:: 5አሁንም ሰዎች ወደ ኢዮጴ ልከህ ጴጥሮስ የተባለውን ስምዖንን አስመጣው፤ 6እርሱም

[ኸ]36 *ጣቢታ* በአረማይክ ሲሆን *ዶርቃ* ደግሞ በግሪክ ነው፤ ትርጒሙም *ፌቆ* ማለት ነው::

9፥34 ሐሥ3፥6፡ 16፥4፥10
9፥35 1ዜና5፥16፤ 27፥29፤መሓ2፥1፤ ኢሳ 33፥9፤35፥2፤ 65፥10፤ሐሥ2፥41
9፥36 ኢሱ19፥46፤ 2ዜና2፥16፤ዕዝ3፥7፤ ዮና1፥3፤ሐሥ10፥5፤ 1ጢሞ2፥10፤ቲቶ3፥8
9፥37 ሐሥ1፥13፤ 20፥8
9፥38 ሐሥ11፥26
9፥39 ሐሥ6፥1፤1 ጢሞ5፥3
9፥40 ማቴ9፥25፤ ሉቃ7፥14፤22፥41፤ ሐሥ7፥60
9፥42 ሐሥ2፥41
9፥43 ሐሥ10፥6
10፥1 ሐሥ8፥40
10፥2 ቍ22:35፤ ሐሥ13፥16፡26
10፥3 መዝ55፥17፤ ሐሥ3፥1፤5፥19፤9፥10
10፥4 መዝ20፥3፤ ማቴ10፥42፤26፥13፤ ራእ8፥4
10፥5 ሐሥ9፥36

9፥33 *ኤንያ፤* ጴጥሮስ ወደዚያ የሄደው ክርስቲያኖችን ለመጐብኘት ስለ ነበር፣ ራሱ ኤንያ ክርስቲያን ሳይሆን አይቀርም::

9፥35 *በሰሮና፤* በሜድትራኒያን ጠረፍ ላይ 80 ኪ.ሜ. ርዝመት ያለው ከኢዮጴ እስከ ቂሳርያ የተዘረጋ ለምና ረባዳ ምድር ነው:: እዚህ ላይ የተጠቀሰችው ግን፣ የልዳ አጎራባች የሆነችው መንደር ሳትሆን አትቀርም፤ አንድ የግብፅ ጥንታዊ የፓፒረስ ጽሑፍ በፓሌስቲና ምድር በዚህ ስም የምትጠራ ከተማ እንደ ነበረች ይገልጻልና::

9፥36 *በኢዮጴ፤* ከኢየሩሳሌም 60 ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ ዋናው የይሁዳ ወደብ ነበረች:: በአሁኑ ጊዜ የቴል አቪቭ ክፍለ ከተማ ስትሆን፣ ጃፋ በሚል ስም ትታወቃለች::

9፥37 *አስከሬኗን አጥበው፤* የአንድ ሰው ሕይወት ካለፈ በኋላ አስከሬኑ በቅድሚያ ይታጠባል፤ ይህም በአይሁድና በግሪኮች ዘንድ የተለመደ ሙታንን የማንጻት ሥርዐት ነበር:: *በሰገነት ላይ ባለው ክፍል፤* አንድ ሰው ሞቶ፣ ቀብሩ ሳይፈጸም ከቈየ፣ አስከሬኑን ሰገነት ላይ የማቈየት ልማድም ነበር:: በኢየሩሳሌም አንድ ሰው በሞተበት ዕለት መቀበር ነበረበት፤ ከኢየሩሳሌም ውጭ ከሆነ ግን አስከሬኑን እስከ ሦስት ቀን ድረስ ማቈየት ይቻላል::

9፥38 *ለኢዮጴ ቅርብ ስለ ነበረች፤* የቍ32 ማብ ይመ:: *ፈጥነህ ወደ እኛ ና፤* እንዲህ ያሉት ለማጽናናት ወይም በታምር እንዲያድናት አስበው እንደሆነ አይታወቅም፣ ብቻ ጴጥሮስ ሴትዮዋ ከመቀበሯ በፊት በፍጥነት እንዲደርስ ልከውበት ነበር::

9፥40 *ሁሉንም...አስወጥቶ፤* ከ1ነገ 17፥23፤ 2ነገ 4፥33 ጋር ያነጻጽሩ:: በወንጌል ላይ ተጽፎ እንደሚገኘው፣ ጌታ ኢየሱስ ሦስት ሰዎች ከሞት ሲያስነሣ፣ ጴጥሮስ አብሮት ነበር (ማቴ 9፥25፤ ሉቃ 7፥11-17፤ ዮሐ 11፥1-44)፤ ጌታ የኢያኢሮስን ሴት ልጅ ከሞት ሲያስነሣ እንዳደረገው ሁሉ በክፍሉ የነበሩት ሰዎች እንዲወጡ አደረገ፤ ይሁን እንጂ ጌታ ሙታንን ያስነሣው በቃሉ በማዘዝ ብቻ ሲሆን፣ ጴጥሮስ ያስነሣት ግን ተንበርክኮ ከጸለየ በኋላ ነው::

9፥42 *ብዙ ሰዎችም ... አመኑ፤* ከዮሐ 12፥11 ጋር ያነጻጽሩ::

9፥43 *ቍርበት ፋቂ፤* ግለሰቦችን ይበልጥ ለማስተዋወቅ፣ ሙያቸውና ስማቸው በአንድነት ይጠቀሳል (16፥14፤ 18፥3፤ 19፥24፤ 2ጢሞ 4፥14 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን የስምዖን ሙያ መጠቀሱ ለተለየ ዐላማ ነው:: የአንድ ቍርበት ፋቂ ተግባር የእንስሳትን ቈዳ መፋቅና ማልፋት ነው፤ በአይሁድ ሕግ መሠረትም ይህ ሰው ርኩስ የሆነውን ነገር ስለ ነካ የተናቀ ነበር:: ጴጥሮስ ከእርሱ ጋር ለመቀመጥ መወሰኑ፣ የአይሁድን የጥላቻና የንቀት ስሜት መቃወሙንና በአሕዛብ ዘንድ ወደፊት ለሚኖረው የወንጌል ሥርጭት ተልእኮ መንገድ እየጠረገ መሆኑን ያመለክታል::

10፥1 *በቂሳርያ፤* ከኢዮጴ በስተ ሰሜን 48 ኪ.ሜ ላይ የምትገኝ ከተማ ስትሆን፣ ለአውግስጦስ ቄሳር ክብር ሲባል በስሙ ተሰይማለች፤ ለሮማውያንም ወራሪ ሰራዊት መናኸሪያ ነበረች (የ8፥40 ማብ ይመ):: *ቆርኔሌዎስ፤* ከላቲን የመጣ ስም ነው፤ ከ100 ዓመት በፊት ቆርኔሌዎስ ሱላ የተባለ ሰው ዐሥር ሺህ ባሪያዎችን ነጻ በማውጣቱ፣ ይህ ስም ዝነኛ ሆነ:: እነዚህ ነጻ የወጡትም ሁሉ በዚሁ ስም መጠራት ጀመሩ:: *የመቶ አለቃ፤* ቢያንስ መቶ ወታደሮች የሚያዝ ነው (የሉቃ 7፥2 ማብ ይመ):: ስድስት መቶ ወታደሮች የሚገኙበት የሮማውያን ክፍለ ጦር በውስጡ ዐሥር ምድብ ሰራዊት ያለው ሲሆን፣ እያንዳንዱ ምድብ መለያ ስም ነበረው፤ ይህኛው "የኢጣሊያ ክፍለ ጦር" ሲባል፣ ሌላው "የንጉሡ ነገሥቱ" ወይም "የአውግስጦስ ክፍለ ጦር" ይባል ነበር (27፥1):: አንድ የመቶ አለቃ የሚያዘውም የአንዱን ምድብ ሰራዊት አንድ ስድስተኛ ነበር:: የመቶ አለቆች በጥንቃቄ ይመረጡ ነበር፤ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ስማቸውን የምናገኘው የመቶ አለቆች ሁሉ መልካም ሥነ ምግባር የነበራቸው ይመስላል (ለምሳሌ ሉቃ 7፥5 ይመ):: እነዚህ መቶ አለቆች፣ በመላው የሮማ ግዛት ሰላምና መረጋጋት እንዲሰፍን ያደረጉ ናቸው::

10፥2 *በመንፈሳዊ ነገር የተጋ፤* ቆርኔሌዎስ ሥነ ምግባሩ ያማረ ቢሆንም እንኳ፣ እንደ እርሱ ሰው ከሆነው መል እክተኛ የድነትን መንገድ መስማት ያስፈልገው ነበር፤ የመልአኩም ድርሻ (ቍ3) ቆርኔሌዎስንና ጴጥሮስን ማገናኘት ነበር (ከ8፥26፤ 9፥10 ጋር ያነጻጽሩ):: *እግዚአብሔርን የሚፈራ፤* ከአሕዛብ ወገን ወደ አይሁድ ሃይማኖት ሙሉ በሙሉ የገባና በሥርዐቱ የሚመላለስ ሳይሆን፣ እንዲሁ በአንድ አምላክ አምኖ የአይሁድን ሃይማኖትና ምግባር የሚከተል ሰው ነው::

10፥3 *ከቀኑ ዘጠኝ ሰዓት ገደማ፤* ቆርኔሌዎስ የአይሁድን ሃይማኖት ሥርዐት የሚከተል ስለ መሆኑ ይህ አንዱ ምልክት ነው:: ዘጠኝ ሰዓት አይሁድ የምሽት ዕጣን የሚያሳርጉበት የጸሎት ጊዜ ነው (3፥1 ይመ):: *ራእይ፤* በሕልም ወይም በሰመመን ሳይሆን፣ ቆርኔሌዎስ በጸሎት ላይ ሳለ መልአክ በገሃድ ተገልጦለት ነው (ቍ 30፤ እንዲሁም የ9፥11 ማብ ይመ)::

10፥4 *ለመታሰቢያነት፤* ከእህል ቍርባን ተወስዶ በመሠዊያ ላይ ተቃጥሎ ለመታሰቢያነት የሚቀርብ ማለት ነው (ዘሌ 2፥2)::

10፥5-6 *ኢዮጴ...በቍርበት ፋቂው በስምዖን፤* የ9፥36፡43

በባሕሩ አጠገብ ባለው በቍርበት ፋቂው በስምዖን ቤት በእንግድነት ዐርፎአል::”

[7]ቆርኔሌዎስም፣ ያነጋገረው መልአክ ተለይቶት ከሄደ በኋላ፣ ከአገልጋዮቹ ሁለቱን፣ እንዲሁም በመንፈሳዊ ነገር የተጋና ለእርሱ ታማኝ የሆነውን አንዱን ወታደር አስጠራ፤ [8]የሆነውንም ነገር ሁሉ ከነገራቸው በኋላ ወደ ኢዮጴ ላካቸው::

ጴጥሮስ ያየው ራእይ

10:9-32 ማመ - ሐሥ11:5-14

[9]የተላኩትም ሰዎች በማግስቱ ወደ ከተማዪቱ እንደ ተቃረቡ፣ ጴጥሮስ እኩለ ቀን ገደማ ሲሆን፣ ለመጸለይ ወደ ሰገነት ወጣ:: [10]በዚያን ጊዜም ስለ ተራበ የሚበላ ነገር ፈለገ፤ ምግብ እየተዘጋጀ ሳለም አሸለበውና በተመስጦ ውስጥ ሆነ፤ [11]ሰማይም ተከፍቶ አንድ ትልቅ ጨርቅ የሚመስል ነገር በአራቱ ማእዘን ተይዞ ወደ ምድር ሲወርድ አየ:: [12]በጨርቁም ላይ አራት እግር ያላቸው የተለያዩ እንስሳት፣ በምድር የሚሳቡ ፍጥረታትና በአየር የሚበሩ አዕዋፍ ነበሩበት:: [13]በዚህ ጊዜ፣ “ጴጥሮስ ሆይ፤ ተነሣ፤ እነዚህን ዐርደህ ብላ” የሚል ድምፅ ወደ እርሱ መጣ::

[14]ጴጥሮስ ግን “ጌታ ሆይ፤ ይህማ አይሆንም፤ እኔ ያልተቀደሰ ወይም ርኩስ ነገር ፈጽሞ በልቼ አላውቅምና” አለ::

[15]ያም ድምፅ እንደ ገና ለሁለተኛ ጊዜ ወደ እርሱ መጥቶ፣ “እግዚአብሔር ንጹሕ ያደረገውን አንተ እንደ ርኩስ አትቍጠረው” አለው::

[16]ይህም ሦስት ጊዜ ተደጋገመ፤ ጨርቁም ወዲያውኑ ወደ ሰማይ ተወሰደ::

[17]ጴጥሮስም ስላየው ራእይ ትርጕም እጅግ ተጨንቆ በማሰላሰል ላይ ሳለ፣ ቆርኔሌዎስ የላካቸው ሰዎች የስምዖንን ቤት ፈልገው ካገኙ በኋላ መጥተው በሩ ላይ ቆሙ፤ [18]ድምፃቸውንም ከፍ አድርገው ጴጥሮስ የተባለው ስምዖን እዚያ ይኖር እንደ ሆነ ጠየቁ::

[19]ጴጥሮስ የራእዩን ነገር በማሰላሰል ላይ ሳለ፣ መንፈስ እንዲህ አለው፤ “እነሆ፤ ሦስት[a] ሰዎች ይፈልጉሃል፤ [20]ስለዚህ ተነሥተህ ውረድ፤ የላክኋቸውም እኔ ስለ ሆንሁ ሳትጠራጠር ከእነርሱ ጋር ሂድ::”

[21]ጴጥሮስም ወርዶ፣ “እነሆ፤ የምትፈልጉት ሰው እኔ ነኝ፤ የመጣችሁበት ጕዳይ ምንድን ነው?” አላቸው::

[22]ሰዎቹ፣ “የመጣነው ቆርኔሌዎስ ከተባለው መቶ አለቃ ዘንድ ነው፤ እርሱም ጻድቅና እግዚአብሔርን የሚፈራ፣ በአይሁድም ሕዝብ ሁሉ ዘንድ የተከበረ ሰው ነው:: አንተን ወደ ቤቱ እንዲያስመጣህና የምትለውን እንዲሰማ ቅዱስ መልአክ ነግሮታል” አሉት:: [23]ጴጥሮስም ሰዎቹን ሊያስተናግዳቸው ወደ ቤት አስገባቸው::

ጴጥሮስ በቆርኔሌዎስ ቤት

ጴጥሮስም በማግስቱ ተነሥቶ ከእነርሱ ጋር ሄደ፤ ከኢዮጴ የመጡ አንዳንድ ወንድሞችም አብረውት ሄዱ፤ [24]በሚቀጥለው ቀን ቂሳርያ ገባ:: ቆርኔሌዎስም ዘመዶቹንና የቅርብ ወዳጆቹን ሰብስቦ ይጠብቃቸው ነበር:: [25]ጴጥሮስም ወደ ቤቱ በገባ ጊዜ ቆርኔሌዎስ ተቀበለው፤ እግሩም ላይ ወድቆ ሰገደለት:: [26]ጴጥሮስ ግን፣ “እኔም እንዳንተው ሰው ነኝና ተነሥ!” ብሎ አስነሣው::

[27]ጴጥሮስም እያነጋገረው አብሮት ሲገባ ብዙ ሰው ተሰብስቦ አገኘ፤ [28]እንዲህም አላቸው፤ “አንድ አይሁዳዊ ከሌላ ወገን ጋር እንዲተባበር ወይም እንዲቀራረብ ሕጋችን እንደማይፈቅድ ራሳችሁ ታውቃላችሁ፤ ነገር ግን እኔ ማንንም ርኩስ ወይም ያልተቀደሰ ነው እንዳልል እግዚአብሔር አሳይቶኛል፤ [29]ስለዚህም በተጠራሁ ጊዜ፣ እነሆ ሳላመነታ መጣሁ፤ እንግዲህ፣ ለምን እንደጠራችሁኝ ማወቅ እፈልጋለሁ::”

[30]ቆርኔሌዎስም እንዲህ አለው፤ “ከአራት ቀን በፊት በዚህ ጊዜ ከቀኑ በዘጠኝ ሰዓት በቤቴ ሆኜ እጸልይ ነበር፤ ድንገትም ብሩህ ልብስ የለበሰ ሰው መጥቶ በፊቴ ቆመና

[a]19 አንድ የጥንት ቅጅ *ሁለት* ይላል፤ ሌሎች የጥንት ቅጆች ይህ ቍጥር የላቸውም::

10፥6 ሐሥ9፥43
10፥8 ሐሥ9፥36
10፥9 ማቴ24፥17
10፥10 ሐሥ22፥17
10፥11 ማቴ3፥16
10፥14 ዘሌ11፥4-8፡ 13-20፤20፥25፤ዘዳ 14፥3-20፤ሕዝ4፥14፤ ሐሥ9፥5
10፥15 ቍ28፤ዘፍ 9፥3፤ማቴ15፥11፤ ሉቃ11፥41፤ሐሥ 11፥9፤ሮሜ14፥14፡ 17፡20፤ 1ቆሮ10፥ 25፤1ጢሞ4፥3፡4፤ ቲቶ1፥15
10፥17 ቍ7፡8፤ሐሥ 9፥10
10፥19 ሐሥ8፥29፤ 9፥10
10፥20 ሐሥ15፥7-9
10፥22 ቍ2፤ ሐሥ 11፥14
10፥23 ቍ45፤ ሐሥ 1፥16፤11፥12
10፥24 ሐሥ8፥40
10፥26 ሐሥ14፥15፤ ራእ19፥10፤22፥8፡9
10፥27 ቍ24
10፥28 ቍ14፡15፤ ዮሐ4፥9፤18፥28፤ ሐሥ11፥3፤15፥8፡9
10፥30 ዮሐ20፥12

ማብ ይመ::

10፥9 ***ለመጸለይ ወደ ሰገነት ወጣ፤*** የመካከለኛው ምሥራቅ ቤቶች ጣራቸው ጠፍጣፋ ሆኖ፣ በውጭ በኩል መወጣጫ ደረጃ ነበራቸው፤ ጣራውም ለመዝናናትና የግል ቈይታ ለማድረግ ያመቻ ነበር::

10፥10 ***አሸለበውና በተመስጦ፤*** እግዚአብሔር ከጴጥሮስ ጋር ይነጋገር ዘንድ ያመቻቸውና ያሰናዳው ሁኔታ ነበር፤ በራስ ሐሳብ የተፈጠረ ዓለም ወይም ሕልም አልነበረም:: ጴጥሮስ ራእዩን ከእግዚአብሔር ለመቀበል በከፍተኛ ንቃት ላይ ነበር::

10፥12 ***አራት እግር ያላቸው የተለያዩ እንስሳት ሁሉ፤*** በዘሌ 11 ላይ ንጹሕ የሆኑና ያልሆኑ ተብለው የተመደቡትን እንስሳት ሁሉ ማለት ነው::

10፥14 ***ጌታ ሆይ፤ ይህማ አይሆንም፤*** ንጹሕ የሆነውንና ያልሆነውን የሚያመለክተው የኦሪት ሕግ በጴጥሮስ ልብ ሥር ሰዶ ስለ ነበር፣ ወዲያውኑ ሊታዘዝ አልቻለም:: ***ያልተቀደሰ ወይም ርኩስ፤*** የተገኘው ሁሉ (ንጹሕ ያልሆነ) እንዳይበላ በኦሪት ሕግ የተከለከለ ነበር::

10፥15 ***እግዚአብሔር ንጹሕ ያደረገውን፤*** የሚበላና የማይበላ ተብሎ በኦሪት ሕግ የተደነገገውን ሥርዐት ጌታ ኢየሱስ ገና በፊቱኑ ሽሮታል (ማቴ 15፥11፤ 1ጢሞ 4፥3-5 ይመ)::

10፥16 ***ሦስት ጊዜ፤*** ወደ ጴጥሮስ ልብ ዘልቆ እንዲገባ ለማድረግ ነው::

10፥23 ***ወደ ቤት አስገባቸው፤*** ጴጥሮስ ለሰዎቹ ማረፊያ መስጠቱ አሕዛብን መቀበል መጀመሩን ያሳያል፤ ከአሕዛብ ጋር ይህን የመሰለ ቅርበት መፍጠር፣ ከነባሩ የአይሁድ ሥርዐት ጋር የሚጣጣም አልነበረምና:: ***በማግሥቱ፤*** ወዲያው ተነሥቶ ቢሄድ ቂሳርያ ገብቶ ማደር ስለማይችል፣ ዐድሮ መሄድ ነበረበት (የቍ1 ማብ ይመ):: ***አንዳንድ ወንድሞችም፤*** ስድስት ነበሩ (11፥12)፤ ሥረ መሠረታቸውም አይሁድ ነበር (10፥45)::

10፥26 ***እኔም እንዳንተው ሰው ነኝና፤*** ጴጥሮስ ከእግዚአብሔር ስለ ተላከ፣ ቆርኔሌዎስ ራሱን ዝቅ አድርጎ ጴጥሮስን ማክበሩ ይሆናል፤ ይሁን እንጂ ጴጥሮስ ራሱን ከፍጡር በላይ ከፍ በማድረግ እንዲህ ያለውን ክብር መቀበል አልፈለገም::

10፥28 ***እግዚአብሔር አሳይቶኛል፤*** ጴጥሮስ ባየው ራእይ በሚበሉና በማይበሉ እንስሳት መካከል ያለው ልዩነት መወገዱን፣ ከዚህም በላይ በአይሁድና በአሕዛብ መካከል የነበረው ግድግዳ መፍረሱን ተረድቶአል:: (ኤፌ 2፡11-22)::

10፥30 ***ከአራት ቀን በፊት፤*** አይሁድ ከፊሉን ቀን እንደ አንድ ሙሉ ቀን አድርገው ይቈጥሩታል (1) መልአኩ ለቆርኔሌዎስ የተገለጠበት ቀን፣ (2) መልእክተኞቹ ወደ ኢዮጴ የመጡበትና ጴጥሮስ ራእይ ያየበት ቀን (3) ጴጥሮስና መልእክተኞቹ

የጳውሎስ ሕይወት

መስመሮች፣ ቅንፎችና ነጠብጣብ መስመሮች የሁነቶችን ቅደም ተከተል ለመስየት ይረዳሉ፤ ይሁን እንጂ በዓመቱ ውስጥ የሚገኙትን ቀኖችና ወሮች አቅጩን ለመናገር አይደለም፤ ጊዜዎቹን/ዘመናቱን በትክክል መናገር አስቸጋሪ ነውና።

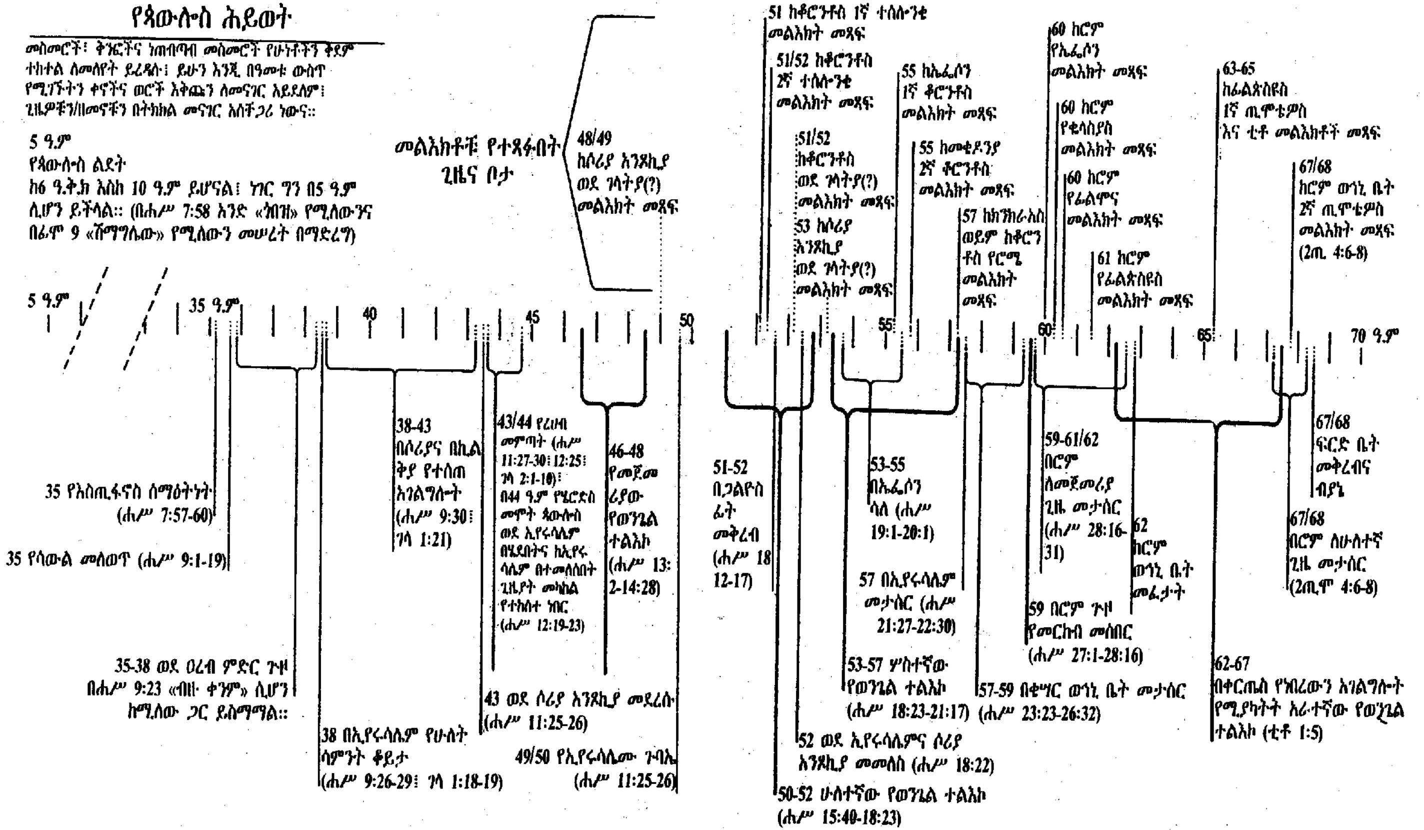

[31]እንዲህ አለኝ፤ 'ቆርኔሌዎስ ሆይ፤ ጸሎትህ ተሰምቶልሃል፤ ምጽዋትህም ለመታሰቢያነት በእግዚአብሔር ፊት ደርሶአል:: [32]ሰዎችን ወደ ኢዮጴ ልከህ ጴጥሮስ የተባለውን ስምዖንን አስመጣ፤ እርሱም በባሕር አጠገብ ባለው በቍርበት ፋቂው በስምዖን ቤት በእንግድነት ዐርፎአል::' [33]እኔም ወዲያው ላኩብህ፤ አንተም በመምጣትህ መልካም አድርገሃል:: እንግዲህ እኛ ሁላችን ጌታ ያዘዘህን ስትነግረን ለመስማት በእግዚአብሔር ፊት አለን::

[34]ጴጥሮስም እንዲህ ሲል መናገር ጀመረ፤ "እግዚአብሔር ለማንም እንደማያዳላ በእርግጥ ተረድቻለሁ፤ [35]ነገር ግን እርሱን የሚፈሩትንና ጽድቅን የሚያደርጉትን ሁሉ ከየትኛውም ወገን ቢሆኑ ይቀበላቸዋል:: [36]እግዚአብሔር፣ የሁሉ ጌታ በሆነው በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል የላከውም የሰላም የምሥራች መልእክት ይኸው ነው:: [37]ዮሐንስ ከሰበከው ጥምቀት በኋላ ከገሊላ ጀምሮ በመላው ይሁዳ የሆነውን ታውቃላችሁ፤ [38]እግዚአብሔር የናዝሬቱን ኢየሱስ በመንፈስ ቅዱስና በኀይል ቀባው፤ እርሱም እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ስለ ነበረ በደረሰበት ሁሉ መልካም እያደረገ በዲያብሎስ ሥልጣን ሥር የነበሩትን ሁሉ ፈወሰ::

[39]"እርሱ በአይሁድ አገርና በኢየሩሳሌም ላደረገው ሁሉ እኛ ምስክሮች ነን፤ ደግሞም ሰዎች እርሱን በዕንጨት ላይ ሰቅለው ገደሉት:: [40]እግዚአብሔር ግን በሦስተኛው ቀን ከሙታን አስነሣው፤ እንዲታይም አደረገው፤ [41]የታየውም ለሁሉ ሰው ሳይሆን፣ ከሙታን ከተነሣ በኋላ አብረነው ለበላንና ለጠጣን፣ እግዚአብሔርም አስቀድሞ ለመረጠን ለእኛ ለምስክሮቹ ነው:: [42]ለሕዝቡ እንድንሰብክና በሕያዋንና በሙታንም ላይ እንዲፈርድ እግዚአብሔር የሾመው እርሱ መሆኑን እንድንመሰክር እርሱ ራሱ አዘዘን፤ [43]በእርሱም የሚያምን ሁሉ በስሙ የኀጢአትን ስርየት እንደሚቀበል ነቢያት ሁሉ ይመሰክሩለታል::"

[44]ጴጥሮስ ይህን እየተናገረ ሳለ፣ ቃሉን በሰሙት ሁሉ ላይ መንፈስ ቅዱስ ወረደባቸው:: [45]ከጴጥሮስ ጋር የመጡት፣ ከተገረዙት ወገን የሆኑት አማኞች፣ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ በአሕዛብም ላይ ደግሞ መፍሰሱን ሲያዩ ተገረሙ፤ [46]ይኸውም በልሳን[a] ሲናገሩና እግዚአብሔርን ሲያመሰግኑ ስለ ሰሟቸው ነው::

በዚያ ጊዜ ጴጥሮስ እንዲህ አለ፤ [47]"እነዚህ ሰዎች እንደ እኛ መንፈስ ቅዱስን ስለ ተቀበሉ፣ እንግዲህ በውሃ እንዳይጠመቁ የሚከለክላቸው ማን ነው?" [48]ስለዚህ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም እንዲጠመቁ አዘዛቸው:: ከዚህ በኋላ፣ ጴጥሮስ ጥቂት ቀን ከእነርሱ ጋር እንዲቀመጥ ለመኑት::

ጴጥሮስ አሕዛብ ቤት ለምን እንደገባ አስረዳ

11 ሐዋርያትና በይሁዳ የነበሩት ወንድሞች አሕዛብ ደግሞ የእግዚአብሔርን ቃል እንደ ተቀበሉ ሰሙ:: [2]ስለዚህ ጴጥሮስ ወደ ኢየሩሳሌም በወጣ ጊዜ፣ ከተገረዙት ወገን የነበሩ አማኞች ነቀፉት፤ [3]እንዲህም አሉት፤ "ወዳልተገረዙ ሰዎች ገብተህ ከእነርሱ ጋር በላህ::"

[4]ጴጥሮስ ግን እንዲህ ሲል ነገሩን በቅደም ተከተል ያስረዳቸው ጀመር፤ [5]"በኢዮጴ ከተማ ስጸልይ በተመስጦ ውስጥ እያለሁ ራእይ አየሁ፤ ትልቅ ጨርቅ የሚመስል ነገር፣ በአራት

[a]46 ወይም በሌላ ቋንቋዎች

10፥34 ዘዳ10፥17፤ 2ዜና19፥7፤ ኢዮ34፥19፤ ማር12፥14፤ ሮሜ2፥11፤ገላ2፥6፤ ኤፌ 6፥9፤ቈላ3፥25፤ ያዕ2፥1፤1ጴጥ1፥17
10፥35 ሐሥ15፥9
10፥36 ማቴ28፥18፤ ሉቃ2፥ 14፤ ሐሥ13፥32፤ 1ዮሐ1፥5
10፥38 ማቴ4፥23፤ ዮሐ3፥2፤ሐሥ4፥26
10፥39 ቍ41፤ ሉቃ 24፥48፤ ሐሥ5፥30
10፥40 ሐሥ2፥24
10፥41 ሉቃ24፥43፤ ዮሐ14፥17:22፤ 21፥13፤ሐሥ1፥4
10፥42 ማቴ28፥19: 20፤ዮሐ5፥22፤ ሐሥ 17፥31፤ሮሜ 14፥9፤ 2ቆሮ5፥10፤2ጢሞ 4፥1፤1ጴጥ4፥5
10፥43 ኢሳ53፥11፤ ሉቃ24፥27፤ዮሐ3፥15፤ ሐሥ15፥9፤26፥22
10፥44 ሉቃ1፥15፤ ሐሥ8፥15:16፤ 11፥15፤ 15፥8፤19፥6
10፥45 ቍ23፤ሐሥ 2፥33:38፤11፥18፤15፥8
10፥46 ማር16፥17
10፥47 ዮሐ20፥22፤ ሐሥ8፥36፤11፥17
10፥48 ሐሥ2፥38
11፥1 ሐሥ1፥16፤ ዕብ4፥12
11፥2 ሐሥ10፥45
11፥3 ሐሥ10፥25: 28፤ገላ2፥12

ከኢዮጴ የተነሡበት ቀን፤ (4) ጴጥሮስና መልእክተኞች ቆርኔሌዎስ ቤት የደረሱበት ቀን:: *ብሩህ ልብስ የለበሰ ሰው፤* በሰው ተመስሉ የተገለጠውን መልአክ በዚህ መንገድ ለሌላው መንገር የተለመደ ነበር::

10፥34 *እግዚአብሔር ለማንም እንደማያዳላ፤* እግዚአብሔር አንድን ሰው በሥልጣኑና በማዕረጉ፣ በዜግነቱ ወይም በሀብቱ ብዛት አያከብረውም (የያዕ 2፥1 ማብ ይመ)፤ ሆኖም የአንዱን ሰው ባሕርይና ጠባይ ይመለከታል፤ ሥራውንም ይመዝናል:: ይህም፣ እግዚአብሔር፣ "እርሱን የሚፈሩትንና ጽድቅን የሚያደርጉትን ሁሉ ከየትኛውም ወገን ቢሆኑ ይቀበላል (ቍ35) ከሚለው ቃሉ የተረጋገጠ ነው:: ቆርኔሌዎስ እውነተኛውን አምላክ ያመልክ ነበር፤ ነገር ግን በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ገና ስላላመነ (ቍ36) ይህ በቂ አልነበረም::

10፥36 *የሰላም፤* በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለ ዕርቅ:: *የሁሉ ጌታ፤* የአይሁድም የአሕዛብም ጌታ ለማለት ነው (ቍ34-35 ይመ)::

10፥37 *ዮሐንስ ከሰበከው ጥምቀት በኋላ፤ ይህ* ከማርቆስ ወንጌል አስተዋጽኦ ጋር ይመሳሰላል፤ ሁለቱም ከዮሐንስ ጥምቀት ጀምረው እስከ ኢየሱስ ትንሣኤ ድረስ ይተርካሉ፤ ይህም ዐቢይ ነገር ነው፤ የጥንት ቤተ ክርስቲያን አባቶች የማርቆስን ወንጌል የጴጥሮስ ስብከት "ትርጓሜ" አድርገው ይቈጥሩታልና:: ቀደም ብሎ ያለውን የጴጥሮስን ስብከት ማጠቃለያ (2፥14-41፤ 3፥12-26፤ 4፥8-12፤ 5፥29-32)፤ እንዲሁም የ2፥4-40 ማብ ይመ::

10፥38 *እግዚአብሔር የናዝሬቱን ኢየሱስ...ቀባው፤* ኢሳ 61፥1-3፤ ሉቃ 4፥18-21 ይመ::

10፥39 *በዕንጨት ላይ ሰቅለው፤* የ5፥30 ማብ ይመ::

10፥41 *ለበላንና ለጠጣን፤* ኢየሱስ ከሙታን ከተነሣ በኋላ ከእርሱ ጋር የበሉ ሁሉ፣ በአካል እንደ ተነሣ በማያወላዳ ሁኔታ አረጋግጠዋል (ሉቃ 24፥42-43፤ ዮሐ 21፥12-15 ይመ)::

10፥45 *በአሕዛብም ላይ ደግሞ...ተገረሙ፤* ከአይሁድ ወገን የሆኑት የቀድሞዎቹ ክርስቲያኖች ወንጌል ለአሕዛብም ለአይሁድም እንደ መጣና፣ የድነትን በረከት እኩል የመካፈል መብት እንዳላቸው ማስተዋል እንዳልቻሉ እናያለን:: ነገር ግን ወደ አይሁድ እምነት የገቡት አሕዛብ ተቀባይነት ነበራቸው (6፥5 ይመ)::

10፥47 *እነዚህ ሰዎች...በውሃ እንዳይጠመቁ የሚከለክላቸው ማን ነው?* የአሕዛብ ክርስቲያኖችም እንደ አይሁድ ክርስቲያኖች ሁሉ አንድ ዐይነት የጸጋ ስጦታ ተቀብለዋል (11፥17)፤ የአይሁድ ክርስቲያኖች በጰንጤቆስጤ ቀን በልሳን እንደ ተናገሩ ሁሉ፣ የአሕዛብ ክርስቲያኖችም በልሳን ተናግረዋል:: ይህ እንግዲህ አይሁድም ሆኑ አሕዛብ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት እኩል መጠራታቸውን ማንም ሊክደው የማይችል ማረጋገጫ ነው::

11፥1 *ሐዋርያትና...ወንድሞች፤* አንዳንድ ጊዜ "ወንድሞች" ሲባል፣ ከአንድ ዘር የተገኙትን የአይሁድ ወገኖች ያመለክታል (2፥29፤7፥2)፤ በክርስቲያኖቹ ዘንድ ግን በክርስቶስ አንድ የሆኑትን ሁሉ ያጠቃልላል (6፥3፤ 10፥23):: ሐዋርያት በዐቢይ ጕዳዮች ላይ ብቻቸውን አይወስኑም ነበር፤ የእግዚአብሔር ፈቃድ ምሪት ይሰጣቸዋል፤ ሐዋርያትም ይህንኑ በተግባር ይተረጕማሉ፤ ሌሎችን ይመክራሉ፤ ይህም ሁሉ ሆኖ የመላው ማኅበረ ምእመናን መስማማት ያስፈልግ ነበር ("ሕዝቡን በሙሉ" 6፥5፤ "ሐዋርያትና...ወንድሞች" 11፥1፤ "ቤተ ክርስቲያን" 11፥22፤ "ቤተ ክርስቲያን፣ ሐዋርያት እንዲሁም ሽማግሌዎች 15፥4፤ ከ15፥22 ጋር ያነጻጽሩ)::

11፥2 *ከተገረዙት... አማኞች፤* የአይሁድ ክርስቲያኖችን ያመለክታል::

11፥3 *ወዳልተገረዙ ሰዎች፤* የሚበሉና የማይበሉ እንስሳት በማለት የሚለየውን የአይሁድን ሕግ የማያከብሩና ሥርዐታቸውን የማይጠብቁ አሕዛብ::

11፥4-17፤ በ10፥1-23፡28-33 ላይ በየቍጥሩ የተሰጠውን ማብ ይመ::

ማእዘን ተይዞ ከሰማይ እኔ ወደ ነበርሁበት ቦታ ሲወርድ አየሁ:: 6አተኵሬም ይህን ነገር ስመለከት አራት እግር ያላቸው እንስሳት፣ የዱር አራዊት፣ በምድር የሚሳቡ ፍጥረታትና በሰማይ የሚበሩ አዕዋፍ አየሁ:: 7በዚህ ጊዜ፣ 'ጴጥሮስ ሆይ፤ ተነሣና ዐርደህ ብላ' የሚለኝን ድምፅ ሰማሁ::

8"እኔም፣ 'ጌታ ሆይ፤ ይህማ አይሆንም፤ እኔ ርኩስ ወይም ያልተቀደሰ ነገር ፈጽሞ ወደ አፌ ገብቶ አያውቅም' አልሁ::

9"ያም ድምፅ ዳግመኛ፣ 'እግዚአብሔር ንጹሕ ያደረገውን አንተ እንደ ርኩስ አትቍጠረው' ሲል ከሰማይ ተናገረኝ:: 10ይህም ሦስት ጊዜ ተደጋገመ፤ ከዚያ ሁሉም እንደ ገና ወደ ሰማይ ተወሰደ::

11"ልክ በዚያው ሰዓት፣ ሦስት ሰዎች ከቂሳርያ ወደ እኔ ተልከው መጥተው እኔ ባለሁበት ቤት ደጅ ላይ ቆሙ፤ 12መንፈስ ቅዱስም ምንም ሳላወላውል ከእነርሱ ጋር እንድሄድ ነገረኝ:: እነዚህም ስድስት ወንድሞች ከእኔ ጋር ሄዱ፤ ወደ ሰውየውም ቤት ገባን:: 13እርሱም መልአክ በቤቱ ውስጥ ቆሞ እንደ ታየውና እንዲህ እንዳለው ነገረን፤ 'ወደ ኢዮጴ ሰው ልከህ ጴጥሮስ የተባለውን ስምዖንን አስጠራ፤ 14እርሱም አንተና የቤትህ ሰዎች ሁሉ የምትድኑበትን ቃል ይነግርሃል::'

15"እኔም ገና መናገር ስጀምር፣ መንፈስ ቅዱስ፣ በመጀመሪያ በእኛ ላይ እንደ ወረደ ሁሉ በእነርሱም ላይ ወረደ:: 16በዚህ ጊዜ፣ 'ዮሐንስ በውሃ አጠመቀ፤ እናንተ ግን በመንፈስ ቅዱስ ትጠመቃላችሁ' ሲል ጌታ የተናገረው ቃል ትዝ አለኝ:: 17እንግዲህ እግዚአብሔር በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ስናምን ለእኛ የሰጠንን ስጦታ ለእነርሱም ከሰጣቸው፣ ታዲያ፣ እግዚአብሔርን መቃወም እችል ዘንድ እኔ ማን ነኝ?"

18ይህን በሰሙ ጊዜም የሚሉትን አጥተው እንዲህ እያሉ እግዚአብሔርን አመሰገኑ፤ "ይህማ ከሆነ፣ አሕዛብም ወደ ሕይወት ይመጡ ዘንድ፣ እግዚአብሔር ንስሓን ሰጥቶአል ማለት ነዋ::"

በአንጾኪያ የነበረችው ቤተ ክርስቲያን

19በእስጢፋኖስ ላይ በተነሣው ስደት ምክንያት የተበተኑት አማኞች ቃሉን ለአይሁድ ብቻ እየተናገሩ እስከ ፊንቄ፣ እስከ ቆጵሮስና እስከ አንጾኪያ ድረስ ዘለቁ:: 20ከቆጵሮስና ከቀሬና የመጡት አንዳንዶች ሰዎች ግን ወደ አንጾኪያ ሄደው ለግሪኮችም ጭምር በመንገር የጌታን የኢየሱስን ወንጌል ሰበኩላቸው:: 21የጌታም እጅ ከእነርሱ ጋር ነበረ፤ ቍጥራቸውም እጅግ ብዙ የሆኑ ሰዎች አምነው ወደ ጌታ ተመለሱ::

22ወሬውም በኢየሩሳሌም ከነበረችው ቤተ ክርስቲያን ጆሮ ደረሰ፤ ቤተ ክርስቲያኒቱም በርናባስን ወደ አንጾኪያ ላከችው:: 23እርሱም እዚያ ደርሶ እግዚአብሔር በጸጋው የሠራውን ባየ ጊዜ ደስ አለው፤ ሁሉም በፍጹም ልብ በጌታ በመታመን እንዲጸኑ መከራቸው:: 24እርሱም መንፈስ ቅዱስንና እምነትን የተሞላ ደግ ሰው ነበር፤ ቍጥሩ ብዙ የሆነ ሕዝብም ወደ ጌታ ተጨመረ::

25ከዚህ በኋላ በርናባስ፣ ሳውልን ለመፈለግ ወደ ጠርሴስ ሄደ፤ 26ባገኘውም ጊዜ ወደ አንጾኪያ አመጣው:: ሁለቱም እዚያ ካለችው ቤተ ክርስቲያን ጋር በመሆን አንድ ዓመት ሙሉ እጅግ ብዙ ሕዝብ አስተማሩ፤ ደቀ መዛሙርትም ለመጀመሪያ ጊዜ በአንጾኪያ 'ክርስቲያን' ተብለው ተጠሩ::

27በዚህ ጊዜ አንዳንድ ነቢያት ከኢየሩሳ

11፥5 ሐሥ9፥10፤ 10፥9-32
11፥9 ሐሥ10፥15
11፥11 ሐሥ8፥40
11፥12 ቍ1:29፤ ሐሥ1፥16፤ 8፥29፤ 15፥9፤ሮሜ3፥22
11፥13 ሐሥ5፥19
11፥14 ዮሐ4፥53፤ ሐሥ 10፥36፤16፥15: 31-34፤18፥8፤1ቆሮ 1፥11:16
11፥15 ሐሥ2፥4: 10፥44
11፥16 ማር1፥4:8
11፥17 ሐሥ2፥38፤ 10፥45:47
11፥18 ሮሜ10፥12: 13፤2 ቆሮ7፥10
11፥19 ቍ26: 27፤ሐሥ8፥1:4፤ 13፥1፤ 14፥26፤18፥22፤ገላ2፥11
11፥20 ቍ19፤ማቴ 27፥32፤ሐሥ4፥36፤ 13፥32
11፥21 ሉቃ1፥66፤ ሐሥ 2፥41
11፥22 ሐሥ4፥36
11፥23 ሐሥ13፥43፤ 14፥22:26፤15፥40፤ 20፥24
11፥24 ሉቃ1፥15፤ ሐሥ2፥41
11፥25 ሐሥ9፥11
11፥26 ቍ29፤ሐሥ 6፥1:2፤9፥19:26:38፤ 13፥52፤26፥28፤1ጴጥ 4፥16
11፥27 ሐሥ13፥1፤ 15፥32፤1ቆሮ11፥4፤12፥ 28:29፤14፥29:32:37፤ ኤፌ4፥11

11፥14 *አንተና የቤትህ ሰዎች ሁሉ፤* የሥጋ ዝምድና ያላቸውን የቆርኔሌዎስን ቤተሰቦች ብቻ ሳይሆን፣ በቤቱ ውስጥ ያሉትን ባሪያዎቹን፣ እንዲሁም በሥሩ የሚገኙትን ሠራተኞች ሁሉ ያካትታል::

11፥17 *እግዚአብሔርን መቃወም፤* ጴጥሮስ፣ አሕዛብ እንዳይጠመቁና (10፥47) በክርስቶስ ጋር የተሟላ ኅብረት ፈጥረው ከምዕመናን ሁሉ ጋር አንድነት እንዳይኖራቸው ሊያግድ አልቻለም:: ከአይሁድ ወገን የሆኑት ክርስቲያኖች እግዚአብሔር አሕዛብንም አይሁድንም እኩል የሚያድን መሆኑን አምነው እንዲቀበሉ ግድ ሆነባቸው:: ለአሕዛብ በሩ የተከፈተላቸው ሰው ስለ ወደደ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ስለ ፈቀደ ነው::

11፥18 *ወደ ሕይወት ይመጡ ዘንድ...ንስሓን፤* አንድ ሰው ንስሓ ገባ የሚባለው ለኀጢአት ያለው አመለካከት ሲለወጥና ወደ እግዚአብሔር ሲመለስ ነው፤ ይህም ወደ ዘላለም ሕይወት ያመራዋል (የ2፥38 ማብ ይመ)::

11፥19 *ፊንቄ፤* 24 ኪ.ሜ. ስፋት፣ 192 ኪ.ሜ. ያህል ርዝመት ያላት ከሜድትራኒያን ባሕር በስተ ሰሜን ምሥራቅ ጠረፍ ላይ የምትገኝ አገር ነበረች (በዘመናችን ሊባኖስ ተብላ ትጠራለች)፤ ዋና ከተሞቿም ጢሮስና ሲዶና ነበሩ:: *ቆጵሮስ፤* በሰሜን ምሥራቅ ሜድትራንያን ባሕር የምትገኝ ደሴት ስትሆን፣ የበርናባስ መኖሪያ ስፍራ ነች (4፥36):: *አንጾኪያ፤* በሮማ ግዛተ ዐፄ ከሮምና ከእስክን ድርያ ቀጥሎ ሦስተኛዋ ታላቅ ከተማ ስትሆን ከሜድትራኒያን ባሕር ሰሜን ምሥራቅ ጠረፍ 24 ኪ.ሜ. ወደ የብስ ገባ ብላ ትገ ኛለች:: አብዛኞቹ የአሕዛብ ምእመናን የነበሯት የመጀመሪያዋ ቤተ ክርስቲያን የተቋቋመችው በዚች ከተማ ሲሆን፣ ጳውሎስ ሦስ ቱንም ጊዜ ሐዋርያዊ ጕዞውን ለማካሄድ ማእከል ያደረገው ይህቺን ቤተ ክርስቲያን ነበር (13፥1-4፤ 15፥40፤ 18፥23)::

11፥20 *ከቀሬና፤* የ2፥10 ማብ ይመ:: *ለግሪኮችም፤* ግሪክ ተናጋሪ አይሁድን ሳይሆን፣ አሕዛብን ማለት ነው::

11፥21 *የጌታም እጅ፤* ከ4፥30፤ 13፥11 እንዲሁም ከሉቃ 1፥66 ጋር ያነጻጽሩ:: ዐልፎ ዐልፎ በድንቅና በታምር የሚገለጠውን መለኮታዊ ማረጋገጫና በረከትን ያመለክታል (ዘፀ8፥19)::

11፥22 *በርናባስ፤* የ4፥36፤ የ9፥27 ማብ ይመ:: *አንጾኪያ፤* የቍ19 ማብ ይመ:: በርናባስ መላኩ የኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን አንድ አዲስ ቤተ ክርስቲያን በሌላ ቦታ መቋቋሙን ስትሰማ ከመሪዎች መካከል አንዱን ወደዚያ የመላክ መርሆዋ ክፍል ነው:: (8፥14 ይመ)::

11፥24 *መንፈስ ቅዱስንና እምነትን የተሞላ፤* ስለ እስጢፋኖስ የተሰጠውን ገለጻ (6፥5 ይመ)::

11፥25 *ጠርሴስ፤* 9፥11:30 እንዲሁም የ22፥3 ማብ ይመ::

11፥26 *አንድ ዓመት ሙሉ፤* ሉቃስ ወቅትን አስመልክቶ ሲጽፍ ትክክለኛውን ጊዜ ይዘግባል (18፥11፤19፥8:10፤ 24፥27፤ 28፥30):: *ክርስቲያን፤* አማኞች ራሳቸው ለራሳቸው ያወጡት ወይም ጠላቶቻቸው ለመዘባበቻ የሰጧቸው ስም ይሁን አይታወቅም:: ያም ሆነ ይህ "ለክርስቶስ ተከታዮች" ተገቢ ስያሜ ነው፤ ትርጕሙም ይኸው ነውና::

11፥27 *ነቢያት፤* በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ስለ ትንቢት ስጦታ ለመጀመሪያ ጊዜ የተወሣው እዚህ ላይ ነው:: ነቢያት ይሰብካሉ፤ ይመክራሉ፤ ይተረጕማሉ፤ ወይም እዚህ ላይ እንደሚታየው ትንቢት ይናገራሉ (13፥1፤ 15፥32፤ 19፥6፤ 21፥9-10፤ ሮሜ 12፥6፤ 1ቆሮ 12፥10፤ 1ቆሮ 13፥2:8፤ 1ቆሮ 14፥3:6:29-37 ይመ፤

ሌም ወደ አንጾኪያ ወረዱ፤ [28]ከእነርሱም አንዱ አጋቦስ የተባለው ተነሥቶ በዓለም ሁሉ ታላቅ ራብ እንደሚሆን መንፈስ ቅዱስ አስመልክቶት ተናገረ፤ ይህም በቀላውዴዎስ ቄሳር ዘመን ተፈጸመ:: [29]ደቀ መዛሙርትም እያንዳንዳቸው ዐቅማቸው በፈቀደ መጠን አዋጥተው በይሁዳ የሚኖሩትን ወንድሞች ለመርዳት ወሰኑ፤ [30]ርዳታውንም በበርናባስና በሳውል እጅ ለሽማግሌዎቹ በመላክ፣ ይህንኑ አደረጉ::

ጴጥሮስ ከእስር ቤት በታምር ወጣ

12 በዚያ ዘመን ንጉሡ ሄሮድስ አንዳንድ የቤተ ክርስቲያን አባላትን እያሳደደ ያስጨንቅ ነበር፤ [2]የዮሐንስንም ወንድም ያዕቆብን በሰይፍ አስገደለ:: [3]ይህ አድራጎቱ አይሁድን ደስ እንዳሰኛቸው ባየ ጊዜ፣ ጴጥሮስን ደግሞ አስያዘው፤ ይህም የሆነው በቂጣ በዓል ሰሞን ነበር:: [4]ጴጥሮስን ወህኒ ቤት ካስገባው በኋላ፣ አራት አራት ወታደሮች እየሆኑ እንዲጠብቁት በአራት ፈረቃ ለተመደቡ ወታደሮች አስረከበው፤ ይህን ያደረገውም የፋሲካ በዓል ካለፈ በኋላ ሕዝብ ፊት አውጥቶ ሊያስፈርድበት አስቦ ነው::

[5]ጴጥሮስም በዚህ መሠረት እስር ቤት ተጣለ፤ ቤተ ክርስቲያኒቱ ግን ስለ እርሱ አጥብቃ ወደ እግዚአብሔር ትጸልይ ነበር::

[6]ሄሮድስም ጴጥሮስን ሕዝቡ ፊት ሊያቀርበው አስቦ ሳለ፣ ጴጥሮስ በዚያው ሌሊት በሁለት ሰንሰለት ታስሮ፣ ከሁለት ወታደሮች መካከል ተኝቶ ነበር፤ የወህኒ ቤት ጠባቂዎችም እስር ቤቱ በር ላይ ቆመው ነበር:: [7]የጌታ መልአክም ድንገት ታየ፤ በክፍሉም ውስጥ ብርሃን በራ፤ መልአኩም የጴጥሮስን ጐን መታ አድርጎ ቀሰቀሰውና፣ “ቶሎ ተነሣ!” አለው፤ በዚህ ጊዜ ሰንሰለቶቹ ከእጆቹ ወደቁ::

[8]መልአኩም፣ “ልብስህን ልበስ፤ ጫማህንም አድርግ’ አለው:: ጴጥሮስም እንደታዘዘው አደረገ:: መልአኩም ቀጥሎ፣ “መደረቢያህን ከላይ ጣል አድርገህ ተከተለኝ” አለው:: [9]ጴጥሮስም ተከትሎት ከእስር ቤት ወጣ፤ ነገር ግን ራእይ የሚያይ መስለው እንጂ መልአኩ የሚያደርገው ነገር በእውን መሆኑን አላወቀም ነበር:: [10]የመጀመሪያውንና ሁለተኛውን ዘብ ዐልፈው ወደ ከተማዪቱ በሚወስደው መንገድ ላይ ወዳለው የብረት መዝጊያ ዘንድ ደረሱ። መዝጊያውም ራሱ ዐውቆ ተከፈተላቸው፤ እነርሱም ወጥተው ሄዱ፤ አንዲት ስላች መንገድ እንዳለፉም ወዲያው መልአኩ ተለየው::

[11]ጴጥሮስም ሲረጋጋ፣ “ጌታ መልአኩን ልኮ ከሄሮድስ እጅና አይሁድ ካሰቡብኝ ሁሉ እንዳወጣኝ አሁን ያለ ጥርጥር ዐወቅሁ” አለ::

[12]ይህን ከተረዳ በኋላም፣ ብዙ ሰዎች ተሰብስበው በአንድነት ወደሚጸልዩበት፣ ማርቆስ ወደ ተባለው ወደ ዮሐንስ እናት ወደ ማርያም ቤት ሄደ:: [13]እዚያ ደርሶ የውጭውን በር ባንኳኳ ጊዜ፣ ሮዳ የተባለች አንዲት የቤት ሠራተኛ ማን እንደ ሆነ ለማጣራት ወደ በሩ ሄደች:: [14]የጴጥሮስ ድምፅ መሆኑንም ባወቀች ጊዜ፣ በጣም ከመደሰቷ የተነሣ በሩን ሳትከፍት ሮጣ በመመለስ፣ ጴጥሮስ በሩ ላይ ቆሞ እንደሚገኝ ተናገረች::

11፥28 ማቴ24፥14፤ ሐሥ18፥2፤21፥10
11፥29 ቀኍ1:12:26፤ሐሥ1፥16፤ሮሜ 15፥26፤ 2ቆሮ8፥1-4፤ 9፥2
11፥30 ሐሥ4፥36፤ 12፥25፤14፥23፤15፥2:22፤20፥17: 1ጢሞ5፥17፤ ቲቶ 1፥5፤ ያዕ5፥14፤ 1ጴጥ5፥1፤2ዮሐ1
12፥1 ማቴ14፥1
12፥2 ማቴ4፥21፤ ማር10፥39
12፥3 ዘፀ12፥15፤ 23፥15፤ሐሥ20፥6፤ 24፥27፤25፥9
12፥4 ዮሐ11፥55
12፥5 ሐሥ1፥14፤ ሮሜ15፥30:31፤ ኤፌ6፥18
12፥6 ሐሥ21፥33
12፥7 መዝ107፥14፤ ሐሥ5፥19፤ 16፥26
12፥9 ሐሥ9፥10
12፥10 ሐሥ5፥19፤ 16፥26
12፥11 መዝ34፥7፤ ዳን3፥28፤6፥22፤ሉቃ 15፥17፤2ቆሮ1፥10፤ 2ጴጥ2፥9
12፥12 ቍ5:25፤ሐሥ 13፥5:13፤15፥37:39፤ ቈላ4፥10፤ 2ጢሞ 4፥11፤ፊሞ24፤ 1ጴጥ 5፥13
12፥13 ዮሐ18፥16: 17
12፥14 ሉቃ24፥41

እንዲሁም የዮና 3፥2፤ ዘካ 1፥1 ኤፌ 4፥11 ማብ ይመ)::

11፥28 *አጋቦስ* በኋላ ጊዜ፣ ጳውሎስ እንደሚታሰር ትንቢት የተናገረ ሰው ነበር (21፥10):: በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ እንደምናየው የነቢያት ተግባር ወደፊት የሚሆነውን አስቀድሞ መናገር ብቻ ሳይሆን (ቍ27፤21፥9-10)፣ መልእክቱንም ለሚመለከተው በቀጥታ ማድረስ ነበር (15፥32)::

11፥30 *ለሽማግሌዎቹ፤* ቃሉ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ላይ መጀመሪያ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ነው (የ1ጢሞ 3፥1፤ 5፥17 ማብ ይመ):: ሐዋርያት እዚህ ላይ ያለመጠቀሳቸው ምክንያት በዚህ ጊዜ ከኢየሩሳሌም ስለወጡ ሊሆን ይችላል::

12፥1 *በዚያ ዘመን፤* በምዕራፍ 12 ላይ የተመዘገቡት ድርጊቶች፣ ሄሮድስን የሚመለከቱትን ነገሮች በአንድነት የሰበሰቡአቸው ሲሆን፣ የጊዜ ቅደም ተከተልን ግን በሚገባ የጠበቁ አይደሉም የሚሉ አንዳንድ ሰዎች አልታጡም:: ለምሳሌ፣ በርናባስና ሳውል ኢየሩሳሌም የደረሱት (11፥30)፣ ሄሮድስ ክርስቲያኖችን ማሳደድ ከጀመረና ጴጥሮስ ከእስር ቤት ከወጣ በኋላ ሊሆን ይችላል:: ሄሮድስ የሞተው በ44 ዓ.ም ስለ ሆነ እነዚህ ድርጊቶች የተፈጸሙት በ43 ዓ.ም ሳይሆን አይቀርም:: በዚህ አመለካከት በ11፥28 ላይ የተጠቀሰው ራብ የተከሠተው፣ ከሄሮድስ ሞት በኋላ (ቍ23)፣ በ46 ዓ.ም ገደማ ሊሆን ይችላል:: ሌሎች ደግሞ ሁኔታዎችን እንደዚህ አቀነባብሮ ማቅረብ አስፈላጊ አይደለም ይላሉ:: ስለዚህ በ11፥30 የተመለከተው ርዳታ የተላከው በ44 ዓ.ም ሄሮድስ ከመሞቱ በፊት ነው፤ በርናባስና ሳውል ርዳታውን አድርሰው የተመለሱትም (ቍ25)፣ ሄሮድስ ከሞተ በኋላ ነበር:: በመጀመሪያው አመለካከት በገላ 2፥1-10 ላይ የተመለከተው የኢየሩሳሌም ጕብኝት፣ ራቡ ምን ሁኔታ ላይ እንደደረሰ ለማወቅ የተደረገ ጕዞ ነበር (ቍ 25፤ 11፥30):: በኋለኛው አመለካከት ደግሞ በቤተ ክርስቲያኒቱ ውስጥ ለተከሠተው ችግር መፍትሔ ለማግኘት ወደ ኢየሩሳሌም የሄዱበት ጕዳይ ሲሆን፣ ይህም በ15፥1-29 የሚገኘው ነው:: *ንጉሡ ሄሮድስ፤* ቀዳማዊ አግሪጳ ሲሆን፣ እርሱም የትልቁ ሄሮድስ የልጅ ልጅ (የማቴ 2፥1፤ 14፥1 ማብ ይመ)፣ የአርስጦቡሎስ ልጅ፣ እንዲሁም የመጥምቁ ዮሐንስን ራስ ያስቈረጠውና (ማቴ 14፥3-12) ጌታ ኢየሱስን የመረመረው (ሉቃ 23፥8-12) የሄሮድስ አንቲጳስ ወንድም ልጅ ነው:: አጎቱ አንቲጳስ በተሰደደ ጊዜም የእርሱን ክፍለ ግዛት በተ ጨማሪም የፊልጶስንና የሊሳንዮስንም ክፍለ ግዛቶች አጠቃሎ እን ዲይዝ ተደርጎአል (ሉቃ 3፥1 ይመ):: ከዚህም ሌላ በ41 ዓ.ም ይሁ ዳንና ሰማርያን ጨምሮ ገዝቶአል::

12፥2 *ያዕቆብን፤* የሐዋርያው የዮሐንስ ወንድም፣ የዘብዴዎስ ልጅ (ማቴ 4፥21):: የሞተውም ጌታ ሞቶ ከተነሣ ከ10 ዓመት በኋላ ነው፤ ጌታ ኢየሱስም መከራ እንደሚደርስባቸው አስጠንቅቋቸው ነበር (ማቴ 20፥23):: *በሰይፍ አስገደለ፤* እንደ መጥምቁ ዮሐንስ ራሱን አስቈረጠው ማለት ነው::

12፥3 *በቂጣ በዓል፤* የሉቃ 22፥1 ማብ ይመ::

12፥4 *አራት አራት...እየሆኑ፤* የሌሊቱ ጥበቃ በአራት ክፍለ ጊዜ የተመደበ ሲሆን፣ በእያንዳንዱ ክፍለ ሌሊት አራት ጠባቂዎች ዘብ እንዲቆሙ ይደረግ ነበር:: *የፋሲካ በዓል፤* በሌላ አነጋገር፣ ይህ ስም አንዳንድ ጊዜ የፋሲካውን ሰሞን በሙሉ ሊያመለክት ይችላል (የሉቃ 22፥1 ማብ ይመ) ::

12፥7 *ብርሃን በራ፤* የጌታ ክብር መገለጥ (ሉቃ 2፥9 ይመ)::

12፥9 *ከእስር ቤት፤* ከቤተ መቅደሱ በስተ ሰሜን ምዕራብ በኩል ሲሆን፣ የአንጦንያ ግምብ ሳይሆን አይቀርም፤ ይህም በኋለኛው ጊዜ ጳውሎስ የታሰረበት፣ “የወታደሮች መኖሪያ” ሳይሆን አይቀርም (21፥34 ይመ)::

12፥12 *ማርቆስ...ዮሐንስ፤* የቍ25 ማብ ይመ:: *ማርያም፤* የበርናባስ አክስት ናት (ቈላ 4፥10 ይመ):: ቤቷም የክርስቲያኖች መሰብሰቢያ ነበር፤ የጌታ እራት የቀረበበት፣ የላይኛው ደርብም እዚሁ ሳይሆን አይቀርም (ማር 14፥13-15፤ ሐሥ 1፥13 ይመ):: በ4፥31 ላይ የተገለጸው የጸሎት ቦታም ይኸው ይመስላል::

12፥13 *ሮዳ፤* ቅጥር የቤት ሠራተኛ ስትሆን፣ ለቤተሰ

[15]ሰዎቹም፣ “አብደሻል እንዴ!” አሏት፤ እርሷ ግን ይህንኑ ደጋግማ በነገረቻቸው ጊዜ፣ “እንግዲያውስ የእርሱ መልአክ ነው” አሉ። [16]ጴጥሮስ ግን በር ማንኳኳቱን ቀጠለ፤ እነርሱም በሩን ከፍተው ባዩት ጊዜ ተገረሙ። [17]እርሱም ዝም እንዲሉ በእጁ ጠቅሶ፣ ጌታ ከእስር ቤት እንዴት እንዳወጣው አስረዳቸው፤ “ስለ ሁኔታው ለያዕቆብና ለወንድሞች ንገሯቸው” አላቸው፤ ከዚያም ወደ ሌላ ስፍራ ሄደ።

[18]በማግስቱም ጠዋት ወታደሮቹ፣ “ጴጥሮስ የት ገባ?” እያሉ በመካከላቸው ትልቅ ትርምስ ተፈጠረ። [19]ሄሮድስም ጴጥሮስን አስፈልጎ ባጣው ጊዜ፣ ዘብ ጠባቂዎቹን በጥብቅ ከመረመረ በኋላ እንዲገደሉ አዘዘ።

የሄሮድስ አሟሟት

ከዚያም ሄሮድስ ከይሁዳ ወደ ቂሳርያ ወርዶ እዚያ ተቀመጠ። [20]እርሱም ከጢሮስና ከሲዶና ሰዎች ጋር ጥለኛ ነበር፤ አገራቸው ምግብ የሚያገኘው ከንጉሡ ግዛት ስለ ነበር፣ የንጉሡን ባለሟል የብላስጦስን ድጋፍ ካገኙ በኋላ፣ አንድ ላይ ሆነው ከንጉሡ ጋር ለመታረቅ ጠየቁ።

[21]በቀጠሮውም ቀን ሄሮድስ ልብሰ መንግሥቱን ለብሶ በዙፋኑ ላይ ተቀመጠ፤ ለሕዝቡም ንግግር አደረገ። [22]ሕዝቡም፣ “ይህስ የአምላክ ድምፅ እንጂ የሰው አይደለም!” ብለው ጮኹ። [23]ሄሮድስም ለእግዚአብሔር ክብር ስላልሰጠ የጌታ መልአክ ወዲያው መታው፤ በትልም ተበልቶ ሞተ።

[24]የእግዚአብሔር ቃል ግን እያደገና እየሰፋ ሄደ።

[25]በርናባስና ሳውልም ተልእኮአቸውን ፈጽመው ከኢየሩሳሌም* ተመለሱ፤ ማርቆስ የተባለውን ዮሐንስንም ከእነርሱ ጋር ይዘውት መጡ።

በርናባስና ሳውል ተላኩ

13 በአንጾኪያ ባለችው ቤተ ክርስቲያን ነቢያትና መምህራን ነበሩ፤ እነርሱም፦ በርናባስ፣ ኔጌር የተባለው ስምዖን፣ የቀሬናው ሉክዮስ፣ የአራተኛው ክፍል ገዥ የሄሮድስ አብሮ አደግ የነበረው ምናሔና ሳውል ነበሩ። [2]እነዚህም ጌታን እያመለኩና እየጾሙ ሳሉ፣ መንፈስ ቅዱስ፣ “በርናባስንና ሳውልን እኔ ለጠራኋቸው ሥራ ለዩልኝ” አለ። [3]እነርሱም ከጾሙና ከጸለዩ በኋላ እጃቸውን ጭነው አሰናበቷቸው።

በርናባስና ሳውል በቆጵሮስ

[4]በርናባስና ሳውልም በመንፈስ ቅዱስ ተልከው ወደ ሴሌውቅያ ወረዱ፤ ከዚያም በመርከብ ወደ ቆጵሮስ ሄዱ። [5]ሰልማና በደረሱም ጊዜ በአይሁድ ምኩራቦች የእግዚአብሔርን

*25 አንዳንድ ቅጆች ወደ ኢየሩሳሌም ይላሉ።

12፥15 ማቴ18፥10
12፥17 ሐሥ1፥16፤ 13፥16፤15፥13፤19፥33፤ 21፥40
12፥19 ሐሥ8፥40፤ 16፥27
12፥20 1ነገ5፥9፡ 11፤ሕዝ27፥17፤ ማቴ 11፥21
12፥23 1ሳሙ25፥38፤ 2ሳሙ24፥16፡ 17፤2ነገ19፥35፤ ሐሥ 5፥19
12፥24 ሐሥ6፥7፤ 19፥20፤ዕብ4፥12
12፥25 ቊ12፤ሐሥ 4፥36፤11፥30
13፥1 ማቴ14፥1፤ 27፥32፤ሐሥ4፥36፤ 11፥19፡27፤ኤፌ4፥11
13፥2 ሐሥ8፥29፤ 9፥15፤14፥26፤22፥21
13፥3 ሐሥ6፥6፤ 14፥26
13፥4 ቊ2፡3፤4፥36
13፥5 ሐሥ9፥20፤ 12፥12፤ ዕብ4፥12

ቡም ሆነ ለቤተ ክርስቲያኗ በጎ አመለካከት ነበራት።

12፥15 *የእርሱ መልአክ* እያንዳንዱ ሰው የሚያገለግለው ጠባቂ መልአክ አለው የሚል እምነት መኖሩን ያንጸባርቃል (ከማቴ 18፥10፤ ዕብ1፥14 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህም መልአክ ዐልፎ ዐልፎ በሚጠብቀው ሰው መልክ የሚገለጥ መሆኑን ያሳያል የሚል ሐሳብ የያዘ ነው።

12፥16 *ተገረሙ፤* “ስለ እርሱ አጥብቀው ወደ እግዚአብሔር ቢጸልዩም” (ቊ5)፣ መገረማቸው አልቀረም።

12፥17 *ለያዕቆብና፤* የኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን መሪ የነበረው የጌታ ወንድም ነው (ገላ1፥19)፤ የዮሐንስ ወንድም ያዕቆብ ቀደም ሲል ተገድሎአል (ቊ2 ይመ)።

12፥19 *ቂሳርያ፤* የሮማ መንግሥት እንደራሴ መቀመጫ ብቻ ሳትሆን፣ እንደራሴዎች ወደ ይሁዳ ምድር ባልተላኩበት ወቅት አግሪጳ የግዛቱ ዋና ከተማ አድርጓት ነበር (የ8፥40፤ 10፥1 ማብ ይመ)።

12፥20 *ከጢሮስና ከሲዶና፤* የፊንቄ (የአሁኗ ሊባኖስ) ዋና ከተሞች ነበሩ፤ እህል የሚያገኙትም ከገሊላ አውራጃ ነበር። *የብላስጦስ፤* የግምጃ ቤት ኀላፊ ነው ወይም አይታወቅም።

12፥21 *በቀጠሮውም ቀን፤* ስለ ቀላውዴዎስ ቄሳር ክብር ሄሮድስ ያዘጋጀው በዓል ነው። *ልብሰ መንግሥቱን ለብሶ፤* ታሪክ ጸሐፊው ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን ሄሮድስ ያንጊዜ የለበሰው ልብስ ከብር የተሠራ ሆኖ እጅግ የሚያብረቀርቅ እንደ ነበር ገልጾአል። ሕዝቡ “አምላክ ነህ” ባሉት ጊዜ፣ ሄሮድስ አላስተባበለም። ብርቱ ሥቃይ ይዞ ስላስጨነቀው ወዲያውኑ ከዚያ ወጣ፤ በአምስተኛውም ቀን ሞተ።

12፥23 *የጌታ መልአክ፤* የቊ7 ማብ ይመ። *በትልም ተበልቶ፤* ሄሮድስ፣ “አምላክ ነህ” ሲሉት ይህንኑ ሳያስተባብል በመቅረቱ በዚህ አስከፊ ሁኔታ ሊሞት በቅቶአል፤ በሌላም አንጻር ሲታይ ደግሞ ቤተ ክርስቲያንን በማሳደዱ አምላክ እንደ ሥራው ሳይከፍለው እንዳልቀረ ይታመናል።

12፥24 *የእግዚአብሔር ቃል...እየሰፋ ሄደ፤* ይህ ሦስተኛው የስብከተ ወንጌሉ መስፋፋት አጠቃላይ ዘገባ ነው (6፥7፤ 9፥31 ይመ)። ከዚህም በኋላ የሚቀርቡ ሦስት ዘገባዎች አሉ (16፥5፤19፥20፤28፥31)።

12፥25 *ማርቆስ...ዮሐንስንም* ቊ12 ይመ። ኢየሱስ በተያዘበት ሌሊት ሮጦ ያመለጠው ጐበዝ እርሱ ሳይሆን አይቀርም (ማር 14፥51-52)። ሁለተኛውን ወንጌል፣ ማለት የማርቆስን ወንጌል የጻፈውም እርሱ ነው፤ በበርናባስና በሳውል የመጀመሪያ ሐዋርያዊ ጕዞም አብሮአቸው ነበር (የ15፥38-39 ማብ ይመ)።

13፥1 *ነቢያትና፤* የ11፥27 ማብ ይመ። በብሉይ ኪዳን ዘመን የነበረው በመንፈስ ቅዱስ የመመራት ልዩ ስጦታ (ዘዳ 18፥18-20፤ 2ጴጥ 1፥21) በአዲስ ኪዳንም ዘመን አልተቋረጠም (2፥17-18፤ 1ቆሮ 14፥29-32፤ ኤፌ 3፥5)። ጳውሎስ ልዩ ልዩ ስጦታዎችን ሲዘረዝር ነቢያትን ከሐዋርያት ቀጥሎ ያስቀምጣል (1ቆሮ 12፥28-29፤ ኤፌ2፥20፤ 4፥11 ይመ፤ ከሉቃ 11፥49፤ ከሮሜ 12፥6፤ ከ1ቆሮ 12፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። *መምህራን፤* 12፥26፤ 15፥35፤ 18፥11፤ 20፥20፤ 28፥31፤ 1ቆሮ12፥28-29፤ ኤፌ 4፥11 ይመ። *በርናባስ... ሳውል፤* የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ነበሩ፤ ስማቸውም በዚህ ቅደም ተከተል መሠረት መቀመጡ እንደ አገልግሎታቸው ክብደት መጠን ሊሆን ይችላል። *በርናባስ፤* የ4፥36 ማብ ይመ። ከኢየሩሳሌም ቤተክርስቲያን መጀመሪያ ወደ አንጾኪያ ተልኮ ነበር (11፥22)፤ በቅርቡም የተሰበሰበውን ምጽዋት ወደ ኢየሩሳሌም አድርሶ ተመልሶአል (12፥25)፤ በአንጾኪያም የታወቀ የቤተ ክርስቲያን መሪ ነበር። *ኔጌር የተባለው ስምዖን፤* “ስምዖን” የሚለው ስም አስተዳደጉ በአይሁድ ዘንድ መሆኑን ሲያመለክት፣ “ኔጌር” የሚለው የላቲን ቃል ደግሞ መልኩ ጥቁር መሆኑን የሚገልጽ ነው፤ *የቀሬናው ሉክዮስ፤* “ሉክዮስ” የላቲን ስም ነው፤ ወደ አንጾኪያ ከመጡት ወንጌላውያን አንዳንዶቹ ከሊቢያ ዋና ከተማ ከቀሬና (11፥20)፣ (6፥9 እና ማብ ይመ) ነበሩ። *ምናሔና፤* የሄሮድስ አንቲጳስ አብሮ አደግ ስለሆነ፣ የሄሮድስ ሐሳብና ሥራ ምን እንደ ነበር ተናግሮ ሊሆን ይችላል (ሉቃ 9፥7-9 ይመ)።

13፥2 *ጌታን እያመለኩና እየጾሙ ሳሉ፤* መጀመሪያው የጳውሎስ ሐዋርያዊ ጕዞ በጉባኤ ታቅዶ የጸደቀ ሳይሆን፣ መሪዎቹ በአምልኮ ላይ ሳሉ መንፈስ ቅዱስ እንዳሣሠቶአቸው ነው (ቊ4 ይመ)። መልእክቱ በነቢያት አማካይነት ከመንፈስ ቅዱስ ሊሆን ይችላል።

13፥3 *እጃቸውን ጭነው፤* ለተባለው ሥራ ሁለቱን ለመለየት ነው (ስለ ተልእኮው መከናወን 14፥26 ይመ)። እንዲህ ዐይነቱም ሹመት በጾምና በጸሎት ይደገፋል (14፥23 ይመ፤ ከሉቃ 2፥37 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥4 *ሴሌውቅያ፤* ከባሕር ጠረፍ 25 ኪ.ሜ. ያህል ገባ ብላ ለአንጾኪያ ከተማ አገልግሎት የምትሰጥ የወደብ ከተማ። *ቆጵሮስ፤* አያሌ አይሁድ የሚኖሩባት ደሴት፤ ቀደም ሲል ወንጌልም ተሰብኮላታል (11፥19-20፤ የ11፥19 ማብ ይመ)።

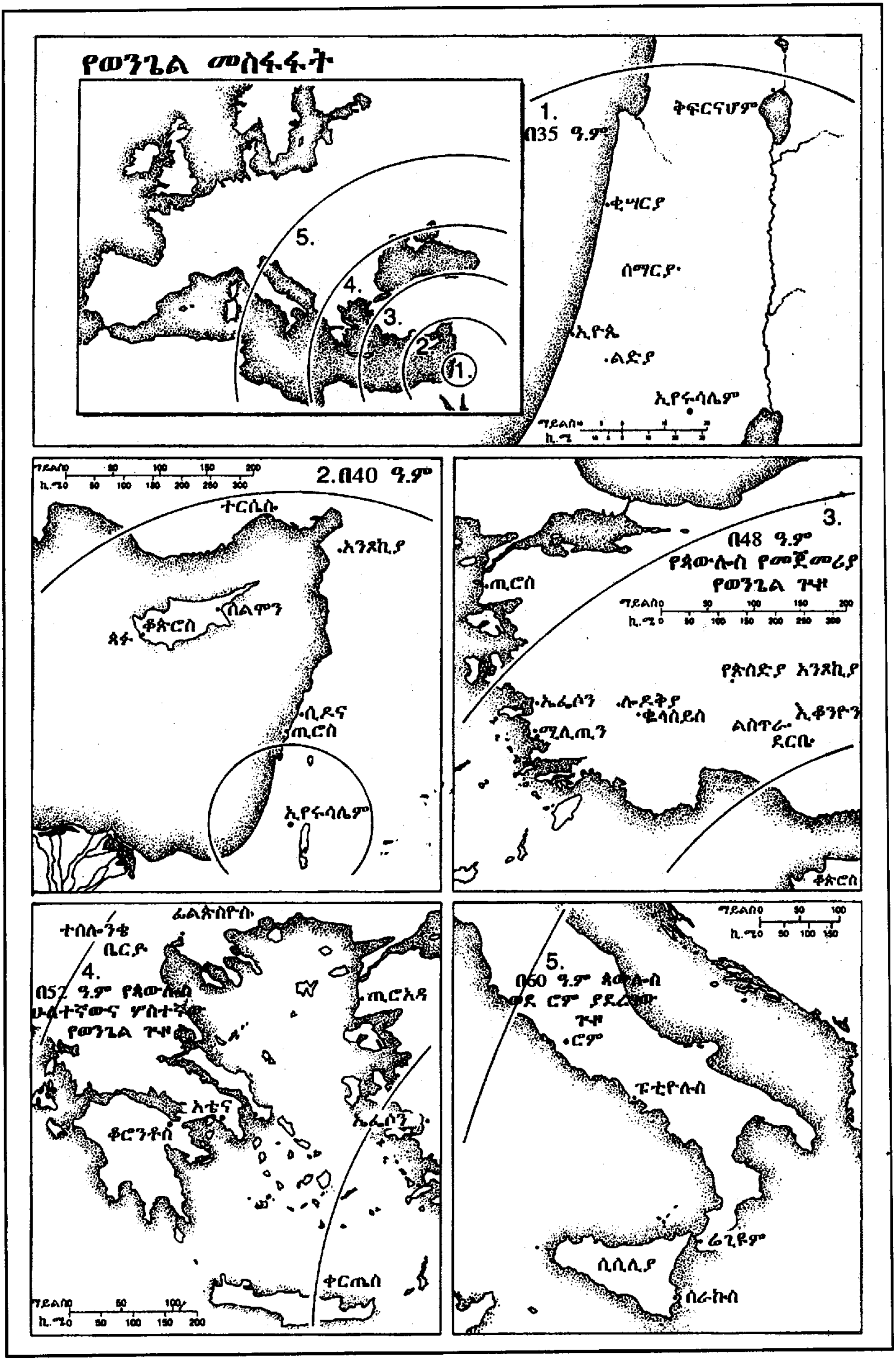

የወንጌል መስፋፋት
1.
በ35 ዓ.ም
ቅፍርናሆም
ቂሣርያ
ሰማርያ
ኢዮጴ
ልድያ
ኢየሩሳሌም
2.በ40 ዓ.ም
ተርሴሱ
አንጾኪያ
ሰላሞን
ቆጵሮስ
ጳፉ
ሲዶና
ጢሮስ
ኢየሩሳሌም
3.
በ48 ዓ.ም
የጳውሎስ የመጀመሪያ
የወንጌል ጉዞ
ጠርስ
የጵስድያ አንጾኪያ
ኤፌሶን
ሎዶቅያ
ቈላስይስ
ኢቆንዮን
ሚሊጢን
ልስጥራ
ደርቤ
ቆጵሮስ
ፊልጵስዮስ
ተሰሎንቄ
ቤርያ
4.
በ52 ዓ.ም የጳውሎስ
ሁለተኛውና ሦስተኛው
የወንጌል ጉዞ
ጢሮአዳ
አቴና
ቆሮንቶስ
ኤፌሶን
ቀርጤስ
5.
በ60 ዓ.ም ጳውሎስ
ወደ ሮም ያደረገው
ጉዞ
ሮም
ፑቲዮሉስ
ሬጊዩም
ሲሲሊያ
ሰራኩስ

ቃል ሰበኩ፤ ዮሐንስም አብሮአቸው ሆኖ ይረ ዳቸው ነበር።

[6]የቆጵሮስን ደሴት ከዳር እስከ ዳር አቋ ርጠው ጳፉ በደረሱ ጊዜ፣ በርያሱስ የተባለ አንድ አይሁዳዊ ጠንቋይና ሐሰተኛ ነቢይ አገኙ፤ [7]እርሱም ሰርግዮስ ጳውሎስ ከተባ ለው አስተዋይ አገረ ገዥ ጋር ነበረ። ይህ አገረ ገዥ፣ የእግዚአብሔርን ቃል ለመስማት ፈልጎ በርናባስንና ሳውልን አስጠራቸው። [8]ጠንቋዩ ኤልማስ ግን፣ የስሙ ትርጒም እንዲህ ነበርና፣ አገረ ገዡ እንዳያምን ለማደ ናቀፍ ስለ ፈለገ ተቃወማቸው። [9]ጳውሎስ የተባለውም ሳውል በመንፈስ ቅዱስ ተሞ ልቶ፣ ትኵር ብሎ ተመለከተውና እንዲህ አለው፤ [10]"አንተ የጽድቅ ሁሉ ጠላት፣ ተንኰ ልንና ክፋትን ሁሉ የተሞላህ የዲያብሎስ ልጅ! የጌታን ቀና መንገድ ከማጣመም አታ ርፍምን? [11]አሁንም የጌታ እጅ በአንተ ላይ ነው፤ ዕውር ትሆናለህ፤ ከእንግዲህ የፀሐይን ብርሃን ለአንድ አፍታ እንኳ አታይም።"

ወዲያውም ጭጋግና ጨለማ በላዩ ወረደ፤ እጁን ይዞ የሚመራውንም ሰው ለመፈለግ ወዲያ ወዲህ ይል ጀመር። [12]አገረ ገዡም የሆ ነውን ነገር ባየ ጊዜ፣ በጌታ ትምህርት በመ ደነቅ አመነ።

በርናባስና ጳውሎስ በጲስድያ

[13]ጳውሎስና ጓደኞቹ ከጳፉ ተነሥተው በጵንፍልያ ወደምትገኘው ወደ ጴርጌን ሄዱ፤ ዮሐንስም ከእነርሱ ተለይቶ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ። [14]እነርሱ ግን ከጴርጌን ተነሥተው በጲስድያ ውስጥ ወዳለችው ወደ አንጾኪያ ሄዱ፤ በሰንበት ቀንም ወደ ምኵራብ ገብተው

13፥6 ማቴ7፥15፤ ሐሥ8፥9
13፥7 ቍ8:12፤ ሐሥ 18፥12፤19፥38
13፥8 ቍ7፤ ኢሳ 30፥11፤ ሐሥ6፥7፤ 8፥9
13፥9 ሉቃ1፥15
13፥10 ሆሴ14፥9፤ ማቴ13፥38፤ዮሐ8፥44
13፥11 ዘፀ19፥10: 11፤ዘፀ9፥3፤1ሳሙ5፥ 6:7፤2ነገ6፥18፤ መዝ 32፥4
13፥12 ቍ7
13፥13 ቍ6፤ ሐሥ 2፥10፤12፥12
13፥14 ቍ27:42: 44፤ሐሥ9፥20፤14፥19: 21፤16፥13፤18፥4

13፥5 *ሰልማና፤* በቆጵሮስ ደሴት ምሥራቅ ጠረፍ ላይ፣ ከዛሬዋ ፋማጉስታ አጠገብ ምትገኝ ከተማ ናት። *ዮሐንስም፤* ዮሐ ንስ ማርቆስ የበርናባስ አክስት (የማርያም) ልጅ ነው ቈላ 4፥10፤ እንዲሁም የ12፥25 ማብ ይመ)።

13፥6 *ጳፉ፤* በቆጵሮስ ደሴት ምዕራብ ጠረፍ ላይ፣ ከሰል ማና 160 ኪ.ሜ. ርቃ ትገኝ ነበር። ለሮም ግዛትም አስተዳደር ዋና ከተማ ነበረች። *ባርያሱስ፤* "ባር" የሚለው ቃል የአራማይክ ሲሆን፣ ትርጒሙም "የ...ልጅ" ማለት ነው፤ "ኢየሱስ" የሚለውም የግሪክ ቃል ሲሆን፣ ትርጒሙ አዳኝ ማለት ነው፤ ስለዚህ "ባር የሱስ" ማለት የ"ኢየሱስ ልጅ" የሚለውን ትርጒም ይይዛል።

13፥7 *አገረ ገዥ፤* ቆጵሮስ በሮም ምክር ቤት የበላይ ጠባቂ ነት የምትተዳደር አገር በመሆኗ፣ በቅርብ ሆኖ የሚያስተዳድራት ገዥ ተሰይሞላት ነበር።

13፥8 *ኤልማስ፤* ሴማዊ ስም ሲሆን፣ ትርጒሙ ጠንቋይ ወይም ምትሀተኛ ወይም ደግሞ ዐዋቂ ማለት ነው፤ ራሱ ሰውዬው ለራሱ የሰጠው ስም ሳይሆን አይቀርም።

13፥9 *ጳውሎስ የተባለውም ሳውል፤* ጳውሎስ ማለት "ትንሽ" ማለት ሲሆን፣ ሳውል ማለት "ከእግዚአብሔር የተ ለመነ" ማለት ነው። መቼም መጠሪያ ስም መኖሩ የተለመደ ነው፤ ሳውል (ዕብራዊና የአይሁድን ወግና ሥርዐት መሠረት ያደ ረገ ዕብራዊ ስም ነው ጳውሎስ በኋላ የተገኘ ስም ሲሆን) የግሪክን ሥልጣኔና ባህል መሠረት ያደረገ፣ ሮማዊ ስም ነው። ከአሁን በኋላ የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ሳውልን ጳውሎስ እያለ ሲጠራው እና ገኛለን። ይህ ስያሜ የመጣው ሳውል ለሰርግዮስ ጳውሎስ ወን ጌልን ሰብኮ በማሳመኑ ሊሆን ይችላል (ቍ 12) ወይም ሳውል ወንጌልን ለአሕዛብ መስበክ መጀመሩን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። እዚህ ላይ የስም ቅደም ተከተሉ ከ"በርናባስና ከሳውል" ወደ "ጳውሎስና በርናባስ" ሲለወጥ እናያለን፤ ይሁን እንጂ ወደ ኢየሩ ሳሌም ቤተ ክርስቲያን ሲመለሱ ደግሞ ቅደም ተከተሉ፣ "በርናባስና ጳውሎስ" (15፥12) ይሆናል።

13፥12 *አመነ፤* ባየው ታምርና በሰማው የወንጌል ቃል ተረትቶአል ማለት ነው።

13፥13 *በጵንፍልያ...ጴርጌን፤* ጴርጌን በታናሹ እስያ ጠረፍ ላይ ለምትገኘው ለጵንፍልያ አውራጃ ዋና ከተማ ነበረች። *ዮሐን ስም...ተለይቶ፤* ዮሐንስ ማርቆስ ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሰበት ምክንያት በግልጽ የሚታወቅ ባለመሆኑ፣ የሚከተሉት ሐሳቦች ምክንያት ሆነው ቀርበዋል፤ (ሀ) ዮሐንስ ማርቆስ ወደ ኢየሩሳሌም ለመመለስ ናፍቆት ስለደረበት፣ (ለ) ጳውሎስ በመታመሙ የነበረው ዕቅድ ተለውጦ ወደ ገላትያ መሄድ ስላስፈለገ፣ (ሐ) የበርናባስ መሪነት ወደ ጳውሎስ በመተላለፉ። ጳውሎስ በማርቆስ መለየት ቅሬታ እንዳደረበት በሌላ ስፍራ፣ ተጽፎ ይገኛል (15፥37-39)።

13፥14 *በጲስድያ፤* የ14፥24 ማብ ይመ። *አንጾኪያ፤* ታላቁ እስክንድር ከሞተ በኋላ እርሱን ተክቶ በሶርያ በነገሠው በአንጥ ያኮስ ስም ተሰይማለች። ከጴርጌን 176 ኪ.ሜ. ርቃ የምትገኝ ስትሆን፣ ከተዋቡ አውራ ጐዳናዎች ጋር የተያያዘች የንግድ ማእ ከል ነበረች፣ የሮም ቅኝ ግዛት እንደመሆኗ መጠን፣ የተወሰነ ቍጥር ያላቸው በጡረታ የተገለሉ ወታደሮች መኖሪያ አድርገዋታል። እነዚህ ወታደሮቹ መሬት በነጻ፣ እንዲሁም ሙሉ የሮማ ዜግነት

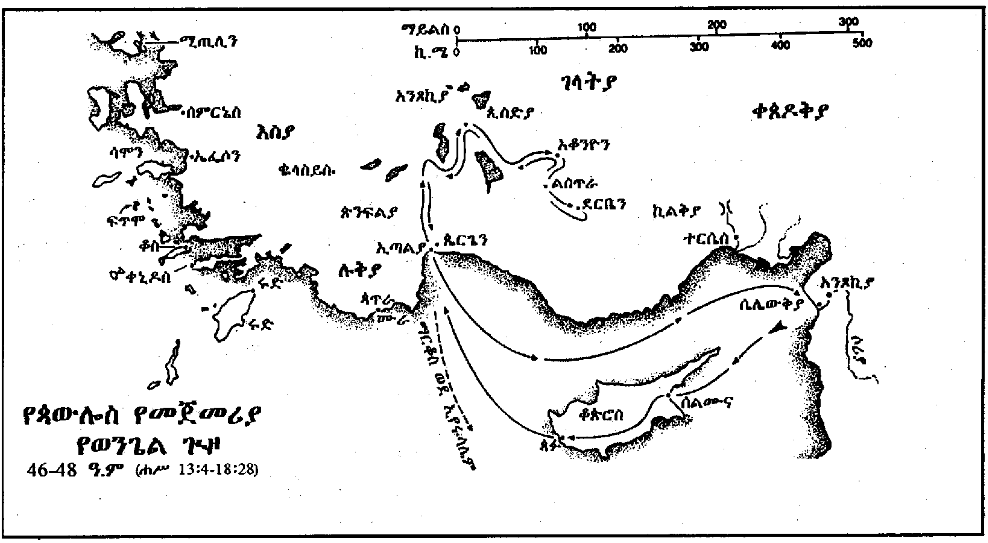

የጳውሎስ የመጀመሪያ የወንጌል ጉዞ
46-48 ዓ.ም (ሐሥ 13:4-18:28)

ተቀመጡ። [15]የሕግና የነቢያት መጻሕፍት ከተነበቡ በኋላ፣ የምኵራብ አለቆች፣ "ወንድሞች ሆይ፤ ሕዝቡን የሚመክር ቃል ካላችሁ ተናገሩ" ሲሉ ላኩባቸው።

[16]ጳውሎስም ተነሥቶ በእጁ በመጥቀስ እንዲህ አለ፤ "የእስራኤል ሰዎች ሆይ፤ ደግሞም እናንተ እግዚአብሔርን የምትፈሩ ሁሉ፤ አድምጡ። [17]የዚህ የእስራኤል ሕዝብ አምላክ፣ አባቶቻችንን መረጣቸው፤ በግብፅ ምድር እያሉም ከፍ ከፍ አደረጋቸው፤ በኀያል ክንዱም ከዚያ አወጣቸው። [18]አርባ ዓመት ያህልም በበረሓ ታገሣቸው[a]፤ [19]በከነዓን ምድር የነበሩትንም ሰባት መንግሥታት አጥፍቶ፣ ምድራቸውን ለገዛ ሕዝቡ ርስት አድርጎ አወረሳቸው። [20]ይህም ሁሉ የተፈጸመው በአራት መቶ አምሳ ዓመት ያህል ጊዜ ውስጥ ነበር።

"ከዚህ በኋላ፣ እስከ ነቢዩ ሳሙኤል ዘመን ድረስ መሳፍንትን ሰጣቸው። [21]ከዚያም ሕዝቡ ንጉሥ እንዲያነግሥላቸው ለመኑት፤ እግዚአብሔርም ከብንያም ወገን፣ የቂስን ልጅ ሳኦልን ሰጣቸው፤ እርሱም አርባ ዓመት ገዛቸው። [22]ሳኦልንም ከሻረው በኋላ፣ ዳዊትን አነገሠላቸው፤ ስለ እርሱም፣ 'እንደ ልቤ የሆነና እኔ የምሻውን ሁሉ የሚያደርግ የእሴይን ልጅ ዳዊትን አገኘሁ' ሲል መሰከረለት።

[23]እግዚአብሔርም በገባው ቃል መሠረት ከዚህ ሰው ዘር አዳኝ የሆነውን ኢየሱስን ለእስራኤል አመጣ። [24]ኢየሱስ ከመምጣቱ በፊት፣ ዮሐንስ የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ ንስሓ ገብተው እንዲጠመቁ ሰብኮላቸው ነበር። [25]ዮሐንስ ተልእኮውን በማጠናቀቅ ላይ ሳለ፣ 'እኔ ማን መሰልኋችሁ? እኔ እኮ እርሱ አይደለሁም፤ ነገር ግን የእግሩን ጫማ እንኳ መፍታት የማይገባኝ ከእኔ በኋላ ይመጣል' ይል ነበር።

[26]"እናንት ከአብርሃም ዘር የተወለዳችሁ ወንድሞች፤ ደግሞም በመካከላችሁ እግዚአብሔርን የሚፈሩ ሁሉ፤ ይህ የድነት መልእክት የተላከው ለሁላችንም ነው። [27]የኢየሩሳሌም ሰዎችና አለቆቻቸው ኢየሱስን አላወቁትም፤ ይሁን እንጂ በየሰንበቱ የሚነበበው የነቢያት ቃል እንዲፈጸም በእርሱ ፈረዱበት። [28]ለሞት የሚያበቃው አንድም ምክንያት ባያገኙበትም እንኳ ጲላጦስ የሞት ፍርድ እንዲፈርድበት ተማጸኑት። [29]ስለ እርሱ የተጻፈውን ሁሉ ከፈጸሙ በኋላ ከተሰቀለበት ዕንጨት አውርደው በመቃብር ውስጥ አስገቡት። [30]እግዚአብሔር ግን ከሙታን አስነሣው። [31]ከገሊላ ጀምሮ እስከ ኢየሩሳሌም ከእርሱ ጋር ለነበሩትም ብዙ ቀን ታያቸው፤ እነርሱም አሁን ለሕዝቡ ምስክሮቹ ናቸው።

[32]"እኛም እግዚአብሔር ለአባቶች ቃል የገባውን የምሥራች ቃል ለእናንተ እንሰብካለን፤ [33]ኢየሱስንም ከሙታን በማስነሣቱ ለእነርሱ የገባውን ቃል ለእኛ ለልጆቻቸው ፈጽሞአል፤ ይኸውም በሁለተኛው መዝሙር እንዲህ ተብሎ ተጽፎአል፤

" 'አንተ ልጄ ነህ፤
እኔ ዛሬ ወለድሁህ።'[b]

[34]ደግሞም፣ እርሱ እንዳልበሰበሰና እግዚአብሔርም ከሙታን እንዳስነሣው ለማረጋገጥ እንዲህ ብሎአል፤

" 'የተቀደሰውንና የታመነውን፣
የዳዊትን በረከት እሰጣችኋለሁ።'

[35]ስለዚህ በሌላም ስፍራ፣

" 'ቅዱስህ መበስበስን እንዲያይ
አትፈቅድም' ይላል።

[36]"ዳዊት በራሱ ዘመን የእግዚአብሔርን ፈቃድ ካገለገለ በኋላ አንቀላፍቶአል፤ ከአባቶቹም ጋር ተቀብሮ ሥጋው በስብሶአል። [37]እግዚአብሔር ከሙታን ያስነሣው እርሱ ግን መበስበስን አላየም።

[38]"እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ የኀጢአት ይቅርታ የሚገኘው በኢየሱስ በኩል መሆኑ እንደ ተሰበከላችሁ ዕወቁ፤ [39]በእርሱ የሚያምን ሁሉ በሙሴ ሕግ በኩል ማግኘት ያልተቻለውን ጽድቅ ያገኛል። [40]ስለዚህ ነቢያት እንዲህ ብለው የተናገሩት እንዳይደርስባችሁ ተጠንቀቁ፤

13፥15 ሐሥ15፥21
13፥16 ሐሥ12፥17
13፥17 ዘፀ6፥6፡7፤ ዘዳ7፥6-8
13፥18 ዘኍ14፥33፤ ዘዳ1፥31፤መዝ95፥10፤ ሐሥ7፥36
13፥19 ዘዳ7፥1፤ ኢሱ 19፥51፤ መዝ78፥55፤ ሐሥ7፥45
13፥20 መሳ2፥16፤ 1ሳሙ3፥19፡20፤ ሐሥ 3፥24
13፥21 1ሳሙ8፥5፡ 19፤9፥1፡2፤10፥1
13፥22 1ሳሙ13፥14፤ 15፥23፡26፤16፥13፤ መዝ89፥20፤ኢሳ44፥ 28፤ኤር3፥15
13፥23 ቍ32፤ 2ሳሙ7፥11፤22፥51፤ኤር30፥9፤ ማቴ1፥1፡21፤ሉቃ2፥11
13፥24 ማር1፥4
13፥25 ማቴ3፥11፤ ዮሐ1፥20፡27፤ሐሥ 20፥24
13፥26 ሉቃ3፥8፤ ሐሥ4፥12፤22፥5፤28፥28
13፥27 ማቴ1፥22፤ ሉቃ24፥27፤ሐሥ3፥17
13፥28 ማቴ27፥20-25፤ሐሥ3፥14
13፥29 ማቴ1፥22፤ ሉቃ18፥31፤23፥53፤ ሐሥ5፥30
13፥30 ማቴ16፥21፤ 28፥6፤ሐሥ2፥24
13፥31 ማቴ28፥16፤ ሉቃ24፥48
13፥32 ኢሳ40፥9፤ 52፥7፤ሐሥ5፥42፤ 8፥35፤10፥36፤14፥7፡15፡21፤17፥18፤26፥6፤ ሮሜ1፥2፤4፥13፤9፥4
13፥33 መዝ2፥7፤ ማቴ3፥17፤ሐሥ2፥24
13፥34 ኢሳ55፥3
13፥35 መዝ16፥ 10፤ሐሥ2፥27
13፥36 2ሳሙ7፥ 12፤1ነገ2፥10፤2ዜና 29፥28፤ማቴ9፥24፤ ሐሥ2፥29
13፥37 ሐሥ2፥24
13፥38 ሉቃ24፥ 47፤ ሐሥ2፥38
13፥39 ዮሐ3፥15፤ ሮሜ3፥28

[a]18 አንዳንድ ቅጆች *ተንከባከባቸውም* ይላሉ።
[b]33 *ወይም አባትህ ሆንሁ*

መብት ከሌሎች ጥቅማ ጥቅሞች ጋር ተሰጥቶአቸው ይኖሩ ነበር። *ምኵራብ፤* አይሁድ እስከ ፈቀዱለትም ድረስ ጳውሎስ በምኵራብ እየተገኘ መስበክን የዘወትር ተግባሩ አድርጎ ይዞት ነበር (ቍ5፤ 14፥1፤ 17፥1፡10፡17፤18፥4፡19፤19፥8 ይመ)። ይህን የሚያደርግበትም ምክንያት የእግዚአብሔርን የማዳን ዕቅድ ለማክበር ተዋል በመብቃቱ ነው (ቍ46፤ ሮሜ 1፥16፤ 2፥9-10፤ እንዲሁም ሮሜ 9-11 ይመ)። ፈርሀ እግዚአብሔር ያደረባቸውና አንዱን አምላክ ብቻ የሚያመልኩ አሕዛብ እዚያው ከሚያስተምርበት ምኵራብ ይገኙ ስለ ነበር፣ ጳውሎስ ለአይሁድ ወገን በማድላት የአሕዛብ ሐዋርያነቱን ችላ ማለቱም አልነበረም፤ ከዚህም በላይ ምኵራብ ለስብከት የሚሆን በቂ ስፍራ ያለውና፣ ዕቅድን ተከትሎ ለማስተማር የተመቸ ቦታ ነበር፤ ብሉይ ኪዳንን የሚያውቁ ምእመናን የሚገኙትም በምኵራብ ነበር። እንደ ጳውሎስ ያሉ ከሌላ ስፍራ የመጡ መምህራንን እንዲያስተምሩ መጋበዝም የተለመደ ነበር።

13፥15 *የሕግና የነቢያት፤* ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት አንዱ ክፍል ከተነበበ በኋላ ትንታኔና ምክር ይቀርብ ነበር። *አለቆች፤* አንባቢዎችንና ሰባኪዎችን የሚጋብዙ፣ የአምልኮውን ሂደት የሚያቀናጁና ሥነ ሥርዐትን የሚያስከብሩ ነበሩ።

13፥16 *እግዚአብሔርን የምትፈሩ ሁሉ፤* የ10፥2 ማብ ይመ።

13፥20 *በአራት መቶ አምሳ ዓመት ያህል፤* በግብፅ የኖሩበትን 400 ዓመት (ቍ17፤ የ7፥6 ማብ ይመ)፥ 40 ዓመት ሙሉ በምድረ በዳ የተጓዙበትን ጊዜና ዮርዳኖስን ተሻግረው የከነዓንን ምድር በርስትነት ሲከፋፈሉ የነበሩበትን ወቅት ያካትታል (ኢሱ 14-19 ይመ)።

13፥23 *በገባው ቃል መሠረት፤* ለምሳሌም ኢሳ 11፥1-16 ይመ።

13፥29-31 *ዕንጨት... በመቃብር...እግዚአብሔር...አስነሣው... ምስክሮቹ፤* የ3፥14 ማብ ይመ።

13፥31 *ብዙ ቀን፤* አርባ ቀን (1፥3 ይመ)።

13፥33 *እኔ ዛሬ ወለድሁህ፤* የኢየሱስን ትንሣኤ ያመለክታል (የመዝ 2፥7-9 ማብ ይመ፤ ከሮሜ 1፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥35 *ቅዱስህ መበስበስን እንዲያይ አትፈቅድም፤* በበዓለ ኀምሳ ዕለት ጴጥሮስ ይህንኑ ጠቅሶታል (የ2፥27 ማብ ይመ)።

13፥39 *ጽድቅ፤* ጽድቅ ሁለት ነገሮችን ይይዛል፤ ሀ) የኀጢአትን ይቅርታ ማግኘት (በዚህ ክፍል እንደተነገረው)፤ ለ) የጽድቅ ስጦታ

[41] “ ‘እናንት ፌዘኞች፣ ተመልከቱ፤
ተደነቁ፤ ጥፉም፤
ማንም ቢነግራችሁ፣
የማታምኑትን ሥራ፣
እኔ በዘመናችሁ እሠራለሁና::” ’

[42]ጳውሎስና በርናባስ ከምኵራብ ሲወጡ፣ ሰዎቹ ስለዚሁ ነገር በሚቀጥለው ሰንበት እንዲነግሯቸው ለመኗቸው:: [43]ጉባኤው ከተበተነ በኋላም፣ ብዙ አይሁድና ወደ ይሁዲ ሃይማኖት ገብተው በመንፈሳዊ ነገር የበረቱ ሰዎች፣ ጳውሎስንና በርናባስን ተከተሏቸው፤ እነርሱም አነጋገሯቸው፤ በእግዚአብሔርም ጸጋ ጸንተው እንዲኖሩ መከሯቸው::

[44]በሚቀጥለውም ሰንበት የከተማው ሕዝብ፣ ጥቂቱ ሰው ብቻ ሲቀር፣ በሙሉ የእግዚአብሔርን ቃል ለመስማት ተሰበሰቡ:: [45]አይሁድም ብዙ ሕዝብ ባዩ ጊዜ፣ በቅናት ተሞሉ፤ የጳውሎስንም ንግግር እየተቃወሙ ይሰድቡት ነበር::

[46]ጳውሎስና በርናባስም በድፍረት እንዲህ አሏቸው፤ “የእግዚአብሔር ቃል በመጀመሪያ ለእናንተ መነገር አለበት፤ እናንተ ግን ናቃችሁት፤ በዚህም የዘላለም ሕይወት እንደማ ይገባችሁ በራሳችሁ ላይ ስለ ፈረዳችሁ፣ እኛም ወደ አሕዛብ ዞር ለማለት እንገደዳለን:: [47]ደግሞም ጌታ እንዲህ ብሎ አዞናል፤

“ ‘ድነትን እስከ ምድር ዳርቻ ታደርስ
ዘንድ፣[a]
ለአሕዛብ ብርሃን አድርጌሃለሁ::’ ”

[48]አሕዛብ ይህን በሰሙ ጊዜ ደስ አላቸው፤ ለእግዚአብሔርም ቃል ክብርን ሰጡ፤ ለዘላለም ሕይወት የተዘጋጁትም ሁሉ አመኑ::

[49]የጌታም ቃል በአካባቢው ባለው አገር ሁሉ ተስፋፋ:: [50]አይሁድ ግን በመንፈሳዊ ነገር የተጉትንና በኑሮ የከበሩትን ሴቶች እንዲሁም የከተማውን ታላላቅ ወንዶች ቀስቅሰው በጳውሎስና በበርናባስ ላይ ስደትን አስነሡ፤ ከአገራቸውም አስወጧቸው:: [51]ጳውሎስና በርናባስም ተቃውሞአቸውን ለመግለጽ የእግራቸውን ትቢያ አራግፈው ወደ ኢቆንዮን ሄዱ:: [52]ደቀ መዛሙርቱም በደስታና በመንፈስ ቅዱስ ተሞሉ::

ጳውሎስና በርናባስ በኢቆንዮን

14 በኢቆንዮንም ጳውሎስና በርናባስ አብረው ወደ አይሁድ ምኵራብ ገቡ፤ በዚያም በሚገባ ስላስተማሩ፣ ከአይሁድም ከግሪክም እጅግ ብዙ ሰዎች አመኑ:: [2]ያላመኑት አይሁድ ግን፣ አሕዛብን አነሣሥተው ወንድሞችን እንዲጠሉ አደረጓቸው:: [3]ጳውሎስና በርናባስም ስለ ጌታ በድፍረት እየተናገሩ ብዙ ጊዜ እዚያው ቈዩ፤ ጌታም የሚናገሩትን የጸጋውን ቃል በታምራዊ ምልክትና በድንቅ ሥራ እየደገፈ ያረጋግጥላቸው ነበር:: [4]የከተማውም ሕዝብ ተከፋፈለ፤ ገሚሱ ከአይሁድ ጋር፣ ገሚሱም ከሐዋርያት ጋር ሆነ:: [5]በዚህ ጊዜ አሕዛብና አይሁድ ከመሪ ዎቻቸው ጋር ተባብረው ሊያንገላቷቸውና በድንጋይ ሊያስወግሯቸው ሞከሩ:: [6]እነርሱ ግን ይህን እንዳወቁ ልስጥራንና ደርቤን ወደተባሉት ወደ ሊቃኦንያ ከተሞችና በዙሪያቸው ወዳለው አገር ሸሹ፤ [7]በዚያም ወንጌልን መስበክ ቀጠሉ::

ጳውሎስና በርናባስ በልስጥራና በደርቤ

[8]በልስጥራንም፣ እግሩ አንካሳ የሆነና ከተወለደ ጀምሮ ፈጽሞ በእግሩ ሄዶ የማያውቅ ሽባ ሰው ተቀምጦ ነበር:: [9]ይህም ሰው ጳውሎስ ሲናገር ያደምጥ ነበር:: ጳውሎስም ወደ እርሱ ትኵር ብሎ ተመለከተና ለመዳን እምነት እንዳለው ባየ ጊዜ በታላቅ ድምፅ፣ “ቀጥ ብለህ በእግርህ ቁም!” አለው፤ በዚህ ጊዜ ዘሎ ተነሣና መራመድ ጀመረ::

[11]ሕዝቡም ጳውሎስ ያደረገውን ባዩ ጊዜ፣ በሊቃኦንያ ቋንቋ፣ “አማልክት በሰው ተመስለው ወደ እኛ ወርደዋል!” ብለው ጮኹ፤ [12]በርናባስን ‘ድያ’ አሉት፤ ጳውሎስም ዋና

[a]47 *ታደርስ ዘንድ* የሚለው በግሪኩ ነጠላ ቍጥር ነው::

13፥41 ዕን1፥5
13፥42 ቍ14
13፥43 ሐሥ11፥23፤ 14፥22፤ሮሜ3፥24
13፥45 ሐሥ18፥6፤ 1ተሰ2፥16፤ 1ጴጥ4፥4፤ይሁ10
13፥46 ቍ26፤ ማቴ21፥41፤ሐሥ3፥26፤ 18፥6፤22፥21፤26፥20፤ 28፥28፤ሮሜ11፥11
13፥47 ኢሳ49፥6፤ ሉቃ2፥32
13፥48 ቍ49፤ሐሥ 8፥25፤15፥35:36፤ 19፥10:20
13፥49 ቍ48
13፥50 1ተሰ2፥16
13፥51 ማቴ10፥14፤ ሐሥ14፥1:19:21፤ 16፥2፤2ጢሞ3፥11
13፥52 ሉቃ1፥15፤ ሐሥ11፥26
14፥1 ሐሥ2፥41፤ 9፥20፤13፥51
14፥2 ሐሥ1፥16
14፥3 ዮሐ4፥48፤ ሐሥ4፥29
14፥4 ሐሥ17፥4: 5፤28፥24
14፥5 ቍ19፤ሐሥ 20፥3
14፥6 ማቴ10፥23
14፥7 ቍ15:21፤ ሐሥ13፥32፤16፥10
14፥8 ሐሥ3፥2
14፥9 ማቴ9፥28: 29፤13፥58
14፥10 ሕዝ2፥1፤ ሐሥ3፥8
14፥11 ሐሥ8፥10፤ 28፥6
14፥12 ዘፀ7፥1

(ሮሜ 3፥21-22):: ያመለክታል::

13፥46 *በመጀመሪያ ለእናንተ መነገር አለበት*፤ ወንጌል አስቀድሞ የመጣው ከአይሁድና ለአይሁድ በመሆኑ፣ እንዲሁም ጳውሎስ ራሱ ከአይሁድ ወገን ስለ ነበረ፣ ወገኖቹ ድነትን ያገኙ ዘንድ ከፍተኛ ፍላጎት ስላለው ነው (ሮሜ 9፥1-5፤ 10፥1-3):: የቍ14 ማብ ይመ::

13፥48 *ለዘላለም ሕይወት የተዘጋጁትም ሁሉ አመኑ*፤ የዘላለምን ሕይወት ለማግኘት የመለኮት ጥሪና የሰው እምነት አስፈላጊ ነው::

13፥51 *ትቢያ አራግፈው*፤ ሐዋርያቱ ኀላፊነታቸው ምን ያህል ከፍተኛ እንደ ሆነ ለማሳየትና፣ የሰበኩትን ወንጌል ሕዝብ አንቀበልም በማለቱ በእነዚህ የእግዚአብሔር አገልጋዮች ላይ ከፍተኛ ሥቃይ እንዳስከተሉ ለማሳየት ነው (የሉቃ 9፥5 ማብ ይመ):: *ኢቆንዮን*፤ በዘመናችን ቆንያ ትባላለች፤ እርሷ በገላትያ አውራጃ የምትገኝ ሲሆን፣ ዋና ዋና መንገዶች የሚያቋርጧት የግብርና ማእከል ነበረች::

13፥52 *በመንፈስ ቅዱስ ተሞሉ*፤ የ2፥4 ማብ ይመ::

14፥1 *እጅግ ብዙ*፤ በመጀመሪያ ሥራው ጥሩ ሆኖ ይካሄድ ነበር፤ ውሎ ዐድሮ ግን ከአይሁድ ዘንድ ከፍተኛ ተቃውሞ ገጠመው (ቍ2)፤ ይሁን እንጂ ሙከራቸው አልተሳካም፤ ጳውሎስና በርናባስም በዚያ ብዙ ቈይተዋል (ቍ3):: ለሁለተኛ ጊዜም ከፍተኛ የማሳደድና ሁከት የማስነሣት ዕቅድ አዘጋጅተው ነበር (ቍ5)::

14፥3 *በታምራዊ ምልክትና በድንቅ ሥራ...ያረጋግጥላቸው ነበር*፤ ታምር የሚያስፈልግበት ዋናው ምክንያት የቃሉን እውነተኛነት፣ እግዚአብሔር የተቀበለው መሆኑን ለማረጋገጥ ነው::

14፥4 *ከሐዋርያት*፤ ጳውሎስም በርናባስም ሐዋርያት ተብለዋል (ቍ14፤ እንዲሁም የማር6፥30 ማብ ይመ):: እዚህ ላይ የቃሉ አገባብ፣ ዐሥራ ሁለቱን ሐዋርያት ለማመልከት ሳይሆን፣ ለስብከተ ወንጌል አገልግሎት ተልከው የሚሄዱትን ሰፋ ባለ መልኩ ለማመልከት ነው (13፥2-3 ይመ)::

14፥5 *በድንጋይ ሊያስወግሯቸው*፤ በእግዚአብሔር ላይ ክፉ ቃል የተናገረ ሰው በአይሁድ ሕግ መሠረት በድንጋይ ተወግሮ ይሞት ነበር፤ እዚህ ላይ ሁከት የማስነሣት ዕቅድ ሳይኖራቸው አይቀርም::

14፥6 *ሊቃኦንያ ከተሞችና*፤ ሊቃኦንያ ከጲስድያ በስተ ምሥራቅ፣ ከጣወሩስ ተራራዎች በስተ ሰሜን የምትገኝ ወረዳ ስትሆን፣ የሮማውያን ግዛት የሆነው የገላትያ አውራጃ አካል ነበረች:: *ልስጥራንና*፤ በሮም ቅኝ ግዛት ውስጥ የምትገኝ ከተማ ነበረች (የ13፥14 ማብ ይመ)፤ ጢሞቴዎስ በኢቆንዮን የታወቀ ሰው ቢሆንም፣ ልስጥራን ደግሞ አገሩ ሳትሆን አልቀረችም:: ልስጥራን ከኢቆንዮን 32 ኪ.ሜ. ያህል ትርቃለች:: *ደርቤ*፤ ከልስጥራ 96 ኪ.ሜ. ያህል ትርቃለች፤ የጋይዮስ አገር ናት (20፥4፤ የ14፥20 ማብ ይመ)::

14፥12 *ድያ...ሄርሜን*፤ ‘ድያ’ የከተማዋ ጠባቂ አምላክ ተብሎ ይታመን ነበር፤ በከተማይቱ ውስጥ ቤተ መቅደሱ ቆሞ ነበር:: ‘ለድያ’ መሥዋዕት ለማቅረብ የመጡት ሰዎች፣ ድያን

ተናጋሪ ስለ ነበር 'ሄርሜን' አሉት:: [13]ከከተማው ወጣ ብሎ የነበረው፣ የድያ ቤተ መቅደስ ካህንም ኰርማዎችንና የአበባ ጕንጕኖችን ወደ ከተማው መግቢያ አምጥቶ፣ ከሕዝቡ ጋር ሆኖ ሊሠዋላቸው ፈለገ::

[14]ሐዋርያቱ በርናባስና ጳውሎስ ይህን በሰሙ ጊዜ ልብሳቸውን ቀደው ወደ ሕዝቡ መካከል ሮጡ፤ ድምፃቸውንም ከፍ አድርገው እንዲህ አሉ፤ [15]"እናንት ሰዎች፤ ለምን ይህን ታደርጋላችሁ? እኛም እኮ እንደ እናንተው ሰዎች ነን:: እናንተም ደግሞ ከዚህ ከንቱ ነገር ርቃችሁ ሰማይንና ምድርን፣ ባሕርንም በውስጣቸውም የሚኖሩትን ሁሉ ወደ ፈጠረ ወደ ሕያው እግዚአብሔር እንድትመለሱ ወንጌልን እንሰብክላችኋለን:: [16]እርሱ ባለፉት ትውልዶች፣ ሕዝቦች ሁሉ በገዛ መንገዳቸው እንዲሄዱ ተዋቸው፤ [17]ይሁን እንጂ ዝናብን ከሰማይ እንዲሁም ፍሬያማ ወቅቶችን በመስጠቱ፣ ደግሞም ልባችሁን በመብልና በደስታ በማርካቱ መልካምን በማድረግ ራሱን ያለ ምስክር አልተወም::" [18]ይህን ሁሉ ተናግረው እንኳ፣ ሕዝቡ እንዳይሠዋላቸው ያስተዉት በብዙ ችግር ነበር::

[19]አይሁድ ግን ከአንጾኪያና ከኢቆንዮን መጥተው፣ ሕዝቡን አግባቡ፤ ጳውሎስንም በድንጋይ ከወገሩት በኋላ፣ የሞተ መስሎአቸው ጐትተው ከከተማው ወደ ውጭ አወጡት:: [20]ሆኖም ደቀ መዛሙርት ከበውት እንዳሉ ተነሣ፤ ወደ ከተማም ገባ:: በማግስቱም ከበርናባስ ጋር ወደ ደርቤን ሄዱ::

ጳውሎስና በርናባስ በሶርያ ወዳለችው አንጾኪያ ተመለሱ

[21]ጳውሎስና በርናባስ በደርቤን የምሥራቹን ቃል ሰብከው፣ ብዙ ደቀ መዛሙርትም ካፈሩ በኋላ፣ ወደ ልስጥራን፣ ወደ ኢቆንዮንና ወደ አንጾኪያ ተመለሱ:: [22]የደቀ መዛሙርቱንም ልብ በማበረታታትና በእምነታቸው ጸንተው እንዲኖሩ በመምከር፣ "ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ለመግባት በብዙ መከራ ማለፍ አለብን" አሏቸው:: [23]ከዚያም በየአብያተ ክርስቲያናቱ ሽማግሌዎችን ከሾሙላቸው በኋላ፣ በጾምና በጸሎት ላመኑበት ጌታ ዐደራ ሰጧቸው:: [24]በጲስድያም ዐልፈው ወደ ጵንፍልያ መጡ፤ [25]በጴርጌንም ቃሉን ከሰበኩ በኋላ፣ ወደ አጣልያ ወረዱ::

[26]ከአጣልያም፣ እስካሁን ላከናወኑት ሥራ፣ በእግዚአብሔር ጸጋ በዐደራ ወደ ተሰጡባት ከተማ ወደ አንጾኪያ በመርከብ ተመለሱ:: [27]እዚያም በደረሱ ጊዜ፣ ቤተ ክርስቲያንን በአንድነት ሰብስበው፣ እግዚአብሔር በእነርሱ አማካይነት ያደረገውን ሁሉ፣ ደግሞም ለአሕዛብ እንዴት የእምነትን በር እንደ ከፈተላቸው ተናገሩ:: [28]በዚያም ከደቀ መዛሙርት ጋር ብዙ ጊዜ ተቀመጡ::

የኢየሩሳሌም ጉባኤ

15 አንዳንድ ሰዎችም ከይሁዳ ወደ አንጾኪያ ወርደው፣ "በሙሴ ሥርዐት መሠረት ካልተገረዛችሁ ልትድኑ አትችሉም" በማለት ወንድሞችን ማስተማር ጀመሩ:: [2]ይህም ጳውሎስንና በርናባስን ከእነርሱ ጋር ወደ ከረረ ጠብና ክርክር ውስጥ ከተታቸው:: ስለዚህ ጳውሎስና በርናባስ ከሌሎች አንዳንድ ምእምናን ጋር ወደ ኢየሩሳሌም ወጥተው

14፥14 ማር14፥63
14፥15 ቍ7:21፤ ዘፍ1፥1፤1ሳሙ12፥21፤ መዝ146፥6፤ማቴ16፥16፤ሐሥ10፥26፤13፥32፤1ተሰ1፥9፤ራእ 14፥7
14፥16 መዝ81፥12፤ ሚክ4፥5፤ሐሥ17፥30
14፥17 ዘዳ11፥14፤ ኢዮ5፥10፤መዝ4፥7፤ 65፥10፤ሮሜ1፥20
14፥19 ሐሥ13፥45: 51፤2ቆሮ11፥25፤ 2ጢሞ 3፥11
14፥20 ቍ22:28፤ ሐሥ11፥26
14፥21 ሐሥ2፥41፤ 13፥32:51
14፥22 ዮሐ16፥33፤ ሐሥ11፥23፤13፥43፤ 1ተሰ3፥3፤ 2ጢሞ 3፥12
14፥23 ሐሥ11፥30፤13፥3፤20፥32
14፥24 ሐሥ2፥10
14፥26 ሐሥ11፥19:23፤13፥1:3
14፥27 ሐሥ15፥4: 12፤21፥19፤1ቆሮ16፥9፤2ቆሮ2፥12፤ ቈላ4፥ 3፤ራእ3፥8
14፥28 ሐሥ11፥26
15፥1 ቍ5:24፤ ሐሥ 1፥16፤6፥14፤ ገላ2፥12፤5፥2:3
15፥2 ሐሥ11፥30፤ ገላ2፥2

ትተው ለጳውሎስና ለበርናባስ መሥዋዕት ለማቅረብ የወሰኑ ይመስላል:: በርናባስ እንደ 'ድያ' የተቈጠረው ግርማ ሞገስ ስላለው ሳይሆን አይቀርም፤ ጳውሎስ እንደ ሄርሜን (በሮማውያን አጠራር 'ሜር ኩሪ') የተቈጠረው ደግሞ ዋናው ተናጋሪ እርሱ ስለ ነበረ ነው (28፥6 ይመ):: በዚህ ቦታ እንዲህ ያለ ሁኔታ ሊፈጠር የቻለው፣ 'ድያ' እና 'ሄርሜን' በዚሁ አካባቢ ተከሥተው ነበር የሚል አፈ ታሪክ በመኖሩ ሳይሆን አይቀርም፤ አዩአቸው የተባሉትም ያረጁ ባልና ሚስት ብቻ ነበር፤ ስለዚህ የልስጥራን ሰዎች፣ እንደዚህ ያለው ዕድል ዳግመኛ እንዳያመልጣቸው ውሳኔ በማድረግ ሊሠ ውላቸው ተነሡ::

14፥13 *ወደ ከተማው መግቢያ*፤ በግሪክ ቋንቋ አባባሉ የቤተ መቅደስ ደጃፍ፣ የከተማ መግቢያ ወይም የቤት በር ማለት ይሆናል::

14፥14 *ልብሳቸውን ቀደው*፤ በአይሁድ ልማድ ታላቅ የሐዘን መግለጫ ምልክት ነው:: (ዘፍ 37፥29:34)::

14፥15 *ከንቱ ነገር*፤ በብሉይ ኪዳን ጣዖታትን ለመግለጽ የሚጠቀሙበት አባባል ነው (1ሳሙ 12፥21 ይመ)::

14፥19 *ጳውሎስንም በድንጋይ ከወገሩት...*፤ የወገሩት እንደተለመደው ከቅጥሩ ውጭ ሳይሆን፣ በከተማው ውስጥ ነበር (ከ2ቆሮ 12፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

14፥20 *ደቀ መዛሙርት ከበውት እንዳሉ*፤ ወጣቱ ጢሞቴዎስ በዚያ ተገኝቶ ሊሆን ይችላል (2ጢሞ3፥10-11 ይመ):: *ደርቤ*ን፤ በገላትያ አውራጃ ከሊቃኦንያ በስተ ደቡብ ምሥራቅ ጠረፍ ላይ የምትገኝ ከተማ ናት (የቍ6 ማብ ይመ):: ከተማዋ ከተቈረቈረችበት ስፍራ በስተ ምሥራቅ 48 ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ የዚህችን ከተማ ስም የሚጠቅስ ጽሑፍ ተገኝቷል::

14፥23 *ከሾሙላቸው*፤ ይህን ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል (በ2ቆሮ8፥19 ላይ ይገኛል) እንዲህ የሚሉ ትርጕሞች ሊኖሩት ይችላል፤ (1) እጅ መዘርጋት፤ (2) እጅ አውጥቶ መሾም፤ ወይም (3) የትኛውንም መንገድ ሳይከተሉ መሾም ወይም መምረጥ:: በ6፥6 ላይ እንደምናነበው ሰባቱ ዲያቆናት የተሾሙት በቤተ ክርስቲያኒቱ ከተመረጡና እንዲጸልዩላቸውና እጃቸውን እንዲጭኑባቸው ወደ ሐዋርያት ከቀረቡ በኋላ ነው:: እነዚህ ቢያንስ በከፊል ከአረማዊው ኅብረተሰብ የመጡ አዳዲስ አብያተ ክርስቲያናት በመሆናቸው መሪዎችን መርጠው የሾሙላቸው ጳውሎስና በርናባስ ሳይሆኑ አይቀሩም::

14፥24 *በጲስድያም*፤ ከጵንፍልያ በስተ ሰሜን የምትገኝና ቁመቷ 120 ኪሎ ሜትር፣ ወርዷ ደግሞ 80 ኪ.ሜ. የሆነች ወረዳ ናት (13፥13-14):: ሽፍቶች ብዙ ጊዜ ያጠቁት ነበር (ከ2ቆሮ 11፥26 ጋር ያነጻጽሩ):: ጵንፍልያ፤ ከትንሹ እስያ በስተ ደቡብ የምትገኝና ቁመቷ 128 ኪሎ ሜትር፣ ወርዷ ደግሞ 32 ኪሎ ሜትር የሆነች ወረዳ ናት:: ከ74 ዓ.ም. በኋላ ጲስድያ የሮም አውራጃ ከሆነችው ከጵንፍልያ ጋር ተቀላቅላለች (13፥13 ይመ)::

14፥25 *በጴርጌንም*፤ የ13፥13 ማብ ይመ:: አጣልያ፤ በጵንፍልያ ጠረፍ ዐቢይ የባሕር ወደብ ናት::

14፥26 *አንጾኪያ*፤ 11፥20 ይመ፤ እንዲሁም የ11፥19 ማብ ይመ::

14፥27 *የእምነትን በር...ከፈተላቸው*፤ እግዚአብሔር አሕዛብን ወደ እምነት አመጣቸው፤ ያምኑም ዘንድ በር ከፈተላቸው (11፥18 ጋር ያነጻጽሩ)::

14፥28 *ብዙ ጊዜ*፤ ምናልባት ከዓመት በላይ ነው::

15፥1 *አንዳንድ ሰዎችም*፤ ምናልባት "ከፈሪሳውያን ወገን" (ቍ5) የሆኑትን ማለት ሊሆን ይችላል፤ እነዚህ ክርስቲያኖች አንድ ሰው እውነተኛ ክርስቲያን ከመሆኑ በፊት የሙሴን ሕግ በሚገባ መጠበቅ አለበት ባይ ናቸው፤ የሕግ አክባሪነቱ መለኪያም ግዝረትን መፈጸም ነው ይሉም ነበር:: *ከይሁዳ*፤ የመደመጥ ዕድል የተሰጣቸው እነዚህ ሕግ አጥባቂ ወገኖች፣ በኢየሩሳሌም የነበሩትን ሐዋርያትና ሽማግሌዎችን የሚወክሉ እንዳልነበሩ ይታወቃል (ከቍ 24 ጋር ያነጻጽሩ)

15፥2 *ወደ ኢየሩሳሌም ወጥተው*፤ የ12፥1፤ ገላ 2፥1 ማብ ይመ:: ገላ 2፥1-10 የሚያመለክተው በ11፥27-30 እና በ12፥25 ላይ የሰፈረውንና የተራቡትን ሰዎች ለመጐብኘት የተደረገውን ጕዞ ነው የሚሉ ሰዎች፣ በገላ 2፥2 ላይ የተጠቀሰውን ጕብኝት በመግለጥ የተደገፈ በመሆኑ፣ በ11፥27-28 ላይ አጋቦስ የተነበየውን የራብ

ስለዚሁ ጉዳይ ሐዋርያትንና ሽማግሌዎችን እንዲጠይቁ ተወሰነ:: [3]ቤተ ክርስቲያኒቱም እግረ መንገዳቸውን በፊንቄና በሰማርያ በኩል እንዲያልፉ ላከቻቸው፤ እነርሱም በእነዚህ ቦታዎች ለነበሩት የአሕዛብን መመለስና ማመን ነገሯቸው፤ ወንድሞችም ሁሉ በዚህ እጅግ ደስ አላቸው:: [4]ኢየሩሳሌም በደረሱ ጊዜም፣ ቤተ ክርስቲያንና ሐዋርያት እንዲሁም ሽማግሌዎች ተቀበሏቸው፤ የተላኩትም እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ሆኖ የሠራውን ሁሉ ነገሯቸው::

[5]ከፈሪሳውያን ወገን ያመኑት አንዳንዶቹ ተነሥተው በመቆም፣ "አሕዛብ እንዲገረዙና የሙሴን ሕግ እንዲጠብቁ ማድረግ አስፈላጊ ነው" አሉ::

[6]ሐዋርያትና ሽማግሌዎችም ይህንኑ ጉዳይ ለማጤን ተሰበሰቡ:: [7]ከብዙ ክርክር በኋላ ጴጥሮስ ተነሥቶ እንዲህ አላቸው፤ "ወንድሞች ሆይ፤ እግዚአብሔር ከጥቂት ጊዜ በፊት በእናንተ መካከል እኔን መርጦ፣ አሕዛብ የወንጌልን ቃል ከእኔ አንደበት ሰምተው እንዲያምኑ ማድረጉን ታውቃላችሁ:: [8]ልብን የሚያውቅ እግዚአብሔር ለእኛ እንደ ሰጠን ሁሉ፣ ለእነርሱም መንፈስ ቅዱስን በመስጠት የተቀበላቸው መሆኑን መሰከረላቸው፤ [9]ልባቸውንም በእምነት በማንጻት በእኛና በእነርሱ መካከል ምንም ልዩነት አላደረገም:: [10]እንግዲህ፣ አባቶቻችንም እኛም ልንሸከመው ያልቻልነውን ቀንበር በደቀ መዛሙርት ጫንቃ ላይ በመጫን ለምን አሁን እግዚአብሔርን ትፈታተኑታላችሁ? [11]እኛም የዳንነው ልክ እንደ እነርሱ በጌታ በኢየሱስ ጸጋ መሆኑን እናምናለን::"

[12]ጉባኤውም በሙሉ ዝም ብሎ፣ በርናባስና ጳውሎስ እግዚአብሔር በእነርሱ አማካይነት በአሕዛብ መካከል ስላደረጋቸው ታምራዊ ምልክቶችና ድንቅ ነገሮች ሲናገሩ ያዳምጣቸው ነበር:: [13]እነርሱም ተናግረው ሲጨርሱ፣ ያዕቆብ ተነሥቶ በመቆም እንዲህ አለ፤ "ወንድሞች ሆይ፤ ስሙኝ፤ [14]እግዚአብሔር ከአሕዛብ ወገን ለእርሱ የሚሆነውን ሕዝብ አስቀድሞ እንዴት እንደ ጐበኘ ስምዖን[ᶿ] አስረድቶናል:: [15]እንዲህ ተብሎ የተጻፈው የነቢያቱም ቃል ከዚህ ጋር ይስማማል፤

[16]" 'ከዚህ በኋላ እመለሳለሁ፤
 የፈረሰውን የዳዊትን ቤት እገነባለሁ::
ፍርስራሹን መልሼ አቆማለሁ፤
 እንደ ገናም እሠራዋለሁ፤
[17]ይኸውም የቀሩት ሰዎች ጌታን እንዲፈልጉ፣
 ስሜን የተሸከሙ አሕዛብም እንዲሹኝ ነው፤
 እነዚህን ያደረገ ጌታ እንዲህ ይላል፤'
[18]እነርሱም ከጥንት ጀምሮ የታወቁ ናቸው::[ⁱ]

[19]"ስለዚህ ወደ እግዚአብሔር የተመለሱትን አሕዛብ እንዳናስጨንቃቸው ይህ የእኔ ውሳኔ ነው::

15፥3 ሐሥ11፥19፤ 14፥27
15፥4 ቍ12፤ሐሥ 14፥27፤21፥19
15፥5 ቍ1፤ ማቴ3፥ 7፤ሐሥ5፥17
15፥7 ሐሥ10፥1-48
15፥8 ሐሥ10፥44: 47፤ሬእ2፥23
15፥9 ሐሥ10፥28: 34:43፤11፥12
15፥10 ማቴ23፥4፤ ሐሥ5፥9፤ገላ5፥1
15፥11 ሮሜ3፥24፤ ገላ2፥16፤ኤፌ2፥5-8
15፥12 ቍ4፤ዮሐ4፥48፤ሐሥ14፥27፤ 21፥19
15፥13 ሐሥ12፥17፤ 21፥18፤1ቆሮ15፥7፤ ገላ1፥19፤2፥9:12
15፥14 2ጴጥ1፥1
15፥17 አሞ9፥11: 12
15፥18 ኢሳ45፥21

[ᶿ]14 እርሱም ጴጥሮስ ነው:: [ⁱ]17-18 አንዳንድ ቅጆች *...ለጌታ ከጥንት ጀምሮ የታወቀው የራሱ ሥራ ነው* ይላሉ::

ዘመን ማመልከት አለበት ይላሉ:: በሌላም በኩል ገላ 2፥1-10 የሚያመለክተው በ15፥1-22 የተመለከተውን በኢየሩሳሌም በተደረገው ጉባኤ ላይ ለመገኘት የሄዱበትን ጕዞ ነው የሚሉ ሰዎች ደግሞ፣ ለተራቡት እርዳታ ለማድረግ ጕዞ የተደረገው ሄሮድስ አግሪጳ በሞተበት በ44 ዓ.ም. ነው ይላሉ (11፥27-30፤ 12፥25):: እንግዲህ ሳውል ወደ ክርስትና እምነት የገባው ከ14 ዓመት በፊት (ገላ 2፥1) በ30 ዓ.ም ከሆነ፣ ጌታ የተሰቀለበት ዓመት ነው ማለት ነው፤ ሳውል በዚህ ጊዜ ወደ ክርስትና እምነት ገባ ከተባለም፣ ጳውሎስ ወደ ክርስትና የመጣበትን ጊዜ ወደዚያ ይስበዋል ማለትም እጅግ ያስቀድመዋል::

15፥4-22፤ በቍ4፥22 የተገለጹት ተከታታይ ስብሰባዎች 1) የእንኳን ደኅና መጣችሁና የዘገባው ማስሚያ አጠቃላይ ስብሰባ፣ (ቍ4-5) 2)፤ ቤተ ክርስቲያኒቱ በስብሰባ ላይ እያለች (ቍ6-11)፣ የመሪዎች ስብሰባ በጐን ተደርጎ ሊሆን ይችላል፤ 3) የሐዋርያት የሽማግሌችና የጠቅላላው ጉባኤ ስብሰባ (ቍ12፥22) ነው::

15፥4፤ የመጀመሪያው ስብሰባ በአሕዛብ መካከል ስለ ተከናወነው የወንጌል ሥራ ዘገባ ማቅረብ ሲሆን፣ ይህም በጋለ ስሜት ተቀባይነት አግኝቶአል::

15፥5 *ከፈሪሳውያን ወገን ያመኑት አንዳንዶቹ፤* ከፈሪሳውያን ወገን አንዳንዶቹ ክርስቲያን ከሆኑ በኋላ አሮጌውን የአይሁድን ሥርዐት እንደያዙ መጡ:: እንደ እነርሱ አመለካከት፣ አሕዛብ በመጀመሪያ ወደ አይሁድ እምነት ገብተው ግዝረትን መቀበል አለባቸው (ቍ1)፤ በእምነት ለመዳንም ይህ በቅድሚያ መሟላት አለበት:: ከእነዚህ አንዳንዶቹ ወደ አንጾኪያ ሄደው የነበሩና በዚህ ጊዜ ጉዳያቸውን ለማቅረብ ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሱ ሳይሆኑ አልቀሩም::

15፥7 *ጴጥሮስ ተነሥቶ፤* ሐዋርያትና ሽማግሌች በነገሩ ላይ በሰፊው ከተወያዩ በኋላ፣ ጴጥሮስ ንግግር አደረገ:: *አሕዛብ... ሰምተው፤* ጴጥሮስ የተናገረው የራሱን ልምድ መሠረት በማድረግ ነው፤ ወደ አሕዛብ ወንጌልን ያደርስ ዘንድ እግዚአብሔር ልኮታልና (10፥28-29)::

15፥8 *ለእነርሱም መንፈስ ቅዱስን በመስጠት፤* እግዚአብሔር አሕዛብን ለመቀበሉ ማንም ሊያስተባብል የማይችለው ማረጋገጫ ነው (10፥44:47፤11፥17-18 ይመ)::

15፥9 *ልባቸውንም በእምነት በማንጻት የጴጥሮስን አባባል ጳውሎስ* በማረጋገጥ ይናገራል (ሮሜ 5፥1፤ ገላ2፥15-16 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥10 *ቀንበር፤* የኦሪትን ሕግ ማለት ነው (ገላ 5፥1 ይመ፤ ከማቴ 11፥28-29 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥11 *በጌታ በኢየሱስ ጸጋ፤* ግዝረት አስፈላጊ አይደለም:: *እኛም የዳነው ልክ እንደ እነርሱ ...፤* ሮሜ 3፥9 ይመ::

15፥12 *ጉባኤውም ... ዝም ብሎ፤* በቍ4-22 ላለው ክፍል የተሰጠውን ማብ ይመ:: ሐዋርያትና ሽማግሌዎች ተሰብስበው ሳሉ፣ ሕዝቡ ቦታ ቦታውን ይዞ የተቀመጠ ይመስላል:: በዚያ ጊዜ ጉባኤው ጸጥ ብሎ አልተቀመጠም ነበር፤ በዚህ ጊዜ ግን የቤተ ክርስቲያኒቱ መሪዎች ሲናገሩ ለመስማት ሲል ጸጥ አለ:: *በርናባስና ጳውሎስ* እዚህ ላይ፣ ቅደም ተከተሉ በርናባስን የመጀመሪያ ያደርገዋል፤ ይህም በርናባስ በኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን ያለውን ከፍተኛ ግምት ለማሳየት ታስቦ ይሆናል፤ ነገር ግን ሐዋርያዊ ጕዞአቸውን በሚተርክበት ጊዜ በቆጵሮስ ደሴት ከተከሠተው ሁኔታ በኋላ (13፥7:9:13:42)፣ ቅደም ተከተሉ "ጳውሎስና በርናባስ" የሚል ነበር:: *ታምራዊ ምልክቶችና ድንቅ ነገሮች፤* 8፥19-20፤ 14፥3 ይመ::

15፥13 *ያዕቆብ፤* የጌታ ወንድም ነው:: ለማስረዳት ያቀረበው ሐሳብ በቅዱሳት መጻሕፍት ማስረጃነት የተደገፈ ነበር::

15፥14 *ስምዖን፤* ጴጥሮስ ነው (ቍ7 ይመ):: *ለእርሱ የሚሆነውን ሕዝብ፤* በብዛት አሕዛብን ያቀፈ አዲስ ማኅበረሰብ ሲሆን፣ አይሁድንም የሚያካትት ነበር (ዮሐ10፥16፤ ከ1ጴጥ 2፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥15 *የነቢያቱም፤* በተለይ በአሞ 9፥11-12 የተገለጸውን ይመለከታል::

15፥16 *ከዚህ በኋላ እመለሳለሁ፤* አንዳንድ ሰዎች ይህን ጥቅስ ከትንቢተ አሞጽ በመውሰድ በመጨረሻው ዘመን ስለሚከናወኑት ተከታታይ ሁኔታዎች እንደሚያመለክት ይናገራሉ፤ ይኸውም (1) የቤተ ክርስቲያንን ዘመን ("ለእርሱ የሚሆነውን ሕዝብ" ቍ14)፤ (2) የእስራኤል መንግሥት እንደ ገና ስለ መቋቋሙ (ቍ16) እና (3) ስለ አሕዛብ በመጨረሻ መዳን (ቍ17-18):: ሌሎቹ ግን እግዚአብሔር አሕዛብን ለማዳን ስላለው ዕቅድ ብቻ እንደሚያስረዳ ይናገራሉ::

15፥19 *እንዳናስጨንቃቸው፤* ግዝረት የግድ አስፈላጊ አይደለም፤ ይሁን እንጂ አራት ደንቦች ተመሥርተዋል (የቍ 20 ማብ ይመ):: እነዚህም የአሕዛብን ደካማነት ለማሳየት የሚቀርቡ ምክንያቶች ሲሆኑ መጣሳቸውም አይሁድን የሚያሸማቅቃቸው

[20]ይልቁን በጣዖት ከረከሰ ነገር፣ ከዝሙት ርኵሰት፣ ታንቆ የሞተ እንስሳ ሥጋ ከመ ብላትና ደም ከመመገብ እንዲርቁ ልን ጽፍላቸው ይገባል፤ [21]የሙሴ ሕግማ ከጥንት ጀምሮ በየሰንበቱ በምኵራብ ሲነበብና በየ ከተማው ሲሰበክ ኖሮአልና።"

ለአሕዛብ ምእመናን ከጉባኤው የተላከ ደብዳቤ

[22]በዚህ ጊዜ ሐዋርያትና ሽማግሌዎች ከመላው ቤተ ክርስቲያን ጋር ሆነው ከመካከላቸው አንዳንድ ሰዎችን መርጠው፣ ከጳውሎስና ከበርናባስ ጋር ወደ አንጾኪያ ለመላክ ወሰኑ፤ ከወንድሞችም መካከል ዋነኛ የነበሩትን በርስያን የተባለውን ይሁዳንና ሲላስን መረጡ፤ [23]በእነርሱም እጅ ቀጥሎ ያለውን ደብዳቤ ላኩ፤

ወንድሞቻችሁ ከሆኑት ከሐዋርያትና ከሽ ማግሌዎች፤

ከአሕዛብ ወገን አምነው በአንጾኪያ፣በሶ ሪያና በኪልቅያ ለሚገኙ ወንድሞች፤

ሰላምታችን ይድረሳችሁ።

[24]አንዳንድ ሰዎች ያለ እኛ ፈቃድ ከእኛ ዘንድ ወጥተው በንግግራቸው ልባችሁን እን ዳወኩና እንዳናወጧችሁ ሰምተናል። [25]ስለዚህ ጥቂት ሰዎች መርጠን ከተወዳጆቹ ከበርና ባስና ከጳውሎስ ጋር ወደ እናንተ ለመላክ ሁላችንም ተስማምተናል፤ [26]በርናባስና ጳው ሎስም ስለ ጌታችን ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ስም ሕይወታቸውን አሳልፈው የሰጡ ናቸው። [27]ስለዚህ እኛ የጻፍነውን በቃል እንዲያረጋ ግጡላችሁ፣ እነሆ፤ ይሁዳንና ሲላስን ልከናል። [28]ከእነዚህ አስፈላጊ ነገሮች በስተቀር ሌላ ተጨማሪ ሸክም እንዳንጭንባችሁ፣ ለመንፈስ ቅዱስም ለእኛም መልካም መስሎ ታይቶ ናል፤ ይኸውም፦ [29]ለጣዖት ከተሠዋ ነገር፣ ከደም፣ ታንቆ ከሞተ እንስሳ ሥጋ እንዲሁም ከዝሙት ርኵሰት እንድትርቁ ነው። ከእነ ዚህ ዐይነት ነገሮች ብትርቁ ለእናንተ መልካም ነው።

ደኅና ሁኑ።

[30]የተላኩትም ሰዎች ከተሰናበቱ በኋላ ወደ አንጾኪያም ወረዱ፤ በዚያም የምእመ ናኑን ጉባኤ በአንድነት ሰብስበው ደብዳቤ ውን ሰጧቸው። [31]ሕዝቡም ካነበቡት በኋላ አበረታታች በሆነው ቃሉ ደስ ተሰኙ። [32]ይሁ ዳና ሲላስም ራሳቸው ነቢያት ስለ ነበሩ፣ ወንድሞችን ብዙ ንግግር በማድረግ መከሯ ቸው፤ አበረቷቸውም። [33]በዚያም ጥቂት ጊዜ ከቈዩ በኋላ፣ ከወንድሞች በሰላም ተሰናብ ተው ወደ ላኳቸው ሰዎች ተመለሱ። [34]ሲላስ ግን እዚያው ለመቅረት ወሰነ። [35]ጳውሎ ስና በርናባስም ከሌሎች ብዙ ሰዎች ጋር ሆነው የጌታን ቃል እያስተማሩና እየሰበኩ በአንጾኪያ ተቀመጡ።

ጳውሎስና በርናባስ በሐሳብ ተለያዩ

[36]ጳውሎስ ከጥቂት ጊዜ በኋላ በርናባስን፣ "ተነሣና የጌታን ቃል ወደ ሰበክንባቸው ከተሞች ሁሉ እንሂድ፤ በዚያ ያሉ ወንድሞ ችም በምን ሁኔታ እንዳሉ ለማወቅ እንጐ ብኛቸው" አለው። [37]በርናባስም ማርቆስ የተባለው ዮሐንስ አብሮአቸው እንዲሄድ ፈለገ፤ [38]ጳውሎስ ግን እርሱን ይዞ ለመሄድ አልፈ ለገም፤ ምክንያቱም፣ ቀደም ሲል ማርቆስ ከእነርሱ ተለይቶ በጵንፍልያ ስለ ቀረና ወደ ሥራ አብሮአቸው ስላልሄደ ነበር። [39]እንዲህ የከረረ አለመግባባት በመካከላቸው ስለ ተፈጠረ እርስ በርስ ተለያዩ፤ ስለዚህ በር ናባስ ማርቆስን ይዞ በመርከብ ወደ ቆጵሮስ ሄደ። [40]ጳውሎስ ግን ሲላስን መረጠ፤ ወንድ ሞችም ለጌታ ጸጋ ዐደራ ከሰጡት በኋላ ተለ

15፥20 ቍ29፤ዘፍ 9፥4፤ዘሌ3፥17፤7፥26፤ 17፥10-13፤19፥26፤ ዘዳ12፥16-23፤1ቆሮ 8፥7-13፤10፥7፡8፡14- 28፤ራእ2፥14፡20
15፥21 ሐሥ13፥ 15፤ 2ቆሮ3፥14፡15
15፥22 ቍ27፡32፡ 40፤ሐሥ11፥19፡30፤ 16፥19፡25፡29፤2ቆሮ1፥19፤ 1ተሰ1፥1፤2ተሰ1፥1፤ 1ጴጥ5፥12
15፥23 ቍ1፡41፤ ሉቃ2፥2፤ሐሥ6፥9፤ 11፥19፡23፡25፡26፤ ያዕ1፥1
15፥24 ቍ1፤ገላ 1፥7፤5፥10
15፥26 ሐሥ9፥23- 25፤14፥19፤1ቆሮ15፥30
15፥27 ቍ22
15፥28 ሐሥ5፥32
15፥29 ቍ20፤ ሐሥ 21፥25
15፥32 ቍ22፤ ሐሥ 11፥27
15፥33 1ሳሙ1፥17፤ ማር5፥34፤ሉቃ7፥50፤ ሐሥ 16፥36፤ 1ቆሮ16፥11
15፥35 ሐሥ8፥4፤ 13፥48
15፥36 ሐሥ13፥4፡ 13፡14፡48፡51፤14፥1፡ 6፡24፡25
15፥37 ሐሥ12፥12
15፥38 ሐሥ13፥13
15፥40 ቍ22፤ ሐሥ 11፥23

ነበር። እነዚህ ግዴታዎች ተፈጻሚነት ካገኙም፣ የግለሰቡም፣ ደግሞም በአይሁድና በአሕዛብ መካከል ያለውም ግንኙነት ሰመረ ማለት ነው። ደንቦቹም፣ ሕግ ለሙሴ ከመሰጠቱ በፊት እግዚአብሔር የሰጠን ነው ብለው የሚያምኑትን መመሪያ የሚያመለክቱ ናቸው።

15፥20 *በጣዖት ከረከሰ ነገር፡* ቍ 29፤ 1ቆሮ 8፥7-13፤ ራእ 2፥14፡20 ይመ። *ከዝሙት ርኵሰት፤* በግሪክ ኅብረተ ሰብ እንደ ቀላል ኀጢአት የሚቈጠር፤ ደግሞም ከአንዳንድ የአረማውያን በዓል አከባበር ጋር ተያይዞ የሚፈጸም ነበር። *ታንቆ የሞተ እንስሳ ሥጋ* በዚህ ዐይነት የተገደለ እንስሳ በሕግ የተከለከለውን ደም ወደ መብላት ያደርሳል (ዘፍ 9፥4 ይመ)። *ደም፤* እንዳይበላ በአይሁድ ሕግ በግልጽ የተከለከለ ነው (ዘሌ 17፥10-12)። እዚህ ላይ የሚያመለክተው ደምን ከሥጋ ጋር መብላትን ሳይሆን፣ ብቻውን መብላትን ሊሆን ይችላል።

15፥22 *ሐዋርያትና ሽማግሌዎች ከመላው ቤተ ክር ስቲያን ጋር፡* በግልጽ ለመረዳት እንደሚቻለው በመልእክተኞቹ አመራረጥና በደብዳቤው ይዘት አወሳሰን ላይ እንደ አንድ ቃል ተናጋሪ፣ እንደ አንድ ልብ መካሪ የሚያደርግ ፍጹም ስምምነት (ቍ 23-29)። *በርስያን የተባለውን ይሁዳንና፤* የአባቱ ስም ከዮሴፍ በርስያን አባት ስም ጋር ተመሳሳይ ነው (1፥23 እና ማብ ይመ)፤ ወንድማማቾች ሳይሆኑ አይቀሩም። *ሲላስን፤* በኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን መሪም ነቢይም ሲሆን (ቍ32)፣ የሮም ዜጋ ነበር (ቍ 16፥37)።

15፥23 *በአንጾኪያ፣ በሶርያና በኪልቅያ፤* አንጾኪያ፣ ለሁለቱም ማለት ለሶርያና ለኪልቅያ አውራጃዎች ዋና ከተማ ነበረች።

15፥28 *ለመንፈስ ቅዱስም ለእኛም መልካም መስሎ ታይቶ ናል፤* ሥልጣኑ በቅድሚያ የመንፈስ ቅዱስ ይሁን እንጂ በሐ ዋርያት፣ በመሪዎችና በወንድሞችም መካከል በአንድ ልብ የመ ወሰን ሁኔታ ነበር (ቍ 22-23)።

15፥29 *ለጣዖት ከተሠዋ ነገር... ከዝሙት ርኵሰት እንድ ትርቁ፤* የቍ 20 ማብ ይመ።

15፥32 *ነቢያት፤* እዚህ ላይ እንደ ተመለከተው፣ በጥንታዊቷ ቤተ ክርስቲያን ከነቢያት ተግባራት መካከል ዋናው፣ ወንድሞ ችን ማጽናናትና ማበረታታት ነበር።

15፥36 *የጌታን ቃል ወደ ሰበክንባቸው ከተሞች፡* በመጀ መሪያ ሐዋሪያዊ ጕዞ የተካሄደባቸው ከተሞች ናቸው (13፥4-14፥26 ይመ)።

15፥38 *ከእነርሱ ተለይቶ ስለ ቀረ፡* ጴርጌን ሲደርሱ ማርቆስ ስለ ተመለሰ፣ ወደ አንጾኪያ፣ ወደ ኢቆንዮን ወደ ልስትራና ወደ ደርቤ አልሄደም ነበር (የ13፥13 ማብ ይመ)።

15፥39 *ተለያዩ፤* ከዚህ በኋላ የበርናባስንና የማርቆስን ስም በሐ ዋርያት ሥራ መጽሐፍ ሲወሳ አናገኝም። ይሁን እንጂ በ1ቆሮ 9፥6 በርናባስ ከማንም ጥቅም ሳይሻ ራሱን ችሎ አገልግሎት በመ ስጠቱ፣ ጳውሎስ በአድናቆት ጠቅሶታል። እንዲሁም በገላ 2፥11-13 በአንጾኪያ ከተማ በርናባስን ያካተተ ሥራ መከናወኑ ተገ ልጿል፤ ማርቆስ ከበርናባስ ጋር የሚሠራውን ትቶ በመመለስ ከጴ ጥሮስ ጋር እናገኘዋለን (ጴጥ 5፥13 ይመ)። ጳውሎስ መጀ መሪያ በሮም በታሠረ ጊዜ፣ ማርቆስ ከሌሎች ጋር አብሮት ነበረ (ቈላ 4፥10፤ ፊል 24ይመ)። ጳውሎስ፣ ወደ ሕይወቱ ፍጻሜ አካባቢ፣ ማርቆስን እጅግ ከማድነቁ የተነሣ በዚያች በጣት በምት ቈጠር ቀሪ ዘመኑ ከአጠገቡ እንዲሆን ጠይቆታል (2ጢሞ 4፥11)። *ቆጵሮስ፤* በርናባስ የተወለደበት ደሴት ናት (ከ4፥36 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥40 *ሲላስን፤* ከኢየሩሳሌም የተላከውን ደብዳቤ ካደረሰ በኋላ፣ ከይሁዳ ጋር ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሶአል (ቍ 32-33)።

ይቶአቸው ሄደ፤ [41]አብያተ ክርስቲያናትንም እያበረታታ በሶርያና በኪልቅያ በኩል ዐለፈ።

ጢሞቴዎስ ከጳውሎስና ከሲላስ ጋር ተሰማራ

16 ጳውሎስ ወደ ደርቤንና ወደ ልስጥራን ደረሰ። በዚያም እናቱ አይሁዳዊት ሆና በጌታ ያመነች፣ አባቱ ግን የግሪክ ሰው የሆነ፣ ጢሞቴዎስ የተባለ አንድ ደቀ መዝሙር ነበረ። [2]እርሱም በልስጥራንና በኢቆንዮን በነበሩት ወንድሞች ዘንድ መልካም ምስክርነት ነበረው። [3]ጳውሎስም ይህ ሰው ከእርሱ ጋር እንዲሄድ ፈለገ፤ ስለዚህ በዚያ አካባቢ በነበሩ አይሁድ ምክንያት ይዞ ገረዘው፤ እነዚህ አይሁድ በሙሉ የጢሞቴዎስ አባት የግሪክ ሰው እንደ ሆነ ያውቁ ነበርና። [4]እነርሱም ከአንዱ ከተማ ወደ ሌላው በሚያልፉበት ጊዜ፣ ሐዋርያትና ሽማግሌዎች በኢየሩሳሌም ያሳለፉትን ውሳኔ ተቀብለው እንዲጠብቁ ለምእመናኑ ይሰጡ ነበር። [5]አብያተ ክርስቲያናትም በእምነት እየበረቱና ዕለት ዕለትም በቍጥር እየጨመሩ ይሄዱ ነበር።

ጳውሎስ ስለ መቄዶንያው ሰው ያየው ራእይ

[6]ጳውሎስና ባልደረቦቹ ቃሉን በእስያ እንዳይሰብኩ መንፈስ ቅዱስ ስለ ከለከላቸው፣ በፍርግያና በገላትያ አገር ዐልፈው ሄዱ። [7]ወደ ሚስያም በተቃረቡ ጊዜ፣ ወደ ቢታንያ ሊገቡ ሞከሩ፤ ነገር ግን የኢየሱስ መንፈስ

15፥41 ቍ23፤ ሉቃ 2፥2፤ሐሥ6፥9፤16፥5
16፥1 ሐሥ14፥6፤ 1ቆሮ4፥17፤16፥10፤2ቆሮ1፥1:19፤ፊል1፥1፤2፥19፤1ተሰ3፥2:6፤ 1ጢሞ1፥2:18፤ 2ጢሞ 1፥2:5:6
16፥2 ቍ40፤ ሐሥ 1፥16፤13፥51
16፥3 ገላ2፥3
16፥4 ሐሥ11፥30፤ 15፥2:28:29
16፥5 ሐሥ2፥41፤ 9፥31፤15፥41
16፥6 ሐሥ2፥9:10፤ 18፥23፤ገላ1፥2፤3፥1
16፥7 ሮሜ8፥9፤ገላ 4፥6፤ፊል1፥19፤1ጴጥ1፥11

ወደ ላኩት ወገኖች ከተመለሰ በኋላ፣ እንደገና ወደ አንጾኪያ መምጣቱ ደግሞ በአንጾኪያ መገኘቱ የአገልግሎት ኀላፊነቱን ለመወጣት በማሰቡ እንደ ሆነ ያመለክታል።

16፥1 *ደርቤን*፤ የ14፥6:20 ማብ ይመ። እዚህ ላይ የከተማዎቹ ቅደም ተከተል የተለዋወጠው፣ ጳውሎስ በመጀመሪያው ሐዋርያዊ ጕዞው ወደ ደርቤን የመጣው ከዚህኛው በተቃራኒ አቅጣጫ ስለ ነበር ነው። *ልስጥራ*፤ የ14፥6 ማብ ይመ። *ጢሞ ቴዎስ*፤ ጳውሎስ ጢሞቴዎስን ከ15 ዓመት በኋላ፣ እንደ ወጣት አድርጎ ስለሚያቀርበው (1ጢሞ4፥ 12)፣ ጢሞቴዎስ በዚህ ጊዜ ትንሽ ልጅ ሳይሆን አይቀርም። *አባቱ ግን የግሪክ ሰው*፤ ስለ እናቱ እምነት እዚህና በ2ጢሞ 1፥5 ላይ ሲገለጽ ስለ አባቱ እምነት አለመገለጹ አባቱ የአይሁድ እምነት አለመቀበሉንና በክርስቶስም አለማመኑን ያመለክታል።

16፥3 *ይዞ ገረዘው*፤ በአይሁድ ዘንድ የነበረው ሥራ እንዳይደናቀፍበት አስቦ ነው። ይኸኛው፣ አንዳንዶች ግዝረትን ለድነት አስፈላጊ አድርገው በመቍጠር እንደ ተከራከሩበት፣ ከቲቶ ሁኔታ የተለየ አይደለም (ገላ 2፥3)።

16፥6 *ባልደረቦቹ*፤ ሲላስና ጢሞቴዎስ ናቸው። *በእስያ*፤ ይህችኛዪቱም ቀደም ሲል አንዲት አነስተኛ ስፍራ ነበረች፤ በኋላ ግን ሚስያ፣ ሊድያ፣ ካሪያ የተባሉትን የግሪክ ወረዳዎችና ከፍርግያም የተወሰኑ ቦታዎች ጨምራ አውራጃ ሆነች። *በፍርግያና*፤ ቀደም ሲል ከግሪክ አውራጃዎች እንደ አንዱ ትቈጠር ነበር፤ በኋላ ግን ለሁለቱ የሮማ አውራጃ ለእስያና ለገላትያ ተከፍላለች። ኢቆንዮንና አንጾኪያ የተባሉት ከተሞች የሚገኙት በገላትያዋ ፍርግያ ውስጥ ነበር። *በገላትያ*፤ ቀድሞ አውራጃዪቱ በግሪክ ሥር ነበረች፤ የግሪክን ግዛት በአጠቃላይ የሚያመለክት፤ ነገር ግን ከ25 ዓ.ቅ.ክ በፊት እጅግ ተስፋፍታ በዚሁ ስም የምትጠራ የሮማ ውያን አውራጃ ሆነች።

16፥7 *ሚስያም*፤ በእስያ አውራጃ ሰሜን ምዕራብ ክፍል ትገኝ ነበር። ሉቃስ እነዚህን አውራጃዪች በቆየው የግሪክ ስማቸው ይጠራቸዋል፤ ጳውሎስ የሚጠራቸው ግን ሮማውያን በሰጧቸው ስም ነው። ቢታኒያ፤ ከ74 ዓ.ቅ.ክ. ጀምሮ የሮማውያን አውራጃ ሆነች፤ የምትገኘውም ከሚስያ በስተ ምሥራቅ ነበር። *የኢየሱስ*

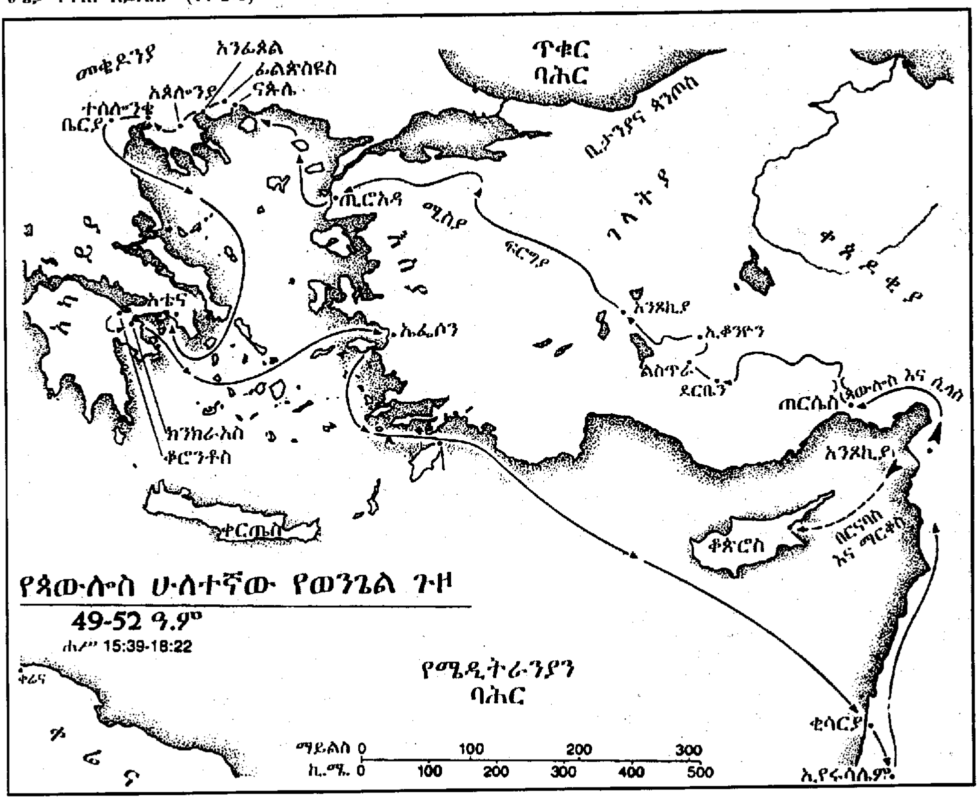

የጳውሎስ ሁለተኛው የወንጌል ጉዞ

49-52 ዓ.ም

ሐሥ 15:39-18:22

አልፈቀደላቸውም፤ [8]ስለዚህ በሚስያ በኩል አድርገው ወደ ጢሮአዳ ወረዱ። [9]ጳውሎስም ሌሊት በራእይ አንድ የመቄዶንያ ሰው ቆሞ፣ "ወደ መቄዶንያ ተሻግረህ እርዳን" ሲለው አየ። [10]ጳውሎስ ይህን ራእይ ካየ በኋላ፣ እግዚአብሔር ወንጌልን እንድንሰብክላቸው ጠርቶናል ብለን በመወሰን ወዲያው ወደ መቄዶንያ ለመሄድ ፈለግን።

ልድያ በፊልጵስዩስ በጌታ አመነች

[11]ከጢሮአዳ በመርከብ ተነሥተን በቀጥታ ተጒዘን ወደ ሳሞትራቄ መጣን፤ በማግስቱም ጒዞአችንን ወደ ናጱሌ ቀጠልን፤ [12]ከዚያም የሮማውያን ቅኝና የአካባቢው የመቄዶንያ ግዛት ዋና ከተማ ወደ ሆነችው ወደ ፊልጵስዩስ ገባን፤ በዚያም አያሌ ቀን ተቀመጥን።

[13]በሰንበት ቀንም፣ የጸሎት ስፍራ በመፈለግ፣ ከከተማዪቱ በር ወጥተን ወደ አንድ ወንዝ ወረድን፤ በዚያም ተቀምጠን ተሰብስበው ለነበሩት ሴቶች መናገር ጀመርን። [14]ከሚያዳምጡትም ሴቶች መካከል ልድያ የምትባል አንዲት ሴት ነበረች፤ እርሷም እግዚአብሔርን የምታመልክና ከትያጥሮን ከተማ የመጣች የቀይ ሐር ነጋዴ ነበረች። ጌታም፣ ጳውሎስ የሚናገረውን በማስተዋል ትሰማ ዘንድ፣ ልቧን ከፈተላት። [15]እርሷና ቤተ ሰዎቿ ከተጠመቁ በኋላም፣ "በጌታ ማመኔን በእርግጥ ከተረዳችሁልኝ ወደ ቤቴ መጥታችሁ ጥቂት ተቀመጡ" በማለት አጥብቃ ለመነችን።

ጳውሎስና ሲላስ በወህኒ ቤት

[16]አንድ ቀን ወደ ጸሎት ስፍራ ስንሄድ፣ በጥንቈላ መንፈስ ትንቢት የምትናገር አንዲት የቤት አገልጋይ አገኘችን፤ እርሷም በዚህ የጥንቈላ ሥራዋ ለአሳዳሪዎችዋ ብዙ ገንዘብ ታስገኝላቸው ነበር። [17]ይህችው አገልጋይ ጳውሎስንና እኛን እየተከተለች፣ "እነዚህ ሰዎች የመዳንን መንገድ የሚነግሯችሁ፣ የልዑል እግዚአብሔር አገልጋዮች ናቸው!" በማለት ትጮኽ ነበር፤ [18]ይህንም ብዙ ቀን ደጋገመችው፤ ጳውሎስ ግን በዚህ እጅግ በመታወኩ ዘወር ብሎ ያን መንፈስ፣ ከእርሷ እንድትወጣ "በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም አዝሃለሁ!" አለው፤ መንፈሱም በዚያው ቅጽበት ወጣላት።

[19]አሳዳሪዎቿም የገንዘብ ማግኛ ተስፋቸው ወጥቶ መሄዱን በተረዱ ጊዜ፣ ጳውሎስንና ሲላስን ይዘው እየጐተቱ ባለ ሥልጣኖች ወዳሉበት ወደ ገበያ ቦታ አመጧቸው። [20]ገዦቹም ፊት አቅርበዋቸው እንዲህ አሉ፤ "እነዚህ

16፥8 ቍ11፤ ሐሥ 20፥5፤2ቆሮ2፥12፤ 2ጢሞ 4፥13
16፥9 ሐሥ9፥10፤ 19፥21፡29፤20፥1፡3፤ ሮሜ15፥26፤1ቆሮ 16፥5፤1ተሰ1፥7፡8
16፥10 ቍ10-17፤ 20፥5-15፤21፥1-18፤ 27፥1-28፡16፤ ሐሥ 14፥7
16፥11 ቍ8
16፥12 ቍ9፤ሐሥ 20፥6፤ፊል1፥1፤1ተሰ2፥2
16፥13 ሐሥ13፥14
16፥14 ሉቃ24፥45፤ ራእ1፥11፤2፥18፡24
16፥15 ሐሥ2፥38፤ 11፥14
16፥16 ቍ13፤ዘዳ 18፥11፤1ሳሙ28፥3፡7
16፥17 ማር5፥7
16፥18 ማር16፥17
16፥19 ቍ16፤ሐሥ 8፥3፤15፥22፤17፥6፤ 19፥25፡26፤21፥30፤ ያዕ2፥6
16፥20 ሐሥ17፥6

መንፈሱ፤ አንዳንድ ጊዜ "እግዚአብሔር" ለማለት "መንፈስ ቅዱስ" የሚለው ስም እግዚአብሔር የሚለውን ስም ተክቶ እንደሚገባ ሁሉ (5፥3-4 ይመ)፣ እዚህም ላይ "መንፈስ ቅዱስ" "የኢየሱስ መንፈስ" ተብሎአል። *አልፈቀደላቸውም፤* መንፈስ ቅዱስ በተለያየ መንገድ ምሪት ሰጥቶአቸው ሊሆን ይችላል፤ ይኸውም በራእይ፣ በሁኔታዎች፣ ወይም በነቢያት በኩል ተናግሮ ይሆናል።

16፥8 *ጢሮአዳ፤* ከጥንታዊቷ ትሮይ 16 ኪ.ሜ ላይ ርቃ ትገኛለች፤ ሙሉ ስሟ እስክንድርያ ጢሮአዳ ሲሆን፣ የሮም ቅኝ ግዛት ነበረች፤ በአንድ በኩል መቄዶንያንና ግሪክን በሌላም በኩል ትንሿን እስያን የምታገናኝ ዋና የባሕር ወደብ ነበረች። ጳውሎስ በሦስተኛው ሐዋርያዊ ጒዞው (2ቆሮ 2፥12 ይመ) በኤፌሶን ካስተማረ በኋላ ወደ ጢሮአዳ ተመልሶአል። በአንድ ወቅት ጳውሎስ በሁለተኛው ወይም በሦስተኛው ጒዞው ተመልሶ ወደ ኢየሩሳሌም ሲሄድ በጢሮአዳ የሚገኙ ክርስቲያኖችን አገልግሎ ነበር (20፥5-12)።

16፥9 *በራእይ፤* እግዚአብሔር ምሪትን ከሚሰጥባቸው መንገዶች አንዱ ነው (ከ10፥3 ጋር ያነጻጽሩ)። *የመቄዶንያ ሰው፤* በ148 ዓ.ቅ.ክ በፊት መቄዶንያ የሮማውያን አውራጃ ሆነች። አንዳንዶች እንደሚሉት ይህ ሰው ሉቃስ ስለ መሆኑ ምንም ፍንጭ የለም፤ ይሁን እንጂ ሉቃስ ከዚህ ቡድን ጋር የተቀላቀለው በዚህ ጊዜ ነበር ።

16፥10 *ለመሄድ ፈለግን (እኛ)፤* በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ "እኛ" በማለት የሚተርከው ክፍል የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው። እንግዲህ እዚህ ላይ ሉቃስ በጢሮአዳ ከቡድኑ ጋር እንደ ተቀላቀለ ለአንባቢ ለመግለጽ ፈልጎአል ማለት ይቻላል።

16፥11 *ሳሞትራቄ፤* በኢጂያን ባሕር በሰሜን ምሥራቅ ላይ የምትገኝ ደሴት ናት። በጨለማ በባሕር ላይ ለመጓዝ አስጊ ስትሆን ጀልባዎችን ለማሳረፍ ግን የተመቸች ቦታ ነበረች። *ናጱሌ፤* 16 ኪ.ሜ. ላይ ርቃ የምትገኝና ዛሬ ካቫላ ተብላ የምትጠራ ስትሆን፣ ቀድሞ የፊልጵስዩስ ወደብ ነበረች።

16፥12 *ፊልጰስዩስ፤* ከመቄዶንያ በስተ ምሥራቅ የምትገኝ ከተማ ስትሆን፣ በትልቅ እስክንድር አባት በዳግማዊ ፊልጶስ ስም የተሰየመች ናት። የሮም ቅኝ ግዛት በመሆኗ፣ ከአውራጃው አስተዳደር ነጻ ሆና፣ ራሱ የቻለ የሮም መንግሥት አስተዳደር ዐይነት መዋቅር ነበራት (የ13፥14 ማብ ይመ)። ብዙዎች በጡረታ የተገለሉ የሮም ወታደሮች ሲኖሩባት፣ በዚያ የሚኖሩት አይሁድ ቍጥር ግን ጥቂት ነበር። *ዋና ከተማ፤* ተሰሎንቄ የመቄዶንያ ዋና ከተማ ነበረች፤ መቄዶንያ አራት ወረዳዎች ሲኖሯት ፊልጰስዩስ ግን ከነዚህ ቀዳሚ ነበረች፤ ይሁን እንጂ አምፊጶሊስም የዚህች ወረዳ የመጀመሪያዋ ከተማ ናት።

16፥13 *የጸሎት ስፍራ፤* በፊልጵስዩስ የነበሩት አይሁድ በጣም ጥቂት በመሆናቸው፣ ምኵራብ በዚያ አልነበረም፤ ስለዚህ እነዚሁ አይሁድ ለጸሎት ይሰበሰቡ የነበሩት በጋንጌጥ ወንዝ ዳር ነበር። በወንዝ ዳር አጠገብ ጸሎት ማድረግም የተለመደ ነበር።

16፥14 *ልድያ፤* በንግድ ሥራ የምትተዳደር ሴት ነበረች፤ ስሟ የተወረሰው ከመጣችበት፣ የግሪክ ወረዳ ከልድያ የተወሰደ ይመስላል። *ትያጥሮን፤* በሮም አውራጃ በእስያ የምትገኝ ሲሆን፣ ከጴርጋሞን ደቡብ ምሥራቅ 32 ኪ.ሜ ያህል ትርቃለች። ይህች ከተማ በልብስ ማቅለም ሥራ በተለይም ለቤተ መንግሥት የሚሆን ቀይ ሐር በማቅለም የታወቀች ነበረች፤ ራእ 1፥11 እና የራእ 2፥18 ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን የምታመልክና፤* ልድያ እንደ ቆርኔሌዎስ ሁሉ ከአሕዛብ ወገን ስትሆን (ሐሥ 10፥2) በአንድ አምላክ አምና በቅዱሳት መጻሕፍት በተደነገገ ሥነ ምግባራዊ ሕይወት የምትመላለስ ነበረች። ይሁን እንጂ ሙሉ በሙሉ ወደ አይሁድ እምነት የገባች አልነበረችም። *ልቧን ከፈተላት፤* የደቀ መዛሙርቱ አእምሮ ቅዱሳት መጻሕፍትን ያስተውል ዘንድ ከትንሣኤ በኋላ ብሩህ ሆኖ ነበር (ሉቃ 24፥45)፤ የልድያም ልብ እንደዚሁ የጳውሎስን ትምህርት ለመቀበል የተመቻቸ ሆነ።

16፥16 *በጥንቈላ መንፈስ የምትናገር፤* መንፈሱ የ"ፒቶን" መንፈስ ይባላል። የጋኔን መንፈስ ማለት ነው። "ፒቶን" በግሪኩ የተረታ ተረት እምነት፣ ዘንዶ ሲሆን፣ በዴልፊ ቤተ ጣዖት ይመለካል፤ ከዴልፊም ንግርት ጋር ግንኙነት አለው። ይህ መንፈስ ዕድሮበት በእርሱ አማካይነት ይናገራል ተብሎ የሚታመነውም ሰው፣ በዚሁ ስም መጠራቱ የተለመደ ነበር። እንደዚህ ያለው ሰው የሚናገረውም፣ እርሱ ራሱ የሚያስበውን፣ የሚያውቀውን ሳይሆን፣ ያደረበት መንፈስ ወይም ጋኔን የሚያናግረውን በመሆኑ ባገራችን "የዛር ፈረስ" ይባላል። እንግዲህ ይህች ሰው የወደፊቱን ትናገራለች የሚባለው እስከምን ድረስ መሆኑን ማወቅ አይቻልም።

16፥17 *እኛ፤* "እኛ" እያለ ሲተርክ የነበረው ክፍል እዚህ ላይ ያበቃለትና (የቍ10 ማብ ይመ)፣ በ20፥5 ላይ እንደገና "እኛ" ብሎ ይጀምራል። *የልዑል እግዚአብሔር፤* በርኵስ መንፈስ ተይዞ የነበረው ሰው የተናገረው (ማር5፥7) እዚህም ተደገመ። በአይሁድ ዘንድ አባባሉ የተለመደ (ዘኍ 24፥16፤ ኢሳ 14፥14፤ ዳን 3፥26 ይመ) በግሪኮችም የታወቀ መጠሪያ ነበር (እንደ ድንጋይ፣ እንደ ብረት ባሉ ነገሮች ላይ ተቀርጾ ተገኝቶአል)። ይሁን እንጂ ቃሉ በክርስቲያኖችም ሆነ በአይሁድ ዘንድ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ለእግዚአብሔር መጠሪያነት አልዋለም (ከሐሥ 7፥48 ጋር ያነጻጽሩ)።

ሰዎች አይሁድ ሆነው ሳሉ፣ ከተማችንን አውከዋል፤ [21]ደግሞም እኛ ሮማውያን መቀበል ወይም መፈጸም የማይገባንን ልማድ በሕዝቡ መካከል ይነዛሉ።”

[22]ሕዝቡም ተባብረው በጳውሎስና በሲላስ ላይ ተነሣባቸው፤ ገዦቹም ልብሳቸው ተገፎ በበትር እንዲደበደቡ አዘዙ። [23]ክፉኛ ከተደበደቡ በኋላም ወደ ወህኒ ቤት አስገቧቸው፤ የወህኒ ቤት ጠባቂውም ተጠንቅቆ እንዲጠብቃቸው አዘዙት። [24]እርሱም ይህን የመሰለ ትእዛዝ ከተቀበለ በኋላ፣ ወደ ወህኒ ቤቱ ውስጠኛ ክፍል አስገብቶ እግራቸውን ከግንድ ጋር አጣብቆ አሰራቸው።

[25]እኩለ ሌሊት አካባቢ ጳውሎስና ሲላስ እየጸለዩና እየዘመሩ እግዚአብሔርን ሲያመሰግኑ ነበር፤ ሌሎቹ እስረኞችም ያዳምጧቸው ነበር። [26]ድንገትም የወህኒ ቤቱን መሠረት የሚያናውጥ ታላቅ የመሬት መንቀጥቀጥ ሆነ፤ ወዲያውም የወህኒ ቤቱ በሮች ተከፈቱ፤ የሁሉም እስራት ተፈታ። [27]የወህኒ ቤቱ ጠባቂም ከእንቅልፉ ነቅቶ የወህኒ ቤቱ በሮች ተከፍተው ባየ ጊዜ፣ እስረኞቹ ያመለጡ መስሎት ራሱን ለመግደል ሰይፉን መዘዘ። [28]ጳውሎስ ግን ድምፁን ከፍ አድርጎ፣ “እኛ ሁላችን እዚሁ ስላለን፣ በራስህ ላይ ክፉ ነገር አታድርስ!” ብሎ ጮኸ።

[29]የወህኒ ቤቱ ጠባቂም መብራት ለምኖ ወደ ውስጥ ዘሎ ገባ፤ እየተንቀጠቀጠም በጳውሎስና በሲላስ እግር ላይ ወደቀ፤ [30]ይዞአቸው ከወጣ በኋላ፣ “እናንት ሰዎች፤ እድን ዘንድ ምን ላድርግ?” አላቸው።

[31]እነርሱም፣ “በጌታ በኢየሱስ እመን፤ አንተም ቤተ ሰዎችህም ትድናላችሁ” አሉት። [32]ከዚያም ለእርሱና በቤቱ ላሉት ሰዎች ሁሉ የጌታን ቃል ተናገሩ። [33]የወህኒ ቤት ጠባቂውም ሌሊት በዚያኑ ሰዓት ወስዶ ቍስላቸውን አጠበላቸው፤ ወዲያውም እርሱና ቤተ ሰቡ ሁሉ ተጠመቁ። [34]የወህኒ ቤቱ ጠባቂም ወደ ቤቱ ወስዶ ማእድ አቀረበላቸው፤ ከቤተ ሰቡም ሁሉ ጋር ብእግዚአብሔር በማመኑ በደስታ ተሞላ።

[35]ሲነጋም፣ ገዦቹ፣ “እነዚያን ሰዎች ፈተህ ልቀቃቸው” ብለው መኰንኖቻቸውን ላኩበት። [36]የወህኒ ቤት ጠባቂውም፣ “ገዦቹ እንድትፈቱ አዘዋል፤ ስለዚህ ወጥታችሁ በሰላም ሂዱ” ብሎ ለጳውሎስ ነገረው።

[37]ጳውሎስ ግን፣ “እኛ የሮም ዜጎች ሆነን ሳለን፣ በሕዝብ ፊት ያለ ፍርድ ደብድበው ወደ እስር ቤት ወረወሩን፤ ታዲያ አሁን በስውር ሊያስወጡን ይፈልጋሉ? ይህማ አይሆንም፤ እነርሱ ራሳቸው መጥተው ያስወጡን!” አላቸው።

[38]መኰንኖቹም ይህንኑ ቃል ለገዦቹ ነገሯቸው፤ እነርሱም ጳውሎስና ሲላስ የሮም ዜጎች መሆናቸውን ሲሰሙ ደነገጡ፤ [39]እነርሱ ራሳቸውም መጥተው ይቅርታ ጠይቀው ከወህኒ ቤቱ አወጧቸው፤ ከተማውንም ለቀው እንዲሄዱ ለመኗቸው። [40]ጳውሎስና ሲላስ ከእስር ቤቱ ከወጡ በኋላ ወደ ልድያ ቤት ሄዱ፤ በዚያም ወንድሞችን አግኝተው አበረታቷቸው፤ ከዚያም በኋላ ሄዱ።

ጳውሎስና ሲላስ በተሰሎንቄ

17 ጳውሎስና ሲላስም በአንፊጶልና በአጶሎንያ ዐልፈው ወደ ተሰሎንቄ ሄዱ፤ በዚያም የአይሁድ ምኵራብ ነበር። [2]ጳውሎስም እንደ ልማዱ ወደ ምኵራብ ገባ፤ ሦስት ሰንበትም ከቅዱሳት መጻሕፍት እየጠቀሰ ከእነርሱ ጋር ተነጋገረ፤ [3]ክርስቶስ[ሡ] መከራን መቀበል እንዳለበትና ከሙታንም መነሣት እንደሚገባው እያስረዳ በማረጋገጥ፣ “ይህ እኔ የምሰብክላችሁ ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ ነው” አላቸው። [4]አይሁድም አንዳንዶቹ የሰሙትን በመቀበል ከጳውሎስና ከሲላስ ጋር ተባበሩ፤ ደግሞም ቍጥራ

[ሡ]3 ወይም መሲሕ

16፥21 ቍ12፤ አስ 3፥8
16፥22 2ቆሮ11፥25፤1ተሰ2፥2
16፥23 ቍ27፡36
16፥24 ኢዮ13፥27፤33፥11፤ኤር20፥2፡3፤29፥26
16፥25 መዝ119፥55፡62፤ሐሥ15፥22፤ኤፌ5፥19
16፥26 ሐሥ4፥31፤5፥19፤12፥7፡10
16፥27 ሐሥ12፥19
16፥29 ሐሥ15፥22
16፥30 ሐሥ2፥37
16፥31 ዮሐ3፥15፤ሮሜ11፥14፤ሐሥ11፥ 14
16፥33 ቍ25፤ሐሥ2፥38
16፥34 ሐሥ11፥14
16፥36 ቍ23፡27፤ሐሥ15፥33
16፥37 ሐሥ22፥25-29
16፥38 ሐሥ22፥29
16፥39 ማቴ8፥34፤ሉቃ8፥37
16፥40 ቍ2፡14፤ሐሥ1፥16
17፥1 ቍ11፡13፤ፊል4፥16፤1ተሰ1፥1፤2ተሰ1፥1፤2ጢሞ4፥10
17፥2 ሐሥ8፥35፤9፥20፤13፥14፤18፥28
17፥3 ሉቃ24፥26፡46፤ሐሥ2፥24፤3፥18፤9፥22
17፥4 ሐሥ15፥22

16፥21 *የማይገባንን ልማድ፣* አንድ ሃይማኖት የሮምን መንግሥት ፈቃድ ካላገኘ፣ እንደ ሕገ ወጥ ይቈጠር ነበር፤ የአይሁድ ሃይማኖት የመንግሥት ፈቃድ ሲኖረው፣ ክርስትና ግን አልነበረውም።

16፥22 *እንዲደበደቡ፤* በብትር ማለት ነው።

16፥24 *ወህኒ ቤቱ ውስጠኛ ክፍል …ከግንድ፣* እስረኛው እንዳያመልጥ በጥብቅ ለማሰር ብቻ ሳይሆን፣ ለማሠቃየትም ጭምር ነበር።

16፥27 *ራሱን ለመግደል፤* አንድ እስረኛ ካመለጠ፣ የወሕኒ ጠባቂው በገመዱ ይገባል፤ (12፥19 ይመ)። ዘብ ጠባቂው ራሱን ለማጥፋት የቃጣው ከሥቃዩና ከኀፍረቱ ለመኀገል ሲል ነው።

16፥30 *እድን ዘንድ ምን ላድርግ?* የወህኒ ጠባቂው፣ እነዚህ ሰዎች ስለ ድነት መንገድ የሚሰብኩ መሆናቸውን ሰምቶአል (ቍ17)። ይህ ወቅት መሬት የተንቀጠቀጠበት፣ ሞት በዐናቱ ላይ ያንዣበበበት መሆኑን የተረዳበት ጊዜ በመሆኑ፣ ስለ ትክክለኛው መንገድ ለማወቅ ስለፈለገ ጠየቃቸው።

16፥31 *በጌታ በኢየሱስ እመን፤* ስለ ድነት መንገድ የቀረበ የማያዳግም ቃል ነው (10፥43 ይመ)።

16፥32 *የጌታን ቃል፤* 10፥36 ይመ። ጳውሎስና ሲላስ የወንጌልን ምስጢር ለወህኒ ጠባቂውና ለቤተ ሰቡ ግልጥልጥ አድርገው አብራሩላቸው፤ እናም የሰሙት ሁሉ አምነው ዳኑ (ቍ34)።

16፥34 *በደስታ ተሞላ፤* ማንም ሰው ወንጌልን ከተቀበለ፣ ሁኔታዎች ደስታውን አያስቀሩበትም (የ8፥39 ማብ ይመ)።

16፥37 *ያለ ፍርድ፣* አንድ የሮም ዜጋ የሆነ ሰው፣ እንኳን ያለ ፍርድ ሊገረፍ ይቅርና ቢያጠፋ እንኳን በአደባባይ አይገረፍም፤ በሕግ ያስጠይቃል (ቍ38)። *እነርሱ ራሳቸው መጥተው፤* ጳውሎስና ሲላስ ክብራቸው በመነካቱ፣ ያ እንዲታደስላቸው ሳይሆን፣ በፊልጵስዩስ ለምትገኘው ቤተ ክርስቲያን የሚበጅ ሁኔታ ይመቻችላት ዘንድ ምንም ጥፋት የሌለባቸው መሆኑ እንዲታወቅ ነው።

17፥1 *በአንፊጶልና…ተሰሎንቄ፤* የኢግናትያ መንገድ የተባለው የዛሬዋን ሰሜን ግሪክ ምዕራብ በማቋረጥ ፊልጵስዩስ፣ አንፊጶል፣ አጶሎንያንና ተሰሎንቄ የተባሉትን ከተሞች ያገናኛል። መንገዱ ዛሬም በአንዳንድ ስፍራዎች ማለት በካቫላ (ኒይጶሊስ)፣ በፊልጵስ ዩስና በአጶሎንያ ይገኛል። አንድ ሰው በቀን 48 ኪ.ሜ. መጓዝ ቢችል፣ ከአንዱ ከተማ ወደ ሌላው ለመድረስ አንድ ቀን ይፈጅ በታል። *ተሰሎንቄ፤* ከፊልጰስዩስ 160 ኪ.ሜ. ያህል ርቃ ትገኛለች። የመቄዶንያ ዋና ከተማ ስትሆን በዚያ የሚኖሩትን አይሁድና ምኵራባቸውን ጨምሮ ከሁለት መቶ ሺህ ሕዝብ በላይ ይኖርባት ነበር። ጳውሎስ በዚህ ቦታ ለመስበክ ያሰበውም ከላይ የተዘረዘረውን ሁሉ በማገናዘብ ነበር።

17፥2 *ምኵራብ፤* የ13፥14 ማብ ይመ። *ሦስት ሰንበትም፣* እነዚህ ሁለቱ ሳምንታት የሚያመለክቱት ጳውሎስ በተሰሎንቄ የቈየባቸውን ጊዜያት በሙሉ ሳይሆን ከአይሁድ ጋር በምኵራብ ሲከራከር የቈየበትን ጊዜ ነው። የተሰሎንቄ መልእክቶች በትኵረት ሲታዩ፣ ጳውሎስ በሁለት ወይም በሦስት ሳምንት ጊዜ ውስጥ ሊሰጥ የማይችለውን ትምህርት ማስተማሩን እንገነዘባለን።

ቸው ብዙ የሆነ እግዚአብሔርን የሚፈሩ ግሪኮችና አያሌ ዕውቅ ሴቶች የሰሙትን ተቀብለው ከእነርሱ ጋር ተባበሩ።

[5]አይሁድ ግን ስለቀኑ ወስላቶችን ከገበያ ቦታ አሰባሰቡ፤ ሕዝቡንም አነሣሥተው በከተማው ውስጥ ሁከት ፈጠሩ፤ ጳውሎስንና ሲላስንም አምጥተው ሕዝቡ ፊት[a] ለማቅረብ ወደ ኢያሶን ቤት እየተጣደፉ ሄዱ፤ [6]ነገር ግን ሊያገኟቸው አልቻሉም፤ ስለዚህ ኢያሶንንና ሌሎች ወንድሞችን በከተማው ባለሥልጣናት ፊት እየጐተቷቸው እንዲህ እያሉ ጮኹ፤ "እነዚህ ሰዎች ዓለሙን ሁሉ ሲያውኩ ቈይተው፣ አሁን ደግሞ ወደዚህ መጥተዋል፤ [7]ኢያሶንም በቤቱ ተቀብሎአቸዋል፤ እነዚህም ሁሉ፣ 'ኢየሱስ የሚባል ሌላ ንጉሥ አለ' በማለት የቄሳርን ሕግ የሚጥሱ ናቸው።" [8]ሕዝቡና የከተማውም ሹማምንት ይህን በሰሙ ጊዜ ተሸበሩ፤ [9]ከዚያም ኢያሶንንና ሌሎቹን በዋስ ለቀቋቸው።

ጳውሎስና ሲላስ በቤርያ

[10]ወንድሞችም ወዲያው ጳውሎስንና ሲላስን በሌሊት ወደ ቤርያ ሰደዱአቸው፤ እነርሱም እዚያ በደረሱ ጊዜ፣ ወደ አይሁድ ምኵራብ ገቡ። [11]የቤርያ ሰዎች ከተሰሎንቄ ሰዎች ይልቅ አስተዋዮች ነበሩ፤ ምክንያቱም ነገሩ እንደዚህ ይሆንን እያሉ መጻሕፍትን በየዕለቱ በመመርመር ቃሉን በታላቅ ጒጒት ተቀብለዋል። [12]ስለዚህ ከእነርሱ ብዙዎቹ አመኑ፤ ደግሞም ከእነርሱ ጋር ቍጥራቸው ከፍተኛ የሆነ ዕውቅ የግሪክ ሴቶችና ወንዶችም አመኑ።

[13]በተሰሎንቄ ያሉት አይሁድም፣ ጳውሎስ የእግዚአብሔርን ቃል በቤርያ ጭምር መስበኩን ባወቁ ጊዜ፣ ሕዝቡን ለመቀስቀስና ለማነሣሣት ወደዚያ ደግሞ ሄዱ። [14]በዚህ ጊዜ ወንድሞች ጳውሎስን ቶሎ ብለው ወደ ባሕሩ ዳርቻ ሰደዱት፤ ሲላስና ጢሞቴዎስ ግን እዚያው ቀሩ። [15]ጳውሎስን የሸኙት ሰዎችም አቴና አደረሱት፤ ከዚያም ሲላስና ጢሞቴዎስ ወደ እርሱ በፍጥነት እንዲመጡ የሚል ትእዛዝ ተቀብለው ተመለሱ።

ጳውሎስ በአቴና

[16]ጳውሎስ በአቴና ሆኖ ሲጠብቃቸው ሳለ፣ ከተማዪቱ በጣዖት የተሞላች መሆኗን በማየት መንፈሱ ተበሳጨበት። [17]ስለዚህ በምኵራብ ሆኖ ከአይሁድና እግዚአብሔርን ከሚፈሩ ግሪኮች ጋር፣ ደግሞም በገበያ ስፍራ ዕለት ዕለት ከሚያገኛቸው ሰዎች ጋር ይነጋገር ነበር። [18]ከኤፊቆሮስና ከኢስጦኢክ የፍልስፍና ወገን የሆኑትም ወደ እርሱ መጥተው ይከራከሩት ነበር። አንዳንዶቹ፣ "ይህ ለፍላፊ ምን ለማለት ይፈልጋል?" ይሉ ነበር፤ ሌሎች ደግሞ ስለ ኢየሱስና ስለ ትንሣኤው የምሥራች ሲሰብክ ሰምተው፣ "ስለ አዳዲስ ባዕዳን አማልክት የሚናገር ይመስላል" አሉ። [19]ይዘውም አርዮስፋጎስ ወደ ተባለው ስፍራ በመውሰድ እንዲህ አሉት፤ "አንተ የምታስተምረው ይህ አዲስ ትምህርት ምን እንደ

17፥5 ቍ13፤ ሮሜ16፥21፤ 1ተሰ2፥16
17፥6 ማቴ24፥14፤ ሐሥ1፥16፤16፥19:20
17፥7 ሉቃ23፥2፤ ዮሐ19፥12
17፥9 ቍ5
17፥10 ቍ13፤ሐሥ 9፥20፤15፥22፤20፥4
17፥11 ቍ1፤ዘጸ 29፥29፤ሉቃ16፥29፤ ዮሐ5፥39
17፥12 ሐሥ2፥41
17፥13 ዕብ4፥12
17፥14 ሐሥ 9፥30፤ 15፥22፤16፥1
17፥15 ቍ16:21: 22፤ሐሥ18፥1:5፤ 1ተሰ3፥1
17፥17 ሐሥ9፥20
17፥18 ቍ31: 32፤ሐሥ4፥2፤13፥32
17፥19 ቍ22፤ ማር 1፥27

[a]5 *ወይም በሕዝብ ጉባኤ ፊት*

17፥4 *እግዚአብሔርን የሚፈሩ ግሪኮችና*፤ የ10፥2፤16፥14 ማብ ይመ። *ሴቶች*፤ ባሎቻቸው በከተማዪቱ ውስጥ የተከበሩ ሰዎች ሳይሆኑ አልቀሩም፤ ይሁን እንጂ መታወቅንና ክብሬታን በራሳቸው ማንነት ያተረፉ ሴቶች ነበሩ (ቍ12 ይመ)።

17፥5 *ስለቀኑ*፤ እጅግ ብዙ ሰዎች (ብዛታቸው ጥቂት አይሁድን ጨምሮ እግዚአብሔርን የሚፈሩ ብዙ አሕዛብ፣ እንዲሁም የታወቁትን ብዙ ሴቶች ያካትታል)። ጳውሎስ ለሰበከው ወንጌል ልባቸውን ክፍት በማድረጋቸው ነው (ከ13፥45 ጋር ያነጻጽሩ)። *የኢያሶን ቤት፤* ጳውሎስ ያረፈው እዚህ ሰው ቤት ሳይሆን አይቀርም።

17፥6 *በከተማው ባለሥልጣናት*፤ 'ፖሊታርች' (የከተማው ከንቲባ) የሚለው የግሪክ ቃል እዚህና በቍ8 ላይ ብቻ ቢገኝ እንጂ በሌሎች የግሪክ ሥነ ጽሑፎች የትም ቦታ ላይ አይገኝም ነበር፤ ግን ከተሰሎንቄ በስተ ምዕራብ በአግናትያ መንገድ ላይ ተሠርቶ በነበረው ቅስት ላይ እ.ኤ.አ. በ1835 ዓ.ም. ተቀርጾ ተገኝቶአል። (ቅስቱ እ.ኤ.አ. በ1867 ዓ.ም. እንዳልነበረ ሆኖአል፤ ይሁን እንጂ ጽሑፉ የተቀረጸበት ክፍል ከመውደም ድኖ፣ በአሁኑ ሰዓት በብሪትሽ ሙዚዬም፣ ለንደን ውስጥ ይገኛል)። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ በመቄዶንያ ዙሪያ በሚገኙት ከተሞችና በሌሎች ቦታዎች ይህ ቃል በ16 ሌሎች ድንጋይ መሰል ነገሮች ላይ ተቀርጾ ተገኝቶአል።

17፥7 *የቄሳርን ሕግ የሚጥሱ፤* በአይሁድ ዘንድ አንድ ሰው ከፍተኛ ወንጀል ፈጽሞአል የሚባለው፣ በአምላክ ላይ የስድብ ቃል ተናግሮ ሲገኝ ነው፤ በሮማውያን ዘንድ ግን በቄሣር ላይ ያመፀውን ንጉሥ ረድቶ ወይም ደግፎ መገኘት እንደ ትልቅ ክሕደት ሆኖ ይቈጠራል።

17፥9 *በዋስ ለቀቋቸው*፤ ኢያሶን የማኅበረ ሰቡ ሰላምና ጸጥታ እንዳይደፈርስ ዋስትና ለመስጠት ተገድዶ ነበር፤ ይህን ባያደርግ ግን ንብረቱን የመወረስ ዐልፎ ተርፎም ሞት ይጠብቀው ነበር።

17፥10 *ጳውሎስና ሲላስ*፤ ጢሞቴዎስን በፊልጵስዩስ ትተውት እንደ ኀና በቤሪያ እንዳገኙት ይገመታል (ቍ10 እና ቍ14 ያነጻጽሩ)። *ቤሪያ*፤ በመቄዶንያ አውራጃ፣ ከተሰሎንቄ ከተማ 80 ኪ.ሜ. ርቃ በሌላ ወረዳ ውስጥ የምትገኝ ከተማ ናት፤ ዛሬም ቤሪያ ትባላለች። *ምኵራብ*፤ የ13፥14 ማብ ይመ።

17፥14 *ወደ ባሕሩ ዳርቻ*፤ ጳውሎስ ወደ አቴና የሄደው በጀልባ ነበር ማለት ይቻላል፤ ይሁን እንጂ በባሕሩ ዳርቻም ወደ አቴና የሚወስድ መንገድ ስለ ነበር እስከ ዳርቻው ድረስ 32 ኪ.ሜ. ያህል ከተሸኘ በኋላ ከዚያ በእግሩ ተጕዞ ሊሆን ይችላል፤ ያም ሆነ ይህ፣ አቴና እስኪደርስ ድረስ ወንድሞች አብረውት ነበሩ።

17፥15 *አቴና*፤ ጳውሎስ አቴና ከመድረሱ ከአምስት መቶ ዓመት በፊት፣ ይህች ከተማ በኪነ ጥበብ፣ በፍልስፍና፣ እንዲሁም በሥነ ጽሑፍ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሳ ነበር። በፍልስፍና የነበራትን ዕውቅና ለዘመናት እንደያዘች ከመቈየቷም በላይ፣ ጳውሎስ በነበረበት ዘመን ስመጥር ዩኒቨርሲቲ ነበራት።

17፥17 *በምኵራብ*፤ የ13፥14 ማብ ይመ። እግዚአብሔርን ከሚፈሩ ግሪኮች፤ የ10፥2 ማብ ይመ።

17፥18 *ከኤፊቆሮስና...የፍልስፍና ወገን*፤ መሠረታዊው ትምህርታቸው፣ ዋናው ቁም ነገር ደስታን ማግኘት ነው የሚል ነበር፤ ደስታ ሲባልም ጊዚያዊውንና ዐላፊውን እርካታ ሳይሆን ዘላቂውን ነበር፤ ይሁን እንጂ ይህ ፍልስፍና ጳውሎስ በነበረበት ዘመን ወደ ስሜት እርካታ አስተሳሰብ ደረጃ ላይ ደርሶ ነበር። *ከኢስጦኢክ የፍልስፍና ወገን*፤ ሰዎች በቃኝ ማለትንና ራስን ችሎ መኖርን ዐውቀው፣ ራሳቸውን ገዝተው ከተፈጥሮ ጋር ተስማምተው መኖር አለባቸው ይሉ ነበር። በደኅና መልኩ ሲታይ የኢስጦኢክ ፍልስፍና የሚደነቅ ነበረ፤ ይሁን እንጂ ጳውሎስ በነበረበት ዘመን ሁሉ ይህኛውም እንደ ኤፊቆሮስ ፍልስፍና ሁሉ ወደ ትዕቢት በማዘንበል ዝቅተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ ነበር። *ለፍላፊ*፤ ይህ ቃል በግሪክ ቋንቋ፣ ከዚህም ከዚያም ዘር እንደ ምትለቅም ወፍ፣ 'ዘር ለቃሚ' ማለት ነው። ቃሉ በአንጻሩም፣ ከየገበያው አንዳንድ ትምህርት በመቃረም በሚገባ ሳያብላላው እንዲሁ ለሚቀበጣጥር ሥራ ፈት እንዲውል ተደርጎአል።

17፥19 *አርዮስፋጎስ*፤ ትርጕሙ "የአሬስ ኰረብታ" ማለት ነው። አሬስ በግሪክ የነጐድጓድና የጦርነት አምላክ ሲሆን፣ በሮማውያን ዘንድ ደግሞ ማርስ ተብሎ ይጠራል። አርዮስፋጎስ ከአክሮጳሊስ (ከፍተኛ ቦታ ላይ ከሚገኝ ከተማ) በስተ ምዕራብ ከአጎራ (ከገበያ ስፍራ) በስተ ደቡብ ላይ ይገኛል፤ ቦታው በአንድ ወቅት የፍርድ ችሎት ማከናወኛ ወይም የመማከርት ሸንጐ ማእከል ሆኖ ነበር።

ሆነ እንድናውቅ ትፈቅዳለህን? [20]ደግሞም በጆሮአችን የምታሰማን እንግዳ ነገር ስለ ሆነብን፣ ምን ማለት እንደ ሆነ ማወቅ እንፈልጋለን።" [21]የአቴና ሰዎች በሙሉ እንዲሁም በዚያ የሚኖሩ የውጭ ሰዎች ጊዜያቸውን የሚያሳልፉት ስለ አዳዲስ ነገሮች በማውራትና በመስማት እንጂ በሌላ ጕዳይ አልነበረም።

[22]ስለዚህ ጳውሎስ በአርዮስፋጎስ በተሰበሰበው ሕዝብ መካከል ቆሞ እንዲህ አለ፤ "የአቴና ሰዎች ሆይ፤ በማናቸውም ረገድ፣ በጣም ሃይማኖተኞች መሆናችሁን አያለሁ፤ [23]እየተዘዋወርሁ ሳለሁ፣ የምታመልኳቸውን ነገሮች ስመለከት፣ 'ለማይታወቅ አምላክ' የሚል ጽሑፍ ያለበት አንድ መሠዊያ አይቻለሁና፤ እንግዲህ ይህን ሳታውቁ የምታመልኩትን እገልጽላችኋለሁ።

[24]"ዓለምንና በውስጡ ያለውን ሁሉ የፈጠረ እግዚአብሔር እርሱ የሰማይና የምድር ጌታ ነው፤ ስለዚህም እርሱ የሰው እጅ በሠራው መቅደስ አይኖርም። [25]እርሱ ለሰዎች ሁሉ ሕይወትንና እስትንፋስን እንዲሁም ሌላውንም ነገር ሁሉ የሚሰጥ ስለ ሆነ፣ የሚጐድለው ነገር ባለመኖሩ በሰው እጅ አይገለገልም። [26]የሰውን ዘር ሁሉ ከአንድ ወገን ፈጥሮ በምድር ሁሉ ላይ እንዲኖሩ አደረገ፤ የዘመናቸውን ልክና የመኖሪያ ስፍራቸውንም ዳርቻ ወሰነላቸው። [27]ይኸውም ሰዎች እግዚአብሔርን ፈልገው ተመራምረው ምናልባት ያገኙት እንደ ሆን ብሎ ነው፤ ይህም ቢሆን እርሱ ከእያንዳንዳችን የራቀ ሆኖ አይደለም፤ [28]'የምንኖረውና የምንቀሳቀሰው፣ ያለነውም በእርሱ ነውና።' ከራሳችሁ ባለቅኔዎች ችም አንዳንዶቹ እንዳሉት፣ 'እኛም ደግሞ ልጆቹ ነን።'

[29]"እንግዲህ የእግዚአብሔር ልጆች ከሆንን፣ አምላክ በሰው ሙያና ጥበብ የተቀረጸውን ወርቅ ወይም ብር ወይም ድንጋይ ይመስላል ብለን ማሰብ አይገባንም። [30]ቀድሞ ሲል እግዚአብሔር እንዲህ ያለውን አለማወቅ በትዕግሥት ዐልፎአል፤ አሁን ግን በየቦታው ያሉ ሰዎች ሁሉ ንስሓ እንዲገቡ ያዛል፤ [31]በመረጠው ሰው አማካይነት በዓለም ላይ በጽድቅ የሚፈርድበትን ቀን ወስኖአልና፤ እርሱንም ከሙታን በማስነሣቱ ለሰዎች ሁሉ ይህን አረጋግጦአል።"

[32]እነርሱም ስለ ሙታን ትንሣኤ በሰሙ ጊዜ፣ አንዳንዶቹ አፌዙ፤ ሌሎች ግን፣ "ስለዚህ ጕዳይ ከአንተ ዳግመኛ ለመስማት እንፈልጋለን" አሉት። [33]በዚህ ጊዜ ጳውሎስ ከመካከላቸው ወጥቶ ሄደ፤ [34]አንዳንድ ሰዎች ግን ጳውሎስ ባለው በመስማማት ተከተሉት፤ አመኑም፤ ከእነዚህም ዲዮናስዮስ የተባለው የአርዮስፋጎስ ፍርድ ቤት አባል፣ ደማሪስ የተባለች ሴትና ሌሎችም ሰዎች ነበሩ።

ጳውሎስ በቆሮንቶስ

18 ከዚህ በኋላ ጳውሎስ ከአቴና ተነሥቶ ወደ ቆሮንቶስ ሄደ። [2]በዚያም የጳንጦስ ተወላጅ የሆነውን፣ አቂላ የተባለውን አይሁዳዊ አገኘ፤ እርሱም አይሁድ ሁሉ ከሮም እንዲወጡ ቀላውዴዎስ ባዘዘው መሠረት ከሚስቱ ከጵርስቅላ ጋር በቅርብ ጊዜ

17፥21 ቍ15
17፥22 ቍ16:19
17፥23 ዮሐ4፥22
17፥24 ዘዳ10፥14፤ 1ነገ8፥27፤ኢሳ42፥5፤ 66፥1:2፤ማቴ11፥25፤ ሐሥ7፥48፤14፥15
17፥25 መዝ50፥10-12፤ኢሳ42፥5
17፥26 ዘዳ32፥8፤ ኢዮ12፥23፤
17፥27 ዘዳ4፥7፤ኢሳ 55፥6፤ኤር23፥23:24
17፥28 ዘዳ30፥20፤ ኢዮ12፥10፤ዳን5፥23
17፥29 ኢሳ40፥18-20፤ሮሜ1፥23
17፥30 ቍ23፤ ሉቃ 24፥47፤ ሐሥ14፥16፤ሮሜ 3፥25፤ቲቶ2፥11:12፤1ጴጥ1፥14
17፥31 መዝ9፥8፤ 96፥13፤98፥9፤ ማቴ10፥15፤ሐሥ2፥24፤10፥42
17፥32 ቍ18:31
17፥34 ቍ19:22
18፥1 ሐሥ17፥15፤ 19፥1፤1ቆሮ1፥2:2 ቆሮ1፥1:23፤ 2ጢሞ 4፥20
18፥2 ቍ19:26፤ ሮሜ16፥3፤ሐሥ11፥28፤ 1ቆሮ16፥19፤ 2ጢሞ 4፥19

ሸንጎው በጥንት ጊዜ የግሪክን ከተሞች የሚያስተዳድረው ሸንጎው ነበር፤ በአዲስ ኪዳን ዘመን ግን በአጎራ ሰሜን በቤተ መንግሥቱ መግቢያ ምዕራብ ጥግ ላይ በመሰብሰብ፣ ሃይማኖታዊና ሥነ ምግባራዊ በሆኑ ጕዳዮች ላይ ብቻ ሥልጣን ነበረው። እነዚሁ ሰዎች ራሳቸውን የአዳዲስ ሃይማኖቶችና የባዕዳን አምልኮ ትምህርት ጠባቂዎች አድርገው ይቈጥሩ ነበር።

17፥22 *ሃይማኖተኞች፤* "ቢጥፍን የምታመልኩ" ማለት ሊሆን ይችላል። ይህ ቃል በግሪክ ቋንቋ አንድን ሰው ለማመስገን ወይም ለማንኳሰስ ይውላል፤ ተናጋሪው የትኛውን ማለቱ እንደ ሆነ የሚወሰነውም፣ ከሚገልጸው ወገን ጋር ራሱን በመጨመሩ ወይም ባለመጨመሩ ይሆናል። ጳውሎስ ንግግሩን እስከ ቀጠለ ድረስ የትኛውን ማለቱ እንደ ሆነ የአቴና ሰዎች ሊያውቁ አልቻሉም፤ ጳውሎስ ግን በዚህ ሁኔታ የቀረበው ተደማጭነትን ለማግኘት ደጋፊ መስሎ ነበር።

17፥23 *'ለማይታወቅ አምላክ'፤* ግሪኮች ለማንኛውም ባዕድ አምላክ ተገቢውን አክብሮት ነፍገው ላለማስቀየም ሲሉ ይህን 'ለማይታወቅ አምላክ' የሚለውን ምልክት አቁመዋል። ሌሎች የግሪክ ጸሓፊዎችም እንደዚህ ያለ ምልክት በአቴና ውስጥ እንደ ነበር አረጋግጠዋል፤ ይህም፣ ጳውሎስ መልእክቱን ያለ ችግር ያቀርብ ዘንድ፣ መልካም አጋጣሚ ሆኖለታል።

17፥24 *ዓለምንና... የፈጠረ አምላክ፤* ፍጥረት ቅጠሉን ሁሉ አምላክ ነው ከሚለው ከኢስጦኢክ ፍልስፍና በመለየት፣ ራሱ ሕያው የሆነ አምላክ መኖሩን በዚህ አቀራረብ አስተማረ።

17፥26 *የሰውን ዘር ሁሉ ከአንድ ወገን ከአዳም ፈጥሮ፤* አቴናዊም ይሁን ሮማዊ፣ የሠለጠነ ግሪካዊም ይሁን ያልሠለጠነ አረማዊ፣ አይሁዳዊም ይሁን አሕዛብ የሰው ወገን ሁሉ የተገኘው ከአንድ ግንድ ነው። *የዘመናቸውን ልክና፤* አንድ ሕዝብ የሚነሣበትና የሚወድቅበት ትክክለኛ ጊዜ ተወስኖለታል። *የመኖሪያ ስፍራቸውንም፤* እያንዳንዱም ሕዝብ የሚኖርበትን ስፍራ ወስኖለታል፤ የኤፊቆሮስ ፍልስፍና ተከታዮች እንደሚሉት ነገር ሁሉ በአጋጣሚ የሚከናወን ሳይሆን፣ ሁሉንም በዕቅድ የሚመራው አንዱ እግዚአብሔር ነው።

17፥28 *ከራሳችሁ ባለ ቅኔዎችም አንዳንዶቹ፤* እዚህ ላይ ሁለት ጥቅሶች ከግሪክ ባለ ቅኔዎች ተወስደዋል (1) "የምንኖረውና የምንቀሳቀሰው፣ ያለነውም በእርሱ ነው" ይህን ያለው ኤፒሜኒዴስ (600 ዓ.ቅ.ክ.) የተባለው የቀርጤስ ባለ ቅኔ ነበር። (2) "እኛም ደግሞ ልጆቹ ነን፤" ይህን ደግሞ ያሉት የኪልቅያው ባለ ቅኔ አራጦስና (315-240 ዓ.ቅ.ክ) ቅሌንጦስ (331-233 ዓ.ቅ.ክ) ነበሩ። ሐዋርያው ጳውሎስ በሌላም ስፍራ የግሪክን ባለ ቅኔዎች ትምህርት ሲጠቅስ እናያለን (1ቆሮ 15፥33፤ ቲቶ 1፥12 እና ማብ ይመ)።

17፥30 *በትዕግሥት ዐልፎአል፤* ባዕዳን አማልክትን ባለማወቅ በማምለካቸው እግዚአብሔር አልፈረደባቸውም (ቍ31 ይመ)።

17፥31 *በመረጠውም ሰው፤* የእግዚአብሔር ልጅ ብቻ ሳይሆን፣ የሰው ልጅ የሆነውን ኢየሱስን ነው (ዳን 7፥13 ይመ፤ ከማቴ 25፥31-46፤ ከሐሥ 10፥42 ጋር ያነጻጽሩ)።

17፥33 *ከመካከላቸው፤* ከአርዮስፋጎስ ሸንጎ ማለት ነው።

17፥34 *ዲዮናስዮስ፤* ለማረጋገጥ አዳጋች ቢሆንም እንኳ፣ ከዚያ በኋላ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው ትውፊት ይህ ሰው የአቴና ጳጳስ እንደ ነበር ያስረዳል። *ደማሪስ፤* እንደ አርዮስ ፋጎስ ባለ ስብሰባ ላይ የተገኘች፣ የተማረች የውጭ አገር ሴት ናት የሚል ሐሳብ የሰነዘሩ አንዳንድ ሰዎች አሉ፤ ወይም ደግሞ ጳውሎስ በምኩራብ ሲያስተምር የሰማች ፈሪሃ እግዚአብሔር ያደረባት የአሕዛብ ወገን ልትሆን ትችላለች (ቍ17)።

18፥1 *ወደ ቆሮንቶስ ሄደ፤* የሄደው በየብስ ወይም በባሕር ሊሆን ይችላል።

18፥2 *የጳንጦስ፤* በትንሿ እስያ በሰሜን ምሥራቅ ክፍል በቢታኒያና በአርሜንያ መካከል፣ በጥቁር ባሕር አጠገብ የምትገኝ አውራጃ ናት (2፥9 ይመ)። *አቂላ ... ከጵርስቅላ፤* ወደ ክርስትና እምነት ስለ መመለሳቸው የተገለጸ ነገር ባይኖርም ከጳውሎስ ጋር አብረው ስለሠሩ (ቍ3)፣ ክርስትናን ቀደም ሲል መቀበላቸው አያጠራጥርም። ምናልባትም በዓለ አምሳን አክብረው ወደ ሮም በተመለሱት ሰዎች ወይም በኋላ ጊዜ በሌሎች ክርስቲያኖች አማካይነት የክርስትናን እምነት ሳይቀበሉ አልቀሩም። *አይሁድ ሁሉ ከሮም እንዲወጡ፤* ታሪክ ጸሓፊው ሱጦንዮስ አይሁድ "በክርስቶስ" ምክንያት ደጋግመው ሁከት ስላስነሡ ከሮም እንደ

ከኢጣሊያ የመጣ ነበር:: ጳውሎስም ሊያያቸው ወደ እነርሱ ሄደ፤ [3]እርሱም እንደ እነርሱ ድንኳን ሰፊ ስለ ነበረ፣ ከእነርሱ ጋር ተቀምጦ በተመሳሳይ ሥራ ላይ ተሰማራ:: [4]በየሰንበቱም ከአይሁድና ከግሪክ ሰዎች ጋር በምኵራብ ውስጥ እየተነጋገረ ሊያሳምናቸው ይጥር ነበር::

[5]ሲላስና ጢሞቴዎስ ከመቄዶንያ በወረዱ ጊዜ፣ ጳውሎስ በስብከት እየተጋ፣ ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ* እንደ ሆነ ለአይሁድ ይመሰክር ነበር:: [6]ነገር ግን በተቃወሙትና በሰደቡት ጊዜ ልብሱን አራግፎ፣ "ደማችሁ በራሳችሁ ላይ ይሁን! እኔ ንጹሕ ነኝ፤ ከእንግዲህ ወደ አሕዛብ እሄዳለሁ" አላቸው::

[7]ከዚያም ወጥቶ ቲቶስ ኢዮስጦስ ወደ ተባለ፣ እግዚአብሔርን ወደሚያመልክ ሰው ቤት ሄደ፤ የዚህም ሰው ቤት በምኵራቡ አጠገብ ነበር:: [8]የምኵራብ አለቃ የነበረው ቀርስጶስ ከቤተ ሰዎቹ ሁሉ ጋር በጌታ አመነ፤ ጳውሎስ ሲናገር የሰሙ ብዙ የቆሮንቶስ ሰዎችም አምነው ተጠመቁ::

[9]ጌታም ሌሊት በራእይ ጳውሎስን እንዲህ አለው፤ "አትፍራ፤ ተናገር፣ ዝምም አትበል፤ [10]እኔ ከአንተ ጋር ነኝና ማንም በአንተ ላይ ተነሥቶ ሊጐዳህ አይችልም፤ በዚች ከተማ ብዙ ሰዎች አሉኝና":: [11]ስለዚህ ጳውሎስ የእግዚአብሔርን ቃል እያስተማራቸው አንድ ዓመት ተኩል አብሮአቸው ተቀመጠ::

[12]ጋልዮስ የአካይያ ገዥ በነበረበት ጊዜ አይሁድ ተባብረው በጳውሎስ ላይ ተነሡ፤ ፍርድ ወንበር ፊት አቀረቡትም፣ [13]"ይህ ሰው ሕጉ በማይፈቅደው መንገድ፣ ሰዎች እግዚአብሔርን እንዲያመልኩ እያሳሳታቸው ነው" አሉ::

[14]ጳውሎስ ሊናገር ገና አፉን ሲከፍት፣ ጋልዮስ አይሁድን እንዲህ አላቸው፤ "የአይሁድ ሰዎች ሆይ፤ ያቀረባችሁት ጒዳይ ስለ ዐመፅ ወይም ስለ ከባድ ወንጀል ቢሆን ኖሮ ላዳምጣችሁ በተገባኝ ነበር፤ [15]ነገር ግን ክርክራችሁ ስለ ቃላትና ስለ ስሞች እንዲሁም ስለ ሕጋችሁ በመሆኑ፣ እናንተው ጨርሱት፤ እኔ በእንዲህ ዐይነት ነገር ፈራጅ ለመሆን አልሻም::" [16]ስለዚህ ከፍርድ ወንበር ፊት አስወጣቸው:: [17]በዚህ ጊዜ ሁሉም የምኵራቡን አለቃ፣ ሶስቴንስን ይዘው በፍርድ ቤቱ ፊት ደበደቡት፤ ጋልዮስ ግን ነገሩ ደንታም አልሰጠውም::

ጵርስቅላ፣ አቂላና አጵሎስ

[18]ከዚህ በኋላ ጳውሎስ ብዙ ቀን በቆሮንቶስ ተቀመጠ፤ ከዚያም ወንድሞችን ተሰናብቶ ከጵርስቅላና ከአቂላ ጋር በመርከብ ወደ ሶርያ ሄደ:: ስእለትም ስለነበረበት ክንክራኦስ በተባለ ቦታ ራሱን ተላጨ:: [19]ኤፌሶን በደረሰ ጊዜም ጵርስቅላንና አቂላን እዚያው ተዋቸው፤ እርሱ ራሱ ግን ወደ ምኵራብ ገብቶ ከአይሁድ ጋር ይነጋገር ነበር:: [20]ከእነርሱ ጋር እንዲሰነብት በጠየቁትም ጊዜ

18፥3 ሐሥ20፥34፤ 1ቆሮ4፥12፤ 1ተሰ2፥9፤2ተሰ3፥8
18፥4 ሐሥ9፥20፤ 13፥14
18፥5 ሐሥ9፥22፤ 15፥22፤16፥1:9፤17፥14:15
18፥6 2ሳሙ1፥16፤ ሕዝ3፥17-19፤33፥4፤ ማቴ10፥14፤ሐሥ 13፥45:46፤20፥26
18፥7 ሐሥ16፥14
18፥8 ማር5፥22፤ ሐሥ11፥14፤ 1ቆሮ 1፥14
18፥9 ማቴ14፥27፤ሐሥ 9፥10
18፥10 ማቴ28፥20
18፥11 ዕብ4፥12
18፥12 ቍ27፤ ሐሥ 13፥7:8:12፤ 19፥38፤ሮሜ 15፥26፤1ቆሮ 16፥15፤2ቆሮ9፥2፤1 ተሰ1፥7:8
18፥15 ሐሥ 23፥29፤ 25፥11:19
18፥17 ቍ8፤ 1ቆሮ1፥1
18፥18 ቍ2:27፤ ዘኍ6፥2:5:18፤ሉቃ 2፥21፤ሐሥ1፥16፤ 21፥24፤ ሮሜ16፥1
18፥19 ቍ21:24፤ ሐሥ 19፥1:17:26፤ 1ቆሮ15፥32፤16፥8፤ ኤፌ1፥1፤1ጢሞ1፥3፤ ራእ 1፥11፤ 2፥1

*5 ወይም *መሲሕ፤* እንዲሁም ቍ 25

ተባረሩ ጽፎአል፤ ጸሓፊው፣ "ክርስቶስ" ያለው ጌታችንን ለማመልከት ከሆነ፣ ሁከቱ የተመራው በክርስቶስ ሳይሆን፣ በእርሱ ምክንያት መሆኑ ግልጽ ነው:: *ቀላው ዴዎስ፤* ከ41-54 ዓ.ም የሮም ንጉሠ ነገሥት ነበር::

18፥3 *ድንኳን ሰፊ፤* ጳውሎስ ይህን ሙያ በልጅነቱ ሳይማር አልቀረም፤ በአይሁድ ልማድ፣ አንድ ሰው ባለ ጸጋም ይሁን ድሀ፣ ወንድ ልጁን ተግባረ ዕድ ማስተማር ነበረበት::

18፥4 *በምኵራብ፤* የ13፥14 ማብ ይመ::

18፥5 *ሲላስና ጢሞቴዎስ ከመቄዶንያ በወረዱ ጊዜ፤* ጳውሎስ ሁለቱም እርሱ ወዳለበት ወደ አቴና እንዲመጡ ነግሮአቸው ነበር (17፥15)፤ እነርሱም አልቀሩም ሄዱ (1ተሰ3፥1)፤ ነገር ግን የአብያተ ክርስቲያናትን ሁኔታ ያዩ ዘንድ ወዲያውኑ ወደ መቄዶንያ ተልከው ሳይመለሱ አልቀሩም፤ የተመለሱትም ሲላስ ወደ ፊልጵስዩስ፣ ጢሞቴዎስ ወደ ተሰሎንቄ ሳይሆን አይቀርም::

18፥7 *ቲቶስ ኢዮስጦስ፤* ቲቶስ የተለመደ ሮማዊ ስም ነው:: 'ኢዮስጦስ' የሚለው ስም እዚህ ላይ የተጨመረው፣ በ2ቆሮ 2፥13፤ 7፥13-14፤ 8፥16:23 ላይ ስሙ ከተወሣው "ከቲቶ" ለመለየት ነው:: *እግዚአብሔርን ወደሚያመልክ፤* እንደ ቲቶ ሁሉ ያልተገረዘ አሕዛብ ቢሆንም፣ በምኵራብ እየተገኘ ያመልክ ነበር::

18፥8 *ቀርስጶስ፤* ይህን ሰው ያጠመቀው ጳውሎስ ነው (1ቆሮ 1፥14):: *የምኵራብ አለቃ፤* የ13፥15 ማብ ይመ:: *አም ነው፣ ተጠመቁ፤* ወንጌልን ከልብ ስለ ተቀበሉ ነው፤ ግሱ በግሪክ ቋንቋ የሚያመለክተው ነገሩ በየቀኑ የሚቀጥል መሆኑን ነው::

18፥9 *በራእይ፤* ጳውሎስ ባመነ ጊዜ ጌታን ያየው ከሙታን በተነሣው አካሉ ነው (9፥4-6፤1ቆሮ 15፥8)፤ እንዲሁም በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ያየው በተመስጦ ሳለ ሲሆን (22፥17-18)፤ አሁን ደግሞ ያየው በራዕይ ነው (23፥11 ይመ)::

18፥11 *አንድ ዓመት ተኩል፤* እንዲሁም በዚህ ጊዜ አጎራባች ወደ ሆኑት ወደ አካይያ አውራጃዎች ሄዶ ወንጌልን አስተምሮ ሊሆን ይችላል (2ቆሮ 1፥1)::

18፥12 *ጋልዮስ፤* የኔሮ አስተማሪ የነበረው የፈላስፋው፣ የሴኔካ ወንድም ነው:: ጋልዮስ ያደላል ተብሎ የማይጠረጠርና በእርጋታውም የተደነቀ ሰው ነበር፤ በደልፊ ከተማ የተገኘ አንድ የድንጋይ ቅርጽ እንደሚያስረዳው፣ ጋልዮስ ከ51-52 ዓ.ም ባለው ጊዜ የአካይያ ሹም ነበር:: እንግዲህ ከዚህ ግንዛቤ ተነሥተን ጳውሎስ የቆሮንቶስን ቤተ ክርስቲያን ለሁለተኛ ጊዜ የጐበኛት መቼ እንደሆነ፣ የተሰሎንቄንም መልእክቶች መቼ እንደ ጻፈ መረዳት ይቻላል::

18፥13 *ሕጉ በማይፈቅደው መንገድ፤* አይሁድ፣ ጳውሎስን የሚከስሱት እንደ እነርሱ ሃይማኖት በሮም ሕግ ዕውቅና ያላገኘውን እምነት ያስተምራል በማለት ነበር:: የመናገር ዕድል ቢያጋጥመው ኖሮ ግን፣ የሰበከው ወንጌል የአባቶቹ እምነት መሆኑን ማስረዳት በቻለና (24፥14-15፤ 26፥6-7) በሮም ሕግ ፊት ዕውቅና ባገኘ ነበር::

18፥17 *ሁሉም…ሶስቴንስን ይዘው፤* የግሪክ ሰዎች በአይሁድ ላይ ያላቸውን ቍጣ ለማብረድ ሲሉ ይደበድቡት ወይም አይሁድ የምኵራባቸው አለቃ ጒዳያቸውን በአገባቡ ለማ ቅረብ ባለመቻሉ ይደብድቡት በግልጽ አይታወቅም፤ ይሁን እንጂ የመጀመሪያው ሐሳብ ትክክል ይመስላል:: በመጀመሪያው የቆሮንቶስ መልእክት (1ቆሮ 1፥1) ሶስቴንስ የተባለ ሰው ከጳውሎስ ጋር እንደ ነበረ ተመልክቶአል:: ምናልባት ጳውሎስ ከሰበከው ወንጌል የተነሣ፣ ወደ ክርስትና እምነት የተመለሰ ሁለተኛው የቆ ሮንቶስ ምኵራብ አለቃ ነው (ቍ8 ይመ)::

18፥18 *ከጵርስቅላና ከአቂላ፤* እዚህ ላይ እንደሚታየው የስማቸው ቅደም ተከተል (ከቍ2 ጋር ያነጻጽሩ)፣ የጵርስቅላን ከፍተኛ የሥራ ኀላፊነት ወይም የላቀ ማኅበራዊ ዕውቅናዋን ሳያመለክት አይቀርም (ሮሜ 16፥3፤ 2ጢሞ 4፥19 ይመ):: *ስእለትም ስለነበረበት፤* ጊዜያዊ የናዝራዊነት ስእለት ሊሆን ይችላል (ዘኍ 6፥1-21 ይመ):: ከአደጋ መትረፍም በምስጋና የሚገለጸው፣ የተለያዩ ስእለቶችን በየወቅቱ በማቅረብ ነበር:: ጠጒር መላጨትም የስእለቱ ጊዜ መፈጸሙን ያመለክታል::

18፥19 *ኤፌሶን፤* የእስያ አውራጃ ዋና ከተማና የትንሿ እስያ የንግድ ማእከል ነበረች፤ የአርጤምስ (ወይም የዲያና) ቤተ መቅደስ ዋና ባላደራ ነበረች:: *ጵርስቅላንና አቂላን እዚያው ተዋቸው፤* ጳውሎስ በሚመለስበት ጊዜ፣ ሥራው መቼና እንዴት መጀመር እንዳለበት ምክር በመስጠት አስፈላጊውን ርዳታ የሚያደርጉለት እነርሱ ናቸው::

ፈቃደኛ አልሆነም፤ [21]ነገር ግን ሲለያቸው፣ "የእግዚአብሔር ፈቃድ ከሆነ ተመልሼ እመ ጣለሁ" አላቸው፤ ከኤፌሶንም ተነሥቶ በመ ርከብ ተጓዘ። [22]ቂሳርያም በደረሰ ጊዜ፣ ወጥቶ ለቤተ ክርስቲያን ሰላምታ አቀረበ፤ ከዚያም ወደ አንጾኪያ ወረደ።

[23]በአንጾኪያም ጥቂት ጊዜ ከቈየ በኋላ፣ ከዚያ ተነሥቶ በገላትያና በፍርግያ አገሮች ከቦታ ቦታ በመዘዋወር ደቀ መዛሙርትን ሁሉ አበረታታ።

[24]በዚህ ጊዜ የእስክንድርያ ተወላጅ የሆነ አጵሎስ የሚባል አንድ አይሁዳዊ ወደ ኤፌሶን መጣ፤ እርሱም የተማረና ቅዱሳት መጻሕፍትን ጠንቅቆ የሚያውቅ ሰው ነበር። [25]ይህ ሰው፣ የጌታን መንገድ የተማረ፣ ስለ ኢየሱስም በትክክል የሚናገርና በመንፈስ እየተቃጠለ[a] የሚያስተምር ነበር፤ ይሁን እንጂ እርሱ የሚያውቀው የዮሐንስን ጥም ቀት ብቻ ነበር። [26]እርሱም በምኵራብ በድ ፍረት ይናገር ጀመር፤ ጵርስቅላና አቂላም በሰሙት ጊዜ፣ ወደ ቤታቸው ወስደው የእግ ዚአብሔርን መንገድ ይበልጥ አስተካክለው አስረዱት።

[27]አጵሎስ ወደ አካይያ ለመሄድ በፈለገ ጊዜ፣ ወንድሞች አበረታቱት፤ በዚያ የነበሩት ደቀ መዛሙርትም እንዲቀበሉት ደብዳቤ ጻፉለት። እዚያም በደረሰ ጊዜ ከጸጋው የተ ነሣ አምነው ለነበሩት ትልቅ ረዳት ሆና ቸው፤ [28]ከቅዱሳት መጻሕፍት እያመሳከረ፣ ኢየ ሱስ እርሱ ክርስቶስ እንደ ሆነ ከአይሁድ ጋር በጽኑ በመከራከር በሕዝብ ፊት ይረ ታቸው ነበርና።

ጳውሎስ በኤፌሶን

19 አጵሎስ በቆሮንቶስ በነበረበት ጊዜ፣

[a]25 ወይም በትልቅ ግለት

18፥21 ሮሜ1፥10፤ 15፥32፤1ቆሮ4፥19፤ ያዕ4፥15
18፥22 ሐሥ8፥40፤ 11፥19
18፥23 ሐሥ2፥10፤ 14፥22፤15፥32፡41፤ 16፥6
18፥24 ቍ19፤ ሐሥ 19፥1፤ 1ቆሮ1፥12፤3፥5፡6፡22 ፤4፥6፤16፥12፤ቲቶ3፥13
18፥25 ማር1፥4፤ ሮሜ12፥11
18፥26 ቍ2
18፥27 ቍ12፡ 18፤ሐሥ1፥16
18፥28 ቍ5፤ ሐሥ 8፥35፤ 9፥22፤17፥2
19፥1 ሐሥ18፥1፡ 19፡24

18፥22 *ለቤተ ክርስቲያን ሰላምታ አቀረበ*፤ በቂሳርያ ለሚ ገኙ ምእመናን ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን "ወጥቶ" የሚለው ቃል 2500 ሜ.ግ ያህል ከባሕር ወለል በላይ ከፍታ ላላት፣ ለኢየሩ ሳሌም ቤተ ክርስቲያን መሆኑን ያመለክታል።

18፥23 *በገላትያና በፍርግያ አገሮች*፤ በጥናት ጽሑፉ መጨረሻ አካባቢ ካርታ ቍጥር ገጽ ይመ። የጕዞው አቅጣጫ ከሁለተኛው የወንጌል ተልእኮ ጕዞ ጋር አንድ ሲሆን፣ ልዩነቱ መነሻውና መድረሻው ተቃራኒ መሆኑ ብቻ ነው (16፥6)። የሐ ረጉ አገባብ በፍርግያ ውስጥ ደቡብ ገላትያን ሊያመለክት ይች ላል (የ16፥6 ማብ ይመ)።

18፥24 *የእስክንድርያ* በምድረ ግብፅ ትገኛለች። በሮማ ውያን ግዛት ሁለተኛዋ ዋና ከተማ ስትሆን፣ በውስጧ ብዙ አይ ሁድ ይኖሩ ነበር።

18፥25 *የዮሐንስን ጥምቀት*፤ የሚያጠምቀው በኢየሱስ ስም አልነበረም (19፥2-4 ይመ)። አጵሎስ ስለ ኢየሱስ የሚያው ቀው በመጠኑ ነበር፤ ነገር ግን እርሱም እንደ መጥምቁ ዮሐንስ፣ የመሲሕን መምጣት ገና ይጠባበቅ ነበር። የአጵሎስ ጥምቀቱ የተ መሠረተው በተፈጸመው የጌታ ሥራ ላይ ሳይሆን፣ በንስሓ ላይ ብቻ ነበር።

18፥27 *አካይያ* የሮማውያን አውራጃ ስትሆን፣ ዋና ከተ ማዋም ቆሮንቶስ ነበረች።

19፥1 *አጵሎስ በቆሮንቶስ በነበረበት ጊዜ*፤ ጳውሎስ

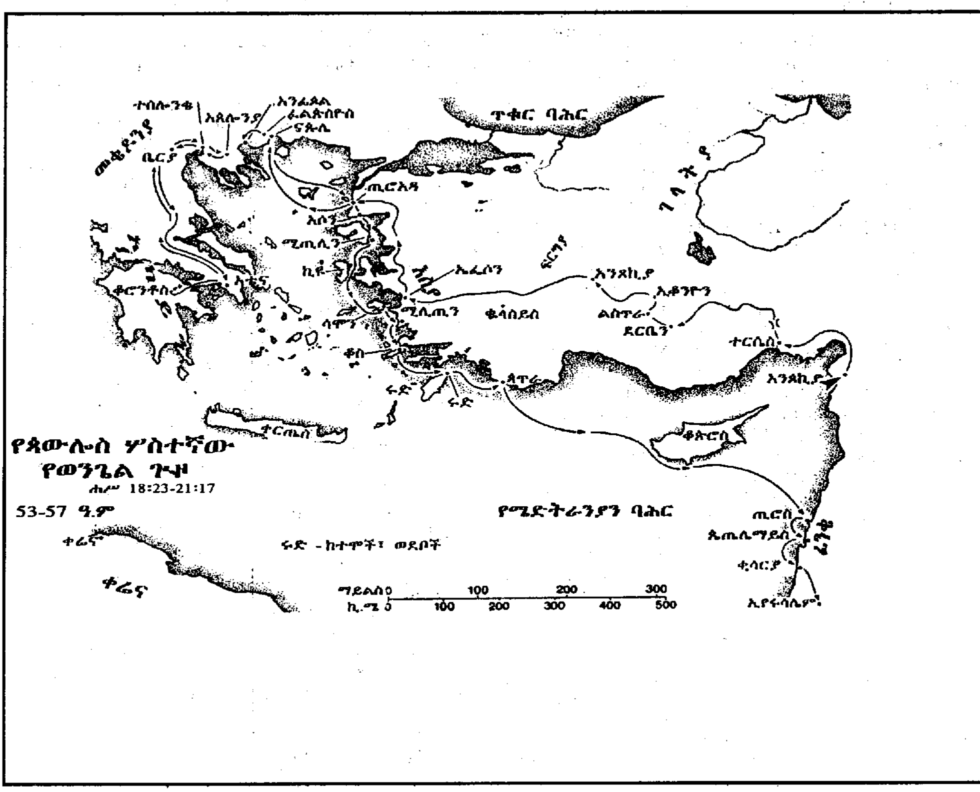

የጳውሎስ ሦስተኛው የወንጌል ጕዞ
ሐሥ 18:23-21:17
53-57 ዓ.ም

ጳውሎስ በላይኛው አገር ዐልፎ ወደ ኤፌሶን መጣ፤ በዚያም አንዳንድ ደቀ መዛሙርትን አግኝቶ፣ [2]"ባመናችሁ[+] ጊዜ መንፈስ ቅዱስን ተቀበላችሁን?" አላቸው።

እነርሱም፣ "አልተቀበልንም፤ እንዲያውም መንፈስ ቅዱስ መኖሩን እንኳ አልሰማንም" አሉት።

[3]ጳውሎስም፣ "ታዲያ፣ በምን ተጠመቃችሁ?" አላቸው።

እነርሱም፣ "የዮሐንስን ጥምቀት" አሉት ።

[4]ጳውሎስም፣ "የዮሐንስ ጥምቀትማ የንስሓ ጥምቀት ነበር፤ ዮሐንስም ራሱ ሰዎች ከእርሱ በኋላ በሚመጣው በኢየሱስ እንዲያምኑ ተናግሮአል" አላቸው። [5]እነርሱም ይህን በሰሙ ጊዜ በጌታ በኢየሱስ ስም ተጠመቁ። [6]ጳውሎስም እጁን በላያቸው በጫነ ጊዜ፣ መንፈስ ቅዱስ ወረደባቸው፤ በሌሎች ቋንቋዎች[T] ተናገሩ፤ ትንቢትም ተናገሩ። [7]ሰዎቹም በአጠቃላይ ዐሥራ ሁለት ያህል ነበሩ።

[8]ጳውሎስም ወደ ምኵራብ እየገባ፣ ስለ እግዚአብሔር መንግሥት እየተነጋገረና እያሳመናቸው ሦስት ወር ሙሉ ምንም ሳይፈራ ፊት ለፊት ይናገር ነበር። [9]አንዳንዶቹ ግን ግትር በመሆን፣ ለማመን ፈቃደኞች አልነበሩም፤ የጌታንም መንገድ በግሃድ ያጥላሉ ነበር። ስለዚህ ጳውሎስ ትቶአቸው ሄደ፤ ደቀ መዛሙርትንም ለብቻቸው ወስዶ በጢራኖስ የትምህርት አዳራሽ ውስጥ በየዕለቱ ያነጋግራቸው ነበር። [10]ይህን ማድረጉንም ሁለት ዓመት ስለ ቀጠለ፣ በእስያ አውራጃ ይኖሩ የነበሩት የአይሁድና የግሪክ ሰዎች ሁሉ የጌታን ቃል ለመስማት ቻሉ።

[11]እግዚአብሔርም በጳውሎስ እጅ እጅግ የሚያስደንቅ ታምራትን ያደርግ ነበር፤ [12]መሐረብ ወይም ሰውነቱን የነካ ጨርቅ እንኳ ወደ ሕመምተኞች ሲወስዱ በሽታቸው ይለቃቸው ነበር፤ ርኩሳን መናፍስትም ይወጡ ነበር።

[13]እየዞሩ አጋንንትን ያስወጡ ከነበሩት አይሁድ አንዳንዶቹ፣ "ጳውሎስ በሚሰብከው በኢየሱስ ስም እንድትወጡ አዛችኋለሁ!" እያሉ የጌታን የኢየሱስን ስም ርኩሳን መናፍስት በያዟቸው ሰዎች ላይ ለመጥራት ሞከሩ፤ [14]የአይሁዳዊው የካህናቱ አለቃ የአስቄዋ ሰባት ወንዶች ልጆችም ይህንኑ ያደርጉ ነበር። [15]ርኩስ መንፈሱም፣ "ኢየሱስን ዐውቀዋለሁ፤ ጳውሎስንም ዐውቀዋለሁ፤ እናንተ ግን እነማን ናችሁ?" አላቸው። [16]ከዚያም ርኩስ መንፈስ ያደረበት ሰው ዘሎ ያዛቸው፤ በረታባቸውም፤ እጅግ ስላየለባቸውም ቤቱን ጥለው ዕራቁታቸውን ሸሹ።

[17]ይህም በኤፌሶን በሚኖሩት፣ በአይሁድና በግሪክ ሰዎች ሁሉ ዘንድ በታወቀ ጊዜ፣ ሁሉም ፍርሀት ያዛቸው፤ በዚህም የጌታ የኢየሱስ ስም ተከበረ። [18]ካመኑትም ሰዎች ብዙዎቹ እየቀረቡ ክፉ ሥራቸውን በግልጥ ተናዘዙ፤ [19]ሲጠነቁሉ ከነበሩትም መካከል

19፥2 ዮሐ20፥22
19፥4 ማር1፥4፤ ዮሐ1፥7
19፥5 ሐሥ2፥38
19፥6 ማር16፥17፤ ሐሥ6፥6፤10፥44
19፥8 ማቴ3፥2፤ ሐሥ9፥20፤28፥23
19፥9 ቍ23፡30፤ ሐሥ 9፥2-11፥26፤ 14፥4
19፥10 ቍ22፡26፡ 27፤ሐሥ2፥9፤13፥48፤ 20፥31
19፥11 ሐሥ8፥13
19፥12 ሐሥ5፥15
19፥13 ማቴ12፥ 27፤ማር9፥38
19፥17 ሐሥ5፥5፡ 11፤18፥19

[+]2 ወይም ካመናችሁ በኋላ
[T]6 ወይም ልሳን

በኤፌሶን ባልነበረበት ጊዜ አጵሎስ በዚያ ነበር (18፥24)፤ ወደ ቆሮንቶስ የሄደውም ጳውሎስ ወደ ኤፌሶን ከመመለሱ በፊት ሲሆን፣ ኋላ ግን አጵሎስ ወደ ኤፌሶን የተመለሰው፣ ጳውሎስ እዚያው በማገልገል ላይ ስለ ነበር (1ቆሮ 16፥12 ይመ)። *በላይኛው አገር፤* በላይኮስና በሜንደር ሸለቆዎች ያለውን የታችኛውን ቀጥታ መሥመር ይዞ ሳይሆን፣ በሰሜን በኩል ወደ ኤፌሶን የሚወስደውን ላይኛውን የፍርግያን መንገድ ይዞ ማለት ነው። ጳውሎስ ወደ ሰሜን ገላትያ ሄደ ማለቱ የማይመስል ነገር ነው እንጂ፣ መሄዱ እውነት ከሆነ ከጕዞዎቹ በአንዱ መሆን አለበት (16፥6፤ 18፥23 ይመ)። *ኤፌሶን፤* የ18፥19 ማብ ይመ። *አንዳንድ ደቀ መዛሙርትን፤* እነዚህ ዐሥራ ሁለቱ (ቍ7) የኢየሱስ ደቀ መዛሙርት የሆኑት በቀጥታም ባይሆን፣ በተዘዋዋሪ መንገድ በመጥምቁ ዮሐንስ ወይም በደቀ መዛሙርቱ አማካይነት ሳይሆን አይቀርም፤ ወይም አጵሎስ ገና ስለ ክርስትና ብዙ ሳይገባው የወንጌልን ትምህርት ከእርሱ ሳያገኙ አልቀሩም (18፥26 ይመ)። እነርሱም እንደ አጵሎስ ስለ ወንጌል ያላቸው ግንዛቤ መጠነኛ ነበር (የ18፥25 ማብ ይመ)።

19፥2 *መንፈስ ቅዱስን ተቀበላችሁን?* ጳውሎስ፣ ስለ መንፈስ ቅዱስ ምንም እንዳልተናገራቸው ተገነዘበ (ቍ3-6)።

19፥4 *የዮሐንስ ጥምቀትማ፤* የማቴ 3፥11፡15 ማብ ይመ። *የንስሓ ጥምቀት፤* የመጥምቁ ዮሐንስ ትምህርት ጠቅለል ባለ መልኩ ሲታይ ይህን ይመስላል፤ የዮሐንስ ጥምቀት ጊዜያዊና ልብን ለወንጌል የሚያዘጋጅ ነው፤ ይኸውም ኀጢአተኝነትን አጕልቶ ሲያሳይ፣ የሰውን ልብ ለወንጌል የሚያመቻች ነበር። የዮሐንስ ጥምቀት በሞቱ የኀጢአትን ስርየት እውን ወደሚያ ደርገው ወደ ጌታ ኢየሱስ አሻግሮ ያመለክታል (የማር 1፥4 ማብ ይመ)።

19፥6 *እጁን በላያቸው በጫነ ጊዜ፤* የ6፥6 ማብ ይመ። *መንፈስ ቅዱስ ወረደባቸው፤ በሌሎች ቋንቋዎች ተናገሩ፤ ትንቢትም ተናገሩ፤* ደቀ መዛሙርት በጴንጤቆስጤ ቀን (2፥4፡11)፣ ይህም አሕዛብ በቂሳርያ እንደ ተለማመዱት (10፥46) ዐይነት ማለት ነው።

19፥8 *ሦስት ወር፤* በተሰሎንቄ ሦስት ሰንበት ከቈየበት ጋር (17፥2) ሲነጻጸር ይህኛው ረዘም ያለ ጊዜ ነው፤ ይሁን እንጂ አቀራረቡ አንድ ዐይነት ነው፤ ይኸውም በመጀመሪያ ለአይሁድ ቀጥሎም ለግሪኮች ነው (የ13፥14 ማብ ይመ)።

19፥9 *የጌታንም መንገድ፤* የ9፥2 ማብ ይመ። *በጢራኖስ የትምህርት አዳራሽ፤* ጢራኖስ የተባለው ፈላስፋ ዘወትር የሚያስተምርበት ሊሆን ይችላል፤ ትምህርት የሚሰጠውም ጧት ጧት ሳይሆን አይቀርም። ጳውሎስ ከጧቱ አምስት ሰዓት እስከ ዐሥር ሰዓት ባለው ጊዜ ያስተምር እንደ ነበር በግሪኮች ቋንቋ ተጽፎ የተገኘ አንድ የእጅ ጽሑፍ ያስረዳል። ሰዓቱ ፀሓይ የሚጠነክርበት ጊዜ ቢሆንም፣ ሰዎች ከመደበኛ ሥራቸው የሚያርፉበት ሰዓት ከመሆኑም በላይ፣ አዳራሹ ነጻ የሚሆንበት ወቅት ስለ ሆነ ነው።

19፥10 *ሁለት ዓመት፤* ሉቃስ እንደዘገበው ከሆነ የሁለት ዓመት ከሦስት ወር (ቍ8 ይመ)፣ ይህ በአንድ በተወሰነ ስፍራ ለወንጌል ሥራ የተዳረገ የረጅሙ ጊዜ ቈይታ ነው። በአይሁድ የቀን አቈጣጠር ልማድ የዓመቱም ክፍል እንደ አንድ ሙሉ ዓመት ይቈጠራል፤ በዚህም መሠረት ሁለቱ ዓመትና ሦስቱ ወር እንደ ሦስት ዓመት ሊቈጠር ችሎአል (20፥31)። *በእስያ አውራጃ ይኖሩ የነበሩት… ሁሉ፤* ከጳውሎስ የወንጌል አገልግሎት ስልቶች አንዱ እዚህ ላይ ይታያል። ጳውሎስ አብያተ ክርስቲያናትን የመሠረተባቸው ብዙዎቹ ከተሞች አማካይ ቦታዎች ላይ ነበሩ፤ ወንጌል በእነዚህ ቦታዎች በተሰበከ ጊዜ በየአካባቢዎቻቸው በቀላሉ ሊሠራጭ ችሎአል። ሌሎች በምሳሌነት የሚጠቀሱ ከተሞች በጲስድያ የምትገኘው አንጾኪያ (13፥14)፣ ተሰሎንቄ (17፥1)፣ አቴና (17፥15)፣ እንዲሁም ቆሮንቶስ (18፥1) ናቸው።

19፥12 *ጨርቅ፤* ጳውሎስ ለድንኳን ሥራው ከተጠቀመባቸው ነገሮች የተወሰደ (የተረፈ) ሳይሆን አይቀርም፤ ይኸውም አንዱ ራሱ ላይ የሚጠመጠመው ጨርቅ ሲሆን፣ ሌላው ደግሞ ወገቡ ላይ እንደ ድግ የሚታጠቀው ይሆናል (ከ5፥15 ጋር ያነጻጽሩ)።

19፥14 *የካህናቱ አለቃ የአይሁዳዊው የአስቄዋ፤* ከኢየሩሳሌም ሊቃነ ካህናት ቤተ ሰብ ጋር የሥጋ ዝምድና ሊኖረው ይችላል። የሚመስለው ግን፣ ድግምቱ ተቀባይነት እንዲያገኝ ራሱን በዚህ ስም ሳይጠራ አልቀረም፤ ጳውሎስ ርኩሳን መናፍስትን ሲያስወጣ ባዩ ጊዜ እነርሱም እንደዚሁ ለማድረግ ሞከሩ።

19፥19 *መጽሐፋቸውን፤* እነዚህን የመሳሰሉ የመተት ድግምት አላቸው የተባሉና ምስጢራዊ ነክ መጻሕፍት በቍፋሮ ከተቀበሩበት ተገኝተዋል። ኤፌሶን የጥንቈላ ሥራ ማእከል ነበረች። *አምሳ ሺህ ብር፤* መጻሕፍቱ ይህን ያህል ከፍተኛ ዋጋ ያወጡት በጥራታቸው ብዛት ሳይሆን፣ በውስጣቸው የሚገኙት የጥንቈላ የመተት ድግምቶች ኀይል አላቸው ተብሎ ስለሚታመን ነው።

ብዙዎች መጽሐፋቸውን ሰብስበው በማምጣት በሕዝብ ፊት አቃጠሉ፤ ዋጋቸውም ሲሰላ አምሳ ሺህ ብር ያህል ሆኖ ተገኘ። [20]በዚህ ሁኔታ የጌታ ቃል በኀይል እያደገ እያሸነፈ ሄደ።

[21]ይህ ሁሉ ከሆነ በኋላ፣ ጳውሎስ በመቄዶንያና በአካይያ በኩል ዐልፎ ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ በመንፈሱ ወሰነ፤ "እዚያ ከደረስሁ በኋላ ሮምን ደግሞ ማየት አለብኝ" አለ። [22]ከረዳቶቹም ሁለቱን፣ ጢሞቴዎስንና ኤርስጦንን፣ ወደ መቄዶንያ ልኮ እርሱ ራሱ ግን በእስያ አውራጃ ጥቂት ቀን ተቀመጠ።

በኤፌሶን የተነሣው ሁከት

[23]በዚህ ጊዜ፣ ስለ ጌታ መንገድ ታላቅ ሁከት ተፈጠረ። [24]ድሜጥሮስ የተባለ አንድ የብር አንጥረኛ የአርጤምስን ቤተ መቅደስ ምስሎች ከብር ቀጥቅጦ እየሠራ ለሠራተኞቹ የሚያስገኘው ገቢ ቀላል አልነበረም። [25]እርሱም እነዚህን ሠራተኞችና በተመሳሳይ ሙያ የሚተዳደሩትን ሌሎቹን ሰዎች በአንድነት ሰብስቦ እንዲህ አላቸው፤ "ሰዎች ሆይ፤ ይህ ሥራ ጥሩ ገቢ እንደሚያስገኝልን ታውቃላችሁ። [26]ይህ ጳውሎስ የተባለ ሰው በኤፌሶን ብቻ ሳይሆን፣ በመላው የእስያ አውራጃ የሚገኘውን በርካታ ሕዝብ እያሳመነ እንዳሳታቸው ይኸው የምታዩትና የምትሰሙት ነገር ነው፤ በሰው እጅ የተሠሩ አማልክት በፍጹም አማልክት እንዳልሆኑ ይናገራልና። [27]የዚህ የሥራችን መልካም ስም ከመጕደፉም በላይ፣ መላው እስያና ዓለም የሚያመልካት የታላቂ አርጤምስ ቤተ መቅደስም ዋጋ ቢስ ይሆናል፤ ደግሞም ገናናው ክብሯ ይዋረዳል።"

[28]ሰዎቹም ይህን በሰሙ ጊዜ ክፉኛ ተቈጥተው፣ "የኤፌሶኗ አርጤምስ ታላቅ ናት!" እያሉ ይጮኹ ጀመር። [29]ወዲያውም በከተማው ሁሉ ሁከት ተነሣ፤ ሕዝቡም አንድ ላይ በማበር የመቄዶንያ ተወላጅ የሆኑትንና ከጳውሎስ ጋር ይጓዙ የነበሩትን ጓደኞቹን፣ ጋይዮስንና አርስጥሮኮስን ይዘው ወደ ጨዋታ ማሳያው ስፍራ እየሮጡ ገቡ። [30]ጳውሎስም ወጥቶ ሕዝቡ ፊት ለመቅረብ ፈልጎ ነበር፤ ደቀ መዛሙርት ግን ከለከሉት። [31]ከአውራጃው ባለ ሥልጣኖች አንዳንድ ወዳጆቹ እንኳ፣ ጳውሎስ ወደ ጨዋታ ማሳያው ስፍራ ደፍሮ እንዳይገባ ሰው ልከው ለመኑት።

[32]ጉባኤውም ተበጣብጦ፣ አንዱ አንድ ነገር ሲናገር ሌላውም ሌላ እየተናገረ ይጯጯኽ ነበር፤ አብዛኛውም ሰው ለምን እዚያ እንደ ተሰበሰበ እንኳ አያውቅም ነበር። [33]አይሁድም እስክንድሮስን ከሕዝቡ መካከል ገፍተው ወደ ፊት ባወጡት ጊዜ፤ አንዳንዶቹ እንዲናገርላቸው ጮኹ፤ እርሱም ሊከራከርላቸው ፈልጎ ዝም እንዲሉ በምልክት ጠቀሳቸው። [34]ነገር ግን እርሱ አይሁዳዊ መሆኑን ባወቁ ጊዜ ሁሉም በአንድ ድምፅ፣ "የኤፌሶኗ አርጤምስ ታላቅ ናት" እያሉ ሁለት ሰዓት ያህል ጮኹ።

[35]የከተማዪቱም ዋና ጸሓፊ ሕዝቡን ጸጥ አሰኝቶ እንዲህ አለ፤ "የኤፌሶን ሰዎች ሆይ፤ የታላቂ የአርጤምስ ቤተ መቅደስና ከሰማይ የወረደው ምስሏ ጠባቂ የኤፌሶን ከተማ ሕዝብ መሆኑን የማያውቅ ማን አለ? [36]ስለዚህ፣ ይህ ሐቅ የማይካድ እንደ መሆኑ መጠን፣ ልትረጋጉና አንዳች ነገር በጥድፊያ ከመፈጸም ልትቈጠቡ ይገባችኋል። [37]እነዚህን ሰዎች ቤተ መቅደስን ሳይዘርፉ ወይም አምላካችን በሆነችው ላይ የስድብ ቃል ሳይሰነዝሩ ይዛችሁ እዚህ ድረስ እንዲያው አምጥታችኋቸዋል። [38]እንግዲህ፣ ድሜጥሮስና ከእርሱ ጋር ያሉት አንጥረኞች በማንም ላይ አቤቱታ ካላቸው፣ ፍርድ ቤቱ ክፍት ነው፤ ዳኞችም አሉ፤ ክስ ማቅረብ ይችላሉ። [39]ከዚህ ሌላ ልታቀርቡ የፈለጋችሁት ነገር ካለ፣ በሕጋዊ ጉባኤ ይታያል። [40]አለበለዚያ ዛሬ ስለ

19፥20 ሐሥ6፥7፤ 12፥24፤13፥48
19፥21 ሐሥ16፥9፤ 18፥12፤20፥16፡22፤ 21፥4፡12፡15፤ ሮሜ15፥24፡25፡28
19፥22 ቈላ10፡ 26፡27፤ሐሥ2፥9፤ 13፥5፤16፥1፤ሮሜ 16፥23፤2ጢሞ4፥20
19፥23 ሐሥ9፥2
19፥25 ሐሥ16፥ 16፡19፡20
19፥26 ዘጻ4፥28፤ መዝ115፥4፤ኢሳ44፥ 10-20፤ኤር10፥3-5፤ ሐሥ2፥9፤17፥29፤ 18፥19፤1ቆሮ8፥4፤ ራእ9፥20
19፥28 ሐሥ18፥19
19፥29 ሐሥ16፥9፤ 20፥4፤27፥2፤ሮሜ 16፥23፤1ቆሮ1፥14፤ ቈላ4፥10፤ፊል24
19፥30 ሐሥ11፥26
19፥32 ሐሥ21፥34
19፥33 ሐሥ12፥17
19፥34 ቊ28
19፥35 ሐሥ18፥19
19፥37 ሮሜ2፥22
19፥38 ቊ24፤ሐሥ 13፥7፡8፡12፤18፥12

19፥22 *ኤርስጦንን፤* በቆሮንቶስ የታወቀ ሰው ሲሆን፣ በአንድ ወቅት የከተማዪቱ ሕዝባዊ ጕዳዮች ኀላፊ ነበር (የሮሜ 16፥23 ማብ ይመ)። በኋላ ጊዜም በቆሮንቶስ እንዲቀመጥ ተደርጎአል (2ጢሞ 4፥20)። በአሁኑ ጊዜ ግን ከጢሞቴዎስ ጋር በመቄዶንያ አድርጎ ወደ ቆሮንቶስ ተመልሶአል።

19፥24 *ድሜጥሮስ የተባለ አንድ የብር አንጥረኛ፤* እያንዳንዱ ሙያ የራሱ የሆነ ማኅበር ነበረው፤ ድሜጥሮስም የብር ምስልና ቅርጻ ቅርጽ ሠራተኞች ማኅበር መሪ ሳይሆን አይቀርም። *የአርጤምስን፤* በሮማውያን ዘንድ ዲያና ተብላ ለምትታወቅ ሴት አምላክ ግሪኮች የሰጧት ስም ነው። ነገር ግን በኤፌሶን የነበረችው አርጤምስ፣ በግሪኮችና በሮማውያን ዘንድ ከታወቀችው አርጤምስ የተለየች ናት። በትንሹ እስያ ልጅ የምትሰጥ አምላክ ተብላ የምትመለክና በቤተ ጣዖቱ ውስጥ ለዝሙት ሥራ በተመደቡት በብዙ ሴቶች የምትገለገለውን የሳቢላን ብዙ ባሕርይ ወርሳለች። አርጤምስ ከሰማይ የወረደች ባለ ብዙ ጡት አምላክ ነች ለሚለው እምነት መሠረቱ ከሰማይ የወደቀ የተወርዋሪ ኮከብ ስባሪ ሊሆን ይችላል (ቍ35)። ከንጉሥ ነገሥቱ ከድምጥያኖስ ዘመን (81-96 ዓ.ም) አንሥቶ የመጀመሪያ ምስሏ ቅጅ የሆነ አንድ ሌላ ምስል በኤፌሶን ተገኝቶአል።

19፥25 *ጥሩ ገቢ፤* በዓለም ሰማቸው ከታወቀው "ከሰባቱ ድንቆች" አንዱ የአርጤምስ ቤተ መቅደስ በመሆኑ፣ ይህን ድንቅ ነገር ለማየት ሰዎች ከዓለም ዙሪያ ሁሉ ሳይቀር ይመጡ ነበር። የቤተ መቅደሷና የራሷ የአርጤምስ ምስሎች ሽያጭ ለአንጥረኞቹ ከፍተኛ የገቢ ምንጭ ነበር።

19፥29 *አርስጥሮኮስን፤* በኋላ ጊዜ ከጳውሎስ ጋር ከቆሮንቶስ ወደ ኢየሩሳሌም አብሮ ተጕዞአል (20፥3-4)፤ ጳውሎስ ከኢየሩሳሌም ወደ ሮም በሄደ ጊዜም አብሮት ነበር (27፥1-2፤ ቈላ 4፥10)።

19፥31 *የአውራጃው ባለ ሥልጣኖች፤* ንጉሠ ነገሥቱ የሚመለክበትን ዘዴ ለመፈለግ በሕዝብ የተመረጡ ታላላቅ የሸንጎ አባላት ነበሩ። ጳውሎስ ከእነዚህ ከፍተኛ ባለሥልጣኖች ውስጥ ወዳጆች ነበሩት።

19፥33 *እስክንድሮስን፤* አይሁድ ይህን ሰው ወደ ፊት ገፋ ያደረጉት እምነታቸው ከክርስቲያኖች የተለየ መሆኑን እንዲገልጽላቸው፣ ወይም ክርስቲያኖች በግሪኮች ላይ አድርሰዋል የሚሉትን ተጨማሪ በደል እንዲናገርላቸው ሊሆን ይችላል፤ ወይም ለሁለቱም ዐላማ ሊሆን ይችላል። ሕዝቡ ግን አይሁድም እንደ ክርስቲያኖቹ ሁሉ አርጤምስን እንደማያመልኩ ተገንዝበዋል።

19፥35 *የከተማዪቱ ዋና ጸሓፊ፤* የከተማዋ ሸንጎ ያሳለፈውን ውሳኔ ሁሉ ሕዝቡ እንዲያውቅ የሚያደርግ የአገሩ ተወላጅ ዋና የሆነ ሹም ነበር። በኤፌሶንና በሮም መካከል ላለ ውሞ ግንኙነት አማካይ በመሆን፣ የሸንጎው ዋና ሥራ አስፈጻሚ ነበር።

19፥38 *ፍርድ ቤቱ... ዳኞችም፤* ከአንድ በላይ የሆኑ ፍርድ ቤቶችን ወይም ዳኞችን ለማመልከት ሳይሆን፣ አጠቃላይ ስያሜውን ለማሳየት ሊሆን ይችላል። ኤፌሶን የትንሹ እስያ ዋና ከተማ እንደ መሆኗ መጠን የአስተዳደሩ ማእከል ነበረች።

19፥39 *በሕጋዊ ጉባኤ፤* መደበኛ የሕዝብ ጉባኤ በወር

ሆነው ነገር፣ በሁከት እንዳንከሰስ ያሠጋናል፤ አጥጋቢ ምክንያት ስለሌለንም፣ ስለ ሁከቱ ብንጠየቅበት መልስ መስጠት አንችልም።" [41]ይህን ከተናገረ በኋላም ጉባኤው እንዲበተን አደረገ።

ወደ መቄዶንያና ወደ ግሪክ ጕዞ

20 ሁከቱም እንደ በረደ፣ ጳውሎስ ደቀ መዛሙርትን አስጠርቶ መከራቸው፤ ተሰናብቶአቸውም ወደ መቄዶንያ ለመሄድ ተነሣ። [2]ባለፈባቸውም ስፍራዎች ሕዝቡን በብዙ ቃል እየመከረ ግሪክ አገር ደረሰ፤ [3]በዚያም ሦስት ወር ተቀመጠ። ወደ ሶርያ በመርከብ ለመሄድ ሲዘጋጅም አይሁድ አሢረውበት ስለ ነበር፣ በመቄዶንያ በኩል አድርጎ ለመመለስ ወሰነ። [4]የጳይሮስ ልጅ የቤርያው ሱሲጳጥሮስ፣ የተሰሎንቄዎቹ አርስጥሮኮስና ሲኮንዱስ፣ የደርቤኑ ጋይዮስ፣ ከእስያ አውራጃ የመጡት ቲኪቆስና ጥሮፊሞስ፣ እንዲሁም ጢሞቴዎስ አብረውት ሄዱ። [5]እነዚህም ሰዎች ወደ ፊት ቀድመውን በጢሮአዳ ጠበቁን። [6]እኛ ግን፣ የቂጣ በዓል ካለፈ በኋላ፣ ከፊልጵስዩስ በመርከብ ተነሣን፤ ከአምስት ቀንም በኋላ ከሌሎቹ ጋር በጢሮአዳ ተገናኘን፤ በዚያም ሰባት ቀን ተቀመጥን።

አውጤኪስ በጢሮአዳ ከሞት ተነሣ

[7]በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን እንጀራ ለመቍረስ ተሰብስበን ሳለን፣ ጳውሎስ በማግስቱ ለመሄድ ስላሰበ፣ ከእነርሱ ጋር ይነጋገር ነበር፤ ንግግሩንም እስከ እኩለ ሌሊት ድረስ አራዘመ። [8]በተሰበሰብንበትም ሰገነት ላይ ብዙ መብራት ነበር። [9]አውጤኪስ የተባለ አንድ ጐበዝም በመስኮት ላይ ተቀምጦ ነበር፤ ጳውሎስ ንግግሩን ባስረዘመ ጊዜ፣ እንቅልፍ እንቅልፍ አለውና ጭልጥ ብሎ ተኛ፤ ከሦስተኛውም ፎቅ ቍልቍል ወደቀ፤ ሞቶም አነሡት። [10]ጳውሎስም ወርዶ በላዩ ተጋድሞ ዐቀፈውና፣ "ሕይወቱ በውስጡ ስላለች ሁከት አትፍጠሩ" አላቸው። [11]ተመልሶም እንደ ገና ወደ ፎቁ ወጣ፤ እንጀራውንም ቈርሶ በላ፤ እስኪነጋም ድረስ ብዙ ከተናገረ በኋላ ተነሥቶ ሄደ። [12]ሰዎችም ያን ጐበዝ ሕያው ሆኖ ወሰዱት፤ በዚህም እጅግ ተጽናኑ።

ጳውሎስ የኤፌሶንን ሽማግሌዎች ተሰናበተ

[13]እኛ ግን ጳውሎስን ለመቀበል ቀድመን ወደ መርከቡ ሄድን፤ ከዚያም በመርከብ ወደ አሶን ተጓዝን፤ ይህን ያደረግነውም

20፥1 ሐሥ11፥26፤ 16፥9
20፥3 ቍ19፤ ሉቃ 2፥2፤ ሐሥ9፥23:24፤ 14፥5፤16፥9፤23፥12:15:30፤25፥3፤2ቆሮ 11፥26፤1ተሰ2፥16
20፥4 ሐሥ2፥9፤ 16፥1፤17፥1፤19፥29፤ 21፥29፤ኤፌ6፥21፤ ቈላ4፥7፤2ጢሞ 4፥20፤ቲቶ3፥12
20፥5 ሐሥ16፥8:10
20፥6 ሐሥ16፥8:12
20፥7 ማቴ14፥19፤ 1ቆሮ16፥2፤ራእ1፥10
20፥8 ሐሥ1፥13፤ 9፥37
20፥10 1ነገ17፥21፤ 2ነገ4፥34፤ ማቴ9፥23:24
20፥11 ቍ7፤ ማቴ 14፥19

ሦስት ጊዜ ይጠራ ነበር።

20፥1 *ተሰናብቶአቸውም...ለመሄድ ተነሣ*፤ ጳውሎስ በሚከተሉት ምክንያቶች ከኤፌሶን ለመውጣት ፈልጎአል፦ (1) ከኤፌሶን ለቆ ለመሄድ፤ (2) ወደ መቄዶንያ ሲሄድ እግረ መንገዱን በጢሮአዳ ወንጌልን ለመስበክ፤ (3) ቲቶ ስለ ቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን የዘገበውን ይዞ ሲመጣ በጢሮአዳ ከእርሱ ጋር ለመገናኘት (2ቆሮ 2፥12-13 ይመ)፤ (4) በይሁዳ ለምትገኘው ቤተ ክርስቲያን መባ መሰብሰቡን ለመቀጠል (1ቆሮ 16፥1-4፤ 2ቆሮ 8፥1-9:15፤ ሮሜ 15፥25-28 ይመ)።

20፥2 *ባለፈባቸውም ስፍራዎች*፤ በነዚህ ስፍራዎች ብዙ ጊዜ ሳይሳልፍ አልቀረም፤ በዚህ ጊዜ ወደ እልዋሪቆን ሄዶ ይሆናል (ሮሜ 15፥19 ይመ)።

20፥3 *ሦስት ወር*፤ የአካይያ ዋና ከተማ በሆነችው በቆሮንቶስ የቈየበትን ጊዜ ሊያመለክት ይችላል፤ ጊዜውም መርከቦች እንደ ልብ የማይመላለሱበት የክረምት ወቅት መሆን አለበት። ጳውሎስ የሮሜን መልእክት የጻፈው በዚህ ጊዜ ሳይሆን አይቀርም። *አሢረውበት*፤ አይሁድ የጳውሎስን ሕይወት ለማጥፋት ቈርጠው ተነሥተው ነበር፤ ጳውሎስ በይሁዳ ለሚገኙት ክርስቲያኖች የሰበሰበውን መባ ይዞ ስለ ነበር አይሁድ የመዝረፍ ሐሳብ ሳያድርባቸው አልቀረም። ወደ ሶርያ ለመሄድ በመርከብ ተሳፍሮ በሚነሣበት ጊዜ፣ የክንክራኦስ ወደብ ጳውሎስን ለመሰለል ለጠላቶቹ አመች ነበር።

20፥4፤ እነዚህ ሰዎች ጳውሎስንና ከምእመናን ለይሁዳ ችግረኞች የተሰበሰበውን ገንዘብ አጅበው እንዲያደርሱ የተወከሉ ሳይሆኑ አይቀሩም (የ2ቆሮ 8፥23 ማብ ይመ)። ሰዎቹም ሦስቱ ከመቄዶንያ፣ ሁለቱ ከገላትያ አውራጃዎች እንዲሁም ሌሎች ሁለቱ ከእስያ አውራጃ የወጡ ነበሩ። ሉቃስም የተቀላቀላቸው በፊልጵስዩስ ሳይሆን አይቀርም (ቍ6 ላይ "በመርከብ ተነሣን" የሚለውንና የ16፥10 ማብ ይመ)። ሱሲጳጥሮስ በሮሜ 16፥21 ከተጠቀሰው ጋር አንድ ሳይሆን አይቀርም። *አርስጥሮኮስና*፤ የ19፥29 ማብ ይመ። *ሲኮንዱስ፤* ስሙ እዚህ ላይ እንጂ በሌላ ቦታ አልተጠቀሰም፤ ጤርጥዮስ (ሮሜ 16፥22 ይመ)። ማለት "ሦስተኛ"፣ ኤርስጦስ (ሮሜ 16፥23 ይመ) ማለት "አራተኛ" ማለት እንደ ሆነ ሁሉ የዚህም ስም ትርጕም "ሁለተኛ" ማለት ነው። *የደርቤኑ ጋይዮስ ፤* ይህኛው ጋይዮስ የሚጠራው ከአርጥሮኮስ ጋር ነው (19፥29 ይመ)፤ ይሁን እንጂ የስሞቹ በጥንድ በጥንድ መቀመጥ የሚያሳየው ይህኛው ጋይዮስ ስሙ የተያያዘው ከሮሜዋ ገላትያ ጋር ሲሆን ከመቄዶንያው ጋይዮስ ጋር ግን የተለየ ነው። *ጢሞቴዎስ፤* ውክልናው ለአንዲት ቤተ ክርስቲያን ብቻ አይመስልም፤ የመጣው ከልስጥራን ሲሆን፣ ሌሎች አብያተ ክርስቲያናትንም በኀላፊነት ያገለግል ነበር (1ቆሮ 16፥10-11፤ ፊል2፥19-23)። *ቲኪቆስና*፤ በአገልግሎት ከጳውሎስ የማይለይ ረዳቱ ነበር፤ በተለይም በእስያ አውራጃ በነበሩት አብያተ ክርስቲያናት (ኤፌ 6፥21-22፤ ቈላ 4፥7-9፤ 2ጢሞ 4፥12፤ ቲቶ 3፥12)። ጥሮፊሞስ፤ በ21፥29 ስሙ በድጋሚ ተወሥቶአል (2ጢሞ 4፥20 ይመ)። የኤፌሶን ሰው በመሆኑ ከአሕዛብ ወገን እንደ ሆነ ይገመታል።

20፥5 *በጢሮአዳ*፤ ጳውሎስና ቀድመውት ከናጱሌ በባሕር የተጓዙት ሰዎች የተገናኙበት ስፍራ ናት፤ ናጱሌ ለፊልጵስዩስ ከተማ የባሕር ወደብ ነበረች (16፥11)። ጳውሎስና የቅርብ ባልደረቦቹ በባሕር ከመጓዛቸው በፊት በፊልጵስዩስ አንድ ሳምንት ቈይተዋል።

20፥6 *ከፊልጵስዩስ*፤ የባሕር ወደቧ ከሆነችው ከናጱሌ 16 ኪ.ሜ. ያህል ርቆ ማለት ነው። *የቂጣ በዓል*፤ ከፋሲካ በዓል ዕለት ጀምሮ ለአንድ ሳምንት ይከበራል። ጳውሎስ ይህን ሳምንት የቈየው በፊልጵስዩስ ነበር። ቀደም ሲል ኢየሩሳሌም ቶሎ ለመድረስ ተስፋ አድርጎ ነበር (19፥21)፤ አሁን ግን እዚያ ለመገኘት ተስፋ ያደረገው በበዓለ አምሳ ቀን ነው (20፥16 ይመ)። *ከአምስት ቀንም በኋላ፤* ከናጱሌ ወደ ጢኖስ የሚደረገው አምስት ቀን ያህል ይፈጃል፤ በሌላ አቅጣጫ ከተሄደ ግን ሁለት ቀን ያህል ብቻ ነው የሚፈጀው (16፥11)። *ሰባት ቀን*፤ ጳውሎስ ለበዓለ ኀምሳ ኢየሩሳሌም ለመድረስ ቢቸኵልም፣ ሰባት ቀን በጢሮአዳ መቈየት ነበረበት፤ ይኸውም መርከቡ የሚነሣበት ጊዜ በመዘግየቱ ሊሆን ይችላል፤ ይበልጥ የሚመስለው ግን፣ በሳምንቱ የመጀመሪያ ቀን ከክርስቲያኖች ጋር ተገናኝቶ የጌታን ራት ለመካፈል ስለ ፈለገ ነበር።

20፥7 *በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን*፤ እሑድ ማለት ነው። በአይሁድ የቀን አቈጣጠር ቀኑ አንድ ብሎ የሚጀምረው ምሽት ላይ በዐሥራ ሁለት ሰዓት ስለሆነ፣ ቀኑ ቅዳሜ ነው የሚሉ አንዳንድ ወገኖች አሉ፤ ይሁን እንጂ የግሪክን ሥልጣኔ ባጣጣመችው በጢሮአዳ ከተማ የተከናወነውን ነገር ሲገልጽ፣ የአይሁድን የቀን አቈጣጠር የሚጠቀምበት ምክንያት አይኖርም። *እንጀራ ለመቍረስ*፤ እዚህ ላይ የጌታን ራት ማለቱ ነው፤ ሥርዐት ባለው መንገድ የመገናኘታቸው ምክንያት ይኸው ነውና። የጌታን ራት መቀበል እንደሚገባ ታዞአል (ሉቃ 22፥19) ይህም በየጊዜው የሚፈጸም ነበር (2፥42 ይመ)።

20፥9 *አውጤኪስ*፤ ነጻ በወጡ ወገኖች ዘንድ የተለመደ ስም ነበር (የ 6፥9 ማብ ይመ)።

20፥10 *ሕይወቱ ስላለች*፤ ጴጥሮስ ጣቢታን ከሞት እንዳስነሣት ሁሉ (9፥40)፣ ጳውሎስም አውጤኪስን ከሞት አስነሥቶታል።

20፥13 *አሶን*፤ ጢሮአዳ ካለችበት ልሳነ ምድር ባሻገር፣ በየብስ 32 ኪ.ሜ. ያህል ርቃ የምትገኝ፣ የባሕር ወደብ ነበረች። የባሕርን ጠረፍ ተከትሎ ለሚጓዝ ግን 64 ኪ.ሜ ያህል ያስኬዳል፤

ጳውሎስ በየብስ በእግሩ ሊሄድ ስላሰበ ነበር:: [14]በአሶን ከተገናኘንም በኋላ፣ ተቀብለነው አብረን በመርከብ ወደ ሚጢሊኒ ሄድን:: [15]በማግስቱም በመርከብ ተጕዘን ከኪዩ ደሴት ትይዩ ደረስን:: በሚቀጥለውም ቀን ወደ ሳሞን ተሻገርን፤ በማግስቱም ሚሊጢን ደረስን:: [16]ጳውሎስም በእስያ አውራጃ ብዙ መቈየት ስላልፈለገ፣ ወደ ኤፌሶን ሳይገባ ዐልፎ ለመሄድ ወሰነ፤ ቢቻል በዓለ ኀምሳን በኢየሩሳሌም ለመዋል ቸኵሎ ነበርና::

[17]ከሚሊጢንም ወደ ኤፌሶን ሰው ልኮ የቤተ ክርስቲያኒቱን ሽማግሌዎች አስጠራ፤ [18]በመጡም ጊዜ እንዲህ አላቸው፤ "ወደ እስያ አውራጃ ከገባሁባት ከመጀመሪያዋ ዕለት አንሥቶ ዘወትር ከእናንተ ጋር እንዴት እንደ ኖርሁ ታውቃላችሁ:: [19]ምንም እንኳ ከአይሁድ ሤራ የተነሣ መከራ ቢያደርሱብኝም፣ ጌታን በታላቅ ትሕትናና በእንባ ከማገልገል አልተቈጠብሁም [20]በአደባባይም ሆነ ከቤት ቤት በመዘዋወር፣ እናንተን ከማስተማርና ይጠቅማችኋል ብዬ ያሰብሁትን ከመስበክ ወደ ኋላ አላልሁም:: [21]በንስሓ ወደ እግዚአብሔር እንዲመለሱና በጌታችን በኢየሱስ እንዲያምኑ፣ ለአይሁድም ለግሪክ ሰዎችም አጥብቄ መስክሬላቸዋለሁ::

[22]"አሁንም እዚያ ስደርስ የሚደርስብኝን ባላውቅም፣ መንፈስ ቅዱስ ወደ ኢየሩሳሌም እንድሄድ ግድ እያለኝ ነው:: [23]ነገር ግን በምሄድባቸው ከተሞች ሁሉ እስራትና መከራ እንደሚጠብቀኝ መንፈስ ቅዱስ ይመሰክርልኛል:: [24]ይሁን እንጂ ከጌታ ከኢየሱስ የተቀበልሁትን ሩጫዬንና የእግዚአብሔርን የጸጋ ወንጌል የመመስከር አገልግሎቴን ብፈጽም፣ ለእኔ ሕይወቴ ከምንም እንደማይቈጠር እንደ ከንቱ ነገር ናት::

[25]"አሁንም ቢሆን፣ በመካከላችሁ ተዘዋውሬ የእግዚአብሔርን መንግሥት የሰበክሁላችሁ፣ እናንተ ሁላችሁ ከእንግዲህ ወዲያ ፊቴን እንደማታዩ ዐውቃለሁ:: [26]ስለዚህ ከሰው ሁሉ ደም ንጹሕ መሆኔን በዚች ቀን እመሰክርላችኋለሁ፤ [27]የእግዚአብሔርን ፈቃድ ሁሉ ለእናንተ ከመግለጽ የተቈጠብሁበት ጊዜ የለምና:: [28]ለራሳችሁና መንፈስ ቅዱስ ጠባቂ[u] አድርጎ በላዩ ለሾማችሁ መንጋ ሁሉ ተጠንቀቁ፤ በገዛ ደሙ የዋጃትን የእግዚአብሔርን[^] ቤተ ክርስቲያን ጠብቁ:: [29]እኔ ከሄድሁ በኋላ፣ ነጣቂ ተኵላዎች መጥተው በመካከላችሁ ሰርገው እንደሚገቡና ለመንጋውም እንደማይራሩ ዐውቃለሁ:: [30]ከእናንተው መካከል እንኳ የራሳቸውን ደቀ መዛሙርት ለማፍራት እውነትን የሚያጣምሙ ይነሣሉ:: [31]ስለዚህ ተጠንቀቁ፤ ሦስት ዓመት ሙሉ ሌሊትና ቀን ምንም ያህል ሳላቋርጥ በእንባ እያንዳንዳችሁን እንደ መከርኋችሁ አስታውሱ::

[32]"አሁንም ለእግዚአብሔር፣ እንዲሁም ሊያንጻችሁና በቅዱሳኑ ሁሉ መካከል ርስት ሊያወርሳችሁ ለሚችለው ለጸጋው ቃል ዐደራ እሰጣችኋለሁ:: [33]የማንንም ብር ወይም ወርቅ ወይም ልብስ አልተመኘሁም፤ [34]እነዚህ እጆቼ ለእኔና ከኔ ጋር ላሉት በሚያስፈልገን ነገር እንዳገለገሉን እናንተ ራሳችሁ ታውቃላችሁ:: [35]በጕልበታችን ደክመን ችግረኞችን መርዳት እንዳለብን ባደረግሁት ሁሉ አሳይቻችኋለሁ፤ 'ከሚቀበል ይልቅ የሚሰጥ ብፁዕ ነው' ያለውን የጌታ የኢየሱስን ቃል እናስታውስ::"

20፥15 ቍ17፤ 2ጢሞ 4፥20
20፥16 ሐሥ2፥1፡9፤ 18፥19፤19፥21
20፥17 ቍ15፤ ሐሥ 11፥30
20፥18 ሐሥ2፥9፤ 18፥19-21፤19፥1-41
20፥19 ቍ3፤ መዝ 6፥6
20፥20 ቍ27፤ መዝ 40፥10፤ ኤር26፥2፤42፥4
20፥21 ሐሥ2፥38፤ 18፥5፤24፥24፤26፥18 ፤ኤፌ1፥15፤ ቈላ2፥5፤ፊሞ5
20፥22 ቍ16
20፥23 ሐሥ8፥29፤ 9፥16፤21፥4
20፥24 ሐሥ11፥23፤ 21፥13፤2ቆሮ4፥1፤ ገላ1፥1፤2ጢሞ4፥7፤ ቲቶ1፥3
20፥25 ቍ38፤ ማቴ 4፥23
20፥26 ሕዝ3፥17-19፤ሐሥ18፥6
20፥27 ቍ20
20፥28 ቍ29፤ዮሐ 21፥16፤ሮሜ3፥25፤ 1ቆሮ6፥20፤10፥32፤ 1ጢሞ3፥1
20፥29 ቍ28፤ ማቴ7፥15፤ሕዝ34፥5
20፥30 ሐሥ11፥26
20፥31 ቍ19፤ሐሥ 19፥10
20፥32 ማቴ25፥34፤ ሐሥ14፥23፤26፥18፤ ኤፌ1፥14፤ቈላ1፥12፤ 3፥24፤ዕብ9፥15፤ 1ጴጥ1፥4
20፥33 1ሳሙ12፥3፤1ቆሮ9፥12፤2ቆሮ2፥17፤7፥2፤11፥9፤12፥14-17፤1ተሰ2፥5
20፥34 ሐሥ18፥3

[u]28 በትውፊት ጳጳሳት ሲባል የመጣው ነው

[^]28 ብዙ የጥንት ቅጆች የጌታን

ስለዚህ ጳውሎስ በልሳነ ምድሩ ዙሪያ ከምትጓዘው መርከብ ብዙ ወደ ኋላ እንዳልቀረ ያመለክታል::

20፥14 *ሚጢሊኒ፤* የመጀመሪያው ቀን የባሕር ላይ ጕዞ ካበቃ በኋላ፣ ከሌስቦስ ደሴት በስተ ደቡብ ምሥራቅ በምትገኘው በዚች ወደብ ዐረፉ::

20፥15 *ከኪዩ፤* በሁለተኛው ሌሊት ከትንሿ እስያ በስተ ምዕራብ ከሚገኘው ከዚሁ ከትልቁ ደሴት ጠረፍ ፈቀቅ ብለው ሄዱ:: *ሳሞን፤* ወደ ኤፌሶን የሚወስደውን የባሕር ወሽመጥ አቋርጠው በሦስተኛው ቀን ወደዚሁ ደሴት ደረሱ፤ ይህም በኤጂያን ባሕር ከሚገኙትና ዐበይት የንግድ እንቅስቃሴ ከሚታይባቸው ደሴቶች አንዱ ነበር:: *ሚሊጢን፤* ከኤፌሶን በስተ ደቡብ 48 ኪ.ሜ ርቃ የምትገኝ ወደብ ስትሆን፣ ጳውሎስ የተሳፈረበት ጀልባ በመጨረሻ የምታርፍበት ቦታ ነበር:: ወደ ኤፌሶን ጕራ ማለት ከፈለገም መርከብ መለወጥ ሊኖርበት ነው፤ ይህ ደግሞ ጊዜ ይፈጃል (ቍ 16 ይመ):: ወደ ኤፌሶን ከገባ ደግሞ፣ አያሌ ቤተ ሰቦችን መጠየቅ ይኖርበታል፤ ይህም ብዙውን ጊዜ ይሻማበታል:: እንዳለፈው ዓመት ሁከት ቢነሣ ደግሞ (19፥23-41)፣ የበለጠ ጊዜ ይጠፋል፤ ስለዚህ በወጣ ያውጣው የሚባል ጕዳይ አልነበረም::

20፥16 *በዓለ ኀምሳ፤* ከፋሲካ በዓል ጀምሮ ሲቈጠር አምሳኛው ቀን ማለት ነው:: አምስትና ሰባት ቀን ሲደመር (ቍ6)፤ እንዲሁም አራት ቀን ሲታከልበት (ቍ13፥15) ዐሥራ ስድስት ቀን ዐልፎአል፤ ስለዚህ ቀሪው ሁለት ሦስተኛው ጊዜ ብቻ ነበር::

20፥17 *የቤተ ክርስቲያኒቱን ሽማግሌዎች፤* የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች አገልግሎት ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ፣ በማንኛውም የጳውሎስ አገልግሎት ግልጽ ሆኖ ይታያል:: ለራቡ እንዲውል ከአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን የተላከውንም ርዳታ ለኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን ኀላፊዎች አስረክቦአል ሐዋ11፥30:: ጳውሎስ በመጀመሪያው ሐዋርያዊ ጕዞው ሽማግሌዎችን ሾሞአል (ሐዋ 14፥23):: በዚህ ወሳኝ በሆነው የስንብት ወቅት (ቍ 28) ደግሞ የኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች ከእነርሱ ጋር እንዲገናኙ አስጠራቸው (ቍ 17 ይመ):: ከዓመታት በኋላም፣ ጳውሎስ የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌ ለመሆን የሚያበቁት መመዘኛዎች ምን ምን እንደ ሆኑ ጭምር ጽፎአል (1ጢሞ3፤ቲቶ 1) ::

20፥19 *በእንባ፤* ቍ 31 ይመ:: በኤፌሶን የጳውሎስ አገልግሎት የተከናወነው በጋለ ስሜትና በትጋት ነበር::

20፥22 *መንፈስ ቅዱስ...ግድ እያለኝ ነው፤* የመንፈስ ቅዱስን ምሪት ተከትሎ እንጂ፣ አንዳንድ ሰዎች እንደሚሉት ጳውሎስ የመንፈስ ቅዱስን ምሪት ጥሶ ወደ ኢየሩሳሌም አልሄደም፤ ይልቁንስ ሰዎቹ እንዳይሄድ የለመኑት (21፥4:12)፣ መንፈስ ቅዱስ ስለከለከለው ሳይሆን፣ በጳውሎስ ላይ የሚደርሰውን እስራት ስለ ገለጠ ነበር (22፥11-12)::

20፥28 *ጠባቂ...በላዩ... ጠብቁ፤* የቤተ ክርስቲያን "ሽማግሌዎች" (ቍ 17)፣ "ጠባቂዎች" ተብለው ይጠራሉ፤ መንጋውንም እንዲያስማሩ ታዘዋል፤ እነዚህ ሰዎች "ሽማግሌዎች" "ጠባቂዎች" ወይም "መጋቢዎች" ተብለው ሊጠሩ እንደሚችሉ ተጽፎአል:: *በገዛ ደሙ፤* "በገዛ ልጁ ደም" ተብሎ ሊተረጐም ይችላል፤ "በገዛ" የሚለው ቃል ተወዳጅነትን ለመግለጽ የገባ ነው፤ ይህም ልጁን ያመለክታል::

20፥31 *ሦስት ዓመት፤* የ19፥10 ማብ ይመ::

20፥32 *በቅዱሳኑ፤* በምድር ላይ የምእመናን መቀደስ ፍጹም ባይሆንም፣ ወደ ፊት የሚጠብቃቸውን የተሟላ ቅድስና የሚያመለክት ነው (26፥18፤ እንዲሁም የ1ቆሮ 1፥2 ማብ ይመ)::

20፥34 *ለእኔና...በሚያስፈልገን ነገር እንዳገለገሉኝ፤* ጳውሎስ በተሰሎንቄና (1ተሰ2፥9) በቆሮንቶስ (ሐሥ 18፥3) ሳለ የሚያስፈልገውን ነገር ሁሉ ለማግኘት በገዛ እጁ ይሠራ ነበር::

20፥35 *ያለውን የጌታ የኢየሱስን ቃል እናስታውስ፤*

[36]ይህን ካለ በኋላ፣ ተንበርክኮ ከሁሉም ጋር ጸለየ። [37]ሁሉም እጅግ አለቀሱ፤ ጳውሎስንም ዐንገቱን ዐቅፈው ሳሙት፤ [38]ከሁሉም በላይ ልባቸውን የነካው፣ ከእንግዲህ ወዲህ ፊቱን እንደማያዩ የተናገራቸው ቃል ነበር። ከዚያም እስከ መርከቡ ድረስ ሸኙት።

ወደ ኢየሩሳሌም ጒዞ

21 ከእነርሱ ከተለየን በኋላ ቀጥታ በመርከብ ወደ ቆስ ተጓዝን፤ በማግስቱም ወደ ሩድ፣ ከዚያም ወደ ጳጥራ አመራን። [2]በዚያም ወደ ፊንቄ የሚሄድ መርከብ ስላገኘን፣ ተሳፍረን ጒዞአችንን ቀጠልን። [3]ቆጵሮስ በታየችን ጊዜ፣ ወደ ግራ ትተናት ዐልፍንና ወደ ሶርያ አመራን፤ መርከባችን ጭነቱን በጢሮስ ማራገፍ ስለ ነበረበት፣ እኛም እዚያው ወረድን። [4]ደቀ መዛሙርትንም በዚያ አግኝተን፣ ሰባት ቀን ከእነርሱ ጋር ተቀመጥን። እነርሱም በመንፈስ ሆነው ጳውሎስ ወደ ኢየሩሳሌም እንዳይሄድ ነገሩት። [5]የቈይታ ጊዜያችን ባለቀ ጊዜ፣ ትተናቸው ጒዞአችንን ቀጠልን፤ ደቀ መዛሙርቱም ሁሉ ከሚስቶቻቸውና ከልጆቻቸው ጋር እስከ ከተማው ውጭ ድረስ ሸኙን፤ በባሕሩም ዳር ተንበ ርክከን ጸለይን፤ [6]ከተሰነባበትንም በኋላ እኛ ወደ መርከቡ ገባን፤ እነርሱም ወደ ቤታቸው ተመለሱ።

[7]ከጢሮስ ተነሥተን ጒዞአችንን በመቀጠል ጴጤሌማይስ ደረስን፤ ከመርከብ ወርደንም ለወንድሞች ሰላምታ ካቀረብን በኋላ፣ አንድ ቀን ከእነርሱ ጋር ቈየን። [8]በማግስቱ ከዚያ ተነሥተን ቂሳርያ ደረስን፤ ከሰባቱ ወንጌላውያን አንዱ በሆነው በፊልጶስ ቤትም ዐረፍን። [9]እርሱም ትንቢት የሚናገሩ አራት ደናግል ሴቶች ልጆች ነበሩት።

[10]በዚያም ብዙ ቀን ከተቀመጥን በኋላ አጋቦስ የተባለ ነቢይ ከይሁዳ ወረደ፤ [11]ወደ እኛም መጣና የጳውሎስን መታጠቂያ ወስዶ፤ የራሱንም እጅና እግር በማሰር፣ "መንፈስ ቅዱስ፣ 'በኢየሩሳሌም ያሉ አይሁድ የዚህን መታጠቂያ ባለቤት እንዲህ አድርገው በማሰር ለአሕዛብ አሳልፈው ይሰጡታል' ይላል" አለ።

[12]ይህን ስንሰማ እኛና በዚያም የሚኖሩት፣ ጳውሎስ ወደ ኢየሩሳሌም እንዳይሄድ ለመንነው። [13]ጳውሎስ ግን፣ "ለምን እንዲህ እያለቀሳችሁ ልቤን ታባቡታላችሁ? እኔ መታሰር ቀርቶ ስለ ጌታ ኢየሱስ ስም በኢየሩሳሌም ለመሞት እንኳን ዝግጁ ነኝ' አላቸው። [14]ምክራችንን አልቀበል ስላለን፣ "እንግዲህ የጌታ ፈቃድ ይሁን" ብለን ተውነው።

[15]ከዚህ በኋላ ተዘጋጅተን ወደ ኢየሩሳሌም ወጣን። [16]በቂሳርያ ከነበሩት ደቀ መዛሙርትም አንዳንዶቹ ወደ ምናሶን ቤት ይዘውን መጡ፤ እኛም በዚያው ተቀመጥን። ምናሶን የቆጵሮስ ሰው ሲሆን፣ ከመጀመሪያዎቹ ደቀ መዛሙርት አንዱ ነበር።

ጳውሎስ ኢየሩሳሌም ደረሰ

[17]ኢየሩሳሌም በደረስን ጊዜ፣ ወንድሞች በደስታ ተቀበሉን። [18]በማግስቱም ጳውሎስና ሌሎቻችንም ያዕቆብን ለማየት ሄድን፤ ሽማግሌዎችም ሁሉ በዚያ ነበሩ። [19]ጳውሎስም ሰላምታ ካቀረበላቸው በኋላ፣ እግዚአብሔር በእርሱ አገልግሎት አማካይነት በአሕዛብ መካከል ያደረገውን ሁሉ በዝርዝር አስረዳቸው።

[20]እነርሱም ይህን ሲሰሙ፣ እግዚአብሔርን አመሰገኑ፤ ጳውሎስንም እንዲህ አሉት፤ "ወን

20፥36 ሉቃ22፥41፤ሐሥ9፥40፤21፥5
20፥37 ሉቃ15፥20
20፥38 ቊ25፤ ሐሥ 21፥5
21፥1 ሐሥ16፥10
21፥2 ሐሥ11፥19
21፥3 ሉቃ2፥2
21፥4 ቊ11፤ ሐሥ 11፥26፤20፥23
21፥5 ሉቃ22፥41፤ ሐሥ9፥40፤20፥36
21፥7 ሐሥ1፥16፤ 12፥20
21፥8 ሐሥ6፥5፤ 8፥5-40፤ኤፌ4፥11፤ 2ጢሞ4፥5
21፥9 ዘፀ15፥20፤ መሳ4፥4፤ነህ6፥14፤ ሉቃ2፥36፤ሐሥ 2፥17፤1ቆሮ11፥5
21፥10 ሐሥ11፥28
21፥11 ቊ33፤1ነገ 22፥11፤ኢሳ20፥2-4፤ ኤር13፥1-11፤ማቴ 20፥19፤ሐሥ8፥29
21፥13 ዮሐ15፥21፤ ሐሥ9፥16፤20፥24
21፥14 ሩት1፥18፤ ማቴ26፥39
21፥15 ሐሥ19፥21
21፥16 ቊ3፡4፤ሐሥ 8፥40
21፥17 ሐሥ9፥ 30፤15፥4
21፥18 ሐሥ11፥ 30፤15፥13
21፥19 ሐሥ1፥7፤ 14፥27፤15፥4፡12
21፥20 ሐሥ15፥1፡ 5፤22፥3፤ሮሜ10፥2፤ ገላ1፥14፤ፊል3፥6

በቀድሞይቱ ቤተ ክርስቲያን ጌታ ኢየሱስ የተናገረው ቃል ሲጠቀስ፣ በዚህ መልክ ይቀርብ ነበር። በአራቱ ወንጌሎች ውስጥ ከማይገኙት የኢየሱስ ንግግሮች አንዱ ይህ ምሳሌ ነው።

21፥1 *ቀጥታ በመርከብ ወደ ቆስ ተጓዝን፤* ነፋሱ ምቹ ስለነበር ወደዚች ደሴት ደርሰው አዳር በዚያ ሆኑ። *ሩድ፤* ከተማዪቱ የምትጠራው በደሴቲቱ ስም ነው፤ የደሴቲቱም ዋና ከተማ ስትሆንም በዓለም ከሚደነቁ ሰባቱ ድንቆች አንዱ በወደቧ ላይ የቆመው እጅግ ግዙፍ የሰው ምስል ነበር፤ ይሁን እንጂ ምስሉ ጳውሎስ በዚያ ከመድረሱ ከሁለት መቶ ዓመት በፊት ተንኰታኵቶ ወድቆአል። እነ ጳውሎስ ሩድ ለመድረስ አንድ ቀን ሙሉ ተጒዘዋል። *ጳጥራ፤* በሉቅያ ወረዳ በስተ ደቡብ ጠረፍ ላይ የምትገኝ ነበረች። ጳውሎስ የትንሿን እስያ ጠረፍ ሳይለቅ ጥግ ጥጉን ይዞ ከሚሄደው ጀልባ ወርዶ በቀጥታ ወደ ጢሮስና ወደ ፊንቄ የሚጓዘውን መርከብ ያዘ።

21፥3 *ቆጵሮስ፤* 13፥4 ይመ። *በጢሮስ፤* ጳውሎስ ከዚህ በፊት ይህችን የፊንቄ ምድር ከዚህ ቀደም ቢያንስ አንድ ጊዜ ሳይረግጣት አልቀረም (15፥3)፤ ከማር 7፥24 ጋር ያነጻጽሩ)።

21፥4 *ሰባት ቀን፤* በፊልጵስዩስ የፋሲካን በዓል ካከበሩ በኋላ፣ ሃያ ዘጠኝ ቀን ሆኗቸዋል፤ እነዚህ ሰባት ቀናት ሲታከሉበት፣ ለበዓለ አምሳ የሚቀረው ሁለት ሳምንት ብቻ ነው። *ጳውሎስ...እንዳይሄድ ነገሩት፤* ጳውሎስ በኢየሩሳሌም ስለሚጠብቀው መከራ መንፈስ ቅዱስ አስቀድሞ አስጠንቅቆት ነበር፤ ወንድሞችም ማስጠንቀቂያውንና ጳውሎስ የሚደርስበትንም መከራ አስቀድመው ስለተረዱ፣ ወደዚያ እንዳይሄድ አጥብቀው ለመኑት፤ ጳውሎስ ግን "መንፈስ ቅዱስ ይመሰክርልኛል." ባለው መሠረት (20፥22) መሄድ እንዳለበት ተሰማው።

21፥7 *ጴጤሌማይስ፤* ከቀርሜሎስ ተራራ በስተ ሰሜን የምትገኝና በአሁኑ ጊዜ አኮ የምትባለው ከተማ ናት። በስተ ሰሜን፣ ከጢሮስ እስከ ጴጤሌማይስ የአንድ ቀን መንገድ ነው፤ በስተ ደቡብ በኩል ያለው ቂሳርያ ደግሞ 56 ኪ.ሜ ያህል ይርቃል።

21፥8 *ቂሳርያ፤* አሕዛብ የሚኖሩባት በሮማውያን ግዛት የይሁዳ አውራጃ ዋና ከተማ ነበረች (የ10፥1 ማብ ይመ)። *ከ ... ወንጌላውያን... በፊልጶስ፤* ፊልጶስ ወደ ሃያ አምስት ዓመት ገደማ የወንጌላዊነት አገልግሎቱን ያከናወነው በቂሣርያ ከተማ ሳይሆን አይቀርም (የ8፥40 ማብ ይመ)። "ወንጌላዊ" የሚለውን ቃል የምናገኘው በዚህና በኤፌ 4፥11፤ በ2ጢሞ 4፥5 ላይ ብቻ ነው።

21፥9 *ደናግል፤* ጌታን ለማገልገል በልዩ መንገድ የተለዩ ሊሆኑ ይችላሉ። *ትንቢት የሚናገሩ፤* 1ቆሮ 11፥5፤ 12፥8-10 ይመ፤ ከሉቃ 2፥36 ጋር ያነጻጽሩ። በብሉይ ኪዳን ትንቢት ስለ ተናገሩ ሴቶች ዘፀ 15፥20 ፤ መሳ 4፥4፤ 2ነገ 22፥14፤ ነህ6፥14 ይመ።

21፥10 *አጋቦስ የተባለ ነቢይ፤* ፊልጶስ ወንጌላዊ እንደ ነበር ሁሉ (ቍ8) አጋቦስም ነቢይ እንደ ነበር ግልጽ ነው። ከአስራ አምስት ዓመት በፊት በአንጾኪያ ሳለ፣ በኢየሩሳሌም ስለሚደር ሰው ራብ ትንቢት የተናገረውም ይኸው ነቢይ ነበር (11፥27-29)።

21፥12 *እኛና በዚያ የሚኖሩት፤* በዚህ ጊዜ ሉቃስም ከጳውሎስ ባልደረቦች ጋር ሆኖ ወደ ኢየሩሳሌም እንዳይሄድ ጳውሎስን ለምኖታል።

21፥14 *የጌታ ፈቃድ ይሁን፤* ይህ እንግዲህ እነርሱም በመጨረሻ ጊዜ ጳውሎስ ወደ ኢየሩሳሌም መሄዱ የጌታ ፈቃድ መሆኑን በመጨረሻ ላይ ተረድተውታል ማለት ነው።

21፥16 *ምናሶን፤* ጳውሎስንና አብረውት የተጓዙትን ዘጠኝ ሰዎች ስላስተናገደ፣ ሀብታም ሳይሆን አይቀርም።

21፥17 *ኢየሩሳሌም በደረስን ጊዜ፤* በዓለ ጰንጠቆስጤ አንድ ወይም ሁለት ቀን ብቻ ሲቀረው ማለት ነው። *ወንድሞች በደስታ ተቀበሉን፤* የተሰበሰበውንና የተላከላቸውን ርዳታ አክብረው ከምስጋና ጋር መቀበላቸውንም ሊያመለክት ይችላል።

21፥18 *ያዕቆብን፤* የኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን መሪና የ'ያዕቆብን መልእክት' የጻፈው የጌታ ወንድም ነው (ገላ 1፥19፤ 2፥9 ይመ)። ከዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት አንዱ ባይሆንም፣ ሐዋርያ ተብሎአል።

ድም ሆይ፤ በብዙ ሺህ የሚቈጠሩ አይሁድ እንዳመኑ ተመልከት፤ ሁሉም ደግሞ ለሙሴ ሕግ የሚቀኑ ናቸው። [21]በአሕዛብ መካከል የሚኖሩ አይሁድ ሁሉ ሙሴን እንዲተዉና ልጆቻቸውን እንዳይገርዙ፣ በቈየው ልማዳችን መሠረት እንዳይኖሩ እንደምታስተምር ስለ አንተ ተነግሮአቸዋል። [22]መምጣትህን መስማታቸው የማይቀር ነውና፣ እንግዲህ ምን እናድርግ? [23]ስለዚህ የምንልህን አድርግ። ስእለት ያለባቸው አራት ሰዎች በእኛ ዘንድ አሉ፤ [24]እነዚህን ሰዎች ይዘህ ከእነርሱ ጋር የመንጻቱን ሥርዐት ፈጽም፤ ራሳቸውንም እንዲላጩ የሚጠየቀውን ገንዘብ ክፈልላቸው፤ በዚህም ስለ አንተ የተነገራቸው ሰዎች ሁሉ፣ የሰሙት እውነት እንዳልሆነና አንተ ራስህ ሕጉን ጠብቀህ የምትኖር መሆንህን ያውቃሉ። [25]ከአሕዛብ ወገን ያመኑትን በተመለከተ ግን ለጣዖት የተሠዋ ምግብ፣ ደምና ታንቆ የሞተ ከብት እንዳይበሉ፣ ደግሞም ከዝሙት ርኩሰት ራሳቸውን እንዲጠብቁ ወስነን ጽፈንላቸዋል።"

[26]ጳውሎስም በማግስቱ ሰዎቹን ይዞ ሄደ፤ አብሮአቸውም የመንጻቱን ሥርዐት ፈጸመ። ከዚያም የመንጻቱ ሥርዐት መቼ እንደሚያበቃና የእያንዳንዳቸውም መሥዋዕት መቼ እንደሚቀርብ ለማስታወቅ ወደ ቤተ መቅደስ ገባ።

ጳውሎስ ተያዘ

[27]ሰባቱ ቀንም ሊፈጸም ሲቃረብ፣ ከእስያ አውራጃ የመጡት አይሁድ ጳውሎስን በቤተ መቅደስ ባዩት ጊዜ፣ ሕዝቡን ሁሉ አነሣሥተው ያዙት፤ [28]እንዲህም እያሉ ጮኹ፤ "የእስራኤል ሰዎች ሆይ፤ ርዱን! ሕዝባችንና ሕጋችንን እንዲሁም ይህን ስፍራ በማጥላላት በደረሰበት ስፍራ የሚገኙትን ሰዎች ሁሉ የሚያስተምረው ሰው ይህ ነው፤ ከዚህም በላይ ግሪኮችን ወደ ቤተ መቅደስ እያስገባ ይህን የተቀደሰ ስፍራ የሚያረክሰው እርሱ ነው።" [29]ይህንም ያሉት ቀደም ሲል፣ የኤፌሶኑን ሰው ጥሮፊሞስን ከጳውሎስ ጋር በከተማው ውስጥ ስላዩት፣ ጳውሎስ እርሱንም ወደ ቤተ መቅደስ ይዞ የገባ ስለ መሰላቸው ነበር።

[30]ከተማው በሙሉ ታወከ፤ ሕዝቡም ከየአቅጣጫው እየተሯሯጡ መጡ፤ ጳውሎስንም ይዘው እየጐተቱ ከቤተ መቅደሱ ግቢ አወጡት፤ በሮቹም ወዲያውኑ ተዘጉ። [31]ሊገድሉት ሲፈልጉም የኢየሩሳሌም ከተማ ፍጹም ታወከች፤ ወሬውም ለሮማ ጦር አዛዥ ደረሰው። [32]እርሱም ወዲያው አንዳንድ የጦር መኰንኖችንና ወታደሮችን ይዞ እየሮጠ ወደ እነርሱ ወረደ፤ እነርሱም መኰንኖቹንና ወታደሮቹን ባዩ ጊዜ ጳውሎስን መደብደብ ተዉ።

[33]የጦር አዛዡም ቀርቦ ያዘው፤ በሁለት ሰንሰለትም እንዲታሰር ትእዛዝ ሰጠ፤ ከዚያም ማን መሆኑንና ምን እንዳደረገ ጠየቀ። [34]ሕዝቡም ከፊሉ አንድ ነገር ሲናገር፣ ከፊሉ ደግሞ ሌላ ይናገር ነበር፤ ከጫጫታው የተነሣም አዛዡ ምንም ነገር ሊሰማ አልቻለም፤ ስለዚህ ጳውሎስ ወደ ጦር ሰፈር እንዲወሰድ አዘዘ። [35]ከሕዝቡ ሁካታ የተነሣ፣ ጳውሎስ ወደ መውጫው ደረጃ ሲደርስ ወታደሮቹ ይሸከሙት ዘንድ ግድ ሆነባቸው። [36]ከኋላ የተከተለውም ሕዝብ፣ "አስወግደው!" እያለ ይጮኽ ነበር።

ጳውሎስ ለሕዝቡ ተናገረ

[37]ወታደሮቹ ወደ ጦር ሰፈር ይዘውት ሊሄዱ ሲሉ፣ ጳውሎስ ጦር አዛዡን፣ "አንድ ነገር እንድነግርህ ፍቀድልኝ?" አለው።

አዛዡም እንዲህ አለው፤ "የግሪክ ቋንቋ ታውቃለህ? [38]አንተ ከዚህ ቀደም ዐመፅ

21፥21 ቍ28፤ሐሥ 6፥14፤15፥19-21፤ 1ቆሮ7፥18፡19
21፥23 ዘኍ6፥2፡ 5፤ሐሥ18፥18
21፥24 ቍ26፤ ሐሥ 18፥18፤24፥18
21፥25 ሐሥ15፥ 20፡29
21፥26 ዘኍ6፥13- 20፤ሐሥ24፥18
21፥27 ሐሥ26፥ 8፤ ሐሥ24፥18፤26፥ 21፤1ተሰ2፥16
21፥28 ማቴ24፥ 15፤ሐሥ6፥13፤ 24፥5፡6
21፥29 ሐሥ18፥ 19፤20፥4፤2ጢሞ 4፥20
21፥30 ሐሥ16፥ 19፤26፥21
21፥32 ሐሥ23፥27
21፥33 ቍ11፤ ሐሥ 12፥6፤20፥23፤ 22፥29፤ ኤፌ6፥20፤2ጢሞ2፥9
21፥34 ቍ37፤ ሐሥ 19፥32፤ 22፥24፤23፥10፡ 16፡32
21፥35 ቍ40
21፥36 ሉቃ23፥ 18፤ዮሐ19፥15፤ ሐሥ 22፥22
21፥37 ቍ34

21፥23 *ስእለት ያለባቸው፤* ጊዜያዊ የሆነ የ'ናዝራዊ ስእለት' ሳይሳሉ አልቀሩም። የስእለታቸው ወቅት ከመፈጸሙ በፊት ረክሰው ነበር፤ ምናልባትም ሬሳ ነክተው ሊሆን ይችላል (ከዘኍ 6፥2-12 ያነጻጽሩ)።

21፥24 *የመንጻቱን ሥርዐት፤* አንዳንድ ጊዜ፣ ሥርዐቱ መሥዋዕት ማቅረብንም ይጠይቃል፤ ይህ ሥርዐት የሚጠበቀው በአንዳንድ የአይሁድ ክርስቲያኖች ሲሆን፣ ይኸውም በራስ ፍላጎት ነበር፤ ይሁን እንጂ አይሁድም ሆኑ ከአሕዛብ ወገን የሆኑት ክርስቲያኖች ይህን ሥርዐት እንዲጠብቁ ግዴታ አልነበረባቸውም። *ገንዘቡን ክፈልላቸው፤* ጳውሎስ እነዚህን ሰዎች ሲረዳቸው የሚከተሉትን ነገሮች ይጨምራል፤ (1) ለመሥዋዕት የሚቀርቡትን እንስሳት ይኸውም የስምንት ርግቦችና የአራት በግ ጠቦቶች (ዘኍ 6፥ 9-12) ዋጋ ግማሹን ወይም ሙሉውን በመክፈል፤ (2) ካህኑ መሥዋዕታቸውን ለማቅረብ ይዘጋጅ ዘንድ ወደ ቤተ መቅደስ ሄዶ የመንጻት ሥርዐታቸውን መቼ እንደሚፈጸም ማስታወስ ነው (ቍ 26)። *ሕጉን ጠብቀህ የምትኖር፤* ቀደም ሲል ጳውሎስ ራሱ ስእለት አቅርቦአል (18፥18)፤ ለአይሁድ እንደ አይሁድ ሆኖአል (1ቆሮ 9፥20-21 ይመ)፤ ጢሞቴዎስም ተገርዞ ነበር (16፥3)። ነገር ግን ጳውሎስ የኦሪትን ሕግ ቢጠብቅም የክርስትና መርሕ እንዳይዛባ ወይም መንገዱን እንዳይስት እጅግ ይጠነቀቅ ነበር (ለምሳሌ ቲቶ እንዲገረዝ አላደረገውም፤ ገላ 2፥3)።

21፥27 *ሰባቱ ቀንም፤* ከዘኍ 6፥9 ጋር ያነጻጽሩ። ለመንጻት ሥርዐት የተወሰነው ጊዜ ይህ ሲሆን፣ ራሳቸውን በመሥዋዕቱ አቅራቢያ አጠገብ መላጨት እንዲሁም ለእያንዳንዱ የኀጢአት ማስተስረያ መሥዋዕትና የሚቃጠል መሥዋዕት ማቅረብ ከዚያም የመንጻት ሥርዐቱ መፈጸሙን ለካህናቱ መንገር ነበረባቸው። *ከእስያ አውራጃ የመጡት አይሁድ፤* በእስያ የሚኖሩት አይሁድ ከዚህ ቀደም በጳውሎስ ላይ መከራ አድርሰውበት ነበር (20፥19)።

21፥28 *ግሪኮችን ወደ ቤተ መቅደስ እያስገባ፤* በድንጋይ ላይ በተቀረጸው ጽሑፍ መሠረት የተከለከለ ነው (ይህ የድንጋይ ጽሑፍ ዛሬም አለ)። እስራኤላውያን ሥርዐተ አምልኮአቸውን በሚፈጽሙበት ክልል ውስጥ የተገኘ አሕዛብ ይገደል ነበር፤ ነገር ግን ጳውሎስ ከአይሁድ በቀር አሕዛብን ወደዚህ ስፍራ ስለማስገባቱ ማረጋገጫ የለም።

21፥29 *ጥሮፊሞስን፤* ይህን ሰው ጳውሎስ ወደ ተከለከለው ስፍራ የወሰደው አይመስልም፤ ወስዶትማ ቢሆን ኖሮ፣ ከጳውሎስ ይልቅ ጥሮፊሞስን ደብድበው በገደሉት ነበር።

21፥30 *በሮቹም ወዲያውኑ ተዘጉ፤* በተቀደሰው ቅጥር ግቢ ውስጥ የከፋ ብጥብጥ እንዳይነሣ በማለት፣ የቤተ መቅደሱ ኀላፊ በሮቹ እንዲዘጉ አዘዘ።

21፥31 *የጦር አዛዡም፤* የአንድ ሺህ ወታደር አዛዥ ማለት ነው፤ ስሙ ቀላውዴዎስ ሉስዮስ ይባላል (23፥26)፤ ምድቡም በአንጦንያ የጦር ሰፈር ነበር (የቍ 37 ማብ ይመ)።

21፥32 አንዳንድ *የጦር መኰንኖችንና፤* የመቶ አለቆች ማለት ነው። "መኰንኖች" ስለሚል፣ ቢያንስ ቢያንስ ሁለት የመቶ አለቆችና 200 ወታደሮች በግዳጅ ላይ ነበሩ ማለት ነው።

21፥33 *በሁለት ሰንሰለትም፤* ምናልባት የግራና የቀኝ እጆቹ፣ ከአንዳንድ ወታደር ጋር ተቈራኝተው ይሆናል።

21፥37 *ጦር ሰፈር፤* የአንጦንያ ምሽግ ከቤተ መቅደሱ አደባባይ ጋር በሰሜን በኩል በሁለት መወጣጫ ደረጃ የተያያዘ ነበር፤ የምሽጉ ከፍተኛው ግንብ ከቤተ መቅደሱ አደባባይ ላቅ ብሎ ይታያል።

አስነሥተህ፣ አራት ሺህ ነፍሰ ገዳዮችን ወደ በረሓ ያሸፈትኸው ግብፃዊ አይደለህምን?”

39 ጳውሎስም፣ “እኔስ በኪልቅያ ያለችው የታዋቂዋ የጠርሴስ ከተማ ነዋሪ የሆንሁ አይሁዳዊ ነኝ፤ ለሕዝቡ ንግግር እንዳደርግ ፍቀድልኝ” አለው።

40 ጳውሎስም የጦር አዛዡን ካስፈቀደ በኋላ፣ በደረጃው ላይ ቆሞ ሕዝቡን በእጁ ጠቀሰ፤ ሁሉም ጸጥ ባሉ ጊዜ፣ በዕብራይስጥ[ሐ] ቋንቋ እንዲህ አለ፤

22

“ወንድሞችና አባቶች ሆይ፤ አሁን የማቀርብላችሁን የመከላከያ መልሴን ስሙኝ።”

2 እነርሱም በዕብራይስጥ ቋንቋ ሲናገር በሰሙ ጊዜ ከፊት ይልቅ ጸጥ አሉ።

ጳውሎስም እንዲህ አለ፤ 3 “እኔ በኪልቅያ በምትገኘው በጠርሴስ የተወለድሁ አይሁዳዊ ስሆን፣ ያደግሁት ግን በዚህ ከተማ ነው። የአባቶቻችንን ሕግ በገማልያል እግር ሥር ተቀምጬ በሚገባ ተምሬአለሁ፤ ዛሬ እናንተ እንዲህ የምትቀኑለትን ያህል እኔም በእግዚአብሔር እቀና ነበር። 4 ይህን መንገድ የሚከተሉትንም እስከ ሞት ድረስ እያሳደድሁ፣ ወንዶችንም ሴቶችንም አስሬ ወደ ወህኒ እጥላቸው ነበር። 5 ይህን ተግባሬን ሊቀ ካህናቱም ሆኑሽንጎው ሁሉ ሊመሰክሩ ይችላሉ። ከእነርሱ ደብዳቤ ተቀብዬ ደማስቆ ወዳሉት ወንድሞቻቸው በመሄድ፣ እነዚህን ሰዎች አሳስሬ ወደ ኢየሩሳሌም አምጥቼ ለማስቀጣት ወደዚያ እሄድ ነበር።

6 “ስንጓዝም እኩለ ቀን ገደማ ወደ ደማስቆ እንደ ተቃረብሁ፣ ድንገት ታላቅ ብርሃን ከሰማይ በዙሪያዬ በራ፤ 7 እኔም ምድር ላይ ወደቅሁ፤ ከዚያም፣ ‘ሳውል፤ ሳውል፤ ለምን ታሳድደኛለህ?’ የሚለኝን ድምፅ ሰማሁ።

8 “እኔም፣ ‘ጌታ ሆይ፤ አንተ ማን ነህ?’ አልሁት።

“እርሱም፣ ‘አንተ የምታሳድደኝ የናዝሬቱ ኢየሱስ ነኝ’ አለኝ። 9 ከእኔ ጋር የነበሩትም ብርሃኑን አዩ፤ ነገር ግን የሚናገረኝን የእርሱን ድምፅ በትክክል አልሰሙም።

10 “እኔም፣ ‘ጌታ ሆይ፤ ምን ላድርግ?’ አልሁት።

“ጌታም፣ ‘ተነሥተህ ወደ ደማስቆ ሂድ፤ በዚያም ልታደርገው የሚገባህን ሁሉ ይነግሩሃል’ አለኝ። 11 ከብርሃኑም ጸዳል የተነሣ ዐይኔ ስለ ታወረ፣ ከእኔ ጋር የነበሩት እጄን ይዘው እየመሩ ወደ ደማስቆ አደረሱኝ።

12 “ከዚያም ሐናንያ የተባለ ሰው ሊያየኝ ወደ እኔ መጣ፤ እርሱም ሕግን በጥንቃቄ የሚጠብቅና እዚያ በሚኖሩት አይሁድ ሁሉ ዘንድ እጅግ የተከበረ ሰው ነበረ። 13 በአጠገቤም ቆሞ፣ ‘ወንድም ሳውል ሆይ፤ ዐይኖችህ ይብሩልህ!’ አለኝ፤ እኔም በዚያችው ቅጽበት አየሁት።

14 “እርሱም ቀጥሎ እንዲህ አለ፤ ‘የአባቶቻችን አምላክ ፈቃዱን እንድታውቅ፣ ጻድቁን እንድታይና ቃሉን ከአንደበቱ እንድትሰማ መርጦሃል፤ 15 ስላየኸውና ስለ ሰማኸው ነገር በሰው ሁሉ ፊት ምስክር ትሆነዋለህና። 16 ታዲያ፣ አሁን ምን ትጠብቃለህ? ተነሥተህ ስሙን እየጠራህ ተጠመቅ፤ ከኀጢአትህም ታጠብ።’

17 “ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሼ በቤተ መቅደስ ስጸልይም ተመሰጥሁ፤ 18 ጌታም ሲናገረኝ አየሁ፤ እርሱም አሁኑኑ፣ ‘ፈጥነህ ከኢየሩሳሌም ውጣ! ስለ እኔ የምትመሰክረውን አይቀበሉህምና’ አለኝ።

21፥38 ማቴ24፥26፤ ሐሥ5፥36
21፥39 ሐሥ6፥9፤ 9፥11
21፥40 ዮሐ5፥2፤ ሐሥ12፥17
22፥1 ሐሥ7፥2
22፥2 ዮሐ5፥2፤ ሐሥ21፥40
22፥3 1ነገ19፥10፤ ሉቃ10፥39፤ ሐሥ5፥34፤6፥9፤9፥11፤21፥20፡39፤26፥5
22፥4 ቍ19፡20፤ ሐሥ8፥3፤9፥2
22፥5 ሉቃ22፥66፤ ሐሥ1፥16፤2፥29፤9፥2፤13፥26፤23፥1፤28፥17፡21፤ሮሜ7፥1፤ 9፥3
22፥6 ሐሥ9፥3
22፥8 ማር1፥24
22፥9 ሐሥ9፥7፤ 26፥13
22፥10 ሐሥ16፥30
22፥11 ሐሥ9፥8
22፥12 ሐሥ9፥17፤ 10፥22
22፥14 ሐሥ3፥13፤ 7፥52፤1ቆሮ15፥8
22፥15 ቍ14፤ሐሥ23፥11፤26፥16
22፥16 ዘሌ8፥6፤ መዝ51፥2፤ሕዝ36፥25፤ዮሐ3፥5፤ሐሥ2፥38፤ሮሜ10፥13፤ 1ቆሮ6፥11፤ኤፌ5፥26፤ ቲቶ3፥5፤ዕብ10፥22፤ 1ጴጥ3፥21
22፥17 ሐሥ9፥26፤ 10፥10

ሐ40 ወይም *አራማይክ፤* እንዲሁም ቍ 22፥2

21፥38 ***ዐመፅ አስነሥተህ...ግብጻዊ፤*** የአይሁድን ታሪክ የጻፈው ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን አንድ ሐሰተኛ ግብጻዊ ነቢይ ቀደም ሲል አራት ሺህ ሰው ይዞ ወደ ደብረዘይት ተራራ እንደሸፈተ ይናገራል፤ የሮም ወታደሮች ከእነዚህ በመቶ የሚቈጠሩትን ሲገድሉ፣ መሪያቸው ግን አምልጦ ነበር። ***ነፍሰ ገዳዮች፤*** ጩቤ የታጠቁ ነፍሰ ገዳዮች ማለት ነው።

21፥39 የጠርሴስ፤ የ22፥3 ማብ ይመ።

22፥1 ***ወንድሞችና፤*** የ11፥1 ማብ ይመ።

22፥3 ***በጠርሴስ የተወለድሁ፤*** ጳውሎስ የጠርሴስም (21፥39) የሮምም ዜግነት ነበረው። ዩሪፒደስ የአቴናን ከተማ ታላቅነት ለመግለጽ “ስመጥር” እንዳላት ሁሉ፣ ጳውሎስም ጠርሴስን በተመሳሳይ መልክ ይገልጻታል (21፥39)። ጠርሴስ ከሲድነስ ወንዝ 16 ኪ.ሜ.፣ “የኪልቅያ መግቢያ” በተባለው ጠባብና ጥልቅ ሸለቆ ከተከፈሉት ተራራዎች 48 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ትገኛለች። ታላቅ የንግድ መናኸሪያና ከፍተኛ የትምህርት ደብር እንዲሁም ወደ ተለያዩ አቅጣጫዎች የሚያመሩ ብዙ አውራ ጐዳናዎች የሚያልፉባት ከተማ ነበረች። ***ያደግሁት... በዚህ ከተማ ነው፤*** ጳውሎስ ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው በልጅነቱ ሳይሆን አይቀርም፤ አንዳንድ ትርጕሞች ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው ካደገ በኋላ መሆኑን ያመለክታሉ። ***በገማልያል፤*** በመጀመሪያው ምእተ ዓመት ከነበሩት ሁሉ እጅግ የተከበረ መምህር ነበር፤ የሂሌል የልጅ ልጅ ሳይሆን አይቀርም (5፥34-40 ይመ)።

22፥4 ***ይህን መንገድ የሚከተሉትንም ... እያሳደድሁ፤*** 9፥1-4 ይመ።

22፥5 ***ሊቀ ካህናቱም፤*** በዚህ ጊዜ ሊቀ ካህናቱ ሐናንያ ነበረ (23፥2 ይመ)፤ ከሃያ ዓመት በላይ ሊቀ ካህናት የነበረው ቀያፋ ቀደም ሲል ሞቶአል፤ ነገር ግን የሊቀ ካህናቱም መዝገብ፣ የጳውሎስ ምስክርነት ትክክል መሆኑን ያመለክታል።

22፥6 ***እኩለ ቀን ገደማ፤*** ቀደም ባለው ትረካ ላይ ያልተገለጸ ተጨማሪ ነገር ነው (9፥1-22)።

22፥8 ***ጌታ ሆይ፤ አንተ ማነህ?*** የ9፥5 ማብ ይመ። ***የምታሳድደኝ፤*** የ9፥4 ማብ ይመ።

22፥9 ***... ድምፅ... አልሰሙም፤*** መስማቱን ድምፅ ሰምተዋል (9፥7)፣ ነገር ግን ምን እንደ ተባለ አላስተዋሉም ለማለት ነው።

22፥12 ***ሐናንያ...ሕግን በጥንቃቄ የሚጠብቅና፤*** ላደመጡት ሰዎች ተገቢ የሆነ ማስገንዘቢያ ነው (የሉቃ 1፥6 ማብ ይመ)።

22፥14 ***ጻድቁን እንድታይና፤*** ከ3፥14 ጋር ያነጻጽሩ። ለጳውሎስ ትልቁ ቁም ነገር ከሞት የተነሣውን ኢየሱስን ማየቱ ነበር (26፥16፤ 1ቆሮ 9፥1፤ 15፥8 ይመ)። ወንጌልን አምኖ እንዲቀበል ያደረገውና ለትምህርተ መለኮት ትምህርቱም መሠረት የሆነው ይኸው ነው።

22፥16 ***ከኀጢአትህም ታጠብ፤*** ጥምቀት፣ በውስጥ ለሚከናወነው የጸጋ ሥራ ውጫዊ ምልክት ነው። በአዲስ ኪዳን ውስጥ፣ በድርጊት የሚፈጸም እውነታና ድርጊቱ የሚያመለክተው ውጫዊ ምልክት በጥብቅ የተሳሰሩ ናቸው (2፥38፤ ቲቶ 3፥5፤ 1ጴጥ 3፥21 ይመ)። ይሁን እንጂ ውጫዊው የምልክቱ ሥርዐት፣ ውስጣዊ የሆነውን የጸጋ ሥራ አያስገኝም (ከሮሜ 2፥28-29፤ ከኤፌ 3፥4-9 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የሮሜ 6፥3-4 ማብ ይመ።

22፥17 ***ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሼ፤*** በ9፥26 እንዲሁም በገላ 1፥17-18 ላይ የተገለጸውን ጕብኝት ያመለክታል። ***በቤተ መቅደስ...ተመሰጥሁ፤*** ስለ ጴጥሮስ መመሰጥ የሚናገረውን ክፍል ይመ (10፥10፤ 11፥5 ይመ፤ ከ2ቆሮ 12፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

[19]“እኔም እንዲህ አልሁት፤ ‘ጌታ ሆይ፤ በአንተ የሚያምኑትን ሰዎች ለማሰርና ለመ ደብደብ፣ በየምኵራቡ ስዞር እንደ ነበር እነዚህ ሰዎች ያውቃሉ፤ [20]ደግሞም የአንተን ሰማዕት[m] የእስጢፋኖስን ደም በሚያፈሱበት ጊዜ፣ በድርጊታቸው ተስማምቼ በቦታው ቆሜ የገዳዮቹን ልብስ እጠብቅ ነበር።’

“ጌታም፣ ‘ሂድ፤ በሩቅ ወዳሉት አሕዛብ እልክሃለሁና’ አለኝ።”

ጳውሎስ የሮም ዜጋ መሆኑ ታወቀ

[22]ሕዝቡም ይህን ቃል እስኪናገር ድረስ ሰሙት፤ ከዚህ በኋላ ግን ድምፃቸውን ከፍ በማድረግ፣ “ይህስ ከምድር ገጽ ይወገድ! በሕ ይወት መኖር አይገባውም!” ብለው ጮኹ በት።

[23]እነርሱም እየጮኹና ልብሳቸውን እየ ወረወሩ፣ ትቢያም ወደ ላይ እየበተኑ ሳሉ፣ [24]የጦር አዛዡ ጳውሎስን ወደ ጦር ሰፈር እንዲ ያስገቡትና ሕዝቡ ለምን እንዲህ እንደሚ ጮኹበት እየተገረፈ እንዲመረመር ትእ ዛዝ ሰጠ። [25]ጳውሎስም በጠፍር ወጥረው ሊገ ርፉት ሲሉ፣ አጠገቡ የቆመውን የመቶ አለቃ፣ “አንድን የሮም ዜጋ ያለ ፍርድ ለመግረፍ ሕግ ይፈቅድላችኋልን?” አለው።

[26]የመቶ አለቃውም ይህን ሰምቶ፣ ወደ ጦር አዛዡ ቀርቦ፣ “ምን እያደረግህ እንደ ሆነ ዐው ቀሃል? ሰውየው እኮ ሮማዊ ነው” አለው።

[27]አዛዡም ወደ ጳውሎስ ቀርቦ፣ “አንተ ሰው እስቲ ንገረኝ፤ ሮማዊ ነህን?” አለው።

እርሱም፣ “አዎን፤ ነኝ” አለው።

[28]አዛዡም መልሶ፣ “እኔ ይህን ዜግነት ያገኘሁት ብዙ ገንዘብ አውጥቼ ነው” አለ።

ጳውሎስም፣ “እኔ ግን ከተወለድሁ ጀምሮ ሮማዊ ነኝ” አለው።

[29]ስለዚህ ሊመረምሩት ያሰቡት ሰዎች ወዲያው ከእርሱ ሸሹ፤ የጦር አዛዡም የሮም ዜጋ መሆኑን ባወቀ ጊዜ፣ በሰንሰለት አስሮት ስለ ነበር ፈራ።

ጳውሎስ በአይሁድ ሸንጎ ፊት ቀረበ

[30]በማግስቱም የጦር አዛዡ፣ አይሁድ ጳውሎስን የከሰሱበት ትክክለኛው ምክንያት ምን እንደ ሆነ ለማወቅ ስለ ፈለገ ፈታው፤ ከዚያም የካህናት አለቆችና የአይሁድ ሸንጎ አባላት በሙሉ እንዲሰበሰቡ አዘዘ፤ ጳውሎስ ንም ከደረጃው አውርዶ በፊታቸው አቆመው።

23 ጳውሎስም ወደ ሸንጎው ትኵር ብሎ በመመልከት፣ “ወንድሞች ሆይ፤ እኔ እስከ ዚች ቀን ድረስ በእግዚአብሔር ፊት በን ጹሕ ሕሊና ተመላልሻለሁ” አለ። [2]በዚህ ጊዜ ሊቀ ካህናቱ ሐናንያ በጳውሎስ አጠገብ የቆሙትን ሰዎች አፉን እንዲመቱት አዘዘ። [3]ጳውሎስም፣ “አንተ በኖራ የተለሰንህ ግድ ግዳ! እግዚአብሔር ደግሞ አንተን ይመታሃል፤ በሕጉ መሠረት ልትፈርድብኝ ተቀምጠህ ሳለህ፣ ያለ ሕግ ስላስመታኸኝ አንተ ራስህ ሕጉን ጥሰሃል” አለው።

[4]ጳውሎስ አጠገብ ቆመው የነበሩትም፣ “የእግዚአብሔርን ሊቀ ካህናት ደፍረህ ትሰድ ባለህን?” አሉት።

[5]ጳውሎስም፣ “ወንድሞች ሆይ፤ ሊቀ ካህ ናት መሆኑን ባለማወቄ ነው፤ ‘በሕዝብህ አለቃ ላይ ክፉ አትናገር’ ተብሎ ተጽፎአልና” አላ ቸው።

22፥19 ቍ4፤ማቴ 10፥17፤ሐሥ8፥3
22፥20 ሐሥ7፥57-60፤8፥1
22፥21 ሐሥ9፥15፤ 13፥46
22፥22 ሐሥ21፥ 36፤25፥24
22፥23 2ሳሙ16፥ 13፤ሐሥ7፥58
22፥24 ቍ29፤ ሐሥ 21፥34
22፥25 ሐሥ16፥37
22፥29 ቍ24፡ 25፤ሐሥ16፥38፤ 21፥33
22፥30 ማቴ5፥22፤ ሐሥ21፥33፤23፥28
23፥1 ሐሥ22፥5፡ 30፤24፥16፤1ቆሮ4፥4፤ 2ቆሮ1፥12፤1ጢሞ 1፥5፡19፤3፥9፤ 2ጢሞ1፥3፤ዕብ9፥14፤ 10፥22፤13፥18፤1ጴጥ 3፥16፡21
23፥2 ዮሐ18፥22፤ ሐሥ24፥1
23፥3 ዘሌ19፥15፤ ዘዳ25፥1፡2፤ማቴ23፥ 27፤ዮሐ7፥51
23፥5 ዘፀ22፥28

[m]20 ወይም *ምስክር*

22፥20 *ተስማምቼ፤* ነገሩ ለአንዳንዶቹ እንደዚያ ቢመስላ ቸውም፣ ጳውሎስ የሸንጎው አባል ነበር ማለት አይደለም (የ26፥10 ማብ ይመ)። መደረቢያቸውን እግሩ አጠገብ እንዲያስ ቀምጡ መፍቀዱ፣ መስማማቱን ያመለክታል።

22፥24 *የጦር አዛዥ፤* የ21፥31 ማብ ይመ። *ጦር ሰፈር፤* የ21፥37 ማብ ይመ። *እየተገረፈ፤* በፊልጵስዮስ በበትር እንደመቱት ሳይሆን (16፥22-24) ከፉኛ በሚያሠቃይ ጅራፍ ነበር። ይህም አንድ ባሪያ ወይም የውጭ ሰው የደበቀውን ምስጢር እንዲያወጣ የሚያስለፈልፉበት ሕጋዊ መሣሪያ ነበር፤ የሮም ዜግነት ያለውን ሰው ግን እንዲህ አድርጎ ማሠቃየት ከቶም የሚታሰብ አልነ በረም። መግረፊያው የጠፍር ዐለንጋ ሲሆን፣ በየጫፉ ላይ የአ ጥንት ስብርባሪዎች ወይም የብረት ቁርጥራጮች ይሸረቡበት ነበር።

22፥25 *ወጥረው፤* ወንጀለኛ ከግንድ ጋር ተጠፍሮ ይገረፍ ነበር። *የመቶ አለቃ፤* የ10፥1 ማብ ይመ። *የሮም ዜጋ፤* በሮም ሕግ መሠረት፣ የሮም ዜጋ የሆነ ሁሉ፣ ሰብእናን ከሚያዋርድ ቅጣት ማለት በዱላ ከመደብደብ፣ በጅራፍ ከመገረፍና እንዲሁም በመስቀል ላይ ከመስቀል ነጻ ነበር።

22፥28 *ብዙ አውጥቼ ከፍዬ፤* የሮም ዜጋ ለመሆን የሚያ በቁ ሦስት መንገዶች ነበሩ፤ እነርሱም (1) የሮምን መንግሥት በሚገባ ማገልገል፤ (2) ከፍ ያለ ገንዘብ አውጥቶ መግዛት፤ (3) የሮም ዜግነት ካለው ቤተ ሰብ መወለድ ናቸው። የጳውሎስ አባት ወይም ቀደም ያሉ ዘመዶቹ የሮምን ዜግነት እንዴት እንዳገኙ አይታወቅም። በ171 ዓ.ቅ.ክ. ላይ አያሌ አይሁድ የጠ ርሴስ ዜጎች ሆነው ነበር፤ ከእነዚህም የተወሰነ ቍጥር ያላቸው የዜግነቱን መብት ያገኙት የተወሰኑት በፖምፔ ዘመን (106-48 ዓ.ቅ.ክ.) ሳይሆን አይቀርም፤ ከ16፥37 ያነጻጽሩ።

22፥30 *ፈታው፤* ሸንጎው እንዲታሰር ባይፈልግ ኖሮ ጳውሎስ ከእንግዲህ ፈጽሞ እስራት አያገኘውም ነበር። *የካህናት አለቆችና፤* ከካህናት አለቆች ዘር የሆኑና በአብዛኛው ሰዱቃውያን ናቸው፤ ይሁን እንጂ በዚህ ጊዜ ሸንጎው አያሌ ፈሪሳውያንንም ዐቅፎ ነበር። እነዚህ ሰዎች የአይሁድ ኅብረተሰብ ገዥ ወገን ነበሩ። የአይሁድ ካላጸደቀው በቀር ከፍተኛ ቅጣት የማይ ፈጸም ቢሆ ንም፣ የአይሁድ ሸንጎ በሮም እንደራሴ ዘንድ የተከበረ ነበር።

23፥1 *ሸንጎው፤* የ5፥21 ማብ ይመ። *ወንድሞች፤* ከአይሁድ ወገን የሆኑትን ለማለት ነው (የ11፥1 ማብ ይመ)። *በንጹሕ ሕሊና፤* ይህን ጳውሎስ ስለ ራሱ አዘውትሮ ይናገረዋል።

23፥2 *ሐናንያ፤* የነዴአስ ልጅ ሲሆን፣ ከ47-59 ዓ.ም. ሊቀ ካህናት ነበረ። ከ6-15 ዓ.ም. ሊቀ ካህናት ከነበረው ከሐና ጋር አንድ አለመሆኑን ማስተዋል አለብን (የሉቃ 3፥2 ማብ ይመ)። ሐ ናንያ በጭካኔና በዐመፅ ሥራው የታወቀ ሰው ነበር። በሮም መንግሥት ላይ ዐመፅ በተነሣ ጊዜ፣ በገዛ ወገኖቹ እጅ ተገድሏል።

23፥3 *በኖራ የተለሰንህ ግድግዳ፤* ላዩ ያማረ ሆኖ በውስጡ የፈረሰ ገላና የገጠጠ አጥንት የሞላበት ይዞ እንደሚገኝ መቃብር፣ ማለት ነው (ማቴ 23፥27 ይመ)፤ ወይም ለምንም የ ማይበገር ጠንካራ መስሎ ነፋስ ሲመጣ እንደሚፈረካከስ ግንብ ማለት ነው (ሕዝ 13፥10-12 ይመ)። የግብዝን ሰው ማንነት ለመግለጽ የሚገባ ዘይቤያዊ አገላለጽ ነው።

23፥5 *ሊቀ ካህናት ባለማወቄ ነው፤* የዚህ ዐረፍተ ነገር ትርጕም በተለያየ መንገድ ተገልጿል፤ (1) ጳውሎስ ዐይኑ ደካማ ስለ ነበር (ገላ 4፥15፤ 6፥11 ይመ) በሥልጣን ወንበር ላይ የተቀመጠ ውን ሰው ለመለየት ስላልቻለ ነው፤ (2) በሥልጣን ወንበር ላይ የተቀመጠው ሊቀ ካህናቱ መሆኑን መለየት ያልቻለው፣ አንዳንድ ጊዜ ሌሎችም በወንበሩ ስለሚቀመጡበት ነው፤ (3) እውነተኛ ሊቀ ካህናት እንደዚህ ያለ ትእዛዝ ስለማይሰጥ የምጸት አነጋገር ነው (4) በአጠቃላይ ከአድራጎቱ የተነሣ ሐናንያን ሊቀ ካህናት ነው ብሎ መቀበል ስላልፈለገ ነው።

23፥6 *ሰዱቃውያን፤* የ4፥1፤ የማቴ 3፥7፤ የማር 12፥18፤ የሉቃ

[6]ጳውሎስም ሕዝቡ፣ ከፊሎቹ ሰዱቃውያን፣ ከፊሎቹ ፈሪሳውያን መሆናቸውን ስላወቀ፣ "ወንድሞቼ ሆይ፤ እኔ ከፈሪሳዊ የተወለድሁ ፈሪሳዊ ነኝ፤ ለፍርድ የቀረብሁትም የሙታንን ትንሣኤ ተስፋ በማድረጌ ነው" ሲል በሸንጎው ፊት ጮኸ:: [7]ይህንንም በተናገረ ጊዜ፣ በፈሪሳውያንና በሰዱቃውያን መካከል ጠብ ተነሣ፤ ሸንጎውም ለሁለት ተከፈለ:: [8]ሰዱቃውያን የሙታን ትንሣኤ የለም፤ መላእክትም መናፍስትም የሉም የሚሉ ሲሆኑ፣ ፈሪሳውያን ግን በእነዚህ ሁሉ መኖር የሚያምኑ ነበሩ::

[9]ታላቅ ሁከትም ሆነ፤ ከፈሪሳውያን ወገን የሆኑ አንዳንድ የኦሪት ሕግ መምህራን ተነሥተው፣ "በዚህ ሰው ላይ ምንም ጥፋት አላገኘንበትም፤ መንፈስ ወይም መልአክ ተናግሮትስ እንደ ሆን ምን ይታወቃል?" በማለት አጥብቀው ተከራከሩ:: [10]ጠቡ ከማየሉ የተጠነሣም አዛዡ ጳውሎስን እንዳይገነጣጥሉት ፈራ፤ ስለዚህ ወታደሮቹ ወርደው ከመካከላቸው ነጥቀው ወደ ጦሩ ሰፈር እንዲያስገቡት አዘዘ::

[11]በሚቀጥለውም ሌሊት ጌታ በአጠገቡ ቆሞ፣ "ጳውሎስ ሆይ፤ አይዞህ! በኢየሩሳሌም እንደ መሰከርህልኝ፣ በሮምም ደግሞ ልትመሰክርልኝ ይገባሃል" አለው::

ጳውሎስን ለመግደል የተደረገ ሤራ

[12]በነጋም ጊዜ፣ አይሁድ ተሰብስበው በማሤር ጳውሎስን እስኪገድሉ ድረስ እህል ውሃ ላለመቅመስ ተማማሉ:: በዚህ ሤራ [13]የተማማሉትም ከአርባ በላይ ነበሩ:: [14]እነርሱም ወደ ካህናት አለቆችና ወደ ሽማግሌዎች ሄደው እንዲህ አሉ፤ "ጳውሎስን ሳንገድል እህል ላለመቅመስ ጽኑ መሐላ አድርገናል:: [15]እንግዲህ እናንተ ከሸንጎው ጋር ሆናችሁ፣ ስለ ጉዳዩ ትክክለኛ የሆነ ተጨማሪ መረጃ ከእርሱ እንደምትፈልጉ አስመስላችሁ ጳውሎስን ወደ እናንተ እንዲስደው የጦር አዛዡን ለምኑት፤ እኛምገና ወደዚህ ሳይደርስ ልንገድለው ዝግጁ ነን::"

[16]ነገር ግን የጳውሎስ የእኅት ልጅ ስለ ሤራው በመስማቱ፣ ወደ ጦሩ ሰፈር ገብቶ ሁኔታውን ለጳውሎስ ነገረው::

[17]ጳውሎስም ከመቶ አለቆቹ አንዱን ጠርቶ፣ "ይህ ልጅ ለጦር አዛዡ የሚነግረው ነገር ስላለ ወደ እርሱ ውሰደው" አለው:: [18]እርሱም ወደ ጦር አዛዡ ወሰደው::

የመቶ አለቃውም፣ "እስረኛው ጳውሎስ ጠርቶኝ፣ ይህ ጕልማሳ የሚነግርህ ነገር ስላለው ወደ አንተ እንዳቀርበው ለመነኝ" አለው::

[19]አዛዡም የጕልማሳውን እጅ ይዞ ለብቻው ገለል በማድረግ፣ "ልትነግረኝ የምትፈልገው ምንድን ነው?" አለው::

[20]ልጁም እንዲህ አለው፤ "አይሁድ ስለ እርሱ ትክክለኛ የሆነ ተጨማሪ መረጃ ለማግኘት የፈለጉ በመምሰል፣ ጳውሎስን ነገ ሸንጎው ፊት እንድታቀርብላቸው ሊለምኑህ ተስማምተዋል:: [21]ስለዚህ እሺ አትበላቸው፤ ምክንያቱም ከመካከላቸው ከአርባ በላይ የሚሆኑት ሊገድሉት አድፍጠው እየጠበቁት ነው፤ ደግሞም እስኪገድሉት ድረስ እህል ውሃ ላለመቅመስ ተማምለዋል፤ አሁንም ተዘጋጅተው የአንተን መልስ እየተጠባበቁ ነው::"

[22]የጦር አዛዡም፣ "ይህን ለእኔ የገለጥህልኝን ነገር ለማንም እንዳትናገር" ብሎ ጕልማሳውን አስጠንቅቆ አሰናበተው::

ጳውሎስ ወደ ቂሳርያ ተላከ

[23]ከዚያም ከመቶ አለቆቹ[ሠ] ሁለቱን ጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "ከምሽቱ ሦስት ሰዓት፣ ወደ ቂሳርያ የሚሄዱ ሁለት መቶ ወታደሮች፣ ሰባ ፈረሰኞችና ሁለት መቶ ባለ ጦር ጭፍራ አዘጋጁ፤ [24]ደግሞም ጳውሎስ ተቀምጦበት ወደ አገረ ገዡ ወደ ፊልክስ በደኅና የሚደርስበት ከብት ይዘጋጅ::"

[25]ደብዳቤም ጻፈ፤ እንዲህ የሚል:-

[26]ከቀላውዴዎስ ሉስዩስ፤

ለክቡር አገረ ገዥ ለፊልክስ፤

ሰላም ለአንተ ይሁን::

አይሁድ፣ ይህን ሰው ይዘው ሊገድሉት ነበር፤ ነገር ግን የሮም ዜጋ መሆኑን ስላወቅሁ፣ ከወታደሮቼ ጋር ደርሼ አተረፍሁት:: [28]ለምን ሊከሱት እንደ ፈለጉ ለማወቅም፣ ወደ ሸንጎአቸው አቀረብሁት:: [29]የተከሰሰውም ሕጋቸውን በተመለከተ እንጂ ለሞት ወይም ለእስራት የሚያበቃ እንዳልሆነ ተረ

[ሠ]23 በግሪኩ የዚህ ቃል ትርጕም አይታወቅም::

23፥6 ቍ7:8፤ ሐሥ 4፥1፤22፥5፤ 24፥15: 21፤26፥5:8፤ፊል3፥5
23፥8 ማቴ22፥23፤ 1ቆሮ15፥12
23፥9 ቍ29፤ኤር 26፥16፤ማር2፥16፤ ሉቃ23፥4፤ሐሥ22፥7: 17:18፤25፥25፤26፥ 31፤28፥18
23፥10 ሐሥ21፥34
23፥11 ማቴ14፥27፤ ሐሥ19፥21፤28፥23
23፥12 ቍ14:21: 30፤ሐሥ20፥3፤25፥3
23፥14 ቍ12
23፥15 ቍ1ሐሥ 22፥30
23፥16 ቍ10፤ ሐሥ 21፥34
23፥18 ኤፌ3፥1
23፥20 ቍ1:14:15
23፥21 ቍ12:13:14
23፥23 ቍ33፤ሐሥ 8፥40
23፥24 ቍ26: 33፤ሐሥ24፥1-3:10፤ 25፥14
23፥26 ሉቃ1፥3፤ ሐሥ15፥23፤24፥3፤ 26፥25
23፥27 ሐሥ21፥ 32:33፤22፥25-29
23፥28 ሐሥ22፥30
23፥29 ቍ9፤ ሐሥ 18፥15፤25፥19

20፥27 ማብ ይመ:: ትንሣኤ ሙታን፣ መላእክትና መናፍ ስት መኖራቸውን አይቀበሉም:: *ፈሪሳውያን፡* የማቴ 3፥7፤ የማቴ 2፥16፤ የሉቃ 5፥17 ማብ ይመ::

23፥10 *አዛዡ፤* የ21፥31 ማብ ይመ:: የጦር ሰፈር፡ የ21፥37 ማብ ይመ::

23፥11 *ጌታ በአጠገቡ ቆሞ፤* በጭንቅ ሰዓቱና ርዳታ በሚፈልግበት ጊዜ፣ ጳውሎስ ይህንኑ ያገኘው ነበር (18፥9፤ 22፥18፤ 27፥23 ይመ)::

23፥12 *ተማማሉ፤* እነዚህ በኋላ ጊዜ በሮም መንግሥት ላይ ዐምፀው የተነሡ "ቀናተኞች" በሚል መጠሪያ የሚታወቁ ተቀናቃኞች ወይም "ሽብርተኞች" ሊሆኑ ይችላሉ (የ21፥38 ማብ ይመ)::

23፥17 *ከመቶ አለቆቹ፤* የ10፥1 ማብ ይመ:: *ለጦር አዛዡ ፤* የ21፥31 ማብ ይመ::

23፥22 *ለማንም እንዳትናገር፤* የዚህ ልጅ ሕይወት አደጋ ላይ እንዳይወድቅ በማለትና የጦር አዛዡም ጨለማን ተገን አድርጎ ጳውሎስን ለማሸሽ በማሰቡ ነው (ቍ 23 ይመ)::

23፥23 *ወታደሮች... ፈረሰኞች... ባለ ጦር ጭፍራ፤* ከባድ መሣሪያ የታጠቁ እግረኞች፣ ፈረሰኞችና ቀላል መሣሪያ የያዙ ወታደሮች ናቸው:: አዛዡ የሮም ዜጋ የሆነውን የጳውሎስን ደኅንነት እንዲጠብቁ የመደባቸው አራት መቶ ሰባ ሰዎች ናቸው (ከ22፥25-29 ጋር ያነጻጽሩ)::

23፥27 *የሮም ዜጋ መሆኑን ስላወቅሁ፤* አዛዡ በሮም ገዥዎች ዘንድ ተወዳጅነትን ለማትረፍ ሲል ይህን ተናገረ እንጂ ነገሩ እውነትን ያዘለ ንግግር አልነበረም፤ ምክንያቱም ጳውሎስን አስገርፎ ለማውጣጣት ቈርጦ እስከተነሣበት ሰዓት ድረስ ጳውሎስ የሮም ዜጋ መሆኑን አላወቀም ነበርና::

23፥30 *ከሳሾቹም ከእርሱ ጋር ያላቸውን ክርክር ለአንተ*

ድቻለሁ:: [30]አይሁድ ግን በዚህ ሰው ላይ ማሤራቸውን በተረዳሁ ጊዜ፣ ወዲያው ወደ አንተ ላክሁት፤ ከሳሾቹም ከእርሱ ጋር ያላቸውን ክርክር ለአንተ እንዲያቀርቡ አዘዝኋቸው::

[31]ስለዚህ ወታደሮቹ በታዘዙት መሠረት፣ ጳውሎስን ይዘው በሌሊት እስከ አንቲጳጥሪስ ድረስ ወሰዱት:: [32]በማግስቱ፣ ፈረሰኞቹ ብቻ እንዲያደርሱት አድርገው፣ ሌሎቹ ወደ ጦር ሰፈር ተመለሱ:: [33]ፈረሰኞቹም ቂሳርያ በደረሱ ጊዜ፣ ደብዳቤውን ለአገረ ገዡው ሰጡት፤ ጳውሎስንም አስረ ከቡት:: [34]አገረ ገዡም ደብዳቤውን ካነበበ በኋላ፣ ጳውሎስን ከየትኛው አውራጃ እንደ መጣ ጠየቀው፤ የኪልቅያ ሰው መሆኑን ባወቀ ጊዜ፣ [35]"የአንተን ጉዳይ ከሳሾችህ ሲቀርቡ አያለሁ" አለው:: ከዚያም ጳውሎስ በሄሮድስ ግቢ ውስጥ እንዲጠበቅ አዘዘ::

23፥30 ቍ20፡ 21፡35፤ሐሥ20፥3፤ 24፥19፡25፥16
23፥32 ቍ23፤ ሐሥ 21፥34
23፥33 ቍ23፡24፡ 26፤ሐሥ8፥40
23፥34 ሐሥ6፥9፤ 21፥39
23፥35 ቍ30፤ ሐሥ 24፥19፡27፡25፥16
24፥1 ሐሥ23፥2፡ 24፡30፡35
24፥3 ሉቃ1፥3፤ ሐሥ23፥28፡26፥25

ጳውሎስ በፌልክስ ፊት ቀረበ

24 ከአምስት ቀን በኋላ፣ ሊቀ ካህናቱ ሐናንያ ከአንዳንድ ሽማግሌዎችና ጠርጡለስ ከሚባል ጠበቃ ጋር ወደ ቂሳርያ ወረደ፤ በጳውሎስም ላይ ያላቸውን ክስ ለአገረ ገዡ አቀረቡ:: [2]ጳውሎስ ተጠርቶ በቀረበ ጊዜ፣ ጠርጠሉስ እንዲህ ሲል ክሱን አቀረበ፤ "ክቡር ፊልክስ ሆይ፤ በአንተ ዘመን ሰላም ለብዙ ጊዜ ሰፍኖልናል፤ አርቆ አስተዋይነትህም ለዚህ ሕዝብ መሻሻልን አስገኝቶለታል፤ [3]በየቦታውና በየጊዜው ይህን ውለታ በታላቅ ምስጋና እንቀበላለን:: [4]ነገር ግን ይበልጥ እንዳላደክምህ፣ በአጭሩ እንድትሰማን መልካም ፈቃድህን እለምንሃለሁ:: [5]"ይህ ሰው፣ በዓለም[a] ባሉት አይሁድ ሁሉ መካከል በሽታ ሆኖ ሁከት የሚያስነሣ፣ ደግሞም የናዝራውያን ወገን ቀንደኛ መሪ ሆኖ አግኝተነዋል:: [6]ከዚህም በላይ ቤተ መቅደሱን ለማርከስ ሲሞክር አግኝተን ያዝነው:: በሕጋችንም መሠረት ልንፈርድበት አስበን ነበር፤ [7]ነገር ግን የጦር አዛዡ ሉስዮስ መጥቶ በታላቅ ኀይል ከእጃችን ነጥቆ ወሰደው፤ ከሳሾቹም ወደ አንተ እንዲመጡ አዘዘ:: [8]እንግዲህ አንተ ራስህ መርምረኸው እርሱን የከሰስንበትን ነገር ሁሉ እውነት መሆኑን ልታረጋግጥ ትችላለህ::"[c]

[9]አይሁድም ነገሩን እንደተባለው መሆኑን በመደገፍ በክሱ ተባበሩ::

[10]አገረ ገዡም እንዲናገር በእጁ ምልክት በሰጠው ጊዜ፣ ጳውሎስ እንዲህ ሲል መለሰ፤ "ከብዙ ዘመን ጀምሮ የዚህ ሕዝብ ፈራጅ መሆንህን በውቃለሁ፤ ስለዚህ የመከላከያ መልሴን የማቀርበው በደስታ ነው:: [11]ልስግድ ወደ ኢየሩሳሌም የመጣሁት ከዐሥራ ሁለት ቀን በፊት መሆኑን አንተው ራስህ በቀላሉ ማረጋገጥ ትችላለህ:: [12]ከሳሾቼም በቤተ መቅደስ ከማንም ጋር ስከራከር ወይም በምኵራብ ወይም በከተማ ውስጥ በየትኛውም ስፍራ ሕዝብን ሳነሣሣ አላገኙኝም:: [13]አሁንም ለተከሰስሁበት ነገር ማስረጃ ሊያቀርቡልህ አይችሉም:: [14]ይህን እንጂ እነርሱ ኑፋቄ በሚሉት፣ በጌታ መንገድ የአባቶቻችንን አምላክ አመልካለሁ:: [15]እኔም እንደ

24፥5 ቍ14፤ ማር1፥24፤ ሐሥ 16፥20፤ 17፥6፤ 21፥28፡26፥5፡28፥22
24፥6 ሐሥ21፥28
24፥9 1ተሰ2፥16
24፥10 ሐሥ23፥24
24፥11 ቍ1፤ሐሥ 21፥27
24፥12 ቍ18፤ሐሥ 25፥8፡28፥17
24፥13 ሐሥ25፥7
24፥14 ቍ5፤ሐሥ 3፥13፡9፥2፡26፥6፡22፤ 28፥23
24፥15 ማቴ25፥ 46፤ሐሥ23፥6፡28፥20

[c]6-8 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ቍ7 እና የቍ6 ክፊል የላቸውም::

እንዲያቀርቡ፤ ደብዳቤው እንደ ደረሰ ትእዛዝ የሚተላለፍ መሆኑን ገምቶ ነበር::

23፥31 *አንቲጳጥሪስ፤* ታላቁ ሄሮድስ እንደ ገና ሠርቶ በአባቱ ስም የሰየመው፣ ከኢየሩሳሌም 48 ኪ.ሜ የራቀ ሲሆን፣ በሰማርያና በይሁዳ መካከል ያለውን ጸጥታ ለመቈጣጠር ወታደሮች የተመደቡበት ቦታ ነው::

23፥33 *ቂሳርያ፤* በሰማርያና በይሁዳ አውራጃዎች ላይ የሚሾመው የሮም መንግሥት እንደራሴ የሚቀመጥባት ከተማ ነበረች:: ከአንቲጳጥሪስ 45 ኪ.ሜ. ያህል ትርቃለች::

23፥34 *አገረ ገዡም፤* አንጦንዮስ ፊልክስ ነው:: በ52 ዓ.ም ገደማ ቄሳር ቀላውዴዎስ የይሁዳ ገዥ አድርጎ ሾመው፤ በዚህ ጊዜም የፊልክስ ወንድም ነበረ:: ወንድማማቾቹ ቀደም ሲል ባሮች፣ በኋላም አርነት ወጥተው ከፍተኛ የመንግሥት ባለሥልጣናት ለመሆን በቅተዋል:: ታሪክ ጸሓፊው ታሲተስ ስለ ፊልክስ "ከባርነት ጠባዩ ሳይላቀቅ የፈላጭ ቈራጭነትን ሥልጣን የተቀዳጀ ሰው ነው" ይለዋል:: በተከታታይ ሦስት ንግሥቶች ያገባ ሲሆን፣ ከእነዚህም አንዷ ድሩሲላ ነበረች (የ24፥24 ማብ ይመ):: *የኪልቅያ ሰው፤* ጳውሎስ የመጣው ቅርብ ከሆነ አውራጃ ቢሆን ኖሮ፣ በዚያው ሄዶ እንዲዳኝ ፊልክስ አሳልፎ በሰጠው ነበር::

23፥35 *በሄሮድስ ግቢ፤* ታላቁ ሄሮድስ ለንጉሣዊ ቤተ ሰቡ መኖሪያ እንዲሆን ያሠራው ነበር፤ ኋላ ግን የመንግሥት ሥራ ማከናወኛ ግቢ፣ ወይም የንጉሡ ነገሥቱ እንደራሴ ማረፊያ ሆነ:: እንዲህ ያለው ግቢ በሮም (ፊል 1፥13)፣ በኤፌሶን፣ በኢየሩሳሌም (ዮሐ18፥28)፣ በቂሳርያ እንዲሁም በሌሎች የሮማውያን ግዛቶች ውስጥ ይገኝ ነበር::

24፥1 *ከአምስት ቀን በኋላ፤* ከኢየሩሳሌም ከወጣ በኋላ ማለት ነው:: ይህም መልእክተኛው ከቂሳርያ ተነሥቶ ኢየሩሳሌም ለመድረስ፣ የሸንጎ አባላቱ ተወካዮቻቸውን ለመምረጥ፣ የተሾሙትም ወደ ቂሳርያ ለመመለስ በቂ ጊዜ ነበር:: *ሐናንያ፤* የ23፥2 ማብ ይመ:: ሊቀ ካህናቱ ራሱ የክሱን ሁኔታ ለመከታተል ራሱ 96 ኪ.ሜ. ተጓዘ:: *ሽማግሌዎችና፤* የአይሁድ ሸንጎ ሰባ አንድ ሽማግሌዎች ያቀፈ ነበር፤ የሽማግሌዎቹም ኀላፊነት የሃይማኖትና የፖለቲካ ሸንጎዎችን ጉዳይ የሚመለከት ነበር፤ የዘፀ 3፥16፤ የ2 ሳሙ 3፥17፤ የኢል1፥2 የማቴ 15፥2 ማብ ይመ:: *ጠበቃ፤* የግሪኩ ቃል ቀጥታ ትርጕም፣ "የንግግር ችሎታ ያለው" ሰው ማለት ነው:: የፍርድ ቤት ክርክር ሲኖር፣ በንግግር ችሎታ የሠለጠነ ሰው ዐቃቤ ሕግ ሆኖ ያገለግላል:: *ጠርጠሉስ፤* ዜግነቱ ሮማዊ ቢመስልም፣ የሮምን ፍርድ ቤት ሥርዐት የሚያውቅ በግሪክ ቋንቋና ባህል የሠለጠነ አይሁዳዊ ሳይሆን አይቀርም::

24፥2-3 *ሰላም... ሰፍኖልናል... በታላቅ ምስጋና፤* በዳኛ ፊት በሚቀርብበት ጊዜ ወደ ርእስ ጉዳዩ ከመግባቱ በፊት፣ የዳኛን ልብ ለመማረክ ከባለ ጉዳዩ የሚጠበቅ የማሞካሻ አባባል ነው:: ፊልክስ ስድስት ዓመት ሙሉ ሥልጣን ላይ በቈየበት ወቅት፣ የቀማኞችን መንጋ ደብዛ አጥፍቷል፤ የተደራጁ ነፍሰ ገዳዮችን ተቋቋሞአል፤ በአንድ ግብፃዊ የተመራውንም እንቅስቃሴ ደምስሶአል (የ21፥38 ማብ ይመ):: በጥቅሉ ሲታይ ግን አስተዳደሩ የሚመሰገን አልነበረም፤ ይህ በመሆኑም፣ የሮም መንግሥት ከሁለት ዓመት በኋላ ወደ ቀድሞ ቦታው እንዲመለስ ጠርቶታል:: ያደረገው ለውጥና መሻሻልም በታሪክ የሚታወቅ አይደለም::

24፥5 *ሁከት የሚያስነሣ...የናዝራውያን ወገን ቀንደኛ መሪ፤* ሕዝብን ማነሣሣት ቄሳርን እንደ መካድ ይቈጠራል፤ ከሮም መንግሥት ፈቃድ ሳይቀበሉ የአንድ የሃይማኖት ክፍል መሪም መሆን፣ ሕግን መዳፈር ነበር:: *የናዝራውያን ወገን፤* የክርስትናን እምነት ለማለት ነው::

24፥6 *ቤተ መቅደሱን ለማርከስ ሲሞክር፤* ቀድሞ፣ "ይህን የተቀደሰ ስፍራ የሚያረክሰውም እርሱ ነው" (21፥28 ማብ ይመ) ካሉት ይልቅ በዚህ ጊዜ ክሱ ለስለስ ብሎ ቀርቦአል::

24፥10፤ ጳውሎስ አለሳልሶ ያቀረበው የንግግሩ መግቢያ፣ እንደ ጠርጠሉስ ንግግር ማሞካሻ አልነበረውም (ቍ 2-4)::

24፥11 *ከዐሥራ ሁለት ቀን በፊት፤* ጳውሎስ ለቀረበበት ክስ መልስ ሲሰጥ፣ ችግር ፈጣሪ አለመሆኑን፣ እጁን በዐመፅ ውስጥም አለማስገባቱን አስረግጦ ተናገረ፤ ነገሩ በእርግጥም ሲታይ፣ ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው በቅርቡ ነው፤ የቈየውም በቂሳርያ አምስት ቀን በኢየሩሳሌም ደግሞ ወደ ሰባት ቀን ገደማ ነው::

24፥14 *...በጌታ መንገድ... አምላክ አመልካለሁ፤* ጳውሎስ በራሱ በኩል የጌታን መንገድ እንደሚከተል ያረጋግጣል፤ ይህም

ነዚህ ሰዎች ሁሉ፣ ጻድቃንና ኀጥአን ከሙታን እንደሚነሡ በእግዚአብሔር ተስፋ አለኝ:: [16]ስለዚህ በእግዚአብሔርና በሰው ፊት ንጹሕ ኅሊና እንዲኖረኝ ሁልጊዜ እጥራለሁ::

[17]"ከብዙ ዓመት በኋላም፣ ለድኻው ወገኔ ምጽዋትና መባ ይዤ ወደ ኢየሩሳሌም መጣሁ:: [18]እነርሱም በቤተ መቅደስ የመንጻት ሥርዐት ፈጽሜ ይህንኑ ሳደርግ አገኙኝ፤ የሕዝብ ሁካታ ወይም ረብሻ አልነበረም:: [19]ነገር ግን ክስ ካላቸው አንተ ፊት ቀርበው ሊከሱኝ የሚገባቸው ከእስያ አውራጃ የመጡ አንዳንድ አይሁድ አሉ፤ [20]ወይም በዚህ ያሉት በሸንጎው ፊት ቀርቤ በነበርሁበት ጊዜ ያገኙብኝ ወንጀል ካለ ይናገሩ፤ [21]በመካከላቸው በቆምሁበት ጊዜ ስለሙታን ትንሣኤ ከተናገርሁት አንድ ነገር በስተቀር ዛሬ ተከስሼ የቀረብሁበት ሌላ ነገር የለም::

[22]ፊልክስ ግን የጌታን መንገድ በሚገባ ዐውቆ ስለ ነበር፣ "የጦር አዛዡ ሉስዮስ ሲመጣ ለጉዳያችሁ ውሳኔ እሰጣለሁ" ብሎ ነገሩን በቀጠሮ አሳደረው:: [23]ከዚያም ለጳውሎስ መጠነኛ ነጻነት እየሰጠ እንዲጠብቀው፣ ወዳጆቹም ገብተው እንዲጠይቁት ፈቃድ እንዲሰጣቸውና የመቶ አለቃውን አዘዘው::

[24]ከጥቂት ቀን በኋላ፣ ፊልክስ ከአይሁዳዊት ሚስቱ ከድሩሲላ ጋር መጣ፤ ጳውሎስንም አስጠርቶ በክርስቶስ ኢየሱስ ስለ ማመን ሲናገር አዳመጠው:: [25]ጳውሎስ ስለ ጽድቅና ራስን ስለ መግዛት ስለሚመጣውም ፍርድ በሚናገርበት ጊዜ ግን ፊልክስ ፈርቶ፣ "ለጊዜው ይህ ይበቃል፤ ወደ ፊት ሲመችኝ አስጠራሃለሁ፤ አሁን ልትሄድ ትችላለህ" አለው:: [26]ደግሞም ከጳውሎስ ጉቦ ለመቀበል ተስፋ ያደርግ ስለ ነበር፣ በየጊዜው እያስጠራ ያነጋግረው ነበር::

[27]ሁለት ዓመት ካለፈ በኋላም፣ ፊልክስ በጶርቅዮስ ፊስጦስ ተተካ፤ ፊልክስም አይሁድን ለማስደሰት ሲል፣ ጳውሎስን እንደ ታሰረ ተወው::

ጳውሎስ በፊስጦስ ፊት ቀረበ

25 ፊስጦስም ወደ አውራጃው ከገባ ከሦስት ቀን በኋላ፣ ከቂሳርያ ወደ ኢየሩሳሌም ወጣ:: [2]የካህናት አለቆችና የአይሁድ መሪዎች ፊቱ ቀርበው ጳውሎስን ከሰሱት:: [3]ጳውሎስን መንገድ ላይ አድፍጠው ሊገድሉት ስለ ፈለጉ፣ ፊስጦስ ለእነርሱ እንዲያዳላላቸውና ወደ ኢየሩሳሌም እንዲያስመጣው አጥብቀው ለመኑት:: [4]ፊስጦስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ "ጳውሎስ ታስሮ በቂሳርያ እስር ቤት ይገኛል፤ እኔም በቅርቡ ወደዚያው እሄዳለሁ፤ [5]ስለዚህ ከባለሥልጣኖቻችሁ መካከል አንዳንዶች ከእኔ ጋር ይምጡና ሰውየው ጥፋት ካለበት ክሱን በዚያው ያቅርቡ::"

[6]ከእነርሱም ጋር ስምንት ወይም ዐሥር ቀን ያህል ከሰነበተ በኋላ፣ ወደ ቂሳርያ ወረደ፤ በማግስቱም ፍርድ ወንበር ላይ ተቀምጦ ጳውሎስን እንዲያመጡት አዘዘ:: [7]ጳውሎስ

24፥16 ሐሥ23፥1
24፥17 ሐሥ11፥29፡30፤ሮሜ15፥25-28፡31፤1ቆሮ16፥1-4፡15፤2ቆሮ8፥1-4፤ገላ2፥10
24፥18 ቍ12፤ሐሥ21፥26
24፥19 ሐሥ2፥9፤23፥30
24፥21 ሐሥ23፥6
24፥22 ሐሥ9፥2
24፥23 ሐሥ23፥16፡35፤27፥3፤28፥16
24፥24 ሐሥ20፥21
24፥25 ኢሳ36፥16፤ሐሥ10፥42፤ገላ5፥23፤1ተሰ5፥6፤1ጴጥ4፥7፤5፥8፤2ጴጥ1፥6
24፥27 ሐሥ12፥3፤23፥35፤25፥1፡4፡9፡14
25፥1 ሐሥ8፥40፤24፥27
25፥2 ቍ15፤ሐሥ 24፥1
25፥3 ሐሥ20፥3
25፥4 ሐሥ8፥40፤24፥23

ሆኖ እንኳ ሕግና ነቢያት ትክክል መሆናቸውን ያምናል፤ እርሱም እንደ ሌሎቹ አይሁድ ትንሣኤ ሙታንንና የመጨረሻውን ፍርድ ተስፋ ያደርጋል (ቍ 15)::

24፥16 *ንጹሕ ኅሊና*፤ የ 23፥1 ማብ ይመ::

24፥17 *ለድኻው ወገኔ ምጽዋትና... ይዤ!* በጳውሎስ ዘንድ ትልቅ ስፍራ የተሰጠው ምጽዋት መሰብሰብ፣ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ በግልጽ የተጠቀሰው እዚህ ላይ ብቻ ነው (የ20፥4 ማብ ይመ):: *መባ ይዤ!* ጳውሎስ ስእለት ለሚያደርሱ ሰዎች ያደረገላቸውን ዕገዛ ሊያመለክት ይችላል (21፥24 ይመ)፤ ወይም ለራሱ መባ ለማቅረብ አስቦ ሊሆን ይችላል::

24፥19 *ከእስያ አውራጃ የመጡ ... አይሁድ*፤ 21፥27-29 ይመ:: እነዚህ ከእስያ አውራጃ የመጡት አይሁድ ከኢየሩሳሌም ተከትለው አለመምጣታቸው በክሳቸው ሊገፉበት አለመፈለጋቸውን ያሳያል::

24፥21 *ስለ ሙታን ትንሣኤ!* ጳውሎስ ፈሪሳውያንና ሰዱቃውያንን ሲያከራክሩበት ከነበሩት ነገሮች አንዱ እዚህ ላይ ብቅ ሲያደርገው ይታያል::

24፥22 *የጌታን መንገድ በሚገባ ዐውቆ*፤ ፊልክስ ይሁዳንና ሰማርያን ስድስት ዓመት ሙሉ በገዛበት ጊዜ፣ ክርስቲያኖች የሚገኙበትን ቦታና እንቅስቃሴያቸውን ሳያውቅ ኖረ ማለት አይቻልም::

24፥23 *መጠነኛ ነጻነት እየሰጠ!* ጳውሎስ በሮም ሆኖ ክሱን በሚጠባበቅበት ወቅት እንደ ሆነው ሁሉ (28፥30-31)፣ በዚህ ጊዜም የቁም እስረኛ ሳይሆን አልቀረም፤ ምንም ዐይነት ወንጀል ያልተገኘበት የሮም ዜጋ ነበርና::

24፥24 *ድሩሲላ!* የቀዳማዊ አግሪጳ ልጅ የፊልክስ ሦስተኛ ሚስቱ ነበረች:: በዐሥራ አምስት ዓመትዋ የኤሜሳውን ንጉሥ አዚዙስን አገባች፤ ከአንድ ዓመት በኋላ ግን ኮብልላ ፊልክስን አገባች:: በአያቱ ስም የተጠራው አግሪጳ የተባለው ልጇ በ79 ዓ.ም የቪሱቪስ ኵረብታ በእሳተ ገሞራ በፈነዳበት ጊዜ በዚሁ አደጋ ሞተ::

24፥25 *ፊልክስ ፈርቶ*፤ ፊልክስ ስለ ጽድቅና ራስን ስለ መግዛት እንዲሁም ስለ ፍርድ በመስማቱ የቀድሞ ሕይወቱን ዘወር ብሎ ሲመለከት ሥጋት አደረበት:: የቅንነትና ስለ ሌላ ሰው የማሰብ ባሕርይም ብልጭ አለበት:: *ሲመቸኝ!* ክፉ ምኞት፣ ትዕቢት፣ ስስትና ራስ ወዳድነት ወደ አዲስ የሕይወት ምዕራፍ እንዳይገባ በመደጋገም ሲፈታተኑት ይታያል::

24፥26 *ጉቦ ለመቀበል*፤ ፊልክስ፣ ጳውሎስ የሚያ ዝበት ብዙ ገንዘብ አለ ብሎ አስቦአል፤ ጳውሎስ በቅድስት ምድር ለነበሩት አይሁድ ክርስቲያኖች መባ ሰብስቦ መምጣቱንም ሰምቶ ነበር (ቍ 17)፤ ስለዚህ ጳውሎስ ከእስር ለመፈታት ከፈለገ፣ ፊልክስ ጉቦ ሊሰጠኝ ይገባል ሲል እጅ እጁን ያይ ነበር፤ ጳውሎስ ግን ቢኖረውም እንኳ ጉቦ እንደማይሰጠው የታወቀ ነው::

24፥27 *ፊልክስ በጶርቅዮስ ፊስጦስ ተተካ!* ፊልክስ በግዛቱ ስለተነሣው ዐመፅና ዐልፎ ዐልፎም ስለታየው አለመረጋጋት፣ ለምሳሌ በአይሁድና በሶርያውያን መካከል ስለ ነበረው ግጭት እንዲያስረዳ በ59 ወይም በ60 ዓ.ም. ወደ ሮም ተጠርቶ ነበር:: ፊስጦስ ወደ ፓሌስቲና (ቅድስት ምድር) ከመምጣቱ በፊት፣ በየትኛውም ታሪክ ስሙ ተወሥቶ አያውቅም ነበር፤ ነገር ግን ከሁለት ዓመት በኋላ በሥራ ላይ እንዳለ መሞቱ ተመዝግቦ ይገኛል፤ ፊስጦስ በጥበብና በሐቀኝነት ረገድ ከእርሱ በፊት ከነበረው ከፊልክስ እንዲሁም ከእርሱ በኋላ ከተነሣው ከአልቢኑን እንደሚልቅ ስለ እርሱ የተጻፈው ታሪክ ያመለክታል:: *አይሁድን ለማስደሰት ሲል!* ፊልክስ በአይሁድ ዘንድ የባሰ ሁከት እንዲነሣሣ አልፈለገም፤ ከጥቂት ጊዜ በኋላ በሮሙ የፍርድ ወንበር ተቀምጦ በሚያስችልበት ወቅት እንደሚያገኛቸው ያውቅ ነበርና:: ጳውሎስን ከፈታውም ሁከቱ መነሣቱ ስለማይቀር ለፍርድ መቅረቡ የግድ ነው::

25፥1 *ከቂሳሪያ ወደ ኢየሩሳሌም*፤ ዘጠና ስድስት ኪ.ሜ. ርቀት ያለው የሁለት ቀን መንገድ ነበር:: ፊስጦስ የአይሁድ አስተዳደርና የአምልኮ ማእከል ወደ ሆነችው ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ ቸኵሎአል::

25፥2 *የካህናት አለቆችና የአይሁድ መሪዎች*፤ የአይሁድ ሸንጎ አባላት ማለት ነው (የማር 14፥55 ማብ ይመ)::

25፥3 አድፍጠው፤ ቀደም ሲል የጳውሎስን ሕይወት ለማጥፋት ተማምለው የነበሩት እነዚያው ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ (የ23፥12 ማብ ይመ)::

25፥6 *ፍርድ ወንበር ተቀምጦ!* ደንቡን ተከትሎ ውሳኔው ሕጋዊ መልክ እንዲኖረው ለማድረግ ነው::

25፥7 *በማስረጃ ያልተደገፉ*፤ የጳውሎስ ከሳሾች እንደ መጀመሪያው ክስ ሁሉ፣ አሁንም አንዳች ምስክር ወይም ማስ

በቀረበ ጊዜ፣ ከኢየሩሳሌም የመጡት አይሁድ ከበቡት፤ በማስረጃ ያልተደገፉ ብዙ ከባድ ክሶችም አቀረቡበት።

[8]ጳውሎስም፣ "እኔ በአይሁድም ሕግ ሆነ በቤተ መቅደሱ ወይም በቄሳር ላይ የፈጸምሁት በደል የለም" ሲል የመከላከያ መልሱን ሰጠ።

[9]ፊስጦስም ለአይሁድ በጎ ለመዋል ፈልጎ፣ ጳውሎስን "ስለዚህ ጉዳይ ወደ ኢየሩሳሌም ወጥተህ በእኔ ፊት ለመፋረድ ፈቃደኛ ነህን?" አለው።

[10]ጳውሎስም እንዲህ አለ፤ "አሁንም ቢሆን ፍትሕ ማግኘት በምችልበት፣ በቄሳር ፍርድ ወንበር ፊት ቆሜአለሁ፤ አንተ ራስህ በሚገባ እንደምታውቀው በአይሁድ ላይ ምንም በደል አልፈጸምሁም፤ [11]ይሁን እንጂ ለሞት የሚያበቃ በደል ከተገኘብኝ፣ አልሙት አልልም፤ እነዚህ አይሁድ የሚያቀርቡብኝ ክስ እውነት ካልሆነ ግን፣ እኔን ለእነርሱ አሳልፎ ሊሰጥ የሚችል የለም፤ ወደ ቄሳር ይግባኝ ብያለሁ።"

[12]ፊስጦስ ከመማክርቱ ጋር ከተመካከረ በኋላ፣ "ወደ ቄሳር ይግባኝ ስላልህ፣ ወደ ቄሳር ትሄዳለህ" አለው።

25፥6 ቍ10፡17
25፥7 ማር15፥3፤ ሉቃ23፥2፡10፤ ሐሥ 24፥5፡6፡13
25፥8 ሐሥ6፥13፤ 24፥12፤28፥17
25፥9 ቍ20፤ ሐሥ 12፥3፤24፥27
25፥10 ቍ8
25፥11 ቍ21፡25፤ሐሥ26፥32፤ 28፥19
25፥13 ሐሥ8፥40
25፥14 ሐሥ24፥27
25፥15 ቍ2፤ ሐሥ 24፥1

ፊስጦስ ከንጉሥ አግሪጳ ምክር ጠየቀ

[13]ከጥቂት ቀንም በኋላ፣ ንጉሥ አግሪጳና በርኒቄ ፊስጦስን እጅ ሊነሡ ወደ ቂሳርያ ወረዱ፤ [14]በዚያም ብዙ ቀን ተቀመጡ፤ ፊስጦስም የጳውሎስን ጉዳይ አንሥቶ ለንጉሡ እንዲህ አለው፤ "ፊልክስ በእስር ቤት የተወው አንድ ሰው እዚህ አለ፤ [15]ወደ ኢየሩሳሌም በሄድሁ ጊዜ፣ የካህናት አለቆችና የአይሁድ ሽማግሌዎች እንድፈርድበት ከሰውት ነበር።

[16]"እኔም፣ ተከሳሽ በከሳሾቹ ፊት ቆሞ ለተከሰሰበት ነገር መልስ ለመስጠት ዕድል ሳያገኝ፣ አሳልፎ መስጠት የሮማውያን ልማድ እንዳልሆነ ነገርኋቸው። [17]ስለዚህ ከሳሾቹ ከእኔ ጋር ወደዚህ በመጡ ጊዜ፣ ጉዳዩን ሳላንትት በማግስቱ ችሎት ተቀምጬ ያን ሰው እንዲያቀርቡት አዘዝሁ። [18]ከሳሾቹም ተነሥተው በመቆም ሲናገሩ፣ እኔ ያሰብሁትን ያህል ከባድ ክስ አላቀረቡበትም፤ [19]ይልቁን ስለ ገዛ ሃይማኖታቸውና ሞቶ ስለ ነበረው፣ ጳውሎስ ግን ሕያው ነው ስለሚለው ሰው፣ ስለ ኢየሱስ ይከራከሩት ነበር። [20]እኔም ይህን ነገር እንዴት እንደ ምፈታው ግራ ስለገባኝ፣ ወደ ኢየሩሳሌም ሄዶ ስለዚሁ ጉዳይ እንዲፋረድ ፈቃደኝነቱን ጠየቅሁት። [21]ነገር ግን ጳውሎስ ጉዳዩ በንጉሠ ነገሥቱ እንዲታይለት ይግባኝ ባለ ጊዜ፣ እኔም ወደ ቄሳር እስከምልከው ድረስ እስር ቤት እንዲቈይ አዘዝሁ።"

[22]አግሪጳም ፊስጦስን፣ "እኔም እኮ ይህ ሰው ሲናገር መስማት እፈልግ ነበር" አለው።

እርሱም፣ "እንግዲያውስ ነገ ትሰማዋለህ" አለው።

25፥16 ቍ4:5፤ ሐሥ23፥30
25፥17 ቍ6:10
25፥19 ሐሥ17፥22፤18፥15፤23፥29
25፥20 ቍ9
25፥21 ቍ11:12
25፥22 ሐሥ9፥15
25፥23 ቍ13፤ ሐሥ 26፥30

ጳውሎስ በንጉሥ አግሪጳ ፊት

[23]በማግስቱም አግሪጳና በርኒቄ በታላቅ ክብር መጥተው፣ ከከፍተኛ መኰንኖችና ከከተማዪቱ ታላላቅ ሰዎች ጋር ወደ መሰብሰቢያው አዳራሽ ገቡ፤ በፊስጦስም ትእዛዝ ጳውሎስ እንዲቀርብ ተደረገ። [24]በዚህ

ረጃ ማቅረብ አልቻሉም።

25፥8 *በ...ሕግ...የፈጸምሁት በደል የለም፤* ጳውሎስ የኦሪትን ሕግ ያከብር ነበር (ሮሜ 7፥12፤8፥3-4፤ 1ቆሮ 9፥20 ይመ)። *በቤተ መቅደሱ ... ላይ፤* የ21፥28-29 ማብ ይመ። ጳውሎስ ወደ ተከለከለው ስፍራ ጥሮፊሞስን በማስገባት ልማዳቸውን አላቃለለም (21፥29)፤ ቤተ መቅደሱ እንዳልነበር እንደሚሆንም ጌታ ኢየሱስ ትንቢት ተናግሮበታል፤ ይህ አስከፊ ሁኔታ የደረሰውም ከእነርሱ ኀጢአት የተነሣ ነበር (ሉቃ 21፥5-6)። *በቂሳርያ ላይ፤* ጳውሎስ ስለ እግዚአብሔር መንግሥት የምሥራች ዐወጀ እንጂ፣ የሮም መንግሥት ተቀናቃኝ አልነበረም (ከ 17፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ)። ጳውሎስ የመንግሥት ሕግና ሥርዓት እንዲከበር (ሮም 13፥1-7)፣ ለገዦችም እንዲጸለይ (1ጢሞ 2፥2) በጥብቅ አበክሮ አሳስቦአል።

25፥9 *ወደ ኢየሩሳሌም ወጥተህ...ፈቃደኛ ነህን?* ጳውሎስ ፈቃደኛ እንደማይሆን የታወቀ ነበር። ክሱ የሚቀርበው በእርሱ ፊት እንደሚሆን ፊስጦስ ተናግሮአል፤ ስለዚህ ጳውሎስ አሁን የቆመበትም የሮም መንግሥት ችሎት መሆኑን በአጽንዖት ገልጾአል (ቍ10)። ከዚህ የተነሣም በአይሁድ ሸንጎ ፊት ቀርቦ ከሚንገላታ፣ ክሱ እዚያው እንዲሆንለት ፈለገ። የሮም ዜጋ እንደ መሆኑ መጠን፣ በአውራጃ ደረጃ መዳኘት የለብኝም ማለት ይችላል፤ ከዚህ ይልቅ ወደ ከፍተኛው የሮም ፍርድ ችሎት ለመቅረብ ፈለገ።

25፥11 *ወደ ቄሳር ይግባኝ ብያለሁ፤* በዚህ ጊዜ ንጉሠ ነገሥቱ ኔሮ ነበር። የሮም ዜጋ የሆነ ሁሉ ወደ ሮም ሄዶ በቄሳር ወይም በተወካዩ ፊት ጉዳዩን የማሰማት መብት ነበረው፤ ይህም የመጨረሻው ይግባኝ ሰሚ አካል ነበር፤ በዚህ ችሎት ላይ መርታት ማለት፣ ጳውሎስ ከቀረበበት ክስ ነጻ መሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ ክርስትናም ከአይሁድ ሃይማኖት ተለይቶ በመንግሥት ዘንድ ዕውቅናን እንዳገኘ የሚያስቈጥር ነው።

25፥12 *ከመማክርቱ፤* ሕግ ዐዋቂ የሆኑ የሮም ገዥ አማካሪዎች ናቸው።

25፥13 *ንጉሥ አግሪጳና፤* ዳግማዊ ሄሮድስ አግሪጳ ማለት ነው። አባቱ በ44 ዓ.ም ሲሞት ገና የ17 ዓመት ወጣት ነበር (12፥23)። በአባቱ ወንበር እንዳይተካ ልጅ በመሆኑ በታውን የሮም ገዦች እንዲይዙ አድርጎአል። ከስምንት ዓመት በኋላ ግን ቀስ በቀስ ሥልጣኑን እያሰፋ ሄደ፤ በመጨረሻም ከገሊላ ባሕር ሰሜንና በሰሜን ምሥራቅ ያለውን ማለት ብዙዎቹን የገሊላ ከተሞችና ከዮርዳኖስ ማዶ በጴርያ ያሉትን አንዳንድ ከተሞች ገዛ። አይሁድ ዐምፀው ኢየሩሳሌም በወደቀችበት ወቅት የሮም መንግሥት ደጋፊ ነበር። አግሪጳ የሄሮድስ ሥርወ መንግሥት የመጨረሻው ንጉሥ ሲሆን፣ በ 100 ዓ.ም ሞተ። *በርኒቄ፤* የቀዳማዊ አግሪጳ ትልቋ ሴት ልጅ ስትሆን፣ አባቷ ሲሞት የ16 ዓመት ወጣት ነበረች። ገና የ13 ዓመት ልጅ ሳለች አጎቷን የቻሲሱን ሄሮድስ አግብታ ሁለት ወንድ ልጆች ወልዳለች። ባሏ ሄሮድስ ሲሞትም ከወንድሟ ከዳግማዊ አግሪጳ ጋር ተቀመጠች። ከወንድሟ ጋር ማግጣለች የሚለውን ሐሜት ለመሸፈንም የኪልቅያውን ንጉሥ ፖሊሞንን አገባች፤ ነገር ግን እርሱንም ወዲያው ትታ ወደ አግሪጳ ቤት ተመለሰች። የንጉሠ ነገሥቱ የቬስፓስያን ልጅ፣ የቲቶ ቁባትም ሆና ነበር፤ ቈይቶ ግን እርሱም አልፈለጋትም፤ ተዋት። *እጅ ሊነሡ* የቀድሞዎቹ ገዦች ተሽረው አዲስ ገዦች ሲሾሙ፣ ደስታቸውን ለአዲሶቹ ገዦች መግለጽ የተለመደ ነበር፤ በዚህ ሁኔታ ከበሬታን መቀባበሉም ለግራ ለቀኙ የሚበጅ ነው ተብሎም ይታመናል፤ ሄሮድስ አንቲጳስ ከጲላጦስ ጋር ያደረገውን ከዚህ ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ፤ ሉቃ 23፥6-12።

25፥19 *ሃይማኖታቸውና፤* የ17፥22 ማብ ይመ።

25፥22 *እኔም እኮ መስማት እፈልግ ነበር፤* አግሪጳ ቀድሞውኑ ጳውሎስ የሚለውን ለመስማት ጓጉቶ ነበር፤ ሄሮድስ አንቲጳስ ኢየሱስን ለማየት ከመፈለጉ ጋር ያነጻጽሩ፤ ሉቃ 9፥9፤ 23፥8።

25፥23 *መሰብሰቢያው አዳራሽ፤* ነገሩ በችሎት የሚታይ ጉዳይ ስላልሆነ፣ ቦታው ፍርድ ቤት አልነበረም። ንጉሡና እኅቱ የሮም መንግሥት እንደራሴ እንዲሁም የታወቁ የአይሁድና የሮም መንግሥት ታዋቂ ባለሥልጣኖች በሰው ፊት አምረው ደምቀው

ጊዜ ፊስጦስ እንዲህ አለ፤ ንጉሥ "አግሪጳ ሆይ፤ እንዲሁም እዚህ አብራችሁን ያላችሁ ሁሉ፤ ይህን ሰው ታዩታላችሁ? በኢየሩሳሌ ምና እዚህ በቂሳርያም የሚኖሩ አይሁድ ሁሉ፣ ይህ ሰው ከእንግዲህ በሕይወት መኖር አይገባውም በማለት እየጮኹ ለመ ኑኝ:: [25]እኔም ለሞት የሚያበቃ አንዳች ነገር አለማድረጉን ተረዳሁ፤ ሆኖም ወደ ንጉሠ ነገሥቱ ይግባኝ በማለቱ ወደ ሮም ልልከው ወሰንሁ:: [26]ነገር ግን ስለ እርሱ ወደ ጌታዬ የምጽፈው የተረጋገጠ ነገር አላገኘሁም፤ ስለዚህም ከተመረመረ በኋላ የምጽፈውን ነገር ለማግኘት ሁላችሁም ፊት በተለይ ደግሞ ንጉሥ አግሪጳ ሆይ፤ በአንተ ፊት አቀረብሁት፤ [27]ይኸውም አንድ እስረኛ ወደ በላይ ሲላክ የተከሰሰበትን ምክንያት አለ መግለጽ ትክክል ስላልመሰለኝ ነው::"

26 አግሪጳም ጳውሎስን፣ "ስለ ራስህ እንድትናገር ተፈቅዶልሃል" አለው:: በዚህ ጊዜ ጳውሎስ እጁን ዘርግቶ እንዲህ ሲል መከላከያውን አቀረበ፤ [2]"ንጉሥ አግሪጳ ሆይ፤ አይሁድ በእኔ ላይ ላቀረቡት ክስ ሁሉ ዛሬ በፊትህ የመከላከያ መልስ ለማቅረብ በመቻሌ ራሴን እንደ ዕድለኛ እቈጥረ ዋለሁ፤ [3]ይኸውም አንተ በተለይ የአይሁድን ልማድና ክርክር ሁሉ በሚገባ ስለምታውቅ ነው፤ ስለዚህ በትዕግሥት እንድታደምጠኝ እለምንሃለሁ::

[4]"ገና ከልጅነቴ ጀምሮ፣ በአገሬም ሆነ በኢየሩሳሌም እንዴት እንደኖርሁ አይ ሁድ ሁሉ ያውቃሉ፤ [5]ደግሞም ከብዙ ጊዜ ጀምሮ ስለሚያውቁኝ ከሃይማኖታችን እጅግ ጥብቅ በሆነው ወገን ውስጥ ሆኜ እንደ አንድ ፈሪሳዊ መኖሬን ሊመሰክሩ ፈቃደ ኞች ከሆኑ ቃላቸውን ሊሰጡ ይችላሉ:: [6]አሁ ንም ተከስሼ እዚህ የቀረብሁበት ምክን ያት እግዚአብሔር ለአባቶቻችን ቃል የገባውን ነገር ተስፋ በማድረጌ ነው:: [7]ዐሥራ ሁለቱ ነገዶቻችን ቀንና ሌሊት እግዚአብሔርን ከልብ እያገለገሉ፣ ሲፈጸም ለማየት የሚተጉለትም ተስፋ ይኸው ነው:: ንጉሥ ሆይ፤ አይሁድም የሚከሱኝ ስለዚሁ ተስፋ ነው:: [8]ለመሆኑ፣ እግዚአብሔር ሙታንን ማስነሣት እንደማይ ችል አድርጋችሁ የምትቈጥሩት ለምንድን ነው?

[9]"እኔም ራሴ የናዝሬቱን የኢየሱስን ስም በምችለው መንገድ ሁሉ መቃወም እንዳለ ብኝ ወስኜ ነበር:: [10]በኢየሩሳሌምም ያደረ ግሁት ይህንኑ ነበር፤ ከካህናት አለቆች ሥልጣን ተቀብዬ ብዙ ቅዱሳንን አሳስሬአ ለሁ፤ በመገደላቸውም ተስማምቻለሁ፤ [11]ላስ ቀጣቸውም ብዙ ጊዜ ከምኵራብ ምኵራብ እየተዘዋወርሁ፣ የስድብ ቃል እንዲናገሩ አስ ገድዳቸው ነበር፤ በቍጣም ተሞልቼ በውጭ አገር እስከሚገኙ ከተሞች ድረስ ተከታትዬ አሳደድኋቸው::

[12]"በዚህ መሠረት አንድ ቀን ከካህናት አለቆች ሥልጣንና ትእዛዝ ተቀብዬ ወደ ደማ ስቆ በምጓዝበት ጊዜ፣ [13]ንጉሥ ሆይ፤ እኩለ ቀን ላይ በመንገድ ሳለሁ፣ ብሩህነቱ ከፀሓይ የሚበልጥ ብርሃን በእኔና በባልንጀሮቼ ዙሪያ ከሰማይ ሲያበራ አየሁ፤ [14]ሁላችንም በምድር ላይ ወደቅን፤ እኔም በዕብራይስጥ[a] ቋንቋ፣ 'ሳውል፤ ሳውል፤ ለምን ታሳድደኛለህ? መውጊያውን መቃወም ጕዳቱ በአንተ ይብ ሳል" የሚለኝን ድምፅ ሰማሁ::

[15]"እኔም፣ 'ጌታ ሆይ፤ አንተ ማን ነህ?'" አልሁ::

"ጌታም እንዲህ አለኝ፤ 'እኔ፣ አንተ የም ታሳድደኝ ኢየሱስ ነኝ:: [16]አሁንም፣ ተነሣና በእግርህ ቁም፤ ስለ እኔ ስላየኸውና ወደ ፊትም ስለማሳይህ ነገር አገልጋይና ምስክር እንድትሆን ልሾምህ ተገልጬልሃለሁ::

25፥24 ቍ2፡3፡7፤ ሐሥ22፥22
25፥25 ቍ11፤ ሐሥ23፥9
26፥1 ሐሥ9፥15፤ 12፥17፤25፥22
26፥2 መዝ119፥46፤ሐሥ24፥1፡5፤ 25፥2፡7፡11
26፥3 ቍ7፤ ሐሥ 6፥14፤25፥19
26፥4 ገላ1፥13፡14፤ፊል3፥5
26፥5 ሐሥ22፥3፤ 23፥6፤24፥5፤ፊል3፥5
26፥6 ሐሥ13፥32፤ 23፥6፤24፥15፤28፥20፤ሮሜ15፥8
26፥7 ቍ21 1ተሰ3፥10፤ 1ጢሞ5፥5፤ያዕ 1፥1
26፥8 ሐሥ23፥6
26፥9 ዮሐ15፥21፤ 16፥2፤1ጢሞ1፥13
26፥10 ሐሥ8፥3፤ 9፥2፡13፡14፡21፤22፥20
26፥11 ማቴ10፥17
26፥14 ዮሐ5፥2፤ ሐሥ9፥7
26፥16 ሕዝ2፥1፤ ዳን10፥11፤ ሐሥ22፥ 14፡15

[a]14 ወይም አራማይክ [b]23 ወይም መሲሕ

እንዲታዩ የተገኙበት ታላቅ አዳራሽ ነበር:: *ከከፍተኛ መኮ ንኖችና፤* በቂሳርያ አምስት እዞች ስለ ነበሩ፣ የእዝ መሪዎቹ ሁሉ በስብሰባው ላይ ተገኝተው ነበር (የ 21፥31 ማብ ይመ)::

25፥26 *የተረጋገጠ ነገር አላገኘሁም፤* ይግባኝ ከተባለ፣ ፊስጦስ ተጨባጭነት ያለው ዘገባ ለቄሳር መላክ አለበት:: ፊስ ጦስም አግሪጳ በዚህ ጕዳይ በሐሳብ እንዲረዳው ፈልጎ ነበር:: ይህ መደበኛ የክስ ችሎት ሳይሆን፣ የአግሪጳን ፍላጎት ለማር ካትና ፊስጦስንም በሐሳብ ለመርዳት የተደረገ ግምገማ ነበር:: *ይልቁንም፣ ንጉሥ አግሪጳ ሆይ፤ በአንተ ፊት፤* ፊስጦስ፣ በፈ ሪሳውያንና በሰዱቃውያን መካከል ስላለው ልዩነት፣ የመሲሑን መምጣት ስለ መጠባበቅ፣ በአይሁድ ሃይማኖት ተከታዮችና በክ ርስቲያኖች መካከል ስላለው ልዩነት እንዲሁም የአይሁድ ልማድ ከእነዚህ አከራካሪ ጕዳዮች ጋር ስላለው ግንኙነት ለማወቅ ጕጕት ዐድሮበታል::

26፥1 *እንድትናገር ተፈቅዶልሃል፤* አግሪጳ፣ ጳውሎስ እንዲ ናገር የፈቀደለት አግሪጳ ክሱን እንዲሰማ ፊስጦስ ኀላፊነት ስለሰጠው ነው

26፥3 *የአይሁድን ልማድና ክርክር ሁሉ በሚገባ ስለምታ ውቅ፤* አግሪጳ ንጉሥ እንደ መሆኑ መጠን የቤተ መቅደሱን ንብ ረትና በሊቀ ካህናቱ በኩል የሚደረገውን ወጪ ይቈጣጠር ነበር፤ ሊቀ ካህናቱንም የመሾም ሥልጣን ነበረው:: የአይሁድን ሃይማ ኖት ጕዳይ በተመለከተም የሮም ባለ ሥልጣናት የሚያማክሩት እርሱን ነበር፤ ፊስጦስም የጳውሎስን ጕዳይ ለመመር መር አግ ሪጳን ያማከረበት አንዱ ምክንያት ይኸው ነው::

26፥5 *እንደ አንድ ፈሪሳዊ መኖሬን፤* ከፊል 1፥14 ጋር ያነጻጽሩ::

26፥6 *እግዚአብሔር ቃል የገባውን ነገር ተስፋ በማድረጌ ነው፤* ይህ ተስፋ የእግዚአብሔርን መንግሥት፣ የመሲሑን መም ጣትና የሙታንን ትንሣኤ የሚጨምር ነው (ቍ8ይመ)::

26፥8፤ ጳውሎስ እስካሁን የሚናገረው ለአግሪጳ ነበር፤ እዚህ ላይ ግን በትንሣኤ ሙታን ለማያምኑት ለፊስጦስና ለጦር አዛዦቹ (የ21፥31 ማብ ይመ) እንዲሁም ለሌሎቹ ጭምር ሳይሆን አይቀ ርም:: አግሪጳ ሊቃነ ካህናት እድርጎ ከሾማቸው ከሰዱቃውያን ጋር የወገነ ስለ ነበር፣ የክርስቶስን ከሙታን መነሣት በአጠ ቃላይም ትንሣኤ ሙታንን የማይቀበል ሰው ሳይሆን አይቀርም::

26፥10 *በመገደላቸውም ተስማምቻለሁ፤* ጳውሎስ የአ ይሁድ ሸንጎ አባል ነበር ማለት ሳይሆን (የ22፥20 ማብ ይመ)፤ በጕዳዩ መስማማቱን በግልጽ እንዲያሳይ ክርስቲያኖችን አሳዶ የማሰር ኀላፊ ነት ተሰጥቶት ነበር ለማለት ነው (ቍ12)::

26፥11 *በእግዚአብሔር ላይ የስድብ ቃል እንዲናገሩ አስገ ድዳቸው ነበር፤* ኢየሱስን እንዲረግሙ፣ እንዲሰድቡ ወይም በይፋ "ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ ነው" ብለው እንዲናገሩና በዚሁ ምክ ንያት እንዲወገሩ ሳያስገድዳቸው አልቀረም:: (ማቴ 26፥63-66 ይመ)::

26፥12 *ወደ ደማስቆ በምጓዝበት ጊዜ፤* ጳውሎስ ወደ ጌታ ስለተመለሰበት ሁኔታ እንደገና ይተርካል (9፥1-19፤ 22፥4-21 እና ማብ ይመ)::

26፥14 *ድምፅ ሰማሁ፤* የ9፥7፤ የ22፥9 ማብ ይመ:: የመው ጊያውን ብረት መቃወም፤ እንዲያው በከንቱ መፍጨርጨርን ለመግለጽ የሚነገር የግሪኮች ምሳሌያዊ አነጋገር ነው፤ ይኸውም፣

17ከገዛ ሕዝብህና ወደ እነርሱ ከምልክህ ከአሕዛብ አድንሃለሁ፤ 18አንተም ዐይናቸውን ትከፍታለህ፤ ከጨለማ ወደ ብርሃን፣ ከሰይጣንም ሥልጣን ወደ እግዚአብሔር ትመልሳቸዋለህ፤ እነርሱም የኀጢአትን ይቅርታ ይቀበላሉ፤ በእኔም በማመን በተቀደሱት መካከል ርስት ያገኛሉ።’

19“እንግዲህ፣ ንጉሥ አግሪጳ ሆይ፤ ከሰማይ ለታየኝ ራእይ አልታዘዝ አላልሁም፤ 20ነገር ግን በመጀመሪያ በደማስቆ ለሚኖሩ፣ ቀጥሎም በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላሉት ሁሉ፣ ከዚያም ለአሕዛብ፣ ንስሓ እንዲገቡና ወደ እግዚአብሔር እንዲመለሱ፣ የንስሓም ፍሬ እንዲያሳዩ ገልጬ ተናገርሁ። 21አይሁድም በመቅደስ ይዘው ሊገድሉኝ የሞከሩት በዚሁ ምክንያት ነው። 22የእግዚአብሔር ርዳታ እስከ ዛሬ ስላልተለየኝ፣ እነሆ፤ እዚህ ቆሜ ለትንሹም ለትልቁም እመሰክራለሁ፤ ነቢያትና ሙሴ ይሆናል ይፈጸማል ካሉት በስተቀር አንዳች ነገር አልተናገርሁም፤ 23ይኸውም ክርስቶስ መከራን እንደሚቀበልና ከሙታን ቀዳሚ ሆኖ በመነሣት ለሕዝቡና ለአሕዛብ ብርሃንን እንደሚሰብክ ነው።”

24ፊስጦስም የጳውሎስን ንግግር እዚህ ላይ በማቋረጥ ድምፁን ከፍ አድርጎ፣ “ጳውሎስ ሆይ፤ አእምሮህን ስተሃል፤ የትምህርትህም ብዛት አሳብዶሃል” አለው።

25ጳውሎስ ግን እንዲህ ሲል መለሰ፤ “ክቡር ፊስጦስ ሆይ፤ የምናገረው እውነተኛና ትክክለኛ ነገር እንጂ እብድስ አይደለሁም። 26ይህን የምናገረውን ነገር ንጉሡ ያውቀዋልና፤ በፊቱ በልበ ሙሉነት እናገራለሁ፤ ደግሞም በድብቅ የተደረገ ነገር ባለመኖሩ፣ ከዚህ ነገር አንድም እንደማይሰወርበት እርግጠኛ ነኝ። 27ንጉሥ አግሪጳ ሆይ፤ ነቢያትን ታምን የለም ወይ? አዎን፤ እንደምታምን ዐውቃለሁ።”

28አግሪጳም ጳውሎስን፣ “እንዲህ በቀላሉ ክርስቲያን የምታደርገኝ ይመስልሃልን?” አለው።

29ጳውሎስም፣ “በቀላሉም ሆነ በብዙ፣ አንተ ብቻ ሳትሆን ዛሬ የሚሰሙኝ ሁሉ፣ ከዚህ ከታሰርሁበት ሰንሰለት በስተቀር፣ እንደ እኔ ይሆኑ ዘንድ እግዚአብሔርን እለምናለሁ” አለ።

30ከዚህ በኋላ ንጉሡም፣ አገረ ገዡም፣ በርኒቄም፣ ከእነርሱ ጋር የተቀመጡትም ተነሡ፤ 31ወጥተውም ሲሄዱ፣ “ይህ ሰው እንኳን ለሞት ለእስራት የሚያበቃው ነገር አላደረገም” ተባባሉ።

32አግሪጳም ፊስጦስን፣ “ይህ ሰው ወደ ቄሳር ይግባኝ ባይል ኖሮ መልቀቅ ይቻል ነበር” አለው።

26፥17 ኤር1፥8፡19፤ሐሥ9፥15፤13፥46
26፥18 መዝ18፥28፤ኢሳ35፥5፤42፥7፡16፤ሉቃ24፥47፤ሐሥ2፥38፤20፥21፤ ኤፌ5፥8፤ቈላ1፥13፤1ጴጥ2፥9
26፥19 ኢሳ50፥5
26፥20 ኤር18፥11፤35፥15፤ማቴ3፥8፤ሉቃ3፥8፤ሐሥ 3፥19፤9፥15፡19-25፡26-29፤13፥46፤22፥17-20
26፥21 ሐሥ21፥27፡30፡31
26፥22 ሉቃ24፥27፡44፤ሐሥ10፥43፤24፥14
26፥23 ማቴ16፥21፤ሉቃ2፥32፤1ቆሮ15፥20፡23፤ቈላ1፥18፤ራእ1፥5
26፥24 ዮሐ7፥15፤10፥20፤1ቆሮ4፥10
26፥25 ሐሥ23፥26
26፥26 ቊ3
26፥28 ሐሥ11፥26
26፥29 ሐሥ21፥33
26፥30 ሐሥ25፥23
26፥31 ሐሥ23፥9
26፥32 ሐሥ25፥11፤28፥18
27፥1 ሐሥ10፥1፤16፥10፤18፥2፤25፥12፡25
27፥2 ሐሥ2፥9፤16፥9፤17፥1፤19፥29
27፥3 ቊ43፤ማቴ11፥21፤ሐሥ 24፥23፤28፥16
27፥4 ቊ7

ጳውሎስ በመርከብ ወደ ሮም ተወሰደ

27 ወደ ኢጣሊያ እንድንሄድ በተወሰነ ጊዜ፣ ጳውሎስንና ሌሎቹን እስረኞች የንጉሠ ነገሥቱ ክፍለ ጦር አባል ለሆነው፣ ዩልዮስ ለተባለ የመቶ አለቃ አስረከቧቸው። 2ከአድራሚጢስ ተነሥቶ በእስያ አውራጃ ባሕር ዳርቻ ላይ ወዳሉት ወደቦች በሚሄደው መርከብ ተሳፍረን የባሕር ጕዞ ጀመርን፤ በተሰሎንቄ ይኖር የነበረው የመቄዶንያ ሰው፣ አርስጥሮኮስም ከእኛ ጋር ነበረ።

3በሚቀጥለው ቀን ሲዶና ደረስን፤ ዩልዮስም ለጳውሎስ ደግነት በማሳየት ወደ ወዳጆቹ ሄዶ ርዳታ እንዲቀበል ፈቀደለት። 4ከዚያም ተነሥተን በባሕር ተጓዝን፤ ነፋስ

‘በቅሎ ገመዷን ብትበጥስ ለራሷ አሳጠረች’ እንደሚባለው ማለት ነው።

26፥17 *ወደ እነርሱ፤* ወደ አይሁድ ብቻ ሳይሆን፣ ወደ አሕዛብም ጭምር ነው (22፥21፤ገላ 1፥15-16 ይመ)፤ ተልእኮውም ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው (ገላ 1፥1)።

26፥18 *ከጨለማ ወደ ብርሃን፤* በተለይ የጳውሎስን ሕይወት የሚገልጽ አነጋገር ነው (ሮሜ13፥12፤ 2ቆሮ 4፥6፤ ኤፌ 5፥8-14፤ ቈላ 1፥13፤ 1ተሰ 5፥5 ይመ)። *በተቀደሱት፤* የ20፥32፤ የ1ቆሮ 1፥2 ማብ ይመ።

26፥22 *ነቢያትና ሙሴ፤* የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ማለት ነው (ሉቃ 24፥27፡44)።

26፥23 *ከሙታን ቀዳሚ ሆኖ በመነሣት፤* ክርስቶስ ከሙታን ለሚነሡት በኵር ነው፤ ከእንግዲህም ሞትን አያይም (1ቆሮ 15፥20፤ ቈላ 1፥18 ይመ)። *ለአሕዛብ፤* ከኢሳ 49፥ 6 ጋር ያነጻጽሩ።

26፥24 *አእምሮህን ስተሃል፤* ዮሐ 10፥20፤ 1ቆሮ 14፥23 ይመ። ፊስጦስም፣ ጳውሎስ ቅዱሳት መጻሕፍትን ከመማሩና ከማንበቡ ብዛት የተነሣ ስለ ትንቢትና ስለ ትንሣኤ ከተዛባ ግንዛቤ ላይ የደረሰ መሰለው።

26፥26 *በድብቅ የተደረገ ነገር ባለመኖሩ፤* ይህ ጳውሎስ የሚሰብከው ወንጌል በታሪክ ውስጥ በታወቀ ቦታና ጊዜ በተፈጸመ እውነተኛ ድርጊት ላይ የተመሠረተ ነው። ንጉሡም ቢሆን፣ ጳውሎስ ስለሚናገረው እውነት ራሱ ሊመሰክርና ሊያረጋግጥ የሚገባው ነገር ነው።

26፥27 ንጉሥ አግሪጳ ሆይ፤ *ነቢያትን ታምን የለም ወይ?* “አዎን” የሚል መልስ ቢሰጥ፣ ትንቢቶቹ በክርስቶስ የተፈጸሙ መሆናቸውን እንዲቀበል ጳውሎስ የሚገፋፋው ሆነ፤ የለም፣ “አላምንም” ቢል ደግሞ፣ የነቢያት ቃል ከእግዚአብሔር አፍ የወጣ መሆኑን ከሚያምኑት አይሁድ ዘንድ ችግር ሊገጥመው ሆነ፤ ስለዚህ ንጉሡ የሚመልሰውን አጥቶ በመኻል ቤት ዋለለ።

26፥28 *እንዲህ በቀላሉ ክርስቲያን የምታደርገኝ ይመስልሃልን?* በጥያቄ መልክ የሰጠው መልስ፣ በቀጥታ መልስ ለመስጠት አለመፈለጉንና ጳውሎስ ቀጥሎ ይጠይቃል ብሎ ላሰበው ጥያቄ አስቀድሞ መልስ መስጠቱ ነበር። ዞሮ ዞሮ ግን የአግሪጳ ሐሳብ ጳውሎስ በዚያች አጭር ንግግሩ ሊያግባባው እንደማይችል ለመግለጽ ነው።

26፥29 *ከዚህ ከታሰርኩበት ሰንሰለት፤* ጳውሎስ አሁንም እጁን በሰንሰለት እንደታሰረ ነበር።

27፥1 *እንድንሄድ፤* “እኛ” የሚለው ትረካ (የ16፥10 ማብ ይመ) እዚህ ላይ እንደ ገና ይጀምራል፤ “እኛ” በማለት የሚጀምረው ትረካ ከዚህ ቀደም ሲል ቀርቦ የምናገኘው በ21፥18 ላይ ነው። ጳውሎስ በቂሳርያ ታስሮ በነበረበት ጊዜ፣ ሉቃስ ሁለቱንም ዓመት በዚያው አቅራቢያ ሳይቈይ አልቀረም፤ አሁን ደግሞ ለጕዞ ከተነሡት ጋር አብሮ ለመሄድ ሲዘጋጅ እናገኘዋለን። *ዩልዮስ ለተባለ የመቶ አለቃ፤* ወይም እስከዚህ የሚታወቅ ሰው አይደለም። የቤተ መንግሥት መልእክተኛ ሆኖ ከሥራዎቹ አንዱ እስረኞችን ወደ ፍርድ አደባባይ ማድረስ ሳይሆን አይቀርም። *የንጉሠ ነገሥቱ ክፍለ ጦር፤* የሮም ጦር ሰራዊት በቍጥር ተለይቶ የሚመደብ ነበር፤ እያንዳንዱም ክፍለ ጦር መለያ ስም ነበረው (የ10፥1 ማብ ይመ)።

27፥2 *ከአድራሚጢስ፤* በእስያ አውራጃ ምዕራብ ጠረፍ ላይ ከጢሮአዳ በደቡብ ምሥራቅ በኩል ከአሶን በስተ ምሥራቅ የምትገኝ ወደብ ነበረች። ባሕር ዳርቻ ላይ ወዳሉት ወደቦች፤ ከእነዚህ ወደ አንዱ በደረሱ ጊዜ፣ ዩልዮስ ወደ ሮም በሚሄደው መርከብ ለመሳፈር ሳያቅድ አይቀርም (ቍ6)። *አርስጥሮኮስም፤* 19፥29፤ 20፥4 እንዲሁም ፊል 24 እና ቈላ 4፥10 ይመ፤ ከጳውሎስ ጋር ሮም እንደ ነበር እነዚህ ጥቅሶች ያመለክታሉ።

27፥3 *ሲዶና፤* ከቂሳርያ በስተ ሰሜን 112 ኪ.ሜ. ርቃ የምትገኝ ከተማ ነበረች።

27፥4 *የቆጵሮስን ደሴት ተገን አድርገን፤* የደሴቲቱን ተገን ለማግኘት ስለፈለጉ ከደሴቷ በስተ ምሥራቅ በኩል አድር

ከፊት ለፊት ስለገጠመን፣ የቀጵርሮስን ደሴት ተገን አድርገን ፀለፍን። [5]በኪልቅያና በጵን ፍልያ ዳርቻ ያለውን ባሕር ከተሻገርን በኋላ በሉቅያ አገር ሙራ የተባለ ቦታ ደረስን። [6]ከዚያም የመቶ አለቃው ወደ ኢጣሊያ የሚሄድ የእስክንድርያ መርከብ አግኝቶ አሳፈረን። [7]ብዙ ቀን በዝግታ እየተጓዝን ቀኒዶስ አካባቢ በጭንቅ ደረስን፤ ነፋሱም ወደ ፊት እንዳንሄድ በከለከለን ጊዜ፣ በሰል ሙና አጠገብ አድርገን በቀርጤስ ተተግነን ሄድን፤ [8]ጥግ ጥጉንም ይዘን፣ በላሲያ ከተማ አጠገብ ወዳለው፣ 'መልካም ወደብ' ወደ ተባለ ስፍራ በጭንቅ ደረስን።

[9]ብዙ ጊዜ ባክኖ፤ የጾሙ ጊዜ ስላለፈ* በመርከብ መጓዙ አደገኛ ሆኖ ነበርና ጳው ሎስ፣ [10]"እናንት ሰዎች፤ ጉዞው አደገኛ እን ደሚሆን፣ በመርከቡና በጭነቱ እንዲሁም በእኛ በራሳችን ላይ እንኳ ትልቅ ጉዳት እንደሚደርስ ይታየኛል" ብሎ አስጠነቀ ቃቸው። [11]የመቶ አለቃው ግን ከጳውሎስ ምክር ይልቅ የመርከቡ መሪና የመርከቡ ባለቤት ያሉትን ይሰማ ነበር። [12]ክረምቱንም በዚያ ለማሳለፍ ወደቡ አመቺ ስላ ልነበረ፣ አብዛኛዎቹ ፍንቄ ወደተባለው ወደብ ደርሰው በዚያ ለመክረም ተስፋ በማ ድረግ ጉዞአችንን እንድንቀጥል ውሳኔ አስ ተላለፉ፤ ወደቡም በቀርጤስ ደቡብ ምዕራ ብና ሰሜን ምዕራብ ትይዩ የሚገኝ ነበር።

27፥5 ሐሥ2፥10፤ 6፥9
27፥6 ቍ፥1፤ሐሥ 18፥2፥25፥12፥25፥28፥ 11
27፥7 ቍ፥4፥12፤ 13፥21፥ቲቶ፥1፥5
27፥9 ዘሌ16፥29-31፥23፥27-29፤ ዘኍ29፥7
27፥10 ቍ፥21
27፥12 ቍ፥7

የባሕሩ ማዕበል

[13]መጠነኛ የደቡብ ነፋስ በነፈስ ጊዜም እንዳሰቡት የሆንላቸው መስሎአቸው መልሕ ቁን ነቅለው፣ የቀርጤስን ዳርቻ በመያዝ

*9 የስርየትን ዕለት ያሳያል።

ገው ወደ ሰሜን ከዚያም በሰሜን በኩል አድርገው ወደ ምዕራብ ተጓዙ። *ነፋስ ከፊት ለፊት ስለ ገጠመን፤* አካባቢው በበጋ ወራት ከበስተ ምዕራብ የሚመጣ ኀይለኛ ነፋስ ነበር።

27፥5 *በኪልቅያና በጵንፍልያ* በትንሿ እስያ ደቡብ የባሕር ዳርቻ ላይ ወሰንተኛ አውራጃዎች ነበሩ። ከሲዶና ተነሥቶ በዚህ ጠረፍ ወደ ሙራ ለመድረስ ከዐሥር እስከ ዐሥራ አምስት ቀን ይፈጅ ነበር። *በሉቅያ አገር ሙራ፤* የሙራ ከተማ ማደግ፣ ከባሕር ጉዞው እየተለመደ መምጣት ጋር የተያያዘ ነበር። ብዙ መርከቦች በጠ ረፉ ላይ ያሉትን ከተሞች ጥግ ከዳር እስከ ዳር በማዳረስ ፈንታ፣ በግብጽ ከምትገኘው ከእስክንድርያ ተነስተው በትንሿ እስያ ወደ ምትገኘው ወደ ሙራና ወደ መሳሰሉት ወደቦች በቀጥታ ይጓዙ ነበር። ይህ የጉዞ አቅጣጫ ዙሪያ ጥምጥም ቢሆንም እንኳ፣ ከበስተ ምዕራብ ከሚመጣው ኀይለኛ ነፋስ የተነሣ ከግብጽ ወደ ሮም ለመጓዝ ችግር ነበረበት። ስለዚህ ሙራ የእህል ማከማቻ ከተማ ሆነች።

27፥6 *የእስክንድርያ መርከብ፤* ከግብፅ ወደ ሮም እህል የምትጭን (ቍ 38) መርከብ ነበረች። ጳውሎስና ሌሎቹ በመጡበት መርከብ ወደ መቄዶንያ ጠረፍ በመቀጠል፣ የየብሱን መንገድ በመያዝ በ"ኢግናሽያን ጐዳና" አድርገው ግሪክን በማቋረጥ ሮም መግባት ይችሉ ነበር፤ ይህም በብሩንዲዝየም ወደብ በኩል ኢጣ ልያ ደረሱ ማለት ነው። ነገር ግን ዩልዮስ በቀጥታ ወደ ሮም የሚሄድ መርከብ ስላጋጠመው ይህን መረጠ። አንዳንዶች እንደ ሚሉት፣ ከመቄዶንያ የመጣው አርስጥሮኮስ ከመጡበት መርከብ ሳይወርድ፣ ጳውሎስ በእስር ወደ ሮም እንደሚመጣ ለመንገር ወደ አገሩ ሄደ፤ በኋላም እንደተባለው ከሆነም፣ ከጳውሎስ ጋር ተገናኝቶአል (የቍ 2 ማብ ይመ)።

27፥7 *ቀኒዶስ፤* ከሙራ በትንሿ እስያ ደቡብ ምሥራቅ ጠርዝ ላይ እስከምትገኘው፣ እስከ ቀኒዶስ፣ 272 ኪ.ሜ ያህል ርቀት አለ፤ ይህ ደግሞ ከዐሥር እስከ ዐሥራ አምስት ቀን የሚፈጅ ሌላ ተጨማሪ ጉዞ ሳይሆን አይቀርም። *በቀርጤስ፤* 256 ኪ.ሜ ርዝ መት ያላት ደሴት ናት። መርከቢቱ የተንጣለለውን ባሕር አቋ ርጣ ወደ ግሪክ በመጓዝ ፈንታ፣ ወደ ደቡብ ማቅናት ግድ ሆነ ባት፤ ይኸውም የቀርጤስን ደሴት ተገን በመፈለግ ነበር። *በሰልሙና፤* በሰሜን ምሥራቅ ቀርጤስ ጫፍ ላይ የምትገኝ ልሳነ ምድር ናት።

27፥8 *በላሲያ ...'መልካም ወደብ'፤* ላሲያ፣ 'መልካም ወደብ' ከተባለችው ቦታ 8 ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ ከተማ ነበረች፤ 'መልካም ወደብ' የተባለችውም በቀርጤስ ደሴት ደቡብ ዳርቻ፣ ላይ ከአንዱ የደሴቲቱ ጫፍ እስከ ሌላው ባለው ርቀት መሐል ቦታ ላይ የምትገኝ ወደብ ነበረች።

27፥9 *የጾሙ ጊዜ፤* የአይሁድ የማስተስረያ ቀን የሚውለው በመስከረም ወር መጨረሻ ገደማ ላይ ነው። በአይሁድ ስሌት መ ሠረት የባሕር ላይ ጉዞ የሚፈቀደው ከበዓለ አምሳ በዓል (ግን ቦት ወይም ሰኔ) ጀምሮ እስከ ዳስ በዓል (ጥቅምት መጀመሪያ) ባለው ጊዜ ውስጥ ነው፤ የዳስ በዓል የሚውለውም ከጾሙ ዕለት በአምስተኛው ቀን ነው። ሮማውያን ከመስከረም 4 ወይም 5 በኋላ የባሕር ላይ ጉዞ አሥጊ ነው ሲሉ፣ ከኅዳር 11 በኋላ መጓዝ ግን በዝ እጅ ታንቆ እንደ መሞት ይቈጠራል ይላሉ።

27፥12 *ፍንቄ፤* ከማዕበል የሚከልል ወደብ ያላት ትልቅ ከተማ ስትሆን፣ ክረምቱን በዚያ ለማሳለፍ ምቹ ነበረች።

27፥14 *'ሰሜናዊ ምሥራቅ'፤* መርከቢቱ አቅጣጫዋን እን ድትቀይር ያደረገ ሞገደኛ ዐውሎ ነፋስ ሲሆን፣ በዚያ ጊዜ 'አው

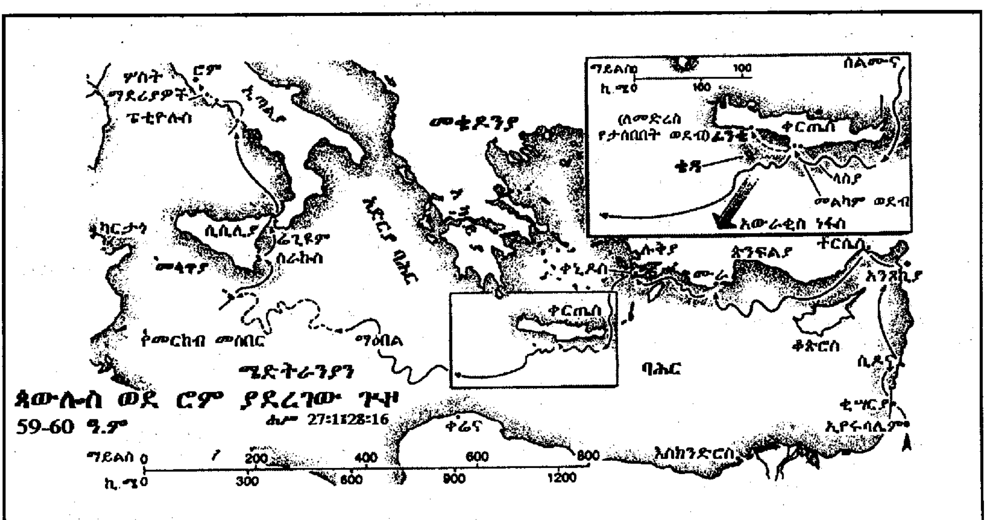

ተጓዙ:: [14]ብዙም ሳይቈይ ግን፣ 'ሰሜናዊ ምሥራቅ' የሚሉት ኀይለኛ ዐውሎ ነፋስ ከደሴቲቱ ተነሥቶ ቍልቍል መጣባቸው:: [15]መርከቢቱም በማዕበሉ ስለ ተያዘች፣ ወደ ነፋሱ ልትገፋ አልቻለችም፤ ስለዚህ መንገድ ለቀን በነፋሱ ተነዳን:: [16]ቄዳ የተባለችውን ትንሽ ደሴት ተገን አድርገን በማለፍ፣ የመርከቧን ሕይወት አድን ጀልባ በብዙ ድካም ለማትረፍ ቻልን፤ [17]ጀልባዋንም ወደ ላይ ጐትተው ካወጧት በኋላ መርከቧ እንዳትፈራርስ ዙሪያዋን በገመድ ጠምጥመው አሰሯት፤ ስርቲስ ከተባለው አሸዋማ ደለል ጋር ሄደው እንዳይላተሙ ስለ ፈሩም፣ የመርከቧን ሸራ አውርደው እንዲሁ በዘፈቀደ እንድትነዳ አደረጉ:: [18]ማዕበሉም ክፉኛ ስላንገላታን፣ በማግስቱ ጭነቱን እያነሡ ወደ ባሕር ይጥሉ ጀመር፤ [19]በሦስተኛውም ቀን፣ የመርከቧን ሸራ ማውጫና ማውረጃ መሣሪያ በገዛ እጃቸው ነቃቅለው ወደ ባሕር ጣሉት:: [20]ብዙ ቀን፣ ፀሓይንም ከዋክብትንም ማየት ስላልተቻለና ነፋስ ስለ በረታብን፣ ለመትረፍ የነበረን ተስፋ ሁሉ ተሟጠጠ::

[21]ሰዎቹ እህል ሳይቀምሱ ብዙ ቀን ከቈዩ በኋላ፣ ጳውሎስ በመካከላቸው ቆሞ እንዲህ አለ፤ "እናንት ሰዎች ሆይ፤ የነገርኋችሁን ሰምታችሁኝ ቢሆን ኖሮ፣ ከቀርጤስ ባልተነሣችሁና ይህ ጕዳትና ጥፋት ባልደረሰባችሁ ነበር:: [22]አሁንም ቢሆን አይዟችሁ! መርከቧ እንጂ ከእናንተ አንዲት ነፍስ እንኳ አትጠፋምና:: [23]በትላንትናዋ ሌሊት፣ የእርሱ የሆንሁትና የማመልከው እግዚአብሔር የላከው መልአክ በአጠገቤ ቆሞ፣ [24]'ጳውሎስ ሆይ፤ አትፍራ፤ በቄሳር ፊት መቆም ይገባሃል፤ ከአንተ ጋር የሚጓዙትንም ሰዎች ሕይወት እግዚአብሔር አትርፎልሃል' አለኝ:: [25]ስለዚህ፣ እናንት ሰዎች ሆይ፤ አይዞአችሁ! እርሱ እንደ ነገረኝ እንደዚያው እንደሚሆን በእግዚአብሔር አምናለሁና:: [26]ይሁን እንጂ፣ ወደ አንዲት ደሴት በነፋስ ተወስደን እዚያ መጣላችን አይቀርም::"

27፥14 ማር4፥37
27፥16 ቍ30
27፥17 ቍ26:39
27፥18 ቍ19:38፤ ዮና1፥5
27፥21 ቍ7:10
27፥22 ቍ25:36
27፥23 ሐሥ5፥19፤ 18፥9፤23፥11፤ሮሜ 1፥9፤2ጢሞ4፥17
27፥24 ቍ44፤ ሐሥ 23፥11
27፥25 ቍ22:36፤ ሮሜ4፥20:21
27፥26 ቍ17:39፤ ሐሥ28፥1
27፥30 ቍ16
27፥31 ቍ24
27፥34 ማቴ10፥30
27፥35 ማቴ14፥19
27፥36 ቍ22:25

በመርከቡ አደጋ መድረሱ

[27]በዐሥራ አራተኛው ሌሊት በአድርያ[በ] ባሕር ላይ ከወዲያ ወዲህ ስንገላታ፣ እኩለ ሌሊት ገደማ መርከበኞቹ ወደ መሬት የተቃረቡ መሰላቸው፤ [28]የጥልቀት መለኪያውን ገመድ ወደ ታች ጥለው ሲመለከቱት የውሃው ጥልቀት አርባ ሜትር ያህል ሆኖ አገኙት፤ ከጥቂት ጊዜ በኋላም ደግመው ሲጥሉ ጥልቀቱ፣ ሠላሳ ሜትር ያህል ሆነ:: [29]ከቋጥኞቹም ጋር እንዳንላተም በመፍራት፣ አራት መልሕቆች ከመርከቡ በስተኋላ ጣሉ፤ ምነው በነጋ እያሉም ይለምኑ ነበር:: [30]መርከበኞቹም ከመርከቡ በስተ ፊት መልሕቅ የሚጥሉ መስለው፣ ትንሿን ጀልባ በማውረድ ከመርከቧ ሊያመልጡ ሞከሩ:: [31]ጳውሎስም የመቶ አለቃውንና ወታደሮቹን፣ "እነዚህ ሰዎች መርከቡ ላይ ካልቈዩ እናንተም ልትተርፉ አትችሉም" አላቸው:: [32]በዚህ ጊዜ ወታደሮቹ ገመዶቹን ቈርጠው ትንሿ ጀልባ ባሕሩ ላይ ተንሳፋ እንድትቀር ለቀቋት::

[33]ልክ ሊነጋጋ ሲል፣ ጳውሎስ ሁሉም ምግብ እንዲበሉ እንዲህ ሲል ለመናቸው፤ "ዐሥራ አራት ቀን ሙሉ ልባችሁ ተንጠልጥሎ ምንም ሳትቀምሱ ጦማችሁን ሰነበታችሁ፤ [34]ስለዚህ ስለሚያበረታችሁ አሁን እህል እንድትቀምሱ እለምናችኋለሁ፤ ከእናንተ መካከል ከራሱ ጠጕር አንዲት እንኳ የሚነካበት ማንም የለምና::" [35]ይህን ካለ በኋላም፣ እንጀራ ይዞ በሁሉም ፊት እግዚአብሔርን አመሰገነ፤ ቈርሶም ይበላ ጀመር:: [36]ሁሉም ተበ

[በ]27በ በጥንት ጊዜ ይህ ስም ሰፊውን የኢጣሊያ ደቡባዊ ክፍል ያመለክታል::

ራቂስ' በመባል ይታወቅ ነበር::

27፥16 *ቄዳ፤* ከቀርጤስ 38 ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ ደሴት ነች፤ በዚህ ጊዜ ማዕበሉን ለመከላከል ጥሩ ተገን ሆና ነበር:: *የመርከቧን ሕይወት አድን ጀልባ ... ለመቈጣጠር፤* ከመርከቧ ኋላ የታሰረችው ትንሽ ጀልባ፣ ባሕሩን ለመቅዘፍና ፍጥነት ለመጨመር አላመች አለች:: ከማዕበሉና ከነፋሱ ጽናት የተነሣም ከመርከቡ ጋር ተላትማ ጕዳት ሳይደርስባት አልቀረም፤ በዚህም ምክንያት በመርከቡ ላይ እንድትጫን ግዴታ ሆነ (ቍ 17)::

27፥17 *በገመድ ጠምጥመው...፤* መርከቧ በማዕበሉ እንዳትፈራርስ መስቀለኛ ሳትታሰር አልቀረችም:: *ስርቲስ፤* በሰሜን አፍሪካ፣ በቱኒስያና በትሪፖሊ ትይዩ ረዘም ያለ፣ ደለልና የሚያሰምጥ የአሸዋ ቁልል ያለበት ባዶ ምድር በባሕሩ ውስጥ ነበረ:: ያለበት ቦታ እጅግ ሩቅ ቢሆንም፣ ይህ ሞገድ የሚንጣት መርከብ ረጅም ርቀት ድረስ ትነዳለች ብለው ፈርተው ነበር:: *ሸራ፤* ሸራውን ማውረዳቸው ከስርቲስ የአሸዋ ቁልል ጋር እንዳትላተም ፈርተው ያደረጉት ይመስላል::

27፥18 *ጭነቱን እያነሡ ወደ ባሕር ይጥሉ ጀመር፤* የመርከቧን ክብደት ለማቃለል ነበር፤ ይሁን እንጂ ቍጥራቸው መጠነኛ የሆነ የእህል ጆንያዎች አስቀርተው ነበር (ቍ 38 ይመ)::

27፥19 *የመርከቧን ሸራ ማውጫና ማውረጃ መሣሪያ፤* ይህም ሸራው የሚሰቀልበትን ምሰሶ፣ ጣውላዎችንና የሸራውን መወጠሪያዎች ይጨምራል፤ አንዳንድ ጊዜ እነዚሁ ዕቃዎች መርከቡን ለመግታት ከበስተ ኋላው ይጎተቱ ነበር::

27፥21 *የነገርኋችሁን ሰምታችሁኝ ቢሆን ኖሮ፤* ቀደም ሲል ምክሩን አልተቀበሉትም ነበር፤ ይሁን እንጂ ጳውሎስ ለሁሉም የሚሆን የምሥራች ይዞላቸው ቀርቦአል (ቍ 22-26)::

27፥27 *በዐሥራ አራተኛው ሌሊት፤* 'መልካም ወደብ' ከተባለችው ቦታ ከተነሡ ጀምሮ ማለትነው:: *በአድርያ ባሕር፤* በኢጣሊያ፣ በመላጥያ፣ በቀርጤስና በግሪክ መካከል የሚገኝ ባሕር ነው:: ጥንት፣ የአድርያ ባሕር ስፋት ከዚህም ይበልጥ ነበር::...*መሰላቸው፤* የባሕሩ ሞገድ ከየብሱ ጠረፍ ጋር ሲጋጭ የሚሰጠውን ድምፅ በመስማት ሊሆን ይችላል::

27፥28 *መለኪያውን ገመድ ወደ ታች ጥለው ሲመለከቱት፤* ከጫፉ ላይ ክብደት ያለው ነገር የታሰረበትን ገመድ ወደ ባሕር በመጣል፣ የባሕሩን ጥልቀት ለኩ::

27፥30 *ሊያመልጡ ሞከሩ፤* መርከቧ ማረፊያ ካላገኘች፣ መርከበኞቹ ሕይወታቸውን ለማትረፍ የተሻለው አማራጭ ተስፋ፣ አያሌ ተጓዥ ከተጫነንቀበት ከዋናው መርከብ ይልቅ በሕይወት አድን ጀልባ ማምለጡ እንደሆነ ተገነዘቡ::

27፥31 *እነዚህ ሰዎች መርከቡ ላይ ካልቈዩ፤* መርከበኞቹ ራሳቸውን ለማዳን ሲሉ መርከቧን ጥለው ቢያመልጡ ኖሮ፣ ሌሎቹ ተጓገዦች በሚቀጥለው ቀን መርከቧን ቀዝፈው ዳር ለማድረስ ባልቻሉ ነበር::

27፥33 *ምንም ሳትቀምሱ፤* ማዕበሉ ከተነሣ ጀምሮ፣ ለተጓዦቹ ምግብ አልታደለም፤ እህል ውሃም የቀመሰ አልነበረም::

27፥35 *እንጀራ ይዞ ... አመሰገነ፤* ጳውሎስ በአርአያነቱ ሁለት ነገሮችን አሳይቶአል፤ ለእግዚአብሔር ምስጋና አቀረበ፤ ብርታት እንዲሰጠው ምግብ በላ:: ከምግብ በፊት ምስጋና ማቅረብም በእግዚአብሔር ሕዝብ ዘንድ የተለመደ ሥርዐት ነበር (ሉቃ 9፥16፤ 24፥30፤ 1ጢሞ 4፥4-5 ይመ)::

27፥37 *በመርከቡም ላይ በአጠቃላይ ሁለት መቶ ሰባ ስድስት ሰዎች ነበርን፤* ምግቡ በትክክል እንዲዳረስ ለመዘጋጀት

ራቱና እንጀራውን ራሳቸው ወስደው በሉ። [37]በመርከቡም ላይ በአጠቃላይ ሁለት መቶ ሰባ ስድስት ሰዎች ነበርን። [38]በልተውም ከጠገቡ በኋላ ስንዴውን ወደ ባሕር በመ ጣል የመርከቡን ክብደት አቃለሉ።

[39]በነጋም ጊዜ፣ ወደ የብስ መቅረባቸውን አላወቁም ነበር፤ ነገር ግን ዳር ዳሩ አሸዋማ የሆነ የባሕር ሰርጥ አይተው፣ ቢቻላቸው መርከቡን ገፍተው ወደዚያ ለማድረስ ወሰኑ። [40]ከዚያም መልሕቆቹን ቈርጠው ባሕር ውስጥ ጥለው ሄዱ፤ የመቅዘፊያውንም ገመድ በዚያው ጊዜ ፈቱ፤ የፊተኛውንም ሸራ ለነፋስ ከፍ አድ ርገው ወደ ባሕሩ ዳርቻ አቀኑ። [41]ነገር ግን መርከቡ ከአሸዋ ቍልል ጋር ተላተመ፤ መሬት ነካ፤ የፊተኛው ክፍሉም አሸዋው ውስጥ ተቀርቅሮ አልነቃነቅ አለ፤ የኋለኛው ክፍ ሉም በማዕበሉ ኀይለኛ ስለ ተመታ ይሰ ባበር ጀመር።

[42]ወታደሮቹም ከእስረኞች ማንም ዋኝቶ ለማምለጥ ቢሞክር ለመግደል ተስማሙ። [43]የመቶ አለቃው ግን ጳውሎስ እንዲተርፍ ስለ ፈለገ፣ ያሰቡትን እንዳይፈጽሙ ከለከላ ቸው፤ መዋኘት የሚችሉ ከመርከብ እየዘለሉ አስቀድመው ከባሕሩ ወደ ምድር እንዲ ወጡ፣ [44]የተቀሩት ደግሞ በሳንቃዎች ወይም በመርከቡ ስብርባሪ እየተንጠላጠሉ እንዲ ወጡ አዘዘ። በዚህ መንገድ ሁሉም በደኅና ወደ ምድር ደረሱ።

ጳውሎስ በመላጥያ ደሴት

28 በደኅና ወደ ምድር ከደረስን በኋላ፣ ደሴቲቱ መላጥያ ተብላ እንደምትጠራ ተረዳን። [2]የደሴቲቱ ነዋሪዎችም የሚያስ ገርም ደግነት አሳዩን፤ ዝናብና ብርድ ነበርና እሳት አንድደው ሁላችንን ተቀበሉን። [3]ጳው ሎስም ጭራሮ ሰብስቦ ወደ እሳቱ ሲጨ ምር፣ ከሙቀቱ የተነሣ እፉኝት ወጥታ እጁ ላይ ተጣበቀች። [4]የደሴቲቱ ነዋሪዎች እባብ በእጁ ላይ ተንጠልጥላ ባዩ ጊዜ፣ "ይህ ሰው በእርግጥ ነፍስ ገዳይ ነው፤ ከባሕር ቢያ መልጥ እንኳ የፍርድ አምላክ በሕይወት እንዲኖር አልፈቀደለትም" ተባባሉ። [5]ጳው ሎስ ግን እባቢቱን ወደ እሳቱ አራገፋት፤ አንዳችም ጕዳት አልደረሰበትም። [6]ሰዎቹ ከአሁን አሁን ሰውነቱ ያብጣል ወይም ድን ገት ሞቶ ይወድቃል ብለው ይጠባበቁ ነበር፤ ነገር ግን ብዙ ጊዜ ጠብቀው ምንም የተለየ ነገር እንዳልደረሰበት ባዩ ጊዜ፣ ሐሳባቸውን ለውጠው፣ "ይህስ አምላክ ነው" አሉ።

[7]በዚያም ስፍራ አጠገብ የደሴቲቱ አለቃ የፑፕልዮስ ርስት የሆነ መሬት ነበረ፤ እር ሱም በቤቱ ተቀብሎን ሦስት ቀን በቸር ነት አስተናገደን። [8]የፑፕልዮስም አባት በትኵሳትና በተቅማጥ ሕመም ተይዞ ተኝቶ ነበር፤ ጳውሎስም ሊጠይቀው ገብቶ ከጸለየ ለት በኋላ፣ እጁን ጭኖ ፈወሰው። [9]ይህም በሆነ ጊዜ፣ በደሴቲቱ የነበሩ ሌሎች ሕመ ምተኞችም እየመጡ ተፈወሱ። [10]እኛንም በብዙ መንገድ አከበሩን፤ በመርከብም ለመ ሄድ በተዘጋጀን ጊዜ፣ የሚያስፈልገንን ሁሉ ጫኑልን።

ጳውሎስ ሮም ደረሰ

[11]ከሦስት ወር በኋላም፣ በደሴቲቱ ክረም ቱን ቆሞ በሰነበተ በአንድ መርከብ ተነሥ ተን ጕዞ ጀመርን። ይህም መርከብ የእስክ ንድርያ ሲሆን፣ በላዩ ላይ የመንታ አማል ክቱ የዲዮስቆሮስ ዐርማ ነበረበት። [12]ወደ ሰራኩስ ከተማ ገብተን ሦስት ቀን በዚያ ተቀመጥን። [13]ከዚያም በመርከብ ተጕዘን ሬጊዩም ደረስን፤ በማግስቱም የደቡብ ነፋስ ስለ ተነሣ ፑቲዮሉስ የደረስነው በሚቀጥ

27፥38 ቍ18፤ ዮና1፥5
27፥39 ሐሥ28፥1
27፥40 ቍ29
27፥41 2ቆሮ11፥25
27፥43 ቍ3
27፥44 ቍ22፡31
28፥1 ሐሥ16፥10፤ 27፥26:39

28፥4 ማር16፥18፤ ሉቃ13፥2:4
28፥5 ሉቃ10፥19
28፥6 ሐሥ14፥11
28፥8 ሐሥ6፥6፤ 9፥40፤ያዕ5፥14:15
28፥10 መዝ15፥4
28፥11 ሐሥ27፥6

ወይም ወደ ፊት ከጠረፍ ሲደረስ ለሚያጋጥም ሁኔታ ለመሰናዳት፣ የተሳፋሪውን ቍጥር በትክክል ማወቅ አስፈላጊ ነበር። በዘመኑ ሁኔታ ሲታይ ይህ የተሳፋሪ ቍጥር ከፍተኛ ነው የሚባል አይደ ለም፤ ባለ ታሪኩ ዮሴፍ ወልደ ኮሪዮን 600 ተሳፋሪዎች ስለ ነበሩ በት አንድ መርከብ ጠቅሶ ጽፎአል።

27፥38 *የመርከቡን ክብደት አቃለሉ፤* ወደ ፊት ለምግብ ይሆናል ብለው ያስቀሩትን ስንዴ (ቍ 18)፣ ወደ ባሕር ጣሉ፤ ጭነቱ በተቃለለ ቍጥርም፣ መርከቧ ወደ ባሕሩ ዳርቻ ያለ ብዙ ችግር ለመንዛ ትችል ነበር።

27፥40 *የመቅዘፊያውንም ገመድ... ፈቱ፤* ይህን ያደረጉት መርከቡን ወደ አሸዋማው ዳርቻ መምራት እንዲቻላቸው የመ ርከቡን የኋለኛ ክፍል መቅዘፊያዎች ዝቅ አድርገው ወደየቦታ ቸው ለመመለስ ነበር። የጥንት መርከቦች መርከቡን አቅጣጫ የሚያስይዙት ከመርከቡ በኋለኛው ክፍል ግራና ቀኝ ባሉት ሁለት መሪ መቅዘፊያዎች ነበር።

27፥42 *ወታደሮቹም ከእስረኞች... ለመግደል ተስማሙ፤* አንድ እስረኛ ቢያመልጥ ጠባቂው ወታደር በገመዱ ይገባ ነበር፤ ስለዚህ ወታደሮቹ እስረኛ አምልጦ በገመዱ እንዲገቡ አልፈለጉም።

27፥43፤ የግድያውን ዕቅድ በማስቀረቱና እስረኞቹን በማ ሙኑ፣ መቶ አለቃው እንደ ገና የሚደነቅ ሰው ሆኖ ተገኝቶአል (ቍ3)።

28፥1 *መላጥያ፤* ሲሲሊ ከተባለችው ታላቅ ደሴት በስተ ደቡብ 93 ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ ስትሆን፣ በአስተዳደርም ከዚችው ደሴት ጋር ተቀላቅላ ነበር።

28፥2 *የደሴቲቱ ነዋሪዎችም፤* በግሪኩ የቃሉ ትርጕም "በርበሮች" ማለት ነው፤ የግሪክ ተወላጅ ላልሆነ፣ የግሪክን ሥል ጣኔ በረከት ላልቀመሰ ሁሉ ግሪኮች የሰጡት ስም ነው። የዚች ደሴት ነዋሪዎች ግን ከእነዚህ እጅግ የተለዩና የላቀ፣ የዘር ሐረ ጋቸው ስፋት እስከ ፊንቄያዊያን የሚደርስ፣ የፊንቄያዊያን ሐገረ ሰብ ቋንቋ የሚናገሩ፣ ሆኖም የሮማውያንን የአነጋገር ዘዬ እንዳለ የተካኑበት ነበሩ። *ዝናብና ብርድ፤* ወቅቱ የጥቅምት ወር መጨ ረሻ ወይም የኅዳር ወር መጀመሪያ ሳይሆን አይቀርም።

28፥3 *እፉኝት፤* መርዛማ የእባብ ዘር መሆኗ በደሴቲቱ ነዋሪዎች ይታወቃል።

28፥6 *ያብጣል፤* በተለመደው የሕክምና ቋንቋ በሰውነት ላይ ፍም መስሎ በመቅላት የሚያቃጥል ማለት ነው። ሉቃስ የሕክምና ባለ ሙያ እንደ መሆኑ መጠን ይህን ቃል በአዲስ ኪዳን ውስጥ የተጠቀመው እርሱ ብቻ ነው። *ይህስ አምላክ ነው አሉ፤* የልስጥራን ሰዎች ጳውሎስንና በርናባስን ለማምለክ እንደቃጣ ቸው ዓይነት ማለት ነው (14፥11-18)።

28፥7 *የፑፕልዮስ፤* ሮማዊ ስም ሲሆን፣ ይህ የግል መጠ ሪያ ስሙ እንጂ የቤተ ሰብ መጠሪያ ስም አይደለም። ራሳቸው የደሴቲቱ ነዋሪዎች ያወጡለት ስም መሆን አለበት። *አለቃ፤* በመላጥያ ደሴት ዋናው ባለ ሥልጣን ነበር፤ ከ 13፥7፤ ከ16፥20፤ ከ17፥6፤ ከ19፥31 ጋር ያነጻጽሩ።

28፥11 *ከሦስት ወር በኋላም፤* መርከቦች ጕዞ የሚጀምሩ በት ጊዜ፣ የየካቲት መጨረሻ ወይም የመጋቢት ወር መጀመሪያ ነበር፤ ስለዚህ እስከዚያው በዚሁ ስፍራ መቈየታቸው ግዴታ ሆነ። ዲዮስቆሮስ፤ ሁለቱ "የዜውስ ወንዶች ልጆች" (ካስቶርና ፖሉክስ) ሲሆኑ፣ የመርከበኞች ጠባቂ አማልክት በመባል ይታወቁም ነበር።

28፥12 *ሰራኩስ፤* በሲሲሊ ደቡብ ምሥራቅ ጠረፍ ላይ የም ትገኝ ትልቅ ከተማ ነበረች።

28፥13 *ሬጊዩም፤* ኢጣሊያንና ሲሲሊን ከሚለየው እጅግ ጠባብ ከሆነው የባሕር መተላለፊያ አጠገብ፣ በኢጣሊያ ደቡብ ምዕራብ ጠረፍ ጫፍ ላይ ከመሲና ማዶ የምትገኝ ከተማ ነበረች፤ መሲና የሲሲሊ ከተማ

ለው ቀን ነበር:: [14]በዚያም ወንድሞችን አገኘን፤ እነርሱም ሰባት ቀን አብረናቸው እንድንቀመጥ ለመኑን፤ ከዚያም በኋላ ወደ ሮም ሄድን:: [15]በዚያ የነበሩ ወንድሞችም መምጣታችንን ስለ ሰሙ፣ እስከ አፍዩስ ፋሩስ፣ እንዲሁም 'ሦስት ማደሪያ' እስከሚባለው ቦታ ድረስ ሊቀበሉን ወጡ፤ ጳውሎስ ስም ባያቸው ጊዜ እግዚአብሔርን አመሰገነ፤ ተጽናናም:: [16]ሮም በደረስን ጊዜም፣ ጳውሎስ ይጠብቀው ከነበረው ወታደር ጋር፣ ለብቻው በዚያ እንዲቈይ ተፈቀደለት::

ጳውሎስ በጥበቃ ሥር ሆኖ ሰበከ

[17]ከሦስት ቀንም በኋላ፣ ጳውሎስ የአይሁድን መሪዎች በአንድነት ጠራ፤ በተሰበሰቡም ጊዜ እንዲህ አላቸው፤ "ወንድሞች ሆይ፤ እኔ፣ ሕዝባችንን ወይም የአባቶቻችንን ሥርዐት የሚቃረን ምንም ሳላደርግ፣ በኢየሩሳሌም አስረው ለሮማውያን አሳልፈው ሰጥተውኛል:: [18]እነርሱም መርምረው ለሞት የሚያበቃ በደል ስላላገኙብኝ፣ ሊፈቱኝ ፈልገው ነበር፤ [19]አይሁድ በተቃወሙ ጊዜ ግን፣ ለቄሳር ይግባኝ ማለት ግድ ሆነብኝ እንጂ ሕዝቤን የምከስበት ምክንያት ኖሮኝ አይደለም:: [20]እናንተንም ለማየትና ለማነጋገር የጠራኋችሁ በዚሁ ምክንያት ነው፤ በዚህ ሰንሰለት የታሰርሁትም ለእስራኤል በተሰጠው ተስፋ ምክንያት ነው::"

[21]እነርሱም እንዲህ አሉት፤ "ስለ አንተ ከይሁዳ ምድር የተጻፈ አንድም ደብዳቤ አልደረሰንም፤ ከዚያ የመጡ ወንድሞችም ስለ አንተ ያቀረቡት ወይም የተናገሩት አንዳች መጥፎ ነገር የለም:: [22]ይሁን እንጂ፣ ሰዎች ስለዚህ የእምነት ክፍል በየቦታው ክፉ እንደሚያወሩበት እናውቃለን፤ የአንተ አስተያየት ደግሞ ምን እንደ ሆነ መስማት እንፈልጋለን::"

[23]ቀን ከቀጠሩለትም በኋላ፣ ብዙ ሆነው ወደ ማረፊያ ስፍራው መጡ፤ እርሱም ከጧት ጀምሮ እስከ ማታ ስለ እግዚአብሔር መንግሥት እየመሰከረ ያብራራላቸው ነበር፤ ከሙሴ ሕግና ከነቢያትም በመጥቀስ ስለ ኢየሱስ ሊያሳምናቸው ሞከረ:: [24]አንዳንዶቹ እርሱ የሚለውን አምነው ተቀበሉ፤ ሌሎቹ ግን አላመኑበትም፤ [25]እርስ በርሳቸውም አልተስማሙም፤ ጳውሎስም እንዲህ የሚል የመጨረሻ ቃል ከተናገራቸው በኋላ ሄዱ፤ "መንፈስ ቅዱስ በነቢዩ በኢሳይያስ አማካይነት ለአባቶቻችሁ በትክክል እንዲህ ብሎ ተናግሮአል፤

[26]" 'ወደዚህ ሕዝብ ሂድ፤ እንዲህም
 በላቸው፤
 "መስማትን ትሰማላችሁ፤ ነገር ግን
 አታስተውሉም፤
 ማየትን ታያላችሁ፤ ነገር ግን
 አትመለከቱም::"
[27]የዚህ ሕዝብ ልብ ደንድኖአልና፤
 ጆሮአቸውም ተደፍኖአል፤
 ዐይናቸውንም ጨፍነዋል::
አለዚያማ፣ በዐይናቸው አይተው፣
 በጆሮአቸው ሰምተው፣
በልባቸው አስተውለው፣
 ይመለሱና እፈውሳቸዋለሁ::'

[28]"ስለዚህ የእግዚአብሔር ማዳን ለአሕዛብ እንደ ተላከ እንድታውቁ እፈልጋለሁ፤ እነርሱም ይሰሙታል::" [29]ይህንንም ከተናገረ በኋላ፣ አይሁድ እርስ በርሳቸው እጅግ እየተከራከሩ ሄዱ::[+]

[30]ጳውሎስም ራሱ በተከራየው ቤት ሁለት ዓመት ሙሉ ተቀመጠ፤ ወደ እርሱ የሚመ

28፥14 ሐሥ1፥16
28፥15 ሐሥ1፥16
28፥16 ሐሥ24፥23፤27፥3
28፥17 ሐሥ6፥14፤22፥5፤25፥2:8
28፥18 ሐሥ22፥24፤23፥9፤26፥31፡ 32
28፥19 ሐሥ25፥11
28፥20 ሐሥ21፥33፤26፥6:7
28፥21 ሐሥ22፥5
28፥22 ሐሥ24፥5
28፥23 ማቴ3፥2፤8፥35፤17፥3፤19፥8
28፥24 ሐሥ14፥4፤17፥4:5
28፥25 ዕብ3፥7
28፥27 መዝ119፥70፤ኢሳ6፥9:10፤ማቴ13፥15
28፥28 ሉቃ2፥30፤ሐሥ13፥46

[+]29 አንዳንድ የጥንት ትርጒሞች ይህ ቍጥር የላቸውም

ናት። ጥጣስ (ቲቶ) የይሁዳን ምድር ድል አድርጎ ወደ ሮም ሲመለስ በሬጊዩም ዐርፎ ነበር:: *ፑቲዮሉስ፤* ከሬጊዩም 320 ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ በዘመናችን ፓዙኦሊ ተብላ የምትጠራ ወደብ ናት፤ ከናጵሌ (ከኔፕልስ) የባሕር ወሽመጥ በስተ ሰሜን ትገኛለች፤ ከሮም ከተማ 120 ኪ.ሜ ብትርቅም እንኳን፣ የሮማ መንግሥት ዋና ወደብ ነበረች፤ አይሁድም ክርስቲያኖችም ይኖሩባት ነበር::

28፥14 *ሰባት ቀን ... እንድንቀመጥ፤* ጳውሎስ በፊት በጢሮአዳ (20፥6) በኋላም በጢሮስ (21፥4) እንዳደረገው ሁሉ፣ የጌታን እራት አብሮ ለመካፈል፣ ለማስተማርና ለመሰበክ አንድ ወይም ሁለት እሑድ አብሮአቸው ሳይቈይ አልቀረም:: እዚያ የቈዩበት ምክንያት አንድም የመቶ አለቃው የሚያከናውነው ሥራ ኖሮት ይሆናል፣ አለዚያም ደግሞ ጳውሎስ ያቀረበውን ጥያቄ በደግነት ተቀብሎ ፈቅዶለት ሊሆን ይችላል (27፥42-43፤ 27፥3 ይመ)::

28፥15 *አፍዩስ ፋሩስ፤* ከሮም 69 ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ በክፋቷ የታወቀች ትንሽ ከተማ ነበረች:: በሮም የሚገኙ አንዳንድ ክርስቲያኖች ጳውሎስን ለመቀበል ይህን ያህል ርቀት ያለው መንገድ ተጒዘዋል፤ ይህም ሆኖ የሚገርመው ጳው ሎስ በዚህ መንገድ ይምጣ አይምጣ እርግጠኞች አለመሆናቸው ነበር:: *ሦስት ማደሪያ፤* ከሮም 53 ኪ.ሜ ያህል ርቃ የምትገኝ ከተማ ነበረች፤ በሮም የሚገኙ ሌሎች ክርስቲያኖች ጳውሎስን የተቀበሉትም እዚች ከተማ ድረስ መጥተው ነበር:: 'ማደሪያ' የሚለው ቃል ማንኛውንም ዐይነት የንግድ ቤት ያመለክት ነበር::

28፥16 *ለብቻው...እንዲቈይ፤* "ራሱ በተከራየው ቤት" (ቍ 30) ማለት ነው:: ከባድ ወንጀል ባለመፈጸሙ፣ አሥጊ የፖለቲካ ተቀናቃኝም ባለመሆኑ በፈለገው ቦታ እንዲኖር ተፈቀደለት፤ ይሁን እንጂ ጠባቂ ተመድቦለታል፤ ምናልባትም ከጳውሎስ ጋር ታስሮአል (ኤፌ 6፥20፤ ፊል 1፥13-14፡17፤ ቈላ 4፥3፡ 18፤ ፊሞ ቍ10፡13)::

28፥17 *የአይሁድን መሪዎች፤* የቀላውዴዎስ ትእዛዝ (18፥2 ይመ)፣ ለተወሰነ ጊዜ ተፈጻሚነት እንዳይኖረው ስለ ተደረገ፣ አይሁድ ከመሪዎቻቸው ጋር ከተሰደዱበት አገር ወደ ሮም ተመልሰው ነበር:: *ወንድሞች፤* በዘር አንድ መሆናቸውን የሚያመለክት ነው፤ በቍ 15 ላይ በክርስቶስ ወንድሞች ስለሆኑት ከሚያመለክተው ጋር ያነጻጽሩ::

28፥20 *ለእስራኤል ... ተስፋ፤* የ26፥6 ማብ ይመ::

28፥22 *የአንተ አስተያየት ደግሞ...መስማት እንፈልጋለን፤* ስለ ኢየሱስ መሲሕነት ተነሥቶ የነበረውን ክርክር በሮም የነበሩት አይሁድ ቀደም ሲል ሰምተዋል፤ ጳውሎስም ስለዚሁ ጒዳይ የሚለውን ለመስማት ፈልገዋል፤ ጳውሎስም በበኩሉ በኢየሩሳሌም ካሉት የአይሁድ መሪዎች አፍራሽ ዜና መጥቶ ነገር ከመበላሸቱ በፊት ስለ መሲሑ ያለውን ሐሳብ ለእነሱ ግልጽ ለማድረግ ጓጒቶ ነበር::

28፥23 *ከሙሴ ሕግና ከነቢያትም፤* የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት ማለት ነው (ሉቃ24፥27፡44 ይመ)::

28፥28 *የእግዚአብሔር ማዳን ለአሕዛብ እንደ ተላከ፤* የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ዋናው መልእክት ይኸው ነው:: ወንጌል ለሁሉም ነው፤ ጳውሎስም ይህንኑ ወንጌል ለአሕዛብም ሆነ ለአይሁድ ያደርስ ዘንድ የተመረጠ ዕቃ ነው::

28፥30 *ሁለት ዓመት ሙሉ፤* ጳውሎስ፣ ከሳሾቹ ወደ ሮም መጥተው በክሳቸው እስኪገፉበት ድረስ ጌታን በትጋት ከማገልገል አላቋረጠም ነበር (ቍ 31):: ጳውሎስ ከዚህ እስራቱ መፈታቱን የሚጠቍሙ አንዳንድ ምልክቶች አሉ (1) የሐዋርያት ሥራ

ጡትንም ሁሉ በደስታ ይቀበል ነበር፤ [31]ማንም ሳይከለክለው የእግዚአብሔርን መንግሥት እየሰበከ፣ ስለ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ በፍጹም ግልጽነት ያስተምር ነበር።

28፥31 ቊ23፤ ማቴ4፥23፤ሐሥ4፥29

መጽሐፍ ትረካ እዚህ ላይ ድንገት ማቆሙ፤ (2) ጳውሎስ ለአብያተ ክርስቲያናት በጻፈው ደብዳቤ በቅርቡ ሊጐበኛቸው ማሰቡን ገልጾ ጽፎላቸዋል፤ ስለዚህ ከእስር ቤት እንደሚወጣ ይጠባበቅ ነበር ማለት ነው (ፊል 2፥24፤ ፊሞ 22)፤ (3) በጳውሎስ መልእክታት ምጋቤ የተመለከቱትዝርዝር ጕዳዮች በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ከቀረበው ታሪክ ጋር አይገጣጠሙም፤ ከመጽሐፉ መደምደምያ ቀጥሎ ያለው ታሪክ ሲጤን፣ ዝርዝር ጕዳዮቹ ጳውሎስ ወደ ትንሹ እስያ፣ ወደ ቀርጤስና ወደ ግሪክ ተመልሶ እንደ ነበር ያመለክታል፤ (4) የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጳውሎስ ወደ እስፓኝ ሄዶ እንደ ነበርም ያመለክታል፤ አልሄደም ቢባል እንኳ፣ ሄዶ እንደ ነበር የሚገልጸው ታሪክ መከሠቱ ራሱ ወደ ተጠቀሱት አገሮች ተጕዞ እንደ ነበር ያሳያል። የጳውሎስን አራተኛ የወንጌል ጕዞ የሚያመለክተውን ካርታ በገጽ 1841 ላይ ይመ።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት ወደ ሮሜ ሰዎች

መግቢያ

ጸሐፊው

የዚህ መልእክት ጸሐፊ ሐዋርያው ጳውሎስ ነው (1፥1 ይመ)። የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን፣ ይህን መልእክት የጻፈው ጳውሎስ በመሆኑ ላይ አንዳችም የተቃውሞ ድምጽ አላነሳችም። መልእክቱ ከጳውሎስ ሕይወት ጋር የሚዛመዱ ብዙ የታሪክ ማጣቀሻዎች ይገኙበታል። የአስተምህሮቱም ይዘት ሐዋርያው ከጻፋቸው ሌሎች መልእክቶች ጋር ሲነጻጸር፣ የጳውሎስ አመለካከት ጐልቶ ይታይበታል።

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

ይህ መልእክት በ57 ዓ.ም. መጀመሪያ ሳይጻፍ አልቀረም። ጳውሎስ አገልግሎት ይሰጥባቸው ከነበሩት አብያተ ክርስቲያናት የተሰበሰበውን ገንዘብ በችግር ላይ ለነበሩት የኢየሩሳሌም ምእመናን ያደርስ ዘንድ፣ ወደ ኢየሩሳሌም ለመመለስ በተዘጋጀበት በሦስተኛው የወንጌል ጒዞው ላይ የነበረ ይመስላል (15፥25-27 ይመ)። በ15፥26 ላይ ጳውሎስ በመቄዶንያና በአካይያ ከሚገኙ አብያተ ክርስቲያናት የርዳታውን ገንዘብ ተቀብሎ እንደ ነበረ ተጠቅሶአል፤ ስለዚህ በዚያን ጊዜ በቆሮንቶስ ወይም ከዚያ በፊት እዚያው ይኖር ነበር። በሦስተኛው የወንጌል ጒዞው፣ አንደኛ ቆሮንቶስን በጻፈበት ወቅት ጳውሎስ በቆሮንቶስ አልነበረም (ከ1ቆሮ 16፥1-4 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሁለተኛውንም መልእክቱን ወደ ቆሮንቶስ ሰዎች በጻፈበት ጊዜ (2ቆሮ 8-9)፣ የገንዘብ መዋጮው ጒዳይ ገና ዕልባት አላገኘም ነበር፤ ስለዚህ የሮሜ መልእክት የተጻፈው ከአንደኛና ከሁለተኛ ቆሮንቶስ መልእክት (ከ55 ዓ.ም. ገደማ) በኋላ ሳይሆን አልቀረም።

የክንክራኦሏን ፌበንንና (6፥1) የጳውሎስን አስተናጋጅ ጋይዮስን (16፥23) የሚጠቅስ በመሆኑ፣ ይህ መልእክት የተጻፈው በቆሮንቶስ ወይም ከቆሮንቶስ ዐሥር ኪሎ ሜትር ርቃ በምትገኘው በክንክራኦስ ይመስላል። ጋይዮስ እንዲሁም ኤርስጦስ (16፥23፤ 2ጢሞ4፥20)፣ የቆሮንቶስ ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ።

የመልእክቱ ተደራስያን

የዚህ መልእክት የመጀመሪያ ተደራስያን፣ ብዙ አሕዛብ ይገኙባቸው የነበሩ የሮም ቤተ ክርስቲያን ምእመናን ናቸው (1፥7)፤ የዚህች ቤተ ክርስቲያን አባላት የነበሩ አይሁድ ግን ዝቅተኛ ቍጥር ነበራቸው (4፥1፤ ም 9-11 ይመ፤ በተጨማሪም የ1፥13 ማብ ይመ)። ጳውሎስ ምናልባት በመጀመሪያ ለሮም ቤተ ክርስቲያን የላከው ጠቅላላ መልእክቱን ነበር፤ ከዚያም በኋላ በየቦታው ለማሠራጨት ሲባል እርሱ ወይም ሌላ ሰው መልእክቱን አሳጥሮ (ም 1-14 ወይም 1-15) ሳይጠቀምበት አልቀረም፤ የ2 ጴጥ 3፥15 ማብ ይመ።

የመልእክቱ መሪ ሐሳብ

በሮም መልእክት የጳውሎስ ዋነኛ መሪ ሐሳብ፣ ለሰው ዘር ሁሉ ለአይሁድም ሆነ ለአሕዛብ (1:16-17) እኩል የተሰጠው የእግዚአብሔር ድነትና ጽድቅ፣ ማለትም መሠረታዊው ወንጌል ነው። አንዳንድ ሰዎች የመልእክቱ መሪ ሐሳብ "በእምነት መጽደቅ" እንደ ሆነ ቢያመለክቱም፣ ከዚህ ሰፋ ያለ ሐሳቡን ይበልጥ ይገልጻል። "ከእግዚአብሔር የሆነ ጽድቅ" (1፥17) በሚለው ውስጥ በእምነት መጽደቅ የሚለው ሐሳብ ተካቶበታል፤ እንደ በደል፣ ቅድስና፣ ዋስትናና የመሳሰሉትን ተዛማጅ ሐሳቦችም በውስጡ ዐቅፎአል።

ጳውሎስ መልእክቱን የሚጀምረው የሰውን ልጅ ሁሉ መንፈሳዊ ሁኔታ በመቃኘት ነው። አይሁድም ሆኑ አሕዛብ ኀጢአተኞች መሆናቸውንና ድነት እንደሚያስፈልጋቸው ተረድቶአል። ያም ድነት በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስና በመስቀል ላይ በፈጸመው የቤዛነት ሥራ አማካይነት ከእግዚአብሔር የተገኘ ነው። ድነት የሚገኘው በእምነት ሲሆን፣ የአብርሃም ምሳሌነት እንደሚያሳየው፣ እግዚአብሔር ከሰው ጋር ሁልጊዜ ግንኙነት የሚያደርገው በዚሁ መንገድ በእምነት አማካይነት ነው። ድነት የመጀመሪያ የክርስቲያን ሕይወት ተሞክሮ እንደ መሆኑ መጠን፣ አማኝ ከኀጢአት፣ ከሕግና ከሞት እንዴት ነጻ እንደሚወጣና ይህም ነጻነት ለአማኝ የሚሰጠው፣ አማኙ ከክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ ጋር በሚኖረው ኅብረትና መንፈስ ቅዱስ በልቡ አድሮ በሚሰጠው ኀይል እንደሆነ ጳውሎስ ደረጃ በደረጃ ያብራራል። ምንም እንኳ በዚህ ዘመን ባለማመን ሁኔታ ውስጥ ብትገኝም፣ በእግዚአብሔር ሉዓላዊ የማዳን ዕቅድ ውስጥ እስራኤል ቦታ እንዳላትም ያመለክታል። አሁን አሕዛብ ይድኑ ዘንድ ስፍራ በመልቀቋ፣ ያመኑት ጥቂቶቹ ቢሆኑም፣ "እስራኤል ሁሉ የሚድኑበት" (11፥26) ጊዜ ይመጣል ይላሉ። መልእክቱ የሚደመድመው አማኞች ሁሉ በቤተ ክርስቲያንም ሆነ በዓለም ውስጥ በበጎ ሥነ ምግባር እምነታቸውን ተግባራዊ ያደርጉት ዘንድ በማሳሰብ ነው። ከጳውሎስ መልእክቶች መካከል የወንጌልን ይዘትና ለአሁኑም ሆነ ለመጪው ዘመን የሚኖረውን ትርጒም፣ እንደ ሮሜ መልእክት በጥልቀት የሚያብራራ የለም።

የመልእክቱ ዐላማ

ጳውሎስ ይህን መልእክት እንዲጽፍ ያደረጉት ዐላማዎች የተለያዩ ናቸው:-

1. ወደ ፊት በሮም ለሚያደርገው ጉብኝትና ወደ እስጳንያ ለወንጌል ተልእኮ ለሚያደርገው ጉዞ ሁኔታዎችን ለማመቻቸት (1፥10-15፤ 15፥22-29)፣
2. ከዚህ ቀደም ገና ሐዋርያዊ ትምህርት ላልተሰጣት ቤተ ክርስቲያን፣ መሠረታዊ ትምህርተ ድነትን ለመስጠት፣
3 በእግዚአብሔር አጠቃላይ የመቤዠት ዕቅድ ውስጥ፣ የአይሁድንና የአሕዛብን ግንኙነት ለማብራራት ነው:: ከአይሁድ ወገን የነበሩት የአመጋገብን ሕግ በመጠበቅ ላይ ያተኩሩ ስለ ነበር (14፥2-6)፣ በብዙኃኑ የአሕዛብ ክርስቲያኖች ዘንድ ይናቁ ነበር (14፥1)::

ጳውሎስ ይህን መልእክት ሲጽፍ፣ ምናልባት በቆሮንቶስ (ሐሥ 20፥2-3) ሦስተኛው ሐዋርያዊ ጒዞው ላይ የነበረ ይመስላል:: በምሥራቅ ሜድትራንያን የነበረው ሥራ ከብዙ በጥቂቱ ተጠናቆ ስለ ነበር (15፥18-23)፣ ጳውሎስ የሮምን ቤተ ክርስቲያን ለመጐብኘት ከፍተኛ ፍላጎት ነበረው (1፥11-12፤ 15፥23-24 ይመ):: በዚህ ጊዜ ግን ወደ ሮም ለመሄድ አልቻለም፤ ምክንያቱም ከአሕዛብ አብያተ ክርስቲያናት የተሰበሰበውን ገንዘብ እርሱ ራሱ ለማድረስ ፈልጎ ስለ ነበር ነው:: ስለዚህ ወደ ሮም በመሄድ ፈንታ፣ ወደ ፊት እግረ መንገዱን እስጳንያ ከሚፈጽመው ሐዋርያዊ ተልእኮ ጋር አያይዞ እነርሱንም ስለሚጐበኛቸው፣ በሮም የሚገኙትን ክርስቲያኖች ዝግጁ ለማድረግ ይህን መልእክት ጽፎ ላከላቸው (15፥23-24 ይመ):: ጳውሎስ ወደ ሮም ሄዶ ለማገልገል ለብዙ ዓመታት ይመኝ ነበር (1፥13-15 ይመ)፤ ይህም መልእክት በዚያ ከተማ ለነበረው የአገልግሎት ዕቅዱ፣ ጥንቃቄ የተሞላበትና ተገቢ ፈር የተከተለ የትምህርተ መለኮት መግቢያ በመሆን ጠቅሞታል:: በሮም ከነበረችው ቤተ ክርስቲያን ጋር ቀጥተኛ የሆነ ግንኙነት ስላልነበረው፣ በዚያ ስለ ተከሠተው ችግር አይናገርም (ይሁን እንጂ 14፥1-15፥13 ይመ፤ በተጨማሪ ከ13፥1-7፤ 16፥17-18 ጋር ያነጻጽሩ)::

የመልእክቱ ልዩ ባሕርያት

1. ከጳውሎስ መልእክቶች ሁሉ እጅግ በጣም የተቀናጀ የአጻጻፍ ሥርዐትን ይከተላል፤ ከመልእክትነት ይልቅ ዝርዝር ሁኔታን ያካተተ የትምህርተ መለኮት አጻጻፍ ባሕርይ ይታይበታል::
2. በክርስትና አስተምህሮ ላይ ያተኩራል፤ በዚህ መልእክት ውስጥ አጽንዖት የተደረገባቸው ትምህርተ መለኮታዊ መሪ ሐሳቦች ብዛታቸውና አስፈላጊነታቸው የሚደነቅ ነው፤ እነዚህም:- ኀጢአት፣ ድነት፣ ጸጋ፣ እምነት፣ ጽድቅ፣ መጽደቅ፣ ቅድስና፣ ቤዛነት፣ ሞትና ትንሣኤ ናቸው::
3. ብሉይ ኪዳንን በስፋት ይጠቅሳል፤ ጳውሎስ በመልእክቶቹ አዘውትሮ ከብሉይ ኪዳን ቢጠቅስም፣ በተለይ በሮሜ መልእክት ውስጥ አንዳንድ ጊዜ ሐሳቡ በእነዚህ ጥቅሶች ላይ ተመርኵዞ ተብራርቶአል (በተለይም ም 9-11 ይመ)::
4. ለእስራኤል እጅግ የማሰብ ሁኔታ ይታይበታል፤ ጳውሎስ እስራኤል አሁን ስላለችበት ሁኔታ፣ ከአሕዛብ ጋር ስላላት ግንኙነትና ስለ መጨረሻዋ ጽፎአል::

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ (1፥1-15)
2. መሪ ሐሳብ፤ ከእግዚአብሔር የሆነ ጽድቅ (1፥16-17)
3. የሰው ዘር ሁሉ ጽድቅ አልባነት (1፥18-3፥20)
    - ሀ. አሕዛብ (1፥18-22)
    - ለ. አይሁድ (2፥1-3፡8)
    - ሐ. እጣሬ ሰዎች ሁሉ (3፥9-20)
4. ጽድቅ በእምነት በክርስቶስ መገኘቱ (3፥21-5፥21)
    - ሀ. በክርስቶስ (3፥21-26)
    - ለ. በእምነት (3፥27-4፥25)
        - (1) መርሕ መመሥረቱ (3፥27-4፥25)
        - (2) መርሑ መብራራቱ (ም 4)
    - ሐ. የጽድቅ ፍሬ (5፥1-11)::
    - መ. እጣሬ፤ ጽድቅ የለሽ ሰው ከእግዚአብሔር የጽድቅ ስጦታ ጋር ሲነጻጸር (5፥12-21)
5. ጽድቅ መስጠቱ፤ ቅድስና (ም 6-8)፤
    - ሀ. ከኀጢአት ባርነት ነጻ መሆን (ም 6)
    - ለ. ከሕግ ርግማን ነጻ መሆን (ም 7)
    - ሐ. በመንፈስ ቅዱስ ኀይል መኖር (ም 8)
6. የእግዚአብሔር ጻድቅነት መገለጡ፤ የእስራኤል መተው ችግር (ም 9-11)
    - ሀ. የመተዉ ፍትሐዊነት (9፥1-29)
    - ለ. የመተዉ ምክንያት (9፥30-10፥21)

ሐ. ችግሩን የሚያረግቡ እውነታዎች (ም 11)

(1) መተዉ ሁሉን የሚመለከት አለመሆኑ (11፥1-10)

(2) መተዉ የመጨረሻ አለመሆኑ (11፥11-24)

(3) የእግዚአብሔር የፍጻሜ ዐላማ ምሕረት መሆኑ (11፥25-36)

7. ጽድቅ ተግባራዊ መሆኑ (12፥1-15፥13)

ሀ. በአካሉ፤ በቤተ ክርስቲያን (ም 12)

ለ. በዓለም ውስጥ (ም 13)

ሐ. በደካማና በብርቱ ክርስቲያኖች መካከል (14፥1-15፥13)

8. መደምደሚያ (15፥14-33)

9. በጎ አስተያየት መስጠትና ሰላምታ (ም 16)

በ64 ዓ.ም የሮም ከተማ አብዛኛው ክፍል በእሳት በመቃጠሉ፣ ኔሮ ከተማዋን ያቃጠሏት ክርስቲያኖች ናቸው በማለት ስላሳበባቸው በክርስቲያኖች ላይ ታላቅ ስደት አስነስቶ ነበር። ሕዝቡ ግን ጥፋተኛው ኔሮ መሆኑን በመገንዘብ፣ በጨዋታ ስፍራ ያለ አግባብ መከራ ለደረሰባቸው ክርስቲያኖች ያዝኑ እንደነበር የዘመኑ ታሪክ ያመለክታል።

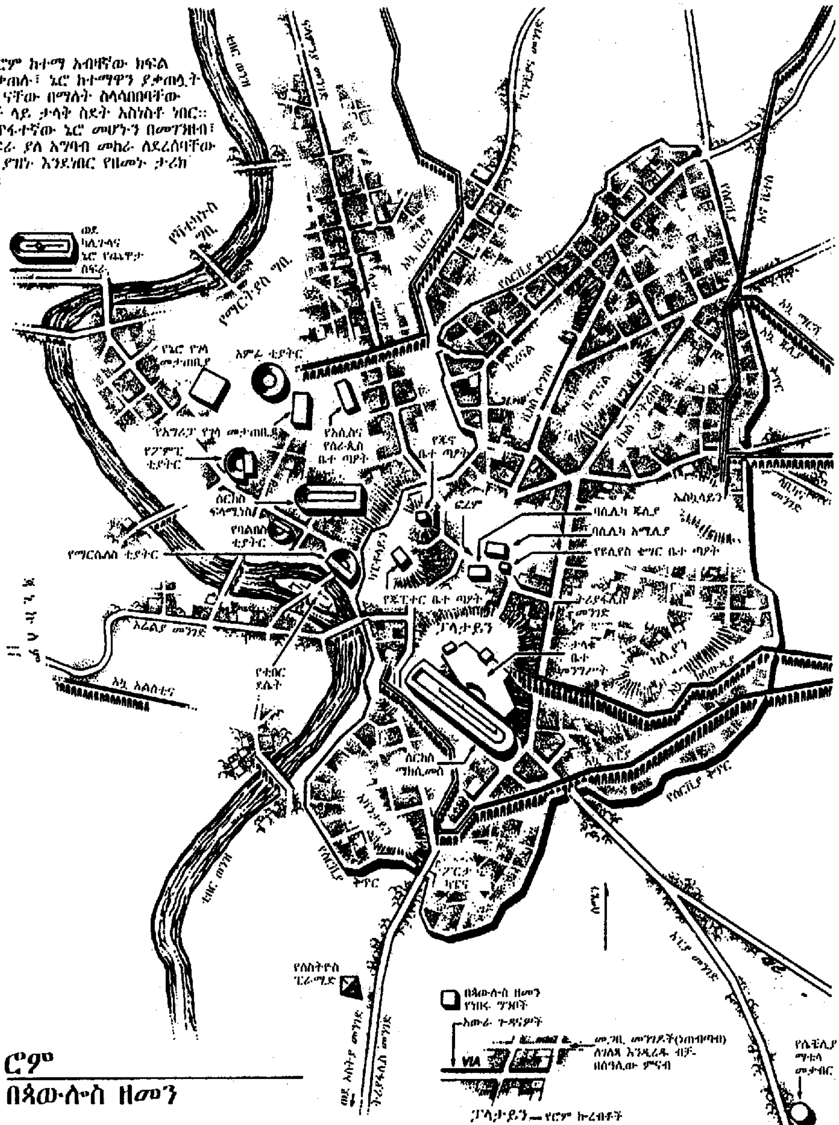

ሮም
በጳውሎስ ዘመን

ሮም ከፖለቲካዊ ጠቀሜታ፣ ከመልክአ ምድራዊ አቀማመጧና ከሀብቷ የተነሣ የሮማውያ ግዛት ዋነኛ ከተማና መዲና ልትሆን ችላለች።

በወጣ ገባ ኮረብቶች ግርጌና በጉብታዎች («ሰባቱ ኮረብቶች») ላይ የተቈረቈረችው እንዲሁም በቲበር ወንዝ መታጠፊያ በስተ ምሥራቅ የምትገኘው ሮም እጅግ የታወቀችው በሕዝቧ ድንቅ ሕንጻዎች፣ በምድር ሥር በሚሄዱ ታላላቅ የውሃ ቦዮች፣ በመታጠቢያ ስፍራዎች፣ በቲያትር ቤቶችና እስከ ክፍላተ አገር በሚዘልቁ አውራ ጐዳናዎች ነበር። (የቲበር ወንዝ ከሜዲትራንያን ባሕር 29 ኪ.ሜ. ያህል ይርቃል።) ከተማዋ በ4ኛው ምእተ ዓመት ቅ.ክ. የነበራት የቈዳ ስፋት በ«ሰርቪያ» ቅጥር የተከለለ ነበር። በመጀመሪያው የክርስቲያኖች ምእተ ዓመት ግን ከተማዋ እጅግ ከመስፋፋቷ የተነሣ የጥንት ቅጥሯን አልፋ ያለ ምንም ከለላ በታላቅነቷ ተንጣላ ትገኝ ነበር።

በከተማዋ ውስጥ ጐልተው ከሚታዩ ቦታዎች፦ በላዩ ላይ የጁፒተርና የጁኖ አብያተ ጣዖታት የተሠሩበት የካፒቶላይን ኮረብታና የነገሥታት አብያተ መንግሥታት ያቈጠቈጡበት የፓላታይን ኮረብታ ናቸው፤ ከእነዚህም አንዱ «ወርቃማው ቤት» በመባል የሚታወቀው የኔሮ ቤተ መንግሥት በፓላታይን ላይ ይገኝ ነበር። በሁለቱ ኮረብቶች ግርጌ የግዛተ ዓፄው ማእከል የነበረው «የሮም ፎረም» የተባለው ታላቅ የስብሰባ ቦታ ይገኝ ነበር።

ሮም አንዳንድ ጊዜ የሰው ልጆች ሥራ ሁሉ ቍንጮ ናት ስትባል፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ የፍጥረተ ዓለም ሁሉ ጉድፍ ከየአቅጣጫው የሚሰበሰብበት ቈሻሻ ማጠራቀሚያ ተብላለች።

በሕንጻዎቿ አሠራር የሕዝብ ኩራት ለመባልና በከተማ ነክ ማኅበራዊ ሕይወቷ፣ ከዘመናችን የከተማ ኑሮ የሞራል ዝቅጠት ባላነሰ፣ በውድቀት አፋፍ ላይ ያለች ከተማ ለመባል ምክንያቶች ነበሯት።

ሐዋርያው ጳውሎስ ወደዚች ከተማ የገባው አፒያ በተባለው አውራ መንገድ ነበር። እርሱም በመጀመሪያ በቁም እስረኝነት በዚያ ኖረ። ለጥቂት ጊዜ በነጻነት ከኖረ በኋላ ደግሞ፣ በፎረሙ አጠገብ በነበረው «ማመርታይም» በተባለው በምድር ሥር በሚገኝ እስር ቤት ተፈርዶበት ተጣለ። ጳውሎስ ከቤተ መንግሥት እስከ እስር ቤት ለሚገኘው ሰው ሁሉ ወንጌልን ሰብኳል። በትውፊት እንደሚነገረው ጳውሎስ ከሮም ምተማ ውጭ በኦስያ መንገድ ላይ በሚገኝ ቦታ ላይ ሞት ተፈርዶበት በ68 ዓ.ም ተገድሏል።

1 ጳውሎስ፣ የክርስቶስ ኢየሱስ ባሪያ፣ ሐዋርያ ሊሆን የተጠራና ለእግዚአብሔር ወንጌል የተለየ፤ 2ስለዚህ ወንጌል በነቢያቱ በኩል በቅዱሳት መጻሕፍት አስቀድሞ ተስፋ ተሰጠ። 3ወንጌሉም ስለ ልጁ፣ በሥጋ ከዳዊት ዘር ስለ ሆነ፣ 4በቅድስና መንፈስ[ሀ] ደግሞ ከሙታን በመነሣቱ የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑ በኀይል ስለ ተገለጠው[ለ] ስለ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። 5በእርሱ በኩል ስለ ስሙ ከአሕዛብ ሁሉ መካከል ሰዎችን በእምነት አማካይነት ወደሚገኘው መታዘዝ ለመጥራት ጸጋንና ሐዋርያነትን ተቀበልን። 6እናንተ ራሳችሁም ለኢየሱስ ክርስቶስ እንዲሆኑ ከተጠሩ መካከል ናችሁ።

7በእግዚአብሔር ለተወደዳችሁና ቅዱሳን ለመሆን ለተጠራችሁ በሮም ላላችሁ ሁሉ፤ ከአባታችን ከእግዚአብሔር፣ ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን።

ሮምን ለማየት የጳውሎስ ናፍቆት

8ከሁሉ አስቀድሜ፣ እምነታችሁ በዓለም ሁሉ በመሰማቱ፣ ስለ ሁላችሁም አምላኬን በኢየሱስ ክርስቶስ አመሰግናለሁ። 9ዘወትር ምን ያህል እንደማስባችሁ፣ የልጁን ወንጌል በመስበክ በሙሉ ልቤ የማገለግለው እግዚአብሔር ምስክሬ ነው፤ 10በጸሎቴ ሁልጊዜ አስባችኋለሁ፤ አሁን ደግሞ በመጨረሻ በእግዚአብሔር ፈቃድ ወደ እናንተ እንድመጣ መንገድ ይከፈትልኝ ዘንድ እጸልያለሁ።

11እንድትጸኑ የሚያስችላችሁን መንፈሳዊ ስጦታ አካፍላችሁ ዘንድ፣ ላያችሁ እናፍቃለሁ። 12ይኸውም እናንተና እኔ በእያንዳንዳችን እምነት እርስ በርሳችን እንድንበረታታ ነው። 13ወንድሞች ሆይ፣ በሌሎች አሕዛብ ዘንድ እንደ ሆነልኝ፣ በእናንተም ዘንድ ፍሬ እንዳገኝ ብዙ ጊዜ ዕቅድ እንደ ነበርና፣ ሆኖም ግን፣ እስከ አሁን ድረስ መከልከሌን እንድታውቁ እወዳለሁ።

14ግሪኮች ለሆኑትና ላልሆኑት፣ ለጥበበኞችና ለማያስተውሉ፣ ዕዳ አለብኝ፤ 15በሮም ለምትኖሩ፣ ለእናንተም ወንጌልን ለመስበክ የምጓጓው ለዚህ ነው።

16በወንጌል አላፍርም፤ ምክንያቱም ለሚያምን ሁሉ ለድነት የሚሆን የእግዚአብሔር ኀይል ነው፤ ይህም በመጀመሪያ ለአይሁድ፣ ቀጥሎም ለአሕዛብ ነው። 17በወንጌል የእግዚአብሔር ጽድቅ ተገልጦአልና፤ ጽድቁም ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ በእምነት[ሐ] የሆነ ነው፤ "ጻድቅ በእምነት ይኖራል" ተብሎ እንደ ተጻፈው።

የእግዚአብሔር ቍጣ በሰዎች ላይ

18በክፋታቸው እውነትን ዐፍነው በሚይዙ፣ በዐመፃቸውና በክፋታቸው ሁሉ ላይ የእግዚ

1፥1 ሐሥ9፥15፤ ሮሜ15፥16፤1ቆሮ1፥1፤ 2ቆሮ2፥12፤11፥7፤1ተሰ2፥8:9፤ 1ጴጥ4፥17
1፥2 ሉቃ1፥70፤ ሐሥ 13፥32፤ ቲቶ1፥2፤ ሮሜ3፥21፤ገላ3፥8
1፥3 ማቴ1፥1፤ ዮሐ1፥14፤ ሮሜ 9፥5፤
1፥4 ማቴ4፥3፤ ሐሥ2፥24፤ 1ቆሮ1፥2
1፥5 ሐሥ9፥15፤ 6፥7፤ሮሜ16፥26፤ 1ጢሞ1፥14፤
1፥6 ይሁዳ1፤ ራእ17፥14
1፥7 ሐሥ9፥13፤ ሮሜ8፥39፤1ቆሮ1፥3፤ ኤፌ1፥2፤1ተሰ1፥4፤1ጢሞ1፥2፤ቲቶ1፥4፤ 1ጴጥ1፥2
1፥8 ሮሜ10፥18፤ 16፥19፤1ቆሮ1፥4፤ ኤፌ1፥16፤1ተሰ2፥13፤ 2ተሰ1፥3፤ 2ጢሞ1፥3፤
1፥9 ኢዮ16፥19፤ ኤር42፥5፤2ቆሮ1፥23፤ገላ1፥20፤ፊል1፥8፤1ተሰ2፥5:10፤ 2ጢሞ1፥3፤
1፥10 ቍ13፤ 1ሳሙ12፥23፤ ሉቃ18፥1፤ሐሥ 1፥14፤ ሐሥ18፥21፤ ሮሜ15፥32፤ ኤፌ1፥16፤ፊል1፥4፤ ቈላ1፥9፤2ተሰ1፥11፤ 2ጢሞ1፥3፤ ፊሞ4 1፥11 ሮሜ15፥23፤ 1ቆሮ1፥7፤12፥1-31 1፥13 ሮሜ11፥25፤7፥1፤15፥22:23
1፥14 1ቆሮ9፥16 1፥15 ሮሜ15፥20 1፥16 ዮሐ3፥15፤ ሐሥ3፥26፤13፥46፤ ሮሜ2፥9:10፤ 1ቆሮ1፥18፤2ጢሞ1፥8፤
1፥17 ዕን2፥4፤ ሮሜ3፥21፤9፥30፤ ፊል3፥9፤ገላ3፥11፤ዕብ10፥38
1፥18 ዮሐ3፥36፤ ሮሜ5፥9፤ኤፌ5፥6፤ቈላ3፥6፤1ተሰ1፥10፤ ራእ19፥15

ሀ4 ወይም *በቅድስናው መንፈስ*
ለ4 ወይም *የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑ በኀይል ስለ ተሾመ*
ሐ17 ወይም *ከእምነት ወደ እምነት*

1፥1 *ጳውሎስ፤* በጥንት ዘመን፣ ጸሓፊዎች ስማቸውን በሚጽፉት ደብዳቤ መጀመሪያ ላይ ይጠቅሱ ነበር፣ በበለጠ ሁኔታ ስለ ጳውሎስ ለመረዳት የሐሥ 9፥1፤ የፊል 3፥4-14 ማብ ይመ። *ባሪያ፤* ይህ ቃል በግሪኩ ሁለት ትርጕሞች አሉት፤ የመጀመሪያው "ባሪያ" ሲሆን፣ የራሱን ኑሮ ለመኖር ነፃነት የሌለው፣ ሙሉ በሙሉ ለጌታ ፈቃድ የተሰጠ ማለት ነው፤ ሁለተኛው፣ "አገልጋይ" ሲሆን፣ በራሱ ፈቃድ ጌታውን ለማገልገል ምርጫ ያደረገ ማለት ነው፤ የዘፀ 14፥31፤ የመዝ 18 ርእስ፤ የኢሳ 41፥8-9፤ 42፥1 ማብ ይመ። *ሐዋርያ፤* ልዩ በሆነ መንገድ በክርስቶስ የተሾመ ነው (የማር 6፥30፤ የ1ቆሮ 1፥1፤ የዕብ 3፥1 ማብ ይመ)። *ወንጌል፤* የማር 1፥1 ማብ ይመ።

1፥2 *በነቢያቱ፤* ይህ ቃል በቀጥታ የሚያመለክተው የትንቢት መጻሕፍት ጸሓፊዎችን ብቻ ሳይሆን፣ በጠቅላላ ብሉይ ኪዳን ውስጥ ስለ ኢየሱስ ትንቢት የተናገሩትን ሁሉ ነው (የሉቃ 24፥27:44 ማብ ይመ)። *ቅዱሳት መጻሕፍት፤* የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን ያመለክታል።

1፥4 *በቅድስና መንፈስ፤* ከሥላሴ አንዱ ስለ ሆነው ስለ መንፈስ ቅዱስ ያሳስባል።

1፥7 *ቅዱሳን፤* በግሪኩ የዚህ ቃል መሠረታዊ ሐሳብ የሆነው "ቅድስና" የሚል ቃል ነው። ክርስቲያኖች ከእግዚአብሔር ጋ የተነሣ ለእግዚአብሔር የተለዩ ቅዱሳን ናቸው፤ ስለሆነም ከኀጢአትና ከዓለም ርኵሰት በመራቅ፣ በኑሮአቸው ከዕለት ወደ ዕለት በመንፈስ ቅዱስ አብልጠው እየተቀደሱ መመላለስ ይገባቸዋል (የ1ቆሮ 1፥2 ማብ ይመ)። *ጸጋና፤* የዮሐ 4፥2፤ የገላ 1፥3፤ የኤፌ 1፥2 ማብ ይመ። *ሰላም፤* የዮሐ 14፥27፤ 20፥19፤ የገላ 1፥3፤ የኤፌ 1፥2 ማብ ይመ።

1፥8 *አመሰግናለሁ፤* በጳውሎስ የደብዳቤ አጻጻፍ ስልት ብዙውን ጊዜ ቀዳሚ ሥፍራ ይዞ የሚገኘው ምስጋና ነው (1ቆሮ 1፥4፤ ኤፌ 1፥16፤ ፊል 1፥3፤ ቈላ 1፥3፤ 1ተሰ 1፥2፤ 2ተሰ 1፥3፤ 2ጢሞ1፥3፤ ፊሞ 1፥4 ይመ)። *በኢየሱስ ክርስቶስ፤* ክርስቲያን ልመናን ብቻ ሳይሆን ምስጋናንም ይዞ ወደ እግዚአብሔር ሲቀርብ በክርስቶስ በኩል መሆን አለበት (ዮሐ 15፥16 ይመ)። *በዓለም ሁሉ፤* ወንጌል የተሰበከበትን ማንኛውንም ሥፍራ ያመለክታል።

1፥9 *የልጁን ወንጌል፤* "የእግዚአብሔር ወንጌል" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው (ቍ 1)።

1፥12 *እርስ በርሳችን፤* የጳውሎስ ልባዊ ትሕትና በሮም ክርስቲያኖች ለመገልገልና እነርሱንም ለማገልገል በነበረው ፍላጎቱ ታይቷል።

1፥13 *ፍሬ፤* በጀማሪ ክርስቲያኖችና በነባር ክርስቲያኖች ሕይወት ውስጥ የሚታየውን መንፈሳዊ ዕድገት ያመለክታል። *በሌሎች አሕዛብ ዘንድ ... በእናንተም ዘንድ፤* በሮም ቤተ ክርስቲያን የነበሩት ክርስቲያኖች በአብዛኛው ከአሕዛብ ወገን እንደ ነበሩ ያሳያል።

1፥14 *ግሪኮች፤* በሮም ግዛት ላቲን ተናጋሪ ነዋሪዎች ቢሆኑም፣ የግሪክ ቋንቋን የሚናገሩ ወይም የግሪኮችን አኗኗር ዘይቤ የሚከተሉ አሕዛብ ናቸው። *ግሪኮች ... ላልሆኑት፤* አነጋገራቸው ለተወላጅ ግሪክኛ ተናጋሪዎች ትርጕም አልባ በመሆኑ፣ ያልሠለጠኑ እንደሆኑ ይነገራል፤ እነዚህም ሰዎች ጳውሎስ ወንጌልን የሰበከላቸው ሌሎቹ የአሕዛብ ወገን ነበሩ።

1፥16-17፤ የዚህ መጽሐፍ መሪ ሐሳብ በዚህ ክፍል ይገኛል።

1፥16 *አላፍርም፤* በሮም ግዛት ዋና ከተማ እንኳ ወንጌልን ለመስበክ እንዳላፈረ ያሳያል (ቍ 15 ይመ)። *ወንጌል፤* የማር 1፥1 ማብ ይመ። *በመጀመሪያ፤* በጊዜ አንጻር ብቻ ሳይሆን፣ የወንጌልን በረከት በማግኘት ከሌሎች ቀዳሚ መሆንን ያመለክታል። መዳን ከአይሁድ ነው (ዮሐ 4፥22)፤ መሲሕ የተገኘውም ከዚሁ ወገን ነው። አስቀድሞ "የእግዚአብሔር ቃል" (3፥2)፣ ኪዳኖች፣ ሕግ፣ በመቅደስ የማምለክ ሥርዐት፤ የመለኮት ክብር መገለጥና መሲሓዊ ትንቢቶች የመጡት ለእነሱ ነው (9፥3-5)። አይሁድ እነዚህን ጥቅሞች ለማግኘት ቀዳሚ የሆኑት፣ ከሰው ሁሉ የተሻሉ ስለ ሆኑ ወይም እግዚአብሔር ስለ አደላላቸው አይደለም፤ ነገር ግን ዓለምን በወንጌል መድረስ ይቻል ዘንድ፣ በተራቸው ወንጌልን ለሌሎች የማድረስ ኀላፊነት የሚወስዱ የተወሰኑ ሕዝቦችን ከተወሰነ ቦታ ይዞ መነሣት አስፈላጊ በመሆኑ ነው።

1፥17 *ጽድቅ፤* ከእግዚአብሔር ጋር ባለው ግንኙነት "በትክክለኛ ሁኔታ" ላይ ሆኖ መገኘት ማለት ነው (የ 2፥13፤ የ3፥21:24 ማብ ይመ)፤

1፥18-3፥20፤ ጳውሎስ፣ ከእግዚአብሔር የተገኘውን ጽድቅ መሪ ሐሳብ ለማጕላት (1፥17፤ 3፥21-5፥21)፣ ሁሉ ኀጢአትን በመሥራ

እግዚአብሔር ቍጣ ከሰማይ ይገለጣል፤ [19]ስለ እግዚአብሔር ሊታወቅ የሚቻለው ለእነርሱ ግልጽ ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ለእነርሱ ግልጽ አድርጎታል። [20]ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ የማይታየው የእግዚአብሔር ባሕርይ ይኸውም ዘላለማዊ ኀይሉና መለኮትነቱ፣ ከፍጥረቱ በግልጽ ይታያል፤ ስለዚህ ሰዎች ማመካኛ የላቸውም።

[21]እግዚአብሔርን ቢያውቁም እንኳ፣ እንደ እግዚአብሔርነቱ አላከበሩትም፤ ምስጋናም አላቀረቡለትም፤ ነገር ግን ሐሳባቸው ፍሬ ቢስ ሆነ፤ የማያስተውል ልባቸው ጨለመ። [22]ጥበበኞች ነን ቢሉም፣ ሞኞች ሆኑ፤ [23]የዘላለም እግዚአብሔርን ክብር ምዉት በሆነው ሰው፣ በወፎች፣ በእንስሳትና በምድር ላይ በሚሳቡ ፍጥረት መልክ መስለው ለወጡ።

[24]ስለዚህም እግዚአብሔር በኀጢአት በተሞላው የልባቸው ምኞት እርስ በርሳቸው የገዛ አካላቸውን እንዲያስነውሩ ቅድስና ለሌለው ርኩስ ሥጋ አሳልፎ ሰጣቸው። [25]የእግዚአብሔርን እውነት በሐሰት ለወጡ፤ በፈጣሪ ፈንታ ፍጡር አመለኩ፤ አገለገሉም፤ ፈጣሪም ለዘላለም የተመሰገነ ነው፤ አሜን።

[26]በዚህም ምክንያት እግዚአብሔር አሳፋሪ ለሆነ ምኞት አሳልፎ ሰጣቸው፤ ሴቶቻቸውም እንኳ ለባሕርያቸው የሚገባውን ግንኙነት ባሕርያቸው ላልሆነው ግንኙነት ለወጡ። [27]እንደዚሁም ወንዶች ለባሕርያቸው የሚገባውን ሴቶችን መገናኘት ትተው እርስ በርሳቸው በፍትወት ተቃጠሉ፤ ወንዶች ከወንዶች ጋር ነውር ፈጸሙ፤ ለክፉ አድራጐታቸውም የሚገባቸውን ቅጣት በገዛ ራሳቸው ላይ አመጡ።

[28]ከዚህም በላይ በሐሳባቸው እግዚአብሔርን ማወቅ አይጠቅምም በማለታቸው፣ መደረግ የማይገባውን እንዲያደርጉ እግዚአብሔር ለማይረባ አእምሮ አሳልፎ ሰጣቸው። [29]በሁሉም ዐይነት ዐመፃ፣ ክፋት፣ ስግብግብነትና ምግባረ ብልሹነት ተሞልተዋል፤ ቅናትን፣ ነፍስ ገዳይነትን፣ ጠብን፣ አታላይነትንና ተንኰልን የተሞሉ ናቸው፤ ሐሜተኞች፣ [30]ስም አጥፊዎች፣ እግዚአብሔርን የሚጠሉ፣ ተሳዳቢዎች፣ ትዕቢተኞችና ትምክሕተኞች ናቸው፤ ክፋትን የሚሠሩበትን መንገድ ያውጠነጥናሉ፤ ለወላጆቻቸው አይታዘዙም። [31]የማያስተውሉ፣ ውል የሚያፈርሱ፣ ርኅራኄ የሌላቸውና ጨካኞች ናቸው። [32]ይህን የሚያደርጉ ሁሉ ሞት ይገባቸዋል የሚለውን ትክክለኛ የሆነውን የእግዚአብሔርን ሕግ ቢያውቁም፣ እነዚህን ነገሮች ማድረግ ብቻ ሳይሆን፣ እንዲህ የሚያደርጉትንም ያበረታታሉ።

የእግዚአብሔር ጻድቅ ፍርድ

2 ስለዚህ አንተ በሌላው ላይ የምትፈርድ፣ የምታመካኝበት የለህም፤ በሌላው ላይ በምትፈርድበት ነገር ሁሉ፣ ራስህን ትኰንናለህ፤ ፈራጅ የሆንኸው አንተ ያንኑ ታደርጋለህና። [2]እንደዚህ በሚያደርጉትም ላይ የእግዚአብሔር ፍርድ ትክክለኛ መሆኑን እናውቃለን። [3]እንግዲህ አንተ ሰው በሌሎች ላይ

1፥19 ሐሥ14፥17
1፥20 መዝ19፥1-6፤ ሮሜ2፥1
1፥21 ዘፍ8፥21፤ ኤር2፥5፤17፥9፤ ኤፌ4፥17:18
1፥22 1ቆሮ1፥20:27፤3፥18:19
1፥23 ዘዳ4፥16:17፤ መዝ106፥20፤ኤር2፥11፤ ሐሥ17፥29
1፥24 ቍ 26:28፤ መዝ81፥12፤ኤፌ4፥19፤ 1ጴጥ4፥3
1፥25 ኢሳ44፥20፤ ኤር10፥14፤13፥25፤16፥19:20፤ ሮሜ9፥5፤11፥36፤ 2ቆሮ11፥31፤
1፥26 ቍ 24:28፤ ዘሌ18፥22:23፤ኤፌ4፥19፤1ተሰ4፥5፤
1፥27 ዘሌ18፥22፤ 20፥13፤1ቆሮ6፥18
1፥28 ቍ 24:26
1፥29 2ቆሮ12፥20፤ 1ጢሞ 5፥13፤ ያዕ3፥2፤3፤ዮሐ10
1፥30 2ጢሞ3:2
1፥31 2ጢሞ3፥3
1፥32 መዝ50፥18፤ ሉቃ11፥48፤ሐሥ8፥1፤22፥20፤ ሮሜ6፥23፤
2፥1 2ሳሙ12፥5-7፤ ማቴ7፥1:2፤ሮሜ 1፥20፤

ታቸው ከእግዚአብሔር ብቻ የሚሰጠው ጽድቅ እንደሚያስፈልጋቸው በማሳየት፣ ያሉበትን ሁኔታ ለይቶ ይገልጣል። የአሕዛብን ኀጢአት (1፥18-32) እና የአይሁድን ኀጢአት (2፥1-3፥8) ለየብቻ ካሳየ በኋላ የሁሉንም ኀጢአት፣ ይኸውም የአሕዛብንና የአይሁድን ኀጢአተኛ መሆን ይገልጻል (3፥9-20)።

1፥18-20፤ ፍጥረታዊው ዓለም የእግዚአብሔርን ክብር ስለሚገልጽ (መዝ 19፥1)፣ የመጽሐፍ ቅዱስን ቃል ወይም ስለ ክርስቶስ ያልሰማ እንኳ ቢሆን፣ ለእግዚአብሔር የሚገባውን ክብር ካልሰጠ፣ ይቅርታ የለውም።

1፥18 ***የእግዚአብሔር ቍጣ፤*** በቂ ምክንያትና ተጨባጭ ነገር ሳይኖረው ከሰዎች እንደሚወጣው ቍጣ ሳይሆን፣ ቅዱስ ከሆነው የእግዚአብሔር ባሕርይና ፈቃድ ጋር የሚቃረነውን ኀጢአት ለመቈጣት ከእግዚአብሔር የሚወጣ እውነተኛ የጥላቻ ስሜት ነው፤ አደራረጉም ቅዱስ ነው። ***ይገለጣል፤*** የእግዚአብሔር ቍጣ የተጠበቀው በክፉዎች ላይ ለሚሰጠው ለመጨረሻው ፍርድ ቀን ብቻ ሳይሆን (1ተሰ 1፥10፤ ራእ19፥15፤ 20፥11-15)፣ በአሁኑ ዘመንም እግዚአብሔር ኀጢአተኞችን ለኀጢአታቸው አሳልፎ በመስጠቱ ይገለጣል (ቍ 24፥32)። ***እውነትን፤*** በአፈጣጠር ሥርዐት ውስጥ ስለ እግዚአብሔር የተገለጸው እውነት ነው።

1፥21 ***እግዚአብሔርን ቢያውቁም፤*** በአፈጣጠር ሥርዐት ውስጥ የሆነውን የእርሱን መገለጥ በማየት እግዚአብሔርን ዐውቀዋል (ቍ 19-20)። እነዚህ ሰዎች ጣዖት አምላኪዎች መሆናቸውና (ቍ 23) በአፈጣጠር ሥርዐት በኩል እግዚአብሔርን ማወቃቸው አሕዛብ እንደ ነበሩ ያመለክታል። ***ምስጋናም አላቀረቡለትም፤*** ከእግዚአብሔር ስለሚቀበሏቸው ምድራዊ በረከቶች፣ ማለትም ለፀሓይ ብርሃን፣ ለዝናብ፣ ለአዝርዕትና ለመሳሰሉት እግዚአብሔርን አላመሰገኑትም (ማቴ 5፥45፤ ሐሥ 14፥17 ይመ)።

1፥23 ***ክብር፤*** ልዩ የሆነው የእግዚአብሔር ክብር (ኢሳ 48፥11 ይመ)፤ በተለያዩ ፍጥረታት የተመሰሉትንና ራሱ የፈጠራቸውን አማልክት በእግዚአብሔር ቦታ በማምለኩ፣ በኀጢአት የወደቀው ሰው ሊያየው ያልቻለው የእግዚአብሔር ክብር ነው።

1፥24፡26፥28 ***እግዚአብሔር ... አሳልፎ ሰጣቸው፤*** ከመተላለፋቸው የተነሣ ኀጢአት እንዲሠለጥንባቸው ተትተዋል።

1፥25 ***አሜን፤*** "የተባለው ነገር ትክክለኛና እርግጠኛ ነው" ወይም "እንደ ተባለው ይሁን" ማለት ሊሆን ይችላል። (9፥5፤ 11፥36፤ 15፥33፤ 16፥27፤ እንዲሁም የዘዳ 27፥15 ማብ ይመ፤ ከ1ነገ 1፥36 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥26 ***ሴቶቻቸውም፤*** ሚስቶቻቸው የሆኑትን ሴቶች ብቻ ማለት ላይሆን ይችላል።

1፥27፤ ወንድ ከሌላ ወንድ ጋር የሚያደርገው የግብረ ሥጋ ግንኙነት በእግዚአብሔር ፊት ኀጢአት ነው፤ ብሉይ ኪዳንም ይህንኑ ድርጊት ያወግዛል (ዘሌ 18፥22 ይመ)፤ እንዲህ ዐይነቱ ድርጊት ሰው በሞራል ከመውደቁና ከእግዚአብሔር ከመራቁ የተነሣ የሚፈጽመው ኀጢአት ነው (ዘፍ 19፥4-5 ይመ)።

1፥28 ***እግዚአብሔርን ማወቅ፤*** ቍ 19፥21 ይመ። ***ለማይረባ አእምሮ፤*** ድርጊታቸው ክፉ ሐሳባቸውንና ምኞታቸውን ተከትሎ ይመጣል (ቍ 21፤ ማር 7፥20-23 ይመ)።

1፥32 ***ቢያውቁም፤*** ዐመፅ የተሞላበት ባሕርያቸው፣ የእግዚአብሔርን ሕግ ካለማወቅ የተነሣ ሳይሆን እንደ ራሳቸው ፈቃድ ለመሄድ ከመመኘትና እግዚአብሔርን ካለመታዘዝ የመነጨ ነው። ***ያበረታታሉ፤*** ሌሎች በሚያደርጉት ኀጢአት ከማዘን ይልቅ፣ በመተላለፋቸው መደሰትና መስማማት እንዲገፉበትም ማደፋፈር እጅግ የከፋ ኀጢአት ነው።

2፥1-16፤ በዚህ ክፍል፣ እግዚአብሔር ፍርድ በሚሰጥበት ጊዜ መመሪያዎች ምን እንደ ሆኑ ጳውሎስ እንደሚከተለው ያቀርባል። ይኸውም 1) በእውነት (ቍ 2) 2) በየሰው ተግባር (ቍ 6-11) እንዲሁም 3) በአንድ ሰው የመረዳት መጠን (ቍ 12-15) ላይ የተመሠረተ ነው። ሐዋርያው የአይሁድን ኀጢአት የሚገልጸው እነዚህን መመሪያዎች መሠረት በማድረግ ነው (ቍ 17-29)።

2፥1 ***የምታመካኝበት የለህም፤*** ጳውሎስ ስለ መፍረድ የሚያስተምረው ትምህርት ኢየሱስ ካስተማረው ትምህርት ጋር ይስማማል (የማቴ 7፥1 ማብ ይመ)፤ ይህም በመሠረቱ መፍረድን የሚቃወም ሳይሆን፣ በግብዝነት የሚሰጠውን ፍርድ የሚነቅፍ ነው። ***ፈራጅ የሆንኸው አንተ፤*** በብሉይ ኪዳን የተገለጠውን የእግዚአብሔርን እውነት ባለማወቃቸውና ሥነ ምግባር በጐደለው አኗኗራቸው የተነሣ አሕዛብን ለሚንቁ አይሁድ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነው።

2፥2 ***እናውቃለን፤*** የሚናገረውን መልእክት የሚሰሙ ሰዎች በሰሙት ነገር የተስማሙ አድርጎ በመቍጠር፣ ጳውሎስ በመልእክቱ ውስጥ አዘውትሮ የሚጠቀምበት አገላለጽ ነው (3፥19፤ 7፥14፤ 8፥22:28፤ 1ቆሮ 8፥1-4፤ 2ቆሮ 5፥1፤ 1ጢሞ 1፥8 ይመ)።

2፥3፤ ጌታ ኢየሱስም እንደዚህ ዐይነቱን ባሕርይ ይነቅፋል

እየፈረድህ፣ ያንኑ የምታደርግ ከሆነ ከእግዚ አብሔር ፍርድ የምታመልጥ ይመስልሃል? [4]ወይስ የእግዚአብሔር ቸርነት ወደ ንስሓ የሚመራህ መሆኑን ሳትገነዘብ፣ የቸርነቱን፣ የቻይነቱን የትዕግሥቱን ባለ ጠግነት ትንቃለህ?

[5]ነገር ግን በድንዳኔህና ንስሓ በማይገባ ልብህ ምክንያት ትክክለኛ ፍርዱ ሲገለጥ በእግዚአብሔር የቍጣ ቀን በራስህ ላይ ቍጣን ታከማቻለህ። [6]እግዚአብሔር "ለእያንዳንዱ እንደ ሥራው ይሰጠዋል"፤ [7]በጎ የሆነውን ጸንቶ በማድረግ ክብርን፣ ሞገስንና ዘላለማዊነትን ለሚሹ የዘላለም ሕይወት ይሰጣቸዋል። [8]ነገር ግን በራስ ወዳዶች፣ እውነትን ትተው ክፋትን በሚከተሉ ፍርድና ቍጣ ይደርስባቸዋል። [9]ክፉ በሚያደርግ በማንኛውም ሰው፣ አስቀድሞ በአይሁድ ከዚያም በአሕዛብ ላይ መከራና ጭንቀት ይሆናል፤ [10]ነገር ግን በጎ ለሚሠራ ለማንኛውም፣ አስቀድሞ ለአይሁድ ከዚያም ለአሕዛብ ክብር፣ ሞገስና ሰላም ይሆንለታል፤ [11]እግዚአብሔር ለማንም አያደላምና።

[12]ሕግ ሳይኖራቸው ኀጢአት የሠሩ ሁሉ ያለ ሕግ ይጠፋሉ፤ ሕግ እያላቸው ኀጢአት የሠሩ በሕግ ይፈረድባቸዋል፤ [13]ምክንያቱም በእግዚአብሔር ፊት ጻድቃን የሚባሉት ለሕጉ የሚታዘዙ እንጂ፣ ሕጉን የሚሰሙ አይደሉም። [14]ሕግ የሌላቸው አሕዛብ ሕግ የሚያዝዘውን ነገር በተፈጥሮ ሲያደርጉ፣ ሕግ ባይኖራቸውም እነርሱ ለራሳቸው ሕግ ናቸው። [15]ኅሊናቸው ስለሚመሰክር፣ ሐሳባቸው ስለሚከሳቸው፣ ደግሞም ስለሚከላከልላቸው የሕግ ትእዛዝ በልባቸው የተጻፈ መሆኑን ያሳያሉ። [16]ይህም በወንጌል እንደማስተምረው እግዚአብሔር በሰው ልብ የተሰወረውን በክርስቶስ በኩል በሚፈ ርድበት ዕለት ግልጽ ይሆናል።

ሕግና አይሁድ

[17]አንተ ይሁዲ ነኝ ካልህ፣ በሕግ የምትተማመንና ከእግዚአብሔር ጋር ባለህ ግንኙነት የምትኵራራ፣ [18]በሕግ በመመራትህም ፈቃዱን ዐውቀህ ፍጹም የሆነውን ለይተህ ከያዝህ፣ [19]ለዕውሮች መሪ፣ በጨለማ ላሉትም ብርሃን መሆንህን እርግጠኛ ከሆንህ፣ [20]በሕጉም ካገኘኸው ዕውቀትና እውነት የተነሣ አላዋቂ ለሆኑት መካሪ፣ ለሕፃናት አስተማሪ ከሆንህ፣ [21]እንግዲህ አንተ ሌሎችን የምታስተምር፣ ራስህን አታስተምርምን? አትስረቅ ብለህ የምትሰብክ፣ ትሰርቃለህን? [22]አንተ ሰዎች ማመንዘር የለባቸውም የምትል፣ ታመነዝራለህን? አንተ ጣዖትን የምትጸየፍ፣ ቤተ መቅደስን ትመዘብራለህን? [23]አንተ በሕግ የምትመካ፣ ሕግን በመተላለፍ እግዚአብሔርን ታዋርዳለህን? [24]ይህም "በእናንተ ምክንያት የእግዚአብሔር ስም በአሕዛብ ዘንድ ይሰደባል" ተብሎ እንደ ተጻፈው መሆኑ ነው።

[25]ሕግን የምትፈጽም ከሆነ ግዝረት ዋጋ አለው፤ ሕግን የምትተላለፍ ከሆነ ግን እን ዳልተገረዝህ ትሆናለህ። [26]ያልተገረዙት ሕጉ የሚያዝዘውን የሚፈጽሙ ከሆነ፣ እንደ ተገረዙ አይቈጠሩምን? [27]አንተ የተጻፈ ሕግ፣ ግዝረ ትም ቢኖርህ፣ ሕግ ተላላፊ በመሆንህ፣ በሥጋ

2፥4 ዘፀ34፥6፤ ሮሜ9፥22፤9፥23፤11፥22፤ 11፥33፤ኤፌ1፥7:18፤ 2፥7፤3፥8:16፤ቈላ2፥2፤ 3፥25፤1ጢሞ1፥16፤ 1ጴጥ3፥20፤2ጴጥ3፥9፤ 2ጴጥ3፥15
2፥5 መዝ110፥5፤ ይሁዳ1፥6፤ራእ6፥17፤
2፥6 መዝ62፥12፤ ማቴ16፥27፤ምሳ24፥12
2፥7 ቍ10፤ ማቴ25፥46፤ 1ቆሮ15፥53:54፤ 2ጢሞ1፥10፤
2፥8 ሕዝ22፥31፤ 2ተሰ2፥12፤
2፥9 ቍ10፤ መዝ32፥10፤ሮሜ1፥16
2፥10 ቍ9፤ ሮሜ1፥16
2፥11 ሐሥ10፥34
2፥12 ሮሜ3፥19፤ 6፥14፤ 7፥4፤ 1ቆሮ 9፥20:21፤ ገላ 4፥21፤5፥18፤
2፥13 ያዕ1፥22: 23:25
2፥14 ሐሥ10፥35
2፥16 መክ12፥14፤ ሐሥ10፥42፤ሮሜ16፥ 25፤1ቆሮ 4፥5፤ 2ጢሞ 2፥8
2፥17 ቍ23፤ ኤር 8፥8፤ሚክ3፥11፤ ዮሐ 5፥45፤ሮሜ 9፥4
2፥21 ማቴ23፥3:4
2፥22 ሐሥ19፥37
2፥23 ቍ17
2፥24 ኢሳ52፥5፤ ሕዝ36፥22፤2ጴጥ2፥2
2፥25 ቍ13:27፤ ኤር 4፥4፤ 9፥25:26፤ ገላ 5፥3፤ 2፥26 ሮሜ8፥4፤ 1ቆሮ 7፥19
2፥27 ማቴ12፥41: 42

(ማቴ 7፥3 ይመ፤ ከሉቃ 18፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥4፤ የእግዚአብሔር ቸርነት ዐላማ፣ ሰዎች ንስሓ ይገቡ ዘንድ ዕድል መስጠት ነው (2ጴጥ 3፥9) ነገር ግን አይሁድ የእርሱን ትዕግሥት በተሳሳተ መንገድ በመረዳት፣ ፍርድ ለመስጠት ፍላጎት እንደ ሌለው አድርገው ቈጠሩት።

2፥5 *በእግዚአብሔር የቍጣ ቀን፤* በ1፥18-32 ላይ ከተጠቀሰው ፍርድ የተለየ፣ በመጨረሻው ዘመን የሚሆነውን የእግዚ አብሔርን ፍርድ የሚያመለክት ነው።

2፥6-7፤ ጳውሎስ ሰው የሚድነው በሥራው ሳይሆን፣ ክርስቶስ ስለ እርሱ በሠራው ሥራ በማመን እንደ ሆነ አስረግጦ ሲጽፍ፣ ሮሜንም ጨምሮ በሌሎች ጽሑፎቹ ሁሉ በተከታታይ የተገለጸውን ሐሳብ በመቃረን ማብራራቱ አይደለም፤ ይልቁንስ እንደየሥራው ፍርድ የመስጠትን መርሕ መግለጹ ነው (የቍ 1-16 ማብ ይመ)። ማንም መልካም ሥራ በማድረግ ቢጸና፣ ነቀፋም ሳይኖረው ፍጹም ሰው ሆኖ ቢኖር፣ የዘለዓለምን ሕይወት ያገኛል። ማንም ሰው ፍጹም መሆን አይችልም፤ ሆኖ ቢገኝ ግን እግዚአብሔር በሰው ላይ እንደ ሥራው ስለሚፈርድ፣ ለዚያ ሰው ሕይወትን ይሰጠዋል።

2፥9 *አስቀድሞ በአይሁድ፤* መንፈሳዊ በረከትን ማግኘት መንፈሳዊ ኀላፊነትን ያስከትላል (አሞ 3፥2፤ ሉቃ 12፥48 ይመ)።

2፥11፤ ይህ የብሉይ ኪዳንና የአዲስ ኪዳን መሠረታዊ ትምህርት ነው።

2፥12 *ሕግ፤* የሙሴን ሕግ ያመለክታል፤ "ያለ ሕግ ኀጢአት የሠሩ ሁሉ" ሲል አሕዛብን ለማሳየት ነው። እግዚአብሔር ሰዎች እንዲከተሉት በሰጣቸውና በተረዱት መመሪያው መሠረት ይፈርዳል። አሕዛብ ሳልተሰጣቸው ሕግ ባለመታዘዛቸው አይፈ ርድባቸውም፤ የእነርሱ ፍርድ በተለየ መንገድ ይሆናል (1፥18-20፤ 2፥15 ይመ። ከአሞ 1፥3-2፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥13 *ጻድቃን የሚባሉት ለሕጉ የሚታዘዙ፤* ጳውሎስ ሕግ የሚለውን ቃል ሲጠቅስ፣ ደረጃን የመመዘኛ መንገድ አድርጎ በመቍጠር፣ ከጸጋ ውጭ ድነት እንድናገኝበት መጠቈሙ አይደለም፤ እዚህ ላይ "ሕግ" እግዚአብሔር ለሰው ዘር የገለጸውን ፈቃድ ያመለክታል። ከእምነት፣ ራስን አሳልፎ ከመስጠትና ከመታዘዝ ተለይቶ ሕግን መስማት ብቻ የሚያስገኘው ጥቅም የለም።

2፥14 *በተፈጥሮ፤* ለሙሴ ሕግ ሳይሆን፣ ለተፈጥሮ ስሜት መገዛትን ያመለክታል። *ሕግ የሚያዝዘውን ነገር፤* አረማውያን የሙሴን ሕግ ፈጽመዋል ማለት ሳይሆን፣ በኅብረተሰባቸው ውስጥ የሚከናወኑትን ማለትም ከሙሴ ሕግ ጋር የሚስማሙትን፣ ይኸውም ለታመሙና በዕድሜ ለገፉ ሰዎች እንክብካቤ ማድረግን፣ ወላጆችን ማክበርን፣ ዝሙትን መቃወምንና የመሳሰሉትን መልካም ተግባሮች ማድረጋቸውን ያመለክታል። *ለራሳቸው ሕግ ናቸው፤* የሙሴ ሕግ ለአይሁድ መመሪያ እንደ ሆነ ሁሉ፣ በኅሊና የሚደገፈው ግብረገባዊ ተፈጥሮም ለአረማውያን መመሪያ ነው (ቍ 15)።

2፥16፤ ይህ ጥቅስ ከ ቍ 13 ጋር ተያይዞ መታየት አለበት።

2፥17-24፤ በዚህ ክፍል የተጻፈው ሐሳብ የቀረበው በክርክር መልክ ነው። ከአይሁድ ወገን ስለ ነበር፣ በራሱ ጽድቅ የሚመካው ይሁዲ እንዴት እንደሚያስብ ያውቃል። የተሰጧቸውን በጎ ነገሮች በመጥቀስ አይሁድ ለእነዚህ በጎ ነገሮች ብቁ አለመሆናቸውን ጳውሎስ ያመለክታል፤ አይሁድ የተቀበሏቸውን በጎ ነገሮች በሥራ ላይ ባለማዋላቸው እነዚህ በጎ ነገሮች ዕዳ ሆኑባቸው። ጳውሎስ ከቍ 1-16 የሚገኘውን የፍርድ መመሪያ ለአይሁድ እንዲውል አድርጓል (የቍ 1-16 ማብ ይመ)።

2፥19-20 *ለዕውሮች ... ለሕፃናት፤* አይሁድ በሙሴ ሕግ በመመካትና ራሳቸውን የበላይ አድርገው በመቍጠር የሚንቋቸውን አሕዛብ ያመለክታል።

2፥22 *ቤተ መቅደስን ትመዘብራለህን?* ሐሥ 19፥37 ይመ። በአረማውያን ቤተ መቅደስ ውስጥ ከፍተኛ መጠን ያለው ንብረት ይከማች ነበር።

2፥25 *ግዝረት፤* እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያደረገው ኪዳን ምልክት (ዘሌ 12፥3) ሲሆን፣ ለኪዳኑ በረከት መተማመኛ ነበር (ዘፍ 17 እና የዘፍ 17፥10-11 ማብ ይመ)። አይሁድ ግዝረትን፣ ከእግዚአብሔር ለሚቀበሉት በጎ ነገር ዋስትና አድርገው ይቈጥሩት ነበር።

2፥27፤ ለጽድቅ ሲባል በሚከናወነው ተግባር የአሕዛብ ድርጊት ከአይሁድ የላቀ ከሆነ፣ ይህ ሁኔታ በሙሴ ሕግ ዕውቀት

ያልተገረዘው ለሕግ በመታዘዙ ይፈርድብሃል።
28አንድ ሰው ለይምሰል በውጫዊው ብቻ ይሁዲ ልሁን ቢል ይሁዲ አይሆንም፤ እውነ ትኛ ግዝረትም ውጫዊና ሥጋዊ ሥርዐት አይደለም። 29ዳሩ ግን አንድ ሰው ይሁዲ የሚ ሆነው በውስጣዊ ማንነቱ ይሁዲ ሆኖ ሲገኝ ነው። ግዝረትም ግዝረት የሚሆነው በተጻ ፈው ሕግ ሳይሆን፣ በመንፈስ የልብ ግዝረት ሲኖር ነው። እንዲህ ያለው ሰው ምስጋናው ከሰው ሳይሆን ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው።

የእግዚአብሔር ታማኝነት

3 ታዲያ አይሁዳዊ መሆን ጥቅሙ ምንድን ነው? መገረዝስ ምን ፋይዳ አለው? 2በየት ኛውም መንገድ ጥቅሙ ብዙ ነው፤ ከሁሉ አስቀድሞ የእግዚአብሔር ቃል በዐደራ የተሰጠው ለእነርሱ ነው።

3አንዳንዶች እምነት ባይኖራቸውስ? የእ ነርሱ አለማመን የእግዚአብሔርን ታማኝነት ዋጋ ያሳጣዋልን? 4ፈጽሞ አይሆንም! ሰው ሁሉ ሐሰ ተኛ፣ እግዚአብሔር ግን እውነተኛ ይሁን፤ እንዲህ ተብሎ ተጽፎአልና፤

"ከቃልህ የተነሣ እውነተኛ፣
በፍርድም ፊት ረቺ ትሆናለህ።"

5የእኛ ዐመፃ የእግዚአብሔርን ጽድቅ አጕልቶ የሚያሳይ ከሆነ፣ ምን ማለት እንችላለን? እንደ ሰው ለመከራከር ያህል እግዚአብሔር በእኛ ላይ ቍጣውን ማምጣቱ ትክክል አይደለም ሊባል ነውን? እንደ ሰው ሲታሰብ ማለቴ ነው። 6በእርግጥ እንዲህ ሊሆን አይችልም፤ እንዲህ ቢሆንማ ኖሮ እግዚአብሔር በዓለም ላይ እንዴት ሊፈርድ ይችላል? 7"የእኔ ውሸተኛ መሆን የእግዚአብሔርን እውነተኛነት የሚያጕላ፣ ክብሩንም የሚጨምርለት ከሆነ፣ ኀጢአተኛ

2፥28 ማቴ3፥9፤ ዮሐ8፥39፤ሮሜ9፥6፡7፤ገላ6፥15
2፥29 ዘዳ30፥6፤ ዮሐ5፥44፤12፥43፤ ሮሜ7፥6፤ 1ቆሮ4፥5፤ 2ቆሮ3፥6፤10፥18፤ ገላ1፥10፤ፊል3፥3፤ ቈላ2፥11፤1ተሰ2፥4፤ 1ጴጥ3፥4
3፥2 ዘዳ4፥8፤ መዝ147፥19፤ ሐሥ7፥38፤ሮሜ9፥4፡5፤
3፥3 ሮሜ10፥16፤ 2ጢሞ2፥13፤ዕብ4፥2፤
3፥4 መዝ116፥11፤ 51፥4፤ዮሐ3፥33፤
3፥5 ሮሜ 5፥8፤ 6፥19፤ ገላ3፥15
3፥6 ዘፍ18፥25፤ ሮሜ2፥16
3፥7 ቍ4፤ ሮሜ9፥19
3፥8 ሮሜ6፥1
3፥9 ቍ1፡19፡23፤ 1ነገ8፥46፤ 2ዜና 6፥36፤መዝ106፥6፤ መክ7፥20፤ሮሜ5፥12፤ 11፥32፤ገላ3፥22
3፥12 መዝ14፥1-3፤ 53፥1-3፤
3፥13 መዝ5፥9፤ 140፥3
3፥14 መዝ10፥7
3፥17 ኢሳ59፥7፡8
3፥18 መዝ36፥1
3፥19 ቍ9፤ መዝ63፥11፤107፥42፤ ሕዝ16፥63፤ ዮሐ10፥34፤ ሮሜ2፥12፤

ተብዬ እስካሁን እንዴት ይፈረድብኛል?" በማለት ሊከራከር የሚችል ሰው ይኖር ይሆ ናል። 8ይህማ "በጎ እንዲመጣ ክፉ እንሥራ" ይላሉ በማለት አንዳንዶች እንደሚያስወሩ ብን ነው፤ በእነዚህ ሰዎች ላይ የሚደርሰው ፍርድ ትክክለኛ ነው።

ማንም ጻድቅ አይደለም

9እንግዲህ ምን እንላለን? እኛ ከእነርሱ እንበልጣለንን?[m] ከቶ አይደለም፤ አይሁድም ሆኑ አሕዛብ፣ ሁሉም ከኀጢአት በታች እን ደሆኑ አስቀድመን ከሰናቸዋል፤

10እንዲህ ተብሎ እንደ ተጻፈ፤

"ጻድቅ ማንም የለም፤ አንድም እንኳ፤
11አስተዋይ የለም፤
እግዚአብሔርንም የሚሻ አንድም የለም።
12ሁሉም ተሳስተዋል፤
በአንድነት የማይጠቅሙ ሆነዋል፤
በጎ የሚያደርግ ማንም የለም፤
አንድም እንኳ።"
13"ጕሮሮአቸው የተከፈተ መቃብር ነው፤
አንደበታቸው ሽንገላን ያዘወትራል።"
"በከንፈሮቻቸው የእባብ መርዝ አለ።"
14"አፋቸው ርግማንና ምሬት ሞልቶበታል።"
15"እግራቸው ደም ለማፍሰስ ፈጣን ነው፤
16በመንገዳቸው ጥፋትና ጕስቍልና ይኛል፤
17የሰላምንም መንገድ አያውቁም።"
18"በዐይናቸው ፊት የእግዚአብሔር
ፍርሀት የለም።"

19እንግዲህ አፍ ሁሉ እንዲዘጋና ዓለም በሙሉ ለእግዚአብሔር መልስ እንዲሰጥ ሕግ የሚናገረው ሁሉ ከሕግ በታች ላሉት እንደ ሆነ፣ እናው

[m]9 ወይም *እንብሳለንን*

በላቀ ደረጃ ላይ የሚገኙትን አይሁድ ይኰንናል።

2፥29 *በመንፈስ*፤ የእግዚአብሔር ሰው የመሆን እውነተኛ ማስረጃ፣ መንፈስ ቅዱስ በልቡ ውስጥ የሚያከናውነው መታደስ እንጂ በውጫዊ ሰውነት ላይ የሚታየው ምልክት አይደለም፤ ይህን ማስረጃ ጳውሎስ "የልብ ግዝረት" ይለዋል (ዘዳ 30፥6 ይመ)።

3፥2 *አስቀድሞ*፤ ጳውሎስ 9፥4-5 እስከሚደርስ ድረስ፣ ይሁዲ መሆን የሚያስገኘው የተለየ ጥቅም ምን እንደ ሆነ አይገል ጽም። *በዐደራ የተሰጠው*፤ ከእግዚአብሔር ቃል የሚገኘውን በረከት ተካፋይ መሆን፣ ግዴታ መወጣትንና በኀላፊነት መጠየቅን ያስከትላል።

3፥3 *የእግዚአብሔርን ታማኝነት*፤ እግዚአብሔር ለገባው ቃል ታማኝ በመሆኑ እስራኤል አላመነምና ይቀጣዋል (ቍ5፤ 2ጢሞ 2፥13 ይመ)

3፥4፤ እግዚአብሔር ኀጢአትን መቅጣቱ ጻድቅ ለሆነው ባሕርዩ ታማኝ መሆኑን ያሳያል።

3፥5 *የእግዚአብሔርን ጽድቅ አጕልቶ የሚያሳይ*፤ በኀጢአት የተበከለውንና አሳዛኝ የሆነውን የሰው ዘር ታሪክ በማመልከት ያነጻጽራል። *እንደ ሰው ለመከራከር ያህል፤* ከሰው ደካማ ጐን አንጻር የተነገረ ነው።

3፥6 *ሊፈርድ ይችላል*፤ በመጨረሻው የፍርድ ቀን እግዚ አብሔር የሚሰጠውን ፍርድ የሚያመለክት ነው። *በዓለም*፤ በሕገ ተፈጥሮና በሙሴ ሕግ ሥር ያሉትን ሰዎች የሚያመለክት ሲሆን (ቍ 19)፣ በ1፥20 ከተገለጸው ይኸኛው እጅግ ውሱን ነው።

3፥9 *እኛ ከእነርሱ እንበልጣለን?* በእግዚአብሔር ፊት አይሁድ ከአሕዛብ አይበልጡም ማለት ነው። *ሁሉም*፤ የዚህ ቃል ሐሳብ ከቍ 9-12 ባለው ክፍል "ከቶ አይደለም"፤ "ማንም የለም"፤ "አንድም እንኳ" በሚሉ ሐረጎች በተለያየ አገላለጽ ተደጋግሞ ተጠ ቅሶአል። *ከኀጢአት በታች*፤ በኀጢአት ኀይል ቍጥጥር ሥርና ከኀጢአት ፍርድ በታች መሆንን ያሳያል።

3፥10-18፤ በብሉይ ኪዳን የሚገኙ ጥቅሶችን የያዘ ሲሆን፣ አይሁድና አሕዛብ ሁለቱም በኀጢአት ኀይል ሥር መሆናቸውን ጳውሎስ በአጽንዖት የገለጸበት ክፍል ነው። ጥቅሶች ሁልጊዜ ቃል በቃል ለምን እንደማይጠቀሱ የተለያዩ ምክንያቶች ይቀርባሉ። 1) አንዳንድ ጊዜ የአዲስ ኪዳን ጥቅሶች አጠቃላይ ሐሳብን ለማስጠት እንጂ ጥቅስን ቃል በቃል የማያስቀምጡ በመሆናቸው 2) በግሪክ ቋንቋ የጥቅስ ምልክቶች ሥራ ላይ አለመዋላቸው፣ 3) ግሪኮች በዕብራይስጥ ከተጻፈው መጽሐፍ ቅዱስ ጋር ትውውቅ ስለ ሌላቸውና ጥቅሶቹ ሁልጊዜ ከዕብራይስጥ ብሉይ ኪዳን ወደ ግሪክኛ ከተተረጐመው የተወሰዱ በመሆናቸው፣ 4) አንዳንድ ጊዜ የአዲስ ኪዳን ጸሐፊ ሐሳቡን ግልጽ ለማድረግ ሆን ብሎ፣ ማለትም በመንፈስ ቅዱስ በመመራት ከብሉይ ኪዳን የሚወሰደውን ጥቅስ ያሰፋዋል፤ ያሳጥረዋል፤ አባባሉን ያሻሽለዋል፤ ወይም ደግሞ ሁለትና ከዚያም በላይ የሆኑትን የጽሑፍ ክፍሎች አጣምሮ ይጽፋል።

3፥11 *አስተዋይ የለም*፤ ስለ እግዚአብሔርና ትክክለኛ ስለ ሆነው ነገር መረዳት የሚፈልግ የለም።

3፥13 *የተከፈተ መቃብር*፤ በኀጢአት የተበከለውን ልብ ያመለክታል።

3፥18 *የእግዚአብሔር ፍርሀት*፤ እግዚአብሔርን በታላቅ ፍርሀት ማክበር ሲሆን፣ ይህም እግዚአብሔርን ለመምሰል ዋነኛ መንገድ ነው (የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ)። "እግዚአብሔርን በመፍ ራት ሰው ከክፋት ይመለሳል" (ምሳ 16፥6 ይመ፤ ከምሳ 3፥7፤ ከ8፥13፤ ከ9፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥19 *እናውቃለን*፤ የ2፥2 ማብ ይመ፣ *ሕግ*፤ በዮሐ 10፥34፣ 15፥25፤ በ1ቆሮ 14፥21 እንደ ተጠቀሰው፣ ብሉይ ኪዳን ማለት ነው። *ከሕግ በታች ላሉት*፤ አይሁዶችን ያመለክታል። *አፍ ሁሉ ... ዓለም በሙሉ*፤ አይሁድም ሆኑ አሕዛብ ኀጢአተኞችና

ቃለን፤ [20]ስለዚህ ሕግን በመጠበቅ ማንም በእርሱ ፊት ጻድቅ ነው ሊባል አይችልም፤ ይልቁንም በሕግ አማካይነት ኀጢአትን እንገነዘባለን።

በእምነት የሚገኝ ጽድቅ

[21]አሁን ግን ሕግና ነቢያት የመሰከሩለት፣ ከሕግ ውጭ የሆነ፣ የእግዚአብሔር ጽድቅ ተገልጦአል። [22]ይህ የእግዚአብሔር ጽድቅ ኢየሱስ ክርስቶስን በማመን የሚገኝ ጽድቅ ነው። ልዩነት የለም፤ [23]ምክንያቱም ሁሉም ኀጢአትን ሠርተዋል፤ የእግዚአብሔርም ክብር ጐድሎአቸዋል፤ [24]በኢየሱስ ክርስቶስ በሆነው ቤዛነት እንዲያው በጸጋው ጸድቀዋል፤ [25]በደሙም በሆነው እምነት፣ እግዚአብሔር የማስተስረያ መሥዋዕት አድርጎ አቅርቦታል፤[ሠ] ይህንም ያደረገው ቀድሞ የተፈጸመውን ኀጢአት ሳይቀጣ በትዕግሥት በማለፍ ጽድቁን ለማሳየት ነው፤ [26]በአሁኑ ዘመን ይህን ያደረገው፣ ጽድቁን ይኸውም እርሱ ራሱ ጻድቅ ሆኖ፣ በኢየሱስ የሚያምነውን የሚያጸድቅ መሆኑን፣ ለማሳየት ነው።

[27]ታዲያ ትምክሕት ወዴት ነው? እርሱማ ቀርቶአል። በየትኛው ሕግ? በሥራ ሕግ ነውን? አይደለም፤ በእምነት ሕግ ነው እንጂ። [28]ማንም ሰው ሕግን በመፈጸም ሳይሆን፣ በእምነት እንደሚጸድቅ እናረጋግጣለን። [29]እግዚአብሔር የአይሁድ አምላክ ብቻ ነውን? የአሕዛብስ አምላክ አይደለምን? አዎን፤ የአሕዛብም አምላክ ነው፤ [30]የተገረዘውን በእምነት፣ ያልተገረዘውንም በዚያው እምነት የሚያጸድቅ አንድ እግዚአብሔር ብቻ ነውና። [31]ታዲያ እንዲህ ከሆነ ከእምነት የተነሣ ሕግን ዋጋ የሌለው እናደርግ ይሆን? ፈጽሞ አይደረግም፤ ሕጉን እናጸናለን እንጂ።

3፥20 ሐሥ13፥39፤ ሮሜ4፥15፤ገላ2፥16፤ 3፥21 ኢሳ46፥13፤ ኤር23፥6፤ ሐሥ10፥43፤ ሮሜ1፥2፤17፤9፥30፤ 3፥22 ዮሐ3፥15፤ ሮሜ1፥17፤4፥11፤ 9፥30፤10፥4፡12፤ ገላ2፥16፤3፥22፤28፤ ቆላ3፥11 3፥23 ቁ 9 3፥24 መዝ130፥7፤ ዮሐ1፥14፡16፡17፤ ሮሜ 4፥16፤ 5፥21፤ 4፥25፤ 6፥14፤ 11፥5፤ 2ቆሮ12፥9፤ ኤፌ1፥7፡14፤ 2፥8፤ 4፥7፤1ቆሮ1፥30፤ ገላ4፥5፤ቆላ1፥14፤ ቲቶ2፥11፤ዕብ 4፥16፤ዕብ9፥12 3፥25 ዘፀ25፥17፤ ዘሌ16፥10፤መዝ65፥3፤ ሐሥ14፥16፤17፥30፤ 20፥28፤ሮሜ5፥9፤ ኤፌ1፥7፤ዕብ2፥17፤ 9፥28፤13፥12፤ 9፥12፡14፤1ጴጥ1፥19፤ 1ዮሐ4፥10፤ራእ1፥5፤

አብርሃም በእምነት ጸደቀ

4 እንግዲህ በሥጋ የቀድሞ አባታችን የሆነ አብርሃም በዚህ ረገድ ምን አገኘ እንላለን?

3፥27 ሮሜ2፥17፡ 23፤4፥2፤1ቆሮ1፥29-31፤ኤፌ2፥9 3፥28 ሐሥ13፥39፤ሮሜ3፥20፡21፤ ኤፌ2፥9፤ገላ2፥16፤3፥11፤ ያዕ2፥20፡24፡26፤ 3፥29 ሐሥ10፥34፡ 35፤ሮሜ9፥24፤10፥12፤ 15፥9፤ገላ3፥28 3፥30 ሮሜ4፥11፡ 12፤ ገላ3፥8 4፥1 ሮሜ8፥31፤ሉቃ3፥8

[ሠ]25 *ወይም እግዚአብሔር ቍጣውን በመተው ኀጢአትን ለማስወገድ*

ተጠያቂዎች መሆናቸውን ያሳያል።

3፥20 *ማንም ... ጻድቅ ነው ሊባል አይችልም፤* የቍ 24 እና የ2፥13 ማብ ይመ።

3፥21-5፥21፤ አሕዛብም ሆኑ አይሁድ ሁሉም በራሳቸው ጻድቃን እንዳይደሉ በማሳየት (1፥18-3፥20)፣ እዚህ ላይ ጳውሎስ እግዚአብሔር ለሰው ልጅ ጽድቅን መስጠቱን ያመለክታል።

3፥21 *አሁን ግን፤* ሁለት ትርጕም ሊኖረው ይችላል፤ 1) ጊዜን ያመለክታል፤ ጊዜ ሁሉ በሁለት የሚከፈል ሲሆን፣ "አሁን" በሚለው ጊዜ ውስጥ ከእግዚአብሔር የሆነው ጽድቅ መገለጡ ተመልክቶአል፤ 2) ሕግን በመጠበቅ በሚገኘው ጽድቅ (የማይቻል ንጽጽር ነው ቍ 20) እና ከእግዚአብሔር በተሰጠው ጽድቅ መካከል ያለውን ያመለክታል። *ሕግና ነቢያት የመሰከሩለት፤* ዘፍ 15፥6፤ መዝ 32፥1-2፤ ዕን 2፥4 ይመ።

3፥22-23 *ልዩነት የለም ... የእግዚአብሔርም ክብር፤* ተዛማጅነት ያለው ሐሳብ ሲሆን፣ ይኸውም የሚያምኑ ሁሉ "እንዲሁ ይጸድቃሉ" (ቍ 24) ይላል እንጂ "ኀጢአት የሠሩ ሁሉ ... እንዲሁ ይጸድቃሉ" አይልም።

3፥22 *ልዩነት የለም፤* በአይሁድና በአሕዛብ መካከል ማለት ነው (10፥12 ይመ)።

3፥23 *የእግዚአብሔርም ክብር፤* እግዚአብሔር ከመጀመሪያው ለሰው ልጆች የነበረውን በጎ ፈቃድ ያመለክታል፤ ሰው በኀጢአት ከመውደቁ በፊት የነበረውን ክብር (ዘፍ 1፥26 -28፤ መዝ 8፥5-6 ይመ፤ ከኤፌ 4፥24፤ ከቈላ 3፥10 ጋር ያነጻጽሩ)፣ በክርስቶስ በማመን እንደ ገና ያገኘዋል (ዕብ 2፥5-9 ይመ)።

3፥24 *ጸድቀዋል፤* ጳውሎስ ይህን ቃል በ2፥13፤-5፥1፤ በገላ 2-3 በተደጋጋሚ ጠቅሶታል። ቃሉ አንድ ሰው ክርስቶስን የግል አዳኙ አድርጎ በመቀበል ሲድን የሚሆነውን ነገር ይገልጻል፤ ይኸውም በአንድ በኩል እግዚአብሔር ሰውን በደለኛ እንዳልሆነ ያውጃል፤ በሌላ በኩል ደግሞ ጻድቅ አድርጎ ያየዋል፤ እግዚአብሔር የሰውን በደል በመደምሰስ በምትኩ ጽድቁን አጐናጽፎታል። ይህን በሚመለከት ጳውሎስ ሁለት ሐሳቦችን በአጽንዖት ይገልጻል፤ 1) ማንም መልካም፣ ቅዱስና ጻድቅ በሆነ ሕይወት አይኖርም፤ "ጻድቅ ማንም የለም" (ቍ 10)፤ ምክንያቱም "ሁሉ ኀጢአትን ሠርተዋል፤ የእግዚአብሔርም ክብር ጐድሎአቸዋል" (ቍ 23) ብሎአልና። ስለዚህ "ሕግን በመጠበቅ በእርሱ ፊት ማንም ጻድቅ አይባልም" (ቍ 20)። 2) ነገር ግን ሁሉ እንደ ኀጢአተኞች እንጂ እንደ ልጆች እንኳ ባይሆኑም፣ በኢየሱስ የሚያምኑት ሁሉ ጻድቃን እንጂ በደለኞች እንዳልሆኑ እግዚአብሔር ይናገራል። ይህ የሕግ ዕወጃ ጠቃሚ ነው፤ ምክንያቱም ክርስቶስ የእኛን የኀጢአት ዕዳ ለመክፈል ሞቶአልና፤ ለእኛም የሚቈጠር ፍጹም የሆነ የጽድቅ ሕይወት ኖሮአልና። የሮሜ መልእክት መሪ ሐሳብ ነው፤ በ1፥17 ላይም፣ "የእግዚአብሔር ጽድቅ" ተብሎ ተገልጦአል። የክርስቶስ ጽድቅ፣ ይኸውም ለእግዚአብሔር ሕግ መታዘዙና ራሱን ለሞት አሳልፎ መስጠቱ በእርሱ ለሚያምኑት ሁሉ የእነርሱ እንደ ሆነ ይቈጠርላቸዋል። ጳውሎስ፣ "ተቈጠረለት" የሚለውን ቃል፣ በምዕራፍ 4 ላይ ደጋግሞ ይጠቅሳል። *እንዲያው በጸጋው፤* የጽድቅ ዐቢይ ሐሳብ ይህ ነው፤ ሰው በኀጢአቱ በደለኛ ሆኖ ሊፈረድበት የሚገባ ቢሆንም (ቍ 9-19)፣ በክርስቶስ በማመኑ በእግዚአብሔር ጻድቅ ይባላል። ይህም ቀጥሎ በተለያየ መንገድ ተገልጸአል፤ 1) "እንዲሁ በነጻ" ማለትም ያለ ምንም ክፍያ ስጦታ ሆኖ፣ 2) "በጸጋው"፣ 3) "በክርስቶስ ኢየሱስ በሆነው ቤዛነት" እንዲሁም 4) በእምነት (ቍ 25)። *ቤዛነት፤* ባሪያ ከሚሸጥበት ገበያ የተገኘ ቃል ሲሆን፣ መሠረተ ሐሳቡም፣ የተጠየቀውን ገንዘብ በመክፈል በባርነት የሚገኝ ሰው ነጻ እንዲወጣ ማድረግ ነው። ክርስቶስ በሞቱ ዕዳችንን በመክፈሉ፣ በፍርድ ፊት ተጠያቂ ከሚያደርገን ጥፋትና ለኀጢአት ባሪያ ሆኖ ከመገዛትም ነጻ መሆናችንን ለማሳየት ሲል ጳውሎስ ይህን ቃል ይጠቀማል።

3፥25 *የማስተስረያ መሥዋዕት፤* የግሪኩ አገላለጽ ይህን ሐረግ በማስመልከት፣ ከእግዚአብሔር ቅዱስ ባሕርይ የሚወጣው ጽድቅ ቍጣውን ለማብረድ ብቁ የሆነ መሥዋዕት እንደ ሆነ ይገልጻል። ስለዚህ ማስተስረያ በሕጉ መሠረት ሰዎች ሁሉ ለዘለዓለም ቅጣት የተመደቡ ናቸው፤ የ1ዮሐ 2፥2 ማብ ይመ። *በደሙም በሆነው እምነት፤* ለድነት የሚበቃ እምነት ለእኛ ኀጢአት ማስተስረያ መሥዋዕት ሆኖ የሞተውን ክርስቶስ ኢየሱስን ትምክህት ያደረገ እምነት ነው።

3፥25-26፤ በብሉይ ኪዳን ዘመን እንስሳትን መሥዋዕት አድርጎ በማቅረብ በምሳሌነት ሲቀጣ የነበረው የእግዚአብሔር ሰዎች ኀጢአት፣ ክርስቶስ በመስቀል ላይ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ መሥዋዕት ሆኖ በመቅረቡ ፈጽሞ እንዲቀጣ ተደርጎአል።

3፥28 *በእምነት፤* ሉተር ይህን ክፍል ሲተረጕም፣ "ብቻ" የሚል ቃል አስገብቶአል፤ ምንም እንኳ ቃሉ በግሪኩ ቅጅ ባይኖርም፣ የዚህን ክፍል ሐሳብ በትክክል ይገልጻል (የያዕ 2፥14-26 ማብ ይመ)።

3፥30 *አንድ እግዚአብሔር ብቻ፤* ጳውሎስ በዘዳ 6፥4 የተጠቀሰው "አምላካችን እግዚአብሔር አንድ እግዚአብሔር ነው" የሚለውን የመጀመሪያውን የአይሁድ የእምነት አንቀጽ በማመልከት ለአይሁድና ለአሕዛብ፣ ለሁለቱም ወገኖች በክርስቶስ በማመን አንድ ብቻ የድነት መንገድ መኖሩን እርግጠኛ በመሆን ሐሳቡን ያቀርባል።

3፥31፤ ታዲያ እንዲህ ከሆነ፣ ሕግን ዋጋ የሌለው እናደርግ ይሆንን? የሚል ጥያቄ እንደሚቀርብበት በመገመት ጳውሎስ በም 6-7 ላይ ገላጭ የሆነ መልስ በመስጠት ሕግ አስፈላጊ መሆኑን በ13፥8-10 ላይ በአጽንዖት ይገልጻል። ከእግዚአብሔር ጋር በመታረቅና በመንፈስ ቅዱስ አዲስ ሰው በመሆኑ፣ ክርስቲያን የእግዚአብሔርን ሕግ ለማክበርና ለመታዘዝ ይችላል (8፥2-4)።

4፥1 *አባታችን የሆነ አብርሃም፤* የጸደቀ ሰው እውነተኛ ምሳሌ ሲሆን፣ ታላቁ የአይሁድ ነገድ አባት (ያዕ 2፥21-23 ይመ) ነው። በኢየሱስ

[2]አብርሃም በሥራ ጸድቆ ቢሆን ኖሮ፣ የሚመካበት ነበረው፤ ነገር ግን በእግዚአብሔር ፊት መመካት አይችልም። [3]መጽሐፍስ ምን ይላል? "አብርሃም እግዚአብሔርን አመነ፤ ጽድቅም ሆኖ ተቈጠረለት።"

[4]አንድ ሰው ሥራ ከሠራ ደመወዙ እንደ ስጦታ ሳይሆን እንደ ተገቢ ዋጋው ይቈጠርለታል። [5]ነገር ግን ለማይሠራው፣ ኃጥኡን ሰው ጻድቅ በሚያደርግ በእግዚአብሔር ለሚያምን ሰው፣ እምነቱ ጽድቅ ሆኖ ይቈጠርለታል። [6]ዳዊትም ጽድቅ ያለ ሥራ ስለሚቈጠርለት ሰው ብፅዕና እንዲህ ብሎአል፤

[7]"መተላለፋቸው ይቅር የተባለላቸው፣
ኀጢአታቸው የተሰረየላቸው፣
ብፁዓን ናቸው።
[8]ኀጢአቱን፣ ጌታ ከቶ የማይቈጥርበት ሰው
ብፁዕ ነው።"

[9]ይህ ብፅዕና ለተገረዙት ብቻ ነው ወይስ ላልተገረዙትም? የአብርሃም እምነቱ ጽድቅ ሆኖ ተቈጠረለት ብለናል። [10]ታዲያ እንዴት ተቈጠረለት? ከተገረዘ በኋላ ነው ወይስ ከመገረዙ በፊት? የተቈጠረለት ከተገረዘ በኋላ ሳይሆን ከመገረዙ በፊት ነው። [11]ሳይገረዝ በነበረው እምነት ላገኘው ጽድቅ፣ የመገረዝን ምልክት ይኸውም የጽድቅን ማኅተም ተቀበለ፤ ስለዚህ ለሚያምኑ ነገር ግን ላልተገረዙት ጽድቅ ይቈጠርላቸው ዘንድ የሁሉ አባት ነው። [12]እርሱ ለተገረዙትም አባት ነው፤ መገረዝ ብቻ ሳይሆን፣ አባታችን አብርሃም ከመገረዙ በፊት የነበረውን የእምነቱን ፈለግ ለሚከተሉ ሁሉ ነው። [13]እርሱ የዓለም ወራሽ እንዲሆን አብርሃምና ዘሩ ተስፋን የተቀበሉት በሕግ በኩል አልነበረም፤ ነገር ግን በእምነት ከሆነው ጽድቅ ነው።

[14]በሕግ የሚኖሩት ወራሾች ከሆኑ፣ እምነት የማይጠቅም፣ ተስፋም ከንቱ በሆነ ነበር፤ [15]ሕግ ቍጣን ያስከትላል፤ ሕግ በሌለበት ግን መተላለፍ አይኖርም።

[16]ስለዚህ ተስፋው በእምነት መጥቶአል፤ ይኸውም ተስፋው በጸጋ እንዲሆንና ለአብርሃም ዘር ሁሉ ዋስትና ይሆን ዘንድ ነው፤ ይህም በሕግ የእርሱ ለሆኑት ብቻ ሳይሆን፣ በእምነት የአብርሃም ለሆኑትም ነው፤ እርሱም የሁላችን አባት ነው፤ [17]ይህም "የብዙ ሕዝብ አባት አድርጌሃለሁ" ተብሎ እንደ ተጻፈው ነው፤ እርሱም ለሙታን ሕይወትን በሚሰጥ፣ ያልነበረውንም እንደ ነበረ በሚያደርግ፣ ባመነበት በእግዚአብሔር ፊት አባታችን ነው።

[18]"ዘርህም እንዲሁ ይሆናል" ተብሎ ለእርሱ በተነገረው መሠረት፣ ምንም ተስፋ በሌለበት፣ አብርሃም በተስፋ አምኖ የብዙ ሕዝብ አባት ሆነ። [19]እርሱ የመቶ ዓመት ሰው ሆኖ ሳለ፣ የራሱም ሰውነት ሆነ የሣራ ማሕፀን ምዉት እንደ ነበረ እያወቀ በእምነቱ አልደከመም። [20]ይልቁንም በእምነቱ በመጽናት ለእግዚአብሔር ክብርን ሰጠ እንጂ፣ የእግዚአብሔርን

4፥2 1ቆሮ1፥31
4፥3 ቍ5:9:22፤ ዘፍ15፥6፤ገላ3፥6፤ ያዕ2፥23
4፥4 ሮሜ11፥6
4፥5 ቍ3:9:22፤ ሮሜ9፥30
4፥8 መዝ32፥1:2፤ 103፥12፤2ቆሮ5፥19
4፥9 ቍ3፤ ሮሜ3፥30፤
4፥11 ቍ16:17፤ ዘፍ17፥10:11፤ ሉቃ 3፥8፤ሮሜ3፥22
4፥13 ዘፍ17፥4-6፤ ሐሥ13፥32፤ ሮሜ9፥30፤ ገላ 3፥16:29፤
4፥14 ገላ3፥18
4፥15 ሮሜ7፥7-25፤ 7፥12፤ 3፥20፤5፥13፤ 7፥7፤1ቆሮ15፥56፤ 2ቆሮ3፥7፤ገላ3፥10፤
4፥16 ቍ11፤ ሉቃ3፥8፤ሮሜ3፥24፤ 15፥8፤ገላ3፥16
4፥17 ዘፍ17፥5፤ ኢሳ48፥13፤ዮሐ5፥21፤ 1ቆሮ1፥28
4፥18 ቍ17፤ ዘፍ15፥5
4፥19 ዘፍ17፥17፤ 18፥11፤ዕብ 11፥11:12፤
4፥20 1ሳሙ30፥6፤ ማቴ9፥8

ጊዜ የነበሩ አይሁድ አብርሃምን በሥራ የጸደቀ ሰው ምሳሌ አድርገው ሲቈጥሩት፣ ጳውሎስ ግን በእምነት ለሚገኘው ጽድቅ ጕልሕ ምሳሌ አድርጎ ያቀርበዋል (ገላ 3፥6-9 ይመ)።

4፥3፤ ይህ ጥቅስ ስለ ሥራ ምንም የማይገልጸውን በዘፍ 15፥6 ላይ ያለውን ያመለክታል። *ተቈጠረለት፤* አብርሃም በእግዚአብሔር ፊት ዋጋ ሊያስገኝለት የሚችል ሕግ አልጠበቀም፤ አገልግሎትም ሆነ ሃይማኖታዊ ሥርዐት አልፈጸመም፤ ነገር ግን ለእርሱ ተስፋ በሰጠው በእግዚአብሔር በማመኑ፣ ጽድቅ ሆኖ ተቈጠረለት።

4፥6-8፤ በኀጢአቱ ተጸጽቶ ንስሓ በመግባት ይቅርታ የሚጠይቀውን ኀጢአተኛ እግዚአብሔር ይቅር ይለዋል እንጂ በደሉን አይቈጥርበትም (መዝ 32፥3-5፤ ሕዝ 18፥23፡ 27-28፡ 32፤ 33፥14-16 ይመ)።

4፥9 *ለተገረዙት፤* አይሁድን ያመለክታል። *ላልተገረዙትም፤* አሕዛብን የሚያመለክት ነው።

4፥10 *ከተገረዘ በኋላ ሳይሆን ከመገረዙ በፊት ነው፤* አብርሃም ጻድቅ የተባለው (ዘፍ 15) ከመገረዙ ዐሥራ አራት ዓመት አስቀድሞ ነበር (ዘፍ 17)፤ እንዲሁም ተመሳሳይ ሐሳብ ለማግኘት ገላ 3፥17 ይመ።

4፥11 *ምልክት፤* ግዝረት፣ አብርሃም በእግዚአብሔር በማመኑ ለተቈጠረች ጽድቅ ውጫዊ ነው። *ስለዚህ፤* አብርሃም ለሚያምኑ፣ ነገር ግን ላልተገረዙ አሕዛብ "አባት" ነው፤ ምክንያቱም የአይሁድ ምልክት የሆነው የግዝረት ሥርዐት ከመመሥረቱ በፊት አምኖ ጸድቆአልና።

4፥12 *ለተገረዙትም አባት፤* አብርሃም ለሚያምኑ አይሁድም አባት ነው። ስለዚህ በአይሁድና በአሕዛብ መካከል ልዩነት ሳይኖር፣ አንድ የጽድቅ መንገድ ብቻ እንዳለ የአብርሃም ታሪክ ያሳያል፤ ይህም የእምነት መንገድ ነው።

4፥13 *በሕግ በኩል አልነበረም፤* ተስፋው የሚፈጸመውና ዋጋ የሚኖረው ሕግ የሚጠይቀውን ነገር በማሟላት እንዳልሆነ ያሳያል። *ዘሩ፤* አብርሃም "አባታቸው ነው" ተብለው የሚጠቀሱትን ሁሉ ያመለክታል። በኦሪት ዘፍጥረት ስለ አብርሃም በተጻፈው ታሪክ ውስጥ ስለዚህ ወራሽነት በግልጽ የተነገረ ነገር የለም። ዘሩ እንደ ምድር አሸዋ እንደሚበዛ (ዘፍ 13፥16)፣ የከነዓንን ምድር እንደሚወርስና (ዘፍ 12፥7፤ 13፥14-15፤ 15፥7፤ 18-21፤ 17፥8) የምድር ሕዝቦች ሁሉ በእርሱ (ዘፍ 12፥3፤ 18፥18) ወይም በዘሩ (ዘፍ 22፥18) እንደሚባረኩ ተስፋ ተሰጥቶታል። በኦሪት ዘፍጥረት ላይ በግልጽ እንደተጻፈው በአብርሃምና በዘሩ በኩል እግዚአብሔር የዓለምን ሁሉ የወደፊት ዕድል ለመወሰን አቅዶአል፤ ይህም እርሱና ዘሩ ምድርን እንደሚወርሱ (መዝ 37፥9፡11፡22፡29፡34፤ ማቴ5፥5 ይመ)፣ ለአብርሃም በተሰጠው ተስፋ ተመልክቶአል። ይህን ሙሉ በሙሉ ለመረዳት በክርስቶስ ዳግም ምጽአት የሚመሠረተውንና ፍጹም የሆነውን መሲሓዊ መንግሥት መጠበቅ ያስፈልጋል።

4፥14 *በሕግ የሚኖሩት፤* ሕግ መፈጸምን መሠረት በማድረግ ወራሽነት ይገኛል የሚሉ ናቸው። *ተስፋም፤* የቍ 13 ማብ ይመ።

4፥15 *ሕግ ቍጣን ያስከትላል፤* ሕግ ኀጢአትን ስለሚገልጥና ስለሚያነሣሣ (7፥7-11 ይመ)፣ ተስፋን ሳይሆን ቍጣን ያመጣል። *መተላለፍ፤* ሥርዐትንና ሕግን መጣስ ማለት ነው። ሕግ በሌለበት ኀጢአት አለ፤ የመተላለፍ ባሕርይ ግን አይኖረውም።

4፥16፤ በቍ 11-12 ላለው ክፍል ማጠቃለያ ሐሳብ ነው። በእምነትና በጸጋ መካከል ተዛምዶ ለመኖሩ 3፥24-25 እና ኤፌ. 2፥8 ይመ። *በሕግ ... ለሆኑት፤* ከአይሁድ ወገን የሆኑትን ክርስቲያኖች ያመለክታል። *በእምነት የአብርሃም ለሆኑትም፤* የአብርሃም እምነት ተካፋዮች የሆኑ ነገር ግን እንደ አብርሃም ሕግ የሌላቸው ከአሕዛብ ወገን የሆኑ ክርስቲያኖች ናቸው።

4፥17 ... *አምላክ ፊት፤* ሌሎች በተለይም አይሁድ የፈለጉትን ቢሉትም፣ እግዚአብሔር አብርሃምን፣ የአይሁድና ያመኑት አሕዛብ አባት አድርጎ ይቈጥረዋል። *ለሙታን ሕይወትን በሚሰጥ ... አምላክ* አብርሃምና ሣራ ሁለቱም ዕድሜአቸው ገፍቶ ልጅ መውለድ በማይችለበት ጊዜ የይስሐቅን መወለድ ያመለክታል (ዘፍ 18፥11 ይመ)። ሁለተኛ ጳውሎስ የክርስቶስን ትንሣኤ በተዘዋዋሪ ይጠቀማል (ቍ 24-25 ይመ)። ያልነበረውንም እንደ ነበረ በሚያደርግ፤ በይስሐቅ መወለድ እንደሚታየው፣ እግዚአብሔር ከምንም አንድን የመፍጠር ችሎታ አለው።

4፥18 *ምንም ተስፋ በሌለበት ... በተስፋ አምኖ፤* ከሰው ችሎታ አኳያ ተስፋ ሁሉ በተሟጠጠ ጊዜ አብርሃም ተስፋውን በእግዚአብሔር አደረገ።

4፥19 *በእምነቱ አልደከመም፤* አብርሃም ልጅ ለመውለድ የተሰጠውን ተስፋ ከስሜቱ የተነሣ ቢጠራጠርም፣ እግዚአብሔር ይህን ሁኔታ በክፉ አላየበትም (ዘፍ 17፥17-18 ይመ)። *እንደ ነበረ እያወቀ፤* እምነት ያለው ሰው ነባራዊውን እውነታ እንደ ሌላ አድርጎ አይቈጥርም፤ ነገር ግን ከደረሰበት ችግር ሁሉ ባሻገር እግዚአብሔርንና የተሰጠውን ተስፋ ይመለከታል። *የሣራ ማሕፀን ምዉት እንደ ነበረ፤* ሣራ ከአብርሃም በዐሥር ዓመት ብታንስም (ዘፍ 17፥17 ይመ)፣ ልጅ የመውለድ ዕድሜዋ ግን ዐልፎ ነበር።

4፥20 *ለእግዚአብሔር ክብርን ሰጠ፤* እግዚአብሔር የሰጠውን ተስፋ እንደሚፈጽም አብርሃም እምነት ስለ ነበረው ነው። ሥራ፣ ሰው

ተስፋ አልተጠራጠረም፤ [21]እግዚአብሔር የሰጠውን ተስፋ እንደሚፈጽም በሙሉ ልብ እርግጠኛ ነበር። [22]ስለዚህ፣ "ጽድቅ ሆኖ ተቈጠረለት።" [23]"ጽድቅ ሆኖ ተቈጠረለት" የሚለው ቃል የተጻፈው ለእርሱ ብቻ አይደለም፤ [24]ነገር ግን እግዚአብሔር ጽድቅ አድርጎ ለሚቈጥርልን፣ ጌታችን ኢየሱስን ከሙታን ባስነሣው በእርሱ ለምናምን ለእኛም ጭምር ነው። [25]እርሱ ስለ ኀጢአታችን እንዲሞት ዐልፎ ተሰጠ፤ እኛን ጻድቅ አድርጎ ለማቅረብም ከሞት ተነሣ።

ሰላምና ደስታ

5 እንግዲህ በእምነት ስለ ጸደቅን፣ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ከእግዚአብሔር ጋር ሰላም አለን[ሩ]። [2]በእርሱም በኩል አሁን ወደ ቆምንበት ጸጋ በእምነት መግባት ችለናል፤ የእግዚአብሔርንም ክብር ተስፋ በማድረግ ሐሤት እናደርጋለን።[ሩ] [3]በዚህ ብቻ ሳይሆን በመከራችንም ሐሤት እናደርጋለን[ሩ]፤ ምክንያቱም መከራ ትዕግሥትን እንደሚያስገኝ እናውቃለን። [4]ትዕግሥት ጽናትን፣ ጽናት የተፈተነ ባሕርይን፣ የተፈተነ ባሕርይ ተስፋን፤ [5]ይህም ተስፋ ለዕፍረት አይዳርገንም፤ እግዚአብሔር በሰጠን በመንፈስ ቅዱስ ፍቅሩን በልባችን አፍስሶአልና።

[6]ገና ደካሞች ሳለን፣ ልክ ጊዜው ሲደርስ፣ ክርስቶስ ስለ ኀጢአተኞች ሞቶአልና። [7]ለጻድቅ የሚሞት ሰው ማግኘት እጅጉን ያዳግታል፤ ለደግ ሰው ሲል ሊሞት የሚደፍር ምናልባት ይገኝ ይሆናል። [8]ነገር ግን ገና ኀጢአተኞች ሳለን ክርስቶስ ስለ እኛ ሞተ፤ ይህም እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን የራሱን ፍቅር ያሳያል።

[9]አሁን በደሙ ከጸደቅን፣ ይልቁንማ በእርሱ በኩል ከእግዚአብሔር ቍጣ እንዴት አንድንም! [10]የእግዚአብሔር ጠላቶች ሳለን በልጁ ሞት ከእርሱ ጋር ከታረቅን፣ ዕርቅን ካገኘን በኋላ፣ በሕይወቱማ መዳናችን እንዴት የላቀ አይሆንም! [11]ይህ ብቻ አይደለም። ነገር ግን አሁን ዕርቅን ባገኘንበት በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል በእግዚአብሔር ደግሞ ሐሤት እናደርጋለን።

ሞት በአዳም፣ ሕይወት በክርስቶስ

[12]ስለዚህ ኀጢአት በአንድ ሰው በኩል ወደ ዓለም እንደ ገባ ሁሉ፣ ሞትም በኀጢአት በኩል ገብቶአል፤ በዚሁ መንገድ ሞት ወደ

4፥21 ዘፍ18፥14፤ ማቴ19፥26
4፥22 ቍ3
4፥24 መዝ 102፥18፤ ዕን 2፥2፤ ሐሥ 2፥24፤ ሮሜ10፥9፤15፥4፤ 1ቆሮ 9፥10፤10፥11፤ 2ጢሞ3፥16:17፤ 1ጴጥ1፥21
4፥25 ኢሳ53፥5:6፤ ኢሳ 53፥11፤ሮሜ 5፥6:8፤8፥32፤1ቆሮ 6፥11፤2ቆሮ5፥21፤ ሮሜ 3፥24፤ 5፥1:9: 16:18፤8፥30፤ 2ቆሮ5፥15
5፥1 ቍ10፤ ሉቃ2፥14፤ ሮሜ4፥25፤3፥28፤
5፥2 1ቆሮ15፥1፤ ኤፌ2፥18፤3፥12፤ ዕብ3፥6
5፥3 ማቴ5፥12፤ ዕብ10፥36
5፥5 ቍ8፤ ዮሐ3፥16፤ሐሥ2፥33፤ ሮሜ310፥45፤ ፊል1፥20፤ቲቶ3፥5:6፤ ዕብ3፥6፤1ዮሐ3፥2:3፤
5፥6 ቍ8:10፤ ማር 1፥15፤ሮሜ4፥25፤ ኤፌ1፥10፤ገላ4፥4፤
5፥8 ዮሐ3፥16፤ 15፥13፤1ጴጥ3፥18፤ 1ዮሐ3፥16፤4፥10 5፥9 ሮሜ4፥25፤ 3፥25፤1፥18
5፥10 ቍ11፤ሮሜ8፥34፤11፥15፤11፥28፤2ቆሮ5፥18:19፤ ቈላ1፥20:21:22፤ዕብ7፥25 5፥11 ቍ10 5፥12 ቍ 14:15: 16:1718፤ ዘፍ2፥17፤3፥1-7፤1ቆሮ15፥21:22፤3፥19፤ሮሜ3፥9፤6፥23፤

[ሩ]5 1:2:3 *ወይም ሰላም ይኑረን፣ እናድርግ፣ እናድርግ*

ሳደረገው ነገር ይገባኛል በማለት እግዚአብሔርን እንዲጠይቅ የሚያደርግ ሲሆን፣ እምነት ግን ለእግዚአብሔር ክብርን ይሰጣል።

4፥22 *ስለዚህ* የአብርሃም እምነት በእግዚአብሔር ተስፋ ላይ ሙሉ በሙሉ ያረፈ በመሆኑ፣ "ጽድቅ ሆኖ ተቈጠረለት" ይላል።

4፥23 *ለእርሱ ብቻ አይደለም፤* አብርሃም በእምነቱ የተለማመደው ነገር በግል ሕይወቱ ላይ ተወስኖ የሚቀር ብቻ ሳይሆን፣ ሌላውንም የሚጠቅም ነው። አብርሃም በእምነት መጽደቁ እውነት እንደ ሆነ ሁሉ፣ ሌላውም እንደዚሁ ነው። በእምነት መጽደቅ ለእርሱ እውነት ከሆነ፣ ለሚያምን ሁሉ እውነት ነው።

4፥24 *ለእኛም ጭምር ነው፤* አብርሃም ለሙታን ሕይወትን በሚሰጥ በእግዚአብሔር በማመኑ እንደ ጸደቀ ሁሉ እኛም፣ "ጌታችን ኢየሱስን ከሙታን ባስነሣው" በማመናችን እንጸድቃለን።

4፥25 *እኛን ጻድቅ አድርጎ ለማቅረብም ከሞት ተነሣ፤* የኢየሱስ ክርስቶስ ሕይወት በእኛ ውስጥ ከሌለ በስተቀር ጽድቅ ሊኖረን አይችልም። እነዚህ ቃላት ከግሪኩ ቅጅ የተወሰደውን የኢሳ 53፥12 ሐሳብ የሚያንጸባርቁ ናቸው።

5፥1 *ከእግዚአብሔር ጋር ሰላም፤* የአእምሮ ሰላም ማግኘትን ብቻ ሳይሆን፣ በቅድሚያ ከእግዚአብሔር ጋር አዲስ ግንኙነት በመፍጠር ተጨባጭ በሆነ ደረጃ ላይ መገኘትን ያመለክታል፤ ይኸውም በፊት ጠላቶቹ ነበርን፤ አሁን ግን ወዳጆቹ ነን (5፥10፤ ኤፌ 2፥16፤ ቈላ 1፥21-22 ይመ)።

5፥2 *መግባት፤* ኢየሱስ፣ እግዚአብሔር ወዳለበት ይመራናል። ሰውን ከእግዚአብሔር፣ እግዚአብሔርንም ከሰው ለይቶ የነበረው መጋረጃ የቤተ መቅደስ መጋረጃ ተወግዶአል፤ (የማቴ 27፥51 ማብ ይመ)። *የእግዚአብሔርንም ክብር ተስፋ፤* የክርስቲያን ትምክሕት የሆነው እግዚአብሔር እርሱን የፈጠረበት ዐላማ በመጨረሻ ግልጽ ይሆናል።

5፥3 *በመከራችንም ሐሤት እናደርጋለን፤* ጳውሎስ፣ በመከራ ውስጥ ዐልፈን በምናገኘው ደስታ የሞላበት የአሸናፊነት ሕይወት ሐሤት እንድናደርግ እንጂ፣ መከራና ችግር የሞላበትን ሕይወት እንድንኖር መደገፉ አይደለም።

5፥4፤ ክርስቲያን መከራ በሚደርስበት ጊዜ ሊደሰት ይችላል፤ ምክንያቱም በመከራ ውስጥ ማለፉ በከንቱ እንዳልሆነ ያውቃልና። በዚህ ውስጥ እግዚአብሔር ካሉት ዐላማዎች አንዱ፣ በልጆቹ ውስጥ የራሱ የሆነውን ባሕርይ መቅረጽ ነው።

5፥5 *ተስፋ ለዕፍረት አይዳርገንም፤* የክርስቲያን ተስፋ፣ ሁሉም ነገር ይሳካልኛል ከሚለው መሠረተ ቢስ አስተሳሰብ ጋር አንድ አይደለም። ነገር ግን ወደ ፊት የሚጠብቀንን በረከት በትክክል የሚያረጋግጥ ሲሆን፣ ይህም በግልጽ በክርስቶስ ሞት በታየውና በመንፈስ ቅዱስ በተገለጸልን በእግዚአብሔር ፍቅር ላይ የተመሠረተ ነው። ጳውሎስ፣ ከእምነት (ቍ1) ወደ ተስፋ (ቍ2፥4-5) ከዚያም ወደ ፍቅር (ቍ5፤ 1ቆሮ13፥13 እንዲሁም የ1ተሰ 1፥3 ማብ ይመ) ሲሸጋገር እናያለን። *አፍስሶአልና፤* ግሡ ቀደም ሲል ከተፈጸመው ድርጊት የተገኘውን ውጤት ያመለክታል። በመጀመሪያ በክርስቶስ ባመን ጊዜ፣ መንፈስ ቅዱስ የእግዚአብሔርን ፍቅር በልባችን አፈሰሰ፤ ይህም ፍቅር በእኛ ውስጥ ዘወትር ይኖራል።

5፥6 *ጊዜው ሲደርስ፤* በእግዚአብሔር የመቤዠት ዕቅድ መሠረት ትክክለኛ የሆነውን ጊዜ ያመለክታል (ማር 1፥15፤ ገላ 4፥4)። *ክርስቶስ ስለ ኀጢአተኞች ሞቶአልና።* የክርስቶስ ፍቅር በእግዚአብሔር ጸጋ ላይ የተመሠረተ ነው እንጂ፣ ሰው ከብቃቱ የተነሣ የተሰጠው አይደለም፤ በእርግጥ ክፉ ባሕርይ ቢኖረንም፣ አብዝቶ አፈሰሰው።

5፥7 *ለጻድቅ ... ለደግ ሰው፤* ክርስቶስ ስለ እኛ በሞተ ጊዜ፣ ጻድቅም ሆነ ደግ ሰው አልነበርንም፤ ነገር ግን ኀጢአተኞች ነበርን (ቍ 8፤ 3፥10-12 ይመ)።

5፥9 *በደሙ፤* ክርስቶስ ሕይወቱን መሥዋዕት አድርጎ በማቅረብ ስለ እኛ ኀጢአት መሞቱን የሚያመለክት ነው (3፥25 ይመ)። *ከእግዚአብሔር ቍጣ፤* "እንድናለን" በሚለው ግስ እንደ ተገለጸው የመጨረሻውን ፍርድ ያሳያል (ከ1ተሰ 1፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥10 *የእግዚአብሔር ጠላቶች፤* ከኀጢአቱ የተነሣ ሰው የእግዚአብሔር ጠላት ቢሆንም፣ እግዚአብሔር ግን የሰው ጠላት አይደለም። ስለዚህ ዕርቅ ይፈጸም ዘንድ፣ ጠላትነት ከሰው መወገድ አለበት፤ እግዚአብሔር ቀድሞ እርምጃ በመውሰድ፣ በልጁ ሞት ይህ ሁኔታ እንዲለወጥ አድርጎአል (ቍ 11፤ ቈላ 1፥21-22 ይመ)። *ከታረቅን፤* መታረቅ፣ "ጠላትነትን ማስወገድ" ማለት ሲሆን፣ በቍ 9-10 እንደ ተጠቀሰው "መጽደቅ" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ይኸውም፣ በቍ 9 "አሁን በደሙ ከጸደቅን ... እንዴት አንድንም!" ሲል በቍ 10 ደግሞ፣ "በልጁ ሞት ከእርሱ ጋር ከታረቅን ... መዳናችን እንዴት የላቀ አይሆንም!" ይላል። *በሕይወቱማ መዳናችን፤* ከሞት የተነሣው ክርስቶስ ለሕዝቡ የሚሰጠውን ዘላለማዊ አገልግሎትና ሕይወት የሚያመለክት ነው (ዕብ 7፥25 ይመ)። ክርስቲያን ሕያው እምነት ይዞ ከሕያው ክርስቶስ ጋር አንድነቱን በማጠናከር መዳኑን ያጸናል። የእግዚአብሔር ጠላቶች ሳለን ከእርሱ ጋር ከታረቅን፣ ክርስቶስ ስለ እኛ በሕይወት ስለሚኖር መዳናችን የጸና ይሆናል።

5፥11 *አሁን ዕርቅን ባገኘንበት፤* ዕርቅም እንደ ጽድቅ (ቍ1) ክርስቶስን አምነው ለተቀበሉት ሁሉ ወዲያው የሚሰጥና ሐሤትም የሚያደርጉበት ነው።

5፥12-21፤ ይህ ክፍል አዳምንና ክርስቶስን ያነጻጽራል።

ሰዎች ሁሉ መጣ፤ ምክንያቱም ሁሉም ኀጢአትን ሠርተዋል፤ 13ሕግ ከመሰጠቱ በፊት ኀጢአት በዓለም ላይ ነበር፤ ነገር ግን ሕግ በሌለበት ኀጢአት አይቈጠርም። 14ይሁን እንጂ ከአዳም ጀምሮ እስከ ሙሴ ድረስ ባሉት፣ እንደ አዳም ሕግን በመጣስ ኀጢአት ባልሠሩት ላይ እንኳ ሞት ነገሠ፤ አዳም ይመጣ ዘንድ ላለው አምሳሉ ነበረ።

15ነገር ግን ስጦታው እንደ በደሉ መጠን አይደለም፤ በአንድ ሰው መተላለፍ ብዙዎቹ ከሞቱ፣ የእግዚአብሔር ጸጋና በአንዱ ሰው፣ ይኸውም በኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ የመጣው ስጦታ ለብዙዎች እንዴት አብልጦ ይትረፈረፍ! 16ደግሞም የእግዚአብሔር ስጦታ እንደ አንዱ ሰው የኀጢአት ውጤት አይደለም፤ ምክንያቱም ፍርዱ የአንድን ሰው ኀጢአት ተከትሎ ኵነኔን አመጣ፤ ስጦታው ግን አያሌ መተላለፍን ተከትሎ ጽድቅን አመጣ። 17በአንድ ሰው መተላለፍ ምክንያት ሞት በዚህ ሰው በኩል የነገሠ ከሆነ፣ የእግዚአብሔርን የተትረፈረፈ ጸጋና የጽድቅ ስጦታ የተቀበሉት፣ በአንዱ ሰው በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል እንዴት አብልጠው በሕይወት አይነግሡ!

18ከእንግዲህ በአንድ ሰው መተላለፍ የተነሣ ኵነኔ በሁሉ ሰው ላይ እንደ መጣ፣ እንዲሁም በአንዱ የጽድቅ ሥራ ለሰው ሁሉ ሕይወትን የሚሰጥ ጽድቅ ተገኘ። 19በአንዱ ሰው አለመታዘዝ ብዙዎች ኀጢአተኞች እንደ ሆኑ፣ በአንዱ ሰው መታዘዝ ደግሞ ብዙዎች ጻድቃን ይሆናሉ።

20ሕግ በመምጣቱ መተላለፍ በዛ፤ ነገር ግን ኀጢአት በበዛበት ጸጋ አብልጦ የተትረፈረፈ ሆነ፤ 21ይህም የሆነው ኀጢአት በሞት እንደ ነገሠ ሁሉ፣ በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ደግሞ የዘላለም ሕይወት ይገኝ ዘንድ ጸጋ በጽድቅ እንዲነግሥ ነው።

ለኀጢአት መሞት፣ በክርስቶስ ሕያው መሆን

6 እንግዲህ ምን እንላለን? ጸጋ እንዲበዛ ኀጢአት እየሠራን እንኑር? 2ከቶ አይሆንም፤ ለኀጢአት ሞተናል፤ ታዲያ እንዴት አድርገን ከእንግዲህ በእርሱ እንኖራለን? 3ከክርስቶስ ኢየሱስ ጋር አንድ እንድንሆን የተጠመቅን፣ ከሞቱ ጋር አንድ እንሆን ዘንድ እንደ ተጠመቅን አታውቁምን? 4ስለዚህ ክርስቶስ በአብ ክብር ከሞት እንደ ተነሣ፣

5፥13 ሮሜ4፥15
5፥14 ዘፍ3፥11:12፤ 1ቆሮ15፥22:45
5፥15 ቍ12:18:19፤ ሐሥ15፥11
5፥17 ቍ12፤ዮሐ10፥10
5፥18 ቍ12፤ ኢሳ53፥11፤ ሮሜ4፥25፤
5፥19 ቍ12፤ ሮሜ3፥9፤ፊል2፥8
5፥20 ሮሜ3፥20፤ 6፥1፤7፥7:8፤ገላ3፥19፤ 1ጢሞ1፥13:14
5፥21 ቍ12:14 ማቴ25፥46፤ ሮሜ6:16፤3፥24፤
6፥1 ቍ15፤ ሮሜ3፥5:8፤8፥31፤
6፥2 ቍ 6:10:11:18፤ሮሜ8፥13፤ ቈላ3፥5፤1ጴጥ 2፥24
6፥3 ማቴ28፥19
6፥4 ቍ6፤ ሐሥ 2፥24፤ ሮሜ 7፥6፤2ቆሮ 5፥17፤ኤፌ4፥22-24፤ ቈላ3፥10

አዳም፣ ለኀጢአትና ለሞት ወደ ዓለም መምጣት ምክንያት ሆነ፤ ክርስቶስ ግን ጽድቅንና ሕይወትን አመጣ። በቍ 12 ላይ የተጀመረው ንጽጽር በቍ 18 ላይ የሚያበቃ ሲሆን፣ እነዚህ ሁለቱ ቍጥሮች የክፍሉን ማጠቃለያ ሐሳብ ይዘዋል። እስከ አሁን ድረስ ያለው የመጽሐፉ መልእክት እነዚህን ሁለት ሰዎች ምሳሌ በማድረግ ተጠቃሎ ቀርቦአል። አዳም፣ በኀጢአት ምክንያት በሰው ላይ ሊደርስ ያለውን ኵነኔ የሚያመለክት ሲሆን (1፥18-3፥20)፣ ክርስቶስ ግን ለክርስቲያኖች የተሰጠውን ጽድቅ ያመለክታል (3፥21-5፥11)።

5፥12 *ሞት*፤ ለኀጢአት የሚሰጥ ቅጣት ሲሆን፣ በመጨረሻ የሰውን ከእግዚአብሔር መለየት የሚያሳየውን መንፈሳዊ ሞት ያመለክታል። *ሁሉም ኀጢአትን ሠርተዋል*፤ የ3፥23ን ሐሳብ ለመድገም አይደለም፤ ነገር ግን የአዳም ኀጢአት በሰው ሁሉ ላይ ፍርድና (ቍ18-19) ሞት (ቍ15) እንዲደርስ ማድረጉን የሚያሳይ ክፍል ነው። ከኀጢአት ነጻ ሆነን መኖር የምንችል እንኳ ቢሆን፣ ሕይወትን አናገኝም፤ ነገር ግን ሕይወትን የምናገኘው በተፈጥሮአችን ኀጢአተኞች ሆነን ሳለን ነው (ዘፍ 8፥21፤ መዝ 51፥5፤ 58፥3፤ ኤፌ 2፥3 ይመ)።

5፥13 *ኀጢአት አይቈጠርም*፤ የሙሴ ሕግ በሌለበት ዘመን፣ ሰው ኀጢአት በመሥራት ማለትም ሕግን በመጣስ (ቍ 14) አይጠየቅም ነበር (4፥15 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ሞት በዚያ ዘመን እንኳ እንደ ነገሠ ቈየ (ቍ 14)፤ ይህም ሞት ለኀጢአት የሚሰጥ ቅጣት ስለ ሆነ፣ በአዳምና በሙሴ መካከል ያሉ ሰዎችም የሌላ ሰው፣ ይኸውም የአዳምን ኀጢአት ተካፋዮች ሆኑ (የቍ 12 ማብ ይመ)።

5፥14 *አምሳሉ*፤ አዳም በኀጢአቱ፣ በሰው ዘር ሁሉ ላይ ጥፋትን አምጥቶአል፤ በዚህ ድርጊቱም፣ በጽድቅ ሥራው (ቍ 18) ለሰው ሁሉ በረከት ካመጣው ከሁለተኛው አዳም ከክርስቶስ ጋር ሲነጻጸር፣ የመጀመሪያው አዳም ሊባል ይችላል። ይህም በልዩነት ላይ ያተኰረ ንጽጽር ነው።

5፥15 *ብዙዎቹ*፤ "ሰዎች ሁሉ" (ቍ 12) ማለት ነው (ኢሳ 53፥11፤ ማር 10፥45 ይመ)። *አብልጦ*፤ በዚህ ክፍል ተደጋግሞ የተጠቀሰ መሪ ሐሳብ ነው። የአዳም ኀጢአት ካስከተለው ጥፋት ይልቅ፣ የእግዚአብሔር ጸጋ ያስገኘው በረከት እጅግ አብዝቶ በልጦአል።

5፥16 *የእግዚአብሔር ስጦታ*፤ ድነት ነው። *አያሌ መተላለፍን*፤ ከአዳም በኋላ ያለውን ትውልድ ሁሉ ኀጢአት የሚያመለክት ነው።

5፥17 *በሕይወት አይነግሡ*፤ ወደፊት ክርስቲያኖች ከኢየሱስ ክርስቶስ ጋር አብረው እንደሚነግሡ ያመለክታል (2ጢሞ 2፥12፤ ራእ 22፥5)።

5፥18 *ለሰው ሁሉ ሕይወትን*፤ ድነት ለሰው ሁሉ የተሰጠ ቢሆንም፣ ሰው ሁሉ በመጨረሻ ይድናል ማለት አይደለም። እያንዳንዱ ሰው ይድን ዘንድ፣ የእግዚአብሔርን ጸጋ መቀበል አለበት (ቍ17 ይመ)።

5፥19 *ጻድቃን ይሆናሉ*፤ በእግዚአብሔር ፊት የሚኖራቸውን ቦታ ወይም ደረጃ (2ቆሮ 5፥21 ይመ) እንጂ፣ በባሕርይ ላይ የሚሆነውን ለውጥ የሚያሳይ አይደለም። የባሕርይን ለውጥ (የመቀደስን መሠረታዊ ትምህርት) በሚመለከት ከ6-8 ባሉት ምዕራፎች ተገልጾአል።

5፥20 *ሕግ በመምጣቱ*፤ የሰውን ልጅ ከኀጢአቱ ለመዋጀት ሳይሆን መዋጀት አስፈላጊ መሆኑን ለማመልከት ሕግ መጣ። ሕግ፣ ከእግዚአብሔር ቅድስና ጋር ሲነጻጸር ኀጢአት ምን እንደ ሆነ በግልጽ በማሳየት አብዝቶ ኀጢአት እንዲሆን አድርጓታል።

6፥1-8፥39፤ እግዚአብሔር ለመዳናችንና ለጽድቃችን አስፈላጊ የሆነውን ነገር እንዴት እንዳዘጋጀ፤ ጳውሎስ በ3፥21-5፥21 ይገልጻል፤ ቀጥሎም የመቀደስን መሠረታዊ ትምህርት፣ ይኸውም ክርስቲያኖች በክርስቶስ ለማደግ የሚከተሉትን ሂደት በሦስት በመክፈል ያስረዳል፤ 1) ከኀጢአት ቀንበር ነጻ መሆን (ም 6)፣ 2) ከሕግ ፍርድ ነጻ መሆን (ም 7) እና 3) በመንፈስ ቅዱስ ኀይል ሕይወትን ማግኘት (ም 8)።

6፥1 *ጸጋ እንዲበዛ ኀጢአት እየሠራን እንኑር?* ለዚህ ጥያቄ መነሻ የሆነው ጳውሎስ በ 5፥20 ላይ "ኀጢአት በበዛበት ጸጋ አብልጦ የተትረፈረፈ ሆነ" በማለት የተናገረው ነው። ይህ ጥያቄ የሥነ ምግባርን ሕግ በመቃወም ክርስቲያን በክርስቶስ ባገኘው የእግዚአብሔር ጸጋ ምክንያት ኀጢአት መሥራት ቢቀጥልም፣ አይፈረድበትም በማለት የሚያስተምረውንና ስለ ጸጋ የተዛባ አመለካከት ያለውን የእምነት ክፍል ይገልጻል። አንዳንዶች "ጽድቅ በእምነት ብቻ" የሚለውን የጳውሎስ ትምህርት ለሥነ ምግባር ግድ የለሽ ወደ መሆን ይመራል በማለት በግልጽ ተቃውመዋል።

6፥2 *ለኀጢአት ሞተናል*፤ በቍ3 ላይ እንደ ተገለጸው ያለፈውን ድርጊት የሚያመለክት ነው።

6፥3-4፤ ክርስቲያን ለኀጢአት የሞተው መቼና እንዴት እንደ ሆነ ያሳያል። በአዲስ ኪዳን ዘመን አንድ ሰው በክርስቶስ እንዳመነ ወዲያው ይጠመቅ ስለ ነበር፣ ጥምቀትና በክርስቶስ ማመን የአንድ ድርጊት ጥምር ክፍሎች ተደርገው ይቈጠሩ ነበር (ሐሥ 2፥38 እና ማብ ይመ)። ስለዚህ ጥምቀት ከክርስቶስ ጋር ዋና የእምነት ግንኙነት የምናደርግበት መንገድ ባይሆንም፣ ከእምነት ጋር የተሳሰረ ነው። ጥምቀት ክርስቲያን ከክርስቶስ ጋር በእምነት አንድ በሚሆንበት ጊዜ፣ የሚታየውን ውጤት በግልጽ ያሳያል፤ ይኸውም ከሥጋ በመወለድ ከአዳም ጋር አንድ እንደ ሆነ ሁሉ፣ በእምነትም በኩል ከክርስቶስ ጋር አንድ መሆናችንን ነው። በአባታችን በአዳም በኩል በኀጢአት እንደ ወደቅንና ሞትም የተገባን እንደ ሆን፣ አሁን ከክርስቶስ ጋር ሞተን፣ ከእርሱም ጋር እንድንነሣ ተደርገናል፤ ጥምቀትም ምሳሌ በመሆን ይህን ይገልጻል።

እኛም እንዲሁ በአዲስ ሕይወት እንድንኖር በጥምቀት ሞተን ከእርሱ ጋር ተቀብረናል።

[5]በሞቱ ከእርሱ ጋር እንደዚህ ከተባበርን፣ በትንሣኤው ደግሞ በእርግጥ ከእርሱ ጋር እንተባበራለን። [6]ከእንግዲህ የኀጢአት ባሮች እንዳንሆን፣ የኀጢአት ሰውነት እንዲሻር[a] አሮጌው ሰዋችን ከእርሱ ጋር እንደ ተሰቀለ እናውቃለን፤ [7]ምክንያቱም የሞተ ከኀጢአት ነጻ ወጥቶአል።

[8]ከክርስቶስ ጋር ከሞትን፣ ከእርሱ ጋር እንደምንኖር እናምናለን። [9]ክርስቶስ ከሙታን ተነሥቶአልና፣ ዳግመኛ እንደማይሞት እናውቃለንና፤ ሞት ከእንግዲህ በእርሱ ላይ ጕልበት አይኖረውም። [10]በሞተ ጊዜ፣ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ለኀጢአት ሞቶአል፤ ነገር ግን በሕይወት መኖርን ለእግዚአብሔር ይኖራል።

[11]እንደዚሁም ለኀጢአት እንደ ሞታችሁ፣ ነገር ግን በክርስቶስ ኢየሱስ ለእግዚአብሔር ሕያዋን እንደ ሆናችሁ ራሳችሁን ቍጠሩ። [12]ስለዚህ ክፉ መሻቱን ትፈጽሙ ዘንድ በሚሞት ሥጋችሁ ላይ ኀጢአት እንዲነግሥበት አታድርጉ። [13]ብልቶቻችሁን የክፋት መሣሪያ አድርጋችሁ ለኀጢአት አታቅርቡ፤ ይልቁንስ ከሞት ወደ ሕይወት እንደ ተሻገሩ ሰዎች አድርጋችሁ ራሳችሁን ለእግዚአብሔር አቅርቡ፤ ብልቶቻችሁንም የጽድቅ መሣሪያ አድርጋችሁ ለእግዚአብሔር አቅርቡ። [14]ከጸጋ በታች እንጂ ከሕግ በታች ስላልሆናችሁ፣ ኀጢአት አይገዛችሁምና።

የጽድቅ ባሮች

[15]እንግዲህ ምን ይሁን? ከሕግ በታች ሳይሆን፣ ከጸጋ በታች በመሆናችን ኀጢአት እንሥራን? በጭራሽ አይገባም! [16]ራሳችሁን እንደ ባሪያ አድርጋችሁ ስታቀርቡ፣ ለምትታዘዙት ለእርሱ፣ ይኸውም ወደ ሞት ለሚወስደው ለኀጢአት ወይም ወደ ጽድቅ ለሚያደርሰው ለመታዘዝ ባሮች እንደ ሆናችሁ አታውቁምን? [17]ነገር ግን የኀጢአት ባሮች የነበራችሁ ቢሆንም፣ ለተሰጣችሁለት ትምህርት በሙሉ ልብ የታዘዛችሁ በመሆናችሁ፣ ለእግዚአብሔር የተመሰገነ ይሁን፤ [18]ከኀጢአት ነጻ ወጥታችሁ፣ የጽድቅ ባሪያዎች ሆናችኋል።

[19]በተፈጥሮ ደካሞች ስለ ሆናችሁ፣ በሰው ቋንቋ ይህን እላለሁ፤ ብልቶቻችሁን በባርነት

6፥5 ቍ 4:8፤ ሮሜ8፥11፤2ቆሮ4፥10፤ ኤፌ2፥6፤ፊል3፥10: 11፤ቈላ2፥12፤3፥1 2ጢሞ2፥11
9፤ 5፥24፤ 6፥14፤
6፥7 ቍ 18
6፥8 ቍ 5
6፥9 ቍ 4፤ ሐሥ 2፥24፤ ራእ 1፥18
6፥10 ቍ 2፤ ዕብ7፥27
6፥6 ቍ 2:3-8፤16፤ ሮሜ7፥24፤2ቆሮ4፥ 10፤ገላ 2፥20፤5፥24፤ ኤፌ4፥22፤ፊል3፥10፤ ቈላ2፥12:20፤3፥3፤3፥
6፥11 ቍ 2
6፥12 ቍ 16
6፥13 ቍ 16:19፤ ሮሜ7፥5፤12፥1፤ 2ቆሮ5፥14:15፤ 1ጴጥ2፥24
6፥14 ቍ 16፤ ሮሜ2፥12፤3፥24
6፥15 ቍ 1:14
6፥16 ቍ 6:12: 14: 17:20:23፤ ዘፍ4፥7፤መዝ51፥5፤ 119፥133፤ዮሐ8፥34፤ ሮሜ5፥21፤7፥14: 23:25፤8፥2፤ 2ጴጥ2፥19፤
6፥17 ቍ 16፤ ሮሜ1፥8፤2ቆሮ 2፥14፤2ጢሞ1፥13
6፥18 ቍ 2:7:22 16:22፤ሮሜ8፥2፤ 1ጴጥ4፥1፤
6፥19 ቍ 13:22፤ ሮሜ3፥5፤ገላ3፥15፤

[a]6 ወይም ኀይል እንዳይኖረው

6፥4 *በጥምቀት ሞተን ከእርሱ ጋር ተቀብረናል፤* ከ5 እስከ 7 ባሉት ቍጥሮች ተብራርቶአል። *በአብ ክብር፤* በእግዚአብሔር ኀይል ማለት ነው። መለኮታዊ የሆነ እጅግ የላቀ የእግዚአብሔር መልካምነት፣ የእርሱም ፍጹምነት ማለት ነው። እያንዳንዱ ባሕርዩ የእርሱን ታላቅነት የሚገልጽ ነው። ስለዚህ የእግዚአብሔር ጽድቅ የክብሩ መግለጫ እንደ ሆነ ሁሉ (3፥23 ይመ)፣ ኀይሉም የእርሱ ክብር የሚገለጥበት ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ክብርና ኀይል ሳይነጣጠሉ በብዙ ቦታዎች ተጠቅሰዋል (መዝ 145፥11፤ ቈላ 1፥11፤ 1ጴጥ 4፥11፤ ራእ 1፥6፤ 4፥11፤ 5፥12-13፤ 7፥12፤ 19፥1 ይመ)። *በአዲስ ሕይወት እንድንኖር፤* ከ 8 እስከ 10 ባሉት ቍጥሮች ተብራርቶአል።

6፥6 *አሮጌው ሰዋችን፤* ድሮ የነበረን፣ ያልተለወጠው እኛነታችን ማለት ነው። *የኀጢአት ሰውነት፤* ክርስቲያን ከመሆናችን በፊት በኀጢአት ቍጥጥር ሥር የነበረውን እኔነት ያመለክታል። ይህም አሮጌው እኔነት እንደ ሰው ሆኖ የቀረበበት ምሳሌያዊ አገላለጽ ነው። ይህ "ሰውነት" ሊሞት የሚችል ነው። አሮጌው ሰው በክርስቲያን ላይ ኀይል እንዳይኖረው በመደረጉ፣ ለኀጢአት ባሪያዎች ሆነን እንድንገዛ ሊያደርገን አይችልም፤ ለማንሰራራት የሚያደርገው ሙከራም የሞቱን ሥቃይ ያበዛበታል።

6፥7 *የሞተ፤* ክርስቲያን ከክርስቶስ ጋር ለኀጢአት በመሞቱ የኀጢአት ኀይል በእርሱ ላይ ሊሠለጥን አይችልም። *ከኀጢአት ነጻ ወጥቶአል፤* ከኀጢአት እስራትና ኀይል መላቀቁን ያመለክታል።

6፥8፤ በክርስቶስ ሕይወት፣ ትንሣኤ ሞትን ተከትሎ እንደ መጣ ሁሉ፣ ከክርስቶስ ጋር የሞተ ክርስቲያንም አሁኑኑ ለተሻለና ለአዲስ ሕይወት አብሮት እንዲነሣ ተደርጎአል፤ ትንሣኤ ዳግመኛ ከመወለድና አዲስ ሕይወት ከማግኘት አንጻር ሲታይ፣ እውነተኛና የተረጋገጠ ነው፤ ይህም ዘወትር በክርስቲያን ሕይወት ውስጥ ተግባራዊ ይሆናል።

6፥10 *ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ለኀጢአት ሞቶአል፤* ክርስቶስ በኀጢአተኞች ፈንታ ለመሞት ራሱን አሳልፎ ሰጠ (5፥21)፤ በዚህም በኀጢአትና በሞት መካከል የነበረውን የፍርድ ግንኙነት አስወገደ፤ ከሞትም በመነሣት፣ አሁን እግዚአብሔርን ለማክበር ለዘላለም ይኖራል። *ለእግዚአብሔር፤* ለእግዚአብሔር ክብር ማለት ነው።

6፥11 *ራሳችሁን ቍጠሩ፤* ክርስቲያን በሕይወቱ ውስጥ በኀጢአት ላይ ድልን ለመቀዳጀት የሚያስችለው የመጀመሪያ እርምጃ ነው፤ ቀጣዮቹን እርምጃዎች በቍጥር 12 እና 13 ላይ ከተጻፈው ጋብ ይመ። ለኀጢአት ሞቶ ለእግዚአብሔር ይኖራል፤ በዚህም እውነት እየተመራ በእምነት መኖር ይጠበቅበታል። *በክርስቶስ፤* ይህ ቃል በእያንዳንዱ የጳውሎስ መልእክት በተደጋጋሚ የገባ ሲሆን፣ በሮሜ መልእክት ግን ሲጠቀስ የመጀመሪያው ነው። እውነተኛ ክርስቲያኖች "በክርስቶስ" ናቸው፤ ምክንያቱም ከእርሱ ጋር ሞተው፣ ከእርሱ ጋር ለአዲስ ሕይወት ተነሥተዋልና።

6፥12-13፤ ክርስቲያን አሁን ያለበት ሁኔታና ደረጃ ይኸውም ለኀጢአት መሞቱ (ቍ 5-7 ይመ) እና ለእግዚአብሔር መኖሩ (ቍ 8-10 ይመ) በተግባር እንዲገለጥ ጥሪ የሚያደርግ ክፍል ነው። ኀጢአትን ድል ለማድረግ ክርስቲያን መውሰድ ያለበት ሁለተኛው እርምጃ፣ ኀጢአት በሕይወቱ እንዳይነግሥ መከልከል ነው (ቍ 12)። ሦስተኛው እርምጃ ደግሞ ራሱን ሙሉ በሙሉ ለእግዚአብሔር አሳልፎ መስጠት ነው (ቍ 13)።

6፥13 *አቅርቡ፤* ራስን መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብ የሚለውን ሐሳብ በመድገም፣ እግዚአብሔርን ለማገልገል ራሳችሁን ስጡ ማለቱ ነው። *ብልቶቻችሁንም፤* የተለያዩ የአካል ክፍሎችን በሙሉ ያመለክታል (ቍ 19)።

6፥14 *ኀጢአት አይገዛችሁምና፤* ጳውሎስ ኀጢአትን እንደ ሰው በመቈጣጠር ባሪያ አድርጎ ሊገዛ የሚችል ኀይል እንደ ሆነ ያስባል። *ከሕግ በታች ስላልሆናችሁ፤* ክርስቲያን ከሥነ ምግባር ሕግና ሥልጣን ሁሉ ነጻ ሆኖአል ማለት አይደለም፤ ነገር ግን በብሉይ ኪዳን ዘመን የእግዚአብሔር ሕዝብ ከነበሩበት የሕግ ባርነት ነጻ መውጣታቸውን ያመለክታል። ሕግ በኀጢአተኛው ላይ መፍረድ እንጂ፣ የኀጢአትን ኀይል ለመቋቋም የሚያስችል አይደለም፤ ጸጋ ግን ይህን ለማድረግ ያስችላል። *ከጸጋ በታች፤* በጸጋ እንዴት መመላለስ እንዳለብን ለመረዳት፣ ቲቶ 2፥11-12 ይመ።

6፥15-23፤ እዚህ ላይ የተነሣው ጥያቄ፣ በእምነት ብቻ መጽደቅ የሚለውን ትምህርት መከተል፣ ጨርሶ የሥነ ምግባር ቍጥጥር እንዳይኖር ያደርጋል የሚል ፍርሀት ካላቸው ሰዎች የመጣ ይመስላል። ጳውሎስ እንደዚህ ዐይነቱን አመለካከት በመቃወም፣ ክርስቲያን ሥነ ምግባርን ከንቱ አድርጎ እንደማይቈጥር ያሳያል። በአንጻሩ ለኀጢአት ከመገዛት ይልቅ ለጽድቅ ተገዥ ሆኖአል።

6፥16፤ በኀጢአትና በመታዘዝ መካከል ያለው ንጽጽር እንደሚጠቁመው፣ የኀጢአት ባሕርይ እግዚአብሔርን አለመታዘዝ ነው።

6፥17 *በሙሉ ልብ የታዘዛችሁ በመሆናችሁ፤* የክርስቲያን መታዘዝ በፈቃደኝነት ላይ የተመሠረተ እንጂ በማስገደድ ወይም በሕግ ተጽእኖ የሚደረግ አይደለም። *ለተሰጣችሁለት ትምህርት፤* በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ለአዲስ አማኞች የተሰጡትን የክርስቶስ ግብረ ገባዊና ሥነ ምግባራዊ ትምህርቶች ሊያመለክት ይችላል።

6፥18 *የጽድቅ ባሪያዎች፤* ክርስቲያን የጌቶች ለውጥ አድርጎአል፤ ቀድሞ የኀጢአት ባሪያ የነበረ ሲሆን፣ አሁን ግን ፈቃደኛ አገልጋይ በመሆን ራሱን የጽድቅ ባሪያ አድርጎአል።

6፥19 *በሰው ቋንቋ ይህን እላለሁ፤* ሐሳቡን ለመግለጽ የተጠቀመበት የማነጻጸሪያ መንገድ በቂ ባለመሆኑ፣ ይቅርታ ለመጠየቅ

ለርኵሰትና እየባሰ ለሚሄድ ክፋት ታቀርቡ እንደ ነበር፣ አሁን ደግሞ ወደ ቅድስና ለሚወስደው ጽድቅ ባሪያ አድርጋችሁ አቅርቡ። [20]የኀጢአት ባሮች ሳላችሁ ከጽድቅ ነጻ ነበራችሁ። [21]አሁን ከምታፍሩበት ነገር ያን ጊዜ ምን ጥቅም አገኛችሁ? የዚያ ነገር ውጤት ሞት ነው። [22]አሁን ግን ከኀጢአት ነጻ ወጥታችሁ የእግዚአብሔር ባሮች ሆናችኋል፤ የምትሰበስቡትም ፍሬ ወደ ቅድስና ያመራል፤ መጨረሻውም የዘላለም ሕይወት ነው። [23]የኀጢአት ደመወዝ ሞት ነውና፤ የእግዚአብሔር ስጦታ ግን በጌታችን በክርስቶስ ኢየሱስ[ቸ] የዘላለም ሕይወት ነው።

የጋብቻ ምሳሌ

7 ወንድሞች ሆይ፤ ሕግን ለሚያውቁ ሰዎች እናገራለሁ፤ ሕግ በአንድ ሰው ላይ ሥልጣን የሚኖረው፣ ሰውዬው በሕይወት እስካለ ድረስ ብቻ መሆኑን አታውቁምን? [2]አንዲት ያገባች ሴት ከባሏ ጋር በሕግ የታሰረች የምትሆነው እርሱ በሕይወት እስካለ ድረስ ነው፤ ባሏ ቢሞት ግን ከጋብቻ ሕግ ነጻ ትሆናለች። [3]ነገር ግን ባሏ በሕይወት እያለ ሌላ ሰው ብታገባ አመንዝራ ትባላለች፤ ባሏ ቢሞት ግን ሌላ ሰው ብታገባም እንኳ፣ ከዚያ ሕግ ነጻ ትሆናለች፤ አመንዝራ አትባልም።

[4]ስለዚህ ወንድሞቼ ሆይ፤ እናንተም በክርስቶስ ኢየሱስ ሥጋ ለሕግ ሞታችኋል፤ ይህም ከሙታን ለተነሣው ለእርሱ፣ ለሌላው ሆናችሁ ለእግዚአብሔር ፍሬ እንድናፈራ ነው። [5]ኀጢአተኛ በሆነ ተፈጥሮ[*] ቍጥጥር ሥር ሳለን፣ ለሞት ፍሬ እንድናፈራ በሕግ የተቀሰቀሰው የኀጢአት መሻት በሥጋችን ላይ ይሠራ ነበር። [6]አሁን ግን ቀድሞ ጠፍሮ አስሮን ለነበረው ሞተን፣ ከሕግ ነጻ ወጥተናል፤ ይህም አሮጌ በሆነው በተጻፈው ሕግ ሳይሆን፣ አዲስ በሆነው በመንፈስ መንገድ እንድናገለግል ነው።

ከኀጢአት ጋር መታገል

[7]እንግዲህ ምን እንላለን? ሕግ በራሱ ኀጢአት ነውን? በፍጹም አይደለም፤ ነገር ግን በሕግ በኩል ባይሆን ኖሮ፣ ኀጢአት ምን እንደ ሆነ ባላወቅሁም ነበር፤ ሕጉ "አትመኝ" ባይል ኖሮ፣ ምኞት ምን እንደ ሆነ በእርግጥ አላውቅም ነበር። [8]ኀጢአት ግን ትእዛዙ ባስገኘው ዕድል ተጠቅሞ በእኔ ውስጥ ማንኛውንም ዐይነት አጕል ምኞት አስነሣ፤ ኀጢአት ያለ ሕግ ምውት ነውና። [9]ሕጉ ሳይኖር ሕያው ነበርሁ፤ ትእዛዝ ከመጣ በኋላ ግን፣ ኀጢአት ሕያው ሆነ፤ እኔም ሞትሁ። [10]ለሕይወት እንዲሆን የታሰበው ያ ትእዛዝም ሞትን እንዳመጣ ተገነዘብሁ፤ [11]ኀጢአት በትእዛዝ በኩል የተገኘውን ዕድል በመጠቀም አታለለኝ፤ በትእዛዝም ገደለኝ። [12]ስለዚህ ሕጉ በራሱ ቅዱስ ነው፤ ትእዛዙም ቅዱስ፣ ጻድቅና መልካም ነው።

[ቸ]23 *ወይም በክርስቶስ ኢየሱስ በኩል*
[*]5 *ወይም በሥጋ፤* እንዲሁም ቍ 25 ይመ

6፥20 ቍ16
6፥21 ቍ23
6፥22 ቍ18:19፤ ማቴ25፥46፤ ሮሜ7፥25፤1ቆሮ7፥22፤ ኤፌ6፥6፤1ጴጥ2፥16፤
6፥23 ቍ16:21፤ ዘፍ2፥17፤ምሳ10፥16፤ ሕዝ18፥4፤ማቴ25፥46፤ ሮሜ1፥32፤5፥12፤ 7፥5:13፤8፥6:13፤ ገላ6፥7:8፤ያዕ1፥15፤
7፥1 ሐሥ1፥16፤ 22፥5፤ሮሜ1፥13፤ 1ቆሮ1፥10፤5፥11፤ 6፥6፤14፥20:26፤ ገላ3፥15፤6፥18
7፥2 1ቆሮ7፥39
7፥3 ሉቃ16፥18
7፥4 ቍ6፤ሮሜ6፥6፤ 8፥2፤ገላ2፥19:20፤ 3፥23-25፤4፥31፤5፥1፤ ቈላ1፥22፤
7፥5 ሮሜ7፥7-11፤ 6፥13-23፤ገላ5፥24፤
7፥6 ቍ4፤ ሮሜ 2፥29፤2ቆሮ3፥6
7፥7 ቍ12፤ ዘፀ20፥17፤ዘዳ5፥21፤ ሮሜ4፥15፤8፥31፤
7፥8 ቍ11፤ ሮሜ4፥15
7፥10 ዘሌ18፥5፤ ሉቃ10፥26-28፤ ሮሜ10፥5፤ገላ3፥12
7፥11 ቍ8፤ዘፍ3፥13
7፥12 ቍ7:13: 14:16፤ሮሜ4፥15፤

የቀረበ አባባል ነው። "ባሪያ" የሚለውን ቃል በክርስቶስ ነጻ ለወጡት ክርስቲያኖች መጠቀም በተለምዶ አባባል ሲወሰድ ተስማሚ ላይሆን ይችላል።

6፥22 *ከኀጢአት ነጻ ወጥታችሁ፤* የቍ 6 ማብ ይመ። *ቅድስና፤* ለእግዚአብሔር ባሪያ መሆን ቅድስናን ያስገኛል፤ የሂደቱም መጨረሻ የዘላለም ሕይወት ነው (ይህም አሁን እንደምንረዳው ሳይሆን ወደፊት ሊሆን ባለው በመጨረሻ ገጽታው ሲታይ ነው)፤ ያለ ቅድስና የዘላለም ሕይወት አይገኝም (ዕብ 12፥14 ይመ)። ማንኛውም የጸደቀ ሰው ለመጽደቁ፣ በሕይወቱ ውስጥ በሚታየው ቅድስና ያረጋግጣል። "ቅድስና"ን በተመለከተ የተጻፉትን ሌሎች ሐሳቦች ለመረዳት፣ ቍ19፤ 1ቆሮ 1፥30፤ 1ተሰ 4፥3-4:7፤ 2ተሰ 2፥13፤ 1ጢሞ 2፥15፤ ዕብ 12፥14፤ 1ጴጥ 1፥2 ይመ።

6፥23፤ በዚህ ክፍል ሁለት ዐይነት ባርነቶች ተነጻጽረው ልዩነታቸው ተመልክቷል፤ የአንደኛው ደመ ወዝ ሞት ሲሆን፣ የሌላው ግን የዘላለም ሕይወት ነው፤ የዘላለም ሕይወት እንደ ደመ ወዝ ወይም አንድ ሰው በይገባኛል የሚያገኘው ሳይሆን የእግዚአብሔር ነጻ ስጦታ ነው።

7፥1 *ሕግ፤* ምናልባት ጳውሎስ ይህን የጠቀሰው የሙሴን ሕግ በማሰብ ሊሆን ይችላል፤ እዚህ ላይ ግን ትኵረቱ፣ መሠረታዊውን የሕግ ባሕርይ የሚመለከት ነው።

7፥2-3፤ እነዚህ ጥቅሶች በቍ 1 ላይ የተጻፈውን ሕግ ያብራራሉ። ሞት አንድ ሰው ከሕግ ጋር ያለውን ግንኙነት ፈጽሞ ይለውጣል።

7፥4 *ስለዚሁ* እዚህ ላይ ጳውሎስ፣ በቍ 1፣ በቍ 2 እና 3 ላይ ከተብራራው ሕግ በመነሣት መደምደሚያ ሐሳብ ያቀርባል። *ለሕግ ሞታችኋል፤* በ6፥2-7 በተጠቀሰው መሠረት መሞቱ በተረጋገጠው ክርስቲያን ላይ ሕግ የመፍረድ ኀይል የለውም። እዚህ ላይ ለሕግ መሞቱን የሚያሳይ ሲሆን፣ በ 6፥2-7 ግን ለኀጢአት መሞቱን ይገልጻል። ይህም ከእንግዲህ በሕግ ቍጥጥር ሥር እንዳልሆነ ይስረዳል። *በክርስቶስ ኢየሱስ ሥጋ፤* የተሰቀለውን የክርስቶስን አካል ያመለክታል። *ለሌላው ሆናችሁ፤* ከሙታን የተነሣውን ክርስቶስ ማለት ነው (6፥5 ይመ)። የዚህ አንድነት ዓላማ፣ የቅድስናን ፍሬ ለማፍራት ነው።

7፥5 *ኀጢአተኛ በሆነ ተፈጥሮ ቍጥጥር ሥር፤* ክርስቲያኖችን በሚመለከት፣ ያለፈውን ይኸውም ከዳግም መወለድ (ከሕይወት መለወጥ) በፊት የነበረውን ሁኔታ ያሳያል። *በሕግ የተቀሰቀሰው፤* ሕግ፣ ኀጢአትን መግለጽ ብቻ ሳይሆን፣ እንዲነሣሣም ያደርገዋል፤ ይህም በሰው ውስጥ ያለው ተፈጥሮአዊ ዝንባሌ የተከለከለውን ነገር ለማግኘት የሚመኝ በመሆኑ ነው። *ለሞት፤* ሥጋዊ ሞት፣ ከዚያም ዐልፎ ከእግዚአብሔር ለዘላለም መለየት የሆነው መንፈሳዊ ሞት፣ ከሕግ ጋር "የመተባበራችን" ውጤቶች ነበሩ።

7፥6 *ቀድሞ ጠፍሮ አስሮን ለነበረው፤* በቍ4 እና 6 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ ሕግን ያመለክታል። *ከሕግ ነጻ ወጥተናል፤* ሕግ ከሚያመጣው ፍርድ ማለት ነው። (የቍ 4 ማብ ይመ)። *አዲስ በሆነው በመንፈስ መንገድ፤* የ8፥4 ማብ ይመ። *አሮጌ በሆነው በተጻፈው ሕግ፤* በብሉይ ኪዳን ሕግ ሥር የነበረውን ሕይወት ያመለክታል።

7፥7 *ሕግ በራሱ ኀጢአት ነውን?* ሕግን በሚመለከት በቍ 4-6 የተሰጠውን አስተያየት መነሻ በማድረግ የተጠየቀ ነው። *አላውቅም (እኔ)፤* ጳውሎስ የራሱን ስም ምትክ የሆነውን ተውላጠ ስም የተጠቀመ ይመስላል፤ እንዲሁም የሰውን ዘር በአጠቃላይ (ቍ 7-12) በተለይም ክርስቲያኖችን (ቍ 13-25) ወክሎ መናገሩ ነው። ኀጢአት ምን እንደ ሆነ ባላውቅሁም ነበር፤ ሕግ ኀጢአት መኖሩንና እርግጠኛ መሆኑን በመግለጥ ጠቃሚ የሆነ ተግባር አከናውኖአል።

7፥8 *ትእዛዙ ባስገኘው ዕድል፤* የቍ 5 ማብ ይመ። *ኀጢአት … ምውት ነውና፤* ጨርሶ የለም ማለት ሳይሆን፣ መኖሩ ሙሉ በሙሉ ጐልቶ የማይታይ መሆኑን ለማመልከት ነው።

7፥9 *ሕያው ነበርሁ፤* ጳውሎስ አሁን ካገኘው ጠቃሚ መረዳት አንጻር፣ የራሱን ልምምድ ይገመግማል። ሕጉ ሞት እንደ ፈረደበት ከማስተዋሉ በፊት ሕያው ነበረ፤ ይህም የሚመለከተው ስለ ሕጉ ሙሉ ኀላፊነት ከመውሰዱ በፊት ወይም የሕጉን እውነተኛ ጥንካሬ መረዳት የተቻለበትን የሕይወት ለውጥ ከማግኘቱ በፊት ያለውን ጊዜ ነው (ሉቃ 18፥20-21፤ ፊል 3፥6 ይመ)። *ትእዛዝ ከመጣ በኋላ፤* ጳውሎስ በሕጉ ፊት ኀጢአተኛ መሆኑን የተረዳበት፣ ማለትም በ13 ዓመት ዕድሜው ስለ ሕጉ ሙሉ ኀላፊነት የወሰደበት ጊዜ፣ ወይም የሕጉን ሙሉ ኀይል ለማስተዋል የቻለበት (የተለወጠበት) ጊዜ ነው። *ሞትሁ፤* ጳውሎስ ሞት እንደ ተፈረደበት ተረዳ፤ ምክንያቱም ሕግ ኀጢአትን ይገልጣል፤ የኀጢአትም ደመ ወዝ ሞት ነው (6፥23)።

7፥10 *ለሕይወት እንዲሆን የታሰበው፤* ሕግ የተደነገገው ለሕይወት እንዲሆን ታስቦ ነበር፤ ከጳውሎስ የግል ልምድና ከሰው ልጅ ሕይወት እንደታየው ሕግ ለኀጢአት መጠቢያ መንገድ ሆኖ ተገኘ። ሕጉ፣ ሕይወትን በመስጠት ፈንታ ፍርድን አመጣ፤ ቅድስናን በማስገኘት ፈንታ፣ ለኀጢአት መነሣሣት ምክንያት ሆነ።

7፥12 *ሕጉ በራሱ ቅዱስ ነው፤* ኀጢአት ሕጉን ከተደነገገበት ዓላማ

[13]ታዲያ በጎ የሆነው ነገር ሞት ሆነብኝን? ከቶ አይደለም፤ ነገር ግን ኀጢአት በኀጢአት ነቱ ይታወቅ ዘንድ በጎ በሆነው ነገር በኩል ሞትን አመጣብኝ፤ ይኸውም ኀጢአት በትእዛዝ በኩል ይብሱን ኀጢአት ይሆን ዘንድ ነው::

[14]ሕጉ መንፈሳዊ እንደ ሆነ እናውቃለን፤ እኔ ግን ለኀጢአት እንደ ባሪያ የተሸጥሁ ሥጋዊ ነኝ:: [15]የማደርገውን አላውቅም፤ ለማድረግ የምፈልገውን አላደርግም፤ ነገር ግን የምጠላውን ያን አደርጋለሁና:: [16]ማድረግ የማልፈልገውን የማደርግ ከሆነ፣ ሕጉ በጎ እንደ ሆነ እመሰክራለሁ፤ [17]እንዲህ ከሆነ፣ ይህን የማደርገው እኔ ራሴ ሳልሆን፣ በእኔ ውስጥ የሚኖረው ኀጢአት ነው:: [18]በእኔ፣ ማለትም ኀጢአተኛ በሆነው ተፈጥሮዬ[a] ውስጥ ምንም በጎ ነገር እንደማይኖር ዐውቃለሁ፤ በጎ የሆነውን የማድረግ ምኞት አለኝ፤ ነገር ግን ልፈጽመው አልችልም:: [19]የማደርገው ሳደርገው የምፈልገውን በጎ ነገር አይደለም፤ ዳሩ ግን ለማድረግ የማልፈልገውን ክፉ ነገር ነው:: [20]ላደርገው የማልፈልገውን ነገር የማደርገው ከሆነ፣ ያን የማደርገው እኔ ራሴ ሳልሆን፣ የሚያደርገው በእኔ ውስጥ የሚኖረው ኀጢአት ነው::

[21]ስለዚህ ይህ ሕግ እየሠራ እንደ ሆነ ተረድቻለሁ፤ ይኸውም በጎ ነገር ለመሥራት ስፈልግ፣ ክፉት ከእኔ ጋር አለ:: [22]በውስጤ በእግዚአብሔር ሕግ ሐሤት አደርጋለሁ፤ [23]ነገር ግን በብልቶቼ ውስጥ ለሚሠራው የኀጢአት ሕግ እኔን እስረኛ በማድረግ፣ ከአእምሮዬ ሕግ ጋር የሚዋጋ ሌላ ሕግ በብልቶቼ ውስጥ ሲሠራ አያለሁ:: [24]እኔ ምን ዐይነት ጐስቋላ ሰው ነኝ! ከዚህ ለሞት ከተሰጠ ሰውነት ማን ሊያድነኝ ይችላል? [25]በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ምስጋና ለእግዚአብሔር ይሁን::

እንግዲያስ እኔ ራሴ በአእምሮዬ ለእግዚአብሔር ሕግ ባሪያ ስሆን፣ በኀጢአተኛ ተፈጥሮዬ ግን ለኀጢአት ሕግ ባሪያ ነኝ::

ሕይወት በመንፈስ ቅዱስ

8 ስለዚህ በክርስቶስ ኢየሱስ[†] ያሉት አሁን ኵነኔ የለባቸውም፤ [2]ምክንያቱም የሕይወት መንፈስ ሕግ በክርስቶስ ኢየሱስ ከኀጢአትና ከሞት ሕግ ነጻ አውጥቶአችኋል:: [3]ሕግ ከሥጋ ባሕርይ[‡] የተነሣ ደክሞ ሊፈጽም ያልቻለውን፣ እግዚአብሔር የገዛ ልጁን

8፥4፤ገላ3፥21፤ 1ጢሞ1፥8፤
7፥13 ቍ12፤ ሮሜ 6፥23፤
7፥14 1ነገ21፥20:25፤2ነገ17፥17፤ ሮሜ6፥16፤1ቆሮ3፥1
7፥15 ቍ19፤ ገላ5፥17
7፥16 ቍ12
7፥17 ቍ20
7፥18 ቍ25፤ ገላ5፥ 24
7፥19 ቍ15
7፥20 ቍ17
7፥21 ቍ23:25
7፥22 መዝ1፥2፤ 40፥8፤ኤፌ3፥16፤
7፥23 ሮሜ6፥16፤ ገላ5፥17፤1ጴጥ2፥11፤ ያዕ4፥1፤
7፥24 ሮሜ6፥6፤ 8፥2
7፥25ሮሜ6፥16:22፤ 2ቆሮ 2፥14፤
8፥1 ቍ34:39፤ ሮሜ16፥3
8፥2 ዮሐ8፥32:36፤ ሮሜ6፥16:18፤ 7፥25፤1ቆሮ15፥45፤ 7፥4
8፥3 ሮሜ7፥18:19፤ ፊል2፥7፤ገላ5፥24፤

[a]18 *ወይም ሥጋዬ*
[†]1 አንዳንድ የቅርብ ጊዜ ቅጆች *ስለዚህ እንደ ኀጢአተኛ ተፈጥሮ ሳይሆን እንደ መንፈስ ፈቃድ በኖረው በክርስቶስ ኢየሱስ ይላሉ::*
[‡]3 *ወይም ኀጢአተኛ ተፈጥሮ*፤ እንዲሁም ቍ4:5:8:9:12:13 ይመ

ውጭ ለማይረባ ነገር ምክንያት አድርጎ ቢጠቀም በትም፣ ሕጉ ሊነቀፍ አይገባውም:: ሕጉ የእግዚአብሔር ስለ ሆነ በእርሱም ቅዱስ፣ ጻድቅና መልካም ነው::

7፥13-25፤ በዚህ ክፍል ጳውሎስ የሚገልጸው፣ ክርስቲያን ስለ ሆነ ወይም ስላልሆነ ሰው መሆኑን ለይቶ ለማወቅ ለብዙ መቶ አመታት ያህል ቤተ ክርስቲያንን አከራክሮአል፤ ክርስቲያን ስላልሆነ ሰው እንደሚናገር በመደገፍ የቀረቡ ምክንያቶችም፤ 1) 'ለኀጢአት እንደ ባሪያ የተሸጥሁ' (ቍ14)፣ 'በእኔ ውስጥ በጎ ነገር እንደማይኖር ዐውቃለሁ' (ቍ18) እንዲሁም 'ምንኛ ጐስቋላ ሰው ነኝ' (ቍ24) የሚሉትን መጠቀሙ፣ ክርስቲያን የሆነውን ሰው ሕይወት ለመግለጽ አይመስልም፤ 2) በሌላ መልኩ ደግሞ ምዕራፍ 7 እና 8 ሲነጻጸሩ፣ በክፍሉ ውስጥ የተጠቀሰው ሐሳብ ከክርስትና ውጪ ያለ ሰውን የሚመለከት ነው ብሎ ለማመን አስቸጋሪ ይሆናል:: 3) ክርስትና መንፈሳዊ ጕስቍልናን የሚያስከትል ከሆነ አንድ ሰው ክርስቲያን ለመሆን ያለው ፍላጎት ይቀንሳል፤ በአንጻሩም፣ ጳውሎስ በዚህ ክፍል ክርስቲያን ስለ ሆነ ሰው ሕይወት ይገልጻል የሚለውን ሐሳብ የሚደግፉ ሰዎች ቀጥሎ ያሉትን ምክንያቶች ያቀርባሉ፤ 1) በክፍሉ የተጠቀሱት ዐረፍተ ነገሮች ሁሉ የአሁን ጊዜ ድርጊት አፈጻጸም ሰዋሰው በመጠቀም በመጻፋቸው፣ 2) ጳውሎስ ስለ ራሱ ያለው ዝቅ ያለ አመለካከት (ቍ18)፣ 3) ጳውሎስ ለእግዚአብሔር ሕግ ከፍተኛ ግምት መስጠቱ (ቍ14-16)፣ 4) ይህ ጽሑፍ በሮሜ መጽሐፍ ውስጥ የተሰጠው ሥፍራ ጳውሎስ ስለ መቀደስ፣ ማለትም የአንድ ክርስቲያን በቅድስና ማደግ ምን መምሰል እንዳለበት በሚናገርበት ክፍል መሆኑ ናቸው::

7፥13፤ ኀጢአት ቅዱስ የሆነውን የእግዚአሔር ሕግ ለዘለቄታው ቅዱስ ሳልሆን፣ ማለትም ለሞት ተጠቀመበት፤ በዚህም ሁኔታ፣ አስነዋሪ የሆነው የኀጢአት ባሕርይ ተገልጦአል::

7፥14 ***መንፈሳዊ፤*** ሕጉ የመነጨው ከእግዚአብሔር ነው:: ***እኔ ... ነኝ፤*** አንደኛ መደብ ተውላጠ ስምና ግሥ አንድ ላይ ሲታዩ ጳውሎስ፣ አሁን ስላለው የክርስትና ሕይወቱ ሁኔታ የሚገልጽ መሆኑን ይጠቁማሉ:: ***ሥጋዊ ነኝ፤*** ክርስቲያን የሆነ ሰው እንኳ፣ በልቡ ውስጥ የዐመፅ ቅሪት ሊኖርበት ይችላል:: ***ለኀጢአት እንደ ባሪያ የተሸጥሁ፤*** አገላለጹ ጠንከር ያለ በመሆኑ፣ ብዙዎች የክርስቲያንን ሕይወት እንደሚገልጽ አድርገው አይቀበሉትም:: ይሁን እንጂ በወንጌል ላይ የተገለጸውን ፍጹም የሆነውን ሥነምግባር ክርስቲያን እንኳ ሊመላለስበት እንዳልቻለ በግልጽ ያመለክታል፤ ኀጢአትም ሳይቋረጥ ክርስቲያንን የመፈታተን ባሕርይ እንዳለው ያሳያል::

7፥15 ***የማደርገውን አላውቅም፤*** በውስጡ የተፈጠረው ትግል በአንጻሩ፣ የሐሳብ መዘባረቅና ውጥረት አስከትሎበታል::

7፥16 ***ሕጉ በጎ እንደ ሆነ እመሰክራለሁ፤*** በመሠረቱ ሕግ በጎ እንደ ሆነ ለጳውሎስም ሆነ ለሌሎች ክርስቲያኖች የሚገልጸው መንፈስ ቅዱስ ነው::

7፥17 ***ይህን የማደርገው እኔ ራሴ ሳልሆን፤*** ኀጢአት በክርስቲያን ሕይወት ላይ ያለውን የመቈጣጠር ኀይል ለማሳየት እንጂ ከሥነምግባራዊ ኀላፊነት ለማምለጥ የተነገረ አይደለም::

7፥18 ***በእኔ ... ውስጥ ምንም በጎ ነገር እንደማይኖር፤*** የዐረፍተ ነገሩ የመጨረሻ ሐረግ እንደሚያመለክተው፣ ይህ ሐሳብ በኀጢአት ስለ ወደቀ ሰው ባሕርይ ይናገራል:: ጳውሎስ በጎ የሆነ ነገር በክርስቲያን ሕይወት ውስጥ ፈጽሞ የለም ማለቱ አይደለም::

7፥20 ***ያን ... የሚያደርገው ... ኀጢአት ነው፤*** የቍ 17 ማብ ይመ::

7፥21 ***ሕግ፤*** እዚህ ላይ ሕግ ሲባል መመሪያ ማለት ነው::

7፥22 ***በእግዚአብሔር ሕግ ሐሤት አደርጋለሁ፤*** በሙሴ ሕግ ወይም በአጠቃላይ በእግዚአብሔር ሕግ ማለት ነው:: ክርስቲያን ካልሆነ ሰው እንዲህ ዐይነት ሐሳብ መጠበቅ አስቸጋሪ ነው::

7፥23 ***ሌላ ሕግ፤*** ክርስቲያን ለእግዚአብሔር ሕግ እንዳይታዘዝ የሚያደርገውን የውስጥ ኀይል ያመለክታል:: ከአእምሮዬ ሕግ ጋር፤ ለእግዚአብሔር ሕግ ለመታዘዝ ያለውን ፍላጎት ያመለክታል:: ***የኀጢአት ሕግ፤*** ቀደም ሲል ሌላ ሕግ ተብሎ ከተጠቀሰው ጋር ይመሳሰላል::

7፥24 ***ለሞት ከተሰጠ ሰውነት፤*** እንደ ሬሳ በመጋደም በውስጥ ሆኖ ነጻነትን የሚከለክለውን ኀጢአተኛ ሥጋ ያመለክታል (6፥6)::

7፥25፤ በዚህ ጥቅስ የተገለጸው ሐሳብ ከኀጢአት ነጻ መሆን የሚቻለው ሕግን ለመጠበቅ በሚደረገው ጥረት ሳይሆን፣ በክርስቶስ መሆኑን በማሳየት በቍ24 ላይ ለቀረበው ጥያቄ መልስ ይሰጣል:: ***እኔ ራሴ፤*** በእግዚአብሔር ሕግ የሚደሰተውን (ቍ22) የውስጥ ማንነት ያመለክታል::

8፥1 ***ኵነኔ፤*** ሕጉ ኵነኔን ያመጣል፤ ምክንያቱም ኀጢአትን ለይቶ ያመለክታል፤ ይቀሰቅሳል፤ በኀጢአትም ላይ ይፈርዳል:: ይሁን እንጂ ክርስቲያን "ከሕግ በታች" አይደለም (6፥14):: ***በክርስቶስ ኢየሱስ፤*** በ 6፥1-10 እንደ ተገለጸው ከእርሱ ጋር አንድ መሆንና መተባበር ማለት ነው፤ (በተጨማሪም የ6፥11 ማብ ይመ)::

8፥2 ***የሕይወት መንፈስ ሕግ፤*** ሕይወት ሰጪ የሆነውን መንፈስ ቅዱስን የመቈጣጠር ኀይል ያመለክታል:: ጳውሎስ በሮሜ መልእክት ላይ "ሕግ" የሚለውን ቃል በተለያየ መንገድ አውሎት ይገኛል፤ ይኸውም እዚህ ላይ እንደ ተጠቀሰው የሚቈጣጠር ኀይል፣ የእግዚአብሔር ሕግ (2፥17-20፤ 9፥31፤ 10፥3-5)፣ አምስቱ የሙሴ መጻሕፍት (3፥21) ብሉይ ኪዳን በሙሉ (3፥19)፣ ***መመሪያ ሕግ*** (3፥27) ለማለት ነው:: ***ከኀጢአትና ከሞት ሕግ፤*** በመጨረሻ ሞትን የሚያስከትለውን፣ ሕይወትን የሚቈጣጠረውን ኀጢአት ያመለክታል::

8፥3 ***ደክሞ ሊፈጽም ያልቻለውን፤*** ሕጉ ኀጢአትን ለማሸነፍ አልቻለም፤ ኀጢአትን ለይቶ ሊያመለክት፣ በእርሱም ላይ

በኀጢአተኛ ሰው አምሳል[ሀ]፣ የኀጢአት መሥዋዕት[ጉ] እንዲሆን በመላክ ፈጸመው፤ በዚህም ኀጢአትን በሥጋ[ሀ] ኰነነ፤ 4ይኸውም በሥጋ ሳይሆን በመንፈስ በምን መላለስ በእኛ፣ ሕጉ የሚጠይቀው ጽድቅ ሙሉ በሙሉ እንዲፈጸም ነው።

5እንደ ሥጋ ፈቃድ የሚኖሩ ልባቸውን በሥጋ ፍላጎት ላይ ያሳርፋሉ፤ እንደ መንፈስ ፈቃድ የሚኖሩ ግን ልባቸውን በመንፈስ ፍላጎት ላይ ያደርጋሉ። 6የሥጋን ነገር ማሰብ[ፐ] ሞት ነው፤ የመንፈስን ነገር ማሰብ ግን ሕይወትና ሰላም ነው። 7ለኀጢአት የተገዛ አእምሮ[አ] ከእግዚአብሔር ጋር ጠበኛ ነው፤ ለእግዚአብሔር ሕግ አይገዛም፤ መገዛትም አይችልም። 8በሥጋ ፈቃድ የሚመሩትም እግዚአብሔርን ማስደሰት አይችሉም።

9እናንተ ግን፣ የእግዚአብሔር መንፈስ በውስጣችሁ የሚኖር ከሆነ፣ በሥጋ ሳይሆን በመንፈስ ናችሁ። ማንም የክርስቶስ መንፈስ ከሌለው፣ እርሱ የክርስቶስ አይደለም። 10ነገር ግን ክርስቶስ በውስጣችሁ ካለ፣ ሰውነታችሁ ከኀጢአት የተነሣ ሟች ሲሆን፣ መንፈሳችሁ ግን ከጽድቅ የተነሣ ሕያው ነው። 11ኢየሱስን ከሙታን ያስነሣው የእርሱ መንፈስ በእናንተ የሚኖር ከሆነ፣ ክርስቶስን ከሙታን ያስነሣው፣ በውስጣችሁ በሚኖረው በመንፈሱ ሟች ለሆነው ሰውነታችሁ ሕይወትን ይሰጣል።

12ስለዚህ ወንድሞች ሆይ፤ ግዴታ አለብን፤ ይሁን እንጂ እንደ ሥጋ ፈቃድ እንድንኖር ለሥጋ አይደለም። 13እንደ ሥጋ ፈቃድ ብትኖሩ ትሞታላችሁና፤ ክፉ የሆነውን የሥጋ ሥራ በመንፈስ ብትገድሉ ግን፣ በሕይወት ትኖራላችሁ፤ 14በእግዚአብሔር መንፈስ የሚመሩ እነዚህ የእግዚአብሔር ልጆች ናቸውና። 15እንደ ገና የፍርሀት ባሪያ የሚያደርጋችሁን መንፈስ ሳይሆን፣ "አባ[ከ]፣ አባት" ብለን የምንጠራበትን የልጅነት[ኸ] መንፈስ ተቀብላችኋልና፤ 16የእግዚአብሔር ልጆች መሆናችንን ያ መንፈስ ራሱ ከመንፈሳችን ጋር ሆኖ ይመሰክርልናል። 17ልጆች ከሆን ወራሾች ደግሞ ነን፤ የክብሩ ተካፋዮች እንሆን ዘንድ በእርግጥ የመከራው ተካፋዮች ብንሆን፣ የእግዚአብሔር ወራሾች፣ ከክርስቶስ ጋር አብረን ወራሾች ነን።

የሚመጣው ክብር

18የአሁኑ ዘመን ሥቃያችን ወደ ፊት ሊገለጥ ካለው ለእኛ ከተጠበቀልን ክብር ጋር ሲነጻጸር ምንም እንዳይደለ እቈጥራለሁ።

ዕብ2፥14፡17፤7፥18፤ 10፥1-4
8፥4 ሮሜ2፥26፤ ገላ5፥16
8፥5 ገላ5፥19-21፡ 22-25
8፥6 ቍ13፤ ሮሜ6፥23፤ገላ6፥8
8፥7 ያዕ4፥4
8፥8 ገላ5፥24
8፥9 ቍ11፤ ዮሐ14፥17፤ ሐሥ16፥7፤ 1ቆሮ6፥19፤ገላ5፥24፤ 2ጢሞ1፥14፤ 1ዮሐ 4፥13
8፥10 ቍ9፤ ዘፀ29፥45፤ዮሐ14፥20፡ 23፤2ቆሮ13፥5፤ ገላ2፥20፤ኤፌ3፥17፤ ቆላ1፥27፤ራእ3፥20
8፥11 ዮሐ5፥21፤ ሐሥ2፥24፤ሮሜ6፥5
8፥12 ቍ4፤ ገላ5፥24
8፥13 ቍ6፤ ሮሜ6፥23፤6፥21 ገላ6፥8
8፥14 ቍ19፤ ሆሴ1፥10፤ሚል3፥17፤ ማቴ5፥9፤ዮሐ1፥12፤ ገላ5፥18፤ገላ3፥26፤ 4፥5፤ኤፌ1፥5፤ ራእ 21፥7
8፥15 ማር14፥36፤ ዮሐ20፥22፤ገላ4፥5:6፤ 2ጢሞ 1፥7፤
8፥16 ቍ14፤ዮሐ1፥12፤ 2ቆሮ 1፥22፤ኤፌ1፥13
8፥17 ሐሥ20፥32፤2ቆሮ1፥5፤ገላ3፥29፤4፥7፤ኤፌ3፥6፤ቲቶ3፥7፤ 2ጢሞ 2፥12፤ 1ጴጥ 4፥13 8፥18 2ቆሮ4፥17፤1ጴጥ4፥13፤5፥1

[ጉ]3 ወይም *ስለ ኀጢአት መሥዋዕት*
[ሀ]3 ወይም *በኀጢአተኛ ሰው*
[ፐ]6 ወይም *ስለ ሥጋ ማሰብ*
[አ]7 ወይም *ስለ ሥጋ የሚያስብ አእምሮ*
[ከ]15 በአራማይክ ቋንቋ አባት የሚጠራበት ስም ነው
[ኸ]15 ወይም *እንደ ልጅ*

ሊፈርድ፣ ሊያነሣሣውም እንኳ ይችላል፤ ነገር ግን ፈጽሞ ሊያስወግደው አልቻለም። *በኀጢአተኛ ሰው አምሳል፤* ክርስቶስ በሰው አምሳል ሲመጣ ፈጽሞ ኀጢአት የሌለው ከመሆኑ በቀር ፍጹም ሰው ሆኖአል። *በኀጢአተኛ ሰው፤* "ሥጋ" የሚለው ቃል የሰውን ሥጋ ወይም የክርስቶስን ሊያመለክት ይችላል፤ የቃሉ ትርጒም የኋለኛው ከሆነም፣ እግዚአብሔር ኀጢአት በሌለበት በክርስቶስ ሰብአዊ ተፈጥሮ ላይ ኀጢአትን የኰነነበትን ሁኔታ ይገልጻል፤ ይህም ትርጒም ከጳውሎስ ትምህርት ጋር በበለጠ ይስማማል።

8፥4 *ሕጉ የሚጠይቀው ጽድቅ፤* ሕጉ አሁንም በክርስቲያን ሕይወት ውስጥ አስፈላጊ ነው፤ ይኸውም ድነት የማግኛ መንገድ ሳይሆን፣ የሥነ ምግባር መመሪያ በመሆኑ ነው፤ ተግባራዊ ሊሆን የሚችለውም ከእግዚአብሔር ፍቅርና መንፈስ ቅዱስ ከሚሰጠው ኀይል የተነሣ ነው። ይህም በኤርምያስ 31፥33-34 የተጻፈው የአዲሱ ኪዳን ትንቢት ፍጻሜ ነው። *እንዲፈጸም፤* ቀጥተኛ ትርጒሙ እንዲጠበቅ ማለት ነው። እግዚአብሔር ልጁን የላከበት ዐላማው ክርስቲያኖች የሕጉን ትክክለኛና ሙሉ ሐሳብ በሕይወታቸው እንዲገልጹ ለማስቻል ነው። *በመንፈስ፤* ሕጉ የሚጠይቀው ጽድቅ እንዴት ሊፈጸም ይችላል? ኀጢአተኛ የሆነው ሥጋ እንዲሠለጥን በማድረግ ሳይሆን፣ መሪ ለሆነውና ኀይልን ለሚሰጠው ለመንፈስ ቅዱስ ፈቃድ ራስን አሳልፎ በመስጠት ሊፈጸም ይችላል።

8፥5-8፤ በዚህ ክፍል ሁለት ዐይነት የልብ ፈቃዶች ተገልጸዋል፤ እነዚህም የኀጢአተኛ ሥጋ ፈቃድና የመንፈስ ፈቃድ ናቸው። የመጀመሪያው ወደ ሞት የሚመራ ሲሆን፣ ሁለተኛው ወደ ሕይወትና ወደ ሰላም ይመራል። ኀጢአተኛ ተፈጥሮ ከሞት ጋር የተቈራኘ (ቍ6)፣ ከእግዚአብሔር ጋር የሚጣላ (ቍ7) ለእግዚአብሔር የማይገዛና (ቍ7) በእርሱም ዘንድ ተቀባይነት የሌለው ተፈጥሮ ነው (ቍ8)።

8፥10 *ሥጋችሁ ከኀጢአት የተነሣ ሟች ሲሆን፤* የክርስቲያን ሥጋ እንኳ ከኀጢአት የተነሣ ሥጋዊ ሞት የማይቀርለት ሆኖአል። *መንፈሳችሁ ... ሕያው ነው፤* "መንፈስ ሕይወት ነው" ማለት ነው (ቍ 2 ይመ)። በዚህ ክፍል "ሥጋ" የሚለውን ቃል የምንረዳው 7፥24 ላይ በተገለጸው መሠረት ነው። *ከጽድቅ የተነሣ* የክርስቲያን መንፈስ ከመጽደቁ የተነሣ በሥጋው ላይ የደረሰው ሞት አይሠለጥንበትም። ክርስቲያን ካገኘው ጽድቅ የተነሣ ሕይወት ሰጪ የሆነው መንፈስ ያድርበታል።

8፥11፤ በክርስቶስ ትንሣኤና በክርስቲያኖች ትንሣኤ መካከል ስላለው የቀረበ ትስስር 1ቆሮ 6፥14፤ 15፥20፡23፤ 2ቆሮ 4፥14፤ ፊል 3፥21፤ 1ተሰ 4፥14 ይመ። *ሟች ለሆነው ሰውነታችሁ ሕይወትን ይሰጣል፤* ትንሣኤያችንን፣ በውስጣችን የሚኖረው መንፈስ ቅዱስ ያረጋግጥልናል፤ እንደ መንፈስ ፈቃድ መኖር መቻላችን፣ መንፈስ ቅዱስ በውጣችን ለመኖሩ ማረጋገጫ ነው (ቍ 4-9)፤ መንፈስ ቅዱስ ትንሣኤያችን አሁን በሕይወት እያለን እንኳ እውን እንደ ሆነ ለልባችን ያረጋግጣል።

8፥14 *የእግዚአብሔር ልጆች፤* እግዚአብሔር የሁሉ ፈጣሪ በመሆኑ፣ ሁሉን በመቻሩና ለሁሉ የሚያስፈልገውን ነገር በመስጠቱ "የሁሉ አባት ነው" የተባለው ከዚህ የተነሣ ነው (ማቴ 5፥45 ይመ)። ይሁን እንጂ ሰዎች ሁሉ የእርሱ ልጆች አይደሉም፤ ኢየሱስ በዚህ ምድር ሳለ ለነበሩት ያላመኑ አይሁድ "እናንተ ከአባታችሁ ከዲያብሎስ ናችሁ" ብሎአልና (ዮሐ 8፥44)። ሰዎች በአንዱ በእግዚአብሔር ልጅ በማመን፣ የእግዚአብሔር ልጆች ይሆናሉ (ዮሐ 1፥12-13 ይመ)፤ በእግዚአብሔር መንፈስ መመራታቸውም የዚህ ግንኙነት ማረጋገጫ ነው።

8፥15 *ልጅነት፤* የልጅነት መብት በመስጠት ቤተ ሰብ ማድረግ ማለት ነው። ይህም በአዲስ ኪዳን ውስጥ በተለያዩ አራት ቦታዎች ተጠቅሶአል (ቍ 23፤ 9፥4፤ ገላ 4፥5 የዚሁ ማብ ይመ፤ ኤፌ 1፥5)። ከአብራክ ያልተገኘን ልጅ እንደ ራስ ልጅ አድርጎ ማሳደግና ሀብት የመውረስ መብቱ እንዲጠበቅለት ማድረግ፣ በግሪኮችና በሮማውያን ዘንድ የተለመደ ነበር። ክርስቲያኖችም የልጅነትን መብት ያገኙት በጸጋ ነው። ክርስቶስ ግን የእግዚአብሔር የባሕርይ ልጅ ነው። *አባ፣ አባት፤* ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ልዩ የሆነ ኅብረት ያመለክታል።

8፥16 *ከመንፈሳችን ጋር ሆኖ... ይመሰክርልናል፤* መንፈስ ቅዱስ በውስጣችን ሆኖ ከክርስቶስ ጋር ያለንን አንድነት ይመሰክርልናል። *የእግዚአብሔር ልጆች፤* እግዚአብሔር እንደ አንድ ልጁ አድርጎ እኛን እንደሚወደን ያሳያል (ዮሐ 17፥23)፤ መንፈስ ቅዱስም በውስጣችን "አባ፣ አባት" ብለን የምንጮኽበት ፍቅርና እምነት ሰጥቶናል (8፥15 ይመ)።

8፥17 *ወራሾች፤* ከእግዚአብሔር የተጠበቀላቸውን በረከት በከፊል መውረስ የጀመሩትን ያመለክታል። *ከክርስቶስ ጋር ... ወራሾች፤* ያለ ጥርጥር ሁሉም ነገር የክርስቶስ ነው፤ ነገር ግን የእርሱ ከሆነው በጸጋ እንካፈላለን። *በእርግጥ የመከራው ተካፋዮች ብንሆን፤* እዚህ ላይ የተጻፈው የግሪኩ አገባብ የሚገልጸው እውነታን እንጂ ክብሩን ለማግኘት ልናሟላ የሚገባንን ቅድመ

[19]ፍጥረት ሁሉ የእግዚአብሔርን ልጆች መገለጥ በናፍቆት ይጠባበቃል። [20]ፍጥረት ሁሉ ለከንቱነት ተዳርጎአል፤ ይኸውም በራሱ ምርጫ ሳይሆን፣ ለተስፋ እንዲገዛ ካደረገው ከፈቃዱ የተነሣ ነው።[a] [21]ይህም ፍጥረት ራሱ ከመበስበስ ባርነት ነጻ ወጥቶ ለእግዚአብሔር ልጆች ወደ ሆነው ወደ ከበረው ነጻነት እንዲደርስ ነው።

[22]እስከ አሁን ድረስ ፍጥረት ሁሉ በምጥ ጊዜ እንዳለው ሥቃይ በመቃተት ላይ እንደ ሚገኝ እናውቃለን። [23]እርሱ ብቻ ሳይሆን፣ የመጀመሪያውን የመንፈስ ፍሬ ያገኘን እኛ ራሳችን የሰውነታችን ቤዛ የሆነውን ልጅነታችንን በናፍቆት እየተጠባበቅን በውስጣችን እንቃትታለን። [24]በዚህ ተስፋ ድነናል፤ ተስፋው የሚታይ ከሆነ ግን ተስፋ አይደለም፤ የሚያየውንማ ማን ተስፋ ያደርገዋል? [25]ነገር ግን ገና ያላየነውን ተስፋ ብናደርግ፣ በትዕግሥት እንጠብቀዋለን።

[26]እንዲሁም ደግሞ መንፈስ በድካማችን ያግዘናል፤ እንዴት መጸለይ እንደሚገባን አናውቅም፤ መንፈስ ግን በቃላት ሊገለጥ በማይችል መቃተት ለእኛ ይማልድልናል። [27]ልባችንንም የሚመረምረው እርሱ የመንፈስን ሐሳብ ያውቃል፤ ምክንያቱም መንፈስ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ ለቅዱሳን ይማልዳልና።

8፥19 ቊ14
8፥20 ዘፍ3፥17-19፤ 5፥29
8፥21 ዮሐ1፥12፤ ሐሥ3፥21፤ 2ጴጥ3፥13፤ራእ21፥1፤
8፥22 ኤር12፥4
8፥23 ቊ11፤19፤ 2ቆሮ5፥2፡4፡5፤ ገላ 5፥5፤ፊል3፥21
8፥24 2ቆሮ4፥18፤ 1ተሰ5፥8፤ቲቶ3፥7፤
8፥25 መዝ37፥7
8፥26 ቊ15፡16፤ ኤፌ6፥18
8፥27 ቊ34፤ ራእ2፥23፤
8፥28 ቊ30፤ ዘፍ50፥20፤ ኢሳ38፥17፤ ኤር29፥11፤ ሮሜ11፥29፤ 1ቆሮ1፥9፤ገላ1፥6፡ 15፤ኤፌ1፥11፤ 4፥1፡4፤2ተሰ2፥12፤ 2ጢሞ1፥9፤ ዕብ6፥17፤9፥15፤ 1ጴጥ2፥9፤ 2ጴጥ1፥10፤3፥11፤
8፥29 ሮሜ11፥2፤ 1ቆሮ15፥49፤ 2ቆሮ3፥18፤ኤፌ1፥5፡ 11፤ፊል3፥21፤ ቈላ1፥18፤1ጴጥ1፥2፤ 1ዮሐ3፥2፤

ከአሸናፊዎች በላይ

[28]እግዚአብሔር፣ ለሚወዱትና እንደ ሐሳቡ ለተጠሩት፣ ነገር ሁሉ ተያይዞ ለበጎ እንዲሠራ እንደሚያደርግላቸው[o] እናውቃለን።[u] [29]እግዚአብሔር አስቀድሞ ያወቃቸውን የልጁን መልክ እንዲመስሉ አስቀድሞ ወሰናቸው፤ ይኸውም ከብዙ ወንድሞች መካከል እርሱ በኵር እንዲሆን ነው። [30]አስቀድሞ የወሰናቸውን ጠራቸው፤ የጠራቸውን አጸደቃቸው፤ ያጸደቃቸውን አከበራቸው።

[31]ታዲያ ለዚህ ምን እንመልሳለን? እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ከሆነ፣ ማን ሊቃወመን ይችላል? [32]ለገዛ ልጁ ያልሳሳለት፣ ነገር ግን ለሁላችንም አሳልፎ የሰጠው እርሱ፣ ሁሉንስ ነገር ከእርሱ ጋር እንደ ምን በልግስና አይሰጠን? [33]እግዚአብሔር የመረጣቸውን የሚከስ ማን ነው?

[a]20፡21 ወይም *በተስፋ አስገዝቶታል።*
[o]28 ወይም *በጎ የሆነውን ለማድረግ እርሱን ከሚወዱት ጋር ይሠራል።*
[u]28 አንዳንድ ቅጆች *እግዚአብሔርን ለሚወዱት ነገር ሁሉ ተያይዞ ለበጎ እንዲደረግ እናውቃለን* ይላሉ።

8፥30 ቊ28፤ ሮሜ4፥25፤ 9፥23፤ኤፌ1፥5፡11፤ 8፥31 ዘፀ3፥12፤ መዝ56፥9፤118፥6፤ኢሳ8፥10፤41፥10፤ኤር20፥11፤ሐጌ1፥13፤ ሮሜ4፥1፤6፥1፤7፥7፤9፥14፡30፤ ዕብ13፥6 8፥32 ዘፍ22፥13፤ ሚል3፥17፤ዮሐ3፥16፤ሮሜ5፥8 8፥33 ኢሳ50፥8፡9

ሁኔታ አይደለም፤ ይህም የክርስቶስ የክብር ተካፋዮች ስለ መሆናችን ጥርጣሬ የሚፈጥር አይደለም። ይልቁንስ ክርስቲያን በምድራዊ ሕይወቱ ሥቃይ ቢደርስበትም፣ ወደፊት ወራሽ እንደሚሆን መተማመኛን አግኝቶአል።

8፥19 ፍጥረት፤ የሰውን ዘር ሳይጨምር፣ ሕይወት ያላቸውንና ሕይወት የሌላቸውን ነገሮች ያመለክታል (ቊ 22-23 ይመ፤ ይህም በሌሎች ፍጥረታትና በእኛ መካከል ንጽጽር የተደረገበት ክፍል ነው)። *የእግዚአብሔርን ልጆች መገለጥ፤* ክርስቲያኖች የእግዚአብሔር ልጆች ናቸው፤ ነገር ግን እስከ ፍጻሜው የዚህ መብት ሙሉ ክብር ምን ማለት እንደ ሆነ ገና አልተገለጠም (1ዮሐ 3፥1-2 ይመ)።

8፥20 *ለከንቱነት ተዳርጎአል፤* በዘፍ 3፥17-19 የተጻፈውን ያመለክታል። *ለተስፋ፤* በዘፍ 3፥15 ላይ የተሰጠውን ተስፋ ለማመልከት የተጠቀሰ ቃል ሊሆን ይችላል።

8፥21 *ከመበስበስ ባርነት ነጻ ወጥቶ፤* ሰማይና ምድር ወደፊት ሊታደስ እንጂ ሙሉ በሙሉ ሊጠፋ የተመደበ አይደለም (2ጴጥ 3፥13፤ ራእ 21፥1)፤ እንደ ዛሬው ሕይወት ያላቸው ነገሮች ሞትና መበስበስ አይሠለጥኑባቸውም።

8፥22 *በመቃተት ላይ እንደሚገኝ፤* ፍጥረት ሁሉ ልጅ ለመውለድ በምጥ ጣር ላይ በምትገኝ ሴት ተመስሎአል።

8፥23 *የመጀመሪያውን የመንፈስ ፍሬ፤* ክርስቲያን የመንፈስ ቅዱስ ማደሪያ መሆኑ አሁን ላገኘው ድነት ማረጋገጫ ብቻ ሳይሆን (ቊ 14፡16፤ ወደ ፊት ለሚያገኘው ውርስ ቃል ኪዳን፣ ማለትም የውርስ ባለመብት ለመሆኑ ተጨባጭ መያዣ ነው (2ቆሮ 1፥22፤ 5፥5፤ ኤፌ 1፥14 ይመ)። *ልጅነታችንን፤* የቊ15 ማብ ይመ። ክርስቲያኖች የእግዚአብሔር ልጆች ናቸው፤ ነገር ግን እዚህ ላይ የተጠቀሰው ሐሳብ በክርስቶስ ያገኘነውን ውርስ ወደፊት ሙሉ በሙሉ የምንረዳበትን ሁኔታ ለማሳየት ነው። *የሰውነታችን ቤዛ፤* ከትንሣኤ በኋላ፣ የእግዚአብሔር ልጅነት ውርሳችንን የምንጨብጥበት ድምዳሜ ነው። ልጅነታችን በእግዚአብሔር ሐሳብ አስቀድሞ መወሰኑ የመጀመሪያው ደረጃ ሲሆን (ኤፌ 1፥5)፣ ሁለተኛው ደግሞ አሁን ያገኘነው የእግዚአብሔር ልጆች ሆነን የተቈጠርንበት ደረጃ ነው (ቊ14 ገላ 3፥26 ይመ)።

8፥24 *በዚህ ተስፋ፤* እኛ የዳነው በተስፋ ሳይሆን በእምነት ነው (ኤፌ 2፥8)፤ ነገር ግን ተስፋ ድነት ጋር አብሮ አለ።

8፥26 *እንዲሁም ደግሞ፤* ተስፋ፣ ክርስቲያንን በመከራ ጊዜ አጽንቶ እንደሚያቆመው ሁሉ፣ መንፈስ ቅዱስ ደግሞ እንዲጸልይ ያግዘዋል። *በቃላት ሊገለጥ በማይችል መቃተት፤* በቊ 23 ላይ ክርስቲያን እንደሚቃትት ተገልጾአል፤ እዚህ ላይ የተገለጸው ግን የመንፈስ ቅዱስ መቃተት ነው። እዚህ ላይ ከአንደበት ያልወጣ ሐሳብን ለማሳየት ይሁን ወይም በሰው ቋንቋ ሊገለጥ የማይቻል ቃልን ለማመልከት፣ ሐሳቡ ግልጥ አይደለም፤ የቊ 27 ሐሳብ በሰው ቋንቋ ሊገለጥ የማይቻል ወደሚለው ቢያዘነብልም፣ ትክክለኛው ግን የመጀመሪያው ሊሆን ይችላል።

8፥27፤ በመንፈስ ቅዱስና በእግዚአብሔር አብ መካከል ቅርብ ግንኙነት ስላለ፣ መንፈስ ቅዱስ ድምፅ በማሰማት መጸለይ አያስፈልገውም፤ እግዚአብሔር አብ እያንዳንዱን የመንፈስ ቅዱስ ሐሳብ ያውቃልና።

8፥28 *ለበጎ፤* ይህም እግዚአብሔር የልጁን መልክ እንድንመስል የሚያደርገው በጎነት ነው። *ለተጠሩት፤* የሚፈለገውን ውጤት የሚያስገኝ ጥሪ ነው፤ ይኸውም ያለ ጥርጥር አዎንታዊ ምላሽ ሊሰጠው የሚገባ የእግዚአብሔር ጥሪ ነው።

8፥29 *አስቀድሞ ያወቃቸውን፤* አንዳንዶች እዚህ ላይ የተገለጠው ዕውቀት በሐሳብ ብቻ ሳይሆን በፍቅር የተገለጠና በዓላማ ላይ የተመሠረተ እንደ ሆነ አጥብቀው ይናገራሉ። ደግሞም፣ እግዚአብሔር እርሱን ከማወቃችን በፊት እኛን ማወቁን ብቻ ሳይሆን፣ ዓለም ከመፈጠሩ በፊት ዐውቆን በጺጋው እንደ መረጠንም ያምናሉ (ኤፌ 1፥4፤ 2ጢሞ 1፥9 እና ማብ ይመ)። ሌሎች ደግሞ የጳውሎስ አባባል፣ እግዚአብሔር ከዘላለም ዘመናት በፊት በእምነት ሕዝቡ የሚሆኑትን እነዚያን፣ አስቀድሞ እንዳወቃቸው የሚያመለክት ነው በማለት ያምናሉ። *አስቀድሞ የወሰናቸውን፤* እግዚአብሔር በክርስቶስ በኩል የመረጣቸው፣ የልጁን መልክ ይመስሉ ዘንድ ቀዳሚ ዕቅድ እንዳለው ያሳያል። *ከብዙ ወንድሞች መካከል እርሱ በኵር እንዲሆን፤* እግዚአብሔር እነዚህን አስቀድሞ ያወቃውቸውና የልጁን መልክ እንዲመስሉም አስቀድሞ የወሰናቸው፣ ቤታላቁ የእግዚአብሔር ቤተ ሰብ ውስጥ ክርስቶስ ኢየሱስ ከፍተኛውን የክብር ስፍራ እንዲይዝ ለማድረግ ነው።

8፥30 *አስቀድሞ የወሰናቸውን … አከበራቸው፤* እግዚአብሔር አስቀድሞ በወሰነው መሠረት የሚያደርገውን ነገር ቅደም ተከተል ያሳያል። *አከበራቸው፤* ይህ የመጨረሻው ደረጃ፣ እግዚአብሔር በቅደም ተከተል በሚፈጽማቸው ዕቅዶች ላይ የተመሠረተ ስለ ሆነ፣ የተፈጸመ ያህል ሆኖ ይቈጠራል።

8፥31 *እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ከሆነ፤* የዚህ ሐረግ ዐይነትና አቀራረብ፣ እግዚአብሔር ከእኛ ጋር መሆኑ እንደማያጠራጥር ግልጥ ያደርገዋል።

8፥32፤ በዚህ ክፍል በተዋረድ የተነሣው የክርክር ሐሳብ፣ በም 5፥9-10 ከተጠቀሰው ጋር ተመሳሳይ ነው። እግዚአብሔር እኛን ለማዳን ከሁሉ የሚበልጠውን ስጦታ ልጁን ከሰጠ፣ በመስቀል ላይ የተጀመረውን ሥራ ከፍጻሜ ለማድረስ፣ አስፈላጊ የሆነውን ማንኛውንም ነገር እንደሚሰጥ የሚያጠራጥር አይደለም፤ የዘፍ 22፥16 ማብ ይመ።

8፥33-34፤ ፍትሕ የሚታይበትን ፍርድ ቤት ያመለክታል። እግዚአብሔር ከወንጀል ነጻ አድርጎ የፈረደለት ስለ ሆነ፣ ከእንግዲህ

የሚያጸድቅ እግዚአብሔር ነው፤ [34]ታዲያ የሚፈርድ ማን ነው? የሞተው፣ እንዲሁም ከሞት የተነ ሣው፣ በእግዚአብሔር ቀኝ የተቀመጠው ክርስቶስ ኢየሱስ፣ ስለ እኛ ይማልዳል:: [35]ከክርስቶስ ፍቅር የሚለየን ማን ነው? ችግር ነው ወይስ ሥቃይ፣ ወይስ ስደት፣ ወይስ ረሀብ፣ ወይስ ዕራቍትነት፣ ወይስ አደጋ ወይስ ሰይፍ? [36]ይህም፣

"ስለ አንተ ቀኑን ሙሉ ከሞት ጋር
እንጋፈጣለን፤
እንደሚታረዱ በጎች ተቈጠርን"

ተብሎ እንደ ተጻፈ ነው::

[37]ምንም አይለየንም፤ በዚህ ሁሉ በወደደን በእርሱ ከአሸናፊዎች እንበልጣለን:: [38]ይህን ተረድቻለሁ፤ ሞትም ይሁን ሕይወት፣ መላእክትም ይሁኑ አጋንንት፣[a] ያለውም ይሁን የሚ መጣው፣ ወይም ማንኛውም ኀይል፣ [39]ከፍ ታም ይሁን ጥልቀት፣ ወይም የትኛውም ፍጥረት፣ በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ካለው ከእግዚአብሔር ፍቅር ሊለየን አይችልም::

የእግዚአብሔር ሉዓላዊ ምርጫ

9 በክርስቶስ ሆኜ እውነት እናገራለሁ፤ አል ዋሽም፤ ኅሊናዬም በመንፈስ ቅዱስ ይመ ሰክርልኛል:: [2]ታላቅ ሐዘንና የማያቋርጥ ጭንቀት በልቤ አለ:: [3]ለወገኖቼ ስል ስለ ወንድሞቼ እኔ ራሴ የተረገምሁና ከክር ስቶስም ተለይቼ የተጣልሁ እንድሆን እንኳ እወድ ነበር፤ [4]እነርሱም የእስራኤል ሕዝብ ናቸው፤ ልጅ መሆን፣ መለኮታዊ ክብር፣ ኪዳን፣ ሕግን መቀበል፣ የቤተ መቅደስ ሥርዐ ትና ተስፋ የእነርሱ ናቸውና:: [5]አባቶችም የእነርሱ ናቸው፤ ክርስቶስም በሥጋ የትውልድ ሐረጉ ሚቈጠረው ከእነርሱ ነው፤ እርሱም፣ ከሁሉ በላይ የሆነ ለዘላለም የተመሰገነ እግዚአብሔር ነው፤[b] አሜን::

[6]ነገር ግን የእግዚአብሔር ቃል ተሽሮአል ማለት አይደለም፤ ከእስራኤል የተወለደ ሁሉ እስራኤል አይደለምና:: [7]ከአብርሃም ዘርም ስለሆኑ፣ ሁሉም ልጆቹ አይደሉም፤ ይልቁንስ "ትውልድህ በይሥሐቅ በኩል ይጠራልሃል" እንደ ተባለው ነው:: [8]ይህም ማለት የእግዚአብሔር ልጆች የተባሉት የሥጋ ልጆች አይደሉም፤ ነገር ግን የአብርሃም ልጆች የተባሉት የተ ስፋው ልጆች ናቸው:: [9]"ጊዜው ሲደርስ እመለሳለሁ፤ ሳራም ወንድ ልጅ ትወልዳለች" ተብሎ ተስፋው ተሰጥቶአልና::

[10]ይህም ብቻ ሳይሆን፣ የርብቃ ልጆች አንድ አባት አላቸው፤ እርሱም አባታችን

8፥34 ቍ1፤27፤ ኢዮ16፥20፤ ኢሳ53፥12፤ ማር16፥19፤ ሐሥ2፥24፤ ሮሜ 5፥6-8፤ዕብ7፥25፤ 9፥24፤1ዮሐ2፥1
8፥35 ቍ37-39፤ 1ቆሮ4፤2ቆሮ11፥26፤ 27
8፥36 መዝ44፥22 1ቆሮ4፥9፤15፥30:31፤ 2ቆሮ4፥11፤6፥9፤ 11፥23
8፥37 ሮሜ5፥8፤ 1ቆሮ15፥57፤ ገላ2፥20፤ኤፌ5፥2፤ ራእ1፥5፤3፥98፥38፤ 1ቆሮ3፥22፤ኤፌ1፥21፤ ቈላ1፥16፤1ጴጥ3፥22
8፥38 1ቆሮ3፥22፤ ኤፌ1፥21፤ቈላ1፥16፤ 1ጴጥ3፥22
8፥39 ቍ1፤ ሮሜ5፥8፤16፥3
9፥1 መዝ15፥2፤ ሮሜ1፥9፤ 2ቆሮ11፥10፤ገላ1፥20፤ 1ጢሞ2፥7፤
9፥3 ዘፀ32፥32፤ ሐሥ22፥5፤ሮሜ1፥14፤ 1ቆሮ12፥3፤16፥22፤
9፥4 ዘፍ17፥2፤ ዘፀ4፥22፤6፥7፤ ዘዳ7፥6፤14፥13፤ መዝ147፥19፤ ሐሥ13፥32፤3፥25፤ ገላ3፥16፤ኤፌ2፥12፤ ዕብ9፥1፤9፥5
9፥5 ማቴ1፥1-16፤ ዮሐ 1፥1፤ሮሜ1፥3፤1፥25፤ 11፥28፤2ቆሮ11፥31፤ቈላ2፥9፤
9፥6 ሮሜ2፥28:29፤ ገላ 6፥16፤ ዕብ4፥12፤
9፥7 ዘፍ21፥12፤ዕብ11፥18
9፥8 ሮሜ 8፥14፤ ገላ3፥16
9፥9 ዘፍ18፥10:14
9፥10 ዘፍ25፥21

[a] 38 ወይም *በሰማይ ያሉ አለቆች*
[b] 5 ወይም *ከሁሉ በላይ የሆነ ለዘላለም የተመሰገነ አምላክ ይሁን ወይም ከሁሉ በላይ የሆነ አምላክ ለዘላለም የተመሰገነ ይሁን*

በክርስቲያን ላይ ክስ ሊቀርብ አይችልም::

8፥34፤ በእግዚአብሔር ምርጦች ላይ ማንም ሊፈርድ እንደ ማይችል ሦስት ምክንያቶች ቀርበዋል:: እነርሱም፣ 1) ክርስቶስ ለእኛ ሞቶልናል 2) ለዘላለም ሕያው ሆኖ ይኖራል፤ ከፍተኛ ሥልጣንን በሚያመለክተው በአብ ቀኝ ተቀምጦአል፤ 3) ስለ እኛም ይማልዳል::

8፥35-39፤ በዚህ ክፍል ጳውሎስ የገለጸው ሐሳብ፣ መከራ ክርስቲያኖችን ከክርስቶስ የሚለያቸው ሳይሆን፣ ወደ መጨረሻው ግባቸው የሚያደርሳቸው መሆኑን ነው::

8፥36፤ በዚህ ክፍል የተጠቀሰው፣ መከራ ለእግዚአብሔር ሰዎች በሕይወት ዘመናቸው ሁሉ፣ የኑሮአቸው አንዱ ገጽታ እንደ ሆነ ለማሳየት ነው::

8፥37 *በወደደን፤* በተለይ የክርስቶስን በመስቀል ላይ መሞት ያመለክታል::

8፥39 *ከፍታም ይሁን ጥልቀት፤* የእግዚአብሔር ፍቅር ቦታ አይወስነውም:: *የትኛውም ፍጥረት፤* ይህ አባባል ሁሉን ከፈጠረው ከእርሱ በቀር፣ የተፈጠሩትን ነገሮች ሁሉ ይጨምራል፤ እኛንም ያጸደቀን እርሱ እግዚአብሔር ነው (ቍ 33)::

9፥1 *በመንፈስ ቅዱስ፤* ኅሊናችን በአስተማማኝነት ሊመራን የሚችለው የመንፈስ ቅዱስን ብርሃን ሲያገኝ ብቻ ነው::

9፥3 *የተረገምሁና፤* ለዚህ ቃል የሚተካው የግሪኩ ቃል "የተጠላ" የሚል ትርጕም አለው፤ ይኸውም ለዘላለም ጥፋት ለእግዚአብሔር ቍጣ ዐልፎ የተሰጠ ማለት ነው (1ቆሮ 12፥3፤ 16፥22፤ ገላ 1፥8-9 ይመ):: ጳውሎስ ለአይሁድ ወገኖቹ እንዲህ ያለ ታላቅ ፍቅር ነበረው:: ከዚህ ጋር ተመሳሳይነት ያለውን የፍቅር አገላለጽ በዘጸ 32፥32 ይመ::

9፥4 *የእስራኤል ሕዝብ፤* እነዚህ እግዚአብሔር ስሙን ለውጦ እስራኤል ብሎ የጠራው ያያዕቆብ ትውልድ ናቸው (ዘፍ 32፥28 ይመ):: በመሳ 5፥7 እንደ ተጠቀሰው፣ "እስራኤል" የሚለው ስም በመጀመሪያ ለጠቅላላ የእስራኤል ሕዝብ መጠሪያ ነበር፤ አገሩ ለሁለት ከተከፈለ በኋላ ግን (1ነገ 12 ይመ)፣ ስሙ የሰሜኑ ግዛት ብቻ መጠሪያ ሆነ፣ የደቡቡ ግዛት ደግሞ "ይሁዳ" ተባለ:: በብሉይ ኪዳንና በአዲስ ኪዳን መካከል በነበረው ዘመንና በኋላም በአዲስ ኪዳን ዘመን፣ በፍልስጥኤም ፀኖሩ የነበሩት አይሁድ ይህን ስም በእግዚአብሔር የተመረጡ ሕዝቦች መሆናቸውን ለማመልከት ይጠ ቀሙበት ነበር:: ጳውሎስ ባለማመንና ባለመታዘዝ ለምትገኘው እስራ ኤል፣ እግዚአብሔር ሊፈጽምላት የገባው ቃል ኪዳን አሁንም የጸና መሆኑን ለማሳየት የሚፈልግ ስለ ሆነ፣ እዚህ ላይ የዚህ ስም አገባብ ተገቢነት አለው:: *ልጅ መሆን፤* እስራኤል በእግዚአብሔር ዘንድ የልጅነት መብት አግኝታ ነበር (ዘፀ 4፥22-23፤ ኤር 31፥9፤ ሆሴ 11፥1 ይመ):: *ክብር፤* እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል መገኘቱን የሚያረጋግጥ ነው (ዘፀ 16፥7:10፤ ዘሌ 9፥6:23፤ ዘኍ 16፥9 ይመ):: *ኪዳን፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ልዩ ልዩ ኪዳኖች ተጠቅሰዋል፤ እነርሱም የአብርሃም ኪዳን (ዘፍ 15፥17-21፤ 17፥1-8) በሞዓብ ምድር (ዘዳ 29፥15)፣ በጌባል፣ በገሪዛን ተራራና (ኢያ 8፥30-35) በሴኬም (ኢያ 24፥25) የታደሰው የሙሴ ኪዳን (ዘጸ 19፥5፤ 24፥1-4)፣ እንዲሁም የዘሌዋውያን ኪዳን (ዘኍ 25፥12-13፤ ኤር 33፥21፤ ሚክ 2፥4-5)፣ የዳዊት ኪዳን (2ሳሙ 7፤ 23፥5፤ መዝ 89፥3-4: 28-29፤ 132፥ 11-12) እና (በኤር 31፥31-40 የተጠቀሰው) አዲሱ ኪዳን ናቸው:: *ተስፋ፤* በተለይ ለአብርሃም የተሰጡ ተስፋዎችን የሚያመለክት ሲሆን (ዘፍ 12፥7፤ 13፥14-17፤ 17፥4-8፤ 22፥16-18)፣ በብሉይ ኪዳን ውስጥ መሲሑን በሚመለከት የተሰጡ ተስፋዎችንም ይጨምራል (2ሳሙ 7፥12:16፤ ኢሳ 9፥6-7፤ ኤር 23፥5፤ 31፥31-34፤ ሕዝ 34፥23-24፤ 37፥24-28)::

9፥5 *አባቶችም፤* አብርሃም፣ ይስሐቅ፣ ያዕቆብና ልጆቹ ማለት ነው:: *አምላክ፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ የኢየሱስ ክርስቶስን አምላክነት በግልጽ ከሚያሳዩት ሐረጎች አንዱ ነው፤ (1፥4፤ ማቴ 1፥23፤ 28፥19፤ ሉቃ 1፥35፤ 5፥20-21፤ ዮሐ 1፥1:3:10:14:18፤ 5፥18፤ 20፥28፤ ሐዋ 20፥28 2ቆሮ 13፥14፤ ፊል 2፥6፤ ቈላ 1፥15-20፤ 2፥9፤ ቲቶ 2፥13፤ ዕብ 1፥3:8፤ 2ጴጥ 1፥1፤ ራእ 1፥13-18፤ 22፥13 ይመ)::

9፥6 *የእግዚአብሔር ቃል፤* በግልጽ የተጻፈው የእግዚ አብሔር ዐላማ አልተሻረም፤ ምክንያቱም "ከእስራኤል የተወለደ ሁሉ እስራኤል አይደለምና"፤ ጳውሎስ ባመነውና ባላመነው እስራ ኤል መካከል ያለውን ልዩነት ለመግለጽ እንጂ፣ እንደ አንድ ሕዝብ የእስራኤልን መመረጥ መካዱ አይደለም:: በሥጋ የአንድ ዘር ወገን መሆን፣ የእግዚአብሔር ቤተ ሰብ አባል ለመሆን ዋስትና አይሆንም::

9፥7 *ዘርም፤* ከአብርሃም ትውልድ የሆኑትን ያመለክታል፤ ለምሳሌ እስማኤልና ልጆቹን::

9፥8 *የሥጋ ልጆች፤* በሥጋ ከአብርሃም አብራክ የተገኙና የእርሱ ዘር የሆኑ ማለት ነው:: *የእግዚአብሔር ልጆች፤* ቍ 4 ይመ፤ እስራኤላውያን ሁሉ የእግዚአብሔር ልጆች ናቸው ማለት አይደለም፤ ይህ የሚያመለክተው በእምነት የእስራኤል ወገን

ይሥሐቅ ነው:: 11መንትዮቹ ገና ሳይወለዱ፣ ወይም በጎም ሆነ ክፉ ሳያደርጉ፣ የእግዚአብሔር ሐሳብ በምርጫ ይጸና ዘንድ፣ 12በሥራ ሳይ ሆን ከጠሪው በመሆኑ፣ "ታላቁ ታናሹን ያገለግላል" ተብሎ ተነገራት:: 13ይህም፣ "ያዕ ቆብን ወደድሁ፤ ዔሳውን ግን ጠላሁ" ተብሎ እንደ ተጻፈው ነው::

14እንግዲህ ምን እንላለን? እግዚአብሔር አድልዎ ያደርጋልን? በፍጹም አያደርግም! 15ለሙሴ፣

"የምምረውን እምረዋለሁ፤
ለምራራለትም እራራለታለሁ"
ይላልና::

16እንግዲህ ይህ ከሰው ፍላጎት ወይም ጥረት ሳይሆን፣ ከእግዚአብሔር ምሕረት የተነሣ ነው:: 17መጽሐፍ ፈርዖንን፣ "ኀይሌ በአንተ እንዲታይ፣ ስሜም በምድር ሁሉ እንዲነገር ለዚህ አስነሣሁህ" ይላልና:: 18ስለዚህ እግዚ አብሔር ሊምረው ለሚወደው ምሕረት ያደርግ ለታል፤ ልቡ እንዲደነድን የፈለገውንም ያደነ ድነዋል::

19ከእናንተ አንዱ፣ "ታዲያ እንደዚህ ከሆነ እግዚአብሔር እስከ አሁን ለምን ይወቅሰናል? ምክንያቱም ፈቃዱን ሊቋቋም የሚችል ማን አለ?" ይለኝ ይሆናል:: 20ነገር ግን ለእግዚ አብሔር መልስ የምትሰጥ አንተ ማን ነህ? "ሥራ ሠሪውን፣ 'ለምን እንዲህ ሠራኸኝ?' ይለዋልን?" 21ሸክላ ሠሪ፣ ከሚሠራው ጭቃ፣ አንዳንዱን ሸክላ ለክብር፣ ሌላውን ደግሞ ለተራ አገልግሎት የማድረግ መብት የለውምን?

22እግዚአብሔር ቍጣውን ለማሳየት፣ ኀይሉንም ለማሳወቅ ፈልጎ የቍጣው መግለጫ የሆኑ ትን፣ ለጥፋትም የተዘጋጁትን እጅግ ታግሦ ቢሆንሳ! 23አስቀድሞ ለክብር ላዘጋጃቸው፣ የምሕረቱም መግለጫዎች ለሆኑት፣ የክብሩ ባለ ጠግነት እንዲታወቅ ይህን አድርጎ እንደ ሆነስ? 24የጠራው ከአይሁድ ወገን ብቻ ሳይሆን ከአሕዛብ ወገን የሆነውን እኛን እንኳ ሳይ ቀር አይደለምን? 25በሆሴዕ እንዲህ እንደሚል፤

"ሕዝቤ ያልሆኑትን፣ 'ሕዝቤ'
ብዬ እጠራቸዋለሁ፤
ያልተወደደችውንም 'የተወደደችው'
ብዬ እጠራለሁ::
26ደግሞም፣ " 'ሕዝቤ አይደላችሁም'፤
ተብሎ በተነገራቸው በዚያ ቦታ፣
'የሕያው እግዚአብሔር ልጆች' ተብለው
ይጠራሉ::"

27ኢሳይያስም ስለ እስራኤል እንዲህ ሲል

9፥11 ቍ16፤ ሮሜ8፥28
9፥12 ዘፍ25፥23
9፥13 ሚል1፥2:3
9፥14 2ዜና19፥7፤ ሮሜ8፥31፤
9፥15 ዘፀ33፥19
9፥16 ኤፌ2፥8፤ ቲቶ3፥5
9፥17 ዘፀ9፥16፤ 14፥4፤መዝ76፥10
9፥18 4፥21፤7፥3፤ 14፥4:17፤ዘዳ2፥30፤ ኢሱ11፥20፤ ሮሜ11፥25
9፥19 2ሳሙ16፥10፤ 2ዜና20፥6፤ዳን4፥35፤ ሮሜ3፥7፤11፥19፤ 1ቆሮ15፥35፤ያዕ2፥18፤
9፥20 ኢሳ64፥8፤ 29፥16፤45፥9፤ 10፥15፤ኤር18፥6፤ ኢዮ1፥22፤9፥12፤ 40፥2፤
9፥21 2ጢሞ2፥20
9፥22 ምሳ16፥4፤ ሮሜ2፥4፤
9፥23 ሮሜ2፥4፤ 8፥30
9፥24 ሮሜ8፥28፤ 3፥29
9፥25 ሆሴ2፥23፤ 1ጴጥ2፥10
9፥26 ሆሴ1፥10፤ ማቴ16፥16፤ሮሜ8፥14
9፥27 ዘፍ22፥17፤ ኤር44፥14፤50፥20፤ ሆሴ1፥10፤ 2ነገ19፥4፤ኢል2፥32፤ሮሜ11፥5

የሆኑትን ነው::

9፥11 *በጎም ሆነ ክፉ ሳያደርጉ*፤ እግዚአብሔር ያዕቆብን የመረጠው እንደ በጎ ፈቃዱ እንጂ ያዕቆብ አስቀድሞ ያሟላው ሁኔታ በመኖሩ አይደለም:: *የእግዚአብሔር ሐሳብ በምርጫ፤* የእግዚአብሔር ሐሳብ የተገለጠው በገዛ ፈቃዱ ባደረገው ምርጫ በኩል ነው (የኤፌ 1፥4 ማብ ይመ)::

9፥12 *በሥራ ሳይሆን ከጠሪው በመሆኑ፤* የርብቃ ልጆች ከመወለዳቸው በፊት፣ እግዚአብሔር በሰው ተግባር ላይ ያልተመ ሠረተ ምርጫ አደረገ:: *ከጠሪው፤* 8፥28 እና ማብ ይመ::

9፥13 *ያዕቆብን ወደድሁ፤ ዔሳውን ግን ጠላሁ፤* "ያዕቆብን መረጥሁ፤ ዔሳውን ግን ናቅሁ" ከሚለው ጋር አንድ ነው:: ጳውሎስ በቍ 6-13 ላይ ግለሰብን ስለሚመለከት ምርጫ እንጂ፣ ጠቅ ላላውን ሕዝብ ስለሚመለከት ምርጫ መናገሩ አይደለም:: ሚል ክያስ በ1፥2-3 የተናገረው ጠቅላላውን ሕዝብ የሚመለከት ምርጫ ቢሆንም፣ ጳውሎስ ይህን የገለጸው የኤዶምያስ ሕዝብ ተንቆ መላው የእስራኤል ሕዝብ መመረጡን ለማሳየት አይደለም:: የጳውሎስ ሐሳብ ከእስራኤል ወገን ከሆኑት ብዙዎች የማያምኑና ካለማመናቸውም የተነሣ የሚጠፉ ሆነው ሳለ፣ የእግዚአብሔር ተስፋ እንዴት ሊጸና ይችላል? በሚለው ላይ እንደሚያተኵር በግልጥ ይታያል::

9፥14 *እግዚአብሔር አድልዎ ያደርጋልን?* በያዕቆብና በዔ ሳው ላይ እንደ ታየው እግዚአብሔር ከበጎ ፈቃዱ የተነሣ የወደደውን ያደርጋል::

9፥15፤ እግዚአብሔር ምሕረትን እንደ ወደደ ለመስጠት ፍጹም መብት እንዳለው በማመልከት፣ በይስሐቅና በእስማኤል እንዲሁም በያዕቆብና በዔሳው መካከል ባደረገው ምርጫ አድልቶአል የሚለውን ሐሳብ ጳውሎስ አይቀበለውም::

9፥16 *ይህ፤* በማንኛውም መንገድ ሰው ሊቈጣጠረው የማ ይችለውን የእግዚአብሔርን ምርጫ ያመለክታል፤ ሆኖም ለእስራኤል መናቅ ምክንያቱ አለማመኗ እንደ ሆነ ጳውሎስ ግልጽ ያደርገዋል (ቍ 30-32 ይመ)::

9፥17 *ፈርዖን፤* በዘፀአት የተጠቀሰው ፈርዖን ነው:: *አስነሣሁህ፤* የግብፅ ገዢ አደረገው:: *ስሜም፤* በተለይም በዘፀአት ላይ እንደ ተገለጸው ያለ የእግዚአብሔር ባሕርይ ነው (ዘፀ 15፥13-18፤ ኢሱ 2፥10-11፤ 9፥9፤ 1ሳሙ 4፥8 ይመ)::

9፥18፤ የዚህ ጥቅስ የመጀመሪያው ክፍል በዘፀ 33፥19 ላይ የተጻፈውን ሐሳብ በድጋሚ ያመለክታል (ቍ 15 ይመ)፤ የመጨ ረሻው ክፍል ደግሞ በዘፀ 7፥3፤ 9፥12፤ 14፥4:17 እንደ ተጠቀሰው እግዚአብሔር የፈርዖንና የእስራኤልን ልብ እንዳደነደነ ያሳያል:: *ሊምረው ለሚወደው፤* እግዚአብሔር በዘፈቀደ ሁኔታና በቅድመ ሁኔታዎች ላይ ተመርኵዞ እንዲሁ ምሕረቱን ያደርጋል ማለት አይደለም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር እስራኤልን የናቃት ካለ ማመኗ የተነሣ እንደ ሆነ ጳውሎስ ይገልጻል (ቍ 30-32 ይመ) ነው::

9፥19፤ አንድ ሰው "እግዚአብሔር ልባቸውን የሚያደነ ድኑትንና የማያደነድኑትን አስቀድሞ የወሰናቸው ከሆነ፣ ታዲያ ልባቸውን ያደነደኑትን ሰዎች እንዴት ጥፋተኛ አድርጐ ይቈጥራል" በማለት ሊቃወም ይችላል::

9፥20 *ለእግዚአብሔር መልስ የምትሰጥ አንተ ማንህ?* ጳውሎስ፣ እዚህ ላይ ሰው ስለ እግዚአብሔር የሚያቀርበውን ጥያቄ ችላ ማለቱ አይደለም፤ ነገር ግን ጳውሎስ ይህን የተናገረው በኀጢአታቸው ባለመጸጸትና የእግዚአብሔርን ክብር ዝቅ በማድ ረግ፣ ሰው ላደረገው ነገር ሁሉ እግዚአብሔርን ተጠያቂ ለሚያደርጉ፣ በጥያቄአቸውም የእግዚአብሔርን ክብር ለሚያጕድፉ ነው::

9፥21፤ ዋናው ሐሳብ እግዚአብሔር ለሰውና በሰው ላይ በሚያደርገው ነገር ፍጹም ነጻነት እንዳለው ለማመልከት ስለ ሆነ፣ በእግዚአብሔርና በሸክላ ሠሪ፣ እንዲሁም በሰውና በሸክላ መካከል እንደ ምሳሌ ሆኖ ለንጽጽር የቀረበውን ሐሳብ አክርሮ መመልከቱ ተገቢ አይደለም::

9፥22-23፤ በቍ 21 ላይ የተጠቀሰውን መመሪያ የሚያብ ራራ ነው፤ የሚያተኵረውም በእግዚአብሔር ቍጣ ላይ ሳይሆን በምሕረቱ ላይ ነው::

9፥22፤ እግዚአብሔር የሚያደርገውን ነገር "ለምን እንደዚያ ሆነ?" በማለት ማንም ሊከራከረው አይችልም፤ ይሁን እንጂ የወደደውን ለማድረግ ያለውን የምርጫ ነጻነት ያለ አግባብ አይጠቀምበትም፤ ለሚያስቈጡት ሰዎች እንኳ ትዕግሥቱ እጅግ የበዛ ነው:: በ2፥4 ላይ በተገለጸው መሠረት የዚህ ዐይነቱ ትዕ ግሥት ዐላማ ሰዎችን ወደ ንስሓ ለማምጣት ነው::

9፥23 *የክብሩ፤* የ3፥23 ማብ ይመ::

9፥25-26፤ ይህ ክፍል ከትንቢተ ሆሴዕ የተወሰደ ሲሆን፣ በመሠረታዊ ሐሳቡ የእስራኤልን መንፈሳዊ ተሐድሶ ያመለክታል:: እግዚአብሔር እነዚያን "ሕዝቤ ያልሆነውን" "አንተ ሕዝቤ ነህ" ብሎ በመጥራት ደስ የሚሰኝ፣ የሚያድን፣ የሚምርና የሚያድስ አምላክ እንደ ሆነ ጳውሎስ ዐቢይ የሆነ መርሕ ከዚህ ክፍል ለመገንዘብ ችሏል:: ጳውሎስም ይህን መርሕ፣ እግዚአብሔር በገዛ ፈቃዱ በኪዳኑ ኅብረት ውስጥ በማስገባት "አንተ ሕዝቤ ነህ" ላላቸው አሕዛብ አውሎታል (ም 11 ይመ)::

9፥27-29፤ ከኢሳይያስ መጽሐፍ የተወሰዱት እነዚህ ጥቅሶች ቍጥሩ እጅግ ከበዛው የእስራኤል ሕዝብ ጥቂቱ ብቻ እንደሚድን

ይጮኻል፤
“የእስራኤል ልጆች ቍጥር
በባሕር ዳር እንዳለ አሸዋ ቢሆንም፣
ትሩፋ ብቻ ይድናል።
28ጌታ ፍርዱን በምድር ላይ፣
በፍጥነትና ለመጨረሻ ጊዜ ይፈጽማልና።”
29ይኸውም ቀደም ሲል ኢሳይያስ
እንደ ተናገረው ነው፤
“የሰራዊት ጌታ፣ ዘር ባያስቀርልን ኖሮ፣
እንደ ሰዶም በሆን ነበር፤
ገሞራንም በመስልን ነበር።”

የእስራኤል አለማመን

30እንግዲህ ምን እንበል? በእምነት የሆነውን ጽድቅ፣ ለጽድቅ ያልደከሙት አሕዛብ አገኙት፤ 31ነገር ግን የጽድቅን ሕግ የተከታተሉት እስራኤል አላገኙትም። 32ይህ ለምን ሆነ? በእምነት ሳይሆን በሥራ እንደ ሆነ አድርገው በመቍጠር ስለ ተከታተሉት ነው፤ እነርሱም፣ “በማሰናከያው ድንጋይ” ተሰናከሉ።

33ይህም፣

“እነሆ፤ ሰዎችን እንዲደናቀፉ
የሚያደርግ ድንጋይ፣
እንዲወድቁ የሚያደርግ ዐለት፣
በጽዮን ላይ አስቀምጣለሁ፤
በእርሱም የሚያምን አያፍርም”
ተብሎ እንደ ተጻፈ ነው።

10 ወንድሞች ሆይ፤ ስለ እስራኤላውያን የልቤ ምኞት፣ እግዚአብሔርንም የምለ ምነው እንዲድኑ ነው። 2ለእግዚአብሔር ቀናተኛ እንደ ሆኑ ስለ እነርሱ መመስከር እችላለሁና፤ ቅናታቸው ግን ከዕውቀት የተነሣ አይደለም። 3ከእግዚአብሔር የሚመጣውን ጽድቅ ስላላወቁና የራሳቸውን ጽድቅ ለመመሥረት ስለ ፈለጉ፣ ለእግዚአብሔር ጽድቅ አልተገዙም። 4ለሚያምን ሁሉ ጽድቅ ይሆን ዘንድ ክርስቶስ የሕግ ፍጻሜ ነውና።

5ሙሴ በሕግ በኩል የሆነውን ጽድቅ ሲገ ልጽ፣ “እነዚህን የሚፈጽም ሰው በእነርሱ ይኖራል።” ይላል። 6ከእምነት የሆነው ጽድቅ ግን እንዲህ ይላል፤ “ ‘በልብህ ማን ወደ ሰማይ ይወጣል?’ አትበል”፤ ይህ ክርስቶስን ለማውረድ ነው፤ 7“ወይም ‘ወደ ጥልቁስ ማን ይወርዳል?’ አትበል”፤ ይህም ክርስቶስን ከሙታን ለማውጣት ነው። 8ነገር ግን ምን ይላል? “ቃሉ በአጠገብህ ነው፤ በአፍህና በልብህም ውስጥ ነው፤” የምንሰብከውም የእ ምነት ቃል ይህ ነው፤ 9“ኢየሱስ ጌታ ነው” ብለህ በአፍህ ብትመሰክር፣ እግዚአብሔርም ከሙታን እንዳስነሣው በልብህ ብታምን፣

9፥28 ኢሳ10፥22፡23
9፥29 ዘፍ19፥24-29፤ ዘዳ29፥23፤ ኢሳ1፥9፤13፥19፤ ኤር50፥40፤ያዕ5፥4፤
9፥30 ሮሜ8፥31፤ 1፥17፤3፥22፤4፥5፡13፤ 10፥6፤ገላ2፥16፤ ፊል3፥9፤ዕብ11፥7
9፥31 ዘዳ6፥25፤ ኢሳ 51፥1፤ ሮሜ10፥2፡3፤11፥7፤ ገላ 5፥4
9፥32 1ጴጥ2፥8
9፥33 ኢሳ8፥14፤ 28፥16፤ሮሜ10፥11፤ 1ጴጥ 2፥6፡8
10፥1 መዝ20፥4
10፥2 ሐሥ21፥20
10፥3 ሮሜ1፥17፤ 9፥31
10፥4 ሮሜ7፥1-4፤ 3፥22፤ ገላ 3፥24፤
10፥5 ዘሌ18፥5፤ ዘዳ4፥1፤6፥24፤ ነህ9፥29፤ምሳ19፥16፤ ኢሳ55፥3፤ሕዝ20፥11፡13፡21፤ሮሜ7፥10
10፥6 ዘዳ30፥12፤ ሮሜ9፥30፤
10፥7 ዘዳ30፥13፤ ሐሥ2፥24
10፥8 ዘዳ30፥14
10፥9 ማቴ10፥32፤

ያመለክታሉ። የእግዚአብሔር ጥሪም አይሁድንና አሕዛብን ይጨ ምራል (ቍ 24 ይመ)። ነገር ግን በቍጥር 30 ላይ የሚገኘው ሐሳብ ኩተጠሩት ብዙኃኑ አሕዛብ እንደሆኑ ያመለክታል።

9፥30-32፤ እስራኤል የተናቀችው እግዚአብሔር የሰጣትን ማለትም ወደ ክርስቶስ የሚያመለክተውን ሕግ ካለመታዘዟ የተነሣ ነው፤ ሕጉን የተከተለችበት መንገድ በእምነት ሳይሆን በዘል ማድና በሥራ ላይ ብቻ የተመሠረተ ነበር። ስለዚህ ለእስራኤል መናቅ ዐቢይ ምክንያት የሆነው አለማመኗ ነበር። እንግዲህ፣ በጳውሎስ የክርክር ሂደት ይህኛው አቀራረብ የተለየ ነው።

9፥31 *የጽድቅን ሕግ፤* ጳውሎስ የተቃወመው “ሕግን ስለ ፈጸምሁ በሥራ እጸድቃለሁ” በማለት እግዚአብሔርን ባለ ዕዳ ለማድረግ የሚደረገውን ሙከራ እንጂ ለሕግ መታዘዝን አይደለም።

9፥32 *በእምነት ሳይሆን፤* እስራኤል የወደቀችው የተሳሳተ ነገር በመከተሏ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔርን ምሕረትና ጽድቅ ለማ ግኘት እምነትን መሠረት ከማድረግ ይልቅ በመልካም ሥራዋ ልታገኘው ከንቱ ጥረት በማድረጓ ነው። *“በማሰናከያው ድንጋይ”፤* መሲሑ ኢየሱስን የሚያመለክት ነው። እግዚአብሔር እስራኤልን የናቀው ያለ ምክንያት አልነበረም። ነገር ግን ጽድቅ በእምነት እንዲገኝ እግዚአብሔር ያዘጋጀውን መንገድ ባለመቀበሏ ነበር።

9፥33፤ ከትንቢተ ኢሳይያስ በመውሰድ በአንድ ላይ ተቀናጅተው የቀረቡትን እነዚህን ጥቅሶች፣ የጥንት ክርስቲያኖች በኢየሱስ መሲሕነት ላይ የሚነሣውን ክርክር ለመቋቋም ይጠ ቀሙባቸው ነበር (1ጴጥ 2፥4፡6-8፤ መዝ 118፥22፤ ሉቃ 20፥17-18 ይመ)።

10፥1 *ስለ እስራኤላውያን ... እግዚአብሔርንም የምለ ምነው፤* ጳውሎስ ስለ አብያተ ክርስቲያናት ብዙውን ጊዜ ይጸልይ ነበር (ኤፌ 1፥15-23፤ ቈላ 1፥3፤ 1ተሰ 1፥2-3፤ 2ተሰ 1፥3 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን በሥጋ ወገኖቹ ለሆኑት እስራኤላውያን መዳን ይጸልይ እንደ ነበር ያመለክታል።

10፥2 *ለእግዚአብሔር ቀናተኛ፤* አይሁድ የነበራቸው ቅናት በእግዚአብሔር ላይ ስለሚያተኵር (ሐሥ 21፥20፤ 22፥3፤ ገላ 1፥14 ይመ)፣ የሚደገፍ ነበር፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ለድነት ያዘጋ ጀውን መንገድ በማወቅ ላይ የተመሠረተ ስላልሆነ እንዲነቀፍ ያደርገው ነበር። ጳውሎስ ከመለወጡ በፊት የነበረው ሕይወት ለእንደዚህ ዐይነቱ ቅናት ምሳሌ ነው (ገላ 1፥14 ይመ)።

10፥3 *ከእግዚአብሔር የሚመጣውን፤* በሰው ሥራ ሊገኝ የሚችል ሳይሆን፣ ከእግዚአብሔር በነጻ የሚሰጥ በእምነት ላይ የተመሠረተ ጽድቅ ማለት ነው (1፥17 ይመ)። *የራሳቸውን፤* በሰው ሥራ ላይ የተመሠረተ የጽድቅን ሕይወት ያመለክታል።

10፥4 *ክርስቶስ የሕግ ፍጻሜ ነውና፤* “ፍጻሜ” የሚለው ቃል በግሪክ ቋንቋ የተለያየ ትርጕም ቢሰጠውም እዚህ ላይ ግን “ከግብ ማድረስ” ማለት ነው። ክርስቶስ የሕግ ፍጻሜ ነው ሲባል (ማቴ 5፥17 ይመ)፣ ለሕጉ ፍጹም በመታዘዝና የትንቢት ቃሎቹ ንም ተግባራዊ በማድረግ ሕጉን ሙሉ በሙሉ ፈጽሞታል ማለት ነው። ክርስቶስ ከሕግ ኵነኔ ነጻ ስላወጣው ክርስቲያን ከእንግዲህ “ከሕግ በታች አይደለም” (6፥15)፤ ይሁን እንጂ አሁንም ቢሆን ሕጉ በሕይወቱ ውስጥ ቦታ አለው። ክርስቲያን ሕጉ የሚጠይቀውን ሥነ ምግባር ለማሟላት በመንፈስ ቅዱስ ነጻ ወጥቶአል (8፥4 ይመ)። *ጽድቅ፤* ክርስቶስ በእርሱ ለሚያምኑ ሁሉ በሚሰጠው ጸጋ፣ በእግዚአብሔር ፊት ጻድቅ ሆኖ መቆም ማለት ነው (የ1፥17፤ 3፥24 ማብ ይመ)።

10፥5 *እነዚህን የሚፈጽም ሰው በእነርሱ ይኖራል፤* በሲና ኪዳን መሠረት ለእስራኤል የተሰጠው ጽድቅ በዘሌ 18፥5 ላይ ተጠቅሶአል (የዚያኑ ማብ፤ ዘዳ 6፥25 ይመ)። አንዳንዶች ጳውሎስ ይህን ሐሳብ እዚህ ላይ የጠቀሰው፣ ሕግን በመፈጸም ጽድቅን ማግኘት እንደሚቻል ለማሳየት ነው ይላሉ (2፥6-10 ይመ)። ሌሎች፣ ደግሞ ይህ ክፍል የሚናገረው ሕግን ሙሉ በሙሉ በመፈጸሙ፣ በእርሱ ለሚያምኑት ሁሉ ድነትን ስለ ሰጠው ስለ ክርስቶስ ነው ይላሉ (ዕብ 5፥9 ይመ)።

10፥6-7፤ የብሉይ ኪዳን ጥቅስ የተጠቀሰው በእምነት የሚገኘውን ጽድቅ ምንነት ለመግለጽ ነው፤ ጽድቅን በእምነት መቀበል፣ ክርስቶስ ወደ ምድር የወረደውን ያህል ወይም ከሙታን የተነሣውን ያህል ከባድ ሆኖ፣ የተለየ ጥበብና ዕውቀት የሚጠይቅ አይደለም፤ በመሠረቱ ዘዳ 30፥12-13 የሚናገረው ስለ ሕግ ነው፤ እዚህ ላይ ጳውሎስ ይህን መሠረታዊ መርሕ ከክርስቶስ ጋር አገናኝቶ ተጠቅሞበታል።

10፥8 *ቃሉ በአጠገብህ ነው፤* በብሉይ ኪዳን ውስጥ “ቃል” ሲባል፣ በሕጉ ውስጥ ተጠቅሶ የሚገኘው የእግዚአብሔር ቃል ነው። ጳውሎስ ይህን ክፍል “የእምነት ቃል” ከሆነው ከወንጌል ጋር ያዛምደዋል፤ የዚህ ክፍል ዋና ሐሳብም፣ የወንጌልን ቃል ማግኘት አስቸጋሪ እንዳልሆነ ለመግለጥ ነው። ጽድቅ የሚገኘው በሥራ ሳይሆን በእምነት ነው፤ ይህም በክርስቶስ በኩል ከእግዚ አብሔር በነጻ ለመቀበል ፈቃደኛ ለሆነ ሁሉ የተዘጋጀ ነው።

10፥9 *ኢየሱስ ጌታ ነው፤* በጥንት ጊዜ የክርስትና እምነት መግለጫ ሲሆን (ከ1ቆሮ 12፥3 ጋር ያነጻጽሩ)፣ በጥምቀት ሥርዐት ጊዜ የሚነገር ሳይሆን አይቀርም። የእስራኤል አምላክ (ያህዌ) የሚለውን ስም ለመተርጐም፣ “ጌታ” የሚለው ቃል በግሪኩ

ትድናለህ:: [10]የምትጸድቀው በልብህ አምነህ ነው፤ የምትድነውም በአፍህ መስክረህ ነውና:: [11]መጽሐፍ እንደሚለው፣ "በእርሱ የሚያምን ሁሉ አያፍርም::" [12]በአይሁድና በአሕዛብ መካከል ልዩነት የለም፤ አንዱ ጌታ የሁሉ ጌታ ነውና፤ የሚለምኑትንም አብዝቶ ይባርካል፤ [13]"የጌታን ስም የሚጠራ ሁሉ ይድናልና::"

[14]ታዲያ ያላመኑበትን እንዴት አድርገው ይጠሩታል? ስለ እርሱስ ሳይሰሙ እንዴት ያምኑበታል? ሰባኪ ሳይኖር እንዴት መስ ማት ይችላሉ? [15]ካልተላኩስ እንዴት መስበክ ይችላሉ? ይህም፣ "የምሥራችን የሚያመጡ እግሮች እንዴት ያማሩ ናቸው!" ተብሎ እንደ ተጻፈው ነው::

[16]ነገር ግን የሰሙት ሁሉ የምሥራቹን ቃል አልተቀበሉም፤ ኢሳይያስም፣ "ጌታ ሆይ፤ መልእክታችንን ማን አምኖአል?" ብሎአልና:: [17]እንግዲያስ እምነት የሚገኘው መልእክቱን ከመስማት ነው፤ መልእክቱም በክርስቶስ ቃል ነው:: [18]ነገር ግን አልሰሙ ይሆን? ብዬ እጠይቃለሁ፤ በእርግጥ ሰምተዋል፤

"ድምፃቸው በምድር ሁሉ፣
ቃላቸውም እስከ ዓለም ዳርቻ ተሰማ::"

[19]ደግሜም እጠይቃለሁ፤ እስራኤል አላስተ ዋሉ ይሆን? በቅድሚያ ሙሴ እንዲህ ይላል፤
"ሕዝብ ባልሆኑት አስቀናችዋለሁ፤
ማስተዋል በሌለው ሕዝብ አስቈጣችዋለሁ"
[20]ኢሳያስም በድፍረት፣

"ላልፈለጉኝ ተገኘሁ፤
ላልጠየቁኝ ራሴን ገለጥሁላቸው" ይላል::
[21]ስለ እስራኤል ግን፣
"ወደማይታዘዝና እሺ ወደማይል ሕዝብ፣
ቀኑን ሙሉ እጄን ዘረጋሁ" ይላል::

የእስራኤል ትሩፋን

11 እንግዲህ እግዚአብሔር ሕዝቡን ተዋቸ ውን? ብዬ እጠይቃለሁ፤ በፍጹም!፤ እኔ ራሴ ከብንያም ነገድ፣ የአብርሃም ዘር የሆ ንሁ እስራኤላዊ ነኝ:: [2]እግዚአብሔር አስቀድሞ ያወቃቸውን ሕዝብ አልጣላቸውም:: ኤልያስ በእስራኤል ላይ ክስ ወደ እግዚአብሔር እንዴት እንዳቀረበ፣ መጽሐፍ ስለ እርሱ ምን እንደ ሚል አታውቁምን? [3]"ጌታ ሆይ፤ ነቢያትህን ገድለዋል፤ መሠዊያዎችህን አፍርሰዋል፤ እኔም ብቻዬን ቀረሁ፤ ሊገድሉኝም ይፈልጋሉ::" [4]እግዚአብሔር የሰጠው መልስ ግን ምን ነበር? "ለበኣል ያልሰገዱትን ሰባት ሺህ ሰዎች ለራሴ አስቀርቻለሁ::" [5]በአሁኑ ጊዜም እንደዚሁ በጸጋ የተመረጡ ትሩፋን አሉ:: [6]እንግዲህ በጸጋ ከሆነ በሥራ አይደለም፤ በሥራ ቢሆ ንማ ኖሮ ጸጋ፣ ጸጋ መሆኑ በቀረ ነበር::[*]

[7]እንግዲህ ምንድን ነው? እስራኤል አጥ ብቀው የፈለጉትን አላገኙትም፤ የተመረጡት ግን አገኙት፤ የቀሩትም ልባቸው ደነደነ፤

የሐ13፥13፤3፥15፤ ሐሥ2፥24፤ ሮሜ 11፥14
10፥11 ኢሳ28፥16፤ ሮሜ9፥33
10፥12 ማቴ28፥18፤ ሮሜ3፥22: 29፤
10፥13 ኢዩ2፥32፤ ሐሥ2፥21፤
10፥15 ኢሳ52፥7፤ ናሆ1፥15
10፥16 ኢሳ53፥1፤ ዕብ 4፥2፤የሐ12፥38
10፥17 ገላ3፥2:5፤ ቈላ 3፥16
10፥18 መዝ19፥4፤ ማቴ24፥14፤ሮሜ1፥8፤ ቈላ1፥6:23፤1ተሰ1፥8
10፥19 ዘዳ32፥21፤ ሮሜ11፥11:14፤
10፥20 ኢሳ65፥1፤ ሮሜ 9፥30
10፥21 ኢሳ65፥2፤ ኤር35፥17
11፥1 ዘሌ26፥44፤ 1ሳሙ12፥22፤ መዝ94፥14፤ ኤር31፥37፤33፥24-26፤ 2ቆሮ11፥22፤ፊል3፥5
11፥2 ቍ1፤ ሮሜ8፥29
11፥3 1ነገ19፥10:14
11፥4 1ነገ19፥18
11፥5 ሮሜ9፥27፤ 3፥24
11፥6 ሮሜ4፥4
11፥7 ቍ25፤ ሮሜ9፥18፤9፥31፤

[*]6 አንዳንድ ቅጆች *በሥራ ቢሆንማ ኖሮ ጸጋ መሆኑ በቀረ ነበር፤ በጸጋ ከሆነም ሥራ፣ ሥራ መሆኑ ይቀራል::* ይላሉ

የብሉይ ኪዳን ቅጅ ውስጥ ከ6000 ጊዜ በላይ ተጠቅሶአል፤ ጳውሎስም ጌታ የሚለውን ቃል እዚህ ላይ ለኢየሱስ ሲጠቀም አምላክነቱን ለማሳየት እንደ ሆነ ግልጽ ነው:: *በልብህ* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ "ልብ" የስሜትና የፍቅር ማእከል ብቻ ሳይሆን፣ የማስተዋል ችሎታና የፈቃድ መቀመጫ ነው:: *እግዚአብሔርም ከሙታን እንዳስነሣው፤* ይህ የክርስትና እምነት መሠረት (1ቆሮ 15፥4:14:17 *ይመ*) እና የሐዋርያት ትምህርት ዐቢይ ሐሳብ ነው (ሐሥ 2፥31-32፤ 3፥15፤ 4፥10፤ 10፥40 *ይመ*):: ክርስቲያኖች ኢየሱስ በምድር ላይ እንደ ነበር ብቻ ሳይሆን አሁንም በክብሩ እንደሚኖር ያምናሉ:: *ትድናለህ* ይህ ቃል በወደፊት ጊዜ መጻፉ፣ ጳውሎስ ስለ መጨረሻው መዳን፣ ማለትም በመጨረሻው ቀን ሊሆን ስላለው ድነት በማሰብ መሆኑን ያመለክታል::

10፥10፤ ድነት፣ ውስጣዊውን የልብ እምነትና ውጫዊውን የአፍ ምስክርነት ያካትታል::

10፥12 *በአይሁድና በአሕዛብ መካከል ልዩነት የለም፤* ሁለቱም ለመዳን በጌታ ማመን ስላለባቸው ነው (ቍ 13 *ይመ*)::

10፥13፤ ጴጥሮስ ይህንኑ ክፍል (ኢዩ 2፥32) በመጥቀስ በጰንጠቆስጤ ቀን (ሐሥ 2፥21) ተናግሮአል::

10፥14-15፤ አይሁድ ወንጌልን ለመስማትና ለጥሪውም መልስ ለመስጠት ጨርሶ አመቺ ዕድል አላገኙም የሚል አስተያየት ምናልባት ሊኖር ስለሚችል፣ ጳውሎስ ለመዳን አስፈላጊ የሆኑትን ነጥቦች ያቀርባል:- 1) ከእግዚአብሔር የተላከ ሰባኪ፣ 2) ቃሉን ማወጅ፣ 3) ቃሉን መስማት፣ 4) በቃሉም ማመን ናቸው:

10፥15፤ የምሥራችን የሚያመጡ እግሮች እንዴት ያማሩ ናቸው:: ይህ በባቢሎን አገር በምርኮ የነበሩት አይሁድ ነጻ የሚወጡ መሆናቸውን በመግለጽ የምሥራች የተናገሩትን ከሚገልጠው ከኢሳ 52፥7 የተወሰደ ነው:: እዚህ ላይ ከኀጢአት እስራት ነጻ መውጣትን ከሚሰብኩ የወንጌል መልእክተኞች ጋር ተዛምዶአል::

10፥17 *በክርስቶስ ቃል፤* ክርስቶስን የሚያመለክት ወንጌል ወይም ክርስቶስ በመልእክተኞቹ የተናገረው መልእክት ነው::

10፥18 *ድምፃቸው፤* ሰማያት ለእግዚአብሔር ክብር የሚሰጡትን ምስክርነት የሚያመለክት ሲሆን፣ ከመዝሙር 19፥4 የተወሰደ ጥቅስ ነው:: እዚህ ላይ ግን "ድምፃቸው" ሲል የወንጌል ሰባኪ ዎችን ያሳያል፤ የወንጌል ሰባኪዎች ቃሉን ይዘው በሁሉም ቦታ ስለ ዞሩ፣ እስራኤል ወንጌልን ላለመስማቷ ማመካኛ እንደ ሌላት ያስገነዝባል:: በመጀመሪያ በፍጥረት ውስጥ የእግዚአብሔርን መገለጥ ለማሳየት የተጻፉ እነዚህ ቃሎች፣ የወንጌል ቃል በስፋት መሰበኩን የሚገልጹ ናቸው፤ ጳውሎስም እነዚህን ቃሎች አይሁድ የድነት ቃል ለመስማት ብዙ ዕድል እንደ ነበራቸው ለመግለጽ ይጠ ቀምባቸዋል::

10፥19 *እስራኤል አላስተዋሉ ይሆን?* ከዚህ ጥያቄ ቀጥሎ ያለው ሐሳብ (ዘዳ 32፥21)፣ አይሁድ እንደማያስተውሉ አድርገው የሚቈጥራቸው አሕዛብ እንኳ መረዳታቸውን በመጥቀስ ይህን ጥያቄ ይመልሳል:: አሕዛብ መልእክቱን የተገነዘቡ ከሆነ፣ አይሁድም የተረዱት ለመሆኑ አያጠራጥርም:: *ሕዝብ ባልሆኑት፤* ለእግዚአብሔር ሕዝብ ይሆኑ ዘንድ ተለይተው ያልነበሩትን አሕዛብ ያመለክታል::

10፥21፤ እስራኤል ስለ መጣሏ ተጠያቂ የምትሆነው ራሷ እስራኤል ናት፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ከእርሷ የሚፈልገውን እምነት ሊያገኝባት አልቻለም::

11፥1 *ተዋቸውን?* ከአይሁድ ሕዝብ መካከል ታማኝ የሆኑ ትሩፋን ምን ጊዜም ስለሚኖሩት፣ እግዚአብሔር ጠቅላላ ሕዝቡን አልጣለም::

11፥2 *እግዚአብሔር አስቀድሞ ያወቃቸው፤* የ8፥29 ማብ ይመ::

11፥5 *ትሩፋን፤* በኤልያስ ዘመን እንደ ነበሩ ሁሉ በጳውሎ ስም ዘመን ትሩፋን ነበሩ:: ክሕደት እየተስፋፋ የሄደበት ዘመን ቢሆንም ታማኝ የሆኑ የአይሁድ ትሩፋን ነበሩ:: *በጸጋ የተመ ረጡ፤* ለእነዚህ ትሩፋን መኖር ምክንያት የሆነው የራሳቸው መልካም ሥራ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔር ጸጋ ነበር::

11፥7 *እስራኤል አጥብቀው የፈለጉትን፤* ብዙዎች እስራ ኤላውያን ማግኘት ያልቻሉት፣ በእግዚአብሔር ፊት በጽድቅ ሕይ ወት መቆምን ነው:: *የተመረጡት፤* ከአይሁድ መካከል ታማኞች የሆኑትን ትሩፋን ያመለክታል:: *ልባቸው ደነደነ፤* እስራኤላውያን የእምነትን መንገድ ለመቀበል ፈቃደኞች ስላልሆኑ (9፥31-32 ይመ)፣ እግዚአብሔር ለመንፈሳዊ ነገር ልባቸው ፈጽሞ እንዲ ደነድን አደረገ (የኢሳ 6፥8-10 ማብ ይመ)::

11፥8 *እስከዚህ ቀን ድረስ፤* ከኢሳይያስ ዘመን እስከ

[8]እንዲህ ተብሎ እንደ ተጻፈ፤
"ዐይናቸው እንዳያይ፣
ጆሮአቸውም እንዳይሰማ፣
እግዚአብሔር እስከዚህ ቀን ድረስ፣
የድንዛዜ መንፈስ ሰጣቸው።"
[9]ዳዊትም አለ፤
"ማእዳቸው አሽክላና ወጥመድ፣
ዕንቅፋትና ቅጣት ይሁንባቸው።
[10]ዐይኖቻቸው እንዳያዩ ይጋረዱ፤
ወገባቸውም ለዘላለም ይጕበጥ።"

የተጸቀሉ ቅርንጫፎች

[11]ተመልሰው እስከማይድኑ ድረስ ተሰናከሉን? ብዬ እንደ ገና እጠይቃለሁ፤ ከቶ አይደለም፤ ይልቁንም እስራኤልን ለማስቀናት ሲባል በእነርሱ መተላለፍ ምክንያት ድነት ለአሕዛብ መጥቶአል። [12]ነገር ግን የእነርሱ መተላለፍ ለዓለም በረከት ከሆነ፣ ውድቀታቸውም ለአሕዛብ በረከት ከሆነ፣ ሙላታቸው ምን ያህል ታላቅ በረከት ያመጣ ይሆን?

[13]አሕዛብ ሆይ፤ ለእናንተ እናገራለሁ፤ የአሕዛብ ሐዋርያ እንደ መሆኔ መጠን አገልግሎቴን በትጋት እፈጽማለሁ፤ [14]ይኸውም የገዛ ወገኖቼን እንዲቀኑ አነሣሥቼ ከእነርሱ ጥቂቱን ለማዳን ተስፋ በማድረግ ነው። [15]የእነርሱ መተው ለዓለም ዕርቅን ካስገኘ፣ ተቀባይነት ማግኘታቸውማ ከሞት መነሣት ነው ከማለት በቀር ሌላ ምን ሊሆን ይችላል? [16]በኵር ሆኖ የቀረበው የቡሖው ክፍል ቅዱስ ከሆነ፣ ቡሖው ደግሞ ቅዱስ ነው፤ ሥሩ ቅዱስ ከሆነ፣ ቅርንጫፎቹም ቅዱሳን ናቸው።

[17]ከቅርንጫፎቹ አንዳንዶቹ ቢሰበሩ፣ አንተም የበረሓ ወይራ ሆነህ ሳለ በሌሎቹ መካከል ገብተህ ከተጣበቅህና ከወይራው ዛፍ ሥር የሚገኘውን በረከት ተካፋይ ከሆንህ፣ [18]በእነዚያ ቅርንጫፎች ላይ አትኵራራ። ብትኵራራ ግን ይህን አስተውል፤ አንተ ሥሩን አትሸከምም፤ ሥሩ ግን አንተን ይሸከምሃል እንጂ። [19]እንግዲህ፣ "ቅርንጫፎች የተሰበሩት እኔ እንድገባ ነው" ትል ይሆናል። [20]ትክክል ነው፤ እነርሱ የተሰበሩት ካለማመን የተነሣ ነው፤ አንተም በእምነት ቆመሃል፤ ፍራ እንጂ ትዕቢተኛ አትሁን። [21]እግዚአብሔር በተፈጥሮ ቅርንጫፎች ለሆኑት ካልራራላቸው፣ ለአንተም አይራራልህምና።

[22]እንግዲህ የእግዚአብሔርን ቸርነትና ጭካኔ ተመልከት፤ ጭካኔውም በወደቁት ላይ ነው፤ ቸርነቱ ግን በቸርነቱ ውስጥ እስካለህ ድረስ ለአንተ ነው፤ ያለዚያ ግን አንተም ትቈረጣለህ። [23]እነርሱም ባለማመናቸው ጸንተው

11፥8 ዘዳ29፥4፤ ኢሳ 29፥10፤ ማቴ13፥13-15፤
11፥10 ቍ8፤ መዝ 69፥22:23
11፥11 ቍ1፥14፤ ሐሥ13፥46፤ ሮሜ10፥19
11፥12 ቍ25
11፥13 ሐሥ9፥15
11፥14 ቍ11፤ ማቴ1፥21፤ሉቃ2፥11፤ ዮሐ3፥17፤ሐሥ4፥12፤ 16፥31፤ሮሜ10፥19፤ 1ቆሮ1፥21፤10፥33፤ 1ተሰ2፥16፤ 1ጢሞ2፥4፤ቲቶ3፥5
11፥15 ሉቃ15፥24:32፤ሮሜ5፥10፤
11፥16 ዘሌ23፥10:17፤ዘኍ15፥18-21
11፥17 ኤር11፥16፤ ዮሐ15፥2፤ሐሥ 2፥39፤ኤፌ2፥11-13
11፥18 ዮሐ4፥22
11፥20 1ቆሮ10፥12፤ 2ቆሮ1፥24፤1ጢሞ6፥17፤ 1ጴጥ1፥17
11፥22 ዮሐ15፥2፤ ሮሜ2፥4፤1ቆሮ15፥2፤ ዕብ3፥6፤ ቈላ1፥23፤ዕብ3፥6፤
11፥23 2ቆሮ3፥16

ጳውሎስ ዘመን ድረስ፣ አይሁድ በድንዛዜ የተያዙ ነበሩ።

11፥9-10፤ ከመዝ 69፥22-23 የተወሰደው ይህ ጥቅስ ዳዊት ስለ ጠላቶቹ የተናገረው ሊሆን ይችላል፤ እዚህ ላይ ግን ጳውሎስ ከእግዚአብሔር የሆነው የልብ ማደንደን የሚያስከትለውን ውጤት ለመግለጽ ተጠቅሞበታል።

11፥11 *በእነርሱ መተላለፍ፤* አይሁድ ወንጌልን እንዳልፈለጉ ያመለክታል። *እስራኤልን ለማስቀናት፤* ቍ 14፤ 10፥19 ይመ።

11፥12 *ለዓለም በረከት፤* "ለአሕዛብ በረከት" ከሚለው ሐሳብ ጋር አንድ ሲሆን፣ ይህም አይሁድ ወንጌልን ባለመቀበላቸው ሳቢያ አሕዛብ የተሰጠውን ታላቅ የድነት በረከት ያመለክታል። የአይሁድ ወንጌልን አለመቀበል፣ ሐዋርያትን ወደ አሕዛብ ዘወር እንዲሉ አደረጋቸው (ሐሥ 13፥46-48፤ 18፥6 ይመ)። *ውድቀታቸውም፤* "የእነርሱ መተላለፍ" ከሚለው ሐሳብ ጋር አንድ ሲሆን (የቍ 11 ማብ ይመ)፣ ይህ መተላለፍ በሚያስከትለው ጒዳት ላይ ያተኵራል። *ታላቅ በረከት፤* የቍ 15 ማብ ይመ። *ሙላታቸው፤* የእስራኤልን መዳን የሚያመለክት ቃል ነው (ቍ 26፥27 ይመ፤ እንዲሁም በቍ 25 ላይ "የአሕዛብ ሙላት" የሚለውን ይመ)።

11፥13 *የአሕዛብ ሐዋርያ፤* 1፥5 ሐሥ 9፥15፤ ገላ 1፥16፤ 2፥7፡9 ይመ።

11፥15 *የእነርሱ መተው፤* ለጊዜው አይሁድ በእግዚአብሔር ዘንድ በከፊል መገለላቸውን ያመለክታል። *ለዓለም ዕርቅን፤* "ለዓለም በረከት" ከሚለው ጋር የሚቀራረብ ሐሳብ ነው (የቍ 12 ማብ ይመ)። *ተቀባይነት ማግኘታቸውማ፤* በቍ 12 ከተጠቀሰው "ታላቅ በረከት" ከሚለው ሐሳብ ጋር አንድ ነው። ከድነት ጋር በማይያዝ በቅደም ተከተል የተፈጸሙ ሁኔታዎች የእስራኤል "መተላለፍ" እና "ውድቀት" (ቍ 12) ለአሕዛብ መዳን ይሆናል፤ የአሕዛብም መዳን እስራኤልን ያስቀናል፤ የእስራኤል የልብ ድንዳኔ ሲወገድም ሙላታቸው እውን ይሆናል (ቍ 12)፤ የእነርሱም ሙላት ለአሕዛብ ታላቅ በረከት ያስገኛል። ነገር ግን እዚህ ላይ ጳውሎስ ከሙታን ተለይቶ ሕይወትን ማግኘት በማለት የገለጸው፣ ለአሕዛብ ታላቅ በረከት የሆነው ምንድነው (ቍ 12)? ይህንን ጥያቄ ለመመለስ ሦስት አስተያየቶች ማቅረብ ይቻላል። እነርሱም 1) ከዚህ በፊት ያልታየ መንፈሳዊ መነቃቃት በዓለም ውስጥ መከሠት፣ 2) በሙታን ትንሣኤ ጊዜ ድነት ሙሉ በሙሉ መፈጸም፣ 3) የአይሁድ መለወጥ የሙታን ትንሣኤ ያህል አስደሳችና የከበረ መሆኑን የሚገልጽ ምሳሌያዊ አነጋገር ሲሆን፣ ይኸውም ለዓለም ታላቅ በረከት ያስገኛል። ከእስራኤል መንፈሳዊ ዳግም ልደት በፊት የአሕዛብ ሙላት ስለሚሆን (ቍ 25) ከእነዚህ ከሦስቱ ሐሳቦች የመጀመሪያውን ትክክል ነው ብሎ መቀበል አስቸጋሪ ነው። የአሕዛብ መዳን በዚያን ጊዜ የሚጠቃለል በመሆኑ፣ ከዚህ በፊት ያልታየ መንፈሳዊ መነቃቃት የሚለው ሐሳብ ተቀባይነት የለውም። ይህ ክፍል፣ በቀጥታ ስለሚሆን የሥጋ ትንሣኤ የሚያወሳ ስላልሆነ፣ ከላይ የተጠቀሰው ሁለተኛው አስተያየት ተቀባይነት የለውም።

11፥16፤ የዚህ ጥቅስ የመጀመሪያ ክፍል፣ በዘኍ 15፥17-21 ያለውን ሐሳብ ያመለክታል። ከዕርሻ ከተገኘው የመጀመሪያው ምርት የሚሠራው የቡሖ ክፍል ለእግዚአብሔር ይቀርብ ነበር። ይህም ቡሖውን ሁሉ ይቀድሳል። *በኵር፤* የነገድ አባቶችን ያመለክታል። *ቡሖው፤* የአይሁድ ሕዝብ ምሳሌ ነው። *ቅዱስ፤* አይሁድ ሁሉ ጻድቃን ናቸው ማለት ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ስለ እነርሱ በሰጠው ቃል ኪዳን ታማኝ ነው ማለት ነው (3፥3-4 ይመ)። እስራኤል ለጊዜው የተገለለች ብትሆንም፣ ጳውሎስ ስለ ወደፊት ሁኔታዋ አስቀድሞ አይቶአል። *ሥሩ፤* የነገድ አባቶችን ያመለክታል። *ቅርንጫፎቹም፤* አይሁድ ናቸው።

11፥17 *ከቅርንጫፎቹ፤* ከአይሁድ ወገን የሆነ ግለሰብን ያመለክታል። *የበረሓ ወይራ፤* ከአሕዛብ ወገን ክርስቲያን የሆኑትን ያመለክታል። *ከተጣበቅህና፤* ይህን ለማድረግ የተለመደው መንገድ፣ ተተክሎ ከበቀለው መልካም ዛፍ የተቈረጠውን ቅርንጫፍ ወይም ቀምበጥ፣ የበረሓ ዛፍ በሆነው ግንድ ላይ ባለው ክፍተት ማስገባት ነው። ሆኖም በቍ 17-24 ላይ አሕዛብን የሚወክለው የበረሓ ዛፍ ቅርንጫፍ፣ ተተክሎ በበቀለው መልካም ዛፍ ላይ እንደሚጣበቅ የተገለጸበት ምሳሌያዊ አነጋገር፣ ከተፈጥሮአዊ አሠራር ጋር የሚቃረን ነው (ቍ24)፤ የዚህ ክፍል ዋና ሐሳብም እንዲህ ዐይነት አሠራር የተለመደ እንዳልሆነ ሁሉ፣ የአሕዛብም በእግዚአብሔር መንግሥት ከአይሁዳውያን ጋር አንድ መሆን እንዴት እንደ ሆነ ለማሳየት ነው። በመሠረቱ ከእንዲህ ዐይነቱ መጣበቅ ፍሬ አይገኝም። *ከወይራው፤* የነገድ አባቶችን ያመለክታል፤ ወይራ ሙሉ በሙሉ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ይወክላል።

11፥19 *ቅርንጫፎች፤* የማያምኑትን አይሁድ ያመለክታል።

11፥20 *ፍራ፤* "እግዚአብሔርን መፍራት" ስለሚለው፣ የዘፍ 20፥11 ማብ፣ እንዲሁም ምሳ 3፥7፤ ፊል 2፥12-13፤ ዕብ 4፥1 "ተጠንቀቅ" የሚለውን፤ 1ጴጥ 1፥17 ይመ።

11፥22 *የእግዚአብሔርን ቸርነትና ጭካኔ፤* ከእግዚአብሔር የሆነ ትክክለኛ የእምነት ትምህርት እነዚህን ሁለት ሐሳቦች ያካተተ መሆን አለበት። ቸርነቱን ብንዘነጋ፣ እግዚአብሔር ምሕረት የሌለው ጨካኝ ገዥ ይመስላል፤ ጭካኔውን ብንዘነጋ ደግሞ፣ ገደብ የሌለው ፍቅር በማሳየት ቸርነት የሚያደርግ አባት ይመስላል።

11፥23 *እግዚአብሔር መልሶ ሊያስገባቸው ይችላልና፤*

ባይኖሩ፣ ተመልሰው ይገባሉ፤ እግዚአብሔር መልሶ ሊያስገባቸው ይችላልና። [24]የበረሓ ከሆነው የወይራ ዛፍ የተቈረጥህና ተፈጥሮህ ወዳልሆነው ወደ መልካሙ ወይራ የገባህ ከሆንህ፣ በተፈጥሮአቸው ቅርንጫፎቹ የሆኑት እነዚህ ወደ ራሳቸው ወይራ ዛፍ መግባታቸ ውማ ምን ያህል ይሆን?

እስራኤል ሁሉ ይድናል

[25]ወንድሞች ሆይ፤ ልባሞች የሆናችሁ እንዳ ይመስላችሁ፣ ይህን ምስጢር ሳታውቁ እንድትቀሩ አልፈልግም፤ የአሕዛብ ሙላት እስኪገባ ድረስ፣ እስራኤል በከፊል በድን ዳኔ ውስጥ ዐልፋለች። [26]ስለዚህ እስራኤል ሁሉ ይድናሉ፤ እንዲህ ተብሎ እንደ ተጻፈ፤

"አዳኝ ከጽዮን ይወጣል፤
ከያዕቆብም ክፋትን ያስወግዳል።
[27]ኀጢአታቸውንም ሳስወግድ፣
ከእነርሱ ጋር የምገባው ኪዳኔ ይህ ነው።"[k]

[28]እንደ ምሥራቹ ቃል ለእናንተ ሲባል ጠላ ቶች ናቸው፤ እንደ ምርጫ ከሆነ ግን፣ ለአ ባቶች ሲባል የተወደዱ ናቸው፤ [29]የእግዚአብሔር ስጦታና ጥሪ ጸጸት የለበትም። [30]እናንተም ቀድሞ ለእግዚአብሔር የማትታዘዙ እንደ ነበራ ችሁ፣ ከእነርሱ አለመታዘዝ የተነሣ አሁን ምሕረት እንዳገኛችሁ ሁሉ፣ [31]እግዚአብሔር ለእናንተ ምሕረት ከማድረጉ የተነሣ፣ እነር ሱም ምሕረት ያገኙ ዘንድ አሁን[l] የማይታ ዘዙ ልጆች ሆነዋል፤ [32]እግዚአብሔር ለሁሉም ምሕ ረት ያደርግ ዘንድ ሰውን ሁሉ ባለመታዘዝ ዘግቶታልና።

ውዳሴ

[33]የእግዚአብሔር የጥበቡና የዕውቀቱ ባለ
ጠግነት[m] እንዴት ጥልቅ ነው!
ፍርዱ አይመረመርም፤
ለመንገዱም ፈለግ የለውም!
[34]"የጌታን ልብ ያወቀ ማነው?
አማካሪውስ የነበረ ማን ነው?"
[35] "እግዚአብሔር መልሶ እንደ ሰጠው፣
ለእግዚአብሔር ያበደረ ከቶ ማን ነው?"
[36]ሁሉም ከእርሱ፣ በእርሱ፣ ለእርሱ ነውና፤
ለእርሱ ለዘላለም ክብር ይሁን፤ አሜን።

11፥24 ኤር11፥16
11፥25 ቍ7፤ ሉቃ21፥24፤ ሮሜ1፥13፤9፥18፤ 12፥16፤16፥25፤ 1ቆሮ10፥1፤12፥1፤ 2ቆሮ1፥8፤1ተሰ4፥13፤
11፥26 ኢሳ45፥17፤ ኤር31፥34
11፥27 ኢሳ59፥20፡ 21፤27፥9፤ ዕብ 8፥10፡ 12
11፥28 ዘዳ7፥8፤ 10፥15፤ሮሜ5፥10፤ ሮሜ9፥5
11፥29 ሮሜ 8፥28፤ዕብ7፥21
11፥30 ኤፌ2፥2
11፥32 ሮሜ3፥9
11፥33 መዝ92፥5፤ 139፥6፤ኢዮ5፥9፤ 11፥7፤መክ8፥17፤ ኢሳ40፥28፤ሮሜ2፥4፤ ኤፌ3፥10፤ቈላ2፥3፤
11፥34 ኢዮ15፥8፤ ኢሳ40፥13፡14፤ ኤር 23፥18፤36፥22፤ 1ቆሮ2፥16
11፥35 ኢዮ41፥11፤ 35፥7
11፥36 ሮሜ16፥27፤

[k]27 ወይም *ይህ ይሆናል*
[l]31 አንዳድ ቅጆች *አሁን የሚለው ቃል የላቸውም*
[m]33 ወይም *ባለጠግነቱ፣ ጥበቡና እውቀቱ*

አይሁድ ተስፋ እንዳላቸው ጳውሎስ ይገልጻል፤ ይኸውም "እግዚ አብሔር ይችላል" (ማቴ 19፥26፤ ማር 10፥27፤ ሉቃ 18፥27 ይመ) በማለት ነው።

11፥24 *ተፈጥሮህ ወዳልሆነው፤* እንዲህ ዐይነቱ መጣበቅ የተለመደ እንዳልሆነ ጳውሎስ አስተውሎአል (የቍ 17 ማብ ይመ)። አሕዛብ በእግዚአብሔር ቤተ ሰብ ውስጥ መግባታቸው ተፈጥሮአዊ የሆነውን አሠራር የሚቃረን ነው (ከኤፌ 2፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። በዚህ ጥቅስ ውስጥ የቀረበው ሐሳብ ስለ አትክልት ሁኔታ ከሚነገር ይልቅ፣ ስለ መንፈሳዊ ሁኔታ እንደሚያብራራ ግልጽ ነው። ከአትክልት አተካከል ሙያ አንጻር ሲታይ፣ የተገነጠለን ቅርንጫፍ መልሶ ወደ ነበረበት ዛፍ መልሶ በማስ ገባት እንዲጣበቅ ማድረግ አስቸጋሪ ነው። ነገር ግን አይሁድ ከታሪክና ከመንፈሳዊ አቅጣጫ ሲታዩ የዋናው ዛፍ ክፍል ናቸው፤ ስለዚህ "የራሳቸው ወደ ሆነው የወይራ ዛፍ በቀጥታ እንዲገቡ" ይደረጋል።

11፥25 *ምስጢር፤* ጳውሎስ በነበረበት ዘመን፣ የምስጢር ሃይማኖቶች የተባሉት ለጥቂቶች ብቻ የሚገለጸውን ጉዳይ፣ ለማ ሳየት፣ በግሪኩ "ምስጢር" የሚለውን ቃል ይጠቀሙ ነበር፤ ጳውሎስ በበኩሉ ቀደም ሲል የተሰወረውን ወይም ያልተገለጠ ውን፣ አሁን ግን ሁሉም ያውቁትና ይረዱት ዘንድ በእግዚአ ብሔር የተገለጸውን ለማመልከት ይህን ቃል ተጠቅሞአል (16፥25፤ 1ቆሮ 2፥7፤ 4፥1፤13፥2፤ 14፥2፤ 15፥51፤ ኤፌ 1፥9፤ 3፥3-4፡9፤ 5፥32፤ 6፥19፤ ቈላ 1፥26-27፤ 2፥2፤ 4፥3፤ 2ተሰ 2፥7፤ 1ጢሞ 3፥9፡16 ይመ)። ይህ ቃል (ምስጢር)፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለ ልዩ ልዩ ሁኔታዎች ይገልጣል 1) ስለ ትስብእት (የክርስቶስ ሰው መሆን)፣ (1ጢሞ 3፥16 እና ማብ ይመ)። 2) ስለ ክርስቶስ ሞት (1ቆሮ 2፥1፣ አማራጭ ትርጕሙን፤ 2፥7 "ምስጢራዊ ጥበብ" ይመ)። 3) እግዚአብሔር ሁሉንም ነገር በክርስቶስ ለመጠ ቅለል ስላለው ዕላማ (ኤፌ 1፥9)፣ በተለይም አይሁድንና አሕ ዛብን በአዲስ ኪዳን ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ለማስገባት ሳላለው ዕቅድ (ኤፌ 3፥3-6)፣ 4) በሙታን ትንሣኤ ጊዜ ስለሚኖረው ለውጥ (1ቆሮ 15፥15)፣ እንዲሁም 5) አይሁድና አሕዛብ ሁለቱም ለተወሰነ ጊዜ ከሚያሳዩት አለመታዘዝ በኋላ፣ እግዚአብሔር በምሕረቱ ወደ መንግሥቱ እንዲጨመሩ ለማድረግ ስላለው ሀላማ (ቍ 25)። *ልባሞች የሆናችሁ እንዳይመስላችሁ፤* እግዚአብሔር አሕዛብን በታላቅ የመዳን ዕቅዱ ውስጥ ለማስገባት ያለው ምሕ ረትን የተሞላ ዕላማው ትሑት የሚያደርግ እንጂ በትዕቢት እንዲሞሉ የሚያደርግ አይደለም። *በከፊል፤* የእስራኤል ልበ ደንዳናነት በከፊል እንጂ ሙሉ በሙሉ አይደለም። *እስኪገባ፤* የእስራኤል ልበ ደንዳናነት ለጊዜው እንጂ ቋሚ ሆኖ የሚቈይ አይደለም። *የአሕዛብ ሙላት፤* የተመረጡትን አሕዛብ ጠቅላላ ቍጥር የሚያመለክት ነው።

11፥26 *ስለዚህ፤* እስራኤል ሁሉ የሚድኑበት መንገድ ይህ እንደ ሆነ የሚያሳይ የአጽንዖት ቃል ነው። *እስራኤል ሁሉ፤* የዚህ ሐረግ ሦስት ዋና ትርጓሜዎች 1) ከየትውልዱ የተመረ ጡት ጠቅላላ አይሁድ ቍጥር፣ ይህም የእስራኤል "ሙላት" (ቍ 2) ከሚለው ሐሳብ ጋር ተመጣጣኝ ሆኖ፣ "የአሕዛብ ሙላት" (ቍ 25) ከሚለውም ጋር ይመሳሰላል፤ 2) ከየትውልዱ የተመረጡት አይሁድና አሕዛብ ጠቅላላ ቍጥር 3) በመጨረሻው ትውልድ የነበሩት ብዙኃኑ አይሁድ ናቸው። *ይድናሉ፤* እንደ ማንኛውም ሰው የአይሁድ መዳን የተመሠረተው በተሰቀለውና ከሙታን በተነሣው በኢየሱስ ክርስቶስ በግል በማመን ነው። *አዳኝ ከጽዮን ይወጣል፤* ጥቅሱ የተወሰደው፣ አዳኝ ወይም "ቤዛ" እግዚአብሔር እንደ ሆነ የሚያመለክት ከሚመስለው ከኢሳይያስ 59፥20 ነው። ጥንታዊው የአይሁድ የሕግ መጽሐፍ (ታልሙድ)፣ ይህ ክፍል ስለ መሲሕ የሚናገር መሆኑን ይቀበላል፤ ጳውሎስም፣ በዚሁ መንገድ እንደ ተጠቀመበት ይታያል። *ከጽዮን፤* የገላ 4፥26 ማብ ይመ።

11፥27 *ኪዳኔ፤* በኤር 31፥31-34 ላይ የተጠቀሰውን አዲሱን ኪዳን ያመለክታል። *ኀጢአታቸውንም ሳስወግድ፤* ኤር 31፥34፤ ዘካ 13፥1 ይመ። ለአሕዛብ የሆነ መዳን የኀጢአትን ይቅርታ እንደሚያካትት ሁሉ አይሁድም በሚድኑበት ጊዜ በእግዚአብሔር ምሕረት ይቅርታን ያገኛሉ፤ ይቅርታውም በሚገቡት ንስሓና በሚኖራቸው እምነት ላይ ብቻ የተመሠረተ ነው (ቍ 23፤ ዘካ 12፥10-13፥1 ይመ)።

11፥28 *ጠላቶች ናቸው፤* ይህም የሚሆነው ለጊዜው ነው። *ለእናንተ ሲባል፤* በቍ 11 ላይ ተገልጾአል። *ለአባቶች ሲባል የተወደዱ፤* ለአይሁድ ሕዝብ ሁሉ ከአባቶች የተላለፈ መልካም ነገር በመኖሩ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር በፍቅር እስራኤልን በመም ረጡና ይህም ምርጫ የማይለወጥ በመሆኑ ነው።

11፥29 *የእግዚአብሔር ስጦታና ጥሪ ጸጸት የለበትም፤* እግዚአብሔር በሚያደርገው ጥሪ አይጸጸትም። እስራኤል አሁንም እንኳ ባለማመን ደረጃ ላይ ብትገኝም፣ የእግዚአብሔር ዕላማ በእርሷ ይፈጸማል።

11፥32 *ሰውን ሁሉ፤* እስከ አሁን ድረስ በቀረበው ሐሳብ ላይ ሁለት ወገኖችን፣ ማለትም አይሁድንና አሕዛብን ያመለክ ታል። እግዚአብሔር ለሁለቱም ወገኖች ምሕረትን ያደርግ ዘንድ፣ እያንዳንዳቸው ባለመታዘዝ ዘመን ውስጥ ዐልፈዋል። እዚህ ላይ ጳውሎስ በምንም መንገድ በጅምላ ስለ መዳን ማስተ ማሩ አይደለም።

11፥33-36፤ ይህኛውን የሮሜ ክፍል ለማጠቃለል የተጻፈው ውዳሴ፣ አይሁድንም አሕዛብንም ለማዳን ያለው ታላቅ ዕቅድ፣ ጥልቅ በሆነው ጥበቡና ዕውቀቱ እንዲፈጸም ሳደረገው ለእግዚአብሔር ጳውሎስ ያቀረበውን ምስጋና ያካተተ ነው።

ሕያው መሥዋዕት

12 እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ ሰውነታችሁን ቅዱስና ለእግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ሕያው መሥዋዕት አድርጋችሁ ታቀርቡ ዘንድ በእግዚአብሔር ርኅራኄ እለምናችኋለሁ፤ ይህም እንደ ባለ አእምሮ የምታቀርቡት[ሠ] አምልኮአችሁ ነው። [2]መልካም፣ ደስ የሚያሰኝና ፍጹም የሆነውን የእግዚአብሔር ፈቃድ ምን እንደ ሆነ ፈትናችሁ ታውቁ ዘንድ በአእምሮአችሁ መታደስ ተለወጡ እንጂ፣ ይህን ዓለም አትምሰሉ።

[3]እግዚአብሔር በሰጣችሁ እምነት መጠን ራሳችሁን በአግባቡ መዝኑ እንጂ፣ ከሆናችሁት በላይ ራሳችሁን ከፍ አድርጋችሁ እንዳታስቡ በተሰጠኝ ጸጋ እያንዳንዳችሁን እመክራለሁ። [4]እያንዳንዳችን በአንዱ አካላችን ብዙ ብልቶች እንዳሉን፣ እነዚህም ብልቶች አንድ ዐይነት ተግባር እንደ ሌላቸው ሁሉ፣ [5]እንዲሁም እኛ ብዙዎች ስንሆን በክርስቶስ አንድ አካል ነን። እያንዳንዳችንም የሌላው ብልት ነን። [6]እንደ ተሰጠን ጸጋ የተለያዩ ስጦታዎች አሉን፤ ለአንዱ የተሰጠው ስጦታ ትንቢት መናገር ከሆነ፣ እንደ እምነቱ መጠን[ሰ] ይናገር። [7]ማገልገል ቢሆን ያገልግል፤ ማስተማርም ከሆነ ያስተምር፤ [8]መምከር ከሆነ ይምከር፤ ለሌላቸው መለገስ ከሆነም አብዝቶ ይለግስ፤ ማስተዳደር ከሆነም በትጋት ያስተዳድር፤ ምሕረት ማድረግ ከሆነም በደስታ ይማር።

ፍቅር

[9]ፍቅራችሁ ያለ ግብዝነት ይሁን፤ ክፉ የሆነውን ሁሉ ተጸየፉ፤ በጎ ከሆነው ነገር ጋር ተቈራኙ። [10]እርስ በርሳችሁ በወንድማማች መዋደድ አጥብቃችሁ ተዋደዱ፤ አንዱ ሌላውን ከራሱ በማስበለጥ እርስ በርሳችሁ ተከባበሩ። [11]ጌታን ለማገልገል በመንፈስ የጋላችሁ ሁኑ እንጂ ከዚህ ትጋት ወደ ኋላ አትበሉ። [12]በተስፋ ደስተኞች ሁኑ፤ በመከራ

1ቆሮ8፥6፤11፥12፤ ኤፌ3፥21፤ ቈላ1፥16፤ 1ጢሞ1፥17፤ 1ጴጥ5፥11፤ዕብ2፥10፤ ይሁ1፥25፤ራእ5፥13፤ 7፥12
12፥1 ሮሜ6፥13፡ 16፡19፤ኤፌ4፥1፤ 1ቆሮ6፥20፤ 1ጴጥ2፥5፡11፤
12፥2 ኤፌ4፥23፤ 5፥17፤1ቆሮ1፥20፤ 2ቆሮ10፥2፤ 1ጢሞ5፥4፤1ጴጥ1፥14፤ 1ዮሐ2፥15፤
12፥3 ሮሜ15፥15፤ 1ቆሮ15፥10፤ገላ2፥9፤ ኤፌ3፥7፤ 4፥7፤ 1ጴጥ4፥10፡11
12፥4 1ቆሮ12፥12-14፤ ኤፌ4፥16
12፥5 1ቆሮ 6፥15፤ 10፥17፤12፥12፡20፡27፤ ኤፌ2፥16፤4፥4፡25፤ 5፥30፤ቈላ3፥15
12፥6 1ቆሮ7፥7፤ 12፥4፡8-10፤ኤፌ4፥11፤ 1ጴጥ4፥10፡11
12፥7 ኤፌ4፥11
12፥8 ሐሥ11፥23፤ 13፥15፤15፥32፤ 2ቆሮ8፥2፤9፥5-13
12፥9 መዝ97፥10፤አሞ5፥15፤ 2ቆሮ6፥6፤ 1ተሰ 5፥21፡22፤1ጢሞ1፥5፤
12፥10 መዝ133፥1፤ ፊል2፥3፤1ተሰ4፥9፤ዕብ13፥1፤1ጴጥ1፥22፤
12፥11 ሐሥ18፥25
12፥12 ሉቃ18፥1፤ ሮሜ5፥2፤ዕብ10፥32፡ 36፤

ሠ1 *ወይም መንፈሳዊ*
ሰ6 *ወይም እንደ አገልጋይ ተግባር*

12፥1-16፥27፤ ጳውሎስ ቀደም ሲል በዚህ መልእክት ውስጥ የጠቀሳቸው ነጥቦች ሁሉ፣ ወደ ተግባር እንዴት እንደሚተረጐሙ በዚህ ክፍል ያሳያል። ይህም ማለት ጳውሎስ የክርስቲያን ኑሮ እንዴት መሆን እንደሚገባው እስካሁን ድረስ ምንም አልጠቀሰም ማለት አይደለም፤ በም 6-8 ይህን በሚመለከት ጽፎአል፤ አሁን ደግሞ፣ በኑሮ ሁሉ ኢየሱስ ክርስቶስ ጌታ መሆን እንዳለበት በማሳየት ሰፋ ያለ ትንታኔ አቅርቦአል። እነዚህ ምዕራፎች ቀደም ሲል ከም 1-11 በተነሡት ታላላቅ መንፈሳዊ ትምህርቶች ላይ ተጨማሪ ሐሳብ ለማካፈል የተጻፉ አይደሉም። እንደ እውነቱ ከሆነ ጠቅላላ መልእክቱ ተግባራችንን፣ እንዲሁም እምነታችንንና አስተሳሰባችንን እግዚአብሔር እንደሚፈልግ የሚያሳይ መልእክት ነው። እምነት የሚገለጸው በመታዘዝ ነው።

12፥1 *እንግዲህ ... እለምናችኋለሁ፤* ጳውሎስ ከም 1፥11 ካለው ክፍል ጠቃሚ የሆነ የመደምደሚያ ሐሳብ ያቀርባል። *በእግዚ አብሔር ርኅራኄ፤* መልእክቱ በአብዛኛው "የእግዚአ ብሔርን ርኅራኄ" በመግለጽ ላይ ያተኵራል። *ሰውነታችሁን፤* 6፥13 እና ማብ ይመ። *ሕያው መሥዋዕት፤* ታርደው ለመሥዋዕት ከሚቀርቡ እንስሳት ጋር የሚነጻጸር ሲሆን፣ "ሕያው" ደግሞ የመንፈስ ቅዱስን አዲስ ሕይወት ከማግኘት አንጻር ሊሆን ይችላል (6፥4 ይመ)። *እንደ ባለ አእምሮ የምታቀርቡት አምልኮአችሁ፤* ሃይማኖታዊ ሥርዐት ብቻ ሳይሆን፣ የልብና የአእምሮ፣ እንዲሁም የፈቃድ ተሳትፎ ያለበት ነው። *አምልኮአችሁ፤* ፍጹም በመታዘዝ ለእግዚአብሔር የሚቀርብ አምልኮ ነው።

12፥2 *ይህን ዓለም፤* በዓለም ውስጥ ያለውን ክፋትና ብልሹነት ሁሉ የሚጨምር ነው (ገላ 1፥4 ይመ)። *ተለወጡ፤* በአንድ ጊዜ ሳይሆን ደረጃ በደረጃ የሚሆነውን ለውጥ ያመለክታል። የጌታ መልክ በደብረ ታቦር ተራራ ላይ ስለ መለወጡ በሚናገሩ ክፍሎች ውስጥ (ማቴ 17፥2-8፤ ማር 9፥2-8) እንዲሁም 2ቆሮ 3፥18 ላይ ይህ ቃል ተጠቅሶአል። *በአእምሮአችሁ፤* ከበጎ ምግባር ጋር የተያያዘ ሐሳብንና ፈቃድን ያመለክታል (1፥28 ይመ)። *እንግዲህ፤* በክፍሉ የተገለጸው መንፈሳዊ ለውጥ ከተገኘ በኋላ ማለት ነው። *የእግዚአብሔር ፈቃድ፤* እግዚአብሔር አሁን በዚህ ምድር ከክርስቲያኖች የሚፈልገውን ያመለክታል። *መልካም፤* ክርስቲያንን ወደ መንፈሳዊና ሥነ ምግባራዊ እድገት የሚያደርስ ነው። *ደስ የሚያሰኝና፤* በመሠረቱ እኛን ሳይሆን፣ እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ማለት ነው። *ፍጹም፤* የእግዚአብሔር ፈቃድ መሻሻል የሚያስፈልገው ፈቃድ አይደለም።

12፥3 *በሰጣችሁ እምነት መጠን፤* በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የተለያዩ አገልግሎቶችን ለመፈጸም ከእግዚአብሔር ዘንድ ለእያንዳንዱ ክርስቲያን የሚሰጠውን ኀይል ያመለክታል (ቍ 4-8 ይመ)። *እግዚአብሔር በሰጣችሁ፤* ኀይል የሚገኘው ከእግዚአብሔር ዘንድ ስለ ሆነ፣ ለመመካትና ራስን ለማጽደቅ አንዳች ምክንያት አይኖርም።

12፥4-8፤ ጳውሎስ ክርስቲያኖችን ከሰው አካል ብልቶች ጋር ያመሳስላል። የተለያየ ሥራ ያላቸው ብዙ ብልቶች ቢኖሩም፣ ሁሉም ለአካሉ ጤንነት አስፈላጊ ናቸው። የሐሳቡም ትኵረት አንድነትን በልዩነት ለማሳየት ነው (1ቆሮ 12፥12-12-31 ይመ)።

12፥5 *በክርስቶስ፤* ጳውሎስ ስለ ክርስቲያን አንድነት ላለው ሐሳብ ይህን ቃል መሠረት ያደርጋል። በቤተ ክርስቲያን ውስጥ አንድነት ሊኖር የሚችለው በኢየሱስ ክርስቶስ ብቻ ነው። እውነተኛ አንድነት፣ በመንፈሳዊ ነገር ላይ የተመሠረተ ነው፤ የ6፥11 ማብ ይመ።

12፥6 *ስጦታዎች፤* ለዚህ ቃል የተተካው የግሪክ ቃል "ካሪዝማታ" የሚል ሲሆን፣ የአካሉን ፍላጎት ለማሟላት ከእግዚ አብሔር ዘንድ ለሕዝቡ በነጻ የሚሰጡ ልዩ ልዩ የሆኑ የጸጋ ስጦታዎችን ያመለክታል (የ1ቆሮ 1፥7፤12፥4 ማብ ይመ)። የ1ቆሮ 12፥10 ማብ ይመ። *ይናገር፤* የስጦታዎችን መኖር የሚክድ ወይም አልጠቀምባቸውም የሚል ዝቅተኛ ግምት መኖር የለበትም። *እንደ እምነቱ መጠን፤* በቍ 3 ላይ፣ "የእምነት መጠን" ከሚለው ጋር አንድ ሊሆን ይችላል (የቍ 3 ማብ ይመ)።

12፥7 *ማገልገል፤* በክርስቶስ አካል ወይም በማናቸውም የአካሉ ብልቶች የሚፈለገውን ማንኛውም አገልግሎት ማለት ነው። የ1ቆሮ 12፥28 ማብ፤ ኤፌ 4፥11 ይመ።

12፥8 *መምከር፤* አንድ ሰው የያዘውን ነገር ከግብ እንዲያደርስ በሚያነቃቃ ቃል ማበረታታትን ያመለክታል፤ መምህርም ብዙውን ጊዜ ይህን ተግባር ያከናውናል። በትምህርት ጊዜ ክርስቲያን ምን ማድረግ እንደሚገባ ይነገረዋል፤ በምክር ጊዜ ግን የተማረውን ተግባራዊ እንዲያደርግ ርዳታ ይሰጠዋል። *መለገስ፤* የራስ የሆነውን ወይም ከሌሎች የተገኘውን ነገር ለሚያስፈልጋቸው ሰዎች ማከፋፈል ሊሆን ይችላል። *ያስተዳድር፤* የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌን ሳያመለክት አይቀርም። በዚህ ወቅት የኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን አስተዳዳሪ ሽማግሌዎች ነበሯት (የሐሥ 20፥17፤ 1ተሰ 5፥12፤ 1ጢሞ 5፥17 ይመ)። *ምሕረት ማድረግ፤* ለሕመምተኛና ለድኻ፣ እንዲሁም ለሸመገለው ሁሉ ጥንቃቄ ማድረግና ቸርነትን ማሳየት ማለት ነው። *በደስታ፤* ችግረኞችን መርዳት የሚሰለችና እንደ ሸክም የሚቈጠር ሳይሆን፣ ደስ በመሰኘት የሚደረግ ነው።

12፥9 *ፍቅራችሁ፤* ክርስቲያን፣ ለክርስቲያን ወይም ለሌላ ሰው የሚያሳየው እውነተኛ ፍቅር ነው። *ያለ ግብዝነት፤* ማስመሰል የሌለበትን እውነተኛ ፍቅር ያመለክታል። በማኅበራዊ ጕዳይ ላይ በማተኰር፣ ቀደም ሲል ከተጻፈው አንቀጽ አንጻር፣ ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚጠቅሰው ስሜታዊውን ሳይሆን፣ በተግባር የሚገለጸውን ፍቅር ነው።

12፥10 *በወንድማማች መዋደድ፤* በእግዚአብሔር ቤተ ሰብ መካከል ያለ ፍቅር ነው። *አንዱ ሌላውን ከራሱ በማስበለጥ እርስ በርሳችሁ ተከባበሩ፤* ይህን ሊያደርግ የሚችለው በመንፈስ ቅዱስ የታደሰ አእምሮ (ቍ 2 ይመ) ብቻ ነው (ፊል 2፥3 ይመ)።

12፥11 *በመንፈስ የጋላችሁ፤* መንፈስ የሚለው "መንፈስ ቅዱስ" ከሆነ፣ የሚያመለክተው መንፈስ ቅዱስ ስለሚሰጠው ታላቅ መንፈሳዊ ጥማት ነው።

12፥12 *በተስፋ ደስተኞች ሁኑ፤* የደስታው ምክንያት፣

ታገሡ፤ በጸሎት ጽኑ:: 13ችግረኛ ለሆኑ ቅዱሳን ካላችሁ አካፍሉ፤ እንግዶችን ተቀበሉ::

14የሚያሳድዷችሁን መርቁ፤ መርቁ እንጂ አትርገሙ:: 15ደስ ከሚላቸው ጋር ደስ ይበላችሁ፤ ከሚያዝኑም ጋር እዘኑ:: 16እርስ በርሳችሁ በመስማማት ኑሩ:: ዝቅተኛ ኑሮ* ውስጥ ካሉ ጋር አብራችሁ ለመሆን ፍቀዱ እንጂ አትኵራሩ፤ በራሳችሁም አትመኩ::

17ለማንም ክፉን በክፉ አትመልሱ፤ በሰው ሁሉ ፊት በጎ የሆነውን ነገር ለማድረግ ትጉ:: 18ቢቻላችሁስ በበኩላችሁ ከሰው ሁሉ ጋር በሰላም ኑሩ:: 19ወዳጆቼ ሆይ፤ ለእግዚአብሔር ቍጣ ፈንታ ስጡ እንጂ አትበቀሉ፤ "በቀል የእኔ ነው፤ እኔ ብድራትን እመልሳለሁ" ይላል ጌታ ተብሎ ተጽፎአልና:: 20ይልቁንስ፣

"ጠላትህ ቢራብ አብላው፤
ቢጠማም አጠጣው::
ይህን በማድረግህም የእሳት ፍም
በራሱ ላይ ትከምራለህ::"

21ክፉን በመልካም አሸንፍ እንጂ በክፉ
አትሸነፍ::

ባለ ሥልጣናትን መታዘዝ

13 ማንኛውም ሰው በሥልጣን ላሉት ሹማምንት መገዛት ይገባዋል፤ ከእግዚአብሔር ካልሆነ በቀር ሥልጣን የለምና፤ ያሉትም ባለ ሥልጣናት በእግዚአብሔር የተሾሙ ናቸው:: 2ስለዚህ፣ በባለ ሥልጣን ላይ የሚያምፅ በእግዚአብሔር ሥርዐት ላይ ማመፁ ነው፤ ይህን የሚያደርጉትም በራሳቸው ላይ ፍርድን ያመጣሉ:: 3ገዦች ክፉ ለሚሠሩ እንጂ መልካም ለሚያደርጉ የሚያስፈሩ አይደሉምና:: ባለ ሥልጣንን እንዳትፈራ ትፈልጋለህን? እንግዲያስ መልካሙን አድርግ፤ እርሱም ያመሰግንሃል፤ 4እርሱ ለአንተ መልካሙን ለማድረግ የእግዚአብሔር አገልጋይ ነውና:: ነገር ግን ክፉ ብታደርግ ፍራ፤ ምክንያቱም ሰይፉን በከንቱ አልታጠቀም፤ ክፉ የሚያደርገውን ለመቅጣት የቍጣ መሣሪያ የሆነ፣ የእግዚአብሔር አገልጋይ ነው:: 5ስለዚህም ቅጣትን በመፍራት ብቻ ሳይሆን፣ ለኅሊና ሲባል ለባለ ሥልጣናት መገዛት ተገቢ ነው::

6ግብር የምትከፍሉትም ደግሞ ለዚህ ነው፤ ባለ ሥልጣናቱ፣ በዚሁ ተግባር ላይ የተሠማሩ የእግዚአብሔር አገልጋዮች ናቸውና፤ 7ለእያንዳንዱ የሚገባውን ስጡ፤ ግብር ከሆነ ግብርን፣ ቀረጥ ከሆነም ቀረጥን፣ መፈራት ለሚገባው መፈራትን፣ ክብር ለሚገባውም ክብርን ስጡ::

ጊዜው ተቃርቦአልና ተዋደዱ

8እርስ በርሳችሁ ከመዋደድ በቀር የማንም ዕዳ አይኑርባችሁ፤ ባልንጀራውን የሚወድ እርሱ ሕግን ፈጽሞአልና:: 9"አታመንዝር"፣ "አትግደል"፣ "አትስረቅ"፣ "አትመኝ" የሚሉትና ሌሎችም ትእዛዛት ቢኖሩም፣ "ባልንጀራህን እንደ

12፥13 2ነገ4፥10፤ ኢዮ31፥32፤ ሐሥ 24፥17፤ 1ጢሞ3፥2፤5፥10፤ ዕብ13፥2፤1ጴጥ4፥9
12፥14 ማቴ5፥44
12፥15 ኢዮ30፥25
12፥16 ቍ3፤ ኢሳ5፥21፤ኤር45፥5፤ መዝ131፥11 ሮሜ11፥25፤15፥5፤
12፥17 ቍ19፤ ምሳ20፥22፤24፥29፤ 2ቆሮ8፥21
12፥18 ማር9፥50፤ ሮሜ14፥19
12፥19 ቍ17፤ ዘፍ50፥19፤ዘሌ19፥18፤ ዘዳ32፥35፤ 1ሳሙ26፥10፤ ምሳ20፥22፤24፥29፤ 94፥1፤ኤር51፥36
12፥20 ዘፀ23፥4፤ ምሳ25፥21:22፤ ማቴ5፥44፤ሉቃ6፥27
13፥1 ዳን2፥21፤ 4፥17፤ዮሐ19፥11፤ ቲቶ3፥1፤1ጴጥ2፥13: 14፤
13፥2 ዘፀ16፥8
13፥3 1ጴጥ2፥14
13፥4 1ተሰ4፥6
13፥5 ምሳ24፥21: 22
13፥6 ማቴ22፥17
13፥7 ማቴ7፥25፤ 22፥17:21፤ሉቃ23፥2
13፥8 ቍ10፤ ማቴ5፥43፤ ዮሐ13፥34፤ቈላ3፥14
13፥9 ዘፀ20፥13-15:17፤ዘዳ5፥17-19:21፤ ዘሌ19፥18፤ ማቴ5፥43፤ 7፥12፤

*16 ወይም *ዝቅተኛ ሥራ ለመሥራት ፍቀዱ*

የክርስቲያን ተስፋ አስተማማኝ መሆኑ ነው (5፥5 እንዲሁም 8፥16-25፤ 1ጴጥ 1፥3-9 ይመ):: *ታገሡ፤* ክርስቲያን በሕይወቱ ውስጥ መከራ መድረሱ ስለማይቀር፣ በአሸናፊነት መወጣት አስፈላጊው ነው (ዮሐ 16፥33 ይመ):: *በጸሎት ጽኑ፤* ክርስቲያን መጸለይ የሚገባው በችግር ጊዜ ብቻ ሳይሆን፣ ዘወትር በጸሎት አማካይነት ከእግዚአብሔር ጋር ግንኙነት መፍጠር አለበት (ሉቃ 18፥1፤ 1ተሰ 5፥17 ይመ)::

12፥13 *ችግረኛ ... ቅዱሳን አካፍሉ፤* ክርስቲያን ለሰዎች ሁሉ በተለይም ለሌሎች ክርስቲያኖች ይህን ለማድረግ ማኅበራዊ ኀላፊነት አለበት (ገላ 6፥10 ይመ)::

12፥14 *የሚያሳድዷችሁን መርቁ፤* ኢየሱስ በማቴ 5፥44፣ በሉቃ 6፥28 ላይ ያስተማረውን ጳውሎስ እየደገመው ነው::

12፥15፤ የሌሎችን ሰዎች ደስታና ሐዘን መካፈል የክርስቲያን ጥቅምና ኀላፊነት ነው::

12፥17 *ክፉን በክፉ አትመልሱ፤* ማቴ 5፥39-42: 41-45፤ 1ተሰ 5፥15፤ 1ጴጥ 3፥9 ይመ:: *በሰው ሁሉ ፊት በጎ የሆነውን ነገር ለማድረግ ትጉ፤* ምሳሌ 3፥4 የተጠቀሰውን ሐሳብ ሳያንጸባርቅ አይቀርም:: የክርስቲያን እርአያነት፣ በወንጌል ከተሰጠው የሥነ ምግባር መለኪያ ከቶ መላቅ የለበትም:: ይህ ካልሆነ ግን የማያምኑ ሰዎች ክርስትናን ለማንቋሸሽ ምክንያት ይሆናቸዋል፤ የወንጌልንም ክብር ዝቅ ያደርጋል (2ቆሮ 8፥21፤ 1ጢሞ 3፥7 ይመ)::

12፥18 *ቢቻላችሁስ ... በሰላም ኑሩ፤* የሚያስተራርቁ፣ በረከት እንደሚያገኙ ኢየሱስ ተናግሮአል (ማቴ 5፥9)፤ ክርስቲያኖችም በተቻላቸው መጠን ከሰው ሁሉ ጋር በሰላም ለመኖር መጣር አለባቸው::

12፥20 *የእሳት ፍም በራሱ ላይ ትከምራለህ፤* ጠላትን ለማብቀል ከመሞከር ይልቅ፣ መልካም ነገር ማድረግ (ቍ 21)፣ ሰውየውን ወደ ንስሓ ሊያመጣ ይችላል (የምሳሌ 25፥22 ማብ ይመ)::

13፥1 *መገዛት፤* እስከ ሰባት ድረስ ባሉት ቍጥሮች ውስጥ ዐቢይ ቃል ነው:: *በሥልጣን ላሉት ሹማምንት፤* የሕዝብ አስተዳዳሪዎች ናቸው፤ ጳውሎስ መልእክቱን በጻፈበት ጊዜ ሁላቸውም አረማውያን ሳይሆኑ አይቀሩም:: ክርስቲያኖች ለባለ ሥልጣኖች መገዛቱን በመተው ለክርስቶስ ብቻ ታማኝ ሆነው ለመኖር አስበው ሊሆን ይችላል:: *በእግዚአብሔር የተሾሙ፤* በክርስቲያኖች ላይ ስደት የሚያስነሣ መንግሥት ቢኖርም እንኳ፣ የመንግሥት ሥልጣን ከእግዚአብሔር የተሰጠ መሆኑን ጳውሎስ አልተጠራጠረም::

13፥2 *ፍርድን፤* መለኮታዊ ፍርድ ወይም ቍ 3 እንደሚገልጸው፣ በሥልጣን ላይ ካሉ ገዦች የሚሰጥ ቅጣት ሊሆን ይችላል፤ ቍ 4 ይመ::

13፥3 *መልካሙን አድርግ፤ እርሱም ያመሰግንሃል፤* ጳውሎስ፣ ይህ ሁልጊዜ እውነት ነው ብሎ መጻፉ ሳይሆን፣ ተገቢና ዐይነተኛ የሆነውን የገዦች ተግባር መግለጹ ነው:: ገዦች ተገቢ የሆነውን ተግባር በመተው ማድረግ የማይገባቸውን ነገር ሲያደርጉ፣ ክርስቲያኖች ከሰው ይልቅ እግዚአብሔርን ሊታዘዙ ይገባቸዋል (የሐሥ 4፥19፤ 5፥29 ይመ)::

13፥4 *የእግዚአብሔር አገልጋይ ነውና፤* በመለኮታዊ አስተዳደር ሥርዐት ውስጥ፣ ባለ ሥልጣን የእግዚአብሔር አገልጋይ ነው (ኢሳ 45፥1 ይመ):: *መልካሙን፤* ገዦች በሥልጣን ላይ የሚቀመጡት ኅብረተሰብን ለመጥቀም ነው፤ ይኸውም ጥሩ ሥርዐት እንዲኖር በማድረግ በአጠቃላይ ሕዝቡን ከሚጎዳ ነገር ለመጠበቅ ነው:: *ሰይፉን፤* በአገርና በዓለም ዐቀፍ ደረጃ ሮማውያን የነበራቸው ሥልጣን ምልክት ነው::

13፥5 *ለኅሊና፤* ባለ ሥልጣኖች በእግዚአብሔር የተሾሙ ናቸው፤ ክርስቲያኖችም ጥሩ ኅሊና ይኖራቸው ዘንድ፥ በተገቢው ሁኔታ ሊያከብሯቸው ይገባል::

13፥6 *ግብር የምትከፍሉም፤* ገዦች፣ የኅብረተሰብን አጠቃላይ ጥቅም ለማስጠበቅ የቆሙ የእግዚአብሔር አገልጋዮች ስለ ሆኑ ነው::

13፥8 *ከመዋደድ ... ዕዳ፤* መውደድ ጨርሶ ሊከፈል የማይቻል ዕዳ ነው:: አንድ ሰው ምንም ያህል ሰው ቢወድ፣ በመውደዱ የመቀጠል ግዴታ አለበት:: *እርስ በርሳችሁ፤* ይህ አባባል ክርስቲያኖችን ብቻ ሳይሆን፣ በሁለተኛው የጥቅሱ አጋማሽ "ባልንጀራ" የሚለው ቃል እንደሚገልጸው ሁሉንም ሰው የሚያመለክት ነው:: *ሕግን፤* የግብረ ገብነትንና የማኅበራዊ ኀላፊነትን መመሪያ የሚሰጠው የሙሴ ሕግ ማለት ነው::

13፥9፤ ይህ ክፍል በቍ 8 መጨረሻ ላይ የተጠቀሰው ባልንጀራን መውደድ፣ ልናደርገው የሚገባንን ማኅበራዊ ኀላፊነት ሁሉ አጠቃሎ እንደሚይዝ በበለጠ ይገልጣል:: *ባልንጀራህን፤* ተቸግሮ ርዳታ የሚፈልግ ማንኛውም ሰው፣ ባልንጀራችን እንደ ሆነ ኢየሱስ አስተምሮአል (ሉቃ 10፥25-37 ይመ)፤ እዚህም ላይ ጳውሎስ ያለው ሐሳብ በዚሁ ላይ የተመሠረተ ሊሆን ይችላል:: *እንደ ራስህ፤* ራሳችንን እንድንወድ የተሰጠ ትዕዛዝ ሳይሆን በተፈጥሮ እንደዚያ እንደምናደርግ ስለሚታወቅ ነው::

ራስህ አድርገህ ውደድ” በሚለው በዚህ በአንድ ሕግ ተጠቃለዋል:: [10]ፍቅር በባልንጀራው ላይ ክፉ አያደርግም፤ ስለዚህ ፍቅር የሕግ መፈጸሚያ ነው::

[11]ዘመኑን በማስተዋል ይህን አድርጉ፤ ከእንቅልፋችሁ የምትነቁበት ጊዜ አሁን ነው፤ መዳናችን መጀመሪያ ካመንበት ጊዜ ይልቅ አሁን ወደ እኛ ቀርቦአልና:: [12]ሌሊቱ ሊያልፍ፣ ቀኑም ሊጀምር ነው:: ስለዚህ የጨለማን ሥራ ጥለን፣ የብርሃንን ጦር ዕቃ እንልበስ:: [13]በቀን እንደ ምንመላለስ በአገባብ እንመላለስ:: በጭፈራና በስካር አይሁን፤ በዝሙትና በመዳራት አይሁን፤ በክርክርና በቅናትም አይሁን:: [14]ይልቁንም ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን ልበሱት፤ ምኞቱንም ይፈጽም ዘንድ ለሥጋ* በሐሳባችሁ አትመቻቹለት::

በወንድምህ ላይ አትፍረድ

14 በእምነቱ ደካማ የሆነውን ሰው፣ አከራካሪ በሆኑ ጉዳዮች ላይ በአቋሙ ሳትፈርዱበት ተቀበሉት:: [2]የአንድ ሰው እምነቱ ማንኛውንም ነገር እንዲበላ ይፈቅድለታል፤ በእምነቱ ያልጠነከረው ሌላው ሰው ግን አትክልት ብቻ ይበላል:: [3]ማንኛውንም የሚበላ የማይበላውን አይናቅ፤ የማይበላውም፣ የሚበላውን አይኰንን፤ እግዚአብሔር ተቀብሎታልና:: [4]ሌላውን በሚያገለግል ላይ የምትፈርድ አንተ ማን ነህ? እርሱ ቢወድቅ ወይም ቢቆም ለጌታው ነው፤ ጌታ ሊያቆመው ስለሚችልም ይቆማል::

[5]አንድ ሰው አንዱን ቀን ከሌላው የተሻለ ቅዱስ አድርጎ ይቈጥራል፤ ሌላው ደግሞ ቀኖች ሁሉ እኩል እንደ ሆኑ ያስባል:: እያንዳንዱ የራሱን ውሳኔ ልብ ብሎ ይወስን:: [6]አንድን ቀን ከሌላው የተለየ አድርጎ የሚያስብ ሰው፣ እንዲህ የሚያደርገው ለጌታ ብሎ ነው፤ ሥጋ የሚበላውም ለጌታ ብሎ ይበላል፤ ለእግዚአብሔር ምስጋና ያቀርባልና:: የማይበላም ለጌታ ሲል አይበላም፤ ለእግዚአብሔርም ምስጋና ያቀርባል:: [7]ከእኛ ማንም ለራሱ የሚኖር፣ ለራሱም የሚሞት የለምና:: [8]ብንኖር ለጌታ እንኖራለን፤ ብንሞትም ለጌታ እንሞታለን፤ ስለዚህ ብንኖርም ብንሞትም የጌታ ነን::

[9]ለዚሁ፣ የሙታንና የሕያዋን ጌታ ይሆን ዘንድ ክርስቶስ ሞቶአል፤ በሕይወትም ተነሥቶአል:: [10]ታዲያ አንተ በወንድምህ ላይ ለምን ትፈርዳለህ? ለምንስ ወንድምህን ትንቃለህ? ሁላችንም በእግዚአብሔር የፍርድ ወንበር

13፥10 ቆ 8፡9
13፥11 1ቆሮ 7፥29-31፤10፥11፤ ኤፌ 5፥14፤1ተሰ 5፥5፡6፤ ያዕ 5፥8፤1ጴጥ 4፥7፤ 1ዮሐ 2፥18፤ራእ 22፥10፤
13፥12 ኤፌ 5፥11፤ 6፥11፡13፤1ተሰ 5፥8፤ ዕብ 10፥25፤ 1ዮሐ 2፥8፤
13፥13 ሉቃ 21፥34፤ ገላ 5፥20፡21፤ ኤፌ 5፥18፤1ጴጥ 4፥3
13፥14 ገላ 3፥27፤ 5፥24፤ኤፌ 4፥24፤ ቈላ 3፥10፡12፤
14፥1 ሮሜ 15፥1፤ 1ቆሮ 8፥9-12፤9፥22
14፥2 ቊ 14
14፥3 ቊ 10፡13፤ ሉቃ 18፥9፤ቈላ 2፥16
14፥4 ማቴ 7፥1
14፥5 ገላ 4፥10፤ ቈላ 2፥16
14፥6 ማቴ 14፥19፤ 1ቆሮ 10፥30፡31፤ 1ጢሞ 4፥3፡4
14፥7 2ቆሮ 5፥15፤ ገላ 2፥20
14፥8 ፊል 1፥20
14፥9 ሐሥ 10፥42፤ 2ቆሮ 5፥15፤ ራእ 1፥18፤2፥8፤
14፥10 ቊ 3፤ማቴ 7፥1፤2ቆሮ 5፥10

*14 *ወይም ለኀጢአተኛ ተፈጥሮ*

13፥11-14፤ በሌሎች የአዲስ ኪዳን ክፍሎች እንደ ተጻፈው፣ በዚህም ክፍል ክርስቲያኖች የጽድቅ ሕይወት ይኖሩ ዘንድ ለማነሣሣትና ለማስጠንቀቅ፣ እርግጠኛ የሆነው የአሁኑ ዘመን መጨረሻ መቃረብ ተጠቅሶአል (ማቴ 25፥31-46፤ ማር 13፥33-37፤ ያዕ 5፥7-11፤ 2ጴጥ 3፥11-14 ይመ)::

13፥11 *ዘመኑን፤* የዘመን ፍጻሜ ከመድረሱ በፊት ያለውን የመዳን ጊዜ እንዲሁም የአሁኑን ዘመን ማብቂያ ያመለክታል:: *ጊዜ፤* መደረግ ያለበትን ለማድረግ ወሳኙ ጊዜ ነው:: *መዳናችን፤* መዳናችን ሙሉ በሙሉ የሚገለጸው በኢየሱስ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ነው:: (8፥23፤ ዕብ 9፥28፤ 1ጴጥ 1፥5፤ 1ዮሐ 3፥2 ይመ):: *አሁን ... ቀርቦአልና፤* እያንዳንዱ ቀን ወደ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ያቀርበናል::

13፥12 *ሌሊቱ፤* አሁን ያለው ክፉ ዘመን ማለት ነው:: *ሊያልፍ፣ ... ነው፤ ቀኑም ሊጀምር ነው፤* አዲስ ኪዳን ስለሚያስተምረው የመጨረሻው ዘመን “መቃረብ” ይህ ግልጽ ምሳሌ ነው (ማቴ 24፥33፤ 1ቆሮ 7፥29፤ ፊል 4፥5፤ ያዕ 5፥8-9፤ 1ጴጥ 4፥7፤ 1ዮሐ 2፥18 ይመ):: ይኸውም የጥንት ክርስቲያኖች ኢየሱስ በጥቂት ዓመታት ውስጥ ተመልሶ እንደሚመጣ ያምኑ ነበር ማለት አይደለም (እንዲህ ከሆነማ ተሳስተዋል ማለት ይሆናል)፤ ይልቁን የክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ የመጨረሻው ዘመን የጀመረበት ወሳኝ የታሪክ ክንውን እንደ ሆነ መገንዘባቸውን ያሳያል:: በእግዚአብሔር የማዳን ዕቅድ ቀጣይና ትልቁ ነገር የኢየሱስ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ስለ ሆነ፣ በአፈጻጸም ቅደም ተከተል የቱንም ያህል ይዘግይ እንጂ “ሌሊቱ ሊያልፍ ተቃርቦአል”:: *ቀኑም፤* የዘመን ፍጻሜን የሚያስከትለው የኢየሱስ ክርስቶስ መገለጥ ማለት ነው::

13፥14 *ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን ልበሱት፤* ገላ 3፥27 ይመ:: ክርስቲያኖች በኑሮአቸው የክርስቶስን በጎነት እንዲገልጹ ጳውሎስ ይመክራቸዋል::

14፥1 *በእምነቱ ደካማ የሆነውን፤* የአመጋገብ ሥርዐትን መጠበቅ፣ ሰንበትንና ሌሎች ልዩ ቀናትን ማክበር፣ የመሳሰሉትን ሕግጋት ለማድረግ እንጂ ለመተው ፈቃደኞች ያልነበሩ በሮም የሚኖሩ ክርስቲያን አይሁዳውያን ሳይሆኑ አይቀሩም:: አስተሳሰባቸውም በገላትያ ከነበሩት አይሁዳውያን አስተሳሰብ ጋር ሙሉ በሙሉ አንድ አልነበረም:: በገላትያ የነበሩት ክርስቲያን አይሁዳውያን የጽድቅን ሥራ በመሥራት፣ እግዚአብሔርን ለመልካም ሥራቸው ባለ ዕዳ ለማድረግ ያስቡ ነበር:: ይህን የተሳሳተ ትምህርታቸውንም በገላትያ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ተግባራዊ እንዲሆን ተጽዕኖ ያደርጉ ነበር፤ “ደካማ” የተባሉት በሮም የነበሩ ክርስቲያኖች ግን አንዳንድ ሕግጋትን በመጠበቅ ጽድቅ ይገኛል አላሉም፤ ይህን እንዲጠብቁም ሌሎችን አላስገደዱም:: ከክርስቶስ መምጣት ጋር በተጀመረው በአዲስ ኪዳን ሥርዐት ውስጥ፣ የብሉይ ኪዳን ሕግ ድርሻ ምን እንደ ሆነ በግልጽ የተረዱ ሰዎች አልነበሩም:: *አከራካሪ በሆኑ ጉዳዮች ላይ በአቋሙ ሳትፈርዱበት፤* የክርስቲያኖች ኅብረት፣ አከራካሪ በሆኑ ጉዳዮች ላይ ሳይቀር እያንዳንዱ ሰው በሚኖረው የሐሳብ ስምምነት ላይ የተመሠረተ መሆን የለበትም:: ክርስቲያናዊ ኑሮን በተመለከተ፣ ክርስቲያኖች በሁሉ ነገር ይስማማሉ ማለት አይደለም፤ የግድ መስማማትም የለባቸውም::

14፥2 *የአንድ ሰው እምነቱ፤* በአንጻሩ ጳውሎስ ስለ “ጠንካራ” ክርስቲያን ይገልጻል:: እዚያ ላይ እምነት የሚለው ቃል የገባው እርግጠኛ ወይም አስተማማኝ ለማለት ነው:: ወንጌልን የተረዳ ጠንካራ ክርስቲያን፣ ምግብ በአንድ ሰው መንፈሳዊ ሁኔታ ላይ ለውጥ እንደማያመጣ ይገነዘባል::

14፥4 *ሌላውን በሚያገለግል ላይ፤* የእግዚአብሔርን አገልጋይ ማለት ነው:: ክርስቲያን የእግዚአብሔር አገልጋይ የሆነውን ሌላውን ክርስቲያን ማጥላላት ወይም ማራቅ የለበትም:: *ቢወድቅ ወይም ቢቆም ለጌታው ነው፤* ደካማው ክርስቲያን “ጠንካራ” ለሆነው ወንድሙ ጌታ አይደለም፤ “ጠንካራውም” “የደካማው” ጌታ አይደለም:: ጌታ፣ እግዚአብሔር ብቻ ነው፣ ክርስቲያኖችም ሁሉ ተጠያቂነታቸው ለማንም ሳይሆን ለእርሱ ነው::

14፥5 *አንዱን ቀን ከሌላው የተሻለ ቅዱስ አድርጎ ይቈጥራል፤* አንዳንዶች ይህ የሚያመለክተው የሰንበትን ቀን ነው ብለው ያስባሉ፤ ነገር ግን በብሉይ ኪዳን የበዓላት አከባበር ሥርዐት ውስጥ የተጠቀሱትን ለየት ያሉ ቀኖችን ሁሉ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል:: *ቀኖች ሁሉ እኩል እንደ ሆኑ ያስባል፤* በቅድስና በመመላለስና እግዚአብሔርን በማገልገል ቀኖችን ሁሉ ለእግዚአብሔር አሳልፎ መስጠት ይገባል:: *የራሱን ውሳኔ ልብ ብሎ ይወስን፤* አከራካሪ በሆኑ ጉዳዮች ላይ የግል አቋም መያዝ አስፈላጊ መሆኑ በዚህ ክፍል ተደጋግሞ ተጠቅሶአል (ቊ 14፡16፡22-23 ይመ)::

14፥6፤ የብርቱውም የደካማውም ዐላማ መሆን ይኖርበታል፤ ሁለቱም ጌታን የማገልገልና ስለ ስጦታውም የማመስገን ፍላጎት ሊኖራቸው ይገባል::

14፥7 *ከእኛ ማንም ለራሱ የሚኖር ... የለምና፤* “እኛን” ክርስቲያኖችን የሚመለከት ነው፤ ይኸውም ጌታን እንጂ ራሳችንን ደስ ለማሰኘት መኖር እንደሌለብን ለማሳየት ነው:: *ለራሱም የሚሞት የለምና፤* በሞት ጊዜ እንኳ ቢሆን ዋናው ቁም ነገር፣ አንድ ሰው ከጌታ ጋር ያለው ግንኙነት ነው:: ጳውሎስ የዚህን ጥቅስ እውነታ በቊ 8 ላይ ይደግመዋል::

14፥9 *ጌታ፤* የ10፥9 ማብ ይመ:: ክርስቶስ በሕያዋንና በሙታን ላይ ያለው ጌትነት፣ በሞቱና በትንሣኤው የተገኘ ነው::

14፥10 *በወንድምህ ላይ ለምን ትፈርዳለህ?* ደካማ ለሆኑ ክርስቲያኖች የተጻፈ ነው:: *ለምንስ ወንድምህን ትንቃለህ?*

ፊት እንቀርባለንና፤ [11]እንዲህ ተብሎ ተጽፎአል፤
"'እኔ ሕያው ነኝና'፤
'ጕልበት ሁሉ ለእኔ ይንበረከካል፤
ምላስም ሁሉ በእግዚአብሔር ይመሰክራል'"
ይላል ጌታ።

[12]ስለዚህ እያንዳንዳችን ስለ ራሳችን በእግዚአብሔር መልስ እንሰጣለን።

[13]ስለዚህ እርስ በርሳችን፣ አንዱ በሌላው ላይ ከመፍረድ እንቈጠብ፤ በዚህ ፈንታ ግን በወንድምህ መንገድ ላይ የማሰናከያ ድንጋይ ወይም ወጥመድ እንዳታስቀምጥ ቍርጥ ሐሳብ አድርግ። [14]በጌታ በኢየሱስ ሆኜ በራሱ ንጹሕ ያልሆነ ምንም ምግብ[ሉ] እንደሌለ ተረድቻለሁ፤ ነገር ግን አንድ ሰው አንድን ነገር ንጹሕ እንዳልሆነ የሚቈጥር ከሆነ፣ ያ ነገር ለእርሱ ንጹሕ አይደለም። [15]ወንድምህ በምትበላው ምግብ የሚያዝን ከሆነ፣ በፍቅር አልተመላለስህም፤ ክርስቶስ የሞተለትን ወንድምህን በመብልህ አታጥፋው። [16]መልካም ነው ብለህ የምታስበው ነገር ክፉ ተብሎ እንዲነቀፍ አታድርግ። [17]የእግዚአብሔር መንግሥት በመንፈስ ቅዱስ የሆነ ጽድቅ፣ ሰላምና ሐሤት ነው እንጂ፣ የመብልና የመጠጥ ጕዳይ አይደለም፤ [18]በዚህ ሁኔታ ክርስቶስን የሚያገለግል እግዚአብሔርን ደስ ያሰኛልና፤ በሰውም ዘንድ የተመሰገነ ነው።

[19]ስለዚህ ሰላም የሚገኝበትንና እርስ በርሳችንም የምንታነጽበትን ማንኛውንም ጥረት እናድርግ። [20]ለምግብ ስትል የእግዚአብሔርን ሥራ አታፍርስ። ሁሉ ንጹሕ ነው፤ ነገር ግን ለሌላው ሰው የመሰናከያ ምክንያት የሚሆነውን መብላት ስሕተት ነው። [21]ለወንድምህ መሰናከል ምክንያት የሚሆነውን ሥጋን አለመብላት፣ ወይንን አለመጠጣት፣ ወይም አንዳች ነገርን አለማድረግ መልካም ነው።

[22]እንግዲያስ ስለ እነዚህ ነገሮች ያለህ እምነት በአንተና በእግዚአብሔር መካከል የተጠበቀ ይሁን፤ ትክክል ነው ብሎ በተቀበለው ነገር ራሱን የማይኰንን የተባረከ ሰው ነው። [23]ነገር ግን የሚጠራጠር ሰው ቢበላ በእምነት ስላልሆነ፣ ተፈርዶበታል፤ በእምነት ያልተደረገ ሁሉ ኀጢአት ነውና።

15 እኛ ብርቱዎች የሆን፣ የደካሞችን ጕድለት መሸከም እንጂ ራሳችንን ማስደሰት የለብንም። [2]እያንዳንዳችን ባልንጀራችንን ለማነጽ፣ እርሱንም ለመጥቀም ደስ የሚያሰኘውን ነገር ማድረግ ይገባናል፤

[3]ክርስቶስ ራሱን ደስ አላሰኘምና፤ ነገር ግን፣ "አንተን የሰደቡብት ስድብ በእኔ ላይ ደረሰብኝ" ተብሎ እንደ ተጻፈው ሆነበት።

14፥11 ኢሳ49፥18፤ 45፥23፤ፊል2፥10፡11
14፥12 ማቴ12፥36፤ 1ጴጥ4፥5
14፥13 ቍ1፤ ማቴ7፥1፤2ቆሮ6፥3
14፥14 ቍ20፤ ሐሥ10፥15፤ 1ቆሮ 8፥7
14፥15 ቍ20 ኤፌ5፥2፤1ቆሮ8፥11
14፥16 1ቆሮ10፥30
14፥17 ኢሳ32፥17፤ ሮሜ15፥13፤1ቆሮ 8፥8፤ገላ5፥22
14፥18 ሉቃ2፥52፤ሐሥ24፥16፤ 2ቆሮ8፥21
14፥19 መዝ34፥14፤ ሮሜ12፥18፤15፥2፤ 1ቆሮ7፥15፤14፥3-5፡ 12፡17፡26፤2ቆሮ12፥19፤ኤፌ4፥12፡29፤ 2ጢሞ2፥22፤ ዕብ12፥ 14፤
14፥20 ቍ13፤ 14፡15፤ሐሥ10፥15፤ 1ቆሮ8፥9-12
14፥21 ማቴ5፥29
14፥22 1ዮሐ3፥21
14፥23 ቍ5
15፥1 ሮሜ14፥1፤ 1ተሰ5፥14
15፥2 ሮሜ14፥29፤ 1ቆሮ10፥241
15፥3 መዝ69፥9፤ 2ቆሮ8፥9፤

[ሉ]14 *ወይም ምንም ነገር*

ጠንካራ ለሆኑ ክርስቲያኖች የተጻፈ ነው። *ሁላችንም፣* እያንዳንዱን ክርስቲያን ይመለከታል። *በእግዚአብሔር የፍርድ ወንበር፤* ክርስቲያኖች ሁሉ ለፍርድ ይቀርባሉ፤ ፍርዱም እንደየሥራቸው ይሆናል (2ቆሮ 5፥10 ይመ፤ 1ቆሮ 3፥10-15 ጋር ያነጻጽሩ)።

14፥13 *በዚህ ፈንታ፤* ከዚህ ቀጥሎ ያለው ሐሳብ ለጠንካራ ክርስቲያኖች የተጻፈ ነው። *የማሰናከያ ድንጋይ፤* ለአንድ ሰው በኀጢአት መውደቅ ምክንያት የሚሆን ነገር ማለት ነው።

14፥14 *በጌታ በኢየሱስ ሆኜ ... ተረድቻለሁ፤* ጳውሎስ ክርስቲያን እንደ መሆኑ፣ የተወሰነ ምግብን የሚከለክለው የቀድሞ እምነት በእርሱ ዘንድ ተቀባይነት የለውም (ማቴ 15፥10-11፡16-20፤ ማር 7፥14-23 ይመ)። *በራሱ ንጹሕ ያለሆነ ምንም ምግብ ...፤* ጳውሎስ በሌላ ቦታ የሰጠውን ተመሳሳይ ትምህርት በ 1ጢሞ 4፥4፤ ቲቶ 1፥15 ላይ ይመ። *አንድ ሰው አንድን ነገር ንጹሕ እንዳልሆነ የሚቈጥር ከሆነ ያ ነገር ለእርሱ ንጹሕ አይደለም፤* እዚህ ላይ ኀጢአት የግል አመለካከት ወይም የኅሊና ጕዳይ ብቻ ነው ብሎ በጥቅሉ መውሰድ ትክክል አይደለም። ጳውሎስ፣ ከእግዚአሔር ቃል አንጻር በግልጽ ኀጢአት መሆኑ ስለታወቀው ነገር መናገሩ ሳይሆን፣ በብሉይ ኪዳን ስለ ምግብ ከተሰጠው ሕግ አንጻር በክርስቲያኖች ዘንድ ስላለው የተለያየ አመለካከት ለማሳየት ነው። እንደዚህ ስላሉት ጕዳዮች ውሳኔ ለማድረግ በኅሊና መመራት ይገባል።

14፥15 *በፍቅር፤* አለመግባባትን በተገቢው መንገድ ለማስወገድ ዋና መፍትሔ ነው። *ክርስቶስ የሞተለትን ወንድምህን፤* ክርስቶስ ለደካማው ክርስቲያንም እስከ ሞት ድረስ ዋጋ ከፍሎአል። ጠንካራው ክርስቲያንም ለእንደነዚህ ዐይነት ደካማ ወንድሞች ጥንቃቄ ለማድረግ ሲል በሁኔታዎች ሁሉ ዝግጁ ሆኖ ለመገኘት ፈቃደኛ መሆን ይኖርበታል (1ቆሮ 9፥19-23 ይመ)።

14፥16 *መልካም ነው ብለህ የምታስበው ነገር፤* ስለ ክርስቲያናዊ ነጻነት ካለህ መረዳት አንጻር ማለት ነው። *ክፉ ተብሎ እንዲነቀፍ፤* ኀላፊነት በጐደለው ሁኔታ ነጻነትን መጠቀም፣ መጥፎ ውጤት ያስከትላል።

14፥17 *የእግዚአብሔር መንግሥት፤* የማቴ 3፥2፤ የሉቃ 4፥43 ማብ ይመ። *የመብልና የመጠጥ ጕዳይ አይደለም፤* እንደነዚህ ላሉ አላስፈላጊ ነገሮች ትኵረት መስጠት፣ የክርስትናን ኑሮ ዋና ሐሳብ ሙሉ በሙሉ መዘንጋት ነው። *ጽድቅ፤* በቅድስና መኖር ማለት ነው። ጳውሎስ ለክርስቲያናዊ ሕይወት ሥነ ምግባር እንደሚገደው በመልእክቶቹ ሁሉ ጐልቶ ይታያል። *ሰላም፤* 5፥1 እና ማብ ይመ። *በመንፈስ ቅዱስ የሆነ ... ሐሤት፤* ከመንፈስ ቅዱስ የተሰጠ ደስታ ማለት ነው።

14፥19 *እርስ በርሳችንም የምንታነጽበትን፤* የእያንዳንዱን ክርስቲያንና የቤተ ክርስቲያንን መንፈሳዊ መታነጽ ያመለክታል (1፥11-12 ይመ)።

14፥20 *የእግዚአብሔርን ሥራ፤* ደካማው ክርስቲያን ወንድም የዳነ ሰው እንደ መሆኑ፣ የእግዚአብሔር ሥራ ነው፤ እግዚአብሔርም በእርሱ ሥራውን መሥራቱን ይቀጥላል (ከኤፌ 2፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። *ለሌላው ሰው የመሰናከያ ምክንያት የሚሆነውን፤* ጠንካራው ክርስቲያን አንዳንድ ነገሮችን ለማድረግ መብት እንዳለው ጳውሎስ ያውቃል፤ ነገር ግን የደካማውን ክርስቲያን መንፈሳዊ ጥቅም ከመጠበቅ አንጻር መሆን እንዳለበት ይገልጻል።

14፥22 *በአንተና በእግዚአብሔር መካከል የተጠበቀ ይሁን፤* ጠንካራው ክርስቲያን እምነቱን የሚቃረን ነገር እንዲያደርግ ወይም ያለውን የእምነት ደረጃ እንዲለውጥ አይጠበቅም፤ ክርስቲያናዊ ነጻነቱንም በግሉ ሊኖርበት እንጂ፣ ለታይታ ሊጠቀምበት አይገባም። *ትክክል ነው ብሎ በተቀበለው ነገር፤* አንዳንድ ምግቦችን ስለ መብላት የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም።

14፥23 *ሁሉ፤* ከላይ የተጠቀሱትን ነገሮች፣ በተለይም በመቻቻል ሊታለፉ የሚገቡ፣ በክርቲያኖች መካከል የተፈጠሩ ማናቸውንም የሐሳብ ልዩነቶች የሚያመለክት ነው።

15፥1 *ብርቱዎች የሆን፤* በግል ያላቸው እምነት ከደካማው ይልቅ ነጻነት ከሚሰጣቸው ጠንካራ ክርስቲያኖች ጋር ጳውሎስ ራሱን ይመድባል። *መሸከም፤* ዝም ብሎ መሸከም ሳይሆን፣ በፍቅር መደረግ አለበት። *ጕድለት፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በዚህ ክፍል ስላለው ሐሳብ በግልጥ የተጻፈ ነገር ስለ ሌለ፣ ኀጢአትን የሚያመለክት አይደለም። *ራሳችንን ማስደሰት የለብንም፤* ክርስቲያን ፈጽሞ ራሱን ደስ ማሰኘት የለበትም ለማለት ሳይሆን፣ ለሌሎች ክርስቲያኖች መሰናክል ለሚሆንባቸው ነገር ሳይጠነቀቅ፣ ራሱ የሚፈልገውን ነገር ብቻ በማድረግ ላይ የሚያተኵር መሆን እንደሌለበት ለማሳየት ነው።

15፥3 *ክርስቶስ ራሱን ደስ አላሰኘምና፤* ክርስቶስ የራሱን ሳይሆን፣ የአባቱን ፈቃድ ሊያደርግ መጣ፤ ይህም መከራ መቀበልና ሞትም እንኳ ያለበት ነበር (ማቴ 20፥28፤ ማር 10፥45፤ 1ቆሮ 10፥33-11፥1፤ 2ቆሮ 8፥9፤ ፊል 2፥5-8 ይመ)። *አንተን የሰደቡብት ስድብ በእኔ ላይ ደረሰብኝ፤* በመዝ 69፥9 ላይ "አንተ" የሚለው፣ እግዚአብሔርን የሚያመለክት ሲሆን፣ "እኔ" የሚለው ደግሞ ጳውሎስ ክርስቶስ እንደ ሆነ የሚገልጠውን፣ መከራ የሚቀበለውን

[4]በጽናትና ቅዱሳት መጻሕፍት በሚሰጡት መጽናናት ተስፋ እንዲኖረን፣ ቀደም ብሎ የተጻፈው ሁሉ ለትምህርታችን ተጽፎአልና። [5]ብርታትንና መጽናናትን የሚሰጥ አምላክ፣ ክርስቶስ ኢየሱስን ስትከተሉ፣ በመካከላችሁ የአንድነትን መንፈስ ይስጣችሁ፤ [6]ይኸውም በአንድ ልብና በአንድ አፍ ሆናችሁ፣ የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን አምላክና አባት ታከብሩ ዘንድ ነው።

[7]እንግዲህ ለእግዚአብሔር ምስጋና ይሆን ዘንድ ክርስቶስ እንደ ተቀበላችሁ፣ እርስ በርሳችሁ ተቀባበሉ። [8]ለአባቶች የተሰጠውን የተስፋ ቃል ያጸና ዘንድ ስለ እግዚአብሔር እውነት ሲል ክርስቶስ የአይሁድ[T] አገልጋይ እንደ ሆነ እነግራችኋለሁና፤ [9]እንዲሁም አሕዛብ እግዚአብሔርን ስለ ምሕረቱ ያመሰግኑት ዘንድ ነው፤ እንዲህ ተብሎ እንደ ተጻፈ፤

"ስለዚህ በአሕዛብ መካከል አመሰግንሃለሁ፤
ለስምህም እዘምራለሁ።"

[10]ደግሞም፣

"አሕዛብ ሆይ፤ ከሕዝቡ ጋር ደስ ይበላችሁ"
ይላል።

[11]እንደ ገናም፣

"አሕዛብም ሁላችሁ ጌታን አመስግኑ፤
ሕዝቦች ሁሉ ወድሱት" ይላል።

[12]ኢሳይያስም እንዲሁ፣

"በሕዝቦች ሁሉ ላይ የሚነግሠው፣
የእሴይ ሥር ይመጣል፤
በእርሱም አሕዛብ ተስፋ ያደርጋሉ" ይላል።

[13]በእርሱ በመታመናችሁ የተስፋ አምላክ ደስታንና ሰላምን ሁሉ ይሙላባችሁ፤ ይኸውም በመንፈስ ቅዱስ ኀይል ተስፋ ተትረፍርፎ እንዲፈስላችሁ ነው።

የአሕዛብ አገልጋይ የሆነው ጳውሎስ

[14]ወንድሞቼ ሆይ፤ እናንተ ራሳችሁ በበጎነት የተሞላችሁ፣ በዕውቀት ሁሉ እንደ ተሞላችሁና አንዱ ሌላውን ለመምከር ችሎታ ያላችሁ መሆናችሁን እኔ ራሴ እርግጠኛ ሆኜአለሁ። [15]እግዚአብሔር በሰጠኝ ጸጋ መሠረት፣ እንደ ገና ዐሳስባችሁ ዘንድ በአንዳንድ ጉዳዮች ላይ በድፍረት የጻፍሁላችሁ፣ [16]በእግዚአብሔር ወንጌል የክህነት ተግባር፣ ለአሕዛብ የክርስቶስ ኢየሱስ አገልጋይ ለመሆን ነው፤ ይኸውም አሕዛብ በመንፈስ ቅዱስ ተቀድሰው በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት ያለው መሥዋዕት እንዲሆኑ ነው።

[17]ስለዚህ እግዚአብሔርን በማገልገሌ በክርስቶስ ኢየሱስ እመካለሁ። [18]በተናገርሁትና በአደረግሁት ነገር አሕዛብ ለእግዚአብሔር እንዲታዘዙ፣ ክርስቶስ በእኔ ሆኖ ከፈጸመው በቀር ሌላ ነገር ለመናገር አልደፍርም፤ [19]ይህም የሆነው በመንፈስ ቅዱስ ኀይል፣ በምልክቶችና በታምራት ነበር። በዚህም ሁኔታ ከኢየሩሳሌም

[T]8 ግሪኩ *የመገረዝ* ይላል

15፥4 ሮሜ4፥23:24
15፥5 ሮሜ12፥16፤ 1ቆሮ1፥10፤ 2ቆሮ13፥11፤ ኤፌ4፥3፤ፊል2፥2፤ ቈላ3፥14፤1ጴጥ3፥8
15፥6 መዝ34፥3፤ ራእ1፥6
15፥7 ሮሜ14፥1
15፥8 ማቴ15፥24፤ ሐሥ3፥25:26፤ 2ቆሮ 1፥20
15፥9 2ሳሙ22፥50፤ መዝ18፥49፤ ማቴ9፥8፤ሮሜ3፥29፤
15፥10 ዘዳ32፥43፤ ኢሳ 66፥10
15፥11 መዝ117፥1
15፥12 ኢሳ11፥10፤ ራእ 5፥5፤ማቴ12፥21
15፥13 ቍ19፤ ሮሜ14፥17፤ 1ቆሮ2፥4፤4፥20፤ 1ተሰ1፥5
15፥14 ኤፌ5፥9፤ 2ቆሮ8፥7፤2ጴጥ1፥12
15፥15 ሮሜ12፥3
15፥16 ቍ19፤ ኢሳ 66፥20፤ ሐሥ9፥15፤ሮሜ1፥1፤
15፥17 ፊል3፥3፤ ዕብ2፥17
15፥18 ሐሥ15፥12፤ 21፥19፤ሮሜ1፥5፤ 16፥26
15፥19 ቍ13፤ ዮሐ4፥48፤

ጻድቃን ሰው ያመለክታል። ከመዝሙር የተጠቀሰው ክፍል፣ ክርስቶስ ሰው ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ጠላትነት በፈቃደኝነት መሸከሙን እንጂ፣ ራሱን ደስ እንዳላሰኘ ለማሳየት ይረዳል።

15፥4፤ በመዝ 69፥9 ላይ የተጠቀሰው ሐሳብ ክርስቶስን የሚያመለክት መሆኑን ጳውሎስ እዚህ ላይ ይደግፋል። በዚህም መሠረት፣ የመጽሐፍ ቅዱስን ዐላማ በሚመለከት አንድን ታላቅ እውነት ይገልጣል፤ ይኸውም መከራን በመታገሥ በክርስቶስ ያለንን ተስፋ አጽንተን ለመያዝ ድፍረት እንዲሆንልን፣ ለትምህርታችን መጻፉ ነው (1ቆሮ 10፥6:11 ይመ)።

15፥5 *በመካከላችሁ የአንድነትን መንፈስ፤* ቀደም ሲል በተጠቀሱት ከኀሊና ጋር በተያያዙ ጉዳዮች ላይ፣ ክርስቲያኖች ሁሉ ወደ አንድ ዐይነት ድምዳሜ መድረስ ይገባቸዋል ለማለት ሳይሆን፣ ላለመስማማትም ቢሆን የሚያደርጉትን ተስማምተው በፍቅር ሊያደርጉ እንደሚችሉ ለማሳየት ነው።

15፥7 *ክርስቶስ እንደ ተቀበላችሁ፤* 14፥3:4:15 ይመ።

15፥8 *ክርስቶስ የአይሁድ አገልጋይ እንደ ሆነ፤* ይህም በምድራዊ አገልግሎቱ ታይቶአል። ክርስቶስ የተላከው በቅድሚያ ለአይሁድ ሕዝብ በመሆኑ፣ አገልግሎቱ በአብዛኛው በእነርሱ ላይ ያተኰረ ነበር (ማቴ 15፥24 ይመ)፤ እግዚአብሔር ለአይሁድ የተለየ ዕድል ሰጥቶአቸዋል (3፥1-8 ይመ)። *ለአባቶች የተሰጠውን የተስፋ ቃል፤* ለአብርሃም (ዘፍ 12፥1-3፤ 17፥7፤ 18፥19፤ 22፥18)፣ ለይስሐቅ (ዘፍ 26፥3-4) እና ለያዕቆብ (ዘፍ 28፥13-15፤ 46፥2-4) የተሰጠ የቃል ኪዳን ተስፋ ነው።

15፥9 *አሕዛብ እግዚአብሔርን ... ያመሰግኑት ዘንድ፤* ከመጀመሪያው እግዚአብሔር ለእስራኤል ያዘጋጀውን የማዳን ሥራ፣ አሕዛብን የማዳን ዕቅድንም ያካተተ ነበር (ዘፍ 12፥3 ይመ)። አሕዛብ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የገለጠውን ታላቅና ጸጋን የተሞላ ሥራ ያያሉ፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ እግዚአብሔር ስላደረገላቸው ነገር ክብር ሲሰጡም ምስጋናቸውን ይሰማሉ (በመዝ መጽሐፍ ውስጥ ተደጋግሞ የተጠቀሰ ዋና ሐሳብ ነው፤ ጳውሎስ በቍ 9-12 ላይ የጠቀሰውንና የመዝ 9፥1 ማብ ይመ)። ስለዚህ እውነተኛውን አምላክ ያውቁታል፤ ስለ ምሕረቱም ያከብሩታል (የመዝ 46፥10፤ የ47፥9 ማብ ይመ)። እግዚአብሔር እስራኤልን ለማዳን ያደረገው ትልቁና የመጨረሻው ተግባር ለእስራኤል የነገድ አባቶች የተሰጠውን ተስፋ ለመፈጸምና ከአሕዛብ ወገንም እጅግ ብዙ ሕዝብ ወደ ራሱ ለመሰብሰብ መሲሑን መላኩ ነበር።

15፥12 *የእሴይ ሥር፤* እሴይ የዳዊት አባት ሲሆን (1ሳሙ 16፥5-13፤ ማቴ 1፥6 ይመ)፣ መሲሑ ደግሞ "የዳዊት ልጅ" ነበር (ማቴ 21፥9)፤ ኢሳ 11፥1፤ ራእይ 5፥5 ይመ። *በእርሱም አሕዛብ ተስፋ ያደርጋሉ፤* የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ለአሕዛብ የነበራት ተልእኮ፣ ወንጌልን ባለማቋረጥ በመስበክ፣ ይህንን ትንቢት እንዲፈጸም ማድረግ ነበር።

15፥13 *የተስፋ አምላክ፤* ክርስቲያን ያለው ማንኛውም ተስፋ ከእግዚአብሔር የሚገኝ ነው፤ የ5፥5 ማብ ይመ። *በመንፈስ ቅዱስ ኀይል፤* ተስፋ በሰው ጥረት የሚፈጠር ሳይሆን፣ በመንፈስ ቅዱስ የሚሆን የእግዚአብሔር ስጦታ ነው (8፥24-25 ይመ)።

15፥15 *እንደ ገና ዐሳስባችሁ ዘንድ፤* ጳውሎስ በሮም ፈጽሞ ስላልሰበከ ወይም ስላላስተማረ፣ በቤተ ክርስቲያን ስለ ታወቀው አጠቃላይ መሠረታዊ የእምነት ትምህርት መናገሩ ሊሆን ይችላል።

15፥16 *ለአሕዛብ የክርስቶስ ኢየሱስ አገልጋይ፤* የ11፥13 ማብ ይመ። *ለእግዚአብሔር ወንጌል በክህነት አገልግሎት፤* የጳውሎስ የክህነት አገልግሎት ከሌዋውያን የክህነት አገልግሎት የተለየ ነበር። የእነርሱ አገልግሎት በቤተ መቅደሱ ሥርዐት ላይ ያተኰረ ሲሆን፣ የጳውሎስ ግን ወንጌልን በመስበክ ነበር። *በመንፈስ ቅዱስ ተቀድሰው በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት ያለው መሥዋዕት፤* ጳውሎስ ለእግዚአብሔር ያቀረበው መሥዋዕት፣ የአሕዛብን ቤተ ክርስቲያን ነበር።

15፥17 *እመካለሁ፤* የጳውሎስ ትምክሕት ራሱ በፈጸመው ነገር ሳይሆን፣ ክርስቶስ በእርሱ ውስጥ ባደረገው ነገር ነበር።

15፥19 *በምልክቶችና በታምራት፤* ሐሥ 14፥8-10፤ 16፥16-18፤ 20፥9-12፤ 28፥8-9፤ 2ቆሮ 12፥12፤ ዕብ 2፥3-4 ይመ። *ከኢየሩሳሌም፤* ወንጌል በመጀመሪያ የተሰበከባት፣ ማስፋፋትም የጀመረባት የእናት ቤተ ክርስቲያን ከተማ ናት (ሐሥ 1፥8 ይመ)። *እልዋሪቆን፤* ከመቄዶንያ በስተ ሰሜን የሚገኝ የሮማ ግዛት የነበረ ሲሆን፣ አሁን ግን በሁለት ተከፍሎ አልባንያና ዩጎዝላቪያ ተብሎአል። ጳውሎስ በዚህ ሥፍራ ስለ ሰጠው አገልግሎት በሐዋርያት ሥራ ውስጥ ምንም የተጠቀሰ ነገር የለም፤ ምናልባትም እዚህ ላይ የሚናገረው ሁሉ እስከዚያች አገር ድንበር ድረስ መዝለቁን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። *ወንጌል ፈጽሜ ሰብኬአለሁ፤* ከሜድትራኒያን በስተ ምሥራቅ ባሉ አገሮች የሚኖሩ ሰዎች ሁሉ ወንጌልን ሰምተዋል ማለት ሳይሆን፣ ጳውሎስ በዚያ አካባቢ የሚሠራውን ሥራ ስለ ጨረሰ፣ ወደ ሌላ ስፍራ መሄድ እንዳለበት ለማሳየት ነው።

እስከ እልዋሪቆን ዙሪያ ድረስ የክርስቶስን ወንጌል ፈጽሜ ሰብኬአለሁ:: [20]ሌላው በጣለው መሠረት ላይ እንዳልገነባ ብዬ፣ ክርስቶስ ባልተጠራበት ስፍራ ወንጌልን መስበክ የዘወትር ምኞቴ ነበር:: [21]ይልቁንም፣

"ስለ እርሱ ያልተነገራቸው ያያሉ፤
ያልሰሙም ያስተውላሉ" ተብሎ
እንደ ተጻፈ ነው::

[22]በዚህም ምክንያት ወደ እናንተ እንዳልመጣ ብዙ ጊዜ ተከለከልሁ::

ሮምን ለመጎብኘት የጳውሎስ ዕቅድ

[23]አሁን ግን በእነዚህ አካባቢዎች የምሠራው ስለሌለ፣ ከብዙ ዓመታት ጀምሮ እናንተን ለማየት እናፍቅም ስለ ነበር፣ [24]ይህን ዕቅድ ወደ እስጳንያ በምሄድበት ጊዜ ልፈጽመው አስባለሁ:: በማልፍበትም ጊዜ ልጐበኛችሁና ከእናንተ ጋር ለጥቂት ጊዜ ቈይቼ ናፍቆቴን ከተወጣሁ በኋላ በጕዞዬ እንደምትረዱኝ ተስፋ አደርጋለሁ:: [25]አሁን ግን በዚያ የሚገኙትን ቅዱሳን ለማገልገል ወደ ኢየሩሳሌም በመጓዝ ላይ ነኝ:: [26]ምክንያቱም መቄዶንያና አካይያ፣ በኢየሩሳሌም ካሉት ቅዱሳን መካከል የሚገኙትን ድኾች ለመርዳት ተነሣሥተዋልና:: [27]ርዳታ ለማድረግ ወደዋል፤ በእርግጥም ባለ ዕዳዎቻቸው ናቸው:: አሕዛብ የአይሁድ መንፈሳዊ በረከት ተካፋዮች ከሆኑ፣ ያገኙትን ምድራዊ በረከት ከአይሁድ ጋር ይካፈሉ ዘንድ የእነርሱ ባለ ዕዳዎች ናቸው:: [28]ስለዚህ ሥራውን ከጨረስሁና ይህን ፍሬ መቀበላቸውን ካረጋገጥሁ በኋላ ወደ እስጳንያ እሄዳለሁ፤ እግረ መንገዴንም እናንተን አያለሁ:: [29]ወደ እናንተም ስመጣ፣ በክርስቶስ በረከት ሙላት እንደምመጣ ዐውቃለሁ::

[30]ወንድሞች ሆይ፤ ስለ እኔ ወደ እግዚአብሔር በመጸለይ የተጋደሉዬ አጋር እንድትሆኑ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስና በመንፈስ ፍቅር እለምናችኋለሁ:: [31]በይሁዳ ካሉት ከማያምኑት እጅ እንድድንና በኢየሩሳሌም ያለው አገልግሎቴም በዚያ ባሉት ቅዱሳን ዘንድ ተቀባይነት እንዲያገኝ ጸልዩልኝ፤ [32]ይኸውም በእግዚአብሔር ፈቃድ ወደ እናንተ በደስታ እንድመጣና ከእናንተም ጋር እንድታደስ ነው:: [33]የሰላም አምላክ ከሁላችሁ ጋር ይሁን፤ አሜን::

ሐሥ22፥17-21፤ 19፥11፤2ቆሮ 2፥12
15፥20 ሮሜ1፥15፤ 2ቆሮ10፥15፡16
15፥21 ኢሳ52፥15
15፥22 ሮሜ1፥13
15፥23 ሐሥ19፥21፤ ሮሜ1፥10:11
15፥24 ቍ28፤ 1ቆሮ16፥6፤ ቲቶ 3፥13
15፥25 ሐሥ19፥21፤ 24፥17፤9፥13
15፥26 ሐሥ16፥9፤ 18፥12፤24፥17
15፥27 1ቆሮ9፥11
15፥28 ቍ24
15፥29 ሮሜ1፥10፡ 11
15፥30 2ቆሮ1፥11፤ ገላ5፥22፤ቈላ1፥8፤ 4፥12
15፥31 ቍ25፤ ሐሥ 9፥13፤24፥17፤ 2ቆሮ1፥10፤2ተሰ3፥2፤ 2ጢሞ3፥11፤2ጢሞ2፥9፤
15፥32 ሐሥ18፥21፤ ሮሜ1፥10:13፤ 1ቆሮ16፥18፤ፊሞ 7
15፥33 ሮሜ16፥20፤ 2ቆሮ13፥11፤ ፊል4፥9፤1ተሰ5፥23፤ 2ተሰ3፥16፤ዕብ13፥20
16፥1 ሐሥ18፥18፤ 2ቆሮ3፥1፤
16፥2 ሐሥ9፥13፤ ፊል2፥29፤
16፥3 ቍ7:9:10፤ ሐሥ18፥2፤ ሮሜ8፥1:39፤ 1ቆሮ1፥30፤ 2ቆሮ5፥17፤ገላ1፥22፤ 5፥6፤ኤፌ1፥13፤ ፊል 2፥25፤
16፥5 ሐሥ2፥9፤ 1ቆሮ16፥15፤19፤ ቈላ 4፥15፤ፊሞ2፤

የግል ሰላምታ

16 [1]በክንክራኦስ ቤተ ክርስቲያን አገልጋይ[υ] የሆነችውን እኅታችንን ፌቤን ዐደራ እላችኋለሁ:: [2]ለቅዱሳን ተገቢ በሆነው አቀባበል በጌታ እንድትቀበሏትና ከእናንተም የምትፈልገውን ማንኛውንም ርዳታ እንድታደርጉላት አሳስባችኋለሁ፤ ለብዙ ሰዎችና ለእኔም ጭምር ታላቅ ድጋፍ ነበረችና::

[3]በክርስቶስ ኢየሱስ አብረውኝ ለሚያገለግሉት ለጵርስቅላና[ሰ] ለአቂላ ሰላምታ አቅርቡልኝ:: [4]እነርሱም ለእኔ ሲሉ ሕይወታቸውን ለአደጋ አጋልጠው ሰጡ፤ እኔ ብቻ ሳልሆን የአሕዛብ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ያመሰግኗቸዋል::

[5]በእነርሱ ቤት ላለች ቤተ ክርስቲያንም ሰላምታ አቅርቡልኝ::

ከእስያ አገር ለመጀመሪያ ወደ ክርስቶስ ለተመለሰው፣ ለወዳጄ ለአጤኔጦን ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[6]ለእናንተ ብዙ ለደከመችው ለማርያ ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[υ]1 ወይም *ዲያቆን*
[ሰ]3 በግሪኩ *ጵርስቃ የጵርስቅላ* ተለዋጭ ስም ነው::

15፥22 *ወደ እናንተ እንዳልመጣ ... ተከለከልሁ፤* ጳውሎስ፣ ከሜድትራኒያን በስተ ምሥራቅ ባሉ አገሮች የወንጌል ተልእኮውን ለመፈጸም ከነበረው ከፍተኛ ፍላጎት የተነሣ ጕዞውን ወደ ሮም ማድረግ አልቻለም::

15፥23 *በእነዚህ አካባቢዎች የምሠራው ስለ ሌለኝ፤* ይህም በቍ 20 ላይ በተጠቀሰው ምክንያት ነው:: *ከብዙ ዓመታት ጀምሮ እናንተን ለማየት እናፍቅም ስለ ነበር፤* 1፥11-15 ይመ::

15፥24 *በጕዞዬ እንደምትረዱኝ ተስፋ አደርጋለሁ፤* ጳውሎስ በእስጳንያ ለነበረበት የወንጌል ተልእኮ፣ ከጊዜያዊ ማረፊያው ከሮም ቤተ ክርስቲያን እየተነሣ ለማገልገል ፈለገ:: *ከእናንተ ጋር ለጥቂት ጊዜ ቈይቼ፤* በሮም ለአጭር ጊዜ መቈየት እንደሚችል ማሰቡን ያሳያል (1፥11-12 ይመ)::

15፥25 *በዚያ የሚገኙትን ቅዱሳን ለማገልገል፤* ጳውሎስ በኢየሩሳሌም ላለችው ቤተ ክርስቲያን የተላከውን ስጦታ (ቍ 26 ይመ) ራሱ ለማቅረብ ፈለገ፤ ስጦታውም መገለጫ መስጠት የሚጠይቅ ነበር፤ ስጦታው ገንዘብ ብቻ ሳይሆን የአሕዛብ አብያተ ክርስቲያናት ለአይሁድ ወንድሞቻቸውና እኅቶቻቸው ያላቸውን ፍቅርና መተሳሰብ የሚገልጥ ነበር:: *ቅዱሳን፤* በጠቅላላው በኢየሱስ ክርስቶስ የሚያምኑትን ክርስቲያኖች ያመለክታል (የ1፥7 ማብ ይመ)::

15፥26 *ለመርዳት፤* 1ቆሮ 16፥1-4፤ 2ቆሮ 8-9 ይመ::

15፥27 *የአይሁድ መንፈሳዊ በረከት፤* በተለይ ክርስቶስና ወንጌሉ ናቸው::

15፥28 *ይህን ፍሬ፤* ከአሕዛብ አብያተ ክርስቲያናት የተሰበሰበውን ስጦታ ለማለት ነው::

15፥31 *በይሁዳ ካሉት ከማያምኑት ሰዎች እጅ እንድድን ... ጸልዩልኝ፤* ጳውሎስ ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ እንደ ፈለገ ያመለክታል፤ የተሰበሰበውን ስጦታ ማቅረብ አስፈላጊ ሆኖ ቢያገኘውም፣ በዚያ ሊደርስበት ስለሚችል መከራ ማስጠንቀቂያ ደርሶት ነበር (ሐሥ 20-22-23 ይመ):: *ተቀባይነት እንዲያገኝ፤* ይዞ የሄደውን ስጦታ በደስታ እንዲቀበሉት ወይም በኢየሩሳሌም ያለው አጠቃላይ የወንጌል አገልግሎቱ ተቀባይነት እንዲያገኝ ሊሆን ይችላል::

15፥32 *ከእናንተም ጋር እንድታደስ፤* 1፥11-12 ይመ::

15፥33 *የሰላም አምላክ፤* የ5፥1 የ1ተሰ 5፥23 ማብ ይመ::

16፥1 *እኅታችንን፤* ክርስቲያን እኅት ከመሆኗ አንጻር ነው:: *ፌቤን፤* ይህን መልእክት ወደ ሮም ያደረሰችው እርሷ ልትሆን ትችላለች:: *አገልጋይ፤* በማንኛውም መንገድ የሚያገለግልን ሰው ሊያመለክት ይችላል፤ እዚህ ላይ እንደ ተጠቀሰው ከቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ጋር በማያያዝ ከታየ፣ የሴት ዲያቆናን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም:: *ክንክራኦስ፤* ከቆሮንቶስ በስተ ምሥራቅ ዐሥር ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ በሳሮኒክ የባሕር ሰላጤ የሚገኝ ወደብ ነው::

16፥3 *ጵርስቅላና አቂላ፤* የጳውሎስ የቅርብ ጓደኞች የነበሩ፣ ባልና ሚስት ናቸው:: ሥራቸው እንደ ጳውሎስ ድንኳን መስፋት ነበር (ሐሥ 18፥2-3 ይመ)::

16፥4 *ለእኔ ሲሉ ሕይወታቸውን ለአደጋ አጋልጠው ሰጡ፤* ከዚህ ውጭ፣ በአዲስ ኪዳን ወይም በሌላ ቦታ ስለዚህ ጕዳይ የተጻፈ ነገር የለም፤ ነገር ግን የጥቅሱ መጨረሻ እንደሚያመለክተው፣ በሰፊው የሚታወቅ ነገር መሆን አለበት::

16፥6 *ማርያ፤* በአዲስ ኪዳን በዚህ ስም የሚጠሩ ስድስት ሴቶች አሉ፤ ይህችኛዋ ግን ከዚህ ስፍራ በስተቀር በሌላ ቦታ አልተጠቀሰችም::

[7]ከእኔ ጋር ታስረው ለነበሩት ዘመዶቼ ለአንዲራኒቆንና ለዩልያን ሰላምታ አቅርቡልኝ፤ እነርሱ በሐዋርያት መካከል ስመጥሮችና በክርስቶስ በማመንም እኔን የቀደሙ ናቸው::

[8]በጌታ ለምወደው ለጵልያጦን ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[9]በክርስቶስ አብሮን ለሚሠራው ለኢሩባኖንና ለውድ ወዳጄ ለስንጣክን ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[10]በክርስቶስ ያለው እምነቱ ተፈትኖ ለተመሰገነው ለኤጤሌን ሰላምታ አቅርቡልኝ፤

ከአርስጣባሉ ቤተ ሰብ ለሆኑትም ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[11]ለዘመዴ ለሄሮድዮና ሰላምታ አቅርቡልኝ፤

በጌታ ላሉት ለንርቀሱ ቤተ ሰቦች ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[12]በጌታ ሆነው በትጋት ለሚሠሩት ሴቶች፣ ለፕሮፌሞናና ለጢሮፌሞሳ ሰላምታ አቅርቡልኝ::

በጌታ ሆና እጅግ ለደከመችው ለሌላዋ ሴት፣ ለተወደደችው ለጠርሲዳ ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[13]በጌታ ለተመረጠው ለሩፎንና የእኔም እናት ለሆነችው ለእናቱ ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[14]ለአስቀሪጦንና ለአፍለሶንጳ፣ ለሄሮሜን፣ ለጳጥሮባን፣ ለሄርማን፣ ከእነርሱም ጋር ላሉት ወንድሞች ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[15]ለፍሊጎን፣ ለዩልያ፣ ለኔርያና ለእኅቱ፣ እንዲሁም ለአልንጦን፣ ከእነርሱም ጋር ላሉት ቅዱሳን ሰላምታ አቅርቡልኝ::

[16]በተቀደሰ አሳሳም ሰላምታ ተሰጣጡ:: የክርስቶስ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ሰላምታ ያቀርቡላችኋል::

[17]ወንድሞች ሆይ፤ መለያየትን ከሚፈጥሩትና የተማራችሁትን ትምህርት በመቃወም በጕዞአችሁ መሰናክል ከሚያደርጉት እንድትጠነቀቁ አሳስባችኋለሁ፤ ከእነርሱም ራቁ:: [18]እንደ እነዚህ ያሉት ሰዎች የሚያገለግሉት ጌታችንን ኢየሱስ ክርስቶስን ሳይሆን፣ የራሳቸውን ሆድ ነው፤ በለሰለሰ አንደበታቸውና በሽንገላ፣ የዋሆችን ያታልላሉ:: [19]የእናንተን ታዛዥነት ሁሉም ሰምተዋል፤ በዚህም እኔ እጅግ ተደስቻለሁ:: ሆኖም በጎ ስለ ሆነው ነገር ጥበበኞች፣ ክፉ ስለ ሆነውም የዋሆች እንድትሆኑ እፈልጋለሁ::

[20]የሰላም አምላክ፣ ሰይጣንን ከእግራችሁ በታች ፈጥኖ ይቀጠቅጠዋል::

የጌታችን የኢየሱስ ጸጋ ከእናንተ ጋር ይሁን::

[21]አብሮኝ የሚሠራው ጢሞቴዎስ፣ እንዲሁም ዘመዶቼ የሆኑት ሉቂዮስ፣ ኢያሶንና ሱሲጴጥሮስ ሰላምታ ያቀርቡላችኋል::

[22]ይህን መልእክት የጻፍሁ እኔ ጤርጥዮስ፣ በጌታ ሰላምታ አቀርብላችኋለሁ::

[23]በመልካም መስተንግዶው እኔና በዚህ የምትገኘዋ መላዋ ቤተ ክርስቲያን ደስ የምንሰኝበት ጋይዮስ፣ ሰላምታ ያቀርብላችኋል::

የከተማዪቱ ግምጃ ቤት ሹም የሆነው ኤርስጦስ፣ ወንድማችንም ቍአስጥሮስ ሰላምታ ያቀርቡላችኋል:: [24]የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ ከሁላችሁ ጋር ይሁን፤ አሜን::*

[25]በዘላለማዊ አምላክ ትእዛዝ ሕዝቦች ሁሉ አምነው እንዲታዘዙ፣ በነቢያት መጻሕፍት

*24 ቍጥር 24 የሚገኘው በአንዳንድ ቅጆዎች ብቻ ነው::

16፥7 ቆ 3፥11:21፡ ቈላ4፥10፤ፊሞ23፤
16፥9 ቍ3
16፥10 ቍ3፤ ሐሥ11፥14
16፥11 ቍ7:21፤ ሐሥ11፥14
16፥13 ማር15፥21፤ 2ዮሐ1
16፥15 ቍ2፥14፤ ሐሥ9፥13፤
16፥16 1ቆሮ16፥20፤ 2ቆሮ13፥12፤ 1ተሰ5፥26፤1ጴጥ5፥14
16፥17 ማቴ18፥15-17፤ ገላ1፥8:9፤1ቆሮ5፥11፤ 2ተሰ3፥6:14፤ 1ጢሞ 1፥3፤6፥3፤ 2ጢሞ3፥5፤ቲቶ3፥10፤ 2ዮሐ10
16፥18 2ሳሙ15፥6፤ መዝ12፥2፤ኢሳ30፥10፤ ሮሜ14፥18፤ ፊል3፥19፤ቈላ2፥4
16፥19 ሮሜ1፥8፤ 1ቆሮ14፥20
16፥20 ዘፍ3፥15፤ ማቴ4፥10፤ ሮሜ15፥33፤ 2ቆሮ13፥14፤ ገላ6፥18፤1ተሰ5፥28፤ ራእ22፥21
16፥21 ቍ7፥11፤ ሐሥ16፥1፤13፥1፤ 17፥5፤
16፥23 ሐሥ19፥22፡ 29፤2ጢሞ4፥20
16፥25 ኢሳ48፥6፤ ሮሜ2፥16፤2ቆሮ9፥8፤ ኤፌ1፥9፤3፥20፤ ቈላ1፥26:27፤2፥2፤ 1ጢሞ3፥16፤ 2ጢሞ2፥8፤3፥3-6:9፤

16፥7 *ዩልያን፤* የሴት ስም ነው:: *በሐዋርያት መካከል፤* ሐዋርያት ሲባል ሁለት ትርጕሞች አሉ:: 1) "ሐዋርያት" የሚለው ቃል በዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት ብቻ ሳይወሰን፣ በአብያተ ክርስቲያናት ደረጃ የታወቁ የወንጌል ሰባኪዎችንም የሚያካትት ሊሆን ይችላል:: (የሐሥ 14፥4:14፤ 1ተሰ 2፥6 ይመ)፤ 2) "ሐዋርያት" የሚለው ቃል በአገባቡ ዐሥራ ሁለቱን ደቀ መዛሙርት ብቻ የሚያመለክት ሆኖ ሊቀርብ ይችላል:: በዚህ ቦታ ትርጕሙ እነዚህ ሁለቱ ሰዎች "በሐዋርያት ዘንድ" በሚገባ የታወቁ ነበሩ ለማለት ነው::

16፥8-10 *ጵልያጦን ... ኢሩባኖን ... ስንጣክን... ኤጤሌን፤* እነዚህ ሁሉ የቤተ መንግሥት ባሮች የሚጠሩባቸው ስሞች ነበሩ::

16፥10 *ከአርስጣባሉ፤* ምናልባት የታላቁ ሄሮድስ የልጅ ልጅ እንዲሁም የቀዳማዊው ሄሮድስ አግሪጳ ወንድም ሊሆን ይችላል::

16፥11 *ለዘመዴ፤* ምናልባት አይሁዳዊ ከመሆኑ አንጻር ሊሆን ይችላል:: *ለንርቀሱ፤* ከሮሙ ንጉሠ ነገሥት ከጢባርዮስ ባርነት ነጻ ወጥቶ ሀብታም የሆነው ጢባርዮስ ቀላውዴዎስ ንርቀሱ ነው የሚሉ አሉ::

16፥12 *ፕሮፌሞናና ጢሮፌሞሳ፤* መንትዮችን፣ ግንዱ አንድ ዐይነት በሆነ ስም መጥራት የተለመደ ስለ ነበር፣ ምናልባት እነዚህም ሁለት እኅትማማቾች መንትዮች ሊሆኑ ይችላሉ:: *ለጠርሲዳ፤* ትርጕሙ "የፋርስ ሴት" ማለት ነው::

16፥14-15፤ በዚህ ክፍል፣ የተጠቀሱት ሰዎች በሮም ቤተ ክርስቲያን የሚገኙ ባሮች ወይም ከባርነት ነፃ የወጡ ሰዎች ከመሆናቸው በስተቀር ስለ እነዚህ ሰዎች የሚታወቅ ነገር የለም::

16፥16 *በተቀደሰ አሳሳም፤* 1ቆሮ 16፥20፤ 2ቆሮ 13፥12፤ 1ተሰ 5፥26፤ 1ጴጥ 5፥14 ይመ:: በ150 ዓ.ም. ይኖር የነበረው ዮስጢን ማርቲር የተባለ ሰው፣ የተቀደሰ አሳሳም በእርሱ ዘመን የአምልኮ አንዱ ክፍል እንደ ነበረ ይነግረናል፤ በአንዳንድ አብያተ ክርስቲያናት አሁንም የቆለመደ ነው::

16፥17-20፤ በዘፍ 3 የተነገረው የሰው ውድቀት ታሪክ በትምህርተ መለኮት መልክ ለቤተ ክርስቲያን ቀርቦአል::

16፥17 *መለያየትን ከሚፈጥሩትና ... በጕዞአችሁ መሰናክል ከሚያደርጉት፤* እነዚህ ሰዎች እነማን እንደ ነበሩ ለይቶ መናገር ያስቸግራል፤ ነገር ግን አንዳንድ ባሕርያቸው በቍ 18 ላይ ተገልጾአል::

16፥19 *በጎ ስለ ሆነው ነገር ጥበበኞች፤* ለክርስቲያኖች በጎ ነገር ማድረግ ልማዳቸው ሊሆን ይችላል::

16፥20 *የሰላም አምላክ፤* 15፥33 ይመ:: *ሰይጣንን ... ፈጥኖ ይቀጠቅጠዋል፤* በሰይጣን ላይ የሚደርሰውን የመጨረሻ ፍርድ ያመለክታል (ከዘፍ 3፥15 ጋር ያነጻጽሩ)፤ "ፈጥኖ" ለሚለው ቃል የ 13፥12 ማብ ይመ::

16፥21 *ኢያሶን፤* ምናልባት በሐሥ 17፥5-9 የተጠቀሰው ኢያሶን ሊሆን ይችላል:: *ሱሲጴጥሮስ፤* ምናልባት የጲረስ ልጅ፣ የቤርያው ሱሲ ጴጥሮስ ሊሆን ይችላል::

16፥22 *ይህን መልእክት የጻፍሁ እኔ ጤርጥዮስ፤* የጳውሎስ ጸሓፊ ሆኖ ይሠራ የነበረ ሰው ሲሆን፣ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ከዚህ ውጭ በሌላ ስፍራ አልተጠቀሰም::

16፥23 *ጋይዮስ፤* ቆሮንቶስ በነበረበት ጊዜ ጳውሎስን በቤቱ እንዲያርፍ ያደረገው፣ እግዚአብሔርን የሚፈራው ቲቶስ ኢዮስጦስ እንደ ሆነ የሚናገሩ አሉ (ሐሥ 18፥7፤ 1ቆሮ 1፥14 ይመ)፤ ሙሉ ስሙም ጋይዮስ ቲቶስ ኢዮስጦስ ይሆናል:: *በዚህ፤* በቆሮንቶስ ማለት ነው:: *ኤርስጦስ፤* የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች ባደረጉት ቍፋሮ የሕዝብ ጕዳይ ኀላፊ የሆነው ኤርስጦስ፣ ለዚህ መንገድ ንጣፍ የወጣውን ወጪ ሸፍኖአል የሚል በላቲን የተጻፈ አራት ማእዘን ጥርብ ድንጋይ በቆሮንቶስ አግኝተዋል:: ይህም ምናልባት በዚህ ስፍራ የተጠቀሰውን ኤርስጦስን፣ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ ስሙ የተለመደ ስለ ነበር፣ እርግጠኛ መሆን ቢያስቸግርም በሐሥ 19፥22 እና በ2ጢሞ 4፥20፣ የተጠቀሰው ይህ ሰው ሊሆን ይችላል:: *ቍአስጥሮስ፤* ትርጕሙ "አራተኛ ልጅ" ማለት ነው::

16፥25 *ወንጌልና፤* ሌሎች ከሰበኩት ወንጌል የተለየ ነው ለማለት ሳይሆን፣ ጳውሎስ ቀጥታ በመገለጥ የተቀበለው መሆኑን ለማመልከት ነው (ገላ 1፥12 ይመ)፣ *በኢየሱስ ክርስቶስ መሰበክ፤* ለወንጌል የተሰጠ አገላለጽ ሲሆን፣ በውስጡ የተጻፈው ሁሉ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው:: *ምስጢር፤* የ11፥25 ማብ ይመ:: *ረጅም ዘመናት፤* ከዘላለም ዘመናት ጀምሮ ማለት ነው (1ቆሮ 2፥6-10 ይመ)::

አሁን በተገለጠው፣ [26]ላለፉት ረጅም ዘመናት ተሰውሮ በነበረው ምስጢር መገለጥ መሠረት፣ በአስተማርኩት ወንጌልና በኢየሱስ ክርስቶስ መሰበክ ሊያጸናችሁ ለሚችለው፣

ይሁ24፤
16፥26 ሮሜ1፥2:5
16፥27 ሮሜ11፥36

[27]እርሱ ብቻ ጥበበኛ ለሆነ አምላክ፣ በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ለዘላለም ክብር ይሁን፤ አሜን።

16፥26 *በነቢያት መጻሕፍት አሁን በተገለጠው፤* 1፥2 ይመ። *ሕዝቦች ሁሉ፤* ወንጌል ለሁሉም ሕዝብ እንደ ሆነ ያሳያል (ማቴ 28፥19 ይመ)።

16፥27 *ለ ... አምላክ ... ክብር ይሁን፤* የሁሉም ነገር የመጨረሻ ዐላማ ይህ ነው።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት ወደ ቆሮንቶስ ሰዎች - አንደኛ

መግቢያ

ጸሓፊውና የተጻፈበት ጊዜ

የመልእክቱ ጸሓፊ ጳውሎስ መሆኑ በዚሁ መልእክት (1፥2፤16፥21) ታውቆአል፤ በቀደምት የቤተክርስቲያን አባቶችም ተረጋግጦአል። ከነዚሁ አንዱ የሆነውና በ88 (96) ዓ.ም. የነበረው የሮሙ ክሌምንጦስ፣ መልእክቱ የጻፈው ጳውሎስ መሆኑን ዘግቦአል። ዛሬም አብዛኞቹ ወይም ሁሉም ማለት ይቻላል፣ የአዲስ ኪዳን ምሁራን በዚሁ አሳብ ይስማማሉ። ይህ መልእክት፤ ጳውሎስ በኤፌሶን በነበረበት /በቈየበት በሦስቱ ዓመት መጨረሻ ገደማ በ47 (55) ዓ.ም. (16፥59፤ ሐሥ 20፥31 ይመ) ሳይጻፍ እንዳልቀረ ይገመታል። ጳውሎስ 1ኛውን የቆሮንቶስ መልእክት ሲጽፍ በኤፌሶን አንድ ዓመት ያህል ማለትም እስከ በዓለ ሃምሳ ድረስ በኤፌሶን ሊሰነብት አስቦ እንደነበር ከ16፥8 ላይ መገንዘብ ይቻላል።

የቆሮንቶስ ከተማ

ጳውሎስ በነበረበት ዘመን 250,000 ሰዎችና 400,000 ባሪያዎች በቆሮንቶስ ይኖሩ እንደ ነበር ይገመታል። ቆሮንቶስ ከሌሎቹ የግሪክ ከተሞች ይልቅ በአንዳንድ ነገሮች በልጣ ትታይ ነበር፤ ምክንያቶቹም የሚከተሉት ናቸው:-

1) ንግዷ፤ ከተማዋ በቆሮንቶስ ልሳነ ምድር አጠገብ የምትገኝ የመንገደኞች መተላለፊያ የነጋዴዎች መናኸሪያ ነበረች። ከተማይቱ ሁለት ወደቦች አሏት፤ እነዚህም:-

ሀ) በስተ ምሥራቅ በኩል 10 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ በሰሮኖ ባሕረ ሰላጤ ላይ የምትገኘው የክንክራ ኦስ ወደብ፤

ለ) በስተ ምዕራብ ሁለት ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ በቆሮንቶስ ባህረ ሰላጤ ላይ የምትገኘው የሌቻዶም ወደብ ናቸው።

ልዩ ልዩ ዕቃዎች በቆሮንቶስ ልሳነ ምድር በዳዮልኮስ ጐዳና ላይ በትናንሽ መርከቦች ሞልተው እየተሳቡ ከወዲህ ማዶ ወዲያኛው ይሸጋገሩ ነበር። በትልልቅ መርከቦች የተጫኑ ዕቃዎችም በፉርጎ ሆነው እንደዚሁ ከአንዱ ዳር ወደ ሌላው ዳር ይጓጓዙ ነበር። በዚህ ዓይነት ሸቀጣ ሸቀጦች ከኢጣሊያ ከእስፓኝ ወደ ምዕራብ፣ እንዲሁም ከትንሹ እስያ፣ ከፊንቄና ከግብፅ ወደ ምሥራቁ ዓለም የሚጓጓዙበት በቆሮንቶስ ከተማ በኩል አድርገው ነበር።

2) ባህሏ፤ ቆሮንቶስ እንደ አቴንስ ሁሉ እስከዚህ ከፍተኛ የትምህርት ተቋም ባይኖራትም በሠለጠነው የግሪክ ባህል የመጠቀች ነበረች፤ ሕዝብዋም ለግሪክ ፍልስፍና ጥልቅ ፍቅር ስለነበረው ለጥበብ ከፍተኛ ወጪ ያደርግ ነበር።

3) ሃይማኖቷ፤ የቆሮንቶስ ከተማ በትንሹ አሥራ ሁለት ቤተ ጣዖቶች ነበሩባት፤ ጳውሎስ በነበረበት ዘመን እነዚህ ሁሉ ቤተ ጣዖቶች ለአገልግሎት ክፍት ይሁኑ አይሁኑ እስከዚህ የሚታወቅ ነገር የለም። ከእነዚህ ቤተ ጣዖቶች መካከል አንዱ በግሪክ የተረታ ተረት ታሪክ ውስጥ የፍቅር አምላክ ተብላ የምትታወቀው የአፍሮዲጡስ ቤተ ጣዖት ሲሆን በቤተ ጣዖቱም ውስጥ ከሥርዓት አምልኮው ጋር በተያያዘ የዝሙት ሥራ መፈጸም የተለመደ ነበር። ከትያትር ቤቱ ሕንፃ በስተ ሰሜን ግማሽ ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ የፈውስ አምላክ እያሉ ለሚጠሩት ለአስክሌፐደስ የተሠራ ቤተ ጣዖት አለ። በከተማይቱም መሃልም በ6ኛው ምዕተ ዓመት ቅ.ል.ክ. ላይ የተሠራ የአፖሎ ቤተ ጣዖት ቆሞአል። አይሁድ በከተማይቱ ውስጥ የሠሩትም ምኵራብ ነበር። ይህንኑ የሚያረጋግጥ ጽሑፍ የተቀረጸበት የመስኮት ጕብን በአሁኑ ጊዜ ተገኝቶ በጥንቲቱ የቆሮንቶስ ከተማ ቤተ መዘክር በክብር ተቀምጦአል።

4) ምግባረ ብልሹነትዋ፤ ቆሮንቶስ እንደማንኛውም ትልቅ የንግድ ከተማ ሁሉ ለሥነ ምግባር ብልሹነት በሰፊው የተጋለጠች ነበረች። የአፍሮዲጡስ የጣዖት አምልኮ በሃይማኖት ስም ዝሙት እንዲስፋፋ ከፍተኛ አስተዋጽዖ አድርጎአል። በአንድ ዘመንማ ለዚሁ ሥራ የተለዩ አንድ ሺህ ዘማውያት በቤተ ጣዖቱ ውስጥ ያገለግሉ ነበር። ቆሮንቶስ ምግባረ ብልሹነትዋ የታወቀች ከመሆንዋ የተነሣ በግሪኩ የሰዋሰው ግሥ "መቆሮንተስ" ማለት "በአሳፋሪ የዝሙት ተግባር መሰማራት" ማለት እንደሆነ የተቈጠረበት ወቅት ነበር። እንግዲህ በዚህ ሁኔታ ውስጥ የነበረችው የቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያንም ብዙ መከራ ችግር ውስጥ እንደምትገባ መገመት አያዳግትም።

ወቅቱና ዐላማው

ጳውሎስ በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ስለ ነበረው ሁኔታ ከተለያዩ ምንጮች ሰምቶአል፤ በቤተ ክርስቲያኒቱ ውስጥ መከፋፍል እንደተንሰራፋ ከቀሎዔ ቤተሰቦች አንዳንዶች ነግረውታል (1፥11)፤

እስጢፋኖስ፣ ፈርደናጥስና አካይቆስ የተባሉ ሰዎች ጳውሎስን በአገልግሎት ሥራው ሰማገዝ እርሱ ወደ ነበረበት ወደ ኤፌሶን ሄደው ነበር (16፥17)፤ ነገር ግን እነዚህ ሰዎች ከቀሎዔ ቤተ ሰዎች መሆን አለመሆናቸውን ማወቅ አልተቻለም::

ወደ ጳውሎስ ከሄዱት ሰዎች አንዳንዶቹ በቤተ ክርስቲያኒቱ ስለ ተከሠተው የሥነ ምግባር ብልሹነት የሚያውክ ወሬ አውርተውለት ነበር (ም 5-6):: የዝሙት ኀጢአት ገና ከመጀመሪያው አንሥቶ የቆሮንቶስን ማኅበረ ምእመን በክሏል:: ሥነ ምግባራቸው ጨርሶ መላሸቁን በተመለከተ ጳውሎስ ቀደም አድርጎ ጽፎላቸው እንደ ነበር ከ5፥9-10 ላይ በግልጽ መረዳት ይቻላል:: ከሴሰኞች ጋር እንዳይተባበሩም አጥብቆ ጽፎላቸው ነበር (5፥9):: አሳቡን በትክክል ስላልተረዱለት እዚህ ላይ እንደ ገና ያብራራላቸዋል (5፥10-11)፤ አስቸኳይ እርምጃ እንዲወስዱ ቆራጥ አቋም እንዲይዙ አጥብቆ ይለም ናቸዋል (5፥3-5:13):: ከቆሮንቶስ የመጡ ሌሎቹ ሰዎችም፣ በአንዳንድ ጉዳዮች ላይ ምክርና መመሪያ እንዲሰጣቸው የሚጠይቅ ደብዳቤ ከቤተ ክርስቲያኒቱ አምጥተው ነበር (7፥1 ይመ፤ ከ8፥1፤ 12፥1፤ 16፥1 ጋር ያነጻጽሩ)::

የቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን የጸጋን ስጦታ በሚገባ ታድላ ሳለ (1፥4-7) ገና ያልበሰለችና ዓለ ማዊነት የሚያጠቃት መሆኑን (3፥1-4) ከመልእክቱ በግልጽ መረዳት ይቻላል:: ጳውሎስ መልእክቱን የጻፈባቸው ምክንያቶችም፣ ጳውሎስ 1) ቤተ ክርስቲያኒቱ እንደ መከፋፈል ያለውን የተሳሳተ መንገድ እንድትተው በመገሠጽ (1፥10-4፥21) ደክማ በተገኘችባቸው ነገሮች የእርምት መመሪያ ለመስጠትና ወደ ቀድሞ ቦታዋ ለመመለስ፣ አስነዋሪ ምግባረ ብልሹነት (ም 5፤ 6፥12-20)፣ በአህዛብ የፍርድ ሸንጎ መካሰስ (6፥1-8)፣ ለጌታ ራት የሚገባውን ክብር አለመስጠት (11፥17-34) እና ከመሳሰሉት ስሕተቶች እንድትታረም በማድረግ መክሮ መመለስ፤ 2) ትንሣኤን በተመለከተ የተሰራጨውን የስሕተት ትምህርት (ም 15) ማስወገድና ማስተካከል፤ 3) የኢየሩሳሌምን ቅዱሳን ከራብ ለመታደግ ስለሚደረገው ዕርዳታ መመሪያ መስጠት (16፥1-4) ናቸው::

የመልእክቱ ዐቢይ ሐሳብ፤

የዚህ መልእክት ዐቢይ ሐሳብ ማኅበረ ምእመናኑ ክርስቲያናዊ ሥነ ምግባር የገጠመውን ችግር የሚመለከት ሲሆን፣ በዚህም በምዕመናኑ ሕይወት ውስጥ በየዕለቱ ስር እየሰደደ የሚሄደውን ክርስቲያናዊ ባሕርይና ቅድስና በየጊዜው እያደገ እንዲሄድ የሚያደርግ ነው:: መልካም እረኛ ለመንጋው ካለው ልባዊ ፍቅር የተነሳ የሚያስበውን ያህል፣ ጳውሎስም ለቆሮንቶስ ምእመናን እንደዚሁ እንደሚያስብ ከመልእክቱ መረዳት ይቻላል::

ቆሮንቶስ
በጳውሎስ ዘመን

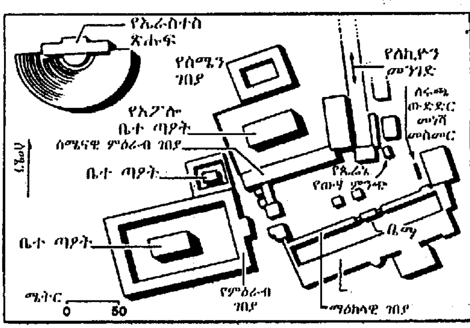

የቆሮንቶስ ከተማ የግሪክ ዋና ምድርን ከጴሉጶኔስ ጋር የሚያገናኝ ልሳነ ምድር ሆና ተቀምጣለች:: ይህች ከተማ ከ800 ዓ.ቅ.ክ ጀምሮ የግሪኩ ዓለም አንዷ ዋነኛ ማዕከል ነበረች::

በግሪክ አገር በየብስም ሆነ በባሕር ንግድ እንደዚህች ከተማ የተ መቻቸ አልነበረም:: ከበስተኋላዋ ከፍ ያለና ጠንካራ ምሽግ ያላት ይህች ከተማ በሳሮኒቅ ባሕረ ሠላጤና በአዮንያን ባሕር እንዲሁም በለኪዮንና ክንክራኦስ ወደቦች መካከል ትገኛለች:: ለመርከቦች መንገድ በድንጋይ ንጣፍ የተሠራው መንገድ ሁለቱን ባሕሮች ያገናኛል:: በከፍታ ስፍራ ላይ የተሠራው የአፍሮዲጥ ቤተ ጣዖት ከ1000 በላይ የሆኑ ዝሙት አዳሪ ቀሳውስት ይገኙበታል::

በ52 ዓ.ም. ወንጌል በቆሮንቶስ ሲሰበክ ከተማዋ በ146 ዓ.ቅ.ክ. በሙማዩስ ከፈረሰች በኋላ በሮም ግዛት የግሪክን የሥልጣኔ ባሕል እንዲያንሰራራ ባደረገውና ጠንካራ የአመራር ታሪክ ባለው በአካይያ ሊግ ትታወቅ ነበር::

ጳውሎስ በቆሮንቶስ መቆየቱ እንደ አጎራ ገበያ ካሉ ታላላቅ ቅርሶች ጋር በቀጥታ ለመተዋወቅ ምክንያት ሆኗል:: የጲሬኔ የውሃ ምንጭ፣ የአፖሎ ቤተ ጣዖት፣ የሥጋ ገበያ (1ቆሮ 10:26)፣ የጨዋታ ስፍራ፣ ቤማ (ሐሥ 18:12)፣ እንዲሁም ምኩራቦች ሁሉም በሐዋርያው የሕይወት ልምምድ ውስጥ ሚና ተጫውተዋል:: በጨዋታ ስፍራ በተገኘው ጽሑፍ በሮሜ 16:23 ላይ የጳውሎስ ወዳጅ ሆኖ የተጠቀሰውን የከተማው ግምጃ ቤት ሹም የሆነው የኤርስጦስ ስም ይገኝበታል (ሮሜ 16:23)::

የመልእክቱ አስፈላጊነት

ይህ መልእክት ጠቃሚነቱ በዘመኑ ለነበሩት ክርስቲያኖች ብቻ ሳይሆን፣ የዛሬዪቱን ቤተ ክርስቲያን ለመምራት ወዲሁም በመንፈስ እንድትነቃቃ ለማድረግ እጅግ ጠቃሚነት አለው፤ አስፈላጊ ም ነው። በዚያን ጊዜ የቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ያናወጧት ችግሮች ዛሬም አብረውን አሉ። በመንፈሳዊ ትምህርት በዕውቀት አለመብሰል፣ በዚሁም ጸንቶ አለመኖር፣ መለያየት፣ ቅናት፣ ምቀኝነት፣ በትንሽ በትልቁ ነገር መካሰስ፣ የጋብቻ ችግሮች፣ የዝሙት ኀጢአትና የጸጋ ስጦታዎችን በአግባቡ አለመጠቀም ልክ እንደዚያን ጊዜው ሁሉ ዛሬም አብረውን አሉ። የመልእክቱ ዓላማ ያነጣጠ ረው በእነዚህ ችግሮች ላይ ቢሆንም እንኳ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እጅግ ተወዳጅ ከሆኑትና ምን ጊ ዜም ከማይረሱት ምዕራፎች ጥቂቶቹ የሚገኙትም በዚሁ መልእክት ውስጥ ነው። ከእነዚህም ስለ ፍቅር የሚናገረውን (ም 13) እና ስለ ትንሣኤ የሚናገረውን (ም 15) መጥቀስ ይቻላል።

አስተዋፅኦ፤

1. መግቢያ (1፥1-9)
2. በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የተከሰተ መለያየት (1፥10-4፥21)
   ሀ. የመለያየቱ ትክክለኛ ነገር (1፥10-17)
   ለ. የመለያየቱ ምክንያቶች (1፥18-4፥13)
      (1) ስለ ክርስትና መልእክት ያደረባቸው የተሳሳተ አስተሳሰብ (1፥18-3፥4)
      (2) ስለ ክርስትና አገልግሎትና አገልጋዮች ያደረባቸው የተሳሳተ አስተሳሰብ (3፥5-4፥5)
      (3) ስለ ክርስትና ሃይማኖት ያደረባቸው የተሳሳተ አስተሳሰብ (4፥6-13)
   ሐ. መለያየቱን ለማስወገድ የተሰጠ ምክር (4፥14-21)
3. በቤተ ክርስቲያኒቱ ሕይወት የተፈጠረው የሥነ ምግባር መበላሸት (ም 5-6)
   ሀ. የቤተ ክርስቲያኒቱ ሥርዓት መላላት (ም 5)
   ለ. በአሕዛብ ዳኞች ላይ መካሰስ (6፥1-11)
   ሐ. የዝሙት ኀጢአት (6፥12-20)
4. ስለ ጋብቻ የተሰጠ መመሪያ (ም 7)
   ሀ. አጠቃላይ መግቢያ፣ መሠረታዊ ቀኖም ነገሮቹ (7፥1-7)
   ለ. በባለ ትዳሮች መካከል የተከሰቱ ችግሮች (7፥8-24)
   ሐ. ትዳር ያልያዙ ሰዎች ችግር (7፥25-40)
5. አጠያያቂ ስለ ሆኑ ጉዳዮች የተሰጠ መመሪያ (8፥1-11፥1)
   ሀ. በመመሪያነት የገቡ ሕጎች (ም 8)
   ለ. የሕጎቹ ማብራሪያ (ም 9)
   ሐ. ከእስራኤል ታሪክ አንጻር የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (10፥1-22)
   መ. ሕጎቹ በተግባር ሲገለጡ፤ (10፥23-11፥1)
6. የኅብረት አምልኮን በተመለከተ የተሰጠ መመሪያ (11፥2-14፥40)
   ሀ. በአምልኮ ወቅት ሊጠበቅ የሚገባው ሥርዓት 911፥2-16)
   ለ. የጌታ ራት (11፥17-34)
   ሐ. መንፈሳዊ ስጦታዎች (ም 12-14)
      (1) የስጦታዎቹ መፈተኛ (12፥1-3)
      (2) የስጦታዎቹ አንድነት (12፥4-11)
      (3) የስጦታዎቹ በዓይነት መለያየት (912፥12-31ሀ)
      (4) ስጦታዎቹን በፍቅር ማሳደግ /መለማመድ/ ያስፈልጋል (12፥31ለ-13፥13)
      (5) ከልሳን ይልቅ የትንቢትን አስፈላጊነት መናገር (14፥1-25)
      (6) የኅብረት አምልኮ ሥርዓት መቆጣጠሪያ ደንቦች (14፥26-40)
7. ስለ ትንሣኤ ሙታንን በተመለከተ የተሰጠ መመሪያ (ም 15)
   ሀ. የሙታን ትንሣኤ እርግጠኝነት (15፥1-34)
   ለ. ትንሣኤ ሙታንን በተመለከተ የተከሰቱ ተቃውሞዎች (15፥35-57)
   ሐ. ማጠቃለያ (15፥58)
8. መደምደሚያ፣ ተግባራዊና የግል ጉዳዮች (ም 16)

1 በእግዚአብሔር ፈቃድ የክርስቶስ ኢየሱስ ሐዋርያ እንዲሆን ከተጠራው ከጳውሎስ፣ ከወንድማችንም ከሶስቴንስ፤

2 በቆሮንቶስ ላለችው የእግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያን፤ በክርስቶስ ኢየሱስ ተቀድሰው፣ የእነርሱና የእኛ ጌታ የሆነውን የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ስም በየስፍራው ሆነው ከሚጠሩት ሁሉ ጋር ቅዱሳን ለመሆን ለተጠሩት፤

3 ከእግዚአብሔር ከአባታችን፣ ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን።

ምስጋና

4 በክርስቶስ ኢየሱስ ስለ ተሰጣችሁ ጸጋ ዘወትር ስለ እናንተ እግዚአብሔርን አመሰግናለሁ። 5 ምክንያቱም በማናቸውም ነገር ይኸውም በንግግር ሁሉ፣ በዕውቀትም ሁሉ በእርሱ በልጽጋችኋል፤ 6 ስለ ክርስቶስ የመሰከርንላችሁም በእናንተ ዘንድ ጸንቶአል። 7 ስለዚህ የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን መገለጥ በጕጕት በመጠባበቅ ላይ ሳላችሁ፣ ማንኛውም መንፈሳዊ ስጦታ አይጐድልባችሁም። 8 በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ቀን ያለ ነቀፋ እንድትገኙ እርሱ እስከ መጨረሻው ድረስ አጽንቶ ይጠብቃችኋል። 9 ወደ ልጁ፣ ወደ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ኅብረት የጠራችሁ እግዚአብሔር የታመነ ነው።

በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የተከሠተ መለያየት

10 ወንድሞች ሆይ፤ በመካከላችሁ መለያየት እንዳይኖር፣ አንድ ልብ፣ አንድ ሐሳብ እንዲኖራችሁ፤ እርስ በርሳችሁም እንድትስማሙ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ስም እለምናችኋለሁ። 11 ወንድሞች ሆይ፤ በመካከላችሁ ክርክር እንዳለ ከቀሎዔ ቤተ ሰብ ሰምቻለሁ፤ 12 ነገሩም እንዲህ ነው፤ ከእናንተ አንዱ፣ "እኔ የጳውሎስ ነኝ" ሲል፣ ሌላው፣ "እኔ የአጵሎስ ነኝ" ይላል፤ ደግሞም አንዱ፣ "እኔ የኬፋ[ሀ] ነኝ" ሲል፣ ሌላው ደግሞ፣ "እኔስ የክርስቶስ ነኝ" ይላል።

13 ለመሆኑ ክርስቶስ ተከፍሎአልን? ጳውሎስስ ለእናንተ ተሰቅሎአልን? ወይስ በጳውሎስ[ለ] ስም ተጠምቃችኋልን? 14 ከቀርስጶስና ከጋይዮስ በስተቀር ከእናንተ ማንንም ስላላጠመቅሁ እግዚአብሔርን አመሰግናለሁ፤ 15 ስለዚህ በስሜ መጠመቁን የሚናገር ማንም የለም። 16 እርግጥ የእስጢፋኖስን ቤተ ሰው አጥምቄአለሁ፤ ከእነዚህ ሌላ ግን ማጥመቄ ትዝ አይለኝም። 17 ክርስቶስ የላከኝ ወንጌልን እንድሰብክ እንጂ እንዳጠምቅ አይደለም፤ የክርስቶስም መስቀል ከንቱ እንዳይሆን፣ በሰዎች የንግግር ጥበብ አልሰብክም።

ክርስቶስ የእግዚአብሔር ኀይልና ጥበብ

18 የመስቀሉ ቃል ለሚጠፉ ሞኝነት ነው፤ ለእኛ

1፥1 ሐሥ18፥17፤ ሮሜ1፥1፤2ቆሮ1፥1፤ ኤፌ1፥1፤2ጢሞ1፥1
1፥2 ሐሥ2፥21፤ 18፥1፤ ሮሜ1፥7፤ 1ቆሮ10፥32
1፥3 ሮሜ1፥7
1፥4 ሮሜ1፥8
1፥5 2ቆሮ8፥7፤ 9፥11
1፥6 2ተሰ1፥10፤ 1ጢሞ2፥6፤ራእ1፥2
1፥7 ማቴ16፥27፤ ሉቃ17፥30፤ ሮሜ1፥11፤1ቆሮ12፥1-31፤1ተሰ1፥10፤ 2፥19፤ቲቶ2፥13፤ ያዕ5፥7፡8፤1ጴጥ1፥13፤ 2ጴጥ3፥12፤ራእ1፥7
1፥8 አሞ5፥18፤ 1ቆሮ5፥5፤ፊል1፥6፡ 10፤2፥16፤ 1ተሰ3፥13፤5፥2
1፥9 ዘዳ7፥9፤ ኢሳ49፥7፤ሮሜ8፥28፤ 1ቆሮ10፥13፤ 1ተሰ5፥24፤2ተሰ3፥3፤ 2ጢሞ2፥13፤ ዕብ10፥23፤ 11፥11፤1ዮሐ1፥3
1፥10 ሮሜ7፥1፤ 15፥5፤1ቆሮ11፥18
1፥11 ሐሥ11፥14
1፥12 ዮሐ1፥42፤ ሐሥ18፥24፤ 1ቆሮ3፥4:22፤9፥5
1፥13 ማቴ28፥19
1፥14 ሐሥ18፥8፤ 19፥29
1፥16 ሐሥ11፥14፤1ቆሮ16፥15 1፥17 ዮሐ4፥2፤ሐሥ2፥38፤ 1ቆሮ2፥1:4:13፤1፥18 ቍ21:23: 24:25፤ሐሥ2፥47፤ሮሜ1፥16፤ 1ቆሮ2፥14፤2ቆሮ2፥15፤4፥3፤2ተሰ2፥10

ሀ12 ጴጥሮስ ማለት ነው
ለ13 ወይም *ወደ ጳውሎስ፤* እንዲሁም ቍ 15 ይመ

1፥1 *የክርስቶስ ኢየሱስ ሐዋርያ፡* የማር 6፥30፤ የዕብ 3፥1 ማብ ይመ። ጳውሎስ ይህን መጠሪያ በመልእክቶቹ ሁሉ ለራሱ አውሎት ይገኛል (ከፊልጵስዩስ፣ ከ1ኛና ከ2ኛ ተሰሎንቄ እንዲሁም ከፊልሞና በቀር)፤ ይህንም ያደረገው ተቀባይነት ያጣው ሥልጣኑ እንዲረጋገጥለት ነበር (ም 9 እና 2ቆሮ 11 ይመ)። ሥልጣኑንም፣ "በእግዚአብሔር ፈቃድ ... ከተጠራው" በማለት ይበልጥ ተቀባይነት እንዲያገኝ ያደርጋል። *ሶስቴንስ፡* ግሪኮች የደበደቡት፣ በቆሮንቶስ የነበረው የምኵራብ አለቃ ሳይሆን አይቀርም፤ (ሐሥ 18፥17)። በእርግጥ እርሱ ከሆነ፣ ጳውሎስ በቆሮንቶስ በሰበከበት ወቅት (ሐሥ 18፥18)፣ ወይም አጵሎስ በቆሮንቶስ ባገለገለበት ጊዜ (ሐሥ 19፥1) አምኖ ሊሆን ይችላል። *ጳውሎስ፡* በግሪኮች ልማድ ደብዳቤ የሚጀምረው በጸሓፊው ስም ነበር። ስለ ጳውሎስ ይበልጥ ለማወቅ የሐሥ 9፥1፤ የፊል 3፥4-14 ማብ ይመ።

1፥2 *የእግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያን፡* ይህን ሐረግ የተጠቀመበት ጳውሎስ ብቻ ሲሆን፣ የሚገኘውም በሐሥ 20፥28፤ እዚህ ላይና በ2ቆሮ 1፥1 ላይ ነው። በብሉይ ኪዳን ከዚህ ሐረግ ጋር ተተካካይ የሚሆነው፣ "የእግዚአብሔር ጉባኤ" የሚለው ነው (ዘዳ 23፥1፤ ይመ፤ እንዲሁም ዘኍ 16፥3፤ 20፥4፤ 1ዜና 28፥8 ይመ)። *ተቀድሰው፤* ለጌታ የተለዩ ወይም የተቀደሱ ማለት ሲሆን፣ የሚቀደሱትም ፦ (1) ክርስቶስ በመስቀል ላይ ያስገኘውን ስርየት በእምነት በመቀበል (ወዲያው የሚሆን)፤ (2) መንፈስ ቅዱስ በክርስቲያኖች ሕይወት ውስጥ በሚሠራው ሥራ አማካይነት (በሂደት የሚሆን) ነው።

1፥3 *ጸጋና ሰላም፤* የዮና 4፥2፤ የዮሐ 14፥27፤ 20፥19፤ የገላ 1፥3፤ የኤፌ 1፥2 ማብ ይመ።

1፥4 *አመሰግናለሁ፤* ሮሜ 1፥8 ይመ።

1፥5 *በንግግር ሁሉ፣ በዕውቀትም ሁሉ፡* እነዚህ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች ናቸው (12፥8 ይመ፤ እንዲሁም 2ቆሮ 8፥7 ይመ)።

1፥6 *ጸንቶአል፤* ጳውሎስ ስለ ክርስቶስ የሰበከው ቃል በቆሮንቶስ ሰዎች ዘንድ ተቀባይነት ያገኘ ሲሆን፣ የተሰበከላቸውንም ቃል መቀበላቸው በሕይወታቸው ታይቶአል።

1፥7 *ማንኛውም መንፈሳዊ ስጦታ፤* ከም 12-14 ላይ የተጠቀሱትን ስጦታዎች ሳይሆን አይቀርም፤ በእነዚህ ምዕራፎች መሠረት፣ መንፈሳዊ ስጦታ ሲባል የመንፈስ ቅዱስ በአማኞች መገለጥ ሲሆን፣ ይኸውም አንድ ክርስቲያን ቤተ ክርስቲያንን በሚያስፈልጋት ሁሉ እንዲያገለግል ያስችለዋል (12፥7-11፤ 14፥3:12:17)። "*መንፈሳዊ ስጦታ*" ለሚለው ሐረግ የገባው የግሪኩ ቃል፣ ስጦታው የጸጋ ስጦታ መሆኑን በአጽንዖት ያሳያል።

1፥8 *በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ቀን፤* ክርስቶስ ተመልሶ የሚመጣበትን ቀን ማለት ነው (ቍ 7፤ ፊል 1፥6)። *እርሱ፤* እግዚአብሔር አብን ነው። *መጨረሻው፤* ክርስቶስ ዳግም የሚመጣበትን ዘመን ማለት ነው።

1፥9 *እግዚአብሔር የታመነ ነው፤* የገባውን ቃል ተስፋ ስለሚጠብቅ፣ ሊታመን ይገባዋል (1ተሰ 5፥24)፤ ይህም አማኞችን፣ "እስከ መጨረሻው ድረስ አጽንቶ" ስለሚጠብቅ ነው (ቍ 8)።

1፥10 *ወንድሞች፤* በክርስቶስ ኢየሱስ የሚያምኑ ሁሉ እንደ ሥጋ ወንድምና እኅት የተሳሰሩ መሆናቸውን ያመለክታል። እዚህ ላይ ጳውሎስ፣ "ወንድሞች" ሲል፣ ወንዶችንና ሴቶችን ነው (16፥20፤ ሮሜ 16፥3:6-7:12-13:15 ይመ)።

1፥11 *ክርክር፤* ገላ 5፥19፤ ያዕ 4፥12 ይመ።

1፥12 *አጵሎስ፤* በቆሮንቶስ ፍሬያማ አገልግሎት የነበረው ሰው ነው፤ (ሐሥ 18፥24-28፤ 19፥1 ይመ)። *ኬፋ፤* የጴጥሮስ ሌላው ስሙም ነው፤ የዮሐ 1፥42 ማብ ይመ፤ በቆሮንቶስ ጴጥሮስን የተከተሉት ከአይሁድ ወገን የሆኑ ክርስቲያኖች እንደ ነበሩ ይገመታል።

1፥13 *ክርስቶስ ተከፍሎአልን?* 12፥12-13 ይመ። *በጳውሎስ ስም፤* "በ - ስም" መጠመቅ ማለት የዚያ ሰው ተከታይ ወይም ለዚያ ሰው ቅርበት ያለው ማለት ነው።

1፥16 *እስጢፋኖስ፡* 16፥15:17 ይመ። *ቤተ ሰብ፤* ከዚህ ሌላ የተጠመቁት ቤተ ሰዎች የቆርኔሌዎስ (ሐሥ 10፥24:48)፣ የልድያ (ሐሥ 16፥15)፣ እንዲሁም የፊልጵስዩስ የወህኒ ቤት ጠባቂ ናቸው (ሐሥ 16፥33-34)። "ቤተ ሰው" ሲባል የቤተ ሰብ አባላትን፣ የቤት አገልጋዮችን ወይም በቤት ውስጥ የዋለ ያደረውን ሰው ሁሉ ያመለክታል።

1፥17 *እንዳጠምቅ አይደለም፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ እግዚአብሔር ለይቶ የሰጠውን የማስተማር ኀላፊነት ለማመልከት እንጂ፣ ጥምቀትን ማቃለሉ አይደለም። ጌታ ኢየሱስና (ዮሐ 4፥2) ሐዋርያው ጴጥሮስም (ሐሥ 10፥48)፣ ሌሎች እንዲያጠምቁ አደረጉ እንጂ እነርሱ ራሳቸው አላጠመቁም። *በሰዎች የንግግር ጥበብ፡* የጳውሎስ ተልዕኮ ሰዎችን በረቀቀ የንግግር ችሎታ እያግባባ ወንጌልን

ለምንድነው ግን የእግዚአብሔር ኀይል ነው፤ [19]እንዲህ ተብሎ ተጽፎአልና፤

"የጥበበኞችን ጥበብ አጠፋለሁ፤
የዐዋቂዎችንም ዕውቀት ከንቱ አደርጋለሁ።"

[20]ጠቢብ የት አለ? ሊቅስ የት አለ? የዘመኑስ ፈላስፋ የት አለ? እግዚአብሔር የዓለምን ጥበብ ሞኝነት አላደረገምን? [21]ከእግዚአብሔር ጥበብ የተነሣ ዓለም በገዛ ጥበብዋ እግዚአብሔርን ማወቅ ስላ ተሳናት፣ በስብከት ሞኝነት የሚያምኑትን ያድን ዘንድ የእግዚአብሔር በጎ ፈቃድ ሆኖአል። [22]መቼም አይሁድ ታምራዊ ምልክትን ይፈልጋሉ፤ የግሪክ ሰዎችም ጥበብን ይሻሉ፤ [23]እኛ ግን የተሰቀለውን ክርስቶስን እንሰብካለን፤ ይህም ለአይሁድ መሰናክል፣ ለአሕዛብ ደግሞ ሞኝነት ነው። [24]እግዚአብሔር ለጠራቸው ግን፣ አይሁድም ሆኑ ግሪኮች፣ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ኀይል፣ የእግዚአብሔርም ጥበብ ነው። [25]ምክንያቱም ከሰው ጥበብ ይልቅ የእግዚአብሔር ሞኝነት ይጠበባል፣ ከሰውም ብርታት ይልቅ የእግዚአብሔር ድካም ይበረታል።

[26]ወንድሞች ሆይ፤ በተጠራችሁ ጊዜ ምን እንደ ነበራችሁ እስቲ አስቡ። በሰው መስፈርት ከእናንተ ብዙዎቻችሁ ዐዋቂዎች አልነበራችሁም፤ ብዙዎቻችሁም ኀያላን አልነበራችሁም፤ ብዙዎቻችሁም ከትልቅ ቤተ ሰብ አልተወለዳችሁም። [27]ነገር ግን እግዚአብሔር ጥበበኞችን ያሳፍር ዘንድ የዓለምን ሞኝ ነገር መረጠ፤ እግዚአብሔር ብርቱዎችን ያሳፍር ዘንድ የዓለምን ደካማ ነገር መረጠ። [28]እግዚአብሔር የተከበረውን እንደሌለ ለማድረግ፣ በዚህ ዓለም ዝቅ ያለውንና የተናቀውን ነገር፣ ቦታም ያልተሰጠውን ነገር መረጠ፤ [29]ይኸውም ማንም ሰው በእርሱ ፊት እንዳይመካ ነው። [30]በክርስቶስ ኢየሱስ ለመሆን የበቃችሁት ከእርሱ የተነሣ ነው፤ እርሱ ከእግዚአብሔር ዘንድ ጥበባችን፣ ጽድቃችንና ቅድስናችን፣ ቤዛችንም ሆኖአል። [31]እንግዲህ፣ እንዲህ ተብሎ እንደ ተጻፈ ነው፤ "የሚመካ በጌታ ይመካ።"

1፥19 ኢሳ29፥14
1፥20 ቍ27፤ ኢዮ12፥17፤ኢሳ19፥11፡12፤44፥25፤ኤር8፥9፤ሮሜ 1፥22፤1ቆሮ2፥6፡8፡13፥18፡19፤2ቆሮ4፥4፤ገላ1፥4
1፥21 ቍ27፡28፤ሮሜ3፥22፤11፥14፤1ቆሮ6፥2፤11፥32
1፥22 ማቴ12፥38፤ዮሐ2፥11፤4፥48
1፥23 ቍ18፤ ሉቃ2፥34፤1ቆሮ2፥2፤ገላ3፥1
1፥24 ቍ18፡30፤ሮሜ 1፥16፤8፥28፤ቈላ2፥3
1፥25 ቍ18፤ 2ቆሮ13፥4
1፥26 ቍ20፤ ሮሜ8፥28
1፥27 ቍ20፤ ሮሜ1፥22፤ 1ቆሮ3፥18፡19፤ ያዕ2፥5
1፥28 ሮሜ4፥17
1፥29 ኤፌ2፥9
1፥30 ኤር23፥5፡6፤33፥16፤ሮሜ3፥24፤16፥3፤1ቆሮ1፥2፤ 2ቆሮ5፥21፤ፊል3፥9
1፥31 መዝ34፥2፤44፥8፤ኤር9፥23፡24፤ 2ቆሮ10፥17
2፥1 ቍ4፡13፤ 1ቆሮ1፥17 2፥2 1ቆሮ1፥23፤ገላ6፥14

2

ወንድሞች ሆይ፤ ወደ እናንተ በመጣሁ ጊዜ፣ የእግዚአብሔርን ምስጢር[ሐ] በረቀቀ የንግግር ችሎታ ወይም በላቀ ጥበብ ልገልጥላችሁ አልመጣሁም። [2]በመካከላችሁ ሳለሁ ኢየሱስ ክርስቶስን ያውም የተሰቀለውን፣ እርሱን ብቻ እንጂ ሌላ እንዳላውቅ ወስኜ ነበርና። [3]ወደ እናንተ የመጣሁት በድካምና በፍርሃት፣ እንዲሁም በብዙ መንቀጥቀጥ ነበር። [4]ቃሌም ስብከቴም የመንፈስን ኀይል በመግለጥ እንጂ፣ በሚያባብል የጥበብ ቃል አልነበረም፤ [5]ይኸውም እምነታችሁ በእግዚአብሔር ኀይል እንጂ በሰው ጥበብ ላይ እንዳይመሠረት ነው።

2፥3 ሐሥ18፥1-18፤1ቆሮ4፥10፤9፥22፤2ቆሮ7፥15፤11፥29፡30፤12፥5፡9፡10፤13፥9 2፥4 ቍ1፤ሮሜ15፥13 2፥5 2ቆሮ4፥7፤6፥7

[ሐ]1 አንዳንድ ቅጆች *ስለ እግዚአብሔር* ይላሉ

ማስተማር አልነበረም።

1፥19፤ ይህ ጥቅስ የተወሰደው ከኢሳ 29፥14 ሲሆን፣ በይሁዳ የሚገኙ፣ "ጠቢባን" የአሦር ንጉሥ ሰናክሬም በይሁዳ ላይ በዛተ ጊዜ፣ ከግብፅ ጋር ለማበር ጠቢባኑ ያወጡትን ዕቅድ እግዚአብሔር የነቀፈበት ነው። *ጥበበኞች፤* አሪስጠጣዲስ የተባለ ሊቅ፣ አንድ ሰው በቆሮንቶስ ከተማ በየአደባባዩ ጠቢባን ነኝ ባዮች እንደሚያጋጥሙትና እነዚህም ሰዎች በዚህ ዓለም ላለ ችግር ሁሉ የየራሳቸውን መፍትሔ ይሰጡ እንደነበር ተናግሮአል።

1፥20 *ጠቢብ፤* በጥቅሉ የአሕዛብን ፈላስፎች ሊሆን ይችላል። *ሊቅ፤* የአይሁድ ሕግ መምህራንን ሊሆን ይችላል (የማቴ 2፥4 ማብ ይመ)። *የዘመኑስ ፈላስፋ፤* የተንዛዛና የረቀቀ ክርክር የሚወዱ የግሪክን ሊቃውንት ሊሆን ይችላል። *እግዚአብሔር የዓለምን ጥበብ ሞኝነት አላደረገምን?* በሰው ብልኀት የተገኘ ዕውቀት በመጨረሻ ትርጕም የለሽ ይሆናል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔርንና እርሱ የሰጠውን መገለጥ በትክክል አያገናዝብም።

1፥21 *ጥበብ … ሞኝነት፤* ኢየሱስ በሉቃ 10፥21 ላይ የተናገረው ቃል ከዚህ ጋር ተመሳሳይነት አለው። የዚህ ዓለም ጥበብ እግዚአብሔር የሚታወቅበት መንገድ እንዳይሆን የአምላክ ሐሳብ ነው። *በስብከት ሞኝነት፤* ስብከት ሞኝነት ነው ማለት ሳይሆን፣ "ክርስቶስ ተሰቀለ" የሚለው ትምህርት በዓለም ዐይን ሲታይ እንደ ሞኝነት ይቈጠራል ማለት ነው።

1፥22 *የግሪክ ሰዎችም ጥበብን ይሻሉ፤* በጥቅሉ የግሪክ ሰዎችን የሚመለከት ቢሆንም፣ በተለይ ደግሞ የግሪክ ፈላስፎች አፍቃሬ ጥበብ ነበሩ።

1፥23 የተሰቀለውን ክርስቶስን፤ 2፥2 ይመ። *ለአይሁድ መሰናክልም፤* አይሁድ ይጠብቁ የነበረው በመስቀል ተሰቅሎ የሚሞትን መሲሕ ሳይሆን፣ ድል አድራጊና ከምድራዊ አገዛዝ ነጻ አውጪ የሆነውን ነበር (ሐሥ 1፥6)። *ለአሕዛብ ደግሞ ሞኝነት፤* በግሪካውያንና በሮማውያን ዘንድ የተከበረ ሰው በመስቀል ላይ አይሰቀልም፤ በመሆኑም በስቅለት የተገደለ ወንጀለኛ፣ አዳኝ ይሆናል ማለት በእነርሱ ዘንድ ከቶ የሚታሰብ አይደለም።

1፥24 *ኀይል፤* ሮሜ 1፥4፡16፤ ማር 12፥24 ይመ። *ጥበብ፤* ቍ 30 ይመ። የተሰቀለው ክርስቶስ እንዲሁ ለሚያዩት ሞኝነት ቢመስልም፣ ማዳን የሚችል ኀይልና መለወጥ የሚችል ጥበብ ነው።

1፥26-31፤ ድነት በሰው ጥረት እንደማይገኝ የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ራሳቸው ሕያው ምስክር ናቸው፤ እንግዲህ አንድ ሰው ድነትን ካገኘ መመካት ያለበት በጌታ ነው (ቍ 31)።

1፥30 *በክርስቶስ ኢየሱስ … ከእርሱ የተነሣ ነው፤* ከክርስቶስ ጋር ኅብረትና አንድነት እንዲኖራችሁ የጠራችሁ እግዚአብሔር ነው። *ጽድቃችን፤* ጽድቅን ያገኘነው (በእግዚአብሔር ዘንድ እንደ ጻድቃን የተቈጠርነው) በኢየሱስ ክርስቶስ ባለን እምነት ነው (ሮሜ 5፥19 ይመ)። *ቅድስናችን፤* የቍ 2 ማብ ይመ። *ቤዛችንም፤* የሮሜ 3፥24 ማብ ይመ።

2፥1 *ወደ እናንተ በመጣሁ ጊዜ፤* ጳውሎስ በ51 ዓ.ም ገደማ ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ቆሮንቶስ የሄደበትን ወቅት ማለቱ ነው (ሐሥ 18)። ለረቀቀ ጥበብ ከልክ ያለፈ ቦታ ይሰጡ ስለነበር፣ ምናልባት የአጵሎስ ንግግር ልባቸውን ሳይማርከው አልቀረም (ሐሥ 18፥24-28)፤ *የእግዚአብሔርን ምስጢር፤* አንዳንድ የጥንት ቅጆች፣ "የእግዚአብሔር ምስክርነት" ይላሉ (ከቍ 7 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥2 *ኢየሱስ ክርስቶስን … ብቻ እንጂ ሌላ እንዳላውቅ፤* ጳውሎስ ከእነርሱ ጋር በነበረበት ጊዜ ትምህርቱም ሆነ ስብከቱ ክርስቶስ ብቻ እንዲሆን ወስኖ ነበር። *ኢየሱስ ክርስቶስን፤* 1፥30 ይመ። *የተሰቀለውን፣ እርሱን፤* 1፥17-18፡23 ይመ።

2፥4 *በመግለጥ፤* የግሪኩ ቃል የሚያመለክተው በፍርድ ቤት ክርክር ላይ ማስረጃ ማቅረብን ነው። የጳውሎስ ስብከት ተለይቶ የሚታወቀው ሰዎችን መለወጥ የሚችል የመንፈስ ቅዱስ ኀይል ከትምህርቱ ጋር መሆኑ ነው። *በሚያባብል የጥበብ ቃል አልነበረም፤* ይህ አባባል ሰባኪዎች፣ ያለጥናትና ያለ ዝግጅት እንዲያስተምሩ የሚያደፋፍር አይደለም፤ ጳውሎስ የተማረ ሰው መሆኑን ከመልእክቶቹ መገንዘብ የሚቻል ሲሆን፣ በአርዮስ ፋጎስ ሸንጎ ፊት ያደረገውም ንግግር (ሐሥ 17፥22-31 እና ማብ ይመ) ጥሩ ተናጋሪ እንደነበር ያስረዳል። ጳውሎስ እዚህ ላይ ለማለት የፈለገው፣ መንፈስ ቅዱስ የሰሚዎችን ልብ ካልከፈተ በቀር፣ ማራኪ አንደበት ብቻውን ፍሬ አልባ መሆኑን ነው። ሐዋርያው እንደ ግሪኮቹ አንደበተ ርቱዕ ተናጋሪዎች ወንጌልን በሚያበሥርበት ጊዜ ሁሉ፣ በራሱ ዕውቀትና በንግግር ችሎታው ላይ የተመሠረተ አልነበረም (የ1፥17 ማብ ይመ)።

ከመንፈስ የተገኘ ጥበብ

[6]በበሰሉ ሰዎች መካከል ግን ጥበብን እን ናገራለን፤ ይሁን እንጂ የዚችን ዓለም ጥበብ ወይም የሚጠፉትን የዚችን ዓለም ገዦች ጥበብ አይደለም። [7]ነገር ግን ተሰውሮ የነበ ረውን የእግዚአብሔርን ምስጢር ጥበብ ነው፤ ይህም ጥበብ እግዚአብሔር ከዘመናት በፊት ለክብራችን አስቀድሞ የወሰነው ነው። [8]ከዚህ ዓለም ገዦች አንዳቸውም ይህን ጥበብ አል ተረዱትም፤ ቢረዱትማ ኖሮ የክብርን ጌታ ባልሰቀሉት ነበር። [9]ይሁን እንጂ፣ እንደ ተጻፈው፣

"ዐይን ያላየውን፣
ጆሮ ያልሰማውን፣
የሰውም ልብ ያላሰበውን፣
እግዚአብሔር ለሚወዱት አዘጋጅቶአል"

[10]እግዚአብሔር ግን ይህን በመንፈሱ አማካይ ነት ለእኛ ገልጦልናል።

መንፈስም የእግዚአብሔርን ጥልቅ ነገር እንኳ ሳይቀር ሁሉን ይመረምራል። [11]በው ስጡ ካለው ከራሱ መንፈስ በስተቀር ከሰው መካከል የአንድን ሰው ሐሳብ የሚያውቅ ማን አለ? እንደዚሁም ከእግዚአብሔር *መንፈስ* በስተቀር፣ የእግዚአብሔርን ሐሳብ የሚያውቅ ማንም የለም። [12]ከእግዚአብሔር የሆነውን *መን ፈስ* እንጂ፣ *የዓለምን መንፈስ* አልተቀበልን ምና፤ ይህም እግዚአብሔር በነጻ የሰጠንን እናውቅ ዘንድ ነው። [13]እኛ የምንናገረው ይህን ነው፤ ከሰው ጥበብ በተማርነው ቃል ሳይሆን፣ ከመንፈስ በተማርነው ቃል እንናገራለን፤ *መንፈሳዊ እውነትንም የምንገልጸው በመንፈሳዊ ቃል ነው*[a]። [14]*መንፈሳዊ ያልሆነ ሰው* ከእግዚአብሔር *መንፈስ* የሆነውን ነገር ሊቀበል አይችልም፤ ምክንያቱም እንዲህ ያለው ነገር ለእርሱ ሞኝነት ነው፤ በመንፈስም የሚመረመር ስለ ሆነ፣ ሊረዳው አይችልም። [15]*መንፈሳዊ ሰው* ግን ሁሉንም ነገር ይመረምራል፤ *ራሱ ግን በማንም አይመረመርም።*

[16]"*ያስተምረው ዘንድ*፣
የጌታን ልብ ማን ዐወቀው?"
እኛ ግን የክርስቶስ ልብ አለን።

2፥6 ቍ8፤ መዝ146፥4፤1ቆሮ1፥20፤ኤፌ4፥13፤ፊል3፥15፤ቈላ4፥12፤ዕብ5፥14፤6፥1፤ያዕ1፥4
2፥7 ቍ1፤ ሮሜ16፥25
2፥8 ቍ6፤ መዝ24፥7፤ሐሥ7፥2፤1ቆሮ1፥20፤ያዕ2፥1
2፥9 ኢሳ64፥4፤ 65፥17
2፥10 ማቴ13፥11፤ ዮሐ14፥26፤ 2ቆሮ12፥1:7፤ገላ1፥12፤ 2፥2፤ኤፌ3፥3:5
2፥11 ምሳ20፥27፤ ኤር17፥9
2፥12 ሮሜ8፥15፤ 1ቆሮ1፥20:27፤ ያዕ2፥5
2፥13 ቍ1:4፤ 1ቆሮ1፥17
2፥14 ዮሐ14፥17፤ 1ቆሮ1፥18
2፥15 1ቆሮ3፥1፤ ገላ6፥1
2፥16 ኢሳ40፥13፤ ዮሐ15፥15፤ ሮሜ11፥34
3፥1 ሮሜ7፥14፤ 1ቆሮ2፥14:15፤ 14፥20
3፥2 ዮሐ16፥12፤ ዕብ5፥12-14፤ 1ጴጥ2፥2
3፥3 ሮሜ13፥13፤ 1ቆሮ1፥11፤ገላ5፥20
3፥4 1ቆሮ1፥12
3፥5 ሐሥ18፥24፤ 1ቆሮ4፥1፤2ቆሮ6፥4፤ ኤፌ3፥7፤ቈላ1፥23:25

በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የተከሠተ መለያየት

3 ወንድሞች ሆይ፤ በክርስቶስ ገና *ሕፃናት* እንደ መሆናችሁ፣ እንደ *ሥጋውያን* እንጂ እንደ *መንፈሳውያን* ልናገራችሁ አልቻልሁም። [2]ገና ስላልጠነከራችሁ ወተት እንጂ ጠንካራ ምግብ አልመገብኋችሁም፤ አሁንም ቢሆን ገና ናችሁ። [3]አሁንም *ሥጋውያን* ናችሁ፤ በመካከላችሁ ቅናትና ክርክር አለ፤ ታዲያ፣ *ሥጋውያን* መሆናችሁ አይደለምን? ተግባ ራችሁስ *እንደ ማንኛውም ሰው* ተግባር መሆኑ አይደለምን? [4]ምክንያቱም አንዱ፣ "እኔ የጳውሎስ ነኝ"፣ ሌላው ደግሞ፣ "እኔ የአጵሎስ ነኝ" ቢል፣ ሰብአዊ ፍጡር ብቻ መሆናችሁ አይደለምን?

[5]ለመሆኑ አጵሎስ ምንድን ነው? ጳውሎስስ ምንድን ነው? ጌታ ለእያንዳንዳቸው በሰጣቸው መጠን የሚሠሩ አገልጋዮች ናቸው፤ እናንተም ወደ እምነት የመጣችሁት በእነርሱ አማካ

[a]13 ወይም መንፈሳዊ እውነትንም ለመንፈሳዊ ሰው እንገልጻለን

2፥6 *በበሰሉ፤* ያደጉና ጥበበኞች የሆኑ ክርስቲያኖችን ነው፤ በ 3፥1 ላይ፣ "ሕፃናት" ከተባሉት ጋር ያነጻጽሩ (ዕብ 5፥13-6፥3 ይመ)።

2፥7 *ምስጢር፤* ከሮሜ 16፥25-26፤ ኤፌ 3፥4-5፤ 1ጢሞ 3፥16 ጋር ያነጻጽሩ። ይህ ምስጢር ወይም ስውር ነገር በአንድ ወቅት ድብቅ ነበር፤ አሁን ግን እግዚአብሔር ለሕዝቡ ግልጥ ስላደረገው ገሃድ ወጥቶአል (ቍ 10)። ለማያምኑት ግን አሁንም ስውር ነው። *ለክብራችን፤* የእግዚአብሔር ጥበብ፣ እያንዳንዱን ክርስቲያን በመጨረሻ የክርስቶስ ክብር ተካፋይ እንዲሆን ያደርገዋል (ሮም 8፥17)።

2፥8 *ከዚህ ዓለም ገዦች፤* እንደ ካህናት አለቆች (ሉቃ 24፥20)፣ እንደ ጲላጦስና እንደ ሄሮድስ አንቲጳስ ያሉት ናቸው (ከሐሥ 4፥27 ጋር ያወዳድሩ)። *የክብርን ጌታ ባልሰቀሉት፤* እዚህ ላይ መስቀልና በመስቀል ላይ የተሰቀለው ጌታ ክብር ተነጻጽረዋል።

2፥9 *እግዚአብሔር ... አዘጋጅቶአል፤* ይህ ሐረግ የሚናገረው አሁንና ወደፊት ስለምናገኘው በረከት ሳይሆን አይቀርም (ከቍ 7:12 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥10 *መንፈስ ... ሁሉን ይመረምራል፤* የሚመረምረው የማያውቀው ነገር ኖሮ፣ ያን ለማወቅ አይደለም፤ እርሱ ሁሉን ያውቃልና። ይልቁንም እርሱ የእግዚአብሔር ባሕርይና የጸጋው ዕቅድ ገንዘቡ ስለ ሆነ፣ እዚህ ላይ የተነገረውን መግለጥ ይፋ ለማድረግ ይቻለዋል።

2፥12 *የዓለምን መንፈስ፤* ከቍ 6 ("የዚህችን ዓለም ጥበብ") ጋር ያወዳድሩ፤ ከእግዚአብሔር ጨርሶ የተለየውን የሰውን ጥበብ መንፈስ ወይም ወደ ኀጢአት የሚያዘነብለውን የሰውን ክፉ ባሕርይ ማለት ነው (ሮሜ 8፥6-7)።

2፥13 *ከመንፈስ በተማርነው ቃል፤* ጳውሎስ ያበሠረውን ወንጌል የተናገረው መንፈስ ቅዱስ በሰጠው ቃል ነው፤ በመሆኑም መንፈሳዊ እውነት ከመንፈሳዊ ቃል ጋር በሚገባ ተገናዝቦ እናገኛለን።

2፥14-3፥4፤ ይህ ክፍል ብዙዎች ለምን እውነተኛውን ጥበብ መረዳት እንዳልቻሉ ይገልጻል (2፥9)፤ ምክንያቱም እንዲህ ያለውን ጥበብ ማስተዋል የሚችሉት መንፈሳውያን ወይም የበሰሉ ክርስቲያኖች ብቻ ናቸው (2፥14-16 ይመ፤ ከቍ 6 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይሁን እንጂ የቆሮንቶስ ምእመናን ሥጋውያን ወይም ያልበሰሉ አማኞች ነበሩ (3፥1-4)፤ በወንጌል ሰባክያን ስም ቡድን ለይተው መከፋፈላቸው በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ገና ያልበሰሉ መሆናቸውን ያሳያል (3፥3-4)።

2፥14 *መንፈሳዊ ያልሆነ ሰው፤* በይሁዳ መልእክት ቍ 19 ላይ፣ "የሥጋ ምኞትን የሚከተሉ" እንደተባሉት ዐይነት ማለት ነው (ከሮሜ 8፥9 ጋር ያወዳድሩ)። ክርስቲያን ያልሆነ ሰው ሕይ ወቱ በሥጋዊ፣ በዓለማዊና በተፈጥሮአዊ ነገር የተወረሰ ነው። የመንፈስ ቅዱስ ማደሪያ ባለመሆኑ፣ ከመንፈስ የሆነውን እውነት በደስታ ሊቀበል አይችልም። እንዲህ ያለ ሰው፣ ዳግመኛ መወለድ ያስፈልገዋል (ዮሐ 3፥1-8፤ ቲቶ 3፥5-6)። *ሞኝነት፤* 1፥18 ይመ።

2፥15 *መንፈሳዊ ሰው፤* የበሰለ ክርስቲያን ማለት ነው (ቍ 16)። *ራሱ ግን በማንም አይመረመርም፤* መንፈስ ቅዱስ ያላደረበት ሰው፣ የመንፈሳዊውን ሰው ሐሳብ ለማወቅ ብቃት የለውም፤ በመሆኑም አማኞች በማያምኑ ሰዎች መመርመር አይችሉም።

3፥1 *ወንድሞች፤* የ1፥10 ማብ ይመ። *ሥጋውያን፤* የ2፥14-3፥4 ማብ ይመ። *መንፈሳውያን፤* የ2፥15 ማብ ይመ።

3፥2 *ወተት እንጂ ጠንካራ ምግብ አልመገብኋችሁም፤* የዕብ 5፥12-14 ማብ ይመ።

3፥3 *እንደ ማንኛውም ሰው፤* እንደ እግዚአብሔር ሰው ሳይሆን እንደዚህ ዓለም ሰው ይመላለሱ ነበር፤ ይመሩ የነበረውም በዓለማዊ ሥርዐትና መስፈርት ነበር።

3፥4 *እኔ የጳውሎስ ነኝ ... እኔ የአጵሎስ ነኝ፤* 1፥12 ይመ።

ይነት ነው:: [6]እኔ ተከልሁ፤ አጵሎስ ውሃ አጠጣ፤ ያሳደገው ግን እግዚአብሔር ነው:: [7]ስለዚህ የሚያሳድግ እግዚአብሔር እንጂ፣ የሚተክልም ሆነ ውሃ የሚያጠጣ ምንም አይደለም:: [8]የሚተክልም ሆነ የሚያጠጣ አንድ ናቸው፤ እያንዳንዱም እንደ ሥራው መጠን የራሱን ሽልማት ይቀበላል:: [9]እኛ ከእግዚአብሔር ጋር አብረን የምንሠራ ነንና፤ እናንተም የእግዚአብሔር ዕርሻ ናችሁ፤ የእግዚአብሔር ሕንጻ ናችሁ::

[10]ከእግዚአብሔር በተሰጠኝ ጸጋ መጠን፣ እንደ አንድ ብልኅ ግንበኛ መሠረትን ጣልሁ፤ ሌላውም በላዩ ላይ ይገነባል፤ ነገር ግን እያንዳንዱ እንዴት እንደሚገነባ መጠንቀቅ አለበት:: [11]ምክንያቱም አንድ ጊዜ ከተመሠረተው መሠረት በቀር ሌላ መሠረት መጣል የሚችል ማንም የለም፤ ይህም መሠረት ኢየሱስ ክርስቶስ ነው:: [12]ማንም በዚህ መሠረት ላይ በወርቅ ወይም በብር፣ በከበረ ድንጋይ ወይም በዕንጨት፣ በሣር ወይም በአገዳ ቢያንጽ፣ [13]ሥራው እንዴት እንደ ሆነ ይታያል፤ ምክንያቱም ያ ቀን ወደ ብርሃን ያመጣዋል:: በእሳት ስለሚገለጥ እሳቱ የእያንዳንዱን ሰው ሥራ ምንነት ይፈትናል:: [14]ማንም የገነባው ሥራ ቢጸናለት ሽልማቱን ይቀበላል፤ [15]ሥራው የተቃጠለበት ግን ሽልማት ይቀርበታል፤ እርሱ ራሱ ግን ይድናል፤ ይሁን እንጂ የሚድነው በእሳት ውስጥ በጭንቅ እንደሚያልፍ ሆኖ ነው::

[16]እናንተ ራሳችሁ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ እንደ ሆናችሁ፣ የእግዚአብሔርም[m] መንፈስ በውስጣችሁ እንደሚኖር አታውቁምን? [17]ማንም የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ቢያፈርስ እግዚአብሔር እርሱን ያፈርሰዋል፤ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ቅዱስ ነውና፤ ያም ቤተ መቅደስ እናንተ ናችሁ::

[18]ማንም ራሱን አያታልል፤ ከእናንተ ማንም በዚህ ዓለም ጥበበኛ የሆነ ቢመስለው፣ ጥበበኛ ይሆን ዘንድ ራሱን እንደ ሞኝ ይቍጠር:: [19]የዚህ ዓለም ጥበብ በእግዚአብሔር ፊት ሞኝነት ነውና፤ እንዲህ ተብሎ ተጽፎአልና፤ "እርሱ ጥበበኞችን በራሳቸው ተንኰል ይይዛቸዋል፤" [20]በሌላ ስፍራ ደግሞ፣ "ጌታ የጥበበኞች ሐሳብ ከንቱ መሆኑን ያውቃል" ተብሎ ተጽፎአል፤ [21]እንግዲህ ማንም በሰው አይመካ:: ሁሉ ነገር የእናንተ ነውና፤ [22]ጳውሎስም ሆነ አጵሎስ ወይም ኬፋ[n]፣ ዓለምም ሆነ ሕይወት ወይም ሞት፣ አሁን ያለውም ሆነ ወደ ፊት የሚመጣው፣ ሁሉ የእናንተ ነው፤ [23]እናንተም የክርስቶስ ናችሁ፤ ክርስቶስም የእግዚአብሔር ነው::

የክርስቶስ ሐዋርያት

4 እንግዲህ ሰው ሁሉ እኛን እንደ ክርስቶስ አገልጋዮችና እንደ እግዚአብሔር ምስጢር ባለ ዐደራዎች ሊቈጥረን ይገባል:: [2]ባለ ዐደራዎችም ታማኝ ሆነው መገኘት አለባቸው:: [3]በእናንተም ሆነ በሰዎች የፍርድ ሸንጎ ቢፈረድብኝ እኔ በበኩሌ ግድ የለኝም፤ እኔ እንኳ በራሴ ላይ አልፈርድም:: [4]ኅሊናዬ ንጹሕ ነው፤ ይህ ግን ጥፋት አልባ መሆኔን አያረ

3፥6 ሐሥ18፥4-11፤ 1ቆሮ4፥15፤9፥1፤15፥1
3፥8 ቍ14፤ መዝ18፥20፤62፥12፤ ማቴ25፥21፤ 1ቆሮ9፥17
3፥9 ኢሳ61፥3፤ ማር16፥20፤ 2ቆሮ6፥1፤ኤፌ2፥20-22፤1ተሰ3፥2፤ 1ጴጥ2፥5
3፥10 ሮሜ12፥3፤ 15፥20፤ኤፌ2፥20
3፥11 ኢሳ28፥16፤ ኤፌ2፥20
3፥13 ዘኍ31፥22፡23፤ኤር23፥28፥29፤ ሚል3፥3፤1ቆሮ1፥8፤ 4፥5፤2ተሰ1፥7-10፤ 2ጢሞ1፥12፡18፤4፥8
3፥14 ቍ8
3፥15 ይሁ23
3፥16 ሮሜ8፥9፤ 1ቆሮ6፥19፤ዒሠ 2ቆሮ6፥16፤ኤፌ2፥21፡ 22፤ዕብ3፥6
3፥18 ኢሳ5፥21፤ 1ቆሮ1፥20፤8፥2፤ ገላ6፥3
3፥19 ቍ18፤ ኢዮ5፥13፤ ሮሜ1፥ 22፤ 1ቆሮ1፥20፡27
3፥20 መዝ94፥11
3፥21 ሮሜ8፥32፤ 1ቆሮ4፥6
3፥22 ቍ5፡6፤ ሮሜ8፥38፤1ቆሮ1፥12
3፥23 1ቆሮ15፥23፤ 2ቆሮ10፥17፤ገላ3፥29
4፥1 ሮሜ16፥25፤ 1ቆሮ3፥5፤9፥17፤ ቲቶ1፥7
4፥4 ሐሥ23፥1፤ሮሜ2፥13፤2ቆሮ10፥18

[n]22 ጴጥሮስ ማለት ነው

3፥6 *እኔ ተከልሁ፤* ሐሥ 18፥4-11 ይመ:: የጳውሎስ ተግባር ማንም ወንጌልን ባልሰበከበት ስፍራ መስበክ:: *አጵሎስ ውሃ አጠጣ፤* ሐሥ 18፥24-28 ይመ:: የአጵሎስ ተልእኮ በተመሠረቱ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ጳውሎስ ወደ ጌታ የመጠለሳቸውን ምዕመናን ማነጽ ነበር::

3፥9 *የእግዚአብሔር ዕርሻ፤* ክርስቲያኖች የእግዚአብሔር ዕርሻ ተብለው ተጠርተዋል:: *የእግዚአብሔር ሕንጻ፤* በሌላም በኩል የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ተብለዋል (ቍ 16-17):: ጳውሎስና አጵሎስ የሚሠሩበት ዕርሻም ሆነ ሕንጻ ባለቤቱ እግዚአብሔር ነው::

3፥10 *መሠረትን ጣልሁ፤* የተሰቀለውን ክርስቶስን በመስበክ ነው (2፥2):: *ሌላውም፤* አጵሎስን ነው::

3፥12 *በወርቅ ወይም በብር፣ በከበረ ድንጋይ፤* በእግዚአብሔር ፍርድ ፊት መቆም የሚችለውን ክቡርና ዘላቂ ሥራ የሚያመለክት ሲሆን፣ የጤናማ ክርስቲያናዊ አስተምህሮና ኑሮ ምሳሌ ናቸው:: *በዕንጨት፣ በሣር ወይም በአገዳ፤* በእግዚአብሔር ፍርድ ፊት መቆም የማይችለውን ከንቱ ሥራ የሚያሳይ ሲሆን፣ የደካማና ሕይወት የለሽ አስተምህሮና ኑሮ ምሳሌ ናቸው::

3፥13፤ ከ4፥5፤ 2ቆሮ 5፥10 ጋር ያነጻጽሩ:: *ያ ቀን፤* የ1፥8 ማብ ይመ:: *እሳት፤* የእግዚአብሔር ፍርድ ነው፤ የአንዳንድ አማኞች ሥራ በፍርድ ፊት መቆም ሲችል፣ የሌሎች ግን ይጠፋል፤ ይህም ትክክለኛውን የእግዚአብሔርን ቃል ማስተማር ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ ያሳያል::

3፥15 *ይቀርበታል፤* የድካሙን ዋጋ ያጣል ማለት ነው (ቍ 14):: *በእሳት ውስጥ በጭንቅ እንደሚያልፍ፤* ምናልባት የግሪኮች አነጋገር ዘዬ ሊሆን ይችላል፤ ትርጕሙም፣ "በስንት ጣርና ምጥ" ማለት ሲሆን፣ አንድ ሰው ሥራው በእግዚአብሔር ፍጹም የፍትሕና ፍርድ እሳት ሲቃጠልበት እርሱ ግን በጭንቅ መዳኑን ያሳያል::

3፥16 *የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፤* የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን ነው፤ እዚህ ላይ ጳውሎስ ለመግለጽ የፈለገው እያንዳንዱ የመልእክቱ ተደራሲ የመንፈስ ቅዱስ ማደሪያ መሆኑን ሳይሆን፣ በጥቅሉ ስለ ጉባኤው ነው::

3፥17 *እግዚአብሔር እርሱን ያፈርሰዋል፤* እንዲህ ያለው ከንቱና ፍሬ ቢስ ሠራተኛ፣ ከእውነተኞቹ የጌታ አገልጋዮች መካከል እንዳልሆነ የሚመለክት ከባድ አነጋገር ነው:: ይህም በቍ 15 ላይ፣ ሥራው ከንቱ ከሆነበት፣ እርሱ ራሱ ግን ከሚድነው ክርስቲያን ጋር የሚነጻጸር ሐሳብ ነው:: ከም1-4 ባለው ክፍል ጳውሎስ የሚናገረው ቤተ ክርስቲያንን በቅናትና በክርክር ስለሚከፋፈሉ ሰዎች እንደመሆኑ (1፥11-12)፣ እዚህም ላይ የሚያወሳው ስለ እነርሱ ነው::

3፥18 *ጥበበኛ ይሆን ዘንድ፤* ከ1፥21፡24 ጋር ያነጻጽሩ:: *ራሱን እንደ ሞኝ ይቍጠር፤* ከሰዎች ጥበብና ከዚህ ዓለም መርህ ርቆ፣ በእግዚአብሔር ጥበብ መመራት ማለት ነው፤ ከ1፥18 ጋር ያነጻጽሩ::

3፥21 *በሰው፤* የአንድ ሰው ደቀ መዝሙር በመሆን ማለት ነው (1፥12፤ 3፥4 ይመ፤ ከ1፥31፤ ከ4፥6 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሁሉ የእናንተ ነውና፤* እነዚህ ሁሉ ክርስቲያን መሪዎች የመላ ቤተ ክርስቲያኒቱ አገልጋዮች ናቸው፤ የትኛውም ቡድን አንድን የቤተ ክርስቲያን መሪ የራሱ ብቻ አድርጎ መቍጠር አይገባውም (ቍ 22-23 ይመ)::

3፥23 *እናንተም የክርስቶስ ናችሁ፤* ከክርስቶስ ጋር ኅብረት አግኝታችኋል፤ የክርስቶስም ሆናችኋል ማለት ነው:: *ክርስቶስም የእግዚአብሔር ነው፤* ክርስቶስ ከእግዚአብሔር አብና (ዮሐ 10፥30) ከእግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ (2ቆሮ 13፥14) ጋር አንድነት አለው:: እንዲሁም ክርስቲያኖች ከእውነተኛ የቤተ ክርስቲያን መሪዎችና (ቍ 22) ከተቀሩት የሥላሴ አካላት ጋር አንድነት ካላቸው ከክርስቶስ (ቍ 23) ጋር ኅብረት አላቸው::

4፥1 *ምስጢር፤* ሰው በራሱ ጥበብ ሊደርስበት የማይችል ነገር ግን እግዚአብሔር ለሕዝቡ የገለጠው ነው (የሮሜ 11፥25 ማብ ይመ):: *ባለ ዐደራዎች፤* የግሪኩ ቃል፣ "የቤት አስተዳዳሪ" ወይም፣ "መጋቢ" የሚል ትርጕም አለው::

4፥3 *እኔ እንኳ በራሴ ላይ አልፈርድም፤* ፍርዱ የሰው

ጋግጥም፤ በእኔ ላይ የሚፈርድ ጌታ ነው:: [5]ስለዚህ ጊዜው ሳይደርስ በምንም ነገር አትፍረዱ፤ ጌታ እስኪመጣ ጠብቁ:: እርሱ በጨለማ ውስጥ የተሰወረውን ወደ ብርሃን ያመጣዋል፤ በሰዎች ልብ ውስጥ ያለውንም ሐሳብ ይገልጠዋል:: በዚያን ጊዜ እያንዳንዱ ሰው የሚገባውን ምስጋና ከእግዚአብሔር ዘንድ ይቀበላል::

[6]እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ ለእናንተ ጥቅም ብዬ በዚህ ጉዳይ እኔን ራሴንና አጵሎስን ምሳሌ አድርጌ አቅርቤላችኋለሁ፤ ይህንም ያደረግሁት፣ "ከተጻፈው አትለፍ" የሚለውን ከእኛ እንድትማሩ ነው:: ስለዚህ አንዱን ሰው ከሌላው አብልጣችሁ አትመኩበት:: [7]ለመሆኑ፣ አንተን ከሌላው እንድትበልጥ ያደረገህ ማን ነው? ያልተቀበልኸው የራስህ የሆነ ነገር ምን አለ? ከተቀበልህ ታዲያ፣ እንዳልተቀበልህ ለምን ትመካለህ?

[8]አሁንስ የሚያስፈልጋችሁን ሁሉ አግኝታችኋል! ሀብታምም ሆናችኋል! ከእኛም ተለይታችሁ ነግሣችኋል! በእርግጥ ብትነግሡማ እኛም ከእናንተ ጋር በነገሥን ነበር፤ [9]ምክንያቱም እግዚአብሔር እኛን ሐዋርያቱን፣ ሞት እንደ ተፈረደባቸው ሰዎች ከሰው ሁሉ መጨረሻ ያሰለፈን ይመስለኛል፤ ለዓለም ሁሉ መላእክትም ለሰዎችም ትርኢት ሆነናል:: [10]እኛ ስለ ክርስቶስ ብለን ሞኞች ነን፤ እናንተ ግን በክርስቶስ ጥበበኞች ናችሁ፤ እኛ ደካሞች ነን፤ እናንተ ግን ብርቱዎች ናችሁ፤ እናንተ የተከበራችሁ ናችሁ፤ እኛ ግን የተዋረድን ነን:: [11]እስከዚህ ሰዓት ድረስ እንራባለን፤ እንጠማለን፤ እንራቈታለን፤ እንደበደባለን፤ ያለመጠለያ እንንከራተታለን፤ [12]በገዛ እጃችን እየሠራን እንደክማለን:: ሲረግሙን እንመርቃለን፤ ሲያሳድዱን እንታገሣለን፤ [13]ስማችንን ሲያጠፉ መልካም እንመልሳለን:: እስከ አሁን ድረስ የዓለም ጉድፍ፣ የምድር ጥራጊ ሆነናል::

[14]ይህን የምጽፍላችሁ እንደ ተወደዳችሁ ልጆቼ አድርጌ ልመክራችሁ እንጂ ሳሳፍራችሁ ብዬ አይደለም:: [15]ምንም እንኳ በዐሥር ሺህ የሚቈጠሩ ሞግዚቶች በክርስቶስ ቢኖሯችሁም፣ ብዙ አባቶች ግን የሏችሁም፤ በወንጌል አማካይነት በክርስቶስ ኢየሱስ ወልጄአችኋለሁና:: [16]ስለዚህ እኔን እንድትመስሉ እለምናችኋለሁ:: [17]እንግዲህ በጌታ የተወደደውንና የታመነውን ልጄን ጢሞቴዎስን የላክሁላችሁ በዚህ ምክንያት ነው፤ እርሱም በየስፍራው በሚገኙ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ከማስተምረው ትምህርት ጋር የሚስማማውን፣ በክርስቶስ ኢየሱስ ያለውን የሕይወት አካሄዴን ያሳስባችኋል::

[18]ከእናንተ አንዳንዶቹ ወደ እናንተ የማልመጣ መስሎአቸው ታብየዋል፤ [19]ይሁን እንጂ የጌታ ፈቃድ ቢሆን ፈጥኜ ወደ እናንተ እመጣለሁ፤ ከዚያም እነዚህ ትዕቢተኞች የሚናገሩትን ብቻ ሳይሆን፣ ምን ኀይል እንዳላቸውም ማየት እሻለሁ:: [20]ምክንያቱም የእግዚአብሔር መንግሥት የወሬ ጉዳይ ሳይሆን የኀይል ጉዳይ ነው:: [21]ለመሆኑ የምትፈልጉት የቱን ነው? በትር ይዤ ልምጣ? ወይስ በፍቅርና በገርነት መንፈስ?

አሳፋሪ ኀጢአት በቤተ ክርስቲያን

5 በመካከላችሁ የዝሙት ርኵሰት እንዳለ በእርግጥ ይወራል፤ እንዲህ ያለው ርኵሰት በአረማውያን ዘንድ እንኳ የማይታይ ነው፤ የአባቱን ሚስት ያገባ ሰው አለና::

4፥5 ኢዮ12፥22፤ መዝ90፥8፤ ማቴ7፥1:2፤ ሮሜ2፥29፤ 1ቆሮ3፥13፤ 1ተሰ2፥19
4፥6 1ቆሮ1፥12: 19:31፤3፥4:19:20
4፥7 ዮሐ3፥27፤ ሮሜ12፥3:6
4፥8 ራእ3፥17:18
4፥9 መዝ71፥7፤ ሮሜ8፥36፤ዕብ10፥33
4፥10 ሐሥ17፥18፤ 26፥24፤1ቆሮ1፥18፤ 2፥3፤3፥18፤ 2ቆሮ11፥19
4፥11 ሮሜ8፥35፤ 2ቆሮ11፥23-27
4፥12 ማቴ5፥44፤ ሐሥ18፥3፤ ሮሜ12፥14፤1ጴጥ3፥9
4፥13 ኢር20፥18፤ ሰቆ3፥45
4፥14 1ቆሮ6፥5፤ 15፥34፤1ተሰ2፥11፤2 ተሰ3፥14
4፥15 ቍ14፤ 1ቆሮ9፥12:14:18:2 3፤15፥1
4፥16 1ቆሮ11፥1፤ ፊል3፥17፤4፥9፤ 1ተሰ1፥6፤2ተሰ3፥7:9
4፥17 ሐሥ16፥10፤ 1ቆሮ7፥17፤16፥10፤1 ጢሞ1፥2
4፥18 ቍ21፤ኢር43፥2
4፥19 ሐሥ18፥21፤ 1ቆሮ16፥5:6፤ 2ቆሮ1፥15:16
4፥20 ሮሜ14፥17፤ 15፥13
4፥21 2ቆሮ1፥23፤ 2፥1፤13፥2:10
5፥1 ዘሌ18፥8፤ ዘዳ22፥30፤27፥20

ፍርድ ብቻ ይሆናል፤ ኅሊናውም ሊሳሳት ይችላል (ቍ 4)፤ ትክክለኛ ፍርድ መስጠት የሚችል ግን እግዚአብሔር ብቻ ነው::

4፥5 *ጊዜው፤* እግዚአብሔር በአማኞች ላይ የሚፈርድበት ጊዜ ነው (3፥13 ይመ):: *ሐሳብ ይገልጠዋል፤* ከመዝ 19፥12፤ 139፥23-24፤ ዕብ 4፥12-13 ጋር ያነጻጽሩ::

4፥6 *በዚህ ጉዳይ፤* 3፥5-4፥5 ይመ:: *ከተጻፈው፤* በቅዱሳት መጻሕፍት ከተደነገገው ማለት ነው:: ስለ ሰው ያለን አመለካከት በመጽሐፍ ቅዱሳዊ መሆን አለበት (ከቍ 7፤ 1፥9:31፤ 3፥19-20፤ ሮሜ 12፥3 ጋር ያነጻጽሩ)፤ የሰውን ደካማነትና ውሱንነት መገንዘብ ይኖርብናል:: *የሚለውን፤* በአይሁድ ረበናት (መምህራን) ዘንድ የተለመደ ብሂል ሳይሆን አይቀርም:: *አትመኩበት፤* ለመለያየት መንሥኤ ከሚሆኑት ምክንያቶች አንዱ ነው::

4፥8፤ የቆሮንቶስ ሰዎች ከእብሪታቸውና በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ካለመብሰላቸው የተነሳ፣ ምን ያህል ምስኪን መሆናቸውን እንዲያስተውሉ፣ ጳውሎስ ምፀትና ሥላቅን ይጠቀማል፤ እዚህ ላይ ጳውሎስ ስለ ቆሮንቶስ ምእመናን የሚናገረው ከሐዋርያት ጋር በማነጻጸር ነው::

4፥9 *ሐዋርያቱን፤* የ1፥1 ማብ ይመ:: *ትርኢት፤* "ቲያትር" የሚለው የአማርኛ ቃል የተወረሰው እዚህ ላይ ከገባው የግሪክ ቃል ነው:: ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚያወሳው የጥንት ሮማውያን ሰውን ከሰው ወይም ሰውን ከእንስሳ እያታገሉ የሚያዩትን ትርኢት (ምናልባትም አንድ የሮም ጀኔራል ድል አድርጎ ወደ አገሩ ሲመለስ የሚደረግለትን ታላቅ አቀባበልና ሰልፍ) ሳይሆን አይቀርም:: ሐዋርያት ወደ ትርኢት ማሳያው ስፍራ ገብተው እስከ ሞት ድረስ ሲፋለሙ፣ መላው ዓለምና መላእክትም ይህንኑ ትርኢት ሲመለከቱ ሥዕላዊ በሆነ አነጋገር ይገልጻል::

4፥10፤ ተጨማሪ ምፀታዊ አነጋገር ነው::

4፥11-13፤ ጳውሎስ ይህን ደብዳቤ እስከ ጻፈበት ጊዜ ድረስ፣ በኤፌሶን የደረሰበት መከራና ሥቃይ ምን ይመስል እንደ ነበር ቍልጭ አድርጎ ዝርዝር ሁኔታውን ይገልጻል::

4፥12 *በገዛ እጃችን እየሠራን እንደክማለን፤* ጳውሎስ ይተዳደር የነበረው ድንኳን በመስፋት ነበር (ሐሥ 18፥3 ይመ፤ ከ20፥34-35፤ 1ቆሮ 9፥6:18 ጋር ያነጻጽሩ):: *እንመርቃለን፤* ማቴ 5፥44 ይመ:: *እንታገሣለን፤* በበቀል ፈንታ ማለት ነው::

4፥14 *እንደ ተወደዳችሁ ልጆቼ፤* ቍ 15 ይመ::

4፥15 *ወልጄአችኋለሁና፤* 3፥6:10 ይመ::

4፥18 *ከእናንተ አንዳንዶቹ፤* አንዳንድ የቆሮንቶስ ሰዎች የጳውሎስን ሥልጣን በማጣጣልና (9፥1-3 ይመ) ወላዋይ ሰው እንደ ሆነ በማስተማር (2ቆሮ 1፥17) አገልግሎቱን ከንቱ ለማድረግ (2ቆሮ 10፥10) ይሞክሩ ነበረ::

4፥19 *ትዕቢተኞች፤* 5፥2 ይመ::

4፥20 *የእግዚአብሔር መንግሥት፤* እግዚአብሔር በአሁኑ ዘመን በሕዝቡ ሕይወት ውስጥ ያለውን አገዛዝና አመራር የሚያሳይ ሲሆን፣ በክርስቶስ ያገኘነውን አዲስ ሕይወትና (2ቆሮ 5፥17) የአዲስ ልደት ኀይል (ዮሐ 3፥3-8) ያመለክታል፤ ይህም ለክርስቶስና ለቤተ ክርስቲያኑም ሙሉ በሙሉ በተሰጠ የትሕትና ሕይወትን ይገለጣል:: *የወሬ ጉዳይ ሳይሆን የኀይል ጉዳይ ነው፤* ፍሬ ቢስ የሆነ ከንቱ ልፍለፋ ከእውነተኛው የመንፈስ ቅዱስ ኀይል ጋር ተነጻጽሮአል::

5፥1 *በአረማውያን ዘንድ እንኳ የማይታይ፤* ሮማዊው አንደበተ ርቱዕ ሲሴሮ፣ በሮማውያን ኅብረተ ሰብ ዘንድ የሥጋ ዝምድና ባላቸው ሰዎች መካከል የሩካቤ ሥጋ ተሰምቶ እንደማይታወቅ ይናገራል:: *የአባቱን ሚስት፤* እናቱን በማለት ፈንታ በዚህ መልክ መገለጹ፣ ሴትዮዋ የእንጀራ እናቱ መሆኗን ያመለክታል፤ ብሉይ ኪዳንም እንዲህ ያለውን ነገር ይከለክላል (ዘሌ 18፥8፤ ዘዳ 22፥30፤ 27፥20)::

[2]ደግሞም ታብያችኋል! ይልቅስ ሐዘን ተሰምቶአችሁ፣ ይህን ድርጊት የፈጸመውን ሰው ከመካከላችሁ ልታስወግዱት አይገባምን? [3]ምንም እንኳ እኔ በአካል አብሬያችሁ ባልሆንም፣ በመንፈስ ግን ከእናንተ ጋር ነኝ፤ ልክ አብሬያችሁ እንዳለሁ ሆኜ፣ ይህን ባደረገው ሰው ላይ አሁኑኑ ፈርጀበታለሁ። [4]በምትሰበሰቡበት ጊዜ እኔም በመንፈስ ከእናንተ ጋር ስለምሆን፣ በጌታችን በኢየሱስ ስምና በመካከላችሁ በሚገኘው በጌታችን በኢየሱስ ኀይል፣ [5]ሥጋው[a] ጠፍቶ መንፈሱ በጌታ ቀን ትድን ዘንድ፣ እንደዚህ ዐይነቱ ለሰይጣን ይሰጥ።

[6]መመኪያችሁ መልካም አይደለም። ጥቂት እርሾ ብዙውን ሊጥ እንደሚያቦካው አታውቁምን? [7]አሁን ያለ እርሾ እንደ ሆናችሁ ሁሉ አዲስ ሊጥ እንድትሆኑ አሮጌውን እርሾ አስወግዱ፤ የፋሲካ በጋችን የሆነው ክርስቶስ ተሠውቶአልና። [8]ስለዚህ በዓሉን ግፍና ክፋት በሞላበት እርሾ፣ በአሮጌ እርሾ ሳይሆን፣ እርሾ በሌለበት ቂጣ በቅንነትና በእውነት እናክብር።

[9]ከሴሰኞች ጋር እንዳትተባበሩ በመልእክቴ ጽፌላችሁ ነበር፤ [10]እንዲህም ስል በጠቅላላው ከዚህ ዓለም ሴሰኞች ወይም ስግብግቦችና ቀማኞች፣ ወይም ከጣዖት አምላኪዎች ጋር አትተባበሩ ለማለት አይደለም፤ እንደ ዚያማ ቢሆን ከዚህ ዓለም ጨርሶ መለየት ያስፈልጋችሁ ነበር። [11]ነገር ግን አሁን የጻፍሁላችሁ፣ "ወንድም ነኝ" እያለ ከሚሴስን ወይም ከሚስገበገብ ወይም ጣዖትን ከሚያመልክ ወይም ከሚሳደብ ወይም ከሚሰክር ወይም ከሚቀማ ጋር እንዳትተባበሩ ነው፤ ከእንደዚህ ዐይነቱ ሰው ጋር ምግብ እንኳ አትብሉ።

[12]ከቤተ ክርስቲያን ውጪ ባሉት ሰዎች ላይ ለመፍረድ እኔን ምን አገባኝ? በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ባሉት ሰዎች ላይ እናንተ አትፈርዱምን? [13]ከቤተ ክርስቲያን ውጪ ባሉት ላይ የሚፈርድ ግን እግዚአብሔር ነው፤ እንግዲህ፣ "ክፉውን ሰው ከመካከላችሁ አስወግዱት።"

መካሰስ በክርስቲያኖች መካከል

6 ከመካከላችሁ አንድ ሰው ከሌላው ጋር ሙግት ቢኖረው፣ ጉዳዩን በቅዱሳን ፊት

[a]5 ወይም ኀጢአተኛ ተፈጥሮው ወይም አካሉ

5፥2 ቆ 13፤ 2ቆሮ7፥7-11
5፥3 ቈላ2፥5፤ 1ተሰ2፥17
5፥4 2ተሰ3፥6
5፥5 ማቴ4፥10፤ ቆሮ1፥8፤1ጢሞ1፥20
5፥6 ማቴ16፥6: 12፤ገላ5፥9፤ያዕ4፥16
5፥7 ዘፀ12፥3-6: 21፤ማር14፥12፤ 1ጴጥ1፥19
5፥8 ዘፀ12፥14:15፤ ዘዳ16፥3
5፥9 ኤፌ5፥11፤ 2ተሰ3፥6:14
5፥10 1ቆሮ10፥27
5፥11 ሮሜ7፥1፤ 16፥17፤ 1ቆሮ10፥7:14
5፥12 ቍ3-5፤ ማር4፥11፤ 1ቆሮ6፥ 1-4
5፥13 ዘዳ13፥5፤ 17፥7፤19፥19፤ 22፥21:24፤24፥7፤ መሳ20፥13
6፥1 ማቴ18፥17

5፥2 *ታብያችኋል፤* የእግዚአብሔርን ጸጋ በትክክል ካለመረዳታቸው የተነሣ፣ ባገኙት ነጻነት ተኵራርተው እንደ ነበር ያሳያል። *ከመካከላችሁ ልታስወግዱት፤* ከቤተ ክርስቲያን ልትለዩት ማለት ነው (ከዮሐ 9፥22 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥4 *በምትሰበሰቡበት ጊዜ ... በጌታችን በኢየሱስ ስም፤* የቆሮንቶስ ሰዎች አሳፋሪ ተግባር በፈጸመ ሰው ላይ መፍረድ ያለባቸው፣ በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሥልጣን ነው። *በመካከላችሁ በሚገኘው በጌታችን በኢየሱስ ኀይል፤* የኢየሱስ ክርስቶስ ኀይል በመካከላቸው የሚገኘው፣ በቃሉና በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ነው።

5፥5 *ሥጋው ጠፍቶ፤* ቤተ ክርስቲያን በተሰጣት ሥልጣን አሳፋሪ ተግባር የፈጸመውን ሰው ከማኅበረ ምእመና የምታስወግደው፣ በድርጊቱ በመጸጸት ንስሓ ገብቶ የቀድሞውን ክፉ መንገድ እንዲተው ነው። በሌላ በኩል ደግሞ፣ ሰውየው ወደ ንስሓ ይደርስ ዘንድ ሥጋውን እንዲያጕሳቍል ለሰይጣን ፈቃድ አሳልፎ መስጠትን ያመለክታል። *መንፈሱ ... ትድን ዘንድ፤* ከ3፥15 ጋር ያነጻጽሩ። ከቤተ ክርስቲያን የሚወገደው ሰው ክርስቲያን ሊሆን ይችላል። *በጌታ ቀን፤* ክርስቶስ ዳግም በሚመለስበት ዕለት ማለት ነው (1፥7 ይመ)። *እንደዚህ ዐይነቱ ለሰይጣን ይሰጥ፤* ዲያቢሎስ እንደ ልቡ እንዲያሠቃየው፣ በደለኛውን ሰው አሳልፋችሁ ስጡት ማለቱ ነው። በደለኛው ለሰይጣን ዐልፎ የሚሰጠው በአስማት ወይም በመተት ሳይሆን፣ ከቤተ ክርስቲያን እንዲወገድ በማድረግ ነው (ቍ 13፤ እንዲሁም ቍ 2:7:11 ይመ)። ከቤተ ክርስቲያን ማስወገድ ማለት፣ ከእግዚአብሔር ሕዝብ ተለይቶ ክፉኛ እንዲቀጣ ወደ ሰይጣን ግዛት መስደድ ማለት ነው።

5፥6 *ጥቂት እርሾ ብዙውን ሊጥ፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ ክርስቲያንኖች በቅድስናና በሥርዐት መኖር እንዳለባቸው በሚገባ ለመግለጽ፣ እስራኤላውያን የፋሲካን በዓል ሲያከብሩ እርሾ ያለበትን እንጀራ እንዳይበሉ የሚከለክለውን ሕግ ይጠቅሳል(ዘፀ 12፥15 ይመ)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙውን ጊዜ እርሾ የክፋት ወይም የኀጢአት ምሳሌ ነው (የማር 8፥15 ማብ ይመ)፤ እዚህ ላይ ቤተ ክርስቲያን የኀጢአትን እርሾ እንድታስወግድ (ቍ 8) ምክር ተሰጥቶአታል፤ ምክንያቱም አንድ ክርስቲያን በክርስቶስ አዲስ ፍጥረት በሆነ ጊዜ እርሾ ያልገባበት ሊጥ ነው (2ቆሮ 5፥17)።

5፥7 *አሮጌውን እርሾ አስወግዱ፤* እስራኤላውያን የፋሲካን እራት ከማዘጋጀታቸው በፊት፣ እርሾ የገባበትን የእንጀራ ፍርፋሪ ሁሉ ከየቤታቸው ጠራርገው ያስወግዱ የነበረውን ልማድ ሳያመለክት አይቀርም። *አሁን ያለ እርሾ እንደ ሆናችሁ ሁሉ፤* አማኞች አዲስ ፍጥረት በመሆናቸው በእግዚአብሔር ፊት የተቀደሱ ናቸው (1፥2፤ 6፥11 ይመ)፤ ነገር ግን ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚያሳስባቸው በዕለት ተዕለት ኑሮአቸውም ቅዱሳን እንዲሆኑ ነው (የ1፥2 ማብ ይመ)። *የፋሲካ በጋችን የሆነ ክርስቶስ፤* አይሁድ ይሠውት የነበረው የፋሲካ በግ እውነተኛውን ትርጒም ያገኘው፣ ክርስቶስ በመስቀል ላይ በሞተ ጊዜ ነው (ኢሳ 53፥7፤ ዮሐ 1፥29)፤ የእግዚአብሔር በግ የሆነው ክርስቶስ የተሰቀለው በዕለተ ፋሲካ ነው፤ ይህም በዓል መከበር የሚጀምረው የፋሲካ እራት ከመበላቱ በፊት አንድ ቀን አስቀድሞ ባለው ምሽት ላይ ነው (ከዘፀ 12፥8 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥8 *በዓሉን ... እናክብር፤* ከፋሲካ በኋላ የሚከበረው ይህ የቂጣ በዓል በምሳሌነት የሚያመለክተው፣ ክርስቲያኖች ሕይወታቸውን በቅድስና ለእግዚአብሔር ማስገዛት እንዳለባቸው ነው (ከሮሜ 12፥1-2፤ 1ጴጥ 2፥5 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ደግሞም ከግፍና ከክፋት እንዲሁም የሥጋ ዝምድና ባላቸው ሰዎች መካከል ከሚፈጸም ጋብቻ መራቅ አለባቸው።

5፥9 *በመልእክቴ ጽፌላችሁ ነበር፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚያብራራው፣ ከዚህ በፊት መልእክቱ ላይ የጠቀሰውን ሐሳብ ነው፤ ይህ መልእክት ግን ደብዛው አልተገኘም። የቆሮንቶስ ሰዎች ከኀጢአት መለየት ሲባል፣ አማኝ ያልሆኑ ሰዎችን ጨምሮ ኀጢአተኛ ከሆኑ ሰዎች ሁሉ መለየት ስለመሰላቸው መልእክቱን በትክክል አልተረዱትም ነበር። ነገር ግን ጳውሎስ እንዲለዩ የፈለገው ክርስቲያን ወንድሞች ነን እያሉ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ኀጢአት ከሚሠሩ ሰዎች ነበር (ቍ 10-11)።

5፥11 *ከእንደዚህ ዐይነቱ ሰው ጋር ምግብ እንኳ አትብሉ፤* አንድ ሰው በኀጢአት እየተመላለሰ ክርስቲያን ነኝ ቢል ይነቀፋል፤ ውርደትም ላይ ይወድቃል፤ ስለ ክርስቶስም የሚሰጠው ምስክርነት ሐሰተኛ ነው። እውነተኛ ክርስቲያን እንደዚህ ካለ ሰው ጋር የጠበቀ ግንኙነት ካደረገ፣ ቤተ ክርስቲያንን ከማስ ወቀሱም በላይ የሚያምኑ ሰዎች ቤተ ክርስቲያን እንዲህ ያለውን ርኵሰትና ቅድስና የጐደለው ሕይወት የተቀበለች ሊመስላቸው ይችላል፤ ከዚህም የተነሣ የክርስቶስ ስም ይነቀፋል፤ የእውነተኛ ክርስቲያኖችም ምስክርነት ጥያቄ ውስጥ ሊገባ ይችላል (ከሮሜ 16፥17-18፤ 2ተሰ 3፥6፤ 14-15 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥12 *በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ባሉት ሰዎች ላይ እናንተ አትፈርዱምን?* ቤተ ክርስቲያን ምእመናን የመገሠጽና የመቅጣት ኀላፊነት አለባት (ከማቴ 18፥15-18 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ነገር ግን ባላመነው ዓለም ላይ የመፍረድ መብት የላትም፤ በዓለም ላይ የመፍረድ ሥልጣን ያላቸው ገዦች አሉ (ሮሜ 13፥1-5)፣ በመጨረሻም በመላው ዓለም ላይ የሚፈርድ እግዚአብሔር ነው (ቍ 13፤ ከራእ 20፥11-15 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥1 *አንድ ሰው ከሌላው ጋር ሙግት ቢኖረው፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚናገረው ስለ ወንጀል ነክ ጉዳዮች ሳይሆን ስለ ልዩ ልዩ የፍትሐ ብሔር ክሶች ነው፤ በቍ 7 ላይ፣ "ብትታለሉስ አይሻልምን?" የሚለው ሐረግ ከዚህ ጋር ሲነጻጸር፣ ጳውሎስ ያተኰረው በመንግሥት ደረጃ ሊታይ ስለሚገባው ወንጀል እንዳልሆነ ግልጽ ነው (ሮሜ 13፥3-4)። *በቅዱሳን ፊት፤* የቆሮንቶስ ሰዎች

በማቅረብ ፈንታ እንዴት ደፍሮ በማያምኑ ሰዎች ፊት ለመፋረድ ያቀርባል? [2]ቅዱሳን በዓለም ላይ እንደሚፈርዱ አታውቁምን? በዓለም ላይ የምትፈርዱ ከሆነ፣ እንግዲያው፣ በትንሹ ነገር ላይ ለመፍረድ አትበቁምን? [3]በምድራዊ ሕይወት ጉዳይ ቀርቶ፣ በመላእክት ላይ እንኳ እንደምንፈርድ አታውቁምን? [4]እንግዲህ እንዲህ ያለ ጉዳይ ሲያጋጥማችሁ፣ በቤተ ክርስቲያን የተናቁን ሰዎች ፈራጅ አድርጋችሁ ሹሟ^! [5]ይህንንም የምለው ላሳፍራችሁ ብዬ ነው። ለመሆኑ ከመካከላችሁ ወንድሞችን ለማስታረቅ የሚበቃ አስተዋይ ሰው የለምን? [6]ነገር ግን ወንድም ወንድሙን ለመክሰስ ፍርድ ቤት ይሄዳል፤ ያውም በማያምኑ ሰዎች ፊት!

[7]እንግዲህ በመካከላችሁ መካሰስ መኖሩ ራሱ ውድቀታችሁን ያሳያል። ብትበደሉ አይሻልምን? ብትታለሉስ አይሻልምን? [8]እናንተ ግን ራሳችሁ ትበድላላችሁ፤ ታታልላላችሁም፤ ያውም ወንድሞቻችሁን።

[9]ዐመፀኞች የእግዚአብሔርን መንግሥት እንደማይወርሱ አታውቁምን? በዚህ ነገር አትታለሉ፤ ሴሰኞች፣ ጣዖት አምላኪዎች፣ አመንዝሮች፣ ወንደቃዎች፣ ግብረ ሰዶማውያን፣ [10]ወይም ሌቦች፣ ስግብግቦች፣ ሰካራሞች፣ ተሳዳቢዎችና ቀማኞች የእግዚአብሔርን መንግሥት አይወርሱም። [11]ከእናንተ አንዳንዶቻችሁ እንደ ዚህ ነበራችሁ፤ አሁን ግን በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ስምና፣ በአምላካችን መንፈስ ታጥባችኋል፤ ተቀድሳችኋል፤ ጸድቃችኋል።

6፥2 ማቴ19፥28፤ ሉቃ22፥30፤1ቆሮ5፥12
6፥5 ሐሥ1፥15፤ 1ቆሮ4፥14
6፥6 ሮሜ7፥1፤ 2ቆሮ6፥14፡15፤ 1ጢሞ5፥8
6፥7 ማቴ5፥39፡40
6፥8 1ተሰ4፥6
6፥9 ዘሌ18፥20፡22፤ዘዳ22፥22፤ ኢዮ13፥9፤ማቴ25፥34፤1ቆሮ15፥33፤ ገላ6፥7፤ያዕ1፥16
6፥10 1ጢሞ1፥10፤ ራእ21፥8፤22፥15
6፥11 ሐሥ22፥16፤ ሮሜ4፥25፤ 1ቆሮ1፥2፤ኤፌ2፥2
6፥12 1ቆሮ10፥23
6፥13 ቆላ15፡19፤ ሮሜ12፥1፤ቈላ2፥22
6፥14 ሐሥ2፥24፤ ሮሜ6፥5፤ኤፌ1፥19፡20፤1ተሰ4፥16
6፥15 ሮሜ12፥5
6፥16 ዘፍ2፥24፤ ማቴ19፥5፤ኤፌ5፥31
6፥17 ዮሐ17፥21-23፤ሮሜ8፥9-11፤ ገላ2፥20

የዝሙት ኀጢአት

[12]"ሁሉ ነገር ተፈቅዶልኛል፤" ይሁን እንጂ ሁሉም ነገር አይጠቅምም፤ "ሁሉ ነገር ተፈቅዶልኛል፤" ይሁን እንጂ ምንም ነገር በእኔ ላይ አይሠለጥንም። [13]ደግሞም፣ "ምግብ ለሆድ ነው፤ ሆድም ለምግብ ነው፤" እግዚአብሔር ግን ሁለቱንም ያጠፋቸዋል። ሰውነት ለጌታ ነው እንጂ ለዝሙት አይደለም፤ ጌታም ለሰውነት ነው። [14]እግዚአብሔር ጌታን ከሙታን እንዳስነሣው፣ እኛንም ደግሞ በኀይሉ ከሙታን ያስነሣናል። [15]ሰውነታችሁ የክርስቶስ የአካሉ ብልቶች እንደ ሆነ አታውቁምን? ታዲያ፣ የክርስቶስን ብልቶች ወስጄ ከዝሙት አዳሪ ብልቶች ጋር አንድ ላድርገውን? ከቶ አይገባም! [16]ወይስ ከዝሙት አዳሪ ጋር የሚተባበር ሰው ከእርስዋ ጋር አንድ ሥጋ እንደሚሆን አታውቁምን? "ሁለቱ አንድ ሥጋ ይሆናሉ" ተብሎአልና። [17]ነገር ግን ከጌታ ጋር የሚተባበር ከእርሱ ጋር አንድ መንፈስ ይሆናል።

^4 ወይም በቤተ ክርስቲያን የተናቁ ሰዎችን ፈራጅ አድርጋችሁ ትሾማላችሁ?

በንብረት ጉዳይ ሙግት ቢያጋጥማቸው፣ ሁኔታውን ለመዳኘት ብቃት ወዳላቸው ክርስቲያኖች መውሰድ አለባቸው። በጳውሎስ በነበረበት ዘመን የንብረት ጉዳይን በተመለከተ፣ አይሁድ በራሳቸው ሕግ እንዲተዳደሩ ሮማውያን ፈቃድ ሰጥተዋቸው ነበር፤ ሮማውያን በዚህ ጊዜ ክርስቲያኖችን ገና ከአይሁድ ለይተው ስላላዩአቸው፣ ክርስቲያኖችም ከአይሁድ ጋር ተመሳሳይ መብት እንደነበራቸው ጥርጥር የለውም።

6፥2 *ቅዱሳን በዓለም ላይ እንደሚፈርዱ፤* የሚፈርዱት ከክርስቶስ ጋር ነው ከማቴ 19፥28፤ 2ጢሞ 2፥12፤ ራእ 20፥4 ጋር ያነጻጽሩ። *በትንሹ ነገር ላይ ለመፍረድ አትበቁምን?* ክርስቲያኖች ነገሮችን ሁሉ ከእግዚአብሔር አንጻር ስለሚመለከቱ፣ በመካከላቸው አለመግባባት ቢፈጠር ዳኝነት ለመስጠት ብቃት እንዳላቸው ጳውሎስ ይናገራል። ክርስቲያኖች ወደ ፊት በዓለምና በመላእክት ላይ ከሚሰጡት ፍርድ ጋር ሲነጻጸር፣ በምድራዊ ሕይወት ጉዳይ የሚሰጡ ፍርድ ከቍጥር አይገባም።

6፥3 *በመላእክት ላይ እንኳ እንደምንፈርድ፤* ከ2ጴጥ 2፥4፡9፤ ይሁ 6 ጋር ያነጻጽሩ።

6፥4 *የተናቁ ሰዎች፤* ይህን ሐረግ በሁለት መልክ ማየት ይቻላል፤ ይህ ሐረግ በቤተ ክርስቲያን ከሚገኙ ምእመናን መካከል፣ እጅግ አነስተኛ ችሎታ ያላቸው ምእመናን እንኳ፣ እንደዚህ ያለውን ተራ ነገር መዳኘት እንደሚችሉ፤ ወይም በአማኞች መካከል የሚነሣውን አለመግባባት እንዲዳኙ ብቃት ወደሌላቸው አረማውያን ዳኞች ጉዳያቸውን ለማቅረብ መሄድ እንዳለባቸው በምፀት መጠየቁን ያመለክታል።

6፥7 *ውድቀታችሁን ያሳያል፤* የቆሮንቶስ ሰዎች እንዲህ የተባሉት ልግስናን፣ ይቅርታንና ፍቅርን በመለማመድና ከዚህም አልፈው ተርፈው ስለ ሌላው ሰው በመጐዳት ፈንታ ስግብግቦች፣ ቂመኞችና በጥላቻ የተሞሉ በመሆናቸው ሊሆን ይችላል።

6፥9 *የእግዚአብሔርን መንግሥት እንደማይወርሱ፤* ከዮሐ3፥3-5 ያነጻጽሩ። *ሴሰኞች፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ ስለ ሦስት ዐይነት ሴሰኝነት ለይቶ ይናገራል፤ ይኸውም ስለ አመንዝሮች፣ ስለ ወንደቃዎችና ስለ ግብረ ሰዶማውያን ነው። በሮሜ 1፥26 ላይ ግብረ ሰዶማውያኑ ሴቶች እንዳሉም ይናገራል። የዚህ ዐይነቱን ተግባር የሚፈጽሙና በቍ 9-10 ላይ የተዘረዘሩት ዐመፀኞች በእግዚአብሔር መንግሥት ስፍራ እንደሌላቸው በግልጽ ተመልክቷል (ሆኖም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ማጥኛ ጽሑፍ ይመ)።

6፥11 *ከእናንተ አንዳንዶቻችሁ እንደዚህ ነበራችሁ፤ አሁን ግን፤* ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በቍ 9-10 ላይ የተዘረዘሩትን ዐይነት ሰዎች ያድናል፤ ይቀድሳል።

6፥12 *ሁሉ ነገር ተፈቅዶልኛል፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚጠቅሰው፣ እንዳሻን የመኖር መብት አለን እያሉ ዐጕል የሚንቀባረሩትን የአንዳንድ የቆሮንቶስ ክርስቲያኖችን ብሂል ሳይሆን አይቀርም። ሐዋርያው ግን እንዲህ ያለው "ነጻነት" ለክርስቲያኖች ጥቅም ቢስ እንደ ሆነ ብሂሉን በማስተባበል ይቃወማል። ምንም ነገር በእኔ ላይ አይሠለጥንም፤ በ "ነጻነት" ስም የሚደረግ ነገር ሁሉ መልሶ ባሪያ ሊያደርግ ይችላል (የ10፥23 ማብ ይመ)።

6፥13 *ምግብ ለሆድ ነው፤ ሆድም ለምግብ ነው፤* እዚህም ላይ ጳውሎስ የሚጠቅሰው የምንበላው ምግብ ሁሉ በመንፈሳዊ ሕይወት ላይ የሚያመጣው ለውጥ እንደሌለው ሁሉ፣ አለገደብ የሚደረግ የግብረ ሥጋ ግንኙነትም በመንፈሳዊ ሕይወት ላይ የሚያስከትለው ጕዳት የለም የሚሉትን አንዳንድ የቆሮንቶስ ሰዎች ሊሆን ይችላል። *ሰውነት ለጌታ ነው እንጂ ለዝሙት አይደለም፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ የሰው አካል ምን ያህል ክቡር መሆኑን ይገልጻል፤ አካል የተፈጠረው ለጌታ ነውና። ምግብና ሆድ ዐላፊ ጠፊ ቢሆኑም፣ ማንም በሰውነቱ ላይ የፈለገውን ቢያደርግ ምንም አይደለም የሚለውን ሐሳብ ጳውሎስ አይቀበልም። ይህም በተለይ እግዚአብሔር ለሰው ልጅ ባዘጋጀቸው ጋብቻ ውስጥ የሚፈጸመውን ሩካቤ ሥጋ ይመለከታል (ከዕብ 13፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥14 *እግዚአብሔር ጌታን እንዳስነሣው፣ ... እኛንም ... ያስነሣናል፤* እግዚአብሔር ለሰው አካል ግድ ያለው መሆኑን ለማሳየት፣ እዚህ ላይ ጳውሎስ የጌታን ትንሣኤና በኋላም የሚሆነውን የአማኞችን ትንሣኤ ለአብነት ይጠቅሳል (15፥51-53፤ 1ተሰ 4፥16-17)። ትንሣኤ የሚያገኝ አካል፣ ለርኩሰት መዋል የለበትም።

6፥15 *የክርስቶስ የአካሉ ብልቶች፤* 12፥27 ይመ። የክርስቶስ የአካሉ ብልት የሆነው የሰው መንፈስ ብቻ ሳይሆን፣ መንፈስንና ሥጋን በአንድነት የያዘው መላ ሰብእናው ነው። የሰው አካል ክቡር መሆኑን የሚያረጋግጠውም ይኸው ነው።

6፥16 *ከእርስዋ ጋር አንድ ሥጋ እንደሚሆን፤* በሩካቤ ሥጋ ጊዜ ሁለቱ አንድ ይሆናሉ (ከዘፍ 2፥24፤ ማቴ 19፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። ከጋብቻ ውጭ የሚፈጸም ሩካቤ ሥጋ አምላክ የደነገገውን ጋብቻ በእጅጉ የሚቃረን ተግባር ነው።

6፥17 *ከእርሱ ጋር አንድ መንፈስ ይሆናል፤* ከጋብቻ የላቀ ሌላ አንድነት አለ ማለት ነው፤ ይኸውም በአማኞችና በክርስቶስ መካከል ያለ መንፈሳዊ አንድነት ነው፤ ይህም በጋብቻ ውስጥ ሊኖር ስለሚገባው አንድነት ፍጹም ምሳሌ ነው (ከኤፌ

[18]ከዝሙት ሽሹ:: ሰው የሚሠራው ኀጢአት ሁሉ ከአካሉ ውጭ ነው፤ ዝሙትን የሚፈጽም ግን በገዛ አካሉ ላይ ኀጢአት ይሠራል:: [19]ለመሆኑ ሰውነታችሁ በውስጣችሁ የሚኖረው የመንፈስ ቅዱስ ቤተ መቅደስ እንደ ሆነ አታውቁምን? ይህም መንፈስ ከእግዚአብሔር የተቀበላችሁት ነው:: እናንተም የራሳችሁ አይደላችሁም፤ [20]በዋጋ ተገዝታችኋልና፤ ስለዚህ በሰውነታችሁ እግዚአብሔርን አክብሩ::

ጋብቻን በተመለከተ

7 ስለ ጻፋችሁልኝ ጉዳይ፣ ሰው ወደ ሴት ባይደርስ መልካም ነው[ሸ]፤ [2]ነገር ግን ከዝሙት ለመጠበቅ፣ እያንዳንዱ ሰው የራሱ ሚስት ትኑረው፤ እያንዳንዷም ሴት የራሷ ባል ይኑራት:: [3]ባል ለሚስቱ የሚገባትን ሁሉ ያድርግላት፤ ሚስትም እንዲሁ ለባሏ የሚገባውን ሁሉ ታድርግለት:: [4]ሚስት አካሏ የራስዋ ብቻ አይደለም፤ የባሏም ነው፤ እንዲሁም ባል አካሉ የራሱ ብቻ አይደለም፣ የሚስቱም ነው:: [5]በጸሎት ለመትጋት ተስማምታችሁ ለተወሰነ ጊዜ ካልሆነ በስተቀር፣ እርስ በርሳችሁ አትከላከሉ፤ ራሳችሁን ባለመግዛት ሰይጣን እንዳይፈታተናችሁ እንደገና አብራችሁ ሁኑ:: [6]ይህን የምለው ግን እንደ ትእዛዝ ሳይሆን እንደ ምክር ነው:: [7]ሰው ሁሉ እንደ እኔ ቢሆን ምኞቴ ነው:: ነገር ግን እያንዳንዱ ሰው ከእግዚአብሔር የተቀበለው የራሱ የሆነ ስጦታ አለው፤ አንዱ አንድ ዐይነት ስጦታ ሲኖረው፣ ሌላው ደግሞ ሌላ ዐይነት ስጦታ አለው::

[8]ላላገቡና ባሎቻቸው ለሞቱባቸው ሴቶች ግን እንዲህ እላለሁ፤ ሳያገቡ እንደ እኔ ቢኖሩ ለእነርሱ መልካም ነው:: [9]ነገር ግን ራሳቸውን መግዛት ካልቻሉ ያግቡ፤ በምኞት ከመቃጠል ማግባት ይሻላልና::

[10]ላገቡት ይህን ትእዛዝ እሰጣለሁ፤ ይህም ትእዛዝ የጌታ እንጂ የእኔ አይደለም:: ሚስት ከባሏ አትለያይ፤ [11]ብትለያይ ግን ሳታገባ ትኑር፤ አለዚያ ከባሏ ጋር ትታረቅ፤ ባልም ሚስቱን አይፍታት::

[12]ለሌሎች ደግሞ እንዲህ እላለሁ፤ ይህንም የምለው እኔ እንጂ ጌታ አይደለም:: ያላመነች ሚስት ያለው ወንድም ቢኖርና ሚስቱ አብራው ለመኖር የምትፈቅድ ከሆነ፣ ሊፈታት አይገባውም:: [13]ያላመነ ባል ያላት ሴት ብትኖርና እርሱም አብሮአት ለመኖር የሚፈቅድ ከሆነ፣ ልትፈታው አይገባትም:: [14]ያላመነ ባል በሚስቱ ተቀድሶአልና፤ ያላመነችም ሚስት በሚያምን ባሏ ተቀድሳለች፤

6፥18 ቍ9፤ ሮሜ6፥12፤1ቆሮ5፥1፤ 2ቆሮ12፥21፤ገላ5፥19፤ ኤፌ5፥3፤1ተሰ4፥3:4፤ ዕብ13፥4
6፥19 ዮሐ2፥21፤ ሮሜ14፥7:8
6፥20 መዝ74፥2፤ ማቴ20፥28፤ሐሥ20፥28፤1ቆሮ7፥23፤ፊል1፥20፤ራእ5፥9፤14፥4
7፥1 ቍ8:26
7፥3 ዘፀ21፥10፤ 1ጴጥ3፥7
7፥5 ዘፀ19፥15፤ 1ሳሙ21፥4:5፤ ማቴ4፥10፤1ተሰ3፥5
7፥6 2ቆሮ8፥8
7፥7 ቍ8፤ ማቴ19፥11:12፤ ሮሜ12፥6፤1ቆሮ9፥5፤ 12፥4:11
7፥8 ቍ1:26
7፥9 1ጢሞ5፥14
7፥10 ሚል2፥14-16፤ሉቃ16፥18
7፥11 ቍ39፤ ሮሜ7፥2:3
7፥12 ቍ6:10፤ 2ቆሮ11፥17
7፥14 ሚል2፥15

[ሸ]1 ወይም ሰው ከሴት ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት ባያደርግ መልካም ነው

5፥21-33 ጋር ያነጻጽሩ)::

6፥18 *ከዝሙት ሽሹ፤* "ሽሹ" ለሚለው የገባው የግሪኩ ቃል፣ የአንድ ጊዜ ድርጊትን ሳይሆን ዘወትር መፈጸም ያለበትን ድርጊት ያመለክታል:: *ሰው የሚሠራው ኀጢአት ሁሉ ከአካሉ ውጭ ነው፤* ምናልባት የዝሙት ርኵሰት የሥጋን ፍላጐት በተለየ መንገድ ያረካ ይሆናል:: *ዝሙትን የሚፈጽም ግን በገዛ አካሉ ላይ ኀጢአት ይሠራል፤* ሰውነታችን የመንፈስ ቅዱስ ቤተ መቅደስ ነው (ቍ 19)፤ በመሆኑም ሰውነታችንን ለአመንዝራነት ማዋል፣ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ማርከስ ነው:: ከዚህም በላይ የቆሮንቶስ ዝሙት አዳሪዎች የፍቅርና የወሲብ አምላክ ለሆነችው ለአፍሮዲቴ አገልግሎት ራሳቸውን የሰጡ ነበሩ::

6፥19 *ሰውነታችሁ ... የመንፈስ ቅዱስ ቤተ መቅደስ እንደ ሆነ፤* ክርስቲያኖች ሰውነታቸው የተቀደሰ የእግዚአብሔር ማደሪያ መሆኑን መገንዘብ አለባቸው፤ በውስጣቸውም ባደረው በመንፈስ ቅዱስ ህልዎትና ኀይል እንደ ዝሙት ያለው ኀጢአት መቋቋም ይችላሉ (ሮሜ 8፥9):: *የራሳችሁ አይደላችሁም፤* ከ1ጴጥ 2፥9 ጋር ያነጻጽሩ::

6፥20 *በሰውነታችሁ እግዚአብሔርን አክብሩ፤* ከ10፥31፤ ከሮሜ 6፥12-13፤ ቈላ 3፥17 ጋር ያነጻጽሩ::

7፥1 *ስለ ጻፋችሁልኝ ጉዳይ፤* የቆሮንቶስ ሰዎች በርካታ የተቸገሩበት ጉዳይ ስለነበራቸው፣ ጳውሎስን በደብዳቤ ጠይቀውት ነበር (8፥1፤ 12፥1 ይመ):: *ሰው ወደ ሴት ባይደርስ መልካም ነው፤* ይህን የተናገረው በቆሮንቶስ ከነበረው ልቅ የዝሙት ርኵሰት የተነሣ ነው (ቍ 26):: በሌላ ቦታ ግን (ኤፌ 5፥22-33፤ ቈላ 3፥18-19፤ 1ጢሞ 3፥2፡ 12፤ 5፥14) ጋብቻ መልካም እንደ ሆነ ጳውሎስ አበክሮ ይናገራል፤ ደግሞም በ1ጢሞ 4፥1-3 ላይ መጋባትን መከልከል የመጨረሻው ዘመን የክህደት ምልክት እንደሆነ አስተምሮአል:: ሌላው አማራጭ ትርጓሜ ደግሞ እሁንም ጳውሎስ የቆሮንቶስ ሰዎችን ብሂል ጠቅሶ ሊሆን ይችላል (የ6፥12-13፡18 ማብ ይመ):: የሩካቤ ሥጋ ትክክለኛው ስፍራ በጋብቻ ውስጥ እንደሆነ በመግለጽ፣ ይህ ብሂል መሠረት የለሽ መሆኑን በቍ 2 ላይ ያስረዳል::

7፥2 *ከዝሙት ለመጠበቅ፤* በዚያ ዘመን ቆሮንቶስ የዝሙት መዲና እንደ ነበረች ታሪክ ያወሳል፤ ለምሳሌ በቆሮንቶስ አቅራቢያ በሚገኝ ተራራ ላይ አፍሮዲቴ በተባለች እንስት አምላክ ስም የቆመ አንድ ቤተ ጣዖት ነበር፤ በዚህ ቤተ ጣዖት ውስጥ በአንድ ወቅት 1000 የሚደርሱ አመንዝራ እንስት ካህናት ያገለግሉ ነበር::

7፥3 *የሚገባትን ሁሉ ያድርግላት፤* ባልና ሚስት ተገቢውን ሩካቤ ሥጋ መፈጸም አለባቸው፤ ለረዥም ጊዜ ከሩካቤ ሥጋ መገለል የአንደኛውን ወገን የትዳር ጓደኛ መብት መንፈግ ስለሚሆን ፈተናን ሊጋብዝ ይችላል::

7፥4 *እንዲሁም፤* ባልም ሆነ ሚስት፣ አንዱ የሌላውን ፈቃድ አልፈጽምም ማለት አይችሉም፤ አንዱ በሌላው ላይ ባለመብት ነውና::

7፥5 *እርስ በርሳችሁ አትከላከሉ፤* አንዱ የሌላውን የሩካቤ ሥጋ ፍላጎት ማሟላት አለበት ማለት ነው:: ራሳችሁን ባለመግዛት ሰይጣን እንዳይፈታተናችሁ፤ ባልና ሚስት አማኞች ተገቢውን ግብረ ሥጋ ከመፈጸም ከታቀቡ ሰይጣን በዝሙት ሊፈትናቸው ይችላል:: በሰዎች ውስጥ ያለው የሩካቤ ፍላጎት ብርቱ ነው::

7፥6 *እንደ ትእዛዝ ሳይሆን እንደ ምክር ነው፤* ጋብቻ መልካምና በእግዚአብሔር የተደነገገ ቢሆንም፣ እንደ ቆሮንቶስ ባለ ሁኔታ ውስጥ ግን የግድ አስፈላጊ አልነበረም (ቍ26 ይመ):: በሌላም ሁኔታ (1ጢሞ 5፥14) ጳውሎስ ባሏ የሞተባት ወጣት ሴት እንድታገባ ይመክራል::

7፥10 *ይህን ትእዛዝ እሰጣለሁ፤ ይህም ትእዛዝ የጌታ እንጂ የእኔ አይደለም፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚጠቅሰው ባልና ሚስት ከቶ መፋታት እንደሌለባቸው (ማቴ 5፥32፤ 19፥3-9፤ ማር 1-፥2-12፤ ሉቃ 16፥18) ጌታ ኢየሱስ በምድር ሳለ ያስተማረውን ትምህርት ነው:: ጳውሎስ ይህን የጌታ ትእዛዝ የሰማው ከሌሎች ደቀ መዛሙርት (ገላ 1፥18-19 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም በልዩ መገለጥ ከራሱ ከጌታ ኢየሱስ ሊሆን ይችላል::

7፥11 *ብትለያይ ግን ሳታገባ ትኑር፤ አለዚያ ከባሏ ጋር ትታረቅ፤* ጳውሎስ ጌታ ስለ ጋብቻ የሰጠውን ትእዛዝ መሠረት በማድረግ፣ ያገባች ሴት (ወይም ያገባ ወንድ) እንደገና ማግባት እንደሌለባቸው ይናገራል:: ይልቁንም የተለያዩ ወይም የተፋቱ ባልና ሚስት መታረቅ ይኖርባቸዋል:: ከዚህ የምንረዳው ባልና ሚስት ተለያይተው መቅረት እንደሌለባቸው ነው::

7፥12 *እንዲህ እላለሁ፤ ይህንም የምለው እኔ እንጂ ጌታ አይደለም፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የጠቀሰው በቀጥታ ከጌታ የተሰጠውን ትእዛዝ አይደለም:: *ያላመነች ሚስት ያለው ወንድም ቢኖር፤* ሐዋርያው እዚህ ላይ (እንዲሁም በቍ 13 ላይ) የሚናገረው፣ ቀድሞ ስለ ተጋቡ ባልና ሚስት ሲሆን ከሁለት አንዱ ቢያምንና ያላመነው ወገን አብሮ በመኖሩ ካልተቃወመ አብረው መኖር አለባቸው (ቍ 15)::

7፥14 *ያላመነ ባል በሚስቱ ተቀድሶአልና፤ ያላመነችም ሚስት በሚያምን ባሏ ተቀድሳለች፤* ያላመነው የትዳር ጓደኛ አማኝ በሆነው የትዳር ጓደኛ የተቀደሰ ሕይወት ወደ ማመን ይሳባል፤ ስለዚህ ይህ ቤተ ሰብ በአማኙ የተቀደሰ ሕይወት ወደ ማመን

አለዚያማ ልጆቻችሁ ርኵሳን በሆኑ ነበር፤ አሁን ግን የተቀደሱ ናቸው::

[15]ነገር ግን የማያምነው ወገን መለየት ከፈለገ ይለይ፤ አንድ ወንድም ወይም እኅት በዚህ ሁኔታ የታሰሩ አይደሉም፤ እግዚአብሔር የጠራን በሰላም እንድንኖር ነው:: [16]አንቺ ሴት፤ ባልሽን ታድኚው እንደ ሆነ ምን ታውቂያ ለሽ? ወይስ አንተ ሰው፤ ሚስትህን ታድናት እንደ ሆነ ምን ታውቃለህ?

[17]ብቻ እያንዳንዱ ሰው ጌታ እንደ ወሰነለት፣ እያንዳንዱም እግዚአብሔር እንደ ጠራው በዚያው ይመላለስ:: በአብያተ ክርስቲያናትም ሁሉ የም ንደነግገው ይህንኑ ነው:: [18]አንድ ሰው ተገርዞ ሳለ ቢጠራ፣ እንዳልተገረዘ ሰው አይሁን፤ ሳይገረዝም ተጠርቶ ከሆነ አይገረዝ:: [19]መገ ረዝም ሆነ አለመገረዝ አይጠቅምም፤ ዋናው ነገር የእግዚአብሔርን ትእዛዝ መፈጸሙ ነው:: [20]እያንዳንዱ ሰው በተጠራበት ሁኔታ ጸንቶ ይኑር:: [21]በተጠራህ ጊዜ ባሪያ ነበርህን? በዚህ አትጨነቅ፤ ነጻነትህን ማግኘት ከቻልህ ግን ነጻነትህን ተቀበል:: [22]ምክንያቱም ባሪያ ሆኖ ሳለ በጌታ የተጠራ፣ የጌታ ነጻ ሰው ነው፤ እንዲሁም ሲጠራ ነጻ የነበረ ሰው የክርስቶስ ባሪያ ነው:: [23]በዋጋ ተገዝታችኋል፤ ስለዚህ የሰው ባሪያ አትሁኑ:: [24]ወንድሞች ሆይ፤ እያንዳንዱ ሰው በተጠራበት ሁኔታ ከእግዚ አብሔር ጋር ጸንቶ ይኑር::

[25]ስለ ደናግል፣ ከጌታ የተቀበልሁት ትእ ዛዝ የለኝም፤ ይሁን እንጂ ከጌታ ምሕረት የተነሣ እንደ ታማኝ ሰው፣ ምክሬን እሰጣ ለሁ:: [26]አሁን ካለው ችግር የተነሣ ባላችሁ በት ሁኔታ ብትኖሩ መልካም ይመስለኛል:: [27]አግብተህ ከሆነ መፋታትን አትሻ፤ ካላገባ ህም ሚስት ለማግባት አትፈልግ:: [28]ብታገባ ግን ኀጢአት አልሠራህም፤ ድንግሊቱም ብታ ገባ ኀጢአት አላደረገችም:: ነገር ግን የሚ ያገቡ ሰዎች በዚህ ዓለም ብዙ ችግር ይገጥማ ቸዋል፤ እኔም ይህ እንዳይደርስባችሁ እወዳለሁ::

[29]ወንድሞች ሆይ፤ ሐሳቤ እንዲህ ነው፤ ዘመኑ አጭር ነው፤ ከእንግዲህ ሚስት ያላቸው እንደሌላቸው ሆነው ይኑሩ:: [30]የሚያለቅሱ እንደማያለቅሱ፣ ደስተኞች ደስ እንደማይላቸው ይሁኑ፤ ዕቃ የሚገዙም የገዙት ነገር የእነ ርሱ እንዳልሆነ ይቍጠሩ፤ [31]በዚህ ዓለም ነገር የሚጠቀሙም እንደማይጠቀሙበት ይሁኑ፤ የዚህ ዓለም መልክ ዐላፊ ነውና::

[32]እኔስ ያለ ጭንቀት እንድትኖሩ እወዳለሁ:: ያላገባ ሰው ጌታን ደስ ለማሰኘት ስለ ጌታ ነገር ያስባል፤ [33]ያገባ ሰው ግን ሚስቱን ደስ ለማሰኘት የዚህን ዓለም ነገር ያስባል፤ [34]በዚህም ልቡ ተከፍሎአል:: ያላገባች ሴት ወይም ድንግል ስለ ጌታ ነገር ታስባለች፤ ዓላ ማዋም በሥጋና በመንፈስ ለጌታ መቀደስ ነው:: ያገባች ሴት ግን ባሏን ደስ ለማሰ ኘት የዚህን ዓለም ነገር ታስባለች:: [35]ይህ ንም የምለው ለእናንተ የሚበጃችሁን ነገር በማ

7፥15 ሮሜ14፥19፤ 1ቆሮ14፥33
7፥16 ሮሜ11፥14፤ 1ጴጥ3፥1
7፥17 ሮሜ12፥3፤ 1ቆሮ4፥17፤14፥33፤ 2ቆሮ8፥18፤11፥28
7፥18 ሐሥ15፥1-2
7፥19 ሮሜ2፥25-27፤ ገላ5፥6፤6፥15፤ ቈላ3፥11
7፥20 ቍ24
7፥22 ዮሐ8፥32፡36፤ ሮሜ6፥22
7፥23 1ቆሮ6፥20
7፥24 ቍ20
7፥25 ቍ6፤ 2ቆሮ8፥8፤2ቆሮ4፥1፤ 1ጢሞ1፥13፡16
7፥26 ቍ1፡8
7፥27 ቍ20፡21
7፥28 ቍ36
7፥29 ቍ31፤ ሮሜ13፥11፡12
7፥31 ቍ29፤ ዕብ12፥27
7፥32 1ጢሞ5፥5
7፥34 ሉቃ2፥37
7፥35 መዝ86፥11

ስለሚሳብ ይቀደሳል የተባለው በዚህ ምክንያት ነው:: *ልጆቻችሁ ... የተቀደሱ ናቸው፤* የሚቀደሱት ቢያንስ በአንደኛው አማኝ ወላጅ በኩል በቅድስና ሕይወት ድባብ ሥር የማደግ ዕድል ስለሚኖራ ቸው ነው (ቍ 16 ይመ):: አንዳንድ ሰዎች እነዚህ ልጆች ቅዱሳን የተባሉት፣ የአብርሃም ልጆች ለአባታቸው በተገባው ኪዳን ውስጥ እንደተጠቃለሉ (በግዝረት) ሁሉ፣ በክርስቶስ በተገኘው አዲሱ ኪዳን ውስጥ ከወላጆቻቸው ጋር በመጠቃለላቸው ነው ይላሉ::

7፥15 *አንድ ወንድም ወይም እኅት በዚህ ሁኔታ የታሰሩ አይደሉም፤* አንድ ክርስቲያን የማያምን የትዳር ጓደኛው አብሮት ለመኖር ካልፈለገ፣ አልፈልግም ካለው ሰው ጋር የመኖር ግዴታ የለበትም:: *በሰላም እንድንኖር፣* የማያምን ከሚያምን ጋር እንዲ ኖር ቢገደድ በቤት ውስጥ ሰላም ሊኖር አይችልም::

7፥17 *ጌታ እንደ ወሰነለት፣ ... በዚያው ይመላለስ፤* እያንዳንዱ ክርስቲያን ባለበት ስፍራና ሁኔታ ረክቶ ለጌታ መኖር አለበት፤ ለምሳሌ ቍ 18 ይመ::

7፥18 *ተገርዞ ሳለ ... ሳይገረዝም፤* ክርስቲያን የሆነ አይሁድ ቀደም ሲል ስለ ተገረዘ አይጸጸት፤ ክርስትናን የተቀበለ አሕዛብም እንደ አይሁድ ለምን አልተገረዝሁም ብሎ አይቈጭ ማለት ነው (ከሐሥ 15፥1-5፤ ገላ 5፥1-3 *ጋር ያነጻጽሩ*)::

7፥19 *የእግዚአብሔርን ትእዛዝ መፈጸሙ፤* ይህን የተናገረው ድነት በእምነት የሚገኝ መሆኑን ያስተማረው (ሮሜ 3-4) ራሱ ጳውሎስ ነው:: ስለዚህ አንዱ ዐቢይ ጕዳይ የእግዚ አብሔርን ትእዛዝ አክብሮ መገኘት ነው፤ ከእምነት የሆነ ድነትም ወደ መታዘዝ፣ ወደ ፍቅርና ወደ አገልግሎት እንዲያ ደርስ ይጠበቃል:: በአዲስ ኪዳን የተገለጠው ወደ ድነት የሚያ ደርስም እምነት ይኸው ነው (ከገላ 5፥6፤ 6፥15 *ጋር ያነጻጽሩ*)::

7፥21 *ባሪያ ነበርህን?* ክርስቲያን የሆነ ባሪያ በጌታ ነጻ መሆኑን ተረድቶ፣ በየትኛውም የኑሮ ደረጃ ላይ ቢሆንም ባለው ነገር ረክቶ ሊኖር ይገባል (ቍ 22፤ ዮሐ 8፥32፡36):: *ነጻነትህን ማግኘት ከቻልህ ግን ነጻነትህን ተቀበል፤* አንድ ክርስቲያን ባሪያ ነጻነቱን የማግኘት ዕድል ካጋጠመው ነጻነትን ባለማወላወል ይቀበል ማለት ነው:: በሮማውያን ዘመን ባሮች አንዳንድ ጊዜ ከአሳዳሪዎቻቸው ነጻነት ይሰጣቸው ነበር:: ያለህበትን ሁኔታ ለማ ሻሻል ያለህ ፍላጎት ምንም ክፋት የለበትም፤ ነገር ግን በደረስህ በት ደረጃ ሁሉ ርካታ ይኑርህ::

7፥22 *ሲጠራ ነጻ የነበረ ሰው የክርስቶስ ባሪያ ነው፤* አንድ ባሪያ ያልሆነ ክርስቲያን በመንፈሳዊው ረገድ የክርስቶስ ባሪያ ነው፤ የክርስቶስ ታማኝ አገልጋይ እንደ መሆኑ መጠን፣ የሚያስተዳድራቸውን ባሪያዎች መጨቈን የለበትም፤ ከኤፌ. 6፥5-9፤ ከቈላ 3፥22፤ 4፥1 *ጋር ያነጻጽሩ*::

7፥23 *በዋጋ ተገዝታችኋል ... የሰው ባሪያ አትሁኑ፤* በየትኛውም የኑሮ ደረጃ የሚገኙ ክርስቲያኖች፣ ከሁሉ በላይ ታማኝነታቸውን ማሳየት ያለባቸው ለሰዎች ሳይሆን፣ በደሙ ለገዛቸው ለክርስቶስ ነው (6፥20፤ 1ጴጥ 1፥18-19)::

7፥25 *ስለ ደናግል፤* ጳውሎስ የቆሮንቶስ ሰዎች ለጠየቁት ሌላ ዐቢይ ጥያቄ መልስ ይሰጣል (ቍ 1):: *እንደ ታማኝ ሰው ምክሬን እሰጣለሁ፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ የሚናገረው በቀጥታ ከጌታ ኢየሱስ የተቀበለውን ትእዛዝ አይደለም (ይህም በቍ 10 ላይ እንደተጻፈው አይደለም፤ ከሐሥ 20፥35 *ጋር ያነጻጽሩ*):: የተነሣው ጕዳይ ትክክል ስለ መሆንና ስላለመሆን ነገር ባይሆንም፣ የጳውሎስ የግሉን አስተያየት ይሰጣል:: ሐዋር ያው ሐሳቡን በዚህ መልክ ቢገልጽም፣ መልእክቱን የጻፈው ግን በመንፈስ ቅዱስ ተመርቶ መሆኑን ከቶ አልተጠራጠረም (ቍ 40 ይመ)፤ የጻፈው በመንፈስ ቅዱስ መሪነት በመሆኑ፣ የሚሰጠው ምክር ሁሉ ቅቡልነቱ አያጠራጥርም::

7፥26 *አሁን ካለው ችግር፣* ርኵሰት በሞላበት በተለይም ክፉ ጠላት በሆነው ዓለም ውስጥ፣ ጭንቅ የበዛበትን የክርስቲያኖች ኑሮ የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (ከቍ 2፡28፤ 5፥11 2ጢሞ 3፥12 *ጋር ያነጻጽሩ*):: ጳውሎስ እዚህ ላይ የሰጠው ምክር በማን ኛውም ጊዜና ሁኔታ ተፈጻሚ የሚሆን አይደለም::

7፥28 *ብዙ ችግር፤* በክርስቶስ ምክንያት መከራና ስደት በሚደርስብን ጊዜ፣ በትዳር ላይ ሆኖ ለትዳር ጓደኛ መጨነቅ፣ ሸክሙን ይበልጥ ያከብደዋል::

7፥29 *ዘመኑ አጭር ነው፤* የጌታን ሥራ የምንሠራበት ጊዜ ከመቼውም ይልቅ እያጠረ መጥቶአል፤ ከመከራ ጊዜ እንደምን ማረው፣ ሕይወት ፈጥና ዐላፊ ናት:: ስለዚህ ለዚህ ዓለም ያለ ልክ መጨነቅ አያስፈልግም (ቍ 29-31)፤ ምክንያቱም በዚህ ዓለም የምናየው ነገር ሁሉ ዐላፊ ጠፊ ነው (ቍ 31):: አንዳንዶች ይህ ሐረግ የጌታን ዳግም ምጽአት ያመለክታል ይላሉ::

7፥34 *ልቡ ተከፍሎአል፤* ሐሳቡ ሳይበታተን በአንድ ልብ ክርስቶስን ማገልገል አይችልም ማለት ነው (ቍ 35)፤ ይህ ደግሞ በስደት ዘመን ይብሳል::

ሰብ እንጂ ላስጨንቃችሁ አይደለም፤ ዓላማዬም ልባችሁ ሳይከፈል በጌታ ጸንታችሁ በአግባብ እንድትኖሩ ነው።

[36]አንድ ሰው ያጫትን ድንግል በአግባቡ ካልያዘ፣ እርሷም በዕድሜ እየገፋች ከሄደች፣ ሊያገባት ካሰበ የወደደውን ያድርግ፤ ኀጢአት የለበትምና ይጋቡ[*]። [37]ነገር ግን በዚህ ጕዳይ ልቡን አረጋግቶ፣ ሳይናወጥ፣ ራሱንም በመግዛት ድንግሊቱን ላለማግባት የወሰነ ሰው መልካም አድርጓል። [38]ስለዚህ ድንግሊቱን ያገባ መልካም አደረገ፤ ያላገባም የተሻለ አደረገ[*]።

[39]አንዲት ሴት ባሏ በሕይወት እስካለ ድረስ ከእርሱ ጋር የታሰረች ናት፤ ባሏ ቢሞት ግን፣ የፈለገችውን ሰው ለማግባት ነጻነት አላት፤ ሰውየው ግን በጌታ መሆን አለበት። [40]እንደ እኔ ከሆን ግን ሳታገባ እንዲሁ ብትኖር ይበልጥ ደስተኛ ትሆናለች፤ እኔም ደግሞ የእግዚአብሔር መንፈስ በእኔ ላይ ያለ ይመስለኛል።

ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ

8 ለጣዖት ስለ ተሠዋ ሥጋ ደግሞ ይህን እላለሁ፤ ሁላችንም ዕውቀት እንዳለን እናውቃለን[a]። ዕውቀት ያስታብያል፤ ፍቅር ግን ያንጻል። [2]ዐውቃለሁ የሚል ሰው፣ ማወቅ የሚገባውን ያህል ገና አላወቀም። [3]እግዚአብሔርን የሚወድ ሰው ግን በእግዚአብሔር ዘንድ የታወቀ ነው።

[4]እንግዲህ፣ ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ ስለ መብላት እንዲህ እላለሁ፤ በዚህ ዓለም ጣዖት ከንቱ እንደ ሆነና ከአንዱ ከእግዚአብሔር በስተቀር ሌላ አምላክ እንደሌለ እናውቃለን። [5]መቼም ብዙ አማልክትና ብዙ ጌቶች አሉ፤ በሰማይም ሆነ በምድር አምላክ ተብለው የሚጠሩ አማልክት ቢኖሩም፤ [6]ለእኛ ግን ሁሉም ነገር ከእርሱ የሆነ፣ እኛም ለእርሱ የሆን አንድ አምላክ አብ አለን፤ ደግሞም ሁሉም ነገር በእርሱ አማካይነት የሆነ፣ እኛም በእርሱ አማካይነት የሆን አንድ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ አለን።

[7]ነገር ግን ይህን የሚያውቁ ሁሉም አይደሉም፤ አንዳንድ ሰዎች እስከ አሁን ድረስ ጣዖትን ማምለክ ስለ ለመዱ፣ እንዲህ ያለውን ሥጋ ሲበሉ በእርግጥ ለጣዖት እንደ ተሠዋ ያስባሉ፤ ኅሊናቸውም ደካማ ስለ ሆነ ይረክሳል። [8]ነገር ግን ምግብ ወደ እግዚአብሔር አያቀርበንም፤ ባንበላ የሚጐድልብን ነገር የለም፤ ብንበላም የምናተርፈው ነገር አይኖርም።

[9]ነገር ግን ከነጻነታችሁ የተነሣ የምታደርጉት ለደካሞች ዕንቅፋት እንዳይሆን ተጠንቀቁ።

7፥36 ቍ28
7፥38 ዕብ13፥4
7፥39 ሮሜ7፥2:3፤ 2ቆሮ6፥14
7፥40 ቍ25
8፥1 ቍ4:7:10፤ ሐሥ15፥20፤ ሮሜ15፥14
8፥2 1ቆሮ3፥18፤ 13፥8:9:12፤ 1ጢሞ6፥4
8፥3 ኤር1፥5፤ ሮሜ8፥29፤ገላ4፥9
8፥4 ቍ1:6:7:10፤ ዘፀ34፥15፤ዘዳ6፥4፤ መዝ86፥10፤ ሐሥ14፥15፤ 1ቆሮ10፥19፤ገላ4፥8፤ ኤፌ4፥6፤1ጢሞ2፥5
8፥5 2ተሰ2፥4
8፥6 ቍ4፤ ሚል2፥10፤ዮሐ1፥3፤ ሮሜ11፥36፤ኤፌ4፥5
8፥7 ቍ1፤ ሮሜ14፥14፤ 1ቆሮ10፥28
8፥8 ሮሜ14፥17
8፥9 ሮሜ14፥1፤2 ቆሮ6፥3፤ገላ5፥13

*36-38 *ወይም አንድ ሰው ድንግል የሆነችውን ልጁን በሚገባ እንዳልያዛት ካሰበና እርስዋም በዕድሜ እየገፋች ከሄደች፣ ማግባት እንዳለባት ካሰበ የወደደውን ያድርግ፤ ኀጢአት የለበትምና እንድታገባ ሊፈቅድላት ይገባል። ... 38 ስለዚህ ድንግል የሆነችውን ልጁ ለጋብቻ የሰጠ መልካም አደረገ፤ ለጋብቻ ያልሰጣትም የተሻለ አደረገ።*

a1 *ወይም እናንተ እንደምትሉት* "ሁላችንም ዕውቀት አለን"

7፥36 *ያጫትን ድንግል በአግባቡ ካልያዘ፣ እርሷም በዕድሜ እየገፋች ከሄደች ... ይጋቡ፤* በቆሮንቶስ አማኞች ላይ ከደረሰው ተቃውሞ የተነሣ፣ አንድ ሰው እጮኛውን አለማግባት ይኖርበት ይሆናል፤ ነገር ግን እጮኛው የምታገባበት ዕድሜ እያለፈ የሄደ ከመሰለውና ሁኔታው ለእርሷ ያልተመቾ ሆኖ ከታየው ቢጋቡ እጅግ የተሻለ ነው።

7፥37 *ራሱንም በመግዛት ... መልካም አድርጓል፤* ባለበት ሁኔታ ውስጥ እጮኛውን ላለማግባት የሚወስን ቢኖር መልካም አድርጓል (ቍ 38)። ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚናገረው ስሜቱን መቈጣጠር ስለሚችል ሰው ሳይሆን አይቀርም፤ ይህም በቍ 7 ላይ እንደተመለከተው ነው (ከቍ 9 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥39 *ባሏ በሕይወት እስካለ ድረስ ከእርሱ ጋር የታሰረች ናት፤* ጋብቻ የዕድሜ ልክ ትስስር ነው (ይሁን እንጂ በማቴ 19፥9 ላይ የተሰጠውን ምክንያት ይመ)። *ባሏ ቢሞት ግን፤* የጋብቻ ቃል ኪዳን የሚፈርሰው በሞት ነው፤ በመሆኑም አንድ ክርስቲያን ሌላ ክርስቲያን ማግባት ይችላል ("ሰውየው ግን በጌታ መሆን አለበት")።

7፥40 *ሳታገባ እንዲሁ ብትኖር፤* መበለት ሆና ማለት ነው። *እኔም ደግሞ የእግዚአብሔር መንፈስ በእኔ ላይ ያለ ይመስለኛል፤* ጳውሎስ በመንፈስ ቅዱስ እየተመራ እንደሚጽፍ በሙሉ ልብ ይናገራል።

8፥1 *ለጣዖት ስለ ተሠዋ፤* አረማውያን በሚሠዉበት መሠዊያ ላይ የቀረበ ነው። ከመሥዋዕቱ የተረፈውን ሥጋ የጣዖቱ ካህናት፣ መሥዋዕት አቅራቢውና ከእርሱ ጋር ያሉ ሰዎች ይበሉታል (የቍ 10 ማብ ይመ)፤ ወይም ከመሥዋዕቱ የተረፈው ሥጋ በገበያ ይሸጣል። አንዳንድ ክርስቲያኖች በዚህ መልክ የቀረበውን ሥጋ ገዝቶ መብላት፣ ጣዖትን እንደ ማምለክና በክርስቶስ ካላቸው እምነት እንደ ማፈግፈግ ይቈጥሩ ነበር፤ ሌሎች ግን ያን ሥጋ ገዝቶ መብላት ምንም ችግር አያስከትልም ይሉ ነበር። *ስለ ... ሥጋ፤* የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ለጳውሎስ የጻፉለት ሌላው ጕዳይ ነበር (የ 7፥1 ማብ ይመ)። *ዕውቀት፤* በቍ2-6 ላይ ተብራርቶአል። *ዕውቀት ያስታብያል፤* ያልሆነውን የሆነ እየመሰለው ይኵራራል። *ፍቅር ግን ያንጻል፤* በቍ 7-13 ላይ ተብራርቶአል። አንድ ክርስትያን በእምነቱ ደካማ የሆነ ወንድሙን መውደድ ይገባዋል።

8፥2 *ገና አላወቀም፤* እጅግ አስተዋይና ዐዋቂ ክርስቲያን፣ ዕውቀቱ ውሱን መሆኑን ይረዳል። ሁሉን የሚያውቅ እግዚአብሔር ብቻ ነው (ከሮሜ 11፥33-36 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥3 *እግዚአብሔርን የሚወድ ሰው ግን በእግዚአብሔር ዘንድ የታወቀ ነው፤* ዕውቀቱን በእግዚአብሔር ፍቅር የሚገራ ሰው በእርግጥ በእግዚአብሔር ዘንድ የታወቀ፣ ተቀባይነት ያገኘና የተወደደም መሆኑን ያሳያል (ገላ 48-9፤ 1ዮሐ47-8)።

8፥4 *ጣዖት ከንቱ እንደ ሆነና፤* እንደ እውነቱ ከሆነ አማልክትን አይወክሉም፤ ኀይልም የላቸውም (መዝ 115፥4-7፤ 135፥15-17፤ ኢሳ 44፥12-20 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ከጣዖታቱ በስተ ጀርባ አጋንንት አሉ (10፥20)።

8፥5 *አምላክ ተብለው የሚጠሩ፤* በጥንት ግሪካውያንና ሮማውያን ሥነ ተረት ውስጥ የሚታወቁ ናቸው። *ብዙ አማልክትና ብዙ ጌቶች፤* እንዲህ ስለ ተባለ ብዙ አማልክትና ጌቶች አሉ ማለት አይደለም፤ እንዲህማ ቢሆን ኖሮ አንድ አምላክ ብቻ አለ የሚለውን ጽኑ የቅዱሳት መጻሕፍት ትምህርት በተቃረነ ነበር (ዘዳ 6፥4)። እዚህ ላይ ጳውሎስ የሚናገረው በእርግጥ ሕልውና ባይኖራቸውም እንደ አምላክ ተቈጥረው የሚመለኩ ከንቱ አማልክት መኖራቸውን ነው።

8፥6 *ሁሉም ነገር ከእርሱ የሆነ ... ሁሉም ነገር በእርሱ አማካይነት የሆነ፤* ዕብ 2፥10 ይመ። እግዚአብሔር አብ የፍጥረት ሁሉ መገኛ ነው (ሐሥ 4፥24)፤ ሁሉም ነገር ሕልውና ያገኘው በእግዚአብሔር ወልድ አማካይነት ነው (ዮሐ 1፥3፤ ቈላ 1፥16)።

8፥7 *ይህን የሚያውቁ፤* ጣዖት በራሱ ሕልውና እንደሌለው በምንም ዘንድ የታወቀ ነው። *ኅሊናቸውም ደካማ ስለ ሆነ ይረክሳል፤* ጣዖት በራሱ ሕልውና እንዳለው የሚመስላቸው ክርስቲያኖች ራሳቸውን ከዚህ አመለካከት ነጻ ማድረግ አይችሉም፤ ከዚህም የተነሣ አረማውያን በሚሠዉበት መሠዊያ ላይ የቀረበውን ሥጋ በመብላታቸው ጣዖትን እንዳመለኩና ክርስቶስን እንደ በደሉ ይመስላቸዋል።

8፥9 *ከነጻነታችሁ፤* ጣዖት ከንቱ መሆኑን ተረድታችሁ ለጣዖት የተሠዋውን ሥጋ መብላታችሁ (ቍ 4) ማለቱ ነው። *ለደካሞች፤* ለጣዖት የተሠዋውን ሥጋ መብላት ትክክል አይደለም የሚሉት ደካማ ኅሊና ያላቸው ክርስቲያኖች ናቸው።

10አንተ ይህን የመሰለ ዕውቀት ኖሮህ፣ ደካማ ኅሊና ያለው ሰው፣ በቤተ ጣዖት ስትበላ ቢያይህ፣ ለጣዖት የተሠዋውን ምግብ ለመብላት አይደፋፈርምን? 11ስለዚህ ክርስቶስ የሞተለት ይህ ደካማ ወንድም በአንተ ዕውቀት ምክንያት ጠፋ ማለት ነው:: 12በዚህ መንገድ ወንድሞቻችሁን በመበደልና ደካማ ኅሊናቸውን በማቍሰል፣ ክርስቶስን ትበድላላችሁ:: 13ስለዚህ እኔ የምበላው ነገር ወንድሜን የሚያሰናክለው ከሆነ፣ ወንድሜን ላለማሰናከል ስል ከቶ ሥጋ አልበላም::

የሐዋርያ መብት

9 እኔ ነጻ ሰው አይደለሁምን? ሐዋርያስ አይደለሁምን? ጌታችንን ኢየሱስን አላየሁትምን? እናንተስ በጌታ የድካሜ ፍሬዎች አይደላችሁምን? 2ለሌሎች ሐዋርያ ባልሆን እንኳ ለእናንተ ግን በእርግጥ ሐዋርያ ነኝ፤ ምክንያቱም በጌታ የሐዋርያነቴ ማኅተም እናንተ ናችሁ::

3ለሚመረምሩኝ የምሰጠው መልስ ይህ ነው:: 4ለመሆኑ፣ የመብላትና የመጠጣት መብት የለንምን? 5እንደ ሌሎቹ ሐዋርያት፣ እንደ ጌታ ወንድሞችና እንደ ኬፋ† ሁሉ፣ እኛስ አማኝ ሚስት ይዘን የመዞር መብት የለንምን? 6ወይስ ጥረን ግረን መኖር ያለብን እኔና በርናባስ ብቻ ነን?

7ለመሆኑ በገዛ ገንዘቡ በወታደርነት የሚያገለግል ማን ነው? ወይን ተክሎ ፍሬውን የማይበላ ማን ነው? መንጋ እየጠበቀ የከብቱን ወተት የማይጠጣ ማን ነው? 8ይህን የምናገረው እንደ ሰው አስተሳሰብ ነውን? የኦሪትስ ሕግ ይህንኑ ይል የለምን? 9በሙሴ ሕግ፣ "የሚያበራየውን በሬ አፉን አትሰር" ተብሎ ተጽፎአልና:: ለመሆኑ፣ እግዚአብሔርን ያሳሰበው የበሬ ጕዳይ ነውን? 10ይህን የተናገረው በእርግጥ ስለ እኛ አይደለምን? የተጻፈው በትክክል ስለ እኛ ነው፤ ዐራሹ የሚያርሰው፣ አበራዩ የሚያበራየው ከምርቱ ድርሻ እንዳለው ተስፋ በማድረግ ነውና:: 11እኛ በእናንተ መካከል መንፈሳዊ ዘር ዘርተን ከሆነ ለሥጋ የሚሆን ነገር ብናጭድ ትልቅ ነገር መሆኑ ነውን? 12ሌሎች ይህን መብት ከእናንተ ማግኘት ከቻሉ፣ እኛ ይበልጥ ማግኘት አይገባንምን?

እኛ ግን በዚህ መብት አልተጠቀምንም፤ ይልቁንም ለክርስቶስ ወንጌል ዕንቅፋት እንዳንሆን ሁሉንም ነገር እንታገሣለን:: 13በቤተ መቅደስ የሚያገለግሉ ምግባቸውን ከቤተ መቅደስ እንደሚያገኙ፣ በመሠዊያውም የሚያገለግሉ ከመሥዋዕቱ እንደሚካፈሉ አታውቁምን? 14እንደዚሁም ወንጌልን የሚሰብኩ ለኑሮ የሚያስፈልጋቸውን ከወንጌል እንዲቀበሉ ጌታ አዞአል::

15እኔ ግን ከእነዚህ መብቶች በአንዱ እንኳ አልተጠቀምሁም፤ አሁንም ይህን የምጽፍላችሁ እንደነዚህ ያሉትን ነገሮች ታደርጉልኛላችሁ በሚል ተስፋ አይደለም፤ ማንም ትምክህቴን ከንቱ ከሚያደርግብኝ ሞት ይሻለኛልና:: 16ወንጌልን መስበኬ አያስመካኝም፤ የምሰብከው ግዴታዬ ስለ ሆነ ነው፤ ወንጌልን ባልሰብክ ግን ወዮልኝ:: 17በፈቃደኝነት ብሰብክ ሽልማት አለኝ፤ በፈቃደኝነት ካልሆነ ግን፣ የምፈጽመው ተግባር የተጣለብኝን ዐደራ

8፥10 ቍ1:4:7
8፥11 ሮሜ14፥15:20
8፥12 ማቴ18፥6፤25፥40:45
8፥13 ማቴ5፥29
9፥1 ቍ19፤ 1ቆሮ1፥1፤3፥6፤4፥15፤15፥8፤2ቆሮ12፥12
9፥2 2ቆሮ3፥2:3
9፥4 ቍ14፤ ሐሥ18፥3
9፥5 ማቴ12፥ 46፤ 1ቆሮ1፥12፤7፥7:8፤
9፥6 ሐሥ4፥36
9፥7 ዘዳ20፥6፤ ምሳ27፥18፤ 1ቆሮ3፥6:8፤ 2ጢሞ2፥3:4
9፥9 ዘዳ22፥1-4፤ 25፥4፤ምሳ12፥10፤ 1ጢሞ5፥18
9፥10 ምሳ11፥25፤ ሮሜ4፥ 23:24፤ 2ጢሞ 2፥6
9፥11 ቍ14፤ ሮሜ15፥27፤ገላ6፥6
9፥12 ቍ15:18፤ ሐሥ18፥3፤2ቆሮ6፥3፤11፥7-12
9፥13 ዘሌ6፥16:26፤ ዘዳ18፥1
9፥14 1ጢሞ5፥18
9፥15 ቍ12:18፤ ሐሥ18፥3፤ 2ቆሮ11፥9:10
9፥16 ሐሥ9፥15፤ 26፥16-18፤ሮሜ1፥14
9፥17 1ቆሮ3፥8፤ 14፤4፥1፤ ገላ2፥7፤ ቆላ1፥25

†5 ጴጥሮስ ማለት ነው

8፥10 *በቤተ ጣዖት ስትበላ፤* የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች የጥንቷ ቆሮንቶስ በነበረችበት ስፍራ ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ የሚበላባቸው ክፍሎች ያሏቸው ሁለት አብያተ ጣዖታት አግኝተዋል:: ክርስቲያኖች ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ ወደሚበላበት ስፍራ በአረማውያን ወዳጆቻቸው ተጋብዘው ሊሆን ይችላል::

8፥11 *ይህ ደካማ ወንድም በአንተ ዕውቀት ምክንያት ጠፋ ማለት ነው፤* አንድ ደካማ ክርስቲያን አድርጎቱ ትክክል አለመሆኑ እየተሰማው፣ ብርቱ በሆነው ክርስቲያን ድርጊት ተስቦ ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ ሊበላ ይችላል:: ይህን ተከትሎ የሚመጣው የመንፈስ መጐዳት በቍ 12 ላይ ተገልጾአል::

8፥12 *ደካማ ኅሊናቸውን በማቍሰል፤* ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ መብላት ትክክል አለመሆኑን እያወቀ መብላት ኅሊናን ሊያደንዝ ይችላል፤ ከዚህም የተነሣ ትክክል ያልሆነውን ነገር ማድረግ እየቀለለ ይመጣል፤ የኋላ ኋላም የሞራል ውድቀት ሊያስከትል ይችላል:: *ክርስቶስን ትበድላላችሁ፤* ክርስቶስ ለእናንተ እንደ ሞተ ሁሉ ለወንድማችሁም ሞቶአል (ቍ 11):: እንዲሁም ክርስቶስን መበደል ነው፤ ምክንያቱም የአካሉን ብልቶች (የቤተ ክርስቲያንን) አንድነት ያፈርሳል::

8፥13 *ከቶ ሥጋ አልበላም፤* ጳውሎስ ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ መብላት ምንም ጕዳት እንደማያመጣበት ቢያውቅም፣ ደካማ ወንድሙን የሚያሰናክል መስሎ ከታየው ግን ለዘላለም ሥጋ ባይበላ ይመረጣል::

9፥1 *እኔ ነጻ ሰው አይደለሁምን?* እነሱ እንደ ማንኛውም ክርስቲያን መብት የለኝምን? ማለቱ ነው:: *ሐዋርያስ አይደለሁምን?* በቆሮንቶስና (2ቆሮ 12፥11-12) በሌላም ቦታ የነበሩ አንዳንድ ሰዎች (ገላ 1፥1፤ 1፥15-2፥10) የጳውሎስን ሐዋርያነት ተጠራጥረው ነበር:: ጳውሎስ ሐዋርያ መሆኑን ለማረጋገጥ ሌሎች ሐዋርያት ጌታ ኢየሱስን እንዳዩት ሁሉ (ሐሥ 1፥21-22)፣ እርሱም ማየቱን (ሐሥ 9፥ 1-9፤ 22፥6-16፤ 26፥12-18) እንደ ማስረጃ ያቀርባል:: ከዚህም በላይ አገልግሎቱ እውነተኛ መንፈሳዊ ፍሬ (የቆሮንቶስን ሰዎች) ማፍራቱ፣ በእርግጥ ሐዋርያ መሆኑን ሊያሳያቸው እንደሚችል ጨምሮ ይናገራል::

9፥4 *የመብላትና የመጠጣት መብት፤* ጳውሎስና በርናባስ የእግዚአብሔር አገልጋዮች እንደ መሆናቸው መጠን፣ ምግባቸውንና ለኑሮ የሚያስፈልጋቸውን ወጪ ሁሉ ከቤተ ክርስቲያን የማግኘት መብት ነበራቸው (ከቍ 6:13-14 ጋር ያነጻጽሩ)::

9፥5 *አማኝ ሚስት ይዘን፤* ጳውሎስ ቢፈልግ ኖሮ ሚስት የማግባት መብት እንደነበረው ይናገራል:: እንዲህ ሲባል ግን አንዳንዶች እንደሚሉት ጳውሎስ አግብቶ ነበር ማለት አይደለም (7፥7 ይመ):: ጴጥሮስን ጨምሮ ሌሎች ሐዋርያት ግን ሚስቶች ነበሯቸው (ማር 1፥30 ይመ)::

9፥11 *ለሥጋ የሚሆን ነገር፤* የቆሮንቶስ ሰዎች ማዘጋጀት ያባቸውን ምግብ፣ መኝታና ሌላውንም ወጪ ማለት ነው (ከገላ 6፥6 ጋር ያነጻጽሩ):: ጳውሎስ እዚህ ላይ በመርሕ ደረጃ ክርስቲያን አገልጋዮች የድካማቸውን ዋጋ ማግኘት እንዳለባቸው ያስቀምጣል::

9፥12 *በዚህ መብት አልተጠቀምንም፤* ጳውሎስ በም 9 ላይ ያነሳው ርእስ ጕዳይ ነው:: ሐዋርያው የቆሮንቶስ ክርስቲያኖችን ስለሚወዳቸው ብቻ ማንሣት የነበረበት ነገር ግን ያላነሣቸው ብዙ መብቶች ነበሩት:: በመሆኑም በም 8 ላይ ለሌሎች ሲል መብቱን መተው እንደሚገባው የተናገረውን በም 9 ላይ አንዳንድ መብቶቹን ወደ ጐን በመተው የራሱን ሕይወት እንደ ምሳሌ ያቀርባል:: አማኞች ለሌሎች ሲሉ መብታቸውን ለመተው ፈቃደኞች መሆን ይኖርባቸዋል::

9፥13 *በቤተ መቅደስ የሚያገለግሉ፤* የቆሮንቶስ አማኞች ይህን የሚረዱት ከብሉይ ኪዳን ከተማሩት ብቻ ሳይሆን (ከዘሌ 7፥28-36፤ ዘኍ 18፥8-20 ጋር ያነጻጽሩ) በግሪክና በሮም አብያተ ጣዖታትም የተለመደ ነገር በመሆኑ ነው::

9፥15 *ትምክህቴን፤* ትምክህቱ፣ ለአገልግሎቱ ክፍለነዋል እንዳይሉት ወንጌልን በነጻ መስበኩ ነው::

9፥16 *የምሰብከው ግዴታዬ ስለ ሆነ ነው፤* ጳውሎስ ወንጌልን እንዲሰብክ ጌታ ታላቅ ዐደራ ሰጥቶታል (ሐሥ 9፥1-16፤26፥16-18፤ በተጨማሪ ኤር 20፥9 እና ማብ ይመ)::

መወጣት ብቻ ይሆናል:: [18]ታዲያ ሽልማቴ ምንድን ነው? ሽልማቴማ ወንጌልን ስሰብክ በመብቴ ሳልጠቀም ወንጌልን ያለ ክፍያ መስበክ ነው::

[19]እኔ ነጻ ሰው ነኝ፤ የማንም ባሪያ አይደለሁም፤ ነገር ግን ብዙዎችን እመልስ ዘንድ ራሴን ለሰው ሁሉ ባሪያ አደርጋለሁ:: [20]አይሁድን እመልስ ዘንድ ከአይሁድ ጋር እንደ አይሁዳዊ ሆንሁ፤ እኔ ራሴ ከሕግ በታች ሳልሆን፣ ከሕግ በታች ያሉትን እመልስ ዘንድ ከሕግ በታች እንዳሉት ሆንሁ:: [21]እኔ ራሴ ከእግዚአብሔር ሕግ ነጻ ያልሆንሁና፣ ለክርስቶስ ሕግ የምገዛ ብሆንም፣ ሕግ የሌላቸውን እመልስ ዘንድ፣ ሕግ እንደሌለው ሰው ሆንሁ:: [22]ደካሞችን እመልስ ዘንድ፣ ከደካሞች ጋር እንደ ደካማ ሆንሁ:: በሚቻለኝ ሁሉ አንዳንዶችን አድን ዘንድ፣ ከሁሉም ጋር ሁሉን ነገር ሆንሁ:: [23]ይህን ሁሉ የማደርገው፣ ከወንጌል በረከት እካፈል ዘንድ፣ ስለ ወንጌል ብዬ ነው::

[24]በሩጫ ውድድር የሚሮጡ ብዙዎች እንደ ሆኑ፣ ሽልማቱን የሚቀበለው ግን አንዱ ብቻ እንደ ሆነ አታውቁምን? ስለዚህ ሽልማቱን እንደሚቀበል ሰው ሩጡ:: [25]ለውድድር የሚዘጋጅ ማንኛውም ሰው በሁሉም ነገር ራሱን ይገዛል እነርሱ ዐላፊ ጠፊ የሆነውን አክሊል ለማግኘት ይደክማሉ፤ እኛ ግን ለዘላለም የማይጠፋውን አክሊል ለማግኘት እንደክማለን:: [26]ስለዚህ እኔ ግብ እንደሌለው ሰው በከንቱ አልሮጥም፤ ደግሞም ነፋስን እንደ ሚጎስም ሰው እንዲያው አልታገልም፤ [27]ነገር ግን ለሌሎች ከሰበክሁ በኋላ እኔ ራሴ ውድቅ ሆኜ እንዳልቀር፣ ሰውነቴን እየጎሰምሁ እንዲገዛልኝ አደርገዋለሁ::

9፥18 ቊ12:15፤ 2ቆሮ11፥7፤12፥13
9፥19 ቊ1፤ ማቴ18፥15፤ 2ቆሮ4፥5፤ገላ5፥13፤ 1ጴጥ3፥1
9፥20 ሐሥ16፥3፤ 21፥20-26፤ ሮሜ2፥12፤11፥24
9፥21 ሮሜ2፥12:14፤ ገላ6፥2
9፥22 ሮሜ11፥14፤ 14፥1፤1ቆሮ2፥3፤ 10፥33
9፥24 ቊ25:26፤ ገላ2፥2፤5፥7፤ ፊል2፥16፤3፥14፤ ቈላ2፥18፤2ጢሞ4፥7፤ ዕብ12፥1
9፥25 2ጢሞ2፥5፤ 4፥8፤ያዕ1፥12፤ 1ጴጥ5፥4፤ራእ2፥10፤ 3፥11
9፥26 ቊ24፤ 1ጢሞ6፥12
9፥27 ቊ24፤ ሮሜ8፥13
10፥1 ዘፀ13፥21፤ 14፥22:29፤ መዝ66፥6፤105፥39፤ ሮሜ11፥25
10፥2 ሮሜ6፥3
10፥3 ዮሐ6፥31
10፥4 ዘፀ17፥6፤ ዘኍ20፥11፤ መዝ78፥15፤105፥41
10፥5 ዘኍ14፥29፤ ዕብ3፥17፤ይሁ5

በእስራኤል የደረሰው እንዳይደርስብን እንጠንቀቅ

10 ወንድሞች ሆይ፤ አባቶቻችን ሁሉ ከደመናው በታች እንደ ነበሩና በባሕሩ ውስጥ እንደ ተሻገሩ ታውቁ ዘንድ እፈልጋለሁ:: [2]እነርሱ ሁሉ ከሙሴ ጋር ለመተባበር በደመናና በባሕር ተጠመቁ:: [3]ሁሉም ከአንድ መንፈሳዊ ምግብ በሉ፤ [4]ሁሉም ከአንድ መንፈሳዊ መጠጥ ጠጡ፤ ይከተላቸው ከነበረው መንፈሳዊ ዐለት ጠጥተዋልና፤ ያ፣ ዐለት ክርስቶስ ነበረ:: [5]ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በብዙዎቹ ደስ ስላልተሰኘ በበረሓ ወድቀው ቀሩ::

[6]እነርሱ ክፉ እንደ ተመኙ፣ እኛም ደግሞ እንዳንመኝ እነዚህ ነገሮች ምሳሌ ሆነውልናል:: [7]"ሕዝቡ ሊበሉና ሊጠጡ ተቀመጡ፤ ሊዘፍኑም ተነሡ" ተብሎ እንደ ተጻፈ፣ ከእነርሱ አንዳንዶቹ እንዳደረጉት ጣዖት አምላኪዎች አትሁኑ:: [8]ከእነርሱ አንዳንዶቹ ዝሙት ፈጽመው በአንድ ቀን ሀያ ሦስት ሺህ ሰው እንደ ረገፈ፣ እኛም ዝሙት አንፈጽም::

10፥6 ቊ11 10፥7 ቊ14፤ ዘፀ32፥4:6:19 10፥8 ዘኍ25፥1-9

9፥18 *ሽልማቴ ... ወንጌልን ... መስበክ ነው*፤ የጳውሎስ ሽልማት ምድራዊ ጥቅም ሳይሆን ለቆሮንቶስ ሰዎች ወንጌልን ያለ ክፍያ በመስበክ የሚኖረው ትምክህት ነው፤ ደግሞም ምግብና መጠጥ እንዲሁም መጠለያና ክፍያ የማግኘት መብቱን ሠተው ነው (ቊ 3-12)፡

9፥19 *ራሴን ለሰው ሁሉ ባሪያ አደርጋለሁ፤* ጳውሎስ የተወው ወንጌልን በመስበክ ማግኘት የሚገባውን ምድራዊ ጥቅም ብቻ ሳይሆን፣ ማኅበራዊና መንፈሳዊ መብቱንም በፈቃዱ ትቶ አል:: *እመልስ ዘንድ*፤ ክርስቶስን እንዲከተሉ ነው::

9፥20 *ከሕግ በታች ያሉትን*፤ በብሉይ ኪዳን ሕግና ሥርዐት ሥር ያሉትን አይሁድ ነው:: *ከሕግ በታች እንዳሉት ሆንሁ፤* ጳውሎስ ለአይሁድ ሲል ለእነርሱ ሕግ ራሱን አስገዛ (ሐሥ 16፥3፤ 18፥18፤ 21፥20-26)::

9፥21 *ለክርስቶስ ሕግ፤* የክርስቶስን ትምህርት ሳይሆን አይቀርም፤ ሆኖም ይህን ብቻ ያመለክታል ማለት አይደለም:: *ሕግ የሌላቸውን፤* በብሉይ ኪዳን ሕግ መሠረት ያልኖሩትን አሕዛብ ነው:: *ሕግ እንደሌለው ሰው ሆንሁ፤* ጳውሎስ ለክርስቶስ ያለውን ታማኝነት ሳያጓድል በአሕዛብ ሥርዐት ይመላለስ ነበር::

9፥22 *ደካሞች፤* ኅሊናቸው ደካማ የሆነባቸውን ነው (8፥9-12):: *ደካማ ሆንሁ፤* ጳውሎስ ባገኘው ነጻነት በመጠቀም ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ ለመብላት አልደፈረም (8፥9:13)::

9፥23 *በረከት፤* በረከቱ ወንጌልን በመስበክ ለክርስቶስ ታማኝ መሆኑ፣ በጌታ፣ "መልካም አደረግህ" መባሉና (ማቴ 25፥21) ሌሎች ወደ ክርስቶስ ሲመጡ ማየቱ ነበር::

9፥24 *በሩጫ ውድድር የሚሮጡ፤* የሩጫ ውድድር ለቆሮንቶስ ሰዎች አዲስ ነገር አልነበረም፤ ምክንያቱም ከኦሎምፒክ ውድድር፣ ቀጥሎ ከፍተኛ ግምት የሚሰጠው ኢስታሚን በመባል የሚታወቅ ውድድር በየሁለት ዓመቱ ይደረግ ነበር:: *ሽልማቱን፤* በጥንት ዘመን ለአሸናፊዎች የሚሰጠው ሽልማት ውሎ አድሮ የሚረግፍ የአበባ ጉንጉን ነበር (ቊ 25)፤

9፥25 *ለዘላለም የማይጠፋውን አክሊል፤* 2ጢሞ 4፥8፤ ያዕ 1፥12፤ 1ጴጥ 5፥4፤ ራእ 2፥10፤ 3፥11፤ 4፥10 እና ማብ ይመ::

9፥26 *ግብ እንደሌለው ... አልሮጥም*፤ ፊል 3፥14 ይመ::

9፥27 *ሰውነቴን እየጎሰምሁ እንዲገዛልኝ አደርገዋለሁ፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የቦክስን ውድድር ከክርስቲያናዊ ሕይወት ጋር ያነጻጽራል:: እንዲያው ያለ ግብ ነፋስን መጎሰም ሳይሆን፣ ክርስቶስን ለማገልገል ሲል ሰውነቱን በሚገባ፣ ይቈጣጠራል:: *ውድቅ ሆኜ እንዳልቀር፤* ጳውሎስ ኀጢአትን እየተዋጋ በፍጹም ትጋት ጌታን ማገልገል እንዳለበት ተረድቶአል፤ አለበለዚያ አገልግሎቱ ከንቱ ይሆናል (1ቆሮ 3፥10-15 ይመ)::

10፥1 *ከደመናው በታች፤* በእግዚአብሔር ገዥነትና ምሪነት ሥር (ዘፀ 13፥21-22፤ ዘኍ 9፥15-23፤ 14፥14፤ ዘዳ 1፥33፤ መዝ 78፥14) ማለት ነው:: እርሱ እየመራቸው ሳለ የጐደለባቸው አንዳች ነገር አልነበረም፤ ባሕሩንም አሻገራቸው (ዘፀ 14፥22:29)::

10፥2፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ እንደ *መሆናቸው መጠን*፣ በማዳን ዕቅዱ ውስጥ አንድነት አግኝተዋል፤ እግዚአብሔር ለሾመው መሪ፣ ለሙሴ ታዛዥ ሆነዋል (ዘፀ 14፥31):: *ተጠመቁ፤* የክርስቲያኖች ጥምቀት ክርስቶስ አዳኝና ጌታ መሆኑን አምነው መቀበላቸውን እንደሚያመለክት ሁሉ፣ የአይሁድም ጥምቀት ሙሴ ታዳጊያቸውና መሪያቸው መሆኑን አምነው መቀበላቸውን የሚያሳይ ነው::

10፥3-4 *መንፈሳዊ ምግብ ... መንፈሳዊ መጠጥ፤* መናውና ከዐለቱ የፈለቀው ውሃ፥ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ዘወትር እያዘጋጀ የሚያቀርበው ነገር ሁሉ ምሳሌ ነው (ዘፀ 16፥2-36፤ 17፥1-7፤ ዘኍ 20፥2-11፤21፥16)::

10፥4 *ያ፣ ዐለት ክርስቶስ ነበረ፤* ውሃው የፈለቀበት ዐለትና መናው፣ የሕይወት እንጀራና የሕይወት ውሃ በሆነው በክርስቶስ አማካይነት (ዮሐ 4፥14፤ 6፥30-35) ለምናገኘው ሰማያዊ መግቦት ምሳሌዎች ናቸው::

10፥5 *እግዚአብሔር በብዙዎቹ ደስ ስላልተሰኘ፤* እስራኤላውያን ታላቅ ዕድል ቢሰጣቸውም (ቊ 1-4)፣ እግዚአብሔርን አልታዘዙም፤ በዚህም ምክንያት እግዚአብሔር ፊቱን አዞረባቸው፤ ከግብፅ ከወጡት ጐልማሶች መካከል ወደ ከነዓን ለመግባት የተፈቀደላቸው ካሌብና ኢያሱ ብቻ ነበሩ (ዘኍ 14፥22-24፡ 28-35፤ ኢሱ 1፥1-2)::

10፥6 *እነርሱ ... እንደ ተመኙ፤* ጳውሎስ ለማለት የፈለ ገው በቊ 7-10 ላይ ተገልጾአል::

10፥7 *ጣዖት አምላኪዎች፤* ከወርቅ የተሠራውን የጥጃ ምስል በሚያመልኩበት ጊዜ የነበረውን ሁኔታ ያመለክታል (ዘፀ 32፥1-6)፤ ሕዝቡም ለጣዖት የተሠዋውን ምግብ በልቶ ነበርና (ከም 8 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥8፤ የእስራኤል ሕዝብ ብዔልፌጎርን እንዳመለከ የሚያመለክት ሲሆን (ዘኍ 25፥1-9)፣ ይህን የሞዓባውያንን አምላክ ከሚያገለግሉ ወጣት ሴቶች ጋር ዝሙት ፈጽመው ነበር:: *ሀያ ሦስት ሺህ፤* በዕብራይስጡና በሰብዓ ሊቃናት ትርጕም በዘኍ

[9]ከእነርሱ አንዳንዶቹ ጌታን እንደ ተፈታተኑና በእባብ ተነድፈው እንደ ጠፉ፣ እኛም ጌታን አንፈታተን:: [10]ከእነርሱ አንዳንዶቹ እንዳጕረመረሙና በአጥፊው እንደ ጠፉ፣ አታጕረምርሙ::

[11]ይህ ሁሉ ምሳሌ ይሆን ዘንድ በእነርሱ ላይ ደረሰ፤ የዘመናት ፍጻሜ የደረሰብንን እኛን ለማስጠንቀቅም ተጻፈ:: [12]ስለዚህ ተደላድዬ ቆሜአለሁ የሚል ቢኖር እንዳይወድቅ ይጠንቀቅ:: [13]በሰዎች ሁሉ ላይ ከደረሰው የተለየ ፈተና አልደረሰባችሁም፤ እግዚአብሔር ታማኝ ነው፤ ስለዚህ ከምትችሉት በላይ እንድ ትፈተኑ አይተዋችሁም፤ ነገር ግን በምትፈተኑ በት ጊዜ ፈተናውን መታገሥ እንድትችሉ፣ መውጫ መንገዱን ያዘጋጅላችኋል::

ከጣዖት ጋር አለመተባበር

[14]ስለዚህ ወዳጆቼ ሆይ፤ ከጣዖት አምልኮ ሽሹ:: [15]ይህን የምናገረው አስተዋይ ለሆኑ ሰዎች ነው፤ ስለምናገረው ነገር እናንተው ፍረዱ:: [16]የምንባርከው የበረከት ጽዋ ከክርስቶስ ደም ጋር ኅብረት ያለው አይደለምን? የምንቈርሰውስ እንጀራ ከክርስቶስ ሥጋ ጋር ኅብረት ያለው አይደለምን? [17]እንጀራው አንድ እንደ ሆነ፣ እኛም ብዙዎች ሆነን ሳለ አንድ አካል ነን፤ ሁላችን አንዱን እንጀራ እንካፈ ላለንና::

[18]እስቲ የእስራኤልን ሕዝብ አስቡ፤ መሥዋዕቱን የሚበሉት ከመሠዊያው ጋር ኅብረት አልነበራቸውምን? [19]ታዲያ፣ ለጣዖት የተሠዋ ነገርም ሆነ ጣዖቱ ራሱ ዋጋ ያለው ነገር ነው ማለቴ ነውን? [20]አይደለም፤ አሕዛብ የሚሠዉት ለእግዚአብሔር ሳይሆን ለአጋንንት ነው፤ ከአጋንንት ጋር እንድትተባበሩም አልሻም:: [21]የጌታን ጽዋና፣ የአጋንንትን ጽዋ በአንድ ላይ መጠጣት አትችሉም፤ ከጌታ ማዕድና ከአጋንንት ማዕድ ተካፋይ መሆን አትችሉም:: [22]ጌታን እናስቀናውን? በብርታትስ ከእርሱ እንበልጣለንን?

የአማኞች ነጻነት

[23]"ሁሉ ነገር ተፈቅዶአል"፤ ነገር ግን ሁሉም ነገር አይጠቅምም፤ "ሁሉም ነገር ተፈቅዶአል"፤ ነገር ግን ሁሉም ነገር አያንጽም:: [24]እያንዳንዱ ሰው የባልንጀራውን ጥቅም እንጂ የራሱን ብቻ አይፈልግ::

[25]በኅሊና ምርምር ውስጥ ሳትገቡ በሥጋ ገበያ የሚሸጠውን ሁሉ ብሉ፤ [26]"ምድርና በውስጥዋ ያለው ሁሉ የጌታ ነውና::"

[27]የማያምን ሰው ጋብዞአችሁ ለመሄድ ብትፈልጉ በኅሊና ምርምር ውስጥ ሳትገቡ የቀረበላችሁን ሁሉ ብሉ:: [28]ነገር ግን አንዱ፣ "ይህ ለጣዖት የተሠዋ ነው" ቢላችሁ ይህን ስለ

10፥9 ዘፀ17፥2፤ ዘኍ21፥5፡6፤ መዝ78፥18፤95፥9፤ 106፥14
10፥10 ዘፀ12፥23፤ ዘኍ16፥41፡49፤17፥5፡ 10፤1ዜና21፥15፤ ዕብ11፥28
10፥11 ቍ6፤ ሮሜ4፥24፤13፥11
10፥12 ሮሜ11፥20፤ 2ቆሮ1፥24
10፥13 1ቆሮ1፥9፤ 2ጴጥ2፥9
10፥14 ቍ7፤ ዕብ6፥9፤1ጴጥ2፥11፤ 1ዮሐ2፥7፤5፥21፤ ይሁ3
10፥16 ማቴ14፥19፤ 26፥26-28፤ 1ቆሮ11፥23-25
10፥17 ሮሜ12፥5
10፥18 ዘሌ7፥6፡ 14፡15
10፥19 1ቆሮ8፥4
10፥20 ዘሌ17፥7፤ ዘዳ32፥17፤ መዝ106፥37፤ ራእ9፥20
10፥21 2ቆሮ6፥15፡16
10፥22 ዘዳ32፥16፡ 21፤1ነገ14፥22፤ መዝ78፥58፤ መክ6፥10፤ኢሳ45፥9፤ ኤር44፥8
10፥23 1ቆሮ6፥12
10፥24 ቍ33፤ ሮሜ15፥1፡2፤ 1ቆሮ13፥5፤ፊል2፥4፡21 10፥25 ሐሥ10፥15፤ 1ቆሮ8፥7 10፥26 ዘፀ9፥29፤19፥5፤ ኢዮ41፥11፤ መዝ24፥1፤50፥12፤ 1ጢሞ4፥4
10፥27 ሉቃ10፥7 10፥28 1ቆሮ8፥7፡ 10-12

25፥9 ላይ ሀያ አራት ሺህ ይላል፤ የጳውሎስ ትኵረት አኀዙ ላይ ሳይሆን፣ መልእክቱ ላይ ነው:: በሌላም በኩል ሊጠቀስ የፈለገው በአንድ ቀን ያለቁትን ብቻ እንጂ፣ በማግሥቱ ወይም ከዚያ በኋላ ያለቁትን ሳይጨምር ሊሆን ይችላል (ዘኍ 25፥4 ይመ)::

10፥10 *አታጕረምርሙ!* በዘኍ 16፥41 ላይ እንደተገለ ጸው ነው:: *በአጥፊው!* እዚህ ላይ ጳውሎስ እስራኤላውያን በሙሴና በአሮን ላይ ባጕረመረሙ ጊዜ (ዘኍ 16፥41)፣ ከእግዚ አብሔር ቍጣ መቅሠፍት ያመጣውን መልአክ (ዘኍ 16፥46-50) በዘፀ 12፥23 ላይ ከተጠቀሰው መልአክ ጋር ያገናዝበዋል::

10፥11 *የዘመናት ፍጻሜ!* ከጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ ጀምሮ እስከ ዳግም ምጽአቱና ከዚያም በኋላ ያለውን ዘመን ያጠቃልላል:: እግዚ አብሔር ባለፉት ዘመናት ለሕዝቡ ሲያደርግ የነበረው ሁሉ፣ በመሲሑ አማካይነት ፍሬያማ የሚሆንበት የመጨረሻው ዘመን ነው:: *ለማስጠንቀቅም ተጻፈ!* የሮሜ 15፥4 ማብ ይመ::

10፥13 *ፈተና!* መፈተን በራሱ ኀጢአት አይደለም፤ ጌታም ተፈትኖ ነበር (ማቴ 4፥1-11)፤ ለፈተና እጅ መስጠት ግን ኀጢአት ነው:: *መታገሥ እንድትችሉ!* በእግዚአብሔር ጸጋ የኀጢአትን ፈተና መቋቋም ይቻላል::

10፥14 *ከጣዖት አምልኮ ሽሹ!* በዘፀ 32፥1-6 ላይ ከተጠቀሰው ዐይነት ነው:: የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ወደ እምነት የመጡት ከጣዖት አምላኪ ኅብረተ ሰብ ነው:: የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች የዕለት ተለት ተግባ ራቸውን በሚያከናውኑበት ጊዜ እንደ አፖሎ፣ አስክሌጲስ፣ ዲሜ ጥሪ፣ አፍሮዲቴና በሌሎች ተባዕትና እንስት አማልክት ስም የቆሙ አብያተ ጣዖታት ይጐበኙ ነበር:: በተለይ አፍሮዲቴ በተባለች እንስት አምላክ ስም በቆመው ቤተ ጣዖት ውስጥ፣ በርካታ ሴት አመንዝሮች ለዚሁ ተግባር ይገኙ ስለ ነበር የሚያጋጥመው ፈተና ብርቱ ነበር::

10፥16 *የበረከት ጽዋ!* በአይሁድ የፋሲካ በዓል ላይ ከሚጠ ጡት ጽዋዎች መካከል አንዱ ሲሆን፣ የጌታ እራት ሥርዐት የተመ ሠረተው በዚያው ወቅት ነበር (ማቴ 26፥17-30፤ ማር 14፥12-26፤ ሉቃ 22፥7-23):: *ከክርስቶስ ደም ጋር ኅብረት ያለው!* ከተሰቀለው ክርስቶስ ጋር ኅብረት ያለው መሆኑን የሚገልጽ መታሰቢያ ምልክት እንጂ በእርግጥ ደሙን መጠጣት አይደለም:: የጌታ እራት ሥርዐት ሆኖ በተመሠረተ ጊዜ፣ ጌታ ኢየሱስ ገና ደሙን አላፈሰሰም ነበር፤ ስለዚህ የጌታ እራት የሚያስታውሰን ጌታን ራሱን ነው (11፥25)::

10፥17 *አንዱን እንጀራ!* ብዙ አማኞች ከአንዱ እንጀራ መካፈላቸው የሚያሳየው የክርስቶስ አካል የሆነችውን የቤተ ክርስ ቲያንን አንድነት ነው፤ የምትመገበውም ያንኑ አንዱን የሕይወት እንጀራ ነው (ዮሐ 6፥33-58 ይመ)::

10፥18 *መሥዋዕቱን የሚበሉት ከመሠዊያው ጋር ኅብረት አልነበራቸውምን?* እስራኤላውያን በመሠዊያው ላይ ከቀረበው መሥዋዕት በበሉ ጊዜ (ዘሌ 7፥15፤ 8፥31፤ ዘዳ 12፥17-18)፣ ያመልኩ የነበረው የመሥዋዕቱን ሥርዐት የደነገገውንና መ ሠዊያው ራሱ የእርሱ የሆነውን እግዚአብሔርን ነው:: እንዲሁም አረማውያን መሥዋዕት በሚያቀርቡበት ጊዜ፣ ያመልኩ የነበረው አጋንንትን ነው (ቍ 20-21):: ደግሞም እንደ አምላክ ለሚቈጠር ጣዖታት የሚቀርበው መሥዋዕት ከንቱ እንደ ሆነ ተናግሮአል፤ ምክንያቱም ጣዖታቱ ራሳቸው ከንቱ ከመሆናቸውም በላይ፣ የሚመለኩት አማልክት በእርግጥ አምላክ አይደሉም:: እንደ እውነቱ ግን የሚመለኩት በእጅ የተሠሩት ጣዖታት ሳይሆኑ፣ በውስጣቸው ያደሩት አጋንንት ናቸው:: የእግዚአብሔር ሕዝብ ለጣዖታት የተሠዋ ሥጋ ከበሉ፣ ከጣዖት አምላኪዎች ጋር በቤተ ጣዖት መሳተፍ የለባቸውም፤ በቤተ ጣዖት ገብቶ መብላት ከአጋንንት ጋር እንደ መተባበር ይቈጠራል (ቍ 20)::

10፥22 *ጌታን እናስቀናውን?* ከአረማውያን ጋር የእነርሱን አማልክት በማምለክ ነው (ከዘፀ 20፥5፤ ዘዳ 32፥21፤ መዝ 78፥58 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥23 *ሁሉም ነገር አያንጽም!* የ6፥12 ማብ ይመ:: የራ ስን ነጻነትና መብት ማየት ብቻ ሳይሆን ለሌሎችም ማሰብ ያስፈልጋል (ቍ 24 ይመ፤ ከ 8፥1፤ ገላ 6፥2 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥25 *በሥጋ ገበያ የሚሸጠውን ሁሉ ብሉ!* ለጣዖት የተ ሠዋ ሥጋ ቢሆንም፣ ለገበያ በመቅረቡ ከአረማውያን ባዕድ አምልኮ አሠራር ነጻ ነው::

10፥26! ከመዝ 24፥1 የተወሰደ ሲሆን አይሁድ በማዕድ ላይ የሚጠቀሙበት የቡራኬ ቃል ነው (ከመዝ 50፥12፤89፥11 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥27 *የቀረበላችሁን ሁሉ ብሉ!* ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ ይሁን ወይም አይሁን አንዳች ጥያቄ አታቅርቡ፤ ሥጋው ለጣዖት የተ ሠዋ ቢሆንም ርእስ ጕዳዩ እስካልተነሣ ድረስ መብላት ይቻላል::

10፥28 *ስለ ነገራችሁ ሰው!* ሥጋው ለጣዖት የተሠዋ መሆኑን ዐውቃችሁ ብትበሉ፣ እንዲህ ስታደርጉ ያያችሁ ሰው (አማኝ ይሁን ወይም አይሁን) ነገሩን እንደ ደገፋችሁ፣ አልፎ

ነገራችሁ ሰውና ለኀሊናችሁ ስትሉ አትብሉ[*]:: [29]ይህን የምለውም ስለዚያ ሰው ኀሊና እንጂ ስለ አንተ አይደለም፤ ነጻነቴስ በሌላ ሰው ኀሊና ለምን ይመዘን? [30]ምግቡን በምስጋና የምበላ ከሆነ፣ ስግዚስብሔርን ባመሰገንሁበት ነገር ለምን እወቀሳለሁ?

[31]እንግዲህ ስትበሉም ሆነ ስትጠጡ፣ ወይም ማንኛውንም ነገር ስታደርጉ ሁሉንም ነገር ስስግዚስብሔር ክብር አድርጉት:: [32]ለአይሁድም ሆነ ለግሪኮች ወይም ስስግዚስብሔር ቤተ ክርስቲያን መሰናክል አትሁኑ፤ [33]እኔ ሰውን ሁሉ በማንኛውም ረገድ ለማስደሰት እንደ ምጥር እናንተም እንዲሁ አድርጉ፤ ብዙዎችም ይድኑ ዘንድ፣ ለራሴ የሚጠቅመውን ሳይሆን ለእነርሱ የሚጠቅመውን እሻለሁና::

11 እኔ የክርስቶስን ምሳሌ እንደምከተል እናንተም የእኔን ተከተሉ::

ሥርዐት ያለው አምልኮ

[2]በሁሉም ነገር ስለምታስቡልኝና ከእኔ የተቀበላችሁትን ትምህርት[†] አጥብቃችሁ ስለ ያዛችሁ አመሰግናችኋለሁ::

10፥29 1ቆሮ9፥1፡19
10፥30 ሮሜ14፥6
10፥31 ዘካ14፥21፤ ቈላ3፥17፤1ጴጥ4፥11
10፥32 ማቴ5፥29፤ ሐሥ20፥28፤24፥16፤ 1ቆሮ1፥2፤11፥16፡22፤ 15፥9፤2ቆሮ6፥3፤ 1ጢሞ3፥5፡15
10፥33 ቍ 24፤ ሮሜ11፥14፤15፥2፤ 1ቆሮ9፥22
11፥1 ሮሜ15፥3፤ 1ቆሮ4፥16፤1ጴጥ2፥21
11፥2 ቍ 17፡22፡ 23፤1ቆሮ4፥17፤ 15፥2፡3፤2ተሰ2፥15፤ 3፥6
11፥3 ዘፍ3፥16፤ 1ቆሮ3፥23፤ኤፌ1፥22፤ 5፥23
11፥4 ሐሥ11፥27
11፥5 ዘዳ21፥12፤ ሐሥ21፥9
11፥7 ዘፍ1፥26፤ 5፥1፤9፥6፤ያዕ3፥9

[3]ነገር ግን ይህን እንድታውቁ እወዳለሁ፤ የወንድ ሁሉ ራስ ክርስቶስ ነው፤ የሴትም ራስ ወንድ ነው፤ የክርስቶስም ራስ ስግዚስብሔር ነው:: [4]ራሱን ተከናንቦ የሚጸልይ ወይም ትንቢት የሚናገር ማንኛውም ወንድ የእርሱን ራስ ያዋርዳል፤ [5]ራሷን ሳትሸፍን የምትጸልይ ወይም ትንቢት የምትናገር ማንኛዋም ሴት የእርሷን ራስ ታዋርዳለች፤ ጠጕርዋን እንደ ተላጨች ይቈጠራልና:: [6]ሴት ራሷን የማትሸፍን ከሆነ፣ ጠጕርዋን ትቈረጥ፤ ጠጕሯን መቈረጥ ወይም መላጨት የሚያሳፍር መስሎ ከታያት ግን ራስዋን ትሸፈን:: [7]ወንድ ራሱን መከናነብ የለበትም፤[‡] ወንድ የስግዚስብሔር ምሳሌና ክብር ነውና፤ ሴት ግን የወንድ

[*]28 አንዳንድ ቅጆች *አትብሉ፤* "ምድርና በውስጧ ያለው ሁሉ የጌታ ናትና::"
[†]2 ወይም *ወግ*
[‡]4-7 ወይም የራሱን ጠጕር አስረዝሞ የሚጸልይ ወይም ትንቢት የሚናገር ማንኛውም ወንድ ራሱ የሆነውን ያዋርዳል፤ [5]ራሷን ሳትከናነብ የምትጸልይ ወይም ትንቢት የምትናገር ማንኛዋም ሴት ራሷ የሆነውን ታዋርዳለች፤ ጠጕራቸውን ከተላጩ ሴቶች አንዷ ትመስላለችና:: ሴት ራሷን የማትከናነብ ከሆነ፣ ጠጓሯን ታሳጥር፤ ጠጕሯን መቈረጥ ወይም መላጨት የሚያሳፍር ስለሆነ ግን እንደገና ታሳድገው:: [7]ወንድ ጠጕሩን ማስረዘም የለበትም፤

ተርፎም ጣዖት እንዳመለካችሁ ሊመስለው ይችላል:: *ለኀሊናችሁ ስትሉ፤* ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ መሆኑ በግልጽ ታውቆ ሳለ ይህን ሥጋ በመብላታችን፣ "የሌላውን ሰው ኀሊና" እንጐዳ ይሆናል (ቍ 29)፤ ከዚህ የተነሣ እንዲህ ያለውን ሥጋ መብላት ትክክል እንዳልሆነ ጥርጣሬ ቢኖረውም፣ ለጣዖት የተሠዋ ሥጋ መብላት ምንም አይደለም እንዲል ያደርበዋል፤ ወይም ደግሞ ሰውየው አማኝ ካልሆነ፣ ክርስቲያኖች የሚያመለኩት እግዚአብሔርንና ጣዖትን አጣምረው ነው የሚል ግምት ያድርበታል::

10፥29 *ነጻነቴስ፤* ከሮሜ 14፥16 ጋር ያነጻጽሩ:: አንድ ክርስቲያን ባለው ነጻነት አንድ ነገር ከማድረጉ በፊት፣ ይህ ነገር ለእግዚአብሔር ክብር ይሆናል ወይ? የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን ያንጻል ወይ? የማያምኑ ሰዎች ክርስቶስን አዳኝና ጌታ አድርገው እንዲቀበሉ ያደርጋል ወይ? ብሎ ራሱን መጠየቅ አለበት (ቍ 31-33)::

10፥30 *እግዚአብሔርን ባመሰገንሁበት ነገር፤* ጳውሎስ ለጣዖት ስለ ተሠዋ ሥጋ ምስጋና ማቅረብ ይችላል፤ ምክንያቱም ጣዖት ከንቱ ነው፤ ለጣዖት የተሠዋውም ሥጋ እግዚአብሔር ከፈጠራቸው ነገሮች አንዱ ነው::

10፥31 *ሁሉንም ነገር ለእግዚአብሔር ክብር፤* በም 8-10 ባለው ክፍል የተነሣውን ሐሳብ አጠቃሎ የያዘው፣ በምናደርገው ነገር ሁሉ እግዚአብሔር መከበር አለበት የሚለው መርህ ነው::

10፥32 *መሰናክል አትሁኑ፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ የማሰናከያ ምክንያት አድርጎ የቈጠረው በተለይ ለጣዖት የተሠዋውን ሥጋ መብላት ነው (8፥13):: ለእግዚአብሔር ክብር መኖር፣ ለሰው ሁሉ (ለሚያምኑም ለማያምኑም) መልካም እንድናደርግ ግድ ይለናል::

10፥33 *ሰውን ሁሉ በማንኛውም ረገድ ለማስደሰት፤* ጳውሎስ እንዲህ ሲል ሰዎችን ሁሉ ለማስደሰት፣ ከወንጌል እውነት ነቅነቅ ይላል ማለት አይደለም፤ ይሁን እንጂ በዕለት ተዕለት አካሄዱ ሰዎች ኀሊናቸው እንዳይጐዳና ወንጌልን ከመቀበል ወደ ኋላ እንዳያፈገፍጉ ስለ ሰዎች ያስባል:: *ይድኑ ዘንድ፤* 9፥22 ይመ::

11፥1፤ ቅደም ተከተሉን ያስተውሏል፤ (1) ትልቁ ምሳሌ ክርስቶስ ነው (ከ1ጴጥ 2፥21 ጋር ያነጻጽሩ)፤ (2) የክርስቶስ ሐዋርያት የእርሱን ምሳሌ ይከተላል ("እኔ እንደምከተል")፤ (3) እኛም የሐዋርያውን ምሳሌ መከተል ይገባናል::

11፥3-16፤ በዚህ ክፍል የቀረበው ሐሳብ፣ በአምልኮ ጊዜ መታየት ስለሚገባው ሥርዐት እንጂ፣ በጥቅሉ ስለ ወንድና ሴት የእርስ በርስ ግንኙነት አይደለም:: ይሁን እንጂ ጳውሎስ በባልና በሚስት መካከል መኖር የሚገባው የእርስ በርስ ግንኙነት በአምልኮም ስፍራ መታየት እንዳለበት ይናገራል:: ቀደም ባለው ክፍል እንደ ገለጸው፣ ሁሉም ነገር ለእግዚአብሔር ክብር እንዲደረግ ምኞቱ ነው (10፥31)::

11፥3 ራስ ለሰው አካል የክብር ምልክት እንደ መሆኑ፣ አንዳንዶች "ራስ" ሲባል የሚረዱት "ክብር" በሚለው ፅንሰ ሐሳብ ነው (ከቍ 4-5 ጋር ያነጻጽሩ):: በመሆኑም ክርስቶስ እግዚአብሔርን እንዳከበረ ሁሉ፣ ወንድ ክርስቶስን ማክበር፣ ሴትም ባሏን ማክበር ይገባቸዋል:: ሌሎች ደግሞ፣ "ራስ" የሚለውን የሚረዱት፣ "ሥልጣን" በሚለው ፅንሰ ሐሳብ ነው፤ (ይህም "ክብር" የሚለውን ፍሬ ሐሳብ ያጠቃልላል):: ደግሞም ጳውሎስ በኤፌ 1፥21-22 ("ከእግሩ በታች" "ከሁሉ በላይ ራስ"፣ ኤፌ 5፥22-23 ስለ መገዛት በሚናገረው ዐውደ ንባብ ውስጥ "ራስ" ስለ መሆን)እንዲሁም በቈላ 1፥18፡ 2፥10 ላይ ይህን ቃል በግልጽ የተጠቀመበት ሥልጣንን በሚያመለክት መልኩ ነው ይላሉ:: ስለዚህ ክርስቶስ በወንድ ላይ ሥልጣን እንዳለውና በወንድ መከበር እንዳለበት፣ ባልም በሚስቱ ላይ ሥልጣን ስላለው በሚስቱ መከበር ይኖርበታል::

11፥4፤ በዚህ ቍጥር ላይ በመጀመሪያ የምናገኘው፣ "ራስ" የሚለው ቃል የሚያመለክተው የሰውን ጭንቅላት ወይም የራስ ቅል ነው፤ ቀጥሎ የምናገኘው፣ "ራስ" የሚለው ቃል ግን የሚያመለክተው የወንድ የበላይ ባለሥልጣን የሆነው ክርስቶስ ነው፤ ወይም ቃሉ ሁለቱንም ትርጕም ሊይዝ ይችላል:: በጳውሎስ ዘመን በነበረው ባሕል መሠረት፣ ወንዶች በአምልኮ ጊዜ ለአምላካቸው ያላቸውን አክብሮትና ተገዢነት ለመግለጽ ራሳቸውን አይከናነቡም ነበር:: አንድ ሰው ሲጸልይም ሆነ ትንቢት ሲናገር ራሱን ቢሸፍን፣ ለክርስቶስ የሚገባውን ክብር አልሰጠም ማለት ነው::

11፥5-6፤ አንዲት ሴት የጠጕር መሸፈኛዋን ብታወልቅና ጠጕሯ በአደባባይ እንዲታይ ብታደርግ፣ ከሥነ ምግባር ውጭ እንደ ሆነችና ለዝሙት እንደምትጋብዝ ይቈጠር ነበር:: ሴት ራሷን የማትሸፍን ከሆነ፣ ጠጕሯን የተቈረጠች ወይም የተላጨች ያህል እንደ ሆነ ጳውሎስ ይናገራል:: ጠጕሯን የተላጨች ሴት አንድም የማስነወር ተግባር ፈጽማ በአደባባይ መዋረዷን አለበለዚያም ለባሏ የማትገዛ ጋጠ ወጥ መሆንዋን ያመለክታል:: ጳውሎስ ለእንደዚህ ዐይነት ሴቶች ያለው መልእክት፣ ሴት በአምልኮ ጊዜ ራሷን በመሸፈን ለባሏ ያላትን አክብሮትና ታዛዥነት ማሳየት አለባት የሚል ነው::

አንዳንዶች ሰዎች ጳውሎስ ጠጕርን ስለ መሸፈን አለመሸፈን ሲናገር በወቅቱ የነበረውን ባሕል እንደሚያወሳ አያስተውሉም:: ጳውሎስ የሥነ ፍጥረት ሥርዐትን በመጥቀሱ (ቍ 7-9)፣ እዚህ ላይ የሰጠው መመሪያ በእርሱ ዘመን ብቻ የሚወሰን አይደለም ይላሉ:: ስለዚህ በየትኛውም ዘመን የሚገኙት ሴቶች ጠጕራቸውን መሸፈን አለባቸው ይላሉ::

ሌሎች ደግሞ በዚህ ክፍል ስለ ሴቶች የተነሣው ሐሳብ ቋሚ መርህ ነው ይላሉ:: ይኸውም ሴቶች በማንኛውም ረገድ ለባሎቻቸው ሥልጣን በመገዛት አክብሮት ማሳየት አለባቸው፤ ይህንም ባለባበስ ብቻ ሳይሆን እግዚአብሔርን በመፍራት ማድረግ እንዳለባቸው ይናገራሉ:: በመጀመሪያ የተፈጠረው ወንድ ስለ ሆነ በሚስቱ ላይ ሥልጣን ሊኖረው ይገባል (1ጢሞ 2፥11-14 ይመ):: ሴት ከወንድ አካል ተወስዳ የተሠራችው (ዘፍ

ክብር ናት፤ [8]ምክንያቱም ሴት ከወንድ ተገኘች እንጂ ወንድ ከሴት አልተገኘም። [9]ደግሞም ሴት ለወንድ ተፈጠረች እንጂ ወንድ ለሴት አልተፈጠረም። [10]በዚህ ምክንያት፣ በመላእክትም ምክንያት፣ ሴት በሥልጣን ሥር መሆንዋን የሚያሳይ ምልክት በራስዋ ላይ ታድርግ።

[11]በጌታ ዘንድ ግን ሴት ያለ ወንድ፣ ወንድም ያለ ሴት አይሆንም። [12]ሴት ከወንድ እንደ ተገኘች ሁሉ፣ ወንድም ከሴት ይወለዳልና፤ ነገር ግን የሁሉም መገኛ እግዚአብሔር ነው። [13]እስቲ እናንተ ፍረዱ፤ ሴት ራስዋን ሳትሸፍን ወደ እግዚአብሔር መጸለይ ይገባታልን? [14]ወንድ ጠጕሩን ቢያስረዝም ነውር እንደሚሆንበት ተፈጥሮ እንኳ አያስተምራችሁምን? [15]ሴት ግን ጠጕርዋን ብታስረዝም ክብርዋ አይደለምን? ረጅም ጠጕር የተሰጣት መጐናጸፊያ እንዲሆናት ነውና። [16]እንግዲህ ማንም በዚህ ጕዳይ ላይ መከራከር ቢፈልግ፣ እኛም ሆን የእግዚአብሔር አብያተ ክርስቲያናት ከዚህ የተለየ ልማድ የለንም።

የጌታ እራት

11፥23-25 ተጓ - ምብ ማቴ 26፥26-28፤ ማር 14፥22-24፤ ሉቃ 22፥17-20

[17]ነገር ግን በምትሰበሰቡበት ጊዜ ለሚጐዳ እንጂ ለሚጠቅም ስላልሆነ፣ ይህን ትእዛዝ ስሰጥ እያመሰገንኋችሁ አይደለም። [18]ከሁሉ አስቀድሞ በቤተ ክርስቲያን በምትሰበሰቡበት ጊዜ በመካከላችሁ መለያየት እንዳለ ሰምቻለሁ፤ ይህም ሊሆን እንደሚችል በከፊል አምናለሁ፤ [19]ከእናንተ መካከል እውነተኞቹ ተለይተው ይታወቁ ዘንድ፣ ይህ መለያየት በመካከላችሁ መኖሩ ግድ ነው። [20]በምትሰበሰቡበት ጊዜ የምትበሉት የጌታን እራት አይደለም፤ [21]በምትበሉበት ጊዜ አንዱ ሌላውን ሳይጠብቅ ምግቡን ይበላልና፤ አንዱ እየተራበ ሌላው ይሰክራል። [22]ለመሆኑ የምትበሉበትና የምትጠጡበት ቤት የላችሁምን? ወይስ የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን በመናቅ፣ ምንም የሌላቸውን ታሳፍራላችሁን? እንግዲህ ምን ልበላችሁ? በዚህ ነገር ላመስግናችሁን? ፈጽሞ አላመሰግናችሁም።

[23]እኔ ከጌታ የተቀበልሁትን ለእናንተ አስተላልፌአለሁና፤ ጌታ ኢየሱስ አልፎ በተሰጠበት ሌሊት፣ እንጀራን አንሥቶ [24]ከባረከ በኋላ ቈርሶ፣ "ይህ ስለ እናንተ የሚሆን ሥጋዬ ነው፤ ለመታሰቢያዬም አድርጉት" አለ። [25]እንዲሁም ከእራት በኋላ ጽዋውን አንሥቶ፣ "ይህ ጽዋ በደሜ የሚሆን አዲስ ኪዳን ነው፤ ስለዚህ ከጽዋው በምትጠጡበት ጊዜ ይህን ለመታሰቢያዬ አድርጉት" አለ። [26]ይህን እንጀራ በምትበሉበት ጊዜ፣ ይህንም ጽዋ በምትጠጡበት ጊዜ ሁሉ ጌታ እስኪመጣ ድረስ ሞቱን ትናገራላችሁ።

11፥8 ዘፍ2፥21-23፤ 1ጢሞ2፥13
11፥9 ዘፍ2፥18
11፥12 ሮሜ11፥36
11፥16 1ቆሮ7፥17፤ 10፥32
11፥17 ቍ 2፡22
11፥18 1ቆሮ1፥10-12፤3፥3
11፥19 1ዮሐ2፥19
11፥21 2ጴጥ2፥13፤ ይሁ12
11፥22 ቍ 2፡17፤ ቆሮ10፥32፤ያዕ2፥6
11፥23 ቍ 2፤ ገላ1፥12
11፥24 1ቆሮ10፥16
11፥25 ሉቃ22፥20፤ 1ቆሮ10፥16
11፥26 1ቆሮ1፥7

2፥21-24) አጋዥና አጋር ትሆነው ዘንድ ነው (ዘፍ 2፥20)፤ ስለዚህ እርሱ ራሷ መሆኑን ተረድታ (ቍ 3)፣ ለእርሱ በመገዛት ልታከብረው ይገባል።

የተቀሩት ደግሞ ይህ ክፍል በየትኛውም ዘመን ለሚፈጸም ጋብቻ ቋሚ የሆነ ትእዛዝ ሳይሆን፣ በዚያ ወቅት በቆሮንቶስ የነበረውን የጋብቻ ግንኙነት የሚያሳይና በወቅቱ የነበሩት ሴቶች ጠጕራቸውን ለምን መሸፈን እንደ ነበረባቸው ያመለክታል (ቍ 10) ይላሉ። ነገሩን ለማንጻጸር በቍ 11-12 የሰፈረውን ሐሳብ በመጥቀስ ወንዶችና ሴቶች፣ "በጌታ" (ቍ 11፤ ገላ 3፥28፤ 1ጴጥ 3፥7 ይመ) አንድ በመሆናቸው ተደጋግፈው መኖር እንዳለባቸው ያመለክታል ይላሉ።

11፥10 *በመላእክትም*፤ መላእክት እዚህ ላይ የተጠቀሱት፣ ክርስቲያኖች ባገኙት ሁለንተናዊ ድነት ደስ ስለሚሰኙና በአምልኮ ጊዜ ሊኖር የሚገባውን ሥርዐት በንቃት ስለሚከታተሉ ነው (ከኤፌ 3፥10፤ 1ጢሞ 5፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። *በሥልጣን ... ምልክት፤* አንዳንድ ሰዎች ይህ ሐረግ ሴት ከወንድ ጋር ፍጥረትን የመግዛት ሥልጣን እንዳላት ያሳያል ይላል (ዘፍ 1፥26-27)።

11፥13-14 *ይገባታልን? ... ተፈጥሮ እንኳ፤* ክርስቲያኖች በሚኖሩበት ኅብረተ ሰብ ውስጥ የአካሄዳቸውን ቅቡልነት ካሉበት ባህል አንጻር መመዘን ይገባቸዋል።

11፥16፤ ጳውሎስም ሆነ አብያተ ክርስቲያናት ወንዶች ጠጕራቸውን ማሳጠር ሴቶች ደግሞ ጠጕራቸውን ማስረዘም ይገባቸዋል የሚለውን የማኅበረ ሰቡን ልማድ ይከተሉ ነበር። በቍ 13-16 ላይ ያለውን ሐሳብ ሲሰነዝር መሠረት ያደረገው የተለመደውን የቤተ ክርስቲያን ወግ ነው።

11፥17 *እያመሰገንኋችሁ አይደለም፤* ከቍ 2 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥18 *መለያየት፤* ጳውሎስ ከዚህ ቀደም በመካከላቸው ተነሥቶ ስለ ነበረው መከፋፈል መልስ ሰጥቶአል (1፥10-17)።

11፥19 እውነተኞቹ ... ይታወቁ ዘንድ፤ መለያየት አስከፊ ቢሆንም፣ በጎ ጐን አለው፤ ምክንያቱም በእግዚአብሔር ፊት ማን ታማኝና እውነተኛ እንደ ሆነ ለመለየት ይረዳል።

11፥20 *የምትበሉት የጌታን እራት አይደለም፤* የቆሮንቶስ ሰዎች የተሰበሰቡት የጌታን እራት ለመብላት ቢሆንም፣ እነርሱ ግን በሆዳምነታቸውና በአድልዎነታቸው አረከሱት።

11፥21 *አንዱ እየተራበ ሌላው ይሰክራል፤* የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ከጌታ እራት ጋር በማያያዝ የምታዘጋጀው፣ "የፍቅር ግብዣ" የሚባል እራት (ከ2ጴጥ 2፥13፤ ይሁ 12 ጋር ያነጻጽሩ)። አንዳንዱ ሰው በየቤቱ አዘጋጅቶ ያመጣውን ምግብ በኅብረት የሚበሉበት ግብዣ ሳይሆን አይቀርም። በግሪኮች ልማድ መሠረት እያንዳንዱ ሰው በኅብረት የሚበሉትን ምግብ ከቤቱ ይዞ ይመጣል፤ ሀብታሞች ብዙ ምግብ ሲያመጡ ድኾች ግን አነስተኛ ምግብ ያመጡ ነበር፤ ሀብታሞች ከብጤዎቻቸው ጋር ወግነው እስኪጠግቡ ሲበሉ ድኾች ግን እንደተራቡ ይሄዳሉ።

11፥22 *በዚህ ነገር ላመስግናችሁን?* ቍ 17 ይመ።

11፥23-26፤ ጳውሎስ በዚህ ክፍል የተናገረውን ከማቴ 26፥26-29፤ ማር 14፥22-25 በተለይም ከሉቃ 22፥17-20 ጋር ያለውን ተመሳሳይነት ያስተውሉ።

11፥23 *እኔ ከጌታ የተቀበልሁትን፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚናገረውን ሥርዐት በቀጥታ የተቀበለው ከጌታ ሊሆን ይችላል (ገላ 1፥11-17)፤ ወይም ደግሞ ይህን ሥርዐት ከጌታ ተቀብያለሁ ሲል በቀጥታ ከጌታ ሳይሆን በተዘዋዋሪ ከሌሎች ሳይሆን አይቀርም።

11፥24 *ከባረከ በኋላ፤* ምግብ ሲቀርብ ማመስገን የአይሁድ ልማድ ነው። *ሥጋዬ፤* የተቈረሰው እንጀራ ስለ ኀጢአተኞች የተሰጠው የጌታ ሥጋ ምሳሌ ነው (ሉቃ 22፥19)። *ለመታሰቢያዬም፤* የፋሲካ ምግብ ለመታሰቢያ እንደ ሆነ ሁሉ (ዘፀ 12፥14 ይመ)፣ የጌታም እራት ክርስቶስ ስለ ኀጢአተኞች መሞቱን የሚያስታውሰን ሥርዐት ነው።

11፥25 *ከእራት በኋላ፤* ከፋሲካ እራት በኋላ ነው። የጌታ እራት ሥርዐት የተጀመረው በጌታ ኢየሱስ ሲሆን፣ የተከበረውም ከፋሲካ እራት ጋር ተያይዞ ነበር (ከማቴ 26፥18-30፤ ከማርቆስና ከሉቃስ አቻ አገላለጽ ጋር ያነጻጽሩ)። *ጽዋውን፤* በጌታ ኢየሱስ ደም የቆመው የአዲሱ ኪዳን ምሳሌ ነው (ሉቃ 22፥20 ይመ፤ ከኤር 31፥31-34 ጋር ያነጻጽሩ)። (አሮጌው ኪዳን የሙሴ ወይም የሲና ኪዳን ነው ዘፀ 24፥3-8 ይመ)። በዚህ ኪዳን ምልክት አማካይነት በኢየሱስ ደም የተከፈለውንና የታተመውን የሕዝቡን ድነት እግዚአብሔር መቀበሉን ያረጋግጣል።

11፥26 *በምትበሉበት ጊዜ ... በምትጠጡበት ጊዜ፤* የጌታ እራት ሥርዐት በተወሰነ ጊዜ በቋሚነት መፈጸም ይኖርበታል፤ በየስንት ጊዜ መፈጸም እንዳለበት ግን ግልጽ መመሪያ አልተሰጠም። *እስከሚመጣ ድረስ፤* ከማቴ 26፥29 ጋር ያነጻጽሩ።

[27]እንግዲህ ማንም ሳይገባው፣ ይህን እንጀራ ቢበላ ወይም የጌታን ጽዋ ቢጠጣ፣ የጌታ ሥጋና ደም ባለ ዕዳ ይሆናል። [28]ማንም ሰው ከዚህ እንጀራ ከመብላቱና ከዚህ ጽዋ ከመጠጣቱ በፊት፣ ራሱን ይመርምር፤ [29]ምክንያቱም ማንም የጌታን ሥጋ ሳይገነዘብ* ቢበላና ቢጠጣ ፍርድ የሚያመጣበትን ይበላል፤ ይጠጣል። [30]ከእናንተ መካከል ብዙዎች የደከሙትና የታመሙት፣ አንዳንዶችም ያንቀላፉት በዚህ ምክንያት ነው። [31]ራሳችንን ብንመረምር ግን ባልተፈረደብን ነበር። [32]ነገር ግን ጌታ በሚፈርድብን ጊዜ እንገሠጻለን፤ ይኸውም ከዓለም ጋር አብረን እንዳንኰነን ነው።

[33]ስለዚህ፣ ወንድሞቼ ሆይ፤ ለመብላት በምትሰበሰቡበት ጊዜ እርስ በርሳችሁ ተጠባበቁ። [34]በምትሰበሰቡበት ጊዜ ለፍርድ እንዳይሆንባችሁ፣ ማንም የራበው ሰው ቢኖር በቤቱ ይብላ። ስለ ቀረው ነገር ደግሞ በምመጣበት ጊዜ እደነግጋለሁ።

መንፈሳዊ ስጦታዎች

12 ወንድሞች ሆይ፤ አሁን ደግሞ ስለ መንፈሳዊ ስጦታዎች ይህን እንድታውቁ እፈልጋለሁ። [2]አረማውያን በነበራችሁበት ጊዜ ወዲያና ወዲህ በመነዳት ድዳ ወደ ሆኑ ጣዖታት እንደ ተወሰዳችሁ ታውቃላችሁ። [3]ስለዚህ ማንም በእግዚአብሔር መንፈስ የሚናገር፣ "ኢየሱስ የተረገመ ነው" የሚል የለም፤ እንደዚሁም በመንፈስ ቅዱስ ካልሆነ በቀር፣ ማንም "ኢየሱስ ጌታ ነው" የሚል እንደሌለ እነግራችኋለሁ።

[4]ስጦታዎች ልዩ ልዩ ሲሆኑ፣ መንፈስ ግን አንድ ነው፤ [5]አገልግሎትም ልዩ ልዩ ሲሆን፣ ጌታ ግን አንድ ነው፤ [6]አሠራርም ልዩ ልዩ ሲሆን፣ ሁሉን በሁሉ የሚሠራው ግን ያው አንዱ እግዚአብሔር ነው።

[7]ነገር ግን መንፈስ ቅዱስን መግለጥ ለእያንዳንዱ ሰው የሚሰጠው ለጋራ ጥቅም ነው። [8]ለአንዱ በመንፈስ የጥበብን ቃል መናገር ይሰጠዋል፤ ለሌላው ደግሞ በዚያው መንፈስ የዕውቀትን ቃል መናገር ይሰጠዋል፤ [9]ለአንዱ በዚያው መንፈስ እምነት ይሰጠዋል፤ ለሌላው ደግሞ በዚያው በአንዱ መንፈስ የመፈወስ

11፥27 ዕብ10፥29
11፥28 2ቆሮ13፥5
11፥30 ማቴ9፥24
11፥31 መዝ32፥5፤ 1ዮሐ1፥9
11፥32 መዝ94፥2፤ 118፥18፤ምሳ3፥11፡ 12፤ዮሐ15፥18፡19፤ ዕብ12፥7-10፤ራእ3፥19
11፥34 ቍ21፡22፤ 1ቆሮ4፥19
12፥1 ሮሜ1፥11፤ 11፥25፤1ቆሮ1፥7፤ 14፥1፡37
12፥2 መዝ115፥5፤ ኤር10፥5፤ዕን2፤18፡ 19፤ኤፌ2፥2
12፥3 ዮሐ13፥ 13፤ሮሜ9፥3፤ 1ቆሮ16፥22፤1ዮሐ4፥ 2፡3
12፥4 ቍ8-11፤ ሮሜ12፥4-8፤ ኤፌ4፥11፤ዕብ 2፥4
12፥6 ኤፌ4፥6፤ ፊል2፥13
12፥7 1ቆሮ14፥12፤ ኤፌ4፥12
12፥8 1ቆሮ2፥6፤ 2ቆሮ8፥7 12፥9 ቍ28፡30፤ማቴ10፥1፤17፥19፡ 20፤1ቆሮ13፥2

* *ሳይለይ ወይም ሳይገነዘብ ማለት ነው።*

11፥27 *ሳይገባው፤* አንዳንድ የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች፣ "የፍቅር ግብዣ" በተባለው ሥርዐት ሲካፈሉ አክብሮት በጐደለውና ራስ ወዳድነት በተጠናወተው መንገድ ይካፈሉ እንደ ነበር የሚገልጽ ነው (ቍ 19-22)።

11፥28 *ራሱን ይመርመር፤* አንድ ሰው የልቡን ሐሳብና ተግባሩን እንዲሁም የጌታ እራት ስለሚያስተላፈው መልእክት ያለውን አመለካከት መመርመር አለበት። ይህም የጌታ እራት ከእግዚአብሔር ዘንድ መንፈሳዊ ጸጋ መቀበያ መንገድ ይሆንዋል።

11፥29 *የጌታን ሥጋ ሳይገነዘብ፤* "ሥጋ" የሚለው ቃል የጌታን አካል ወይም የክርስቶስ አካል የሆነችውን ቤተ ክርስቲያንን ያመለክታል (12፥13፡27 ይመ)። አንዱ አመለካከት ሰውየው የጌታን እራት በሚካፈልበት ጊዜ፣ የሚካፈለው ነገር የተሰቀለውን ክርስቶስ ሥጋ እንደሚወክል ሳይረዳ ይካፈላል የሚል ነው። ነገሩ እንዲህ ከሆነ ደሙ ለምን አልጠቀሰም የሚል ጥያቄ ያስነሣል፤ ሁለተኛው አመለካከት ደግሞ የጌታን እራት የሚካፈለው ሰው ቤተ ክርስቲያን የክርስቶስ አካል እንደሆነች ባለማስተዋል በቍ 20-21 ላይ የተጠቀሰው ራስ ወዳድነት ይታይበታል የሚል ነው። *ፍርድ፤* በማያምኑ ሰዎች ላይ የሚመጣውን ፍርድ ሳይሆን፣ በአማኞች ላይ የሚደርሰውን እንደ ሕመምና ሞት ያለውን የቅጣት ፍርድ ነው (ቍ 30)።

11፥30 *ያንቀላፉ፤* ሞትን ለመግለጽ በመጀመሪያው ምዕተ ዓመት የነበረ ዘይቤያዊ አነጋገር ነው።

11፥32 *እንገሠጻለን፤* አባት ልጁን እየቀጣ እንደሚያርም ሁሉ እኛም ድነት ያገኘን የእግዚአብሔር ልጆች እንቀጣለን፤ የምንቀጣውም በሠራነው ኀጢአት ንስሓ እንድንገባና (ከ2 ቆሮ 7፥10 ጋር ያነጻጽሩ) በጸጋ እንድናድግ ነው (2ጴጥ 3፥18፤ ዕብ 12፥7-11)።

11፥33 *ለመብላት በምትሰበሰቡበት ጊዜ፤* "የፍቅር ግብዣ" ኅብረትን የሚገልጽ ሌላው ሐረግ ነው (የቍ 21 ማብ ይመ)። እያንዳንዱ ሰው ለመብላት በሚቀርብበት ጊዜ ሌላውን መጠበቅ አለበት። አንድ በጣም የራበው ሰው ቢኖር፣ በቤቱ በልቶ መምጣት አለበት እንጂ፣ ራስ ወዳድነትንና አድልዎአዊነትን ይዞ ወደ ቤተ ክርስቲያን መምጣት የለበትም።

11፥34 *ስለ ቀረው ነገር ደግሞ በምመጣበት ጊዜ እደነግጋለሁ፤* የጌታን እራት በተመለከተ የእርሱን መልስ የሚሹ ሌሎች ችግሮች እንዳሉ ጳውሎስ ይጠቍማል፤ ይሁን እንጂ ለቀረው ነገር መልስ የሚሰጠው በሌላ ጊዜ ነው።

12፥1 *አሁን ደግሞ፤* ይህ ሐረግ ጳውሎስ የቆሮንቶስ ሰዎች በደብዳቤያቸው ላነሡት ተጨማሪ ጥያቄ መልስ መስጠቱን ይጠቍማል (ከ 7፥1፤ 8፥1፤ 16፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። *መንፈሳዊ ስጦታዎች፤* ምንም እንኳ ከዚህ የተለየ የግሪክ ቃል ቢሆንም፣ የ1፥7 ማብ ይመ።

12፥2 *ድዳ ወደ ሆኑ ጣዖታት እንደ ተወሰዳችሁ፤* በአንድ ወቅት የቆሮንቶስ ሰዎች በተለያዩ ነገሮች ተገፋፍተው የማይናገሩ ጣዖታትን ያመልኩ ነበር (ከ 10፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)፤ አሁን ግን በመንፈስ ቅዱስ መመራት ይኖርባቸዋል።

12፥3 *"ኢየሱስ የተረገመ ነው" ... "ኢየሱስ ጌታ ነው"፤* ከመንፈስ ቅዱስ ዳግም የተወለደ ሰው ኢየሱስን መርገም አይችልም፤ ይልቁንም ከልቡ፣ "ኢየሱስ ጌታ ነው" ማለት የሚችል እርሱ ብቻ ነው (ከዮሐ 20፥28፤ እንዲሁም ከ1ዮሐ 4፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ)። እዚህ ላይ፣ "ጌታ" ለሚለው የገባው የግሪኩ ቃል፣ ብሉይ ኪዳንን የተረጐሙት ሰብዓ ሊቃናት፣ "ያህዌ" ለሚለው የዕብራይስጡ ቃል የተጠቀሙበት ነው።

12፥4-6 *መንፈስ ግን አንድ ነው ... ጌታ ግን አንድ ነው ... አንዱ እግዚአብሔር ነው፤* እነዚህ ሐረጐች የሥላሴን አንድነት የሚያመለክቱ ሲሆን፣ የመንፈሳዊ ስጦታዎችን ልዩነትና አንድነት ያሳያሉ።

12፥4 *ስጦታዎች፤* መንፈስ ቅዱስ በውስጣችን ሲያድር የሚገለጡ የጸጋ ስጦታዎች ናቸው።

12፥5 *አገልግሎት፤* የግሪኩ ቃል በክርስቲያኑ ማኅበረ ሰብ ውስጥ የሚደረገውን ልዩ ልዩ አገልግሎት (ለምሳሌ ማዕድን ማገልገል፤ ሐሥ 6፥2-3)፤ ለመግለጽ ገብቶአል በኋላም ቃሉ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት በነበረችው ቤተ ክርስቲያን የዲያቆናትን አገልግሎት ለማመልከት ገብቶአል (ፊል 1፥1)።

12፥6 *አሠራርም፤* የግሪኩ ቃል በሥራ ላይ ያለ (ሠሪና አድራጊ) ኀይልን ያመለክታል፤ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ በግልጽ የሚታይ ውጤት አለው።

12፥7 *መንፈስ ቅዱስን መግለጥ ለእያንዳንዱ ... የሚሰጠው ለጋራ ጥቅም ነው፤* እያንዳንዱ አማኝ መንፈሳዊ ስጦታ ተሰጥቶታል፤ ይህም መንፈስ ቅዱስ በአማኙ ሕይወት እንደሚሠራ ይመሰክራል። ስጦታዎች ሁሉ የተሰጡበት ዐላማ የክርስቲያኑን ማኅበረ ሰብ አባላት ለማነጽ (1ጴጥ 4፥10-11 ይመ)፤ በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የነበሩ አንዳንድ ሰዎች ያደርጉ እንደነበረው ግን ለግል ጥቅም አይደለም።

12፥8 *ለአንዱ ... ለሌላው፤* አማኞች ሁሉ አንድ ዐይነት ስጦታ አይኖራቸውም፤ ደግሞም አንድ አማኝ ሁሉም ስጦታዎች አይኖሩትም። *የጥበብን ቃል ... የዕውቀትን ቃል፤* የክርስቲያኑ ማኅበረ ሰብ አንድ ውሳኔ ላይ ለመድረስ ወይም አንድን ተግባር ለመፈጸም መከተል የሚገባውን መንገድ ለመተለም ጥበብ ወይም ዕውቀት ባስፈለገ ጊዜ የሚያግዙ ስጦታዎች ናቸው።

12፥9 *እምነት፤* ለመዳን የሚያስፈልገው እምነት ሳይሆን፣ የክርስቶስ አካል በሆነችው ቤተ ክርስቲያን ውስጥ አንድን የተለየ ተግባር ለማከናወን የሚረዳ እምነት ነው። *የመፈወስ ስጦታዎች፤* የሁለቱ ቃላት መብዛት ልዩ ልዩ ዐይነት በሽታዎች እንዳሉና እግዚአብሔር እነዚህም በሽታዎች በተለያየ መንገድ እንደሚፈውስ ሳያሳይ አይቀርም።

ስጦታዎች ይሰጠዋል፤ [10]ለአንዱ ታምራትን የማድረግ፣ ለሌላው ትንቢትን የመናገር፣ ለሌላው ደግሞ መናፍስትን የመለየት፣ ለአንዱ በልዩ ልዩ ልሳን የመናገር፣ ለሌላው ደግሞ በልዩ ልዩ ልሳን[7] የተነገረውን የመተርጐም ስጦታ ይሰጠዋል። [11]እነዚህ ሁሉ የዚያው የአንዱ መንፈስ ስጦታዎች ሲሆኑ፣ ለእያንዳንዱ ሰው እርሱ ራሱ እንደ ፈቀደ ይሰጠዋል።

አንድ አካል ብዙ ብልቶች

[12]አካል ብዙ ብልቶች ቢኖሩትም አንድ አካል ነው፤ ነገር ግን ብልቶች ብዙ ቢሆኑም አካል አንድ ነው። ክርስቶስም እንደዚሁ ነው። [13]አይሁድ ወይም የግሪክ ሰዎች ብንሆን፣ ባሪያ ወይም ነጻ ሰዎች ብንሆን፣ እኛ ሁላችን አንድ አካል እንድንሆን በአንድ መንፈስ ተጠምቀናልና፤ ሁላችንም አንዱን መንፈስ እንድንጠጣ ተሰጥቶናል።

[14]አካል የተሠራው ከብዙ ብልቶች እንጂ ከአንድ ብልት አይደለም። [15]እግር፣ "እኔ እጅ ስላልሆንሁ የአካል ክፍል አይደለሁም" ቢል ይህን በማለቱ የአካል ክፍል መሆኑ ይቀራልን? [16]ጆሮም፣ "እኔ ዐይን ስላልሆንሁ የአካል ክፍል አይደለሁም" ቢል ይህን በማለቱ የአካል ክፍል መሆኑ ይቀራልን? [17]አካል በሙሉ ዐይን ቢሆን ኖሮ፣ መስማት ከየት ይገኝ ነበር? አካል በሙሉ ጆሮ ቢሆን ኖሮ፣ ማሽተት ከየት ይገኝ ነበር? [18]ነገር ግን እግዚአብሔር እንደ ወደደ እያንዳንዱን በየቦታው መድቦ አል። [19]ሁሉም አንድ ብልት ቢሆን ኖሮ አካል ከየት ይገኝ ነበር? [20]እንግዲህ ብልቶች ብዙ ናቸው፣ አካል ግን አንድ ነው።

[21]ዐይን እጅን፣ "አታስፈልገኝም" ሊለው አይችልም፤ ራስም እግርን፣ "አታስፈልጉኝም" ሊለው አይችልም። [22]እንዲያውም ደካማ የሚመስሉት የአካል ብልቶች እጅግ አስፈላጊ ናቸው። [23]የተናቁ ለሚመስሉን ብልቶች ይበልጥ ክብር እንሰጣቸዋለን፤ ደግሞም የምናፍርባቸውን ብልቶች ይበልጥ እንንከባከባቸዋለን፤ [24]የማናፍርባቸው ብልቶቻችን ግን ይህ አያስፈልጋቸውም። እግዚአብሔር ግን የአካል ብልቶችን አንድ ላይ አገጣጥሞ ክብር ለሚጐድላቸው

12፥10 ቍ28-30፤ ማር16፥17፤ገላ3፥5፤ ኤፌ4፥11፤1ዮሐ4፥1
12፥11 ቍ4
12፥12 ቍ27፤ ሮሜ12፥5
12፥13 ዮሐ7፥37-39፤ገላ3፥28፤ ኤፌ2፥18፤ቈላ3፥11
12፥14 ቍ12:20
12፥18 ቍ11:28
12፥20 ቍ12:14፤ ሮሜ12፥5

[7]10 ወይም *ቋንቋ*፤ እንዲሁም ቍ28 ይመ

12፥10 *ታምራትን የማድረግ፤* ቃል በቃል ቢተረጐም "የማድረግ ኀይል" ማለት ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ታምር በሰው አእምሮ ሊገለጽ የማይችል፣ ከተፈጥሮ ሕግ ውጭ የሆነ ነገር ነው፤ የሚደረገውም የእግዚአብሔርን ኀይልና ዐላማ ለመግለጽ ነው። *ትንቢትን፤* የእግዚአብሔር ሐሳብ በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ለአንድ አማኝ ሲገለጥ ነው፤ ይኸውም የወደፊቱን አስቀድሞ መናገር (አጋቦስ በሐሥ 11፥28፤ 21፥10-11 ላይ ከተናገረው ጋር ያነጻጽሩ)፤ ወይም በአንድ የተወሰነ ሁኔታ ውስጥ የእግዚአብሔርን ፈቃድ መግለጥ ሊሆን ይችላል (ከ14፥29-30፤ ከሐሥ 13፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)። *መናፍስትን የመለየት፤* ከክፉ መናፍስት ሊመጡ የሚችሉ ሐሰተኛ ትንቢቶች ስላሉ፣ እውነተኛውን ትንቢት ከሐሰተኛው ለመለየት ይህ ስጦታ አስፈላጊ ነው (ከ1ዮሐ 4፥1-6 ጋር ያነጻጽሩ) *በልዩ ልዩ ልሳን፤* አንዳንድ ሰዎች "ልሳን" ለሚለው የገባው የግሪኩ ቃል፣ "ቋንቋ" ወይም "የንግግር ዘዬ" ማለት በመሆኑ፣ ሐዋርያት በበዓለ አምሳ ቀን እንደ ተናገሩት ዐይነት (ሐሥ 2፥4:6:11 ይመ፤ ከ1ቆሮ 14፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ) ከዚህ በፊት በማያውቁት ቋንቋ መናገር ነው ይላሉ። ሌሎች ደግሞ ከም 12-14 ባለው ክፍል ውስጥ፣ "ልሳን" የሚለው ቃል እጅግ ከመፈንደቅ የተነሣ ትርጒም በሌለው ቋንቋ ምስጋናንና ጸሎትን ማነብነብን ጨምሮ (13፥1፤ 14፥2:10) ምድራዊና ሰማያዊ ቋንቋን ያመለክታል ይላሉ። *በልዩ ልዩ ልሳን የተነገረውን የመተርጐም፤* አድማጮች የሚነገረውን ሰምተው እንዲታነጹ መልእክቱን እነርሱ በሚሰሙት ቋንቋ ማስተላለፍ ነው (ከ 14፥5: 13: 27-28 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥11 *እርሱ ራሱ እንደ ፈቀደ፤* እያንዳንዱ አማኝ ሊቀበል የሚገባውን ስጦታ ወይም ስጦታዎች የሚወስንና የሚያድል መንፈስ ቅዱስ ነው።

12፥12 *ብዙ ብልቶች ... አንድ አካል፤* ይህ ምሳሌ የአንዱ የክርስቶስ አካል ብልቶች የሆኑት የእግዚአብሔር ሰዎች የሚለማመዷቸውን መንፈሳዊ ስጦታዎች አንድነትና ልዩነት ያመለክታል። *ክርስቶስም፤* ክርስቶስ፣ ራሷ የሆነውንና እርሷም አካሉ የሆነችውን ቤተ ክርስቲያንን ነው (ኤፌ 1፥23-23)።

12፥13 *አይሁድ ወይም የግሪክ ሰዎች፤* በክርስቶስ የሆኑትን ዘርም ሆነ ባሕል አይለያቸውም። *ባሪያ ወይም ነጻ ሰዎች፤* የክርስቶስ በሆኑ ሰዎች መካከል፣ የወገንም ሆነ የመደብ ልዩነት የለም። *ሁላችን አንድ አካል እንድንሆን በአንድ መንፈስ ተጠምቀናል፤* መንፈሳዊ ጥምቀት መጠመቅ፣ በመንፈስ ቅዱስ ዳግም መወለድና (ዮሐ 3፥3:5)፤ ከክርስቶስ አካል ጋር አንድ መሆን ነው። *ሁላችንም አንዱን መንፈስ እንድንጠጣ ተሰጥቶናል፤* በሕዝቡ ሁሉ ልብ እንዲያድር፣ እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስን ሰጥቶአል (6፥9)፤ ይህንንም ያደረገው ሕይወታቸው የመንፈስ ቅዱስን ፍሬ እንዲያፈራ ነው (ገላ 5፥22-23 ይመ፤ ከዮሐ 7፥37-39 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥14-20፤ የተቀበሉት ስጦታ ዝቅተኛና ስፍራ የማይሰጠው መስሎ ለሚታያቸው ክርስቲያኖች የተነገረ ነው፤ ምክንያቱም ጐልተው የሚታዩ (በልሳን መናገርና የመሳሰሉት) ስጦታዎች በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ትልቅ ስፍራ ተሰጥቶአቸው ስለ ነበር፣ ይህን ስጦታ ያላገኙ ወገኖች የዝቅተኝነት ስሜት አድሮባቸው ነበር።

12፥14፤ የሰው አካል በሚገባ ይሠራ ዘንድ የተለያዩ ብልቶች እንደሚያስፈልጉት ሁሉ፣ የክርስቶስ አካል ብልቶችም የተለዩ ስጦታዎች አሏቸው፤ የእያንዳንዱም ስጦታ ጥቅም፣ አንዱን የክርስቶስን ዐላማ እውን ማድረግ ነው። እያንዳንዱ ብልት (ምዕመን) መላውን አካል ለመጥቀም፣ ስጦታውን በሚገባ ተግባር ላይ ማዋል አለበት፤ ደግሞም በተቀመጠበት ስፍራ የተሰጠውን ኀላፊነት በሚገባ መወጣት ይገባዋል፤ ለምሳሌ የጥበብና የዕውቀት ቃል ስጦታ ያላቸው እንዲሁም ሐዋርያ፣ ሽማግሌና (1ጢሞ 5፥1) ዲያቆን (ሐሥ 6፥1-6) ለመሆን ሥልጣን የተሰጣቸውም ኀላፊነታቸውን በአግባቡ መወጣት አለባቸው።

12፥18፤ ጳውሎስ በእግዚአብሔር ሉዓላዊ ፈቃድ፣ የሰው አካል የተለያዩ ብልቶች እንዲኖሩት የተደረገበትን ምክንያት ይናገራል፤ ይህንንም ምሳሌ በማድረግ እግዚአብሔር በክርስቶስ አካል ውስጥ አንድ ዐይነት ስጦታ ሳይሆን ልዩ ልዩ ስጦታዎች ያሏቸው የተለያዩ ክርስቲያኖች እንዳስቀመጠ ያወሳል፤ የተለያዩ ስጦታዎች እንዲኖሩ የተደረገውም አንዱን የእግዚአብሔር ዐላማ እውን ለማድረግ ነው። እግዚአብሔር አንድነትን ለማምጣት ልዩነትንም ይጠቀማል።

12፥21-26፤ የተቀበሉት ስጦታ ከፍተኛ ስፍራ የሚሰጠው መስሎ ለሚታያቸው የተነገረ ነው። ከእነዚህ ቍጥሮች እንደምንረዳው፣ አንዳንድ ስጦታዎች (ለምሳሌ በልሳን መናገር) ከምንም በላይ ትልቅ ስጦታ ተደርገው ይታዩ ነበር።

12፥21፤ በአንድ አካል ውስጥ የሚገኙ የተለያዩ ብልቶች እርስ በርስ የመደጋገፍ ባሕርይ እንዳላቸው ከዚህ መርሕ እንረዳለን፤ በክርስቶስ አካል ውስጥ የሚገኙት ክርስቲያኖችም፣ የተለያዩ ተግባራት በሚያከናውኑበት ጊዜ እርስ በርስ ተደጋጋፊ ናቸው።

12፥22 *ደካማ ... እጅግ አስፈላጊ ናቸው፤* በክርስቶስ አካል ውስጥ ዝቅተኛ ስፍራ ያላቸው የሚመስሉ ክርስቲያኖች፣ በእርግጥ ጠቃሚና አስፈላጊ ናቸው።

12፥23 *የተናቁ ለሚመስሉን ብልቶች ይበልጥ ክብር እንሰጣቸዋለን፤* እምብዛም ስፍራ ለሌላቸው የሰውነት ክፍሎች የተለየ እንክብካቤ እንደምናደርግ ሁሉ፣ ጐልቶ የማይታይ ስጦታ ያላቸውንም ክርስቲያኖች ማክበርና ማገዝ ይኖርብናል። *የምናፍርባቸውን ብልቶች ይበልጥ እንንከባከባቸዋለን፤* በቤተ ክርስቲያን ውስጥ አገልግሎታቸው በሰው ፊት ለማይታይ ክርስቲያኖች የተለየ አክብሮት መስጠት ይገባል።

12፥24፤ በሰው ፊት ጐልቶ የሚታይ ስጦታ ላላቸው የተለየ ክብር መስጠት አያስፈልግም።

የበለጠ ክብር ሰጥቶአቸዋል፤ [25]ይህንም ያደረገው በአካል ብልቶች መካከል መለያየት ሳይኖር፣ እርስ በርሳቸው እኩል እንዲተሳሰቡ ነው። [26]አንድ ብልት ቢሠቃይ ብልቶች ሁሉ አብረው ይሠቃያሉ፤ አንድ ብልት ቢከበር ሌሎቹም ብልቶች አብረው ደስ ይላቸዋል።

[27]እንግዲህ እናንተም የክርስቶስ አካል ናችሁ፤ እያንዳንዳችሁም የአካሉ ብልቶች ናችሁ። [28]እግዚአብሔር በቤተ ክርስቲያን ውስጥ አንደኛ ሐዋርያትን፣ ሁለተኛ ነቢያትን፣ ሦስተኛ መምህራንን፣ ቀጥሎም ታምራት አድራጊዎችን፣ የመፈወስ ስጦታዎች ያላቸውን፣ ሌሎችን የመርዳት ስጦታ ያላቸውን፣ የማስተዳደር ስጦታ ያላቸውንና በልዩ ልዩ ልሳን የመናገር ስጦታ ያላቸውን ሰዎች መድቦአል። [29]ሁሉ ሐዋርያት ናቸውን? ሁሉስ ነቢያት ናቸውን? ሁሉስ መምህራን ናቸውን? ሁሉስ ታምራት ያደርጋሉን? [30]ሁሉስ የመፈወስ ስጦታዎች አላቸውን? ሁሉስ በልሳኖች ይናገራሉን[ሀ]? ሁሉስ ይተረጉማሉን? [31]ነገር ግን ከሁሉ የሚበልጠውን ስጦታ በብርቱ ፈልጉ።[ለ]

12፥27 ሮሜ12፥5፤ ኤፌ1፥23፤4፥12፤ ቈላ1፥18፡24
12፥28 ቍ9፡10፤ ማር16፥17፤ ሮሜ12፥6-8፤ 1ቆሮ10፥32፤ ኤፌ4፥11
12፥30 ቍ10
12፥31 1ቆሮ14፥1፡39
13፥1 ቍ8፤ ማር16፥17
13፥2 ቍ8፤ ማቴ17፥20፤21፥21፤ ሐሥ11፥27፤ 1ቆሮ12፥9፤14፥2፤ 2ቆሮ8፥7፤ኤፌ4፥11
13፥3 ዳን3፥28፤ ሉቃ19፥8፤ሐሥ2፥45
13፥4 1ቆሮ5፥2፤ 1ተሰ5፥14
13፥5 ኢዮ14፥16፡17፤ምሳ10፥12፤17፥9፤ማቴ5፥22፤ 1ቆሮ10፥24፤ 1ጴጥ4፥8

ፍቅር

ደግሞም ከሁሉ የሚበልጠውን መንገድ አሳያችኋለሁ።

13 በሰዎችና በመላእክት ልሳን[ሐ] ብናገር፣ ፍቅር ግን ከሌለኝ እንደሚጮኽ ናስ ወይም እንደሚንሿሿ ጸናጽል ነኝ። [2]የትንቢት ስጦታ ቢኖረኝ፣ ምስጢርን ሁሉና ዕውቀትን ሁሉ ባውቅ፣ ተራራንም ከቦታው የሚነቅል እምነት ቢኖረኝ፣ ፍቅር ግን ከሌለኝ ከንቱ ነኝ። [3]ያለኝን ሁሉ ለድኾች ብሰጥ፣ ሰውነቴም እንዲቃጠል ለእሳት ብዳርግ፣[መ] ፍቅር ግን ከሌለኝ ምንም አይጠቅመኝም።

[4]ፍቅር ታጋሽ ነው፤ ደግሞም ቸር ነው። ፍቅር አይመቀኝም፤ አይመካም፤ አይታበይም፤ [5]ተገቢ ያልሆነ ነገር አያደርግም፤ ራስ ወዳድ አይደለም፤ አይበሳጭም፣ በደልን አይ

[ሀ]30 ወይም፣ *በሌሎች ቋንቋዎች*
[ለ]31 ወይም፣ *እናንተ ግን ከሁሉ የሚበልጠውን ስጦታ በብርቱ እየፈለጋችሁ።*
[ሐ]1 ወይም *ቋንቋዎች*
[መ]3 አንዳንድ የጥንት ቅጆች፣ *እንድታበይ ሰውነቴንም አሳልፌ ብሰጥ ይላሉ*

12፥25 *መለያየት ሳይኖር፤* 1፥10-12 ይመ።

12፥26 *ብልቶች ሁሉ አብረው ይሠቃያሉ፤* ከክርስቶስ አካል አንዱ ብልት ቢሠቃይ፣ ሌሎች ክርስቲያኖችም የሥቃዩ ተካፋይ ይሆናሉ (በሐሥ 12፥1-5 ላይ ካለው ከያዕቆብ ሰማዕትነትና ከጴጥሮስን መታሰር ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥27 *እናንተም የክርስቶስ አካል ናችሁ፤* በቆሮንቶስ ለነበረችው አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን የተነገረው ነው፤ ዓለም ዐቀፋዊቷ ቤተ ክርስቲያን የክርስቶስ አካል እንደ ሆነች ሁሉ፣ እያንዳንዷ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያንም የክርስቶስ አካል ናት።

12፥28፤ እዚህ ላይ ያለው ዝርዝር በቍ 8-10 ላይ ከሚገኘው ዝርዝር ለየት ያለ ነው (ያንኑ ማብ ይመ)። እዚህ ላይ ጳውሎስ ከኤፌ 4፥11 ላይ ስጦታ ያላቸውን ሦስት አገልጋዮች፣ ከቍ 8-10 ላይ ደግሞ አምስት የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎችን ይጠቅሳል። ሐዋርያትና ነቢያት የቤተ ክርስቲያን መሠረት የጣሉ ናቸው (ኤፌ 2፥20)፤ ማስተማር ደግሞ ከእረኛነት (መጋቢነት) ጋር የተያያዘ ነው (ኤፌ 4፥11፤ 1ጢሞ 3፥2)። እነዚህ ስጦታ ያላቸው ሦስት አገልጋዮች በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ካላቸው አገልግሎት ደረጃ አንጻር፣ "አንደኛ"፣ "ሁለተኛ"፣ "ሦስተኛ" ተብለዋል። ደግሞም የተለያዩ ስጦታዎች እንዳሉ ለማመልከት የተቀሩት ስጦታዎች፣ "ቀጥሎም" ከሚለው ማያያዣ በኋላ ተዘርዝረዋል። ጳውሎስ መንፈሳዊ ስጦታዎቹን የዘረዘረው ለናሙና ያህል ብቻ ይመስላል። ከቍጥር 28 የመጀመሪያው ክፍል ("አንደኛ"፣ "ሁለተኛ"፣ "ሦስተኛ") ከተባሉት በስተቀር ሌሎቹን ስጦታዎች በማበላለጥ ደረጃ አላስቀመጣቸውም፤ ምክንያቱም ቀደም ሲል ስጦታዎች ሁሉ እኩል ጠቃሚ መሆናቸውን በአጽንዖት ገልጾአል (ቍ 21፥26)። *ሐዋርያት፤* ጌታ ኢየሱስ በምድራዊ አገልግሎቱ ከእርሱ ጋር እንዲሆኑና ወጥተውም ወንጌልን እንዲሰብኩ የመረጣቸው (ማር 3፥14)፣ የትንሣኤው ምስክሮች ነበሩ (ሐሥ 1፥21-22)። አንዳንድ ጊዜ ቃሉ ሰፋ ያለ ትርጒም ሊይዝ ይችላል (ሮሜ 16፥7፤ ገላ 1፥19)። *ተአምራት ... የመፈወስ ... ልሳን፤* የቍ9-10 ማብ ይመ። *ሌሎችን የመርዳት፤* እዚህ ላይ ሐረጉ የሚያመለክተው ድኾችን፣ መጻተኞችን፣ ሕመምተኞችንና ኀዘንተኞችን መንከባከብ ቢሆንም (ከሐሥ 6፥1-6 ያነጻጽሩ)፣ ሌሎችን ለመርዳት የሚደረገው ማንኛውም ተግባር ከመንፈስ ቅዱስ ስጦታ የተነሣ ሊሆን ይችላል (ከሮሜ 12፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ)። *የማስተዳደር፤* የማስተዳደር ስጦታ ያላቸው ሰዎች ቤተ ክርስቲያንን ለማደራጀት፣ ዕቅድ ለማውጣትና መንፈሳዊ መርሐ ግብር ለማዘጋጀት የሚችሉት በመንፈስ ቅዱስ ነው።

12፥29-30 *ሁሉ ሐዋርያት ናቸውን?* ክርስቲያኖች የተለያየ ስጦታ አላቸው፤ ስለዚህ ሁሉም ሰው አንድ ዐይነት ስጦታ መሻት የለበትም።

12፥31 *ከሁሉ የሚበልጠውን ስጦታ በብርቱ ፈልጉ፤* ቍ 28፤ 14፥1፡5፡12፡39 ይመ። ይህ ሐረግ በአማራጭ ትርጒሙ ላይ እንደ ተመለከተው፣ "እናንተ ግን ከሁሉ የሚበልጠውን ስጦታ በብርቱ እየፈለጋችሁ" ነው፤ የሚለው ትክክል ከሆነ የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ለእነርሱ ትልቅ መስሎ በሚታያቸው ስጦታ አማካይነት የራሳቸውን ክብር ይፈልጉ ነበር። *ከሁሉ የሚበልጠውን መንገድ፤* ጳውሎስ መንፈሳዊ ስጦታዎችን ሁሉ እንዴት መለማመድ እንደሚገባ ትክክለኛውን መንገድ ይጠቁማል፤ ያም መንገድ የፍቅር መንገድ ነው። ጳውሎስ ፍቅር የጸጋ ስጦታ መሆኑን አይናገርም፤ ይልቁንም ፍቅር የመንፈስ ፍሬ ነው (ገላ 5፥22)።

13፥1-3 *ልሳን ... የትንቢት ... እምነት ... ብሰጥ፤* ጳውሎስ አራት ስጦታዎችን ለአብነት ያህል መርጦአል። በእነዚህ ስጦታዎች የሚያስደንቅ ነገር ማከናወን ቢቻልም እንኳ፣ ነገሩ በፍቅር እስካልተደረገ ድረስ ከንቱ ነው።

13፥1 *በሰዎችና በመላእክት ልሳን፤* ጳውሎስ ግነትን ተጠቅሞአል። ሰዎች የሚናገሩትን ቋንቋ ብቻ ሳይሆን መላእክትም የሚናገሩትን ቋንቋ መናገር ቢችል እንኳ፣ ፍቅር ከሌለው ባዶ ጩኸት እንደሆነ ይናገራል። *ፍቅር፤* የግሪኩ ቃል ለራስ ጥቅም ሳይሆን፣ ለሌሎች ማሰብን ያመለክታል፤ እንዲህ ዐይነት ፍቅር ያለው ሰው ለሌሎች መልካም ነገር የሚያደርገው በሰዎቹ መልካምነት ላይ ተመሥርቶ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ሌሎችን እንድንወድ የሰጠውን ትእዛዝ በማክበር ነው። ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል ላይ እንደ ገለጠው ዐይነት ፍቅር ማለት ነው (ከዮሐ 13፥34-35፤ 1ዮሐ 3፥ 16 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥2 *ምስጢርን ሁሉና ዕውቀትን ሁሉ፤* ጳውሎስ ሊኖረው የሚችለውን የመረዳት መጠን ለመግለጽ፣ አሁንም ግነትን ሲጠቀም እናያለን። አንድ ሰው ወሰን የሌለው ዕውቀት ቢሰጠው ነገር ግን ይህን ስጦታ በፍቅር ባይዝና ባይጠቀምበት ከንቱ ነው። *ተራራንም ከቦታው የሚነቅል እምነት፤* እግዚአብሔር በተለየ መንገድ የሚያስፈልገንን ነገር እንዲያዘጋጅልን በእርሱ የምንታመንበት ልዩ ችሎታ ነው። ጳውሎስ እዚህም ላይ ግነትን ተጠቅሞአል።

13፥3 *ሰውነቴም እንዲቃጠል ለእሳት ብዳርግ፤* ብዙ የጥንት ክርስቲያኖች በእሳት ተቃጥለው በሰማዕትነት ሕይወታቸው ያለፈበትን አሟሟት ያመለክታል። እጅግ ታላቅ መሥዋዕትነት ብንከፍል እንኳ፣ በፍቅር እስካልሆነ ድረስ ምንም ፋይዳ የለውም።

13፥4-7፤ እዚህ ላይ ፍቅር በአዎንታዊና በአሉታዊ መልክ ተገልጾአል።

13፥4 *አይታበይም፤* 8፥1ይመ።

13፥5 *ተገቢ ያልሆነ ነገር አያደርግም፤* በአምልኮ ጊዜ የነበራቸውን ሥርዐት አልባ ባሕርይ በተዘዋዋሪ መንገድ መናገሩ ይሆናል (11፥18-22)።

ቈጥርም:: [6]ፍቅር ከእውነት ጋር እንጂ በዐመፅ ደስ አይሰኝም:: [7]ፍቅር ሁልጊዜ ይታገሣል፤ ሁልጊዜ ያምናል፤ ሁልጊዜ ተስፋ ያደርጋል፤ ሁልጊዜ ጸንቶ ይቆማል::

[8]ፍቅር ከቶ አይወድቅም፤ ነገር ግን ትንቢት ቢሆን ይሻራል፤ ልሳንም ቢሆን ይቀራል፤ ዕውቀትም ቢሆን ይሻራል:: [9]ምክንያቱም የምናውቀው በከፊል ነው፤ ትንቢት የምንናገረውም በከፊል ነው:: [10]ነገር ግን ፍጹም የሆነው ሲመጣ በከፊል የነበረው ይሻራል:: [11]ልጅ ሳለሁ እንደ ልጅ እናገር ነበር፤ እንደ ልጅ አስብ ነበር፤ እንደ ልጅም አስላ ነበር:: ከጐለመስሁ በኋላ ግን የልጅነትን ነገር አርግፍ አድርጌ ትቻለሁ:: [12]አሁን የምናየው በመስተዋት ውስጥ እንደሚታይ በድንግዝግዝ ነው፤ በዚያን ጊዜ ግን ፊት ለፊት እናያለን:: አሁን የማውቀው በከፊል ነው፤ በዚያን ጊዜ እኔ ራሴ ሙሉ በሙሉ የታወቅሁትን ያህል ዐውቃለሁ::

[13]እንግዲህ እምነት፣ ተስፋ፣ ፍቅር እነዚህ ሦስቱ ጸንተው ይኖራሉ፤ ከእነዚህም የሚበልጠው ፍቅር ነው::

የትንቢትና የልሳን ስጦታዎች

14 ፍቅርን ተከታተሉ፤ መንፈሳዊ ስጦታዎችን፣ በተለይም ትንቢት የመናገርን ስጦታ በብርቱ ፈልጉ:: [2]በልሳን[o] የሚናገር ስለእግዚአብሔር እንጂ ለሰው አይናገርም፤ ምስጢር የሆነውን በመንፈስ[n] ስለሚናገር የሚረዳው የለም:: [3]ትንቢትን የሚናገር ግን ለማነጽ፣ ለማበረታታትና ለማጽናናት ለሰው ይናገራል:: [4]በልሳን የሚናገር ራሱን ያንጻል፤ ትንቢትን የሚናገር ግን ቤተ ክርስቲያንን ያንጻል:: [5]ሁላችሁም በልሳን[w] ብትናገሩ እወዳለሁ፤ ከዚህ ይልቅ ግን ትንቢትን ብትናገሩ እወዳለሁ:: ቤተ ክርስቲያን እንድትታነጽ በልሳን የሚናገር ሰው የተናገረውን ካልተረጐመ፣ በልሳን ከሚናገር ይልቅ ትንቢትን የሚናገር ይበልጣል::

[6]እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ ወደ እናንተ በምመጣበት ጊዜ፣ በመግለጥ ወይም በዕውቀት ወይም በትንቢት ወይም በትምህርት ካልነገርኋችሁ በልሳን ብናገር ምን እጠቅማችኋለሁ? [7]እንደ ዋሽንትና እንደ በገና ያሉ ሕይወት የሌላቸው ነገሮች እንኳ የድምፃቸው ቃና ልዩነት ከሌለው ዜማቸውን እንዴት ማወቅ ይቻላል? [8]ደግሞም መለከት ትክክል ያልሆነ የጥሪ ድምፅ ካሰማ፣ ለጦርነት ማን ይዘጋጃል? [9]እናንተም እንደዚሁ

13፥6 2ተሰ2፥12፤ 2ዮሐ4፤3ዮሐ3:4
13፥7 ቍ8:13
13፥8 ቍ1:2
13፥9 ቍ12፤ 1ቆሮ 8፥2
13፥10 ፊል3፥12
13፥11 መዝ131፥2
13፥12 ዘፍ32፥30፤ ኢዮ19፥26፤26፥14፤ 36፥26፤1ቆሮ8፥3፤ ገላ4፥9፤1ዮሐ3፥2
13፥13 ማቴ22፥37-40፤ሮሜ5፥2-5፤ 1ቆሮ16፥14፤ገላ5፥5: 6፤ኤፌ4፥2-5፤ ቈላ1፥4:5፤ 1ተሰ1፥3፤5፥8፤ ዕብ6፥10-12፤ 1ዮሐ4፥7-12:16
14፥1 ቍ39፤ 1ቆሮ12፥1:31፤ 16፥ 14፤ኤፌ4፥11
14፥2 ቍ6-11:16፤ ማር16፥17፤1ቆሮ13፥2
14፥3 ቍ4:5:12: 17:26:31፤ ሮሜ14፥19
14፥4 ቍ3፤ ማር16፥17፤ 1ቆሮ13፥2
14፥5 ቍ3፤ ዘኍ11፥29
14፥6 ቍ26፤ ሮሜ6፥17፤2ቆሮ8፥7፤ ኤፌ1፥17
14፥8 ዘኍ10፥9፤ ኤር4፥19

[o]2 *ወይም በሌላ ቋንቋ፤* እንዲሁም ቍ 4:13:14:19:26 እና 27 ይመ
[n]2 *ወይም በመንፈሱ*
[w]5 *ወይም በሌሎች ቋንቋዎች፤* እንዲሁም ቍ6:18:22:23 እና 39 ይመ

13፥6 በዐመፅ ደስ አይሰኝም፤ በም 5 ላይ ያደርጉት እንደ ነበረው ነው::

13፥8 *ትንቢትም ቢሆን ይሻራል፤ ልሳንም ቢሆን ይቀራል፤ ዕውቀትም ቢሆን ይሻራል፤* እነዚህ ሦስቱ የከፊልነት ባሕርይ ስላላቸው (ቍ 9) ይቀራሉ፤ ፍጹም የሆነው ነገር በመጣ ጊዜ ግን አስፈላጊዎች አይሆኑም (ቍ10)::

13፥10 *ፍጹም የሆነው፤* ለዚህ ሐረግ የገባው የግሪኩ ቃል፣ "መጨረሻን"፣ "ፍጻሜን"፣ "ሙሉነትን" ወይም "ብስለትን" ሊያመለክት ይችላል፤ በዚህ ዐውደ ምንባብ ውስጥ ንጽጽሩ ከፊል በሆነውና ሙሉ በሆነው መካከል ነው:: አንዳንዶች ይህ ሐረግ የክርስቶስን ዳግም ምጽአት ያመለክታል ይላሉ፤ ሌሎች ከክርስቲያኖች መሞት ጋር ያዛምዱታል፤ ሌሎች ደግሞ ከቤተ ክርስቲያን መመሥረት ጋር ያያይዙታል (ቍ 11 ማብ ይመ)፤ የተቀሩት ደግሞ ከአዲስ ኪዳን መጽሐፍት መጻፍና ተቀባይነት ማግኘት ጋር ያዛምዱታል:: ይሁን እንጂ በቍ 12 ላይ ጳውሎስ የሚናገረው ስለ ጌታ ዳግም ምጽአት ይመስላል::

13፥12 *አሁን የምናየው በመስተዋት ውስጥ እንደሚታይ በድንግዝግዝ ነው፤* በምስያነት የቀረበው የተወለወለ የፊት መመልከቻ ብረት ነው (ናስ ሊሆን ይችላል)፤ በዚህ ዐይነት መመልከቻ አንድ ሰው ፊቱን ማየት የሚችለው ጥራት በሌለው መልክ ነው (ከያዕ 1፥23 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህም የተነጻጸረው ጌታን በሰማይ ግልጽ በሆነ መንገድ ከማየት ጋር ነው:: ሙሉ በሙሉ የታወቅሁትን ያህል ዐውቃለሁ፤ ጌታ አንድን አማኝ ሙሉ በሙሉ የሚያውቀውን ያህል ውሱን የሆነም አማኝ ጌታን በዚያ ልብ ያወቀዋል:: ይህ ግን ጌታ ዳግም እስከሚመጣ ድረስ እውን አይሆንም::

13፥13 *እምነት፣ ተስፋ፣ ፍቅር፤* የ1ተሰ 1፥3 ማብ ይመ:: *ጸንተው ይኖራሉ፤* አሁንም፣ ለዘላለምም ነው:: *ከእነዚህም የሚበልጠው ፍቅር ነው፤* እግዚአብሔር ፍቅር ስለ ሆነ (1ዮሐ 4፥8)፣ ፍቅሩንም ስለ ገለጠልንና (1ዮሐ 4፥10) እርስ በርስ እንድንዋደድ ስላዘዘን (ዮሐ 13፥34-35) ነው:: ፍቅር ለዘላለም ነዋሪ በመሆኑ፣ ከስጦታዎች ሁሉ ይበልጣል:: እነዚህ ሰው ሁሉ ሲሻቸው የነበሩ ስጦታዎች ካለፉ በኋላ እንኳ፣ ፍቅር በእግዚአብሔርና በተዋጀ ሕዝቡ መካከል ጸንቶ የሚያኖር ሕግ ነው::

14፥1-5፤ እዚህ ላይ ጳውሎስ አጽንቶ የሚናገረው መሠረታዊ መርሕ፣ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሚደረገው ማናቸውም ነገር አካሉን የሚያንጽ መሆን አለበት የሚል ነው፤ ይህም በ 12፥7 ላይ፣ "... የሚሰጠው ለጋራ ጥቅም ነው" ከሚለው ጽኑ አቋምና በም 13 ላይ ከተገለጸው ከፍቅር መርሕ ጋር ይስማማል:: በዚህ መሠረት በቤተ ክርስቲያን የሚነገረው ሁሉ፣ ማንኛውም ሰው በሚሰማው ቋንቋ መሆን አለበት፤ በሕዝቡ ቋንቋ መነገሩ አስፈላጊ ነው፤ ይህ ካልሆነ ግን በሕዝቡ ቋንቋ መተርጐም አለበት፤ እንግዲህ የተነገረውን ልሳን የሚተረጕም ከሌለ፣ ከልሳን ይልቅ ትንቢት ይመረጣል፤ ምክንያቱም ትንቢት የሚነገረው በሰሚዎቹ ቋንቋ ነው::

14፥1 *ፍቅርን ተከታተሉ፤ መንፈሳዊ ስጦታዎችን፤* መንፈሳዊ ስጦታዎች ፍሬያማ የሚሆኑት፣ በፍቅር አማካይነት ስንጠቀምባቸው ነው:: *በተለይም ትንቢት የመናገርን ስጦታ፤* የ12፥10 ማብ ይመ::

14፥2 *በልሳን፤* በሌላ ቋንቋ ማለት ነው:: በልሳን የሚናገረው ሰው ምን እንደተናገረ አድማጮቹ ሊረዱ አይችሉም፤ ስለዚህ እርሱ የሚናገረው ካልተተረጐመ በቀር ለሌሎች ምስጢር ይሆናል፤ የሚረዳው እግዚአብሔር ብቻ ይሆናል:: *በመንፈስ፤* የሚናገረው በአእምሮው አይደለም ማለት ነው (ቍ 14-17 ይመ)::

14፥3፤ ትንቢት የሚናገር ሰው ሌሎችን ያንጻል (12፥7)::

14፥4 *ራሱን ያንጻል፤* በልሳን የሚናገር ሰው የሚናገረውን ስለማያስተውል፣ ይህ መታነጽ አእምሮን አያሳትፍም:: መታነጹ በግል ሕይወት ደረጃ ነው:: ይህም በስሜት፣ እምነትን በማጽናት፣ የበለጠ ራስን በመስጠትና በፍቅር በመጕልበት አኳያ ነው::

14፥5 *ካልተረጐመ፤* በልሳን የሚናገረው ሰው የመተርጐም ስጦታ ካለው፣ የሚናገረውን ሰው ስለሚረዳው የትንቢትን ያህል ጠቃሚ ነው (ቍ 13 ይመ):: *በልሳን ብትናገሩ እወዳለሁ፤* በሥርዐት እስከ ሆነ ድረስ፣ ጳውሎስ በልሳን መናገርን አልተቃወመም:: *ትንቢትን የሚናገር ይበልጣል፤* የሚናገረውን ሰው ሁሉ ስለሚያስተውለውና ቤተ ክርስቲያንን የሚያንጽ በመሆኑ፣ ለጋራ ጥቅም አስፈላጊ ነው::

14፥6 *ምን እጠቅማችኋለሁ?* በልሳን የተነገረው ተተርጕሞ ቤተ ክርስቲያን ካልተረዳችውና ካልታነጸችበት፣ አንድ ሰው በልሳን መናገሩ ጥቅም የለውም::

14፥7 *እንደ ዋሽንትና እንደ በገና፤* በግሪክ ኅብረተ ሰብ ዘንድ የታወቁ የዜማ መሣሪያዎች ነበሩ:: *የድምፃቸው ቃና ልዩነት ከሌለው፤* አንድ ሰው የዜማን ቃና ለይቶ እንዲያውቅና እንዲያጣጥም ከተፈለገ፣ የተለያዩ የድምፅ ቃናዎች መኖር አለባቸው፤ እነዚህ የድምፅ ቃናዎች ትርጕም ባለው መልክ መቀናጀት ይኖርባቸዋል:: አንድ የድምፅ ቃና ብቻ ቢደጋገም ጣዕም አይኖረውም::

14፥8 *መለከት... ለጦርነት ማን ይዘጋጃል?* መለከት ሲነፋ ለጦርነት ተዘጋጁ ማለት እንደሆነ በግሪኮች ዘንድ የታወቀ ነበር፤

ናችሁ፤ ከአንደበታችሁ ትርጕም ያለው ቃል ካልወጣ፣ የምትናገሩትን ማን ሊያስተውለው ይችላል? ለነፋስ የምትናገሩ ትሆናላችሁ። [10]በዓለም ላይ ብዙ ዐይነት ቋንቋዎች አሉ፤ ትርጕም የሌለውም ቋንቋ የለም። [11]እንግዲህ አንድ ሰው የሚናገረውን ቋንቋ ትርጕሙን ካላወቅሁ፣ ለሚናገረው እንግዳ እሆንበታለሁ፤ እርሱም ለእኔ እንግዳ ይሆንብኛል። [12]እናንተም እንደዚሁ ናችሁ፤ መንፈሳዊ ስጦታዎችን ለማግኘት የምትሹ በመሆናችሁ፣ ቤተ ክርስቲያን የምትታነጽበትን ስጦታዎች ለማግኘት ይበልጥ ፈልጉ።

[13]ስለዚህ በልሳን የሚናገር ሰው የሚናገረውን መተርጐም እንዲችል ይጸልይ። [14]በልሳን በምጸልይበት ጊዜ መንፈሴ ይጸልያል፤ አእምሮዬ ግን ያለ ፍሬ ነው። [15]ታዲያ፣ ምን ማድረግ አለብኝ? በመንፈስ እጸልያለሁ፤ በአእምሮም ደግሞ እጸልያለሁ፤ በመንፈስ እዘምራለሁ፤ በአእምሮም ደግሞ እዘምራለሁ። [16]እንዲህማ ካልሆነ እግዚአብሔርን በመንፈስ በምታመሰግንበት ጊዜ፣ ለነገሩ እንግዳ የሆነ ሰው[ሀ] አንተ የምትናገረውን ካልተረዳ፣ እንዴት አድርጎ ለምስጋናህ፣ "አሜን" ሊል ይችላል? [17]አንተ በሚገባ ታመሰግን ይሆናል፤ ሌላው ሰው ግን አይታነጽበትም።

[18]ከሁላችሁ የበለጠ በልሳን ስለምናገር እግዚአብሔርን አመሰግናለሁ። [19]ነገር ግን በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ሌሎችን ለማስተማር፣ ዐሥር ሺህ ቃላት በልሳን ከምናገር ይልቅ፣ አምስት ቃላት በአእምሮዬ ብናገር ይሻላል።

[20]ወንድሞች ሆይ፤ በአስተሳሰባችሁ ሕፃናት አትሁኑ፤ ለክፉ ነገር ሕፃናት ሁኑ፤ በአስተሳሰባችሁ ግን ጕልማሶች ሁኑ። [21]በሕግም እንዲህ ተብሎ ተጽፎአል፤

"ቋንቋቸው እንግዳ በሆነ ሰዎች፣
 በባዕዳንም አንደበት፣
ለዚህ ሕዝብ እናገራለሁ፤
 ይህም ሆኖ አይሰሙኝም"
  ይላል ጌታ።

[22]ስለዚህ በልሳን መናገር ለማያምኑ የሚሆን ምልክት እንጂ ለሚያምኑ አይደለም፤ ትንቢት ግን ለሚያምኑ እንጂ ለማያምኑ አይደለም። [23]እንግዲህ የቤተ ክርስቲያን ምእመናን በአንድነት በተሰበሰቡበት፣ ሁሉም በልሳን በመናገር ላይ ሳሉ፣ እንግዶች[ለ] ወይም የማያምኑ ሰዎች ወደ ጉባኤው ቢገቡ፣ አብደዋል አይሉምን? [24]ነገር ግን ሁሉም ትንቢት በመናገር ላይ ሳሉ፣ እንግዳ[ሐ] ወይም የማያምን ሰው ቢገባ፣ በሁሉ ይወቀሳል፤ በሁሉ ይመረመራል፤ [25]በልቡም የተሰወረው ነገር ይገለጣል፤ እንዲሁም፣ "እግዚአብሔር በእርግጥ በመካከላችሁ ነው" በማለት በግንባሩ ተደፍቶ ለእግዚአብሔር ይሰግዳል።

ሥርዐት ያለው አምልኮ

[26]ወንድሞች ሆይ፤ እንግዲህ ምን እንበል? በምትሰበሰቡበት ጊዜ እያንዳንዱ መዝሙር

[ሀ]16 ወይም *ከሚጠይቁት መካከል*
[ለ]23 ወይም *አንዳንድ የሚጠየቁ*
[ሐ]24 ወይም *የሚጠይቅ*

14፥11 ዘፍ11፥7
14፥12 ቍ3፤ 1ቆሮ12፥1
14፥13 ቍ5
14፥14 ቍ2
14፥15 ቍ2:14፤ ኤፌ5፥19
14፥16 ዘዳ27፥15-26፤1ዜና16፥36፤ ነህ8፥6፤መዝ106፥48፤ማቴ14፥19፤ 1ቆሮ11፥24፤ ራእ5፥14፤7፥12
14፥17 ቍ3
14፥19 ቍ6
14፥20 ኤር4፥22፤ ማቴ10፥16፤ ሮሜ16፥19፤ 1ቆሮ3፥1፤ኤፌ4፥14፤ዕብ5፥12:13፤ 1ጴጥ2፥2
14፥21 ቍ34፤ ዘዳ28፥49፤ኢሳ28፥11:12፤ዮሐ10፥34
14፥22 ቍ1
14፥23 ሐሥ2፥13
14፥25 ኢሳ45፥14፤ ዘካ8፥23፤ሮሜ2፥16
14፥26 ቍ2:6፤ ሮሜ7፥1፤14፥19፤ 1ቆሮ12፥7-10፤ ኤፌ5፥19

አይሁድም ከበግ ቀንድ የተሠራው መለከት ለምን አገልግሎት እንደሚውል ያውቁ ነበር (ዘኍ 10፥9፤ ኢያ 6፥4:9)። ደግሞም ከመሣሪያዎቹ የሚወጣው ድምፅ አንድ መልእክት ማስተላለፍ አለበት።

14፥9 *ትርጕም ያለው ቃል ካልወጣ፤* በልሳን ሳይሆን አድማጮቹ በሚናገሩት ቋንቋ ተናገሩ ማለቱ ነው (አለበለዚያ በልሳን የተነገረው ይተርጐም)።

14፥10 ብዙ ዐይነት ቋንቋዎች፤ አንዳንዶች በቍ 10-11 ላይ የተነገረውን የሚረዱት ከም 12-14 ባለው ክፍል የተወሳው "ልሳን" ከዚህ በፊት የማይታወቅ ባዕድ ቋንቋ እንደ ሆነ አድርገው ነው።

14፥12 *ቤተ ክርስቲያን የምትታነጽበትን ስጦታዎች ለማግኘት ይበልጥ ፈልጉ፤* የም 14 መሠረታዊ መርሕም ነው።

14፥14 *አእምሮዬ ግን ያለ ፍሬ ነው፤* አንድ ሰው በልሳን ሲናገር ወይም በልሳን ሲጸልይ አእምሮው ትርጕም ያለው ቋንቋ አያመነጭም።

14፥15-17 *እጸልያለሁ... እዘምራለሁ ... እግዚአብሔርን ... በምታመሰግንበት ጊዜ ... ለምስጋናህ፣ "አሜን" ሊል፤* በብሉይ ኪዳንና (1ዜና 16፥36፤ ነህ 5፥13፤ 8፥6፤ መዝ 104፥33፤ 136፥1፤ 148፥1) በአዲስ ኪዳን (ሮሜ 11፥36፤ ኤፌ 5፥18-20) የሚገኙ የአምልኮ መግለጫዎች ናቸው። "አሜን" ማለት፣ "እውነት ነው" ወይም፣ "ይሁን" ማለት ሲሆን፣ አማኙ በሰማው ነገር ተስማምቶ መቀበሉን ያመለክታል (ከገላ 1፥5፤ ጋር ያነጻጽሩ)። ስለዚህ በልሳን የመጣው መልእክት መተርጐም አለበት።

14፥15 *በመንፈስ እጸልያለሁ፤ በአእምሮም... በመንፈስ እመዘምራለሁ፤ በአእምሮም፤* ጳውሎስ አንዳንድ ጊዜ በመንፈስ በልሳን ይጸልያል ወይም ይዘምራል፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ በአእምሮው በራሱ ቋንቋ ይጸልያል ወይም ይዘምራል ማለት ሊሆን ይችላል። አንዳንዶች ደግሞ ጳውሎስ በአእምሮውም በመንፈሱም በአንድ ጊዜ እንደሚጸልይ ወይም እንደሚዘምር መግለጹ ነው ይላሉ።

14፥19 *ነገር ግን በቤተ ክርስቲያን ውስጥ፤* አንዳንዶች የልሳን ስጦታ ለግል ጸሎት በሚውልበት ጊዜ፣ መተርጐም አያስፈልግም ይላሉ። መተርጐም አያስፈልግም የሚሉትም ቍ 18ን እዚህ ላይ ከተጠቀሰው ጋር በማነጻጸር ነው (ቍ 14 ይመ)።

14፥20 *ለክፉ ነገር ሕፃናት ሁኑ፤* ሕፃናት ከሌላው በልጦ ለመታየት እንደማይመኙ ሁሉ፤ እናንተም ከሌሎች ለመብለጥ ስትሉ መንፈሳዊ ስጦታዎችን (ለምሳሌ በልሳን መናገርን) ለማግኘት ክፉ ምኞት ወይም ሐሳብ አይደርባችሁ ማለቱ ነው።

14፥21-22፤ ከኢሳ 28 የተጠቀሰው ይህ ክፍል፣ የአሦራውያን ባዕድ ቋንቋ፣ በማያምኑት እስራኤላውያን ላይ ፍርድ እንደሚመጣ የሚያሳይ ምልክት ነበር። ጳውሎስ ከዚህ እውነታ በመነሣት በልሳን የመናገር ዐላማ ለማያምኑ ምልክት እንደሆነ ይናገራል (ቍ 22)፤ ለዚህም በሐሥ 2፥4-12 ላይ ያለው ታሪክ አንዱ ምሳሌ ነው። ትንቢትም ደግሞ የተገለጠውን እውነት ለመቀበል ዝግጁ ለሆኑ ሁሉ (ከማቴ 13፥11-16 ጋር ያነጻጽሩ) መልእክትን ስለሚያስተላልፍ ለሚያምኑ ሰዎች ምልክት ነው (ቍ 22)።

14፥21 *በሕግም፤* ጳውሎስ በሮሜ 3፥10-19 ትንቢተ ኢሳይያስን ጨምሮ ከብዙ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ከጠቀሰ በኋላ በቍ 19 ላይ ሁሉንም በአንድነት፣ "ሕግ" ይላቸዋል።

14፥23 *እንግዶች፤* የወንጌልን ሐሳብ ያልተረዱና እውነትን ፍለጋ ላይ ያሉ ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ። *የማያምኑ ሰዎች፤* ወደ ድነት ለመምጣት ፈቃደኝነት ያላሳዩ ናቸው። ዐውደ ምንባቡ የሚያሳየው እያንዳንዱ ሰው በልሳን ከመናገሩ የተነሣ ውዥምብር የሰፈነበትን የምእመናን ጉባኤ ነው። *አብደዋል፤* ውዥምብሩ እንግዳ የሆነውን ሰው ያስበረግጋል፤ ደግሞም ሌሎችን ይስባል ተብሎ የተደረገው ነገር ባልዳኑ ሰዎች ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ያስከትላል።

14፥24 ሁሉም ትንቢት በመናገር ላይ ሳሉ፤ ለሚያምኑት ተብሎ በአገሬው ቋንቋ የተነገረው ትንቢት በማያምኑት ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ ያስከትላል፤ ምክንያቱም የተነገረውን ትንቢት ሰምተው ስለሚረዱ በኀጢአታቸው ይወቀሳሉ (ይሁን እንጂ ትንቢት በመናገር ላይ የተጣለውን ገደብ በቍ 29-32 ላይ እና ማብ ይመ)።

14፥26-27 *እያንዳንዱ ... ሌላው ደግሞ፤* እዚህም ላይ በአጽንዖት የተገለጸው፣ መንፈሳዊ ስጦታዎች የተለያዩና ተደጋጋፊ

አለው፤ ትምህርት አለው፤ መግለጥ አለው፤ በልሳን መናገር አለው፤ መተርጐም አለው። ይህ ሁሉ ግን ለማነጽ ይሁን። [27]በልሳን የሚናገር ቢኖር፣ ሁለት ወይም ቢበዛ ሦስት በየተራ ይናገሩ፤ ሌላው ደግሞ ይተርጒም፤ [28]የሚተረጒም ሰው ከሌለ ግን በጉባኤ መካከል ዝም ይበልና፤ ለራሱና ለእግዚአብሔር ይናገር።

[29]ሁለት ወይም ሦስት ነቢያት ይናገሩ፤ ሌሎቹ ደግሞ የተነገረውን በጥንቃቄ ይመዝኑ። [30]ከተቀመጡትም መካከል አንድ ሰው አንድ ነገር ቢገለጥለት፣ የመጀመሪያው ተናጋሪ ዝም ይበል። [31]እያንዳንዳችሁ እንድትማሩና እያንዳንዳችሁ እንድትበረታቱ፣ ሁላችሁ በየተራ ትንቢት መናገር ትችላላችሁ። [32]የነቢያት መናፍስት ለነቢያት ይታዘዛሉ፤ [33]እግዚአብሔር የሰላም አምላክ እንጂ የሁከት አምላክ አይደለም።

በቅዱሳን አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ እንዲሁ ነው፣ [34]ሴቶች በጉባኤ ዝም ይበሉ፤ ሕግም እንደሚለው እንዲታዘዙ እንጂ እንዲናገሩ አልተፈቀደላቸውም፤ [35]ሴቶች ለማወቅ የሚፈልጉት አንዳንድ ነገር ካለ፣ ባሎቻቸውን በቤት ይጠይቁ፤ ምክንያቱም ሴት በጉባኤ መካከል ብትናገር የሚያሳፍር ነው።

[36]የእግዚአብሔር ቃል የወጣው ከእናንተ ነውን? ወይስ የደረሰው ወደ እናንተ ብቻ ነውን? [37]ማንም ነቢይ ነኝ የሚል ወይም መንፈሳዊ ስጦታ አለኝ የሚል ቢኖር፣ ይህ የጻፍሁላችሁ የጌታ ትእዛዝ መሆኑን ይወቅ፤ [38]ይህን የማያውቅ ቢሆን ግን እርሱም አይታወቅ።[1]

[39]ስለዚህ፣ ወንድሞች ሆይ፤ ትንቢት ለመናገር በብርቱ ፈልጉ፤ በልሳን መናገርንም አትከልክሉ፤ [40]ነገር ግን ሁሉም በአግባብና በሥርዐት ይሁን።

14፥29 ቍ32፡37፤ 1ቆሮ12፥10፤13፥2
14፥32 1ዮሐ4፥1
14፥33 ቍ40፤ ሐሥ9፥13፤ ሮሜ15፥33፤ 1ቆሮ7፥17፤10፥32
14፥34 ቍ21፤ ዘፍ3፥16፤1ቆሮ11፥5፡ 13፤ኤፌ5፥22፤ 1ጢሞ2፥11፡12
14፥36 ዕብ12
14፥37ሐሥ11፥27፤ 1ቆሮ13፥2፤2፥15፤ 12፥1፤2ቆሮ10፥7፤ 1ዮሐ4፥6
14፥39 ቍ1፤ 1ቆሮ12፥31፤ኤፌ4፥11
14፥40 ቍ33፤ ቈላ2፥5

[1]38 አንዳንድ ቅጆች፣ ይህን ለማወቅ የማይፈልግ ቢሆን እርሱም አይታወቅ ይላሉ።

ባሕርይ ያላቸው መሆኑ ነው፤ የተወሰኑ መሪዎች ወይም አለቆች ብቻ ሳይሆኑ፣ አማኞች ሁሉ በተሰጣቸው ስጦታ ማገልገል እንደሚችሉ ግልጽ ነው።

14፥26 *መዝሙር ... ትምህርት... መግለጥ ... ልሳን ... መተርጐም፤* በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን የነበሩ የአምልኮ መግለጫዎች ናቸው። ከእነዚህም መካከል አንዳንዶቹ (መዝሙርና ትምህርት) ከብሉይ ኪዳንና ከምኵ ራብ አምልኮ የተወረሱ ናቸው (ከማቴ 26፥30፤ ሉቃ 4፥16-22 *ጋር ያነጻጽሩ*)። ማንኛውም ክርስቲያናዊ የአምልኮ መግለጫ ቤተ ክርስቲያንን የሚያንጽ መሆን አለበት።

14፥27-28፤ "በጉባኤ" (በቤተ ክርስቲያን) ውስጥ (ቍ 28) ልሳን ሲነገር ሦስት ገደቦች አሉ (1) በጉባኤ ላይ ሁለት ወይም ሦስት ብቻ መናገር ይኖርባቸዋል፤ (2) እነርሱም ተራ በተራ መናገር አለባቸው፤ (3) በልሳን የተነገረው መተርጐም አለበት።

14፥28 *ዝም ይበል፤* በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ በልሳን የሚናገር ሰው፣ በጉባኤው ውስጥ ሌላ ተርጓሚ መኖሩን ማረጋገጥ ያለበት ይመስላል።

14፥29 *ሁለት ወይም ሦስት ነቢያት ይናገሩ፤* በልሳን የሚናገሩት እንደሚያደርጉት ሁሉ (ቍ27)፣ እነዚህም ተራ በተራ (ቍ 31) መናገር እንዳለባቸው ግልጽ ነው። *በጥንቃቄ ይመዝኑ፤* የተነገረውን ያልዩ፤ ይመርምሩ። ነቢያት ራሳቸው የሌላውን ነቢይ ትንቢት ጠቀሜታ መመዘን አለባቸው (የቍ 32 ማብ ይመ)።

14፥30 *ቢገለጥለት፤* በቅዱሳት መጻሕፍት ላይ እንዲታከል የተሰጠ መገለጥ አይደለም። በብሉይ ኪዳን ዘመን በቅዱሳት መጻሕፍት የሰፈረው መገለጥ የመጣው በነቢያት በኩል ሲሆን፣ በአዲስ ኪዳን ደግሞ በሐዋርያትና በቅርብ አጋሮቻቸው አማካይነት ነው። በም 12-14 ላይ የተመለከተው ትንቢት ግን፣ በማንኛውም የቤተ ክርስቲያን አባል በኩል ሊመጣ ይችላል (ቍ 26፡29-31)። ትንቢቱም ወደ ፊት የሚሆነውን አስቀድሞ መናገር (አጋቦስ፣ ሐሥ 11፥28፤ 21፥10-11) ወይም መለኮታዊ ምሪት ለመስጠት (ሐሥ 13፥1-2)ወይም ደግሞ ለማበረታታት፣ ለማደፋፈር ወይም ለማጽናናት የመጣ መልእክት ሊሆን ይችላል (ቍ 3)።

14፥32 *ለነቢያት ይታዘዛሉ፤* ትንቢትን መናገር (በልሳን መናገርም ቢሆን) ከቍጥጥር ውጭ የሚሆን ስሜታዊነት አይደለም፤ እነዚህ ስጦታዎች በተቀባዮቹ ቍጥጥር ሥር መዋል እንዳለባቸው ጳውሎስ በአጽንዖት ይገልጻል (ቍ 15፡26-32)። የቍ27-29 ማብ ይመ።

14፥33 *እግዚአብሔር የሰላም አምላክ፤* የ1ተሰ 5፥23 ማብ ይመ። *የሁከት፤* ጳውሎስ ሥርዐት አልባውና ቅጥ ያጣው የቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን አምልኮ፣ ወደ ክርስቶስ ሰላምና አንድነት የጠራቸውን የእግዚአብሔርን ስም ያሰድባል የሚል ሥጋት አድሮበት ነበር። *በቅዱሳን አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ ለየት ያለ አገላለጽ ሲሆን፣ በዚህች ምድር ያሏቸው የእግዚአብሔር ቤተክርስቲያን ሁለንታዊ ባሕርይ እንዳላት በአጽንዖት ያመለክታል፤ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ቀጥሎ የተሰጠውን መመሪያ መታዘዝ ይኖርባቸዋል።

14፥34-35፤ የ11፥3-16 ማብ ይመ። አንዳንዶች 11፥3ን በመጥቀስ፣ ለአስተዳደርም ሆነ ለሥልጣን መሠረት የሚሆን እግዚአብሔር የደነገገው ሥርዐት እንዳለ ያምናሉ። ተወልደው ያደጉበት ባህል የተለያየ ቢሆንም፣ ሴቶች በቤታቸውም ሆነ (ኤፌ 5፥22 ይመ) በቤተ ክርስቲያን (ቍ 34፤ 1ጢሞ 2፥11-12 ይመ) ለባሎቻቸው መታዘዝ አለባቸው። በዚህ አመለካከት መሠረት፣ ምን ጊዜም ተፈጻሚነት ያለው ሥርዐት በሥነ ፍጥረት ጊዜ ተደንግጐአል (የ11፥ 5-6 ማብ ይመ)።

አንዳንዶች ደግሞ እዚህ ላይ የጳውሎስ ትኩረት ክርስቲያኖች በተሰጣቸው መንፈሳዊ ስጦታ ሲያገለግሉ ሌሎችንና (ቍ 30-31 ይመ) እግዚአብሔርን (ቍ 33 ይመ) ካከበሩ ቤተ ክርስቲያን ትጠነክራለች (ቍ 26) የሚለው ላይ ነው ይላሉ። እንዲህ ያለው አክብሮት የማኅበረ ሰቡን ወግና ልማድ መከተል አለበት። በአንድ ማኅበረ ሰብ ልማድ አንዲት ሴት በቤተ ክርስቲያን በሕዝብ ፊት ቆማ መናገሯ የሚያሳፍር ተግባር ከሆነ (በእርግጥ በቆሮንቶስ የሚያሳፍር ነበር፤ ቍ 35)፣ እንዲህ ማድረጓ አለማክበሯን ስለሚያሳይ ዝም ማለት አለባት። በቆሮንቶስም ልማድ ቢሆን ሴት በቤተ ክርስቲያን ቆማ የምትናገርበት ሁኔታ ነበር፤ ለምሳሌ በ 11፥5 ሴቶች በአምልኮ ጊዜ በሕዝብ ፊት መጸለይና ትንቢት መናገር እንደሚችሉ ጳውሎስ ተናግሯል። በዚህ አመለካከት መሠረት የጳውሎስ ዐላማ ሴቶች በቤተ ክርስቲያን ስላላቸው ሚና መወሰን ሳይሆን፣ በአምልኮ ጊዜ ሁሉም ነገር በአግባብና (ቍ 34-35) በሥርዐት (ቍ27-31) መሆን አለበት የሚል ነው (ቍ 40)።

ሌሎች ደግሞ በዚህ ክፍል ጳውሎስ የሚናገረው ልሳንና ትንቢት በሚነገርበት ጊዜ፣ ሴቶች ሁኔታውን በማጀብ በአምልኮ ላይ ስለሚፈጥሩት ሁካታ ነው ይላሉ። ሴቶች ስለ ጒዳዩ ማብራሪያ ፈልገው በሕዝብ ፊት ሁካታ ከሚፈጥሩ፣ በቤታቸው ከባሎቻቸው ጋር ሊነጋገሩበት ይገባል (ከቍ35 *ጋር ያነጻጽሩ*)። ጳውሎስ ሴቶች በቤተ ክርስቲያን ፈጽሞ መናገር የለባቸውም አላላም (ቍ 11፥5 ይመ)። ጳውሎስ የከለከለው በእነዚህ ቍጥሮች ላይ የተመለከተውን ሥርዐት አልባ ንግግር ነው።

14፥36፤ የቆሮንቶስ ሰዎች በዚህ ጒዳይ እንደ እግዚአብሔር ቃል በመመላለስ ፈንታ የራሳቸውን ልማድ ይከተሉ እንደ ነበር ለማመልከት፣ ጳውሎስ እነዚህን ጥያቄዎች በሥላቅ መልክ ያቀርብላቸዋል።

14፥37 *የጌታ ትእዛዝ፤* ጳውሎስ የሰጠው ትእዛዝ የጌታን ትእዛዝ በመሆኑ መከበር ይኖርበታል። መንፈሳዊ ስጦታዎች እንደ ዋና ነገር በሚቈጠሩበት ስፍራ እውነተኛ ስጦታ የተቀበለ ሰው ሐዋርያው ከእግዚአብሔር ያገኘውን ሥልጣን እንዲቀበል ጳውሎስ በአጽንዖት ይናገራል።

14፥38 *እርሱም አይታወቅ፤* ጳውሎስና አብያተ ክርስቲያናት እንዲህ ያለውን የማይታዘዝ ሰው አይቀበሉትም፤ በዚህም ምክንያት አማኝ እንዳልሆነ ይቈጠራል።

14፥39 *በልሳን መናገርንም አትከልክሉ፤* በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን በልሳን በመናገር ምክንያት ለተፈጠረው ችግር ጳውሎስ የሰጠው መፍትሔ በልሳን እንዳይናገሩ መከልከል ሳይሆን፣ ፈር የለቀቀውን የስጦታውን አጠቃቀም ማረምና ሥርዐት ማስያዝ ነበር።

14፥40 *በአግባብና በሥርዐት፤* በቍ 26-35 ላይ እንደ ተዘረዘረው ነው።

የክርስቶስ ትንሣኤ

15 አሁንም፣ ወንድሞች ሆይ፤ የሰበክሁላችሁንና የተቀበላችሁትን ደግሞም ጸንታችሁ የቆማችሁበትን ወንጌል ላሳስባችሁ እወዳለሁ፤ [2]የሰበክሁላችሁን ቃል አጥብቃችሁ ብትይዙ፣ በዚህ ወንጌል ትድናላችሁ፤ አለዚያ ያመናችሁት በከንቱ ነው።

[3]እኔ የተቀበልሁትንና ከሁሉ በላይ የሆነውን[ጣ] ለእናንተ አስተላልፌአለሁ፤ ቅዱሳት መጻሕፍት እንደሚሉት ክርስቶስ ስለ ኀጢአታችን ሞተ፤ [4]ተቀበረ፤ በቅዱሳት መጻሕፍት እንደ ተጻፈው ም በሦስተኛው ቀን ተነሣ፤ [5]ከዚያም ለኬፋ[ጨ] ታየ፤ ቀጥሎም ለዐሥራ ሁለቱ ታየ፤ [6]ከዚያም በኋላ ከአምስት መቶ በላይ ለሚሆኑ ወንድሞች በአንድ ጊዜ ታየ፤ ከእነዚህም አብዛኞዎቹ በሕይወት አሉ፤ አንዳንዶቹ ግን አንቀላፍተዋል። [7]ከዚያም ለያዕቆብ ታየ፤ በኋላም ለሐዋርያት በሙሉ ታየ፤ [8]ከሁሉም በኋላ እንደ ጭንጋፍ ለምቈጠር ለእኔ ደግሞ ታየ።

[9]እኔ ከሐዋርያት ሁሉ የማንስ፣ ሐዋርያ ተብዬ ልጠራ እንኳ የማይገባኝ ነኝ፤ ምክንያቱም የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን አሳድጃለሁ፤ [10]ነገር ግን በእግዚአብሔር ጸጋ አሁን የሆንሁትን ሆኛለሁ፤ ለእኔም የተሰጠኝ ጸጋ ከንቱ አልሆነም፤ እንዲያውም ከሁሉም በላይ በትጋት ሠርቻለሁ፤ ዳሩ ግን እኔ ሳልሆን ከእኔ ጋር ያለው የእግዚአብሔር ጸጋ ነው። [11]እንግዲህ እኔም ሆንሁ እነርሱ የምንሰብከው ይህንኑ ነው፤ እናንተም ያመናችሁት ይህንኑ ነው።

የሙታን ትንሣኤ

[12]ክርስቶስ ከሙታን እንደ ተነሣ የሚሰበክ ከሆነ፣ ከእናንተ አንዳንዶቹ እንዴት የሙታን ትንሣኤ የለም ይላሉ? [13]የሙታን ትንሣኤ ከሌለማ ክርስቶስም አልተነሣም ማለት ነዋ!። [14]ክርስቶስም ካልተነሣ ስብከታችን ዋጋ ቢስ ነው፤ እምነታችሁም ከንቱ ነው። [15]ከዚህም በላይ፣ እግዚአብሔር ክርስቶስን ከሞት አስነሥቶታል ብለን በመመስከራችን፣ ሐሰተኞች የእግዚአብሔር ምስክሮች ሆነን ተገኝተናል፤ ሙታን የማይነሡ ከሆነ፣ ክርስቶስንም አላስነሣውም ማለት ነው፤ [16]ምክንያቱም ሙታን ካልተነሡ፣ ክርስቶስም አልተነ

15፥1 ኢሳ40፥9፤ ሮሜ2፥16፤1ቆሮ3፥6፤ ገላ1፥8
15፥2 ሮሜ1፥16፤ 11፥22
15፥3 ኢሳ53፥5፤ ማቴ26፥24፤ ሉቃ24፥27፤24፥44፤ ዮሐ1፥29፤ሐሥ17፥2፤ 26፥ 22:23፤ 1ቆሮ11፥2፤ገላ1፥4:12፤ 1ጴጥ2፥24
15፥4 ማቴ16፥21፤ 27፥59:60፤ዮሐ2፥21: 22፤ሐሥ2፥24:25: 30:31
15፥5 ማር16፥14፤ ሉቃ24፥34:36-43
15፥6 ቍ18:20፤ ማቴ 9፥24
15፥7 ሉቃ24፥33: 36:37፤ሐሥ1፥3:4፤ 15፥13
15፥8 ሐሥ9፥3-6: 17፤1ቆሮ9፥1፤ገላ1፥16
15፥9 ሐሥ8፥3፤ 1ቆሮ10፥32፤ 2ቆሮ12፥11፤ ኤፌ3፥8፤1ጢሞ1፥15
15፥10 ሮሜ3፥24፤ 12፥3፤2ቆሮ11፥23፤ ፊል2፥13፤ቈላ1፥29
15፥11 ገላ2፥6
15፥12 ቍ4፤ ዮሐ11፥24፤ሐሥ17፥32፤23፥8፤2ጢሞ2፥18
15፥14 1ተሰ4፥14
15፥15 ሐሥ2፥24

ጣ3 ወይም፣ *ከሁሉ በፊት*
ጨ5 *ጴጥሮስን ማለት ነው*

15፥2 *አጥብቃችሁ ብትይዙ፤* የዕብ 3፥14 ማብ ይመ። *ያመናችሁት በከንቱ ነው፤* በእምነቱ ጸንቶ የማይቆም ሰው ቀድሞውኑ እውነተኛ እምነት አልነበረውም ማለት ነው (የኋላ ኋላ እውነተኛ አማኝ እንዳልሆነ የታወቀውን የአስቆሮቱ ይሁዳን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥3-5፤ እዚህ ላይ የክርስቶስን ሞትና ትንሣኤ የሚያረጋግጡ ሁለት ማስረጃዎች ቀርበዋል፤ (1) የብሉይ ኪዳን ምስክርነት (ለምሳሌ መዝ 16፥8-11፤ ኢሳ 53፥5-6:11)፤ (2) የዐይን ምስክሮች (ሐሥ 1፥ 21-22)። እዚህ ላይ ጌታ ኢየሱስ ከትንሣኤው በኋላ ስድስት ጊዜ መታየቱ ተዘርዝሯል። በወንጌላት ግን ከዚህም በላይ ይጠቀሳሉ።

15፥3 *እኔ የተቀበልሁትንና ከሁሉ በላይ የሆነውን ለእናንተ አስተላልፌአለሁ፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ ራሱን ከጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ትውፊት ጋር ያዛምዳል። የትውፊቱ ምንጭ እርሱ አልነበረም፤ ከጌታም በቀጥታ አልተቀበለም። ትውፊቱን የተቀበለው ከሌሎች ክርስቲያኖች ነው። የተጠቀመባቸው ግሦች ትውፊትን መቀበልንና ማስተላለፍን የሚገልጹ መደበኛ ቃላት ናቸው (የ11፥23 ማብ ይመ)። ከዚህ በኋላ የሚያቀርበው የወንጌል መሪ ሐሳብ ነው፤ ይኸውም ክርስቶስ ስለ ኀጢአታችን መሞቱ (የሞተው ለራሱ ኀጢአት አይደለም፤ ዕብ 7፥27 ጋር ያነጻጽሩ)፣ መቀበሩ'ና (በእርግጥ መሞቱን የሚያሳይ ነው) ከሞት መነሣቱን የሚገልጽ ነው።

15፥4 *በሦስተኛው ቀን፤* ከማቴ 12፥40 ጋር ያነጻጽሩ። አይሁድ የአንድ ቀን ግማሽን ሙሉ ቀን ይቈጥሩ ነበር። ስለዚህ ሦስት ቀን ሲባል ዓርብ ከሰዓት በኋላን፣ ቅዳሜን ሙሉ ቀንና እሑድ ጧትን ያካትታል። ተመሳሳይ የጊዜ አቈጣጠር በዮሐ 20፥26 ይገኛል።

15፥5 *ለኬፋ ... ለዐሥራ ሁለቱ፤* ለጴጥሮስ የታየው እሑድ የፋሲካ ዕለት ሲሆን፣ ይህም በሉቃ 24፥34 ላይ ተጠቅሶአል፤ ለዐሥራ ሁለቱ የታየው እሑድ ምሽት ላይ ይመስላል (ሉቃ 24፥36-43፤ ዮሐ 20፥19-23 ይመ)። "ዐሥራ ሁለቱ" ሲባል የአስቆሮቱ ይሁዳ ከእነርሱ ጋር ባይሆንም፣ ለመጀመሪያዎቹ ሐዋርያት የተሰጠ መጠሪያ ነው (ይሁን እንጂ "ዐሥራ አንዱ ደቀ መዛሙርት"፣ "ዐሥራ አንዱ ሐዋርያት" ወይም "ዐሥራ አንዱ" በመባል በማቴ 28፥16፤ በማር 16፥14፤ በሉቃ 24፥9:33፤ በሐሥ 1፥26 ላይ የተጠቀሰውን ያስተውሏል)።

15፥6 *ከአምስት መቶ በላይ ... በአንድ ጊዜ፤* ቍጥራቸው ይህን ለሚያህል ሰዎች መታየቱ እዚህ ላይ የተነገረው የክርስቶስን ከሙታን መነሣት የተጠራጠሩትን የቆሮንቶስ ሰዎች እምነት ለማጠንከር ነው (ከቍ 12 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ መታየት በማቴ 28፥10: 16-20 ላይ ከሙታን የተነሣው ጌታ ለዐሥራ አንዱና ምናልባትም ለብዙዎች ሰዎች የታየበት ጊዜ ሳይሆን አይቀርም። *አንዳንዶቹ ግን አንቀላፍተዋል፤* በዚያን ዘመን የአንድን ሰው መሞት የሚገልጽ የተለመደ አባባል ነው (ከሐሥ 7፥60 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥7 *ለያዕቆብ፤* ይህ ያዕቆብ የተጠቀሰው ከሐዋርያት በተጨማሪ በመሆኑ፣ የዘብዴዎስ ልጅ ወይም የእልፍዮስ ልጅ አይደለም (ማቴ 10፥2-3)። ይህኛው ያዕቆብ ከትንሣኤ በፊት በክርስቶስ ያላመነውና (ዮሐ 7፥5) የጌታ ወንድም (ገላ 1፥19) የተባለው ነው፤ እርሱም ከጊዜ በኋላ ከሐዋርያት ጋር በመቀላቀል (ሐሥ 1፥14)፣ በኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ትልቅ ስፍራ ነበረው (ሐሥ 15፥13)። ጌታ ለያዕቆብ የታየው መቼና የት እንደሆነ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በግልጽ አልተጠቀሰም። *ለሐዋርያት በሙሉ፤* ለምሳሌ ሐሥ 1፥6-11 ይመ።

15፥8 *ከሁሉም በኋላ፤* ሐሥ 9፥1-8 ይመ። ጌታ ለጳውሎስ የታየው፣ ከትንሣኤው በኋላ ብዙ ዓመት ቈይቶ (ምናልባት በ33 ዓ.ም. አካባቢ) ነበር። *እንደ ጭንጋፍ ለምቈጠር፤* ጳውሎስ ከመጀመሪያዎቹ ሐዋርያት አንዱ አልነበረም። እንደ ሌሎቹ ሐዋርያት ከጌታ ጋር አልኖረም። አጠራሩ እንደ ሌሎቹ ሐዋርያት አልነበረም፤ ባመነም ጊዜ ከቀድሞ ሕይወቱ የተነጠለው ድንገት ነው (ሐሥ 9፥3-6)።

15፥9 *የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን፤* ቤተ ክርስቲያን ሲያሳድድ፣ በእርግጥ ያሳደደው ክርስቶስን ነበር (ሐሥ 9፥4-5 ይመ)።

15፥1-19፤ አንዳንድ የቆሮንቶስ ሰዎች የሙታን ትንሣኤ የለም ይሉ ነበር፤ ጳውሎስ ይህን የተሳሳተ አመለካከት ለመለወጥ በርካታ ማስረጃዎችን ያቀርባል። ሙታን የማይነሡ ከሆነ (1) "ክርስቶስ አልተነሣም ማለት ነዋ" (ቍ 13) (2) "ስብከታችን ዋጋ ቢስ ነው" (ቍ14)፤ (3) "እምነታችንም ከንቱ ነው" (ቍ14) (4) እግዚአብሔር ክርስቶስን ከሙታን አስነሥቶታል በማለታችን "ሐሰተኞች ... ምስክሮች" ሆነናል (ቍ15)፤ (5) "እምነታችሁ ከንቱ ነው" (ቍ17)፤ (6) "እስከ አሁን ድረስ ከነኀጢአታችሁ አላችሁ ማለት ነው" (ቍ17)፤ ደግሞም በኀጢአት ኵነኔ ሥር ናችሁ፤ (7) "በክርስቶስ ያንቀላፉት ጠፍተዋል ማለት ነው" (ቍ18)፤ (8) ስደትና መከራ የምንጋፈጠው ደግሞም "ክርስቶስን ተስፋ ያደረግነው ለዚህች ሕይወት ብቻ ከሆነ ... የምናሳዝን ነን" (ቍ19)።

15፥12 *ክርስቶስ ከሙታን እንደ ተነሣ፤* ክርስቶስ ከሙታን የተነሣው በሦስተኛው ቀን ነው፤ ይህም ታሪካዊ እውነታ ነው። ጳውሎስ ክርስቶስ በአካል ከሙታን እንደተነሣ የሚገልጸውን ግሥ በዚህ ክፍል ውስጥ ሰባት ጊዜ ተጠቅሞበታል (ቍ 4:12-14፡ 16-17፡ 20)።

ሣም። [17]ክርስቶስም ካልተነሣ እምነታችሁ ከንቱ ነው፤ እናንተም እስከ አሁን ድረስ ከነኀጢ አታችሁ አላችሁ ማለት ነው። [18]እንዲህም ከሆነ፣ በክርስቶስ ያንቀላፉት ጠፍተዋል ማለት ነው። [19]ክርስቶስን ተስፋ ያደረግነው ለዚ ህች ሕይወት ብቻ ከሆነ፣ ከሰው ሁሉ ይልቅ የምናሳዝን ነን።

[20]ነገር ግን ክርስቶስ ላንቀላፉት ሁሉ በኵራት ሆኖ በእርግጥ ከሙታን ተነሥቶ አል። [21]ሞት በአንድ ሰው በኩል እንደ መጣ፣ የሙታንም ትንሣኤ በአንድ ሰው በኩል ሆኖአልና። [22]ሰዎች ሁሉ በአዳም እንደሚሞቱ፣ እንደዚሁም ሰዎች ሁሉ በክርስቶስ ሕያዋን ይሆናሉ፤ [23]ነገር ግን እያንዳንዱ በራሱ ተራ ይሆናል፤ መጀመሪያ በኵራት የሆነው ክርስቶስ፣ ከዚያም በኋላ እርሱ ሲመጣ የክርስቶስ የሆኑት። [24]ከዚ ያም ግዛትን፣ ሥልጣንና ኀይልን ሁሉ ከደመሰሰ በኋላ መንግሥትን ለእግዚአብሔር አብ ሲያስረክብ፣ ያን ጊዜ ፍጻሜ ይሆናል። [25]ጠላቶቹን ሁሉ ከእግሩ ሥር እስከሚያደርግ ድረስ ሊነግሥ ይገባዋልና። [26]የሚደመሰሰ ውም የመጨረሻው ጠላት ሞት ነው፤ [27]"ሁሉን ነገር ከእግሩ ሥር አስገዝቶለታል" ተብሎአልና፤ ነገር ግን፣ "ሁሉን ነገር" አስገዛለት ሲል፣ ሁሉ ነገር በክርስቶስ ሥር እንዲገዛ ያደረገውን እግዚአብሔርን እንደማይጨምር ግልጽ ነው። [28]ሁሉ ከተገዛለት በኋላ እግዚ አብሔር ሁሉ በሁሉ እንዲሆን ወልድ ራሱ ደግሞ ሁሉን ላስገዛለት ለእርሱ ይገዛል።

[29]ትንሣኤ ከሌለማ ለሞቱ ሰዎች ብለው የሚጠመቁት ምን እያደረጉ ነው? ሙታን ከቶ የማይነሡ ከሆነ፣ ሰዎች ለእነርሱ ብለው ለምን ይጠመቃሉ? [30]እኛስ ብንሆን ዘወትር ለአደጋ የምንጋለጠው ለምንድን ነው? [31]ወንድ ሞች ሆይ፤ እኔ በየቀኑ እሞታለሁ፤ ይህንንም በጌታችን በክርስቶስ ኢየሱስ በእናንተ ላይ ባለኝ ትምክህት አረጋግጣለሁ። [32]በኤፌሶን ከአራዊት ጋር የታገልሁት ለሰው አስተያየት ብቻ ከሆነ ትርፌ ምንድን ነው? ሙታን የማይነሡ ከሆነ፤

"ነገ ስለምንሞት፣
እንብላ፣ እንጠጣ" እንደሚሉት መሆናችን
ነው።

15፥17 ሮሜ4፥25
15፥18 ቍ6:20፤ ማቴ9፥24
15፥19 1ቆሮ4፥9
15፥20 ቍ6:18: 23፤ማቴ9፥24፤ ሐሥ26፥23፤1ጴጥ1፥3
15፥21 ቍ12፤ ሮሜ5፥12
15፥22 ሮሜ5፥14-18፤1ቆሮ6፥14
15፥23 ቍ20:52፤ 1ቆሮ3፥23፤1ተሰ2፥19
15፥24 ዳን2፥44፤ 7፥14:27፤ ሮሜ8፥38፤2ጴጥ1፥11
15፥25 ቍ27፤ ኢሳ9፥7፤52፥7፤ ማቴ22፥44
15፥26 2ጢሞ1፥10፤ ራእ20፥14፤21፥4
15፥27 ቍ25፤ መዝ8፥6፤ ማቴ22፥44፤28፥18
15፥28 1ቆሮ3፥23፤ ፊል3፥21
15፥30 2ቆሮ11፥26
15፥31 ሮሜ8፥36
15፥32 ኢሳ22፥13፤ ሉቃ12፥19፤ ሐሥ18፥19፤2ቆሮ1፥8

15፥20 *ነገር ግን ክርስቶስ ... በእርግጥ ... ተነሥቶአል፤* ክርስቶስ ከሞት እንደተነሣ ለማረጋገጥ፣ ጳውሎስ የቅዱሳት መጻሕፍትን ማስረጃዎችና የዐይን ምስክሮችን በቍ 3-8 ላይ ይጠቅሳል። *በኵራት፤* የአዝመራው የመጀመሪያ ነዶ ለጌታ የሚሰጥ ሲሆን (ዘሌ 23፥10-11፡ 17:20)፣ ይህም አዝመራው ሁሉ የጌታ መሆኑን የሚያመለክትና ራሳቸውን ለጌታ በሰጡ ሰዎች ለጌታ የሚሰጥ ነው። ስለዚህ ከሞት የተነሣው ክርስቶስ ለተቤዠው የእግዚአብሔር ሕዝብ ሁሉ የትንሣኤ ዋስትና ነው (ከ 1ተሰ 4፥13-18 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥21 *ሞት በአንድ ሰው በኩል እንደ መጣ፤* በአዳም ምክንያት ነው (ዘፍ 3፥17-19)። *የሙታንም ትንሣኤ በአንድ ሰው በኩል ሆኖአልና፤* "የኋለኛው አዳም" በሆነው በሁለተኛው አዳም በክርስቶስ አማካይነት ነው (ቍ 45፤ ከሮሜ 5፥12-21 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥22 *ሰዎች ሁሉ በአዳም እንደሚሞቱ፤* ከአዳም የተወለዱ ሁሉ ይሞታሉ። *ሰዎች ሁሉ በክርስቶስ ሕያዋን ይሆናሉ፤* የክርስቶስ የሆኑት ደግሞም በእምነት ከእርሱ ጋር የተባበሩ ሁሉ ሕያዋን ይሆናሉ (ከዮሐ 5፥25፤ 1ተሰ 4፥16-17፤ ራእ 20፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥23 *እያንዳንዱ በራሱ ተራ፤* ከሙታን በመነሣት በኵር የሆነው ክርስቶስ በታሪክ ውስጥ በራሱ ጊዜ ከሞት ተነሣ (በ 33 ዓ.ም. ገደማ)፤ በእምነት ከክርስቶስ ጋር የተባበሩትም በዳግም ምጽአቱ ይነሣሉ። የክርስቶስ ትንሣኤ ለእኛም ትንሣኤ ማረጋገጫ ነው።

15፥24 *ፍጻሜ፤* የክርስቶስ ዳግም ምጽአትና አብሮት የሚመጣው ሁሉ ነው፤ ይህም እርሱን የሚቃወሙትን ግዛትን፣ ሥልጣንና ኀይል ሁሉ ከደመሰሰ በኋላ መንግሥትን ለአብ ማስረከቡን ያካትታል።

15፥25 *ሊነግሥ ይገባዋልና፤* ክርስቶስ ኢየሱስ ግዛትን ሁሉ ደምስሶ መንግሥትን ለአብ በሚያስረክብበት ጊዜ፣ እርሱም መንገሥ ይገባዋል (ራእ 20፥1-6)። አንዳንዶች ክርስቶስ ከቅዱሳኑ ጋር በዚህ ምድር ለአንድ ሺህ ዓመት ይነግሣል ይላሉ (ከኢሳ 2፥2-4፤ ሚክ 4፥1-5 ጋር ያነጻጽሩ)። ሌሎች ደግሞ ክርስቶስ በታሪክ ላይ እንዲሁም ዳግም በተወለደው ሕዝቡ ሕይወት ውስጥ መንገሡን ያመለክታል ብለው ያምናሉ። ይህም ንግሥና እስከዚህ ዘመን ድረስ እንደቀጠለ ይናገራሉ። *ከእግሩ ሥር፤* ሙሉ በሙሉ ድል ማድረግን የሚያመለክት የብሉይ ኪዳን አገላለጽ ነው። የቍ 25 ሐሳብ የተወሰደው መዝ 110፥1 ላይ ነው (ከማቴ 22፥44 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥26፤ ሞት የሚደመሰሰው ክርስቶስ ጠላቶቹን ሁሉ ድል ካደረገ በኋላ (ራእ 19፥11-21፤ 20፥5-14)፣ በዳግም ምጽአቱ መጨረሻና በታላቁ ነጭ ዙፋን ፍርድ ጊዜ ነው፤ በዚያን ጊዜ ሞትና ሲኦል ወደ እሳት ባሕር ይጣላሉ።

15፥28 *ወልድ ራሱ ... ለእርሱ ይገዛል፤* ወልድ ለአብ የሚገዛው በአስተዳደር ረገድ ሲሆን፣ አብ ሁሉን ነገር ካስገዛለት በኋላ እርሱ ደግሞ የአስተዳደሩ ራስ ለሆነው ለእግዚአብሔር አብ ሁሉን ነገር መልሶ ያስረክባል። እንዲህም ሲባል ወልድ በማ ንኛውም ረገድ ከአብ ያንሳል ማለት አይደለም። ሦስቱም የሥላሴ አካላት በመለኮትና በክብር እኩል ናቸው። እዚህ ላይ የተጠቀሰው፣ "መገዛት" ተግባርን ወይም የሥራ ድርሻን የሚመለከት ነው (የ 11፥3 ማብ ይመ)። በሥላሴ አካላት መካከል አብ የበላይ አስተዳዳሪ ነው፤ ወልድ የአብን ፈቃድ የሚፈጽም ነው (ለምሳሌ በፍጥረትና በድነት ጊዜ)፤ መንፈስ ቅዱስ ደግሞ በአብና በወልድ የሚላክ ነው፤ የሚላከውም ሕይወትን እንዲሰጥ፣ የእግዚአብሔርን እውነት እንዲገልጥ፣ ሰዎች ድነትን እንዲቀበሉና የእግዚአብሔር ፈቃድ (ቃል) እንዲታዘዙ ለማድረግ ነው። *እግዚአብሔር ሁሉ በሁሉ እንዲሆን፤* የሥላሴ አካላት በአንድነት በሁሉ ነገር ላይ ጌታና ልዑል እንደሆኑ ይታያል።

15፥29 *ለሞቱ ሰዎች ብለው የሚጠመቁት፤* ግሱ የአሁን ጊዜ መሆኑ በቆሮንቶስ የነበሩ አንዳንድ ሰዎች ለሙታን ሲሉ ይጠመቁ እንደ ነበር ያመለክታል። ይሁን እንጂ ጳውሎስ ስለዚህ ልማድ ተጨማሪ ማብራሪያ ባለመስጠቱ፣ ይህን ሐሳብ ለማብራ ራት ብዙ ተሞክሯል፤ ከእነዚህም ሦስቱ የሚከተሉት ናቸው፤ (1) በሕይወት ያሉ አማኞች ሳይጠመቁ ለሞቱ አማኞች ይጠመቁ ነበር፤ ይህንንም የሚያደርጉት ባለመጠመቃቸው የሚጐድልባቸው ነገር እንዳይኖር በማለት ነው፤ (2) ክርስቲያኖች የሙታንን ትንሣኤ ተስፋ በማድረግ ይጠመቁ ነበር፤ (3) በሞት የተለዩ ክርስቲያኖችን ስፍራ ለመሙላት ሲሉ ክርስቲያኖች ይጠመቁ ነበር። ያም ሆነ ይህ ጳውሎስ ስለ ሙታን የሚጠመቁ ሰዎችን ያነሣው እግረ መንገዱን ነው፤ ይህን ልማድ የጠቀሰው ተቀባይነት ስላለው ሳይሆን የሙታን ትንሣኤ እንዳለ ለማስረዳት ነው። ምናልባትም የዚህ ሐረግ ትርጉም ስውር እንደ ሆነ ይኖራል።

15፥30 *ዘወትር ለአደጋ የምንጋለጠው ለምንድን ነው?* ትንሣኤ ሙታን ከሌለ ለክርስቶስ ስንል በየቀኑ የምንሰደደውና የምንራቈተው ለምንድን ነው ማለት ነው (ከ2ቆሮ 11፥23-29 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥32 *በኤፌሶን ከአራዊት ጋር የታገልሁት፤* ይህ ሐረግ በቀጥታ ወይም በዘይቤያዊ አነጋገር ሊታይ ይችላል፤ ነገር ግን በሐሥ 19 ላይ ጳውሎስ ስለመታሰሩና ከአንበሶች ጋር ስለ መታገሉ ምንም ፍንጭ ባለመኖሩ፣ ምናልባት አባባሉ በኤፌሶን የገጠሙት ጠላቶቹ እንደ ዱር አራዊት ጨካኞች ነበሩ ማለት ይሆናል። *ነገ ስለምንሞት፣ እንብላ እንጠጣ፤* ኢሳ 22፥13 ይመ፤ ትንሣኤ ሙታን ከሌለ ይህ አባባል ትክክል ነው።

[33]አትሳቱ፤ "መጥፎ ጓደኝነት መልካሙን ጠባይ ያበላሻል።" [34]ወደ ስከነ ልቦናችሁ ተመለሱ፤ ኀጢአትንም አትሥሩ፤ እግዚአብሔርን የማያውቁ አሉና ይህንንም የምለው ላሳፍራችሁ ነው።

የትንሣኤ አካል

[35]ነገር ግን፣ "ሙታን እንዴት ይነሣሉ? የሚወጡትስ በምን ዐይነት አካል ነው?" የሚል ሰው ሊኖር ይችላል። [36]አንተ ሞኝ! የምትዘራው ካልሞተ ሕይወት አያገኝም። [37]የምትዘራውም የስንዴ ወይም የሌላ ዐይነት ዘር ቅንጣት ብቻ እንጂ ወደ ፊት የምታገኘውን አካል አይደለም። [38]እግዚአብሔር ግን እንደ ፈቀደ አካልን ይሰጠዋል፤ ለእያንዳንዱም የዘር ዐይነት የራሱን አካል ይሰጠዋል። [39]ሥጋ ሁሉ አንድ አይደለም፤ የሰው ሥጋ አንድ ነው፤ የእንስሳት ሥጋ ሌላ ነው፤ የዓሣ ሥጋ ሌላ ዐይነት ነው። [40]እንዲሁም ሰማያውያን አካላት አሉ፤ ምድራውያን አካላት አሉ፤ ነገር ግን የሰማያዊ አካላት ክብር አንድ ነው፤ የምድራዊም አካላት ክብር ሌላ ነው። [41]የፀሓይ ክብር አንድ ዐይነት ነው፤ የጨረቃ ክብር ሌላ ነው፤ የከዋክብት ደግሞ ሌላ ነው፤ የአንዱም ኮከብ ክብር ከሌላው ኮከብ ክብር ይለያል።

[42]የሙታን ትንሣኤም እንደዚሁ ነው፤ የሚበሰብስ አካል ይዘራል፤ የማይበሰብስ አካል ሆኖ ይነሣል፤ [43]በውርደት ይዘራል፤ በክብር ይነሣል፤ በድካም ይዘራል፣ በኀይል ይነሣል፤ [44]ፍጥረታዊ አካል ይዘራል፣ መንፈሳዊ አካል ይነሣል።

ፍጥረታዊ አካል ካለ መንፈሳዊ አካል ደግሞ አለ። [45]ስለዚህ፣ "የመጀመሪያው ሰው አዳም ሕያው ነፍስ ሆነ" ተብሎ ተጽፎአል፤ የኋለኛው አዳም ግን ሕይወትን የሚሰጥ መንፈስ ሆነ። [46]ነገር ግን በመጀመሪያ የመጣው መንፈሳዊው ሳይሆን ፍጥረታዊው ነው፤ ከዚያም በኋላ መንፈሳዊው መጣ። [47]የመጀመሪያው ሰው ከምድር የተገኘ ምድራዊ ነው፤ የኋለኛው ግን ከሰማይ ነው። [48]ከምድር የሆኑት እንደ ምድራዊው ናቸው፤ ከሰማይ የሆኑትም እንደ ሰማያዊው ናቸው። [49]የምድራዊውን ሰው መልክ እንደ ለበስን፣ የሰማያዊውን ሰው መልክ ደግሞ እንለብሳለን።[a]

[50]ወድሞች ሆይ፤ ይህን እነግራችኋለሁ፤ ሥጋና ደም የእግዚአብሔርን መንግሥት አይወርሱም፤ የሚጠፋውም የማይጠፋውን አይወርስም። [51]እነሆ፤ አንድ ምስጢር እነግራችኋለሁ፤ ሁላችን አናንቀላፋም፤ ነገር ግን ሁላችንም እንለወጣለን፤ [52]ይህም የሚሆነው የመጨረሻው መለከት ሲነፋ ድንገት በቅጽበተ

15፥33 ምሳ22፥24፡25፤1ቆሮ6፥9
15፥34 1ቆሮ4፥14፤ ገላ4፥8
15፥35 ሕዝ37፥3፤ ሮሜ9፥19
15፥36 ሉቃ11፥40፤ 12፥20፤ዮሐ12፥24
15፥38 ዘፍ1፥11
15፥41 መዝ8፥1፡3፤19፥4-6
15፥42 ቍ 12፡50፡53፡54፤ዳን12፥3፤ ማቴ13፥43
15፥43 ፊል3፥21፤ ቈላ3፥4
15፥44 ቍ 50
15፥45 ዘፍ2፥7፤ ዮሐ5፥21፤6፥57፡58፤ ሮሜ5፥14፤8፥2
15፥46 ቍ 44
15፥47 ዘፍ2፥7፤ 3፥19፤መዝ90፥3፤ ዮሐ3፥13፡31
15፥48 ፊል3፥20፡21
15፥49 ዘፍ5፥3፤ ሮሜ8፥29
15፥50 ቍ 42፡53፡54፤ማቴ25፥34፤ ኤፌ6፥12፤ዕብ2፥14
15፥51 ማቴ9፥24፤ 1ቆሮ13፥2፤14፥2፤ 2ቆሮ5፥4፤ፊል3፥21
15፥52 ማቴ24፥31፤ ዮሐ5፥25

[a]49 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *እንልበስ* ይላሉ።

15፥33፤ ሜናንደር የተባለ የግሪክ ባለቅኔ ከጻፈውና 'ታይስ' ከተባለው አጭር ተውኔት የተወሰደ አባባል ነው፤ የቆሮንቶስ ሰዎችም የዚህን ባለቅኔ ጽሑፍ ያውቁታል። ጳውሎስ ይህን አባባል የጠቀሰው ትንሣኤ ሙታን የለም እያሉ የሚያስተምሩ ሳዎች (ቍ 12) "መልካሙን ጠባይ" የሚያበላሹ "መጥፎ ጓደኞች" ^ው ለማለት ነው። ከምሳ 13፥20 ጋር ያነጻጽሩ።

15፥34 *ኀጢአትንም አትሥሩ፤* እዚህ ላይ ኀጢአት ትን· ትንሣኤ ሙታንን መካድ ሲሆን፣ ይህ ደግሞ የጌታን ነበረው·፡ ኀድ ነው፤ ይህም በሕይወታቸው ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ክርስቲያን *ዛአብሔርን የማያውቁ አሉና፤* በቆሮንቶስ ቤተ እጅግ የሚያ^ብሔርን የማያውቁ ሰዎች ነበሩ፤ ይህ ደግሞ

*15፥35-4*ነገር እንደ ሆነ ጳውሎስ ይናገራል። የትንሣኤን አካል ኮሉስ ስለ ትንሣኤ አካል ባሕርይ ሲያስረዳ ፍጡራንና (ቍ 39) ከ፤ች (ቍ 36-38)፣ ከሥጋ ለባሽ ከሆኑ (ቍ 40-41)። ^ና ምድራዊ አካላት ጋር ያነጻጽራል

15፥36-38፤ ምንም እን. ራቸውም አንዱ ከሌላው የተለኩሉች ተመሳሳይ ባሕርይ ቢኖ ከሚወጣው ተክል ጋር ተመሳሳይነት፤ የተዘራው ዘር፣ በቅሉ ቡቃያ የተለየና ፍጹም አዲስ አካል ከው፤ ይሁን እንጂ አዲሱ ዋል። ኣብሔር ዘንድ ይስጠ

15፥39 *ሥጋ ሁሉ አንድ አይደለ›* አካላዊ ባሕርይ መካከል ተመሳሳይነት ቢኖ[ሥጋ ለባሾች ዝርያ ግን የተለየ ነው፤ ሰው፣ እንስሳት፣ አዕዋፍና ፲ እያንዳንዱ ናቸው። የተለያዩ

15፥40-41፤ እዚህ ላይ ምስስሉሹ ግዑዝ ፍጥ..ትን ያካትታል፤ ይኸውም ፀሓይን፣ ጨረቃንና ከዋክብትን ከነክ ቸው እንዲሁም ምድራዊ አካላትን (ምናልባትም ተራሮችና ገመገሞችንና ባሕሮችን) ከነክብራቸው ነው። በዚህ ሁሉ እግዚ አብሔር ተመሳሳይ አካላዊ ባሕርይ ያላቸውን በተለያየ መልክ ለራሱ ዐላማ ሊያበጃቸው ይችላል።

15፥42-44፤ ሐዋርያው እነዚህን ምስስሎሽ ያመጣው እግዚአብሔር በስባሽ፣ የተዋረደ፣ ደካማ (ኀጢአተኛ) የሆነውን አካል (ኀጢአት የሚገዛውን ፍጥረታዊ አካል) በትንሣኤ የማይበሰብስ፣ የከበረ፣ ብርቱ አካል አድርጐ ሊያስነሣው እንደሚችል ለማሳየት ነው። "መንፈሳዊ አካል" ሲባል ቁስ አካልነት የሌለው ማለት አይደለም፤ ይሁን እንጂ ከምስስሎሹ እንደምንረዳው የትንሣኤ አካል ከፍጥረታዊ አካል ጋር ተመሳሳይ ውቅር ቢኖረውም፣ ፍጹም ልዩ ነው፤ ምክንያቱም የማይበሰብስ፣ የከበረና ብርቱ እንዲሁም ከእግዚአብሔር ጋር ዘላለም ለመኖር የሚችል በመሆኑ ነው። የድሮው አካል ቀጣይነት ቢኖረውም፣ ለውጥ ግን አለው።

15፥44-49፤ እዚህ ላይ በፍጥረታዊው አካልና በመንፈሳዊው አካል መካከል ያለው ንጽጽር ሁለቱን አካላት በሚወክሉት ተገልጾአል (የቍ 21-22 ማብ ይመ)። አንደኛው የመጀመሪያው አዳም ነው፤ እርሱም ከምድር ዐፈር የተፈጠረ ፍጥረታዊ አካል ነበረው (ዘፍ 2፥7)፤ በእርሱም በኩል ለዘሩ ሁሉ ፍጥረታዊ አካል ተሰጥቶአል። ሁለተኛው የኋለኛው አዳም ነው፤ እርሱም ሕይወት ሰጭ መንፈስ የሆነው ክርስቶስ ነው (ከዮሐ 5፥26 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እርሱም በሞቱና በትንሣኤው በዳግም ምጽአቱ ጊዜ ለተቤዠው ሕዝቡ መንፈሳዊ አካልን ይሰጣል፤ ይህ አካል ቁሳዊ ቢሆንም፣ የማይጠፋና እድፈት የሌለበት እንዲሁም ከእግዚአብሔር ጋር ዘላለም መኖር የሚችል ነው (ከፊል 3፥21 ጋር ያነጻጽሩ)። በትንሣኤ የሚገኘው አካል ከሙታን የተነሣውን የከበረውን የክርስቶስን አካል ይመስላል (ከሉቃ 24፥36-43 ጋር ያነጻጽሩ)።

15፥46፤ ምድራዊው አዳምና ዘሮቹ ተፈጥሮአዊና ምድራዊ አካል አላቸው። ሥጋ የሆነው የኋለኛው አዳም፣ ከሰማይ የወረደው ክርስቶስ ከትንሣኤው በኋላ የከበረና መንፈሣዊ አካል አግኝቶአል፤ እንደዚሁም የተዋጁት ሕዝቦቹ መንፈሳዊ አካል ያገኛሉ።

15፥50፤ ጳውሎስ ስለ ትንሣኤ አካል በመጨረሻ የሰጠው የማጠቃለያ ሐሳብ፣ የተዋጀው የእግዚአብሔር ሕዝብ ከእርሱ ጋር ለመኖር የማይጠፋ አዲስ አካል መልበስ አለበት የሚል ነው። "ሥጋና ደም" ሲባል ጠፊውን፣ የሚበሰብሰውን፣ ደካማውንና ኀጢአተኛ የሆነውን የሰውን ልጅ ያመለክታል።

15፥51 *ምስጢር፤* ቀድሞ ስለማይታወቀው፣ አሁን ግን ስለ ^ገለጠው የትንሣኤ አካል ነው (የሮሜ 11፥25 ማብ ይመ)። *ሁላችን አናንቀላፋም፤* አንዳንድ አማኞች ሞትንም ሆነ መቃብርን አ.ዩም። *ሁላችንም እንለወጣለን፤* ጌታ ኢየሱስ ዳግም ተመልሶ ሲመጣ በሕይወት የሚገኙትም ሆነ በመቃብር ያሉት አማኞች ሁሉ፣ አ..ስና የማይሞት አካል ያገኛሉ።

15፥52 *ድንገት፤* የሚጠፋው አካል ወደማይጠፋው አካል የሚለወጠው ልክ የመጨረሻው መለከት ሲነፋ ነው። አንዳንዶች

ዐይን ነው:: መለከት ይነፋል፤ ሙታን የማይ በሰብሱ ሆነው ይነሣሉ፤ እኛም እንለወጣለን:: [53]የሚጠፋው የማይጠፋውን፣ የሚሞተው የማ ይሞተውን ሊለብስ ይገባዋልና:: [54]የሚጠ ፋው የማይጠፋውን፣ የሚሞተውም የማይ ሞተውን በሚለብስበት ጊዜ፣ "ሞት በድል ተዋጠ" ተብሎ የተጻፈው ቃል ይፈጸማል::

[55]እንዲሁም፣ "ሞት ሆይ፤ ድል መንሣትህ
የት አለ?
ሞት ሆይ፤ መንደፊያህስ የት አለ?"::

[56]የሞት መንደፊያ ኀጢአት ነው፤ የኀጢ አትም ኀይል ሕግ ነው:: [57]ነገር ግን በጌታ ችን በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ድልን ለሚ ሰጠን ለእግዚአብሔር ምስጋና ይሁን::

[58]ስለዚህ የተወደዳችሁ ወንድሞቼ ሆይ፤ ጸንታችሁ ቁሙ፤ በምንም ነገር አትናወጡ:: ለጌታ ሥራ ዘወትር የምትተጉ ሁኑ፤ ምክን ያቱም ለጌታ የምትደክሙት በከንቱ እንዳል ሆነ ታውቃላችሁ::

ለቅዱሳን የተደረገ የገንዘብ መዋጮ

16 አሁን ደግሞ ለቅዱሳን ስለሚደረገው ገንዘብ ማሰባሰብ ለገላትያ አብያተ ክርስቲያናት በሰጠሁት ትእዛዝ መሠረት አድርጉ:: [2]ገንዘብ ማሰባሰብ የሚደረገው እኔ በምመጣበት ጊዜ እንዳይሆን፣ ከእናንተ እያንዳንዱ እንደ ገቢው መጠን በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን እየለየ ያስቀምጥ:: [3]በምመ ጣበት ጊዜ እናንተ ለመረጣችኋቸው ሰዎች የመሸኛ ደብዳቤ ሰጥቼ ስጦታችሁን ወደ ኢየሩሳሌም እንዲያደርሱ እልካቸዋለሁ:: [4]የእኔ መሄድ የሚያስፈልግ ከሆነ አብረውኝ ይሄዳሉ::

የሐዋርያው ዕቅድ

[5]በመቄዶንያ በኩል ማለፌ ስለማይቀር፣ መቄዶንያ ከደረስሁ በኋላ ወደ እናንተ እመጣለሁ:: [6]ወደምሄድበት ወደ ማናቸውም ስፍራ በጕዞዬ እንድትረዱኝ፣ እናንተ ዘንድ እቆይ ይሆናል፤ ምናልባትም ክረምቱን ከእና ንተ ጋር እሰነብት ይሆናል:: [7]አሁን እግረ መንገዴን ሳልፍ ልጐበኛችሁ አልፈልግም፤ ጌታ ቢፈቅድ ረዘም ላለ ጊዜ እናንተ ዘንድ ለመሰንበት ተስፋ አደርጋለሁ:: [8]ነገር ግን እስከ በዓለ ኀምሳ በኤፌሶን እቆያለሁ፤ [9]ምክንያቱም ታላቅ የሥራ በር ተከፍቶልኛል፤ ብዙ ተቃዋሚዎችም አሉብኝ::

[10]ጢሞቴዎስ ወደ እናንተ ከመጣ፣ አብሮ አችሁ ያለ ፍርሃት እንዲቀመጥ አድርጉ፤

15፥53 ቍ42:50: 54፤2ቆሮ5፥2:4
15፥54 ኢሳ25፥8፤ ዕብ2፥14፤ራእ20፥14
15፥55 ሆሴ13፥14
15፥56 ሮሜ4፥15፤ 5፥12
15፥57 2ቆሮ2፥14፤ ሮሜ8፥37፤ ዕብ2፥14:15
15፥58 ኢሳ65፥23፤ 1ቆሮ16፥10
16፥1 ሐሥ9፥13፤ 16፥6፤24፥17
16፥2 ሐሥ20፥7፤ 2ቆሮ9፥4:5
16፥3 2ቆሮ3፥1፤ 8፥18:19
16፥5 ሐሥ16፥9፤ 1ቆሮ4፥19
16፥6 ሮሜ15፥24፤ ቲቶ3፥13
16፥7 ሐሥ18፥21
16፥8 ሐሥ2፥1፤ 18፥19
16፥9 ሐሥ14፥27
16፥10 ሐሥ16፥1፤ 1ቆሮ15፥58

ይህ የሚሆነው በማቴ 24፥31 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ "ታላቅ የመለከት ድምፅ" ሲሰማ ወይም በራእ 11፥15 ላይ እንደ ተጠ ቀሰው ሰባተኛው መለከት ሲነፋ ነው ይላሉ፤ ሌሎች ደግሞ ክርስቶስ ወደዚህ ምድር መጥቶ ከመንገሡ በፊት (ከራእ 19፥11-16፤ 20፥ 1-6 ጋር ያነጻጽሩ) የእግዚአብሔር ሕዝብ በሚነጠቅበት ጊዜ ነው (በ1ተሰ 4፥16 ጋር ያነጻጽሩ) ይላሉ:: *እኛም እንለወጣለን፤* ጳውሎስ ማንኛውም አማኝ ማድረግ እንደሚገባው የጌታን ዳግም ምጽአት በናፍቆት ይጠባበቅ ነበር::

15፥56 *የሞት መንደፊያ ኀጢአት ነው፤* ሞት እንዲ ሠለጥንብን ያደረገው ኀጢአት ነው፤ በአዳምም ሆነ በእኛ ላይ ሞትን ያስከተለው የአዳም ኀጢአት ነው (ሮሜ 5፥12 ይም):: *የኀጢአትም ኀይል ሕግ ነው፤* ለኀጢአት ኀይል የሚሰጠው የእግዚአብሔር ሕግ ነው፤ ምክንያቱም ሕግ ኀጢአታችንን ገልጦ ያሳየናል፤ ደግሞም በኀጢአታችን ይፈርድብናል::

15፥57 *በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ድልን ለሚሰጠን፤* ከኀጢአት የተነሣ ሕግ ባመጣብን ኵነኔ ላይ (ቍ 56) እንዲሁም በሞትና በመበስበስ ላይ (ቍ 54-55) በክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ አማካይነት የምናገኘውን ድል ነው (ከሮም 4፥25 ጋር ያነጻጽሩ)::

15፥58 *ስለዚህ፤* ከክርስቶስ ትንሣኤና ከእኛም ትንሣኤ የተነሣ፣ እርሱን ማገልገል ዋጋ የሌለው ከንቱ ድካም አለመሆኑን እናውቃለን:: *ለጌታ የምትደክሙት በከንቱ እንዳልሆነ፤* የምንደክ መው ድል ለነሣ ጌታ ነው:: እርሱም ዳግም ተመልሶ ሲመጣ ሽልማት ይሰጠናል (ማቴ 25፥21 ይመ፤ ከሉቃ 19፥17 ጋር ያነጻጽሩ)::

16፥1 *አሁን ደግሞ፤* የቆሮንቶስ ሰዎች ላቀረቧቸው ጥያቄዎች ጳውሎስ አሁንም መልስ ይሰጣል (ከ 7፥1፤ 8፥1፤ 12፥1 ጋር ያነጻ ጽሩ):: *ለቅዱሳን፤* በኢየሩሳሌም የነበሩ የእግዚአብሔር ሰዎች ናቸው (ከቍ 3፤ ሮሜ 15፥26 ጋር ያነጻጽሩ):: *ለገላትያ አብያተ ክርስቲያናት፤* የገላትያና የመቄዶንያ አብያተ ክርስቲያናት (2ቆሮ 8፥1፤ 9፥1-4)፣ ከቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ጋር መተባበራ ቸውን የሚያሳየን በየስፍራው የነበሩ አብያተ ክርስቲያናት ገንዘብ ማሰባሰብ ያደርጉ እንደነበር ነው:: በኢየሩሳሌም የነበሩ ክርስቲያኖች ችግር ላይ የወደቁት በሐሥ 11፥28 (በ44 ወይም በ46 ዓ.ም.ገደማ) ላይ በተጠቀሰው ራብ ምክንያት ወይም በክርስቲያኖች ላይ ከደረሰው ስደት የተነሣ (ከሐሥ 8፥1 ጋር ያነጻጽሩ) ሊሆን ይችላል::

16፥2 *ከእናንተ እያንዳንዱ ... በሳምንቱ መጀመሪያ ቀን እየለየ ያስቀምጥ፤* በየሳምንቱ እሑድ እያንዳንዱ አማኝ እንደ ገቢው መጠን ለጌታ የመደበውን ገንዘብ ማምጣት ነበረበት:: ይህንን ገንዘብ የሚያመጡት እሑድ ማለትም በአዲሱ የአምልኮ ቀን በመሆኑ (ከሐሥ 20፥7፤ ከራእ 1፥10 ጋር ያነጻጽሩ)፣ መዋጮው የሚሰበሰበው በየቤቱ ሳይሆን በአምልኮው ፕሮግራም ላይ ሳይሆን አይቀርም:: ዮስጦስ ሰማዕት እንዳመለከተው (አፖሎጂያ በተባለው መጽሐፉ) እርሱ በነበረበት በ150 ዓ.ም. አካባቢ መባ የሚሰበሰበው በየሳምንቱ እሑድ በቤተ ክርስቲያን ነበር::

16፥3፤ እነዚህ የተመረጡት ሰዎች ከቆሮንቶስ ክርስቲያኖች የተሰበሰበውን ገንዘብ የሚቈጣጠሩና በኀላፊነትም የሚጠብቁ ነበሩ (ከ2ቆሮ 8፥16-21 ጋር ይመ) ::

16፥4 *የእኔ መሄድ የሚያስፈልግ ከሆነ፤* ጳውሎስ ወደዚያ ለመሄድ ያሰበው ለወንጌል አገልግሎት ወይም ስለተሰበሰበው ስጦታ ማብራሪያ ለመስጠት ሳይሆን አይቀርም::

16፥5 *መቄዶንያ ከደረስሁ በኋላ፤* ጳውሎስ 1ኛ ቆሮንቶስን በጻፈበት ጊዜ ከነበረበት ከኤፌሶን ተነሥቶ (ቍ 8) በመሄድ፣ በፊልጵስዩስና በሰሜን ግሪክ የሚገኙ ክርስቲያኖችን ከጎበኘ በኋላ ወደ ቆሮንቶስ ለመሄድ አስቦ ነበር:: ቀደም ሲል በመጀመሪያ ወደ ቆሮንቶስ ከዚያም ወደ መቄዶንያ ለመሄድ ዐቅዶ ነበር፤ ይሁን እንጂ ይህን ዕቅዱን መለወጥ መርጦአል (2ቆሮ 1፥12-2፥4 ይመ)::

16፥6 *በጕዞዬ እንድትረዱኝ፤* የሚያስፈልገውን ቀለብና ቍሳቍስ በማቅረብ፣ በተለይም በጸሎትና በመልካም ምኞት በማገዝ ነው:: ይሁን እንጂ ጳውሎስ በገንዘብ በኩል ሸክም ሊሆ ንባቸው እንደማይፈልግ ቀደም ሲል በመልእክቱ (9፥7-12) ገልጾላቸው ነበር:: *ክረምቱን ... እሰነብት ይሆናል፤* በሐሥ 20፥3 ላይ እንደተጠቀሰው በግሪክ አገር ሦስት ወር የቈየበትን ወቅት ሊሆን ይችላል::

16፥8 *እስከ በዓለ ኀምሳ፤* ከፋሲካ በኋላ በ50ኛው ቀን (ኀምሳ ማለት "ጴንጠቆስጤ" ማለት ነው) የሚውል ሲሆን፣ አይሁን የመከር በዓል (ዘሌ 23፥10-16) የሚያከብሩበት ጊዜ ነው::

16፥9 *ብዙ ተቃዋሚዎችም አሉብኝ፤* የአርጤምስን ምስል ከብር እየቀረጹ የሚሠሩትን አረማውያን አንጥረኞችና እነርሱ ያነሳሱትን ሕዝብ ሊሆን ይችላል (ሐሥ 19፥23-34)::

16፥10 *ጢሞቴዎስ ... ከመጣ፤* በሐሥ 19፥22 ላይ እንደ ተጠ ቀሰው ጳውሎስ ጢሞቴዎስን (እንዲሁም ኤርስጦንን) ወደ መቄዶንያ ልኮአቸው ነበር፤ ከዚያም ጢሞቴዎስ ወደ ቆሮንቶስ መሄድ ነበረበት (1ቆሮ 4፥17):: *ያለ ፍርሃት እንዲቀመጥ አድርጉ፤* ጢሞቴዎስ ዐይን አፋር ሰው ይመስላል (1ጢሞ 4፥12፤ 2ጢሞ 1፥7)፤ ጳውሎስም ይህን በመገንዘብ የቆሮንቶስ ሰዎች ጥንቃቄ እንዲያደርጉለት ያሳስባቸዋል::

እርሱም እንደ እኔ የጌታን ሥራ የሚሠራ ነውና:: [11]ስለዚህ ማንም አይናቀው፤ በሰላም ወደ እኔ እንዲመለስ እርዱት፤ መመለሱንም ከወንድሞች ጋር እየጠበቅን ነው::

[12]ስለ ወንድማችን ስለ አጵሎስ ደግሞ፣ ከወንድሞች ጋር ወደ እናንተ እንዲመጣ አጥብቄ ለምኜው ነበር፤ እርሱ ግን አሁን ለመምጣት አልፈለገም፤ ሲመቸው ግን ይመጣል::

[13]ንቁ፤ በእምነት ጽኑ፤ በርቱ፤ ጠንክሩ፤ [14]የምታደርጉትን ሁሉ በፍቅር አድርጉ::

[15]የእስጢፋኖስ ቤተ ሰዎች በአካይያ የመጀመሪያዎቹ አማኞች እንደ ሆኑና ቅዱሳንንም ለማገልገል ራሳቸውን እንደ ሰጡ ታውቃላችሁ:: ወንድሞች ሆይ፤ ይህን እለምናችኋለሁ፤ [16]እንደ እነርሱ ላሉትና ከእነርሱም ጋር በአገልግሎት ለሚደክሙ ሁሉ ታዘዙ:: [17]በእስጢፋኖስ፣ በፈርዶናጥስና በአካይቆስ መምጣት ደስ ብሎኛል፤ ምክንያቱም እናንተ እዚህ ባለመኖራችሁ የጐደለኝን አሟልተዋል፤ [18]የእኔንም የእናንተንም መንፈስ አሳርፈዋልና:: ስለዚህ እንደነዚህ ያሉት ሰዎች መታወቅ ይገባቸዋል::

የመሰናበቻ ቃል

[19]በእስያ ያሉ አብያተ ክርስቲያናት ሰላምታ ያቀርቡላችኋል:: አቂላና ጵርስቅላ[a]፣ በቤታቸውም ያለችው ቤተ ክርስቲያን የከበረ ሰላምታ በጌታ ያቀርቡላችኋል:: [20]ወንድሞች ሁሉ ሰላምታ ያቅርቡላችኋል:: እርስ በርሳችሁ በተቀደሰ አሳሳም ሰላምታ ተሰጣጡ::

[21]ይህን ሰላምታ በገዛ እጄ የጻፍሁላችሁ እኔ ጳውሎስ ነኝ::

[22]ጌታን የማይወድ ቢኖር የተረገመ ይሁን:: ጌታ ሆይ፤ ና![b]

[23]የጌታ ኢየሱስ ጸጋ ከእናንተ ጋር ይሁን::

[24]ፍቅሬ በክርስቶስ ኢየሱስ ከሁላችሁ ጋር ነው፤ አሜን::[c]

16፥11 ሐሥ15፥33፤ 2ቆሮ1፥16፤ 1ጢሞ4፥12፤3ዮሐ6
16፥12 ሐሥ18፥24
16፥13 1ቆሮ1፥8፤ 2ቆሮ1፥21፤ገላ5፥1፤ ኤፌ6፥10፤ፊል1፥27፤ 1ተሰ3፥8፤ቲቶ1፥9
16፥14 1ቆሮ14፥1
16፥15 ሐሥ9፥13፤ 18፥12፤24፥17፤ ሮሜ16፥5፤1ቆሮ1፥16
16፥16 1ተሰ5፥12፤ ዕብ13፥17
16፥17 2ቆሮ11፥9፤ ፊል2፥30
16፥18 ሮሜ15፥32፤ ፊል2፥29፤ፊሞ7
16፥19 ሐሥ2፥9፤ 18፥2፤ሮሜ16፥5
16፥20 ሮሜ16፥16
16፥21 ገላ6፥11፤ ቈላ4፥18፤2ተሰ3፥17፤ ፊሞ19
16፥22 ሮሜ9፥3፤ ኤፌ6፥24፤ራእ22፥20
16፥23 ሮሜ16፥20

[a]19 በግሪኩ *ጵርስቃ* የ *ጵርስቅላ* ሌላው አጠራር ነው
[b]22 በአራማይክ *ጌታ ሆይ፤ ና* ማለት *ማራናታ* ማለት ነው::
[c]24 አንዳንድ ቅጆች *አሜን* የሚለው የላቸውም::

16፥11 *ከወንድሞች፤* ከቆሮንቶስ አማኞች አንዱና "የከተማው ሹም" የነበረውን (ሮም 16፥23 እና ማብ ይመ) ኤርስጦስን (ከሐሥ 19፥22 ጋር ያነጻጽሩ) ጨምሮ ሳይሆን አይቀርም::

16፥12 *ስለ አጵሎስ ደግሞ፤* የቆሮንቶስ ሰዎች አጵሎስ ወደ እነርሱ መቼ መጥቶ እንደሚጐበኛቸው ጳውሎስን ጠይቀውት ነበር ("ስለ ... ደግሞ" የሚለውን ሐረግ ከ 7፥1፤ 8፥1፤ 12፥1፤ 16፥1 ጋር ያነጻጽሩ)::

16፥15 *የእስጢፋኖስ ቤተ ሰዎች፤* የቆሮንቶስ ሰዎች ጳውሎስ ላጠመቃቸው (1፥16) ለእነዚህ ቤተ ሰዎች የሚሰጡት ቦታ ዝቅተኛ እንደ ነበር ግልጽ ነው:: እነዚህ ቤተ ሰዎች በአካይያ (በግሪክ) ከመጀመሪያዎቹ አማኞች መካከል ነበሩ፤ ከዚህ ጥቂት ቀደም ብሎ (ሐሥ 17፥34) አንዳንድ የአቴና ሰዎችም ከእነዚሁ ጋር አምነው ነበር:: *ለማገልገል፤* የእስጢፋኖስ ቤተ ሰዎች በሙሉ አገልጋዮች ነበሩ::

16፥17፤ በ7፥1 ላይ እንደ ተጠቀሰው፣ የቆሮንቶስ ሰዎች ለሐዋርያው የላኩትን ደብዳቤ ይዘው የመጡ ሰዎች ሳይሆኑ አይቀሩም:: የእነዚህ ሰዎች መምጣት ከቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን በኩል፣ "የጐደለውን አሟልተዋል"፤ ይህም ማለት የእነዚህ ሦስት ወንድሞች ፍቅር፣ ጳውሎስ ከመላዋ የቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ሊያገኝ የሚናፍቀውን ፍቅር አሟልተውለታል መለት ነው::

16፥18 *የእኔንም የእናንተንም መንፈስ አሳርፈዋል፤* የጳውሎስን ምክር ለመስማትና ምክሩን ለቆሮንቶስ ሰዎች ለማድረስ ፈቃደኞች በመሆናቸው ሊሆን ይችላል:: በዚህ ጊዜ ቢያንስ በጳውሎስና በቆሮንቶስ ክርስቲያኖች መካከል አዲስ ግንኙነት እየተመሠረተ ነበር::

16፥19 *በእስያ፤* የሮማውያን ክፍለ ግዛት ሲሆን (በአሁኑ ግዜ ምዕራብ ቱርክ)፣ የኤፌሶንና የአካባቢዋ ከተሞች የሚገኙትም በዚሁ ግዛት ውስጥ ነበር (ከሐሥ 19፥10 ጋር ያነጻጽሩ):: በእስያ ክፍለ ግዛት ጠረፍ ላይ የሚገኙት፣ የቈላስይስ፣ የሎዶቅያና የኢያራ ከተማ አብያተ ክርስቲያናት (ከቈላ 4፥13-16፤ ራእ 1፥11 ጋር ያነጻጽሩ) በራእ 2-3 ላይ ከተዘረዘሩት ከሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ጋር በተላከው ሰላምታ ውስጥ ተጠቅሰው ሊሆን ይችላል:: *አቂላና ጵርስቅላ፤* ጳውሎስ የቆሮንቶስን ቤተ ክርስቲያን በሚመሠርትበት ጊዜ አግዘውት ነበር (ሐሥ 18፥1-4):: *በቤታቸውም ያለችው ቤተ ክርስቲያን፤* አቂላና ጵርስቅላ ቆሮንቶስን ትተው ከጳውሎስ ጋር ወደ ኤፌሶን ሄደው ነበር (ሐሥ 18፥18-19):: በዚህ ጊዜ እዚያው ስለ ነበሩ ክርስቲያኖች በቤታቸው ይሰበሰቡ ነበር፤ በመሆኑም እንደ አንድ ቤተ ክርስቲያን ሰላምታ ልከዋል:: ይህ መልእክት በተጻፈበት ዘመን ክርስቲያኖች በየቤቱ እየተሰበሰቡ ማምለክ የተለመደ ነበር (ከሮሜ 16፥3-5፤ ከፊሞ 2 ጋር ያነጻጽሩ):: *የከበረ ሰላምታ በጌታ፤* በጌታ ወንድሞች በመሆናቸው ልባዊ ሰላምታ ያቀርብላቸዋል::

16፥20 *በተቀደሰ አሳሳም፤* በጌታ እርስ በርስ መከባበርና ፍቅርን በመሳሳም መግለጽ በመጀመሪያዎቹ ክርስቲያኖች ዘንድ የተለመደ ነበር፤ ይህም ከጥንት ምሥራቅ አገሮች ተያይዞ የመጣ ወግ ነው:: በመጀመሪያው ምዕተ ዓመት በምዕራብ አካባቢ፣ ወንድ ከወንድ ሴት ከሴት ጋር እየተሳሳሙ ሰላምታ ይለዋወጡ ስለ ነበር፣ እንዲህ ዐይነቱ ልማድ ከዚያ መጥቶ ሊሆን ይችላል፤ አይሁድና አሕዛብ በአንድነት በሚያመልኩበትም አብያተ ክርስቲያን ውስጥ ይህን ልማድ መከተል የግድ ይሆናል::

16፥21 *ሰላምታ በገዛ እጄ፤* ጳውሎስ እንደ ተለመደው ይህን መልእክት እርሱ ራሱ እንደ ጻፈ በመግለጽ ይደመድማል (ቈላ 4፥18፤ ፊሞ 19)፤ ይህም ደብዳቤው ከእርሱ የተላከ መሆኑን ያረጋግጣል (2ተሰ 3፥17):: እስከዚህ ድረስ ያለውን የጻፈለት ሌላ ሰው ነበር (ከሮሜ 16፥22 ጋር ያነጻጽሩ)::

16፥22 *የተረገመ ይሁን፤* አላምንም ባለው ሰው ላይ የእግዚአብሔር ቍጣ ይውረድ ማለት ነው (ዮሐ 3፥36):: ይህ መርገም በእግዚአብሔር ምስክርነት ላይ የተመሠረተ በመሆኑ እግዚአብሔርን በማይወዱና በማይታዘዙ ሁሉ ላይ መድረሱ አይቀሬ ነው (ገላ 1፥8-9 እና ይመ):: *ጌታ ሆይ፤ ና፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ አባባሉ ጌታ ፈጥኖ እንዲመጣ የጥንት ክርስቲያኖች የሚያሰሙት የናፍቆት ጩኸት ነበር::

16፥23፤ የሐዋርያው የተለመደ የቡራኬ ቃል ነው (ገላ 6፥18፤ ኤፌ 6፥24፤ ፊል 4፥23 ይመ)፤ ከዚህ ረዘም ያለና በሥላሴ ስም የቀረበው ቡራኬ በ2ቆሮ 13፥14 ላይ ይገኛል::

16፥24፤ ጳውሎስ የቆሮንቶስን ክርስቲያኖች በብርቱ ቢገሥጻቸውም፣ በክርስቶስ ኢየሱስ አማኞች በመሆናቸው ከልብ የሚወዳቸው መሆኑን እንዲያውቁለት ይፈልጋል::

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ቆሮንቶስ ሰዎች - ሁለተኛ

መግቢያ

ጸሐፊው

የዚህ መልእክት ጸሐፊ ጳውሎስ ነው (1፥1፤ 10፥1 ይመ)። መልእክቱ የጳውሎስ የአጻጻፍ ስልት ጉልቶ የሚታይበት ሲሆን፣ ከሌሎች መልእክቶቹ ይልቅ በዚህኛው ሰፋ ያለ ነገር ስለ ራሱ ተጽፎ እናገኛለን።

የተጻፈበት ጊዜ

መልእክቱ የተጻፈበት ዘመን ከሞላ ጐደል 55 ዓ.ም. ገደማ መሆኑን የተገኙት ማስረጃዎች ያመለክታሉ። ከ1ኛ ቆሮ 16፥5-8 እንደምንረዳው የመጀመሪያው የቆሮንቶስ መልእክት የተጻፈው ከበዓለ ኀምሳ በፊት በኤፌሶን ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ የተጻፈው ከዚያ በኋላ ዋናው ክረምት ከመግባቱ በፊት በዚያኑ ዓመት ነው። መልእክቱ የተጻፈው በመቄዶንያ መሆኑን ከ2ቆሮ 2፥13፤ 7፥5 መረዳት ይቻላል።

የመልእክቱ ተደራስያን

የመልእክቱ መክፈቻ ሰላምታ መልእክቱ በቆሮንቶስ ላለችው ቤተ ክርስቲያንና በአካይያ ለሚገኙ ክርስቲያኖች የተጻፈ መሆኑን ያስረዳል (1፥1)። አካይያ ከመቄዶንያ በስተ ደቡብ ያለውን የግሪክ አገር በሙሉ የሚያጠቃልል፣ የሮማ መንግሥት ግዛት አንድ አውራጃ ነበረች።

የመልእክቱ ዐላማ

የጳውሎስን ክብር የሚነኩና ሐዋርያዊ ሥልጣኑን የሚቃናቀኑ ሐሰተኞች መምህራን፣ ወደ ቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ሠርገው ገብተው ነበር። ጳውሎስ በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ሁለት አጫጭር ጉብኝት አደርጋለሁ ካለ በኋላ፣ መልሶ አንድ ጊዜ ብቻ የረጅም ጊዜ ጉብኝት እንደሚያደርግ በመናገሩ፣ ጠላቶቹ ቃሉን የማይጠብቅ ሰው ነው በማለት አስወርተውበታል። ከዚህም ሌላ ጳውሎስ እውነተኛ ሐዋርያ አለመሆኑንና በኢየሩሳሌም ለነበሩ ድኾች የተሰበሰበውን የርዳታ ገንዘብ ለራሱ ጥቅም ያውላል እያሉ ስሙን ያጠፉ ነበር። እርሱ ግን ከቆሮንቶስ ምእመናን ጋር በቈየበት ጊዜ ሁሉ ሕይወቱ ምን ይመስል እንደ ነበርና ከአንደበቱ ይሰማ የነበረውም የድኅነት መልእክት ትክክለኛ መልእክት መሆኑን እንዲያስታውሱ ያሳስባቸዋል። በተጨማሪም ከአንድ ዓመት በፊት ለችግረኞቹ ወገኖች ማሰባሰብ የጀመሩትን ርዳታ እያጠናቀቁና በመካከላቸው ካሉት ሁከት ፈጣሪዎች እየተጠነቀቁ እርሱ ወደ እነርሱ በሚመጣበት ጊዜ፣ ዝግጁ ሆነው እንዲጠብቁት አጥብቆ ይለምናቸዋል። የጻፈላቸውም በቅንነት መንፈስ መሆኑን እንዲረዱላት ያስጠነቅቃቸዋል።

ውቅሩ

የመልእክቱ የጽሑፍ አወቃቀር ጳውሎስ ወደ ፊት ለሦስተኛ ጊዜ በቆሮንቶስ ሊያደርግ ከፈለገው ጉብኝት ጋር የተያያዘ ነው፤ መልእክቱ በሦስት ይከፈላል፦

1. ጳውሎስ የጉብኝቱን ዕቅድ የሠረዘበትን ምክንያት ያስረዳል (ም 1-7)፤
2. የቆሮንቶስ ሰዎች በመዋጮው ላይ ገንዘብ ማሰባሰቡን አጠናቀው ዝግጁ ሆነው እንዲጠብቁት ያበረታታቸዋል (ም8-9)፤
3. ጳውሎስ ወደ እነርሱ የመምጣቱን እርግጠኛነት፣ እውነተኛ ሐዋርያ መሆኑንና ሐዋርያ እንደ መሆኑ መጠን ደግሞ አስፈላጊውን የቤተ ክርስቲያን ሥነ ሥርዐት ለማስከበር እርምጃ ለመውሰድ ዝግጁ መሆኑን ይገልጽላቸዋል (ም10-13)።

የመልእክቱ ወጥነት

የመልእክቱ ሐሳብ የተያያዘ አይደለም የሚሉ አሉ (የ2፥3-4 ማብ ይመ)። ነገር ግን ከላይ የተጠቀሰው የጽሑፉ አወቃቀር እንደሚያስረዳው የመልእክቱ ሐሳብ ወጥ ነው። የቤተ ክርስቲያን ትውፊት መጽሐፉ አሁን ባለው መልኩ ወጥ ሐሳብ ያለው መሆኑን ያረጋግጣል፤ ለምሳሌ ቀደምት የቤተ ክርስቲያን አባቶች፣ መልእክቱን የሚያውቁት በዚሁ መልኩ ነበር። ከዚህም በላይ ጥንታውያን የግሪክ ቅጆች መጽሐፉን ለሁለት ወይም ከዚያ በላይ ከፍለውት አያውቁም።

አስተዋፅኦ

1. ጳውሎስ ስለ ራሱ ሥነ ምግባርና ስለ ሐዋርያዊ አገልግሎቱ ያብራራበት ዐቂቦተ እምነት (ም1-7)

   ሀ. ሰላምታ (1፥1-2)
   ለ. በመከራ ጊዜ መጽናኛ ለሆነው አምላክ ምስጋና (1፥3-11)
   ሐ. የጳውሎስ ዐላማና ባሕርይ ትክክለኛ መሆኑ (1፥12-2፥4)

መ. በቆሮንቶስ የነበረው በደለኛ ይቅር መባሉ (2፥5-11)
ሠ. በአገልግሎት የእግዚአብሔርን ምሪት መቀበል (2፥12-17)
ረ. የቆሮንቶስ ምእመናን ከክርስቶስ እንደ ተላከ መልእክት መቊጠራቸው (3፥1-11)
ሰ. የእግዚአብሔርን ክብር ባለተሸፈነ ፊት ማየት (3፥12-4፥6)
ሸ. በሸክላ ዕቃ ውስጥ የተቀመጠ ክቡር ነገር (4፥7-16ሀ)
ቀ. የሞት አይቀሬነትና ለክርስቲያን የሚሰጠው ትርጒም (4፥16ለ-5፥10)
በ. የማስታረቅ አገልግሎት (5፥11-6፥10)
ተ. አንድ መንፈሳዊ አባት ለልጆቹ ያለው ቀረቤታ (6፥11-7፥4)
ቸ. ከቲቶ ጋር መገናኘት (7፥5-16)

2. በኢየሩሳሌም ለነበሩ ክርስቲያኖች ርዳታ እንዲሰበሰብ ጥብቅ ማሳሰቢያ መስጠቱ (ም8፥8-9)

ሀ. ቸርነት ሲበረታታ (8፥1-15)
ለ. ቲቶና ባልንጀሮቹ ወደ ቆሮንቶስ መላካቸው (8፥16-9፥5)
ሐ. በልግስና መስጠትና ውጤቱ (9፥6-15)

3. ጳውሎስ ስለ ሐዋርያዊ ሥልጣኑ ትክክለኛነት ለማሳመን ሙግት መግጠሙ (ም10-13)

ሀ. ጳውሎስ ሐዋርያዊ ሥልጣኑንና የአገልግሎቱን ክልል ከተቃዋሚዎቹ መከላከሉ (ም10)
ለ. ጳውሎስ አስፈላጊ ወዳልሆነ ትምክሕት እንዲገባ መገፋፋቱ (ም11-12)
ሐ. የመጨረሻ ማስጠንቀቂያ (13፥1-10)
መ. መደምደሚያ (13፥11-14)

1 በእግዚአብሔር ፈቃድ የክርስቶስ ኢየሱስ ሐዋርያ ከሆነው ከጳውሎስ፣ ከወንድማችንም ከጢሞቴዎስ፤

በቆሮንቶስ ላለችው በእግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያን እንዲሁም በመላው አካይያ ለሚኖሩ ቅዱሳን ሁሉ፤

2ከአባታችን ከእግዚአብሔር፣ ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን።

የመጽናናት አምላክ

3የርኅራኄ አባት፣ የመጽናናትም ሁሉ አምላክ የሆነው የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ አምላክና አባት ይባረክ። 4እኛ ራሳችን ከእግዚአብሔር በተቀበልነው መጽናናት፣ በመከራ ያሉትን ማጽናናት እንድንችል፣ እርሱ በመከራችን ሁሉ ያጽናናል። 5የክርስቶስ ሥቃይ በእኛ ላይ የመብዛቱን ያህል መጽናናታችንም በክርስቶስ በኩል ይበዛልናል። 6መከራ ብንቀበል ስለ እናንተ መጽናናትና መዳን ነው። ብንጽናናም እኛ የተቀበልነውን መከራ በመቀበል በትዕግሥት እንድትጸኑ ስለ እናንተ መጽናናት ነው። 7ስለ እናንተ ያለን ተስፋ ጽኑ ነው፤ ምክንያቱም በመከራችን እንደ ተካፈላችሁ ሁሉ በመጽናናታችንም እንደምትካፈሉ እናውቃለን።

8ወንድሞች ሆይ፤ በእስያ ስለ ደረሰብን መከራ እንድታውቁ እንወዳለን፤ በሕይወት ለመኖር እንኳ ተስፋ እስከምንቈርጥ ድረስ ከዐቅማችን በላይ የሆነ ጽኑ መከራ ደርሶብን ነበር። 9በእርግጥም የሞት ፍርድ እንደ ተፈረደብን ይሰማን ነበር፤ ይህም የሆነው ሙታንን በሚያስነሣ በእግዚአብሔር እንድንታመን እንጂ፣ በራሳችን እንዳንታመን ነው። 10እርሱ እንዲህ ካለው የሞት አደጋ አድኖናል፤ ያድነናልም፤ ወደ ፊትም ደግሞ እንደሚያድነን ተስፋችንን በእርሱ ላይ ጥለናል። 11እናንተም በጸሎታችሁ ደግፉን፤ በብዙዎች ጸሎት ስለ ተሰጠን ስጦታ ብዙ ሰዎች ስለ እኛ[ሀ] ምስጋና ያቀርባሉ።

ጳውሎስ ዕቅዱን ለወጠ

12እንግዲህ ትምክህታችን ይህ ነው፤ በዚህ ዓለም በተለይም ከእናንተ ጋር ባለን ግንኙነት፣ ከእግዚአብሔር በሆነ ቅድስናና ቅንነት እንደኖርን ኅሊናችን ይመሰክራል፤ ይህም በሰው ጥበብ ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ጸጋ ነው። 13ልታነቡት ወይም ልትረዱት የማትችሉትን ነገር አንጽፍላችሁም፤ ሁሉንም እንደምትረዱ ተስፋ አደርጋለሁ። 14እናንተ በእኛ እንደምትመኩ ሁሉ እኛም በእናንተ እንደምንመካ አሁን የተረዳችሁን በከፊል ቢሆንም፣ በጌታ ኢየሱስ ቀን ሁሉን ትረዳላችሁ።

15በዚህ እርግጠኛ ስለ ነበርሁ በዕጥፍ እንድትጠቀሙ፣ በመጀመሪያ ልጐበኛችሁ ዐቅጄ ነበር። 16ወደ መቄዶንያ ስሄድ እግረ መንገዴን ልጐበኛችሁና ከመቄዶንያም በእናንተ በኩል ተመልሼ ወደ ይሁዳ ስሄድ በጕዞዬ እንድትረዱኝ ዐቅጄ ነበር። 17ይህን ሳቅድ በሚገባ ሳላስብ ያደረግሁት ይመስላችኋልን? ወይስ በዓለማዊ ልማድ እንዴ፣

1፥1 ሐ16፥1፤18፥1 ፡12፤1ቆሮ1፥1፤10፥32 ፤ኤፌ1፥1፤10፥32፤ ኤፌ1፥1፤ቈላ1፥1፤ 2ጢሞ1፥1
1፥2 ሮሜ1፥7
1፥3 ኤፌ1፥3፤1ጴጥ 1፥3
1፥4 ኢሳ49፥13፤51፥ 12 ፤66፥13፤2ቆሮ 7፥6:7:13
1፥5 ሮሜ8፥17፤ 2ቆሮ4፥10፤ገላ6፥17፤ ፊል3፥10፤ቈላ1፥24፤ 1ጴጥ4፥13
1፥6 2ቆሮ4፥15
1፥7 ቊ5
1፥8 ሐሥ2፥9፤ሮሜ 11፥25፤1ቆሮ15፥32
1፥9 ኤር17፥5:7፤ ዮሐ5፥21
1፥10 ሮሜ15፥31፤ 1ጢሞ4፥10
1፥11 ሮሜ15፥30፤ 2ቆሮ4፥15፤9፥11፤ፊል 1፥19
1፥12 ሐሥ23፥1፤ 1ቆሮ1፥17፤2፥1:4:13 2ቆሮ2፥17፤1ተሰ2፥10
1፥14 1ቆሮ1፥8
1፥15 ሮሜ1፥11:13 ፤15፥29፤1ቆሮ4፥19
1፥16 ሐሥ16፥9፤ 19፥21፤1ቆሮ16፥5-7 ፡11፤3ዮሐ6
1፥17 2ቆሮ10፥2:3 ፤11፥18

[ሀ]11 ብዙ ቅጆች እናንተ ይላሉ

1፥1 *ሐዋርያ፤* ለተለየ ተልእኮ በክርስቶስ የተሾመ ነው (የማር6፥30፤ የ1ቆሮ 1፥1፤ የዕብ 3፥1 ማብ ይመ)። *ከወንድማችንም፤* በክርስቶስ ወንድማችን ማለቱ ነው (ከሐሥ 9፥17፤ ዕብ 2፥11 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከጢሞቴዎስ፤* ይህ መልእክት በተጻፈበት ወቅት ከጳውሎስ ጋር ነበር፤ ሆኖም መልእክቱን ከጳውሎስ ጋር ጽፎአል ማለት አይቻልም። *ለእግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያን፤* የአማኞች ኅብረት ስትሆን ሁሉን ዐቀፍ የሆነችውን ቤተ ክርስቲያን በዚህ ምድር የምትወክል ናት (የ1ቆሮ 1፥2 ማብ ይመ)። *ቅዱሳን፤* ለእግዚአብሔር ሕዝብ የተሰጠ ሌላ ስያሜ ሲሆን፣ "ለጌታ የተቀደሱና የተለዩ" ማለት ነው (የሮሜ 1፥7 ማብ ይመ)። *አካይያ፤* የግሪክ አገር ነው፤ ይህም በስተ ሰሜን በኩል የሚገኘውን መቄዶንያን አይጨምርም። መልእክቱ በቆሮንቶስ በነበረው ሁኔታ ላይ ያተኰረ ቢሆንም፣ በግሪክ አገር ሁሉ ለሚገኙ ክርስቲያኖችም ታስቦ የተጻፈ ነው። የመልእክቱ ቅጅ በቆሮንቶስ ከተዘጋጀ በኋላ፣ በአካይያ የነበሩ አማኞችም እንዲያነቡት ተልኮላቸው ሊሆን ይችላል።

1፥2 *ጸጋና ሰላም፤* የዮና 4፥2፤ ዮሐ 14፥27፤ 20፥19፤ ገላ 1፥3፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ።

1፥3 *የመጽናናትም፤* በሐዘን ውስጥ ላለ ሰው የሚሰጥ ማበረታቻ ነው፤ አማኞች ስለ ኢየሱስ መከራ በሚቀበሉበት ጊዜ እንዲህ ዐይነቱን መጽናናት ያገኛሉ፤ ይህም በመከራ ላይ የሚገኙትን ሌሎች ሰዎች ለማጽናናት ብቁ ያደርጋቸዋል (ቍ 4-7)። *አምላክ፤* የመጽናናታችን ምንጭ ነው።

1፥8 *ስለ ደረሰብን መከራ፤* ጳውሎስ በዚህ መልእክት ውስጥ በአንደኛ መደብ ብዙ ቍጥር ማለትም፣ "እኛ" እያለ ይጽፋል። በግልጽ ካልተነገረ በስተቀር እንዲህ ዐይነቱ አገላለጽ የሚያመለክተው ጳውሎስን ብቻ ነው። *በእስያ፤* በትንሿ እስያ በስተ ምዕራብ የነበረ የሮማውያን ክፍለ ግዛት ሲሆን በአሁኑ ጊዜ በቱርክ ግዛት ውስጥ ይገኛል። ጳውሎስ መከራ የተቀበለበት ስፍራም ሆነ የመከራውም ዐይነት በትክክል አልተገለጸም።

1፥9፤ ጳውሎስ የደረሰበት መከራ ለሕይወቱ እጅግ አሥጊ ስለ ነበር፣ ከዚያ ሁሉ መትረፉን የሚያየው ከሞት የመነሣት ያህል አድርጎ ነበር። *በእግዚአብሔር እንድንታመን፤* የዚህ መልእክት ዐቢይ መርሕ ነው። የእግዚአብሔር ጸጋ ሁሉን ያስችላል፤ ድካማችን ደግሞ ኀይሉ እንዲገለጥ ያደርጋል (ከ12፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥12፤ ጳውሎስ ስሙን ለማጥፋት የተከፈተበትን የወሬ ዘመቻ ለመከላከል፣ የገዛ ኅሊናውንና ማንነቱን በሚገባ የሚያውቁትን የቆሮንቶስን ሰዎች ምስክር አድርጎ ይጠራል። በመጀመሪያ ወደ ቆሮንቶስ በመጣ ጊዜ ዐሥራ ስምንት ወር ያህል ከእነርሱ ጋር ቈይቶአል (ሐሥ 18፥11)፤ ስለዚህ ጨዋነቱን ሊክዱ አይችሉም።

1፥13፤ የጳውሎስን ማንነት በሚገባ ስለሚያውቁ፣ የትም ሆኖ የሚጽፍላቸውን ነገር በእምነት ይቀበሉታል፤ ምክንያቱም ጳውሎስ ለሚናገረው ነገር ሁሉ እውነተኛና ታማኝ ነው።

1፥14 *በከፊል፤* አንዳንድ የቆሮንቶስ ሰዎች በጳውሎስና በሐዋርያዊ ሥልጣኑ ላይ የነበራቸው እምነት፣ ሠርገው በገቡ ሐሰተኞች ሐዋርያት እንዲናጋ አድርገዋል። *በጌታ ኢየሱስ ቀን፤* በዳግም ምጽአቱ ነው (ከ1ተሰ 2፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥15 *በዕጥፍ እንድትጠቀሙ፤* ጳውሎስ በዚህና በቍ 16 ላይ ስለ ጕዞው ዕቅድ መቀየር ይናገራል። በመጀመሪያ የነበረው ዕቅድ በሰሜን በኩል ወደ መቄዶንያ ከመሄዱ በፊት ከኤፌሶን በቀጥታ ባሕሩን አቋርጦ ወደ ቆሮንቶስ በመሄድ ሊጐበኛቸውና ከመቄዶንያ ሲመለስ ደግሞ ለሁለተኛ ጊዜ ሊጐበኛቸው ነበር፤ በዚህ መሠረት ለአጭር ቈይታ ሁለት ጊዜ ቢጐበኛቸው ይጠቅማቸው ነበር። ይህ እንግዲህ ከቆሮንቶስ ሰዎች ጋር ሆድና ጀርባ ከመሆናቸው በፊት ነበር። ይሁን እንጂ ከኤፌሶን በቀጥታ ወደ ቆሮንቶስ በመሄድ ያልታሰበ ጕዞ በማድረግ ሳይጐበኛቸው አይቀርም፤ ይህም እጅግ "ያዘኑበት" (2፥1) ጕብኝት ነበር። የሚያሳዝን መልእክት እንዲጽፍላቸው ያበቃውም ይኸው ጕብኝት ነበር (7፥8-9 ይመ)።

1፥17 *በሚገባ ሳላስብ ያደረግሁት፤* ጳውሎስ ዕቅዱን ሲለውጥ ያዩ በቆሮንቶስ የነበሩ ተቃዋሚዎቹ በቃሉ የማይታመንና ተስፋ የማይጣልበት ሰው እንደሆነ በመናገር፣ በዚያ የነበሩ ክርስቲያኖችን ለማሳመን ይጥሩ ነበር። ጳውሎስ እነዚህን ሁለት

"አዎን፣ አዎን" ወዲያው ደግሞ፣ "አይደለም፣ አይደለም" የምል ይመስላችኋልን?

[18]እግዚአብሔር ታማኝ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ለእናንተ የምንናገረው ቃላችን፣ "አዎን" እና "አይደለም" ሊሆን አይችልም፤ [19]ምክንያቱም እኔም ሆንሁ ሲላስና[ሀ] ጢሞቴዎስ፣ እኛ የሰበክንላችሁ የእግዚአብሔር ልጅ ኢየሱስ ክርስቶስ "አዎን" እና "አይደለም" አልነበረም፤ ነገር ግን በእርሱ ዘወትር፣ "አዎን" ነው:: [20]የእግዚአብሔር የተስጡ ተስፋዎች ሁሉ፣ "አዎን" የሚሆኑት በእርሱ ነውና፤ እኛም በእርሱ አማካይነት ለእግዚአብሔር ክብር፣ "አሜን" የምንለው በዚህ ምክንያት ነው:: [21]እንግዲህ፣ እኛንም እናንተንም በክርስቶስ ጸንተን እንድንቆም የሚያደርገን እግዚአብሔር ነው፤ የቀባንም እርሱ ነው፤ [22]የእርሱ ለመሆናችን ማኅተሙን ያተመብን ደግሞም ወደ ፊት ለምናገኘው ነገር የመንፈሱን ዋስትና በልባችን ያኖረ እርሱ ነው::

[23]ወደ ቆሮንቶስ ተመልሼ ያልመጣሁት እንዳላሳዝናችሁ ብዬ ነው፤ ይህ እውነት ካልሆነ እግዚአብሔር ይመስክርብኝ:: [24]ጸንታችሁ የምትቆሙት በእምነት ስለ ሆነ፣ ደስ እንዲላችሁ ከእናንተ ጋር እንሠራለን እንጂ በእምነታችሁ ላይ ለመሠልጠን አይደለም::

2 እንግዲህ ላሳዝናችሁ ስላልፈለግሁ ወደ እናንተ ዳግመኛ ላለመምጣት ወሰንሁ፤ [2]እኔ ባሳዝናችሁም እንኳ፣ ከእናንተው ካሳዘንኋችሁ በቀር ደስ የሚያሰኘኝ ማን አለ? [3]ባለፈው ጊዜ እንደዚያ የጻፍሁላችሁ ወደ እናንተ ስመጣ ደስ ሊያሰኙኝ የሚገባቸው ሰዎች እንዳያሳዝኑኝ በማለት ነው፤ ምክንያቱም የእኔ ደስታ የሁላችሁ ደስታ እንደሚሆን አምናለሁ:: [4]እንደዚያ ስጽፍላችሁ በትልቅ ሐዘንና በልብ ጭንቀት፣ በብዙም እንባ ውስጥ ነበርሁ፤ ይህንንም ያደረግሁት ለእናንተ ያለኝን ጽኑ ፍቅር እንድታውቁ በማለት እንጂ፣ እናንተን ለማሳዘን አልነበረም::

በደለኛን ይቅር ማለት

[5]ማንም ሰውን ቢያሳዝን፣ ነገር ማጋነን አይሁንብኝና ያሳዘነው እኔን ብቻ ሳይሆን በመጠኑም ቢሆን ሁላችሁንም ነው:: [6]እንደዚህ ያለው ሰው ብዙዎች የወሰኑበት ቅጣት በቂው ነው:: [7]ደግሞም ከልክ በላይ አዝኖ ተስፋ እንዳይቈርጥ፣ ይቅር ልትሉትና ልታጽናኑት ይገባችኋል:: [8]ስለዚህ አሁንም የምትወዱት መሆናችሁን እንድትገልጹለት እለምናችኋለሁ:: [9]የጻፍሁላችሁም፣ የሚያጋጥማችሁን ፈተና መቋቋማችሁንና በሁሉም ነገር ታዛዦች መሆናችሁን ለማወቅ ነበር:: [10]እናንተ ይቅር የምትሉትን ሰው እኔም ይቅር እለዋለሁ፤ በእርግጥ ይቅር የምለው ነገር ካለ፣ በክርስቶስ ፊት ይቅር የምለው ስለ እናንተ ስል ነው:: [11]ይህንንም የምናደርገው ሰይጣን መግቢያ ቀዳዳ እንዳያገኝ ነው፤ የእርሱን ዕቅድ አንስተውምና::

የአዲስ ኪዳን አገልጋዮች

[12]የክርስቶስን ወንጌል ለመስበክ ወደ ጢሮአዳ በሄድሁ ጊዜ፣ ጌታ በር ከፍቶልኝ ነበር፤

[ሀ]19 *ግሪኩ ሲልዋኖስ ይላል*

1፥18 1ቆሮ1፥9
1፥19 ማቴ4፥3፤ ሐሥ 15፥22፤16፥1፤ ዕብ13፥8
1፥20 ሮሜ15፥8፡9፤1ቆሮ14፥16
1፥21 1ቆሮ16፥13፤ 1ዮሐ2፥20፡27
1፥22 ዘፍ38፥18፤ ሕዝ9፥4፤ሐጌ2፥23፤ 2ቆሮ5፥5
1፥23 ሮሜ1፥9፤ 1ቆሮ4፥21፤2ቆሮ2፥1፡3፤13፥2፡10
1፥24 ሮሜ11፥20፤ 1ቆሮ15፥1፤1ጴጥ5፥3
2፥1 2ቆሮ1፥23
2፥2 2ቆሮ7፥8
2፥3 ቍ4፡9፤2ቆሮ 7፥8፡12፡16፤8፥22፤12፥21፤ገላ5፥10፤2ተሰ3፥4፤ፊሞ21
2፥4 ቍ3፡9፤2ቆሮ 7፥8፡12
2፥5 1ቆሮ5፥1፡2
2፥6 1ቆሮ5፥4፡5፤ 2ቆሮ7፥11
2፥7 ገላ6፥1፤ኤፌ 4፥32፤ቈላ3፥13
2፥9 ቍ3፡4፤2ቆሮ 7፥8፡12፡15፤10፥6
2፥11 ማቴ4፥10፤ ሉቃ22፥31፤2ቆሮ4፥4፤1ጴጥ5፥8፡9
2፥12 ሐሥ14፥27፤ 16፥28፤ሮሜ1፥1፤ 2ቆሮ4፥3፡4፤8፥18፤9፥13፤1ተሰ3፥2፤ቲቶ1፥4

ጥያቄዎች ያቀረበው በሚገባ ሳያስብ የሚናገርና ሐሳቡም የማይጨበጥ ሰው አለመሆኑን ለመግለጽ ነው:: ያም ሆነ ይህ ጳውሎስ የቆሮንቶስ ሰዎችን ለመጐብኘት የነበረውን ዕቅድ ቀየረ እንጂ ጨርሶ አልተወም::

1፥18 *"አዎን" እና "አይደለም" ሊሆን አይችልም፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ (ቍ 18-20) ቀደም ሲል ስለ ሰበከላቸው የወንጌል መልእክት ያሳስባቸዋል፤ ይኸውም የተቀበሉት ወንጌል ፍጹም እውነትና አሻሚነት የሌለው መሆኑን ተረድተዋል፤ ደግሞም ታላቅ ኀይል ያለውን ሥራውን በሕይወታቸው በማየታቸው የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል፣ "አዎን" የሚሆነው በክርስቶስ ብቻ እንደ ሆነ አረጋግጠዋል::

1፥20 *"አሜን"፤* ይህ "አሜን" ምእመናን ጸሎት ወይም ምስጋና አቅርበው እንደጨረሱ የሚሉት ነው (ከ1ቆሮ 14፥16 ጋር ያነጻጽሩ)::

1፥22 *ማኅተሙን፤* የሐጌ 2፥23 ማብ ይመ:: *ዋስትና፤* ሙሉው ወደፊት እንደሚሰጥ ለማረጋገጥ ለጊዜው በከፊል የሚሰጥ ነው:: አሁን በከፊል የሚሰጠው የሙሉው አካል ነው::

1፥23 *እንዳላሳዝናችሁ ብዬ፤* ጳውሎስ የቆሮንቶስ ክርስቲያኖችን ለመጐብኘት የነበረውን ዕቅድ የቀየረው ከፍቅርና ለእነርሱ ከማሰብ የተነሣ እንጂ፣ ከወላዋይነትና ከግድ የለሽነት የተነሣ አልነበረም::

2፥1 *ላሳዝናችሁ ... ዳግመኛ ላለመምጣት፤* ጳውሎስ ከዚህ ቀደም ጉብኝት ባደረገበት ወቅት የቆሮንቶስ ሰዎች አዝነው ነበር፤ አስፈላጊ ሆኖ ቢያገኘው ኖሮ ወደ እነርሱ ሄዶ ሊገሥጻቸው ቢችልም (ከ13፥2 ጋር ያነጻጽሩ)፣ እንዲህ ዐይነቱን ጉብኝት መድገም አልፈለገም:: ከዚህ በፊት ያደረገው ጉብኝት መቼ እንደ ሆነ አይታወቅም:: ይህ ጉብኝት ጳውሎስ ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ቆሮንቶስ በሄደበትና ወንጌልን ሰብኮ ቤተ ክርስቲያን በተመሠረተችበት ጊዜ ሊሆን አይችልም:: እንግዲህ ከ12፥14፤13፥1 እንደምንረዳው ወደ ቆሮንቶስ ሁለት ጊዜ ሄዷል ማለት ነው፤ ደግሞም በእነዚህ ጥቅሶች ላይ ሊያደርግ ያሰበው ጉብኝት ሦስተኛው እንደ ሆነ ገልጾአል:: ሁለተኛው ጉብኝት የተደረገው በመጀመሪያውና በሁለተኛው የቆሮንቶስ መልእክቶች መጻፍ መካከል ሳይሆን አይቀርም፤ አንዳንዶች ግን የመጀመሪያው የቆሮንቶስ መልእክት ከመጻፉ በፊት እንደ ሆነ ይናገራሉ::

2፥3-4 *እንደዚያ የጻፍሁላችሁ ... በትልቅ ሐዘንና በልብ ጭንቀት፤* ይህ ክፍል የሚያወሳው ከዚህ በፊት ለቆሮንቶስ ሰዎች ስለተጻፈላቸው ደብዳቤ ነው:: ቤተ ክርስቲያን ከጥንት ጀምሮ እንደ ተስማማችበት ከሆነ ይህ ደብዳቤ የመጀመሪያው የቆሮንቶስ መልእክት ነው:: ይሁን እንጂ 1ኛ ቆሮንቶስ ከተጻፈ በኋላና 2ኛ ቆሮንቶስ ከመጻፉ በፊት ሌላ መልእክት ተጽፏል የሚለው ግምት ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ብዙ ተቀባይነት እያገኘ መጥቶአል:: አንዳንድ የዚህ አመለካከት አራማጆች እንደሚሉት ይህ አወዛጋቢ ደብዳቤ ጠፍቶአል፤ ሌሎች ደግሞ ይህ ደብዳቤ በሙሉ ወይም በከፊል የዚሁ የ2ኛ ቆሮንቶስ መልእክት የመጨረሻዎቹ አራት ምዕራፎች ናቸው ይላሉ፤ ለዚህም የሚያቀርቡት ማስረጃ እነዚህ አራት ምዕራፎች ከመጀመሪያዎቹ ዘጠኝ ምዕራፎች ጋር ስሙም ካለመሆናቸውም በላይ መልእክቱ የተጻፈው፣ "በትልቅ ሐዘንና በልብ ጭንቀት" ነው ከሚለው ሐሳብ ጋር ይጣጣማሉ በማለት ነው:: ይሁን እንጂ የ2ኛቆሮንቶስ መልእክት ይዘት ወጥነት አጠያያቂ የሆነበት ወይም እስከዚህ ዘመን ድረስ የመልእክቱ ትክክለኛነት አጠራጣሪ የሆነበት ታሪካዊ ማስረጃ የለም::

2፥5-11፤ ይህ ክፍል የሚናገረው በቆሮንቶስ አስከፊ በደል በመፈጸሙ ቤተ ክርስቲያን ቅጣት ስለ ወሰነችበት ስለ አንድ ግለሰብ ነው:: ይህ በደል የፈጸመው ሰው በኀጢአቱ ተጸጽቶ ከልቡ ንስሓ ከገባ፣ የወሰኑበትን ቅጣት ማንሣትና ወደ ቀድሞው ኅብረት በፍቅር መመለስ እንዳለባቸው ጳውሎስ ያሳስባቸዋል:: ቤተ ክርስቲያን በበደለኞች ላይ የምትወስነው ቅጣት ጠቃሚ ቢሆንም፣ ለይቅርታና ለምሕረት ስፍራ እስከማይገኝ ድረስ ርኅራኄና ፍቅር ማጣት የለባትም:: በዚህ ክፍል የተጠቀሰው በደል የተፈጸመው ጳውሎስ በመጀመሪያውና በሁለተኛው የቆሮንቶስ መልእክት መጻፍ መካከል ወደ ቆሮንቶስ በሄደበት ጊዜ ሊሆን ይችላል (የቍ 1 ማብ ይመ)፤ በደለኛውም እንዲቀጣ ብርቱ ደብዳቤ የጻፈውም በዚሁ ምክንያት ነበር (የቍ 3-4 ማብ ይመ):: ከዚህ ሌላ በ1ቆሮ5 ላይ የተጻፈውን በደል ያመለክታል የሚልም አመለካከት አለ::

2፥12 *ወደ ጢሮአዳ በሄድሁ ጊዜ፤* ጳውሎስ ከኤፌሶን ተነሥቶ ቴኔደስ ደሴት ትይዩ በኤጂያን ባሕር ጠረፍ ላይ ወደምት

[13]ይሁን እንጂ ወንድሜን ቲቶን እዚያ ስላላገኘሁት መንፈሴ አላረፈም፤ ስለዚህ ተሰናብቻቸው ወደ መቄዶንያ ሄድሁ።

[14]ነገር ግን በክርስቶስ ሁልጊዜ በድል አድራጊነት እያዞረ ለሚመራን፣ የዕውቀቱንም መዐዛ በእኛ አማካይነት በየስፍራው ለሚገልጥ ለእግዚአብሔር ምስጋና ይሁን፤ [15]ምክንያቱም በሚድኑትና በሚጠፉት መካከል ለእግዚአብሔር የክርስቶስ መዐዛ ነን። [16]ለሚጠፉት ወደ ሞት የሚወስድ የሞት ሽታ፣ ለሚድኑት ግን ወደ ሕይወት የሚወስድ የሕይወት ሽታ ነን፤ ታዲያ፣ ለዚህ ብቁ የሚሆን ማን ነው? [17]እኛኮ ትርፍ ለማግኘት ብለን የእግዚአብሔርን ቃል ቀላቅለው እንደሚሸቃቅጡት እንደ ብዙዎቹ አይደለንም፤ ነገር ግን ከእግዚአብሔር እንደ ተላኩ ሰዎች በክርስቶስ ሆነን በእግዚአብሔር ፊት በቅንነት እንናገራለን።

2፥13 ሐሥ16፥9፤ 2ቆሮ 7፥5፡6፡13፤8፥6፡16፡23፤12፥18፤ገላ2፥1፡3፤ቲቶ1፥4
2፥14 ሕዝ20፥41፤ ሮሜ6፥17፤7፥25፤ 1ቆሮ15፥57፤2ቆሮ8፥7፤ 2ቆሮ9፥15፤ኤፌ5፥2፤ ፊል4፥18
2፥15 ቍ14፤ዘፍ 8፥21፤ዘፀ29፥18፤ዘኍ 15፥3፤1ቆሮ1፥18
2፥16 ሉቃ2፥34፤ ዮሐ3፥36፤2ቆሮ3፥5፡6
2፥17 ሐሥ20፥33፤ 1ቆሮ5፥8፤2ቆሮ1፥12፤ 4፥2፤12፥19፤1ተሰ2፥5
3፥1 ሐሥ18፥21፤ ሮሜ16፥1፤1ቆሮ16፥3፤2ቆሮ5፥12፤10፥12፡18፤12፥11
3፥2 1ቆሮ9፥2
3፥3 ቍ7፤ዘፀ24፥12፤31፥18፤32፥15፡16፤ ምሳ3፥3፤7፥3፤ኤር31፥33፤ሕዝ36፥26፤ማቴ

3

እንደ ገና ራሳችንን ልናመሰግን እንጀምራለንን? ወይስ እንደ ሌሎቹ ለእናንተ ወይም ከእናንተ የተጻፈ የምስጋና ደብዳቤ ያስፈልገን ይሆንን? [2]እናንተኮ ሰው ሁሉ የሚያውቃችሁና የሚያነባችሁ በልባችን ላይ የተጻፋችሁ ደብዳቤዎቻችን ናችሁ፤ [3]እናንተ በቀለም ሳይሆን በሕያው እግዚአብሔር መንፈስ፣ በድንጋይ ጽላት ላይ ሳይሆን በሰው ልብ ጽላት ላይ የተጻፋችሁና በእኛ የተገለገላችሁ የክርስቶስ ግልጽ ደብዳቤ ናችሁ።

[4]በክርስቶስ በኩል በእግዚአብሔር ላይ ያለን እምነት ይህን የመሰለ ነው፤ [5]ብቃታችን ከእግዚአብሔር ነው እንጂ፣ በራሳችን ብቃት ከእኛ ነው የምንለው አንዳች ነገር የለንም። [6]እርሱም በፊደል ላይ ሳይሆን በመንፈስ ላይ የተመሠረተውን የአዲሱ ኪዳን አገልጋዮች እንድንሆን ብቁዎች አደረገን፤ ምክን

16፥16 3፥4 ኤፌ3፥12 3፥5 1ቆሮ15፥10፤ 2ቆሮ2፥16
3፥6 ሉቃ22፥20፤ ዮሐ6፥63፤ሮሜ2፥29፤7፥6

ገኘው ወደ ጢሮአዳ ከተማ ሄዶ ነበር፤ ወደዚያም የሄደው ቲቶን ለማግኘትና ስለ ቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ለመጠየቅ ነበር። ቲቶ ግን ጳውሎስ ባሰበው መንገድ ወደ ጢሮአዳ አልመጣም፤ ስለዚህ ጳውሎስ የቆሮንቶስ ሰዎች የነበሩበትን ሁኔታ ለማወቅ እጅግ ስለ ጓጓ "ወደ መቄዶንያ ሄደ" (ቍ 13)፤ የሄደውም ወደ ፊልጵስዩስ ከተማ ሳይሆን አይቀርም።

2፥13 *ወንድሜን፤* ከ8፥23 ጋር ያነጻጽሩ። ጳውሎስ ቲቶን ይወደውና ያከብረው ስለ ነበር፣ በኢየሩሳሌም የነበሩ ድኾች ክርስቲያኖችን ለመርዳት በቆሮንቶስ ገንዘብ የማሰባሰብ ኀላፊነት ሰጥቶት ነበር (8፥6)፤ ይህንንም መልእክት ለቆሮንቶስ ክርስቲያኖች እንዲያደርስ መርጦታል (8፥16-17)።

2፥14፤ እዚህ ላይ ጳውሎስ ስለ ጕዞው መተረኩን ትቶ ድንገት ወደ ሌላ ርእስ ጕዳይ ይገባል (የተወውን ሐሳብ እስከ 7፥5 ድረስ አያነሣም)። ይሁን እንጂ ወደ ሌላ ርእስ ጕዳይ መግባቱ ለዚህ ደብዳቤ የሐሳብ ፍሰት ተገቢ ነው፤ ምክንያቱም ጳውሎስ የቱንም ያህል አስፈሪና አደገኛ በሆነ ሁኔታ ውስጥ ቢያልፍም፣ በገጠመው ነገር ሁሉ ድልን በሚሰጠው በእግዚአብሔር ጸጋ ምስጋናውን ያቀርባል። *በድል አድራጊነት እያዞረ ለሚመራን፤* ይህ ምሳሌ የተወሰደው ከሮማውያን የድል በዓል አከባበር ነው፤ አንድ የጦር አዛዥ በእልልታና በጭብጨባ ሊቀበለው በወጣው ሕዝብ ፊት ሰራዊቱንና የማረካቸውን ምርኮኞች እየመራ ሲገባ አየሩ በየመንገዱ ዳር በሚጤሰው መልካም መዐዛ ባለው ሽታ ይታወድ ነበር። እንደዚሁም ለመንፈሳዊ ውጊያ የተጠሩ ክርስቲያኖችም እግዚአብሔር በክርስቶስ አማካይነት በድል አድራጊነት ይመራቸዋል፤ ደግሞም እግዚአብሔር የክርስቶስን የዕውቀት፣ "ሽታ" በየስፍራው የሚያሠራጨው በእርሱ በኩል ነው።

2፥16 *የሞት ሽታ ... የሕይወት ሽታ፤* ሰዎች ወንጌልን ቢቀበሉትም ባይቀበሉትም በክርስቲያኖች ምስክርነት አማካይነት ለዓለም ሲታወጅ ዘወትር መልካም ሽታ አለው። ሰዎች በመጨረሻ፣ "በሚድኑትና በሚጠፉት" በሚለው ሁለት መደብ ይፈረጃሉ (ቍ 15)። የምሥራች የሚነግሩ ክርስቲያኖች ለሚጠፉት የሞት ሽታ ይሆኑላቸዋል፤ እንዲህ ሲባል የወንጌል መልእክት ለሚያምኑት በውኑ መጥፎ ሽታ ሆኖ ሳይሆን፣ ሕይወት የሚሰጠውን የእግዚአብሔርን ጸጋ ባለመቀበላቸው ሞትን በራሳቸው ላይ ስለ ጋበዙ ነው፤ የእግዚአብሔርን የጸጋ ወንጌል በደስታ ለሚቀበሉ ሰዎች የምሥራቹን ቃል የሚነግሩ ክርስቲያኖች ግን የሕይወት ሽታ ይሆኑላቸዋል። ታዲያ ለዚህ ብቁ የሚሆን ማን ነው? ለመልሱ 3፥5 ይመ።

2፥17 *ትርፍ ለማግኘት ብለን የእግዚአብሔርን ቃል ... እንደሚሸቃቅጡት ... አይደለንም፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚናገረው ወደ ቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ሠርገው ስለ ገቡ ሐሰተኛ አስተማሪዎች ነው። እንደነዚህ ያሉ ቅንነት የሌላቸው፣ በራሳቸው የሚመኩና የሚታበዩ ሰዎች ብልጣ ብልጥ አቀራረብ አላቸው፤ ዐላማቸውም ከገራገር የቤተ ክርስቲያን አባላት ገንዘብ መንጠቅ ነው። በአንጻሩ ግን ጳውሎስ ወንጌልን ይሰብክ የነበረው በቅንነትና ያለ አንዳች ክፍያ ነበር፤ ይህንንም ያደረገው በገንዘብ ረገድ በቆሮንቶስ አማኞች ላይ ሸክም ላለመሆን አስቦ ነው (11፥7-12፤ 1ቆሮ 9፥7-15 ይመ)።

3፥1 *እንደ ገና ራሳችንን ልናመሰግን እንጀምራለንን?* ጳውሎስ የጻፈውን ወይም የተናገረውን ሁሉ በቆሮንቶስ የነበሩ ሐሰተኛ አስተማሪዎች ሊያጣምሙትና ለክፋት ሊጠቀሙበት እንደሚችሉ ሥጋቱን ይገልጻል። *የምስጋና ደብዳቤ፤* የሐዋርያትን ትምህርት እናስተምራለን የሚሉ አስመሳዮች ስለ ተነሡ፣ የምስጋና ደብዳቤ መያዝ አስፈላጊ ሆኖ ነበር። ሐዋርያው ጳውሎስ እንዲህ ዐይነቱ ማስረጃ አላስፈለገውም፤ የቆሮንቶስ ሠርጐ ገቦችን ጨምሮ ሌሎቹ ግን ማስረጃ መያዝ ያስፈልጋቸው ነበር፤ ሐሰተኞች በመሆናቸውም በተጭበረበረ መንገድ ወይም አስመስሉ በመሥራት የምስጋና ደብዳቤ ያዘጋጁ ነበር።

3፥2 *ሰው ሁሉ የሚያውቃችሁና የሚያነባችሁ፤* በተለወጠው ሕይወታቸው አማካይነት የወንጌል ኀይል ስለሚገለጥ ነው።

3፥3 *በቀለም ሳይሆን ... የተጻፋችሁና፤* በብራና ወይም በክርታስ ላይ እንደ ተጻፈ ጽሑፍ ሳይሆን ማለት ነው። *በሕያው እግዚአብሔር መንፈስ፤* መንፈስ ቅዱስ መጻፊያ ቀለም ይመስል በዚህ መልክ ቀርቦአል። ቀለም ሕይወት የሌለው እንደመሆኑ ይደበዝዛል፤ በቀላሉም ይለቃል። የሕያው እግዚአብሔር መንፈስ ግን ራሱ ሕይወት በመሆኑ ሕይወትን ይሰጣል (ቍ 6)፤ የሚሰጠውም ሕይወት ዘላለማዊና እንከን የሌለበት ነው። *በድንጋይ ጽላት ላይ ሳይሆን፤* በሲና ተራራ ላይ እንደ ሆነው አይደለም (የቍ 6 ማብ ይመ)። *በሰው ልብ ጽላት ላይ፤* ኤር 31፥33፤ ሕዝ 11፥19፤ 36፥26 ይመ። ጳውሎስ በአሮጌውና በአዲሱ ኪዳናት መካከል ያለውን ንጽጽር በቍ 7-18 ላይ ያብራራል። *የክርስቶስ ... ደብዳቤ፤* ጳውሎስ ጌታ የሚጠቀምበት መሣሪያ ብቻ ነው።

3፥5 *ብቃታችን ከእግዚአብሔር ነው፤* በ2፥16 ላይ፣ "ታዲያ ለዚህ ብቁ የሚሆን ማን ነው?" ለሚለው ጥያቄ መልስ ነው።

3፥6 *የ ... አገልጋዮች፤* ለተልእኮአቸው የቆሙ ማለት ነው (ሮሜ15፥16፤ ቈላ1፥7፤4፥7፤ 1ጢሞ 4፥6 ይመ)። ጳውሎስ በ4፥1 ላይ፣ "ይህ አገልግሎት" ወደሚለው ጭብጥ ይመለሳል። *የአዲሱ ኪዳን፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ፣ "በሰው ልብ ጽላት ላይ" (ቍ 3) በማለት የጠቀሰውን ጭብጥ እንደ ገና ያነሣል። ዕብ ም8-10 እንዲሁም የዕብ 7፥22 ማብ ይመ። ጳውሎስ የአዲሱን ኪዳን አገልጋዮች "የሞት አገልግሎት" (ቍ 7) ከሚለው ጋር ያነጻጸረው ክርስትናን በአይሁድ እምነት የሚበርዙ ተቃዋሚዎቹ በቆሮንቶስ ስለ ነበሩ ነው፤ ተቃዋሚዎቹም የጴጥሮስ ወገን ነን ሲሉ የነበሩና (1ቆሮ 1፥12) በ11፥22 ላይ ዕብራውያን የተባሉት ሊሆኑ ይችላሉ (የዚያኑ ማብ ይመ)። *ፊደል፤* ሕጉ በመጀመሪያ የተጻፈበት፣ "የድንጋይ ጽላት" ነው (ዘፀ24፥12፤31፥18፤32፥15-16 ይመ)። *መንፈስ፤* ሕጉን "በሕያው እግዚአብሔር መንፈስ ... በልብ ጽላት ላይ" መጻፍ ሲሆን፣ ይህም በነቢያት የተነገረ የአዲሱ ኪዳን ተስፋ ነው (ኤር 31፥31-34፤ 32፥39-40፤ ሕዝ 11፥19፤ 36፥26 ይመ)። *ፊደል ይገድላል፤ መንፈስ ግን ሕይወትን ይሰጣል፤* የመጽሐፍ ቅዱስ ውጫዊው ቃል በቃል ትርጕሙ የሚገድል፣ ውስጣዊው መንፈሳዊው የሚጠቅም ነው ማለት አይደለም። "ፊደል" ሕግ ተላላፊዎችን ከሚኰንነው ሕግ ጋር ተመሳሳይነት አለው፤ ስለዚህም፣ "የሞት አገልግሎት" እንዲሁም "ሰዎችን የሚኰንነው አገልግሎት" (ቍ 7-9) ተብሎ ተገልጿል። በሌላ በኩል ደግሞ ሕይወትን የሚሰጠው መንፈስ "የሕያው እግዚአብሔር መንፈስ" ነው፤ እርሱም የአዲስ ኪዳን

ያቱም ፊደል ይገድላል፤ መንፈስ ግን ሕይ ወትን ይሰጣል:: [7]እንግዲህ እስራኤላውያን ከፊቱ ክብር የተነሣ የሙሴን ፊት ትኵር ብለው ማየት እስኪሳናቸው ድረስ፣ ያ ከጊዜ በኋላ የሚያልፈውና በድንጋይ ላይ በፊደል የተቀረጸው የሞት አገልግሎት በክብር ከመጣ፣ [8]ታዲያ፣ የመንፈስ አገልግሎት እንዴት ከዚያ የላቀ ክብር አይኖረውም? [9]ሰዎችን የሚኰንነው አገልግሎት የከበረ ከሆነ፣ የሚያ ጸድቀው አገልግሎት የቱን ያህል ይበልጥ የከበረ ይሆን! [10]ከዚህ በፊት ክቡር የነበረው የላቀ ክብር ካለው ጋር ሲወዳደር ክብር የሌለው ሆኖአል:: [11]የሚያልፈው ያን ያህል ክብር ከነበረው፣ ጸንቶ የሚኖረውማ እን ዴት የላቀ ክብር አይኖረውም?

[12]እንግዲህ ይህን የመሰለ ተስፋ ስላለን፣ በድፍረት እንናገራለን:: [13]እስራኤላውያን የፊቱ ማንጸባረቅ እየጠፋ ሲሄድ መጨረሻ ውን እንዳይመለከቱ፣ ፊቱን በጨርቅ እንደ ሸፈነው እንደ ሙሴ አይደለንም:: [14]ነገር ግን ብሉይ ኪዳን በተነበበ ቍጥር ያ መሸ ፈኛ እስከ ዛሬ ድረስ ስላልተወገደ ልቡና ቸው እንደ ደነዘዘ ነው፤ መሸፈኛው አሁ ንም አልተወገደም፤ የሚወገደው በክርስቶስ ብቻ ነውና:: [15]እስከ ዛሬም ድረስ የሙሴ መጻሕፍት በተነበቡ ቍጥር መሸፈኛው ልቡ ናቸውን ይሸፍናል:: [16]ነገር ግን አንድ ሰው ወደ ጌታ ዘወር ሲል መሸፈኛው ይወገ ዳል:: [17]ጌታ መንፈስ ነው፤ የጌታም መን ፈስ ባለበት በዚያ ነጻነት አለ:: [18]እኛም ሁላችን ባልተሸፈነ ፊት የጌታን ክብር እንደ መስተዋት እያንጸባረቅን፣* የእርሱን መልክ እንድንመስል ከክብር ወደ ክብር እንለወጣለን፤ ይህም የሚሆነው መንፈስ ከሆነ ጌታ ነው::

3፥7 ቍ9:13፤ዘፀ 34፥29-35፤ኢሳ42፥21፤ሮሜ2፥29፤4፥15
3፥9 ቍ7፤ዘዳ27፥26፤ሮሜ1፥17፤3፥21:22
3፥12 ሐሥ4፥29፤ሮሜ5፥4:5፤8፥24:25
3፥13 ቍ7፤ዘፀ 34፥33
3፥14 ቍ6፤ሐሥ 13፥15፤15፥21፤ሮሜ 11፥7:8፤2ቆሮ4፥4
3፥16 ዘፀ34፥34፤ ኢሳ25፥7፤ሮሜ11፥23
3፥17 ኢሳ61፥1:2፤ ዮሐ8፥32፤ገላ4፥6:7
3፥16 ዘፀ34፥34፤ ኢሳ25፥7፤ሮሜ11፥23
3፥17 ኢሳ61፥1:2፤ ዮሐ8፥32፤ገላ4፥6:7
3፥18 ዮሐ17፥22:24፤ሮሜ8፥29፤1ቆሮ 13፥12፤2ቆሮ4፥4:6
4፥1 ቍ16፤መዝ 18፥45፤ኢሳ40፥31፤ 1ቆሮ7፥25፤1ጢሞ 1፥13:16
4፥2 ሮሜ6፥21፤ 1ቆሮ4፥5፤2ቆሮ2፥17፤ 5፥11፤ዕብ4፥12
4፥3 1ቆሮ1፥18፤ 2ቆሮ2፥12፤3፥14
4፥4 ቍ6፤ዮሐ12፥31

በሸክላ ውስጥ የተቀመጠ ክቡር ዕቃ

4 ስለዚህ ከእግዚአብሔር ምሕረት የተነሣ ይህ አገልግሎት ስላለን ተስፋ አንቈርጥም:: [2]ነገር ግን ስውርና አሳፋሪ ነገሮችን ትተናል፤ አናታልልም፤ የእግዚአብሔርንም ቃል ከሐሰት ጋር አንቀላቅልም፤ ይልቁንም እው ነትን በግልጽ እየተናገርን በሰው ሁሉ ኅሊና ዘንድ ተቀባይነት እንዲኖረን ራሳችንን በእግ ዚአብሔር ፊት እናቀርባለን::

[3]ወንጌላችን የተከደነ ቢሆን እንኳ፣ የተከ ደነው ለሚጠፉት ነው:: [4]የእግዚአብሔር አም ሳል የሆነውን የክርስቶስ፣ የክብሩን ወን ጌል ብርሃን እንዳያዩ፣ የዚህ ዓለም አምላክ የማያምኑትን ሰዎች ልቡና አሳውሮአል::

*18 ወይም የጌታን ክብር በጥሞና እያሰላሰልን

ተስፋ ይፈጸም ዘንድ ያንኑ ሕግ፣ "በሰው ልብ ጽላት ላይ" ይጽፈ ዋል (ቍ3):: በዚህም መሠረት አማኙ ቀደም ሲል ይጠላው የነበረውን የእግዚአብሔርን ሕግ እንዲወድ ያደርገዋል፤ ሕጉንም ለመጠበቅ ቀድሞ ያልነበረውን ኀይል ይሰጠዋል::

3፥7-18፤ ጳውሎስ በክርስቶስ ስለ ሆነው የአዲስ ኪዳን፣ "አገልግሎቱ" (ከቍ6፤ 4፥1 ጋር ያነጻጽሩ) ይሟገታል፤ እዚህም ላይ በሲና ተራራ ላይ አሮጌውን ኪዳን ከተቀበለው ከሙሴ አገል ግሎት ጋር የራሱን የአዲሱን ኪዳን አገልግሎት ያነጻጽራል:: ነገር ግን አሁን፣ "አገልግሎት" የሚለውን ቃል የሚጠቀሙበት፣ "በድንጋይ ላይ በፊደል የተቀረጸውን" (ቍ7) ሕግና "በሰው ልብ ጽላት ላይ" (ቍ3) የሚጽፈውን መንፈስ ቅዱስን ለመግለጽ ነው:: የንጽጽሩ ዐላማ የሙሴ ፊት መንጸባረቅ እየደበዘዘ መሄዱንና የአዲሱ ኪዳን አገልጋዮች ፊት ግን፣ "ከክብር ወደ ክብር እየተለ ወጠ" መሄዱን ለማሳየት ነው:: ይህም የአሮጌውን ኪዳን ጊዜያ ዊነትና ደካማነት እንዲሁም የአዲሱን ኪዳን ዘላለማዊነትና ብቁ ነት እንድናይ ይረዳናል::

3፥7 *ከ ... ክብር፤* ሕጉ በተሰጠ ጊዜ የእግዚአብሔር ክብር አብሮት ስለ ተገለጠ፣ ሙሴ ከተራራው በወረደ ጊዜ ከፊቱ ላይ ይንጸባረቅ ነበር (ዘፀ 34፥29-30 ይመ):: *በክብር ከመጣ፤* በሲና ተራራ ላይ የተሰጠው ሕግ መጥፎ ወይም ክፉ አልነበረም፤ እንዲያውም ጳውሎስ በሌላ ስፍራ ቅዱስ፣ ጻድቅ፣ መል ካምና መንፈሳዊ በማለት ይገልጸዋል (ሮሜ 7፥12:14):: ነገር ግን ክፋቱ ያለው ለሕጉ ባለመታዘዝ የሕጉን ፍርድና የሞት ቅጣት በራሳቸው ላይ በሚያመጡ ሰዎች ልብና ተግባር ውስጥ ነው፤ በድንጋይ ጽላት ላይ የተቀረጸውም ሕግ ከእንዲህ ዐይነቱ ክፋት ሊያነጻ አይችልም::

3፥8-9 *የመንፈስ አገልግሎት ... የሚያጸድቀው አገል ግሎት፤* በሞት ፈንታ ሕይወትን ይሰጣል:: እዚህ ላይ፣ "ጽድቅ" ሲባል እግዚአብሔር እንዲያው የሚሰጠንን ጽድቅ እንዲሁም በእኛ የዕለት ተዕለት ሕይወት ሊታይ የሚገባውን ጽድቅ ያመለክታል::

3፥11 *የሚያልፈው፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ በሲና ተራራ ላይ የተሰጠውን አሮጌውንና ለዘላለም የማይኖረውን ኪዳን የሚያልፍ ይለዋል:: ይህ የሚያልፈው፣ ጊዜው ሲደርስ በማያልፈውና እጅግ የላቀ ክብር ባለው በአዲሱ ኪዳን ተተክቶአል::

3፥13 *ፊቱን በጨርቅ እንደ ሸፈነ እንደ ሙሴ፤* ዘፀ 34፥33-35 ይመ:: የመሸፈኛው ዐላማ የእስራኤል ሕዝብ እየደበ ዘዘ የሚሄደውን ክብር እንዳያዩ ለማድረግ ነበር::

3፥14 *ያ መሸፈኛ እስከ ዛሬ ድረስ ስላልተወገደ፤* በሙሴ ፊት ላይ የነበረውን የሚጠፋውን ክብር እንዳያዩ ያደረገ መሸ ፈኛ አሁንም በልባቸው ስላለ፣ ጊዜያዊና ብቃት የሌለውን የአሮ ጌውን ኪዳን ባሕርይ እንዳያስተውሉ አድርጎአቸዋል፤ ይህ መሸ ፈኛ ሊወገድ የሚችለው በክርስቶስ ብቻ ነው:: አዲሱ ኪዳን ምን ያህል የተሻለ እንደሆነና ከክብሩም ታላቅነት የተነሣ አሮጌውን ኪዳን እንዴት እንደተካው ማወቅ የሚችሉት በክርስቶስ በኩል የተሰጠውን አዲሱን ኪዳን የተቀበሉ ሰዎች ብቻ ናቸው::

3፥17 *ጌታ መንፈስ ነው፤* ይህ አባባል በቍ6 መጨረሻ ላይ፣ "መንፈስ ... ሕይወትን ይሰጣል" ከሚለው ጋር መያያዝ አለበት:: ሕጉ በማይታዘዙት ላይ የሚያስከትለው ፍርድና የሞት ቅጣት መሠረዝና ሕይወትን በሚሰጠው በአዲሱ ኪዳን ጸጋ መተ ካት የሚችለው ወደ ጌታ በመመለስ ብቻ ነው (ቍ16):: በክርስ ቶስ መንፈስና በመንፈስ ቅዱስ መካከል እጅግ የቀረበ ግንኙነት ይታያል:: ሁለቱም በአማኞች ውስጥ እንደሚኖሩ ተነግሮአል (ሮሜ 8፥9፤ ገላ2፥20):: በሮሜ8፥9-10 ላይ መንፈስ፣ "የእግዚአ ብሔር መንፈስ፣ የክርስቶስ መንፈስ" እንዲሁም ክርስቶስ አንዱ ሌላውን ተክቶ የገባ ይመስላል:: በሐሥ 16፥6-7 ላይ መንፈስ ቅዱስና የኢየሱስ መንፈስ አንድ ይመስላሉ:: ይህ የሆነው መን ፈስ ቅዱስ የሚሠርጸው ከአብና ከወልድ በመሆኑ ሊሆን ይችላል፤ ደግሞ ሁለቱ የሥላሴ አካላት ዐላማቸውን ከግቡ የሚያደርሱት በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ነው::

3፥18 *ባልተሸፈነ ፊት፤* ሙሴ ካደረገው ጋር ሲነጻጸር ነው:: *የእርሱን መልክ እንድንመስል ከክብር ወደ ክብር እንለ ወጣለን፤* ክርስቶስ ራሱ የእግዚአብሔር ክብር ሙሉ በሙሉ መን ጸባረቅ ነው (ዕብ 1፥3)፤ ዓለም ከመፈጠሩ በፊት በአብ ዘንድ የነበረው ክብሩ የማይሻርና ዘላለማዊ ነው (ዮሐ 17፥5):: በእርሱ የምናምን እኛ ክርስቶስን እየመሰልን በመሄድ የዚሁ ክብር ተካፋ ዮች እንሆናለን:: ይህ የሚያመለክተው የክርስቲያኖችን የቅድ ስና ሕይወት ሂደት ነው::

4፥1 *ይህ አገልግሎት፤* 3፥6 እና ማብ ይመ:: *ተስፋ አንቈርጥም፤* እግዚአብሔር አገልጋዮቹን በምሕረቱ በሚጠራብ ትና በሚልክበት ጊዜ በመከራና በስደት ውስጥ ጸንተው ማለፍ እንዲችሉ የሚያስፈልጋቸውን ይሰጣቸዋል::

4፥2 *ስውርና አሳፋሪ ነገሮችን ትተናል፤* ጳውሎስ ይህን የሚለው በቆሮንቶስ ስለ ነበሩ ሐሰተኛ አስተማሪዎች ነው:: ባንጻሩም ጳውሎስ የገዛ ኅሊናቸውንና በእግዚአብሔር ፊት የነበ ረውን ቅንነት ምስክር አድርጎ በመቍጠር፣ በፊታቸው ሲመላለስ እውነትን በግልጽ ይናገር እንደነበር ይገልጻል፤ ደግሞም እውነ ትን ያድበሰበሰበትና ሰዎችን ለማታለል የሞከረበት ጊዜ እንደሌለ ይናገራል (ከ1፥12:18-24 ጋር ያነጻጽሩ)::

4፥3 *ወንጌላችን የተከደነ ቢሆን እንኳ፤* 3፥13-18 ይመ::

4፥4 *የእግዚአብሔር አምሳል፤* ክርስቶስ በሥጋ የተገለጠ

[5]እኛ የምንሰብከው ክርስቶስ ኢየሱስ ጌታ መሆኑን እንጂ ራሳችንን አይደለምና፤ እኛም ራሳችን ስለ ኢየሱስ ስንል የእናንተ አገልጋዮች ሆነናል። [6]በክርስቶስ ፊት እግዚአብሔር የክብሩን ዕውቀት ብርሃን ይሰጠን ዘንድ፣ "በጨለማ ብርሃን ይብራ" ያለው እግዚአብሔር ብርሃኑን በልባችን አብርቶአልና።

[7]ነገር ግን ይህ እጅግ ታላቅ ኀይል ከእግዚአብሔር እንጂ ከእኛ አለመሆኑን ለማሳየት፣ ይህ የከበረ ነገር በሸክላ ዕቃ ውስጥ አለን። [8]ከየአቅጣጫው ብንገፋም አንንኰታኰትም፤ ግራ ብንጋባም ተስፋ አንቈርጥም፤ [9]ብንሰደድም ተጥለን አንቀርም፤ መትተው ቢጥሉንም አንጠፋም። [10]የኢየሱስ ሕይወት በሰውነታችን እንዲገለጥ፣ የኢየሱስን ሞት ዘወትር በሰውነታችን ተሸክመን እንዞራለን። [11]የኢየሱስ ሕይወት ሟች በሆነው ሥጋችን እንዲገለጥ፣ እኛ ሕያዋን የሆንን ሁልጊዜ ስለ ኢየሱስ ለሞት ዐልፈን እንሰጣለንና። [12]እንግዲህ ሞት በእኛ ይሠራል፤ ሕይወት ግን በእናንተ።

[13]"አመንሁ፤ ስለዚህም ተናገርሁ" ተብሎ እንደ ተጻፈ፣ እኛም በዚያው የእምነት መንፈስ እናምናለን፤ ስለዚህም እንናገራለን፤ [14]ምክንያቱም ጌታ ኢየሱስን ከሙታን ያስነሣው እኛንም ደግሞ ከኢየሱስ ጋር አስነሥቶ ከእናንተ ጋር በፊቱ እንደሚያቀርበን እናውቃለን። [15]ለብዙ ሰዎች እየደረሰ ያለው ጸጋ፣ ለእግዚአብሔር ክብር በምስጋና ላይ ምስጋናን እንዲጨምር ይህ ሁሉ ለእናንተ ጥቅም ሆኖአል።

[16]ስለዚህ ተስፋ አንቈርጥም፤ ውጫዊው ሰውነታችን እየጠፋ ቢሄድም እንኳ፣ ውስጣዊው ሰውነታችን ዕለት ዕለት ይታደሳል፤ [17]ምክንያቱም ቀላልና ጊዜያዊ የሆነው መከራችን ወደር የማይገኝለት ዘላለማዊ ክብር ያስገኝልናል። [18]ስለዚህ ዐይናችን የሚያተኵረው በሚታየው ነገር ላይ ሳይሆን በማይታየው ላይ ነው፤ የሚታየው ጊዜያዊ ነውና፤ የማይታየው ግን ዘላለማዊ ነው።

ሰማያዊ መኖሪያችን

5 መኖሪያችን የሆነው ምድራዊ ድንኳን ቢፈርስም፣ በሰው እጅ ያልተሠራ ነገር ግን ከእግዚአብሔር የሆነ ዘላለማዊ ቤት በሰማይ እንዳለን እናውቃለን። [2]እስከዚያው

114፥9፤1ቆሮ1፥20፤2ቆሮ3፥14
4፥5 1ቆሮ1፥13፡23 19፥19
4፥6 ቍ4፤ዘፍ1፥3፤መዝ18፥28፤2ጴጥ 1፥19
4፥7 መሳ7፥2፤ኢዮ 4፥19፤ኢሳ64፥8፤1ቆሮ 2፥5፤2ቆሮ6፥7፤2ጢሞ 2፥20
4፥8 2ቆሮ7፥5፤ገላ 4፥20
4፥9 መዝ37፥24፤ምሳ24፥16፤ዮሐ15፥20፤ሮሜ8፥35፤ዕብ 13፥5
4፥10 ሮሜ6፥5፡6፤2ቆሮ1፥5
4፥11 ሮሜ8፥36
4፥12 2ቆሮ13፥9
4፥13 መዝ116፥10፤1ቆሮ12፥9
4፥14 ሐሥ2፥24፤ኤፌ5፥27፤ቈላ1፥22፤1ተሰ4፥14፤ይሁ24
4፥15 2ቆሮ1፥11
4፥16ቍ1፤መዝ18፥45፤103፥5፤ኢሳ40፥31፤ሮሜ፥22፤ቈላ 3፥10

የእግዚአብሔር ልጅና ሁለተኛው የሥላሴ አካል በመሆኑ፣ እግዚአብሔርን በትክክል ያሳየናል፤ ምክንያቱም እርሱ የመለኮት እውነተኛው መንጸባረቅ ነው (ዕብ 1፥3)። ክርስቶስ የእግዚአብሔር አምሳል ነው፤ ሰውም በመጀመሪያ የተፈጠረው በዚሁ መልክ ሲሆን የተዋጁም ሰዎች ሁሉ ወደዚሁ መልክ በክብር ይለወጣሉ (3፥18)፤ ደግሞም ክርስቶስ በሚመለስበት ጊዜ፣ እኛ በእርሱ የምናምነው እርሱን ወደ መምሰል እንለወጣለን (1ዮሐ 3፥2)። *የዚህ ዓለም፤* ወደፊት ከሚመጣውና ዘላለማዊ ከሆነው ዓለም ጋር በማነጻጸር ነው፤ በሚመጣው ዓለም የእግዚአብሔር ፍጥረት አሁን ከሚያበላሸውና ከሚያረክሰው ነገር ሁሉ ለዘላለም ይነጻል። በገላ1፥4 ላይ "ክፉ ከሆነው ከአሁኑ ዓለም" ተብሎአል። *የዚህ ዓለም አምላክ፤* ትልቁን የእግዚአብሔር ጠላት ዲያብሎስን ነው፤ እርሱ ካለማመንና ከክፋት ሁሉ በስተ ጀርባ ያለ የማይታይ ኀይል ነው። ተከታዮቹም በእርሱ ፈለግ ሲሄዱ አምላካቸው ያደርጉታል። *የማያምኑትን ሰዎች ልቦና አሳውሮአል፤* ወንጌልን የማይቀበሉ ሰዎች መለኮታዊውን ክብር እንዳያዩ የጋረዳቸውን (3፥12-18) መሸፈኛ ምሳሌ በማድረግ ጳውሎስ የጀመረውን ገለጻ ይቀጥላል።

4፥5 *የምንሰብከው ... ራሳችንን አይደለምና፤* ራሳቸውን እንደሚክቡት እንደ ሐሰተኛ አስተማሪዎች አይደለም። ጳውሎስ በእምነታቸው ላይ ጫና አላደረገም (1፥24)፤ ምክንያቱም ጌታ አንድ ብቻ ነው፤ እርሱም ኢየሱስ ክርስቶስ ነው፤ የጳውሎስም ስብከት ዐቢይ ሐሳብ እርሱ ነው።

4፥6 *በጨለማ ብርሃን ይብራ፤* እግዚአብሔር ይህን የተናገረው በፍጥረት መጀመሪያ ነው (ዘፍ 1፥2-4)፤ ደግሞም በአዲስ ፍጥረት ወይም በአዲስ ልደት ጊዜ (5፥17፤ ዮሐ 3፥3፡7፤ 1ጴጥ 1፥3 ይመ)፣ የኀጢአትን ጨለማ በወንጌል ብርሃን ሲያስወግድ ይህንኑ እንደ ገና ተናግሮአል። *የእግዚአብሔርን የክብሩን ዕውቀት ብርሃን፤* በጳውሎስ ልብ የበራው ብርሃን በክርስቶስ ፊት ላይ የታየው የእግዚአብሔር ክብር ዕውቀት ነው፤ ይህም ጳውሎስን ስለ ክርስቶስ ዐዋጅ ነጋሪ ለመሆን አብቅቶታል፤ ክርስቶስም የመጣው ከምድራዊው መገናኛ ድንኳን ሳይሆን፣ እግዚአብሔር በሙሉ ክብሩ ከሚኖርበት ሰማያዊ ስፍራ ነው (ዮሐ1፥14 ይመ)።

4፥7 *ይህ የከበረ ነገር፤* ወንጌልን ነው። *በሸክላ ዕቃ፤* ውድና የከበሩ ነገሮችን ለመሸሸግ ተራ የሆኑና ዐይን የማይገቡ የሸክላ ዕቃዎችን መጠቀም የተለመደ ነበር። እዚህ ላይ የጳውሎስ ሰውነት ደካማና ዐላፊ ጠፊ መሆኑን ለመግለጽ የገባ ነው። *እጅግ ታላቅ ኀይል ከእግዚአብሔር እንጂ ከእኛ አለመሆኑን፤* የሰው ደካማነት የእግዚአብሔርን ብርታት ያሳያል የሚለው ሐሳብ በዚህ መልእክት ውስጥ ተደጋግሞ ተጠቅሶአል።

4፥10 *የኢየሱስን ሞት ዘወትር በሰውነታችን ተሸክመን እንዞራለን፤* እንደ "ሸክላ ዕቃ" በቀላሉ ተሰባሪ የሆነው የጳውሎስ ሰውነት (ቍ7) ለወንጌል ሲል ዘወትር በደረሰበት መከራና ስደት መንገላታቱና በዚህም የክርስቶስ መከራ ተካፋይ መሆኑ (1፥5፤ ሮሜ 8፥17፤ ፊል 3፥10፤ ቈላ 1፥24 ይመ) በግልጽ ታይቶአል።

4፥11 *የኢየሱስ ሕይወት ሟች በሆነው ሥጋችን እንዲገለጥ፤* የክርስቶስን የትንሣኤ ሕይወትና ኀይል ያመለክታል። የሰው ደካማነት የእግዚአብሔርን ብርታት እንደሚያሳይ እንደ ገና (የቍ7 ማብ ይመ) እዚህ ላይ ተነግሮአል፤ በየዕለቱ፣ "መሞትም" በየዕለቱ የሚገኘውን ድንቅ የትንሣኤ ሕይወት አጕልቶ ያሳያል (1፥9 ይመ)።

4፥13 *አመንሁ፤ ስለዚህም ተናገርሁ፤* መዝ 116፥10 ይመ። ያመነ ሰው ይመሰክራል። ጳውሎስም የወንጌልን መልእክት ለሌሎች ለማድረስ ሳይታክት ከቦታ ወደ ቦታ የተዘዋወረውና የደከመው ለዚሁ ነው።

4፥16 *ስለዚህ ተስፋ አንቈርጥም፤* የቍ1 አባባል እዚህ ላይ ተደግሞአል፤ በመኻል ጣልቃ የገቡት አንቀጾች፣ ሐዋርያው ለምን ልበ ሙሉ እንደ ሆነ የሚያስረዱ ሲሆን፣ ቀሪው የምዕራፉ ቍጥሮችም ከላይ በዝርዝር ያወሳውን ጭብጥ የሚያጠቃልሉ ናቸው። *እየጠፋ ቢሄድም፤* ከደረሰበት መከራ የተነሣ ነው። *ይታደሳል፤* በውስጡ ከሚነደውና ከማይጠፋው የኢየሱስ የትንሣኤ ሕይወት የተነሣ ነው፤ ደግሞም የውስጡ ሰውነት መታደስ ከውጭ የሚመጣውን መከራ ያሸንፋል፤ የኋላ ኋላም ሞትን ድል ይነሣል።

4፥17 *ቀላልና ጊዜያዊ የሆነው መከራችን፤* በክርስቲያኖች ላይ ምንም ዐይነት መከራ ቢደርስ፣ ሊመጣ ካለው ዘላለማዊ ሕይወት አንጻር ሲታይ ስፍራ የሚሰጠው አይደለም። *ወደር የማይገኝለት ዘላለማዊ ክብር፤* ዘላለማዊው ክብር በዚህ ምድር ከሚደርስብን መከራ ጋር ሲነጻጸር እጅግ ታላቅ ክብር ነው (ከሮሜ 8፥18 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥18 *የሚታየው ... የማይታየው፤* ክርስቲያኖች በገሃዱ ዓለም ሲኖሩ የሚያዩትና የሚያሳልፉት ሕይወት አብዛኛውን ጊዜ የሚያስጨንቅና ግራ የሚያጋባ ነው፤ ይሁን እንጂ በወደቀውና ዐላፊ ጠፊ በሆነው ዓለም የሚደርስባቸው መከራ ሁሉ ጊዜያዊ ነው። ዐይናችንን በዚህ በሚታየው ነገር ላይ ማሳረፍ ተስፋ እንድንቈርጥ ያደርገናል (ቍ1፡16)። ባንጻሩም የማይታየው ዓለም ዘላለማዊና የማይጠፋ ነው፤ የማይታየው ዓለም የማይታይ በመሆኑ የለም ማለት አይደለም (ከዕብ11፥1፡6፡26-27 ጋር ያነጻጽሩ)። ከዚህም የተነሣ ዐይናችንን፣ ጸንቶ ከማይኖረው ከዚህ ዓለም መልክ ላይ አንሥተን ጸንቶ ወደሚኖረው ወደ ላይኛው ዓለም እንመለከታለን (ፊል3፥20፤ ዕብ12፥2 ይመ)።

5፥1 *መኖሪያችን የሆነው ምድራዊ ድንኳን፤* አሁን ያለውን ሥጋዊ አካላችንን ነው (2ጴጥ1፥13 ይመ)። ድንኳን ጊዜያዊና ተራ መኖሪያ እንደ ሆነ ሁሉ ሥጋዊ አካላችንም ደካማ፣ ለጕዳት የተጋለጠና ፈራሽ ነው (4፥10-12፡16)። *ከእግዚአብሔር የሆነ ዘላለማዊ ቤት በሰማይ፤* ጊዜያዊ ሳይሆን ዘላለማዊና ጽኑ ቤት ነው። ይህም አሁን ከማይታዩት እውነታዎች አንዱ ነው (4፥18)። *በሰው እጅ ያልተሠራ፤* የእግዚአብሔር ሥራ ስለ ሆነ

ግን የሰማዩን መኖሪያችንን ለመልበስ እየና ፈቅን እንቃትታለን፤ [3]በእርግጥ ከለበስነው ራቍታችንን ሆነን አንገኝም። [4]በዚህ ድንኳን እስካለን ድረስ ከብዶን እንቃትታለን፤ ምክንያቱም ሟች የሆነው በሕይወት እንዲዋጥ ሰማያዊውን መኖሪያችንን ልንለብስ እንጂ ልንገፈፍ አንፈልግም። [5]ለዚህ ዐላማ ያዘጋጀን እግዚአብሔር ነው፤ ሊመጣ ላለው ዋስትና እንዲሆነን መንፈሱን መያዣ አድርጎ የሰጠንም እርሱ ነው።

[6]ስለዚህ ሁልጊዜ በመታመን እንኖራለን፤ በሥጋ እስካለን ድረስ ከጌታ ርቀን እንደ ምንገኝ እናውቃለን፤ [7]ምክንያቱም የምንኖረው በእምነት እንጂ በማየት አይደለም። [8]ከሥጋ ተለይተን ከጌታ ጋር መኖርን እንደምንመርጥ እርግጠኛ ሆኜ እናገራለሁ። [9]ስለዚህ በሥጋ ብንኖርም ወይም ከሥጋ ብንለይም ዐላማችን እርሱን ደስ ማሰኘት ነው። [10]ሁላችንም በክርስቶስ የፍርድ ወንበር ፊት እንቀርባለንና፤ እያንዳንዱም ሰው በሥጋው ለሠራው በጎ ወይም ክፉ ሥራ ተገቢውን ዋጋ ይቀበላል።

4፥17 መዝ30፥5፤ ሮሜ8፥18፤1ጴጥ1፥6:7
4፥18 ሮሜ8፥24፤ 2ቆሮ5፥7፤ ዕብ11፥1
5፥1 ኢሳ38፥12፤ 1ቆሮ15፥47፤2ጴጥ1፥13:14
5፥2 ቍ4፤ሮሜ8፥23፤1ቆሮ15፥53:54
5፥4 ቍ2፤ሮሜ8፥23 1ቆሮ15፥53:54
5፥5ሮሜ8፥23፤2ቆሮ1፥22፤ኤፌ1፥13:14
5፥7 1ቆሮ13፥12፤ 2ቆሮ4፥18
5፥8 ዮሐ12፥26
5፥9 ሮሜ14፥18፤ ኤፌ5፥10፤ቈላ1፥10፤ 1ተሰ4፥1
5፥10 ማቴ16፥27፤ ሐሥ10፥42፤ሮሜ 2፥16፤14፥10፤ኤፌ 6፥8
5፥11 ኢዮ23፥15፤ 2ቆሮ4፥2፤ዕብ10፥31፤ 12፥29፤ ይሁ23
5፥12 2ቆሮ1፥14፤ 3፥1
5፥13 2ቆሮ11፥1:6 :17፤12፥11

የማስታረቅ አገልግሎት

[11]እንግዲህ ጌታን መፍራት ምን ማለት እንደ ሆነ ስለምናውቅ፣ ሰዎች የምንናገረውን እንዲቀበሉ ለማድረግ እንጥራለን። የእኛ ማንነት በእግዚአብሔር ዘንድ የተገለጠ ነው፤ ደግሞም በኅሊናችሁ ዘንድ ግልጽ ነው ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ። [12]ይህን የምለው ራሳችንን በእናንተ ፊት እንደገና ለማመስገን ሳይሆን፣ በእኛ እንድትመኩ ዕድል ልሰጣችሁ ነው፤ ይኸውም በውጭ በሚታየው ለሚመኩት እንጂ በልብ ውስጥ ባለው ነገር ለማይመኩ መልስ መስጠት እንድትችሉ ነው። [13]ከአእምሮ ውጪ ብንሆን ስለእግዚአብሔር ብለን ነው፤ ባለ አእምሮም ብንሆን ለእናንተ ነው። [14]የክርስቶስ ፍቅር ግድ ይለናልና፤ ምክንያቱም አንዱ ስለ ሁሉ እንደ ሞተ እርግጠኞች ሆነናል፣ ከዚህም የተነሣ ሁሉ ሞተዋል። [15]በሕይወት ያሉትም ለሞተላቸውና ከሙታን ለተነሣላቸው እንጂ ከእንግዲህ ለራሳቸው እንዳይኖሩ እርሱ ስለ ሁሉ ሞተ።

5፥14 ሮሜ6፥6:7፤ገላ2፥20፤ቈላ3፥3 5፥15 ሮሜ4፥25፤ 14፥7-9

ፍጹምና ዘላለማዊ ነው (ዕብ 9፥11 ይመ)።

5፥2 *እስከዚያው ግን፤* የጌታን ዳግም ምጽአት ስንጠባበቅ ነው። *እንቃትታለን፤* የምንቃትተው ክቡር የሆነውን መንፈሳዊ አካል ለብሰን ፍጹማን ለመሆን ስለምንናፍቅ ነው (ከ1ቆሮ 15፥42-49 ጋር ያነጻጽሩ)። *የሰማዩን መኖሪያችንን ለመልበስ፤* እግዚአብሔር የሚሰጠን ዘላለማዊ መኖሪያ በሚለበስ ልብስ ተመስሉአል።

5፥3 *ራቍታችንን፤* እንደ ድንኳን የሆነው ምድራዊ መኖሪያቸው በሞት እንደፈረሰባቸው ሰዎችና ያለ አካል እንደ ቀሩት ማለት ነው (የቍ8 ማብ ይመ)።

5፥4 *ሟች የሆነው፤* የአሁኑን ሟች አካላችንን ያመለክታል። *በሕይወት እንዲዋጥ፤* በኢየሱስ የትንሣኤ ሕይወት ተካፋይ ስለ ሆንን (4፥10)፣ ሟች የሆነው ሰውነታችን የሚዋጠው በሞት ሳይሆን በሕይወት ነው። ሞትና መቃብር ዋጭ ስልቃጭ መሆናቸው ለብዙ ዘመን ሲነገር ኖሮአል (መዝ 69፥15፤ ምሳ 1፥12 ይመ)፤ እንደ ኢሳይያስ ሁሉ (ኢሳ 25፥8 ይመ፤ በተጨማሪ 1ቆሮ 15፥54 ይመ) ጳውሎስም ሞት እንደሚዋጥ ይናገራል።

5፥5 *እግዚአብሔር ... መንፈሱን ... የሰጠንም፤* ከሞት በተነሣውና በከበረው አዳኝ አማካይነት የፈሰሰው መንፈስ ቅዱስ፣ በክርስቶስ የመቤዠት ሥራ የሚገኘውን በረከት በአማኞች ልብ ውስጥ ተግባራዊ ያደርጋል፤ የኢየሱስንም የትንሣኤ ኀይል በየዕለቱ እንዲለማመዱ ያደርጋቸዋል (ከ4፥14:16 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህም አማኞች የኋላ ኋላ የከበረውን የክርስቶስን አካል ለመምሰል እየተለወጡ እንደሚሄዱ ያረጋግጣል (ፊል 3፥21)። *መያዣ፤* የ 1፥22 ማብ ይመ።

5፥6 *በሥጋ እስካለን ድረስ ከጌታ ርቀን እንደምንገኝ፤* መኖሪያችን በሆነው ምድራዊ ድንኳን እስካለን ድረስ ማለት ነው (ቍ1)፤ ይህም ማለት በዚህ ምድር ስንኖር ጌታ በመንፈሱ ከእኛ ጋር የለም ማለት አይደለም።

5፥8 *ከሥጋ ተለይተን ከጌታ ጋር መኖርን፤* ክርስቲያኖች በሞት "ከምድራዊ ድንኳናቸው" ከተለዩ በኋላ (ቍ1) ያሉብትን ሁኔታ ያሳያል። ይህም ሁኔታ በሞትና በትንሣኤ መካከል ምናልባትም ከምድራዊ ድንኳናችን ተለይተን ሰማያዊ አካላችንን ገና ሳንለብስ ያለውን ጊዜ ይሆናል፤ ይሁን እንጂ መኖራችንንም ሆነ ማንነታችንን አንስትም፤ ምክንያቱም በአካለ ሥጋ የሌለ አማኝ የሚኖረው ከጌታው ጋር ነው፤ እንዲያውም ከጌታ ጋር መኖር በአካለ ሥጋ ከመኖር ይሻለዋል (ከፊል1፥23 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥9 *በሥጋ ብንኖርም ወይም ከሥጋ ብንለይም፤* ጌታ በሚመጣበት ጊዜ በሕይወት ብንሆንም ወይም ሞተን ሳለን ቢመጣም ማለት ነው።

5፥10 *በክርስቶስ የፍርድ ወንበር ፊት እንቀርባለንና፤* ክርስቲያኖች በእምነት አማካይነት በክርስቶስ ያገኙትን ዘላለማዊ ጽድቅ የሚመለከት ሳይሆን፣ በዚህ ምድር ሲኖሩ ለሠሩት ሥራ የሚቀበሉት ፍርድ ነው (ከ1ቆሮ 3፥11-15 ጋር ያነጻጽሩ)። *በሥጋው ለሠራው ... ሥራ፤* ምንም እንኳ ሥጋ ዐላፊ ጠፊ ቢሆንም በሥጋ ሳለን ላደረግነው ነገር ሁሉ ተጠያቂ ነን። ክርስቲያን ያልሆኑ ሰዎችም በሠሩት ሥራ ሁሉ ለፍርድ በእግዚአብሔር ፊት ይቀርባሉ (ሮሜ 2፥5:16 ይመ)፤ እዚህ ላይ ግን ጳውሎስ የሚናገረው ስለ አማኞች ነው።

5፥11 *ጌታን መፍራት፤* አንድ ቀን በፊቱ ቀርበን እንደ ምንጠየቅ በማሰብ ነው (ቍ10)። *ሰዎች የምንናገረውን እንዲቀበሉ ለማድረግ እንጥራለን፤* ጳውሎስ በመካከላቸው ሠርገው የገቡት ሐሰተኞች አስተማሪዎች ሳይሆኑ፣ እርሱ ብቻ እውነተኛ ሐዋርያ እንደ ሆነ አንዳንድ የቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን አማኞች በሚገባ ማሳመን ነበረበት።

5፥12 *በውጭ በሚታየው ለሚመኩት፤* የሐሰት ሐዋርያት ሽርጉድ ለይስሙላ ነበር፤ ዐላማቸውም እውነተኛና ጥልቅ መንፈሳዊ ነገር ሳይሆን፣ ገንዘብና ዝና እንዲሁም የግል ክብር ነበር።

5፥13 *ከአእምሮ ውጪ ብንሆን ... ባለ አእምሮም ብንሆን፤* ጳውሎስ በደማስቆ መንገድ ላይ አገኘሁ የሚለውን አስገራሚ የሕይወት ለውጥ ተቃዋሚዎቹ እንደ እብደት ቈጥረውበት፣ በሃይማኖት ነገር አእምሮውን ስቶአል ሳይሉት አልቀሩም። ይህ አእምሮውን እንደሳተ ሰው የሚያስቈጥረው ከሆነ፣ ጳውሎስ ነገሩን ሲክድ አናይም፤ ምክንያቱም መልእክቱ ሙሉውን እንደሚያወሳው ጳውሎስ ለወንጌል ሲል መከራን በፈቃደኝነትና በደስታ ተቀብሎአል (ከ12፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። በመሠረቱ ይህ በእርሱና በእግዚአብሔር መካከል ያለ ጕዳይ ነው። በሌላም በኩል ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች ወንጌልን ሲሰብክ እንደ እብድ የሚያስቈጥረው ምንም ነገር አልነበረም፤ ምክንያቱም ወንጌልን በሰበከበት ጊዜ ሁሉ እስከ መጨረሻው የረጋና የሰከነ ሰው ነበር፤ ደግሞም ባነጋገሩ ምንም ዐይነት ስሜታዊነትና አፈ ሙሌነት አልታየበትም (ከ1ቆሮ 2፥1-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥14 *የክርስቶስ ፍቅር፤* በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው ፍቅር፣ "እኛ ለክርስቶስ ያለንን ፍቅር" ነው የሚሉ ሰዎች ቢኖሩም፣ የሚያሳየው ግን ክርስቶስ ስለ እኛ በመስቀል ላይ ተሰቅሎ በመሞት የተገለጸውን ፍቅር ነው። *አንዱ፤* በሥጋ የተገለጠውን ወልድ ነው። *ስለ ሁሉ፤* ለሰው ልጆች ሁሉ ነው። *ከዚህ የተነሣ ሁሉ ሞተዋል፤* ክርስቶስ ስለ ሁሉ በመሞቱ፣ ሁሉ በሞቱ እንዲካፈሉ አደረገ። ለአንዳንዶች ሞቱ የራሳቸውን ሞት ያረጋግጥባቸዋል፤ ነገር ግን በእምነት ከክርስቶስ ጋር ለተባበሩት ሞቱ ለኀጢአትና ለእኔነት መሞታቸውን ይገልጻል፤ ስለዚህ አሁን የሚኖሩት ከሙታን ከተነሣው ክርስቶስ ጋር ነው (ቍ15)። ይሁን እንጂ ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚናገረው ስለ ክርስቶስ የማስተስረይ ሥራ ሳይሆን የክርስቶስ ሞት በአማኞች ሕይወት ውስጥ ስለሚያስገኘው ውጤት ነው የሚሉ አሉ። ስለዚህ፣ "ሁሉም" የሚለው ቃል

[16]ስለዚህ ከአሁን ጀምሮ ማንንም በውጫዊ ነገር አንመዝንም፤ ከዚህ ቀደም ክርስቶስን በዚህ መልክ መዝነነው ነበር፤ ከእንግዲህ ግን እንደዚህ አናደርግም። [17]ስለዚህ ማንም በክርስቶስ ቢሆን አዲስ ፍጥረት ነው፤ አሮጌው ነገር አልፎአል፤ እነሆ፣ አዲስ ሆኖአል። [18]ይህ ሁሉ ከእግዚአብሔር ነው፤ እርሱ በክርስቶስ አማካይነት ከራሱ ጋር አስታረቀን፤ የማስታረቅንም አገልግሎት ሰጠን፤ [19]እግዚአብሔር በክርስቶስ ዓለምን ከራሱ ጋር ሲያስታርቅ የሰዎችን በደል አይቈጥርባቸውም ነበር፤ ለእኛም ደግሞ የማስታረቅ ቃል ሰጠን። [20]ስለዚህ እኛ የክርስቶስ እንደራሴዎች ነን፤ እግዚአብሔርም በእኛ አማካይነት ጥሪውን ያቀርባል፤ እኛም ከእግዚአብሔር ጋር ታረቁ ብለን በክርስቶስ እንለምናችኋለን። [21]እኛ በእርሱ ሆነን የእግዚአብሔር ጽድቅ እንድንሆን፣ ኀጢአት የሌለበትን እርሱን እግዚአብሔር ስለ እኛ ኀጢአት[ሠ] አደረገው።

6 ከእግዚአብሔር ጋር አብረን የምንሠራ እንደ መሆናችን መጠን፣ የተቀበላችሁትን የእግዚአብሔርን ጸጋ ከንቱ እንዳታደርጉት ዐደራ እንላችኋለን። [2]እርሱ፣

"በትክክለኛው ሰዓት ሰማሁህ፤
በመዳንም ቀን ረዳሁህ" ይላልና።
እነሆ፤ ትክክለኛው ሰዓት አሁን ነው፤ የመዳንም ቀን አሁን ነው።

ጳውሎስ የተቀበለው መከራ

[3]አገልግሎታችን እንዳይነቀፍ፣ ለማንም ዕንቅፋት መሆን አንፈልግም። [4]ይሁን እንጂ በምናደርገው ነገር ሁሉ ራሳችንን እንደ እግዚአብሔር አገልጋዮች እናቀርባለን፦ በብዙ ትዕግሥት፣ በመከራ፣ በችግር፣ በጭንቀት፣ [5]በመገረፍ፣ በመታሰር፣ በሁከት፣ በሥራ ብዛት፣ እንቅልፍ በማጣት፣ በመራብ፣ [6]በንጽሕና፣ በዕውቀት፣ በትዕግሥት፣ በቸርነት፣ በመንፈስ ቅዱስ፣ በእውነተኛ ፍቅር፣ [7]በእውነት ቃል፣ በእግዚአብሔር ኀይል፣ በቀኝና በግራ እጅ የጽድቅ የጦር ዕቃ በመያዝ፣ [8]በክብርና በውርደት፣ በመመስገንና በመሰደብ፣ ኖረናል፤ ደግሞም እውነተኞች ስንሆን ሐሰተኞች ተብለናል፤ [9]የታወቅን ስንሆን እንዳልታወቅን ሆነናል፤ ሞተዋል ስንባል እነሆ በሕይወት አለን፤ ብንደበደብም አልተገደልንም፤ [10]ሐዘንተኞች ስንሆን ሁል ጊዜ ደስተኞች ነን፤ ድኾች ስንሆን ብዙዎችን ባለጠጎች እናደርጋለን፤ ምንም የሌለን ስንሆን ሁሉ የእኛ ነው።

[11]የቆሮንቶስ ሰዎች ሆይ፤ ሁሉን በግልጽ ነግረናችኋል፤ ልባችንንም ወለል አድርገን ከፍተንላችኋል። [12]ፍቅራችሁን የነፈጋችሁን እናንተ ናችሁ እንጂ፣ እኛስ ፍቅራችንን አልነፈግናችሁም። [13]ልጆቼ እንደ መሆናችሁ መጠን ይህን አሳስባችኋለሁ፤ እናንተም በዚያው ልክ ልባችሁን ወለል አድርጋችሁ ክፈቱልን።

ከማያምኑ ሰዎች ጋር አለመተባበር

[14]ከማያምኑ ሰዎች ጋር አግባብ ባልሆነ መንገድ አትጠመዱ፤ ጽድቅ ከዐመፅ ጋር

[ሠ]21 ወይም የኀጢአት መሥዋዕት

5፥16 2ቆሮ10፥4፤ 11፥18
5፥17 ኢሳ65፥17፤ ዮሐ1፥13፤ሮሜ6፥4፤16፥3፤ገላ6፥15፤ራእ 21፥4፡5
5፥18 ሮሜ5፥10፤ 11፥36
5፥19 ሮሜ4፥8
5፥20 ቊ18፤ኢሳ 27፥5፤2ቆሮ6፥1፤ኤፌ 6፥20
5፥21 ሮሜ1፥17፤ 1ቆሮ1፥30፤ዕብ4፥15፤7፥26፤1ጴጥ2፥22፡24፤1ዮሐ3፥5
6፥1 1ቆሮ3፥9፤ 15፥2፤2ቆሮ5፥20
6፥2 መዝ69፥13፤ ኢሳ49፥8፤55፥6
6፥3 ማቴ5፥29፤ሮሜ 14፥13፡20፤1ቆሮ8፥9፡ 13፤9፥12፤10፥32
6፥5 ሐሥ16፥23፤ 1ቆሮ4፥11፤2ቆሮ11፥ 23-25
6፥6 ሮሜ12፥9፤ 1ቆሮ 2፥4፤1ተሰ1፥5 ፤1ጢሞ1፥5
6፥7 ሮሜ13፥12፤ 2ቆሮ4፥2፡7፤10፥4፤ ኤፌ6፥10-18
6፥8 ማቴ27፥63 ፤1ቆሮ4፥10፡13
6፥9 ሮሜ8፥36፤ 2ቆሮ1፥8-10፤4፥10 ፡11
6፥10 ማቴ5፥12፤ ሐሥ3፥6፤ሮሜ8፥32 ፤1ቆሮ3፥21፤2ቆሮ7፥4 ፤8፥9፤ፊል2፥17፤4፥4 ፤ቈላ1፥24፤1ተሰ1፥6

ባጠቃላይ የሰው ልጆችን ሁሉ ሳይሆን ቤተ ክርስቲያንን ብቻ ያመለክታል ይላሉ።

5፥16 *ከዚህ ቀደም ክርስቶስን በዚህ መልክ መዝነነው ነበር፤* ጳውሎስ በክርስቶስ ከማመኑ በፊት፣ ስለ ክርስቶስ የነበረው አመለካከት በሥጋዊ አስተሳሰብ ላይ የተመሠረተ እንደ ነበር ይገልጻል።

5፥17 *በክርስቶስ፤* በእምነት አማካይነት ከክርስቶስ ጋር መተባበርና ራስን ለእርሱ መስጠት ነው። *አዲስ ፍጥረት፤* መቤዠት ሲባል እግዚአብሔር በፍጥረቱ የነበረው ዐላማ ወደ ቀድሞው ስፍራ መመለሱንና ከፍጻሜ መድረሱን ያሳያል (የ4፥6 ማብ ይመ)፤ ይህም የሚሆነው ሁሉም ነገር በእርሱ በሆነውና (ዮሐ 1፥3፤ ቈላ 1፥16፤ ዕብ 1፥2 ይመ) ሁሉም ነገር በእርሱ አዲስ በሆነው (ከሮሜ 8፥18-23፤ ከኤፌ 2፥10 ጋር ያነጻጽሩ) በክርስቶስ አማካይነት ነው።

5፥18 *ይህ ሁሉ ከእግዚአብሔር ነው፤* የመቤዠት ሥራ ምንጩ እግዚአብሔር ነው (ሮሜ 5፥8፤ ዮሐ 3፥16 ይመ)፤ ደግሞም የሚያጸናውና ከፍጻሜ የሚያደርሰው እርሱ ራሱ ነው። *የማስታረቅንም አገልግሎት፤* እኛ ከእግዚአብሔር ጋር የታረቅን ሰዎች፣ እንደ ጳውሎስ የእግዚአብሔር መሣሪያዎች በመሆን የዕርቅን መልእክት በዓለም ዙሪያ ሁሉ (ቊ19) የማወጅ ዕድል ተሰጥቶናል፤ ኀላፊነትም ተቀብለናል።

5፥21 *ኀጢአት የሌለበትን ... ስለ እኛ ኀጢአት አደረገው፤* የወንጌልን አስፈላጊነትና መልእክት ባጭሩ የሚያቀርብ ነው። ፍጹም ጻድቅ የሆነው ክርስቶስ በቀራንዮ መስቀል ላይ በደላችንን ተሸከመ፤ ለእኛም የሚገባውን የሞትና ከእግዚአብሔር የመለየት ቅጣት ተቀበለ። ስለዚህ በድንቅ አሠራሩ እርሱ በእኛ ቦታ በመተካት፣ ጽድቁን ለመጐናጸፍና ከእግዚአብሔር ጋር ለመታረቅ አስቻለን። በእግዚአሔር ፊት ልንቆምና ተቀባይነትም ልናገኝ የቻልነው በእርሱ ብቻ ነው (ከ1ቆሮ 1፥30 ጋር ያነጻጽሩ)። ደግሞም ይህ ሁሉ የእግዚአብሔር ሥራ ነው፤ ሁሉንም በነጻ ልናገኝ የቻልነው ከመለኮታዊው ጸጋ የተነሣ ነው።

6፥1 *የተቀበላችሁትን የእግዚአብሔርን ጸጋ ከንቱ እንዳታደርጉት፤* ጸጋውን ከንቱ ከምናደርግበት መንገድ አንዱ ለራስ ብቻ መኖር ነው (5፥15 ይመ)።

6፥2 *ትክክለኛው ሰዓት ... የመዳንም ቀን፤* እግዚአብሔር በሕዝቡ ታሪክ ውስጥ የማዳን ሥራውን ሲሠራ በጥቅሉ የሚሆነውን የሚገልጽ ቢሆንም፣ ይበልጡኑ ይህ እውን ሲሆን የምናገኘው በዚህ በጸጋው ዘመን ማለትም በሁለቱ የክርስቶስ ምጽአቶች (በመወለዱና በዳግም መምጣቱ) መካከል ነው። እንዲህ ሲባል ግን ከክርስቶስ ልደት በፊት የነበሩት ሕዝቦቹ ከጸጋውና ከማዳኑ ውጭ ናቸው ማለት አይደለም፤ ምክንያቱም የብሉይ ኪዳን አማኞች በክርስቶስ የተፈጸመውን ተስፋ አስቀድመው ተቀብለዋል (1፥20)፤ ደግሞም ተስፋው ሲፈጸም ከሩቅ በማየት ገንዘባቸው አድርገውታል (ዮሐ8፥56፤ ዕብ11፥13 ይመ)።

6፥3 *ለማንም ዕንቅፋት መሆን አንፈልግም፤* ጳውሎስ አገልግሎቱ ከንቱ ሆኖ እንዳይቀር አርአያነት ያለው ሕይወት ለመኖር ይጥራል።

6፥4-10፤ ከ4፥8-12 ጋር ያነጻጽሩ።

6፥4 *ራሳችንን እንደ እግዚአብሔር አገልጋዮች እናቀርባለን፤* በቆሮንቶስ የሰበከው ወንጌል አደጋ ላይ ስለ ነበር፣ ጳውሎስ እንደ ገና ስለ ማንነቱ መናገር ነበረበት፤ ይሁን እንጂ ይህን የሚያደርገው ለራሳቸው ጥቅም እንደሚሯሯጡት ሐሰተኞች ሐዋርያት ሳይሆን፣ እንደ እውነተኛ የእግዚአብሔር አገልጋይ ነው።

6፥10 *ብዙዎችን ባለጠጎች እናደርጋለን፤* በክርስቶስ ነው። እውነተኛ ሀብት ምድራዊ ብልጽግና ሳይሆን፣ "በእግዚአብሔር ዘንድ ባለጠጋ" መሆን ነው (ሉቃ 12፥15፡21)። አማኞች የዚህ ዓለም ሀብት ባይኖራቸውም የሁሉ ባለቤት በሆነው ጌታ ሁሉ ነገር አላቸው (ከ1ቆሮ 1፥4-5፤ 3፥21-23፤ ኤፌ 2፥7፤ 3፥8፤ ፊል 4፥19፤ ቈላ 2፥3 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥11-13፤ ጳውሎስ ከቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ጋር የነበረው ግንኙነት በግልጽነትና በቅንነት ላይ የተመሠረተ ነበር (ከ1፥12-14፤ 4፥2 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በመካከላቸው የነበሩት ሐሰተኞች ሐዋርያት ግን ጳውሎስ በእርግጥ እንደማይወዳቸው ለማሳመን ይጥሩ ነበር። ስለ ዚህ ሐዋርያው ከልብ እንደሚወዳቸው በትሕትና ይገልጽላቸዋል።

6፥14 *ከማያምኑ ሰዎች ጋር አግባብ ባልሆነ መንገድ አትጠመዱ፤* ጳውሎስ ይህን ሲናገር በዘዳ 22፥10 ላይ አንዱን

ምን ግንኙነት አለው? ብርሃንስ ከጨለማ ጋር ምን ኅብረት አለው? 15ክርስቶስ ከቤልሆር* ጋር ምን ስምምነት አለው? የሚያምን ከማያምን ጋር ምን ኅብረት አለው? 16የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ከጣዖታት ጋር ምን ስምምነት አለው? እኛኮ የሕያው እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ነን፤ እግዚአብሔርም እንዲህ ሲል ተናግሮአል፤ “ከእነርሱ ጋር እኖራለሁ፤ በመካከላቸውም እመላለሳለሁ፤ አምላካቸው እሆናለሁ፤ እነርሱም ሕዝቤ ይሆናሉ።”

17“ስለዚህ ከመካከላቸው ውጡ፤
ለእኔም የተለያችሁ ሁኑ፤
ይላል ጌታ።
ርኩስ የሆነውን ነገር አትንኩ፤
እኔም እቀበላችኋለሁ።”
18“እኔ አባት እሆናችኋለሁ፤
እናንተም ወንዶችና ሴቶች ልጆቼ
ትሆናላችሁ፤
ይላል ሁሉን የሚችል ጌታ።”

7 እንግዲህ፣ ወዳጆች ሆይ፤ ይህ የተስፋ ቃል ስላለን፣ ሥጋንና መንፈስን ከሚያረክስ ነገር ሁሉ ራሳችንን እናንጻ፤ እግዚአብሔርንም በመፍራት ቅድስናችንን ፍጹም እናድርገው።

የጳውሎስ ደስታ

2ልባችሁን አስፉልን፤ እኛ ማንንም አልበደልንም፤ ማንንም ወደ ብልሹነት አልመራንም፤ ማንንም አላታለልንም። 3ይህን የምለው ልኰንናችሁ አይደለም፤ ምክንያቱም ከዚህ በፊት እንደ ነገርኋችሁ፣ በልባችን ውስጥ ስፍራ አላችሁ፤ ስለዚህ ብንኖርም ብንሞትም አብረን ነው። 4በእናንተ ላይ ያለኝ እምነት ትልቅ ነው፤ በእናንተም ላይ ያለኝ ትምክሕት ትልቅ ነው፤ እንዲሁም እጅግ ተጽናንቻለሁ፤ በመከራችንም ሁሉ ደስታዬ ወሰን የለውም።

5ወደ መቄዶንያ በመጣን ጊዜ ከየአቅጣጫው መከራ ደረሰብን እንጂ ሰውነታችን ዕረፍት አላገኘም፤ ከውጭ ጠብ፣ ከውስጥ ደግሞ ፍርሀት ነበረብን። 6ይሁን እንጂ ሐዘንተኞችን የሚያጽናና አምላክ በቲቶ መምጣት አጽናናን። 7የተጽናናነውም በመምጣቱ ብቻ ሳይሆን፣ እርሱንም ልታጽናኑት በመቻላችሁ ጭምር ነው። ስለ ናፍቆታችሁ፣ ስለ ሐዘናችሁና ለእኔም ስላላችሁ ቅናት ነግሮናል፤ ስለዚህ ከመቼውም ጊዜ ይልቅ ደስ ብሎኛል።

8በመልእክቴ ባሳዝናችሁም በዚህ አልጸጸትም፤ ብጸጸትም እንኳ መልእክቴ ያሳዘናችሁ ለጥቂት ጊዜ እንደ ሆነ ተረድቻለሁ። 9አሁን ግን ደስ ብሎኛል፤ ደስታዬም ስላዘናችሁ ሳይሆን፣ ሐዘናችሁ ንስሓ ለማግባት ስላበቃችሁ ነው፤ ምክንያቱም ሐዘናችሁ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ እንጂ ከእኛ የተነሣ ምንም አልተጐዳችሁም። 10እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ የሆነ ሐዘን ወደ ድነት ለሚያደርስ ንስሓ ያበቃል፤ ጸጸትም የለበትም። ዓለማዊ ሐዘን ግን ለሞት ያበቃል። 11ይህ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ የሆነው ሐዘን እንዴት ያለ ትጋት፣ እንዴት ያለ መልስ የመስጠት ችሎታ፣ እንዴት ያለ ቍጣ፣ እንዴት ያለ ፍርሀት፣ እንዴት ያለ ናፍቆት፣ እንዴት ያለ በጎ ቅናት፣ እንዴት ያለ ተግሣጽ እንዳስገኘላችሁ ተመልከቱ። በዚህም ጉዳይ ንጹሓን መሆናችሁን በሁሉ

*15 ግሪኩ *ቤሊየር* ይላል

6፥11 2ቆሮ7፥3
6፥13 2ቆሮ7፥2፤ 1ተሰ 2፥11
6፥14 ዘፍ24፥3፤ዘዳ 22፥10፤1ቆሮ5፥9፡10፤ 6፥6፤ኤፌ5፥7፡11፤ 1ዮሐ1፥6
6፥15 ሐሥ5፥14፤ 1ቆሮ6፥6፤10፥21፤
6፥16 ዘሌ26፥12፤ ኤር32፥38፤ሕዝ37፥ 27፤ማቴ16፥16፤1ቆሮ 3፥16፤10፥21፤ራእ 21፥3
6፥17 ኢሳ52፥11፤ ሕዝ20፥34፡41፤ራእ 18፥4
6፥18 ዘፀ4፥22፤ 2ሳሙ 7፥18፡4፤1ዜና 17፥13፤ኢሳ43፥6፤ ሮሜ 8፥14
7፥1 1ቆሮ10፥14 ፤2ቆሮ6፥17፡18፤1ተሰ 4፥7፤1ጴጥ1፥15፡16
7፥2 2ቆሮ6፥12፡13
7፥3 2ቆሮ6፥11፡12 ፤ፊል1፥7
7፥4 ቍ13፡14፤2ቆሮ 6፥10፤8፥24
7፥5 ዘዳ32፥25፤ ሐሥ16፥9፤2ቆሮ 2፥13፤4፥8
7፥6 ቍ13፤2ቆሮ 1፥3፡4፤2፥13
7፥8 2ቆሮ2፥2፡4
7፥10 ሐሥ11፥18
7፥11 ቍ7
7፥12 ቍ8፤1ቆሮ 5፥1፡2፤2ቆሮ2፥3፡9
7፥13 ቍ6፤2ቆሮ 2፥13
7፥14 ቍ4፡6
7፥15 መዝ55፥5፤ 1ቆሮ 2፥3፤2ቆሮ2፥9 ፤10፥6፤ፊል2፥12

ከሌላው፣ “አትቀላቀሉ” የሚለውን ትእዛዝ እያሰበ መሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም። ምንም እንኳ የቆሮንቶስ አማኞች በሚያባብሉና በሚያታልሉ (የ11፥13-14 ማብ ይመ) ሐሰተኞች መምህራን ቢከበቡም፣ ከእነዚህ የሰይጣን አገልጋዮች ጋር ተባበሩ ማለት ያለ አቻ ተጠመዱ ማለት ነው፤ ይህም በክርስቶስ አንድ ያደረጋቸውን ኅብረትና አንድነት የሚያደፈርስ ነው።

6፥15 *ቤልሆር፤* ለሰይጣን የተሰጠ የዕብራይስጥ መጠሪያ ነው (የዘዳ 13፥13 ማብ ይመ)።

6፥16 *የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ከጣዖታት ጋር ምን ስምምነት አለው?* ስለ ወንጌል ሲሉ ጥለው ወደ መጡት የጣዖት አምልኮ መመለስ ወይም ከዚያ ጋር ተስማምቶ መኖር የማይገባ ነው (ከ1ተሰ 1፥9 ጋር ያነጻጽሩ)። *የሕያው እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፤* ይህ ቤተ መቅደስ የሚሠራው፣ “በሕያዋን ድንጋዮች” ማለትም በክርስቲያን አማኞች (1ጴጥ 2፥5) ነው፤ ስለዚህ ከርኵሰትና ቅድስና ከጐደለው ነገር ሁሉ መለየት አለበት (ከ1ቆሮ 6፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥1 *ቅድስናችንን፤* 1ተሰ 4፥7፤ 1ዮሐ 3፥3 ይመ።

7፥2 *ማንንም አላታለልንም፤* ሐሰተኞች መምህራን እነርሱ ራሳቸው የሚፈጽሙትን ተግባር በጳውሎስ ላይ በመላከክ በክፋት፣ በአጥፊነትና በአጭበርባሪነት ሲወነጅሉት እንደ ነበር ያመለክታል።

7፥3፤ ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ያለውን ጥልቅ ፍቅር እንደገና ይገልጻል፤ እነርሱም በበኩላቸው ሐሰተኞች መምህራን የሚነግሯቸውን ትተው ትክክለኛ ሐዋርያቸው እንደ መሆኑ መጠን ፍቅሩን እንዲገልጹለት ያሳስባል (ከ6፥11-13 ጋር ያነጻጽሩ)።

7፥4 *እምነት ትልቅ ነው ... ደስታዬ ወሰን የለውም፤* በ2፥14 ላይ ከዋናው ሐሳብ በመውጣት የጀመረውን ረጅም ገለጻ በዚህ የደስታ መግለጫ ያጠቃልላል። ጳውሎስ ከቆሮንቶስ ይጠብቅ የነበረው ዜና መልካም ሆኖ ስላገኘው ከመጠን በላይ ተደስቶአል።

7፥5-6 *ወደ መቄዶንያ በመጣን ጊዜ ... አምላክ በቲቶ መምጣት አጽናናን፤* ጳውሎስ በ2፥12-13 ላይ ጀምሮት የነበረውን ትረካ እዚህ ላይ ይቀጥላል፤ በዚያ ክፍል ቲቶን በጢሮአዳ ለማግኘት ተስፋ አድርጎ እንዳልተሳካለትና ጕዞውን ወደ መቄዶንያ እንደቀጠለ ገልጾአል። በዚህ ክፍል ደግሞ መቄዶንያ እንደ ደረሰ በቲቶ መምጣት መጽናናቱን ይናገራል፤ የቆሮንቶስ ሰዎች ያሉበትን ሁኔታ ለመስማት እጅግ ጓጕቶ ሳለ ዜናውን ያመጣለት እርሱ ነበርና። ቲቶ ራሱ በቆሮንቶስ የተደረገለት አቀባበል መልካም ነበር፤ ስለዚህ የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ለጳውሎስ ስለ ነበራቸው፣ “ናፍቆት በጎ ቅናት” (ቍ7 ይመ) እንዲሁም በጳውሎስ ላይ ስላደረሱት የልብ መሰበር የተሰማቸውን፣ “ሐዘን” ሊያረጋግጥለት ችሎአል፤ በመሆኑም፣ “ከመቼውም ጊዜ ይልቅ ደስ ብሎታል”።

7፥8-9 *አልጸጸትም፤ ብጸጸትም እንኳ ... አሁን ግን ደስ ብሎኛል፤* ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች የሚያሳዝን ደብዳቤ በመጻፉ በእርግጥ ተጸጽቶአል፤ ነገር ግን የተጸጸተው በጻፈው ደብዳቤ ሳይሆን፣ ደብዳቤውን እንዲጽፍ ባስገደደው ሁኔታ ነው። ከዚህ በላይ ግን የጻፈው ደብዳቤ የተፈለገውን ውጤት ስላስገኘለት ደስ ብሎታል፤ ምክንያቱም ሐዘናቸው ወደ ምሬትና ወደ ጥላቻ ሳይሆን ወደ ንስሓ መርቶአቸዋል። ያዘኑት እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ በመሆኑ በተጻፈላቸው ደብዳቤ ተጠቀሙ እንጂ አልተጐዱም።

7፥10 *እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ የሆነ ሐዘን ... ዓለማዊ ሐዘን፤* እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ የሆነ ሐዘን ንስሓ እንድንገባና በእግዚአብሔር ጸጋ እንድንመላለስ ያደርጋል። ዓለማዊ ሐዘን ግን ሞትን ያመጣል፤ ምክንያቱም ከኀጢአታችን የተነሣ በእግዚአብሔር ፊት በማዘን ፈንታ፣ ኀጢአታችን ባመጣብን መዘዝ ስለ ራሳችን ማዘን ብቻ ስለሚሆን ነው። የደብዳቤው መሠረታዊ ዐላማ በቆሮንቶስ የነበረውን ቀንደኛ በዳይ ወይም እርሱን የበደለውን ሰው ለመውቀስ ሳይሆን፣ ጳውሎስ ሐዋርያቸው እንደ መሆኑ መጠን ለእርሱ ያላቸውን ታማኝነትና ፍቅር ለመፈተን ነው።

ረገድ አስመስክራችኋል። [12]እንግዲህ እኔ የጻፍሁላችሁ ስለ በደለው ወይም ስለ ተበደለው ሰው አይደለም፤ ነገር ግን ለእኛ ምን ያህል ታማኞች እንደ ሆናችሁ፣ በእግዚአብሔር ፊት ራሳችሁን እንድታዩ በማለት ነው። [13]እኛም የተጽናናነው በዚህ ምክንያት ነው።

ከእኛም መጽናናት በተጨማሪ በቲቶ ደስታ እኛም ይበልጥ ደስ ብሎናል፤ ምክንያቱም ሁላችሁም መንፈሱን አሳርፋችኋል። [14]በእናንተ ላይ ያለኝ ትምክሕት ለእርሱ ነግሬው ነበር፤ እናንተም አላሳፈራችሁኝም። ነገር ግን ስንነግራችሁ የነበረው ሁሉ እውነት እንደ ሆነ፣ እንደዚሁም ስለ እናንተ ለቲቶ በትምክሕት የነገርነው እውነት መሆኑ ተረጋግጦአል። [15]እርሱም በፍርሀትና በመንቀጥቀጥ እንዴት እንደ ተቀበላችሁትና ሁላችሁም እንደ ታዘዛችሁ ሲያስታውስ ለእናንተ ያለው ፍቅር እየበረታ ሄዶአል። [16]እኔም በማናቸውም ነገር ልተማመንባችሁ በመቻሌ ደስ ብሎኛል።

የልግስና አስፈላጊነት

8 ወንድሞች ሆይ፤ እግዚአብሔር በመቄዶንያ ላሉት አብያተ ክርስቲያናት የሰጠውን ጸጋ እንድታውቁ እንፈልጋለን። [2]የደረሰባቸው መከራ ጽኑ ቢሆንም ደስታቸው ግን የላቀ ነበር፤ ድኽነታቸው ብርቱ ቢሆንም ልግስናቸው ግን የበዛ ነበር። [3]እንደ ዐቅማቸው ብቻ ሳይሆን፣ ከዐቅማቸው በላይ በፈቃዳቸው እንደ ሰጡ እመሰክርላቸዋለሁ። [4]እነርሱም ቅዱሳንን ለመርዳት በሚደረገው አገልግሎት ለመሳተፍ ዕድል ያገኙ ዘንድ አጥብቀው ይለምኑን ነበር። [5]እኛ ከጠበቅነው በላይ፣ በመጀመሪያ ራሳቸውን ለጌታ ሰጡ፤ ቀጥለውም በእግዚአብሔር ፈቃድ ራሳቸውን ለእኛ ሰጡ። [6]ስለዚህ ቲቶ፣ በእናንተ መካከል ቀደም ሲል የጀመረውን የልግስና ሥራ ከፍጻሜ እንዲያደርስ ለምነነው ነበር። [7]እናንተም በሁሉ ነገር ይኸውም በእምነት፣ በቃል፣ በዕውቀት፣ በፍጹም ትጋትና ለእኛም ባላችሁ ፍቅር[ሩ] ልቃችሁ እንደተገኛችሁ፣ በዚህም የቸርነት ሥራ ልቃችሁ እንድትገኙ ዐደራ እንላችኋለን።

[8]ይህን የምለው ትእዛዝ ለመስጠት ብዬ አይደለም፤ ነገር ግን ሌሎች ከሚያሳዩት ትጋት አንጻር የፍቅራችሁን እውነተኛነት ለማረጋገጥ ነው። [9]የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ጸጋ ታውቃላችሁና፤ በእርሱ ድኽነት እናንተ ባለጠጎች ትሆኑ ዘንድ እርሱ ሀብታም ሆኖ ሳለ ለእናንተ ሲል ድኻ ሆነ።

[10]ስለዚህ ጕዳይ የምሰጣችሁ ጠቃሚ ምክር ይህ ነው፤ ባለፈው ዓመት በመስጠት ብቻ ሳይሆን ለመስጠት በማሰብም ቀዳሚ ነበራችሁ፤ [11]አሁንም የጀመራችሁትን ተግባር በዐቅማችሁ መጠን ከፍጻሜ አድርሱት፤ ይህም ለመስጠት የነበራችሁ በጎ ፈቃድ እውን እንዲሆን ነው። [12]ለመስጠት በጎ ፈቃድ ካለን ስጦታው ተቀባይነት የሚያገኘው ባለን መጠን ስንሰጥ እንጂ፣ በሌለን መጠን ለመስጠት ስንሞክር አይደለም።

[13]ይህንን የምንለው እናንተ ተቸግራችሁ ሌሎች ይድላቸው ለማለት ሳይሆን፣ ሁላችሁም እኩል እንድትሆኑ ነው። [14]በአሁኑ ጊዜ የእናንተ ትርፍ የእነርሱን ጕድለት ያሟላል፤ የእነርሱም ደግሞ በተራው የእናንተን ጕድለት ያሟላል፤ በዚህም ያላችሁን እኩል ትካፈላላችሁ። [15]ይህም፣ "ብዙ የሰበሰበ አላተረፈም፤ ጥቂት የሰበሰበም አልጐደለበትም" ተብሎ እንደ ተጻፈው ነው።

ቲቶ ወደ ቆሮንቶስ ተላከ

[16]እኔ ለእናንተ ያለኝን በጎ ሐሳብ በቲቶ

7፥16 2ቆሮ2፥3
8፥1 ሐሥ16፥9
8፥2 ዘፀ36፥5፤2ቆሮ9፥11
8፥3 1ቆሮ16፥2
8፥4 ቍ1፤ሐሥ9:13፤24፥17
8፥6 ቍ10:11:16:17:23፤2ቆሮ2፥13፤12፥18
8፥7 ሮሜ15፥14፤1ቆሮ1፥5፤12፥8፤13፥1:2፤14፥6፤2ቆሮ9፥8
8፥8 1ቆሮ7፥6
8፥9 ማቴ20፥28፤ሮሜ3፥24፤2ቆሮ6፥10፤13፥14፤ፊል2፥6-8
8፥10 1ቆሮ7፥25:40፤16፥2:3፤2ቆሮ9፥2
8፥11 ቍ12:19፤ዘፀ25፥2፤2ቆሮ9፥2
8፥12 ማር12፥43:44፤2ቆሮ9፥7
8፥14 ሐሥ4፥34፤2ቆሮ9፥12
8፥15 ዘፀ16፥18
8፥16 2ቆሮ2፥13:14፤ራእ17፥17

[ሩ]7 አንዳንድ ቅጆች *ለእናንተ ባለን ፍቅር* ይላሉ

8፥1-9፥15፤ ጳውሎስ ይህን የጻፈው በኢየሩሳሌም የሚገኙ ክርስቲያኖች ለደረሰባቸው ችግር የቆሮንቶስ ሰዎች ማሰባሰብ ጀምረው የነበረውንና ያልጨረሱትን የገንዘብ መዋጮ ጕዳይ ከዳር እንዲያደርሱት ለማሳሰብ ነው።

8፥1 *ጸጋ፤* የአማኞች፣ "የቸርነት ሥራ" (ቍ7) ራሱን ለሌሎች አሳልፎ ከሰጠው፣ "ከጌታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ" (ቍ9) አይበልጥም።

8፥2 *ደስታቸው ... የላቀ፤* ደስ የተሰኙት ከወንጌል ባገኙት በረከት ነው።

8፥5 *በመጀመሪያ ራሳቸውን ለጌታ ሰጡ፤* እውነተኛ ክርስቲያናዊ ስጦታ የሚጀምረው ራስን ከመስጠት ነው። እነዚህ የመቄዶንያ ክርስቲያኖች በቆሮንቶስ ለነበሩ አማኞችና በየትኛውም ዘመን ለምትገኝ ቤተ ክርስቲያን የእግዚአብሔር ጸጋ በሕዝቡ ላይ የሚያመጣውን ታላቅ ለውጥ በማሳየት ረገድ ትልቅ ምሳሌ መሆናቸውን አሳይተዋል። የዚህም ደብዳቤ መሪ ሐሳብ ይኸው ነው (ከ 12፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥6 *ቲቶ... ለምነነው ነበር፤* ከዓመት በፊት የተጀመረው የርዳታ ገንዘብ የማሰባሰቡ ተግባር ይመራ የነበረው በቲቶ ነበር (ቍ10፤ 9፥2 ይመ)፤ ይሁን እንጂ በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ በተፈጠረው ችግር ምክንያት ሂደቱ ሳይደከም ወይም ሳይቋረጥ እንደ ቀረ ምንም ጥርጥር የለውም። ስለዚህ ጳውሎስ ይህንን በጎ ሥራ ከፍጻሜ ያደርሱ ዘንድ፣ ቲቶ ይህን መልእክት ይዞ እንዲሄድ ይልከዋል (በቍ1-5 ባለው ክፍል በእግዚአብሔር ጸጋና በልግስና በሰጡት በመቄዶንያ አብያተ ክርስቲያናት መካከል ያለውን ግንኙነት ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥7 *በሁሉ ነገር... ልቃችሁ፤* ከ1ቆሮ1፥4-7 ጋር ያነጻጽሩ።

8፥8 *ትእዛዝ ለመስጠት ብዬ አይደለም፤* እውነተኛ ቸርነትና ልግስና ትእዛዝ በመስጠት የሚፈጸም አይደለም። *የፍቅራችሁ እውነተኛነት፤* ይህን ማረጋገጥ የሚችሉት በልግስናና በማንኛውም ጊዜ በመስጠት ነው። *ሌሎች ... ትጋት፤* የመቄዶንያን አብያተ ክርስቲያናት መልካም ምሳሌነት ያመለክታል (ቍ1-5)።

8፥9 *ሀብታም ሆኖ ሳለ ... ድኻ ሆነ፤* የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ልጅ የሆነው ኢየሱስ ክርስቶስ ሥጋ ለብሶ በመምጣና በእኛም ምትክ ራሱን ቤዛ አድርጎ በሰጠ ጊዜ፣ ከዚያ ታላቅ ክብሩ ራሱን ዝቅ በማድረግ አዋረደ (ፊል2፥7 ይመ)። *በእርሱ ድኽነት እናንተ ባለጠጎች ትሆኑ ዘንድ፤* ክርስቲያኖች በልግስና መስጠትን እንዲማሩ የሚያነሣሣ እውነታ ነው።

8፥11 *አሁንም ... ከፍጻሜ እንድታደርሱት፤* "ባለፈው ዓመት" (ቍ10) በፈቃደኛነት የተጀመረው በጎ ሥራ ከፍጻሜ መድረስ አለበት (የቍ6 ማብ ይመ)።

8፥12 *ባለን መጠን፤* የምንሰጠው ነገር ምንም ያህል ጥቂት ቢሆን፣ ከእኛ የሚፈለገው በልግስና ለመስጠት ፈቃደኛ ሆኖ መገኘቱ ነው። እዚህ ላይ ይህን መርሕ በሥራ ላይ በማዋሏ ትልቅ ምሳሌ የምትሆነን ድኻዋ መበለት ነች (ማር12፥41-44 ይመ)። በቆሮንቶስ የርዳታው ገንዘብ እንዴት መሰብሰብ እንዳለበት ጳውሎስ ሐሳብ ያቀረበው በመጀመሪያ መልእክቱ ነበር (1ቆሮ16፥1-2 ይመ)።

8፥15፤ ጥቅሱ የሚያወሳው እስራኤላውያን በምድረ በዳ መና ስለመሰብሰባቸው ነው።

8፥16 *ቲቶ፤* ከቆሮንቶስ ሰዎች ጋር በታማኝነትና በፍቅር ላይ የተመሠረተ ግንኙነት ለመፍጠር ችሎአል (7፥6-7፡13-15 ይመ)። ባለፈው ዓመት ገንዘብ የማሰባሰቡ ተግባር ሲጀምር አመ

ልብ ውስጥ ያኖረ አምላክ የተመሰገነ ይሁን፤ [17]ምክንያቱም ቲቶ ወደ እናንተ የመጣው ልመናችንን በመቀበል ብቻ ሳይሆን፣ በታላቅ ጉጉትና በራሱ ፈቃድ በመነሣሣት ነበር። [18]ከእርሱም ጋር በወንጌል ስብከት በአብያተ ክርስቲያናት ሁሉ የተመሰገነውን ወንድም ልከነዋል። [19]ከዚህም በላይ ስጦታውን በምንወስድበት ጊዜ አብሮን እንዲሄድ በአብያተ ክርስቲያናት ተመርጦአል፤ ስጦታውንም የምንወስደው ጌታን ራሱን ለማክበርና ሌሎችን ለመርዳት ካለን በጎ ፈቃድ የተነሣ ነው። [20]በዚህ በምናከናውነው የቸርነት ሥራ አንዳች ነቀፋ እንዳይገኝብን እንጠነቀቃለን። [21]ምክንያቱም ዐላማችን በጌታ ፊት ብቻ ሳይሆን፣ በሰውም ፊት መልካም የሆነውን ነገር ማድረግ ነው።

[22]ደግሞም ብዙ ጊዜ በብዙ መንገድ ተፈትኖ ትጉ ሆኖ የተገኘውን ወንድማችንን ከእነርሱ ጋር ልከነዋል፤ አሁንም በእናንተ እጅግ ከመታመኑ የተነሣ ከመቼውም ጊዜ ይልቅ እየተጋ ነው። [23]ስለ ቲቶ የሚጠይቅ ቢኖር፣ እርሱ እናንተን ለማገልገል አብሮኝ የሚሠራ ባልደረባዬ ነው፤ ስለ ወንድሞቻችንም የሚጠይቅ ቢኖር እነርሱ የአብያተ ክርስቲያናት ተወካዮችና የክርስቶስ ክብር ናቸው። [24]ስለዚህ የፍቅራችሁን እውነተኛነትና በእናንተም የምንታመነው የቱን ያህል እንደ ሆነ በአብያተ ክርስቲያናት ፊት ግለጡላቸው።

9 ለቅዱሳን ስለሚደረገው አገልግሎት ልጽፍላችሁ አያስፈልግም። [2]ምክንያቱም ሌሎችን ለመርዳት ያላችሁን በጎ ፈቃድ ዐውቃለሁ፤ ካለፈው ዓመት ጀምሮ እናንተ በአካይያ የምትኖሩ ሌሎችን ለመርዳት ዝግጁ እንደ ሆናችሁ ለመቄዶንያ ሰዎች አፌን ሞልቼ ተናግሬአለሁ፤ ቅን ፍላጎታችሁም ብዙዎችን ለበጎ ሥራ አነሣሥቶአል። [3]እንግዲህ በዚህ ነገር በእናንተ ላይ ያለን ትምክሕት ከንቱ ሆኖ እንዳይቀር አስቀድሞ ስለ እናንተ እንደ ተናገርሁት ተዘጋጅታችሁ እንድትገኙ ወንድሞችን ልኬአለሁ። [4]ምናልባት የመቄዶንያ ሰዎች ከእኔ ጋር መጥተው ሳትዘጋጁ ቢያገኟችሁ፣ እናንተ ብቻ ሳትሆኑ እኛም ያን ያህል በእናንተ በመመካታችን እናፍራለን። [5]ስለዚህ ወንድሞች አስቀድመው ወደ እናንተ እንዲመጡና ከዚህ በፊት ለመስጠት ቃል የገባችሁትን ስጦታ አጠናቃችሁ እንድትጠብቋቸው፣ እነርሱን መለመን አስፈላጊ ሆኖ አግኝቻለሁ፤ እንግዲህ በልግስና ለመስጠት ያሰባችሁት ነገር በግዴታ ሳይሆን በፈቃደኝነት የተዘጋጀ ይሆናል።

በልግስና መስጠት

[6]ይህን አስታውሱ፤ ጥቂት የዘራ ጥቂት ያጭዳል፤ ብዙ የዘራ ብዙ ያጭዳል። [7]እያንዳንዱ ሰው በቅሬታ ወይም በግዴታ ሳይሆን፣ በልቡ ያሰበውን ያህል ይስጥ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በደስታ የሚሰጠውን ሰው ይወዳል። [8]ሁልጊዜ በሁሉ ነገር የሚያስፈልጋችሁን ሁሉ አግኝታችሁ ለበጎ ሥራ ሁሉ እንድትተርፉ፣ እግዚአብሔር ጸጋን ሁሉ ሊያበዛላችሁ ይችላል፤ [9]ይህም፣

"በተነ፤ ለድኾችም ሰጠ፤
ጽድቁ ለዘላለም ይኖራል"
ተብሎ እንደ ተጻፈው ነው።

[10]ለዘሪ ዘርን፣ ለመብላት እንጀራን የሚሰጥ እርሱ የምትዘሩትን አትረፍርፎ ይሰጣችኋል፤ የጽድቃችሁንም ፍሬ ያበዛላችኋል። [11]ሁልጊዜ በልግስና መስጠት እንድትችሉ በሁሉ ነገር ያበለጽጋችኋል፤ ልግስናችሁም በእኛ በኩል የሚደርሳቸው ሰዎች እግዚአብሔርን ለማመስገን ምክንያት ይሆናቸዋል።

[12]ይህ የምትሰጡት አገልግሎት የቅዱሳንን ጉድለት የሚያሟላ ብቻ ሳይሆን፣ ብዙ ምስጋና ለእግዚአብሔር የሚቀርብበት ነው። [13]የክርስቶስን ወንጌል ተቀብላችሁ ስለ ታዛዥነታችሁና ለእነርሱም ሆነ ለሌሎች ስላሳያችሁት ልግስና ሰዎች ተፈትኖ ስላለፈው አገልግሎታችሁ እግዚአብሔርን ያከብራሉ፤ [14]ስለ እናንተም በሚጸልዩበት ጊዜ እግዚአብሔር ከሰጣችሁ ታላቅ ጸጋ የተነሣ ይናፍቋችሁ

8፥17 ቍ6
8፥18 1ቆሮ7፥17፤ 2ቆሮ2፥12፤12፥18
8፥19 ቍ11፡12፤ ሐሥ14፥23፤1ቆሮ 16፥3፡4
8፥21 ሮሜ12፥17፤ 14፥18፤ቲቶ2፥14
8፥23 ቍ18፡22፤ 2ቆሮ2፥13፤ፊል2፥25፤ ፊሞ17
8፥24 2ቆሮ7፥4፡ 14፤9፥2
9፥1 ሐሥ9፥13፤24፥17፤1ተሰ4፥9
9፥2 ሐሥ18፥12፤ 2ቆሮ7፥4፡14፤8፥10፡ 11፡12፡19፡24
9፥3 1ቆሮ16፥2፤ 2ቆሮ8፥23
9፥4 ሮሜ15፥26
9፥5 ቍ3፤2ቆሮ 12፥17፡18፤ፊል4፥17
9፥6 ምሳ11፥24፡25 ፤22፥9፤ገላ6፥7፡9
9፥7 ዘፀ25፥2፤ዘዳ 15፥10፤ሮሜ12፥8 ፤2ቆሮ8፥12
9፥8 ኤፌ3፥20፤ ፊል4፥19
9፥9 መዝ112፥9፤ ሚል3፥10
9፥10 ኢሳ55፥10፤ ሆሴ10፥12
9፥11 ቍ5፤1ቆሮ1፥5፤2ቆሮ1፥11፤4፥15
9፥12 2ቆሮ1፥11፤ 8፥14
9፥13 ቍ5፤ማቴ 9፥8 ፤2ቆሮ2፥12፤ 8፥4፤ዕብ3፥1

ራር ሰጥቶአል (የቍ6 ማብ ይመ)።

8፥18 *ወንድም፤* ምናልባት ሉቃስን አልያም በርናባስን ሊሆን ይችላል፤ ያም ሆነ ይህ በታማኝ አገልጋይነቱ በጣም የታወቀ ሰው ነው።

8፥19 *በአብያተ ክርስቲያናት ተመርጦአል፤* የቤተ ክርስቲያን መሪዎች በገንዘብ አያያዝ ረገድ ጥንቃቄ እንዲያደርጉ ጳውሎስ መልካም ምሳሌን ትቶላቸዋል።

8፥20፤ አንድ ሰው የጌታን ሥራ የሚሠራው ትክክለኛና እውነተኛ በሆነ መንገድ መሆኑን፣ እግዚአብሔር ብቻ ሳይሆን ሰዎችም እንዲያዩት ያስፈልጋል (ከቍ19-21 ጋር ያነጻጽሩ)።

8፥21 *ዐላማችን … መልካም የሆነውን ማድረግ ነው፤* ጳውሎስ በመከከላቸው የተመላለሰው በዚህ ዐይነት ቢሆንም፣ ስሙን የሚያጠፉት ሰዎች ግን አሁንም አልተኙለትም (12፥17-18 እንዲሁም የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)፤ ይሁን እንጂ እርሱ የላካቸው ሰዎች ያሳዩት ታማኝነት የእርሱን ታማኝነት የሚያሳይ ነበር (የቍ23 ማብ ይመ)።

8፥22 *ወንድማችን፤* ቀደም ሲል እንደ ተጠቀሰው ወንድም (ቍ18 እና ማብ ይመ)፣ የዚህም ወንድም ማንነት በውል አይታወቅም።

8፥23 *አብሮኝ የሚሠራ ባልደረባዬ፤* የ2፥13 ማብ ይመ። በትክክለኛው መንገድ ተመርጠው አብያተ ክርስቲያናትን እንዲወክሉ የተላኩ ናቸው (ስለዚህ ጳውሎስ ብቻ መርጦ እንደሾማቸው በመቍጠር ሊሻሩ አይችሉም)። የሐሥ 20፥4 ማብ ይመ። *የክርስቶስ ክብር፤* በታማኝነታቸው የታወቁ ክርስቲያኖች ናቸው።

9፥6፤ በጣም የታወቀ ምሳሌያዊ አነጋገር ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን ከብሉይ ኪዳኑ መጽሐፈ ምሳሌ የተወሰደ አይደለም።

9፥7፤ ሉቃ 6፥38 ይመ።

9፥8 *በሁሉ ነገር የሚያስፈልጋችሁን ሁሉ፤* እግዚአብሔር ከተትረፈረፈው ጸጋ የተነሣ እያንዳንዱ ክርስቲያን በልግስና አትረፍርፎ እንዲሰጥ ያስችለዋል (ቍ11 ይመ)

9፥9-10 *የጽድቃችሁም፤* የመዝ 1፥5 ማብ ይመ።

9፥12 *የቅዱሳንን ጉድለት የሚያሟላ ብቻ ሳይሆን፤* የቆሮንቶስ ሰዎች በኢየሩሳሌም ለሚገኙ ክርስቲያኖች ያደረጉት ልግስና፣ ከኢየሩሳሌም ዐልፎ በአብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ከመታወቁም በላይ በየስፍራው የሚገኙ ቅዱሳን ለጸሎትና ለምስጋና እንዲነሣሡ አድርጎአል (ቍ13-14)።

9፥14 *እግዚአብሔር ከሰጣችሁ ታላቅ ጸጋ የተነሣ፤* በብርቱ ችግር ላይ ይገኙ የነበሩ ወንድሞቻቸውን ከልብ ለመርዳት

ኋል:: [15]በቃላት ሊገለጥ ስለማይቻል ስጦታው እግዚአብሔር ይመስገን::

ጳውሎስ ስለ አገልግሎቱ ያቀረበው መከላከያ

10 እኔ ጳውሎስ፣ በእናንተ ፊት ስሆን "ዐይነ ዐፋር"፣ ከእናንተ ስርቅ ግን፣ "ደፋር" የተባልሁ በክርስቶስ የዋህነትና ገርነት እለምናችኋለሁ:: [2]ወደ እናንተ በምመጣበት ጊዜ በዓለማዊ መንገድ እንደምንኖር አድርገው በሚቈጥሩን ሰዎች ላይ በድፍረት ለመናገር ቈርጫለሁ፤ እናንተን ግን በዚያ ዐይነት ድፍረት እንድናገር እንዳታደርጉኝ እለምናችኋለሁ:: [3]የምንኖረው በዚህ ዓለም ቢሆንም፣ የምንዋጋው በዚህ ዓለም ስልት አይደለም:: [4]ደግሞም የምንዋጋበት የጦር መሣሪያ የዚህ ዓለም መሣሪያ አይደለም፤ ይሁን እንጂ ምሽግን ለመደምሰስ የሚችል መለኮታዊ ኀይል ያለው ነው:: [5]በእግዚአብሔር ዕውቀት ላይ በትዕቢት የሚነሣውን ክርክርና ከንቱ ሐሳብ ሁሉ እናፈርሳለን፤ አእምሮንም ሁሉ እየማረክን ለክርስቶስ እንዲታዘዝ እናደርጋለን:: [6]መታዘዛችሁ በተፈጸመ ጊዜ አለመታዘዝን ሁሉ ለመቅጣት ተዘጋጅተናል::

[7]እናንተ የምትመለከቱት ውጫዊውን ነገር ብቻ ነው::[ሰ] ማንም የክርስቶስ በመሆኑ ቢመካ እርሱ የክርስቶስ እንደ ሆነ ሁሉ እኛም የክርስቶስ መሆናችንን ሊገነዘብ ይገባዋል:: [8]ጌታ በሰጠን ሥልጣን እጅግ ብመካም በዚህ አላፍርም፤ ሥልጣኑን የተቀበልነው እናንተን ለማነጽ እንጂ ለማፍረስ አይደለምና:: [9]በመልእክቶቼ የማስፈራራችሁ አይምሰላችሁ:: [10]አንዳንዶች፣ "መልእክቶቹ ከባድና ጠንካራ ናቸው፤ ነገር ግን ሰውነቱ ሲታይ ደካማ፣ ንግግሩም የተናቀ ነው" ይላሉ:: [11]እንዲህ የሚሉ ሰዎች በሩቅ ሆነን በመልእክታችን የምንናገረውን ሁሉ በቅርብ ሆነን በተግባራችን የምንገልጸውም እንደዚያው መሆኑን መገንዘብ አለባቸው::

[12]ራሳቸውን ከሚያመሰግኑ ሰዎች ጋር ራሳችንን ልንመድብ ወይም ልናነጻጽር አንደፍርም፤ እነርሱ ራሳቸውን በራሳቸው ሲመዝኑና ራሳቸውንም ከራሳቸው ጋር ሲያነጻጽሩ አስተዋዮች አይደሉም:: [13]እኛ ግን ከመጠን በላይ አንመካም፤ የምንመካው እግዚአብሔር በመደበልንና እስከ እናንተም እንኳ በሚደርሰው የአገልግሎታችን ወሰን ነው::

9፥15 ሮሜ5፥15:16 12ቆሮ2፥14
10፥1 ማቴ11፥29፤ገላ5፥2፤ኢፊ3፥1
10፥2 ሮሜ12፥2፤ 1ቆሮ4፥21
10፥3 ቍ2
10፥4 ቍ8፤ኤር1፥10፤23፥29፤1ቆሮ2፥5፤ 2ቆሮ6፥7:13፥10
10፥5 ኢሳ2፥11:12፤1ቆሮ1፥19፤2ቆሮ 9፥13
10፥6 2ቆሮ2፥9፤ 7፥15
10፥7 ዮሐ7፥24፤ 1ቆሮ1፥12፤3፥23፤14፥37፤2ቆሮ5፥12፤ 11፥23
10፥8 ቍ4:13:15፤ኤር1፥10፤2ቆሮ 13፥10
10፥10 ቍ1፤1ቆሮ 1፥17፤2፥3፤2ቆሮ11፥6፤ገላ4፥13:14
10፥12 ቍ18፤ 2ቆሮ3፥1
10፥13 ቍ15:16፤ ሮሜ12፥3

[ሰ]7 ወይም ግልጥ የሆነውን እውነታ ብቻ ነው

በሳዩት ቅንነት ውስጥ ገልጠውታል::

9፥15 *በቃላት ሊገለጥ ስለማይቻል ስጦታው፤* የገዛ ልጁን (ዮሐ3፥16) ነው:: የመጀመሪያው ስጭ እግዚአብሔር ነው፤ እርሱም በመጀመሪያ በልጁ አማካይነት ራሱን ሰጠን፤ ይህም እውነተኛ ክርስቲያናዊ ስጦታ ለዚህ በቃላት ሊገለጥ ስለማይችለው የእግዚአብሔር ስጦታ የምናቀርበው ምላሽ ነው (ከ 8፥9፤ 1ዮሐ 4፥9-11 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥1 *በእናንተ ፊት ስሆን "ዐይነ ዐፋር" ... ስርቅ ግን "ደፋር"፤* ከመጀመሪያዎቹ ዘጠኝ ምዕራፎች ድምፀት እንደምንረዳው ከሆነ፣ በርካታ የቆሮንቶስ አማኞች በጳውሎስ ተቃዋሚዎች ተታለው ከተወሰዱ በኋላ እንደ ገና ወደ ጳውሎስ ሳይመለሱ አልቀረም (ከ7፥6-13 ጋር ያነጻጽሩ):: በዚህ በመጨረሻው ክፍል ደግሞ (ም10-13)፣ ጳውሎስ ስሙን ካጠፉት ተቃዋሚዎቹ ጋር ፊት ለፊት ሲጋጠም ይታያል:: አገልግሎቱ ተቀባይነት እንዲያጣ የሚመኙት ተቃዋሚዎቹ ከሩቅ ሆኖ ሲናገር ደፋር ይመስላል፤ በተለይ በመልእክቶቹ (በ1ቆሮ4፥18-21 ላይ አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ "በትር ይዤ ልምጣን?" በማለት ከተናገረው ጋር ያነጻጽሩ) ከባድ የሥነ ሥርዐት እርምጃ ለመውሰድ እንደቈረጠ ሰው ይዝታል እያሉ ይናገሩ ነበር:: ይሁን እንጂ በአካል በመካከላቸው ቢገኝ እዚህ ግባ የሚባል ሰው እንዳልሆነና ይልቁንም ደካማና ወላዋይ ሰው መሆኑን ይናገሩ ነበር፤ ባጭሩ አለኝ የሚለው የሐዋርያነት ሥልጣን እንኳ የለውም ይሉ ነበር:: ጳውሎስ ለሦስተኛ ጊዜ ወደ ቆሮንቶስ ሲመጣ ሁኔታው የሚፈቅድለት ከሆነ ተገቢውን ምላሽ ለመስጠት ዝግጁ ነው (ቍ6:10-11 ይመ):: የክርስቶስን የዋሀነትና ገርነት መጥቀሱም በመካከላቸው በሚገኝበት ጊዜ እነዚህን ባሕርያት ለማሳየት ትልቅ ምኞት ያለው መሆኑን ነው:: ያም ሆነ ይህ ከመልእክቱ እንደምንረዳው፣ ጳውሎስ በራሱ ደካማ ቢሆንም በጌታ ግን ብርቱ ነው፤ እነዚያም ዐመፀኞች ለእርሱ የተሰጠውን መለኮታዊ ሥልጣን በተግባር ያያሉ::

10፥4 *የምንዋጋበት የጦር መሣሪያ፤* ጳውሎስ ለፍልሚያ ተዘጋጅቶአል፤ ሆኖም እርሱ የሚጠቀምባቸው መሣሪያዎች በዚህ በወደቀው ዓለም ዘንድ ዕጹብ ድንቅ የተባሉና በሰዎች ትዕቢትና እብሪት የተመሠረቱ አይደሉም:: *ምሽግ፤* "በእግዚአብሔር ዕውቀት" (ከሮሜ 1፥18-23 ጋር ያነጻጽሩ) ላይ በግልጽ የተነሣ "ክርክርና ከንቱ ሐሳብ" (ቍ5) ነው፤ ይህም ሐሰተኞች ሐዋርያት ከንቱ በሆነ ሐሳብ የቆሮንቶስ ክርስቲያኖችን እምነት ለመናድ ታጥቀው የተነሡበት ስልት ነው (1ቆሮ2፥13-14 ይመ)::

10፥5 *አእምሮንም ሁሉ እየማረክን ለክርስቶስ እንዲታዘዝ፤* የሰው ሁለንተና ለክርስቶስ ጌትነት የተገዛ ይሆናል::

10፥7 *እርሱ የክርስቶስ እንደ ሆነ፤* የክርስቶስ ወገን ነን በማለት በመንፈሳዊነታቸው የሚመኩትንና (1ቆሮ 1፥12) በቆሮንቶስ የነበሩ ሐሰተኞች ሐዋርያት የተናገሩትን የሚያንጸባርቅ ነው:: በሚያስደንቅ መንገድ ከጌታ ጋር የተገናኘውና ከሙታን የተነሣው ጌታ የሾመው (ሐሥ9፥3-9፤ 22፥6-11፤ 26፥12-18 ይመ) እንዲሁም የሚሰብከውን ወንጌል፣ "ኢየሱስ ክርስቶስ የገለጠለት" (ገላ 1፥11፤ ከ2ቆሮ 12፥2-7 ጋር ያነጻጽሩ) ጳውሎስ እርሱም የክርስቶስ ወገን እንደሆነ በግልጽ ይናገራል::

10፥8 *ሥልጣኑን ... እናንተን ለማነጽ፤* የጳውሎስ ሐዋርያዊ ሥልጣን መሠረታዊ ዐላማ ለመገንባት ይኸውም ለማነጽ እንጂ ለመናድ ወይም ለማፍረስ አይደለም (ይሄው አባባል በ13፥10 ላይ እንደ ገና ተወስቶአል):: በመልእክቱ ላይ ያነሣቸው ጥያቄዎች የጠፋውን ነገር የሚያቀኑና ወደ ቆሮንቶስ ሲሄድ ነገሮች እንዲስተካከሉ የሚያደርጉ ናቸው:: ይህም ለመውሰድ ያሰበውን ከባድ ርምጃ (ለማፍረስ የተባለውን) የሚያስቀርና እነርሱ የሚታነጹበትን ነገር (ለማነጽ የተባለውን) የሚያመጣ ነው::

10፥9 *በመልእክቶቼ የማስፈራራችሁ፤* 2፥3-4፤ 7፥8-9፤ ም10-13፤ 1ቆሮ 4፥18-21 ይመ::

10፥10 *ንግግሩም የተናቀ፤* የቍ1 ማብ ይመ:: የጳውሎስ ተቃዋሚዎች ርቱዕ አንደበትን እንደ መሣሪያ በመጠቀም ግልብ ሰዎችን ይበዘብዙ ነበር:: የጳውሎስ ንግግር ግን ከዚህ ፍጹም የተለየ ነበር፤ ይኸውም ንግግሩ ግልጽና ቀጥተኛ እንዲሁም አስመሳይነትም ሆነ ክፍያን የማይጠይቅ ነበር (የ11፥7 ማብ ይመ)፤ በመሆኑም ስሙን የሚያጠፉት ተቃዋሚዎቹ የሚናገሩት ነገር ተቀባይነት ሊያገኝ የሚችለው ንግግሩ ሁሉ ከንቱ ሆኖ የተገኘ እንደሆነ ነው:: ጳውሎስ ግን ወደ ቆሮንቶስ ሲመጣ የንግግር ችሎታንና ጥበብን ወደ ጐን በመተው የተሰቀለውን ክርስቶስን ብቻ ለመስበክ ወስኖ ነበር፤ የተለወጠውም የቆሮንቶስ አማኞች ሕይወት ጳውሎስ ይሰብክ የነበረው በመለኮታዊ ኀይል እንደሆነ ምስክር ነው (ከ1ቆሮ2፥1-5 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥12 *ራሳቸውን በራሳቸው ሲመዝኑና፤* በቆሮንቶስ የነበሩ ሐሰተኞች መምህራን ከእነርሱ በቀር ሌላ መለኪያ እንደሌለ አድርገው ራሳቸውን ይመለከቱ ነበር፤ ጳውሎስ ይመካ የነበረው ግን በጌታ ብቻ ነበር (ቍ13-18 ይመ፤ ከ1ቆሮ 1፥31 ጋር ያነጻጽሩ)::

10፥13 *እግዚአብሔር በመደበልንና ... ወሰን፤* ጳውሎስ ይህን የተናገረው በሩጫ ውድድር ላይ፣ ለሚፎካከሩ ሰዎች የተከለለውን ድንበር እያሰበ ሊሆን ይችላል:: በዚህም መሠረት፣ "ክልል" ሲባል፣ "ድንበር የተበጀለት ጠባብ መንገድ" ወይም "የሥራ መስክ" (ቍ15) ወይም "አካባቢ" (ቍ16) ማለት ነው:: ወደ ቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ሠርገው የገቡት ሐሰተኞች መምህራን ለጳውሎስ ተወስኖ የተሰጠውን ክልል ጥሰዋል፤ ይህንን ክልል ለጳውሎስ ለይቶ የሰጠውና እውነተኛ ሐዋርያ አድርጎ ወደ ቆሮንቶስ

[14]የክርስቶስን ወንጌል ይዘን ወደ እናንተ በመጣን ጊዜ፣ ከተመደበልን የአገልግሎት ወሰን አላለፍንም።[ሽ] [15]ደግሞም ሌሎች በደከሙበት ሥራ ከመጠን በላይ በመመካት ከተመደበልን ወሰን አናልፍም፤ ይልቁንም እምነታችሁ እያደገ በሄደ ቍጥር በእናንተ ዘንድ የተመደበልን አገልግሎት እየሰፋ እንደሚሄድ ተስፋ እናደርጋለን። [16]ስለዚህ በሌላው ሰው ክልል አስቀድሞ በተሠራ ሥራ ሳንመካ፣ ከእናንተ ወዲያ ባለው አገር ወንጌልን መስበክ እንችላለን። [17]ነገር ግን፣ "የሚመካ በጌታ ይመካ"፤ [18]ምክንያቱም ጌታ ራሱ የሚያመሰግነው እንጂ፣ ራሱን በራሱ የሚያመሰግን ተቀባይነት አይኖረውም።

ጳውሎስና ሐሰተኞች ሐዋርያት

11 ጥቂቱን ሞኝነቴን እንደምትታገሡኝ ተስፋ አደርጋለሁ፤ በእርግጥም እየታገሣችሁኝ ነው። [2]በእግዚአብሔር ቅናት እቀናላችኋለሁ፤ እናንተን እንደ ንጽሕት ድንግል ለክርስቶስ ለማቅረብ ለአንድ ባል አጭቻችኋለሁና። [3]ነገር ግን እባብ ሔዋንን በተንኰል እንዳሳታት ምናልባት የእናንተም ልቡና ተበላሽቶ ለክርስቶስ ካላችሁ ቅንነትና ንጽሕና እንዳትወሰዱ እሠጋለሁ። [4]ምክንያቱም አንድ ሰው ወደ እናንተ መጥቶ እኛ ከሰበክንላችሁ ኢየሱስ ሌላ ኢየሱስ ቢሰብክላችሁ፣ ወይም ከተቀበላችሁት መንፈስ የተለየ መንፈስ ብትቀበሉ ወይም ከተቀበላችሁት ወንጌል የተለየ ወንጌል ብትቀበሉ፣ ነገሩን በዝምታ ታልፉታላችሁ ማለት ነው። [5]እኔ ግን "ታላላቅ ሐዋርያት" ከሚባሉት በምንም የማንስ አይመስለኝም። [6]የንግግር ችሎታ ባይኖረኝም እንኳ፣ ዕውቀት ግን አለኝ፤ ይህንንም በሁሉ መንገድ በሚገባ ግልጽ አድርገንላችኋል።

[7]እናንተ ከፍ እንድትሉ ራሴን ዝቅ አድርጌ የእግዚአብሔርን ወንጌል ያለ ዋጋ ለእናንተ መስበኬ እንደ ኀጢአት ተቈጥሮብኝ ይሆን? [8]እናንተን ለማገልገል ስል ከሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ርዳታ በመቀበሌ እነርሱን ዘርፌአቸዋለሁ። [9]ከእናንተም ጋር ሳለሁ አንዳች ባስፈለገኝ ጊዜ፣ ከመቄዶንያ የመጡ ወንድሞች የሚያስፈልገኝን ስለሰጡኝ ለማንም ሸክም አልሆንሁም። በእናንተ ላይ በምንም ነገር ሸክም እንዳልሆን ተጠንቅቄአለሁ፤ ወደ ፊትም እጠነቀቃለሁ። [10]የክርስቶስ እውነት በውስጤ እስካለ ድረስ፣ በአካይያ አውራጃ ይህን ትምክሕቴን ማንም ሊገታው አይችልም። [11]ይህን የምለው ለምንድን ነው? ስለ ማልወዳችሁ ነውን? እንደምወዳችሁ እግዚአብሔር ያውቃል። [12]ከእኛ ጋር እኩል ለመሆን በሥራቸው እየተመኩ ቀን የሚጠብቁትን ሰዎች ምክንያት ለማሳጣት አሁን የማደርገውን ወደፊትም አደርጋለሁ።

[13]እንደነዚህ ያሉ ሰዎች የክርስቶስን ሐዋርያት ለመምሰል ራሳቸውን የሚለዋውጡ፣

[ሽ]13-15 ወይም [13] እኛ ግን ከመጠን በላይ ስለሆኑ ነገሮች አንመካም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር በመደበልንና እስከ እናንተም እንኳ በሚደርሰው እንመካለን። [14...15] ደግሞ ሌሎች በሠሩት ሥራ ከመጠን በላይ ስለሆኑ ነገሮች አንመካም፤

10፥14 1ቆሮ3፥6፤ 2ቆሮ2፥12
10፥15 ቍ13፤ሮሜ 15፥20፤2ተሰ1፥3
10፥16 ሐሥ19፥21፤ሮሜ1፥1፤2ቆሮ2፥12
10፥17 መዝ34፥2፤ 44፥8፤ኤር9፥24፤ 1ቆሮ1፥31
10፥18 ቍ12፤ሮሜ 2፥29
11፥1 ቍ4:16:17 :19:20:21፤ማቴ17፥17፤2ቆሮ5፥13
11፥2 ሆሴ2፥19፤ 2ቆሮ4፥14፤ኤፌ5፥26 :27
11፥3 ዘፍ3፥1-6:13 ፤1ጢሞ2፥14፤ራእ 12፥9
11፥4 ቍ1፤ሮሜ 8፥15፤1ቆሮ3፥11፤ገላ 1፥6-9
11፥5 2ቆሮ12፥11 ፤ገላ2፥6
11፥6 1ቆሮ1፥17፤ 2ቆሮ8፥7፤ኤፌ3፥4
11፥7ሮሜ1፥1፤1ቆሮ 9፥18፤2ቆሮ12፥13
11፥8 ፊል4፥15:18
11፥9 2ቆሮ12፥13 :14:16፤ፊል4፥15:18
11፥10 ሐሥ18፥12 ፤ሮሜ9፥1፤1ቆሮ9፥15
11፥11 ቍ31፤ሮሜ 1፥9፤2ቆሮ12፥15
11፥13 ማቴ7፥15፤ ቲቶ1፥10፤ራእ2፥2

ሰዎች የላከው እግዚአብሔር ነው።

10፥16 *ወዲያ ባለው አገር፤* ይህን የተናገረው እስፔንን እያሰበ ሊሆን ይችላል (ሮሜ 15፥24፡ 28 ይመ)።

11፥1 *ሞኝነቴን፤* ጳውሎስ የቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያንን ከወረሩት ሐሰተኞች መምህራን ጋር የእርሱን አገልግሎት ለማወዳደር ስለ ራሱ መናገር ነበረበት፤ ይህም እንደ ሞኝነት የሚቈጠር ትምክህት ነበር።

11፥2 *በእግዚአብሔር ቅናት፤* ጳውሎስ ክርስቶስንና ወንጌሉን ለሚቀናቀን ሐሳብ ከቶ አይተኛም። *ለአንድ ባል ... አጭቻችኋለሁ፤* ጳውሎስ የቆሮንቶስ አማኞች መንፈሳዊ አባት እንደ መሆኑ መጠን (ከ6፥13 ጋር ያነጻጽሩ)፣ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ብዙ ጊዜ ሙሽራ ሆኖ ለቀረበው ለክርስቶስ ሲያጯቸው ይታያል፤ ቤተ ክርስቲያንም የክርስቶስ ሙሽራ እንደ ሆነች ተወስዶአል (ማቴ9፥15፤ ዮሐ3፥29፤ ሮሜ7፥4፤ 1ቆሮ6፥15፤ ኤፌ5፥23-32፤ ራእ19፥7-9፤21፥2)። *ንጽሕት ድንግል፤* በሐሰተኞች መምህራን ትምህርት ያልተበከለች ማለት ነው (ቍ3-4 ይመ)።

11፥4 *እኛ ከሰበክንላችሁ ሌላ ኢየሱስ፤* ሐሰተኞች መምህራን በአይሁድ አመለካከት የተቀረጸውን ሌላ ኢየሱስ ይሰብኩ ነበር (የጳውሎስ ተቃዋሚዎች አይሁድ ነበሩ፤ ቍ22 ይመ)። *የተለየ መንፈስ፤* የነጻነት፣ የፍቅር፣ የደስታ፣ የሰላምና የኀይል መንፈስ ሳይሆን (ከ 3፥17፤ ሮሜ 14፥17፤ ገላ 2፥4፤ 5፥1:22፤ ኤፌ 3፥20፤ ቈላ 1፥11፤ 2ጢሞ 1፥7 ጋር ያነጻጽሩ) የባርነት፣ የፍርሀትና የዓለማዊነት መንፈስ (ከሮሜ 8፥15፤ 1ቆሮ 2፥12፤ ገላ 2፥4፤ 4፥24፤ ቈላ 2፥20-23 ጋር ያነጻጽሩ) ነው። *የተለየ ወንጌል፤* ከገላ 1፥6-9 ጋር ያነጻጽሩ። *በዝምታ ታልፉታላችሁ፤* የቆሮንቶስ አማኞች በመካከላቸው እንደ ፈለጉ የሚፈነጩትን አታላዮች ዝም ብለዋቸዋል።

11፥5 *"ታላላቅ ሐዋርያት"፤* እዚህ ላይ ጳውሎስ ወደ ቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ሠርገው የገቡትን ሐሰተኞች መምህራን በምፀት እየተናገረ ነው፤ እነርሱም ራሳቸውን እየካቡ በእብሪት ከመናገራቸው በስተቀር በእርግጥ እውነተኛ ሐዋርያት አይደሉም (ከ10፥12 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥6 *የንግግር ችሎታ ባይኖረኝም፤* የረቀቀ የንግግር ችሎታንም ሆነ ርቱዕ አንደበትን አልተጠቀምሁም ማለቱ ነው (የ 10፥10 ማብ ይመ)። *ዕውቀት ግን አለኝ፤* የቆሮንቶስ አማኞች በሚገባ እንደሚያውቁት፣ ጳውሎስ እውነተኛ፣ ብርቱና ከእግዚአብሔር የተሰጠ የክርስቶስ ዕውቀት ነበረው፤ ይህም ዕውቀት ሐሰተኞች መምህራን እነርሱን ለማታለል ከሚጠቀሙበት ከኑኀይል አልባ ምድራዊ ጥበብ ጨርሶ የተለየ ነው (ከ1ቆሮ 2፥6-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥7 *ያለ ዋጋ፤* ጳውሎስ ለሚያስተምረው ትምህርት ክፍያ አለመቀበሉ፣ የትምህርቱን ከንቱነት ያሳያል በማለት ተቃዋሚዎቹ የሚያቀርቡበት ሌላው ትችት ነው። ያቀረቡት ትችት ስስታምነታቸውን ለመሸፋፈን ረድቶአቸዋል፤ ምክንያቱም በመጀመሪያው ምዕተ ዓመት የነበሩ ፈላስፎችና የሃይማኖት መምህራን በየአገሩ እየዞሩ ሲያስተምሩ ክፍያን እንደሚጠይቁ፣ እነርሱም ለሚሰጡት አገልግሎት ክፍያን ይጠይቁ ነበር። የጳውሎስ ተቃዋሚዎች አንድ መምህር ለሚሰጠው አገልግሎት ተገቢውን ክፍያ ማግኘት አለበት የሚለውን መርሕ በመጣሱ ራሱን ጥሎአል፣ ኀጢአትም ሠርቶአል ይሉ ነበር።

11፥8 *ከሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ... ዘርፌአቸዋለሁ፤* ቀደም ሲል ከተቋቋሙት አጥቢያ ቤተ ክርስቲያኖች ርዳታን በነጻ ሲቀበል ነበር።

11፥9 *ሸክም፤* በሚያስፈልገው ነገር ባለዕዳ እንዳልሆነ ያመለክታል (የ2፥17 ማብ ይመ)፤ ይህም የኢየሱስ ክርስቶስ ወንጌል ነጻ ስጦታ እንደሆነ ያስተማረውን ትምህርት ያጸናል። *ከመቄዶንያ የመጡ ወንድሞች፤* በዚያ አውራጃ ከሚገኙ አብያተ ክርስቲያናት (ሐሥ 18፥5) በተለይም ከፊልጶስዩስ ቤተ ክርስቲያን (ፊል 4፥15) የተላከውን ስጦታ ያመጡ ናቸው።

11፥12 *እኩል፤* ገንዘብን በሚመለከት ነው። *ወደፊትም አደርጋለሁ፤* ጳውሎስ ወንጌልን ያለ ክፍያ እንዳይሰብክ የሚከለክለው ምንም ነገር የለም። ያለ ክፍያ በመስበኩ ግን ተቃዋሚዎቹ እጅግ እንዲጠሉት አድርጎአል። ጠላቶቹ ለጥቅም ይሰገበገቡ ስለ ነበር፣ ጳውሎስ ለትምህርቱ ገንዘብ ለመቀበል ፈቃደኛ ቢሆን ኖሮ እርሱን ለማጥመድ ይበልጥ በተሳካላቸው ነበር፤ ይህም ከእነርሱ በምንም እንዳይለይ ያደርገው ነበር።

11፥13 *የክርስቶስን ሐዋርያት ለመምሰል ራሳቸውን የሚለዋውጡ፤* ጳውሎስ እነዚህ፣ "ዋነኛ ሐዋርያት" (ቍ5) በመባል

ሐሰተኞች ሐዋርያትና አታላዮች ሠራተኞች ናቸው:: [14]ይህም የሚያስደንቅ ነገር አይደለም፤ ምክንያቱም ሰይጣን ራሱ የብርሃን መልአክ ለመምሰል ራሱን ይለዋውጣል:: [15]እንግዲህ የእርሱ አገልጋዮች፣ የጽድቅ አገልጋዮች ለመምሰል ራሳቸውን ቢለውጡ የሚያስገርም አይደለም፤ ፍጻሜአቸውም እንደ ሥራቸው ይሆናል::

ጳውሎስ በደረሰበት መከራ ይመካል

[16]እንደ ገና ይህን እላለሁ፤ ማንም ሰው እንደ ሞኝ አይቍጠረኝ፤ እናንተም የምትቈጥሩኝ ከሆነ እኔም በጥቂቱ እንድመካ እንደ ሞኝ ተቀበሉኝ:: [17]እንደዚህ ልበ ሙሉ ሆኜ የምናገረው እንደ ሞኝ እንጂ እንደ ጌታ ፈቃድ አይደለም:: [18]ብዙዎች በዓለማዊ ነገር ስለሚመኩ እኔም ደግሞ እመካለሁ:: [19]እናንተም ብልሆች ስለ ሆናችሁ ሞኞችን በደስታ ትታገሣላችሁ፤ [20]ማንም ተነሥቶ ባሪያ ቢያደርጋችሁ፣ ቢበዘብዛችሁ፣ ለጥቅሙ ሲል ቢጠጋችሁ፣ ቢንቀባረርባችሁ ወይም ፊታችሁን በጥፊ ቢመታችሁ ትታገሣላችሁ:: [21]እኛ ግን ለዚያ እጅግ ደካሞች መሆናችንን እያፈርሁ እናገራለሁ::

ማንም በድፍረት በሚመካበት ነገር ሁሉ እኔም ደፍሬ መመካት እንደምችል እንደ ሞኝ እናገራለሁ:: [22]እነርሱ ዕብራውያን ናቸውን? እኔም ነኝ፤ እስራኤላውያን ናቸውን? እኔም ነኝ፤ የአብርሃም ዘር ናቸውን? እኔም ነኝ:: [23]የክርስቶስ አገልጋዮች ናቸውን? እንደ አበደ ሰው ልናገርና እኔ እበልጣቸዋለሁ፤ ደግሞም ብዙ ጊዜ በሥራ ደክሜአለሁ፤ ብዙ ጊዜ ታስሬአለሁ፤ ብዙ ጊዜ ተገርፌአለሁ፤ ብዙ ጊዜ ለሞት ተቃርቤአለሁ:: [24]አይሁድ ለአርባ ጅራፍ አንድ የቀረው አምስት ጊዜ ገርፈውኛል:: [25]ሦስት ጊዜ በዱላ ተደብድቤአለሁ፤ አንድ ጊዜ በድንጋይ ተወግሬአለሁ፤ ሦስት ጊዜ የመርከብ አደጋ ደርሶብኛል፤ አንድ ሌሊትና ቀን በባሕር ላይ አድሬአለሁ፤ [26]ብዙ ጊዜ በጕዞ ተንከራትቻለሁ፤ ደግሞም ለወንዝ ሙላት አደጋ፣ ለወንበዴዎች አደጋ፣ ለገዛ ወገኖቼ አደጋ፣ ለአሕዛብ አደጋ፣ ለከተማ አደጋ፣ ለገጠር አደጋ፣ ለባሕር አደጋ እንዲሁም ለሐሰተኞች ወንድሞች አደጋ ተጋልጬ ነበር:: [27]ብዙ ጥሬአለሁ፤ ብዙ ደክሜአለሁ፤ ብዙ ጊዜ እንቅልፍ አጥቻለሁ፤ ተርቤአለሁ፤ ተጠምቻለሁ፤ ብዙ ጊዜ ምግብ ሳልቀምስ ኖሬአለሁ፤ በብርድና በራቍትነት ተቈራምጃለሁ:: [28]ሌላውን ነገር ሳልቈጥር፣ ዕለት ዕለት የሚያስጨንቀኝ የአብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ሐሳብ ነው:: [29]ደካማ ማን ነው? እኔስ አብሬ አልደክምምን? በኀጢአት የሚሰናከል ማን ነው? እኔስ አልቈጭምን?

[30]መመካት ካለብኝ፣ ደካማነቴን በሚያሳዩ ነገሮች እመካለሁ:: [31]ለዘላለም የተመሰ

11፥14 ማቴ4፥10
11፥15 ማቴ16፥27 ፊል3፥19
11፥16 ቍ1
11፥17 ቍ21፤1ቆሮ 7፥12:25
11፥18 ቍ21፤2ቆሮ 5፥16፤10፥4፤ፊል3፥3:4
11፥19 ቍ1፤1ቆሮ 4፥10
11፥20 ቍ1፤ገላ2፥4 14፥9፤5፥1
11፥21 ቍ17:18፤ 2ቆሮ10፥1፥10፤ፊል 3፥4
11፥22 ሉቃ3፥8፤ ሮሜ9፥4፤11፥1፤ፊል 3፥5
11፥23 ሐሥ16፥23 1ሮሜ8፥36፤1ቆሮ 3፥5፤15፥10፤2ቆሮ 6፥4፡5
11፥24 ዘዳ25፥3
11፥25 ሐሥ14፥19 ፤16፥22፤27፥1-44
11፥26 ሐሥ20፥3፤ 21፥31፤ገላ2፥4
11፥27 ሐሥ18፥3፤ 1ቆሮ4፥11:12፤2ቆሮ 6፥5፤ቈላ1፥29
11፥28 1ቆሮ7፥17
11፥29 ማቴ5፥29፤ ሮሜ14፥1፤1ቆሮ2፥3
11፥30 ቍ16፤1ቆሮ 2፥3፤2ቆሮ12፥5:9፤ገላ 6፥14

የተጠሩትን ሰዎች እውነተኛውን ማንነታቸውን የሚሸፍኑ ሐሰተኞች ሐዋርያትና የሰይጣን አገልጋዮች (ቍ 14) መሆናቸውን ገልጿል::

11፥14 *የብርሃን መልአክ ለመምሰል፤* እርሱ ግን በእርግጥ የጨለማው ገዥ ነው::

11፥16 *ማንም ሰው እንደ ሞኝ አይቍጠረኝ፤* የቍ1 ማብራሪያ ይመ::

11፥18 *እመካለሁ፤* የሚመካ ስለ ሐዋርያዊ አገልግሎቱ ባሕርይ በመናገሩ ነው::

11፥19 *ሞኞችን በደስታ ትታገሣላችሁ፤* በቍ4 ላይ የጀመረውን ተግሣጽ እዚህም ላይ ተመሳሳይ በሆነ ምፀታዊ አነጋገር ይቀጥላል፤ በቍጥር 4 ላይ የተናገረው ሐሰተኛ ትምህርትን በትዕግሥት ለመቀበል ስለ ነበራቸው ዝግጁነት ነው፤ እዚህ ላይ የሚናገረው ደግሞ ራስ ወዳዶችና ትምክህተኞች በመሆናቸው ሞኞች የተባሉትን የሐሰተኞች መምህራንን አሳፋሪ ተግባር በትዕግሥት ለመቀበል ስላላቸው ፈቃደኝነት ነው::

11፥20 *ባሪያ ቢያደርጋችሁ፤* ከባድና ሰው ሠራሽ ሕግ በላያቸው በመጫን ነው (ከገላ 5፥1 ጋር ያነጻጽሩ):: *ቢበዘብዛችሁ፤* ማር 12፥40 ይመ:: *ለጥቅሙ ሲል ቢጠጋችሁ፤* የቆሮንቶስ ሰዎች ክፉና ደጉን የመለየት ችሎታ ስለሌላቸው እንዲሁም በውጫዊ ነገሮች በብልጠት ንግግር በቀላሉ ለመታለል የተጋለጡ በመሆናቸው ነው:: *ቢንቀባረርባችሁ፤* በቤተ ክርስቲያን አባላት ላይ ለመሠልጠን ሲል ነው (ከ1፥24 ጋር ያነጻጽሩ):: *ፊታችሁን በጥፊ ቢመታችሁ፤* እንዲዋረዱ ለማድረግ ኀይል መጠቀማቸውን የሚያሳይ ነው::

11፥21 *እጅግ ደካሞች መሆናችንን፤* በጭካኔያቸውና በራስ ወዳድነታቸው ከሚታወቁት ከእነዚያ አስመሳዮች ጋር የጳውሎስ ተግባር ሲነጻጸር፣ ደካማ መስሎ ሊታይ ይችላል፤ እዚህ ላይ ግን የሚናገረው በምፀት ሳይሆን አይቀርም::

11፥22 *ዕብራውያን ... እስራኤላውያን ... የአብርሃም ዘር፤* እዚህ ላይ ሐሰተኞቹ ሐዋርያት የሚመኩባቸውን ነገሮች ስንመለከት፣ ከአሕዛብ ወገን ከሆኑ ክርስቲያኖች እንበልጣለን የሚሉ አይሁድ እንደሆኑ እንረዳለን:: በመሆኑም ከአሕዛብ ወገን የሆኑ አማኞች የአይሁድን ልማድና ሥርዐት እንዲቀበሉ ተጽዕኖ የሚያደርጉ ሳይሆኑ አይቀሩም:: የጳውሎስ አመለካከት ግን ከዚህ የተለየ ነበር (ሮሜ 2፥28-29፤ 1ቆሮ 12፥13፤ ገላ 3፥28-29፤ ኤፌ 2፥11-18፤ ቈላ 3፥11 ይመ):: ጳውሎስ ስለ ራሱ ማንነት የሚናገ ረውን በሐሥ 22፥3-5፤ 26፥ 4-5፤ ፊል 3፥5-6 ላይ ይመ::

11፥23 *የክርስቶስ አገልጋዮች፤* ሐሰተኞቹ መምህራን የክርስቶስ አገልጋዮች ነን ለሚሉት ነገር ቦታ መስጠቱ አይደለም:: ይልቁንም የአገልግሎቱን ሁኔታና ስለ አገልግሎቱ የተቀበለውን መከራ ስንመለከት ጳውሎስ ከማናቸውም ይበልጥ የክርስቶስ አገልጋይ እንደ ሆነ ግልጽ ነው:: *ብዙ ጊዜ ለሞት ተቃርቤአለሁ፤* ከ4፥8-11 ጋር ያነጻጽሩ:: ጳውሎስ በእርግጥ ሞት አፋፍ ላይ ደርሶ ነበር፤ ምክንያቱም በዚህ ቦታና ቀጥሎ ባሉት ቍጥሮች ላይ የዘረዘራቸው መከራዎች ለሕይወቱ እጅግ አሥጊ ነበሩ::

11፥24-25 *ጅራፍ ... ዱላ፤* እዚህ ላይ ስምንት ጊዜ እንደ ተደበደበ ተጠቅሶአል፤ አምስት ጊዜ በአይሁድ እጅ (ከዘዳ25፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ሦስት ጊዜ በሮማውያን እጅ በዱላ (ሐሥ 16፥22-23 ይመ) ተደብድቦአል:: ጳውሎስ በዜግነቱ ሮማዊ በመሆኑ በዚህ ዐይነት እንዲቀጣ ሕጉ ባይፈቅድም፣ ሦስት ጊዜ በዱላ ተመቶአል (ከሐሥ16፥37-39፤ 22፥25-29 ጋር ያነጻጽሩ)::

11፥25 *በድንጋይ ተወግሬአለሁ፤* በአይሁድ ልማድ መሠረት የሞት ቅጣት የሚፈጸመው በዚህ መንገድ ነበር (ከሐሥ 14፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ):: *የመርከብ አደጋ፤* በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ውስጥ አንድ የመርከብ አደጋ ብቻ የተጠቀሰ ሲሆን እርሱም ይህ መልእክት ከተጻፈ በኋላ የተፈጸመ ነው (ሐሥ 27፥39-44):: እዚህ ላይ የተጠቀሱት ሦስቱ የመርከብ አደጋዎች የደረሱት በሐሥ 9፥30፤ 11፥25-26፤ 13፥14:13፤ 14፥25-26፤ 16፥11፤ 17፥14፤ 18፥18-19:21-22 ላይ በተገለጹት ጕዞዎች ላይ ሊሆን ይችላል:: *አንድ ሌሊትና ቀን፤* ከተጠቀሱት የመርከብ አደጋዎች በአንዱ ያጋጠመው ሁኔታ ሊሆን ይችላል::

11፥26 *ለ ... አደጋ፤* ጳውሎስ ቀደም ባሉት ቍጥሮች ላይ ከተዘረዘሩት መከራዎች በተጨማሪ አደጋና ችግር በተለያየ ጊዜ አጋጥሞት ነበር (የሐሥ 14፥24 ማብ ይመ)::

11፥29፤ ጳውሎስ ራሱን ከደካሞች ጋር በመቍጠር የሌሎችን ድካም ይካፈል ነበር:: ደግሞም አንድ ሰው ኀጢአት ቢሠራ፣ እንዲህ በሠራው ሰው ላይ መቈጣት ብቻ ሳይሆን በደሉ የሚያስከትለው ውርደት ይሰማውና ኀጢአት የሠራውም ሰው በንስሓ እንዲመለስ ይመኝ ነበር::

11፥30 *ደካማነቴን በሚያሳዩ ነገሮች እመካለሁ፤* የራሱ ድካም እጅግ ታላቅ የሆነውን የእግዚአብሔርን ጸጋ እንዲለማመድ መንገድ ይከፍትለታል፤ ስለዚህ እርሱ የሚመካው እንደ ሐሰተኞቹ ሐዋርያት ራሱ ባደረገው ሳይሆን ሙሉ በሙሉ እግዚ

ገነው የጌታ የኢየሱስ አምላክና አባት እን ደማልዋሽ ያውቃል። [32]ደማስቆ ሳለሁ ከን ጉሡ አርስጦስዮስ በታች የሆነው ገዥ ሊያ ሲዘኝ ፈልጎ፣ የደማስቆ ሰዎችን ከተማ ያስጠብቅ ነበር። [33]ነገር ግን በግንቡ መስ ኮት በኩል በቅርጫት አውርደውኝ ከእጁ አመለጥሁ።

ጳውሎስ ያየው ራእይና የተሰጠው መውጊያ

12 በመመካት የሚገኝ ጥቅም ባይኖ ርም፣ መመካት ካስፈለገ ከጌታ ወደ ተቀበልሁት ራእይና መገለጥ አመራ ለሁ። [2]ከዐሥራ አራት ዓመት በፊት እስከ ሦስተኛው ሰማይ ድረስ የተነጠቀ በክር ስቶስ አንድ ሰው ዐውቃለሁ፤ የተነጠቀው በሥጋ ይሁን ወይም ከሥጋ ውጭ አላው ቅም፤ እግዚአብሔር ግን ያውቃል። [3]ይህ ሰው በሥጋ ይሁን ወይም ከሥጋ ውጭ እኔ አላውቅም፤ እግዚአብሔር ግን ያውቃል፤ [4]እር ሱም ወደ ገነት እንደ ተነጠቀ፣ በዚያም በሰው አንደበት ሊገለጥ የማይችል፣ ሰውም እንዲናገረው ያልተፈቀደለት ነገር ሰማ። [5]እንደዚህ ስላለው ሰው እመካለሁ፤ ስለ ራሴ ግን ከደካማነቴ በስተቀር አልመካም። [6]መመ ካት ብፈልግ እንኳ እንደ ሞኝ መቈጠር የለብኝም፤ ምክንያቱም የምናገረው እውነት ነው። ነገር ግን ማንም ስለ እኔ ከሚያየውና ከሚሰማው በላይ እንዳይገምተኝ ከመመ ካት እቈጠባለሁ።

[7]ከዚህ ታላቅ መገለጥ የተነሣ እንዳልታ በይ የሥጋዬ መውጊያ፣ እርሱም የሚያሠ ቃየኝ የሰይጣን መልእክተኛ ተሰጠኝ። [8]ይህ ነገር ከእኔ እንዲወገድልኝ፣ ጌታን ሦስት ጊዜ ለመንሁት፤ [9]እርሱ ግን፣ “ጸጋዬ ይበቃ ሃል፤ ኀይሌ ፍጹም የሚሆነው በድካም ጊዜ ነውና” አለኝ። ስለዚህ የክርስቶስ ኀይል በእኔ ያድር ዘንድ፣ ይበልጥ ደስ እያለኝ በድ ካሜ እመካለሁ። [10]ስለ ክርስቶስ በድካም፣ በስድብ፣ በመከራ፣ በስደትና በጭንቀት ደስ የምሰኘው ለዚህ ነው፤ ስደክም ያን ጊዜ ብርቱ ነኝና።

ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች የነበረው ጭንቀት

[11]በመመካቴ ሞኝ ሆኛለሁ፤ ለዚህም ያበ ቃችሁኝ እናንተ ናችሁ፤ ስለ እኔ መመስ ከር የሚገባችሁ እናንተ ነበራችሁ። ደግሞም እኔ ከምንም የማልቈጠር ብሆንም፣ “ታላ ላቅ ሐዋርያት” ከሚባሉት በምንም አላን ስም። [12]የእውነተኛ ሐዋርያ ምልክቶች በመካከላችሁ ተደርገዋል፤ እነርሱም በትዕ ግሥት መጽናት፣ ምልክቶች፣ ድንቅ ነገሮ ችና ታምራት ናቸው። [13]በእናንተ ላይ ሸክም ካለመሆኔ በቀር፣ ከሌሎች አብያተ ክርስ ቲያናት በምን አነሳችሁ? ይህን በደሌን ይቅር በሉኝ።

[14]ወደ እናንተ ለመምጣት ስዘጋጅ ይህ ሦስተኛዬ ነው፤ ስመጣ በምንም ነገር ሸክም አልሆንባችሁም፤ እኔ እናንተን እንጂ ከእና ንተ ምንም አልፈልግምና፤ ደግሞም ወላ ጆች ለልጆች ገንዘብ ያከማቻሉ እንጂ ልጆች

11፥31 ቍ11፥ሮሜ 1፥9፡25፥9፥5
11፥32 ሐሥ9፥24
11፥33 ሐሥ9፥25
12፥1 ቍ5፡7፡9፤ 1ቆሮ2፥10፤2ቆሮ 11፥16፡30
12፥2 ቍ4፡ሐሥ8፥ 39፤ሮሜ16፥3፤2ቆሮ 11፥11፤ኤፌ4፥10
12፥4 ቍ2፤ሉቃ 23፥43፤ራእ2፥7
12፥5 ቍ9፡10፤ 1ቆሮ2፥3
12፥6 ቍ11፤2ቆሮ 10፥8፤11፥16
12፥7 ቍ1፤ዘኍ33፥ 55፤ማቴ4፥10፤1ቆሮ 2፥10
12፥8 ማቴ26፥39፡ 44
12፥9 1ነገ19፥12፤ ሮሜ3፥24፤1ቆሮ 2፥3፤ፊል4፥13
12፥10 ማቴ5፥12፤ 2ቆሮ6፥4፤13፥4፤2ተሰ 1፥4
12፥11 1ቆሮ15፥9፡ 10፤2ቆሮ11፥1፡5
12፥12 ዮሐ4፥48
12፥13 ቍ14፤1ቆሮ 9፥12፡18፤2ቆሮ11፥7
12፥14 ምሳ19፥14፤ 1ቆሮ4፥14፡15፤2ቆሮ1 3፥1

አብሔር ባደረገው ነገር ነው።

11፥32 *ከንጉሡ አርስጦስዮስ፤* ራብዓዊው አርስጦስዮስ ነው፤ እርሱም ከ9 ዓ.ቅ.ክ እስከ 40ዓ.ም ገደማ የናባቲያን ዐረቦ ችን የገዛው የሄሮድስ አንቲጳስ ዐማች ነበር። የሮማ ንጉሡ ነገ ሥት የነበረው ካሊጉላ በአንድ ወቅት ግዛቱ የነበረችውን ደማስ ቆን ለአርስጦስዮስ ሳይሰጠው አይቀርም።

12፥1 *ራእይና መገለጥ፤* የጳውሎስ ተቃዋሚዎች የሚ ያስተምሩትን ትምህርት በራእይና በመገለጥ በቀጥታ ከእግዚአ ብሔር ተቀብለናል ብለው በሐሰት ቢናገሩም፣ ጳውሎስ ግን በእ ርግጥ በዚህ መንገድ ከእግዚአብሔር እንደ ተቀበለ ይናገራል። ይህንንም እዚህ ላይ የጠቀሰው በመንፈስ ወደ ሰማይ ቢወሰድም እንዳይታበይ የተሰጠውን ሥቃይ (ቍ7) ለመግለጽ ነው፤ ይህም “የጸጋ ሁሉ አምላክ” (1ጴጥ 5፥10) በሆነው በእግዚአብሔር እንጂ በራሱ እንዳይመካ ነው።

12፥2-4 *እስከ ሦስተኛው ሰማይ ድረስ የተነጠቀ ... ወደ ገነት እንደ ተነጠቀ፤* ጳውሎስ በዚህ ድንቅ በሆነ ሁኔታ ስለ መነ ጠቁ አይጠራጠርም፤ ይሁን እንጂ የተነጠቀው ከነሥጋው ይሁን ወይም አይሁን እርግጠኛ አይደለም። ሦስተኛው ሰማይ ከምድር ከባቢ አየርና ከጠፈር በላይ ያለ የእግዚአብሔር መኖሪያ ነው። ከሙታን የተነሣውና የከበረው ጌታ፣ “በሰማያት ያለፈ” (ዕብ 4፥14)፣ “ከሰማያት ሁሉ በላይ የወጣና” (ኤፌ4፥10) “ከሰማያ ትም ከፍ ከፍ ያለ” (ዕብ7፥26) ነው። “ገነት” የሚለው ቃል ሦስ ተኛ ሰማይ ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ሲሆን፣ በሞት የተለዩ አማኞች፣ “ከጌታ ጋር የሚሆኑበት” ስፍራ ነው (5፥8፤ “ከክርስቶስ” ፊል 1፥23 ጋር ያነጻጽሩ)። ጳውሎስ የሰማውና በአንደበቱ ሊገልጸው ያልቻለው ነገር ምን እንደ ሆነ ማወቅ አንችልም፤ ምክንያቱም እርሱ ራሱ እንዲናገር አልተፈቀደለትም። ይህ ድንቅ የሆነ መነጠቅ ለሐዋርያዊ አገልግሎቱ ከፍተኛ ብርታት ስለ ሰጠው፣ የደረሰበትን ከባድና ጽኑ መከራ ሁሉ በትዕግሥት ችሎ እንዲያልፍ ረድቶታል። ከዚህም በላይ ይህ ልምምድ ከራሱ የመነጨ ስላልሆነ በራሱ የሚያስመካው አንዳች ነገር የለውም (ቍ5-6)።

12፥5 *እንደዚህ ስላለው ሰው እመካለሁ፤* አንዳንዶች ይህ፣ “እስከ ሦስተኛው ሰማይ ድረስ ተነጠቀ” (ቍ2) የተባለው ሰው ጳውሎስ አይደለም፤ ደግሞም ጳውሎስ እዚህ ላይ አጥብቆ ሊናገር የፈለገው እርሱ የሚመካው ባገኘው ታላቅ ልምምድ ሳይሆን በድ ካሙ ነው ይላሉ።

12፥7 *የሥጋዬ መውጊያ፤* ይህ ብርቱ ሥቃይ ምን እንደ ሆነ በትክክል አይታወቅም። *የሰይጣን መልእክተኛ፤* ለጳው ሎስ የተሰጠውን መውጊያ የሚያብራራ ተጨማሪ መግለጫ ነው (ከ1ቆሮ 5፥5፤ 11፥30፤ 1ጢሞ 1፥20 ጋር ያነጻጽሩ፤ ኢዮ 2፥10 ይመ)።

12፥9 *ጸጋዬ ይበቃሃል፤* ለጳውሎስ የተሰጠውን መውጊያ ከማስወገድ የተሻለ መፍትሔ ነው። የሰው ድካም የመለኮት ኀይል እንዲገለጥ ያደርጋል።

12፥10፤ ከኢሳ 3፥16፤ ፊል 4፥13 ጋር ያነጻጽሩ።

12፥11 *ሞኝ ሆኛለሁ፤* የ11፥1 ማብ ይመ። *ለዚህም ያበ ቃችሁኝ እናንተ ናችሁ፤* ጳውሎስ ስለ ራሱ እንዲናገር ያስገደ ዱት የቆሮንቶስ ሰዎች ናቸው፤ ምክንያቱም እነርሱ በመካከላቸው ሠርገው የገቡትን፣ የጳውሎስን ሐዋርያዊ ሥልጣን የሚቃወ ሙትንና “ዋነኛ ሐዋርያት” ተብለው የተጠሩትን ሰዎች በደስታ ተቀብለዋቸው ነበር።

12፥12 *የእውነተኛ ሐዋርያ ምልክቶች፤* በመካከላቸው ታላላቅ ስጦታዎችና ድንቅ ነገሮች ተገልጠው ነበር። ሐሰተኞቹ መምህራን ግን ወደ እነርሱ የመጡት ያለ እነዚህ ምልክቶች እንደ ሆነ መገመት ይቻላል (ከዕብ 2፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

12፥13 *በእናንተ ላይ ሸክም ካለመሆኔ በቀር፤* የ11፥9 ማብ ይመ። ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች ወንጌልን ሲሰብክ ክፍያ ለመቀበል አለመፈለጉን፣ ተቃዋሚዎቹ መጥፎ ትርጒም ሰጥተ ውታል (የ11፥7፡11 ማብ ይመ)። እነዚህ ያጕኙትን ሁሉ የሚያግ በሰብሱት ሰዎች የቆሮንቶስን አማኖች የበደለው ራሱ ጳውሎስ ነው እያሉ ያስወሩ ነበር። *ይህን በደሌን ይቅር በሉኝ፤* በ11፥7-12 ላይ የጀመረውን ንግግር ሲቀጥል የተጠቀመበት ምፀታዊ አነጋገር ነው።

12፥14 *ሦስተኛዬ፤* የ2፥1 ማብ ይመ። *ሸክም አልሆንባ ችሁም፤* በተለይ በዚህኛው ጕብኝቱ ይህን የተናገረው፣ “ዋነኛ ሐዋ ርያት” የተባሉትን ሰዎች ሐሰተኛነትና ስስት ይፋ ለማድረግ ነው (11፥12 ይመ)። *ልጆች፤* ጳውሎስ መንፈሳዊ አባታቸው ነው (ከ 6፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

ለወላጆች አያከማቹም:: [15]እኔ ግን ስለ እናንተ ያለኝን ሁሉ ራሴንም ጭምር ብሰጥ ደስ ይለኛል፤ ታዲያ እኔ የምወዳችሁ ይህን ያህል ከሆነ፣ እናንተ የምትወዱኝ በጥቂቱ ነውን? [16]የሆነው ሆኖ ሸክም አልሆንሁባችሁም፤ ነገር ግን በተንኰልና በዘዴ ያጠመድኋችሁ ሳይመስላችሁ አልቀረም! [17]ለመሆኑ ወደ እናንተ በላክኋቸው ሰዎች አማካይነት በአንዱ እንኳ በዘበዝኋችሁን? [18]ቲቶ ወደ እናንተ እንዲመጣ ለመንሁት፤ ወንድማችንንም ከእርሱ ጋር ላክሁት:: ቲቶ በዘበዛችሁን? ከእርሱ ጋር በአንድ መንፈስ አልተመላለስንምን? አካሄዳችንስ አንድ አልነበረምን?

[19]እስከ አሁን ድረስ በእናንተ ፊት ራሳችንን ስንከላከል የኖርን ይመስላችኋልን? በክርስቶስ ሆነን በእግዚአብሔር ፊት እንናገራለን፤ ደግሞም ወዳጆች ሆይ፤ ይህን ሁሉ የምናደርገው እናንተን ለማነጽ ነው:: [20]ወደ እናንተ በምመጣበት ጊዜ፣ እኔ እንደምፈልገው ሆናችሁ ላላገኛችሁ እችላለሁ ወይም እናንተ እንደምትፈልጉኝ ሆኜ ላታገኙኝ ትችላላችሁ ብዬ እፈራለሁ፤ ምናልባትም በመካከላችሁ ጥል፣ ቅናት፣ ቍጣ፣ አድመኛነት፣ ስም ማጥፋት፣ ሐሜት፣ እብሪትና ሁከት ይኖራል ብዬ እሠጋለሁ:: [21]ዳግመኛም ስመጣ አምላኬ በእናንተ ፊት ያዋርደኝ ይሆን ብዬ እፈራለሁ፤ ይኸውም ብዙዎች ከዚህ በፊት ስለሠሩት ኀጢአትና ስለ ፈጸሙትም ርኵሰት፣ ዝሙትና መዳራት ንስሓ ሳይገቡ ቀርተው እንዳላዝን ነው::

የመጨረሻ ምክር

13 ወደ እናንተ ስመጣ ይህ ሦስተኛዬ መሆኑ ነው፤ “ማንኛውም ነገር በሁለት ወይም በሦስት ምስክር ይጸናል::” [2]በሁለተኛው ጕብኝቴ እናንተ ዘንድ በነበርሁበት ጊዜ አስጠንቅቄአችሁ ነበር፤ አሁንም በሩቅ ሆኜ እንደ ገና አስጠነቅቃችኋለሁ፤ ወደ እናንተም ተመልሼ ስመጣ ከዚህ በፊት ኀጢአት ለሠሩትም ሆነ ለሌሎች አልራራላቸውም፤ [3]ይህም የሚሆነው ክርስቶስ በእኔ አድሮ እንደሚናገር ማስረጃ በመፈለጋችሁ ነው:: እርሱም በመካከላችሁ ብርቱ እንጂ ደካማ አልነበረም:: [4]የተሰቀለው በድካም ቢሆንም፣ በእግዚአብሔር ኀይል ሕያው ሆኖ ይኖራል:: እኛም በእርሱ ደካሞች ብንሆንም፣ እናንተን ለማገልገል ግን በእግዚአብሔር ኀይል ከእርሱ ጋር ሕያዋን ሆነን እንኖራለን::

[5]በእምነት መሆናችሁን ለማወቅ ራሳችሁን መርምሩ፤ ራሳችሁን ፈትኑ:: ፈር የወጣችሁ ካልሆነ በስተቀር፣ ኢየሱስ ክርስቶስ በውስጣችሁ እንዳለ አታውቁምን? [6]እኛ ግን ብቁ መሆናችንን እንደምትገነዘቡ ተስፋ አደርጋለሁ:: [7]አሁንም ምንም ክፉ ነገር እንዳታደርጉ ወደ እግዚአብሔር እንጸልያለን፤ የምንጸልየውም እኛ ብቁዎች እንደ ሆንን ሰዎች እንዲያዩልን አይደለም፤ ነገር ግን እኛ ምንም እንኳ ብቁዎች ባንሆንም እናንተ መልካም የሆነውን ነገር እንድታደርጉ ነው:: [8]ለእውነት እንጂ በእውነት ላይ ምንም ማድረግ አንችልምና:: [9]እኛ ደካሞች ስንሆን፣ እናንተ ግን ብርቱዎች ስትሆኑ ደስ ይለናል፤ ጸሎታችንም እናንተ ፍጹማን እንድትሆኑ ነው:: [10]ከእናንተ ርቄ ሳለሁ እነዚህን ነገሮች የምጽፍላችሁ ወደ እናንተ በምመጣበት ጊዜ ሥልጣኔን በኀይል እንዳልጠቀም ነው፤ ጌታም ይህን ሥልጣን የሰጠኝ እናንተን ለማነጽ እንጂ ለማፍረስ አይደለም::

12፥15 2ቆሮ11፥11፤ፊል2፥17፤1ተሰ2፥8
12፥16 2ቆሮ11፥9
12፥18 2ቆሮ2፥13፤ 8፥6:16:18
12፥19 ሮሜ9፥11 14፥19፤1ቆሮ10፥14፤ 2ቆሮ10፥8
12፥20ሮሜ1፥29:30 ፤1ቆሮ1፥11፤3፥3፤4፥1 8፤21፤14፥33፤2ቆሮ 2፥1-4፤ገላ5፥20
12፥21 1ቆሮ6፥18 ፤2ቆሮ2፥1:4፤13፥2
13፥1 ዘዳ19፥15፤ ማቴ18፥16፤2ቆሮ 12፥14
13፥2 ቍ10፤2ቆሮ 1፥23፤12፥21
13፥3 ማቴ10፥20 ፤1ቆሮ5፥4
13፥4 ቍ9፤ሮሜ 1፥4፤6፥4፤6፥5፤1ቆሮ1 ፥25፤2፥3፤6፥14፤ፊል2 ፥7:8፤1ጴጥ3፥18
13፥5 ሰቆ3፥40፤ዮሐ 6፥6፤ሮሜ8፥10፤1ቆሮ 11፥28
13፥9 ቍ11፤1ቆሮ 2፥3፤2ቆሮ2፥3፤4፥12፤ ኤፌ4፥13
13፥10 2ቆሮ1፥23 ፤10፥8

12፥15፤ የአባትነት ፍቅሩን የገለጸላቸው ያለውን ገንዘብ ሁሉ ለእነርሱ ለመቸር ዝግጁ በመሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ ራሱን ስለ እነርሱ በደስታ አሳልፎ ለመስጠት ፈቃደኛ በመሆኑም ነው::

12፥16 *በዘዴ ያጠመድኋችሁ፤* ሐሰተኞቹ ሐዋርያት የጳውሎስን ስም ለማጥፋት የተናገሩትን በአግቦ መልክ ማንጸባረቁ ነው፤ ይኸውም በኢየሩሳሌም በሚገኙ ችግረኞች ክርስቲያኖች ስም የርዳታ ገንዘብ እያሰባሰበ ወደ ገዛ ኪሱ ይከታል እንጂ፣ የተሰበሰበው ገንዘብ ለችግረኞቹ አይደርስም ይሉት ነበር (ቍ 17):: እንግዲህ ሸክም ላለመሆን መፈለጉ አያስደንቅም:: እውነቱ ግን እንደ፣ “ጽድቅ አገልጋዮች” አድርገው ራሳቸውን የሚለዋውጡት እነዚሁ፣ “አታላዮች” ሠራተኞች ናቸው (11፥13-14):: ጳውሎስ በአካሄዱም በኀሊናውም እንከን የለሽ እንደ ሆነ የቆሮንቶስ ሰዎች በሚገባ የሚያውቁት ጕዳይ ነበር::

12፥18 *ቲቶ ... ወንድማችንንም፤* የ 8፥6:16:18-23 ማብ ይመ::

12፥19 *በክርስቶስ ሆነን በእግዚአብሔር ፊት እንናገራለን፤* ጳውሎስ ስለ ራሱ የተናገረው በሰዎች ዘንድ ክብርንና ዝናን ለማትረፍ አልነበረም (ከ1ቆሮ 4፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ):: እርሱ የቆመው በእግዚአብሔር ፊት ነው፤ በእግዚአብሔር ፊት የቆመውም በክርስቶስ ነው:: እርሱ የሚያስበው ለራሱ ሳይሆን ወዳጆቹ ለሆኑት ለቆሮንቶስ ሰዎች ነው፤ እነርሱም የሚበረቱት በእግዚአብሔር ፊት በክርስቶስ ሲቆሙ ነው:: በአገልግሎቱ መከራ የሚቀበለውም ለዚሁ ዐላማ ነበር (ከ10፥8 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥2 *ለሌሎች አልራራላቸውም፤* ጳውሎስ ለሦስተኛ ጊዜ ወደ ቆሮንቶስ ሲመጣ፣ በሥርዐት በማይመላለሱት ላይ ጠንካራ እርምጃ ከመውሰድ አይመለስም::

13፥3 *ክርስቶስ በእኔ አድሮ እንደሚናገር ማስረጃ በመፈለጋችሁ፤* የ10፥10 ማብ ይመ:: ሐሳባቸውን ካልቀየሩ በስተቀር ወደ እነርሱ ሲመጣ በቂ ማስረጃ ይሰጣቸዋል:: *እርሱም ... ደካማ አልነበረም፤* በጳውሎስ ላይ ማመፅ ማለት እርሱን ሐዋርያ አድርጎ በሾመው በክርስቶስ ላይ ማመፅ ማለት ነው:: የሐዋርያው ሥልጣን የጌታ ሥልጣን ነው:: ጳውሎስ ደካማ እንደ ሆነ የሚያስብ ሰው በሐዋርያው አማካይነት የሚናገረው ክርስቶስ ደካማ ሳይሆን ብርቱ መሆኑን ይገነዘባል::

13፥4 *በእግዚአብሔር ኀይል ከእርሱ ጋር ሕያዋን ሆነን እንኖራለን፤* ጳውሎስ ይህንን የተናገረው ስለተሰጠው ሐዋርያዊ ሥልጣን ነው፤ ደግሞም ይህን ሥልጣን የሚቃወም ሰው በሚቀጣበት ጊዜ መለኮታዊ ኀይል ይገለጣል::

13፥5 *ራሳችሁን መርምሩ፤ ራሳችሁንም ፈትኑ፤* በሐሰተኞች ሐዋርያት ተገፋፍተው ክርስቶስ በእርሱ አማካይነት እንደሚናገር (ቍ 3) ለማረጋገጥ ማስረጃ ከመፈለግ ይልቅ የገዛ ልባቸውን መመርመር ይገባቸዋል::

13፥7 *መልካም የሆነውን ነገር እንድታደርጉ፤* ይህ ከሆነ ጳውሎስ ወደ እነርሱ ሲመጣ የቅጣት እርምጃ በመውሰድ ሥልጣን እንዳለው ማሳየት አያስፈልገውም::

13፥8 *በእውነት ... ላይ ምንም ማድረግ አንችልምና፤* ጳውሎስ ሐዋርያዊ ሥልጣኑን የሚጠቀመው በእውነት መንገድ ብቻ ነው:: ስለዚህ ወደ ቆሮንቶስ ሲመጣ የቆሮንቶስ ሰዎች እውነቱን ተቀብለው ካገኛቸው የሥነ ሥርዐት እርምጃ መውሰድ አያስፈልገውም::

13፥9 *ደካሞች፤* ሐዋርያዊ ኀይሉን ለመግለጽ ማስረጃ ማቅረብ እንዳያስፈልገው ነው:: *ብርቱ፤* በእውነት ነው::

13፥11-14፤ እነዚህ የማጠቃለያ ምክርና የሰላምታ ቃላት፣ ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች የሚሰጣቸውን ምክር እንደሚቀበሉ ያሳያሉ::

የመጨረሻ ሰላምታ

[11]በተረፈ ወንድሞች ሆይ፣ ደኅና ሁኑ። ፍጹማን ሆኑ፣ ምክሬን ስሙ፣ አንድ ሐሳብ ይኑራችሁ፣ በሰላምም ኑሩ። የፍቅርና የሰላምም አምላክ ከእናንተ ጋር ይሆናል። [12]በተቀደሰ አሳሳም እርስ በርሳችሁ ሰላምታ ተሰጣጡ። [13]ቅዱሳን ሁሉ ሰላምታ ያቀርቡላችኋል።

[14]የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ፣ የእግዚአብሔር ፍቅር፣ የመንፈስ ቅዱስም ኅብረት ከሁላችሁ ጋር ይሁን።

13፥11 ማር9፥50፤ሮሜ15፥33፤ኤፌ6፥23፤1ተሰ4፥1፤2ተሰ3፥1፤1ዮሐ4፥16
13፥12 ሮሜ16፥16
13፥13 ፊል4፥22
13፥14 ሮሜ5፥5፤16፥20፤2ቆሮ8፥9፤ፊል2፥1፤ይሁ21

13፥11 *የሰላምም አምላክ፤* የ1ተሰ 5፥23 ማብ ይመ።

13፥12 *አሳሳም፤* የመተማመንና የፍቅር ምልክት ሲሆን፣ በመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች አሁንም የተለመደ ነው። የክርስቲያኖች አሳሳም የተቀደሰ መሆን አለበት፤ ደግሞም ሰላምታ ሁሉ በክርስቶስ ስም የሚቀርብ ንጹሕና ቅን መሆን ይኖርበታል (1፥2 ይመ)።

13፥14፤ ቃለ ቡራኬው ሥላሴያዊ ቅርጽ ያለው ሲሆን፣ ከጥንት ጀምሮ በክርስትና አምልኮ ውስጥ ስፍራ ተሰጥቶት ቈይቶአል። ይህም የቅድስት ሥላሴ ምስጢር የሚታወቀው በአእምሮ ወይም በፍልስፍና ሳይሆን በክርስቲያናዊ ልምምድ መሆኑን ያስገነዝበናል፤ በዚህም አንድ አማኝ ጸጋ፣ ፍቅርና ኅብረት እንዲያው የሚፈስለት ከአንዱ እግዚአብሔር ሦስት አካላት እንደሆነ ያውቃል።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት ወደ ገላትያ ሰዎች

መግቢያ

ጸሐፊው

የገላትያ መልእክት ጸሐፊ ሐዋርያው ጳውሎስ መሆኑን የመልእክቱ የመጀመሪያ ቍጥር (1፥1) ያመለክታል። በ19ኛው ምእተ ዓመት ከተነሡት ጥቂት ምሁራን በስተቀር የመልእክቱ ጸሐፊ ጳውሎስ በመሆኑ ላይ ከሌላ አቅጣጫ የተሰነዘረ ጕልሕ ጥያቄ አልነበረም።

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ተደራስያን

የገላትያ መልእክት የተጻፈበት ጊዜ መልእክቱ በተጻፈላቸው ሰዎች ሁኔታ ላይ የተመሠረተ ነው። ለዚህም ሁለት ዋና ዋና አመለካከቶች አሉ፦

(1) የሰሜን ገላትያ አመለካከት፤ ይህ አመለካከት ጎሎች በ3ኛው ክፍለ ዘመን ላይ ወረው በያዙት በትንሹ እስያ የሰሜኑ ማእከላዊ ክፍል ለሚገኙ (ለፔሲኑስ፣ አንሲራና ታቪየም) አብያተ ክርስ ቲያናት የተጻፈ መሆኑን ይገልጻል።

የሐዋርያት ሥራ ምንም ፍንጭ ባይሰጥም፣ ጳውሎስ በሁለተኛው ሐዋርያዊ ጕዞው እነዚህን ቦታ ዎች መጐብኘቱ ይታመናል። በዚህ አመለካከት መሠረት ጳውሎስ ይህን መልእክት በ53/46 እና በ57/50 መካከል በኤፌሶን ወይም በመቄዶንያ ሳለ ሳይጽፈው እንዳልቀረ ይገመታል።

(2) የደቡብ ገላትያ አመለካከት፤ በዚህ አመለካከት መሠረት መልእክቱ የተጻፈው የሮማ ግዛት በሆነችው በገላትያ ደቡባዊ ክፍል ለሚገኙ አብያተ ክርስቲያናት ነበር። ጳውሎስ እነዚህን አብያተ ክርስቲያናት (አንጾኪያ፣ ኢቆንዮን፣ ልስጥራና ደርቤን) የመሠረተው በመጀመሪያው ሐዋርያዊ ጕዞው ነበር። ይህ መልእክት ከ48-49 ባሉት ዓመታት ከጳውሎስ የመጀመሪያ ሐዋርያዊ ጕዞ በኋላና ከኢየሩ ሳሌም ጉባኤ (ሐሥ15) በፊት በሦርያ ውስጥ በምትገኘው በአንጾኪያ ሳለ እንደ ተጻፈ የሚናገሩ አሉ። ሌሎች ደግሞ መልእክቱ በሦርያ በምትገኘው ከአንጾኪያ ወይም ከቆሮንቶስ በ51 እና በ53 መካከል ባለው ዓመታት እንደ ተጻፈ ይናገራሉ።

ዐላማው

ለመዳን በክርስቶስ ማመን ብቻ ሳይሆን የተለያዩ የብሉይ ኪዳንን ሥርዐቶች መጠበቅ የግድ አስፈላጊ እንደ ሆነ የሚያምኑ አይሁድ ክርስቲያኖች ነበሩ። እነዚህ ሐሰተኛ መምህራን፣ ጳውሎስ በገ ላትያ አውራጃዎች እየተዘዋወረ የሚያስተምረው ትምህርት ተቀባይ እያገኘና ፍሬ እያፈራ መሄዱን ሲያዩ፣ እግር በግር እየተከተሉ ከአረማዊነት ወደ ክርስትና የመጡትን ወገኖች አንዳንድ የብሉይ ኪዳን ሥርዐቶ ችን መጠበቅ (በተለይም መገረዝን) አለባቸው በማለት ያውኩ ነበር። እነዚህ ሰዎች ይህን ያደረጉት ወደ ጌታ ከመጡት አሕዛብ ጋር ጥብቅ የወንድማማችነት መንፈስ በመፍጠራቸው ከሕገ አሪት ቀናእያን አይሁድ ስደት እንዳያመጣባቸውና መከራ እንዳይደርስባቸው (6፥12 ይመ) ከመፍራታቸው የተነሣ ነበር። እነዚህ አይሁድ ክርስቲያኖች ጳውሎስ እውነተኛ ሐዋርያ እንዳይደለ፣ መልእክቱም አሕዛብን ደስ ለማ ሰኘት አንዳንድ የብሉይ ኪዳን ሕጐችን ከወንጌል ትምህርት እንዳስቀረ እየተቈጩ በመከራከር ለማስረ ዳት ሞክረዋል። ጳውሎስም እውነተኛ ሐዋርያ መሆኑንና የሚሰብከውም ወንጌል እውነተኛ እንደ ሆነ በሚያሳምን መልኩ በማቅረብ እያስረዳ ይጽፍላቸዋል። የጳዉሎስ ተቃዋሚዎች፣ "ጽድቅን ለማግኘት ሕግን መጠበቅ የግድ ነው" የሚልና ሌላም ተጨማሪ መመዘኛ በማቅረብ፣ የጸጋ ወንጌልን በማጣመም ዕንቅፋት ሆነው ነበር። መርዘኛ የሆነው የሐሰት ትምህርታቸው ጨርሶ እንዲወገድ ካልተደረገ በጳውሎስ ስብከት ወደ እምነት የመጡትን ምእመናን የሕግና የሥርዐት ተገዢዎች እንደሚያደርጋቸው ግልጥ ነው። ማንም ሰው መጽደቅ የሚችለው በጸጋ ብቻ በሚገኝ እምነት ነው፤ ከመንፈስ ቅዱስ በሚገኘው ነጻነት በአዲሱ ሕይወት መመላለስ የሚችለውም በእምነት ብቻ ነው።

ትምህርተ መለኮቱ

ይህ መልእክት ሰው ሊጸድቅ የሚችለው ኢየሱስ ክርስቶስን በማመን ብቻ በመሆኑ የሚቀደሰውም ውጫዊውን ሥርዐት በመፈጸም ሳይሆን፣ በክርስቶስ ጸጋና በመንፈስ ቅዱስ ኀይል ነው የሚለውን ትክክለኛውን የአዲስ ኪዳን ትምህርት ማራኪና ጠንካራ በሆነ አገላለጽ ተንትኖ የሚያስረዳ መልእክት ነው። ይህ መልእክት ለቤተ ክርስቲያን ተሐድሶ መንሥኤ የሆነውም በዚህ ምክንያት ነው።

የቤተ ክርስቲያን ዐጻሽ የነበረው ማርቲን ሉተር፣ በዘመኑ የነበረውን የሐሰት ትምህርት ለመቃወም መሠረት ያደረገው የገላትያን መልእክት ስለ ነበር፣ ብዙ ጊዜ "የሉተር መጽሐፍ" እየተባለ ይጠራል። የመጽሐፉ መሪ ሐሳብ ያረፈበት ጥቅስ 2፥16 ነው (ያንኑ ማብ ይመ)።

አስተዋፅኦ

1. **መግቢያ** (1፥1-9)
   - ሀ. **ሰላምታ** (1፥1-5)
   - ለ. **ቅዋሜ** (1፥6-9)
2. **ግላዊ:- የዐርነትና የእምነት ሐዋርያ መሆኑ አጠራጣሪ አይደለም** (1፥10-2፥21)
   - ሀ. **ጳውሎስ የሚሰብከው ወንጌል በልዩ መገለጥ የተሰጠውን ነው** (1፥10-2፥21)
   - ለ. **ጳውሎስ የሚሰብከው ወንጌል በኢየሩሳሌም ከነበሩት ሐዋርያትና ከይሁዳ አብያተ ክርስቲያናት የተገኘ አይደለም** (1፥13-2፥24) **ይኸውም:-**
     - (1) **ወደ ክርስትና እምነት እንደመጣ ባከናወናቸው ሥራዎች ተረጋግጦአል** (1፥13-17)
     - (2) **በክርስቶስ ካመነ በኋላ በመጀመሪያው የኢየሩሳሌም ጒብኝቱ ተረጋግጦአል** (1-18-24)
     - (3) **በክርስቶስ ካመነ በኋላ በሁለተኛው የኢየሩሳሌም ጒብኝቱ ወቅት ከ14 ዓመት በኋላም ተረጋግጦአል** 2፥1-10
     - (4) **ጴጥሮስን በአንጾኪያ በገሠጸ ጊዜም ተረጋግጦአል** (2፥11-21)
3. **አስተምህሮአዊ:- የዐርነትና የእምነት ትምህርቱ ትክክለኛ መሆኑ** (ም3-4)
   - ሀ. **ወንጌል በገላትያ ምእመናን ሕይወት ልምምድ** (3፥1-5)
   - ለ. **የአብርሃም ሕይወት ልምምድ** (3፥6-9)
   - ሐ. **የሕጉ ርግማን** (3፥10-14)
   - መ. **አስቀድሞ ተስፋ መስጠቱ** (3፥15-18)
   - ሠ. **የሕጉ ዐላማ** (3፥19-25)
   - ረ. **ልጆች እንጂ ባሮች አለመሆን** (3፥26-4፥11)
   - ሰ. **ከሕግ ባርነት ዐርነት እንዲወጡ የቀረበ ልመና** (4፥12-20)
   - ሸ. **የአጋርና የሣራ ምሳሌነት** (4፥21-31)
4. **ተግባራዊ:- የዐርነትና የእምነት ሕይወት መኖር** (5፥1-6፥10)
   - ሀ. **ስለ ዐርነት የተሰጠ ምክር** (5፥1-12)
   - ለ. **በመንፈስ እንጂ በሥጋ አለመኖር** (5፥13-26)
   - ሐ. **መተጋገዝ** (6፥1-10)

5- **ማጠቃለያ** (6፥11-18)

1 ከሰዎች ወይም በሰው ከተላከው ሳይሆን፣ በኢየሱስ ክርስቶስና ከሙታን ባስነሣው በእግዚአብሔር አብ ሐዋርያ ከሆነው ከጳውሎስ፤ [2]አብረውኝም ካሉት ወንድሞች ሁሉ፤

በገላትያ ላሉት አብያተ ክርስቲያናት

[3]ከአባታችን ከእግዚአብሔር፣ ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን:: [4]እንደ ስምባላችንና እንደ አባታችን ፈቃድ፣ ከዚህ ክፉ ዓለም ያድነን ዘንድ ስለ ኀጢአታችን ራሱን ለሰጠ፣ [5]ከዘላለም እስከ ዘላለም ለእርሱ ክብር ይሁን፤ አሜን::

ወንጌል አንዲት ናት

[6]በክርስቶስ ጸጋ የጠራችሁን እርሱን ትታችሁ፣ ወደ ተለየ ወንጌል እንዲህ ፈጥናችሁ መዞራችሁ ደንቆኛል፤ [7]እንደ እውነቱ ከሆነ ሌላ ወንጌል የለም:: የሚያደነጋግሯችሁና የክርስቶስን ወንጌል ለማጣመም ጥረት የሚያደርጉ አንዳንድ ሰዎች አሉ:: [8]ነገር ግን እኛም ብንሆን ወይም የሰማይ መልአክ፣ ከሰበክንላችሁ ወንጌል የተለየ ወንጌል ቢሰብክላችሁ እርሱ ለዘላለም የተረገመ ይሁን:: [9]ቀደም ብለን እንዳልነው፣ አሁንም ደግሜ እላለሁ፤ ማንም ከተቀበላችሁት ሌላ የተለየ ወንጌል ቢሰብክላችሁ፣ እርሱ ለዘላለም የተረገመ ይሁን::

1፥1 ቍ11:12:15:16፤ሐሥ24፥9፤15፤20፥24፤1ቆሮ1፥1
1፥2 ሐሥ16፥6፤ ፊል4፥21
1፥3 ሮሜ1፥7
1፥4 ማቴ20፥28፤ ሮሜ4፥25፤ 1ቆሮ1፥20፤15፥3፤ ገላ2፥ 20፤ፊል4፥20
1፥5 ሮሜ11፥36
1፥6 ቍ15፤ሮሜ 8፥28፤2ቆሮ11፥4
1፥7 ኤር23፥16: 36፤ሐሥ15፥24፤ገላ 5፥10
1፥8ቍ11:16፤ሮሜ 9፥3፤1ቆሮ15፥11 2ቆሮ11፥4፤ገላ2፥2
1፥9 ሮሜ16፥17
1፥10 ሮሜ2፥29
1፥11 ቍ8፤ 1ቆሮ15፥1
1፥12 ቍ1:16፤ 1ቆሮ2፥10፤11፥23፤ 15፥3
1፥13 ሐሥ8፥3፤ 26፥4:5፤1ቆሮ10፥32
1፥14 ማቴ15፥2፤ ሐሥ21፥20፤
1፥15 ኢሳ49፥1:5 ፤ኤር1፥5፤ሐሥ 9፥15፤ሮሜ8፥28፤
1፥16 ማቴ16፥17 ፤ሐሥ9፥15፤ገላ2፥9፤
1፥17ሐሥ9፥21፤

[10]አሁን እኔ ጉሽ ለመባል የምሻው በሰዎች ዘንድ ነው ወይስ በእግዚአብሔር ዘንድ? ወይስ ሰዎችን ደስ ለማሰኘት እየተጣጣርሁ ነው? ሰዎችን ደስ ለማሰኘት የምጥር ብሆን ኖሮ፣ የክርስቶስ አገልጋይ ባልሆንሁ ነበር::

ጳውሎስ በእግዚአብሔር መጠራቱ

[11]ወንድሞች ሆይ፤ የሰበክሁላችሁ ወንጌል ሰው ሠራሽ አለመሆኑን እንድታውቁ እፈልጋለሁ፤ [12]ከማንም ሰው አልተቀበልሁትም፤ ከማንም አልተማርሁትም፤ ይልቁንስ በመገለጥ ከኢየሱስ ክርስቶስ ተቀበልሁት::

[13]ቀድሞ በአይሁድ ሃይማኖት እንዴት እንደኖርሁ፣ የእግዚአብሔርንም ቤተ ክርስቲያን እንዴት በእጅጉ እንዳሳደድሁ፣ ለማጥፋትም እንዴት እንደ ጣርሁ ሰምታችኋል፤ [14]በእኔ ዕድሜ ዘመን ከነበሩት ከብዙዎቹ አይሁድ ይበልጥ በአይሁድ ሃይማኖት እልቅ ነበር፤ ስለ አባቶቼም ወግ እጅግ ቀናተኛ ነበርሁ:: [15]ነገር ግን፣ ከእናቴ ማሕፀን[ሀ] ጀምሮ የለየኝና በጸጋው የጠራኝ እግዚአብሔር፣ [16]በአሕዛብ መካከል ስለ እርሱ እንድሰብክ ልጁን በእኔ ሊገልጥ በወደደ ጊዜ፣ ከማንም ሥጋ ለባሽ ጋር አልተማከርሁም፤ [17]ከእኔ በፊት ሐዋርያት ወደ ሆኑትም ወደ ኢየሩሳሌም አልወጣሁም፤ ነገር ግን ወዲ

[ሀ]15 ወይም *ከመወለዴ*

1፥1 *ከሙታንም ባስነሣው፤* ትንሣኤ፣ የክርስትና እምነት ዋና ማረጋገጫ ነው (ሐሥ17፥18፤ ሮሜ1፥4፤ 1ቆሮ15፥20፤ 1ጴጥ 1፥3 ይመ)፤ ጳውሎስ ከሞት የተነሣውን ክርስቶስን ሰላየ ሐዋርያ እንዲሆን ተሹሞአል (ሐሥ1፥22 እና ማብ፤ 2፥32፤ 1ቆሮ 15፥8 ይመ):: *ሐዋርያ፤* ሙሉ የውክልና ሥልጣን ተሰጥቶት ለአንድ ተግባር የተላከ መልእክተኛ ማለት ነው (የ1ቆሮ1፥1 ማብ ይመ):: *ከጳውሎስ፤* በዚያን ዘመን የነበሩ ጸሓፊዎች ስማቸውን በመልእክታቸው መጀመሪያ ላይ ማስፈር የተለመደ ነበር:: ስለ ጳውሎስ በበለጠ ለማወቅ የሐሥ9፥1፤ ፊል3፥4-14 ማብ ይመ::

1፥2 *ወንድሞች፤* ክርስቲያኖችን ማለት ነው (3፥15፤4፥12፤ 5፥11፤ 6፥18 ይመ):: *ገላትያ፤* ቃሉ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ሦስት ጊዜ ተጠቅሶአል:: የመጀመሪያው በ2ጢሞ 4፥10 ላይ ሲሆን፣ ምን እንደሚያመለክት ግን አይታወቅም:: ሁለተኛው ደግሞ በ1ጴጥ 1፥1 ላይ ነው፤ ይህም ጎል የተባለው ሕዝብ ሰፍሮበት የነበረውን የትንሿን እስያ ሰሜናዊ ክፍል ያመለክታል:: በመጨረሻም እዚህ ላይ ሲሆን፣ ምናልባት ጳውሎስ ቃሉን የተጠቀመው የሮም ግዛት የነበረችውን የገላትያን አውራጃና በመጀመሪያው ሐዋርያዊ ጕዞው ያለፈበትን በደቡብ በኩል ያለውን ተጨማሪ አካባቢ ለማሳየት ሊሆን ይችላል (ሐሥ 13፥14-14፥23 ይመ):: *አብያተ ክርስቲያናት፤* መልእክቱ የተጻፈው በገላትያ ላሉት አያሌ ማኅበረ ምእመናን ነው::

1፥3 *ጸጋ፤* ከተለመደው የግሪክ ሰላምታ የተወሰደ ክርስቲያናዊ ሰላምታ ነው (ዮና 4፥2፤ ኤፌ1፥2 ማብ ይመ):: *ሰላም፤* በዕብራይስጥ የተለመደ ሰላምታ ነው (ዮሐ14፥27፤ 20፥19፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ)::

1፥4 *ከዚህ ክፉ ዓለም፤* በአሁኑ ዘመን ያለውን የዓለም ሁኔታ ያመለክታል (የ2ቆሮ4፥4 ማብ ይመ)፤ ሊመጣ ካለው የመሲሑ ዘመን ጋር ሲነጻጸር፣ የአሁኑ ዘመን ተለይቶ የሚታወቀው በክፋቱ ነው (ኤፌ2፥2፤ 6፥12):: *ስለ ኀጢአታችን፤* ማቴ1፥21፤ ዮሐ1፥29፤ 1ቆሮ15፥3፤ 1ጴጥ2፥24 ይመ::

1፥5፤ ስለ ሌሎችም የውዳሴ ቃሎች ሮሜ9፥5፤ 11፥36፤ 16፥27፤ ኤፌ 3፥21፤ 1ጢሞ 1፥17 ይመ::

1፥6 *በክርስቶስ ጸጋ፤* የጠራና ያልተደባለቀ ወንጌል መለኪያ ነው:: *የጠራችሁን፤* እግዚአብሔርን ያመለክታል:: *እንዲህ ፈጥናችሁ፤* በክርስቶስ ካመኑ በኋላ ብዙ ሳይቈዩ ወይም ወዲያውኑ ማለት ነው::

1፥7 *አንዳንድ ሰዎች፤* የይሁዲ እምነት ተከታይ የሆኑትን ክርስቲያኖች የሚያመለክት ነው::

1፥8 *ለዘላለም የተረገመ፤* ይህ ሐረግ በግሪክ፣ "አናቴማ" የሚባል ሲሆን፣ ቀደም ሲል በቤተ ጣዖት ስእለትን ለመፈጸም የሚሰጠውን ክፍያ ያመለክታል፤ በኋላ ግን ቃሉ ርግማንን የሚያመለክት ሆኖአል (ቍ9፤ 1ቆሮ 12፥3፤ 16፥22፤ ሮሜ9፥3 ይመ)::

1፥10 *የክርስቶስ አገልጋይ፤* ቀደም ሲል ጳውሎስ በኀጢአት የባርነት ቀንበር ሥር ነበር (5፥1)፤ ነገር ግን በክርስቶስ ቤዛነት ከኀጢአት ነጻ ከወጣ በኋላ የጽድቅና የእግዚአብሔር ባሪያ ሆነ (ሮሜ 6፥18: 22 ይመ)::

1፥11 *ወንድሞች ሆይ ... እንድታውቁ እፈልጋለሁ፤* ይህ ሐረግ ጳውሎስ የተቀበለውን ወንጌል በተነተነበት በ1ቆሮ15፥1 ላይም ይገኛል:: *የሰበክሁላችሁ ወንጌል፤* በሮሜ2፥16፤ 16፥25 ላይ፣ "የእኔ ወንጌል" ተብሎአል:: ድነት ለሁሉ ነው፤ የሚገኘውም ክርስቶስን በማመን ነው::

1፥12 *በመገለጥ ... ተቀበልሁት፤* ኤፌ3፥2-6 ይመ::

1፥13 *በአይሁድ ሃይማኖት፤* በብሉይ በአዲስ ኪዳን መካከል ባለው ዘመን የተስፋፋ የአይሁድ እምነት ነው:: ቃሉ ከክርስቶስ በፊት በስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ከተደመሰሰው ና ሕዝቡ ወደ ባቢሎን ተማርኮ ከተጋዘው ከደቡብ መንግሥት ከይሁዳ የተወሰደ ነው:: *የእግዚአብሔርንም ቤተ ክርስቲያን፤* በብሉይ ኪዳን፣ "ማኅበር" (ዘኁ16፥21) ወይም "የእግዚአብሔር ጉባኤ" (ዘኁ 20፥4) ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው::

1፥14 *ስለ አባቶቼም ወግ፤* ከትውልድ ወደ ትውልድ በቃል የሚተላለፍና ከተጻፈው ከሙሴ ሕግ ጋር የሚነጻጸር ነው፤ ይህን "የሽማግሌዎች ወግ" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ (የማቴ 15፥2 ማብ ይመ):: *ቀናተኛ፤* ፊል 3፥6 ይመ::

1፥15 *ከእናቴ ማሕፀን ጀምሮ የለየኝና፤* ኢሳ 49፥1፤ ኤር 1፥5፤ ሮሜ 1፥1 ይመ::

1፥16 *በአሕዛብ፤* ባዕዳንን የሚያመለክት ሲሆን፣ "ሰዎች" ወይም "ሕዝቦች" ማለትም ይሆናል፤ በአጠቃላይ ከአይሁድ ውጭ የሆኑትን ዜጎች ወይም ባዕድ አምልኮ የሚከተሉትን ሰዎች ያመለክታል:: *ከማንም ሥጋ ለባሽ፤* ቃል በቃል ሲወሰድ፣ "ከሥጋና ከደም" ማለት ነው:: በተለይም በአዲስ ኪዳን የሰውን ደካማነትና አለማወቅ ለማመልከት በብዙ ቦታ ተጠቅሶአል (ማቴ 16፥17፤ 1ቆሮ15፥50፤ ኤፌ6፥12 ይመ):: ጳውሎስ ግን መልእክቱን የተቀበለው ከሰው ሳይሆን ከእግዚአብሔር ነው::

1፥17 *ኢየሩሳሌም፤* የአይሁድ ሃይማኖት ማእከልና ክርስትናም የተጀመረበት ስፍራ ነው:: *ዐረብ አገር፤* በዮርዳኖስ ማዶ

ያው ወደ ዐረብ አገር ሄድሁ፤ በኋላም ወደ ደማስቆ ተመለስሁ::

[18]ከዚያም ከሦስት ዓመት በኋላ፣ ጴጥሮስን[ሀ] አገኘው ዘንድ ወደ ኢየሩሳሌም ወጣሁ፤ ከእ ርሱም ጋር ዐሥራ አምስት ቀን ተቀመጥሁ:: [19]ነገር ግን ከጌታ ወንድም ከያዕቆብ በቀር፣ ከሐዋርያት ማንንም አላየሁም:: [20]በምጽፍላ ችሁ ነገር በእግዚአብሔር ፊት ሐሰት እንደ ማልናገር አስረግጬ እነግራችኋለሁ:: [21]ከዚ ያም በኋላ፣ ወደ ሶርያና ወደ ኪልቅያ አገር ሄድሁ:: [22]በክርስቶስ ያሉት የይሁዳ አብያተ ክርስቲያናትም ፊቴን አይተው አያ ውቁም ነበር፤ [23]እነርሱ ግን፣ "ቀድሞ እኛን ሲያሳድድ የነበረ ሰው፣ ከዚህ በፊት ሊያጠ ፋው ይፈልግ የነበረውን እምነት አሁን እየ ሰበከ ነው" የሚለውን ወሬ ብቻ ሰምተው ነበር፤ [24]በእኔም ምክንያት እግዚአብሔርን አመሰገኑ::

ጳውሎስን ሐዋርያት ተቀበሉት

2 ከዐሥራ አራት ዓመት በኋላም፣ ዳግመኛ ወደ ኢየሩሳሌም ወጣሁ፤ በዚህ ጊዜ ከበርናባስ ጋር ነበርሁ፤ ቲቶንም ይዤው ሄጄ ነበር:: [2]ካገኘሁትም መገለጥ የተነሣ ወደዚያ ሄድሁ፤ በአሕዛብ መካከል የምሰብከ ውን ወንጌል ለእነርሱም ገለጥሁላቸው:: ይሁን እንጂ፣ ምናልባት በከንቱ እየሮጥሁ ወይም ሮጬ እንዳይሆን በመሥጋት፣ ዋነኞች ለሚ መስሉት ብቻ በግል ይህን አስታወቅኋ ቸው:: [3]ከእኔ ጋር የነበረው ቲቶ እንኳ የግ ሪክ ሰው ቢሆንም፣ እንዲገረዝ አልተገደደም ነበር:: [4]ይህ ጉዳይ የተነሣው አንዳንድ ሐሰ ተኞች ወንድሞች በክርስቶስ ኢየሱስ ያገኘነ ውን ነጻነት ሊሰልሉና ባሪያዎች ሊያደር ጉን ወደ እኛ ሾልከው በመግባታቸው ነው::

[5]ለእነዚህ ሰዎች ለአንድ አፍታ እንኳ አል ተገዛንላቸውም፤ ይኸውም፣ የወንጌል እው ነት ከእናንተ ጋር ጸንቶ እንዲኖር ነው::

[6]ዋነኛ መስለው ስለሚታዩት ሰዎች ማን ነት እኔን አይገደኝም፤ እግዚአብሔር የሰውን ፊት አይቶ አያደላም፤ እነዚህም ሰዎች ለመልእክቴ የጨመሩልኝ ነገር የለም:: [7]ነገር ግን ጴጥሮስ ለተገረዙት[ለ] ወንጌልን እንዲሰብክ ዐደራ እንደ ተሰጠው፣ እኔም ላልተገረዙት[ሐ] ወንጌልን እንድሰብክ ዐደራ እንደ ተሰጠኝ ተገነዘቡ፤ [8]ጴጥሮስ ለአይ ሁድ ሐዋርያ እንዲሆን የሠራ እግዚአብሔር፣ በእኔ የአሕዛብ ሐዋሪያዊ አገልግሎትም ሠርቶአል:: [9]እንደ አዕማድ የሚቈጠሩት ያዕቆብ፣ ጴጥሮስና[መ] ዮሐንስም የተሰጠኝን ጸጋ ባስተዋሉ ጊዜ፣ ለእኔና ለባርናባስ የትብብር ቀኝ እጃቸውን ሰጡን፤ ከዚያም እኛ ወደ አሕዛብ፣ እነርሱ ደግሞ ወደ አይሁድ እንድሄድ ተስማሙ::

[10]አጥብቀው ዐደራ ያሉን ድኾችን ማሰባ ችንን እንዳናቋርጥ ብቻ ነው፤ እኔም ይህንኑ ለማድረግ ጉጉቴ ነበር::

ጳውሎስ ጴጥሮስን ተቃወመው

[11]ጴጥሮስ ወደ አንጾኪያ በመጣ ጊዜ፣ በግልጥ ስቶ ስለ ነበር ፊት ለፊት ተቃወ

9፥22
1፥18 ሐሥ9፥22: 23:26፤27፤
1፥19 ማቴ13፥55፤ ሐሥ15፥13
1፥20 ሮሜ1፥9፤ 9፥1
1፥21 ሉቃ2፥2፤ ሐሥ6፥9
1፥22 ሮሜ16፥3፤ 1ተሰ2፥14
1፥23 ሐሥ6፥7፤ 8፥3
1፥24 ማቴ9፥8
2፥1 ሐሥ4፥36፤ 15፥2፤ቆሮ2፥13
2፥2 ሐሥ15፥4: 12፤1ቆሮ2፥10፤ 9፥24
2፥3 ቍ1፤ ሐሥ16፥3፤1ቆሮ 9፥21፤2ቆሮ2፥13
2፥4 ሐሥ1፥16፤ 2ቆሮ11፥26፤ ገላ5፥1:13፤ይሁ4
2፥5 ቍ14
2፥6 ቍ2፤ሐሥ 10፥34፤1ቆሮ 15፥11፤ራእ2፥23
2፥7 ቍ9:11:14 ሐሥ9፥15፤1ተሰ 2፥4፤1ጢሞ1፥11
2፥8 ሐሥ1፥25፤ 1ቆሮ1፥1
2፥9 ቍ1:7:11: 14፤ሐ4፥36፤9፥15፤1 5፥13፤ሮሜ12፥3፤ 1ጢሞ3፥15 ራእ3፥12
2፥10 ሐሥ24፥17
2፥11 ቍ7:9: 14፤ሐሥ11፥19

[ሀ]18 ግሪኩ ኬፋ ይለዋል::
[ለ]7 ወይም ለአይሁድ
[ሐ]7 ወይም ለአረማዊያን እንዲሁም ቍ8 እና 9 ይመ
[መ]9 ግሪኩ ኬፋ ይላል፤ እንዲሁም ቍ11 እና 14 ይመ

የሚገኘውን የናባትያንን መንግሥት የሚያመለክት ነው፤ ይህም ከደማስቆ በስተ ደቡብ ምዕራብ እስከ ስዊዝ ያለውን አካባቢ ያጠ ቃልላል:: *ደማስቆ፤* በብሉይ ኪዳን ዘመን አራም በመባል የሚ ታወቀው የሶርያ ጥንታዊ ዋና ከተማ ነው:: ጳውሎስ ከኢየሩሳ ሌም ወደ ደማስቆ ሲሄድ በመንገድ ላይ ክርስቶስን አመነ (ሐሥ 9፥1-9)::

1፥18 *ከሦስት ዓመት በኋላ፤* ወደ ዐረብ አገር ለመሄድ ከተነሣበት ጊዜ ጀምሮ ማለት ነው፤ ሦስቱንም ዓመት ዐረብ አገር መቈየቱን ግን ጥቅሱ አይገልጽም:: *ጴጥሮስን፤* ወይም "ኬፉን" ማለት ነው፤ ይህም በአረማይክ ድንጋይ ማለት ነው (ማቴ16፥18 እና ማብ ይመ)፤ የስሙ ትርጉም በዚህ ቃል የተጠራው ሰው ያለውን ባሕርይ ያመለክታል (የዮሐ1፥42 ማብ ይመ):: *ወደ ኢየሩሳሌም ወጣሁ፤* አንዳንዶች ሳውልና በርናባስ ርዳታ ለማድ ረስ ወደ ኢየሩሳሌም ከተላኩበት ከሐሥ 11፥30 ጋር ቢያመሳስ ሉትም፣ ይህ ክፍል በሐሥ9፥26-30 ላይ የተጠቀሰውን የጳውሎ ስን ጉብኝት የሚያመለክት ነው::

1፥19 *ከያዕቆብ፤* በያዕቆብ መልእክት መግቢያ ሥር፣ "ጸሓፊው" የሚለውን ይመ:: በኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን የሽ ማግሌዎች መሪ እንደ ነበረ በሐሥ 21፥18 ላይ ተጽፎአል:: *ከጌታ ወንድም፤* የሉቃ 8፥19 ማብ ይመ::

1፥21 *ወደ ሶርያና ወደ ኪልቅያ፤* የትንሿ እስያ አውራ ጃዎች ናቸው:: የጳውሎስ የትውልድ ከተማ ጠርሴስ በኪልቅያ አው ራጃ ስለሚገኝ ወደዚያ ሄደ (ሐሥ 9፥30 ይመ)::

2፥1 *ከዐሥራ አራት ዓመት በኋላም፤* ጳውሎስ በክርስቶስ ካመነ በኋላ ማለት ሊሆን ይችላል:: *ዳግመኛ ወደ ኢየሩሳሌም ወጣሁ፤* አንዳንዶች በሐሥ11፥30 ላይ የተጠቀሰውን ጉብኝት የሚያመለክት ነው ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ በሐሥ15፥1-4 የተጠቀ ሰውን የሚያሳይ ነው ይላሉ (የሐሥ12፥1፤15፥2 ማብ ይመ):: *በርናባስ፤* ትርጉሙ የሚያጽናናና ማለት ነው:: የመጀመሪያው ስሙ ዮሴፍ ሲሆን፣ እርሱም ከቆጵሮስ ደሴት የመጣ ሌዋዊ ነበር (ሐሥ 4፥36 ማብ ይመ)፤ በመጀመሪያው ሐዋርያዊ ጉዞ የጳውሎስ ባልደረባ ነበር (ሐሥ 13፥1-14፥28):: *ቲቶ፤* ከአሕዛብ ወገን በክርስቶስ ያመነ ሰው ሲሆን፣ በመጀመሪያ የጳውሎስ ተወ ካይ ሆኖ ወደ ቆሮንቶስ ሄዶአል፤ በኋላም ከቀርጤስ የነበረችውን ቤተ ክርስቲያን ያደራጅ ዘንድ በዚያ ቀርቶአል (ቲቶ1፥5 ይመ)::

2፥2 *በከንቱ ... ሮጬ እንዳይሆን፤* 1ቆሮ 15፥58፤ ፊል 2፥16 ይመ:: *ዋነኞች ለሚመስሉት፤* ጳውሎስ ሥልጣናቸውን በመቀበል ግልጽ አድርጎ የተናገረበት እና ምናልባትም ደግሞ ያዕቆብን፣ ጴጥሮስንና ዮሐንስን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ቍ9 ይመ፤ ከቍ6 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥4 *ሐሰተኞች ወንድሞች፤* ከአሕዛብ ወገን የሆኑ ክርስ ትያኖች መገረዝና የሙሴንም ሕግ መጠበቅ እንደሚገባቸው የሚያስተምሩ ክርስቲያኖች ናቸው (ከሐሥ15፥5፤2 ቆሮ11፥26 ጋር ያነጻጽሩ):: *ነጻነት፤* 5፥1:13፤ ሮሜ6፥18:20:22፤ 8፥2 ይመ:: ይህም በገላትያ መልእክት ውስጥ ብዙ ጊዜ የተጠቀሰ ዋና ቃል ነው (3፥28፤ 4፥22-23:26:30-31፤ 5፥1:13 ይመ):: *ሊሰልሉና፤* 2ሳሙ10-3 እና 1ዜና19፥3ይመ::

2፥6 *ዋነኛ መስለው ስለሚታዩት፤* የቍ2 ማብ ይመ:: *የሰውን ፊት አይቶ አያደላም፤* ከዘዳ 10፥17፤ 1ሳሙ16፥7፤ ሉቃ 20፥21፤ ያዕ2፥1 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥7 *ላልተገረዙት፤* የጳውሎስ አገልግሎት ላልተገረዙት ወይም ለአሕዛብ ብቻ አልነበረም፤ ስለዚህ ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ አንድ አካባቢ በሚደርስበት ጊዜ፣ ከሁሉ አስቀድሞ ወደ ምኩ ራብ ይገባ እንደ ነበር ተጽፎአል (የሐሥ13፥14 ማብ)፤ ይሁን እንጂ በአብዛኛው ራሱን ለአሕዛብ የተላከ ሐዋርያ አድርጎ ይቈጥ ራል (ሮሜ11፥13 እና ማብ ይመ)::

2፥9 *አዕማድ፤* ለአንድ ድርጅት ሕልውና የጀርባ ዐጥንት የሆኑና እንደ ምሳሌ የሚታዩ ሰዎች የሚጠሩበት ስም ነው:: *ያዕቆብ፤* የ1፥19 ማብ ይመ:: *ቀኝ እጃቸውን፤* በዕብራውያንና በግሪ ኮች ባህል፣ ሰዎች የወዳጅነት ቃል ኪዳን ሲያደርጉ የሚፈጽሙት የተለመደ ሥርዐት ነው::

2፥11 *አንጾኪያ፤* የሶርያ ዋና ከተማና ከሦስቱ የሮም መንግሥት ታላላቅ ከተሞች አንዷ ነበረች፤ የጳውሎስም ሐዋር ያዊ ጉዞ መነሻ ይህችው ከተማ ነበረች (ሐሥ13፥1-3፤ 14፥26

ምሁት:: [12]አንዳንድ ሰዎች ከያዕቆብ ዘንድ ከመምጣታቸው በፊት፣ ከአሕዛብ ጋር ይበላ ነበር፤ እነርሱ በመጡ ጊዜ ግን የተገረዙትን ወገኖች ፈርቶ ከአሕዛብ ራሱን በመለየት ገሸሽ ማለት ጀመረ፤ [13]በርናባስም እንኳ በእነርሱ ግብዝነት እስኪወሰድ ድረስ፣ ሌሎቹም አይሁድ በግብዝነቱ ተባበሩት:: [14]ተግባራቸው እንደ ወንጌል እውነት አለመሆኑን በተረዳሁ ጊዜ፣ በሁሉም ፊት ጴጥሮስን እንዲህ አልሁት፤ "አንተ አይሁዳዊ ነህ፤ ሆኖም በአሕዛብ ሥርዐት እንጂ በአይሁድ ሥርዐት አትኖርም፤ ታዲያ አሕዛብ የአይሁድን ሥርዐት እንዲከተሉ እንዴት ታስገድዳቸዋለህ? [15]"እኛ በትውልዳችን አይሁድ እንጂ፣ 'ኀጢአተኞች አሕዛብ' ያልሆን፣ [16]ሰው በኢየሱስ ክርስቶስ በማመን እንጂ፣ ሕግን በመጠበቅ እንደማይጸድቅ እናውቃለን:: ስለዚህ ሕግን በመጠበቅ ሳይሆን፣ በክርስቶስ በማመን እንጸድቅ ዘንድ እኛም ደግሞ በክርስቶስ ኢየሱስ አምነናል፤ ሕግን በመጠበቅ ማንም አይጸድቅምና::

[17]"በክርስቶስ ለመጽደቅ ስንፈልግ፣ እኛ ራሳችን ኀጢአተኞች መሆናችን ግልጽ ነው፤ ታዲያ ክርስቶስ ኀጢአት እንዲስፋፋ ያደርጋልን? ፈጽሞ አይደለም!:: [18]ያፈረስሁትን መልሼ የምገነባ ከሆነማ ሕግ ተላላፊ መሆኔን አረጋግጣለሁ:: [19]ስለ እግዚአብሔር እኖር ዘንድ፣ በሕግ በኩል ለሕግ ሞቻለሁና:: [20]ከክርስቶስ ጋር ተሰቅያለሁ፤ ከእንግዲህ እኔ አልኖርም፤ ነገር ግን ክርስቶስ በውስጤ ይኖራል:: አሁንም በሥጋ የምኖረው ኑሮ በወደደኝና ስለ እኔ ራሱን አሳልፎ በሰጠው በእግዚአብሔር ልጅ ላይ ባለኝ እምነት ነው:: [21]የእግዚአብሔርን ጸጋ አላቃልልም፤ ጽድቅ በሕግ በኩል የሚገኝ ከሆነማ፣ ክርስቶስ እንዲያው በከንቱ ሞተ ማለት ነዋ!"[c]

እምነት ወይስ የእሪትን ሕግ መጠበቅ

3 እናንተ የማታስተውሉ የገላትያ ሰዎች ሆይ! ለመሆኑ ማን መተት አደረገባችሁ? ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ ተሰቀለ ሆኖ በፊት ለፊታችሁ በግልጥ ተሥሎ ነበር:: [2]ከእናንተ ዘንድ አንድ ነገር ብቻ ማወቅ እፈልጋለሁ፤ መንፈስን የተቀበላችሁት ሕግን በመጠበቅ ነው ወይስ የተሰበከላችሁን በማመን? [3]ይህን ያህል የማታስተውሉ ናችሁን? በመንፈስ ጀምራችሁ በሥጋ ፍጹም ለመሆን ትጥራላችሁን? [4]በእርግጥ ለከንቱ ከሆነ፣ ይህን ያህል መከራ የተቀበላችሁት እንዲያው ነውን? [5]እግዚአብሔር መንፈሱን የሚሰጣችሁ፣ በእናንተም ዘንድ ታምራትን የሚሠራው ሕግን ስለ ጠበቃችሁ ነው ወይስ የሰማችሁትን ስላመናችሁ?

[6]እስቲ አብርሃምን አስቡ፤ "እርሱ እግዚአብሔርን አመነ፤ ጽድቅም ሆኖ ተቈጠረለት::" [7]እንግዲህ እነዚያ የሚያምኑት የአብርሃም ልጆች እንደ ሆኑ አስተውሉ:: [8]መጽሐፍ፣ እግዚአብሔር አሕዛብን በእምነት እንደሚያጸድቅ አስቀድሞ በማየት፣ "አሕዛብ ሁሉ በአንተ ይባረካሉ" በማለት ወንጌልን ለአብርሃም አስቀድሞ አስታወቀው::

2፥12 ሐሥ10፥45 11፥2፤11፥3፤15፥13
2፥13 ቍ1፤ ሐሥ 4፥36
2፥14 ቍ5:7:9: 11:12፤ ሐሥ10፥28
2፥15 1ሳሙ15፥18 ፤ሉቃ24፥7፤ ፊል3፥3:5
2፥16 ሮሜ3፥28፤ 4፥25፤9፥30
2፥17 ቍ15፤ ገላ3፥21
2፥19 ሮሜ6፥10: 11:14፤7፥4፤2ቆሮ5፥15
2፥20 ማቴ4፥3፤ ሮሜ 6፥6፤ 8፥10፤8፥37፤ ገላ1፥4፤1ጴጥ4፥2
2፥21 ገላ3፥21
3፥1 ሉቃ24፥25 ፤ሐሥ16፥6፤1ቆሮ 1፥23፤ገላ5፥7
3፥2 ቍ5:10፤ ዮሐ20፥22፤ሮሜ 10፥17፤ ገላ2፥16፤ዕብ 4፥2
3፥5 ቍ2:10፤ 1ቆሮ12፥10፤ገላ 2፥16
3፥6 ዘፍ15፥6፤ ሮሜ4፥3
3፥7 ቍ9፤ሉቃ3፥8
3፥8 ዘፍ12፥3፤ 18፥18፤22፥18፤26፥4፤ ሐሥ3፥25

c21 አንዳንድ ተርጓሚዎች ትምህርተ ጥቅሱን ከቍ14 በኋላ ያደርጋሉ::

ይመ):: ስቶ፤ ጴጥሮስ ተከትሎት የነበረውን ትክክለኛ መንገድ ለቆ፣ በወቅቱ ግዝረትን ከሚደግፉ ወገኖች የሚሰነዘረውን ተቃውሞ ለማርገብ በሐሳባቸው በመስማማቱ ጳውሎስ ተቃወመው::

2፥12 *የተገረዙትን ወገኖች*፤ ያለግዝረት ድነት ሙሉ አይሆንም ብለው የሚያምኑ የአይሁድ እምነት ተከታይ የሆኑ ክርስቲያኖች ናቸው (ከሐሥ10፥45፤ 11፥2፤ ከሮሜ4፥12 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥13 *ሌሎቹም አይሁድ*፤ ግርዘት ያስፈልጋል ከሚሉት ጋር ያልተባበሩ፣ ነገር ግን በጴጥሮስ ሁኔታ የተሰነካከሉትን ከአይሁድ ወገን የሆኑ ክርስቲያኖችን ያመለክታል::

2፥14 *በአሕዛብ ሥርዐት እንጂ*፤ በአይሁድ ልማድ አለመሄዱን፣ በተለይም የተከለከሉ ምግቦችን ይበላ እንደ ነበር የሚያመለክት ነው (ቍ12 ይመ)::

2፥16፤ የገላትያ መልእክት ዋና ሐሳብ የሚገኘው እዚህ ጥቅስ ላይ ነው፤ ጥቅሱ ሦስት ጊዜ ሕግን በመጠበቅ መጽደቅ እንደማይቻል ሲያመለክት፣ ሦስት ጊዜ ደግሞ በክርስቶስ ማመን ፍጹም አስፈላጊ መሆኑን ይናገራል:: *ሕግን በመጠበቅ፤* ጳውሎስ ሕግን መናቁ አይደለም፤ እርሱ ራሱ የእግዚአብሔር ሕግ፣ "ቅዱስ፣ ጻድቅና መልካም ነው" (ሮሜ7፥12) በማለት ሕግን የሚያከብር መሆኑን ገልጾአልና:: የብሉይ ኪዳንን ሕግ መጠበቅ በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት ለማግኘት መሠረታዊ ነገር ነው በማለት ሕጉን አዛብቶ ለመጠቀም የሚደረገውን ተገቢ ያልሆነ ሙከራ ጳውሎስ ተቃውሞታል:: *በክርስቶስ በማመን እንጸድቅ ዘንድ*፤ የወንጌል መልእክት መሠረታዊ ሐሳብ ነው (ሮሜ 3፥20-28፤ ፊል 3፥9 ይመ፤ እንዲሁም የሮሜ 3፥24-28 ማብ ይመ):: እምነት ጽድቅን የምናገኝበት መንገድ ሲሆን፣ መሠረቱ ደግሞ ክርስቶስ በመስቀል ላይ የፈጸመው ሥራ ነው::

2፥19 *ለሕግ ሞቻለሁና*፤ ቍ20 ይመ፤ የሮሜ 7፥4 ማብ ይመ::

2፥20 *ከክርስቶስ ጋር ተሰቅያለሁ*፤ 5፥24፤ 6፥14፤ ሮሜ 6፥8-10፤ 7፥6 ይመ፤ የሮሜ6፥7 ማብ ይመ:: *ስለ እኔ ራሱን አሳልፎ በሰጠው፤* 1፥4፤ 1ጢሞ2፥6፤ ቲቶ2፥14 ይመ::

2፥21 *ክርስቶስ እንዲያው በከንቱ ሞተ ማለት ነዋ?* ወግ አጥባቂነትን ከጸጋ ጋር መደባለቅ፣ ጸጋውን ማቃለልና በመስቀሉ ሥራ ላይ ማፌዝ ነው::

3፥1 *እናንተ የማታስተውሉ*፤ የአእምሮ ችግር አልነበረባቸውም፤ ነገር ግን መረዳት ሲችሉ፣ ቸልተኞች በመሆናቸው ነው፤ ሉቃ24፥25፤ ሮሜ1፥14፤ 1ጢሞ6፥9፤ ቲቶ3፥3 ይመ:: *ማን ...?* ወግ አጥባቂ የሆኑ የአይሁድ እምነት ተከታይ የሆኑትን ክርስቲያኖች ማለቱ ነው:: *እንደ ተሰቀለ ሆኖ ... ተሥሎ*፤ 1ቆሮ1፥23፤ 2፥2 ይመ:: በአደባባይ እንዲታይ የተደረገ ወይም በግድግዳ ላይ የተለጠፈ ማለት ነው:: ሙሴ በዐላማ ላይ ከሰቀለው የናስ እባብ ጋር ይህን ያነጻጽሩ (ዘኍ21፥9)::

3፥2 *መንፈስን፤* ይህን ጨምሮ፣ ጳውሎስ ስለ መንፈስ ቅዱስ በገላትያ መልእክቱ ብዙ ጊዜ ጠቅሶአል::

3፥3 *በመንፈስ ጀመራችሁ በሥጋ፤* ድነትና ቅድስና ሁለቱም የመንፈስ ቅዱስ ሥራዎች ናቸው:: *በሥጋ፤* ደካማውና ያልተለወጠው ፍጥረታዊ ሰው የሚያደርገውን ጥረት ለማመልከት ነው:: ጽድቅን በሥራ ለማግኘት መሞከር፣ ግዝረትንና የመሳሰሉትን ማድረግ የሥጋ ሥራዎች ናቸው::

3፥4፤ ሐዋርያው ጳውሎስ፣ የሳቱ ሰዎች ወደ እውነተኛው ወንጌል እንዲመለሱ ይመኛል፤ ተስፋም ያደርጋል::

3፥7 *የአብርሃም ልጆች፤* አብርሃም፣ በሥጋም በመንፈስም የአይሁድ ሕዝብ አባት ነው (ዮሐ 8፥31:33:39:53፤ ሐሥ7፥2 ሮሜ4፥12 ይመ):: እዚህ ላይ ግን ከአይሁድም ሆነ ከአሕዛብ ወገን የሆኑ አማኞች ሁሉ፣ የአብርሃም መንፈሳውያን ልጆች ተብለዋል (የሮሜ4፥11-12 ማብ ይመ)፤ የአብርሃም ዘር ተብለውም ይጠራሉ (ቍ16፤ ዕብ2፥16)::

3፥8 *መጽሐፍ ... አስቀድሞ በማየት፤* የጽሑፉን መለኮታዊ ምንጭ የሚያመለክት ነው (1ጢሞ 5፥18 ይመ)::

3፥9 *የእምነት ሰው ከሆነው ከአብርሃም፤* ጳውሎስ ስለ

[9]ስለዚህ በእምነት የሆኑት፣ የእምነት ሰው ከሆነው ከአብርሃም ጋር ቡሩካን ናቸው:: [10]ሕግን በመጠበቅ የሚተማመኑ ሁሉ ከእርግማን በታች ናቸው፤ "በሕግ መጻሕፍት የተጻፈውን ሁሉ የማያደርግ የተረገመ ነው" ተብሎ ተጽፎአልና:: [11]"ጻድቅ በእምነት ይኖራል" ስለ ተባለ፣ ማንም በእግዚአብሔር ፊት በሕግ እንደማይጸድቅ ግልጽ ነው:: [12]ሕግ በእምነት ላይ የተመሠረተ አይደለም፤ ነገር ግን "ሕጋትን የሚፈጽም ሰው በእነርሱ በሕይወት ይኖራል" ተብሎአል:: [13]"በዕንጨት ላይ የሚሰቀል ሁሉ የተረገመ ነው" ተብሎ ስለ ተጻፈ፣ ክርስቶስ ስለ እኛ ርግማን ሆኖ ከሕግ ርግማን዗ዋጅቶናል፤ [14]ለአብርሃም የተሰጠው በረከት፣ በክርስቶስ ኢየሱስ ለአሕዛብ እንዲደርስ ዋጅቶናል፤ ይኸውም በእምነት የመንፈስን ተስፋ እንድንቀበል ነው::

የአራት ሕግና የተስፋ ቃል

[15]ወንድሞች ሆይ፤ ከሰው ዕለታዊ ሕይወት የተለመደውን ምሳሌ አድርጌ ላቅርብ፤ የሰው ኪዳን እንኳ አንድ ጊዜ ከጸደቀ በኋላ ማንም ሊሽረው ወይም በእርሱ ላይ ሊጨምርበት እንደማይችል ሁሉ፣ በዚህም ጉዳይ ቢሆን እንደዚሁ ነው:: [16]የተስፋውም ቃል የተነገረው ለአብርሃምና ለዘሩ ነበር፤ መጽሐፍ፣ ለብዙ ሰዎች እንደሚነገር፣ "ለዘሮቹ" አይልም፤ ነገር ግን ለአንድ ሰው እንደሚነገር፣ "ለዘርህ" ይላል፤ እርሱም ክርስቶስ ነው:: [17]የምለው እንዲህ ነው፤ ከአራት መቶ ሠላሳ ዓመት በኋላ የተሰጠው ሕግ፣ አስ ቀድሞ በእግዚአብሔር የጸናውን ኪዳን አፍርሶ የተስፋውን ቃል አይሽርም:: [18]ርስትን መውረስ በሕግ ቢሆን ኖሮ፣ በተስፋ ቃል ባልተገኘ ነበርና፤ እግዚአብሔር ግን በጸጋው በተስፋ ቃል አማካይነት ለአብርሃም ሰጥቶታል::

[19]ታዲያ ሕግ የተሰጠበት ምክንያት ምንድን ነው? ሕግ የተጨመረው፣ ከመተላለፍ የተነሣ ተስፋው ያመለከተው ዘር እስኪመጣ ድረስ ነበር፤ ሕጉም የመጣው በመላእክት በኩል፣ በአንድ መካከለኛ እጅ ነበር:: [20]ሆኖም መካከለኛው አንድን ወገን ብቻ የሚወክል አይደለም፤ እግዚአብሔር ግን አንድ ነው:: [21]ታዲያ ሕግ የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃል የሚቃወም ነውን? ከቶ አይደለም ሕግ የተሰጠው ሕይወትን ለማስገኘት ቢሆን ኖሮ፣ በእርግጥም ጽድቅ በሕግ በኩል በተገኘ ነበር:: [22]መጽሐፍ ግን ዓለም ሁሉ የኀጢአት እስረኛ መሆኑን ያውጃል፤ ይኸውም በኢየሱስ ክርስቶስ በማመን የሚገኘው ተስፋ ለሚያምኑት ሁሉ ይሰጥ ዘንድ ነው::

[23]ይህ እምነት ከመምጣቱ በፊት በሕግ አማካይነት እስረኞች ሆነን፣ እምነት እስከሚገለጥ ድረስ ተዘግቶብን ነበርን:: [24]ስለዚህ በእምነት እንጸድቅ ዘንድ ሕግ ወደ ክርስቶስ የሚያደርሰን ሞግዚታችን ሆነ:: [25]አሁን ግን ያ እምነት ስለ መጣ፣ ከእንግዲህ በሕግ ሞግዚትነት ሥር አይደለንም::

3፥9 ቍ7፤ሮሜ 4፥16፤ 4፥18-22
3፥10 ቍ2:5:13፤ ዘዳ27፥26፤ኤር11፥3 ፤ሮሜ 4፥15፤ ገላ2፥16
3፥11 ዕብ2፥4፤ ሮሜ 3፥28፤9፥30፤ ዕብ 10፥38
3፥12 ዘሌ18፥5፤ ሮሜ 10፥5
3፥13 ዘዳ21፥23፤ ሐሥ5፥30፤ገላ4፥5
3፥14 ቍ2፤ኢል 2፥28፤ዮሐ20፥22፤ ሐሥ2፥33፤ ሮሜ4፥9:16
3፥15 ሮሜ7፥1
3፥16 ዘፍ12፥7፤ 13፥15፤17፥7:8:10፤ 17፥19፤24፥7፤መዝ 132፥11፤ሚክ7፥20 ፤ሉቃ1፥55፤ሮሜ 4፥13:16፤9፥4:8፤ ገላ3፥29፤4፥28
3፥17 ዘፍ15፥13: 14፤ዘፀ12፥40፤ ሐሥ7፥6
3፥18 ሮሜ4፥14
3፥19 ቍ16፤ዘፀ 20፥19፤ዘዳ5፥5፤ 33፥2፤ሐሥ7፥53፤ ሮሜ5፥20
3፥20 1ጢ2፥5፤ ዕብ8፥6፤9፥15፤ 12፥24
3፥21 ሮሜ7፥12፤ ገላ 2፥17፤2፥21
3፥22 ሮሜ 3፥9-19፤ 11፥3
3፥23 ቍ25፤ ሮሜ11፥32
3፥24 ቍ19፤ሮሜ 4፥15፤10፥4፤ ገላ2፥16
3፥25 ሮሜ7፥4

ዚህ ሐሳብ በሮሜ4 ላይ በሰፋት ጽፎአል፤ እንዲሁም ዕብ11፥8-19 ይመ::

3፥10 *ሕግን በመጠበቅ የሚተማመኑ ሁሉ፤* የእግዚአብሔርን የጸጋ ስጦታ የማይቀበሉትንና ጽድቅን በሥራ ለማግኘት የሚጥሩትን ወገ አጥባቂዎች ያመለክታል:: *ከርግማን በታች፤* ምክንያቱም በሕግ ሥር ያለ ሰው ሕግን በመጠበቅ ፍጹም ስላይደለ ነው:: የእግዚአብሔር በረከት በነጻ የሚሰጥ እንጂ በራስ ጥረት የሚገኝ አይደለም:: *የተጻፈውን ሁሉ፤* ያዕ2፥10 ይመ::

3፥11 *ይኖራል፤* እዚህና ቍ12 ላይ የተጠቀሰው፣ "ይጸድቃል" ከሚለው ትርጉም ጋር ተመሳሳይ ነው::

3፥13 *ክርስቶስ … ከሕግ ርግማን ዋጅቶናል፤* 4፥5፤ ሮሜ 8፥3 ይመ:: *በዕንጨት፤* በጥንት ዘመን ገሪኮች ወንጀል የፈጸመን ሰው ሰውነት፣ ሹል በሆነ ቋሚ ዕንጨት ላይ ሰክተው በማቈየት ተሰቃይቶ እንዲሞት ያደርጉ ነበር፤ እዚህ ላይ ግን የሚናገረው ጌታ ስለ ተሰቀለበት መስቀል ነው (ሐሥ5፥30፤ 10፥39፤ 1ጴጥ 2፥24 ይመ)::

3፥14 *ለአብርሃም የተሰጠው በረከት፤* ቍ8፤ ሮሜ4፥1-5 ይመ፤ *የመንፈስን ተስፋ፤* ሕዝ36፥26፤ 37፥14፤ 39፥29፤ ዮሐ 14፥16 ይመ፤ ከኤፌ1፥13 ጋር ያነጻጽሩ::

3፥15 *ወንድሞች ሆይ፤* የ1፥2 ማብ ይመ:: *የሰው ኪዳን፤* በግሪኩ ለአንዱና ለመጨረሻ የሚደረግ ሕጋዊ መሠረት ያለው ኪዳን መሆኑን ጳውሎስ እዚህ ላይ ያመለክታል:: በሰብዓ ሊቃናት ትርጉም ግን፣ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ለማመልከት ብዙ ቦታ ገብቷል (ማቴ26፥28፤ ሉቃ 1፥72፤ ሐሥ3፥25፤7፥8፤ 2ቆሮ3፥14፤ ዕብ8፥9 ይመ):: ጳውሎስ ያደረገው ንጽጽር ያሰበውን ነገር ለማመልከት ረድቶታል::

3፥16 *የተስፋውም ቃል፤* የሮሜ4፥13፤9፥4 ማብ ይመ::

3፥17 *ከአራት መቶ ሠላሳ ዓመት፤* ዘፀ 12፥40-41 ይመ:: እስራኤላውያን በግብፅ ያሳለፉት ዘመን በዘፍ15፥13 እና በሐሥ 7፥6 ላይ፤ "አራት መቶ ዓመት" ተብሎ በሙሉ ቍጥር ተጠጋግቶ ተገልጾአል::

3፥19 *የተጨመረው፤* ከአብርሃም ዘመን ጀምሮ ለእርሱ የተሰጠው ተስፋ (ዘፍ12፥2-3:7፤ 15፥18-20፤ 17፥4-8)፣ በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ላለው ግንኙነት መሠረታዊ ነገር ነበር:: ሕዝቡ ከግብፅ ከወጡ በኋላ ግን፣ በሲና በተደረገው ቃል ኪዳን ውስጥ የገባው ሕግ (ዘፀ19-24) በዚህ የኪዳን ግንኙነት ውስጥ ተጨማሪ ነገር ሆኖአል:: ኤርምያስም የአዲሱን ኪዳን የእግዚአብሔር ተስፋ በጠቀሰ ጊዜ (ኤር31፥31-34)፣ ስለ አሮጌው ኪዳን አውሥቶ ነበር:: *ዘር፤* ክርስቶስን ያመለክታል:: *በመላእክት በኩል፤* ዘዳ33፥2፤ ሐሥ7፥38:53፤ ዕብ2፥2 ይመ::

3፥20፤ በሙሴ በኩል የተሰጠው ኪዳን፣ እግዚአብሔርና እስራኤል በሙሴ አማካይነት ስምምነት እንዲፈጽሙ የተደረገበት ነው:: ለአብርሃም የተሰጠው ኪዳን ግን፣ ከአንዱ እግዚአብሔር (የዘዳ 6፥4 ማብ ይመ) ጋር በቀጥታ የተደረገ ስለ ሆነ አደራዳሪ አላስፈለገም::

3፥21፤ ሕግ በራሱ የሚያድን ባይሆንም፣ ሰውን ከእግዚአብሔር የለየውን ኀጢአት ይገልጣል፤ በተስፋው ቃል የተጠቀሰው ድነት ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነም ያሳያል፤ ከዚህ የተነሣ ከቃል ኪዳኑ ተስፋ ጋር አይቃረንም::

3፥23 *ይህ እምነት፤* በክርስቶስ ያለውን እምነት የሚያመለክት ነው (ቍ22):: *በሕግ አማካይነት እስረኞች ሆነን፤* የኀጢአት እስረኛ መሆን (ቍ22) እና በሕግ እስረኛ መሆን ተመሳሳይ ናቸው፤ ምክንያቱም ሕግ ኀጢአትን ይገልጣል፤ ለኀጢአትም መኖር ምክንያት ነው (4፥3፤ ሮሜ7፥8፤ ቈላ2፥20 ይመ)::

3፥24 *ሞግዚታችን ሆነ፤* በግሪኩ ይህ አባባል፣ "አስተማሪ" ማለት ነው፤ ይህም አንድን ሕፃን በሄደበት ሁሉ እየተከተለ የሚጠብቀውንና ሥርዐት የሚያስተምረውን አገልጋይ ያመለክታል (1ቆሮ4፥15 ይመ)::

3፥25-26፤ አማኝ ከእምነቱ የተነሣ የልጅነት መብትና ልዩ ክብር ያለው (4፥1-7፤ ሮሜ8፥14-17) ሙሉ ሰው ሲሆን፣ በእግዚአብሔርም ቤት ወራሽ ነው::

የእግዚአብሔር ልጆች

[26]ሁላችሁም በክርስቶስ ኢየሱስ በማመን የእግዚአብሔር ልጆች ናችሁ፤ [27]ከክርስቶስ ጋር አንድ ትሆኑ ዘንድ የተጠመቃችሁ ሁላችሁ ክርስቶስን ለብሳችሁታልና።

[28]በአይሁድና በግሪክ፣ በባሪያና በነጻ ሰው፣ በወንድና በሴት መካከል ልዩነት የለም፤ ሁላችሁም በክርስቶስ ኢየሱስ አንድ ናችሁ። [29]የክርስቶስ ከሆናችሁ፣ እናንተ የአብርሃም ዘር ናችሁ፤ እንደ ተስፋውም ቃል ወራሾች ናችሁ።

4 እኔ የምለው ይህ ነው፤ ወራሹ ሕፃን እስከ ሆነ ድረስ፣ ሀብት ሁሉ የእርሱ ቢሆንም እንኳ፣ ከባሪያ የተለየ አይደለም። [2]አባቱ እስከ ወሰነለት ጊዜ ድረስ በጠባቂዎችና በሞግዚቶች ሥር ነው። [3]እኛም እንዲሁ ገና ልጆች በነበርንበት ጊዜ ከዓለም መሠረታዊ ትምህርት ሥር በመሆን በባርነት ተገዝተን ነበር። [4]ነገር ግን የተወሰነው ዘመን በደረሰ ጊዜ፣ እግዚአብሔር ከሴት የተወለደውን፣ ከሕግም በታች የተወለደውን ልጁን ላከ፤ [5]ይህም የሆነው የልጅነትን መብት እናገኝ ዘንድ ከሕግ በታች ያሉትን ለመዋጀት ነው። [6]ልጆችም ስለ ሆናችሁ እግዚአብሔር፣ “አባ[ለ] አባት” ብሎ የሚጮኽ የልጁን መንፈስ ወደ ልባችን ላከ።

[7]ስለዚህ ከእንግዲህ ወዲህ ልጅ ነህ እንጂ ባሪያ አይደለህም፤ ልጅም ስለ ሆንህ፣ እግዚአብሔር ወራሽ አድርጎሃል።

ጳውሎስ ለገላትያ ሰዎች ማሰቡ

[8]እግዚአብሔርን ከማወቃችሁ በፊት፣ በባሕርያቸው አማልክት ላልሆኑት ባሪያዎች ነበራችሁ፤ [9]አሁን ግን እግዚአብሔርን ዐውቃችሁታል፤ ይልቁን ደግሞ በእግዚአብሔር ታውቃችኋል። ታዲያ እንደ ገና ወደ ደካማና ወደማይጠቅም ትምህርት እንዴት ትመለሳላችሁ? ዳግም በእርሱ በባርነት ለመጠመድ ትፈልጋላችሁን? [10]ልዩ የሆኑ ቀኖችን፣ ወሮችን፣ ወቅቶችንና ዓመታትን ታከብራላችሁ። [11]ስለ እናንተ በከንቱ የደከምሁ እየመሰለኝ እፈራላችኋለሁ።

[12]ወንድሞች ሆይ፤ እለምናችኋለሁ፤ እኔ እናንተን እንደ መሰልሁ እናንተም እኔን ምሰሉ። እናንተ አንዳች አልበደላችሁኝም። [13]እንደምታውቁት በመጀመሪያ ለእናንተ ወንጌልን የሰበክሁት፣ በሕመም ምክንያት ነበር።

[14]ሕመሜ ለእናንተ ፈተና ሆኖባችሁም እንኳ፣ አልሰለቻችሁኝም፤ ወይም አልተጸየፋችሁኝም፤ ነገር ግን እንደ እግዚአብሔር መልአክ፣ እንዲያውም እንደ ራሱ እንደ ኢየሱስ ክርስቶስ አድርጋችሁ ተቀበላችሁኝ።

[ሀ] 24 ወይም *ክርስቶስ እስኪመጣ ድረስ*
[ለ] 6 በአረማይኩ *አባት ማለት ነው።*

3፥26 ሮሜ8፥14
3፥27 ማቴ 28፥19፤ሮሜ 13፥14
3፥28 ዘፍ1፥27፤ 5፥2፤ኢል2፥29፤ ዮሐ10፥16፤17፥11፤ 1ቆሮ12፥13፤ኤፌ 2፥14፡15፤ቈላ3፥11
3፥29 ቍ16፤ ሉቃ3፥8፤ሮሜ8፥17፤ 1ቆሮ3፥23፤ገላ3፥16
4፥3 ቍ8፡9፡ 24፡25፤ገላ2፥4፤ ቈላ2፥8፡20፤
4፥4 ማር1፥15፤ ሉቃ2፥27፤ዮሐ1፥14 ፤3፥17፤ሮሜ5፥6፤ ኤፌ1፥10
4፥5 ዮሐ1፥12፤ ሮሜ3፥24፤8፥14
4፥6 ሐሥ16፥7፤ ሮሜ 5፥58፥15፡16
4፥7ሮሜ8፥17
4፥8 ቍ3፤2ዜና 13፥9፤ኢሳ37፥19፤ ኤር2፥11፤5፥7፤ 16፥20፤ሮሜ1፥28፤ 1ቆሮ1፥21፤8፥4፡5፤ 15፥34
4፥9 ቍ3፤8፥3፤ ቈላ2፥20
4፥12 ሮሜ7፥1፤ ገላ 6፥18
4፥13 1ቆሮ 2፥3
4፥14 ማቴ10፥40

3፥27 *ከክርስቶስ ጋር ... የተጠመቃችሁ፤* ሮሜ6፥3-11፤ 1ቆሮ 12፥13 ይመ።

3፥28፤ በክርስቶስ ጋር ያለን አንድነት በዘር፣ በማኅበራዊ ኑሮ ደረጃና በጾታ ልዩነት አይገደብም (ሮሜ10፥12፤ 1ቆሮ12፥13፤ ኤፌ2፥15-16 ይመ)።

3፥29፤ ክርስቲያኖች እውነተኛ መንፈሳውያን የአብርሃም ልጆች ናቸው።

4፥1 *ሕፃን፤* በ1ቆሮ 14፥20 ላይ “ጐልማሶች” ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ።

4፥2 *በጠባቂዎችና፤* በ3፥24 ላይ እንደ ተጠቀሰው ብቻ ሳይሆን፣ ሰፋ ያለ ትርጒም አለው፤ ማቴ 20፥8፤ ሉቃ 8፥3 ይመ።

4፥3 *ከዓለም፤* እነዚህ የመጀመሪያ ትምህርቶች፣ “አዲስ ፍጥረት” (6፥15) ከሆነው ሰው የሚመነጩ አይደሉም። *መሠረታዊ ትምህርት፤* የግሪኩ ቃል በመጀመሪያ የነገሮች ቅደም ተከተልን የሚያመለክት ሲሆን፣ ከጊዜ በኋላ ግን መሠረታዊ ነገሮችን ለማመልከት የሚገባ ቃል ሆነ። በዚህ ዐውድ የተገለጸው ግን በኦሪት ሕግ ሥር ስለ ነበረው የአይሁድ እምነት የመጀመሪያ ትምህርት (ቍ5) ወይም በዘልማድ ስለ ነበረው የአሕዛብ እምነት መጀመሪያ ትምህርት (ቍ8) ነው። *በባርነት፤* የ3፥23 ማብ ይመ።

4፥4 *ዘመን በደረሰ ጊዜ፤* የእግዚአብሔር ልጆች ወራሾች ለመሆን የሚበቁበትንና ወደ ብስለት የሚደርሱበትን ጊዜ ለማመልከት ነው። *እግዚአብሔር ... ልጁን ላከ፤* ዮሐ 1፥14፤ 3፥16፤ ሮሜ1፥1-6፤ 1ዮሐ4፥14 ይመ። *ከሴት የተወለደውን፤* ክርስቶስ ፍጹም ሰው መሆኑን የሚያሳይ ነው። *ከሕግም በታች የተወለደውን፤* ለአይሁድ ሕግ የነበረውን ተገዥነት ያመለክታል።

4፥5 *የልጅነትን መብት፤* በእግዚአብሔር ጸጋ የተገኘውን ማለት ነው፤ በሮሜ 8፥15 ላይ የልጅነት መንፈስ ከባርነት መንፈስ ጋር ተነጻጽሮአል (ከኤፌ1፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። እግዚአብሔር በክርስቶስ ያመኑትን አይሁድና አሕዛብ የልጅነትና የወራሽነት ሥልጣን ሰጥቶ ቤተ ሰቡ ያደርጋቸዋል።

4፥6 *የሚጮኽ፤* በግሪኩ ቃል መሠረት፣ በቃላት መግለጽ የማይቻለውንና ከውስጥ የሚወጣውን ጥልቅ ስሜት መግለጫ ነው። በማቴ 27፥50 ላይ ያለው የኢየሱስ ክርስቶስ የመጨረሻ ጩኸት ይህን ይገልጻል። *አባ አባት፤* ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ልዩ የሆነ ግንኙነት የሚያመለክት ነው። *የልጁን መንፈስ፤* አዲሱ “ሞግዚት” (ቍ2)፣ በሮሜ 8፥9 ላይ “የእግዚአብሔር መንፈስ” ተብሎአል (ሮሜ8፥2፤ ኤፌ 1፥13-14 ይመ)።

4፥8 *እግዚአብሔርን ከማወቃችሁ በፊት፤* 1ቆሮ 12፥2፤ 1ተሰ4፥5 ይመ። *አማልክት ላልሆኑት፤* የገላትያ ሰዎች ጣዖታትን ያመልኩ በነበረ ጊዜ የሚሰግዱላቸውን ጣዖቶች ሁሉ አማልክቶቻቸው አድርገው ይገምቱ ነበር፤ በክርስቶስ ካመኑ በኋላ ግን፣ አማልክቱ ከንቱ መሆናቸውን ተረድተዋል።

4፥9 *እንዴት ትመለሳላችሁ፤* 3፥1-3 ይመ። *ደካማና፣ ወደማይጠቅም ትምህርት* ፤የቍ3 ማብ ይመ። *ዳግም ... በባርነት፤* በሥርዐት፣ በመልካም ሥነ ምግባር፣ በሕግ፣ በበጎ ሥራ ወይም ባረጀውና በሞተው ልማዳዊ ሃይማኖት ውስጥ ያለው ወግ አጥባቂነት፣ ሙሉ ሰው ሆኖ በማደግ ያለው የልጅነት ነጻነት ምን እንደ ሆነ በሚያውቁና በተለማመዱ ሰዎች ፊት፣ ወደ ኋላ ወደ ባርነት መመለስ መሆኑን ያመለክታል።

4፥10 *ልዩ የሆኑ ቀኖችንና፤* በራሳቸው ወደ ድኅነት ወይም ወደ ቅድስና ፍጽሞ ሊያደርሱ የማይችሉትን እንደ ሰንበትና የስርየት ቀን የመሳሰሉትን ነው። *ወሮችን፣ ወቅቶችንና፤* የወር መባቻ (ዘኍ28፥11-15፤ ኢሳ1፥13-14 ይመ)፣ የፋሲካ በዓል (ዘፀ 2፥18)፣ የበኵራት ቀንን (ዘሌ23፥10) ነው። *ዓመታትን፤* ሰባተኛውን ዓመት የመሳሰሉትን ነው (ዘሌ 25፥4 ይመ)። ፈሪሳውያን በእግዚአብሔር ፊት ሽልማት ለማግኘት አንድም ሳያስቀሩ እነዚህን ሁሉ ፈጽመዋል።

4፥11 *በከንቱ የደከምሁ፤* ወደ አሮጌው የቃል ኪዳን ሕግ በመመለሳቸው ነው።

4፥12 *ወንድሞች፤* የ1፥2 ማብ ይመ።

4፥13 *በመጀመሪያ ... የሰበክሁት፤* ጳውሎስ በመጀመሪያ ሐዋርያዊ የወንጌል ጒዞው ገላትያን በጐበኘበት ጊዜ ማለት ነው (ሐሥ 13፥14-14፥23)። *በሕመም፤* አንዳንድ ሰዎች ቍ15ና 6፥11 መሠረት በማድረግ፣ ይህ ሕመም የዐይን ሕመም እንደ ሆነ ይናገራሉ፤ ሌሎች ግን የወባ በሽታ ነው ይላሉ።

4፥14 *ተቀበላችሁኝ፤* የአይሁድ እምነት ተከታይ ከሆኑት ክርስቲያኖች ተጽእኖ የተነሣ ለእርሱ የነበራቸውን አመለካከት መቀየራቸውን ያመለክታል።

4፥15 *ያ ሁሉ ደስታችሁ የት ደረሰ?* ወግ በሚያጠብቀው

[15]ለመሆኑ ያ ሁሉ ደስታችሁ የት ደረሰ? ቢቻላችሁ ዐይናችሁን ቢሆን እንኳ አውጥታችሁ የምትሰጡኝ እንደ ነበራችሁ እመሰክራለሁ:: [16]እውነቱን ስለ ነገርኋችሁ ጠላት ሆንሁባችሁን ?

[17]እነዚያ ሰዎች ወደ ራሳቸው ሊወስዷችሁ ይተጋሉ፤ ለበጎ ግን አይደለም፤ የሚፈልጉት እናንተን ከእኛ ነጥለው የራሳቸው ሊያደርጓችሁ ነው:: [18]ለበጎ እስከ ሆነ ድረስ ተቈርቋሪ መሆን መልካም ነው፤ ይህም መሆን የሚገባው ዘወትር እንጂ እኔ ከእናንተ ጋር ሳለሁ ብቻ አይደለም:: [19]የምወዳችሁ ልጆቼ ሆይ፤ ክርስቶስ በውስጣችሁ እስኪቀረጽ ድረስ ስለ እናንተ እንደ ገና ምጥ ይዞኛል፤ [20]ስለ እናንተ ግራ በመጋባት ተጨንቄአለሁና፤ አሁን በመካከላችሁ ተገኝቼ ለየት ባለ ቋንቋ ልናገራችሁ ምን ያህል በወደድሁ!

አጋርና ሣራ ምሳሌ መሆናቸው

[21]እናንት ከኦሪት ሕግ በታች ለመኖር የምትሹ እስቲ ንገሩኝ፤ ሕግ ምን እንደሚል አልሰማችሁምን? [22]አብርሃም፣ አንዱ ከባሪያዪቱ፣ ሌላው ደግሞ ከነጻዪቱ ሴት የሆኑ ሁለት ልጆች እንደ ነበሩት ተጽፎአልና:: [23]ባሪያ ከነበረችው ሴት የተገኘው ልጅ፣ እንደ ሥጋ ልማድ ነበር፤ ከነጻዪቱ ሴት የተወለደው ግን በተስፋው ቃል መሠረት ነው::

[24]እነዚህ ሴቶች ሁለቱን ኪዳኖች ስለሚያመለክቱ፣ ይህ ሁኔታ እንደ ምሳሌ የሚታይ ነው:: አንደኛዋ ኪዳን ከሲና ተራራ ስትሆን፣ ለባርነት የሚሆኑ ልጆችን የምትወልድ ናት፤ እርሷም አጋር ናት:: [25]እንግዲህ አጋር በዐረብ አገር ያለችው የሲናን ተራራ በመወከል፣ አሁን ያለችውን ኢየሩሳሌም ትመስላለች፤ ከልጇ ጋር በባርነት ናትና:: [26]ከላይ የሆነችው ኢየሩሳሌም ግን በነጻነት ትኖራለች፤ እርሷም እናታችን ናት:: [27]እንዲህ ተብሎ ተጽፎአልና፤

"አንቺ የማትወልጂ መካን ሆይ፤
 ደስ ይበልሽ፤
አንቺ አምጠሽ የማታውቂ፣
 በእልልታ ጩኺ፤
ባል ካላት ይልቅ፣
 የብቸኛዪቱ ልጆች በዝተዋልና::"

[28]እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ እናንተም እንደ ይስሐቅ የተስፋው ቃል ልጆች ናችሁ:: [29]በዚያን ጊዜ እንደ ሥጋ ልማድ የተወለደው፣ ልጅ በመንፈስ ኀይል የተወለደውን አሳደደው፤ አሁንም እንደዚያው ነው:: [30]ነገር ግን መጽሐፍ ምን ይላል? "ባሪያዪቱን ከልጇ ጋር አስወግዳት፤ የባሪያዪቱ ልጅ ከነጻዪቱ ልጅ ጋር አይወርስምና" ይላል:: [31]ስለዚህ ወንድሞች ሆይ፤ እኛ የነጻዪቱ እንጂ የባሪያዪቱ ልጆች አይደለንም::

5 ክርስቶስ ነጻ ያወጣን በነጻነት እንድንኖር ነው:: ስለዚህ ጸንታችሁ ቁሙ፤ ዳግመኛም በባርነት ቀንበር አትጠመዱ:: [2]የምለውን አስተውሉ፤ ትገረዙ ዘንድ ብት

4፥16 አሞ 5፥10
4፥17 ገላ 2፥4:12
4፥18 ቍ 13:14
4፥19 ሮሜ 8፥29፤ ኤፌ4፥13፤ 1ተሰ2፥11
4፥21 ሮሜ 2፥12
4፥22 ዘፍ16፥15፤ 21፥2
4፥23 ቍ 28:29፤ ዘፍ 17፥16-21፤ 18፥10-14፤21፥1፤ ሮሜ 9፥7:8፤ ዕብ11፥11
4፥26 ዕብ12፥22፤ ራእ3፥12፤21፥2:10
4፥27 ኢሳ 54፥1
4፥28 ቍ23፤ ገላ 3፥16
4፥29 ቍ23፤ ዘፍ 21፥9
4፥30 ዘፍ21፥10
4፥31 ቍ22፤ ሮሜ 7፥4
5፥1 ቍ13፤ማቴ 23፥4፤ዮሐ8፥32፤ ሮሜ7፥4፤1ቆሮ 16፥13፤ገላ2፥4
5፥2 ቍ3:6: 11:12ሐሥ15፥1

በአይሁድ ሃይማኖት ተጽእኖ ምክንያት በረከታቸውና ደስታቸው ጠፍቶባቸዋል:: *ዐይናችሁን ቢሆን እንኳ አውጥታችሁ*፤ ውድ የሆነውን ነገር እንኳ ሳይቀር ሊያካፍሉት ፈቃደኞች መሆናቸውን ለመግለጽ የተጠቀመበት ምሳሌያዊ አነጋገር ነው::

4፥16 *ጠላት ሆንሁባችሁን?* እውነትን መናገር ወዳጅ ያሳጣል::

4፥17 *እነዚያ ሰዎች*፤ የአይሁድ ተከታይ የሆኑ ክርስቲያኖች ናቸው (2፥4:12 ይመ)::

4፥19 *ልጆቼ ሆይ*፤ ጳውሎስ በእርሱ አማካይነት ክርስቶስን ላመኑ ሰዎች ያለው ፍቅር ምን ያህል እንደ ሆነ ያመለክታል፤ ሐሥ 20፥37-38፤ ፊል4፥1፤ 1ተሰ2፥7-8 ይመ:: እንዲህ ዐይነቱ አገላለጽ ከጳውሎስ መልእክቶች እዚህ ብቻ የሚገኝ ሲሆን፣ ዮሐንስ ግን ብዙ ጊዜ ተጠቅሞበታል (ለምሳሌ ዮሐ13፥33፤ 1ዮሐ 2፥1፤ 3፥7):: *ክርስቶስ በውስጣችሁ እስኪቀረጽ ድረስ*፤ ይህ የጳውሎስ የአገልግሎት ግብ ነው (ሮሜ 8፥29፤ ኤፌ 4፥13:15፤ ቈላ 1፥27 ይመ)::

4፥22 *ሁለት ልጆች፤* ባሪያዪቱ አጋር እስማኤልን ስትወልድ (ዘፍ16፥1-16)፣ እመቤቲቱ ሣራ ደግሞ ይስሐቅን ወለደች (ዘፍ 21፥2-5)::

4፥24 *እንደ ምሳሌ*፤ ጳውሎስ በአጋርና በሣራ ምሳሌነት የተጠቀመው፣ ታሪካዊነቱን በሙሉ እንደ ተለዋጭ አድርጎ ለማቅረብ ሳይሆን፣ ትምህርተ መለኮታዊ እውነትን ለመግለጽም ጭምር ነው:: *ኪዳን*፤ የ3፥15 ማብ ይመ:: *ከሲና ተራራ፤* እስራኤል ይመራበት የነበረውን ሕግ የያዘው አሮጌው ኪዳን የተሰጠበት ስፍራ ነው:: (ዘፀ 19፥2፤ 20፥1-17 ይመ)::

4፥25 *አሁን ያለችውን ኢየሩሳሌም ትመስላለች*፤ ኢየሩሳሌም የአይሁድ ሃይማኖት ማእከልን የምትወክል በመሆኗ፣ ከሲና ተራራ ጋር ልትመሳሰል ትችላለች:: የአይሁድ ሃይማኖት አሁንም በሲና ተራራ ላይ በተሰጠው የኦሪት ሕግ ሥር ያለ ሃይማኖት ነው::

4፥26 *ከላይ የሆነችው ኢየሩሳሌም*፤ በረበናት ትምህርት መሠረት፣ በመሲሑ ዘመን ወደ ምድር የምትወርደው ኢየሩሳሌም ከላይ የሆነችው ኢየሩሳሌም ምሳሌ ናት (ከራእ 21፥2 ጋር ያነጻጽሩ):: ይህም ክርስቶስ የነገሠባትና ክርስቲያኖች ዜጎቿ ሆነው የሚኖሩባትን የእግዚአብሔርን ከተማ የሚያመለክት ነው፤ እርሷም፣ "አሁን ያለችውን ኢየሩሳሌምን" አይደለም (ቍ25):: *እናታችን፤* ክርስቲያኖች የሰማያዊቷ ኢየሩሳሌም ዜጎች እንደ መሆናቸው መጠን ልጆቿ ናቸው::

4፥27፤ ነቢዩ ኢሳይያስ ልጆችን ያልወለደች መካን ለነበረችውና ለግዞተኛዋ ኢየሩሳሌም የተናገረውን አስደሳች ተስፋ፣ ጳውሎስ የ"ኢየሩሳሌም" ልጆች በሚበዙበት በወንጌል ከሚሆነው የአማኞች መሰባሰብ ጋር አዛምዶ ጠቅሶታል::

4፥28 *የተስፋው ቃል ልጆች፤* በእግዚአብሔር የተስፋ ቃል መሠረት የእግዚአብሔር ልጆች የሆኑ ናቸው (3፥29፤ ሮሜ 9፥8 ይመ)::

4፥29 *በመንፈስ ኀይል የተወለደውን አሳደደው*፤ በዘፍ 21፥9 ላይ ያለውን ሐሳብ የሚያመለክት ነው፤ ከመዝ 83፥5-6 ጋር ያነጻጽሩ:: *አሁንም እንደዚያው ነው፤* ሐሥ 13፥50፤ 14፥2-5:19፤ 1ተሰ 2፥14-16 ይመ::

4፥30 *ባሪያዪቱን … አስወግዳት፤* ጳውሎስ የአይሁድ እምነት ተከታይ የሆኑ ክርስቲያኖችን ከቤተ ክርስቲያን እንዲያስወጡ የገላትያን ሰዎች ለማስተማር በዘፍ21፥10 ላይ ሣራ የተናገረቻቸውን ቃላት መሠረት አድርጎ ተጠቅሞበታል::

4፥31 *የባሪያዪቱ ልጆች አይደለንም፤* አማኞች የተስፋ ልጆችና በእምነት የሚኖሩ ናቸው እንጂ፣ በሕግ ባርነት ሥር አይደሉም (ከ3፥7:29 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥1 *በነጻነት*፤ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ነጻነት ከሕግ ባርነት ነጻ ስለ መውጣት የሚናገር ነው:: *በባርነት ቀንበር፤* ኀጢአተኛ በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት ለማግኘት ሲል የኦሪትን ሕግ ለመፈጸም ቢሞክር፣ ሕጉ በእርሱ ላይ የተጫነ አድካሚ ሸክም ይሆንበታል (ሐሥ 15፥10-11 ይመ):: *አትጠመዱ*፤ በጥንታዊው የግሪክ ቋንቋ መሠረት መያዝ ወይም በቍጥጥር ሥር መሆን ማለት እንደ ሆነ ይታወቃል::

5፥2 *ትገረዙ ዘንድ፤* እግዚአብሔር እንዲቀበላቸው ይፈ

ፈልጉ፣ ክርስቶስ ፈጽሞ ለእናንተ እንደማ ይበጃችሁ እኔ ጳውሎስ እነግራችኋለሁ። [3]መገረዝ ለሚፈልግ ሁሉ ሕግን በሙሉ የመፈጸም ግዴታ እንዳለበት እንደ ገና ለእ ያንዳንዱ በግልጽ እናገራለሁ። [4]በሕግ ለመ ጽደቅ የምትጥሩ፣ ከክርስቶስ ተለይታችኋል፤ ከጸጋ ርቃችኋል። [5]እኛ ግን ተስፋ የምና ደርገውን ጽድቅ፣ በመንፈስ አማካይነት በእ ምነት ሆነን በናፍቆት እንጠባበቃለን። [6]በክርስቶስ ኢየሱስ ከሆኑ፣ መገረዝ ወይም አለመገረዝ አይጠቅምምና፤ የሚጠቅመውስ በፍቅር የሚገለጽ እምነት ብቻ ነው።

[7]ሩጫችሁ መልካም ነበር፤ ታዲያ ያሰና ከላችሁ፣ ለእውነትስ እንዳትታዘዙ የከለ ከላችሁ ማን ነው? [8]እንዲህ ያለው ማባ በል ከሚጠራችሁ የመጣ አይደለም፤ [9]"ጥቂት እርሾ ሊጡን ሁሉ ያቦካል።" [10]የተለየ ሐሳብ እንደማይኖራችሁ በጌታ እታመናለሁ። ግራ የሚያጋባችሁ ማንም ይሁን ማን፣ ፍርዱን ይቀበላል።

[11]ወንድሞች ሆይ፤ እስከ ዛሬ ስለ መገ ረዝ የምሰብክ ከሆነ፣ ታዲያ እስካሁን ለምን ያሳድዱኛል? እንደዚያማ ቢሆን ኖሮ፣ መስ ቀል ዕንቅፋት መሆኑ በቀረ ነበር። [12]ግራ የሚያጋቡአችሁ ሰዎች የራሳቸውን መግረዝ ብቻ ሳይሆን ይጐንድሉ! [13]ወንድሞቼ ሆይ፤ ነጻ እንድትሆኑ ተጠርታችኋል፤ ነጻነታች ሁን ግን ሥጋዊ ምኞታችሁን* መፈጸሚያ አታድርጉት፤ ይልቁንም አንዱ ሌላውን በፍ ቅር ያገልግል።

[14]ሕግ ሁሉ በአንድ ቃል ተጠቃሎአል፤ ይኸውም፣ "ባልንጀራህን እንደ ራስህ ውደድ" የሚል ነው። [15]ነገር ግን እርስ በርሳችሁ የምትነካከሱና የምትበላሉ ከሆነ፣ እርስ በር ሳችሁ እንዳትጠፋፉ ተጠንቀቁ።

በመንፈስ መመላለስ

[16]እንግዲህ በመንፈስ ኑሩ እላለሁ፤ የሥጋ ንም ምኞት አትፈጽሙም። [17]ሥጋ መንፈስ የማይፈልገውን፣ መንፈስም ሥጋ የማይፈ ልገውን ይመኛልና፤ እነዚህ እርስ በርሳቸው ስለሚጋጩ፣ የምትፈልጉትን አታደርጉም። [18]በመንፈስ ብትመሩ ግን፣ ከሕግ በታች አይ ደላችሁም።

[19]የሥጋ ሥራ ግልጽ ነው፦ ይኸውም ዝሙት፣ ርኵሰት፣ መዳራት፣ [20]ጣዖትን ማምለክ፣ ሟርት፣ ጥላቻ፣ ጠብ፣ ቅናት፣ ቍጣ፣ ራስ ወዳድነት፣ መለያየት፣ አድመ ኝነት፤ [21]ምቀኝነት፣ ስካር፣ ዘፋኝነት፣ እን ዲሁም እነዚህን የመሰለው ነው። አስቀ ድሜ እንዳልሁ፣ አሁንም አስጠነቅቃች ኋለሁ፤ በእንዲህ ሁኔታ የሚኖሩ ሁሉ የእግዚ አብሔርን መንግሥት አይወርሱም።

[22]የመንፈስ ፍሬ ግን ፍቅር፣ ደስታ፣ ሰላም፣ ትዕግሥት፣ ቸርነት፣ በጎነት፣ ታማኝነት፣

*13 *ወይም ኀጢአተኛ ተፈጥሮአችሁን፤* እንዲሁም ቍ 16፡17፡19 እና 24 ይመ።

5፥3 ሮሜ2፥25፤ ገላ3፥10፤ ያዕ2፥10
5፥4 ሮሜ3፥28 ዕብ 12፥15፤ 2ጴጥ3፥17
5፥5 ሮሜ8፥23፡24
5፥6 ሮሜ16፥31 1ቆሮ7፥19፤1ተሰ1፥3 ፤ያዕ2፥22
5፥7 1ቆሮ9፥24፤ ገላ3፥1
5፥8 ሮሜ8፥28
5፥9 1ቆሮ5፥6
5፥10 ቍ12፤2ቆሮ 2፥3፤ገላ1፥7፤ፊል 3፥15
5፥11 ሉቃ2፥34፤ ገላ 4፥29፤ 6፥12፤
5፥12 ቍ10
5፥13 ቍ1፡24፤ 1ቆሮ8፥9፤9፥19፤ 2ቆሮ4፥5፤ኤፌ5፥21 ፤1ጴጥ2፥16
5፥14 ዘሌ19፥1፤8፤ ማቴ5፥43፤ገላ 6፥2
5፥16 ቍ18፡24፡ 25፤ ሮሜ8፥2፡4-6፡ 9፡14፤2ቆሮ5፥17
5፥17 ሮሜ7፥15 -23፤8፥5-8
5፥18 ቍ16፤ሮሜ 2፥12፤1ጢሞ1፥9
5፥19 1ቆሮ 6፥18
5፥21 ማቴ15፥19፤ 25፥32፤ሮሜ13፥13
5፥22 ሚል2፥6 ማቴ 7፥16-20፤ ኤፌ5፥9፤ ቈላ3፥12-15

ጽሙት የነበር ሥርዐት ነው።

5፥3 *ሕግን በሙሉ የመፈጸም ግዴታ እንዳለበት፤* የብሉይ ኪዳን ሕግ አንድ ወጥ ስለ ሆነ፣ ሁሉንም መታዘዝ አማራጭ የሌለው ግዴታ ነው።

5፥4 *ከጸጋ ርቃችኋል፤* ከመለኮታዊ ፍቅሩ ውጭ መሆና ቸውን ይገልጻል፤ ምክንያቱም ሕግን በመጠበቅ ከእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነትን ማግኘትና በጸጋው ምሕረትን ማግኘት ሁለቱ የተለያዩ ናቸው (2ጴጥ 3፥17 ይመ)።

5፥5 *ተስፋ የምናደርገውን ጽድቅ፤* እግዚአብሔር በመጨ ረሻው ዘመን ቅዱሳን ከበደል ነጻ መሆናቸውን የሚሰጠው ቅን ፍርድ፣ ዛሬም በእምነትና ቀዳሽ በሆነው በመንፈስ ቅዱስ ሥራ አማካይነት እንደ ተረጋገጠ የሚያመለክት ነው፤ ይህም ጳውሎስ በገላትያ መልእክት ስለ መጨረሻው ዘመን ከጠቀሳቸው አያሌ ጥቅሶች አንዱ ነው።

5፥6 *መገረዝ ወይም አለመገረዝ አይጠቅምምና፤* ቍ 2፤ 2፥21፤6፥15፤1ቆሮ7፥19 ይመ። *በፍቅር የሚገለጽ እምነት፤* በእግ ዚአብሔር ጸጋ ላይ የተመሠረተ ሕያው እምነት እንጂ (1ተሰ 1፥3)፣ ጊዜያዊ በሆነ ሁኔታ በሐሳብ የሚገለጽ ብቻ አይደለም (ያዕ 2፥18-19 ይመ)።

5፥7 *ሩጫችሁ መልካም ነበር፤* የአይሁድ እምነት ተከታይ የሆኑ ክርስቲያኖች ሳያደናቅፏቸው የነበረውን የሚያመለክት ነው። ጳውሎስ የክርስትናን ሕይወት ከሩጫ እሽቅድምድም ጋር አመሳስሎ መግለጽ ይወዳል (ለምሳሌ 2፥2፤ ፊል 2፥16፤ 2ጢሞ 2፥5 ይመ)።

5፥8 *ማባበል፤* የአይሁድ እምነት ተከታይ የሆኑ ክርስቲያ ኖች፣ እውነተኛ አማኞችን ወደ እነርሱ ለመሳብ የሚያደርጉትን ሙከራ ይገልጻል።

5፥9፤ እዚህ ላይ የአይሁድ እምነት እየተስፋፋ መሄዱን ለመግለጽ የገባ ምሳሌያዊ ንግግር ነው። ከማቴ 13፥33 በስተቀር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ፣ "እርሾ" የሚል ቃል የሚገኝበት ትምህ ርት ሁሉ ክፉ ነገርን ወይም የሐሰት ትምህርትን ለመግለጽ የገባ ነው (የማር 8፥15 ማብ ይመ)።

5፥11 *ወንድሞች፤* የ1፥2 ማብ ይመ። *መስቀል ዕንቅ ፋት፤* ሮሜ 9፥32-33፤ 1ቆሮ 1፥23 ይመ።

5፥12 *ይጐንድሉ፤* የግሪኩ ቃል፣ "መቍረጥ"፣ "መጐመድ" ወይም "መቀጥቀጥ" ይለዋል። በፊል 3፥2 ላይ ተመሳሳይ ስለ ሆኑ ሰዎች ሲገልጽ፣ "ሥጋን ከሚቈራርጡ" የሚለውን ቃል ተጠ ቅሞአል።

5፥13 *ነጻነታችሁን ግን ሥጋዊ ምኞታችሁን መፈጸሚያ አታድርጉት፤* ሮሜ 6፥1፤ 1ጴጥ 2፥16 ይመ። ዐርነት አንድን ነገር ለማድረግ ፈቃድ ማግኘት አይደለም፤ ነገር ግን እግዚአ ብሔርንና እርስ በርሳችንን በፍቅር የምናገለግልበት ነው።

5፥14 *ሕግ ሁሉ ...ተጠቃሎአል፤* ሌሎች እንዲያደርጉልህ የምትፈልገውን ነገር ለእነርሱ ማድረግ፣ የሕግንና የነቢያትን መን ፈስና ፍላጎት ይገልጻል (ማቴ7፥12፤ ከማር12፥31 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥15 *የምትነካከሱና የምትበላሉ፤* የቍ 13-14 ተቃራኒ ነው። ሕግን በመጠበቅ በእግዚአብሔርና በሰው ዘንድ ክብርን ለማ ግኘት መሯሯጥ፣ ተመጻዳቂነትንና አንዱ ሌላውን የመቃወም መንፈስን ያስፋፋል።

5፥16 *ኑሩ፤* ሁልጊዜ መደረግ የሚገባው መሆኑን የሚያ መለክት ነው። በመንፈስ ቅዱስ ኀይል መመላለስ ሥጋዊ ምኞ ትን ለማሸነፍ ወሳኝ ነው (ቍ 25፤ ሮሜ 8፥2-4 ይመ)።

5፥17 *እርስ በርሳቸው ስለሚጋጩ፤* ሮሜ 7፥15-23፤ 1ጴጥ 2፥11 ይመ።

5፥18 *በመንፈስ ብትመሩ፤* ሮሜ 8፥14 ይመ። *ከሕግ በታች አይደላችሁም፤* ለድነት ወይም ለቅድስና ሕግን በመጠበቅ፣ እግዚአብሔርን ለማስደሰት የመሞከር እስረኛ አለመሆን ማለት ነው (የሮሜ 6፥14 ማብ ይመ)።

5፥19-21፤ ስለ ሌሎች ተመሳሳይ ድርጊቶች፤ 1ቆሮ 6፥9-10፤ ኤፌ 5፥5፤ ራእ 22፥15 ይመ።

5፥22-23፤ ስለ ሌሎች መልካም ባሕርያት 2ቆሮ 6፥6፤ ኤፌ 4፥2፤ 5፥9፤ ቈላ 3፥12-15 ይመ። የክርስትና መልካም ባሕርያት የሚገኙት ከመንፈስ ቅዱስ እንጂ፣ ሕግን በመጠበቅ የሚመጡ የሥነ ምግባር ውጤት አይደሉም። በእምነት የሚገኘው ጽድቅ፣ እንደ ተፈለገ በኀጢአት ለመኖር የሚያስችል ነጻነት የሚሰጥ አለመሆኑን ጳውሎስ ገልጾአል። በአማኙ ሕይወት ውስጥ የሚኖረው መንፈስ ቅዱስ፣ በአማኙ ሕይ ወት የመልካም ባሕርያት ፍሬዎች እንዲታዩ ያደር ጋል።

5፥22 *የመንፈስ ፍሬ፤* ከቍ 19 ጋር ያነጻጽሩ።

[23]ገርነት፣ ራስን መግዛት ነው:: እንደነዚህ ያሉትንም የሚከለክል ሕግ የለም:: [24]የክር ስቶስ ኢየሱስ የሆኑት ሥጋን ከክፉ ምኞ ቱና መሻቱ ጋር ሰቅለውታል:: [25]በመንፈስ የምንኖር ከሆን፣ በመንፈስ እንመላለስ:: [26]እርስ በርሳችን እየተጎነታተልንና እየተ ቀናናን በከንቱ ውዳሴ አንመካ::

ለሰው ሁሉ በጎ ማድረግ

6 ወንድሞች ሆይ፤ አንድ ሰው በኀጢአት ውስጥ ገብቶ ቢገኝ፣ መንፈሳውያን የሆናችሁ እናንተ በገርነት ልትመልሱት ይገባል:: ነገር ግን አንተም እንዳትፈተን ራስህን ጠብቅ:: [2]አንዱ የሌላውን ከባድ ሸክም ይሸከም፤ በዚህም ሁኔታ የክርስቶ ስን ሕግ ትፈጽማላችሁ:: [3]አንድ ሰው ምንም ሳይሆን ትልቅ የሆነ ቢመስለው ራሱን ያታ ልላል:: [4]እያንዳንዱ የራሱን ተግባር ይመ ርምር፤ ከዚያም በኋላ፣ ከሌላ ሰው ጋር ራሱን ሳያወዳድር፣ ስለ ራሱ የሚመካበትን ያገኛል፤ [5]እያንዳንዱ የራሱን ሸክም ሊሸከም ይገባዋልና::

[6]ማንም ቃሉን የሚማር፣ መልካም የሆነ ውን ነገር ሁሉ ከመምህሩ ጋር ይካፈል::

[7]አትታለሉ፤ እግዚአብሔር አይዘበትበትም:: ሰው የሚዘራውን ያንኑ ያጭዳል:: [8]ሥጋዊ ምኞቱን ለማርካት የሚዘራ፣ ከሥጋ[a] ጥፋትን ያጭዳል፤ መንፈስን ለማስደሰት የሚዘራ ግን ከመንፈስ የዘላለምን ሕይወት ያጭዳል:: [9]በጎ ነገር ከማድረግ አንታክት፤ ተስፋ ካልቈረጥን ጊዜው ሲደርስ መከሩን እና ጭዳለን:: [10]ስለዚህ ዕድሉ ካለን ለሰው ሁሉ፣ በተለይም ለእምነት ቤተ ሰቦች መልካም እናድርግ::

አዲስ ፍጥረት መሆን

[11]እንዴት ባሉ ታላላቅ ፊደላት በእጄ እንደ ጻፍሁላችሁ ተመልከቱ::

[12]ውጫዊ በሆነ ነገር ለመታየት የሚፈ ልጉ ሰዎች ትገረዙ ዘንድ ሊያስገድዷችሁ ይጥራሉ፤ ይህንም የሚያደርጉት ስለ ክርስ ቶስ መስቀል እንዳይሰደዱ ነው:: [13]እነርሱ በሥጋችሁ ለመመካት ሲሉ እንድትገረዙ ፈለጉ እንጂ፣ የተገረዙት ራሳቸው እንኳ ሕግን የሚጠብቁ አይደሉም:: [14]ነገር ግን ዓለም ለእኔ ከተሰቀለበት፣ እኔም ለዓለም ከተሰቀልሁበት ከጌታችን ከኢየሱስ ክር ስቶስ መስቀል በቀር፣ ሌላው ትምክሕት ከእኔ የራቀ ይሁን:: [15]መገረዝም ሆነ አለ መገረዝ አይጠቅምም፤ የሚጠቅመው አዲስ ፍጥረት መሆን ነው:: [16]ይህን ትእዛዝ በሚ ከተሉ ሁሉ፣ የእግዚአብሔር በሆነው እስራኤልም ላይ ሰላምና ምሕረት ይሁን::

[17]እኔ የኢየሱስን ምልክት በሥጋዬ ተሸክሜ አለሁና፣ ከእንግዲህ ወዲህ ማንም አያስ ቸግረኝ::

5፥23 ቍ 18፤ ሐሥ 24፥25
5፥24 ቍ 13፡ 16-21፡16፡17፤ ሮሜ6፥6፡7፥5፡18፤ 8፥3-5፡8፡ 9፡12፡13፤13፥14፤ ገላ6፥8፤ቈላ2፥11
5፥25 ቍ 16
5፥26 ፊል2፥3
6፥1 ማቴ18፥15፤1 ቆሮ2፥15፤ 3፥1፤ 2ቆሮ2፥7
6፥2 1ቆሮ9፥21፤ ያዕ 2፥8
6፥3 ሮሜ 12፥3፤ 1ቆሮ3፥18፡8፥2
6፥4 2ቆሮ10፥12፤ 13፥15
6፥5 ቍ 2፤ ኤር31፥30
6፥6 1ቆሮ9፥11፡ 14፤1ጢሞ 5፥17፡18
6፥8 ኢዮ 4፥8፤ ሆሴ 8፥7፤ ሮሜ 6፥23፤ያዕ 3፥18
6፥9 ኢዮ42፥12፤ መዝ126፥5፤1ቆሮ15 ፥58፤2ቆሮ4፥1፤ዕብ 12፥3፤ራእ2፥10
6፥10 ምሳ3፥27፤ ኤፌ 2፥19፤ቲቶ 2፥14፤1ጴጥ4፥17
6፥11 1ቆሮ16፥21
6፥12 ማቴ23፥25፡ 26፤ሐሥ15፥1፤ገላ 5፥11
6፥15 1ቆሮ7፥19፤ 2ቆሮ5፥17
6፥17 ኢሳ44፥5፤ 2ቆሮ 1፥5፤11፥23

[a]8 *ወይም ኀጢአተኛ ተፈጥሮ ለማርካት የሚዘራ፣ ከዚሁ ተፈጥሮ*

5፥23 *ሕግ የለም፤* 1ጢሞ 1፥9 ይመ::

5፥24 *ሥጋን ... ሰቅለውታል፤* 2፥20፤6፥14 ይመ::

5፥25 *እንመላለስ፤* ከቍ 16 ጋር ያነጻጽሩ::

6፥1 *ወንድሞች፤* የ1፥2 ማብ ይመ:: *መንፈሳውያን የሆናችሁ እናንተ፤* ከ1ቆሮ 3፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ:: *ልትመልሱት፤* የግ ሪኩ ግሥ ዐጥንትን መገጣጠም፣ መረብን መጠገን ወይም የተበታተነውን ነገር መልሶ አንድ ማድረግ የሚለውን ትርጕም ይዞ በሌላ ስፍራ ገብቶአል::

6፥2 *አንዱ የሌላውን ከባድ ሸክም ይሸከም፤* ሥነ ምግባ ራዊ ችግር ላይ ወይም ድክመት ላይ አጽንዖት ያደርጋል (ቍ 1፤ ሮሜ 15፥1-3 ይመ):: *የክርስቶስን ሕግ፤* የ1ቆሮ 9፥21 ማብ ይመ::

6፥4 *እያንዳንዱ የራሱን ተግባር ይመርምር፤* በግል ኀላፊነት ላይ አጽንዖት የሚያደርግ ነው (1ቆሮ 11፥28፤ 2ቆሮ 13፥5 ይመ)::

6፥5 *እያንዳንዱ የራሱን ሸክም ሊሸከም ይገባዋልና፤* እያንዳንዳችን በእግዚአብሔር ፊት ተጠያቂዎች ነን፤ ይህም ሊመጣ ያለውን ፍርድ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ በዚያን ጊዜ እያን ዳንዱ ስለ ራሱ በእግዚአብሔር ፊት መልስ ይሰጣል (ሮሜ 14፥12፤ 2ቆሮ 5፥10)::

6፥6 *መልካም የሆነውን ነገር ሁሉ...ይካፈል፤* ፊል4፥14-19 ይመ::

6፥7 *የሚዘራውን ያንኑ ያጭዳል፤* 2ቆሮ 9፥6 ይመ:: ከቍ 8-9 እንደሚያሳየው ሕጉ ለመጥፎ ብቻ ሳይሆን፣ ለመልካም ነገርም ያገለግላል::

6፥8፤ ሮሜ 8፥13 ይመ:: *ጥፋትን፤* 5፥19-21 ይመ:: *የዘላ ለምን ሕይወት፤* ጳውሎስ በ5፥21 ላይ የእግዚአብሔርን መንግ ሥት ስለ መውረስ ሲናገር፣ እዚህ ላይ ደግሞ የዘላለምን ሕይ ወት ስለ ማጨድ ይናገራል:: እስራኤላውያን የተስፋዪቱን ምድር እንደ ወረሱ፣ የመጀመሪያው በሚወረሰው ነገር ላይ አጽንዖት ሲያደርግ፣ ሁለተኛው ደግሞ ከውርሱ በሚገኘው የበረከት ሕይ ወት ላይ አጽንዖት ያደርጋል::

6፥10 *በተለይም ለእምነት ቤተ ሰቦች፤* 1ጢሞ 5፥8 ይመ::

6፥11 *ታላላቅ ፊደላት፤* ጽሑፉ ትኵረት እንዲስጠው ወይም አንዳንድ ሰዎች እንደሚሉት ጳውሎስ የማየት ችግር ስለ ነበረው ሊሆን ይችላል (የ4፥13 ማብ ይመ):: *በእጄ፤* እስከዚህ ድረስ መልእክቱን ሌላ ጸሓፊ በቃል እየተነገረው ጽፎለት ይሆ ናል፤ በኋላ ግን ጳውሎስ ከጸሓፊው ተቀብሎ በገዛ እጁ ጽፎ ያጠ ናቀቀው ይመስላል::

6፥12 *ትገረዙ ዘንድ ሊያስገድዷችሁ ይጥራሉ፤* ከ2፥3 ጋር ያነጻጽሩ:: *እንዳይሰደዱ ነው፤* የአይሁድ እምነት ተከታይ የሆኑ ክርስቲያኖች የመገረዝን አስፈላጊነት (5፥11) ስለሚሰብኩ፣ ክርስ ትናን ከማይደግፉ አይሁዶች ብዙም ተቃውሞ አይደርስባቸውም ነበር፤ የሚያስቡት ስለ ራሳቸው ብቻ ነውና::

6፥14 *ዓለም፤* እግዚአብሔርን የሚቃወም ሁሉ ማለት ነው:: *ዓለም ለእኔ ከተሰቀለበት፣እኔም ለዓለም ከተሰ ቀልሁበት፤* 2፥19-20፤ 5፥24፤ እንዲሁም የያዕ 4፥4፤ 1ዮሐ2፥15 ማብ ይመ:: *ከ ... መስቀል በቀር ሌላው ትምክሕት፤* 1ቆሮ 1፥31፤ 2፥2 ይመ::

6፥15 *አዲስ ፍጥረት፤* ሰው በክርስቶስ በማመን አዲስ ሆኖ በክርስቶስ ይለወጣል፤ እንደ ገናም ይፈጠራል (2ቆሮ 5፥17 ይመ)::

6፥16 *ሰላምና ምሕረት፤* ከመዝ 125፥5፤ 128፥6 ጋር ያነጻጽሩ:: *ይህን ትእዛዝ፤* ቍ 14-15 ይመ:: *የእግዚአብሔር በሆነው እስራኤልም፤* "እንደ ሥጋ ፈቃድ እስራኤላውያን" ወይም በ1ቆሮ10፥18 በግሪኩ ቃል እንደ ተጠቀሰው፣ "የእስራኤል ሕዝብ" ከሚለው ጋር ሲነጻጸር፣ ክርስቶስን በተቀበሉ አይሁድና አሕዛብ የተዋቀረው የአዲስ ኪዳን ቤተ ክርስቲያን፣ እርሱ የአብርሃም ዘርና በተስፋው ቃል መሠረት የሚወርሱት ነው (3፥29 ይመ፤ ከሮሜ 9፥6፤ ፊል 3፥3 ጋር ይነጻጽሩ):: አንዳንዶች ግን ይህ ክርስትናን ለተቀበሉ አይሁዶች ብቻ እንደ ሆነ አድርገው ይገ ምታሉ::

6፥17 *የኢየሱስን ምልክት፤* በጥንት ጊዜ፣ "ምልክት" ለሚለው የሚተካው የግሪክ ቃል፣ ባሪያን ወይም እንስሳን ለይቶ ለማወቅ በጋለ ብረት መተኮስን ወይም መጠበስን ያመለክታል:: የጳውሎስ መሠቃየት (መወገሩ ሐሥ 14፥19፣ መደብደቡ፤ ሐሥ 16፥22፤ 2ቆሮ11፥25፣ መታመሙ፤ 2ቆሮ12፥7፤ ገላ4፥13-14)፣

[18]ወንድሞች ሆይ፤ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ ከመንፈሳችሁ ጋር ይሁን፤ አሜን።

6፥18 ሮሜ 16፥20፤ ፊል4፥23፤ 2ጢሞ4፥22፤ፊሞ25

"የክርስቶስ ባሪያ" መሆኑን ያመለክታል (1፥10 ይመ፤ ከ2ቆሮ 4፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

6፥18 **አሜን፤** አብዛኛውን ጊዜ የቃለ ውዳሴ መዝጊያ ወይም በቡራኬ ላይ የሚነገር የስምምነት ቃል ነው።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት ወደ ኤፌሶን ሰዎች

መግቢያ

ጸሓፊው፣ መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

የመልእክቱ ጸሓፊ ጳውሎስ መሆኑን ራሱ መልእክቱ ይገልጻል (1፥1፤ 3፥1 ይመ፤ ከ3፥7:13፤ 4፥1፤ 6፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ):: ይህ መልእክት ኤፌሶንን ጨምሮ ወደ ሌሎች ከተሞችም እንዲደርስ የተጻፈ ዘዋሪ ደብዳቤ ሳይሆን አይቀርም (1፥1:15፤ 6፥21-23 ማብ ይመ)፤ ጳውሎስ የቆላስይስን መልእክት በጻፈበት ጊዜ፣ በ60 ዓ.ም ግድም በሮም እስር ላይ እያለ ይህን ደብዳቤ ጽፎታል (3፥1፤ 4፥1፤ 6፥20 ይመ)::

የኤፌሶን ከተማ

ኤፌሶን በትንሹ እስያ (በዛሬው ቱርክ) ምዕራብ ክፍል ከሚገኙት ከተሞች እጅግ የታወቀች ከተማ ነበረች:: ከተማዋ ወደ ኤጂያን ባሕር በሚፈሰው የካይስተር ወንዝ ላይ አንድ ወደብ ነበራት:: ታላላቅ የንግድ መንገዶች አቋርጠው በሚያልፉበት ቦታ ላይ የተመሠረተች ስለ ሆነች ኤፌሶን የንግድ ማእከል ለመሆን በቅታለች:: ግሪኮች አርጤምስ ሮማውያን ዲያና የሚሏት ጣዖት አምላክ ቤተ መቅደስ በዚችው ከተማ ይገኝ ስለ ነበር ክፉኛ ትኩ ራራም ነበር (ከሐሥ 19፥23-31 ጋር ያነጻጽሩ):: ጳውሎስ በኤፌሶን ሦስት ዓመት ያህል ተቀምጦ የወንጌል ስርጭት ማእከል አድርጎአት ነበር (የሐሥ 19፥10 ማብ ይመ)፤ በዚያን ጊዜ የነበረችውም ቤተ ክርስቲያን በአንድ ወቅት አድጋ፣ ተስፋፍታ ነበር፤ በኋላ ግን በራእ2፥1-7 ላይ ያለውን ማስጠንቀቂያ መስጥቱ አስፈላጊ ሆኖ ተገኘ::

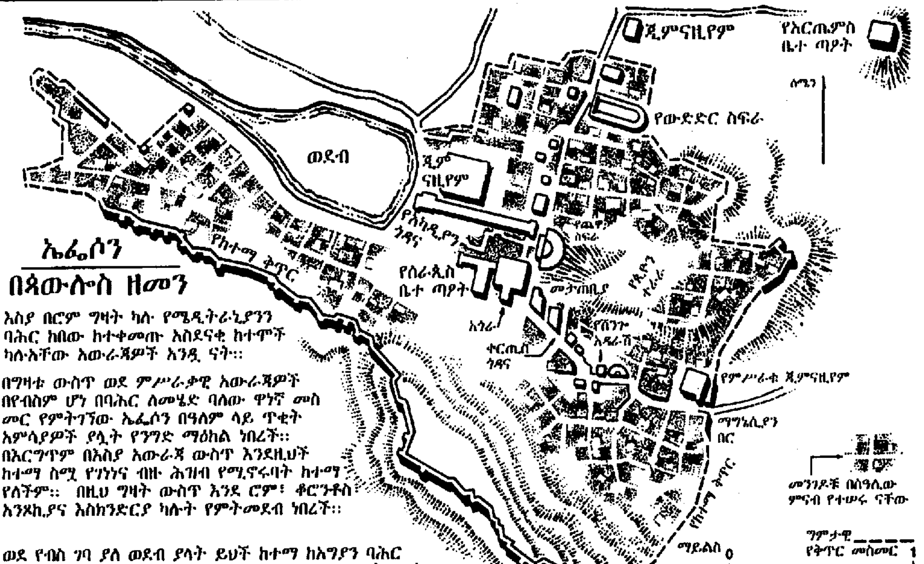

ኤፌሶን በጳውሎስ ዘመን

እስያ በሮም ግዛት ካሉ የሜዲትራኒያንን ባሕር ከበው ከተቀመጡ አስደናቂ ከተሞች ካሉአቸው አውራጃዎች አንዷ ናት::

በግዛቱ ውስጥ ወደ ምሥራቃዊ አውራጃዎች በየብስም ሆነ በባሕር ለመሄድ ባለው ዋነኛ መስ መር የምትገኘው ኤፌሶን በዓለም ላይ ጥቂት አምሳያዎች ያሏት የንግድ ማዕከል ነበረች:: በእርግጥም በእስያ አውራጃ ውስጥ እንደዚህች ከተማ ስሟ የገነነና ብዙ ሕዝብ የሚኖሩባት ከተማ የለችም:: በዚህ ግዛት ውስጥ እንደ ሮም፣ ቆሮንቶስ አንጾኪያና እስክንድርያ ካሉት የምትመደብ ነበረች::

ወደ የብስ ገባ ያለ ወደብ ያላት ይህች ከተማ ከአግያን ባሕር 4.8 ኪ.ሜ. ርቀት ላይ ትገኛለች:: ኤፌሶን በዓለም ካሉት ሰባት አስደናቂ ሥራዎች አንዱ በሆነው በአርጤምስ (ዲያና) ቤተ ጣዖት በስመ ገናናነት ትታወቃለች:: የከተማው ሳንቲሞች ኒዮቆሮስ «የመቅደስ አለቃ» የሚል ጽሑፍ የተጻፈባቸው ነበሩ::

ጳውሎስ በኤፌሶን ለተሰበሰበው አያሌ ሕዝብ ወንጌልን ሰበከ:: ጳውሎስ የከተማውን አብዛኛ ሕዝብ እንዲያውም በእስያ አውራጃ የሚገኙትን ሁሉ በስብከቱ እንደ ለወጠ ብር አንጥረኛው ተቃውሞ አቀረበ (ሐሥ 19:26):: በአዲስ ኪዳን ከተዘገቡት አስደናቂ ክስተቶች በአንዱ ሐዋ ርያው ጳውሎስ በጨዋታ ስፍራ ከተነሣው ዐመፅ ማምለጡ ነው:: በጲዮን ተራራ ቁልቁለት ላይ የተሠራው የጨዋታ ስፍራ 25000 ሰው ሊያስቀምጥ የሚችል ቦታ ነበረው::

ሐዋርያው የሚያውቃቸው ስፍራዎች የአጎራ ገበያ፣ የማግኒሲያን በር፣ የሸንጐ አዳራሽና የቀርጢስ ጎዳና ናቸው:: ጳውሎስ ያስተማረበት የጢ ራኖስ ትምህርት ቤት ቦታው አይታወቅም::

መልእክቱ

ኤፌሶን፣ እንደ ሌሎቹ የጳውሎስ መልእክቶች የስሕተት ትምህርትን ወይም ኑፋቄን በተመለከተ በተለይ የሚያወሣው ነገር የለም:: ጳውሎስ ይህን መልእክት የጻፈው የአንባቢዎቹን አድማስ በማስፋት፣

የእግዚአብሔርን የዘላለም ዕቅድና የጸጋውን ስፋት ጥልቀት ይበልጥ እንዲረዱና እግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያን ያለውን ታላቅ ግብ ማድነቅ እንዲችሉ ነው። ይህ መልእክት ወደ እግዚአብሔር ጥበብ ዕቅ ድና ዐላማ በሚስቡ ድንቅ መግለጫዎች መካከል በተሰበጣጠሩ፣ ስለ እግዚአብሔር በረከት በሚናገሩ ተከታታይ ዐረፍተ ነገሮች ይጀምራል።

ሐዋርያው ጳውሎስ በዚህ መልእክቱ መዳናችን እኛ ጥቅም እንድናገኝ ብቻ ሳይሆን፣ ለእግዚ አብሔር ውዳሴና ክብርም ይሆን ዘንድ መሆኑን በአጽንዖት ያሳስባል። ዋናውና መጨረሻው የእግዚ አብሔር ዕቅድ፣ "በዘመን ፍጻሜ" በፍጥረተ ዓለም ያለውን ሁሉ በአንድነት አጠቃሎ በክርስቶስ ሥልጣን ሥር ማዋል ነው (1፥10)። ሁሉም ክርስቲያን ይህን ማወቅ ያለበት ዋና ነገር ስለ ሆነ የኤ ፌሶንም ምዕመናን ይህን እንዲገነዘቡ ሐዋርያው ይጸልይላቸዋል (81፥15-23)።

ሐዋርያው በ3፥14-21 ላይም በድጋሚ ይጸልያል፤ እግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያን ያለውን ዐላ ማና ግብ ካስረዳ በኋላ፣ በምን ዐይነት መልክ ተፈጻሚ መሆን እንዳለባቸው በቅደም ተከተል ያስቀም ጣል። ከሁሉ አስቀድሞ እግዚአብሔር በጸጋው እያንዳንዱን ከራሱ ጋር አስታርቆአል (2፥1-10)፣ በሁለ ተኛ ደረጃ እግዚአብሔር የዳኑትን ሰዎች እርስ በርሳቸው አስታርቆአቸዋል፤ በክርስቶስ ሞት በመካከላቸው የነበረው የጥል ግድግዳ ፈርሶአል (2፥11-22)። ይህ ብቻ አይደለም፤ እግዚአብሔር እነዚ ህን የታረቁትን ሰዎች አንድ አካል በሆነችው ቤተ ክርስቲያን አንድ በማድረግ አስደናቂ ሥራ ሠርቶአል። ይህም ለጳውሎስ ከመገለጡ በፊት ሙሉ በሙሉ ያልታወቀ ምስጢር ነበር (3፥1-6)። ጳውሎስ ግን አሁን እግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያን ያሰበውን ሐሳብ በተሻለ ሁኔታ ለመግለጽ ችሎአል። ይኸ ውም፣ "ብዙ ገጽታ ያለው የእግዚአብሔር ጥበብ በሰማያዊ ስፍራ ላሉት አለቆችና ባለ ሥልጣናት" የሚገለጽበት መንገድ እንድትሆን ስለፈለገ ነው (3፥7-13)፣ "በሰማያዊ ስፍራ" የሚለው ተደጋግሞ ሲታይ (1፥3:20፤ 2፥6፤ 3፥10፤ 6፥12)፣ የክርስትና ሕይወት በምድር ብቻ ተወስኖ እንዳልቀረ ያመለክታል፤ የክርስትና ትርጒሙንና ጠቀሜታውን ክርስቶስ በእግዚአብሔር አብ ቀኝ ከተቀመጠበት ከሰማያዊ ስፍራ አንጻር ማየት ይቻላል (1፥20)።

ይሁን እንጂ ይህ ሕይወት የሚኖረው ምድር ላይ ነው፤ ለምን ቢባል የእግዚአብሔር ዕቅድ በእ ማኙ የዕለት ተዕለት ኑሮ ውስጥ ይገለጣልና። አማኞች አንዱ ሌላውን በማገልገል፣ አንድነትንና ብስለትን እንዲያሳድጉ (4፥1-16)፣ ከሞት ተነሥቶ ወደ ሰማይ ያረገው ጌታ ለቤተ ክርስቲያኑ አባላት "ስጦታን" ሰጥቶአቸዋል። በክርስቶስ ራስነት በምትተዳደረዋ በዚህች ቤተ ክርስቲያን የሚታየው አንድነት በዘመ ናት መጨረሻ ላይ የሚሆነውን "በሰማይና በምድር ያለውን ሁሉ" በክርስቶስ አንድ ማድረግን አስቀ ድሞ የሚያመለክት ነው (1፥10)። አንድነት በልዩነት ያለበት ይህ አዲሱ የቅድስና ሕይወት፣ ክርስቶስ የሌለበት የአሮጌው ሕይወት ተቃራኒ ነው (4፥17-6፥9)። "በጌታ ብርቱዎች" የሆኑ ምእመናን (በተለይ በጸሎት) በመንፈሳዊ ውጊያ ውስጥ ክፉውን ድል ይነሣሉ (6፥10-20)።

አስተዋፅኦ

1. ሰላምታ (1፥1-2)
2. መለኮታዊ ዕቅድ የክርስቶስ ክብርና የበላይነት (1፥3-14)
3. ክርስቲያኖች የእግዚአብሔርን ዕቅድና ኀይል እንዲያውቁ (1፥15-23)
4. የእግዚአብሔርን ዐላማ ዳር ለማድረስ የሚኬድባቸው መንገዶች (ም 2-3)
    - ሀ. እያንዳንዱ ሰው በጸጋ የሚያገኘው መዳን (2፥1-10)
    - ለ. አይሁድና አሕዛብ በመስቀሉ አማካይነት በመካከላቸው ዕርቅ መመሥረቱ (2፥11-18)
    - ሐ. አይሁድንና አሕዛብን አንድ ቤተ ሰብ ማድረግ መቻሉ (2፥19-22)
    - መ. የእግዚአብሔር ጥበብ በቤተ ክርስቲያን አማካይነት መገለጡ (3፥1-13)
    - ሠ. የእግዚአብሔርን ሙላት በጥልቀ ለመለማመድ የመጸለይ አስፈላጊነት (3፥14-21)
5. የእግዚአብሔርን ዐላማ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ለመፈጸም አስፈላጊው ነገር (4፥1-6፥20)
    - ሀ. አንድነት (4፥1-6)
    - ለ. ብስለት (4፥7-16)
    - ሐ. የግል ሕይወትን ማደስ (4፥17-5፥20)
    - መ. በቤተ ሰብ መካከል መኖር የሚገባው ግንኙነት (5፥21-6፥9)
        1. መመሪያው የሚከተሉትን ይመለከታል (5፥21)
        2. ባልና ሚስትን (5፥22-23)
        3. ልጆችንና ወላጆችን (6፥1-4)
        4. ባሮችንና አሳዳሪዎቻቸውን (6፥5-9)
    - ሠ. ለመንፈሳዊ ውጊያ አስፈላጊው ብርታትና ጥንካሬ (6፥10-20)
6. ማጠቃለያ፤ የመሰናበቻ ሰላምታና ቡራኬ (6፥21-24)

1

በእግዚአብሔር ፈቃድ የክርስቶስ ኢየሱስ ሐዋርያ ከሆነው ከጳውሎስ፤

በክርስቶስ ኢየሱስ ላሉ፣ ለታመኑ፣[ሀ] በኤፌሶን[ለ] ለሚገኙ ቅዱሳን፤

[2]ከእግዚአብሔር ከአባታችን፣ ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን።

በክርስቶስ የሚገኝ መንፈሳዊ በረከት

[3]በሰማያዊ ስፍራ፣ በመንፈሳዊ በረከት ሁሉ በክርስቶስ የባረከን የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ አምላክና አባት ይባረክ፤ [4]በፊቱ ቅዱሳንና ነውር አልባ እንድንሆን ዓለም ከመፈጠሩ አስቀድሞ በእርሱ መርጦናልና። በፍቅር፣ [5]በኢየሱስ ክርስቶስ ልጆቹ እንሆን ዘንድ፣ እንደ በጎ ፈቃዱ አስቀድሞ ወሰነን፤ [6]ይኸውም፣ በሚወደው በእርሱ በኩል በነጻ የተሰጠን ክቡር የሆነው ጸጋው እንዲመሰገን ነው። [7]በእርሱም እንደ እግዚአብሔር ጸጋ ባለ ጠግነት መጠን፣ በደሙ በተደረገ ቤዛነት የኀጢአትን ይቅርታ አገኘን፤ [8]ጸጋውንም በጥበብና በማስተዋል ሁሉ አበዛልን። [9]በክርስቶስ ያቀደውንም የፈቃዱን ምስጢር እንደ በጎ ሐሳቡ እንድናውቅ[ሐ] አደረገ። [10]በዘመን ፍጻሜ ይሆን ዘንድ ያለው ሐሳቡ በሰማይም፣ በምድርም ያሉትን ነገሮች ሁሉ ራስ በሆነው በክርስቶስ ሥር ለመጠቅለል ነው።

[11]ሁሉን በፈቃዱ ምክር መሠረት እንደሚሠራው እንደ እርሱ ዕቅድ አስቀድሞ የተወሰንን እኛ ደግሞ በእርሱ ተመርጠናል፣[መ]

1፥1 ሐሥ9፥13፤18፥19 ፤1ቆሮ1፥1፤2ቆሮ1፥1፤ቈላ1፥2
1፥2 ሮሜ1፥7
1፥3 ቍ20፤2ቆሮ1፥3፤ኤፌ2፥6፤3፥10፤6፥12፤1ጴጥ1፥3
1፥4 ዘሌ11፥44፤20፥7፤2ሳሙ22፥24፤መዝ15፥2፤ማቴ25፥34፤ኤፌ4፥2:15:16፤5፥27፤ቈላ1፥22፤2ተሰ2፥13
1፥5 ቍ11፤ሉቃ12፥32፤ሮሜ8፥14:15:29:30፤1ቆሮ1፥21፤ቈላ1፥19
1፥6 ቍ12:14፤ማቴ3፥17
1፥7 ቍ14፤ሮሜ2፥4፤3፥24:25
1፥9 ቍ11፤ ሮሜ16፥25
1፥10 ማር1፥15፤ሮሜ5፥6፤ገላ4፥4፤ ቈላ1፥20 1፥11 ቍ5:9፤ሮሜ8፥28:29:30፤ኤፌ3፥11፤ዕብ6፥17

[ሀ]1 ወይም *ለሚያምኑ*
[ለ]1 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *በኤፌሶን ለሚገኙት* የሚለው ሐረግ የላቸውም።
[ሐ]8-9 ወይም *ጸጋውን አበዛልን በጥበብና በአእምሮ ሁሉ፣ 9 ... አሳወቀን*
[መ]11 ወይም *ወራሾች ሆነናል*

1፥1 *በእግዚአብሐር ፈቃድ፤* ጳውሎስ በአጽንዖት የሚያሳየው በእግዚአብሔር ሥር በመሆን ያለውን ሥልጣን ብቻ ሳይሆን፣ በዚህ ምዕራፍና በአጠቃላይ በመልእክቱ ውስጥ በእግዚአብሔር ሉዓላዊ ዕቅድና ዐላማ ላይ የበለጠ ትኩረት እንደሚያደርግ ነው። *ሐዋርያ፤* በተለይ በክርስቶስ የተላከ ማለት ነው (የማር 6፥30፤ 1ቆሮ1፥1፤ ዕብ3፥1 ማብ ይመ)። *በኤፌሶን፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ። መልእክቱ በኤፌሶን የምትገኘን አንድ ቤተ ክርስቲያንን ጨምሮ፣ ለአያሌ አብያተ ክርስቲያናት የተጻፈ ዟሪ ደብዳቤ ነው (የቈ 15፤ 6፥21-23፤ ሐሥ 19፥10 ማብ ይመ)።

1፥2 *ጸጋና ሰላም፤* ምንም እንኳ እነዚህ ቃላት በብዙዎች መንፈሳዊ ባልሆኑ የሰላምታ ደብዳቤዎች ውስጥ በተለምዶ ጥቅም ላይ የሚውሉ ቢሆንም፣ ቀጥሎ ያሉት ቃላት እንደሚያሳዩት ጳውሎስ መንፈሳዊውን ሁኔታ ለማመልከት ተጠቅሞበታል።

1፥3-14፤ ይህ ክፍል በግሪኩ አንድ ወጥ ዐረፍተ ነገር ሲሆን፣ ብዙውን ጊዜ፣ "ውዳሴ" በሚለው አንድ ቃል ተጠቃልሎ ይጠራል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ያደረገውን ነገር መለስ ብሎ የሚያመለክትና እርሱንም ለማክበር የሚደረገውን አምልኮ የሚያሳይ ነው። በመጀመሪያ ጳውሎስ ከአብ ያገኘነውን (ቍ3)፣ ከዚያ በኋላ በልጁ በኩል የመጣውንና (ቍ4-13ሀ) በመጨረሻም በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት የተሰጠውን በረከት ይናገራል (1፥13ለ-14)።

1፥3 *በሰማያዊ ስፍራ፤* ይህ ሐረግ በኤፌሶን መጽሐፍ ውስጥ አምስት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ጳውሎስ ስለ ክርስቶስ መክበርና (ስለ ትንሣኤውና በእግዚአብሔር ቀኝ ስለ መቀመጡ) ክርስቲያን ከከበረው በክርስቶስ ጋር ስላለው ኅብረት አጽንዖት የሚሰጥ ነው። መሠረታዊ ርእሰ ጕዳዮችንም ያካተተ ሲሆን፣ ይህም ከሰማያዊ መንግሥትና በዚህ መንግሥት ውስጥ ከሚከናወነው የመጨረሻ ሐሳቡ ጋር የተያያዘ ነው። ከዚህ የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ዐላማ (3፥11) የተነሣ፣ በእግዚአብሔርና በብርቱ መንፈሳዊ ኀይላት መካከል የሚካሄድ ግጭት አለ። ይህም በድነት ታሪክ ላይ ያነጣጠረ ዐላማና ተቃርኖ ነው። ጳውሎስ በቍጥር 3 ላይ ክርስቲያኖች ከከበረው ክርስቶስ ጋር ባላቸው ኅብረት በሰማያዊ ስፍራ ካለውና ከዚያ ከመጣው መንፈሳዊ በረከት ሁሉ ተጠቃሚዎች መሆናቸውን ይናገራል። በቍ20-22 ላይ ለቤተ ክርስቲያኑ ጥቅም ሲል ሁሉንም ይገዛ ዘንድ ክርስቶስ በዚያ ስፍራ መክበሩንና በሌሎቹም ኀይላትና አለቆች ላይ ከፍ ማለቱን ይገልጻል። ክርስቶስ በ2፥6 ላይ እንደ ተጠቀሰው አሕዛብንና አይሁድን በቤተ ክርስቲያን ወደ አንድ አካል በማምጣት፣ የእግዚአብሔርን የጥበቡን ብዛት በሰማያዊ ስፍራ ላሉት፣ "አለቆችና ባለ ሥልጣናት" በድል አድራጊነት አሳያቸው (3፥11)። ስለዚህ አሁን በዚህ ያለው የቅዱሳን መንፈሳዊ ውጊያ፣ በሰማይ ካሉ እግዚአብሔርን ከሚቃወሙ ታላላቅ መንፈሳውያን ኀይላት ጋር እንጂ፣ ከሥጋና ከደም ጋር የሚደረግ አይደለም (6፥12)። *በክርስቶስ፤* ይህ ቃል ከቍ3-12 ላይ ብቻ ዐሥራ ሁለት ጊዜ ይገኛል። ይህም ጳውሎስ ብዙ ጊዜ "የክርስቶስ አካል" በማለት የሚመስለውንና ክርስቶስ ከአማኞች ጋር ያለውን መንፈሳዊ ኅብረት የሚያመለክት ነው (ለምሳሌ:- ቍ23፤ 2፥16፤ 4፥4:12:16፤ 5፥23:30 ይመ) *የባረከን ... ይባረክ፤* የአይሁድ ሕዝብ፣ "መባረክ" የሚለውን ቃል የሚጠቀሙት እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን በጎነትና እኛ ለእርሱ የምናቀርበውን ምስጋና ወይም ውዳሴ ለመግለጽ ነው። *የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ አምላክና አባት፤* ኢየሱስ ከእግዚአብሔር አብ ጋር ያለው ኅብረት ፍጹም የተለየ ነው (ዮሐ20፥17 እና ማብ ይመ)።

1፥4 *ቅዱሳንና ነውር አልባ፤* በ5፥27 ላይ የተጠቀሱትን ተመሳሳይ ጥምር ቃላት ይመልከቱ። ቅድስና የእግዚአብሔር ምርጫ ውጤት እንጂ፣ ለምርጫው መሠረት አይደለም። ቃሉ በክርስቶስ ምክንያት ለአማኙ የተሰጠውንና ከአማኙ ግላዊ የጽድቅ ኑሮ ጋር የተያያዘውን ቅድስና ያመለክታል (የ1ቆሮ 1፥2 ማብ ይመ)። *ዓለም ከመፈጠሩ አስቀድሞ፤* ዮሐ 17፥24 ይመ። *መርጦናልና፤* በጳውሎስ መልእክታት ውስጥ፣ ምርጫ የሚለው ሐሳብ ያለማቋረጥ የሚጠቀስ ነው (ሮሜ 8፥29-33፤ 9፥6-26፤ 11፥5:7:28፤ 16፥13፤ ቈላ3፥12፤ 1ተሰ1፥4፤ 2ተሰ2፥13፤ ቲቶ1፥1)። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ እንደሚከተለው አጽንዖት ተሰጥቶታል፤ (1) "መርጦናልና" (በዚህ ቦታ)፤ (2) "ወሰነን" (ቍ5)፤ (3) "ተመርጠናል" (ቍ11)፤ (4) "አስቀድሞ የተወሰንን" (ቍ11)። *በፍቅር፤* ከ3፥17፤ 4፥2:15-16፤ 5፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥5 *ልጆቹ እንሆን ዘንድ፤* የሮሜ 8፥23 ማብ ይመ። *ወሰነን፤* እግዚአብሔር በክርስቶስ የሚያምኑ የቤተ ሰቡ አባል እንዲሆኑና ልጁንም እንዲመስሉ አስቀድሞ ወስኖአል (ሮሜ 8፥29 ያነጻጽሩ)። ይህም ምርጫው (ኤፌ1፥4) በፍቅር መሆኑን (ቍ4)፣ በእርሱም ፍጹም መልካም ፈቃድ ላይ መመሥረቱን (ቍ5:9:11)፣ ዐላማው እግዚአብሔርን ለማክበር መሆኑን (ቍ14) የሚያመለክት ሲሆን ነገር ግን የእግዚአብሔርን ውሳኔ የግሉ ለማድረግ ግን ሁሉም ሰው ወንጌልን የማመን ግዴታውን የማያስቀር ነው (ቍ13)።

1፥6 *በሚወደው በእርሱ፤* በክርስቶስ ማለት ነው። *እንዲመሰገን፤* ቍ12 እና 14 ይመ። መመረጥ ለእግዚአብሔር ክብር የሚሆን ነው።

1፥7 *ቤዛነት፤* ቍ14፤4፥30፤ ሮሜ3፥24፤ ቲቶ2፥14 ይመ። የኤፌሶን ሰዎች በግሪክና በሮማውያን ዘንድ ያለውን የመቤዠት ልምድ ያውቃሉ፤ ይኸውም ባሮች ዋጋ ከፍለው ነጻ ይወጡ የነበረበት ነው። በተመሳሳይ ሁኔታ ኀጢአተኞችን ከኀጢአት ባርነትና ከሕግ መርገም ነጻ ለማውጣት የተከፈለው በዚህ ክፍል "በደሙ" ተብሎ የተጠቀሰው የክርስቶስ ሞት ነው (ገላ3፥13 ይመ)። *በደሙ፤* ከ2፥13፤ 1ጴጥ1፥18-19 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥9 *ምስጢር፤* የሮሜ11፥25 ፤ ቈላ1፥26 ማብ ይመ።

1፥10 *ራስ በሆነው ... ሥር ለመጠቅለል፤* ጳውሎስ እዚህ ቦታ የተጠቀመው ቃል የሚያመለክተው የመሪነትን ሐሳብ ብቻ ሳይሆን፣ ሌሎች ብዙ ነገሮችንም የያዘ ነው። ውጥንቅጡ በወጣና ነገሮች ሁሉ ትርጕም ባጡበት በዚህ ዘመን የሚሰጠው ሐሳብ፣ በክርስቶስ መሪነት ሥር ሁሉም ነገር ትርጕም ወዳለው ኅብረት የመድረሻው ጊዜ የብዙዎቻችን ናፍቆት መሆኑን የሚያመለክት ይመስላል።

1፥11 *በእርሱ፤* ክርስቶስ የእግዚአብሔር ዕቅድ ማእከል ነው፤ ፍጥረተ ዓለም ይሁን ወይም አንድ ክርስቲያን፣ ትርጕም ያለው ሊሆን የሚችለው ከክርስቶስ ጋር ካለው ኅብረት አኳያ ብቻ ነው። በመቀጠልም ጳውሎስ የሚናገረው፣ ስለ መላው ዓለም ሳይሆን ለእግዚአብሔር ጥሪ ምላሽ ስለ ሰጡት ነው።

[12]ይኸውም በክርስቶስ ተስፋ በማድረግ የመጀመሪያ የሆንነው እኛ ለክብሩ ምስጋና እንሆን ዘንድ ነው። [13]እናንተም ደግሞ የእውነትን ቃል ይህም የድነታችሁን ወንጌል በሰማችሁ ጊዜ ወደ ክርስቶስ ተጨምራችኋል፤ አምናችሁም፣ በእርሱ በመሆን ተስፋ ሆኖ በተሰጠው በመንፈስ ቅዱስ ማኅተም ታትማችኋል። [14]ለክብሩ ምስጋና ለመሆን የእግዚአብሔር የሆኑት እስኪዋጁ ድረስ፣ እርሱ ለርስታችን ዋስትና የሚሆን መያዣ ነው።

የምስጋናና የልመና ጸሎት

[15]ስለዚህ በጌታ ኢየሱስ ስላላችሁ እምነት፣ ለቅዱሳንም ሁሉ ስላላችሁ ፍቅር ከሰማሁበት ጊዜ አንሥቶ፣ [16]በጸሎቴ እያስታወስኋችሁ ስለ እናንተ ምስጋና ማቅረብን አላቋረጥሁም። [17]የክብር አባት የሆነውን የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን አምላክ ይበልጥ እንድታውቁት፣ የጥበብና የመገለጥን መንፈስ እንዲሰጣችሁ ያለማቋረጥ እለምናለሁ። [18]እንዲሁም በእርሱ የተጠራችሁለት ተስፋ፣ ይህም በቅዱሳኑ ዘንድ ያለውን ክቡር የሆነውን የርስቱን ባለ ጠግነት ምን እንደ ሆነ ታውቁ ዘንድ የልባችሁ ዐይኖች እንዲበሩ፣ [19]ለእኛ ለምናምነው ከሁሉ በላይ ታላቅ የሆነውን ኀይሉን እንድታውቁ እጸልያለሁ። ይህም ኀይል እንደ እርሱ ታላቅ ብርታት አሠራር፣ [20]ክርስቶስን ከሙታን ሲያስነሣውና በሰማያዊ ስፍራ በቀኙ ሲያስቀምጠው የታየው፣ [21]ከግዛትና ከሥልጣን፣ ከኀይልና ከጌትነት እንዲሁም በአሁኑ ዘመን ብቻ ሳይሆን በሚመጣውም ዘመን ቢሆን ሊሰየም ከሚቻለው ስም ሁሉ በላይ ነው። [22]እግዚአብሔርም ሁሉን ከእግሩ በታች አስገዛለት፤ በቤተ ክርስቲያንም፣ በማንኛው ነገር ላይ ራስ አድርጎ ሾመው። [23]እርሷም ሁሉን ነገር በሁሉም ረገድ የሚሞላው፣ የእርሱ ሙላት የሆነች አካሉ ናት።

በክርስቶስ ሕያው መሆን

2 እናንተ በበደላችሁና በኀጢአታችሁ ምክንያት ሙታን ነበራችሁ፤ [2]በዚህም፣ የዓለምን ክፉ መንገድ ተከትላችሁ፣ በአየር ላይ ላሉት መንፈሳውያን ኀይላት ገዥ ለሆነውና አሁንም በእግዚአብሔር በማይታዘዙት ሰዎች ላይ ለሚሠራው መንፈስ እየታዘዛችሁ ትኖሩ ነበር። [3]እኛ ሁላችን በአንድ ወቅት የሥጋችንን ምኞት[w] እያረካን፣ መንገዱንም እየተከ

1፥12 ቍ6:14
1፥13 ዮሐ14፥16:17፤ሮሜ16፥3፤ኤፌ4፥21:30፤ቈላ1፥5
1፥14 ቍ6:7:12፤ሐሥ20፥32፤ሮሜ3፥24፤2ቆሮ5፥5
1፥15 ሐሥ20፥21፤ቈላ1፥4
1፥16 ሮሜ1፥8:10
1፥17 ዘፀ28፥3፤ኢሳ11፥2፤ዮሐ20፥17፤ሮሜ15፥6፤ፊል1፥9፤ቈላ1፥9፤ራእ1፥6
1፥18 ቍ7:11፤ኢዮ42፥5፤ሮሜ2፥4፤8፥28፤2ቆሮ4፥6፤ቈላ1፥12፤ዕብ6፥4
1፥19 ኢሳ40፥26፤ኤፌ 3:7፤6፥10፤ቈላ1፥29
1፥20 ቍ3፤ማር16፥19፤ሐሥ2:24
1፥21 ማቴ12፥32፤ኤፌ3፥10፤ፊል2፥9:10፤ቈላ1፥16
1፥22 ማቴ22፥44፤28፥18፤1ቆሮ11፥3፤ኤፌ4፥15፤5፥23፤ቈላ1፥18፤2፥19
1፥23 ዮሐ1፥16፤1ቆሮ12፥27፤ኤፌ3፥19፤4፥10
2፥1 ቍ5፤ቈላ2፥13
2፥2 ቍ3:11-13፤ዮሐ12፥31፤ሮሜ11፥30፤12፥2፤1ቆሮ5፥8፤6፥11፤ኤፌ5፥6፤ቈላ3፥7፤ቲቶ3፥3፤1ጴጥ4፥3 2፥3 ቍ2፤ገላ5፥24

[w]3 ወይም የእርጌውን ባሕርይ ፈቃድ

1፥12 *በክርስቶስ ተስፋ በማድረግ የመጀመሪያ የሆንነው እኛ፤* ምናልባት ብዙ አሕዛብ አማኞች ከመሆናቸው በፊት እንደ ጳውሎስ በክርስቶስ ያመኑትን አይሁድ ሊያመለክት ይችላል።

1፥13 *እናንተም ደግሞ፤* አሕዛብ የነበሩትን አብዛኞዎቹን የኤፌሶንን ሰዎች ሊያመለክት ይችላል። *አምናችሁም፤* የመታተሙ ሁኔታ ከማመን ጋር የተያያዘ ነው። *ማኅተም ታትማችኋል፤* በዚያን ዘመን ማኅተም ባለ ንብረትነትን ያመለክት ነበር። ማኅተም የሆነው የመንፈስ ቅዱስ መኖር፣ ለአማኝ የድነቱ ማጽኛ ምልክት ነው።

1፥14 *መያዣ፤* የሮሜ 8፥23 ማብ ይመ።

1፥15 *ከሰማሁበት ጊዜ አንሥቶ፤* ጥቂት ዓመታት ከእነርሱ ጋር ከቈየ ሰው ይህን መስማት ትንሽ ግር ይላል። ቤተክርስቲያኒቱ እጅግ ሰፊ ስለ ሆነች ወይም የኤፌሶን መልእክት ለብዙ አብያተ ክርስቲያናት እንዲደረስ ተብሎ የተጻፈ ከሆነ (የቍ1 ማብ ይመ) እርሱ ከጐበኛቸው አካባቢዎች የመጣውን ወሬ ሊያመለክት ይችላል።

1፥16 *በጸሎቴ፤* ጳውሎስ ለኤፌሶን ክርስቲያኖች የጸለየው ጸሎት፣ እግዚአብሔር በክርስቶስ ላሉ አማኞች ሁሉ ያለውን ከፍተኛ ምኞት ያሳያል።

1፥17 *የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን አምላክ፤* የቍ3 ማብ ይመ፤ እግዚአብሔር አብን ያመለክታል።

1፥18 *የተጠራችሁለት፤* ፊል 3፥14፤ 2ጢሞ 1፥9፤ ዕብ 3፥1 ይመ። *ተስፋ፤* ተጨባጭና እውነተኛነት ያለውን ነገር ይዞአል (ሮሜ 8፥25)። ይህም አሁን በመንፈስ ቅዱስ መያዣነት የተገኘው የዘላለም ሕይወት ማረጋገጫ ነው (ቍ14)። *በቅዱሳኑ ዘንድ ያለውን ክቡር የሆነውን የርስቱን ባለ ጠግነት፤* ከእግዚአብሔር የተቀበልነውን ርስት (ቍ14፤ ቈላ 1፥12) ወይም የእግዚአብሔር ርስት የሆኑትን ቅዱሳንን ያመለክታል። *በቅዱሳኑ፤* እግዚአብሔር የራሱ ሕዝብ እንዲሆኑ የጠራቸውን ክርስቲያ ኖች ሁሉ ያመለክታል (ቍ1 እና 15 ይመ)። ቃሉ ለእግዚአብሔር የመሰጠትን ሐሳብ የያዘ ነው። *የልባችሁ ዐይኖች፤* ሐሳባችሁ፣ ማስተዋላችሁ ወይም መረዳታችሁ ማለት ነው።

1፥19፤ በዚህ ቍጥር ጳውሎስ በተለያየ ቃል በአጽንዖት የሚገልጸው፣ ኢየሱስ ክርስቶስ ከሞት የተነሣበት አስገራሚ መለኮታዊ ኀይል (ቍ20) በአማኞችም ውስጥና መካከል የሚሠራ መሆኑን ነው።

1፥20 *በቀኙ፤* ታላቅ ክብርንና ሥልጣንን የሚያሳይ ትእምርታዊ አቀራረብ ነው።

1፥21 *ከግዛትና ... ሊሰየም ከሚቻለው ስም ሁሉ፤* በእርሱ ዘመን የነበሩ ሰዎች ረቂቅ ፍጥረታትን ጨምሮ መላእክትንና አጋንንት ብቻ ሳይሆኑ ሌሎች ረቂቅ ኀይላት ይኖራሉ ብለው ያምኑ ነበር፤ ክርስቶስ ግን ከእነዚህ ሁሉ በላይ ነው። *ከግዛትና ከሥልጣን፣ ከኀይልና ከጌትነት* በጊዜው በነበሩት የአይሁድ ሃይማኖት መምህራን ዘንድ የመላእክትን የተለያዩ ደረጃዎች ያሳያሉ ተብሎ ይታመንም ነበር (ሮሜ8፥38፤ ኤፌ 3፥10፤ 6፥12፤ ቈላ1፥16፤ 2፥10:15፤ ቲቶ3፥1 ይመ)። *በአሁኑ ዘመን ... በሚመጣውም ዘመን፤* ጳውሎስ በዘመኑ እንደ ነበሩት የአይሁድ ሃይማኖት መምህራን፣ ክፉ የሆነውን የአሁኑን ዘመን መሲሑ የራሱን መንግሥት የሚጠቀለልበትን በምድርም ላይ ፍጹምና ጽድቅ የነገሠበት ኅብረ ተሰብ ከሚመሠረትበት ከወደ ፊቱ ዘመን ለይቶ ያስቀምጠዋል።

1፥22 *ከእግሩ በታች፤* መዝ 8፥5-6 የሰውን ፍጻሜ በአጽንዖት የሚገልጽ ነው፤ ዕብ 2፥6-9 ደግሞ በመጨረሻ የሰው ልጅ የሆነው ክርስቶስ በሁሉም ነገር ላይ ገዥ እንደሚሆን ያሳያል (ከዕብ 10፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። *ራስ፤* ክርስቶስ በቤተ ክርስቲያን ላይ ብቻ ሳይሆን፣ በነገር ሁሉ ላይ ራስ ነው (የቍ10 ማብ ይ መ)።

1፥23 *የሚሞላው የእርሱ ሙላት፤* ቤተ ክርስቲያን የክርስቶስ ሙላት ናት ሲል፣ ሁሉንም በሚሞላው በእርሱ እንደ ተሞላች ለማሳየት ይሆናል። *አካሉ፤* አንድን አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ሳይሆን፣ እውነተኛ አማኞችን ሁሉ የምታካትተውን ዓለማቀፋዊቷን ቤተ ክርስቲያን ያመለክታል (2፥16፤ 4፥4:12:16፤ 5፥23:30 ይመ)።

2፥1-10፤ ጳውሎስ በም1 ላይ ሁሉም፣ "ለክብሩ ምስጋና" እንዲሆኑ ክርስቶስም በአጠቃላይ የሁሉም ነገር ራስ መሆኑን በማመልከት የእግዚአብሔርን ታላቅ ዐላማና ዕቅድ ጽፏል (1፥10:14)፤ አሁን ደግሞ ከእያንዳንዱ ግለሰብ ድነት በመጀመር እግዚአብሔር ዐላማውን የሚፈጽምበትን መንገድ መግለጹን ይቀጥላል።

2፥1፤ ከእግዚአብሔር ሕይወት የተለየውን፣ የቀድሞውን ምግባራቸውንና መንፈሳዊ ሁኔታቸውን የሚገልጽ ነው።

2፥2 *ገዥ፤* ሰይጣንን ማለቱ ነው (ዮሐ 14፥30 ያነጻጽሩ፤ ገዥ ይለዋል)። *በአየር፤* ሰይጣን በምድር ላይ ብቻ የተወሰነ ጠላት አይደለም (6፥12 ያነጻጽሩ)። *መንፈስ፤* ሰይጣን፣ ሰው ሳይሆን የተለየ ፍጡር ነው (ከኢዮ1፥6፤ ሕዝ28፥15 ያነጻጽሩ፤ የኢሳ 14፥12-15 ማብ ይመ)።

2፥3 *እኛም ሁላችን፤* አይሁድንና አሕዛብን ያመለክታል። የማንኛውም ሰው መሠረታዊ ተፈጥሮ በኀጢአት የተበከለ ነው። *የቍጣ ልጆች፤* 'ቅጣት የሚገባቸው' የሚል ትርጓሜን የያዘ ሐረግ ነው (ሮሜ 1፥18-20፤ 2፥5፤ 9፥22 ይመ)።

2፥5 *በክርስቶስ ሕያዋን አደረገን፤* ይህ እውነት በሮሜ

ተልን በመካከላቸው እንኖር ነበር፤ እንደ ሌሎቹም የቍጣ ልጆች ነበርን:: [4]ነገር ግን በምሕረቱ ባለ ጠጋ የሆነ እግዚአብሔር ለእኛ ካለው ከታላቅ ፍቅሩ የተነሣ፣ [5]በበደላችን ሙታን ሆነን ሳለ፣ በክርስቶስ ሕያዋን አደረገን፤ የዳናችሁት በጸጋ ነው:: [6]እግዚአብሔርም ከክርስቶስ ጋር አስነሣን፤ በክርስቶስ ኢየሱስ በሰማያዊ ስፍራ ከእርሱ ጋር አስቀመጠን፤ [7]ይኸውም በሚመጣው ዘመን፣ በክርስቶስ ኢየሱስ በቸርነቱ የገለጠልንን ወደር የሌለውን የጸጋውን ባለ ጠግነት ያሳይ ዘንድ ነው፤ [8]በእምነት፣ በጸጋ ድናችኋልና፤ ይህም የእግዚአብሔር ስጦታ ነው እንጂ ከእናንተ አይደለም፤ [9]ማንም እንዳይመካ በሥራ አይደለም፤ [10]ምክንያቱም፣ እግዚአብሔር አስቀድሞ ያዘጋጀልንን መልካም ሥራ እንድንሠራ በክርስቶስ ኢየሱስ የተፈጠርን የእግዚአብሔር እጅ ሥራዎች ነን::

በክርስቶስ አንድ መሆን

[11]ስለዚህ እናንተ ቀድሞ በትውልድ አሕዛብ የሆናችሁ፣ በአካል ላይ በሰው እጅ ከተደረገው የተነሣ፣ ራሳቸውን "ተገርዘናል" በሚሉት፣ "ያልተገረዙ" የተባላችሁ ያን አስታውሱ፤ [12]በዚያን ዘመን ከክርስቶስ ተለይታችሁ፣ ከእስራኤል ወገንነት ርቃችሁ፣ ለኪዳኑም ተስፋ ባዕዳን ሆናችሁ በዓለም ላይ ያለ ተስፋና ያለ እግዚአብሔር እንደ ነበራችሁ አስታውሱ:: [13]አሁን ግን እናንተ ቀድሞ ርቃችሁ የነበራችሁ፣ በክርስቶስ ኢየሱስ ሆናችሁ በክርስቶስ ደም አማካይነት ቀርባችኋል::

[14]ሁለቱን አንድ ያደረገ፣ የሚለያየውንም የጥል ግድግዳ ያፈረሰ ሰላማችን እርሱ ራሱ ነውና፤ [15]ሕግንም ከትእዛዛቱና ከሥርዐቱ ጋር በሥጋው ሻረ:: ዐላማውም ከሁለቱ አንድን አዲስ ሰው በራሱ ፈጥሮ ሰላምን ለማድረግ ነው:: [16]ጥልን በገደለበት በመስቀሉም ሁለቱን በዚህ በአንድ አካል ከእግዚአብሔር ጋር አስታረቀ:: [17]መጥቶም ርቃችሁ ለነበራችሁት ለእናንተ፣ ቀርበው ለነበሩትም ለእነርሱ ሰላምን ሰበከ፤

2፥4 ዮሐ3፥16
2፥5 ቍ1:8፤መዝ 103፤12፤ዮሐ5፥24፤ ሐሥ15፥11
2፥6 ሮሜ6፥5፤ኤፌ 1፥3:20
2፥7 ሮሜ2፥4፤ቲቶ 3፥4
2፥8 ቍ5፤ሮሜ 3፥24፤9፥30
2፥9 ዘዳ9፥5፤ሮሜ 4፥2፤1ቆሮ1፥29፤ 2ጢሞ1፥9፤ቲቶ3፥5
2፥10 ኢሳ29፥23፤ 43፥7፤60፥21፤ ኤፌ 4፥24፤ ቲቶ2፥14
2፥11 ቍ2፤ቈላ 2፥11
2፥12 ኢሳ14፥11 65፥1፤ገላ3፥17፤ 1ተሰ4፥13
2፥13 ቍ2:17፤ ቈላ1፥20
2፥14 ቍ15፤ዮሐ 14፥27፤1ቆሮ12፥13፤ ኤፌ3፥6
2፥15 ገላ3፥28፤ቈላ 1፥21:22፤2፥14
2፥16 2ቆሮ5፥18፤ ቈላ1፥20:22
2፥17 ቍ13፤ኢሳ 57፥19፤መዝ148፥14፤ሉቃ2፥14

6፥1-10 ላይ በሚገባ ተገልጾአል::

2፥6 *በክርስቶስ ኢየሱስ*፤ ከክርስቶስ ጋር ባለን ኅብረት ማለት ነው:: *በሰማያዊ ስፍራ*፤ የ1፥3 ማብ ይመ::

2፥7 *በሚመጣው ዘመን*፤ ከ1፥21 ጋር ያነጻጽሩ፤ ምናልባት በክርስቶስ የሚገኘውን የወደፊቱን ዘላለማዊ በረከት ሊያመለክት ይችላል:: *ያሳይ ዘንድ*፤ ገልጦ ያሳይ ወይም ያረጋግጥ ዘንድ ማለት ነው:: አማኞች ለዘላለም የእግዚአብሔርን ጸጋ የሚያንጸባርቁ ይሆናሉ::

2፥8፤ የእግዚአብሔርን ጸጋ ለማወቅ የሚረዳ ዋና ክፍል ነው፤ ይህም በጎነቱን፣ እንዲያው የሚሰጠውን ሞገሱን እና ይቅርታ አድራጊ ፍቅሩን ያሳያል:: *በእምነት*፤ ከእግዚአብሔር ጋር ትክክለኛ ኅብረት ለመፍጠር በክርስቶስ ማመን ብቸኛው መንገድ እንደ ሆነ የሚያሳየውን ሮሜ3፥21-31 እና ማብ ይመ :: እምነት፣ ወንጌልን ማወቅና (ሮሜ 10፥14) የመ ልእክቱን እውነት ማመን እንዲሁም አዳኙን ኢየሱስ የግል መድኀኒት አድርጎ መቀበልን የያዘ ነው (ዮሐ 1፥12):: *ድናችኋል*፤ ይህ ቃል ሰፋ ያለ ትርጕም አለው:: ይህም ኀጢአተኛ በመሆናችን ምክንያት በራሳችን ላይ ካመጣነው ከእግዚአብሔር ቍጣ መዳናችንንም ጭምር ያመለክታል:: ይህም የተፈጸመ ድርጊት መሆኑንና አሁንም የመሥራት ኀይል እንዳለው በአጽንዖት ያሳያል:: *ከእናንተ አይደለም*፤ የትኛውም የሰው ጥረት ለድነታችን አስተዋጽኦ ማድረግ አይችልም፤ የእግዚአብሔር ስጦታ ነው::

2፥9 *ማንም እንዳይመካ*፤ ማንም ለመዳኑ ያደረገው አስተዋፅኦ ኖሮ የሚያስመካው ነገር የለም:: *በሥራ አይደለም*፤ ማንም "ሕግን በመጠበቅ" ድነትን ሊያገኝ አይችልም (ሮሜ 3፥20፡28)፤ ምክንያቱም ሰው ሁሉ በመንፈሱ የሞተ፣ የሰይጣን ምርኮኛ፣ የኀጢአትም ባሪያ የሆነና በእግዚአብሔር ቍጣ ሥር የወደቀ ስለ ሆነ ነው:: ድነትን ለማግኘት የሚደረገው እንዲህ ያለው ሥርዐታዊ አቀራረብ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተቀባይነት እንደሌለው ተገልጾአል::

2፥10 *አስቀድሞ ያዘጋጀልንን*፤ በም1 የታየውን የእግዚአብሔርን ሉዐላዊ ዐላማና ዕቅድ የሚያንጸባርቅ ዐቢይ ሐሳብ ነው:: *እጅ ሥራዎች*፤ የግሪኩ ቃል አንዳንድ ጊዜ፣ "የጥበብ ሥራ" የሚል ሐሳብ የያዘ ነው::

2፥11-22፤ ጳውሎስ ከግለሰብ ድነት በመጀመር፣ ከእግዚአብሔር ጋር ቀድሞ ጠበኞች የነበሩትን ሕዝቦች ማለትም አሕዛብንና አይሁድን ከራሱ ጋር ብቻ ሳይሆን እርስ በርሳቸውንም በክርስቶስ ወዳስታረቀበት ወደ ሌላኛው የድነት ገጽታ ይሄዳል (ቍ 11-16):: ይህም ብቻ ሳይሆን በቍጥር 19-22 እንደ ተገለጸውና በም 3 ውስጥ እንደ ተብራራው፣ እግዚአብሔር አሁን የታረቁትን እነዚህን ሕዝቦች በአንድ አካል አዋሕዶአቸዋል::

2፥11 *ስለዚህ*፤ በቍጥር 1-10 ላይ ከክርስቶስ ውጭ ያሉ ሰዎች ያሉበትን ሁኔታ ያመለክታል:: *እናንተ ... አሕዛብ የሆናችሁ*፤ አብዛኞዎቹን የኤፌሶን ሰዎችን ያሳያል (በ 1፥13 ላይ "እናንተም ቀድሞ" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ):: *"ተገርዘናል" ... "ያልተገረዙ"*፤ ወንድ የሆኑ አይሁድ ሕፃናት ሁሉ መገረዝ ይገባቸው ነበር፤ ስለዚህ፣ "በሰው እጅ" በተደረገው ግርዘት የአይሁድ ሕዝብ የሚኰራሩበት ይህ ሥርዐት በአይሁድና በአሕዛብ መካከል የነበረውን ልዩነት በግልጽ የሚያሳይ ነው::

2፥12፤ *በዚያን ዘመን*፤ በቍ 13 "አሁን ግን" ከሚለው ጋር ሲነጻጸር የድነት ሥራ ከመሠራቱ በፊት ያለውን ጊዜ ያሳያል:: *ከክርስቶስ ተለይታችሁ፣ ... ያለ እግዚአብሔር*፤ እነዚህ ሁለት ሐረጎች የሚያሳዩት ያላመኑ አሕዛብ ከእስራኤልና ከክርስቶስ ምን ያህል ርቀው እንደ ነበር ነው:: *ለኪዳኑም*፤ እግዚአብሔር ለራሳቸው ለአይሁድ ሕዝብ እንዲሁም በእነርሱ አማካይነት ለሌሎች በረከትን እንደሚሰጥ የገባውን ቃል ያሳያል (የሮሜ 9፥4 ማብ ይመ)::

2፥13 *አሁን ግን*፤ "በዚያን ዘመን" (ቍ 12) ከሚለው ጋር የሚነጻጸር ብቻ ሳይሆን፣ "ከክርስቶስ" እና "በክርስቶስ" በሚሉት ቃላት መካከል ያለውንም ንጽጽር ያሳያል:: *በክርስቶስ ደም*፤ ደሙን ለእኛ እንደ መሥዋዕት ያፈሰሰበትን የክርስቶስን ሥቃይና ሞት ይገልጻል (1፥7):: *ቀርባችኋል*፤ ወደ እግዚአብሔር ማለት ነው::

2፥14 *ሁለቱን*፤ አማኝ የሆኑትን አይሁድንና አማኝ የሆኑትን አሕዛብን ያመለክታል:: *የሚለያየውንም ... ግድግዳ*፤ በአይሁድና በአሕዛብን መካከል የነበረው የሃይማኖት ልዩነት ያስከተለውን መለያየት ግልጽ በሆነ ሁኔታ የሚያሳይ አባባል ነው:: ይህም በተለይ በቤተ መቅደስ ውስጥ የነበረውን የአይሁድን አደባባይና የአሕዛብን አደባባይ የሚለየውን ግድግዳ ይገልጻል፤ ይህን ግድግዳ አልፎ በሚሄድ የአሕዛብ ወገን ላይ የሞት ቅጣት እንደሚፈጸም የሚያሳይ ጽሑፍ በግድግዳው ላይ ተጽፎ ነበር:: *የጥል*፤ በአይሁድና በአሕዛብ መካከል ያለውን መለያየት ያመለክታል::

2፥15 *ሕግንም፣ ... ሻረ*፤ በማቴ 5፥17 እና በሮሜ 3፥31 ላይ የተጠቀሰው ሐሳብ በብሉይ ኪዳን የተገለጠው ሕግ የእግዚአብሔር ቅዱስ ባሕርይ ስለ ሆነ በክርስቶስ መምጣት አልተቀየረም፤ በዚህ ክፍል እንደ ተሻረ የተገለጸው አይሁድን ከአሕዛብ የሚለየውና አሕዛብንም እንደ ርኩስ የሚቈጥረውን፣ "ትእዛዝና ደንብ" ሊሆን ይችላል:: *በሥጋው*፤ ምናልባት የክርስቶስን ሞት ያሳያል:: *አንድን አዲስ ሰው*፤ አንድ አካል የሆነውን የአማኞችን ኅብረት፣ ማለትም ቤተ ክርስቲያንን ያመለክታል::

2፥16 *በዚህ በአንድ አካል*፤ በቍጥር 15 ላይ፣ "በሥጋው" የሚለውን በመንተራስ፣ በመስቀል ላይ የተሠዋውን የክርስቶስን አካል (በቍ 15 ላይ "በሥጋው" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ) ሊያመለክት ቢችልም፣ ቀደም ብሎ የአማኞች አካል የተባለውን፣ "አንድን አዲስ ሰው" በመባል የተጠቀሰውን ሊያሳይ ይችላል::

2፥17 *ርቃችሁ ... ቀርበው*፤ በቃሉ ቅደም ተከተል መሠረት አሕዛብንና አይሁድን በተከታታይ ያመለክታል::

2፥18 *ወደ አብ መቅረብ*፤ ወደ አብ የመቅረብ ዕድሉ የተገኘው በኢየሱስ ክርስቶስ በኩልና በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ነው:: ይህም በክርስቶስ የሚያምኑ ሁሉ እግዚአብሔር አብ እንደ

[18]ሁላችንም በእርሱ አማካይነት በአንዱ መንፈስ ወደ አብ መቅረብ እንችላለንና::

[19]ከዚህ የተነሣ እናንተ ከቅዱሳን ጋር የአንድ አገር ዜጋ፣ የእግዚአብሔርም ቤተ ሰብ አባል ናችሁ እንጂ ከእንግዲህ ወዲህ መጻተኞችና እንግዶች አይደላችሁም:: [20]በሐዋርያትና በነቢያት መሠረት ላይ ታንጻችኋል፤ የማእዘኑ ራስ ድንጋይም ክርስቶስ ኢየሱስ ራሱ ነው፤ [21]በእርሱ ሕንጻ ሁሉ አንድ ላይ ተገጣጥሞ በጌታ ቅዱስ ቤተ መቅደስ እንዲሆን ያድጋል:: [22]እናንተም ደግሞ እግዚአብሔር በመንፈሱ የሚኖርበት ማደሪያ ትሆኑ ዘንድ አብራችሁ እየተገነባችሁ ነው::

ለአሕዛብ ሐዋርያ የሆነው ጳውሎስ

3 በዚህም ምክንያት እኔ ጳውሎስ ለእናንተ ለአሕዛብ የክርስቶስ ኢየሱስ እስረኛ ሆኛለሁ::

[2]ለእናንተ ጥቅም ሲባል ስለ ተሰጠኝ የእግዚአብሔር ጸጋ መጋቢነት በእርግጥ ሰምታችኋል፤ [3]ቀደም ሲል በአጭሩ እንደ ጻፍሁት፣ በመገለጥ እንዳውቀው የተደረገው ምስጢር ይህ ነው:: [4]እንግዲህ ይህን ስታነቡ፣ የክርስቶስን ምስጢር እንዴት እንደ ማስተውል ለመረዳት ትችላላችሁ:: [5]ይህም ምስጢር አሁን ለቅዱሳኑ ሐዋርያትና ነቢያት የተገለጠውን ያህል፣ ባለፉት ዘመናት ለነበሩ ሰዎች አልተገለጠም ነበር:: [6]ይህም ምስጢር አሕዛብ በወንጌል አማካይነት ከእስራኤል ጋር አብረው ወራሾች፣ አብረው የአንዱ አካል ብልቶች እንዲሁም በክርስቶስ ኢየሱስ በሆነው ተስፋ አብረው ተካፋይ መሆናቸው ነው::

[7]እኔም በኀይሉ አሠራር በተሰጠኝ በእግዚአብሔር የጸጋ ስጦታ የዚህ ወንጌል አገልጋይ ሆኛለሁ:: [8]ምንም እንኳ ከቅዱሳን ሁሉ

2፥18 1ቆሮ12፥13፤ ኤፌ3፥12፤4፥4፤ ቈላ1፥12
2፥19 ቍ12፤ ገላ6፥10፤ፊል3፥20
2፥2 ማቴ16፥18፤ ሐሥ4፥11፤1ቆሮ3፥9፡ 10፡11፤ኤፌ4፥11፤ 1ጴጥ2፥4-8፤ ራእ21፥14
2፥21 1ቆሮ3፥16፡17
2፥22 1ቆሮ3፥16
3፥1 ሐሥ23፥18፤ ኤፌ4፥1፤2ጢሞ1፥8፤ ፊሞ1፡9
3፥2 ቈላ1፥25
3፥3 ሮሜ16፥25፤ 1ቆሮ2፥10
3፥4 2ቆሮ11፥6
3፥5 ሮሜ16፥26፤ ኤፌ4፥11
3፥6 ሕዝ47፥22፤ ሮሜ8፥17፤ ኤፌ2፥15፡16
3፥7 ሮሜ12፥3፤ 1ቆሮ 3፥5፤ኤፌ1፥19 ፤ቈላ1፥29
3፥8 ሐሥ9፥15፤ ሮሜ2፥4፤1ቆሮ15፥9

ሚቀበላቸውና እንደሚወዳቸው፣ እርግጠኞች ሆነውም ወደ እርሱ የመቅረብ ነጻነትና መብት እንዳላቸው የሚያመለክት ነው::

2፥19 *ከዚህ የተነሣ፤* ጳውሎስ በቍጥር 19፥22 ላይ የገለጸው ኅብረት፣ በቍጥር 14-18 ላይ እንደ ተጠቀሰው ክርስቶስ በሞቱ በሠራው ሥራ ላይ የተመሠረተ ነው:: *እናንተ፤* በተለይ በኤፌሶን ያሉ አሕዛብ በጳውሎስ ሐሳብ ውስጥ እንዳሉ ይህ ክፍል ያሳያል:: *የአንድ አገር ዜጋ፣ ... ቤተ ሰብ፤* ተቀራራቢ የሆኑ ሥዕላዊ መግለጫዎች ናቸው:: በጥንት ጊዜ ቤተ ሰው የሚባለው፣ በዛሬ ዘመን አኅትንና አክስትን ከነቤተ ሰባቸው የቅርብ ዘመድ አድርጐ የሚያጠቃልለውንና ከመደበኛው ቤተ ሰብ ሰፋ ያለ ቤተ ሰባዊ መዋቅርን ነው::

2፥20-21፤ ቤተ ክርስቲያን እንደ ቤተ መቅደስ በተመሰለችበት ሁኔታ፣ ክርስቶስ ዋና የማእዘን ራስ ድንጋይ፣ ሐዋርያትና የአዲስ ኪዳን ነቢያት መሠረት፣ እያንዳንዱ ክርስቲያን ደግሞ ሕንጻው የታነጸበት ድንጋይ ሆነው ቀርበዋል (1ጴጥ 2፥4-8):: ጳውሎስ በ1ቆሮ 3፥11 ላይ ክርስቶስ የቤተ ክርስቲያን ብቸኛ መሠረት እንደ ሆነ ገልጾአል::

2፥20 *መሠረት፤* በአንድ ላይ ተዋቅሮ የተገነባ ጠንካራ ሥራን የሚያሳይ ዘይቤአዊ አገላለጽ ነው:: *ሐዋርያትና ነቢያት፤* የእግዚአብሔርን ቃል በመስበክና በማስተማር መሠረት የጣሉትን ቀደምት ክርስቲያን ሐዋርያትንና ነቢያትን ሊያመለክት ይችላል (1ቆሮ 3፥10-11):: *የማእዘኑ ራስ ድንጋይም፤* በሰብዓ ሊቃናት ውስጥ ኢሳ 28፥16 ላይ ተመሳሳይ ቃል የተጠቀሰ ሲሆን፣ ማእዘኑ "በተፈተነ" ድንጋይ የተሠራ መሠረትን ያመለክታል:: ይህም ቤተ ክርስቲያን እውነተኛ ቤተ ክርስቲያን ልትሆን የምትችለው፤ እንከን በሌለው የክርስቶስ መንፈስ ለመጀመሪያዎቹ ሐዋርያት በተሰጠው መገለጥ ላይ ስትመሠረት ነው::

2፥21 *አንድ ላይ ተገጣጥሞ፤* በ4፥16 ላይ ከተጠቀ ሰው ተመሳሳይ ቃል ጋር ያነጻጽሩ፤ ሁለቱም ክፍሎች በአማኞች መካከል ስላለው የጠበቀ ኅብረት ይናገራሉ:: *ያድጋል፤* በመገንባት ላይ ስላለው ሕንጻ የተሰጠው ገለጻ የቤተ ክርስቲያንን ፈጣን እድገት የሚያሳይ ነው:: *ቅዱስ ቤተ መቅደስ፤* አሁን ደግሞ ጳውሎስ፣ "ቤተ መቅደስ" የሚለውን ዘይቤአዊ አገላለጽ ይጠቀማል፤ ይህም እግዚአብሔር የእርሱ የሆነችውን ቤተ ክርስቲያን የመሠረተበትን ዐላማ የሚያመለክት ነው::

2፥22 *ማደሪያ፤* ቤተ ክርስቲያን፣ መንፈስ ቅዱስ ያደረባቸው ሰዎች ወይም ማኅበረ ሰብ ናት::

3፥1-13፤ እግዚአብሔር እያንዳንዱን ሰው በጸጋው በማዳን (2፥1-10)፣ በክርስቶስ የመሥዋዕትነት ሞት ከራሱና ከሌላው ጋር ካስታረቀ በኋላ (2፥11-12)፣ በአንድ አካል ማለትም በቤተ ክርስቲያን በእኩልነት አሁን አዋሕዶአቸዋል:: በእግዚአብሔር ዘላለማዊ ዕቅድ ያለው ይህ ሐሳብ በቀደሙት ዘመናት ሙሉ በሙሉ አልተገለጠም ነበር፤ ጳውሎስም ይህን፣ "ምስጢር" ይለዋል::

3፥1 *በዚህም ምክንያት፤* ከዚህ በፊት ባሉት ብዙ ቍጥሮች እንደተገለጸው፣ እግዚአብሔር በሠራው ሥራ ሁሉ ምክንያት ማለት ነው:: *እስረኛ፤* በዚህ ጊዜ ጳውሎስ የቁም እስረኛ የነበረ ይመስላል (ሐሥ 28፥16፡30):: *የክርስቶስ፤* ጳውሎስ ሊታሰር የቻለው ክርስቶስን በመታዘዙ ነው:: ከዚህ ቍጥር በኋላ ጳውሎስ "ምስጢር" የሆነውን ነገር ወደ ማብራራት ይሄዳል (ቍ4)፤ በቍ 14 ላይ ካቆመበት ሐሳብ እንደ ገና ይቀጥላል::

3፥2 *መጋቢነት፤* ጳውሎስ በዚህ መልእክቱ እግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያንና ለፍጥረተ ዓለም ያለውን ዕቅድ ይገልጻል (1፥3-12 ይመ)፤ ይህንንም ዕቅድ ለማስፈጸም የተለየ ኀላፊነት ተሰጥቶታል:: የአሕዛብ ሐዋርያ እንደ መሆኑ መጠን፣ የእግዚአብሔርን የጸጋ መልእክት እንዲናገር ዐደራ አለበት (ገላ 2፥7):: *በርግጥ ሰምታችኋል፤* ጳውሎስ ከዚህ ቀደም በኤፌሶን ለረጅም ጊዜ ቈይታ ስላደረገ ስለ አገለግሎቱ አብዛኞዎቹ የኤፌሶን ክርስቲያኖች ሰምተው ይሆናል፤ ሆኖም ይህ መልእክት በየስፍራው እንዲላክ የተጻፈ ከሆነ በሌላ ቦታ ያሉ አብያተ ክርስቲያናት ስለ አገልግሎቱ ላይሰሙ ይችላሉ::

3፥3 *ቀደም ሲል በአጭሩ እንደ ጻፍሁት፤* ከ1፥9-10 ያለውን ሐሳብ ያመለክት ይሆናል:: *ምስጢር፤* በመለኮታዊ መገለጥ ብቻ ሊታወቅ የሚችል እውነት ነው (ቍ5፤ ሮሜ16፥25 ይመ፤ እንዲሁም የሮሜ 11፥25፤ የቈላ 1፥26 ማብ ይመ):: እዚህ ቦታ፣ "ምስጢር" የሚለው ቃል አማኝ የሆኑትን አይሁድንና አሕዛብን በአንድ አካል ማለትም በቤተ ክርስቲያን ያዋሐደውንና በጥበብ የተሞላውን የእግዚአብሔርን ዕቅድ ያሳያል (ቍ6):: ለጊዜው የተደበቀ ምስጢር እንደ ሆነ ቢታሰብም፣ ከዚያ በላይ እግዚአብሔር የሚሠራው ቀስ በቀስም የሚገለጥ ዕቅድ ነው (ከ1፥9-10፤ ራእ10፥7 ጋር ያነጻጽሩ)::

3፥4 *የክርስቶስን ምስጢር፤* ለዘመናት ተሰውሮ የነበረውን (ቍ9) አሁን ግን በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ለሐዋርያትና ለነቢያት የተገለጠውን ምስጢር ጳውሎስ ይናገራል (ቍ5):: ምስጢሩም በ1፥10 ላይ እንደ ተገለጠው በሰማይና በምድር ያለውን ሁሉ በክርስቶስ ለመጠቅለል ነው:: ከአይሁድና ከአሕዛብ እግዚአብሔር በክርስቶስ ኢየሱስ አንድ አዲስ ሕዝብ ለራሱ ፈጥሮአል (1፥4-6፤ 2፥16)::

3፥5 *ቅዱሳን፤* ለእግዚአብሔር አገልግሎት መለየትን ያመለክታል:: *ሐዋርያትና ነቢያት፤* የ2፥20 ማብ ይመ:: ጳውሎስ ምንም እንኳ የተገለጠው ምስጢር ዋና ተቀባይ ቢሆንም ለሌሎቹም ደግሞ ይህ ተገልጦላቸዋል:: *ባለፉት ዘመናት ለነበሩ ሰዎች አልተገለጠም፤* የቍ6 ማብ ይመ::

3፥6 *አብረው ... አብረው... አብረው፤* የቃሉ መደጋገም ቀድሞ ያልታወቀውን ምስጢር የተለየ ገጽታ ያሳያል፤ ይኸውም በአንዱ አካል በቤተ ክርስቲያን፣ አሕዛብ ከአይሁድ ጋር ያላቸውን እኩልነትና መደጋገፍ ያመለክታል:: የአሕዛብ ወደ እስራኤል አምላክ መመለስና መዳን፣ በብሉይ ኪዳን አስቀድሞ ተነግሮአል (ሮሜ 15፥9-12)፤ አሕዛብ በክርስቶስ ከሚያምኑ አይሁድ ጋር አንድ በሆነ መሠረት ላይ ሕያው የሆነ ኅብረት ይኖራቸዋል የሚል ግምት አልነበረም:: *አብረው ወራሾች፤* የ1፥18 ማብ ይመ::

3፥8 *ከ ... ሁሉ ያነስሁ ብሆንም፤* ከ1ጢሞ 1፥15 ጋር ያነጻጽሩ:: ጳውሎስ አሁንም ራሱን ዝቅ አድርጎ በመቍጠር እጅግ ታላቅ ለሆነ አገልግሎት መመረጡን በመገረም ይጽፋል:: ምንም እንኳ ስለ ራሱ በሰጠው ግምገማ ብዙዎቻችን ባንስማማም ትሕትናው ግን እውነተኛ ነበር:: *የማይመረመረውን፤* እኛ ልናውቀው ከምንችለው በላይ ቢሆንም በጥቂቱም እንኳ ለማድ

ያነስሁ ብሆንም፣ የማይመረመረውን የክርስቶስን ባለጠግነት ለአሕዛብ እሰብክ ዘንድ ይህ ጸጋ ለእኔ ተሰጠኝ:: [9]እንዲሁም ሁሉን በፈጠረ በእግዚአብሔር ላለፉት ዘመናት የተሰወረውን የዚህን ምስጢር አሠራር ለሁሉም እገልጥ ዘንድ ተሰጠኝ:: [10]አሳቡም በአሁኑ ዘመን በቤተ ክርስቲያን አማካይነት ብዙ ገጽታ ያለው የእግዚአብሔር ጥበብ በሰማያዊ ስፍራ ላሉት አለቆችና ባለ ሥልጣናት ይታወቅ ዘንድ ነው፤ [11]ይህም በክርስቶስ ኢየሱስ በጌታችን በፈጸመው ዘላለማዊ ዕቅዱ መሠረት ነው:: [12]በእርሱና በእርሱ ላይ ባለን እምነት አማካይነት በነጻነትና በልበ ሙሉነት ወደ እግዚአብሔር መቅረብ እንችላለን:: [13]ስለዚህ ክብራችሁ በሆነው ስለ እናንተ በደረሰብኝ መከራ ተስፋ እንዳትቈርጡ ዐደራ እላችኋለሁ::

ለኤፌሶን ክርስቲያኖች የተደረገ ጸሎት

[14]በዚህም ምክንያት በአብ ፊት እንበረከካለሁ፤ [15]ከእርሱም በሰማይና በምድር ያለ ቤተ ሰብ ሁሉ ስያሜ[ሬ] ያገኛል:: [16]በውስጥ ሰውነታችሁ እንድትጠነክሩ፣ ከክብሩ ባለጠግነት በመንፈሱ በኩል ኀይል እንዲሰጣችሁ እጸልያለሁ፤ [17]ይኸውም በእምነት ክርስቶስ በልባችሁ እንዲያድር ነው:: ደግሞም ሥር ሰዳችሁ፣ በፍቅር ታንጻችሁ፣ [18]የክርስቶስ ፍቅር ስፋቱ፣ ርዝመቱ፣ ከፍታውና ጥልቀቱ ምን ያህል እንደ ሆነ ከቅዱሳን ሁሉ ጋር የመገንዘብ ኀይልን እንድታገኙ ነው:: [19]እስከ እግዚአብሔር ሙላት ሁሉ ልክ ደርሳችሁ እንድትሞሉ፣ ከመታወቅ በላይ የሆነውን የክርስቶስን ፍቅር ታውቁ ዘንድ ነው::

[20]እንግዲህ በእኛ ውስጥ እንደሚሠራው እንደ ኀይሉ መጠን፣ ከምንለምነው ወይም ከምናስበው ሁሉ በላይ እጅግ አብልጦ ማድረግ ለሚቻለው፣ [21]በቤተ ክርስቲያን እንዲሁም በክርስቶስ ኢየሱስ፣ በዘመናት ሁሉ ከዘላለም እስከ ዘላለም ለእርሱ ክብር ይሁን፤ አሜን::

በክርስቶስ አካል ያለ አንድነት

4 እንግዲህ በጌታ እስረኛ የሆንሁ እኔ፣ ለተቀበላችሁት ጥሪ የሚገባ ኑሮ ትኖሩ ዘንድ እለምናችኋለሁ:: [2]ፍጹም ትሑታንና ገሮች ሁኑ፤ እርስ በርሳችሁም በፍቅር እየተቻቻላችሁ ትዕግሥተኞች ሁኑ:: [3]በሰላም ማሰሪያ የመንፈስን አንድነት ለመጠበቅ ትጉ:: [4]በተጠራችሁ ጊዜ ወደ አንድ ተስፋ እንደ ተጠራችሁ ሁሉ አንድ አካልና አንድ መንፈስ አለ፤ [5]አንድ ጌታ፣ አንድ እምነትና አንድ ጥምቀት አለ፤ [6]ከሁሉም በላይ የሆነ፣

ሬ15 *ወይም አባትነት ሁሉ*

3፥9 ሮሜ16፥25
3፥10 ሮሜ11፥33፤ 1ቆሮ2፥7፤ኤፌ1፥3:2 1፥6፥12፤ቆላ2፥10:1 5፤1ጴጥ1፥12
3፥11 ኤፌ1፥11
3፥12 2ቆሮ3፥4፤ ኤፌ2፥18፤ዕብ3፥14 ፤4፥16፤10፥19:35፤1 ዮሐ2:28፤3፥21፤4፥17
3፥14 ፊል2፥10
3፥16 ቆላ8፤ሮሜ 2፥4፤7፥22፤ፊል4፥13
3፥17 ሮሜ8፥10፤ ቈላ2፥7
3፥18 ኢዮ11፥8:9፤ መዝ103፥11፤ኤፌ1፥15
3፥19 ኤፌ1፥23፤ ፊል4፥7፤ቈላ2፥10
3፥20 ቆላ7፤1ነገ 3፥13፤ሮሜ16፥25፤ 2ቆሮ9፥8
3፥21 ሮሜ11፥36
4፥1 ሮሜ8፥28፤ ኤፌ 3፥1፤ፊል1፥27 ፤ቈላ1፥10፤1ተሰ2፥12
4፥2 ቆላ15:16፤ኤፌ 1፥4፤ቈላ3፥12:13
4፥3 ሮሜ15፥5፤ቈላ 3፥15
4፥4 ሮሜ8፥28፤ 12፥5፤1ቆሮ12፥13፤ ኤፌ2፥18
4፥5 1ቆሮ8፥6

ነቅ ከማስተዋላችን ውጭ አይሆንም (ከሮሜ 11፥33 ጋር ያነጻጽሩ):: *እሰብክ ዘንድ፤* የቃሉ ቀጥተኛ ትርጕም "ወንጌልን መስበክ" ሲሆን፣ 'መግለጥ' ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው (ቍ9):: *ጸጋ፤* እዚህ ቦታ ላይ፣ ወደ ኀላፊነት የሚያመጣውን ልዩ ስጦታ ያመለክታል::

3፥10 *በአሁኑ፤* በቍ9 "ላለፉት ዘመናት" ከሚለው ጋር ተነጻጽሮ የቀረበ ነው:: *በቤተ ክርስቲያን አማካይነት፤* ፍጹም የማይቻል የሚመስለው እግዚአብሔር የሠራው ሥራ ቤተ ክርስቲያንን የአይሁድና የአሕዛብ ሕያው ኅብረት መሠረት እና የእግዚአብሔር ጥበብ ፍጹም መግለጫ አድርጎአታል:: *ብዙ ገጽታ፤* አልማዝ በተለያየ አንጻር ያለው ገጽታ ውበቱ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ይህም የተለያየ ገጽታ ያለውን የእግዚአብሔርን ጥበብ ያሳያል:: *በሰማያዊ ስፍራ፤* የ1፥3 ማብ ይመ:: *አለቆችና ባለ ሥልጣናት፤* ክርስቶስ ከእነዚህ ሁሉ በላይ ከፍ ከፍ ብሎአል (1፥20-21):: ለዚህ ክፍል የሚሰጡ ሁለት ትርጓሜዎች አሉ፤ የመጀመሪያው መልካም የሆኑትን መላእክት የሚያመለክት ሲሆን፣ እነዚህም እግዚአብሔር በቤተ ክርስቲያን በኩል የሚገልጠውን አስደናቂ ጥበቡን የሚያዩ ሊሆኑ ይችላሉ (ከቈላ 1፥16 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሁለተኛው ደግሞ በጨለማው ዓለም በሰማያዊው ስፍራ ያሉትን መላእክት ሊያመለክት ይችላል (6፥12፤ዳን 10፥13:20-21)::

3፥11 *ዘላለማዊ ዕቅዱ፤* ክርስቶስ አንድ በሆነችው ቤተ ክርስቲያን ላይ የበላይ (ራስ) መሆኑ ፍጥረተ ዓለምን ለመጠቅለል የሚኖረውን የበላይነት የሚያረጋግጥ ነው (1፥10)::

3፥14-21፤ እግዚአብሔር በአማኞች ሕይወት እየሠራ ያለውን ነገር በሚመለከት ጳውሎስ ከልቡ ሆኖ እንደሚጸልይ ይገልጻል:: የእግዚአብሔር ዋና ስጦታዎች "ኀይል" (ቍ16:18፡ 20) እና "ፍቅር" ናቸው (ቍ17-19)

3፥14 *በዚህም ምክንያት፤* ከቍጥር 1 የቀጠለ ሐሳብ ነው:: *እንበረከካለሁ፤* ጳውሎስ በነበረበት ዘመን ሰዎች የሚጸልዩት ቆመው ስለ ነበር፣ ቃሉ ጥልቅ የሆነ ስሜትንና ጥልቅ አክብሮትን ያመለክታል::

3፥15 *ቤተ ሰብ፤* በግሪኩ ይህ ቃል፣ "አባት" ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይነት አለው (አግራጭ ትርጕሙን ይመ)፤ እንዲህ ከሆነ፣ "ቤተ ሰብ" የሚለው ስም አመጣጡ፣ "አባት" ከሚለው ቃል ነው:: ስለዚህ እግዚአብሔር አባታችን ስለ ሆነ፣ እኛም ጸሎታችንን በመታመን ወደ እርሱ ማቅረብ እንችላለን::

3፥17 *በልባችሁ፤* መላውን የውስጥ ማንነታችንን ያመለክታል:: *እንዲያድር፤* ሙሉ በሙሉ በቤት ውስጥ መሆንን ያሳያል:: ክርስቶስ በኤፌሶን ክርስቲያኖች ሕይወት ውስጥ እንደ ነበረ ያመለክታል (ከሮሜ 8፥9 ጋር ያነጻጽሩ)::

3፥19 *ሙላት፤* በማንኛውም ረገድ ሙሉ የሆነው እግዚአብሔር ወደ ፍቅሩ ታላቅነት እንድንደርስ ፈቃደኛ መሆኑን ያሳያል:: *ከመታወቅ በላይ የሆነውን፤* ከቶ የማይታወቅ ሳይሆን፣ እጅግ ታላቅ ከመሆኑ የተነሣ ሙሉ ለሙሉ ለማወቅ የማይቻል መሆኑን ያመለክታል::

3፥20 *ኀይሉ፤* 1፥19-21 ይመ:: *ከምናስበው ሁሉ በላይ፤* በተወሰነ ደረጃ በዚህ ክፍል ከተጠቀሱት ጕዳዮች ጋር የሚገናኝ ቢሆንም፣ በእነዚህ ብቻ የተ ወሰነ አይደለም::

3፥21 *በቤተ ክርስቲያን እንዲሁም በክርስቶስ ኢየሱስ፤* አስደናቂ ንጽጽር ነው:: እግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያንን እጅግ ለተለየ ክብርና ተግባር ጠርቶአታል (ከቍ10፤4፥1 ጋር ያነጻጽሩ):: *ለእርሱ ክብር ይሁን፤* በሕይወት የመኖራችን ዋና ዐላማ ነው (1፥6 እና ማብ ይመ)::

4፥1-32፤ ይህ ምዕራፍ ጀምሮ የሚጨርሰው፣ እርስ በርስ እንዋደድ ይቅርም እንባባል በሚል ምክር ነው::

4፥1-16፤ እስካሁን ድረስ ጳውሎስ ያስተማረው፣ እግዚአብሔር አይሁድንና አሕዛብን በቤተ ክርስቲያን አዲስ ወደ ሆነ ኅብረት እንዳመጣና ቤተ ክርስቲያንንም ጥበቡን ሊገልጥባት እንደ ጠራት ነው:: አሁን ደግሞ በቤተ ክርስቲያን ላሉት በአንድነት የሚኖሩበትንና የሚሠሩበትን እንዲሁም በአንድ ላይ ወደ ፍጹምነት የሚያድጉበትን ጸጋ እግዚአብሔር እንዴት እንዳዘጋጀ ያሳያል::

4፥1 *እስረኛ፤* የ3፥1 ማብ ይመ:: *ጥሪ፤* 3፥10:21 እና ማብ ይመ::

4፥3 *አንድነት ለመጠበቅ፤* ይህ የተገኘው እግዚአብሔር በክርስቶስ ሞት ባደረገው ዕርቅ ነው (2፥14-22 ይመ):: ይህ ኅብረት እንዳይበላሽ ይጠብቁት ዘንድ ክርስቲያኖች ከባድ ኀላፊነት ተሰጥቶአቸዋል:: ይህ የመንፈስ አንድነት በሰዎች የሚፈጠር አይደለም፤ ነገር ግን ጳውሎስ በም1-3 እንደ ተጠቀሰው እውነትን ባመኑና ክርስቶስን በተቀበሉት ዘንድ ቀድሞውኑ የነበረ ነው::

4፥4 *አንድ ተስፋ፤* ብዙ ገጽታዎች ቢኖሩትም (ለምሳሌ 1፥5:10፤ 2፥7)፣ ተስፋው ግን አሁንም አንድ ነው፤ ይህም አማኞች ሁሉ ከሚካፈሉት ወደ ፊት ከሚመጣው ከክርስቶስ ታላቅ ክብር ጋር የተቈራኘ ነው::

4፥5 *አንድ ጥምቀት፤* በውስጥ ሰውነት የሚካሄደውንና የማይታየውን የመንፈስ ቅዱስ ጥምቀትን ሳይሆን (1ቆሮ 12፥13)፣ የውሃ ጥምቀትን የሚያመለክት ነው (የሮሜ6፥3-4 ማብ ይመ):: ጳውሎስ በልቡ የአማኞችን የአንድነት ስሜት የሚገልጽ ሐሳብ ስለያዘ፣ ሊያመለክት የፈለገው እያንዳንዱ አዲስ አማኝ በግልጽ የሚፈጽመውን የቤተ ክርስቲያንን ሥርዐት ነው:: የውሃ ጥምቀት

በሁሉም የሚሠራ፣ በሁሉ የሚኖር የሁሉም አባት የሆነ አንድ አምላክ አለ።

[7]ነገር ግን ክርስቶስ በወሰነው መጠን ለእያንዳንዳችን ጸጋ ተሰጥቶናል። [8]ስለዚህም እንዲህ ይላል፤

"ወደ ላይ በወጣ ጊዜ፣
ምርኮ ማረከ፤
ለሰዎችም ስጦታን ሰጠ።"

[9]ታዲያ፣ "ወደ ላይ ወጣ" ማለት ደግሞ ወደ ምድር ታችኛው ክፍል[a] ወረደ ማለት ካልሆነ በቀር ምን ማለት ነው? [10]ወደ ታች የወረደውም፣ መላውን ፍጥረተ ዓለም ይሞላ ዘንድ ከሰማያት ሁሉ በላይ የወጣው እርሱ ራሱ ነው። [11]አንዳንዶቹ ሐዋርያት፣ አንዳንዶቹ ነቢያት፣ አንዳንዶቹም ወንጌል ሰባኪዎች፣ ሌሎቹ ደግሞ እረኞችና አስተማሪዎች ይሆኑ ዘንድ የሰጠ እርሱ ነው፤ [12]ይኸውም የክርስቶስ አካል ይገነባ ዘንድ፣ ቅዱሳንን ለአገልግሎት ሥራ ለማዘጋጀት ሲሆን፣ [13]ይህም የሚሆነው፣ ሁላችንም የእግዚአብሔርን ልጅ በማመንና በማወቅ ወደሚገኘው አንድነት በመምጣትና ሙሉ ሰው በመሆን፣ በክርስቶስ ወዳለው ፍጹምነት ደረጃ እስክንደርስ ነው።

[14]ከእንግዲህ በማዕበል ወደ ፊትና ወደ ኋላ እየተነዳን፣ በልዩ ልዩ ዐይነት የትምህርት ነፋስ፣ በሰዎችም ረቂቅ ተንኰልና ማታለል ወዲያና ወዲህ እየተንገዋለልን ሕፃናት አንሆንም። [15]ይልቁንም እውነትን በፍቅር እየተናገርን፣ ራስ ወደ ሆነው ወደ እርሱ በነገር ሁሉ እናድጋለን፤ እርሱም ክርስቶስ ነው፤ [16]ከእርሱም የተነሣ፣ አካል ሁሉ በሚያገናኘው ጅማት እየተያያዘና እየተጋጠመ፣ እያንዳንዱ ክፍል የራሱን ሥራ እያከናወነ በፍቅር ያድጋል፤ ራሱንም ያንጻል።

4፥6 ዘዳ6፥4፤ዘካ 14፥9፤ሮሜ11፥36
4፥7 ሮሜ3፥24፤ 12፥3፤1ቆሮ12:7:11
4፥8 መዝ68፥18፤ ቈላ2፥15
4፥10 ምሳ30፥1-4፤ ኤፌ1፥23፤
4፥11 ቍ8፤ሐሥ 11፥27፤13፥1፤21፥8፤ ሮሜ2፥21፤12፥6:7፣ 1ቆሮ12፥10:28፤13፥ 2:8፤14፥1:26:39፤ ኤፌ2፥20፤3፥5፤ 1ጢሞ1፥7፤2ጢሞ 4፥5፤2ጴጥ3፥2፤ያዕ 3፥1፤ይሁ17
4፥12 ሮሜ14፥19፤ 1ቆሮ12፥27
4፥13 ቍ3:5፤ዮሐ 1፥16፤1ቆሮ2፥6፤ኤፌ 1፥23፤3፥19፤ፊል3፥8፤ ቈላ1፥28
4፥14 ኢሳ57፥20፤ 1ቆሮ14፥20፤ኤፌ6፥1 1፤ያዕ1፥6
4፥15 ቍ2:

16፤ኤፌ1፥4:22 4፥16 ቍ2:15፤1ቆሮ12፥7፤ኤፌ 1፥4፤ቈላ2፥19

[a]9 ወይም ወደ ምድር ጥልቀት

ከአሁን ይልቅ በዚያን ጊዜ የክርስቲያኖች ዐይነተኛ መለያ ነበር፤ ይህም ሥርዐት በተለያየ መንገድ የሚፈጸምና ብዙ ጊዜም በቤተ ክርስቲያን ባሉት ፊት ብቻ ይፈጸም የነበረ በመሆኑ ነው።

4፥7 *ጸጋ፤* 3፥7-8 ይመ።

4፥8፤ የመዝ 68፥8 ማብ ይመ፤ እግዚአብሔር የሰማያዊው ዙፋን ተምሳሌት ወደ ሆነው፣ በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ወደሚገኘው ዙፋኑ በድል አድራጊነት መውጣቱን ይናገራል፤ ጳውሎስ ይህንን ክርስቶስ በድል ወደ ሰማይ ካረገበት ሁኔታ ጋር ያያይዘዋል። *ምርኮ፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ ክርስቶስ በመስቀል ላይ ድል የነሣቸውን ጠላቶች ማመልከቱ ሊሆን ይችላል።

4፥9 *ወጣ ... ወረደ፤* ምንም እንኳ ጳውሎስ ከመዝሙረ ዳዊት በመጥቀስ፣ "ለሰዎችም ስጦታን ሰጠ" የሚለውን ሐሳብ ቢያሳይም፣ አንባቢዎቹ የክርስቶስን በሥጋ ወደ ምድር መምጣት፣ ከሙታን መነሣትና ማረግ እንዲያስታውሱ ለመምከር ተጠቅሞበታል። አንዳንድ ሰዎች እንደሚያስቡትና አንዳንድ ተርጓሚዎች እንደሚናገሩት ይህ ክፍል ክርስቶስ ወደ ገሀነም እንደ ወረደ ላያመለክት ይችላል።

4፥11 *ሐዋርያት፤* እዚህ ላይ የተጠቀሱት ቤተ ክርስቲያንን በመመሥረት ረገድ ካላቸው ሚና አንጻር ነው (2፥20 ይመ)። ስለ *መጀመሪያዎቹ* ሐዋርያት አመራረጥ ሐሥ 1፥21-22 ይመ፤ የማር6፥30፤ ሮሜ 1፥1፤ 1ቆሮ 1፥1፤ ዕብ 3፥1 ማብ ይመ። ጳውሎስም ሐዋርያ ነበር (1፥1 ይመ)። *ነቢያት፤* እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሚያስፈልጋቸውን ነገር ወይም ላሉበት ሁኔታ መልእክት የሚያስተላልፍባቸው ሰዎች ናቸው (1ቆሮ 14፥3-4ይመ፤ 1ቆሮ 12፥10 ማብ ይመ)። *ወንጌል ሰባኪዎች፤* ሐሥ 21፥8፤ 1ቆሮ 1፥17 ይመ። ሌሎቹ ስጦታ ያላቸው ሰዎች ቤተ ክርስቲያን እንድታድግ በማነጽ ሲያግዙ፣ የወንጌል ሰባኪዎች ግን ቤተ ክርስቲያን በቍጥር እንድታድግና እንድትሰፋ የሚያግዙ ናቸው። በቍ 12 ላይ የተጠቀሰው ዐላማ፣ "ቅዱሳንን ለአገልግሎት ሥራ ለማዘጋጀት" እስከ ሆነ ድረስ፣ ከልዩ ልዩ አገልግሎታቸው መካከል ሌሎች ክርስቲያኖችን በምስክርነታቸው ይጸኑ ዘንድ መርዳትም እንደ ሆነ መገመት ይቻላል። *እረኞችና አስተማሪዎች፤* በግሪኩ ሰዋስው፣ "ሌሎቹ" የሚለው ቃል ሁለቱንም በአንድ ላይ የሚመለከት ነው፤ ይህ ስጦታ ያላቸው ሁለቱ ክፍሎች በጥብቅ የተያያዙ መሆናቸው ግልጽ ነው። የእረኝነት አገልግሎት ያላቸው የእግዚአብሔርን ሕዝብ ከእግዚአብሔር ቃል (ትምህርት) ይመግባሉ። እነርሱም እንደ አስተማሪዎች ልዩ የማስተማር ስጦታ አላቸው (ከ1ጢሞ 3፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። *የሰጠ እርሱ ነው፤* ከመዝ 68 የተወሰደው ጥቅስ ፍጹም የሆነ ትርጕም የሚሰጠው፣ ስጦታዎችን የሰጠው ክርስቶስ ወደ ሰማይ ያረገው ጌታ እንደ ሆነ ሲቈጠር ነው።

4፥12 *የክርስቶስ አካል ይገነባ ዘንድ፤* ቍ 16 ይመ። መንፈሳዊ ስጦታዎች ለግል ጥቅም የሚውሉ ሳይሆኑ ለክርስቶስ አካል ማለትም ለቤተ ክርስቲያን የተሰጡ ናቸው። "ይገነባ ዘንድ" የሚለው የ2፥19-22 ምሳሌን ያንጸባርቃል። ሁለቱም ጽንስ ሐሳቦች ማለትም አካልና ሕንጻ በአንድነት ሲሆኑ ቍልፍ የሆነውን የእድገት ሐሳብ በአጽንዖት ይገልጻሉ። *ቅዱሳንን ለአገልግሎት ሥራ ለማዘጋጀት፤* በቍ 11 ላይ የተጠቀሱት የምእመናንን ሥራ የሚሠሩ ሳይሆኑ፣ ምእመናን ሥራቸውን ራሳቸው እንዲሠሩ የሚያዘጋጁቸው ናቸው።

4፥13 *የእግዚአብሔርን ልጅ ... በማወቅ፤* አንድነት የፍቅር ስሜት ወይም ሃይማኖታዊ ዝንባሌ ብቻ ሳይሆን፣ ስለ እውነትና ስለ እግዚአብሔር ልጅ ሊኖረን የሚገባንን ዕውቀት ያመለክታል። *በማመን፤* በዚህ ቦታ "ማመን" የሚለው ቃል የሚያሳየው ክርስቲያኖች ስለ ክርስቶስ ያላቸውን ጽኑ እምነትና ስለ እርሱ ስለሚሰጡት ትምህርቶች ያላቸውን አመለካከት ነው (በሐሥ 2፥42 "ለሐዋርያት ትምህርት" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ)። *አንድነት፤* በቍ 1-6 ላይ የተጠቀሰውን ሐሳብ የሚያንጸባርቅ ነው። *በክርስቶስ ወዳለው ፍጹምነት፤* በክርስትና ትምህርት ዕውቀት ማደግን ወይም ከሌሎች ሰዎች ጋር ባለው ግንኙነት የሚገለጸውን የግል ብስለት ሳይሆን (ቍ 2-3 ያነጻጽሩ) ፍጹም ሚዛናዊ በሆነው በክርስቶስ ባሕርይ ማደግን ያሳያል። *እስከ ምን ደረስ፤* ጊዜን ብቻ የሚያሳይ ሳይሆን ዐላማንም ያመለክታል።

4፥14 *እየተነዳን፤* በባሕር ላይ ወዲያና ወዲህ የሚል ጀልባን ምሳሌ በማድረግ ጠንካራና ጽኑ ያልሆኑ ክርስቲያኖችን የሚያሳይ ቃል ነው። *ትምህርት፤* እንደ አሁኑ ዘመን በቀድሞ ጊዜም በእምነታቸው ያልጠነከሩትን በቀላሉ ከመንገድ የሚያስቱ ዐያሌ የተዛቡ ትምህርቶችና ኑፋቄዎች ነበሩ። *ረቂቅ ተንኰልና ማታለል፤* አንዳንድ ጊዜ ክርስቲያኖችን በክርስቶስ ካላቸው እምነት የሚያስቷቸው ሰዎች ባለማወቅና በየዋህነት ሳይሆን ሆን ብለው በክፋትና በማታለል ነው (ከ1ጢሞ 4፥1-2 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሕፃናት፤* በቍ 13 ላይ ከተገለጸው ብስለት ጋር ያነጻጽሩ።

4፥15 *እውነትን በፍቅር እየተናገርን፤* እውነተኛና በፍቅር የተሞላ የአኗኗር ሁኔታን ያሳያል። *ራስ ወደ ሆነው ... እናድጋለን፤* ክርስቶስ የአካሉ ማለትም የቤተ ክርስቲያን ራስ እንደ ሆነ በምሳሌነት በመጥቀስ፣ በቍ 13 ላይ ባለው ሐሳብ መጠነኛ ለውጥ ተደርጎ የቀረበ ነው፤ ስለዚህ ጳውሎስ በቅድሚያ የሚናገረው በአንድነት ስለ ሆነው እድገት ነው። የሚገነባው የክርስቶስ አካል ነው (ቍ 12)። በቍ 13 ላይ እንደተገለጸው ሁላችንም በኅብረት ወደ፣ "ፍጹምነት ደረጃ" እናድጋለን።

4፥16፤ የአካሉ ራስ እየመራው ስለሚያድገው አካል ሁኔታ ለማስረዳት የቀረበ ጠለቅ ያለ ምሳሌ ነው። የአካል ብልቶች በእድገት ሂደት ውስጥ እርስ በርስ ይረዳዳሉ፤ ይህም በቍ 11-13 የተጠቀሰውን የእግዚአብሔርን ሕዝብ የመደጋገፍ አገልግሎት በሥዕላዊ መልኩ ያቀርባል። *በፍቅር፤* ያለዚህ ወደ ፍጹም እድገትና አንድነት መድረስ አይቻልም (ከቍ 2 ፤ 15 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥17-5፥20፤ እግዚአብሔር በክርስቶስ ሞት ስላስገኛቸው የቤተ ክርስቲያን መንታ ግቦች ስለ ሆኑት ስለ አንድነትና ፍጹምነት ጳውሎስ አስቀድሞ ተናግሯል። አሁን ደግሞ የእግዚአብሔር በሆኑትም ዘንድ ቅድስና ዋነኛ ጕዳይ እንደ ሆነ ያሳያል።

4፥17 *በአስተሳሰባቸው ከንቱነት፤* ሕይወት ያለ እግዚአብሔር ተስፋ የሚያስቈርጥ፣ ከንቱና ትርጕም የለሽ ነው (ለምሳሌ:- መክ 1፥2፤ ሮሜ 1፥21 ይመ)።

እንደ ብርሃን ልጆች መኖር

[17]ስለዚህ ይህን እነግራችኋለሁ፤ በጌታም ዐደራ እላለሁ፤ በአስተሳሰባቸው ከንቱነት እንደሚኖሩት እንደ አሕዛብ ልትመላለሱ አይገባም። [18]እነርሱ ከልባቸው መደንደን የተነሣ ስለማያስተውሉ ልቦናቸው ጨልሞአል፤ ከእግዚአብሔርም ሕይወት ተለይተዋል። [19]ኅሊናቸው ስለ ደነዘዘ በማይረካ ምኞት፣ በርኵሰት ሁሉ እንዳሻቸው ለመኖር ቅጥ ለሌለው ብልግና ራሳቸውን አሳልፈው ሰጥተዋል።

[20]እናንተ ግን ክርስቶስን ያወቃችሁት እንደዚህ ባለ መንገድ አይደለም፤ [21]በእርግጥ ስለ እርሱ ሰምታችኋል፤ በኢየሱስም እንዳለው እውነት በእርሱ ተምራችኋል። [22]ቀድሞ ስለ ነበራችሁበት ሕይወትም፣ በሚያታልል ምኞቱ የጎደፈውን አሮጌ ሰውነታችሁን አውልቃችሁ እንድትጥሉ ተምራችኋል፤ [23]ደግሞም በአእምሮአችሁ መንፈስ እንድትታደሱ፣ [24]እውነተኛ በሆነው ጽድቅ እንዲሁም ቅድስና እግዚአብሔርን እንዲመስል የተፈጠረውን አዲሱን ሰው እንድትለብሱ ነው።

[25]ስለዚህ ውሸትን አስወግዳችሁ፣ እያንዳንዳችሁ ከባልንጀራችሁ ጋር እውነትን ተነጋገሩ፤ ሁላችንም የአንድ አካል ብልቶች ነንና። [26]ተቈጡ፤ ነገር ግን ኀጢአት አትሥሩ፤ በቍጣችሁ ላይ ፀሓይ አይግባ፤ [27]ለዲያብሎስም ስፍራ አትስጡት። [28]ይሰርቅ የነበረ ከእንግዲህ አይስረቅ፤ ነገር ግን ለተቸገሩት የሚያካፍለው ነገር እንዲኖረው በገዛ እጆቹ በጎ የሆነውን እየሠራ ለማግኘት ይድከም።

[29]እንደ አስፈላጊነቱ ሌሎችን የሚያንጽና ሰሚዎችን የሚጠቅም ቃል እንጂ የማይረባ ቃል ከአፋችሁ አይውጣ። [30]ለቤዛ ቀን የታተማችሁበትን ቅዱሱን የእግዚአብሔር መንፈስ አታሳዝኑ። [31]መራርነትን ሁሉ፣ ቍጣና ንዴትን፣ ጭቅጭቅና ስድብን ከማንኛውም ክፋት ጋር ከእናንተ ዘንድ አስወግዱ። [32]እግዚአብሔር በክርስቶስ ይቅር እንዳላችሁ እናንተም ይቅር ተባባሉ፤ እርስ በርሳችሁ ቸሮችና ርኅሩኆች ሁኑ።

5 እንግዲህ እንደ ተወደዱ ልጆች እግዚአብሔርን ምሰሉ፤ [2]ክርስቶስ እንደ ወደደን ራሱንም ስለ እኛ መልካም መዐዛ ያለው መባና መሥዋዕት አድርጎ ለእግዚአብሔር እንደሰጠ እናንተም በፍቅር ተመላለሱ።

[3]ማንኛውም የዝሙት ወይም የርኵሰት

4፥17 ሮሜ1፥21፤ ኤፌ2፥2
4፥18 ዘዳ29፥4፤ ሮሜ1፥21፤2ቆሮ 3፥14፤ኤፌ2፥12
4፥19 ሮሜ1፥24፤ ቈላ3፥5፤1ጢሞ4፥2፤ 1ጴጥ4፥3
4፥22 ቍ25:31፤ ኤር17፥9፤ሮሜ6፥6፤ ቈላ3፥5:8:9፤ዕብ 3፥13፤ ያዕ1፥21፤ 1ጴጥ 2፥1
4፥23 ሮሜ12፥2፤ ቈላ3፥10
4፥24 ሮሜ6፥4፤13፥14፤ኤፌ2፥10
4፥25 ዘሌ19፥11፤ መዝ15፥2፤ዘካ8፥16፤ ሮሜ12፥5፤ቈላ3፥9
4፥26 መዝ4፥4፤ ማቴ5፥22
4፥27 2ቆ2፥10:11
4፥28 ሐሥ20፥35፤ ገላ6፥10፤1ተሰ4፥11
4፥29 ማቴ12፥36፤ ሮሜ14፥19፤ኤፌ5፥4 1ቆ-ላ3፥8
4፥30 ኢሳ63፥10፤ ሮሜ8፥23፤ 2ቆሮ1:22፤5፥5፤ ኤፌ1፥13፤1ተሰ5፥19
4፥31 ቍ22፤ቈላ 3፥8፤1ጴጥ2፥1
4፥32 ማቴ6፥14:15፤ቈላ3፥12:13፤1ጴጥ3፥18፤5፥1 ማቴ5፥48፤ ሉቃ6፥36፤ዮሐ1፥12፤5፥2 ቍ25፤ዮሐ 13፥34፤ገላ1፥4፤2፥20፤ዕብ 7፥27፤5፥3 1ቆሮ6፥18፤ ቈላ3፥5

4፥18 *ከልባቸው መደንደን የተነሣ፤* የሞራል ውድቀትን ያመለክታል። *ልቦናቸው ጨልሞአል፤* በአስተሳሰብ ከንቱ የሆነ ሕይወትን ያሳያል።

4፥19 *ራሳቸውን አሳልፈው ሰጥተዋል፤* የፈርዖን ልብ በራሱ ፈቃድና በእግዚአብሔር እንደ ደነደነ (ዘፀ 7፥11 ይመ) አሕዛብ ልባቸውን በማደንደን ራሳቸውን ለረከሰ ሕይወት አሳልፈው መስጠታቸውንና (ሮሜ1፥24:26:28) እግዚአብሔር እንዲህ ላለው ሕይወት አሳልፎ እንደ ሰጣቸው ይናገራል።

4፥20 *እናንተ፤* አጽንዖት መስጠቱን ያመለክታል።

4፥21 *በኢየሱስም እንዳለው እውነት፤* ጳውሎስ፣ ክርስቶስ የሚለውን ስም ሳይሆን ኢየሱስ የሚለውን ስም መጠቀሙ፣ በኢየሱስ ምድራዊ ኑሮ ውስጥ እውነት የተገለጸ መሆኑን ለማመልከት ነው።

4፥22 *አሮጌ ሰውነታችሁን፤* ምናልባት ክርስቲያን ከመሆን በፊት የነበረውን ሰው ያመለክታል። አሮጌው የኑሮ ሥርዐት የክፉ ምኞት ውጤት ነው።

4፥23 *በአእምሮአችሁ፤* ይህን ከማያምኑ ሰዎች ክፉ ሐሳብ ጋር ያነጻጽሩ (ቍ 17-18)።

4፥24 *እግዚአብሔርን እንዲመስል የተፈጠረውን አዲሱን ሰው፤* አዲሱ ሰው የተፈጠረ ነው፤ በውስጥ የሚኖረውን ክርስቶስን አያሳይም፤ ነገር ግን በአዲስ አማኝ ሕይወት ውስጥ ክርስቶስ የፈጠረውን አዲስ ሰው ያመለክታል፤ ወይም በአዲስ ልደት ጊዜ የሚገኘውን አንድ አማኝ የሚኖረውን አዲስ ባሕርይ አያመለክትም። በአንጻሩ ግን አንድ አማኝ በመለወጥ ጊዜ (ቈላ3፥9-10) የሚለብሰው ብቻ ሳይሆን እንደ ክርስቲያን በተግባርም የሚለብሰው አዲስ የኑሮ ዘይቤ ነው (የሮሜ6፥12-13 ማብ ይመ)።

4፥25 *ከባልን ጀራችሁ፤* በዚህ ዐውድ ቃሉ ክርስቲያኖችን ሊያመለክት ይችላል። *እውነትን፤* ከቍ 15 ፤ 21 ጋር ያነጻጽሩ።

4፥26 *ተቈጡ፤* ሰዎች በሚለወጡበት ጊዜ ስሜታቸው ከእነርሱ አይወሰድም፤ ነገር ግን ስሜታቸው እየጠራና ንጹሕ እየሆነ ሊመጣ ይገባዋል። አንዳንድ ቍጣዎች ወደ ኀጢአት የሚወስዱ ሲሆኑ፣ አንዳንዶቹ ግን አይደሉም። *ፀሓይ አይግባ፤* ማንኛውም ቍጣ ለረጅም ጊዜ ሊቈይ አይገባም፤ መቈጣት ቢፈቀድም ለዲያብሎስ ዕድል እስከሚሰጥ ድረስ መቈየት እንደሌለበት ያሳያል።

4፥27 *ለዲያብሎስም፤* ራሳችን የምንሠራው ኀጢአት አብዛኛውን ጊዜ ከራሳችን ክፉ ምኞት የሚመነጭ እንጂ ከዲያብሎስ በቀጥታ የሚመጣ ፈተና አይደለም። ቢሆንም ሰይጣን በሌሎች ላይ እንድንነሣ የሚያደርጉትን፣ እንደ ቍጣ ያሉ ኀጢአቶችን በመጠቀም፣ በክርስቲያኖች መካከል መለያየት ሊያመጡ የሚችሉ ታላላቅ ክፋቶች እንዲሆኑ ያደርጋል።

4፥28 *ከእንግዲህ አይስረቅ፤ ... የሚያካፍለው ነገር እንዲኖረው ... እየሠራ፤* ኀጢአትን መተው ብቻ በቂ አይደለም፤ ነገር ግን መልካም ነገር መሥራትም ይገባል። ቀድሞ ሌባ የነበረ፣ አሁን እየሠራ የተቸገሩትን ሊረዳ ይገባዋል።

4፥29 *የሚጠቅም ቃል፤* ቀድሞ ሲል ከተጠቀሰው ቍጥር ጋር አብሮ የሚሄድ ተመሳሳይ ምክር ነው። ክርስቲያን ክፉ የሆነውን ነገር አለመናገር ብቻ ሳይሆን፣ ሌሎች እንዲታነጹ የሚረዳን ነገር ሊናገር ይገባዋል።

4፥30 *ለቤዛ ቀን፤* 1፥14 ይመ፤ 1ጴጥ1፥5 እና ማብ ይመ። *የታተማችሁበትን፤* የ1፥13 ማብ ይመ። *አታሳዝኑ፤* በቍ 29 ላይ በተጠቀሰው፣ "የማይረባ ቃል" እና በቍ 31 ላይ በተጠቀሱት ኀጢአቶች ማለት ነው። መንፈስ ቅዱስ ኀይል ብቻ ሳይሆን አካልም (ሰብእና) ያለው ስለ ሆነ የማዘን ስሜት እንዳለው ግሡ ያመለክታል።

4፥31 *መራርነት ... ክፋት፤* እንዲህ ያሉ ነገሮች መንፈስ ቅዱስን ያሳዝናሉ፤ ይህም የአንድን ሰው ንግግር በተመለከተ በቍ 20 ላይ ከተጠቀሰው ምክር የሚቀጥል ነው።

4፥32 *ይቅር ተባባሉ፤* ይህ መሠረታዊ የክርስቲያን ባሕርይ ቸርና ርኅሩኅ መሆንን ጨምሮ በክርስቶስ ይቅር የመባል ውጤት ሲሆን፣ ከእግዚአብሔር የተቀበልነውን ለሌሎች የምንገልጽበት መንገድ ነው።

5፥1 *ምሰሉ፤* እግዚአብሔርን የመምሰያ መንገድ አንዱ የይቅር ባይ መንፈስ መያዝ ነው (4፥32)። ጌታችንን ልንመስለው የምንችለው ልክ እርሱ እንዳደረገው በማድረግ ነው (ቍ 2፤ 4፥32)። ኢየሱስ ለእኛ ያለውን ፍቅርን የገለጠበት መሥዋዕትነት የሚያሳየው የድነትን መንገድ ብቻ ሳይሆን (በም 2 እንደምናየው)፣ ለሌሎች እንዴት መኖር እንደሚገባን ጭምር ነው።

5፥2 *መልካም መዐዛ፤* በብሉይ ኪዳን ዘመን ይቀርብ የነበረው መሥዋዕት ጌታን ደስ ከማሰኘቱ የተነሣ፣ ይህም "ደስ የሚያሰኘውን መዐዛ" ተብሎ ተገልጾአል (ዘፍ 8፥21፤ ዘፀ 29፥18:25:41፤ ዘሌ 1፥9:13:17)።

5፥3 *የርኵሰት ወይም የስስት ነገር፤* ጳውሎስ በተለይ ሲገልጸው ከነበረው ከዝሙት ኀጢአት አጠቃላይ ይዘት ወዳለው እንደ ስስት ወደ መሳሰሉት ኀጢአቶች ትኵረቱን ዘወር ያደርጋል፤ ዝሙት ምኞትን የሚጨምር ሲሆን ሌሎችንም የስግብግብነት ኀጢአቶች ያካትታል። *ከቶ ... አይነሣ፤* ቍ 12 ይመ። *ቅዱስ ... ሕዝብ፤* እኛ ቅዱስ ቤተ መቅደስ ነን (2፥21፤ ከ2ቆሮ 6፥16፤ 1ጴጥ 2፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥4 *ተራ የሆነ ንግግር፣ ዋዛ ፈዛዛም፤* ዐውዱ እንዲሁም "የሚያሳፍር" የሚለው ቃል የሚያሳየው ተራ ቀልድን ሳይሆን፣

ወይም የሥሥት ነገር ከቶ በመካከላችሁ አይነሣ፤ ይህ ቅዱስ ለሆነው ለእግዚአብሔር ሕዝብ አይገባምና። [4]የሚያሳፍርና ተራ የሆነ ንግግር፣ ዋዛ ፈዛዛም፣ ለእናንተ ስለማይገባ በመካከላችሁ አይኑር፤ ይልቁንስ የምታመሰግኑ ሁኑ። [5]ደግሞም ይህን ዕወቁ፤ ማንም አመንዝራ ወይም ርኩስ ወይም ሥሥታም ማለት ጣዖት አምላኪ በክርስቶስና በእግዚአብሔር መንግሥት[¤] ርስት የለውም። [6]ማንም በከንቱ ንግግር አያታላችሁ፤ ምክንያቱም የእግዚአብሔር ቍጣ በማይታዘዙ ልጆች ላይ የሚመጣው በእንደዚህ ዐይነት ነገር ነው። [7]ስለዚህ እንዲህ ካሉ ጋር አትተባበሩ።

[8]ቀድሞ ጨለማ ነበራችሁ፤ አሁን ግን በጌታ ብርሃን ናችሁ። እንደ ብርሃን ልጆች ኑሩ፤ [9]የብርሃኑ ፍሬ በበጎነት፣ በጽድቅና በእውነት ሁሉ ዘንድ ነውና። [10]እንዲሁም ጌታን ደስ የሚያሰኘውን ፈልጉ። [11]ፍሬ ከሌለው ከጨለማ ሥራ ጋር ምንም ዐይነት ግንኙነት አይኑራችሁ፤ ይልቁን ግለጡት፤ [12]በድብቅ የሚሠሩትን ነገር መናገር ራሱ አሳፋሪ ነውና። [13]ብርሃን የበራበት ነገር ሁሉ ግልጽ ሆኖ ይታያል፤ [14]ምክንያቱም ሁሉን ነገር እንዲታይ የሚያደርገው ብርሃን ነውና፤ ስለዚህም፣

“አንተ የተኛህ ንቃ፤
ከሙታን ተነሣ፤
ክርስቶስም ያበራልሃል” ተብሎአል።

[15]እንግዲህ ጥበብ እንደሌላቸው ሳይሆን እንደ ጥበበኞች እንዴት እንደምትኖሩ ተጠንቀቁ። [16]ቀኖቹ ክፉ ናቸውና ዘመኑን በሚገባ ዋጁ። [17]ስለዚህ ሞኞች አትሁኑ፤ የጌታ ፈቃድ ምን እንደ ሆነ አስተውሉ እንጂ። [18]በመንፈስ ተሞሉ እንጂ በወይን ጠጅ አትስከሩ፤ ይህ ብክነት ነውና። [19]በመዝሙርና በውዳሴ፣ በመንፈሳዊም ዝማሬ እርስ በርሳችሁ ተነጋገሩ፤ በልባችሁ ለጌታ ተቀኙ፤ አዚሙም። [20]በዚህም እግዚአብሔር አብን በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ስም ስለ ሁሉ ነገር ሁልጊዜ አመስግኑ።

5፥4 ቍ20፤ ኤፌ4፥29
5፥5 ማቴ25፥34፤ ሐሥ20፥32፤ቈላ3፥5
5፥6 ማር13፥5፤ ሮሜ1፥18፤ኤፌ2፥2
5፥8 ሉቃ16፥8፤ ዮሐ 8፥12፤ ሐሥ26፥18፤ኤፌ2፥2
5፥9 ማቴ7፥16-20፤ ሮሜ15፥14፤ገላ5፥22
5፥10 1ጢሞ5፥4
5፥11 ሮሜ13፥12፤ 2ቆሮ6፥14
5፥13 ዮሐ3፥20፡21
5፥14 ኢሳ26፥19፤ 60፥1፤ሚል4፥2፤ዮሐ 5፥25፤ሮሜ13፥11
5፥15 ቍ2
5፥16 ኤፌ6፥13፤ ቈላ4፥5
5፥17 ሮሜ12፥2፤ ቈላ 1፥9፤1ተሰ4፥3
5፥18 ዘሌ10፥9፤ምሳ20፥1፤ኢሳ28፥7፤ ሉቃ1፥15፤ሮሜ 13፥13
5፥19 መዝ27፥6፤ 95፥2፤ሐሥ16፥25፤ 1ቆሮ14፥15፡26፤ቈላ3፥16
5፥20 ቍ4፤ኢዮ 1፥21፤መዝ34፥1፤ቈላ3፥17፤ዕብ13፥15

[¤]5 *ወይም የክርስቶስና የእግዚአብሔር መንግሥት በሆነው*

ጸያፍና የማያንጽ ፌዝን ነው። *የምታመሰግኑ፤* እግዚአብሔር ለሰጠን ነገር ሁሉ አመስጋኞች በመሆን ክፉ ሐሳብንና ንግግርን ልናስወግድ እንችላለን።

5፥5 *አመንዝራ ወይም ርኩስ ወይም ስስታም፤* ቍ3 ይመ። *ጣዖት አምላኪ፤* ከቈላ 3፥5 ጋር ያነጻጽሩ። ስግብ ግብ ሰው ከእግዚአብሔር ይልቅ ብዙ ቍሳቍሶችን ይፈልጋል፤ በእግዚአብሔርም ምትክ ሌሎች ነገሮችን ይወዳል፤ ስለዚህ ጣዖት አምላኪ ይሆናል። *ርስት፤* በአመንዝራነትና በሌሎች የስስት ኀጢአቶች የሚኖር፣ እግዚአብሔርን ይበድላል፤ እግዚአብሔርም በመንግሥቱ ዕድል ፈንታ እንዳይኖረው ያደርገዋል (የ1ቆሮ 6፥9፡11 ማብ ይመ)።

5፥6 *አያታላችሁ፤* የኤፌሶንን ክርስቲያኖች በርኵሰታችሁ ምክንያት የእግዚአብሔር ቍጣ አይመጣባችሁም ብለው አንዳንድ አስተማሪዎች እንደሚያስተምሩ ጳውሎስ ያውቃል። እንዲህ ያለው ትምህርት በርኵሰት የሚኖር በክርስቶስ መንግሥት ርስት ይኖረዋል ብሎ አንድ ሰው እንዲያስብና እንዲስት ሊያደርገው ይችላል።

5፥7 *አትተባበሩ፤* ክርስቲያኖች ምንም እንኳ ክርስቶስ እንዳደረገው ጤናማ የሆነ ማኅበራዊ ሕይወት መኖር ቢገባቸውም (ሉቃ 5፥30-32፤ 15፥1-2)፣ ኀጢአት ከሞላበት ከማያምኑ ሰዎች የኑሮ ዘይቤ ጋር መተባበር የለባቸውም።

5፥8 *ጨለማ ... ብርሃን፤* ይህ ክፍል በብርሃንና በጨለማ መካከል ንጽጽር ያደርጋል፤ ይህም የእርሱ ማለትም ንጹሕና እውነት የሆነው “ብርሃን” (1ዮሐ 1፥5) በሕይወታቸው የበራ ብቻ ሳይሆን፣ ጨለማ ለወረሰው ለሰው ባሕርይ ብርሃን የመፈንጠቂያ መንገድ መሆናቸውን ለማሳየት ነው (ማቴ5፥14)።

5፥9 *የብርሃኑ ፍሬ፤* ቅይጥ ተለዋዋጭ ዘይቤ ቢሆንም፣ ትርጕሙ ግን ግልጽ ነው። ብርሃን ፍሬያማ ነው (ብርሃን በዕፀዋት እድገት ላይ የሚያመጣውን ለውጥ ልብ ይበሉ)፤ በእግዚአብሔር ብርሃን የሚኖሩም የመልካም ሥነ ምግባር ፍሬ አላቸው (ከገላ 5፥22-23 ጋር ያነጻጽሩ)። በጨለማ የሚኖሩ ግን፣ እንዲህ ያለ ፍሬ አይታይባቸውም (ቍ11 ይመ)።

5፥11 *ምንም ዐይነት ግንኙነት አይኑራችሁ፤* ቍ7 ይመ። *ግለጡት፤* ብርሃን በባሕርይው በጨለማ ውስጥ ያለውን ይገልጣል፤ ንጽጽሩም ኀጢአት ምን እንደ ሆነ ያሳያል።

5፥12 *መናገር ራሱ አሳፋሪ ነውና፤* ክርስቲያኖች ሕይወታቸው ለሌሎች ብርሃን እንዲሆን በክፋት ውስጥ ሊኖሩ አይገባቸውም።

5፥13-14 *ነገር ሁሉ ... እንዲታይ፤* ጳውሎስ እነዚህን ቃላት በመደጋገም ሁሉን የሚገልጠውን የእግዚአብሔርን ብርሃን ባሕርይና ሊቀር የማይችለውን ውጤት በአጽንዖት የሚናገር ይመስላል።

5፥14 *አንተ የተኛህ ... ከሙታን፤* የኀጢአተኛን ሁኔታ የሚገልጹ ቃላት ናቸው (ከ2፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። *ክርስቶ ስም ያበራልሃል፤* ሕይወት በሚሰጠው ብርሃኑ አማካይነት ነው።

5፥15 *ጥበብ እንደሌላቸው ... ጥበበኞች፤* ጳውሎስ በብርሃንና በጨለማ መካከል ሲያደርገው ከነበረው ንጽጽር፣ በጥበብና በሞኝነት መካከል ወዳለው ንጽጽር ዘወር ይላል።

5፥16 *ዘመኑን፤* ስንፍ ሰው ለሕይወት ምንም ዕቅድ የለውም፤ ክፉ በሆነው ዓለም ለእግዚአብሔር ሊኖር የሚችልበትን አጋጣሚ ሳይጠቀምበት ያመልጠዋል።

5፥17 *ሞኞች ... አስተውሉ፤* ጳውሎስ አሁንም ንጽጽሩን በመቀጠል፣ ሞኝ ሰው ያገኘውን አጋጣሚ በሚገባ ባለመጠቀሙ ጊዜ የሚያመልጠው ብቻ ሳይሆን፣ ከዚህም በላይ የሆነ መሠረታዊ ችግር እንዳለበት ያመለክታል፤ ይህ ችግር እግዚአብሔር ለሰው ሁሉ እንዲሁም ለክርስቲያኖች ያለውን ዐላማ ምን እንደ ሆነ አለማስተዋሉ ነው። በኤፌሶን መልእክት ውስጥ የእግዚአብሔር ዐላማ መሠረታዊ ዐቢይ ርእስ ነው (ም1 ይመ)።

5፥18 *በመንፈስ ተሞሉ እንጂ በወይን ጠጅ አትስከሩ፤* በግሪኩ የአሁን ጊዜ ግሥ ሲሆን፣ በመንፈስ ቅዱስ መሞላት አንድ ጊዜ ብቻ ሳይሆን በየጊዜው የሚከናወን መሆኑን ያመለክታል። እንደ አስፈላጊነቱ መንፈስ ቅዱስ እየደጋገመ ለአምልኮ፣ ለአገልግሎትና ለምስክርነት በኀይል ይሞላናል። በወይን ጠጅ በመሞላትና በመንፈስ ቅዱስ በመሞላት መካከል ያለው ንጽጽር ግልጽ ነው። ሆኖም ጳውሎስ ለማነጻጸር የቻለው በሁለቱ መካከል ተመሳሳይ ነገር ስላለ ነው። ይህም ወይን ጠጅም ሆነ መንፈስ ቅዱስ በአንድ ሰው ውስጥ በሙላት ሲሆን ያን ሰው በቍጥጥር ሥር የማድረግ ኀይል ያለው በመሆኑ ነው። ቈላ3፥15-4፥1 ከኤፌ 5፥18-6፥9 ጋር ተመሳሳይ ስለ ሆነ፣ በሁለቱም ክፍል መግቢያ ላይ ጳውሎስ አንድ ዐይነት መሠረታዊ የሆነ ሐሳብ ለማስተላለፍ እንዳሰበ መገመት እንችላለን። በዚህ ክፍል በመንፈስ ስለ መሞላት፣ በቈላስያስ ደግሞ በክርስቶስ የሰላም ግዛት ሥር ስለ መሆንና በክርስቶስ፣ “ቃል” ስለ መሞላት ሲናገር ማለት የፈለገው በእግዚአብሔር ቍጥጥር ሥር ስለ መሆን ነው። በሁለቱም ክፍሎች በቍጥጥር ሥር የመሆን ውጤቱ በመሠረቱ ተመሳሳይ ነው፤ ይህም በደስታ አንድ ላይ ሆኖ እግዚአብሔርን ማመስገንና ጤናማ ኅብረትን ከሰዎች ጋር መፍጠር ነው።

5፥19 በ*መዝሙርና ... በመንፈሳዊ ዝማሬ፤* ማንኛውም በብሉይ ኪዳን የተጻፈውን ዐይነት መዝሙር ወይም ለእግዚአብሔር በቀጥታ የሚቀርብ ውዳሴ ወይም ዘወትር ክርስቲያኖች የሚያቀርቡት ማሕሌት፣ እግዚአብሔርን ለማመስገንና ከፍ ከፍ ለማድረግ የምንጠቀምባቸው መንገዶች ይሆናሉ (ቍ20)። ሦስቱም ቃላት የተለያዩ የዝማሬ ዐይነቶችን ሊያመለክቱ ይችላሉ።

5፥21-6፥9፤ በም2-4 በተገለጸው ላይ እግዚአብሔር፣ የሚያምኑትን አይሁድንና አሕዛብን በክርስቶስ በኩል ወደ አዲስ ኅብረት ያመጣበትን መንገድ ያሳያል። በ4፥1-6 ላይ የአንድነቱን አስፈላጊነት በአጽንዖት ተናግሮአል። አሁን ደግሞ በመንፈስ ቅዱስ የተሞሉ አማኞች በተለያዩ ማኅበራዊ ጕዳዮች ውስጥ እንዴት ተግባራዊ በሆነ መንገድ መኖር እንደሚገባቸው ያመለክታል። ይህ

[21]ለክርቶስ ካላችሁ አክብሮታዊ ፍርሀት የተነሣ እንዳችሁ ለአንዳችሁ ተገዙ።

ባልና ሚስት

5፥22-6፥9 ተጓ ምብ-ቈላ3፥18-4፥1

[22]ሚስቶች ሆይ፤ ለጌታ እንደምትገዙ ለባሎቻችሁም ተገዙ [23]ክርስቶስ አካሉ ለሆነ ችውና አዳኟ ለሆናት ቤተ ክርስቲያን ራስ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ባልም የሚስቱ ራስ ነውና። [24]እንግዲህ ቤተ ክርስቲያን ለክርስቶስ እን ደምትገዛ፣ ሚስቶችም ለባሎቻቸው በማን ኛውም ነገር እንደዚሁ መገዛት ይገባቸዋል።

[25]ባሎች ሆይ፤ ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያንን እንደ ወደዳትና ራሱንም ስለ እርሷ አሳልፎ እንደ ሰጠ፣ እናንተም ሚስቶቻችሁን ውደዱ፤ [26]በቃሉ አማካይነት በውሃ አጥቦ በማንጻት እንድትቀደስ፣ [27]እንዲሁም ጉድፍ ወይም የፊት መጨማደድ ወይም አንዳች እንከን ሳይገኝባት ቅድስትና ነውር አልባ የሆነች ክብርት ቤተ ክርስቲያን አድርጎ ለራሱ ሊያ ቀርባት ነው። [28]ባሎችም እንደዚሁ ሚስቶቻ ቸውን እንደ ገዛ ሥጋቸው መውደድ ይገባ ቸዋል። ሚስቱን የሚወድ ራሱን ይወዳል።

5፥21 ገላ5፥13፤ 1ጴጥ5፥5
5፥22 ዘፍ3፥16፤ 1ቆሮ14፥34፤ኤፌ6፥5፤ቈላ3፥18፤ 2ጢሞ2፥12፤ቲቶ2፥5፤ 1ጴጥ3፥1:5:6
5፥23 ኤፌ1፥22
5፥24 ቍ22
5፥25 ቍ2:28:33 ፤ቈላ3፥19
5፥26 ዮሐ17፥19፤ ሐሥ22፥16፤ዕብ2፥11 ፤10፥10:14፤13፥12፤
5፥27 2ቆሮ4፥14፤ ኤፌ1፥4
5፥28 ቍ25
5፥30 ሮሜ12፥5፤ 1ቆሮ12፥27
5፥31 ዘፍ2፥24፤ ማቴ19፥5፤1ቆሮ6፥16
5፥33 ቍ25
6፥1 ምሳ6፥20፤ ቈላ3፥20
6፥3 ዘፀ20፥12፤ ዘዳ5፥16
6፥4 ዘፍ18፥19፤ ዘዳ6፥7፤ምሳ13፥24፤2 2፥6፤ቈላ3፥21

[29]የገዛ ሥጋውን የሚጠላ ማንም የለም፤ ይመ ግበዋል፤ ይንከባከበዋል፤ ክርስቶስም ለቤተ ክርስቲያን ያደረገው ልክ እንደዚሁ ነው፤ [30]እኛ የክርስቶስ አካል ብልቶች ነንና። [31]"ስለ ዚህም ሰው አባቱንና እናቱን ይተዋል፤ ከሚ ስቱም ጋር አንድ ይሆናል፤ ሁለቱም አንድ ሥጋ ይሆናሉ"። [32]ይህ ጥልቅ ምስጢር ነው፤ እኔም ይህን ስለ ክርስቶስና ስለ ቤተ ክርስ ቲያን እናገራለሁ። [33]ሆኖም ከእናንተ እያን ዳንዱ ሚስቱን እንደ ራሱ አድርጎ ይው ደድ፤ ሚስትም ባሏን ታክብር።

ወላጆችና ልጆች

6 ልጆች ሆይ፤ ለወላጆቻችሁ በጌታ ታዘዙ፤ ይህ ተገቢ ነውና። [2]"አባትህንና እናት ህን አክብር" በሚለው ቀዳሚ ትእዛዝ ውስጥ ያለው ተስፋ፣ [3]"መልካም እንዲሆንልህ፣ ዕድሜ ህም በምድር ላይ እንዲረዝም" የሚል ነው።

[4]አባቶች ሆይ፤ እናንተም ልጆቻችሁን አታስቈጧቸው፤ ነገር ግን በጌታ ምክርና ተግ ሣጽ አሳድጓቸው።

የጋራ የኀላፊነት ዝርዝር በቈላ 3፥18-4፥1፤ 1ጴጥ 2፥13-3፥12 ላይ ከተጠቀሱት ጋር ተመሳሳይነት አለው፤ ከሮሜ 13፥1-10 ጋር ያነጻጽሩ።

5፥21 *አንዳችሁ ለአንዳችሁ ተገዙ፤* ከዚህ ቀጥሎ በተከ ታታይ ለሚመጡት ሐሳቦች መሠረታዊ ጕዳይ ነው። ጳውሎስ በእያንዳንዱ ግንኙነት፣ እያንዳንዱ ሰው ኅብረቱን ሊያጠነክር የሚያስችለውን የወዳጅነት ዝንባሌ እንዲኖረው የሚረዳውን መን ገድ ያሳያል። የግሪኩ ሰዋስው እንደሚያሳየው፣ ይህ አንዱ ለሌ ላው የመገዛት ጕዳይ በቍ18 ላይ ከመንፈስ ቅዱስ መሞላት ጋር ተያይዞ ቀርቦአል። "ተሞሉ" ከሚለው (ቍ18) ትእዛዝ ቀጥሉ "ተነጋገሩ" (ቍ19)፤ "ተቀኙ" (ቍ19)፤ "አዚሙ" (ቍ19)፤ "አመስግኑ" (ቍ20) እና "ተገዙ" (ቍ21) የሚሉት ቃላት ይገኛሉ።

5፥22 *ሚስቶች ሆይ ... ተገዙ፤* በቍ21 ላይ የተገለጸው፣ አንዱ ለሌላው የመገዛት ጉዳይ አንዱ ገጽታ ነው። መገዛት ማለት የራስን መብት መተው ማለት ነው። ግንኙነቱ በውትድ ርና ዓለም እንዳለው ዐይነት ከሆነ፣ 'መታዘዝ' የሚል ሐሳብ የያዘ ከሆነ፣ ከፈቃድ የተነሣ ሳይሆን ከኀይል የተነሣ መሆኑ ነው፤ ነገር ግን ይህን ዐይነቱ ትርጕም ለዚህ አይጠቀስም። በእርግጥ በዚህ መልኩ "መታዘዝ" የሚለው ቃል ከሚስቶች አኳያ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አልተጠቀሰም፤ ሆኖም ልጆችን (6፥1) እና ባሪያዎ ችን (6፥5) በሚመለከት ተጠቅሶአል። *ለጌታ፤* ባሎችን በጌታ ቦታ ማስቀመጥ አይደለም። ነገር ግን ሚስት ለጌታ እንደምትገዛ እንዲሁ ለባሏ መገዛት እንዳለባት የሚያመለክት ነው። ይህም ለባሏ የበላይነትን በመስጠት (ቍ23) ባሏን በማክበር (ቍ33፤ 1ጴጥ3፥12)፣ ባሏን በመውደድ (ቲቶ 2፥4) እና እስከ ሞት ድረስ ከባሏ ጋር ጸንታ በመኖር (ሮሜ 7፥2-3) ከእርሷ የሚጠበቀውን ኀላፊነት ያመለክታል።

5፥23 *ክርስቶስ ... እንደ ሆነ ሁሉ፤* በክርስቶስና በቤተ ክርስቲያን እንዲሁም በባልና በሚስት መካከል ያለው ግንኙነት በአጠቃላይ ለዚህ ክፍል መሠረታዊ ነገር ነው። *አካሉ፤* 2፥16፤ 4፥4:12:16 ይመ። *አዳኟ ለሆናት፤* ክርስቶስ ዋጋ ስለ ከፈለ፣ ከቤተ ክርስቲያን ጋር ኅብረት እንዲኖረው መብት አለው። *የሚስቱ ራስ፤* የ1ቆሮ 11፥3 ማብ ይመ። እያንዳንዱ ቤተ ሰብ መሪ ሊኖረው ይገባል፤ የመሪነቱንም ኀላፊነት እግዚአብሔር ለባል ሰጥቶአል (ቍ23-33፤ 6፥4)።

5፥25 *ባሎች ሆይ፤* ራስን አሳልፎ የመስጠቱ ጕዳይ፣ አንዱን ወገን ብቻ የሚመለከት ሳይሆን የእርስ በርስ እንደ ሆነ ጳውሎስ ያሳያል። *ራሱንም ስለ እርሷ አሳልፎ እንደ ሰጠ፤* የጌታችንን ፍቅር የሚገልጽ ብቻ ሳይሆን ባል ለሚስቱ ደኅንነት ሲል ራሱን ምን ያህል መስጠት እንዳለበት የሚያመለክት ምሳሌ ነው። ራስን ለሚወዱት ሰው ለሞት አሳልፎ መስጠት ሚስቶች በቍጥር 22 ላይ እንዲያደርጉት ከታዘዙት ይልቅ የበለጠ ራስን የመስጠት መግለጫ ነው። *ውደዱ፤* ባሎች ሚስቶቻቸውን ሊወዱ፣ ሊመሩ (ቍ23)፣ በክርስቶስ ነገር ሊመግቡና (ቍ29)፣ በሕይወት ዘመናቸው ሁሉ በታማኝነት አብረዋቸው ሊኖሩ ይገባቸዋል (ማቴ 19፥3-9)።

5፥26 *በቃሉ አማካይነት በውሃ አጥቦ በማንጻት፤* በእነዚህ ቃላት ውስጥ የጋብቻ ልማዶችን ወይም የቤተ ክርስቲያን ሥርዐ ቶችን ለማየት ብዙ ሙከራዎች ተደርገዋል። አንድ ነገር ግን ግልጽ ነው፤ ጌታ ኢየሱስ የሞተው ይቅርታን ለማስገኘት ብቻ ሳይሆን፣ የእርሱ ሙሽራ የሆነችው ቤተ ክርስቲያን ቅዱስ የሆነ አዲስ ሕይወት እንዲኖራትም ጭምር ነው። የመታጠብን፣ የውሃ ንና የቃሉን ጽንሰ ሐሳብ ለማጥናት ዮሐ 3፥5፤ 15፥3፤ ቲቶ 3፥5፤ 1ጴጥ 1፥23፤ 3፥21 ይመ።

5፥27 *ቅድስትና ነቀፋ የሌለባት፤* 1፥4 ይመ።

5፥28-29 *እንደ ገዛ ሥጋቸው ... ራሱን ይወዳል። ... የገዛ ሥጋውን፤* ለዚህ አባባልና በእነዚህ ጥቅሶች ላይ የተሰጠው ትምህርት መሠረቱ በቍ31 የተጠቀሰው ዘፍ 2፥24 ነው። ባልና ሚስት፣ "አንድ ሥጋ" ከሆኑ በኋላ ባል ሚስቱን መውደድ ማለት የራሱን አካል መውደድ ማለት ነው።

5፥32 *ምስጢር፤* የሮሜ 11፥25 ማብ ይመ። ክርስቶስ ሙሽራው ከሆነችው ከቤተ ክርስቲያን ጋር ያደረገው ኅብረት ጥልቅ ምስጢር ያለበትና ከሰው መረዳትም በላይ ነው። ዋና ምሳሌ ሆኖ የቀረበው የባልና የሚስት ኅብረት ሳይሆን የክርስቶስና የቤተ ክርስቲያን ነው።

5፥33 *ይውደድ፤ ... ታክብር፤* በዚህ ክፍል ለተጠቀ ሰው ሐሳብ ማጠቃለያ ሐረግ ነው።

6፥1 *በጌታ፤* ልጆች ለወላጆቻቸው ቢታዘዙ፣ ለክርስቶስ ማድረግ ከሚገባቸው ነገር አንዱን አደረጉ ማለት ነው፤ የክርስ ቶስን ምሳሌ ከሉቃ 2፥51፤ እና ዕብ 5፥8 ይመ።

6፥2፤ አንድ ልጅ አድጎ ሚስት ካገባ በኋላ ከወላጆቹ ጋር ያለው ግንኙነት ይለወጣል (5፥31)፤ ነገር ግን ወላጆቹን ለመንከ ባከብ ያለበት ኀላፊነት ፈጽሞ አይቀርም (1ጢሞ 5፥4)።

6፥3 *በምድር ላይ፤* ይህ ትእዛዝ በሚገኝበት በዘዳ 5፥16 (ዘፀ 20፥12 ይመ) ላይ የተገባው የተስፋ ቃል (ቍ2) የሚጠበቀው የተስፋውን ምድር ከነዓንን ለመውረስ ከመጠበቅ አንጻር ነው። የቀረበው ሐሳብ የኤፌሶንን ክርስቲያኖች በቀ ጥታ አይመለከትም። ስለዚህ በዚህ ቦታ የተጠቀሰው በአጠ ቃላይ መልኩ ነው።

6፥4 *አታስቈጧቸው፤* አባቶች ልጆቻቸውን በሆነ ባልሆነ መቈጣት የለባቸውም፤ በልጆቻችን ላይ የፈለግነውን ሁሉ ለማድ ረግ መብት አለን የሚሉትንም መተው አለባቸው።

6፥5 *ባሪያዎች፤* ብሉይ ኪዳንም ሆነ አዲስ ኪዳን፣ የልብ ደንዳናነት ውጤት ለሆኑት እንደ ባርነት፣ እንደ መፋታት ለመ ሳሰሉት ማኅበራዊ ጕዳዮች ሕግጋት አሏቸው (ዘዳ 24፥1-4፤ ማቴ

ጌቶችና ባሪያዎች

[5]ባሪያዎች ሆይ፤ ለክርስቶስ እንደምት ታዘዙ፣ በምድር ጌቶቻችሁ ለሆኑት በአክብ ሮትና በፍርሀት፣ በልብ ቅንነትም ታዘዙ፤ [6]ለታይታና ከእነርሱ ሙገሳን ለማግኘት ሳይሆን እንደ ክርስቶስ ባሪያዎች የእግዚአ ብሔርን ፈቃድ ከልብ በመፈጸም ታዘዟቸው። [7]ሰውን ሳይሆን ጌታን እንደምታገለግሉ ሆናችሁ በሙሉ ልብ አገልግሉ፤ [8]ምክንያቱም፣ ባሪያም ሆነ ነጻ ሰው ለሚያደርገው በጎ ነገር ሁሉ ሽልማቱን ከጌታ እንደሚቀበል ታውቃላችሁ።

[9]እናንተም ጌቶች ሆይ፤ ለባሮቻችሁ እን ዲሁ አድርጉላቸው፤ የእነርሱም፣ የእናንተም ጌታ የሆነው በሰማይ እንዳለ፣ የሰውንም ፊት አይቶ እንደማያደላ ታውቃላችሁና አታስ ፈራሯቸው።

የእግዚአብሔር ጦር ዕቃ

[10]በተረፈ በጌታና ብርቱ በሆነው ኀይሉ ጠን ክሩ። [11]የዲያብሎስን የተንኰል ሥራ መቋ ቋም ትችሉ ዘንድ፣ የእግዚአብሔርን ሙሉ የጦር ዕቃ ልበሱ። [12]ምክንያቱም ተጋድሎ አችን ከሥጋና ከደም ጋር ሳይሆን ከዚህ ከጨለማ ዓለም ገዦች፣ ከሥልጣናትና ከኀይላት እንዲሁም በሰማያዊ ስፍራ ካሉ ክርኩሳን መናፍስት ሰራዊት ጋር ነው። [13]ክፉው ቀን ሲመጣ መቋቋም ትችሉ ዘንድ የእግዚአብሔርን ሙሉ የጦር ዕቃ ልበሱ፤ ሁሉን ከፈጸማችሁ በኋላ ጸንታችሁ መቆም ትችላ ላችሁና። [14]እንግዲህ ወገባችሁን በእውነት ዝናር ታጥቃችሁ፣ የጽድቅንም ጥሩር ለብሳ ችሁ፣ [15]በሰላም ወንጌል ዝግጁነት እግሮቻ ችሁ ተጫምተው ቁሙ። [16]ከእነዚህም ሁሉ ጋር፣ የሚንበለበሉትን የክፉውን ፍላጻዎች ሁሉ ልታጠፉ የምትችሉበትን የእምነትን ጋሻ አንሡ፤ [17]የመዳንን ራስ ቍር አድርጉ፤ የመንፈስንም ሰይፍ ያዙ፤ እርሱም የእግዚ አብሔር ቃል ነው። [18]በጸሎትና በልመና ሁሉ፣ በማንኛውም ሁኔታ በመንፈስ ጸልዩ፤ ይህንም በማሰብ ንቁ፤ ስለ ቅዱሳንም ሁሉ በትጋት ልመና አቅርቡ።

[19]የወንጌልን ምስጢር ለመግለጥ አፌን በምከፍትበት ጊዜ ሁሉ በድፍረት እንድ ናገር ቃል ይሰጠኝ ዘንድ ጸልዩልኝ። [20]በሰ ንሰለት የታሰረ መልእክተኛ የሆንሁት ለዚሁ ነውና። ስለዚህ መናገር የሚገባኝን ያለ ፍር ሀት እንድናገር ጸልዩልኝ።

የመጨረሻ ሰላምታ

[21]በምን ሁኔታ እንዳለሁና ምን እንደ ማደርግ ታውቁ ዘንድ ተወዳጅ ወንድምና በጌታ ታማኝ አገልጋይ የሆነው ቲኪቆስ ሁሉንም ነገር ይነግራችኋል። [22]የእኛን ሁኔታ እንድታውቁና ልባችሁን እንዲያበረታ ለዚሁ ስል ወደ እናንተ ልኬዋለሁ።

[23]ከእግዚአብሔር አብ፣ ከጌታም ከኢየሱስ ክር ስቶስ ሰላም፣ ፍቅርም ከእምነት ጋር ለወን ድሞች ይሁን። [24]ጌታችንን ኢየሱስ ክርስ ቶስን በማይጠፋ ፍቅር ለሚወዱ ሁሉ ጸጋ ይሁን።

6፥5 ኤፌ5፥22፤ ቈላ3፥22፤1ጢሞ6፥1፤ ቲቶ2፥9፤1ጴጥ2፥18
6፥6 ሮሜ6፥22
6፥7 ቈላ3፥23
6፥8 ማቴ16፥27 1ቆሮ13፥24
6፥9 ኢዮ31፥13፡ 14፤ሐሥ10፥34
6፥10 2ሳሙ10፥12 1መዝ27፥14፤ሐጌ 2፥4፤1ቆሮ16፥13፤ ኤፌ1፡19፣2ጢሞ2፥1
6፥11 ቆላ13፤ሮሜ 13፥12፤1ተሰ5፥8
6፥12 ሮሜ8፥38 ፤1ቆሮ15፥50፤ኤፌ1፥ 3፡21፤3፥10፤ዕብ2፥14
6፥13 ቆላ11፤2ቆሮ 6፥7
6፥14 መዝ132፥9፤ ኢሳ11፥5፤59፥17፤ 1ተሰ5፥8
6፥15 ኢሳ52፥7፤ ሮሜ 10፥15
6፥16 ማቴ5፥37፤ 1ዮሐ5፥4
6፥17 ኢሳ49፥2፤ 59፥17፤ዕብ4፥12
6፥18 ማቴ26፥41፤ ሉቃ18፥1፤ሐሥ1፥14 1ሮሜ8፥26፡27፤ፊል 1፥4፤4፥6፤ቈላ1፥3
6፥19 ሐሥ4፥29፤ ሮሜ16፥25፤1ተሰ 5፥25
6፥20 ሐሥ21፥33፤ 2ቆሮ5፥20
6፥21 ሐሥ20፥4
6፥22ቈላ2፥2፤4፥7-9
6፥23 ገላ6፥16፤ 2ተሰ3፥16፤1ጴጥ 5፥14

19፥8 ይመ)። እንዲህ ያሉ ሕግጋት እነዚህን የመሳሰሉ ጕዳዮችን የሚያበረታቱ ወይም ቸል የሚሉ ሳይሆኑ፣ ከእግዚአብሔር የተ ሰጡና በዘመኑ ከነበረው እውነታ ጋር ተግባራዊ የሆነ ግንኙነት ያላቸው ነበሩ።

6፥9 *ጌቶች፤* አሁንም ጳውሎስ በሌላው ወገን ያሉት ማድ ረግ የሚገባቸውን ነገር በአጽንዖት ያቀርባል (ከ5፥21-6፥4 ጋር ያነጻጽሩ፤ የቲቶ 2፥9 ማብ ይመ)።

6፥10-20፤ እስከ አሁን ጳውሎስ በኤፌሶን መልእክት የተና ገረው ቍሳዊውን ዓለም በተመለከተ ነበር። ከመጀመሪያ እንሥቶ ትኩረት ያደረገው ስለማይታየው ዓለም ሲሆን (የ1፥3 ማብ ይመ፤ በተጨማሪ፣ 1፥10፡20-30፤ 2፥6፤ 6፥10 ይመ)፣ አሁን ደግሞ "በሰ ማያዊ ስፍራ" (ቍ12) ከክፉው ጋር ስለሚደረገው መንፈሳዊ ውጊያ ነው።

6፥10 *ብርቱ ... ኀይሉ፤* የሰው ጥረት ዋጋ እንደሌለው እና የእግዚአብሔር ኀይል ግን ማንም ሊቋቋመው እንደማይችል ያሳያል።

6፥11 *የዲያቢሎስን ... ሥራ፤* ክርስቲያኖች ከክፉው ጋር በመንፈሳዊ ውጊያ ውስጥ አሉ፤ ይህ መንፈሳዊ ውጊያ የእምነት ጦርነት እንደ ሆነ ተገልጿል (2ቆሮ 10፥4፤ 1ጢሞ 1፥18-19፤ 6፥12)፤ ይህም ውጊያ እስከሚመጣው ሕይወት ድረስ ይቀጥላል።

6፥12 *ከሥጋና ከደም ጋር ሳይሆን፤* ዋና ጠላት እነርሱ እንደ ሆኑ በመቍጠር በተቃዋሚ ሰዎች ላይ በቍጣ በመነሣሣት ሥጋዊ ኀይል መጠቀም ተገቢ እንዳልሆነ የቀረበ ማስጠንቀቂያ ነው። *ገዦች ... ሰራዊት፤* ጳውሎስ አስቀድሞ ከጠቀሳቸው በማ ይታየው ዓለም ካሉ ኀይላት ጋር ያነጻጽሩ (የ1፥21፤3፥10 ማብ ይመ)። *በሰማያዊ ስፍራ፤* የ1፥3 ማብ ይመ።

6፥13 *መቋቋም ትችሉ ዘንድ ... ጸንታችሁ ቍሙ፤* በዚህ ዐውድ የተጠቀሰው ምሳሌ የክፉውን ግዛት በኀይል መውረርን የሚያመለክት ሳይሆን፣ እያንዳንዱ ወታደር የሚመጣውን ጥቃት ለመቋቋም የሚያደርገውን መከላከል የሚያሳይ ነው።

6፥14 *በእውነት ዝናር፤* በኢሳ11፥5 ላይ በምሳሌነት ከተጠ ቀሰው ከመሲሑ አለባበስ ጋር ያነጻጽሩ። በውጊያ ድል ማድረግ የሚቻለው ጭካኔ በተሞላበት ኀይል ሳይሆን፣ መሲሑ እንዳደ ረገው በመልካም ባሕርይ ነው። *የጽድቅንም ጥሩር፤* እዚህም ላይ የጠረኛው ባሕርይ መከላከል ነው። እግዚአብሔር ራሱ ፍትሕን ለማምጣት ሲነሣ፣ የጽድቅን ጥሩር እንደሚለብስ በምሳሌ ተገል ጿል (ኢሳ 59፥17 ይመ)።

6፥15 *እግሮቻችሁ ተጫምተው፤* በኢሳ 52፥7 ላይ የተጠ ቀሰው መልእክተኛ እግር የሚያንጸባርቀው በባዶ እግር የመሮጥን ልማድ ሲሆን፣ እዚህ ላይ የወንጌሉ መልእክት የቀረበው እንደ ሮማዊ ወታደር ጫማ የሚከላከልና የሚደግፍ መሆኑን ለማሣየት ነው።

6፥16 *የሚንበለበሉትን የክፉውን ፍላጻዎች ሁሉ ልታጠፉ፤* በቈዳ የተለበጠ፣ ነበልባል ያላቸውን የሚወረወሩ ፍላጻዎችን እንዲያጠፉ በውሃ ውስጥ የተነከረን ሰፊ የሆነውን የሮማውያንን ጋሻ በምሳሌነት ያመለክታል።

6፥17-18 *የመንፈስንም ሰይፍ ... በመንፈስ ጸልዩ፤* ውጊ ያው መንፈሳዊ ስለ ሆነ በቃሉና በጸሎት አማካይነት በእግዚ አብሔር በመደገፍና በእርሱ ኀይል የሚደረግ መሆኑን የሚያስ ገነዝብ ነው። የመንፈስ ሰይፍ አማኝ ከክፉው ኀይል ጋር ሲዋጋ ለማጥቃት የሚጠቀምበት መሣሪያ ነው።

6፥17 *የመዳንን ራስ ቍር፤* ይህን የሚመስል ምሳሌ በኢሳ 59፡17 ላይ ተጠቅሷል (የቍ14 ማብ ይመ)። ቍር የወታደርን ራስ ከመከላከል ባሻገር፣ ወታደራዊ ድልን የሚያመለክት ምሳሌ ነው።

6፥19፤ ጳውሎስ በወህኒ ተጥሎ ያስብ የነበረው ስለ ራሱ ደኅንነት ሳይሆን ስለ ክርስቶስ መንግሥት አገልግሎት ነው።

6፥21-23፤ ጳውሎስ በሌሎች መልእክቶቹ ውስጥ የተለ ያዩ ግለሰቦችን ስም በመጥራት ከሚገልጸው ሰላምታ ለየት ባለ ሁኔታ ሰላምታ በማቅረብ መልእክቱን ይደመድማል። ይህም የኤ ፌሶን መልእክት ለብዙዎች ክርስቲያኖች እንዲዳረስ ታስቦ የተ ጻፈ መልእክት መሆኑን ሊያመለክት ይችላል (1፥1 ማብ ይመ)።

6፥21 *ቲኪቆስ፤* የጳውሎስ ተወካይ በመሆን ከቦታ ቦታ የሚዘዋወር ረዳቱ ነበር (ከቈላ 4፥7፤ 2ጢሞ 4፥12፤ ቲቶ 3፥12 ጋር ያነጻጽሩ)።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ፊልጵስዩስ ሰዎች

መግቢያ

ጸሓፊው፣ መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

የፊልጵስዩስ መልእክት በጳውሎስ እንደ ተጻፈ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ያለማመንታት መስክራ ለች (1፥1ይመ)። የመልእክቱ ውስጣዊ ማስረጃ የእውነት መለያ ያዘለ ነው። ጸሓፊው በመልእክቱ ውስጥ ስለ ራሱ የተናገራቸው ብዙ ነገሮች፣ በሌሎች የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ስለ ጳውሎስ ከምና ውቀው ነገር ጋር የሚመሳሰል ነው።

ጳውሎስ መልእክቱን የጻፈው በእስር ቤት ሆኖ እንደ ነበር የታወቀ ነው (1:13-14 ይመ)። አንዳንዶች ጳውሎስ የታሰረው በኤፌሶን በ53-55 ዓ.ም አካባቢ ሳይሆን አይቀርም ይላሉ፤ ሌሎች ደግሞ የታሰረው በ57-59 ዓ.ም ገደማ በቂሣርያ ነው ይላሉ። ሆኖም ጳውሎስ በ61 ዓ.ም አካባቢ በሮም እስር ቤት ሆኖ ይህን መልእክት እንደ ጻፈ የሚያረጋግጡ የተሻሉ ማስረጃዎች ተገኝተዋል። ይህም በሐሥ28፥14-31 ሐዋርያው በቁም እስር ላይ እንደ ነበረ፣ ከሚገልጸው ታሪክ ጋር በሚገባ የሚጣጣም ነው። ጳውሎስ የፊልጵስዩስን መልእክት በጻፈ ጊዜ፣ ሁለተኛውን የጢሞቴዎስ መልእክት በጻፈበት "ማሜርታይን" በተባለው ወህኒ ቤት ውስጥ ሆኖ አልነበረም። በዚህ ጊዜ ጳውሎስ ለሁለት ዓ መት በመኖሪያነት በተከራየው ቤት ውስጥ ሆኖ፣ ወደ እርሱ ለሚመጡ ሁሉ ወንጌልን በነጻነት ገልጦ ያስተምር ነበር።

የመልእክቱ ዐላማ

ጳውሎስ ይህን መልእክት ሲጽፍ ቀዳሚ ዐላማው የፊልጵስዩስ ሰዎች የእርሱን በሮም መታሰር ሰምተው (1፥5፤4፥10-19) ስለ ላኩለት ስጦታ ለማመስገን ነበር። ይሁን እንጂ ሐዋርያው ይህንኑ ዕድል በመጠቀም እነርሱ ለነበሯቸው ጥያቄዎች መልስ መስጠትና እግረ መንገዱን የሚያነሣቸው ጕዳዮች ነበሩ (1) ራሱ ስለ ነበረበት ሁኔታ ገልጾላቸዋል (1፥12-26፤4፥10-19)፤ (2) የፊልጵስዩስን ምእመናን በስደት ውስጥ ጸንተው እንዲቆሙና በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ ቢያልፉ እንኳ በጌታ ደስ ሊላቸው እንደሚገባ ይመክራቸዋል (1፥27-30፤4፥4)፤ (3) እርስ በርስ ትሑታን እንዲሆኑና አንድነት እንዲኖራ ቸው (2፥1-11፤4፥2-5)፤ (4) የጢሞቴዎስንና የአፍሮዲጡን መልካም አገልግሎት በፊልጵስዩስ ላለችው ቤተ ክርስቲያን መስክሮላታል፤ (2፥19-30)፤ (5) በመካከላቸው ሆነው የሙሴን ሕግጋት በክርስትናም ውስጥ መጠበቅ አለብን ከሚሉ አይሁድ ክርስቲያኖችና ልቅ አኗኗር በክርስትና ሕይወታችን ላይ ለውጥ አያመጣም ከሚሉ ሰዎች አስጠንቅቆአቸዋል (ም 3)።

የመልእክቱ ተደራስያን

ፊልጵስዩስ በመቄዶኒያው ንጉሥ በዳግማዊ ፊልጶስ ስም የተሰየመች ከተማ ነበረች፤ ዳግማዊ ፊልጶስም የታላቁ እስክንድር አባት ነበረ። ፊልጵስዩስ የበለጸገች በሮም ቅኝ ግዛት ሥር የነበረች ከተማ ስትሆን፣ የፊልጵስዩስና የሮም ዜጎችም ነበሩ ማለት ነው። ሮማውያን በመሆናቸው ይመኩ ነበር (ሐሥ 16፥21 ይመ)፤ አለባበሳቸው እንደ ሮማውያን ሲሆን የሚነጋገሩትም በላቲን ቋንቋ ነበር። ጳውሎስ የክርስቲያኖች አገር በሰማይ ነው ሲል (3፥20-21) ይህን ሁኔታ ተመርኵዞ መሆኑ ጥርጥር የለውም። ብዙዎቹ የፊልጵስዩስ ነዎሪዎች ጡረታ የወጡ ወታደሮች ስለነበሩ፣ በከተማዪቱ አቅራቢያ መሬት ተሰጥቶአቸው ነበር፤ እነርሱም ጠረፍ ላይ የምትገኘውን የፊልጵስዩስን ከተማ በመጠኑም ቢሆን በውትድርና ያገለግሉ ነበር። ከተማዋ የሮም ቅኝ ግዛት መሆኗ፣ አይሁድ በዚያ ባለመኖራቸውና ምኵራብ ላለመሥራታቸው ምክንያት ሳይሆን አይቀርም፤ ደግሞም ጳውሎስ በፊልጵስዩስ መልእክቱ ውስጥ አንድም የብሉይ ኪዳን ጥቅስ አለመጠቀሙም በዚሁ ምክንያት ሊሆን ይችላል።

የመልእክቱ ልዩ ባሕርያት

1. በፊልጵስዩስ መልእክት ውስጥ አንድም የብሉይ ኪዳን ጥቅስ አልተጠቀሰም።
2. አንድ የወንጌል መልእክተኛ ስለ ሥራው እካሄድ በመግለጽ የጻፈው የምስጋና ደብዳቤ ነው።
3. ስለ ጠንካራ ክርስቲያናዊ አኗኗር የሚገልጹ ነጥቦችን ያዘለ ነው፤
   (ሀ) ራስን ዝቅ ማድረግ (2፥1-4)
   (ለ) ወደ አንድ ግብ ለመድረስ ወደፊት መዘርጋት (3፥13-14)
   (ሐ) አለመጨነቅ (4፥6)
   (መ) ሁሉን ለማድረግ መቻል (4፥13)
4. በአዲስ ኪዳን ውስጥ ስለ ደስታ የሚነገር መልእክት በመሆን ይታወቃል፤ "ደስታ" የሚለውም ቃል በተለያየ መልኩ አሥራ ስድስት ጊዜ ያህል ተጠቅሶ ይገኛል።
5. መልእክቱ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ስለ ክርስቶስ ከሚያስተምሩ ዋነኛ ክፍሎች አንዱን (2፥5-11) የያዘ ነው።

አስተዋፅኦ

1. ሰላምታ (1፥1-2)
2. ስለ ፊልጵስዩስ ሰዎች የቀረበ ምስጋናና ጸሎት (1፥3-11)
3. ጳውሎስ የነበረበት ሁኔታ (1፥12-26)
4. ምክር (1፥27-2፥18)
   (ሀ) ለወንጌል ልንኖረው የሚገባ ሕይወት (1፥27-30)
   (ለ) የክርስቶስን የአገልጋይነት ባሕርይ መከተል (2፥1-18)
5. በወንጌል ሥራ ውስጥ የጳውሎስ ባልደረቦች (2፥19-30)
   (ሀ) ጢሞቴዎስ (2፥19-24)
   (ለ) አፍሮዲጡ (2፥25-30)
6. ልቅ አኗኗርን ለሚያደፋፍሩና ለድነት ሕግንም መፈጸም ያስፈልጋል ለሚሉ መምህራን ማስጠንቀቂያ (3፥1-4፥1)
   (ሀ) የሙሴን ውጪያዊ ሥርዐቶች በክርስትና ውስጥ ከሚያስገቡ አይሁድ ክርስቲያኖች (3፥1-16)
   (ለ) በክርስትና ውስጥ ልቅ አኗኗርን ከሚደግፉ ወገኖች (3፥17-4፥1)
7. የመጨረሻ ምክር፣ ምስጋናና ማጠቃለያ (4፥2-23)
   ሀ) ክርስቲያናዊ አኗኗርን በተመለከተ የተሰጡ ልዩ ልዩ ምክሮች (4፥2-9)
   ለ) ማጠቃለያ፣ ምስክርነትና ድጋሚ ምስጋና (4፥10-20)
   ሐ) የስንብት ሰላምታና ቡራኬ (4፥21-23)

ፊልጵስዩስ በጳውሎስ ዘመን

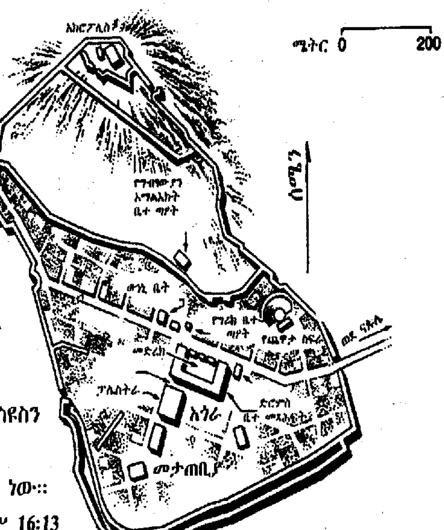

ከምሥራቅ ክፍላተ አገራት ወደ ሮም በሚወስደው አውራ ጐዳና ላይ የምትገኘው የሮም ቅኝ ግዛ የሆነችው ፊልጵስዩስ የመቄዶንያ ዋነኛ ከተማ ነበረች። ይህ ጐዳና የከተማይቱን ፎረም ለእኩል ከፍሎ የሚሄድ ሲሆን፣ የብልጽግናዋና በፖለቲካ አስፈላጊ የመሆኗ ዋና ምክንያት ነበር። ከ16 ኪ.ሜ. ርቀት ላይ ጳውሎስ በመቄዶንያ ላየው ራእይ ምላሽ በመስጠት ከጢሮአዳ በመርከብ ሲሄድ የናጶሊ ከተማ ትገኛለች።

በመቄዶንያ አውራጃ ዋነኛ የወርቅ ማዕድን የሚገኝባት ከተማ በመሆኗ የተከበረ ታሪክ አላት። ከተማዋ አስቀድሞ የታላቁ እስክንድር አባት በሆነው በዳግማዊ ፊልጶስ ስም የተሰየመች ስትሆን በኋላም በዩልዮስ ቄሳርና አውግስጦስ ስም ክብር አግኝታለች። ከየአካባቢው በዚች ከተማ ለመስፈር የመጡ ኢጣሊያኖች ከተማዋን አጥለቅልቀው ፊልጵስዩስን ጠንካራና ብዙ ቋንቋዎች የሚነገሩባት ከተማ አድርገዋታል። ከትንሽ መንደርነት ወደ ተከበረና ወደምትጠቅም ከተማነት አደገች። ትልቁ ክብሯ እንደ ሌሎቹ የኢጣልያ ከተሞች እኩል ሕጋዊ መብት ማግኘቷ ነው።

የጨዋታ ሥፍራ፣ የአክሮፖሊስ፣ የመድረኩ፣ የመታጠቢያውና በሐሥ 16:13 ላይ የተጠቀሰው የከተማው መግቢያ ቅስት ፍርስራሽ ተገኝተዋል። ከከተማው መግቢያ ቅስት ጥቂት ራቅ ብሎ በሚገኘው ወንዝ አጠገብ እግዚአብሔርን ለሚፈሩ ሴቶች ጳውሎስ የሰበከበትና የልድያም ሕይወት የተለወጠበት ቦታ አለ።

1 የክርስቶስ ኢየሱስ አገልጋዮች የሆኑ ጳውሎስና ጢሞቴዎስ፤ ከቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎችና[ሀ] ከዲያቆናት ጋር በፊልጵስዩስ ላሉ በክርስቶስ ኢየሱስ ቅዱሳን ለሆኑ ሁሉ፤

[2]ከእግዚአብሔር ከአባታችን፣ ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን።

ምስጋናና ጸሎት

[3]እናንተን ባስታወስሁ ቍጥር አምላኬን አመሰግናለሁ። [4]ዘወትር ስለ ሁላችሁ ስጸልይ፣ በደስታ እጸልያለሁ፤ [5]ከመጀመሪያው ቀን አንሥቶ እስካሁን ድረስ በወንጌል አገልግሎት ተካፋይ ሆናችኋልና። [6]በእናንተ መልካምን ሥራ የጀመረው እርሱ እስከ ክርስቶስ ኢየሱስ ቀን ድረስ ከፍጻሜ እንደሚያደርሰው እርግጠኛ ነኝ።

[7]በልቤ ስላላችሁ፣ ስለ ሁላችሁ እንዲህ ማሰቤ ተገቢ ነው፤ በእስራቴ፣ ስለ ወንጌል ስመከትም ሆነ ወንጌልን ሳጸና ሁላችሁም ከእኔ ጋር የእግዚአብሔር ጸጋ ተካፋዮች ናችሁና። [8]በክርስቶስ ኢየሱስ ፍቅር ሁላችሁንም ምን ያህል እንደምናፍቃችሁ እግዚአብሔር ምስክሬ ነው።

[9]ፍቅራችሁ በጥልቅ እውቀትና በማስተዋል ሁሉ በዝቶ እንዲትረፈረፍ እጸልያለሁ። [10]ይኸውም ከሁሉ የሚሻለውን ለይታችሁ እንድታውቁ፣ እስከ ክርስቶስም ቀን ድረስ ንጹሓንና ነቀፋ የሌለባችሁ እንድትሆኑ፣ [11]ለእግዚአብሔር ክብርና ምስጋና በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል በሚገኘው የጽድቅ ፍሬ እንድትሞሉ ነው።

በጳውሎስ እስራት ወንጌል መስፋፋቱ

[12]አሁንም ወንድሞች ሆይ፤ በእኔ ላይ የደረሰው ነገር ወንጌል በይበልጥ እንዲስፋፋ መርዳቱን ታውቁ ዘንድ እወዳለሁ። [13]ከዚህ የተነሣ እስራቴ ስለ ክርስቶስ እንደ ሆነ፣ በቤተ መንግሥት ዘበኞችና[ለ] በሌሎችም ሁሉ ዘንድ ታውቆአል። [14]በእኔ መታሰር ምክንያት በጌታ ካሉት ወንድሞች ብዙዎቹ የእግዚአብሔርን ቃል ያለ ፍርሀት፣ በድፍረት ለመናገር ብርታት አግኝተዋል።

1፥1 ሐሥ9፥13፤ 16፥1፡12፤2ቆሮ1፥1፤ 1ጢሞ3፥1፡8
1፥2 ሮሜ1፥7
1፥3 ሮሜ1፥8
1፥4 ሮሜ1፥10
1፥5 ሐሥ2፥42፤16፡12-40፤ፊል4፥15
1፥6 ቍ10፤ መዝ138፥8፤1ቆሮ1፥8
1፥7 ቍ13፡14፡16፡17፤ ሐሥ21፥33፤ 2ቆሮ7፥3፤2ጢሞ1፥13
1፥8 ሮሜ1፥9
1፥9 ኤፌ1፥17፤ 1ተሰ3፥12
1፥10 ቍ6፤ 1ቆሮ1፥8
1፥11 ያዕ3፥18
1፥13 ቍ7፡14፡17፤ ሐሥ21፥33
1፥14 ቍ7፡13፡17፤ ሐሥ4፥29፤21፥33

[ሀ]1 *ጳጳሳት*
[ለ]13 *ወይም በቤተ መንግሥት ሁሉ*

1፥1-2፤ ጳውሎስ ሌሎች ደብዳቤዎቹን ሲጽፍ እንዳደረገው ሁሉ፣ የዘመኑን የአጻጻፍ ስልት ለመከተል ሦስት ነገር አድርጎአል፤ ሀ) ደብዳቤው ከማን እንደተላከ ገልጾአል፤ ለ) የደብ ዳቤውን ተቀባዮች ለይቶ አሳውቆአል፤ ሐ) ሰላምታ አቅርቦአል፤

1፥1 *አገልጋዮች፤* ሮሜ1፥1፤ ቲቶ 1፥1፤ ፊሞ 1 ይመ። በሌላ አንጻር ይህ አባባል፣ ጳውሎስ የክርስቶስ ሐዋርያ መሆኑን ይገልጻል። *ጢሞቴዎስ፤* ከ1ኛ ጢሞቴዎስ መግቢያ "የመልእክቱ ተደራስያን" የሚለውን ይመ። ጢሞቴዎስ በመልእክቱ ውስጥ የተጠቀሰው የጳውሎስ የሥራ ጓደኛ መሆኑ እንጂ መልእክቱን አብሮ መጻፍ አይደለም። *ሽማግሌዎችና ከዲያቆናት፤* ጳውሎስ ከጻፋቸው መልእክቶች ሁሉ፣ የቤተክርስቲያን መሪዎች የደብዳቤ ተቀባዮች ሆነው የተጠቀሱት እዚህ ላይ ብቻ ነው። *ሽማግሌዎችና፤* የ1ጢሞ 3፥1 ማብ ይመ። *ዲያቆናት፤* የ1ጢሞ 3፥8 ማብ ይመ። *በፊልጵስዩስ፤* ከመጽሐፉ መግቢያ "የመልእክቱ ተደራስያን" የሚለውን ይመ። *ቅዱሳን፤* "በክርስቶስ ኢየሱስ" የሚለው ሐረግ የግለሰብን የሥነ ምግባር ንጽሕና ሳይሆን፣ ከክርስቶስ ጋር በመሆን የሚገኘውን መንፈሳዊ አንድነት የሚያሳይ ነው (ሮሜ 1፥7፤ 1ቆሮ 1፥2 እና ማብ ይመ)።

1፥2፤ በመክፈቻው ላይ የተጠቀሰው የሰላምታ ቃል ባህላዊ ጨዋነትን የሚያሳይ ሳይሆን የክርስቲያኖችም መለያ ነው።

1፥3-4 *አምላኬን አመሰግናለሁ ... ስለ ሁላችሁ ስጸልይ በደስታ፤* ጳውሎስ አንባቢዎች በወንጌል ውስጥ ስላላቸው ተሳትፎ ሁልጊዜ በደስታ እየተሞላ የምስጋና ጸሎት ማቅረብ፣ በደብዳቤዎቹ መጀመሪያ ላይ የሚታይ ልዩ ምልክት ነው (ሮሜ 1፥8፤ 1ቆሮ1፥4፤ ቈላ1፥3፤ 1ተሰ1፥2፤ 2ተሰ1፥3፤ 2ጢሞ 1፥3፤ ፊሞ4 ይመ)።

1፥5 *ከመጀመሪያው ቀን፤* ጳውሎስ ወደ ፊልጵስዩስ የመጣበትን የመጀመሪያ ጊዜ ያመለክታል (ሐሥ 16፥12 ይመ)። *እስካሁን፤* ጳውሎስ በሮም የታሰረበት የመጀመሪያው ጊዜ (ሐሥ 28፥16-31 ይመ) ሊገባደድ አካባቢ ማለት ነው (2፥24 ይመ)። *በወንጌል አገልግሎት ተካፋይ፤* ጳውሎስ ስለ እነርሱ እያመሰገነ የሚጸልየው ወንጌልን ስለተቀበሉ ብቻ ሳይሆን በአገልግሎቱም ከፍተኛ ድጋፍ ስላደረጉለት ነው (4፥15 ይመ)።

1፥6 *በእናንተ ...ሥራ፤* እግዚአብሔር የኀጢአት ስርየት በመስጠት ለአንባቢዎቹ ያደረገውን መልካም ነገር ብቻ ሳይሆን፣ በሕይወታቸውም በመሥራት ላይ እንደሆነ ጳውሎስ እርግጠኛ ነው (ቍ11 ይመ)። "ሥራ" የሚለው ቃል እግዚአብሔር እነርሱን ለማዳን የሚያደርገውን ሁሉ ያመለክታል። *እስከ ክርስቶስ ኢየሱስ ቀን፤* ድነታቸው ወደ ፍጻሜ የሚደርስበትን የጌታን ዳግም ምጽአት የሚያመለክት ነው (1፥10፤ 2፥16፤ 1ቆሮ1፥8፤ 5፥5፤ 2ቆሮ 1፥14 ይመ)፤ የድነት ጀማሪ፣ አድራጊና ፈጻሚ እግዚአብሔር ነው።

1፥7 *የእግዚአብሔር ጸጋ ተካፋዮች፤* እስራት ቢሆን ወይም ስደት እንዲህ ዐይነቱን ተካፋይነት ሊከለክል አይችልም። ጳውሎስ በታሰረ ጊዜም እንኳ በአፍሮዲጡ አማካይነት የገንዘብ ስጦታቸውን በመላክና ከጳውሎስ ጋር ያላቸውን አንድነት ገልጸዋል፤ በስደቱም ወቅት አብረውት ቆመዋል።

1፥8 *በክርስቶስ ኢየሱስ ፍቅር፤* ጥልቅና ጽኑ ፍቅር ነው፤ ይህም በመጀመሪያ በጌታ ኢየሱስ ሕይወት የታየ ሲሆን፣ በኋላም ከክርስቶስ ጋር ካለው ኅብረት የተነሣ በጳውሎስ ሕይወት እያደገ የመጣ ነው። ይህም ፍቅር ያለ መከልከል ለሁሉ ሊዳረስ የሚችል ነው።

1፥9 *እውቀትና፤* ፍቅር የሚያድግበት መንገድ ነው (ከቈላ 1፥9ጋር ያነጻጽሩ)። *በማስተዋል ሁሉ፤* ደጉንና ክፉውን በትክክል በመለየት ማለት ነው። የክርስቲያን ፍቅር ስሜት ብቻ ሳይሆን በዕውቀትና በማስተዋል ላይ የተመሠረተ ነው። *በዝቶ እንዲትረፈረፍ፤* እውነተኛ ፍቅር እያደገና እየበሰለ የሚሄድ ነው። (1ተሰ3፥12፤ 4፥10፤ 2ተሰ1፥3 ይመ)።

1፥10 *ከሁሉ የሚሻለውን ለይታችሁ እንድታውቁ፤* ክርስቲያኖች በሥነ ምግባርም ሆነ በግብረገብ ከሁሉ የላቀውን ተቀብለው ተግባራዊ ማድረግ አለባቸው። *እስከ ክርስቶስም ቀን፤* በዚያ ጊዜ ግቡ ምን እንደ ሆነ በሚገባ ይታወቃል (የቍ 6 ማብ ይመ)፤ ክርስቲያኖች ክፉም ሆነ ደግ ላደረጉት ነገር መልስ ይሰጣሉ፤ ብድራታቸውንም ይቀበላሉ (2ቆሮ 5፥10 ይመ)። *ንጹሓንና ነቀፋ የሌለባችሁ፤* የክርስቲያኖች ግብ በዚህ ዓለም ሕይወታቸው ተጠብቀው፣ በብልሹ ሥነ ምግባር ወይም በመንፈሳዊ ውድቀት ሳይነቀፉ መኖር ነው።

1፥11 *ለእግዚአብሔር ክብርና ምስጋና፤* እግዚአብሔር በአማኞች ሕይወት ለሚያደርገው ሁሉ የመጨረሻ ግብ ነው (ኤፌ 1፥6፡12፥14 ይመ)። *በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል፤* በክርስቶስ በኩል (ከእርሱ ጋር አንድ በመሆን) በመንፈስ ቅዱስ ሥራ የተገኘ ነው። (ከዮሐ15፥5፤ ከኤፌ2፥10 ጋር ያነጻጽሩ)። ... *የጽድቅ ፍሬ እንድ ትሞሉ፤* ከክርስቲያኖች ሁሉ የሚጠበቅ ነው (ከማቴ5፥20-48፤ ዕብ 12፥11፤ ያዕ3፥18፤ ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም አሞ 6፥12፤ ገላ5፥22 ይመ)።

1፥12 *በእኔ ላይ የደረሰው ነገር፤* የጳውሎስን በእስር መቈየት የሚያመለክት ነው። *ወንጌል ... እንዲስፋፋ፣* የጳውሎስ መታሰር ለወንጌል መሰናክል ከመሆን ይልቅ ወንጌል በበለጠ እንዲታወቅ አድርጎአል።

1፥13 *እስራቴ ስለ ክርስቶስ ... ታውቆአል፤* ጳውሎስ የታሰረው ለወንጌል ካለው ጠንካራ አቋሙ የተነሣ እንጂ ወንጀል ሠርቶ እንዳልሆነ እርሱን በሚያውቁት ሰዎች ሁሉ ዘንድ ግልጽ ነበር። *እስራቴ፤* የታሰረበትን ሰንሰለት ወይም በአጠቃላይ ሥቃዩንና በእስር መቆየቱን የሚያመለክት ነው (ቍ14 ይመ)። *በቤተ መንግሥት ዘበኞችና፤* ጳውሎስን በግል የሚያውቁት ወይም በታሰረበት ወቅት ይጠብቁት ዘንድ የተመደቡ በብዙ ሺህ የሚቈጠሩ ወታደሮችን ያመለክታል (ሐሥ 28፥16፡30 ይመ)።

1፥14 *ለመናገር ብርታት አግኝተዋል፤* ሌሎች ሰዎች በእርሱ ምሳሌነት ተበረታትተው ወንጌልን በኀይል መስበክ መቻላቸው በጳውሎስ መታሰር የተገኘ ያልተጠበቀ ውጤት ነው።

[15]አንዳንዶች ከቅናትና ከፉክክር የተነሣ፣ ሌሎች ግን ከበጎ ፈቃድ የተነሣ ክርስቶስን ይሰብካሉ። [16]እነዚህ፣ እኔ ለወንጌል ለመሟገት እዚህ እንዳለሁ ስለሚያውቁ፣ በፍቅር ይህን ያደርጋሉ፤ [17]እነዚያ ግን በእስራቴ ላይ ሳለሁ መከራ ሊያጸኑብኝ አስበው በቅንነት ሳይሆን ለግል ምኞታቸው ሲሉ ክርስቶስን ይሰብካሉ[a]። [18]ታዲያ ችግሩ ከምኑ ላይ ነው? ቁም ነገሩ በቅንነትም ይሁን በማስመሰል በማንኛውም መንገድ ክርስቶስ መሰበኩ ነው። በዚህ ደስ ይለኛል።

አዎን፤ ደስ ይለኛል፤ [19]በእኔ ላይ የደረሰው ነገር፣ በጸሎታችሁ አማካይነትና ከኢየሱስ ክርስቶስ መንፈስ በተሰጠኝ ረድኤት ለመዳኔ[b] እንደሚሆን ዐውቃለሁና። [20]በምንም ዐይነት መንገድ ዐፍሬ እንዳልገኝ ጽኑ ናፍቆትና ተስፋ አለኝ፤ ነገር ግን እንደ ወትሮው ሁሉ ዛሬም በሕይወትም ሆነ በሞት ክርስቶስ በሥጋዬ እንዲከበር ሙሉ ድፍረት ይኖረኛል። [21]ለእኔ፣ መኖር ክርስቶስ ነው፤ ሞትም ማትረፍ ነው። [22] ነገር ግን የትኛውን እንደምመርጥ አላውቅም። [23]በእነዚህ በሁለቱ እጨነቃለሁ፤ ልሄድ፣ ከክርስቶስም ጋር ልሆን እናፍቃለሁ፤ ይህ እጅግ የተሻለ ነውና። [24]ነገር ግን በሥጋ መኖሬ ለእናንተ ይበልጥ አስፈላጊ ነው። [25]ይህን በማስተዋል፣ በእምነት እንድታድጉና ደስ እንዲላችሁ፣ በሁላችሁ ዘንድ እንደምቈይና እንደምኖር ተረድቻለሁ። [26]እንደ ገና መጥቼ በእናንተ ዘንድ በምሆንበት ጊዜ በእኔ ምክንያት በክርስቶስ ኢየሱስ ያላችሁ ደስታ ይበዛለ ትችኋል።

[27]ብቻ ለክርስቶስ ወንጌል እንደሚገባ ኑሩ፤ ይህ ከሆነ መጥቼ ባያችሁ ወይም በርቀት ሆኜ ስለ እናንተ ብሰማ፣ ለወንጌል እምነት እንደ አንድ ሰው ሆናችሁ በመጋደል በአንድ መንፈስ ጸንታችሁ እንደምትቆሙ ዐውቃለሁ። [28]በማንኛውም መንገድ በተቃዋሚዎቻችሁ አትሸበሩ፤ ይህ እነርሱ እንደሚጠፉ፣ እናንተ ግን እንደምትድኑ ከእግዚአብሔር የተሰጠ ምልክት ነው። [29]በክርስቶስ እንድታምኑ ብቻ ሳይሆን ስለ እርሱ መከራ እንድትቀበሉም ይህ ጸጋ ተሰጥቶአችኋልና፤ [30]ቀድሞ እንዳያችሁት አሁንም በእኔ እንዳለ በምትሰሙት በዚያው ዐይነት ተጋድሎ እናንተም እያለፋችሁ ነውና።

1፥16 ቍ7:12
1፥17 ቍ7:13:14፤ ሐ21፥33፤ፊል2፥3
1፥19 ሐሥ16፥7፤ 2ቆሮ1፥11፤ፊሞ22
1፥20 ቍ14፤ሮሜ 8፥19፤14፥8፤ 1ቆሮ6፥20
1፥21 ገላ2፥20
1፥23 ዮሐ12፥26፤ 2ጢሞ 4፥6
1፥27 1ቆሮ16፥13፤ ኤፌ4፥1፤ይሁ3
1፥29 ማቴ5፥11፡ 12፤ሐሥ5፥41፤ 14፥22
1፥30 ቍ13፤ ሐሥ16፥19-40፤

[a]16:17 አንዳንድ ጥንታዊ ያልሆኑ ቅጆች የቍ16እና17 ቅደም ተከተል አለዋውጠውታል
[b]19 ወይም *ለትድገናዬ*

1፥15 *ከቅናትና ከፉክክር ... ከበጎ ፈቃድ፤* በጳውሎስ መታሰር የተቀሰቀሰው ይህ የወንጌል ስብከት ከሁለት ተቃራኒ ፍላጎቶች በአንዱ ላይ የተመሠረተ ነው።

1፥16 *እነዚህ ... በፍቅር ይህን ያደርጋሉ፤* ከበጎ ፈቃድ የተነሣ የሚሰብኩት ቀደም ሲል በቍ13 ላይ እንደተጠቀሰው፣ ጳውሎስ የታሰረበትን እውነተኛ ምክንያት ስለሚያውቁ፣ እንደ ጳውሎስ በድፍረት የተሞላ ርምጃ ለመውሰድ የተነሣሡ ናቸው።

1፥17 *እነዚያ ግን ... ለግል ምኞታቸው ሲሉ ክርስቶስን ይሰብካሉ፤* ከቅናት የተነሣ ወንጌልን የሚሰብኩ ሰዎች ይህን የሚያደርጉት በቅንነት ሳይሆን፣ ከጳውሎስ ጋር ለመፎካከር በመሆኑ እስራቱ እንዲከብድበት ያደርጋሉ።

1፥18 *በቅንነትም ይሁን በማስመሰል ... ክርስቶስን ይሰብካሉ፤* እነዚህ ሰባኪዎች በጎ ተነሣሥቶት ባይኖራቸውም፣ የእውነት መልእክት ስላላቸው እንደ ስሕተት አስተማሪዎች የሚታዩ አይደሉም። ወንጌል ከሰባኪው ጋር የማይያያዝ የራሱ የሆነ ዐላማና ተፈላጊነት አለው፤ መልእክቱ ከመልእክተኛው የላቀ ነውና። *ደስ ይለኛል ...ደስ ይለኛል፤* ጳውሎስ እዚህ ላይ የብርቱ ክርስቲያንን የሕይወት ልምድ ምሳሌነት ይጠቅሳል። ጳውሎስ ታስሮአል፤ ክርስቲያን ጓደኞቹም በስብከታቸው በችግሩ ላይ ችግር ይጨምሩበት ነበር፤ እርሱ ግን በዚህ ሁሉ ይደሰታል።

1፥19 *ከኢየሱስ ክርስቶስ መንፈስ፤* መንፈስ ቅዱስ የእግዚአብሔር አብ መንፈስ ብቻ ሳይሆን (ሮሜ8፥9፡14፤1ቆሮ2፥10-11፡14)፣ የሥላሴ ሁለተኛ አካል የሆነው የክርስቶስም መንፈስ ነው (ሐሥ16፥7፤ሮሜ8፥9፤ገላ4፥6)፤ መንፈስ ቅዱስ በአብና (ዮሐ 14፥16-17፡26፤ገላ4፥6) በወልድ የተላከ ነው (ዮሐ15፥26፤16፥7)። *ለመዳኔ፤* የጳውሎስን ከእስር ቤት መፈታት (ቍ25፤2፥24) ወይም ቀጥለው ካሉት ቍጥሮች አንጻር አማኝ በክርስቶስ ሞት የሚያገኘውን መዳን ሊያመለክት ይችላል (ከሮሜ8፥28 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ቍጥር 25 ግን ከእስር ቤት ስለመፈታቱ የሚጠቍም ይመስላል።

1፥20 *ዐፍሬ ... ሙሉ ድፍረት፤* ጳውሎስ በእስራቱ የደረሰበት መከራና ጭቈና ወንጌልንና ክርስቶስን ለማገልገል ያደረገውን ጽኑ ውሳኔ እርግፍ አድርጎ እንዲተው ተፈታታኝ ሁኔታ ይፈጥርበታል። *በሥጋዬ፤* ክቡር የሆነው ክርስቶስ በመንፈሱ የሚኖርበትና የሚሠራበት ስፍራ ነው (ከሮሜ8፥9-10 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ጳውሎስ በሚያደርገውም ሁሉ ክርስቶስ ይከብራል። *በሕይወትም ሆነ በሞት፤* ከክርስቶስ የተሰጠው አገልግሎቱ የሚቀጥል ቢሆን ወይም በሞት ምክንያት የሚያቋርጥ ቢሆን ማለቱ ነው።

1፥21 *መኖር ክርስቶስ ነው፤* በእስር ቤት እንኳ ቢሆን፣ ለጳውሎስ ዘላቂ ደስታ ምንጭና ምስጢሩ ክርስቶስ ነው፤ በእርሱም የሕይወትን ትርጕም ሁሉ አግኝቶአልና። *ማትረፍ፤* በቍጥር 23 መሠረት በሞት የተገኘው ጥቅም "ከክርስቶስ ጋር መሆን" ነው፤ ስለዚህ አሁንም ሆነ ለዘላለም ለጳውሎስ የሕይወቱ ከፍተኛ ነገር፣ ከሁሉ የበለጠ ውድ ሀብቱም ክርስቶስና ከክርስቶስ ጋር ያለው ኅብረቱ እንደሆነ በዚሁ ጥቅስ ገልጾአል።

1፥22 *ፍሬ ያለው፤* የወንጌልን መስፋፋትና የቤተክርስቲያንን መገንባት የሚያመለክት ነው።

1፥23-24 *ልሄድ ከክርስቶስም ጋር ልሆን ... በሥጋ መኖሬ፤* ሁለቱም አማራጮች የሚጠቅሙ ናቸው፤ ምስጢሩ እንደተጠበቀ ሆኖ አማኞች ሲሞቱ፣ ከሥጋ ተለይተው ከክርስቶስ ጋር እንደሚሆኑ ይህ ምንባብ በግልጽ ይናገራል።

1፥23 *ይህ እጅግ የተሻለ ነውና፤* ከሞትን በኋላ ከጌታ ጋር አብረን እንደምንሆንና ግልጽ የሆነ ኅብረት እንደሚኖረን ይህ ጥቅስ ይጠቍማል (ከ2ቆሮ 5፥6፡8 ጋር ያነጻጽሩ)።

1፥24 *እናንተ ... አስፈላጊ፤* ጳውሎስ ከራሱ ፍላጎት ይልቅ የተገልጋዮቹን ፍላጎት ያስቀድማል።

1፥25 *እንደምቈይና፤* ከጊዜ በኋላ ጳውሎስ ከእስር ቤት ተፈትቶ ሊሆን ይችላል ("አራተኛው የጳውሎስ ሐዋርያዊ ጕዞ"የሚለውን ከ ይመ)። *በእምነት እንድታድጉና፤* ክርስትና በደስታ የሚያድጉበትና የሚሻሻሉበት ሕይወት ነው (የቍ 9 ማብ እና በዚያ የተሰጡትን ጥቅሶች ይመ)።

1፥26 *በእኔ ምክንያት በክርስቶስ ኢየሱስ ያላችሁ ደስታ፤* ጳውሎስ በእነርሱ ዘንድ የሰጠው መልካም አገልግሎት፣ የፊልጵስዩስ ሰዎች ክርስቶስ በመካከላቸው የሚሠራውን ሁሉ በደስታ እንዲቀበሉት ጕልህ ምክንያት ይሆንላቸዋል።

1፥27 *ለክርስቶስ ወንጌል እንደሚገባ፤* ለወንጌል ዐላማና ግብ ምቹ ሆኖ መገኘትን ያመለክታል። *እንደ አንድ ሰው፤* በወንጌል ላይ ተቃውሞ በሚደርስበት ጊዜ፣ ክርስቲያኖች በመፈላለግ በአንድ ልብ መቆም ይገባቸዋል። *በአንድ መንፈስ፤* በጋራ ዝንባሌና ዐላማ መያያዝ ማለት ነው።

1፥28 *ምልክት፤* በቤተ ክርስቲያንና በወንጌል ላይ የሚደርስ የማያቋርጥ ተቃውሞ፣ ብቸኛና አማራጭ የሌለውን የድነትን መንገድ የሚጻረር በመሆኑ፣ ይህ ለተቃዋሚዎቹ የጥፋት ምልክት ነው። በሌላ መልኩ የክርስቲያኖች በእምነት ምክንያት መሰደድ፣ የመዳናቸው እርግጠኝነት ምልክት ነው (2ተሰ 1፥5ይመ)።

1፥29 *መከራ እንድትቀበሉም... ተሰጥቶአችኋልና፤* እንደ ስጦታ ወይም እንደ ልዩ መብት የተሰጠ ነው። የክርስትና እምነት ከመከራው ጭምር፣ለበረከት የተሰጠ ነው (ከማቴ5፥11-12፤ ከሐሥ5፥41፤ከያዕ1፥2፤ከ1ጴጥ4፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። የክርስትና ሕይወት ማመንን ብቻ ሳይሆን፣ መከራ መቀበልንም የሚያጠቃልል ነው።

1፥30 *በዚያው ዐይነት፤* ወንጌልን ከሚቃወሙ ሰዎች ጋር በተፈጠረው ግጭት፣ ከጳውሎስ ጐን መቆማቸውን ያመለክታል። *እንዳያችሁት፤* ጳውሎስና ሲላስ በመጀመሪያ ፊልጵስዩስን በጐበኙበት ጊዜ፣ የደረሰባቸውን እስራት የሚያመለክት ነው

ትሕትናን ከክርስቶስ መማር

2 ከክርስቶስ ጋር ካላችሁ አንድነት የተነሣ የትኛውም መበረታታት፣ ከፍቅር የሆነ መጽናናት፣ የመንፈስ ኅብረት፣ ምሕረትና ርኅራኄ ካላችሁ፣ 2 በአንድ ፍቅር፣ በአንድ መንፈስና በአንድ ዐሳማ በመሆን ደስታዬን ፍጹም አድርጉልኝ::

3 ሌሎች ከእናንተ እንደሚሻሉ በትሕትና ቍጠሩ እንጂ፣ በራስ ወዳድነት ምኞት ወይም ከንቱ ውዳሴ ለማግኘት አንዳች አታድርጉ:: 4 እያንዳንዳችሁ ሌሎችን የሚጠቅመውንም እንጂ፣ ራሳችሁን የሚጠቅመውን ብቻ አትመልከቱ።

5 በክርስቶስ ኢየሱስ የነበረው ያ አስተሳሰብ፣
 በእናንተም ዘንድ ይሁን፤
6 እርሱ በባሕርዩ አምላክ ሆኖ ሳለ፣
 ከእግዚአብሔር ጋር መተካከልን ሊለቀው እንደ
 ማይገባ አድርጎ አልቈጠረውም፤
7 ነገር ግን የባሪያን መልክ ይዞ፣
 በሰውም አምሳል ተገኝቶ፣
 ራሱን ባዶ አደረገ፤
8 ሰው ሆኖ ተገልጦም፣
 ራሱን ዝቅ አደረገ፤
 እስከ ሞት፣ ያውም በመስቀል ላይ እስከ
 መሞት ድረስ ታዛዥ ሆነ።
9 ስለዚህ እግዚአብሔር እጅግ ከፍ አደረገው፤
 ከስምም ሁሉ በላይ የሆነውን ስም ሰጠው፤
10 ይኸውም በሰማይና በምድር፣ ከምድርም
 በታች፣
 ጕልበት ሁሉ ለኢየሱስ ስም ይንበረከክ ዘንድ፣
11 ምላስም ሁሉ ለእግዚአብሔር አብ ክብር፣
 ኢየሱስ ክርስቶስ ጌታ እንደ ሆነ ይመሰክር
 ዘንድ ነው::

1፥ተሰ2፥2፤ዕብ10፥32
2፥1 2ቆሮ13፥14፤ ቈላ3፥12
2፥2 ዮሐ3፥29፤ሮሜ 15፥5፤ፊል4፥2
2፥3 ሮሜ12፥10፤ ገላ5፥26፤1ጴጥ5፥5
2፥4 1ቆሮ10፥24
2፥5 ማቴ11፥29
2፥6 ዮሐ1፥1፤5፥18፤ 14፥9
2፥7 ማቴ20፥28፤ ዮሐ1፥14፤ሮሜ8፥3፤ 2ቆሮ8፥9፤ዕብ2፥17
2፥8 ማቴ26፥39፤ ዮሐ10፥18፤ሮሜ 5፥19፤1ቆሮ1፥23፤ ዕብ5፥8
2፥9 ኢሳ52፥13፤ 53፥12፤ዳን7፥14፤ ሐሥ2፥33፤ኤፌ 1፥20፡21፤ዕብ 2፥9
2፥10 መዝ95፥6፤ ኢሳ45፥23፤ማቴ 28፥18፤ሮሜ
ቈላ1፥20፤ 2፥11 ዮሐ13፥13

ሠ6 ወይም መልክ ረ7 ወይም ባሕርይ

(ሐሥ 16፥19-40 ይመ)::

2፥1 *በክርስቶስ፤* ከክርስቶስ ጋር አንድ መሆን ማለት ነው:: በጳውሎስ ትምህርት መሠረት እንዲህ ዐይነቱ የግል ኅብረት ለድነት መሠረታዊ ነገር ነው:: በክርስቶስ መሆን ማለት መዳን ማለት ነው:: ይህም ከአዳኙ ከክርስቶስ ጋር በግል የቅርብ ወዳጅነትን መፍጠር ማለት ነው:: መበረታታትን የመሰሉ የድነት ፍሬዎችም የሚመነጩት ከዚሁ ዓይነት ወዳጅነት ነው (3፥8-10፤ ሮሜ8፥1፤ 2ቆሮ 5፥17፤ ገላ 2፥20 ይመ):: *ከፍቅር የሆነ መጽናናት፤* በክርስቶስ ካለው የእግዚአብሔር ፍቅር የሚመጣ የሚያጽናና ዕውቀትና ዋስትና ነው፤ ይህም የዓለምን ኀጢአት ለማስተሰረይና የዘላለም ሕይወት ለማግኘት ክርስቶስ በከፈለው ቤዛነት ተገልጾአል (ዮሐ3፥16፤ ሮሜ 5፥8፤ 8፥38-39፤ 1ዮሐ 3፥16፤ 4፥9-10፡16 ይመ):: *የመንፈስ ኅብረት፤* በአማኞች መካከል ያለው ኅብረት በውስጣቸው ካለው ከመንፈስ ቅዱስ የመነጨ ነው (2ቆሮ 13፥14 ይመ):: *ምሕረትና ርኅራኄ፤* ክርስቲያኖች እርስ በርስ መሸካከምና መተሳሰብ ይገባቸዋል (1፥8፤ ቈላ 3፥12 ይመ):: የፊልጵስዩስ ክርስቲያኖች በጌታ ከመሆናቸው የተነሣ የምክር የመጽናናት፣ የአንድነት፣ የምሕረትና የርኅራኄ በረከት ተካፋዮች ሊሆኑ እንደቻሉ ጳውሎስ ገልጾአል::

2፥2 *በአንድ ሐሳብ... አንድ ፍቅር... በመንፈስና በዐሳማ አንድ፤* በክርስቲያኖች መካከል ሊኖር በሚገባው አንድነት ላይ አጽንዖት የሚያደርግ ነው:: *በአንድ ሐሳብ፤* በአስተሳሰብ አንድ መሆንን ሳይሆን፣ አብሮ ለመሥራትና አንዱ ሌላውን ለማገልገል ተመሳሳይ ዝንባሌ አስፈላጊ መሆኑን ያመለክታል:: የክርስቶስ አሳብ የተባለውም እርሱ ነው (ቍ 5፤ 4፥2፤ ሮሜ 12፥16፤ 15፥5፤ 2ቆሮ 13፥11 ይመ)::

2፥3 *በራስ ወዳድነት ምኞት ወይም ከንቱ ውዳሴ ለማግኘት፤* በቤተክርስቲያን ውስጥ ላለው አንድነትና ኅብረት ጠላቶች ናቸው (ከ 1፥17 ጋር ያነጻጽሩ፤ "ራስ ወዳድነት" ከሥጋ ሥራዎች እንደ አንዱ ሆኖ የተጠቀሰበትን ገላ 5፥20 ይመ) :: *ትሕትና፤* ክርስቲያኖች ሊኖራቸው ለሚገባው አንድነት መሠረት ነው:: ይህም የማይታበየውንና ስለ ራሱም ማንነት ትክክለኛ አመለካከት ያለውን ሰው ያሳያል:: *ሌሎች ከእናንተ እንደሚሻሉ ...ቍጠሩ፤* ሌላው ሰው ሁሉ በችሎታና በዕውቀት ያለውን ለማመልከት ሳይሆን፣ የክርስቲያን ፍቅር ከግል ጥቅም ይልቅ የሌላውን ሰው ጥቅም እንደሚያስቀድም ለማሳየት ነው (ሮሜ 12፥10፤ ገላ 5፥13፤ ኤፌ 5፥21፤ 1ጴጥ 5፥5 ይመ)::

2፥4 *ራሳችሁን የሚጠቅመውን፤* ለሌሎችም የዚያኑ ያህል ማሰብ ከተቻለ፣ ለራስ ማሰብ ተገቢ መሆኑን የሚያሳይ ነው (ከሮሜ 15፥1 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥5 *በክርስቶስ... ኢየሱስ የነበረው ያ አስተሳሰብ፤ በእናንተም፤* የክርስቶስ ማንነትና ሥራው እጅግ ልዩ ቢሆንም (ቍ6-11)፣ ክርስቲያኖች መሥዋዕትነት ያለበት ትሕትናና ፍቅር የተሞላው የክርስቶስ ልብ ሊኖራቸው ይገባል (ቍ 2-4፤ ማቴ 11፥29፤ ዮሐ13፥12-17 ይመ)::

2፥6-11፤ ይህ ክፍል የግጥም ባሕርይ አለው:: ግጥሙም የጥንት ክርስቲያኖች ይጠቀሙበት የነበረ መዝሙር ሲሆን (የቈላ 3፥16 ማብ ይመ)፣ በኋላ ግን ጳውሎስ ወስዶ ሳያሻሽለው እንዳልቀረ ይገመታል:: ይህ እውነት ከሆነም ጳውሎስ ለእምነቱ ምን ያህል ራሱን እንደሰጠ ያመለክታል:: ምንባቡ የክርስቶስን መዋረድና (ቍ 6-8) መክበር (ቍ9-11) ይገልጻል::

2፥6 *በባሕርዩ አምላክ፤* ኢየሱስ ፍጹም አምላክ መሆኑን ያረጋግጣል (የሮሜ 9፥5ማብ ይመ):: *ባሕርይ፤* የእግዚአብሔርን አምላካዊ ማንነት በግልጽ የሚያሳይ ነው (አማራጭ ትርጕሙን ይመ):: *ከእግዚአብሔር ጋር መተካከልን፤* ከመለኮታዊ ባሕርይ የሚመነጭ ማዕረግና ልዩ መብት ነው:: *ሊለቀው እንደማይገባ፤* ክርስቶስ ሥጋ ለብሶ ከመገለጡ በፊት በአብ ዘንድ የነበረው ክብሩ ባሕርዩ እንጂ በግድ ወይም በኀይል የወሰደው አለመሆኑን የሚገልጽ ነው፤ ሆኖም ከዚያ ታላቅ ክብር ዝቅ ብሎ ራሱን በማዋረድ ወደዚህ ዓለም መምጣት አልከበደውም በሌላ በኩል ደግሞ ይህን ክብር እንደ ሽልማት ገና የሚጨብጠው እንደሆነ ተደርጎም ሊታይ ይችላል::

2፥7 *ራሱን ባዶ አደረገ፤* ጌታ ይህን ያደረገው መለኮትነቱን በመልቀቅ ሳይሆን፣ ክብሩን በፈቃዱ ትቶ (ዮሐ 17፥5ይመ) ሰው ወደ መሆን ደረጃ ራሱን በማዋረድ ነው (2ቆሮ 8፥9ይመ):: ጌታ ኢየሱስ ፍጹም ሰውና ፍጹም አምላክ ነው:: በሌላ በኩል ራሱን ባዶ አደረገ ሲል መለኮታዊ ባሕርዩን ተወ ማለት ሳይሆን፣ የተለየ መብቱን ይኸውም ለመለኮትነቱ የሚገባውን ከፍተኛ ሥልጣንና ቦታ ለጊዜው ወደ ጐን አደረገ ማለት ሊሆን ይችላል:: *የባሪያን መልክ፤* ምን ያህል ራሱን ዝቅ እንዳደረገ ያመለክታል (ማቴ 20፥28 ይመ)፤ አገልጋይ እንደ መሆኑም መጠን ዘወትር የአብን ትእዛዝ ያከብር ነበር::

2፥8 *ሰው ሆኖ፤* ኢየሱስ በሰው አምሳል ብቻ የተገለጠ አልነበረም (ቍ 7) ነገር ግን እውነተኛውን የሰው ሁኔታና ባሕርይ የራሱ አድርጎአል (ዮሐ 1፥14፤ ሮሜ 8፥3፤ ዕብ 2፥17 ይመ):: *ራሱን ዝቅ አደረገ፤* ቍ7፤ 2ቆሮ 8፥9 ይመ:: *እስከ ሞት፤* የኢየሱስን የታዛዥነቱን ፍጹምነትና ከፍተኛነት በአጽንዖት የሚገልጽ ነው:: *በመስቀል ላይ፤* ኢየሱስ ምን ያህል ራሱን እንዳዋረደ የሚያሳይ ነው፤ ለተረገመ ሰው የሚገባውን ሞት ሞተ (ገላ 3፥13፤ ዕብ 12፥2 ይመ):: በዘመኑ በመስቀል ላይ መሞት በሰው ላይ ከሚፈጸሙት ቅጣቶች ሁሉ የውርደት ቅጣት ነበር:: *ታዛዥ ሆነ፤* ኢየሱስ ራሱን ዝቅ ለማድረጉ ምልክት ነው (ከዕብ 5፥7-8 ጋር ያነጻጽሩ):: አገልጋይ (ቍ7) ይታዘዛል ::

2፥9 *ከፍ አደረገው፤* ማቴ 28፥18፤ ሐሥ 2፥33 ይመ፤ ከኢሳ 52፥13 ጋር ያነጻጽሩ:: *ከስምም ሁሉ በላይ የሆነውን ስም፤* ይህም መደበኛ ስሙን ሳይሆን፣ ለኢየሱስ የተሰጠውን ሥልጣን ወይም ማዕረግ ማለትም ከፍተኛ የክብር ስፍራውን ያመለክታል (ከኤፌ1፥21፤ ከዕብ 1፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥10-11 *ይንበረከክ ዘንድ ... ይመሰክር ዘንድ፤* ከኢሳ 45፥23 ጋር ያነጻጽሩ:: ሰው ሁሉ ኢየሱስ ጌታ እንደሆነ ዐውቆ እንዲያመልከውና እንዲያገለግለው፣ የእግዚአብሔር ሐሳብ ነው:: በመጨረሻም ሰው ሁሉ ወደደም ጠላም የኢየሱስን ጌትነት የሚመሰክርበት ጊዜ ይመጣል (ሮሜ 14፥9 ይመ)::

2፥12 *ስለዚህ፤* በቍ5'-11 ላይ የተገለጸውንና ወደር የሌለውን የክርስቶስን ምሳሌነት ያመለክታል:: *ታዛዦች እንደ ነበራችሁ* በጳውሎስ

እንደ ከዋክብት ማብራት

[12]ስለዚህ፣ ወዳጆቼ ሆይ፤ ሁልጊዜም ታዛዦች እንደ ነበራችሁ ሁሉ፣ አሁንም እኔ በአጠገባችሁ ሳለሁ ብቻ ሳይሆን፣ ይልቁንም አሁን በሌለሁበት ጊዜ በፍርሃትና በመንቀጥቀጥ የራሳችሁን መዳን ፈጽሙ፤ [13]እንደ በጎ ፈቃዱ መፈለግንና ማድረግን በእናንተ ውስጥ የሚሠራ እግዚአብሔር ነውና::

[14]ማንኛውንም ነገር ሳታጕረመርሙና ሳትከራከሩ አድርጉ፤ [15]ይኸውም በጠማማና በክፉ ትውልድ መካከል ንጹሓንና ያለ ነቀፋ፣ ነውርም የሌለባቸው የእግዚአብሔር ልጆች ሆናችሁ፣ እንደ ከዋክብት በዓለም ሁሉ ታበሩ ዘንድ ነው:: [16]የሕይወትንም ቃል ስታቀርቡ[a]፣ በከንቱ እንዳልሮጥሁ ወይም በከንቱ እንዳልደከምሁ በክርስቶስ ቀን የምመካበት ይሆንልኛል:: [17]ነገር ግን በእምነታችሁ መሥዋዕትና አገልግሎት ላይ እንደ መጠጥ ቍርባን ብፈስ እንኳ ከሁላችሁ ጋር ደስ ይለኛል፤ ሐሤትም አደርጋለሁ:: [18]እናንተም እንደዚሁ ከእኔ ጋር ደስ ልትሰኙና ሐሤት ልታደርጉ ይገባል::

ጢሞቴዎስና አፍሮዲጡ

[19]ስለ እናንተ ሰምቼ ደስ እንዲለኝ፣ ጢሞቴዎስን ቶሎ ወደ እናንተ ልልክላችሁ በጌታ ኢየሱስ ተስፋ አደርጋለሁ:: [20]ስለ እናንተ ድነት የሚገደው እንደ እርሱ ያለ ማንም የለኝም፤ [21]ሁሉም የኢየሱስ ክርስቶስን ሳይሆን የራሳቸውን ፍላጎት ለሟሟላት ይሯሯጣሉና:: [22]ነገር ግን እንደምታውቁት ጢሞቴዎስ ማንነቱን አስመስክሮአል፤ ልጅ ከአባቱ ጋር እንደሚያገለግል፣ ከእኔ ጋር በወንጌል ሥራ አገልግሎአልና:: [23]እንግዲህ የራሴን የወደፊት ሁኔታ እንዳጣራሁ ልልከው ተስፋ አደርጋለሁ:: [24]እኔም ራሴ ቶሎ እንደምመጣ በጌታ ታምኛለሁ:: [25]እንዲሁም ወንድሜን፣ የሥራ ባልደረባዬንና አብሮኝ ወታደር የሆነውን፣ በሚያስፈልገኝ ሁሉ እንዲንከባከበኝ የላካችሁትን፣ የእናንተ መልእክተኛ የሆነውን አፍሮዲጡን መልሼ እንድልክላችሁ አስፈላጊ ሆኖ አግኝቼዋለሁ:: [26]እርሱ ሁላችሁንም ይናፍቃልና፤ መታመሙን ስለ ሰማችሁም ተጨንቆአል:: [27]በእርግጥም ታሞ ለሞት ተቃርቦ ነበር፤ እግዚአብሔር ግን ምሕረት አደረገለት፤ በሐዘን ላይ ሐዘን እንዳይደራረብብኝ፣ ለእኔም ጭምር እንጂ ለእርሱ ብቻ አይደለም:: [28]ስለዚህ እርሱን እንደ ገና ስታዩ ደስ እንዲላችሁና የእኔም ጭንቀት እንዲቀል ልልከው በጣም ጓጕቻለሁ:: [29]በሙሉ ደስታ በጌታ ተቀበሉት፤ እንደ እርሱ ያሉትንም ሰዎች አክብሯቸው:: [30]እርሱም እናንተ ልትሰጡኝ ያልቻላችሁትን አገልግሎት ለማሟላት ሲል ለሕይወቱ እንኳ ሳይሳሳ፣ ለክርስቶስ ሥራ ከሞት አፋፍ ደርሶ ነበርና::

[a]16 *ስትይዙ*

14፥11፤ኤፌ1፥10፤
2፥12 2ቆሮ7፥15
2፥13 ዕዝ1፥5፤ 1ቆሮ12፥6፤15፥10፤ ገላ2፥8፤ኤፌ1፥5፤ ዕብ13፥21
2፥14 1ቆሮ10፥10፤ 1ጴጥ4፥9
2፥15 ማቴ5፥45፡ 48፤ሐሥ2፥40፤ ኤፌ5፥1፤1ተሰ3፥13
2፥16 1ቆሮ1፥8፤ 9፥24፤1ተሰ2፥19
2፥17 ሮሜ15፥16፤ 2ቆሮ6፥10፤12፥15፤ 2ጢሞ4፥6
2፥19 ቍ23፤ ሐሥ16፥1
2፥20 1ቆሮ16፥10
2፥21 1ቆሮ10፥24
2፥22 1ቆሮ4፥17፤ 1ጢሞ1፥2
2፥23 ቍ19
2፥24 ፊል1፥25
2፥25 ሮሜ16፥3፡ 9፡21፤2ቆሮ8፥23፤ ፊል4፥3፡18፤ፊል4፥11
2፥26 ፊል1፥8
2፥28 ቍ25
2፥29 1ቆሮ16፥18፤ 1ጢሞ5፥17

አማካይነት ወደ ፊልጵስዩስ ሰዎች የመጣውን የእግዚአብሔ ርን ትእዛዝ ያመለክታል (ሮሜ 1፥5፤ 15፥18፤ 2ቆሮ 10፥5-6 ይመ):: *በአጠገባችሁ ሳለሁ፤* ጳውሎስ ሁለተኛውንና (ሐሥ 16፥12-40) ሦስተኛውን (ሐሥ 20፥1-3፡6) ሐዋርያዊ ጕዞዎች ባደረገበት ጊዜ ለማ ለት ነው:: *በፍርሀትና በመንቀጥቀጥ፤* እግዚአብሔርን የምንፈራው ከጭንቀትና ከሥጋት የተነሣ ሳይሆን፣ እርሱ ለሰጠን ጸጋ ምላሽ እንዲሆን በአንድ ዐላማ ሆነን ከልብ የመነጨ አክብሮት ለማስጠት መሆኑን የሚያመለክት ነው። *የራሳችሁን መዳን ፈጽሙ፤* እስከ መጨረሻ መጽናትን የሚያመለክት ነው፤ ሐሳቡ፣ ድነት በሥራ ሳይሆን በእምነት እንደሚገኝ ነው፤ ድነትን እስከመጨረሻ ለማጽናት ደግሞ በመንፈሳዊ ሕይወት መትጋትና ማደግ አስፈላጊ መሆኑን ይገልጻል:: ድነት ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ የምንቀበለው ስጦታ ብቻ ሳይሆን፣ አማኙ በመጽናት፣ በመንፈሳዊ ሕይወቱ በማደግና በመብሰል በሚያደርገው የማያቋርጥ ትጋት (ከማቴ 24፥13፤ ከ1ቆሮ 9፥24-27፤ ከዕብ 3፥14፤ 6፥9-11፤ ከ2ጴጥ 1፥5-8 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥13 *መፈለግንና ማድረግን፤* ፈቃድ ወይም እምነትና የእኛ መታዘዝ ተነጣጥለው የሚይታዩ አይደሉም (ከገላ 5፥6፤ ከያዕ 2፥18፡20፡22 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥14-17፤ *መዳናችንን ከፍጻሜ ለማድረስ የሚጠቅሙ* አንዳንድ ነገሮች በዚህ ክፍል ተጠቅሰዋል::

2፥14 *ሳታጕረመርሙ፤* በእግዚአብሔር ፈቃድ አለመርካት እግዚአብሔርን ደስ እንዳናሰኝ የሚያደርገን የጥርጥር ምልክት ነው፤ (ቍ13፤ ከ1ቆሮ 10፥10 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሳትከራከሩ፤* ለቤተክርስቲያን እድገትና ለወንጌል መስፋፋት በማይጠቅሙ ጕዳዮች ላይ በመጨቃጨቅ ጊዜ መፍጀት አስፈላጊ አይደለም (2ጢሞ 2፥23፤ ቲቶ 3፥9 ይመ)::

2፥15 *ንጹሓንና ያለ ነቀፋ፣ ነውርም የሌለባቸው፤* በሙሉ ልብና በንጹሕ ሕሊና ለእግዚአብሔር ፈቃድ መገዛትን እንጂ ፍጹም መሆንን የሚያመለክት አይደለም:: *በጠማማና በክፉ ትውልድ፣* ያላመነውን ዓለም የሚገልጽ ነው (ሐሥ 2፥40፤ ኤፌ 2፥1-3 ይመ ከማቴ 17፥17 ጋር ያነጻጽሩ) *እንደ ከዋክብት... ታበሩ ዘንድ፤* ብርሃን በጨለማ እንደሚያበራ ሁሉ ክርስቲያኖችም በዙሪያቸው ላለው ዓለም ብርሃን ሊሆኑ ይገባቸዋል (ከማቴ 5፥15-16 ጋር ያነጻጽሩ)

2፥16 *በከንቱ፤* ከ1ቆሮ 9፥24-27 ጋር ያነጻጽሩ:: *በክርስቶስ ቀን፤* የ1፥6 ማብ ይመ:: *የምመካበት፤* ጳውሎስ በግሉ ከፈጸመው ነገር የተነሣ መኩራራቱ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር በእርሱ አማካይነት በሠራው ሥራ መተማመኑን ያመለክታል (1ተሰ 2፥19 ይመ)::

2፥17-18 *ደስ ይለኛል ... እናንተም... ደስ ልትሰኙ ... ይገባል፤* የክርስቲያን ደስታ ምን ጊዜም፣ የጋራ ሊሆን ይገባዋል::

2፥17 *እንደሚፈስ የመጠጥ ቍርባን፤* በዘፀ 29፥ 38-41 ላይ እንደተጠቀሰው የብሉይ ኪዳን የመጠጥ ቍርባን በየዕለቱ ይቀርብ ነበር:: *ከእምነታችሁ እንደሚመነጭ፤* እውነተኛ እምነት ሕያው ነው፤ የሚሠራም ነው (የቀ 13 ማብ ይመ):: *ብፈስ፤* እንደ ትልቅ የምስጋና መሥዋዕት የሚቈጠረውን የራሱን አገልግሎት አጠቃላይ ሁኔታ ያመለክታል፤ ይልቁንም፣ በሰማዕትነት ሕይወቱን የሚሰጥበትን የወቅቱን እስራቱን ይጠቍማል:: ሕይወቱም መሥዋዕትነት በተሞላው የፊልጵስዩስ ሰዎች አገልግሎት ታጅቦ እንደ መጠጥ ቍርባን ይፈሳል::

2፥19-23፤ በፊልጵስዩስ ቤተ ክርስቲያን ያለውን ሁኔታ ተረድቶ እንዲያስታውቀው፣ ጳውሎስ አብሮት በሮም የነበረውን (1፥1 ይመ)
ጢሞቴዎስን ሊልክ ያስባል::

2፥20 *እንደ እርሱ ያለ ማንም የለኝም፤* በቍ4 ላይ ከተሰጠው ምክር አንጻር ሲታይ ጢሞቴዎስ መልካም ምሳሌ ነው::

2፥21፤ በጢሞቴዎስና በሌሎች የጳውሎስ የሥራ ባልደረቦች መካከል የተደረገውን ጕልህ ንጽጽር ያሳያል፤ በንጽጽሩም ወጣቱ ጢሞቴዎስ የተሻለ ሆኖ በመገኘቱ ይመሰገናል::

2፥22 *ልጅ ከአባቱ ጋር፤* በጳውሎስና በጢሞቴዎስ መካከል የነበረው ኅብረት በ1ኛና በ2ኛ ጢሞቴዎስ መልእክቶች ከፍተኛ እድገት አሳይቶአል:: *እንደሚያገለግል፤* እንደ ኢየሱስና እንደ ጳውሎስ ጢሞቴዎስም የአገልጋይነት ባሕርይ ነበረው::

2፥24፤ ጳውሎስ በቅርቡ ከእስር ቤት እንደሚፈታ ይገምታል (1፥25 ይመ)::

2፥25-30፤ አፍሮዲጡ ታሞ ለሞት ተቃርቦ ነበር (ቍ 27፡30)፤ አሁን ግን ድኖ ወደ አገሩ ወደ ፊልጵስዩስ ተልኮአል::

2፥25 *መልእክተኛ፤* የግሪኩ ትርጕም ሰፋ ባለ መልኩ፣ "ሐዋርያ" ለሚለው ቃል የሚቆም ሲሆን፣ በዚህ ስፍራ የፊልጵስዩስ ቤተ ክርስቲያን ተወካይ የነበረውን አፍሮዲጡን ያመለክታል (ከ2ቆሮ 8፥23 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥27፤ ከ1፥21-26 ጋር ያነጻጽሩ::

2፥28 *ጭንቀት፤* ለክርስትና ሕይወትና ለወንጌል አገልግሎት ያለውን ሸክም ያመለክታል (የ 4፥6 ማብ ይመ፤ ከ2ቆሮ 4፥8፤ 11፥28 ጋር ያነጻጽሩ)::

3፥1 *ከዚህ በተረፈ፤* ጳውሎስ ወደ መልእክቱ መደምደሚያ በተቃረበ ጊዜ፣ ወደሚቀጥለው ክፍል ለመሸጋገር የተጠ

በሥጋ አለመመካት

3 ከዚህ በተረፈ ወንድሞቼ ሆይ፤ በጌታ ደስ ይበላችሁ። ያንኑ ደግሜ ብጽፍላችሁ እኔ አይሰለቸኝም፤ ለእናንተም ይጠቅማችኋል። [2]ከእነዚያ ውሾች ተጠንቀቁ፤ ክፋትን ከሚያደርጉና ሥጋን ከሚቈራርጡ ሰዎች ተጠበቁ። [3]እኛ በእውነት የተገረዝን በእግዚአብሔር መንፈስ የምናመልክ፣ በክርስቶስ ኢየሱስ የምንመካ፣ በሥጋም የማንታመን ነንና። [4]ካስፈለገ እኔም በሥጋ የምመካበት አለኝ።

ማንም በሥጋ የሚመካበት ነገር ያለው ቢመስለው፣ እኔ እበልጠዋለሁ፤ [5]በስምንተኛው ቀን የተገረዝሁ፣ ከእስራኤል ዘር፣ ከብንያም ወገን የተወለድሁ ስሆን፣ ከዕብራውያንም ዕብራዊ ነኝ፤ ስለ ሕግ ከተነሣ፣ ፈሪሳዊ ነበርሁ፤ [6]ስለ ቅናት ከሆነ፣ የቤተ ክርስቲያን አሳዳጅ ነበርሁ፤ ሕግን በመፈጸም ስለሚገኝ ጽድቅ ከሆነም፣ ያለ ነቀፋ ነበርሁ።

[7]ነገር ግን ይጠቅመኝ የነበረውን ሁሉ አሁን ለክርስቶስ ስል እንደ ጒድለት ቈጥሬዋለሁ። [8]ከዚህም በላይ ለእርሱ ብዬ ሁሉን ነገር የተውሁለትን፣ ወደር የሌለውን ጌታዬን ክርስቶስ ኢየሱስን ከማወቅ ታላቅነት ጋር ሳነጻጽር፣ ሁሉንም ነገር እንደ ጒድለት እቈጥረዋለሁ፤ ለእርሱ ስል ሁሉን አጥቻለሁ፤ ክርስቶስን አገኝ ዘንድ ሁሉን እንደ ጒድፍ እቈጥራለሁ፤ [9]ሕግ በመጠበቅ የሚገኝ የራሴ ጽድቅ ኖሮኝ ሳይሆን፣ በክርስቶስ በማመን ይኸውም ከእግዚአብሔር የሚመጣ፣ ከእምነትም በሆነ ጽድቅ በእርሱ ዘንድ እንድገኝ ነው። [10]ክርስቶስንና የትንሣኤውን ኀይል እንዳውቅ፣ በሥቃዩ ተካፋይ እንድሆንና በሞቱም እርሱን እንድመስል እመኛለሁ፤ [11]ለሙታን ትንሣኤም እንድደርስ እናፍቃለሁ።

ወደ ግብ ለመድረስ መፋጠን

[12]ይህን ሁሉ አግኝቻለሁ ወይም ፍጹም ሆኛለሁ ማለት አይደለም፣ ነገር ግን ክርስቶስ ኢየሱስ እኔን የራሱ ያደረገበትን ያን፣ እኔም የራሴ ለማድረግ እጣጣራለሁ። [13]ወንድሞች

2፥30 1ቆሮ16፥17
3፥1 ፊል2፥18
3፥2 መዝ22፥16:20፤ራእ22፥15
3፥3 ሮሜ2፥28:29፤15፥17፤ገላ6፥14:15፤ቈላ2፥11
3፥4 2ቆሮ11፥21
3፥5 ሉቃ1፥59፤ሐሥ23፥6፤ሮሜ 11፥1፤2ቆሮ11፥21:22
3፥6 ቍ9፤ሐሥ 8፥3፤21፥20፤ሮሜ9፥30፤10፥5
3፥7 ማቴ13፥44፤ሉቃ14፥33
3፥8 ቍ10፤መዝ73፥25፤ኤር 9፥23:24፤ዮሐ17፥31 ኤፌ4፥13፤2ጴጥ1፥2
3፥9 ቍ6፤ኤር 33፥16
3፥10 ቍ8፤ሮሜ 6፥3-5፤2ቆሮ1፥5
3፥11 ዮሐ11፥24፤ሮሜ6፥5፤ራእ20፥5:6
3፥12 ሐሥ9፥5:6፤1ጢሞ6፥12

ቀመበት ቃል ነው፤ ሆኖም ይህ ቃል መልእክቱ መዘጋቱን አያመለክትም (ከ 4፥8 ጋር ያነጻጽሩ)። *በጌታ ደስ ይበላችሁ፤* 4፥4 ይመ። *ያንኑ ደግሜ፤* በሚቀጥሉት ቍጥሮች ውስጥ የተዘረዘረው ሐሳብ ጳውሎስ ቀደም ሲል በፊልጵስዩስ በነበረ ጊዜ በቃል፣ ምናልባትም ደግሞ አስቀድሞ በተጻፈው ደብዳቤ ውስጥ የተካተተ ነው። *ይጠቅማችኋል፤* ስሕተት በበዛበት አካባቢ፣ ነገርን ደጋግሞ መናገር ለዕርግት ይረዳል።

3፥2 *ውሾች፤* በዘመኑ የነበሩ ሐሰተኛ አስተማሪዎች የስሕተታቸውን ከባድነትና የሚያስከትለውን አፍራሽ ተልእኮ አጠንክሮ ለመግለጽ የተጠቀመበት ቃል ነው (ከገላ 5፥15 ጋር ነጻጽሩ)፤ የሚያስተምሩትም ትምህርት፣ ጳውሎስ በገላትያ አብያተ ክርስቲያናት ተቃውሞ ከነበረው ጋር የሚመሳሰል ሳይሆን አይቀርም (ከገላትያ መግቢያ "ወቅትና ዓላማ"የሚለውን ይመ)። *ሥጋን ከሚቈራርጡ፤* ይህም ጠንከራና የሚጐዳ አገላለጽ ነው፤ ሐሰተኛ አስተማሪዎች ግዝረት ሰውነትን በከንቱ ከመቈራረጥ በስተቀር ሌላ ፋይዳ እንደሌለው በመቍጠር፣ ትርጒሙን አጣመው እንዳቀረቡ የሚያመለክት ነው (ከቍ 3 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥3 *የተገረዝን፤* ትክክክለኛው የግርዘት ትርጒም በእውነት እግዚአብሔርን በሚያመልኩና በራሳቸው ሥራ ሳይሆን፣ በክርስቶስ አዳኝነት በሚመኩ አማኞች ሕይወት በተግባር የሚታይ ነው (ከሮሜ 2፥28-29፤ ቈላ 2፥12-13፤ ጋር ያነጻጽሩ፤ እንደዚሁም ዘዳ30፥6፤ ሕዝ36፥26 ይመ)። *የምንመካ ...የማንታመን፤* ሰው በክርስቶስ ወይም በራሱ መመካቱ አይቀርም። *በሥጋም፤* ደካማውን ሰብዓዊ ባሕርይ ያመለክታል። በጳውሎስ መልእክቶች ውስጥ ሥጋ የሚለው ቃል ኀጢአተኛውን ሰው የሚያመለክት ቢሆንም በዚህ ቍጥር ላይ ግን አስተማማኝ ስላልሆነውና ከምንም ሊያድን ስለማይችለው ስለ ደካማው ሰውነታችን ይናገራል።

3፥4-14፤ በዚህ ስፍራ ለማንም አማኝ መልካም ምሳሌነት ያለው የጳውሎስ የግል ምስክርነት ተጠቅሶአል። ይህም በመልእክቶቹ ስለ ራሱ ከጻፋቸው እጅግ በጣም አስፈላጊ ከሆኑት ክፍሎች አንዱ ነው (ገላ1፥13-24፤1ጢሞ1፥12-16 ይመ፤ከሐሥ22፥1-21፤ 26፥1-23 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥4-6፤ ጳውሎስ ወደ ክርስትና ከመምጣቱ በፊት የነበረው ትምክህት ከአይሁዳዊነቱ የተነሣ በነበረው ልዩ መብትና በሠራው ሥራ ላይ የተመሠረተ ነው።

3፥5 *በስምንተኛው ቀን፤* ዘፍ17፥12 ይመ። *ከእስራኤል ዘር፤* ጳውሎስ ወደ ይሁዲነት የገባ አሕዛባዊ ሳይሆን በትውልዱ አይሁዳዊ ነበር። *ከብንያም ወገን፤* የአይሁዳዊነት ሥረ መሠረቱም ጥልቅ ስለ ሆነ፣ አሻሚ አይደለም ቅድስቲቷም ከተማ ኢየሩሳሌም፣ ለብንያም ነገድ በተሰጠው ርስት ጠረፍ ላይ ትገኛለች። *ከዕብራውያንም ዕብራዊ፤* በቋንቋ፣ በባሕርይና በኑሮ ዘይቤ ማለት ነው (ሐሥ22፥2-3፤ገላ1፥14 ይመ)። *ፈሪሳዊ፤* ሐሥ22፥3፤23፥6፤26፥5 ይመ።

3፥6 *ሕግን በመፈጸም ስለሚገኝ ጽድቅ፤* ሕግን በመጠበቅ በእግዚአብሔር ፊት ተቀባይነትና በረከትን ለማግኘት የሚደረገውን ጥረት ለማመልከት ነው (ከቍ 9 ጋር ያነጻጽሩ)። በዚህ መንገድ ጽድቅን ለማግኘት መሞከር ወንጌልን የሚቃረን ስለሆነ ጳውሎስ ተቃውሞታል (ሮሜ3፥27-28፤4፥1-5፤ገላ 2፥16፤3፥10-12 ይመ)። *ያለ ነቀፋ፤* ጳውሎስ ሕግን ከመጠበቅ አንጻር ጥንቁቅና እንከን የማይወጣለት ሰው ነበር።

3፥7-14፤ ጳውሎስ ትምክህቱ በክርስቶስ ላይ እንደ ነበር ያመለክታል፡

3፥7 *ሁሉ፤* በቍ 5-6 የተዘረዘሩ ነገሮች ናቸው። *ይጠቅመኝ ... ጒዳት፤* ወደ ደማስቆ በሚወስደው መንገድ ላይ በጳውሎስ ሕይወት ውስጥ ትልቅ ለውጥ ሆነ (ሐሥ 9፥3-16 ይመ)፤ ራስን ማእከል ካደረገው ሕይወት ክርስቶስን ማእከል ወዳደረገው ሕይወት ተሸጋገረ።

3፥8 *ክርስቶስ ኢየሱስን ከማወቅ፤* የአእምሮን ዕውቀት ብቻ ሳይሆን፣ ከታላቅነቱ የተነሣ የሰውን ሁለንተና የሚለውጠውን ጌታ በተግባር ማወቅን ያመለክታል፤ ቀጥለው ያሉትም ቍጥሮች ይህንኑ ሐሳብ የሚያብራሩ ናቸው። *እንደ ጒድፍ፤* ጳውሎስ ወደ ክርስቶስ ከመጣ በኋላ እጅግ የከበረ ሕይወት እንዳገኘና ከዚያ በፊት የነበረው ሕይወቱ ግን ውርደት የተሞላና ዋጋ የሌለው እንደ ነበረ ይመሰክራል።

3፥9 *በእርሱ ዘንድ እንድገኝ፤* ከክርስቶስ ጋር አንድ መሆንን ያመለክታል (የ2፥1 ማብ ይመ፤ ከ1ቆሮ1፥30 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህም ባለፈው የተደረገ ልምምድ ብቻ ሳይሆን አሁንም ያለ፣ ወደፊትም የሚቀጥል ነው። *ሕግ በመጠበቅ... ጽድቅ፤* የቍጥር 6 ማብ ይመ። *በማመን ... ጽድቅ፤* ከክርስቶስ ጋር ባለን ኅብረት የምናገኘው ትልቁ በረከት ነው (ሮሜ 3፥21-22፤ 1ቆሮ 1፥30፤ ገላ2፥16 ይመ)።

3፥10 *ክርስቶስንና ... እንዳውቅ፤* በቍ8 ላይ እንደተጠቀሰው ይህ ዕውቀት በአእምሮ ደረጃ ብቻ የተወሰነ ሳይሆን የትንሣኤውን ኀይል መለማመድን (ኤፌ 1፥17-20 ይመ)፤ በመከራው ከእርሱ ጋር መተባበርንና (ከሐሥ 9፥16 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በሞቱም እርሱን መምሰልን (2ቆሮ4፥7-12፤ 12፥9-10 ይመ) የሚያጠቃልል ነው፤ አማኞች ባመኑ ጊዜ በክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ ተካፋዮች ሆነዋል (ከሮሜ6፥2-13፤ከገላ2፥20፤5፥24፤6፥14፤ከኤፌ2፥16፤ከቈላ2፥12-13፤ 3፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። በቍጥር 10 ላይ ግን ጳውሎስ ራሱ የክርስቶስንና የትንሣኤውን ኀይል በሕይወቱ መለማመዱን፥ ለእርሱና ከእርሱም ጋር እስከ ሞት ድረስ እንኳ መከራ እንደሚቀበል ይናገራል።

3፥11 *እናፍቃለሁ፤* ቃሉ ከልብ መጓጓትንና ተሳትፎ ማድረግን እንጂ፣ ጥርጥርን ወይም እርግጠኛ ያለመሆንን አያመለክትም። *ትንሣኤ፤* እያንዳንዱ አማኝ በግል የሚጠበቀው ታላቅ ተስፋ ነው (ዳን12፥2፤ ዮሐ5፥29፤ ሐሥ24፥15፤1ቆሮ15፥23፤1ተሰ4፥16 ይመ)፡

3፥12-14፤ የክርስትና ሕይወት ከእሽቅድምድም ጋር ይመሳሰላል፤ በሌላም ቦታ ጳውሎስ የሩጫ ውድድርን ለተመሳሳይ ሁኔታ በምሳሌነት ይጠቀማል (1ቆሮ9፥24-27፤1ጢሞ6፥12፤2ጢሞ4፥7-8 እንዲሁም ከማቴ24፥13፤ከዕብ12፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥12 *እኔን የራሱ ያደረገበትን...የራሴ ለማድረግ፤* የክርስቶስ ግብ የጳውሎስም ግብ ነው። ጳውሎስ በፊቱ ያለውን ግብ ይጨብጥ ዘንድ ክርስቶስ አስፈላጊ የሆኑ ነገሮችን ያዘጋጅለታል (ቍ14፤ከ2፥12-13 ጋር ያነጻጽሩ)።

ሆይ፤ እኔ እንደ ያዝሁት አድርጌ ራሴን አል ቈጥርም፤ ነገር ግን አንድ ነገር አደርጋለሁ፤ ከኋላዬ ያለውን እየረሳሁ ከፊቴ ወዳለው እዘ ረጋለሁ:: [14]እግዚአብሔር በክርስቶስ ኢየሱስ ወደ ላይ ስለ ጠራኝ፣ ሽልማት ለመቀዳጀት ወደ ግቡ እፈጥናለሁ::

[15]እንግዲህ እኛ ብስለት ያለን ሁላችን ነገሮችን በዚህ ሁኔታ ማየት ይኖርብናል፤ በአንዳንድ ነገር የተለያየ አስተሳሰብ ቢኖራ ችሁ፣ እግዚአብሔር እርሱንም ይገልጥላችኋል። [16]ሆኖም በደረስንበት በዚያ እንመላለስ።

[17]ወንድሞች ሆይ፤ የእኔን አርአያነት በመ ከተል ከሌሎች ጋር ተባበሩ፤ እኛ በሰጠናችሁ ምሳሌነት መሠረት የሚኖሩትንም አስተውሉ። [18]ምክንያቱም ከዚህ በፊት ደጋግሜ እንደ ነገ ርኋችሁ፣ አሁንም እንደ ገና፣ ያውም በእንባ እነግራችኋለሁ፤ ብዙዎች የክርስቶስ መስቀል ጠላቶች ሆነው ይመላለሳሉ:: [19]መጨረሻቸው ጥፋት ነው፤ ሆዳቸው አምላካቸው ነው፤ ክብራ ቸው በነውራቸው ነው፤ ልባቸው ያረፈው በምድ ራዊ ነገር ላይ ነው:: [20]እኛ ግን አገራችን በሰ ማይ ነው፤ ከዚያ የሚመጣውንም አዳኝ፣ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን በናፍቆት እንጠባበቃለን፤ [21]እርሱም ሁሉን ለራሱ ባስገዛበት ኀይል፣ ክቡር ሥጋውን እንዲመስል የተዋረደውን ሥጋ ችንን ይለውጣል::

4 ስለዚህ የምወዳችሁና የምናፍቃችሁ፣ ወንድሞቼ ደስታዬና አክሊሌ የሆናችሁ፣ እንዲሁም ወዳጆች ሆይ፤ በዚህ ሁኔታ በጌታ ጸንታችሁ ቁሙ::

የጳውሎስ ምክር

[2]በጌታ አንድ ልብ እንዲኖራቸው ኤዎድ ያንን እለምናለሁ፤ ሲንጢኪንንም እለምና ለሁ:: [3]አዎን፤ አንተ ታማኝ የሥራ ባልደረባዬ ሆይ፤ ወንጌልን በማስራጨት ረገድ ከእኔና ከቀ ሌምንጦስ ጋር፣ እንዲሁም ስሞቻቸው በሕይወት መጽሐፍ ከተጻፉት ከሌሎች የሥራ ጓደኞቼ ጋር የተጋደሉትን እነዚህን ሴቶች እንድትረዳቸው እለምንሃለሁ::

[4]ምንጊዜም በጌታ ደስ ይበላችሁ፤ ደግሜ እላለሁ ደስ ይበላችሁ:: [5]ገርነታችሁ በሁሉ

1ቆሮ13፥10፤
3፥13 ሉቃ9፥62
3፥14 ሮሜ8፥28፤ 1ቆሮ9፥24፤ዕብ6፥1
3፥15 1ቆሮ2፥6፤ ገላ5፥10፤ኤፌ1፥17፤ 1ተሰ4፥9
3፥17 1ቆሮ4፥16፤ 1ጢሞ4፥12
3፥18 ሐሥ20፥31፤ ገላ6፥12
3፥19 መዝ73፥17፤ ሮሜ6፥21፤8፥5:6፤ 16፥18፤ቈላ3፥2፤ ይሁ13
3፥20 1ቆሮ1፥7፤ ኤፌ2፥19፤ቈላ3፥1፤ ዕብ12፥22
3፥21 ሮሜ8፥29፤ 1ቆሮ15፥43-53፤ኤፌ 1፥19፤ቈላ3፥4
4፥1 1ቆሮ16፥13፤ ፊል1፥8
4፥2 ፊል2፥2
4፥3 ፊል2፥25፤ ራእ20፥12
4፥4 መዝ85፥6፤ 97፥12፤ዕን3፥18፤ ማቴ5፥12፤ሮሜ

3፥13 *እየረሳሁ፤* ያለፈውን ሁኔታ አንድ ጊዜ እንደ ተፈ ጸመ ቈጥሮ ተወው እንጂ በኀጢአት ያሳለፈውን ዘመን ሙሉ በሙሉ ረስቶታል ማለት አይደለም (ቍ4-6 ይመ)::

3፥14 *ሽልማት፤* በግሪኩ አገር በሩጫ እሽቅድምድም ያሸነፈ ሰው ጕንጕን አበባ ይደረግለት፣ አንዳንድ ጊዜም ገንዘብ ይሸለም ነበር፤ ክርስቲያንም እንደዚሁ የዘለዓለም ክብር ሽልማት ይቀበላል:: *ወደ ላይ፤* ትልቁ የጳውሎስ ናፍቆት በዚህ ምድር ያለውን ሳይሆን፣ በላይ በሰማይ ያለውን ለማግኘት ነው፤ ክርስ ቶስ በዚያ ነውና (ቈላ 3፥1-2 ይመ)::

3፥15 *ብስለት፤* በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ያደረጉትንና የተደላደሉትን ያመለክታል (1ቆሮ2፥6፤3፥1-3፤ዕብ5፥14 ይመ):: *በዚህ ሁኔታ፤* ከቍጥር 12-15 እንደ ተገለጸው፣ ገና ያልተወጣ ተራራ ስላለ፣ በቃኝ ብሎ ዐርፎ መቀመጥ እንደማይገባ የሚያሳይ ነው:: *የተለያየ አስተሳሰብ፤* አማኞቹ ከቍጥር 12-14 ያለውን ዋና ሐሳብ ከተቀ በሉ በኋላ በትናንሽ ነገሮች ላይ የአስተሳሰብ ልዩነት በመካከላቸው ቢፈጠር፣ ምስጢሩን እግዚአብሔር ይገልጽላቸዋል።

3፥16 *በደረስንበት... እንመላለስ፤* የተረዱትን እውነት በተ ግባር እንዲገልጹ ያሳስባቸዋል፤ እኛም አሁን በያዝነው እውነት እንኖርበት ዘንድ ኀላፊነት አለብን

3፥17 *የእኔን አርአያነት በመከተል፤* ጳውሎስ የክርስቶስን ምሳሌነት እንደተከተለ ሁሉ፣ እነርሱም የእርሱን ምሳሌነት እንዲከተሉ ያሳስባል:: *የሚኖሩትንም አስተውሉ፤* ክርስቲያኖች የሚ ኖሩት ሕይወት፣ ሌሎች ሊከተሉት የሚገባ መልካም ምሳሌነት ያለው መሆን አለበት::

3፥18 *ከዚህ በፊት ... እንደነገርኋችሁ፤* ቍጥር 1 ይመ:: *በእንባ፤* ሐሥ20፥19:31 ይመ:: *የክርስቶስ መስቀል ጠላቶች ሆነው ይመላለሳሉ፤* ከጳውሎስ ባሕርይና (ቍ10) ከወንጌል እውነት ጋር በብርቱ የሚጻረሩ ናቸው::

3፥19 *ጥፋት፤* የድነት ተቃራኒ ነው:: *ሆዳቸው አምላ ካቸው፤* ሥር የሰደደ ራስ ወዳድነትን ያመለክታል፤ በሁሉ ነገር ፍላጎታቸውን ያስቀድማሉ:: *በምድራዊ ነገር፤* ሐሳባቸው በሚ ያልፈው በአሁኑ ሕይወት ላይ የተመሠረተ ነው፤ ለሕግ መታዘዝ እንደሚያስፈልግ ይናገራሉ፤ በቍ2 ላይ ከተጠቀሱት ወግ አጥ ባቂዎች ጋር የሚጻረሩ ናቸው::

3፥20 *አገራችን፤* ክርስቲያኖች ለጥቂት ጊዜ በምድር የሚኖሩ መጻተኞች እንጂ የምድር ዜጎች አይደሉም (ከዮሐ 17፥14-16፤ ከ1ቆሮ7፥29-31፤ከ1ጴጥ2፥11 ጋር ያነጻጽሩ):: *በሰማይ፤* ክርስቶስ ባለበትና አማኞች ከክርስቶስ ጋር በአንድነት በሚገኙበት ስፍራ ማለት ነው፤ በቍጥር 19 ላይ "በምድራዊ ነገር" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ (ኤፌ2፥6፤ቈላ3፥1-4 ይመ):: *ከዚያ ... በናፍቆት እንጠ ባበቃለን፤* ሮሜ8፥19፤1ቆሮ1፥7፤1ተሰ1፥9-10፤ 2ጢሞ 4፥8 ይመ::

3፥21 *ሁሉን ለራሱ ባስገዛበት ኀይል፤* ክርስቶስ እስከ ሞትም ያውም በመስቀል ላይ እስከ መሞት ድረስ በመታዘዙ (2፥8 ይመ) ያገኘው፣ በትንሣኤውና በዕርገቱ የተቀበለው ኀይሉ ሁሉን የሚገዛና ፍጹም ነው (ማቴ 28፥18፤ 1ቆሮ 15፥27፤ ኤፌ 1፥20-22 ይመ):: *የእርሱን ክቡር ሥጋ እንዲመስል፤* ሮሜ 8፥29፤1ዮሐ3፥2 ይመ:: በክብር የሆነው ክርስ ቶስ ቀደም ሲል የተቀበለውን የትንሣኤ አካል፣ በሚመጣው የትንሣኤ ጊዜ አ ማኞችም ይቀበሉታል (1ቆሮ 15፥20:49 ይመ):: ይህም መለወጥ በመንፈስ ቅዱስ ኀይል ስለሚፈጸም "መንፈሳዊ" ነው (1ቆሮ 15፥44:46 ይመ):: *የተዋረደውን ሥጋችንን፤* በኀጢአት ምክንያት ለድካም፣ ለመ በስበስና ለሞት የተሰጠውን ማለቱ ነው (ሮሜ 8፥10:20-23፤ 1ቆሮ15፥42-44 ይመ):: *ይለውጣል፤* ይህም በትንሣኤ ጊዜ በመንፈስ ቅዱስ ኀይል የሚፈጸም ነው (ሮሜ 8፥11፤1ቆሮ 6፥14፤ 15፥50-53 ይመ)::

4፥1 *የምወዳችሁና የምናፍቃችሁ፤* የ1፥8፤2፥1 ማብ ይመ:: *ደስታዬና አክሊሌ፤* ይህ እውን የሚሆነው አሁን ብቻ ሳይሆን በተ ለይም ክርስቶስ ተመልሶ በሚመጣበት ጊዜ ነው (1ተሰ2፥19 ይመ):: *በዚህ ሁኔታ፤* በም 3 ላይ የተነሣው አሳብ መጠቃለሉን ያመለክታል፤ የፊልጵስዩስ ሰዎች ሐሳባቸውን በላይ በሰማይ ባለው ነገር ላይ በማድረግ (3፥20-21)፣ ሕግ መጠበቅ ያስፈልጋል በሚሉ ሰዎች ፊት (3፥18-19) የጳውሎስን ምሳሌነት መከተል ነበረባቸው (3፥17):: *ጸንታችሁ ቁሙ፤* በወቅቱ ስለ ወንጌል ተነሥቶ በነበረው ተቃውሞ ውስጥ፣ ስፍራቸውን ሳይለቁ እንዲ ቆሙ የተሰጠ ማሳሰቢያ ነው (ከ1፥27-30፤ከ1ቆሮ15፥58 ጋር ያነጻ ጽሩ)::

4፥2-3፤ በኤዎድያንና በሲንጢኪን መካከል የነበረው አለ መግባባት በአደባባይ በሚነበብ ደብዳቤ ላይ መጠቀሱ የነገሩን ክብደት የሚያሳይ ነው፤ ጳውሎስ ግን እነዚህ ሴቶች (ቍ3) ሊ ታ ረቁ እንደሚችሉ እምነት ያለው ይመስላል፤ የተፈጠረውንም ችግር ብልኅት በተሞላው ሁኔታ መታዙ አርአያነት ያለው ነው፤ ይኸውም ሳያዳላ ለሁኔታው ቅርብ የሆኑ ሰዎች ለዕርቁ አስተዋፅኦ እንዲያደርጉ አበረታቶአልና (2፥2 ይመ)::

4፥3 *የሥራ ባልደረባዬ ... የሥራ ጓደኞቼ፤* በወንጌል ሥራ ከሐዋርያው ጋር የተባበሩት (ወንድም ሆነ ሴት) ሁሉም ከእርሱ ጋር እኩል ናቸው እንጂ የበታቾቹ አይደሉም (ከ 2፥25፤ ከሮሜ 16፥3:9:21፤ ከፊሞ 24 ጋር ያነጻጽሩ):: *ከቀሌምንጦስ፤* የዚህ ሰው ስም በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በሌላ ስፍራ አልተጠቀሰም:: *ከሌሎች የሥራ ጓደኞቼ፤* በእግዚአብሔር ዘንድ የታወቁና በሰ ማይ የምርጦች መመዝገቢያ በሆነው በሕይወት መዝገብ ላይ የተጻፉ ስለ ሆነ፣ ስማቸው በዚህ ስፍራ በዝርዝር አልተጠቀሰም (የራእ 3፥5 ማብ ይመ)::

4፥4 *በጌታ... ደስ ይበላችሁ፤* 3፥1 ይመ:: ምንጊዜም መከራ ንም ጨምሮ በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ ማለት ነው (ዕን 3፥ 17-18፤ያዕ 1፥2፤1ጴጥ4፥13 ይመ)::

4፥5 *ገርነታችሁ፤* እንደ ክርስቶስ ለሌሎች ማሰብ ማለት ነው (ከ2ቆሮ 10፥1 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በተለይ የቤተክርስቲያን መሪዎች እንዲህ ያለው ባሕርይ ሊኖራቸው ይገባል (1ጢሞ 3፥3፤ ቲቶ 3፥2 ይመ):: *ቅርብ፤* ሮሜ13፥11 ይመ፤ ከያዕ 5፥8-9፤

ዘንድ የታወቀ ይሁን፤ ጌታ ቅርብ ነው። [6]በነገር ሁሉ በጸሎትና በምልጃ፣ ከምስ ጋናም ጋር ልመናችሁን በእግዚአብሔር ፊት አቅርቡ እንጂ ስለ ማንኛውም ነገር አት ጨነቁ። [7]ከማስተዋል በላይ የሆነው የእግዚ አብሔር ሰላም፣ ልባችሁንና አሳባችሁን በክ ርስቶስ ኢየሱስ ይጠብቃል።

[8]በመጨረሻም ወንድሞች ሆይ፤ እውነት የሆ ነውን ሁሉ፣ ክቡር የሆነውን ሁሉ፣ ትክክል የሆነውን ሁሉ፣ ንጹሕ የሆነውን ሁሉ፣ ተወ ዳጅ የሆነውን ሁሉ፣ መልካም የሆነውን ሁሉ፣ በጎነት ቢሆን ወይም ምስጋና፣ እንደ እነዚህ ስላሉት ነገሮች አስቡ። [9]ከእኔ የተማራች ሁትን ወይም የተቀበላችሁትን፣ የሰማችሁትን ወይም ያያችሁትን ማናቸውንም ነገር አድርጉ፤ የሰላም አምላክ ከእናንተ ጋር ይሆናል።

ላደረጉት ችሮታ የቀረበ ምስጋና

[10]ከብዙ ጊዜ በኋላ በአዲስ መንፈስ ስለ እኔ ማሰብ በመጀመራችሁ፣ በጌታ እጅግ ደስ ይለ ኛል፤ በእርግጥ በተግባር ለመግለጽ ዕድሉ አልነበራችሁም እንጂ ማሰቡንስ ታስቡልኝ ነበር። [11]ይህን የምለው ስለቸገረኝ አይደለም፤ ምክንያቱም በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ ያለኝ ይበቃኛል ማለትን ተምሬአለሁ፤ [12]ማጣትን ዐው ቃለሁ፤ ማግኘትንም ዐውቃለሁ። ብጠግብም ብራብም፣ ባገኝም ሆነ ባጣ በማንኛውም ሆነ በየትኛውም ሁኔታ ያለኝ ይበቃኛል የማ ለትን ምስጢር ተረድቻለሁ። [13]ኀይልን በሚሰጠኝ በእርሱ ሁሉን ማድረግ እችላለሁ።

[14]ሆኖም የመከራዬ ተካፋይ ስለ ሆናችሁ መልካም አድርጋችኋል። [15]ከዚህም በላይ፣ እናንተ የፊልጵስዩስ ሰዎች ራሳችሁ እንደ ምታውቁት፣ በመጀመሪያ ወንጌልን በተቀ በላችሁ ጊዜ ከመቄዶንያ ስነሣ፣ ከእናንተ በቀር በመስጠትና በመቀበል የትኛውም ቤተ ክርስቲያን አልተባበረኝም። [16]በተሰሎንቄ በነበርሁበት ጊዜ እንኳ፣ በችግሬ ወቅት ደጋግማችሁ ርዳታ ልካችሁልኛልና። [17]ይኸ ውም ትርፉ ለእናንተ እየበዛ እንዲሄድ እንጂ ስጦታውን ጓጉቼ አይደለም። [18]የሚ ያስፈልገኝን ሁሉ፣ ከሚያስፈልገኝም በላይ ተቀብያለሁ፤ የላካችሁትንም ስጦታ ከአፍሮ ዲጡ እጅ ተቀብዬ ተሞልቻለሁ፤ ይህም መዐዛው የጣፈጠ፣ በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባ ይነት ያለውና ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት

12፥12፤ፊል3፥1
4፥5 መዝ119፥151፤ 145፥18፤ዕብ10፥37፤ ያዕ5፥8፡9
4፥6 ማቴ6፥25-34፤ ኤፌ6፥18፤1ጢሞ2፥1
4፥7 ኢሳ26፥3፤ ዮሐ14፥27፤ኤፌ3፥19
4፥9 ሮሜ15፥33፤ 1ቆሮ4፥16
4፥10 2ቆሮ11፥9
4፥11 1ጢሞ6፥6፤ 8፤ዕብ13፥5
4፥12 1ቆሮ4፥11፤ 2ቆሮ11፥9
4፥13 2ቆሮ12፥9፤ ኤፌ3፥16፤ቈላ1፥11፤ 1ጢሞ1፥12፤ 2ጢሞ4፥17
4፥14 ፊል1፥7
4፥15 ሐሥ16፥9፤ 2ቆሮ11፥8፡9፤ፊል1፥5
4፥16 ሐሥ17፥1፤ 1ተሰ2፥9
4፥17 1ቆሮ 9፥11፡12
4፥18 2ቆሮ2፥14፤ ፊል2፥25
4፥19 መዝ23፥1፤ ሮሜ2፥4፤2ቆሮ9፥8
4፥20 ሮሜ11፥36፤

ራእ 22፥7፡12፡20 ጋር ያነጻጽሩ። በእግዚአብሔር ትንቢታዊ መርሐ ግብር መሠረት፣ ከዚህ በኋላ የሚጠበቀው ትልቁ ነገር የክርስቶስ ዳግም ምጽአት ነው። በአዲስ ኪዳን ከክርስቶስ ልደት እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ ያለው ጊዜ የመጨረሻው ዘመን በመባል ይታወቃል (1ዮሐ 2፥18)። በእግዚአብሔር አቈጣጠር አንድ ሺህ ዓመት እንደ አንድ ቀን ነው፤ በዚህ ሁኔታ ለሁሉም ትውልድ የጌታ ምጽአት ቅርብ ነው።

4፥6 *በነገር ሁሉ በጸሎትና፤* በክርስትና ሕይወት ውስጥ ጭንቀትና ጸሎት የሚቃረኑ ነገሮች ናቸው። *ከምስጋናም፤* ከ ጸሎትና ከምልጃ ጋር የሚቀርብ የጭንቀት ማርከሻ ነው። *አትጨነቁ፤* ለወንጌል መስፋፋት ተገቢ የሆነ ጥንቃቄ ማድረግን ሳይሆን፣ራስ ወዳድ መሆንና ፋይዳ በሌለው ሐሳብ መወጠርን ያመለክታል (2፥28 እና ማብ ይመ፤ 2ቆሮ 11፥28፤ እንዲሁም ማቴ 6፥25-31፤ 1ጴጥ 5፥7 ይመ)።

4፥7 *የእግዚአብሔር ሰላም፤* ከእግዚአብሔር ጋር ከመታረቅ የተነሣ የሚገኝ የውስጥ ጸጥታና ዕረፍት እንጂ፣ ሥነ ልቦናዊ የሆነ የአእምሮ መረጋጋት ብቻ አይደለም። የኀጢአትን ስርየት ያገኙ ሰዎች እንዲህ ዐይነት ሰላም አላቸው (ከዮሐ 14፥27፤ ሮሜ 5፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህም ሰላም የሚገኘው አ ማኙ የሚያስጨንቀውን ነገር ሁሉ በጸሎት ለእግዚአብሔር አሳልፎ ሲሰ ጥና ተመልሶም የማያስበው ከሆነ ነው። *ከማስተዋል ሁሉ በላይ የሆነው፤* የእግዚአብሔር ፍቅርና ጥበቃ ከሰው መረዳት ሁሉ የሚያልፍ ነው (ኤፌ3፥18-20 ይመ)። *ልባችሁንና ሐሳባ ችሁን…ይጠብቃል፤* በር ላይ ቆሞ ዘብ ከሚጠ ብቅ የታጠቀ ወታደር የበለጠ፣ እግዚአብሔር በክርስቶስ ኢየሱስ ያሉትን ነፍሳቸውን፣ ሥጋቸውንና መንፈሳቸውን ይጠብቃል (ከ1ጴጥ 1፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥8 *በመጨረሻም፤* የ3፥1 ማብ ይመ። *እውነት … ምስጋና፤* የአንድ ሰው አስተሳሰብ በገዛ ራሱ ሕይወት ላይ ተጽዕ ኖ እንዳለው ጳውሎስ ተገንዝቦአል፤ በሰው አእምሮ ስፍራ ያገኘ ማንኛውም ነገር ወዲያውኑም ሆነ ቈይቶ በንግግር ወይም በተግባር መገለጡ አይቀርም። ጳውሎስ፣ “እንደ እነዚህ ስላሉት ነገሮች አስቡ” ካላቸው በኋላ፣ “ማናቸውንም ነገር አድርጉ” (ቍ9) ብሎ በድጋሚ ይመክራቸዋል። ከቍ8-9 ያሉት ምግባራት በአንድነት፣ በጎ ምግባርና የተሟላ መንፈሳዊ ሕይወት እንዲኖር አስተዋፅኦ ያደርጋሉ።

4፥9 *ከእኔ … ያያችሁትን፤* የ3፥17 ማብ ይመ። *የሰላም አምላክ፤* የ1ተሰ5፥23 ማብ ይመ በቍ7 ላይ “የእግዚአብሔር ሰላም” ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ።

4፥10 *ከብዙ ጊዜ በኋላ … ዕድሉ አልነበራችሁም እንጂ፤* ለጳውሎስ የሚላከው ስጦታ የዘገየው ከፊልጵስዩስ ሰዎች ስሕተት የተነሣ ወይም ስለ እርሱ ሳያስቡ ቀርተው አልነበረም (ከ2ቆሮ 11፥9 ጋር ያነጻጽሩ)። ጳውሎስ ሮም ከመድረሱ በፊት እግረ መንገዱን ጕብኝት በማድረጉ ወይም ስጦታውን የሚያደርስ መልእክተኛ በወቅቱ ያለመገኘቱ፣ የፊልጵስዩስ ሰዎች ለጳውሎስ የነበራቸውን ፍቅር እንዳይገልጹ ዕንቅፋት ሳይሆን አልቀረም።

4፥11 *በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ ያለኝ ይበቃኛል፤* ጳውሎስ ከፊልጵስዩስ በተላከለት ስጦታ ደስ ተሰኝ ቶአል (ቍ 14፥18 ይመ)፤ ይሁን እንጂ ሙሉ በሙሉ በእነርሱ ላይ ብቻ አልታመነም (ከ1ጢሞ 6፥6-8 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥12 *ብጠግብም …ባገኝም…ያለኝ ይበቃኛል፤* ባለጠግነት ራሱ ላለመርካት ምክንያት ሊሆን ይችላል።

4፥13 *ሁሉን፤* እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ማንኛውም ነገር ማለት ነው። *ኀይልን በሚሰጠኝ በእርሱ፤* በክርስቶስ ለማ ለት ነው። ለጳውሎስ የመርካቱ (ቍ12) ምስጢርና የዘላቂ ኀይል ምንጩ፣ ሕያው ከሆነውና ከፍ ከፍ ካለው ክርስቶስ ጋር አንድ መሆኑ ነው (በተለይ 2ቆሮ 12፥9-10 ይመ፤ እንዲሁም ዮሐ 15፥5፤ ኤፌ 3፥16-17፤ ቈላ1፥11 ይመ)።

4፥14 *ተካፋይ፤* የፊልጵስዩስ ሰዎች ለጳውሎስ የላኩት ስጦታ የመከራው ተካፋይ የመሆናቸው ምልክት ነው (ከዕብ 10፥33 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥15 *በመጀመሪያ…ጊዜ፤* ጳውሎስ በፊልጵስዩስ ወንጌል ለመስበክ ሁለተኛ ሐዋርያዊ ጕዞ ያደረገበትን ጊዜ ያሳያል (ሐሥ 16፥12-40 ይመ)። *መቄዶንያ፤* ቤርያና ተሰሎንቄ እንዲሁም ፊልጵስዩስ የሚገኙበት የአሁኗ ግሪክ ሰሜናዊ ክፍል ነው። *ስነሣ፤* ጳውሎስ በዚህ ጊዜ አቴና እና ቆሮንቶስ ወደሚገኙበት ወደ ደቡብ ማለትም ወደ አካይያ ሄዶ ነበር (ሐሥ 17፥14-16፤18፥1-4 ይመ)። *ከእናንተ በቀር፤* የፊልጵስዩስ ቤተክርስቲያን ቸርነት የተለየና ወደር የማይገኝለት ነው (2ቆሮ 8፥1-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥16 *በተሰሎንቄ በነበርሁበት ጊዜ፤* በመቄዶንያ እያለ ማለት ነው (ሐሥ 17፥1-9 ይመ)። *ደጋግማችሁ ርዳታ፤* በአፍሮዲጡ በኩል ወደ ሮም የተላከው ስጦታ፣ ለረጅም ጊዜ ሳያቋርጥ ይላክ ከነበረው ስጦታ ውስጥ የመጨረሻው ነው (ከ2ቆሮ8፥1-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥17 *ትርፉ…እየበዛ እንዲሄድ፤* የቍ15 ማብ ይመ። ጳውሎስ የፊልጵስዩስ ሰዎች በላኩለት ስጦታ እንደተጠቀመ ግል ጽ ነው፤ ሆኖም እነርሱ ጳውሎስን በማገልገላቸው ያገኙት መንፈሳዊ በረከት እጅግ የላቀ ነው።

4፥18 *መዐዛው የጣፈጠ … ተቀባይነት ያለው…መሥዋ ዕት፤* እዚህ ላይ ብሉይ ኪዳንን መሠረት በማድረግ የተጠቀሰው መሥዋዕት ለኀጢአት ስርየት የሚቀርበው ሳይሆን፣ የምስጋና መሥዋዕት ነው (ከዘሌ 7፥12-15፤ ከሮሜ 12፥1፤ ከኤፌ 5፥2፤ ከዕብ 13፥15-16 ጋር ያነጻጽሩ)። *በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነት ያለውና ደስ የሚያሰኝ፤* ክርስቶስ ለእኛ ከሠራው ሥራና (1ጴጥ2፥5 ይመ) እግዚአብሔርም በእኛ ውስጥ ከሚሠራው

ነው:: [19]አምላኬም[ም] እንደ ታላቅ ባለጠግነቱ መጠን የሚያስፈልጋችሁን ሁሉ በክርስቶስ ኢየሱስ ይሞላባችኋል::

[20] ለአምላካችንና ለአባታችን ከዘላለም እስከ ዘላለም ክብር ይሁን፤ አሜን::

የስንብት ሰላምታ

[21]ለቅዱሳን ሁሉ በክርስቶስ ኢየሱስ ሰላምታ አቅርቡልኝ:: ከእኔ ጋር ያሉት ወንድሞችም ሰላምታ ያቀርቡላችኋል:: [22]ቅዱሳንን ሁሉ[፤] በተለይም ከቄሳር ቤተ ሰው የሆኑት ወገኖች ሰላምታ ያቀርቡላችኋል::

[23]የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ ከመንፈሳችሁ ጋር ይሁን፤ አሜን[ሻ]::

ገላ1፥4፤1ተሰ1፥3፤3፥11፡13
4፥21 ገላ1፥2
4፥22 ሐሥ9፥13
4፥23 ሮሜ16፥20፤ ገላ6፥18

[ሻ]23 አንዳንድ ቅጆች አሜን የሚለው የላቸውም

ሥራ የተነካ ነው (ፊል2፥13 ይመ)::

4፥19 *አምላኬም፤* ከእግዚአብሔር ጋር በጣም የቅርብ ግንኙነት እንዳለው የሚያመለክት አባባል ነው (ከ1፥3 ጋር ያነጻጽሩ):: *እንደ ... ባለጠግነቱ ... በክርስቶስ ኢየሱስ፤* እግዚአብሔር ለቤተክርስቲያን ለሚሰጠው በረከት እውነተኛ መለኪያ ነው (ከኤፌ 1፥18፤ 3፥16-20 ጋር ያነጻጽሩ):: *የሚያስፈልጋ ችሁን፤* ጳውሎስ ስለ ራሱ ሁኔታ ብቻ ሳይሆን ስለፊልጵስዩስም ሰዎችም ሸክም ነበርው:: *ይሞላባችኋል፤* ጳውሎስን ለመርዳት መሥዋዕትነት ያለበትን ስጦታ ላበረከቱት ቤተክርስቲያን የተሰጠ ተስፋ ነው::

4፥20፤ ጳውሎስ በቍጥር 19 ላይ የተጠቀሰውን እውነት በሚያስብበት ጊዜ፣ እግዚአብሔርን ከማመስገን ወደኋላ ማለት አይችልም::

4፥21-22፤ የጳውሎስ መልእክቶች ልዩ ባሕርይ፣ በመጨረሻ ሰላምታ ማቅረብ ነው (ለምሳሌ ሮሜ16፥3-16፡21-23፤ 1ቆሮ16፥19-20፤2ቆሮ13፥12-13፤ቈላ4፥10-12፡14-15፡18 ይመ)::

4፥21 *ለቅዱሳን፤* የ1፥1 ማብ ይመ:: ከእኔ ጋር ያሉት ወንድሞችም፤ በርም ያሉ የጳውሎስ የሥራ ባልደረቦች በተለይም ጢሞቴዎስን ያመለክታል (1፥1፤ 14፡16 ይመ)::

4፥22 *ከቄሳር ቤተሰው፤* ከንጉሡ ጋር የሥጋ ዝምድና ያላቸውን ሳይሆን፣ ተቀጥረው በቤተ መንግሥት ውስጥ ወይም ባካባቢው የነበሩትን የንጉሡን ባሪያዎች ወይም ነጻ የወጡትን ሰዎች የሚያመለክት ነው (በ1፥13ላይ "በቤተመንግሥት ዘበኞች" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ)::

4፥23፤ ጳውሎስ የሚጠቀምበት ልዩ የመዝጊያ ቡራኬ ነው:: *ከመንፈሳችሁ፤* የሰው ሁለንተና የሚያሳይ እንጂ አንዱን የሰውነት ክፍል ወስዶ ሌላውን መተው ማለት አይደለም (ከገላ 6፥18፤ 2ጢሞ 4፥22፤ ከፊሞ 25 ጋር ያነጻጽሩ)::

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ቈላስይስ ሰዎች

ጸሐፊው፣ መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

ቈላስይስ እውነተኛ የጳውሎስ ደብዳቤ መሆኑ አጠያይቆ አያውቅም:: የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንትም የመልእክቱ ጸሐፊ ጳውሎስ መሆኑን አመልክተዋል፤ በ19ነኛው ምእተ ዓመት የኖሩ አንዳንድ ሊቃውንት እንደሚያስቡት ከሆነ፣ በዚሁ መልእክት በም 2 ላይ ጳውሎስ የተቃወመው የሐሰት ትምህርት በሁለተኛው ምእተ ዓመት የነበረ የኖስትሳውያንን የኑፋቄ ትምህርት ነው:: ይሁን እንጂ ምዕራፉ በጥንቃቄ ሲተነተን የተተቸው የኖስትሳውያን ትምህርት በ2ኛውና በ3ኛው ምእተ ዓመት ከነበረው ጋር ሲነጻጸር፣ ያነሰ የእድገት ደረጃ እንደ ነበረው መገመት ይቻላል፤ በሁለተኛው ምእተ ዓመት ለነበረው የኖስትሳውያን ትምህርት መሠረቱ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት የነበረውና ቤተ ክርስቲያንን ያውክ የነበረው የኑፋቄ ትምህርት ነው:: መልእክቱ በሁለተኛው ምእተ ዓመት ተጻፈ እንዳንል ጳውሎስ እስከዚያ ዘመን ድረስ በሕይወት አልነበረም::

ስለዚህ ይህ መልእክት የተጻፈው ጳውሎስ በሮም (ሐሥ28፥16-31) ለሁለት ዓመት ያህል በገዛ ራሱ ቤት ውስጥ በእስር ላይ በነበረበት በመጀመሪያ እስራቱ ወቅት ሳይሆን አይቀርም:: አንዳንዶች ጳውሎስ ይህን መልእክቱን በኤፌሶን ወይም በቂሣርያ ሳለ እንደ ጻፈው ቢናገሩም አብዛኞቹ ማስረጃዎች ጳውሎስ የእስር ቤት ደብዳቤዎቹን በሙሉ (ኤፌሶንን፣ ቈላስይስን፣ ፊልጵስዩስንና ፊልሞናን) የጻፈው በሮም መሆኑን የሚደግፉ ናቸው:: ቈላስይስም እንደ ኤፌሶንና እንደ ፊልሞና ሁሉ የተጻፈው በ60 ዓ.ም ነው ::

የቈላስይስ ከተማና ቤተ ክርስቲያኒቱ

ከጳውሎስ ዘመን ቀደም ብሎ ቈላስይስ ለአያሌ መቶ ዓመታት የትንሿ እስያ (ዛሬ ቱርክ) ዋና ከተማ ነበረች:: ይህች ከተማ በላይከስ ወንዝና ከኤፌሶን ተነሥቶ በኤጂያን ባሕር በኩል ወደ ኤፍራጥስ ወንዝ በሚወስደውና ከምሥራቅ ወደ ምዕራብ በተዘረጋው በታላቁ የንግድ መተላለፊያ መንገድ ላይ ትገኝ ነበር፤ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት ግን ቈላስይስ እየተዳከመች ስለሄደች አነስተኛ የንግድ ከተማ ሆነች፤ ሎዶቅያና ሂራፖሊስ የተባሉ ጎረቤት ከተሞችም ከኀይልና ከጠቀሜታ አኳያ ከቈላስይስ ከተማ ልቀው ተገኙ (4፥13)::

ቈላስይስ በአዲስ ኪዳን እንድትታውቅ ያደረጋት ትልቁ ነገር ጳውሎስ ለሦስት ዓመት በኤፌሶን ባገለገለ ጊዜ ኤጳፍራ የተባለው ሰው የጌታን ቃል ሰምቶ በመለወጡና የወንጌልን መልእክት ለቈላስይስ ሰዎች በማድረሱ ነው (ከ1፥7-8፤ሐሥ19፥10 ጋር ያነጻጽሩ):: በዚህ ዐይነት ሁኔታ ተመሥርታ በማደግ ላይ የነበረችው ቤተ ክርስቲያን ለሐሰት ትምህርት ስለ ተጋለጠች ኤጳፍራ በሮም በእስር ላይ ወደ ነበረው ወደ ጳውሎስ ይሄድ ዘንድ ተገደደ፤ ይህም ለቈላስይስ መልእክት መጻፍ መንሥኤ ሆነ:: በኤጳፍራና በጳውሎስ ምስክርነት ወደ ጌታ የመጡ ሌሎች ክርስቲያኖች በሰጡት አገልግሎት አብያተ ክርስቲያናት በሎዶቅያና በሂራፖሊስም ሳይቋቋሙ አልቀሩም፤ ከእነዚህም መካከል አንዳንዶቹ የቤት ለቤት አብያተ ክርስቲያናት ሲሆኑ (4፥15፤ፊሞ2፥ይመ) ከአማኞቹ የሚበዙት ከአሕዛብ ወገን ነበሩ::

በቈላስይስ የነበረው ኑፋቄ

ጳውሎስ በዚህ መልእክቱ የሚቃወማቸውን የሐሰት ትምህርቶች ግልጽ አያደርግም፤ ሆኖም በመልእክቱ ውስጥ የሰጠው ትንታኔ ኑፋቄው የተለያየ ባሕርይ እንዳለው ያመለክታል፤ ከባሕርያቱም መካከል ጥቂቶቹ:-

1 ***ወግ አጥባቂነት፤*** የምግብና የመጠጥ ሕግጋትን፣ የሃይማኖት በዓላትን (2፥16-17)፣ የግዝረትን ሥርዐት (2፥11፤3፥11) ከመጠበቅ ጋር የተያዘዘ ነው::

2 ***ብሕትውና፤*** "አትያዝ፣ አትቅመስ፣ አትንካ" (2፥21፤ከ2፥23 ጋር ያነጻጽሩ)

3 ***መላእክትን ማምለክ*** (2፥18 ይመ)

4 ***ክርስቶስን መናቅ፤*** ይህ የክርስቶስን መለኮትነት በተመለከተ በጻፈው ውስጥ ተመልክቶአል (1፥15-20፤2፥2-3፡9)

5 ***የተሰወረ ዕውቀት፤*** በዚህ ኖስትሳዊያን ይመኩ ነበር (2፥18 እና ጳውሎስ "የተሰወረ የጥበብና የዕውቀት መዝገብ ሁሉ በእርሱ ነው" ሲል አጽንኦት ያደረገበትን ይመ)::

6 ***በሰው ጥበብና ወግ መታመን*** (2፥4፡8 ይመ) ናቸው::

ከላይ የተገለጹት ነጥቦች አይሁዳዊና ኖስቲሳዊ ተብለው ሁለት ቦታ ሊከፈሉ ይችላሉ:: ስለዚህ በቈላስይስ የነበረው የኑፋቄ ትምህርት የአክራሪው የአይሁድ ሃይማኖትና ዕንጭጭ የነበረው የኖስትሳውያን ትምህርት ቅይጥ ሲሆን ይችላል ማለት ነው (ከ1ዮሐ መግቢያ ላይ "የኖስትሳውያን ትምህርት" የሚለውን እንዲሁም የ2፥23 ማብ ይመ::)

ዐላማውና መሪ ሐሳቡ

የጳውሎስ ዐላማ በቈላስይስ የነበረውን የሐሰት ትምህርት ጤናማ ትምህርት በማስተማር መቃወም ሲሆን፣ ይህን ከግቡ ለማድረስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ምሳሌ መሆኑን (1፥15)፣ ፈጣሪ መሆኑን (1፥16)፣ ከሁሉ በፊት የነበረና ሁሉም በእርሱ የተጋጠመ መሆኑን (1፥17)፣ ከሞት በመነሣት የመጀ መሪያ መሆኑን (1፥18)፣ በአካል የተገለጠ የመለኮት ሙላት መሆኑን (1፥19፤2፥9) እና አስታራቂ መሆኑን (1፥20-22) በመግለጽ ክርስቶስን ከፍ ከፍ ያደርጋል። ስለዚህም ክርስቶስ ፍጹምና ብቁ ነው። እኛም በክርስቶስ ሙላት ተሰጥቶናል (2፥10)፤ በቈላስይስ የነበረው ኑፋቄ ብቃት የሌለውና ፍጹም ማድረግ የማይችል ባዶና አሳሳች የሆነ ሥጋዊ ባሕርይን እንኳ መቈጣጠር የማያስችል (2፥23) ፍልስፍና ነው(2፥8)። የቈላስይስ መልእክት መሪ ሐሳብ የክርስቶስን ፍጹም ብቃት ባዶና ብቃት ከሌለው የሰው ፍልስፍና ጋር አነጻጽሮ ማሳየት ነው።

አስተዋፅኦ

መግቢያ

1. **መግቢያ** (1፥1-14)
   - ሀ. **ሰላምታ** (1፥1-2)
   - ለ. **ምስጋና** (1፥1፥3-8)
   - ሐ. **ጸሎት** (1፥9-14)
2. **የክርስቶስ የበላይነት** (1፥15-23)
3. **ጳውሎስ ስለ ቤተ ክርስቲያን ያደረገው መጋደል** (1፥24-2፥7)
   - ሀ. **ለቤተ ክርስቲያን የተሰጠው አገልግሎት** (1፥24-29)
   - ለ. **ለተደራስያኑ መንፈሳዊ ሕይወት የነበረው ሸክም** (2፥1-7)
4. **በክርስቶስ በተገኘ ሕይወት ከሰው ሥርዐቶች ነጻ መውጣት** (2፥8-23)
   - ሀ. **ከሐሰት መምህራን እንዲጠበቁ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ**(2፥8-15)
   - ለ. **የሐሰት መምህራንን ለመቃወም የቀረበ ጥሪ** (2፥16-19)
   - ሐ. **ስለ ኑፋቄው ትንተና** (2፥20-23)
5. **የቅድስና አኗኗር ሥርዓት** (3፥1-4፥6)
   - ሀ. **የአሮጌውና የአዲሱ ማንነት** (3፥1-17)
   - ለ. **የክርስቲያናዊ ቤተ ሰብ መመሪያ** (3፥18-4፥1)
   - ሐ. **ተጨማሪ መመሪያዎች** (4፥2-6)
6. **የመጨረሻ ሰላምታ** (4፥7-18)

1 በእግዚአብሔር ፈቃድ የክርስቶስ ኢየሱስ ሐዋርያ ከሆነው ከጳውሎስና ከወንድማችን ከጢሞቴዎስ፤

[2]በቈላስይስ ለሚኖሩ፣ በክርስቶስ ለሆኑ ቅዱሳንና ታማኝ[ሀ] ወንድሞች፤

ከእግዚአብሔር ከአባታችን[ለ] ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን።

ምስጋናና ጸሎት

[3]ስለ እናንተ በምንጸልይበት ጊዜ የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን አባት እግዚአብሔርን ሁልጊዜ እናመሰግናለን፤ [4]ምክንያቱም በክርስቶስ ኢየሱስ ስላላችሁ እምነትና ለቅዱሳን ሁሉ ስላላችሁ ፍቅር ሰምተናል፤ [5]ይህም የሆነው በሰማይ ተዘጋጅቶ ከተቀመጠላችሁ ተስፋ የተነሣ ነው፤ ስለዚህ ተስፋ በወንጌል የእውነት ቃል አስቀድማችሁ ሰማችሁ፤ [6]ይህም ወደ እናንተ ደርሶአል። ይህንም ወንጌል ከሰማችሁበትና የእግዚአብሔርን ጸጋ በእውነት ከተረዳችሁበት ቀን ጀምሮ በዓለም ዙሪያ እየሠራ እንዳለ ሁሉ በእናንተም ዘንድ ፍሬ እያፈራና እያደገ ነው። [7]ይህንም ስለ እኛ[ሐ] የክርስቶስ ታማኝ አገልጋይ የሆነው፣ አብሮን በአገልግሎት የተጠመደው ተወዳጁ ኤጳፍራ አስተማራችሁ፤ [8]ደግሞም በመንፈስ ስላላችሁ ፍቅር ነገረን።

[9]ከዚህ የተነሣ እኛ ደግሞ ይህን ከሰማንበት ቀን ጀምሮ እግዚአብሔር የፈቃዱን ዕውቀት በመንፈሳዊ ጥበብና መረዳት ሁሉ ይሞላችሁ ዘንድ ስለ እናንተ መጸለይና መለመን አላቋረጥንም፤ [10]የምንጸልየውም ለጌታ እንደሚገባ እንድትኖሩና በሁሉም ደስ እንድታሰኙት ነው፤ ይኸውም በመልካም ሥራ ሁሉ ፍሬ እያፈራችሁ እግዚአብሔርን በማወቅ እያደጋችሁ፣ [11]ታላቅ ጽናትና ትዕግሥት ይኖራችሁ ዘንድ፣ እንደ ክብሩ ጕልበቱ መጠን በኀይል ሁሉ እየበረታችሁ፣ ደስ እየተሰኛችሁ፣ [12]በቅዱሳን ርስት በብርሃን ተካፋዮች ለመሆን ያበቃንን[መ] አብን እንድታመሰግኑ ነው። [13]እርሱ ከጨለማ ግዛት ታደገን፤ ወደሚወደው ልጁ መንግሥትም አሻገረን፤ [14]በእርሱም መዋጀትን[ሠ] አግኝተናል፤ ይህም የኀጢአት ይቅርታ ነው።

ክርስቶስ ከሁሉ በላይ

[15]እርሱ የማይታየው አምላክ አምሳል ነው፤

1፥1 ሐሥ16፥1፤ 1ቆሮ1፥1፤2ቆሮ1፥1
1፥2 ሮሜ1፥7፤ ቈላ4፥18
1፥3 ሮሜ1፥8
1፥4 ሐሥ9፥13፤ ገላ5፥6፤ኤፌ1፥15፤ ፊሞ5
1፥5 ቍ23፤ 1ተሰ5፥8፤ 2ጢሞ2፥15፤ ቲቶ1፥2፤1ጴጥ1፥4
1፥6 ቍ23፤ ዮሐ15፥16፤ሮሜ10፥18
1፥7 ቈላ4፥7፡12፤ ፊሞ23
1፥8 ሮሜ15፥30
1፥9 ቍ4፤ሮሜ1፥10፤ ኤፌ1፥15፡17፤5፥17
1፥10 ቍ6፤ 2ቆሮ5፥9፤ኤፌ4፥1
1፥11 ኤፌ4፥2፤ ፊል4፥13
1፥12 ሐሥ20፥32፤ 26፥18፤2ጴጥ1፥11
1፥13 ማቴ3፥17፤ ሐሥ26፥18፤ 2ጴጥ1፥11
1፥14 ሮሜ3፥24፤ ኤፌ1፥7
1፥15 ቍ18፤ ዮሐ1፥18፤ 14፥9፤1ጢሞ1፥17፤ ዕብ11፥27

ሀ2 ወይም *የሚያምኑ*
ለ2 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *ከአባትና ከጌታ ከኢየሱስ ክርስቶስ*
ሐ7 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *እናንተ* ይላሉ።
መ12 ወይም *ያበቃችሁን*
ሠ14 የቅርብ ጊዜ ቅጆች *በደሙ የሆነ መዋጀት*

1፥1 *ጳውሎስ፤* በደብዳቤ መግቢያ ላይ የጸሓፊውን ስም መጻፍ የተለመደ ስለ ነበር ጳውሎስ በመልእክቱ መግቢያ ላይ ስሙን ጠቅሶአል። ስለ ጳውሎስ በይበልጥ ለማወቅ የሐሥ 9፥1፤ ፊል 3፥4-14 ማብ ይመ። *ክርስቶስ፤* ጳውሎስ በዚህች አጭር ደብዳቤ ውስጥ፣ "ክርስቶስ" የሚለውን የማዕረግ ስም 26 ጊዜ እንዲሁም፣ "ጌታ" የሚለውን 7 ጊዜ መጠቀሙ ምን ያህል ክርስቶስን ማእከል ያደረገ ሰው እንደ ነበረ ያሳያል። *ጢሞቴዎስ፤* ጳውሎስ፣ የጢሞቴዎስን ስም እዚህ ብቻ ሳይሆን በ2ኛ ቆሮንቶስ፣ በፊልጵስዩስ፣ በ1ኛ እና በ2ኛ ተሰሎንቄ እንዲሁም በፊልሞና ላይ ጠቅሶታል፤ ይሁን እንጂ በመልእክቱ ውስጥ ደጋግሞ "እኔ" ማለቱ እርሱ ራሱ የዚህ መልእክት ጸሓፊ እንደ ነበረ ያረጋግጣል (በተለይ 4፥18 ይመ)።

1፥2 *በክርስቶስ፤* ጳውሎስ ከክርስቶስ ጋር ስላለው መንፈሳዊ አንድነት በቈላስይስ መልእክቱ ላይ 13 ጊዜ ጠቅሶአል (የኤፌ 1፥3 ማብ ይመ)። *ቅዱሳን፤* ክርስቶስ በቈላስይስ አማኞች ምትክ ስለ ሞተ የቈላስይስ አማኞች በእግዚአብሔር ፊት ቅዱሳን ናቸው፤ እንዲሁም ከመንፈስ ቅዱስ ሥራ የተነሣ ሁልጊዜ በየዕለቱ ኑሮአቸው ይቀደሳሉ። *ታማኝ፤* 1፥7፤ 4፥7፡9 ይመ። *ጸጋና ሰላም፤* የዮና 4፥2፤ ዮሐ 14፥27፡20፥19፤ገላ 1፥3፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ።

1፥3 *እግዚአብሔርን...እናመሰግናለን፤* ከገላትያ መልእክት በስተቀር እያንዳንዱ የጳውሎስ መልእክት እግዚአብሔርን በማመስገን ይጀምራል (የፊል 1፥3–4 ማብ ይመ)። በቈላስይስ መልእክት ውስጥ ምስጋና ማቅረብ አስፈላጊ መሪ ሐሳብ ነው (ቍ 12፡ 2፥7፤3፥15-17፡4፥2 ይመ)። መጽሐፍ ቅዱስ ሰውን ስለ እምነቱና ስላለው ፍቅር አያመሰግነውም፤ የእነዚህ መልካም ሥነ ምግባሮች ምንጭ የሆነውን እግዚአብሔርን ግን ማመስገን እንደሚገባ ያስተምራል። *እናመሰግናለን፤* ይህን ሲል ጳውሎስ ራሱንና ጢሞቴዎስን ማለቱ ነው።

1፥5፤ ሦስቱ የክርስቲያን ዐይነተኛ መለያዎች የሆኑት እምነት፣ ፍቅር ተስፋ በሮሜ 5፥2-5፤ 1ቆሮ 13፥13፤ ገላ 5፥5-6፤ 1ተሰ 1፥3፤ 5፥8፤ ዕብ 10፥22-24 ላይ በተጨማሪ ተጠቅሰዋል። *ተስፋ፤* መልካም የሆነን ነገር ዝም ብሎ መመኘት ሳይሆን የተረጋገጠ እውነት ነው። ከተስፋ ስለሚመነጨው ስለዚህ ልዩ እምነትና የፍቅር ሐሳብ ቲቶ 1፥2 ይመ።

1፥6 *በዓለም ዙሪያ፤* ከበዓለ ኀምሳ በኋላ ባሉት ሦስት ተከታታይ ዐሥር ዓመታት ወንጌል በልዩ ፍጥነት በእያንዳንዱ የሮም ግዛት እንደ ተዳረሰ ለማሳየት የተጠቀሰ አባባል ነው (ቍ 23፤ ሮሜ 1፥8፤10፥18፤16፥19 ይመ)፤ የሐሰት ትምህርት መምህራን ያሠራጩትን ትምህርት በመቃወም ጳውሎስ ክርስትና በአንድ አካባቢ ብቻ የሚወሰን ሳይሆን ዓለም ዐቀፋዊ መሆኑን አስረግጦ ተናግሮአል።

1፥7 *ኤጳፍራ፤* የዚያው አካባቢ ተወላጅ ሲሆን (4፥12) ምናልባትም የቈላስይስ ቤተ ክርስቲያን መሥራች እንዲሁም በአቅራቢያ ያሉት የሎዶቅያና የኢያራ (4፥3) ከተሞች ወንጌላዊ ሳይሆን አይቀርም። ጳዋሎስም ኤጳፍራን እንደሚወደውና እንደሚያደንቀው ሲገልጽ፣ "ከእኔ ጋር የታሰረ" (ፊሞ 23)፣ ከእኛ ጋር አብሮ ባሪያ የሆነ፣ ታማኝ የክርስቶስ አገልጋይ ሲል ጠርቶታል። ስለ ቈላስይስ ቤተ ክርስቲያን ችግር ለጳውሎስ የነገረውም ሆነ ይህን መልእክት እንዲጽፍ ያደፋፈረው ኤጳፍራ ነው (ቍ 4፥8 ይመ)። ኤጳፍራ የሚለው ስም፣ "ኤጳፍሮድተስ" ከሚለው ስም በአጭሩ የተወሰደ ሲሆን፣ ይህም የተገኘው፣ "አፍሮዳይት" ከምትባለው የግሪክ የፍቅር አምላክ ስም ነው፤ ኤጳፍራም የጣዖት አምልኮን ትቶ ክርስቲያን እንደ ሆነ ስሙ ያመለክታል። ኤጳፍራና በፊል 2፥25፤ 4፥18 ላይ የተጠቀሰው አፍሮዲጡ ሁለት የተለያዩ ሰዎች ናቸው።

1፥8 *በመንፈስ ስላላችሁ ፍቅር፤* የክርስቲያን ፍቅር ምንጩ መንፈስ ቅዱስ ነው።

1፥9 *የፈቃዱን ዕውቀት፤* መጽሐፍ ቅዱስን ማወቅ ማለት በውስጡ ያለውን እውነት ሙሉ ለሙሉ መረዳት ማለት ብቻ አይደለም፤ ነገር ግን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኘውን ዕውቀትና ጥበብ በቅድስና በመኖር በተግባር የሚገለጥ ነው፤ ይህንንም የሚያረጋግጥልን ዕውቀት፣ ጥበብና ማስተዋል ለጌታ እንደሚገባ በመኖር የሚገኝ መሆኑን በተገለጸበት በቍ 10-12 ላይ የተጠቀሰው ሐሳብ ነው።

1፥12 *በብርሃን፤* የቅድስና (ማቴ 5፥14፤6፥23፤ ሐሥ 26፥18፤ 1ዮሐ 1፥5)፣ የእውነት (መዝ 36፥9፤ 119፥105፡130፤ 2ቆሮ 4፥6)፣ የፍቅር (ያዕ 1፥17፤ 1ዮሐ 2፥9-10)፣ የክብር (ኢሳ 60፥1-3፤ 1ጢሞ 6፥16) እንዲሁም የሕይወት (ዮሐ 1፥4) ምሳሌ ነው። በዚህ መሠረት እግዚአብሔር (1ዮሐ 1፥5)፣ ክርስቶስ (ዮሐ 8፥12) እንዲሁም ክርስቲያን (ኤፌ 5፥8) ብርሃን በመባል ይታወቃል። "የብርሃን መንግሥት"፣ "የጨለማው ግዛት" ተቃዋሚ ነው (ቍ 13)።

1፥14 *መዋጀት፤* ከኀጢአት ቅጣት ዐርነት የሚገኘው ክርስቶስ የሰዎችን ሞት ከመሞቱ የተነሣ መሆኑን የሚያመለክት ቃል ነው።

1፥15-20፤ የክርስቶስን ታላቅነት የሚገልጽ የጥንት ክርስቲያኖች ማኅሌት ሳይሆን አይቀርም (የ3፥16 ማብ ይመ)። እዚህ ላይ ጳውሎስ በቈላስይስ የነበረውን የሐሰት ትምህርት ለመቃወም የተጠቀመበት ሲሆን፣ ይህንንም በሁለት አንጻር አሳይቶአል፤ (1) ክርስቶስ የፍጥረት ሁሉ የበላይ በመሆኑ (ቍ 15-17)፣ (2) ክርስቶስ በመቤዠት ሥራው ታላቅ በመሆኑ ነው (ቍ 18-20)።

1፥15 *አምሳል፤* ክርስቶስ በዚህ ስፍራና በ2ቆሮ 4፥4 ላይ "አምሳል" ተብሎ ተጠርቶአል። በዕብ 1፥3 ላይ ደግሞ፣ "የ ... ክብር ነጸብራቅና የባሕርዩ ትክክለኛ ምሳሌ ሆኖ" ተብሎአል።

ከፍጥረት ሁሉ በፊት[c] በኵር ነው፤ [16]ሁሉ ነገር በእርሱ ተፈጥሮአል፤ በሰማይና በምድር ያሉ፣ የሚታዩና የማይታዩ፣ ዙፋናት ቢሆኑ ወይም ኀይላት፣ ገዦች ቢሆኑ ወይም ባለ ሥልጣናት፣ ሁሉም ነገር በእርሱና ለእርሱ ተፈጥሮአል:: [17]እርሱ ከሁሉ በፊት ነው፤ ሁሉም ነገር በአንድ ላይ ተያይዞ የጸናው በእርሱ ነው:: [18]እርሱ አካሉ የሆነችው የቤተ ክርስቲያን ራስ ነው፤ በሁሉ ነገር የበላይነት ይኖረው ዘንድ እርሱ የመጀመሪያ፣ ከሙታን መካከልም በኵር ነው:: [19]እግዚአብሔርም ሙላቱ ሁሉ በእርሱ ይሆን ዘንድ ወዶአልና፤ [20]በመስቀሉ ላይ በፈሰሰው ደሙ ሰላምን በማድረግ በምድርም ሆነ በሰማይ ያለውን ነገር ሁሉ በእርሱ በኩል ከራሱ ጋር አስታረቀ::

[21]ከክፉ ባሕርያችሁ የተነሣ[d] ቀድሞ ከእግዚአብሔር የተለያችሁ በአሳባችሁም ጠላቶች ነበራችሁ:: [22]አሁን ግን ነውርና ነቀፋ የሌለባችሁ ቅዱሳን አድርጎ በእርሱ ፊት ሊያቀርባችሁ፣ በክርስቶስ ሥጋ በሞቱ በኩል አስታረቃችሁ፤ [23]ይህም የሚሆነው በእምነታችሁ ተመሥርታችሁና ተደላድላችሁ በመቆም ከሰማችሁት የወንጌል ተስፋ ሳትናወጡ ጸንታችሁ ብትኖሩ ነው:: እናንተ የሰማችሁትና ከሰማይ በታች ላለ ፍጥረት ሁሉ የተሰበከውም ወንጌል ይኸው ነው፤ እኔም ጳውሎስ ለዚህ ወንጌል አገልጋይ ሆንሁ::

1፥16 ዮሐ1፥3፤ ሮሜ11፥36፤ ኤፌ1፥20፡21
1፥17 ዮሐ1፥2
1፥18 ቈላ 15፡24፤ መዝ89፥27፤ ሐሥ26፥23፤ሮሜ8፥29፤ 1ቆሮ12፥27፤ኤፌ1፥22 ዕብ1፥6፤ራእ1፥5
1፥19 ዮሐ1፥16፤ ኤፌ1፥5
1፥20 ሉቃ2፥14፤ ሮሜ5፥10፤ ኤፌ1፥10፡2፥13
1፥21 ሮሜ5፥10፤ ኤፌ2፥3
1፥22 ቈላ20፤ ሮሜ5፥10፡7፥4፤ 2ቆሮ4፥14፤ኤፌ1፥4፤ 5፥27
1፥23 ቈላ5፡6፡25፤ ሮሜ10፥18፤ 11፥22፤ 1ቆሮ3፥5፤ ኤፌ3፥17
1፥24 1ቆሮ12፥27፤ 2ቆሮ1፥5፡6፥10
1፥25 ቈላ23፤ 1ቆሮ3፥5፤ኤፌ3፥2፤ ዕብ4፥12
1፥26 ሮሜ16፥25
1፥27 ማቴ13፥11፤ ሮሜ2፥4፡8፥10

ጳውሎስ ስለ ቤተ ክርስቲያን ያሳየው ትጋት

[24]ስለ እናንተ በተቀበልሁት መከራ አሁንም ደስ ይለኛል፤ ክርስቶስ ስለ አካሉ ስለ ቤተ ክርስቲያን ከተቀበለው መከራ የጐደለውን በሥጋዬ አሟላለሁ:: [25]የእግዚአብሔርን ቃል በሙላት እንዳቀርብላችሁ ከእግዚአብሔር በተሰጠኝ ዐደራ የቤተ ክርስቲያን አገልጋይ ሆኛለሁ፤ [26]ይህም ቃል ከዘመናትና ከትውልዶች ተሰውሮ ምስጢር ሆኖ ቈይቶ ነበር፤ አሁን ግን ለቅዱሳኑ ተገልጦአል:: [27]ለእነርሱም እግዚአብሔር የዚህ ምስጢር ክብር ባለ ጠግነት በአሕዛብ መካከል ምን ያህል እንደ ሆነ ለማሳወቅ መረጠ፤ እርሱም የክብር ተስፋ የሆነው በእናንተ ውስጥ ያለው ክርስቶስ ነው::

[28]እኛም እያንዳንዱን ሰው በክርስቶስ ፍጹም አድርገን ማቅረብ እንችል ዘንድ፣ ሰውን ሁሉ በጥበብ ሁሉ እየመከርንና እያስተማርን እርሱን እንሰብካለን፤ [29]እኔም በብርታት በውስጤ በሚሠራው በእርሱ ኀይል ሁሉ እየታገልሁ ለዚህ ዐላማ እጥራለሁ::

1፥28 ማቴ5፥48፤ 1ቆሮ2፥6፡7፤ ኤፌ5፥27፤ቈላ3፥16 1፥29 1ቆሮ15፥10፤ 2ቆሮ11፥23፤ኤፌ1፥19፡3፥7፤ ቈላ15፥10

[c]15 ወይም *በላይ*
[d]21 ወይም *በክፉ ባሕርያችሁ እንደሚታየው*

ይህ መግለጫ ሁለት እውነቶችን ያሳያል፤ (1) እግዚአብሔር የማይታይ አምላክ መሆኑን "እግዚአብሔርን ያየው ማንም የለም" ዮሐ 1፥18፤ (2) የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ልጅ የሆነውና የሰውን ሥጋ የለበሰው ክርስቶስ የእግዚአብሔርን ባሕርይ መግለጹ ነው (1፥18፤ 14፥9 ይመ):: *ከፍጥረት ሁሉ ... በኵር*፤ በመጽሐፍ ቅዱስ፣ የበኵር ልጅ የተለየ ጥቅምና መብት እንዳለው ሁሉ ክርስቶስም እንዲሁ በፍጥረት ሁሉ ላይ የተለየ መብት አለው፤ ይኸውም እርሱ የፍጥረት ሁሉ የበላይ ነው፤ ልዑል ነው (ቍ 16-18)::

1፥16 *ሁሉ ነገር በእርሱ ተፈጥሮአል*፤ ዮሐ 1፥3 ይመ:: በስድስት ጥቅሶች ውስጥ ብቻ ጳውሎስ ሰባት ጊዜ፣ "ፍጥረት ሁሉ"፣ "ሁሉ ነገር"፣ "ሁሉ" በማለት ክርስቶስ ከሁሉ በላይ መሆኑን በአጽንዖት ገለጸአል:: *ዙፋናት ቢሆኑ ወይም ኀይላት፣ ገዦች ቢሆኑ ወይም ባለ ሥልጣናት*፤ በቈላስይስ በሚገኘው የኑፋቄ ትምህርት መላእክት የሥልጣን ተዋረድ እንዳላቸው ያስተምር ነበር፤ ያም ሆነ ይህ እነዚህ ኀይላት ሁሉ በክርስቶስ እንደ ተፈጠሩና እርሱም ከእነርሱ በላይ እንደ ሆነ ጳውሎስ አስተምሮአል::

1፥17 *እርሱ ከሁሉ በፊት ነው*፤ በዮሐ 1፥1-2፤ 8፥58 ላይ እንዳለው ዘላለማዊነቱን ያሳያል::

1፥18 በኵር፤ በትንሣኤ አካል ከሙታን መጀመሪያ የተነሣው እርሱ ነው:: ጳውሎስ በሌላ ቦታ፣ "ላንቀላፉት ሁሉ በኵራት ሆኖ በእርግጥ ከሙታን ተነሥቶአል" (1ቆሮ 15፥20) ይላል:: ብዙ ሰዎች ከሙታን ተነሥተዋል (2ነገ 4፥35፤ ሉቃ 7፥15፤ ዮሐ 11፥44፤ ሐሥ 9፥36-41፤ 20፥7-11)፤ ነገር ግን ተመልሰው ሞተዋል::

1፥19 *ሙላቱ*፤ ኖስቲሳውያን የሚጠቀሙበትን ቃል ነው፤ በዚህ የኑፋቄ ትምህርት መሠረት ቃሉ የሰዎችን ዕድል ፈንታ የሚቈጣጠሩትን መለኮታዊ ኀይላት የሚያሳይ ነው:: ጳውሎስ፣ "ሙላት" ሲል ግን ኀይሉን በሕርዩን ጨምሮ የእግዚአብሔርን ሁለንተና (ሙላት) የሚያሳይ ነው (2፥9)::

1፥20 *ነገር ሁሉ በእርሱ በኩል ከራሱ ጋር አስታረቀ*፤ ክርስቶስ በሞቱ ሰውን ሁሉ አዳነ ለማለት አይደለም፤ ይሁን እንጂ መጽሐፍ ቅዱስ የዘላለም ቅጣት እንዳለና ያመኑ ሰዎች ብቻ ከዚህ እንደሚድኑ ያስተምራል:: አዳምና ሔዋን ኀጢአትን በሠሩ ጊዜ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል የነበረው መልካም ግንኙነት መበላሸቱ ብቻ ሳይሆን በፍጥረትም መካከል የተዘበራረቀ ነገር ተፈጠረ (ሮሜ 8፥19-22):: ክርስቶስ በመስቀል ሲሞት በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ሰላምን መሠረተ፤ ይህ እውነት ተፈጻሚነትን የሚያገኘው ክርስቶስ ዳግም ሲመጣ ብቻ ቢሆንም (ሮሜ 8፥21)፣ ክርስቶስ የተበላሸውን ግንኙነት ለማደስ መሠረት ጥሎአል::

1፥22 *በሞቱ*፤ በክርስቶስ ሞት ማለት ነው::

1፥23 *ፍጥረት ሁሉ*፤ የቍ 6 ማብ ይመ::

1፥24 *ስለ እናንተ በተቀበልሁት መከራ*፤ ጳውሎስ ወንጌልን ለአሕዛብ በሚሰብክበት ጊዜ ማንኛውንም ዐይነት መከራ ተቀብሎአል፤ ይሁን እንጂ እዚህ ላይ የሚያመለክተው እስራቱን ሊሆን ይችላል:: *የጐደለውን...አሟላለሁ*፤ ኀጢአትን ሊያስተሰርይ ከሚችለው ከክርስቶስ መሥዋዕትነት የጐደለ ነገር አለ ለማለት አይደለም፤ ነገር ግን ለኀጢአት ክፍያ ክርስቶስ በመስቀል እንደ ተሠቃየ ሁሉ፣ ጳውሎስም ለጠፋችው ዓለም ይህን የምሥራች በማብሰር የመከራው (የሥቃዩ) ተካፋይ እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው::

1፥25 *የእግዚአብሔርን ቃል በሙላት እንዳቀርብላችሁ*፤ የእግዚአብሔር ቃል በሙላት የቀረበላቸው ይመስላል፤ ይኸውም የእግዚአብሔር ቃል የተላከበትን ዐላማ የሚፈጽመው (ኢሳ 55፥11) በሙላት በሚነገርበት ጊዜ ብቻ ነው:: ጳውሎስ የእግዚአብሔርን ቃል በሙላት ይሰብክ ዘንድ በሌላ ቦታ እንዳደረገው ሁሉ፣ በቈላስይስም ቤተ ክርስቲያን ይህን ቃል ማሰማት ነበረበት ማለት ነው (ሮሜ 15፥19 ይመ)::

1፥26 *ምስጢር*፤ በተለየ መረዳት ካልሆነ በቀር በሰው ሊታወቅ የማይችል የእግዚአብሔር ዐላማ ነው:: ይህ በጣዖት አምላኪዎች ዘንድ የተለመደ ቃል ሲሆን፣ በሃይማኖታቸው ውስጥ ድብቅ የሆነውን ነገር ዋኖቻቸው ለመነጋገር ሲፈልጉ የሚጠቀሙበት ቃል ነው:: ጳውሎስ ግን ብዙውን ጊዜ ከዚህ ቃል ጋር፣ "ተገልጦአል" (በዚህ ስፍራ)፣ "እንድናውቅ አደረገን" (ኤፌ 1፥9)፣ "እገልጥ ዘንድ" (ኤፌ 3፥9)፣ "አሁን በተገለጠው" (ሮሜ 16፥25) የሚሉትን ቃላት አብሮ በመጥቀስ የተዛባ ትርጒሙን ሙሉ በሙሉ ለውጥ እንዲኖረው አድርጉአል:: የክርስትና ምስጢር የተወሰኑ ሰዎች ብቻ የሚያውቁት ዕውቀት አይደለም፤ ነገር ግን አንድ ጊዜ ተሰውሮ የነበረ፣ አሁን ግን ተገልጦ በይፋ የሚሰበክ መለኮታዊ እውነት ነው::

1፥27 *በአሕዛብ መካከል...በእናንተ ውስጥ ያለው ክርስቶስ ነው*፤ ምስጢሩ ክርስቶስ በአሕዛብ ውስጥ የማደሩ ጉዳይ ነው፤ ቀደም ሲል አሕዛብ እንደ አይሁድ የክርስቶስ አካል በሆነችው ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የተሰፋውን ቃል እንደሚካፈሉና አብረው እንደሚወርሱ አልተገለጸም ነበር (የኤፌ 3፥6 ማብ ይመ)::

1፥28 *ፍጹም*፤ ምስጢራዊ ሃይማኖቶችና ኖስቲሳውያን የምስጢሩ ወይም የዕውቀቱ ባለቤት ናቸው የሚባሉትን ሰዎች የሚገልጹበት ቃል ነው (የ1ዮሐንስ መግቢያ ላይ "የኖስቲሳውያን ትምህርት"

2 ስለ እናንተና በሎዶቅያ ስላሉት እንዲሁም በአካል አይተውኝ ስለማያውቁ ሁሉ ምን ያህል እየተጋደልሁ እንደ ሆነ እንድታውቁ እፈልጋለሁ፤ [2]ደግሞም ልባቸው እንዲጽናናና በፍቅር እንዲተሳሰሩ፣ ፍጹም የሆነውን የመረዳት ብልጥግና አግኝተው የእግዚአብሔር ምስጢር የሆነውን ክርስቶስን እንዲያውቁ እተጋለሁ፤ [3]የተሰወረ የጥበብና የዕውቀት ሀብት ሁሉ የሚገኘው በእርሱ ዘንድ ነውና። [4]ማንም ንግግር በማሳመር እንዳያታልላችሁ ይህን እነግራችኋለሁ። [5]ምንም በሥጋ ከእናንተ ርቄ ብገኝ በመንፈስ ከእናንተ ጋር ነኝና በሥርዐት መኖራችሁንና በክርስቶስ ያላችሁን ጽኑ እምነት እያየሁ ደስ ይለኛል።

ከሰው ሠራሽ ሥርዐት በክርስቶስ ነጻ መሆን

[6]እንግዲህ ጌታ ክርስቶስ ኢየሱስን እንደ ተቀበላችሁት እንዲሁ በእርሱ ኑሩ፤ [7]በእርሱ ተተክላችሁና ታንጻችሁ፣ እንደ ተማራችሁት በእምነት ጸንታችሁ፣ የተትረፈረፈ ምስጋና እያቀረባችሁ ኑሩ።

[8]በክርስቶስ ላይ ሳይሆን፣ በሰዎች ልማድና በዚህ ዓለም መሠረታዊ ሕግጋት ላይ በተመሠረተ ፍልስፍናና ከንቱ ማግባቢያ ማንም ማርኮ እንዳይወስዳችሁ ተጠንቀቁ።

[9]የመለኮት ሙላት ሁሉ በአካል በእርሱ ይኖራልና፤ [10]እናንተም የገዥነትና የሥልጣን ሁሉ ራስ በሆነው በክርስቶስ ሙሉ ሆናችኋል። [11]በእርሱ ሆናችሁ በእጅ ባልተደረገ መገረዝ ተገረዛችሁ፤ በክርስቶስም መገረዝ የሥጋን ኀጢአታዊ ባሕርይ አስወገዳችሁ፤ [12]በጥምቀትም ከእርሱ ጋር ተቀብራችሁ፤ እርሱን ከሙታን ባስነሣው በእግዚአብሔር ኀይል በማመን ከእርሱ ጋር ደግሞ ተነሣችሁ።

[13]እናንተም በበደላችሁና የሥጋችሁን ኀጢአታዊ ባሕርይ ባለ መገረዝ ሙታን ሳላችሁ፣ እግዚአብሔር ከክርስቶስ ጋር ሕያዋን አደረጋችሁ[ⁿ]፤ ኀጢአታችንንም ሁሉ ይቅር አለን፤ [14]ሲቃወመንና ሲጻረረን የነበረውን የዕዳ ጽሕፈት ከነ ሕግጋቱ በመደምሰስ፣ በመስቀል ላይ ቸንክሮ ከመንገድ አስወገደው። [15]የአለቆችንና የባለ ሥልጣናትንም ማዕረግ በመግፈፍ በመስቀሉ[+] ድል ነሥቶ በአደባባይ እያዞራቸው እንዲታዩ አደረገ።

[16]እንግዲህ በምትበሉትም ሆነ በምትጠጡት ወይም በዓልን፣ ወር መባቻንና ሰንበትን በማክበር ነገር ማንም አይፍረድባችሁ፤ [17]እነዚህ ሊመጡ ላሉ ነገሮች ጥላ ናቸውና፤ አካሉ ግን የክርስቶስ ነው። [18]ዐጕል ትሕትናንና የመላእክትን አምልኮ የሚወድ ማንም

2፥1 ቈላ1፥29፤ 4፥12:13:15:16፤ ራእ1፥11፤3፥14
2፥2 ሮሜ16፥25፤ ኤፌ6፥22፤ቈላ4፥8
2፥3 ኢሳ11፥2፤ ኤር23፥5፤ሮሜ 11፥33፤1ቆሮ1፥24:30
2፥4 ሮሜ16፥18
2፥5 ሐሥ20፥21፤ 1ቆሮ5፥4፤ 14፥40፤1ተሰ2፥17፤ 1ጴጥ5፥9
2፥6 ዮሐ13፥13፤ ቈላ1፥10
2፥7 ኤፌ3፥17፤ 4፥21
2፥8 ቍ20፤ ገላ4፥3፤1ጢሞ6፥20
2፥9 ዮሐ1፥16
2፥10 ማቴ28፥18፤ ኤፌ1፥22
2፥11 ሮሜ2፥29፤ ገላ5፥24፤ፊል3፥3
2፥12 ማቴ28፥19፤ ሐሥ2፥24፤ሮሜ6፥5
2፥13 ኤፌ2፥1: 5፤4፥32
2፥14 ኤፌ2፥15፤ 1ጴጥ2፥24
2፥15 ቍ10፤ ማቴ12፥29፤ ሉቃ10፥18፤ ዮሐ12፥31፤ኤፌ6፥12
2፥16 ዘሌ23፥2፤ 1ዜና23፥31፤ማር2፥27:28፤7፥19፤ሮሜ14፥3: 4:5: 17፤ገላ4፥10 2፥17 ዕብ8፥5፤ 10፥1 2፥18 ቍ23፤1ቆሮ9፥24፤ ፊል3፥14

[ⁿ]13 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *አደረገን* ይላሉ።
[+]15 ወይም *በእርሱ*

የሚለውን ይመ)። ነገር ግን በክርስቶስ አማካኝነት አማኝ ሁሉ ፍጹም ነው።

2፥1 *በሎዶቅያ*፤ ይህ መልእክት በዚያ በነበረችው ቤተ ክርስቲያንም መነበብ ነበረበት (4፥16)። ሎዶቅያ ከቈላስያስ 18 ኪ.ሜ. ያህል ርቃ የምትገኝ የአሁኗ ዴንዜሊ።

2፥2 *ምስጢር*፤ የ1፥26 እና የሮሜ 11፥25 ማብ ይመ።

2፥3 *ዕውቀት*፤ ድነት በዕውቀት ላይ የተመሠረተ ነው የሚለውን የኖስትሳውያንን ትምህርት ለመቃወም ጳውሎስ በዚህ መልእክት (ቍ 2፤1፥9-10) ስለ ዕውቀት በአጽንዖት ይናገራል። ጳውሎስ የእውነተኛው ዕውቀት ባለቤቶች ኖስትሳውያን ሳይሆኑ ክርስቲያኖች ናቸው በማለት ጽፎአል ነው።

2፥5 *በሥጋ ከእናንተ ርቄ ብገኝ፣ በመንፈስ ከእናንተ ጋር ነኝ*፤ በ1ቆሮ 5፥3 ላይ ካለው ጋር ተመሳሳይ ነው።

2፥6 *በእርሱ ኑሩ*፤ በዚህ መልእክት አማኝ ከክርስቶስ ጋር ያለው መንፈሣዊ አንድነትና የቀረበ ግንኙነት ተደጋግሞ ተገልጾአል (ለምሳሌ ቍ 7:10-13:20፤1፥2:27-28:3፥1:3 ይመ)።

2፥8 *በዚህ ዓለም መሠረታዊ ሕግጋት*፤ ይህ ቃል በቍ 20 እና በገላ 4፥3:9 ላይ በተመሳሳይ ሁኔታ የተገለጸ ሲሆን፣ ሐሰተኛ፣ ዓለማዊ፣ ሃይማኖታዊ ተራ ትምህርት ማለት ነው። አንድ ሰው ለድነት በክርስቶስ ከማመኑ ጋር ግዝረት፣ መብልና መጠጥን እንዲሁም ሃይማኖታዊ በዓላትን እንደ ማክበር ያሉ ቍሳዊና ውጫዊ ሥርዐቶችን ከደነገገው ሰው ሠራሽ ሕግና ምስጢራዊ ዕውቀትን ማግኘት እንደሚያስፈልግ የሚያስተምረውን የኑፋቄ ትምህርት ጳውሎስ አጥብቆ ይቃወማል።

2፥9 *የመለኮት ሙላት*፤ የ1፥19 ማብ ይመ። የእግዚአብሔር መለኮታዊ ባሕርይ በክርስቶስ አካል ውስጥ በሙላት እንደሚገኝ ሆን ተብሎ መገለጹ የኖስትሳውያንን ትምህርት በቀጥታ ለመቃወም የተደረገ ነው።

2፥10-15፤ ኖስትሳውያንን እንደ ሚሉት፣ ክርስቲያን ጕድለት ያለበት ሳይሆን በክርስቶስ ፍጹም መሆኑን ጳውሎስ ይናገራል። ይህም ፍጹምነት የኀጢአትን ባሕርይ ማስወገድን (ቍ 11)፣ ከመንፈሣዊ ሞት መነሣትን (ቍ 12-13)፣ ይቅርታ ማግኘትን (ቍ 13)፣ ከሕግ ዕዳ ነጻ መውጣትን (ቍ 14)፣ ከክፉ መናፍስትም ተጽእኖ ነፃ መሆንን (ቍ 15) ይጨምራል።

2፥11-12 *መገረዝ...ጥምቀትም*፤ በአይሁድ እምነት መሠረት ግርዘት አንድ ሰው በእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ግንኙነት ውስጥ እንደገባ የሚያሳይ ምልክት ነው። መገረዝ ከጥምቀት ጋር ተያይዞ የሚታይበት ክፍል ይህ ብቻ ቢሆንም፣ አንዳንዶች ይህን የውሃ ጥምቀት እንደ ግርዘት ለክርስቲያኖች የቃል ኪዳን ምልክት ነው ይላሉ።

2፥14 *የዕዳ ጽሕፈት*፤ ይህ የንግድ ስምምነትን የሚያመለክት ሲሆን፣ ተበዳሪ ባለ ዕዳ መሆኑን ለማመልከት አበዳሪው በራሱ እጅ ጽፎ የሚሰጠው ወረቀት ነው። ጳውሎስ ይህ ቃል እያንዳንዱን ሰው የእግዚአብሔር ባለ ዕዳ የሚያደርገውን የሙሴን ሕግ ከሙሉ ሥርዐቶቹ ጋር ለማመልከት ተጠቅሞበታል።

2፥15 *ማዕረግ በመግፈፍ*፤ እግዚአብሔር የደመሰሰው፣ ክርስቲያኖችን የሚቃወመውን ሕግ ብቻ ሳይሆን፣ ሰዎች አካላቸውን እንዲያጉሳቍሉና ሐሰተኛ ትምህርቶችን እንዲከተሉ የሚያደርጓቸውን ርኩሳን መላእክት ጭምር ነው (ሥልጣናትና ኀይላት 1፥16፤ ኤፌ 6፥12)። ቃሉ በጦር ሜዳ ወታደሮች ሙሉ በሙሉ ድል መሆናቸውን ለመግለጽ ልብሳቸውንና የጦር መሣሪያዎቻቸውን መገፈፋቸውን የሚያሳይ ሥዕላዊ ገለጻ ነው። *ድል ነሥቶ*፤ በቁሙ በድል አድራጊነት ይዞ መዞር ማለት ነው፤ ምሳሌነቱም አንድ ሮማዊ የጦር ጄኔራል ጠላቶቹን ሙሉ በሙሉ ድል ማድረጉን በከተማ ላለው ሕዝብ ማስረጃ ይሆን ዘንድ ምርኮኞቹን በአደባባዮች እየነዳ የሚሄድበትን ሁኔታ የሚያሳይ ነው (2ቆሮ 2፥14 እና ማብ ይመ)። ክርስቶስም እንዲሁ በዲያብሎስና በሰራዊቱ ላይ ድል አድራጊ እንደ ሆነ በማቴ 12፥29፤ ሉቃ 10፥18፤ ሮሜ 16፥20 ላይ ይመ።

2፥17 *ሊመጡ ላሉ ነገሮች ጥላ ናቸውና*፤ የክርስቶስን መምጣት በምሳሌነት የሚያሳዩ የብሉይ ኪዳን ሥርዐቶች በዚህ ስፍራ እንደ ጥላ (ከዕብ 8፥5፤ 10፥1 ጋር ያነጻጽሩ) ተጠቅሰዋል። ስለዚህ አሁን እነዚህን ሥርዐቶች መከተል ሙሉ በሙሉ መፈጸማቸውን አለመገንዘብ ነው። በቍ 20-21 ላይ እንደተመከተው፣ በቈላስይስ ቤተ ክርስቲያን ይታይ የነበረው ከሰው ከንቱ ሥርዐት ያለመላቀቅ ሁኔታ ግትር ከሆነ አካልን ከማጕሳቈል ሕይወት ጋር የተያያዘ ነበር።

2፥18 *ዐጕል ትሕትናን*፤ በመሠረቱ ደስ የሚያሰኝ ትሕትና፣ ተገቢ በሆነ ሁኔታ የሚገለጽ ትሕትና እንጂ በውሸት ወይም በግብዝነት የሆነው አይደለም። ጳውሎስ እዚህ ላይ የሚናገረው ታላቅ በሆነው አምላክ ፊት የውሸት ትሕትና የሆነውን ለማመልከት ሊሆን ይችላል፤ ይህም እግዚአብሔርን ከሰው በላይ ብቻ በማድረግ፣ የፈጠራቸው መላእክት በሚመለኩበት ሁኔታ መመለኩን የሚያሳይ ነው። በሁለተኛው ምእተ ዓመት የነበረው የኖስትሳውያን ትምህርት ከእግዚአብሔር የወጡ መንፈሣዊ ፍጥረታት አሉ፤ በእነርሱም አማካይነት ወደ እግዚአብሔር መቅረብ ይቻላል የሚል ነበር። *እንዳያደናቅፋችሁ ተጠንቀቁ*፤ ይህ ቃል

ሰው እንዳያደናቅፋችሁ ተጠንቀቁ። እንደ ዚህ ያለ ሰው ስላየው ራእይ ከመጠን በላይ ራሱን እየካበ በሥጋዊ አእምሮው ከንቱ ሐሳብ ተሞልቶ ይታበያል፤ [19]ይህ ሰው፣ አካል ሁሉ በጅማትና በማሰሪያ እየተጋጠመ ምግብንም እየተቀበለ እግዚአብሔር በሚሰጠው ማደግ ከሚያድግበት ራስ ከሆነው ጋር ግንኙነት የለውም።

[20]ለዚህ ዓለም መርሕ ከክርስቶስ ጋር ከሞታችሁ ታዲያ ለምን እንደዚህ ዓለም ሰው ለሕጎቹ ተገዥ ትሆናላችሁ? [21]"አትያዝ፤ አትቅመስ! አትንካ!" እንደሚሉት ዐይነት፣ [22]እነዚህ ሁሉ በሰው ትእዛዝና ትምህርት ላይ የተመሠረቱ ስለ ሆኑ በተግባር ላይ ሲውሉ ጠፊ ናቸው። [23]እነዚህ ነገሮች በገዛ ራስ ላይ ከሚፈጥሩት የአምልኮ ስሜት፣ ከዐጕል ትሕትናና ሰውነትን ከመጨቈን አንጻር በእርግጥ ጥበብ ያለባቸው ይመስላሉ፤ ነገር ግን የሥጋን ልቅነት ለመቈጣጠር አንዳች ፋይዳ የላቸውም።

የቅድስና ሕይወት መመሪያ

3 እንግዲህ ከክርስቶስ ጋር ከተነሣችሁ፣ ክርስቶስ በእግዚአብሔር ቀኝ በተቀመጠበት በላይ ያሉ ነገሮችን እሹ፤ [2]አሳባችሁም በላይ ባለው ላይ እንጂ በምድራዊ ነገር ላይ አይሁን። [3]ሞታችኋልና፤ ሕይወታችሁም ከክርስቶስ ጋር በእግዚአብሔር ዘንድ ተሰውሮአልና፤ [4]ሕይወታችሁ[ᵅ] የሆነው ክርስቶስ በሚገለጥበት ጊዜ እናንተም በዚያን ጊዜ ከእርሱ ጋር በክብር ትገለጣላችሁ።

[5]ስለዚህ ምድራዊ ምኞቶቻችሁን ግደሉ፤ እነዚህም፦ ዝሙት፣ ርኵሰት፣ ፍትወት፣ ክፉ ምኞትና አምልኮተ ጣዖት የሆነው መጐምጀት ናቸው። [6]በእነዚህም ምክንያት የእግዚአብሔር ቍጣ በማይታዘዙት[†] ላይ ይመጣል፤ [7]እናንተም ቀድሞ በኖራችሁበት ሕይወት በእነዚህ ትመላለሱ ነበር፤ [8]አሁን ግን ቍጣን፣ ንዴትን፣ ስድብን፣ ሐሜትንና አሳፋሪ ንግግርን የመሳሰሉትንም ሁሉ አስወግዱ፤ [9]አሮጌውን ሰው ከሥራው ጋር አውልቃችሁ ስለ ጣላችሁ እርስ በርሳችሁ ውሸት አትነጋገሩ። [10]የፈጣሪውን መልክ እንዲመስል በዕውቀት የሚታደሰውን አዲሱን ሰው ለብሳችኋል፤ [11]በዚያ ግሪክ ወይም ይሁዲ፣ የተገረዘ ወይም ያልተገረዘ፣ አረማዊ ወይም እስኩቴስ፣ ባሪያ ወይም ጌታ ብሎ ልዩነት የለም፤ ነገር ግን ክርስቶስ ሁሉም ነው፤ በሁሉም ነው።

[12]እንግዲህ የተቀደሳችሁና የተወደዳችሁ የእግዚአብሔር ምርጦች እንደ መሆናችሁ ርኅራኄን፣ ቸርነትን፣ ትሕትናን፣ ጨዋነትንና ትዕግሥትን ልበሱ፤ [13]እርስ በርሳችሁ ተቻቻሉ፤ ከእናንተ አንዱ በሌላው ላይ ቅር የተሰ

2፥19 1ቆሮ12፥27፤ ኤፌ1፥22፤ኤፌ4፥16
2፥20 ቍ8፡14፡16፤ ሮሜ6፥6፤ገላ4፥3፡9
2፥22 ኢሳ29፥13፤ ማቴ15፥9፤1ቆሮ6፥13፤ ቲቶ1፥14
2፥23 ቍ18
3፥1 ማር16፥19፤ ሮሜ6፥5
3፥2 ፊል3፥19፡20
3፥3 ሮሜ6፥2፤ 2ቆሮ5፥14
3፥4 1ቆሮ1፥7፤ ገላ2፥20፤1ጴጥ1፥13፤ 1ዮሐ3፥2
3፥5 ሮሜ6፥2፤ 1ቆሮ6፥18፤ገላ5፥19፡21፡24፤ኤፌ4፥22፤5፥3፡5
3፥6 ሮሜ1፥18
3፥7 ኤፌ2፥2
3፥8 ኤፌ4፥22፡29፡31
3፥9 ሮሜ6፥6፤ ኤፌ4፥25
3፥10 ሮሜ6፥4፤ 12፥2፤13፥14፤ 2ቆሮ4፥16፤ ኤፌ2፥10፤4፥23
3፥11 ሮሜ10፥12፤ 1ቆሮ7፥19፤12፥13፤ ገላ3፥28፤ኤፌ1፥23
3፥12 ቍ10፤ 2ቆሮ6፥6፤ገላ5፥22፡23፤ኤፌ4፥2፤ ፊል2፥3
3፥13 ኤፌ4፥2፡32

[ᵅ]4 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *የኛ ሕይወት*
[†]6 *በማይታዘዙት ላይ* የሚለው ሐረግ በአንዳንድ የጥንት ቅጆች ላይ ብቻ የሚገኝ ነው

የውድድርን ሕግ የሚጥስን አንድ ስፖርተኛ ዳኛው ከጨዋታው ውጪ የሚያደርግበትን ሁኔታ ያመለክታል። የቈላስይስ ምእመናን በአጕል ትሕትናና በመላእክት አምልኮ እግዚአብሔርን ደስ ስለማያሰኙ፣ ያገኙትን ድነት ሊያስክዷአቸው የመጡት የሐሰት አስማሪዎች መቀበል አይገባቸውም። *ስላየው ራእይ፤* ምናልባት የሐሰት አስተማሪዎች አየን የሚሉትን የውሸት ራእይ በተመለከተ ሊሆን ይችላል።

2፥19 *ራስ ከሆነው ጋር ግንኙነት የለውም፤* በቈላስይስ ቤተ ክርስቲያን የነበረው የኑፋቄ ትምህርት የክርስቶስን ፍጹም አምላክነት የማይቀበልና ከአምላክነቱ ዝቅ የሚያደርግ ነበር (ቍ 9፤ 1፥19 ይመ)።

2፥20 *መርሕ፤* የቍ 8 ማብ ይመ።

2፥21 *"አትያዝ! አትቅመስ! አትንካ!"፤* ይህ የሐሰት ትምህርት ምን ያህል አካል የማጕሳቈል ባሕርይ እንዳለው የሚያሳይ ነው። እዚህ ላይ የተጠቀሱት ሕግጋት የብሉይ ኪዳን ሥርዐቶችን እስከ መጨረሻው የመጠበቅን ሁኔታ ይገልጻሉ።

2፥23፤ በቈላስይስ የነበረው የሐሰት ትምህርት ሰፋ ባለ መልኩ ይህን የሚመስል ነው፦ (1) የሚስብ ሥርዐት ያለው የሃይማኖት ትምህርት ነው፤ (2) ይህ ሥርዐት በራሳቸው በሐሰት አስተማሪዎች የተፈጠረ እንጂ ምንጩ መለኮታዊ አይደለም፤ (3) የሐሰት መምህራኑ ዐጕል ትሕትናን ለማሳየት ይሞክራሉ፤ (4) ትሕትናቸውን ለመግለጽ ሰውነታቸውን አላግባብ የመጨቈንን ትምህርት ያስተጋባሉ። ጳውሎስ እንዲህ ዐይነቱ ልምምድ ሥጋዊ ስሜትን ለመቈጣጠር የሚያስችል ኀይል ስለሌለው ከንቱ ነው ይለዋል። *በገዛ ራስ ላይ ከሚፈጥሩት የአምልኮ ስሜት፤* የሐሰት አስተማሪዎች ከእግዚአብሔር ስላልሆኑ፣ በትምህርታቸው ውስጥ ያለ ውን ሥርዐትና ደንብ የፈጠሩት እነርሱ ራሳቸው ናቸው።

3፥1 *እንግዲህ፤* ይህ ቃል አስተምህሮአዊ የሆነውን የመልእክቱን ክፍል ተግባራዊ ከሆነው ክፍል ጋር የሚያገናኝ ነው፤ በሮሜ 12፥1፤ ኤፌ 4፥1፤ ፊል 4፥1 ላይ ተመሳሳይ ሁኔታ ተጠቅሶአል። *ከተነሣችሁ፤* ከቍ 1፥10 ያሉት ጥቅሶች ክርስቲያን መሆን ያለበትን የሚያመለክቱና ትእዛዝ የሚሰጡ ሐሳቦች ናቸው። እነዚህ አመልካች የሆኑ ዐረፍተ ነገሮች አማኝ በክርስቶስ ያለውን ስፍራ የሚያመለክቱ ናቸው፤ ይኸውም፦ አማኝ ከክርስቶስ ጋር ሞቶአል (ቍ 3)፤ ከክርስቶስ ጋር ተነሥቶአል (ቍ 1)፤ ከክርስቶስ ጋር ተሰውሮአል (ቍ 3)፤ አሮጌውን ሰውነት አውልቆአል፤ (9) አዲሱን ሰውነት ለብሶአል (ቍ 10)። ትእዛዝ ሰጪ የሆኑት ዐረፍተ ነገሮች ደግሞ አማኝ ከድነቱ የተነሣ በሕይወቱ ሊታይ የሚገባውን ነገር ያመለክታል። ይህም ክርስቲያን ልቡን በላይ ባሉ ነገሮች ላይ ያደርጋል (ቍ 1-2)፤ ምድራዊ ምኞቱን በሙሉ ይገድላል (ቍ 5)፤ ያልተለወጠውን የእኔነቱን ባሕርይ ያርቃል (ቍ 8)። በአጠቃላይ ክርስቲያን በክርስቶስ ያገኘውን አዲስ ሕይወት በዕለት ኑሮው እንዲገልጽ ተጠርቶአል (ከሮሜ 6፥1-13 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥4 *በሚገለጥበት ጊዜ፤* የክርስቶስን ዳግም ምጽአት ያመለክታል።

3፥6 *የእግዚአብሔር ቍጣ፤* የዘካ 1፥2 ማብ ይመ። እግዚአብሔር ኀጢአትን ፈጽሞ ይቃወማል፤ እንዲሁም ኀጢአትን በሚገባ ይቀጣል።

3፥9-10 *አውልቃችሁ ስለጣላችሁ...ለብሳችኋል፤* አንድ ሰው ያደፈን ልብስ አውልቆ ንጹሑን እንደሚለብስ ክርስቲያንም እንዲሁ ክፉ መንገዶቹን በመቃወም በክርስቶስ መንግሥት ሥርዐት መሠረት እንዲኖር ተጥርቶአል (ቍ 12-14 ይመ፤ ከገላ 3፥27 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥10 *የፈጣሪውን መልክ* የዘፍ 1፥26 ማብ ይመ። *ዕውቀት፤* 1፥10፤2፥2-3 ይመ። *የሚታደሰውን* 2ቆሮ 5፥17 ይመ።

3፥11 *አረማዊ፤* ይህ አጠራር የተሰጠው የግሪክን ቋንቋ ለማይናገርና የሰለጠነ አይደለም ለሚባል ሰው ነው። *እስኩቴስ፤* እስኩቴሶች በተለይ በጨካኝነታቸው ከዱር አራዊት እንደማይለዩ ተደርገው ይቈጠሩ ነበር። እስኩቴሶች የመጡት ዛሬ ደቡብ ሩስያ ተብሎ ከሚጠራው ስፍራ ነው። *ክርስቶስ ሁሉም ነው፤ በሁሉም ነው፤* ክርስቶስ የባህልንና የጐሣን ልዩነት ግድግዳ በማፍረስ ሰዎችን አንድ አድርጎአቸዋል። እንዲህ ዐይነቶቹ ልዩነቶች ጠፊዎች ናቸው፤ ይህን ማድረግ የሚችለውም ክርስቶስ ብቻ ነው።

3፥12 *የእግዚአብሔር ምርጦች፤* ይህ ስም ለእስራኤላውያን (ዘዳ 4፥37) እንዲሁም ለክርስቲያኖች (1ጴጥ 2፥9) ተሰጥቶአል። በጳውሎስ መልእክት ውስጥ በአምላክ የመመረጥ ትምህርት ተደጋግሞ የተሰጠ ነው (የኤፌ 1፥4 ማብ ይመ)፤ ይሁን እንጂ መጽሐፍ ቅዱስ የሰውን ኀላፊነት ወይም ተጠያቂነት አያጣጥልም። በአንጻሩ ደግሞ ክርስቲያን ለዘላለም ሕይወት ስለ ተመረጠ ቅድስና የተሞላበትን ሕይወት ለመኖር ጥረት ማድረግ እንዳለበት ይህ ጥቅስ ያሳያል። እንደ ጳውሎስ ትምህርት የእግዚአብሔር ሉዓላዊነትና የሰው ኀላፊነት እጅ ለእጅ ተያይዘው የሚሄዱ እውነታዎች ናቸው።

ኘበት ነገር ቢኖር ይቅር ተባባሉ፤ ጌታ ይቅር እንዳላችሁ እናንተም ሌላውን ይቅር በሉ:: [14]በእነዚህ ሁሉ ላይ ሁሉን በፍጹም አንድ ነት የሚያስተሳስረውን ፍቅርን ልበሱት::

[15]እንደ አንድ አካል ሆናችሁ የተጠራ ችሁበት የክርስቶስ ሰላም በልባችሁ ይንገሥ፤ የምታመሰግኑም ሁኑ:: [16]የክርስቶስ ቃል በሙ ላት ይኑርባችሁ፤ እርስ በርሳችሁ በጥበብ ሁሉ ተማማሩ፤ ተመካከሩ፤ በመዝሙርና በማሕሌት፣ በመንፈሳዊም ቅኔ በማመስገን በልባችሁ ለእ ግዚአብሔር ዘምሩ:: [17]በእርሱ በኩል ለእግ ዚአብሔር አብ ምስጋና እያቀረባችሁ፣ በቃ ልም ሆነ በተግባር የምታደርጉትን ሁሉ በጌታ በኢየሱስ ስም አድርጉት::

የክርስቲያናዊ ቤተ ሰብ መመሪያ

[18]ሚስቶች ሆይ፤ በጌታ ዘንድ ተገቢ በመ ሆኑ ለባሎቻችሁ ታዘዙ::

[19]ባሎች ሆይ፤ ሚስቶቻችሁን ውደዱ፤ መራራም አትሁኑባቸው::

[20]ልጆች ሆይ፤ ይህ ጌታን ደስ የሚያ ሰኝ በመሆኑ ለወላጆቻችሁ በሁሉም ነገር ታዘዙ፤

[21]አባቶች ሆይ፤ ተስፋ እንዳይቈርጡ ልጆ ቻችሁን አታስመርሯቸው::

[22]ባሮች ሆይ፤ ሰውን ለማስደሰትና ለታ ይታ ብላችሁ ሳይሆን በቅን ልብ ጌታን በመ ፍራት ለምድራዊ ጌቶቻችሁ በሁሉ ነገር ታዘዙ:: [23]የምታደርጉትን ሁሉ ለሰው ሳይ ሆን ለጌታ እንደምታደርጉት ቈጥራችሁ በሙሉ ልባችሁ አድርጉት፤ [24]ከጌታ ዘንድ እንደ ብድራት የምትቀበሉት ርስት እንዳለ ታውቃላችሁና፤ የምታገለግሉት ጌታ ክርስቶ ስን ነው:: [25]በደለኛውም የእጁን ያገኛል፤ አድ ልዎም የለም::

4 ጌቶች ሆይ፤ እናንተም በሰማይ ጌታ እንዳላችሁ ስለምታውቁ አገልጋዮቻች ሁን በፍትሕና በቅንነት አስተዳድሯቸው::

ሌሎች ምክሮች

[2]ከማመስገን ጋር ነቅታችሁ በትጋት ጸልዩ:: [3]እኔ እስረኛ የሆንሁለትን የክርስቶ ስን ምስጢር ማወጅ እንድንችል፣ እግዚአብሔር የቃሉን በር እንዲከፍትልን ስለ እኛ ደግሞ ጸልዩ፤ [4]ደግሞም መናገር እንደሚገባኝ ቃሉን በግልጽ እንድናገር ጸልዩልኝ:: [5]በውጭ ካሉት ሰዎች ጋር ባላችሁ ግንኙነት በጥበብ ተመላለሱ፤ በተገኘውም ዕድል ሁሉ ተጠ ቀሙ:: [6]ለእያንዳንዱ ሰው እንዴት መልስ መስጠት እንደሚገባችሁ ታውቁ ዘንድ ንግግራ ችሁ በጨው እንደ ተቀመመ ሁልጊዜ በጸጋ የተሞላ ይሁን::

የስንብት ሰላምታ

[7]ቲኪቆስ ስላለሁበት ሁኔታ በሙሉ ይነግ ራችኋል፤ እርሱ የተወደደ ወንድምና ታማኝ አገልጋይ፣ በጌታም አብሮኝ ሎሌ ነው:: [8]ስላ ለንበት[*] ሁኔታ እንድታውቁና ልባችሁ ንም እንዲያጽናና ለዚህ ጕዳይ ወደ እናንተ እልከዋለሁ፤ [9]እርሱም ከእናንተ ወገን ከሆነው ከታማኙና ከተወዳጁ ወንድማችን ከአናሲሞስ ጋር ወደ እናንተ ይመጣል፤ እነርሱም እዚህ ስላለው ሁኔታ ሁሉ ይነግሯችኋል::

[10]አብሮኝ የታሰረው አርስጥሮኮስና የበርና ባስ የአክስቱ ልጅ ማርቆስ ሰላምታ ያቀርቡ ላችኋል፤ ስለ ማርቆስ መመሪያ ደርሶአችኋል፤

3፥14 ሮሜ15፥5፤ 1ቆሮ13፥1:13
3፥15 ዮሐ14፥27፤ ሮሜ12፥5፤14፥19
3፥16 መዝ47፥7፤ ሮሜ10፥17፤ ኤፌ5፥19፤ቈላ1፥28
3፥17 1ቆሮ10፥31፤ ኤፌ5፥20
3፥18 ኤፌ5፥22
3፥24 ማቴ16፥27፤ ሐሥ 20፥32
3፥25 ሐሥ10፥34
4፥1 ዘሌ25፥43:53
4፥2 ሉቃ18፥1
4፥3 ሐሥ14፥27፤ 21፥33፤ሮሜ16፥25
4፥5 ማር4፥11፤ ኤፌ5:15:16
4፥6 ማር9፥50፤ ኤፌ4፥29፤1ጴጥ3፥15
4፥7 ሐሥ20፥4፤ ኤፌ6፥21:22፤ቈላ1፥7
4፥8 ኤፌ6፥21: 22፤ቈላ2፥2
4፥9 ቍ 12፤ፊሞ10
4፥10 ሐሥ4፥36፤ 12፥12፤19፥29

[*]8 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *ስለእናንተ...ያውቅ ዘንድ*

3፥15 *የክርስቶጸስ ሰላም* በመራራነትና በጠበኝነት መንፈስ ምትክ ክርስቶስ፣ ብቻ የሚሰጠውንም ሰላም ያመለክታል:: ይህ የሰው ልጆችን ግንኙነት በሙሉ ሊገዛ ይገባዋል::

3፥16 *የክርስቶስ ቃል*፤ የቈላስይስ መልእክት በተጻፈበት ዘመን በቃል የተላለፈውን የክርስቶስን ትምህርት ያመለክታል:: በሌላ መልኩ ግን ብሉይና አዲስ ኪዳንን ያጠቃልላል:: *በመዝሙ ርና በማሕሌት፣ በመንፈሳዊም ቅኔ*፤ ብዙ ጠቀሜታ ያላቸው ጥንታዊ የሆኑ መዝሙሮች እስከ ዛሬ ድረስ ተጠብቀው የቈዩት በጳውሎስ መልእክታት ውስጥ ነው (1፥15-20፤ ኤፌ 5፥14፤ ፊል 2፥6-11፤ 1ጢሞ 3፥16):: "መዝሙር" የሚለው በቤተ ክርስቲያን የሚዘምሩ ትን የብሉይ ኪዳንን መዝሙሮች ያመለክታል (ሉቃ 20፥42፤ 24፥44፤ ሐሥ 1፥20፤13፥33 ይመ):: ደግሞም መዝሙር በአምልኮ ጊዜ በቤተ ክርስቲያን የሚዘመረውንም ሊያመለክት ይችላል:: "ማሕሌት" በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔርን ስለማንነቱ ለማወደስ እንደ ተጻፉት መዝሙሮች በተለይም በበዓላት ጊዜ (1ቆሮ 14፥26፤ ዕብ 2፥12 ደግሞም ሐሥ 16፥25 ይመ) የሚደረገው የውዳሴ መዝሙር ነው:: "መንፈሳዊ ቅኔ" ደግሞ እግዚአብሔር ያደረገውን ውለታ በመቍጠር ስለ ሥራው እርሱን የምናመልክ በት ነው (ራእ 5፥9፤14፥3፤ 15፥3)፤ ይህም በብሉይ ኪዳን እግዚ አብሔር ላደረገው ነገር ምስጋና ለማቅረብ እንደተጠቀሱት መዝሙሮች ዐይነት ማለት ነው (የኤፌ 5፥19 ማብ ይመ)::

3፥18-4፥1፤ በኤፌ 5፥22-6፥9 ላይ ያለውን ማብ ይመ::

3፥20 *በሁሉም ነገር*፤ ኀጢአት ከሆነው ነገር በስተቀር በሁ ሉም ነገር ወላጆችን መታዘዝ አስፈላጊ እንደሆነ ያመለክታል (ሐሥ 5፥29 ይመ)::

3፥22-4፥1፤ ጳውሎስ/ባርነትን እንደ ክፉ ነገር አይቈጥረ ውም፤ በጌቶች ላይ የሚደረገውንም ዐመፅ አይቃወምም፤ ከዚህ ይልቅ ባሮችንና ጌቶቻቸውን ጠርቶ በግንኙነታቸው ክርስቲ ያናዊ የሆነውን መንገድ በማሳየት፣ ሥርዐቱ ፈጽሞ ሊለወጥ የሚችልበትን ሁኔታ ያሳያል:: ጳውሎስ ስለ ባሎች፣ ሚስቶች፣ ልጆችና አባቶች ከጻፈው ይልቅ ስለ ባሪያዎች አጥብቆ የጻፈበት ምክንያት ከቲኪቄስ ጋር በመሆን ይህን የቈላስይስ እንዲሁም የፊልሞናን መልእክት ይዞ የሚሄደው አናሲሞስ ስለ ሆነ ነው:: የአናሲሞስ ጌታ የሚኖረውም በዚያው በቈላስይስ ነበር::

4፥6 *በጨው እንደ ተቀመመ*፤ ጨው ምግብ እንዳይበላሽ የሚከላከልና መልካም ጣዕም እንዲኖረው የሚያደርግ ነው:: የክርስ ቲያንም ንግግር እንደዚሁ መሆን አለበት (3፥8 እና ኤፌ 4፥29 ይመ)::

4፥7 *ቲኪቆስ*፤ የኤፌ 6፥21 ማብ ይመ::

4፥9-17፤ አናሲሞስ (ቍ 9)፣ አርስጥሮኮስ (ቍ 10)፣ ማርቆስ (ቍ 10)፣ አጳፍራ (ቍ 12)፣ ሉቃስ (ቍ 14)፣ ዴማስ (ቍ 14) እንዲ ሁም አክሪጳ (ቍ 17) በፊልሞና መልእክት ላይ መጠቀሳቸው፣ የቈላስይስና የፊልሞና መልእክታት በተመሳሳይ ጊዜና ቦታ እንደ ተጻፉ ያሳያል::

4፥9 *አናሲሞስ*፤ በቈላስይስ ይኖር ለነበረው ፊልሞና ለተባለው ክርስቲያን ባሪያ ነበር:: ምናልባትም ከጌታው ከፊል ሞና ዘንድ አንድ ነገር ሰርቆ ሳሸሽ አይቀርም (ፊል 18)፤ ይህ ደግሞ በሮማውያን ሕግ መሠረት በሞት የሚያስቀጣ ነበር:: ይሁን እንጂ አናሲሞስ ሸሽቶ ሳለ ከጳውሎስ ጋር ተገናኝቶ ክርስቲያን ሆነ (ፊል 10):: አናሲሞስ ክርቲያን ከሆነ በኋላ ወደ ጌታው ወደ ፊልሞና ለመመለስ ፈቃደኛ ስለ ሆነ፣ ጌታው ፊልሞና እንደ ክርስቲያን ወንድም እንዲቀበለው ጳውሎስ መልእክት ጻፈለት (ፊልሞ 16)::

4፥10 *አርስጥሮኮስ*፤ በሐዋርያት ሥራ ውስጥ ስሙ ሦስት ጊዜ የተጠቀሰ የመቄዶንያ ሰው ነበር፣ (1) የኤፌሶን ከተማ በረብሻ ስትታመስ (ሐሥ 19፥29) ከጳውሎስ ጋር የነበረ ሰው ነው፤ ለዚ ህም ነው በቈላስያስ ታዋቂ ሊሆን የቻለው:: (2) እርሱና ቲኪቆስ (ሐሥ 20፥4) ከጳውሎስ ጋር በግሪክ ነበሩ:: (3) ጳውሎስ ወደ

እንግዲህ ወደ እናንተ ሲመጣ ተቀበሉት። [11]ኢዮስጦስ የተባለው ኢያሱም ሰላምታ ያቀር ብላችኋል። ከተገረዙት መካከል በእግዚአብሔር መንግሥት አብረውኝ የሚሠሩት እኔንም ያጽናኑኝ እነዚህ ብቻ ናቸው፤ እነርሱም አጽናን ተውናል። [12]ከእናንተ ወገን የሆነው የክርስቶስ ኢየሱስ አገልጋይ ኤጳፍራ ሰላምታ ያቀርብላች ኋል፤ እርሱም ፍጹም ጠንክራችሁና ሙሉ በሙሉ ተረጋግታችሁ በእግዚአብሔር ፈቃድ ሁሉ ጸንታችሁ እንድትቆሙ ዘወትር ስለ እናንተ በጸሎት እየተጋደለ ነው። [13]ደግሞም ስለ እናንተ እንዲሁም በሎዶቅያና በኢያራ ከተሞች ስላሉት ተግቶ እንደሚሠራ እኔ እመሰክርለታለሁ። [14]የተወደደው ሐኪሙ ሉቃስ እንዲሁም ዴማስ ሰላምታ ያቀርቡላች ኋል። [15]በሎዶቅያ ላሉት ወንድሞች፣ ለን ምፉን፣ በቤቷም ላለች ቤተ ክርስቲያን ሰላምታ አቅርቡልኝ።

[16]ይህች መልእክት ከተነበበችላችሁ በኋላ በሎዶቅያ ላለችው ቤተ ክርስቲያን ደግሞ እንድትነበብ አድርጉ፤ እናንተም ደግሞ በሎ ዶቅያ ያለችውን መልእክት አንብቡ።

[17]ለአክሪጳም፣ "በጌታ የተቀበልኸውን አገ ልግሎት ከፍጻሜ ለማድረስ ተጠንቀቅ" በሉ ልኝ።

[18]ይህን ሰላምታ በገዛ እጄ የጻፍሁት እኔ ጳውሎስ ነኝ። እስራቴን አስቡ። ጸጋ ከእናንተ ጋር ይሁን።

4፥11 ፊል2፥25
4፥12 ቆ9፤ ሮሜ15፥30፤ 1ቆሮ2፥6፤ቆላ1፥7፤ ፊሞ23
4፥13 ቆላ2፥1
4፥14 2ጢሞ4፥10፡ 11፤ፊሞ24
4፥15 ሮሜ16፥5፤ ቆላ2፥1
4፥16 1ተሰ3፥14፤ 1ጢሞ4፥13
4፥17 2ጢሞ4፥5፤ ፊሞ2
4፥18 ሐሥ21፥33፤ 1ቆሮ16፥21፤ 1ጢሞ6፥21፤ ዕብ13፥3

ሮም በሄደ ጊዜም አብሮት ነበር (ሐሥ 27፥2)። *ማርቆስ*፤ የማ ርቆስ ወንጌል ጸሓፊ ነው። በርናባስ ይዞኸው ሂድ ቢለውም እንኳ ማርቆስ በጵንፍልያ (ሐሥ 15፥8) ጥሎን ሄዶአል በማለት ጳውሎስ በሁለተኛዋ የወንጌል ጕዞው ይዞት ሊሄድ አልፈቀደም። አሁን ግን ከዐሥራ ሁለት ዓመት በኋላ በመካከላቸው የነበረው ችግር ስለ ተስተካከለ በዚህ ሥፍራና በፊልሞና 24 ላይ የማርቆስን ሰላምታ ጨምሮ ሲጽፍ ይታያል። ከአምስት ዓመት በኋላም፣ "ማር ቆስ ለአገልግሎት ብዙ ይጠቅመኛል" ብሎ ጽፎአል (2ጢሞ 4፥11፤ የሐሥ 15፥39፤ ማብ ይመ)።

4፥13 *ኢያራ፤* ከሎዶቅያ 10 ኪ.ሜ. ከቈላስይስም ደግሞ 22 ኪ.ሜ. ያህል የምትርቅ በትንሿ እስያ የምትገኝ የአሁኗ የቱ ርክ ከተማ ናት። ቤተ ክርስቲያኒቱ የተመሠረተችው ጳውሎስ በኤፌሶን በቈየበት በሦስቱ ዓመት ጊዜ ውስጥ እንደ ሆነ ይገመታል (ሐሥ 19)፤ ይሁን እንጂ የመሠረታት ጳውሎስ ላይሆን ይችላል (ከ2፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥14 *ሉቃስ*፤ ጳውሎስ በተጓዘበት ስፍራ ሁሉ አብሮት በመሆን (የሐሥ 16፥19 ማብ ይመ) በሐዋርያት ሥራ መጽሐፉ ላይ ስለ ጳውሎስ ጽፎአል፤ እንዲሁም ይህ መልእክት በተጻፈበት ከጳውሎስ ጋር በሮም አብሮት ነበር (ሐሥ 28)። *ዴማስ* የክርስቶስ አገልጋይ ሲሆን በኋላ ግን ከጳውሎስን ተለይቶ ሄዶአል (2ጢሞ 4፥10)።

4፥15 *ለንምፉን*፤ ምናልባትም ሎዶቅያ ናት። *በቤቷም ላለች ቤተ ክርስቲያን*፤ በብዙ ቦታ የሚገኙት የጥንት አብያተ ክርስቲያናት የራሳቸው ሕንጻ ስላልነበራቸው ለአምልኮ፣ ለትምህ ርትና ለስብከት የግለሰቦችን ቤት ይጠቀሙ ነበር። ለምሳሌ ጵር ስቅላና አቂላ (ሮሜ 16፥5፤ 1ቆሮ 16፥19)፣ ፊልሞና (ፊል 2) እንዲ ሁም የዮሐንስ እናት ማርያም (ሐሥ 12፥12)።

4፥16 *ይህች መልእክት ከተነበበችላችሁ በኋላ*፤ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ጳውሎስ የላከውን መልእክት በተሰበሰበ ጉባኤ ፊት ድምፅን ከፍ አድርጎ የማንበብ ልማድ ነበራት። *በሎዶቅያ*፤ የሎዶቅያ ቤተ ክርስቲያን የጻፈችው መልእክት ሳይሆን፣ ጳውሎስ ለሎዶቅያ ቤተ ክርስቲያን የጻፈውና የሎዶቅያ ቤተ ክርስቲያን ለቈላስይስ ቤተ ክርስቲያን እንዲያነቡት የምትሰጠው መልእክት ሊሆን ይችላል። ምናልባትም ይህ ደብዳቤ ቲኪቆስ ከኤፌሶን፣ ቈላስይስና ፊልሞና መልእክታት ጋር ይዞት የሄደው አራተኛ መልእክት ሊሆን ይችላል። ይህም ስፍራ በዛሬዋ ቱርክ የሚገኝ ነው። ምናልባት ይህ መልእክት ለኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን የተላከው መልእክት ሆኖ ከሎዶቅያ እስከ ቈላስይስ ድረስ ተወስዶ የተነበበ ሊሆን ይችላል።

4፥17 *አክሪጳ*፤ በፊሞ 2 ላይ ጳውሎስ ከእኛ ጋር አብሮ ወታደር ይለዋል።

4፥18፤ ጳውሎስ መልእክታቱን በቃል እየነገረ በማስጻፍ (ሮሜ 16፥22 ይመ) አንዳንድ ሰላምታዎችን በገዛ እጁ ይጽፍ ነበር (1ቆሮ 16፥21፤ ገላ 6፥11፤ 2ተሰ 3፥17፤ ፊሞ 19)። በመልእክቱ በመጨረሻ ላይ በገዛ እጁ መጻፉ ለመልእክቱ እርግጠኛነት ዋስትና ይሰጣል።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ተሰሎንቄ ሰዎች - አንደኛ

መግቢያ

የተሰሎንቄ መልእክቶች ዳራ

ወደ ተሰሎንቄ ከተላኩት መልእክታት ውስጥ ጳውሎስንና የሥራ ባልደረቦቹን የተዝዘብቸውንም ቦታዎች ከተሰሎንቄ መልእክታት ጋር በማዛመድ መመልከት ለምናደርገው ጥናት ጠቃሚ ነው። የተዝዘብቸው ቦታዎች የሚከተሉት ናቸው:-

(1) ጳውሎስና ሲላስ ከተሰሎንቄ ወደ ቤርያ ሸሹ (ሐሥ17፥10)፤ ጢሞቴዎስ ግን አልተጠቀሰም፤ ምክንያቱም በተሰሎንቄ ቀርቶ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ወደ ፊልጵስዩስ ከተመለሰ በኋላ በቤርያ ከጳውሎስና ከሲላስ ጋር እንደ ገና ተገናኝቶ ይሆናል (ሐሥ17፥1)።

(2) ጳውሎስ በቤርያ ተከስቶ ከነበረው ስደት የተነሣ ሲላስንና ጢሞቴዎስን በቤርያ ትቶ ወደ አቴና ሸሸ (ሐሥ17:14)

(3) ጳውሎስ አቴና ሆኖ ሲላስና ጢሞቴዎስ ወደ እርሱ እንዲመጡ መልእክት ላከ (ሐሥ17፥15) እንዲሁም የ3፥1-2 ማብ ይመ)

(4) ጢሞቴዎስ በአቴና ጳውሎስን አገኘው፤ ከዚያም ጳውሎስ ጢሞቴዎስን፤ ወደ ተሰሎንቄ ላከው ። (3፥1-5 ይመ) በዚህ ስፍራ ሲላስ ስላልተጠቀሰ ምናልባት ጢሞቴዎስ ወደ ተሰሎንቄ ሲሄድ እርሱ ደግሞ ወደ ፊልጵስዩስ እንደተመለሰ ይገመታል።

(5) ጳውሎስ ወደ ቆሮንቶስ ሄደ (ሐሥ18፥1 ይመ)

(6) ሲላስና ጢሞቴዎስ ጳውሎስን ለማግኘት ወደ ቆሮንቶስ መጡ (3፥6፤ሐሥ18፥5 ይመ)

(7) ጳውሎስ 1ኛ ተሰሎንቄን ጽፎ ወደ ቤተ ክርስቲያን ላከ።

(8) ስድስት ወር ያህል ቈይቶ (51/52-44/45 ዓ.ም) ስለ ቤተ ክርስቲያኒቱ በሰማው ሁኔታ ላይ ተመሥርቶ 2ኛውን የተሰሎንቄ መልእክት ጽፎአል።

ጸሐፊው፣ መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

ጳውሎስ ይህን መልእክት ቆሮንቶስ በነበረበት ወቅት እንደ ጻፈው ውስጣዊም ሆነ ውጭያዊ መረጃዎች ይመሰክራሉ (የ3፥1-2 ማብ ይመ)። በጥንት ቤተ ክርስቲያን የነበሩ ጸሐፊዎችም በዚህ ጉዳይ ላይ ይስማማሉ (ለምሳሌ ማርሲዮን 140 ዓ.ም)። ጳውሎስ የሚታወቅበት ባሕርይ በዚህ ደብዳቤ ውስጥ ተንጸባርቆአል (3፥1-2:8-11)፤ ከሐሥ15፥36፤ 2ቆሮ11፥28 ጋር ያነጻጽሩ)። በመልእክቱ ውስጥ የተጠቀሱት ታሪካዊ ሁኔታዎች በሐዋርያት ሥራና በሌሎች የጳውሎስ መልእክታት ስለ ጳውሎስ ሕይወት ከተጻፈው ታሪክ ጋር ይስማማሉ። (2፥14-16 ን ከሐሥ17፥5-10 ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም 3፥6 ን ሐሥ17፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። በዚህ መረጃ መሠረት ጳውሎስ የ1ኛ ተሰሎንቄ ጸሐፊ መሆኑን የሚቃወሙ ሰዎች ጥቂት ናቸው። መልእክቱ እ.ኤ.አ በ51 ዓ.ም እንደ ተጻፈ ይገመታል፤ ለዚህም በግሪክ አገር ዴልፊ ከተባለ አካባቢ የተገኘው የጥንት ጽሑፍ አስተማማኝ ማስረጃ ነው፤ ይህም ጋሊዮ የተባለ የሮም ቆንሲል በተሾመበት በ51-52 ዓ.ም ጳውሎስም በቆሮንቶስ በነበረበት ጊዜ መሆኑ ነው። (ሐሥ18፥12-17 ይመ) የገላትያ መልእክት ከሁሉ አስቀድሞ እንደ ተጻፈ (48/41-49/42 ዓ.ም) ከሚሰጠው ግምት በስተቀር፣ ከጳውሎስ መልእክቶች ሁሉ በቅድሚያ የተጻፈው 1ኛ ተሰሎንቄ ነው።

የተሰሎንቄ ከተማና ቤተ ክርስቲያን

የተሰሎንቄ ከተማ በቴርማይክ የባሕር ሰላጤ ራስጌ የምትገኝና ከፍተኛ እንቅስቃሴ ያለባት የወደብ ከተማ ነበረች። ተሰሎንቄ በታላቁ በኢግናቲያን መንገድ መገናኛ ላይ ስለምትገኝ የታወቀች የመገናኛና የንግድ ማዕከል ሆና ነበር። 200.000 ሕዝብ ይኖርባት ስለ ነበር በመቄዶኒያ ካሉት ከተሞች ሁሉ ታላቅዋ እርስዋ ናት። የክፍለ አገሯ ዋና ከተማም ነበረች። የተሰሎንቄ ቤተ ክርስቲያን ታሪካዊ ዳራ በሐሥ17፥1-9 ላይ ይገኛል፤ በዚህች ከተማ ጳውሎስ አገልግሎቱን የጀመረው በአይሁድ ምኵራብ ውስጥ ስለ ነበር በቤተ ክርስቲያኒቱ ውስጥ ጥቂት አይሁድ ይገኙ እንደ ነበረ መገመት አያዳግትም፤ ይሁን እንጂ በ1፥9-10፤ሐሥ17፥4 ላይ የቤተ ክርስቲያኒቱ አባላት በአብዛኛው ከአሕዛብ ወገን ወደ ጌታ የመጡ መሆናቸው ተጠቅሷል።

ዐላማው

ጳውሎስ በተሰሎንቄ ከተማ ለጥቂት ጊዜ ከቈየ በኋላ በድንገት ከተማዋን ለቆ ወጣ (ሐሥ17፥5-10)፤ በዚህ ምክንያት ከአሕዛብ ወደ ጌታ የመጡትን አዳዲስ አማኞች በስደቱ ውስጥ የሚያጽናናቸው አልነበረም፣ ጳውሎስም ይህን መልእክት የጻፈበት ዐላማ በፈተና ውስጥ የነበሩትን አዳዲስ አማኞች ለማጽናናት ነበር (3፥3-5)። ይኸውም:- እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ እንዲኖሩ መመሪያ ለመስጠት (4፥1-8) ዕለታዊ ሥራቸውን እንዳያቋርጡ ለመምከር (4፥11-12)፤ ከክርስቶስ ዳግም ምጽአት በፊት ስለ ሚሞቱት አማኞች የወደ ፊት ሁኔታ (ተስፋ) ማረጋገጫ ለመስጠት ነው። (መሪ ሐሳቡን፤ የ4፥13:15 ማብ ይመ)።

መሪ ሐሳቡ

ደብዳቤው ለተለያየ ዐላማ የተጻፈ ቢሆንም ሁለቱም የተሰሎንቄ መልእክታት በመጨረሻው ዘመን በሚሆኑ ነገሮች ላይ ትኵረት ያደርጋሉ። የተሰሎንቄ መልእክታት በይበልጥ የሚናገሩት ስለትምህርተ ፍጻሜ ወይም ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ነው። እያንዳንዱ የ1ኛ ተሰሎንቄ ምዕራፍ የሚደመደመው የክርስቶስን ዳግም ምጽአት በማመልከት ነው። ም4 ስለ ዳግም ምጽአት ትኵረት ይሰጣል (1፥9-10፤2፥19-20፤3፥13፤4፥13-18፤5፥23-24)። ስለዚህ የጌታ ምጽአት ጕዳይ በመልእክቱ ውስጥ ሰፊውን ቦታ የያዘ በመሆኑ መሪ ሐሳብ ተደርጎ ሊቈጠር ይችላል፤ ሁለቱም መልእክታት አብዛኛውን ጊዜ ጳውሎስ ስለ መጨረሻው ዘመን የጻፋአቸው ደብዳቤዎች ተብለው ይታወቃሉ።

አስተዋፅኦ

1. ስለ ተሰሎንቄ ሰዎች የቀረበ ምስጋና (ም1)
   ሀ. የምስጋና መንሥኤ (1፥1-4)
   ለ. የመንሥኤው እውነተኛ (1፥5-10)
2. ስለ ሐዋርያዊ አገልግሎቱና ከእነርሱ ስለ ተለየበት ምክንያት የተሰጠ መከላከያ (ም2-3)
   ሀ. ስለ ሐዋርያዊ አገልግሎቱ የቀረበ መከላከያ (2፥1-16)
   ለ. ወደ ተሰሎንቄ ስላለመምጣቱ የተሰጠ መግለጫ (2፥17-3፥10)
   ሐ. ጸሎት (3፥11-13)
3. ለተሰሎንቄ ሰዎች የተሰጠ ምክር (4፥1-5፥22)
   ሀ. ስለ ግላዊ ሕይወት (4፥1-12)
   ለ. ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት (4፥13-5፥11)
   ሐ. ስለ ቤተ ክርስቲያን ሕይወት (5፥12-22)
4. ማጠቃለያ ጸሎት፣ ሰላምታና ቡራኬ (5፥23-28)

1 ከጳውሎስ፣ ከሲላስና[ሀ] ከጢሞቴዎስ፤ የእግዚአብሔር አብና የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስ ለሆኑት ለተሰሎንቄ ሰዎች ቤተ ክርስቲያን፤

ከእግዚአብሔር ከአባታችን ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን[ለ]።

ስለ ተሰሎንቄ ሰዎች እምነት የቀረበ ምስጋና

[2]በጸሎታችን እያስታወስናችሁ ሁልጊዜ እግዚአብሔርን ስለ ሁላችሁ እናመሰግናለን። [3]ከእምነት የሆነውን ሥራችሁን፣ ከፍቅር የመነጨውን ድካማችሁንና በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ባላችሁ ተስፋ የተገኘውን ጽናታችሁን በአምላካችንና በአባታችን ፊት ዘወትር እናስባለን።

[4]እግዚአብሔር የተወደዳችሁ ወንድሞች ሆይ፤ እርሱ እንደ መረጣችሁ እናውቃለን፤ [5]ምክንያቱም ወንጌላችን ወደ እናንተ የመጣው በኀይልና በመንፈስ ቅዱስ በብዙም መረዳት እንጂ በቃል ብቻ አይደለም። ደግሞ ስለ እናንተ ስንል በመካከላችሁ እንዴት እንደኖርን ታውቃላችሁ። [6]እናንተ እኛንና ጌታን መስላችኋል፤ ምንም እንኳ ብርቱ መከራ ቢደርስባችሁም ቃሉን በመንፈስ ቅዱስ ደስታ ተቀብላችኋል። [7]ከዚህም የተነሣ በመቄዶንያና በአካይያ ለሚገኙ ምእመናን መልካም ምሳሌ ሆናችኋል። [8]የጌታ ቃል ከእናንተ ወጥቶ በመቄዶንያና በአካይያ መሰማቱ ብቻ ሳይሆን በእግዚአብሔር ያላችሁ እምነት በሁሉ ቦታ ታውቆአል፤ ስለዚህ እኛ በዚህ ጕዳይ ላይ ምንም መናገር አያስፈልገንም፤ [9]በእንዴት ያለ አቀባበል እንደ ተቀበላችሁንና ሕያውና እውነተኛ የሆነውን እግዚአብሔርን ለማገልገል ከጣዖታት ወደ እግዚአብሔር እንዴት እንደ ተመለሳችሁ እነርሱ ራሳቸው ይናገራሉ፤ [10]ደግሞም ከሙታን ያስነሣውንና ከሰማይ የሚመጣውን ልጁን፣ ከሚመጣውም ቍጣ የሚያድነንን ኢየሱስን እንዴት እንደምትጠባበቁ ይናገራሉ።

የጳውሎስ አገልግሎት በተሰሎንቄ

2 ወንድሞች ሆይ፤ ወደ እናንተ የመጣነው ለከንቱ እንዳልሆነ እናንተ ራሳችሁ ታውቃላችሁ።

ሀ1 ግሪኩ ሲሉያኖስ ይላል

ለ1 አንዳንድ ቅጂዎች ከእግዚአብሔር ከአባታችን ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ የሚለው የላቸውም

1፥1 ሐሥ15፥22፤ 16፥1፤17፥1፤ ሮሜ1፥7፤2ተሰ1፥1
1፥2 ሮሜ1፥8፡10፤ ኤፌ5፥20
1፥3 ሮሜ8፥25፤ 1ቆሮ13፥13፤ገላ5፥6፤ ፊል4፥20፤1ተሰ3፥6፤ 2ተሰ1፥3፡11፤ያዕ2፥14-26
1፥4 ቈላ3፥12፤ 2ተሰ2፥13
1፥5 ሮሜ1፥16፤ 15፥13፤2ቆሮ2፥12፤ 1ተሰ2፥10፤ 2ተሰ2፥14
1፥6 ሐሥ13፥52፤ 17፥5-10፤ 1ቆሮ 4፥16፤ 2ቆሮ6፥10
1፥7 ሐሥ16፥9፤ 18፥12፤1ጢሞ4፥12
1፥8 ሮሜ1፥8፤ 2ተሰ3፥1
1፥9 ማቴ16፥16፤ ሐ14፥15፤1ቆሮ12፥2፤ገላ4፥8
1፥10 ሐሥ2፥24፤ ሮሜ1፥18፤1ቆሮ1፥7
2፥1 1ተሰ1፥5፡9፤ 2ተሰ1፥10

1፥1 *ከጳውሎስ፤* የሐሥ9፥1፤13፥9፤ ፊል3፥4-14 ማብ ይመ። *ከሲላስ፤* የሐሥ15፥22 ማብ ይመ። በሁለተኛው የጳውሎስ የወንጌል ጕዞ ብዙ ጊዜ አብሮት ተጕዞአል (ሐሥ 15፥22-18፥5)። *ከጢሞቴዎስ፤* ከ1ኛ ጢሞቴዎስ መግቢያ፣ "ተደራሲው" የሚለውን ይመ፤ ከሲላስ ጋር በመሆን የተሰሎንቄን ቤተ ክርስቲያን ለመመሥረት ጳውሎስን ረድተውታል (ሐሥ17፥1-14)። *ከእግዚአብሔር...ከጌታ፤* ክርስቲያኖች ከአብና ከወልድ ጋር ያላቸውን ጠንካራ ግንኙነትንና ሕያው ኅብረትን ያመለክታል (ዮሐ14፥23፤ 17፥21)። የግሪኩ ሰዋስው አብና ወልድ የተለያየ አካል እንዳላቸው ያሳያል። በአብና በወልድ መካከል ያለው ግንኙነት የሥላሴን ግንኙነት ያመለክታል (3፥11፤2ተሰ1፥2፡8፡12፤2፥16፤3፥5)። *ጸጋና ሰላም፤* የዮና 4፥2፤ ዮሐ14፥27፤20፥19፤ገላ1፥3 ኤፌ1፥2 ማብ ይመ።

1፥2 *እናመሰግናለን፤* የፊል1፥3-4 ማብ ይመ።

1፥3፤ በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ እምነት፣ ተስፋና ፍቅር ብዙ ጊዜ በአንድነት ተጠቅሰው ይገኛሉ (5፥8፤ሮሜ5፥2-5፤1ቆሮ 13፥13፤ገላ5፥5-6፤ቈላ1፥4-5፤ዕብ6፥10-12፤10፥22-24፤1ጴጥ1፥3-8፡ 21-22)። *ከእምነት የሆነውን ሥራችሁን፤* እምነት በተግባር ይገለጣል (ሮሜ1፥5፤ 16፥26፤ ገላ5፥6 ፤2ተሰ1፥11፤ያዕ2፥14-26 ይመ)። *ተስፋ፤ መሠረት የሌለው የምኞት ሐሳብ* ሳይሆን በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስና በዳግም ምጽአቱ ላይ የተመሠረተ እምነት ነው (ቍ 10)። ዕብ 6፥18-20 እና የቈላ1፥5 ማብ ይመ፡

1፥4 *የተወደዳችሁ...መረጣችሁ፤* ሁለቱም ቃላት የእግዚአብሔርን ፍቅር ይገልጻሉ (ቈላ3፥12፤2ተሰ2፥13፤ የኤፌ1፥4 ማብ ይመ)። *ወንድሞች፤* ከክርስቶስ ጋር ባለ ኅብረት የሚመጣ አንድነት ነው። ለተሰሎንቄ ክርስቲያኖች በተጻፉት ሁለት መልእክቶች ውስጥ ይህ ቃል ሃያ ስምንት ጊዜ ያህል ተጠቅሶአል። *እናውቃለን፤* ጳውሎስ መመረጣቸውን በሚመለከት ጽኑ እምነት እንዲኖረው ያደረገው ምክንያት ከቍ 5-10 ላይ ተጠቅሶአል።

1፥5 *ወንጌላችን፤* በጳውሎስ፣ በሲላስና በጢሞቴዎስ የተሰበከውንና እነርሱም በእምነት የተቀበሉትን ወንጌል ያመለክታል። ወንጌል ከሁሉ አስቀድሞ እግዚአብሔር አብ ስለ ጀመረው የእርሱ ነው (2፥8)፤ ደግሞም ለኀጢአታችን ሥርየት በክርስቶስ ሞት ላይ የተመሰረተ ስለ ሆነ የክርስቶስም ነው (3፥2)። *ኀይል፤* ከመንፈሳዊ ባርነት ነጻ የሚያወጣ ኀይል ነው፤ ይኸውም የመንፈስ ቅዱስ ኀይል ነው (ሮሜ15፥13፡18-19፤1ቆሮ2፥4-5 ይመ)፤ ደግሞም ይህ ኀይል በወንጌል ውስጥ አለ (ሮሜ1፥16 ይመ)። *በብዙም መረዳት፤* በሰባኪዎቹም ሆነ በተሰሎንቄ ክርስቲያኖች ዘንድ የነበረው ይህ መረዳት ከመንፈስ ቅዱስ ነው።

1፥6 *መስላችኋል፤* ክርስቲያን መከተል የሚገባው የመልካም ምሳሌነት ደረጃዎች፡- (1) የተሰሎንቄ ክርስቲያኖች በይሁዳ ያሉትን አብያተ ክርስቲያናት ምሳሌነት እንደተከተሉ (2፥14)፣ በመቄዶንያና በአካይያ ያሉ አማኞች የተሰሎንቄን ክርስቲያኖች ምሳሌነት ተከትለዋል (ቍ7)፤ (2) የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች የጳውሎስን ምሳሌነት እንደ ተከተሉና (1ቆሮ 4፥6፤ 11፥1) አማኞች ሁሉ የመሪዎቻቸውን ምሳሌነት እንደሚከተሉ የተሰሎንቄ ክርስቲያኖችም የጳውሎስን ምሳሌነት ተከትለዋል (2ተሰ3፥7፡9፤ 1ጢሞ 4፥12፤ቲቶ2፥7፤1ጴጥ5፥3)፤ (3) ጳውሎስ የክርስቶስን ምሳሌነት እንደ ተከተለ የተሰሎንቄም ክርስቲያኖች የክርስቶስን ምሳሌነት ተከትለዋል (ቍ6)፤ (4) ሁሉም እግዚአብሔርን ለመምሰል ይሆን አደረጉ (ኤፌ5፥1)። *ብርቱ መከራ፤* በሐሥ17፥5-14 እንደ ተዘገበው ነው (1ተሰ2፥14 ይመ)።

1፥7 *በመቄዶንያና በአካይያ፤* በዚያን ዘመን ግሪክ የተከፋፈለችባቸው ሁለት የሮማ ክፍላተ አገራት ነበሩ (ሐሥ19፥21፤ ሮሜ15፥26 ይመ)።

1፥8 *በሁሉ ቦታ፤* በጎበኙበትና በሚያውቁት ስፍራ ሁሉ ማለት ነው (ሮሜ1፥8፤ 1ቆሮ1፥2፤ 2ቆሮ2፥14፤ 1ጢሞ2፥8)። የምሥራቹ በፍጥነት የተሠራጨበት ምክንያት የተሰሎንቄ ከተማ በዋናው የኢግኒሽያን መንገድ ላይ በመሆንዋ ከፍተኛ የንግድ እንቅስቃሴ የሚካሄድበት ወደብና የሮማ ግዛት የሆነችው የመቄዶንያ ዋና ከተማ ስለ ነበረች ነው።

1፥9-10፤ እውነተኛ ለውጥን የሚያመለክቱ ሦስት ምልክቶች፡- (1) ከጣዖት አምልኮ መመለስ፤ (2) እግዚአብሔርን ማገልገልና (3) የክርስቶስን ዳግም ምጽአት መጠባበቅ ናቸው። ጳውሎስ ለተሰሎንቄ ሰዎች በጻፋቸው ሁለት አጫጭር መልእክቶቹ በብዛት የሚናገረው ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ነው (ቍ10፤ 2፥19፤ 3፥13፤ 4፥13-5፥4፤ 2ተሰ1፥7-10፤ 2፥1-12)።

1፥10 *ኢየሱስ፤* "የሹዋ" ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል የተወሰደ ሲሆን ትርጕሙም፣ "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ነው። *ቍጣ፤* አንዳንዶች ቃሉ የመጨረሻውን ፍርድ እንደሚያመለክት አድርገው ሲያስቡ (የሮሜ 1፥18 ማብ ይመ)፣ ሌሎች ግን ወደ ፊት ያለውን ታላቁን መከራ ያመለክታል ይላሉ።

2፥1-12፤ ለአገልጋይ የሚሆን "መመሪያ" ነው ይኸውም፡- (1) የእርሱ መልእክት የእግዚአብሔር መልካም ዜና ነው ("ወንጌል")፤ (2) የተነሣበትም ዐላማ ክፉት ላይ የተመሠረተ አይደለም (ቍ3)፤ ሰዎችን ደስ ለማሰኘት (ቍ4) በሥሥት (ቍ5) ወይም ከሰዎች ምስጋናን ለማግኘት ሳይሆን (ቍ6) እግዚአብሔርን ደስ ለማሰኘት ነው (ቍ4) (3) ተግባሩ በማታለል (ቍ3)፣ በሽንገላ (ቍ5) ወይም በስውር ሳይሆን (ቍ5)፣ በሙሉ ልብ (ቍ2)፣ በየዋህነት (ቍ7)፣ በፍቅር (ቍ8፡11)፣ በድካም እና(ቍ9) በቅድስና ነው (ቍ10)።

2፥1 *ታውቃላችሁ፤* አጥቢያ ቤተ ክርስቲያኒቱ በጳውሎስ ላይ ተቃዋሚዎች የተሰነዘሩት የእምነት ማጉደል ክስ መቃወም ችላለች (ቍ3)።

[2]እንደምታውቁት ከዚህ ቀደም በፊልጵስዩስ መከራ ተቀብለን ተንገላታን፤ ነገር ግን ብርቱ ተቃውሞ ቢደርስብንም እንኳ የእግዚአብሔርን ወንጌል ለእናንተ እንደምናበሥር በአምላካችን ድፍረት አገኘን:: [3]የምናቀርበው ልመና ከስሕተት ወይም ከክፉ ዐላማ ወይም እናንተን ለማታለል ከመፈለግ የመነጨ አይደለም:: [4]ነገር ግን ወንጌልን በዐደራ ለመቀበል እግዚአብሔር ብቁ አድርጎ እንደ ቈጠራቸው ሰዎች ሆነን እንናገራለን:: ይህንንም የምናደርገው ልባችንን የሚመረምረውን እግዚአብሔርን እንጂ ሰዎችን ደስ ለማሰኘት ብለን አይደለም:: [5]የሽንገላ ቃል ከቶ እንዳልተናገርን ወይም ሥሥትን ለመሸፈን ብለን አስመሳዮች እንዳልሆንን ታውቃላችሁ፤ ለዚህም እግዚአብሔር ምስክራችን ነው:: [6]ከእናንተም ሆነ ከሌሎች ከማንም፣ ከሰው የሚገኝ ክብር አልፈለግንም:: የክርስቶስ ሐዋርያት እንደ መሆናችን መጠን ሸክም በሆንባችሁ ነበር፤ [7]ነገር ግን እናት ልጆቿን እንደምትንከባከብ እኛም በመካከላችሁ በየዋህነት ተመላለስን::

[8]የእግዚአብሔርን ወንጌል ብቻ ሳይሆን ሕይወታችንን ጭምር ልናካፍላችሁ ደስ እስኪለን ድረስ ወደድናችሁ፤ ምክንያቱም እናንተ በእኛ ዘንድ ተወዳጆች ነበራችሁ:: [9]ወንድሞች ሆይ፤ ጥረታችንንና ድካማችንን ታስታውሳላችሁ፤ በማንም ላይ ሸክም እንዳንሆን ሌሊትና ቀን እየሠራን ወንጌል ሰበክንላችሁ::

[10]በእናንተ በምታምኑት መካከል ሳለን እንዴት በቅድስና፣ በጽድቅ እንዲሁም ያለነቀፋ ሆነን እንደኖርን እናንተም እግዚአብሔርም ምስክሮች ናችሁ:: [11]አባት ለገዛ ልጆቹ እንደሚሆን እኛም ለእያንዳንዳችሁ የቱን ያህል እንደ ሆንን ታውቃላችሁ፤ [12]ወደ መንግሥቱና ወደ ክብሩ ለጠራችሁ ለእግዚአብሔር እንደሚገባ ትኖሩ ዘንድ አበረታታናችሁ፤ አጽናናችሁ፤ አጥብቀን ለመንናችሁ::

[13]ከእኛ የሰማችሁትን የእግዚአብሔርን ቃል በተቀበላችሁ ጊዜ፣ በእናንተ በምታምኑት ዘንድ በእርግጥ እንደሚሠራ እንደ እግዚአብሔር ቃል እንጂ እንደ ሰው ቃል አድርጋችሁ ስላልተ ቀበላችሁት እግዚአብሔርን ያለ ማቋረጥ እና መሰግናለን:: [14]ወንድሞች ሆይ፤ በክርስቶስ ኢየሱስ ያሉትን በይሁዳ የሚገኙትን የእግዚአብሔርን አብያተ ክርስቲያናት መስላችኋል፤ እነዚያ ከአይሁድ መከራ እንደ ተቀበሉ፣ እናንተም ከገዛ ወገኖቻችሁ መከራን ተቀብ ላችኋል:: [15]እነርሱ ጌታ ኢየሱስንና ነቢያትን ገደሉ፤ እኛንም አሳደዱን፤ እግዚአብሔ ርንም ደስ አላሰኙትም፤ የሰውም ሁሉ ፀር ሆኑ፤ [16]ይኸውም ይድኑ ዘንድ ለአሕዛብ እን ዳንናገር ለመከልከል ነው፤ በዚህ ሁኔታ ኀጢአታቸውን ሁልጊዜ በራሳቸው ላይ እስከ መጨረሻው እያከማቹ ይሄዳሉ:: ቍጣውም በእነርሱ ላይ ያለ ልክ መጥቶአል*::

ጳውሎስ የተሰሎንቄን ሰዎች ለማየት የነበረው ናፍቆት

[17]ነገር ግን ወንድሞች ሆይ፤ እኛ በልባችን ሳይሆን በአካል ለጥቂት ጊዜ ከእናንተ ብንለይም፣ ለእናንተ ካለን ታላቅ ናፍቆት የተነሣ ፊታችሁን ለማየት ብርቱ ጥረት አደረግን:: [18]ወደ እናንተ ለመምጣት ፈልገን ነበር፤ በተለይም እኔ ጳውሎስ ብዙ ጊዜ ሞክሬ ነበር፤ ነገር ግን ሰይጣን አዘገየኝ::

*16 ወይም በሙላት መጥቶአል

2፥2 ሐሥ14፥19፤ 16፥12:22፤17፥1-9፤ፊል1፥30
2፥3 2ቆሮ2፥17፤ 4፥2
2፥4 ሮሜ፥29፤ ገላ2፥7፤1ጢሞ1፥11፤ ራእ2፥23
2፥5 ቍ10፤ ሐሥ20፥33፤ ሮሜ1፥9
2፥6 ዮሐ5፥41:44፤ 1ቆሮ9፥1:2፤ 2ቆሮ11፥7-11
2፥7 ቍ11
2፥8 ሮሜ1፥1፤ 2ቆሮ12፥15፤ 1ዮሐ3፥16
2፥9 ሐሥ18፥3፤ 2ቆሮ11፥9፤2ተሰ3፥8
2፥10 ቍ5፤ ሮሜ1፥9፤2ቆሮ1፥12፤ 1ተሰ1፥5
2፥11 ቍ7፤1ቆሮ 4፥14፤ ገላ4፥19፤ 1ጢሞ1፥2፤ፊሞ10፤ 1ዮሐ2፥1
2፥12 ሮሜ8፥28፤ ኤፌ4፥1
2፥13 ሮሜ1፥8፤ 1ተሰ1፥2፤ዕብ4፥12
2፥14 ሐሥ17፥5፤ ገላ1፥22፤1ተሰ1፥6፤2ተሰ1፥4
2፥15 ማቴ5፥12፤ ሉቃ24፥20፤ ሐሥ2፥23
2፥16 ማቴ23፥32፤ ሐሥ13፥45:50፤ 17፥5፤20፥3፤ 21፥27፤24፥9
2፥17 1ቆሮ5፥3፤ ቈላ2፥5፤1ተሰ3፥10
2፥18 ማቴ4፥10፤ ሮሜ1፥13፤15፥22

2፥2 *ተንገላታን፤* ጳውሎስ በፊልጵስዩስ ከተማ በደረሰበት መንገላታት ክፉኛ ተጐድቶአል (ሐሥ16፥19-40)::

2፥3 *ለማታለል፤* በግሪኩ ቋንቋ ይህ ቃል ዓሣን ለማጥመድ በመንጠቆ ላይ የሚደረገውን ምግብ ያመለክታል፤ በኋላ ግን ለጥቅም ሲባል የሚደረገውን ማንኛውንም ዐይነት ተንኰል ለማሳየት ጥቅም ላይ መዋል ጀመረ::

2፥4 *ልባችንን፤* ስሜታችንን ብቻ ሳይሆን አስተሳሰባችንንና ፈቃዳችንን ያመለክታል::

2፥5 *ሥሥትን ለመሸፈን፤* የጳውሎስ ዐላማ የግል ጥቅም ማግኘት አልነበረም::

2፥6 *ሸክም፤* ሐዋርያት ከቤተ ክርስቲያን ድጋፍ ሊደረግላቸው ይገባል (1ቆሮ9፥13-14፤2ቆሮ11፥7-11):: ጳውሎስ መብቱን መጠቀም የሚችል ሰው ቢሆንም እንኳ ሁልጊዜ የመብቱ ተጠቃሚ ሰው አልነበረም::

2፥7 *እናት ልጆዋን እንደምትንከባከብ፤* ጳውሎስና ረዳቶቹ፣ የወንጌል መልእክተኞች ወይም መጋቢዎች ወንጌልን ሲሰብኩ ሊኖራቸው ስለሚገባቸው መንፈሳዊነት መልካም አርአያ ትተው አልፈዋል፤ ይህ ትህትናና እንክብካቤ በመከራ ጊዜ ለመመገብ፣ ለመጠበቅና የአዳዲሶችን መንፈሳዊ ፍላጎት ለሟሟላት በከፈሉት መሥዋዕትነት ታይቶአል::

2፥9 *ጥረታችንንና ድካማችንን፤* ግሪኮች በእጅ የሚሠራን ሥራ አይወዱም፤ እንዲህ ዐይነቱ ሥራ ለባሪያዎች ብቻ የሚሆን ነው ብለው ያስባሉ:: ጳውሎስ ግን ወንጌልን ለማሠራጨት የሚረዳን ማንኛውንም ዐይነት ሥራ የሚንቅ ሰው አልነበረም፤ ያለ አግባብ በሌሎች ላይ ጥገኛ መሆንንም አይፈልግም ነበር::

2፥10፤ *እንዴት በቅድስና፤* የክርስቶስ ኢየሱስ ደም ከኀጢአት እስራትና ኀይል ነጻ ለማውጣት ብቃት የለውም የሚለውን የሐሰት ትምህርት ጳውሎስ አይቀበለውም፤ ይህንንም በተሰሎንቄ ክርስቲያኖች መካከል በቅድስና፣ በጽድቅና ያለ ነቀፋ በመኖር እንዳሳየ ይናገራል::

2፥12 *መንግሥቱ፤* ይህ የኢየሱስ ክርስቶስ ትምህርት ዋና ሐሳብ ነው:: ጳውሎስ ይህን ቃል ብዙ ጊዜ አልተጠቀመም፤ ነገር ግን የሰበከውን ስብከት ለማጠቃለል ሲል ብቻ አንዴ ተጠቅሞበታል (ሐሥ20፥25):: *ለጠራችሁ፤* የ1፥4 ማብ ይመ:: *ለእግዚአብሔር እንደሚገባ ትኖሩ ዘንድ፤* ኤፌ4፥1 ይመ::

2፥13 *እንደ ሰው ቃል...አድርጋችሁ፤* ከዘመኑ ሰዎች ዕውቀት ጋር ያልተደባለቀ ማለት ነው::

2፥14 *አይሁድ፤* ምንም እንኳ ጳውሎስ ለገዛ ወገኖቹ ድነት ትልቅ ናፍቆ ያለውና የሚገደው ሰው ቢሆንም እንኳ (ሮሜ9፥1-3፤10፥1 ይመ) ቤተ ክርስቲያንን የሚያሳድዱትን አይሁድ መገሠጹን ግን አላቋረጠም:: *እናንተም ከገዛ ወገኖቻችሁ መከራን ተቀብላችኋል፤* ጳውሎስ መጀመሪያ ተሰሎንቄን በጎበኘበት ጊዜ በአይሁድ የተቀነባበረ ስደት ከአሕዛብ ደርሶበታል (ሐሥ 17፥5-9)::

2፥15 *ነቢያት፤* በብሉይ ኪዳን ዘመን እስራኤላውያን ነቢያታቸውን ያሳድዱ ነበር (ሐሥ7፥52 ጋር ያነጻጽሩ)::

2፥16 *ቍጣው...መጥቶአል፤* በዘመን ፍጻሜ የሚሆነውን የእግዚአሔርን ቍጣ ያመለክታል፤ ይህም ኀጢአተኛ በሆነው የሰው ዘር ላይ የሚደርሰውን የእግዚአብሔርን ቍጣ ያሳያል (1፥10 ይመ):: ይህ የተነገረው በአሁን ጊዜ እንደ ሆን ተደርጐ ነው፤ ምክንያቱም በአይሁድ ላይ ይህ ቍጣ በከፊል ስለ ተፈጸመ ወይም መፈጸሙ ስለማይቀር ነው:: ጳውሎስም ወንጌልን የሚቃወሙትን አይሁድን ይቃወማል (ቍ14-16)፤ ደግሞም የእግዚአብሔር ቍጣ በእነርሱ ላይ እንደ ሆን ይናገራል::

2፥17 *ብንለይም፤* በቁሙ "ወላጅ የሌለው" ማለት ነው፤ ጳውሎስ ራሱን እንደ እናት (ቍ7)፣ እንደ አባት (ቍ 11)፣ እዚህ ቦታ ደግሞ ወላጅ እንደ ሌለው አድርጎ ያቀርባል::

19ጌታችን ኢየሱስ ሲመጣ በእርሱ ፊት ተስፋችን ወይም ደስታችን ወይም አክሊላችን ማን ነው? እናንተ አይደላችሁምን? 20በእርግጥ ክብራችንም ደስታችንም ናችሁ።

3 ስለዚህ መታገሥ ስላልቻልን በጊዜ በአቴና ብቻችንን መቅረት መልካም መስሎ ታየን። 2በእምነታችሁ እንዲያጸናችሁና እንዲያበረታችሁ ወንድማችንንና በክርስቶስ ወንጌል ሥራ ከእኛ ጋር የእግዚአብሔር አገልጋይ[m] የሆነውን ጢሞቴዎስን ልከንላችኋል፤ 3ይኸውም በዚህ ፈተና ማንም እንዳይናወጥ ነው። እኛም ለዚህ ነገር እንደተመደብን እናንተ ራሳችሁ ታውቃላችሁ። 4በእርግጥ ከእናንተ ጋር በነበረንበት ጊዜ መከራ እንደሚደርስብን በየጊዜው እንነግራችሁ ነበር፤ እንደምታውቁትም እንዲሁ ደግሞ ሆኖአል። 5ስለዚህ ምንም መታገሥ ባልቻልሁ ጊዜ ስለ እምነታችሁ ለማወቅ ላክሁ፤ ይህንንም ያደረግሁት ምናልባት ፈታኙ ፈትኖአችሁ ድካማችን ሁሉ ከንቱ ሆኖአል ብዬ ስለ ፈራሁ ነው።

ጢሞቴዎስ ይዞት የመጣው የምሥራች

6አሁን ግን ጢሞቴዎስ ከእናንተ ዘንድ ወደ እኛ መጥቶ ስለ እምነታችሁና ስለ ፍቅራችሁ መልካም ዜና አሰምቶናል። ደግሞም እኛን ሁልጊዜ በመልካም እንደምታስታውሱንና እኛ እናንተን ለማየት የምንናፍቃችሁን ያህል እናንተም እኛን ለማየት እንደምትናፍቁ ነግሮናል። 7ስለዚህ ወንድሞች ሆይ፤ በጭንቀታችንና በመከራችን ሁሉ በእምነታችሁ ምክንያት በእናንተ ተጽናናን። 8በጌታ ጸንታችሁ ስለ ቆማችሁ በእርግጥ አሁን በሕይወት እንኖራለን። 9በእናንተ ምክንያት በአምላካችን ፊት ስላገኘነው ደስታ ሁሉ ስለእግዚአብሔር ምን ያህል ምስጋና ልናቀርብ እንችላለን? 10እንደገና ልናያችሁና በእምነታችሁ የጐደለውን ለማሟላት ሌሊትና ቀን እጅግ ተግተን እንጸልያለን።

11አሁንም ራሱ አምላካችንና አባታችን፣ ጌታችንም ኢየሱስ ክርስቶስ ወደ እናንተ እንድንመጣ መንገዳችንን ያቅናልን። 12እኛ ለእናንተ ፍቅር እንዳለን ሁሉ እርስ በርስ ያላችሁን ፍቅርና ለሌሎችም ያላችሁን ፍቅር ጌታ ያብዛላችሁ፤ ያትረፍርፍላችሁም። 13ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከቅዱሳኑ ሁሉ ጋር በሚመጣበት ጊዜ በአምላካችንና በአባታችን ፊት ነቀፋ የሌለባችሁና ቅዱሳን ሆናችሁ እንድትገኙ ልባችሁን ያጽና።

እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ አኗኗር

4 በቀረውስ ወንድሞች ሆይ፤ እግዚአብሔርን ደስ ለማሰኘት እንዴት መኖር እንደሚገባችሁ

2፥19 ኢሳ62፥3፤ ማቴ16፥27፤ሉቃ17፥30፤1ቆሮ1፥7፤4፥5፤2ቆሮ1፥14፤ፊል4፥1፤ 1ተሰ3፥13፤2ተሰ1፥8-10፤1ጴጥ1፥7፤ 1ዮሐ2፥28፤ራእ1፥7
2፥20 2ቆሮ1፥14
3፥1 ቁ.5፤ ሐሥ17፥15
3፥2 ሐሥ16፥1፤ 1ቆሮ3፥9፤2ቆሮ2፥12
3፥3 ማር4፥17፤ ዮሐ16፥33፤ሐሥ9፥16፤ 14፥22፤ሮሜ 5፥3፤2ቆሮ1፥4፤ 4፥17፤ 2ጢሞ3፥12
3፥4 1ተሰ2፥14
3፥5 ቁ.1፡2፤ ማቴ4፥3፤ገላ2፥2፤ ፊል2፥16
3፥6 ሐሥ16፥1፤ 18፥5፤1ተሰ1፥3፡2፥17፡18
3፥8 1ቆሮ16፥13
3፥9 1ተሰ1፥2፤ 2፥19፡20
3፥10 1ተሰ2፥17፤ 2ጢሞ1፥3
3፥11 ቁ.13፤ ፊል4፥20
3፥12 ፊል1፥9፤1ተሰ4፥9፡10፤2ተሰ1፥3
3፥13 ቁ.11፤ መዝ15፥2፤ማቴ25፥31፤1ቆሮ1፥8፤ ፊል2፥15፤ 4፥20፤ 2ተሰ1፥7፤1ጢሞ6፥14፤ 2ጴጥ3፥14
4፥1 2ቆሮ5፥9፤ 13፥11፤ኤፌ4፥1፤2ተሰ3፥1

[m]2 አንዳንድ ቅጆዎች *ወንድማችንንና...ከእግዚአብሔር ጋር አብሮ የሚሰራ* ሲሉ ሌሎች ደግሞ *ወንድማችንንና...የእግዚአብሔር አገልጋይ* ይላሉ።

2፥19 ***አክሊላችን፤*** የንግሥና አክሊል ሳይሆን በበዓል ጊዜ ለክብር እንደሚሰጠው የአበባ ጉንጉን ወይም በግሪካውያን የስፖርት ውድድር ጊዜ እንደሚሰጠው ሽልማት ዐይነት ነው።

2፥20 ***ክብራችንም ደስታችንም ናችሁ፤*** ይህ አሁንም ሆነ (ከፊል4፥1 ጋር ያነጻጽሩ) በክርስቶስ ዳግም ምጽአት እውነት ነው።

3፥1-2፤ ጳውሎስ በመጀመሪያ ብቻውን ወደ አቴና ሄደ፤ ከዚያም ቤሪያ ወደ ነበሩት ወደ ሲላስና ጢሞቴዎስ መልእክት ላከ (ሐሥ17፥14-15)። ነገር ግን ሲላስ እንደ ታዘዘው ከጢሞቴዎስ ጋር ወደ አቴና መምጣቱ ግልጽ አይደለም (ሐሥ17፥15)፤ ይሁን እንጂ ከተሰሎንቄ ጢሞቴዎስ ቆሮንቶስ ወደ ነበረው ወደ ጳውሎስ በመጣ ጊዜ ሲላስ ከእርሱ ጋር መጥቶአል (ሐሥ18፥5)። ከዚህ መጽሐፍ መግቢያ፣ "የተሰሎንቄ መልእክታት ታሪካዊ ዳራ" የሚለውን ይመ።

3፥2 ***እንዲያበረታችሁ፤*** በጥንታዊው ግሪክ ሥነ ጽሑፍ ቃሉ የሚያመለክተው ሕንጻን ለማጠናከር የሚሠራውን ድጋፍ ነው። እዚህ በታ እንደተጠቀሰው በአዲስ ኪዳንም በሥዕላዊ መግለጫነት ቀርቦአል። ***የክርስቶስ ወንጌል፤*** የ1፥5፤ ማር1፥1 ማብ ይመ። ***ከእኛ ጋር የእግዚአብሔር አገልጋይ፤*** ክርስቲያናዊ አገልግሎት ምን ያህል ክቡር እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው (1ቆሮ 3፥9 ይመ)።

3፥3 ***ፈተና፤*** በተሰሎንቄ ክርስቲያኖች ላይ የደረሰውን ተቃውሞና ስደት ያመለክታል። ክርስቲያኖች ችግር ወይም መከራ ሊያጋጥማቸው እንደሚችል ማወቅ ይገባቸዋል (ማር4፥17፤ዮሐ16፥33፤ሐሥ14፥22፤2ጢሞ3፥12፤1ጴጥ4፥12 ይመ)። መከራ የሚደርስብን የእግዚአብሔርን ዐላማ ለማስፈጸም እንጂ እኛን ለመጕዳት ወይም ለማጥፋት አይደለም (ሐሥ11፥19፤ሮሜ 5፥3፤2ቆሮ1፥4፤ 4፥17 ይመ)።

3፥5 ***ፈታኙ፤*** በአዲስ ኪዳን ውስጥ በብዙ ቦታ ላይ ሰይጣን በዚህ ስም ተጠርቶአል። እርሱም የርኩሳን መናፍስት ሁሉ የበላይ ነው (ዮሐ16፥11፤ኤፌ2፥2 ይመ)፤ በድርጊቱም ቁሳዊውንና (2ቆሮ12፥7 ይመ) መንፈሳዊውን ነገር ይጎዳል (ማቴ13፥39፤ ማር4፥15፤2ቆሮ4፥4 ይመ)፤ እርሱ ኢየሱስን ፈትኖአል (ማቴ 4፥1-11 ይመ)፤ የኢየሱስንም አገልጋዮች በመፈተን ላይ ነው (ሉቃ22፥31፤1ቆሮ7፥5 ይመ)፤ የወንጌልን ሥርጭት ያደናቅፋል (2፥18)። ነገር ግን የተሸነፈ ስለ ሆነ (ቈላ2፥15 ይመ)፣ ክርስቲያኖች ዕድል ፈንታ ሊሰጡት አይገባቸውም (ኤፌ6፥16)። በመጨረሻም ለዘላለም መጣሉ የተረጋገጠ ነው (ራእ 20፥10 ይመ)።

3፥6 ***መልካም ዜና አሰምቶናል፤*** በግሪኩ "ወንጌል"የሚለው ቃል ከሚሰጠው ትርጕም የተለየ ሐሳብ ያለው ብቸኛ የግሪኩ ቋንቋ ሐረግ ነው። ጳውሎስ ለደስታው ምክንያት የሆኑትን ሦስት ነገሮች ጠቅሶአል፤ (1) "እምነታችሁ" ወደ እግዚአብሔር የሚወስድ ትክክለኛ ዝንባሌ፤ (2) "ፍቅራችሁ" ሰው ለሰው ሊኖረው ስለሚገባ ትክክለኛ ዝንባሌ፣ (3) "እኛን ለማየት እንደምትናፍቁ" ለጳውሎስ የነበራቸውን ትክክለኛ ዝንባሌ ያሳያል።

3፥9 ***ለእግዚአብሔር... ምስጋና፤*** ከዚህ በፊት ያለው ታሪክ የጳውሎስ የወንጌል አገልግሎት ስኬታማ እንደ ነበር ያሳያል። ሥራውን በተገቢው ሁኔታ በመሥራቱ ራሱን ሊያሞካሽ በተገባው ነበር፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ከሠራው ሥራ የተነሣ ደስ በመሰኘት እግዚአብሔርን ያመሰግናል።

3፥10 ***በእምነታችሁ፤*** ጳውሎስ ስለ እምነታቸው በዚህ ምዕራፍ ለአምስተኛ ጊዜ መናገሩ ነው (ቁ.2፡5-7 ይመ)። ***የጐደለውን፤*** በዕለታዊ ሕይወታቸው የግብረ ገብነት (4፥1-12) እና የሥነ ሥርዐት (5፥12-24) ጕድለት እንዳለ ያመለክታሉ። ሌላው ደግሞ ከክርስቲያናዊ አስተምህሮ ጋር የተያያዘ ሲሆን በክርስቶስ ዳግም ምጽአት አንጻር የነበራቸውን ግራ መጋባት ያሳያል። ***ሌሊትና ቀን፤*** በሁለቱ ክፍለ ጊዜያት ብቻ ተወስኖ መጸለይን ሳይሆን ያለማቋረጥ መጸለይን ያሳያል (1፥2-3 ይመ)። ***እጅግ ተግተን፤*** ከልብ የሚመነጨውን የጳውሎስን ናፍቆትና ጕጕት ጠንከር ባለና ባልተለመደ የግሪክ አባባል የሚገልጽ ነው (ቃሉ በአዲስ ኪዳን በ5፥13 እንዲሁም በኤፌ 3፥20 ላይ ብቻ ይገኛል)።

3፥11፤ ጳውሎስ ብዙ ጊዜ በመልእክቱ መካከል ጣልቃ እያስገባ ጸሎትን ያቀርባል (ኤፌ1፥15-23፤3፥14-21፤ፊል1፥9-11፤ ቈላ1፥9-12)። በአብና በወልድ መካከል ያለው ግንኙነት በተመለከተ የ1፥1 ማብ ይመ።

3፥12 ***ጌታ፤*** በጳውሎስ ጽሑፎች ውስጥ ይህ ቃል አብዛኛውን ጊዜ አብን ሳይሆን ኢየሱስን የሚያሳይ ነው።

3፥13 ***ቅዱሳኑ፤*** በብዙ የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ቅዱሳን የሚለው ቃል ክርስቲያኖችን ያመለክታል። እዚህ ቦታ የሚያመላክተው ግን ከክርስቶስ ጋር ተመልሰው የሚመጡትንና ወደ እርሱ የተወሰዱ ቅዱሳንን ወይም መላእክትን ወይም ደግሞ ሁለቱንም ሊሆን ይችላል (ማር8፥38)። ***ቅዱሳን፤*** መሠረታዊ ሐሳቡ "ለእግዚአብሔር የተለዩ" ማለት ነው፤ በዚህ ስፍራ ግን የቅድስናን የመጨረሻ ደረጃ ያሳያል (የ1ቆሮ 1፥2 ማብ ይመ)። ***ያጽና፤*** የቁ.2 ማብ ይመ።

4፥1 ***በቀረውስ፤*** ከዚህ የሚቀጥል ብዙ ነገር ቢኖርም የመልእክቱ

አስተምረናችኋል፤ በእርግጥም እንደዚያው እየኖራችሁ ነው። ስለ ሆነም በጌታ በኢየሱስ የምንለምናችሁና የምንመክራችሁ ከዚህ በበለጠ ሁኔታ በዚሁ እንድትገፉበት ነው። [2]በጌታ በኢየሱስ ሥልጣን ምን ዐይነት ትእዛዝ እንደ ሰጠናችሁ ታውቃላችሁ።

[3]የእግዚአብሔር ፈቃድ ከዝሙት ርቃችሁ እንድትቀደሱ ነው፤ [4]ደግሞም እያንዳንዱ የገዛ ሰውነቱን በቅድስናና በክብር መያዝ[w] እንዳለበት እንዲያውቅ ነው፤ [5]ይህም እግዚአብሔርን እንደማያውቁ አሕዛብ በፍትወት ሥጋ ምኞት አይሁን። [6]በዚህም ነገር ማንም ተላልፎ ወንድሙን አያታል፤ ምክንያቱም ከዚህ በፊት እንደነገርናችሁና እንዳስጠነቀቅናችሁ ጌታ እንደ እነዚህ ያለውን ኀጢአት ሁሉ የሚፈጽሙትን ይበቀላል፤ [7]እግዚአብሔር በቅድስና እንድንመላለስ እንጂ ለርኵሰት አልጠራንምና። [8]እንግዲህ ይህን ምክር ንቆ የማይቀበል፣ የናቀው ቅዱስ መንፈሱን የሰጣችሁን እግዚአብሔርን እንጂ ሰውን አይደለም።

[9]ስለ ወንድማማች መዋደድ ማንም እንዲጽፍላችሁ አያስፈልግም፤ ምክንያቱም እርስ በርሳችሁ እንድትዋደዱ እናንተ ራሳችሁ ከእግዚአብሔር ተምራችኋልና። [10]በመላዪቱ መቄዶንያ የሚገኙትን ወንድሞች ሁሉ እንደምትወዷቸው የታወቀ ነው፤ ነገር ግን ወንድሞች ሆይ፤ ከዚህ በበለጠ እንድትገፉበት እንመክራችኋለን።

[11]ከዚህ በፊት እንዳዘዝናችሁ በገዛ እጃችሁ ሥሩ፤ በጸጥታ ኑሩ፤ በራሳችሁ ጒዳይ ላይ ብቻ አተኩሩ። [12]ይኸውም በዕለት ተለት ኑሮአችሁ በውጭ ባሉት ዘንድ እንዲያስከብራችሁና በማንም ሰው ላይ ሸክም እንዳትሆኑ ነው።

1ተሰ2፥19፤5፥23፤
4፥3 1ቆሮ6፥18፤ ኤፌ5፥17
4፥4 1ቆሮ7፥2፡9
4፥5 ሮሜ1፥26፤ ገላ4፥8፤ኤፌ4፥17
4፥6 ዘሌ25፥17፤ ዘዳ32፥35፤መዝ94፥1፤ሮሜ2፥5-11፤ 12፥19፤1ቆሮ6፥8፤ ዕብ10፥30፡31፤13፥4
4፥7 ዘሌ11፥44፤ 1ጴጥ1፥15
4፥8 ሕዝ36፥27፤ ሮሜ5፥5፤2ቆሮ1፥22፤ ገላ4፥6፤1ዮሐ3፥24
4፥9 ዮሐ6፥45፤ 13፥34፤ሮሜ12፥10፤ 1ተሰ5፥1
4፥10 ሐሥ16፥9፤ 1ተሰ3፥12
4፥11 ኤፌ4፥28፤ 2ተሰ3፥10-12
4፥12 ማር4፥11
4፥13 ማቴ9፥24፤ ሮሜ11፥25፤ ኤፌ2፥12
4፥14 ሮሜ14፥9፤ 1ቆሮ15፥3፡4፤18፤2ቆሮ5፥15
4፥15 1ቆሮ1፥7፤ 15፥52

ጌታ ዳግም ምጽአት

[13]ወንድሞች ሆይ፤ አንቀላፍተው ስላሉ ሰዎች ሳታውቁ እንድትቀሩ አንፈልግም፤ ደግሞም ተስፋ እንደ ሌላቸው እንደ ሌሎች ሰዎች እንድታዝኑ አንሻም። [14]ኢየሱስ እንደ ሞተና እንደ ተነሣ ካመንን በኢየሱስ ሆነው ያንቀላፉትን እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር እንደዚሁ ያመጣቸዋል። [15]በጌታ ቃል የምንላችሁ ይህን ነው፤ እኛ በሕይወት ያለንና ጌታ እስኪመጣ ድረስ የምንቀር ያንቀላፉትን አንቀድምም፤

[w]4 ወይም ከገዛ ሚስቱ ጋር መኖርን መማር ወይም ሚስት ለማግኘት መማር

ዋና ክፍል ተጠናቅቆአል (ፊል3፥1 እና ማብ ይመ)። *መኖር፤* የቃሉ ቀጥተኛ ትርጒም፣ "መመላለስ" ማለት ነው፤ ጳውሎስ ብዙውን ጊዜ ይህን ተለዋጭ ዘይቤ የክርስትናን አካሄድ ለመግለጽ ይጠቀምበታል (ሮሜ6፥4፤2ቆሮ5፥7፤ኤፌ4፥1፤5፥17፤ቈላ1፥10 "ትኖሩ ዘንድ" 2፥6፤ 4፥5 "ተመላለሱ")። ይህ የማያቋርጥ እድገትን ያመለክታል። *የምንለምናችሁና የምንመክራችሁ፤* ጳውሎስ በትሕትና በጌታ ኢየሱስ በተሰጠው ሥልጣን መናገሩ ነው፤ ምክንያቱም፣ "የክርስቶስ ልብ" አለው (1ቆሮ 2፥16)።

4፥2 *ትእዛዝ፤* በሥልጣን የሚተላለፍን ትእዛዝ ይጠቁማል፤ ቃሉም ወታደራዊ አመራርን ያዘለ ነው (ሐሥ5፥28፤16፥24 ይመ)።

4፥3 *እንድትቀደሱ፤* የ3፥13 ማብ ይመ። *ከዝሙት፤* በመጀመሪያው ምእተ ዓመት የሥነ ምግባር ብልሹነት ተስፋፍቶ ነበር፤ ራስን በንጽሕና መጠበቅም አስፈላጊ እንዳልሆነ ተደርጎ ይቈጠር ነበር፤ ይሁን እንጂ ጳውሎስ የእግዚአብሔርን ግልጽ የምግባር መለኪያዎች ከዘመኑ ሁኔታ ጋር እንዲቀየጡ አልፈቀደም። ክርስቲያኖችም ሊፈተኑ ስለሚችሉ ማስጠንቀቅ አስፈላጊ ነበር (1ቆሮ 5፥1 ይመ)።

4፥5 *እንደማያውቁ አሕዛብ ፤* ክርስቲያኖች ከማያምኑ ሰዎች የተለዩ ሊሆኑ ይገባቸዋል።

4፥6 *ወንድሙን አያታል፤* የዝሙት ኀጢአት ድርጊቱን የሚፈጽሙትን ብቻ ሳይሆን ሌሎችንም ይጎዳል። ለምሳሌ የአመንዝራ ሰው የትዳር አጋር ሁልጊዜ ይበደላል፤ በቅድመ ጋብቻ የሚፈጸም የግብረ ሥጋ ግንኙነት እስከ ጋብቻው ቀን ድረስ ሊጠበቅ የሚገባውን ንጽሕና በማጒደፍ ወደ ፊት የትዳር ጓደኛ የሚሆነውን ሰው ይበድላል። *ጌታ...ይበቀላል፤* በንጽሕና ለመኖር የሚያበረታታ ነው።

4፥7፤ የእግዚአብሔር የቅድስና ጥሪ በንጽሕና ለመኖር ሌላው ምክንያት ነው።

4፥8 *የማይቀበል......እግዚአብሔርን እንጂ ሰውን አይደለም፤* ሐዋርያው ስለ ቅድስናና ንጽሕና የሰጠውን ትእዛዝ የሚቃወም ወይም የሚያንቋሽሽ እግዚአብሔርን ይቃወማል። *ቅዱስ መንፈሱን የሰጣችሁን እግዚአብሔርን፤* በንጽሕና ለመኖር ሌላው ምክንያት ደግሞ የዝሙትን ኀጢአት መፈጸም አማኞች በቅድስና እንዲኖሩ መንፈስ ቅዱስን በሰጠው በእግዚአብሔር ላይ የሚሠራ ዐመፅ በመሆኑ ነው።

4፥9 *ከእግዚአብሔር ተምራችኋልና፤* ከኢሳ54፥13፤ ዮሐ 6፥45፤ ከ1ቆሮ2፥13 ጋር ያነጻጽሩ። *ስለ ወንድማማች መዋደድ፤* በግሪኩ ፊላደልፊያ ማለት ሲሆን ከአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውጭ ቃሉ የአንድ አባት ልጆች በሆኑ ሰዎች መካከል ያለውን የፍቅር አንድነት ያሳያል። በአዲስ ኪዳን ግን አንድ ሰማያዊ አባት ባላቸውና በክርስቶስ በሚያምኑ ሰዎች መካከል ያለውን ፍቅር ያመለክታል።

4፥11፤ አንዳንድ የተሰሎንቄ ክርስቲያኖች ምናልባት ሥራ ከመፍታታቸው የተነሣ በሌሎች ሰዎች ጒዳይ ጣልቃ የመግባት ልማድ ሳይኖራቸው አይቀርም። *በገዛ እጃችሁ ሥሩ፤* በግሪኮች ዘንድ በአጠቃላይ በእጅ የሚሠራ የጒልበት ሥራ ሁሉ የሚያዋርድና ባሪያዎች ብቻ እንዲሠሩት የተገባ እንደ ሆነ ይታሰባል። ክርስቲያኖች በገዛ እጃቸው እየሠሩ የራሳቸውን ኑሮ ሊመሩ ሲገባቸው አንዳንድ የተሰሎንቄ ክርስቲያኖች ግን የክርስቶስ ዳግም ምጽአት በቅርብ ይሆናል የሚል እምነት ስለ ነበራቸው (2ተሰ3፥11) ሥራ መሥራት ትተው በሌሎች ላይ ጥገኛ በመሆን ይኖሩ ነበር።

4፥12 *በማንም ሰው ላይ ሸክም እንዳትሆኑ፤* ወይም "ማንም ሳያስፈልጋችሁ" ማለት ነው። ሁለቱም ትርጒሞች እውነተኛና ጠቃሚ ናቸው። በሥራ ፈትነታቸው ምክንያት በችግር ላይ የሚወድቁ ክርስቲያኖች ለእግዚአብሔር የሚታዘዙ አይደሉም።

4፥13 *አንቀላፍተው ስላሉ ሰዎች፤* የሞት የበላይነትና አስፈሪነት በትንሣኤ ኀይል ስለ ተሻረ፣ "እንቅልፍ" ለክርስቲያኖች ሞትን የሚያመለክት ተለዋጭ ዘይቤ ነው። አንዳንድ የተሰሎንቄ ክርስቲያኖች፣ አማኞች ሁሉ ክርስቶስ እስኪመጣ ድረስ አይሞቱም በማለት የጳውሎስን ትምህርት በተሳሳተ መንገድ ተረድተውት ነበር። ከመካከላቸው አንዳንዶች በሞቱ ጊዜም፣ "እነዚህ የሞቱ ሰዎች በታላቁ ቀን ድርሻ ይኖራቸው ይሆን?" የሚል ጠያቂ ያነሡ ነበር (የቍ15 ማብ ይመ)። *ተስፋ እንደ ሌላቸው፤* በመቃብር ድንጋይ ላይ የተጻፉና ቀድሞ የነበሩ ጽሑፎች እንደሚያሳዩት፣ በመጀመሪያ ምእተ ዓመት የነበሩ አረማውያን ሞት እጅግ አስፈሪና የሁሉ ነገር መጨረሻ እንደ ሆነ ያስቡ ነበር። የክርስቲያኖች አመለካከት ግን ከዚህ ፍጹም የተለየ ነው (1ቆሮ15፥55-57፤ ፊል1፥21-23 ይመ)።

4፥14 *ሞተ፤* በዚህ ክፍል ጳውሎስ፣ ክርስቶስ "አንቀላፋ" አላለም፤ ምክንያቱም በእርሱ የሚያምኑ ሁሉ ከሞት ፍርሀት ነጻ ይሆኑ ዘንድ ክርስቶስ መሞቱን በጒልህ ማሳየት ተገቢ በመሆኑ ሊሆን ይችላል። *ተነሣ፤* ትንሣኤን በሚመለከት 1ቆሮንቶስ15 በተለይም ቍጥር 14፡17-22 ይመ። *በኢየሱስ... ያንቀላፉትን፤* በኢየሱስ አምነው የሞቱትን አማኞች ያመለክታል።

4፥15 *በጌታ ቃል፤* በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው የክርስትና ትምህርት በወንጌላት ውስጥ የተጻፈ አይደለም፤ ነገር ግን ለጳውሎስ በቀጥታ በራእይ የተገለጠለት ወይም በቃል ሲተላለፍ የመጣ ክርስቶስ ለክርስቲያኖች የተናገረው ሊሆን ይችላል። *እኛ በሕይወት ያለን፤* ክርስቶስ ዳግም ሲመጣ በሕይወት የሚገኙትን ክርስቲያኖች ያመለክታል፤ "እኛ" የሚለው ቃል እስከ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ድረስ ጳውሎስ በሕይወት እንደሚኖር አስቦ የተናገረው ላይሆን ይችላል። ብዙ ጊዜ መልእክቱን ከጻፈላቸው ሰዎች ጋር ራሱን ያመሳስላል። በሌላ ስፍራ እግዚአብሔር "እኛን" በዚያን ጊዜ ያስነሣናል በማለት ተናግሮአል (1ቆሮ6፥14፤2ቆሮ4፥14)። *አንቀድምም፤* የተሰሎንቄ ክርስቲያኖች ከመካከላቸው የሞቱት ሰዎች ጌታ ተመልሶ በሚመጣበት ታላቅ ቀን ስፍራቸውን ያጣሉ ብለው ስለ ተጨነቁ ይህ እንደማይሆን ጳውሎስ ያረጋግጥላቸዋል።

[16]ጌታ ራሱ በታላቅ ትእዛዝ፣ በመላእክት አለቃ ድምፅና በእግዚአብሔር የመለከት ድምፅ ከሰማይ ይወርዳልና፡፡ በክርስቶስ የሞቱ ትም አስቀድመው ይነሣሉ፡፡ [17]ከዚያም በኋላ እኛ የቀረነው፣ በሕይወትም የምንኖረው ጌታን በአየር ላይ ለመቀበል ከእነርሱ ጋር በደመና እንነጠቃለን፤ በዚህም መሠረት ለዘላለም ከጌታ ጋር እንሆናለን፡፡ [18]ስለዚህ በዚህ ቃል እርስ በርሳችሁ ተጽናኑ፡፡

5 ወንድሞች ሆይ፤ ስለ ዘመናትና ስለ ወራት ልንጽፍላችሁ አያስፈልግም፡፡ [2]ምክንያቱም ሌባ በሌሊት እንደሚመጣ የጌታም ቀን እንዲሁ እንደሚመጣ እናንተ ራሳችሁ በሚገባ ታውቃላችሁ፡፡ [3]ሰዎች፣ “ሰላምና ደኅንነት ነው’ ሲሉ፣ ምጥ እርጉዝ ሴትን እንደሚይዛት እንዲሁ ጥፋት በድንገት ይመጣባቸዋል፤ ከቶም አያመልጡም፡፡

[4]እናንተ ግን፣ ወንድሞች ሆይ፤ ይህ ቀን እንደ ሌባ ያስደንግጣችሁ ዘንድ በጨለማ ውስጥ አይደላችሁም፤ [5]ሁላችሁም የብርሃን ልጆች፣ የቀንም ልጆች ናችሁና፡፡ እኛ ከሌሊት ወይም ከጨለማ ወገን አይደለንም፤ [6]እንግዲህ እንንቃ፤ ራሳችንንም እንግዛ እንጂ እንደሚያንቀላፉት እንደ ሌሎቹ አንሁን፡፡ [7]የሚያንቀላፉ በሌሊት ያንቀላፋሉ፤ የሚሰክሩም በሌሊት ይሰክራሉና፡፡ [8]እኛ ግን የቀን ሰዎች ስለ ሆንን፣ እምነትንና ፍቅርን እንደ ጥሩር ለብሰን፣ የመዳንን ተስፋ እንደ ራስ ቍር ደፍተን ራሳችንን በመግዛት እንኑር፤ [9]እግዚአብሔር ድነትን በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ አማካይነት እንድናገኝ ነው እንጂ ለቍጣ ወስኖ አላስቀመጠንምና፡፡ [10]ብንነቃም ሆነ ብናንቀላፋ ከእርሱ ጋር በሕይወት እንድ ንኖር እርሱ ስለ እኛ ሞተ፡፡ [11]ስለዚህ በእርግጥ አሁን እንደምታደርጉት ሁሉ እርስ በርሳችሁ ተጽናኑ፤ አንዱም ሌላውን ያንጽ፡፡

የመጨረሻ ምክር

[12]እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ በእናንተ መካከል በትጋት የሚሠሩትን፣ በጌታም የበላ ዮቻችሁና መካሪዎቻችሁ የሆኑትን እንድታ ከብሯቸው እንለምናችኋለን፤

4፥16 ማቴ16፥27፤ 24፥31፤1ቆሮ15፥23፤ 2ተሰ2፥1፤ይሁ9፤ ራእ14፥13
4፥17 ዮሐ12፥26፤ ሐሥ1፥9፤8፥39፤ 1ቆሮ15፥52፤ ራእ1፥7፤11፥12
4፥18 1ተሰ5፥11
5፥1 ሐሥ1፥7፤ 1ተሰ4፥9
5፥2 ሉቃ12፥39፤ 1ቆሮ1፥8
5፥3 ኢዮ15፥21፤ መዝ35፥8፤55፥15፤ ኢሳ29፥5፤47፥9፡11፤ ኤር4፥10፤6፥14፤ ሕዝ13፥10፤2ተሰ1፥9
5፥4 ቍ2፤ ሐሥ26፥18፤ 1ዮሐ2፥8
5፥5 ሉቃ16፥8
5፥6 ማቴ25፥13፤ ሐሥ24፥25፤ ሮሜ13፥11
5፥7 ሐሥ2፥15፤ ሮሜ13፥13፤ 2ጴጥ2፥13
5፥8 ቍ5፤ ኢሳ59፥17፤ ሮሜ24፤ኤፌ6፥14፡17
5፥9 1ተሰ1፥10፤ 2ተሰ2፥13፡14
5፥10ሮሜ14፥9፤2ቆሮ5፥15
5፥11ኤፌ4፥29፤ 1ተሰ4፥18
5፥12ሮሜ16፥6፡12፤ 1ቆሮ15፥10፤1ጢሞ5፥17፤ዕብ13፥17

4፥16 *ጌታ ራሱ፤* ሐሥ1፥11 ይመ፡፡ *በመላእክት አለቃ፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጠቀሰው ብቸኛው የመላከት አለቃ ሚካኤል ነው (ይሁዳ 9፤ ዳን10፥13)፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ገብርኤል መልአክ እንደ ሆነ ተገልጾአል (ሉቃ1፥19፡26)፡፡ *አስቀድመው ይነሣሉ፤* በሚቀጥለው ቍጥር ላይ የተጠቀሱት አማኞች ከመነጠ ቃቸው በፊት ማለት ነው፡፡

4፥17 *በሕይወትም የምንኖረው፤* የቍ15 ማብ ይመ፡፡ *እንነጠቃለን፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ ስለ መነጠቅ በግልጽ የተጻፈበት ብቸኛ ቦታ ነው፡፡ አንዳንዶች ይህ በስውር እንደሚሆን ሲናገሩ ሌሎች ግን በግልጽ የሚፈጸም ነው ይላሉ፡፡ *ከጌታ ጋር፤* የአማኞች ታላቅ ተስፋ ከጌታ ጋር መሆን ነው (5፥10፤ ዮሐ14፥3፤ 2ቆሮ5፥8፤ ፊል1፥23፤ ቈላ 3፥4 ይመ)፡፡

4፥18 *እርስ በርሳችሁ ተጽናኑ፤* የቍጥር 13-18 ዋና ሐሳብ ሊመጣ ስላለው ክስተት ቅደም ተከተል ማመልከት ሳይሆን፣ በዚህ ክፍልና በቍ13 ላይ እንደ ተጠቀሰው ምእመናን እርስ በርሳቸው እንዲበረታቱ ማድረግ ነው፡፡ ሐዋርያው የተሰሎንቄ ክርስ ቲያኖች እንዲበረታቱ የሚጽፍላቸው ሊመጣ ላለው መከራ እንዲ ዘጋጁ ሳይሆን (5፥2-10) በንጥቀት ጊዜ ከጌታ ጋር እንደሚሆኑ ለመግለጽ ነው፡፡

5፥1 *ስለ ዘመንናትና ስለ ወራት፤* ሐሥ1፥6-7 ይመ፡፡ የጌታችን መምጫ ቀን መቼ እንደ ሆነ ለማመልከት የሞከሩ አንዳንድ ክርስቲያኖች አሉ፤ በተሰሎንቄ ክርስቲያኖች መካከል ግን እንዲህ ዐይ ነቱ ችግር ያለበት ሰው ያለ አይመስልም ፡፡

5፥2 *የጌታም ቀን፤* 1ቆሮ5፥5 ይመ፡፡ ይህ ቃል የተወሰደው ከአሞጽ 5፥18 ነው፡፡ በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር በፍርድ ወይም ደግሞ በበረከት በመምጣት ጣልቃ የሚገባበትን ጊዜ ያመለክታል፡፡ በአዲስ ኪዳንም የፍርድ ሐሳብ አለ (ሮሜ2፥5፤ 2ጴጥ 2፥9)፤ ይህም “ቀን” (ኤፌ4፥30)፣ ‘የእግዚአብሔር ቀን’ (2ጴጥ 3፥12) ወይም “የክርስቶስ ቀን” (1ቆሮ1፥8፤ፊል1፥6) እና “የመጨረሻ ቀን” (ዮሐ 6፥39)፣ “ታላቅ ቀን” (ይሁዳ 6) ወይም “ያ ቀን” በመባል ይታወቃል (2 ተሰ1፥10)፡፡ ይህ የሁሉ ነገር ፍጻሜ ነው፡፡ ቀደም ያሉ ምልክቶች ሊኖሩ ቢችሉም (2ተሰ 2፥3)፣ ዳግም ምጽአቱ ግን ሌባ በሌሊት እንደሚመጣ ሳይታሰብ የሚሆን ነው (ከማቴ 24፥43-44፤ ሉቃ12፥39-40፤ 2ጴጥ3፥10፤ ራእ 3፥3፤ 16፥15 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡

5፥3 *ሰላምና ደኅንነት፤* ይህን የሚሉት የማያምኑ ሰዎች ናቸው፡፡ ይህም፣ ዓለም ሰላምን እንደምትጠብቅና ተስፋ እንደምታደርግ ያመለክታል፡፡ ነገር ግን የጌታ ቀን ድንገት ሲመጣ የሰላሙና የደኅንነቱ ተስፋ ይጠፋል፡፡ *ምጥ፤* እዚህ ቦታ የተጠቀሰው በወሊድ ጊዜ ያለውን ድንገተኛውንና ሊቀር የማይችለውን ምጥ ነው፡፡ *ጥፋት፤* ብን ብሎ መጥፋትን ሳይሆን ከጌታ ፊት መወገድን የሚያሳይ ነው (2ተሰ 1፥9)፤ *በድንገት፤* ጳውሎስ የማያምኑ ሰዎች ያላቸውን መደነቅ በአጽንዖት ይገልጻል፡፡ ቃሉ ከሉቃስ 21፥34 ላይ በስተቀር በየትኛውም የአዲስ ኪዳን መጽሐፍ ውስጥ አይገኝም ፡፡

5፥4 *ሌባ፤* የቍ 2 ማብ ይመ፡፡ *በጨለማ፤* አማኞች በጨለማ ውስጥ የሚኖሩ አይደሉም፤ የጨለማም ወገንም አይደሉም (ቍ 5)፡፡ ዮሐ1፥5፤ሐሥ 26፥18 ይመ፡፡

5፥5፤ እንደ ዕብራይስጥ ባሉ ሴማዊ ቋንቋዎች፣ የአንድ ነገር “ልጅ” መሆን ማለት፣ የአባቱን ባሕርይ መያዝ ማለት ነው፡፡ እንደዚሁም ክርስቲያኖች በብርሃን የሚመላለሱ ብቻ ሳይሆኑ ብርሃን እንደሆኑ ያመለክታል፡፡

5፥6 *እንንቃ፤* በቋሙ ነቅተን እንጠብቅ ማለት ነው፤ ይህም ጳውሎስ የክርስቶስን መምጣት በንቃት እንድንጠባበቅ በአጽን ዖት መናገሩን የሚያሳይ ነው (ከማቴ24፥42-43፤25፥13፤ ማር13፥34-37 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ *ራሳችንንም እንግዛ፤* በቍ 7 ላይ ከተገለጸው ባሕርይ ጋር የሚነጻጸር ነው፡፡ *እንደሚያንቀላፉት፤* የማያምኑ ሰዎች በመን ፈሳቸው ሙታን ናቸው፤ ይህ ዐይነቱ እንቅልፍ ግን “የብርሃን ልጆች” ባሕርይ አይደለም፡፡

5፥8 *የቀን፤* የክርስቲያኖችን ባሕርይ የሚያሳየውን ብርሃን ያመለክታል፤ ምናልባትም የክርስቶስን መምጣት ሊያሳይ ይችላል (ቍ2እና ማብ ይመ)፡፡ *ጥሩር...ቍር፤* ጳውሎስ በሮሜ 13፥12፤ 2ቆሮ 6፥7፤10፥4፤ ኤፌ6፥13-17 ላይ የጦር መሣሪያን በተለዋዋጭ ዘይቤነት ተጠቅሞአል፡፡ አጠቃቀሙም ለእያንዳንዱ የጦር መሣሪያ የተወሰነ የአገልግሎት ድርሻ በመስጠት ሳይሆን፣ በአጠቃላይ ሐሳቡ ለውጊያ የሚያስፈልገውን የጦር መሣሪያ በመጥቀስ ነው፡፡ ስለ እምነት፣ ተስፋና ፍቅር በአንድ ላይ መጣመር የ1፥3 ማብ ይመ፡፡

5፥9 *ድነትን፤* የመጨረሻውንና ፍጹሙን መዳናችንን ያሳያል፡፡ *ቍጣ፤* የ1፥10 ማብ ይመ፡፡ *ወስኖ፤* ዋነኛውና መሠረታዊው ነገር የእግዚአሔር ውሳኔ እንጂ የሰው ምርጫ አይደለም፡፡

5፥10 *ከእርሱ ጋር፤* የክርስቶስ መሆን ፍጹም ሊጠፋ ወደ ማይችል ኅብረት ውስጥ መግባት ማለት ነው፡፡ ሐዋርያው የድነታችንን ተስፋና ከእግዚአብሔር ቍጣ መዳናችንን፣ ከክርስቶስ የመሥዋዕትነት ሞት እንዲሁም ከእርሱ ጋር እንድንኖር ሊወስደን ከመምጣቱ ጋር በማዛመድ ያቀርባል፡፡ *ብንነቃም ሆነ ብናንቀላፋ፤* “ብንኖር ወይም ብንሞት” ወይም ደግሞ ትምህርቱ የሥነ ምግባር ጕዳይ ከሆነ፣ ብንነቃ ወይም ሥጋዊ ክርስቲያን ብንሆን (ቍ6) ማለት ነው፡፡

5፥11 *ያንጽ፤* ግሱ ቤት ከመመሥረት ጋር አብሮ የሚሄድ ቢሆ ንም እንኳ ጳውሎስ ክርስቲያን በመንፈሳዊው ነገር ስለሚኖረው አንድነት መታነጽ ለማሳየት ቃሉን ደጋግሞ ተጠቅሞአል ፡፡

5፥12 *በእናንተ መካከል በትጋት የሚሠሩትን፤* በዚህ ወቅት ስለ ቤተ ክርስቲያን አስተዳደርና አመራር ብዙ የሚ ታወቅ ነገር ባይኖርም፣ ይህ የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎችን የሚያሳይ ሳይሆን አይቀርም፡፡

[13]ስለ ሥራቸውም በፍቅር እጅግ አክብሯቸው። እርስ በርሳችሁም በሰላም ኑሩ። [14]ወንድሞች ሆይ፤ ይህን እንመክራችኋለን፤ ሥራ ፈቶችን ገሥጿቸው፤ ፈሪዎችን አደፋፍሯቸው፤ ደካሞችን እርዷቸው፤ ሰውን ሁሉ ታገሡ። [15]ማንም በክፉ ፈንታ ክፉ እንዳይመልስ ተጠንቀቁ፤ ነገር ግን እርስ በርሳችሁም ሆነ ለሌሎች ሰዎች ሁልጊዜ መልካም የሆነውን ነገር ለማድረግ ተጣጣሩ።

[16]ሁልጊዜ ደስ ይበላችሁ፤ [17]ሳታቋርጡ ጸልዩ፤ [18]በማናቸውም ሁኔታ አመስግኑ፤ የእግዚአብሔር ፈቃድ በክርስቶስ ኢየሱስ ለእናንተ ይህ ነውና።

[19]የመንፈስን እሳት አታዳፍኑ፤ [20]ትንቢትን አትናቁ። [21]ሁሉን ነገር ፈትኑ መልካም የሆነውን ያዙ፤ [22]ከማናቸውም ዐይነት ክፉ ነገር ራቁ።

[23]የሰላም አምላክ ራሱ ሁለንተናችሁን ይቀድስ፤ መንፈሳችሁ፣ ነፍሳችሁና ሥጋችሁ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በሚመጣበት ጊዜ ያለነቀፋ ይጠበቅ። [24]የጠራችሁ የታመነ ነው፤ እርሱም ያደርገዋል።

[25]ወንድሞች ሆይ፤ ስለ እኛ ደግሞ[ሀ] ጸልዩ። [26]ወንድሞችን ሁሉ በተቀደሰ አሳሳም ሰላም በሏቸው። [27]ይህ መልእክት ለወንድሞች ሁሉ እንዲነበብ በጌታ ዐደራ እላችኋለሁ።

[28]የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ ከእናንተ ጋር ይሁን።

5፥13 ማር9፥50
5፥14 ሮሜ14፥1፤ 1ቆሮ8፥7-12፤ 2ተሰ3፥6፡7፡11
5፥15 ሮሜ12፥17፤ ኤፌ4፥32፤1ጴጥ3፥9
5፥16 ፊል4፥4
5፥17 ሉቃ18፥1
5፥18 ኤፌ5፥20
5፥19 ኤፌ4፥30
5፥20 1ቆሮ14፥1-40
5፥21 ሮሜ12፥9፤ 1ቆሮ14፥29፤ 1ዮሐ4፥1
5፥23 ሮሜ15፥33፤ 1ተሰ2፥19፤3፥13፤ ዕብ4፥12
5፥24 ዘኍ23፥19፤ ሮሜ8፥28፤ 1ቆሮ1፥9፤ፊል1፥6
5፥25 6፥19፤ ቈላ4፥3፤2ተሰ3፥1፤ ዕብ13፥18
5፥26 ሮሜ16፥16
5፥27 2ተሰ3፥14፤1ጢሞ4፥13
5፥28 ሮሜ16፥20

[ሀ]25 አንዳንድ ትርጒሞች ደግሞ የሚለው ቃል የላቸውም

5፥13 *ስለ ሥራቸውም፤* በግል ከመቀራረብ የተነሣ ወይም ሥልጣን ስላላቸው ብቻ ሳይሆን ስለ ሥራቸው ስትሉ ማለት ነው። *በሰላም ኑሩ፤* ሐሳቡ በአጠቃላይ በክርስቲያኖች መካከል ስላለው ኅብረት የሚናገር ቢሆንም፣ እዚህ ላይ ግን በመሪዎችና በእነርሱ ሥር በሚተዳደሩ መካከል ሊኖር ስለሚገባው ትክክለኛ ኅብረት ያመለክታል።

5፥14 *ሥራ ፈቶች፤* አንዳንድ የተሰሎንቄ ክርስቲያኖች የክርስቶስ ዳግም ምጽአት በቅርቡ እንደሚሆን እርግጠኞች ሆነው ለዝግጅት ሥራቸውን እርግፍ አድርገው የተዉ ይመስላል፤ ስለ ለዚህ እንዲሠሩ ይነግራቸዋል። *ፈሪዎችን...ደካሞችን፤* እነዚህ በብርቱዎች ሊደገፉና ሊረዱ እንጂ ሊጣሉ አይገባም (ከሮሜ14፥1-15፤1ቆሮ 8፥13 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥15 *እንዳይመልስ፤* ብቀላ ለክርስቲያኖች አማራጭ ሆኖ ሊቀርብ አይችልም (ከሮሜ12፥17፤1ጴጥ3፥9 ጋር ያነጻጽሩ። ክርስቲያኖች ይቅርታ እንዲያደርጉ ተጠርተዋል (ማቴ5፥38-42፤18፥21-35)።

5፥16፤ ሰዎች በአንዳንድ ሁኔታዎች ደስተኞች ይሆናሉ፤ የክርስቲያኖች ደስታ ግን በሁኔታዎች ላይ የተመሠረተ አይደለም። ደስታቸው የሚመነጨው ክርስቶስ ከሠራው ሥራ ነው፤ ይህም ደግሞም ዘላቂ ነው።

5፥17፤ ያለ ማቋረጥ ስለሚደረግ ጸሎት 1፥3፤2፥13፤ ሮሜ 1፥9-10፤ ኤፌ6፥18፤ ቈላ1፥3፤ 2ጢሞ 1፥3 ይመ።

5፥18፤ በቍ16 እንደተገለጸው፣ ክርስቲያኖች በሁኔታ ላይ ከተመሠረቱ ከተፈጥሮአዊ ሰዎች የተለዩ ናቸው። ምክንያቱም በየትኛውም ሁኔታ ውስጥ ቢሆኑ እንኳ እግዚአብሔር ካደረገላቸው ነገር የተነሣ የሚያመሰግኑ ናቸው (ከኤፌ5፥20 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥19 *የመንፈስን እሳት፤* ይህን አባባል እውነት የሚያደርገው በመንፈስ ቅዱስ መገኘት ሙቀትና ብርሃን መኖሩ ነው። ጳውሎስ የተቃወማቸው ባሕርያት ሥራ ፈትነትን፣ ዝሙትንና ሌሎችንም ኀጢአቶች ነው። በሌላ በኩል ደግሞ በጉባኤ ውስጥ የመንፈስ ቅዱስን ስጦታ የሚያዳክም ሥጋዊ የሆነ አምልኮ እንዳይደረግ ያስጠነቅቃል (ቍ20 ይመ)።

5፥20 *ትንቢት፤* ስለ ትንቢት ስጦታ ሮሜ12፥6፤ 1ቆሮ 12፥10፡28፤ 13፥2፡ 14፤ ኤፌ4፥11 ይመ። ስለ ትንቢት መናገር አገልግሎት ደግሞ 1ቆሮ14፥3 ይመ።

5፥21 *ሁሉን ነገር ፈትኑ፤* ትንቢት መናገር ተገቢ ቢሆንም (ቍ 20)፣ በጌታ ስም እናገራለሁ የሚል ሁሉ ያለ ምንም ጥያቄ ተቀባይነት ያገኛል ማለት አይደለም። ጳውሎስ መፈተኛዎቹን በግልጽ ባያስቀምጥም እንኳ እያንዳንዱ ትምህርት መፈተን እንዳለበት ጽፎአል።

5፥23 *የሰላም አምላክ፤* ከቍ12-15 አንጻር እግዚአብሔርን የሚያመለክት ነው፤ ጳውሎስ በመልእክቶቹ መጨረሻ ላይ ብዙ ጊዜ በእንደዚህ ዐይነት መንገድ ስለ እግዚአብሔር ይጽፋል (ሮሜ 15፥33፤ 16፥20፤ 1ቆሮ14፥33፤ 2ቆሮ13፥11፤ ፊል4፥9 ይመ፤ ከ2ተሰ 3፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። *መንፈሳችሁ፣ ነፍሳችሁና ሥጋችሁ፤* ጳውሎስ የሰውን ሁለንተና ሳይነጣጥል በአጽንዖት ያቀርባል።

5፥24፤ ጳውሎስ የሚተማመነው የጀመረውን ከፍጻሜ በሚያደርሰው በእግዚአብሔር ላይ ነው (ከዘፍ18፥25 ጋር ያነጻጽሩ፤ ዘኍ23፥19፤ፊል1፥6 ይመ)።

5፥26 *ሁሉ፤* ጳውሎስ ሰላምታውን የላከው የገሠጻቸውን ሰዎች ጨምሮ ለሁሉም ነው። *በተቀደሰ አሳሳም፤* በዚህ ዘመን እጅ በመጨባበጥና በመሳሳም ሰላምታ እንደምንለዋወጥ ሁሉ፣ በዚያን ዘመን በመሳሳም ሰላምታ ይለዋወጡ ነበር (ከሮሜ 16፥16፤ ከ1ቆሮ 16፥20፤ 2ቆሮ13፥12 ጋር ያነጻጽሩ፤ በ1ጴጥ 5፥14ላይ "የፍቅር አሳሳም" የሚለውን ይመ)።

5፥27 *ዐደራ እላችኋለሁ፤* ጠንከር ያለ አባባል ሲሆን "አምላችኋለሁ" ማለት ነው። ጳውሎስ፣ የተሰሎንቄ ቤተ ክርስቲያን ምእመናን በሙሉ የእርሱን መልእክት እንዲያነቡ ወይም እንዲሰሙ እንዲሁም እንደሚያስብላቸው እንዲያውቁና የሚሰጠውንም ምክር እንዲቀበሉ ይፈልጋል።

5፥28፤ ጳውሎስ ሁልጊዜ መልእክቶቹን የሚደመድመው ለአንባቢዎቹ የጸጋ ቡራኬ በመስጠት ሲሆን አንዳንድ ጊዜም ሌሎች በረከቶችን ይጨምራል (2ቆሮ 13፥14)።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ተሰሎንቄ ሰዎች - ሁለተኛ

መግቢያ

የ1ኛ ተሰሎንቄን መግቢያ ይመ

ጸሐፊው፣ መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

የጥንት ክርስቲያን ጸሐፊዎች ከሚሰጡት ሰፊ ድጋፍ በስተቀር በአንዳንዶች ዘንድ የጳውሎስ ጸሐፊነት ከ1ኛ ተሰሎንቄ ይልቅ በ2ኛ ተሰሎንቄ ላይ አጠያያቂነቱ የጐላ ነው:: ተቃዋሚዎቹ መሠረት የሚያደርጉት የቤተ ክርስቲያን አባቶች በሚሰጡት ምስክርነት ብቃት ላይ ያተኮረ ሳይሆን፣ በውስጥ መረጃዎች ላይ ነው፤ በቃላት (በሌላ ስፍራ የማይገኙ ዐሥር ቃላት እዚህ አሉ)፣ በአጻጻፉ ስልትና (ከሚጠበቀው በላይ መደበኛ ስልት ይጠቀማል) ስለ ዓለም መጨረሻ በሚያቀርበው አሳብ ላይ (ስለ ዐመፅ ሰው የተሰጠው ትምህርት በመጽሐፍ ቅዱስ በሌላ ስፍራ አልተሰጠም):: ይህ መልእክት ከመጀመሪያው እንደሚለይ የሚናገሩ አሉ፤ ይሁን እንጂ እነዚህ ምክንያቶች በወቅቱ የነበሩትን ምሁራን ሊያሳምኑ አልቻሉም:: አሁንም አብዛኞቹ ምሁራን የ2ኛ ተሰሎንቄ ጸሐፊ ጳውሎስ መሆኑን ያምናሉ፤ ሁለቱ መልእክታት ተመሳሳይነት ስላላቸው የተጻፉበትም ጊዜ ተቀራራቢ ሳይሆን አይቀርም፤ ምናልባትም ሁለተኛው መልእክት የተጻፈው የመጀመሪያው መልእክት ከተጻፈ ከስድስት ወር በኋላ ሊሆን ይችላል:: በወቅቱ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የነበረው ሁኔታ በሁለቱም መልእክታት ተመሳሳይ ነው፤ ጳውሎስ ይህን መልእክት የጻፈው (1፥1፤3፥17) በ51/44 ወይም በ52/45 በቆሮንቶስ ሳለ ሳይሆን አይቀርም፤ በዚህ ጊዜ ሲላስና ጢሞቴዎስ የመጀመሪያውን የተሰሎንቄ መልእክት አድርሰው ተመልሰዋል ::

ዐላማው

በተሰሎንቄ ቤተ ክርስቲያን የነበረው ሁኔታ ብዙም ያልተለወጠ ስለ ነበር፣ ጳውሎስ ይህን መልእክት የጻፈበት ዐላማና የመጀመሪያውን መልእክት የጻፈበት ዐላማ በጣም ተመሳሳይ ነው::
ጳውሎስ ይህን መልእክት የጻፈው:-

(1) በስደት ያሉትን አማኞች ለማፅናናት (1፥4-10)፣
(2) የተሰሎንቄ ሰዎች ታማኞች እንዲሆኑ፣ ለኑሮአቸውም ተግተው እንዲሠሩ ለመምከር (2፥13-3፥15)፣
(3) ስለ ጌታ ዳግም ምጽአት የነበራቸውን የተዛባ ግንዛቤ ለማስተካከል ነው (2፥1-12)::

መሪ ሐሳቡ

እንደ 1ኛ ተሰሎንቄ ይህም መልእክት በስፋት ስለ ነገረ ፍፃሜ ይተነትናል (ከ1ኛ ተሰሎንቄ መግቢያ ላይ፣ "መሪ ሐሳብ" የሚለውን ይመ) ፤ እንዲያውም በ2ኛ ተሰሎንቄ ውስጥ ካሉት 47 ጥቅሶች 18ቱ ማለትም 38% የሚሆኑት በዚህ ርእስ ላይ የሚናገሩ ናቸው::

አስተዋፅኦ

1 **መግቢያ (ም 1)**

ሀ ሰላምታ (1፥1-2)
ለ ስለ እምነታቸው፣ ስለ ፍቅራቸውና ስለ ጽናታቸው የቀረበ ምስጋና (1፥3-10)
ሐ በመንፈሳዊ ሕይወታቸው እንዲያድጉ የቀረበ ጸሎት (1፥11-12)

2 **ትምህርት (ም 2)**

ሀ ስለ ጌታ ቀን የተነገረ ትንቢት (2፥1-12)
ለ ስለ መመረጣቸውና ስለ መጠራታቸው ምስጋና (2፥13-15)
ሐ ስለ አገልግሎታቸውና ስለ ምስክርነታቸው ጸሎት (2፥16-17)

3 **የተለያዩ ትእዛዛት (ም 3)**

ሀ ለጸሎት የተደረገ ጥሪ (3፥1-3)
ለ ያለ ሥርዐት ለሚሄዱና ለሰነፎች የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (3፥4-15)
ሐ ማጠቃለያ ሰላምታና ቡራኬ (3፥16-18)

1 ጳውሎስ፣ ሲላስና[a] ጢሞቴዎስ፤

በእግዚአብሔር በአባታችን በጌታም በኢየሱስ ክርስቶስ ለሆኑት፣ ለተሰሎንቄ ሰዎች ቤተ ክርስቲያን፤

[2]ከእግዚአብሔር አብ፣ ከጌታ ከኢየሱስ ክርስቶስም ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን።

የምስጋናና የልመና ጸሎት

[3]ወንድሞች ሆይ፤ እምነታችሁ በየጊዜው እያደገ በመሄዱና የእርስ በርስ ፍቅራችሁም እየጨመረ በመምጣቱ ስለ እናንተ እግዚአብሔርን ሁልጊዜ በሚገባ ማመስገን አለብን። [4]ስለዚህ በደረሰባችሁ ስደትና መከራ ሁሉ በመጽናታችሁ፣ እኛ ራሳችን ስለ ትዕግሥታችሁና ስለ እምነታችሁ በእግዚአብሔር አብያተ ክርስቲያናት ዘንድ እንመካለን።

[5]ይህ ሁሉ የእግዚአብሔር ፍርድ ቅን መሆኑን የሚያመለክት ነው፤ ከዚህም የተነሣ መከራን ለምትቀበሉለት ለእግዚአብሔር መንግሥት የበቃችሁ ሆናችሁ ትቈጠራላችሁ። [6]እግዚአብሔር ጻድቅ በመሆኑ መከራን ለሚያመጡባችሁ መከራን ይከፍላቸዋል፤ [7]መከራን ለተቀበላችሁት ለእናንተም ሆነ ለእኛ ደግሞ ዕረፍት ይሰጠናል። ይህም የሚሆነው ጌታ ኢየሱስ በሚንበለበል እሳት ከኀያላን መላእክት ጋር ከሰማይ በሚገለጥበት ጊዜ ነው።

[8]በዚያ ጊዜ እግዚአብሔርን የማያውቁትንና ለጌታችንም ለኢየሱስ ወንጌል የማይታዘዙትን ይበቀላል። [9]እነርሱም ከጌታ ፊትና ከኀይሉ ክብር ተወግደው በዘላለም ጥፋት ይቀጣሉ፤ [10]የሚቀጡትም በቅዱሳኑ ዘንድ ሊከብርና በሚያምኑበትም ሁሉ ዘንድ ሊገረም በሚመጣበት በዚያን ቀን ይሆናል፤ እናንተም ከሚያምኑት መካከል ናችሁ፤ ምስክርነታችንን ተቀብላችኋልና።

[11]ይህን እያሰብን አምላካችን ለጥሪው የበቃችሁ አድርጎ እንዲቈጥራችሁ፣ መልካም ለማድረግ ያላችሁን ምኞትና ከእምነት የሆነውን ሥራችሁን ሁሉ በኀይሉ እንዲፈጽምላችሁ ዘወትር ስለ እናንተ እንጸልያለን። [12]ደግሞም እንደ አምላካችንና[b] እንደ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ መጠን የጌታችን የኢየሱስ ስም በእናንተ ዘንድ እንዲከብርና እናንተም በእርሱ እንድትከብሩ ይህን እንጸልያለን።

የዐመፅ ሰው

2 ወንድሞች ሆይ፤ ስለ ጌታችን ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ መምጣትና ወደ እርሱም ስለ መሰብሰባችን ይህን እንለምናችኋለን፤

[a] 1 ግሪኩ *ሲሉያኖስ ይላል*
[b] 12 *ወይም እንደ አምላካችን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ*

1፥1 ሐሥ15፥22፤ 16፥1፤17፥1፤ 1ተሰ1፥1
1፥2 ሮሜ1፥7
1፥3 ሮሜ1፥8፤ ኤፌ5፥20፤1ተሰ3፥12
1፥4 2ቆሮ7፥14፤ 1ተሰ1፥3፡6፤2፥14፤ 3፥3
1፥5 ሉቃ20፥35፤ ፊል1፥28
1፥6 ሉቃ18፥7፡8፤ ሮሜ12፥19፤ ቈላ3፥25፤ራእ6፥10
1፥7 ሉቃ17፥30፤ ዕብ10፥27፤12፥29፤ 2ጴጥ3፥7፤ይሁ14፤ ራእ1፥14
1፥8 መዝ79፥6፤ ኢሳ66፥15፤ ኤር10፥25፤ ሮሜ2፥8፤2ቆሮ2፥12፤ ገላ4፥8
1፥9 2ነገ17፥18፤ ኢሳ2፥10፡19፤ ፊል3፥19፤1ተሰ5፥3፤ 2ተሰ2፥8፤2ጴጥ3፥7
1፥10 ዮሐ17፥10፤ 1ቆሮ1፥6፤3፥13
1፥11 ቀ5፤ ሮሜ1፥10፤8፥28፤ 15፥14፤1ተሰ1፥3
1፥12 ኢሳ24፥15፤ ፊል2፥9-11
2፥1 ማር13፥27፤

1፥1-2፤ የ1ተሰ 1፥1 ማብ ይመ።

1፥3 ወንድሞች፤ የ1ተሰ 1፥4 ማብ ይመ። *እምነታችሁ... ፍቅራችሁም፤* እነዚህ ጳውሎስ የተሰሎንቄ ቤተ ክርስቲያን ምእመናን እንዲኖሯቸው የሚፈልገው ሁለት መልካም ምግባራት ናቸው (1ተሰ 3፥6-7 ይመ)፤ ይጐድሏቸውም የነበሩት እነዚሁ ናቸው (1ተሰ 3፥10፡12)። *እየጨመረ፤* ጳውሎስ ፍቅራቸው እንዲያድግ ሲጸልይ ከተጠቀመበት ግሥ ጋር አንድ ዐይነት ነው (1ተሰ 3፥12)። ቃሉን በዚህ ስፍራ መጠቀሙ፣ ጸሎቱ እንደ ደረሰለት መረዳቱን የሚያሳይ ነው። *አለብን፤* አስፈላጊ በሆነ ጊዜ ሁሉ ጳውሎስ ምስጋናውን ያቀርባል (ከ1ተሰ 1፥7-8 ጋር ያነጻጽሩ፤ የፊል 1፥3-4 ማብ ይመ)።

1፥4 *ስደትና መከራ፤* 1ተሰ 1፥6፤ 2፥14፤ 3፥3 ይመ። *እኛ፤* "ራሳችን" ለሚለው አጽንዖትን ያሳያል። ምንም እንኳ አንዳንድ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ስለ ሥራቸው በትምክህት ቢናገሩም፣ ይህ ያልተለመደ መሆኑን ጳውሎስ ይናገራል (ከ1ተሰ 1፥9 ጋር ያነጻጽሩ)። ሆኖም የተሰሎንቄ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች በቅናት ሥራቸውን ይፈጽሙ ስለ ነበር ጳውሎስ በትምክህት እንዲናገር ምክንያት ሆኖታል።

1፥5 *የእግዚአብሔር ፍርድ ቅን መሆኑን የሚያመለክት፤* የተሰሎንቄ ክርስቲያኖች በመከራ ውስጥ በነበራቸው ጽናት የታየ ነው። በእነርሱ ላይ የነበረው ፍርድ ትክክል ነበር፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ራሳቸው እንዲወጡት አልተዋቸውም። ይጸኑ ዘንድ ኀይልን ሰጥቶአቸዋል፤ ይህም መንፈሳዊና ግብረገባዊ ባሕርይ እንዲያገኙ ረድቶአቸዋል። በተጨማሪም እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር መሆኑንና ለአሳዳጆቻቸውም ማስጠንቀቂያ መስጠቱን ያረጋግጣል (ከፊል1፥28 ጋር ያነጻጽሩ)። *ለምትቀበሉለት፤* "ስለዚያ ነገር ስትሉ" እንደ ማለት ነው። *ለእግዚአብሔር መንግሥት፤* የ1ተሰ2፥12፤ ማቴ 3፥2ማብ ይመ)።

1፥6 *እግዚአብሔር ጻድቅ በመሆኑ ፤* የእግዚአብሔር ጽድቅ ንስሓ በማይገቡ ኀጢአተኞች ላይ ቅጣትን ያስከትላል (ከማር 9፥47-48፤ሉቃ13፥3-5 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህም ፍርድ አሁን በምድር ላይ (ሮሜ1፥24፡26፡28 ይመ) ወይም በፍርድ ቀን ሊሆን ይችላል።

1፥7 *ለእኛ፤* ጳውሎስ ከርቀት ሆኖ የሚያጽናና ደብዳቤ የሚጽፍ የትምህርት መለኮት ሊቅ ሳይሆን፣ እነርሱ መከራ እንደ ተቀበሉ ሁሉ እርሱም መከራ የሚቀበል ሰው ነበር። *ዕረፍት ይሰጠናል፤* ለእያ ንዳንዱ የሚከፈለው ዋጋ፣ ለክፉ ሰው የሚሰጠውን ቅጣት ብቻ ሳይሆን ለጻድቁ የሚሰጠውንም ዕረፍት ያካትታል። *በሚንበለበል እሳት፤* እርሱ በክፉት ላይ ለመፍረድ እንደሚመጣ ያሳያል (ከኢሳ 66፥15፤ ራእ1፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከኀያላን መላእክት፤* የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመፈጸም ልዩ የሆነ ኀይል የተሰጣቸውን መላእክት ሊያሳይ ይችላል። *በሚገለጥበት ጊዜ፤* ክርስቶስ አሁን ግልጥ ሆኖ አይታይም፤ ብዙዎቹም የእርሱን ሕልውና ይክዳሉ። ተመልሶ ሲመጣ ግን ማን እንደ ሆነ ሁሉ ሰው ያየዋል።

1፥8 *እግዚአብሔርን የማያውቁትን፤* ስለ እውነተኛው አምላክ ፈጽሞ ሰምተው የማያውቁትን ሳይሆን፣ እርሱን አንቀበልም ያሉትን ያመለክታል (ከ2፥10፡12፤ ሮሜ1፥28 ጋር ያነጻጽሩ)። *የማይታዘዙትን፤* ወንጌል እንድንቀበለው ይጋብዘናል፤ ወንጌልን አለ መቀበል ግን ከነገሥታት ንጉሥ የተላለፈውን ትእዛዝ አለመታዘዝ ነው።

1፥9 *ጥፋት፤* ብን ብሎ መጥፋትን አያመለክትም (የ1ተሰ 5፥3 ማብ ይመ)። ጳውሎስ ይህንን ቃል በ1ቆሮ 5፥5 ላይ የተጠቀመው ለድነት ሲባል፣ "የሥጋን" ጥፋት ለማመልከት ነው፤ ድነት የሥጋንም ትንሣኤ ስለሚያካትት፣ "ጥፋት" የሚለው ቃል አገባብ ብትንትን ብሎ መውደምን አያመለክትም። በዚህ ስፍራ ከክርስቶስ ፊት መወገድ ማለት ነው። ይህ ዘላለማዊ የሆነ መለየት፣ ለኀጢአት ተገቢ ቅጣት እና ወደ ገሃነም ለመውረድም መንሥኤ ነው።

1፥10 *በቅዱሳኑ፤* የተሰ3፥13 ማብ ይመ። *በቅዱሳኑ ዘንድ ሊከብር፤* በእርነሱ "መካከል" ብቻ ሳይሆን በእነርሱ "ውስጥ" ማለት ነው፤ የእርሱ ክብር በእነርሱ ማንነት ውስጥ ይታያል። *ሊከብር... በሚመጣበት፤* ይህ ክፍል ክርስቲያኖች ክርስቶስን በአየር ለመቀበል የሚነጠቁበትን ጊዜ ሳይሆን (ዮሐ14፥2-3፤ 1ተሰ4፥17)፣ ኢየሱስ ክርስቶስ በኀይልና በታላቅ ክብር የዚህን ዓለም ሥርዐት ለማጥፋትና የእርሱን የሺህ ዓመት መንግሥት ለመመሥረት የሚመጣበትን ጊዜ ያሳያል (ራእ19፥11-20፥4)። *በዚያ ቀን፤* የ1ተሰ5፥2 ማብ ይመ። *ምስክርነታችንን፤* ወንጌልን መስበክ ማለት እግዚአብሔር በክርስቶስ የሠራውን ሥራ መመስከር ማለት ነው።

1፥11 *መልካም ለማድረግ፤* ለእግዚአብሔር በእምነት የሚደረገውን ማንኛውንም በጎ ዐላማና ተግባር ያበረታታል፤ ጳውሎስም በዚህ ዐይነት ምእመናን ወደ ሙላት እንዲደርሱ ይጸልያል። *ዘወትር...እንጸልያለን፤* የ1ተሰ 5፥17 ማብ ይመ።

1፥12 *ስም፤* በቀድሞ ዘመን የአንድ ሰው ስም፣ ያንን ሰው የሚያመለክት ብቻ ሳይሆን ማንነቱንም የሚናገር ነበር። ጳውሎስ በተሰሎንቄ ክርስቲያኖች ሕይወት ውስጥ በሚሠራው ሥራ ሁሉ ክብሩ ለክርስቶስ እንዲሆን ይፈልጋል።

2፥1 *መምጣት፤* የ1ተሰ2፥19 ማብ ይመ። የክርስቶስ ዳግም ምጽአት የሁለተኛ ተሰሎንቄ መሪ ሐሳብ ነው። የዚህ መልእክት ዐላማ አንዳንድ የሐሰት መምህራን የጌታ ቀን እንደ መጣና የእግዚአብሔር

[2]በመንፈስ መገለጥ ወይም በቃል ወይም ከእኛ እንደተላከ መልእክት የጌታ ቀን ደርሶአል ብላችሁ ፈጥናችሁ ከአእምሮ አችሁ አትናወጡ፤ አትደንግጡም። [3]ማንም ሰው በምንም መንገድ አያታላችሁ፤ አስቀ ድሞ ዐመፅ ሳይነሣ፣ ለጥፋት የተመደበውም የዐመፅ[ሀ] ሰው ሳይገለጥ ያ ቀን አይመጣምና። [4]እርሱም አምላክ ከተባለና ከሚመለከው ነገር ሁሉ በላይ ራሱን ከፍ ከፍ የሚያደርግ ተቃዋሚ ነው፤ እርሱም በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ተቀምጦ፣ "እኔ አምላክ ነኝ" እያለ ዐዋጅ ያስነግራል።

[5]ከእናንተ ጋር በነበርሁበት ጊዜ እነዚ ህን ነገሮች ነግሬአችሁ እንደ ነበር ትዝ አይላችሁምን? [6]በራሱ ጊዜ ይገለጥ ዘንድ አሁን ምን እንደሚከለክለው ታውቃላችሁ። [7]የዐመፅ ምስጢር አሁንም እንኳ እየሠራ ነውና፤ ነገር ግን ይህ የሚሆነው የሚከ ለክለው ከመንገድ እስኪወገድ ድረስ ብቻ ነው [8]ከዚያም በኋላ ጌታ ኢየሱስ በአፉ እስትንፋስ የሚያስወግደውና በምጽአቱም ክብር ፈጽሞ የሚያጠፋው ዐመፀኛ ይገለ ጣል። [9]የዐመፀኛው አመጣጥ በሰይጣን አሠ ራር ላይ የተመሠረተ ሲሆን፣ ይህም በሐ ሰተኛ ታምራት በምልክቶችና በድንቅ ነገሮች ሁሉ ይሆናል፤ [10]እንዲሁም ይድኑ ዘንድ እውነትን ባለመውደድ የሚጠፉትን ሰዎች በሚያታልል በተለያየ የክፋት ሥራ ይመጣል። [11]በዚህም ምክንያት እግዚአብሔር በሐሰት እን ዲያምኑ የስሕተትን አሠራር ይልክባቸዋል፤ [12]ይህም የሚሆነው እውነትን ያላመኑት ነገር ግን በክፋት ደስ ይላቸው የነበሩ ሁሉ እንዲፈረድባቸው ነው።

1ተሰ2፥19፤4፥15-17
2፥2ቍ15፤1ቆሮ1፥8
፤2ተሰ3፥17፤
2ጢሞ2፥18
2፥3ቍ8፤ዳን7፥25፤
8፥25፤11፥36፤
ማቴ24፥10-12፤
ማር13፥5፤
ራእ13፥5፡6
2፥4ኢሳ14፥13፡ 14፤
ሕዝ28፥2፤1ቆሮ8፥5
2፥5 1ተሰ3፥4
2፥6ቍ7
2፥7ቍ6
2፥8ቍ3፤ኢሳ11፥4፤
ሉቃ17፥30፤
ራእ2፥16፤19፥15
2፥9ማቴ4፥10፤
24፥24፤ዮሐ4፥48፤
ራእ13፥13
2፥10ምሳ4፥6፤
ዮሐ3፥17-
19፤1ቆሮ1፥18
2፥11ሮሜ1፥25-28፤
ማቴ24፥5፤ማር13፥5
2፥12ሮሜ1፥32፤
2፥8 2፥13ሮሜ1፥8፤
ኤፌ1፥4፤
1ተሰ5፥9፤1ጴጥ1፥2

ጸንታችሁ ቁሙ

[13]በጌታ የተወደዳችሁ ወንድሞች ሆይ፤ እኛ ግን ሁልጊዜ ስለ እናንተ እግዚአብሔርን ልናመሰግን ይገባናል። ምክንያቱም እግዚአብሔር እናንተን ከመጀመሪያ አንሥቶ በመንፈስ ተቀድሳችሁና በእውነትም አምናችሁ እንድ ትድኑ መርጦአችኋል[ለ] ።

[ሀ]3 አንዳንድ ቅጆች የኀጢአት ይላሉ
[ለ]13 አንዳንድ ቅጆች እግዚአብሔር በኵራት እንድትሆኑ መርጦአ ችኋል ይላሉ

የመጨረሻ ፍርድ እንደ ጀመረ የሚያስተምሩትን ትምህርት ለመቃወም ነው። ጳውሎስ የጻፈው በቃል ላስተማረውና በፊተኛው መልእክቱ ለጻፋቸው ትእዛዞች ተጨማሪ እንዲሆን ነው። *ወደ እርሱም ስለ መሰባሰባችን፤* የ1ተሰ4፥17 ማብ ይመ።

2፥2 *በመንፈስ መገለጥ፤* ማንኛውንም የመንፈስን መገለጥ ያመለክታል። *በቃል፤* ስብከትን ወይም ሌላ የቃል ንግግርን ሊያ መለክት ይችላል። *ከእኛ እንደተላከ መልእክት፤* በማስመሰል የተጻፈ መልእክት ማለት ነው። *እንደ ተላከ፤* የክርስቶስ መም ጣት እውነት ቢሆንም፣ የመጨረሻው ቀናት ጀምረዋል፤ ፍጻሜ ያቸውም አሁን ነው የሚለውን ሐሳብ ጳውሎስ ይቃወማል። *የጌታ ቀን፤* የ1ተሰ5፥2 ማብ ይመ። *አትናወጡ፤* በግሪኩ ቃል አንድ መርከብ ከታሰረበት ቦታ በነፋስ ኀይል ወዲያና ወዲህ መንገላታትንና ጸንቶ መቆም አለመቻልን የሚያመለክት ነው። *አትደ ንግጡም፤* ኢየሱስም ይህን ዐይነት ቃል በመጠቀም ተመሳሳይ ትእዛዝ ሰጥቶአል (ማር 13፥7)።

2፥3 *ዐመፅ፤* በመጨረሻው ጊዜ ብዙዎች ሃይማኖትን ይክዳሉ (ማቴ24፥10-12፤1ጢሞ4፥1 ይመ)። እዚህ ላይ ግን ጳውሎስ የሚናገረው በእግዚአብሔር ሥራ ላይ ፊት ለፊት ስለሚነሣው ዐመፅ ነው። ለጥፋት የተመደበውም ከትዕቢቱ የተነሣ በመጨረሻ መውደቁ የማይቀር ነው፤ ዮሐንስም ስለ አስቆሮቱ ይሁዳ ለመግ ለጽ ተመሳሳይ ቃል ተጠቅሞአል (ዮሐ17፥12 ይመ)። *የዐመፅ ሰው፤* በመጨረሻው ጊዜ ሊመጣ ያለውን የክፉ ኀይላት መሪ የሆነውን ያመለክታል። ይህ ሰው በዚህ ስም የተጠቀሰው በዚህ ቦታ ብቻ ነው። ስለ ብዙ፣ "ሐሰተኛ ክርስቶሶች" ተነግሮአል (1ዮሐ2፥18)፤ ምንም እንኳ ጳውሎስ ስለ ዐመፅ ሰው ዐይነተኛ ባሕርያት ቢገልጽም በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው ግን በራእይ 13 ላይ እንደ ተገለጸው ከሁሉ የከፋው ሳይሆን አቀርም። *ሳይገለጥ፤* ይህ ቃሉ በግሪኩ በ1፥7 ላይ ስለ ክርስቶስ ከሚገልጸው ጋር ተመሳሳይ ስለ ሆነ ከተለመደው የተፈጥሮ ሥርዐት ውጭ የሆነን ነገር ሊያመለክት ይችላል።

2፥4 *አምላክ ከተባለና ከሚመለከው ነገር ሁሉ፤* ይህ የዐመፅ ሰው የፖለቲካ ወይም ወታደራዊ መሪ ብቻ ሳይሆን፣ ከአምልኮ ጋር የተያያዘና ከአማልክት ሁሉ በላይ አድርጎ ራሱን ከፍ ከፍ የሚያደርግ ነው። እንዲያውም አምላክ ነኝ ይላል። *በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ፤* ሕንጻውን ብቻ የሚያመለክት ነው (ከማር13፥14 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በዚያ ውስጥ ሆኖ በእግዚአብሔር ላይ የስድብን ቃል ይናገራል (ከዳን11፥36-45፤ እንዲሁም ከራእ 13፥1-15 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥6 *ምን እንደሚከለክለው፤* ከልካዩ የቀረበው በግዑዝ ጾታ ነው። ነገር ግን በቍጥር 7 ላይ ተባዕት እንደ ሆነ ተገል ጾአል። ስለዚህ ከልካይ ማንነት የተለያዩ አስተያየቶች ተሰን ዝረዋል፦ የሮም መንግሥት ከነገሥታቱ ጋር፤ የጳውሎስ የወንጌል ጕዞ፤ የአይሁድ መንግሥት፤ በመንግሥት አስተዳደር ውስጥ ያለው ሕግ፤ መንፈስ ቅዱስ ወይም መንፈስ ቅዱስ በቤተ ክርስቲያንና በሌሎች የሚሠራው የመከልከል አገልግሎት ናቸው።

2፥7 *ምስጢር፤* ይህ ቃል በአዲስ ኪዳን ብዙውን ጊዜ ሰዎች በራሳቸው ጥረት ማወቅ ያልቻሉትን፣ እግዚአብሔር ብቻ የገለጠላቸውን ነገር ያሳያል (ሮሜ11፥25 ማብ ይመ)። በተጨ ማሪም ወንጌልን ወይም ስለ ወንጌል ያለውን ለማመልከት ጥቅም ላይ ውሎአል፤ ክፍሉ እንደሚያመለክተው ስለ ክፉው የምናውቀው እግዚአብሔር በገለጠልን መጠን ነው። ክፉው አሁንም እየሠራ ነው።

2፥8 *በአፉ እስትንፋስ የሚያስወግደው፤* የዐመፅ ሰው በጣም የሚያስደንቅ ነገር ቢያደርግም እንኳ (ቍ4)፣ ክርስቶስ በቀላሉ ያጠፋዋል (ከዳን11፥45፤ ራእ19፥20 ጋር ያነጻጽሩ)። *ክብር፤* በ2ጢሞ 1፥10 ላይ፣ "መገለጥ" የሚለው የግሪኩ ቃል የክርስቶስን የመጀመሪያ መምጣት ሲያመለክት፣ በቀረው የአዲስ ኪዳን ክፍል ግን ዳግም ምጽአቱን ያመለክታል። *ዐመፀኛ ይገለጣል፤* የመገለጡ ሁኔታ ከተፈጥሮ ውጭ እንደ ሆነ ያሳያል (ቍ9 ይመ)።

2፥9 *አመጣጥ፤* ስለ ክርስቶስ መምጣት በቍ 8 ላይ ከተጠ ቀሰው ቃል ጋር አንድ ነው። ይህን ዐመፀኛ ሰይጣን በታምራት፣ በምልክቶችና በድንቅ ሥራዎች ይሞላዋል (ከማቴ 24፥24 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥10 *እውነትን፤* ብዙ ጊዜ ቃሉ ኢየሱስን (ዮሐ14፥6፤ ኤፌ4፥21 ይመ) ደግሞም ወንጌልን ያመለክታል (ገላ2፥5፤ ኤፌ1፥13 ይመ)። *ባለመ ውደድ፤* አለማመናቸው ሆን ተብሎ ከፈቃዳቸው የመነጨ መሆኑን ያሳያል። *በሚያታልል፤* የቍ 9 ታምራት ዐላ ማ ነው።

2፥11 *በዚህም ምክንያት፤* እያወቁ እውነትን ስለሚቃወሙ ማለት ነው (ቍ 10)። *በሐሰት፤* ተራ ውሸትን ሳይሆን የዐመፅ ሰው አምላክ ነኝ እያለ የሚናገረውን ታላቅ ውሸት ያመለ ክታል። *እግዚአብሔር...የስሕተትን አሠራር ይልክባቸዋል፤* እግዚ አብሔር ኀጢአተኛውን ለመቅጣት ኀጢአትን ይጠቀማል (ከሮሜ 1፥24-28 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥12 *በክፋት ደስ ይላቸው የነበሩ፤* ያወቁትን እውነት ሆን ብሎ መቃወምና እያወቁ በኀጢአት መደሰት በመጨረሻው ቀን በእግዚአብሔር ፍርድ ሥር ለመውደቅ ዐይነተኛ ምክንያት ነው።

2፥13 *በጌታ የተወደዳችሁ...እግዚአብሔር... መርጦአችኋል፤* በእግዚአብሔር ፍቅርና ምርጫ መካከል ስላለው ግንኙነት ቈላ 3፥12፤ 1ተሰ1፥4 ይመ፤ የኤፌ1፥4 ማብ ይመ። *ከመጀመሪያ አንሥቶ፤* ምርጫው ዘላለማዊ ነው (ኤፌ1፥4)። *ተቀድሳችሁ፤* የድነት አንዱ ክፍል እንጂ ለተለዩ ክርስቲያኖች ብቻ የተሰጠ አይደለም (1ተሰ3፥13፤4፥3 እና ማብ ይመ)። *በእውነትም፤* የቍ 10 ማብ ይመ። ሦስቱም የሥላሴ አካላት በዚህ ክፍል ተጠቅሰዋል (የ1ተሰ 1፥1 ማብ ይመ)።

[14]የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ክብር ተካፋዮች እንድትሆኑም በወንጌላችን አማካይነት ጠር ቶአችኋል። [15]እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ ጸንታችሁ ቁሙ፤ በአንደበታችንም ሆነ በመል እክታችን ያስተላለፍንላችሁን ትምህርት[a] አጥብቃችሁ ያዙ።

[16]ራሱ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ደግሞም እኛን የወደደንና በጸጋው የዘላለም መጽና ናትና መልካም ተስፋን የሰጠን እግዚአብሔር አባታችን፣ [17]ልባችሁን ያጽናኑት፤ በበጎ ሥራና በቃል ሁሉ ያበርቷችሁ።

ለጸሎት የቀረበ ጥያቄ

3 በቀረውስ ወንድሞች ሆይ፤ በእናንተ ዘንድ እንደ ሆነው የጌታ ቃል በፍጥነት እንዲሠራጭና እንዲከበር ለእኛ ጸልዩልን፤ [2]ደግሞም ሰው ሁሉ እምነት ያለው ስለ ማይሆን ከዐመፀኞችና ከክፉ ሰዎች እንድ ንድን ጸልዩልን። [3]ጌታ ግን ታማኝ ነው፤ እርሱም ያበረታችኋል፤ ከክፉውም ይጠብቃ ችኋል። [4]እኛ ያዘዝናችሁን አሁን አደረጋ ችሁ፤ ወደ ፊትም እንደምታደርጉ በጌታ እንታመናለን። [5]ጌታ ልባችሁን ወደ እግዚአ ብሔር ፍቅርና ወደ ክርስቶስ ጽናት ይምራው።

ሥራ መፍታት እንደማይገባ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

[6]ወንድሞች ሆይ፤ ሥራ ፈት ከሆነና ከእኛ በተቀበላችሁት ትምህርት[b] መሠረት ከማይኖር ወንድም እንድትርቁ በጌታ በኢየሱስ ክርስ ቶስ ስም እናዛችኋለን፤ [7]የእኛን ምሳሌ እን ዴት መከተል እንደሚገባችሁ እናንተ ራሳ ችሁ ታውቃላችሁና። ከእናንተ ጋር በነበ ርንበት ጊዜ ሥራ ፈቶች አልነበርንም፤ [8]ደግ ሞም የማንንም እንጀራ በነጻ አልበላንም፤ ነገር ግን ከእናንተ በአንዳችሁም ላይ ሸክም እንዳንሆን ሌሊትና ቀን እንደክምና እንሠራ ነበር፤ [9]ይህን ያደረግነው ምሳሌነታችንን እንድትከተሉ ብለን እንጂ የሚያስፈልገንን ነገር ከእናንተ ለማግኘት ሥልጣን ሳይኖረን ቀርቶ አይደለም። [10]ከእናንተ ጋር በነበርንበት ጊዜ፣ "ሊሠራ የማይወድ አይብላ" ብለን ይህን ትእዛዝ ሰጥተናችሁ ነበርና።

[11]ከእናንተ አንዳንዶች ሥራ ፈቶች እንደ ሆኑ ሰምተናል፤ እነርሱም ያለ ሥራ እየዞሩ በሰው ጉዳይ ባልቃ የሚገቡ ናቸው። [12]እንደዚህ ያሉ ሰዎች ተግተው ሥራቸውን እንዲሠሩና እንጀራቸውን እንዲበሉ በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም እናዛቸዋለን፤ እንመክራቸዋለ ንም። [13]እናንተ ግን ወንድሞች ሆይ፤ መልካም ሥራን ከመሥራት ከቶ አትታክቱ።

[14]በዚህ መልእክት ላይ ሳለው ቃላችን የማ ይታዘዝ ማንም ቢኖር፣ እንደዚህ ያለውን ሰው በጥንቃቄ ተከታተሉት፤ በሥራውም

2፥14 ሮሜ8፥28፤ 11፥29፤1ተሰ1፥5
2፥15 1ቆሮ11፥2፤ 16፥13
2፥16 ዮሐ3፥16፤ ፊል4፥20
2፥17 1ተሰ3፥2፤ 2ተሰ3፥3
3፥1 1ተሰ1፥8፤2፥13፤ 4፥1፤5፥25
3፥2 ሮሜ15፥31
3፥3 ማቴ5፥37፤ ሮሜ15፥31፤ 1ቆሮ1፥9
3፥4 2ቆሮ2፥3
3፥5 1ዜና29፥18
3፥6 ቊ7፡11፡14፤ ሮሜ16፥17፤ 1ቆሮ5፥4፤11፥2
3፥7 ቊ9፤ 1ቆሮ4፥16
3፥8 ሐሥ18፥3፤ ኤፌ4፥28
3፥9 ቊ7፤1ቆሮ9፥4-14፤16
3፥10 1ተሰ3፥4፤ 4፥11
3፥11 ቊ6፡7፤ 1ጢሞ5፥13
3፥12 ኤፌ4፥28፤ 1ተሰ4፥1፡11
3፥13 ገላ6፥9
3፥14 ቊ6፤ ሮሜ16፥17፤ 1ቆሮ4፥14

[a]15 ወይም ወግ
[b]6 ወይም ወግ

2፥14 *የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ክብር፤* ከ1ተሰ 2፥12 ጋር ያነጻጽሩ። ከእግዚአብሔር ክብር የሚበልጥ ሌላ ክብር የለም። *በወንጌላችን፤* የ1ተሰ1፥5 ማብ ይመ። *በወንጌላችን አማካ ይነት ጠርቶአችኋል፤* በኀላፊ ጊዜ መጻፉ የተሰሎንቄ ክርስ ቲያኖች የዳኑበትን ጊዜ ለማሳየት ነው፤ ነገር ግን በ1ተሰ2፥12፤ 5፥24 ላይ መለኮታዊ ጥሪ የአሁን ጊዜ እውነታ እንደ ሆነ ተመል ክቶአል።

2፥15 *ትምህርት፤* በቁሙ፣ "ትውፊት" ማለት ነው። የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ከመጻፋቸው በፊት መሠረታዊው የክርስትና አስተምህሮ የሙሴ የሕግ መምህራን ያደርጉ እንደ ነበረው በትውፊት ይተላለፍ ነበር (የማቴ15፥2 ማብ ይመ)፤ ይህም በቃል ወይም በጽሑፍ ሊሆን ይችላል። በ1ቆሮ15፥3 ላይ ጳውሎስ ትውፊትንና ባህልን ስለ መቀበልና ስለ ማስተላለፍ የሚገልጹትን ቃላት ተጠቅሞአል።

2፥16-17፤ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ጸሎት በመጀ መሪያው መልእክት ውስጥ ይገኛል (1ተሰ 3፥11-13)።

2፥17 *ያጽናኑት ...ያበርቷችሁ፤* እነዚህ ቃላት በ1ተሰ 3፥2 ላይ በአንድነት ተጠቅሰዋል። ጸሎቱ ውስጣዊ ሰውነትን አበርትቶ በቃልና በተግባር ውጤት የሚያስገኝ ነው።

3፥1 *በቀረውስ፤* የ1ተሰ 4፥1 ማብ ይመ። በ1ተሰ5፥25 ላይ ጳውሎስ እንዲ ጸልዩ ይመክራቸዋል፤ እዚህ ላይ ግን በታወቀ ነገር ላይ እንዲጸልዩ ይጋብዛቸዋል። *በእናንተ ዘንድ እንደ ሆነው፤* ይህ አባባል ያለፈውንም ሆነ የአሁኑን የሚያቅፍ አጠ ቃላይ ሐሳብ ነው (ከ1ተሰ2፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። *ጸልዩልን፤* ጳውሎስ የክርስ ቶስን ሥራ ለመሥራት የቅዱሳን የጸሎት ድጋፍ አስፈላጊው እንደ ነበር ያመለክታል (ከሮሜ15፥30-32፤ 2ቆሮ1፥11፤ ፊል1፥19፤ ቈላ4፥2፤ 1ተሰ5፥25 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥2 *ዐመፀኞች፤* ግሪኩ፣ "ተገቢውን ስፍራ የለቀቀ" ማለት ሲሆን፣ ሐሳቡ በአዲስ ኪዳን ውስጥ በሌላ ቦታ ተገልጾአል (ሉቃ 23፥41፤ ሐሥ 25፥5)። ጳውሎስ ይህን መልእክት በጻፈበት በቆሮንቶስ ስለ ደረሰበት ችግር ሐሥ 18፥12-13 ይመ።

3፥3 *ታማኝ፤* በግሪኩ "እምነት" (ቊ 2) የሚለውን ቃል ተከትሎ የሚሄድ ሲሆን፣ የእግዚአብሔርን ታማኝነትና የሰዎችን አለመታመን በንጽጽር ያቀርባል (ከ1ቆሮ1፥9፤10፥13፤ 2ቆሮ 1፥18 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከክፉውም ይጠብቃችኋል፤* አማኞች በትጋት ሲጸልዩ እግዚአብሔር ከሰይጣን እንደሚጠብቃቸው እርግጠኞች ይሆናሉ፤ እግዚአብሔር ማንኛውንም ዐይነት ፈተና እንዲቋቋሙ ብርታትን ይሰጣቸዋል (1ቆሮ10፥13፤ዕብ2፥18)፤ ከክፉ የአጋንንት ኀይላትም ይጠብቃቸዋል (ኤፌ 6፥12 እና ማብ ይመ)።

3፥5 *ልባችሁን፤* የ1ተሰ 2፥4 ማብ ይመ። *ወደ እግዚአብሔር ፍቅር፤* ጳውሎስ ሥራ ፈትነትን ለመገሠጽ ቢፈልግም እዚህ ላይ ግን ስለ እግዚአብሔር ፍቅር ያሳስባቸዋል። ስለ እግዚአብሔር ፍቅር ብለው ሁሉን የተው ሰዎች ሊያዝኑ አይገባቸውም። *ወደ ክርስቶስ ጽናት፤* የክርስቶስን ዳግም ምጽአት መጠባበቅን ወይም ክርስቶስ በዚህ ምድር ሳለ የነበረውን የጽናት አርአያነትን ሊያ መለክት ይችላል።

3፥6 *ትምህርት፤* የ2፥15 ማብ ይመ። *ሥራ ፈት፤* ይህ ችግር በመጀመሪያው መልእክት ተጠቅሶአል (4፥11-12፤5፥14 እና ማብ ይመ)፤ አሁን ግን እየከፋ ሄደ። ጳውሎስም በዚህ መልእክቱ ከሌላ ነገር ይልቅ ስለዚህ ጉዳይና ስለ ዳግም ምጽአቱ በአጽንዖት ጽፎአል። *እንድትርቁ፤* ያለውን ግንኙነት ሙሉ በሙሉ ማቋረጥን ሳይሆን፣ የጠበቀ ኅብረት እንዳይኖር የሚያሳይ ነው። ሥራ ፈትነት ኀጢአት ነው፤ ሥርዐትንም ያበላሻል፤ ይሁን እንጂ በዚህ ጉዳይ የሚከሰሱ ሰዎች አሁንም በጌታ ወንድሞች እንደ ሆኑ ያሳያል (ቊ15)። ስም፤ የ1፥12 ማብ ይመ። *እናዛችኋለን፤* ወታደራዊ የሆነ የሥልጣን ቃል ነው ።

3፥7 *የእኛን ምሳሌ...መከተል፤* የ1ተሰ 1፥6 ማብ ይመ።

3፥8 *እንጀራ...አልበላንም፤* በዕብራዊ ዘይቤ "ኑሮ መመ ሥረት" እንደ ማለት ነው (ለምሳሌ፣ ዘፍ3፥19፤ አሞ7፥12 ይመ)። ጳውሎስ የሌሎችን ሰዎች መስተንግዶ አለመቀበሉን ሳይሆን፣ ኑሮውን ለመምራት በሌሎች ሰዎች ላይ ጥገኛ አለመሆኑን ያመ ለክታል (1ተሰ2፥9 እና ማብ ይመ)።

3፥9 *ሥልጣን፤* የ1ተሰ 2፥6 ማብ ይመ።

3፥10፤ አረማውያን "የማይሠራ አይበላም" የሚል ተመሳሳይ አባባል አላቸው፤ ጳውሎስ የሰጠው ግን፣ ትእዛዛዊ ነው፤ "አይብላ" ብሏል። ክርስቲያኖች ሥራ ፈቶች ሊሆኑ አይገባቸውም።

3፥11 *በሰው ጉዳይ ባልቃ የሚገቡ፤* ይህ ሥራ ከመፍታት እጅግ የከፋ ሲሆን በሌሎች ጉዳይ በመግባት ችግር መፍጠርን ያመለክታል፤ ይህም የሥራ ፈትነት ውጤት ነው።

3፥14፤ ጳውሎስ፣ አንዳንድ ሰዎች ለመልእክቱ ቦታ እንዳ ማይሰጡ ተገንዝቦአል። *አትተባበሩ፤* የግሪኩ ቃል ትርጉም "በአንድ ላይ መደባለቅ" የሚል ሐሳብ ያለው ሲሆን፣ ቃሉ በአዲስ ኪዳን ውስጥ በሌላ ቦታ በ1ቆሮ 5፥9፡11 ላይ ብቻ እንደዚህ ካለው ኅብረት ስለ መለየት ለመግለጽ ተጠቅሶአል። ይህ ቃል

እንዲያፍር ከእርሱ ጋር አትተባበሩ። [15]ሆኖም እንደ ወንድም ገሥጹት እንጂ እንደ ጠላት አትቍጠሩት።

የመጨረሻ ሰላምታ

[16]የሰላም ጌታ ራሱ በሁሉም ነገር ዘወትር ሰላም ይስጣችሁ። ጌታ ከሁላችሁ ጋር ይሁን።

3፥15 ገላ6፥1፤ 1ተሰ5፥14፤ፊል16
3፥16 ሩት2፥4፤ ሮሜ15፥33
3፥17 1ቆሮ16፥21
3፥18 ሮሜ16፥20

[17]ይህንን ሰላምታ በገዛ እጄ የጻፍሁት እኔ ጳውሎስ ነኝ፤ የመልእክቶቼም ሁሉ መለያ ይህ ነው፤ አጻጻፌም እንደዚህ ነው።

[18]የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ ከሁላችሁ ጋር ይሁን።

ሰውን ወደ ትክክለኛ መስመር ለመመለስ ሲባል የሚደረገውን መለየት ያሳያል።

3፥15፣ ቤተ ክርስቲያን መውሰድ ያለባት የሥነ ሥርዐት ርምጃ ፍቅርን ያማከለ እንጂ ጭካኔ የተሞላ ሊሆን አይገባም። *ገሥጹት፤* በ1ተሰ 5፥12 ላይ የግሪኩ ትርጕም "አስጠንቅቁት" ማለት ነው።

3፥16 *የሰላም ጌታ፤* የተለመደው ሐረግ "የሰላም አምላክ" የሚለው ነው (የ1ተሰ 5፥23 ማብ ይመ)። *ከሁላችሁ ጋር፤* በሥርዐት የማይመላለሱትንም ይጨምራል

3፥17፣ ጳውሎስ ብዙ ጊዜ መልእክቱን በቃል እየተናገረ በሰው ያስጽፍ ነበር (ከሮሜ 16፥22 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በመጨረሻ ግን በገዛ እጁ አንዳንድ ነገሮችን ጨምሮ ይጽፋል (1ቆሮ 16፥21፤ ገላ 6፥11፤ ቈላ 4፥18 ይመ)። የጳውሎስም ጽሑፍ ከሌሎቹ የሚለየው በዚህ ነው።

3፥18፣ የ1ተሰ 5፥28 ማብ ይመ። ጳውሎስ ተቃዋሚዎቹን ቢነቅፍም የመጨረሻ ጸሎቱ ግን ለሁሉም ነው።

መልክታተ ምጋቤ

1ጢሞቴዎስ፣ 2ጢሞቴዎስና የቲቶ መልእክት "መልእክታተ ምጋቤ" በመባል ይታወቃሉ፤ ይህ ስም የተሰጣቸው ጢሞቴዎስና ቲቶ ቤተ ክርስቲያንን እንዴት መጠበቅና መከባከብ እንዳለባቸው መመሪያ ስለሚሰጡ ነው። ሦስቱም መልእክቶች የተጻፉት ምናልባት በሐዋርያት ሥራ 28 ላይ የተወሱት ሁናቶች ከተከናወኑ ታሪካዊ ሁኔታዎች በኋላ ብዙም ሳይቆይ ነው።

ጳውሎስ በሮም ታስሮ ከተፈታ በኋላ (60-23 ዓ.ም ገደማ)፣ አራተኛውን የወንጌል ተልእኮ ጉዞ ሳይጀምር አልቀረም። በዚህ ጉዞው ቲቶ ወኪሉ ሆኖ በቀርጤስ እንዲቈይ፣ ጢ. ሞ ቴዎስ ደግሞ የኤፌሶንን ቤተ ክርስቲያን እንዲጠብቅ አዟቸው ነበር። ከዚያም ጳውሎስ በሰሜን ግሪክ (መቄዶንያ) ወደምትገኘው ወደ ፊልጵስዩስ ተሻገረ፤ በዚያ ሆኖ ለጢሞቴዎስ የመጀመሪያውን መልእክት ሲጽፍ፣ ለቲቶም እንዲሁ (ከ63-65 ዓ.ም ገደማ) ጻፈ። በኋላም ወደ ሮም ሲሄድ ለሁለተኛ ጊዜ ታሰረ፣ ለጢሞቴዎስ ሁለተኛውን መልእክት የጻፈለት ከመገደሉ ከጥቂት ጊዜ በፊት ነው፤ ይህም በ67 ወይም በ68 ዓ.ም መሆኑ ነው።

በመልእክታተ ምጋቤ ውስጥ አንዳንድ መሪ ሐሳቦችና ሐረጎች እየተደጋገሙ ይታያሉ፤ እነርሱም:-
(1) አዳኛችን እግዚአብሔር (የቲቶ 1÷3 ማብ ይመ)፤ (2) ጤናማ ትምህርት፣ እምነትና ማስተማር (የቲቶ 1÷9 ማብ ይመ) (3) እውነተኛ መንፈሳዊነት (የ1 ጢሞ 2÷2 ማብ ይመ) (4) ክርክሮች (1ጢሞ 1÷4፤ 2ጢሞ 2÷23፤ ቲቶ 3÷9) (5) እውነተኛና ሰው ሁሉ ሊቀበለው የሚገባ ቃል ናቸው (የ1ጢሞ 1÷15 ማብ ይመ)።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ጢሞቴዎስ – አንደኛ

መግቢያ

ጸሓፊው

የቤተ ክርስቲያን ትውፊትና መልእክታተ ምጋቢ መግቢያዎች ላይ የሰፈሩት ስላምታዎች፣ መልእክቶቹን የጻፈው ጳውሎስ መሆኑን ያረጋግጣሉ:: ከቅርብ ዓመታት ወዲህ በዚህ መልእክት ውስጥ በሚገኙ የተለዩ ባሕርያት ባላቸው አንዳንድ ቃላትና የአጻጻፍ ስልቶች (የ1፥15፤ 2፥2 ማብ ይመ) መሠረት መልእክታቱ በጳውሎስ ለመጻፉ ያሉት ማስረጃዎች የመልእክቱ ጸሓፊ ጳውሎስ መሆኑን የሚደግፉ ናቸው::

ታሪካዊ ጻራውና ዐላማው

ጳውሎስ በአራተኛው ሐዋርያዊ ጒዞው ወቅት ወደ መቄዶንያ በመጓዝ ላይ ሳለ (መልእክታተ ምጋቢን ይመ) ጢሞቴዎስ በእስያ ያለችውን ቤተ ክርስቲያን እንዲንከባከባት ትእዛዝ ሰጠው (1፥3):: ሐዋ ርያው በቅርብ ወደ ኤፌሶን መመለስ እንደማይችል በተረዳ ጊዜ (3፥14-15) ጢሞቴዎስ (3፥3:18) ቀደም ሲል ተሰጥቶት በነበረው ኀላፊነት በተጨማሪ በወቅቱ ተከስቶ የነበረውን ኑፋቄ በትክክለኛው ትምህርት እንዲከላከል አዘዘው (2፥3-7፤ 4፥1-8፤ 6፥3-5:20-21):: በማደግ ላይ ያለችውን የኤፌሶንን ቤተ ክርስቲያን ልዩ ልዩ ጒዳዮች በበላይነት እንዲቈጣጣር (የአምልኮ ሥርዐቱን 2፥1-15፤ ተገቢ አገልጋዮችን እንዲሾም 3፥1-13፤ 5፥17-25) ይህን የመጀመሪያ መልእክት ጻፈለት::

በኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን የነበረው ትልቁ ችግር የኖስትሳውያን ትምህርት (የ1ኛ ዮሐንስ መግቢያ ይመ)፣ እያሽቈለቈለ ያለው የይሁዲ ሃይማኖት (1፥3-7) እና ብሕትውናን (4፥1-5) ቀላቅሎ የያዘ የሐ ሰት ትምህርት ነው::

የተጻፈበት ጊዜ

1ኛ ጢሞቴዎስ የተጻፈው በግምት ከ63-65 ዓ.ም. ባለው ጊዜና በሐሥ 28 ላይ የተዘገበው ታሪክ ከተፈጸመ በኋላ ነበር:: ይኸውም ጳውሎስ በኤፌሶን ለሦስት ዓመት አገልግሎት ከነበረበት ጊዜ ከስምንት ዓመት በኋላ ነበር (ሐሥ 19፥8:10፤ 20፥31)::

የመልእክቱ ተደራሲ

ሰላምታው እንደሚያመለክተው (1፥2) ጳውሎስ ደብዳቤውን የጻፈው የልስትራን ተወላጅ ለሆነው ለጢሞቴዎስ ነው:: ልስትራን በዛሬዋ ቱርክ ውስጥ የምትገኝ ከተማ ናት:: የጢሞቴዎስ አባት ግሪካዊ፣ ሲሆን፣ እናቱ ይሁዲ (ሐሥ 16፥1) ነበረች:: ጢሞቴዎስ ከልጅነቱ ጀምሮ የብሉይ ኪዳን ትምህርት ተምሮአል (2ጢሞ 1፥5፤ 3፥15):: ጳውሎስ ወደ ልስትራን ባደረገው የመጀመሪያ ጒዞው ጢሞቴዎስን ወደ ጌታ በማምጣቱ "በእምነት እውነተኛ ልጅ" (1፥2) ይለዋል፤ ጳውሎስ በሁለተኛው የልስትራን ጒብኝቱ ጢሞቴዎስ ከእርሱ ጋር እንዲሆንና በወንጌል ጒዞው እንዲተባበረው ይጠራዋል:: ጢሞቴዎስ በአባቱ ግሪካዊ በመሆኑ ይህ ሁኔታ በአይሁድ መካከል በሚሠሩት የወንጌል ሥራ ላይ ዕንቅፋት እንዳይሆንበት ጳውሎስ ጢሞቴዎስን ገረዘው (ሐሥ 16፥3):: ጢሞቴዎስ በመቄዶንያና በአካያ በነበረው የወንጌል አገልግሎት (ሐሥ 17፥14-15፤ 18፥5) ውስጥ ተሳትፎ አድርጎአል:: ጳውሎስ በኤፌሶን ረጃጅም ስብከቶችን በሰጠበት የአገልግሎት ጊዜያት (ሐሥ 19፥22) ከእርሱ ጋር ነበር:: በተጨማሪም ከኤፌሶን ወደ መቄዶንያና ወደ ቆሮንቶስ፣ ከዚያ ተመልሶም ወደ መቄዶንያና ወደ ትንሹ እስያ (ሐሥ 20፥1-6) ከጳውሎስ ጋር ተጒዞአል:: እስከ ኢየሩሳሌም እንኳ ሳይቀር ከእርሱ ጋር የሄደ ይመስላል:: ጳውሎስ ለመጀመሪያ ጊዜ ሲታሰርም አብሮት ነበር (ፊል 1፥1፤ ቈላ 1፥1፤ ፊሞ 1):: ጳውሎስ በሐሥ 28 የተጻፈው ታሪክ ከተፈጸመ በኋላ ከእስራት ተፈትቶ አራተኛውን የወንጌል ጒዞውን ሲያደረግ ከእርሱ ጋር ተጒዞአል:: በመጨረሻ ግን ጳውሎስ ወደ መቄዶንያ ሲሄድ ጢሞቴዎስ በኤፌሶን በተከሰተው የኑፋቄ ትምህርት ምክንያት በዚያ ቈየ:: ጳውሎስ ከጢሞቴዎስ ጋር የነበረው መቀራረብና ለጢሞቴዎስ የነበረው መልካም ግምት ከጻፋቸው መልእክቶች መካከል ስድስቱን ከጢሞቴዎስ ጋር ሆኖ በመላኩና በመልእክቶቹም ላይ ስሙን መጥቀሱ (2ኛ ቆሮንቶስ፣ ፊልጵስዩስ፣ ቈላስይስ፣ 1ኛና 2ኛ ተሰሎንቄ እና ፊልሞና) እንዲሁም ለፊልጵስዩስ ሰዎች ስለ ጢሞቴዎስ በጎ ምስክርነት በመስጠት አድናቆቱን ገልጾአል :: ጳውሎስ በሕይወቱ መጨረሻ ጢሞቴዎስ ወደ እርሱ ወደ ሮም እንዲመጣ ጠይቆት ነበር (2ጢሞ 4፥19:21):: ጢሞቴዎስ ራሱ ታስሮ እንደ ነበረና ወዲያኑ እንደ ተለቀቀ በዕብ 13፥23 ላይ ተገልጾአል፤ ነገር ግን የታሰረው በሮም ወይም በሌላ ስፍራ መሆኑ በትክክል አልታወቀም::

ጢሞቴዎስ ሐዋርያ አልነበረም፤ ኤጲስ ቆጶሳት የሚሾሙበት መመሪያ ስለተሰጠውም (3፥1-7፤ 5፥17-22) ምናልባት ኤጲስ ቆጶስም ላይሆን ይችላል:: ስለዚህ ልዩ ሥራ ይሠራ ዘንድ (ቲቶ 1፥5 ይመ) ሐዋርያዊ ውክልና የተሰጠውና የተላከ አገልጋይ ተደርጎ ቢቈጠር ተገቢ ነው::

አስተዋፅኦ

1. ሰላምታ (1፥1-2)
2. ስለ ሐሰት አስተማሪዎች የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (1፥3-11)
   ሀ. የኑፋቄው ልዩ ባሕርይ (1፥3-7)
   ለ. ሕግ ዐላማ (1፥8-11)
3. ለጳውሎስ የተሰጠው የጌታ ጸጋ (1፥8-11)
4. ጳውሎስ ለጢሞቴዎስ መመሪያ የሰጠበት ዐላማ (1፥18-20)
5. ስለ ቤተ ክርስቲያን አስተዳደር የተሰጠ መመሪያ (ም 2-3)
   ሀ. የጉባኤ አምልኮ (ም 2)
      (1) በጉባኤ አምልኮ ጸሎት (2፥1-8)
      (2) ሴቶች በጉባኤ አምልኮ (2፥9-15)
   ለ. ስለቤተ ክርስቲያን መሪዎች ብቃት መመዘኛ (3፥1-13)
      (1) ለኤጲስ ቆጶሳት (3፥1-7)
      (2) ለዲያቆናት (3፥8-13)
   ሐ. የእነዚህ መመሪያዎች ዐላማ (3፥14-16)
6. የሐሰት ትምህርትን የመከላከያ ዘዴ (ም 4)
   ሀ. የሐሰት ትምህርት ምንነት (4፥1-5)
   ለ. የሐሰት ትምህርት እንዴት መከላከል እንደሚቻል (4፥6-16)
7. ምእመናንን በተለያየ ደረጃ የማስተዳደር ዘዴ (5፥1-6፥2)
   ሀ. ሽማግሌዎችንና ወጣቶችን (5፥1-2)
   ለ. መበለቶችን (5፥3-16)
   ሐ. የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎችን (5፥17-25)
   መ. ባሪያዎችን (6፥1-2)
8. ልዩ ልዩ ጉዳዮች (6፥3-19)
   ሀ. የሐሰት መምህራን (6፥3-5)
   ለ. ፍቅረ ንዋይ (6፥6-10)
   ሐ. ለጢሞቴዎስ የተሰጠ ትእዛዝ (6፥11-16)
   መ. ባለጠጎች (6፥17-19)
9. ማጠቃለያ (6፥20-21)

1 በአዳኛችን በእግዚአብሔር፣ ተስፋችንም በሆነው በክርስቶስ ኢየሱስ ትእዛዝ የክርስቶስ ኢየሱስ ሐዋርያ ከሆነው ከጳውሎስ፤

[2]በእምነት እውነተኛ ልጄ ለሆነው ለጢሞቴዎስ፤

ከእግዚአብሔር ከአባታችን፣ ከጌታችንም ከክርስቶስ ኢየሱስ ጸጋና ምሕረት፣ ሰላምም ይሁን።

ከሐሰተኛ የሕግ መምህራን ስለ መጠበቅ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

[3]ወደ መቄዶንያ በሄድሁ ጊዜ ዐደራ እንዳልሁህ፣ አንዳንድ ሰዎች ከእንግዲህ የሐሰት ትምህርት እንዳያስተምሩ ታዛቸው ዘንድ በዚያው በኤፌሶን ተቀመጥ፤ [4]ደግሞም ለተረትና መጨረሻ ለሌለው የትውልዶች ታሪክ ራሳቸውን አሳልፈው እንዳይሰጡ እዘዛቸው። እነዚህ ነገሮች በእምነት ከሆነው ከእግዚአብሔር ሥራ ይልቅ ክርክርን ያነሣሣሉ። [5]የዚህ ትእዛዝ ዐላማ ግን ከንጹሕ ልብ፣ ከበጎ ኅሊና እንዲሁም ከእውነተኛ እምነት የሚገኝ ፍቅር ነው። [6]አንዳንዶች ከእነዚህ ነገሮች ዘወር ብለው ወደ ከንቱ ንግግር ተመልሰዋል። [7]የሕግ መምህራን ለመሆን ይፈልጋሉ፤ ሆኖም ስለሚናገሩት ወይም አስረግጠው ስለሚያገቱለት ነገር አያውቁም።

[8]ነገር ግን ሰው በአግባቡ ከተጠቀመበት፣ ሕግ መልካም መሆኑን እናውቃለን። [9]ደግሞም ሕግ[ሀ] የተሰጠው ለጻድቃን ሳይሆን፣ ለሕግ ተላላፊዎችና ለዐመፀኞች፣ ፈሪሃ እግዚአብሔር ለሌላቸውና ለኀጢአተኞች፣ ቅድስና ለሌላቸውና እግዚአብሔርን ለሚንቁ፣ አባትና እናታቸውን ለሚገድሉ፣ ለነፍስ ገዳዮች መሆኑን እናውቃለን፤ [10]እንዲሁም ለዘማውያን፣ ከወንድ ጋር ለሚተኙ ወንዶች፣ ሰውን ለሚሸጡና ለሚገዙ፣ ለውሸተኞች፣ በሐሰት ለሚምሉ፣ ጤናማ የሆነውን ትምህርት ለሚጻረሩ ሁሉ ነው፤ [11]ይህ ጤናማ ትምህርት ብሩክ እግዚአብሔር ለእኔ በዐደራ ከሰጠኝ የክብር ወንጌል ጋር የሚስማማ ነው።

ለጳውሎስ የተሰጠው የጌታ ጸጋ

[12]በአገልግሎቱ በመሾም ታማኝ አድርጎ የቈጠረኝን፣ ብርታት የሰጠኝን ጌታችንን ክርስቶስ ኢየሱስን አመሰግናለሁ። [13]ምንም እንኳ ከዚህ በፊት ተሳዳቢ፣ አሳዳጅና ዐመፀኛ የነበርሁ ብሆንም፣ ባለማወቅና ባለማመን ስላደረግሁት ምሕረት ተደርጎልኛል፤ [14]በክርስቶስ ኢየሱስ ከሆኑት እምነትና ፍቅር ጋርም የጌታችን ጸጋ ተትረፈረፈልኝ።

[15]‘ክርስቶስ ኢየሱስ ኀጢአተኞችን ለማዳን ወደ ዓለም መጣ’ የሚለው ቃል እውነተኛና ሰው ሁሉ ሊቀበለው የሚገባ ነው፤ ከኀጢአተኞችም ዋና እኔ ነኝ። [16]ነገር ግን ክርስቶስ ኢየሱስ በእርሱ ለሚያምኑና የዘላለምን ሕይወት ለሚቀበሉ ወሰን የሌለው ትዕግሥቱን ከኀጢአተኞች ዋና በሆንሁት በእኔ እንደ ምሳሌ አድርጎ ያሳይ ዘንድ ምሕረትን አገኘሁ። [17]እንግዲህ ዘላለማዊ ለሆነው፣ ለማይሞተው፣ ለማይታየውና ብቻውን አምላክ ለሆነው ንጉሥ ከዘላለም እስከ ዘላለም ክብርና ምስጋና ይሁን፤ አሜን።

[18]ልጄ ጢሞቴዎስ ሆይ፤ አስቀድሞ ስለ አንተ በተነገረው ትንቢት መሠረት ይህን

[ሀ]9 ወይም ሕጉ

1፥1 ሉቃ 1፥47፤ 2ቆሮ 1፥1፤ ቈላ 1፥27፤ ቲቶ 1፥3
1፥2 ቍ 18፤ ሐሥ 16፥1፤ ሮሜ 1፥7፤ 1ቆሮ 4፥17፤ 1ተሰ 2፥11፤ 2ጢሞ 1፥2፤ ቲቶ 1፥4
1፥3 ሐሥ 16፥9፤ 18፥19፤ ገላ 1፥6:7፤ 1ጢሞ 6፥3
1፥4 1ጢሞ 4፥7፤ 2ጢሞ 2፥14፤ 4፥4፤ ቲቶ 1፥14፤ 3፥9
1፥5 ሐሥ 23፥1፤ ገላ 5፥6፤ 1ጢሞ 4፥2፤ 2ጢሞ 1፥5፤ 2፥22
1፥7 ኢዮ 38፥2፤ ኤፌ 4፥11
1፥8 ሮሜ 7፥12
1፥9 ገላ 3፥19፤ 5፥23
1፥10 1ጢሞ 6፥3፤ 2ጢሞ 1፥13፤ 4፥3፤ ቲቶ 1፥9፤ 2፥1
1፥11 ገላ 2፥7፤ 1ተሰ 2፥4፤ ቲቶ 1፥3
1፥12 ሐሥ 9፥15፤ ፊል 4፥13
1፥13 ቍ 16፤ ሐሥ 8፥3፤ 26፥9
1፥14 2ቆሮ 4፥15፤ 1ተሰ 1፥3፤ 2ጢሞ 1፥13
1፥15 ማር 2፥17፤ ዮሐ 3፥17፤ 1ጢሞ 3፥1፤ 4፥9፤ 2ጢሞ 2፥11፤ ቲቶ 3፥8
1፥16 ቍ 13፤ ማቴ 25፥46፤ ዮሐ 3፥15፤ ሮሜ 2፥4
1፥17 ሮሜ 11፥36፤ ቈላ 1፥15፤ 1ጢሞ 6፥16፤ ይሁ 25፤ ራእ 15፥3
1፥18 ቍ 2፤ 1ጢሞ 4፥14፤ 6፥12፤ 2ጢሞ 2፥3፤ 4፥7

1፥1 *ተስፋችን በሆነው በክርስቶስ ኢየሱስ፣* ቲቶ 2፥13 ይመ። *ተስፋችን፣* ምኞትን ብቻ ሳይሆን ፍጹም እርግጠኝነትን የሚገልጽ ነው። *ሐዋርያ፣* በልዩ ሁኔታ በራሱ በክርስቶስ የተሾመ (የማር 6፥30፤ 1ቆሮ 1፥1፤ ዕብ 3፥1 ማብ ይመ)።

1፥2 *በእምነት እውነተኛ ልጄ፣* መንፈሳዊ ልጄ ማለት ነው (1፥18፤ 1ቆሮ 4፥17፤ 2ጢሞ 1፥2፤ 2፥1፤ ፊሞ 10 ይመ)። *ጸጋ፣* የዮና 4፥2 ገላ 1፥3፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ። *ምሕረት፣* ሮም 9፥23፤ ማብ ይመ። *ሰላም፣* የዮሐ 14፥27፤ 20፥19፤ የገላ 1፥3 ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ ።

1፥3-11፣ ጳውሎስ በዚህ ክፍልና በ4፥1-8፤ 6፥3-5:20-21 ላይ የኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን ከመናፍቃን አስተማሪዎች መጠበቅ እንደሚገባት ያስገነዝባል። መናፍቃኑም የሚታወቁባቸው ዐይነተኛ መለያዎች፡- (1) የሐሰት ትምህርቶችን ማስተማራቸው (1፥3፤ 6፥3)፣ (2) የአይሁድን ከንቱ ተረት ማስተማራቸው (ቲቶ 1፥14)፣ (3) የብሉይ ኪዳንም ሕግ መምህራን ለመሆን መፈለጋቸው (1፥7)፣ (4) ባልታወቀው የትውልዶች ቈጠራ ላይ የተመሠረቱ መጨረሻ የሌላቸውንና የተጋነኑትን የሐሰት ታሪኮች ማስፋፋታቸው (1፥4፤ 4፥7፤ ቲቶ 3፥9)፣ (5) ራሳቸውን ከፍ አድርገው መመልከታቸው (1፥7፤6 4)፣ (6) ክርክር መውደዳቸው (1፥4፤ 6፥4፤ 2ጢሞ 2፥23፤ ቲቶ 3፥9)፣ (7) ከንቱና (1፥6) የማይረባ ነገር መናገራቸው (2ጢሞ 2፥23፤ ቲቶ 3፥9)፣ (8) የሚናገሩትን ነገር አለማወቃቸው (1፥7፤ 6፥4)፣ (9) የብሕትውናን ልምምዶችን ማስተማራቸው (4፥3)፣ (10) የመንፈሳዊ መሪነት ሥልጣናቸውን የግል መጠቀሚያ ያደርጋሉ (6፥5)። ምናልባት እነዚህ መናፍቃን የኖስትሳውያን ትምህርት መንገድ ጠራጊዎች ሳይሆኑ አይቀሩም (6፥20-21 ፣ ከ1ዮሐ መግቢያ ላይ ስለ ኖስትሳውያን የተጻፈውን ይመ)።

1፥3 *ወደ መቄዶኒያ በሄድሁ ጊዜ፣* ይህ ታሪክ በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ያልተጻፈበት ምክንያት፣ ምናልባት ታሪኩ ከሐዋ 28 በኋላ ጳውሎስ በሮም ለመጀመሪያና ለሁለተኛ ጊዜ በታሰረባቸው ጊዜያት መካከል የተፈጸመ በመሆኑ ሊሆን ይችላል (መግቢያውን ይመ)። *በኤፌሶን ተቀመጥ፣* በዚህ ጊዜ የኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን ሥር እየሰደደች ነው፤ ጳውሎስም ከስምንት ዓመት በፊት በሦስተኛው የወንጌል ጕዞው ወቅት፣ በዚህች አገር ሰፊ የአገግሎት ሥራ አከናውኖ ነበር (ሐሥ 19፥1-20፥1)፤ ከሮም እስር ቤት ከተለቀቀ በኋላም (ከሐሥ 28 በኋላ) ቤተ ክርስቲያኒቱን እንደ ገና ከጎበኘና ጢሞቴዎስን ኀላፊ አድርጎ ከሾመ በኋላ ወደ መቄዶኒያ ዐለፈ።

1፥4 *ለተረትና መጨረሻ ለሌለው የትውልዶች ታሪክ* ምናልባትም በብሉይ ኪዳን የትውልዶች ቈጠራ ታሪክ ላይ የተመሠረቱና በኋላ ግን ወደ ተወሳሰበ የኖስትሳውያን ፍልስፍና ትምህርት ያደጉ ተረታ ተረቶች ሊሆኑ ይችላሉ (ከ1ኛ ዮሐንስ መግቢያ “ኖስትሳውያን ትምህርት” የሚለውን ይመ)።

1፥8 *ሕግ መልካም መሆኑን፣* ሮም 7፥7-12 ይመ።

1፥10 *ጤናማ የሆነውን ትምህርት፤* ቲቶ 1፥9 ማብ ይመ።

1፥11 *በዐደራ ከሰጠኝ፤* 6፥20፤ 1ቆሮ 9፥17፤ ገላ 2፥7፤ 1ተሰ 2፥4፤ 2ጢሞ 1፥12:14፤ 2፥2 ይመ። *ወንጌል፣* የማር 1፥1 ማብ ይመ።

1፥13 *ተሳዳቢ ፣አሳዳጅና ዐመፀኛ የነበርሁ፣* ሐሥ 9፥1፤ 22፥4-5:19፤ 26፥10-11 ይመ።

1፥15 *የሚለው ቃል እውነተኛ፣* ይህ ዐይነቱ አባባል በመልእክታተ ምጋቤ ውስጥ ቍልፍ ሐረግ ሆኖ አምስት ጊዜ ከመጠቀሱ በስተቀር፣ በየትኛውም የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ አይገኝም (3፥1፤ 4፥9፤ 2ጢሞ 2፥11፤ ቲቶ 3፥8)።

1፥18 *አስቀድሞ ስለ አንተ በተነገረው ትንቢት መሠረት፣* በጥንት ቤተ ክርስቲያን፣ እግዚአብሔር ፈቃዱን በነቢያት በኩል ይገልጽ ነበር (ጳውሎስንና በርናባስን ለወንጌል አገልግሎት ወደ አሕዛብ እንዲላኩ ያደረጉት ነቢያት ነበሩ ሐሥ 13፥1-3 ይመ። ጢሞቴዎስን በተመለከተ ግን ትንቢቱ የተነገረው እርሱ ከተሾመ በኋላ ወይም ከመሾሙ በፊት (4፥14)፣ ምናልባትም ከሐዋርያው ጳውሎስ ሁለተኛው የወንጌል ጕዞ ዐሥራ ሁለት ዓመት

ትእዛዝ እሰጥሃለሁ፤ ይኸውም እርሱን በመከተል መልካሙን ገድል እንድትጋደል ነው። [19]እምነትና በጎ ኅሊናም ይኑርህ፤ አንዳንዶች ኅሊናቸውን ጥለው ባሕር ላይ አደጋ ደርሶበት እንደሚጠፋ መርከብ እምነታቸውን አጥፍተዋል። [20]ከእነርሱም መካከል እንዳይሳደቡ ትምህርት ያገኙ ዘንድ ለሰይጣን አሳልፌ የሰጠኋቸው፣ ሄሜኔዎስና እስክንድሮስ ይገኙበታል።

አምልኮን በሚመለከት የተሰጠ መመሪያ

2 እንግዲህ ከሁሉ አስቀድሞ ልመናና ጸሎት፣ ምልጃና ምስጋና ለሰዎች ሁሉ፣ ለነገሥታትና ለባለ ሥልጣናት ሁሉ እንዲደረግ አሳስባለሁ፤ [2]ይህም በእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወትና በቅድስና ሁሉ፣ በሰላምና በጸጥታ እንድንኖር ነው። [3]ይህ በእግዚአብሔር በአዳኛችን ፊት ደስ የሚያሰኝ ነው፤ [4]እርሱ ሰዎች ሁሉ እንዲድኑና እውነትን ወደ ማወቅ እንዲደርሱ ይፈልጋል። [5]አንድ እግዚአብሔር አለና፤ ደግሞም በእግዚአብሔርና በሰዎች መካከል አንድ አስታራቂ አለ፤ እርሱም ሰው የሆነው ክርስቶስ ኢየሱስ ነው፤ [6]ራሱንም ለሰዎች ሁሉ ቤዛ አድርጎ ሰጠ፤ ይህም በትክክለኛው ጊዜ ተመስክሮለታል። [7]እኔም ለዚህ ነገር የምሥራች አብሣሪና ሐዋርያ እንዲሁም ለአሕዛብ የእውነተኛ እምነት አስተማሪ ሆኜ ተሾምሁ፤ እውነቱን እናገራለሁ፤ አልዋሽም።

[8]እንግዲህ ወንዶች በሁሉም ቦታ ያለ ቍጣና ያለ ክርክር የተቀደሱ እጆቻቸውን ወደ ላይ በማንሣት እንዲጸልዩ እፈልጋለሁ።

[9]እንዲሁም ሴቶች በጨዋነትና ራስን በመግዛት ተገቢ የሆነ ልብስ ይልበሱ እንጂ በሹሩባ ወይም በዕንቁ ወይም ዋጋቸው ውድ በሆኑ ልብሶች አይሸቀርቀሩ፤ [10]ነገር ግን እግዚአብሔርን እናመልካለን የሚሉ ሴቶች ሊያደርጉ እንደሚገባ በመልካም ተግባር ይዋቡ።

[11]ሴት በጸጥታና በሙሉ መገዛት ትማር። [12]ሴት ዝም እንድትል እንጂ እንድታስተምር ወይም በወንድ ላይ ሥልጣን እንዲኖራት አልፈቅድም። [13]ምክንያቱም አዳም ቀድሞ ተፈጥሮአል፤ ከዚያም ሔዋን ተፈጠረች። [14]ደግሞም የተታለለው አዳም አይደለም፤ የተታለለችውና ኃጢአተኛ የሆነችው ሴቷ ናት፤

1፥19 ቊ5፤ሐሥ23፥1፤ 1ጢሞ6፥21፤ 2ጢሞ2፥18
1፥20 1ቆሮ5፥5፤ 2ጢሞ2፥17፤ 2ጢሞ4፥14
2፥1 ኤፌ6፥18
2፥2 ዕዝ6፥10፤ ሮሜ13፥1፤ 1ጢሞ3፥16፤4፥7፡8፤6፥3፡5፡6፡11፤ 2ጢሞ3፥5፤ቲቶ1፥1
2፥3 ሉቃ1፥47፤ 1ጢሞ5፥4
2፥4 ሕዝ18፥23፡32፤33፥11፤ዮሐ3፥17፤ ሮሜ11፥14፤ 1ጢሞ4፥10፤2ጢሞ2፥25 ቲቶ1፥1፤2፥11፤ ዕብ10፥26፤2ጴጥ3፥9
2፥5 ዘዳ6፥4፤ ሮሜ1፥3፤3፥29፡30፤10፥12፤ ገላ3፥20
2፥6 ማቴ20፥28፤ 1ቆሮ1፥6፤1ጢሞ6፥15፤ ቲቶ1፥3
2፥7 ሐሥ9፥15፤ ሮሜ9፥1፤2ጢሞ1፥11
2፥8 መዝ24፥4፤63፥4፤134፥2፤141፥2፤ ሉቃ24፥50
2፥9 1ጴጥ3፥3
2፥10 ምሳ31፥13
2፥11 1ጴጥ3፥3፡42፥12 ኤፌ5፥22
2፥13 ዘፍ2፥7፡ 22፤ 1ቆሮ11፥8 2፥14 ዘፍ3፥1-6፡13፤ 2ቆሮ11፥3

ቀደም ብሎ ሊሆን ይችላል (ሐሥ 16፥3 ይመ)። ምናልባት ትንቢቱ ጢሞቴዎስ በቤተ ክርስቲያን አመራር ውስጥ ስላለው ታላቅ ሚና የሚገልጽ ሊሆን ይችላል።

1፥20 *ለሰይጣን አሳልፌ የሰጠኋቸው፤* ቤተ ክርስቲያን አባሎቿን የምትቀጣበትን የሥነ ሥርዐት ቅጣት የሚያመለክት ነው (የማቴ 18፥17 ማብ ይመ)። ጳውሎስ እነዚህን ሁለት ሰዎች ከሰይጣን ፍላጻ መከላከያ ከሆነችው ቤተ ክርስቲያን አስወገዳቸው። እንዳይሳደቡ ይማሩ ዘንድ ከማኅበረ ምእመናን አንድነትና ከቤተ ክርስቲያን እንክብካቤ መለየቱ ተገቢ ነው። ተመሳሳይ ለሆነ ሁኔታ 1ቆሮ 5፥5፡13 እንዲሁም የ1ቆሮ 5፥5 ማብ ይመ። ከክርስቶስ አካል ጋር ማለትም ከቤተ ክርስቲያን ጋር መተባበር፣ ከሰይጣን ኀይል ይጠብቀናል፤ በሌላ በኩል ደግሞ ከቤተ ክርስቲያን መባረር ሕይወትን ለጥፋት ይዳርጋል፤ ክፉ ለሆነው የሰይጣን ፈተናም ያጋልጣል። ቤተ ክርስቲያን አባሎቿን የምትቀጣበት ምክንያት ተቀጪውን ወደ እውነተኛ ንስሓ፣ ወደ ትክክለኛ መሠረተ እምነትና በክርስቶስ ወደሚገኘው ድነት ለማምጣት ነው (1ቆሮ 5፥5 እና ማብ ይመ)። *ሄሜኔዎስ፤* 2ጢሞ 2፥17-18 ይመ። *እስክንድሮስ፤* በ2ጢሞ 4፥14 ላይ የተጠቀሰው እስክንድሮስ ሊሆን ይችላል (ያንኑ ማብ ይመ)።

2፥1 *ለነገሥታትና ስለ ባለ ሥልጣናት ሁሉ፤* ኤር 29፥7 ይመ። ጳውሎስ ይህን መልእክት በሚጽፍበት ጊዜ ኔሮ(54-68 ዓ.ም.) የተባለው የሮማውያን ቄሳር በሥልጣን ላይ ነበረ።

2፥2 *በእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት፤* በመልእክታተ ምጋቤ ውስጥ ይህ ቍልፍ ሐረግ ነው፤ በ1ጢሞቴዎስ ውስጥ ስምንት ጊዜ (3፥16፤ 4፥7-8፤ 6፥3፡5-6፡11)፤ በ2ኛ ጢሞቴዎስ ውስጥ አንድ ጊዜ (3፥5)፤ እንዲሁም በቲቶ ውስጥ አንዴ (1፥1) ተጠቅሶአል፤ ነገር ግን በተቀሩት የጳውሎስ መልእክታት ውስጥ ይህ ሐረግ አይገኝም። ሐረጉ መልካምንና የተቀደሰን ሕይወት የሚያሳይ፣ ለምንጨውም ልዩ ትኵረት የሚሰጥና ለእግዚአብሔርም ታላቅ አክብሮት እንደሚገባው የሚያመለክት ነው።

2፥4 *እርሱ ሰዎች ሁሉ እንዲድኑ…ይፈልጋል፤* የእግዚአብሔር ፍላጎት ሰዎች ሁሉ እንዲድኑ ነው። የሰዎችን ድነት በተመለከተ እግዚአብሔር እንዲድኑ (ለዘላለም ሕይወት) የመረጣቸው ሁሉንም ሰዎች ሳይሆን ጥቂቶችን ብቻ ነው የሚሉ አሉ (ለምሳሌ 1ጴጥ 1፥2)። ሌሎች ደግሞ እንዲህ ዐይነቱን ምንባብ የሚረዱት እግዚአብሔር የመረጣቸው የወንጌልን ቃል እንደሚያምኑ አስቀድሞ ስለሚያውቅ ነው ይላሉ። ሌሎች ተርጓሚዎች ደግሞ እንደዚህ ያሉትን እርስ በርሳቸው የማይጣጣሙ መስለው የሚታዩትን ነገሮች፣ የሰው አእምሮ አጥጋቢ ምክንያት ሰጥቶ ለማስታረቅ ባይችልም መጽሐፍ ቅዱስ ሁለቱንም እውነታዎች ስለሚያስተምር የሚቃረኑ መሠረተ ሐሳቦች አይደሉም ባዩች ናቸው። ያም ሆነ ይህ እግዚአብሔር የሚድኑትን ሰዎች ያውቃል (የሮም 8፥29 ማብ ይመ)።

2፥5 *አንድ እግዚአብሔር አለ፤* ይህ የአይሁድ ሃይማኖት መሠረተ እምነት ነው (ዘዳ 6፥4)፤ እያንዳንዱም አይሁድ በጸሎቱ ጊዜ በየቀኑ ይህንኑ ያስታውቃል (የማር 12፥28 ማብ ይመ)።

2፥6 *ቤዛ፤* የማቴ 20፥28 ማብ ይመ። *በትክክለኛው ጊዜ፤* የገላ 4፥4 ማብ ይመ። *ተመስክሮለታል፤* ክርስቶስ ራሱን ቤዛ አድርጎ የሰጠበትን ሐዋርያዊ ምስክርነት ነው።

2፥7 *ለዚህ ነገር፤* ክርስቶስ በመሞቱ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል የነበረውን የጥል ግድግዳ አፍርሶ ድነትን ለሰው ሁሉ ማዘጋጀቱን ማለቱ ነው። *አብሣሪ፤* በአደባባይ ዐዋጅ እንደሚናገር ባለ ሥልጣን ማለት ነው። *ሐዋርያ፤* የማር 6፥30፤ 1ቆሮ 1፥1 ማብ ይመ።

2፥8-14፤ እዚህ ላይ ጳውሎስ ስለ ሴቶች የሰጠው ትምህርት፣ ታሪካዊ ሁኔታ ያለው እንጂ በሁሉ ቦታና ለሁሉ ጊዜ የሚያገለግል አይደለም የሚሉ አሉ። ሌሎች ግን የክፍሉ ትምህርት በአንድ የታሪክ ወቅት ብቻ የሚወሰን ሳይሆን በየትኛውም ዘመን ሊሠራ የሚችል ነው ይላሉ።

2፥8 *ወንዶች፤* በግሪኩ ቃል መሠረት ለወንዶች ብቻ በተለየ ሁኔታ የገባ ነው። በ1ቆሮ 11፥5 ላይ እንደ ተመለከተው ሴቶች በአደባባይ መጸለያቸውን የሚጠቁም ነገር አለ።

2፥9፤ የተለያዩ ጌጣ ጌጦችን ማድረግንና ጠጕርን ሹሩባ መሠራት መከልከሉ ሳይሆን፣ የቅንጦትንና የትዕቢትን ምልክቶች እንዳይሆኑ ማስጠንቀቂያ መስጠቱ ነው፤ 2፥10፤1ጴጥ 3፥3-4 ይመ።

2፥12 *ሴት…እንድታስተምር…አልፈቅድም፤* አንዳንዶች፣ እዚህ ላይ ጳውሎስ አያስተምሩ ያላቸው ሴቶች፣ በኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እንደሚገባ ሳይማሩ ለማስተማር የሚሞክሩትን ነው ይላሉ፤ እነዚህ ሴቶች፣ ወንዶችን ለመጨቈን ሥልጣናቸውን ይጠቀማሉ። አንዳንዶች ደግሞ ሴቶች በቤተ ክርስቲያን ውስጥ አስተማሪ ሊሆኑ (ተደርገው ሊሾሙ) አይገባቸውም ማለቱ ነው ይላሉ። ይህም ሴቶች የበላይ ሆነው ወንዶችን ወደ ማስተዳደር እንዳያዘነብሉ ማለትም የቤተ ክርስቲያን እረኛ ሆነው እንዳያገለግሉ በተደረገው እገዳ ላይ ተመልክቶአል (የ3፥1 ማብ ይመ)።

2፥13-14፤ ጳውሎስ ይህን የከለከለው ዘፍጥረት ም 2-3 መሠረት አድርጎ ነው። አንዳንዶች፣ “ምክንያቱም” የሚለው ቃል የሴትየዋን ዝምታና ራሷን የማስገዛት ኀላፊነቷን የሚያመለክት ሳይሆን፣ ቍጥር 5 ላይ እንደ ተመለከተው ዐረፍተ ነገሮችን ለማያያዝ የገባ ነው ይላሉ። ስለዚህ በዘፍጥረት ውስጥ ቅድሚያ ለአዳም መስጠቱ፣ በኤፌሶን እንዲያስተምሩ ለወንዶች የተሰጠውን ቅድሚያ ያመለክታል፤ እንዲሁም የሔዋን መታለል፣ በኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ካስመማራቸው የተነሣ ወደ ሐሰት ትምህርት የሄዱትን ያመለክታል። ስለዚህ እገዳው ዓለም ዐቀፋዊና ቋሚ ሳይሆን፣ በቤተ ክርስቲያኒቱ ጕዳይ ላይ ብቻ ያተኮረ

15ይሁን እንጂ ሴት[ሀ] በእምነትና በፍቅር፣ በቅድስናም ራሷን እየገዛች ብትጸና ልጅ በመውለድ ትድናለች[ለ]::

እረኞችና ዲያቆናት

3 “ማንም የቤተ ክርስቲያን ኤጲስ ቆጶስ ለመሆን ቢፈልግ፣ መልካም ሥራን ይመኛል” የሚለው ቃል የታመነ ነው:: 2እንግዲህ የቤተ ክርስቲያን ኤጲስ ቆጶስ የማይነቀፍ፣ የአንዲት ሚስት ባል፣ ልከኛ፣ ራሱን የሚገዛ፣ በሥርዐት የሚኖር፣ እንግዳ ተቀባይ፣ ማስተማር የሚችል፣ 3የማይሰክር፣ የማይጣላ ግን ጨዋ የሆነ፣ የማይጨቃጨቅ፣ ገንዘብንም የማይወድ ሊሆን ይገባዋል:: 4ልጆቹን ታዛዥና አክባሪ አድርጎ በማሳደግ የገዛ ቤተ ሰቡን በአግባቡ የሚያስተዳድር ሊሆን ይገባል:: 5አንድ ሰው የራሱን ቤት ማስተዳደር ካላወቀበት፣ የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን እንዴት ሊጠብቅ ይችላል? 6በትዕቢት ተነፍቶ ዲያብሎስ በወደቀበት ፍርድ እንዳይወድቅ አዲስ ክርስቲያን አይሁን:: 7ደግሞም ስሙ እንዳይነቀፍና በዲያብሎስ ወጥመድ ውስጥ እንዳይወድቅ፣ በውጭ ባሉት ዘንድ መልካም ምስክርነት ሊኖረው ይገባል::

8ዲያቆናትም እንደዚሁ የተከበሩ፣ ቃላቸውን የማይለዋውጡ፣ ለብዙ ወይን ጠጅ የማይጎመጁ፣ ያለ አግባብ የሚገኝ ጥቅምንም የማያሳድዱ ሰዎች መሆን ይገባቸዋል፤ 9የእምነትንም ጥልቅ ምስጢር በንጹሕ ኅሊና መጠበቅ አለባቸው:: 10እነርሱም አስቀድመው ይፈተኑ፤ ከዚያም፣ አንዳች ነቀፋ ካልተገኘባቸው በዲቁና ያገልግሉ::

11እንዲሁ ሴቶችም[ሐ] የተከበሩ፣ ሐሜተኞች ያልሆኑ ነገር ግን ልከኞችና በነገር ሁሉ የታመኑ ሊሆኑ ይገባል::

12ዲያቆናት የአንዲት ሚስት ባል መሆን ይገባቸዋል፤ ደግሞም ልጆቻቸውንና ቤተ ሰቦቻቸውን በአግባቡ የሚያስተዳድሩ መሆን አለባቸው:: 13በአግባቡ ያገለገሉ ለራሳቸው ትልቅ ክብርን፣ በክርስቶስ ኢየሱስም ባላቸው እምነት ብዙ ድፍረትን ያገኛሉ::

14ወደ አንተ ቶሎ ለመምጣት ተስፋ ባደርግም ይህን ትእዛዝ እጽፍልሃለሁ፤ 15ይህንም የምጽፍልህ ብዘገይ እንኳ ሰዎች በእግዚአብሔር ቤት እንዴት መኖር እንዳለባቸው እንድታውቅ ነው፤ ቤቱም የሕያው እግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያን ይኸውም የእውነት ዐምድና መሠረት ነው:: 16የእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት ምስጢር ያለ ጥርጥር ታላቅ ነው፤

እርሱ[መ] በሥጋ[ሠ] ተገለጠ፤
በመንፈስ ጸደቀ፤

2፥15 1ጢሞ1፥14
3፥1 ሐሥ20፥28፤ ፊል1፥1፤1ጢሞ1፥15፤ ቲቶ1፥7
3፥2 ቍ11:12፤ ሮሜ12፥13፤ 2ጢሞ2፥24፤ ቲቶ1፥6-8፤2፥2
3፥3 ሉቃ16፥14፤ 1ጢሞ6፥10፤ 2ጢሞ2፥24፤3፥2፤ ቲቶ1፥7፤ዕብ13፥5፤ 1ጴጥ5፥2
3፥4 ቍ12፤ቲቶ1፥6
3፥5 1ቆሮ10፥32
3፥6 1ጢሞ6፥4፤ 2ጢሞ3፥4፤2ጴጥ2፥4
3፥7 ማር4፥11፤ 2ጢሞ2፥26
3፥8 ፊል1፥1፤ 1ጢሞ5፥23፤ ቲቶ1፥7፤2፥3
3፥9 ሐሥ23፥1
3፥10 1ጢሞ5፥22
3፥11 ቍ2፤2ጢሞ3፥3፤ ቲቶ2፥3
3፥12 ቍ2:4
3፥15 ቍ5፤ ማቴ16፥16፤1ቆሮ10፥32
3፥16 መዝ9፥11፤ ማር16፥19፤ ዮሐ1፥14፤ ሮሜ16፥25፤ ቈላ1፥23፤1ጢሞ2፥2

[ሀ]15 ግሪኩ *እርሷ* ይላል [ለ]15 ወይም *ትታደሳለች*
[ሐ]11 ወይም *ሚስቶቻቸው ወይም ዲያቆናውያት*
[መ]16 አንዳንድ ቅጆች *አምላክ* ይላሉ::
[ሠ]16 ወይም *በአካል*

ነው (በመግቢያው ላይ “ታሪካዊ ዳራና ዐላማ” የሚለውን ይመ):: በሌላ ስፍራ ይህ ትእዛዝ ጥቅም ላይ ውሎ አናገኝም (ለምሳሌ 1ቆሮ 11፥1-5):: ሌሎች ደግሞ ዘፍጥረትን መጠቀሙ እገዳውን ዓለም ዐቀፋዊና ዘላቂነት ያለው ቋሚ መልክ እንዲይዝ ያደርገዋል ብለውም ናሉ፤ ለምሳሌ:- (1)አዳም ቀድሞ ተፈጥሮአል፤ አዳም ከውድቀት በፊት በፍጥረት ጊዜ የነበረውን ቅድሚያ ያሳስባል:: በዚህ ምንባብ ውስጥ የተጠቀሰው የሴትና የወንድ ግንኙነት በፍጥረት ታሪክ ላይ የተመሠረተ መሆኑን ያሳያል:: (2) የተታለለችው ሴቷ ናት፤ ሴቲቱ ራሷ ስታ አዳምንም ስለአሳተችው፣ አንድ የቤተ ክርስቲያን እረኛ በአደባባይ ቆሞ የሚሰጠውን የማስተማር አገልግሎት ሴት ታከናውን ዘንድ የታመነች ልትሆን እንደማትችል ይገልጻል ይላሉ::

2፥15፣ ይህ ጥቅስ የሚከተሉትን ሦስት ትርጒሞች እንደያዘ ይታሰባል፤ እነርሱም:- (1) በቤተ ሰብ ውስጥ በሚስትነትና በእናትነት የተሰጣትን ኀላፊነት በሚገባ ስለምትወጣ እግዚአብሔር ስለምትፈራ ሴት ይናገራል፤ (2) ከሁሉ በሚበልጠው መወለድ ማለትም በሥጋ ከተገለጠው ከክርስቶስ መንፈሳዊ ድነት የሚያገኙትን ሴቶች ይመለከታል፤ (3) ልጅ በሚወልዱበት ወቅት ከማንኛውም አካላዊ ጒዳት የሚጠበቁትን ሴቶች ይመለከታል::

3፥1 *የቤተ ክርስቲያን ኤጲስ ቆጶስ፤* በግሪክ ባህል፣ ሐረጉ የአንድ ማዘጋጃ ቤት ወይም የአንድ የሃይማኖት ክፍል መሪን ያመለክታል:: በዚህ ጥቅስ መሠረት ግን፣ ትርጒሙ የአንድ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ወይም ማኅበረ ምእመናን ጠባቂ ማለት ነው:: በአይሁድ እምነትና ትምህርት ላይ በተመሠረተው ክርስትና፣ “የቤተ ክርስቲያን እረኛ” እና “ሽማግሌ” ተመሳሳይ ትርጒም አላቸው፤ እነዚህ ቃላት በዐረፍተ ነገር ውስጥ በሐሥ 20፥17:28፤ ቲቶ 1፥5-7፤ 1ጴጥ 5፥1-2 በመለዋወጥ ገብተዋል:: የቤተ ክርስቲያን እረኛ ኀላፊነቶች ማስተማርና መስበክ (3፥2፤ 5፥17)፤ የቤተ ክርስቲያኑን ጒዳይ መምራት (3፥5፤ 5፥17)፤ የእግዚአብሔርን መንጋ በእረኝነት መጠበቅ (ሐሥ20፥28)፤ ቤተ ክርስቲያንን ከሐሰት ትምህርት መጠበቅ (ሐሥ 20፥28-31) ናቸው:: *የሚለው ቃል የታመነ ነው፤* የ1፥15 ማብ ይመ::

3፥2 -3 *የቤተ ክርስቲያን ኤጲስ ቆጶስ... ሊሆን ይገባዋል፤* “የሽማግሌዎችና የዲያቆናት መመዘኛ” የሚለውን ሠንጠረዥ በገጽ 1842 ላይ ይመልከቱ:: *የአንዲት ሚስት ባል፤* ከአንድ በላይ በማግባት ወይም ለትዳር ጓደኛ ታማኝ ባለመሆን እግዚአብሔር የደነገገው የጋብቻ ሕግ እንዳይጣስ የወጣ አጠቃላይ መመሪያ ነው (የቲቶ 1፥6 ማብ ይመ)::

3፥5 *ቤተ ክርስቲያን፤* የማቴ 16፥18 ማብ ይመ::

3፥8 *ዲያቆናት፤* በግሪኩ “የሚያገለግል” ማለት ነው:: በሐሥ 6፥1-6 ላይ የተመረጡት ሰዎች የመጀመሪያዎቹ የአዲስ ኪዳን ዲያቆናት ብቻ ሳይሆኑ፣ ምናልባትም የቤተ ክርስቲያን የመጀመሪያዎቹ ተሿሚዎች ሳይሆኑ አይቀሩም (ያንኑ ማብ ይመ):: በአጠቃላይ አገልግሎታቸው፣ ሽማግሌዎች ሙሉ ጊዜያቸውን ለጸሎትና ለቃሉ አገልግሎት ያውሉ ዘንድ ማኅበራዊ አገልግሎት መስጠት ነው (ሐሥ 6፥2:4):: በአዲስ ኪዳን የተጠቀሱ ሁለቱ የአጥቢያ ቤተ ክርስቲያን የአገልግሎት ሹመቶች የቤተ ክርስቲያን እረኛ (ሽማግሌ) እና ዲያቆን የተባሉት ናቸው (ፊል 1፥1 ይመ)::

3፥11 *ሴቶች፤* በግሪክ ለዚህ ሐረግ የተሰጠው ቃል የሚከተሉትን ሊያመለክት ይችላል፤ (1) የዲያቆናትን ሚስቶች፣ (2) ሴት ዲያቆናት፣ ነገር ግን ወንዶች ዲያቆናት ከቍ 12-13 ላይ በድጋሚ መጠቀሳቸው እዚህ ላይ ለሴት ዲያቆናት የተለየ የአገልግሎት ስፍራ የሌለ ያስመስላል:: ብዙዎች ግን የሚሉት ተቃራኒውን ነው::

3፥12 *የአንዲት ሚስት ባል፤* የቍ 2ን ማብ ይመ::

3፥14 *ይህን ...እጽፍልሃለሁ፤* እዚህ ላይ፣ ጳውሎስ መልእክቱ የተጻፈበት ዋና ዐላማ የቤተ ክርስቲያንን አስተዳደር በተመለከተ ትምህርት መስጠት መሆኑን ባጭሩ ይገልጻል::

3፥16 *የእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት ምስጢር፤* የሮሜ 11፥25፤ የቈላ 1፥26 ማብ ይመ:: ይህ ምስጢር ከታች ባሉት ቃላት እንደ ተመለከተው ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ እንጂ ስለ ሌላ አይደለም:: ክርስቶስ ሥጋ መሆኑ (ሥጋዌ) በሁሉም አቅጣጫ (በተለይም በማዳን ሥራው) ለእውነተኛ መንፈሳዊነት መሠረት ነው:: ምናልባት ቃላቱ በግጥም መልክ መጻፋቸው የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖቷን ለመግለጽ ከምትጠቀምበት መዝሙር የተወሰደ ሊሆን ይችላል (የቈላ 3፥16 ማብ ይመ):: *በመንፈስ ጸደቀ፤* ኢየሱስ አጋንንትን እንዲያወጣ (ማቴ 12፥28) እንዲሁም ታምራትን እንዲያደርግ መንፈስ ቅዱስ አስቻለው፤ ከሁሉ በላይ ግን መንፈስ ቅዱስ ኢየሱስን ከሞት በማስነሣት (ሮሜ 1፥4፤ 1ጴጥ 3፥18 ይመ) የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን አረጋገጠ::

የጳውሎስ አራተኛው የወንጌል ጉዞ

62 - 68 ዓ.ም

ከሐሥ 13:1 - 21:17 ባለው ክፍል እንደሚታየው ጳውሎስ ሦስት የወን ጌል ጉዞዎች እንዳደረገ ግልጽ ነው:: በሐሥ 28 ከተዘገበው ከሮም እስር ቤት በኋላ አራተኛውን የወንጌል ተልእኮ እንዳደረገ መረዳት ይቻላል:: ይህ ጉዞ ተደርጓል የሚለው ድምዳሜ መሠረት ያደረጋቸው ነጥቦች:- (1) ጳውሎስ ወደ እስጳንያ ለመሄድ እንዳሰበ መናገሩ (ሮሜ 15:24-28)፤ (2) ጳውሎስ በሮም ለመጀመሪያ ጊዜ ታስሮ ከተፈታ በኋላ ያለውን ሁኔታ ከሚገልጸው የኢሴቢዮስ ዘገባ (የቤተ ክርስቲያን ታሪክ 2.22 2.3) እና (3) ቀደምት የክርስቲያን ጽሑፎች ወንጌልን እስከ ስፔን (እስጳንያ) ድረስ መውሰዱን መግለጻቸው (የሮማው ቀሌሜንጦስ «ወደ ቆሮንቶስ ሰዎች የተላከ መልእክት» ም 5 እና ሌሎችም) ናቸው::

ጳውሎስ ከእስራቱ በኋላ የጎበኛቸው ቦታዎች የታወቁት ከቀደሙቱ ጽሑፎቹና በመልእክታቱ ምጋቤ ውስጥ ወደ እነዚህ ቦታዎች ለመሄድ እንዳቀደ በመጠቀሳቸው ነው:: የጉዞዎቹ ቅደም ተከተል በእርግጠኝነት አይታወቅም፤ ሆኖም በስተቀኝ በኩል የተመለከተውን የጉዞ ተርታ ተከትሎ ሊሆን ይችላል::

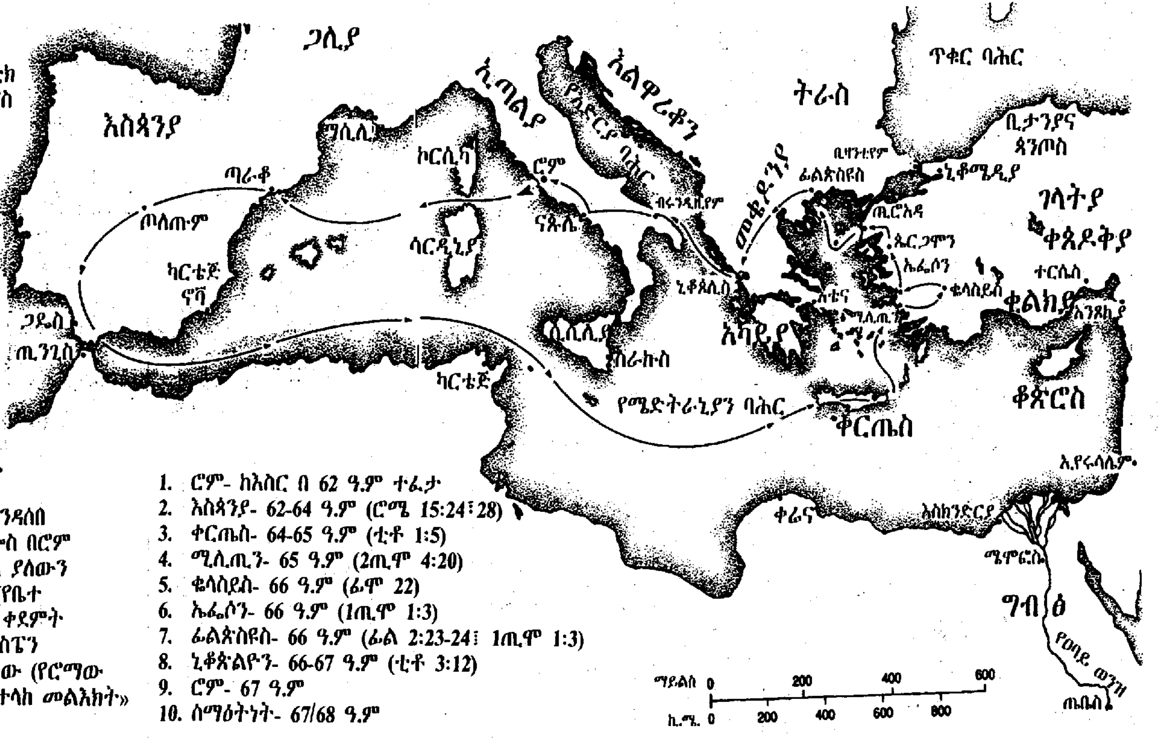

1. ሮም- ከእስር በ 62 ዓ.ም ተፈታ
2. እስጳንያ- 62-64 ዓ.ም (ሮሜ 15:24፤28)
3. ቀርጤስ- 64-65 ዓ.ም (ቲቶ 1:5)
4. ሚሊጢን- 65 ዓ.ም (2ጢሞ 4:20)
5. ቈላስይስ- 66 ዓ.ም (ፊሞ 22)
6. ኤፌሶን- 66 ዓ.ም (1ጢሞ 1:3)
7. ፊልጵስዩስ- 66 ዓ.ም (ፊል 2:23-24፤ 1ጢሞ 1:3)
8. ኒቆጵልዮን- 66-67 ዓ.ም (ቲቶ 3:12)
9. ሮም- 67 ዓ.ም
10. ሰማዕትነት- 67/68 ዓ.ም

በመላእክት ታየ፤
በአሕዛብ ዘንድ ተሰበከ፤
በዓለም ባሉት ታመነ፤
በክብር ዐረገ።

ለጢሞቴዎስ የተሰጠ መመሪያ

4 በኋለኞች ዘመናት አንዳንዶች እምነትን ክደው አታላይ መናፍስትንና የአጋንንትን ትምህርት እንደሚከተሉ መንፈስ በግልጥ ይናገራል። [2]እንዲህ ያለው ትምህርት የሚመጣው ኅሊናቸው በጋለ ብረት የተጠበሰ ያህል ከደነዘዘባቸው ግብዝ ውሸተኞች ነው። [3]እነርሱ፣ ሰዎች እንዳያገቡ ይከለክላሉ፤ የሚያምኑና እውነትን የሚያውቁ ሰዎች እግዚአብሔር የፈጠረውን በምስጋናም የሚቀበሉትን እንዳይበሉ ያዛሉ፤ [4]እግዚአብሔር የፈጠረው ማንኛውም ነገር መልካም ነውና፤ በምስጋና ከተቀበሉትም የሚጣል ምንም ነገር የለም፣ [5]በእግዚአብሔር ቃልና በጸሎት የተቀደሰ ነውና።

[6]ይህን ትእዛዝ ለወንድሞች ብታሳስብ፣ በእምነት ቃልና በተቀበልኸው መልካም ትምህርት ታንጸህ የክርስቶስ ኢየሱስ በጎ አገልጋይ ትሆናለህ። [7]እግዚአብሔርን ከማያከብር ርባና ቢስ አፈ ታሪክና ከአሮጊቶች ተረትተረት ራቅ፤ ይልቁንም ለእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት ራስህን አሠልጥን። [8]የአካል ብቃት ልምምድ ለጥቂት ነገር ይጠቅማልና፤ ለእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት ራስን ማሠልጠን ግን ለአሁኑም ሆነ ለሚመጣው ሕይወት ተስፋ ስላለው ለሁለቱም ይጠቅማል።

[9]ይህ ቃል የታመነና ሙሉ ለሙሉ ሊቀበሉት የሚገባ ነው፤ [10]ለዚህ ብለን እንጥራለን፤ እንደክማለንም፤ ይኸውም ለሰዎች

4፥1 ማር13፥5፤ ዮሐ16፥13፤ሐሥ8፥29፤ 1ቆሮ2፥10፤2ጢሞ3፥1፤ 2ጴጥ3፥3
4፥2 ኤፌ4፥19
4፥3 ቈላ4፤ዘፍ1፥29፤ 9፥3፤ሮሜ14፥6፤ 1ቆሮ10፥30፤ ቈላ2፥16፤ዕብ13፥4
4፥4 ዘፍ1፥10፡12፡ 18፡21፡25፡31፤ ማር7፥18፤1፡9፤ ሮሜ14፥14-18፤ ሐሥ10፥15
4፥5 ዕብ4፥12
4፥6 1ጢሞ1፥10፤ 2ጢሞ3፥15
4፥7 1ጢሞ1፥4፤2፥2፤ 2ጢሞ2፥16
4፥8 መዝ37፥9፡11፤ ምሳ22፥4፤ማቴ6፥33፤ ማር10፥29፡30፤ 1ጢሞ6፥6
4፥9 1ጢሞ1፥15 4፥10 ማቴ16፥16፤ ሉቃ1፥47፤2፥11

በመላእክት ታየ፤ በትንሣኤውና (ማቴ 28፥2) በዕርገቱ ጊዜ (ሐሥ 1፥10) የሆነውን ለመግለጽ ነው።

4፥1 *በኋለኞቹ ዘመናት፤* ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዚህች ምድር ላይ በሥጋ ከተገለጠበት ጊዜ አንሥቶ ያለውን ጊዜ የሚያመለክት ነው (የዕብ 1፥1 ማብ ይመ)። ጳውሎስ ስለ ሐሰት ትምህርቶች የጻፈው፣ ከክርስቶስ ዳግም ምጽአት ጥቂት ቀደም ባለው ጊዜ ብቻ የሚከሰቱ መሆናቸውን በማመልከት ሳይሆን፣ መልእክቱን በጻፈበት ጊዜ እንኳ ማቈጥቈጥ መጀመራቸውን በማመልከት መሆኑን በቍጥር 7 ላይ በግልጽ መረዳት ይቻላል። *መንፈስ በግልጥ ይናገራል፤* ለምሳሌ ማቴ 24፥11፤ ማር 13፥22፤ ሐሥ20፥29-30፤ 2ተሰ 2፥3 ይመ። እዚህ ላይ ግን ጳውሎስ የሚናገረው ከመንፈስ ቅዱስ ስላገኘው ልዩ መገለጥ ሳይሆን አይቀርም።

4፥3፤ ይህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ያልሆነ፣ ሥጋን የሚጨቍን ትምህርት የመነጨው ለኖስቲሳውን ትምህርት መሠረት ከሆነው ቍስ ርኩስ ነው ከሚለው ትምህርት ነው (ከ1ዮሐንስ መግቢያ፣ "የኖስቲሳውያን ትምህርት" የሚለውን ይመ)።

4፥7 *ከአሮጊቶች ተረትተረት፤* የ1፥4 ማብ ይመ። *ለእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት ራስህን አሠልጥን፤* የ2፥2 ማብ ይመ። እግዚአብሔርን ለማክበር ራስን በሥርዐት መግራትን ይጠይቃል።

4፥9 *ይህ ቃል የታመነ፤* የ1፥15 ማብ ይመ። ይህም በቍ 8 ላይ ያለውን ምሳሌያዊ ንግግር ወደ ኋላ ተመልሶ ያሳያል፤ በቍ 10 ላይ፣ "እንጥራለን፤ እንደክማለን" የሚለው ደግሞ ከቍ 7-8 የተጠቀሰውን ያመለክታል።

4፥10 *ተስፋ፤* የ1፥1 ማብ ይመ። *የሰዎች ሁሉ... አዳኝ በሆነው፤* እግዚአብሔር ሰዎችን ሁሉ ከዘላለም ቅጣት ያድናቸዋል ማለት እንዳልሆነ ግልጽ ነው፤ እያንዳንዱ ሰው ድነት ያገኛል የሚለው ሐሳብ ከቃለ እግዚአብሔር ትምህርት ጋር በቀጥታ የሚቃረን ነው። እግዚአብሔር ወደ እርሱ ለሚመጡት ሰዎች ሁሉ ድነት ስለሚሰጥ አዳኝ ነው።

የሽማግሌዎችና የዲያቆናት መመዘኛ

ራሱን የሚገዛ	ሽማግሌ	1ጢሞ3፥2፤ቲቶ1፥8	የማይነቀፍ	ሽማግሌ ዲያቆን	1ጢሞ3፥2፤ቲቶ1፥6 1ጢሞ3፥9
እንግዳ ተቀባይ	ሽማግሌ	1ጢሞ3፥2፤ቲቶ1፥8	የአንዲት ሚስት ባል	ሽማግሌ ዲያቆን	1ጢሞ3፥2 ቲቶ3፥12
ማስተማር የሚችል	ሽማግሌ	1ጢሞ3፥2፤5፥17፤ቲቶ1፥9	ልከኛ	ሽማግሌ ዲያቆን	1ጢሞ3፥2፤ቲቶ1፥6 1ጢሞ3፥8
የማይጣላ ግን ጨዋ	ሽማግሌ	1ጢሞ3፥3፤ቲቶ1፥7	በሥርዐት የሚኖር	ሽማግሌ ዲያቆን	1ጢሞ3፥2 1ጢሞ3፥8
የማይጨቃጨቅ	ሽማግሌ	1ጢሞ3፥3	የማይሰክር	ሽማግሌ ዲያቆን	1ጢሞ3፥3፤ቲቶ1፥7 1ጢሞ3፥8
ገንዘብንም የማይወድ	ሽማግሌ	1ጢሞ3፥3	የገዛ ቤተ ሰቡን በአ ግባቡ የሚያስተዳድር	ሽማግሌ ዲያቆን	1ጢሞ3፥4 1ጢሞ3፥12
በውጭ ባሉት ዘንድ መልካም ምስክርነት ያለው	ሽማግሌ	1ጢሞ3፥7	ታዛዥና አክባሪ ልጆቻቸውን ... የሚያስተዳድሩ	ሽማግሌ ዲያቆን	1ጢሞ3፥4-5፤ቲቶ1፥6 1ጢሞ3፥12
በራሱ የማይመካ	ሽማግሌ	ቲቶ1፥7	ተገቢ ባልሆነ መንገድ ለጥቅም የማይሮጥ	ሽማግሌ ዲያቆን	ቲቶ1፥7 1ጢሞ3፥8
ግልፍተኛ ያልሆነ	ሽማግሌ	ቲቶ1፥7	የእምነትን ጥልቅ ምስጢር በንጹሕ ኅሊና የሚጠብቅ	ሽማግሌ ዲያቆን	ቲቶ1፥9 1ጢሞ3፥9
በጎ የሆነውን ነገር የሚወድ	ሽማግሌ	ቲቶ1፥8	ቃላቸውን የማይለውጡ	ዲያቆን	1ጢሞ3፥8
ቅን፣ቅዱስ	ሽማግሌ	ቲቶ1፥8	የተፈተኑ	ዲያቆን	1ጢሞ3፥10
ራሱን የሚገዛ	ሽማግሌ	ቲቶ1፥8			

ሁሉ በተለይም ለሚያምኑት አዳኝ በሆነው በሕያው እግዚአብሔር ተስፋ ስለምናደርግ ነው።

[11]እነዚህን ነገሮች እዘዝ፤ አስተምርም። [12]ወጣትነትህን ማንም አይናቅ፤ ነገር ግን ለሚያምኑት በንግግርና በኑሮ፣ በፍቅር፣ በእምነትና በንጽሕና አርአያ ሁንላቸው። [13]እኔ እስክመጣ ድረስ ለማንበብ፣ ለመምከርና ለማስተማር ትጋ። [14]ሽማግሌዎች እጃቸውን በአንተ ላይ ሲጭኑ በትንቢት የተሰጠህን የጸጋ ስጦታ ቸል አትበል።

[15]ሰው ሁሉ ማደግህን ያይ ዘንድ በእነዚህ ነገሮች ላይ አትኵር፤ በትጋትም ፈጽማቸው፤ [16]ለሕይወትህና ለትምህርትህ ተጠንቀቅ፤ በእነዚህም ጽና፤ ይህን ብታደርግ፣ ራስህንና የሚሰሙህንም ታድናለህና።

ስለ መበለቶች፣ ስለ ሽማግሌዎችና ስለ ባሪያዎች የተሰጠ ምክር

5 አረጋዊውን ሰው እንደ አባትህ ቈጥረህ ምከረው እንጂ በኀይለ ቃል አትናገረው። ወጣት ወንዶችን እንደ ወንድሞች ተቀበላቸው፤ [2]እንዲሁም አሮጊቶችን እንደ እናቶች፣ ወጣት ሴቶችን ደግሞ እንደ እኅቶች በፍጹም ንጽሕና አስተናግዳቸው።

[3]በእርግጥ ችግረኛ የሆኑትን መበለቶች ተንከባከባቸው። [4]አንዲት መበለት ግን ልጆች ወይም የልጅ ልጆች ቢኖሯት፣ እነዚህ ልጆች የራሳቸውን ቤተ ሰብ በመርዳትና ለወላጆቻቸውም ብድራትን በመመለስ ከሁሉ በፊት እምነታቸውን በተግባር ለማሳየት መማር ይገባቸዋል፤ ይህ እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ነውና። [5]በእርግጥ መበለት የሆነች፣ ብቻዋን የምትኖር ተስፋዋን በእግዚአብሔር ላይ ታደርጋለች፤ ሲጸሎትና የእግዚአብሔርን ርዳታ ለመለመን ሌሊትና ቀን ትተጋለች። [6]ምድራዊ ደስታን የምትሻዋ መበለት ግን በሕይወት ብትኖርም የሞተች ናት። [7]ማንም የሚነቀፍበት ነገር እንዳይኖር፣ ይህንም ትእዛዝ ለሕዝቡ ስጥ። [8]አንድ ሰው ዘመዶቹን፣ በተለይም የቅርብ ቤተ ሰቡን የማይረዳ ከሆነ ሃይማኖቱን የካደ፣ ከማያምንም ሰው ይልቅ የባሰ ክፉ ነው። [9]ዕድሜዋ ከሥልሳ ዓመት ያነሰ መበለት በመዝገብ ላይ አትጻፍ፤ ደግሞም የአንድ ባል ሚስት የነበረች[ሰ] ልትሆን ይገባል፤ [10]ልጆችን በማሳደግ፣ እንግዶችን በመቀበል፣ የቅዱሳንን እግር በማጠብ፣ የተቸገሩትን በመርዳትና ለበጎ ምግባር ሁሉ ራሷን በመስጠት በመልካም ሥራም የተመሰከረላት መሆን አለባት።

[11]ወጣት መበለቶችን ግን እንዲህ ባለው መዝገብ አትጻፋቸው፤ ምክንያቱም ሥጋዊ ፍላጎታቸው ለክርስቶስ በገቡት ቃል ላይ በሚያይልበት ጊዜ ለማግባት ይሻሉና። [12]በዚህም ፍርድን በራሳቸው ላይ ያመጣሉ፤ በመጀመሪያ የገቡትን ቃል ኪዳን አፍርሰዋልና። [13]በተጨማሪም ሥራ መፍታትንና ከቤት ቤት መዞርን ይለምዳሉ፤ ሥራ ፈት መሆን ብቻ ሳይሆን፣ የማይገባውን እየተናገሩ ሐሜተኞችና በሰው ጕዳይም ጣልቃ የሚገቡ ይሆናሉ። [14]ስለዚህ ባል የሞተባቸው ወጣት ሴቶች እንዲያገቡ፣ ልጆች እንዲወልዱ፣ ቤታቸውን እንዲያስተዳድሩ፣ ጠላትም የሚነቅፍባቸውን ነገር እንዳያገኝ እመክራለሁ። [15]በእርግጥ ከዚህ በፊት አንዳንዶቹ ሰይጣንን ለመከተል ዘወር ብለዋል።

[16]አማኝ የሆነች ማንኛዋም ሴት በቤተ ሰቧ ውስጥ መበለቶች ቢኖሯት፣ ቤተ ክርስቲያን እውነተኛ መበለቶችን ብቻ መርዳት እንድትችል እርሷው ትርዳቸው እንጂ ለቤተ ክርስቲያን ሸክም እንዲሆኑ አትተዋቸው።

[17]ቤተ ክርስቲያንን በሚገባ የሚያስተዳድሩ፣ ይልቁንም በመስበክና በማስተማር የሚተጉ ሽማግሌዎች ዕጥፍ ክብር ይገባቸዋል፤ [18]መጽሐፍም፣ "እያበራየ ያለውን በሬ አፉን አትሠር፤[*]" ደግሞም፣ "ለሠራተኛ

[ሰ]9 ወይም ለባልዋ ታማኝ የነበረች

[*]18 ዘዳ 25፥4

4፥11 1ጢሞ5፥7፤ 6፥2
4፥12 ፊል3፥17፤ 1ተሰ1፥7፤2ተሰ3፥9፤ 1ጢሞ1፥14፤ 2ጢሞ1፥7፤ ቲቶ2፥7፡15፤1ጴጥ5፥3
4፥13 ሉቃ4፥16፤ ሐሥ13፥14-16፤ ቈላ4፥16፤1ተሰ5፥27፤ 1ጢሞ3፥14
4፥14 ሐሥ6፥6፤ 11፥30፤1ጢሞ1፥18፤ 2ጢሞ1፥6
4፥16 ሮሜ11፥14
5፥1 ዘሌ19፥32፤ ቲቶ2፥2፡6
5፥3 ቍ5፡16
5፥4 ቍ8፤ ሮሜ12፥2፤ ኤፌ5፥10፤6፥1፡2፤1ጢሞ2፥3
5፥5 ቍ3፡16፤ ሉቃ2፥37፤ ሮሜ1፥10፤ 1ቆሮ7፥34፤ 1ጴጥ3፥5
5፥6 ሉቃ15፥24፤
5፥7 1ጢሞ4፥11፤ 6፥2
5፥8 2ጴጥ2፥1፤ ይሁ 4
5፥10 ቍ16፤ ሉቃ7፥44፤ሐሥ9፥36፤ ሮሜ12፥13፤1ጢሞ6፥18፤ 1ጴጥ2፥12
5፥13 ሮሜ1፥29፤ 2ተሰ3፥11
5፥14 1ቆሮ7፥9፤ 1ጢሞ6፥1
5፥15 ማቴ4፥10
5፥16 ቍ3-5
5፥17 ሐሥ11፥30፤ ፊል2፥29፤1ተሰ5፥12
5፥18 ዘሌ19፥13፤ ዘዳ24፥14፡15፤25፥4፤ ማቴ10፥10፤ሉቃ10፥7፤ 1ቆሮ9፥7-9፡14

4፥12 *ወጣትነትህን፤* ጢሞቴዎስ በዚያን ጊዜ ዕድሜው ሠላሳ ዓመት ወይም ከዚያ ያነሰ ሊሆን ይችላል። በወቅቱ እንዲህ ዐይነቱን ታላቅ የኀላፊነት ቦታ በዚህ ዕድሜ ማግኘት የተለመደ አልነበረም፤ ከዚህም የተነሣ አመራሩ ጥያቄ ውስጥ ሳይገባ አልቀረም።

4፥13 *እኔ እስክመጣ ድረስ፤* ጳውሎስ በዚያን ጊዜ በኤፌሶን በኩል ወደ መቄዶኒያ አልፎ ነበር። ነገር ግን በፍጥነት ወደ ኤፌሶን ተመልሶ ጢሞቴዎስን የማየት ተስፋ እንዳለው ይገልጻል።

4፥14 *በትንቢት፤* የ1፥18 ማብ ይመ።

4፥16 *ራስህንና የሚሰሙህንም ታድናለህ፤* በእርግጥ የሚያድን እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ በሌላ በኩል ግን ክርስቲያኖችም ሌሎቹን ወደ ድነት ለማምጣት የእግዚአብሔር መሣሪያ ሊሆኑ ይችላሉ። *ታድናለህ፤* ድነት ድርጊትም ሂደትም ነው። ጌታን እንደ ግል አዳኛችን አድርገን በተቀበልን ጊዜ ድነናል፤ ዳሩ ግን ክርስቶስን ወደ መምሰል ዕለት ዕለት በምናድግበት ጊዜም መዳናችን ይጸናል (1ቆሮ 1፥18)።

5፥3 *በእርግጥ ችግረኛ የሆኑትን መበለቶች ተንከባከባቸው፤* ቍሳዊ ነገሮችን በመስጠት ርዷቸው ማለት ሊሆን ይችላል። በዚያን ዘመን መበለቶች የጡረታ አበል፣ ከመንግሥት የሚሰጥ ርዳታ፣ የሕይወት ዋስትና ወይም እነዚህን የመሳሰሉ ነገሮች ስላልነበሯቸው ለችግር የተጋለጡ ነበሩ።

5፥6 *በሕይወት ብትኖርም የሞተች ናት፤* በሕይወት እያለች በመንፈሳዊ ሕይወቷ የሞተች ናት ማለት ነው።

5፥9 *መዝገብ ላይ፤* የኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን የምትረዳቸውን ባልቴቶች መዝግባ የያዘች ትመስላለች። መበለቶች ከቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች ደረጃ የሚያስተካክላቸው ማዕረግ መኖሩን የሚያረጋግጥ ማስረጃ ባይኖርም፣ በጸሎት እንዲተጉ (ቍ 5) በጎ ሥራ (ቍ10) እንዲሠሩ ይጠበቅባቸው ነበር።

5፥10 *የቅዱሳንን እግር በማጠብ፤* ሰዎች ሊሠሩት የሚጸየፉት ሥራ ነው፤ ነገር ግን ዐቢይ በመሆኑና የሚያደርጉትም ክፉት ጫማ ስለሆነ ማጠቡ አስፈላጊ ነው (ዮሐ 13፥14 ይመ)።

5፥12 *በመጀመሪያ የገቡትን ቃል ኪዳን አፍርሰዋልና፤* ምናልባት አንዲት መበለት በመዝገብ ውስጥ ስሟ በሚጻፍበት ጊዜ ራሷን ለክርስቶስ ታስገዛ ነበር፤ ነገር ግን ዳግም ስታገባ ይህ ትጋት ቀንሶ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ጳውሎስ አንዲት መበለት ከእምነቷ ውጭ የሆነ ጋብቻ ለመፈጸም የምታደርገውን ማወላወል ክርስቲያኖች በክርስቶስ ካላቸው እውነተኛ መታመን ጋር ሊያነጻጽር ፈልጎ ሊሆን ይችላል።

5፥15 *ሰይጣን* የዘፍ 3፥1፤ ማቴ 16፥23፤ ቈላ 3፥5 ማብ ይመ።

5፥17፤ ሽማግሌዎች ሁሉ፣ መሪዎች ናቸው (3÷ 4 –5) ፤ ይኸውም፣ ማስተማርና መስበክ ነው (3÷2)፤ እነዚህም ሊከበሩ ይገባቸዋል። ይለቁንም በመሪነታቸው በተለይም በማስተማርና በመስበክ የሚደክሙት ግን ዕጥፍ ክብር ማግኘት ይገባቸዋል፤ እንዲህ ዐይነቱ ክብር የገንዘብንም ድጋፍ እንደሚያጠቃልል በቍጥር 18 ላይ የቀረቡት ሁለቱ መግለጫዎች ይጠቍማሉ።

5፥18 *መጽሐፍ፤* ቃሉ የብሉይንና (ዘዳ 25፥4) እና አዲስን

ደመወዙ ይገባዋል[ሀ]" ይላልና። [19]በሁለት ወይም በሦስት ምስክሮች ካልተደገፈ በቀር በሽማግሌ ላይ የሚቀርብ ክስ አትቀበል። [20]ሌሎች አይተው እንዲጠነቀቁ ኀጢአት የሚሠሩትን በጉባኤ ፊት ገሥጻቸው።

[21]በእግዚአብሔርና በክርስቶስ ኢየሱስ፣ በተመረጡትም መላእክት ፊት እነዚህን ትእዛዛት ያለ አድልዎ እንድትጠብቅና አንዳችም ነገር በማበላለጥ እንዳታደርግ ዐደራ እልሃለሁ።

[22]በማንም ላይ እጅ ለመጫን አትቸኰል፤ ከሌሎችም ጋር በኀጢአት አትተባበር፤ ራስህን በንጽሕና ጠብቅ።

[23]ለሆድህና ደጋግሞ ለሚነሣብህ ሕመም፣ ጥቂት የወይን ጠጅ ጠጣበት እንጂ ከእንግዲህ ውሃ ብቻ አትጠጣ።

[24]የአንዳንድ ሰዎች ኀጢአት ግልጽ ነው፤ ከእነርሱም ቀድሞ ፍርድ ቦታ ይደርሳል፤ ሌሎችን ግን ኀጢአታቸው ይከተላቸዋል። [25]መልካም ሥራም እንደዚሁ ግልጽ ነው፤ ግልጽ ያልሆነ ቢኖርም እንኳ ተሰውሮ አይቀርም።

6 የእግዚአብሔር ስምና ትምህርቱም እንዳይሰደቡ፣ በባርነት ቀንበር ሥር ያሉ ሁሉ፣ ጌቶቻቸው ሙሉ ክብር እንደሚገባቸው አድርገው ይቍጠሩ። [2]የሚያምኑ ጌቶች ያሏቸውም፣ ወንድሞች ስለ ሆኑ የሚገባቸውን ክብር አይንፈጓቸው፤ ይልቁንም በአገልግሎታቸው የሚጠቀሙ አማኞችና ወዳጆቻቸው ስለሆኑ የበለጠ ሊያገለግሏቸው ይገባል። እነዚህን ነገሮች አስተምር፤ ምከርም።

የገንዘብ ፍቅር

[3]ማንም የሐሰት ትምህርት ቢያስተምር፣ ከጌታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ ጤናማ ቃልና እውነተኛ መንፈሳዊነትን ከሚያጐለብት ትምህርት ጋር የማይስማማ ቢሆን፣ [4]ያ ሰው በትዕቢት ተወጥሮአል፤ አንዳችም አያስተውልም። ስለ ቃላት ለመከራከርና ለመጣላት ክፉ ጕጕት አለው፤ እነዚህም ቅናትን፣ ጥልን፣ ስድብን፣ መጥፎ ጥርጣሬን ያስከትላሉ፤ [5]እውነትን በተቀሙና መንፈሳዊው ነገር ትርፍ ማግኛ በሚመስላቸውና አእምሮ በጐደላቸው ሰዎች መካከል የማያባራ ንትርክ ያመጣሉ።

[6]ነገር ግን እውነተኛ መንፈሳዊነት ባለን ነገር ከመርካት ጋር ትልቅ ትርፍ ነው። [7]ምክንያቱም ወደ ዓለም ያመጣነው ምንም ነገር የለም፤ ምንም ነገር ይዘን መሄድም አንችልም። [8]ነገር ግን ምግብና ልብስ ካለን፣ ያ ይበቃናል። [9]ባለጠጋ ለመሆን የሚፈልጉ ግን ወደ ፈተናና ወደ ወጥመድ፣ እንዲሁም ሰዎችን ወደ መፍረስና ወደ ጥፋት ወደሚያዘቅጠው ወደ ብዙ ከንቱና ክፉ ምኞት ይወድቃሉ። [10]ምክንያቱም የገንዘብ ፍቅር የክፋት ሁሉ ሥር ነው፤ አንዳንዶች ባለጠጋ ለመሆን ካላቸው ጕጕት የተነሣ ከእምነት መንገድ ስተው ሄደዋል፤ ራሳቸውንም በብዙ ሥቃይ ወግተዋል።

ጳውሎስ ለጢሞቴዎስ የሰጠው ዐደራ

[11]የእግዚአብሔር ሰው ሆይ፤ አንተ ግን ከዚህ ሁሉ ሽሽ፤ ጽድቅን፣ እውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወትን፣ እምነትን፣ ፍቅርን፣ ትዕግሥትንና ገርነትን ተከታተል። [12]መልካሙን የእምነት ገድል ተጋደል፤ በብዙ ምስክሮች ፊት በመልካም መታመን የመሰከርህለትንና የተጠራህበትን የዘላለም ሕይወት አጥብቀህ ያዝ። [13]ለሁሉም ሕይወትን በሚሰጥ በእግዚአብሔር ዘንድ እንዲሁም በጳንጥዮስ ጲላጦስ ፊት እውነትን በመሰከረ በክርስቶስ ኢየሱስ ፊት ዐደራ የምልህ፣ [14]ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እስኪገለጥ ድረስ፣ ይህን ትእዛዝ ያለ ዕድፍና ያለ ነቀፋ ሆነህ እንድትጠብቅ ነው፤ [15]ያም መገለጥ፣ የተባረከውና ብቻውን ገዥ የሆነው

ሀ18 ሉቃ 10፥7

5፥19 ማቴ18፥16፤ ሐሥ11፥30
5፥20 ዘዳ13፥11፤ 2ጢሞ4፥2፤ ቲቶ1፥13፤2፥15
5፥21 1ጢሞ6፥13፤ 2ጢሞ4፥1
5፥22 መዝ18፥26፤ ሐሥ6፥6፤ኤፌ5፥11
5፥23 1ጢሞ3፥8
6፥1 ኤፌ6፥5፤ 1ጢሞ5፥14፤ ቲቶ2፥5፡8
6፥2 1ጢሞ4፥11፤ ፊሞ16
6፥3 1ጢሞ1፥3፡10
6፥4 1ጢሞ3፥6፤ 2ጢሞ2፥14፤3፥4
6፥5 2ጢሞ3፥8፤ ቲቶ1፥15
6፥6 ፊል4፥11፤ 1ጢሞ4፥8፤ዕብ13፥5
6፥7 ኢዮ1፥21፤ መዝ49፥17፤መክ5፥15
6፥8 ምሳ30፥8፤ ዕብ13፥5
6፥9 ምሳ15፥27፤ 28፥20፤1ጢሞ3፥7
6፥10 ቍ21፤ ኢሱ7፥21፤ 1ጢሞ3፥3፤5፥19
6፥11 ቍ3፡5፡6፤ 1ጢሞ1፥14፤2፥2፤ 2ጢሞ2፥22፤3፥10፤ 3፥17
6፥12 ቍ19፤ ማቴ25፥46፤1ቆሮ9፥25፡ 26፤ፊል3፥12፤ 1ጢሞ1፥18፤ዕብ3፥1
6፥13 ቍ12፤ ዮሐ18፥33-37፤ 1ጢሞ5፥21፤ 2ጢሞ4፥1
6፥14 1ቆሮ1፥7፤ 1ተሰ3፥13፤ 2ጢሞ1፥10፤4፥1፡8
6፥15 ዘዳ10፥17፤ መዝ136፥3፤ዳን2፥47፤ 1ጢሞ1፥11፡17፤ 2፥6፤ቲቶ1፥3፤ራእ1፥5፤ 17፥14፤19፥16

ኪዳን (ሉቃ 10፥7) መጻሕፍትን የሚያሳይ ነው፤ ይህም የሚያሳየን በዚያን ወቅት የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት (ጥቂት መጻሕፍት) ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት እኩል ሥልጣን እንዳላቸው መታየት እንደ ጀመሩ ነው።

5፥20 *ኀጢአት የሚሠሩትን፤* ጳውሎስ፣ ሽማግሌዎች ላይም የሥነ ሥርዐት ርምጃ ሊወሰድባቸው እንደሚገባ ያመለክታል።

5፥21 *በተመረጡትም መላእክት፤* ከሰይጣንና ከሌሎቹ ከወደቁ መላእክት ጋር የሚነጻጸር ነው።

5፥22 *በማንም ላይ እጅ ለመጫን አትቸኩል፤* ጳውሎስ እያለ ያለው፣ ለዚህ ቦታ የታጨ ሰው ኀላፊነቱን በሚገባ ለመወጣት ብቃት ያለው መሆኑን ለማሳየት እንዲችል በቂ ጊዜ ሳይሰጠውና ይህም ሳያረጋግጥ፣ አንዱን ሰው የቤተ ክርስቲያን እረኛ አድርጎ መሾም ተገቢ እንዳልሆነ ነው። *ከሌሎችም ጋር በኀጢአት አትተባበር፤* ለሽምግልና አገልግሎት ተገቢ ያልሆነውን ሰው አትሹም። *ራስህን በንጽሕና ጠብቅ፤* ተገቢ ያልሆነውን ሰው በመሾም ተሳትፎ አለማድረግን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል።

5፥23 *ውሃ ብቻ አትጠጣ፤* ጳውሎስ ስለ ቤተ ክርስቲያን እረኞች በጻፈው መልእክቱ ውስጥ ተጨማሪ ሆኖ የገባ ምክር ነው፤ ጢሞቴዎስ ለነበረ ሥጋዊ ሕመም፣ ምናልባት ንጹሕ የመጠጥ ውሃ ማግኘት አስቸጋሪ በሚሆንበት ጊዜ ጥቂት የወይን ጠጅ እንዲጠጣ ጳውሎስ ምክር ይለግሠዋል።

5፥24-25 *የአንዳንድ ሰዎች ኀጢአት…መልካም ሥራም ፤* መልካም መልካሙን ሥራ ማየት ብቻ ሳይሆን፣ በተሸሸገው ዕጩ ሕይወት ውስጥ የተደበቁ ኀጢአቶችም ሊኖሩ ስለሚችሉ እነዚህን ለማወቅ ንቁ ሆኖ መገኘት እንደሚያስፈልግ ጳውሎስ ይመክራል።

6፥1 *በባርነት፤* የኤፌ 6፥5፤ የቈላ 3፥22-4፥1 ማብ ይመ።

6፥2 *አስተምር፤ ምከርም፤* ለባሮች የተሰጠውን መመሪያ ያመለክታል።

6፥3-5፤ ጳውሎስ በ1፥3 ላይ ወዳለው ትምህርት ይመለሳል። የ1፥3-11 ማብ ይመ።

6፥5 *እውነትን በተቀሙ፤* በአንድ ወቅት እውነትን ያወቁ፣ በኋላ ግን ወደ ስሕተት ጐዳና ያመሩ ናቸው። *መንፈሳዊ ነገር ትርፍ ማግኛ በሚመስላቸው፤* የ2ቆሮ 11፥7 ማብ ይመ።

6፥11 *እውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወትን፤* የ2፥2 ማብ ይመ።

6፥12 *በመልካም መታመን የመሰከርህለትን፤* ጢሞቴዎስ በመጀመሪያው የጳውሎስ የወንጌል ጕዞ ወቅት በተጠመቀ ጊዜ እምነቱ የተገለጸበትን የሚያሳይ ነው። *የዘላለም ሕይወት አጥብቀህ ያዝ፤* ጢሞቴዎስ ቀደም ብሎ የዳነ ስለ ሆነ የዘላለም ሕይወት አለው፤ ነገር ግን ጳውሎስ ጠቀሜታውን በሙላት እንዲያውጅ ያበረታታዋል (ቍ17-19 እና የ4፥16 ማብ ይመ)።

6፥13 *በጳንጥዮስ በጲላጦስ ፊት እውነትን በመሰከረ፤* በዮሐ 18፥33-37፤ 19፥10-11 የተጠቀሰውን የኢየሱስን ንግግር ሳያመለክት አይቀርም።

6፥14 *ይህን ትእዛዝ፤* ወንጌልን እንዲሰብክና ቤተ ክርስቲያንን እንዲንከባከብ ለጢሞቴዎስ የተሰጠውን ኀላፊነት ያመለክታል (ቍ 20)።

የነገሥታት ንጉሥ፣ የጌቶችም ጌታ እግዚ
አብሔር በራሱ ጊዜ የሚያሳየው ነው፤ [16]እርሱ
ብቻ ኢመዋቲ ነው፤ ሊቀረብ በማይቻል
ብርሃን ውስጥ ይኖራል፤ እርሱን ያየ ማንም
የለም፤ ሊያየውም የሚችል የለም። ለእርሱ
ክብርና ኀይል ከዘላለም እስከ ዘላለም
ይሁን፤ አሜን።

[17]በዚህ ዓለም ባለጠጎች የሆኑት እንዳይ
ታበዩ፣ ደስም እንዲለን ሁሉን ነገር አትረ
ፍርፎ በሚሰጠን በእግዚአብሔር እንጂ አስተ
ማማኝነት በሌለው በሀብት ላይ ተስፋ እን
ዳያደርጉ እዘዛቸው። [18]መልካም እንዲሠሩ፣
ቸሮችና ለማካፈል ፈቃደኞች የሆኑ እንዲ
ሆኑ እዘዛቸው። [19]በዚህ ዐይነት እውነተኛ
የሆነውን ሕይወት ያገኙ ዘንድ፣ ለሚመ
ጣው ዘመን ጽኑ መሠረት የሚሆን ሀብት
ለራሳቸው ያከማቻሉ።

[20]ጢሞቴዎስ ሆይ፤ በዐደራ የተቀበልኸ
ውን ሁሉ ጠብቅ፤ እግዚአብሔርን ከማያስ
ከብር ከከንቱ ልፍለፋና በውሸት ዕውቀት
ከተባለ የተቃውሞ ፍልስፍና ራቅ፤ [21]የዚህ ዐይ
ነት ዕውቀት አለን ሲሉ የነበሩ አንዳን
ዶች ይህን በማድረጋቸው ከእምነት መን
ገድ ስተው ሄደዋል።

ጸጋ ከእናንተ ጋር ይሁን።

6፥16 መዝ104፥2፤ ዮሐ1፥18፤ ሮሜ11፥36፤ 1ጢሞ1፥17፤ 1ዮሐ1፥7
6፥17 ቀ-9፤ መዝ62፥10፤ ኤር49፥4፤ሉቃ12፥20፡21፤ሐሥ14፥17፤ 1ጢሞ4፥10
6፥18 ሮሜ 12፥8፡13፤ኤፌ4፥28፤ 1ጢሞ5፥10
6፥19 ቀ-12፤ ማቴ6፥20፤ኤፌ3፥12

6፥20 2ጢሞ1፥12፡ 14፤2፥16 6፥21 ቀ-10፤ ቈላ4፥18፤2ጢሞ2፥18

6፥15 *የነገሥታት ንጉሥ፣ የጌቶችም ጌታ፤* ራእ 19፥16 ይመ። *በራሱ ጊዜ፤* የኢየሱስ የመጀመሪያ ምጽአት እግዚአብሔር በፈቀደበት በትክክለኛው ጊዜ እንደሆነ ሁሉ (ገላ 4፥4)፣ ዳግም ም ጽአቱም እንደዚሁ ይሆናል።

6፥16 *እርሱን ያየ ማንም የለም፤ ሊያየውም የሚችል የለም፤* ዮሐ 1፥18 ይመ።

6፥19 *ሕይወት ያገኙ ዘንድ፤* የቀ- 12 ማብ ይመ።

6፥20 *በዐደራ የተቀበልኸውን፤* ወንጌልን ማለቱ ነው። በ2ጢሞ 1፥14 ላይም ተመሳሳይ ትእዛዝ ይገኛል። *በውሸት ዕው ቀት ከተባለ፤* አንድ ሰው ዕውቀት ካለው ይድናል ብሎ የሚያስተምረውን የመጀመሪያውን የኖስትሳውያን ትምህርት የሚያመለክት ነው። ኖስትስ የሚለው ቃል ዕውቀት ከሚለው የግሪክ ቃል የመጣ ነው። (ከ1ዮሐንስ መግቢያ፣ "ኖስትሳውያን ትምህርት" የሚለውን ይመ)።

6፥21 *ጸጋ ከአንተ ጋር ይሁን፤* በግሪኩ፣ "እንተ" የሚለው ቃል የብዙ ቍጥር ማመልከቱ፣ ጳውሎስ መልእክቱን የጻፈው ለጢሞቴዎስ ቢሆንም እንኳ ለመላው የኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን ማኅበረ ምእመናን እንዲነበብ መፈለጉን ያመለክታል።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ጢሞቴዎስ - ሁለተኛ

መግቢያ

በገጽ 1835 **ላይ "መልእክታተ ምጋቤ" የሚለውን ይመ።**

ጸሐፊው፣ መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

ጳውሎስ በ62/63 ዓ.ም. ከሮም እስር ቤት ከተለቀቀ በኋላና (ሐሥ 28) የመጀመሪያውን የጢሞቴዎስን መልእክትና የቲቶን መልእክት ከጻፈበት ከአራተኛው ሐዋርያዊ የወንጌል ጉዞው በኋላ በንጉሠ ነገሥት ኔሮ ዘመነ መንግሥት በ66-67 ዓ.ም. በድጋሚ ታስሮ ነበር። 2ኛ ጢሞቴዎስንም የጻፈው በዚህ ጊዜ ነበር። ጳውሎስ በመጀመሪያው እስራቱ ወቅት ቤት ተከራይቶ ይኖር ነበር (ሐሥ 28፥30)፤ በሁለተኛው ግን ከምድር በታች ባለ ቀዝቃዛ እስር ቤት ውስጥ (4፥13) እንደ ማንኛውም ወንጀለኛ በሰንሰለት ታስሮ ተንገላቷል (1፥16፤ 2፥9)። ጓደኞቹ የት እንደ ታሰረ እንኳ ለማወቅ ከፍተኛ ችግር ገጥሞአቸው ነበር (1፥17)። ሐዋርያው በእርሱ አማካይነት መሠራት የሚገባው ሥራ እንደተጠናቀቀ እና የሕይወቱ ፍጻሜ እንደቀረበ ዐውቆአል (4፥6-8)።

የተጻፈበት ዐላማ

ጳውሎስ ለጢሞቴዎስ ይህን መልእክት እንዲጽፍ ያደረጉት ሦስት ምክንያቶች ነበሩት:-

1) ጳውሎስ ብቸኛ ሆኖ ነበረ፤ ፊሎጎስና ሔርሞጌኔስ፣ በእስያ አውራጃ ያሉት የሥራ ጓደኞቹ ሁሉ (1፥15)፣ ዴማስም (4፥10) ትተውት ሄደዋል። ቄርቂስ፣ ቲቶና ቲኪቆስም በአጠገቡ አልነበሩም (4፥10-12)፤ ከእርሱ ጋር የነበረው ሉቃስ ብቻ ነው (4፥11)። ጢሞቴዎስ ልጅ አባቱን እንደሚያገለግል ከጳውሎስ ጋር ሆኖ ያገለገለ (ፊል 2፥22፤ 1ቆሮ 4፥17 ይመ) የጳውሎስ የሥራ ባልደረባ (ሮሜ 16፥21) ነበር። ጳውሎስም "ስለ እናንተ ደኅንነት ከልብ የሚገደው እንደ እርሱ ማንም የለኝም" በማለት መስክሮለታል (ፊል 2፥20)። ጳውሎስ ጢሞቴዎስን ከመናፈቁ የተነሣ በአስቸኳይ ወደ እርሱ እንዲመጣ (1፥4) ሁለት ጊዜ ጠይቈታል (4፥9፡21)። ስለ ጢሞቴዎስ በበለጠ ለማወቅ ከ1ኛ ጢሞቴዎስ መግቢያ "የመልእክቱ ተደራሲ" የሚለውን ይመ።

2) ጳውሎስ በኔሮ ዘመን ከነበረው ስደት የተነሣ ስለ ቤተ ክርስቲያን በጣም ይጨነቅ ነበር፤ ጢሞቴዎስንም የወንጌል ዐደራ እንዲጠብቅ (1፥4)፣ በእርሱም እንዲጸና (3፥14)፣ የስብከት አገልግሎቱን እንዳያቋርጥና (4፥2) አስፈላጊም ከሆነ ስለ ወንጌል መከራን እንዲቀበል ይመክረዋል (1፥8፤ 2፥3)።

3) በጢሞቴዎስ በኩልም ለኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን መጻፍ ፈልጎአል (የ4፥22 ማብ ይመ)

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ (1፥1-4)
2. ጳውሎስ ለጢሞቴዎስ መጨነቁ (1፥5-14)
3. ጳውሎስ የነበረበት ሁኔታ (1፥15-18)
4. ለጢሞቴዎስ የተሰጠ ልዩ መመሪያ (ም 2)
   - ሀ. ለትዕግሥት የቀረበ ጥሪ (2፥1-13)
   - ለ. ከአጉል ክርክር እንዲርቅ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (2፥14-26)
5. ስለ መጨረሻው ዘመን የተሰጠ ማስጠንቂያ (ም 3)
   - ሀ. የሚያስጨንቁ ዘመናት (3፥1-9)
   - ለ. ዘመናቱን የመዋጊያ ዘዴዎች (3፥10-17)
6. የጳውሎስ የስንብት ንግግር (4፥1-7)
   - ሀ. ቃሉን እንዲሰበክ የሰጠው ትእዛዝ (4፥1-5)
   - ለ. የጳውሎስ የድል ተስፋ (4፥6-8)
7. የመጨረሻ ሰላምታ (4፥9-22)

1 በክርስቶስ ኢየሱስ ቃል በተገባው የሕይወት ተስፋ መሠረት፣ በእግዚአብሔር ፈቃድ የክርስቶስ ኢየሱስ ሐዋርያ የሆነ ጳውሎስ፤

[2]ለተወዳጁ ልጄ፣ ለጢሞቴዎስ፤

ጸጋ፣ ምሕረትና ሰላም ከእግዚአብሔር አብ፣ ከጌታችንም ከክርስቶስ ኢየሱስ ይሁን።

ታማኝ ስለ መሆን የተሰጠ ማበረታቻ

[3]ሳላቋርጥ ሌሊትና ቀን በጸሎቴ ስለ አንተ ሳስብ፣ ቀደምት አባቶች እንዳደረጉት በንጹሕ ኅሊና የማመልከውን እግዚአብሔርን አመሰግናለሁ። [4]ዕንባህን እያስታወስሁ በደስታ እሞላ ዘንድ ላይህ እናፍቃለሁ። [5]ግብዝነት የሌለበት እምነትህን አስታውሳለሁ፤ ይህ እምነት ቀድሞ በአያትህ በሎይድ እንዲሁም በእናትህ በኤውንቄ ዘንድ ነበረ፤ አሁን ደግሞ በአንተ እንዳለ ተረድቻለሁ። [6]ስለዚህ በእጆቼ መጫን የተቀበልኸውን በአንተ ውስጥ ያለውን የእግዚአብሔርን ስጦታ እንድ ታቀጣጥል አሳስብሃለሁ፤ [7]እግዚአብሔር የኀይልና የፍቅር፣ ራስንም የመግዛት መንፈስ እንጂ የፍርሀት መንፈስ አልሰጠንምና።

[8]እንግዲህ፣ ስለ ጌታችን ለመመስከር ወይም የእርሱ እስረኛ በሆንሁት በእኔ አትፈር፤ ነገር ግን በእግዚአብሔር ኀይል ስለ ወንጌል ከእኔ ጋር መከራን ተቀበል፤ [9]እኛ ስላደረግነው አንዳች ነገር ሳይሆን ከዕቅዱና ከጸጋው የተነሣ ያዳነን ወደ ቅዱስ ሕይወትም የጠራን እርሱ ነው። ይህም ጸጋ ከዘላለም ዘመናት በፊት በክርስቶስ ኢየሱስ ተሰጠን፤ [10]አሁን ግን ሞትን ደምስሶ በወንጌል አማካይነት ሕይወትንና ኢመዋቲነትን ወደ ብርሃን ባወጣው በመድኀኒታችን፣ በክርስቶስ ኢየሱስ መምጣት ተገልጦአል። [11]እኔም ለዚህ ወንጌል የምሥራች ነጋሪና ሐዋርያ፣ አስተማሪም ሆኜ ተሾምሁ። [12]መከራን የምቀበለውም ለዚሁ ነው፤ ሆኖም ያመንሁትን እርሱን ስለ ማውቅ አላፍርበትም፤ የሰጠሁትንም ዐደራ እስከዚያች ቀን ድረስ መጠበቅ እንደሚችል ተረድቻለሁ።

[13]ከእኔ የሰማኸውን በክርስቶስ ኢየሱስ ባለ እምነትና ፍቅር፣ የጤናማ ትምህርት ምሳሌ አድርገህ ያዝ። [14]የተሰጠህን መልካሙን ዐደራ፣ በእኛ ውስጥ በሚኖረው በመንፈስ ቅዱስ ጠብቅ።

[15]በእስያ አውራጃ ያሉት ሁሉ እንደ ተዉኝ ታውቃለህ፤ ከእነርሱም መካከል ፊሎጎስና ሄርሞጌኔስ ይገኛሉ።

[16]ጌታ ለሄኔሲፎሩ ቤተ ሰዎች ምሕረትን ይስጥ፤ ምክንያቱም ብዙ ጊዜ ቸርነት አድርጎልኛል፤ በታሰርሁበትም ሰንሰለት አላፈረም። [17]እንዲያውም ወደ ሮም በመጣ ጊዜ ፈልጎ ፈልጎ አገኘኝ። [18]በዚያች ቀን ምሕረትን ከጌታ ያገኝ ዘንድ ጌታ ይስጠው፤ በኤፌሶንም የቱን ያህል እንዳገለገለኝ አንተ በሚገባ ታውቃለህ።

2 እንግዲህ ልጄ ሆይ፤ አንተ በክርስቶስ ኢየሱስ ባለው ጸጋ በርታ። [2]በብዙ ምስክር ፊት ከእኔ የሰማኸውን፣ ሌሎችን ለማስተማር ብቃት ላላቸው ለታመኑ ሰዎች ዐደራ ስጥ። [3]እንደ ክርስቶስ ኢየሱስ በጎ

1፥1 1ቆሮ1፥1፤ 2ቆሮ1፥1፤ኤፌ3፥6፤ 1ጢሞ6፥19፤ቲቶ1፥2
1፥2 ሐሥ16፥1፤ ሮሜ1፥7፤1ጢሞ1፥2
1፥3 ሐሥ23፥1፤ ሮሜ1፥8፡10
1፥4 ሐሥ20፥37፤ 2ጢሞ4፥9
1፥5 ሐሥ16፥1፤ 1ጢሞ1፥5፤2ጢሞ3፥15
1፥6 ሐሥ6፥6፤1ጢሞ4፥14
1፥7 ኢሳ11፥2፤ ኤር42፥11፤ ሮሜ8፥15፤ 1ቆሮ16፥10፡11፤ 1ጢሞ4፥12፤ዕብ2፥15
1፥8 ቁ-12፡16፤ ማር8፥38፤ኤፌ3፥11፤ 2ጢሞ2፥3፡9፤4፥5
1፥9 ሮሜ8፥28፤ 11፥14፤ኤፌ2፥9
1፥10 1ቆሮ15፥26፡ 54፤ኤፌ1፥9፤ 1ጢሞ6፥14
1፥11 ቁ-8፤ሐሥ9፥15፤ 1ጢሞ2፥7
1፥12 ቁ-8፡14፡16፡ 18፤ማር8፥38፤ 1ቆሮ8፥38፤1ቆሮ1፥8፤ 1ጢሞ6፥20፤ 2ጢሞ4፥8
1፥13 ሮሜ6፥17፤ 1ተሰ1፥3፤ 1ጢሞ1፥10፡14፤ 2ጢሞ2፥2፤ቲቶ1፥9
1፥14 ቁ-12፤ሮሜ8፥9
1፥15 ሐሥ2፥9፤ 2ጢሞ4፥19
1፥18 ቁ-12፤ ሐሥ18፥19፤ዕብ6፥10

2፥1 ኤፌ6፥10፤ 1ጢሞ1፥2 2፥2 1ጢሞ6፥12፤2ጢሞ1፥13
2፥3 ቁ-9፤1ጢሞ1፥18፤ 2ጢሞ1፥8፤4፥5

1፥1 *በክርስቶስ ኢየሱስ በሚገኘው የሕይወት ተስፋ፤* ሐዋርያት የተሾሙት ለሚቀበሉ ሁሉ የዘላለም ሕይወትን በነፃ የሚሰጥ መሆኑን ለማስተማርና ለመስበክ በመሆኑ፣ ጳውሎስም ሐዋርያ ሆኖ የተመረጠው ይህን ተስፋ እዳር ለማድረስ ነው። *ሐዋርያ፤* ልዩ በሆነ ሁኔታ ከራሱ ከክርስቶስ አገልግሎት የተቀበለ ማለት ነው (የማር 6፥30፤ 1ቆሮ 1፥1፤ ዕብ 3፥1 ማብ ይመ)።

1፥2 *ለተወዳጁ ልጄ፣ ለጢሞቴዎስ፤* የ1ጢሞ 1፥2 ማብ ይመ። *ጸጋ...ሰላም፤* የዮና 4፥2፤ ዮሐ 14፥27፤ 20፥19፤ ገላ 1፥3፤ የኤፌ 1፥2 ማብ ይመ።

1፥3 *በጸሎቴ...እግዚአብሔርን አመሰግናለሁ፤* የፊል 1፥3-4 ማብ ይመ።

1፥4 *እንባህን እያስታወስሁ፤* ጳውሎስ ወደ መቄዶኒያ ለመሄድ በተነሣ ጊዜ ጢሞቴዎስ ሲሸኘው እንባውን ሳያፈስ እንዳልቀረ ያሳያል (1ጢሞ 1፥3)። *ላይህ እናፍቃለሁ፤* 4፥9፡21 ይመ።

1፥5 *በአያትህ በሎይድ...በእናትህ በኤውንቄ፤* በሐሥ 16፥1 ላይ ተጽፎ እንደምናነበው የጢሞቴዎስ እናት አይሁዳዊ ክርስቲያን ነበረች፤ በዚህ ስፍራ ደግሞ አያቱ ክርስቲያን እንደ ነበረች ተገልጾአል። አባቱ ግን ግሪካዊ ነው፤ እንዲሁም አማኝ አልነበረም (ሐሥ 16፥1)። ምናልባት ያልተገረዘው በዚህ ምክንያት ነው።

1፥6 *በእጆቼ መጫን፤* ጳውሎስ፣ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ በእርሱ አማካይነት ለጢሞቴዎስ የተላለፈበት የእግዚአብሔር መሣሪያ ነበር (የ1ጢሞ 1፥18 ማብ ይመ)። *የእግዚአብሔርን ስጦታ እንድታቀጣጥል፤* መንፈሳዊ ስጦታዎች በአጠቃቀም ሂደት የሚያድጉ እንጂ እንዲሁ አድገው የሚሰጡ አይደሉም።

1፥7 *እግዚአብሔር... የፍርሀት መንፈስ አልሰጠንምና፤* የጢሞቴዎስ ትልቁ ችግር ድፍረት ማጣቱ ነበር (1ቆሮ 16፥10-11፤ 1ጢሞ 4፥12 ይመ)።

1፥9 *ከዕቅዱና ከጸጋው የተነሣ ያዳነን ወደ ቅዱስ ሕይወትም የጠራን እርሱ ነው፤* ድነት በእግዚአብሔር ዕቅድና በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ ነጻ ስጦታ የሚገኝ እንጂ በሰው ጥረት ላይ የተመሠረተ አይደለም (ሮሜ 3፥28፤ ኤፌ 2፥8-9፤ ቲቶ 3፥5 ይመ)። *ከዘላለም ዘመናት በፊት፤* እግዚአብሔር የጠፉትን ለማዳን ያቀደው ከዘላለም በፊት ነው (ኤፌ 1፥4፤1ጴጥ 1፥20፤ ራእ 13፥8 ይመ)

1፥11 *የምሥራች ነጋሪና ሐዋርያ፤* የ1ጢሞ 2፥7 ማብ ይመ።

1፥12 *እስከዚያች ቀን፤* የፍርድ ቀን ለማለት ነው።

1፥13 *በክርስቶስ ኢየሱስ ባለ እምነትና ፍቅር፤* ከክርስቶስ ጋር ኅብረት በማድረግ የሚገኝ እምነትና ፍቅር ማለት፣ "የክርስቲያናዊ እምነትና ፍቅር" ማለት ነው (1ጢሞ 1፥14 ይመ)። *የጤናማ ትምህርት፤* የቲቶ 1፥9 ማብ ይመ።

1፥14 *የተሰጠህን መልካሙን ዐደራ፤* ወንጌልን ነው። ጳውሎስ በ1ጢም 6፥20 ላይም ተመሳሳይ ትእዛዝ ይሰጣል።

1፥15 *በእስያ አውራጃ፤* ጢሞቴዎስ በዛሬዪቱ የቱርክ ግዛት በምዕራቡ ክፍል በምትገኘው የቀድሞዋ የእስያ አውራጃ ከተማ በሆነችው በኤፌሶን ይገኝ ነበር። *ሁሉ፤* ብዙ ሰው እንደተወው ለማመልከት የገባ ነው። *ፊሎጎስና ሄርሞጌኔስ፤* ስለ እነዚህ ሁለት ሰዎች የሚታወቅ ነገር የለም።

1፥16 *ሄኔሲፎሩ፤* እርሱና ቤተ ሰቡ የኤፌሶን ነዋሪዎች ሳይሆኑ አይቀሩም (ቁ 18፤ 4፥19)።

1፥17 *ሮም፤* መግቢያውን ይመ፤ እንዲሁም ቁ-8፤ 2፥9 ይመ።

1፥18 *በዚያች ቀን፤* በፍርድ ቀን ማለት ነው። *በኤፌሶንም የቱን ያህል እንዳገለገለኝ፤* በሦስተኛው ወይም በአራተኛው የጳውሎስ የወንጌል ጉዞ ወቅት ማለት ነው (አራተኛው የጳውሎስ ጉዞ የሚለውን ከ□ ይመ)።

2፥1 *ልጄ፤* የ1ጢሞ 1፥2 ማብ ይመ ።

2፥2 *በብዙ ምስክር ፊት፤* በሦስቱም የጳውሎስ የወንጌል ጉዞዎች ጢሞቴዎስ ደጋግሞ የሰማውን የጳውሎስን ስብከቶችና ትምህርቶች ያመለክታል።

2፥3-6፤ ጢሞቴዎስ እንዲከተላቸው ጳውሎስ የሰጠው ሦስት ምሳሌዎች፦ 1)አለቃውን ለማስደሰት የሚፈልግ ወታደር

ወታደር፣ ከእኛ ጋር መከራን ተቀበል:: 4በውትድርና የሚያገለግል ሰው አዛዡን ለማስደሰት ይጥራል እንጂ በሌላ ሥራ ራሱን አያጠላልፍም:: 5እንደዚሁም በውድድር የሚሳተፍ ሰው፣ የውድድሩን ሕግ ጠብቆ ካልተወዳደረ የድሉን አክሊል አያገኝም:: 6ትጉሕ ገበሬም ከሰብሉ ለመጠቀም የመጀመሪያው ሊሆን ይገባዋል:: 7እኔ የምለውን ልብ በል፤ ጌታ በሁሉም ነገር ማስተዋልን ይሰጥሃልና::

8ከሙታን የተነሣውን፣ ከዳዊት ዘርም የሆነውን ኢየሱስ ክርስቶስን አስብ፤ የእኔም ወንጌል ይኸው ነው፤ 9ለዚህም እንደ ወንጀለኛ እስከ መታሰር ድረስ መከራን እየተቀበልሁ ነው፤ የእግዚአብሔር ቃል ግን አይታሰርም:: 10ስለዚህ በክርስቶስ ኢየሱስ ያለውን መዳን ከዘላለም ክብር ጋር እነርሱም ያገኙ ዘንድ፣ ለተመረጡት ስል ሁሉንም በመታገሥ እጸናለሁ::

11እንዲህ የሚለው ቃል የታመነ ነው፤
ከእርሱ ጋር ከሞትን፣
ከእርሱ ጋር ደግሞ በሕይወት እንኖራለን፡፡
12ብንጸና፣
ከእርሱ ጋር ደግሞ እንነግሣለን::
ብንክደው፣
እርሱ ደግሞ ይክደናል፤
13ታማኞች ሆነን ባንገኝ
እርሱ ታማኝ እንደ ሆነ ይኖራል፤
ራሱን መካድ አይችልምና::

እግዚአብሔር የተቀበለው ሠራተኛ

14ስለ እነዚህ ነገሮች ማሳሰብህን አትተው፤ በቃላት እንዳይነታረኩ በእግዚአብሔር ፊት አስጠንቅቃቸው፤ ይህ ጥቅም የሌለው፣ የሚሰሙትንም የሚያፈርስ ነውና:: 15እንደ ማያፍርና የእውነትን ቃል በትክክል እንደሚያስረዳ የተመሠከረለት ሠራተኛ፣ ራስህን በእግዚአብሔር ፊት ልታቀርብ ትጋ:: 16እግዚአብሔርን ከማያስከብር ከንቱ ልፍለፋ ራቅ፤ በዚህ ነገር የተጠመዱ ሰዎች ከእግዚአብሔር እየራቁ ይሄዳሉና:: 17ትምህርታቸው እንደማይሽር ቍስል ይሠራጫል፤ ከእነዚህም መካከል ሄሜኔዎስና ፊሊጦስ ይገኛሉ፤ 18እነዚህም ከእውነት ርቀው የሚባዝኑ ናቸው:: እነርሱም ትንሣኤ ሙታን ከዚህ በፊት ሆኖአል እያሉ የአንዳንዶቹን እምነት ይገለብጣሉ:: 19ይሁን እንጂ፣ "ጌታ የእርሱ የሆኑትን ያውቃል፤" ደግሞም፣ "የጌታን ስም የሚጠራ ሁሉ ከክፋት ይራቅ" የሚል ማኅተም ያለበት የማይነቃነቅ የእግዚአብሔር መሠረት ቆሞአል::

20በአንድ ትልቅ ቤት ውስጥ የወርቅና የብር ዕቃ ብቻ ሳይሆን፣ የዕንጨትና የሸክላ ዕቃም ይኖራል፤ ከእነዚህ አንዳንዶቹ ለክብር፣ ሌሎቹም ላልከበረ አገልግሎት ይውላሉ:: 21እንግዲህ ማንም ራሱን ከእነዚህ ከጠቀስኋቸው ነገሮች ቢያነጻ ለክቡር አገልግሎት የሚውል፣ የተቀደሰ፣ ለጌታው የሚጠቅም፣ ለመልካም ሥራም ሁሉ የተሰናዳ ዕቃ ይሆናል::

22ከወጣትነት ክፉ ምኞት ሽሽ፤ በንጹሕ ልብ ጌታን ከሚጠሩት ጋርም ጽድቅን፣ እምነትን፣ ፍቅርንና ሰላምን ተከታተል:: 23ከማይረባና ትርጕም የለሽ ከሆነ ክርክር ራቅ፤ ምክንያቱም እነዚህ ጠብን እንደሚያስከትሉ ታውቃለህ:: 24የጌታም አገልጋይ ሊጣላ አይገባውም፤ ይልቁን ለሰው ሁሉ ገር፣ ለማስተማር ብቃት ያለው፣ ትዕግሥተኛም መሆን ይገባዋል፤ 25እውነትን ወደ ማወቅ

2፥5 1ቆሮ9፥25
2፥6 1ቆሮ9፥10
2፥8 ማቴ1፥1፤ ሐሥ2፥24፤ሮሜ2፥16፤ 16፥25
2፥9 ሐሥ9፥16፤ 21፥33፤ዕብ4፥12
2፥10 2ቆሮ1፥6፤ 4፥17፤ቈላ1፥24፤ ቲቶ1፥1፤1ጴጥ5፥10
2፥11 ሮሜ6፥2-11፤ 1ጢሞ1፥15
2፥12 ማቴ10፥33፤ ሮሜ8፥17፤1ጴጥ4፥13
2፥13 ሮሜ3፥3፤ 1ቆሮ1፥9
2፥14 ቍ23፤ 1ጢሞ1፥4፤6፥4፤ ቲቶ3፥9
2፥15 ኤፌ1፥13፤ ቈላ1፥5፤ያዕ1፥18
2፥16 1ጢሞ6፥20፤ ቲቶ3፥9
2፥17 1ጢሞ1፥20
2፥18 2ተሰ2፥2፤ 1ጢሞ1፥19፤6፥21
2፥19 ዘፀ33፥12፤ ዘኍ16፥5፤ኢሳ28፥16፤ ዮሐ10፥14፤1ቆሮ1፥2፤ 8፥3፤ገ4፥9
2፥20 ሮሜ9፥21
2፥21 2ቆሮ9፥8፤ ኤፌ2፥10፤2ጢሞ3፥17
2፥22 ሐሥ2፥21፤ 1ጢሞ1፥5፡14
2፥23 ቍ14
2፥24 1ጢሞ3፥2፡3
2፥25 1ጢሞ2፥4

2) የውድድሩን ሥርዐት የሚከተል ሯጭ 3) ተግቶ የሚሠራ ገበሬ

2፥6 *ከሰብሉ ለመጠቀም፤* እንደ መጀመሪያዎቹ ሁለቱ (እንደ ወታደር ቍ3-4 እና እንደ ሯጭ ቍ5) ከዚህ የምንማረው መሠረታዊ ትምህርት ከልብ የሚደረጉ ጥረቶች እንደሚያሸልሙ ነው:: ይህም ሽልማት በገንዘብ የሚተመን ስጦታ ብቻ ሳይሆን፣ በወንጌል ኀይል የተለወጠ ሕይወት በማየት የሚገኝ ደስታ ነው::

2፥8 *ከሙታን የተነሣውን፣ ከዳዊት ዘርም የሆነውን፤* የክርስቶስ ትንሣኤ አምላክ መሆኑን፣ ከዳዊት ዘር መምጣቱ ደግሞ ሰው መሆኑን ያሳያል፤ ሁለቱም የወንጌል መሠረታዊ እውነቶች ናቸው:: ክርስቶስ አምላክ እንደ መሆኑ መጠን ሞቱ እጅግ በጣም ከፍ ያለ ዋጋ አለው፤ ሰው እንደ መሆኑ መጠን ደግሞ በእኛ ምትክ ሊሆን ችሎአል::

2፥9 *እንደ ወንጀለኛ እስከ መታሰር ድረስ፤* ጳውሎስ የሚገደልበትን ቀን እንደሚጠባበቅ ግልጽ ነው (4፥6 ይመ)::

2፥10 *በክርስቶስ ኢየሱስ፤* የ1፥3 ማብ ይመ:: *ከዘላለም ክብር፤* የድነት የመጨረሻው ውጤት ነው:: *ለተመረጡት ስል ሁሉንም በመታገሥ እጸናለሁ፤* አምነው የእግዚአብሔር ምርጦች ስለሚሆኑት ድነት ከሆነ ማናቸውም መከራ ይኸን ያህል ሊከብድ አይችልም::

2፥11-13፤ ይህ የክርስቲያኖች የመጀመሪያው መዝሙር ሳይሆን አይቀርም:: ጳውሎስ ለማስተማር የፈለገው ነጥብ፣ የክርስቶስ መሠቃየት ክብርን የሚያጐናጽፍ መሆኑን ነው::

2፥11 *የሚለው ቃል የታመነ ነው፤* የ1ጢሞ 1፥15 ማብ ይመ:: *ከእርሱ ጋር ከሞትን፣ ከእርሱ ጋር ደግሞ በሕይወት እንኖራለን፤* የግሪኩ አገላለጽ ክርስቶስ በመስቀል ላይ ስለ እኛ በሞተ ጊዜ እኛም ከእርሱ ጋር መሞታችንን ያሳስባል፤ ከዚህ የተነሣ ከእርሱ ጋር ለዘላለም የመኖር ዋስትና ተሰጥቶናል::

2፥12 *ብንጸና...እንነግሣለን* በትዕግሥትና በታማኝነት ጸንቶ በመከራና በፈተና ውስጥ ማለፍ ክርስቶስ በሚገለጥበት ጊዜ ሽልማት ያስገኛል:: *ብንክደው፤* ማቴ 10፥33 ይመ::

2፥14-18፤ ከቁ 14-18 ላይ ካሉት ቃላት የምንረዳው፣ በዚህ ስፍራ የተጠቀሰው የኑፋቄ ትምህርት የመጀመሪያው የኖስትሳውያን ትምህርት ሲሆን፣ በ1ጢሞቴዎስና በቲቶ መልእክት ከተጠቀሰው ጋር ተመሳሳይ ነው (የ1ጢሞ 1፥3-11 ማብ እንዲሁም ከ1ዮሐንስ መግቢያ ላይ፣ "ኖስትሳውያት ትምህርት" የሚለውን ይመ):: የዚህ ኑፋቄ ትምህርት ሁለት መሪዎች፣ ሄሜኔዎስ (1ጢሞ1፥20 ይመ) እና ፊሊጦስ የአካል ትንሣኤን በመካድ፣ ምናልባት ትንሣኤ የሚሆነው በመንፈስ ነው ይሉ ይሆናል (ይህ ዐይነቱ ስሕተት በ1ቆሮ15፥12-19 ላይ ተጠቅሶ ይገኛል):: የኖስትሳውያን ትምህርት ትንሣኤን ቃል በቃል ሳይሆን፣ በተራዛሚ ትርጕም ነው የሚፈቱት::

2፥15 *የእውነትን ቃል፤* ወንጌልን ማለት ነው::*ጥረት አድርግ፤* 4፥9፡21 ይመ::

2፥19 *ማኅተም ያለበት፤* ቤተ ክርስቲያን የእግዚአብሔር ናት፤ እርሱም በሚያስተማምን ሁኔታ ይጠብቃታል (የኤፌ1፥13 ማብ ይመ):: *የማይነቃነቅ የእግዚአብሔር መሠረት፤* እርሷም ዐምድና መሠረት ሆና እውነትን አጽንታ የያዘች ቤተ ክርስቲያን ናት (1ጢሞ 3፥15):: የሄሜኔዎስና የፊሊጦስ የኑፋቄ ትምህርት በአካባቢው ቢኖርም ቤተ ክርስቲያን የማትነቃነቅ የእግዚአብሔር መሠረት መሆኗን ለማወቅ ጢሞቴዎስ መበርታት አለበት:: በዚህች መሠረት ላይ ሁለት ነገሮች ተቀርጸዋል፤ አንዱ ለቤተ ክርስቲያን የተሰጣትን ዋስትና ያመለክታል ("ጌታ የእርሱ የሆኑትን ያውቃል"፤ በመጽሐፍ ቅዱስ "ማወቅ" የሚለው ቃል አብጠርጥሮ ማወቅን የሚያመለክት ነው):: ሌላው ግን ለሰው የተሰጠውን ኀላፊነት በአጽንዖት ያሳያል ("የጌታን ስም የሚጠራ ሁሉ ከክፋት ይራቅ")::

2፥22 *ከወጣትነት፤* የ1ጢሞ 4፥12 ማብ ይመ::

ይደርሱ ዘንድ፣ ስግዚስብሔር ንስሓን እንደሚሰጣቸው ተስፋ በማድረግ የሚቃወሙትን በየዋህነት የሚያቃና መሆን ይኖርበታል፤ 26ይኸውም ወደ አእምሮአቸው ይመለሳሉ፤ ፈቃዱን ሊያስፈጽማቸው ምርኮኛ አድርጎ ከያዛቸው ከዲያብሎስ ወጥመድም ያመልጣሉ በማለት ነው።

ክሕደት በመጨረሻዎቹ ቀናት

3 ነገር ግን በመጨረሻው ዘመን የሚያስጨንቅ ጊዜ እንደሚመጣ ይህን ዕወቅ። 2ሰዎች ራሳቸውን የሚወዱ ይሆናሉ፤ ገንዘብን የሚወዱ፣ ትምክህተኞች፣ ትዕቢተኞች፣ ተሳዳቢዎች፣ ለወላጆቻቸው የማይታዘዙ፣ የማያመሰግኑ፣ ቅድስና የሌላቸው፣ 3ፍቅር የሌላቸው፣ ለዕርቅ የማይሸነፉ፣ ሐሜተኞች፣ ራሳቸውን የማይገዙ፣ ጨካኞች፣ መልካም የሆነውን የማይወዱ፣ 4ከዳተኞች፣ ችኩሎች፣ በከንቱ በትዕቢት የተወጠሩ፣ ከስግዚስብሔር ይልቅ ተድላን የሚወዱ ይሆናሉና። 5ሃይማኖታዊ መልክ አላቸው፤ ኀይሉን ግን ክደዋል። ከእነዚህ ራቅ።

6እነርሱም በየቤቱ ሾልከው እየገቡ የኀጢአት ብዛት የተጫናቸውን፣ በተለያዩ ክፉ ምኞት ውስጥ ገብተው የሚዋልሉ መንፈሰ ደካማ ሴቶችን የሚያጠምዱ ናቸው፤ 7እንደነዚህ ያሉ ሴቶች ሁልጊዜ ይማራሉ፤ ነገር ግን እውነትን ወደ ማወቅ ፈጽሞ ሊደ ርሱ አይችሉም። 8ኢያኔስና ኢያንበሬስ ሙሴን እንደ ተቃወሙት፣ እነዚህም አእምሮአቸው የጠፋባቸውና ከእምነት የተጣሉ ሰዎች ደግሞ እውነትን ይቃወማሉ። 9ይሁን እንጂ አይሳካላቸውም፤ ምክንያቱም የእነዚያ ሰዎች ሞኝነት እንደ ተገለጠ ሁሉ፣ የእነዚህም ለሁሉ ግልጽ ይሆናል።

ጳውሎስ ለጢሞቴዎስ የሰጠው ዐደራ

10አንተ ግን ትምህርቴን፣ አካሄዴን፣ ዐላማዬን፣ እምነቴን፣ ትዕግሥቴን፣ ፍቅሬንና፣ ጽናቴን ሁሉ ታውቃለህ፤ 11ስደቴንና መከራዬን፣ በአንጾኪያና በኢቆንዮን፣ በልስጥራንም የደረሰብኝን ሁሉ፣ የታገሥሁትንም ስደት ታውቃለህ፤ ጌታ ግን ከእነዚህ ሁሉ አዳነኝ። 12በእርግጥም በክርስቶስ ኢየሱስ በእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት መኖር የሚወዱ ሁሉ ይሰደዳሉ። 13ክፉዎችና አታላዮች ግን እየሳቱና እየሳቱ፣ በክፋትም ላይ ክፋት እየጨመሩ ይሄዳሉ። 14አንተ ግን በተማርኸውና በተረዳኸው ጽና፤ ይህን ከማን እንደ ተማርኸው ታውቃለህና፤ 15ከሕፃንነትህም ጀምረህ፣ በክርስቶስ ኢየሱስ በማመን መዳን የሚገኝበትን ጥበብ ሊሰጡህ የሚችሉትን ቅዱሳት መጻሕፍትን ዐውቀሃል። 16ቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ የስግዚስብሔር መንፈስ ያለባቸው ናቸው፤ ለማስተማር፣ ለመገሠጽ፣ ለማቅናት በጽድቅም መንገድ ለመምከር ይጠቅማሉ፤ 17ይኸውም የስግዚስብሔር ሰው ለመልካም ሥራ ሁሉ ብቁ ሆኖ እንዲገኝ ነው።

4 በስግዚስብሔር ፊት እንዲሁም በሕያዋንና በሙታን ሊፈርድ ባለው በክርስቶስ ኢየሱስ ፊት፣ መገለጡንና መንግሥቱን በማሰብ ይህን ዐደራ እልሃለሁ፤ 2ቃሉን ስበክ፤ ጊዜው ቢመችም ባይመችም ዝግጁ ሁን፤ በታላቅ ትዕግሥትና በማስተማር አቅና፤ ገሥጽ፤ አበረታታም። 3ምክንያቱም ሰዎች ትክክለኛ የሆነውን ትምህርት የማይቀበሉበት ጊዜ ይመጣል፤ ከዚህ ይልቅ ለገዛ ምኞቶቻቸው የሚስማማውን፣ የሚያሳክክ ጆሮአቸው ሊሰማ የሚፈልገውን እንዲነግሯቸው በዙሪያቸው ብዙ አስተማሪዎችን ይሰበስባሉ። 4እውነትን ከመስማት ጆሮአቸውን ይመልሳሉ፤

2፥26 1ጢሞ3፥7
3፥1 1ጢሞ4፥11 2ጴጥ3፥3
3፥2 ሮሜ1፥30፤ 1ጢሞ3፥3፤ 2ጴጥ2፥10-12
3፥4 መዝ25፥3፤ 1ጢሞ3፥6፤6፥4
3፥5 ሮሜ16፥17፤ 1ጢሞ2፥2
3፥6 ይሁ 4
3፥7 1ጢሞ2፥4
3፥8 ዘፀ7፥11፤ ሐሥ13፥8፤1ጢሞ6፥5
3፥9 ዘፀ7፥12፤ 8፥18፤9፥11
3፥10 1ጢሞ4፥6
3፥11 መዝ34፥19፤ ሐሥ13፥14:51፤ 14፥6፤ሮሜ15፥31፤ 2ቆሮ11፥23-27
3፥12 ሐ15፥20፤ ሐሥ14፥22
3፥13 ማር13፥5፤ 2ጢሞ2፥16
3፥14 2ጢሞ1፥13
3፥15 ዘዳ4፥6፤ መዝ119፥98:99፤ ዮሐ5፥39፤2ጢሞ1፥5
3፥16 ዘዳ29፥29፤ ሮሜ4፥23:24፤ 2ጴጥ1፥20
3፥17 1ጢሞ6፥11፤ 2ጢሞ2፥21
4፥1 ቆላ8፤ ሐሥ10፥42፤ 1ጢሞ5፥21፤6፥13:14
4፥2 ገላ6፥6፤ 1ጢሞ4፥13፤5፥20፤ ቲቶ1፥13፤2፥15
4፥3 ኢሳ30፥10፤ 1ጢሞ1፥10
4፥4 1ጢሞ1፥4

3፥1 *በመጨረሻው ዘመን፤* ክርስቶስ ወደዚህ ዓለም ከመጣበት ጊዜ ጀምሮ ያለውን የመሲሑን ዘመን ያመለክታል (የሐሥ 2፥17፤ 1ጢሞ 4፥1፤ ዕብ 1፥1፤ 1ጴጥ 1፥20፤ 1ዮሐ 2፥18 ማብ ይመ)፤ ጢሞቴዎስ በዘመኑ ከነበሩት ከማያምኑና ከማይታመኑ ሰዎች እንዲርቅ ጳውሎስ የሰጠው ትእዛዝ፣ "በመጨረሻው ዘመን" የሚለው ሐረግ ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ብቻ እንደማይናገር ይገልጻል (ቊ 5)።

3፥6 *መንፈሰ ደካማ ሴቶች፤* ለምኞታቸው የተሸነፉ፣ ለኑፋቄ ትምህርት መምህራን የተገዙ፣ ዘወትር የሚማሩ (ቊ 7)፣ ዳሩ ግን ወደ ክርስቶስ ድኅነት የማይመጡና በኀጢአታቸውም እግዚአብሔርን የሚያሳዝኑ ወላዋይ ሴቶች ናቸው።

3፥8 *ኢያኔስና ኢያንበሬስ፤* የሁለቱም ስም በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት አልተጠቀሱም፤ በአይሁድ ትውፊት መሠረት ግን ሙሴን የተቃወሙ የግብፅ ቤተ መንግሥት አስማተኞች እንደነበሩ ይነገራል (ዘጸ 7፥11 እና ማብ ይመ)።

3፥11 *በአንጾኪያና በኢቆንዮን፣ በልስጥራንም፤* ሦስቱም ከተሞች በገላትያ አውራጃ ይገኛሉ፤ ጳውሎስ በመጀመሪያውና በሁለተኛው የወንጌል ጕዞው ጐብኝቶአቸዋል (ሐሥ13፥14-14:23፤ 16፥1-6)፤ ጢሞቴዎስ ከልስጥራን የመጣ በመሆኑ እዚያ በጳውሎስ ላይ ከመጀመሪያው ጀምሮ ስለ ደረሰበት መከራ ያውቃል። *ጌታ ግን ከእነዚህ ሁሉ አዳነኝ፤* በድንጋይ ተወግሮ ከመሞት እንኳ ማለት ነው (ሐሥ 14፥19-20)።

3፥12፤ በአዲስ ኪዳን ተደጋግሞ የተጠቀሰ መመሪያ ነው (ማቴ 10፥22፤ ሐሥ 14፥22፤ ፊል 1፥29፤ 1ጴጥ 4፥12 ይመ)። *በክርስቶስ፤* የ1፥13 ማብ ይመ።

3፥14 *ከማን እንደተማርኸው፤* ሐረጉ ጳውሎስን፣ እንዲሁም የጢሞቴዎስን እናትና አያት ሊያመለክት ይችላል (1፥5)።

3፥15 *ከሕፃንነትህም ጀምረህ…ቅዱሳት መጻሕፍትን ዐውቀሃል፤* አንድ አይሁዳዊ ዕድሜው አምስት ዓመት ሲሞላው ብሉይ ኪዳንን ማጥናት ይጀምራል። እናቱና አያቱ ጢሞቴዎስን በቤት ማስተማር የጀመሩት ግን ዕድሜው እዚህ ከመድረሱ በፊት ነበር።

3፥16 *ቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ፤ ቃሉ አበክሮ መግለጽ የፈለገው* የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት ነው፤ ምክንያቱም በወቅቱ አንዳንድ የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት አልተጻፉም ነበር (ጥቂት የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ወይም ጽሑፎች ግን ከብሉይ ኪዳን ቅዱሳት መጻሕፍት ጋር እኩል ተደርገው እንዲቈጠሩ መደረጋቸውን የሚጠቍሙ ንባባት አሉ፤ (1ጢሞ 5፥18፤ 2ጴጥ3፥15-16 ይመ)። *የእግዚአብሔር መንፈስ ያለባቸው፤* የተጻፈው ሁሉ ሕጸጽ የሌለበትና እውነተኛ የእግዚአብሔር ቃል ይሆን ዘንድ ቅዱሳት መጻሕፍትን በመጻፍ ረገድ የእግዚአብሔር ተሳትፎ ንቁና ኀያል እንደ ነበር ጳውሎስ ያረጋግጣል (2ጴጥ 1፥20-21 እና ማብ ይመ)።

4፥1 *ዐደራ እልሃለሁ፤* ጳውሎስ ይህን ኀላፊነት ለጢሞቴዎስ የሰጠው በእግዚአብሔር አብ ፊትና በሰዎች ሁሉ ላይ በሚፈርደው በክርስቶስ ኢየሱስ ፊት እንደ ሆነ እንዲያውቅ በማሳሰብ ነው። በተጨማሪም ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአትና ወደ ፊት ስለሚመጣው የእግዚአብሔር መንግሥት እየገለጸ ከሁሉ በበለጠ ሁኔታ ትኵረት እንዲሰጠው ይጽፍለታል።

4፥2 *ዝግጁ ሁን፤* ለመምከርም ይሁን ለመገሠጽ ወይም ለማጽናናት፣ በማንኛውም ረገድ አስፈላጊ የሆነውን ቃል ለመናገር የተዘጋጀ እንዲሆን ይመክረዋል።

4፥3 *ትክክለኛ የሆነውን ትምህርት፤* የቲቶ 1፥9 ማብ ይመ። *የሚያሳክክ ጆሮአቸው፤* ለክፉ ምኞቶቻቸው እንዲገዙ በሚደረግ ቃል መታከክ የሚፈልግ ጆሮዎችን ነው።

4፥4 *ተረት፤* የ1ጢሞ 1፥4 ማብ ይመ።

ወደ ተረትም ዘወር ይላሉ። [5]አንተ ግን በሁኔታዎች ሁሉ የረጋህ ሁን፤ መከራን ታገሥ፤ የወንጌል ሰባኪን ተግባር አከናውን፤ አገልግሎትህን ፈጽም።

[6]እኔ እንደ መጠጥ ቍርባን መሥዋዕት ለመፍሰስ ተቃርቤአለሁ፤ ተለይቼ የምሄድበት ጊዜ ደርሶአል። [7]መልካሙን ገድል ተጋድያለሁ፤ ሩጫውን ጨርሻለሁ፤ ሃይማኖትንም ጠብቄአለሁ። [8]ወደ ፊት የጽድቅ አክሊል ተዘጋጅቶልኛል፤ ይህንም ጻድቅ ፈራጅ የሆነው ጌታ በዚያ ቀን ለእኔ ይሰጠኛል፤ ደግሞም ለእኔ ብቻ ሳይሆን፣ የእርሱን መገለጥ ለናፈቁ ሁሉ ነው።

የጳውሎስ ማሳሰቢያ

[9]በቶሎ ወደ እኔ ለመምጣት የተቻለህን ሁሉ አድርግ፤ [10]ዴማስ ይህን ዓለም ወዶ፣ ትቶኝ ወደ ተሰሎንቄ ሄዶአልና። ቄርቂስ ወደ ገላትያ፣ ቲቶ ወደ ድልማጥያ ሄደዋል፤ [11]ከእኔ ጋር ያለው ሉቃስ ብቻ ነው። ማርቆስ በአገልግሎቴ ስለሚረዳኝ ከአንተ ጋር ይዘኸው ና። [12]ቲኪቆስን ወደ ኤፌሶን ልኬዋለሁ። [13]ስትመጣ በጢሮአዳ ከአክርጳ ዘንድ የተውሁትን በርኖስ፣ ጥቅልል መጻሕፍቱን በተለይም የብራና መጻሕፍቱን አምጣልኝ።

[14]አንጥረኛው እስክንድሮስ ብዙ ጕዳት አድርሶብኛል፤ ጌታ ግን የእጁን ይሰጠዋል። [15]መልእክታችንን እጅግ ተቃውሞአልና፣ አንተም ከእርሱ ተጠንቀቅ።

[16]በተከሰስሁበት ነገር የመጀመሪያ መከላከያዬን ሳቀርብ ማንም ሊያግዘኝ አልመጣም፤ ነገር ግን ሁሉ ትተውኝ ሄዱ። ይህንም አይቍጠርባቸው። [17]ነገር ግን መልእክቱ በእኔ አማካይነት በሙላት እንዲሰበክና አሕዛብ ሁሉ እንዲሰሙት ጌታ በአጠገቤ ቆሞ አበረታኝ፤ ከአንበሳም መንጋጋ አዳነኝ። [18]ጌታ ከክፉ ነገር ሁሉ ያድነኛል፤ ወደ ሰማያዊው መንግሥቱም በሰላም ያደርሰኛል፤ ለእርሱ ከዘላለም እስከ ዘላለም ክብር ይሁን፤ አሜን።

የስንብት ሰላምታ

[19]ለጵርስቅላና[ሀ] ለአቂላ፣ ለሄኔሲፎሩም ቤተ ሰዎች ሰላምታ አቅርብልኝ። [20]ኤርስጦስ በቆሮንቶስ ቀርቶአል፤ ጥሮፊሞስም ስለ ታመመ በሚሊጢን ትቼዋለሁ። [21]ከክረምት በፊት እዚህ ለመምጣት የተቻለህን አድርግ። ኤውግሎስና ጱዴስ እንዲሁም ሊኖስ፣ ቅላውዲያና ወንድሞች ሁሉ ሰላምታ ያቀርቡልሃል።

[22]ጌታ ከመንፈስህ ጋር ይሁን። ጸጋ ከእናንተ ጋር ይሁን።

4፥5 ሐሥ21፥8፤ ኤፌ4፥11፤ 2ጢሞ1፥8፤2፥3
4፥6 ዘኍ15፥1-12፤ 28፥7:24፤ፊል1፥23፤ 2፥17
4፥7 ሐሥ20፥24፤ 1ቆሮ9፥24፤1ጢሞ1፥18
4፥8 1ቆሮ9፥25፤ ቈላ1፥5፤1ጢሞ6፥14፤ 2ጢሞ1፥12፤ 1ጴጥ1፥4
4፥9 ቲቶ3፥12 ቍ21፤
4፥10 ሐሥ16፥6፤ 17፥1፤2ቆሮ2፥13፤ ቈላ4፥14፤ፊሞ24፤ 1ዮሐ2፥15
4፥11 ሐሥ12፥12፤ ቈላ4፥14፤ፊሞ24፤ 2ጢሞ1፥15
4፥12 ሐሥ18፥19፤20፥4
4፥13 ሐሥ16፥8
4፥14 መዝ28፥4፤ 109፥20፤ሐሥ19፥33፤ ሮሜ2፥6፤12፥19፤ 1ጢሞ1፥20
4፥16 ሐሥ7፥60
4፥17 1ሳሙ17፥37፤ መዝ22፥21፤ዳን6፥22፤ ሐሥ9፥15፤23፥11፤ 1ቆሮ15፥32፤ፊል4፥13
4፥18 ቍ1፤ መዝ121፥7፤ ሮሜ 11፥36፤ 2ጴጥ2፥9
4፥19 ሐሥ18፥2፤ 2ጢሞ1፥16 4፥20 ሐሥ19፥22፤ 20፥4:15፡ 17፤21-29 4፥21 ቍ9፤ ቲቶ3፥12 4፥22 ገላ6፥18፤ ቈላ4፥18

[ሀ] 19 ግሪኩ *ጵርስቃ* ይላል።

4፥6 *መጠጥ ቍርባን መሥዋዕት፤* በመሠዊያው ዙሪያ የሚፈስን የወይን ጠጅ መሥዋዕት ነው (ዘኍ 15፥1-12፤ 28፥7:24 ይመ)። ጳውሎስ ሕይወቱን መሥዋዕት አድርጎ ለክርስቶስ የሚያፈስበት ጊዜ መቅረቡን ለማመልከት የተጠቀመበት አገላለጽ ነው (ፊል 2፥17 ይመ)። *ተለይቼ የምሄድበት ጊዜ፤* የመሞቻውን ቅርበት ያሳያል (ከፊል1፥23 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥7፤ እዚህ ላይ ጳውሎስ በሐዋርያነት የደከመበትን የሠላሳ ዓመት የሥራ ፍሬ ወደ ኋላ ተመልሶ ይመለከታል (በግምት ከ36-66 ዓ.ም.)። በውድድር ገብቶ ድልን እንደ ተቀዳጀ ሯጭ (መልካሙን ገድል ተጋድያለሁ) ጳውሎስም ሩጫውን በድል ተወጥቶታል፤ እምነቱን ጠብቆአል፤ ለክርስትና ትምህርትም እንደሚገባ ታዞአል (2፥5 ይመ)። ወይም በመልእክታተ ምጋቤ ትክክለኛ አስተምህሮ መሠረት ከታየ፣ "እምነት" የክርስትና እውነት ውጤት መሆኑን ያመለክታል። ጳውሎስ እነዚህን ጠብቆአል።

4፥8 *የጽድቅ አክሊል፤* አሁንም ጳውሎስ ተመሳሳይ ተለዋጭ ዘይቤን በመጠቀም በውድድር ላሸነፈ ሰው የሚሰጠውን ዕቅፍ አበባ እዚህ ላይ ይጠቅሰዋል (1ቆሮ 9፥25)። ይህንም፦ (1) የጻደቀች ነፍስ በሽልማት የምትቀዳጀውን አክሊል (2) ጽድቅን ያካተተውን አክሊል፣ (3) ጻድቁ ፈራጅ፣ በጽድቅ ሰው የሚሰጠውን አክሊል ሊያመለክት ይችላል። *በዚያ ቀን፤* በክርስቶስ ዳግም ምጽአት።

4፥10 *ቄርቂስ፤* ከዚህ ስፍራ በስተ ቀር በየትኛውም የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ስሙ አልተጠቀሰም። *ገላትያ፤* የትንሹ እስያ ሰሜናዊ ክፍል (ጋውል) ወይም በአሁኑ ጊዜ የመካከለኛው ቱርክ የሚገኝበት ናት (የገላ 1፥2 ማብ ይመ)። *ቲቶም፤ ወደ ድልማጥያ፤* ከቲቶ መግቢያ "ተደራሲያኑ" የሚለውን ይመ። *ድልማጥያ፤* የዩጎዘላቪያ ክፍለ ሀገር የነበረችውና የአሁኗ አልባኒያ በቅዱሳት መጻሕፍት እልዋሪቆን (ሮም 15፥19) በመባልም ትታወቃለች።

4፥11 *ማርቆስ፤* ዮሐንስ ማርቆስ፣ ጳውሎስንና በርናባስን በመጀመሪያ የወንጌል ጕዞአቸው ወቅት ጥሎአቸው ሄዶ ስለነበር (ሐሥ 13፥13)፣ ጳውሎስ በሁለተኛው የወንጌል ጕዞ ማርቆስን ይዞ ለመሄድ ባለመፈለጉ በርናባስ ከጳውሎስ ተለይቶ ማርቆስን ይዞ ወደ ቆጵሮስ ሄደ (ሐሥ 15፥36-41)። በመጨረሻ ግን ማርቆስ፣ ጳውሎስ መጀመሪያ በሮም በታሰረበት ወቅት (ቈላ 4፥10፤ ፊል 24) እንዲሁም ጢሞቴዎስ ማርቆስን ይዞ ወደ ሮም እንዲመጣ ጳውሎስ በጠየቀበት ወቅት ሁሉ አብሮት በመሆን ወዳጅነቱን አሳይቶአል።

4፥13 *አክርጳ፤* በሌላ ሥፍራ አልተጠቀሰም። *በርኖስ፤* ሙቀት የሚሰጥ የብርድ መከላከያ (መግቢያው ይመ) ነው። በርኖስ፣ እጅጌ የሌለው ከባድና ወፍራም ሆኖ መካከሉ ላይ የራስ ማስገቢያ ቀዳዳ ያለው ካባ መሰል ልብስ ነው። *ጥቅልል መጻሕፍቱን፣ በተለይም የብራና መጻሕፍቱን፤* ጥቅል መጻሕፍቱ (የዘፀ 17፥14 ማብ ይመ) ከፓፒረስ፣ የብራና መጻሕፍቱ ደግሞ ከእንስሳት ቆዳ የተሠሩ ናቸው። ብራናው የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ሊሆኑ ይችላሉ።

4፥14 *አንጥረኛው እስክንድሮስ፤* በ1ጢሞ 1፥20 ላይ የተጠቀሰው እስክንድሮስ ሳይሆን አይቀርም።

4፥16 *የመጀመሪያ መከላከያዬን፤* ጳውሎስ፣ በወቅቱ ችሎት ቀርቦ መልስ የሰጠበት የመጀመሪያው ክስ እንጂ በመጀመሪያው እስር ወቅት ይግባኝ ብሎ ወደ ሮም የመጣበት ጕዳይ አይደለም (ሐሥ 28)።

4፥17 *መልእክቱ በእኔ አማካይነት በሙላት እንዲሰበክና፤* በዚህ ተስፋ በሚያስቈርጥ ሁኔታ ውስጥ እንኳ ጳውሎስ ለቄሳርን ችሎት ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ አዳኝነት ለመመስከር ተጠቅሞበታል። *ከአንበሳም መንጋጋ አዳነኝ፤* ጳውሎስ በአንበሳ ጕድጓድ ውስጥ ሊጣል አይችልም ዳሩ ግን ፍርድ ቤት ቀርቦ የሰጠው መልስ ከፉ እንዳላመጣበት ለመግለጽ የተጠቀመበት ዘይቤያዊ አነጋገር ነው።

4፥18 *ጌታ ከክፉ ነገር ሁሉ ያድነኛል፤* ጳውሎስ ከጥቂት ጊዜ በኋላ እንደሚሞት በቍ 6 ላይ ተናግሮአል። ስለዚህ እዚህ ላይ የተናገረው ክፉ ነገር መንፈሳዊ እንጂ ሥጋዊ አይደለም።

4፥19 *ሄኔሲፎሩ፤* የ1፥16 ማብ ይመ።

4፥20 *ኤርስጦስ፤* የሮሜ 16፥23 ማብ ይመ። *ሚሊጢን፤* ከኤፌሶን በስተ ደቡብ 80 ኪ. ሜትር ርቃ በትንሿ እስያ ጠረፍ ላይ የምትገኝ የባሕር ወደብ ናት።

4፥21 *ሊኖስ፤* ጴጥሮስና ጳውሎስ ከሞቱ በኋላ በሮም የቤተ ክርስቲያን እረኛ እንደ ነበረ በትውፊት ይነገራል።

4፥22 *ጸጋ፤* የዮና 4፥2፤ ገላ 1፥3፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ። *ከእናንተ፤* በጢሞቴዎስ መጨረሻ ላይ ተጠቅሶ እንደምናገኘው፣ ደብዳቤው በግል ብቻ ሳይሆን በማኅበር እንዲነበብ ታስቦ የተጻፈ በመሆኑ "ከመንፈስህ" የሚለው ቃል ግን ጢሞቴዎስን ብቻ ያመለክታል። ጳውሎስ የሚሞትበት ጊዜ እየተቃረበ በመጣበት ጊዜ ገና ወጣትና ድንጉጥ ለሆነው ለወዳጁ ጢሞቴዎስ ከሰጠው ከፍተኛ ዐደራ አንጻር ሲታይ ጢሞቴዎስን ማበረታቱ አማራጭ የሌለው ጕዳይ መሆኑ ግልጽ ነው።

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ቲቶ

መግቢያ

በገጽ 1835 ላይ "መልእክታተ ምጋቢ" የሚለውን ይመ::

ጸሓፊው

የመልእክቱ ጸሓፊ ጳውሎስ ነው (ከ1ኛ ጢሞቴዎስ መግቢያ፤ "ጸሓፊው" የሚለውን ይመ)::

የመልእክቱ ተደራሲ

ይህ መልእክት የተጻፈው ጳውሎስ ወደ ጌታ ካመጣቸው ሰዎች መካከል አንዱ ለሆነውና የጳውሎስን አገልግሎት ይደግፍ ለነበረው ለቲቶ ነው:: ጳውሎስ በኢየሩሳሌም ከሚገኙ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ጋር ስለ ወንጌል ለመነጋገር ከአንጾኪያ ወደ ኢየሩሳሌም በሄደ ጊዜ (2ጢሞ22፥8) ቲቶን ይዞ ሄዶ ነበር (ገላ2፥1-3):: ቲቶ ከአሕዛብ ወገን ሆኖ ሳለ ሳይገረዝ ክርስቲያን ነው ብሎ እርሱን መቀበሉ የጳውሎስን አቋም የሚያመለክት ነው (ገላ2፥3-5):: በሐዋርያት ሥራ ውስጥ አንድ ጊዜም እንኳ ስሙ ያልተነሣውና በሌሎች የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ግን ዐሥራ ሦስት ጊዜ ስሙ የተጠቀሰው ቲቶ፣ በሦስተኛው የጳውሎስ የወንጌል ጉዞ ወቅት፣ በኤፌሶን የወንጌል ሥራ ውስጥ ተካፋይ ነበር:: በመቀጠልም፣ ጳውሎስ በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን የነበረውን አገልግሎት ያጠናክር ዘንድ ቲቶን ልኮታል (የ2ቆሮ2፥12-13፤ 7፥5-6፤8፥6 ማብ ይመ)::

ጳውሎስ ከመጀመሪያ የሮም እስራቱ (ሐሥ28) ከተፈታ በኋላ፣ ከቲቶ ጋር ለአጭር ጊዜ በቀርጤስ አገልግሎአል (1፥5)፤ ቀጥሎም አንዳንድ የተጀመሩ ሥራዎችን ቲቶ እንዲያጠናቅቅ በቀርጤስ እንዲቈይ አደረገው (1፥5፤2፥15፤3፥12-13):: ቲቶን የሚተካው ሰው በስፍራው ከደረሰ በኋላ (3፥12)፣ በምዕራባዊ የግሪክ ጠረፍ ኒቆጵልዮን ወደምትባል ወደብ እንዲመጣና እንዲያገኘው ጳውሎስ ቲቶን ይጠይቃል:: ቲቶ ግን ወደ ድልማጥያ (የአሁንዋ ዩጐዝላቪያ፤ የ2ጢሞ 4፥10 ማብ ይመ) ለአገልግሎት ሄደ፤ ይህም በአዲስ ኪዳን ስለ ቲቶ የተነገረ የመጨረሻ ቃል ነው፤ በአጠቃላይ ቲቶ የተሰጠውን ኀላፊነት ስንመለከት ኀላፊነቱን መወጣት የሚችል ብቁ መሪ ነበር::

ቀርጤስ

በሜድትራኒያን ባሕር ላይ ከሚገኙት ታላላቅ ደሴቶች መካከል አራተኛ የሆነችው ቀርጤስ፣ በኤጂያን ባሕር ላይ በስተ ደቡብ በኩል ትገኛለች (የ1ሳሙ30፥14 ማብ ይመ፤ በሐሥ27፥7-13 ላይ ካለው የጳውሎስ ገጠመኝ ጋር ያነጻጽሩ):: በአዲስ ኪዳን ዘመን በቀርጤስ ከፍተኛ የሥነ ምግባር ብልሹነት ይታይ ነበር፤ አጭበርባሪነት፣ ሆዳምነትና ስንፍና በሕዝቡ ዘንድ የተለመደ ነበር (1፥12)::

ዐላማው

የክርስትናን ሃይማኖት ወደ ቀርጤስ ሰዎች ያመጣው ጳውሎስ እንደሆነ ግልጽ ነው፤ ይህም ጳውሎስና ቲቶ ቀርጤስን በጐበኙበት ጊዜ ሳይሆን አይቀርም፤ ከዚያም ቲቶ በቀርጤስ የነበረውን የቤተ ክርስቲያንን ሥራ እንዲያደራጅ ጳውሎስ ትቶት ሄደ:: ጳውሎስ ይህን መልእክት የላከው በቀርጤስ በኩል በሚወስደው መንገድ በጉዞ ላይ በነበሩት (3፥13) በዜማስና በአጵሎስ እጅ ነበር፤ መልእክቱም ቲቶ በወቅቱ የተነሳበትን ተቃውሞ መቋቋም የሚችልበትን ሥልጣንና መመሪያ (1፥5፤2፥1:7-8:15፤3፥9)፣ ስለ እምነትና ስለ ክርስቲያን ምግባር እንዲሁም ስለ ሐሰት ትምህርት ማስጠንቀቂያ ነበር፤ በተጨማሪም ጳውሎስ ለቲቶ ስላለው የወደ ፊት ዕቅድ ጽፎለታል (3፥12)::

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

በዚህ ጊዜ ጳውሎስ ገና ወደ ኒቆጵልዮን ስላልደረሰ (3፥12) ይህን መልእክት የጻፈው ከቆሮንቶስ ሳይሆን አይቀርም:: ይህን መልእክት የጻፈው ከመጀመሪያው የሮም እስራቱ በኋላ (ሐሥ28) ማለትም ከ63 እስከ 65ዓም ባለው ጊዜ ወይም ወደ እስጳንያ ሊያደርገው ካሰበው ጉዞ በኋላ ጽፎ ከሆነ ደግሞ ከ65 ዓ.ም. በኋላ ሊሆን ይችላል::

የመልእክቱ ልዩ ባሕርይ

ይህ መልእክት በቀርጤስ በነበረው የሐሰት ትምህርት አንጻር የተጻፈ ሲሆን ይኸውም፣ "መልካም የሆነውን ማድረግ" (1፥16፤2፥7:14፤3፥1:8:14) በሚለው የክርስትና መሠረታዊ አስተምህሮ (2፥11-14፤ 3፥4-7) ላይ የተመሠረተ ነው::

አስተዋፅኦ

1. ሰላምታ (1፥1-4)
2. ስለ ቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች (1፥5-9)
   ሀ. ጳውሎስ ቲቶን በቀርጤስ የተወበት ምክንያት (1፥5)

ለ. የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች መመዘኛ(1፥6-9)
3. ስለ ሐሰት መምህራን (1፥10-16)
4. በማኅበረ ምእምናን መካከል የተለያዩ ቡድኖች (ም2)
   ሀ. ለተለያዩ ቡድኖች የተሰጠ መመሪያ (2፥1-10)
   ለ. የክርስትና ኑሮ መሠረት (2፥11-14)
   ሐ. የቲቶ ኀላፊነት (2፥15)
5. በአጠቃላይ ስለ አማኞች (3፥1-8)
   ሀ የዜግነት ግዴታ (3፥1-2)
   ለ ለእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት አነሣሽ ምክንያት (3፥3-8)
6. ለመንፈሳዊ ስሕተት የተሰጠ ምላሽ (3፥9-11)
7. ማጠቃለያ (3፥12-15)

1

¹የእግዚአብሔርን ምርጦች እምነትና ወደ እውነተኛ መንፈሳዊነት የሚመራውን የእውነት ዕውቀት ለማሳደግ የእግዚአብሔር ባሪያና የኢየሱስ ክርስቶስ ሐዋርያ የሆነው ጳውሎስ፤ ²እምነቱና ዕውቀቱ የተመሠረቱትም የማይዋሸው አምላክ ከዘመናት በፊት በገባው የዘላለም ሕይወት ተስፋ ላይ ነው:: ³እርሱ በወሰነውም ጊዜ በአዳኛችን በእግዚአብሔር ትእዛዝ ለእኔ ዐደራ በተሰጠኝ ስብከት በኩል ቃሉን ይፋ አደረገ::

⁴የጋራችን በሆነው እውነተኛ እምነት ልጄ ለሆነው ለቲቶ፤

ከእግዚአብሔር አብ፣ ከአዳኛችንም ከክርስቶስ ኢየሱስ ጸጋና ሰላም ይሁን::

ቲቶ በቀርጤስ የነበረው ኀላፊነት

⁵አንተን በቀርጤስ የተውሁህ ገና ያልተስተካከለውን ነገር እንድታስተካክልና ባዘዝሁህ መሠረት በየከተማው ሽማግሌዎችን እንድትሾም ነው:: ⁶ሽማግሌ ነቀፋ የሌለበት፣ የአንዲት ሚስት ባል፣ ልጆቹም አማኞችና በመዳራት ወይም ባለመታዘዝ ስማቸው የማይነሣ ይሁን:: ⁷ኤጲስ ቆጶስ የእግዚአብሔር ሥራ ባለ ዐደራ እንደ መሆኑ የማይነቀፍ ሊሆን ይገባል፤ ይኸውም ትምክሕተኛ፣ ግልፍተኛ፣ ሰካራም፣ ጨቅጫቃና ተገቢ ባልሆነ መንገድ ለጥቅም የሚሮጥ ሊሆን አይገባም:: ⁸ከዚህ ይልቅ እንግዳ ተቀባይ፣ በጎ የሆነውን ነገር የሚወድ፣ ራሱን የሚገዛ፣ ቅን፣ ቅዱስና ጠንቃቃ ሊሆን ይገባል:: ⁹ሌሎችን ትክክል በሆነው ትምህርት እንዲያበረታታና ይህንኑ ትምህርት የሚቃወሙትን ይወቅስ ዘንድ እንደ ተማረው በታመነ ቃል የሚጸና መሆን አለበት::

¹⁰ዐመፀኞች፣ ለፍላፊዎችና አታላዮች የሆኑ ብዙ ሰዎች አሉና፤ በተለይም እነዚህ ከተገረዙት ወገን ናቸው:: ¹¹እነዚህን ዝም ማሰኘት ተገቢ ነው፤ ምክንያቱም ትክክል ባልሆነ መንገድ ጥቅም ለማግኘት ሲሉ ማስተማር የማይገባቸውን ነገር በማስተማር ቤተ ሰብን ሁሉ በመበከል ላይ ናቸውና:: ¹²ከራሳቸው ነቢያት አንዱ ስለ እነርሱ ሲናገር፣ "የቀርጤስ ሰዎች ዘወትር ውሸታሞች፣

1፥1 ሮሜ1፥1፤1ቆሮ 1፥1፤1ጢ ሞ2፥2:4፤ያዕ1፥1
1፥2 ዘኍ23፥19፤ 2ጢሞ1፥1:9፤ ቲቶ 3፥7፤ዕብ6፥18
1፥3ሉቃ1፥47፤2ቆሮ 1፥1:1ሞ1፥11፤2፥6፤ 6፥15፤2ጢሞ1፥10
1፥4 ሮሜ1፥7፤2ቆሮ 2፥13፤1ጢሞ1፥2
1፥5 ሐሥ11፥30፤ 27፥7
1፥6 1ተሰ3፥13፤ 1ጢሞ3፥2
1፥7 1ቆሮ4፥1፤1ጢ ሞ3፥1:3:8
1፥8 ሮሜ12፥13፤ 2ጢሞ3፥3፤ቲቶ2፥2: 5:6:12
1፥9 1ቆሮ16፥13፤ 1ጢሞ1፥10:19፤ 2ጢሞ1፥13፤3፥14
1፥10 ሐሥ10፥45፤ 11፥2፤ 1ጢሞ1፥6
1፥11 1ጢሞ5፥13
1፥12 ሐሥ2፥11፤ 17፥28

1፥1 *እምነትና … ዕውቀት፤* ጳውሎስ የእግዚአብሔር ባሪያና የክርስቶስ ሐዋሪያ ሆኖ የመሾሙ ጉዳይ፣ በቍጥር 2 ላይ ሰፋ ባለ ሁኔታ ተብራርቶአል (ሐሥ9፥15፤22፥15፤26፥16-18):: *የእግዚአብሔር ባሪያና፤* ጳውሎስ በዚህ ስፍራ ላይ ብቻ ራሱን፣ "የእግዚአብሔር ባሪያ" ብሎ ይጠራል፤ በሌላ ቦታ ግን ራሱን፣ "የክርስቶስ ባሪያ" ብሎ ነው የሚጠራው (ሮሜ1፥1፤ ገላ1፥10፤ ፊል1፥1):: ያዕቆብ ግን ራሱን የእግዚአብሔርና የክርስቶስ ባሪያ ብሎ ይጠራል (ያዕ1፥1):: *ባሪያና፤* የሮሜ1፥1 ማብ ይመ:: *ሐዋርያ፤* ልዩ በሆነ ሁኔታ በክርስቶስ የተሾመ ማለት ነው (የማር 6፥30፤1ቆሮ1፥1 ዕብ3፥1 ማብ ይመ)::

1፥2 *ተስፋ፤* የቈላ 1፥5 ማብ ይመ:: *የማይዋሸው፤* ከቀርጤስ ሰዎች ጋር (ቍ 12)እና ከዲያብሎስ ጋር (ዮሐ8፥44) በማነጻጸር ነው::

1፥3 *በወሰነውም ጊዜ፤* በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ የሆኑ ነገሮች፣ እርሱ እንዳቀደው ጊዜያቸውን ጠብቀው በታሪክ ውስጥ ይፈጽማሉ (1ጢሞ2፥6፤ 6፥15):: *በአዳኛችን በእግዚአብሔር፤* በዚህ መልእክት ውስጥ እግዚአብሔር አብ ሦስት ጊዜ፣ "አዳኝ" ተብሎአል (በዚህ ስፍራ፤ እንዲሁም 2፥10 እና 3፥4 ላይ ነው፤ እንዲሁም 1ጢሞ1፥1፤2፥3፤4፥10 ይመ):: ኢየሱስም ሦስት ጊዜ፣ "አዳኝ" ተብሎአል (ቍ4፤2፥13፤3፥6፤ እንዲሁም 2ጢሞ1፥10 ይመ):: *ቃሉን፤* ክርስቶስን ማዕከል ያደረገውን ሥልጣናዊ ቃል ማለት ነው::

1፥4 *የጋራችን በሆነው…እምነት፤* እውነተኛ አማኞች ሁሉ የሚጋሩትን ትክክለኛ እምነት ማለት ነው:: *እውነተኛ…ልጄ፤* እንደ ጢሞቴዎስ ሁሉ (1ጢሞ 1፥2)፣ ቲቶም በጳውሎስ አገልግሎት በክርስቶስ ያመነ መንፈሳዊ ልጁ ነው፤ ጳውሎስ አናሲሞስንም ልጄ ብሎ ጠርቶታል (ፊሞ 10):: *እውነተኛ፤* ሐሰት ያልሆነ ማለት ነው:: *ከአዳኛችንም፤* በሌሎቹ የጳውሎስ ሰላምታዎች ኢየሱስ፣ "ጌታ" ተብሎ ተጠርቶአል:: ጳውሎስ በመልእክታቱ ሁሉ፣ "አዳኝ" የሚለውን ቃል 12 ጊዜ የተጠቀመበት ሲሆን ከእነዚህ ውስጥ ግማሽ ያህሉ የሚገኙት በቲቶ መልእክት ነው::

1፥5 *በቀርጤስ የተውሁህ፤* ምንም እንኳ ይህ ነገር በሐዋርያት ሥራ ላይ ያልተጠቀሰ ቢሆንም፣ ጳውሎስና ቲቶ በቀርጤስ እንደ ነበሩ ያመለክታል:: ጳውሎስ ወደ ሮም በተጓዘበት ወቅት ለጥቂት ጊዜ ቀርጤስን ጐብኝቶአል (ሐሥ 27፥7-8)፤ አሁን ግን ከመጀመሪያው የሮም እስራቱ ተፈትቶ ወደ ፈቀደበት ስፍራ ለመሄድ ነጻነት አግኝቶአል (3፥12 ይመ):: *ሽማግሌዎችን እንድትሾም፤* ምናልባት ጳውሎስና ቲቶ በቀርጤስ ወንጌልን ሰብከው እንኳ ቢሆን፣ ቤተ ክርስቲያናትን ለማደራጀት በቂ ጊዜ ስላላገኙ ሊሆን ይችላል:: ሽማግሌዎችን መሾም የጳውሎስ የተለመደ ተግባሩ ነበር (ሐሥ14፥23)::

1፥6-9፤ 1ጢሞ 3፥1-7 ከዚህ ክፍል ጋር ተመሳሳይ የሆነ የሽማግሌዎችን መመዘኛ ይሰጠናል፤ ነገር ግን መስፈርቶቹ ጢሞቴዎስና ቲቶ በሚያገለግሉባቸው የተለያዩ ሁኔታዎች ውስጥ የተሰጡ ናቸው:: "የሽማግሌዎችና የዲያቆናት መመዘኛ" የሚለውን ከጢሞቴዎስ አንደኛ ይመ::

1፥6 *የአንዲት ሚስት ባል፤* በመሠረቱ ሽማግሌዎች በማኅበረ ምእመናኑ መካከል ካሉት አረጋውያን የሚመረጡ ቢሆኑም እንኳ፣ ሰዎቹ ያገቡና ልጅ ያላቸው ሊሆኑ እንደሚገባቸው ጳውሎስ ተገንዝቦአል፤ ብቁ ሆኖ ከተገኘ ያላገባ ሰው ሽማግሌ አይሁን ማለት ግን አይደለም፤ ምናልባት መመዘኛው ሚስቱ የሞተችበት ሽማግሌ እንዲያገባ ይፈቅድለት ይሆናል (ከሮሜ7፥2-3፤1ቆሮ 7፥39፤1ጢሞ 5፥14 ጋር ያነጻጽሩ):: መሠረታዊው ሐሳቡ ለትዳሩ ታማኝ የሆነ ሰው የአንዲት ሚስት ባል ነው (የ1ጢሞ 3፥2 ማብ)::

1፥7 *ኤጲስ ቆጶስ፤* "ሽማግሌ" (ቍ5)፣ "ኤጲስ ቆጶስ" (ወይም "ጳጳስ") (ቍ7) የሚሉት ቃላት በተለዋዋጭነት ጥቅም ላይ ውለዋል (ከሐሥ20፥17:28፤ 1ጴጥ5፥1-2 ያነጻጽሩ):: "ሽማግሌ" የሚለው ቃል ብቃትን፣ ብስለትንና ልምድን ሲያሳይ፣ "ኤጲስቆጶስ" ወይም፣ "ጳጳስ" የሚሉት ቃላት ደግሞ የእግዚአብሔርን ሕዝብ የመምራትን ኀላፊነት የሚያሳዩ ናቸው::

1፥8 *ራሱን የሚገዛ፤* በቀርጤስ ከተማ እጅግ በጣም የሚያስፈልግ ነገር ነው (ቍ 10-14 ይመ)፤ ጳውሎስ ይህን ቃል በመጀመሪያውና በሁለተኛው ምዕራፎች ውስጥ ብቻ አምስት ጊዜ ተጠቅሞበታል (2፥2:5-6:12):: *ጠንቃቃ፤* ፍላጎትንና ምግባርን የመቈጣጠር ውስጣዊ ጥንካሬ ነው::

1፥9 *ትክክል በሆነው ትምህርት፤* ከሐዋርያት ትምህርት ጋር የሚጣጣመውን ትክክለኛ ትምህርት ማለት ነው (1ጢሞ 1፥10፤ 6፥3፤ 2ጢሞ 1፥13፤ 4፥3 ይመ):: ትምህርቱ፣ "ትክክል" የተባለበት ምክንያት በእምነት የሚያሳድግ በመሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ ከመናፍቃን ሐሰተኛ ትምህርትም ስለሚጠብቅ ነው:: መልእክታተ ምጋቤ (1ኛና 2ኛ ጢሞቴዎስና ቲቶ) በአስተምህሮ፣ በእምነትና በንግግር ጤናማ (ትክክለኛ) መሆን የትምህርታቸው ማእከል ነው:: ስምንት ጊዜ የተጠቀሰውን "ትክክለኛ" የሚለውን ቃል የምናገኘው በሌሎች የጳውሎስ መልእክታት ውስጥ ሳይሆን በእነዚህ መልእክታት ውስጥ ነው::

1፥10 ዐመፀኞች፤ ያመፁት በእግዚአብሔር ቃል ላይና እግዚአብሔር በሾማቸው አገልጋዮቹ በጳውሎስና በቲቶ ላይ ነው:: *ለፍላፊዎችና፤* ጳውሎስ እንዲህ ዐይነት ሰዎች ለመኖራቸው ለጢሞቴዎስም ጽፎለታል (1ጢሞ 1፥6):: *ብዙ ሰዎች፤* እነዚህ ችግር ፈጣሪዎች ሦስት ልዩ ባሕርያት አሏቸው፤ (1) እነዚህም በገላ 2፥12 ላይ እንዳሉት፣ "ከተገረዙት ወገን" እንደሚባሉት ናቸው፤ እነርሱም ለድነትም ሆነ ለቅድስና ወይም ለሁለቱም፣ መገረዝና የአይሁድን ወግ መጠበቅ አስፈላጊ ነው ብለው የሚያምኑ ናቸው (የገላትያን መግቢያ ይመ):: (2) ከመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ውጭ የሆኑ የአይሁድን ተረታ ተረቶች እና የዘር ሐረግን መቍጠር ቁም ነገር አድርገው ይዘውታል (3፥9፤ 1ጢሞ 1፥4 እና በዚያ ያለውን ማብ ይመ):: (3) እግዚአብሔር መልካም ናቸው ካላቸው ነገሮች ራሳቸውን በማግለል የብሕትውናን ሕይወት ይኖራሉ (ቍ14-15)::

1፥12፤ ይህ ጥቅስ በቀርጤስ ሰዎች ዘንድ ከፍተኛ ክብር

ክፉ አውሬዎችና ሰነፍ ሆዳሞች ናቸው” ብሎአል:: [13]ይህ ምስክርነት እውነት ነው፤ ስለዚህ አጥብቀህ ገሥጻቸው፤ ይኸውም ትክክለኛ እምነት እንዲኖራቸውና [14]የአይሁድን ተረት ወይም ከእውነት የራቁትን ሰዎች ትእዛዝ እንዳያዳምጡ ነው:: [15]ለንጹሓን ሁሉም ነገር ንጹሕ ነው፤ ለርኩሳንና ለማያምኑ ግን ንጹሕ የሆነ ምንም ነገር የለም፤ እንዲያውም አእምሮአቸውና ኅሊናቸው የረከሰ ነው:: [16]እግዚአብሔርን እናውቃለን ይላሉ፤ ዳሩ ግን በተግባራቸው ይክዱታል፤ አስጸያፊዎች፣ የማይታዘዙና ለበጎ ሥራ የማይበቁ ናቸው::

2 አንተ ግን ከትክክለኛው ትምህርት ጋር ተስማሚ የሆነውን አስተምር:: [2]አረጋውያን ጭምቶች፣ የተከበሩ፣ ራሳቸውን የሚገዙና በእምነት፣ በፍቅርና በትዕግሥት ጤናማነት ያላቸው እንዲሆኑ ምከራቸው::

[3]እንዲሁም አሮጊቶች በአኗኗራቸው የተከበሩ እንዲሆኑ፣ በጎ የሆነውን የሚያስተምሩ እንጂ የሰው ስም የሚያጠፉ ወይም በወይን ጠጅ ሱስ የተጠመዱ እንዳይሆኑ አስተምራቸው፤ [4]እንዲህ ከሆኑ፣ ወጣት ሴቶች ባሎቻቸውንና ልጆቻቸውን እንዲወዱ ማስተማር ይችላሉ፤ [5]የእግዚአብሔር ቃል በማንም ዘንድ እንዳይሰደብ ራሳቸውን የሚገዙና ንጹሓን፣ በቤት ውስጥ በሥራ የተጠመዱ፣ ቸሮች፣ ለባሎቻቸው የሚገዙ እንዲሆኑ ያስተምሯቸው::

[6]እንዲሁም ወጣት ወንዶች ራሳቸውን እንዲገዙ ምከራቸው:: [7]በማንኛውም ነገር መልካም የሆነውን ነገር በማድረግ ራስህን አርአያ አድርገህ አቅርብላቸው:: በምታስተምራቸውም ትምህርት ጭምተኛነትን፣ ቁም ነገረኛነትን፣ [8]የማይነቀፍ ጤናማ አነጋገር አሳይ፤ ይኸውም ተቃዋሚ ስለ እኛ የሚናገረውን መጥፎ ነገር በማጣት እንዲያፍር ነው::

[9]ባሮች ለጌቶቻቸው በማንኛውም ነገር እንዲገዙ፣ ደስ እንዲያሰኟቸው፣ የአጸፋ ቃል እንዳይመልሱላቸው አስተምር፤ [10]አይስረቁ፤ ይኸውም በሁሉም መንገድ የአዳኛችን የእግዚአብሔር ትምህርት ይወደድ ዘንድ ፍጹም ታማኝ መሆናቸውን እንዲያስመሰክሩ ነው::

[11]ድነት የሚገኝበት የእግዚአብሔር ጸጋ ለሰዎች ሁሉ ተገልጦአልና፤ [12]ይህም ጸጋ ከኀጢአት መኖርንና ዓለማዊ ምኞትን ክደን፣ በአሁኑ ዘመን ራሳችንን በመግዛትና በጽድቅ፣ በእውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወት እንድንኖር

1፥13 1ጢሞ5፥20፤ ቲቶ2፥2
1፥14 ቈላ2፥22፤ 1ጢሞ1፥4፤2ጢሞ4፥4
1፥15 መዝ18፥26፤ ማቴ15፥10:11፤ማር 14-19፤ሐሥ 10፥9-16:28፤ ሮሜ14፥14:23፤ቈላ 2፥20-22፤1ጢሞ 6፥5
1፥16 ኤር5፥2፤12፥2፤ ሆሴ8፥2:3፤1ዮሐ2፥4
2፥1 1ጢሞ1፥10
2፥2 ቍ5:6:12፤1ጢሞ 3፥2፤5፥1፤ቲቶ1፥1:8:13
2፥3 1ጢሞ3፥8:11
2፥4 1ጢሞ5፥2
2፥5 ቍ2:6:12፤ ኤፌ 5፥22፤1ጢሞ 5፥14፤ 6፥1፤ቲቶ1፥8፤ዕብ 4፥12
2፥6 ቍ2:5:12፤ 1ጢሞ5፥1፤ቲቶ1፥8
2፥7 ቍ14፤1ጢሞ 4፥12
2፥8 1ጴጥ2፥12
2፥9 ኤፌ6፥5
2፥10 ማቴ5፥16፤ ሉቃ1፥47
2፥11 ሮሜ3፥24፤1ጢሞ 2፥4፤2ጢሞ1፥10
2፥12 ቍ2:5:6፤ 2ጢሞ3፥12፤ቲቶ 1፥8፤3፥3

የነበረውና በስድስተኛው መቶ ዓ.ቅ.ክ. በቀርጤስ ደሴት የኖስስ ተወላጅ ከነበረው ከባለ ቅኔው ከኤፒሜኒደስ የተወሰደ ቅኔ ነው:: እርሱ አስቀድሞ በትንቢት መልክ ተናገራቸው የተባሉ ነገሮች ተፈጽመዋል እየተባለም ይነገርለታል:: ጳውሎስ በሌሎቹ መልእክቶቹ ላይ ስለጠቀሳቸው ስለ ሌሎቹ አረማዊ አባባሎች ሐሥ 17፥28፤ 1ቆሮ 15፥33 እና ማብ ይመ:: በግሪክ ሥነ ጽሑፍ ውስጥ፣ "ቀርጤሳዊ" የሚል ቃል ከተጻፈ ቀጣፊ ማለት ነው::

1፥14 *የአይሁድን ተረት፤* የቍ 10 ማብ ይመ::

1፥15 *ለንጹሓን ሁሉም ነገር ንጹሕ ነው፤* ስርየትን በሚያስገኝ በክርስቶስ ሞት ለነጹ ክርስቲያኖች፣ "እግዚአብሔር የፈጠረው ማንኛውም ነገር መልካም ነውና፤ በምስጋና ከተቀበሉትም የሚጣል ምንም ነገር የለም" 1ጢሞ 4፥4:: *ለርኩሳንና ለማያምኑ ግን፣ ንጹሕ የሆነ ምንም ነገር የለም፤* የማያምኑ፣ በተለይም በቅዱሳት መጻሕፍት ላይ ያልተመሠረተ እምነት ያላቸው ባሕታውያንና በአንዳንድ ምግቦች እንዲሁም በጋብቻና በመሳሰሉት ላይ ጥርጣሬ የሚያሳዩ ወገኖች (ከ1ጢሞ 4፥3፤ ቈላ 2፥21 ጋር ያነጻጽሩ)፣ የእግዚአብሔርን ፍጥረት ሁሉ በምስጋና በሚቀበሉ በእውነተኛ ክርስቲያኖች ነጻነት ደስ አይሰኙም:: እነርሱ ግን በዚህ ፈንታ፣ ንጹሕ አይደለም በሚሏቸው ሰው ሠራሽ ነገሮች ላይ እገዳ ያደርጋሉ (ማቴ15፥10-11:16-20፤ ማር7፥14-19፤ ሐሥ 10፥9-16፤ ሮሜ14፥20 ይመ):: የዚህ ጥቅስ ትምህርት ከብዙ የአዲስ ኪዳን ትምህርት ጋር የሚቃረን አይደለም:: *ኅሊናቸው፤* 1ጢሞ 4፥2-3 ይመ::

1፥16 *በተግባራቸው ይክዱታል፤* የሐሰት መምህራን በሚያሳዩት ግብረ ገብ ማንነታቸው ይንጸባረቃል::

2፥1 *አንተ፤* የቲቶን ሥራ ከተወገዘው የሐሰት መምህራን ትምህርት ጋር ያነጻጽራል (1፥10-16)::

2፥2-10፤ ትክክለኛ የሆነ አስተምህሮ በየትኛውም ዕድሜ፣ ጾታና ደረጃ ያሉ ሰዎች ትክክለኛ ባሕርይ እንዲኖራቸው ይጠይቃል::

2፥2 እንደ ሽማግሌዎች ሁሉ፣ የዕድሜ ባለ ጸጋ የሆኑ ሰዎች መልካም ምሳሌ ሊሆኑ ይገባል:: *ጭምቶች፤* እነዚህ የዕድሜ ባለ ጸጋዎች አብዛኞቹ የቀርጤስ ሰዎች፣ "ሰነፍ ሆዳሞች" (1፥12) እንደ ሆኑት ሳይሆን፣ አስተዋዮችና ኀላፊነት የሚሰማቸው ሊሆኑ ይገባል::

2፥3 *እንዲሁም፤* እንደ ወንዶች ሁሉ፣ ሴቶችም ተመሳሳይ የሆነ ሥነ ምግባራዊ ሕግጋትን መጠበቅ አለባቸው:: *ስም የሚያጠፉ፤* ወሬና ሐሜት በቀርጤስ ሴቶች ዘንድ የተለመደ ነበር::

2፥4 *ባሎቻቸውንና ... እንዲወዱ፤* ባሎች ሚስቶቻቸውን እንዲወዱ እንደ ተመከሩ ሁሉ (ኤፌ5፥25)፣ ሚስቶችም ባሎቻቸውን እንዲወዱ ተመክረዋል፤ ነገር ግን በሁለቱ ምንባባት "መውደድ" የሚለው ቃል በግሪኩ የተለያዩ ቃላት ናቸው::

2፥5 *የእግዚአብሔር ቃል በማንም ዘንድ እንዳይሰደብ፤* ይህ ሐረግ ከእነዚህ ሥነ ምግባራዊ ምክሮች በስተጀርባ ጳውሎስን በእጅጉ የሚያሳስበውን ጥልቅ የሆነን መንፈሳዊ ሐሳብ ያመለክታል:: ጭንቀቱም ክርስቲያናዊ አኗኗር ለወንጌል ሥርጭት ከፍተኛ አስተዋፅኦ ስላለው ነው (ቍ 8-10 ይመ)::

2፥7-8፤ ምናልባት ቲቶ ወጣት ከመሆኑ የተነሣ በቀርጤስ ቤተ ክርስቲያናት ዘንድ የሚገባውን ክብር ገና አላገኘ ይሆናል:: ከአንድ መሪ የሚጠበቀው የአነጋገሩ መልካምነት ብቻ ሳይሆን የአኗኗሩም አርአያነት ነው (ያዕ 3፥1)::

2፥7 *መልካም፤* በዚህ መልእክት፣ "መልካም" የሚለው ቃል አጽንዖት የተደረገበት ነው (1፥16፤ 2፥7:14፤ 3፥1:8:14)::

2፥9-10፤ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ላሉ ለተወሰኑ ሰዎች የተሰጠ መመሪያ ነው:: በሮማውያን ኅብረተሰብ ዘንድ የባርነት ሥርዐት ሥር የሰደደበት ወቅት ነበር፤ ባሮችም ክርስትናና የተቀበሉት በአዎንታ ነበር፤ ስለዚህ ክርስትናን ለተቀበሉ ባሪያዎች መመሪያ መስጠቱ አስፈላጊም ተገቢም ነበር (የኤፌ 6፥5 ማብ ይመ)::

2፥9 *ለጌቶቻቸው፤* የግሪኩ ቃል አንድ የባሪያ አሳዳሪ (ጌታ) በባሮቹ ላይ ያለውን የፈላጭ ቈራጭነት ሥልጣን ያመለክታል:: የሮም ባሮች ምንም ዐይነት መብት አልነበራቸውም፤ ዕድላቸውም እንዳሻቸው በሚያደርጓቸው በጌቶቻቸው እጅ ላይ ነበር::

2፥10 *የእግዚአብሔር ትምህርት ይወደድ ዘንድ፤* አማኝ የሆኑ ባሮች ለጌቶቻቸው በፈቃደኝነት ታማኝነታቸውንና ታዛዥነታቸውን በማሳየት፣ ልዩና ጠንካራ በሆነ መንገድ ለወንጌል ምስክር መሆን ይችላሉ::

2፥11-14፤ በአጭሩ ጸጋ በአማኞች ሕይወት የሚያስከትለው ውጤት ተገልጾአል፤ እውነተኛ መንፈሳዊ ሕይወትን መኖር የሚያስችል የእግዚአብሔር ጸጋ ወደ ቅድስና ኑሮ ይመራል:: ስለ ክርስቶስ የምንሰጠው ምስክርነት ተቀባይነት እንዲያገኝ በቅድስና ሕይወት መደገፍ እንዳለበት ጳውሎስ አበክሮ ገልጾአል (ቍ 1-2:4-5:10፤ 3፥8)::

2፥11 *የእግዚአብሔር ጸጋ፤* ገና ኀጢአተኞችና ጠላቶቹ ሳለን የማይገባንን የእግዚአብሔርን ፍቅር በክርስቶስ ገለጸልን (ሮሜ 5፥6-10)፤ በእኛ ሃይማኖታዊ ተግባር ወይም መልካም ሥነ ምግባር ሊገኝ የማይችለውን ድነት ሰጠን (3፥5፤ ኤፌ 2፥8-9 ይመ)፤ ድነታችንም በመልካም ሥራ መገለጽ እንዳለበት ይህ ጸጋ ያስተምረናል (የቍ 14 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ኤፌ 2፥10 ይመ):: *ተገልጦአልና፤* ትክክለኛ የሆነ ሕይወት ትክክለኛ በሆነ ትምህርት ላይ ይመሠረታል::

2፥12 *በአሁኑ ዘመን፤* የ2ቆሮ 4፥4 ማብ ይመ:: *ያስተምረናል፤* ያስተምረናል የሚለው ቃል መመሪያ መስጠት ከሚለው ሐሳብ

ያስተምረናል፤ 13ይህም የተባረከ ተስፋችን የሆነውን የታላቁን የአምላካችንንና የአዳኛ ችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ክብር መገለጥ በመጠባበቅ ነው፤ 14እርሱም ከክፋት ሊቤዥን መልካም የሆነውን ለማድረግ የሚተጋውን የእርሱ የሆነውን ሕዝብ ለራሱ ያነጻ ዘንድ ራሱን ስለ እኛ ሰጥቶአል።

15እንግዲህ ልታስተምር የሚገባህ እነዚህን ነው፤ በሙሉ ሥልጣን ምክር፤ ገሥጽም፤ ማንም አይናቅህ።

በጎ የሆነውን ማድረግ

3 ሰዎች ለገዦችና ለባለ ሥልጣናት እንዲገዙ፣ እንዲታዘዙና መልካም የሆነውን ሁሉ ለማድረግ ዝግጁ እንዲሆኑ አሳስባቸው። 2እንዲሁም በማንም ላይ ክፉ እንዳይናገሩ፣ ሰላማውያን እንዲሆኑ፣ ለሰዎችም ሁሉ ከልብ የመነጨ ትሕትና እንዲያሳዩ አስገንዝባቸው።

3ቀድም ሲል እኛ ራሳችን ማስተዋል የጐደለን፣ የማንታዘዝ፣ የተታለልን፣ ለተለያየ ምኞትና ምቾት ባሪያ ሆነን የተገዛን ነበርን፤ እየተጣላንና እርስ በርስ እየተጠላላን በክፋትና በምቀኝነት እንኖር ነበር። 4ነገር ግን የአዳኛችን የእግዚአብሔር ቸርነትና ፍቅር በተገለጠ ጊዜ፣ 5ስላደረግነው የጽድቅ ሥራ ሳይሆን፣ ከምሕረቱ የተነሣ አዳነን። ያዳነንም ዳግም ልደት በሆነው መታጠብና በመንፈስ ቅዱስ መታደስ ነው፤ 6ይህንም መንፈስ እግዚአብሔር በአዳኛችን በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል በእኛ ላይ አትረፍርፎ አፈ ሰሰው፤ 7ይኸውም በጸጋው ጸድቀን የዘላለም ሕይወት ተስፋ ይዘን ወራሾች እንድን ሆን ነው። 8ይህም የታመነ ቃል ነው። በእግዚአብሔር ያመኑቱ መልካሙን ነገር ለማድረግ ራሳቸውን አሳልፈው ይሰጡ ዘንድ እነዚህን ነገሮች አስረግጠህ እንድትናገር እፈልጋለሁ። ይህ መልካምና ለማንኛውም ሰው የሚጠቅም ነው።

9ነገር ግን ከንቱ ከሆነ ክርክርና ከትውልድ ሐረግ ቈጠራ፣ ከጭቅጭቅና ስለ ሕግ ከሚነሣ ጠብ ራቅ፤ ይህ ዋጋ ቢስና ከንቱ ነውና። 10መከፋፈል የሚያመጣን ሰው አንድ ጊዜ ምከረው፤ ለሁለተኛ ጊዜ አስጠንቅቀው፤ ከዚያ ካለፈ ከእርሱ ጋር አንዳች ነገር አይኑርህ። 11እንዲህ ዐይነቱ ሰው የሳተና ኀጢአተኛ ነው፤ ራሱንም እንደሚኰንን ዕወቅ።

የመጨረሻ ምክር

12አርጢሞንን ወይም ቲኪቆስን ወደ አንተ እንደ ላክሁ እኔ ወዳለሁበት ወደ ኒቆጵልዮን ለመምጣት የተቻለህን ሁሉ አድርግ፤ ክረምቱን በዚያ ላሳልፍ ወስኛለሁ። 13ሕግ ዐዋቂውን ዜማስንና አጵሎስን በጕዟቸው ለመርዳት የተቻለህን ሁሉ አድርግ፤ የሚያስፈልጋቸውንም ሁሉ አሟላ

2፥13 1ቆሮ1፥7፤ 1ጢሞ6፥14፤2ጴጥ1፥1
2፥14 ቈላ7፥III፥ 19፥5፤ዘጸ4፥20፤14፥2፤መዝ135፥4፤ምሳ16፥7፤ሚል3፥17፤ማቴ 1፥21፤5፥16፤20፥28፤ 2ቆሮ8፥21፤ ኤፌ 2፥10፤ቲቶ3፥1፤8:14፤ ዕብ1፥3፤ 1ጴጥ2፥9:12:15፤3፥13፤1ዮሐ1፥7
3፥1 ሮሜ13፥1፤2ጢሞ2፥21፤ቲቶ2፥14፤ 1ጴጥ2፥13:14
3፥2 ኤፌ4፥31
3፥3 ኤፌ2፥2
3፥4 ሉቃ1፥47፤ ኤፌ2፥7፤ቲቶ2፥11
3፥5 ሐሥ22፥16፤ ሮሜ11፥14፤12፥2፤ ኤፌ2፥9፤1ጴጥ1፥3
3፥6 ሮሜ5፥5
3፥7 ማቴ25፥46፤ ሮሜ3፥24፤8፥17: 24፤ቲቶ1፥2
3፥8 1ጢሞ1፥15፤ ቲቶ2፥14
3፥9 2ጢሞ2፥14 :16፤ቲቶ1፥10-16
3፥10 ሮሜ16፥17
3፥12 ሐሥ20፥4፤ 2ጢሞ4፥9:21
3፥13 ሐሥ18፥24

የበለጠ ትርጒም ያለው ነው፤ አንድን ሕፃን ልጅ ለማሠልጠን የሚደረገውን ማለትም መመሪያ መስጠትን፣ ድጋፍ ማድረግን፣ ማረምንና ሥነ ሥርዐት ማስያዝን ያጠቃልላል።

2፥13 *የተባረከ ተስፋችን ... ክብር መገለጥ፤* የክርስቶስን ዳግም ምጽአት የሚያመለክት ነው (1ጢሞ 6፥14፤ 2ጢሞ 4፥1 ይመ፤ እንዲሁም የ2ጢሞ 4፥8 ማብ ይመ)። *የታላቁን የአምላካችንንና የአዳኛችንን የኢየሱስ ክርስቶስን፤* በግሪኩ ሰዋሰው፣ "ታላቁ አምላካችንና አዳኛችን" የሚሉት ቃላት ኢየሱስ ክርስቶስን ማመልከታቸው የክርስቶስን ፍጹም አምላክነት በግልጽ የሚያሳዩ ናቸው (ሮሜ 9፥5 ይመ)።

2፥14፤ ድነት ከፍርድና ከበደል መቤዥትንና ሥነ ምግባራዊ ንጽሕናን የሚያመጣ ነው፤ እንዲሁም ለሌሎች ጠቃሚ የሆነን ሥራ እንድንሠራ የሚያግዝ ነው።

2፥15፤ ይህ ለቲቶ የተሠጠውን ኀላፊነትና ሥልጣን በአጭሩ አጠቃሎ ያስቀምጣል። *እነዚህን፤* ይህም በምዕራፉ ውስጥ ያለውን ትምህርት በሙሉ ማለት ነው።

3፥1-2፤ የአዲስ ኪዳን ትምህርት በግልጽነት ላይ የሚያተኵር ብቻ ሳይሆን፣ በተግባር ስለሚገለጥም ሕይወት አያሌ መመሪያዎችን ያካትታል። አማኞች ሁሉ የመንግሥተ ሰማይ ዜጎች ቢሆኑም (ፊል 3፥20)፣ ለምድራዊ መንግሥት በመገዛት (ሮሜ 13፥1-7፤1ጴጥ 2፥13-17) የማኅበረሰቡ መልካም አኗኗር እንዲጐለብት እገዛ ማድረግ አለባቸው።

3፥1 *ለገዦችና ለባለ ሥልጣናት፤* ቃሉ በተለያየ የሥልጣን እርከን ላይ ያሉትን የመንግሥት ባለ ሥልጣናትን የሚያመለክት ነው (ከኤፌ 3፥10፡ 6፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *መልካም፤* የ2፥7 ማብ ይመ።

3፥4 *የእግዚአብሔር ቸርነትና ፍቅር፤* እግዚአብሔር በኀጢአት የወደቀውን ሰው ሊያጠፋው ባለመፈለጉ፣ የማዳን ሥራ የሠራበትን ምክንያት የሚገልጽ ነው (ከ2፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥5 *ከምሕረቱ የተነሣ አዳነን፤* ድነት በሰው ጥረትና በጎ ሥራ የሚገኝ ሳይሆን፣ በእግዚአብሔር ምሕረት ብቻ የሚመጣ ነው። *ዳግም ልደት በሆነው መታጠብና፤* ከሌሎች ነገሮች ጋር ጥምቀት የመዳን ምልክት ነው። ጥምቀት ለዳግም ልደት አስፈላጊ ነገር ነው ማለት አይደለም፤ ሁሉም የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ዳግም ልደት የመንፈስ ቅዱስ ሥራ ብቻ እንደሆነ ያስተምራሉ (ዮሐ 3፥5 ይመ)፤ ይህም ሥርዐትን በማካሄድ የሚመጣ ወይም የሚሰናከል ጕዳይ አይደለም። *በመንፈስ ቅዱስ መታደስ፤* ይህም ዳግም ልደትን የሚያመለክት ነው።

3፥8 *የታመነ ቃል ነው፤* ከቊ 4-7 ላይ የተጠቀሰውን መሠረታዊ ትምህርት ባጭሩ የሚገልጽ ነው። ይህ ቃል በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኘው በዚህ ቦታ ላይ ብቻ ሲሆን፣ በመልእክታተ ምጋቤ ውስጥ አራት ጊዜ ተጠቅሶአል (1ጢሞ 1፥15፤ 3፥1፤ 4፥9፤ 2ጢሞ 2፥11)፤ በሌሎቹ የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ላይ ግን አይገኝም። *መልካሙን፤* የ2፥7 ማብ ይመ።

3፥9 *ስለ ሕግ፤* በ1፥10-16 ላይ የተገለጠውን ሁኔታ ያመለክታል፤ በኤፌሶንም ከዚሁ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ችግር ነበር (1ጢሞ 1፥3-7 ይመ)።

3፥10 *መከፋፈልን የሚያመጣ ሰውን፤* ለዚህ ሐረግ የተሰጠው የግሪክ ቃል፣ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን መሠረታዊውን የክርስትና አስተምህሮዎችን እያጣመሙ ለሚያስተምሩ ሰዎች ትጠቀምበት የነበረ ቃል ነው።

3፥11፤ ከትዕቢት የተነሣ እርማት ያለመቀበል የውስጥ ጠማምነትን የሚያሳይ ነገር ነው።

3፥12 *ቲኪቆስን፤* ከጳውሎስ ጋር እንዲሁም ጳውሎስ ልኮት ብዙ ቦታ የሄደ የጳውሎስ ታማኝ የሥራ ባልደረባው ነው (ሐሥ 20፥4፤ ኤፌ 6፥21-22፤ ቈላ 4፥7-8፤ 2ጢሞ 4፥12)። *ኒቆጵልዮን፤* "የድል ከተማ" ማለት ነው፤ በዚህ ስም ብዙ ከተሞች ተጠርተዋል፤ እዚህ ላይ የተገለጸው ግን፣ በምዕራቡ የግሪክ ዳርቻ ላይ ያለችውን የኤፒረስ ከተማን ነው። *ክረምቱን በዚያ ላሳልፍ ወስኛለሁ፤* ይህ የሚያመለክተው ጳውሎስ ይህን ሲጽፍ ገና ወደዚያ እንዳልደረሰና በሮም ለሁለተኛ ጊዜ ከመታሰሩ በፊት ወደ ፈለገበት ቦታ እንደ ልቡ ይንቀሳቀስ እንደ ነበረ ነው።

3፥13 *ሕግ ዐዋቂውን ዜማስንና፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ ስሙ የተወሣው እዚህ ላይ ብቻ ነው። ይህ ሰው ከይሁዲነት ወደ ክርስትና የተመለሰ ከሆነ፣ "ሕግ ዐዋቂ" ሲል፣ ሰውየው የኦሪት ሊቅ ነበር ማለት ሲሆን፣ አሕዛብ ከሆነ ግን ሮማዊ ዳኛ ነበር ማለት ነው። *አጵሎስን፤* የእስክንድርያ ተወላጅ እንዲሁም እጅግ የታወቀ የጳውሎስ የሥራ ባልደረባ ነው (ሐሥ 18፥24-28፤ 19፥1፤ 1ቆሮ 1፥12፤ 3፥4-6:22፤ 16፥12)። ይህን መልእክት ከጳውሎስ ተቀብለው ያመጡት እነዚህ ሰዎች ሳይሆኑ አይቀርም።

ቸው:: [14]ከእኛ ወገን ለሆኑት ለዕለት የሚያስፈልጋቸውን እንዲያገኙና ኑሮአቸውም ፍሬ የሌለው እንዳይሆን ለመልካም ሥራ መትጋትን ይማሩ ዘንድ ይገባቸዋል::

3፥14 ቲቶ2፥14

3፥15 ቈላ4፥18፤ 1ጢሞ1፥2

[15]ከእኔ ጋር ያሉት ሁሉ ሰላምታ ያቀርቡላችኋል:: ከእምነት የተነሣ ለሚወዱን ሰላምታ አቅርቡልን::

ጸጋ ከሁላችሁ ጋር ይሁን::

3፥14 *ለመልካም፤ መግቢያውን ይመ::*

የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክት
ወደ ፊልሞና

መግቢያ

ጸሐፊው፣ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

ጳውሎስ ይህን አጭር መልእክት የጻፈው የቈላስይስን መልእክት በጻፈበት ጊዜ ነው (በ60 ዓ.ም.፤ ቈላስይስ መግቢያ ላይ፣ "ጸሐፊው፣ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ" የሚለውን ይመ)። ይህን መልእክት ወደ ቈላስይስ የላከው በአናሲሞስና በቲኪቆስ እጅ ነው። ጳውሎስ ሁለቱን መልእክቶች የጻፈው ኤፌሶን በነበረበት ጊዜ ነው የሚሉ ቢኖሩም (በፊልጵስዩስ መግቢያ ላይ፣ "ጸሐፊው፣ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ" የሚለውን ይመ)፣ በሮም እስር ቤት እያለ መጻፉ ግን ግልጽ ነው።

ተደራሲው፣ ዳራውና ዐላማው

ጳውሎስ ይህን መልእክት የጻፈው፣ ከቈላስይስ ባሪያ አሳዳሪዎች አንዱ ለነበረውና ፊልሞና ለሚባል አማኝ ነው (ከቈላ4፥1 ጋር ያነጻጽሩ፤ የባሪያ ሥርዐት በአዲስ ኪዳን ምን እንደሚመስል የኤፌ6፥5 ማብ ይመ)። ከባሪያዎቹ አንዱ አናሲሞስ፣ ከጌታው ሳይሰርቅ አልቀረም (ከቍ18 ጋር ያነጻጽሩ) በዚሁ ምክንያት ከቤት ጠፍቶ የኰበለለ ይመስላል፤ በሮም ሕግ ይህ ዐይነት ወንጀል በሞት የሚያስቀጣ ነበር። አናሲሞስ ከጳውሎስ ጋር የመገናኘት ዕድል በማግኘቱ በእርሱ አገልግሎት ክርስቲያን ሆነ (ቍ10 ይመ)። ከዚህም የተነሣ አናሲሞስ ወደ ጌታው ሊመለስ ፈቃደኛ በመሆኑ እንደ ክርስቲያን ወንድም እንዲቀበለው ጳውሎስ ይህን የግል መልእክት በመጻፍ ፊልሞናን ይማጠነዋል (ቍ16 ይመ)።

አቀራረቡና ውቅሩ

አናሲሞስን ለመቀበል ፊልሞና ፈቃደኛ እንዲሆን ጳውሎስ በጥበብና በትሕትና መልእክቱን አለዝቦ ጽፎለታል (የቍ11 ማብ ይመ)። ለፊልሞና ያቀረበውን ልመና (ቍ4-21)፣ ጳውሎስ የጻፈው፣ የጥንት ግሪክና የሮም መምህራን ይህን ዐይነት ጽሑፍ የሚያዘጋጁበትን ዘዴ በመከተል ነው። ይህም የፍቅር ግኑኙነትን ለመመሥረት (4-10)፣ አስተሳሰብን ለመቀየርና (11-19) አንድን ሰው ለማሳመን (20-21) የሚጽፉበትን ዘዴ በመጠቀም ነበር። አናሲሞስ የሚለውን ስም የጠቀሰው፣ በእርሱና በፊልሞና መካከል ያለውን ፍቅርና ቅርርብ ከገለጠ በኋላ ሲሆን (ቍ10) ልመናውንም ያቀረበው በመልእክቱ መጨረሻ አካባቢ (ቍ17) ነው።

አስተዋፅኦ

1. ሰላምታ (1-3)
2. ምስጋናና ጸሎት (4-7)
3. ጳውሎስ ስለ አናሲሞስ ያቀረበው ልመና (8-21)
4. የመጨረሻ ጥያቄ፣ ሰላምታና ቡራኬ (22-25)

1 የክርስቶስ ኢየሱስ እስረኛ ከሆነ ጳውሎስና ከወንድማችን ከጢሞቴዎስ፤

ለውድ ወዳጃችንና አብሮን ለሚሠራው ለፊልሞና፣ [2]ለእኅታችን ለአፍብያ፣ አብሮን ወታደር ለሆነው ለአርክጳና በቤትህም ሳለ ችው ቤተ ክርስቲያን፤

[3]ከእግዚአብሔር ከአባታችን፣ ከጌታም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን::

[4]አንተን በጸሎቴ በማስብህ ጊዜ ዘወትር አምላኬን አመሰግናለሁ፤ [5]ምክንያቱም በጌታ በኢየሱስ ያለህን እምነትና ለቅዱሳንም ሁሉ ያለህን ፍቅር ሰምቻለሁ:: [6]በክርስቶስ ስላለን መልካም ነገር ሁሉ በሚገባ ትረዳ ዘንድ፣ እምነትህን ለሌሎች በማካፈል እንድትተጋ እጸልያለሁ:: [7]ወንድሜ ሆይ፤ የቅዱሳንን ልብ ስላሳረፍህ ከፍቅርህ ታላቅ ደስታና መጽናናት አግኝቻለሁ::

[8]ስለዚህ ማድረግ የሚገባህን እንድታደርግ አዝህ ዘንድ በክርስቶስ ድፍረት ቢኖረኝም [9]በፍቅር እለምንሃለሁ፤ እንግዲህ ሽማግሌና አሁን ደግሞ የክርስቶስ ኢየሱስ እስረኛ የሆንሁት እኔ ጳውሎስ፣ [10]በእስር እያለሁ ስለ ወለድሁት ልጄ ስለ አናሲሞስ[ህ] እለ ምንሃለሁ:: [11]አስቀድሞ የሚጠቅምህ አልነ በረም፤ አሁን ግን ለአንተም ሆነ ለእኔ የሚጠቅም ሰው ሆኖአል::

[12]የልቤ ሰው የሆነውን እርሱን መልሼ ወደ አንተ ልኬዋለሁ:: [13]ስለ ወንጌል በታሰርሁበት ጊዜ በአንተ ፈንታ ሆኖ እንዲያገለግለኝ ለራሴ ላስቀረው ፈልጌ ነበር፤ [14]ነገር ግን አንተ የምታደርገውን መልካም ነገር ሁሉ በውዴታ እንጂ በግዴታ እንዳይሆን ሳላማክርህ ምንም ማድረግ አልፈልግም:: [15]ምናልባት ለጥቂት ጊዜ ከአንተ የተለየው፣ ተቀብለህ ለዘለቄታው አንተ ዘንድ እንድታቈየው ነው፤ [16]ከእንግዲህ ወዲህ ግን እንደ ባሪያ ሳይሆን ከባሪያ በላይ የሆነ ተወዳጅ ወንድም ነው:: ለእኔ ተወዳጅ ነው፤ ለአንተ ግን በሥጋም በጌታም እንዴት ይበልጥ ተወዳጅ ነው!::

[17]እንግዲህ እንደ ባልንጀራ ከቈጠርኸኝ እኔን እንደምትቀበለኝ አድርገህ ተቀበለው:: [18]አንተን የበደለህ ነገር ቢኖር ወይም የአንተ ብድር ቢኖርበት በእኔ ላይ ቍጠረው:: [19]እኔ ጳውሎስ ይህን በእጄ ጽፌልሃለሁ፤ ያለበትን እኔው እከፍልሃለሁ:: አንተም ራስህ የእኔ ስለ መሆንህ ምንም አልናገርም:: [20]ወንድሜ ሆይ፤ በጌታ እንድትጠቅመኝ እፈልጋለሁ፤ በክርስቶስ ልቤን አሳርፍልኝ:: [21]ታዛዥ መሆንህን በመተ ማመን፣ ከምጠይቀውም በላይ እንደምታደርግ በማወቅ እጽፍልሃለሁ::

[22]ከዚህም ሌላ፣ ጸሎታችሁ መልስ አግኝቶ ወደ እናንተ ለመምጣት ተስፋ ስለማደርግ ማረፊያ አዘጋጁልኝ::

[23]ከእኔ ጋር የክርስቶስ ኢየሱስ እስረኛ የሆነው ኤጳፍራ ሰላምታ ያቀርብልሃል፤ [24]እንዲሁም አብረውኝ የሚሠሩት ማርቆስ፣ አርስጥሮኮስ፣ ዴማስና ሉቃስ ሰላምታ ያቀርቡልሃል::

[25]የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ ከመንፈሳችሁ ጋር ይሁን::

1፥1 ቈላ9:23፤ሐሥ 16፥1፤2ቆሮ1፥1፤ኤፌ 3፥1፤ፊል2፥25
1፥2 ሮሜ16፥5፤ፊል 2፥25፤ቈላ4፥17
1፥3 ሮሜ1፥7
1፥4 ሮሜ1፥8:10
1፥5 ሐሥ20፥21፤ ቈላ1፥4፤1ተሰ3፥6
1፥7 ቈ 20፤ሮሜ 15፥32፤1ቆሮ16፥18፤ 2ቆሮ7፥4:13
1፥9 ቈ1:23፤1ቆሮ 1፥10፤ኤፌ3፥1
1፥10 ሐሥ21፥33፤ ቈላ4፥9፤1ተሰ2፥11
1፥13 ቈ10፤ሐሥ 21፥33
1፥14 2ቆሮ9፥7፤ 1ጴጥ5፥2
1፥16 ማቴ23፥8፤ ሐሥ1፥16፤1ቆሮ 7፥22፤1ጢሞ6፥2
1፥17 2ቆሮ8፥23
1፥18 ዘፍ43፥9
1፥19 1ቆሮ16፥21
1፥20 ቈ7፤1ቆሮ 16፥18
1፥21 2ቆሮ2፥3
1፥22 2ቆሮ1፥11፤ ፊል1፥19:25፤2፥24፤ ዕብ13፥19
1፥23 ቈ1፤ሮሜ 16፥7፤ቈላ1፥7፤4፥10
1፥24 ቈ1፤ሐሥ 12፥12፤19፥29፤ቈላ 4፥14፤2ጢሞ4፥10
1፥25 ገላ6፥18

[ህ]10 አናሲሞስ ማለት የሚጠቅም ማለት ነው

1-2፤ ጳውሎስ ይህን መልእክት የጻፈው ለግለሰብ በመሆኑና መልእክቱም በጣም ግላዊ ስለሆነ፣ "እኛ" ወይም፣ "እናንተ" የሚለውን ሳይሆን "እኔ" የሚለውን ተውላጠ ስም ይጠ ቀማል:: ጳውሎስ "እኛ" እና "እናንተ" የሚሉትን ተውላጠ ስሞች የሚጠቀመው በቍጥር 22 እና 25 ላይ ብቻ ነው::

1 ***እስረኛ፤*** የኤፌ 3፥1 እና የፊል1፥13 ማብ ይመ:: ***ጢሞቴዎስ፤*** የቈላ1፥1 ማብ ይመ:: ***ፊልሞና፤*** በቈላስይስ ከተማ ወይም በአካባቢዋ ይኖር የነበረ ክርስቲያን እንዲሁም የአናሲሞስ አሳዳሪ ጌታ የነበረ ሰው ነው::

2 ***አፍብያ፤*** የፊልሞና ሚስት ልትሆን ትችላለች:: ***አርክጳ፤*** ቈላ4፥17 ይመ::

4 ***አንተን በጸሎቴ በማስብህ ጊዜ...አመሰግናለሁ፤*** የፊል1፥3-4 ማብ ይመ::

5፤ ከቈላ1፥4 ጋር የሚነጻጸር ሲሆን፣ "በጌታ ኢየሱስ ያለህን እምነትና ለቅዱሳንም ሁሉ ስላለህ ፍቅር ሰምቻለሁ" የሚለው ዐረፍተ ነገር የግሪኩ አወቃቀር "ኪይዝም" በመባል የሚታወቀውን ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽ የተከተለ ነው:: "ኪይዝም" የሚለው ቃል የመጣው ካይ ከሚለው የግሪክ ፊደል ነው (X)::

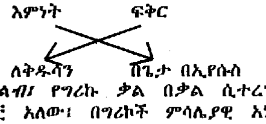

7 ***ልብ፤*** የግሪኩ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "አንጀት" የሚል ፍቺ አለው፤ በግሪኮች ምሳሌያዊ አነጋገር "አንጀት" የአዘኔታና የፍቅር መግለጫ ነው::

10 ***አናሲሞስ፤*** አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ከጌታው ከፊልሞና የኰበለለው አናሲሞስ ወደ ክርስትና የመጣው በሐዋርያው ጳውሎስ አማካይነት ነው (መግቢያውን ይመ):: ***ልጄ፤*** የ1ጢሞ 1፥2 ማብ ይመ::

11 ***የሚጠቅምህ አልነበረም...ጠቃሚ ሆኖአል፤*** በአናሲሞስ የስም ትርጕም ላይ የተደረገ ኀብር አገላለጽ ነው (የቍ10 ማብ ይመ)::

11-19፤ ሉተር ይህን ክፍል፣ "ክርስቶስ በእግዚአብሔር አብ ዘንድ እንዳደረገልን ሁሉ ጳውሎስም በፊልሞና ዘንድ ለአናሲሞስ እንደዚሁ አድርጎለታል" ሲል ይገልጸዋል::

20 ***እንድትጠቅመኝ፤*** የዚሁ ቃል በግሪኩ ሲታይ በአናሲሞስ ስም ላይ የተደረገ ኀብር አገላለጽ ነው::

22 ***ከዚህም ሌላ፤*** በጥንት ደብዳቤ አጻጻፍ ከዋናው ርእሰ ጕዳይ በተጨማሪ ሌላ ነገር ማውሳት የተለመደ ነው:: እዚህም ላይ እንደምንመለከተው ብዙውን ጊዜ ተጨማሪው ነገር ጸሓፊውና ተቀባዩ እንዴትና መቼ መገናኘት እንደሚችሉ የሚያወሳ ነው::

23 ***ኤጳፍራ፤*** ቈላ 4፥12 ይመ::

24 ***ማርቆስ፤ አርስጥሮኮስ፤*** የቈላ 4፥10 ማብ ይመ:: ***ዴማስና ሉቃስ፤*** የቈላ 4፥14 ማብ ይመ::

ወደ ዕብራውያን የተጻፈ መልእክት

ጸሐፊው

የዚህ መልእክት ጸሐፊ፣ ማንነቱን አልገለጠም፤ ሆኖም ግን በመጀመሪያዎቹ የመልእክቱ ተደራሲያን ዘንድ የታወቀ ነው፤ መጽሐፉ ለ1200 ዓመታት ያህል (ከ400-1600 ዓ.ም.)፣ "በተለምዶ የጳውሎስ መልእክት ወደ ዕብራውያን" በመባል የሚታወቅ ቢሆንም በመጀመሪያዎቹ ምእተ ዓመ ታት ግን ተቀባይነት አላገኘም ነበር:: ከቤተ ክርስቲያን ዘመነ ተሐድሶ ወዲህ፣ ጳውሎስ የመልእክቱ ጸሐፊ እንዳልሆነ ይታሰባል:: የዕብራውያን መልእክትና የጳውሎስ መልእክቶች በሚያስተላልፉት ትምህርቶች መካከል አለመጣጣም አይታይም፤ ነገር ግን በልዩ ሁኔታ አጽንዖት በሚያደርጉባቸው ጉዳዮችና በአጻጻፍ ስልታቸው መካከል ከፍተኛ ልዩነት አለ:: ጳውሎስ በጻፋቸው መልእክቶች ውስጥ ስሙን ይገልጻል፤ የዕብራውያን መልእክት ጸሐፊ ጸታው ወንድ መሆኑን ከመግለጹ በስተቀር ማን እንደሆነ በየትም ስፍራ አላመለከተም (የ11፥32 ማብ ይመ):: በተጨማሪም፣ "ይህ ድነት በመጀመሪያ በጌታ ተነገረ፤ ከእርሱም የሰሙትም ለእኛ አረጋገጡ ልን::" (2፥3) የሚለው አረፍተ ነገር፣ ኢየሱስ በምድር ሲያገለግል የመልእክቱ ጸሐፊ ከእርሱ ጋር እንዳልነበረ፣ እንደ ጳውሎስም ከሞት ከተነሣው ጌታ ልዩ መገለጥን በቀጥታ እንዳልተቀበለ (ገላ1፥11-12) ያመለክታል የሚሉ አሉ::

የዕብራውያንን መልእክት ጸሐፊ በተመለከተ፣ የመጀመሪያው አስተያየት የተገኘው "20 ዲ ፑዲሲሺያ" (200 ዓ. ም.) በተባለው የጠርጡሊያኖስ ጽሑፍ ውስጥ ነበር፤ እርሱም በዚህ መጽሐፉ ውስጥ "በበርናባስ ስም ከተጻፈው፣ የዕብራውያን መልእክት" በማለት ጠቅሶ ጽፎአል:: የዕብራውያን መልእክት በሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ሥልጣን ያለው፣ የብሉይ ኪዳን ሊቅ፣ እንዲሁም ዕብራዊ ክርስቲያን መሆኑን መልእክቱ ያስረዳል:: በርናባስም የተጠቀሱትን እነዚህን ሁኔታዎች የሚያሟላ ነበር፤ እርሱም አይሁዳዊ፣ ከካህናት ወገን የሆነ ሌዋዊ (ሐዋ4፥36) ነው:: ጳውሎስ ከተለወጠ በኋላም የእርሱ የቅርብ ጓደኛ ነበር:: የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን በመንፈስ ቅዱስ መሪነት በርናባስንና ጳውሎስን ለወንጌል ሥራ ለይታ በመጀመሪያው የወንጌል ጉዞ ላከቻቸው (ሐሥ 13፥1-4):: የዕብራውያንን መልእክት ሳይጽፍ አይቀርም ተብሎ ትልቅ ግምት የሚሰጠው ሌላው ሰው ደግሞ፣ አጵሎስ ነው:: አጵሎስ የዚህ መልእክት ጸሐፊ እንደሆነ በመጀመሪያ የተነገረው በማርቲን ሉተር ሲሆን፣ ብዙ ምሁራንም ይደግፉታል:: አጵሎስ የእስክንድርያ ተወላጅ ሲሆን፣ በዕውቀቱና በንግግር ችሎታው፣ የታወቀ አይሁዳዊ ክርስቲያን ነበር:: የተማረና ቅዱሳት መጻሕፍትን ጠንቅቆ የሚያውቅ እንደነበርም ሉቃስ ጽፎአል (ሐሥ18፥24):: በቆሮንቶስ የወንጌል ሥራ ሲጀመር፣ አጵሎስ የጳውሎስ የሥራ ባልደረባ እንደነበረም እናውቃለን (1ቆሮ1፥12፤3፥4-6:22)::

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ

የዕብራውያን መልእክት የተጻፈው፣ የኢየሩሳሌም ከተማና ቤተመቅደሱ በ70 ዓ.ም. ከመደምሰሳቸው በፊት መሆን አለበት፤ ምክንያቱም:- (1) ከተጠቀሰው ዘመን በኋላ ተጽፎ ቢሆን ኖሮ፣ ጸሐፊው የቤተመቅደሱን መፍረስና የአይሁድን የመሥዋዕት ሥርዐት እንደ ቆመ በጠቀሰ ነበር (2) ጸሐፊው ስለቤተ መቅደሱና በቤተ መቅደሱ ውስጥ ይፈጸም ስለ ነበረው የካህናት አገልግሎት ሲናገር፣ በግሪክ ቋንቋ የቅርብ ጊዜን አመልካችን ተጠቅሞአል (5፥1-3፤7፥23:27፤8፥3-5፤9፥6-9:13:25፤10፥1:3-4:8:11፤13፥10-11 ይመ)::

የመልእክቱ ተደራሲያን

መልእክቱ በመጀመሪያ የተጻፈው፣ ብሉይ ኪዳንን ጠንቅቀው ለሚያውቁ አይሁዳውያን ክርስቲያኖች ሲሆን፣ ይኸውም ወደ ይሁዲነት በመሳብ ላይ ለነበሩ ወይም ወንጌልን ከአይሁድ እምነት ጋር ለመቀላቀል (ከገላ 2፥14 ጋር ያነጻጽሩ) ይጥሩ ለነበሩ ምእመናን ነው:: እነዚህ አይሁዳውያን ክርስቲያኖች፣ በሙት ባሕር አጠገብ በሚገኘው ቁምራን በተባለ ስፍራ ከነበረው አንድ የአይሁድ ሃይማኖት ክፍል ጋር ለመደባለቅ ፍላጎት እንደነበራቸው የሚናገሩም አሉ:: እንዲሁም፣ የዚህ መልእክት ተቀባዮችን አስመልክቶ፣ ለእምነት ታዛዥ ከሆኑት አያሌ ካህናት መካከል የነበሩ ሰዎች (ሐሥ6፥7) ሊሆኑ እንደሚችሉ የሚናገሩም አሉ::

የመልእክቱ መሪ ሐሳብ

የዕብራውያን መልእክት መሪ ሐሳብ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔርን ጸጋ ለመግለጥና በእርሱም በኩል ይህ ጸጋ ወደ ሰው እንዲደርስ፣ ፍጹም ወደር የማይገኝለት ብቃት ያለው መሆኑን ለማሳየት ነው:: የመልእክቱ መግቢያ (1፥1-4)፣ ክርስቶስን እንከን የሌለበትና ከሁሉ የላቀ የእግዚአብሔር መገለጥ አድርጎ አቅርቦታል:: እርሱ ቀደም ሲል በብሉይ ኪዳን ተሰጥቶ ከነበረው መገለጥ ጋር ሲነጻጸር እጅግ የሚበልጥ ነው:: በብሉይ ኪዳን የተነገሩት ትንቢቶችና የተስፋ ቃሎች የተፈጸሙት ክርስቶስ መካከለኛ በሆነበት በአዲስ ኪዳን ነው:: ክርስቶስ፣ በብሉይ ኪዳን ከነበሩት ከነቢያት፣ ከመላእክት፣ የአሮጌው ኪዳን መካከለኛ ከነበረው ከሙሴ፣ ከአሮንና ከእርሱ

ዘር ከሆኑት ካህናት ሁሉ የላቀ መሆኑ በግልጽ ተጠቅሶአል:: በዚህ መልእክት ውስጥ “የተሻለ” እና “የላቀ” ለሚሉት ቃላት አቻ የሆኑ ሁለቱ የግሪክ ቃላት ዐሥራ አምስት ጊዜ ስለ ተጠቀሱ፣ መልእክቱ “የተሻለ ነገር መጽሐፍ” ተብሎ ሊጠራ ይችላል::

ይህ መሪ ሐሳብ፣ በአማኝ ሕይወት እንዴት ተግባራዊ ሊሆን እንደሚገባው በመጽሐፉ ውስጥ በስፋት ተገልጾአል:: አሮጌው የአይሁድ ሥርዐት፣ ልዩ በሆነ የክርስቶስ ክህነት ስለ ተተካ፣ ወደዚያ መመለስ ወይም በዚያ ሥርዐት መቀጠል፣ ከቶ ሊታሰብ እንደማይችል ለአንባቢው ተገልጾአል:: ከእንግዲህ የእግዚአብሔር ሕዝብ፣ እውነተኛ ወደ ሆነው ወደ ሰማያዊው የእግዚአብሔር መቅደስ፣ መግቢያ ስርየት ወዳገኘበት ወደ ኢየሱስ ሞት፣ ትንሣኤና ዕርገት ብቻ መመልከት ይኖርበታል:: አማኞች ወደኋላ እንዳያፈገፍጉ የሚታገላቸውን ፈተና በመቋቋም፣ የጀመሩትን መንፈሳዊ ውጊያ ጸንተው መቀጠል አለባቸው፤ አለበለዚያ፣ በምድረ በዳ የነበረው ዐመፀኛው የእስራኤል ሕዝብ የደረሰበት ዐይነት ቅጣት ሊደርስባቸው ይችላል::

አስተዋፅኦ

(1) መግቢያ:- የእግዚአብሔር አዲስ መገለጥ የበላይነት (1፥1-4)
(2) ክርስቶስ ከብሉይ ኪዳን መሪዎች የላቀ መሆኑ (1፥5-7፥28)
  ሀ. ክርስቶስ ከመላእክት የላቀ ነው(1፥5-2፥18)
    1. እንዴት እንደላቀም፣ የቅዱሳት መጻሕፍት ማስረጃ (1፥5-14)
    2. እግዚአብሔር በልጁ በኩል ራሱን መግለጡን ቸል እንዳይሉ የተሰጠ ምክር (2፥1-4)
    3. ከመላእክት እንደሚልቅ የቅዱሳት መጻሕፍት ተጨማሪ ማስረጃ (2፥5-18)
  ለ. ክርስቶስ ከሙሴ የላቀ ነው(3፥1-4፥13)
    1. ክርስቶስ እንዴት እንደላቀ ማስረጃ (3፥1-6)
    2. ወደ ድነት ዕረፍት ስለ መግባት የተሰጠ ምክር (3፥7-4፥13)
  ሐ. ክርስቶስ ከአሮናዊ ክህነት የላቀ ነው(4፥14-7፥28)
    1. በያዙት እምነት እንዲጸኑ የተሰጠ ምክር (4፥14-16)
    2. የካህን መመዘኛ (5፥1-10)
    3. ከመንፈሳዊ ድካም እንዲበረቱ የተሰጠ ምክር (5፥11-6፥12)
    4. የእግዚአብሔር ተስፋ እርግጠኛነት (6፥13-20)
    5. የክርስቶስ ክህነት የላቀ ስለመሆኑ (ም7)
(3) የሊቀ ካህናችን የላቀ የመሥዋዕትነት ሥራ (ም8-10)
  ሀ. የተሻለ ኪዳን (ም8)
  ለ. የተሻለ መቅደስ (9፥1-12)
  ሐ. የተሻለ መሥዋዕት (9፥13-10፥18)
  መ. ልዩ ልዩ ምክር (10፥19-39)
(4) በእምነት ስለ መጽናት የቀረበ የመጨረሻ ልመና (ም11-12)
  ሀ. የቀድሞ የእምነት አርበኞች ምሳሌነት (ም11)
  ለ. በእምነት ስለ መጽናት የተሠጠ ማበረታቻ (12፥1-11)
  ሐ. በእምነት ለመጽናት የተሠጠ ምክር (12፥12-17)
  መ. በእምነት ለመጽናት መነሣሣት (12፥18–29)
(5) ማጠቃለያ (ም13)
  ሀ. ስለ ክርስቲያናዊ ኑሮ የተሰጠ ተግባራዊ መመሪያ (13፥1-17)
  ለ. የጸሎት ጥያቄ (13፥18-19)
  ሐ. ቡራኬ (13፥20-21)
  መ. የግል አስተያየት (13፥22-23)
  ሠ. ሰላምታና የመጨረሻ ቡራኬ (13፥24-25)

ልጁ ከመላእክት በላይ ነው

1 እግዚአብሔር ከጥንት ጀምሮ በተለያየ ጊዜና በልዩ ልዩ መንገድ በነቢያት በኩል ለአባቶቻችን ተናግሮ፣ [2]በዚህ መጨረሻ ዘመን ግን ሁሉን ወራሽ ባደረገውና ዓለማትን በፈጠረበት በልጁ ለእኛ ተናገረን:: [3]እርሱ የእግዚአብሔር ክብር ነጸብራቅና የባሕርዩ ትክክለኛ ምሳሌ ሆኖ፣ በኀያል ቃሉ ሁሉን ደግፎ ይዞአል፤ የኀጢአት መንጻት ካስገኘ በኋላ በሰማያት በግርማው ቀኝ ተቀመጠ:: [4]ስለዚህ የወረሰው ስም ከመላእክት ስም እንደሚበልጥ ሁሉ፣ እርሱም ከመላእክት እጅግ የላቀ ሆኖአል::

[5]እግዚአብሔር፣
"አንተ ልጄ ነህ፤
እኔ ዛሬ ወልጄሃለሁ፤"[ሀ]

ወይስ ደግሞ፥
"እኔ አባት እሆነዋለሁ፤
እርሱም ልጅ ይሆነኛል" ያለው ከመላእክት ከቶ ለማን ነው?

[6]ደግሞም እግዚአብሔር በኵሩን ወደ ዓለም ሲያስገባ፣
"የእግዚአብሔር መላእክት ሁሉ[ለ] ይስገዱለት"
ይላል::

[7]ስለ መላእክትም ሲናገር፣
"መላእክቱን ነፋሳት፣
አገልጋዮቹንም የእሳት ነበልባል ያደርጋል"
ይላል::

[8]ስለ ልጁ ግን እንዲህ ይላል፤
"አምላክ ሆይ፤ ዙፋንህ ከዘላለም እስከ
ዘላለም ጸንቶ ይኖራል፤
ጽድቅም የመንግሥትህ በትር ይሆናል፤
[9]ጽድቅን ወደድህ፤ ዐመፃን ጠላህ፤
ስለዚህ እግዚአብሔር አምላክህ ከባልንጀ
ሮችህ በላይ አስቀመጠህ፣
የደስታንም ዘይት ቀባህ

[10]ደግሞም እንዲህ ይላል፤ "ጌታ ሆይ፤ አንተ
በመጀመሪያ የምድርን መሠረት አኖርህ፤

1፥1 ዘኍ12፥6:8፤ ሉቃ1፥70፤ዮሐ9፥29፤ ሐሥ2፥30፤ዕብ2፥2:3፤4፥8፤12፥25
1፥2 ቍ5፤ ዘዳ4፥30፤ መዝ2፥8፤ማቴ3፥17፤ 11፥27፤ 28፥18፤ ሐ1፥3፤ ዕብ3፥6:5፥8፤7፥28፤ 9፥26፤11፥3፤1ጴጥ1፥20
1፥3 ማር16፥19፤ ዮሐ1፥14፤14፥9፤ ቈላ1፥17፤ቲቶ2፥14፤ ዕብ7፥27፤9፥11-14
1፥4 ኤፌ1፥21፤ ፊል2፥9:10፤ዕብ8፥6
1፥5 2ሳሙ7፥14፤ መዝ2፥7፤ማቴ3፥17
1፥6 ዘዳ32፥43፤ መዝ97፥7፤ዮሐ3፥16፤ ቈ1፥18፤ዕብ10፥5
1፥7 መዝ104፥4
1፥8 ሉቃ1፥35
1፥9 ኢሳ61፥1:3፤ መዝ45፥6:7፤ፊል2፥9
1፥10 መዝ8፥6፤ ዘካ12፥1

[ሀ]5 ወይም እኔ ዛሬ አባት ሆንሁህ
[ለ]6 የሙት ባሕር ጥቅልሎችንና ሰብዓ ሊቃናትን ይመ

1፥1 *ከጥንት ጀምሮ*፤ ክርስቶስ ወደዚህ ዓለም ከመምጣቱ በፊት ያለውን ጊዜ የሚያመለክት ሲሆን፣ "በዚህ መጨረሻ ዘመን" (ቍ2) ከሚለው ጋር የሚነጻጸር ነው፤ የመሲሑ ዘመን የተጀመረውም ሰው ከሆነበት ጊዜ ጀምሮ ነው (የሐሥ 2፥17፤ 1ጢሞ4፥1፤1ዮሐ2፥18 ማብ ይመ::) *እግዚአብሔር ... ተናግሮ*፤ "ተናገረን" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ (ቍ2):: የብሉይም ሆነ የአዲስ ኪዳን ምንጭ እግዚአብሔር ነው:: *ለአባቶቻችን* "ለእኛ" (ቍ2) ጋር ያነጻጽሩ:: *በነቢያት በኩል*፤ የብሉይ ኪዳን ጸሓፊዎች ሁሉ ምስክርነታቸው የመሲሑን መምጣት የሚያሳይ ስለ ነበር፣ እዚህ ላይ እንደ ነቢያት ተቈጥረዋል፤ "በልጁ" ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ (ቍ2)፤ ይህም ከነቢያት ጋር ሲነጻጸር በዐይነቱ አዲስና ልዩ የሆነ መገለጥ ነው:: *በተለያየ ጊዜና በልዩ ልዩ መንገድ*፤ የብሉይ ኪዳን መገለጥ ከፊል ማለትም ሙሉነትና ፍጹምነት የሚጐለው ነው::

1፥2-3 በልጁ የመጣው መገለጥ የላቀ መሆኑን ለማሳየት ስለ ልጁ ሰባት ታላላቅ ነገሮች ተናግሮናል:: (1) *ሁሉን ወራሽ ባደረገውና*፤ ሥጋ የለበሰው ልጁ፣ የማዳን ሥራውን ከፈጸመ በኋላ የእግዚአብሔር በኵር ወራሽ ወደ ሚቀመጥበት ክብር ከፍ ከፍ አለ፤ ማለትም የእግዚአብሔር የሆነውን ሁሉ ርስት አድርጎ ተቀበለ ሮሜ 8፥17 ይመ:: (2) *ዓለማትን በፈጠረበት*፤ ዮሐ 1፥3፤ ቈላ 1፥16 ይመ:: (3)*የእግዚአብሔር ክብር ነጸብራቅና*፤ የፀሐይ ብርሃን ከራሷ ከፀሐይ ሊለይ እንደማይችል ሁሉ፣ የልጁም ነጸብራቅ እንዲሁ ከመለኮት ሊለይ አይችልም፤ ምክንያቱም እርሱ ራሱ አምላክና ከሥላሴ አካላት አንዱ ነው (ዮሐ 1፥14፤ 18):: (4)*የባሕርዩ ትክክለኛ ምሳሌ፤* ኢየሱስ የእግዚአብሔር አምሳል ወይም ነጸብራቅ ብቻ አይደለም፤ ልጁ ራሱ አምላክ ስለሆነ የእግዚአብሔር ህላዌ ትክክለኛ መልክ ነው:: (ከዮሐ 14፥9፤ ከቈላ 1፥15 ጋር ያነጻጽሩ):: (5) *ሁሉን ደግፎ ይዞአል፤* ክርስቶስ ዓለምን በትከሻው እንደተሸከመው እንደ ግሪኩ አምላክ እንደ አትላስ አይደለም:: ልጁ በእርሱ አማካይነት የተፈጠረውን ሁሉ (ቈላ 1፥17) በሥርዐት እንዲመራ አገጣጥሞ ይዞታል:: (6) *የኀጢአት መንጻት ካስገኘ በኋላ*፤ መንጻትን ያስገኘው በመስቀል ላይ በፈጸመው ቤዛነት ነው:: (7)*በሰማያት በግርማው ቀኝ ተቀመጠ*፤ በእግዚአብሔር ቀኝ መቀመጡ የቤዛነት ሥራው የተፈጸመ መሆኑንና ክርስቶስ አሁን ከእግዚአብሔር ጋር በሁሉ ላይ ጌታ ሆኖ እንደሚገዛ ያመለክታል (ቍ13፤8፥1፤10፥12፤12፥2፤ ኤፌ1፥20፤ ቈላ3፥1፤1ጴጥ3፥22 ይመ እንዲሁም የማር 16፥19 ማብ ይመ)::

1፥4 *ከመላእክት እጅግ የላቀ*፤ ለብዙ አይሁዳውያን መላእክት ከፍ ያሉ ፍጡራን ናቸው፤ አይሁድ ለመላእክት ከፍ ያለ ቦታ የሚሰጡት፣ የእግዚአብሔር ታላቅ መገለጥ አድርገው የሚቈጥሩት ሕግ በሲና ተራራ ላይ ሲሰጥ (የ2፥2 ማብ ይመ) መላእክትም በነገሩ ስለነበሩበት ነው:: የሙት ባሕር ጥቅልሎች እንደሚያመለክቱት፣ የመላእክት አለቃ የሆነው ሚካኤል በመሲሑ መንግሥት ትልቅ ስፍራ ይኖረዋል:: የዕብራውያን መልእክት ተደራሲዎች ከክርስቶስ (ከመሲሑ) ይልቅ ለመላእክት ከፍ ያለ ስፍራ ይሰጡ ወይም አይሰጡ የሚታወቅ ነገር የለም:: *ስም*፤ በአይሁድ ማኅበረ ሰብ ዘንድ ስም የአንድን ሰው ባሕርይና ተግባር የሚወክል ነው (የዘፍ 17፥5 ማብ ይመ):: ከዚህ ቀጥሉ ያለው ክፍል እንደሚያመለክተው ይህ ስም "ልጅ" የሚለው ነው፤ አንድም መልአክ ይህን ስም ለራሱ ሊጠቀም አይችልም::

1፥5-14፤ ክርስቶስ ከመላእክት በላይ ነው የሚለው ጽኑ ሐሳብ፣ ከብሉይ ኪዳን በተወሰዱ ሰባት ጥቅሶች ተደግፎአል (መዝ2፥7፤2ሳሙ7፥14፤1ዜና17፥13፤ዘዳ32፥43፤መዝ104፥4፤ መዝ45፥6፤7መዝ102፥25-27፤መዝ110፥1 ይመ)፤ እነዚህም ጥቅሶች ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ፣ መላእክት የሚሰግዱለትና እንደ አብ እርሱም አምላክ ቢሆንም፣ ከአብ ግን የተለየ መሆኑን ያሳያሉ::

1፥5 *አንተ ልጄ ነህ፤ እኔ ዛሬ ወልጄሃለሁ፤* ይህ ጥቅስ (መዝ 2፥7) ክርስቶስ ከሙታን በተነሣ ጊዜ መፈጸሙን ለማሳየት በሐሥ 13፥33 ላይ ተጠቅሶአል (ከሮሜ 1፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: *እኔ አባት እሆነዋለሁ፤ እርሱም ልጅ ይሆነኛል፤* አይሁድ 2ሳሙ 7፥14 (ይህ ጥቅስ የተወሰደው ከዚህ ክፍል ነው) እና መዝ 2 የሚመጣውን መሲሕ የሚያመለክቱ ናቸው ብለው ያምናሉ (ሉቃ 1፥32-33 ይመ):: ይህ ከዳዊት ቤት የሚወጣው ንጉሥ፣ መልአክ ወይም የመላእክት አለቃ አይደለም፤ ነገር ግን እርሱ የእግዚአብሔር ልጅ ነው::

1፥6 *በኵሩን*፤ የቈላ 1፥15 ማብ ይመ:: *የእግዚአብሔር መላእክት ሁሉ ይስገዱለት*፤ ይህ ጥቅስ የተወሰደው ከመዝ 97፥7 ሳይሆን አይቀርም:: በብሉይ ኪዳን ጌታ *እግዚአብሔርን* የሚያመለክተው ይህ ዐረፍተ ነገር እዚህ ላይ ክርስቶስን አመልክቷል:: ይህም ክርስቶስ ፍጹም አምላክ እንደሆነ በግልጽ ያሳያል:: ከክርስቶስ ጋር የተነጻጸሩት እነዚህ መላእክት ለእርሱ በመስገድ ልዕልናውን እንዲያውጁ ታዘዋል::

1፥7 *መላእክቱን ነፋሳት፣ አገልጋዮቹንም የእሳት ነበልባል ያደርጋል*፤ መዝ 104፥14፤ ኀይለኛው ነፋስና መብረቅ የእግዚብሔርን ፈቃድ የሚፈጽሙ መልእክተኞች እንደሆኑ ይናገራል:: የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ ጥቅሶቹን የወሰደው ተደራሲዎቹ በሚገባ ከሚያውቁት ከሰብዓ ሊቃናት ትርጕም (ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ ቋንቋ የተመለሰው) ሲሆን፣ በብሉይ ኪዳንና በአዲስ ኪዳን መካከል ባሉት ዘመናት ስለ መላእክት የሚሰጠው አስተምህሮ እያደገ እንደመጣ ያመለክታል::

1፥8 *ስለ ልጁ ግን እንዲህ ይላል፤ አምላክ ሆይ፤ ዙፋንህ ከዘላለም እስከ ዘላለም ጸንቶ ይኖራል፤* የመልእክቱ ጸሓፊ መሲሐዊው (ከዳዊት ወገን) የሆነው ንጉሥ አምላክ እንደሆነ የሚያሳዩ ክፍሎችን እየመረጠ ጠቅሷል፤ ይህም ልጁ ከመላእክት በላይ መሆኑን ይበልጥ የሚገልፅ ነው::

1፥10 *ጌታ ሆይ፤ አንተ በመጀመሪያ የምድርን መሠረት አኖርህ፤* በቍጥር 6 እንደ ተመለከተው ሁሉ እዚህም ላይ ያህዌን የሚያመለክተው "ጌታ ሆይ" የሚለው ሐረግ ለልጁ መጠሪያ ሆኖአል::

ስማያትም የእጆችህ ሥራ ናቸው::
[11]እነርሱ ይጠፋሉ፤ አንተ ግን ጸንተህ ትኖራለህ፤
ሁሉም እንደ ልብስ ያረጃሉ፤
[12]እንደ መጐናጸፊያ ትጠቀልላቸዋለህ፤
እንደ ልብስም ይለወጣሉ::
አንተ ግን ያው አንተ ነህ፤
ዘመንህም ፍጻሜ የለውም::"
[13]እግዚአብሔር፣
"ጠላቶችህን የእግርህ መረገጫ እስከማድረግ ልህ ድረስ፣
በቀኜ ተቀመጥ" ያለው ከመላእክት ከቶ ለማን ነው?

[14]መላእክት ሁሉ መዳንን የሚወርሱትን ለማገልገል የሚላኩ አገልጋይ መናፍስት አይደሉምን?

ትኵረት የሚያስፈልጋቸው ነገሮች

2 ስለዚህ ከሰማነው ነገር ስተን እንዳንወድቅ፣ ለሰማነው ነገር አብልጠን ልንጠነቀቅ ይገባናል:: [2]ምክንያቱም በመላእክት በኩል የተነገረው ቃል ጽኑ ከሆነና ማንኛውም መተላለፍና አለመታዘዝ ተገቢውን ቅጣት ከተቀበለ፣ [3]እኛስ እንዲህ ያለውን ታላቅ ድነት ቸል ብንል እንዴት ልናመልጥ እንችላለን? ይህ ድነት በመጀመሪያ በጌታ ተነገረ፤ ከእርሱ የሰሙትም ለእኛ አረጋገጡልን::

1፥11 ኢሳ34፥4፤ 51፥6፤ዕብ12፥27
1፥12 መዝ102፥25-27፤ ዕብ13፥8
1፥13 ቍ3፤ኢያ10፥24፤ መዝ110፥1፤ ማቴ22፥44፤ ማር16፥19፤ዕብ10፥13
1፥14 ዳን7፥10፤ መዝ91፥11፤103፥20፤ ማቴ25፥34፤ ማር10፥17፤ ሐሥ20፥32 ሮሜ11፥14፤ ዕብ2፥3፤5፥9፤9፥28
2፥1 ሮሜ11፥22
2፥2 ዘዳ33፥2፤ ሐሥ7፥53፤ገላ3፥19፤ ዕብ1፥1
2፥3 ሉቃ1፥2፤ ዕብ1፥2፤10፥29
2፥4 ማር16፥20፤ ዮሐ4፥48፤1ቆሮ12፥4፤ ኤፌ1፥5
2፥6 ኢዮ7፥17፤ መዝ144፥3፤ዕብ4፥4
2፥8 መዝ8፥4-6፤ ማቴ22፥44
2፥9 ቍ7፤ሐሥ3፥13፤ 2ቆሮ5፥15፤ፊል2፥7-9
2፥10 ሉቃ24፥26፤ ሮሜ11፥16፤ዕብ5፥8፡ 9፤7፥28

[4]እግዚአብሔርም በምልክት፣ በድንቅና በልዩ ልዩ ታምራት እንዲሁም እንደ ፈቃዱ በታደሉት የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች ስለዚሁ ነገር መስክሮአል::

ኢየሱስ ወንድሞቹን መሰለ

[5]ይህን የምንናገርለትን መጪውን ዓለም ለመላእክት አላስገዛም፤ [6]ነገር ግን አንዱ በሌላ ስፍራ እንዲህ ብሎ መስክሮአል፤
"ታስታውሰው ዘንድ ሰው ምንድን ነው?
ታስብለትስ ዘንድ የሰው ልጅ ምንድን ነው"
[7]ከመላእክት ጥቂት[a] አሳነስኸው፤
የክብርና የምስጋና ዘውድ ጫንህለት፤
[8]ሁሉንም ከእግሮቹ በታች አስገዛህለት::

እግዚአብሔር ሁሉን ከበታቹ ሲያስገዛለት፣ ያላስገዛለት ምንም ነገር የለም፤ ይሁን እንጂ በአሁኑ ጊዜ ሁሉም ነገር ተገዝቶለት አናይም:: [9]ነገር ግን በእግዚአብሔር ጸጋ ስለ ሰው ሁሉ ሞትን ይቀምስ ዘንድ ከመላእክት ጥቂት እንዲያንስ ተደርጎ የነበረው ኢየሱስ፣ የሞትን መከራ በመቀበሉ አሁን የክብርና የምስጋና ዘውድ ተጭኖለት እናየዋለን::

[10]ሁሉ ነገር ለእርሱና በእርሱ የሚኖር እግዚአብሔር፣ ብዙ ልጆችን ወደ ክብር ለማምጣት፣ የድነታቸውን መሥራች በመከራ ፍጹም ሊያደርገው የተገባ ነበር::

[a]7 ወይም ለጥቂት ጊዜ

1፥13 *በቀኜ ተቀመጥ*፤ የቍ 2-3 ማብ ይመ:: በዕብራውያን መልእክት ውስጥ መዝ 110 ከኢየሱስ ጋር ተያይዞ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶአል (ቍ3፥13፤5፥6፤10፤6፥20፤7፥3፤11፤17፤21፤8፥1፤10፥12-13፤ 12፥2)::

1፥14 *አገልጋይ መናፍስት*፤ ክርስቶስ ነግሦአል፣ መላእክት ግን ለማገልገል የሚላኩ ናቸው::

2፥1-4፤ በመልዕክቱ ውስጥ ቦልፍ ቦታ ከያዙት አምስት የማስጠንቀቂያ ክፍሎች መካከል የመጀመሪያው ነው (3፥7-4፥13፤5፥11-6፥12፤10፥19-39፤12፥14-29 ይመ)::

2፥1 *ከሰማነው ነገር*፤ ክርስቶስ አምላክና ሰው መሆኑን እንዲሁም በመስቀል ላይ የፈጸመውን ቤዛነት ጨምሮ የወንጌልን መልእክት የሚያሳይ ነው:: *እንዳንወድቅ*፤ በልጁ አማካይነት ከተሰጠው ታላቅ መገለጥ እንዳንጐድል ነው::

2፥2 *በመላእክት በኩል የተነገሬው ቃል*፤ በሲና ተራራ ላይ ለሙሴ የተሰጠው ሕግ ነው:: ሕጉ በተሰጠበት ጊዜ፣ መላእክት ንቁ ተሳትፎ አድርገው እንደ ነበር በዘዳ32፥2 ላይ ተጠቅሶአል:: "እልፍ አእላፍ" መዝ 68፥17፤የሐሥ7፥38፡ 53፤ገላ 3፥19::

2፥3 *እንዲህ ያለውን ታላቅ ድነት*፤ እዚህ ላይ የመከራከሪያው ነጥብ ከትንሹ ወደ ትልቁ የሚያመራ ሲሆን፣ ወንጌል ከሕግ በላይ ነው የሚለው ትልቅ ስፍራ ተሰጥቶታል:: በመሆኑም ሕጉን አለመታዘዝ ቅጣት የሚያመጣ ከሆነ፣ ወንጌሉን አለመታዘዝ ደግሞ የበለጠ ቅጣት ያመጣል:: *የሰሙትም ለእኛ አረጋገጡልን፤* የዐይን ምስክር የነበሩት ሐዋርያት (2ጴጥ 1፥16፤ 1ዮሐ 1፥1 ይመ)፣ በመጀመሪያ በክርስቶስ የተሰበከውን መልእክት አረጋግጠዋል::

2፥4 *በምልክት፣ በድንቅና በልዩ ልዩ ታምራት*፤ እግዚአብሔር የወንጌልን መልእክት ያጸና የነበረው ልዕለ ተፈጥሮአዊ ነገሮችን በመፈጸም ለምሳሌ በሽተኞችን በመፈወስ ነው (የሐሥ 3፥7-9፡11-12፡16ይመ) *የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች፤* በልሳን መናገር፣ የመሳሰሉትን ነው (የሐሥ 2፥4-12 ይመ)፤ *እንደ ፈቃዱ በታደሉት*፤ 1ቆሮ 12፥4-11 ይመ::

2፥5-18 የመዝ8፥4-6 ማብራሪያ ሲሆን፣ ክርስቶስ ከመላእክት በላይ መሆኑን ለማሳየት ጸሐፊው የጀመረውን ገለጻ የሚቀጥል ነው፤ ክርስቶስ የሰው ልጆች በምድር ላይ ገዢ በመሆን እንዲያከናውኑት የተሰጣቸውን ተግባር በመፈጸምና የወደቁትን መላእክት ሳይሆን በኀጢአት የወደቁ ሰዎችን በመዋጀት ለእነርሱ የተሰጠውን ተልእኮ ፈጸመ:: ይህን ሁሉ ለማድረግ ክርስቶስ ሰው መሆን ነበረበት (ቁ 11፤14 ይመ)::

2፥5 *መጪውን ዓለም ለመላእክት አላስገዛም*፤ አንዳንድ ሰዎች፣ የዚህ መልእክት ተደራሲዎች የሚመጣው ዓለም በመላእክት አገዛዝ ሥር ይውላል የሚለው አመለካከት ሳይማርካቸው አልቀረም ይላሉ (የ1፥4 ማብ ይመ):: ሌሎች ደግሞ ጸሐፊው የሚጥረው ተደራሲዎቹ ወደ ቀድሞው የይሁዲ እምነታቸው እንዳይመለሱ ነው ይላሉ:: ያም ሆነ ይህ የመልእክቱ ጸሐፊ፣ አዲሱን መገለጥ ያመጣው ክርስቶስ፣ በሲና ተራራ ላይ ሕግ ሲሰጥ ተሳትፎ ካደረጉት መላእክት እንደሚበልጥ በተጨባጭ አሳይቷል::

2፥6 (ሀ)፤*አንዱ በሌላ ስፍራ እንዲህ ብሎ መስክሮአል*፤ እንደ መዝ 8፥4-6 ያለ በሚገባ የሚታወቅ ጥቅስ ቦታው የት እንደሆነ ለይቶ ማመልከት አስፈላጊ አይደለም::

2፥6 (ለ)-8 መዝሙረኛው ዕፁብ ድንቅ በሆነው የፍጥረት ሥርዐትና ፍጥረተ ዓለም ውስጥ በሚታዩት ልዩ ልዩ የእግዚአብሔር እጅ ሥራዎች በመገረም፣ እንደ ኢምንት የሚቈጠረውን ሰው እግዚአብሔር በሌሎች ፍጥረታት ላይ ገዥ አድርጎ በመሾም፣ ያጐናጸፈውን ታላቅ ክብር እያሰበ ይደነቃል (ዘፍ 1፥26-28፤ እና ማብ ይመ)::

2፥7 *ከመላእክት*፤ የመዝ 8፥5 ማብ ይመ::

2፥8 *ሁሉንም*፤ እግዚአብሔር በመጀመሪያ የነበረው ዐላማ ሰው በሥነ ፍጥረት ላይ ገዥ እንዲሆንና ለእግዚአብሔር ብቻ እንዲገዛ ነው:: በኀጢአት ምክንያት ግን የእግዚአብሔር ዐላማ ሙሉ በሙሉ ገና እውን አልሆነም:: እንዲያውም ሰው ራሱ "በባርነት ውስጥ" ነው ያለው (ቍ 15)::

2፥9 *ኢየሱስ ...አሁን የክብር ዘውድ ተጭኖለት*፤ መዝ 8፣ እዚህ ላይ በተለይ ኢየሱስን ለማመልከት ገብቶአል:: ሰው በምድር ላይ ገዥ እንዲሆን ለተሰጠው አዲስ ኀላፊነት ቀዳሚ እንደ መሆኑ መጠን፣ ለአጭር ጊዜ ከመላእክት ቢያንስም አሁን ግን በእግዚአብሔር ቀኝ የክብርና የምስጋና ዘውድ ተጭኖለታል:: ፍጹም በሆነው ሕይወቱ፣ በመስቀል ሞት የተዋጀው ሰው በሚመጣው መንግሥት፣ በመዝ 8 ላይ የተነገረው ቃል እንዲፈጸምለት አድርጎአል:: ያን ጊዜ ሰው በሥነ ፍጥረት ላይ ይሠለጥናል::

2፥10 *ብዙ ልጆችን ወደ ክብር*፤ በክርስቶስ የሚያምኑ ሁሉ አንድ ልጁ በሆነው በክርስቶስ አማካይነት የእግዚአብሔር ልጆች ሆነዋል (ከዮሐ 1፥12-13 ጋር ያነጻጽሩ):: *መሥራች*፤ የግሪኩ ቃል በአዲስ ኪዳን ውስጥ የሚገኘው አራት ጊዜ ብቻ ነው፤ እዚህ ላይ፤ 12፥2፤ የሐሥ 3፥15፤5፥31፡ ("ራስ"):: *በመከራ ፍጹም ሊያደርገው*፤ ክርስቶስ በምግባሩም ሆነ በመንፈሱ ፍጹም

[11]ሰዎችን የሚቀድሰውና የሚቀደሱት ሰዎች ከአንድ ቤተ ሰብ ናቸው፤ ስለዚህ ኢየሱስ ወንድሞች ብሎ ሊጠራቸው ዐያፍርም፤ [12]እንዲህም ይላል፤

"ስምህን ለወንድሞቼ እነግራቸዋለሁ፤
በጉባኤም መካከል ምስጋናህን እዘምራለሁ።"

[13]እንዲሁም፣

"እኔ በእርሱ እታመናለሁ።"

ደግሞም እንዲህ ይላል፤

"እነሆ፤ እኔና እግዚአብሔር የሰጠኝ ልጆች።"

[14]ልጆቹ በሥጋና በደም እንደሚካፈሉ እርሱ ራሱ ደግሞ ያንኑ ተካፈለ፤ ይኸውም በሞት ላይ ኀይል ያለውን ዲያቢሎስን በሞቱ ኀይል እንዲደመስስ ነው፤ [15]እንዲሁም በሕይወት ዘመናቸው ሁሉ በሞት ፍርሀት ባርነት የታሰሩትን ነጻ እንዲያወጣ ነው። [16]እርሱ የመጣው መላእክትን ለመርዳት ሳይሆን፣ የአብርሃምን ዘር ለመርዳት እንደ ሆነ ግልጽ ነው። [17]ስለዚህ በሁሉም ነገር ወንድሞቹን መምሰል ተገባው፤ ይህንም ያደረገው መሐሪና ታማኝ ሊቀ ካህናት ሆኖ እግዚአብሔርን ለማገልገልና ለሕዝቡ የኀጢአትን ስረየት[m] ለማስገኘት ነው። [18]እርሱ ራሱ በተፈተነ ጊዜ መከራን ስለ ተቀበለ፣ የሚፈተኑትን ሊረዳቸው ይችላልና።

2፥11 ማቴ28፥10፤ ኤፌ5፥26፤ዕብ13፥12
2፥12 መዝ22፥22፤ 68፥26
2፥13 ኢሳ8፥17፡18፤ ዮሐ10፥29
2፥14 ዘፍ3፥15፤ ዮሐ1፥14፤1ቆሮ15፥50፡ 54-57፤ ኤፌ6፥12፤ 2ጢሞ1፥10፤1ዮሐ3፥8
2፥15 2ጢሞ1፥7
2፥16 ሉቃ3፥8
2፥17 ቍ14፤ ሮሜ3፥25፤ፊል2፥7፤ ዕብ3፥1፤4፥14፡15፤ 5፥1፡2፡5፡10፤7፥26፡ 28፤8፥1፡3፤9፥11
2፥18 ዕብ4፥15
3፥1 ሮሜ 8፥28፤2ቆሮ9፥13፤ 1ጢሞ6፥12፤ ዕብ2፥11፡17፤4፥14፤ 10፥23
3፥2 ቍ5፤ዘኍ12፥7
3፥3 ዘዳ34፥12
3፥4 ዘፍ1፥1
3፥5 ቍ2፤ዘፀ14፥31፤ ዘኍ12፥7

ኢየሱስ ከሙሴ በላይ ነው

3 እንግዲህ የሰማያዊው ጥሪ ተካፋዮች የሆናችሁ ቅዱሳን ወንድሞች ሆይ፤ የእምነታችን ሐዋርያና ሊቀ ካህናት የሆነውን ኢየሱስን አስቡ። [2]ሙሴ በእግዚአብሔር ቤት ሁሉ ላይ ታማኝ እንደ ነበር፣ እርሱም ለሾመው ታማኝ ነበር። [3]ቤትን የሚሠራ ከቤቱ ይልቅ የሚበልጥ ክብር እንዳለው፣ ኢየሱስም ከሙሴ የሚበልጥ ክብር የተገባው ሆኖ ተገኝቶአል፤ [4]እያንዳንዱ ቤት የራሱ ሠሪ አለው፤ ነገር ግን ሁሉን የሠራ እግዚአብሔር ነው። [5]ሙሴ ወደ ፊት ስለሚነገረው ነገር እየመሰከረ፣ በእግዚአብሔር ቤት ሁሉ ላይ እንደ አንድ ታማኝ አገልጋይ ነበር፤ [6]ክርስቶስ ግን በእግዚአብሔር ቤት ላይ እንደ ታማኝ ልጅ ነው። እኛም የምንተማመንበትንና የምንመካበትን ተስፋ አጥብቀን ብንይዝ ቤቱ ነን።

ስለ አለማመን የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

[7]ስለዚህ መንፈስ ቅዱስ እንደሚል፣
"ዛሬ ድምፁን ብትሰሙ፣

3፥6 ቍ14፤ሮሜ5፥2፤11፥22፤1ቆሮ3፥16፤ 1ጢሞ3፥15፤ ዕብ1፥2፤ 4፥14፤6፥11፡ 8፡19፤7፥19፤11፥1 3፥7 ሐሥ28፥25፤ዕብ9፥8፤10፥15

[m]17 *ወይም ቍጣ ለመመለስ*

ያልነበረበት ጊዜ የለም፤ ሆኖም መከራ በተቀበለ ጊዜ የለበሰው ሥጋ (ትስብእቱ) ፍጽምናን አገኘ። ራሱን ከእኛ ጋር አንድ በማድረግ እኛ የሆነውን ሁሉ እርሱም ሆነ፤ ከዚህም የተነሣ ለኀጢአታችን የሚገባውን ዋጋ ሊከፍልልንና ሊራራልን የሚችል ሊቀ ካህናት ሆነልን።

2፥11 *ሰዎችን የሚቀድሰውና የሚቀደሱት*፤ ክርስቶስ ራሱን ከሰዎች ጋር አንድ ለማድረግ ሲል ሰው ሆነ፤ ስለ ሰው በመስቀል ላይ ራሱን መሥዋዕት አድርጎ በማቅረቡም የሰዎችን ሕይወት ዐደሰ። *ወድሞች ብሎ ሊጠራቸው*፤ ከኢየሱስ ጋር ያለን ወንድማማችነት፣ በቤዢና በተቤዢ መካከል ያለ ወንድማማችነት ሲሆን፣ በዚህም ፍጹም አንድነት አግኝተናል።

2፥12 *ስምህን ለወንድሞቼ እነግራቸዋለሁ*፤ ከመዝ 22፥22 ላይ የተወሰደ ጥቅስ ሲሆን፣ ይህም ጻድቁ የእግዚአብሔር ባሪያ መከራ መቀበሉንና ድል አድራጊ መሆኑን የሚገልጽ መዝሙር ነው። (የ"መዝ 22"ን መግቢያን ይመ)። እዚህ ላይ ቍልፉ ቃል "ወንድሞቼ" የሚለው ሲሆን፣ ቃሉ ከድል አድራጊው መሲሕ አንደበት የወጣ መሆኑን እናያለን።

2፥13 *በእርሱ እታመናለሁ፤* በእግዚአብሔር ላይ እውነተኛ መታመንን የሚገልጽ አባባል ሲሆን፣ ይህም ፍጹም ሆኖ የታየው በክርስቶስ ነው። ደግሞም ሰው ሊሆነው የሚገባው ነገር በትክክል የታየው በእርሱ ነው። *እነሆ፤ እኔና እግዚአብሔር የሰጠኝ ልጆች፤* ይህን ሥጕውም ልጅ ሲናገረው ይታያል። የአብ ልጆች የልጁ ወድሞች እንዲሆኑ ተሰጥተውታል (ቍ 11 ይመ)።

2፥14 *በሞት ላይ ኀይል ያለውን*፤ ሰይጣን የሞትን ኀይል የሚይዘው ሰዎች ኀጢአት እንዲሠሩ ማሳትና ሞትን በሚያስከትለው የኀጢአት ቅጣት ሥር እንዲወድቁ ማድረግ እስከ ቻለ ድረስ ብቻ ነው (ሕዝ 18፥14፤ሮሜ5፥12-፤ 6፥23 ይመ)።

2፥15 *ነጻ*፤ 1ቆሮ 15፥54-57፤ ራእ 1፥18 ይመ።

2፥16 *የአብርሃምን ዘር*፤ ክርስቶስ የለበሰው የመላእክትን ተፈጥሮና ባሕርይ ሳይሆን፣ የአብርሃም ልጆች ተለይተው የሚታወቁበትን የሰዎችን ተፈጥሮና ባሕርይ ነው።

2፥17 *መሐሪና ታማኝ ሊቀ ካህናት*፤ ክርስቶስ ሰዎችን በእግዚአብሔር ፊት ወክሎ መቆም የሚችለው ከእነርሱ እንደ አንዱ ሲሆን ብቻ ነው። *የኀጢአትን ስርየት ... ለማስገኘት*፤ አማራጭ ትርጒሙን ይመ፤ እንዲሁም የዘሌ 16፥20-22፤ 17፥11፤ ማብ ይመ። ክርስቶስ ኀጢአተኞች ላይ የሚነደውን የእግዚአብሔርን ቍጣ ለመመለስ ከእነርሱ እንደ አንዱ መሆንና በእነርሱ ምትክ መሞት አለበት።

2፥18 *በተፈተነ ጊዜ*፤ የ4፥15 ማብ ይመ።

3፥4-4፥13፤ የመዝሙር 95፥7-11 ማብ ነው። ክርስቶስ ከሙሴ በላይ መሆኑን በተጨባጭ የሚገልጽና አለመታዘዝና አለማመን የሚያስከትለውን ጥፋት የሚያስጠነቅቅ ክፍል ነው።

3፥1 *ተካፋዮች*፤ የቍ 14 ማብ ይመ። *የሰማያዊው ጥሪ፤* ከሰማይ የመጣና ወደ ሰማይ የሚመራ ግብዣ ነው። *ሐዋርያና*፤ "የተላከ" ማለት ነው (የማር 6፥30 እና የ1ቆሮ 1፥1 ማብ ይመ)። ኢየሱስ ወደዚህ ዓለም የመጣው ከአብ ተልኮ እንደሆነ ራሱ ተናግሮአል። ለምሳሌ (ማቴ 10፥40፤15፥24፤ ማር 9፥36፤ ሉቃ 9፥48፤ ዮሐ 4፥34፤5፥24፤30፤36-38፤6፥38 ይመ)። እርሱም ለሌሎቹ ሐዋርያትን የሚሰጥ ታላቅ ሐዋርያ ነው።

3፥2፤ እዚህ ላይ የሚነጻጸሩት ክርስቶስና ሙሴ ሲሆኑ፣ ሁለቱም ሕዝቡን እንዲመሩ ከአብ የተላኩ ቸው፤ አንደኛው ከፈርዖን ባርነት ነጻ አውጥቶ ወደ ተስፋይቱ ምድር የሚመራቸው ሲሆን፣ ሌላው ደግሞ የሚያምኑብትን ከዲያብሎስ ባርነት ነጻ አውጥቶ (2፥14-15) ተስፋ ወደ ተሰጣቸው የሰንበት ዕረፍት የሚመራቸው ነው (4፥3-9)። የሰንበት ዕረፍት የተባለው መንግሥተ ሰማይ ሊሆን ይችላል፤ ብዙዎች ግን ቃሉ የሚያመለክተው በክርስቶስ ቤዛነት የተገኘውን የደኅንነት ዕረፍት ነው ይላሉ። የቀረቡት ምሳሌዎች የሚያተኩሩት ታማኝ መጋቢ ሆኖ በመገኘት ላይ ነው።

3፥3 *ቤትን የሚሠራ ከቤቱ ይልቅ የሚበልጥ ክብር እንዳለው*፤ ኢየሱስ የቤቱ (የቤተ ሰቡ) ሠሪ ሲሆን፣ ሙሴ ግን ከቤተ ሰቡ እንደ አንዱ አባል የሚቈጠር ብቻ ነው።

3፥4 *ሁሉን የሠራ እግዚአብሔር ነው*፤ እዚህ ላይ ኢየሱስ ከአብ ጋር እኩል ሆኖ ቀርቦአል፤ ይህም ክርስቶስ ከሙሴ የሚበልጥ መሆኑን በግልጽ ያሳያል።

3፥5-6 *በእግዚአብሔር ቤት ሁሉ ላይ እንደ አንድ ታማኝ አገልጋይ ...በእግዚአብሔር ቤት ላይ እንደ ታማኝ ልጅ*፤ ክርስቶስ ከሙሴ እንደሚበልጥ በሁለት መንገድ ለማሳየት ተሞክሮአል፤ (1) ሙሴ አገልጋይ ሲሆን ክርስቶስ ግን ልጅ ነው፤ (2) ሙሴ የእግዚአብሔር ቤት አባል ማለትም ከቤተሰቡ አንዱ ሲሆን ክርስቶስ ግን የእግዚአብሔር ቤት ገዥ ነው።

3፥6 *እኛም ...ቤቱ ነን*፤ ቤቱ የተሠራው ቤተሰብ ከሆነው ከእግዚአብሔር ሕዝብ ነው፤ (ኤፌ 2፥19፤ 1ጴጥ 2፥5 ይመ)። *የምንተማመንበትንና የምንመካበትን ተስፋ አጥብቀን ብንይዝ* እስከ መጨረሻው ጸንቶ አለመቆም የእግዚአብሔር ልጅ አለመሆንን ሲያሳይ፣ እስከ መጨረሻው ጸንቶ መቆም ደግሞ የእርሱ ልጅ መሆንን የሚያሳይ ልዩ ምልክት ነው።

3፥7-11፤ ይህ ከመዝ 95፥7-11 ላይ የተወሰደው ጥቅስ በሙሴ አመራር ሥር ሆነው በምድረ በዳ ይጓዙ የነበሩትን የእስራኤላውያንን አሳፋሪ ታሪክ ባጭሩ የሚያቀርብ ነው። እዚህ ላይ

[8]በምድረ በዳ በፈተና ቀን፣
በዐመፅ እንዳደረጋችሁት፣
ልባችሁን አታደንድኑ።
[9]አባቶቻችሁ በዚያ ተፈታተኑኝ፤
መረመሩኝ፤ ያደረግሁትንም ሁሉ ለአርባ
ዓመት አዩ።
[10]በዚያም ትውልድ ላይ የተቈጣሁት ለዚህ ነበር፤
እንዲህም አልሁ፤ 'ልባቸው ሁልጊዜ ይስ
ታል፤
መንገዴንም አላወቁም፤'
[11]ስለዚህ በቍጣዬ እንዲህ ብዬ ማልሁ፤
"ወደ ዕረፍቴ ከቶ አይገቡም።"

[12]ወንድሞች ሆይ፤ ከእናንተ ማንም ከሕያው እግዚአብሔር የሚያስኰበልል፣ ኀጢአተኛና የማያምን ልብ እንዳይኖረው ተጠንቀቁ። [13]ነገር ግን ከመካከላችሁ ማንም በኀጢአት ተታሎ ልቡ እንዳይደነድን፣ "ዛሬ" እየተባለ ሳለ በየቀኑ እርስ በርሳችሁ ተጽናኑ። [14]በመጀመሪያ የነበረንን እምነት እስከ መጨረሻው አጽንተን ብንይዝ ከክርስቶስ ጋር ተካፋዮች እንሆናለን፤ [15]ይኸውም፣
"ዛሬ ድምጹን ብትሰሙ፣
በዐመፅ እንዳደረጋችሁት፣
አሁንም ልባችሁን አታደንድኑ" እንደተባ
ለው ነው።

[16]ሰምተው ያመፁት እነማን ነበሩ? ሙሴ ከግብፅ መርቶ ያወጣቸው ሁሉ አይደሉምን? [17]አርባ ዓመት የተቈጣውስ እነማንን ነበር? ኀጢአት ሠርተው ሬሳቸው በምድረ በዳ ወድቆ የቀረውን አይደለምን? [18]ያልታዘዙትን[ሠ] ካልሆነ በቀር ወደ ዕረፍቱ እንዳይገቡ የማለባቸው እነማን ነበሩ? [19]እንግዲህ ሊገቡ ያልቻሉት ካለማመናቸው የተነሣ እንደ ሆነ እንረዳለን።

3፥8 ቍ15፤ዕብ4፥7
3፥9 ዘኍ14፥33፤ ዘዳ1፥3፤ሐሥ7፥36
3፥11 ዘዳ1፥34፡35፤መዝ95፥7-11፤ ዕብ4፥3፡5
3፥12 ማቴ16፥16
3፥13 ኤር17፥9፤ ኤፌ4፥22፤ ዕብ10፥24፡25
3፥14 ቍ6፤ኤፌ3፥12
3፥15 ቍ7፡8፤ መዝ95፥7፡8፤ዕብ4፥7
3፥16 ዘኍ14፥2
3፥17 ዘኍ14፥29፤ መዝ106፥26፤ 1ቆሮ10፥5
3፥18 ዘኍ14፥20-23፤ ዘዳ1፥34፡35፤ዕብ4፥6
3፥19 መዝ78፥22፤ 106፥24፤ ዮሐ3፥36
4፥1 ዕብ12፥15
4፥2 1ተሰ2፥13
4፥3 ዘዳ1፥34፡35፤ መዝ95፥11፤ዕብ3፥11
4፥4 ዘፍ2፥2፡3፤ ዘፀ20፥11
4፥5 ቍ3፤መዝ95፥11
4፥6 ቍ11፤ዕብ3፥18
4፥7 መዝ95፥7፡8፤ ዕብ3፥7፡8፡15
4፥8 ኢያ22፥4፤ ዕብ1፥1

የሰንበት ዕረፍት ለእግዚአብሔር ሕዝብ

4 እንግዲህ ወደ ዕረፍቱ ለመግባት የተሰጠው ተስፋ አሁንም የተጠበቀ ስለ ሆነ፣ ከእናንተ ማንም ለዚያ ሳይበቃ እንዳይቀር እንጠንቀቅ፤ [2]ለእነዚያ እንደ ተሰበከ ለእኛም ደግሞ የምሥራቹ ቃል ተሰብኮልናልና። ነገር ግን ሰሚዎቹ ቃሉን ከእምነት ጋር ስላላዋሐዱት[ረ] አልጠቀማቸውም። [3]እኛ ያመነው ግን ወደዚያ ዕረፍት እንገባለን፤ እግዚአብሔርም፣
"ስለዚህ በቍጣዬ እንዲህ ብዬ ማልሁ፤
'ወደ ዕረፍቴ ከቶ አይገቡም' " ብሎአል።
ይሁን እንጂ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ የእርሱ ሥራ ተከናውኖአል። [4]ስለ ሰባተኛውም ቀን በአንድ ስፍራ፣ "በሰባተኛውም ቀን እግዚአብሔር ከሥራው ሁሉ ዐረፈ" ብሎአልና። [5]ቀደም ባለው ክፍል ደግሞ፣
"ወደ ዕረፍቴ ከቶ አይገቡም" ይላል።

[6]ወደ ዕረፍቱ ገና የሚገቡ አንዳንዶች አሉ፤ ቀድሞ የምሥራቹ ቃል የተሰበከላቸው ባለመታዘዛቸው ምክንያት ወደ ዕረፍት አልገቡም። [7]ስለዚህ እግዚአብሔር፣ "ዛሬ" ብሎ እንደ ገና አንድን ቀን ወሰነ፤ ይህም ከብዙ ዘመን በኋላ በዳዊት በኩል፣
"ዛሬ ድምፁን ብትሰሙ፣
ልባችሁን አታደንድኑ"
ተብሎ ቀደም ሲል እንደተነገረው ነው።
[8]ኢያሱ ዕረፍትን ሰጥቶአቸው ቢሆን ኖሮ፣ ከዚያ በኋላ እግዚአብሔር ስለ ሌላ ቀን ባልተ

[ሠ]18 ወይም ያላመኑትን
[ረ]2 ወይም ከታዘዙት ጋር ስላላመኑ

ሦስት ዘመኖች ወይም ጊዜዎች ተጠቅሰዋል፤ እነዚህም ከግብጽ መውጣት የተፈጸመበት፣ መዝሙረኛው የነበረበትና የዕብራውያን መልእክት የተጻፈበት ናቸው። መዝሙረኛው በሙሴ አመራር ሥር የነበሩ እስራኤላውያንን ምሳሌ አድርጎ በመውሰድ፣ በእርሱ ዘመን ለሚገኙ እስራኤላውያን አለማመንና አለመታዘዝ የሚያስከትለውን ቅጣት ለማስጠንቀቅ ተጠቅሞበታል። ልክ እንዲሁ የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊም የመዝሙረኛው ማስጠንቀቂያ ለተደራሲያኑና በዚህም ዘመን የሚገኙ የእግዚአብሔር ሰዎችን የሚመለከት መሆኑን ይገልጻል።

3፥12 *ከእናንተ ማንም ከሕያው እግዚአብሔር የሚያስኰበልል፤* ከግብጽ የወጡት አንዳንድ እስራኤላውያን እንዳደረጉት፣ ዐመፀኛ ሆኖ ከእግዚአብሔር መኰብለል (ቃል በቃል ሲተረጎም "ከሓዲ መሆን" ማለት ነው) ከሕይወት ኰብልሎ ሞትን መምረጥ ማለት ነው።

3፥13 *"ዛሬ" እየተባለ ሳለ፤* 4፥7 ይመ። ይህ ቀን አሁንም የእግዚአብሔር የጸጋ ቀንና በእርሱም ለማመን የተመረጠ ይሁን እንጂ ይህ ሁኔታ ገደብ የለሽ አይደለም።

3፥14 *ከክርስቶስ ጋር ተካፋዮች፤* የእርሱና የበረከቱ ተካፋይ መሆን ነው (ከቍ1 ጋር ያነጻጽሩ)። *በመጀመሪያ የነበረንን እምነት እስከ መጨረሻው አጽንተን ብንይዝ፤* አንድ ሰው ድነት እንደተቀበለ ማረጋገጥ የሚችለው፣ በእምነቱ እስከ መጨረሻው ድረስ መዝለቅ የቻለ እንደሆነ ነው። በዚህ ዐይነት ጸንቶ ከክርስቶስ ጋር ተካፋይ የሚሆኑት ሰዎች እነማን እንደ ሆኑ የሚታወቁት በእንዲህ ያለው ጽናት ነው (የቍ 6 ማብ ይመ)።

3፥16-19፤ የመልእክቱ ጸሓፊ የጀመረውን ገለጻ የሚቀጥለው እርስ በርስ የቀያያዙ ጥያቄዎችን በማንሣት ነው። እዚህ ላይ እንዲታይ የተፈለገው እውነት ወደ ከነዓን ለመግባት ያልቻሉት እስራኤላውያን፣ እግዚአብሔር ስለ ተስፋዪቱ ምድር የገባውን ቃል በጆሮአቸው የሰሙና እግዚአብሔር የሰጠውን ተስፋ (ቍ 19)፣ ያላመኑ መሆናቸውን ነው፤ ይህም ድርጊት እንደ ዐመፅ (ቍ 6)፣ ኀጢአትና (ቍ 17) አለመታዘዝ (ቍ18) ተቈጥሮባቸዋል። በዚህም ምክንያት እግዚአብሔር ከቍጣው የተነሣ በወቅቱ በነበሩት በእስራኤላውያን ትውልድ ፊት የከነዓንን በሮች ዘጋ (ዘኍ 14፥21-35)። በመጀመሪያው ምእተ ዓመት የነበሩ የዕብራውያን መልእክት ተደራሲዎችም ተመሳሳይ የሆነ መንፈሳዊ ችግር ገጥሞአቸው ነበር።

4፥1 *እንግዲህ ወደ ዕረፍቱ ለመግባት የተሰጠው ተስፋ አሁንም የተጠበቀ ስለሆነ፤* ድነትን አሁንም፤ ማግኘት ይቻላል። ወደ ዕረፍቱ የሚለው ሐረግ የሚያመለክተው እስራኤላውያን ከነዓን ሲገቡ የሚያገኙትን ዕረፍት አይደለም። ይህ በኢያሱ መሪነት ያገኙት ዕረፍት ጊዜአዊና ምድራዊ (ቍ8 ይመ እንዲሁም የኢያሱን 1፥13 ማብ ይመ) ሲሆን የሚያመለክተውም ወደፊት የሚመጣውን ዘላለማዊና ሰማያዊ ዕረፍት ነው።

4፥3 *እኛ ያመነው ... ወደዚያ ዕረፍት እንገባለን፤* ወደ ምድራዊቷ ከነዓን ለመግባት እግዚአብሔር የተሰጠውን ተስፋ ማመን እንደሚያስፈልግ ሁሉ፣ ወደ ድነቱ ዕረፍት መግባት የሚቻለውም ኢየሱስ ክርስቶስንና የፈጸመውን የማዳን ሥራ በማመን ብቻ ነው። *ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ የእርሱ ሥራ ተከናውኖአል፤* እግዚአብሔር የመፍጠር ሥራውን ፈጽሞ በሰባተኛው ቀን ዐረፈ (ቍ 4፤ ዘፍ 2፥2 ይመ)፤ በመሆኑም ዕረፍቱ ቀድሞውኑ የተረጋገጠ ነው። እግዚአብሔር እንድንገባበት የጠራን ዕረፍት (ቍ 10-11)፣ የእኛ ዕረፍት ሳይሆን የእርሱ ዕረፍት ነው፤ እርሱም ይህን ዕረፍት እንድንካፈል ጋበዘን።

4፥6-8 እስራኤላውያን በኢያሱ መሪነት ወደ ከነዓን ምድር ቢገቡም፣ የገቡት ግን ከፊልና ጊዜአዊ ወደ ሆነው የእግዚአብሔር ዕረፍት ነው። በመዝ 95፥7-8 ላይ እንደተመለከተው ግብዣው የሚቀጥል በመሆኑ፣ ወደዚያ ዕረፍት መግባቱ የመጨረሻ አይደለም።

4፥7 *"ዛሬ" ብሎ፤* የ3፥13 ማብ ይመ።

ናገረ ነበር:: 9ስለዚህ የሰንበት ዕረፍት ለእግዚአብሔር ሕዝብ ገና ቀርቶለታል፤ 10ምክንያቱም ወደ እግዚአብሔር ዕረፍት የሚገባ ሁሉ፣ እግዚአብሔር ከሥራው እንዳረፈ፣ እርሱም ደግሞ ከሥራው ያርፋል:: 11እንግዲህ ማንም የእነዚያን አለመታዘዝ ምሳሌ ተከትሎ እንዳይወድቅ ወደዚያ ዕረፍት ለመግባት እንትጋ::

12የእግዚአብሔር ቃል ሕያውና የሚሠራ ነውና፤ በሁለት በኩል ስለት ካለው ሰይፍ ሁሉ ይልቅ ስለታም ነው፤ ነፍስንና መንፈስን፣ ጅማትንና ቅልጥምን እስኪለያይ ድረስ ዘልቆ ይወጋል፤ የልብንም ሐሳብና ምኞት ይመረምራል:: 13ከእግዚአብሔር ዐይን የተሰወረ ምንም ፍጥረት የለም፤ ስለ ራሳችን መልስ መስጠት በሚገባን በእርሱ ፊት ሁሉም ነገር የተራቈተና የተገለጠ ነው::

ታላቁ ሊቀ ካህናት ኢየሱስ

14እንግዲህ ወደ ሰማያት ያረገ[ሀ] ታላቅ ሊቀ ካህናት የእግዚአብሔር ልጅ ኢየሱስ ስላለን፣ እምነታችንን አጥብቀን እንያዝ:: 15በድካማችን የማይራራልን ሊቀ ካህናት የለንምና፤ ነገር ግን እንደ እኛ በማንኛውም ነገር የተፈተነ ሊቀ ካህናት አለን፤ ይሁን እንጂ ምንም ኀጢአት አልሠራም:: 16እንግዲህ ምሕረትን እንድንቀበልና በሚያስፈልገንም ጊዜ የሚረዳንን ጸጋ እንድናገኝ፣ ወደ ጸጋው ዙፋን በእምነት እንቅረብ::

5 እያንዳንዱ ሊቀ ካህናት ከሰዎች መካከል ይመረጣል፤ የእግዚአብሔርም በሆነው ነገር ላይ ሰዎችን በመወከል ለኀጢአት የሚሆነውን መባንና መሥዋዕትን ለማቅረብ ይሾማል:: 2እርሱ ራሱ ድካም ያለበት በመሆኑ፣ አላዋቂ ለሆኑትና ለሚባዝኑት ሊራራላቸው ይችላል:: 3ስለራሱ ኀጢአትና ስለ ሌሎች ሰዎች ኀጢአት መሥዋዕት ማቅረብ የተገባው በዚሁ ምክንያት ነው::

4አሮን እንደ ተጠራ በእግዚአብሔር መጠራት አለበት እንጂ፣ ይህን ክብር ለራሱ የሚወስድ ማንም የለም:: 5እንዲሁም ክርስቶስ ሊቀ ካህናት የመሆንን ክብር ለራሱ አልወሰደም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር፣

"አንተ ልጄ ነህ፤
እኔ ዛሬ አባት ሆንሁህ"[ለ] አለው::

6እንዲሁም በሌላ ስፍራ፣
እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመት፣
አንተ ለዘላለም ካህን ነህ" ይላል::

7ኢየሱስ በዚህ ምድር በኖረበት ዘመን

4፥10 ቍ4፤ዘሌ23፥3፤ ራእ14፥13
4፥11 ቍ6፤ዕብ3፥18
4፥12 ኢሳ55፥11፤ ኤር23፥29፤ ማር4፥14፤ሉቃ5፥1፤ 11፥28፤ዮሐ10፥35፤ ሐሥ7፥38፤12፥24፤ 1ቆሮ14፥24:25፤ኤፌ 6፥17፤1ተሰ2፥13፤ 2ጢ2፥9፤ 1ጴጥ1፥23፤1ዮሐ2፥14፤ ራእ1፥2:9:16
4፥13 መዝ33፥13-15፤ ምሳ5፥21፤ኤር16፥17፤ 23፥24፤ዳን2፥22
4፥14 ማቴ4፥3፤ ዕብ2፥17፤3፥1፤6፥20፤ 8፥1፤9፥24
4፥15 2ቆሮ5፥21፤ ዕብ2፥17:18
4፥16 ኤፌ3፥12፤ ዕብ7፥19

5፥1 ዕብ2፥17፤7፥27፤ 8፥3፤9፥9
5፥2 ኢሳ29፥24፤ ዕብ2፥18፤4፥15፤7፥28
5፥3 ዘሌ9፥7፤16፥6፤ ዕብ7፥27፤9፥7
5፥4 ዘፀ28፥1፤ ዘኍ14፥40፤18፥7
5፥5 መዝ2፥7፤ ማቴ3፥17፤ዮሐ8፥54፤ ዕብ1፥1፤2፥17

5፥6 ቍ10፤ዘፍ14፥18፤መዝ110፥4፤ዕብ6፥20፤7፥1-22 5፥7 መዝ22፥24፤ማቴ27፥46:50፤ማር14፥36፤ሉቃ22፥41-44፤23፥46

[ሀ]14 ወይም ወደ ሰማይ የገባ
[ለ]5 ወይም ወልጄሃለሁ::

4፥9 *ስለዚህ የሰንበት ዕረፍት ... ገና ቀርቶለታል፤* ወደ እግዚአብሔር ዕረፍት መግባት የሚቻለው በልጁ በማመን ብቻ ነው::

4፥10 *ከሥራው ያርፋል፤* እግዚአብሔር የሥነ ፍጥረት ሥራውን ጨርሶ እንዳረፈ፣ አማኞችም ድነትን በገዛ ሥራቸው ለማግኘት የሚያደርጉት ጥረት አቁመው ክርስቶስ በመስቀል ላይ ሠርቶ በፈጸመው ሥራ ያርፋሉ:: አንዳንድ ሊቃውንት እንደሚናገሩት እዚህ ላይ ጸሓፊው የሚናገረው አማኞች ስለሚያገኙት የመጨረሻው ዕረፍት ነው (ራእ 14፥13 ይመ)::

4፥11 *እንትጋ፤* ድነትን በሥራ እንድናገኝ የቀረበ ጥሪ ሳይሆን፣ ወደ ድነቱ ዕረፍት በእምነት እንድንገባ እንጂ እስራኤላውያን በምድረ በዳ የፈጸሙትን አሳዛኝ ምሳሌ እንዳንከተል የተሰጠ ምክር ነው::

4፥12-13፤ በቍ 11 ላይ የተሰጠው ምክር በሚገባ ማጤን ያስፈለገበትን ምክንያት የሚገልጽ ነው::

4፥12 *የእግዚአብሔር ቃል፤* የእግዚአብሔር እውነት የተገለጠው በኢየሱስ ነው (እርሱም ሥጋ የበለበሰው ቃል ነው፤ (ዮሐ 1፥1፤14 ይመ)፤ እዚህ ላይ የተነገረው "ቃል" የተገለጠው በቃል ማለት በአንደበት ነው:: ይህ ብርቱ ኀይል ያለው የእግዚአብሔር ቃል ሕያው በመሆኑ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ሊፈጽም እንደሚችል በብሉይና በአዲስ ኪዳን ተገልጦአል (መዝ 107፥20፤147፥18፤ኢሳ40፥8፤55፥11፤ገላ3፥8፤ኤፌ5፥26፤ያዕ1፥18፤ 1ጴጥ1፥23 ይመ):: የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊም ሲናገር፣ ይህ ቃል ሁሉን በሚያይ ዐይን ስውር በሆነው ውስጣዊ አካላችን ዘልቆ በመግባት መመርመር የሚችል ሕያው ኀይል ነው:: *ነፍስንና መንፈስን፣ ጅማትንና ቅልጥምን፤* የሰውን ሁለንተናና ጥልቅ የሆነውን ውስጣዊ ማንነቱን የሚገልጽ ነው::

4፥13 *ከእግዚአብሔር ዐይን የተሰወረ ምንም ፍጥረት የለም፤* የመልእክቱ ጸሓፊ ቃሉ የሚሠራው ሥራና እግዚአብሔር የሚሠራው ሥራ አንድና ተመሳሳይ እንደ ሆኑ አድርጎ አቅርቦአቸዋል፤ በእርግጥም ደግሞ አንድና ተመሳሳይ ናቸው::

4፥14-7፥28፤ የመዝ 110፥4 ማብራሪያ ሲሆን፣ ክርስቶስ የሚሻል ክህነት ስላለው ከአሮን በላይ መሆኑን በአጽንዖት የሚገልጽ ክፍል ነው::

4፥14 *ታላቅ ሊቀ ካህናት፤* 2፥17፤3፥1 ይመ:: የመልእክቱ ጸሓፊ የክርስቶስ ክህነት ከአሮን ክህነት የሚበልጥ መሆኑን ለመግለጽ፣ ረጅም ማብራሪያውን እዚህ ላይ ይጀምራል:: *ወደ ሰማያት፤* ከአሮን ወገን የሆኑት ሊቀ ካህናት በስርየት ቀን በሕዝቡ ፊት አልፈው ወደ ቅድስተ ቅዱሳን እንደሚገቡ ሁሉ (ዘሌ 16፥14፤17 ይመ)፣ ኢየሱስም ቆመው በሚያዩት ደቀ መዛሙርቱ ፊት ወደ ሰማይ ማለትም ወደ ሰማያዊቷ ቤተ መቅደስ ዐረገ፤ ይህም የቤዛነት ሥራውን እንደ ፈጸመ ያሳያል:: (ሐሥ 1፥9-11):: *እምነታችንን አጥብቀን እንያዝ፤* የመልእክቱ ተደራሲዎች ከያዙት እምነት ለማፈግፈግ የዳዳቸው ይመስላል፡ (ተመሳሳይ ምክር መስጠቱን በ2፥1፤3፥6፤14 ላይ ይመ)::

4፥15 *ነገር ግን እንደ እኛ በማንኛውም ነገር የተፈተነ፤* 2፥18 ይመ:: የመልእክቱ ጸሓፊ በክርስቶስና በእኛ ላይ የደረሰውን ፈተና ጎን ለጎን አስቀምጦ ያነጻጽራል፤ ክርስቶስ፣ በእኛ ላይ የደረሰውን ፈተና ሁሉ ባይቀበልም፣ እንደ እኛ በሁሉም ረገድ ተፈትኖአል:: *ይሁን እንጂ ምንም ኀጢአት አልሠራም፤* የክርስቶስ መፈተን ከእኛ የሚለይበት ነገር ቢኖር በውጤቱ ብቻ ነው፤ ይኸውም እርሱ እንደ እኛ በተፈትነ ጊዜ በፈተናው አልወደቀም (ማቴ 4፥1-11 ይመ)::

5፥1-4፤ ሊቀ ካህናት ሆኖ ለማገልገል ሁለት መመዘኛዎችን ማሟላት ያስፈልጋል፤ (1) የሚመረጠው ሰው "ከሰዎች መካከል" (ቍ 1) መሆን አለበት፤ እንዲህ ከሆነ ሰዎችን ወክሎ በእግዚአብሔር ፊት መቆም ይችላል:: (2) "በእግዚአብሔር መጠራት አለበት" (ቍ 4)::

5፥1 *መባንና መሥዋዕትን፤* 8፥3፤9፥9 ተመልከት፤ እንዲሁም የዘሌ 1፥2፤2፥1 ማብ ይመ::

5፥2 *አላዋቂ ለሆኑትና ለሚባዝኑት፤* ኢሳ 53 6 የመ:: ባለማወቅ የሚፈጸመውን ኀጢአት (በዘሌ 4፤ዘኍ15፥27-29 እንደ ተጠቀሰው ዐይነት)፣ እግዚአብሔርን በመናቅ ሆን ብሎ ከሚሠራው ኀጢአት ጋር ያነጻጽሩ (ዘኍ 15፥30-31 ይመ፤ እንዲሁም ከዕብ 6፥4-6፤10፥26-31 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥4 *ይህን ክብር ለራሱ የሚወስድ ማንም የለም፤* ክርስቶስ በነበረበት ዘመን የሊቀ ካህናት ቢሮ በአንድ ቤተሰብ ቍጥጥር ሥር ነበር::

5፥5 *ክርስቶስ ሊቀ ካህናት የመሆንን ክብር ለራሱ አልወሰደም፤* እዚህ ላይ የተጠቀሱት ሁለት ትንቢታዊ ምንባቦች እንደሚያመለክቱት፣ ልጁ የተሾመው በአብ ነው (መዝ 2፥7፤110፥4)፤ ደግሞም ሊቀ ክህነቱ እንደ አሮን ሹመት ሳይሆን "እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመት" (ቍ 6) ነው:: *እኔ ዛሬ አባት ሆንሁህ፤* የ1፥5፤ እና መዝ 2፥7-9 ማብ ይመ፤ ከሮሜ 1፥4 ጋር ያነጻጽሩ::

5፥7 *ኢየሱስ በዚህ ምድር በኖረበት ዘመን፤* እዚህ ላይ ለማመልከት የተፈለገው ዋናው ነገር ክርስቶስ በጌቴሴማኒ የአት

ከሞት ሊያድነው ወደሚችለው ጸሎትንና ልመናን ከታላቅ ጩኸትና ከእንባ ጋር አቀረበ፤ ፍጹም ትሑት ሆኖ በመታዘዙም ጸሎቱ ተሰማለት። 8የእግዚአብሔር ልጅ ቢሆንም እንኳ፣ ከተቀበለው መከራ መታዘዝን ተማረ፤ 9በዚህም ፍጹም ሆኖ ከተገኘ በኋላ፣ እርሱን ለሚታዘዙ ሁሉ የዘላለም ድነት ምክንያት ሆነላቸው፤ 10እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመትም ሊቀ ካህናት ተብሎ በእግዚአብሔር ተሾመ።

በእምነት ስላለመጽናት የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

11ስለዚህ ጉዳይ የምንናገረው ብዙ ነገር አለን፤ ነገር ግን ለመማር ዳተኛ ስለ ሆናችሁ ለማስረዳት አስቸጋሪ ነው። 12በዚህ ጊዜ አስተማሪዎች ልትሆኑ ሲገባችሁ፣ ገና የእግዚአብሔርን ቃል የመጀመሪያ ትምህርት የሚያስተምራችሁ ሰው ያስፈልጋችኋል፤ የሚያስፈልጋችሁም ጠንካራ ምግብ ሳይሆን ወተት ነው። 13ወተት የሚጋት ሁሉ ሕፃን ስለሆነ፣ ከጽድቅ ትምህርት ጋር ገና አልተዋወቀም። 14ጠንካራ ምግብ ግን መልካሙን ከክፉው ለመለየት ራሳቸውን ባስለመዱ፣ ለበሰሉ ሰዎች ነው።

6 ስለዚህ ስለ ክርስቶስ የተሰጠውን የመጀመሪያ ትምህርት ትተን ወደ ብስለት እንሂድ፤ ከሞተ ሥራ ንስሓ ስለ መግባትና* በእግዚአብሔር ስለ ማመን እንደ ገና መሠረትን አንጣል፤ 2እንዲሁም ስለ ጥምቀቶች፣ እጆችን ስለ መጫን፣ ስለ ሙታን ትንሣኤና ስለ ዘላለም ፍርድ ትምህርት እንደ ገና አንመሥርት። 3እግዚአብሔር ቢፈቅድ ይህን እናደርጋለን።

4አንድ ጊዜ ብርሃን የበራላቸውን፣ ሰማያዊውን ስጦታ የቀመሱትን፣ ከመንፈስ ቅዱስ ተካፋዮች የሆኑትን፣ 5መልካሙን የእግዚአብሔር ቃልና የሚመጣውን ዓለም ኀይል የቀመሱትን፣ 6በኋላ ግን የካዱትን እንደ ገና ወደ ንስሓ መመለስ አይቻልም፤ ምክንያቱም እነርሱ ለገዛ ጥፋታቸው የእግዚአብሔርን ልጅ እንደገና ይሰቅሉታል፤ ያዋርዱታልም።

7ዘወትር በእርሷ ላይ የሚወርደውን ዝናብ የምትጠጣና ለሚያርሷትም ፍሬ የምትሰጥ መሬት ከእግዚአብሔር በረከትን ትቀበላለች።

*1 *ወይም ከከንቱ ሥርዐት*

5÷8 ፊል2÷8፤ ዕብ1÷2
5÷9 ዕብ2÷10
5÷10 ቊ5:6፤ ዕብ2÷17
5÷12 1ቆሮ3÷2፤ ዕብ6÷1፤1ጴጥ2÷2
5÷13 1ቆሮ14÷20
5÷14 ኢሳ7÷15፤ 1ቆሮ2÷6
6÷1 ፊል3÷12-14፤ ዕብ5÷12፤9÷14
6÷2 ዮሐ3÷25፤ ሐሥ2÷24፤6÷6፤ 17÷18:32
6÷3 ሐሥ18÷21
6÷4 ገላ3÷2፤ኤፌ2÷8፤ ዕብ10÷32
6÷5 መዝ34÷8፤ ዕብ4÷12
6÷6 ማቴ4÷3፤ 2ጴጥ2÷21፤1ዮሐ5÷16

ክልት ስፍራ የደረሰበትን ሥቃይ ነው። *ከሞት ሊያድነው ወደሚችለው፤* ወደ አባቱ ነው። ኢየሱስ ከእርሱ እንዲያልፍ የፈለገው በሥጋው የሚቀበለውን መከራና ሞት ሳይሆን የሰዎችን ኀጢአት በመሸከሙ የሚደርስበትን እንደበት ሊገልጸው የማይቻለውን ሥቃይ ነው (ማቴ 27÷46 ይመ)። ምንም እንኳ የመከራው ጽዋ ከእርሱ እንዲወገድ ቢለምንም፣ የአባቱን ፈቃድ ለመፈጸም ካለው ቁርጥ አቋም ግን ከቶ አላመነታም (ማቴ 26÷36-46 ይመ)። *ተሰማለት፤* አብ ትንሣኤ በመስጠት ጸሎቱ መልስ እንዲያገኝ አድርጎአል።

5÷8 *ከተቀበለው መከራ መታዘዝን ተማረ፤* "ፍጹም" (ቊ 9) ሊሆን የቻለው በተቀበለው መከራ (የ2÷10 ማብ ይመ)፤ ማለትም በምድረ በዳ በተቀበለው ፈተናና በመስቀል ላይ በተሸከመው መከራ ነው። ምንም እንኳ የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ልጅ ቢሆንም፣ ሥጋ የለበሰ ልጅ እንደ መሆኑ፣ መታዘዝን መማር ያስፈልገዋል፤ ይህ የሆነው ያልታዘዘበት ጊዜ ስለ ነበር ሳይሆን፣ ከዚህ በፊት ያላሳየውን መታዘዝ እንዲያሳይ በመጠራቱ ነው። የደረሰበት ፈተና እውነተኛ ከመሆኑም በላይ ውጊያውን በአሸናፊነት ለመወጣት እጅግ አስቸጋሪ ነበር፤ ይሁን እንጂ አዳም የሳተበትንና የወደቀበትን ነገር ኢየሱስ ተቋቁሞ ድል አደረገ። በዚህ ዐይነት ሰብአዊ ማለትም ሰው መሆኑ "ፍጹም ሆነ" (ቊ 9)፤ ፍጹም በመሆኑም "ዘላለማዊ ቤዛነትን ሊያስገኝ" (9÷12 ይመ) ቻለ።

5÷11 *ስለዚህ ጉዳይ የምንናገረው ብዙ ነገር አለን፤* "እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመት" (ቊ10) ስላለው፣ ስለ ክርስቶስ ዘላለማዊ ክህነት ነው። *ለመማር ዳተኛ ስለ ሆናችሁ፤* በክርስትና ሕይወታቸው እያደጉ መሄድ ሲገባቸው ለመንፈሳዊ ነገር ልበ ሙትና ዳተኞች ሆነዋል (6÷12)።

5÷12 *በዚህ ጊዜ፤* አዲስ አማኞች አይደሉም። *የእግዚአብሔርን ቃል የመጀመሪያ ትምህርት፤* እነዚህ ትምህርቶች በ6÷1-2 ላይ ተዘርዝረዋል (የዚህን ማብ ይመ)። በክርስትና ሕይወታቸው እየበሰሉ ለመሄድ ጉዞ ከጀመሩ በኋላ እየተንሸራተቱ ቀድሞ ወደነበሩበት ስፍራ ይመለሳሉ። *ጠንካራ ምግብ* በምዕ 7 ላይ እንደሚገኘው ከባድ ትምህርት ነው።

5÷14 *ለበሰሉ ሰዎች፤* በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ያደጉና የጠራ ማስተዋልና የማመዛዘን ችሎታ ያላቸው ክርስቲያኖች ናቸው። ያላቸው *መልካሙን ከክፉው ለመለየት፤* በሥጋዊም ሆነ በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ሕፃናት የሆኑ ሰዎች እንዲህ ማድረግ አይችሉም።

6÷1-2 *እንደ ገና መሠረትን አንጣል፤* እዚህ ላይ ስድስት መሠረታዊ አስተምህሮች ተወሥተዋል፤ እነዚህም (1) *ንስሓ፤* አንድ ሰው ከኀጢአቱና ከንቱ ከሆነ ሥርዐት (አማራጭ ትርጒሙን ይመ) እንዲመለስ የሚያደርግ ፍጹም ለውጥ ነው። (2) *በእግዚአብሔር ስለ ማመን፤* የንስሐ ሌላው ገጽታ ነው። ንስሓ ከኀጢአት ጨለማ መመለስ እንደ ሆነ ሁሉ፣ እምነት ደግሞ ወደ እግዚአብሔር ብርሃን መመለስ ነው። (3) *ስለ ጥምቀቶች፤* የመልእክቱ ተደራሲዎች የሚያውቁአቸው ልዩ ልዩ ጥምቀቶች ሳይሆኑ አይቀሩም፤ እነርሱም አሕዛብ የአይሁድ እምነት ሲቀበሉ የሚጠመቁት ጥምቀት፣ መጥምቁ ዮሐንስ ያጠመቀው ጥምቀትና ኢየሱስ ያዘዘው ጥምቀት ናቸው (ማቴ28÷19)። (4) *እጆችን ስለ መጫን፤* አንዳንድ ጊዜ ከጥምቀት በኋላ የሚፈጸም ሥርዐት ነው (ሐሥ 8÷16-17፤19÷5-6)። አለበለዚያ እጅ የሚጫነው ሰዎችን ለተለየ አገልግሎት ለመሾም ወይም ለመላክ (ሐዋ 6÷6፤13÷3፤ 1ጢሞ 5÷22፤ 2ጢሞ 1÷6 ይመ)፣ ወይም ሕሙማንን ለመፈወስና (ማር 6÷5፤ 16÷18፤ ሉቃ 4÷40፤ ሐሥ 28÷8 ይመ) ቡራኬ ለመስጠት (ማቴ 19÷13-15 ይመ) ነው። (5) *ስለ ሙታን ትንሣኤና፤* በመጨረሻው ቀን ሰዎች ሁሉ የሚያገኙትን ትንሣኤ ነው (ዮሐ 5÷25-29፤11÷25፤ 2ቆሮ 4÷14 ይመ)። (6) *ስለ ዘላለም ፍርድ፤* የእግዚአብሔርን የማዳን ጸጋ በመናቅ በክፉ መንገዳቸው የቀጠሉትን ነው።

6÷1 *ስለ ክርስቶስ የተሰጠውን የመጀመሪያ ትምህርት፤* የ5÷12 ማብ ይመ።

6÷3፤ በእግዚአብሔር ላይ መታመንን የሚገልፅ የተለመደ አባባል ነው (1ቆሮ 16÷17 ጋር ያነጻጽሩ)። የሰዎችን አእምሮና ልብ መክፈትና መንፈሳዊ ብስለትን ማምጣት የሚችል ጌታ ብቻ ነው።

6÷4-6፤ ይህን ክፍል አስመልክቶ የሚሰጡት የታወቁት ትርጓሜዎች ከዚህ የሚከተሉት ናቸው፤ (1) ክፍሉ የሚናገረው በእርግጥ ድነታቸውን ስላጡ ሰዎች ነው። (2) በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ብስለት ያላሳዩትን የዕብራውያን ክርስቲያኖች (5÷11-14) በነገር ሁሉ እያደጉና እየበሰሉ መሄድ እንዳለባቸው የሚያሳስብ ሲሆን (በቊ1 ይመ)፣ ይህ ሳይሆን ቢቀር እግዚአብሔር እንደሚቀጣቸውና እንደሚፈርድባቸው (ቊ7-8 ይመ) የሚገልጽ ግምታዊ ሐሳብ ነው። (3) ክርስቲያኖች ነን ሲሉ የነበሩትንና በኋላ ግን ክህደታቸው፣ እምነታቸው ቀድሞውኑ እውነተኛ እንዳልሆነ ያሳየውን የሚያመለክት ነው (ከ1ዮሐ2÷19 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ አመለካከት ከምዕ3-4 ያለውን ክፍል የሚያየው እንደ ማስጠንቀቂያ ሲሆን፣ ለዚህም መሠረት ያደረገው እስራኤላውያን በምድረ በዳ ሳሉ የፈሙትን ዐመፅ ነው። እስራኤል የተስፋዪቱን ምድር ከሰለለችና ፍሬዋንም ከቀመሰች በኋላ ወደ ምድሪቱ መግባት እንዳልቻለች ሁሉ፣ እኛም አማኞች ነን የሚሉት የዕብራውያን ክርስቲያኖች ከበራላቸው "ብርሃን" በልበ ደንዳናነት ዘወር ካሉ ንስሓ መግባት አይችሉም።

6÷5 *የሚመጣውን ዓለም፤* ማር 10÷30 እና ማብ ይመ፤ እንዲሁም 1ጢሞ 6÷19 ይመ።

6÷7-8፤ ከፍ ብሎ የተሰጠውን ማስጠንቀቂያ በአጭሩ የሚገልጽ ሥዕላዊ ምሳሌ ነው (ዮሐ 15÷5-6፤ 2ጴጥ 2÷20-21፤

[8]ነገር ግን እሾህና አሜከላ የምታበቅል መሬት ዋጋ ቢስ ትሆናለች፤ መረገሚያ ዋም ተቃርቦአል፤ መጨረሻዋም በእሳት መቃጠል ነው።

[9]ወዳጆች ሆይ፤ ምንም እንኳ እንደዚህ ብንናገርም፣ ከድነታችሁ ጋር የተያያዘ ታላቅ ነገር እንዳላችሁ እርግጠኞች ነን። [10]እግዚአብሔር ዐመፀኛ አይደለም፤ እርሱ ሥራ ችሁን እንዲሁም በፊትም ሆነ አሁን ቅዱ ሳንን በመርዳት ስለ ስሙ ያሳያችሁትን ፍቅር አይረሳም። [11]የተሰጠው ተስፋ እስኪ ፈጸም ድረስ እያንዳንዳችሁ እንዲህ ያለውን ትጋት እስከ መጨረሻ እንድታሳዩ እንመ ኛለን። [12]በእምነትና በትዕግሥት የተስፋ ውን ቃል የሚወርሱትን እንድትመስሉ እንጂ ዳተኞች እንድትሆኑ አንፈልግም።

የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል እርግጠኛነት

[13]እግዚአብሔር ለአብርሃም ተስፋ በሰጠው ጊዜ፣ የሚምልበት ከእርሱ የሚበልጥ ሌላ ባለ መኖሩ፣ በራሱ ማለ፤ [14]እንዲህም አለ፤ “በእርግጥ እባርክሃለሁ፤ ዘርህንም አበዛዋለሁ።” [15]አብርሃምም በትዕግሥት ከጠበቀ በኋላ የተ ሰጠውን ተስፋ አገኘ።

[16]ሰዎች ከእነርሱ በሚበልጥ ይምላሉ፤ መሐላውም የተባለውን ነገር ስለሚያጸና፣ በመካከላቸው የተነሣው ክርክር ሁሉ ይወ ገዳል። [17]እግዚአብሔር የማይለወጥ ዐላማውን ለተስፋው ቃል ወራሾች ግልጽ ለማድረግ ስለፈለገ፣ በመሐላ አጸናው፤ [18]እግዚአብሔር ከቶ ሊዋሽ አይችልም፤ እርሱ በሁለት በማ ይለወጡ ነገሮች በፊታችን ያለውን ተስፋ ለመያዝ ወደ እርሱ ለሸሸን ለእኛ ብርቱ መጽናናት እንድናገኝ አድርጎአል። [19]እኛም የነፍስ መልሕቅ የሆነ ጽኑና አስተማማኝ ተስፋ አለን፤ ይህም ተስፋ ከመጋረጃው በስተጀርባ ወዳለው ውስጠኛ መቅደስ ይገባል። [20]ይህም ስፍራ ኢየሱስ ስለ እኛ ቀድሞ የገባበት ነው። እርሱም እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመት ለዘላለም ሊቀ ካህናት ሆኖአል።

6፥8 ዘፍ3፥17፥18፤ ኢሳ5፥6፤27፥4
6፥9 1ቆሮ10፥14
6፥10 ማቴ10፥40-42፤ 1ተሰ1፥3
6፥11 ዕብ3፥6
6፥12 2ተሰ1፥4፤ ዕብ10፥36፤13፥7፤ ያዕ1፥3፤ራእ13፥10፤ 14፥12
6፥13 ዘፍ22፥16፤ ሉቃ1፥73
6፥14 ዘፍ22፥17
6፥15 ዘፍ21፥5
6፥16 ዘፀ22፥1
6፥17 ቍ18፤ መዝ110፥4፤ሮሜ 4፥16፤ዕብ11፥9
6፥18 ዘኍ23፥19፤ ቲቶ1፥2፤ዕብ3፥6
6፥19 ዘሌ16፥2፤ ዕብ9፥2፡3፡7
6፥20 ዕብ2፥17፤ 4፥14፤5፥6
7፥1 ቍ6፤ ዘፍ14፥18-20፤ መዝ76፥2፤ማር5፥7
7፥3 ቍ6፤ማቴ4፥3
7፥4 ዘፍ14፥20፤ ሐሥ2፥29
7፥5 ዘኍ18፥21፡26

ካህኑ መልከ ጼዴቅ

7 ይህ መልከ ጼዴቅ የሳሌም ንጉሥና የልዑል እግዚአብሔር ካህን ነበር፤ እርሱም አብርሃም ነገሥታትን ድል አድርጎ ሲመለስ አግኝቶት ባረከው፤ [2]አብርሃምም ከሁሉ ነገር ዓሥራት አውጥቶ ሰጠው። በመጀመ ሪያ ስሙ “የጽድቅ ንጉሥ” ማለት ነው፤ ኋላም ደግሞ “የሳሌም ንጉሥ” ማለትም “የሰላም ንጉሥ ማለት” ነው። [3]አባትና እናት ወይም የትውልድ ሐረግ የለውም፤ ለዘመኑ መጀ መሪያ፣ ለሕይወቱም ፍጻሜ የለውም፤ ነገር ግን እንደ እግዚአብሔር ልጅ ለዘላለም ካህን ሆኖ ይኖራል።

[4]እስቲ እርሱ የቱን ያህል ታላቅ እንደ ሆነ ዐስቡ፤ ርእሰ አበው የሆነው አብር ሃም እንኳ ካገኘው ምርኮ ዓሥራት አው ጥቶ ሰጠው። [5]ክህነት የተሰጣቸው የሌዊ ልጆች ምንም እንኳ ወንድሞቻቸው የአብ ርሃም ዘሮች ቢሆኑም፣ ከሕዝቡ ማለት

1ዮሐ 5፥16 ይመ)።

6፥9፤ *ከድነታችሁ ጋር የተያያዘ ታላቅ ነገር እንዳላችሁ እርግጠኞች ነን፤* ምንም እንኳ የመልእክቱ ጸሐፊ፣ ከተደራሲ ዎቹ መካከል አንዳንዶቹ ገና ድነት ያልተከበሉ መሆናቸውን ቢናገርም፣ እግዚአብሔር በመካከላቸው እንደሚሠራ እርግጠኛ ነው። የተለወጠው ሕይወታቸውና የፍቅር ሥራቸው(ቍ 10) በእርግጥም ብዙዎቹ ዳግም ልደት ያገኙ መሆናቸውን ይመሰክራል።

6፥11 *እስከ መጨረሻ፤* በእምነታቸው እስከ መጨረሻ ጸንተው እንዲገኙ የቀረበ ጥሪ ነው፤ ምክንያቱም ድነት እንደ ተቀበሉ የሚያረጋግጡት ጸንተው ሲገኙ ነው። *የተሰጠው ተስፋ፤* 11፥1፤ 2ጴጥ 1፥10 ይመ።

6፥12 *በእምነትና በትዕግሥት የተስፋውን ቃል የሚወርሱትን፤* እነማን እንደሆኑ ምዕ11 ይመ።

6፥13 *እግዚአብሔር ለአብርሃም ተስፋ በሰጠው ጊዜ፤* ዘሩን እንደሚያበዛለት የሰጠውን ተስፋ ያጸናለት በመሐላ ነው፤ ይህም ተስፋው የማይለወጥ መሆኑን ያረጋግጣል (ዘፍ 22፥16-18 ይመ)። በመሠረቱ መሐላ በኀጢያት የወደቁ ሰዎች መለያ ነው፤ ምክንያቱም የሰዎች ቃል ሁልጊዜ የሚታመን አይደለም። እግዚአብሔር የተናገረውን ቃል በመሐላ ሲያጸና ራሱን በወደቁ ሰዎች ደረጃ ዝቅ አድርጎአል፤ በዚህ ዐይነት ፍጹም ታማኝ የሆነውን ቃሉን ይበልጥ ታማኝ አደረገ (ቍ 18 ይመ)።

6፥15 *በትዕግሥት ከጠበቀ በኋላ፤* ለ25 ዓመት ጠብቋል (ዘፍ 12፥3-4፤ 21፥5 ይመ)። *የተሰጠውን ተስፋ አገኘ፤* ልጁ ይስሐቅ ተወለደ ነው (ዘፍ 17፥2፤18፥10፤21፥5)።

6፥18 *በሁለት በማይለወጡ ነገሮች፤* ፍጹም ታማኝ የሆነውን የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃልና ተስፋውን የሚያጸና ውን የእግዚአብሔርን መሐላ ነው። *ብርቱ መጽናናት እንድ ናገኝ አድርጎአል፤* የምንጽናናው አብርሃም በተስፋ ብቻ ያየውን (11፥13፤ ዮሐ 8፥56) የተስፋውን ቃል ፍጻሜ ወደኋላ ተመልሰን መመልከት ስለምንችል ነው።

6፥19 *የነፍስ መልሕቅ የሆነ ጽኑና አስተማማኝ፤* መልሕቅ አንድ መርከብ ስፍራዋን ጠብቃ እንድትቆም እንደሚያደርግ ሁሉ፣ በክርስቶስ ያለን ተስፋም የድነታችን ዋስትና ነው። *ከመጋረጃው በስተጀርባ ወዳለው ውስጠኛ መቅደስ፤* የመርከቦች መልሕቅ የሚጣለው ወደ ታች ወደ ባሕሩ ወለል ሲሆን፣ የክር ስቲያኖች መልሕቅ ግን ወደ ላይ ወደ እውነተኛዪቱ ሰማያዊት መቅደስ በመሄድ በራሱ በእግዚአብሔር ላይ ይታሰራል።

6፥20 *እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመት ለዘላለም ሊቀ ካህናት፤* የመልእክቱ ጸሐፊ በሰፊው የሚያብራራው ዐቢይ ጭብጥ ነው (ምዕ 7)።

7፥1 *መልከ ጼዴቅ፤* ዘፍ 14፥18-20 እና ማብ ይመ። *ንጉሥና...ካህን፤* መልከ ጼዴቅ ንጉሥም ካህንም መሆኑ ልዩ ትኩረት ተሰጥቶታል፤ ይህም የክርስቶስ ምሳሌ ሆኖ ከቀረበባቸው መንገዶች አንዱ ነው። *የሳሌም፤* ኢየሩሳሌም ማለት ነው (የዘፍ 14፥18 ማብ ይመ)።

7፥2 *የጽድቅ ንጉሥ...የሳሌም ንጉሥ፤* ለመሲሑ የተሰጡ መዓርጋት ናቸው (ኢሳ 9፥6-7፤ ኤር 23፥5-6፤ 33፥15-16 ይመ)።

7፥3 *አባትና...የለውም...ለሕይወቱም ፍጻሜ የለውም፤* በመጀመሪያዎቹ የዘፍጥረት ምዕራፎች ውስጥ ከምናየው ነገር የተለየ ሲሆን፣ በዘፍ 14፥18-20 ላይ ስለ መልከ ጼዴቅ የትውልድ ሐረግም ሆነ የልጅነት ዘመን ወይም ሥራ፣ ስደቱም ሆነ ሞቱ ምንም የጠቀሰ ነገር የለም። በአንዳንድ ወቅት ይኖር የነበረ ሰው ስለመሆኑ ግን ግልጽ ነው፤ የዕብራውያን መልእክት ጸሐፊ (የአይሁድን ትርጓሜ በመከተል) ቅዱሳት መጻሕፍት ስለ መልከ ጼዴቅ የትውልድ ሐረግ ሳይናገሩ በዝምታ ቢያልፉም፣ ያን ዝምታ መሠረት በማድረግ መልከ ጼዴቅ የክርስቶስ ምሳሌ መሆኑን ይናገራል። የመልከ ጼዴቅ ክህነት፣ ክርስቶስ ዘላለ ማዊና ክህነቱም ፍጻሜ እንደሌለው ያሳያል። አንዳንድ ሰዎች መልከ ጼዴቅ ለአብርሃም መታየቱን፣ ክርስቶስ ሥጋ ከመልበሱ በፊት ለሰዎች ይገለጥ ነበር ከሚለው ጋር በማያያዝ፣ ለአብርሃም የተገለጠለት ክርስቶስ ነው የሚል እምነት አላቸው፤ ሆኖም “እንደ እግዚአብሔር ልጅ” የሚለው ማነጻጸሪያ ይህ አባባል ትክክል እንዳልሆነ ያመለክታል።

7፥4 *እስቲ እርሱ የቱን ያህል ታላቅ እንደ ሆነ ዐስቡ፤* ዓሥራት የሚቀበል ዓሥራት ከሚሰጥ ይልቅ እንደሚበልጥ የታወቀ ነው፤ ደግሞም “ትንሹ በትልቁ እንደሚባረክ ግልጽ ነው” (ቍ. 7)። በሁለቱም መንገድ ቢሆን መልከ ጼዴቅ ከአብርሃም ይበልጣል።

ከገዛ ወንድሞቻቸው ዓሥራት እንዲቀበሉ ሕጉ ያዛል። [6]ይህ ግን ትውልዱ ከሌዊ ወገን አይደለም፤ ይሁን እንጂ ከአብርሃም ዓሥራት ተቀበለ፤ የተስፋ ቃል የተቀበለውንም ባረከው። [7]ትንሹ በትልቁ እንደሚባረክ ጥርጥር የለውም። [8]በአንድ በኩል ዓሥራት የሚቀበሉት ሟች ሰዎች ናቸው፤ በሌላ በኩል ግን ሕያው ሆኖ እንደሚኖር የተመሰከረለት ይቀበላል። [9]እንዲያውም ዓሥራት የሚቀበለው ሌዊ፣ ራሱ በአብርሃም በኩል ዓሥራት ከፍሎአል ማለት ይቻላል፤ [10]ምክንያቱም መልከ ጼዴቅ አብርሃምን ባገኘው ጊዜ፣ ሌዊ ገና በአባቱ በአብርሃም አብራክ ነበር።

ኢየሱስ እንደ መልከ ጼዴቅ

[11]ፍጹምነት የተገኘውና ሕጉ ለሕዝቡ የተሰጠው በሌዊ ክህነት መሠረት ቢሆን ኖሮ፣ እንደ አሮን ሳይሆን እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመት ያለው ሌላ ካህን መምጣቱ ለምን አስፈለገ? [12]የክህነት ለውጥ ካለ ሕጉም ሊለወጥ ግድ ነውና። [13]ይህ ሁሉ የተነገረለት እርሱ ከሌላ ነገድ ነው፤ ከዚያም ነገድ በመሠዊያ ያገለገለ ማንም የለም። [14]ጌታችን ከይሁዳ ነገድ እንደመጣ ግልጽ ነውና፤ ሙሴ ስለ ካህናት ሲናገር ይህን ነገድ አስመልክቶ የተናገረው ምንም ነገር የለም። [15]እንደ መልከ ጼዴቅ ያለ ሌላ ካህን ቢነሣ ግን እኛ የተናገርነው ይበልጥ ግልጽ ይሆናል፤ [16]እርሱ ካህን የሆነው በማይጠፋ የሕይወት ኀይል መሠረት እንጂ፣ እንደ ትውልዱ የሕግ ሥርዐት አይደለም፤ [17]እንዲህ ተብሎ ተመስክሮለታል፤

"እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመት፣
አንተ ለዘላለም ካህን ነህ።"

7፥6 ዘፍ14፥19:20፤ ሮሜ4፥13
7፥8 ዕብ5፥6፤6፥20
7፥11 ቍ17:8:19፤ ዕብ5፥6፤8፥7፤10፥1
7፥13 ቍ11:14
7፥14 ኢሳ11፥1፤ ማቴ1፥3፤2፥6፤ ሉቃ3፥33፤ራእ5፥5
7፥17 ቍ21፤ መዝ110፥4፤ዕብ5፥6
7፥18 ሮሜ8፥3
7፥19 ቍ11:25፤ ሮሜ3፥20፤ 7፥7:8፤ገላ3፥21፤ ዕብ3፥6፤4፥16፤ 9፥9፤10፥1:ዕ22፤ያዕ4፥8
7፥21 ዘኍ23፥19፤ 1ሳሙ15፥29፤መዝ1 10፥4፤ሚል3፥6፤ ሮሜ11፥29፤ዕብ5፥6
7፥22 ሉቃ22፥20
7፥24 ቍ28
7፥25 ቍ19፤ ሮሜ8፥34፤11፥14
7፥26 2ቆሮ5፥21፤ ዕብ2፥17፤4፥14
7፥27 ሮሜ6፥10፤ ኤፌ5፥2፤ዕብ5፥1: 3፤9፥12:14: 26:28፤10፥10፤ 1ጴጥ3፥18
7፥28 ዕብ1፥2፤ 2፥10፤5፥2

[18]የቀድሞው ትእዛዝ ደካማና የማይጠቅም በመሆኑ ተሽሮአል፤ [19]ሕጉ ማንንም ፍጹም ሊያደርግ ስለማይችል ወደ እግዚአብሔር የምንቀርብበት የተሻለ ተስፋ መጥቶአል።

[20]ይህ ያለ መሐላ አልሆነም፤ ሌሎች ካህናት የሆኑት ያለ መሐላ ነው፤ [21]እርሱ ግን ካህን የሆነው በመሐላ ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር እንዲህ ብሎ ተናግሮለታል፤

"ጌታ ማለ፤
ሐሳቡንም አይለውጥም፤
'አንተ ለዘላለም ካህን ነህ።' "

[22]ከዚህ መሐላ የተነሣ፣ ኢየሱስ ለተሻለ ኪዳን ዋስ ሆኖአል።

[23]በአገልግሎታቸው እንዳይቀጥሉ ሞት ስለ ከለከላቸው፣ የቀድሞዎቹ ካህናት ቍጥራቸው ብዙ ነበር፤ [24]ኢየሱስ ግን ለዘላለም የሚኖር በመሆኑ፣ ክህነቱ የማይሻር ነው። [25]ስለዚህ ስለ እነርሱ እየማለደ ሁልጊዜ በሕይወት ስለሚኖር፣ በእርሱ በኩል ወደ እግዚአብሔር የሚመጡትን ፈጽሞ[ሀ] ሊያድናቸው ይችላል።

[26]እንግዲህ ለእኛ የሚያስፈልገን፣ ቅዱስ፣ ነቀፋ የሌለበት፣ ንጹሕ፣ ከኀጢአተኞች የተለየና ከሰማያት በላይ የከበረ እንደዚህ ያለ ሊቀ ካህናት ነው። [27]እርሱም እንደ ሌሎቹ ሊቃነ ካህናት፣ መጀመሪያ ስለራሱ ኀጢአት ከዚያም ስለ ሕዝቡ ኀጢአት በየቀኑ መሥዋዕት ማቅረብ አያስፈልገውም፤ ራሱን በሰጠ ጊዜ፣ ስለ ኀጢአታቸው ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ መሥዋዕት አቅርቦአልና። [28]ሕጉ ደካማ የሆኑትን ሰዎች ሊቃነ ካህናት አድርጎ ይሾማልና፤ ከሕግ በኋላ

[ሀ]25 ወይም *ለዘላለም*

7፥11 ***መሠረት ቢሆን፡*** በሌዋውያን ክህነት መሠረት ነው። ***ሕጉ ... የተሰጠው፡*** የሙሴ ሕግና ክህነት አብረው የሚሄዱ ናቸው። ሰዎች ሁሉ ኀጢአተኞች በመሆናቸው ከሕግ ኵነኔ ሥር ናቸው፤ ስለዚህ በእነርሱና በእግዚአብሔር መካከል ሆኖ የሚ ማልድ ሥርዐተ ክህነት የግድ ያስፈልጋቸዋል። ***እንደ አሮን ሳይሆን እንደ መልከ ጼዴቅ ሹመት፡*** የአሮን (የሌዋውያኑ) ክህነት ፍጹም አለመሆኑን፣ ባንጻሩም የመልከ ጼዴቅ ግን ፍጹም እንደሆነ ያመለክታል። ለዘላለም ካህን የሚሆነው እንደሚመጣ የተነገረው (መዝ 110፥10) የሌዋውያኑ ክህነት አገልግሎት በመስጠት ላይ እያለ ነው፤ ይህም አሁን ያለው ሥርዐተ ክህነት ወደ ፊት በሚመጣው የተሻለ ክህነት እንደሚተካ ያሳያል።

7፥16 ***ካህን የሆነው...እንደ ትውልዱ የሕግ ሥርዐት አይደለም፡*** በሙሴ ሕግ መሠረት በክህነት ማገልገል የሚችሉት ከሌዊ ወገን የሆኑ ብቻ ናቸው (ዘዳ 18፥1)፤ ኢየሱስ ግን የመጣው የክህነት አገልግሎት ካልተሰጠው ከይሁዳ ነገድ ነው (ቍ 14-15)። ***በማይጠፋ የሕይወት ኀይል፡*** በመዝ 110፥4 መሠረት በመልከ ጼዴቅ ሹመት ሥርዐት የሚመጣ ካህን "የዘላለም ካህን" ነው።

7፥18 ***የቀድሞው ትእዛዝ ደካማና የማይጠቅም በመሆኑ፡*** ሕጉ ቅዱስና መልካም ነው (ሮሜ 7፥12)፤ ይሁን እንጂ ሕጉን በመተላለፍ ኀጢአት የሚሠሩትን ሊያጸድቃቸው ወይም ሕጉ የሚጠይቀውን ሁሉ ለመፈጸም የሚያስችል ኀይል ሊሰጣቸው አይችልም (ቍ. 19)።

1፥19፤ ሕጉ ወደ ፊት ለሚመጣው የሚያዘጋጅ ብቻ እንጂ (ገላ 3፥23-25 ይመ) ፍጹም ሊያደርግ አይችልም (ማቴ 5፥17 ይመ)። ***የተሻለ ተስፋ፤*** አዲሱ ኪዳን የተሻለ ነው፤ ምክንያቱም ያገኘነው ቤዛነት ፍጹምና ወደ እግዚአብሔርም ፊት ሊያቀርበን የሚችል መሆኑን ያረጋግጥልናል። የቈላ 1፥5 ማብ ይመ።

7፥20፤ የሌዋውያኑ ክህነት ሲመሠረት እግዚአብሔር አል ማለም። በመዝ110 ላይ ቃል የተገባው ክህነት በመሐላ የጸና በመሆኑ እጅግ የላቀ ነው።

7፥22 ***ለተሻለ ኪዳን፡*** ምዕ8-10 ይመ።

7፥23 ***በአገልግሎታቸው እንዳይቀጥሉ ሞት ስለ ከለከላቸው፤*** የሌዋውያኑ ሥርዐተ ክህነት ፍጹም እንዳልሆነ የሚያሳይ ተጨማሪ ማስረጃ ነው።

7፥25 ***ፈጽሞ፡*** ፍጹምነትና ሙሉነት የሚለውን ሐሳብ ሊይዝ ይችላል፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ። ኢየሱስ ለዘላለም ፍጹም ሊቀ ካህናት ነው፤ በመሆኑም ፈጽሞና ሁልጊዜ ሊያድነን ይችላል። ***እየማለደ ሁልጊዜ በሕይወት ስለሚኖር፡*** ሕዝቡ ያለ ካህን የሚሆንበት ጊዜ አይኖርም (ዮሐ 17፤ 1ዮሐ 2፥1 ይመ)።

7፥26 ***የሚያስፈልገን፡*** ከኀጢአትና ኀጢአት ከሚያስከትለውም ቅጣት ሊታደገን የሚችል ነው።

7፥27 ***በየቀኑ፡*** ዓመቱን በሙሉ ያለማቋረጥ የሚቀርበውን መሥዋዕት የሚያመለክት ሲሆን (ዘፀ 29፥36-42)፣ ይህም መሥዋዕቱ በማያዳግም ሁኔታ ለኀጢአት መፍትሔ ሊሰጥ እንደማይችል አንዱ ማስረጃ ነው። ***መጀመሪያ ስለ ራሱ ኀጢአት፡*** ኀጢአት የሌለበት ስለ ሆነ፣ ስለ ራሱ መሥዋዕት ማቅረብ አያስፈልገውም፤ ስለ ዚህም የክርስቶስ ክህነት የላቀ ነው። ***ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ፤*** በዕብራውያን መልእክት ውስጥ ቍልፍ ሐረግ ነው (9፥12፤26፤ 10፥2፤10 ይመ)። ሌዋውያን ካህናት በየዕለቱ ለእግዚአብሔር መሥዋዕት ማቅረብ ነበረባቸው፤ ኢየሱስ ግን ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ራሱን መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ። ***ራሱን በሰጠ ጊዜ፤*** ሌዋውያን ካህናት መሥዋዕት አድርገው የሚያቀርቡት እንስሳትን ብቻ ሲሆን፣ የእኛ ሊቀ ካህን ግን ራሱን መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ፤ በዚህ ዐይነት ፍጹም ምትክ ሆነን።

7፥28 ***ደካማ የሆኑትን ሰዎች፤*** ደካማ የሆኑት (1) ሟችና ከዚህም የተነሣ ዘላለማዊነት የሌላቸው በመሆኑ ቍ 23፤ (2)

የመጣው መሐላ ግን ለዘላለም ፍጹም የሆነውን ልጅ ሾሞአል።

የአዲስ ኪዳን ሊቀ ካህናት

8 እንግዲህ የምንናገረው ዋናው ነገር ይህ ነው፤ በሰማያት በግርማው ዙፋን ቀኝ የተቀመጠ እንዲህ ያለ ሊቀ ካህናት አለን፤ [2]እርሱም በሰው ሳይሆን በጌታ በተተከለችው፣ እውነተኛ ድንኳን በሆነችው ቤተ መቅደስ አገልጋይ ነው።

[3]እያንዳንዱ ሊቀ ካህናት የሚሾመው መባንና መሥዋዕትን ለማቅረብ ነው፤ ስለ ዚህ ይኸኛውም ካህን የግድ የሚያቀርበው ነገር ያስፈልገዋል። [4]እርሱ በምድር ቢኖር ኖሮ ካህን ባልሆነም ነበር፤ ምክንያቱም በሕግ በታዘዘው መሠረት መባን የሚያቀርቡ ሰዎች አሉ። [5]እነርሱ ያገለገሉት በሰማይ ላለችው መቅደስ ምሳሌና ጥላ በሆነችው ውስጥ ነው፤ ሙሴ ድንኳኒቱን ለመሥራት በተነሣ ጊዜ፣ "በተራራው ላይ በተገለጠልህ ምሳሌ መሠረት ሁሉን ነገር እንድታደርግ ተጠንቀቅ" የሚል ትእዛዝ የተሰጠው በዚህ ምክንያት ነበር። [6]ነገር ግን ኢየሱስ መካከለኛ የሆነበት ኪዳን ከቀድሞው እንደሚበልጥ ሁሉ፣ የተቀበለውም አገልግሎት ከእነርሱ አገልግሎት ይበልጣል፤ ይህም የተመሠረተው በተሻለ የተስፋ ቃል ላይ ነው።

[7]የመጀመሪያው ኪዳን ምንም ጒድለት ባይገኝበት ኖሮ፣ ለሁለተኛው ስፍራ ባልተፈለገም ነበር። [8]ነገር ግን እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ ጒድለት በማግኘቱ እንዲህ ይላቸዋል†፤

"ከእስራኤል ቤት ጋር፣
ከይሁዳም ቤት ጋር፣
አዲስ ኪዳን የምገባበት፣
ጊዜ ይመጣል፤
ይላል ጌታ።
[9]ይህም እነርሱን ከግብፅ ምድር ለማውጣት
እጃቸውን በያዝሁ ጊዜ፣
ከቀድሞ አባቶቻቸው ጋር እንደ ገባሁት ኪዳን
አይደለም፤
ምክንያቱም እነርሱ በኪዳኔ አልጸኑም፤
እኔም ከእነርሱ ዘወር አልሁ፤
ይላል ጌታ።
[10]ከዚያን ጊዜ በኋላ፣
ከእስራኤል ቤት ጋር የምገባው ኪዳን
ይህ ነው፤
ይላል ጌታ፤
ሕጌን በአእምሮአቸው አኖራለሁ፤
በልባቸውም እጽፈዋለሁ።
እኔ አምላካቸው እሆናለሁ፤
እነርሱም ሕዝቤ ይሆናሉ።
[11]ከእንግዲህ ማንም ሰው ጐረቤቱን ወይም
ወንድሙን፣
'ጌታን ዕወቅ' ብሎ አያስተምርም፤
ምክንያቱም ከታናሹ ጀምሮ እስከ
ታላቁ ድረስ፣
ሁሉም ያውቁኛል።
[12]በደላቸውን ይቅር እላለሁ፤ ኀጢአታቸውን
ከእንግዲህ አላስብም፤

[13]ይህን ኪዳን፣ "አዲስ" በማለቱ የፊተኛውን ኪዳን አሮጌ አድርጎታል፤ ስለዚህ ያረጀ ያፈጀው የሚጠፋበት ጊዜ ተቃርቦአል።

8፥1 ማር16፥19፤ ዕብ2፥17፤4፥14
8፥2 ዕብ9፥11፡24
8፥3 ዕብ2፥17፤ 5፥1፡9፥9፡14
8፥4 ዕብ5፥1፤9፥9
8፥5 ዘፀ25፥40፤ ቈላ2፥17፤ዕብ9፥23፤ 10፥1፤11፥7፤12፥25
8፥6 ቊ8፡13፤ ሉቃ22፥20፤፻3፥20
8፥7 ዕብ7፥11፡ 18፤10፥1
8፥8 ቊ6፡13፤ ሉቃ22፥20
8፥9 ዘፀ19፥5፡6፤ 20፥1-17
8፥10 ሕዝ11፥20፤ ዘካ8፥8፤ሮሜ 11፥27፤2ቆሮ3፥3፤ ዕብ10፥16
8፥11 ኢሳ54፥13፤ ዮሐ6፥45
8፥12 ኤር31፥31-34፤ ዕብ10፥17
8፥13 ቊ6፡8፤ ሉቃ22፥20፤2ቆሮ5፥17

†8 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *ጒድለት በማግኘቱ ለሕዝቡ እንዲህ ይላቸዋል*

ኀጢአተኞች በመሆናቸውና ቊ. 27፤ (3) ማቅረብ የሚችሉት መሥዋዕት እንስሳትን ብቻ በመሆኑና እንሳሳት ደግሞ በእግዚአብሔር አምሳል ለተፈጠረ ሰው፣ ትክክለኛ ምትክ መሆን ስለማይችሉ ነው (ዘፍ 1፥26-28 እና ማብ ይመ)። *ለዘላለም ፍጹም የሆነውን፤* ክርስቶስ ፍጹም ሊሆን የቻለው በኀጢአት ሳይሸነፍ ፈተናን በመቀበሉ ነው (የ2፥10፤5፥8 ማብ ይመ)። ይልቁንም አባቱን ፍጹም በመታዘዙ፣ ዘላለማዊ ፍጽምናን መሠረተ።

8፥1-10፥39፤ የዚህ ክፍል ዐቢይ ሀሳብ የሠረጸው በኤር 31፥31-34 ከተሰጠው ትንታኔ ሲሆን፣ ክርስቶስ "ለተሻለ ኪዳን" መካከለኛ መሆኑን አጒልቶ የሚያሳይ ነው (7፥22)።

8፥1፤ የ1፥2-3 ማብ ይመ። *በሰማያት በግርማው፤* አይሁድ እግዚአብሔርን ለማመልከት የሚጠቀሙበት አባባል ነው (1፥3 ይመ)።

8፥2 *እውነተኛ ድንኳን፤* ሙሴ ከተከላት ፍጹምና ዘላለማዊ ካልሆነችው እንዲሁም ለሰማያዊቷ ድንኳን ምሳሌ ከሆነችው ጋር ሲነጻጸር ነው። *በሰው ሳይሆን በጌታ በተተከለችው፤* እግዚአብሔር የሠራት ሰማያዊቷ ድንኳን ሙሴ ከሠራትና ሊቀ ካህኑ በዓመት አንድ ጊዜ የማስተስረያውን ደም ይዞ ከሚገባበት ቅድስትና ቅድስተ ቅዱሳን ጋር ትመሳሰላለች (ዘሌ 16፥13-15፤ 34)። ታላቁ ሊቀ ካህናችን ግን አማላጃችን ሆኖ በሰማያዊቷ መቅደስ ውስጥ ለዘላለም ይኖራል (7፥25)።

8፥3 *መባንና መሥዋዕትን፤* የ5፥1 ማብ ይመ።

8፥4 *ካህን ባልሆነም ነበር፤* ክርስቶስ በሥጋ የተወለደው ከይሁዳ ነገድ ነው፤ የይሁዳ ነገድ ደግሞ ከካህናት ወገን አይደለም (7፥12-14 ይመ)። *መባን የሚያቀርቡ ሰዎች፤* ከሌዊ ነገድ የሆኑ ናቸው እዚህም ላይ ሆነ በመልእክቱ ውስጥ በሌላ ስፍራ የሚያቀርቡ የሚለው የአሁን ጊዜ ግስ የሚያመለክተው በኢየሩሳሌም የሚገኘው ቤተ መቅደስ እንደቆመ ነው። እንግዲህ ይህ መልእክት የተጻፈው ቤተ መቅደሱ በ70 ዓ.ም. ላይ ከመፍረሱ በፊት ነው ማለት ነው (በመልእክት "መግቢያ" ላይ "መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜና ቦታ" የሚለውን ይመ)።

8፥5 *በሰማይ ላለችው መቅደስ ምሳሌና ጥላ፤* ሊቀ ካህናችን ክርስቶስ የራሱን ደም ይዞ የገባው ወደ እውነተኛዪቱና እግዚአብሔር ወደሚኖርባት መቅደስ ነው (9፥11-12 ይመ)። *በተገለጠልህ ምሳሌ መሠረት ሁሉን ነገር እንድታደርግ፤* ድንኳኒቱም ሆነች የአገልግሎቱ ሥርዐት የቀረቡት ኀጢአተኞች ቅዱስ ወደሆነው አምላክ በመቅረብ የሚችሉት በዚህ መንገድ ብቻ መሆኑን በምሳሌ ለመግለጽ ነው።

8፥6 *ኢየሱስ መካከለኛ የሆነበት ኪዳን ከቀድሞው እንደሚበልጥ ሁሉ፤* 9፥15፤ 12፥24፤ 1ጢሞ 2፥5 ይመ። ኢየሱስ መካከለኛ የሆነበት አዲሱ ኪዳን (ቊ. 8-12፤ ኤር 31፥31-34 ይመ) እግዚአብሔር፣ በሲና ተራራ ላይ በሙሴ አማካይነት ከሰጠው ኪዳን ይበልጣል (ዘፀ 24፥7-8 ይመ)። *የተመሠረተው በተሻለ የተስፋ ቃል ላይ ነው፤* ቊ 10-12 ይመ።

8፥7 *የመጀመሪያው ኪዳን ምንም ጒድለት ባይገኝበት ኖሮ፤* እዚህ ላይ የቀረበው ሐሳብ በ7፥11 ላይ ካለው ጋር ተመሳሳይነት አለው፤ ይኸውም የሌዋውያኑን ሥርዐተ ክህነት እንደሚያንስ በግልጽ ታይቶአል፤ ምክንያቱም በመልከ ጼዴቅ ሥርዐት በመጣው ክህነት ተተክቶአል። በተመሳሳይ ሁኔታ ለሙሴ የተሰጠው ኪዳን ጒድለት ባይኖረው ኖሮ፣ በአዲስ ኪዳን መተካት ባላስፈለገም ነበር። እንደ እውነቱ ከሆነ ግን በሙሴ በኩል የመጣው ኪዳን "ጒድለት" የለበትም። የ7፥17 ይመ።

8፥8-12፤ ከኤርምያስ 31፥31-34 ላይ የተወሰደ ትንቢታዊ ዐዋጅና የአዲሱ ኪዳን ትርጓሜ ነው፤ ይህም ኪዳን በሙሴ በኩል ከመጣው ኪዳን ፍጽም ልዩ ነው (ቊ 9)። ከዚህ ኪዳን የሚገኙት ዐበይት ጥቅሞች፦ (1) የእግዚአብሔር ሕግ የኀሊና መርሕ በመሆን (ቊ. 10)፣ ሕዝቡ ፈቃዱን በመፈጸም ደስ እንዲላቸው ያደርጋል (ከሕዝ 36፥26-27፤ ከሮሜ 8፥2-4 ጋር ያነጻጽሩ)፤ (2) በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ጥብቅ ግንኙነት እንዲኖር ያደርጋል (ቊ 10)፤ (3) እግዚአብሔርን ያለማወቅ ኀጢአት ለዘላለም ይወገዳል (ቊ 11)፤ እንዲሁም (4) የኀጢአት ይቅርታ ከዘላለም እስከ ዘላለም የሚኖር እውነት ይሆናል (ቊ 12)።

8፥13 *ያረጀ ያፈጀው፤* የአዲሱ ኪዳን መታወጅ የቀድሞው ኪዳን ጊዜያዊ መሆኑን ያረጋግጣል። በመሆኑም ወደ

በምድራዊው ድንኳን የሚደረግ አምልኮ

9 የመጀመሪያው ኪዳን የአምልኮ ሥርዐትና ምድራዊ መቅደስ ነበረው:: [2]ድንኳን ተተክሎ ነበር፤ በመጀመሪያው ክፍል መቅረዙ፣ ጠረጴዛውና የመሥዋዕቱ ኅብስት ነበረበት፤ ይህም ስፍራ ቅድስት ይባላል:: [3]ከሁለተኛው መጋረጃ በስተኋላ ቅድስተ ቅዱሳን የተባለ ክፍል ነበር፤ [4]በዚያም ውስጥ የወርቅ ማዕጠንትና በወርቅ የተለበጠው የኪዳኑ ታቦት ነበሩ፤ ይህም ታቦት መና ያለበትን የወርቅ መሶብ፣ የለመለመችውን የአሮንን በትርና ኪዳኑ የተጻፈበትን ጽላት ይዞአል:: [5]በታቦቱም ላይ የስርየት መክደኛውን[፣] የሚጋርዱ የክብር ኪሩቤል ነበሩ፤ አሁን ግን ስለ እነዚህ ነገሮች በዝርዝር መናገር አንችልም::

[6]ሁሉም በዚህ መልክ ከተዘጋጀ በኋላ፣ ካህናት አገልግሎታቸውን ለመፈጸም ዘወትር ወደ ድንኳኒቱ መጀመሪያ ክፍል ይገባሉ:: [7]ነገር ግን ወደ ውስጠኛው ክፍል የሚገባው ሊቀ ካህናቱ ብቻ ነበር፤ የሚገባውም በዓመት አንድ ጊዜ ብቻ ሲሆን፣ ስለ ራሱ ኀጢአትና ሕዝቡ ባለማወቅ ስላደረገው ኀጢአት የሚያቀርበውን ደም ሳይዝ ከቶ አይገባም ነበር:: [8]የመጀመሪያዪቱ ድንኳን ቆማ እስካለች ድረስ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን የሚወስደው መንገድ ገና እንዳልተገለጠ መንፈስ ቅዱስ ያሳያል:: [9]ይህም ለአሁኑ ዘመን ምሳሌ ሲሆን፣ የሚቀርቡት መባና መሥዋዕት የሚያመልከውን ሰው ኅሊና ፍጹም ሊያደርጉ አልቻሉም:: [10]እነዚህ ሁሉ አዲሱ ሥርዐት እስኪመጣ ድረስ የሚደረጉ የምግብና የመጠጥ እንዲሁም የተለያዩ የመጠንጸት ሥርዐቶች ብቻ ናቸው::

የክርስቶስ ደም

[11]ክርስቶስ አሁን ስላሉት[ᵓ] መልካም ነገሮች ሊቀ ካህናት ሆኖ በመጣ ጊዜ በሰው እጅ ወዳልተሠራችው፣ ከዚህ ፍጥረት ወዳልሆነችው ታላቅና ፍጹም ድንኳን ገባ:: [12]የገባውም የፍየልንና የጥጃዎችን ደም ይዞ አይደለም፤ ነገር ግን የዘላለም ቤዛነት ሊያስገኝ የራሱን ደም ይዞ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ገባ:: [13]የውጭ አካላቸው ይነጻ ዘንድ በረከሱ ሰዎች ላይ የሚረጨው የፍየሎችና የኮርማዎች ደም እንዲሁም የፍየሎችና የጊደር ዐመድ የሚቀድሳቸው ከሆነ፣ [14]በዘላለም መንፈስ አማካይነት ራሱን ነውር አልባ መሥዋዕት አድርጎ ለእግዚአብሔር ያቀረበው የክርስቶስ ደም ሕያው እግዚአብሔርን እንድናመልክ ኅሊናችንን ከምውት ሥራ[ʾ] እንዴት ይበልጥ ያነጻ ይሆን!

[15]ስለዚህም የተጠሩት፣ ተስፋ የተሰጠውን የዘላለም ርስት እንዲቀበሉ ክርስቶስ የአዲስ ኪዳን መካከለኛ ነው፤ በመጀመሪያው ኪዳን ሥር በነበሩበት ጊዜ ከሠሩት

9፥1 ዘፀ25፥8
9፥2 ዘፀ25፥8:9: 23-29:30:31-39፤ 26፥33:34፤ዘሌ24፥5-8
9፥3 ዘፀ26፥31-33
9፥4 ዘፀ16፥32: 33፤25፥10-22፤ 30፥1-5፤31፥18፤ 32፥15፤ዘኍ17፥10
9፥5 ዘፀ25፥17-19፤ 20-22፤26፥34
9፥6 ዘኍ28፥3
9፥7 ቀኍ2:3፤ ዘሌ16፥11-19:34፤ ዕብ5፥2:3
9፥8 ዮሐ14፥6፤ ዕብ3፥7፤10፥19:20
9፥9 ዕብ5፥1፤7፥19፤ 8፥3፤10፥1
9፥10 ዘሌ11፥2-23: 25:28:40፤ዘኍ6፥3፤ ቈላ2፥16፤ ዕብ2፥17፤8፥2፤10፥1
9፥11 ቀኍ24፤ ዮሐ2፥19:24:26:28፤ ዘሌ16፥6:15፤ ሮሜ3፥25፤ ዕብ7፥27፤10፥4
9፥13 ዘኍ19፥9: 17:18፤ዕብ10፥4
9፥14 መዝ51፥2፤ 65፥3፤ኤር33፥8፤ ዘካ13፥1፤ማቴ16፥16፤ ኤፌ5፥2፤ ቲቶ2፥14፤ 1ጴጥ3፥18፤ዕብ6፥1፤ 10፥2:22
9፥15 ሉቃ22፥20፤ ሐሥ20፥32፤ሮሜ 8፥28፤11፥29፤ገላ3፥20፤ ዕብ6፥15፤7፥22፤ 10፥36

*[፣]*5 ወይም *የማስተሰረያውን መክደኛ*
*[ᵓ]*11 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *ሊመጡ ስላሉት* ይላሉ::
*[ʾ]*14 ወይም *ከከንቱ የዘወትር ሥርዐቶች*

ቀደመው ሥርዐት መመለስ ማለት ወዳረጀው ወይም ከጥቅም ውጭ ወደ ሆነው መመለስ ማለት ነው::

9፥2 *ድንኳን ተተክሎ ነበር*፤ በሙሴ የተሠራውን ድንኳን ነው:: *መቅረዙ፤* ከቅጥቅጥ ወርቅ የተሠራና በቅድስት ውስጥ በተቀደሰው ቦታ በስተደቡብ የሚቀመጥና (ዘጸ 40፥24)፣ በየምሽቱ ያለ ማቋረጥ የሚበሩ ሰባት መብራቶች ያሉት ነው (ዘጸ 25፥31-40):: *ጠረጴዛውና የመሥዋዕቱ ኅብስት*፤ ከግራር እንጨት የተሠራና በወርቅ የተለበጠ፣ በቅድስት ውስጥ በስተሰሜን የሚቀመጥ ነው (ዘጸ 40፥22):: በኅብስት ማስቀመጫው ጠረጴዛ ላይ በሁለት ረድፍ የተደረደሩ ስድስት ስድስት ኅብስቶች ይገኛሉ (ዘሌ 24፥5-6)::

9፥4 *የወርቅ ማዕጠንትና ... ነበሩ፤* ማዕጠንቱ የተቀመጠው በቅድስት ውስጥ ቢሆንም፣ የመልእክቱ ጸሓፊ ግን በቅድስተ ቅዱሳኑ ውስጥ እንደሚገኝ አድርጎ ይገልጻል:: እንዲህ ያደረገው ቅድስተ ቅዱሳኑ ከኪዳኑ ታቦት ጋር ያለውን የቅርብ ግንኙነት ለማሳየት ነው (ከዘጸ 40፥5፤ 1ነገ 6፥22 ጋር ያነጻጽሩ):: ሊቀ ካህኑ በስርየት ቀን ከማዕጠንቱ ላይ ዕጣን በመውሰድና ለኀጢአት ማስተስረያ የሚሆነውን ደም በመያዝ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ይገባል (ዘሌ 16፥12-14):: *የኪዳኑ ታቦት*፤ ከውስጥም ከግራር እንጨት ተሠርቶ ከውስጥና ከውጭ በወርቅ የተለበጠ ሣጥን ነው (ዘጸ 25፥10-16):: *መና ... በትርና ... ጽላት*፤ የዘፀ 16፥33-34 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘኍ 17፥8-10 ይመ::

9፥5 *የክብር ኪሩቤል፤* ከንጹሕ ወርቅ የሚሠሩ እያንዳንዳቸው ሁለት ክንፍ ያላቸው ምስሎችና በስርየት መክደኛው ላይ ከዳርና ዳር ትይዩ የሚቆሙ ናቸው:: የእግዚአብሔር ክብር የሚገለጠው በሁለቱ መካከል ነበር (ዘጸ 25፥17-22፤ ዘሌ 16፥2፤ ዘኍ 7፥89):: *የስርየት መክደኛውን፤* ከንጹሕ ወርቅ የተሠራና፣ የኪዳኑን ታቦት ሙሉ በሙሉ የሚሸፍን ዝርግ ግጣም ነው፤ ሊቀ ካህኑ በስርየት ቀን የኀጢአት ማስተስረያው ደም የሚረጨው በዚህ ግጣም ላይ ነው (ዘሌ 16፥14-15)::

9፥7 *በዓመት አንድ ጊዜ ብቻ*፤ በስርየት ቀን (ዮም ኪፑር) በሰባተኛው ወር በዐሥረኛው ቀን ማለት ነው (ዘሌ 16፥29፤34):: በዚህ ቀን ስለሚፈጸመው ሥርዐት ዘሌ 16 እና ማብራሪያዎቹን ይመ::

9፥8 *የመጀመሪያዪቱ ድንኳን ቆማ እስካለች ድረስ፤* የሙሴ ሥርዐት ይኸውም፣ ፍጹም ያልሆነው ክህነትና መሥዋዕት እስካለ ድረስ ማለት ነው (8፥7-8፤13)::

9፥9 *ለአሁኑ ዘመን ምሳሌ፤* ምንም እንኳ የሙሴ ድንኳን በሌላ የተተካ ቢሆንም፣ በሥርዐቱ ውስጥ የሚገኙት ትእምርቶች (ምሳሌዎች) ግን፣ አሁንም ትምህርት የሚሰጡና ወደ አሮጌው ሥርዐት መመለስ ከንቱ መሆኑን የሚያስገነዝቡ ናቸው፤ አሮጌው ሥርዐት ኀጢአትን ፈጽሞ ሊያስወግድ አይችልምና:: *መባና መሥዋዕት*፤ የ5፥1 ማብ ይመ::

9፥10 *አዲሱ ሥርዐት*፤ አዲሱን ኪዳንና ከእርሱም ጋር የመጡትን አዲሱን ክህነት፣ አዲሱን ቤተ መቅደስና አዲሱን ሥርዐት ነው፤ ይህ ሁሉ የተገኘው በክርስቶስ ነው::

9፥11 *ከዚህ ፍጥረት ወዳልሆነችው*፤ ምድራዊ ድንኳን ሳትሆን፣ እግዚአብሔር የሚኖርባት ሰማያዊቷ መቅደስ ናት (ቀኍ 24፤8፥2)::

9፥12 *ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ገባ*፤ ሌዋውያን ሊቀ ካህናት በየዓመቱ በመደጋገም እንደሚያደርጉት አይደለም፤ የክርስቶስ መሥዋዕትነት ፍጹም ነው፤ ምክንያቱም የሚሠራና በመደጋገም ሊቀርብ የማያስፈልገው ነው:: ዘላለማዊ ቤዛነት ከተቀዳጀ በኋላ፣ ክርስቶስ ወደ እውነተኛዪቱ ሰማያዊ ቤተ መቅደስ ዐረገ::

9፥13 *የፍየሎችና የኮርማዎች ደም*፤ በስርየት ቀን የሚቀርብ የእነዚህ እንስሳት ደም ነው:: *የጊደር ዐመድ*፤ በዘኍ 19 ላይ እንደተጠቀሰው የሞተ ሰው የነኩ ሰዎች በሥርዐቱ መሠረት ስለሚረከሱ የጊደር ዐመድ ይረጫሉ:: *የውጭ አካላቸው*፤ የሚረጩት ውጫዊ አካላቸውን ብቻ ስለ ሆነ፣ እንዲህ ዐይነቱ ሥርዐት ሰውን ከኀጢአቱ አያነጻውም::

9፥14 *ራሱን ... መሥዋዕት አድርጎ ... ያቀረበው*፤ መሥዋዕቱን ያቀረበውም ሆነ መሥዋዕቱ እርሱ ራሱ ነው:: *ነውር አልባ፤* ላይ ላዩን ብቻ ሳይሆን፣ መላ እሱነቱ እንከን የሌለበት መሆኑን ለመግለጽ ነው:: *ኅሊናችንን ... ያነጻ ይሆን!* የኀጢአትን ርኵሰት፣ ከእኛነታችን ውስጥ ጨርሶ ያስወግዳል::

9፥15 *መካከለኛ፤* 8፥6 እና ማብራሪያውን ይመ፤ ማስታወሻውን፤ እንዲሁም 12፥24፤ 1ጢሞ 2፥5 ይመ:: *የአዲስ ኪዳን፤* 7፥22፤8፥6:13 ይመ:: *ተስፋ የተሰጠውን የዘላለም ርስት*፤ ከኤርምያስ ትንቢት (31፥31-34) ላይ ተወስዶ በ8፥8-21 ላይ

ኀጢአት ነጻ ለማውጣት ቤዛ ሆኖ ሞቶ አልና::

[16]ኑዛዜ[ገ] በሚኖርበት ጊዜ የተናዛዡን ሞት ማረጋገጥ ግድ ነው፤ [17]ምክንያቱም ኑዛዜው የሚጸናው ሰውዬው ሲሞት ብቻ ነው፤ ነገር ግን ተናዛዡ በሕይወት እስካለ ድረስ ኑዛዜው ዋጋ አይኖረውም:: [18]ስለዚህ የመጀመሪያው ኪዳን እንኳ ያለ ደም የጸና አልነበረም:: [19]ሙሴ እያንዳንዱን የሕግ ትእዛዝ ለሕዝቡ ሁሉ ከተናገረ በኋላ የጥጆችን ደም ከውሃ፣ ከቀይ የበግ ጠጕርና ከሂሶጵ ጋር ወስዶ፣ በመጽሐፉና በሕዝቡ ላይ ረጨው፤ [20]እንዲህም አለ፤ "እንድትጠብቁት እግዚአብሔር ያዘዛችሁ የኪዳኑ ደም ይህ ነው::" [21]እንዲሁም ድንኳኒቱንና ማገልገያ ዕቃውን ሁሉ በደም ረጨው:: [22]በእርግጥ ከጥቂት ነገሮች በስተቀር ሁሉም ነገር በደም መንጻት እንዳለበት ሕጉ ያዛል፤ ደም ሳይፈስ ስርየት የለምና::

[23]እንግዲህ የሰማያዊው ነገሮች ምሳሌ የሆኑት በእነዚህ ነገሮች ሊነጹ ግድ ነበር፤ በሰማይ ያሉት ነገሮች ግን ከዚህ በሚበልጥ መሥዋዕት ይነጻሉ:: [24]ክርስቶስ የእውነተኛዪቱ ድንኳን ምሳሌ ወደ ሆነችውና በሰው እጅ ወደ ተሠራችው መቅደስ አልገባም፤ ነገር ግን አሁን ስለ እኛ በእግዚአብሔር ፊት ለመታየት፣ ወደ እርሷ ወደ ሰማይ ገባ:: [25]ሊቀ ካህናት የራሱ ያልሆነውን ደም ይዞ በየዓመቱ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን እንደሚገባ፣ ክርስቶስ ራሱን ብዙ ጊዜ መሥዋዕት ለማድረግ ወደ ሰማይ አልገባም:: [26]እንዲህ ቢሆን ኖሮ፣ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ ክርስቶስ ብዙ ጊዜ መከራን መቀበል ባስፈለገው ነበር:: አሁን ግን በዘመናት መጨረሻ ራሱን መሥዋዕት በማድረግ ኀጢአትን ለማስወገድ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ተገልጦአል:: [27]ሰው አንድ ጊዜ ሊሞት ከዚያም በኋላ በፍርድ ፊት ሊቆም ተወስኖበታል:: [28]ክርስቶስ የብዙ ሰዎችን ኀጢአት ለመሸከም፣ እንዲሁ አንድ ጊዜ መሥዋዕት ሆኖአል፤ ሁለተኛ ጊዜም ይገለጣል፤ ይህም ለሚጠባበቁት ድነትን ለማምጣት እንጂ ኀጢአትን ለመሸከም አይደለም::

ክርስቶስ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ያቀረበው መሥዋዕት

10 ሕጉ ወደ ፊት ለሚመጡት መልካም ነገሮች ጥላ ነው እንጂ፣ እውነተኛው አካል አይደለም፤ ስለዚህም በየዓመቱ ዘወትር ያለማቋረጥ የሚቀርበው ተደጋጋሚ መሥዋዕት፣ ለአምልኮ የሚቀርቡትን ሰዎች ፍጹም ሊያደርጋቸው ከቶ አይችልም:: [2]ፍጹም ሊያደርጋቸው ቢችል ኖሮ፣ መሥዋዕት ማቅረቡን ይተዉት አልነበረምን? ደግሞም ለአምልኮ የሚቀርቡት ሰዎች ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ስለሚነጹ፣ በኅሊናቸው ኀጢአተኝነት ባልተሰማቸውም ነበር:: [3]ነገር ግን እነዚህ መሥዋዕቶች በየዓመቱ ኀጢአትን የሚያስታውሱ ናቸው፤ [4]ምክንያቱም የኮርማዎችና የፍየሎች ደም ኀጢአትን ማስወገድ አይችልም::

[5]ስለዚህ ክርስቶስ ወደ ዓለም በመጣ ጊዜ
 እንዲህ ብሎአል፤
"መሥዋዕትንና መባን አልፈልግህም፤
 ሥጋን ግን አዘጋጀህልኝ፤
[6]በሚቃጠል መሥዋዕትና ለኀጢአት በሚቀ

[ገ]16 ይህንን ትርጕም የሚሰጠው የግሪክ ቃል ኪዳን ተብሎም ሊተረጎም ይችላል፤ እንዲሁም ቍ 17

9፥18 ዘፀ24፥6-8
9፥19 ቍ12፤ዘፀ 24፥6-8፤ዕብ1፥1
9፥20 ዘፀ24፥8፤ ማቴ26፥28
9፥22 ዘፀ29፥21፤ ዘሌ8፥15፤17፥11
9፥23 ዕብ8፥5
9፥24 ቍ12፤ ሮሜ8፥34፤ ዕብ4፥14፤ዕብ8፥2
9፥25 ቍ7:8፤ ዕብ10፥19
9፥26 ቍ12:28፤ ዕብ4፥3፤7፥27፤ 1ዮሐ3፥5
9፥27 ዘፍ3፥19፤ 2ቆሮ5፥10
9፥28 ቍ12:26፤ ማቴ16፥27፤ 1ቆሮ1፥7፤ ዕብ5፥9፤7፥27፤ 1ጴጥ2፥24
10፥1 ቍ4:11፤ ቈላ2፥17፤ዕብ7፥19፤ 8፥5፤9፥11:23
10፥2 ዕብ9፥9
10፥3 ዘሌ16፥34፤ ዕብ9፥7
10፥4 ቍ1:11፤ ዕብ9፥12:13
10፥5 ዕብ1፥6፤2፥14፤ 1ጴጥ2፥24

የተብራራ ሐሳብ ነው:: ከክርስቶስ ቤዛዊ ሞት የተነሣ፣ ይህ ርስት በእግዚአብሔር ለተጠሩት ሁሉ ተዘጋጅቶላቸዋል (ከሮሜ 8፥28 ጋር ያነጻጽሩ):: *ቤዛ ሆኖ፤* ማር 10፥45 እና ማብ ይመ:: ደሙን በማፍሰስ በመጀመሪያው ኪዳን ሥር ሳሉ ከፈጸሙት ኀጢአት ነጻ ለማውጣት ተገቢውን ዋጋ ከፈለ::

9፥16 *ኑዛዜ፤* ይሄንኑ ቃል ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል ላይ "ኪዳን" (ቍ 15) ተብሎ ተተርጕሞአል፤ በዚህ ቍጥርና በቍ. 17 ላይ ግን ቃሉ የገባው የመጨረሻ ኑዛዜና ቃል ኪዳንን ለማመልከት ነው (ቍ18 ደግሞ "ኪዳን" ወደሚለው እሳቤ ይመለሳል):: ኑዛዜ የተገባላቸው ሰዎች ተናዛዡ እስኪሞት ድረስ ይገባኛል ማለት አይችሉም ቍ 17:: የክርስቶስ መሞት ፍጹም የተረጋገጠ በመሆኑ ኑዛዜ ያላቸው ሁሉ ተስፋ የተሰጠውን የዘላለም ርስት (ቍ 15) ለማግኘት ይችላሉ::

9፥18 *ያለ ደም፤* ያለ ሞት ማለት ሲሆን ሙሴ ብሉይ ኪዳንን ለማጽናት ደም ይወስድ የነበረው ከጥጃዎች ነበር::

9፥19-20፤ እዚህ ላይ ስለ ተገለጸው ሥርዐት ዘጸ 24፥4-8 ይመ::

9፥21፤ ዘሌ 8፥10:30 ይመ::

9፥23 *የሰማያዊው ነገሮች ምሳሌ፤* 8፥5 ይመ:: ምድራዊው ቤተ መቅደስ የሚነጻው በእንስሳት መሥዋዕት እንደ ሆነ ሁሉ፣ ሰማያዊው ቤተ መቅደስ የሚነጻውም የተሻለ መሥዋዕት በሆነው በክርስቶስ ነው::

9፥24 *አሁን ስለ እኛ በእግዚአብሔር ፊት ለመታየት፤* 7፥25፤ 1ዮሐ 2፥1 ይመ:: ታሪክ ሁሉ ፍጻሜውን ለማግኘት የሚገሠግሠው ወደዚሁ ነው::

9፥26 *በዘመናት መጨረሻ፤* መሲሑ ወደዚህ ምድር ሲመጣ የዘመኑ መጨረሻ ሆነ፤ ደግሞም ታሪክ ሁሉ ፍጻሜውን ለማግኘት የሚገሠግሠው ወደዚሁ ነው::

9፥27 *ሰው አንድ ጊዜ ሊሞት ከዚያም በኋላ በፍርድ ፊት ሊቆም ተወሥኖበታል፤* የተፈጥሮ ሕግ በመሆኑ ሰው አንድ ጊዜ ይሞታል (በኀጢአቱ ምክንያት፤ ሮሜ 5፥12)፤ ክርስቶስም የኀጢአት ፍጹም መሥዋዕት በመሆን አንድ ጊዜ ሞተ (ቍ 28):: ከሞት በኋላ ሰው በፍርድ ፊት እንደሚቆም ሁሉ ክርስቶስም ከሞተ በኋላ ከኀጢአትና ከፍርድ ሰዎችን ለማዳን እንደ ገና ይገለጣል:: (አማራጭ ትርጕሙን ይመ)::

9፥28 *ድነትን ለማምጣት፤* በመስቀል ላይ በመሞት የገዛውን (የተቤዠውን) ድነት ከሙሉ ክብሩ ጋር ያመጣዋል (ሮሜ 8፥29-30፤ ፊል 3፥20-21፤ 1ዮሐ 3፥2-3 ይመ):: *ለሚጠባበቁት፤* በስርየት ቀን እስራኤላውያን ሊቀ ካህኑ ከቅድስተ ቅዱሳን እስኪወጣ ድረስ እንደሚጠብቁት ሁሉ ነው:: (2ጢሞ 4፥8፤ቲቶ 2፥13 ይመ")

10፥1 *ሕጉ፤* ከሙሴ ሥርዐት ጋር ጥብቅ ቍርኝት ያለውን የሌዋውያኑን ክህነት ጨምሮ ነው (የ7፥11 ማብ ይመ):: *ጥላ ነው እንጂ፤* በሕጉ ላይ የተዘረዘሩት መሥዋዕቶች በሙሉ የሚያመለክቱት ክርስቶስ በመጣ ጊዜ የሚያቀርበውን መሥዋዕት ነው:: ስለዚህም በየዓመቱ መልሰው መላልሰው መሥዋዕት ማቅረብ ነበረባቸው፤ ይህም ፍጹም የሆነውና ኀጢአትን ማስወገድ የሚችለው መሥዋዕት ገና ያልቀረበ መሆኑን ይመሰክራል::

10፥4 *የኮርማዎችና የፍየሎች ደም ኀጢአትን ማስወገድ አይችልም::* የእንስሳት መሥዋዕት በእግዚአብሔር አምሳል ለተፈጠረው ሰው ብቁና ፍጹም መሆን አይችልም::

10፥5 *ክርስቶስ ወደ ዓለም በመጣ ጊዜ እንዲህ ብሎአል፤* ከዳዊት መዝሙር ላይ የተወሰዱት እነዚህ የዳዊት ቃላት (መዝ 40፥6-8)፣ ክርስቶስ ወደዚህ ምድር ሲመጣ ለአብ ያለውን ፍጹም ታዛዥነት ይገልጻሉ:: በሙሴ ሥርዐት የሚቀርቡት መሥዋዕቶች፣ ለእግዚአብሔር ፈቃድ ፍጹም ታዛዥ በሆነው ተተክተዋል (ቍ 17)::

10፥6 *ደስ አልተሰኘህም፤* እነዚህ መሥዋዕቶች ሥጋ የለበሰው የእግዚአብሔር ልጅ በመጣ ግዜ የሚያቀርበውን ፍጹምና የመጨረሻ መሥዋዕት የሚያመለክቱ ጊዜያዊና መንገድ

ርብ መሥዋዕት ደስ አልተሰኘህም::
[7]በዚያን ጊዜ እንዲህ አልሁ፤ ‘ስለ እኔ በመ
ጽሐፍ እንደ ተጻፈ፣
አምላክ ሆይ፤ እነሆኝ፤ ፈቃድህን ለማ
ድረግ መጥቻለሁ::’ ”ሉ

[8]ሕጉ ይህ እንዲደረግ ቢያዝም፣ እርሱ ግን በመጀመሪያ፣ “መሥዋዕትንና መባን፣ የሚቃጠል መሥዋዕትንና ስለ ኀጢአት የሚቀርበውን መሥዋዕት አልፈለግህም፤ ደስም አልተሰኘህበትም” ይላል:: [9]ቀጥሎም፣ “እነሆኝ፤ ፈቃድህን ለማድረግ መጥቻለሁ” አለ፤ ሁለተኛውን ለመመሥረት የመጀመሪያውን ሻረ:: [10]በዚህ ፈቃድ በኢየሱስ ክርስቶስ ሥጋ አማካይነት ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ በቀረበው መሥዋዕት ተቀድሰናል::

[11]ካህን ሁሉ በየዕለቱ ቆሞ አገልግሎቱን ያከናውናል፤ ኀጢአትን ማስወገድ ከቶ የማይችሉትን እነዚያኑ መሥዋዕቶች ዘወትር ያቀርባል:: [12]ይህኛው ካህን ግን አንዱን መሥዋዕት ለዘላለም አቅርቦ፣ በእግዚአብሔር ቀኝ ተቀምጦአል፤ [13]ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ጠላቶቹ የእግሩ መረገጫ እስኪሆኑ ድረስ ይጠብቃል፤ [14]ምክንያቱም በአንዱ መሥዋዕት እነዚያን የሚቀደሱትን ለዘላለም ፍጹማን አድርጎአቸዋል::

[15]መንፈስ ቅዱስም ስለዚህ ነገር ይመሰክርልናል፤ በመጀመሪያ እንዲህ ይላል፤
[16]“ከዚያም በኋላ ከእነርሱ ጋር የምገባው
ኪዳን ይህ ነው፤
ይላል ጌታ፤
ሕጌን በልባቸው አኖራለሁ፤
በአእምሮአቸውም እጽፈዋለሁ::”
[17]ደግሞም፣
“ኀጢአታቸውንና ዐመፃቸውን፣
ከእንግዲህ አላስብም” ይላል::
[18]እነዚህ ይቅር ከተባሉ በኋላ ከእንግዲህ ስለ ኀጢአት የሚቀርብ መሥዋዕት አይኖርም::

እስከ መጨረሻው ጸንቶ ስለ መገኘት የቀረበ ጥሪ

[19]እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ በኢየሱስ ደም ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ለመግባት ድፍረት አግኝተናል፤ [20]ይኸውም በመጋረጃው ማለት በሥጋው በኩል በከፈተልን አዲስና ሕያው መንገድ ነው:: [21]በእግዚአብሔር ቤት ላይ የተሾመ ታላቅ ሊቀ ካህናት ስላለን [22]ከክፉ ኅሊና ለመንጻት ልባችንን ተረጭተን፣ ሰውነታችንንም በንጹሕ ውሃ ታጥበን፣ በእውነተኛ ልብና በሙሉ እምነት ወደ እግዚአብሔር እንቅረብ:: [23]የተስፋን ቃል የሰጠን ታማኝ ስለሆነ፣ እምነትን የምንናገርለትን ተስፋ አጥብቀን እንያዝ:: [24]እርስ በርሳችንም ለፍቅርና ለመልካም ሥራ እንዴት እንደምንነቃቃ እናስብ:: [25]አንዳንዶች ማድረጉን እንደተዉት መሰብሰባችንን አንተው፤ ይልቁንም ቀኑ እየተቃረበ መም

ሉ7 ሰብዓ ሊቃናት ይመ::

10፥7 ዕዝ6፥21 መዝ40፥6-8፤ ኤር36፥2፤ቴ26፥39
10፥8 ቁ5፥6፤ ማር12፥33
10፥9 ቁ7
10፥10 ቁ14፤ ኤፌ5፥26፤ዕብ2፥14፤ 7፥27፤ 1ጴጥ2፥24
10፥11 ቁ1፥4፤ ዕብ5፥1
10፥12 ማር16፥19፤ ዕብ5፥1
10፥13 ኢሱ10፥24፤ ዕብ1፥13
10፥14 ቁ1፥10፤ ኤፌ5፥26
10፥15 ዕብ3፥7
10፥16 ኤር31፥33፤ ዕብ8፥10
10፥17 ኤር31፥34፤ ዕብ8፥12
10፥19 ዘሌ16፥2፤ ኤፌ2፥18፤3፥12፤ ዕብ9፥8፤12፡25
10፥20 ዕብ6፥19፤ 9፥3፥8
10፥21 ዕብ2፥17፤ 3፥6
10፥22 ቁ1፤ ሕዝ36፥25፤ ሐሥ22፥16፤ኤፌ3፥12፤ ዕብ7፥19፤9፥14፤ 12፥24፤1ጴጥ1፥2
10፥23 1ቆሮ1፥9፤ ዕብ3፥1፡6
10፥24 ቲቶ2፥14
10፥25 ሐሥ2፥42፤ 1ቆሮ3፥13፤ዕብ3፥13

የሚያዘጋጁ ብቻ ናቸው::

10፥7 *ፈቃድህን ለማድረግ፤* የልጁ ምኞት የአብን ፈቃድ መፈጸም ነው (ሉቃ 22፥42፤ ዮሐ 4፥34 ይመ)::

10፥9 *ሁለተኛውን ለመመሥረት የመጀመሪያውን ሻረ፤* በፍጹም መታዘዝ ያቀረበው መሥዋዕት ከዚህ በፊት ይቀርቡ የነበሩ መሥዋዕቶችን በሙሉ ይተካል::

10፥10 *ተቀድሰናል፤* ጸድቀናል ደግሞም ለእግዚአብሔር ተለይተን ተሰጥተናል፤ አሁን የሚቀረው በየዕለቱ እየተቀደስን መሄድ ብቻ ነው (ቁ 14 ላይ “የሚቀደሱትን” የሚለውን ይመ፤ እንዲሁም የ1ቆሮ 1፥2 ማብ ይመ)::

10፥11-14፤ “ቆመው” በሚያገለግሉትና ሥራውን ሁሉ ጨርሶ “በተቀመጠው” መካከል ያለውን ንጽጽር የሚያሳይ ክፍል ነው:: በሌዋውያኑ ሥርዐት የሚያገለግሉት ካህናት ሥራቸውን ገና ስላልጨረሱ ሁልጊዜ ቆመው ያገለግሉ ነበር::

10፥11 *እነዚያኑ መሥዋዕቶች ዘወትር ያቀርባል፤* ዘወትር እነዚያን መሥዋዕቶች የሚያቀርበው የተደነገገውን ነገር ሊፈጽሙ ስላልቻሉ ነው:: ኀጢአትንም ፈጽመው ማስወገድ ስለማይችሉ፣ በየጊዜው መቅረብ አለባቸው::

10፥12 *በእግዚአብሔር ቀኝ ተቀምጦአል፤* በሌዋውያኑ ሥርዐት መሠረት ከሚያገለግሉት ካህናት ጋር ሲነጻጸር ነው፤ እነርሱ ሥራቸውን አልጨረሱም (ቁ 11፤የ1፥3፤13 ማብ ይመ)፤ ክርስቶስ ግን ሥራውን ጨርሷል:: እርሱ አንድ ጊዜ ያቀረበው መሥዋዕት፣ ማንኛውም ሰውና በማንኛውም ዘመን የተፈጸመን ኀጢአት ማስተሰረይ ይችላል፤ ይህም ከእንዲህ በኋላ ምንም ዐይነት መሥዋዕት እንዳይኖር አድርጎአል (ቁ 14)::

10፥15-18፤ በእነዚህ ቍጥሮች ላይ የተካተቱት ሁለቱ ጥቅሶች የተወሰዱት ከኤር 31፥31-34 (ቀደም ሲል በ8፥8-12 ላይ ተጠቅሰዋል) ላይ ነው:: አዲሱ ኪዳን ኀጢአት ሙሉ በሙሉ ይቅርታ እንደሚያገኝና (ቁ 17) ከዚህም የተነሣ ለኀጢአት የሚቀርብ መሥዋዕት ከዚህ በኋላ እንደማያስፈልግ ያረጋግጣል (ቁ 18)::

10፥19፤ ጸሐፊው የመልእክቱን ተደራሲዎች የሚያበረታታበት ሌላው ክፍል ነው (የ2፥1-4 ማብ ይመ):: *ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ለመግባት ድፍረት፤* የእንስሳቱ ደም ኀጢአታቸውን ፈጽሞ ሊያስተሰርይ ስለማይችል፣ በቀድሞው ኪዳን ሥር ለሚኖሩት ሕዝቦች ወደ እግዚአብሔር የሚወስደው መንገድ ተዘግቶ ነበር:: አሁን ግን ፍጹም የሆነው ካህን፣ ኀጢአትን ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ የሚያስተሰርይ ፍጹም መሥዋዕት ስላቀረበ፣ አማኞች ወደ ጸጋው ዙፋን መቅረብ ይችላሉ::

10፥20 *በመጋረጃው፣ ማለት በሥጋው፤* ኢየሱስ በሞተ ጊዜ፣ ቅድስተ ቅዱሳኑን ከቅድስት የሚለየው መጋረጃ፣ “ከላይ እስከ ታች ተቀዶ ሁለት ቦታ ተከፈለ” (ማር 15፥38):: መጋረጃው ሥቃዩን የሚገልጽ የክርስቶስ ሥጋ ምሳሌ ነው፤ ልክ እንደ መጋረጃው ሥጋውም በተቈረሰ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር የሚወስደውን መንገድ ከፈተልን::

10፥22-25፤ ኢየሱስ ካቀረበው መሥዋዕት የተነሣ ከአባቱ ጋር ለመታረቅ ቻልን፤ ጸሐፊው ይህን መሠረት በማድረግ ተደራሲዎቹን እንዲህ እያለ ያበረታታቸዋል፤ (1) ወደ እግዚአብሔር እንቅረብ፤ (2) “እምነትን የምንናገርለትን ተስፋ አጥብቀን እንያዝ” (3) “እርስ በርሳችንም ... እንዴት እንደምንነቃቃ እናስብ (4) “መሰብሰባችንን አንተው” (5) “እርስ በርሳችን እንበረታታ”::

10፥22፤ ወደ እግዚአብሔር ለመቅረብ አራት ነገሮች መሟላት እንዳለባቸው ተገልጸአል:: (1) *በእውነተኛ ልብ፤* በውስጥ ሰውነት ፍጹም ታማኝ ሆኖ መገኘት፤ (2) *በሙሉ እምነት፤* ክርስቶስን አምኖ ለመከተል መወሰን፤ (3) *ከክፉ ኅሊና ለመንጻት ልባችንን ተረጭተን፤* ከበደለኛነት ስሜት ፍጹም ነጻ መሆን፤ ይህም ነጻነት ክርስቶስ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ባቀረበው መሥዋዕት ላይ የተመሠረተ መሆን አለበት፤ (4) *ሰውነታችንንም በንጹሕ ውሃ ታጥበን፤* እንደ ጥምቀት ያለውን ውጫዊ ሥርዐት ሳይሆን፣ ውስጣዊ መንጻትን የሚያመለክት ነው፤ ይህም በአሮጌው ኪዳን ሥር የነበሩ ካህናት ለመንጻት ያደርጉት የነበረውን ሥርዐት ያመለክታል:: (ዘፀ 30፥19-21፤ ዘሌ 8፥6 ይመ፤ እንዲሁም በሕዝ 36፥25 ላይ በአዲሱ ኪዳን የተገኘውን መንጻት ምሳሌያዊ በሆነ መንገድ ለመግለጽ የገባውን አባባል ይመ)::

10፥23 *የተስፋን ቃል የሰጠን ታማኝ ስለ ሆነ፤* ከ2ጢሞ 2፥13 ጋር ያነጻጽሩ:: *እምነትን የምንናገርለትን፤* 6፥18-20 ይመ:: *አጥብቀን፤* ያለ አንዳች ጥርጥር ወይም ማመንታት ማለት ነው:: ከመልእክቱ ተደራሲዎች ውስጥ አንዳንዶቹ ትግሉን ትተው ወደ ቀድሞው የይሁዲ እምነት ለመመለስ ከጅለው ነበር::

10፥25 *መሰብሰባችንን አንተው፤* “አንተው” የሚለውን ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል ጨርሶ ወይም እርግፍ አድርጎ መተውን ያመለክታል (ማቴ 27፥46፤ 2ቆሮ 4፥9፤ 2ጢሞ 4፥10፤ 16 ይመ):: *ቀኑ፤* ጌታ ዳግም ተመልሶ የሚመጣበትን ቀን ነው

ጣቱን ስታዩ እርስ በርሳችን እንበረታታ።
26የእውነትን ዕውቀት ከተቀበልን በኋላ
ሆን ብለን በኀጢአት ጸንተን ብንመላለስ፣
ከእንግዲህ ለኀጢአት የሚሆን ሌላ መሥ
ዋዕት አይኖርም፤ 27የሚቀረው ግን የሚያ
ስፈራ ፍርድና የእግዚአብሔርን ጠላቶች የሚ
በላ ብርቱ እሳት መጠበቅ ብቻ ነው።
28የሙሴን ሕግ የናቀ ማንኛውም ሰው ሁለት
ወይም ሦስት ሰዎች ከመሰከሩበት ያለ
ምሕረት ይገደል ነበር። 29ታዲያ የእግዚ
አብሔርን ልጅ የረገጠ፣ የተቀደሰበትን የኪ
ዳኑን ደም እንደ ተራ ነገር የቈጠረ፣ የጸ
ጋንም መንፈስ ያክፋፋ እንደምን ያለ የባሰ
ቅጣት ይገባው ይመስላችኋል? 30"በቀል የእኔ
ነው፤ እኔ ብድራትን እመልሳለሁ" ያለውን
እና ውቀዋለንና፤ ደግሞም፣ "ጌታ በሕዝቡ
ላይ ይፈርዳል" ይላል። 31በሕያው እግዚአብ
ሔር እጅ መውደቅ እጅግ የሚያስፈራ ነው።
32ብርሃን ከበራላችሁ በኋላ፣ በመከራ
ውስጥ በብርቱ ተጋድሎ ጸንታችሁ የቆ
ማችሁበትን የቀድሞውን ዘመን ዐስቡ።
33አንዳንድ ጊዜ በአደባባይ ለስድብና ለስ
ደት ተጋልጣችሁ ነበር፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ
እንደዚህ ያለ መከራ ከደረሰባቸው ሰዎች
ጋር አብራችሁ መከራን ተቀብላችኋል።
34እናንተ ራሳችሁ የተሻለና ለዘወትር የሚ
ኖር ሀብት ያላችሁ መሆናችሁን ስለምታ
ውቁ ለታሰሩት ራራችሁ፤ ንብረታችሁም
ሲዘረፍ በደስታ ተቀበላችሁ።
35ስለዚህ ታላቅ ዋጋ ያለውን መታ መና
ችሁን አትጣሉ። 36የእግዚአብሔርን ፈቃድ ፈጽ
ማችሁ የተስፋ ቃሉን እንድትቀበሉ፣ ጸን
ታችሁ መቆም ያስፈልጋችኋል፤ 37ምክ
ንያቱም ከጥቂት ጊዜ በኋላ፣
"የሚመጣው እርሱ ይመጣል፤ አይዘገይም።
38ጻድቅ ግን[h] በእምነት ይኖራል፤
ወደ ኋላ ቢያፈገፍግ፣
ነፍሴ በእርሱ ደስ አትሰኝም።"
39እኛ ግን አምነው ከሚድኑት ወገን እንጂ፣
ወደ ኋላ አፈግፍገው ከሚጠፉት አይደለንም።

የእምነት ቋሚ ምስክሮች

11 እምነት ተስፋ ያደረግነው ነገር እንደ
ሚፈጸም እርግጠኛ የምንሆንበት፣ የማ
ናየውም ነገር እውን መሆኑን የምንረዳበት ነው።
2አባቶችም የተመሰከረላቸው በዚሁ ነው።
3ዓለማት በእግዚአብሔር ቃል እንደ ተፈጠሩ
በእምነት እንረዳለን፤ ስለዚህ የሚታየው
ነገር የተፈጠረው ከሚታየው እንዳልሆነ
እንገነዘባለን።
4አቤል ከቃየል ይልቅ የበለጠ መሥ
ዋዕት ለእግዚአብሔር በእምነት አቀረበ።
እግዚአብሔር ስለ ስጦታው በተናገረለት
ጊዜ፣ እርሱ በእምነት ጻድቅ እንደ ሆነ
ተመሰከረለት፤ ቢሞትም እንኳ እስከ አሁን
በእምነቱ ይናገራል።
5ሄኖክ ሞትን እንዳያይ ከዚህ ዓለም በእ
ምነት ተወሰደ፤ እግዚአብሔርም ስለ ወሰደው አልተ
ገኘም፤ ከመወሰዱም በፊት እግዚአብሔርን
ደስ እንዳሰኘ ተመስክሮለታልና። 6ደግሞም
ያለ እምነት እግዚአብሔርን ደስ ማሰኘት አይ
ቻልም፤ ምክንያቱም ወደ እግዚአብሔር የሚ
ቀርብ ሁሉ እግዚአብሔር መኖሩንና ከልብ
ለሚሹትም ዋጋ እንደሚሰጥ ማመን አለበት።
7ኖኅ ገና ስለማይታየው ነገር እግዚአብሔር
ባስጠነቀቀው ጊዜ፣ እግዚአብሔርን ፈርቶ
ቤተ ሰቦቹን ለማዳን መርከብን በእምነት ሠራ፤
በእምነቱ ዓለምን ኰነነ፤ በእምነትም የሚገ

10፥26 ዘፀ21፥14፤ ዘኍ15፥30፤ 1ጢሞ2፥4፤ዕብ5፥2፤ 6፥4-8፤2ጴጥ2፥20
10፥27 ኢሳ26፥11፤ 2ተሰ1፥7፤ ዕብ9፥27፤12፥29
10፥28 ዘዳ17፥6፡7፤ ማቴ18፥16፤ዕብ2፥2
10፥29 ማቴ4፥3፤ 26፥28፤1ቆሮ6፥11፤ ኤፌ4፥30፤ዕብ2፥3፤ 6፥4፡6፤12፥25፤ ራእ1፥5
10፥30 ዘዳ32፥35፡ 36፤መዝ135፥14፤ ሮሜ12፥19
10፥31 ኢሳ19፥16፤ ማቴ16፥16፤ 2ቆሮ5፥11
10፥32 ፊል1፥29፡ 30፤ዕብ6፥4
10፥33 1ቆሮ4፥9፤ ፊል4፥14፤1ተሰ2፥14
10፥34 ዕብ11፥16፤ 13፥3፤1ጴጥ1፥4፡5
10፥35 ኤፌ3፥12
10፥36 ሮሜ5፥3፤ ዕብ6፥15፤9፥15፤ 12፥1፤ያዕ1፥3፡4፡12፤ 5፥11፤2ጴጥ1፥6
10፥37 ማቴ11፥3፤ ራእ22፥20
10፥38 ሮሜ1፥17፤ ገላ3፥11፤ዕን2፥3፡ 4፤1፥1 2ቆሮ4፥18፤ዕብ3፥6
11፥2 ቍ4፡39
11፥3 ዘፍ1፤ዮሐ1፥3፤ ዕብ1፥2፤2ጴጥ3፥5
11፥4 ቍ2፡39፤ ዘፍ4፥4፤ዕብ12፥24፤ 1ዮሐ3፥12
11፥5 ዘፍ5፥21-24
11፥6 ዕብ7፥19

11፥7 ቍ1፤ ዘፍ6፥9፡ 13-22፤ሕዝ14፥14፡ 20፤ሮሜ9፥30፤ጴጥ3፥20

[h]38 ወይም *የእኔ ጻድቅ ግን*

(1ተሰ5፥2፤4፤2ተሰ1፥10፤2፥2፤2ጴጥ 3፥10 ይመ)።

10፥26-31፤ እነዚህ ቍጥሮች ከእግዚአብሔር ጉባኤ ተለ
ይተው የሚወጡ ሰዎችን (በቍ 25 ላይ "አንዳንዶች" የተባሉ
ትን) ለማስጠንቀቅ የተጻፉ ናቸው። በዚህ ክፍል ከተነገረው መንፈ
ሳዊ ውድቀት ጋር ተመሳሳይ ይዘት ያለውን የ6፥4-8 ማብ ይመ፤

10፥26 *ሆን ብለን በኀጢአት ጸንተን ብንመላለስ*፤
የክህደት ኀጢአትን ብንፈጽም ማለት ነው (ቍ 29 ይመ፤ የ5፥2
ማብ ይመ)። ይህ ጥቅስ የተመሠረተው በዘኍ 15፥27-31 ላይ
ነው። *ለኀጢአት የሚሆን ሌላ መሥዋዕት አይኖርም*፤ ክርስቶ
ስን ለኀጢአት ያቀረበውን መሥዋዕት አለመቀበል ማለት፣
ብቸኛ የሆነውን የኀጢአት መሥዋዕት አለመቀበል ማለት ነው፤
ከዚህ ሌላ መሥዋዕት የለምና።

10፥27 *የሚያስፈራ ፍርድና...የሚበላ ብርቱ እሳት*፤
2ተሰ 1፥6-9 ይመ።

10፥28፤ ዘዳ 17፥2-7 ይመ።

10፥29 *የኪዳኑን ደም*፤ 9፥20፤13፥20፤ ዘፀ 24፥8፤ ማቴ
26፥28፤ ማር 14፥24 ይመ።

10፥31፤ 12፥29 ይመ።

10፥32 *የቀድሞውን ዘመን*፤ ምናልባት መጀመሪያ
ወንጌልን በተቀበሉ ጊዜ የነበራቸውን ብርቱ አቋምና በዚያ ሁሉ
መከራ ውስጥ ሲያልፉ ያሳዩትን ጽናት እንዲሁም እርስ በርስ
የነበራቸውን ፍቅር ለመግለጽ ነው።

10፥34 *የተሻለና ለዘወትር የሚኖር ሀብት*፤ በክርስቶስ
ያገኙትን ድነትና ወደፊት የሚጠብቃቸውን ሽልማት ነው (11፥10፤
13-16፤26፤35፤13፥14፤ ማቴ 5፥11-12፤6፥19-21፤ ሮሜ 8፥18)።

10፥38 *ጻድቅ ግን በእምነት ይኖራል*፤ የዕንባቆም 2፥4
ማብ ይመ።

10፥39 *ወደ ኋላ አፈግፍገው ከሚጠፉት*፤ "አምነው
ከሚድኑት ወገን" ለሚለው ተቃራኒ ነው። የመልእክቱ ጸሓፊ
ከተደራሲዎቹ መካከል አብዛኞቹ አምነው ከሚድኑት ወገን እን
ደሆኑ እርግጠኛ ነው (የ6፥9 ማብ ይመ)።

11፥1-12፥29፤ ቀደም ሲል በተብራሩት የብሉይ ኪዳን
ክፍሎች ላይ የተመሠረተ ምክር ነው።

11፥2 *አባቶችም*፤ በቅድመ ክርስትና ዘመን የነበሩ የእም
ነት ዐርበኞች ናቸው፤ ከእነዚህም ውስጥ ጥቂቶቹ በዚህ ምዕራፍ
ተጠቅሰዋል።

11፥4፤ ዘፍ 4፥2-5 ይመ። *ጻድቅ እንደ ሆነ ተመሰ
ከረለት*፤ ሁለቱ ወንድማማቾች፣ ለእግዚአብሔር መሥዋዕት
አቀረቡ፤ ቃየን ከዕርሻው ፍሬ ሲያቀርብ፣ አቤል ደግሞ ከበጎቹ
መካከል በኵር የሆነውን አቀረበ። የአቤል መሥዋዕት ተቀባይ
ነት ሊያገኝ የቻለበት ዋናው ምክንያት፣ መሥዋዕቱን "በእም
ነት" ስላቀረበ ነው። ይህም የቃየል መሥዋዕት ተቀባይነት
ያጣው በእምነት ሳይሆን ለታይታ ብቻ የቀረበ መሆኑን ያስገነዝ
ባል (የዘፍ 4፥3-4 ማብ ይመ)።

11፥5 *ሄኖክ* ዘፍ 5፥18-24 ይመ። *ተወሰደ*፤ እግዚአብሔር
ወደ ሚኖርበት ነው (የዘፍ 5፥24 ማብ ይመ፤ ከመዝ 49፥15፤
73፥24 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥6 *ያለ እምነት እግዚአብሔርን ደስ ማሰኘት አይቻ
ልም*፤ ሄኖክ እግዚአብሔርን ደስ ማሰኘቱ እምነት ያለው ሰው
መሆኑን ያረጋግጣል። *ማመን አለበት*፤ እምነት የሚያርፍበት
ወይም የሚቆምበት ነገር ያስፈልገዋል፤ የእውነተኛ እምነት ማረ
ፊያ እግዚአብሔር ነው። *ከልብ ለሚሹትም*፤ ኤር 29፥13 ይመ።

11፥7 *ኖኅ*፤ ዘፍ 5፥28-9፥29 ይመ። *በእምነቱ*፤ የጥፋት
ውሃ በመጣ ጊዜ፣ የእግዚአብሔር ቃል እውነተኛ መሆኑ

ኘውን ጽድቅ ወራሽ ሆነ።

[8]አብርሃም ርስት አድርጎ ወደሚቀበለው ስፍራ እንዲሄድ በተጠራ ጊዜ በእምነት ታዘዘ፤ ወዴት እንደሚሄድ ባያውቅም፣ እሺ ብሎ ሄደ። [9]በባዕድ አገር እንዳለ መጻተኛ በተስፋዪቱ ምድር በእምነት ተቀመጠ፤ የተስፋውን ቃል አብረውት እንደሚወርሱት እንደ ይስሐቅና እንደ ያዕቆብ በድንኳን ኖረ፤

[10]ምክንያቱም መሠረት ያላትን፣ እግዚአብሔር የሠራትንና የፈጠራትን ከተማ ይጠባበቅ ነበር። [11]አብርሃም[ኸ] ምንም እንኳ ዕድሜው ቢገፋም፣ ሣራም[ኸ] ራሷ መካን ብትሆንም፣ ተስፋን የሰጠውን ታማኝ አድርጎ ስለ ቈጠረ[ኸ] በእምነት የልጅ አባት ለመሆን በቃ። [12]ስለዚህ እንደ ሞተ ሰው ከሚቈጠር ከዚህ ከአንድ ሰው፣ እንደ ሰማይ ከዋክብት የበዛና እንደ ባሕር ዳር አሸዋ ተቈጥሮ የማያልቅ ዘር ተገኘ።

[13]እነዚህ ሁሉ የተሰጣቸውን የተስፋ ቃል ሳያገኙ እምነታቸውን እንደ ጠበቁ ሞቱ፤ ሆኖም ከሩቅ አይተው ሰላም አሉት፤ በዚህ ምድር ሲኖሩ መጻተኞችና እንግዶች መሆናቸውን ተገንዝበው ነበርና። [14]እንደዚህ የሚሉት ሰዎች የራሳቸው የሆነውን አገር እንደሚጠባበቁ ያሳያሉ። [15]ትተውት የወጡትን አገር ቢያስቡ ኖሮ፣ ወደዚያ የመመለስ ዕድል ነበራቸው። [16]አሁን ግን ከዚህ የሚበልጠውን ሰማያዊ አገር ይናፍቃሉ፤ ስለዚህ እግዚአብሔር አምላካቸው ተብሎ ሊጠራ አላፈረም፤ ከተማን አዘጋጅቶላቸዋልና።

[17]አብርሃም እግዚአብሔር በፈተነው ጊዜ፣ ይስሐቅን መሥዋዕት አድርጎ በእምነት አቀረበ፤ የተስፋን ቃል የተቀበለው እርሱ፣ አንድ ልጁን ሊሠዋ ዝግጁ ነበር፤ [18]ይህም እግዚአብሔር፣ "ዘርህ በይስሐቅ ይጠራል" ያለለት ነበር። [19]አብርሃም እግዚአብሔር ሙታንን ሊያስነሣ እንደሚችል ተገንዝቦ ነበር፤ ይስሐቅንም ከሞት የመነሣት አምሳያ ሆኖ አገኘው።

[20]ይስሐቅ ወደፊት የሚሆነውን ዐስቦ ያዕቆብንና ዔሳውን በእምነት ባረካቸው።

[21]ያዕቆብ በሚሞትበት ጊዜ እያንዳንዳቸውን የዮሴፍን ልጆች በእምነት ባረካቸው፤ በበትሩም ጫፍ ዘንበል ብሎ ሰገደ።

[22]ዮሴፍ ሊሞት በተቃረበ ጊዜ፣ ስለ እስራኤል ሕዝብ ከግብፅ መውጣት በእምነት ተናገረ፤ ስለ ዐጽሙም ትእዛዝ ሰጠ።

[23]ሙሴ ከተወለደ በኋላ፣ ወላጆቹ መልከ መልካም ሕፃን መሆኑን ስላዩ በእምነት ሦስት ወር ሸሸጉት፤ የንጉሡንም ዐዋጅ አልፈሩም።

[24]ሙሴ ካደገ በኋላ፣ የፈርዖን የልጅ ልጅ መባልን በእምነት እምቢ አለ። [25]ለጥቂት ጊዜ በኀጢአት ከሚገኝ ደስታ ይልቅ፣ ከእግዚአብሔር ሕዝብ ጋር መከራን መቀበል መረጠ። [26]ከግብፅ ሀብት ይልቅ ስለ ክርስቶስ መከራን መቀበል እጅግ የሚበልጥ ሀብት መሆኑን ተገነዘበ፤ ወደ ፊት የሚቀበለውን ብድራት ከሩቅ ተመልክቶ

11፥8 ዘፍ12፥1-4፡7፤ሐሥ7፥2-4
11፥9 ዘፍ12፥8፤18፥1፡9፤ሐሥ7፥5፤ዕብ6፥17
11፥10 ቍ.16፤ ዕብ12፥22፤13፥14፤ ራእ21፥2፡14
11፥11 ዘፍ17፥17-19፤ 18፥11-14፤ 21፥2፤1ቆሮ1፥9
11፥12 ዘፍ22፥17፤ ሮሜ4፥19
11፥13 ቍ.39፤ ዘፍ23፥4፤ዘሌ25፥23፤ ማቴ13፥17፤ሉቃ3፥20፤ 1ጴጥ1፥17፤2፥11
11፥15 ዘፍ24፥6-8
11፥16 ቍ.10፤ ዘፍ26፥24፤28፥13፤ ዘፀ3፥6፡15፤ማር8፥38፤ 2ጢሞ4፥18፤ዕብ13፥14
11፥17 ዘፍ22፥1-10፤ ያዕ2፥21
11፥18 ዘፍ21፥12፤ ሮሜ9፥7
11፥19 ሮሜ4፥21፤ ዮሐ5፥21
11፥20 ዘፍ27፥27-29፡ 39፡40
11፥21 ዘፍ48፥1፡ 8-22
11፥22 ዘፍ50፥24፡ 25፤ዘፀ13፥19፤ ኢያ24፥32
11፥23 ዘፀ1፥16፡ 22፤2፥2
11፥24 ዘፀ2፥10፡11
11፥25 ቍ.37
11፥26 ሉቃ14፥33፤ዕብ10፥35፤13፥13

ኸ11 *ወይም ሣራ ... አብርሃምም ... ስለቈጠረች*

ተረጋገጠ፤ የኖኅ እምነት ትክክለኛ እንደ ሆነ ተመሰከረ፤ የዓለምም ክህደት ተኰነነ። *በእምነትም የሚገኘውን ጽድቅ፤* ኖኅ ምንም እንኳ የተነገረው ነገር ይኸውም የጥፋት ውሃ ባይታየው (ቍ. 7) በእግዚአብሔርና በቃሉ ላይ ያለውን ሙሉ እምነት ገለጸ። ስለዚህ ኖኅ በእምነት ከሚኖሩ የእግዚአብሔር ጻድቃን መካከል ለመቈጠር በቃ (10፥38)። በእግዚአብሔር ቃል ላይ ያለው እምነት በደረቅና የሠራውን መርከብ ማንሳፈፍ የሚችል በቂ ውሃ ይኖራል ተብሎ በማይታሰብበት ስፍራ መርከብን እንዲሠራ አነሣሣው።

11፥8 *አብርሃም፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ በ"እምነት" ለሚኖሩና "ለሚያምኑ ሁሉ አባት" ተብሎ ተጠቅሶአል (ሮሜ 4፥11-12፤16፤ገላ3፥7፤9፤29)። *በተጠራ ጊዜ፤* ዘፍ 12፥1-3 ይመ። እምነቱ የታየው በመታዘዙ ነው (የዘፍ 12፥4 ማብ ይመ)። *ርስት አድርጎ ወደሚቀበለው ስፍራ፤* ወደ ከነዓን ነው። *ወዴት እንደሚሄድ ባያውቅም፤* አካሄዱ ባወጣ ያውጣው በሚል ጭፍንነት ሳይሆን የእግዚአብሔርን ታማኝነት በመታመን ነበር።

11፥10 *መሠረት ያላትን ... ከተማ፤* የቀድሞ አባቶች ይኖሩባት ከነበረው ጊዜያዊ ድንኳን ጋር በማነጻጸር ነው (ቍ. 9)። ይህች ከተማ "ሰማያዊት ኢየሩሳሌም" (12፥22)፣ "ወደፊት የምትመጣዋ ከተማ" (13፥14) እንዲሁም "አዲሲቱ ኢየሩሳሌም" (ራእ 21፥2-4፤9-27) ናት። *የፈጠራትን፤* ከመዝ 147፥2 ያነጻጽሩ። የኢሳ 62፥5 አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

11፥11 *ሣራም ... መካን ብትሆንም፤* ምናልባት ልጅ መውለድ የማትችልበት ዕድሜ ላይ መድረሷን ያመለክታል (ዘፍ 18፥11-12፤ የዘፍ 11፥30 ማብ ይመ)።

11፥12 *እንደ ሞተ ሰው፤* ምክንያቱም ዕድሜው መቶ ዓመት ሆኖት ነበር (ዘፍ 21፥5፤ ሮሜ 4፥19 ይመ)። *እንደ ሰማይ ከዋክብት... እንደ ባሕር ዳር አሸዋ፤* ዘፍ 13፥16 እና ማብራሪያውን ይመ፤ እንዲሁም 15፥5፤22፥17፤26፥4፤1ነገ 4፥20 ይመ።

11፥13 *ከሩቅ አይተው ሰላም አሉት፤* በድንግዝግዝ ቢሆንም፣ ይህን ሰማያዊ እውነት በእምነት ተመለከቱ፤ ደግሞም ተስፋ ያደረጉትን ነገር በመጨረሻ እንደሚያገኙ እርግጠኛ ነበሩ (ቍ. 1 ይመ)። *በዚህ ምድር ሲኖሩ መጻተኞችና እንግዶች፤* እውነተኛ ቤታቸው በሰማይ ነው።

11፥14 *የራሳቸው የሆነውን፤* የተሻለና ሰማያዊ አገርን ያመለክታል (ቍ. 16)።

11፥16 *ከተማ አዘጋጅቶላቸዋልና፤* ከተማና (ቍ. 10) አገር የሚሉት ቃላት በዚህ መልእክት መደምደሚያ ምዕራፎች ውስጥ በተለዋዋጭነት ገብተዋል (ቍ. 9-10፡14-16፤ 13፥14)። በዮሐንስ ራእይ ውስጥ ይህች ከተማ፣ አማኞች የሚኖሩባት አዲሲቱ ኢየሩሳሌም ተብላለች (ራእ 21፥2 ይመ)።

11፥17፤ ዘፍ 22 ይመ። *አንድ ልጁን፤* ዘፍ 22፥2፤12፤16፤ ዮሐ 3፥16፤ ሮሜ 8፥32 ይመ።

11፥19 *እግዚአብሔር ሙታንን ሊያስነሣ እንደሚችል፤* የአብርሃም እምነት ጠንካራ ከመሆኑ የተነሣ፣ እግዚአብሔር ከወደደ ይስሐቅን ከሞት እንኳ ሊያስነሣው እንደሚችል አምኖአል፤ ይህም ምትክ የሚሆነው በግ በቀረበ ጊዜ ምሳሌያዊ በሆነ መንገድ ተፈጽሞአል። (ዘፍ 22፥13)።

11፥20፤ ዘፍ 27፥27-40 ይመ።

11፥21፤ ዘፍ 47፥29-31፤ 48፥8-20 ይመ።

11፥22፤ ዘፍ 50፥24-25 ይመ። ያዕቆብና (ቍ. 21) ዮሴፍ በሕይወት ዘመናቸውም ሆነ በሞታቸው፣ በእምነት ጠንካራ ለነበሩ ሰዎች ተጨማሪ ምሳሌ ሆነው ቀርበዋል (ቍ. 13)።

11፥23-29፤ ሐሥ 7፥20-44 ይመ።

11፥23 *ወላጆቹ፤* ዘፀ 6፥20፤ ዘኍ 26፥58-59 ይመ። *መልከ መልካም ሕፃን መሆኑን፤* የዘፀ 2፥2 ማብ ይመ። *የንጉሡንም ዐዋጅ፤* ወንድ ሆነው የሚወለዱ እስራኤላውያንን በሙሉ ለመግደል የወጣ ዐዋጅ ነው (ዘፀ 1፥16፤22)።

11፥25 *በኀጢአት ከሚገኝ ደስታ፤* በግብፅ ቤተ መንግሥት ውስጥ ከሚገኝ ድሎትና ክብር ነው።

11፥26 *ስለ ክርስቶስ፤* ሙሴ ስለ መሲሑ ተስፋ የነበረው ዕውቀት ውሱን ቢሆንም፣ ይህ ተስፋ እውን ከሚሆንበት ሕዝብ ጋር መሆንን መረጠ። *ከግብፅ ሀብት፤* እጅግ ብዙ ሀብት ፈሶበት የተሠራው የንጉሥ ቱታካሙን መቃብር፣ በብዙ ሺህ ኪሎ ግራም የሚቈጠር ንጹሕ ወርቅ ፈጅቷል።

11፥27 *ግብፅን ለቆ በእምነት ወጣ፤* ምናልባት የአርባ ዓመት

አልና:: [27]የንጉሡን ቍጣ ሳይፈራ ግብፅን ለቆ በእምነት ወጣ፤ የማይታየውንም እንዳየው አድርጎ በመቍጠር በሐሳቡ ጸና:: [28]በኩሮች የሆኑትን የሚገድለው ቀሣፊ የእስራኤልን በኵር ልጆች እንዳይገድል ፋሲካን በእምነት አደረገ፤ ደምንም ረጨ::

[29]ሕዝቡ በደረቅ መሬት እንደሚኬድ ቀይ ባሕርን በእምነት ተሻገሩ፤ ግብፃውያን ግን እንደዚሁ ለማድረግ ሲሞክሩ ሰጠሙ::

[30]ሕዝቡ የኢያሪኮን ግንብ ሰባት ቀን ከዞሩት በኋላ፣ በእምነት ወደቀ::

[31]ዝሙት አዳሪዋ ረዓብ፣ ሰላዮቹን በሰላም ስለ ተቀበለቻቸው ከማይታዘዙት° ጋር ያልጠፋችው በእምነት ነው::

[32]እንግዲህ ከዚህ በላይ ምን ልበል? ስለ ጌዴዎን፣ ስለ ባርቅ፣ ስለ ሳምሶን፣ ስለ ዮፍታሔ፣ ስለ ዳዊት፣ ስለ ሳሙኤል፣ እንዲሁም ስለ ነቢያት እንዳልተርክ ጊዜ የለኝም:: [33]እነዚህ በእምነት መንግሥታትን ድል ነሡ፤ በቅን ፈረዱ፤ የተሰጠውን የተስፋ ቃል ተቀበሉ፤ የአንበሶችን አፍ ዘጉ፤ [34]የእሳትን ኀይል አጠፉ፤ ከሰይፍ ስለት አመለጡ፤ ከድካማቸው በረቱ፤ በጦርነት ኀያል ሆኑ፤ ባዕዳን ወታደሮችን አባረሩ:: [35]ሴቶች ሙታናቸው ተነሡላቸው:: ሌሎቹ ደግሞ የተሻለውን ትንሣኤ ለማግኘት ሲሉ፣ መትረፍን ንቀው ለሞት ለሚዳርግ ሥቃይ ራሳቸውን ሰጡ፤ ከዚህም ነጻ ለመውጣት አልፈለጉም:: [36]አንዳንዶቹ መዘባበቻ ሆኑ፤ ተገረፉ:: ሌሎቹ ደግሞ ታስረው ወደ ወህኒ ተጣሉ፤ [37]በድንጋይ ተወገሩ፤ በመጋዝ ለሁለት ተሰነጠቁ፤° በሰይፍ ተወግተው ሞቱ፤ እየተንከራተቱ፣ እየተሰደዱና እየተንገላቱ የበግና የፍየል ቈዳ ለብሰው ዞሩ፤ [38]ዓለም ለእነርሱ አልተገባቻቸውምና:: በየበረሓውና በየተራራው፣ በየዋሻውና በየጕድጓዱ ተንከራተቱ ::

[39]እነዚህ ሁሉ ስለ እምነታቸው የተመሰከረላቸው ቢሆኑም ከእነርሱ ማንም የተስፋውን ቃል የተቀበለ የለም:: [40]እግዚአብሔር ለኛ የሚበልጥ ነገር ስላዘጋጀ፣ ያለ እኛ ፍጹማን ሊሆኑ አልቻሉም::

እግዚአብሔር ልጆቹን ይቀጣል

12 እንግዲህ እነዚህን የመሳሰሉ ብዙ ምስክሮች እንደ ደመና በዙሪያችን ካሉልን፣ ሸክም የሚሆንብንን ሁሉ፣ በቀላሉም ተብትቦ የሚይዘንን ኀጢአት አስወግ

11፥27 ዘፀ12፥50፡51
11፥28 ዘፀ12፥21-23፤ 1ቆሮ10፥10
11፥29 ዘፀ14፥21-31
11፥30 ኢያ6፥12-20
11፥31 ኢያ2፥1፡9-14፤ 6፥22-25፤ያዕ2፥25
11፥32 መሳ4-5፤ 6-8፤11-12፤13-16፤ 1ሳሙ1፥20፤16፥1፡13
11፥33 ዳን6፥22፤ 2ሳሙ8፥1-3
11፥34 ዘፀ18፥4፤ መሳ15፥8፤2ዜና20፥7፤ ዳን3፥19-27
11፥35 1ነገ17፥22፡ 23፤2ነገ4፥36፡37
11፥36 ዘፍ39፥20፤ ኤር20፥2፤37፥15
11፥37 1ነገ19፥10፤ 2ነገ1፥8፤2ዜና24፥21፤ ኤር26፥23
11፥38 1ነገ18፥4፤ 19፥9
11፥39 ቍ2፡4፡ 13፤ዕብ10፥36
11፥40 ዕብ2፥10፤ ራእ ፥11
12፥1 1ቆሮ9፥24፤ ዕብ10፥36

°31 ወይም *ከማያምኑት*
°37 አንዳንድ የጥንት ቅጆች *በድንጋይ ተወገሩ፤ ለፈተና አልፈው ተሰጡ፤*

ሰው በሆነው ጊዜ በሲና ባሕር ስርጥ ወደምትገኘው የምድያም ምድር የኮበለለበትን ሁኔታ ያመለክታል (ዘፀ 2፥11-15፤ ሐሥ 7፥23-29):: *የንጉሡን ቍጣ ሳይፈራ፤* በዘፀአት መጽሐፍ ውስጥ ሙሴ ፈርቶ እንደ ነበር ተገልጸአል (ዘፀ 2፥14)፤ ነገር ግን ማንን እንደ ፈራ በግልጽ አልተነገረም:: ደግሞም ፈርዖን ሊገድለው ባሰበ ጊዜ ከፈርዖን እንደ ሸሸ ተገልጸአል (ዘጸ2፥15)፤ ነገር ግን የሸሸው ከፍርሀት የተነሣ እንደ ሆነ ግልጽ አይደለም:: የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ ይህን ሁኔታ መሠረት በማድረግ፣ ሙሴ ከፈርዖን ሲሸሽ በእግዚአብሔር ታምኖ እንደ ነበር፣ እስራኤልም ነጻ የምትወጣበት ቀን እንደ መጣና እርሱም የበኩሉን ድርሻ ለመፈጸም እንደ ተጠራ ይነግረናል:: *በሐሳቡ ጸና፤* ለአርባ ዓመት በምድያም ቈየ (ሐሥ 7፥30)::

11፥28፤ ዘፀ 12 ይመ::

11፥29፤ ዘፀ 14-15 ይመ:: ሙሴ ሦስተኛውንና የመጨረሻውን አርባ ዓመት ያሳለፈው እስራኤላውያንን በምድረ በዳ ሲመራ ነው:: ዕድሜው መቶ ሃያ ዓመት ሲሆነው በሞዓብ ሞተ (ዘዳ 34፥1-7)::

11፥30፤ ሙሴ ሲመራው የነበረውን ሕዝብ ኢያሱ ተረከበ፤ እርሱም ሕዝቡን ወደ ተስፋዪቱ ምድር አደረሰ:: *ኢያሪኮ፤* የተስፋዪቱን ምድር ለመውረስ በወጡበት ጊዜ የገጠማቸውን ትልቁን ጠላት ያለ አንዳች ጦርነት በእምነት ብቻ ድል ነሡ (ኢያ 6)::

11፥31 *ዝሙት አዳሪዋ ረዓብ፤* አዲስ ወዳገኘችው እምነት ከመምጣቷ በፊት የነበራትን የቀድሞ ሕይወቷን የሚያመለክት አገላለጽ ነው (ኢሱ 2፥8-11፤ 6፥22-25)፤ ከዚህም በላይ ወሰን የሌለው የእግዚአብሔር ጸጋ፣ ማንኛውንም ኀጢአተኛ ተቤዥቶ ለዘላለም ክብር ማብቃት እንደሚችል የሚያሳይም ነው:: *ሰላዮቹን በሰላም ስለ ተቀበለቻቸው፤* ያዕ 2፥25 ይመ::

11፥32-38፤ ክርስቶስ ከመምጣቱ በፊት አያሌ የእምነት ዐርበኞች ነበሩ፤ ስለ እነርሱም ብዙ መጻፍ ይቻል ነበር:: ለአብነት ያህል ግን በእምነታቸው የታወቁ ጥቂት ወንዶችና ሴቶች ተወስተዋል:: ሁሉንም አንድ የሚያደርጋቸው ነገር ቢኖር፣ በእምነት ድል መንሣታቸው ነው (ቍ 33)::

11፥32 *እንዳልተርክ* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል ተባዕት ጾታ ሲሆን፣ ይህም የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ በጾታው ወንድ እንደ ሆነ ያሳያል (በመልእክቱ መግቢያ ላይ "ጸሓፊው" የሚለውን ይመ):: *ስለጌዴዎን፤ ስለባርቅ፤ ስለ ሳምሶን፤ ስለ ዮፍታሔ፤* መሳ 4፥6-5፥15፤6፥11-8፥35፤11፥-12፥7፤ 13፥24-16፥31 ይመ:: *ስለ ሳሙኤል፣ እንዲሁም ስለ ነቢያት፤* መዝ 99፥6፤ ኤር 15፥1፤ ሐሥ 3፥24፤ 13፥20 ይመ::

11፥33 *የአንበሶችን አፍ፤* በአንበሶች ጒድጓድ ውስጥ ከተጣለው ዳንኤል ጋር ያነጻጽሩ (ዳን 6)::

11፥34 *የእሳትን ኀይል አጠፉ፤* በእሳት እቶን ውስጥ ተጥለው ከነበሩት ከዳንኤል ባልንጀሮች ከሲድራቅ፣ ከሚሳቅና ከአብድናጎም ጋር ያነጻጽሩ (ዳን 3):: *ከድካማቸው በረቱ፤* በእግዚአብሔር ርዳታ ነው (ሮሜ 8፥26፤ 2ቆሮ 12፥9 ይመ)::

11፥35 *ሴቶች ሙታናቸው ተነሡላቸው፤* ከሰራፕታዋ መበለት (1ነገ 17፥17-24) እንዲሁም ከሱናማዊቷ ሴት (2ነገ 4፥8-36) ጋር ያነጻጽሩ:: *የተሻለውን ትንሣኤ ለማግኘት ሲሉ መትረፍን ንቀው ለሞት ለሚዳርግ ሥቃይ ራሳቸውን ሰጡ፤ ከዚህም ነጻ ለመውጣት አልፈለጉም፤* ከክርስቶስ ልደት በፊት በሁለተኛው ምእተ ዓመት ላይ በግፍ የተገደሉትን የመቃብያንን አይሁድ ዐርበኞች የሚያስታውስ ነው (2መቃብያን 7 ይመ):: ይሁንና እዚህ ላይ የተባለው ነገር በብርቱ ሥቃይ ውስጥ ሲያልፉ፣ በእግዚአብሔር ላይ ባላቸው እምነት ጸንተው የቆሙትን ስፍር ቍጥር የሌላቸውንና በስም የሚታወቁትንም ሆነ የማይታወቁትን አማኞች ሊያመለክት ይችላል::

11፥37 *በድንጋይ ተወገሩ፤* እውነት በመናገራቸው የተገደሉትን እንደ ካህኑ ዮዳሄ ልጅ እንደ ዘካርያስ ያሉትን ነው (2ዜና 24፥20-22፤ ሉቃ 11፥51):: እንዲሁም የኤርምያስ መጽሐፍን መግቢያ ይመ:: *በመጋዝ ለሁለት ተሰነጠቁ፤* በጨካኙ ንጉሥ በምናሴ እጅ እንደ ሞተ በአፈ ታሪክ የሚነገርለትን ኢሳይያስን ሊሆን ይችላል (የትንቢተ ኢሳይያስን መግቢያ ይመ)::

11፥39 *እነዚህ ሁሉ ስለ እምነታቸው የተመሰከረላቸው ቢሆኑም፤* ሁሉም የእምነት ዐርበኞች የገጠማቸውን ፈተና ወዲያውኑ በድል ባይወጡም፣ ሁሉም ግን በእግዚአብሔር ተባርከዋል::

11፥40 *እግዚአብሔር ... የሚበልጥ ነገር ስላዘጋጀ፤* ለእኛም እንደ ሆነው ሁሉ ለእነርሱም የሰጠው ተስፋ የሚፈጸመው "ትንሣኤና ሕይወት" በሆነው በክርስቶስ ነው (ዮሐ 11፥25-26):: እነርሱ ያለ እኛ ፍጹማን ሊሆኑ አይችሉም፤ ከዚህ በፊት የነበሩ ሰዎች ሁሉ ትኩር ብለው ይመለከቱ የነበረው እግዚአብሔርንና የተስፋ ቃሉን ነበር:: እግዚአብሔር የሰጣቸው ተስፋ አሁን በኢየሱስ ክርስቶስ እውን ሆነ፤ መዳናቸውም እውን የሆነው በእርሱ በኩል ነው::

12፥1 *እነዚህን የመሳሰሉ ብዙ ምስክሮች እንደ ደመና በዙሪያችን ካሉልን፤* እዚህ ላይ የሚታየው ምስል በአንድ ትልቅ ቤተ ተውኔት ውስጥ የሚደረገውን ውድድር ይመስላል:: ምስክሮች የተባሉት በምዕራፍ 11 ላይ የተጠቀሱት የእምነት ዐርበኞች ናቸው:: እነርሱም ትርኢት ተመልካች ሳይሆኑ እውነተኛ ምሳሌዎች ናቸው:: ምስክሮች የሚለውን ቃል ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል "ሰማዕታት" የሚል ትርጒም አለው:: ሲመሰክሩ የነበረውም ስለ እምነት ኀይልና ስለ የእግዚአብሔር ታማኝነት

ደን በፊታችን ያለውን ሩጫ በጽናት እንሩጥ። 2የእምነታችን ጀማሪና ፍጹም አድራጊ የሆነውን ኢየሱስን እንመልከት፤ እርሱ በፊቱ ስላለው ደስታ መስቀሉን ታግሦ፣ የመስቀሉንም ውርደት ንቆ በእግዚአብሔር ዙፋን ቀኝ ተቀምጦአል። 3እንግዲህ ዝላችሁ ተስፋ እንዳትቈርጡ፣ ከኀጢአተኞች የደረሰበትን እንዲህ ያለውን ተቃውሞ የታገሠውን እርሱን ዐስቡ።

4ከኀጢአት ጋር ስትታገሉ ገና ደማችሁን እስከ ማፍሰስ ድረስ አልተቃወማችሁም። 5ልጆች እንደመሆናችሁ እንዲህ በማለት የተናገራችሁን ማበረታቻ ቃልም ረስታችኋል፦

“ልጄ ሆይ፤ የጌታን ቅጣት አታቃል፤
 በሚገሥጽህም ጊዜ ተስፋ አትቍረጥ፤
6ምክንያቱም ጌታ የሚወደውን ይገሥጻል፤
 እንደ ልጅ የሚቀበለውንም ይቀጣል።”

7እግዚአብሔር እንደ ልጆቹ ይዞአችኋልና የተግሣጽን ምክር ታገሡ፤ ለመሆኑ አባቱ የማይቀጣው ልጅ ማን ነው? 8ልጆች ሁሉ በሚቀጡበት ቅጣት ተካፋይ ካልሆናችሁ፣ ዲቃሎች እንጂ ልጆች አይደላችሁም። 9ከዚህም በላይ፣ እኛ ሁላችን የሚቀጡን ምድራዊ አባቶች ነበሩን፤ እናከብራቸውም ነበር። ታዲያ ለመናፍስት አባት እንዴት አብልጠን በመገዛት በሕይወት አንኖርም? 10አባቶቻችን መልካም መስሎ እንደታያቸው ለጥቂት ጊዜ ይቀጡን ነበር፤ እግዚአብሔር ግን የቅድስናው ተካፋዮች እንድንሆን ለእኛ ጥቅም ሲል ይቀጣናል።

11ቅጣት ሁሉ በወቅቱ የሚያሳዝን እንጂ ደስ የሚያሰኝ አይመስልም፤ በኋላ ግን ለለመዱት ሰዎች የጽድቅና የሰላም ፍሬ ያስገኝላቸዋል።

12ስለዚህ የዛለውን ክንዳችሁንና የደከመውን ጕልበታችሁን አበርቱ። 13ዐንካሳው እንዲፈወስ እንጂ የባሰውኑ እንዳያነክስ “ለእግራችሁ ቀና መንገድ አብጁ።”

እግዚአብሔርን ስላለመታዘዝ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

14ከሰው ሁሉ ጋር በሰላም ለመኖር የሚቻላችሁን ሁሉ አድርጉ፤ ለመቀደስም ፈልጉ፤ ያለ ቅድስና ማንም ጌታን ማየት አይችልም፤ 15ከእናንተ ማንም የእግዚአብሔር ጸጋ እንዳይጐድልበት ደግሞም መራራ ሥር በቅሎ ችግር እንዳያስከትልና ብዙዎችን እንዳይበክል ተጠንቀቁ። 16ለአንድ ጊዜ መብል ሲል ብኵርናውን እንደ ሸጠው እንደ ዔሳው ማንም ሴሰኛ ወይም እግዚአብሔርን የማያከብር ሆኖ እንዳይገኝ ተጠንቀቁ። 17በኋላም ይህንኑ በረከት ሊወርስ በፈለገ ጊዜ፣ እንደ ተከለከለ ታውቃላችሁ፤ በረከቱን በእንባ ተግቶ ቢፈልግም መልሶ ሊያገኘው አልቻለም።

18ሊዳሰስ ወደሚችለውና በእሳት ወደሚቃጠለው ተራራ፣ ወደ ጨለማው፣ ወደ

12፥2 መዝ25፥15፤ ማር16፥19፤ፊል2፥8፡9፤ዕብ2፥9፡10፤13፥13
12፥3 ገላ6፥9፤ራእ2፥3
12፥4 ዕብ10፥32-34፤ 13፥13
12፥5 ቍ3
12፥6 መዝ94፥12፤ 119፥75፤ምሳ3፥11፡12፤ ራእ3፥19
12፥7 ዘዳ8፥5፤ 2ሳሙ7፥14፤ ምሳ13፥24
12፥8 1ጴጥ5፥9
12፥9 ዘኍ16፥22፤ 27፥16፤ኢሳ38፥16፤ ራእ22፥6
12፥10 2ጴጥ1፥4
12፥11 ኢሳ32፥17፤ ያዕ3፥17፡18
12፥12 ኢሳ35፥3
12፥13 ምሳ4፥26፤ ገላ6፥1
12፥14 ማቴ5፥8፤ ሮሜ6፥22፤14፥19
12፥15 ዘዳ29፥18፤ ገላ5፥4፤ዕብ3፥12፡4፥1
12፥16 ዘፍ25፥29-34፤ 1ቆሮ6፥18
12፥17 ዘፍ27፥30-40
12፥18 ዘፀ19፥12-22፤ 20፥18፤ዘዳ4፥11

ነበር። *በጽናት እንሩጥ፤* ሐሥ 20፥24፤ 1ቆሮ 9፥24-26፤ ገላ 2፥2፤ 5፥7፤ ፊል 2፥16፤ 2ጢሞ 4፥7 ይመ። እዚህ ላይ የክርስትና ሕይወት የቀረበው እንደ ረጅም ርቀት ሩጫ እንጂ እንደ አጭር ርቀት ሩጫ አይደለም። አንዳንድ የአይሁድ ክርስቲያኖች ከሰደቱ የተነሣ ውድድሩን አቋርጠው ለመውጣት ተፈትነው ነበር።

12፥2 *ኢየሱስን እንመልከት፤* ሯጭ መድረሻ መሥመሩን አትኩሮ እንደሚመለከት ሁሉ፣ እኛም የእምነታችን ግብና ማረፊያ የሆነውን ኢየሱስን አትኩረን መመልከት አለብን (ፊል 3፥13-14)። *ጀማሪና፤* የ2፥10 ማብ ይመ። *ፍጹም አድራጊ፤* እምነታችን የተጀመረው በእርሱ እንደ ሆነ፣ ፍጻሜ የሚያገኘውም በእርሱ ነው፤ የውድድሩ ጀማሪም ሆነ ፈጻሚ እርሱ ነውና እንዲሁም እርሱ ታላቁ ምስክር ነው፤ ምክንያቱም ከእኛ በፊት ሮጦ አሸንፏል። *በፊቱ ስላለው ደስታ፤* የእርሱ ደስታ የእኛ ዘላለማዊ ቤዛነት መፈጸምና በአብ “ቀኝ” መክበሩ ነው። (የ1፥3ማብ ይመ፤ እንዲሁም ከኢሳ 53፥10-12 ጋር ያነጻጽሩ)። *መስቀሉን ታግሦ፤* ፊል 2፥5-8 ይመ። *ውርደት ንቆ፤* እንደ ክርስቶስ ሁሉ እኛም ስለ ወንጌል የምንቀበለው የአሁኑ ጊዜ ውርደት ወደፊት ከምናገኘው ክብር ጋር ሲወዳደር ቦታ የሚሰጠው አይደለም (11፥26፤ ማቴ 5፥10-12፤ ሮሜ። 8፥18፤ 2ቆሮ 4፥17፤ 1ጴጥ 4፥13፤5፥1፤10 ይመ)።

12፥3 *እርሱን ዐስቡ፤* ደቀ መዛሙርቱ እንዲደርስባቸው ከተጠየቀት መከራ ይበልጥ እጅግ ብርቱ መከራ የተቀበለው እርሱ ነው፤ ይህም እኛ ተስፋ እስክንቈርጥ ድረስ ለሚደርስብን ፈተናና ጭንቀት ታላቅ መጽናናት ይሆንልናል። *ተስፋ እንዳትቈርጡ፤* ኢሳ 40፥28-31 ይመ።

12፥4 *ገና ደማችሁን እስከ ማፍሰስ ድረስ አልተቃወማችሁም፤* ምንም እንኳ ቢሰደዱም ንብረታቸውንም ቢዘረፉ (10፥32-34)፣ በእምነታቸው ግን እስከ መሞት አልደረሱም።

12፥5 *የጌታን ቅጣት፤* መከራና ስደት መታየት ያለባቸው፣ እግዚአብሔር የልጆቹን መንፈሳዊ ሕይወት እያረመና እያነጻ የሚያሠለጥንበት ተደርገው ነው።

12፥6 *ይቀጣል፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል “ይገርፋል” ማለት ነው። እግዚአብሔር ከስህተታችን ሊመልሰን ይገርፈናል።

12፥7 *እንደ ልጆቹ ይዞአችኋልና፤* እግዚአብሔር ሲቀጣን ልጆቹ ለመሆናችን አንዱ ማስረጃ ነው። የሚቀጣን ተስፋ እንድንቈርጥ ሳይሆን፣ ቅጣቱ የመጽናናትና የመጽናት መሠረት እንዲሆንልን ነው (ቍ 10)።

12፥11 *የጽድቅና የሰላም ፍሬ ያስገኝላቸዋል፤* በፍጹም ታዛዥነት ከተቀበሉት (ቍ 9 ይመ)፣ ቅጣት መልካምና ጠቃሚ ነው።

12፥13 *ቀና መንገድ አብጁ፤* በክርስትና እምነታቸው እንደ ሽባ ለሚሽመደመዱ ሰዎች ዕንቅፋት ከመሆን ይልቅ በመንፈሳዊና በምግባራዊ ሕይወታቸው ይበልጥ ማደግ እንዲችሉ ቀጥተኛ (ንጽሕናና ቅድስና የተሞላበት) ሕይወት በመኖር እንድንረዳቸው የቀረበ ጥሪ ነው።

12፥14 *ያለ ቅድስና ማንም ጌታን ማየት አይችልም፤* ከ1ጴጥ 1፥51-16፤ 1ዮሐ 3፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ።

12፥15 *የእግዚአብሔር ጸጋ እንዳይጐድልበት፤* ከእግዚአብሔር ጸጋ “እንዳይጎድል” ወይም የእግዚአብሔርን ጸጋ “ሳይዝ እንዳይቀር” ማለት ነው። ይህን የመሰለው ሁኔታ ሊከሠት እንደሚችል በ2፥1-4፤6፥4-8 ላይ ተገልጾአል። *መራራ ሥር፤* ትዕቢት፣ ጥላቻ፣ ቅናት ወይም በሌሎች ላይ ጕዳት ሊያደርስ የሚችል ማንኛውም ነገር ነው።

12፥16 *ብኵርናውን እንደ ሸጠው እንደ ዔሳው፤* ዘፍ 25፥29-34 ይመ። ዔሳው፣ ለእውነተኛ ፋይዳዎች ትክክለኛ አመለካከት ስላልነበረው ሕይወትን የናቀ ሰው ነበር (ከፊል 3፥18-19 ጋር ያነጻጽሩ)። ከብኵርናው ይልቅ ሆዱን ለሚሞላ ምግብ ትልቅ ቦታ በመስጠቱ “ብኵርናውን አቃለለ” (ዘፍ 25፥34)።

12፥17 *እንደ ተከለከለ፤* ብኵርናውን ስላጣ ዐዘነ እንጂ በኀጢአቱ ንስሓ አልገባም (ዘፍ 27 በተለይም ቍ 41)። ሐዘኑም “ወደ ድነት ለሚያደርስ ንስሓ” የሚያበቃው “እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ የሆነ ሐዘን” ሳይሆን “ለሞት የሚያበቃ ያለማዊ ሐዘን” ነው (2ቆሮ 7፥10)። *በረከቱን፤* የበኵር ልጅ መሆን ነው። የዚህ መልእክት ተደራሲዎች ከደረሰባቸው ስደት እፎይ ለማለት እምነታቸውን ለመጣል ያሰቡ ይመስላል። በዚህ በዓለም ለሚገኝ ጊዜያዊ ደስታ ብለው መንፈሳዊ ብኵርናቸውን ቢሸጡ፣ በክርስቶስ ያላቸውን በረከት ያጣሉ። *በእንባ* ዘፍ 27፥34-38 ይመ።

12፥18-21፤ እነዚህ ቅሶች በሲና ተራራ ላይ ሕግ ሲሰጥ የነበረውን አስፈሪ ሁኔታ ይገልጻሉ (ዘፀ 19፥10-25፤ ዘዳ 4፥11-

ጭጋጉና ወደ ፀውሎ ነፋሱ አልደረሳችሁም፤ 19ወደ መለከት ድምፅ፣ ወይም ቃልን ወደሚያሰማ ድምፅ አልመጣችሁም፤ የሰሙትም ሌላ ቃል ተጨምሮ እንዳይናገራቸው ለመኑ:: 20ምክንያቱም "እንስሳ እንኳ ተራራውን ቢነካ፣ በድንጋይ ተወግሮ ይሙት" የሚለውን ትእዛዝ መሸከም አልቻሉም:: 21በዚያ ይታይ የነበረውም ሁኔታ እጅግ አስፈሪ ነበርና፣ ሙሴ "በፍርሀት ተንቀጠቀጥሁ" አለ::

22እናንተ ግን ወደ ጽዮን ተራራ፣ ወደ ሰማያዊት ኢየሩሳሌም፣ ወደ ሕያው እግዚአብሔር ከተማ መጥታችኋል፤ በደስታ ወደ ተሰበሰቡት ወደ አእላፋት መላእክት፣ 23ስማቸው በሰማይ ወደ ተጻፈው ወደ በኵራት ማኅበር ቀርባችኋል፤ የሁሉ ዳኛ ወደ ሆነው ወደ እግዚአብሔር፣ ፍጹምነትን ወዳገኙት ወደ ጻድቃን መንፈሶች፣ 24የአዲስ ኪዳን መካከለኛ ወደ ሆነው ወደ ኢየሱስ፣ እንዲሁም ከአቤል ደም የተሻለ ቃል ወደሚናገረው ወደ ተረጨው ደም ደርሳችኋል::

25የሚናገረውን እርሱን እምቢ እንዳትሉት ተጠንቀቁ:: እነዚያ ከምድር ሆኖ ሲያስጠነቅቃቸው የነበረውን እምቢ ባሉ ጊዜ ካላመለጡ፣ እኛ ከሰማይ የመጣው ሲያስጠነቅቀን ከእርሱ ብንርቅ እንዴት ልናመልጥ እንችላለን? 26በዚያን ጊዜ ድምፁ ያናወጠው ምድርን ነበር፤ አሁን ግን፣ "ምድርን ብቻ ሳይሆን፣ ሰማያትንም አንድ ጊዜ ደግሜ እናውጣለሁ" ብሎ ቃል ገብቶአል:: 27አንድ ጊዜ "ደግሜ" የሚለው ቃል የሚያመለክተው የማይናወጡት ጸንተው ይኖሩ ዘንድ፣ የሚናወጡት ይኸውም የተፈጠሩት የሚወገዱ መሆናቸውን ነው::

28ስለዚህ ከቶ የማይናወጥ መንግሥት ስለ ምንቀበል እግዚአብሔርን እናመስግን፤ ደግሞም ደስ በሚያሰኘው መንገድ በአክብሮትና በፍርሀት እናምልከው፤ 29አምላካችን የሚያጠፋ እሳት ነውና::

የመጨረሻ ምክር

13 እርስ በርሳችሁ እንደ ወንድማማች ተዋደዱ:: 2እንግዶችን መቀበል አትርሱ፤ አንዳንዶች ይህን ሲያደርጉ፣ ሳያውቁ መላእክትን አስተናግደዋልና:: 3በእስር ላይ ያሉትን ከእነርሱ ጋር እንደ ታሰራችሁ ሆናችሁ ዐስቡአቸው፤ እንዲሁም በሰው እጅ የሚንገላቱትን ራሳችሁ መከራ እንደምትቀበሉ አድርጋችሁ ዐስቡአቸው::

4ጋብቻ በሁሉም ዘንድ ይከበር፤ መኝታውም ንጹሕ ይሁን፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በአመንዝሮችና በሴሰኞች ሁሉ ላይ ይፈርዳል:: 5ራሳችሁን ከፍቅረ ንዋይ ጠብቁ፤ ባላችሁ ነገር ረክታችሁ ኑሩ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር፣

"ከቶ አልተውህም፤
በፍጹም አልጥልህም" ብሎአል::
6ስለዚህ በሙሉ ልብ፣
"ጌታ ረዳቴ ነው፤ አልፈራም፤

12፥19 ዘፀ20፥18: 19፤ዘዳ4፥12፤5፥5:25፤ 18፥16
12፥20 ዘፀ19፥12: 13
12፥21 ዘዳ9፥19
12፥22 ኢሳ24፥23፤ 60፥14፤ማቴ16፥16፤ ገላ4፥26፤ ዕብ11፥10፤ 13፥14፤ራእ14፥1
12፥23 ዘፍ18፥25፤ ዘፀ4፥22፤መዝ94፥2፤ ፊል3፥12፤ራእ20፥12
12፥24 ዘፍ4፥10፤ ገላ3፥20፤ዕብ9፥19፤ 10፥22፤11፥4፤1ጴጥ1፥2
12፥25 ዘዳ18፥19፤ ዕብ1፥1፤2፥2:3፤ 3፥12፤8፥5፤10፥29፤ 11፥7
12፥26 ዘፀ9፥18፤ ሐጌ2፥6
12፥27 ኢሳ34፥4፤ 54፥10፤1ቆሮ7፥31፤ ዕብ1፥11:12፤ 2ጴጥ3፥10፤1ዮሐ2፥17
12፥28 መዝ15፥5፤ ዳን2፥44፤ሚል2፥5፤ 4፥2፤ዕብ13፥15
12፥29 ዘፀ24፥17፤ ዘዳ4፥24፤9፥3፤ መዝ97፥3፤ ኢሳ33፥14፤2ተሰ1፥7
13፥1 ሮሜ12፥10
13፥2 ዘፍ18፥1-33፤ 19፥1-3፤ኢዮ31፥32፤ ማቴ25፥35፤ ሮሜ12፥13
13፥3 ማቴ25፥36፤ ቈላ4፥18፤ዕብ10፥34
13፥4 ዘዳ22፥22፤ ሚል2፥15፤1ቆሮ6፥9፤ 7፥38፤1ጢሞ4፥3፤ ራእ22፥15
13፥5 ዘዳ31፥6:8፤ ኢሱ1፥5፤ፊል4፥11፤ 1ጢሞ3፥3፤6፥6:8
13፥6 መዝ118፥6:8

12፤ 5፥22-26 ይመ):: ዝርዝር ሐሳቡ የሚያተኩረው በብሉይ ኪዳን ተራራ፣ ሥርዐት፣ አስፈሪ ማስጠንቀቂያዎችና ከባድ ቅጣቶች ላይ ነው:: በኢየሱስ ክርስቶስ የሚያምኑ ግን እንዲህ ዐይነት የሚያስፈራ ኪዳን ስለሌላቸው፣ ወደ ብሉይ ኪዳኑ ሥርዐት ለመመለስ ማሰብ አይገባቸውም::

12፥22 *ጽዮን ተራራ፤* በኢየሩሳሌም ወይም በደቡብ ምሥራቅ ክፍል የምትገኘውን የጽዮን ተራራ ሳይሆን፣ ሰማያዊቷን የእግዚአብሔር ከተማና ከእርሱም ጋር በዚያ የሚኖሩትን ነው (11፥10:13-16፤13፥14፤ ፊል 3፥20 ይመ):: ብሉይ ኪዳን የተሰጠበት ሁኔታና (ቊ 18-21) የአዲስ ኪዳንን ልዩ ባሕርይ (ቊ 22-24)፣ በሁለቱ ኪዳኖች መካከል መሠረታዊ ልዩነት ያለ መሆኑን ከማመልከቱም በላይ፣ ወደ አይሁድ እምነት ለመመለስ የሚያስቡትን ብርቱ ማስጠንቀቂያና ማሳሰቢያ ይሰጣቸዋል:: *ወደ … አእላፋት መላእክት፤* ራእ 5፥11-12 ይመ::

12፥23 *በኵራት ማኅበር፤* በጥቅሉ የቤተ ክርስቲያን አካል የሆኑትን አማኞች ነው፤ (1) ቀደም ሲል በቍጥር 22 ላይ ስለተጠቀሱ፣ መላእክቱን ሊሆን አይችልም፤ (2) ምንም እንኳ ክርስቶስ በኩር ተብሎ ቢጠራም (1፥6፤ ሮሜ 8፥29፤ ቈላ 1፥15-18፤ ራእ 1፥5) በዚህ ቁጥር ላይ "በኵራት" የሚለው ቃል እርሱን አያመለክትም፤ ምክንያቱም የግሪኩ ቃል ብዙ ቍጥር ነው፤ (3) ስማቸው በሰማይ ስለተመዘገበ የተቤዡ መሆናቸውን ያመለክታል (ራእ 3፥5፤ 13፥8፤ 17፥8፤ 20፥12፤ 21፥27 ይመ):: በኵራት የሚለው ስያሜ የሚያመለክተው ልጂቁ በኵርና "ሁሉን ወራሽ" (ዕብ 1፥2) ከሆነው ከክርስቶስ ጋር አብረው ወራሾች መሆናቸውን ነው:: *የሁሉ ዳኛ ወደ ሆነው ወደ እግዚአብሔር፤* 4፥13፤ ሮሜ 14፥10-12፤ 1ቆሮ 3፥10-15፤ 2ቆሮ 5፥10፤ ራእ 20፥11-15 ይመ:: *ፍጹምነትን ወዳገኙት ወደ ጻድቃን መንፈሶች፤* በአብዛኛው ከክርስትና እምነት በፊት የነበሩትን እንደ አቤልና (11፥4) ኖኅ (11፥7) የመሳሰሉ አማኞችን ነው:: እነዚህ ሰዎች "መንፈሶች" የተባሉት ትንሣኤን ስለሚጠባበቁ ሲሆን፣ ጻድቃን የተባሉት ደግሞ እግዚአብሔር የአብርሃምን እምነት ጽድቅ አድርጎ እንደ ቈጠረለት ሁሉ የእነርሱንም እምነት ጽድቅ አድርጎ ስለ ቈጠረላቸው ነው(ሮሜ 4፥3 ይመ):: ይሁን እንጂ ክርስቶስ በመስቀል ላይ ሞቶ ፍጹም እስኪያደርገው ድረስ እውነተኛ ጽድቅ አይኖርም (11፥40፤ ሮሜ 3፥24-26፤ 4፥23-25 ይመ)::

12፥24 *የአዲስ ኪዳን መካከለኛ፤* የ7፥22፤ 8፥6 እና ማብራሪያውን እንዲሁም 8፥13፤ 9፥15፤ 1ጢሞ 2፥5 ይመ:: *ከአቤል ደም የተሻለ ቃል ወደሚናገረው፤* የአቤል ደም ስለ ፍትሕና ስለ ፍርድ ሲጮኽ (የዘፍ 4፥10 ማብ ይመ)፣ በመስቀል ላይ የፈሰሰው የክርስቶስ ኢየሱስ ደም ግን ስለ ይቅርታና ስለ ዕርቅ ይጮኻል (9፥12፤ 10፥9፤ ቈላ 1፥20፤ 1ዮሐ 1፥7)::

12፥25 *የሚናገረውን፤* እግዚአብሔርን ነው:: *ከምድር ሆኖ ሲያስጠነቅቃቸው* በሲና ተራራ ነው:: *ከሰማይ የመጣው ሲያስጠነቅቀን፤* ክርስቶስ ከሰማይም የሰማይም ነው (1፥1-3፤ 4፥14፤ 6፥20፤ 7፥26፤ 9፥24):: የተቀበልነው ታላቅ መገለጥ በመሆኑ ትልቅ ኀላፊነት አለብን፤ ስለዚህም ትልቅ ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልገናል (2፥2-4)::

12፥26 *ያናወጠው ምድርን ነበር፤* ዘፀ 19፥18፤ መሳ 5፥5፤ መዝ 68፥7-8 ይመ::

12፥27 *ደግሜ፤* ክርስቶስ ዳግም ተመልሶ ሲመጣ ታላቅ ነውጥ ይሆናል:: *የማይናወጡት፤* የሚመጣውን መንግሥት ነው (ቊ 28)::

12፥28 *ደስ በሚያሰኘው መንገድ…እናምልከው፤* ዮሐ 4፥19-24፤ ሮሜ 12፥1 ይመ::

12፥29፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ:: ከዘፀ24፥17፤ ዘዳ9፥3 ጋር ያነጻጽሩ::

13፥2 *ሳያውቁ መላእክትን አስተናግደዋልና፤* ይህም አብርሃም (ዘፍ 8)፣ ጌዴዎን (መሳ 6) እንዲሁም ማኑሄ (መሳ 13) እንዳደረጉት ነው::

13፥3 *በእስር ላይ ያሉትን…እንዲሁም በሰው እጅ የሚንገላቱትን …ዐስቡአቸው፤* 10፥32-34፤ 1ቆሮ 12፥26 ይመ::

13፥5፤ *ከፍቅረ ንዋይ፤* ሉቃ 12፥15:21፤ ፊል4፥10-13፤ 1ጢሞ6፥6-10: 17፥19 ይመ:: *ረክታችሁ ኑሩ፤* ፊል4፥11-12፤1ጢሞ6፥8 ይመ::

ሰው ምን ሊያደርገኝ ይችላል?" እንላለን።

[7]የእግዚአብሔርን ቃል የነገሯችሁን መሪዎቻችሁን ዐስቡ፤ የኑሮአቸውን ፍሬ ተመልከቱ፤ በእምነታቸውም ምሰሉአቸው። [8]ኢየሱስ ክርስቶስ ትናንትና፣ ዛሬም ለዘላለምም ያው ነው።

[9]በልዩ ልዩ ዐይነት እንግዳ ትምህርቶች አትወሰዱ፤ ልባችን የሚጸናው በጸጋ እንጂ የምግብ ሥርዐት በመጠበቅ አይደለም፤ ይህንን ሥርዐት የሚጠብቁት እንኳ በዚህ አልተጠቀሙም። [10]በድንኳኒቱም የሚያገለግሉ ከዚያ ሊበሉ መብት ያላገኙበት መሠዊያ አለን።

[11]ሊቀ ካህናቱ ስለ ኀጢአት ስርየት የሚሆነውን የእንስሳት ደም ይዞ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ይገባል፤ የእንስሳቱ ሥጋ ግን ከሰፈር ውጭ ይቃጠላል። [12]እንዲሁም ኢየሱስ በራሱ ደም አማካይነት ሕዝቡን ሊቀድስ ከከተማው በር ውጭ መከራን ተቀበለ። [13]ስለዚህ እኛም እርሱ የተሸከመውን ውርደት ተሸክመን ከሰፈር ውጭ ወደ እርሱ እንውጣ። [14]ምክንያቱም በዚህ ቋሚ ከተማ የለንም፤ ነገር ግን ወደፊት የምትመጣዋን ከተማ እንጠብቃለን።

[15]ስለዚህ ዘወትር የምስጋናን መሥዋዕት ይኸውም ለስሙ የሚመሰክሩ የከንፈሮችን ፍሬ በኢየሱስ አማካይነት ለእግዚአብሔር እናቅርብ። [16]ደግሞም መልካም ማድረግንና ያላችሁንም ከሌሎች ጋር መካፈልን አትርሱ፤ እግዚአብሔር ደስ የሚሰኘው እንደዚህ ባለው መሥዋዕት ነውና።

[17]ለመሪዎቻችሁ ታዘዙ፤ ተገዙላቸውም። ምክንያቱም እነርሱ በብርቱ የሚያስጠይቃቸው ነገር ስላለባቸው፣ ስለ ነፍሳችሁ ጒዳይ ይተጋሉ። ስለዚህ ሥራቸውን በሐዘን ሳይሆን በደስታ ማከናወን እንዲችሉ ታዘዟቸው። አለበለዚያ አይበጃችሁም።

[18]ለእኛ ደግሞ ጸልዩልን። በሁሉም መንገድ በመልካም አኗኗር ለመኖር የሚናፍቅ ንጹሕ ኅሊና እንዳለን እርግጠኞች ነን። [19]በተለይም ወደ እናንተ በፍጥነት ተመልሼ እንድመጣ ትጸልዩልኝ ዘንድ ዐደራ እላችኋለሁ።

[20]በዘላለም ኪዳን ደም የበጎች ታላቅ እረኛ የሆነውን ጌታችን ኢየሱስን ከሞት ያስነሣው የሰላም አምላክ፣ [21]ፈቃዱን እንድታደርጉ በመልካም ነገር ሁሉ ያስታጥቃችሁ፤ ደስ የሚያሰኘውንም በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል በእኛ ያድርግ፤ ለእርሱ እስከ ዘላለም ድረስ ክብር ይሁን፤ አሜን።

[22]ወንድሞች ሆይ፤ የጻፍሁላችሁ መልእክት አጭር እንደ መሆኑ፣ የምክር ቃሌን በትዕግሥት እንድትቀበሉ ዐደራ እላችኋለሁ።

13፥7 ቍ17:24፤ 1ቆሮ16፥16፤ ዕብ4፥12፤6፥12
13፥8 መዝ102፥27፤ ዕብ1፥12
13፥9 ኤፌ4፥14፤ ቈላ2፥7:16፤ዕብ9፥10
13፥10 1ቆሮ9፥13፤ 10፥18፤ዕብ8፥5
13፥11 ዘፀ29፥14፤ ዘሌ4፥12:21፤9፥11፤ 16፥15:27
13፥12 ዮሐ19፥17፤ ሮሜ3፥25፤ኤፌ5፥26
13፥13 ሉቃ9፥23፤ ዕብ11፥26
13፥14 ፊል3፥20፤ ዕብ11፥10:27፤ 12፥22:27
13፥15 ኢሳ57፥19፤ ሆሴ14፥2፤1ጴጥ2፥5
13፥16 ሮሜ12፥13፤ ፊል4፥18
13፥17 ቍ7:24፤ ኢሳ62፥6፤ሐሥ20፥28
13፥18 ሐሥ23፥1፤ 1ተሰ5፥25
13፥19 ፊሞ22
13፥20 ዘፍ9፥16፤ 17፥7:13:19፤ ኢሳ55፥3፤61፥8፤ ሕዝ37፥26፤ ማቴ26፥28፤ ዮሐ10፥11፤ሐሥ2፥24፤ ሮሜ15፥33
13፥21 ሮሜ11፥36፤ 2ቆሮ9፥8፤ፊል2፥13፤1ዮሐ3፥22
13፥22 1ጴጥ5፥12

13፥7 *የእግዚአብሔርን ቃል የነገሯችሁን መሪዎቻችሁን*፤ 2፥3፤ 5፥12 ይመ። *የኑሮአቸውን ፍሬ ተመልከቱ*፤ ምናልባት ይህ የሚያመለክተው እነዚህ ምሳሌያዊ ሕይወት የኖሩ መሪዎች ሞተው ሊሆን ይችላል። *በእምነታቸውም ምሰሉአቸው*፤ 6፥12፤ 1ቆሮ 4፥16፤ ኤፌ 5፥1፤ 1ተሰ 1፥6-7፤ 2፥14፤ 3ዮሐ 11 ይመ።

13፥8 *ኢየሱስ ክርስቶስ...ያው ነው*፤ ክርስቶስ ከቶ እንደማይለወጥ የሚያሳይ ሲሆን፣ ከፍ ሲል ከሚገኘው ቍጥር ጋር እንደሚያያዝ ምንም ጥርጥር የለውም። የቀደሙት መሪዎቻቸው እምነት የተመሠረተው መቼም በማይለወጠው ክርስቶስ ላይ ነው። *ትናንትና*፤ ምናልባት ክርስቶስ በዚህ ምድር በነበረበት ጊዜ የዐይን ምስክሮች እርሱን ያዩበት ጊዜ ይሆናል (2፥3)። *ዛሬም*፤ የዐይን ምስክሮች ያዩት ክርስቶስ ዛሬም ያው ነው፤ ስለ እርሱም የተናገሩት ሁሉ እውነት ነው። *ለዘላለምም*፤ ሁልጊዜ የሚኖረው በዚህ ዐይነት ነው። የክርስቶስን ፍጹም ሉዓላዊነት እንደ ተራ ነገር በመቍጠር ከእርሱ እጅግ ወደሚያንሰው ወደ አሮን ሥርዐተ ክህነትና ወደ መሥዋዕቱም መመለስ (ምዕ 5-10 ይመ) ማለት ወንጌልን መናቅ ማለት ነው።

13፥9 *የምግብ ሥርዐት*፤ የአይሁድ የሕግ መምህራን እንደሚሉት ነው። የቀድሞው የሙሴ ሥርዐት ክርስቶስ በመስቀል ላይ በሞተ ጊዜ ተሽሯል፤ ስለዚህ ዳግመኛ እንዲያንሰራራ መደረግ የለበትም።

13፥10 *መሠዊያ አለን*፤ የአሮን ሥርዐተ ክህነት መወገዱንና ክርስቶስ ልዩና ብቸኛ ካህን በሆነበት በመልከ ጼዴቅ ሥርዐተ ክህነት መተካቱን ለማመልከት ይሆናል። *ሊበሉ መብት ያላገኙበት*፤ በስርየት ቀን ካህናቱ ከመሥዋዕቱ መብላት አይችሉም፤ እኛ ግን ከመሥዋዕቱ መካፈል እንችላለን፤ የምንካፈለውም በመንፈስ ክርስቶስን በእምነት በመቀበል ነው (ዮሐ 6፥48-58 ይመ)። በብሉይ ኪዳን ሥር ከነበሩት ካህናት ይልቅ እኛ እጅግ የሚበልጥ መብት አለን።

13፥11 *ከሰፈር ውጭ ይቃጠላል*፤ ዘሌ 4፥12 እና ማብራሪያውን እንዲሁም፣ 16፥17 ይመ።

13፥12 *እንዲሁም ኢየሱስ...ከከተማው በር ውጭ መከራን ተቀበለ*፤ ክርስቶስ ከኢየሩሳሌም ውጭ መሞቱ የሕዝቡ ኀጢአት መወገዱን ያሳያል፤ ለመሥዋዕት የሚቀርበው የእንስሳት አካል ከእስራኤል ሰፈር ውጭ ይጣል ነበር።

13፥13 *ከሰፈር ውጭ ወደ እርሱ እንውጣ*፤ ከይሁዲነት ወደ ክርስቶስ ዘወር እንዲሉ የቀረበ ጥሪ ነው። እርሱ ከከተማው ውጭ በውርደት እንደ ሞተ፣ የዚህ መልእክት ተደራሲዎችም ከይሁዲነት ወደ ክርስቶስ ዘወር ሲሉ ውርደትን ለመቀበል ፈቃደኞች መሆን አለባቸው።

13፥14 *የምትመጣዋን ከተማ*፤ የ11፥10:14:16 ማስታወሻ ይመ።

13፥15 *የምስጋናን መሥዋዕት*፤ እዚህ ላይ "መሥዋዕት" የሚለው ቃል ተምሳሌታዊ በሆነ አገላለጽ የገባው ለእግዚአብሔር የሚቀርበውን ስጦታ ለማመልከት ነው (ሮሜ 12፥1፤ ፊል 4፥18 ይመ)። እንስሳትን መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብ ፍጹም ቀርቶአል።

13፥17 *ለመሪዎቻችሁ*፤ በቍጥር 7 ላይ የተጠቀሱትንና የሞቱትን ሳይሆን፣ አሁን በሕወት ያሉትን መሪዎቻቸውን ነው። *ተገዙላቸውም*፤ ጸሓፊው እንዲህ ሲል ለፈላጭ ቈራጭ አመራር ቦታ መስጠቱ አይደለም (3ዮሐ 9-10 ይመ)፤ በመላው አዲስ ኪዳን ውስጥ ባለሥልጣኖችን ማክበር፣ በቤተ ክርስቲያንም ውስጥ ሥርዐትን ማስፈን ተገቢ እንደ ሆነ ትምህርት ተሰጥቶአል።

13፥19 *ወደ እናንተ በፍጥነት ተመልሼ እንድመጣ*፤ የዚህ መልእክት ጸሓፊ ማን እንደ ሆነና የትስ ሆኖ እንደሚጽፍ በውል ባይታወቅም፣ "ተመልሼ እንድመጣ" የሚለው ሐረግ ተደራሲዎቹን ለመጎብኘት ፈልጎ ምናልባት በአገልግሎቱ ምክንያት የዘገየ መሆኑን ያመለክታል። እስር ቤት እንዳልሆነ ግን ከቍ 23 በግልጽ መረዳት ይቻላል።

13፥20-21፤ ይህ ቃለ ቡራኬ ለመልእክቱ ተገቢ መደምደሚያ ነው። *የሰላም አምላክ*፤ በቃለ ቡራኬ ጊዜ ለእግዚአብሔር የሚውል አገላለጽ ነው (ሮሜ 15፥33፤ 16፥20፤ ፊል 4፥9፤ 1ተሰ 5፥23 ይመ)።

13፥20 *በዘላለም ኪዳን*፤ አዲሱን ኪዳን ነው (የ8፥8-12 ማብ ይመ)። ኤርምያስ በ31፥31 ላይ አዲሱ ኪዳን በማለት የጠራውን፣ በ32፥40 ላይ የዘላለም ኪዳን በማለት ይገልጸዋል (ኢሳ 55፥3 እና ማብራሪያውን እንዲሁም፤ 61፥8 ይመ)። ስለ ኪዳኑ ደም በተመለከተ የ10፥29 ማብ ይመ። *ታላቅ እረኛ*፤ ለምሳሌ መዝ 23፤ ኢሳ 40፥11፤ ሕዝ 34፥11-16፤ 23፤ 37፥24፤ ዮሐ 10፥2-3፤ 11፤ 14፤ 27፤ 1ጴጥ 2፥25፤ 5፥4 ይመ።

13፥22-25፤ በስተመጨረሻ እንደ አዲስ ማሳሰቢያ የተሰጠ ክፍል ነው።

13፥22 *አጭር*፤ መልእክቱን አጭር የሚያሰኘው ክርስቶስ ከሁሉ የሚበልጥ መሆኑን ከዚህ በላይ መግለጽ ሲቻል፣ ከብዙ በጥቂቱ ብቻ የቀረበ በመሆኑ ነው።*የምክር ቃሌን*፤ የመልእክቱ

[23]ወንድማችን ጢሞቴዎስ እንደተፈታ ታውቁ ዘንድ እፈልጋለሁ፤ ቶሎ ከመጣ፣ ከእርሱ ጋር ሳያችሁ እመጣለሁ።

13፥23 ሐሥ16፥1

13፥24 ቁ.7፡17፤ ሐሥ18፥2

13፥25 ቈላ4፥18

[24]ለመሪዎቻችሁ ሁሉና ለቅዱሳን ሁሉ ሰላምታ አቅርቡልኝ። ከኢጣሊያ የሆኑትም ሰላምታ ያቀርቡላችኋል።

[25]ጸጋ ከሁላችሁ ጋር ይሁን።

ፍሬ ሐሳብ አማኞች በክርስትና ሕይወታቸው እየጎለበቱና እየበሰሉ እንዲሄዱ፣ ከክርስቶስም ተለይተው እንዳይወድቁ የሚያሳስብ ነው።

13፥23 *ጢሞቴዎስ እንደተፈታ*፣ የመልእክቱ ተደራሲዎች በሚገባ የሚያውቁት ጢሞቴዎስ ከእስር ቤት የተፈታው በቅርቡ ነው።

13፥24 *ለመሪዎቻችሁ*፤ በቁ.17 ላይ ተጠቅሰዋል። *ከኢጣሊያ የሆኑትም*፣ ይህ መልእክት የተጻፈው ከኢጣሊያ ወይም ለኢጣሊያ ሰዎች ነው ማለት አይደለም። ጸሓፊው በኢጣሊያ ለሚገኙ አማኞች ሰላምታውን እያስተላለፈ ነው።

የያዕቆብ መልእክት

መግቢያ

ጸሐፊው

ጸሐፊው ራሱ ያዕቆብ እንደ ሆነ ገልጿል (1፥1)፤ እርሱም የጌታ ወንድም እና በሐዋርያት ሥራ ም 5 ላይ ለተጠቀሰው ጉባኤ መሪ ሳይሆን አይቀርም። በአዲስ ኪዳን ውስጥ አራት ሰዎች በዚህ ስም ተጠርተዋል። ሐዋርያው ያዕቆብ የመጀመሪያው ሰማዕት ሆኖ በ44 ዓ.ም. ስለተሠዋ፣ የዚህ መልእክት ጸሐፊ እርሱ ሊሆን አይችልም። "ያዕቆብ" በሚል ስም የተጠሩ ሌሎች ሁለት ሰዎች አሉ፤ ሆኖም እነርሱ እንዳልጻፉት ግልጽ ነው። በማቴ 13፥55 ላይ ከኢየሱስ ወንድሞች ስም ዝርዝር ውስጥ በመጀመሪያ የተጠቀሰው ያዕቆብ ከወንድሞቹ ሁሉ እርሱ ታላቅ ሳይሆን አይቀርም። ያዕቆብ በመጀመሪያ በጌታ አላመነም ነበር፣ ስለዚህም የተግጻሮት ሐሳብ በኢየሱስ ላይ ይሰነዝር ነበር (ዮሐ 7፥2-5)። በኋላ ግን በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የላቀ ሞገስ ያለው ሰው ሆነ፤ ስለዚህም:-

1) ጌታ ኢየሱስ ከትንሣኤ በኋላ ራሱን ከገለጠላቸው ጥቂት ደቀ መዛሙርት መካከል እነሆ እርሱ አንዱ ነው (1ቆሮ 15፥7)፤

(2) ጳውሎስ የቤተ ክርስቲያን "ዐምድ" በማለት ጠቅሶታል (ገላ 2፥9)።

(3) ጳውሎስ ክርስቶስን አምኖ ከተለወጠ በኋላ በኢየሩሳሌም የመጀመሪያ ጉብኝቱን ሲያደርግ ከያዕቆብ ጋር ተገናኝቶአል (ገላ 1፥19)።

(4) ጳውሎስ ለመጨረሻ ጊዜ ኢየሩሳሌምን በጐበኘበት ጊዜም እንዲሁ ከያዕቆብ ጋር ተገናኝቶአል (ሐሥ 21፥18)።

(5) ጴጥሮስ ከእስር ቤት እንደወጣ ለያዕቆብ እንዲነገረው አሳስቦ ነበር (ሐሥ 12፥17)፤

(6) በኢየሩሳሌም ዐቢይ ጉባኤ ላይ ያዕቆብ መሪ ነበር (ሐሥ 15፥13)።

(7) ይሁዳ በመልእክቱ ውስጥ ማንነቱን የገለጸው፣ "የያዕቆብ ወንድም" (ይሁዳ 1፥1) በማለት ነው፤

ከዚህ እንደምንረዳው ያዕቆብ እጅግ ታዋቂ ሰው እንደ ነበረ ነው። ይኸው ያዕቆብ በሰማዕትነት ሕይወቱ ያለፈው በ62 ዓ.ም. ገደማ ነበር።

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜ

አንዳንዶች ይህ መልእክት የተጻፈው በ60 ዓ.ም. መግቢያ ላይ ነው ይላሉ፤ ይሁን እንጂ ከ50 ዓ.ም. በፊት የተጻፈ ስለ መሆኑ አንዳንድ ምልክቶች ያስገነዝባሉ፤

1. መልእክቱ የአይሁድን አስተሳሰብ ይዞ በመገኘቱ በቤተ ክርስቲያኒቱ አይሁድ ምእመናን በብዛት በሚገኙበት ወቅት የተጻፈ ነው።

2. በቤተ ክርስቲያኒቱ የሚገኙት ኀላፊዎችም "ሽማግሌዎችና" (15፥14) "አስተማሪዎች" (3፥1) ብቻ ነበሩ።

3. አሕዛብ መገረዝ አለባቸው የሚል ክርክር አልተነሣም ነበር፤

4. በግሪክ "ምኵራብ" የሚለው ቃል የክርስቲያኖችን ስብሰባ ለማመልከት (2፥2) ጥቅም ላይ መዋሉ ይህ መልእክት የተጻፈበትን ጊዜ በትክክል ያመለክታል፣ ይኸውም መልእክቱ ከአዲስ መጻሕፍት ሁሉ ቀዳሚ ሆኖ የተጻፈ ነው፤ ምናልባት ከዚህ መልእክት በፊት የተጻፈ አለ ከተባለ ወደ ገላትያ ሰዎች የተጻፈው መልእክት ብቻ ነው።

ተደራስያኑ

የዚህ መልእክት ተደራስያን እነማን እንደ ሆኑ በግልጽ የምናገኘው በ1፥1 ላይ ነው፤ ይኸውም "በአሕዛብ መካከል ተበትነው ለሚገኙት አሥራ ሁለት ነገዶች" የሚል ነው። አንዳንዶች ይህ አባባል በአጠቃላይ ክርስቲያኖችን ያመለክታል ቢሉም ፣ "ለአሥራ ሁለቱ ነገዶች" የሚለው ስያሜ በይበልጥ የሚያመለክተው የአይሁድ ክርስቲያኖችን ነው። ከዚህም በላይ መልእክቱ የአይሁድን የአገላለጽ ስልት ይዞ የሚጓዝ ስለ ሆነ ተደራስያኑ አይሁድ መሆናቸው ግልጽ ነው (በ5፥4 ላይ "የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር" የሚለው አይሁድ እግዚአብሔርን ለመጥራት የሚጠቀሙበት የማዕረግ ስም ተደራስያኑ ያለ ጥርጥር አይሁድ መሆናቸውን የሚያመለክት ነው)። የዚህ መልእክት ተደራስያን ክርስቲያኖች ለመሆናቸውም ከ2፥1፤ 5፥7-8 መረዳት ይቻላል። እነዚህ ክርስቲያኖች የመጀመሪያዎቹ የኢየሩሳሌም ክርስቲያኖች እንደ ነበሩ ይገመታል፤ እነርሱም እስጢፋኖስ በሰማዕትነት ከሞተ በኋላ በፊንቄ፣ በቆጵሮስና በሶርያዋ አንጾኪያ ተበትነው ይገኙ ነበር (ሐሥ 8፥1፤11፥19)። ያዕቆብ ስለ ፈተናና ስለ ጭቆና ማውሳቱ ተደራስያኑ በቅርብ የሚያውቃቸው የኢየሩሳሌም ምእመናን መሆናቸውን የሚያመለክት ነው። ያዕቆብ የኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን መሪ እንደ መሆኑ፣ የተበተኑትንና በጭንቀት ላይ የሚገኙትን ምእመናን ለማስተማርና ለማጽናናት፣ የመጋቢነት ተግባሩን በጽሑፍ ሲያከናውን ይታያል።

የመልእክቱ ልዩ ባሕርይ

ይህን መልእክት ልዩ የሚያደርጉት ባሕርያት የሚከተሉት ናቸው፤

(1) የማያጠራጥር ግልጽ የሆነ አይሁዳዊ ገጽታው፣ (2) ሕያው በሆነው የክርስትና ሕይወት ላይ አጽንኦት ማድረጉ፤ ይህም የክርስትና ሕይወት በበጎ ሥራ የሚገለጽ ነው ማለቱ፣ (3) ቅልብጭ ያለው መዋቅሩ፣ (4) ከኢየሱስ የተራራ ስብከት ጋር ያለው ተጓዳኝነት (2፥5ን ከማቴ 5፥3፤3፥10-12ን ከ ማቴ 5፥12ን ከማቴ5፥15-20፤ 5፥12ን ከማቴ5፥33-37 ጋር ያነጻጽሩ)፣ (5) መጽሐፈ ምሳሌን ከመሳሰሉ የብሉይ ኪዳን የጥበብ መጻሕፍት ጋር ተመሳሳይ መሆኑና፣ (6) መልእክቱ የተጻፈበት የግሪክ ቋንቋ አጠቃቀም በጣም ግሩም መሆኑ ናቸው::

አስተዋፅኦ

1. ሰላምታ (1፥1)
2. ፈተናና መከራ (1፥2-18)
   ሀ. የእምነት መፈተን (1፥2-12)
   ለ. የመከራ መንሥኤ (1፥13-18)
3. መስማትና ማድረግ (1፥19-27)
4. አድልዎ መወገዙ (2፥1-13)
5. እምነትና ሥራ (2፥14-26)
6. አንደበትን መግዛት (3፥1-12)
7. ሁለት ዐይነት ጥበብ (3፥13-18)
8. ዓለማዊነትን በተመለከተ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (ም 4)
   ሀ. ጠበኝነት (4፥1-3)
   ለ. በመንፈሳዊ ረገድ ታማኝ ሆኖ አለመገኘት (4፥4)
   ሐ. ትዕቢት (4፥5-10)
   መ. ሐሜተኝነት (4፥11-12)
   ሠ. ጉረኝነት (4፥13-17)
9. ለጨቋኝ ባለ ጠጎች የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (5፥1-6)
10. ልዩ ልዩ ምክሮች (5፥7-20)
    ሀ. በመከራ ስለ መታገሥ (5፥7-11)
    ለ. ስለ መሐላ (5፥12)
    ሐ. በእምነት ስለሚደረግ ጸሎት (5፥13-18)
    መ. ከእውነት ስላፈገፈጉ ሰዎች (5፥19-20)

1 የእግዚአብሔርና የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስ አገልጋይ የሆነው ያዕቆብ፤ ለዐሥራ ሁለቱ ነገዶች፤

ሰላም ለእናንተ ይሁን::

መከራና ፈተና

[2]ወንድሞቼ ሆይ፤ ልዩ ልዩ መከራ ሲደርስባችሁ እንደ ሙሉ ደስታ ቍጠሩት [3]ምክንያቱም የእምነታችሁ መፈተን ትዕግሥትን እንደሚያስገኝ ታውቃላችሁ:: [4]ምንም የማይጐድላችሁ ፍጹማንና ምሉኣን እንድትሆኑ ትዕግሥት ሥራውን ይፈጽም:: [5]ከእናንተ ማንም ጥበብ ቢጎድለው፣ ሳይነቅፍ በልግስና ለሁሉም የሚሰጠውን እግዚአብሔርን ይለምን፤ ለእርሱም ይሰጠዋል:: [6]ዳሩ ግን ሳይጠራጠር በእምነት ይለምን፤ ምክንያቱም የሚጠራጠር ሰው በነፋስ እንደሚገፋና እንደሚናወጥ የባሕር ማዕበል ነው:: [7]ያ ሰው፣ ከጌታ አንዳች ነገር አገኛለሁ ብሎ አያስብ፤ [8]እርሱ በሁለት ሐሳብ የተያዘና በመንገዱ ሁሉ የማይወላወል ነው::

[9]ዝቅ ያለው ወንድም ከፍ በማለቱ ይመካ:: [10]ባለ ጸጋውም በመውረዱ ይመካ፤ እንደ ሣር አበባ ይረግፋልና:: [11]ፀሓይ በነዲድ ሙቀቷ ወጥታ ሣሩን ታጠወልጋለችና፤ አበባው ይረግፋል፤ ውበቱም ይጠፋል፤ እንዲሁም ባለ ጸጋ ሰው፣ በዕለት ተግባሩ ሲዋትት ሳለ ይጠፋል::

[12]በፈተና የሚጸና ሰው የተባረከ ነው፤ ምክንያቱም ፈተናን ሲቋቋም እግዚአብሔር ለሚወዱት የሰጠውን ተስፋ፣ የሕይወትን አክሊል ያገኛል::

[13]ማንም ሲፈተን፣ 'እግዚአብሔር ፈተነኝ' አይበል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በክፉ አይፈተንም፤ እርሱም ማንንም አይፈትንም፤ [14]ነገር ግን እያንዳንዱ የሚፈተነው በራሱ ክፉ ምኞት ሲሳብና ሲታለል ነው:: [15]ምኞትም ከፀነሰች በኋላ ኀጢአትን ትወልዳለች፤ ኀጢአትም ካደገች በኋላ ሞትን ትወልዳለች::

[16]የተወደዳችሁ ወንድሞቼ ሆይ፤ አትታለሉ:: [17]በጎ ስጦታና ፍጹም በረከት ሁሉ ከላይ ከሰማይ ብርሃናት አባት ይወርዳሉ፤ በእርሱ ዘንድ መለዋወጥ ከመዞር የተነሣ የሚያርፍ ጥላም የለም:: [18]የፍጥረቱ በኵራት እንድንሆን በገዛ ፈቃዱ በእውነት ቃል ወለደን::

ሰምቶ በሥራ ላይ ማዋል

[19]የተወደዳችሁ ወንድሞቼ ሆይ፤ ይህን አስተውሉ፤ ሰው ሁሉ ለመስማት የፈጠነ፣ ለመናገር የዘገየ፣ ለቍጣም የዘገየ ይሁን፤ [20]የሰው ቍጣ የእግዚአብሔርን ጽድቅ አያመጣምና:: [21]ስለዚህ ርኵሰትንና ተንሰራፍቶ የሚገኘውን ክፋትን አስወግዳችሁ ነፍሳችሁን ማዳን የሚችለውን፣ በውስጣችሁም የተተከለውን ቃል በትሕትና ተቀበሉ::

[22]ቃሉ የሚናገረውን አድርጉ እንጂ ሰሚዎች ብቻ ሆናችሁ ራሳችሁን አታታልሉ:: [23]ቃሉን የሚሰማ፣ ነገር ግን የሚለውን የማይፈጽም ሰው ፊቱን በመስተዋት እንደሚያይ ሰው ነው፤ [24]ራሱንም አይቶ ይሄዳል፤ ወዲያውም ምን እንደሚመስል ይረሳል፤ [25]ነገር ግን ነጻ የሚያወጣውን ፍጹም ሕግ ተመል

1፥1 ዘጸ32፥26፤ የሐ7፥35፤ ሐሥ15፥13፡ 23፡26፥7፡ሮሜ1፥1፤ ቲቶ1፥1፡1ጴጥ1፥1
1፥2 ቍ12፤ ማቴ5፥12፤ ዕብ10፥34፡12፥11
1፥3 ዕብ10፥36፤ 1ጴጥ1፥7
1፥4 1ቆሮ2፥6
1፥5 1ነገ3፥9፡10፤ መዝ51፥6፤ምሳ2፥3-6፤ ዳን1፥17፡2፥21፤ ማቴ7፥7
1፥6 ማቴ21፥21፤ ማር11፥24
1፥8 መዝ119፥113፤ ያዕ4፥8፡2ጴጥ2፥14
1፥9 ማቴ23፥12
1፥10 ኢዮ14፥2፤ መዝ103፥15፡16፤ ኢሳ40፥6፡7፤ 1ቆሮ7፥31፡1ጴጥ1፥24
1፥11 ዝ102፥4፡11፤ ኢሳ40፥6፡8፤ማቴ20፥12
1፥12 ቍ2፤ዘፍ22፥1፤ ዘፀ20፥6፡1ቆሮ2፥9፤ 8፥3፡9፥25፤ያዕ2፥5፤ 5፥11፡1ጴጥ3፥14
1፥14 ምሳ19፥3
1፥15 ዘፍ3፥6፤ ኢዮ15፥35፤መዝ7፥14፤ ኢሳ59፥4፡ሮሜ6፥23
1፥16 ቍ19፤ 1ቆሮ6፥9፤ያዕ2፥5
1፥17 ዘፍ1፥16፤ ዘኍ23፥19፤መዝ85፥12፤ 102፥27፡136፥7፤ ዳን2፥22፤ሚል3፥6፤ የሐ3፥27፤ያዕ3፥15፡ 17፡1ዮሐ1፥5
1፥18 ኤር2፥3፤ የሐ1፥13፡2ጢሞ2፥15፤ ራእ14፥4
1፥19 ቍ16፤ ምሳ10፥19፤ያዕ2፥5፤ 3፥3-12 1፥20 ማቴ5፥22
1፥21 ኤፌ1፥13፡4፥22፡1፥22 ማቴ7፥21፤ ያዕ2፥14-20 1፥25 መዝ19፥7፤ የሐ8፥32፡13፥17፤ ገላ2፥4፤ያዕ2፥12

1፥1 *ያዕቆብ*፤ በዚህ መጽሐፍ "መግቢያ" ላይ፣ "ጸሐፊው" የሚለውን ርእስ ይመልከቱ:: *አገልጋይ*፤ የሮሜ 1፥1 ማብ ይመ:: *ዐሥራ ሁለቱ ወገኖች*፤ በመግቢያው ላይ፣ ተደራሲ የሚለውን ርእስ ይመ::

1፥2 *ወንድሞቼ*፤ ያዕቆብ በዚህ አጭር መልእክቱ ውስጥ ተደራስያኑን 15 ጊዜ፣ "ወንድሞች" ይላቸዋል:: መልእክቱ ብዙ ተግሣፅ ያዘለ ቢሆንም እንኳ፣ የሚገሥጻቸው በወንድማማች ፍቅር ነው:: *መከራ*፤ እዚህ ላይ፣ "መከራ" የሚለውና በቍ 13 ላይ፣ ሲፈተን የሚለው ቃል በግሪኩ ሥርወ ቃላቸው አንድ ነው፤ ከቍ 2-3 ላይ ባለው ክፍል፣ መከራ የሚለው ቃል ጥቅም ላይ የዋለው፣ በክርስቲያኖች ላይ ከውጪ የሚነሣውን መከራ ለማመልከት ሲሆን፣ ከቍ 13-15 ላይ ባለው ክፍል ደግሞ ኀጢአትን ለማድረግ ከውስጥ የሚመነጭን ፍላጎት ለማሳየት ጥቅም ላይ ውሎ ይገኛል::

1፥5 *ጥበብ*፤ አንድ ሰው መከራን፣ "እንደ ሙሉ ደስታ" እንዲቈጥረው (ቍ 2) የሚያስችል ማለት ነው:: ጥበብ ዕውቀትን በመገብየት የሚገኝ ብቻ ሳይሆን፣ መንፈሳዊ ትምህርትን ከሕይወት ጋር ማዛመድ ነው (ምሳ 1፥2-4፤ 2፥10-15፤ 4፥5-9፤ 9፥10-12 ይመ)::

1፥6 *የባሕር ማዕበል*፤ ኤፌ 4፥14 ይመ::

1፥9-10 *ዝቅ ያለው ወንድም ... ባለጸጋውም*፤ ያዕቆብ ስለ ጥበብ (ቍ 5-8)፣ ስለ ድኻና ስለ ባለ ጸጋ ሰው (ቍ 9-11) የጻፈው ስለ መከራ በጻፈበት ክፍል መካከል (ቍ 2-4 እና ቍ 12) ስለሆነ፣ ከቍ 5-11 ያለው ክፍል ከመከራ ጋር የሚገናኝ ሊሆን ይችላል:: በድኽነት የሚሠቃይ ክርስቲያን አሁን በክርስቶስ ባገኘው መንፈሳዊ በረከትና (2፥5 ይመ) ጌታ ደግሞ ሲመጣ በሚያገኘው በረከት (ቍ 9) ይመካ፤ ሀብታም ክርስ ቲያንም ዝቅ ሊያደርገው በሚችል መከራ እንኳ ይመካ (ቍ 10)::

1፥12 *የተባረከ*፤ ኤር 17፥7-8፤ ማቴ 5፥3-12 ይመ፤ እንዲሁም የመዝ 1፥1፤ ማቴ 5፥3፤ ራእ 1፥3 ማብ ይመ:: *ሕይወት*፤ "ያገኛል" የሚለው የዐረፍተ ነገሩ ማሰሪያ አንቀጽ የወደፊት ጊዜ ስለሆነ፣ የሚመለከተው ዘላለማዊ ሕይወትን ነው:: *አክሊል*፤ ይህ ቃል በግሪኩ፣ ተወዳድሮ ባሸነፈ ሯጭ ወይም ድል ተጐናጽፎ ከጦር ሜዳ በተመለሰ መሪ ራስ ላይ የሚደፋን አበባ ጕንጕን የሚያመለክት ነው (2ጢሞ 4፥8፤ 1ጴጥ 5፥4 ይመ፤ ራእ 2፥10 እና ማብራሪያውን ይመ)::

1፥13 *ሲፈተን*፤ በቍ 11-13 ላይ ግሡ አንድ ሰው ኀጢአትን ለመቋቋም ያለው ግበረ ገባዊ ጥንካሬ ምን ያህል እንደሆነ ለማወቅ የሚደረገውን ፈተና የሚያመለክት ነው (የማቴ 4፥1 ማብ ይመ):: *እግዚአብሔር ክፉ ለማድረግ አይፈተንም*፤ እግዚአብሔር ቅዱስ ስለሆነ በኀጢአት አይሳብም:: ወይም *እርሱ ማንንም አይፈትንም*፤ የዘፍ 22፥1 ማብ ይመ::

1፥15፤ ሔዋን (ዘፍ 3፥6-22) እንዲሁም ዳዊት (2ሳሙ 11፥2-17) በተፈተኑ ጊዜ ደረጃ በደረጃ የተፈጸሙት ሦስት ነገሮች ምኞት፣ ኀጢአትና ሞት ናቸው::

1፥17 *በጎ ስጦታና ፍጹም በረከት ሁሉ ከሰማይ ብርሃናት አባት ከላይ ይወርዳሉ* ቍ 5፥3–17 ይመ:: *ብርሃናት አባት*፤ እግዚአብሔር ለምድር ብርሃን የሚሰጡትን የሰማይ አካላት የፈጠራቸው እርሱ ስለሆነ፣ እነዚህ ነገሮች ቢለ ወጡ እንኳ እርሱ ጸንቶ ይኖራል::

1፥18 *ወለደን*፤ በሥጋ ሳይሆን እንደ ገና በመንፈስ መወለድን ያሳያል (ዮሐ 3፥3-8 ይመ):: *በእውነት ቃል*፤ የምሥራቹን ቃል ማለት ነው (1ጴጥ 1፥23-25 ይመ):: *በኵራት*፤ ዘሌ 23፥9-14 ይመ:: በመከር ወቅት መጀመሪያ ላይ የሚገኘው የእህል ነዶ፣ ምርት እንዳለና የሚሰበሰብበትም ጊዜ ሩቅ እንዳልሆነ የሚያመለክት ዐይነተኛ ምልክት እንደሆነ ሁሉ፣ ቀደምት ክርስቲያኖችም ከእነርሱ በኋላ እጅግ ብዙ ሕዝብ ዳግም ልደት እንደሚያገኝ የሚያመለክቱ ናቸው::

1፥19 *ሰው ሁሉ...ለመናገር የዘገየ ይሁን*፤ ቍጥር 26 ይመ::

1፥21 *ቃል*፤ የእግዚአብሔርን ቃል ማለት ነው::

1፥25 *ፍጹም ሕግ*፤ የክርስትና ግበረ ገባዊና ሥነ ምግባራዊ ትምህርት መሠረት ያደረገው ዐሥርቱ ትእዛዛትን

ክቶ የሚጸና፣ የሰማውን የሚያደርግና የማይረሳ ሰው በሥራው የተባረከ ይሆናል።

[26]አንደበቱን ሳይገታ፣ ልቡን እያሳተ ሃይማኖተኛ ነኝ የሚል ሰው፣ ራሱን ያታልላል፤ ሃይማኖቱም ከንቱ ነው። [27]በእግዚአብሔር አብ ፊት ንጹሕና ነውር የሌለበት ሃይማኖት ይህ ነው፤ ወላጆቻቸው የሞቱባቸውን ልጆችና ባሎቻቸው የሞቱባቸውን ሴቶች በችግራቸው መርዳትና ከዓለም ርኵሰት ራስን መጠበቅ ነው።

አድልዎ ማድረግ አይገባም

2 ወንድሞቼ ሆይ፤ ክቡር በሆነው በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ የምታምኑ እንደመሆናችሁ አድልዎ አታድርጉ። [2]የወርቅ ቀለበት ያደረገና ያማረ ልብስ የለበሰ ሰው ወደ ጉባኤያችሁ ቢመጣ እንዲሁም ያደፈ ልብስ የለበሰ ድኻ ሰው ቢገባ፣ [3]ያማረ ልብስ ለለበሰው የተለየ አክብሮት በማሳየት፣ “ለአንተ የሚሆን መልካም መቀመጫ ይኸውልህ” ብትሉትና ድኻውን ሰው ግን፣ “አንተ በዚያ ቁም” ወይም “ከእግሬ በታች በወለሉ ላይ ተቀመጥ” ብትሉት፣ [4]በመካከላችሁ አድልዎ ማድረጋችሁ አይደለምን? ደግሞስ በክፉ ሐሳብ የተያዛችሁ ፈራጆች መሆናችሁ አይደለምን?

[5]የተወደዳችሁ ወንድሞቼ ሆይ፤ ስሙ፤ እግዚአብሔር በእምነት ባለጸጋ እንዲሆኑና እርሱን ለሚወዱም ተስፋ የተሰጣቸውን መንግሥት እንዲወርሱ የዚህን ዓለም ድኾች አልመረጠምን? [6]እናንተ ግን ድኾችን አዋረዳችሁ፤ እናንተን የሚያስጨንቋችሁ ሀብታሞች አይደሉምን? ወደ ፍርድ ቤት የሚጐትቷችሁስ እነርሱ አይደሉምን? [7]በእናንተ የተጠራውን ክቡር የሆነውን ስም የሚሳደቡ እነርሱ አይደሉምን?

[8]በመጽሐፍ፣ “ባልንጀራህን እንደ ራስህ አድርገህ ውደድ” ተብሎ የተጻፈውን ክቡር ሕግ ብትፈጽሙ መልካም እያደረጋችሁ ነው። [9]አድልዎ ብታደርጉ ግን ኀጢአት መሥራታችሁ ነው፤ በሕግም ፊት እንደ ሕግ ተላላፊዎች ትቈጠራላችሁ፤ [10]ምክንያቱም ሕግን ሁሉ የሚፈጽም ነገር ግን በአንዱ የሚሰናከል ቢኖር፣ ሁሉን እንደ ተላለፈ ይቈጠራል። [11]“አታመንዝር” ያለ እርሱ ራሱ “አትግደልም” ብሎአልና። ባታመንዝር፣ ነገር ግን ብትገድል፣ ሕግ ተላላፊ ሆንሃል።

[12]ስትናገሩም ሆነ ስታደርጉ ነጻነት በሚሰጠው ሕግ እንደሚፈረድባቸው ሰዎች ሁኑ፤ [13]ምክንያቱም ምሕረት ያላደረገ ሁሉ ያለ ምሕረት ይፈረድበታል፤ ምሕረት በፍርድ ላይ ያይላል።

እምነትና ሥራ

[14]ወንድሞቼ ሆይ፤ አንድ ሰው እምነት አለኝ ቢል ሥራ ግን ባይኖረው ምን ይጠቅመዋል? እንዲህ ያለው እምነት ሊያድነው ይችላልን? [15]አንድ ወንድም ወይም አንዲት እኅት የሚለብሱት ልብስም ሆነ የሚመገቡት ምግብ አጥተው፣ [16]ከእናንተ መካከል አንዱ፣ “በሰላም ሂዱ፤ አይብረዳችሁ፤ ጥገቡ” ቢላቸው፣ ለሰውነታቸው ግን የሚያስፈልጋቸውን ባይሰጣቸው፣ ምን ይጠቅማቸዋል? [17]እንዲሁ ሥራ የሌለው እምነት በራሱ የሞተ ነው።

1፥26 መዝ34፥13፤ 39፥1፤141፥3፤ያዕ3፥2-12፤ 1ጴጥ3፥10
1፥27 ዘዳ14፥29፤ ኢዮ31፥16:17:21፤ መዝ146፥9፤ ኢሳ1፥17:23፤ ማቴ25፥36፤ሮሜ12፥2፤ ያዕ4፥4፤2ጴጥ1፥4፤2፥20
2፥1 ቍ9፤ ዘሌ19፥15፤ዘዳ1፥17፤ ምሳ24፥23፤ሐሥ7፥2፤ 10፥34፤1ቆሮ2፥8
2፥4 ዮሐ7፥24
2፥5 ኢዮ34፥19፤ ማቴ25፥34፤ሉቃ12፥21፤ 1ቆሮ1፥26-28፤ ያዕ1፥12:16:19፤ ራእ2፥9
2፥6 ሐሥ8፥3፤ 16፥19፤1ቆሮ11፥22
2፥8 ዘሌ19፥18፤ ማቴ5፥43
2፥9 ቍ1፤ዘዳ1፥17
2፥10 ማቴ5፥19፤ ገላ3፥10፤5፥3፤ያዕ3፥2
2፥11 ዘፀ20፥13: 14፤ዘዳ5፥17:18
2፥12 ማቴ16፥27፤ ያዕ1፥25
2፥13 ማቴ5፥7፤ 9፥13፤12፥7፤18፥32-35፤ ሉቃ6፥37
2፥14 ማቴ7፥26፤ ያዕ1፥22-25
2፥15 ማቴ25፥35:36
2፥16 ሉቃ3፥11፤ 1ዮሐ3፥17:18
2፥17 ቍ20:26፤ገላ5፥6

ያካተተውን የብሉይ ኪዳን ግብረገባዊ ሕግ ነው (መዝ 19፥7 ይመ)፤ ነገር ግን ፍጹምነት ያገኘው በኢየሱስ ክርስቶስ ነው። ነጻ የሚያወጣውን፤ ክርስቲያን የኀጢአት ባሪያ ከሆነው ሰው ጋር ሲነጻጸር (ዮሐ 8፥34)፣ ግብረገባዊ ሕግጋትን በመታዘዙ እግዚአብሔር ባዘጋጀለት ነጻነት ውስጥ በደስታ ይኖራል (2፥12 ተመልከት)።

1፥26 *ሃይማኖተኛ*፤ የሃይማኖት ውጫዊ መገለጫ የሆኑትን የሚያመለክት ነው፤ እነዚህም ለችግረኛ መመጽወት፣ ጾምና ምሕላ እንዲሁም ሥርዐተ አምልኮ ናቸው።

1፥27፤ ኤር 22፥16 ይመ። *ዓለም*፤ ግዑዙን ዓለም ሳይሆን፣ ሰዎች ለእግዚአብሔር ባለመታዘዝ በሚፈጽሙት ዐመፅና ከእርሱም በመለየታቸው ምክንያት በውስጣቸው የነገሠውን ዓለም ነው (1ዮሐ 2፥15 ይመ)።

2፥1 *የምታምኑ እንደሆናችሁ አድልዎ አታድርጉ*፤ በእግዚአብሔር ዘንድ አድልዎ የለም፤ አማኞችም አድልዎ ሊያደርጉ አይገባም።

2፥2 *ጉባኤያችሁ*፤ ስብሰባችሁ፤ ቃሉ በግሪኩ ምኵራብ የሚል ትርጕም አለው።

2፥5-13፤ ያዕቆብ ለባለጠጎች ማድላት የማይገባ መሆኑን ለማስረዳት ሦስት የመቃወሚያ ሐሳቦችን ያቀርባል:- (1) ባለጠጎች ድኾችን ማለትም ክርስቲያኖችን ያሳድዳሉ (ቍ 5-7)፤ (2) አድልዎ የፍቅርን ክቡር ሕግ የሚቃረን በመሆኑ ኀጢአት ነው (ቍ 8-11)፤ (3) አድልዎ ፍርድን ያስከትላል (ቍ 12-13)።

2፥5 *እግዚአብሔር ... የዚህን ዓለም ድኾች አልመረጠምን?* ሉቃ 6፥20፤ 1ቆሮ 1፥26-31 ይመ። *መንግሥት*፤ አዲስ ልደት ያገኙ (ዮሐ 3፥3:5) በሙላት የሚገቡበት መንግሥት ነው (ማቴ 25፥34:46)።

2፥8 *ክቡር ሕግ*፤ የፍቅር ሕግ (ዘሌ 19፥18) “ክቡር ሕግ” ይባላል፤ ምክንያቱም በሰዎች መካከል ያለው ግንኙነት የሚዳኝባቸው ሕጎች ሁሉ፣ ሥረ መሠረታቸው ይህ ታላቅ ሕግ ስለ ሆነ ነው። እንዲህ ላሉት የግንኙነት ሕጎች ሁሉ መነሻቸውም መድረሻቸውም ይህ ሕግ ነው (ማቴ 22፥36-40፤ ሮሜ 13፥8-10)።

2፥10 *ሁሉን እንደ ተላለፈ ይቈጠራል*፤ ሕጉ የእግዚአብሔር ባሕርይና ፈቃድ መግለጫ ነው፤ ስለዚህ ከሕጉ አንዲቱን ትእዛዝ መተላለፍ፣ ከእግዚአብሔር ፈቃድ መውጣትና ሕጉን ሙሉ በሙሉ መጣስ ማለት ነው (ከማቴ 5፥18-19፤ 23፥23 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥12 *እንደሚፈረድባቸው*፤ የያዕቆብን ተደራስያን ቀድሞውኑ የመጨረሻ ዕጣ ፈንታቸውን (ዮሐ 5፥24) የሚያውቁ አማኞች ስለ ሆኑ (ቍ1)፣ ክፍሉ የሰውን ዕድል ፈንታ ስለሚወስነው የመጨረሻው ፍርድ የሚናገር አይደለም፤ ነገር ግን ይህ ፍርድ መጨረሻውን ለክርስቲያኖች ስለሚሰጠው ሽልማት ነው (1ቆሮ 3፥12-15፤ 2ቆሮ 5፥10፤ ራእ 22፥12)።

2፥13 *ምሕረት በፍርድ ላይ ያይላል*፤ አንድ ሰው መሓሪ ከሆነ፣ እግዚአብሔርም በፍርድ ቀን ምሕረት ያደርግለታል (ምሳ 21፥13፤ ማቴ 5፥7፤6፥14-15፤ 18፥21-35 ይመ)።

2፥14-26፤ በቍ 14-20:24:26 ላይ፣ “እምነት” የሚለው ቃል ድነት ስለሚያስገኘው እውነተኛ እምነት የተጻፈ አይደለም፤ ነገር ግን አጋንንት እንደሚያምኑት ዐይነት (ቍ19)፣ ከንቱና (ቍ 20) ሙት የሆነውን (ቍ 26) እምነት ለማመልከት የገባ ቃል ነው። ይህ እምነት የክርስቶስን አዳኝነት ማመን ሳይሆን፣ በአእምሮ ዕውቀት ላይ የተመሠረተ ነው። ያዕቆብ ሰው በእውነተኛ እምነት ሳይሆን በሥራ ይድናል አላለም፤ ይልቁንም ሰው የሚጸድቀው በእምነት ብቻ ነው፤ የሚያድን እምነት ደግሞ ብቻውን ሳይሆን፣ ሥራን ገንዘቡ ያደረገ ነው። እውነተኛ እምነት በጎ ሥራ ይከተለዋል፤ ድነት የሚገኘው ግን ክርስቶስን በማመን ነው (ስለ መጽደቅ የበለጠ ለመረዳት የሮሜ 3፥24 ማብ ይመ)።

2፥15-16፤ ይህ እውነተኛ ስላልሆነ እምነት የቀረበው ገለጻ፣ በ1ዮሐ3፥17 ላይ እውነተኛ ስላልሆነ ፍቅር ከቀረበው ገለጻ ጋር ተጓዳኝ ነው፤ የመጀመሪያው ክፍል እውነተኛ እምነት በሥራ እንደሚገለጽ የሚያስተምር ሲሆን፣ ሁለተኛ ክፍል ደግሞ እውነተኛ ፍቅር ሥራን ገንዘቡ እንዳደረገ የሚገልጽ ነው።

18ነገር ግን አንድ ሰው “አንተ እምነት አለህ፤ እኔ ሥራ አለኝ” ይላል። እምነትህን ከሥራ ለይተህ አሳየኝ፤ እኔም እምነቴን በሥራዬ አሳይሃለሁ። 19አንድ እግዚአብሔር እንዳለ ታምናለህ፤ መልካም ነው፤ አጋንንትም ይህን ያምናሉ፤ በፍርሀትም ይንቀጠቀጣሉ።

20አንተ ከንቱ ሰው! እምነት ያለ ሥራ ዋጋ የሌለው[ሀ] መሆኑን ለማወቅ ማስረጃ ትፈልጋለህን? 21አባታችን አብርሃም ልጁን ይስሐቅን በመሠዊያው ላይ ባቀረበ ጊዜ በሥራ የጸደቀ አልነበረምን? 22በዚህም እምነት ከሥራው ጋር አብሮ ይሠራ እንደነበር ታያለህ፤ እምነትም በሥራ ፍጹም ሆነ። 23“አብርሃም በእግዚአብሔር አመነ፤ ጽድቅም ሆኖ ተቈጠረለት” የሚለው የመጽሐፍ ቃል ተፈጸመ፤ እርሱም የእግዚአብሔር ወዳጅ ተባለ። 24እንግዲህ በእምነት ብቻ ሳይሆን በሥራ እንዲጸድቅ ታያላችሁ።

25እንዲሁም ጋለሞታዪቱ ረዓብ መልእክተኞቹን ተቀብላ በሌላ መንገድ በሰደደቻቸው ጊዜ በሥራ አልጸደቀችምን? 26ከመንፈስ የተለየ ሥጋ የሞተ እንደ ሆነ ከሥራም የተለየ እምነት የሞተ ነው።

አንደበትን መግታት

3 ወንድሞቼ ሆይ፤ ከእናንተ ብዙዎች አስተማሪዎች አይሁኑ፤ ምክንያቱም እኛ አስተማሪዎች የሆንን የባሰ ፍርድ እንደ ምንቀበል ታውቃላችሁ። 2ሁላችንም በብዙ ነገር እንሰናከላለን፤ በንግግሩ የማይሰናከል ማንም ሰው ቢኖር እርሱ ሰውነቱን ሁሉ መቈጣጠር የሚችል ፍጹም ሰው ነው።

3ፈረሶች እንዲታዘዙልን ልጓም በአፋቸው ውስጥ ስናስገባ፣ መላ ሰውነታቸውን መምራት እንችላለን። 4ወይም መርከቦችን ተመልከቱ፤ ምንም እንኳ እጅግ ትልቅና በኀይለኛ ነፋስ የሚነዱ ቢሆኑም የመርከቡ ነጂ በትንሽ መሪ ወደሚፈልገው አቅጣጫ ይመራቸዋል። 5እንዲሁም ምላስ ትንሽ የሰውነት ክፍል ሆና ሳለ በታላላቅ ነገሮች ትኵራራለች፤ ትልቅ ጫካ በትንሽ እሳት እንዴት ተቃጥሎ እንደሚጠፋ አስተውሉ፤ 6ምላስም እንደ እሳት ናት፤ በሰውነት ክፍሎቻችን መካከል የምትገኝ የክፋት
ዓለም ናት፤ ሰውነትን ሁሉ ታረክሳለች፤ ደግሞም የፍጥረትን ሩጫ ታቃጥላለች፤ ራሷም በገሃነም ትቃጠላለች።

7ማናቸውም ዐይነት እንስሳ፣ አዕዋፍ እንዲሁም በምድር ላይ የሚሳቡና፥ በባሕር ውስጥ የሚኖሩ ፍጥረታት ሁሉ መገራት ችለዋል፤ በሰውም ተገርተዋል። 8ነገር ግን ምላስን መግራት የሚችል ማንም ሰው የለም፤ የሚገድል መርዝ የሞላባትና ዕረፍት የሌላት ክፉ ነገር ናት።

9በምላሳችን ጌታንና አብን እንባርካለን፤ በእርስዋም በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠሩትን ሰዎች እንረግማለን። 10ከአንድ አፍ በረከትና መርገም ይወጣሉ፤ ወንድሞቼ ሆይ፤ ይህ ሊሆን አይገባም። 11ከአንድ ምንጭ ጣፋጭ ውሃና መራራ[ለ] ውሃ ይመነጫልን? 12ወንድሞቼ ሆይ፤ በለስ ወይራን ወይንም በለስን ሊያፈራ ይችላልን? እንዲሁም ከጨው ውሃ ጣፋጭ ውሃ ሊገኝ አይችልም።

ሁለት ዐይነት ጥበብ

13ከእናንተ መካከል ጥበበኛና አስተዋይ የሆነ ሰው ማን ነው? ሥራውን ከጥበብ በሆነ በመልካም አኗኗር ያሳይ። 14ነገር ግን መራራ ቅንአትና ራስ ወዳድነት በልባችሁ ቢኖር ኵራት አይሰማችሁ፤ እውነትንም አትካዱ። 15እንዲህ ያለችዋ ጥበብ ከላይ አይደለችም፤ ነገር ግን ከምድር ከሥጋና ከአጋንንት ናት። 16ቅናትና ራስ ወዳድነት ባሉበት ስፍራ በዚያ ሁከትና ክፉ ሥራ ሁሉ ይገኛሉ።

[ሀ]20 አንዳንድ ጥንታዊ ያለሆኑ ቅጆች፣ ሙት ይሉታል
[ለ]11 በግሪኩ፣ ጨው ይለዋል

2፥18 ማቴ7፥16:17፤ ሮሜ3፥28፤ዕብ11፤ ያዕ3፥13
2፥19 ዘዳ6፥4፤ ማቴ8፥29፤ማር12፥29፤ ሉቃ4፥34፤1ቆሮ8፥4-6
2፥20 ቍ17:26
2፥21 ዘፍ22፥9:12
2፥22 ዕብ11፥17፤ 1ተሰ1፥3
2፥23 ዘፍ15፥6፤ 2ዜና20፥7፤ ኢሳ4፥8፤ሮሜ4፥3
2፥25 ዕብ11፥31
2፥26 ቍ17:20
3፥1 ማቴ7፥1፤ሮሜ 2፥21፤ኤፌ4፥11
3፥2 1ነገ8፥46፤ መዝ39፥1፤ምሳ10፥19፤ ማቴ12፥37፤ ሮሜ3፥9-20 ያዕ1፥26፤2፥10፤ 1ጴጥ3፥10፤1ዮሐ1፥8
3፥3 መዝ32፥9
3፥5 መዝ12፥3:41 73፥8:9
3፥6 ምሳ16፥27፤ ማቴ5፥22፤15፥11:18: 19
3፥8 መዝ140፥3፤ ሮሜ3፥13
3፥9 ዘፍ1፥26:27፤ 1ቆሮ11፥7
3፥12 ማቴ7፥16
3፥13 ያዕ2፥18፤ 1ጴጥ2፥12
3፥14 ቍ16፤ 2ቆሮ12፥20፤ያዕ5፥19
3፥15 ቍ17፤ 1ጢሞ4፥1፤ያዕ1፥17
3፥16 ቍ14፤ ገላ5፥20:21

2፥18 *አንተ እምነት አለህ፤ እኔ ሥራ አለኝ፤* ስሕተቱ፣ “የእምነት” ክርስቲያን እና፣ የሥራ ክርስቲያን በማለት እምነትንና ሥራን ለየብቻ በተናጠል ማቅረቡ ነው። *እምነትህን ከሥራ ለይተህ አሳየኝ፤* ያዕቆብ ይህ ምፀት እንጂ በፍጹም ሊሆን የማይችል ነገር እንደ ሆነ ይገልጻል።

2፥19 *አንድ እግዚአብሔር፤* በአይሁድ ትምህርተ ሃይማኖት በጣም የታወቀውና በዕብራይስጡ፣ “ሽማ” (ስማ) የሚል አምላክ አንድ ብቻ መሆኑን የሚገልጽ የእምነት አንቀጽ ነው (ዘዳ 6፥4፤ ማር 12፥29)።

2፥21፤ ክፍሉን ከዐውዱ ነጥለን ከተመለከትነው፣ ሰው ድነት የሚያገኘው በእምነት እንጂ በሥራ አይደለም ከሚለው የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ጋር የሚቃረን ይመስላል (ሮሜ 3፥28፤ ገላ 2፥15-16)። ያዕቆብ የሚለው ግን፣ የጽድቅ ሥራ የእውነተኛ እምነት መገለጫ እንጂ ለድነት የሚያበቃ አይደለም፤ ለዚህ ማስረጃ አድርጎ የሚያቀርበው፤ “አብርሃም በእግዚአብሔር አመነ ጽድቅም ሆኖ ተቈጠረለት” (ቍ 23) የሚለውን ነው፤ ከዚህ ክፍል የምንማረው፣ ጽድቅ ሆኖ የተቈጠረለት እምነቱ እንጂ ሥራው አይደለም። (በዘፍ 15፥6) የሚለው። የሚያድን እምነት በጎ ሥራን ገንዘቡ ያደረገ ነው።

2፥23 *የእግዚአብሔር ወዳጅ፤* ይህ አብርሃም ከእግዚአብሔር ጋር የነበረውን ወዳጅነትና (2ዜና20፥7 ይመ) እግዚአብሔር ምን ያህል እንደ ተቀበለው የሚያስገነዝበን ነው።

2፥24 *በእምነት ብቻ ሳይሆን፤* (የ2፥14-26 ማስታወሻ ይመ)።

2፥25 *ጋለሞታዪቱ ረዓብ፤* በዚህ ስፍራ የረዓብ ስም በመልካም የተወሳው፣ ያዕቆብ የግልሙትናን ሕይወት እንደ በጎ ነገር ስለቈጠረው ሳይሆን፣ ሰላዮቹን በመረዳቷ (ኢሱ 2) የታየውን እምነት በማድነቅ ብቻ ነው (ዕብ 11፥31 ይመ)።

3፥1 *የባሰ ፍርድ እንደምንቀበል፤* አስተማሪ ከሌላው ይልቅ ተጽዕኖ ማድረግ ስለሚችል፣ ያለበት ኀላፊነት የዚያኑ ያህል ከባድ ነው (ሉቃ 20፥47 ይመ፤ ከማቴ 23፥1-33 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥2 *ፍጹም ሰው፤* ምላስን መቈጣጠር አስቸጋሪ ስለሆነ፣ ምላሱን መቈጣጠር የሚችል፣ በማንኛውም ረገድ ሕይወቱን መቈጣጠር ይችላል።

3፥6 *የክፋት ዓለም፤* ዓለም በውድቀት ገጽታዋ እንደ ምትመስለው ማለት ነው። *ራስዋም በገሃነም ትቃጠላለች፤* ይህ ከምላስ ለሚወጣው የክፋት መርዝ ምንጩ ዲያብሎስ መሆኑን የሚያመለክት ሥዕላዊ ገለጻ ነው (ዮሐ 8፥44 ይመ)። የማቴ 5፥22፤ ሉቃ 16፥23 ማብ ይመ።

3፥9 *በእግዚአብሔር አምሳል፤* ሰው በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረ ስለ ሆነ (ዘፍ 1፥26-27)፣ ሰውን መርገም እግዚአብሔርን እንደ መርገም ይቈጠራል (ዘፍ 9፥6 ይመ)፤ እንዲሁም የዘፍ 1፥26 ማብ ይመ።

3፥13 *ጥበበኛ፤* የ1፥5 ማብ ይመ።

3፥15 *ከላይ፤* ከእግዚአብሔር ማለት ነው (1፥5:17፤ 1ቆሮ 2፥6-16 ይመ)።

3፥16 *ሁከትና፤* “እግዚአብሔር የሰላም አምላክ እንጂ፣ የሁከት አምላክ አይደለም” (1ቆሮ 14፥33)።

[17]ከሰማይ የሆነችው ጥበብ ግን በመጀመሪያ ንጽሕት ናት፤ በኋላም ሰላም ወዳድ፣ ታጋሽ፣ እሺ ባይ፣ ምሕረትና መልካም ፍሬ የሞላባት፣ አድልዎና ግብዝነት የሌለባት ናት። [18]የጽድቅም ፍሬ ሰላምን ለሚያደርጉ በሰላም ይዘራል።

ራሳችሁን ለእግዚአብሔር አስገዙ

4 በእናንተ መካከል ያለው ጦርነትና ጠብ ከየት የመጣ ነው? በውስጣችሁ ከሚዋጉት ምኞታችሁ አይደለምን? [2]ትመኛላችሁ፤ ነገር ግን አታገኙም። ትገድላላችሁ፤ በብርቱም ትመኛላችሁ፤ ልታገኙም አትችሉም። ትጣላላችሁ፤ ትዋጋላችሁ፤ አትለምኑምና ለእናንተ አይሆንም።

[3]ትለምናላችሁ ግን አትቀበሉም፤ ለራሳችሁ ሥጋዊ ደስታ በማሰብ በክፉ ምኞት ትለምናላችሁና።

[4]አመንዝሮች ሆይ፤ ከዓለም ጋር ወዳጅ መሆን የእግዚአብሔር ጠላት መሆን እንደ ሆነ አታውቁምን? ስለዚህ የዓለም ወዳጅ መሆን የሚፈልግ ሁሉ የእግዚአብሔር ጠላት ሆኖአል። [5]ወይስ በውስጣችን ያሳደረው መንፈስ አብዝቶ ይቀናል* በማለት መጽሐፍ የተናገረው በከንቱ ይመስላችኋልን? [6]ነገር ግን ጸጋን አብዝቶ ይሰጠናል፤ መጽሐፍም፣

"እግዚአብሔር ትዕቢተኞችን ይቃወማል፤
ለትሑታን ግን ጸጋን ይሰጣል"
ያለው ስለዚህ ነው።

[7]እንግዲህ ራሳችሁን ለእግዚአብሔር አስገዙ፤ ዲያብሎስን ተቃወሙት፤ ከእናንተም ይሸሻል። [8]ወደ እግዚአብሔር ቅረቡ፤ እርሱም ወደ እናንተ ይቀርባል። እናንተ ኀጢአተኞች እጃችሁን አንጹ፤ እናንተ በሁለት ሐሳብ የምትዋልሉ ልባችሁን አጥሩ። [9]ተጨነቁ፤ እዘኑ፤ አልቅሱም። ሳቃችሁ ወደ ኀዘን፣ ደስታችሁም ወደ ትካዜ ይለወጥ። [10]በጌታ ፊት ራሳችሁን አዋርዱ፣ እርሱም ከፍ ከፍ ያደርጋችኋል።

[11]ወንድሞች ሆይ፤ እርስ በርሳችሁ አትወነጃጀሉ፤ ወንድሙን የሚወነጅልና በወንድሙም ላይ የሚፈርድ በሕግ ላይ ክፉ ይናገራል፤ በሕግም ላይ ይፈርዳል። በሕግ ላይ ብትፈርድ ፈራጅ እንጂ ሕግን አድራጊ አይደለህም። [12]ሕግን የሚሰጥና የሚፈርድ አንድ ብቻ ነው፤ እርሱም ሊያድንና ሊያጠፋ የሚችል ነው፤ ነገር ግን በባልንጀራህ ላይ የምትፈርድ አንተ ማን ነህ?

ስለ ነገ መመካት

[13]እናንተ "ዛሬ ወይም ነገ ወደዚህች ወይም ወደዚያች ከተማ እንሄዳለን፤ በእርሷም አንድ ዓመት እንቈያለን፤ እንነግዳለን፤ እናተርፋለንም" የምትሉ እንግዲህ ስሙ። [14]ነገ የሚሆነውን እንኳ አታውቁም። ሕይወታችሁ ምንድን ናት? ለጥቂት ጊዜ ታይቶ ኋላ እንደሚጠፋ እንፋሎት ናችሁ። [15]ይልቁንም፣ "የጌታ ፈቃድ ቢሆን እንኖራለን፤ ይህን ወይም ያንን እናደርጋለን" ማለት ይገባችኋል። [16]አሁን ግን በትዕቢታችሁ ትመካላችሁ፤ እንዲህ ያለው ትምክህት ሁሉ ክፉ ነው። [17]እንግዲህ መልካም የሆነውን ነገር ማድረግ እንዳለበት እያወቀ የማያደርግ ሰው ኀጢአት ያደርጋል።

ለጨካኝ ሀብታሞች የተሰጠ ማስጠንቀቂያ

5 እንግዲህ እናንተ ሀብታሞች ስሙ፤ ስለሚደርስባችሁ መከራ አልቅሱ፤ ዋይ ዋይም በሉ። [2]ሀብታችሁ ሻግቶአል፤ ልብሳችሁንም ብል በልቶታል። [3]ወርቃችሁና ብራችሁ ዝጎአል፤ ዝገቱም በእናንተ ላይ ይመሰክራል፤ ሥጋችሁንም እንደ እሳት ይበላዋል፤ ለመጨረሻው ዘመን ሀብትን አከማችታችኋል። [4]ልብ በሉ፤ እርሻችሁን ሲያጭዱ ለዋሉ ሠራተኞች ያልከፈላችሁት ደመወዝ በእናንተ ላይ ይጮኻል፤ የአጫጆቹም ጩኸት ሁሉን ቻይ

3፥17 ሉቃ6፥36፤ ሮሜ2፥9፤1ቆሮ2፥6፤ ዕብ12፥11፤ያዕ1፥17
3፥18 ምሳ11፥18፤ ኢሳ32፥17፤ ሆሴ10፥12፤ ማቴ5፥9፤ሮሜ14፥19፤ ፊል1፥11
4፥1 ሮሜ7፥23፤ ቲቶ3፥9
4፥2 ማቴ5፥21፡22፤ ያዕ5፥6፤1ዮሐ3፥15
4፥3 መዝ18፥41፤ 66፥18፤ማቴ7፥7፤ 1ዮሐ3፥22፤5፥14
4፥4 ኢሳ54፥5፤ ኤር3፥20፤ሆሴ2፥2-5፤ 3፥1፤9፥1፤ዮሐ15፥19 ሮሜ8፥7፤ያዕ1፥27፤ 1ዮሐ2፥15
4፥5 1ቆሮ6፥19
4፥6 ምሳ3፥34፤ ማቴ23፥12
4፥7 ኤፌ4፥27፤ 6፥11፤1ጴጥ5፥6-9
4፥8 መዝ24፥4፤ 73፥28፤119፥113፤ ኢሳ1፥16፤ ኤር4፥14፤ዘካ1፥3፤ ሚል3፥7፤ዕብ7፥19፤ ያዕ1፥8
4፥9 ሉቃ6፥25
4፥10 ቍ6፤ ኢዮ5፥11፤1ጴጥ5፥6
4፥11 ማቴ7፥1፤ ሮሜ1፥30፤ 2ቆሮ12፥20፤ያዕ1፥22፤ 2፥8፤1ጴጥ2፥1
4፥12 ኢሳ33፥22፤ ማቴ7፥1፤10፥28፤ ያዕ5፥9
4፥13 ምሳ27፥1፤ ሉቃ12፥18-20፤ያዕ5፥1
4፥14 ኢዮ7፥7፤ መዝ39፥5፤102፥3፤ 144፥4፤ኢሳ2፥22
4፥15 ሐሥ18፥21 ዮሐ9፥41
4፥16 1ቆሮ5፥6
4፥17 ሉቃ12፥47፤ ሕዝ30፥2፤ሉቃ6፥24፤ 1ጢሞ6፥9፤ያዕ2፥2-6፤ 4፥13
5፥1 ኢሳ13፥6፤ 5፥2 ኢዮ13፥28፤ መዝ39፥11፤ኢሳ50፥9፤ ማቴ6፥19፡20 5፥3 ቍ7፡8 5፥4 ዘሌ19፥13፤ ዘዳ24፥15፤ ኤር22፥13፤ ሚል3፥5፤ ሮሜ9፥29

*5 ወይም፣ *እግዚአብሔር በውስጣችን እንዲኖር ያሳደረው መንፈስ በቅናት ይመኛል፤ ወይም በውስጣችን እንዲኖረው ያደረገው መንፈስ በቅናት ይመኛል ማለት ነው።*

3፥17 *አድልዎ፤* 2፥1-13 ይመ።

3፥18 *ሰላምን ለሚያደርጉ፤* ከቍ 16 ጋር ያነጻጽሩ። መለያየት ጽድቅን አያመጣም።

4፥2 *ትገድላላችሁ፤* ጥላቻን አግዝፎ ለማሳየት የቀረበ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው።

4፥4 *አመንዝሮች፤* በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ታማኝነት የጐደላቸው፣ ከእግዚአብሔር ይልቅ ዓለምን የሚወዱ ማለት ነው። መንፈሳዊ አመንዝራነትን በተመለከተ ኤር 31፥32 ይመ። *ዓለም፤* የ1፥27 ማብ ይመ።

4፥5 *መጽሐፍ፤* ያዕቆብ የትኛውን መጽሐፍ ለማለት እንደፈለገ ግልጽ አይደለም *መንፈስ አብዝቶ ይቀናል፤* "በውስጣችን ያሳደረው መንፈስ" ሰውን የፈጠረው እግዚአብሔር መሆኑን ያመለክታል (ዘፍ 2፥7)። የሰው ልጅ በኀጢአት ከመውደቁ የተነሣ፣ መንፈሱ "አብዝቶ ይቀናል"፤ የእግዚአብሔር ጸጋ ግን (ቍ 6) የሰውን ቅናት ማሸነፍ ይችላል። አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

4፥6፤ ምሳ 3፥34 ላይ የተጠቀሰውን በ1 ጴጥ 5፥5 ይመ።

4፥7-10፤ በግሪኩ እነዚህ ቍጥሮች እያንዳንዳቸው በኀጢአት የተሞላውን የትዕቢት ዝንባሌ ነቅሎ ለመጣል ወዲያውኑ እርምጃ እንዲወሰድ የሚጠይቁ ዐሥር ትእዛዞች ይዘዋል።

4፥7 *ዲያብሎስን ተቃወሙት፤* ኤፌ 6፥11-18፤ 1ጴጥ 5፥8-9 ይመ።

4፥8 *እጃችሁን አንጹ፤* የዘመነ ብሉይ ካህናት የምስክሩ ድንኳን ወዳለበት ወደ እግዚአብሔር ፊት ከመቅረባቸው በፊት እጅና እግራቸውን በናስ መታጠቢያ ውስጥ መታጠብ ነበረባቸው፤ ይህም ካህናት ከኀጢአታቸው እንደነጹ የሚያመለክት ነበር (ዘፀ 30፥17-21)። "ንጹሕ እጅና ቅን ልብ" የሚለውን በመዝ 24፥4 ላይ ይመ።

4፥9 *ተጨነቁ፤ እዘኑ፤ አልቅሱ፤* ንስሓ ግቡ ማለት ነው።

4፥10፤ ማቴ23፥12 ይመ።

4፥11 *ወንድሙን የሚወነጅል...በሕግም ላይ ይፈርዳል፤* የ2፥8 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ዘፀ20፥16፤መዝ15፥3፤50፥19-20፤ ምሳ 6፥16፡19 ይመ። በወንድም ላይ ክፉ መናገር የፍቅርን ሕግ መናቅ ነው።

5፥1 *ሀብታሞች፤* እንደ 2፥2፡6 እነዚህም ሰዎች ክርስቲያኖች አይደሉም፤ ምክንያቱም እያስጠነቀቃቸው ነውና። ከቍ 1-6 ላይ ያለው ክፍል፣ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተለያዩ ክፍሎች ውስጥ በአሕዛብ ላይ ከተነገሩት የፍርድ ዐዋጆች ጋር ተመሳሳይ ናቸው፤ ወይም ደግሞ ለእግዚአብሔር ሕዝብ በቀጥታ የተነገሩ ናቸው (ኢሳ 13-23፤ ኤር 46-51፤ ሕዝ 25-32፤ አሞ 1፥3-2፥16፤ ሶፎ 2፥4-15)።

5፥2 *ልብሳችሁንም፤* በጥንቱ ዓለም ብልጽግና ከሚለካባቸው ነገሮች አንዱ ልብስ ነበር (ሐዋ 20፥33 ይመ)።

5፥3 *ዝገቱ፤* የማከማቸት ውጤት ነው፤ ይህም በስስታም ባለጠጎች ላይ የሚመሰክርባቸውና፤ የሚፈርድባቸው ነው። *ለመጨረሻው ዘመን፤* የሐሥ2፥17፤1ጢሞ 4፥1፤2ጢሞ3፥1፤የዕብ 1፥1፤ የዮሐ 2፥18 ማብ ይመ።

ወደ ሆነው ጌታ ጆሮ ደርሶአል። [5]በምድርም ላይ በምቾትና በመቀማጠል ኖራችኋል፤ ለዕ ርድ‾ ቀን ልባችሁን አወፍራችኋል። [6]እናንተን ያልተቃወሙትን ንጹሐን ሰዎች ኰንናችኋል፤ ገድላችኋልም።

በመከራ ውስጥ መታገሥ

[7]እንግዲህ ወንድሞች ሆይ፤ ጌታ እስከሚመጣ ድረስ ታገሡ። ገበሬ መሬቱ መልካምን ፍሬ እስከሚሰጥ ድረስ እንዴት እንደሚታገሥ፣ የፊተኛውንና የኋለኛውን ዝናብ እንዴት እንደሚጠባበቅ አስተውሉ። [8]እናንተም እን ዲሁ ታገሡ፤ ልባችሁንም አጽኑ፤ ምክንያቱም የጌታ መምጫ ተቃርቦአል። [9]ወንድሞች ሆይ፤ እርስ በርሳችሁ አታጕረምርሙ፤ ያለ ዚያ ይፈረድባችኋል፤ እነሆ ፈራጁ በበር ላይ ቆሞአል።

[10]ወንድሞች ሆይ፤ በጌታ ስም የተናገሩትን ነቢያት የመከራና የትዕግሥት ምሳሌ አድርጋችሁ ተመልከቱ። [11]በትዕግሥት የጸኑትን የተባረኩ አድርገን እንደምንቈጥር ታውቃ ላችሁ፤ ኢዮብ እንዴት ታግሦ እንደ ጸና ሰምታችኋል፤ ጌታም በመጨረሻ ያደረገ ለትን አይታችኋል። ጌታ እጅግ ርኅሩኅና መሐሪ ነው።

[12]ከሁሉም በላይ ወንድሞቼ ሆይ፤ በሰማይ ወይም በምድር ወይም በማናቸውም ነገር ቢሆን አትማሉ፤ "አዎ" ቢሆን አዎ ይሁን፤ "አይደለም" ቢሆን አይደለም ይሁን፤ ያለዚያ ይፈረድባችኋል።

ከእምነት የሆነ ጸሎት

[13]ከእናንተ መካከል በመከራ ውስጥ ያለ አለ? እርሱ ይጸልይ፤ የተደሰተ አለ? የምስ ጋና መዝሙር ይዘምር። [14]ከእናንተ መካከል የታመመ ሰው አለ? የቤተ ክርስቲያን ሽማ ግሌዎችን ይጥራ፤ እነርሱም በጌታ ስም ዘይት ቀብተው ይጸልዩለት። [15]በእምነት የቀረበ ጸሎት የታመመውን ሰው ይፈው ሰዋል፤ ጌታም ያስነሣዋል፤ ኀጢአትም ሠርቶ ከሆነ፣ ይቅር ይባላል። [16]ስለዚህ ኀጢአታችሁን እርስ በርሳችሁ ተናዘዙ፤ ትፈወሱም ዘንድ አንዱ ለሌላው ይጸልይ። የጻድቅ ሰው ጸሎት ኀይል አለው፤ ታላቅ ነገርም ያደር ጋል።

[17]ኤልያስ እንደ እኛ ሰው ነበረ፤ ዝናብ እንዳይዘንብ አጥብቆ ጸለየ፤ በምድርም ላይ ሦስት ዓመት ተኩል ዝናብ አልዘነበም። [18]እንደ ገናም ጸለየ፤ ዝናብም ከሰማይ ዘነበ፤ ምድርም ፍሬዋን ሰጠች።

[19]ወንድሞቼ ሆይ፤ ከእናንተ አንዱ ከእው ነት ቢስትና ሌላው ቢመልሰው፣ [20]ይህን አስተ ውሉ፤ ኀጢአተኛን ከተሳሳተበት መንገድ የሚመልስ ሰው ነፍሱን ከሞት ያድነዋል፤ ብዙ ኀጢአትንም ይሸፍናል።

5፥5 ኤር12፥3፤ 25፥34፤ሕዝ16፥49፤ አሞ6፥1፤ሉቃ16፥19
5፥6 ዕብ10፥38፤ ያዕ4፥2
5፥7 ዘዳ11፥14፤ ኤር5፥24፤ኢል2፥23፤ 1ቆሮ1፥7፤ገላ6፥9
5፥8 1ቆሮ1፥7፤ ሮሜ13፥11
5፥9 መዝ94፥2፤ ማቴ24፥33፤1ቆሮ4፥5፤ ያዕ4፥11፡12፤1ጴጥ4፥5
5፥10 ማቴ5፥12
5፥11 ዘፀ34፥6፤ ዘኍ14፥18፤ኢዩ1፥21፤ 22፤2፥10፤42፥10፡12-17፤ መዝ103፥8፤ማቴ5፥10፤ ዕብ10፥36
5፥12 ማቴ5፥34-37
5፥13 መዝ50፥15፤ ቈላ3፥16
5፥14 መዝ23፥5፤ ኢሳ1፥6፤ማር6፥13፤ 16፥18፤ሉቃ10፥34፤ ሐሥ11፥30
5፥15 ያዕ1፥6 5፥16 ማቴ3፥6፤7፥7፤ዮሐ9፥31፤ ሐሥ19፥18፤ዕብ12፥13፤ 1ጴጥ2፥24
5፥17 1ነገ17፥1፤ ሉቃ4፥25፤ሐሥ14፥15
5፥18 ነገ18፥41-45
5፥19 ማቴ18፥15፤ ያዕ3፥14
5፥20 ሮሜ11፥14፤ 1ጴጥ4፥8

‾5 ወይም ለድግስ

5፥4 *ሁሉን ቻይ…ጌታ፣* የዘፍ 17፥1፤ የ1ሳሙ 1፥3 ማብ ይመ።

5፥5 *በምቾትና በማቀማጠል፣* ሉቃ 16፥19-31 ይመ። ለዕ ርዱ ቀን፤ የፍርድ ቀን ማለት ነው። ክፉዎቹ ባለጠጎች ስለሚመ ጣባቸው ጥፋት ፈጽሞ ደንታ እንደሌላቸውና እስከሚታረዱበት ቀንም ድረስ፣የሚሰቡትን የዕርድ ከብቶች ይመስላሉ።

5፥7 *እንግዲህ፤* ወደ ኋላ ሄዶ ከቍ 1-6 ጋር በማያያዝ ለመን ደርደሪያነት የገባ ቃል ነው። ክርቲያኖች በክፉ ባለጠጎች እጅ መከ ራን እየተቀበሉ ስለሆነ፣ የጌታን ዳግም ምጽአት በትዕግሥት መጠባ በቅ ይኖርባቸዋል። *የፊተኛውንና የኋለኛውን ዝናብም* ፤ በእስራኤል የጸደይ ዝናብ የሚዘንበው ዘር ወዲያውኑ እንደተዘራ በጥቅምትና በኅዳር ሲ ሆን፣ የበልግ ዝናም የሚዘንመው ደግሞ ከመከር በፊት በመጋቢትና በሚያዝያ ነው (ዘዳ11፥14፤ ኤር5፥24፤ ሆሴ 6፥3፤ ኢዮ 2፥24)።

5፥9 *አታጕረምርሙ፤* ያዕቆብ ክርስቲያኖችንም ሆነ ክርስ ቲያን ያልሆኑ ሰዎችን እንዲታገሡ ያሳስባል (ቍ 7-8)። *ፈራጁ በበር ላይ ቆሞአል፣* ይህ የክርስቶስን ዳግም ምጽአት (ቍ 7-8 ይመ)። እንዲሁም በዚያን ጊዜ የሚሆነውን ፍርድ የሚያመለክት ነው። በአዲስ ኪዳን ለምሳሌ ሮሜ13፥12፤ ዕብ 10፥25፤1ጴጥ4፥7፤ራእ 22፥20 ኢየ ሱስ በቶሎ ይመጣል የተባለውን "የመጨረሻዎቹ ቀናት" የጀመሩት ኢየሱስ ወደዚህ ምድር ከመጣበት ጊዜ ጀምሮ ነው፤ ከሚለው ትም ህርት የተነሣ ነው። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ያሉት፤ "የመጨረሻዎቹ ቀናት" (ቍ3) ስለሆኑ፣ አሁን እኛ እየኖርን ያለነው በእነዚህ ቀናት ውስጥ ነው (የዕብ 11 ማብ ይመ)። ይህ መቼ እንደሚሆን አዲስ ኪዳን የሚነግረን ነገር የለም፤ ነገር ግን የምጽአቱ አይቀሬነት አጠያያቂ ስላልሆነ፣ ክርስቲያኖች ምጽአቱን በንቃትና በአንክሮ መጠበቅ ይኖርባቸዋል። እንግዲህ ያዕቆብ የክርስቶስ ዳግም ምጽአት በቅርብ እንደሚሆን የገለጸው ከዚህ የተነሣ ነው።

5፥11 *ኢዮብ እንዴት ታግሦ እንደ ጸና፤* ኢዮብ ታጋሽ ሰው አልነበረም (ኢዮ 3፤ 12፥1-3፤ 16፥1-3፤ 21፥4)፤ ነገር ግን በመከራው ውስጥ ጸንቶ ቆሞአል። (ኢዮ1፥20-22፤ 2፥9-10፤ 13፥15)፤ ምንም እንኳ ኢዮ 5፥13፤ በ1ቆሮ 3፥19 ላይ ቢጠቀስም፣ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የኢዮብ ስም የተነሣው እዚህ ስፍራ ብቻ ነው።

5፥12 *አትማሉ፣* ይህ የያዕቆብ ቃል ክርስቶስ ስለዚህ ጕዳይ ካስተማረው ትምህርት ጋር አንድ ዐይነት ነው (ማቴ 5፥33-37)። ያዕቆብ የከለከለው እግዚአብሔር ለአብርሃም እንደ ማለለት ያለውን መሐላ (ዕብ 6፥13) ወይም ቀያፋ ኢየሱስን በመ ሐላ እንዲያዘው ዐይነት የሆነውን (ማቴ 26፥63-64) ወይም ጳውሎስ የተናገረውን (በሮሜ 1፥9፤ እንዲሁም 9፥1) ወይም አንድ ሰው በእግዚአብሔር ፊት የሚያደ ርገውን ዐይነት መሐላ (ዘፀ 22፥11) አይደለም። ያዕቆብ የከለከለው አንድ ሰው የንግግሩን እውነተኛነት ለማስረገጥ ሲል የእግዚአብሔ ርን ስም መጥራትን ወይም በተቀደሰ ነገር መማልን ነው።

5፥14 *ሽማግሌዎች፤* የ1ጢሞ 3፥1፤ 5፥17 ማብ ይመ። *ቤተ ክርስቲያን፤* የማቴ 16፥18 ማብ ይመ። *ዘይት፤* እጅግ ከታወቁት ከጥንቱ ዘመን ፍቱን መድኀኒቶች መካከል አንዱ ነው (ፍቱን መድኀ ኒትነቱን በእስክንድርያ ይኖር የነበረው አይሁዳዊ ምሁር ፊሎ፣ ጲሊኒ እንዲሁም ባለ መድኀኒቱን ጋሌን ጨምሮ በየመጽሐፋቸው ላይ ገልጸዋል፤ እንዲሁም ኢሳ 1፥6፤ ሉቃ 10፥34 ይመ)። አንዳንድ ሰዎች በዚህ ላይ ያዕቆብ ዘይትን የጠቀሰው ከመድኀኒትነቱ አንጻር ነው ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ በእምነት ለሚደረግ ጸሎት ምሳሽ ሆኖ (ቍ 15፤ ማር 6፥13 ይመ) እግዚአብሔር ለሚሰጠው ፈውስ ውጫዊ ምልክት ነው ይላሉ።

5፥17 *ኤልያስ…ጸለየ፤* በ1ነገ 17፥1፤ 18፥41-46 ላይ ኤልያስ የጸለየውን ማለት ነው። ሦስት ዓመት ተኩል (ሉቃ 4፥25 ይመ)፤ የሚለው ቍጥር በ1ነገ 18፥1 መሠረት በማጠ ጋጋት (የሰባት ዓመት ግማሽ) የተገኘ ነው እና ማብራሪያውን (የ1ነገ 18፥1 ማብ ይመ፤ ከራእ 11፥1-6 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥19 *ከእውነት ቢስት፤* ከእውነት የራቀው ሰው አንድም ዝም ብሎ የይስሙላ ክርስቲያን የሆነ (ከዕብ 6፥4-8፤ ከ2ጴጥ 2፥20-21 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም በንስሓ መመለስ የሚያስፈልገው በኀጢአት የወደቀ ክርስቲያን ሊሆን ይችላል። በቍ 20 ላይ የተጠቀሰው ሞት የይስሙላ ክርስቲያን ለተባለው "ሁለተኛ ሞት" (ራእ 21፥8) ሲሆን። ለጊዜው በኀጢአት ለወደቀው ክርስቲያን ግን የሥጋ ሞት ነው (ከ1ቆሮ 11፥30 ጋር ያነጻጽሩ። የ1ዮሐ 5፥16 ማብ ይመ።

5፥20 *ብዙ ኀጢአትንም ይሸፍናል፤* ከእውነት የራቀው ሰው ቢመለስ የእግዚአብሔርን ይቅርታ ያገኛል።

የሐዋርያው ጴጥሮስ መልእክት – አንደኛ

መግቢያ

ጸሐፊውና የተጻፈበት ጊዜ

ጸሐፊው ራሱን ሐዋርያው ጴጥሮስ እንደ ሆነ ገልጾአል (1፥1)፤ የመልእክቱም ይዘትና ባሕርይ ጸሐፊው እርሱ መሆኑን የሚደግፍ ነው (የ1፥12፤ 4፥13፤ 5፥1-2፡ 5:13 ማብ ይመ)። በተጨማሪም መልእክቱ በወንጌሎችና በሐዋርያት ሥራ ውስጥ ያሉትን ታሪኮችና ቃላት የጴጥሮስን አባባሎች የሚያንጸባርቁ ናቸው። የመልእክቱ ዋና ሐሳብ፣ ጌታ በምድር ላይ በነበረ ጊዜ፣ በሐዋርያት ዘመን የጴጥሮስ ልምምድና ከሰዎች ጋር የነበረው ኅብረት ምን ይመስል እንደ ነበር የሚያመለክት ነው። ጳውሎስንና መልእክቶቹን እንደሚያውቅም በ2ጴጥ 3፥15-16፤ በገላ 1፥18፤ 2፥1-21 ላይ ተገልጾአል። ስለዚህ ይህ መልእክት ጳውሎስ ከጻፋቸው ደብዳቤዎች ጋር በሐሳብ አንድነትና በአገላለጽ ቢመሳሰል አያስገርምም።

1ኛ ጴጥሮስ ከመጀመሪያው አንሥቶ እምነት የተጣለበት የሐዋርያው የጴጥሮስ ሥራ እንደ ሆነ የታወቀ ነው፤ ይህንንም ጴጥሮስ ቀደም ሲል ጽፎት የነበረውን የመጀመሪያ መልእክቱን በማስታወስ በ2ጴጥ 3፥1 ላይ አመልክቶአል። 1ኛ ቀሌሚንጦስ (95 ዓ.ም.) ከ1ኛ ጴጥሮስ ጋር ዕውቅና አለው። የሐዋርያው ዮሐንስ ደቀ መዝሙር የነበረው ፖሊካርፕ ወደ ፊልጵስዮስ ሰዎች በጻፈው መልእክቱ ውስጥ 1ኛ ጴጥሮስን ተጠቅሞበታል። "የእውነት ወንጌል" ጸሐፊም (140-150) ዓ.ም.) 1ኛ ጴጥሮስን ያውቅ ነበር። በ4ኛው ምእተ ዓመት የነበረው ኢውሳብዮስ ይህ መልእክት በመላው ዓለም ተቀባይነት ያለው መሆኑን አመልክቶአል።

ይህን መልእክት የጻፈው ጴጥሮስ መሆኑን ስለ አዲስ ኪዳን መጻሕፍት ትክክለኛነት የመሰከሩት የጥንት የቤተ ክርስቲያን አባቶች አረጋግጠዋል፤ እነርሱም ኢሬኔዎስ (140-203 ዓ.ም.)፣ ተርቱሊያን (150-222 ዓ.ም.)፤ የእስክንድሪያው ቀሌሚንጦስ (155-215) እና አሪገን (185-253 ዓ.ም.) ናቸው። ስለዚህ መልእክቱ በጴጥሮስ የተጻፈ ለመሆኑ ጥንታዊና ጠንካራ ድጋፍ እንዳለው ከዚህ መረዳት ይቻላል።

የተጻፈበት ቦታ

ጴጥሮስ የመጀመሪያ መልእክቱን በጻፈበት ጊዜ በባቢሎን ነበር (5፥13)። ባቢሎንን በተመለከተ የተለያዩ ሐሳቦች ቀርበዋል፤ (1) የወታደር ሰፈር የነበረው የግብጻውያን ባቢሎን፣ (2) የመስጴጦማውያን ባቢሎን፣ (3) ኢየሩሳሌም፣ (4) ሮም የሚሉት ይገኙበታል። ጴጥሮስ "ባቢሎን" የሚለውን ስም ልክ እንደ ራእይ መጽሐፍ (የራእ 17፥9-10 ማብ ይመ) በምሳሌነት ሳይጠቀም አይቀርም፤ ጴጥሮስ በመጨረሻው የሕይወት ዘመኑ በሮም እንደ ነበረ በአፈ ታሪክ ተነግሮአል። የጥንት ጸሐፊዎች የመጀመሪያው የጴጥሮስ መልእክት በሮም እንደ ተጻፈ መስክረዋል። በሌላም በኩል ባቢሎን በመጀመሪያው ምእተ ዓመት በኤፍራጠስ ወንዝ አቅራቢያ የምትገኝ ትንሽ ከተማ እንደ ነበረች ታውቆአል። ከዚህም በላይ (1) የራእይ መጽሐፍ እስከ ተጻፈበት ጊዜ ድረስ (95 ዓ.ም.)፣ ባቢሎን የሮም ምሳሌ ሆና መጠቀሷን የሚያመለክት ማስረጃ ያለመኖሩ፣ (2) የ5፥13 ሐሳብ ምሳሌያዊ አነጋገር ወይም ምስጢራዊ ትርጒም ያለው አይደለም የሚሉ ናቸው።

የመልእክቱ ተደራሲያን

የ1፥1 ማብ ይመ።

መሪ ሐሳብ

የመጀመሪያው የጴጥሮስ መልእክት አጭር ደብዳቤ ቢሆንም የተለያዩ አስተምህሮችን ያካተተ ነው፤ ስለ ክርስትና ሕይወትና ስለ ክርስቲያናዊ ግዴታዎችም ብዙ ነገሮችን ይዳስሳል። ይህ መልእክት ብዙ የተለያዩ መሪ ሐሳቦች መያዙ የሚያስገርም አይደለም። የተለያዩ አንባቢዎች መጽሐፉ ስለሚናገረው መሪ ሐሳብ የተለያየ አቋም አላቸው። ለምሳሌ ያህል፡- ስለ መለያየት፣ ስለ መከራና ስለ ስደት፣ ስለ መከራና ስለ ክብር፣ ስለ ተስፋ፣ ስለ መናኝ ኑሮና ስለ ድፍረት እንዲሁም ስለ እውነተኛው የእግዚአብሔር ጸጋ ይናገራል ይላሉ። ጴጥሮስ በመልእክቱ፣ አማኞች የቆሙበት ጸጋ እውነተኛ የእግዚአብሔር ጸጋ መሆኑን በመግለጽ "ልመክራችሁና ልመስክርላችሁ" ነው ይላቸዋል (5፥12)። ይህ የደብዳቤው አጠቃላይ መግለጫ ሲሆን፣ ለዋናው ሐሳብ አስተዋፅኦ የሚያደርጉ ጥቃቅን ሐሳቦች እንዳሉም ግልጽ ነው። በተጨማሪም ደብዳቤው ከ1፥13-5፥11 ድረስ በብዙ ዐይነት ምክሮች የተዋቀረ ነው።

አስተዋፅኦ

1. ሰላምታ (1፥1-2)
2. እግዚአብሔር ስለ ሰጠን ጸጋና ስለ ሰጠን ድነት ማመስገን (1፥3-12)

3. በቅድስና ስለ መኖር የተሰጠ ምክር (1፥3-5፥11)
    - ሀ. የቅድስና መመዘኛ (1፥13-2፥3)
    - ለ. የአማኞች ሰፍራ (ሁነት) (2፥4-12)
        1. መንፈሳዊ ቤት (2፥4-8)
        2. የተመረጠ (ሕዝብ) ትውልድ (2፥9-10)
        3. እንግዶችና መጻተኞች (2፥11-12)
    - ሐ. ለሥልጣን ስለ መገዛት (2፥13-3፥7)
        1. ለገዦች መገዛት (2፥13-17)
        2. ለጌቶች መገዛት (2፥18-20)
        3. ስለ መገዛት የክርስቶስ ምሳሌነት (2፥21-25)
        4. የሚስቶች ለባሎቻቸው መገዛት (3፥1-6)
        5. የባሎች ግዴታ (3፥7)
    - መ. የሁሉም ሰው ግዴታ (3፥8-17)
    - ሠ. የክርስቶስ ምሳሌነት (3፥18-4፥6)
    - ረ. የነገር ሁሉ መጨረሻ ሁኔታ (4፥7-11)
    - ሰ. ስለ ክርስቶስ መከራን የሚቀበሉ ሰዎች ሁኔታ (4፥12-19)
    - ሸ. የሽማግሌዎች ሁኔታ (5፥1-4)
    - ቀ. የወጣቶች ሁኔታ (5፥5-11)
4. የመልእክቱ ዐላማ (5፥12)
5. የመጨረሻ ሰላምታ (5፥13-14)

1

የኢየሱስ ክርስቶስ ሐዋርያ ጴጥሮስ፤ በጳንጦስ፥ በገላትያ፥ በቀጰዶቅያ፥ በእስያና በቢታንያ ተበትነው በመጻተኛነት ለሚኖሩ ለእግዚአብሔር ምርጦች፤ [2] እግዚአብሔር አብ አስቀድሞ ካወቃቸው፣ ኢየሱስ ክርስቶስን ለመታዘዝ በደሙ ለተረጩትና በመንፈስ እግካይነት ለተቀደሱት፤

ጸጋና ሰላም ይብዛላችሁ::

ሕያው ስለ ሆነው ተስፋ ለእግዚአብሔር የቀረበ ምስጋና

[3]የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ አባትና አምላክ ይባረክ፤ እርሱ ከታላቅ ምሕረቱ የተነሣ በኢየሱስ ክርስቶስ ከሞት መነሣት ምክንያት ለሕያው ተስፋ በሚሆን አዲስ ልደት፣ [4]እንዲሁም በሰማይ ለማይጠፋ፣ ለማይበላሽና ለማይለወጥ ርስት እንደገና ወለደን:: [5]እናንተም በመጨረሻው ዘመን ሊገለጥ የተዘጋጀው ድነት እስኪመጣ ድረስ በእምነት እግካይነት በእግዚአብሔር ኀይል ተጠብቃችኋል:: [6]አሁን በብዙ ዐይነት ፈተና ውስጥ ሆናችሁ ለጥቂት ጊዜ መከራን ብትቀበሉም እንኳ በዚህ እጅግ ደስ ይላችኋል:: [7]እነዚህ ነገሮች በእናንተ ላይ የደረሱት፣ በእሳት ተፈትኖ ቢጠራም፣ ጠፊ ከሆነው ወርቅ ይልቅ እጅግ የከበረው እምነታችሁ እውነተኛ መሆኑ እንደተረጋገጠና ኢየሱስ ክርስቶስ በሚገለጥበት ጊዜ ምስጋናን ክብርንና፥ ውዳሴን እንዲያስገኝላችሁ ነው:: [8]እርሱንም ሳታዩት ትወዱታላችሁ፤ አሁን ባታዩትም በእርሱ ታምናላችሁ መግለጽ በማይቻልና ክብር በሞላበት ሐሤት ደስ ብሎ አችኋል፤ [9]የእምነታችሁን ፍጻሜ እርሱም የነፍሳችሁን ድነት እየተቀበላችሁ ነውና::

[10]ለእናንተ ስለሚሰጠው ጸጋ ትንቢት የተናገሩት ነቢያት ስለዚህ ድነት ተግተው በጥንቃቄ ይመረምሩ ነበር፤ [11]በእነርሱ ውስጥ የነበረው የክርስቶስ መንፈስ ስለ ክርስቶስ መከራ እንዲሁም ከመከራው በኋላ ስለ ሚሆነው ክብር አስቀድሞ በመናገር ያመለከታቸው ጊዜ መቼና እንዴት እንደሚፈጸም ይመረምሩ ነበር:: [12]አሁን ከሰማይ በተላከ መንፈስ ቅዱስ ወንጌልን ባበሠሩላችሁ ሰዎች የነገሯችሁን ነገር ባወሩላችሁ ጊዜ እናንተን እንጂ ራሳቸውን እንዳላገለገሉ ተገለጠላቸው:: መላእክትም እንኳ ሳይቀሩ እነዚህን ነገሮች ይመኛሉ::

በቅድስና መኖር

[13]ስለዚህ ልባችሁን አዘጋጁ፤ ራሳችሁንም ግዙ፤ ተስፋችሁን ኢየሱስ ክርስቶስ ሲገለጥ

1፥1 ማቴ24፥22፤ ሐሥ2፥9፤16፥6:7፤ 18፥2፤ዕብ11፥13፤ ያዕ1፥1፤2ጴጥ1፥1
1፥2 ቍ14:22፤ ሮሜ1፥7፤8፥29፤ 2ተሰ2፥13፤ ዕብ10፥22፤12፥24
1፥3 ቍ13:21:23፤ ዮሐ1፥13፤1ቆሮ15፥20 2ቆሮ1፥3፤ቲቶ3፥5፤ ዕብ3፥6፤1ጴጥ3፥21
1፥4 ሐሥ20፥32፤ ሮሜ8፥17፤ቆላ1፥5፤ 2ጢሞ4፥8፤1ጴጥ5፥4
1፥5 1ሳሙ2፥9፤ ዮሐ10፥28፤ ሮሜ8፥18፤11፥14
1፥6 ሮሜ5፥2፤ ያዕ1፥2፤1ጴጥ4፥12፤ 5፥10
1፥7 ቍ13፤ ኢዮ23፥10፤ መዝ66፥10፤ ምሳ17፥3፤ ኢሳ48፥10፤ 2ቆሮ4፥17፤1ተሰ2፥19፤ 1ጴጥ4፥13
1፥8 ዮሐ20፥29
1፥9 ሮሜ6፥22
1፥10 ቍ13፤ ማቴ13፥17፤26፥24
1፥11 ማቴ26፥24፤ ሐሥ16፥7፤2ጴጥ1፥21
1፥12 ቍ25፤ ሉቃ24፥49፤ሮሜ4፥24
1፥13 ቍ3:7:10: 21፤ሐሥ24፥25፤ 1ቆሮ1፥7፤ዕብ3፥6

1፥1 *ሐዋርያ፤* የማር 6፥30፤ 1ቆሮ1፥1፤ ዕብ 3፥1 ማብ ይመ:: *ጴጥሮስ፤* ማቴ 16፥18፤ ዮሐ 1፥42 ማብ ይመ:: *በጳንጦስ…በቢታንያ ተበትነው፤* በትንሹ እስያ በየስፍራው ተበትነው ያሉትን፣ ከአይሁድና ከአሕዛብ ወገን የሆኑትን ክርስቲያኖች ይመለከታል:: ከእነዚህ አካባቢ በበዓለ አምሳ ዕለት ብዙ ሰዎች በኢየሩሳሌም ነበሩ (ሐሥ 2፥9-11):: ጳውሎስም፣ በእነዚህ ክፍለ ሀገራት በአንዳንዶቹ ወንጌልን ሰብኮአል፣ አስተምሮአልም (ለምሳሌ:- ሐሥ 16፥6፤ 18፥23፤ 19፥10:26 ይመ):: *በመጻተኛነት፤* ሰለማዊ ቤታቸው በሰማይ የሆነ፣ ነገር ግን በምድር እንግድነት የሚኖሩትን ያመለክታል (ከ1ዜና 29፥15፤ መዝ 39፥12፤ ዕብ 13፥14 ጋር ያነጻጽሩ):: *ምርጦች፤* የኤፌ 1፥4 ማብ ይመ::

1፥2 *በደሙ ለተረጩትና፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ፣ የክርስቶስ የመዋጀት ሥራ ተጠቃሚ ነው (ዘፀ 24፥4-8፤ ኢሳ 52፥15፤ ዕብ 9፥11-14:18-28):: *ኢየሱስ ክርስቶስን ለመታዘዝ* የእግዚአብሔር ምርጫ ወደዚህ ግብ ለማምጣት የታቀደ ነው:: *አብ…ኢየሱስ ክርስቶስን…በመንፈስ፤* ስመዋጀት ሥራ ውስጥ፣ ሦስቱም የሥላሴ አካላት ድርሻ አላቸው:: *ለተቀደሱት፤* የ2ተሰ 2፥13 ማብ ይመ:: የቃላቱ ቅደም ተከተል የሚያሳየው፣ አንድን ሰው ከኀጢአት ወደ ቅድስና ስመመለስ መንፈስ ቅዱስ ያለውን ድርሻ ነው:: *ጸጋና ሰላም፤* የዮና 4፥2፤ ዮሐ 14፥27፤ 20፥19፤ ገላ 1፥3፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ::

1፥3 *በኢየሱስ ክርስቶስ ከሞት መነሣት፤* ሕዝቡ ያገኙትን አዲስ ልደትና እነርሱም እንዲሁ ከሞት እንደሚነሡ ያላቸውን ተስፋ እስተማማኝ ያደርጉላቸዋል:: *ለሕያው ተስፋ፤* በዚህ መልእክት ስለ መከራና ስለ ስደት በተደጋጋሚ ከተጠቀሱት ይልቅ (የቍ 6፤ 2፥12:18-25፤3፥13-18፤ 4፥1:4:12-19፤5፥1: 7-10፣ (ተስፋ የሚለው ቃል እዚህ ላይና በቍ 13:21 ላይ ተጠቅሶአል) ተስፋን ዋና ሐሳብ አድርጎ በውስጡ ስለ ያዘ፣ በመከራ ውስጥ ያለ የተስፋ መልእክት ሊባል ይችላል:: በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ፣ ተስፋ በምኞት ላይ የተመሠረተ ሐሳብ ሳይሆን፣ እንደ እምነት ወደ ፊት ስለሚመጣው ነገር ያስ የሕና ርግጠኛነት ነው::

1፥4 *ርስት፤* እግኖች ጸገም የተወለዱት፣ ተስፋ ለማድረግ ብቻ ሳይሆን፣ የተስፋቸው ዋና መሠረት ለሆነው ርስት ጭምር ነው:: ርስቱም ዘላለማዊና የማይጠፋ ነው፤ እግዚአብሔርም ለእኛ ጠብቆ ይዞልናል::

1፥5 *ድነት፤* የ2ጢሞ 1፥9 ማብ ይመ:: መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ድነት ሲናገር፣ 1) እንዳለፈ ሁኔታ፣ ይኸውም:- አንድ ሰው ገና ሲያምን (ቲቶ 3፥5)፣ 2) እንደ አሁን ጊዜ፣ ቀጣይ የቅድስና ሂደት (ቍ 9፤ 1ቆሮ1፥18 ይመ) እና 3) የወደፊት ጊዜ ሲሆን፣ ይህም ክርስቶስ ዳግም ሲመጣ፣ ድነታችን ወይም ቅድስናችን ክብር ስመቀዳጀት፣ ፍጹም በመሆን የሚፈጸምበት ነው (ሮሜ 8፥23:30፤ 13፥11 ይመ):: *በእምነት…በእግዚአብሔር ኀይል፤* የክርስቲያን ጸንቶ መቆም ሁለት ገጽታዎች አሉት፤ ይኸውም፣ በእግዚአብሔር ኀይልና ክርስቲያኑ በእምነት ጸንቶ በመቆም ነው፤ ስለዚህ ከራሱ ፈቃድም ሆነ፣ ከእግዚአብሔር ጥበቃ ውጭ በተጻራሪ ሁኔታ አይደለም::

1፥7 *እምነታችሁ እውነተኛ መሆኑ፤* ሮሜ 5፥3፤ ያዕ 1፥2-4 ይመ:: እምነት ብቻውን የከበረ ሳይሆን፣ የተፈተነ እምነት፣ ዋጋ እንዳለው ጴጥሮስ ተናግሮአል:: *ክብርንና፤* በአንደኛውና በሁለተኛው የጴጥሮስ መልእክቶች ውስጥ ኀይለ ቃል ነው::

1፥8 *አሁን ባታዩትም … ታምናላችሁ፤* ጴጥሮስ እያለ፣ ኢየሱስ ከተናገረው ጋር ተመሳሳይ ነው (ዮሐ 20፥29)::

1፥9 *የነፍሳችሁን፤* የሰውን ሁለንተና ያሳያል::

1፥10 *ነቢያት…በጥንቃቄ ይመረምሩ ነበር፤* በመንፈስ መነዳት፣ ሁሉን ማወቅን እያመለከትም (2ጴጥ 1፥21)፤ ነቢያት የተናገሩት ቃል ምን ማለት እንደ ሆነ፣ አንዳንድ ጊዜ ዐያውቁትም::

1፥11 *የክርስቶስ መንፈስ፤* መንፈስ ቅዱስ በዚህ ስም የተጠራው፣ ክርስቶስ ስለ ላከውና (ዮሐ 16፥7)፣ በእርሱ አገልግሎትም በመገኘቱ ነው:: (ሉቃ 4፥14:18):: *ስለ ክርስቶስ መከራ … ስለሚሆነው ክብር፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ጎልቶ የሚታይ ዐቢይ ሐሳብ ነው (መዝ 22፤ ኢሳ53፥13-52:12፤ ዘካ9፥9-10፤ 13፥7፤ ማቴ 16፥21-23፤ 17፥22፤ 20፥19፤ ሉቃ 24፥26:46፤ ዮሐ 2፥19፤ ሐሥ 3፥17-21፤ ይኸው መሠረታዊ ጽንስ ሐሳብም፣ በዚህ መልእክት ውስጥ ይገኛል (ቍ 18-21፤ 3፥17-22፤ 4፥12-16፤ 5፥1:4:9-10) ከክርስቶስ ጋር ኅብረት ያላቸው ሰዎች ከመከራ በኋላ ክብር ያገኛሉ::

1፥12 *ከሰማይ በተላከ መንፈስ ቅዱስ፤* በበዓለ ኀምሳ፣ ጴጥሮስ በነበረበት ጉባኤ ላይ፣ ክርስቶስ የላከውን መንፈስ ያመለክታል (ሐሥ 2፥33)፤ እግዚአብሔር አብም፣ መንፈስ ቅዱስን ልኮአል (ዮሐ 14፥16:26):: *መላእክትም … ይመኛሉ፤* በግሪክ ቋንቋ ይህ ከፍተኛ የሆነ "የመመርመር" ፍላጎታቸውን የሚያመለክት ነው፤ በተጨማሪም "ዝቅ ብሎ በትኩረት መመልከት" ማለት ነው (ዮሐ 20፥5:11 ይመ)::

1፥13 *ልባችሁን አዘጋጁ፤* በ5፥11 ላይ የሚያበቃው ሰፋ ያለ ምክር፣ የመጀመሪያው ትእዛዝ ይህ ነው:: ይህም ለተግባር የሚያዘጋጅ ስተለዋዋጭ ህይቤ የቀረበ ጥሪ ነው:: እባባሉም፣

ለእናንተ በሚሰጠው ጸጋ ላይ ሙሉ በሙሉ አድርጉ:: [14]ታዛዦች ልጆች እንደ መሆናችሁ መጠን ቀድሞ ባለማወቅ ትኖሩበት የነበረውን ክፉ ምኞት አትከተሉ። [15]ነገር ግን የጠራችሁ እርሱ ቅዱስ እንደ ሆነ እናንተም በኑሮአችሁ ሁሉ ቅዱሳን ሁኑ፤ [16]ምክንያቱም "እኔ ቅዱስ ነኝና እናንተም ቅዱሳን ሁኑ" ተብሎ ተጽፎአል::

[17]ለሰው ሳያደላ በእያንዳንዱ ላይ እንደ የሥራው የሚፈርደውን አባት ብላችሁ የምትጠሩት ከሆነ፣ በዚህ ምድር በእንግድነት ስትኖሩ በፍርሀት ኑሩ:: [18]ከቀድሞ አባቶቻችሁ ከወረሳችሁት ከንቱ ከሆነ ሕይወት የተዋጃችሁት በሚጠፉ ነገር፣ በብር ወይም በወርቅ እንዳልሆነ ታውቃላችሁ፤ [19]ነገር ግን እናንተ የተዋጃችሁት ነውርና እንከን እንደ ሌለበት በግ ደም፣ በክርስቶስ ክቡር ደም ነው:: [20]እርሱ አስቀድሞ የታወቀው ዓለም ከመፈጠሩ በፊት ሲሆን አሁን፣ ግን በመጨረሻው ዘመን ስለ እናንተ ተገለጠ:: [21]በእርሱም አማካይነት፣ ከሞት ባስነሣውና ክብርን በሰጠው በእግዚአብሔር ታምናላችሁ፤ ስለ ዚህ እምነታችሁና ተስፋችሁ በእግዚአብሔር

1፥14 ቍ2:22፤ ሮሜ12፥2፤ኤፌ4፥18
1፥15 ኢሳ35፥8፤ 1ተሰ4፥7፤1ዮሐ3፥3
1፥16 ዘሌ11፥44፡ 45፤19፥2፤20፥7
1፥17 ማቴ6፥9፤ 16፥27፤ሐሥ10፥34፤ ዕብ11፥13፤12፥28
1፥18 ማቴ20፥28፤ 1ቆሮ6፥20፤ገላ4፥3
1፥19 ዘፀ12፥5፤ 1ዮሐ1፥29፤ሮሜ3፥25
1፥20 ማቴ25፥34፤ ኤፌ1፥4፤ዕብ9፥26
1፥21 ቍ3:13፤ ሐሥ2፥24፤ሮሜ 4፥24፤ፊል2፥7-9፤ ዕብ2፥9፤ዕብ3፥6
1፥22 ቍ2:14፤ ዮሐ13፥34፤ ሮሜ12፥10፤ያዕ4፥8
1፥23 ቍ3፤ዮሐ1፥13፤ ዕብ4፥12
1፥25 ኢሳ40፥6-8፤ ያዕ1፥10:11
2፥1 ኤፌ4፥22፤ ያዕ4፥11

ላይ ነው::

[22]እንግዲህ ለእውነት በመታዘዝ ነፍሳችሁን በሳነጻችሁ፣ ለወንድሞቻችሁ ቅን ፍቅር ይኑራችሁ፤ እርስ በርሳችሁም አጥብቃችሁ ከልብ[ሀ] ተዋደዱ:: [23]ዳግመኛ የተወለዳችሁት ከሚጠፋ ዘር ሳይሆን ሕያው በሆነና ጸንቶ በሚኖር፣ በእግዚአብሔር ቃል አማካይነት ከማይጠፋ ዘር ነው:: [24]ምክንያቱም መጽሐፍ እንደሚል፣

"ሥጋ ለባሽ ሁሉ እንደ ሣር ነው፤
ክብሩም ሁሉ እንደ ሜዳ አበባ ነው::
ሣሩ ይጠወልጋል፤ አበባውም ይረግፋል፤
[25]የጌታ ቃል ግን ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል::"

የተሰበከላችሁም የምሥራች ቃል ይህ ነው::

2 እንግዲህ ክፋትን ሁሉ፣ ማታለልን ሁሉ፣ ግብዝነትን፣ ቅናትንና ሐሜትን ሁሉ አስወግዱ፤ [2]በድነታችሁ እንድታድጉ፣ አዲስ እንደ ተወለዱ ሕፃናት ንጹሑን መንፈሳዊ ወተት ተመኙ፤ [3]ጌታ መልካም መሆኑን ቀምሳችኋልና::

[ሀ]22 አንዳንድ የጥናት ቅጆች *ከንጹሕ ልብ* ይላሉ::

2፥2 1ቆሮ3፥2፤ ኤፌ4፥15:16፤ዕብ5፥12:13 2፥3 መዝ34፥8፤ ዕብ6፥5

በመጀመሪያው ክፍለ ዘመን የነበሩ ሰዎች የሚለብሉትን እንደ ቀሚስ ያለውን ረጅም ልብስ ወደ ላይ ሰብስብ በማድረግ፣ ክፌታቸው ለገጠማቸው ተግባር መዘጋጀትን የሚያሳስብ ነው:: *በሚሰጠው ጸጋ* ሙሉ የሆነ በረከትንና ከኀጢአት ነፃ የመውጣትን የመጨረሻ ደረጃ ያመለክታል። ጴጥሮስም፣ የዚህ መልእክት ዋና ዐላማ፣ የእግዚአብሔርን እውነተኛ ጸጋ በሚመለከት ለማበረታታትና ለማረጋገጥ መሆኑን ወደ ፊት ያሳያል (5፥12)::

1፥14 *ልጆች*፤ በእግዚአብሔር ቤተ ሰብ ውስጥ ያሉ ክርስቲያኖች ሁሉ (ቍ 23)፣ የሰማያዊ አባት ልጆች ስለሆኑ (ቍ 17)፣ "በሰማያት የምትኖር አባታችን ሆይ" ብለው መጸለይ ይችላሉ (ማቴ 6፥9):: ክርስቲያኖች የእግዚአብሔር ቤተ ሰብ አባል የመሆን መብት እንደ ተሰጣቸው ተገልጾአል (ሮሜ 8፥15 እና አግራጭ ትርጕሙን ይመ)::

1፥16 *እኔ ቅዱስ ነኝና እናንተም ቅዱሳን ሁኑ*፤ ቅዱስ መሆን ማለት ከኀጢአትና ከርኩሰት ተለይቶ፣ ለእግዚአብሔር መሆን ማለት ነው:: ክፋን ሳለመመልከት፣ ዐይኑ እጅግ ንጹሕ የሆነው እግዚአብሔር ፍጹም ስለሆነ (ዕን 1፥13)፣ ሕዝቡም በምግባሩ ፍጹም እንዲሆን ይፈልጋል:: ይኸኛው የጴጥሮስ መልእክት በተግባር የሚገለጽ ትጋት እንዲኖር፣ የሚመክርና የሚያበረታታ ነው::

1፥17 *ሳያደላ*፤ ሮሜ 2፥11፤ ያዕ 2፥1 ይመ:: *በእንግድነት*፤ የቍ 1 ማብ ይመ *በፍርሀት*፤ መሸበር ሳይሆን፣ ለተቀደስ ሕይወት መሠረት የሆነውን ለእግዚአብሔር ሊደረግ የሚገባውን አክብሮት ያመለክታል (ከምሳ 1፥7፤ 8፥13፤ 16፥6 ጋር ያነጻጽሩ)::

1፥18 *አባቶቻችሁ ከወረሳችሁት ከንቱ ከሆነ ሕይወት*፤ አዲስ ኪዳን በአጽንዖት ስለ አረማውያን ሕይወት ከንቱነት ስለሚናገር፣ አንዳንድ አስተማሪዎች የዚህ መልእክት ተቀባዮች አረማውያን ነበሩ ይላሉ (ሮሜ 1፥21፤ ኤፌ 4፥17)፤ ሌሎች ግን፣ አይሁዳውያን አባቶች በቤታቸው ውስጥ የማስተማር ልማድ ስላላቸው፣ የዚህ መልእክት ተቀባዮች አይሁዳውያን ናቸው ይላሉ፤ የመልእክቱን አጠቃላይ ዐውደ ምንባብ ስንመለከት ግን፣ አይሁዳውያንንም ሆነ አሕዛብን የሚመለከት ሆኖ እናገኘዋለን:: *የተዋጃችሁት*፤ በመጽሐፍ ቅዱስ መዋጀት ማለት፣ የአንድን ሰው ቅጣት በመቀበል ወይም ዕዳውን በመክፈል ነጻ ማውጣት ማለት ነው (ለምሳሌ ዘፀ 21፥30 እና ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ዘፀ 13፥13 ይመ):: እንደዚሁም በግሪካውያን ዘንድ፣ ባሪያዎች ራሳቸውን ወይም ሌሎች ሰዎች ስለ እነርሱ ተገቢውን ዋጋ በመክፈል ይዋጁ ነበር:: በተመሳሳይም ኢየሱስ አማኞችን "ከሕግ እርግማን" (ገላ 3፥13) እና "ከክፋት ሁሉ" (ቲቶ 2፥14) ዋጅቶአል:: የተከፈለው ዋጋ፣ ብር ወይም ወርቅ ሳይሆን የክርስቶስ ደም ነው፤ (ኤፌ 1፥7፤ 1ጴጥ 1፥19፤ ራእ 5፥9፤ ማቴ 20፥28፤ ማር 10፥45፤ ዕብ 9፥15) ወይም ክርስቶስ ራሱ ነው (ገላ 3፥13):: ውጤቱም "የኀጢአት ይቅርታ" (የቆላ 1፥14) እና "ጽድቅ" ነው (ሮሜ 3፥24 እና ማብ ይመ)::

1፥19 *ነውርና እንከን እንደሌለበት*፤ ዕብ 9፥14 እና ማብ ይመ:: *በግ*፤ በብሉይ ኪዳን የነበሩት መሥዋዕቶች፣ ፍጹምና ብቸኛ መሥዋዕት ለሆነው ክርስቶስ፣ ምሳሌ ናቸው:: ስለዚህም ክርስቶስ የዓለምን ኀጢአት የሚያስወግድ የፋሲካ በግ ነው (ዮሐ 1፥9፤ 1ቆሮ 5፥7)::

1፥20 *የታወቀው*፤ አንዳንዶች፣ የዚህን ቃል የግሪኩ ትርጕም "አስቀድሞ ማወቅ" ማለት ስለሆነ፣ እግዚአብሔር ከፍጥረት በፊት ሰውን ለማዳን የክርስቶስን አስፈላጊነት ያውቃል ይላሉ (ከራእ 13፥8 ጋር ያነጻጽሩ፤ ስለዚህም ክርስቶስን ላከው:: ሌሎች ደግሞ ከፍጥረት በፊት፣ ክርስቶስ ቤዛ እንዲሆን እግዚአብሔር መርጦታል ለማለት ይተረጕማሉ:: *በመጨረሻው ዘመን*፤ የሐሥ 2፥17፤ 1ጢሞ 4፥1፤ 2ጢሞ 3፥1፤ ዕብ 1፥1፤ የ1ዮሐ 2፥18 ማብ ይመ::

1፥22 *ቅን ፍቅር*፤ ሮሜ 12፥9 ይመ:: *እርስ በርሳችሁም... ተዋደዱ*፤ በዮሐ 13፥34-35 ላይ የተመሠረተ ትእዛዝ ነው:: እንደ ጴጥሮስ፣ ጳውሎስም በ1ተሰ 4፥9-10 ላይ አንባቢዎቹ ስላሳዩት የእርስ በርስ ፍቅር በማመስገን ከዚህም በበለጠ እንዲዋደዱ አበረታትቶአቸዋል:: *ከልብ*፤ በትጋት ማለት ነው::

1፥23 *ዳግመኛ የተወለዳችሁት...በእግዚአብሔር ቃል ... ነው*፤ አዲስ ልደት፣ መንፈስ ቅዱስ በአንድ ሰው ሕይወት ውስጥ በሚሠራው ቀጥተኛ ሥራ አማካይነት ይከናወናል (ቲቶ 3፥5)፤ እንዲሁም የእግዚአብሔር ቃል (ያዕ 1፥18 ይመ) ወንጌልን ለኀጢአተኛ በማቅረብ፣ ንስሓ እንዲገባና በክርስቶስ እንዲያምን የማድረግ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አለው:: *ከሚጠፋ ዘር...ጸንቶ በሚኖር*፤ በዚህ ዐውደ ምንባብ፣ ይህ ዘር የማይጠፋ፣ ሕያውና ጸንቶ የሚኖረውን የእግዚአብሔርን ቃል ያመለክታል::

1፥25 *ቃል...ለዘላለም...ይኖራል*፤ የጥቅሱ ዐቢይ ሐሳብ ነው::

2፥1 *እንግዲህ*፤ ይህ ቃል በ1፥23-25 ላይ ከጀመረው ምክር ጋር በማገናኘት፣ "ዳግም የተወለዳችሁት" (1፥23) የሚለውን ሐረግ "አዲስ እንደ ተወለዱ ሕፃናት" (2፥2) ከሚለው ጋር ያነጻጽራል::

2፥2 *እንድታድጉ*፤ ይህ ቃል በግሪክ፣ እድገት ለሕፃናት አስፈላጊ መሆኑን የሚያሳይ ነው:: *መንፈሳዊ ወተት*፤ ምናልባት የእግዚአብሔርን ቃል የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (1፥23:25):: ጸሐፊው የተጠቀመው ዘይቤያዊ አነጋገርን ነው:: ወተት በዚህ ቦታ የተጠቀሰው በ1ቆሮ 3፥2፤ ዕብ 5፥12-14 ላይ እንዳለው ሳይሆን፣ ለሕፃናት የተመጣጠነ ምግብ ሆኖ ነው:: *ተመኙ*፤ የጤነኛ ሕፃን ጽኑ ራብ፣ ለመንፈሳዊ ምግብ አማኞች ሊኖራቸው የሚገባቸውን ብርቱ ፍላጎት በምሳሌ ያሳያል::

2፥3 *ቀምሳችኋልና*፤ የግሪኩ ግስ የሚያመለክተው፣ የመጀ

ሕያው ድንጋይና የተመረጠ ሕዝብ

[4]በሰው ዘንድ ወደ ተናቀው፣ በእግዚአብሔር ዘንድ ግን ወደ ተመረጠውና ክቡር ወደሆነው ወደዚህ ሕያው ድንጋይ እየቀረባችሁ፣ [5]እናንተ ደግሞ፣ በኢየሱስ ክርስቶስ እማካይነት እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ መንፈሳዊ መሥዋዕት ታቀርቡ ዘንድ፣ ቅዱሳን ካህናት ለመሆን እንደ ሕያዋን ድንጋዮች መንፈሳዊ ቤት ለመሆን ትሠራላችሁ። [6]ምክንያቱም በመጽሐፍ እንዲህ ተብሎ ተጽፎአልና፤

"እነሆ፤ የተመረጠና ክቡር የማእዘን ድንጋይ፣
በጽዮን እኖራለሁ፤
በእርሱም የሚያምን፣ ከቶ አያፍርም።"

[7]እንግዲህ ለእናንተ ለምታምኑት ይህ ድንጋይ ክቡር ነው፤ ለማያምኑት ግን፣

"ግንበኞች የናቁት ድንጋይ፣
እርሱ የማእዘን ራስ[a] ሆነ።"

[8]ደግሞም፣ "ሰዎችን የሚያሰናክል፣
የሚጥላቸውም ዐለት ሆነ።"

የሚሰናከሉት ቃሉን ባለመታዘዛቸው ነው፤ የተመደቡት ለዚህ ነውና።

[9]እናንተ ግን ከጨለማ ወደ አስደናቂ ብርሃኑ የጠራችሁን የእግዚአብሔርን ታላቅ ሥራ እንድታውጁ፣ የተመረጠ ትውልድ፣ የንጉሥ ካህናት፣ ቅዱስ ሕዝብ፣ እግዚአብሔር ለራሱ የለያችሁ ሕዝብ ናችሁ። [10]ቀድሞ የእርሱ ወገን አልነበራችሁም፤ አሁን ግን የእግዚአብሔር ሕዝብ ሆናችኋል፤ ቀድሞ ምሕረትን አላገኛችሁም ነበር፤ አሁን ግን ምሕረትን አግኝታችኋል።

[11]ወዳጆች ሆይ፤ በዚህ ዓለም እንግዶችና መጻተኞች እንደ መሆናችሁ መጠን፣ ነፍስን ከሚዋጋ ሥጋዊ ምኞት እንድትርቁ እለምናችኋለሁ። [12]ምንም እንኳ ክፉ እንደ ምትሠሩ አድርገው ቢያሙችሁም ለፍርድ በሚመጣበት ጊዜ መልካሙን ሥራችሁን ዐይተው እግዚአብሔርን እንዲያከብሩ፣ በአሕዛብ መካከል በመልካም ሕይወት ኑሩ።

2፥4 ቍ7፤ኢሳ42፥1
2፥5 ቍ9፤ዘፀ19፥6፤ ምሳ9፥1፤ኢሳ61፥6፤ 1ቆሮ3፥9፤ኤፌ2፥20-22፤ ፊል4፥18፤1ጢሞ3፥15፤ ዕብ13፥15፤ራእ1፥6፤ 5፥10፤20፥6
2፥6 ኢሳ28፥16፤ ሮሜ9፥32፡33፤ 10፥11፤ኤፌ2፥20
2፥7 ቍ4፤ መዝ118፥22፤ ሐሥ4፥11፤2ቆሮ2፥16
2፥8 ኢሳ8፥14፤ ሉቃ2፥34፤ሮሜ9፥22
2፥9 ቍ5፤ዘፀ19፥6፤ ዘዳ7፥6፤10፥15፤ 1ሳሙ12፥22፤ ኢሳ62፥12፤ ሐሥ26፥18፤ ቲቶ2፥14
2፥10 ሆሴ1፥9፡10፤ 2፥23፤ሮሜ9፥25፡26
2፥11 ሮሜ13፥14፤ 1ቆሮ10፥14፤ገላ5፥16፤ ዕብ11፥13፤ ያዕ4፥1
2፥12 ማቴ9፥8፤ ፊል2፥15፤ቲቶ2፥8፤ 14፤1ጴጥ3፥16

[a]7 ወይም የማእዘን ድንጋይ

መሪያን ቅምሻ ነው፤ ይህ ቅምሻ ተገቢ ውጤት ስላስገኘ፣ አማኞች ተጨማሪ መንፈሳዊ ምግብ እንዲፈልጉ ያስረታታቸዋል።

2፥4 *ሕያው ድንጋይ*፤ ክርስቶስን ነው (ቍ 6-8 እግ ራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ከማቴ 21፥42፤ማር 12፥10-11፤ሉቃ 20፥17፤ ሐሥ 4፥11፤ ሮሜ 9፥33 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይህ ድንጋይም ሕያው ነው፤ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ ስለሆነ በራሱ ሕይ ወት አለው (ዮሐ 1፥4፤ 5፥26)። "የሕይወት ውሃ" (ዮሐ 4፥10-14፤ 7፥38)፣ "የሕይወት እንጀራ" (ዮሐ 6፥51) እና "የሕይወት መን ገድ" (ዕብ 10፥20) የሚለውን ይመ። *በሰው ዘንድ ወደ ተናቀው በእግዚአብሔር ዘንድ ግን ወደ ተመረጠው*፤ በሐዋርያት ሥራ ውስጥም ጴጥሮስ፣ የማያምኑ ሰዎች በኢየሱስ ላይ የሚያስዩ ትን ዐመፅና እግዚአብሔር ኢየሱስን ከፍ ማድረጉን በተደጋጋሚ ገልጾአል (ሐሥ 2፥22-36፤ 3፥13-15፤ 4፥10-11፤ 10፥39-42)።

2፥5 *እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ*፤ በእግዚአብሔርና በእኛ መካከል ስሆነው በኢየሱስ ክርስቶስ ሥራ አማካይነት ማለት ነው (ከዮሐ 14፥6 ጋር ያነጻጽሩ)። አማኞች፣ መንፈሳዊ ቤተ መቅደስ የሚሠራባቸው ሕያዋን ድንጋዮችና መንፈሳዊ መሥዋዕትን የሚያቀርቡ፣ ቅዱሳን ካህናት ናቸው። *መንፈሳዊ መሥዋዕት*፤ በአዲስ ኪዳን ልዩ ልዩ የመሥዋዕት ዐይነቶች አሉ፤ እነዚህም፣ ሰውነትን ለእግዚአብሔር ማቅረብ (ሮሜ 12፥1)፣ ገንዘብ ወይም ቁሳቊስ ማቅረብ (ፊል 4፥18፤ ዕብ 13፥16)፣ ለእግዚአብሔር የሚቀርብ የምስጋና መሥዋዕት (ዕብ 13፥15) እና መልካም የማድረግ መሥዋዕት ናቸው (ዕብ 13፥16)። *ቅዱሳን ካህናት*፤ አማኞችን በአጠቃላይ ይመለከታል፤ እንደ ካህናትም አማኞች፦ የእግዚአብሔርንና የእነርሱን ሊቀ ካህን ቅድስና ያንጸባርቃሉ (1፥15፤ ዕብ 7፥26፤ 10፥10 ይመ)፣ መንፈሳዊ መሥዋዕትን ያቀርባሉ (ይህንኑ ቍጥር ይመ)፣ በእግዚአብሔር ፊት ይማልዳሉ በሰው ፊት እግዚአብሔርን ይወክላሉ። *ሕያዋን ድንጋዮች*፤ ቃል በቃል ሲተረጐም አማኞች ድንጋዮች ናቸው ማለት ሳይሆን፣ ስብአዊ ፍጡር ናቸው፤ በተጨ ማሪም የመጡት (ቍ 4)፣ "ሕይወት ሰጭ መንፈስ" (1ቆሮ 15፥45) እና ሕያው ድንጋይ ከሆነው ከክርስቶስ፣ ሕይወት አግኝተው ነው። የድንጋይ ዘይቤያዊ በሆነ አገላለጹ፣ ኢየሱስ በማቴ 16፥18 ላይ ለጴጥሮስ የተናገረውን የሚያንጸባርቅ ሊሆን ይችላሉ። *መንፈሳዊ ቤት*፤ ይህ ቤት ዘይቤያዊ በሆነ አገላለጽ መንፈሳዊ ቢሆንም፣ በእግዚአብሔር መንፈስ የተሠራና የእግዚአብሔር መንፈስ የሚያ ድርበት ነው። ቤቱ የተሠራበት እያንዳንዱ ድንጋይ፣ የከበረ ሕያው ድንጋይ ከሆነው ከኢየሱስ ክርስቶስ ስተሳከው በመንፈስ ቅዱስ፣ ሕያው ሆኖአል (ከሐሥ 2፥33 ጋር ያነጻጽሩ)። በብሉይ ኪዳን የነበረው ቤተ መቅደስ ለዚህ ምንባብ መነሻ መሠረት ሆኖአል (ከዮሐ 2፥19፤ 1ቆሮ 3፥16፤ ኤፌ 2፥19-22 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥6 *ክቡር የማእዘን ድንጋይ*፤ መዝ 118፥22፤ ማቴ 21፥42፤ ማር 12፥10፤ ሉቃ 20፥17፤ ሐሥ 4፥11 ይመ። ከቍ 6-8 ያለው በግልጽ እንደሚያሳየው፣ ይህ ሐረግ ክርስቶስን ያመለክታል። የሕንፃው ንድፍ የሚወሰነው በማእዘኑ ድንጋይ ስለ ሆነ፣ ይህ ድንጋይ በሕንፃው አሠራር ላይ ዋና ቦታ አለው። ጴጥሮስ አማኞችን በሕንፃ መስሎ ያቀርበዋል ("ሕያዋን ድንጋ ዮች" ቍ 5)፤ ይህም ሕንፃ የማእዘኑ ድንጋይ ከሆነው ከክርስቶስ ጋር ተያይዞ የቀረበ ነው። *በእርሱም የሚያምን*፤ የማእዘኑን ድንጋይን በሚመለከት ሁለት እውነታዎች አሉ፦ 1) ጥቂቶች በእርሱ ያምናሉ፤ 2) ሌሎች ደግሞ ይቃወማሉ (ቍ 7)፤ ከዚህም የተነሣ ይሰናከላሉ፣ ይወድቃሉም (ቍ 8)።

2፥8 *የተመደቡትም ለዚህ ነውና*፤ አንዳንዶች ይህን ሐሳብ ለውድቀትና ለጥፋት የተመደቡ ሰዎች እንዳሉ ያመለክታል ይላሉ። ሌሎች ደግሞ እግዚአብሔር ሁሉን ነገር አስቀድሞ በማ ወቅ ችሎታው የሚያምኑትን ስለሚያውቅ፣ የማያምኑ ሰዎች መጨረሻቸው ጥፋት እንዲሆን ወስኖአል ይላሉ (ከ1፥2 ጋር ያነጻ ጽሩ)። ሌሎችም እንዲሁ፣ ጴጥሮስ ያስተላለፈው መልእክት፣ ያለ ማመን ውጤቱ የዘላለም ጥፋት ነው ስማለት ይናገራሉ።

2፥9 *የእግዚአብሔርን ታላቅ ሥራ እንድታውጁ*፤ ኢሳ 43፥20፤ ሐሥ 2፥11 ይመ። *የተመረጠ ትውልድ*፤ ኤፌ 1፥4 እና ማብ ይመ፤ ኢሳ 43፥10፡20፤ 44፥1-2 ይመ። በብሉይ ኪዳን፣ እስራኤላውያን የተመረጠ የእግዚአብሔር ሕዝብ ተብለው እንደ ተጠሩ፣ በአዲስ ኪዳን ደግሞ፣ አማኞች የተመረጡ የእግዚአብሔር ሕዝብ መሆናቸው ተገልጾአል። *የንጉሥ ካህናት*፤ የቍ 5 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ኢሳ 61፥6 ይመ። *ቅዱስ ሕዝብ*፤ ዘዳ 28፥9 ይመ፤ *እግዚአብሔር ለራሱ የለያችሁ ሕዝብ*፤ ዘዳ 4፥20፤ 7፥6፤ 14፥2፤ ኢሳ 43፥21፤ ሚል 3፥17 ይመ። አስቀድሞ የእግዚአብሔር ሕዝብ ባይሆኑም፣ አሁን ግን የእግዚአብሔር ምሕረት አግኝተዋል (ሆሴ 1፥6-10፤ ሮሜ 9፥25-26፤ 10፥19 ይመ)።

2፥10፤ የሆሴ 1፥6፡9፤ 2፥1፡22፤ ሮሜ 9፥25-26 ማብ ይመ። በትንቢተ ሆሴዕ እንደተገለጸው፣ እስራኤል የእግዚአብሔር ሕዝብ አይደለም፤ ጳውሎስም በሮሜ መልእክት የሆሴዕን ቃል የተጠ ቀሰው በአሕዛብ ላይ ነው፤ በአንደኛ ጴጥሮስ ግን የቃሉ አጠ ቃቀም ሁለቱንም ሕዝቦች ይመለከታል።

2፥11 *እንግዶችና መጻተኞች*፤ የ1፥1 ማብ ይመ። ዜግነታቸው በሰማይ፣ በመሆኑ በዚህ ምድር እንግዶችና መጻተኞች ናቸው፤ ስለዚህ ከዚህ ዓለም ብሉሽነት ተለይተው፣ ራሳ ቸውን ከኀጢአት ምኞት ሊጠብቁ ይገባቸዋል።

2፥12 *መልካሙን ሥራችሁን ዐይተው*፤ ለዕይታ የሚቀርቡ ሥራዎች፣ መልካም ሊሆኑ ይገባቸዋል (ከማቴ 5፥16 ጋር ያነጻ ጽሩ) "ዐይተው" የሚለው የግሪኩ ቃል፣ ለረጅም ጊዜ በትኩረት ማየት የሚል ትርጕም አለው። አረማውያን የሚሰጡት አስተያ የት "ተራ ፍርድ" አይደለም። *ለፍርድ በሚመጣበት*፤ ምናልባት የፍርድ ቀንን እና ቅጣትን ወይም እግዚአብሔር ሰውን ስማዳን የሚመጣበትን ቀን ያመለክታል። የአማኞች መልካም ኑሮ፣ የማ ያምኑ ሰዎች ንስሐ እንዲገቡና እንዲያምኑ ሊያደርግ ይችላል።

2፥13-3፥6፤ ባለሥልጣናት አማኞች ሆኑም አልሆኑ፣ ክርስ ቲያኖች ሕጋዊ ለሆኑ ባለ ሥልጣናት ሁሉ እንዲታዘዙ ጴጥሮስ ያስ ገነዝባል፤ በአግባቡ ለተመሠረተ ሥልጣን፣ ተገቢ ክብሩ መስጠት ለሕዝብ የሚጠቅም ነው፤ የእግዚአብሔርንም ፈቃድ በምድር

ለአለቆችና ለጌቶች መታዘዝ

[13]ስለ ጌታ ብላችሁ ለምድራዊ ባለ ሥል ጣን ሁሉ ተገዙ፤ የበላይ ባለ ሥልጣን ስለ ሆነ ለንጉሥ ቢሆን፣ [14]ወይም ክፉ አድራጊ ዎችን ለመቅጣት፣ በጎ አድራጊዎችን ለማመ ስገን እርሱ ለሾማቸው ገዦች ታዘዙ፤ [15]ምክ ንያቱም፣ መልካም በማድረግ የአላዋቂዎ ችን ከንቱ ንግግር ዝም እንድታሰኙ የእግዚአ ብሔር ፈቃድ ነው። [16]እንደ እግዚአብሔር አገልጋ ዮች ሆናችሁ በነጻነት ኑሩ እንጂ ነጻነታች ሁን የክፋት መሸፈኛ አታድርጉት። [17]ለሰው ሁሉ ተገቢውን አክብሮት ስጡ፤ ወንድሞችን ውደዱ፤ እግዚአብሔርን ፍሩ፤ ንጉሥን አክብሩ።

[18]እናንተ አገልጋዮች ሆይ፤ ለደጎችና ለገሮች ጌቶቻችሁ ብቻ ሳይሆን ለክፉዎችም በፍጹም አክብሮት ታዘዙ። [19]ስለ እግዚአብሔር ሲል የግፍ መከራን የሚቀበል ሰው ምስጋናን ያገኛል። [20]ክፉ ሥራ ሠርታችሁ ብትቀጡና ብትታገሡ ምን ምስጋና ይኖራችኋል? ነገር ግን መልካም ሥራ ሠርታችሁ መከራ ብትቀ በሉና ብትታገሡ ይህ በእግዚአብሔር ዘንድ ምስ ጋና ያስገኝላችኋል። [21]የተጠራችሁትም ለዚሁ ነው፤ ምክንያቱም ክርስቶስ ስለ እናንተ መከ ራን የተቀበለው የእርሱን ፈለግ እንድትከተሉ ምሳሌን ሊተውላችሁ ነው።

[22]"እርሱ ኀጢአት አላደረገም፤
በአፉም ተንኰል አልተገኘበትም።"

[23]ሲሰድቡት መልሶ አልተሳደበም፤ መከራ ሲደርስበት አልዛተም፤ ነገር ግን በጽድቅ ለሚፈርደው ራሱን አሳልፎ ሰጠ። [24]ለኀጢ አት ሞተን ለጽድቅ እንድንኖር እርሱ ራሱ በሥጋው ኀጢአታችንን በእንጨት መስቀል ላይ ተሸከመ፤ በእርሱ ቍስል እናንተ ተፈውሳ ችኋል። [25]ቀድሞ እንደ ጠፉ በጎች ትቅበዘ በዙ ነበር፤ አሁን ግን ወደ ነፍሳችሁ እረኛና ጠባቂ ተመልሳችኋል።

በባልና በሚስት መካከል ሊኖር የሚገባ ግንኙነት

3 ሚስቶች ሆይ፤ እናንተም እንደዚሁ ለባ ሎቻችሁ ተገዙ፤ እንዳንድ ለቃሉ የማይ

2፥13 ሮሜ13፥1፤ ቲቶ3፥1
2፥14 ሮሜ13፥3፡4
2፥15 ቍ12፤1ጴጥ3፥17፤ 4፥19
2፥16 ዮሐ8፥32፤ ሮሜ6፥22፤ገላ5፥13
2፥17 ምሳ24፥21፤ ሮሜ12፥10፤13፥7
2፥18 ኤፌ6፥5፤ ያዕ3፥17
2፥19 1ጴጥ3፥14፡ 17
2፥20 1ጴጥ3፥17
2፥21 ማቴ11፥29፤ 16፥24፤ሐሥ14፥22፤ ሮሜ8፥28፤ፊል1፥29፤ 1ጴጥ3፥9፡18፤4፥1፡13
2፥22 ኢሳ53፥9፤ 2ቆሮ5፥21
2፥23 መዝ9፥4፤ ኢሳ53፥7፤ ሉቃ23፥46፤ ዕብ12፥3፤1ጴጥ3፥9
2፥24 ዘዳ32፥29፤ መዝ103፥3፤ ኢሳ53፥4፡5፡11፤ ዕብ9፥28፤12፥13፤ ያዕ5፥16
2፥25 ኢዩ10፥12፤ኢሳ 53፥6፤ዮሐ10፥11፤3፥1 1ቆሮ7፥16፤ 9፥19፤ ኤፌ5፥22፤1ጴጥ2፥18

ላይ መፈጸም ያበፈልጋል።

2፥13 *ለ ... ባለ ሥልጣናት ሁሉ ተገዙ፤* ባለ ሥልጣናትን የሚሾም እግዚአብሔር ነው (ሮሜ 13፥1-2)። ስለዚህ አንድ ሰው አንድን ባለሥልጣን ባይታዘዝ፣ ባለ ሥልጣናትን የሾመውን እግዚ አብሔርን አልታዘዘም ማለት ነው (ከሮሜ 13፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። *ለንጉሥ፣* ጴጥሮስ ይህን መልእክት በጻፈበት ዘመን የነበረው ገዥ፣ እግዚአብሔርን የማይፈራው ጨካኙ ኔሮ ነበር (ከ54 እስከ 68 ዓ.ም.)። ለንጉሡ ነገሥቱ የሚደረገው መታዘዝ፣ የእግዚአብሔ ርን ሕግና ትእዛዝ ወደ ጐን በመጣል ሊሆን አይገባም (ይህ እን ዴት ተግባራዊ እንደሆነ ለማየት ከሐሥ 4፥19 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥15 *የአላዋቂዎችን ከንቱ ንግግር ዝም እንድታሰኙ፤* የዜግነትን ግዴታ መወጣት፣ በክርስቲያኖች ላይ የሚሰነዘረውን የሐሰት ክስ ከንቱ አድርጎ፣ ወንጌልን ለማያምኑ ሰዎች ለማ ድረስ ዕድል ይሰጣል።

2፥16 *በነጻነት ኑሩ፤* በባለ ሥልጣን ላይ በዐመፅ መነሣትን ሳይሆን፣ እነርሱ አማኞች የእግዚአብሔርን ሕግ እስካልተቃወሙ ድረስ፣ አማኞች ለእግዚአብሔርና ለምድራዊ ባለ ሥልጣናት፣ በነጻነት እንዲገዙ የሚያበረታታ ነው። *የክፋት መሸፈኛ አታድርጉት፤* እውነተኛ ነጻነት እግዚአብሔርን በማገልገልና ለሕግ በመገዛት ላይ የተመሠረተ ነው።

2፥17 *ለሰው ሁሉ ተገቢውን አክብሮት፤* ምክንያቱም ሁሉም ሰው በእግዚአብሔር አምሳል ስለ ተፈጠረ ነው። *እግዚ አብሔርን ፍሩ፤* የ1፥17 ማብ ይመ።

2፥18 *አገልጋዮች፤* ማንኛውንም ዐይነት ሥራ የሚሠሩ፣ በቤት ውስጥ ያሉ አገልጋዮችን ያመለክታል። ዐውደ ምንባቡ እንደሚያመለክተው፣ ጴጥሮስ ይህን የሚናገረው ለክርስቲያን አገልጋዮች ነው። የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች የባርነትን ሥርዐት ባይቃወሙም (የኤፌ 6፥5 ማብ ይመ)፣ ባርነትን የሚቃወም መርሖዎች አሏቸው። ጴጥሮስ በዚህ ርእስ ላይ ያለው መሠረታዊ ትምህርት፣ በዚህ ዘመን ያለውን የአሠሪና ሠራተኛ ግንኙነት ሊመ ለክት ይችላል (ኤፌ 6፥5-8፤ ቈላ 3፥22-25፤ 1ጢሞ 6፥1-2፤ ቲቶ 2፥9-10 ይመ)።

2፥19 *ስለ እግዚአብሔር ሲል፤* ሕጋዊ ሳልሆነ ሥልጣን "ስለ ጌታ በማለት" መገዛትን ያሳያል (ቍ 13፤ ከኤፌ 6፥7-8 ጋር ያነ ጻጽሩ)፤ ስለዚህም አንድ ሰው የእግዚአብሔር ፈቃድ ከሆነ፣ ያለ አግ ባብ የሆነ መከራን እንኳ ለመቀበል ፈቃደኛ መሆን ይኖርበታል።

2፥21 *የተጠራችሁትም ለዚሁ ነው፤* እግዚአብሔር ለክርስቲያኖች ካለው ዕቅዶች አንዱ፣ ኢፍትሐዊነትን በትዕ ግሥት እንዲያሳልፍ ነው። የእግዚአብሔርም እውነተኛ ጸጋ በዚህ በመልእክት አንዝቢዎች ልምምድ የታየው በዚህ ሁኔታ ነው (5፥12)። *ክርስቶስ ስለ እናንተ መከራን የተቀበለው፤* ከኢሳ 52፥13-53፥12 ጋር ያነጻጽሩ። በጎ ሥራን እየሠሩ፣ ክፉ መከራን የመቀበል ዐይነ ተኛ ምሳሌ ክርስቶስ ነው። መድኀን፣ አገልጋይ በመሆን የተቀበ ለው መከራ፣ ተከታዮቹ የሚቀበሉት መከራ፣ ሥቃይ ሳይሆን እንደ ትልቅ ጥቅም እንዲመለከቱት ያደርጋቸዋል።

2፥22፤ ቅዱሳት መጻሕፍት፣ ክርስቶስ ኀጢአት እንደሌለበት በግልጽ ተናግረዋል (1፥19፤ ሐሥ3፥14፤ 2ቆሮ5፥21፤ ዕብ4፥15፤7፥26፤ 1ዮሐ 3፥5 ይመ)። *ተንኰል አልተገኘበትም፤* ከቍ 1፤ 3፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

2፥23፤ ጌታችንን በትዕግሥት መከራን እንዴት እንደተቀበለ በማቴ 27፥12-14፡34-44 እና በተጓዳኝ ምንባቦች ውስጥ ተገልጾአል። *ራሱን አሳልፎ ሰጠ፤* ከ4፥19 ጋር ያነጻጽሩ።

2፥24 *ለኀጢአት ሞተን ለጽድቅ እንድንኖር፤* ከሮሜ 6፥3-14 ጋር ያነጻጽሩ። በቅድስና ለመኖር መስቀልን መሸከም አስፈላጊ እንደሆነ በአጽንዖት ይገልጻል። ክርስቶስ በመስቀል ላይ በመሞቱ፣ አማኞች አዲሱን ሕይወት ይኖሩ ዘንድ፣ ራሳቸውን የጽድቅ መሣሪያ አድርገው ለእግዚአብሔር ለማቅረብ ለኀጢአት ሞተዋል (የሮሜ 6፥11-13 ማብ ይመ)። *ኀጢአታችንን ... ተሸከመ፤* ኢሳ 53፥12 ይመ። ምንም እንኳ ጴጥሮስ፣ ክርስቶስ ምሳሌአችን እንደ ሆነ እያብራራ ቢሆንም፣ አርአያነትን ትቶ ከማለፍ የሚበልጠውን የክ ርስቶስን የመዋጀት ሥራም ጠቅሶአል። ጴጥሮስ ክርስቶስ የእኛ ምትክ በመሆን በመስቀል ላይ ሞቶ እንደዋጀን ጴጥሮስ ይገልጻል። በብሉይ ኪዳን ለመሥዋዕት እንደሚቀርብ በግ፣ ክርስቶስ ምንም በደል ሳይኖርበት ስለ እኛ ሞተ። *መስቀል፤* የሐሥ 5፥30 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ሐሥ 10፥39፤13፥29፤ ገላ 3፥13 ይመ። *እናንተ ተፈውሳችኋል፤* ኢሳ 53፥5 ይመ፤ አንዳንዶች የሥጋ ፈውስ በመዋጀት ሥራ ውስጥ ይጠቃለላል ብለው ቢያምኑም፣ ይህ ክፍል ግን የሥጋ ፈውስን የሚያመለክት አይደለም (ከማቴ 8፥16-17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሌሎችም ደግሞ ይህ ክፍል መንፈሳዊ ፈውስን ያመለክታል ይላሉ። ዋናው መልእክት ግን ያክርስቶስ ሞት በእርሱ ለሚያምኑ ሁሉ ድነትን ያስገኛል የሚል ነው።

2፥25 *እረኛና* በዚህ ቦታ የተነሣው ሐሳብ፣ በኢሳ 53 ላይ ከተጠቀሱት ተቅበዝባዥ በጎች ጋር በቀጥታ የሚገናኝ ነው። በጎቹ ከእረኛቸው ተለይተው ይቅበዘበዙ ነበር፤ አሁን ግን ወደ እረኛቸው (ወደ ኢየሱስ) ተመልሰዋል (የመዝ 23፥1፤ ዕብ 13፥20 ማብ ይመ፤ በተጨማሪም ዮሐ 10፥11፡14 ይመ)። *ጠባቂ፤* ክርስቶ ስን ያመለክታል (ከ5፥2፡4፤ ከሐሥ 20፥28 ጋር ያነጻጽሩ)። ሽማ ግሌዎች እረኞችና ጠባቂዎች ስለሆኑ፣ ለእግዚአብሔር መንጋ ሊጠነቀቁ ይገባቸዋል። እረኝነትና ጠባቂነት ሁለት የተ ለያዩ የአገግሎት ዐይነቶች ሳይሆኑ፣ ሁለተኛው የመጀመሪያውን የሚያ ብራራ ነው።

3፥1-6፤ ለሚስቶች የተሰጠ ትእዛዝ ነው (ከዘፍ 3፥16፤ 1ቆሮ 11፥3፤ ኤፌ 5፥22-24፤ ቈላ 3፥18፤ 1ጢሞ 2፥9-10፤ ቲቶ 2፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥1 *እንደዚሁ* አማኞች ለመንግሥት ባለ ሥልጣናት መገ ዛት እንደሚገባቸውና (2፥13-17) አገልጋዮችም ለጌቶቻቸው መገ ዛት እንዳለባቸው ማለት ነው (2፥18-25)። *ተገዙ፤* በ2፥13፡18 ላይ እንደ ተጠቀሰው ግሪኩ ግስ ሲሆን፣ ለባለ ሥልጣናት መገዛትን ያመለክታል፤ ይሁን እንጂ ይህ ምንባብ፣ የበታችነት ስሜትን አያበረታታም። በቤተ ሰብ ውስጥ ሥርዐት እንዲኖር ከሚያደ ርጉ አስፈላጊ ነገሮች አንዱ መገዛት ነው። *ለቃሉ፤* የወንጌልን

ታዘዙ ቢኖሩ፣ ያለ ቃል በሚስቶቻቸው አኗኗር ተማርከው ይመለሳሉ፤ 2ይህም የሚሆነው ንጹሕና ፍጹም አክብሮት የተሞላውን ኑሮአችሁን ሲመለከቱ ነው። 3ውበታችሁ በውጫዊ ነገሮች በመሽሞንሞን ይኸውም ሹሩባ በመሥራት፣ በወርቅ በማጌጥና በልብስ አይሁን፤ 4ነገር ግን ውበታችሁ በእግዚአብሔር ፊት ዋጋው እጅግ የከበረ፣ ገርና ጭምት መንፈስ ያለበት፣ ምንጊዜም የማይጠፋ የውስጥ ሰውነት ውበት ይሁን። 5ተስፋቸውን በእግዚአብሔር ላይ የጣሉ የቀድሞ ቅዱሳት ሴቶች ራሳቸውን ያስዋቡት በዚህ ዐይነት ለባሎቻቸው በመገዛት ነበርና። 6ሣራም አብርሃምን "ጌታዬ" እያለች ትታዘዘው ነበር፣ እናንተም ምንም ሳትፈሩ መልካም ብታደርጉ የእርሷ ልጆች ናችሁ።

7ባሎች ሆይ፤ እናንተም ደግሞ ጸሎታችሁ እንዳይደናቀፍ በኑሮአችሁ ሁሉ ለሚስቶቻችሁ አስቡላቸው፣ ደካሞች ስለ ሆኑና የሕይወትንም በረከት አብረዋችሁ ስለሚወርሱ አክብሯቸው።

መልካም በማድረግ መከራን መቀበል

8በመጨረሻም ሁላችሁ በአንድ ሐሳብ ተስማሙ፤ እርስ በርሳችሁ ተሳሰቡ፤ እንደ ወንድማማቾች ተዋደዱ፤ ርኅሩኆችና ትሑታን ሁኑ። 9ክፉን በክፉ ወይም ስድብን በስድብ ፈንታ አትመልሱ፤ በዚህ ፈንታ ባርኩ፤ ምክንያቱም እናንተ የተጠራችሁት እንደነዚህ ያሉትን ነገሮች እያደረጋችሁ በረከትን ለመውረስ ነው። 10ስለዚህ፣

"ሕይወትን የሚወድ፣
 መልካም ቀኖችን ሊያይ የሚፈልግ፣
ምላሱን ከክፉ፣
 ከንፈሮቹንም ተንኰል ከመናገር ይከልክል።
11ከክፉ ይራቅ፤ መልካምንም ያድርግ፤
 ሰላምን ይፈልግ፤ ይከተላትም፤
12ምክንያቱም የጌታ ዐይኖች ጻድቃንን ይመለከታሉና፤
 ጆሮቹም ጸሎታቸውን ለመስማት የተከፈቱ ናቸው፤
የጌታ ፊት ግን በክፉ አድራጊዎች ላይ ነው።"

13መልካም ነገር ለማድረግ ብትቀኑ የሚጐዳችሁ ማን ነው? 14ነገር ግን ስለ ጽድቅ እንኳ መከራ ቢደርስባችሁ ብፁዓን ናችሁ፤ "ዛቻቸውን አትፍሩ*፤ አትታወኩም።" 15ክርስቶስን ጌታ አድርጋችሁ በልባችሁ ቀድሱት። እናንተ ስላላችሁ ተስፋ ምክንያትን ለሚጠይቋችሁ ሁሉ መልስ ለመስጠት ሁል ጊዜ የተዘጋጃችሁ ሁኑ፤ ነገር ግን ይህን ሁሉ በትሕትናና በአክብሮት አድርጉት፤ 16በክርስቶስ ያላችሁን መልካም ጠባይ እከፋፍተው የሚናገሩ ሰዎች በሐሜታቸው እንዲያፍሩ በጎ ኅሊና ይኑራችሁ። 17የእግዚአብሔር ፈቃድ እንዲህ ከሆነ፣ ክፉ ሠርቶ መከራ ከመቀበል ይልቅ መልካም አድርጎ መከራ

3፥3 ኢሳ3፥18-23፤ 1ጢሞ2፥9
3፥4 ሮሜ2፥29፤7፥22፤ ኤፌ3፥16
3፥5 አስ2፥15፤ 1ጢሞ5፥5
3፥6 ዘፍ18፥12
3፥7 ኤፌ5፥25-33፤ ቈላ3፥19
3፥8 ሮሜ12፥10፤ 15፥5፤ኤፌ4፥2፤ 1ጴጥ5፥5
3፥9 ማቴ5፥44፤ ሮሜ8፥28፤ሮሜ 12፥17፤1ተሰ5፥15፤ ዕብ6፥14፤ 1ጴጥ2፥21፡23
3፥12 መዝ34፥12-16
3፥13 ቲቶ2፥14
3፥14 ዮሐ17፤ ኢሳ8፥12፡13፤ 1ጴጥ2፥19፡20፤4፥15፡16
3፥15 ቈላ4፥6፤ ዕብ3፥6
3፥16 ዮሐ21፤ ሐሥ23፥1፤ 1ጴጥ2፥12፡15
3፥17 1ጴጥ2፥15፤ 20፤4፥15፡16፡19

*14 ወይም የሚፈሩትን አትፍሩ

መልእክት ማለት ነው። *ያለ ቃል፡* የማያምኑ ባሎቻቸውን ለክርስቶስ ለመማረክ፣ ክርስቲያን ሚስቶች በመልካም አኗኗራቸው ሊደገፉ ይገባቸዋል።

3፥2 *ንጹሕና ፍጹም አክብሮት፡* ለእግዚአብሔር ካላቸው አክብሮት የተነሣ፣ አኗኗራቸው ሥነ ምግባራዊ ንጽሕናን የተላበሰ ሊሆን ይገባዋል።

3፥3 *ሹሩባ በመሥራት፣ በወርቅ በማጌጥና፤* ቅጥ ያጣ የጠጉር አሠራርንና በጌጣ ጌጥ ማሸብረቅን ያመለክታል። ክርስቲያን ሴቶች ለውበት ብለው ልቅ ለሆነ መጊያጌጥ ልባቸውን ሊሰጡ አይገባም። *ልብስ፡* በግሪኩ የቃሉ ቀጥተኛ ትርጕም "ልብስ" ማለት ቢሆንም፣ በዚህ ዐውደ ምንባቡ መሠረት ግን እጅግ ውድ የሆኑ ልብሶችን የሚያመለክት ነው።

3፥4 *የውስጥ ሰውነት፤* እውነተኛ ውበት በውጫዊ ማሸብረቅ ላይ የተመሠረተ ሳይሆን፣ የባሕርይ ጕዳይ ነው (ኤፌ 3፥16)።

3፥5 *የቀድሞ ቅዱሳት ሴቶች፡* ጴጥሮስ ያቀረባቸው መመዘኛዎች፣ በአንድ የተወሰነ ዘመን ወይም ባሕል ለነበሩ ሴቶች ብቻ አይደለም።

3፥6 *ጌታዬ፡* ይህ ቃል በቊ 1 ላይ እንዳለው መገዛትን የሚያመለክት ነው። *ሳትፈሩ...ልጆች፡* ክርስቲያን ሴቶች፣ ሊገጥማቸው የሚችለውን ጥፋት ለማምለጥ ሳይሆን፣ እንደ ሣራ እግዚአብሔርን በመታመን መልካም ቢያደርጉ፣ የእርሷ ልጆች ይሆናሉ (ከምሳ 3፥25-27 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥7 *ደካሞች ስለ ሆኑና፤* ችግር መቻልን፣ የባሕርይ ጠንካራነትን ወይም የማሰተዋል ችሎታን የሚያመለክት ሳይሆን፣ የአካል ብርታትን የሚገልጽ ነው። *ጸሎታችሁ እንዳይደናቀፍ፡* እግዚአብሔር ስለ ባልና ሚስት የሰጠውን ትእዛዝ ቸል ማለት፣ ከእግዚአብሔርና እርስ በርስ ያለንን መንፈሳዊ ኅብረት ያስተጓጕላል።

3፥8-12፡ ጴጥሮስ በ2፥11-17 ላይ ለአንባቢዎቹ ሁሉ፣ በ2፥18-25 ለአገልጋዮች፣ በ3፥1-6 ለሚስቶች፣ እንዲሁም በ3፥7 ለባሎች ጽፏል። በዚህ ክፍል፣ አንባቢዎች ሁሉ ከሌሎች ጋር ባላቸው ግንኙነት መልካም ምግባር እንዲኖራቸው ያበረታታቸዋል (በቊ 8 ላይ "ሁላችሁ" የሚለውን ይመ)።

3፥8 *ተስማሙ፤* ሮሜ 12፥16፤ ፊል 2፥2 ይመ። *ተሳሰቡ፤* ሮሜ 12፥15፤ 1ቆሮ 12፥26 ይመ። *እንደ ወንድማማቾች ተዋደዱ፤* 1ተሰ 4፥9-10፤ ዕብ 13፥1 ይመ። *ርኅሩኆችና ... ሁኑ፤* ቈላ 3፥12 ይመ። *ትሑታን ሁኑ፤* ፊል 2፥6-8 ይመ።

3፥9፤ ሉቃ 6፥27-28፤ ሮሜ 12፥17-21 ይመ።

3፥10-12፡ ጴጥሮስ ይህን ጥቅስ የወሰደው ከመዝ 34 ሲሆን፣ "ስለዚህ" የሚለውን መስተፃምር በመጠቀም፣ በቍጥር 9 ላይ የቀረበውን ምክር ለመቀበል ምክንያት አድርጎ አቅርቦአል፤ እንደ ባለ መዝሙሩ አገላለጽ ከሆነ፣ 1) እንዲህ ያለውን ነገር የሚያደርግ ሰው፣ ሕይወቱ በደስታ የተሞላ ይሆናል (ቊ 10)፣ 2) የዕድሜውም ዘመን ይረዝማል (ቊ 10)፣ 3) እግዚአብሔርም ሊባርከው ዐይኑን በእርሱ ላይ ያደርጋል (ቊ 12)፣ እንዲሁም 4) የእግዚአብሔር ጆሮዎች የእርሱን ጸሎት ለመስማት የተዘጋጁ ይሆናሉ (ቊ 12)።

3፥13 *የሚጐዳችሁ ማን ነው?* እንደሚታወቀው፣ ሰዎች መልካም ነገር በመሥራታቸው ማንም አይጐዳቸውም፤ በተለይ መልካም ለማድረግ ለሚቀና ሰው ይህ እውነት ነው።

3፥14 *መከራ ቢደርስባችሁ፡* በግሪኩ ይህ ሐረግ፣ ከእውነታ የራቀ ነገርን ያመለክታል። አብዛኛውን ጊዜ ስለ ጽድቅ መከራን መቀበል ባይታይም፣ መከራን ለሚቀበል ሰው ግን፣ ልዩ በረከት ያስገኝለታል (ማቴ 5፥10-12 ይመ)። *ዛቻቸውን አትፍሩ፡* ትርጕሙን ይመ፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ፣ በእግዚአብሔር እንደ ማያምኑ ሰዎች ነገሮችን ሲመለከቱ፣ ዓለማዊ አስተሳሰብ ሊኖራቸው ወይም የእግዚአብሔርን ጠላቶች ሊፈሩ አይገባቸውም፤ ይልቁንስ እግዚአብሔርን ብቻ ሊፈሩ ይገባቸዋል (ኢሳ 8፥13)።

3፥15 *ክርስቶስን ጌታ አድርጋችሁ ... ቀድሱት፡* አንባቢዎች ለክርስቶስ ከልባቸው የተሰጡ እንዲሆኑ የቀረበ ምክር ነው፤ ስለ እምነታቸውም እንዲናገሩ ሲጠየቁ የሚሰጡት መልስ እያጡም፤ በስለዚህም መልስ ለመስጠት ዝግጁ ይሆናሉ። *በትሕትናና በአክብሮት፡* ክርስቲያኖች የማያምኑ ሰዎች ቢቃወሙአቸውም፣ ሁል ጊዜ ትሑት ሊሆኑ ይገባቸዋል፤ በተጠየቅን ጊዜ ስለ እምነታችን የምንሰጠው መልስ፣ በፍቅር እንጂ በንቀት የተሞላ ሊሆን አይገባውም።

3፥16 *በሐሜታቸው እንዲያፍሩ፤* በአማኞች ፍቅር የተሞላ አመለካከት፣ የተቃዋሚዎችን መራራነትና ሐሜት ከንቱ መሆኑን አጕልቶ ያሳያል።

መቀበል ይሻላል፤ [18]እንዲሁም ክርስቶስ ለአ ንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ስለ ኀጢአት ሞቶ አልና፤ ወደ እግዚአብሔር ያቀርባችሁ ዘንድ፣ ጻድቅ የሆነው እርሱ ስለ ዐመፀኞች ሞተ፤ እርሱ በሥጋ ሞተ፤ በመንፈስ ግን ሕያው ሆነ፤ [19]በመንፈስም ሄዶ በወህኒ ቤት ለነበሩ ነፍሳት ሰበከላቸው፤ [20]እነዚህ በወህኒ የነበሩት ነፍሳት ቀድሞ በኖኅ ዘመን መርከብ ሲሠራ እግዚአብሔር በትዕግሥት ይጠብቃቸው የነበሩ እምቢተኞች ናቸው፤ በውሃ የዳኑት ጥቂት፣ ይኸውም ስምንት ሰዎች ብቻ ነበሩ። [21]ይህም ውሃ አሁን የጥምቀት ምሳሌ ሆኖ ያድናች ኋል፤ ይህም የሰውነትን እድፍ በማስወገድ ሳይሆን በንጹሕ ኅሊና በእግዚአብሔር ፊት የሚቀ ርብ መማፀኛ[m] ነው፤ የሚያድናችሁም በኢ የሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ አማካይነት ነው፤ [22]እርሱም ወደ ሰማይ ወጥቶ በእግዚአብሔር ቀኝ አለ፤ መላእክትና ሥልጣናት፣ ኀይላትም ተገ ዝተውለታል።

3፥18 ሮሜ5፥2፤ ቈላ1፥22፤ዕብ7፥27፤ 1ጴጥ2፥21፤4፥1፤6፥13
3፥19 1ጴጥ4፥6
3፥20 ዘፍ6፥3፡5፡ 13፤14፡8፥18፤ ሮሜ2፥4፤ዕብ11፥7
3፥21 ቍ16፤ ሐሥ22፥16፤ 23፥1፤1ጴጥ1፥3
3፥22 ማቴ28፥18፤ ማር16፥19፤ ሮሜ8፥38፤ዕብ4፥14
4፥1 ሮሜ 6፥18፤1ጴጥ2፥21
4፥2 ሮሜ6፥2፤ 1ጴጥ1፥14
4፥3 ሮሜ13፥13፤ ኤፌ2፥2
4፥4 1ጴጥ3፥16
4፥5 ሐሥ10፥42

ለእግዚአብሔር መኖር

4 እንግዲህ ክርስቶስ በሥጋው መከራን ስለ ተቀበለ እናንተም በዚሁ ዐሳብ ታጥ ቃችሁ ተነሡ፤ ምክንያቱም በሥጋው መከራን የሚቀበል ሰው ኀጢአትን ትቶአል። [2]ከዚ ህም የተነሣ ከእንግዲህ በሚቀረው ምድራዊ ሕይ ወት እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ እንጂ እንደ ሥጋ ምኞት አይኖርም። [3]አሕዛብ ፈቅደው እንደሚያደርጉት በመዳራት፣ በሥጋዊ ምኞት፣ በስካር፣ በጭፈራ፣ ያለ ልክ በመጠጣት፣ በእስጸያፊ የጣዖት አምልኮ የተመላለሳችሁ በት ያለፈው ዘመን ይበቃል። [4]ይህን በመ ስለ ብኩን ሕይወት ከእነርሱ ጋር ስለማት ሮጡ እንግዳ ሆኖባቸው በመደነቅ ይሰድ ቧችኋል። [5]ነገር ግን በሕያዋንና በሙታን ላይ ሊፈርድ ለተዘጋጀው መልስ ይሰጣሉ።

[m]21 ወይም ምላሽ

3፥18 *ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ፤* ዕብ 9፥28 ይመ። *ጻድቅ ... ስለ ዐመፀኞች፤* የክርስቲያን ባሕርይ ምን መሆን እንዳለበት ሐዋርያው ጳውሎስ በፊል 2፥5-11 ኢየሱስን ምሳሌ አድርጎ እንዳቀረበው፣ ጴጥሮስም ኢየሱስን እንዲሁ አቅርቦታል። መልካም ነገር በማድረግ መከራን ለመቀበል ዝግጁ ልንሆን ይገባናል (ቍ 13-14፡17)። ጴጥሮስ ስለ ክርስቶስ መከራና ሞት ያለው ሐሳብ፣ ከክርስቶስ የመስቀል ሞት በኋላ ስለሆነው ሁኔታ ሐሳብ እንዲሰጥ አድርጎታል፤ ይኸውም በእስር ቤት ላሉት ነፍሳት ኢየሱስ ወንጌልን ስለ መስበኩና ስለ ጥምቀት ነው (ቍ 19-21 ይመ)። *በመንፈስ ግን ሕያው ሆነ፤* ትንሣኤን ያመለክ ታል። በሌላ ስፍራም፣ ትንሣኤ የእግዚአብሔር አብና (ሐሥ 2፥32፤ገላ1፥1፤ኤፌ1፥20)፣ የእግዚአብሔር ወልድ ድርጊት እንደ ሆነ ተገልጾአል (ዮሐ 10፥17-18)። አማራጭ ትርጕሙ ትክክል ከሆነ፣ ክርስቶስ በራሱ መንፈስ ሕያው ሆኖ፣ በዚሁ መንፈስ "(እርሱ) ሄዶ በወህኒ ቤት ለነበሩ ነፍሳት" ሰብኮላቸዋል ማለት ነው (ቍ 19)።

3፥19-20ሀ ለዚህ ክፍል ሦስት ዋና ዋና ትርጓሜዎች ተሰጥተውታል፤ 1) አንዳንዶች፣ ክርስቶስ ሥጋ ከመልበሱ በፊት በኖኅ አማካይነት በዚያን ዘመን ለነበረው ትውልድ እንደ ሰበከ ይናገራሉ፤ 2) ሌሎች ግን፣ ክርስቶስ በሞቱና በትንሣኤው መካከል ባለው ጊዜ ወደ ወኅኒ ሄዶ፣ በኖኅ ዘመን ከሰው ልጆች ጋር ለተጋቡትና ለወደቁት መላእክት ወንጌልን ሰብኮአል ይላሉ (ከዘፍ 6፥1-4፤ 2ጴጥ 2፥4፤ ይሁዳ 6 ጋር ያነጻጽሩ)። በዘፍ 6፥2፡4 ላይ "የእግዚአብሔር ልጆች" የተባሉትም በኢዮ 1፥6፤ 2፥1 ላይ (አማራጭ ትርጕሙን ይመ) የተጠቀሱት መላእክት እንደ ሆኑ ይናገራሉ። ምናልባት ለእነዚህ ክፉ መላእክት የተ ናገረው መልእክት፣ ድል መመታታቸውን የሚመለከት ሊሆን ይችላል፤ 3) ሌሎች ደግሞ፣ ክርስቶስ በሞቱና በትንሣኤው መካከል ባለው ጊዜ፣ ኖኅን ይቃወሙ ለነበሩ ሙታን ወንጌልን እንደ ሰበከላቸው ይናገራሉ፤ የሰበከላቸውም፣ ምናልባት ወንጌልን ወይም ድል መንሣቱንና የሚሰሙትም እንደ ተፈረደባቸው የሚናገር መልእክት ሊሆን ይችላል።

የመጀመሪያው አመለካከት ድክመት፣ በዐውደ ምንባቡ እንደተገለጸው፣ የክርስቶስን ሞትና ትንሣኤ ካገናዘበው ሁኔታ ጋር አያገናኘውም። በሁለተኛው አመለካከት ያለው ዋና ችግር፣ መላእክት ከሴቶች ጋር የጋብቻ ሥጋ ግንኙነት ፈጽሙ ማለቱ ሲሆን፣ መላእክት መናፍስት በመሆናቸው ይህን ዐይነት ተግባር ሊፈ ጽሙ አለመቻላቸውን ባለማጤን ነው። በሦስተኛው አመላካከትም ያለው ዋነኛው ችግር፣ "መንፈስ" የሚለው ቃል የሰዎችን መንፈስ እንደ ሆነ በመቍጠሩ፣ ይህ ቃል መንፈሳዊ ኀይላትን እንደሚያመለክት ዘንግቶአል።

3፥21 *ውሃ...የጥምቀት ምሳሌ ሆኖ፤* በዚህ ቦታ ሁለት ሥዕላዊ መግለጫዎች ቀርበዋል፤ የኖኅ የጥፋት ውሃ ጥምቀትን፣ ጥምቀት ደግሞ ድነትን ያመለክታል። ውሃው ጥምቀትን የሚያሳይ ስለ ሆነ፣ በሁለቱም ሁኔታዎች ስለ ፍርድ (በጥፋት ውሃ የኀጢአተኞችን ሞት፣ በጥምቀት ደግሞ የክርስቶስንና የአ ማኞችን ሞት) ቢናገርም፣ የሚያድን ውሃ ነው። ጥምቀት የድነት ትእምርት በመሆኑ፣ የክርስቶስን ሞት፣ መቀበርና ትንሣኤ ስለሚያሳይ ከእርሱ ጋር አንድ መሆናችንን የሚያመለክት ነው (ሮሜ 6፥4)። *አሁን... ያድናችኋል፤* አማ ኞች፣ ጥምቀት ትእምርት ሆኖ በቀረበበት በክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ ድነዋል። ትእምርቱና እውነታው በትርጕም ተቀራራቢ ከመሆናቸው የተነሣ፣ አንዳንድ ጊዜ ትእምርቱ እውነታውን ለማ ሳየት ይረዳል (የሮሜ 6፥3-4 ማብ ይመ)። *በንጹሕ ኅሊና በእግዚአብሔር ፊት የሚቀርብ መማፀኛ፤* ጥምቀት አማኙ በን ጹሕ ኅሊና የሚፈጽመው ውሳኔ ስለሆነ፣ ጥምቀት በትእምርት የሚያመለክተው እውነት በሕይወቱ ይፈጸማል። *የሚያድናችሁም በኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ አማካይነት፤* ሰዎች የሚድኑት፣ የትኛውንም ዐይነት ሃይማኖታዊ ሥርዐት በመፈጸም ሳይሆን በትንሣኤው ኀይል ነው።

3፥22 *ወደ ሰማይ ወጥቶ፤* ሐሥ 1፥9-11 ይመ። *በእግዚ አብሔር ቀኝ፤* ዕብ 1፥3፤ 12፥2 ይመ። *መላእክትና ሥልጣናት፣ ኀይላትም፤* ኤፌ 1፥21፤ 6፥12 ይመ።

4፥1 *እንግዲህ፤* 3፥19-22 በመካከል የገባ ተጨማሪ ሐሳብ ስለ ሆነ፣ 4፥1 በቀጥታ ከ3፥18 የሚቀጥል ነው። በዚህ ምንባብ ውስጥ ስለ ክርስቶስ መከራ ተጠቅሶ የምናገኘው፣ አንድ ሰው በጎ ሥራ በመሥራቱ ያለ አግባብ የሚደርስበትን የመከራ ዐይነት ነው፤ በተጨማሪም መከራው በሥጋ ላይ የሚደርስ ነው ("በሥጋው መከራን ተቀበለ" ቍ 1)። *እናንተም በዚሁ ዐሳብ ታጥቃችሁ ተነሡ፤* አማኞች ያለ አግባብ ሊደርስባቸው የሚችለውን መከራ ለመቀበል ሊዘጋጁና በጎ በማድረግ የሚደርስባቸውን መከራ በመቀበል እንደ ኢየሱስ ዐይነት ትሕ ትና ሊያሳዩ ይገባቸዋል (ፊል 2፥5-11 ይመ)። *ምክንያቱም... ኀጢአትን ትቶአል፤* እንዲህ ያለው መከራ፣ አንድ ሰው ቅድሚያ መስጠት ያለበትን ነገር ያለ ማወላወል እንዲያስቀድም ያስችለዋል፤ የሰው ሕይወት በአደጋ ላይ በሚወድቅበት ጊዜ፣ ቀደም ሲል ትልቅ ቦታ የተሰጣቸው የኀጢአት ምኞቶችና ድርጊ ቶች፣ ዋጋ ቢስ ሆነው ይታዩታል። አማኝ ስለ ክርስቶስ የሚቀበለው ከባድ መከራ፣ ቅድስናን ወደ ፍጹምነት ያሳድገዋል፤ (አንዳንዶች ይህ ምንባብና ጳውሎስ በሮሜ 6፥1-14 ላይ የጻፈው ተመሳሳይነት እንዳላቸው ቢናገሩም፣ ጴጥሮስ ለኀጢአት ስለ መሞት ምንም አልተናገረም)።

4፥2 *እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ...እንደ ሥጋ ምኞት፤* በክርስቶስ ባሕርይ እንደታየው፣ የእግዚአብሔር ፈቃድ ለሕ ይወት ወሳኝ ነው።

4፥3 *አሕዛብ፤* "የጣዖት አምልኮ" የሚለው ቃል፣ ከዚህ መልእክት አንባቢዎች ጥቂቶቹ፣ ከአሕዛብ የኑሮ ዘይቤ የመጡ እንደ ነበሩ ያመለክታል (የ1፥1 ማብ ይመ)። *ያለፈው ዘመን፤* ወደ ክርስቶስ ከመምጣት በፊት ያለውን ጊዜ ያሳያል።

4፥4 *እንግዳ ሆኖባቸው በመደነቅ ይሰድቧችኋል፤* የዚህ መልእክት አንባቢዎች መከራ የተቀበሉበት አንዱ ምክንያት ይህ ነው።

4፥5 *በሕያዋንና በሙታን፤* የመጨረሻው የፍርድ ቀን ሲመጣ የሚኖሩትን ሕያዋንና ሙታን ያመለክታል። *ሊፈርድ ለተ ዘጋጀው፤* በአዲስ ኪዳን፣ እግዚአብሔር አብ እና ወልድ በመጨ ረሻው በታላቁ የፍርድ ቀን እንደሚፈርዱ ተጽፎአል፤ የፍርዱ ባለቤት እግዚአብሔር አብ ቢሆንም፣ ፍርድን እንዲያደርግ ለልጁ ሥልጣን ሰጥቶታል (ከዮሐ 5፥27፤ ሐሥ 17፥31 ጋር ያነጻጽሩ)። *መልስ ይሰጣሉ፤* ሐሥ 17፥31፤ ሮሜ 2፥5፡16 ይመ።

[6]ወንጌል ለሙታን እንኳ ሳይቀር የተሰበከው በዚህ ምክንያት ነው፤ ስለዚህ እንደ ማንኛውም ሰው በሥጋ ይፈረድባቸዋል፤ በመንፈስ ግን እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ ይኖራሉ።

[7]የሁሉ ነገር መጨረሻ ተቃርቦአል፤ ስለዚህ መጸለይ እንድትችሉ ንጹሕ አእምሮ ይኑራችሁ፤ ራሳችሁንም የምትገዙ ሁኑ። [8]ፍቅር ብዙ ኀጢአትን ይሸፍናልና ከሁሉ በላይ እርስ በርሳችሁ ከልብ ተዋደዱ፤ [9]እርስ በርሳችሁ ያለ ማጕረምረም እንግድነት ተቀባበሉ። [10]እንደ ታማኝ የእግዚአብሔር ልዩ ልዩ ጸጋ መጋቢ እያንዳንዱ ሰው በተቀበለው የጸጋ ስጦታ ሌላውን ያገልግል፤ [11]ከእናንተ ማንም የሚናገር ቢኖር እንደ እግዚአብሔር ቃል ይናገር፤ የሚያገለግልም ቢኖር እግዚአብሔር በሚሰጠው ብርታት ያገልግል፤ ይኸውም እግዚአብሔር በኢየሱስ ክርስቶስ አማካይነት እንዲከብር ነው፤ ክብርና ኀይል ለእርሱ ከዘላለም እስከ ዘላለም ይሁን፤ አሜን።

ክርስቲያን በመሆን የሚደርስ መከራ

[12]ወዳጆች ሆይ፤ እንደ እሳት የሚፈትን ብርቱ መከራ በመቀበላችሁ እንግዳ ነገር እንደ ደረሰባችሁ በመቍጠር አትደነቁ፤ [13]ነገር ግን ክብሩ በሚገለጥበት ጊዜ ደስታችሁ ታላቅ እንዲሆን የክርስቶስ መከራ ተካፋዮች በመሆናችሁ ደስ ይበላችሁ። [14]ስለ ክርስቶስ ስም ብትሰደቡ፣ የክብር መንፈስ የሆነው የእግዚአብሔር መንፈስ በእናንተ ላይ ስለሚያርፍ ብፁዓን ናችሁ። [15]ከእናንተ ማንም መከራን የሚቀበል ቢኖር፣ ነፍሰ ገዳይ ወይም ሌባ ወይም ወንጀለኛ ወይም በሰው ነገር ጣልቃ ገቢ ሆኖ መከራን አይቀበል፤ [16]ክርስቲያን በመሆኑ መከራ ቢደርስበት ግን ስለዚህ ስም እግዚአብሔርን ያመስግን እንጂ አይፈር፤ [17]ፍርድ ከእግዚአብሔር ቤት የሚጀምርበት ጊዜ ደርሶአልና። እንግዲህ ፍርድ የሚጀምረው በእኛ ከሆነ ለእግዚአብሔር ወንጌል የማይታዘዙ ሰዎች መጨረሻቸው ምን ይሆን?

[18]እንግዲህ፣

"ጻድቅ የሚድነው በጭንቅ ከሆነ፣
ዐመፀኛውና ኀጢአተኛው እንዴት ሊሆን
ይሆን?"

[19]ስለዚህ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ መከራ የሚቀበሉ ሁሉ ነፍሳቸውን ለታመኑ ፈጣሪ ዐደራ ሰጥተው መልካም ማድረጋቸውን ይቀጥሉ።

ለሽማግሌዎችና ለጎልማሶች የተሰጠ ምክር

5 እንግዲህ ከእነርሱ ጋር እኔም ሽማግሌና የክርስቶስ መከራ ምስክር የሆንሁ እንዲ

4፥6 1ጴጥ3፥19
4፥7 ሐሥ24፥25፤ ሮሜ13፥11
4፥8 ምሳ10፥12፤ ያዕ5፥20፤1ጴጥ1፥22
4፥9 ሮሜ12፥13፤ ፊል2፥14
4፥10 ሮሜ12፥6፡7፤ 1ቆሮ4፥2
4፥11 ሮሜ11፥36፤ 1ቆሮ10፡31፤ኤፌ6፥10፤ 1ጢሞ2፥4
4፥12 1ጴጥ1፥6፡7
4፥13 ማቴ5፥12፡ ሮሜ8፥17፤2ቆሮ1፥5፡ 1ጴጥ1፥7፤5፥1
4፥14 ማቴ5፥11፡ ዮሐ15፥21
4፥16 ሐሥ5፥41
4፥17 ኤር25፥29፤ ሕዝ9፥6፤አሞ3፥2፡ 2ተሰ1፥8፤1ጢሞ3፥15
4፥18 ምሳ11፥31፡ ሉቃ23፥31
4፥19 1ጴጥ2፥15፤ 3፥17
5፥1 ሉቃ24፥48፤ ሐሥ11፥30፤ 1ጴጥ1፥5፡7፤4፥13፤ ራእ1፥9

4፥6 *ለሙታን እንኳ ሳይቀር የተሰበከው፣* ይህ ስብከት ቀድሞ የተከናወነው። ስብከቱ እነዚህ ሰዎች ከሞቱ በኋላ የተደረገ ሳይሆን፣ በሕይወት እያሉ የተደረገ ነበር (ከሞት በኋላ ሰዎች ሊድኑ የሚችሉበት ሌላ ሁኔታ የለም ዕብ 9፥27 ይመ)። *እንደ ማንኛውም ሰው በሥጋ ይፈረድባቸዋል፤* አሁን ሙታን ለሆኑት፣ ወንጌል የተሰበከበት የመጀመሪያው ምክንያት ይህ ነው። አንዳንዶች፣ ይህ ፍርድ በዚህ ሕይወት (ዮሐ 5፥24) ወይም ሊመጣ ባለው ሕይወት (ቍ 5)፣ በሰዎች ሁሉ ላይ እንደሚደርስባቸው ይናገራሉ። በዚህ ምድር ወንጌል ለሰዎች የሚሰበከው፣ በክርስቶስ ሞት አሁን ፍርድን ተቀብለው፣ ሊመጣ ካለው ፍርድ እንዲያመልጡ ነው። ሌሎች ደግሞ፣ እነዚህ ሰዎች የተፈረደባቸው፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ ለምን የኀጢአትን ኑሮ እንደማይከተል በማያስተውሉ፣ እንደ ሰው ሐሳብ በሚፈርዱ በአረማውያን ነው ይላሉ (ቍ 2-4 ይመ)። በተመሳሳይ ሁኔታም ዓለም ክርስቶስን አሳወቀውም ነበር (ሐሥ 2፥22-24፡36፤ 3፥13-15፤ 5፥30-32፤ 7፥51-53)። *እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ በመንፈስ ግን፤* አሁን ሙታን ለሆኑት፣ ወንጌል የተሰበከበት ሁለተኛው ምክንያት ይህ ነው። አንዳንዶች ወንጌል የሚሰበከበት ዐላማ፣ የሚሰሙት ሁሉ ከእግዚአብሔር ጋር ለዘላለም እንዲኖሩም ሲሆን፣ ይህን ዘላለማዊ ሕይወት መንፈስ ቅዱስ ይሰጣቸዋል ብለው ያምናሉ። ሌሎች ደግሞ የእግዚአብሔርን ሕዝብ በኀጢአት የተሞላው ዓለም ቢያንላቀላቸውና ቢገድላቸውም፣ ወንጌል የሚሰበከው መንፈስ ቅዱስ የዘላለም ሕይወት ስለሚሰጣቸው ነው ይላሉ።

4፥7 *መጨረሻ ተቃርቦአል፤* የያዕ 5፥9 ማብ ይመ። *ስለዚህ* የመጨረሻው ጊዜ፣ በተለይም የክርስቶስን ዳግም ምጽአት መጠባበቅ የአማኞችን ዝንባሌ፣ ድርጊትና ግንኙነት መልክ ያስይዘዋል (2ጴጥ 3፥11-14)። *መጸለይ፤* ከ3፥7፤ ሉቃ 18፥1፤ 1ቆሮ 7፥5፤ ኤፌ 6፥18፤ 1ተሰ 5፥17፤ ዮሐ 5፥14-15 ጋር ያነጻጽሩ። *ንጹሕ አእምሮ፤* ክርስቲያኖች በአስተሳሰባቸው የበሰለ፣ ጥበብ የተሞላ ውሳኔ ሊሰጡ የሚችሉና በሕይወታቸውም በግልጽ የሚታወቅ ዐይነተኛ ዐላማ ሊኖራቸው ይገባል። *ራሳችሁንም የምትገዙ፤* ገላ 5፥23 ይመ።

4፥8 *ፍቅር ብዙ ኀጢአትን ይሸፍናልና፤* ፍቅር፣ ደግሞ ደጋግሞ ይቅርታ ያደርጋል (ማቴ 18፥21-22፤ 1ቆሮ 13፥5፤ ኤፌ 4፥32 ይመ)። *እርስ በርሳችሁ ከልብ ተዋደዱ፤* 1ተሰ 4፥9-10፤ 2ጴጥ 1፥7፤ 1ዮሐ 4፥7-11 ይመ።

4፥9 *እንግድነት ተቀባበሉ፤* ሮሜ 12፥13፤ 1ጢሞ 3፥2፤ 5፥10፤ ቲቶ 1፥8፤ 3ዮሐ 5-8 ይመ።

4፥10 *እያንዳንዱ ... በተቀበለው የጸጋ ስጦታ፤* ሮሜ 12፥4-8፤ 1ቆሮ 12፥7-11 ይመ።

4፥11፤ *ቃል፤* በግሪኩ ይህ ቃል የሚያመለክተው፣ ቅዱሳት መጻሕፍትን ወይም እግዚአብሔር የተናገረውን ቃል ነው (ሐሥ 7፥38፤ ሮሜ 3፥2 ይመ)። *ክብርና...ለእርሱ...ይሁን፤* 1ቆሮ 1፥26-31፤ ይሁዳ 24-25 ይመ።

4፥12 *ወዳጆች ሆይ፤* ወይም "እናንተ የተወደዳችሁ" ማለት ነው (2፥11 ይመ)። *ብርቱ መከራ በመቀበላችሁ ... አትደነቁ፤* 1፥6-7፤ 2፥20-21 ይመ።

4፥13 *የክርስቶስ መከራ ተካፋዮች በመሆናችሁ ደስ ይበላችሁ፤* የቈላ 1፥24 ማብ ይመ። ጴጥሮስ በአንድ ወቅት፣ ክርስቶስ መከራ ሊቀበል አይገባውም በማለት ተቃውሞ ነበር (ማቴ 16፥21-23)። አማኞች ስለ ክርስቶስ መከራ ሲቀበሉ፣ በጌታ ያላቸውን ደስታ እጅግ ያበዛላቸዋል (ማቴ 5፥10-12፤ ሐሥ 5፥41፤ 16፥25)።

4፥14 *ስለ ክርስቶስ ስም ብትሰደቡ፤* ማቴ 5፥11-12፤ ዮሐ 15፥18-20፤ ሐሥ 5፥41፤ 14፥22፤ ሮሜ 8፥17፤ 2ቆሮ 1፥5፤ ፊል 3፥10፤ 2ጢሞ 3፥12 ይመ።

4፥17 *ፍርድ ከእግዚአብሔር ቤት የሚጀምርበት ጊዜ፤* በአማኞች የሚደርሰው መከራ፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን ለማጥራት የሚልከው ፍርድ ነው። *ለእግዚአብሔር ወንጌል የማይታዘዙ ሰዎች መጨረሻቸው ምን ይሆን?፤* እግዚአብሔር በራሱ ሕዝብ ላይ የሚፈርድ ከሆነ፣ በማያምኑት ሰዎች ላይ የሚመጣው ፍርድ ምን ያህል የከፋ እንደሚሆን ያመለክታል።

5፥1 *ከእነርሱ ጋር እኔም ሽማግሌና፤* የሐሥ 20፥17፤ የ1ጢሞ 3፥1፤ 5፥17 ማብ ይመ። በመልእክቱ መጀመሪያ ራሱን እንደ ሐዋርያ ያቀረበው ጴጥሮስ (1፥1)፣ አሁን ደግሞ ራሱን እንደ ሌሎቹ የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች ይቈጥራል (ከ2ዮሐ 1፤ 3 ዮሐ 1 ጋር ያነጻጽሩ)። እነዚህ ሽማግሌዎች ካላቸው ታላቅ ኀላፊነትና በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ካለው አስቸጋሪ ሁኔታዎች አንጻር ሲታይ፣ ይህ የጴጥሮስ አባባል እጅግ የሚያበረታታ ነው። እነዚህ ሽማግሌዎች በኀላፊነት የሚመሩአቸው አብያተ ክርስቲያናት በትንሹ እስያ ተበትነዋል (1፥1 ይመ)፤ ጴጥሮስ የአንድ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን መሪ ከሆነ፣ ከእነዚህ ሰዎች እንደ አንዱ የአንድ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ሽማግሌ ነው ማለት ነው። *የክርስቶስ መከራ ምስክር የሆንሁ፤* ጴጥሮስ ከኢየሱስ አገልግሎት መጀመሪያ አንሥቶ በአገልግሎቱ የተለያዩ ደረጃዎች ሁሉና በመጨረሻው የመከራ ጊዜ ከእርሱ ጋር አብሮ ስለ ነበር፣

ሁም ወደ ፊት የሚገለጠው ክብር ተካፋይ የምሆን በመካከላችሁ ያሉትን ሽማግሌዎች እመክራቸዋለሁ፤ [2]በእናንተ ኀላፊነት ሥር ያለውን የእግዚአብሔርን መንጋ ጠብቁ፤ የምትጠብቁትም ከእግዚአብሔር እንደሚጠበቅባችሁ በግድ ሳይሆን በፈቃደኝነት፣ ለጥቅም በመስገብገብ ሳይሆን ለማገልገል ባላችሁ ጽኑ ፍላጎት ይሁን፤ [3]እንዲሁም በዐደራ ለተሰጣችሁ መንጋ መልካም ምሳሌ በመሆን እንጂ በላያቸው በመሠልጠን አይሁን። [4]የእረኞች አለቃ በሚገለጥበት ጊዜ የማይጠፋውን አክሊል ትቀበላላችሁ።

[5]ጕልማሶች ሆይ፤ እናንተም እንዲሁ ለሽማግሌዎች ተገዙ፤ ሁላችሁም እርስ በርስ በመከባበር ትሕትናን ልበሱ፤ ምክንያቱም፣

"እግዚአብሔር ትዕቢተኞችን ይቃወማል፤

ለትሑታን ግን ጸጋን ይሰጣል።"

[6]ስለዚህ እርሱ በወሰነው ጊዜ ከፍ እንዲያደርጋችሁ ከእግዚአብሔር ብርቱ እጅ በታች ራሳችሁን ዝቅ አድርጉ፤ [7]እርሱ ስለ እናንተ ስለሚያስብ የሚያስጨንቃችሁን ሁሉ በእርሱ ላይ ጣሉት።

[8]ራሳችሁን የምትገዙ ሁኑ፤ ንቁም፤ ጠላታችሁ ዲያብሎስ የሚውጠውን በመፈለግ እንደሚያገሣ አንበሳ ወዲያ ወዲህ ይዞራል።

5፥2 ዮሐ21፥16፤ 2ቆሮ9፥7፤1ጢሞ3፥3፤ ፊሞ14
5፥3 ሕዝ34፥4፤ ማቴ20፥25-28፤ 1ጢሞ4፥12
5፥4 ዮሐ10፥11፤ 1ቆሮ9፥25፤1ጴጥ1፥4
5፥5 ምሳ3፥34፤ ማቴ23፥12፤ኤፌ5፥21፤ 1ጴጥ3፥8
5፥6 ኢዮ5፥11፤ ያዕ4፥10
5፥7 መዝ37፥5፤ 55፥22፤ማቴ6፥25፤ ዕብ13፥5
5፥8 ኢዮ1፥7፤ ሐሥ24፥25፤2ጢሞ4፥17
5፥9 ሐሥ14፥22፤ ቈላ2፥5፤ያዕ4፥7
5፥10 መዝ18፥32፤ ሮሜ8፥28፤2ቆሮ4፥17፤ 2ተሰ2፥17፤ 2ጢሞ2፥10፤1ጴጥ1፥6
5፥11 ሮሜ11፥36
5፥12 ሐሥ15፥22፤ 1ቆሮ16፥13፤ ዕብ13፥22
5፥13 ሐሥ12፥12
5፥14 ሮሜ16፥16፤ ኤፌ6፥23

[9]በዓለም ዙሪያ ያሉት ወንድሞቻችሁ ተመሳሳይ መከራ እንደሚቀበሉ ዐውቃችሁ በእምነት ጸንታችሁ ተቃወሙት።

[10]በክርስቶስ ወደ ዘላለም ክብሩ የጠራችሁ የጸጋ ሁሉ አምላክ፣ ለጥቂት ጊዜ መከራ ከተቀበላችሁ በኋላ እርሱ ራሱ መልሶ ያበረታችኋል፤ አጽንቶም ያቆማችኋል። [11]ኀይል ከዘላለም እስከ ዘላለም ለእርሱ ይሁን፤ አሜን።

የስንብት ሰላምታ

[12]እንደ ታማኝ ወንድም በምቈጥረው በስልዋኖስ አማካይነት ይህንን አጭር መልእክት ጽፌላችኋለሁ፤ የጻፍሁላችሁም ልመክራችሁና ይህ እውነተኛ የእግዚአብሔር ጸጋ መሆኑን ልመሰክርላችሁ ብዬ ነው። በዚህ ጸጋ ጸንታችሁ ቁሙ።

[13]ከእናንተ ጋር የተመረጠችው፣ በባቢሎን የምትገኘው[m] ሰላምታ ታቀርብላችኋለች፤ እንዲሁም ልጄ ማርቆስ ሰላምታ ያቀርብላችኋል። [14]በፍቅር አሳሳም እርስ በርሳችሁ ሰላምታ ተሰጣጡ።

በክርስቶስ ላላችሁ ለሁላችሁ ሰላም ይሁን።

[m]13 በአንዳንድ ጥንታዊ ቅጆች ላይ *በባቢሎን የምትገኘው ቤተ ክርስቲያን* ይላል።

የእርሱ ምስክር ነው (ከማቴ 26፥58፤ ማር 14፥54፤ ሉቃ 22፥60-62፤ ዮሐ 18፥10-11፡15-16 ጋር ያነጻጽሩ)። በዚህ መልእክት ጴጥሮስ ዐይነተኛ የክርስቶስ መከራ ምስክር ነው (2፥21-24 ይመ)፤ በሐሥ 1፥8 ላይ ያለውን የኢየሱስ ትእዛዝ ፈጽሞአል። *ወደፊት የሚገለጠው ክብር ተካፋይ የምሆን፤* በክርስቶስ አገልግሎት ውስጥ የተገለጠውን ክብር ጴጥሮስ መስክሮአል (ዮሐ 1፥14፤ 2፥11 ይመ)፤ ይኸውም፣ ኢየሱስ በክብር በተለወጠ ጊዜ ስለ ነበረና (ማቴ 16፥27፤ 17፥8) የሚመጣውን የክርስቶስን መንግሥት ክብር ስለ አየነው። እግዚአብሔር በወሰነው ጊዜ፣ ክርስቶስ መከራን ተቀብሎ ወደ ክብሩ እንደ ገባ ሁሉ፣ የእርሱም ሕዝብ መከራ ከተቀበሉ በኋላ፣ ወደ ፊት በሚገለጠው የክርስቶስ ክብር ተካፋዮች ይሆናሉ።

5፥2 *የእግዚአብሔርን መንጋ ጠብቁ፤* ጌታችን የተጠቀመበት ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ዮሐ 10፥1-18፤ ሉቃ 15፥3-7)፤ ይህም ዘይቤ፣ በጴጥሮስ ልብ ስፍራ ይዞ ነበር (ዮሐ 21፥15-17፤ ከ1ጴጥ 2፥25 ጋር ያነጻጽሩ)። ጴጥሮስ ይህን መልእክት ሲጽፍ፣ በጎቹን እንዲመግብ ክርስቶስ የሰጠውን ትእዛዝ እየፈጸመ ነበር። ጴጥሮስ ለሽማግሌዎች የጻፈው መልእክት፣ ጳውሎስ ለኤፌሶን ሽማግሌዎች ያደረገውን የስንብት ንግግር ይመስላል (በተለይ ሐሥ 20፥28 ይመ)። "እረኛ" የሚለው ቃል በብሉይ ኪዳንም የሚጠቀስ ተለዋጭ ዘይቤ ነው (ሕዝ 34፥1-10)። *የምትጠብቁትም፤* የዚህ ቃል ተመሳሳይ በሐሥ 20፥28፤ ፊል 1፥1፤ 1ጢሞ 3፥2፤ ቲቶ 1፥7 ላይ ተጠቅሶአል፤ የ1ጢሞ 3፥1 ማብ ይመ። በዚህ ምንባብና በሐሥ 20፥17 ላይ በግልጽ እንደሚታየው፣ "ሽማግሌ"፣ "ጠባቂ" እና "እረኛ" የሚሉት ሦስት ቃላት፣ አንድን የአገልግሎት ዘርፍ ያሚያመለክቱ ናቸው (የቲቶ 1፥7 ማብ ይመ)።

5፥3 *በላያቸው በመሠልጠን አይሁን፤* ከማቴ 16፥24-27፤ ማር 10፥42-45 ፊል 2፥6-11፤ 2ተሰ 3፥9 ጋር ያነጻጽሩ። ጴጥሮስ የሐዋርያነት ሥልጣን ቢኖረውም (ቍ 1 ይመ)፣ በመልእክቱ ውስጥ መልካም ሥነ ምግባርን በምሳሌነት ያቀርባል እንጂ፣ በአንባቢዎች ላይ አልሠለጠነባቸውም።

5፥4 *የእረኞች አለቃ፤* ክርስቶስን ያመለክታል፤ ጻግም በሚመጣበት ጊዜ፣ ለእርሱ በመገዛት በእረኝነት ላገለገሉ ሁሉ ሽልማትን ይሰጣቸዋል። *የማይጠፋውን፤* 1፥4 ይመ። *የማይጠፋውን አክሊል፤* ታማኝ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች፣ በምድር ሳሉ ክብር ቢነፈጋቸውም፣ የእረኞች አለቃ ከሆነው ከክርስቶስ በሰማያት ክብርን ይቀበላሉ።

5፥5 *ተገዙ፤* ከ2፥13-3፥6 ድረስ ባለው ክፍል ዐቢይ ሐሳብ ነው። ነገር ግን በዚህ ክፍል፣ የቤተ ክርስቲያንን መሪዎች በሚመለከት ቀርቦአል። *እርስ በርስ በመከባበር ትሕትናን ልበሱ፤* ጴጥሮስ ይህን ሲጽፍ፣ በዮሐ 13 ላይ የተፈጸመው እግር የማጠብ ሁኔታ በሐሳቡ ያለ ይመስላል፤ ምንም እንኳ መጀመሪያ ላይ ኢየሱስ እግሩን እንዳያጥበው ቢከለክለውም፣ አሁን ግን እግር የመታጠብን መልእክት አስተውሎ ጻፈ (ዮሐ 13፥7 ይመ)።

5፥6፤ ሉቃ 14፥11 ይመ። *በወሰነው ጊዜ ከፍ እንዲያደርጋችሁ፤* የእግዚአብሔር ርዳታ የሚገኘው ትክክለኛ በሆነ ጊዜ ነው።

5፥7፤ ከፊል 4፥6-7 ጋር ያነጻጽሩ።

5፥8 *ራሳችሁን የምትገዙ ሁኑ፤* 1ተሰ 5፥6፡8 ይመ። *ንቁም፤* በጌታችን የጌቴሴማኒ የጣር ጊዜ፣ ንቁ አለመሆን ያስከተለውን ችግር፣ ጴጥሮስ ያስታወሰ ይመስላል (ማቴ 26፥36-46)።

5፥9 *ወንድሞቻችሁ፤* ተነጥለው ያሉ ሳይሆኑ፣ መከራ በሚካፈሉበት ኅብረት ውስጥ ናቸው።

5፥10 *የጸጋ፤* የገላ 1፥3፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ።

5፥12 *በስልዋኖስ አማካይነት፤* ይህን መልእክት ወደ ተጻፈላቸው ሰዎች ያደረሰው፣ ስልዋኖስ ሊሆን ይችላል፤ ምናልባትም የጴጥሮስን ሐሳብ በጽሑፍ ያሰፈረው ጸሓፊ እርሱ ሊሆን ይችላል። *ልመክራችሁና...የእግዚአብሔር ጸጋ* በመግቢያ ላይ መሪ ሐሳብ የሚለውን ይመ።

5፥13 *የተመረጠችው፤* የኤፌ 1፥4 ማብ ይመ። *በባቢሎን፤* በመግቢያው ላይ የተጻፈበት ቦታ የሚለውን ይመ። *ልጄ ማርቆስ፤* ለማርቆስ ካለው ቅርበትና ፍቅር የተነሣ ልጄ ብሎ ይጠራዋል። ጴጥሮስ ምናልባት ማርቆስን ወደ ክርስቶስ አምጥቶት ሊሆን ይችላል (1ጢሞ 1፥2 እና ማብ ይመ)።

5፥14 *አሳሳም፤* የ1ቆሮ 16፥20 ማብ ይመ። *በክርስቶስ ላላችሁ ለሁላችሁ ሰላም ይሁን፤* ከክርስቶስ ጋር ኅብረት ላደረጉ ሁሉ፣ መንፈሳዊ ድነትንና በረከትን ማለት ነው። ጴጥሮስ መልእክቱን የሚደመድመው፣ አማኞች ከክርስቶስ ጋር ያላቸውን ኅብረት በመጥቀስ ነው፤ ይህም ሙሉ መልእክቱን ለመረዳት የሚያስችል መሪ ሐሳብ ነው።

የሐዋርያ ጴጥሮስ መልእክት - ሁለተኛ

መግቢያ

ጸሐፊው

ጸሐፊው ራሱ ስምዖን ጴጥሮስ እንደ ሆነ (1፥1) ገልጸአል። የግል ልምዱን በተናገረበት ምንባብ ውስጥም (1፥12-15) አንደኛ መደብ ነጠላ ቊጥር ተውላጠ ስም በመጠቀም፣ ኢየሱስ በተራራ ላይ በክብር በተገለጠ ጊዜ የዐይን ምስክር እንደ ነበረ ተናግሮአል (1፥16-18፤ ከማቴ 17፥1-5 ጋር ያነጻጽሩ)። ጸሐፊው፣ ይህ ሁለተኛ መልእክቱ መሆኑን የተናገረ ሲሆን (3፥1)፣ ጳውሎስን "የተወደደ ወንድማችን" ይለዋል (3፥15 እና ማብ ይመ)። በአጭሩ መልእክቱ የጴጥሮስ ሲሆን የመልእክቱ ባሕርይ ይህንኑ ይደግፋል።

ሁለተኛው የጴጥሮስ መልእክት እንደ አንደኛው መልእክት በመጀመሪያዋ ቤተ ክርስቲያን ዘንድ በስፋት የታወቀና የተረጋገጠ ባይሆንም፣ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት መጨረሻና በሁለተኛው ምእተ ዓመት ውስጥ ሥልጣን ያለው መልእክት መሆኑን አምነው በመቀበል የተጠቀሙበት አንዳንዶች አሉ (ቀለሚንጦስ 95 ዓ.ም. ውስጥ ተጠቅሶአል)። ጴጥሮስ መልእክቱን መጻፉ አሪገን እስከ ኖረበት ዘመን ድረስ (185-253 ዓ.ም.) ተቀባይነት አላገኘም ነበር። አሪገንም በዚህ ጉዳይ ጥርጥር እንዳለው ያንጸባርቀ ይመስላል። ኢውሳቢዮስ (265-340) በበኩሉ መልእክቱ በጴጥሮስ እንደ ተጻፈ ቢቀበልም፣ ጥያቄ ውስጥ ካሉት መጻሕፍት ጋር ቈጥሮት ነበር። ከኢውሳቢዮስ በኋላ ግን መጻፉ፣ በቀኖና አጠቃላይ ተቀባይነት አግኝቷል።

የተጻፈበት ጊዜ

ጴጥሮስ የመጀመሪያውን መልእክት (1ኛ ጴጥሮስ ሊሆን ይችላል) ከጻፈ በኋላ (3፥1)፣ ወደ ሕይወት ዘመኑ መጨረሻ አካባቢ (ከ1፥12-15 ጋር ያነጻጽሩ) ሁለተኛውን መልእክት ጻፈ። የሁለቱም አንባቢያን ተደራስያን አንድ ናቸው። ጴጥሮስ የተሠዋው በኔሮ ዘመነ መንግሥት በመሆኑ መልእክቱን የጻፈው በ68 ዓ.ም. እና በ65 ዓ.ም. መካከል ይሆናል ።

ሁለተኛው የጴጥሮስ መልእክት ከላይ ከተጠቀሰው ጊዜ በኋላ እንደ ተጻፈ የሚናገሩ ቢኖሩም ቅሉ በመልእክቱ ውስጥ ምንም የሚደግፋቸው መረጃ የለም። መልእክቱ የሚዋጋው የስሕተት ትምህርት፣ በመጀመሪያው ምእተ ዓመት ከነበሩት የስሕተት ትምህርቶች ጋር ይመሳሰላል። የመጽሐፉን ሁለተኛ ምዕራፍ በሁለተኛው ምእተ ዓመት ከነበረው ከኖስቲስዝም ጋር እንዲነጻጸር ማድረግ የምዕራፉን ይዘት ከሚፈቅድልን በላይ መለጠጥ ነው። በ2ኛ ጴጥሮስ ውስጥ የተጠቀሱት የስሕተት አስተማሪዎች ከሁለተኛው ምእተ ዓመት መሥራች ኖስቲኮች ጋር የነበሩ ሊሆኑ ስለሚችሉ፣ ከመጨረሻው የጴጥሮስ የሕይወት ዘመን ጋር የማይስማማ ሆኖ ስለ እነርሱ የተጻፈ አንዳች ነገር የለም።

አንዳንድ ሰዎች በ3፥4 ላይ የተጠቀሱት አባቶች የመጀመሪያዪቱ ክርስቲያኖች ናቸው ስለሚሉ ከላይ የተጠቀሰውን ዘመን ወደ ኋላ ይመልሱታል። "አባቶች" የሚለው ቃል ግን ብዙውን ጊዜ የብሉይ ኪዳን አባቶችን የሚያመለክት ነው (ዮሐ6፥31 ሐሥ3፥13፤ ዕብ 1፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። እንደዚሁም ስለ ጳውሎስና ስለ መልእክቶቹ የሚናገሩት ክፍሎች (3፥15)፣ ጴጥሮስ ከሞተ በኋላ የነበረውን ዘመን የሚያመለክቱ አይደለም።

2ኛ ጴጥሮስና የይሁዳ መልእክት

የጴጥሮስ መልእክትና የይሁዳ መልእክት ግልጽ የሆነ ተመሳሳይነት አላቸው (2ጴጥ ከይሁዳ 4-18 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ግልጽ ልዩነትም አላቸው። አንዱ ከሌላው (ቀድቶአል) ወስዶአል፤ ወይም ሁለቱም ከአንድ የጋራ ምንጭ የተቀዱ ናቸው የሚሉ አሉ። አንዱ ከሌላው ወስዶ ከሆነም ከዋናው ሐሳብ ጋር እንዲጣጣም፣ የደራሲውን ዐላማ እንዲጠናከር እንጂ ለክረጃ ተብሎ አይደለም። ብዙዎች ይሁዳ ጴጥሮስን ተጠቅሞአል ቢሉም፣ ረጅሙ መልእክት (ጴጥሮስ) አጭሩን (ይሁዳ) ተጠቅሞአል ቢባል የበለጠ ይታመናል። እንዲህ ዐይነት መዋዋስ በጥንታውያን የሥነ ጽሑፍ ሥራዎች ውስጥ የተለመደ ነበር። ለምሳሌ ያህል ብዙ ሰዎች ጳውሎስ ፊል 2፥6-11 እና 1ጢሞ3፥16 ሲጽፍ የጥንት መዝሙሮችን ክፍሎች ተጠቅሞ እንደ ነበር ያምናሉ።

ዐላማው

ጴጥሮስ በመጀመሪያው መልእክቱ ምእመናን ከቤተ ክርስቲያን ውጭ የሚመጣባቸውን ስደት (1ጴጥ 4፥12 ይመ) እንዴት መቋቋም እንደሚገባቸው ይመክራቸዋል፤ በዚህ በሁለተኛው መልእክቱ ግን ወደ ቤተ ክርስቲያን ከገቡት (2፥1፤ 3፥3-4 ይመ) ሐሰተኞች አስተማሪዎችና ከፉዎች እንዴት ራሳቸውን መጠበቅ እንዳለባቸው ያስተምራቸዋል። ሁለቱ መልእክቶች በሐሳብና በይዘት የተለያዩ ቢሆኑም ጴጥሮስ እንደ አንድ የእግዚአብሔር መንጋ እረኛ (ዮሐ21፥15-17)፣ አንባቢዎች ክርስቲያናዊ እምነትንና ተግባርን በማዋሐድ ጤናማ በሆነ አካሄድ እንዲተጉ ያሳስባቸዋል። ዐላማውም በሦስት ይከፈላል፤ (1) የክርስቲያናዊ ሕይወትን እድገት ለማበረታታት (ም1)፤ (2) የስሕተት ትምህርትን ለመዋጋት (ም2)፤ (3) የጌታን ዳግም ምጽአት በመጠባበቅ እንዲበረቱ ለመምከር (ም3) ነው።

አስተዋፅኦ

1. **መግቢያ** (1፥1-2)
2. በክርስቲያናዊ በጎ ምግባር ስለ ማደግ የተሰጠ ምክር (1፥3-11)
   ሀ. የመለኮታዊ ኀይል ማስቻል (1፥3-4)
   ለ. ለእድገት የቀረበ ጥሪ (1፥5-7)
   ሐ. የእድገት (ጥቅም) ዋጋ (1፥8-11)
3. የጴጥሮስ መልእክት ዐላማና እውነተኛነት (1፥12-21)
   ሀ. የጻፈበት ዐላማ (1፥12-15)
   ለ. የሥልጣኑ መሠረት (1፥16-21)
4. ከሐሰተኛ መምህራን መጠንቀቅ (ም 2)
   ሀ. መምጣታቸው አስቀድሞ መነገሩ (2፥1-3ሀ)
   ለ. እንደሚፈረድባቸው መረጋገጡ (2፥3ለ-9)
   ሐ. ባሕርያቸው መታወቁ (2፥10-22)
5. የክርስቶስ ዳግም ምጽአት እውነት መሆኑ (3፥1-16)
   ሀ. ጴጥሮስ የጻፈበት ዐላማ መደገሙ (3፥1-2)
   ለ. የዘባቾች መምጣት (3፥3-7)
   ሐ. የክርስቶስ ዳግም ምጽአት እርግጠኛነት (3፥8-10)
   መ. የክርስቶስን ዳግም ምጽአት የተመረኰዙ ምክሮች (3፥11-16)
6. መደምደሚያ አስተያየት (3፥17-18)

1 የኢየሱስ ክርስቶስ አገልጋይና ሐዋርያ ስምዖን ጴጥሮስ፣ በአምላካችንና በአዳኛችን በኢየሱስ ክርስቶስ ጽድቅ በኩል እንደ ተቀ በልነው ዐይነት ክቡር እምነት ለተቀበሉት፤

²እግዚአብሔርንና ጌታችን ኢየሱስን በማወቅ ጸጋና ሰላም ይብዛላችሁ::

መጠራትንና መመረጥን ማረጋገጥ

³በገዛ ክብሩና በበጎነቱ የጠራንን እርሱን በማወቅ ለሕይወትና ለእውነተኛ መንፈሳዊነት የሚያስፈልገንን ሁሉ የመለኮቱ ኀይል ሰጥ ቶናል:: ⁴ከክፉ ምኞት የተነሣ በዓለም ካለው ምግባረ ብልሹ ሕይወት አምልጣችሁ ከመለኮታዊ ባሕርይ ተካፋዮች እንድትሆኑ በእነዚህ ነገሮች አማካይነት እጅግ ታላቅና ክቡር የሆነውን ተስፋ ሰጥቶናል::

⁵በዚህም ምክንያት በሙሉ ትጋት በእም ነታችሁ ላይ በጎነትን ለመጨመር ጣሩ፤ በበጎነት ላይ ዕውቀትን፣ ⁶በዕውቀት ላይ ራስን መግዛት፣ ራስን በመግዛት ላይ መጽና ትን፣ በመጽናት ላይ እውነተኛ መንፈሳ ዊነትን፤ ⁷በእውነተኛ መንፈሳዊነት ላይ ወንድ ማዊ መተሳሰብን፣ በወንድማዊ መተሳሰብ ላይ ፍቅርን ጨምሩ:: ⁸እነዚህ ባሕርያት ተትረፍርፈው ቢኖሯችሁ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን በማወቅ ዳተኞችና ፍሬ ቢሶች ከመሆን ይጠብቋችኋል:: ⁹እነዚህ ባሕርያት የሌሉት ግን የሩቁን የማያይ ወይም ዕውር ነው፤ ከቀድሞው ኀጢአቱ መንጻቱንም ረስቶአል::

¹⁰ስለዚህ ወንድሞች ሆይ፤ መጠራታች ሁንና መመረጣችሁን ለማጽናት ከፊት ይልቅ ትጉ፤ ምክንያቱም እነዚህን ብታደርጉ ከቶ አትሰናከሉም፤ ¹¹በዚህም ወደ ጌታችንና አዳኛ ችን ወደ ኢየሱስ ክርስቶስ ዘላለማዊ መንግ ሥት መግባት በሙላት ይሰጣችኋል::

የቅዱሳት መጻሕፍት ትንቢት

¹²ስለዚህ ምንም እንኳ እነዚህን ነገሮች ብታውቋቸውና በያዛችሁት እውነት ብት ጸኑም፣ ስለ እነዚህ ነገሮች እናንተን ዘወትር ከማሳሰብ ቸል አልልም:: ¹³በዚህ ምድራዊ ድንኳን ውስጥ እስካለሁ ድረስ እናንተን መቀ ትጐት ትክክል ሆኖ ይታየኛል፤ ¹⁴ምክንያቱም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ ገለጠልኝ ይህን ምድራዊ ድንኳን ቶሎ ጥዬ እንደምሄድ ዐውቃለሁ፤

1፥1 ሮሜ1፥1፤ 3፥21-26፤ቲቶ2፥13፤ 1ጴጥ1፥1
1፥2 ቍ3፡8፤ ሮሜ1፥7፤ፊል3፥8፤ 2ጴጥ2፥20፤3፥18
1፥3 ቍ2፡ ሮሜ8፥28፤1ጴጥ1፥5
1፥4 2ቆሮ7፥1፤ ኤፌ4፥24፤ዕብ12፥ 10፤ ያዕ1፥27፤ 2ጴጥ2፥18-20፤ 1ዮሐ3፥2
1፥5 ቍ2፤ቈላ2፥3
1፥6 ቍ3፡ ሐሥ24፥25፤ ዕብ10፥36
1፥7 ሮሜ12፥10፤ 1ተሰ3፥12
1፥8 ቍ2፤ ዮሐ15፥2፤ ቈላ1፥10፤ቲቶ3፥14
1፥9 ማቴ1፥21፤ ኤፌ5፥26፤ 1ዮሐ2፥11
1፥10 መዝ15፥5፤ ሮሜ8፥28፤2ጴጥ3፥ 17፤ይሁ24
1፥11 መዝ145፥13፤ 2ጢሞ4፥18፤ 2ጴጥ2፥20፤3፥18
1፥12 ፊል3፥1፤ 1ዮሐ2፥21፤ 2ዮሐ2፤ይሁ5
1፥13 ኢሳ38፥12፤2ቆሮ5፥1፡4፤2ጴጥ3፥1
1፥14 ዮሐ13፥36፤ 21፥18፡19፤2ጢሞ4፥6

1፥1 *አገልጋይና፡* የሮሜ 1፥1 ማብ ይመ:: *ሐዋርያ፡* የማር 6፥30፤1ቆሮ1፥1፤ዕብ3፥1 ማብ ይመ:: *ስምዖን ጴጥሮስ፡* የማቴ 16፥18፤ዮሐ 1፥42 ማብ ይመ:: *በአምላካችንና በአዳኛችን በኢ የሱስ ክርስቶስ፡* ኢየሱስ አምላክና አዳኝ እንደ ሆነ የሚያሳይ ነው:: የክርስቶስን አምላክነት የሚያመለክተውን የሮሜ 9፥5 ማብ ይመ:: *እምነት፡* አንድን እውነት ማመን ሳይሆን፣ ከእግዚአብሔር የሚሰጠውን ድነት ለመቀበል በክርስቶስ የመታመንን ችሎታ ነው:: *ለተቀበሉት፡* እግዚአብሔር በጻድቅነቱ የማመንን ችሎታ ለሰዎች ይሰጣል::

1፥2 *እግዚአብሔርንና ጌታችን ኢየሱስን በማወቅ፡* ጴጥሮስ መሠረታዊ የክርስትና አስተምህሮ አስፈላጊነትን በዚህ መልእክት ውስጥ በግልጽ አሳይቶአል(1፥3፡5፡8፤3፥18ይመ):: ጴጥሮስ የስሕ ተት ትምህርት የሆነውን ኑፋቄ ለመቃወም የተጠቀመው፣ የእውነተኛ ዕውቀት አስፈላጊነትን ለክርስቲያኖች በማስተማር ነበር:: *ጸጋና ሰላም፡* የና4፥2፤ዮሐ14፥27፤20፥19፤ገላ1፥3 እንዲ ሁም ኤፌ1፥2 ማብ ይመ::

1፥3 *ክብሩና...በጎነቱ፡* የእግዚአብሔርን ልዕልና የሚያ መለክት ነው፤ "ክብር" የሀልውናውን ልዕልና የሚገልጽ ሲሆን፣ "በጎነት" በተግባር የሚገለጠውን ልዕልናውን ማለትም በሥራ የተገለጠ መልካምነቱን ያመለክታል:: *ለሕይወትና ለእውነተኛ መንፈሳዊነት...የሚያስፈልገንን ሁሉ፡* ለመንፈሳዊ ሕይወት የሚያስፈልገንን ሁሉ፣ እግዚአብሔር እርሱን በማወቅ እንድናገኝ አዘጋጅቶልናል:: በርግጥ ሁለተኛው የጴጥሮስ መልእክት የተጻፈው በሰጋነት ደረጃ የነበረውን የኖስቲሲዝም የስሕተት ትምህርት ለመቃወም ከሆነ፣ ሐዋርያት ያስተላለፉት ዕውቀት ብቻ ለመንፈሳዊ ሕይወት እንደሚያስፈልግና በቂም እንደ ሆነ ሐዋርያው በአጽንዖት ገልጾአል:: ስለዚህም ምስጢራዊ ዕውቀት ለድነት አያስፈልገንም (በ1ዮሐንስ መልእክት መግቢያ ላይ፣ ኖስቲሲዝም የሚለውን ይመ) ::

1፥4 *ከመለኮታዊ ባሕርይ ተካፋዮች እንድትሆኑ፡* ይህ የሚያሳየው ክርስቲያኖች የመለኮትን ተፈጥሮ ይወርሳሉ ማለት ሳይሆን ፣ እግዚአብሔር በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት በውስጣቸው እንደሚያድር ብቻ ነው (ዮሐ14፥16-17 ይመ):: የእኛ ሰብእና እንዲሁም ባሕርይ ከጌታ የመለኮት ባሕርይ ጋር ፍጹም ሳይዋሐድ ተለያይቶና ተነጣጥሎ ይኖራል::

1፥5-9፡ በዚህ ክፍል የተጠቀሱት ምግባራት የፍሬያማ ክርስቲያን ሕይወት የሚያመለክቱ ናቸው::

1፥5 *በእምነታችሁ፡* የክርስትና ሕይወት ሥርና መሠረት ነው (ቍ1 እና ማብ ይመ):: *በጎነትን፡* ከቍ 3 ጋር ያነጻጽሩ:: *ዕው ቀትን፡* የቍ 2-3 ማብ ይመ::

1፥6 *ራስን በመግዛት፡* የሐሰት መምህራን፣ ዕውቀት ራስን የመግዛት አስፈላጊነትን ርባና ቢስ ያደርገዋል ይላሉ፤ ጴጥሮስ ግን፣ ክርስቲያናዊ ዕውቀት ራስን ወደ መግዛት ይመራል ይላል:: *በእውነተኛ መንፈሳዊነት ፡* ከልብ የሆነ እግዚአብሔርን ማክበር ፣ የሕይወትን አቅጣጫ ሁሉ ይቈጣጠራል::

1፥7 *በወንድማዊ መተሳሰብ፡* ለእምነት ቤተ ሰብ አባላት ከልብ የሆነ ፍቅርን፣ ያመለክታል:: *ፍቅርን፡* በገለኝነት ላይ ያልተመሠረተ፣ ለሌሎች ጥቅም ሲባል ራስን መሥዋዕት እስከ ማድረግ የሚያደርስ ተነሣሥቶት ነው (የ1ጴጥ 4፥8 ማብ ይመ)::

1፥8 *እነዚህ ባሕርያት...ቢኖሯችሁ፡* ጴጥሮስ፣ በዚህ ቍጥር የተዘረዘሩትን ባሕርያት በቅደም ተከተል ከአንዱ ወደ ሌላው እንዲኖሩን ማለቱ አይደለም:: *በብዛት፡* ጴጥሮስ ይህን ሲል፣ የማያቋርጠውን መንፈሳዊ ዕድገት በማሰብ ነው:: *በማወቅ፣.... ፍሬ ቢሶች ከመሆን ይጠብቋችኋል፡* የአንድ ክርስቲያን ዕውቀት የአኗኗር ሁኔታውን መለወጥ አለበት:: የኖስቲሲዝም የስህተት ትምህርት ተከታዮች እንደሚያስተምሩት፣ ዕውቀት በዘፈቀደ እንድንመላለስ ሊያደርገን አይችልም፤ ይልቁንም የቅድስናና የሌሎች በጎ ተግባራት ሕይወት እንዲኖረን ያደርጋል (ከቈላ 1፥9-12 ጋር ያነጻጽሩ)::

1፥9 *የሩቁን የማያይ ወይም ዕውር፡* ምናልባት ጴጥሮስ "የሩቁን የማያይ" ሲል "ዐይኑን የጨፈነ" የሚለውን አማራጭ ትርጒም በሐሳቡ ይዞ ሊሆን ይችላል፣ እንደዚህ ያለው ሰው፣ እውነትን ላለመቀበል ዐይኑን የጨፈነ ዕውር ነው::

1፥10 *መጠራታችሁንና መመረጣችሁን ለማጽናት፡* ከቍ5-7 ያሉትን መልካም ባሕርያት በመላበስ እነርሱም ሆኑ ሌሎች፣ እግዚ አብሔር እንደ ጠራቸውና እንደ መረጣቸው እርግጠኞች ሊሆኑ ይችላሉ (ከማቴ7፥20 ጋር ያነጻጽሩ):: እውነተኛ እምነት እንዳላቸው የሚታወቀውም በጎ የሆኑ ፍሬዎች አፍርተው ሲገኙ ብቻ ነው (ከገላ5፥6፤ያዕ2፥18 ጋር ያነጻጽሩ):: እግዚአብሔር የመረ ጣቸውና የጠራቸው እንዲታዘዙትና በቅድስናም እንዲኖሩ ነው (1ጴጥ1፥2፤ኤፌ1፥3-6)፤ እነዚህ ፍሬዎችም ፣ የአምላክ መሆ ናቸውን ያረጋግጣሉ:: *አትሰናከሉም፡* በዚህ መንገድ እምነታቸው እውነተኛ መሆኑን የሚያስመሰክሩ ሁሉ ፣ ጸንተው ይኖራሉ እንጂ አይሰናከሉም::

1፥11 *ዘላለማዊ መንግሥት፡* የዘላለም ሕይወት ማለት ነው (ከማቴ25፥46 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሙላት ይሰጣችኋል፡* ይህ የሚገኘው፣ ጴጥሮስ ያዘዛቸውን ፍሬ ሲያፈሩ ነው (ቍ5-10 ይመ)::

1፥13 *በዚህ...ድንኳን፡* በግሪኩ "ሰውነት" የሚለው ቃል ድንኳን ማለትም ነው (ዮሐ1፥14 እና 2ቆሮ5፥1 እና ማብ ይመ::)

1፥14 *ክርስቶስ እንደ ገለጠልኝ፡* ምናልባት በዮሐ21፥18-19 ላይ የተጠቀሰው ወይም ከዚያ በኋላ ያገኘው ሌላ መገለጥ ሊሆን ይችላል::

[15]እነዚህን ነገሮች ከተለየኋችሁም በኋላ ዘወትር ታስቡ ዘንድ እተጋለሁ።

[16]ስለ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ኃይልና ስለ *መምጣቱ* የነገርናችሁ እኮ የእርሱን ግርማ በዐይናችን አይተን እንጂ፣ በበዎች ጥበብ የተፈጠረውን ተረት ተከትለን አይደለም፤ [17]ምክንያቱም ከግርማዊው ክብር "በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው" የሚል ድምፅ በመጣለት ጊዜ ከእግዚአብሔር አብ ክብርና ሞገስ ተቀብሎአል፤ [18]እኛም ከእርሱ ጋር በቅዱሱ ተራራ ላይ በነበርንበት ጊዜ ይህ ድምፅ ከሰማይ ሲመጣ ሰምተናል።

[19]እንግዲያስ ትንቢታዊው ቃል ይበልጥ ተረጋግጦልናል፤ ሌሊቱ እስኪነጋና የንጋት ኮከብ በልባችሁ እስኪበራ ድረስ፣ በጨለማ ስፍራ ለሚበራ መብራት ጥንቃቄ እንደሚ ደረግ እናንተም ለዚህ ቃል ብትጠነቀቁ መልካም ታደርጋላችሁ። [20]ከሁሉ አስቀድሞ ይህን ልታውቁ ይገባችኋል፤ በመጽሐፍ ያለው የትንቢት ቃል ሁሉ ማንም ሰው በግሉ ራሱ መንገድ የሚተረጐመው አይደለም፤ [21]ምክንያቱም ትንቢት ከእግዚአብሔር የተላኩ ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተመርተው ተናገሩት እንጂ ከቶ በሰው ፈቃድ የመጣ አይደለም።

1፥15 ሉቃ9፥31
1፥16 ማቴ17፥1-8፤ ማር13፥26፤14፥62
1፥17 ማቴ3፥17
1፥18 ማቴ17፥6
1፥19 መዝ119፥105፤ ሉቃ1፥78፤ 2ቆሮ4፥6፤1ጴጥ1፥10፤ራእ22፥16
1፥20 2ጴጥ3፥3
1፥21 2ሳሙ23፥2፤ ሐሥ1፥16፤3፥18፤ 2ጢሞ3፥16፤ 1ጴጥ1፥11
2፥1 ዘዳ13፥1-3፤ ኤር6፥13፤ ማቴ7፥15፤1ቆሮ6፥20፤1ጢሞ4፥1፤ይሁ4
2፥2 ይሁ4
2፥3 ቍ14፤ 2ቆሮ2፥17፤1ተሰ2፥5
2፥4 ዘፍ6፥1-4፤ 1ጢሞ3፥6፤ይሁ6፤ ራእ20፥1፡2

ሐሰተኛ መምህራንና መጨረሻቸው

2 ነገር ግን ሐሰተኞች ነቢያት በሕዝቡ መካከል እንደ ነበሩ እንዲሁም በእናንተ መካከል ሐሰተኞች መምህራን ይነሣሉ፤ እነ ርሱም የዋጃቸውን ጌታ እንኳ ክደው ጥፋት የሚያስከትል የስሕተት ትምህርት በስውር ያስገባሉ፤ በዚህም በራሳቸው ላይ ድንገተኛ ጥፋት ያመጣሉ። [2]ብዙዎች እስነዋሪ ድርጊ ቶቻቸውን ይከተላሉ፤ በእነርሱም ምክንያት የእውነት መንገድ ይሰደባል። [3]እነዚህ ሐሰተኞች መምህራን እየተስገበገቡ በፈጠራ ታሪካቸው ይበዘብዙዋችኋል። ፍርዳቸው ከጥንት ጀምሮ ዝግጁ ነው፤ መጥፊያቸውም አያንቀላፋም።

[4]እግዚአብሔር ኀጢአት የሠሩትን መላእክት ሳይራራላቸው ወደ ገሃነም[ሀ] ከጣላቸውና በጨለማ ጕድጓድ ውስጥ ለፍርድ ካስቀመጣቸው

”4 በግሪኩ *ታርታሩስ* ይለዋል

1፥15 *እነዚህን ነገሮች...ዘወትር ታስቡ ዘንድ፤* ጴጥሮስ እንዲያስተውሉ የፈለገው ዐቢይ ሐሳብ ሆን ብሎ ይሆን በአጋጣሚ፣ በማርቆስ ወንጌል ውስጥ ተጽፎ ይገኛል። ማርቆስ ወንጌሉን የጻፈው ከጴጥሮስ ባገኘው መረጃ እንደ ሆነ የክርስትና ትውፊት ይናገራል። የዚህ ትውፊት መሠረት ምናልባት ፣ የጴጥሮስ መልእክቶች ከማርቆስ ወንጌል አቀራረብ ጋር በጣም ስለ ሚቀራረቡ ሊሆን ይችላል።

1፥16 *ስለ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ...መምጣቱ፤* በደብረ ታቦር ላይ ክብሩን በገለጠ ጊዜ፣ ዳግም ሲመጣ በዘላለም መንግሥቱ የሚኖረውን ግርማና ክብር ደቀ መዛሙርቱ ከወዲሁ አይተዋል (ማቴ16፥28)። *የእርሱን ግርማ በዐይናችን ዐይተን፤* ይህ የሚያመለክተው ክርስቶስ በደብረ ታቦር ላይ በክብር የተገለጠበትን ሁኔታ ነው (ቍ17-18፤ ማቴ 16፥28-17፥8 ይመ)። *በ...ጥበብ የተፈጠረውን ተረት፤* ጴጥሮስ ለመልእክቱ መሠረት ያደረገው ፣በኢየሱስ አገልግሎት ያየው ልዕለ ተፈጥሮአዊ ክስተት ነው፤ እንደ መናፍቃን፣ በተፈጠሩት ተረታ ተረትና ልበ ወለድ ላይ የተመሠረተ አይደለም (2፥3ይመ)።

1፥19-21፤ የጴጥሮስ መልእክት በሁለት ጠንካራ መሠረቶች ላይ የተመሠረተ ነው፤ (1) ጌታ በክብር በተሰወጠ ጊዜ ከእግዚአብሔር ዘንድ በመጣው ድምፅና (ቍ16-18) (2) እንዲሁም ዐቢይ ስፍራ ያለው የቅዱሳት መጻሕፍት ምስክርነት ነው (ቍ19-21)። ሌላው አማራጭ ደግሞ ጌታ በክብር ለመገለጡ ሐዋርያት ምስክር መሆናቸውና ቅዱሳት መጻሕፍት ስለዚህ ርእስ ጉዳይ የሚናገሩት ርግጥ መሆኑ ነው።

1፥19 *ይበልጥ ተረጋግጦልናል፤* ወይም "በጣም እርግጠኛ የሆነ" ማለት ነው።

1፥20፤ ይህን ቍጥር በተመለከተ ፣ ሁለት ዐይነት አመለካከት አለ፤ (1) የትኛውም የትንቢት ቃል በግለሰብ ወይም በተናጠል አይተረጐምም (3፥16 ላይ ከተጠቀሱት የስሕተት አስተማሪዎች ጋር ያነጻጽሩ)። በአተረጓጐም ሂደት፣ መንፈስ ቅዱስ፣ መጽሐፍ ቅዱስና ቤተ ክርስቲያን በአንድነት መገኘት ይኖርባቸዋል። (2) ትንቢት፣ በነቢዩ አተረጓጐም ላይ ተመሥርቶ አልተጻፈም፤ ዐውደ ምንባቡም ይሄንን አመለካከት ያጠናክረዋል። ከቍ16-19 የተጠቀሰው፣ የሐዋርያት መልእክት ምንጭ ማን እንደ ሆነ ነው። ከሰው ሐሳብ የመነጨ ነው? ወይስ ከእግዚአብሔር? በቍ 21 ላይም የትንቢት ምንጭ ማን እንደሆነ ተገልጾአል። በመጽሐፍ ቅዱስ ከምናገኛቸው ትንቢቶች አንዱም በሰው አተረጓጐም ላይ ተመሥርቶ የመጣ አይደለም። በቍ20 ላይ ያለው ሐሳብ፣ "ምክንያቱም" ብሎ በሚጀምረው በቍ 21 ተጨማሪ ድጋፍ አግኝቶአል። ቍ21 የቍ 20 ሐሳብን እንደ ገና በማንሣት፣ እግዚአብሔርም የትንቢት ምንጭ መሆኑን በማስገንዘብ ያብራራል።

1፥21 *በመንፈስ ቅዱስ ተመርተው፤* የ2ጢሞ3፥16 ማብ ይመ። መጽሐፍ ቅዱስ ሲጻፍ የእግዚአብሔርም የሰውም ተሳትፎ ነበር። የቅዱሳት መጻሕፍት ትምህርት ምንጩ እግዚአብሔር በመሆኑ፣ መጽሐፍ ቅዱስ የሚናገረው ሁሉ እግዚአብሔር የተናገረው ነው። እንዲሁም ጸሐፊው እግዚአብሔር የተናገረውን መጻፍ ብቻ ሳይሆን፣ የራሱን መልእክት ሊያስተላልፍ ችሎአል። ሆኖም ግን ፣ የተላለፈው መልእክት ሁሉ ምንጩ እግዚአብሔር ነው፤ የሚመራውም መንፈስ ቅዱስ ነው።

2፥1 *ሐሰተኞች ነቢያት፤* 2ነገ18፥19፤ኢሳ9፥13-17፤ኤር 5፥31፤14፥14፤23፥30-32 ይመ። *በእናንተ መካከል ሐሰተኞች መምህራን ይነሣሉ፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ ያሉ ብዙ ምንባቦች፣ ስለ ነበሩትና ወደ ፊት ስለሚመጡት ሐሰተኞች መምህራን ያስጠነቅቃሉ (ማቴ24፥4-5፡11፤ሐሥ20፥29-30፤ሮሜ1፥6-9፤ፊል3፥2፤ ቈላ2፥4፡8፡18፡20-23፤ 2ተሰ2፥1-3፤1ጢሞ1፥3-7፡4፥1-3፤2ጢሞ3፥1-8፤1ዮሐ2፥18-19፡22-23፤2ዮሐ7-11፤ይሁ3-4ይመ)። *ጥፋት የሚያስከትል የስሕተት ትምህርት፤* በሰዎች መካከል መለያየትንና መከፋፈልን የሚያስከትል ወይም ትምህርቱን የተቀበሉትን ሰዎች ግብረ ገብና መንፈሳዊ ሕይወታቸውን የሚያበላሽ ነው። *የዋጃቸውን ጌታ፤* ሐሰተኞች መምህራን፣ አማኞች ነበሩ ማለት አይደለም፤ በእርግጥም ክርስቶስ ለእነርሱም ስለሞተ የኀጢአታቸው ዕዳ ተከፍሎአል፤ ሆኖም ግን ድነት ሊያገኙ የሚችሉት፣ ክርስቶስን አምነው ሲቀበሉት ብቻ ነው። (ይሁን እንጂ ሐሰተኞች መምህራን፣ አማኞች ነን ብለው ይናገሩ ነበር ቍ 20-23 ይመ)። *ድንገተኛ ጥፋት ያመጣሉ፤* በአካላቸው ላይ የሚደርሰው አደጋ ወይም ጕዳት ሳይሆን፣ ሲሞቱ ወይም ጌታ ዳግም ሲመጣ የሚደርስባቸው ድንገተኛ ፍርድንና ጥፋትን ያመለክታል (ከማቴ 24፥50-51፤ ከ2ተሰ 1፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥2 *አስነዋሪ ድርጊቶቻቸውን፤* ልቅና፣ በግልጽ የሚፈጸም፣ ዕፍረት የሌለበት ድርጊት ነው። *የእውነት መንገድ፤* መዝ 119፥30 ይመ። ክርስትና እውነተኛ እምነት ብቻ ሳይሆን ትክክለኛ አኗኗርም ነው።

2፥3 *እየተስገበገቡ፤* ለገንዘብ ካላቸው ፍላጎት የተነሣ የክርስትናን እምነት ለግል ጥቅማቸው ሲሉ ይጠቀሙበታል። *ከጥንት ጀምሮ ዝግጁ ነው፤* ከብሉይ ኪዳን ዘመን ጀምሮ፣ ፍርድ ተወስኖባቸዋል (በክፉዎች ላይ ሲደርስ ስለነበው ጥፋት በምሳሌነት ከብሉይ ኪዳን የተጠቀሱትን ከቍ 4-9 ይመ)። *መጥፊያቸውም አያንቀላፋም፤* በመዘግየቱ የቀረ ቢመስልም በእነርሱ ላይ ጥፋት መድረሱ የማይቀር ነው።

2፥4-8፤ እግዚአብሔር ጻድቃንን እንደሚታደግና ዐመፀኞችን እንደሚያጠፋ የተሰጡ ሦስት ምሳሌዎች ናቸው።

2፥4 *ኀጢአት የሠሩትን መላእክት፤* አንዳንዶች ይህ ኀጢአት በዘፍ 6፥2 ላይ የተጠቀሰውን እንደ ሆነ ይናገራሉ፤ ይህም የእግዚአብሔር ልጆች ከሰው ልጆች ሴቶች ጋር ተጋቡ የሚለውን መላእክት ከሰው ጋር ተጋቡ ማለት ነው ይላሉ፣ ከዚህ ዐይነት ግንኙነት የተገኙ ሰዎችም ኔፊሊም እንደሚባሉ ይናገራሉ (6፥4 እና የዘፍ 6፥2፡4 ማብ ይመ)። ይሁን እንጂ መላእክት ከሰው ልጆች ሴቶች ጋር ግብረ ሥጋ ፈጸሙ ማለት አስቸጋሪ ነው፤ በዚህ ቍጥር የተጠቀሰው ኀጢአት አጋንንት ሐዋን ከመውደቃቸው በፊት የተፈጸመ ሳይሆን አይቀርም። እነዚህ የወደቁ መላእክትም፣ ዲያብሎስና ርኵሳን መናፍስት ተብለው በአዲስ ኪዳን የተገለጹት ሳይሆኑ አይቀሩም። *ወደ ገሃነም ከጣላቸውና፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ግሪኮች እንጦርጦስ ይሉታል፤ ይህም እጅግ ክፉ የሆኑ መናፍስት ለቅጣት የሚወሰዱበት ቦታ ነው። አንዳንዶች የወደቁ መላእክት ሲታሰሩ፣ ሌሎቹ ደግሞ ሰይጣንን ለማገልገል አጋንንት ሆነው ለምን በነጻነት እንደ ተለቀቁ የሚያሳይ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል የለም። *ለፍርድ፤* የመጨረሻውን ፍርድ የሚመለከት ሲሆን፣

[5]የጽድቅ ሰባኪ የነበረውንም ኖኅን ከሌሎች ሰባት ሰዎች ጋር አድኖ ለቀድሞው ዓለም ሳይራራ በኀጢአተኞች ላይ የጥፋት ውሃ ካመጣ፣ [6]ደግሞም ኀጢአት ለሚያደርጉ ሁሉ ምሳሌ እንዲሆኑ የሰዶምንና የገሞራን ከተሞች ዐመድ እስኪሆኑ ድረስ አቃጥሎ ከፈረደ ባቸው፣ [7]ጻድቅ የሆነውንና በዐመፀኞች ሴሰኛ ድርጊት እየተሣቀቀ የኖረውን ሎጥን ካዳነ፣ [8]ያ ጻድቅ ሰው በእነርሱ መካከል ሲኖር በሚያየውና በሚሰማው ነገር ነፍሱ ዕለት ዕለት በዐመፀኛ ድርጊታቸው ብትጨነቅም፣ [9]ጌታ፣ በእውነት እያመለኩት የሚኖሩትን ከፈተና እንዴት እንደሚያድናቸውና ዐመፀኞችን እየቀጣ ለፍርድ[^] ቀን እንዴት ጠብቆ እንደ ሚያቈያቸው ያውቃል። [10]በተለይም በርኩስ ምኞት የሥጋ ፍላጎታቸውን[^] የሚከተሉትንና ሥልጣንን የሚንቁትን ለፍርድ ጠብቆ ያቈያቸዋል ።

እነዚህ ሰዎች ደፋሮችና እብሪተኞች ስለ ሆኑ ሰማያውያንን ፍጡራን ሲሳደቡ አይፈሩም፤ [11]ነገር ግን መላእክት ከእነርሱ ይልቅ ብር ቱና ኀያል ሆነው ሳሉ፣ በጌታ ፊት በእነርሱ ላይ የስድብ ቃል አይሰነዝሩም። [12]እነዚህ ሰዎች ግን ምንም በማያውቁት ነገር እየገቡ ይሳደባሉ፤ እነርሱም ለመያዝና ለመገደል እንደ ተወለዱ፣ በስሜታቸው ብቻ እንደሚ መሩና ልቡናም እንደሌላቸው አራዊት ናቸው፤ የሚጠፉትም እንደ እንስሳት ነው።

[13]ስለ ዐመፃቸው የሚገባውን የዐመፅ ዋጋ ይቀበላሉ፤ በጠራራ ፀሐይ ሲፈነጥዙ እንደ ደስታ ይቈጥሩታል፤ በግብዣ ላይ ሳሉ ነውረ ኞችና ርኩሶች ሆነው ከእናንተም ጋር በፍቅር ግብዣ ላይ[−] ይቀመጣሉ፤ [14]ዐይናቸው ቅንዝር የተሞላ በመሆኑ ኀጢአትን ከመሥራት አይቈጠቡም፤ ጽኑ ያልሆኑትን ነፍሳት ያስታሉ፤ ስስትን የለመደ ልብ አላቸው፤ የተረገሙ ናቸው! [15]ቀናውን መንገድ ትተው፣ የዐመፅን ደመወዝ የወደደውን የቢዖርን ልጅ የበለዓምን መንገድ ተከትለው ስተዋል፤ [16]እርሱ ግን ስለ መተላለፉ ተገሥጾአል፤ መናገር የማ ይችል አህያ በሰው ቋንቋ ተናግሮ የነቢዩን እብደት ገታ። [17]እነዚህ ሰዎች የደረቁ ምንጮችና በዐውሎ ነፋስ የሚነዱ ደመናዎች ናቸው፤ የሚጠብቃቸውም ድቅድቅ ጨለማ ነው፤ [18]ከንቱ ቃል እየደረደሩ በስሕተት ከሚኖሩት መካከል አምልጠው የመጡትን

2፥5 ዘፍ6፥5-8፡ 19፤ዕብ11፥7፤ 1ጴጥ3፥20፤2ጴጥ3፥6
2፥6 ዘፍ19፥24፡25፤ ዘኍ26፥10፤ ማቴ10፥15፤11፥23፡24፤ሮሜ9፥29፤ይሁ7
2፥7 ዘፍ19፥16፤ 2ጴጥ3፥17
2፥8 ዕብ11፥4
2፥9 መዝ37፥33፤ ማቴ10፥15፤ ሮሜ15፥31፤ ራእ3፥10
2፥10 2ጴጥ3፥3፤ ይሁ8፡16፡18
2፥11 ይሁ9
2፥12 መዝ49፥12፤ ይሁ10
2፥13 ሮሜ13፥13፤ 1ቆሮ11፥20፡21፤ 1ተሰ5፥7፤ይሁ12
2፥14 ኍ3፡18፤ ኤፌ2፥3፤2ጴጥ3፥16 ያዕ1፥8
2፥15 ዘኍ22፥4-20፤ 31፥16፤ዘዳ23፥4፤ ይሁ11፤ራእ2፥14
2፥16 ዘኍ22፥21-30
2፥17 ይሁ12፡13
2፥18 ኍ20፤ 2ጴጥ1፥4፤ይሁ16

[^] 9 ወይም ዐመፀኞችን ለቅጣት እስከ ፍርድ ቀን ድረስ
[^] 10 ወይም የኀጢአተኛ ባሕርያቸውን
[−] 13 በአንዳንድ ቅጆች በፍቅር ግብዣቸው ላይ የሚል የለም

ምናልባት በራእ 20፥11-15 ላይ የተጠቀሰው የታላቁን ነጭ ዙፋን ፍርድ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል።

2፥5 *የጽድቅ ሰባኪ የነበረውንም፤* ስለ ኖኅ ይህን የመሰለ አባባል በየትኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ውስጥ አይገኝም። የሲፍ ወልደ ክርዮንና (እንቲኩዊት) በ3፡1፡1ኛ ቀለሜንጦስ (7፡6፤9፡4) ስለ ቀን ተመሳሳይ አባባል አላቸው። *ከሌሎች ሰባት ሰዎች፤* የኖኅ ሚስት፣ ሦስቱ ወንዶች ልጆቹና ሦስቱ ምራቶቹ (የልጆቹ ሚስቶች) ሲሆን፣ በምንተኛው ኖኅ ነበር፤ (1ጴጥ 3፥20 ይመ)። *በኀጢአተኞች፤* ዘፍ6፥5፡11-12 ይመ።

2፥6 *የሰዶምና የገሞራን ከተሞች…ከፈረደባቸው፤* ዘፍ 19 ይመ።

2፥7 *በዐመፀኞች…ድርጊት እየተሣቀቀ፤* ዘፍ 19፥4-9 ሎጥ ምን ያህል እንደ ተጨነቀና "ጻድቅ ሰው" ተብሎ እየተጠራ፣ ሴቶች ልጆቹን በግብረ ሥጋ እንዲያስነውሩአቸው በሰዶም ለሚ ኖሩ ርኩሳን ሰዎች አሳልፎ መስጠቱ ግራ የሚያጋባ ነው፤ ይሁን እንጂ እርሱን ብለው የመጡትን እንግዶች ክብር ለማስጠበቅ መከራረፉ እንደ መልካም ምግባር ተቈጥሮለታል (የዘፍ19፥8 ማብ ይመ)።

2፥9፤ ጴጥሮስ በቍ 4-8 ላይ የገለጸውን በማጠቃለል፣ የክፉዎች መምጣት ቅጣትን እንደሚያስከትል ከወዲሁ ይናገራል።

2፥10 *በተለይም፤* በጴጥሮስ ዘመን የነበሩ መናፍቃን ወደ ፍርድ መምጣታቸው በሁለት ምክንያቶች ርግጥ ነው፤ (1) በኀጢ አት የረከሰ ምኞታቸውን ተከትለው ስለሚኖሩና፣ ምናልባትም የሰዶማውያን ኀጢአት የሆነውን ግብረ ሰዶም ስለሚፈጽሙ (ዘፍ 19፥5 ይመ)፤ (2)ባለ ሥልጣናትን ስለሚንቁ ነው። *በማያውያንን ፍጡ ራን ሲሳደቡ፤* ሥልጣን ያላቸውን ለመናቃቸው ጥሩ ምሳሌ ነው። ከዚህም የተነሣ፣ ምድራዊ ባለ ሥልጣናትን፣ የቤተ ክርስቲያን መሪዎችን መናቅ የእነዚህ ሰዎች ወራዳ ባሕርያት ናቸው። ከዚህ በተጨማሪም፣ መላእክትን መሳደብም መለያ ባሕርያቸው ነው፣ በይሁ 8-10 ላይ ያለው ተጓዳኝ ምንባብ የሚናገረው ስለ መላእክት በመሆኑ፣ ይኸኛውን አመለካከት ያጠናክራል።

2፥11 *መላእክት…የስድብ ቃል አይሰነዝሩም፤* ኀያላን የሆኑ ቅዱሳን መላእክት እንኳ፣ ከእነርሱ በታች ከሆኑት የወደቁ የክፉት መላእክት ይልቅ ብርቱ ሲሆኑም፣ ክፉ ቃል አይናገሯቸውም።

2፥12 *በማያውቁት ነገር፤* ምናልባት ጴጥሮስ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ትምህርት በለጋነት ደረጃ የነበረውንና በሁለተኛው ምእተ ዓመት ጎልቶ የወጣውን የኖስቲሲዝም የስሕተት ትምህርት ሲሆን ይችላል (በ1ዮሐንስ መግቢያ ላይ ኖስቲሲዝም የሚለውን ይመ)፤ የዚህ ትምህርት አራማጆች ልዩ ምስጢራዊ ዕውቀት እንዳላቸው ይናገሩ ነበር። እንግዲህ እነዚህ ልዩ እውቀት አለን ባዮች በክፉ የድንቍርና ሕይወት መኖራቸው ምፀታዊና፣ የኑሮአቸው ውጤ ትም ድፍረት የተሞላበት ስድብና የመሰከትን ነገር ማቃለል ነበር። *አራዊት፤* ማመዛዘል የሌለበት ውጣት ነው። አእምሮ እንደሌላቸው እንስሳትና እንደሚታረዱ ከብቶች ናቸው፤ ዕድል ፈንታቸው ጥፋት ነው።

2፥13 በጠራራ ፀሐይ ሲፈነጥዙ፤ 1ተሰ5፥7 ይመ። አረ ማውያን እንኳ፣ ጨለማን ተገን በማድረግ እኩይ ተግባራቸውን ያራምዳሉ፤ እነዚህ መናፍቃን ግን ዕፍረተ ቢስ ናቸው። *በግብዣ ላይ ሳሉ፤* በአማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ይህ ሐሳብ በይሁ 12 ላይ "የፍቅር ግብዣ" ከሚለው ጋር ይመሳሰላል፤ እነዚህ ሐሰተኞች መምህራን፣ የጥንት አብያተ ክርስቲያናት ከጌታ ራት በኋላ አብረው በሚሳተፉት "የፍቅር ግብዣ" ላይ ይገኙ እንደ ነበር ይጠቁማሉ በዚህ በተቀደሰው ሥርዐት ላይ እየተገኙ፣ ዐመላቸው የሆነውን መዳራት እሸልከው ያስገቡና ይሉኝታ የሌለውን ድርጊ ታቸውን ያሠረጉ ይመስላል።

2፥14 *ዐይናቸው ቅንዝር የተሞላ፤* ያዩአትን ሴት ሁሉ በፍትወት ዐይን የሚመለከቱና የግብረ ሥጋ ፍላጎታቸው ማርኪያ ለማድረግ የሚቋምጡ ማለት ነው። *ኀጢአትን ከመሥራት አይቈጠቡም፤* ዐይናቸው በምኞት የተሞላ ነው። *ጽኑ ያልሆኑትን.. ያስታሉ፤* በግሪኩ "ማሳት" የሚለው ቃል በተመሳሳይ ጥቅም ላይ የዋለበት ያዕ1፥14 ላይ ይመ፤ ቃሉ ዓሣ አጥማጅ በመንጠቆ ጫፍ ላይ ምግብ በማስቀመጥ ዓሣን እንዴት እንደሚያጠምድ ያመለ ክታል። *ስስትን የለመደ፤* በግሪኩ እንደ ስፖርተኛ ልምምድ እንደሚያደርጉ ያመለክታል፤ ይህም የአካል ብቃት ልምምድ ሳይሆን የስግብግብነት ነው።

2፥15 *የቢዖርን ልጅ የበለዓምን መንገድ፤* ዘኍ22-24 ይመ። እግዚአብሔር ሲከለክለውም እንኳ፣ በለዓም እስራኤልን ለመረገም ተዘጋጅቶ ነበር። ባላቅ ለሰጠው ቃል የገባለትን ገንዘብ ለማግኘት ጓጓ። በተመሳሳይ ሁኔታ እነዚህ ሐሰተኛ መምህራን ከየዋሃን አድ ማጮቻቸው ገንዘብ ለመሰብሰብ ባላቸው ፍላጎት ምክንያት በደለኞች መሆናቸው ግልጽ ነው። አህያ የነቢዩን እብደት መገሠጹ የበለዓምን ብቻ ሳይሆን፣ በጴጥሮስ ዘመን የነበሩትን የሐሰተኛ መምህራን ጅልነት የሚያሳይ ነው።

2፥17 *የደረቁ ምንጮች፤* የክፉ መታለልን የሚያሳይ ሥዕላዊ አገላለጽ ነው። ውሃ የተጠማ መንገደኛ ቀዝቃዛ ውሃ ፈልጎ ጥማቱን ለማርካት ወደ ምንጭ እንደሚሄድና ደረቅ ሆኖ እንደሚያገኘው ማለት ነው። ሐሰተኛ መምህራንም እንደዚሁ የሚያረካ እውነት የሚገኝባቸው ይመስላሉ፤ በተግባር ሲታይ ግን የሚቀርቡት አንዳች ነገር የላቸውም። *በዐውሎ ነፋስ የሚነዱ ደመናዎች* ካፊያ ሳይጥሉ የሚበተኑ ናቸው። *ድቅድቅ ጨለማ፤* የመጨረሻ ዕጣቸው ሲኦል ነው።

2፥18 *ከንቱ ቃል እየደረደሩ፤* ለአዲስ እማኝ እውነት የሚመስል ቃል ይናገራሉ፤ ነገር ግን የሚናገሩት ከንቱ ነው።

ስዎች በሴስኛ ሥጋዊ ምኞት በማባበል ያታልላሉና። [19]እነርሱ ራሳቸው የጥፋት ባሪያዎች ሆነው ሳሉ፣ ሌሎችን ነጻ ትወጣላችሁ እያሉ ተስፋ ይሰጧቸዋል፤ ሰው ለተገዛለት ለዚያ ነገር ባሪያ ነውና። [20]ጌታችንንና አዳኛችንን ኢየሱስ ክርስቶስን በማወቅ ከዓለም ርኵሰት ካመለጡ በኋላ እንደ ገና ተጠላልፈው ቢሸነፉ ከመጀመሪያው ይልቅ የኋለኛው ሁኔታቸው የከፋ ይሆንባቸዋል። [21]የጽድቅን መንገድ ካወቁ በኋላ ከተሰጣቸው ቅዱስ ትእዛዝ ወደ ኋላ ከሚመለሱ፣ ቀድሞውኑ የጽድቅን መንገድ ባላወቁዋት ይሻላቸው ነበር። [22]“ውሻ ወደ ትፋቱ ይመለሳል” እንዲሁም “ዐሣማ ቢታጠብም ተመልሶ በጭቃ ላይ ይንከባለላል” የሚለው ምሳሌ እውን ይሆንባቸዋል።

የጌታ ቀን

3 ወዳጆች ሆይ፤ ይህ አሁን የምጽፍላችሁ ሁለተኛው መልእክት ነው። ሁለቱንም መልእክቶች የጻፍሁላችሁ ቅን ልቦናችሁን እንድታነቃቁ ለማሳሰብ ነው፤ [2]ደግሞም ቀድሞ በቅዱሳን ነቢያት የተነገረውን ቃል እንዲሁም በሐዋርያታችሁ አማካይነት በጌታችንና በአዳኛችን የተሰጠውን ትእዛዝ እንድታስቡ ነው።

[3]ከሁሉ አስቀድሞ ይህን ዕወቁ፤ በመጨረሻው ዘመን የራሳቸውን ክፉ ምኞት የሚከተሉ ዘባቾች እየዘበቱ ይመጣሉ። [4]እነርሱም፣ “ ‘እመጣለሁ’ ያለው ታዲያ የት አለ? አባቶች ከሞቱበት ከፍጥረት መጀመሪያ እንሥቶ እስካሁን ድረስ ሁሉም ነገር እንዳለ ይኖራል” ይላሉ። [5]ነገር ግን እነዚህ ሰዎች ሰማያት ከጥንት ጀምሮ በእግዚአብሔር ቃል ተፈጥረው እንደሚኖሩ፣ መሬትም በውሃ መካከልና በውሃም እንደ ተሠራች ሆን ብለው ይክዳሉ፤ [6]በዚያን ጊዜ የነበረው ዓለም በውሃ ተጥለቅልቆ ጠፋ። [7]በዚያው ቃል ደግሞ አሁን ያሉት ሰማያትና ምድር፣ ኀጢአተኞች እስከሚጠፉበት እስከ ፍርድ ቀን ድረስ ለእሳት ተጠብቀዋል።

2፥19 ሮሜ6፥16
2፥20 ማቴ12፥45፤ 2ጴጥ1፥2፡11፤3፥18
2፥21 ሕዝ18፥24፤ ዕብ6፥4-6፤ 10፥26፡27
2፥22 ምሳ26፥11
3፥1 1ቆሮ10፥14፤ 2ጴጥ1፥13
3፥2 ሉቃ1፥70፤ ሐሥ3፥21፤ኤፌ4፥11
3፥3 1ጢሞ4፥1፤ 2ጢሞ3፥1፤ 2ጴጥ2፥10፤ይሁ18
3፥4 ኢሳ5፥19፤ ሕዝ12፥22፤ ማቴ24፥48፤ ማር10፥6፤ ሉቃ17፥30
3፥5 ዘፍ1፥6፡9፤ መዝ24፥2፤ዕብ11፥3
3፥6 ዘፍ7፥21፡22፤ 2ጴጥ2፥5
3፥7 ቍ10፡12፤

በማባበል ያታልላሉና፣ የቍ 14 ማብ ይመ (“ያሲታሉ”)። *አምልጠው የመጡትን ሰዎች፣* አረማውያን ከሆኑ ባልንጀሮቻቸው ተለይተው የመጡትን አዲስ አማኞችን ማለት ነው። እነዚህ ከንቱ የሆኑ ሐሰተኛ መምህራን በመንፈሳዊ ሕይወት ለማደግ ገና ዕድል ያላገኙ አዲስ አማኞችን ያጠምዳሉ።

2፥19 *ነጻ ትወጣላችሁ እያሉ ተስፋ ይሰጧቸዋል፣* ከግብረ ገብ ገዴታ ነጻ መሆንን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ከ1ቆሮ6፥12-13፤ገላ5፥13 ጋር ያነጻጽሩ)። ከሕግና ከሥርዐት ነጻ ትወጣላችሁ የሚሉ እነዚህ ሰዎች፣ ራሳቸው በጥፋት ባርነት የታሰሩ ናቸው። ከሕግ ተገዥነት ነጻ ነኝ ማለት የኀጢአት ባሪያ መሆንን ያመለክታል፤ ይህ ዐይነት ነጻነት እንደ ልብ ወደ መሆን ያመራል ማለት ነው ።

2፥20-22፣ አንዳንድ ሰዎች ይህ ክፍል የዳነ አማኝ ድነቱን ሊያጣ እንደሚችል የሚያሳይ ግልጽ ማስረጃ ነው ይላሉ። አማኙ ጌታን ያውቃል፤ ከዓለም ጥፋት አምልጦአል፤ የጽድቅንም መንገድ ያውቃል፤ ከእግዚአብሔር ቃል መልእክት ተመልሶ የጥንቱን የአኗኗር ልማድ ይከተላል፤ ዕውቀቱም ሆነ የሕይወት ለውጥ ማግኘቱ እውነተኛ ነበር፤ ወደ ጥንቱ የአኗኗር ልማድ መመለሱ እውን ነበር ይላሉ። ሌሎች ደግሞ ድነቱን ዐጣ የተባለው ሰው፣ እግዚአብሔርን ማወቁንና የጽድቅን መንገድ መከተሉ ቀድሞውንም ቢሆን እውነተኛ አልነበረም፤ በእውነት ዳግም ከተወለደ፣ በእምነቱ እስከ መጨረሻው ይጸናል ይላሉ።

2፥20 *ከዓለም ርኵሰት ካመለጡ በኋላ፣* ቀድሞ ለክርስቶስ ያምኑ የነበሩትን ሐሰተኛ መምህራንን የሚመለከት ነው። ክርስቶስን ዐውቀናል በማለታቸው የሕይወት ለውጥ ታይቶባቸው ሊሆን ይችላል። ካመለጡ በኋላ የሚለው ሐረግ ግን የተለወጡ ምእመናን እንደ ሆኑ የሚያሳይ ይመስላል። *እንደ ገና ተጠላልፈው ቢሸነፉ፣* ፍጹም ወደ ቀድሞው የኀጢአት ሕይወት መመለስን የሚያመለክት ነው።

2፥21 *ቅዱስ ትእዛዝ፣* ሰዎች ሁሉ እንዲቀበሉ የታዘዙትን ሙሉ የክርስትና መልእክት ነው። *የጽድቅን መንገድ ባላወቁዋት ይሻላቸው ነበር፣* ይህን መንገድ ማወቅ ኀላፊነትን ይጨምራል፤ እውነትንም ረግጦ መሄድ ልብን ያደነድናል። ክርስትና ገና ከጅምሩ “መንገድ” ተብሉ ይታወቅ ነበር (ሐሥ 9፥2፤18፥25፤19፥9፡23፤22፥4፤ 24፥14፡ 22)።

2፥22 *ውሻ...ይመለሳል፣ ዐሣማ....ተመልሶ...፣* በሁለቱም ሁኔታ የእንስሳቱ ባሕርይ አልተለወጠም። ዐሣማ ወደ ጭቃ የሚመለሰው ተፈጥሮው ያው ዐሣማ በመሆኑ ነው። ስለዚህ ለውጡ ውጫዊ መተታጠብ ብቻ ነበር ማለት ይቻላል።

3፥1 *ወዳጆች ሆይ፣* ቍ8፡14፡17፤1ጴጥ2፥11፤4፥12ይመ። *ሁለተኛው መልእክት፣* የመጀመሪያው መልእክት አንደኛ ጴጥሮስ ሊሆን ይችላል፤ ይሁን እንጂ ደፍሮ ለመናገር የሚያስቸግር ነገር አለ፤ ለምሳሌ 1ኛ ጴጥሮስን በእርግጥነት እንደ ማሳሰቢያ መልእክት መወሰድ እጅግ አዳጋች ነው። *ለማሳሰብ፣* 1፥12-13፡15 ይመ።

3፥2 *በቅዱሳን ነቢያት፣* በብሉይ ኪዳን ያሉት ማለት ነው። *በሐዋርያታችሁ፣* ጴጥሮስ የብሉይ ኪዳን ነቢያትንና የአዲስ ኪዳን ሐዋርያትን በእኩል ደረጃ ላይ ያስቀምጣቸዋል። ሁለቱም ለእግዚአብሔር ቅዱስ እውነት መተላለፊያ መሣሪያ ነበሩ። ከሐዋርያት መካከል አንዱ የሆነው ጴጥሮስ፣ ሐዋርያትን በመወከል በዕውቀትና በሥልጣን ለመናገር ይችላል። *ትእዛዝ፣* የ2፥21 ማብ ይመ።

3፥3 *ከሁሉ አስቀድሞ፣* በ1፥20 ላይ የሚገኘው ይኸው አባባል፣ በጣም አስፈላጊ ለሆነው ነገር ትኵረት መስጠትን በሚያሳይ መልኩ አገልግሎት ላይ ውሎአል። *በመጨረሻው ዘመን* ክርስቶስ መጀመሪያ ከመጣበት ጊዜ ጀምሮ ያለውን ዘመን የሚያመለክት አባባል ነው። የመጀመሪያውና የዝግጅት ዘመን ከሆነው ከብሉይ ኪዳን ዘመን ጋር ሲነጻጸር ይህ የመጨረሻው ነው። ስለዚህ የክርስትና ዘመን የብሉይ ኪዳን ትንቢት መፈጸም የጀመረበት ጊዜ ነው። *ዘባቾች...ይመጣሉ፣* በም 2 ላይ የተገለጹት ሐሰተኞች መምህራን ሊሆኑ ይችላሉ (ለምሳሌ፤ ክፉ ምኞታቸውን ይከተላሉ ፤ ከ2፥10፡18-19 ጋር ያነጻጽሩ)። በምዕራፍ 3 ላይ ግን በአጽንዖት የተጠቀሰው የክርስቶስ ዳግም ምጽአት ነው። ምናልባት እነዚህ ሰዎች ፍርድም ሆነ የግብረ ገብ ኀላፊነት የለብንም ይሉ የነበሩ ቀደምት የኖስቲክ ትምህርት አራማጆች ሳይሆኑ አይቀሩም።

3፥4 *‘እመጣለሁ’ያለው፣* ክርስቶስ ነው። *አባቶቻችን ከሞቱበት ... መጀመሪያ እንሥቶ፣* ከክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ በኋላ የሞቱትን የመጀመሪያዎቹን ክርስቲያኖች (ለምሳሌ፡ እስጢፋኖስ፣ የዮሐንስ ወንድም ያዕቆብ እንዲሁም ሌሎች የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ማለት ነው፤ ከዕብ13፥7 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም ርእሳን አበውን ሊሆን ይችላል። *ሁሉም ነገር እንዳለ ይኖራል፣* ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ያላቸው አሉታዊ አመለካከት፣ ክርስቶስ እስከ አሁን ስላልመጣ ወደ ፊትም አይመጣም የሚል ነበር። እነዚህ ሰዎች ከዕለታዊ ኑሮአችን እንደምንመለከተው፤ ፍጥረት በአምላክ ጣልቃ ገብነት አትገዛም ባዮች ናቸው፤ ለዚህም የሚቀርቡት ማስረጃ፡ (1) አባቶች ከሞቱበት ከ30 ዓመት ወዲህ (2)እንዲሁም ከፍጥረት መጀመሪያ እንሥቶ ይህ አልሆነም ባዮች ናቸው።

3፥5 *በእግዚአብሔር ቃል፣* እግዚአብሔር “ብርሃን ይሁን” (ዘፍ1፥3) ብሎ እንዳዘዘው ዐይነት ማለት ነው። *መሬትም ውሃ መካከልና በውሃም እንደ ተሠራች፣* በዘፍ1፥6-10 ይመ፤ በየብስ ላይ የነበረው ውሃ በንዋ ላይ ካለው ውሃ እንዴት እንደ ተለየ፣ ተራሮችም እንዴት እንደተገለጡና በየብስ ላይ የነበረው ውሃ እንዴት ወደ ውቅያኖሶች እንደ ተሰበሰበ ይመ። *ሆን ብለው ይክዳሉ፣* በኖኅ ዘመን የነበረው የጥፋት ውሃ፣ አምላክ በፈጠረው ዓለም ውስጥ ጣልቃ መግባቱን የሚያሳይ መሆኑን ሳያውቁ ቀርተው ሳይሆን፣ ሆን ብለው የፈጸሙት ክሕደት ነው። የመከራከሪያ ነጥባቸው ስሕተት ሊቀብሉ አይፈልጉም።

3፥6 *ዓለም በውሃ ተጥለቅልቆ ጠፋ፣* ጴጥሮስ፣ የዘባቾቹ የመከራከሪያ ነጥብ ስሕተት መሆኑን ያመለክታል። ከፍጥረት ጊዜ ጀምሮ እግዚአብሔር ዓለም በምትመራበት ሕግ ውስጥ ጣልቃ በመግባት ክንዱን አሳይቶአል፤ ለዚህም ማስረጃ አንዱ የጥፋት ውሃ ነው። “ዓለም” የሚለው ቃል ምድርን ወይም በምድር የሚኖሩትን ሰዎች የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ከዮሐ 3፥16 ጋር ያነጻጽሩ)። ከኖኅና ከቤተሰቡ በስተቀር ሰዎች ሁሉ በጥፋት ውሃ ጠፍተዋል።

3፥7 *በዚያው ቃል፣* ዓለምን የፈጠረውና (ቍ5) በኖኅ ዘመን በነበሩ ኃጥአን ላይ የጥፋት ውሃ ያመጣው የእግዚአብሔር

[8]ወዳጆች ሆይ፤ በጌታ ዘንድ አንድ ቀን እንደ ሺህ ዓመት፣ ሺህ ዓመትም እንደ አንድ ቀን መሆኑን ይህን አንድ ነገር አትርሱ። [9]አንዳንድ ሰዎች የዘገየ እንደሚመስላቸው የተስፋ ጌታ ቃሉን ለመፈጸም አይዘገይም፤ ነገር ግን ማንም እንዳይጠፋ፣ ሁሉ ለንስሓ እንዲበቃ ስለ እናንተ ይታገሣል።

[10]የጌታ ቀን ግን እንደ ሌባ ይመጣል፤ በዚያች ቀን ሰማያት በታላቅ ድምፅ ያልፋሉ፤ የሰማይም ፍጥረት በእሳት ይጠፋል፤ ምድርና በእርሷም ላይ ያለ ነገር ሁሉ ይቃጠላል።

[11]እንግዲህ ሁሉም ነገር በዚህ ሁኔታ የሚጠፋ ከሆነ፣ እናንተ እንዴት ዐይነት ሰዎች ልትሆኑ ይገባችኋል? አዎን፣ በቅድስናና በእውነተኛ መንፈሳዊነት ልትኖሩ ይገባችኋል፤ [12]ደግሞም የእግዚአብሔርን ቀን እየተጠባበቃችሁ መምጫውን ልታፋጥኑ ይገባል። በዚያን ቀን ሰማያት በእሳት ተቃጥለው ይጠፋሉ፤ የሰማይም ፍጥረት በታላቅ ትኩሳት ይቀልጣል። [13]እኛ ግን ጽድቅ የሚኖርበትን አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር በተስፋ ቃሉ መሠረት እንጠባበቃለን።

[14]ስለዚህ ወዳጆች ሆይ፤ እነዚህን ሁሉ ነገሮች የምትጠባበቁ ስለ ሆናችሁ፣ ያለ ነውርና ያለ ነቀፋ ከእርሱ ጋር በሰላም እንድትገኙ ትጉ። [15]የጌታችን ትዕግሥት እናንተ እንድትድኑ እንደ ሆነ አስቡ፤ እንዲሁም ወንድማችን ጳውሎስ እንደ ተሰጠው ጥበብ መጠን ጻፈላችሁ፤ [16]እርሱ ስለ እነዚህ ነገሮች በመልእክቶቹ ሁሉ ጽፎአል፤ በመልእክቶቹም ውስጥ በቀላሉ ለመረዳት የሚያዳግቱ ነገሮች አሉ። ዕውቀት የጐደላቸውና ጽናት የሌላቸው ሰዎች ሌሎችን ቅዱሳት መጻሕፍት እንደሚያጣምሙ፣ እነዚህንም ደግሞ ለገዛ ጥፋታቸው ያጣምማሉ።

[17]እንግዲህ ወዳጆች ሆይ፤ ይህን አስቀድማችሁ ስላወቃችሁ፣ ጸንታችሁ ከቆማችሁበት መሠረት በዐመፀኞች ስሕተት ተስባችሁ እንዳትወድቁ ተጠንቀቁ።

ማቴ10፥15፤2ተሰ1፥7
3፥8 መዝ90፥4
3፥9 ዕን2፥3፤ ሮሜ2፥4፤ 1ጢ2፥4፤ ዕብ10፥37፤ራእ2፥21
3፥10 ቍ7፡12፤ ኢሳ34፥4፤ ማቴ24፥35፤ ሉቃ12፥39፤2ተሰ1፥7 ፤ራእ21፥1
3፥12 ቍ10፤ መዝ50፥3፤1ቆሮ1፥7
3፥13 ኢሳ65፥17፤ 66፥22፤ራእ21፥1
3፥14 1ተሰ3፥13
3፥15 ቍ9፤ ሮሜ2፥4፤ኤፌ3፥3
3፥16 ቍ2፤ መዝ56፥5፤ኤር23፥36፤ ያዕ1፥8፤ 2ጴጥ2፥14
3፥17 1ቆሮ10፥12፤ 2ጴጥ2፥7፡18፤ ራእ2፥5

10 በአንዳንድ ቅጆዎች *ምድር ወና ትሆናለች ይላል*
12 *ወይም የእግዚአብሔርን ቀን መምጣት በናፍቆት ስትጠብቁ*

ቃል፣ ሰዛሬውም ዓለምና ሰኃጥአን ላይ የጥፋት እሳት ያመጣል።

3፥8 *ሺህ ዓመትም እንደ አንድ ቀን፤* ከመዝ 90፥4 ጋር ያነጻጽሩ። እግዚአብሔር ጊዜን የሚመለከተው ሰዎች በሚያዩበት መንገድ አይደለም። እርሱ በጊዜ የማይለካ ዘላለማዊ ስለ ሆነ ጊዜን የሚመለከተው ስዘላለማዊነቱ ዕይታ ነው፤ በመሆኑም ዘመናት እንደ አንድ ቀን ፣ አንዲቷ ቀንም ከረጅሙ ዘመን እጥራ አትታየውም። ለእግዚአብሔር ዘንድ ጊዜ አንጻራዊ በመሆኑ ሰዎች ትዕግሥት አጥተው ሲጨነቁ፣ እርሱ ሁሉን በትዕግሥት ይመለከታል።

3፥9፤ እግዚአብሔር የዓለምን ታሪክ ወደ ፍጻሜ ከማምጣት የዘገየ ቢመስልም፣ ከግዴለሽነት የተነሣ ሳይሆን፣ ሰዎች ወደ ንስሓ እንዲደርሱ ከመታገሡ የተነሣ ነው። ስለዚህ እነዚህ ዘባቾች በሁለት ነጥብ ተሳስተዋል፤ ይኸውም (1) ከተፈጠረ ጀምሮ እግዚአብሔር የፈጠረውን ዓለም ለፍጥረት ሕጋጋት ብቻ ትቶታል፤ ጣልቃ ገብቶ ለእጁ ነክቶት እያውቅም ማለታቸው ነው (የጥፋት ውሃ እግዚአብሔር ለፈጠረው ዓለም ሥርዐት ውስጥ ጣልቃ እንደገባ የሚያሳይ ነው፤ ቍ4-6) (2) እግዚአብሔር የዘገየ የመሰለበትን ምክንያት በውል አልተረዱትም (እግዚአብሔር የትዕግሥት እምላክ ነው)።

3፥10 *የጌታ ቀን፤* የኢሳ2፥11፡17፡ 20፤ አሞ5፥18፤1ተሰ5፥2 ማብ ይመ። *እንደ ሌባ፤* ሳይታሰብ እንዲሁም ለድንገት ማለት ነው። *ሰማያት በታላቅ ድምፅ ያልፋሉ፤* እንደ ትንቢተ ዳንኤልና እንደ የሐንስ ራእይ ባሉ መጻሕፍት ውስጥ የተለመደ የአቡቀለምሲሳዊን አገላለጽ ነው። የመጨረሻውን ዘመን በተመለከተ አቡቀለምሲሳዊን ጽሑፎች ሥዕላዊ ገለጻን፣ ቃል በቃል መተርጐም የለበትም፤ ምክንያቱም ጸሐፊያኑ ለመግለጽ አስቸጋሪ የሆነውን ሐሳብ ለተደራሲያኑ በሚገባ መንገድ ለማስተላለፍ የተጠቀሙበት መንገድ በመሆኑ ነው። ልክ እንደዚሁ በመጀመሪያው መቶ ክፍለ ዘመን የነበረ ጸሓፊ፣ በአቶሚክ ዘመን ያለውን የአሁኑን ዘመን ሰው ሐሳብ ለመግለጽ እንደሚያስቸግረው ማለት ነው። በዚህ ክፍል ለመግለጽ የተሞከረው ሰማያት በሚጠፉበት ጊዜ የሚሰማውን ኀይለኛ ድምፅ ነው (ቍ12 ይመ)። *በእሳት፤* ቍ7፡12 ይመ። *ምድር...ይቃጠላል፤* እማራጭ ትርጕሙን ይመ። ለምድር ያሉ ሁሉ ይጠፋሉ፤ ወይም ምድርና የሰዎች ሥራ ሁሉ፣ ለእግዚአብሔር የፍርድ ወንበር ፊት ይቀርባሉ ማለት ነው። *በእርሷም ላይ ያለ ነገር* ምናልባት ይህ ሰማያዊ አካላትን ወይም የቍሳዊውን ፍጥረት ንጥረ ነገሮች ያመለክታል፤ እነዚህም ንጥረ ነገሮች ለመጀመሪያ መቶ ክፍለ ዘመን መሬት፣ አየር፣ እሳትና ውሃ እንደ ሆኑ ይታመናል፣ ለዘመናችን ያለው ሳይንስ ግን ሀይድሮጂን፣ አክሲጂን፣ ካርቦንና ወዘተ ይላቸዋል።

3፥11 *ሁሉም ነገር...የሚጠፋ ከሆነ፤* ቍሳዊው ዓለም የሚለወጥ ወይም የሚጠፋ ከሆነ ለሰዎች የሚዛን ፋይዳና ቀዳማዊ ትኩረት ላይ ለውጥ ማምጣቱ አይቀሬ ነው። የዚህም ውጤት ለቅድስና መኖር (ከኀጢአት መለየት ለእግዚአብሔር መኖር ማለት ነው)፣ እግዚአብሔርንም መምሰል ነው (እግዚአብሔርን ለማምለክ መትጋት ማለት ነው)። ማቴ25፥13፤1ተሰ5፥6፡8፡11፤ 2ጴጥ1፥13-16 ጋር ያነጻጽሩ።

3፥12 *የእግዚአብሔርን ቀን፤* "የጌታ ቀን" ከሚለው ጋር ይመሳሰላል (ቍ10)፤ ምክንያቱም ሁለቱም ሐረጎች ተመሳሳይ ነገሮችን ያመለክታሉ (ከራእ16፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። *መምጫውን ልታፋጥኑ፤* የእግዚአብሔር ሕዝብ የእግዚአብሔርን ዐላማ ከግብ ለማድረስ ጠንክሮ ቢሠራ የቀኑን መምጣት ሊያፋጥነው ይችላል። እግዚአብሔር ሰዎች ንስሓ ገብተው ወደ እርሱ እንዲመለሱ ስለሚፈልግ (ቍ9)፣ ክርስቲያኖች የምሥራቹን ቃል ለሌሎች በማዳረስ ሰዎችን ወደ ክርስቶስ ቢያመጡ ምጽአቱ በቶሎ ይሆናል (ከሐሥ3፥19-20 ጋር ያነጻጽሩ)። የቅድስና ሕይወት (ቍ11) የክርስቶስን ምጽአት እንደሚያፋጥነው ሁሉ፣ ጸሎትም እንዲሁ ነው (ማቴ6፥10)፤ *ሰማያት...ይጠፋሉ፤* ቍ10 ይመ። *ፍጥረት በታላቅ ትኩሳት ይቀልጣል፤* ቍ 10፤ ኢሳ34፥4 ይመ።

3፥13 *ጽድቅ የሚኖርበትን፤* ጻድቅ በዚያ ለዘላለም ይኖራል ከኢሳ11፥4-5፤45፥8፤ዳን9፥24 ጋር ያነጻጽሩ። *በተስፋ ቃሉ፤* በኢሳ 65፥17፤66፥22 አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር እንደሚሰጡ ተስፋ ተሰጥቶአል። ይኸው ተስፋ በራእ21፥1 ላይ ዳግም ተሰጥቶ እናገኘዋለን።

3፥14 *ያለ ነውርና ያለ ነቀፋ፤* እነዚህ ሁለት ቃላት ክርስቶስን አስመልክተው ጥቅም ላይ ከዋሉበት ከ1ጴጥ 1፥19 ጋር ያነጻጽሩ። *ከእርሱ ጋር በሰላም እንድትገኙ፤* አማኞች በእምነት ስለ ጸደቁ ከእግዚአብሔር ጋር ሰላም አላቸው (ሮሜ5፥1)፤ ነገር ግን እግዚአብሔርን ደስ በማያሰኝ ሕይወት ቢኖሩ፣ እርሱን ሲያሳዝኑና ጌታ በሚመለሰበትም ቀን ምስጋናንና ወሮታን ላያገኙ ይችላሉ (ከ1ቆሮ3፥10-15፤2ቆሮ5፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥15 *የጌታችን ትዕግሥት..... እንድትድኑ፤* ቍ9 ይመ። *ወንድማችን ጳውሎስ፤* ጴጥሮስ ስለ ጳውሎስ የተናገረው በጋለ ስሜት ነው፤ በዐላማቸውና በትምህርታቸው አንድነት እንዳላቸው በጳውሎስ መልእክቶችና በሐዋርያት ሥራ ውስጥ ጎልቶ ይታያል፤ እዚህም ላይ ጴጥሮስ ይህንኑ ያረጋግጣል። ጳውሎስ ለሁለተኛው ጴጥሮስ ተደራሲያን የጻፈላቸው መልእክት ለየስፍራው ባሉ አብያተ ክርስቲያናት እንዲነበብ የተላከውን የሮሜን መልእክት እንደ ሆነ ይታመናል (ከሮሜ16፥4 ጋር ያነጻጽሩ፤ ለሮሜ መልእክት መግቢያ ላይ፣ "ተደራሲያን" የሚለውን ርእስ ይመ፤ እንዲሁም፡ የ1ጴጥ 1፥1 ማብ ይመ ።

3፥16 *በመልእክቶቹ ሁሉ ጽፎአል፤* ምናልባት ጴጥሮስ ይህን ሲል የቅድስናን ሕይወት ለሚመለከት በቍ 11-14 ላይ የሰጣቸውን ትምህርቶች የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ እነዚህ ምስክሮች ለብዙ መንገድ ከጳውሎስ መልእክቶች ጋር ይመሳሰላሉ። *ዕውቀት የጐደላቸውና ጽናት የሌላቸው ሰዎች፤* ዕውቀት የጐደላቸው የተባሉት፣ ያልተማሩና የሐዋርያትን መሠረታዊ ትምህርት ያልተረዱ፣ በቀላሉም ወደ ስሕተት ትምህርት የሚሄዱትን ሰዎች የሚያመለክት ነው (ከ2፥14 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሌሎችን ቅዱሳት መጻሕፍት፤* ጴጥሮስ የሐዋርያው ጳውሎስን ጽሑፎች የእግዚአብሔር እስትንፋስ ከሆኑት ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ጋር እኩል ሥልጣን እንዳላቸው አረጋግጦአል (1፥21፤ 2ጢሞ 3፥16 ይመ)።

3፥17 *ይህን አስቀድማችሁ ስላወቃችሁ፤* ሐሰተኛ መምህ

[18]ነገር ግን በጌታችንና በአዳኛችን በኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ዕውቀት እደጉ፤ ለእርሱ አሁንም፣ ለዘላለምም ክብር ይሁን፤ አሜን።

3፥18 ሮሜ3፥24፤ 11፥36፤2ጴጥ1፥2፡11 ፤2፥20

ራን እንደሚመጡ ማለት ነው (ከም 2 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥18 *በ...ዕውቀት እደጉ፤* ጴጥሮስ መልእክቱን የሚደመድመው የዕውቀት አስፈላጊነትን ዳግም አበክሮ በመግለጽ ነው (1፥2-3 እና ማብ ይመ ፤ እንዲሁም 1፥5 ይመ)፤ ይህም ልዩ ዕውቀት አለን ብለው የሚታበዩትን የሐሰተኛ መምህራን ትምህርት ከንቱ ለማድረግ ክርስቲያኖች ኢየሱስን በማወቅ እንዲጐለብቱ ለማበረታታት ነው።

የሐዋርያው ዮሐንስ መልእክት – አንደኛ

መግቢያ

ጸሐፊው

የመልእክቱ ጸሐፊ፣ የዮሐንስን ወንጌል እንዲሁም አቡቀለምሲስ የተባለውን የራእይ መጽሐፍ የጻፈው የዘብዴዎስ ልጅ ሐዋርያው ዮሐንስ ነው (ማር1፥19-20፤ ከሁለቱም መጻሕፍት መግቢያዎች ላይ "ጸሐፊው" የሚለውን ይመ)። ዮሐንስ ዓሣ አጥማጅ ነበር፤ እርሱ ያዕቆብና ጴጥሮስ ከሌሎቹ ሐዋ ርያት ይበልጥ ለጌታ ቅርቦቹ ነበሩ፤ "ኢየሱስ የሚወደው ደቀመዝሙር" የተባለውም (ዮሐ13፥23) ይህ ሐዋርያ ነው።

የዮሐንስ መልእክት አንደኛን ማን እንደ ጻፈው ራሱ ባለመናገሩ፣ ከቀሩት የአዲስ ኪዳን መልእክቶች ይለያል፤ ስለ ዮሐንስ የተሰጠው የመጀመሪያው ምስክርነት የተገኘው ከቤተ ክርስቲያን አባቶች ነው። ሔሬኔዎስ (140-203 ዓ.ም)፣ የእስክንድርያው ቀለሚንጦስ (155-215 ዓ.ም)፣ ጠርጡ ልያን (150-222 ዓ.ም) እና እርጌንስ (185-253 ዓ.ም) የመጽሐፉ ጸሐፊ ሐዋርያው ዮሐንስ እንደ ሆነ መስክረዋል፤ በጥንታዊት ቤተ ክርስቲያን ከእርሱ በቀር የዚህ መጽሐፍ ጸሐፊ እከሌ ነው ተብሎ ስሙ የተወሣ ሌላ ሰው የለም።

ከላይ የተሰጠው ትውፊታዊ መረጃ በራሱ በመልእክቱም የተደገፈ ነው። ለምሳሌ:-

1 የዮሐንስ ወንጌል የአጻጻፍ ስልት ከዚህ መልእክት ጋር በእጅጉ ይመሳሰላል። ሁለቱም ቀላል በሆነ የግሪክ ቋንቋ የተጻፉ ሲሆን፣ እንደ ብርሃንና ጨለማ፣ ሕይወትና ሞት፣ እውነትና ውሸት፣ ፍቅርና ጥላቻ ያሉትን ተነጻጻሪ ቃላት ይዘው ይገኛሉ።

2 ከዚህ በታች በተጠቀሱት ምንባቦች ውስጥ የሚገኙት ተመሳሳይ ሐረጎችና አገላለጾች የጽሑፎቹን ተመሳሳይነት በጕልሕ ያሳያሉ።

1ኛ ዮሐንስ	የዮሐንስ ወንጌል
1፥1	1፥1:14
1፥4	16፥24
1፥6-7	3፥19-21
2፥7	13፥34-35
3፥8	8፥44
3፥14	5፥24
4፥6	8፥47
4፥9	1፥14:18፤3፥16
5፥9	5፥32:37
5፥12	3፥36

3 ዮሐንስ የክርስቶስ የዐይን ምስክር እንደነበረ መገለጹ (1፥1-4)፣ ክርስቶስ ገና አገልግሎቱን ከመጀመሩ አንሥቶ ተከታዩ መሆኑን ከሚያውሣው ክፍል ጋር አብሮ የሚሄድ ነው።

4 መልእክቱ ከመጀመሪያ አንሥቶ እያንዳንዱ ክፍል በሥልጣን ጀምሮ (በማዘዝ 2፥15:24:28፤ 4፥1፤5፥21፤ በማመልከት 2፥6፤3፥14፤4፥12፤ስሕተትን በመጠቈም 1፥6:8፤2፥4:22) በሥልጣን የመጨረሱ ሁኔታ፣ ከአንድ ሐዋርያ የሚጠበቅ ነገር ነው።

5 ተደራሲያኑን "ልጆቼ ሆይ" ማለቱ (2፥1:28፤3፥7)፣ ዮሐንስ መጻሕፍቱን በጻፈ ጊዜ በዕድሜ የገፋ አረጋዊ መሆኑን ያመለክታል። ይህም፣ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ስለ ዕድሜው በትውፊት ካስተላለ ፈችልን ጋር የሚመሳሰል ነው።

6 መናፍቃን የክርስቶስ ተቃዋሚዎች (2፥18)፣ ሐሰተኞች (2፥22) እና የዲያብሎስ ልጆች (3፥10) ተብለው መቅረባቸው፣ ኢየሱስ ዮሐንስን "የነጐድጓድ ልጅ" (ማር3፥17) ማለቱ በትክክል መሆኑን ያረጋግጣል።

7 ዮሐንስ ለጌታ ቅርብ መሆኑን የሚያመለክቱት ክፍሎች (1፥1፤2፥5-6:24:27-28)፤ "ኢየሱስ ይወደው የነበረ ደቀ መዝሙር" እና "ወደ ኢየሱስ ደረት ተጠግቶ ተቀምጦ ነበር"፣ (ዮሐ13፥23)፣ የሚሉት ሐረጎች ትክክል መሆናቸውን ይገልጻሉ።

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜ

መልእክቱ የተጻፈበትን ጊዜ በትክክል ማስቀመጥ አስቸጋሪ ነው፤ ነገር ግን (1) የቀደምት ክርስ ቲያን ጸሐፊዎች (በተለይም ሔሬኔዎስና የእስክንድርያው ቀለሚንጦስ) ምስክርነት (2) የኖስቲኦች ትምህ ርት ቀደምት ቅርጹ በመልእክቱ መወገዙና መንጸባረቁ ነው፤ (3) ዮሐንስ በዕድሜ የገፋ አረጋዊ መሆኑን የሚያመለክቱት ቃላት፣ ጊዜው የመጀመሪያው ምእተ ዓመት መጨረሻ አካባቢ እንደሆነ ይጠቁማሉ። የ1ኛ ዮሐንስ ጸሐፊ መልእክቱን በአራተኛው ወንጌል መሪ ሐሳብና ዐቢይ ዐላማ ላይ ገንብቶ ያንኑ የሚያዳብር ስለሚመስል (1ዮሐ2፥7-11 ይመ)፣ መልእክቱ የተጻፈው ከ85-95 ዓ.ም ባለው ጊዜ ውስጥ

(በ85 ዓ.ም ሳይጻፍ እንዳልቀረ የሚታመነው የዮሐንስ ወንጌል ከተጻፈ በኋላ) ሳይሆን እን ዳልቀረ ይገመታል።

የመልእክቱ ተደራሲያን

ይህ መልእክት ቀደም ብለው ላመኑ ክርስቲያኖች እንደ ተጻፈ በ1ዮሐ2፥12-14:19፤3፥1፤5፥13 ተገልጸአል። ነገር ግን ሰዎቹ አነማን እንደሆኑና የት እንደ ነበሩ ፍንጭ አይሰጥም። የማንንም ሰም አለመጥቀሱ በተለያየ ሰፍራ ይኖሩ ለነበሩ ክርስቲያኖች የተጻፈ ዘዋሪ ደብዳቤ። መሆኑን ይጠቁ ማል። ሐዋርያው ዮሐንስ አብዛኛውን የመጨረሻ ሕይወት ዘመኑን (70-100 ዓ.ም) ያሳለፈው፣ በኤፌሶን መሆኑን የጥንት ክርስቲያኖች ጽሑፍ ያሰረጻል። 1ኛ ዮሐንስ ለመጀመሪያ ጊዜ አገልግሎት ላይ የዋለው በእስያ (የዛሬዋ ቱርክ) አውራጃ በኤፌሶን ከተማ ነበር። ዮሐንስ በእስያ አውራጃ በሚገኙ አብያተ ክርሰቲያናት እየተዘዋወረ ያሰተምር እንደ ነበረ የአሰክንድርያው ቀለሚንጦስ ጽፎአል፤ ሰለዚህ መልእክቱ በእስያ ወዳሉት አቢያተ ክርሰቲያናት የተላከ መሆኑን መገመት ይቻላል።

የኖስቲሳውያን ትምህርት

ቤተ ክርስቲያን ባሳለፈችው ሁለት ምእተ ዓመት ውሰጥ እጅግ አደገኛ ከሆኑት የኑፋቄ ትምህ ርቶች አንዱ ኖስቲሲዝም የሚባለው ነው። የኖስቲሳውያንም ዋና ትምህርት፣ ረቂቅ የሆነው መንፈስ ሁሉ ቅዱስ ነው፤ ሥጋ ሁሉ ደግሞ ርኵሰ ነው የሚል ነው። ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ከሆነ ከዚህ ሁለትዮሽ አሰተሳሰብ አምስት ዋና ዋና ሰሕተቶች ወጥተዋል።

1)ሥጋ የሆነው የሰው አካል የሚዳሰስ፣ የሚጨበጥ በመሆኑ ርኵሰ ነው። ስለዚህ ሙሉ በሙሉ መንፈሰ ከሆነው ከእግዚአብሔር ጋር የሚጻረር ነው። መንፈስ በመሆኑም እግዚአብሔር መልካም ነው።

2) መዳን ከሥጋዊ አካል ማምለጥ ነው፤ ይህም ክርስቶስን በማመን የሚገኝ ሳይሆን ልዩ በሆነ ዕውቀት የሚገኝ ነው ("ዕውቀት" በግሪኩ "ኖሲሰ" ማለት ሲሆን ኖስቲሲዝም የሚለውም ቃል ከዚሁ ይወጣል)።

3) የክርሰቶሰ በእውነት ሥጋ መልበሰ በሁለት መልክ ተክዶአል፤ ሀ) ዶሴቲዝም የሚለውን አመለ ካከት የሚከተሉ ወገኖች፣ ክርሰቶሰ ሥጋ የመሰለ አካል ቢለብስ፣ (ለበስ)እንጂ እውነተኛ ሥጋን አለበሰም ይላሉ። ይህም "ዶኬኦ" (መምሰል) ከሚለው የግሪክ ቃል የመጣ ነው። ለ) ሴሬንቲያኒዝም የሚለውን አመለካከት የሚከተሉ ደግሞ በመለኮታዊ ባሕርይው አምላክ የሆነው ክርስቶስ በጥምቀት ጊዜ ኢየሱስ ከተባለው ሰው ጋር ተጻበለ፤ ኢየሱስ ከመሞቱ በፊት ግን ትቶት ሄደ ይላሉ። ይህም አሰተምህሮ የትምህርቱ ቀንደኛ አፈ ቀላጤ በሆነው በሴሬንቲዩ ሰም የተሰየመ ነው። እንግዲህ 1ኛ ዮሐንስ እንዲጻፍ ምክንያት ለሆኑት ለአብዛኞቹ ነገሮች መሠረቱ ይህ አመለካከት ነው (1፥1፤ 2፥22፤ 4፥2-3 ይመ)።

4) ሥጋ ክፉ ነገር ነው ተብሎ ሰለሚታሰብ መነሳቀል አለበት። ይህ የገዳማዊ ኑሮ መልክ ያለው የኖስቲሳውያን ትምህርት ለቈላሰይሰ መልእክት መጻፍ አንዱ ምክንያት (ቈላ2፥21-23) ነው።

5) ይህ የሁለትዮሽ አመለካከት በሌላም በኩል የሥነ ምግባር ብልሽት አሰከትሎአል። ክፉ ነገር የእግዚአብሔርን ሕግ መጣሰ (1ዮሐ3፥4) ሳይሆን፣ ክፉ ነገር ማለት ራሱ ሥጋ ነው፤ ሰለዚህ የእግዚአብሔርን ሕግ መጣስ በሞራል ረገድ አንዳች መዘዝ አያስከትልም የሚል እምነት አላቸው።

እንደ እውነቱ ከሆነ በአዲሰ ኪዳን የተጠቀሰው ኖሰቲሲዝም ገና እንጭጭ ኑፋቄ ነበር፤ ወደ ውሰብሰብነት ደረጃ የደረሰው በሁለተኛውና በሦስተኛው ምእተ ዓመት ላይ ነው። ይህ የመጀመሪያው የኖስቲሳውያን ኑፋቄ፣ በቈላሰይስና በዮሐንስ መልእክቶች የተወሣ ብቻ ሳይሆን በዚያን ጊዜ መኖሩ፣ በ1ኛና በ2ኛ ጢሞቴዎስ፣ በቲቶና በ2ኛ ጴጥሮስ፣ ምናልባትም በ1ኛቆሮንቶሰ መልእክት ውሰጥ ሳይን ጸባረቅ አልቀረም።

የተጻፈበት ወቅትና ዐላማ

የዮሐንሰ አንባቢዎች በወቅቱ ከነበረው የሴሬንትያን ኖሰቲሳውያን (የኖሰቲሳውያን ትምህርት ይመ) ጋር ግንባር ለግንባር ተጋፍጠዋል። ይህ የሰሕተት ትምህርት ከልክ ያለፈ ልቅ ነጻነትን ከማወጁ የተነሣ የሥነ ምግባር ሕጎችን አሽቀንጥሮ የጣለ ነበር። ሰለዚህ ዮሐንሰ ይህን መልእክት ሲጽፍ በሁለት መሠረ ታዊ ነገሮች ላይ አነጣጥሮአል፤

1) ሐሰተኞቹን መምህራን ማጋለጥ (2፥26)
2) አማኞች ደግሞ የድነትን ማረጋገጫ እንዲያውቁ ማድረግ (5፥13)።

ዮሐንስ ከኖሰቲሶች ጋር ኀይለኛ ግብ ግብ በመግጠም በተለይ የሥነ ምግባር ጒድለታቸውን መኻል አናቱን መትቶ ጥሎታል (3፥8-10)። ክርስቶስ በዚች ምድር ላይ በሥጋ ስመገለጡ እርሱ ራሱ የዐይን ምሰክር መሆኑን በመግለጥ አንባቢዎቹ ሥጋ ለብሶ በእውነት ሰው የሆነውን ክርስቶስን በማመን እንዲድኑ ያለውን ፍላጎት ይገልጻል (1፥3)፤ ይህ ከተሳካለት፣ ለጸሐፊው ታላቅ ደሰታ ነው (1፥4)።

አስተዋፅኦ

1. መግቢያ፤ የክርሰቶሰ ሥጋ መልበሰ እርግጠኝነት (1፥1-4)

2. የክርስትና ሕይወት ከአብና ከወልድ ጋር የሚደረግ ኅብረት ነው (1፥5-2፥28)
   ሀ) በኅብረቱ ላይ የሚደርስ የግብረ ገብነት ፈተና (1፥5-2፥11)
      1) የሥነ ምግባር መመሳሰል (1፥5-7)
      2) ኃጢአትን መናዘዝ (1፥8-2፥2)
      3) መታዘዝ (2፥3-6)
      4) በምእመናን መካከል መኖር የሚገባው ፍቅር (2፥7-11)
   ለ) ሁለት ዐይነት ማፈግፈግ ወይም ወደኋላ መመለስ (2፥12-17)
   ሐ) ኅብረትን ከክርስቶስ አኳያ መፈተን (2፥18-28)
      1) ከሐዲዎችን ከአማኞች ጋር ማነጻጸር (2፥18-21)
      2) የክርስቶስ ማንነት፤ ዋናው ጥያቄ ይህ ነው (2፥22-23)
      3) ከክርስቶስ ጋር ያለው ኅብረት እስከመጨረሻው እንዲዘልቅ ጽኑ እምነት ማስፈለጉ (2፥24-28)
3. ክርስቲያንነት የእግዚአብሔር ልጅ መሆን ነው (2፥29-4፥6)
   ሀ) የእግዚአብሔር ልጆች መሆናችን የሚለካው በግብረ ገብነታችን ነው (2፥29-3፥24)
      1) ጽድቅ (2፥29-3፥10ሀ)
      2) ፍቅር (3፥10ለ -24)
   ለ) ተቃዋሚዎችን በክርስቶስ ልጅነት ጉዳይ መፈተን (4፥1-6)
4. ክርስትና የሥነ ምግባርና የክርስቶስን ማንነት የመረዳት ውሕደት መሆኑ (4፥7-5፥12)
   ሀ) የሥነ ምግባር ፈተና፤ ፍቅር (4፥7-5፥12)
      1) የፍቅር ምንጩ (4፥7-16)
      2) የፍቅር ፍሬው (4፥17-19)
      3) አንድ አማኝ ከእግዚአብሔርና ከሌላው አማኝ ጋር ያለው ግኑኝነት (4፥20-5፥1
      4) መታዘዝ:- የእግዚአብሔር ልጆች መታወቂያ ምልክታቸው ፍቅር ነው (5፥2-5)
   ለ) ስለ ክርስቶስ ማንነት የሚቀርብ ፈተና (5፥6-12)
5. መደምደሚያ ታላላቅ የክርስቲያን እርግጦች (5፥13-21)

የሕይወት ቃል

1 ስለ ሕይወት ቃል ከመጀመሪያው የነበረውን፣ የሰማነውን፣ በዐይኖቻችን ያየነውን፣ የተመለከትነውንና እጆቻችን የዳሰሱትን እንናገራለን። [2]ሕይወት ተገለጠ፤ እኛም አይተነዋል፤ እንመሰክርለታለንም። በአብ ዘንድ የነበረውን፣ ለእኛም የተገለጠልንን የዘላለም ሕይወት እንነግራችኋለን፤ [3]እናንተም ከእኛ ጋር ኅብረት እንዲኖራችሁ፣ ያየነውንና የሰማነውን እንነግራችኋለን፤ ኅብረታችንም ከአብ፣ ከልጁም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጋር ነው። [4]ደስታችንም[ሀ] ፍጹም ይሆን ዘንድ ይህን እንጽፍላችኋለን።

በብርሃን መመላለስ

[5] ከእርሱ የሰማነው ለእናንተም የምንነግራችሁ መልእክት፣ እግዚአብሔር ብርሃን ነው፤ ጨለማም በእርሱ ዘንድ ከቶ የለም የሚል ነው። [6]በጨለማ እየተመላለስን ከእርሱ ጋር ኅብረት አለን ብንል እንዋሻለን፤ እውነትንም አንኖረውም። [7]ነገር ግን እርሱ በብርሃን እንዳለ፣ እኛም በብርሃን ብንመላለስ እርስ በእርሳችን ኅብረት አለን፤ የልጁም የኢየሱስ ክርስቶስ ደም ከኃጢአት ሁሉ[ለ] ያነጻናል።

[8]ኃጢአት የለብንም ብንል፣ ራሳችንን እናስታለን፤ እውነትም በእኛ ውስጥ የለም። [9]ኃጢአታችንን ብንናዘዝ ኃጢአታችንን ይቅር ሊለን፣ ከዐመፃ ሁሉ ሊያነጻን እርሱ ታማኝና ጻድቅ ነው። [10]ኃጢአት አልሠራንም ብንል፣ እርሱን ሐሰተኛ እናደርገዋለን፤ ቃሉም በእኛ ውስጥ የለም።

2 ልጆቼ ሆይ፤ ይህን የምጽፍላችሁ ኃጢአት እንዳትሠሩ ነው፤ ነገር ግን ማንም ኃጢአት ቢሠራ፣ በአብ ዘንድ ጠበቃ አለን፤ እርሱም ጻድቁ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። [2]እርሱም የኃጢአታችን ማስተስረያ ነው፤ ይኸውም[ሐ] ለዓለም ሁሉ ኃጢአት እንጂ ለእኛ ብቻ አይደለም።

1፥1 ሉቃ24፥48፤ ዮሐ1፥2፡14፡19፥35፤20፥27፤ሐሥ4፥20፡ 2ጴጥ1፥16፤ 1ዮሐ4፥14
1፥2 ማቴ25፥46፤ ዮሐ1፥1-4፡11፥25፤ 14፥6፤15፥27፤ቲቶ 3፥16፡1ጴጥ1፥20፡ 1ዮሐ3፥5፡8፤4፤11፥25 ፡14፥6፡15፥27፤ቲቶ 3፥16፡1ጴጥ1፥1፥20፡ 1ዮሐ3፥5፡8
1፥3 ቍ1፤1ቆሮ1፥9
1፥4 ዮሐ3፥29፡ 1ዮሐ2፥11
1፥5 1ጢሞ6፥16፤ 1ዮሐ3፥11
1፥6 ዮሐ3፥19-21፤ 8፥12፤2ቆሮ6፥14፤ ኤፌ5፥8፡1ዮሐ2፥4፡ 11፤4፥20
1፥7 ኢሳ2፥5፡ዕብ9፥14 ፤ራእ1፥5፤7፥14
1፥8 ምሳ20፥9፤ ኤር2፥35፤ዮሐ8፥44፤ ሮሜ3፥9-19፤ያዕ3፥2 ፡1ዮሐ2፥4
1፥9 ቍ7፡መዝ 32፥5፤51፥2፡ምሳ 28፥13፤ሚክ7፥18-20 ፤ዕብ10፥22

1፥10 ቍ8፤ዮሐ5፥38ዮሐ5፥38፤1ዮሐ2፥14፤5፥10 2፥1 ቍ12፡13፡ 28፤ሮሜ8፥34፡1ተሰ2፥11፡1ጢሞ2፥5፡1ዮሐ3፥7፡18 ፡4፥4፡5፥21
2፥2 ማቴ1፥21፡ ዮሐ3፥17፤ሮሜ 3፥25፤1ዮሐ4፥10፤ሚኪ7፥18-20

[ሀ]4 አንዳንድ ቅጆች *የእናንተ* ይላል
[ለ]7 ወይም *ከማንኛውም*
[ሐ]2 *ኃጢአታችንን አስወግዶ የእግዚአብሔርን ቍጣ ከእኛ የሚያርቅ እርሱ ነው፤ ይኸውም የእኛን ኃጢአት ብቻ ሳይሆን ማለትም ነው።*

1፥1-4፤ የዚህ መልእክት መግቢያ እንደ ዮሐንስ ወንጌል መግቢያ ተመሳሳይ ርእሶችንና ቃላትን ይጠቀማል (1፥1-4)፤ እነርሱም፣ "*መጀመሪያ*"፣ "*ቃል*"፣ "*ሕይወት*" እና "*ጋር*" የሚሉት ናቸው።

1፥1 *ስለ ሕይወት ቃል፤* ሕይወት የሆነውንና ሕይወትን የገለጠውን ያሳያል (ቍ 2 እና ማብ ይመ)። *ቃል፤* እዚህ ቦታ ላይ "ቃል" መገለጥን ያመለክታል (ዮሐ 1፥1 ማብ ይመ)። *ከመጀመሪያው የነበረውን፤* ከጥንት ጀምሮ ነበር። *የሰማነውን ... ያየነውን፣ የተመለከትነውንና ... የዳሰሱትን፤* ሐዋርያው ስለ ሕይወት ቃል ጥንቃቄ የተሞላበት፣ ተገቢ የሆነ ግንዛቤን ወስዷል። ዘላለማዊ የነበረው፣ "ሥጋ ሆነ" ሲል መስክሯል (ዮሐ 1፥14)፤ ይህም ሥጋና ደም የሆነ ሰው ሆነ ማለት ነው። እርሱ እውነተኛ አምላክና እውነተኛ ሰው ነው። ዮሐንስ ከመጀመሪያው እንሥቶ ኖስትስ የሚባለውን የሐሰት ትምህርት ይቃወማል። በመግቢያው ሥር፣ "የኖስትሳውያን ትምህርት" የሚለውን ይመ። *እንናገራለን፤* ዮሐንስንና ሌሎች ሐዋርያትን ያመለክታል።

1፥2 *ሕይወት ... የዘላለም ሕይወት፤* ክርስቶስን ማለት ነው። በራሱ ሕይወት ያለውና ሕያው ስለ ሆነ፣ "ሕይወት" ተብሎ ተጠራ (ዮሐ11፥25፤ 14፥6)። እርሱ የሕይወት ምንጭና በሕይወት ላይ ሥልጣን ያለው ነው (5፥11)። መልእክቱ ዘላለማዊ ሕይወትን መሪ ሐሳብ አድርጎ ያቀርባል (5፥20)። *የዘላለም ሕይወት፤* ዮሐንስ የዘላለም ሕይወትን ከክርስቶስ እንጻር ይፈታዋል፤ ይህም በክርስቶስ ላይ ባለ እምነትና ከእርሱም ጋር በሚኖረው ኅብረት ብቻ የሚገኝ ነው (ቍ 2፡6-7፤ 2፥22-25፤ 5፥20)።

1፥3 *ከእኛ ጋር ኅብረት እንዲኖራችሁ፤* ሥጋ የሆነውን ክርስቶስ በመስማታቸው፣ በማየታቸውና በመዳሰሳቸው የተገኘውን ልምድ መካፈልን ያሳያል (ቍ1)። "ኅብረት" የሚለው ቃል በግሪኩ፣ "ኮይኖኒያ" ማለት ሲሆን፣ ትርጕሙም አማኞች ከክርስቶስ ጋር ያላቸውን መንፈሳዊ ኅብረት የሚያመለክት ነው፤ ይኸውም የወይን ግንድ ከቅርንጫፉ ጋር እንዲሁም በራስና በተቀረው አካል መካከል (1ቆሮ 12፥12፣ ቈላ1፥18፤ ዮሐ15፥1-5) ባለው ግኑኝነት ተመስሎአል፤ እንዲሁም አማኞች ከእግዚአብሔር ጋር እና እርስ በርስ ያላቸውን ግኑኝነት ያመለክታል።

1፥4 *ደስታችንም ፍጹም ይሆን ዘንድ፤* የዮሐንስ ደስታ ሙሉ የሚሆነው፣ ተደራሲያኑ እንደ እርሱ እውነተኛውን የክርስቶስ ዕውቀት ሲያገኙ ብቻ ነው (2ዮሐ12 ይመ)።

1፥5 *ከእርሱ፤* ከክርስቶስ ማለት ነው። *ብርሃን ... ጨለማ፤* "ብርሃን" የሚለው ቃል መልካም፣ እውነትና ቅዱስ የሚለውን ሲወክል፣ "ጨለማ" የሚለው ቃል ደግሞ ክፉና ሐሰት የሆነውን ይወክላል (ዮሐ3፥9-21)።

1፥6-7 *በጨለማ እየተመላለስን ... በብርሃን ብንመላለስ፤* ለየቅል የሆኑ ሁለት የኑሮ ዘይቤዎችን ይገልጻል፤ አንደኛው የኃጢአትና የስሕተት ኑሮ ሲሆን፣ ሌላኛው ደግሞ የእውነትና የቅድስና ኑሮ ነው።

1፥6 *እየተመላለስን፤* ኑሮን የሚያመለክት ተለዋጭ ዘይቤ ነው። *ከእርሱ ጋር ኅብረት፤* ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረት እያደረጉ መኖርን የሚያመለክት ነው። *አለን፤* ዮሐንስንና ተደራሲያኑን የሚያመለክት ነው። *እውነትንም፤* ዮሐ1፥14 ማብ ይመ።

1፥7 *የኢየሱስ ክርስቶስ ደም ከኃጢአት ሁሉ ያነጻል፡* የኢየሱስ ደም በአማኝ ሕይወት ውስጥ ባለማቋረጥ የሚያከናውነውን ከኃጢአት የማንጻት ሥራ ያሳያል። *ከኃጢአት፤* በ1ዮሐንስ ውስጥ የሚገኝ ዐቢይ ቃል ነው፤ በግሪኩ ቃሉ 27 ጊዜ ተጠቅሶአል።

1፥9 *ይቅር ሊለን፤* ሰው ከእግዚአብሔር ጋር የነበረውንና በኃጢአት ምክንያት ያጣውን ኅብረት እግዚአብሔር እንደሚያድስ የሚያመለክት ነው (ማቴ 6፥12)። *ታማኝና ጻድቅ፤* ይህ ሐረግ፣ እግዚአብሔር ኃጢአታ ቸውን ለሚናዘዙ ሁሉ እንደ ባሕርዩና እንደ ጸጋው መጠን ለሕዝቡ የሚያደርገውን ርኅራኄ ያሳያል (መዝ 143፥1፤ ዘካ 8፥8)። *ታማኝና፤* ይቅርታ ለማድረግ ለሰጠው ተስፋ ማስት ነው (ኤር 31፥34፤ ሚክ 7፥18-20፤ ዕብ 10፥22-23)።

1፥10 *ኃጢአት አልሠራንም ብንል፡* ኖስቲሶች እኩይ ምግባራቸው ኃጢአት እንደ ሆነ አያምኑም።

2፥1 *ልጆቼ ሆይ፤* በእድሜ ባለጸጋ የሆነው ዮሐንስ፣ ይህን የመሰለ የፍቅር ገለጻ ብዙ ጊዜ ይጠቀማል (ቍ 12-13፡28፤ 3፥7፤ 18፤ 4፥4፤ 5፡21)። *ኃጢአት እንዳትሠሩ፤* ዳግመኛ የተወለዱ አማኞች ኃጢአት ሊሠሩ እንደሚችሉ ዮሐንስ ያምናል፤ ነገር ግን ክርስቲያን ኃጢአት መሥራት አለበት ብሎ አያስተምርም፤ ይልቁንም ተደራሲያኑ ከኃጢአት ተለይተው እንዲኖሩ ይመክራል። *ጠበቃ አለን፤* በችሎት ፊት እኛን ወክሎ የሚቆም ማለት ነው (የዮሐ 14፥16 ማብ ይመ)። *ጻድቁ፤* በእግዚአብሔር ችሎት ፊት ጠበቃው ኃጢአት የሌለበት ሲሆን ይገባዋል፤ እርሱም እንደዚያው ነው።

2፥2 *የኃጢአታችን ማስተስረያ፤* አማራጭ ትርጕሙ ከግሪኩ በቀጥታ የተወሰደ ነው (4፥10 ይመ)፤ የእግዚአብሔር ቅድስና፣ ሰው በሠራው ኃጢአት እንዲቀጣ ይጠይቃል። ስለዚህ እግዚአብሔር ከፍቅሩ የተነሣ (4፥10፤ ዮሐ 3፥16) ልጁ ኢየሱስ የአማኞችን ኃጢአት ያስተሰርይ ዘንድ ላከው። በክርስቲያኖች ኃጢአት ላይ እግዚአብሔር የነበረው ቍጣ ተወግዶ ስክርስቶስ ላይ ስላረፈ፣ የእግዚአብሔር ቍጣ በርዶአል ማስት ነው። በዚህ መንገድ የእግዚአብሔር ቍጣ በርዶአል (ሮሜ 3፥25 ማብ ይመ)። *ለዓለም ሁሉ ኃጢአት፤* በክርስቶስ መሥዋዕትነት የሚገኘው የኃጢአት ይቅርታ፣ ለአንድ ወገን ብቻ የተወሰነ ሳይሆን ዓለም ዐቀፍ እድማስ አለው (ዮሐ 1፥29)። ሆኖም ግን የዚህ ድነት ተጠቃሚ መሆን የሚቻለው በእምነት ሲቀበሉት ብቻ ነው (ዮሐ 3፥16)፤ ይህ ክፍል በመጨረሻው ቀን ሰው ሁሉ ይድናል የሚለውን ትምህርት የሚደግፍ

[3]ትእዛዛቱን ብንፈጽም እርሱን ማወቃችንን በዚህ እርግጠኞች እንሆናለን:: [4]"እርሱን ዐውቃለሁ" እያለ ትእዛዙን የማይፈጽም ግን ሐሰተኛ ነው፤ እውነትም በእርሱ ውስጥ የለም:: [5]ነገር ግን ማንም ቃሉን ቢጠብቅ፣ በእውነት የእግዚአብሔር ፍቅር[m] በእርሱ ፍጹም ሆኖአል:: በእርሱ መሆናችንን የምናውቀው በዚህ ነው፤ [6]ማንም በእርሱ እኖራለሁ የሚል፣ ኢየሱስ እንደ ተመላለሰ ሊመላለስ ይገባዋል::

[7]ወዳጆች ሆይ፤ የምጽፍላችሁ ከመጀመሪያ የነበራችሁን የቈየውን ትእዛዝ እንጂ አዲስ ትእዛዝ አይደለም፤ የቈየው ትእዛዝ የሰማችሁት ቃል ነው:: [8]በሌላ በኩል የምጽፍላችሁ ጨለማው ዕያለፈና እውነተኛው ብርሃን እየበራ ስለ ሆነ፣ በእርሱም፣ በእናንተም ዘንድ እውነት የሆነውን አዲስ ትእዛዝ ነው:: [9]በብርሃን አለሁ የሚል፣ ወንድሙን ግን የሚጠላ እሁንም በጨለማ ውስጥ አለ:: [10]ወንድሙን የሚወድ በብርሃን ይኖራል፤ በእርሱም ዘንድ የመሰናከያ ምክንያት የለውም:: [11]ነገር ግን ወንድሙን የሚጠላ በጨለማ ውስጥ ነው፤ በጨለማ ይመላለሳል፤ ጨለማው ስላሳወረውም የት እንደሚሄድ አያውቅም::

[12]ልጆች ሆይ፤
ኀጢአታችሁ ስለ ስሙ ተሰርዮላችኋልና፣
እጽፍላችኋለሁ::
[13]አባቶች ሆይ፤
ከመጀመሪያ ያለውን እርሱን
ዐውቃችሁታልና፣
እጽፍላችኋለሁ::
ጐበዛዝት ሆይ፤ ክፉውን አሸንፋችኋልና፣
እጽፍላችኋለሁ::
ልጆች ሆይ፤
አብን ዐውቃችሁታልና፣
እጽፍላችኋለሁ::
[14]አባቶች ሆይ፤
ከመጀመሪያ ያለውን እርሱን
ዐውቃችሁታልና፣
እጽፍላችኋለሁ::
ጐበዛዝት ሆይ፤
ብርቱዎች ስለሆናችሁ፣
የእግዚአብሔር ቃል በእናንተ ስለሚኖር፣
ክፉውንም ስላሸነፋችሁ፣
እጽፍላችኋለሁ::

ዓለምን አትውደዱ

[15]ዓለምን ወይም በዓለም ያለውን ማንኛውንም ነገር አትውደዱ፤ ማንም ዓለምን ቢወድ የአብ ፍቅር በእርሱ ዘንድ የለም፤ [16]ምክንያቱም በዓለም ያለው ሁሉ:- የሥጋ ምኞት፣ የዐይን አምሮትና የኑሮ ትምክሕት ከዓለም እንጂ ከአብ የሚመጣ አይደለም:: [17]ዓለምና ምኞቱ ያልፋሉ፤ የእግዚአብሔርን ፈቃድ የሚፈጽም ግን ለዘላለም ይኖራል::

ከክርስቶስ ተቃዋሚዎች መጠንቀቅ

[18]ልጆች ሆይ፤ ይህ የመጨረሻው ሰዓት

[m]5 ወይም ለእግዚአብሔር ያለው ፍቅር ማለት ነው::

2፥3 ቍ4:5፤ዮሐ 14፥15፤1ዮሐ3፥24፤ 4፥13፤5፥2
2፥4 ቍ3፤ቲቶ1፥16 ፤1ዮሐ1፥6:8፤3፥6፤ 4፥7:8
2፥5 ቍ3፤ዮሐ14፥15 ፤1ዮሐ4፥12
2፥6 ማቴ11፥29
2፥7 ቍ24፤1ቆሮ 10፥14፤1ዮሐ3፥11: 23፤4፥21፤2ዮሐ5:6
2፥8 ዮሐ19፤ 13፥34፤ሮሜ13፥12 ፤ኤፌ5፥8፤1ተሰ5፥5፤ ዕብ10፥25
2፥9 ቍ11፤ዘሌ 19፥17፤1ዮሐ1፥5፤ 3፥10:15:16፤4፥20:21
2፥10 ቍ11፤መዝ 119፥165፤1ዮሐ3፥14
2፥11 ቍ9፤ዮሐ 11፥9፤12፥35፤ 1ዮሐ1፥6
2፥12 ቍ1፤1ዮሐ3፥23
2፥13 ቍ1:14፤ማቴ 5፥37፤ዮሐ1፥1፤16፥33
2፥14 ቍ13፤ዮሐ 1፥1፤5፥38፤ኤፌ6፥10 ፤ዕብ4፥12፤1ዮሐ1፥10
2፥15 ሮሜ12፥2፤ ያዕ4፥4
2፥16 ዘፍ3፥6፤ምሳ 27፥20፤ሮሜ13፥14፤ ኤፌ2፥3
2፥17 ማቴ12፥50፤ ዕብ12፥27
2፥18 ቍ22፤ሮሜ 13፥11፤1ዮሐ4፥1:3፤ 2ዮሐ 7

ሳይሆን፣ እግዚአብሔር የማያዳላ አምላክ መሆኑን የሚያሳይ ነው::

2፥3 *ትእዛዛቱን ብንፈጽም፤* ይህ ሐረግ በሕይወታቸው ሁሉ እግዚአብሔርን በመታዘዝ የሚመሩትን የሚያመለክት ነው::

2፥5 *የእግዚአብሔር ፍቅር በእርሱ ፍጹም ሆኖአል፤* ይህ ሐረግ፣ እግዚአብሔር ለእማኝ ያለው ፍቅር እማኙን ወደ መታዘዝ ሲያመጣው ፍጹም እንደሚሆን (4፥12) ወይም ለእግዚአብሔር ያለን ፍቅር (አማራጭ ትርጕሙን ይመ) በመታዘዝ ሲገለጥ ፍጹም እንደሚሆን ሊያሳይ ይችላል (3፥16-18):: *በእርሱ፤* ከእግዚአብሔር ጋር ያለንን መንፈሳዊ ኅብረት ያሳያል (ዮሐ 17፥21 ይመ)::

2፥7-8 *አዲስ ትእዛዝ* ዮሐ 13፥34-35 ይመ:: በመጽሐፍ ቅዱስ ፍቅርን በተመለከተ የተሰጠው ትእዛዝ ነበር ነው (ዘሌ 19፥18፤ ማቴ 22፥39-40 ይመ):: ነገር ግን አዲስ ሆኖ የታየው:- (1) መለኮታዊ ፍቅር በመስቀል ላይ አዲስ ሆኖ በመገለጡ፣ (2) ክርስቶስ የብሉይ ኪዳንን ሕግ (ማቴ 5 ይመ) በዘመኑ ለነበሩ ሰዎች ሲያብራራ አዲስ ይመስል ነበር፣ እንዲሁም (3) አማኞች እርስ በርስ በነበራቸው ፍቅር በየዕለቱ ያድጉ ስለ ነበረ ነው::

2፥7 *ወዳጆች ሆይ፤* "ልጆቼ ሆይ" (ቍ 1) እንደሚለው ሐረግ፣ ይህም ዮሐንስ አዘውትሮ የሚጠቀምበት ሐረግ ነው (በሁሉቱ መልእክቶቹ ውስጥ ይህን ሐረግ ዐሥር ጊዜ ተጠቅሞበታል (ይኸውም እዚህ ላይ እና 3፥2:21፤ 4፥1:7:11፤ 3ዮሐ1-2:5:11) ነው:: *ከመጀመሪያ፤* ወንጌልን ሰምተው የክርስትናን ሕይወት መኖር ከጀመሩበት ጊዜ ጀምሮ ማለት ነው::

2፥8 *እውነተኛው ብርሃን፤* ይህ ሐረግ በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ በዚህ ቦታና በዮሐንስ 1፥19 ላይ ብቻ ይገኛል:: ይህም የዓለም ብርሃን የሆነውንና በአማኞች ሕይወት ውስጥ የማዳን ሥራ የሚሠራውን የኢየሱስ ክርስቶስን ወንጌል ያመለክታል::

2፥9-10 *የሚጠላ ... የሚወድ፤* በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ጥላቻና ፍቅር እንደ ስሜት የሚታዩ ሳይሆኑ፣ በተግባር የሚገለጡ ግብረ ገባዊ ባሕርያት ናቸው (3፥15-16)::

2፥9 *በብርሃን... በጨለማ፤* የ1፥5 ማብ ይመ:: *ወንድሙን* እንደ እርሱ እማኝ የሆነውን ማለት ነው::

2፥10 *የመሰናከያ ምክንያት፤* በኀጢአት መውደቅን ያሳያል::

2፥12-14 *ስለ ... እጽፍላችኋለሁ፤* ተደራሲያኑ ጠንካራ ፈተና ውስጥ ቢሆኑም እንኳ፣ ዮሐንስ ድነታቸውን አይጠራጠርም:: *ልጆች ሆይ ... አባቶች ... ጐበዛዝት፤* በዚህ መልእክት "ልጆች ሆይ" የሚለው ሐረግ፣ አባቶችንና ጐበዛዝትን ጨምሮ ተደራሲያኑን ሁሉ የሚያመለክት ነው (የቍ 1 ማብ ይመ):: "አባቶች" እና "ጐበዛዝት" የሚሉት ቃላት ግን፣ ሁለት የመንፈሳዊ እድገት ደረጃዎችን ሊያመለክቱ ይችላሉ:: አንዳንዶች ግን፣ "ልጆች" የሚለውን ጨምሮ፣ ሦስት የመንፈሳዊ እድገት ደረጃዎችን ያሳያል ይላሉ::

2፥12 *ስሙ፤* ኢየሱስ የሚለውን ስም ማለት ነው (3፥23፤ 5፥13 እና ሐሥ 4፥12 ማብ ይመ)::

2፥13-14 *ከመጀመሪያ ያለውን እርሱን፤* ክርስቶስን ማለት ነው (የ1፥1 ማብ ይመ)::

2፥15 *ዓለምን፤* የዓለምን ሕዝብ (ዮሐ3፥16)፣ ወይም ግዑዙን ዓለም (ዮሐ17፥24) የሚያመለክት ሳይሆን፣ እግዚአብሔርንና ጽድቅን የሚቃወመውን፣ በሰይጣን ግዛት ሥር ያለውን ኀጢአተኛ ዓለም ነው (ቍ 16፤ ያዕ 4፥4):: *የአብ ፍቅር፤* አማኞች ለአብ ያላቸውን ፍቅር ያመለክታል::

2፥18 *የመጨረሻው ሰዓት፤* ዮሐንስ እንደ ሌሎቹ የአዲስ ኪዳን ጸሐፍያን፣ ከክርስቶስ የመጀመሪያ መምጣት ጀምሮ ያለውን ጊዜ እንደ መጨረሻዎቹ ቀናት ይመለከተዋል (ሐሥ2፥17፤ 2ጢሞ 3፥1፤ ዕብ1፥2፤ 1ጴጥ1፥20 ይመ):: እነዚህ የአዲስ ኪዳን ጸሓፍያን፣ ይህን ዘመን የቀናቶቹ "መጨረሻ" ነው ያሉበት ምክንያት፣ የድነትን ታሪክ በተመለከተ የቀድሞዎቹ ትንቢቶችም ሆኑ አዲሶቹ መገለጦች ከክርስቶስ ዳግም ምጽአት በፊት ምንም ዐይነት አዲስ ዘመን እንደማይመጣ ስለሚያስገነዝቡ ነው:: የመጨረሻዎቹ "ቀናት"፣ "የመጨረሻዎቹ ዘመናት" እና "የመጨረሻው ሰዓት" በሚሉት ሐረጎች ውስጥ "መጨረሻ" የሚለው ቃል ምጽአቱ በቶሎና በደጅ እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው:: ክርስቲያኖች የክርስቶስን ዳግም ምጽአት ነቅተው መጠበቅ ይኖርባቸዋል (ማቴ25፥1-13):: *የክርስቶስ ተቃዋሚ ... የክርስቶስ ተቃ*

ነው፣ እንደሰማችሁትም የክርስቶስ ተቃዋሚ ይመጣል፤ አሁን እንኳ ብዙ የክርስቶስ ተቃዋሚዎች መጥተዋል፤ የመጨረሻው ሰዓት እንደ ሆነ የምናውቀውም በዚህ ነው።

[19]ከእኛ መካከል ወጡ፤ ይሁን እንጂ ከእኛ ወገን አልነበሩም፤ ከእኛ ወገን ቢሆኑማ ኖሮ ከእኛ ጋር ጸንተው በኖሩ ነበር። ነገር ግን ሁሉም ከእኛ ወገን እንዳልነበሩ ይታወቅ ዘንድ ከእኛ ተለዩ።

[20]እናንተ ግን ከእርሱ ከቅዱሱ፣ ቅባት አላችሁና፤ ሁላችሁም እውነትንᵐ ታውቃላችሁ። [21]እኔ የምጽፍላችሁ እውነትን ስለ ማታውቁ አይደለም፤ ነገር ግን እውነትን ስለምታውቁና ከእውነት ምንም ውሸት ስለ ማይወጣ ነው። [22]ክርስቶስ አይደለም ብሎ ኢየሱስን ከሚክድ በቀር ሐሰተኛ ማነው? ይህ አብንና ወልድን የሚክደው የክርስቶስ ተቃዋሚ ነው። [23]ወልድን የሚክድ ሁሉ አብ የለውም፤ ወልድን የሚያምን ሁሉ አብም አለው።

[24]ከመጀመሪያ የሰማችሁት በእናንተ ውስጥ ይኑር፤ ከመጀመሪያ የሰማችሁት በእናንተ ውስጥ ቢኖር፣ እናንተም በወልድና በአብ ትኖራላችሁ። [25]ይህ እርሱ የሰጠን ተስፋ የዘላለም ሕይወት ነው።

[26]ስለሚያስቷችሁ ሰዎች ይህን ጽፌላችኋለሁ። [27]እናንተ ግን ከእርሱ የተቀበላችሁት ቅባት በውስጣችሁ ይኖራልና ማንም እንዲያስተምራችሁ አያስፈልግም፤ ነገር ግን እውነት እንጂ ሐሰት ያልሆነው የእርሱ ቅባት ስለ ሁሉም ነገር እንደሚያስተምራችሁ፣ ያም እውነት እንጂ ሐሰት እንዳል ሆነ፣ እናንተንም እንዳስተማራችሁ በእርሱ ኑሩ።

የእግዚአብሔር ልጆች

[28]እንግዲህ ልጆች ሆይ፤ እርሱ ሲገለጥ ድፍረት እንዲኖረን፣ በሚመጣበትም ጊዜ በፊቱ እንዳናፍር በእርሱ ኑሩ።

[29]እርሱ ጻድቅ መሆኑን ካወቃችሁ፣ ጽድቅን የሚያደርግ ሁሉ ከእርሱ እንደ ተወለደ ታውቃላችሁ።

3

የእግዚአብሔር ልጆች ተብለን እንድንጠራ አብ እንደምን ያለ ፍቅር ሰጠን! — አብ እትረፍርፎ ያፈሰሰልን ፍቅር ምንኛ ታላቅ ነው! እኛም እንዲሁ ልጆቹ ነን። ዓለም እኛን የማያውቀንም እርሱን ስላላወቀው ነው። [2]ወዳጆች ሆይ፤ እኛ አሁን የእግዚአብሔር ልጆች ነን፤ ወደ ፊት ምን እንደ ምንሆን ገና አልተገለጠም። እርሱ በሚገለጥበትᶜ ጊዜ እናየዋለንና፣ እርሱን እንደምን መሰል እናውቃለን። [3]በእርሱ ይህን ተስፋ የሚያደርግ ሁሉ፣ እርሱ ንጹሕ እንደ ሆነ ራሱን ያነጻል።

[4]ኀጢአት የሚያደርግ ሁሉ ዐመፅን ያደርጋል፤ ኀጢአትም ዐመፅ ነው። [5]እርሱ ኀጢአትን ሊያስወግድ እንደ ተገለጠ ታውቃላችሁ፤ በእርሱም ኀጢአት የለም። [6]በእርሱ የሚኖር ኀጢአትን አያደርግም፤ ኀጢአት የሚያደርግ ግን እርሱን አላየውም ወይም አላወቀውም። [7]ልጆች ሆይ፤ ማንም እንዳያስታችሁ ተጠንቀቁ፤ እርሱ ጻድቅ እንደ ሆነ፣ ጽድቅን የሚያደርግ ጻድቅ ነው።

ᵐ20 አንዳንድ ቅጆች፣ *እናንተ ሁሉንም ነገር ታውቃላችሁ* ይላሉ።

ᶜ2 ወይም *በሚታመቅበት ጊዜ*

2፥19 ሐሥ20፥30፤ 1ቆሮ11፥19
2፥20 ቁ27፤ኢሮ 31፥34፤ማቴ13፥11፤ ማር1፥24፤ዮሐ14፥26 ፤2ቆሮ1፥21
2፥21 2ጴጥ1፥12፤ ይሁ5
2፥22 1ዮሐ4፥3፤ 2ዮሐ7
2፥23 ዮሐ8፥19፤ 14፥7፤ 1ዮሐ4፥15፤ 5፥1፤2ዮሐ9
2፥24 ቁ7፤ዮሐ 14፥23፤15፥4፤ዮሐ 1፥3፤2ዮሐ9
2፥25 ማቴ25፥46
2፥26 1ዮሐ3፥7
2፥27 ቁ20፤ዮሐ 15፥4፤ 1ቆሮ2፥12
2፥28 ቁ1፤ኤፌ3፥12፤ቈላ3፥4፤1ተሰ2፥19፤1ዮሐ3፥2
2፥29 ዮሐ1፥13፤ 1ዮሐ3፥7
3፥1 ቁ2:10፤ዮሐ 1፥12፤3፥16፤15፥21፤ 16፥3
3፥2 ቁ1:10፤ መዝ17፥15፤ዮሐ1፥12 ፤17፥24፤ ሮሜ8፥29፤ 1ቆሮ10፥14፤ 2ቆሮ3፥18፤ቈላ3፥4፤2ጴጥ1፥4፤1ዮሐ2፥28
3፥3 መዝ18፥26፤ 2ቆሮ7፥1፤ 2ጴጥ3፥13:14
3፥4 1ዮሐ5፥17
3፥5 ቁ8፤ዮሐ3፥17 ፤2ቆሮ5፥21
3፥6 ቁ9:1ዮሐ2፥4 15፥18፤3ዮሐ11
3፥7 1ዮሐ21:6:29

ቃሚዎች፡ ከክርስቶስ ዳግም ምጽአት በፊት ብዙ የእግዚአብሔርና የሕዝቡ ጠላቶች መነሣታቸውን ተደራስያኑ እንደሚያወቁ ዮሐንስ ተገንዝቦአል። ይህም ሰው "የክርስቶስ ተቃዋሚ" (ቍ. 18)፣ "የዐመፅ ሰው" (2ተሰ2፥3)፣ እንዲሁም "አውሬው" ተብሎ አል (ራእ 13፥1-10)። ከእርሱ በፊት ግን ብዙ የክርስቶስ ተቃዋሚዎች ይመጣሉ፤ የሚለዩባቸው ባሕርያትም፦ (1) የክርስቶስን ሥጋ መሆንና ኢየሱስ መለኮት የባሕርይ ገንዘቡ የሆነ መሲሕ መሆኑን ይክዳሉ (ቍ.22፤ 4፥2፤ 2ዮሐ 7) (2) አብን ይክዳሉ (ቍ. 22) (3) አብ የላቸውም (ቍ. 23) 4) ሐሰተኞችና አታላዮች ናቸው (ቍ. 22፤ 2ዮሐ 7) (5) ብዙ ናቸው (ቍ 18) (6) ዮሐንስ በነበረበት ዘመን፣ ከአማኞች ጋር ኅብረት ስላልነበራቸው ከቤተ ክርስቲያን ራሳቸውን አግልለዋል (ቍ 19)። በዮሐንስ መልእክት ውስጥ የክርስቶስ ተቃዋሚዎች የተባሉት በለጋነት ደረጃ የነበረውን የኖስትሳውያንን ትምህርት የሚያራምዱትን ነው።

2፥20 *ከቅዱሱ፤* ኢየሱስ ክርስቶስን (ማር1፥24፤ ዮሐ6፥69፤ ሐሥ2፥27፤ 3፥14፤ 22፥14) ወይም አብን ማለት ነው። (2ነገ 19፥22፤ ኢዮ6፥10)። *ቅባት፤* መንፈስ ቅዱስን ማለት ነው። (ቍ. 27፤ ሐሥ 10፥38)።

2፥22 *ክርስቶስ ... ኢየሱስን፤* ሰው የሆነው ኢየሱስ፣ የመለኮትነት ባሕርይ ገንዘቡ የሆነ ክርስቶስ ነው (ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን አገላለጽ በ5፥5 ላይ ይመ፤ እንዲሁም በመግቢያው ሥር "የኖስትሳውያን ትምህርት" የሚለውን እና የ5፥6 ማብ ይመ)።

2፥23፤ ለተመሳሳይ ሐሳብ 2ዮሐ 9 ይመ።

2፥26፤ ይህ መልእክት ከተጻፈባቸው ዐላማዎች መካከል አንዱ ነው፡(በመግቢያው ሥር ፡- "የተጻፈበት ወቅትና ዐላማ" ይመ)።

2፥27 *ቅባት፤* የቍ. 20 ማብ ይመ። *ማንም እንዲያስተምራችሁ አያስፈልግም፤* መጽሐፍ ቅዱስ በተደጋጋሚ የትምህርትን አስፈላጊነት ስለሚናገር (ማቴ 28፥20፤ 1ቆሮ12፥28፤ ኤፌ4፥11፤ ቈላ3፥16፤ 1ጢሞ4፥11፤ 2ጢሞ2፥2:24)፣ ዮሐንስ እዚህ ላይ ሰብአዊ መምህራን አያስፈልጉም ማለቱ አይደለም። ነገር ግን መልእክቱን በሚጽፍበት ዘመን የነበሩት የኖስቲክ መምህራን፣ "ከፍተኛ ዕውቀት" ባለን በእኛ የሐዋርያት ትምህርት መታገዝ ይኖርበታል ስለሚሉ ነበር። ዮሐንስ ለእንዲህ ዐይነቱ አስተሳሰብ የሚሰጠው ምላሽ፣ ተደራሲያኑ በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ከሐዋርያት የተማሩት በቂ ብቻ ሳይሆን ሊደገፉት የሚገባቸው ብቸኛው ዕውነት መሆኑን ነው። *እንደሚያስተምራችሁ፤* በተለምዶ፣ "አብርሆት" የሚባለው የመንፈስ ቅዱስ የማስተማር አገልግሎት አዲስ እውነትን ወይም ለመረዳት አዳጋች የሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን አያብራራልንም፤ ነገር ግን የተገለጠውን የእግዚአብሔር እውነት፣ በዕለት ኑሮአችን ተግባራዊ ማድረግ የምንችልበትን ዐቅም ይሰጠናል። *ስለ ሁሉም ነገር፤* ለድነትና ለክርስትና ሕይወት አስፈላጊ የሆኑትን ነገሮች ሁሉ ማለት ነው።

2፥28 *ድፍረት፤* (3፥21፤ 4፥17፤ 5፥14 ይመ)። *በእርሱ ኑሩ፤* በተማራችሁት ትምህርት ማለት ነው (ቍ. 24:27)።

2፥29 *እርሱ...ከእርሱ፤* እግዚአብሔር አብን ማለት ነው። *ጽድቅን የሚያደርግ፤* የእግዚአብሔር ቤተ ሰብ አባላት በተቀደሰ ኑሮአቸው ይታወቃሉ።

3፥1 *የእግዚአብሔር ልጆች፤* (ዮሐ1፥12 እና ማብ ይመ)።

3፥2 *እርሱ ... እርሱን፤* ክርስቶስን ማለት ነው።

3፥3 *ተስፋ፤* ተራ ምኞት ሳይሆን፣ የወደፊቱን በተመለከተ ያለውን ፍጹም እርግጠኝነት የሚያመለክት ነው (የሮሜ 5፥2 ማብ ይመ)። *እርሱ፤* ክርስቶስን ማለት ነው። *ራሱን ያነጻል፤* ከኀጢአት በመመለስ ማለት ነው።

3፥4 *ኀጢአትም ዐመፅ ነው፤* ከማንኛውም የእግዚአብሔር ትእዛዝ መራቅን የሚያመለክት ነው።

3፥6 *ኀጢአት የሚያደርግ፤* ዮሐንስ ስለ ኀጢአት አልባ ፍጽምና እየተናገረ አይደለም (1፥8-10፤ 2፥1 ይመ)፤ ነገር ግን የአማኞች ሕይወት የሚታወቀው በኀጢአት ሳይሆን ትክክለኛውን ነገር በማድረግ ነው።

8ኀጢአትን የሚያደርግ ከዲያብሎስ ነው:: ምክንያቱም ዲያብሎስ ከመጀመሪያ እንሥቶ ኀጢአትን የሚያደርግ ነው:: የእግዚአብሔር ልጅ የተገለጠውም የዲያብሎስን ሥራ ያፈርስ ዘንድ ነው:: 9ከእግዚአብሔር የተወለደ ሁሉ ኀጢአትን አያደርግም፤ የእርሱ ዘር በውስጡ ይኖራልና፤ ከእግዚአብሔር ስለ ተወለደም ኀጢአትን ሊያደርግ አይችልም:: 10የእግዚአብሔር ልጆችና የዲያብሎስ ልጆች ተለይተው የሚታወቁት በዚህ ነው:- ጽድቅን የማያደርግ፣ ወንድሙንም የማይወድ ሁሉ ከእግዚአብሔር አይደለም::

እርስ በርሳችሁ ተዋደዱ

11ከመጀመሪያ የሰማችኋት፣ እርስ በርሳችን ልንዋደድ ይገባናል የምትለዋ መልእክት ይህች ናትና፤ 12የክፉው ወገን ሆኖ ወንድሙን እንደ ገደለው እንደ ቃየን አትሁኑ፤ ለምን ገደለው? ምክንያቱም የእርሱ ሥራ ክፉ፣ የወንድሙ ግን ጽድቅ ስለ ነበረ ነው:: 13ወንድሞች ሆይ፤ ዓለም ቢጠላችሁ አትደነቁ:: 14ወንድሞቻችንን ስለምንወድ ከሞት ወደ ሕይወት እንደ ተሻገርን እናውቃለን፤ ፍቅር የሌለው ሁሉ በሞት ይኖራል:: 15ወንድሙን የሚጠላ ነፍስ ገዳይ ነው፤ ነፍስ ገዳይም የዘላለም ሕይወት እንደሌለው ታውቃላችሁ::

16ኢየሱስ ክርስቶስ ሕይወቱን ስለ እኛ አሳልፎ ስለ ሰጠ፣ ፍቅር ምን እንደ ሆነ በዚህ እናውቃለን፤ እኛም ሕይወታችንን ስለ ወንድሞቻችን አሳልፈን ልንሰጥ ይገባናል:: 17ማንም ሀብት እያለው፣ ወንድሙ ሲቸገር አይቶ ባይራራለት፣ የእግዚአብሔር ፍቅር እንዴት በእርሱ ይኖራል? 18ልጆች ሆይ፤ በተግባርና በእውነት እንጂ በቃልና በአንደበት ብቻ እንዋደድ:: 19እኛ የእውነት ወገን መሆናችንን በዚህ እናውቃለን፤ ልባችንንም በፊቱ እናሳርፋለን፣ 20ይህም ልባችን በእኛ ላይ በሚፈርድብን ነገር ሁሉ ነው:: እግዚአብሔር ከልባችን ይልቅ ታላቅ ነውና ሁሉን ነገር ያውቃል::

21ወዳጆች ሆይ፤ ልባችን የማይፈርድብን ከሆነ በእግዚአብሔር ፊት ድፍረት አለን፤ 22ትእዛዛቱንም ስለምንጠብቅና በፊቱም ደስ የሚያሰኘውን ስለምናደርግ የምንለምነውን ሁሉ ከእርሱ እንቀበላለን:: 23ትእዛዙም በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ እንድናምንና እርሱ እንዳዘዘንም እርስ በርሳችን እንድንዋደድ ነው:: 24ትእዛዞቹንም የሚጠብቁ ሁሉ በእርሱ ይኖራሉ፤ እርሱም በእነርሱ ይኖራል:: በእኛ መኖሩን በዚህ ይኸውም እርሱ በሰጠን መንፈስ እናውቃለን::

መናፍስትን መርምሩ

4 ወዳጆች ሆይ፤ መንፈስን ሁሉ አትመኑ፤ ነገር ግን መናፍስት ከእግዚአብሔር መሆናቸውን መርምሩ፤ ምክንያቱም ብዙ ሐሰተኞች ነቢያት ወደ ዓለም ወጥተዋልና:: 2የእግዚአብሔርን መንፈስ በዚህ ታውቃላችሁ፤ ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋ እንደ መጣ

3፥8 ቍ10፤ማቴ4፥3፤ዮሐ8፥44፤ዕብ2፥14
3፥9 ቍ6፤መዝ119፥3፤ዮሐ1፥13፤1ጴጥ1፥23፤1ዮሐ5፥18
3፥10 ቍ1:2:8፤ዮሐ1፥12፤1ዮሐ2፥9፤4፥8
3፥11 ዮሐ13፥24:35፤15፥12፤1ዮሐ1፥5፤2፥7፤4፥7:11:21፤2ዮሐ5
3፥12 ዘፍ4፥8፤መዝ38፥20፤ምሳ29፥10፤ማቴ5፥37
3፥13 ዮሐ15፥18:19፤17፥14
3፥14 ዮሐ5፥24፤1ዮሐ2፥9
3፥15 ማቴ5፥21:22፤ዮሐ8፥44፤ገላ5፥20:21፤1ዮሐ2፥9፤ራእ21፥8
3፥16 ዮሐ10፥11:15፥13፤ፊል2፥17፤1ተሰ2፥8
3፥17 ዘዳ15፥7:8፤ያዕ2፥15:16፤1ዮሐ4፥20
3፥18 ሕዝ33፥31፤ሮሜ12፥9፤1ዮሐ2፥1
3፥21 1ቆሮ10፥14፤ኤፌ3፥12፤1ዮሐ5፥14
3፥22 ማቴ7፥7፤ዮሐ8፥29፤14፥15፤ዕብ13፥21
3፥23 ሉቃ24፥47፤ዮሐ1፥12፤3፥18፤6፥29፤13፥34፤20፥3 1ቆሮ6፥11፤1ዮሐ5፥13
3፥24 1ተሰ4፥8፤1ዮሐ2፥3:6፤14፥13:15
4፥1 ኤር29፥8፤ማቴ7፥15፤1ቆሮ10፥14፤12፥10፤2ተሰ2፥2፤1ዮሐ2፥18 4፥2 ዮሐ1፥14፤1ቆሮ12፥3፤1ዮሐ2፥23

3፥8 *ዲያብሎስ፡* ዮሐንስ በዚህች አጭር መልእክት ውስጥ፣ ስለ ዲያብሎስ ብዙ ይናገራል፤ (1) እዚህ ቦታ፣ "ዲያብሎስ" ተብሎአል፤ በቍ12፤ 2፥13-14፤ 5፥18-19፤ ላይ ደግሞ፣ "ክፉው" ተብሎአል:: (2) "ከመጀመሪያ እንሥቶ ኀጢአትን የሚያደርግ ነው"፤ በእግዚአብሔር ላይ መጀመሪያ ካመፀበት ጊዜ ጀምሮ፤ ማለትም አዳምና ሔዋን በኀጢአት ከመውደቃቸው በፊት ኀጢአት ያደርግ ነበር (ዮሐ 8፥44)፤ (3) መጀመሪያውኑ ሰው ኀጢአት እንዲሠራ ያደረገው እርሱ ነው፤ ኀጢአትን መሥራት የባሕርይ ገንዘባቸው ያደረጉም ሰዎች (ቍ8-12) የእርሱ ልጆች ናቸው (ቍ10) (4) እርሱ "በዓለም አለ" (4፥3)፣ ጌታን የማያምን "ዓለም በሙሉ" በእርሱ ቍጥጥር ሥር ነው (5፥19):: (5) የእግዚአብሔርን ልጆች ሊጐዳ አይችልም (5፥18)፤ 6)በተቃራኒው ግን ክርስቲያኖች እርሱን ያሸንፋሉ (2፥13-14፤ 4፥4)፤ ክርስቶስም ሥራውን ያፈርሳል::

3፥9 *የእርሱ ዘር፤* በሰው እወላለድ ሂደት ውስጥ፣ የወላጆች ሕይወትና ባሕርይ ወደሚወለደው ልጅ የሚተላለፈው፣ "በዘር" አማካይነት መሆኑን የሚያመለክት ሥዕላዊ ገለጻ ነው:: *ኀጢአትን ሊያደርግ አይችልም፤* ክርስቲያን ፈጽሞ ኀጢአት አይሠራም ማለት ሳይሆን፣ ዘወትር ኀጢአት በመሥራት አይታወቅም ማለት ነው::

3፥10 *የእግዚአብሔር ልጆችና የዲያብሎስ ልጆች፤* ይህ ዮሐንስ በ2፥28-3፥10 ባለው ክፍል ለሰጠው ትምህርት መሪና የማጠቃለያ ሐሳብ ነው:: ዐላማውም ተደራስያኑ ስለ ድኅነት የተሳሳተ ግንዛቤ እንዳይኖራቸው የሚያስጠነቅቅ ነው:: አንድ ሰው ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረት ኖሮት (1፥3)፣ በኀጢአት እየተመላለሰ፣ የዲያብሎስን ሥራ እየሠራ (ቍ 8)፣ ዓለምን እየወደደ (2፥15) እንዲሁም ሌሎችን እየበደለ (ቍ14-18)፣ ድነትን ያገኘና መንግሥተ ሰማያትን ለመውረስ የሚጠባበቅ የእግዚአብሔር ልጅ መሆን ይችላል የሚለውን ማንኛውንም ዐይነት ትምህርት አማኞች እንዲቃወሙ ያበረታታል::

3፥11 *ከመጀመሪያ፤* የ2፥7 ማብ ይመ::

3፥12 *ቃየን፤* ዘፍ 4፥8፤ ዕብ 11፥4

3፥14 *ወንድሞቻችንን፤* አማኞችን ማለት ነው::

3፥15 *የሚጠላ፤* የ2፥9-10 ማብ ይመ::

3፥17-18፤ ያዕ 2፥14-17 ይመ::

3፥17 *ወንድሙ ሲቸገር፤* አማኞች የተቸገረውን በመርዳት ፍቅራቸውን ሊያሳዩ ይገባቸዋል፤ ይህም ቍሳዊ የሆነውን ንብረታችንን ማካፈልን ይጨምራል (ዘዳ 15፥7-11):: *የእግዚአብሔር ፍቅር፤* እግዚአብሔር በአማኝ ልብ ውስጥ ያፈሰሰውንና (ሮሜ5፥5) አማኞች እርስ በርሳቸው እንዲፋቀሩ የሚያስችላቸውን፣ እግዚአብሔርም ለሰው ያለውን ዐይነት ፍቅር ማለት ነው፤ ወይም ሐረጉ፣ አማኝ ለእግዚአብሔር ያለውን ፍቅር ሊያመለክት ይችላል::

3፥22 *ትእዛዛቱንም ስለምንጠብቅና፤* ጸሎታችን ውጤት የሚኖረው ለእግዚአብሔር ባለን መሰጠት ነው፤ እግዚአብሔርን መታዘዝ፣ መውደድና ደስ ማሰኘትም በጸሎት የጠየቅነውን ነገር ለማግኘት ዐይነተኛ ነገሮች ናቸው (ዮሐ 8፥29፤ 2ቆሮ5፥9፤ ኤፌ 5፥10፤ ዕብ13፥21፤ መዝ50፥14-15፤ ምሳ15፥29፤ ኢሳ59፥1-2፤ ማቴ6፥15፤ ማር11፥25፤ ያዕ5፥16 ይመ)::

3፥23 ይህ ትእዛዝ ሁለት ክፍሎች አሉት፤ (1) በክርስቶስ ማመን (ዮሐ 6፥29) እንዲሁም (2) እርስ በእርስ መዋደድ ናቸው (ዮሐ13፥34-35):: የመጀመሪያው ክፍል 4፥1-6፣ ሁለተኛው ደግሞ በ4፥7-12 ላይ ተብራርቶአል::

4፥1 *መንፈስን፤* ሰው በመንፈስ ቅዱስ ወይም በክፉ መንፈስ ሊመራ ይችላል:: *መናፍስት ... መርምሩ፤* ከ1ተሰ5፥2 ጋር ያነጻጽሩ:: በማቴ 7፥1 ላይ የምናገኘው እንዲህ ዐይነቱን መመርመር ሳይሆን፣ በራስ ጽድቅ በመደገፍ በሌሎች ሰዎች ግብረ ገብ ላይ መፍረድን ነው:: *ሐሰተኞች ነቢያት፤* እውነተኛ ነቢይ በመንፈስ ቅዱስ በመመራት ከእግዚአብሔር የሆነውን ብቻ ይናገራል (2ጴጥ 1፥21):: በዮሐንስ ዘመን የነበሩት ሐሰተኛ ነቢያት ግን (እንደ ኖስቲካዊ መምህራን ያሉ) የእግዚአብሔር ጠላት በሆኑ መናፍስት በመነዳት ይናገራሉ:: ክርስቶስ ከሐሰተኛ ነቢያት መጠንቀቅ እንደሚገባን አስገንዝቦናል (ማቴ 7፥15፤24፥11)፤ ጳውሎስና ጴጥሮስም እንዲሁ (1ጢሞ 4፥1፤ 2ጴጥ 2፥1)::

4፥2 *ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋ እንደ መጣ፤* የ1፥1 ማብ ይመ፤ ኢየሱስ በውሃ ሲጠመቅ መሲሕነት የሆነው ክርስቶስ ገባ

የሚቀበል መንፈስ ሁሉ ከእግዚአብሔር ነው፤ [3]ኢየሱስን የማይቀበል መንፈስ ግን ከእግዚአብሔር አይደለም፤ እንደሚመጣ የሰማችሁት የክርስቶስ ተቃዋሚ መንፈስ ይህ ነው፤ አሁንም እንኳ በዓለም አለ።

[4]ልጆች ሆይ፤ እናንተ ከእግዚአብሔር ናችሁ፤ እነርሱንም አሸንፋችኋቸዋል፤ ምክንያቱም በእናንተ ውስጥ ያለው በዓለም ካለው ይበልጣል። [5]እነርሱ ከዓለም ናቸው፤ ስለዚህ የሚናገሩት እንደ ዓለም ነው፤ ዓለምም ይሰማቸዋል። [6]እኛ ከእግዚአብሔር ነን፤ እግዚአብሔርን የሚያውቅ ይሰማናል፤ ከእግዚአብሔር ያልሆነ ግን አይሰማንም፤ በዚህም የእውነትን መንፈስና የሐሰትን መንፈስ እናውቃለን።

የእግዚአብሔር ፍቅርና የሰው ፍቅር

[7]ወዳጆች ሆይ፤ ፍቅር ከእግዚአብሔር ስለ ሆነ፣ እርስ በርሳችን እንዋደድ፤ የሚወድ ሁሉ ከእግዚአብሔር የተወለደ ነው፤ እግዚአብሔርንም ያውቃል። [8]የማይወድ ግን እግዚአብሔርን አያውቅም፤ እግዚአብሔር ፍቅር ነውና። [9]እግዚአብሔር ፍቅሩን በመካከላችን የገለጠው እንዲህ ነው፤ እኛ በእርሱ አማካይነት በሕይወት እንኖር ዘንድ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን ወደ ዓለም ላከ። [10]ፍቅር ይህ ነው፤ እኛ እግዚአብሔርን እንደ ወደድነው ሳይሆን እርሱ እንደወደደንና ስለ ኀጢአታችን ማስተሰረያ[a] ይሆን ዘንድ ልጁን መላኩ ነው። [11]ወዳጆች ሆይ እግዚአብሔር እንዲህ ከወደደን፣ እኛም እርስ በእርሳችን መዋደድ ይገባናል። [12]እግዚአብሔርን ያየ ከቶ ማንም የለም፤ እርስ በርሳችን ብንዋደድ ግን እግዚአብሔር በእኛ ይኖራል፤ ፍቅሩም በእኛ ፍጹም ይሆናል።

[13]መንፈሱን ስለ ሰጠን፣ እኛ በእርሱ እንደምንኖር እርሱም በእኛ እንደሚኖር እናውቃለን። [14]አብ ልጁን የዓለም አዳኝ ይሆን ዘንድ እንደላከው ዐይተናል፤ እንመሰክራለንም። [15]ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ አምኖ በሚመሰክር ሁሉ፣ እግዚአብሔር በእርሱ ይኖራል፤ እርሱም በእግዚአብሔር ይኖራል። [16]ስለዚህም እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን ፍቅር እናውቃለን፤ በፍቅሩም እናምናለን።

እግዚአብሔር ፍቅር ነው፤ በፍቅር የሚኖር በእግዚአብሔር ይኖራል፤ እግዚአብሔርም በእርሱ ይኖራል። [17]በዚህም ዓለም እርሱን እንመስላለንና። በፍርድ ቀን ድፍረት ይኖረን ዘንድ፣ ፍቅር በዚህ ዐይነት በመካከላችን ፍጹም ሆኖአል፤ [18]በፍቅር ፍርሀት የለም፤ ፍጹም ፍቅር ግን ፍርሀትን አውጥቶ ይጥላል፤ ፍርሀት ከቅጣት ጋር የተያያዘ ነውና። የሚፈራም ሰው ፍቅሩ ፍጹም አይደለም።

[19]እርሱ አስቀድሞ ወዶናልና እኛ እንወደዋለን። [20]ማንም፣ "እግዚአብሔርን እወደዋለሁ" እያለ ወንድሙን ቢጠላ፣ እርሱ ሐሰተኛ ነው፤ ያየውን ወንድሙን የማይወድ ያላየውን እግዚአብሔርን መውደድ አይችልምና። [21]እርሱም "እግዚአብሔርን የሚወድ ሁሉ ወንድሙን መውደድ ይገባዋል" የሚለውን ይህን ትእዛዝ ሰጥቶናል።

በእግዚአብሔር ልጅ ማመን

5 ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ እንደ ሆነ የሚያምን ሁሉ ከእግዚአብሔር ተወልዶአል፤ አባትንም የሚወድ ሁሉ ልጁንም እንደዚሁ ይወዳል። [2]እግዚአብሔርን ስንወድና ትእዛዛቱን ስንፈጽም የእግዚአብሔርን ልጆች እንደምንወድ በዚህ እናውቃለን፤

4፥3 1ዮሐ2፥18፡22፤2ዮሐ7
4፥4 2ነገ6፥16፤ዮሐ12፥31፤16፥33፤ሮሜ8፥31፤1ዮሐ2፥1
4፥5 ዮሐ15፥19፤17፥14፡16
4፥6 ማር13፥5፤ዮሐ8፥47፤14፥17
4፥7 ዮሐ1፥13፤1ዮሐ2፥4፤3፥11
4፥8 ቍ7፡16
4፥9 ዮሐ1፥18፤3፥16፡17፤1ዮሐ5፥11
4፥10 ሮሜ3፥25፤5፥8፡10
4፥11 ዮሐ3፥16፤15፥12፤1ቆሮ10፥14፤1ዮሐ3፥11
4፥12 ቍ17፤ዮሐ1፥18፤1ዮሐ2፥5
4፥13 1ዮሐ2፥3፤3፥24
4፥14 ሉቃ2፥11፤ዮሐ3፥17፤15፥27
4፥15 1ዮሐ2፥23፤3፥24፤5፥5
4፥16 ቍ8፡12፡13፤1ዮሐ3፥24
4፥17 ቍ12፤ማቴ10፥15፤ኤፌ3፥12፤1ዮሐ2፥5
4፥18 ሮሜ8፥15
4፥19 ቍ10
4፥20 ቍ12፤ዮሐ1፥18፤1ዮሐ1፥6፤2፥4፡9፤3፥17
4፥21 ማቴ5፥43፤1ዮሐ2፥7፡9
5፥1 ዮሐ1፥13፤3፥15፤8፥42፤1ዮሐ2፥22፡23፤4፥2፡15
5፥2 1ዮሐ2፥3፤3፥14
5፥3 ማቴ11፥30፤23፥4፤ዮሐ14፥15

[a]10 *ወይም ኀጢአታችንን አስወግዶ፣ ቍጣውን ያርቅልን ዘንድ*

በት፣ በመስቀል ላይ በተሰቀለ ጊዜ ደግሞ ተለይቶት ሄደ፤ ስለዚህ በመስቀል ላይ የሞተው ሰው የሆነው ኢየሱስ ነው ብለው የሚያስተምሩትን እንደ ኖስቲሳውያን ያሉ የሐሰት መምህራንን በመቃወም ዮሐንስ ይህን ጽፎአል። *የሚቀበል፤* የአእምሮን ዕውቀት ብቻ ሳይሆን በኢየሱስ ላይ ያለንን እምነት በአደባባይ መመስከርንም ያጠቃልላል፤ ማወቅ ብቻ ከሆነ አጋንንትም ያውቃሉ፤ ይንቀጠቀጡማል (ያዕ2፥19፤ ማር 1፥24)።

4፥3 *ኢየሱስን የማይቀበል፤* በ1፥2 ላይ የተጠቀሰውን ሥጋ የሆነውን ኢየሱስ ክርስቶስን ያመለክታል (የ2፥18 ማብ ይመ)።

4፥4 *ከእግዚአብሔር፤* ከእግዚአብሔር የተወለደ ማለት ነው (2፥29፤ 3፥9-10)። *እነርሱንም፤* በክርስቶስ ተቃዋሚ መንፈስ (ቍ 3) የሚመሩትን ሐሰተኛ ነቢያት (ቍ 1) ያመለክታል። *በዓለም ካለው፤* ዲያብሎስን ማለት ነው (ዮሐ 12፥31፤ 16፥11)። በቍጥር 3 ላይ፣ "ዓለም" የሚለው ቃል ሰዎች የሚኖሩባትን ምድር ያመለክታል፤ ከቍጥር 4-5 ያለው ደግሞ የክርስቶስ ተቃዋሚዎችን ጨምሮ ከእግዚአብሔር ያልተወለዱትን ማኅበረ ሰብን ወይም ሥርዐትን ያመለክታል (ዮሐ1፥9 ማብ ይመ)።

4፥6 *የእውነትን መንፈስና፤* ከ5፥6 ጋር ያነጻጽሩ፤ ዮሐ 14፥17 ማብ ይመ።

4፥7-5፥3፤ በዚህ መልእክት ውስጥ፣ "ፍቅር" የሚለው ቃል 42 ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ በዚህ አጭር ክፍል ውስጥ ደግሞ 32 ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል።

4፥8 *እግዚአብሔርን አያውቅም፤* እግዚአብሔርን በእውነት የሚያውቁት፣ በመጠኑም እንኳ ቢሆን እርሱን የሚወዱት ብቻ ናቸው። *እግዚአብሔር ፍቅር ነውና፤* በባሕርዩና በተግባሩ ሁሉ እግዚአብሔር አፍቃሪ ነው። እግዚአብሔር መንፈስ (ዮሐ4፥24)፣ ብርሃን (1፥5)፣ ቅዱስ፣ ኀያል፣ እውነትና ጻድቅ እንደ ሆነ ዮሐንስ አስረግጦ ይናገራል።

4፥9 *አንድያ ልጁን፤* የዮሐንስ 1፥18 ማብ ይመ።

4፥10 *ስለ ኃጢአታችን ማስተሰረያ፤* የ2፥2 ማብ ይመ።

4፥12 *እግዚአብሔርን ያየ ከቶ ማንም የለም፤* የዮሐ1፥18 ማብ ይመ። እኛ ያለን ፍቅር ምንጩ የእግዚአብሔር ፍቅር ስለ ሆነ፣ ክርስቲያን ወገኖችን ስንወድ የእርሱ ፍቅር ፍጹም ይሆናል። ስለዚህ ከቶ ማንም ያላየው እግዚአብሔር፣ ወንድሞቻቸውን በሚወዱ በእነርሱ ፍቅር ይታያል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በእነርሱ ውስጥ ይኖራልና።

4፥16 *እግዚአብሔር ፍቅር ነው፤* የቍጥር 8 ማብ ይመ።

4፥17 *እርሱን እንመስላለንና፤* ክርስቶስን መምሰል ማለት ነው። በፍቅር በመኖር ክርስቶስን መምሰላችን፣ ፍቅር የሆነው እግዚአብሔር በእኛ ውስጥ መኖሩን ያሳያል፤ ስለዚህ ድነት ስላገኘን በፍርድ ቀን በድፍረት መቆም እንችላለን ማለት ነው።

4፥18 *በፍቅር ፍርሀት የለም፤* በፍርድ ቀን በእግዚአብሔር ፊት ፍርሀት አይኖርም፤ ምክንያቱም እውነተኛ ፍቅር የድነት ማረጋገጫ ነው።

4፥19፤ የፍቅር ምንጭ እግዚአብሔር ስለሆነ፣ እውነተኛ ፍቅር ከሰዎች ፈቃድ ሊመነጭ አይችልም።

4፥21 *ይህን ትእዛዝ፤* ዮሐንስ 13፥34 ይመ።

5፥1 *ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ እንደ ሆነ የሚያምን ሁሉ ከእግዚአብሔር ተወልዶአል፤* ፍቅር ዳግም የመወለድ ምልክት እንደ ሆነ ሁሉ፣ ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ እንደ ሆነ ማመንም እንዲሁ ነው (4፥7)። *ክርስቶስ፤* የ2፥22 ማብ ይመ። *አባትን የሚወድ ሁሉ፣ ልጁንም እንዲሁ ይወዳል፤* ዮሐንስ ይህን የጻፈው፣ የቤተ ሰብ አባላት በአባት መሪነት የጠበቀ ኅብረት በነበራቸውና እንደ አንድ በሚታዩበት ዘመን ነው፤ ስለዚህ ቤተ ሰብን በምሳሌነት በመጠቀም፣ እግዚአብሔር አብን የሚወድ ሁሉ የእግዚአብሔርን ልጆች እንደሚወድ ያሳያል።

5፥2 *በዚህ እናውቃለን፤* ለሌሎች ያለን ፍቅር እውነተኛ

[3]እግዚአብሔርን መውደድ ትእዛዛቱን መፈጸም ነውና:: ትእዛዛቱም ከባድ አይደሉም፤ [4]ምክንያቱም ከእግዚአብሔር የተወለደ ሁሉ ዓለምን ያሸንፋል:: ዓለምን የሚያሸንፈውም እምነታችን ነው:: [5]ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ ከሚያምን በስተቀር ዓለምን የሚያሸንፍ ማነው?

[6]በውሃና በደም የመጣው ይህ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው:: እርሱ በውሃና በደም እንጂ በውሃ ብቻ አልመጣም:: የሚመሰክረውም መንፈስ ነው፤ መንፈስ እውነት ነውና:: [7]ስለዚህ ሦስት ምስክሮች አሉት:: [8]እነርሱም[*] መንፈሱ፣ ውሃውና ደሙ ናቸው፤ ሦስቱም ይስማማሉ:: [9]የሰውን ምስክርነት ከተቀበልን፣ የእግዚአብሔር ምስክርነት ከዚያም ይልቃል፤ ይህ ስለ ልጁ የሰጠው የእግዚአብሔር ምስክርነት ነውና:: [10]በእግዚአብሔር ልጅ የሚያምን ሁሉ በልቡ ምስክር አለው፤ ማንም እግዚአብሔርን የማያምን ሁሉ እግዚአብሔር ስለ ልጁ የሰጠውን ምስክርነት ስላላመነ ሐሰተኛ አድርጎታል:: [11]ምስክርነቱም ይህ ነው፤ እግዚአብሔር የዘላለምን ሕይወት ሰጠን፤ ይህም ሕይወት ያለው በልጁ ነው:: [12]ልጁ ያለው ሕይወት አለው፤ የእግዚአብሔር ልጅ የሌለው ሕይወት የለውም::

5፥4 ዮሐ1፥13፤ 16፥33
5፥5 ቍ1፤ 1ዮሐ2፥23
5፥6 ዮሐ14፥17፤ 19፥34
5፥7 ማቴ18፥16
5፥9 ማቴ3፥16:17፤ ዮሐ5፥32:34:37፤8፥17:18
5፥10 ዮሐ3፥33፤ ሮሜ8፥16፤ ገላ3፥6፤1ዮሐ1፥10
5፥11 ማቴ25፥46፤ ዮሐ1፥4
5፥12 ዮሐ3፥15:16:36
5፥13 ቍ11፤ ማቴ25፥46፤ 1ዮሐ3፥23
5፥14 ማቴ7፥7፤ ኤፌ3፥12፤ 1ዮሐ3፥21
5፥15 ቍ18:19:20፤ 1ነገ3፥12
5፥16 ዘፀ23፥21፤ ኤር7፥16፤ 14፥11፤ዕብ6፥4-6፤ 10፥26፤ያዕ5፥15
5፥17 ቍ16፤ ዮሐ2፥1፤3፥4
5፥18 ማቴ5፥37፤ ዮሐ1፥13፤14፥30
5፥19 ዮሐ12፥31፤ 14፥30፤17፥15፤

ማጠቃለያ ሐሳብ

[13]በእግዚአብሔር ልጅ ስም የምታምኑ እናንተ የዘላለም ሕይወት እንዳላችሁ ታውቁ ዘንድ ይህን እጽፍላችኋለሁ፤ [14]በእግዚአብሔር ፊት ለመቅረብ ያለን ድፍረት ይህ ነው፤ ማንኛውንም ነገር እንደ ፈቃዱ ብንለምን እርሱ ይሰማናል፤ [15]የምንለምነውን ሁሉ እንደሚሰማን ካወቅን፣ የለመነውንም ነገር እንደ ተቀበልን እናውቃለን::

[16]ማንም ሰው ወንድሙ ለሞት የማያበቃ ኀጢአት ሲያደርግ ቢያየው ይጸልይ፤ እግዚአብሔርም ለሞት የማያበቃ ኀጢአት ላደረጉት ሕይወትን ይሰጣል:: ለሞት የሚያበቃም ኀጢአት አለ፤ ስለዚህኛው ግን ይጸልይ አልልም:: [17]ዐመፅ ሁሉ ኀጢአት ነው፤ ለሞት የማያበቃም ኀጢአት አለ:: [18]ከእግዚአብሔር የተወለደ ሁሉ ኀጢአት እንደማያደርግ ነገር ግን የእግዚአብሔር ልጅ እንደሚጠብቀው፣ ክፉውም እንደማይነካው እናውቃለን:: [19]እኛ ከእግዚአብሔር እንደሆንን መላው ዓለምም በክፉው ሥር እንደ ሆነ እናውቃለን::

[*]7:8 ጥንታዊ ባለሆነ በቩልጌት ቅጅ ላይ *በሰማይ የሚመሰክሩት ሦስቱ ናቸው፤ እነርሱም አብ፣ ቃልና መንፈስ ቅዱስ ናቸው* ይላል::

8. በምድር የሚመሰክሩት ሦስቱ ናቸው (ሆኖም ይህ ከ16ኛው ክፍለ ዘመን በፊት በነበሩት የግሪክ ቅጆች ውስጥ አይገኝም::

ክርስቲያናዊ ፍቅር የሚሆነው፣ እግዚአብሔርን በመውደድና ትእዛዛቱን በመጠበቅ ላይ የተመሠረተ ሲሆን ብቻ ነው (ከ2፥3፤ 3፥23፤ ዮሐ15፥10 ጋር ያነጻጽሩ፤ የዮሐ14 ፥21ማብ ይመ)::

5፥3 *ትእዛዛቱም ከባድ አይደሉም*፤ ትእዛዛቱን መጠበቅ በራሱ ቀላል ስለሆነ ሳይሆን፣ ዮሐንስ በቍ4 ላይ እንደ ገለጸው ይህ ቀላል የሚሆነው አዲሱን ልደት ከማግኘት የተነሣ ነው:: በእምነት ከእግዚአብሔር ዳግም የተወለደ ሁሉ በመንፈስ ቅዱስ ርዳታ መታዘዝ ይችላል::

5፥4 *ያሸንፋል ... የሚያሸንፈውም*፤ ዓለምን ማሸነፍ ማለት በኀጢአት በተሞላው የኑሮ ዘይቤ ላይ ድልን መቀዳጀት ማለት ነው፤ ይህም ለእግዚአብሔር መታዘዝ የተገለጠበት ሌላኛው መንገድ ነው (ቍ3):: እንዲህ ያለው መታዘዝ ለአማኝ የማያስቸግረው ዳግም ስለ ተወለደ፣ መንፈስ ቅዱስም በውስጡ ስለሚኖርና ኀይል ስለሚሰጠው ነው:: ዮሐንስ የድልን ሁለት ገጽታዎች ሲናገር:- (1) በእምነት ከዓለም ወደ እግዚአብሔር መመለስ የመጀመሪያው ድል ("የሚያሸንፈው") ሲሆን፣ (2) ክርስቲያናዊ ኑሮን በመኖር በየዕለቱ የምናገኘው ድል ሌላኛው ነው ("ያሸንፋል"):: *ዓለምን*፤ የ2፥15 ማብ ይመ::

5፥5 *የእግዚአብሔር ልጅ*፤ ይህን መሰሉን የእምነት መግለጫ በተመለከተ 2፥22፤4፥2፤ 5፥1 ይመ::

5፥6፤ "ውሃ" የኢየሱስን መጠመቅ፣ "ደም" ደግሞ ሞቱን ያሳያል:: እነዚህ እዚህ ላይ መጠቀሳቸው፣ የኢየሱስ ምድራዊው አገልግሎት በጥምቀት ተጀምሮ በሞቱ ስለተፈጸመ ነው:: ኢየሱስ ሰው ብቻ ሆኖ እንደ ተወለደና እስከ ተጠመቀበትም ጊዜ ድረስ ሰው ብቻ ነበር እያሉ ለሚያስተምሩ፣ በዘመኑ ለነበሩት ሐሰተኛ መምህራን (ኖስቲኮች) ዮሐንስ ምላሽ ይሰጣል:: (በመግቢያው ሥር "የኖስቲሳውያን ትምህርት" የሚለውን ይመ):: ክርስቶስ (የእግዚአብሔር ልጅ) ሰው በሆነው በኢየሱስ ላይ የወረደው በጥምቀቱ ጊዜ ሲሆን፣ በመስቀል ላይ ከመሰቀሉ በፊት ግን፣ ተለይቶት ሄዶአል፤ ስለዚህ በመስቀል ላይ የሞተው ሰው ብቻ የሆነው ኢየሱስ ነው በማለት እነዚህ ሐሰተኞች ያስተምሩ ነበር:: በዚህ መልእክት ውስጥ ዮሐንስ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክም ሰውም እንደ ሆነ በአጽንዖት ይናገራል (1፥1-4፤ 4፥2፤ 5፥5):: ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው የሆነው ኢየሱስ ክርስቶስ ወደ ዓለም እንደ መጣ፣ እንደ ተጠመቀና እንደ ሞተም ጽፎአል:: ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ የነበረው በጥምቀቱ ጊዜ ብቻ ሳይሆን፣ በሞቱም ጊዜ ነበር (ቍ 6):: ይህ እውነት እጅግ በጣም አስፈላጊ ነው፤ ምክንያቱም ኢየሱስ ሰው ብቻ ሆኖ ቢሞት ኖሮ፣ የሰዎችን ኀጢአት ማስተስረይ (2፥2፤ 4፥10) አይችልም ነበር:: *የሚመሰክረውም መንፈስ*፤ መንፈስ ቅዱስ፣ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ በሁለት መንገዶች ይመሰክራል፤ (1) መንፈስ ቅዱስ ኢየሱስ ሲጠመቅ ወርዶበታል (ዮሐ1፥32-34)፤ ደግሞም (2) ኢየሱስ መጠመቁና መሞቱ እርሱ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ ያረጋግጣል ብለው ሐዋርያት የሰጡትን ምስክርነት፣ መንፈስ ቅዱስ ለአማኞች ዘወትር ይመሰክራል (2፥27፤ 1ቆሮ 12፥3)::

5፥7 *ሦስቱም*፤ የብሉይ ኪዳን ሕግ፣ "ሁለት ወይም ሦስት ምስክሮችን" ይጠይቃል (ዘዳ17፥6፤ 19፥15፤ 1ጢሞ 5፥19)::

5፥9 *የእግዚአብሔር ምስክርነት*፤ ከቍጥር 6-8 ላይ የተገለጸውን የመንፈስ ቅዱስ ምስክርነት ማለት ነው::

5፥11 *የዘላለምን ሕይወት ሰጠን*፤ አሁን ያለንን ሕይወት ማለት ነው (የዮሐ 3፥15:36 ማብ ይመ)::

5፥12 *ልጁ ያለው ሕይወት አለው*፤ ሰው ሁሉ ወንጌልን መስማት ያለበት ዘላለማዊ ሕይወት የሚገኘው በእግዚአብሔር ልጅ ስለ ሆነና ከዚህም ውጭ ሕይወትን ማግኘት የሚቻልበት ሌላ መንገድ ስለሌለ ነው (ዮሐ 14፥6)::

5፥13፤ ይህ መልእክቱ የተጻፈበት ሌላው ዐላማ ነው (2፥26 ይመ):: በመግቢያው ሥር "ዐላማው" የሚለውን ይመ::

5፥14 *ማንኛውንም ነገር እንደ ፈቃዱ ብንለምን*፤ ጸሎትን አስመልክቶ የሚያስፈልጉንን ሌሎች መመሪያዎች በተመለከተ 3፥21-22 ይመ::

5፥16፤ ቍጥር 16 እና 17 እግዚአብሔር የሚመልሰውን የልመና ዐይነትን ያብራራል (ቍ 14-15):: *ለሞት የሚያበቃም ኀጢአት*፤ በዚህ ዐውድ መሠረት ይህ አባባል የሚያመለክተው፣ የክርስቶስን ሥጋ መሆንና የግብረ ገብን ግዴታ የሚክዱትን ኖስቲኮችን ነው፤ ይህ ኀጢአት ለሞት የሚያበቃ የተባለበት ምክንያት፣ እውነትን ሆን ብሉ በመካድ አስነዋሪ ሕይወትን መኖር ገንዘብ ስላደረጉት ነው:: ንስሓ ያልተገባበት እንዲህ ዐይነቱ ኀጢአት መንፈሳዊን ሞት ያስከትላል:: አንዳንዶች ደግሞ ክፍሉ ስለ ሥጋዊ ሞት የሚናገር ነው ይላሉ፤ ይኸውም አማኝ ኀጢአትን ሲያዘወትር እግዚአብሔር በሞት ይቀጣዋል (1ቆሮ11፥30):: ሁለቱም አመለካከቶች (ሁኔታዎች) "ለሞት የሚያበቃ ኀጢአት" የተባለው በባሕርይው ቀለል ያለ እንደ ሆነ ይስማማሉ::

5፥18-20፤ በዚህ መልእክት ማጠቃለያ ላይ "እናውቃለን" የሚለው ቃል ሦስት ግዜ ተጠቅሷል፤ ይህም የመልእክቱን ዐበይት ሐሳቦች የሚያጠቃልል ነው::

5፥18 *የእግዚአብሔር ልጅ*፤ ኢየሱስ ክርስቶስን ማለት ነው::

[20]የእግዚአብሔር ልጅ እንደ መጣ፤ እውነተኛ የሆነውን እርሱን እንድናውቅ ማስተዋልን እንደ ሰጠን እናውቃለን፤ እኛም እውነተኛ በሆነው በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ አለን። እርሱ እውነተኛ አምላክና የዘላለም ሕይወት ነው።

[21]ልጆች ሆይ፤ ራሳችሁን ከጣዖቶች ጠብቁ።

1ዮሐ4፥6
5፥20 ቆላ5፡11፤ ማቴ25፥46፤ሉቃ24፥45፤ዮሐ17፥3
5፥21 1ቆሮ10፥14፤ 1ተሰ1፥9፤1ዮሐ2፥1

5፥20 *እውነተኛ የሆነውን እርሱን፤* እግዚአብሔር አብን ማለት ነው። *እርሱ እውነተኛ አምላክና፤* እግዚአብሔር አብን ወይም እግዚአብሔር ወልድን ሊያመለክት ይችላል። *የዘላለም ሕይወት፤* ይህ መልእክት በዚህ መሪ ሐሳብ ጀምሮ በዚሁ ሐሳብ ይደመድማል (1፥1-2)።

የሐዋርያው ዮሐንስ መልእክት – ሁለተኛ

መግቢያ

ጸሐፊው

የመልእክቱ ጸሐፊ ሐዋርያው ዮሐንስ ነው። በ1ኛ ዮሐንስና በዮሐንስ ወንጌል መካከል ያለው ተመሳሳይነት ይህኛውን ጨምሮ፣ ሦስቱንም የጻፋቸው አንድ ሰው መሆኑን ያመለክታል። የሚከተሉትን ያነጻጽሩ።

2ኛ ዮሐንስ	1ኛ ዮሐንስ	የዮሐንስ ወንጌል
ቊ5	2፥7	13፥34-35
ቊ6	5፥3	14፥23
ቊ7	4፥2-3	-----
ቊ12	1፥4	15፥11፤16፥24

በ1ኛ ዮሐንስና በዮሐንስ ወንጌል መግቢያ በሚለው ሥር "ጸሓፊው" የሚለውን ይመልከቱ።

መልእክቱን የተጻፈበት ጊዜ

ከዚህ በላይ ያሉት ጥቅሶች እንደሚጠቁሙት ይህ መልእክት የተጻፈው 1ኛ ዮሐንስ በተጻፈበት ጊዜ (85-95 ዓ.ም) ሳይሆን አይቀርም (በ1ኛ ዮሐንስ መግቢያ ሥር "መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ)።

ዐላማው

በመጀመሪያዎቹ ሁለት ምእተ ዓመታት፣ ከቦታ ወደ ቦታ በመዘዋወር የሚያገለግሉ ወንጌላውያንና መምህራን የወንጌልን መልእክት ወደ ተለያዩ ቦታዎች ያደርሱ ነበር። አማኞችም እንደ ተለመደው እነዚሁኑ የወንጌል መልእክተኞች ወደ ቤታቸው ወስደው ማረፊያ ይሆኗቸው፣ ያስተናግዷቸውና በመጨረሻም የመንገድ ስንቅ ሰጥተው ይሸኟቸው ነበር። የኖስቲስ አስተማሪዎችም እኛስ ለምን ይቅርብን በማለት እንደ እውነተኞቹ ወንጌላውያንና መምህራን ያደርጉ ስለ ነበር (የ3ዮሐ ቊ5 ማብ ይመ)፣ ምእመናን (አማኞች) ተቀብለው የሚያስተናግዷቸው መምህራን እነማን መሆናቸውን ለይተው ያውቁ ዘንድ እንዲረዳቸው 2ኛው የዮሐንስ መልእክት ተጽፎላቸዋል። አለበለዚያ ካለማወቅ የተነሣ ለስሕተት ትምህርቱ መስፋፋት እስተዋፅኦ ሲያደርጉ ሊገኙ ይችላሉ።

አስተዋፅኦ

1) ሰላምታ (1-3)
2) ምስጋና (4)
3) ምክርና ማስጠንቀቂያ (5-11)
4) መደምደሚያ (12-13)

[1]ሽማግሌው፤

በእውነት ለምወዳት እኔ ብቻ ሳልሆን እውነትን የሚያውቁ ሁሉ ለሚወዷት ለተመረጠችው እመቤትና ለልጆቿ፤ [2]በውስጣችን ከሚኖርና ከእኛ ጋር ለዘላለም ከሚሆን እውነት የተነሣ፣ [3]ከእግዚአብሔር አብና የአብ ልጅ ከሆነው ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ፣ ምሕረትና ሰላም በእውነትና በፍቅር ከእኛ ጋር ይሆናል።

[4]ከልጆችሽ አንዳንዶቹ ከአብ በተሰጠን ትእዛዝ መሠረት በእውነት ጸንተው እየሄዱ በማግኘቴ እጅግ ደስ ብሎኛል። [5]አሁንም እመቤት ሆይ፤ ከመጀመሪያ የነበረችውን እንጂ አዲስ ትእዛዝ አልጽፍልሽም፤ ይኸውም እርስ በርሳችን እንዋደድ ዘንድ ነው። [6]ይህም ፍቅር፤ በትእዛዙ መሠረት እንመላለስ ዘንድ ነው። ትእዛዙም ከመጀመሪያ እንደ ሰማችሁት በፍቅር እንድትኖሩ ነው።

[7]ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋ እንደ መጣ የማያምኑ ብዙ አሳቾች ወደ ዓለም ወጥተዋል። እንዲህ ያለ ማንኛውም ሰው አሳሳችና የክርስቶስ ተቃዋሚ ነው። [8]እናንተም የደከማችሁበትን ዋጋ እንዳታጡ፣ ነገር ግን ሙሉ ሽልማት እንድትቀበሉ ለራሳችሁ ተጠንቀቁ። [9]በክርስቶስ ትምህርት የማይኖርና ከትምህርቱ ስቶ የሚወጣ ሁሉ አምላክ የለውም፤ በክርስቶስ ትምህርት የሚኖር ግን አብም ወልድም አለው። [10]ማንም ወደ እናንተ ቢመጣ፣ ይህንንም ትምህርት ባያመጣ በቤታችሁ አትቀበሉት፤ ሰላምም አትበሉት፤ [11]የሚቀበለው ሰው የክፉ ሥራው ተባባሪ ይሆናልና።

[12]የምጽፍላችሁ ብዙ ነገር ነበረኝ፤ ይሁን እንጂ በወረቀትና በቀለም እንዲሆን አልፈልግም፤ ዳሩ ግን ደስታችን ፍጹም ይሆን ዘንድ ወደ እናንተ መጥቼ ፊት ለፊት ላነጋግራችሁ ተስፋ አደርጋለሁ።

[13]የተመረጠችው የእኅትሽ ልጆች ሰላምታ ያቀርቡልሻል።

1፥1 ቍ3፡13፤ ዮሐ 8፥32፤ሐሥ11፥30፤ ሮሜ16፥13፤1ጢሞ 2፥4፤1ጴጥ5፥13፤ 3ዮሐ1
1፥2 ዮሐ14፥17፤ 2ጴጥ1፥12፤1ዮሐ1፥8
1፥3 ሮሜ1፥7
1፥4 ዮሐ3፥4
1፥5 1ዮሐ2፥7
1፥6 ዮሐ14፥15፤ 1ዮሐ2፥5:7
1፥7 ዮሐ1፥14፤ 1ዮሐ2፥18:22፤ 4፥1:2:3
1፥8 ማቴ10፥42፤ማር 10፥29:30፤1ቆሮ3፥8 ፤ዕብ10፥35:36፤ 11፥26
1፥9 ዮሐ8፥31፤ 1ዮሐ2፥23
1፥10 ሮሜ16፥17
1፥11 1ጢሞ5፥22
1፥12 ዮሐ3፥29፤ 3ዮሐ13:14
1፥13 ቍ1

1 *ሽማግሌው*፤ የ1ጢሞ3፥1 ማብ ይመ። ዮሐንስ በሕይወቱ መጨረሻ አካባቢ፣ በሽምግልና አገልግሎአል፤ ምናልባት ያገለገለው በኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን ሊሆን ይችላል። ሐዋርያው ጴጥሮስም ተመሳሳይ አገልግሎት ነበረው (1ጴጥ 5፥1)። *እውነትን*፤ የዮሐንስ 1፥14 ማብ ይመ። *ለተመረጠችው እመቤትና*፤ ይህ በስም የማትታወቅን በእስያ የምትኖር አንዲት ክርስቲያንን የሚያመለክት ወይም በተለዋጭ ዘይቤ በዚያ የምትገኘውን አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን የሚያሳይ ሊሆን ይችላል። *ለልጆቿ*፤ የዚያች ክርስቲያን ሴት ልጆች ወይም የዚያች አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን አባላትን ሊያመለክት ይችላል።

3 *ጸጋ … ሰላም*፤ የገላ 1፥3፤ የኤፌ 1፥2 ማብ ይመ። *ምሕረት*፤ የሮሜ 9፥23 ማብ ይመ።

4 *በእውነት ጸንተው እየሄዱ*፤ ሕይወታቸውን በእግዚአብሔር ቃል እየመሩ ማለት ነው።

5 *አዲስ ትእዛዝ*፤ የ1ዮሐ2፥7 ማብ ይመ

6 *ከመጀመሪያ*፤ የ1ዮሐ 2፥7 ማብ ይመ።

7-11፤ ይህ ክፍል፣ "የእግዚአብሔር ልጅ ሥጋ አልሆነም (ዮሐ1፥14)፤ ነገር ግን በኢየሱስ ጥምቀትና ስቅለት መካከል ባሉት ጊዜያት፣ በጊዜያዊነት ብቻ በኢየሱስ ላይ ኖሮበታል የሚለውንና በ1ዮሐንስ ላይ በሰፊው የተወገዘውን የኑፋቄ ትምህርት በመቃወም የተጻፈ ነው (በ1ዮሐንስ መግቢያ ሥር፣ "የኖስቲሳውያን ትምህርት" የሚለውን ይመ 1፥14)።

7 *ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋ እንደ መጣ* የ1ዮሐ 4፥2-3 እና ማብ ይመ። *የክርስቶስ ተቃዋሚ*፤ የ1ዮሐ 2፥18 ማብ ይመ።

8 *የደከማችሁበትን … ሽልማት*፤ በምድር ላይ በታማኝነት የተሠራ ሥራ፣ ወደ ፊት ሽልማትን ያስገኛል (ማር 9፥41፤ 10፥29-30፤ ሉቃ 19፥16-19፤ ዕብ 11፥26 ይመ)።

9 *በክርስቶስ ትምህርት*፤ ይህ መልእክት ከ1ዮሐንስ ጋር ተመሳሳይ መሆኑ፣ የሚቃወመው የኑፋቄ ትምህርት አንድ ዐይነት መሆኑና ክፍሉ የሚገኝበት ዐውድ እንደሚጠቁመው፣ ሐረጉ ክርስቶስ ያስተማረውን ትምህርት ሳይሆን፣ ክርስቶስ ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው ስለ መሆኑ የተሰጠውን ትምህርት የሚያመለክት ነው። *የሚወጣ*፤ ከሐዋርያት ትምህርት ልቀው የሄዱ የሚመስላቸውን የኖስቲክ መምህራንን ያመለክታል። *አምላክ የለውም*፤ በክርስቶስና በሐዋርያቱ የተገለጠውን እውነት ለማይቀበሉ ሁሉ እግዚአብሔር አብ አምላካቸው አይደለም።

10 *በቤታችሁ አትቀበሉት*፤ ተጓዥ መምህራንን በቤት መቀበልንና መመገብን ይመለከታል (መግቢያውን ይመ)። ይህ ትእዛዝ፣ ከመናፍቃን ጋር ሰላምታ መለዋወጥንና እነርሱን ለማነጋገር ወደ ቤት ማምጣትን የሚከለክል አይደለም። ዮሐንስ የሚያስጠነቅቀው መጠለያ፣ ምግብ መስጠትና በገንዘብ መርዳትን ነው፤ ምክንያቱም ይህን ማድረግ የሐሰት መምህራንን፣ "በክፉ ሥራቸው" መተባበር፣ በሕዝቡም ዘንድ ተቀባይነት እንዲኖራቸው ማድረግ ነው (ቍ 11)።

12 *በወረቀትና በቀለም*፤ ወረቀት የሚሠራው ከፓፒረስ ሲሆን፣ በቀላሉ የሚገኝና ርካሽ ነው። "ቀለም" የሚለው ቃል በግሪኩ ጥቍር ቀለምን የሚያሳይ ሊሆን፣ የሚሠራውም ከስልን፣ ውሃንና ሙጫን በማደባለቅ ነው። *ደስታችን ፍጹም ይሆን ዘንድ*፤ 1ዮሐ 1፥4 ይመ።

13 *የተመረጠችው የእኅትሽ* ቃሉ አንዲት ሌላ ክርስቲያንን ወይም በተለዋጭ ዘይቤ ሌላ አጥቢያ ቤተክርስቲያን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (የቍ 1ማብ ይመ)።

የሐዋርያው ዮሐንስ መልእክት – ሦስተኛ

መግቢያ

ጸሐፊው

የመልእክቱ ጸሐፊ ሐዋርያው ዮሐንስ ነው:: ጸሐፊው በ2ኛውና በ3ኛው መልእክታቱ የመጀመሪያ ቍጥሮች ላይ ራሱን "ሽማግሌው" ሲል እናገኘዋለን:: በሁለቱም መልእክታት፣ ሌሎች ተመሳሳይ ነገሮች አሉ፤ "በእውነት ለምወደው(ዳት)" (የሁለቱም መልእክቶች የመጀመሪያ ቍጥር)፣ "በእውነት የሚሄዱ የሚመላለሱ"(የሁለቱም መልእክቶች ቍ.4) እና ተመሳሳይ መደምደሚያቸውንም መጥቀስ ይቻላል:: በዮሐንስ መልእክት አንደኛና በዮሐንስ ወንጌል፣ "መግቢያ" በሚለው ሥር፣ "ጸሐፊው" የሚለውን ይመ::

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜ

ይህ መልእክት የተጻፈው፣ 1ኛና 2ኛ መልእክቱ በተጻፉበት ጊዜ (85-95 ዓ.ም) ሳይሆን አይቀርም:: በ1ኛ ዮሐንስ መግቢያ ሥር "መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ)::

ዐላማው

በዮሐንስ መልእክት ሁለተኛው መግቢያ ሥር፣ "ዐላማው" የሚለውን ይመ:: በዮሐንስ የተላኩት ተዘዋዋሪ የወንጌል መልእክተኞች፣ በእስያ ከሚገኙት አቢያተ ክርስቲያናት የአንዱ እምባገነን መሪ በነበረው በዲዮጥራጢስ ተቃውሞ ደርሶባቸው ነበር:: ዲዮጥራጢስ የዮሐንስን መልእክተኞች የሚያስተናግዱትን እንኳ ሳይቀር ከቤተ ክርስቲያን አባልነት ይሠርዛቸው ነበር:: ስለዚህ ዮሐንስ ለወንጌል መልእክተኞቹ ድጋፍ ያደረገውን ጋይዮስን ለማመስገንና ዲዮጥራጢስን ለማስጠንቀቅ ይህን መልእክት ጽፎ ልኮአል::

አስተዋፅኦ

1) ሰላምታ (1-2)
2) ለጋይዮስ የተጻፈ ምስጋና (3-8)
3) ዲዮጥራጢስን ማውገዝ (9-10)
4) ለጋይዮስ የተላከ ምክር (11)
5) የድሜጥሮስ ምሳሌነት (12)
6) መደምደሚያ (13-14)

[1]ሽማግሌው፤

በእውነት ለምወደው ለውድ ወዳጄ፣ ለጋይዮስ፤

[2]ወዳጅ ሆይ፤ ነፍስህ በመልካም ሁኔታ ላይ እንዳለች ሁሉ መልካም ጤንነት እን ዲኖርህና በነገር ሁሉ እንዲሳካልህ እጸል ያለሁ። [3]ለእውነት ታማኝ እንደ ሆንህና የምትመላለስውም በእውነት እንደ ሆነ እን ዳንድ ወንድሞች መጥተው ስለ አንተ ሲመሰክሩ ልኝ እጅግ ደስ አለኝ። [4]ልጆቼ በእውነት የሚመላለሱ መሆናቸውን ከመስማት የሚበ ልጥ ደስታ የለኝም።

[5]ወዳጅ ሆይ፤ ለአንተ እንግዶች ቢሆ ኑም እንኳ ለወንድሞች በምታደርገው ነገር ሁሉ ታማኝ ነህ። [6]እነርሱ አንተ ስላለህ ፍቅር በቤተ ክርስቲያን ፊት መስክረዋል፤ በመንገ ዳቸውም እግዚአብሔርን ደስ በሚያሰኝ ሁኔታ ብትረዳቸው መልካም ታደርጋለህ፤ [7]ስለ ስሙ የወጡት ከአሕዛብ ምንም ሳይቀበሉ ነውና። [8]እንግዲህ አብረን ለእውነት እንድንሠራ እንዲህ ያሉትን ሰዎች ልናስተናግድ ይገባናል።

1፥1 ሐሥ11፥30፤ 2ዮሐ1
1፥3 ቆላ5:10፤ ሐሥ1፥16፤2ዮሐ4
1፥4 ቆላ3:1ዮሐ2፥1
1፥5 ቆላ31 ሮሜ12፥13፤ዕብ13፥2
1፥6 1ቆሮ16፥11፤ 2ቆሮ1፥16፤ኤፌ4፥1
1፥7 ዮሐ15፥21፤ ሐሥ20፥33:35
1፥10 ቆላ5:14፤ ዮሐ9፥22:34፤ 2ዮሐ12
1፥11 መዝ34፥14፤ 37፥27፤1ዮሐ2፥29፤ 3፥6:9:10
1፥12 ዮሐ19፥35፤ 21፥24፤1ጢሞ3፥7
1፥14 ዮሐ10፥31 ሮሜ1፥7፤ኤፌ6፥23፤ 2ዮሐ12

[9]ለቤተ ክርስቲያኒቱ ጽፌ ነበር፤ ነገር ግን መሪ መሆን የሚወደው ዲዮጥራጢስ አይቀ በለንም። [10]ስለዚህ እኔ ከመጣሁ እርሱ በክፉ ቃላት ስማችንን ለማጥፋት የሚያደርገውን ሁሉ ይፋ አወጣለሁ፤ ይህም አልበቃ ብሎት ወንድሞችን አይቀበልም፤ ሊቀበሏቸው የሚፈልጉትን ይከ ለክላቸዋል፤ ከቤተ ክርስቲያንም ያስወጣቸዋል።

[11]ወዳጅ ሆይ፤ መልካም የሆነውን እንጂ ክፉውን አትምሰል። መልካም የሆነውን የሚያ ደርግ ሁሉ ከእግዚአብሔር ነው። ክፉ የሚያ ደርግ ግን እግዚአብሔርን አላየውም። [12]ለድሜ ጥሮስ፣ ሰው ሁሉ ይመሰክርለታል፤ እውነት ራሷም ትመሰክርለታለች፤ እኛ ደግሞ እንመሰ ክርለታለን፤ እናንተም ምስክርነታችን እውነት እንደ ሆነ ታውቃላችሁ። [13]የምጽፍልህ ብዙ ነገር ነበረኝ፤ ይሁን እንጂ በቀለምና በብርዕ እንዲሆን አልፈልግም፤ [14]በቅርቡ ላይህ ተስፋ አደርጋለሁ፤ ፊት ለፊትም እንነጋገራለን። [15]ሰላም ለአንተ ይሁን፤ ወዳጆች ሰላምታ ያቀ ርቡልሃል። ለወዳጆች በየስማቸው ሰላምታ አቅርብልኝ።

1 *ሽማግሌው፤* የ2 ዮሐ 1 ማብ ይመ። *በእውነት፤* የዮሐ 1፥14 ማብ ይመ። *ውድ ወዳጄ፤* ለዮሐንስ የተወደደ አባል ነው (የዮሐ 2፥7 ማብ ይመ)። *ለጋይዮስ፤* በእስያ ከሚገኙ አብያተ ክርስቲያናት በአንዱ የሚገኝ ክርስቲያን ነው። ጋይዮስ የሚለው ስም፣ ብዙ ሮማውያን የሚጠሩበት ስም ነው።

2 *መልካም ጤንነት፤* የሥጋ ጤንነትን ያመለክታል፤ ምናል ባትም ጋይዮስ ታሞ እንደ ነበረ ሊያሳይ ይችላል።

4 *ልጆቼ፤* ምናልባት ዮሐንስ ወንጌል ሰብኮላቸው የተለወጡ ትን ወይም በዚያን ጊዜ ከእርሱ መንፈሳዊ ትምህርት ተጠቃሚ የሆኑትን አማኞች ያመለክታል።

5 *ለወንድሞች በምታደርገው፤* የቀደመችው ቤተ ክርስቲ ያን የወንጌል መልእክተኞችን በመቀበል እስፈላጊውን እገዛ ታደ ርግ ነበር (የ2ዮሐ 10 ማብ ይመ)፤ እንዲሁም የ2 ዮሐንስ መግቢያ ይመ።

6 *በመንገዳቸውም...ብትረዳቸው፤* በጉዞአቸው ምግብ፣ ገንዘብና ለመጓጓዣ የሚሆን ነገር በማዘጋጀት መርዳትን ያመለክታል።

7 *ስሙ፤* የሐሥ 4፥12 ማብ ይመ። ዛሬም አጥባቂ አይሁ ዳውያን እግዚአብሔርን የሚጠሩት "ሐ - ሼም" (ስሙ) በሚል መጠሪያ ነው።

9 *ለቤተ ክርስቲያኒቱ፤* አንዳንዶች ይህችን ቤተ ክርስቲያን በ2 ዮሐንስ 1 ላይ የተጠቀሰችው ሴት ናት ይላሉ። *ጽፌ ነበር፤* ቤሐዋርያው ተጽፎ የነበረና በኋላ ግን የጠፋ ደብዳቤ ሊሆን ይችላል። *ዲዮጥራጢስ፤* ቤተክርስቲያንን የሚመራ ጎናና መሪ ነው። ሰዎችን ከቤተ ክርስቲያን ኅብረት የሚያባርር መሆኑ (ቁ10)፣ በቤተ ክርስቲያኒቱ ውስጥ ከፍተኛ ተሰሚነት እንደ ነበረው ያሳያል።

11 *መልካም የሆነውን የሚያደርግ፤* ያለ ማቋረጥ የሚደረገ ውን መልካም ተግባር እንጂ፣ አልፎ አልፎ የሚደረገውን አያመለ ክትም።

13-14፤ ከእዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነውን ማጠቃለያ በ2ዮሐ 12-13 ላይ ይመ።

15 *ሰላም ለአንተ ይሁን፤* ይህ ሐረግ ጸሎት ወይም ምኞት ሳይሆን ቡራኬ ነው (የዮሐ14፥27፤ 20፥19፤ ገላ 1፥3፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ)።

የያዕቆብ ወንድም የይሁዳ መልእክት

መግቢያ

ጸሐፊው

የመልእክቱ ጸሐፊ ራሱን ይሁዳ በማለት ገልጾአል (ቍ1)፤ በዕብራይስጡ "ዩዳህ"፣ በግሪኩ "ዩዳስ" ተብሎአል:: ይህ ስም በአይሁድ ዘንድ የተለመደ ስም ነው:: በአዲስ ኪዳን በዚህ ስም ከተጠሩት ሰዎች መካከል የዚህ መልእክት ጸሐፊዎች ሊሆኑ እንደሚችሉ የተገመቱት፣ (1) ሐዋርያው ይሁዳ (ሉቃ 6፥16፤ ሐሥ 1፥13፤ የአስቆርቱ ይሁዳ አይደለም):: (2) የጌታ ወንድም የነበረው ይሁዳ (ማቴ 13፥55፤ ማር 6፥3) በተለይም ይኸኛው ይሁዳ የዚህ መልእክት ጸሐፊ ሊሆን እንደሚችል ይታመናል:: ጸሐፊው ሐዋርያ መሆኑን አልተናገረም፤ እንዲያውም ከሌሎች ሐዋርያት ራሱን የሚለይ ይመስላል (ቍ17):: ከዚያም በላይ ጸሐፊው ራሱን የያዕቆብ ወንድም በማለት ገልጾአል (ቍ1):: ይሁዳ በኖረበት ዘመን የሚኖር ማንኛውም ሰው የማን ልጅ እንደ ሆነ እንጂ የማን ወንድም እንደ ሆነ መግለጽ የተለመደ አልነበረም:: የይሁዳ አቀራረብ ልዩ የሆነበት ምክንያት ያዕቆብ በኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን ታዋቂ ሰው ስለ ነበር ሳይሆን አይቀርም (ከያዕቆብ መልእክት "ጸሐፊው" የሚለውን ይመ)::

ይሁዳም ሆነ ያዕቆብ የጌታ ወንድሞች መሆናቸውን ባይገልጹም፣ ሌሎች ቅዱሳን ግን ይህን እውነት ለመግለጥ አላመነቱም (ማቴ 13፥55፤ ዮሐ 7፥3-10፤ ሐሥ 1፥14፤ 1ቆሮ 9፥5፤ ገላ 1፥19 ይመ):: የዮሴፍና የማርያም ቤተ ሰብ አባላት ከመሆናቸው የተነሣ የተለየ ክብር ስለ ነበራቸው ምንም ዐይነት ጥያቄ አላነሡም::

መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜ

ይህ መልእክት የጌታ ወንድም የነበረው ይሁዳ ከኖረበት ዘመን በኋላ ተጽፎአል የሚያሰኝ ምንም ዐይነት ማስረጃ የለም:: ጸሐፊው የሚቃወመው ኑፋቄ በሁለተኛው ምእተ ዓመት የነበረውን የሐሰት ትምህርት ዐይነት ሳይሆን፣ በ2ኛው የጴጥሮስ መልእክት እንደ ተጻፈው በጥንታዊቷ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ቀደም ብሎ ያደገና የተስፋፋ ትምህርት ነበር (ከሐሥ 20፥29-30፤ ሮሜ 6፥1፤ 1ቆሮ 5፥1-11፤ 2ቆሮ 12፥21፤ ገላ 5፥13፤ ኤፌ 5፥3-17፤ 1ኛ ተሰ 4፥6 ጋር ያነጻጽሩ፤ ከ2ኛ ጴጥሮስ መግቢያ "የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ):: በተጨማሪም አንዳንዶች እንደሚሉት ይህ መልእክት ከሐዋርያት ዘመን በኋላ መጻፉን የሚያመለክት ምንም ዐይነት ፍንጭ በመልእክቱ ውስጥ አይገኝም፤ የይሁዳ መልእክት ተደራሲያን ከሐዋርያት መካከል የአንዳንዶቹን ንግግር ሳይሰሙ አልቀሩም (ቍ 17-18 ይመ):: እንደዚሁም ቍ 3 ላይ "እምነት" የሚለው ቃል የታመነውን እውነት የሚያመለክት ሆኖ በጥቅም ላይ መዋሉ መልእክቱ ዘግይቶ መጻፉን አያመለክትም:: በገላትያ 1፥23 ላይ ቀደም ሲል ከተጠቀሰው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው:: በይሁዳና በ2ኛ ጴጥሮስ መልእክታት መካከል ዝምድና መኖሩ በተመሳሳይ ጊዜ መጻፋቸውን ያመለክታል:: 2ኛ ጴጥሮስ የይሁዳን መልእክት ተጠቅሞ ከሆነ (ከ2ኛ ጴጥሮስ መግቢያ "2ኛ ጴጥሮስና የይሁዳ መልእክት" የሚለውን ይመ) የይሁዳ መልእክት ከ2ኛ ጴጥሮስ በፊት ማለትም በ65 ዓ.ም. አካባቢ መጻፍ ነበረበት:: አለበለዚያ በ80 ዓ.ም. አካባቢ ተጽፎ ይሆናል::

ተደራሲያኑ

ይሁዳ መልእክቱን የጻፈላቸው ሰዎች እነማን እንደ ሆኑ በግልጽ የተጠቀሰ ነገር የለም (ቍ1 ይመ):: ምናልባት ከአይሁድ ወገን ክርስትናን ለተቀበሉ ወይም ከአሕዛብ ወገን ለሆኑ ወይም ደግሞ ለሁለቱም ሊሆን ይችላል:: የት እንደሚኖሩም አልተገለጸም:: 2ጴጥሮስ ም2 እና ይሁዳ 4-18 ተመሳሳይ ሁኔታዎችን በመግለጻቸው ብቻ የሁለቱም መልእክት ተደራሲያን አንድ ናቸው ማለት አይቻልም:: ከላይ በተጠቀሱት ሁለት ምንባቦች የተገለጹት የሐሰት ትምህርቶች በአዲስ ኪዳን ዘመን ተሠራጭተው ነበር ("መልእክክቱ የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ)::

የተጻፈበት ዐላማና ሁኔታ

ይሁዳ ለተደራስያኑ ስለ ድነት የመጻፍ ጕጕት በነበረው ጊዜ የእግዚአብሔርን ጸጋ አጥላልተው የሚያስተምሩና (ቍ 4) ሥነ ምግባር የጐደላቸው አንዳንድ የሐሰት መምህራን ተነሥተው ነበር፤ እነርሱን በቅድሚያ ማስጠንቀቅ እንደሚገባው በማሰብ ይህን መልእክት ጽፎላቸዋል:: እነዚህ ሐሰተኛ መምህራን አማኞች በጸጋ ከዳኑ በኋላ ኀጢአታቸው እንደማይቈጠርባቸውና ኀጢአት የመሥራትም ፈቃድ የተሰጣቸው እንደ ሆነ ለማሳመን ጥረት አድርገዋል:: ይሁዳ ተደራሲያኑን፣ ከእንዲህ ዐይነት ሰዎች እንዲጠነቀቁና የተጣመመውን ትምህርታቸውን በሚያድነው የእግዚአብሔር ጸጋና የእውነት ትምህርት ለመቃወም መዘጋጀት እንዳለባቸው ሊያሳስባቸው ፈልጎአል::

እነዚህ ሐሰተኛ መምህራን ኖስቲኮች እንደ ሆኑ ይገመታል:: ግምቱ ትክክል ከሆነ ሳደገው የ2ኛው ምእተ ዓመት የኖስትውያን አስተምህሮ መሥራቾች መሆናቸውም ግልጽ ነው (ከ2ኛ ጴጥሮስ መግቢያ "የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ)::

አስተዋፅኦ

1. ሰላምታ (1-2)
2. የመልእክቱ ወቅታዊ ሁኔታ (3-4)
   ሀ. የመልእክቱ ርእስ ጉዳይ መለወጥ (3)
   ለ. ርእስ ጉዳዩ የተለወጠበት ምክንያት (4)
3. ስለ ሐሰተኞች መምህራን የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (5-16)
   ሀ. ስለ ተፈረደባቸው ክሓዲዎች ታሪካዊ ምሳሌዎች
      (1) እምነት የጐደላት እስራኤል (5)
      (2) የወደቁ መላእክት (6)
      (3) ሰዶምና ገሞራ (7)
   ለ. በይሁዳ ዘመን ስለ ነበሩ ክሓዲዎች የተሰጠ መግለጫ (8-16)
      (1) ስም የማጥፋት ንግግራቸው ተወገዘ (8-10)
      (2) ባሕርያቸው በሥዕላዊ መልክ ተገለጠ (11-13)
      (3) እንደሚጠፉ ተተነበየ (14-16)
4. ለእማኞች የተሰጠ ምክር (17-23)
5. የመጨረሻ ቡራኬ (24-25)

1 የኢየሱስ ክርስቶስ አገልጋይና የያዕቆብ ወንድም ይሁዳ፤

ለተጠሩት፣ በእግዚአብሔር አብ ለተወደ ዱትና በኢየሱስ ክርስቶስ ለተጠበቁት[ሀ]፤

2ምሕረት፣ ሰላምና ፍቅር ይብዛላችሁ።

የዐመፀኞች ኀጢአትና የሚጠብቃቸው ፍርድ

3ወዳጆች ሆይ፤ አብረን ስለምንካፈለው ድነት ልጽፍላችሁ እጅግ ጓጒቼ ነበር፤ ነገር ግን ለቅዱሳን አንዴና ለመጨረሻ ስለ ተሰጠው እምነት እንድትጋደሉ ለመምከር እጽፍ ላችሁ ዘንድ ግድ ሆነብኝ። 4ከረጅም ጊዜ በፊት ለዚህ ፍርድ[ለ] የተጻፉ አንዳንድ ሰዎች ሾልከው ወደ እናንተ ገብተዋልና፤ እነርሱ ፈሪሀ እግዚአብሔር የሌላቸው፣ የአምላካችንን ጸጋ በርኵሰት የሚለውጡና እርሱ ብቻ ልዑል ገዣችንና ጌታችን የሆነውን ኢየሱስ ክርስቶስን የሚክዱ ናቸው።

5ምንም እንኳ አስቀድማችሁ ይህን ሁሉ የምታውቁ ቢሆንም፣ ጌታ[ሐ] ሕዝቡን ከግብፅ ምድር እንዴት እንዳወጣ፣ በኋላ ግን ያላመኑትን እንዳጠፋ ላስታውሳችሁ እወ ዳለሁ። 6የሥልጣን ስፍራቸውን ያልጠበቁ ትን ነገር ግን መኖሪያቸውን የተዉትን መላእክት በዘላለም እስራት እስከ ታላቁ ቀን ፍርድ ድረስ በጨለማ ጠብቆአቸዋል። 7እንዲሁም ሰዶምና ገሞራ፣ በዙሪያቸውም ያሉ ከተሞች ለሴሰኛነትና ከተፈጥሮ ሥር ዐት ውጭ ለሆነ ሩካቤ ሥጋ ራሳቸውን አሳልፈው ሰጡ፤ እነርሱም በዘላለም እሳት በመቀጣት ለሚሠቃዩት ምሳሌ ሆነዋል።

8በዚህ ሁኔታ እነዚህ ሕልም አላሚዎች የገዛ ሥጋቸውን ያረክሳሉ፤ ሥልጣንን ይቃወ ማሉ፤ በሰማይ ክብር ያላቸውንም ፍጥረታት ይሳደባሉ። 9የመላእክት አለቃ የሆነው ሚካኤል እንኳ ስለ ሙሴ ሥጋ ከዲያብሎስ ጋር በተከራ ከረ ጊዜ፣ "ጌታ ይገሥጽህ" አለው እንጂ የስድብ ቃል በመናገር ሊከሰው አልደፈረም። 10እነዚህ ሰዎች ግን የማያውቁትን ነገር ሁሉ ይሳደባሉ፤ አእምሮ እንደሌላቸው እንስሳት በደመ ነፍስ በሚያውቁት ነገር ይጠፋሉ።

11ወዮላቸው! በቃየን መንገድ ሄደዋል፤ ለገንዘብ ሲስገበገቡ በበለዓም ስሕተት ውስጥ

1፡1 ማቴ13፡55፤ የሐ14፡22፤17፡12፤ ሐሥ1፡13፤ሮሜ1፡1፡6፡7
1፡2 ሮሜ1፡7፤ ገላ 6፡16፤1ጢሞ1፡2
1፡3 ቍ20፤ ሐሥ 6፡7፤9፡13፤ 1ቆሮ 10፡14፤ 1ጢሞ6፡12፤ቲቶ1፡4
1፡4 ገላ2፡4፤ ቲቶ1፡16፤2ጴጥ2፡1፤ 1ዮሐ2፡22
1፡5 ዘኍ14፡29፤ ዘዳ 1፡32፤2፡15፤ መዝ 106፡26፤ 1ቆሮ10፡1-5፤ዕብ3፡16-17፤2ጴጥ1፡12፡13፤3፡1-2፤ 1ዮሐ2፡20
1፡6 2ጴጥ2፡4፡9
1፡7 ዘዳ29፡23፤ ማቴ10፡15፤25፡41፤ 2ጴጥ3፡7
1፡8 2ጴጥ2፡10
1፡9 ዘዳ34፡6፤ ዳን10፡13፡21፤12፡1፤ ዘካ3፡2፤1ተሰ4፡16፤ ራእ12፡7
1፡10 2ጴጥ2፡12
1፡11 ዘፍ4፡3-8፤ ዘኍ16፡1-3፡31-35፤ ዕብ11፡4፤2ጴጥ2፡15፤ 1ዮሐ3፡12

[ሀ]1 ወይም የተጠበቁት ሊሆን ይችላል
[ለ]4 ወይም ፍርድ የተመደበላቸውን ሰዎች
[ሐ]5 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ኢየሱስ ይላሉ

1 *አገልጋይ፤* የሮሜ1፡1 ማብ ይመ። *የያዕቆብ ወንድም፤* በዚህ መጽሐፍ መግቢያ ላይ "ጸሐፊው" የሚለውን ይመ። *ለተጠሩት* የሮሜ8፡28 ማብ ይመ። *በእግዚአብሔር ... ለተወደዱትና፤* የሐ3፡16፤ ሮሜ8፡28-39 ይመ። *በኢየሱስ ክርስቶስ ለተጠበቁት፤* ፍጥረተ ዓለምን ሁሉ በአንድ ላይ የያዘው እርሱ (ቈላ1፡17፤ ዕብ1፡3)፣ የእግዚአብሔር ልጆች በእምነት ተጠብቀው ዘላለማዊ ርስታቸውን እንደሚወርሱ ያውቃል (ዮሐ6፡37-40፤ 17፡11-12፤ 1ኛጴጥ1፡3-5)።

2 *ሰላም፤* በእግዚአብሔር ጸጋ ውስጥ በመመላለስ የሚገኝ እጅግ የበዛ የውስጥ ዕረፍት ነው (የዮሐ14፡27፤ 20፡19፤ ገላ1፡3፤ ኤፌ1፡2 ማብ ይመ)።

3 *ወዳጆች ሆይ፤* ቍ17 እና 20 እንዲሁም 2ኛጴጥ3፡1 ማብ ይመ። *አብረን ስለምንካፈለው ድነት፤* የይሁዳ የመጀመሪያ ዕቅዱ ስለ አስተምህሮተ ድነት አጠቃላይ ሁኔታ፣ ስለ ሰው ኀጢአትና በደል፣ ስለ እግዚአብሔር ፍቅርና ጸጋ፣ ስለ ኀጢአት ይቅርታና ከዳግም ልደት በኋላ ስለሚገኘው የተለወጠ ሕይወት መጻፍ ነበር። *እምነት፤* እዚህ ላይ በማንኛውም ቦታ ያሉ ክርስቲያኖች የወንጌልን ሐሳብ በሚመለከት የተቀበሉትን እውነት ያመለክታል (በመግቢያው ላይ "መልእክቱ የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን እንዲሁም 1ጢሞ4፡6 ይመ)። ይህን እውነት የሚፈታተኑ ሁኔታዎች በመከሠታቸው መከላከልና መጠበቅ ተገቢ ነበር። *አንዴና ለመጨረሻ ስለ ተሰጠው፤* ይህ እውነት ዘላቂነት ያለውና ሊለወጥ የማይችል ነው።

4 *ለዚህ ፍርድ የተጻፉ፤* ብሉይ ኪዳን እግዚአብሔርን ስማ ይፈሩ ሰዎች ያለውን ተቃውሞ ወይም ሄኖክ የተናገረውን ትንቢት የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ቍ14-15)፤ ወይም ይሁዳ በኀጢ አታቸው ምክንያት ከብዙ ጊዜ በፊት ለዚህ ፍርድ የተመደቡ መሆ ናቸውን ለማመልከት ይሆናል (ሐሳቡን በበለጠ ለመረዳት አማራጭ ትርጕሙንና 2ኛጴጥ2፡3 ይመ)። *ፈሪሀ እግዚአብሔር የሌላቸው፤* ቍ15 እና 18 ይመ። *የአምላካችንን ጸጋ በርኵሰት የሚለውጡ፤* እግዚአብሔር በጸጋው ኀጢአታቸውን እንዲሁ ይቅር ስለሚል ወይም ኀጢአት በአንጻሩ የእግዚአብሔርን ጸጋ ታላቅነት ስለሚያጐላ በጸጋ መዳን ያለገደብ ኀጢአት ለማድረግ ነጻነት እንደ ሰጣቸው ይቈጥራሉ (ከሮሜ5፡20፤6፡1 ጋር ያነጻጽሩ)። *እርሱ ብቻ ልዑል ገዣችንና ጌታችን ... የሚክዱ፤* "ልዑል"የሚለው የተሰጠው የግሪክ ቃል ትርጕም ገደብ የሌሽ ኀይል ወይም ፍጹም የበላይ መሆኑን ይገል ጻል። "ልዑል" እና "ጌታ" የሚሉት ሁለቱ ቃላት ስለ አንድ የሚናገሩ መሆናቸውን የግሪኩ በዋለው ያመለክታል፤ ይህ ጥቅስና ተጓዳኝ ምንባቡም (2ኛ ጴጥ2፡1) ያ ሰው ክርስቶስ መሆኑን በግልጽ አስቀምጦዋል።

5-7፤ በዚህ ክፍል ውስጥ ሦስት የመለኮታዊ ፍርድ ምሳሌዎች ተጠቅሰዋል።

5 *ያላመኑትን እንዳጠፋ፤* እግዚአብሔር የከነዓንን ምድር እንደሚሰጣቸው አላመኑም፤ ስለዚህ እምነት ያልነበራቸው ጐል ማሶች ሁሉ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ሳይገቡ በምድረ በዳ ሞቱ።

6 *የሥልጣን ስፍራቸውን፤* 2ጴጥ2፡4 ማብ ይመ። እግዚ አብሔር ለእያንዳንዱ መልአክ የተለያየ ኀላፊነትና ሥልጣን ሰጥቶ አል (ዳን10፡20-21 ይመ፤ በዚህ ሥፍራ የተጠቀሱ የተለያዩ አለቆች፣ ለተለያዩ ሕዝቦች የተመደቡ መላእክት ሊሆኑ ይችላሉ)። ከእነዚ ህም መላእክት ጥቂቶቹ የተሰጣቸውን ተግባር በመተው ዲያብሎ ስና የእርሱ ጭፍሮች ሆኑ (ከማቴ25፡41 ጋር ያነጻጽሩ)። *መኖሪያ ቸውን፤* መላእክት በተወሰነ ስፍራ የተወሰነ ሥልጣን የነበራቸው ይመስላል። የሰማዩን ግዛት ትተው ወደ ምድር መጥተዋል ብለው የሚገምቱ አሉ (2ጴጥ2፡4 ማብ ይመ)። *መላእክት፤* 2ጴጥ2፡4 ማብ ይመ። *እስራት ... ፍርድ ... ጠብቆአቸዋል፤* 2ጴጥ2፡4 ማብ ይመ። *ታላቁ ቀን፤* የመጨረሻውን ፍርድ ቀን ያመለክታል።

7 *እንዲሁም፤* የሰዶምና ገሞራ ኀጢአት መላእክት ከሠሩት ኀጢአት ወይም የመላእክት ኀጢአት በሰዶምና ገሞራ ከሠሩት ኀጢአት ጋር አንድ ዐይነት ነበር ለማለት አይደለም። ይህ ሐረግ እግዚአብሔር በፍርድ ቀን ኀጢአተኞችን በዘላለም ቅጣት እንደሚቀጣ ለሚያመለክተው ሦስተኛ ገለጻ መግቢያ ነው። *ከተፈጥሮ ሥርዐት ውጪ ለሆነ ሩካቤ፤* ግብረ ሰዶምን የሚያመ ለክት ነው (ዘፍ19፡5 እና ማብ እንዲሁም 2ጴጥ2፡10 ማብ ይመ)። *በዘላለም እሳት በመቀጣት ... ምሳሌ ሆነዋል፤* እግዚ አብሔር የሚቃጠል ድኝ በማፍሰስ ሰዶምንና ገሞራን አጥፍቶአ ቸዋል (ዘፍ19፡24)፤ ይህም ሊመጣ ላለው የዘላለም እሳት ምሳሌ ነው።

8 *ሕልም አላሚዎች፤* እግዚአብሔርን የካዱ ሰዎች በዚህ ስም የተጠሩበት ምክንያት፡- (1) መገለጥ አግኝተናል ስለሚሉ ወይም ደግሞ፣ (2) የራሳቸውን ስሜት በመከተል ከእውነትና ተጨባጭ ከሆነው ነገር የራቁ በመሆናቸው ሊሆን ይችላል። *የገዛ ሥጋቸውን ያረክሳሉ፤* በሰዶምና በገሞራ የነበረውን ግብረ ሰዶ ማዊነት የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም (ቍ4፡7፤ 1ቆሮ6፡18 ይመ)።

9፤ እንደ ብዙ የቤተ ክርስቲያን አባቶች አመለካከት የዚህ ጥቅስ እርግጠኝነት የተመሠረተው "ዕርገተ ሙሴ" ተብሎ በሚጠራ ው የአዋልድ መጽሐፍ ላይ ነው። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ካልሆኑ ሌሎች መጻሕፍት የተወሰዱ የአዲስ ኪዳን ጥቅሶችም አሉ፤ ከእነዚህም ሐዋርያው ጳውሎስ በሐዋ17፡28 (ከአራቱስ)፣ በ1ቆሮ15፡33 (ከሚናንደር) እንዲሁም በቲቶ1፡12 (ከኤፒሜኒደስ) የጠቀሳቸው ይገኙበታል። ይህም፣ እነዚህ ጥቅሶች የተወሰዱበት መጽሐፍ የእግዚአብሔር እስትንፋሳዊ ቃል ነው እንድንል አያደርገንም፤ ነገር ግን የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሓፊዎች እነዚህን ጥቅሶች የጠቀሱበት ምክንያት ሐሳባቸውን በሚገባ ለመግለጽ ስለሚያስችሏቸው ብቻ ነው።

10 *የማያውቁትን ነገር ሁሉ፤* 2ጴጥ2፡12 ማብ፤ ከ1ቆሮ2፡14 ጋር ያነጻጽሩ። *አእምሮ እንደሌላቸው እንስሳት፤* 2ጴጥ2፡12 ማብ ይመ።

11፤ ይሁዳ እንባቢዎቹን ለማስጠንቀቅ ሦስት ተመሳሳ ይነት ያላቸውን የብሉይ ኪዳን ሰዎች በምሳሌነት ይጠቅሳል።

ወድቀዋል፤ በቆሬም ዐመፅ ጠፍተዋል።

[12]እነዚህ ሰዎች በፍቅር ግብዣችሁ ላይ ያሉ እንዳች ኀፍረት ከእናንተ ጋር ቀርበው የሚበሉ ነውረኞች ናቸው፤ ደግሞም ራሳቸውን ብቻ የሚመግቡ እረኞች ናቸው፤ እነርሱም በነፋስ የሚነዱ ዝናብ የሌላቸው ደመናዎች ናቸው፤ በመከር ወራት ፍሬ የማይገኝባቸው ከሥራቸው ተነቅለው ሁለት ጊዜ የሞቱ ዛፎች ናቸው። [13]የነውራቸውን አረፋ የሚደፍቁ፣ የተቈጡ የባሕር ማዕበል፣ ድቅ ድቅ ጨለማ ለዘላለም የሚጠብቃቸው ተንከራታች ከዋክብት ናቸው።

[14]ከአዳም ጀምሮ ሰባተኛ የሆነው ሄኖክ ስለ እነዚህ ሰዎች እንዲህ ሲል ተንብዮአል፤ "እነሆ፤ ጌታ ከእልፍ አእላፋት ቅዱሳኑ ጋር ይመጣል፤ [15]ይህም፣ በሰው ሁሉ ላይ ለመፍረድ እንዲሁም ዐመፀኞችን ሁሉ በክፋት መንገድ በሠሩት የዐመፅ ሥራና በክፋት በእርሱ ላይ ስለ ተናገሩት የስድብ ቃል ሁሉ እጥፊነታቸውን ይፋ ለማድረግ ነው" [16]እነዚህ ሰዎች የሚያጒረመርሙና ሌሎችን ሰዎች የሚከሱ ናቸው፤ ርኩስ ምኞታቸውን ይከተላሉ፤ በራሳቸው ይታበያሉ፤ ጥቅም ለማግኘት ሲሉ ሌሎችን ይክባሉ።

ጽንቶ ስለ መቆም የቀረበ ጥሪ

[17]ነገር ግን ወዳጆች ሆይ፤ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ሐዋርያት አስቀድመው የተናገሩትን አስታውሱ። [18]እነርሱም፣ "በመጨረሻው ዘመን ርኩስ ምኞታቸውን የሚከተሉ ዘባቾች ይመጣሉ" ብለዋችኋል። [19]እነዚህ ሰዎች በመካከላችሁ መለያየትን የሚፈጥሩ፣ በደመ ነፍስ የሚነዱ መንፈስ የሌላቸው ናቸው።

[20]እናንተ ግን ወዳጆች ሆይ፤ እጅግ ቅዱስ በሆነው እምነታችሁ ራሳችሁን ለማነጽ ትጉ፤ በመንፈስ ቅዱስም ጸልዩ። [21]ወደ ዘላለም ሕይወት የሚያደርሳችሁን የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ምሕረት ስትጠባበቁ ሳለ በእግዚአብሔር ፍቅር ራሳችሁን ጠብቁ።

[22]ተጠራጣሪ ለሆኑት ራሩላቸው፤ [23]እንዳንዶችን ከእሳት ነጥቃችሁ አድኗቸው፤ ለሌሎች ደግሞ በርኩስ ሥጋ የተበከለውን

1፥12 ምሳ25፥14፤ ሕዝ34፥2፡8፡10፤ ማቴ15፥13፤ 1ቆሮ11፥20-22፤ ኤፌ4፥14፤ 2ጴጥ2፥13፡17
1፥13 ኢሳ57፥20፤ ፊል3፥19፤2ጴጥ2፥17
1፥14 ዘፍ5፥18፡21-24፤ዘዳ33፥2፤ ዳን7፥10፤ ዘካ14፥5፤ ማቴ16፥27፤ ዕብ12፥22
1፥15 1ጢሞ1፥9፤ 2ጴጥ2፥6-9
1፥16 ቍ18፤1ቆሮ 10፥10፤2ጴጥ2፥10፡18
1፥17 ኤፌ4፥11፤ ዕብ2፥3፤2ጴጥ3፥2
1፥18 ቍ16፤ 1ጢሞ 4፥1፤ 2ጢሞ3፥1፤ 2ጴጥ2፥1፤3፥3
1፥19 1ቆሮ2፥14፡15
1፥20 ቍ3፤ኤፌ6፥18፤ ቈላ2፥7፤1ተሰ5፥11
1፥21 ማቴ25፥46፤ ቲቶ2፥13፤ዕብ9፥28፤ 2ጴጥ3፥12
1፥23 አሞ4፥11፤ዘካ 3፥2-1፤1ቆሮ3፥15፤ራእ3፥4

ወዮላቸው! ፍርድ እንደሚመጣ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ ነው (ማቴ23፥13፡15-16፡23፡25፡27፡29)። *በቃየን መንገድ!* የራስ ወዳድነትና የስግብግብነት መንገድ (ዘፍ4፥3 ማብ ይመ) እንዲሁም የጥላቻና የነፍስ ገዳይነት መንገድ ነው (1ዮሐ3፥12 ይመ)። *በበለዓም ስሕተት!* ዐይን ባወጣ ስግብግብነት የተፈጸመውን ስሕተት ያመለክታል (2ጴጥ2፥15 ማብ ይመ)። *በቆሬም ዐመፅ!* ቆሬ እግዚአብሔር በመረጣቸው ሰዎች ላይ ተነሣ ሰው ነበር (ዘኍ16 ይመ)። ይሁዳ፣ በዘመኑ የነበሩት የሐሰት መምህራን በቤተ ክርስቲያን አመራር ላይ ያምፁ እንደ ነበረ የሚጠቍም ይመስላል (ከ3ዮሐ 9-10 ጋር ያነጻጽሩ)።

12-13! እነዚህ ጥቅሶች ስድስት ግልጽ የሆኑ ዘይቤዎችን ይዘዋል፤ (1) *በፍቅር ግብዣችሁ ላይ ያለ እንዳች ኀፍረት!* 2ጴጥ2፥13 ማብ ይመ፤ (2) *ራሳቸውን ብቻ የሚመግቡ እረኞች!* በኀላፊነት የተሰጧቸውን በጎች በመመገብ ፈንታ ማለት ነው (ሕዝ34፥8-10ይመ)፤ (3) *ዝናብ የሌላቸው ደመናዎች!* ደመናዎች ደረቁን ምድር ለማርጠብ ተስፋ እንደሚሰጡ ሁሉ የሐሰት መምህራንም ነፍስን የሚያረካ እውነት እንደሚመግቡ ወይም የሕይወት በረከትን እንደሚያወርዱ ተስፋ ይሰጣሉ፤ በተግባር ሲታዩ ግን የሚሰጡት ምንም ነገር የላቸውም፤ (4) *በመከር ወራት ፍሬ የማይገኝባቸው ከሥራቸው ተነቅለው ሁለት ጊዜ የሞቱ ዛፎች ናቸው!* ዛፎቹ ብዙ ፍሬ ማፍራት በሚገባቸው ወቅት ደርቀው መገኘታቸውን ያመለክታል፤ (5) *የተቈጡ የባሕር ማዕበል!* በነፋስ የተገፋ ማዕበል ጥቅም በሌለው ሁኔታ ባለማቋረጥ እንደሚናጋ ሁሉ፣ እነዚህ የሐሰት አስተማሪዎች አእምሮን ለማጕደፍ የማያቋርጥ እንቅስቃሴ ያደርጋሉ (ኢሳ57፥20 ይመ)፤ 6) *ተንከራታች ከዋክብት!* ተወርዋሪ ከዋክብት በሰማይ ላይ ታይተው ወደ ዘላለም ጥፋት እንደሚበሩ ሁሉ፣ እነዚህ የሐሰት መምህራንም ለዘላለማዊ የቢእል ጨለማ የተመደቡ ናቸው።

14 ከአዳም ጀምሮ ሰባተኛ የሆነው ሄኖክ! በቃየን የትውልድ ሐረግ ውስጥ የሚገኘውን ሄኖክ ሳይሆን (ዘፍ4፥17)፣ በሴት የትውልድ ሐረግ የሚገኘውን ሄኖክ ያመለክታል (ዘፍ5፥18-24፤ 1ዜና1፥1-3)። አዳም እንደ መጀመሪያ ሰው ከተቈጠረ ሄኖክ ሰባተኛው ይሆናል። ጥቅሱ ምናልባት የተወሰደው በዘፍ5 ላይ የሚገኘው ሄኖክ እንደ ጻፈው ከሚገመተው የአዋልድ መጽሐፍ ከሆነው ከመጽሐፈ ሄኖክ ነው፤ የሄኖክ መጽሐፍ በአዲስ ኪዳን ዘመን ትልቅ ክብር ያለው ጽሑፍ ነበር። በመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና ውስጥ አልተካተተም ማለት እውነት የለበትም ማለት አይደለም፤ ይሁንና ይሁዳ ከዚህ መጽሐፍ ቢጠቀስም መጽሐፉ የእግዚአብሔር ሥልጣናዊ ቃል መሆኑን አያመለክትም (የዚህን መልእክት መግቢያና የቍ9 ማብ ይመ)። *ተንብዮአል!* መለኮታዊ በሆነ መንገድ አዲስ እውነት መግለጥ ሳይሆን፣ በታወቁት ነገሮች ላይ ተመሥርቶ ወደ ፊት የሚሆነውን ነገር መናገር ማለት ነው (ዳን7፥9-14፤ ዘካ14፥1-5 ይመ)። *ጌታ ... ይመጣል!* ይሁዳ ይህን ጥቅስ ክርስቶስ ዳግም እንደሚመጣና በኃጢአተኞችም ላይ እንደሚፈርድ ለማመልከት ተጠቅሞበታል (2ተሰ1፥6-10 ይመ)፤ *ቅዱሳኑ!* የእግዚአብሔርን መላእክት ሊያመለክት ይችላል (ዳን4፥13-17፤ 2ተሰ1፥7 ይመ)፤ ነገር ግን አንዳንዶች ከጌታ ጋር የሚመለሱ የተነጠቁ ቅዱሳን ናቸው ብለው ያስባሉ (1ተሰ3፥13 ይመ)።

15 *ዐመፀኞችን ... በክፋት መንገድ ... የዐመፅ ... በክፋት!* ይህ ከመጠን ያለፈ ድግግሞሽ በቍ4 ላይ በተጠቀሱት የሐሰት መምህራን ላይ የሚደርሰውን አስፈሪ ፍርድ ያመለክታል።

16 *እነዚህ ሰዎች!* በመጀመሪያ በቍ4 ላይ በተገለጹበት ሁኔታ በድጋሚ "እነዚህ ሰዎች" ተብለው ተጠቅሰዋል (ቍ10፡12፡14፡19፤ ከቍ8 ጋር ያነጻጽሩ)፤ እነርሱም የእግዚአብሔርን ጸጋ የሚያጣምሙ ነውረኛ የሐሰት መምህራን ናቸው።

17 *ሐዋርያት አስቀድመው የተናገሩትን አስታውሱ!* ክርስቲያኖች በእነዚህ እግዚአብሔርን በማይፈሩ ሰዎች መምጣት ብዙም ሊደነቁ አይገባም፤ ይህ እንደሚሆን አስቀድሞ በሐዋርያት ተነግሮአልና (ሐሥ20፥29፤ 1ጢሞ4፥1፤ 2ጢሞ3፥1-5)።

18 *በመጨረሻው ዘመን!* 2ጴጥ3፥3 ማብ ይመ። *ዘባቾች!* በ2ጴጥ3፥3 እና በይሁዳ የተጠቀሱት ዘባቾች ራስ ወዳድነት የተጠናወታቸው ናቸው። *ብለዋችኋል!* ለዚህ የተሰጠው የግሪኩ ቃል እንደዚህ ዐይነት እግዚአብሔርን የማይፈሩ ከሓዲዎች እንደሚመጡ ሐዋርያት ባለማቋረጥ ወይም በተደጋጋሚ እንዳስጠነቀቁ ያመለክታል።

19 *መለያየትን የሚፈጥሩ!* እነዚህ የሐሰት መምህራን እንደ መናፍቃን ሁሉ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ መከፋፈልንና ቡድናዊነትን እንደሚፈጥሩ የሚገልጽ ነው፤ ወይም የግኖስቲክ ፍልስፍና አቀንቃኞች ራሳቸውን እንደ መንፈሳዊ ሌሎችን ደግሞ ተስፋ እንደ ሌላቸው ምድራዊ ሰዎች ይመለከቱ እንደ ነበር የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። *በደመ ነፍስ የሚነዱ!* ሌሎችን "ምድራዊ" ብለው የሚጠሩ የሐሰት አስተማሪዎችን የሚገልጽ ምፀታዊ አባባል ነው። *መንፈስ የሌላቸው!* ኖስቲካዊ መምህራን ራሳቸውን መንፈሳዊ አድርገው ይቍጠሩ እንጂ ይሁዳ እንደሚለው መንፈስ ቅዱስ እንኳ የሌላቸው ሰዎች ናቸው፤ የእግዚአብሔር መንፈስ የሌለው ሰው አለመዳኑ ግልጽ ነው (ሮሜ8፥9 ይመ)።

20 *እናንተ ግን ወዳጆች ሆይ!* ይሁዳ በስፋት ከሚያወሳቸው ከሐሰት መምህራኑ ጋር ለማነጻጸር ነው። *ቅዱስ በሆነው እምነታችሁ!* የቍ3 ማብ ይመ። *በመንፈስ ቅዱስም!* እንደ መንፈስ ምሪትና በመንፈስ ኀይል ማለት ነው (ሮሜ8፥26-27፤ ገላ4፥6፤ ኤፌ6፥18 ይመ)።

21 *በእግዚአብሔር ፍቅር ራሳችሁን ጠብቁ!* እግዚአብሔር ክርስቲያኖችን በፍቅሩ ይጠብቃቸዋል (ሮሜ8፥35-39 ይመ)፤ ራሳቸውንም በፍቅሩ እንዲጠብቁ ያስችላቸዋል።

22-23 *ተጠራጣሪ ለሆኑት!* በሐሰት መምህራን የተወሰዱትን ሰዎች ለማሳየት ሊሆን ይችላል።

ልብሳቸውን እንኳ እየጠላችሁ በፍርሀት ምሕረት አሳዩአቸው።

ቃለ ውዳሴ

[24]እንዳትወድቁ ሊጠብቃችሁና ያለ ነቀፋና በደስታ በክብሩ ፊት ሊያቀርባችሁ ለሚችለው፣ [25]እርሱ ብቻ አዳኛችን ለሆነው አምላክ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ከዘመናት ሁሉ በፊት፣ አሁንና እስከ ዘላለምም ድረስ ክብር፣ ግርማ፣ ኀይልና ሥልጣን ይሁን፤ አሜን።

1፥24 ሮሜ16፥25፤ 2ቆሮ4፥14፤ ቈላ1፥22
1፥25 ዮሐ5፥44፤ ሮሜ11፥36፤ 1ጢሞ 1፥17፤ ዕብ13፥8

23 *አንዳንዶችን ከእሳት ነጥቃችሁ፤* በጥፋት አፋፍ ላይ የሚገኙትን ታደጓቸው ማለት ነው። *በርኩስ ሥጋ የተበከለውን ልብሳቸውን፤* የኃጢአተኞች በኃጢአት መበላሸት ከደረፈ ልብሳቸው ጋር ተነጻጽሮአል። *በፍርሀት ምሕረት፤* እንዱ ለሌላው ምሕረት በሚያደርግበት ጊዜ በኃጢአት መፈተን ሊኖር ስለሚችል በጥንቃቄ መሆን እንዳለበት ለማመልከት ነው።

24-25፤ ይሁዳ በመልእክቱ ውስጥ እግዚአብሔርን የማይፈሩ ሰዎችና የጨለማ ሥራቸውን በሚመለከት መደረግ የሚገባውን ጥንቃቄና ሊወሰድ የሚገባውን ርምጃ ካሳየ በኋላ፣ እምነታቸውን በእርሱ ላይ የሚያደርጉትን ሊጠብቅ ሙሉ በሙሉ በሚችለው በእግዚአብሔር ላይ በማትኮር መልእክቱን ይደመድማል።

የዮሐንስ ራእይ

መግቢያ

ጸሐፊው

ጸሐፊው ዮሐንስ ስለ መሆኑ አራት ጊዜ (1፥1፡4፡9፡22፥8) ተገልጾአል። ስማዕቱ ዮሰጦስ ከነበረበት ከ2ኛው ምእተ ዓመት (ዓ.ም.) ጀምሮ የዚህ መጽሐፍ ጸሐፊ የዘብዴዎስ ልጅ (ማቴ 10፥2) ሐዋርያው ዮሐንስ እንደ ሆነ ሲነገር ቈይቷል። ጸሐፊው አይሁዳዊ፣ ቅዱሳት መጻሕፍትን ጠን ቅቆ የሚያውቅ፣ በትንሹ እስያ በነበሩት ሰባቱ አብያተ ክርስቲያን ዘንድ የታወቀ የቤተ ክርስቲያን መሪና በዓለም ላይ እየሠራ ያለውን ሰይጣናዊ አሠራር የክርስቲያኖች እምነት (ክርስትና) በቅርቡ ድል እንደሚያደርግ የሚያምን መንፈሳዊ ሰው መሆኑን መጽሐፉ ራሱ ይመሰክራል።

ይሁን እንጂ በሦስተኛው ምእተ ዓመት ላይ ዲዮኒሲዮስ የተባለ እንድ አፍሪካዊ ጳጳስ የአቡቀለምሲሱን (የራእየ ዮሐንስ) ቋንቋ፣ የአጻጻፍ ዘዴና ዋና ሐሳብ ከሌሎቹ የዮሐንስ መጻሕፍት ጋር ካነጻጸረ በኋላ፣ ጸሐፊው ሐዋርያው ዮሐንስ ሲሆን እንደማይችል ተናግሯል። እንደ ጳጳሱ አባባል ጸሐፊው በሌሎች የጥንት ጽሑፎች ውስጥ ብዙ ጊዜ ስሙ የተጠቀሰውና ሽማግሌው ዮሐንስ ተብሎ የሚጠራው ሰው ነው። ምንም እንኳ ዛሬም የዲዮኒሲዮስን አመለካከት የሚከተሉ ብዙ ሰዎች ቢኖሩም፣ ውጫዊ ማስረጃዎች ግን ከጥንት የቤተ ክርስቲያን አባቶች ጀምሮ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውን አመለካከት በእጅጉ የሚደግፍ ነው።

ራእዩ የተጻፈበት ጊዜ

ራእየ ዮሐንስ የተጻፈው ክርስቲያኖች በከፍተኛ ስደት ላይ በነበሩበት ጊዜ ነው። አብዛኛውን ጊዜ የሚጠቀሱት ሁለቱ የስደት ዘመኖች በኔሮ ዘመነ መንግሥት መጨረሻና (54-68 ዓ.ም.) በደሚሺያን ዘመነ መንግሥት መጨረሻ (81-96 ዓ.ም.) ላይ የተከሠቱት ናቸው። በርካታ ሊቃውንት መጽሐፉ የተጻፈው በ95 ዓ.ም. ገደማ እንደ ሆነ ይናገራሉ። ጥቂቶች ደግሞ በቬስፔሺያን ዘመነ መንግሥት (69-79 ዓ.ም) እንደ ተጻፈ ይናገራሉ።

ዐላማው

በዚያን ዘመን የሮም ባለ ሥልጣኖች ሕዝቡ ንጉሥታትን እንዲያመልክ የሚያስገድድ ዐዋጅ አውጥተው ስለ ነበረ፣ ጌታ ክርስቶስ እንጂ ቄሳር አይደለም የሚሉ አማኞች ከፍተኛ ጥላቻ ገጥሟቸው ነበር። በሰምርኔስ ይኖሩ የነበሩ አማኞች ወደ ፊት ስለሚደርስባቸው መከራ አስቀድሞ ሲነ ገራቸው (2፥10)፣ የፊላድልፍያ ቤተ ክርስቲያንም በዓለም ላይ ሊመጣ ስላለው የፈተና ሰዓት ተነግሯት ነበር (3፥10)። አንቲጳስ ሰማዕት ሆነ (2፥13)፤ ሌሎችም እንዲሁ ሰማዕት ሆኑ (6፥9)። ዮሐንስ የወንጌል አገልጋይ በመሆኑ ብቻ (1፥9)፣ የሮም መንግሥት የቅጣት መፈጸሚያ ሰፍራ ወደ ነበረችው ወደ ፍጥሞ ደሴት ተግዞ (ታስሮ) ነበር። በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የነበሩ አንዳንድ ሐሰተኞች ደግሞ ክርስቲያኖች በሚመጣው መከራ ውስጥ ጸንተው እንዳይቆሙ እምነታቸውን የሚፈታተን ነገር (2፥14-15፡20) ይሰብኩ ነበር።

ዮሐንስ ይህን መጽሐፍ የጻፈው፣ ታማኝ ክርስቲያኖች የነገሥታትን አምልኮ በጽናት እንዲቃወሙ ለመምከር ነው። በእግዚአብሔርና በሰይጣን መካከል የሚደረገው የመጨረሻው ጦርነት በቅርቡ እንደሚደረግም ለአንባቢዎች ገልጾአል። ሰይጣን በአማኞች ላይ የሚደርሰው መከራ እየበዛ እንዲሄድ ቢያደርግም፣ አማኞች ግን እስከ ሞት ድረስ ጸንተው መቆም እንዳለባቸው ይመክራቸዋል። አማኞች ምንም ዐይነት ጕዳት እንዳይደርስባቸው ታትመዋል፤ ክርስቶስ ተመልሶ በሚመጣበት ጊዜ በይፉ ይመሰክርላቸዋል፤ ይህም የሚሆነው የክፉ ኀይሎች ስዘላለም ሲደመሰሱና የእግዚአብሔር ሕዝ ቦች ወደ ዘላለም ክብርና ብፅዕና ሲገቡ ነው።

ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጹ

ተደራስያን ስለ ራእየ ዮሐንስ በቂ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ከፈለጉ፣ መጽሐፉ ልዩ ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽ እንዳለው በቅድሚያ መገንዘብ አለባቸው። ራእየ ዮሐንስ አቡቀለምሲስ ማለትም እጅግ ትእምርታዊ (ምሳሌችና ምልክቶች የበዙበት) መጽሐፍ ነው። ምንም እንኳ ራእዩ ለኢትዮጵያ ተደራ ስያን እንግዳ ቢሆንም፣ መጽሐፉ ግን ስራእዮቹና ለትእምርቶቹ የራሱን ትርጓሜ ይሰጣል (ለምሳሌ ከዋክብቱ መላእክት ናቸው፤ መቅረዞቹ አብያተ ክርስቲያናት ናቸው 1፥20፤ "ታላቂቷ ጋለ ሞታ" 17፥1 "ባቢሎን" (ሮም?) ናት 17፥5፡18፤ እንዲሁም ስማያዊቷ ኢየሩሳሌም የበጉ ሚስት ናት 21፥9-10)።

ልዩ ባሕርያቱ

በመጽሐፉ ውስጥ ቍጥር "ሰባት" አምሳ ሁለት ጊዜ ተጠቅሶ መገኘቱ እንደኛው የመጽሐፉ ልዩ ባሕርይ ነው። ከነዚህም መካከል ሰባት ብፁዓን (የ1፥3 ማብ ይመ)፣ ሰባት አብያተ ክርስቲያናት (1፥4፡11)፣ ሰባት መናፍስት (1፥4)፣ ሰባት የወርቅ መቅረዞች (1፥12)፣ ሰባት ከከቦች (1፥16)፣ ሰባት ማኅተሞች (5፥1)፣ ሰባት ቀንዶችና ሰባት ዐይኖች (5፥6)፣ ሰባት መለከቶች (8፥2)፣ ሰባት ነጐድጓዶች

(10፥3)፣ ሰባት ምልክቶች (12፥1፡3፤ 13፥13-14፤ 15፥1፤ 16፥14፤ 19፥20)፣ ሰባት ዘውዶች (12፥3)፣ ሰባት መቅሠፍቶች (15፥6)፣ ሰባት የወርቅ ጽዋዎች (5፥7)፣ ሰባት ተራሮች (17፥9)፣ ሰባት ነገሥታት (17፥10)፣ እንዲሁም ሌሎች ሰባቶች ይገኙበታል። ሰባት ቍጥር የሚወክለው ፍጹምነትን ነው።

ትርጓሜ

የራእየ ዮሐንስ ተርጓሚዎች በአራት ይከፈላሉ፤

1. ***ኀላፍያን፦*** አቡቀለምሲሳዊ ትንቢቶች ሁሉ ገና ድሮ ተፈጽመዋል የሚሉ ናቸው። ራእየ ዮሐንስን የሚመለከቱት በመጀመሪያው ምእተ ዓመት በነበረው ተጨባጭ ሁኔታ መሠረት በመሆኑ፣ በመጽሐፉ ውስጥ የተነገሩት ነገሮች አብዛኞቹ ተፈጽመዋል ይላሉ።

2. ***ታሪካውያን፦*** በየዘመኑ የሚሆነውን የሚናገር መጽሐፍ ነው የሚሉ ናቸው፤ መጽሐፉ በፍጥሞ ከተፈጸመው ድርጊት በመጀመር እስከ ዓለም ታሪክ ፍጻሜ ድረስ ያለውን ረጅም ታሪክ በቅደም ተከተል የሚገልጽ ነው ይላሉ።

3. ***መጻእያን፦*** የወደፊቱን የሚናገር መጽሐፍ ነው የሚሉ ናቸው። መጽሐፉ በመጨረሻው ዘመን ሊሆን ስላለው ነገር የሚያስረዳ ነው ይላሉ።

4. ***ሐሳባውያን፦*** አቡቀለምሲሳዊ ትንቢቶች ትእምርታዊ በመሆናቸው መታየትም ያለባቸው በዚሁ መሠረት ነው የሚሉ ናቸው። በመጽሐፉ ውስጥ የተባሉትን ነገሮች የሚረዱት ትእምርት (ምስልና ምልክት) አድርገው ነው። ትእምርቶቹ ደግሞ በየትኛውም ጊዜና ቦታ (ዘመንና ስፍራ) ተፈጻሚነት አላቸው ይላሉ።

እንደ እውነቱ ከሆነ፣ የራእየ ዮሐንስ መሠረታዊ እውነቶች በየትኛውም ትርጓሜ ላይ የተመረኰዙ አይደሉም። ማንም ሰው በዝርዝር ጉዳዮቹ ሳይተበተብ የመጽሐፉን አጠቃላይ መልእክት መረዳት ይችላል።

አስተዋፅኦ

1. *መግቢያ* (1፥1-8)
   - ሀ. *መቅድም* (1፥1-3)
   - ለ. ሰላምታና ውዳሴ (1፥4-8)
2. ኢየሱስ በሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት መካከል (1፥9-20)
3. ለሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት የተላኩ ደብዳቤዎች (ም 2-3)
   - ሀ. ለኤፌሶን (2፥1-7)
   - ለ. ለሰምርኔስ (2፥8-11)
   - ሐ. ለጴርጋሞን (2፥12-17)
   - መ. ለትያጥሮን (2፥18-29)
   - ሠ. ለሰርዴስ (3፥1-6)
   - ረ. ለፊላደልፍያ (3፥7-13)
   - ሰ. ለሎዶቅያ (3፥14-22)
4. ዙፋኑ፣ መጽሐፉና በጉ (ም 4-5)
   - ሀ. በሰማይ ዙፋኑ (ም 4)
   - ለ. በማኅተም የተዘጉት ሰባቱ መጻሕፍት (5፥1-5)
   - ሐ. የታረደው በግ (5፥6-14)
5. ሰባቱ <u>ማኅተሞች</u> (6፥1-8፥1)
   - ሀ. የመጀመሪያው ማኅተም፦ ነጭ ፈረስ (6፥1-2)
   - ለ. ሁለተኛው ማኅተም፦ ቀዩ ፈረስ (6፥3-4)
   - ሐ. ሦስተኛው ማኅተም፦ ጥቁሩ ፈረስ (6፥5-6)
   - መ. አራተኛው ማኅተም፦ ሐመሩ ፈረስ (6፥7-8)
   - ሠ. አምስተኛው ማኅተም፦ ከመሠዊያው በታች ያሉ ነፍሳት (6፥9-11)
   - ረ. ስድስተኛ ማኅተም፦ ታላቅ የምድር መናወጥ (6፥12-17)
   - ሰ. የ144000ው መታተም (7፥1-8)
   - ሸ. እጅግ ብዙ ሕዝብ (7፥9-17)
   - ቀ. ሰባተኛው ማኅተም፦ ዝምታ በሰማይ (8፥1)
6. ሰባቱ <u>መለከቶች</u> (8፥2-11፥19)
   - ሀ. *መግቢያ* (8፥2-5)
   - ለ. የመጀመሪያው መለከት፦ ደም የተቀላቀለበት በረዶና እሳት (8፥6-7)
   - ሐ. ሁለተኛው መለከት፦ ወደ ባሕር የተጣለ አንድ ተራራ (8፥8-9)
   - መ. ሦስተኛው መለከት፦ ምሬት የተባለው ኮከብ (8፥10-11)
   - ሠ. አራተኛው መለከት፦ የፀሐይ፣ የጨረቃና የከዋክብት ሲሶ ተመታ (8፥12-13)

1 ቶሎ መሆን የሚገባውን ነገር ለአገልጋዮቹ እንዲያሳይ፣ እግዚአብሔር ለእርሱ የሰጠው የኢየሱስ ክርስቶስ ራእይ ይህ ነው፤ ኢየሱስም መልእክቱን ልኮ ለአገልጋዩ ለዮሐንስ ገለጠለት፤ [2]እርሱም ስለ እግዚአብሔር ቃልና ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ምስክርነት ያየውን ሁሉ መሰከረ። [3]ዘመኑ ቀርቦአል፤ እንግዲህ ይህን የትንቢት ቃል የሚያነብ ብፁዕ ነው፤ የሚሰሙትና የተጻፈውንም የሚጠብቁ ብፁዓን ናቸው።

ሰላምታና ውዳሴ

[4]ከዮሐንስ፤

በእስያ አውራጃ ለሚገኙ ለሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት፤

ካለው፣ ከነበረውና ከሚመጣው፣ በዙፋኑም ፊት ካሉት ከሰባቱ መናፍስት፣[ሀ] [5]እንዲሁም ታማኝ ምስክር፣ ከሙታን በኵርና የምድር ነገሥታት ገዥ ከሆነው ከኢየሱስ ክርስቶስም ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን።

ለወደደንና ከኀጢአታችንም በደሙ ነጻ ላወጣን፣ [6]ለአምላኩንና አባቱን እንድናገለግልም መንግሥትና ካህናት ላደረገን፣ ለእርሱ ክብርና ኀይል ከዘላለም እስከ ዘላለም ይሁን! አሜን።

[7]እነሆ፤ በደመና ይመጣል፤
የወጉት እንኳ ሳይቀሩ፣
ዐይን ሁሉ ያየዋል፤
የምድርም ሕዝቦች ሁሉ ከእርሱ የተነሣ
ዋይ ዋይ ይላሉ።
አዎ! ይህ ሁሉ ይሆናል፤ አሜን።

[8]"ያለውና የነበረው፣ የሚመጣውም፣ ሁሉን ቻይ ጌታ አምላክ፣ አልፋና ዖሜጋ እኔ ነኝ" ይላል።

የሰውን ልጅ የሚመስለው

[9]እኔ ወንድማችሁ ዮሐንስ፣ ከእናንተ ጋር አብሬ በኢየሱስ መከራውንና መንግሥቱን፣ ትዕግሥቱንም ተካፋይ የሆንሁ፣ ስለ እግዚአብሔር ቃልና ስለ ኢየሱስ ምስክርነት ፍጥሞ በምትባል ደሴት ነበርሁ። [10]በጌታ ቀን በመንፈስ ነበርሁ፤ የመለከትን ድምፅ የሚመስል ታላቅ ድምፅ ከበስተ ኋላዬ ሰማሁ፤ [11]ድምፁም፣ "የምታየውን በጥቅልል መጽሐፍ ጽፈህ በኤፌሶን፣ በሰምርኔስ፣ በጴርጋሞን፣ በትያጥሮን፣ በሰርዴስ፣ በፊላድልፍያና በሎዶቅያ ወደሚገኙት ወደ ሰባቱ የእስያ አብያተ ክርስቲያናት ላክ" አለኝ።

[12]እኔም የሚናገረኝን ድምፅ ለማየት ዞር አልሁ፤ ዞር ባልሁም ጊዜ ሰባት የወርቅ መቅረ

1፥1 ቍ4፡9፡19፤ ዳን2፥28፡29፤ ዮሐ12፥49፤17፥8፤ ራእ22፥6፡8፡16
1፥2 ቍ9፤1ቆሮ1፥6፤ ዕብ4፥12፤ራእ6፥9፤ 12፥17፤19፥10
1፥3 ሉቃ11፥28፤ ሮሜ13፥11፤ራእ22፥7
1፥4 ቍ8፡11፡20፤ ኢሳ11፥2፤ሮሜ1፥7፤ ራእ3፥1፤4፥5፡8፤ 5፥6፤11፥17
1፥5 መዝ89፥27፤ ኢሳ55፥4፤ዮሐ18፥37፤ ሮሜ3፥25፤8፥37፤ ቈላ1፥18፤ 1ጢሞ6፥15፤ራእ3፥14
1፥6 ሮሜ11፥36፤ 15፥6፤1ጴጥ2፥5፤ ራእ5፥10፤20፥6
1፥7 ዳን7፥13፤ዘካ 12፥10፤ማቴ16፥27፤ 24፥30፤26፥64፤ዮሐ 19፥34፡37፤ሉቃ17፥ 30፤1ቆሮ1፥7፤1ተሰ 2፥19፤ 4፥16፡17
1፥8 ቍ4፡17፤ራእ4፥8፤ 15፥3፤19፥6፤21፥6፤ 22፥13
1፥9 ቍ1፡2፡6፤ ሐሥ14፥22፤ 2ቆሮ1፥7፤ፊል4፥14፤ 2ጢሞ2፥12፤ዕብ4፥12
1፥10 ዘፀ20፥18፤ ሐሥ20፥7፤ራእ4፥1፡2 ፤17፥3፤21፥10
1፥11 ቍ4፡19፡20፤ሐሥ16፥14፤18፥19፤ቈላ2፥1፤ራእ2፥8፡2፡18፡24፤ 3፥1፡7 1፥12 ቍ20፤ዘፀ25፥31-40፤ዘካ4፥2፤ራእ2፥1

[ሀ]4 ወይም ሰባት ዕጥፍ መንፈስ

1፥1 *ቶሎ መሆን የሚገባውን፤* ቍ 3፤ 22፥6-7፡10፡20 ይመ። *ለአገልጋዮቹ፤* ለአማኞች ሁሉ ነው። *መልእክቱ፤* በሕዝቡና በእርሱ መካከል ሆኖ የሚያገለግል ነው። "መልእክ" የሚለው ቃል በራእየ ዮሐንስ ውስጥ 70 ጊዜ ተጠቅሶአል። *ለዮሐንስ፤* በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "ጸሓፊው" የሚለውን ይመ። *የኢየሱስ ክርስቶስ፤* እንዲህ ማለት ሊሆን ይችላል፤ (1) ከኢየሱስ ክርስቶስ፤ (2) ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ፤ ወይም (3) ሁለቱንም። *ራእይ፤* አቡቀለምሲስ ("የተገለጠ" ወይም "ይፋ የሆነ") ማለት ነው።

1፥3 *ዘመኑ ቀርቦአል፤* የያዕ 5፥9 ማብ ይመ። *የትንቢት ቃል፤* ሊመጣ ስላለው ነገር መተንበይ ብቻ ሳይሆን፣ ከእግዚአብሔር የሆነውን ማንኛውንም ቃል መስበክን ይጨምራል፤ ይህም ትእዛዝን፣ ትምህርትን፣ ታሪክንና ትንቢትን ሊሆን ይችላል። *ብፁዓን፤* በዚህ መጽሐፍ ውስጥ "ብፁዓን" የሚለው ቃል ሰባት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን ይህ የመጀመሪያው ነው (14፥13፤ 16፥15፤ 19፥9፤ 20፥6፤ 22፥7፡14 ይመ)። "ብፁዓን" ሲባል "ደስ የተሰኙ" ከሚለው የላቀና የጠለቀ ትርጕም አለው። እግዚአብሔር ለሰዎች የሰጠውን ልዩ መታደል ወይም በረከት የሚገልጽ ቃል ነው (የመዝ1፥1፤ ማቴ5፥3 ማብ ይመ)። በቍ3 ላይ "ብፁዕ" የሚለው ቃል የተጨመረው የሐሳቡን ፍሰትና የቋንቋውን ዝምድና ለመጠበቅ ነው።

1፥4 *በእስያ፤* በአሁኗ ቱርክ በስተ ምዕራብ የምትገኝ የሮም አውራጃ ናት። *ለሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት፤* አንዱ ከአንዱ የሚርቀው 80 ኪሎ ሜትር ያህል ሲሆን፣ በትንሿ እስያ ውስጥ ከብ ሠርተው የሚገኙ ከተሞች ናቸው፤ በስተ ሰሜን ከምትገኘው ከኤፌሶን ተነሥተን በሰዓትዮሽ አቅጣጫ እየሄድን ወደ ሎዶቅያ (ከኤፌሶን በስተ ምሥራቅ) ብንወጣ ክቡን እንገጥማለን። ምናልባት እነዚህ ከተሞች ሰባት መልክዐ ምድራዊ ክልሎችን የሚያገለግሉ የፖስታ ማዕከሎች ሊሆኑ ይችላሉ። ራእየ ዮሐንስ (ሰባቱን ደብዳቤዎች ጨምሮ) ለእያንዳንዱ ቤተ ክርስቲያን እንደ ተላከ ግልጽ ነው (ቍ11 ይመ)። *ካለው፣ ከነበረውና ከሚመጣውና፤* ከዘፀ 3፥14-15 ላይ የተወሰደና ለእግዚአብሔር የተሰጠውን ስም ባጭሩ የሚያብራራ ነው። ከዕብ 13፥8 ጋር ያነጻጽሩ። *ከሰባቱ መናፍስት፤* እግሬጌ ትርጕሙን ይመ፤ ከዘካ 4፥2፡10 ጋር ያነጻጽሩ።

1፥5 *ጸጋና ሰላም፤* የዮና 4፥2፤ ዮሐ 14፥27፤ 20፥19፤ ገላ 1፥3፤ ኤፌ 1፥2 ማብ ይመ። "ጸጋ" የሚለው ቃል በራእየ ዮሐንስ ውስጥ የተጠቀሰው ሁለት ጊዜ ብቻ (ማለትም እዚህ ላይ እንዲሁም በ22፥21) ሲሆን፣ በጳውሎስ መልእክቶች ውስጥ ግን ከመቶ ጊዜ በላይ ተጠቅሶአል።

1፥6 *መንግሥትና ካህናት፤* በብሉይ ኪዳን ለእስራኤል መጠሪያነት ተሰጥቶ የነበረው ይህ ስም (የዘፀ19፥6፤ ዘካ 3 ማብ ይመ)፤ በአዲስ ኪዳን ለቤተ ክርስቲያን ተሰጥቶአል (1ጴጥ 2፥5፡9)።

1፥7 *የወጉት፤* መዝ 22፥16፤ ኢሳ 53፥5፤ ዘካ 12፥10፤ ዮሐ 19፥34፡37 ይመ። አዎን... አሜን። እጥፍ ድርብ ማረጋገጫ ነው።

1፥8 *ሁሉን ቻይ፤* በአዲስ ኪዳን ውስጥ ዐሥራ ሁለት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ዘጠኙ የሚገኙት በዚሁ መጽሐፍ ውስጥ ነው (እዚሁ ላይ፣ 4፥8፤ 11፥7፤ 15፥3፤ 16፥7፡14፤ 19፥6፡15፤ 21፥22)። የተቀሩት ሦስቱ ደግሞ በሮሜ 9፥29፤ 2ቆሮ 6፥18፤ ያዕ 5፥4 ውስጥ ይገኛሉ። *አልፋና ዖሜጋ፤* የመጀመሪያውና የመጨረሻው የግሪክ ፊደሎች ናቸው። እግዚአብሔር የመጀመሪያም የመጨረሻም ነው (21፥6 ይመ)። እርሱ በሰው ልጆች ታሪክ ሁሉ ላይ ጌታ ነው። በ22፥13 ላይ ኢየሱስ ይሄንኑ ማዕረግ ለራሱ አውሎታል።

1፥9 *መከራውንና መንግሥቱን፣ ትዕግሥቱንም፤* በራእየ ዮሐንስ ውስጥ ቁልፍ ቃላት ናቸው፤ (1) "መከራውን" (2፥9-10፡22፤ 7፥14)፤ (2) "መንግሥቱን" (11፥15፤ 12፥10፤ 16፥10፤ 17፥12፡ 17-18)፤ (3) "ትዕግሥቱን" (2፥2-3፡19፤ 3፥10፤ 13፥10፤14፥12)። *ፍጥሞ፤* ከኤፌሶን በስተ ደቡብ ምዕራብ 80 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ በኤጂያን ባሕር ውስጥ የምትገኝ (ስድስት በዐሥራ ሁለት ኪሎ ሜትር የምትሆን) ድንጋያማ ደሴት ናት። በወቅቱ ሮማውያን ግዞተኞችን የሚያስሩባት ደሴት ባትሆን አትቀርም። አውሳብዮስ የተባለው፣ "የቤተ ክርስቲያን ታሪክ አባት" (265-340 ዓ.ም.) ዮሐንስ ከእስር የተፈታው በኔርቫ ዘመነ መንግሥት (96-98) እንደ ነበረ ጽፎአል።

1፥10 *በጌታ ቀን፤* ጌታ ከሙታን የተነሣው በዚህ ቀን በመሆኑ፣ ለሳምንቱ የመጀመሪያ ቀን የተሰጠ መደበኛ ስያሜ ነው። ክርስቲያኖች የሚሰበሰቡትም ሆነ (ሐሥ20፥7 ይመ) የርዳታ ገንዘብ የሚያሰባስቡት በዚሁ ቀን ነው (1ቆሮ16፥2 ይመ)። *በመንፈስ፤* እንደ ጴጥሮስ ሕልም እያየ ሳይሆን (የሐሥ10፥10 ይመ) ራእይ እያየ በመንፈሳዊ ልዕልና ውስጥ ነበር።

1፥11 *ጥቅልል መጽሐፍ፤* በመጠን በመጠኑ የተዘጋጁ ፓፒረሶች ወይም ብራናዎች አንድ ላይ ከተሰፉ በኋላ በከላቢት ወይም በማዳወሪያ ይጠነጠናሉ (የዘፀ 17፥14 ማብ ይመ)። ጽሑፎችን በመጽሐፍ መልክ መጠረዝ እስከ ሁለተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ድረስ አልተጀመረም ነበር። *ሰባቱ ... አብያተ ክርስቲያናት፤* የቍ 4 ማብ ይመ።

1፥12 *ሰባት፤* በመጽሐፉ መግቢያ ላይ፣ "ልዩ ባሕርያት" የሚለውን ይመ። *የወርቅ መቅረዞች፤* ሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት

ዞችን አየሁ፤ [13]በመቅረዞቹም መካከል "የሰው ልጅ የሚመስል" አየሁ፤ እርሱም እስከ እግሩ የሚደርስ መጐናጸፊያ የለበሰ፣ ደረቱንም በወርቅ መታጠቂያ የታጠቀ ነበር። [14]ራሱና ጠጕሩም እንደ ነጭ የበግ ጠጕር፣ እንደ በረዶም ነጭ ነበሩ፤ ዐይኖቹም የእሳት ነበልባል ይመስሉ ነበር። [15]እግሮቹ በእቶን እሳት የጋለ ናስ ይመስሉ ነበር፤ ድምፁም እንደ ብዙ ወራጅ ውሃ ድምፅ ነበረ። [16]በቀኝ እጁ ሰባት ከዋክብት ይዞ ነበር፤ ከአፉም በሁለት በኩል የተሳለ ሰይፍ ይወጣ ነበር፤ ፊቱም በሙሉ ድምቀቱ እንደሚያበራ ፀሓይ ነበረ።

[17]ባየሁት ጊዜ እንደ ሞተ ሰው ሆኜ በእግሩ ሥር ወደቅሁ። እርሱም ቀኝ እጁን በላዬ ጭኖ እንዲህ አለኝ፤ "አትፍራ፤ የመጀመሪያውም የመጨረሻውም እኔ ነኝ፤ [18]እኔ ሕያው ነኝ፤ ሞቼ ነበር፤ እነሆ አሁን ከዘላለም እስከ ዘላለምድረስ ሕያው ነኝ፤ የሞትና የሲኦል መክፈቻም በእጄ ነው።

[19]"ስለዚህ ያየኸውን፣ አሁን ያለውንና በኋላም የሚሆነውን ጻፍ። [20]በቀኝ እጄ ያየሃቸው የሰባቱ ከዋክብትና የሰባቱ የወርቅ መቅረዞች ምስጢር ይህ ነው፤ ሰባቱ ከዋክብት የሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት መላእክት[a] ናቸው፤ ሰባቱ መቅረዞች ደግሞ ሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት ናቸው።

1፥13 ኢሳ6፥1፤ሕዝ 1፥26፤ዳን7፥13፤ 10፥5፡16፤ራእ2፥1፤ 14፥14፤15፥6
1፥14 ዳን7፥9፤10፥6፤ ራእ2፥18፤19፥12
1፥15 ሕዝ1፥7፤43፥2፤ ዳን10፥6፤ራእ2፥18፤ 14፥2፤19፥6
1፥16 ቁ-20፤ መሳ5፥31፤ኢሳ1፥20፤ 49፥2፤ማቴ17፥2፤ ዕብ4፥12፤ራእ2፥1፡ 12፡16፤3፥1፤19፥15፡21
1፥17 ኢሳ41፥4፤44፥6፤ 48፥12፤ሕዝ1፥28፤ ዳን8፥17፡18፤ ማቴ14፥27፤ራእ2፥8፤ 22፥13
1፥18 ዘዳ32፥40፤ ዳን4፥34፤12፥7፤ ሮሜ6፥9፤ራእ2፥8፤ 4፥9፡10፤9፥1፤10፥6፤ 15፥7፤20፥1
1፥19 ቁ-11፤ዕዝ2፥2
1፥20 ቁ-4፡11፡12፡16፤ ማቴ5፥14፡15
2፥1 ሐሥ18፥19፤ ራእ1፥12፡13፡16
2፥2 ቁ-19፤ 2ቆሮ11፥13፤ 1ዮሐ4፥1፤ ራእ3፥1፡8፡15
2፥3 ዮሐ15፥21
2፥4 ኤር2፥2፤ ማቴ24፥12

በኤፌሶን ላለው ቤተ ክርስቲያን

2 "በኤፌሶን ላለው ቤተ ክርስቲያን መልአክ[b] እንዲህ ብለህ ጻፍ፤

ሰባቱን ከዋክብት በቀኝ እጁ የያዘው፣ በሰባቱም የወርቅ መቅረዞች መካከል የሚመላለሰው እንዲህ ይላል፤ [2]ሥራህን፣ ጥረትህንና ትዕግሥትህን ዐውቃለሁ። ክፉዎችንም ችላ ብለህ እንዳላለፍሃቸው፣ ሐዋርያት ሳይሆኑ ሐዋርያት ነን የሚሉትንም መርምረህ ሐሰተኞች ሆነው እንዳገኘሃቸው ዐውቃለሁ። [3]ደግሞም በትዕግሥት መጽናትህንና ስለ ስሜም መከራን መቀበልህን ዐውቃለሁ፤ በዚህ ሁሉ አልታከትህም።

[4]ይሁን እንጂ የምነቅፍብህ ነገር አለኝ፤ ይኸውም የቀድሞውን ፍቅርህን ትተሃል። [5]እንግዲህ ከየት እንደ ወደቅህ አስብ፤ ንስሓ ገብተህ ቀድሞ ታደርገው የነበረውን ነገር አድርግ፤ ንስሓ ካልገባህ፣ መጥቼ መቅረዝህን ከቦታው እወስድብሃለሁ። [6]ነገር ግን ይህ በጎ ነገር አለህ፤ እኔ የምጠላውን የኒቆላውያንን ሥራ አንተም ጠልተሃል።

2፥5 ቁ-16፡22፤ራእ1፥20፤3፥3፡19 2፥6 ቁ-15

[a]20 ወይም *መልእክተኞች*
[b]1 ወይም *መልእክተኛ*፤ እንዲሁም ቁ-8፣ 12 እና 18

(ቁ- 20 ይመ) ናቸው።

1፥13 *የሰው ልጅ*፤ የዳን 7፥13፤ ማር 8፥31 ማብ ይመ። *እስከ እግሩ ... መጐናጸፊያ*፤ ሊቀ ካህኑ እስከታች እግሩ የሚደርስ መጐናጸፊያ ይለብስ ነበር (ዘፀ 28፥4፤ 29፥5)። ክርስቶስ ሊቀ ካህናት እንደ ሆነ በደረቱ ዙሪያ ያለው የወርቅ መቀነት እንዱ ምስክር ነው።

1፥14 *ነጭ የበግ ጠጕር*፤ ከዳን7፥9፤ ኢሳ1፥18 ጋር ያነጻጽሩ። የሸበተ ጠጕር የጥበብና የክብር ምልክት ነው (ዘሌ19፥32፤ ምሳ 16፥31)። *ዐይኖቹም የእሳት ነበልባል ይመስሉ ነበር*፤ ሁሉን የመመርመር ችሎታ እንዳለው ያሳያል (4፥6 ይመ)።

1፥16 *በሁለት በኩል የተሳለ ሰይፍ*፤ እንደ ረጅሙ የትሬስ ሰዎች በይፍ ነው (2፥12፡16፤ 6፥8፤ 19፥15፡21 ይመ)። በ6፥4፤ 13፥10፡14 ላይ የተጠቀሰው ሰይፍ ግን እንደ ጩቤ ያለ ነው። ሰይፍ መለኮታዊ ፍርድን ያመለክታል (ኢሳ 49፥2፤ ዕብ 4፥12 ይመ)።

1፥17 *በእግሩ ሥር ወደቅሁ*፤ የአክብሮትና የአድናቆት መግለጫ ነው (4፥10፤ 5፥8፤ 7፥11፤ 19፥10፤ 22፥8)። *የመጀመሪያውም የመጨረሻውም*፤ "አልፋና ዖሜጋ" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው (ቁ-8፤ ከኢሳ44፥6፤ 48፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *እኔ ነኝ*፤ የዮሐ 6፥35 ማብ ይመ።

1፥18 *ሕያው*፤ በብሉይ ኪዳን "ሕያው አምላክ" በሚለው አገላለጽ ላይ የተመሠረተ ነው (ለምሳሌ ኢያ 3፥10፤ መዝ 42፥2፤ 84፥2 ይመ)። የአረማውያን አማልክት ሙታን ናቸው፤ ክርስቶስ ግን ሕያው ነው። *የሞትና የሲኦል መክፈቻ*፤ በሁለቱም ግዛቶች ላይ ፍጹም ባለ ሥልጣን እንደ ሆነ ያሳያል (ማቴ 16፥18 እና ማብ ይመ)።

1፥19፤ በርካታ ሊቃውንት እነዚህን ሦስት ክፍፍሎች የሚመለከቱት የመጽሐፉን አጠቃላይ ውቅር የሚያሳዩ ፍንጮች አድርገው ነው። "ያየኸውን" የሚለው የም1 መክፈቻ ራእይ ነው። "አሁን ያለውንና" የሚለው ደግሞ ለሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት የተጻፈውን ደብዳቤ ነው (ም2-3)። "በኋላም የሚሆነውን" የሚለው ከም4 ጀምሮ ያለውን በሙሉ ነው። ሌሎች ደግሞ ሙሉውን ዐረፍተ ነገር የሚመለከቱት እንደ አንድ አንቀጽ (ከቍ 11 ጋር ያነጻጽሩ) ሲሆን፣ ሁለት ገላጭ ዐረፍተ ነገሮች አሉት ይላሉ። በዚህም መሠረት ጥቅሱ እንዲህ ሊተረጐም ይችላል፣ "ስለዚህ ልታይ ያለውን ነገር ማለትም አሁን ያለውንና ወደፊት የሚሆነውን ነገር ጻፍ"። ይህን ሁለተኛውን አመለካከት የሚደግፉ ሰዎች መጽሐፉን በዚህ መልክ አያዋቅሩትም፤ ምክንያቱም "አሁን" እና "በኋላ" የሚሉት ነገሮች በመጽሐፉ ውስጥ የሚገኙት ተበታትነው ነው።

1፥20፤ ለትእምርቶች ትርጓሜ ሊሰጥ ይህ የመጀመሪያው ነው (17፥15፡18 ይመ)። *መላእክት*፤ (1) ሰማያዊ መልእክተኞች፤ ወይም (2) ምድራዊ መልእክተኞች/አገልጋዮች (አግራጌ ትርጕሙን ይመ)፤ ወይም (3) በእያንዳንዱ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ያለውን ድል ነሺ መንፈስ በሰውኛ አገላለጽ ለማመልከት ሊሆን ይችላል።

2፥1-3፥22፤ አንዳንዶች ለሰባቱ አብያተ ክርስቲያናት የተጻፈውን ደብዳቤ የሚረዱት ቤተ ክርስቲያን የምታልፍበትን ጎዳና አስቀድሞ የሚያሳይ ድርጊ አድርገው ነው። ሌሎች ደግሞ ከዮሐንስ ዘመን አንሥቶ እስከ አሁን ድረስ ያሉትን አብያተ ክርስቲያናት ባሕርይን የሚያሳይ አድርገው ነው። ያም ሆነ ይህ እነዚህ አብያተ ክርስቲያናት በአንድ ወቅት በትንሿ እስያ ውስጥ የነበሩ ናቸው። ደብዳቤዎቹ በአጠቃላይ የሚያወሱት ስለ ምስጋና፣ ወቀሳና ዕርማት ነው።

2፥1 *ኤፌሶን*፤ በኤፌሶን መልእክት መግቢያ ላይ፣ "የኤፌሶን ከተማ" የሚለውን ይመ። *መልአክ*፤ የ1፥20 ማብ ይመ። *ሰባቱን ከዋክብት በቀኝ እጁ የያዘው*፤ 1፥16፡20 ይመ። *በሰባቱም የወርቅ መቅረዞች*፤ 1፥12፡20 ይመ።

2፥2 *መርምረህ*፤ በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እውነተኛ አስተምህሮዎችንና ተአማኒ ምክሮችን መርምሮ የመለየት ልማድ ነበር (1ቆሮ14፥29፤1ተሰ 5፥21፤1ዮሐ 4፥1 ይመ)።

2፥4 *የቀድሞውን ፍቅርህን*፤ እርስ በርስ ወይም ለክርስቶስ የነበራቸውን የመጀመሪያ ፍቅር ነው።

2፥5 *መቅረዝህን ከቦታው እወስድብሃለሁ*፤ ትክክለኛ ፍርድ ነው።

2፥6 *የኒቆላውያንን*፤ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ሆነው ከአረማዊው ኅብረተ ሰብ ጋር ተቀላቅሉና መስሉ መኖር ምንም ክፋት የለውም የሚሉ መናፍቃን ናቸው። እነርሱም በክርስቶስ ያገኘነው መንፈሳዊ ነጻነት፣ ጣዖት ለማምለክና ለማመንዘር ወይም ያሻንን ለማድረግ መብት በጥቶናል እያሉ ያበተምሩ ነበር። ሊወርድ ሊዋረድ የመጣው ታሪክ እንደሚያመላው፣ እነዚህ መናፍቃን በኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ከነበሩት ሰባት ዲያቆናት መካከል አንዱ የሆነውና የአይሁድን እምነት ተቀብሉ የነበረው የአንጾኪያው ኒቆላዎስ ተከታዮች ናቸው (ሐሥ6፥5)፤ ይሁንና ይህ በአጋጣሚዎች ላይ የተመሠረተ አስተያየት ነው። በጴርጋሞን የበለዓምን ትምህርት የሚከተሉ ቍ14-15፣ በትያጥሮን ደግሞ የኤልዛቤልን መን

[7]መንፈስ ለአብያተ ክርስቲያናት የሚና ገረውን፣ ጆሮ ያለው ይስማ፤ ድል ለሚነሣ በእግዚአብሔር ገነት ካለው ከሕይወት ዛፍ እንዲበላ አደርገዋለሁ።

በሰምርኔስ ላለው ቤተ ክርስቲያን

[8]"በሰምርኔስ ላለው ቤተ ክርስቲያን መልአክ እንዲህ ብለህ ጻፍ፤

የመጀመሪያውና የመጨረሻው፣ ሞቶም የነበረውና ሕያው የሆነው እንዲህ ይላል፤ [9]መከራህንና ድኽነትህን ዐውቃለሁ፤ ይሁን እንጂ ሀብታም ነህ፤ አይሁድ ሳይሆኑ አይሁድ ነን እያሉ ስምህን የሚያጠፉትን ዐውቃለሁ፤ እነርሱ ግን የሰይጣን ማኅበር ናቸው። [10]ሊደርስብህ ያለውን መከራ አትፍራ። እነሆ፤ ዲያብሎስ ሊፈትናችሁ አንዳንዶቻችሁን ወደ እስር ቤት ይጥላል፤ ዐሥር ቀንም መከራ ትቀበላላችሁ። እስከ ሞት ድረስ ታማኝ ሁን፤ እኔም የሕይወትን አክሊል እሰጥሃለሁ።

[11]መንፈስ ለአብያተ ክርስቲያናት የሚናገረውን ጆሮ ያለው ይስማ፤ ድል የሚነሣም በሁለተኛው ሞት ከቶ አይጐዳም።

በጴርጋሞን ላለው ቤተ ክርስቲያን

[12]"በጴርጋሞን ላለው ቤተ ክርስቲያን መልአክ እንዲህ ብለህ ጻፍ፤

በሁለት በኩል የተሳለ ስለታም ሰይፍ ያለው እንዲህ ይላል፤ [13]የሰይጣን ዙፋን ባለበት እንደምትኖር ዐውቃለሁ፤ ሆኖም ስሜን አጥብቀህ ይዘሃል። ሰይጣን በሚኖርበት በእናንተ ከተማ የተገደለው ታማኙ ምስክሬ አንቲጳስ በነበረበት ዘመን እንኳ፣ በእኔ ያለህን እምነት አልካድህም።

2፥7 ቍ11:17:29፤ ዘፍ2፥9፤3፥22-24፤ ማቴ11፥15፤ሉቃ23፥43፤ዮሐ16፥33፤ራእ 3፥6:13:22፤13፥9፤ 22፥2:14:19
2፥8 ራእ1፥11:17:18
2፥9 ቍ13:24፤ ማቴ4፥10፤2ቆሮ6፥10፤ ያዕ2፥5፤ራእ3፥9
2፥10 ቍ13፤ዘፍ1፥12፡ 14፤ማቴ10፥22፤ 1ቆሮ9፥25፤ ራእ3፥10፤17፥14
2፥11 ቍ7፤ራእ20፥6፡ 14፤21፥8
2፥12 ቍ16፤1፥11:16
2፥13 ቍ9:24፤ ማቴ4፥10፤ራእ1፥5፤ 11፥3፤14፥12

ገድ የሚከተሉ (ቍ20) ተመሳሳይ መናፍቃን ነበሩ፤ የሁሉንም ትምህርት ብንመለከት ሦስቱም ኒቆላውያን እንደ ነበሩ መገመት ያስችላል። *(printed:* እያጸገትም።)

2፥7 *ድል ለሚነሣ፡* ድል እንዲነሡ የተሰጠው ትእዛዝ በሰባቱም ደብዳቤዎች ላይ ይገኛል (ቍ11:17:26፤3፥5:12:21)። *ገነት፡* ፋርሶች ዐፀደ ደስታን ለመግለጽ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሙበት ቃል ነው (የሉቃ 23፥43 ማብ ይመ) በራእየ ዮሐንስ ውስጥ ይህ ቃል የሚያመለክተው፣ ኀጢአት ወደ ዓለም ከመግባቱ በፊት በእግዚአብሔርና በሰው መካከል የነበረው ፍጹም ኅብረት በመጨረሻው ዘመን የሚታደስ መሆኑን ነው።

2፥8 *በሰምርኔስ፡* በትንሺ እስያ (በአሁኗ እዝሚር) በራሷ የምትመካ ውብ ከተማ ናት፤ ከሮም ጋር የቅርብ ግንኙነት ስለ ነበራት፣ ነገሥታት እንዲመለኩ ታስገድድ ነበር። ይህ ሁኔታና በከተማዋም ውስጥ ይኖሩ የነበሩ በጥላቻ መንፈስ የተሞሉ በርካታ አይሁዳውያን፣ ክርስቲያን ሆኖ መኖርን ከባድ አድርገውታል። ፖሊካርፕ የተባለው ዕውቅ የጥንት ሰማዕት የሰምርኔስ ቤተ ክርስቲያን ጳጳስ ነበር። *የመጀመሪያውና የመጨረሻው፡* የ1፥17 ማብ ይመ።

2፥9 *አይሁድ ነን እያሉ፡* ሮሜ2፥28-29 ይመ። *የሰይጣን፡* በዕብራይስጥ "ከሳሽ" (ዘካ3፥1 ይመ፤ ከኢዮ1፥6-12፤2፥1-7 ጋር ያነጻጽሩ) ማለት ነው።

2፥10 *መከራ፡* ኢየሱስና (ዮሐ15፥20) ጳውሎስ (2ጢሞ 3፥12) የሰጡትን ማስጠንቀቂያዎች ይመ። *ዲያብሎስ፡* በግሪክ ቋንቋ፣ "ዲያቦሉስ" ማለት ሲሆን ትርጕሙም፣ "ከሳሽ" ማለት ነው። *የሕይወትን አክሊል፡* የዘላለም ሕይወት የሆነውን አክሊል ነው። "አክሊል" የሚለው ቃል የሚያመለክተው ነገሥታት የሚያደርጉትን ዘውድ ሳይሆን (12፥3፤ 13፥1፤ 19፥12)፣ በሩጫ ውድድር አሸናፊ ለሆኑ ሰዎች የሚሰጠውን የአበባ ጕንጕን ነው (3፥11፤ 4፥4:10፤ 6፥2፤ 9፥7፤ 12፥1፤ 14፥14)

2፥11 *ድል የሚነሣም፡* የቍ7 ማብ ይመ። *በሁለተኛው ሞት፡* የእሳት ባሕር ነው (20፥14፤20፥6፤21፥8 ይመ)።

2፥12 *በጴርጋሞን፡* በአሁኑ ጊዜ ቤርጋማ ተብላ ትጠራለች። በጥንት ዘመን የእስያ ዋና ከተማ የነበረች ስትሆን ከአካባቢው ሽለቆአማ ስፍራ 304.6 ሜትር ከፍ ብሎ በሚገኘው ቅንብብ ቅርጽ ባለው ኩረብታማ ተራራ ላይ የታነጸች ከተማ ናት። በግሪክ ቋንቋ ጴርጋሞን ማለት፣ "ግንብ" (መጠበቂያ ስፍራ) ማለት ነው። *በሁለት በኩል የተሳለ ስለታም ሰይፍ፡* የ1፥16 ማብ ይመ።

2፥13 *ታማኙ ምስክሬ፡* በ1፥5 ላይ ለጌታ የተሰጠ ማዕረግ እንደ ሆነ ተጽፎአል። *የሰይጣን ዙፋን ባለበት፡* ጴርጋሞን በእስያ ስግዐት ነገሥታት የሚመለኩባት የአምልኮ ማእከል ስለ ነበረች ሰይጣን ነግሥባታል። *አንቲጳስ፡* በእስያ የመጀመሪያ ሰማዕት ነው። ከቤተ ክርስቲያን ታሪክ እንደምንረዳው፣ አንቲጳስ የተገደለው በዶሚቲያኖስ ዘመነ መንግሥት በናስ መጥበሻ ተጠብሶ ነው።

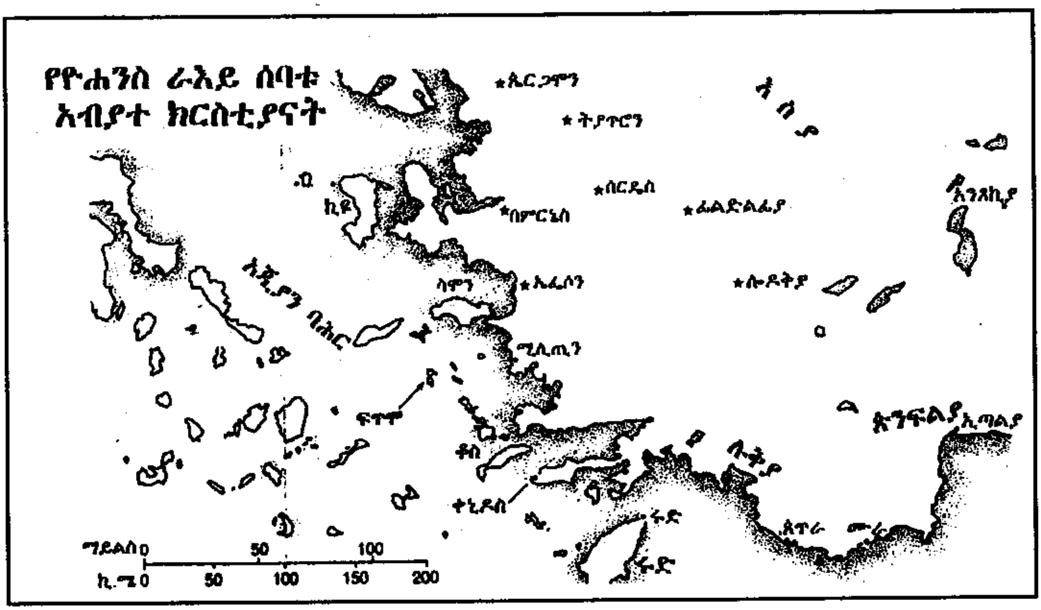

[14]ይሁን እንጂ የምነቅፍብህ ጥቂት ነገር አለኝ፤ የእስራኤል ልጆች ለጣዖት የተሠዋ ምግብ እንዲበሉና እንዲሴስኑ በፊታቸው መሰናከያ ያስቀምጥ ዘንድ ባላቅን ያስተማረውን የበለዓምን ትምህርት የሚከተሉ አንዳንድ ሰዎች በመካከልህ አሉ፤ [15]የኒቆላውያንን ትምህርት የሚከተሉ ሰዎችም በአንተ ዘንድ አሉ። [16]ስለዚህ ንስሓ ግባ፤ አለዚያ ቶሎ እመጣብሃለሁ፤ በአፌም ሰይፍ እዋጋቸዋለሁ።

[17]መንፈስ ለአብያተ ክርስቲያናት የሚናገረውን ጆሮ ያለው ይስማ፤ ድል ለሚነሣ ከተሰወረው መና እሰጠዋለሁ፤ ደግሞም ከሚቀበለው ሰው በስተቀር ማንም የማያውቀውን አዲስ ስም የተጻፈበት ነጭ ድንጋይ እሰጠዋለሁ።

በትያጥሮን ላለው ቤተ ክርስቲያን

[18]"በትያጥሮን ላለው ቤተ ክርስቲያን መልእክ እንዲህ ብለህ ጻፍ፤

እንደ እሳት ነበልባል የሆኑ ዐይኖችና በእሳት ቀልጦ የነጠረ ናስ የሚመስሉ እግሮች ያሉት የእግዚአብሔር ልጅ እንዲህ ይላል፤ [19]ሥራህን፣ ፍቅርህን፣ እምነትህን፣ አገልግሎትህንና ትዕግሥትህን ዐውቃለሁ፤ ደግሞም ከመጀመሪያው ሥራህ ይልቅ የአሁኑ እንደሚበልጥ ዐውቃለሁ።

[20]ይሁን እንጂ የምነቅፍብህ ነገር አለኝ፤ ነቢይ ነኝ የምትለዋን ሴት ኤልዛቤልን ችላ ብለሃታል፤ እርሷ አገልጋዮቼ እንዲሴስኑና ለጣዖት የተሠዋ ምግብ እንዲበሉ በትምህርቷ ታስታቸዋለች። [21]ከዝሙቷ ንስሓ እንድትገባ ጊዜ ሰጥቻት ነበር፤ እርሷ ግን ፈቃደኛ አልሆነችም። [22]ስለዚህ በመከራ ዐልጋ ላይ እጥላታለሁ፤ ከእርሷም ጋር የሚያመነዝሩትን፣ ከመንገዷ ንስሓ ካልገቡ፣ ብርቱ ሥቃይ አመጣባቸዋለሁ፤ [23]ልጆቿንም በሞት እቀጣቸዋለሁ፤ ከዚያም አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ እኔ ልብንና ሐሳብን የምመረምር መሆኔን ይረዳሉ፤ ለእያንዳንዳችሁም እንደ ሥራችሁ እከፍላችኋለሁ። [24]ትምህርቷን ሳልተከተላችሁና የሰይጣንም ጥልቅ ምስጢር ነው የሚባለውን ሳልተቀበላችሁ፣ በትያጥሮን ለቀራችሁት ለእናንተ ግን ይህን እላለሁ፤ በእናንተ ላይ ተጨማሪ ሸክም አልጭንባችሁም፤ [25]ብቻ እኔ እስክመጣ ድረስ ያላችሁን አጥብቃችሁ ያዙ።

[26]ድል ለሚነሣና ሥራዬንም እስከ መጨረሻው ለሚፈጽም በሕዝብ ላይ ሥልጣን እሰጠዋለሁ፤ እርሱም፦

[27]'በብረት በትር ይገዛቸዋል፤
እንደ ሸክላ ዕቃም ይፈጫቸዋል፤
ይህም ልክ እኔ ከአባቴ ዘንድ
ሥልጣንን እንደ ተቀበልሁ ነው፤

[28]እኔም የንጋትን ኮከብ እሰጠዋለሁ። [29]መንፈስ ለአብያተ ክርስቲያናት የሚናገረውን ጆሮ ያለው ይስማ።

በሰርዴስ ላለው ቤተ ክርስቲያን

3 "በሰርዴስ ላለው ቤተ ክርስቲያን መልእክ[ሀ] እንዲህ ብለህ ጻፍ፤

ሰባቱን የእግዚአብሔር መናፍስትና[ለ] ሰባቱን ከዋክብት በእጁ የያዘው እንዲህ ይላል፤ ሥራህን ዐውቃለሁ፤ በስም ሕያው ነህ፤ ነገር ግን ሞተሃል። [2]ስለዚህ ንቃ፤

2፥14 ቍ20፤ ሐሥ15፥20፤ 1ቆሮ6፥13፤2ጴጥ2፥15
2፥15 ቍ6
2፥16 ቍ5፤2ተሰ2፥8፤ ራእ1፥16
2፥17 ቍ7፤ኢሳ56፥5፤ 62፥2፤65፥15፤ ዮሐ6፥49፡50፤ 16፥33፤ራእ19፥12
2፥18 ቍ24፤ማቴ4፥3፤ ሐሥ16፥14፤ ራእ1፥11፡14፡15
2፥19 ቍ2
2፥20 ቍ14፤1ነገ16፥31፤ 21፥25፤2ነገ9፥7፤ ሐሥ15፥20
2፥21 ሮሜ2፥4፡5፤ 2ጴጥ3፥9፤ራእ9፥20፤ 16፥9፡11
2፥22 ራእ17፥2፤18፥9
2፥23 1ሳሙ16፥7፤ 1ነገ8፥39፤መዝ139፥1፡ 2፡23፤ምሳ21፥2፤ ኤር17፥10፤ ማቴ16፥27፤ ሉቃ16፥15፤ ሮሜ8፥27፤1ተሰ2፥4
2፥24 ሐሥ15፥28
2፥25 ማቴ16፥27፤ ራእ3፥11
2፥26 መዝ2፥8፤ ማቴ10፥22፤ዮሐ16፥33፤ ራእ3፥21
2፥27 መዝ2፥9፤ ኢሳ30፥14፤ ኤር19፥11፤ራእ12፥5
2፥28 ራእ22፥16
2፥29 ቍ7
3፥1 1ጢሞ5፥6፤ ራእ1፥4፡11፡16፤ ራእ2፥2

[ሀ]1 ወይም መልእክተኛ
[ለ]1 ወይም ሰባት ዕጥፍ መንፈስ

2፥14 *የበለዓምን ትምህርት፤* በለዓም፣ የምድያም ሴቶች እስራኤላውያንን እንዴት እንደሚያስቱ የመከራቸው ሰው ነው (ዘኍ25፥1-2፤31፥16 ይመ፤ ከይሁ11 ጋር ያነጻጽሩ)። እርሱም እግኖች በእምነታቸው ጸንተው እንዳይኖሩ ክፉ ሐሳብን ለሚዘሩ ሐሰተኞች መምህራን ዐይነተኛ ምሳሌ ነው። *ለጣዖት የተሠዋ ምግብ እንዲበሉና እንዲሴስኑ፤* ሐሥ 15፥20፡29 ይመ።

2፥15 *የኒቆላውያንን፤* የቍ 6 ማብ ይመ።

2፥16 *በአፌም ሰይፍ፤* ረጅም ሰይፍ ነው (የ1፥16 ማብ ይመ)።

2፥17 *ከተሰወረው መና፤* ድል ለሚነሡ አማኞች የሚሰጥ ሰማያዊ ምግብ ነው (ከመዝ78፥24 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህም ርኩስ ከሆነው ከበለዓማውያን ምግብ ፍጹም የተለየ ነው። *አዲስ ስም፤* የድል አድራጊው ስም ነው (ኢሳ 62፥2፤ 65፥15 ይመ)። *ነጭ ድንጋይ፤* በጥንት ዘመን የተለያዩ ድንጋዮችን ለምልክትና ለትእምርት መጠቀም የተለመደ ነበር። ነጭ ድንጋይ መሲሑ በሚያዘጋጀው ታላቅ ግብዣ ላይ እንደ፣ "ጥሪ ወረቀት" የሚያገለግል ሳይሆን አይቀርም።

2፥18 *በትያጥሮን፤* የአሁኗ አኪሳር ናት። የጦር ሰፈር እንድትሆን የተቈረቈረችው በቀዳማዊ ሴሌኮስ (311-280 ዓ.ቅ.ክ) ነው፤ ትያጥሮን በልዩ ልዩ የንግድ ምርቶቿ በጣም የታወቀች ከተማ ነበረች። "ቀይ ሐር ሻጭ" የነበረችው ሊድያ (የሐሥ 16፥14 ማብ ይመ) የትያጥሮን ሰው ናት። *እንደ እሳት ነበልባል የሆኑ ዐይኖች፤* የ1፥14 ማብ ይመ፤ ከዳን10፥6 ጋር ያነጻጽሩ። *በእሳት ቀልጦ የነጠረ ናስ፤* የጠራ መዳብ ወይም ናስ ቅይጥ ነው።

2፥20 *ኤልዛቤልን፤* 1ነገ16፥31፤ 2ነገ9፥22፡30-37 ይመ። በጣ ኦብሪ ምዕመናኑ ዘንድ ለታወቀች አንዲት ሴት የተሰጠ ስም ነው፤ እርሷም ለባዕድ አምልኮ ከፍተኛ ስፍራ በመስጠት እግዚአብሔር እንዲናቅ ያደረገች ሴት ናት። *እንዲሴስኑና ለጣዖት የተሠዋ ምግብ እንዲበሉ፤* ቍ 14 ይመ።

2፥22 *በመከራ ዐልጋ፤* አብዛኛውን ጊዜ ታሞ መተኛት የሚታየው የኀጢአት ቅጣት ተደርጎ ነው። (ከ1ቆሮ11፥29-30 ጋር ያነጻጽሩ)።

2፥23 *ልጆቿንም፤* ኤልዛቤል ሕግ የለሽ ወይም ብልሹ ሕይወት ለሚኖሩ ሁሉ መንፈሳዊ እናት ናት። *ልብንና ሐሳብን የምመረምር፤* ከመዝ7፥9፤ ምሳ24፥12፤ ኤር11፥20፤17፥10 ጋር ያነጻጽሩ። እዚህ ላይ፣ "ሐሳብ" (ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ኩላሊት") የሚለው ቃል የሚያመለክተው ፈቃድንና ስሜትን ነው፤ "ልብንና" የሚለው ደግሞ ኅሊናና አእምሮን ነው። *እንደ ሥራችሁ፤* የሚፈረድብን በሠራነው ሥራ መሠረት እንደ ሆነ ኢየሱስ (ማቴ16፥27)፣ ጳውሎስና (ሮሜ2፥6) ዮሐንስ (ራእ18፥6፤ 20፥12-13፤ 22፥12) አስተምረዋል።

2፥24 *የሰይጣንም ጥልቅ ምስጢር ነው የሚባለውን፤* ኖስጥሳውያን (የ1ዮሐ መግቢያ ይመ) እንደሚያስተምሩት አንድ ሰው ሰይጣንን ድል መንሣት ከፈለገ፣ ወደ ሰይጣን ምሽግ ዘልቆ መግባት ማለትም እኩይን በጥልቀት መለማመድ አለበት።

2፥27 *ይገዛቸዋል፤* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "ይጠብቃቸዋል ወይም እንደ እረኛ ይሆናቸዋል" ማለት ነው (ይህም፣ "ገዛ" ለሚለው ተለዋጭ/ ተምሳሌት ነው)። *በብረት በትር፤* የእገዛዙን ጥንካሬ የሚገልጽ ተምሳሌታዊ አነጋገር ነው (12፥5፤ 19፥15 ይመ።)

3፥1 *በሰርዴስ፤* በአሁኑ ጊዜ ሳርት ተብላ ትጠራለች። የጥንቷ የሊድያ ግዛት እጌ ዋና ከተማ ከመሆኗም በላይ፣ በሀብቷና በዝናዋ በጣም የታወቀች ናት። ሰርዴስ የተቈረቈረችው በጠምሴስ ተራራ ሰሜናዊ ተረተር ላይ ሲሆን፣ ይህም ከአካባቢው ሸለቆማ ስፍራ 457 ሜትር ከፍ ብሎ ይገኛል።

ሊሞት የተቃረበውን የቀረውን ነገር አጽና፤ ሥራህ በአምላኬ ፊት ፍጹም ሆኖ አላገኘሁትም። [3]እንግዲህ የተቀበልኸውንና የሰማኸውን አስታውስ፤ ታዘዘውም፤ ንስሓም ግባ። ባትነቃ ግን እንደ ሌባ እመጣብሃለሁ፤ በየትኛው ሰዓት እንደምመጣብህም አታውቅም።

[4]ነገር ግን ልብሳቸውን ያላሳደፉ ጥቂት ሰዎች በሰርዴስ ከአንተ ጋር አሉ፤ እነርሱም ነጭ ልብስ ለብሰው ከእኔ ጋር ይሄዳሉ፤ ይህ የሚገባቸው ነውና። [5]ድል የሚነሣም እንደ እነርሱ ነጭ ልብስ ይለብሳል፤ እኔም በአባቴና በመላእክቱ ፊት እመሰክርለታለሁ፤ ስሙንም ከሕይወት መጽሐፍ አልደመስስም። [6]መንፈስ ለአብያተ ክርስቲያናት የሚናገረውን ጆሮ ያለው ይስማ።

በፊላድልፍያ ላለው ቤተ ክርስቲያን

[7]"በፊላድልፍያ ላለው ቤተ ክርስቲያን መልአክ እንዲህ ብለህ ጻፍ፤

ቅዱስና እውነተኛ የሆነው፣ የዳዊትንም መክፈቻ በእጁ የያዘው እንዲህ ይላል፤ እርሱ የከፈተውን ማንም ሊዘጋው አይችልም፤ የዘጋውንም ማንም ሊከፍተው አይችልም። [8]ሥራህን ዐውቃለሁ፤ እነሆ፤ ማንም ሊዘጋው የማይችል የተከፈተ በር በፊትህ አድርጌአለሁ። ኀይልህ ትንሽ እንደ ሆነ ዐውቃለሁ፤ ሆኖም ቃሌን ጠብቀሃል፤ ስሜንም አልካድህም። [9]እነሆ፣ አይሁድ ሳይሆኑ አይሁድ ነን የሚሉት፣ የሚዋሹት፣ ከሰይጣን ማኅበር የሆኑት ወደ አንተ እንዲመጡ በእግርህ ሥር እንዲሰግዱ፣ እኔ እንደ ወደድሁህም እንዲያውቁ አደርጋለሁ። [10]በትዕግሥት እንድትጸና የሰጠሁህን ትእዛዜን ስለ ጠበቅህ፣ እኔ ደግሞ በምድር ላይ የሚኖሩትን ሊፈትናቸው በዓለም ሁሉ ላይ ከሚመጣው የፈተና ሰዓት እጠብቅሃለሁ።

[11]ቶሎ እመጣለሁ፤ ማንም አክሊልህን እንዳይወስድብህ ያለህን አጥብቀህ ያዝ። [12]ድል የሚነሣውን በአምላኬ ቤተ መቅደስ ውስጥ ዐምድ አደርገዋለሁ፤ ከዚያም ከቶ አይወጣም። የአምላኬን ስምና የአምላኬን ከተማ ስም ይኸውም ከአምላኬ ዘንድ የምትወርደውን የአዲሲቱን ኢየሩሳሌም ስም በእርሱ ላይ እጽፋለሁ፤ አዲሱን ስሜንም በእርሱ ላይ እጽፋለሁ። [13]መንፈስ ለአብያተ ክርስቲያናት የሚናገረውን ጆሮ ያለው ይስማ።

በሎዶቅያ ላለው ቤተ ክርስቲያን

[14]"በሎዶቅያ ላለው ቤተ ክርስቲያን መልአክ እንዲህ ብለህ ጻፍ፤

አሜን የሆነው፣ ደግሞም ታማኝና እውነተኛ ምስክር የሆነው፣ የእግዚአብሔርም ፍጥረት ገዥ የሆነው እንዲህ ይላል፤ [15]ቀዝቃዛ ወይም ትኩስ እንዳልሆንህ ሥራህን ዐውቃለሁ፤ ቀዝቃዛ ወይም ትኩስ ብትሆን በወደድሁ ነበር። [16]እንግዲህ ለብ ያልህ ብቻ እንጂ ትኩስ ወይም

3፥3 ሉቃ12፥39፤ ራእ2፥5
3፥4 ቆላ5:18፤ይሁ23፤ ራእ4፥4፤6፥11፤7፥9: 13:14፤19፥14
3፥5 ቀላ4፤ማቴ10፥32፤ ዮሐ16፥33፤ራእ20፥12
3፥6 ራእ2፥7
3፥7 ኢሳ22፥22፤ ማቴ16፥19፤ማር1፥24፤ 1ዮሐ5፥20፤ራእ1፥11፤ 6፥10፤19፥11
3፥8 ሐሥ14፥27፤ ራእ2፥2:13
3፥9 ኢሳ43፥4፤49፥23፤ ሮሜ8፥37፤ራእ2፥9
3፥10 ማቴ24፥14፤ 2ጴጥ2፥9፤ራእ2፥10፤ 6፥10፤8፥13፤11፥10፤ 13፥8:14፤17፥8
3፥11 ማቴ16፥27፤ 1ቆሮ9፥25፤ራእ2፥25
3፥12 ሕዝ48፥35፤ ዮሐ16፥33፤ገላ2፥9፤ 4፥26፤ራእ14፥1፤ 21፥2:10፤22፥4
3፥13 ራእ2፥7
3፥14 ምሳ8፥22፤ ዮሐ1፥3፤18፥37፤ ቈላ1፥16:18፤2፥1፤ ራእ1፥5:11
3፥15 ሮሜ12፥11፤ ራእ2፥2

3፥3 *እንደ ሌባ እመጣብሃለሁ፤* የክርስቶስን ዳግም ምጽአት አያመለክትም። ምክንያቱም እዚህ ላይ የክርስቶስ መምጣት የተመሠረተው በቤተ ክርስቲያን ንስሓ መግባትና አለመግባት ላይ ነው። ይሁንና ይህ ሐረግ በአዲስ ኪዳን ውስጥ በሌላ ስፍራ የሚያመለክተው የክርስቶስን ዳግም ምጽአት ነው (16፥15፤ ማቴ 24፥42-44፤ 1ተሰ5፥2፤ 2ጴጥ3፥10)።

3፥4 *ነጭ ልብስ ለብሰው፤* በክርስቶስ የተቤዡ ሰዎችን ለመ ግለጽ የገባ ነው (3፥18፤ 6፥11፤ 7፥9፤13፤ ይመ፤ እንዲሁም ከ4፥4፤ 19፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥5 *ከሕይወት መጽሐፍ፤* መለኮታዊ መዝገብ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው በዘፀ 32፥32-33 ላይ ነው (የመዝ 69፥28 ማብ ይመ፤ ከዳን12፥1ጋር ያነጻጽሩ)። ይህም የመንግሥተ ሰማይ ዜጎች ስም የሚጻፍበት መዝገብ ነው። ስሙ ከዚህ መዝገብ ላይ የተደ መሰሰ ሰው ዜግነቱን ያጣ ሰው ነው (13፥8፤ 17፥8፤ 20፥12:15፤ 21፥27፤ ፊል4፥3 ይመ)።

3፥7 *ፊላድልፍያ፤* በአሁኑ ጊዜ አላሺር ተብላ ትጠራለች። በትንሿ እስያ የምትገኝ ዋነኛ የንግድ ማእከል ከመሆኗም በላይ፣ ለአካባቢው አገሮች እንደመተላለፊያም ታገለግል ነበር። የስሟ ትርጕም፣ "የወንድማማች ፍቅር" ማለት ሲሆን፣ ዳግማዊ አጣለስ (220-130 ዓ.ቅ.ክ) ታማኝነቱን ላሳየው ለወንድሙ ለዳግማዊ አመኔስ መታሰቢያ የሠራት ከተማ ናት። *ቅዱስና እውነተኛ የሆነው፤* 6፥10 ይመ። እግዚአብሔር ቅዱስ አምላክ እንደሆነ በኢሳ 40፥25፤ እና ዕን3፥2-3፤ ማር1፥24 ላይ ይመ። *የዳዊትንም መክፈቻ፤* ክርስቶስ ከዳዊት ወገን የመጣ መሲሕና የመንግሥተ ሰማይ በር ተቈጣጣሪ ነው (ኢሳ 22፥22፤ማቴ16፥19 ይመ)።

3፥8 *የተከፈተ በር፤* እርሱን ለማገልገል የተከፈተ ዕድል ወይም የመንግሥተ ሰማይ በር ነው። ዐውደ ንባቡ ግን ሁለተኛውን ሐሳብ ይደግፋል።

3፥9 *ከሰይጣን ማኅበር፤* የማያምኑትንና ጠላት የሆኑትን አይሁዳውያንን ድፍረት በተሞላበት ተምሳሌታዊ አነጋገር የሚገልጽ ነው። በዮሐ 8፥44 ላይ ኢየሱስ ከተናገረው ብርቱ ተግሣጽ ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም 2ቆሮ 11፥14-15 ይመ። የአይሁድ ምኩራቦች፣ ለማምለኪያ ቃሉን ለማጥኛና ለማኅበራዊ ጕዳዮች ያገለግሉ ነበር። *አይሁድ ነን የሚሉት፤* ሮሜ 2፥28-29 ይመ። *በእግርህ ሥር እንዲሰግዱ፤* በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ አምልኮን የመግለጫ መንገድ ነው (ኢሳ45፥14፤ 60፥14 ይመ፤ ከሐሥ 10፥25፤ ከፊል2፥10 ጋር ያነጻጽሩ፤ የራእ1፥17 ማብ ይመ)።

3፥10 *ከሚመጣው ... እጠብቅሃለሁ፤* ይህን ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ሐረግ፣ "ከዚያ ሰዓት እጠብቅሃለሁ" ወይም፣ "በዚያ ውስጥ እጠብቅሃለሁ" ማለት ሊሆን ይችላል። *የፈተና ሰዓት፤* መንግሥቱ ከመምጣቱ በፊት የሚሆን የፈተና ሰዓት ነው (13፥5-10፤ ማቴ24፥4-28፤ ይመ፤ ከዳን12፥1፤ ማር13፥19፤ 2ተሰ2፥1-12 ጋር ያነጻጽሩ)።

3፥11 *ቶሎ እመጣለሁ፤* ከ1፥1፤ 22፥7:12:20 ጋር ያነጻጽሩ (የያዕ 5፥9 ማብ ይመ)።

3፥12 *ድል የሚነሣውን፤* የ2፥7 ማብ ይመ። *ቤተ መቅደስ፤* የ7፥15 ማብ ይመ። *የአምላኬን ስም፤* 14፥1፤22፥4 ይመ። *አዲሲቱን ኢየሩሳሌም፤* 21፥2:10 ይመ። *አዲሱን ስሜንም በእርሱ ላይ እጽፋለሁ፤* ስም የባሕርይ መግለጫ ነው። አዲሱ የክርስቶስ ስም ክርስቶስ የሰውን ልጆች ለመዋጀት የሆነውን ሁሉ ያመለክታል፤ ይህም ክርስቶስ ተመልሶ በሚመጣበት ጊዜ የሚሰጥ ስም ነው።

3፥14 *ሎዶቅያ፤* በአሁኑ ጊዜ ዴኒዝሊ ተብላ በምትጠራው አጠገብ ትገኛለች። ሮማውያን ዓለምን በሚያስተዳድሩበት ዘመን በፍርግያ የምትገኝ በጣም ሀብታም ከተማ ነበረች። በወቅቱ በባንክ አገልግሎቷ፣ በሕክምና ትምህርቷና በጨርቃ ጨርቅ ምርቷ ትታወቅ ነበር። በውሃ አቅርቦት በኩል ግን ችግር ነበረባት፤ እነዚህ ሁሉ ባሕርያት በመልእክቱ ውስጥ ተንጸባርቀዋል። *አሜን የሆነው፤* ኢሳ 65፥16 "የእውነት አምላክ" ማለትም፣ "እውነት ስለ ሆነው አምላክ" ይናገራል። ይህ አባባል የገባው ፍጹም ታማኝ የሆነውን ለመግለጽ ነው። *ታማኝና እውነተኛ ምስክር የሆነው፤* 1፥5፤ 19፥11 ይመ። *ገዥ የሆነው፤* ይህን ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል ከጊዜ አንጻር ከታየ፣ "መጀመሪያ የሆነው" ሊባል ወይም ከማዕረግ አንጻር ከታየ፣ "ገዥ"ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።

3፥16 *ለብ ያልህ ብቻ እንጂ ትኩስ ወይም ቀዝቃዛ ልሆንህ፤* "ትኩስ" የሚለው ቃል በከተማዋ አቅራቢያ የሚ

ቀዝቃዛ ስላልሆንህ ከአፌ አውጥቼ ልተፋህ ነው። [17]‘ሀብታም ነኝ፤ ባለጠጋ ነኝ አንዳችም አያስፈልገኝም’ ትላለህ፤ ነገር ግን ጐስቋላ፣ ምስኪን፣ ድኻ፣ ዕውርና፣ የተራቈትህ መሆንህን አታውቅም። [18]ስለ ዚህ ሀብታም እንድትሆን፣ በእሳት የነ ጠረ ወርቅ እንድትገዛ፣ የዕራቍትነትህ ኀፍረት እንዳይታይ፣ ነጭ ልብስ እንድ ትለብስና ለማየት እንድትችል ዐይንህን በኵል እንድትኳል እመክርሃለሁ።

[19]እኔ የምወዳቸውን እገሥጻለሁ፤ እቀ ጣለሁም። ስለዚህ ትጋ፤ ንስሓም ግባ። [20]እነሆ፤ በደጅ ቆሜ አንኳኳለሁ፤ ማንም ድምፄን ሰምቶ በሩን ቢከፍትልኝ ወደ እርሱ ገብቼ ከእርሱ ጋር እበላለሁ፤ እር ሱም ከእኔ ጋር ይበላል።

[21]እኔ ድል ነሥቼ ከአባቴ ጋር በእ ርሱ ዙፋን ላይ እንደ ተቀመጥሁ፣ ድል የሚነሣውንም ከእኔ ጋር በዙፋኔ ላይ እንዲቀመጥ አደርገዋለሁ። [22]መንፈስ ለአ ብያተ ክርስቲያናት የሚናገረውን ጆሮ ያለው ይስማ።

በሰማይ ያለው ዙፋን

4 ከዚህ በኋላ እነሆ በሰማይ የተከፈተ በር አየሁ፤ ቀደም ሲል እንደ መለከት ሲናገረኝ የሰማሁት ድምፅ፣ “ወደዚህ ና፤ ከዚህም በኋላ ሊሆን የሚገባውን ነገር አሳ ይሃለሁ” አለኝ [2]እኔም ወዲያውኑ በመንፈስ ነበርሁ፤ እነሆም፤ በሰማይ ዙፋን ቆሞአል፤ በዙፋኑም ላይ ተቀምጦ ያለ ነበረ። [3]ተቀም ጦ የነበረው የኢያስጲድንና የሰርዲኖን ዕንቍ ይመስል ነበር። የመረግድ ዕንቍ የመሰለ ቀስተ ደመናም ዙፋኑን ከቦት ነበር። [4]በዙፋኑ ዙሪያ ሌሎች ሃያ አራት ዙፋኖች ነበሩ፤ በእነርሱም ላይ ነጭ ልብስ የለበሱና በራሳቸውም ላይ የወርቅ አክሊል የደፉ ሃያ አራት ሽማግሌዎች ተቀምጠው ነበር። [5]ከዙፋኑም መብረቅና ድምፅ፣ ነጐድ ጓድም ወጣ፤ በዙፋኑ ፊት ሰባት መብራ ቶች ይበሩ ነበር፤ እነዚህም ሰባቱ የእግዚአ ብሔር መናፍስት[ሀ] ናቸው። [6]ደግሞም በዙ ፋኑ ፊት እንደ መስተዋት የጠራ የብር ጭቆ ባሕር ነበረ።

በዙፋኑ መካከል፣ በዙሪያውም ከፊትና ከኋላ በዐይን የተሞሉ አራት ሕያዋን ፍጡ ራን ነበሩ። [7]የመጀመሪያው ሕያው ፍጡር አንበሳ፣ ሁለተኛው በሬ ይመስሉ ነበር፤ ሦስተኛው የሰው ፊት የሚመስል ፊት ነበ ረው፤ አራተኛው ደግሞ የሚበር ንስር ይመስል ነበር። [8]አራቱም ሕያዋን ፍጡራን እያንዳንዳቸው ስድስት ስድስት ክንፎች ነበ ሯቸው፤ በዙሪያቸውና በውስጣቸው በዐይ ኖች የተሞሉ ነበሩ፤ ቀንና ሌሊትም፦

3፥17 ምሳ13፥7፤ ሆሴ12፥8፤1ቆሮ4፥8
3፥18 ቈ4፤1ጴጥ1፥7፤ ራእ16፥15
3፥19 ዘዳ8፥5፤ ምሳ3፥12፤ 1ቆሮ11፥32፤ ዕብ12፥5፡ 6፤ራእ2፥5
3፥20 ማቴ24፥33፤ ሉቃ12፥36፤ሮሜ8፥10፤ ያዕ5፥9
3፥21 ማቴ19፥28፤ ዮሐ16፥33፤ራእ5፥5
3፥22 ራእ2፥7
4፥1 ማቴ3፥16፤ ራእ1፥10፡19፤11፥12፡2፡6
4፥2 ቈ9፡10፤ 1ነገ22፥19፤ኢሳ6፥1፤ ሕዝ1፥26-28፤ዳን7፥9፤ ራእ1፥10፤ 20፥11
4፥3 ሕዝ1፥28፤ ራእ10፥1፤21፥11፡19፡20
4፥4 ቈ10፤ራእ3፥4፡ 5፤5፥6፡8፡14፤11፥16፤ 19፥4
4፥5 ዘፀ19፥16፤ ዘካ4፥2፤ራእ1፥4፤ 8፥5፤11፥19፤16፥18
4፥6 ቈ8፡9፤ሕዝ1፥5፡ 18፤10፥12፤ራእ5፥6፤ 6፥1፤7፥11፤14፥3፤ 15፥2፡7፤19፥4
4፥7 ሕዝ1፥10፤ 10፥14

[ሀ]5 ወይም ሰባት ዕጥፍ መንፈስ

ንና ለመድኀኒትነት የሚያገለግለውን ትኵስ ውሃ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። በሎዶቂያ የምትገኘዋ ቤተ ክርስቲያን በመንፈ ሳዊ ሕመም ውስጥ ለሚገኙ ፈውስን፣ በመንፈሳዊ ድካም ውስጥ ለሚገኙ ደግሞ መታደስን ልታስገኝ አልቻለችም። *ልተፋህ!* ቃል በቃል ሲተረጐም፣ “ላስመልስህ ወይም መልሼ ላወጣህ” ማለት ነው።

3፥18፤ ሎዶቅያ የምትኩራራባቸውን ሦስት ነገሮች ማለ ትም የገንዘብ ሀብቷን፣ የጨርቃ ጨርቅ ምርቷንና ዝናው በዓ ለም ሁሉ የታወቀውን ኵኳን ያወሳል።

3፥19 *እኔ የምወዳቸውን ... እቀጣለሁም፤* ኢዮ5፥17፤ መዝ 94፥12፤ ምሳ3፥11-12፤ 1ቆሮ11፥32፤ ዕብ12፥5-11 ይመ።

3፥20 *በደጅ ቆሜ አንኳኳለሁ፤* አብዛኛውን ጊዜ የሚወሰ ደው፣ ክርስቶስ የማያምኑ ሰዎችን ልብ በር እንደሚያንኳኳ ተደርጎ ነው። በዚህ ዐውደ ንባብ ውስጥ ግን መልእክቱ የተነገ ረው ራሳቸውን ለሚያታልሉ የማኅበረ ምእመናን አባላት ነው።

3፥21 *ድል የሚነሣውንም፤* የ2፥7 ማብ ይመ። *ከእኔ ጋር በዙፋኔ ላይ እንዲቀመጥ!* 20፥4፡6፤ ማቴ19፥28፤ 2ጢሞ2፥12 ይመ።

4፥1-5፥4! እነዚህ ሁለት ምዕራፎች ከ6-20 ላሉት ምዕራ ፎች እንደ መግቢያ ያገለግላሉ። በሰማይ ዙፋኑ በሚገኝበት ክፍል፣ ከክፉ ኀይላት ጋር የሚደረገውን የፍጻሜ ጦርነት እንዲ መራ ኀላፊነቱን የተረከበው በጉ ነው፤ በመጨረሻ የሚታየው በጉ ድል ሲነሣና ዲያብሎስም በእሳት ባሕር ውስጥ ሲወረወር ነው።

4፥1 *ወደዚህ ና፤* ልክ እንዲሁ ሙሴም መለኮታዊ መመሪ ያን ከእግዚአብሔር ለመቀበል ወደ ሲና ተራራ ተጠርቶ ወጥቶ አል (ዘፀ 19፥20፡24)። ወደ ሰማይ እንዲወጡ የተጠሩትን ሁለ ቱን ምስክሮች ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (11፥12)። አንዳንድ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን የምትነጠቀው በዚህ ጊዜ እንደሆነ ይናገራሉ። *ሊሆን የሚገባውን ነገር፤* 1፥1፡19፤ ዳን 2፥28-29፡45 ይመ።

4፥2 *በመንፈስ!* በመንፈሳዊ ልዕልና ውስጥ ነበር (የ1፥10 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 17፥3፤21፥10 ይመ)። *በሰማይ ዙፋን፤* እግ ዚአብሔር ከሰማይ ዙፋኑ ላይ ሆኖ እንደሚገዛ በብሉይ ኪዳን ተደጋግሞ ተገልጾአል (ለምሳሌ መዝ 47፥8 ይመ)።

4፥3 *የኢያስጲድንና የሰርዲኖን ዕንቍ...የመረግድ ዕንቍ!* እግዚአብሔር፣ “ሊቀረብ በማይቻል ብርሃን ውስጥ ይኖራል ... ሊያየውም የሚችል ማንም የለም” (1ጢሞ6፥16) እግዚአብሔ በክብሩ አንጸባራቂ ድንጋዮች ተመስሎ ቀርቦአል፤ ይህም በዙፋኑ ዙሪያ እንደሚያንጸባርቀው ቀስተ ደመና ነው (ከሕዝ 1፥26-28 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥4 *ሃያ አራት ሽማግሌዎች፤* በሰማይ የተሰበሰቡ አማኞ ችን በሙሉ ወይም እግዚአብሔርን የሚያመልኩና የሚያገለግሉ ቅዱሳን መላእክትን የሚወክሉ ናቸው (ቍ9-11፤ 5፥5-14፤ 7፥11-17፤11፥16-18፤ 14፥3፤19፥4 ይመ)። ሃያ አራት የሚለው ቍጥር አብዛኛውን ጊዜ የሚወክለው በብሉይ ኪዳን የነበሩ ዐሥራ ሁለ ቱን የእስራኤል ነገዶችና በአዲስ ኪዳን የነበሩ ዐሥራ ሁለቱን ሐዋ ርያት ነው።

4፥5 *መብረቅና ... ነጐድጓድም!* የእግዚአብሔርን ታላቅ ነትና ኀያልነት የሚገልጽ ተምሳሌት ነው (በሲና ተራራ ላይ የእ ግዚአብሔርን መገለጥ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ፤ ዘፀ19፥16-19 እንዲ ሁም እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመቤዠት ሲመጣ ሁኔታውን ለመ ግለጽ የብሉይ ኪዳን ጸሓፊዎች የሚጠቀሙበትን አገላለጽ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ፤ መዝ18፥12-15፤77፥18)። በራእየ ዮሐንስ ውስጥ ነጐድጓድና መብረቅ ሁልጊዜ የሚያመለክቱት ከሰማያዊው ቤተ መቅደስ ጋር የተያያዙ ወሳኝ ሁነቶችን ነው። *ሰባቱ ... መናፍስት፤* የ1፥4 ማብ ይመ። “ሰባት” ቍጥር የሙሉነትና የፍጹምነት ምልክት ነው።

4፥6 *የብርጭቆ ባሕር፤* 15፥2 ይመ። ይህ ምስል የተወሰ ደው ከሕዝ 1፥22 ሳይሆን አይቀርም (ከዘፀ24፥10 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ይሁንና ምስሉ በሰማያዊው ቤተ መቅደስ የሚገኘውን ባሕር ሊያ መለክት ይችላል (ከ11፥19፤ 14፥15፡17፤ 15፥5-6፡8፤ 16፥1፡17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ከዚህ ጋር የሚነጻጸረውና በምድራዊው ቤተ መቅ ደስ ውስጥ የሚገኘውም ባሕር ተብሎ ተጠርቶአል (1ነገ7፥23-25፤ 2ነገ16፥17፤ 2ዜና4፥2፡4፡15፡39፤ ኤር27፥19)። በሰማይ በም ትገኘው ቤተ መቅደስ ውስጥ መብራቶች (ቍ 5)፣ መሰዊያ (6፥9)፣ የወርቅ መሠዊያና (8፥3)፣ የኪዳኑ ታቦት (11፥19) እንደ ሚገኙ ተጠቅሶአል። *አራት ሕያዋን ፍጡራን፤* የከበረ ማዕረግ ያላቸው መላእክት ሲሆኑ፣ ሥራቸው ሰማያዊውን ዙፋን መጠበ ቅና እግዚአብሔር እንዲመለክና እንዲወደስ መምራት ነው። *በዐ ይን የተሞሉ፤* ከእይታቸው የሚያመልጥ ምንም ነገር የለም።

4፥7! ሕዝቅኤልም በራእዩ እያንዳንዳቸው አራት ፊት ያላ ቸው አራት ሕያዋን ፍጡራን አይቶ ነበር። እነርሱም ከፊት ለፊት የሰው፣ በቀኝ በኩል የአንበሳ፣ በግራ በኩል የበሬ፣ በኋላ በኩል ደግሞ የንስር መልክ ነበራቸው (ሕዝ1፥6፡10)። በራእየ ዮሐንስ ውስጥ ፍጡራኑ የአንበሳ፣ የበሬና የሚበር ንስር እንዲ

"ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ ቅዱስ፣
የነበረው፣ ያለውና የሚመጣው፣
ሁሉን ቻይ ጌታ አምላክ"

ማለትን አያቋርጡም። [9]ሕያዋን ፍጡራኑ በዙፋኑ ላይ ለተቀመጠውና ከዘላለም እስከ ዘላለም ሕያው ሆኖ ለሚኖረው ክብር፣ ሞገስና ምስጋና በሚሰጡበት ጊዜ፣ [10]ሃያ አራቱ ሽማግሌዎች በዙፋኑ ላይ በተቀመጠው ፊት ተደፍተው፣ ከዘላለም እስከ ዘላለም ሕያው ሆኖ ለሚኖረው ይሰግዱ ነበር፤ አክሊላቸውንም በዙፋኑ ፊት አስቀምጠው እንዲህ ይላሉ፤

[11]"ጌታችንና አምላካችን ሆይ፤
ክብርና ሞገስ፣ ኀይልም ልትቀበል
ይገባሃል፤
አንተ ሁሉን ፈጥረሃልና፤
በፈቃድህም ተፈጥረዋልና፤
ሆነዋልምና።"

ጥቅልል መጽሐፉና በጉ

5 በዙፋኑ ላይ የተቀመጠው በውስጥና በውጭ በኩል የተጻፈበት፣ በሰባት ማኅተም የታሸገ ጥቅልል መጽሐፍ በቀኝ እጁ ይዞ አየሁ። [2]አንድ ብርቱ መልአክ በታላቅ ድምፅ፣ "ማኅተሞቹን ለመፍታትና መጽሐፉን ለመክፈት የተገባው ማን ነው?" ብሎ ሲያውጅ አየሁ። [3]ነገር ግን በሰማይም ሆነ በምድር፣ ከምድርም በታች መጽሐፉን ለመክፈት ወይም ገልጦ ለመመልከት የሚችል ማንም አልነበረም። [4]እኔም መጽሐፉን ለመክፈት ወይም ገልጦ ለመመልከት የተገባው ማንም ባለመኖሩ እጅግ አለቀስሁ። [5]ከዚያም ከሽማግሌዎቹ አንዱ፣ "አታልቅስ፤ እነሆ፤ ከይሁዳ ነገድ የሆነው አንበሳ፣ የዳዊት ሥር ድል ነሥቶአል፤ እርሱ መጽሐፉን ሊከፍትና ሰባቱንም ማኅተሞች ሊፈታ ይችላል" አለኝ።

[6]ከዚያም በዙፋኑና በአራቱ ሕያዋን ፍጡራን፣ በሽማግሌዎቹም መካከል የታረደ የሚመስል በግ ቆሞ አየሁ፤ በጉም ሰባት ቀንዶችና ሰባት ዐይኖች ነበሩት፤ እነርሱም ወደ ምድር ሁሉ የተላኩት ሰባቱ የእግዚአብሔር መናፍስት[a] ናቸው። [7]እርሱም መጥቶ በዙፋኑ ላይ ከተቀመጠው ቀኝ እጅ መጽሐፉን ወሰደ። [8]መጽሐፉን በወሰደ ጊዜ አራቱ ሕያዋን ፍጡራን፣ ሃያ አራቱ ሽማግሌዎችም በበጉ ፊት በግምባራቸው ተደፉ፤ እያንዳንዳቸውም የቅዱሳን ጸሎት የሆኑትን በገናና ዕጣን የሞላበትን የወርቅ ሙዳይ ይዘው ነበር። [9]እንዲህም እያሉ አዲስ መዝሙር ዘመሩ፤

"መጽሐፉን ልትወስድ፣
ማኅተሞቹንም ልትፈታ ይገባሃል፤
ምክንያቱም ታርደሃል፤
በደምህም ከነገድ ሁሉ፣ ከቋንቋ ሁሉ፣
ከወገን ሁሉ፣ ከሕዝብ ሁሉ
ሰዎችን ለእግዚአብሔር ዋጅተሃል።
[10]ለአምላካችንም መንግሥትና ካህናት
አደርገሃቸዋል፤
እነርሱም በምድር ላይ ይነግሣሉ።"

[a]6 ወይም ሰባት ዕጥፍ መንፈስ

4፥8 ቍ6፤ኢሳ6፥2፤ 3፤ሕዝ1፥18፤ራእ1፥4፤ 8፥18፤14፥11
4፥9 ቍ2፤41፤መዝ 47፥8፤ራእ1፥18፤5፥1
4፥10 ዘዳ33፥3፤ ራእ1፥18፤5፥1
4፥11 ሐሥ14፥15፤ ራእ1፥6፤5፥12፤10፥6
5፥1 ቍ7፤13፤ ኢሳ29፥11፤ሕዝ2፥9፤ 10፤ዳን12፥4፤ ራእ4፥2፤9፤6፥16
5፥2 ራእ10፥1
5፥5 ዘፍ49፥9፤ ኢሳ11፥1፤10፤ ሮሜ15፥12፤ዕብ7፥14፤ ራእ22፥16
5፥6 ቍ8፤9፤12፤ 13፤ዘካ4፥10፤ዮሐ1፥2 9፤ራእ1፥4፤4፥6
5፥7 ቍ1
5፥8 መዝ141፥2፤ ራእ4፥4፤6፤8፥3፤ 4፤14፥2፤15፥2
5፥9 መዝ40፥3፤98፥1፤ 149፥1፤ኢሳ42፥10፤ 1ቆሮ6፥20፤ዕብ9፥12፤ ራእ4፥11፤13፥7፤ 14፥3፥4
5፥10 1ጴጥ2፥5፤ ራእ3፥21፤20፥4

ሁም የሰው መልክ የሚመስል መልክ አላቸው።

4፥8 *ቅዱስ ቅዱስ ቅዱስ* የኢሳ 6፥3 ማብ ይመ። *የነበረው፣ ያለውና፣ የሚመጣው፤* በዘፀ3፥14-15 ላይ ያለውን መለኮታዊ ስም የሚያብራራ ነው (የራእ 1፥4 ማብ ይመ)። የእግዚአብሔር ኀይልና ቅድስና ከዘላለም እስከ ዘላለም ጸንቶ ይኖራል (ከኢሳ 41፥4 ጋር ያነጻጽሩ)።

4፥10 *አክሊላቸውንም... አስቀምጠው፤* ምስጋናና አምልኮ የሚገባው ለእግዚአብሔር ብቻ እንደ ሆነ የሚገልጽ ነው።

4፥11 *አንተ ሁሉን ፈጥረሃል፤* ዘፍ 1 ይመ።

5፥1 *በውስጥና በውጭ በኩል የተጻፈበት፤* ሕጉ እንደ ተጻፈባቸው የብሉይ ኪዳን ጽላቶች ማለት ነው (ዘፀ32፥15፤ሕዝ 2፥9-10 ይመ)። በጥንት ዘመን ጥቅልል መጻሕፍት የሚሠሩት በመጠን በመጠኑ ከተዘጋጁ ፓፒረሶች ሲሆን፣ በዚህ መልክ የተዘጋጁት ፓፒረሶች የሚሰፉት ደግሞ በጅማት ነው፤ ከፓፒረስ የሚዘጋጁ ጥቅልል መጻሕፍት በውስጥ በኩል የሚሰፉት አግድም በመሆኑ ከውጭ በኩል ይልቅ ለመጻፊያ ምቹ ናቸው። *በሰባት ማኅተም የታሸገ፤* ፈጽሞ ሊጣስ የማይቻል መሆኑን ያመለክታል (ከኢሳ 29፥11፤ ዳን12፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። *ጥቅልል መጽሐፍ፤* የ1፥11 ማብ ይመ። በ10፥2፡8-10 ላይ ትንሽ ጥቅልል መጽሐፍ ከሚለው ጋር ያነጻጽሩ።

5፥3 *በሰማይም ሆነ በምድር፣ ከምድርም በታች፤* ዐዋጁ ሁለንታዊ ገጽታ ያለው መሆኑን የሚያመለክት የተለመደ አባባል ነው፤ ይህን ለማድረግ የተገባው አንድም ፍጥረት አልተገኘም፤ ይህ አባባል የግድ በሁለንታ ውስጥ ሦስት ክፍሎች መኖራቸውን ለማስተማር አይደለም (ከዘፀ20፥4፤ፊል2፥10 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥5 *ከይሁዳ ነገድ የሆነው አንበሳ፤* ከዘፍ 49፥8-10 የተወሰደ መሲሐዊ ማዕረግ ነው፤ በዚህ ክፍል ይሁዳ፣ "የአንበሳ ደቦል" እንደ ሆነና፣ "ገዥነት የሚገባው እስኪመጣ ድረስ" የመግዛት መብት ተሰጥቶታል (ሕዝ 21፥27 ይመ)። *የዳዊት ሥር፤* ከዳዊት ወገን የሚወጣውን ታላቅ ንጉሥ በኢሳ11፥1፡10 ይመ። ይህ ማዕረግ በሮሜ 15፥12 ላይ ለመሲሑ የተሰጠ ማዕረግ እንደ ሆነ ተነግሮአል።

5፥6 *የታረደ የሚመስል በግ፤* መታረዱን የሚያሳይ ምልክት አርፎበታል፤ በጉ ሥልጣን የጨበጠው በሞቱ ነው። *በግ፤* የኀጢአት መሥዋዕትና ("እንደ ታረደ"፤ ከኢሳ 53፥7፤ ዮሐ1፥29 ጋር ያነጻጽሩ) ብርቱ አሸናፊ (17፥14) እንደ ሆነ ተገልጾአል። ራእየ ዮሐንስ "በግ" የሚለውን ለመግለጽ የተጠቀመው ልዩ ቃል ነው (ይህ ቃል በራእይ ውስጥ 29 ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን በአዲስ ኪዳን ውስጥ በሌላ ስፍራ የተጠቀሰው 1ጊዜ ብቻ ነው፤ ዮሐ 21፥15)። በጉን እንደ ድል አድራጊና ጦር መሪ መመልከትና ሐሳቡም መንጸባረቅ የጀመረው በአቡቀለምሲሳዊ መጻሕፍት ውስጥ ነው (1ሄኖክ90፥9፤ ኪዳን ዮሴፍ 19፥8)። *ሰባት ቀንዶችና፤* ቀንድ በጥንት አይሁዳውያን ዘንድ የኀይልና የብርታት ምልክት ነው (በዘዳ 33፥17 ጋር ያነጻጽሩ)። ከዳን7፥7:20 ላይ የተጠቀሰው አራተኛው አውሬ ዐሥር ቀንዶች አሉት፤ ከዳን8፥3:5 ጋር ያነጻጽሩ። ሰባት ቀንዶች ሙሉና ፍጹም ብርታትን ያመለክታሉ። *ሰባቱ ... መናፍስት፤* የ4፥5 ማብ ይመ።

5፥8 *የቅዱሳን ጸሎት፤* በአይሁድ እምነት የቅዱሳንን ጸሎት ወደ እግዚአብሔር የሚያቀርቡት መላእክት ናቸው (ጦቢት 12፥15፤ 3ባሮክ11)። *በገናና፤* ዝማሬን ለማጀብ የሚያገለግል የክር ወይም የአውታር መሣሪያ ነው (መዝ33፥2)። *ዕጣን የሞላበትን የወርቅ ሙዳይ፤* ዝርግና ጉድጓዳ መሳይ መሶብ ነው። በዕብራውያን የአምልኮ ሥርዐት ውስጥ ዕጣን የተለመደ ነገር ነው (ዘጸ 33፥10 ይመ፤ ከመዝ141፥2፤ ራእ8፥3-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

5፥9 *አዲስ መዝሙር፤* ከ14፥3፤መዝ33፥3፤ 96፥1፤ 144፥9 ኢሳ42፥10 ጋር ያነጻጽሩ። በብሉይ ኪዳን አዲስ መዝሙር የሚዘመረው በረከት ወይም አዲስ መለኮታዊ ተግባር ሲፈጸም ነው። እዚህም ላይ ለመግለጽ የተፈለገው ይሄንኑ ነው፤ የመዝሙሩን ጭብጥ ልብ ይሏል። *በደምህም ... ሰዎችን ... ዋጅተሃል፤* በአዲስ ኪዳን አስተምህሮ ውስጥ የክርስቶስ ሞት ለኀጢአት የቀረበ መሥዋዕት እንደ ሆነ በብዙ ስፍራ ተሰጥቶታል (ማር 10፥45፤ 1ቆሮ6፥20 ይመ)።

5፥10 *መንግሥትና ካህናት፤* የ1፥6 ማብ ይመ። *በምድር ላይ ይነግሣሉ፤* 2፥16-27፤ 20፥4፡6፤ 22፥5 ይመ።

[11]ከዚያም ተመለከትሁ፤ የብዙ መላእክትን ድምፅ ሰማሁ፤ ቍጥራቸውም ሺህ ጊዜ ሺህና እልፍ ጊዜ እልፍ ነበረ፤ እነርሱም በዙፋኑና በሕያዋን ፍጡራኑ፣ በሽማግሌዎቹም ዙሪያ ከበው ነበር፤ [12]በታላቅ ድምፅም እንዲህ ብለው ዘመሩ፤

"የታረደው በግ ኀይልና ባለ ጠግነት፣
ጥበብና ብርታት፣
ክብርና ሞገስ፣ ምስጋናም፣
ሊቀበል ይገባዋል::

[13]ከዚያም በሰማይና በምድር፣ ከምድር በታችና በባሕር፣ በእነርሱ ውስጥ ያሉ ፍጡራንም ሁሉ እንዲህ ብለው ሲዘምሩ ሰማሁ፤

"በዙፋኑ ላይ ለተቀመጠውና ለበጉ፣
ምስጋናና ሞገስ፣ ክብርና ኀይል፣
ከዘላለም እስከ ዘላለም ይሁን::"

[14]አራቱ ሕያዋን ፍጡራንም፣ "አሜን" አሉ፤ ሽማግሌዎቹም በግምባራቸው ተደፍተው ሰገዱ::

ማኅተሞቹ

6 በጉም ከሰባቱ ማኅተሞች የመጀመሪያውን ሲፈታ አየሁ፤ ከዚያም ከአራቱ ሕያዋን ፍጡራን አንዱ፣ ነጐድጓድ በሚመስል ድምፅ "ና!" ሲል ሰማሁ:: [2]እኔም ተመለከትሁ፤ እነሆ፤ ነጭ ፈረስ ቆሞ ነበር፤ ተቀምጦበት የነበረውም ቀስት ይዞ ነበር፤ አክሊልም ተሰጠው፤ እርሱም እንደ ድል አድራጊ ድል ለመንሣት ወጣ::

[3]በጉ ሁለተኛውን ማኅተም በፈታ ጊዜ፣ ሁለተኛው ሕያው ፍጡር፣ "ና!" ሲል ሰማሁ:: [4]ሌላ ፍም የሚመስል ቀይ ፈረስም ወጣ፤ ተቀምጦበት የነበረው ሰላምን ከምድር ላይ እንዲወስድና ሰዎችም እርስ በርሳቸው እንዲተራረዱ ለማድረግ ሥልጣን ተሰጠው፤ ትልቅም ሰይፍ ተሰጠው::

[5]በጉ ሦስተኛውን ማኅተም በፈታ ጊዜ፣ ሦስተኛው ሕያው ፍጡር፣ "ና!" ሲል ሰማሁ:: እኔም ተመለከትሁ፤ እነሆ፤ ጥቍር ፈረስ ቆሞ አየሁ፤ ተቀምጦበት የነበረውም በእጁ ሚዛን ይዞ ነበር:: [6]ከዚያም ከአራቱ ሕያዋን ፍጡራን መካከል፣ "አንድ እርቦ[ш] ስንዴ ለአንድ ቀን ደመወዝ፤ ሦስት እርቦ ገብስም ለአንድ ቀን ደመወዝ[+] ይሁን፤ ዘይቱንና የወይን ጠጁን አትጕዳ" የሚል ድምፅ ሰማሁ::

[7]በጉ አራተኛውን ማኅተም በፈታ ጊዜ፣ አራተኛው ሕያው ፍጡር፣ "ና!" ሲል ሰማሁ:: [8]እኔም ተመለከትሁ፤ እነሆ፤ ግራጫ ፈረስ ቆሞ አየሁ፤ ተቀምጦበት የነበረው ስሙ ሞት ነበር፤ ሲኦልም ከኋላ ይከተለው ነበር:: እነርሱም በሰይፍ፣ በራብ፣ በመቅሠፍትና በምድር አራዊት እንዲገድሉ በምድር አንድ አራተኛ ላይ ሥልጣን ተሰጣቸው::

[9]አምስተኛውን ማኅተም በፈታ ጊዜ፣ ስለ እግዚአብሔር ቃልና ስለ ጠበቁትም ምስክርነት የታረዱትን ሰዎች ነፍሶች ከመሠዊያው በታች አየሁ:: [10]እነርሱም በታላቅ ድምፅ፣ "ሁሉን የምትገዛ ቅዱስና እውነተኛ ጌታ ሆይ፤ እስከ መቼ አትፈርድም? እስከ መቼስ ደማችንን በምድር በሚኖሩት ላይ አትበቀልም?" አሉ:: [11]ከዚያም ለእያንዳንዳቸው ነጭ ልብስ ተሰጣቸው፤ ወደ ፊት እንደ እነርሱ የሚገደሉ የአገልጋይ ባልንጀሮቻቸውና ወንድሞቻቸው ቍጥር እስኪሞላ ድረስ ጥቂት ጊዜ እንዲታገሡ ተነገራቸው::

[ш]6 ግሪኩ ኮኒክ ይለዋል፤ አንድ ሊትር ገደማ ይሆናል::
[+]6 ግሪኩ አንድ ዲናር ይለዋል::

5፥11 ዳን7፥10፤ ዕብ12፥22፤ ይሁ14፤ ራእ4፥4:6
5፥12 ቍ9፥13፤ ራእ1፥6፤4፥11
5፥13 ቍ1:3:6:7፤ 1ዜና29፥11፤ ሚል1፥6፤ 2፥2፤ ሮሜ11፥36፤ ፊል2፥10፤ ራእ6፥16፤ 7፥10
5፥14 ራእ4፥4:6:9:10
6፥1 ራእ4፥6፤7፤5፥1:16፤ 14፥2፤19፥6
6፥2 መዝ45፥4፤ ዘካ1፥8፤6፥3:11፤ ራእ14፥14፤19፥11: 12
6፥3 ራእ4፥7
6፥4 ዘካ1፥8፤6፥2፤ ማቴ10፥34
6፥5 ዘካ6፥2፤ ራእ4፥7
6፥6 ሕዝ4፥16፤ ራእ4፥6:7፤7፥1:3፤9፥4
6፥7 ራእ4፥7
6፥8 ኤር15፥2:3፤ 24፥10፤ ሕዝ5፥12:17፤ ሆሴ13፥14፤ ዘካ6፥3፤ ራእ1፥18፤20፥13:14
6፥9 ዘፀ29፥12፤ ዘሌ4፥7፤ ሮሜ1፥2፤ ዕብ4፥12፤ ራእ14፥18፤ 16፥7፤20፥4
6፥10 ዘዳ32፥43፤ 2ነገ9፥7፤ መዝ79፥10፤ 119፥84፤ ዘካ1፥12፤ ሉቃ2፥29፤ 2ጴጥ2፥1፤ ራእ3፥7: 10፤16፥6፤ 18፥20፤19፥2
6፥11 ዕብ11፥40፤ ራእ3፥4

5፥11 *ሺህ ጊዜ ሺህና*፤ ከቍጥር በላይ መሆኑን ለመግለጽ የገባ አባባል ነው (ዳን7፥10 ይመ፤ ከዕብ12፥22 ጋር ያነጻጽሩ)::

5፥12 *ኀይልና ... ምስጋናም*፤ ዳዊት በ1ዜና29፥10-19 ላይ ያቀረበውን የስንብት ጸሎት ይመ:: የበጉን ባሕርይ ለመግለጽ የገቡት ቃላት ከሦስት (4፥9-11) ወደ አራት (5፥13) ከዚያም ወደ ሰባት (5፥12፤7፥12) ከፍ ብለዋል::

5፥13 *በሰማይና በምድር፣ ከምድር በታች*፤ የቍ 3 ማብ ይመ::

6፥1 *ከሰባቱ ማኅተሞች*፤ ከሦስቱ ሰባት እጅ ተከታታይ ፍርዶች መካከል የመጀመሪያው ነው፤ በራእየ ዮሐንስ ውስጥ ሦስት ዐበይት ባለ ሰባት እጅ ፍርዶች ይገኛሉ፤ እነርሱም ሰባቱ ማኅተሞች (6፥1- 8፥5)፣ ሰባቱ መለከቶችና (8፥6-11:19) ሰባቱ ጽዋዎች (16፥1-21) ናቸው::

6፥2 *ነጭ ፈረስ*፤ የአራቱ ፈረሰኞች ምስል የተወሰደው ከዘካ 1፥8-17፤6፥1-8 ላይ ነው (የዘካ6፥2-3 ማብ ይመ):: በራእየ ዮሐንስ ውስጥ ቀለሞች ከፈረሰኞቹ ባሕርይ ጋር ይዛመዳሉ፤ ለምሳሌ ነጭ የድል አድራጊነት ምልክት ነው:: በነጩ ፈረስ ላይ ስለ ተቀመጠው ፈረሰኛ ከተሰጡት ትርጓሜዎች ውስጥ ዋና ዋናዎቹ (1) ክርስቶስ ነው (ከ19፥11 ጋር ያነጻጽሩ)፤ (2) የክርስቶስ ተቃዋሚ ነው፤ (3) ድል አድራጊው መንፈስ ነው የሚሉት ይገኙበታል:: ሦስተኛው ትርጓሜ ከቀሩት ሦስቱ ፈረሰኞች ጋር ስለሚዛመድ ቅቡልነት ይኖረዋል (የተቀሩት ሦስቱ የሚወክሉት ደም መፋሰስን፣ ራብንና ሞትን ነው):: *ቀስት*፤ የጦር መሣሪያ ነው:: *አክሊልም*፤ የ2፥10 ማብ ይመ::

6፥4 *ሌላ ፍም የሚመስል ቀይ ፈረስ*፤ የደም መፋሰስና የጦርነት ምሳሌ ነው (ከዘካ1፥8፤ 6፥2ጋር ያነጻጽሩ):: *ሰዎችም እርስ በርሳቸው እንዲተራረዱ*፤ ነጩ ፈረስ ከውጭ የሚመጣውን ድል የሚያሳይ ከሆነ፣ ቀዩ ፈረስ ደግሞ ከውስጥ የሚከሰተውን ዐመፅ ያሳያል:: *ሰይፍ*፤ የ1፥16 ማብ ይመ::

6፥5 *ጥቍር ፈረስ*፤ የረሃብ ምሳሌ ነው (ከዘካ6፥2:6 ጋር ያነጻጽሩ):: ስለዚህ ቅደም ተከተሉ ድል፣ ደም መፋሰስና ራብ ይሆናል:: *ሚዛን*፤ በቀኝና በግራ በኩል ከፊት (የሚመዘነውን ነገር ተሸካሚ) ያሉ መመዘኛ መሣሪያ ነው፤ የመጀመሪያዎቹ ሚዛኖች የተሠሩት ከድንጋይ ነበር::

6፥6 *ስንዴ ... ገብስ*፤ አንድ እርቦ ስንዴ የሚበቃው ለአንድ ሰው ብቻ ነው:: ሦስት እርቦ ገብስ ለአንድ ቤተሰብ የሚበቃው ለቅምሻ ያህል ብቻ ነው:: ራብ ሲከሠት ከመደበኛው ዋጋ ቢያንስ ዐሥር እጅ ይጨምራል:: *ዘይቱንና የወይን ጠጁን* በጥቁር ፈረስ ላይ የተቀመጠው ፈረሰኛ የሚያመጣው ጥፋት ገደብ ተጥሎበታል:: የወይራና የወይን ሥሮች በመሬት ውስጥ ጠልቀው ስለሚገቡ በቀላሉ በድርቅ አይጐዱም::

6፥8 *ግራጫ ፈረስ*፤ የሙታንን የገረጣ ገጽታ የሚገልጽ ነው:: የሚያመለክተውም ሞትን ነው:: *ሲኦል*፤ በዕብራይስጥ ሺኦል ማለት ነው (1፥18፤20፥13-14፤ እንዲሁም የማቴ 16፥18 ማብ ይመ)::

6፥9 *ከመሠዊያው በታች*፤ በብሉይ ኪዳን ሥርዐተ አምልኮ መሠረት የታረደው እንስሳ ደም በመሠዊያው ግርጌ እንዲፈስ ይደረግ ነበር (ዘፀ29፥12፤ ዘሌ 4፥7)::

6፥10 *በምድር በሚኖሩት*፤ በራእየ ዮሐንስ ውስጥ የእግዚአብሔርን ጠላቶች ለመግለጽ የገባ አባባል ነው (3፥10፤ 8፥13፤ 11፥10፤ 13፥8:12፤ 17፥2:8 ይመ)::

6፥11 *ነጭ ልብስ*፤ የብፅዕናና የንጽሕና ምሳሌ ነው (3፥5: 18፤4፥4፤ 7፥9:13፤ 19፥14 ይመ):: *ቍጥር እስኪሞላ ድረስ*፤ በአይሁድ እምነት እግዚአብሔር ዓለሙን የሚያስተዳድረው አስቀድሞ በወሰነው የጊዜ ሰሌዳ መሠረት ሲሆን (2ዕዝራ4፥35-37) ፍጻሜ የሚሆነውም የተወሰነ ቍጥር ያላቸው ጻድቃን ሲሞቱ

12ስድስተኛውን ማኅተም ሲፈታ ተመለከትሁ፤ ታላቅ የምድር መናወጥ ሆነ፤ ፀሐይም እንደ ማቅ ጠቈረች:: ጨረቃም በሙሉ እንደ ደም ቀላች፤ 13የበለስ ዛፍ በብርቱ ነፋስ ስትወዛወዝ ያልበሰለው ፍሬ ከእርሷ እንደሚረግፍ፣ የሰማይ ከዋክብት ወደ ምድር ረገፉ:: 14ሰማይ እንደ ጥቅልል መጽሐፍ ተጠቅልሎ ዐለፈ፤ ተራሮችና ደሴቶችም ሁሉ ከስፍራቸው ተወገዱ::

15ከዚህ በኋላ የምድር ነገሥታትና ገዦች፣ የጦር መኰንኖች፣ ሀብታሞች፣ ብርቱዎች፣ ባሮችና ጌቶች ሁሉ በዋሻዎችና በተራሮች ዐለት ውስጥ ተሸሸጉ፤ 16ተራሮቹንና ዐለቶቹንም፣ "በላያችን ውደቁ፤ በዙፋኑ ላይ ከተቀመጠው ፊት ከበጉም ቍጣ ሰውሩን፤ 17ታላቁ የቍጣቸው ቀን መጥቶአልና፤ ማንስ ሊቆም ይችላል?" አሏቸው::

መቶ አርባ አራት ሺሁ መታተማቸው

7 ከዚህ በኋላ አራት መላእክት በአራቱ የምድር ማእዘኖች ቆመው አየሁ፤ እነርሱም ነፋስ በምድር ወይም በባሕር፣ ወይም በማንኛውም ዛፍ ላይ እንዳይነፍስ አራቱን የምድር ነፋሶች ያዙ:: 2ከዚያም የሕያው እግዚአብሔር ማኅተም ያለው ሌላ መልአክ ከምሥራቅ ሲመጣ አየሁ፤ እርሱም ምድርንና ባሕርን ለመጕዳት ሥልጣን የተሰጣቸውን አራቱን መላእክት በታላቅ ድምፅ እንዲህ አላቸው፤ 3"በአምላካችን አገልጋዮች ግንባር ላይ ማኅተም እስክናደርግባቸው ድረስ ምድርን ወይም ባሕርን፣ ወይም ዛፎችን አትጕዱ::" 4የታተሙትንም ቍጥር ሰማሁ፤ እነርሱም ከእስራኤል ነገዶች ሁሉ መቶ አርባ አራት ሺህ ነበሩ፤

5ከይሁዳ ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
ከሮቤል ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
ከጋድ ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
6ከአሴር ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
ከንፍታሌም ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
ከምናሴ ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
7ከስምዖን ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
ከሌዊ ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
ከይሳኮር ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
8ከዛብሎን ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
ከዮሴፍ ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ፣
ከብንያም ነገድ ዐሥራ ሁለት ሺህ ታተሙ::

ነጭ ልብስ የለበሱ እጅግ ብዙ ሕዝብ

9ከዚህም በኋላ አየሁ፤ እነሆ፤ በዙፋኑና በበጉ ፊት ማንም ሊቈጥራቸው የማይችል ከሕዝብ፣ ከነገድ፣ ከወገን፣ ከቋንቋም ሁሉ እጅግ ብዙ ሕዝብ ቆመው ነበር፤ እነርሱም ነጭ ልብስ ለብሰው፣ የዘንባባ ዝንጣፊ በእጃቸው ይዘው ነበር:: 10በታላቅ ድምፅም እንዲህ ብለው ጮኹ፤

"ማዳን በዙፋኑ ላይ የተቀመጠው፣
የአምላካችንና የበጉ ነው::"

11መላእክቱም ሁሉ በዙፋኑና በሽማግሌዎቹ፣ በአራቱም ሕያዋን ፍጡራን ዙሪያ

6፥12 መዝ97፥4፤ ኢሳ29፥6፤50፥3፤ ሕዝ38፥19፤ማቴ24፥29፤ ራእ8፥5፤11፥13፤ 16፥18
6፥13 ኢሳ34፥4፤ ማቴ24፥29፤ ራእ8፥10፤9፥1
6፥14 መዝ46፥2፤ ኢሳ54፥10፤ ኤር4፥24፤ ሕዝ38፥20፤ ናሆ1፥5፤ 2ጴጥ3፥10፤ራእ16፥20፤ 20፥11፤21፥1
6፥15 ኢሳ2፥10:19: 21፤ራእ19፥18
6፥16 ሆሴ10፥8፤ ሉቃ23፥30፤ራእ5፥1
6፥17 መዝ76፥7፤ ኢዩ1፥15፤2፥1:2: 11:31:ናሆ1፥6፤ ሶፎ1፥14:15፤ሚል3፥2፤ ራእ16፥14
7፥1 ኢሳ11፥12፤ ኤር49፥36፤ሕዝ37፥9፤ ዳን7፥2፤ዘካ6፥5፤ ማቴ24፥31፤ራእ6፥6
7፥2 ቍ1፤ማቴ16፥16፤ ራእ9፥4፤14፥1፤22፥4
7፥3 ሕዝ9፥4፤ራእ 6፥6፤9፥4፤14፥1፤ 22፥4
7፥4 ራእ9፥16፤14፥1:3
7፥9 ቍ15፤ራእ3፥4፤ 13፥7
7፥10 መዝ3፥8፤ ራእ5፥1፤12፥10፤ 9፥1
7፥11 ራእ4፥4:6:10

ነው (1ሄኖክ 47፥4)::

6፥12 *የምድር መናወጥ፤* የመለኮትን መምጣት ወይም ጉብኝት የሚገልጽ የተለመደ አባባል ነው (ዘፀ19፥18፤ ኢሳ2፥19፤ ሐጌ2፥6 ይመ):: *ጨረቃም ... እንደ ደም ቀላች፤* ጴጥሮስ በበዓለ ኀምሳ ቀን ባቀረበው ስብከቱ የጠቀሰውን ኢዩ2፥31 ይመ (ሐሥ 2፥20)::

6፥13 *ከዋክብት... ረገፉ፤* የሰው ልጅ ዳግም ከመምጣቱ በፊት ከሚከሰቱት ነገሮች አንዱ ነው (ማር13፥25-26):: *ያልበሰለው ፍሬ፤* በክረምቱ ወራት የበለስ ዛፍ ለምለም ቢሆንም፣ ነፋስ በቀላሉ ስለሚያረግፈው በዚህ ወቅት ምንም ቅጠል አይኖረውም::

6፥14 *ሰማይ እንደ ጥቅልል መጽሐፍ ተጠቅልሎ፤* ኢሳ 34፥4፤ ይመ:: *ተራሮችና ደሴቶች ሁሉ ... ተወገዱ፤* ምናልባት በኤር4፥24 ወይም በናሆ1፥5 እንደ ተባለው ሊሆን ይችላል፤ 16፥20፤ 20፥11 ይመ::

6፥15 *የጦር መኰንኖች፤* አንድ ሺህ ያህል የሚያህሉ ወታደሮችን የሚይዙ የሮማ መኰንኖች ናቸው:: *በዋሻዎች ... ተሸሸጉ፤* ኢሳ 4፥29 ይመ::

6፥16 *ከበጉም ቍጣ፤* በአዲስ ኪዳን አስተምህሮ ውስጥ፣ "የእግዚአብሔር ቍጣ" አንዱ ዐብይ ጭብጥ ነው:: ቍጣው አሁን ተገልጧል (ሮሜ1፥18 ማብ ይመ)፤ ወደ ፊትም ይገለጣል (19፥15 ይመ):: የእግዚአብሔር ቍጣ በብሉይ ኪዳን ነቢያትም ተነግሮአል (ሶፎ1፥14-18፤ ናሆ1፥6፤ ሚል3፥2):: *ከበጉም* የ5፥6 ማብ ይመ::

7፥1-17፤ የመጨረሻውን ማኅተም ከመጀመሪያዎቹ ስድስት ማኅተሞች የሚለይ ስርዋጽ ወይም መሐል ገብ ሐሳብ ነው፤ ስለ ሰባቱ መለከት በተነገረበት ክፍልም ተመሳሳይ ነገር እናገኛለን፤ 10፥1-10፥13 ይመ:: ይህ ስርዋጽ ሁለት ራእዮችን ይዟል፤ (1) የ144,000 ሰዎችን መታተም (ቍ1-8) እንዲሁም (2) ከቍጥር በላይ የሆነ ሕዝብ (ቍ 9-17)::

7፥1 *አራቱን ... ነፋሶች፤* ከእግዚአብሔር የተላኩ የጥፋት ወኪሎች ናቸው (ኤር 49፥36 ይመ)::

7፥2 *የሕያው አምላክ ማኅተም፤* በጥንት ዘመን ሰነዶች ወይም መዛገቦች በጥንቃቄ ከታጠፉና ከታሰሩ በኋላ መቋጠሪያው በሸክላ ይታሸጋል:: የሰነዱ ላኪ መልእክቱ በማንም እንዳይታይና እንዳይታወቅ በራሱ ስም በተቀረጸ ማኅተም ያትመዋል:: በም 7 የተጠቀሰው ማኅተም በጌታ ተከታዮች ግንባር ላይ የታተመውስ የጌታ ስም እንደ ሆነ ያወሳል (9፥4፤ 14፥1 ይመ፤ ከ22፥4 ጋር ያነጻጽሩ):: የማኅተሙ ዐላማ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ከሚመጣው ቍጣ ለመጠበቅ ነው:: የዚህን ዳራ ለማወቅ ሕዝ 9፥4 ይመ:: ምልክቱ፣ "ታው" የተባለ የዕብራይስጥ ፊደል ሲሆን የአማርኛውን "ተ" ይመስላል::

7፥4 *መቶ አርባ አራት ሺሁ፤* አንዳንድ ሊቃውንት እዚህ ላይ የተጠቀሰው ቍጥር እውነተኞቹን የአይሁድ ነገዶች ማለትም፣ "ከታላቁ መከራ" (ቍ 14) የተረፉትን ታማኝ የአይሁድ ቅሬታዎችን ያመለክታል ይላሉ፤ ሌሎች ደግሞ ክፍሉ የሚያመለክተው በታላቁ መከራ ዘመን የሚኖሩትን ታማኝ አማኞችን በሙሉ ነው ይላሉ::

7፥5 *ከይሁዳ፤* ከታላቁ ወንድም ከሮቤል በፊት ስሙ የተጠቀሰው፣ መሲሑ የመጣው ከይሁዳ ወገን በመሆኑ ሊሆን ይችላል (ይሁንና የዘፍ 37፥21 ማብ ይመ)::

7፥6 *ምናሴ፤* ከሁለቱ የዮሴፍ ነገዶች አንዱ (ኤፍሬምና ምናሴ) ሲሆን፣ ስሙ ግን ለብቻው ተጠቅሷል፤ ይህም የሆነው የዳን ስም ስላልተጠቀሰ የነገዶቹን ቍጥር 12 ለማድረስ ሊሆን ይችላል:: የዳን ስም ያልተጠቀሰው ከጣዖት አምልኮ ጋር ስለ ተባበረ (መሳ18፥30) ወይም የክርስቶስ ተቃዋሚ የሚመጣው ከዚህ ነገድ ነው ተብሎ ስለሚታመን ሊሆን ይችላል::

7፥9 *ማንም ሊቈጥራቸው የማይችል፤* በቍ14 ላይ ከታላቁ መከራ የመጣው ሕዝብ እንደ ሆነ ተገልጾአል:: *ከሕዝብ፣ ከነገድ፣ ከወገን፣ ከቋንቋም ሁሉ፤* አራቱም በአንድነት በ5፥9፤ 11፥9፤ 13፥7፤14፥6 ላይ ተጠቅሰዋል:: ይሁንና ከአራቱ አንዱ መለወጡን በ10፥11፤17፥15 ላይ ይመ:: *የዘንባባ ዝንጣፊ፤* ለክብር በዓላት ማድመቂያ ያገለግላል (ዘሌ 23፥40፤ ዮሐ12፥13 ይመ)::

7፥10 *ማዳን ... የአምላካችን ... ነው፤* ዘፍ 49፥18 ("ማዳንህና")፤ ዮና 2፥9 ይመ::

7፥11 *በሽማግሌዎቹ፤* የ4፥4 ማብ ይመ:: *በአራቱም ሕያ*

ቆመው ነበር፤ በዙፋኑ ፊት በግንባራቸው ተደፍተው ለእግዚአብሔር ሰገዱ፤ [12]እንዲህም ይሉ ነበር፤

"አሜን፤
ውዳሴና ክብር፣
ጥበብ፣ ምስጋናና፣ ሞገስ፣
ኀይልና ብርታትም፣
ከዘላለም እስከ ዘላለም ድረስ ለአምላካችን
ይሁን፤
አሜን።"

[13]ከዚያም ከሽማግሌዎቹ አንዱ፣ "እነዚህ ነጭ ልብስ የለበሱት እነማን ናቸው? ከወዴትስ መጡ?" አለኝ።

[14]እኔም፣ "ጌታ ሆይ፤ አንተ ታውቃለህ" አልሁት።

እርሱም እንዲህ አለኝ፤ እነዚህ ከታላቁ መከራ የመጡ ናቸው፤ ልብሳቸውንም በበጉ ደም አጥበው "አንጽተዋል። [15]ስለዚህ፣

"በእግዚአብሔር ዙፋን ፊት ሆነው፣
ቀንና ሌሊት በመቅደሱ ያገለግሉታል፤
በዙፋኑም ላይ የተቀመጠው ድንኳኑን
በላያቸው ይዘረጋል፤
[16]ከእንግዲህ ወዲህ አይራቡም፤
ከዚህም በኋላ አይጠሙም፤
ፀሓይ አይመታቸውም፤
ሐሩሩም ሁሉ አያቃጥላቸውም፤
[17]ምክንያቱም በዙፋኑ መካከል ያለው በግ
እረኛቸው ይሆናል፤
ወደ ሕይወት ውሃ ምንጭም
ይመራቸዋል፤
እግዚአብሔር እንባን ሁሉ ከዐይናቸው
ያብሳል።"

7፥12 ሮሜ11፥36፤ ራእ5፥12-14
7፥13 ራእ3፥4
7፥14 ዕብ9፥14፤ 1ዮሐ1፥7፤ራእ12፥11፤ 22፥14
7፥15 ቍ9፤ኢሳ4፥5፡ 6፤ራእ5፥1፤11፥19፤ 21፥3፤22፥3
7፥16 ኢሳ49፥10፤ ዮሐ6፥35
7፥17 ኢሳ25፥8፤ 35፥10፤51፥11፤65፥19፤ ዮሐ4፥10፤10፥11፤ ራእ21፥4
8፥1 ራእ6፥1
8፥2 ቍ6-13፤ ማቴ24፥31፤ ራእ9፥1፡13፤11፥15
8፥3 ቍ5፤ዘፀ30፡ 1-6፤ዕብ9፥4፤ራእ5፥8፤ 7፥2፤9፥13
8፥4 መዝ141፥2
8፥5 ዘሌ16፥12፡13፤ ራእ4፥5፤6፥12
8፥6 ቍ2
8፥7 ቍ2፡7-12፤ ሕዝ38፥22፤ራእ9፥4፡ 15፡18፤12፥4
8፥8 ቍ7፤ኤር51፥25፤ ራእ16፥3
8፥9 ቍ7
8፥10 ኢሳ14፥12፤ ራእ6፥13፤9፥1፤14፥7፤ 16፥4
8፥11 ቍ7፤ኤር9፥15፤ 23፥15

ሰባተኛው ማኅተምና የወርቁ ጥና

8 በጉ ሰባተኛውን ማኅተም በፈታ ጊዜ፣ ግማሽ ሰዓት ያህል በሰማይ ዝምታ ሆነ።

[2]ከዚያም በእግዚአብሔር ፊት የሚቆሙትን ሰባቱን መላእክት አየሁ፤ ሰባት መለከትም ተሰጣቸው።

[3]ሌላም መልአክ የወርቅ ጥና ይዞ መጣና በመሠዊያው አጠገብ ቆመ፤ እርሱም በዙፋኑ ፊት ባለው የወርቅ መሠዊያ ላይ ከቅዱሳን ጸሎት ሁሉ ጋር እንዲያቀርበው ብዙ ዕጣን ተሰጠው። [4]የዕጣኑም ጢስ ከቅዱሳኑ ጸሎት ጋር ከመልአኩ እጅ ወደ እግዚአብሔር ፊት ወጣ። [5]መልአኩም ጥናውን ይዞ የመሠዊያውን እሳት ሞላበትና ወደ ምድር ወረወረው፤ ነጐድጓድ፣ ድምፅ፣ መብረቅና የምድር መናወጥ ሆነ።

ሰባቱ መለከቶች

[6]ከዚያም ሰባቱን መለከት የያዙት ሰባቱ መላእክት ለመንፋት ተዘጋጁ።

[7]የመጀመሪያው መልአክ መለከቱን ነፋ፤ ደም የተቀላቀለበት በረዶና እሳት ወደ ምድር ተጣለ፤ የምድር አንድ ሦስተኛ ተቃጠለ፤ የዛፎችም አንድ ሦስተኛ ተቃጠለ፤ የለመለመውም ሣር ሁሉ ተቃጠለ።

[8]ሁለተኛውም መልአክ መለከቱን ነፋ፤ ትልቅ ተራራ የሚመስል ነገር በእሳት እየተቀጣጠለ ወደ ባሕር ተጣለ፤ የባሕሩ አንድ ሦስተኛ ወደ ደም ተለወጠ፤ [9]በባሕሩም ውስጥ ከሚኖሩት ሕያዋን ፍጡራን አንድ ሦስተኛ ሞተ፤ የመርከቦችም አንድ ሦስተኛ ወደመ።

[10]ሦስተኛውም መልአክ መለከቱን ነፋ፤ እንደ ችቦ የሚነድ ታላቅ ኮከብ በወንዞች አንድ ሦስተኛና በውሃ ምንጮች ላይ ከሰማይ ወደቀ፤ [11]የኮከቡም ስም "እሬቶ[a]" ይባል ነበር። የውሃውም አንድ ሦስተኛ መራራ ሆነ፤ ውሃው መራራ ከመሆኑ የተነሣም ብዙ ሰዎች ሞቱ።

[a]11 *ምሬት* ማለት ነው።

ዋን ፍጡራን፤ የ4፥6 ማብ ይመ፡

7፥12 *ውዳሴና ... ብርታትም፤* እነዚህ ሰባት የውዳሴ ቃላት ሙሉነትንና ፍጹምነትን የሚገልጹ ናቸው (የ5፥12 ማብ ይመ)።

7፥13 *ነጭ ልብስ፤* የ6፥11 ማብ ይመ።

7፥14 *ከታላቁ መከራ፤* ክርስቶስ ዳግም ከመምጣቱ በፊት የሚሆነውን የመጨረሻውን የጠላትነት ዘመን ነው፤ አንዳንዶች የዚህን ጠላትነት መጀመሪያ በዮሐንስ ዘመን የነበረችው ቤተ ክርስቲያን አይታዋለች ይላሉ።

7፥15 *በመቅደሱ፤* በራእየ ዮሐንስ ውስጥ፣ "መቅደስ" የሚለው ቃል 16 ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን ሁሉም የሚያመለክቱት የመቅደሱን ውጫዊ ነገር ሳይሆን ውስጣዊ ነገር ነው። የእግዚአብሔር ህልዎት ወይም መገኘት የሚያድረው በዚህ ስፍራ ነው። *ድንኳኑን ... ይዘረጋል፤* በምድረ በዳ የነበረችውን የመገናኛ ድንኳን እንድናስታውስና (ዘሌ26፥11-13) የእግዚአብሔርን የክብር መገለጥ እንድናስብ የሚያደርግ ነው።

7፥17 *እረኛቸው፤* በጥንት ዘመን የነበሩ ነገሥታት ራሳቸውን የሕዝብ እረኛ አድርገው ይመለከቱ ነበር።

8፥1 *በሰማይ ዝምታ፤* ቀጥሎ የሚመጡት ተከታታይ መቅሠፍቶች ከመውረዳቸው በፊት ለጥቂት ጊዜ የቆየ ሕያውና አስደናቂ ጸጥታ ነው፤ እዚህ ላይ እንደምናየው የተውኔቱ የመጨረሻ ክፍል ከጥቂት ጊዜ በኋላ እንዲታይ ተደርጓል።

8፥2 *ሰባት መለከትም፤* በብሉይ ኪዳን ዘመን መለከት የሚነፋው በክብረ በዓላትና በጦርነት ጊዜ ነው። በራእ8-9፤ 11፥15-19 የምናገኛቸው ሰባቱ መለከቶች ተከታታይ መቅሠፍቶች እንደሚወርዱ የሚያውጁ ናቸው፤ የሚወርዱት መቅሠፍቶች ማኅተሞቹ በተከፈቱ ጊዜ ከወረዱት መቅሠፍቶች የበረቱ ቢሆኑም፣ እንደ ጽዋዎቹ ዶጋ ዐመድ የሚያደርጉ ግን አይደሉም (ም 16)።

8፥3 *ጥና፤* ፍም መያዣና ዕጣን ማጠኛ ነው (ከዘፀ 27፥3፤ 1ነገ 7፥50 ጋር ያነጻጽሩ)። *ከቅዱሳን ጸሎት ሁሉ ጋር፤* በርካታ ትርጕሞች ዕጣኑ ከጸሎት "ጋር" እንደሚቀላቀል ይናገራሉ። ይህን ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ሐረግ፣ ዕጣኑ ራሱ "ጸሎት እንደሆነ" ሊያመለክት ይችላል ("ጸሎት ያለበት ብዙ ዕጣን ተሰጠው")።

8፥4፤ ምንም እንኳ መላእክት የቅዱሳንን ጸሎት እግዚአብሔር ፊት ቢያቀርቡም፣ ጸሎቱ ተቀባይነት እንዲያገኝ ማድረግ አይችሉም። በአይሁድ አቡቀለምሲሳዊ ጽሑፎች ውስጥ መላእክት መካከለኛ መሆን ይችላሉ (በእግዚአብሔርና በሰው መካከል አማላጅ መሆን ይችላሉ) የሚለው የአይሁድ አሳብ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ስፍራ የለውም።

8፥5 *ነጐድጓድ... የምድር መናወጥ፤* የ4፥5 ማብ ይመ።

8፥7 *ደም የተቀላቀለበት በረዶና እሳት፤* በግብፅ ላይ ከወረደው ከሰባተኛው መቅሠፍት ጋር ያነጻጽሩ (ዘፀ9፥13-25፤ ከሕዝ 38፥22 ጋር ያነጻጽሩ)። *የምድር አንድ ሦስተኛ ተቃጠለ፤* ይህ ክፍልፋይ እንደሚያመለክተው፣ በመለከቱ መነፋት የታወጀው ቅጣት ፍጹምና የመጨረሻ አይደለም (ቀጥለው ባሉት ሦስት መቅሠፍቶች ተመሳሳይ ክፍልፋይ ይታያል፤ ቍ 8-9፡10-11፡12)።

8፥8 *የባሕሩ ... ወደ ደም ተለወጠ፤* በግብፅ ላይ የወረደውን የመጀመሪያውን መቅሠፍት የሚያስታውስ ነው (ዘፀ7፥20-21)። ይህ የሥነ-ፍጻሜ ፍርድ እንጂ ከእሳተ ገሞራ የተነሣ የሚከሰት የአካባቢ ብክለት አይደለም።

8፥10 *ታላቅ ኮከብ ... ወደቀ፤* የ6፥13፤ 9፥1 ማብ ይመ።

8፥11 *እሬቶ፤* እጅግ መራራ ጣዕም ያለው ተክል ነው (እግ

[12]አራተኛው መልአክ መለከቱን ነፋ፤ የብርሃናቸው አንድ ሦስተኛ ይጨልም ዘንድ፣ የፀሓይ አንድ ሦስተኛ፣ የጨረቃም አንድ ሦስተኛ፣ የከዋክብትም አንድ ሦስተኛ ተመታ፤ የቀንም አንድ ሦስተኛ፣ የሌሊቱም አንድ ሦስተኛ ብርሃን እንዳይሰጥ ተከለከለ።

[13]ከዚያም ተመለከትሁ፤ አንድ ንስር በሰማይ መካከል ይበር ነበር፤ በታላቅ ድምፅም፣ "የቀሩት ሦስቱ መላእክት መለከት ስለሚነፉ፣ በምድር ላይ ለሚኖሩት ወዮላቸው! ወዮላቸው! ወዮላቸው!" ሲል ሰማሁ።

9 አምስተኛው መልአክ መለከቱን ነፋ፤ ከሰማይ ወደ ምድር የወደቀውን ኮከብ አየሁ፤ ኮከቡም የጥልቁ ጒድጓድ መክፈቻ ተሰጠው። [2]ጥልቁን ጒድጓድ በከፈተውም ጊዜ፣ ከውስጡ ከታላቅ እቶን እንደሚወጣ ያለ ጢስ ወጣ፤ ከጒድጓዱም በወጣው ጢስ ፀሓይና ሰማይ ጨለሙ። [3]ከጢሱም አንበጣች ወጥተው በምድር ላይ ወረዱ፤ እንደ ምድር ጊንጦች ሥልጣን ያለ ሥልጣን ተሰጣቸው። [4]እነርሱም የምድርን ሣር ወይም ማናቸውንም የለመለመ ተክል ወይም ዛፍ እንዳይጐዱ፣ ነገር ግን የእግዚአብሔር ማኅተም በግምባራቸው ላይ የሌለባቸውን ሰዎች ብቻ እንዲጐዱ ተነገራቸው፤ [5]እነርሱንም አምስት ወር ብቻ እንዲያሠቃዩአቸው እንጂ እንዲገድሏቸው ሥልጣን አልተሰጣቸውም፤ የሚሠቃዩትም ሥቃይ ጊንጥ ሰውን ሲነድፍ እንደሚሰማው ዐይነት ሥቃይ ነው። [6]በእነዚያ ቀኖች ሰዎች ሞትን ይፈልጋሉ፤ ነገር ግን አያገኙትም፤ ለመሞትም ይመኛሉ፤ ነገር ግን ሞት ከእነርሱ ይሸሻል።

[7]አንበጦቹ ለጦርነት የተዘጋጁ ፈረሶች ይመስሉ ነበር፤ በራሳቸውም ላይ የወርቅ አክሊል የመሰለ ነገር ደፍተዋል፤ ፊታቸውም የሰው ፊት ይመስል ነበር፤ [8]ጠጒራቸው የሴት ጠጒር፣ ጥርሳቸውም የአንበሳ ጥርስ ይመስል ነበር። [9]የብረት ጥሩር የሚመስል ጥሩር ነበራቸው፤ የክንፎቻቸውም ድምፅ ወደ ጦርነት የሚገሠግሡ የብዙ ፈረሶችና ሠረገሎች ድምፅ ይመስል ነበር። [10]እንደ ጊንጥም ያለ ጅራትና መንደፊያ ነበራቸው፤ ደግሞም ሰዎችን አምስት ወር የሚያሠቃዩበት ኀይል በጅራታቸው ላይ ነበር። [11]በላያቸው ንጉሥ ነበራቸው፤ እርሱም የጥልቁ ጒድጓድ መልአክ ነው፤ ስሙም በዕብራይስጥ "አብዶን"፣ በግሪክ ደግሞ "አጶልዮን"[+] ይባላል።

[12]የመጀመሪያው ወዮ ዐልፎአል፤ እነሆ፤ ከዚህ በኋላ ገና ሌላ ሁለት ወዮዎች ይመጣሉ።

[13]ስድስተኛው መልአክ መለከቱን ነፋ፤ በእግዚአብሔር ፊት ካለው በወርቅ ከተሠራው መሠዊያ ቀንዶች ድምፅ ሲመጣ[ǂ]

8፥12 ቍ7፤ ዘፀ10፥21-23፤ ሕዝ32፥7፤ ራእ6፥12፡13
8፥13 ራእ3፥10፤ 9፥12፤11፥14፤12፥12፤ 14፥6፤19፥17
9፥1 ቍ2:11፤ ቍ8፥31፤ራእ1፥18፤ 8፥10
9፥2 ቍ1:11፤ ዘፍ19፥28፤ዘፀ19፥18፤ ኢዩ2፥2:10፤ ሉቃ8፥31
9፥3 ቍ5:10፤ ዘፀ10፥12-15
9፥4 ራእ6፥6፤7፥2: 3፤8፥7
9፥5 ቍ3:10
9፥6 ኢዮ3፥21፤ 7፥15፤ኤር8፥3፤ ራእ6፥16
9፥7 ናሆ7፥8፤ኢዩ2፥4
9፥8 ኢዩ1፥6
9፥9 ኢዩ2፥5
9፥10 ቍ3:5:19
9፥11 ቍ1:2: ኢዮ26፥6፤28፥22፤ 31፥12፤መዝ88፥11፤ ሉቃ8፥31፤ራእ16፥16
9፥12 ራእ8፥13
9፥13 ዘፀ30፥1-3፤ ራዕ8፥3

[+]11 አብዶን ወይም አጶልዮን ትርጒሙ አጥፊ ማለት ነው።
[ǂ]13 ሲወጣ ማለት ነው።

ራጭ ትርጒሙን ይመ)። እዚህ ላይ ተምሳሌታዊ በሆነ መንገድ የገባው መዐቱንና ሐዘኑን ለመግለጽ ነው (ምሳ5፥3-4፤ ኤር9፥15፤ ሰቆ 3፥19 ይመ)። ተክሉ መርዝነት የለውም፤ ሆኖም መራራነቱ የሚያመለክተው ሞትን ነው። *የውሃው ... መራራ ሆነ፤* በቃና ዘገሊላ ከተደረገው ታምር የተለየ ነው፤ በዚያ ውሃው ጣፋጭ ሆነ (ዘፀ 15፥25)።

8፥12 *የፀሓይ አንድ ሦስተኛ... ተመታ፤* በግብፅ ላይ የወረደው ዘጠነኛው መቅሠፍት ምድር ለሦስት ቀናት ያህል በድቅድቅ ጨለማ እንድትሸፈን አድርጎአል (ዘፀ 10፥21-23)። በግብፃውያን ላይ የወረደውን መቅሠፍት የሚያመለክተን፣ በራእየ ዮሐንስ ውስጥ የእግዚአብሔር ሕዝቦች በክፉ ኀይሎች ቍጥጥር ሥር ካለው ዓለም ባርነት ነጻ የሚወጡበት የመጨረሻ፣ "ውጽአት" ገና የሚቀር መሆኑን ነው።

8፥13 *ወዮላቸው! ወዮላቸው! ወዮላቸው!* እነዚህ ሦስት ወዮዎች ከመጨረሻዎቹ ሦስት መቅሠፍቶች ጋር ይዛመዳሉ (9፥12፤ 11፥14 ይመ)፤ ም10፥1-11፥13 ስረዋጽ ወይም መሀል ገብ ሐሳብ ነው፤ በም 15-16 ላይ የምናገኛቸው የሰባቱ ጽዋዎች ፍርድ ሦስተኛው ወዮ ናቸው። ወዮዎቹ የሚወርዱት በጻድቃን ላይ ሳይሆን (9፥4 ይመ) በማያምነው ዓለም ላይ ነው። ("በምድር ላይ ለሚኖሩት" የሚለው ሐረግ የሚያመለክተው ክፉዎቹን ነው፤ የ6፥10 ማብ ይመ)።

9፥1 *ከሰማይ ወደ ምድር የወደቀውን ኮከብ፤* በ8፥10 ላይ የተጠቀሰው ኮከብ በመላው ዓለም ላይ ከሚወርደው መቅሠፍት ጋር የተያያዘ ነበር፤ እዚህ ላይ የተጠቀሰው ኮኮብ ግን የመለኮት ወኪል ምናልባትም መልአክ ሊሆን ይችላል (ከ20፥1 ጋር ያነጻጽሩ)። *የጥልቁ ጒድጓድ፤* ከምድር በታች ያለ የአጋንንት መንጋ መናኸሪያ እንደ ሆነ ይነገራል (20፥1፤ ሉቃ 8፥31 ይመ)። ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል፣ "እጅግ ጥልቅ" ወይም፣ "መጨረሻ የሌለው" የሚል ትርጒም ያለው ሲሆን፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም (ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ ቋንቋ የተመለሰው ትርጒም) ይህን ቃል የተጠቀመበት በዕብራይስጥ፣ "የጥንቱ ጥልቅ" የሚለ ውን ለመግለጽ ነው (ዘፍ1፥2፤7፥11፤ ምሳ8፥28 ይመ)። ቃሉ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የተጠቀሰው ዘጠኝ ጊዜ ሲሆን፣ ሰባቱ የሚገኘው በራእየ ዮሐንስ ውስጥ ነው።

9፥3 *አንበጣዎች፤* ዳራውን በተመለከተ በዘፀ 10፥1-20 ላይ ስለ አንበጣው መቅሠፍት የተነገረውን ይመ። ኢዩ1፥2-2፥11 የአንበጣዎቹን መቅሠፍት የሚተረጒመው የጌታ ቀን ሲመጣ ከሚከሰተው ታላቅ ጥፋት ጋር አያይዞ ነው። አንበጣ የሚጓዘው በመንጋ ሲሆን በአንድ ጊዜ በብዙ ሺህ ሄክታር መሬት ላይ የሚገኘውን ማንኛውንም ዕፅዋት ማውደም ይችላል። በ1866 ዓ.ም. በአልጀርስ የአንበጣ መንጋ ባስከተለው መቅሠፍት 200,000 ሰዎች በረሃብ አልቀዋል። *ጊንጦች፤* ሸረሪት የሚመስል ፍጥረት ሲሆን፣ በጅራቱ ጫፍ ላይ የሚጐዳ ወይም የሚገድል መርዝ አለው።

9፥4 *የእግዚአብሔር ማኅተም ... የሌለባቸውን ሰዎች፤* የመጀመሪያው ወዮ፣ "የእግዚአብሔርን አገልጋዮች" አይጐዳም (7፥3 ይመ)። በግብፃውያን ላይ ከወረደው መቅሠፍት ከተጠበቁት እስራኤላውያን ጋር ያነጻጽሩ (ዘጸ 8፥22፤ 9፥4:26፤ 10፥23፤ 11፥7)።

9፥5 *አምስት ወር፤* የአንበጣን ዑደተ ሕይወት ወይም የበጋውን ወራት የሚጠቁም የተወሰነ ወቅት ነው፤ በዚህ ወቅት የአንበጣ መንጋ መከሠቱ የማይቀር ነው።

9፥6 *ሞትን ይፈልጋሉ፤ ነገር ግን አያገኙትም፤* ከሆሴ 10፥8 ጋር ያነጻጽሩ (በሉቃ 23፥30 ላይ ተጠቅሶአል)። ከክርስቶስ ልደት በፊት በመጀመሪያው ምእተ ዓመት ይኖር የነበረው ቆርኔሌዎስ ጋለስ የተባለ የሮም ባለቅኔ፣ "ከቍስል ሁሉ እጅግ የሚከፋው፣ ሞትን ፈልጎ አለማግኘት ነው" ብሎ ነበር። በፊል1፥23-24 ላይ ጳውሎስ ስለ ሞት ከነበረው አመለካከት ጋር ያነጻጽሩ።

9፥7 *የሰው ፊት፤* አንበጣዎቹ የአውሬነት ብቻ ሳይሆን እንደ ሰው የመሰሪነት ባሕርይ ነበራቸው።

9፥8 *የሴት ጠጒር፤* ምናልባት የአንበጣዎቹን ረጃጅም አንቴና ሊሆን ይችላል። *የአንበሳ ጥርስ፤* ጭካኔንና ኢሰብዓውዊነትን ለመግለጽ ነው።

9፥9 *የብረት ጥሩር የሚመስል* በቆዳ ላይ የተሰፋ የብረት መከላከያ ሳይሆን አይቀርም *ጥሩር፤* የጥንት ወታደሮች በውጊያ ላይ የሚለብሱት ከብረት የተሠራ የብረት መከላከያ ነው።

9፥10 *አምስት ወር፤* የቍ 5 ማብ ይመ።

9፥11 *አብዶን፤* የጥፋት ምሳሌ ነው። አግራጭ ትርጒሙን ይመ፤ ከምሳ 15፥11 ጋር ያነጻጽሩ።

9፥12 *የመጀመሪያው ወዮ፤* የ8፥13 ማብ ይመ።

9፥13 *በወርቅ ከተሠራው መሠዊያ ቀንዶች፤* 8፥3-5 ይመ። ቀንዶቹ የሚገኙት በመሠዊያው በአራቱም ማእዘን ጫፎች ላይ

ሰማሁ፤ [14]ድምፁም መለከት የያዘውን ስድስተኛውን መልአክ፣ "በታላቁ ወንዝ በኤፍራጥስ የታሰሩትን አራቱን መላእክት ፍታቸው" አለው። [15]ከሰው ዘር አንድ ሦስተኛውን እንዲገድሉ፣ ለዚህች ሰዓትና ዕለት እንዲሁም ለዚህች ወርና ዓመት ተዘጋጅተው የነበሩት አራቱ መላእክት ተፈቱ። [16]የፈረሰኛው ሰራዊት ብዛት ሁለት መቶ ሚሊዮን ነበር፤ ቍጥራቸውንም ሰማሁ።

[17]በራእዬ ያየኋቸው ፈረሶችና በላያቸው የተቀመጡት ይህን ይመስሉ ነበር፤ ጥሩራቸው እንደ እሳት ቀይ፣ እንደ ያክንት ሰማያዊና እንደ ዲን ብጫ ነበር፤ የፈረሶቹ ራስ የአንበሶችን ራስ ይመስል ነበር። ከአፋቸውም እሳትና ጢስ፣ ዲንም ይወጣ ነበር። [18]ከአፋቸው በወጡት፣ በሦስቱ መቅሠፍቶች፣ ማለት በእሳቱ፣ በጢሱና በዲኑ አንድ ሦስተኛው የሰው ዘር ተገደለ። [19]ምክንያቱም የፈረሶቹ ኀይል በአፋቸውና በጅራታቸው ላይ ነበር፤ ጅራታቸውም እባብ ይመስል ነበር፤ ራስ ስላላቸው ጕዳት የሚያደርሱት በእርሱ ነበር።

[20]በእነዚህ መቅሠፍቶች ሳይገደሉ የቀሩት ሰዎች አሁንም ከእጃቸው ሥራ ንስሓ አልገቡም፤ አጋንንትን እንዲሁም ማየት ወይም መስማት ወይም መሄድ የማይችሉትን፣ ከወርቅ፣ ከብር፣ ከናስ፣ ከድንጋይና ከዕንጨት የተሠሩትን ጣዖቶች ማምለክ አልተዉም፤ [21]ደግሞም ከነፍስ ግድያቸው፣ ከጥንቈላ ሥራቸው፣ ከዝሙት ርኵሰታቸው ወይም ከስርቆት ተግባራቸው ንስሓ አልገቡም።

መልአኩና ትንሿ መጽሐፍ

10 ከዚህ በኋላ ሌላ ብርቱ መልአክ ደመና ተጐናጽፎ ከሰማይ ሲወርድ አየሁ፤ እርሱም በራሱ ላይ ቀስተ ደመና ነበር። ፊቱ እንደ ፀሓይ፣ እግሮቹ እንደ እሳት ዐምዶች ነበሩ። [2]በእጁም የተከፈተች ትንሽ ጥቅልል መጽሐፍ ይዞ ነበር፤ ቀኝ እግሩን በባሕር ላይ፣ ግራ እግሩን በምድር ላይ አኖረ፤ [3]እንደሚያገሣ አንበሳም ድምፁን ከፍ አድርጎ ጮኸ፤ በጮኸም ጊዜ የሰባቱ ነጐድጓዶች ድምፆች ተናገሩ። [4]ሰባቱ ነጐድጓዶች በተናገሩ ጊዜ፣ ለመጻፍ ተዘጋጀሁ፤ ነገር ግን፣ "ሰባቱ ነጐድጓዶች የተናገሩትን በማኅተም ዝጋው እንጂ አትጻፍ" የሚል ድምፅ ከሰማይ ሰማሁ።

[5]ከዚህ በኋላ በባሕርና በምድር ላይ ቆሞ ያየሁት መልአክ ቀኝ እጁን ወደ ሰማይ አነሣ፤ [6]እርሱም ከዘላለም እስከ ዘላለም በሚኖረው፣ ሰማይንና በውስጡ ያሉትን፣ ምድርንና በውስጧ ያሉትን፣ ባሕርንና በውስጡ ያሉትን በፈጠረው በእርሱ ማለ፤ እንዲህም አለ፤ "ከእንግዲህ መዘግየት አይኖርም፤ [7]ነገር ግን ሰባተኛው መልአክ መለከቱን በሚነፋባቸው ቀኖች፣ ለአገልጋዮቹ ለነቢያት በገለጠላቸው መሠረት የእግዚአ

9፥14 ዘፍ15፥18፤ ዘዳ1፥7፤ ኢሱ1፥4፤ ኢሳ11፥15፤ ራእ11፥15፤ ራእ7፥1፤ 16፥12
9፥15 ቍ18፤ ራእ 8፥7፤ 20፥7
9፥16 ራእ5፥11፤ 7፥4
9፥17 ቍ18፤ መዝ11፥6፤ ኢሳ30፥33፤ ሕዝ38፥22፤ ራእ11፥5፤ 14፥10፤ 19፥20፤ 20፥10፤ 21፥8
9፥18 ቍ15፡17፤ ራእ8፥7
9፥20 ዘዳ4፥28፤ 31፥29፤ መዝ115፥4-7፤ 135፥15-17፤ ኢር1፥16፤ ዳን5፥23፤ ሚክ5፥13፤ ሐሥ7፥41፤ 1ቆሮ10፥20
9፥21 ኢሳ47፥9፡12፤ ራእ2፥21፤ 17፥2፡5፤ 18፥23
10፥1 ሕዝ1፥28፤ ማቴ17፥2፤ ራእ1፥15፡ 16፤ 4፥3፤ 5፥2፤ 18፥11 20፥1
10፥2 ቍ5፡8-10፤ ራእ5፥1
10፥3 ሆሴ11፥10፤ ራእ4፥5
10፥4 ቍ8፤ ዳን8፥26፤ 12፥4፡9፤ ራእ1፥11፡ 19፤ 22፥10
10፥5 ቍ1፡2፤ ዘጸ32፥40፤ ዳን12፥7
10፥6 ዘፍ14፥22፤ ዘፀ6፥8፤ ዘኍ14፥30፤ መዝ115፥15፤ 146፥6፤ ራእ1፥18፤ 4፥11፤ 14፥7፤ 16፥17

ነው (ዘፀ 27፥2)። ከፍርድ የሚሸሹ ሰዎች ሮጠው የመሠዊያውን ቀንድ ከያዙ ከፍርዱ ያመልጣሉ (1ነገ 1፥50-51፤ 2፥28፤ የአሞ 3፥14 ማብ ይመ)።

9፥14 *ኤፍራጥስ፤* በምዕራብ እስያ የሚገኝ ረጅሙ ወንዝ ነው (ርዝመቱ 2,735 ኪሎ ሜትር ያህል ይሆናል)። ወንዙ እስራኤልን በስተ ምሥራቅ ካሉት ታሪካዊ ጠላቶቿ (አሦርና ባቢሎን) የሚያዋስን ነው (ከኢሳ8፥5-8 ጋር ያነጻጽሩ)። *አራቱን መላእክት፤* በአጋንንት የሚመሩትን ፈረሰኞች የሚቈጣጠሩ ሊሆኑ ይችላሉ (ቍ15-19)።

9፥15 *ሰዓትና ... ዕለት ... ወርና ... ዓመት፤* በአቡቀለምሲሳዊ እሳቤ መሠረት፣ እግዚአብሔር ፈቃዱን የሚያከናውነው እርሱ ራሱ ለይቶ በወሰነው የጊዜ ሠሌዳ መሠረት ነው።

9፥16 *ሁለት መቶ ሚሊዮን፤* እዚህ ላይ የተጠቀሰው አኀዝ ጥቅል ነው፤ ይህም የሰራዊቱ ቍጥር እጅግ ከፍተኛ መሆኑን እንጂ የተወሰነ ቍጥር ያለው መሆኑን ለመግለጽ አይደለም (ከመዝ 68፥17፤ ዳን7፥10፤ ራእ5፥11 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥17 *ጥሩራቸው፤* የቍ 9 ማብ ይመ። *ከአፋቸውም እሳት ... ይወጣ ነበር፤* በ11፥5 ላይ ካሉት ሁለት ምስክሮች ጋር ያነጻጽሩ።

9፥19 *ጅራታቸውም እባብ ... ራስ ስላላቸው፤* የፈረሶቹ መገኛ አጋንንት እንደሆኑ አበክሮ የሚገልጽ ነው (ከ12፥9 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥20 *አጋንንትን፤* ከሰይጣን ጋር ተባብረው የሚሠሩና በሰዎች ጕዳይ ጣልቃ እየገቡ አሉታዊ ተጽእኖ የሚያሳድሩ መንፈሳዊ ፍጥረታት ናቸው (ከዘዳ4፥28፤ መዝ115፥5-7፤ 1ቆሮ10፥20 ጋር ያነጻጽሩ)።

9፥21 *ንስሓ አልገቡም፤* 16፥9፡11 ይመ። በአካል ላይ የሚደርሰው መከራ እንኳ የሰዎችን ዐመፀኛ ልብ መለወጥ አልቻለም። *ከጥንቈላ ሥራቸው፤* ለጥንቈላ ሥራቸው ሥር የሚምሱና ቅጠል የሚበጥሱ አስማተኞችና መተተኞች ናቸው (ይህን ለመግለጽ የገባው የግሪኩ ቃል፣ "ፋርማኪን" የሚል ሲሆን፣ "ፋርማሲ" (መድኀኒት ቤት የሚለው የእንግሊዝኛ ቃል የመጣውም ከዚሁ ቃል ነው)። በኤፌሶን ይኖሩ የነበሩ አማኞቹ 50,000 ድራክማስ የሚያወጣውን የጥንቈላ መጻሕፍቶቻቸውን በአደባባይ አቃጠሉ (ሐሥ9፥19)።

10፥1 *ብርቱ መልአክ፤* ምናልባት በ5፥2 ላይ የተጠቀሰው መልአክ ሊሆን ይችላል። *ቀስተ ደመና፤* ከሕዝ1፥26-28 ጋር ያነጻጽሩ። ቀስተ ደመና እግዚአብሔር ምድርን እንደ ገና በውሃ እንደማያጠፋት ቃል ኪዳን የገባበት ምልክት ነው (ዘፍ 9፥8-17)። *እግሮቹም እንደ እሳት ዐምዶች ነበሩ፤* ለዚህ ለራእየ ዮሐንስ ማእከላዊ ክፍል እንደ ዳራ የሚያገለግለው የዘፀአት መጽሐፍ በመሆኑ (የ8፥12 ማብ ይመ)፣ ይህ ሐረግ የሚያመለክተው እስራኤላውያን በምድረ በዳ ይጓዙ በነበረበት ሰዓት ይመራቸውና (ዘፀ13፥21-22) ይጠብቃቸው (ዘፀ14፥19፡24) የነበረውን የእሳትና የደመና ዐምድ ነው።

10፥2 *ትንሽ ጥቅልል መጽሐፍ፤* በም5 ላይ እንደተገለጸው ዐይነት ጥቅልል መጽሐፍ አይደለም፤ ምክንያቱም ያ ጥቅልል መጽሐፍ የተዘጋጀው በውስጡ የያዘውን ለመግለጥ ሲሆን ይህ ግን እንዲበላ ነው። ከዚህም በላይ፣ "ትንሽ ጥቅልል መጽሐፍ" የሚለው ሐረግ ይህንን ጥቅልል መጽሐፍ ከሌሎቹ መጻሕፍት የተለየ ያደርገዋል። *ቀኝ እግሩን በባሕር ላይ፣ ግራ እግሩንም በምድር ላይ፤* ግዙፍ ፍጡር መሆኑንና የእርሱ መምጣት የፍጥረትን ሁሉ ዕድል ፈንታ የሚወስን መሆኑ የሚያሳይ አገላለጽ ነው (ከቍ6 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥3 *የሰባቱ ነጐድጓዶች፤* በ8፥5፤ 11፥19፤ 16፥18 ላይ ነጐድጓድ የተያያዘው ከመለኮታዊ ቅጣት ጋር ነው። እዚህም ላይ ቢሆን ቃሉ የሚያመለክተው የእግዚአብሔርን ፍቅርና ጸጋ በማይቀበሉት ላይ ፍርድ የሚመጣባቸው መሆኑን ነው።

10፥4 *በማኅተም ዝጋው፤* በዳን 8፥26፤ 12፥4፡9 ላይ የተጠቀሱት ትንቢቶች በመጨረሻው ዘመን እስከሚከፈቱበት ጊዜ ድረስ ተዘግተዋል። ሰባቱ ነጐድጓዶች የተናገሩት ነገር ከትክክለኛው ጊዜ በፊት አይከፈትም። በ22፥10 ላይ የራእየ ዮሐንስን ትንቢቶች እንዳያትመው ከታዘዘው መልአክ ጋር ያነጻጽሩ፡

10፥5 *ቀኝ እጁን... አነሣ፤* መሐላ ሲደረግ ነገሩ የሚጸናው በዚህ ዐይነት ነው (ዘፍ 14፥22-23፤ ዘዳ32፥40 ይመ)።

10፥6 *ከዘላለም እስከ ዘላለም በሚኖረው፤* በቅርቡ ብዙ ሰማዕትነት እንደሚኖር በተነገረበት ዐውድ ውስጥ ብርቱ የማጽናኛ ቃል ነው (ከ1፥18፤ 4፥9-10፤ 15፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። *መዘግየት አይኖርም፤* በ6፥9-11 የተጠቀሱት ሰማዕታት ለጥቂት ጊዜ እንዲያርፉ ተነግሮአቸዋል፤ ይሁን እንጂ አሁን ፍጻሜው ደርሶአል (ከዳን 12፥1፤ ማር 13፥19 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥7 *የእግዚአብሔር ምስጢር፤* በአቡቀለምሲሳዊ እሳቤ

ብሔር ምስጢር ይፈጸማል።"

[8]ከዚያም ከሰማይ የሰማሁት ድምፅ እንደ ገና እንዲህ ሲል ተናገረኝ፣ "ሂድ፤ በባሕርና በምድር ላይ ከቆመው መልአክ እጅ የተከፈተችውን ጥቅልል መጽሐፍ ውሰድ።"

[9]እኔም ወደ መልአኩ ሄጄ ትንሿን ጥቅልል መጽሐፍ እንዲሰጠኝ ጠየቅሁት፤ እርሱም፣ "ውሰድና ብላት፤ ሆድህን መራራ ታደርገዋለች፤ በአፍህ ግን እንደ ማር ትጣፍጣለች" አለኝ። [10]ትንሿንም መጽሐፍ ከመልአኩ እጅ ተቀብዬ በላኋት፤ በአፌ እንደ ማር ጣፈጠች፤ ከበላኋት በኋላ ግን ሆዴ መራራ ሆነ፤ [11]ከዚያም፣ "ስለ ብዙ ሕዝቦች፣ ወገኖች፣ ቋንቋዎችና ነገሥታት እንደ ገና ትንቢት ልትናገር ይገባሃል" ተባልሁ።

ሁለቱ ምስክሮች

11 ከዚያም ሸምበቆ የመሰለ መለኪያ በትር ተሰጠኝ፤ እንዲህም ተባልሁ፤ "ሂደህ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስና መሠዊያውን ለካ፤ በዚያም የሚያመልኩትን ቍጠር። [2]የውጭውን አደባባይ ግን ተወው፤ አትለካው፤ ለአሕዛብ የተሰጠ ነውና። እነርሱ የተቀደሰችውን ከተማ አርባ ሁለት ወር ይረግጧታል። [3]ለሁለቱ ምስክሮቼ ኀይል እሰጣቸዋለሁ፤ እነርሱም ማቅ ለብሰው አንድ ሺህ ሁለት መቶ ሥልሳ ቀን ትንቢት ይናገራሉ።" [4]እነዚህም በምድር ጌታ ፊት የሚቆሙት ሁለቱ የወይራ ዛፎችና ሁለቱ መቅረዞች ናቸው። [5]ማንም እነርሱን ሊጐዳ ቢፈልግ፣ እሳት ከአፋቸው ወጥቶ ጠላቶቻቸውን ያጠፋል፤ ሊጐዳቸው የሚፈልግ ሁሉ መሞት ያለበት በዚህ ዐይነት ነው። [6]እነዚህ ሰዎች ትንቢት በሚናገሩባቸው ወራት ዝናብ እንዳይዘንብ ሰማይን ለመዝጋት ሥልጣን አላቸው፤ ደግሞም ውሃዎችን ወደ ደም ለመለወጥ በሚፈልጉበት ጊዜ ሁሉ ምድርን በማንኛውም መቅሠፍት ለመምታት ሥልጣን አላቸው።

[7]ምስክርነታቸውን ከጨረሱ በኋላ ከጥልቁ የሚወጣው አውሬ ይዋጋቸዋል፤ ድል ይነሣቸዋል፤ ይገድላቸዋልም። [8]ሬሳቸውም በታላቂቱ ከተማ አደባባይ ይጣላል፤ ይህች ከተማ ሰዶምና ግብፅ እየተባለች በምሳሌ የምትጠራውና የእነርሱም ጌታ የተሰቀለባት ናት። [9]ከወገን፣ ከነገድ፣ ከቋንቋና ከሕዝብ የመጡ ሰዎች ሬሳቸውን ሦስት ቀን ተኩል ይመለከታሉ፤ ሬሳቸውም እንዳይቀበር ይከለክላሉ። [10]እነዚህ ሁለት ነቢያት የምድር ነዋሪዎችን ያሠቃዩ ስለ ነበር፣ በምድር የሚኖሩ ሰዎች በእነርሱ ላይ በደረሰው ደስ ይላቸዋል፤ እርስ በርሳቸውም

10፥7 አሞ3፥7ማቴ 24፥31፤ሮሜ16፥25
10፥8 ቍ2፡4
10፥9 ኤር15፥16፤ ሕዝ2፥8-3፡3
10፥10 ቍ9
10፥11 ሕዝ37፥4፡9፤ ዳን3፥4፤ራእ13፥7
11፥1 ሕዝ40፥3፤ ራእ21፥15
11፥2 ቍ3፤ ሕዝ40፥17፡20፤ ዳን7፥25፤12፥7፤ሉቃ 21፥24፤ራእ12፥6፡ 14፤13፥5፤21፥2
11፥3 ቍ2፤ዘፍ37፥34፤ 2ሳሙ3፥31፤ነህ9፥1፤ ዮና3፥5፤ራእ1፥5፤12፥13
11፥4 መዝ52፥8፤ ኤር11፡16፤ዘካ4፥3፡1 1፡14
11፥5 ዘኍ16፥29፡ 35፤2ሳሙ22፥9፤ 2ነገ1፥10፤ኤር5፡14፤ ራእ9፥17፡18
11፥6 ቍ3፤ዘፀ 7፥17፡19፤ሉቃ4፥25፤ ራእ8፥8
11፥7 ዳን7፥21፤ ሉቃ8፥31፤ራእ13፥1-4፡7
11፥8 ኢሳ1፥9፤ኤር 23፥14፤ሕዝ16፥46፤ዕብ 13፥12፤ራእ16፥19
11፥9 መዝ79፥2፡3፤ ራእ13፥7
11፥10 ነህ8፥10፡12፤

ውስጥ በሰማይ የተሰወሩ ምስጢራት ለባለ ራእዩ (ለአቡቀለምሲሱ አምጪ) ተገልጠዋል። እዚህ ላይ ምስጢሩ እግዚአብሔር የክፉ ኀይላትን ድል ማድረጉና ከዘላለም እስከ ዘላለም መንገሡ ነው (ከ11፥15 ጋር ያነጻጽሩ)።

10፥9 *ውሰድና ብላት*፤ የጥቅልሏን መጽሐፍ ሐሳብ በሚገባ አስተውል፤ አብላላ ማለት ነው (ከመዝ119፥103 ጋር ያነጻጽሩ)። *ሆድህን መራራ ታደርገዋለች*፤ የትንሿ ጥቅልል መጽሐፍ መልእክት (11፥1-13) ሥቃይን ወይም፣ "መጥፎ ወሬን" ያካትታል። *በአፍህ ግን እንደ ማር ትጣፍጣለች*፤ የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ዕቅድ ማለትም፣ "መልካሙ ዜና" አይዘገይም።

10፥11 *እንደ ገና ትንቢት*፤ በ11፥15 ሰባተኛው መለከት ከተነፋ በኋላ የሚሆነውን ትንቢት ነው (የ7፥9 ማብ ይመ)።

11፥1 *ሸምበቆ*፤ በዮርዳኖስ ወንዝ ዳርቻ ችምችም ብሎ የሚበቅል ቀርከሃ መሰል ተክል ሲሆን፣ ቁመቱ እስከ 6ሜትር ይደርሳል። ሸምበቆ ቀጥ ያለና ቀላል በመሆኑ ለመለኪያ አመቺ ነው (ሕዝ40፥3፤ ዘካ2፥1-2 ይመ)። *ቤተ መቅደስና*፤ የ7፥15 ማብ ይመ። *መሠዊያውን*፤ በዚህ ዐውድ ውስጥ ስለ አምልኮ የተነገረ በመሆኑ፣ ምናልባት መሠዊያው ትልቅ ሳይሆን አይቀርም።

11፥2 *የውጭውን አደባባይ*፤ የአሕዛብ አደባባይ ሲሆን፣ ስፋቱ 10.5 ሄክታር ይሆናል ። *የተቀደሰችውን ከተማ...ይረግጧታል*፤ ከመዝ79፥1፤ ኢሳ63፥18፤ ሉቃ21፥24 ጋር ያነጻጽሩ። *አርባ ሁለት ወር*፤ ሦስት ዓመት ተኩል ነው። አንዳንዶች ይህን ዘመን ጨካኙ የሶርያ ንጉሥ አንትዮከስ ኤፒፋነስ (168-165 ዓ.ቅ.ክ) አይሁዶችን ያሠቃየበት ዘመን ነው ይላሉ። ሌሎች ደግሞ ምንም እንኳ ቤተ መቅደሱ በአንትዮከስ ለሦስት ዓመት ያህል ቢረገጥም፣ በራእየ ዮሐንስ ውስጥ የምናገኘው ሦስት ዓመት ተኩል የሚለው አነዝ የሚያመለክተው፣ "የሰባቱን ዓመት" እኩሌታ ነው (በዳን 9፥27) ይላሉ። ይህ ዘመን ወይም ጊዜ አንድ ሺህ ሁለት መቶ ሥልሳ ቀን (ቍ3፤12፥6) እንዲሁም "አንድ ዘመን፣ ዘመናትና የዘመናት እኩሌታ" ተብሎአል (12፥14፤ ከዳን 7፥25፤ 12፥7 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ ዘመን ለተወሰነ ጊዜ የሚሠለጥነውን ርኩሰት ለመግለጽ የሚያገለግል የተለመደ ትእምርት ነው።

11፥3 *ለሁለቱ ምስክሮቼ*፤ በሙሴና በኤልያስ ምሳሌ መሠረት ነው (የቍ 5-6 ማብ ይመ)። ምናልባት በመጨረሻው ዘመን ክርስቶስ ዳግም ከመምጣቱ በፊት በዓለም ሁሉ የሚመሰክሩትን አማኞች የሚወክሉ ናቸው። ወይም ደግሞ እውነትን ሲያበሥሩ ሰማዕት የሚሆኑ ሁለት ሰዎችን ሊሆን ይችላል። ወይም እውነትን ከማብሠራቸው የተነሣ ሰማዕት ሊሆኑ ስለሚችሉ ሁለት ሰዎች ሊሆን ይችላል። *ማቅ*፤ ከፍየል ወይም ከግመል ጠጕር የሚሠራ ጥቁር ሻካራ ልብስ ነው፤ የሚለበሰውም የሐዘንና የንስሐ ምልክት እንዲሆን ነው (ኢል1፥13፤ዮና3፥5-6፤ ማቴ 11፥21)። *አንድ ሺህ ሁለት መቶ ሥልሳ ቀን*፤ የቍ 2 ማብ ይመ፤ እነዚህ 30 ቀን ያላቸው ወራት ናቸው (42 ወራት X 30 ቀናት = 1,260 ቀናት)።

11፥4፤ እዚህ ላይ የቀረበው ምስል እንደሚያሳየው ፍሬያማ ምስክርነት መስጠት የሚቻለው በእግዚአብሔር መንፈስ አማካይነት ነው (የዘካ 4 ማብ ይመ)።

11፥5 *እሳት ወጥቶ ... ያጠፋል*፤ ኤልያስ ከአካዝያስ መልእክተኞች ጋር ያደረገውን ትግል ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (1ነገ 1፥10፡12)።

11፥6 *ሰማይን ለመዝጋት ሥልጣን አላቸው*፤ በኤልያስ ዘመን ከነበረው ድርቅ ጋር ያነጻጽሩ (1ነገ17፥1፤ ሉቃ4፥25፤ ያዕ 5፥17 ይመ)። *ውሃዎችን ወደ ደም*፤ እግዚአብሔር ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ መቅሠፍት በግብፃውያን ላይ እንዲያወርድ ሙሴን ተጠቅሞበታል (ዘፀ7፥17-21) ።

11፥7 *አውሬ*፤ በመጨረሻው ዘመን የእግዚአብሔርን ሕዝብ ከሚቃወሙት መካከል አንዱና ዋነኛው ነው (ም13፡17 ይመ)። ከጥልቁ መውጣቱ ደግሞ (የ9፥1 ማብ ይመ)፣ የአጋንንት ባሕርይ እንዳለው ያመለክታል። *ይገድላቸዋልም*፤ ልክ እንደ እነርሱ ጌታ ተመሳሳይ ነገር ይገጥማቸዋል (ቍ 8 ይመ)።

11፥8 *ሬሳቸውም ... አደባባይ ይጣላል*፤ በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ የአንድን ሰው ሬሳ እንዳይቀበር መከልከል የሰውን ክቡርነት እንደ መናቅ ይቈጠራል። *በታላቂቱ ከተማ*፤ ምንም እንኳ አንዳንድ ሰዎች ሮም፣ ባቢሎን ወይም ሌላ ከተማ ናት ቢሉም ምናልባት ግን ኢየሩሳሌም ናት። እግዚአብሔርን ለሚቃወመው ዓለም ምልክት ናት (16፥19፤ 17፥18፤ 18፥10፡ 16፡18-19፡ 21 ይመ)። ሰዶም (ኢሳ1፥10 ይመ) የምግባረ ብልሹነት (ከዘፍ19፥4-11 ጋር ያነጻጽሩ)፣ ግብፅ ደግሞ የጭቈናና የባርነት ምሳሌ ናቸው። አንዳንድ ሊቃውንት ኢየሱስ ሮም ሊሰቀል ይችል ነበር ይላሉ፤ እንዲህ ሲሉ የሮም ግዛት አኔ በወቅቱ በሚታወቀው ዓለም ሁሉ ተንሰራፍቶ ስለ ነበር ለክርስቶስ ሞት ተጠያቂ የሚሆኑት እነርሱው ናቸው ማለታቸው ነው።

11፥9 *ሦስት ቀን ተኩል*፤ ከሦስት ቀን ተኩሉ አገልግሎታቸው ጋር ሲነጻጸር በጣም አጭር ጊዜ ነው። *ሬሳቸው እንዳይቀበር ይከለክላሉ*፤ የቍ8 ማብ ይመ።

ስጦታ ይለዋወጣሉ።

[11]ከሦስቱ ቀን ተኩል በኋላ ግን፣ የሕይወት እስትንፋስ ከእግዚአብሔር ዘንድ መጥቶ ገባባቸው፤ እነርሱም ተነሥተው በእግሮቻቸው ቆሙ፤ ይመለከቷቸውም በነበሩት ላይ ታላቅ ድንጋጤ ወረደባቸው። [12]ከዚያም፣ "ወደ ዚህ ውጡ!" የሚላቸውን ታላቅ ድምፅ ከሰማይ ሰሙ፤ ጠላቶቻቸው እየተመለከቷቸው በደመና ወደ ሰማይ ወጡ።

[13]በዚያም ሰዓት ታላቅ የምድር መናወጥ ሆነ፤ የከተማዪቱም አንድ ዐሥረኛ ወደመ፤ በነውጡም ሰባት ሺህ ሰዎች ሞቱ፤ የተረፉትንም ፍርሀት ያዛቸው፤ ለሰማይም አምላክ ክብር ሰጡ።

[14]ሁለተኛው ወዮ ዐልፎአል፤ እነሆ፤ ሦስተኛው ወዮ ቶሎ ይመጣል።

ሰባተኛው መለከት

[15]ሰባተኛውም መልአክ መለከቱን ነፋ፤ በሰማይም እንዲህ የሚሉ ታላላቅ ድምፆች ተሰሙ፤

"የዓለም መንግሥት፣
የጌታችንና የእርሱ ክርስቶስ መንግሥት
ሆነች፤
እርሱም ከዘላለም እስከ ዘላለም
ይነግሣል።"

[16]በእግዚአብሔር ፊት በዙፋኖቻቸው ላይ የተቀመጡት ሃያ አራቱ ሽማግሌዎችም በግምባራቸው ተደፍተው ለእግዚአብሔር ሰገዱ፤ [17]እንዲህም አሉ፤

"ያለህና የነበርህ፣
ሁሉን ቻይ፤
ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤ እናመሰግንሃለን፤
ምክንያቱም አንተ ታላቁን ኀይልህን
ይዘህ ነግሠሃል።
[18]አሕዛብ ተቈጥተው ነበር፤
የአንተም ቍጣ መጣች፤
በሙታን ላይ የምትፈርድበት፣
ለአገልጋዮችህ ለነቢያት፣
ለቅዱሳንና ስምህን ለሚፈሩት፣
ለታናናሾችና ለታላላቆች ዋጋቸውን
የምትሰጥበት፣
ምድርንም ያጠፉትን የምታጠፋበት
ዘመን መጣ።"

[19]ከዚያም በሰማይ ያለው የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ተከፈተ፤ በመቅደሱም ውስጥ የኪዳኑ ታቦት ታየ፤ መብረቅ፣ ድምፅ፣ ነጐድጓድ፣ የምድር መናወጥና ታላቅም በረዶ ሆነ።

ሴቲቱና ዘንዶው

12 ታላቅና አስደናቂ ምልክት በሰማይ ታየ፤ ፀሓይን የለበሰች፣ ጨረቃን ከእግሮቿ በታች የረገጠችና በራሷም ላይ ዐሥራ ሁለት ከዋክብት ያሉት አክሊል የደፋች አንዲት ሴት ታየች። [2]እርሷም ነፍሰ ጡር ነበረች፤ ልትወልድ ስትል ምጥ ይዞአት ተጨንቃ ጮኸች። [3]ከዚያም ሌላ ምልክት በሰማይ ታየ፤ እነሆ፤ ሰባት ራሶችና ዐሥር ቀንዶች የነበሩት፣ በራሶቹም ላይ ሰባት አክሊል የደፋ ታላቅ ቀይ ዘንዶ ታየ። [4]ጅራቱ የከዋክብትን አንድ ሦስተኛ ከሰማይ ስቦ ወደ ምድር ጣላቸው፤ እርሷም በወለደች ጊዜ ልጇን ለመዋጥ ፈልጎ ዘንዶው ልትወልድ በተቃረበችው ሴት ፊት ቆመ። [5]ሕዝቦችን ሁሉ በብረት በትር የሚገዛውን ወንድ ልጅ ወለደች፤ ልጇም ወደ እግዚአብሔርና ወደ ዙፋኑ ተነጠቀ። [6]ሴቲቱም አንድ ሺህ ሁለት መቶ ሥልሳ ቀን ክብካቤ እንዲ

አስ9፥19፡22፤ራእ3፥10
11፥11 ቍ9፤ ሕዝ37፥5፡9፡10፡14
11፥12 2ነገ2፥11፤ ሐሥ1፥9፤ራእ4፥1
11፥13 ራእ6፥12፤ 14፥7፤16፥9፡11፤19፥7
11፥14 ራእ8፥13
11፥15 መዝ145፥13፤ ዳን2፥44፤7፥14፡27፤ ሚክ4፥7፤ዘካ14፥9፤ ማቴ24፥31፤ሉቃ1፥33፤ ራእ12፥10፤16፥17፤ 19፥1
11፥16 ራእ4፥4፡10
11፥17 መዝ30፥12፤ ራእ1፥4፡8፤19፥6
11፥18 መዝ2፥1፤ ራእ10፥7፤19፥5፤ 20፥12
11፥19 ዘፀ25፥10-22፤ 2ዜና5፥7፤ዕብ9፥4፤ ራእ4፥5፤15፥5፡8፤ 16፥21
12፥1 ቍ3፤ዘፍ37፥9፤ ራእ11፥19
12፥2 ኢሳ26፥17፤ ገላ4፥19
12፥3 ቍ1፡9፡13፡ 16፡17፤ዳን7፥7፡20፤ ራእ13፥1፤15፥1፤17፥3፡7፡ 12፡16፤19፥15
12፥4 ዳን8፥10፤ ማቴ2፥16፤ራእ8፥7
12፥5 መዝ2፥9፤ ሐሥ8፥39፤ራእ2፥27፤ 19፥15
12፥6 ራእ11፥2

11፥11 *የሕይወት እስትንፋስ ከእግዚአብሔር ዘንድ መጥቶ ገባባቸው፤* እውነተኛ እምነት እንደ ነበራቸው ተመሰከረላቸው (ከሕዝ 37፥5፡10 ጋር ያነጻጽሩ)።

11፥12 *ጠላቶቻቸው እየተመለከቷቸው፤* ከ1፥7 ጋር ያነጻጽሩ። *በደመና ወደ ሰማይ ወጡ፤* ከ1ተሰ 4፥17 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥13 *የምድር መናወጥ፤* የ6፥12 ማብ ይመ፤ እንዲሁም ሕዝ38፥19 ይመ። *ለሰማይም አምላክ ክብር ሰጡ፤* ክብር የሰጡት ንስሓ በመግባት ሳይሆን፣ የሁሉ እውነተኛ ጌታ ክርስቶስ እንጂ የክርስቶስ ተቃዋሚ አለመሆኑን በመገንዘብ ነው።

11፥14 *ሁለተኛው ወዮ፤* ከ9፥12 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥15 *ሰባተኛውም መልአክ መለከቱን ነፋ፤* በተከታታይ መነፋት የጀመሩት መለከቶች በመቀጠል (9፥13 ይመ) ተፈጸሙ። *የጌታችን...መንግሥት፤* ከዘፀ15፥18፤ መዝ10፥16፤ ዘካ14፥9 ጋር ያነጻጽሩ። *የጌታችንና የእርሱ ክርስቶስ፤* ከመዝ2፥2 ጋር ያነጻጽሩ።

11፥16 *ሃያ አራቱ ሽማግሌዎች፤* የ4፥4 ማብ ይመ።

11፥17 *ያለህና የነበርህ፤* በ1፥4፡8፤4፥8 "የሚመጣው" ተብሎአል፤ ይህ አባባል እዚህ ላይ የተተወው መንግሥቱ አሁን እንደ ተጀመረ ተደርጎ ስለቀረበ ነው።

11፥18 *አሕዛብ ተቈጥተው ነበር፤* መዝ 48፥4 ይመ። *የአንተም ቍጣ፤* የ6፥16 ማብ ይመ። የእግዚአብሔር ቍጣ ድል ሲያደርግ በ14፥10-11፤ 16፥15-21፤ 20፥8-9 ላይ ይታያል። *በሙታን ላይ የምትፈርድበት፤* በ6፥10 ላይ የተነሣው ጥያቄ የመጨረሻውን መልስ ያገኘው በ20፥11-15 ላይ ነው። *ለአገልጋዮችህ ለነቢያት፤* ዳን 9፥6፡10፤ አሞ3፥7፤ዘካ 1፥6 ይመ።

11፥19 *የኪዳኑ ታቦት፤* የብሉይ ኪዳኑ ታቦት የተሠራው ከግራር እንጨት ነበር (ዘፀ10፥1-2)። ምልክት የነበረውም ዙፋኑን ወይም የእግዚአብሔርን በሕዝቡ መካከል መገኘት ነበር። የኪዳኑ ታቦት ደብዛው የጠፋው ናቡዘራዳን በኢየሩሳሌም የሚገኘውን ቤተ መቅደስ በደመሰሰበት ወቅት ሳይሆን አይቀርም (2ነገ 25፥8-10)። በአዲስ ኪዳን ታቦቱ የሚያመለክተው እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባውን ኪዳን በታማኝነት የሚጠብቅ መሆኑን ነው። *መብረቅ ... ታላቅም በረዶ፤* የ4፥5 ማብ ይመ።

12፥1 *ምልክት፤* ከዚህ በፊት ታይቶ የማይታወቅ ክሥተትንና ሁነትን የሚያመለክት ነው (ከሉቃ21፥11፡25፤ ሐሥ2፥19 ጋር ያነጻጽሩ)። *ፀሓይን የለበሰች ... አንዲት ሴት፤* በመሲሑ የሚያምነውን፣ "መሲሓዊ ኅብረተ ሰብ" የሚያመለክት ተምሳሌት (ትእምርት) ሊሆን ይችላል (ቍ 5 ይመ)። *ዐሥራ ሁለት ከዋክብት፤* ከዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች ጋር ያነጻጽሩ።

12፥2 *ተጨንቃ ጮኸች፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ አባባል ከሚገኝበትና የኢየሩሳሌምን ዳግም ልደት ከሚገልጸው ከኢሳ 66፥7 ጋር ያነጻጽሩ (ሚክ 4፥10 ይመ)።

12፥3 *ሰባት ራሶች፤* ሁለንታዊ የሆነ ጥበብ እንዳለው ያመለክታል (ከ13፥1 ጋር ያነጻጽሩ) *ዐሥር ቀንዶች፤* ብርቱ ኀይል እንዳለው ያሳያል። *ቀይ ዘንዶ፤* በቍ 9 ላይ ተመልክቷል (ከ20፥2 ጋር ያነጻጽሩ)። በጥንት ሕዝቦች ተረታ ተረት ውስጥ ዘንዶዎች ቍልፍ ቦታ አላቸው (በከነዓናውያን ተረታ ተረት ውስጥ ሌዋታን፣ በግብፃውያን ደግሞ ቀይ ዐዞ ሊጠቀሱ ይችላሉ)። እነዚህ ሁሉ በብሉይ ኪዳን ውስጥ የእግዚአብሔርንና የእስራኤልን ጠላቶች ለመግለጽ ተምሳሌታዊ በሆነ መንገድ ተጠቅሰዋል (መዝ 74፥14፤ ኢሳ27፥1፤ ሕዝ29፥3 ይመ)።

12፥5 *ወንድ ልጅ፤* መሲሑን ነው። *የብረት በትር፤* የ2፥27 ማብ ይመ። *ልጇ ወደ እግዚአብሔርና ... ተነጠቀ፤* ስለ የክርስቶስ ዕርገት ነው።

12፥6 *አንድ ሺህ ሁለት መቶ ሥልሳ ቀን፤* ለመንፈ

ደረግላት ስግዚስብሔር ወዳዘጋጀላት ስፍራ ወደ በረሓ ሸሸች::

[7]በሰማይም ጦርነት ሆነ፤ ሚካኤልና መላ እክቱ ከዘንዶው ጋር ተዋጉ፤ ዘንዶውና መላ እክቱም መልሰው ተዋጓቸው፤ [8]ነገር ግን ድል ተመቱ፤ በሰማይም የነበራቸውን ስፍራ ዐጡ:: [9]ታላቁ ዘንዶ፣ የጥንቱ እባብ ተጣለ፤ እርሱም ዲያብሎስ ወይም ሰይጣን ተብሎ የሚጠራው፣ ዓለምን ሁሉ የሚያስተው ነው፤ እርሱ ወደ ምድር ተጣለ፤ መላእክቱም ከእርሱ ጋር ተጣሉ::

[10]ከዚህ በኋላ ታላቅ ድምፅ በሰማይ እን ዲህ ሲል ሰማሁ፤

"አሁን የስምላካችን ማዳን፣ ኀይልና
 መንግሥት፣
 የእርሱ ክርስቶስ ሥልጣንም መጥቶአል::
ቀንና ሌሊት በስምላካችን ፊት ሲከሳቸው
 የነበረው፣
 የወንድሞቻችን ከሳሽ ተጥሎአልና::
[11]እነርሱም በበጉ ደም፣
 በምስክርነታቸውም ቃል፣
ድል ነሡት፤
 እስከ ሞት ድረስ እንኳ፣
 ለነፍሳቸው አልሳሱም::
[12]ስለዚህ ሰማያት ሆይ፣
 በውስጣቸውም የምትኖሩ ሆይ፣
ደስ ይበላችሁ፤
 ምድርና ባሕር ግን ወዮላችሁ!
ምክንያቱም ዲያብሎስ ጥቂት ዘመን ብቻ
 እንደ ቀረው ስላወቀ፣
 በታላቅ ቍጣ ተሞልቶ ወደ እናንተ
 ወርዶአል::

[13]ዘንዶው ወደ ምድር እንደ ተጣለ ባየ ጊዜ፣ ወንድ ልጅ የወለደችውን ሴት አሳደ ዳት:: [14]ሴቲቱም በበረሓ ወደ ተዘጋጀላት ስፍራ በርራ መሄድ እንድትችል ሁለት የታላቁ ንስር ክንፎች ተሰጣት፤ ይህም የሆ ነው በዚያ ከእባቡ ፊት ርቃ ለአንድ ዘመን፣ ለዘመናትና ለዘመን እኩሌታ በክብካቤ እን ድትኖር ነው:: [15]እባቡም ሴቲቱ በጐርፍ ተጠራርጋ እንድትወሰድ፣ እንደ ወንዝ ያለ ውሃ ከአፉ ተፋ:: [16]ምድር ግን ሴቲቱን ረዳቻት፤ አፏንም ከፍታ ዘንዶው ከአፉ ያፈሰሰውን ወንዝ ዋጠች:: [17]ዘንዶውም በሴ ቲቱ ላይ ተቈጣ፤ ከቀሩት ልጆቿም ጋር ሊዋጋ ሄደ፤ እነርሱ የስግዚስብሔርን ትእዛ ዛት የሚጠብቁና የኢየሱስን ምስክር አጥብ ቀው የያዙ ናቸው::

13 ዘንዶውም[ጎ1] በባሕሩ ዳር ቆሞ ነበር::

ከባሕር የወጣው አውሬ

ከዚያም አንድ አውሬ ከባሕር ሲወጣ አየሁ፤ እርሱም ዐሥር ቀንዶችና ሰባት ራሶች ነበሩት፤ በቀንዶቹም ላይ ዐሥር ዘውዶች፣ በራሶቹም ላይ የስድብ ስሞች ነበሩት:: [2]ያየ ሁትም አውሬ ነብር ይመስል ነበር፤ ነገር ግን እግሮቹ የድብ፣ አፉ ደግሞ የአንበሳ አፍ ይመስል ነበር፤ ዘንዶው የራሱን ኀይ ልና የራሱን ዙፋን እንዲሁም ታላቅ ሥል ጣን ለአውሬው ሰጠው:: [3]ከአውሬው ራሶች አንዱ ለሞት የሚያደርስ ቍስል ያለበት ይመስል ነበር:: ነገር ግን ለሞት የሚያደር ሰው ቍስሉ ዳነ፤ ዓለም በሙሉ በመደነቅ አውሬውን ተከተለው:: [4]ሰዎችም ለዘንዶው ሰገዱለት፤ ምክንያቱም ሥልጣኑን ለአው ሬው ሰጥቶታል:: ደግሞም፣ "አውሬውን የሚመስል ማን ነው? ከእርሱስ ጋር ማን ሊዋጋ ይችላል?" በማለት ለአውሬው ሰገ ዱለት::

ጎ1 አንዳንድ የጥንት ቅጆች እኔም በባሕሩ ዳር ቆሜ ነበር ይላሉ::

12፥7 ቍ3፤ ማቴ25፥41፤ይሁ9
12፥9 ቍ15፤ ዘፍ3፥1-7፤ማቴ4፥10፤ 25፥41፤ሉቃ10፥18፤ ዮሐ12፥31፤ ራእ20፥2፡3፡8፡10
12፥10 ኢዮ1፥9-11፤ ዘካ3፥1፤1ጴጥ5፥8፤ ራእ77፥10፤11፥15
12፥11 ሉቃ14፥26፤ ዮሐ16፥33፤ራእ2፥10፤ 6፥9፤7፥14፤15፥2
12፥12 መዝ96፥11፤ ኢሳ44፥23፤49፥13፤ራ እ8፥13፤10፥6፤18፥20
12፥13 ቍ3፡5
12፥14 ዘፀ19፥4፤ ራእ11፥2
12፥15 ቍ9
12፥17 ዘፍ3፥15፤ ዮሐ14፥15፤ ራእ1፥2፤11፥7፤13፥7
13፥1 ዳን7፥1-6፤ 11፥36፤ራእ12፥3፤ 15፥2፤16፥13፤17፥3
13፥2 ዳን7፥4፡5፡6፤ ራእ2፥13፤16፥10
13፥3 ቍ12፡14፤ ራእ17፥8
13፥4 ዘፀ15፥11

ሳዊ ሕይወታችን የሚደረገው ጥበቃና በሕይወታችን ላይ የሚደር ሰው ስደት ተጓዳኝ ናቸው (የ11፥2 ማብ ይመ፤ ከ13፥5 ጋር ያነ ጻጽሩ):: *በረሓ፤* ምድረ በዳ ሳይሆን ለመንፈሳዊ ሕይወት የሚ ሆን ምሽግ ነው (ከሆሴ 2፥14 ጋር ያነጻጽሩ)::

12፥7 *ሚካኤል፤* በሰማይ በተደረገው ውጊያ ሰይጣንን ድል የነሣ ሊቀ መልአክ ነው:: በዳን12፥1 እንደጠቀሰው በመ ጨረሻው ዘመን ከሚሆነው መከራ እስራኤልን የሚታደግ የእስራ ኤል ጠባቂ ነው::

12፥9 *ዘንዶ ... ተጣለ፤* የመጀመሪያውን ሳይሆን የመጨረ ሻውን የሰይጣንን መጣል የሚገልጽ ነው፤ይህም ሰይጣን በመጨረ ሻው ዘመን የእግዚአብሔር ሕዝቦች ብርቱ ጠላት እንደሚሆን ያሳያል (ቍ12-17):: *ዲያብሎስ ወይም ሰይጣን፤* የ2፥9-10 ማብ ይመ:: *የሚያስተው፤* ከ2ቆሮ 11፥30 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም ሉቃ 22፥31፤ ዮሐ13፥2 ይመ::

12፥10 *ከሳሽ፤* ኢዮ1፥9-11፤ ዘካ3፥1 ይመ:: በዕብራይስጥ ሰይጣን ማለት፣ "ከሳሽ" ማለት ነው::

12፥11 *በበጉ ደም፤* የ5፥9 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 1፥5፤ 7፥14 ይመ::

12፥12 *ጥቂት ዘመን ብቻ እንደቀረው፤* ሰይጣን በእግዚአ ብሔር ሕዝቦች ላይ በመጨረሻው ዘመን የሚያደርስባቸውን ብርቱ የመከራ ዘመን የሚገልጽ ነው::

12፥13-16፤ በዘፀአት መጽሐፍ ላይ ካለው ተመሳሳይ ነገር ጋር ያነጻጽሩ::

12፥14 *በረሓ፤* የቍ 6 ማብ ይመ:: *ለአንድ ዘመን፣ ለዘ መናትና ለዘመን እኩሌታ፤* አንድ ዓመት ሲደመር ሁለት ዓመት ሲደመር ግማሽ ዓመት ነው (የ11፥2 ማብ ይመ)::

12፥16 *ምድር ... ረዳቻት፤ አፏንም ከፍታ፤* በዘኍ 16፥30-33 ላይ ምድር አፏን ከፍታ የቆሬን ሰዎች እንደዋጠች ተጽፎአል::

12፥17 *ከቀሩት ልጆቿም፤* በቍ5:13 ላይ የተጠቀሰውን ወንድ ልጅ እርሱም ክርስቶስን ሳይሆን በጥቅሉ አማኞችን ነው:: *የኢየሱስን ምስክር፤* ኢየሱስ የሰጠውን ምስክርነት ነው (ከ1፥2:9፤ ከ19፥10 ጋር ያነጻጽሩ)::

13፥1 *አውሬ ከባሕር ሲወጣ፤* በመጀመሪያ የተጠቀሰው በ11፥7 ላይ ነው:: አንዳንዶች አውሬው የሚያመለክተው የዚ ህን ዓለም ባለ ሥልጣኖች የምትወክለውን የሮምን ግዛተ አፄ ነው ይላሉ፤ ሌሎች ደግሞ ሥጋ ለብሶ የሚገለጠውን የክርስቶስን ተቃዋሚ ነው ይላሉ:: የዚህ ራእይ ዳራ ዳንኤል ስለ አራቱ ታላላቅ አራዊት የተናገረው ሊሆን ይችላል (ዳን 7፥2-7):: በ17፥8-11 ላይ ራእዩን የሚተረጕመው መልአክ ስለ አውሬው የሚናገረውን ይመ:: *ዐሥር ቀንዶች፤* 17፥12 ይመ:: *የስድብ ስሞች፤* የሮም ንጉሠ ነገሥቶች አማልክት በሚጠሩበት እነርሱም ይጠሩ ነበር:: ለምሳሌ ዶሚጥያኖስ፣ "ጌታችንና አምላካችን" ተብሎ ይጠራ ነበር::

13፥2 *ነብር ... የድብ ... የአንበሳ፤* ዮሐንስ በራእዩ ያያ ቸው አውሬዎች፣ ዳንኤል ስለ አራቱ አራዊት ባሕርያት የተናገ ረውን አጣምሮ የያዘ ነበር (ዳን 7፥4-6):: *ዘንዶው፤* የ12፥3 ማብ ይመ::

13፥3 *ለሞት የሚያደርሰው ቍስል ... ዳነ፤* አውሬው ታላቅ የማገገም ኀይል እንዳለው የሚያሳይ ነው:: *ዓለም በሙሉ በመደነቅ፤* የምድር ሕዝቦች ያሳዩትን ተመሳሳይ ባሕርይ በ17፥8 ላይ ይመ::

[5]አውሬው የትዕቢት ቃል የሚናገርበትና የሚሳደብበት አፍ ተሰጠው፤ አርባ ሁለት ወር በሥልጣን እንዲሠራም ተፈቀደለት። [6]እርሱም እግዚአብሔርን ለመሳደብ እንዲሁም ስሙንና ማደሪያውን፣ በሰማይም የሚኖሩትን ለመሳደብ አፉን ከፈተ። [7]ቅዱሳንን እንዲዋጋና ድልም እንዲነሣቸው ኀይል ተሰጠው። በነገድ፣ በወገን፣ በቋንቋና በሕዝብም ሁሉ ላይ ሥልጣን ተሰጠው። [8]ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ[*] በታረደው በግ የሕይወት መጽሐፍ ላይ ስሞቻቸው ያልተጻፈ የምድር ሰዎች ሁሉ ለአውሬው ይሰግዳሉ።

[9]ጆሮ ያለው ቢኖር ይስማ።

[10]ማንም የሚማረክ ቢኖር፣
  እርሱ ይማረካል፤
ማንም በሰይፍ የሚገድል[†] ቢኖር፣
  እርሱ በሰይፍ ይገደላል።

ይህም የቅዱሳን ትዕግሥትና እምነት የሚታየው በዚህ እንደ ሆነ ያስገነዝባል።

ከምድር የወጣው አውሬ

[11]ከዚያም ሌላ አውሬ ከምድር ሲወጣ አየሁ፤ እርሱም እንደ በግ ሁለት ቀንዶች ነበሩት፤ ነገር ግን እንደ ዘንዶ ይናገር ነበር። [12]በመጀመሪያው አውሬ ስም በሙሉ ሥልጣን ይሠራ ነበር፤ ምድርና በእርሷም የሚኖሩ ሁሉ፣ ለሞት ከሚያደርሰው ቍስል የዳነውን የመጀመሪያውን አውሬ እንዲያመልኩ አደረገ። [13]በሰዎቹም ፊት እሳት ከሰማይ ወደ ምድር እስኪያወርድ ድረስ ታላላቅ ምልክቶችን አደረገ። [14]በመጀመሪያው አውሬ ስም ምልክቶችን እንዲያደርግ ሥልጣን ስለ ተሰጠው፣ በምድር የሚኖሩ ሰዎችን አሳተ፤ በሰይፍ ቈስሎ ለነበረው፣ ነገር ግን በሕይወት ለሚኖረው አውሬ ምስል እንዲያቆሙም አዘዛቸው። [15]ደግሞም የመጀመሪያው አውሬ ምስል መናገር እንዲችል ለምስሉ እስትንፋስ ለመስጠትና ለዚህም ምስል የማይሰግዱ ሁሉ እንዲገደሉ ለማድረግ ሥልጣን ተሰጠው። [16]እንዲሁም ታናናሾችና ታላላቆች፣ ሀብታሞችና ድኾች፣ ጌቶችና ባሮች ሁሉ በቀኝ እጃቸው ወይም በግምባራቸው ላይ ምልክት እንዲቀበሉ አስገደዳቸው፤ [17]ይህም የሆነው የአውሬው ምልክት፣ ይኸውም ስሙ ወይም የስሙ ቍጥር የሌለው ማንም ሰው ለመግዛትም ሆነ ለመሸጥ እንዳይችል ነው።

[18]ይህ ጥበብ ይጠይቃል፤ አእምሮ ያለው ማንኛውም ሰው የአውሬውን ቍጥር ያስላው፤ ምክንያቱም ቍጥሩ የሰው ቍጥር ነው። ቍጥሩ ስድስት መቶ ሥልሳ ስድስት ነው።

በጉና መቶ አርባ አራቱ ሺህ ሰዎች

14 ከዚህ በኋላ አየሁ፣ እነሆ፣ በጉ በጽዮን ተራራ ላይ ቆሞ ነበር፤ ከእርሱም ጋር የእርሱ ስምና የአባቱ ስም በግምባራቸው ላይ የተጻፈባቸው መቶ አርባ አራቱ ሺህ ሰዎች ነበሩ። [2]ከሰማይ እንደ ብዙ

13፥5 ዳን7፥8፡11፡20፡25፤11፥36፤2ተሰ2፥4፤ ራእ11፥21
13፥6 ራእ12፥12
13፥7 ዳን7፥21፤ ራእ5፥9፤7፥9፤10፥11፤ 11፥7፤17፥15
13፥8 ቍ12፡14፤ ማቴ25፥34፤ዮሐ1፥29፤ ራእ3፥10
13፥9 ራእ2፥7
13፥10 ኤር15፥2፤ 43፥11፤ዕብ6፥12፤ ራእ14፥12
13፥11 ቍ1፡2፤ ራእ16፥13
13፥12 ቍ3፡4፡14፡ 15፤ራእ14፥9፡11፤ 16፥2፤19፤20፤20፥4
13፥13 1ነገ18፥38፤ 2ነገ1፥10፤ማቴ24፥24፤ ሉቃ9፥54፤ራእ20፥9
13፥14 ቍ3፡12፤ 2ተሰ2፥9፡10፤ ራእ3፥10፤12፥9
13፥15 ቍ12፤ዳን3፥3-6
13፥16 ራእ7፥3፤14፥9፤ 19፥5፤20፥4
13፥17 ቍ18፤ ራእ14፥9፡11፤15፥2
13፥18 ራእ15፥2፤ 17፥9፤21፥17
14፥1 ቍ3፤መዝ2፥6፤ ዕብ12፥22፤ራእ3፥12፤ 5፥6፤7፥3፡4፤22፥4

[*]8 ወይም ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ ስሞቻቸው በታረደው በግ የሕይወት መጽሐፍ ውስጥ የተጻፈው
[†]10 አንዳንድ የጥንት ቅጆች የሚገደል ይላሉ።

13፥5 *ተሰጠው፤* በግሪኩ ቅጂ ላይ ከቍ 5-7 ባለው ክፍል ብቻ "ተሰጠው" የሚለው ተገብሮ ግሥ አራት ጊዜ ተጠቅሶአል፤ ይህም አውሬው ከዘንዶው በታች መሆኑንና ለእርሱም የሚገዛ መሆኑን ያሳያል (ቍ 2፡4 ይመ)። *አርባ ሁለት ወር፤* የ11፥2 ማብ ይመ።

13፥7 *እንዲዋጋና፤* 12፥17፤ እንዲሁም ዳን 7፥7 ይመ።

13፥8 *በታረደው በግ የሕይወት መጽሐፍ፤* የ3፥5 ማብ ይመ። *ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ በታረደው፤* አማራጭ ትርጕሙን ይመ፤ ከ17፥8 እንዲሁም ከኢሳ53፥7፤ ዮሐ1፥29፡36 ጋር ያነጻጽሩ።

13፥11 *ሌላ አውሬ ከምድር ሲወጣ፤* አንዳንዶች ይህ ከምድር የሚወጣው አውሬ የሚያመለክተው የዚህን ዓለም ባለ ሥልጣኖችን የሚያገለግሉትን ሃይማኖታዊ ኀይሎችን ነው ይላሉ። ሌሎች ደግሞ ሥጋ ለብሶ የሚገለጠውን ሐሰተኛውን ነቢይ ነው ይላሉ (16፥13፤ 19፥20 እና 20፥10 ይመ)። *እንደ በግ ሁለት ቀንዶች ነበሩት፤* ትሑትና ቅን ለመምሰል መሞከሩን ያመለክታል። ኢየሱስ የበግ ለምድ ለብሰው ስለሚመጡ ጨካኝ ተኵላዎች በማቴ 7፥15 ውስጥ የሰጠውን ማስጠንቀቂያ ይመ።

13፥12 *በመጀመሪያው አውሬ ስም በሙሉ ሥልጣን ይሠራ ነበር፤* አሁን የክፉ ኀይሎች ሥላሴ ሙሉ ሆኖ እናገኘዋለን። ከምድር የወጣው አውሬ፣ ከባሕር በወጣው አውሬ ሥልጣን ሥር ነው፤ ከባሕር የወጣው አውሬ በዘንዶው ሥልጣን ሥር ነው። እነርሱም ሰይጣን፣ የዚህ ዓለም ሥልጣንና ሃይማኖታዊ ክሕደት (ወይም ሰይጣን፣ የክርስቶስ ተቃዋሚና ሐሰተኛው ነቢይ) ናቸው፤ እነዚህ በአንድነት የእግዚአብሔርን ሥራ ማለትም የአብን፣ የወልድንና የመንፈስ ቅዱስን ሥራ የሚቃወሙና የሚገዳደሩ ናቸው።

13፥13 *ምልክቶችን፤* በዘዳ13፥1-3 ላይ የተሰጠውን ማስጠንቀቂያ ይመ። እንደዚሁም ማቴ24፥24፤ 2ተሰ2፥9 ይመ። ከራእ 19፥20 ጋር ያነጻጽሩ። *እሳት ከሰማይ፤* 1ነገ 18፥24-39 ይመ።

13፥14 *ምስል እንዲያቆሙ፤* ከዳን 3፥1-11 እና ከ2ተሰ 2፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

13፥15 *መናገር እንዲችል፤* በጥንት ሥነ ጽሑፎች ላይ ምስሎች ወይም ሐውልቶች ይናገራሉ የሚል እምነት በሰፊው ተጽፎ ይገኛል። በጥንቱ ዓለም ምስሎች ወይም ሐውልቶች እንደ ተናገሩ አድርጎ መናገርና ሌሎች ምትሃታዊ ሥራዎች የተለመዱ ናቸው።

13፥16 *ምልክት፤* ይህ የተወሰደው በባሪያዎች ወይም በጠላት ወታደሮች ላይ ከሚደረግ ምልክት ወይም በመንግሥት ሰነዶች ላይ ከሚደረግ ማኅተምና ቴምብር ወይም በአዲስ አማኞች ግምባር ላይ ከሚደረግ ምልክት ሊሆን ይችላል፤ የሆነ ሆኖ የአውሬው ምልክት የእርሱ አገልጋይ መሆንን ያመለክታል። የክርስቶስ ተቃዋሚ በሚነግሥበት በመጨረሻው ዘመን ይህ ትልቁ የታማኝነት መለኪያ ይሆናል (ከቍ17፤ 14፥9፡11፤ 15፥2፤ 16፥2፤ 19፥20፤ 20፥4 ጋር ያነጻጽሩ)። አውሬው ይህንን የሚያደርገው በም7 ላይ ስለ ታተሙት የእግዚአብሔር አገልጋዮች የተገለጸውን ለማስመሰል ነው።

13፥17 *ለመግዛትም ሆነ ለመሸጥ፤* ታማኝ አማኞች ሁሉ እንዳይሸጡና እንዳይገዙ የሚደረግ እገዳ ነው። *የስሙ ቍጥር፤* በጥንት ዘመን ፊደሎች እንደ ቍጥር ያገለግሉ ነበር። በዚያን ዘመን የሚነገሩ እንቆቅልሾች በስም ፈንታ እየገቡ እንደ ስም የሚያገለግሉ ቍጥሮችን ይጠቀሙ ነበር።

13፥18 *ስድስት መቶ ሥልሳ ስድስት፤* የእነዚህን ቍጥሮች ምስጢር ለመፍታት የተለያዩ ስልቶች የተሞከሩ ሲሆን፣ ቍጥሮች የሚወክሉት ሰዎችን ማለትም እንደ ኢውናተስ፣ ላቴኖስ ወይም ኔሮ ቄሣር የመሳሰሉትን ነው። ሌሎች ደግሞ ቍጥሩ የሚያመለክተው የክፉ ኀይሎችን ሥላሴ ነው ይላሉ፤ እያንዳንዱ አኀዝ ፍጹም ቍጥር ከሆነው ከ7 ቍጥር ስለሚያንስ፣ የክፉ ኀይሎች ሥላሴ እኩይ መሆኑን ያሳያል።

14፥1 *በጉ፤* የ5፥6 ማብ ይመ። *በጽዮን ተራራ፤* በብሉይ ኪዳን በመጀመሪያ የቅድመ እስራኤላውያን ምሽግ ስትሆን፣ ከዚያም በዳዊት ከተያዘች በኋላ ዋና ከተማው ሆናለች (2ሳሙ5፥7)። ከጊዜ በኋላ ደግሞ የኢየሩሳሌም ተለዋጭ ስም ሆነች። በዕብ 12፥22-24 እንደምናነበው ሁሉ፣ በራእየ ዮሐንስም ውስጥ ሰማያዊቷ ኢየሩሳሌም የእግዚአብሔርና የሕዝቡ መኖሪያ ነች (ከገላ 4፥26 ጋር ያነጻጽሩ)፤ በ21፥2-3 ላይ እንደ ተጻፈው ወደ አዲሲቱ ምድር ትወርዳለች። *መቶ አርባ አራቱ ሺህ፤* የ7፥4 ማብ ይመ። *ስም፤* ከ13፥16-18 ጋር ያነጻጽሩ።

ውሃ ድምፅና እንደ ታላቅ ነጐድጓድ ድምፅ የመሰለ ድምፅ ሰማሁ፤ የሰማሁት ድምፅ በገና ደርዳሪዎች እንደሚደረድሩት ዐይነት ነበር። [3]እነርሱም በዙፋኑ ፊት፣ በአራቱ ሕያዋን ፍጡራንና በሽማግሌዎቹ ፊት አዲስ መዝሙር ዘመሩ። ከምድር ከተዋጁት ከመቶ አርባ አራቱ ሺህ ሰዎች በስተቀር መዝሙሩን ማንም ሊማረው አልቻለም። [4]እነዚህ ራሳቸውን በሴቶች ያላረከሱት ናቸው፤ ራሳቸውን በንጽሕና ጠብቀዋልና። በጉ ወደ ሚሄድበት ሁሉ ይከተሉታል፤ ለእግዚአብሔርና ለበጉ በኵራት እንዲሆኑ ከሰዎች መካከል የተዋጁ ናቸው። [5]በአፋቸው ምንም ዐይነት ውሸት አልተገኘም፤ ነቀፋም የለባቸውም።

ሦስቱ መላእክት

[6]ከዚያም ሌላ መልአክ በሰማይ መካከል ሲበር አየሁ፤ እርሱም በምድር ላይ ለሚኖሩ ለሕዝብ፣ ለነገድ፣ ለቋንቋና ለወገን ሁሉ የሚሰብከውን የዘላለም ወንጌል ይዞ ነበር፤ [7]በታላቅ ድምፅም፣ "እግዚአብሔርን ፍሩ፤ ክብርም ስጡት፤ ምክንያቱም የፍርዱ ሰዓት ደርሶአል፤ ሰማይንና ምድርን፣ ባሕርንና የውሃ ምንጮችን ለፈጠረው ስገዱ" አለ።

[8]ሌላም ሁለተኛ መልአክ፣ "ሕዝቦች ሁሉ የዝሙቷን ቍጣ ወይን ጠጅ እንዲጠጡ ያደረገች ታላቂቱ ባቢሎን ወደቀች! ወደቀች!" እያለ ተከተለው።

[9]ሦስተኛውም መልአክ በታላቅ ድምፅ እንዲህ እያለ ተከተላቸው፤ "ማንም ለአውሬው ና ለምስሉ የሚሰግድ፣ ምልክቱንም በግምባሩ ወይም በእጁ ላይ የሚቀበል ቢኖር፣ [10]እርሱ ደግሞ ምንም ነገር ሳይቀላቀልበት በቍጣው ጽዋ ውስጥ የተቀየጠውን የእግዚአብሔርን ቍጣ ወይን ጠጅ ይጠጣል። በቅዱሳን መላእክትና በበጉ ፊትም በእሳትና በዲን ይሠቃያል። [11]የሥቃያቸውም ጢስ ከዘላለም እስከ ዘላለም ወደ ላይ ይወጣል። ለአውሬው ና ለምስሉ የሚሰግዱ ወይም የስሙንም ምልክት የሚቀበሉ ሁሉ ቀንና ሌሊት ዕረፍት የላቸውም።" [12]የእግዚአብሔርን ትእዛዛት የሚጠብቁና ለኢየሱስም ታማኝ ሆነው በትዕግሥት የሚጸኑ ቅዱሳን የሚታወቁት በዚህ ነው።

[13]ከዚያም፣ "ከእንግዲህ ወዲህ በጌታ ሆነው የሚሞቱ ብፁዓን ናቸው ብለህ ጻፍ" የሚል ድምፅ ከሰማይ ሰማሁ።

መንፈስም፣ "አዎ፣ ሥራቸው ስለሚከተላቸው ከድካማቸው ያርፋሉ" ይላል።

የምድር መከር ጊዜ

[14]አየሁም፤ እነሆ፤ በፊቴ ነጭ ደመና ነበረ፤ በደመናውም ላይ፣ "የሰውን ልጅ የሚመስል" ተቀምጦ ነበር፤ እርሱም በራሱ ላይ የወርቅ አክሊል ደፍቶ፣ በእጁም ስለታም ማጭድ ይዞ ነበር። [15]ሌላም መልአክ ከመቅደሱ ወጥቶ በደመናው ላይ ለተቀመጠው፣ "የዐጨዳው ሰዓት ስለ ደረሰ፣ ማጭድህን ይዘህ ዕጨድ፤ የምድር መከር ደርሶአልና" ሲል በታላቅ ድምፅ ጮኸ። [16]ስለዚህ በደመናው ላይ የተቀመጠው ማጭዱን ወደ ምድር ሰደደ፤ ምድርም ታጨደች።

[17]ሌላም መልአክ በሰማይ ካለው መቅደስ ወጣ፤ እርሱም እንዲሁ ስለታም ማጭድ ነበረው፤ [18]በእሳት ላይ ሥልጣን ያለው ሌላ መልአክ ከመሠዊያው ወጥቶ ስለታም

14፥2 ራእ1፥15፤ 5፥8፤6፥1፥15፥2
14፥3 ቍ1፤ራእ4፥4፡ 6፤5፥9
14፥4 2ቆሮ11፥2፤ያዕ1፥18፤ ራእ3፥4፤5፥9፤7፥17
14፥5 መዝ32፥2፤ ሶፎ3፥13፤የሐ1፥47፤ ኤፌ5፥27፤1ጴጥ2፥22
14፥6 ራእ3፥10፤ 8፥13፤13፥7፤19፥17
14፥7 መዝ34፥9፤ ራእ8፥10፤6፥11፥13፤ 15፥4፤16፥4
14፥8 ኢሳ21፥9፤ ኤር51፥8፤ራእ16፥19፤ 17፥2፥4፤5፤18፥2፥3፥9፥10
14፥9 ራእ13፥12፡ 14፡16
14፥10 ኢሳ51፥17፤ ኤር25፥15፤51፥7፤ ራእ9፥17፤18፥6
14፥11 ቍ9፤ኢሳ34፥10፤ ራእ4፥8፤13፥12፡ 17፤19፥3
14፥12 ዮሐ14፥15፤ ዕብ6፥12፤ራእ13፥10
14፥13 1ቆሮ15፥18፤ 1ተሰ4፥16፤ራእ2፥7፤ 22፥17
14፥14 ዳን7፥13፤ ማቴ17፥5፤ራእ1፥13፤ 6፥2
14፥15 ቍ17፡18፤ ኤር51፥33፤ኢዩ3፥13፤ ማር4፥29፤ራእ11፥19
14፥17 ቍ15
14፥18 ቍ15፤ ራእ6፥9፤ 8፥5፤16፥7

14፥2 *በገና፤* የ5፥8 ማብ ይመ።

14፥3 *አዲስ መዝሙር፤* የ5፥9 ማብ ይመ። የመዝሙሩ ጭብጥ ስለ እግዚአብሔር ማዳን የሚያወሳ ነው።

14፥4 *ራሳቸውን በሴቶች ያላረከሱት፤* ይህ ተምሳሌት የሚያመለክተው ራሳቸውን ከአረማዊው ዓለም ሥርዐት የጠበቁ አማኞችን ሊሆን ይችላል። *በጉ ... ይከተሉታል፤* ደቀ መዛሙርቱ እንደ ተከተሉት ማለት ነው (ማቴ19፥21፤ ማር8፥34 ይመ)። *በኵራት፤* ዘሌ23፥9-14 ይመ። በአዲስ ኪዳን ውስጥ ይህ ቃል የገባው በአንድ የተወሰነ ክልል ወደ ጌታ የመጡትን የመጀመሪያ ሰዎች (ሮሜ 16፥5) ወይም ከሙታን በመነሣት የመጀመሪያ የሆኑትን ሰዎች (1ቆሮ15፥20) ለማመልከት ነው። በራእየ ዮሐንስ ውስጥ አማኞች ለእግዚአብሔርና ለበጉ የሚቀርቡ ምርጥ መሥዋዕት ናቸው።

14፥5 *በአፋቸው ... ውሸት አልተገኘም፤* ከሮሜ 1፥25 ጋር ያነጻጽሩ፤ ኢሳ 53፥9 ይመ።

14፥6 *የዘላለም ወንጌል፤* የዚህ፣ "መልካም ዜና" ይዘት ምናልባት በቍ 7 ላይ የሚገኘው ሊሆን ይችላል።

14፥7 *ሰማይን ... ለፈጠረው፤* ዘፀ20፥11፤ መዝ146፥6 ይመ።

14፥8 *የዝሙቷን ... ወይን ጠጅ፤* እዚህ ላይ የቀረቡት እንደ አመንዝራ ሲሆን፣ የረከሰ ተግባራቸውን የሚያከናውኑት በመስከር ነው። *ታላቂቱ ባቢሎን፤* በመስጴጦምያ የምትገኘው የጥንቷ ባቢሎን በፖለቲካ፣ በንግድና በሃይማኖት ረገድ የዓለም መንግሥታት ማእከል ነበረች። ባቢሎን በምቾትና በምግባረ ብልሹነት የታወቀች ናት። "ታላቂቱ ባቢሎን" የሚለው ስያሜ የተወሰደው ከዳን 4፥30 ላይ ነው። አንዳንድ ሊቃውንት እንደሚናገሩት፣ ይህ ስያሜ በራእየ ዮሐንስ ውስጥ የገባው የእግዚአብሔርና የሕዝቡ ጠላት የሆነውን ዓለም ወክላ የምትቀመጠውን ሮምን ለመግለጽ ነው (ለምሳሌ እዚህ ላይ እና በ16፥19፤ 17፥5፤ 18፥2፥10፥21 ላይ ያለውን ይመ)። ሌሎች ደግሞ በጥቅሉ የዓለምን ፖለቲካዊና ሃይማኖታዊ ሥርዐት ለመወከል ነው ይላሉ። ሌሎች ግን እንደ ገና የምትሠራዋንና የምትታደሰዋን ባቢሎንን ለመግለጽ ነው ይላሉ። የባቢሎን መውደቅ በኢሳ21፥9፤ በኤር 51፥8 ላይ ተነግሮአል።

14፥10 *በቍጣው ጽዋ፤* በብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ቍጣ ብዙ ጊዜ የተመሰለው ሊጠጣ በጽዋ እንደቀረበ የወይን ጠጅ ነው (መዝ75፥8፤ ኢሳ51፥17፤ ኤር25፥15)። የእግዚአብሔር ቍጣ የበቀል ቅጣት ሳይሆን፣ ፍቅሩንና ጸጋውን ባልተቀበሉ ሁሉ ላይ የሚመጣ የጻድቅ እግዚአብሔር ቅጣት ነው። *በእሳትና በዲን፤* ሰዶምና ገሞራ የጠፉት በእሳትና በዲን ነው (ዘፍ 19፥24)። ክፉዎች ተመሳሳይ ዕጣ እንደሚጠብቃቸው በመዝ11፥6 ላይ ተነግሮአል። ይህ አገላለጽ በብሉይ ኪዳንና በአዋልድ መጻሕፍት ውስጥ ይገኛል። ይህ ሐረግ በራእየ ዮሐንስ የመጨረሻዎቹ ምዕራፎች ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶአል (19፥20፤ 20፥10፤ 21፥8)።

14፥11 *የሥቃያቸውም ጢስ ከዘላለም እስከ ዘላለም፤* 19፥20 ከ20፥10 ጋር ያነጻጽሩ።

14፥13 *ብፁዓን፤* ለሁለተኛ ጊዜ የተጠቀሰ ቃል ነው (የ1፥3 ማብ ይመ)።

14፥14 *የሰውን ልጅ፤* 1፥13 እንዲሁም የዳን7፥13፤ ማር 8፥31 ማብ ይመ። *የወርቅ አክሊል፤* ድል ለነሣ የሚሰጥ ወርቅ ነው። በድል አክሊልና በንጉሣዊ አክሊል መካከል ያለውን ንጽጽር ለማየት የ2፥10 ማብ ይመ። *ማጭድ፤* እስራኤላውያን ሰብል ለማጨድ የሚጠቀሙበት ማጭድ የሚሠራው ከባልጩት ወይም ከብረት ሲሆን፣ እጀታው ደግሞ ከዕንጨት ወይም ከቀንድ ነው።

14፥15 *የምድር መከር፤* በጥቅሉ የሚያመለክተው ወደ ፊት የሚመጣውን ፍርድ ነው (ማቴ13፥30፤ 40-42 ይመ)። አንዳንድ ሊቃውንት ይህ ሐረግ የሚያወሳው ክርስቶስ ዳግም ተመልሶ በሚመጣበት ጊዜ ስለሚሆነው የጻድቃን መሰብሰብ ነው ይላሉ።

14፥18 *በእሳት ላይ ሥልጣን ያለው ሌላ መልአክ፤*

ማጭድ የያዘውን፣ "ዘለላው ስለ በሰለ፣ ስለታም ማጭድህን ያዝና በምድር ላይ ያሉትን የወይን ዘለላዎች ሰብስብ" ሲል በታላቅ ድምፅ ጮኸ:: [19]መልአኩም ማጭዱን ወደ ምድር ሰደደ፤ የምድርን የወይን ዘለላዎች ሰብስቦ ወደ ታላቁ ወደ እግዚአብሔር የቍጣ ወይን መጭመቂያ ጣላቸው:: [20]ወይኑም ከከተማው ውጭ በወይን መጭመቂያ ውስጥ ተረገጠ፤ ከፍታው እስከ ፈረስ ልጓም የሚደርስ፣ ርዝመቱ ሦስት መቶ ኪሎ ሜትር ያህል ደም ከመጭመቂያው ወጣ::

ሰባቱ መላእክትና ሰባቱ መቅሠፍቶች

15 ሌላም ታላቅና አስደናቂ ምልክት በሰማይ አየሁ፤ የመጨረሻዎቹን ሰባት መቅሠፍቶች የያዙ ሰባት መላእክት አየሁ፤ የመጨረሻ የተባሉትም የእግዚአብሔር ቍጣ የሚፈጸመው በእርሱ በመሆኑ ነው:: [2]ከእሳት ጋር የተቀላቀለ የብርጭቆ ባሕር የሚመስል አየሁ፤ በባሕሩም አጠገብ አውሬውን፣ ምስሉንና የስሙን ቍጥር ድል የነሡትን ቆመው አየሁ፤ እነርሱም ከእግዚአብሔር የተሰጣቸውን በገና ይዘው፣ [3]የእግዚአብሔር ባሪያ የሆነውን የሙሴን መዝሙርና የበጉን መዝሙር እንዲህ እያሉ ይዘምሩ ነበር፤

"ሁሉን ቻይ ጌታ አምላክ ሆይ፤
ሥራህ ታላቅና አስደናቂ ነው::
የዘመናት[ሀ] ንጉሥ ሆይ፤
መንገድህ ጽድቅና እውነት ነው::
[4]ጌታ ሆይ፤ አንተን የማይፈራ፣
ስምህን የማያከብርስ ማን ነው?
አንተ ብቻ ቅዱስ ነህና::
የጽድቅ ሥራህ ስለ ተገለጠ፣
ሕዝቦች ሁሉ ይመጣሉ፤
በፊትህም ይሰግዳሉ::

[5]ከዚህ በኋላም አየሁ፤ በሰማይ ያለው ቤተ መቅደስ፣ ይኸውም የምስክሩ ድንኳን ተከፍቶ ነበር፤ [6]ሰባቱን መቅሠፍቶች የያዙት ሰባቱ መላእክት ከቤተ መቅደሱ ወጡ፤ እነርሱም ከተልባ እግር የተሠራ ንጹሕ የሚያበራ ልብስ ለብሰው፣ ደረታቸውንም በወርቅ መታጠቂያ ታጥቀው ነበር:: [7]ከዚያም ከአራቱ ሕያዋን ፍጡራን አንዱ ከዘላለም እስከ ዘላለም በሚኖረው አምላክ ቍጣ የተሞሉትን ሰባት የወርቅ ጽዋዎች ለሰባቱ መላእክት ሰጣቸው:: [8]ቤተ መቅደሱም ከእግዚአብሔር ክብር፣ ከኀይሉም በወጣው ጢስ ተሞላ፤ የሰባቱ መላእክት ሰባት መቅሠፍቶች እስኪፈጸሙ ድረስ ማንም ወደ ቤተ መቅደሱ መግባት አልቻለም::

ሰባቱ የእግዚአብሔር ቍጣ ጽዋዎች

16 ከዚያም ለሰባቱ መላእክት፣ "ሂዱ፤ ሰባቱን የእግዚአብሔር ቍጣ ጽዋዎች በምድር ላይ አፍስሱ" የሚል ታላቅ ድምፅ ከቤተ መቅደሱ ሰማሁ::

[2]የመጀመሪያው መልአክ ሄዶ ጽዋውን በምድር ላይ አፈሰሰ፤ የአውሬውን ምልክት በተቀበሉትና ለምስሉም በሰገዱት ሰዎች ላይ ክፉኛ የሚያሠቃይ ቍስል ወጣባቸው::

[3]ሁለተኛው መልአክ ጽዋውን በባሕር ላይ አፈሰሰ፤ ባሕሩም እንደ ሞተ ሰው ደም ሆነ፤ በባሕሩ ውስጥ የሚኖሩ ሕይወት ያላቸው ነገሮች ሁሉ ሞቱ::

[4]ሦስተኛው መልአክ ጽዋውን በወንዞችና በውሃ ምንጮች ላይ አፈሰሰ፤ እነርሱም

[ሀ]3 አንዳንድ የጥንት ቅጆች ሕዝቦች ይላሉ::

14፥19 ራእ19፥15
14፥20 ቍ19፤ ዘፍ49፥11፤ ዘዳ32፥14፤ ኢሳ63፥3፤ ኢዩ3፥13፤ ዕብ13፥12፤ ራእ11፥8፤ 19፥15
15፥1 ቍ6-8፤ ዘሌ26፥21፤ ራእ9፥20፤ 12፥1:3፤
15፥2 ራእ4፥6፤ 5፥8፤ 12፥11፤ 13፥1:14:17፤ 14፥2
15፥3 ዘፀ15፥1፤ ኢያ1፥1፤ መዝ112፥2፤ 145፥17፤ ራእ1፥8፤ 5፥9
15፥4 መዝ86፥9፤ ኢሳ66፥23፤ ኤር10፥7፤ ራእ19፥8
15፥5 ዘፀ38፥21፤ ዘኍ1፥50፤ ማቴ3፥16፤ ራእ11፥19
15፥6 ቍ1፤ ሕዝ9፥2፤ ዳን10፥5፤ ራእ1፥13፤ 14፥15
15፥7 ቍ1፤ ራእ1፥18፤ 4፥6
15፥8 ዘፀ40፥34:35፤ 1ነገ8፥10:11፤ 2ዜና5፥13:14፤ ኢሳ6፥4
16፥1 ቍ2-21፤ መዝ79፥6፤ ሶፎ3፥8፤ ራእ11፥19፤ 15፥1
16፥2 ቍ11፤ ዘፀ9፥9-11፤ ዘዳ28፥35፤ ራእ8፥7፤ 13፥15-17፤ 14፥9
16፥3 ዘፀ7፥17-21፤ ራእ8፥8:9፤ 11፥6
16፥4 ዘፀ7፥17-21፤ ራእ8፥10

በ8፥3-5 ላይ የተጠቀሰው መልአክ ነው:: እሳት አብዛኛውን ጊዜ የሚያያዘው ከፍርድ ጋር ነው (ማቴ18፥8፤ ሉቃ9፥54፤ 2ተሰ1፥7 ይመ) *ስለታም ማጭድ፤* ከዐውዱ እንደምንረዳው ይህ ማጭድ በቍ14 ላይ ከተጠቀሰው ማጭድ ይለያል:: ገበሬው የወይን ዘለላዎችን የሚቈርጥበት ትንሽ ቢላዋ ነው::

14፥19 *ወይን መጭመቂያ፤* ከተወቀረ ዐለት የሚሠራ ገንዳ ሲሆን ጠቅላላ ስፋቱ 6 ካሬ ሜትር ይሆናል፤ ይህ ከላይ በኩል የሚሠራው ገንዳ ነው፤ ከታች በኩል ሌላ አነስተኛ ገንዳ ተሠርቶ ሁለቱ ገንዳዎች በቦይ እንዲገናኙ ይደረጋል:: ከላይ በኩል በሚገኘው ገንዳ ውስጥ የወይኑ ዘለላ ከተጨመረ በኋላ በባዶ እግር ይረገጣል:: ጭማቂው በቦዩ እየወረደ ከታች በኩል ባለው ገንዳ ውስጥ ይጠራቀማል:: በብሉይ ኪዳን የወይን መረገጥ የሚያሳየው የመለኮትን ቍጣ ነው (ኢሳ63፥3፤ ሰቆ1፥15፤ ኢዩ3፥13 ይመ)::

14፥20 *ከከተማው ውጭ፤* ደም መፋሰስ ከተማውን ያረክሳል (ኢዩ3፥12-14፤ ዘካ14፥1-4፤ ይመ፤ ከዕብ13፥12 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሦስት መቶ ኪሎ ሜትር፤* በግምት ከሰሜን እስከ ደቡብ ያለውን የፓሌስቲና ስፋት ያክላል::

15፥1-8፤ ከሦስቱ ተከታታይ መቅሠፍቶች የመጨረሻ የሆኑትን ሰባቱን የቍጣ ጽዋዎች ባጭሩ የሚናገር ክፍል ነው:: (የ8፥2 ማብ ይመ)::

15፥1 *የእግዚአብሔር ቍጣ፤* የ6፥16 ማብ ይመ::

15፥2 *የብርጭቆ ባሕር፤* የ4፥6 ማብ ይመ:: *አውሬውን... ድል የነሡትን፤* በ12፥11 ላይ ዲያብሎስን ድል ከነሡት ቅዱሳን ጋር ያነጻጽሩ:: *የስሙን ቍጥር፤* የ13፥16-18 ማብ ይመ:: *በገና፤* የ5፥8 ማብ ይመ::

15፥3 *የሙሴን መዝሙርና፤* ዘፀ15፤ ዘዳ32 ይመ:: ዘፀ 15፥1-8 እስራኤላውያን ከግብፅ ባርነት ነጻ የወጡበትን ታላቅ ድል ለማክበር በሰንበት ምሽት በምኵራብ ይዘመር ነበር:: *የበጉን መዝሙር፤* ከሙታን የተነሣው ጌታ ለተከታዮቹ መንፈሳዊ ነጻነት በማስገኘት በጠላቶቹ ላይ ድል ተቀዳጅቷል (ከመዝ 22 ጋር ያነጻጽሩ):: *ሁሉን ቻይ፤* የ1፥8 ማብ ይመ:: *ሥራህ ታላቅና አስደናቂ ነው፤* ዘፀ15፥11፤ መዝ92፥5፤ 111፥2 ይመ:: *የዘመናት ንጉሥ፤* ኤር10፥10 ይመ፤ ከ1ጢሞ1፥17 ጋር ያነጻጽሩ::

15፥4፤ መላው ፍጥረት ለእግዚአብሔር ክብር እንደሚሰጥ ብሉይና (መዝ 86፥9፤ ኢሳ 45፥22-23፤ ሚል1፥11) አዲስ ኪዳን (ፊል 2፥9-11) አስተምረዋል::

15፥5 *የምስክሩ ድንኳን፤* እስራኤላውያን በምድረ በዳ ይንከራተቱ በነበረበት ወቅት የእግዚአብሔር ማደሪያ ነበር (ዘፀ 40፥34-35 ይመ):: ስሙ የተሰጠው፣ ከሲና ተራራ የወረዱት ሁለቱ የምስክር ጽላቶች የሚገኙት በጥንቱ ድንኳን ውስጥ በመሆኑ ነው (ዘፀ32፥15፤ 38፥21፤ ዘዳ10፥5)::

15፥6 *ሰባቱን መቅሠፍቶች፤* ከተከታታዮቹ መቅሠፍ ቶች የመጨረሻው ነው (ቍ1 ይመ):: *በወርቅ መታጠቂያ፤* የንጉሥነትና የክህነት አገልግሎት ምሳሌ ነው::

15፥7 *አምላክ ቍጣ፤* ከ2ተሰ 1፥7-9 ጋር ያነጻጽሩ::

15፥8 *ጢስ ተሞላ፤* ከዘፀ40፥34፤ 1ነገ8፥10-11፤ ሕዝ44፥4 ጋር ያነጻጽሩ:: ጢስ የእግዚአብሔር ኀይልና ክብር ምሳሌ ነው::

16፥2 *በምድር፤* የመጀመሪያዎቹን አራት ጽዋዎች (ቍ2-9) ከመጀመሪያዎቹ አራት መለከቶች ጋር ያነጻጽሩ (8፥7-12):: *የአውሬውን ምልክት፤* የ13፥16 እና ማብ ይመ:: *ክፉኛ የሚያሠቃይ ቍስል፤* ስድስተኛው መቅሠፍት በግብፃውያን ላይ ያስከተለውን ብርቱ ቍስል ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ (ዘፀ9፥9-11፤ እንዲሁም ኢዮ2፥7-8:13)::

16፥4 *በወንዞችና በውሃ ምንጮች፤* ከ8፥10-11 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም መዝ 78፥44 ይመ::

ደም ሆኑ:: 5ከዚያም በውሆች ላይ ሥልጣን ያለው መልአክ እንዲህ ሲል ሰማሁ፤

“ያለህና የነበርህ ቅዱሱ ሆይ፤
 እንዲህ ስለ ፈረድህ፣
 አንተ ጻድቅ ነህ፤
6የቅዱሳንንና የነቢያትን ደም ስላፈሰሱ፣
 አንተም ደግሞ ደም እንዲጠጡ
  አደረግሃቸው፤ ይህ የሚገባቸው ነውና::”

7እንዲሁም ከመሠዊያው እንዲህ የሚል ድምፅ ሰማሁ፤

“አዎን፤ ሁሉን ቻይ ጌታ አምላክ ሆይ፤
 ፍርድህ እውነትና ጽድቅ ነው”

8አራተኛውም መልአክ ጽዋውን በፀሐይ ላይ አፈሰሰ፤ ፀሐይም ሰዎችን በእሳት እንድታቃጥል ኀይል ተሰጣት:: 9እነርሱም በታላቅ ሐሩር ተቃጠሉ፤ በእነዚህም መቅሠፍቶች ላይ ሥልጣን ያለውን የእግዚአብሔርን ስም ተሳደቡ እንጂ ንስሓ አልገቡም፤ ክብርም አልሰጡትም::

10አምስተኛውም መልአክ ጽዋውን በአውሬው ዙፋን ላይ አፈሰሰ፤ የአውሬውም መንግሥት በጨለማ ተዋጠ፤ ሰዎችም ከሥቃያቸው የተነሣ ምላሳቸውን ያኝኩ ነበር፤ 11ደግሞም ከሥቃያቸውና ከቍስላቸው የተነሣ የሰማይን አምላክ ተሳደቡ እንጂ ከሥራቸው ንስሓ አልገቡም::

12ስድስተኛውም መልአክ ጽዋውን በታላቁ ወንዝ በኤፍራጥስ ላይ አፈሰሰ፤ ከምሥራቅ ለሚመጡ ነገሥታት መንገድ እንዲዘጋጅላቸው የወንዙ ውሃ ደረቀ:: 13ከዚያም ከዘንዶው አፍ፣ ከአውሬው አፍና ከሐሰተኛው ነቢይ አፍ እንቍራሪት የሚመስሉ ሦስት ርኩሳን መናፍስት ሲወጡ አየሁ:: 14እነርሱም ምልክቶች የሚያደርጉ የአጋንንት መናፍስት ናቸው፤ ሁሉን በሚችል አምላክ ታላቅ ቀን ለሚሆነው ጦርነት እንዲሰበስቧቸው ወደ ዓለም ሁሉ ነገሥታት ይሄዳሉ::

15“እነሆ፤ እንደ ሌባ እመጣለሁ፤ ዕራቍቱን እንዳይሆን ኀፍረቱም እንዳይታይ ነቅቶ ልብሱን የሚጠብቅ ሰው ብፁዕ ነው::”

16እነርሱም ነገሥታቱን በዕብራይስጥ አርማጌዶን በሚባል ስፍራ ሰበሰቧቸው::

17ሰባተኛውም መልአክ ጽዋውን በአየር ላይ አፈሰሰ፤ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ካለው ዙፋን “ተፈጸመ” የሚል ታላቅ ድምፅ ወጣ:: 18ከዚያም መብረቅ፣ ድምፅ፣ ነጐድጓድና ታላቅ የምድር መናወጥ ሆነ፤ ሰው በምድር ላይ ከተፈጠረ ጀምሮ እንዲህ ያለ ታላቅ የምድር መናወጥ ታይቶ አይታወቅም፤ ነውጡም እጅግ ታላቅ ነበር:: 19ታላቂቱ ከተማ ከሦስት ተከፈለች፤ የሕዝቦች ከተሞችም ፈራረሱ፤ እግዚአብሔርም ታላቂቱን ባቢሎን አስታወሰ፤ በብርቱ ቍጣው ወይን ጠጅ የተሞላውን ጽዋ ሰጣት:: 20ደሴቶች ሁሉ ሸሹ፤ ተራሮችም ሊገኙ አልቻሉም:: 21በሚዛን ሲመዘን እያንዳንዱ አርባ አምስት ኪሎ ግራም የሚሆን ታላቅ በረዶ በሰዎች ላይ ከሰማይ ወረደባቸው፤ መቅሠፍቱ እጅግ አሠቃቂ ስለ ነበር፣ ሰዎቹ ከበረዶው መቅሠፍት የተነሣ እግዚአብሔርን ተሳደቡ::

በአውሬው ላይ የተቀመጠችው ሴት

17 ሰባቱን ጽዋዎች ከያዙት ከሰባቱ መላእክት አንዱ መጥቶ እንዲህ አለኝ፤ “ና፤ በብዙ ውሆች ላይ የተቀመጠችውን የታላቂቱን አመንዝራ ፍርድ አሳይሃለሁ:: 2የምድር ነገሥታት ከእርሷ ጋር አመንዝረሩ፤ የምድር ነዋሪዎችም በዝሙቷ የወይን ጠጅ ሰከሩ::”

3ቀጥሎም መልአኩ በመንፈስ ወደ በረሓ ወሰደኝ፤ በዚያም አንዲት ሴት በስድብ ስሞች በተሞላ፣ ሰባት ራሶችና ዐሥር ቀን

16፥5 ራእ1፥4፤6፥10፤ 15፥3፡4
16፥6 ኢሳ49፥26፤ ሉቃ11፥49-51፤ ራእ1፥8፤6፥9፤14፥18፤ 15፥3፤19፥2
16፥8 ራእ6፥12፤ 8፥12፤14፥18
16፥9 ቍ11፡21፤ ራእ2፥21፤11፥13
16፥10 ዘፀ10፥21-23፤ ኢሳ8፥22፤ራእ8፥12፤ 9፥2፤13፥2
16፥11 ቍ2፡9፡21፤ ራእ2፥21፤11፥13
16፥12 ኢሳ11፥15፡ 16፤41፥2፤46፥11፤ ራእ9፥14
16፥13 ዘፀ8፥6፤ራእ 12፥3፤13፥1፤ 8፥2፤19፥20፤20፥10
16፥14 ማቴ24፥14፡24፤ 1ጢሞ4፥1፤ 6፥17፤17፥14፤19፥19፤ 20፥8
16፥15 ሉቃ12፥37፡ 39፤ራእ3፥18
16፥16 ቍ14፤መሳ 5፥19፤2ነገ23፥29፡29፡ 30፤ዘካ12፥11፤ራእ 9፥11
16፥17 ኤፌ2፥2፤ ራእ11፥15፤14፥15፤21፥6
16፥18 ዳን12፥1፤ ማቴ24፥21፤ ራእ4፥5፤6፥12
16፥19 ራእ14፥8፡ 10፤17፥18፤18፥5
16፥20 ራእ6፥14
16፥21 ቍ9፡11፤ ዘፀ9፥23-25፤ሕዝ 13፥13፤ 38፥22፤ ራእ8፥7፤11፥19
17፥1 ቍ5፡15፡16፤ ኢሳ23፥17፤ ኤር51፥13፤ራእ15፥1፡ 7፤16፥19፤ራእ19፥2
17፥2 ራእ14፥8
17፥3 ራእ1፥10፤ 12፥3፡6፡14፤13፥1፤

16፥5 *ያለህና የነበርህ* የ11፥17 ማብ ይመ፤ ከዘፀ 3፥14 ጋር ያነጻጽሩ::

16፥6 *ደም እንዲጠጡ አደረግሃቸው፤* የእጃቸውን ስጣቸው፤ እዚህ ላይ የተፈጸመው በደልና የተሰጠው ቅጣት ተመጣጣኝ ናቸው (ኢሳ 49፥26 ይመ)::

16፥7 *ከመሠዊያው፤* እንደ ሰው ወይም ሕይወት እንዳለው ተቈጥሯል::

16፥8 *በእሳት፤* በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ ብዙ ጊዜ የተያያዘው ከፍርድ ጋር ነው (ዘዳ28፥22፤ 1ቆሮ3፥13፤ 2ጴጥ3፥7 ይመ)::

16፥9 *ንስሓ አልገቡም፤* በ11፥13 ላይ የምድር ሕዝቦች ከደረሰው ታላቅ የምድር መናወጥ የተነሣ እግዚአብሔርን አክብረው ነበር:: እዚህ ላይ ደግሞ እግዚአብሔርን ይራገማሉ::

16፥10 *በአውሬው ዙፋን፤* በ2፥13 ላይ ከተጠቀሰው ከሰይጣን ዙፋን ጋር ያነጻጽሩ:: “ዙፋን” የሚለው ቃል በራእየ ዮሐንስ ውስጥ አርባ ሁለት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ከዚህ ውስጥ አርባዎቹ የእግዚአብሔርን ዙፋን የሚያመለክቱ ናቸው:: *ምላሳቸውን ያኝኩ ነበር፤* በ6፥15-17 ከተጠቀሰው ሁኔታ ጋር ያነጻጽሩ::

16፥11 *የሰማይን አምላክ፤* ይህ ሐረግ በዳን 2፥44 ላይ የገባው የዓለምን መንግሥታት ደምስሶ የራሱን ሁለንታዊና ዘላለማዊ መንግሥት የሚመሠረተውን ልዑል አምላክ ለመግለጽ ነው::

16፥12 *በኤፍራጥስ፤* የ9፥14 ማብ ይመ:: *ከምሥራቅ ለሚመጡ ነገሥታት፤* የጸርጣ/የፓርታ ነገሥታት እንደ ሆኑ ግልጽ ነው (17፥15-18፥24)፤ እነርሱም ከክርስቶስና ከሰማይ ሰራዊት ጋር የመጨረሻውን ጦርነት ከሚያደርጉት (19፥11-21) የ“ዓለም ሁሉ ነገሥታት” (ቍ 14) ከተባሉት የሚለዩ ናቸው::

16፥13 *እንቍራሪት፤* በዘሌ 11፥10 መሠረት እንቍራሪት ርኩስ እንስሳ ናት:: ምስሉ የሚያመለክተው በመጨረሻው ዘመን ሰዎች ክፉን ሐሳብ እንዲቀበሉና እንዲከተሉ የሚያደርገውን አሳሳች ፕሮፖጋንዳ ነው::

16፥14 *ምልክቶች፤* ከ13፥13 ጋር ያነጻጽሩ:: *ወደ ዓለም ሁሉ ነገሥታት፤* 6፥15 ይመ:: *አምላክ ታላቅ ቀን፤* ስለዚህ ጦርነት 19፥11-21 ይመ::

16፥15 *ብፁዕ፤* ለሦስተኛ ጊዜ የተጠቀሰ ቃል ነው (የ1፥3 ማብ ይመ)::

16፥16 *አርማጌዶን፤* ምናልባት ቃሉ የቆመው ሐር ማጌዶን ማለትም፣ “የመጊዶ ተራራ” ለሚለው ነው (የመሳ 5፥19 ማብ ይመ):: በርካታ ሊቃውንት ቃሉን ይህ ነው ተብሎ ከሚታወቅ ስፍራ ጋር አያያይዙትም፤ ቃሉ የሚያመለክተው እግዚአብሔር ክፉን ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ እንደሚያስወግድ ነው::

17፥1 *ሰባቱ መላእክት፤* ከ15፥1፤ ም16 ጋር ያነጻጽሩ:: *በብዙ ውሆች ላይ የተቀመጠችውን፤* መዝ 137፥1፤ ኤር 51፥13 ይመ:: *የታላቂቱን አመንዝራ፤* ይህን ትእምርት በተመለከተ መልአኩ የተናገረውን በቍ 18 ላይ ይመ:: በ17፥5 ላይ አመንዝራዪቱ፣ “ታላቂቱ ባቢሎን” ተብላለች::

17፥2 *በዝሙቷ የወይን ጠጅ፤* የ14፥8 ማብ ይመ፤ ከ18፥3፤ ኢሳ 23፥17 ኤር 51፥7 ጋር ያነጻጽሩ::

17፥3 *በመንፈስ፤* በመንፈሳዊ ልዕልና ውስጥ መሆኑን ለመግለጽ ነው (የ1፥10፤ የ4፥2 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 21፥10 ይመ):: *በስድብ ስሞች፤* የ13፥1 ማብ ይመ:: *ቀይ አውሬ፤* በም

ዶች ባሉት ቀይ አውሬ ላይ ተቀምጣ አየሁ:: 4 ሴቲቱም ሐምራዊና ቀይ ልብስ ተጐናጽፋ ነበር፤ ደግሞም በወርቅ፣ በከበሩ ድንጋዮችና በዕንቁዎችም አጊጣ ነበር፤ በእ ጇም የሚያስጸይፍ ነገርና የዝሙቷ ርኵ ሰት የሞላበትን የወርቅ ጽዋ ይዛ ነበር:: 5 በግምባሯም ላይ እንዲህ የሚል የምስጢር ስም ተጽፎ ነበር፤

ታላቂቱ ባቢሎን፣
የአመንዝሮችና
የምድር ርኵሰቶች እናት።

6 ሴቲቱንም በቅዱሳን ደምና በኢየሱስ ምስክሮች ደም ሰክራ አየኋት::

ባየኋትም ጊዜ እጅግ ተደነቅሁ:: 7 ከዚ ያም መልአኩ እንዲህ አለኝ፤ የምትደነቀው ለምንድን ነው? የሴቲቱን፣ እርሷ የተቀ መጠችበትንም፣ እንዲሁም ሰባት ራሶ ችና ዐሥር ቀንዶች ያሉትን የአውሬውን ምስጢር እነግርሃለሁ:: 8 ያየኸው አውሬ ቀደም ሲል ነበረ፤ አሁን ግን የለም፤ በኋላም ከጥ ልቁ ጒድጓድ ይወጣል፤ ወደ ጥፋቱም ይሄ ዳል:: ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ ስማቸው በሕይወት መጽሐፍ ተጽፎ ያልተገኘ የም ድር ነዋሪዎች አውሬው ቀድሞ የነበረ፣ አሁን ግን የሌለ፣ በኋላም የሚመጣ መሆ ኑን ሲያዩ ይደነቃሉ::

9 "ይህም፣ ጥበብ ያለው አእምሮ ይጠይ ቃል:: ሰባቱ ራሶች ሴቲቱ የምትቀመጥባ ቸው ሰባት ተራሮች ናቸው፤ 10 እነርሱም ደግሞ ሰባት ነገሥታት ናቸው:: አምስቱ ወድቀዋል፤ አንዱ አለ፤ ሌላውም ገና አል መጣም፤ ሲመጣ ግን ሊቈይ የሚገባው ለጥ ቂት ጊዜ ነው:: 11 ቀድሞ የነበረውና አሁን የሌለው አውሬ ስምንተኛው ንጉሥ ነው፤ እርሱም ከሰባቱ አንዱ ሲሆን ወደ ጥፋቱ ይሄዳል::

12 "ያየሃቸው ዐሥሩ ቀንዶች ገና መንግ ሥትን ያልተቀበሉ፣ ዐሥር ነገሥታት ናቸው፤ ነገር ግን ከአውሬው ጋር ለአንድ ሰዓት እንዲነግሡ ሥልጣን ይቀበላሉ:: 13 አንድ ሐሳ ብም አላቸው፤ ኀይላቸውንና ሥልጣናቸው ንም ለአውሬው ይሰጣሉ፤ 14 እነዚህ በጉን ይወጋሉ፤ በጉ ግን ድል ይነሣቸዋል፤ ምክን ያቱም እርሱ የጌቶች ጌታና የነገሥታት ንጉሥ ነው፤ ከእርሱ ጋር ያሉ የተጠሩት፣ የተመረጡትና የታመኑትም አብረው ድል ይነሣሉ::"

15 መልአኩም እንዲህ አለኝ፤ "አመንዝ ራዪቱ ተቀምጣባቸው ያየሃቸው ውሆች፦ ወገኖች፣ ብዙ ሰዎች፣ ሕዝቦችና ቋንቋዎች ናቸው:: 16 አውሬውና ያየሃቸው ዐሥሩ ቀን ዶች አመንዝራዪቱን ይጠሏታል፤ ባዶዋ ንና ዕራቍቷን ያስቀሯታል:: ሥጋዋን ይበ ላሉ፤ በእሳትም ያቃጥሏታል:: 17 የእግዚአብሔር ቃል እስኪፈጸም ድረስ ዕቅዱን እንዲፈ ጽሙ፣ ደግሞም በአንድ ሐሳብ እንዲስ ማሙና ሥልጣናቸውንም ለአውሬው እንዲ ሰጡ ይህን ሐሳብ በልባቸው ያኖረ እግዚ አብሔር ነውና:: 18 ያየሃትም ሴት በምድር ነገሥታት ላይ የምትነግሥ ታላቂቱ ከተማ ናት::

የባቢሎን ውድቀት

18 ከዚህ በኋላ ታላቅ ሥልጣን ያለው ሌላ መልአክ ከሰማይ ሲወርድ አየሁ፤ ከክብሩም ነጸብራቅ የተነሣ ምድር በራች፤ 2 እርሱም በብርቱ ድምፅ እንዲህ ብሎ ጮኸ፤

"ታላቂቱ ባቢሎን ወደቀች! ወደቀች!
የአጋንንት መኖሪያ፣
የርኩሳን መናፍስት ሁሉ መጠጊያ[ሀ]፣
የርኩስና የአስጸያፊ ወፎች ሁሉ
መጠለያ[ሀ] ሆነች::
3 ሕዝቦች ሁሉ የዝሙቷን ቍጣ ወይን ጠጅ

[ሀ] 2 ግሪኩ *እስር ቤት ወይም ወህኒ ይላል::*

18፥12:16
17፥4 ቍ2፤ኤር51፥7፤ ሕዝ28፥13፤ራእ14፥8፤ 18፥6:16
17፥5 ቍ1:2:7፤ ራእ14፥8
17፥6 ራእ16፥6፤ 18፥24
17፥7 ቍ3:5፤ ራእ12፥3
17፥8 ሉቃ፥31፤ ራእ3፥10፤13፥3:10፤ 20፥12
17፥9 ቍ3፤ራእ13፥18
17፥11 ቍ8
17፥12 ራእ12፥3፤ 18፥10:17:19
17፥13 ቍ17
17፥14 ማቴ22፥14፤ ዮሐ16፥33፤ 1ጢሞ6፥15፤ራእ16፥14
17፥15 ቍ1፤ ኢሳ8፥7፤ኤር47፥2፤ ራእ13፥7
17፥16 ቍ1፤ሕዝ16፥37: 39፤ራእ12፥3፤18፥8: 17:19፤19፥18
17፥17 ቍ13፤ ኤር39፥16፤2ቆሮ8፥16፤ ራእ10፥7
17፥18 ራእ16፥19፤ 18፥10:18:19:21
18፥1 ሕዝ43፥2፤ ራእ10፥1፤17፥1፤20፥1
18፥2 ኢሳ13፥21: 22፤34፥11:13-15፤ ኤር50፥39፤51፥37፤ ሶፎ2፥14:15:23፤ ሕዝ27፥9-25፤ ራእ14፥8፤17፥2
18፥3 ቍ7:9:11: 15:23፤ሕዝ27፥9-25፤ ራእ14፥8፤17፥2

13 ላይ ከባሕር የወጣው አውሬ ነው::

17፥5 *ምስጢር፤* ምናልባት ለባቢሎን የተሰጠው ስም ውስጥ ሊካተት ይችላል:: ይህ ቅቡል ከሆነ ለባቢሎን የተሰጠው ስም እንዲህ ተብሎ ሊተረጐም ይችላል፣ "ምስጢር፣ ታላቂቱ ባቢ ሎን፣ የአመንዝሮችና የምድር ርኵሰቶች እናት"::

17፥6 *በቅዱሳን ... ምስክሮች፤* 6፥9 ይመ::

17፥7 *ምስጢር፤* የ10፥7 ማብ ይመ::

17፥8 *ከጥልቁ ጒድጓድ፤* የ9፥1 ማብ ይመ:: *ወደ ጥፋቱም ይሄዳል፤* ምንም እንኳ አሁን ክፉ አይሎና በርትቶ ቢታይም፣ አንድ ቀን ፈጽሞ እንደሚጠፋ ምንም ጥርጥር የለውም:: *በሕ ይወት መጽሐፍ፤* የ3፥5 ማብ ይመ:: *ቀድሞ የነበረ፣ አሁን ግን የሌለ፣ በኋላም የሚመጣ፤* በጉን ለመምሰል የተደረገ ግልጽ ሙከራ ነው (1፥18፤ 2፥8):: በ1፥4:8፤ 4፥8 ላይ ስለ እግዚአብሔር የተነገ ረውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ:: እዚህ ላይ ሐረጉ የሚናገረው፣ አው ሬው ከዚህ በፊት ይኖር እንደ ነበር፣ አሁን ግን ስለ መኖሩ እን ደማይታወቅና ወደ ፊት ግን በሕይወት መኖሩን እንደሚያሳውቅ ነው:: ክፉ አሁን እያየለ ነው::

17፥9 *ሰባት ተራሮች፤* ሮም፣ ከቲቤር በስተግራ የሚገ ኙትን ሰባት ተራሮች ማእከል አድርጋ የጀመረችው ሰፈራ ልብ ሊባል የሚገባው ጒዳይ ሳይሆን አይቀርም:: በሰባት ተራሮች ላይ የተመሠረተች ከተማ መሆኗን በርካታ የሮም ጸሓፊዎች አውስ ተዋል ቪርጊል ማርሻል፣ ሲሴሮ)::

17፥10 *ሰባት ነገሥታት፤* ተራሮቹ የሚወክሉት ንጉሣዊ ወይም ፖለቲካዊ ኀይልን ካልሆነ፣ ሰባቱ ራሶች የሚያመለክቱት ሰባቱን ተራሮችና ሰባቱን ነገሥታት ነው የሚለው አቡቀለምሲ ሳዊ ትእምርቶች/ምልክቶች ተለዋዋጭ ባሕርይ እንዳላቸው ያሳ ያል:: *አምስቱ ... አንዱ ... ሌላውም፤* ይህ የሚያመለክተው፤ (1) ሰባት የሮም ነገሥታትን (2) ሰባት የዓለም መንግሥታትን ወይም (3) በጥቅሉ የሮም መንግሥትን ኀይል ምሳሌያዊ በሆነ መንገድ እንደ ሆነ ይነገራል::

17፥11 *አሁን የሌለው፤* ከ13፥3 ጋር ያነጻጽሩ፤ *ስምንተ ኛው ንጉሥ፤* የአንድን ንጉሥ ሚና የሚጫወተውን (ከሰባቱ አንዱ ሲሆን) የክርስቶስ ተቃዋሚን ቢሆንም፣ እውነታው ግን በእግዚአብሔርና በሰይጣን መካከል ያለውን ጦርነት ያካትታል::

7፥12 *ለአንድ ሰዓት፤* አጭር ጊዜን የሚያመለክት አባ ባል ነው::

17፥14 *የጌቶች ጌታና የነገሥታት ንጉሥ፤* የበጉን ሉዓ ላዊነትና ሁሉን ቻይነት በአጽንዖት የሚገልጽ ነው (ከዘዳ 10፥17፤ መዝ136፥2-3፤ ዳን2፥47፤ 1ጢሞ6፥15 ጋር ያነጻጽሩ)::

17፥18 *ታላቂቱ ከተማ፤* ከ17፥1 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ11፥8፤ 14፥8 ማብ ይመ::

18፥1 *ከክብሩም ነጸብራቅ የተነሣ ምድር በራች፤* ከዘፀ 34፥29-35፤ መዝ 104፥2፤ ሕዝ 43፥1-5፤ 1ጢሞ 6፥16 ጋር ያነጻ ጽሩ::

18፥2 *ባቢሎን ወደቀች!፤* ከኢሳ 21፥9፤ ኤር 51፥8 ጋር ያነጻጽሩ፤ የ11፥8፤ 14፥8 ማብ ይመ::

18፥3 *የዝሙቷን ቍጣ ወይን ጠጅ፤* የ14፥8 ማብ ይመ

ጠጥተዋልና፤
የምድር ነገሥታት ከእርሷ ጋር
አመንዝረዋል፤
የምድርም ነጋዴዎች ከብዙ ምቾቷ ኀይል
የተነሣ በልጽገዋል።”

[4]ከዚያም ከሰማይ ሌላ ድምፅ እንዲህ ሲል
ሰማሁ፤
“ሕዝቤ ሆይ፤ በኀጢአቷ እንዳትተባበሩ፣
ከመቅሠፍቷም እንዳትካፈሉ፣
ከእርሷ ውጡ፤
[5]ኀጢአቷ እስከ ሰማይ ድረስ
ተከምሯልና፤
እግዚአብሔርም ዐመፃዋን አስታውሷል።
[6]በሰጠችው መጠን ብድራቷን መልሱላት፤
ለሠራችው ሁሉ ዕጥፍ ክፈሏት፤
በቀላቀለችውም ጽዋ ዕጥፍ አድርጋችሁ
ቀላቅሉባት።
[7]ለራሷ ክብርና ምቾት የሰጠችውን ያህል፣
ሥቃይና ሐዘን ስጧት፤
በልቧም እንዲህ እያለች ትመካለች፤
“እንደ ንግሥት ተቀምጫለሁ፤
መበለትም አይደለሁም፤ ከቶም አላዝንም፤”
[8]ስለዚህ መቅሠፍቶቿ በአንድ ቀን
ይመጡባታል፤
ሞት፣ ሐዘንና ራብ ይሆኑባታል፤
የሚፈርድባት ጌታ እግዚአብሔር ብርቱ
ስለ ሆነ፣
በእሳት ትቃጠላለች።

[9]“ከእርሷ ጋር ያመነዘሩና በምቾት የኖሩ የምድር ነገሥታት፣ እርሷ ስትቃጠል የሚወጣውን ጢስ ሲያዩ ስለ እርሷ ያለቅሳሉ፤ ያዝናሉም። [10]ሥቃይዋንም በመፍራት በሩቅ ቆመው እንዲህ ይላሉ፤

“አንቺ ታላቂቱ ከተማ ወዮልሽ! ወዮልሽ!”
አንቺ ባቢሎን ብርቱዪቱ ከተማ፣
ፍርድሽ በአንድ ሰዓት ውስጥ
መጥቶአል።”

[11]“ሸቀጣቸውን ከእንግዲህ የሚገዛ ስለ ሌለ፣ የምድር ነጋዴዎችም ስለ እርሷ ያለቅሳሉ፤ ያዝናሉ፤ [12]ሸቀጡም፦ ወርቅ፣ ብር፣ የከበረ ድንጋይ፣ ዕንቍ፣ ከተልባ እግር የተሠራ ቀጭን ልብስ፣ ሐምራዊ ልብስ፣ ሐር ልብስ፣ ቀይ ልብስ፣ መልካም ሽታ ያለው ዕንጨት ሁሉ፣ ከዝሆን ጥርስ፣ ከውድ ዕንጨት፣ ከናስ፣ ከብረትና ከእብነ በረድ የተሠራ ዕቃ ሁሉ፣ [13]ቀረፋ፣ ቅመም፣ ከርቤ፣ ቅባት፣ ዕጣን፣ የወይን ጠጅ፣ የወይራ ዘይት፣ የተሰለቀ ዱቄት፣ ስንዴ፣ ከብቶች፣ በጎች፣ ፈረሶች፣ ሠረገሎች፣ እንዲሁም ባሮችና[a] የሰዎች ነፍሶች ነው።

[14]“እነርሱም፣ “የተመኘሽው ፍሬ ከአንቺ ርቆአል፤ ብልጽግናሽና ክብርሽ ሁሉ ጠፍቶአል፤ ዳግመኛም ተመልሶ አይመጣም” ይላሉ። [15]እነዚህን ነገሮች በመሸጥ በእርሷ የበለጸጉ ነጋዴዎች ሥቃይዋን ፈርተው በሩቅ ይቆማሉ፤ እነርሱም ያለቅሳሉ፤ ያዝናሉም፤ [16]ድምፃቸውን ከፍ አድርገው እንዲህ ይላሉ፤

“ቀጭን የተልባ እግር፣ ሐምራዊና ቀይ
ልብስ የለበሰች፣
በወርቅ፣ በከበረ ድንጋይና በዕንቍም
ያጌጠች፣
ታላቂቱ ከተማ ወዮላት! ወዮላት!
[17]ያ ሁሉ ሀብት በአንድ ሰዓት ውስጥ
ጠፋ።”

“የመርከብ አዛዦች ሁሉ፣ በመርከብ የሚጓዙ መንገደኞች ሁሉ፣ የመርከብ ሠራተኞችና ኑሮአቸውን በባሕር ላይ የመሠረቱ ሁሉ በሩቅ ይቆማሉ። [18]እርሷ ስትቃጠል የሚወጣውን ጢስ ሲያዩ፣ ‘እንደዚች ያለ ታላቅ ከተማ ከቶ የት አለ?’ እያሉ ይጮኻሉ። [19]በራሳቸውም ላይ አቧራ ነስንሰው እያለቀሱና እያዘኑ እንዲህ ብለው ጮኹ፤

“ ‘በባሕር ላይ መርከቦች ያላቸው ሁሉ፣
በእርሷም ሀብት የበለጸጉ፣
ለታላቂቱ ከተማ ወዮላት! ወዮላት!
በአንድ ሰዓት ውስጥ ጠፍታለች።
[20]ሰማይ ሆይ፤ በእርሷ ላይ ሐሤት አድርግ፤
ቅዱሳን፣ ሐዋርያትና ነቢያትም ሐሤት
አድርጉ፤
በእናንተ ላይ ባደረሰችው ነገር
እግዚአብሔር ፈርዶባታልና።’ ”

[21]ከዚያም አንድ ብርቱ መልአክ፣ ትልቅ የወፍጮ ድንጋይ የሚመስል ድንጋይ አንሥቶ ወደ ባሕር ወረወረው፤ እንዲህም አለ፤

[a]13 ግሪኩ እንዲሁም ሰውነቶችና የሰዎች ነፍሶች ይላል።

18፥4 ዘፍ19፥15፤ ኢሳ48፥20፤ ኤር50፥8፤52፥6፡9፡45፤2ቆሮ6፥17
18፥5 2ዜና28፥9፡ ዕዝ9፥6፤ኤር51፥9፤ ራእ16፥19
18፥6 መዝ137፥8፤ ኢሳ40፥2፤ኤር50፥15፡29፤ራእ14፥10፤16፥19፤ 17፥4
18፥7 መዝ10፥6፤ ኢሳ47፥7፡8፤ ሕዝ28፥2-8፤ ሶፎ2፥15
18፥8 ቍ10፤ ኢሳ9፥14፤47፥9፤ ኤር50፥31፡32፤ ራእ17፥16
18፥9 ቍ3፡7፡18፤ ኤር51፥8፤ኤር51፥8፤ ሕዝ26፥17፡18፤ ራእ14፥8፡11፤17፥2፡4፤ 19፥3
18፥10 ቍ15፡16፡ 17፡19፤ራእ17፥12
18፥11 ቍ3፡15፡ 19፤ሕዝ27፥27፡31
18፥12 ሕዝ27፥12-22፤ ራእ17
18፥13 ሕዝ27፥13፤ 1ጢሞ1፥10
18፥15 ቍ3፡10፡11፡ 17፡19፤ ዝ27፥31
18፥16 ቍ10፡19፤ ራእ17፥4
18፥17 ቍ10፡15፤ ሕዝ27፥28-30፤ ራእ17፥12፡16
18፥18 ቍ9፤ ሕዝ27፥32፤ ራእ13፥4፤17፥18፤19፥3
18፥19 ቍ10፡11፡ 15፡16፤ኢያ7፥6፤ ሰቆ2፥10፤ሕዝ27፥30፡ 31፤ራእ17፥16፡18
18፥20 ኤር51፥48፤ ራእ12፥12፤19፥2
18፥21 ኤር51፥63፤ ራእ5፥2፤10፥1፤ 17፥18

18፥4 *ከእርሷ ውጡ፤* የተለመደ ትንቢታዊ ማስጠንቀቂያ ነው (ከኢሳ 52፥11፤ ኤር 51፥45፤2ቆሮ 6፥17 ጋር ያነጻጽሩ)።
18፥6 *ዕጥፍ፤* የእጇን በሚገባ ስጧት ማለት ነው (የኢሳ 40፥2 ማብ ይመ)። *ጽዋ፤* 17፥4 ይመ።
18፥7 *መበለትም አይደለሁም፤* የባቢሎን ሰዎች በጦር ሜዳ እንዳልሞቱ ለመግለጽ የቀረበ ነው።
18፥9-20 በዚህ ክፍል ወይም ምንባብ ሦስት ዐይነት ሰዎች ያለቅሳሉ፤ (1) የምድር ነገሥታት (ቍ9)፤ (2) የምድር ነጋዴዎች (ቍ11)፤ (3) የባሕር ሰዎች (ቍ17)። ክፍሉ ወይም ምንባቡ የተመሠረተው ሕዝቅኤል ለጢሮስ ባለቀሰው ልቅሶ ላይ ነው (ሕዝ 27)፤ በቍ 12-13 ከተዘረዘሩት 29 ሸቀጣሸቀጥ ውስጥ 15 በሕዝ 27፥12-22 ላይ ተጠቅሰዋል።
18፥9 *ነገሥታት ... ስለ እርሷ ያለቅሳሉ፤ ያዝናሉም፤* ምና ልባት የሚያለቅሱትና የሚያዝኑት ስለከሰሩ ነው (ቍ11 ይመ)።
18፥12 *ሐምራዊ፤* ሙሪከስ ከተባለ ሼል ዓሣ የሚገኝ በመሆኑ እጅግ ውድ ቀለም ነው። *መልካም ሽታ ያለው ዕንጨት፤* ከሰሜን አፍሪካ የሚገኝ ውድ ጥቁር ዕንጨት ሲሆን፣ ዋጋቸው ውድ የሆኑ የቤት ዕቃዎችን ለማስጌጥ ያገለግላል። *እብነ በረድ፤* የሕዝብ ሕንፃዎችንና የባለጠጎችን መኖሪያ ቤት ለማስጌጥ ያገለግላል።
18፥13 *ከርቤ ... ዕጣን፤* ሰብአ ሰገል፣ ለሕፃኑ ኢየሱስ ያመጡት ስጦታ ነው (ማቴ 2፥11)። *ባሮችና የሰዎች ነፍሶች፤* የባሪያን ንግድ ያመለክታል።
18፥17 *የመርከብ አዛዦች፤* የመርከቡን ባለቤት ሳይሆን ነጂዎቹን ነው። በሐሥ 27፥11 ላይ ሁለቱም ተጠቅሰዋል።
18፥19 *በራሳቸውም ላይ አቧራ ነስንሰው፤* የሐዘንና የድንጋጤ መግለጫ ነው (ሕዝ27፥30 ይመ)። *በአንድ ሰዓት፤* ቍ 10፡17 ይመ።
18፥21 *ትልቅ የወፍጮ ድንጋይ፤* በማር 9፥42 ላይ ከተጠቀሰው ትልቅ የወፍጮ ድንጋይ ጋር የሚመሳሰል ነው። ይህ

"ታላቂቱ ከተማ ባቢሎን፣
እንዲህ ባለ ኀይል ትወረወራለች፤
ተመልሳም አትገኝም።
[22]የበገና ደርዳሪዎችና የሙዚቀኞች ድምፅ፣
የዋሽንትና የመለከት ነፊዎች ድምፅ፣
ዳግመኛ በአንቺ ውስጥ አይሰማም፤
የእጅ ጥበብ ባለሙያ፣
ዳግመኛ በአንቺ ውስጥ አይገኝም፤
የወፍጮ ድምፅም፣
ዳግመኛ በአንቺ ውስጥ አይሰማም።
[23]የመብራት ብርሃን፣
ዳግመኛ በአንቺ ውስጥ አይበራም፤
የሙሽራውና የሙሽራዪቱ ድምፅ፣
ዳግመኛ በአንቺ ውስጥ አይሰማም፤
ነጋዴዎችሽ የዓለም ታላላቅ ሰዎች ነበሩ፤
በአስማትሽም ሕዝቦች ሁሉ ስተዋል።
[24]በእርሷም ውስጥ የነቢያትና የቅዱሳን፣
በምድርም የተገደሉት ሁሉ ደም ተገኘ።"

ሃሌ ሉያ

19 "ከዚህ በኋላ የብዙ ሰዎችን ድምፅ የሚመስል ታላቅ ድምፅ በሰማይ እንዲህ ሲል ሰማሁ፤

ሃሌ ሉያ!
ማዳን፣ ክብርና ኀይል የአምላካችን ነው፤
[2]ፍርዱ እውነትና ጽድቅ ነውና፤
በዝሙቷ ምድርን ያረከሰችውን፣
ታላቂቱን አመንዝራ ፈርዶባታል፤
ስለ አገልጋዮቹም ደም ተበቅሏታል።"

[3]ደግሞም እንዲህ አሉ፤
"ሃሌ ሉያ!
ጢስ ከእርሷ ከዘላለም እስከ ዘላለም
ይወጣል።"

[4]ሃያ አራቱ ሽማግሌዎችና አራቱ ሕያዋን ፍጡራን በዙፋኑ ላይ ለተቀመጠው አምላክ ወድቀው ሰገዱ፤ እንዲህም አሉ፤
"አሜን፣ ሃሌ ሉያ!"

[5]ከዚህ በኋላ እንዲህ የሚል ድምፅ ከዙፋኑ ወጣ፤
"እናንተ አገልጋዮቹ ሁሉ፣
እርሱን የምትፈሩ፣
ታናናሾችና ታላላቆችም፣
አምላካችንን አመስግኑ!"

[6]ደግሞም እንደ ብዙ ሕዝብ ድምፅ፣ እንደ ኀይለኛ ወራጅ ውሃ ድምፅ፣ እንደ ብርቱም ነጐድጓድ ድምፅ የሚመስል እንዲህ ሲል ሰማሁ፤
ሃሌ ሉያ!
ሁሉን ቻይ ጌታ አምላካችን ነግሦአልና።
[7]የበጉ ሰርግ ስለ ደረሰ፣
የእርሱም ሙሽራ ራሷን ስላዘጋጀች፣
ደስ ይበለን፤ ሐሤት እናድርግ
ክብርም እንስጠው።
[8]የሚያንጸባርቅና ንጹሕ፣
ከተልባ እግር የተሠራ ቀጭን ልብስ
እንድትለብስ ተሰጣት።"
ከተልባ እግር የተሠራው ቀጭን ልብስ
የቅዱሳን የጽድቅ ሥራ ነው።

[9]መልአኩም፣ "'ወደ በጉ ሰርግ እራት የተጠሩ ብፁዓን ናቸው' ብለህ ጻፍ" አለኝ፤ ቀጥሎም፣ "እነዚህ የእግዚአብሔር እውነተኛ ቃሎች ናቸው" አለኝ።

[10]እኔም ልሰግድለት በእግሩ ሥር ተደፋሁ፤ እርሱ ግን፣ "ተው! ይህን አታድርግ! እኔም ከአንተና የኢየሱስን ምስክር ከያዙት ወንድሞችህ ጋር አገልጋይ ነኝ፤ ለእግዚአብሔር ስገድ፤ የኢየሱስ ምስክር የትንቢት መንፈስ ነውና" አለኝ።

በነጭ ፈረስ ላይ የተቀመጠው

[11]ከዚያም ሰማይም ተከፍቶ አየሁ፤ እነሆ አንድ ነጭ ፈረስ ነበረ፤ በፈረሱም ላይ፣ "ታማኝና እውነተኛ" የሚባል ተቀምጦ ነበር፤ እርሱም በጽድቅ ይፈርዳል፤ ይዋጋልም። [12]ዐይኖቹ እንደ እሳት ነበልባል ናቸው፤ በራሱም ላይ ብዙ ዘውዶች አሉ። ከእርሱ በቀር ማንም የማያውቀው ስም በእርሱ ላይ ተጽፎአል። [13]እርሱ በደም የተነከረ ልብስ ለብሶአል፤ ስሙም የእግዚአብሔር ቃል ነው። [14]የሰማይም ሰራዊት ነጭ፣ ንጹሕና ከተልባ እግር የተሠራ ቀጭን ልብስ ለብሰው፣ በነጫጭ ፈረሶች ላይ ተቀምጠው ይከተሉት ነበር። [15]ሕዝቦችን የሚመታበት ስለታም ሰይፍ ከአፉ ወጣ፤ "በብረት በትርም ይገዛቸዋል።" እርሱም ሁሉን ቻይ የሆነውን የእግዚአብሔርን የብርቱ ቍጣ ወይን መጭመቂያ ይረግጣል። [16]በልብሱና በጭኑ ላይ

18፥22 ኢሳ24፥8፤ ኤር25፥10፤ሕዝ26፥13
18፥23 ቍ3፤ ኢሳ23፥8፤ኤር7፥34፤ 16፥9፤25፥10፤ናሆ3፥4
18፥24 ኤር51፥49፤ ማቴ23፥35፤ ራእ16፥6፤17፥6
19፥1 ቍ3፡4፡6፤ ራእ4፥11፤7፥10፡12፤ 11፥15፡12፥10
19፥2 ራእ6፥10፤ 16፥7፤17፥1
19፥3 ቍ1፡4፡6፤ ኢሳ34፥10፤ራእ14፥11
19፥4 ቍ1፡3፡6፤ ራእ4፥4፡6፡10
19፥5 ቍ18፤ መዝ115፥13፤134፥1፤ ራእ11፥18፤13፥16፤ 20፥12
19፥6 ቍ1፡3፡4፤ ራእ1፥8፡15፤11፥15
19፥7 ቍ9፤ ማቴ22፥2፤25፥10፤ ኤፌ5፥32፤ራእ11፥13፤ 21፥2፡9፤22፥17
19፥8 ቍ14፤ ኢሳ61፥10፤ ሕዝ44፥17፤ዘካ3፥4፤ ራእ1፥2፤22፥8፡9
19፥9 ቍ10፤ ሉቃ14፥15፤ራእ1፥19፤ 21፥5፤22፥6
19፥10 ሐሥ10፥25፡ 26፤ራእ1፥2፤22፥8፡9
19፥11 ቍ19፡21፤ ዘፀ15፥3፤መዝ96፥13፤ ኢሳ11፥4፤ማቴ3፥16፤ ራእ6፥2፤3፥14
19፥12 ቍ16፤ ራእ1፥14፤2፥17፤6፥2፤ 12፥3
19፥13 ኢሳ63፥2፡ 3፤ዮሐ1፥1
19፥14 ቍ8፤ራእ3፥4
19፥15 ቍ21፤ መዝ2፥9፤ኢሳ11፥4፤ 2ተሰ2፥8፤ራእ1፥16፤ 2፥27፤12፥5፤14፥20

የወፍጮ ድንጋይ ትልቅ በመሆኑ የሚዘወረው በአህያ ነበር።

18፥24 *የነቢያት ... ደም*፤ 6፥10፤ 17፥6፤ 19፥2፤ ይመ፤ ከሕዝ 24፥7 ጋር ያነጻጽሩ።

19፥1 *የብዙ ሰዎችን*፤ የ7፥9 ማብ ይመ። *ሃሌ ሉያ!* ከቍ 1-6 ባለው ክፍል ብቻ አራት ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ በቀረው የአዲስ ኪዳን ክፍል አንድም ጊዜ አልተወሳም። ቃሉ የተገኘው፣ "ጌታን አመስግኑ "የሚል ፍቺ ካላቸው ሁለት የዕብራይስጥ ቃላት ነው።

19፥4 *ሃያ አራቱ ሽማግሌዎችና አራቱ ሕያዋን ፍጡራን*፤ የ4፥4 ማብ ይመ።

19፥7 *የበጉ ሰርግ*፤ በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ያለውን የጠበቀ ግንኙነት የሚገልጸው የሰርግ ምሳሌ የተወሰደው፣ ከብሉይ ኪዳን ትንቢታዊ መጻሕፍት ነው (ምሳሌ፦ ኢሳ54፥5-7፤ ሆሴ2፥19 ይመ)። በአዲስ ኪዳን ካለው አገባብ ጋር ያነጻጽሩ (ማቴ22፥2-14፤ ኤፌ5፥32)።

19፥9 *ብፁዓን*፤ ለአራተኛ ጊዜ የተጠቀሰ ቃል ነው (የ1፥3 ማብ ይመ)።

19፥10 *በእግሩ ሥር ተደፋሁ*፤ የ1፥17 ማብ ይመ፤ ከሐሥ 10፥25 ጋር ያነጻጽሩ። *መንፈስ*፤ ባሕርዩን የሚገልጽ ነው።

19፥11 *ነጭ ፈረስ*፤ በ6፥2 ላይ ከተጠቀሰው ነጭ ፈረስ ጋር አንድ አይደለም። እዚህ ላይ ዐውዱ የሚያመለክተው በነጩ ፈረስ ላይ የተቀመጠው ተዋጊው፣ መሲሑና ንጉሡ ነው።

19፥12 *ስም... ተጽፎአል*፤ ምስጢራዊ ስም ሲሆን፣ ትርጒሙ ከፍጥረት ሁሉ ተሰውሮአል።

19፥13 *በደም የተነከረ ልብስ*፤ በውጊያ ጊዜ የፈሰሰው የጠላት ደም (ከ14፥14-20፤ ኢሳ63፥1-3 ጋር ያነጻጽሩ) ወይም ከኀጢአት ሊዋጀን የፈሰሰው የክርስቶስ ደም ነው።

19፥14 *የሰማይም ሰራዊት*፤ መላእክት ናቸው (ከዘዳ 33፥2፤ መዝ 68፥17 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ወይም አማኞችም ሊሆኑ ይችላሉ (ከ17፥14 ጋር ያነጻጽሩ)።

19፥15 *ስለታም ሰይፍ*፤ የ1፥16 ማብ ይመ። *በብረት በትር*፤ የ2፥27 ማብ ይመ። *መጭመቂያ*፤ የ14፥19 ማብ ይመ።

እንዲህ የሚል ስም ተጽፎአል፤

"የነገሥታት ንጉሥና የጌቶች ጌታ::"

[17]ቀጥሎም አንድ መልአክ በፀሓይ ውስጥ ቆሞ አየሁ፤ እርሱም በሰማይ መካከል ለሚበሩ ወፎች ሁሉ እንዲህ ሲል በታላቅ ድምፅ ጮኸ፤ "ኑ፤ ወደ ታላቁ የእግዚአብሔር እራት ተሰብሰቡ፤ [18]የምትሰበሰቡትም የነገሥታትን ሥጋ፣ የጦር አዛዦችን ሥጋ፣ የብርቱ ሰዎችን ሥጋ፣ የፈረሶችንና የፈረሰኞችን ሥጋ እንዲሁም የሰዎችን ሁሉ፣ ይኸውም የጌቶችንና የባሮችን፣ የታናናሾችንና የታላላቆችን ሥጋ እንድትበሉ ነው::"

[19]ከዚህ በኋላ አውሬው፣ የምድር ነገሥታትና ሰራዊታቸው በፈረሱ ላይ ከተቀመጠውና ከሰራዊቱ ጋር ለመዋጋት ተሰብስበው አየሁ:: [20]ነገር ግን አውሬው ተያዘ፤ ከእርሱም ጋር በፊቱ ምልክቶችን ያደርግ የነበረው ሐሰተኛው ነቢይ ተያዘ:: በእነዚህ ምልክቶች የአውሬውን ምልክት የተቀበሉትንና ለምስሉ የሰገዱትን አሳተ:: ሁለቱም በሕይወት እንዳሉ በዲን ወደሚቃጠለው የእሳት ባሕር ተጣሉ:: [21]የቀሩት ደግሞ በፈረሱ ላይ ከተቀመጠው አፍ በሚወጣው ሰይፍ ተገደሉ፤ ወፎችም ሁሉ ከሥጋቸው በልተው ጠገቡ::

የሺህ ዓመቱ መንግሥት

20 የጥልቁን መክፈቻና ትልቅ ሰንሰለት በእጁ የያዘ መልአክ ከሰማይ ሲወርድ አየሁ:: [2]እርሱም የጥንቱን እባብ፣ ዘንዶውን፣ ማለትም ዲያብሎስን ወይም ሰይጣንን ይዞ ሺህ ዓመት አሰረው:: [3]ሺሁ ዓመትም እስኪፈጸምም ድረስ ከእንግዲህ ወዲህ ሕዝቦችን እንዳያስት ወደ ጥልቁ ጣለው፤ ዘጋውም፤ በእርሱም ላይ ማኅተም አደረገበት:: ከዚያ በኋላ ለጥቂት ጊዜ ሊፈታ ይገባዋል::

[4]ቀጥሎም ዙፋኖችን አየሁ፤ በዙፋኖቹም ላይ ለመፍረድ ሥልጣን የተሰጣቸው ሰዎች ተቀምጠው ነበር፤ ደግሞም ስለ ኢየሱስ ምስክርና ስለ እግዚአብሔር ቃል የተሰየፉትን ሰዎች ነፍሶች አየሁ:: እነርሱ ለአውሬው ወይም ለእርሱ ምስል አልሰገዱም፤ በግምባራቸው ወይም በእጃቸው ላይ የአውሬውን ምልክት አልተቀበሉም፤ እነርሱም ከሞት ተነሥተው ከክርስቶስ ጋር ሺህ ዓመት ነገሡ:: [5]የቀሩት ሙታን ግን ሺሁ ዓመት እስኪፈጸም ድረስ ከሞት አልተነሡም:: ይህ የመጀመሪያው ትንሣኤ ነው:: [6]በመጀመሪያው ትንሣኤ ተካፋይ የሚሆኑ ብፁዓንና ቅዱሳን ናቸው:: ሁለተኛው ሞት በእነርሱ ላይ ሥልጣን የለውም፤ ነገር ግን የእግዚአብሔርና የክርስቶስ ካህናት ይሆናሉ፤ ከእርሱም ጋር ሺህ ዓመት ይነግሣሉ::

የሰይጣን የመጨረሻ ዕጣ

[7]ሺሁም ዓመት ሲፈጸም ሰይጣን ከእስራቱ ይፈታል፤ [8]በአራቱ የምድር ማእዘናት ያሉትን ሕዝቦች፦ ጎግንና ማጎግን እያሳተ ለጦርነት ሊያሰልፋቸው ይወጣል፤ ቍጥራቸው በባሕር ዳርቻ እንዳለ አሸዋ ነው:: [9]እነርሱም ወደ ምድር ሁሉ ወጥተው የቅዱሳንን ሰፈርና የተወደደችውን ከተማ ከበቡ፤ ነገር ግን እሳት ከሰማይ ወርዶ በላቻው:: [10]ያሳታቸው ዲያብሎስም፣ አውሬውና ሐሰተኛው ነቢይ ወዳሉበት ወደ እሳቱና ወደ ዲኑ ባሕር ተጣለ፤ እነርሱም ቀንና ሌሊት ከዘላለም እስከ ዘላለም ይሠቃያሉ።

19፥16 ቍ12፤ 1ጢሞ6፥15
19፥17 ቍ21፤ ኢሳ34፥6፤ኤር12፥9፤ 46፥10፤ሕዝ39፥17፤ ራእ8፥13፤14፥6
19፥18 ቍ5፤ ሕዝ39፥18-20፤ ራእ6፥15
19፥19 ቍ11:21፤ ራእ13፥1፤16፥14:16
19፥20 ዳን7፥11፤ ማቴ24፥24፤ ራእ9፥17፤13፥12: 14:15:16፤20፥10: 14:15፤21፥8
19፥21 ቍ11:15: 17:19፤ራእ1፥16
20፥1 ሉቃ8፥31፤ ራእ1፥18፤10፥1፤18፥1
20፥2 ኢሳ24፥22፤ ማቴ4፥10፤2ጴጥ2፥4
20፥3 ቍ1:8:10፤ ዳን6፥17፤ማቴ27፥66፤ ራእ12፥9
20፥4 ቍ6፤ዳን7፥9፤ ማቴ19፥28፤ዕብ4፥12፤ ራእ1፥2፤3፥21፤6፥9፤ 13፥12:16፤22፥5
20፥5 ቍ6፤ሉቃ14፥14፤ ፊል3፥11፤ 1ተሰ4፥16
20፥6 ቍ4፤ 1ጴጥ2፥5፤ ራእ2፥11፤14፥13፤22፥5
20፥7 ቍ2
20፥8 ቍ3:10፤ ኢሳ11፥12፤ሕዝ7፥2፤ 38፥2:9:15፤39፥1፤ ዕብ11፥12፤ራእ7፥1፤ 12፥9፤16፥14
20፥9 መዝ87፥2፤ ሕዝ38፥9:22፤39፥6፤ ራእ13፥13
20፥10 ቍ3:8፤ ራእ9፥17፤12፥9፤14፥10: 11፤16፥13፤19፥20

19፥16 *የነገሥታት ንጉሥ* የ17፥14 ማብ ይመ::

19፥17 *ታላቁ የእግዚአብሔር እራት፤* የ"በጉ ሰርግ እራት" ቍ9 ይመ፤ ከሕዝ 39፥17-20 ያነጻጽሩ) የተለየ ባሕርይ አለው::

19፥20 *አውሬው ... ሐሰተኛው ነቢይ፤* የ13፥1:11 ማብ ይመ:: *በዲን ወደሚቃጠለው የእሳት ባሕር፤* 20፥10:14-15፤ 21፥8 ይመ:: በእሳት መቅጣት በመጽሐፍ ቅዱስና በብዙ የአይሁድ ጽሑፎች ውስጥ የተለመደ ነገር ነው (ለምሳሌ 1ሄኖክ 54፥1):: ምንም እንኳ ገሃነም የሚለው ቃል እዚህ ላይ ባይጠቀስም፣ ዮሐንስ ለመናገር የፈለገው ይህንኑ ነው (የማቴ 5፥22 ማብ ይመ):: የሰው መሥዋዕት ይቀርብባቸው የነበሩ የቤተ ጣዖት ስፍራዎች (2ነገ 16፥3፤23፥10፤ ኤር 7፥31)፣ በአቡቀለምሲሳዊ ሥነ ጽሑፎች ውስጥ፣ "ከሲኦል" ጋር ተመሳስለዋል::

19፥21 *ወፎችም ... በልተው ጠገቡ፤* በቍ17-18 ላይ የተጠቀሰው፣ "ታላቁ የእግዚአብሔር እራት" ነው::

20፥1-22፥21፤ እነዚህ ሦስት የመጨረሻ ምዕራፎች፣ በመጀመሪያዎቹ ሦስት የዘፍጥረት መጽሐፍ ምዕራፎች ውስጥ የተወሱትን ዐበይት ርእሶችና መሪ ሐሳቦች ያንጸባርቃሉ::

20፥1 *የጥልቁን መክፈቻና፤* የ9፥1 ማብ ይመ::

20፥2 *የጥንቱን እባብ፤* 12፥15፤ ዘፍ3፥1-5 ይመ:: *ዘንዶውን፤* የ12፥3 ማብ ይመ:: *ሺህ ዓመት፤* አንዳንዶች ይህን ሐረግ የሚተረጒሙት በቁሙ/ እንዳለ ሲሆን፣ በዚህ መሠረት ክርስቶስ በዚህ ምድር ለአንድ ሺህ ዓመት ይነግሣል ይላሉ:: ሌሎች ደግሞ ሐረጉን የሚተረጒሙት ተምሳሌታዊ በሆነ መንገድ ሲሆን፣ በዚህ መሠረት ሐረጉ በውል የማይታወቅ ረጅም ዘመንን ይወክላል ይላሉ:: ሺህ ዓመቱን በተመለከተ ሦስት ዋና ዋና አመለካከቶች አሉ፤ (1) *ሺህ ዓመት፤* በዚህ አመለካከት መሠረት ይህ ሐረግ የሚገልጸው በጌታ አምነው የሞቱ አማኞች ነፍስ አሁን በሰማይ ከክርስቶስ ጋር የነገሡ መሆኑን ነው:: አሁን ካለው የእግዚአብሔር መንግሥት በኋላ ክርስቶስ ዳግም ይመጣል:: ቀጥሎም የሙታን ትንሣኤና የመጨረሻው ፍርድ ይሆናል:: ከዚያም ክርስቶስ በአዲሱ ምድርና ሰማይ ለዘላለም መንግሡን ይቀጥላል:: (2) *ቅድመ ሺህ ዓመት፤* በዚህ አመለካከት መሠረት አሁን ያለው የእግዚአብሔር መንግሥት የሚያመራው ወደ ታላቁ ፍጻሜ ማለትም ወደ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ነው፤ ከዚያም የመጀመሪያው ትንሣኤ ይሆናል፤ ቀጥሎም ክርስቶስ በዚህ ምድር ለአንድ ሺህ ዓመት ይነግሣል፤ ጽድቅና ሰላም ይሰፍናል:: ከመጨረሻው ትንሣኤ በኋላ የመጨረሻው ፍርድ ይሰጣል፤ ቀጥሎም አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር ይመጣል፤ ጌታም ለዘላለም በአዲሱ ምድር ይነግሣል:: (3) *ድኅረ ሺህ ዓመት፤* በዚህ አመለካከት መሠረት ዓለም ቀስ በቀስ በክርስቲያኖች ትሞላለች፤ ከዚያም ሺህ ዓመት የተባለው ረጅሙ የሰላምና የብልጽግና ዘመን ይመጣል፤ ይህ ዘመን የሚደመደመው በክርስቶስ ዳግም ምጽአት፣ በሙታን ትንሣኤ፣ በመጨረሻው ፍርድና በዘላለም ሕይወት ነው::

20፥3 *ለጥቂት ጊዜ ሊፈታ ይገባዋል፤* ቍ 7-10 ይመ::

20፥4 *የተሰየፉትን ሰዎች ነፍሶች፤* 6፥9-11 ይመ:: *የአውሬውን ምልክት፤* የ13፥16 ማብ ይመ:: *ከሞት ተነሥተው፤* የመጀመሪያው ትንሣኤ ነው (ቍ5)::

20፥5 *የቀሩት ሙታን፤* ሰማዕት ከሆኑት በስተቀር (ቍ 4 ይመ) ክፉዎችን ወይም ማንኛውንም ሰዎች ነው::

20፥6 *ብፁዓን፤* ለአምስተኛ ጊዜ የተጠቀሰ ቃል ነው (የ1፥3 ማብ ይመ):: *ሁለተኛው ሞት፤* በቍ 14 ላይ፣ የ"እሳት ባሕር" ተብሎ ተገልጾአል (ከ21፥8 ጋር ያነጻጽሩ)::

20፥7 *ሺሁም ዓመት፤* የቍ 2 ማብ ይመ::

20፥8 *ጎግንና ማጎግን፤* የዓለምን መንግሥታት ይወክላሉ፤ እነርሱም ግምባር ፈጥረው ከእግዚአብሔር ጋር ለመዋጋት ይወጣሉ:: በብሉይ ኪዳን በሕዝ38-39 ላይ የተመሠረተ ሐሳብ ነው::

20፥10 *ቀንና ሌሊት... ይሠቃያሉ፤* የ14፥11 ማብ ይመ፤ ከ14፥10 ጋር ያነጻጽሩ::

ቃያሉ።

ሙታን ተፈረደባቸው

[11]ከዚህ በኋላ ታላቅ ነጭ ዙፋንና በእር ሱም ላይ የተቀመጠውን አየሁ። ምድርና ሰማይ ከፊቱ ሸሹ፤ ስፍራም አልተገኘላቸ ውም። [12]ሙታንን፣ ታላላቆችንና ታናናሾ ችን በዙፋኑ ፊት ቆመው አየሁ፤ መጻሕፍ ትም ተከፈቱ። ሌላም መጽሐፍ፣ እርሱም የሕይወት መጽሐፍ ተከፈተ፤ ሙታንም በመጻሕፍቱ ተጽፎ በተገኘው መሠረት እንደ ሥራቸው መጠን ተፈረደባቸው። [13]ባሕርም በውስጡ የነበሩትን ሙታን ሰጠ፤ ሞትና ሲኦልም በእነርሱ ውስጥ የነበሩትን ሙታን ሰጡ፤ እያንዳንዱም እንደ ሥራው መጠን ተፈረደበት። [14]ከዚያም በኋላ ሞትና ሲኦል ወደ እሳት ባሕር ተጣሉ፤ የእሳቱ ባሕር ሁለተኛው ሞት ነው። [15]ስሙ በሕይወት መጽሐፍ ተጽፎ ያልተገኘ ሁሉ ወደ እሳት ባሕር ተጣለ።

አዲሲቱ ኢየሩሳሌም

21 ከዚህ በኋላ አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር አየሁ፤ የመጀመሪያው ሰማ ይና የመጀመሪያዪቱ ምድር ዐልፈዋልና፤ ባሕርም ከእንግዲህ ወዲህ አይኖርም። [2]ቅድ ስቲቱ ከተማ፣ አዲሲቱ ኢየሩሳሌም ለባሏ እንደ ተዋበች ሙሽራ ተዘጋጅታ ከሰማይ ከእግዚአብሔር ዘንድ ስትወርድ አየሁ። [3]ደግ ሞም እንዲህ የሚል ታላቅ ድምፅ ከዙፋኑ ሲወጣ ሰማሁ፤ "እነሆ፤ የእግዚአብሔር ማደሪያ በሰዎች መካከል ነው፤ እርሱ ከእነርሱ ጋር ይኖራል፤ እነርሱም ሕዝቡ ይሆናሉ፤ እግዚአ ብሔር ራሱም ከእነርሱ ጋር ይኖራል፤ አምላ ካቸውም ይሆናል። [4]እንባን ሁሉ ከዐይናቸው ያብሳል፤ ከእንግዲህ ወዲህ ሞት ወይም ሐዘን ወይም ልቅሶ ወይም ሥቃይ አይኖ ርም፤ የቀድሞው ሥርዐት ዐልፎአልና።"

[5]በዙፋኑ ላይ የተቀመጠውም፣ "እነሆ፤ እኔ ሁሉን ነገር አዲስ አደርጋለሁ" አለ፤ ደግ ሞም፣ "ይህ ቃል የታመነና እውነት ስለ ሆነ ጻፍ" አለኝ።

[6]እንዲህም አለኝ፤ "ተፈጸመ፤ አልፋና ዖሜጋ፣ የመጀመሪያውና የመጨረሻው እኔ ነኝ፤ ለተጠማ ከሕይወት ውሃ ምንጭ ያለ ዋጋ እሰጣለሁ። [7]ድል የሚነሣ ይህን ሁሉ ይወርሳል፤ እኔም አምላክ እሆነዋለሁ፤ እር ሱም ልጅ ይሆነኛል። [8]ነገር ግን ፈሪዎች፣ የማያምኑ፣ ርኩሶች፣ ነፍሰ ገዳዮች፣ አመን ዝሮች፣ አስማተኞች፣ ጣዖት አምላኪዎች፣ ውሸተኞች ሁሉ ዕጣ ፈንታቸው በዲንና በእሳት ባሕር ውስጥ መጣል ይሆናል። ይህም ሁለተኛው ሞት ነው።"

[9]ሰባቱ የመጨረሻ መቅሠፍቶች የሞሉባ ቸውን ሰባቱን ጽዋዎች ከያዙት ከሰባቱ መላእክት አንዱ መጥቶ፣ "ና፤ የበጉ ሚስት የሆነችውን ሙሽራ አሳይሃለሁ" አለኝ። [10]በመ ንፈስም ወደ አንድ ትልቅና ረጅም ተራራ ወስዶኝ፣ ቅድስቲቱ ከተማ ኢየሩሳሌም ከሰ ማይ ከእግዚአብሔር ዘንድ ስትወርድ አሳየኝ። [11]እርሷም በእግዚአብሔር ክብር ታበራ ነበር፤ የብርሃኗም ድምቀት እጅግ እንደ ከበረ ድንጋይ እንደ ኢያስጲድ፣ እንደ መስተ ዋት የጠራ ነበር። [12]ዐሥራ ሁለት በሮች የነበሩት ትልቅና ረጅም ቅጥርም ነበራት፤ በበሮቹም ላይ ዐሥራ ሁለት መላእክት ቆመውና የዐሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገ ዶች ስም ተጽፎ ነበር። [13]በምሥራቅ ሦስት በሮች፣ በሰሜን ሦስት በሮች፣ በደቡብ ሦስት በሮች፣ በምዕራብ ሦስት በሮች ነበሩ። [14]የከተማዪቱም ቅጥር ዐሥራ ሁለት መሠረቶች ነበሩት፤ በእነርሱም ላይ የዐሥራ ሁለቱ የበጉ ሐዋርያት ስሞች ተጽፈው ነበር።

[15]ከእኔ ጋር ይነጋገር የነበረው መልአክ የከተማዪቱን በሮች ቅጥር የሚለካበት የወ ርቅ ዘንግ ነበረው። [16]ከተማዪቱም ርዝመ ቷና ስፋቷ እኩል ሆኖ አራት ማእዘን ነበረች። እርሱም ከተማዪቱን በዘንጉ ለካ፤ ርዝመቷም ዐሥራ ሁለት ሺህ ምዕራፍ[a] ሆነ፤ ስፋቷና ከፍታዋም እንዲሁ ሆነ። [17]ደግሞም የከተማዪቱን ቅጥር ለካ፤ ርዝመ ቱም የመልአክ መለኪያ በሆነው በሰው መለኪያ መቶ አርባ አራት ክንድ[b] ነበር።

[a]16 ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ኪሎ ሜትር ያህል ይሆናል።
[b]17 ሥልሳ አምስት ሜትር ያህል ይሆናል።

20፥11 ራእ4፥2፤6፥14
20፥12 ቁ15፤ ዘፀ32፥32፤ዘሌ29፥20፤ ኤር17፥10፤ዳን7፥10፤ 12፥1፤ሚል3፥16፤ ማቴ16፥27፤ሉቃ10፥20፤ ራእ3፥5፤11፥18፤19፥5፤ 21፥27
20፥13 ኢሳ26፥19፤ ማቴ16፥27፤ ራእ1፥18፤6፥8
20፥14 ቁ13፤ 1ቆሮ15፥26፤ ራእ2፥11፤19፥20
20፥15 ቁ12
21፥1 2ጴጥ3፥13፤ ራእ6፥14
21፥4 ኢሳ25፥8፤ 35፥10፤65፥19፤ 1ቆሮ15፥26፤2ቆሮ5፥17፤ ራእ7፥17፤20፥14
21፥2 ቁ10፤ ነህ11፥18፤ኢሳ52፥1፤ ዕብ11፥10፤12፥22፤ ራእ3፥12፤ 11፥2፤ 19፥7፤22፥19
21፥3 ዘፀ25፥8፤ 2ዜና6፥18፤ሕዝ48፥35፤ ዘካ2፥10፤2ቆሮ6፥16
21፥5 ቁ4፤ራእ4፥9፤ 20፥11፤19፥9፤22፥6
21፥6 ኢሳ55፥1፤ ዮሐ4፥10፤ራእ1፥8፤ 16፥17፤22፥13
21፥7 ቁ3፤ 2ሳሙ7፥14፤ዮሐ16፥ 33፤ሮሜ 8፥14፤2ቆሮ6፥16
21፥8 ቁ27፤ መዝ5፥6፤1ቆሮ6፥9፤ ዕብ12፥14፤ራእ2፥11 ፤9፥17፤22፥15
21፥9 ራእ15፥1፡6፡ 7፤19፥7
21፥10 ቁ2፤ሕዝ40፥2 ፤ራእ1፥10፤17፥3
21፥11 ቁ18፡19፡23፤ ኢሳ60፥1፡2፤ሕዝ43፥2፤ ራእ4፥3፡6፤15፥8፡22፥5
21፥12 ቁ15፡21፡ 25፤ሕዝ48፥30-34፤ራእ 22፥14
21፥14 ሐሥ1፥26፤ ኤፌ2፥20፤ዕብ11፥10
21፥15 ቁ12፤ ሕዝ40፥3፤ራእ11፥1
21፥17 ራእ13፥18

20፥12 *የሕይወት መጽሐፍ* የ3፥5 ማብ ይመ። *እንደ ሥራ ቸው መጠን ተፈረደባቸው፤* ሰዎች እንደ ሥራቸው መጠን እን ደሚፈረድባቸው በመዝ62፥12፤ ኤር17፥10፤ ሮሜ2፥6፤ 1ጴጥ 1፥17 እና በሌሎችም ስፍራዎች በግልጽ ተነግሮአል።

20፥13 *ሞትና ሲኦልም፤* 6፥8 እና ማብ ይመ።

20፥14 *እሳት ባሕር፤* የ19፥20 ማብ ይመ።

21፥2-22፥5 "ቅድስቲቱ ከተማ" በኢየሩሳሌም፣ በቤተ መቅደሱና በኤደን አትክልት ስፍራ የሚገኙትን ሁሉ አጠቃላ ትይዛለች።

21፥2 *ሙሽራ፤* የ19፥7 ማብ ይመ።

21፥3 *የእግዚአብሔር ማደሪያ፤* ዘሌ26፥11-12፤ ሕዝ37፥27፤ 2ቆሮ 6፥16 ይመ።

21፥4 *እንባን ሁሉ ... ያብሳል፤* 7፥17፤ ኢሳ25፥8 ይመ።

21፥6 *አልፋና ዖሜጋ፤* የ1፥8 ማብ ይመ። *ከሕይወት ውሃ፤* ከመዝ 36፥9 ጋር ያነጻጽሩ።

21፥7 *ድል የሚነሣ፤* በሰባቱ ደብዳቤዎች ውስጥ ከሚገኘው ድል መንሣት ጋር ያነጻጽሩ (2፥7፡ 11፡ 17፡26፤ 3፥5፡ 12፡ 21)።

21፥8 *አስማተኞች፤* ከሐሥ 19፥19 ጋር ያነጻጽሩ። በጥንት ዘመን ሰዎች ክፉን ይከላከሉ የነበረው ልዩ ልዩ ሥራ ሥሮችን እየበጠሱ አስማት በመሥራት ነበር። *በዲንና በእሳት ባሕር፤* የ19፥20 ማብ ይመ።

21፥9 *ሰባቱን የመጨረሻ መቅሠፍቶች፤* 15፥1 ይመ።

21፥10 *በመንፈስ፤* የ1፥10፤ 4፥2፤ 17፥3 ማብ ይመ።

21፥12 *ዐሥራ ሁለት በሮች፤* ሕዝ48፥30-35 ይመ። እዚህ ላይ ዐሥራ ሁለት ቊጥር የሚያመለክተው በአዲስ ኪዳኗ ቤተ ክርስቲያንና በብሉይ ኪዳን ሕዝበ እግዚአብሔር መካከል ዝም ድና/ ቀጣይነት መኖሩን ሊሆን ይችላል። ዐሥራ ሁለቱ መሠረ ቶች የዐሥራ ሁለቱን ሐዋርያት ስም እንደያዙ በቍ14 ላይ ይመ።

21፥15 *የከተማዪቱን ... የሚለካበት፤* ከሕዝ 40–41 ጋር ያነጻጽሩ። በራእ11 ላይ መለኪያው የሚያመለክተው ጥበቃን ነበር፤ እዚህ ላይ የሚያገለግለው ታማኝ አማኞች የሚኖሩባት ዘላ ለማዊ ስፍራ በስፋቱ እኩል መሆኑን ለማሳየት ነው።

21፥16 *ርዝመቷም ... ስፋቷና ከፍታዋም፤* እንደ መገና ኛው ድንኳንና እንደ ቤተ መቅደሱ ቅድስተ ቅዱሳን ክፍል የኩብ ቅርጽ አለው።

21፥17 *መቶ አርባ አራት ክንድ፤* አማራጭ ትርጒሙን

[18]ቅጥሩ የተሠራው ከኢያስጲድ ነበር፤ ከተ ማዪቱም እንደ መስተዋት ንጹሕ ከሆነ ወርቅ የተሠራች ነበረች። [19]የከተማዪቱ ቅጥር መሠረቶች በሁሉም ዐይነት የከበረ ድንጋይ ያጌጡ ነበር፤ የመጀመሪያው መሠ ረት ኢያስጲድ፣ ሁለተኛው ሰንፔር፣ ሦስ ተኛው ኬልቄዶን፣ አራተኛው መረግድ፣ [20]አምስተኛው ሰርዶንክስ፣ ስድስተኛው ሰር ድዮን፣ ሰባተኛው ክርስቲሎቤ፣ ስምንተ ኛው ቢረሌ፣ ዘጠነኛው ወራውሬ፣ ዐሥረ ኛው ክርስጵራስስ፣ ዐሥራ አንደኛው ያክ ንት፣ ዐሥራ ሁለተኛው አሜቴስጢኖስ[a] ነበረ። [21]ዐሥራ ሁለቱም በሮች ዐሥራ ሁለት ዕንቈች ነበሩ፤ እያንዳንዱም በር ከአንድ ዕንቍ የተሠራ ነበር። የከተማዪ ቱም አውራ መንገድ እንደ መስተዋት ብር ሃን የሚያስተላልፍ ንጹሕ ወርቅ ነበረ።

[22]ሁሉን ቻይ ጌታ አምላክና በጉ መቅደሷ ስለ ሆኑ፣ በከተማዪቱ ውስጥ ቤተ መቅደስ አላየሁም። [23]የእግዚአብሔር ክብር ብርሃን ስለ ሚሰጣትና በጉም መብራቷ ስለ ሆነ፣ ከተ ማዋ ፀሓይ ወይም ጨረቃ እንዲያበሩላት አያስፈልጋትም። [24]ሕዝቦች በብርሃኗ ይመ ላለሳሉ፤ የምድር ነገሥታትም ክብራቸውን ወደ እርሷ ያመጣሉ። [25]በዚያ ሌሊት ስለ ሌለ፣ በሮቿ በየትኛውም ቀን አይዘጉም። [26]የሕዝቦች ግርማና ክብር ወደ እርሷ ይገ ባሉ። [27]በበጉ የሕይወት መጽሐፍ ከተጻፉት በስተቀር፣ ርኩሰትን የሚያደርግና ውሸትን የሚናገር ሁሉ አይገባባትም።

የሕይወት ወንዝ

22 ከዚህ በኋላ መልአኩ ከእግዚአብሔርና ከበጉ ዙፋን የሚወጣውን እንደ መስተዋት የጠራውን የሕይወት ውሃ ወንዝ አሳየኝ፤ [2]ወንዙም በከተማዪቱ አውራ መን ገድ መካከል ይፈስ ነበር። በወንዙ ግራና ቀኝ በየወሩ እያፈራ ዐሥራ ሁለት ጊዜ ፍሬ የሚሰጥ የሕይወት ዛፍ ነበረ፤ የዛፉም ቅጠሎች ሕዝቦች የሚፈወሱባቸው ነበሩ። [3]ከእንግዲህ ወዲህ ርግማን ከቶ አይኖርም፤ የእግዚአብሔርና የበጉ ዙፋን በከተማዪቱ ውስጥ ይሆናል፤ አገልጋዮቹም ያመልኩታል፤ [4]ፊቱን ያያሉ፤ ስሙም በግምባራቸው ላይ ይሆ ናል። [5]ከእንግዲህ ወዲህ ሌሊት አይኖርም፤ ጌታ አምላክ ስለሚያበራላቸው የመብራት ወይም የፀሓይ ብርሃን አያስፈልጋቸውም፤ ከዘላለም እስከ ዘላለም ይነግሣሉ።

[6]መልአኩም፣ "እነዚህ ቃሎች የታመ ኑና እውነተኞች ናቸው። የነቢያት መናፍ ስት ጌታ አምላክ በቅርብ የሚሆነውን ነገር ለአገልጋዮቹ እንዲያሳይ መልአኩን ልኮ አል" አለኝ።

ኢየሱስ ይመጣል

[7]"እነሆ፤ ቶሎ እመጣለሁ፤ የዚህን መጽ ሐፍ የትንቢት ቃል የሚጠብቅ ብፁዕ ነው።"

[8]እነዚህን ነገሮች የሰማሁና ያየሁ እኔ ዮሐንስ ነኝ። እነዚህን ነገሮች በሰማሁና ባየሁ ጊዜ፣ እነዚህን ነገሮች ላሳየኝ መል አክ ልሰግድ በእግሩ ሥር ተደፋሁ፤ [9]እርሱ ግን፣ "ተው!፤ ይህን አታድርግ! እኔ ከአን ተና ከወንድሞችህ ከነቢያት እንዲሁም የዚ ህን መጽሐፍ ቃል ከሚጠብቁት ሁሉ ጋር አገልጋይ ነኝ፤ ለእግዚአብሔር ስገድ" አለኝ።

[10]እንዲህም አለኝ፤ "ጊዜው ስለ ደረሰ፣ የዚህን መጽሐፍ የትንቢት ቃል በማኅተም አትዝጋው፤ [11]ዐመፀኛው በዐመፁ ይቀጥል፤ ርኩሱም ይርከስ፤ ጻድቁም ይጽደቅ፤ ቅዱ ሱም ይቀደስ።"

[12]"እነሆ፤ ቶሎ እመጣለሁ፤ ዋጋዬ በእኔ ዘንድ አለ፤ ለእያንዳንዱም እንደ ሥራው መጠን እከፍለዋለሁ። [13]አልፋና ዖሜጋ፣ ፊተኛውና ኋለኛው፣ መጀመሪያውና መጨ ረሻው እኔ ነኝ።

[14]"ወደ ሕይወት ዛፍ ለመድረስና በበሮ ቿም በኩል ወደ ከተማዪቱ ለመግባት መብት እንዲኖራቸው ልብሳቸውን የሚያጥቡ ብፁ ዓን ናቸው። [15]ውሾች፣ አስማተኞች፣ ሴሰ ኞች፣ ነፍሰ ገዳዮች፣ ጣዖት አምላኪዎች፣ ውሸትን የሚወዱና የሚያደርጉ ሁሉ በውጭ አሉ።

[16]"እኔ ኢየሱስ እነዚህን ነገሮች እንዲ መሰክር መልአኬን ለአብያተ ክርስቲያናት ልኬአለሁ። እኔ የዳዊት ሥርና ዘር ነኝ፣ የሚያበራም የንጋት ኮከብ ነኝ።"

[17]መንፈስና ሙሽራዪቱ፣ "ና" ይላሉ፤ የሚ ሰማም፣ "ና" ይበል፤ የተጠማም ሁሉ ይምጣ፤

[a]20 ከእነዚህ የከበሩ ድንጋዮች መካከል የአንዳንዶቹ ምንነት በውል አይታወቅም።

21፥18 ቍ11:21
21፥19 ቍ11፤ ዘፀ28፥17-20፤ ኢሳ54፥11:12፤ ሕዝ28፥13
21፥20 ራእ4፥3
21፥21 ቍ12:18፤ ኢሳ54፥12
21፥22 ዮሐ4፥21:23፤ራእ1፥8፤5፥6
21፥23 ቍ11፤ ኢሳ24፥23፤60፥19:20፤ራእ5፥6፤22፥5
21፥24 ቍ26፤ ኢሳ60፥3:5
21፥25 ቍ12፤ ኢሳ60፥11፤ዘካ14፥7፤ ራእ22፥5
21፥26 ቍ24
21፥27 ኢሳ52፥1፤ ኢል3፥17፤ራእ20፥12፤ 22፥14:15
22፥1 ቍ17፤ መዝ36፥8፤46፥4፤ ሕዝ47፥1፤ዘካ14፥8፤ ዮሐ4፥10፤ ራእ4፥6
22፥2 ሕዝ47፥1፤ ራእ2፥7
22፥3 ዘካ14፥11፤ ራእ7፥15
22፥4 ማቴ5፥8፤ ራእ7፥3
22፥5 ኢሳ60፥19:20፤ዳን7፥27፤ዘካ14፥7፤ ራእ20፥4፤21፥23:25
22፥6 ቍ16፤ 1ቆሮ14፥32፤ ዕብ12፥9፤ራእ1፥1፤21፥5
22፥7 ቍ10:12:18:19:20፤ማቴ16፥27፤ ራእ1፥3፤16፥15
22፥8 ራእ1፥1፤ 19፥10
22፥9 ቍ10:18:19፤ራእ19፥10
22፥10 ቍ7:18:19፤ዳን8፥26፤ ሮሜ13፥11፤ራእ10፥4
22፥11 ሕዝ3፥27፤ ዳን12፥10
22፥12 ቍ7:20፤ ኢሳ40፥10፤62፥11፤ ማቴ16፥27
22፥13 ራእ1፥8:17፤21፥6
22፥14 ራእ2፥7፤ 7፥14፤21፥12:27
22፥15 ዘዳ23፥18፤ 1ቆሮ6፥9:10፤ገላ5፥19-21፤ፊል3፥2፤ቈላ3፥5:6፤ራእ21፥8
22፥16 ቍ6፤ማቴ 1፥1፤2ጴጥ1፥19፤ራእ

ይመ።

21፥20፤ አማራጭ ትርጕሙን ይመ።

21፥27 *በበጉ የሕይወት መጽሐፍ፤* የ3፥5 ማብ ይመ።

22፥2 *የሕይወት ዛፍ፤* ዘፍ2፥9፤ 3፥22፤ ሕዝ47፥12 ይመ።

22፥4 *ፊቱን ያያሉ፤* በጥንት ዘመን ወንጀለኞች ሲቀጡ ከንጉሥ ፊት እንዲወገዱ ይደረግ ነበር (አስ 7፥8 ይመ፤ ከ2ሳሙ 14፥24 ጋር ያነጻጽሩ)። ከዘላለም በረከት ውስጥ አንዱ ጌታን ፊት ለፊት ማየት ነው (ከ1ቆሮ 13፥12 ጋር ያነጻጽሩ)። *ስሙም፤* የ3፥12 ማብ ይመ።

22፥5 *ይነግሣሉ፤* 5፥10፤ 20፥6፤ ዳን7፥18:27 ይመ።

22፥6 *በቅርብ የሚሆነውን ነገር፤* 1፥1:19 ይመ። *ለአገልጋዮቹ፤* ቍ 3 ይመ።

22፥7 *ቶሎ እመጣለሁ፤* ቍ12:20፤ 2፥16፤ 3፥11 ይመ። *ብፁዕ፤* ለስድስተኛ ጊዜ የተጠቀሰ ቃል ነው (የ1፥3 ማብ ይመ)።

22፥8 *ልሰግድ በእግሩ ሥር ተደፋሁ፤* የ1፥17 ማብ ይመ።

22፥10 *ቃል በማኅተም አትዝጋው፤* ከዳን 12፥4 ጋር ያነጻጽሩ።

22፥12 *ቶሎ እመጣለሁ፤* ቍ7:20፤ 2፥16፤ 3፥11 ይመ። *ለእያንዳንዱም እንደ ሥራው፤* የ2፥23፤ 20፥12 ማብ ይመ።

22፥13 *አልፋና ዖሜጋ፤* የ1፥8 ማብ ይመ።

22፥14 *ብፁዓን፤* ለሰባተኛ ጊዜ የተጠቀሰ ቃል ነው (የ1፥3 ማብ ይመ)።

22፥15 *ውሾች፤* በሥርዐቱ መሠረት ንጹሕ ላልሆኑ ሰዎች ሁሉ የሚሰጥ ስም ነው። በዘዳ 23፥18 ለወንደቆች የተሰጠ ቃል ነው።

22፥16 *መልአኬን፤* ከ1፥1 ጋር ያነጻጽሩ። *የዳዊት ሥርና ዘር፤* የ5፥5 ማብ ይመ፤ ከኢሳ11፥1:10፤ ሮሜ1፥3 ጋር ያነጻጽሩ። *የሚያበራም የንጋት ኮከብ፤* ዘኍ24፥17 ይመ።

የሚፈልግም ሁሉ የሕይወትን ውሃ በነጻ ይውሰድ።

[18]የዚህን መጽሐፍ የትንቢት ቃል የሚ ሰማውን ሁሉ አስጠነቅቃለሁ፤ ማንም በዚህ ቃል ላይ አንዳች ቢጨምር፣ እግዚአብሔር በዚህ መጽሐፍ የተጻፉትን መቅሠፍቶች ይጨምርበታል፤ [19]ማንም በዚህ የትንቢት መጽሐፍ ከተጻፈው ቃል አንዳች ቢያጐድል፣ እግዚአብሔር በዚህ መጽሐፍ ከተጻፉት ከሕይወት ዛፍና ከቅድስቲቱ ከተማ ዕድሉን ያጐድልበታል።

[20]እነዚህን ነገሮች የሚመሰክረው፣ “አዎ፣ ቶሎ እመጣለሁ” ይላል።

አሜን፤ ጌታ ኢየሱስ ሆይ፤ ና።

[21]የጌታ የኢየሱስ ጸጋ ከእግዚአብሔር ሕ ዝብ[ሦ] ጋር ይሁን፤ አሜን።[የ]

1፥1፤4፤2፥28፤5፥5
22፥17 የሐ4፥10፤ ራእ2፥7፤14፥13፤ 19፥7
22፥18 ቀኊ7:10: 19፤ዘዳ4፥2፤12፥32፤ 30፥6፤ራእ15፥6-16፥21
22፥19 ቀኊ7:10: 18፤ዘዳ4፥2፤12፥32፤ ምሳ30፥6፤ራእ2፥7
22፥20 ቀኊ7:12፤ ማቴ16፥27፤1ቆሮ 16፥22፤ራእ1፥2
22፥21 ሮሜ16፥20

[ሦ]21 አንዳንድ ቅጆች ... *ከቅዱሳን ጋር ይሁን* ይላሉ።
[የ]21 አንዳንድ ቅጆች *አሜን* የሚለውን አይጨምሩም።

22፥18-19፤ በዘዳ 4፥2፤ 12፥32 ላይ ከተጠቀሱት ትእዛዞች ጋር ያነጻጽሩ። ማስጠንቀቂያው በተለይ የሚያያዘው ከራእይ መጽሐፍ ጋር ነው።

22፥20 *ቶሎ እመጣለሁ*፤ ቀኊ 7:12፤ 2፥16፤ 3፥11 ይመ። *ጌታ ኢየሱስ ሆይ፤ ና*፤ የ1ቆሮ 16፥22 ማብ ይመ።

ርእሳዊ ማጣቀሻ

ርእሳዊ ማጣቀሻ

ሀብት፡ ዘኍ7፥26-80፤መዝ12፥8፤ምሳ8፥10-11፥25-28፤19፥10፤22፥2፤
መክ5፥11፤10፥19፤አሞ3፥12፤ሉቃ6፥24-26፤16፥19-31፤18፥25፤
1ጢሞ6፥9-11፤ያዕ5፥1-6

ሄሮድስ፡ ማቴ2፤14፥1-12፤ሐሥ12፥1-23

ልሳናት፡ ሐሥ2፥1-13፤10፥44-48፤19፥1-7፤1ቆሮ12-14

ልብ፡ 1ሳሙ16፥1-13፤መዝ51፤ምሳ4፥23፤ኤር17፥9-10፤ማቴ12፥33-37

ልጆች (አስፈላጊነት)፡ ዘፍ19፥31፤ዘፀ21፥22-23፤ዘዳ25፥11-12፤ ሩት4፥14-15፤
1ዜና2፥32፤ኢዮ42፥12-13፤መዝ127፥3-5፤ኤር16፥2፤
ማር10፥13፤ሉቃ18፥15

ልግስና፡ ዘፍ13፥9፤ዘዳ23፥24-25፤ምሳ11፥25-28፤ሚል3፥10፤ሉቃ16፥9፤2ቆሮ8፥1፡7

ሐሜት፡ መዝ94፥20-23፤122፥5፤125፥3፤ምሳ10፥18-21፤29፥18፤መክ8፥2-6፤10፥6፤ሐሥ4፥19
፤ሮሜ13፥1-7፤ቲቶ3፥1-2

የሐሰት አማልክት፡ ሐሥ17፥23

የሐሰት ክስ፡ ኢዮ19፥29፤31፥35

ሐዋርያት፡ ሉቃ6፥13፤ሐሥ1፥26፤8፥1፤15፥19-21፤
1ቆሮ9፥15፤12፥28፤15፥8፤2ቆሮ12፥12፤ገላ1፥1

ሐዘን፡ ዘፀ3፥1-9፤ዘሌ10፥6፤ዘዳ34፥8፤ኢሱ7፥6-10፤2ሳሙ13፥19፤4፥1-2፤
ሕዝ27፥30፤ማቴ26፥36-46

ሐፍረት፡ ዕዝ9፥6-15፤መዝ25፤34፥1-7፤ሮሜ1፥16-17፤2ጢሞ1፥8-14

ሔዋን፡ ዘፍ1፥26-5፥2፤1ቆሮ11፥2-16፤1ጢሞ2፥8-15

ሕልም(ራእይ) ዘፍ2812-15፤31፥11፤መሳ7፥14፡15፤1ነገ3፥15፤1ዜና17፥2፤ኢዮ42፥5፤
ኢሳ1፥1፤6፥1፤ሕዝ1፥1፤3፥14፤ዘካ1፥8፤ራእ1፥19-20፤4፥2

ሕመም፡ 2ነገ5፥1፤7፥3፤2ዜና16፥12፤21፥15፤ኢዮ2፥7-8፤መዝ38፥3፤103፥3

ሕይወት፡

ከሞት በኋላ (በብሉይ ኪዳን)፡ ዘኍ20፥24፤1ሳሙ28፥19፤2ሳሙ12፥23፤
መዝ6፥5፤17፥15፤30፥9፤49፥15፤ምሳ2፥18፤መክ9፥10፤12፥7

ሕግጋት፡ ምሳ3፥1-4

ምንጭ፡ ዘፍ2፥7፤ኢዮ27፥3፤መዝ104፥30፤መክ12፥7

ኢፍትሐዊነት፡ ዘፍ18፥25፤2ሳሙ21፥6፡9፡14፤ኢዮ1፥13-19፤34፥19፤
መዝ73፥3- 5፤መክ2፥26፤4፥13-16

ያለ እግዚአብሔር፡ መክ1፥2፤6፥12

እርባና፡ 2ነገ11፥1-2፤ኢዮ3፥10-16፤መክ12፥6

የሕይወት (የመኖር) ትርጉም፡ መዝ73፥13፤90፥17፤102፥9-10፤ምሳ1፥7፤
መክ1፥2፤2፥3-11፡2፥13-16፤2፥13-16፤8፥16-17፤
11፥8፤2ቆሮ5፥10

መታረቅ፡ ማቴ5፥23-26፤ፊል4፥2-3፤2ቆሮ5፥11-6፥2፤ኤፌ2፥11-22ቆላ1፥15-23

መቤዠት፡ ዘፀ12፥29፤ዘኍ35፥19፤ሩት2፥20፤3፥12፤4፥3-6፤ኢዮ19፥25፤መዝ54፥7፤
90፥11-14፤130፥7-8፤ኢሳ35፥10ኤር17፥9፤ሆሴ13፥14፤ቈላ1፥17

መቃወም፡ መዝ88፥14፤ዮሐ9፥22

መገለጥ፡ መዝ19፥1-6፤ዮሐ1፥1-18፤ሐሥ14፥14፤ሮሜ1፥18-23፤ዕብ1፤
2ጢሞ3፥14-17፤2ጴጥ1፥19-21

መነቃቃት፡ 2ነገ23፥24-26፤2ዜና15፥12፤19፥4-5፤ነህ1፥6፤መዝ19፥7፤80፥18፤
ኢሳ19፥19-25፤ሕዝ37፥10

መሥዋዕቶች፡ ዘፀ20፥24፤29፥11-21፤ዘሌ1፥1፤17፥11፤ዘኍ7፥41-80፤
መዝ40፥6፤50፥5፡8-15፤50፥23፤51፥19፤1ጴጥ2፥5

ምንዝር(ግልሙትና)፡ ዘፍ35፥12፤ዘኍ5፥31፤ምሳ2፥22፤5፥3-10፤5፥22-23፤
23፥27፤31፥3፤ሕዝ23፥25፤ማቴ19፥1-9፤ማር10፥1-12

ማደጎ፡ ዘፍ15፥2፤41፥51-52፤48፥5፤50፥23፤ዘፀ2፥10፤ዘዳ21፥17፤ኤፌ1፥5

ስጦታ፤ ሐሥ21፥9፤ሮሜ12፥6፤1ቆሮ12፥1-31፤14፥2-4፤14፥20-25

ጸሎት፤ ሮሜ8፥27፤ኤፌ6፥18፤ይሁ20

ፍሬ፤ ሉቃ8፥15፤ገላ5፥22-26፤ዕብ12፥14

መካንነት፤ ዘፍ16፥2፤25፥2፤29፥31፤ዘኍ5፥28፤1ሳሙ1፥5፤መዝ113፥7-9

ምልጃ፤ ዘፍ18፥23-32፤1ነገ8፥33-51፤ዕዝ9፥5፥5-15፤ዳን9፥3-19፤ዮሐ17፤
ሮሜ8፥26-27፡31-34፤1ጢሞ2፥1-2፤ያዕ5፥16፤ዕብ7፥24-25፤1ዮሐ2፥1

መፍረድ (በሌሎች ላይ)፤ ሉቃ13፥3-5ዮሐ5፥22፤8፥7፤ሐሥ10፥4፤ሮሜ14፥1፤
1ቆሮ4፥3፤ያዕ4፥11-12

መጽደቅ፤ ሉቃ18፥13-14፤ሐሥ13፥39፤ሮሜ3፥22-28፤5፥1፡9፡19፤9፥31-32፤
1ቆሮ1፥30፤2፥21፤3፥11፤4፥16፣5፥5፤ 5፤5፥15-17፤ያዕ2፥14-26፤1ጴጥ2፥22

የመጨረሻዎቹ ቀናት፤ ኢሳ2፥2፤24፥18-20፤ኢል2፥30-32፤ሚክ4፥1፤ሐሥ2፥19-20፤1ቆሮ7፥29፤2ተሰ2፥2፤
2ጢሞ3፥1፤ዕብ9፥26፤1ጴጥ4፥7

መሪዎች፤

መንፈሳዊ፤ ዘኍ27፥18፤2ነገ4፥13፤6፥21፤13፥14፤16፥15-16፤2ዜና24፥16፤ነህ12፥1፤13፥28፤
ኢሳ29፥9-10፤32፥5-6፤56፥10፤ኤር29፥21-23፤ሆሴ6፥9፤ሶፎ3፥4፤
ሚል2፥፤3ማቴ20፥26-28፤23፥33፤ሉቃ11፥44፤ዮሐ21፥15-17፤1ቆሮ4፥16

መምረጥ፤ ዘፍ49፥10-12፤ዘፀ6፥14-27፤ዘዳ16፥18፤31፥3፤
መሳ11፥4-6፤1ዜና5፥2፤12፥2፤ኢሳ3፥6፤ሆሴ8፥4፤
1ጢሞ3፥2-7፤5፥24-25

ክፋዎች፤ ኢዮ34፥29-30፤ሕዝ11፥3

ችሎታ፤ መሳ6፥25፤12፥8፡11፡13፥25፤14፥6፤1ሳሙ10፥9-11፤
11፥6፤2ነገ2፥9፤ኢሳ45፥1

ኀላፊነት፤ ኤር23፥1፤ሕዝ44፥20-23፤ሚል2፥3፤ያዕ3፥1

ዝግጅት፤ ዘፀ17፥9፤ዘዳ34፥9፤1ነገ3፥7፤19፥19፤ምሳ30፥21-23

መሲሕ፤ መዝ110፥4፤ኢሳ16፥5፤32፥3፤ኤር33፥16፤ናሆ1፥15፤ዘካ11፥7፤
ማቴ16፥20፤17፥2፤20፥30፤ማር8፥30፤10፥47፤11፥8፤ሉቃ2፥32፤18፥34፤20፥41-44፤ዮሐ1፥46

ሌሎች ስሞቹ፤ መዝ2፥2፤110፥1፤ዘካ3፥8፤10፥4፤ሉቃ2፥23፤ዮሐ10፥1-15፤ራእ5፥5-6

የተነገረለት ትንቢት፤ ኢሳ7፥14-16፤9፥4-6፤32፥1፤53፥2፤
ሕዝ34፥11፤ዳን9፥24-27፤ዘካ6፥13፤12፥10፤ሉቃ3፥4-6

የዳዊት ልጅ፤ መዝ72፥5፤132፥12፤ኢሳ11፥1፤ሕዝ17፥22-24፤34፥23-24፤
ሐጌ2፥23፤ማር123፥35-37፤ሉቃ18፥38

ምስጢር፤ 1ቆሮ15፥50-58፤ኤፌ3፤ቈላ1፥24-25፤1ጢሞ3፥16

ምሳሌዎች፤ 2ሳሙ14፥2-3፤1ነገ22፥19-20፤2ዜና18፥18-21፤25፥18-19፤
ማቴ13፥11-13፤ማር4፥10-12፡21-25፤ሉቃ8፥4-10

መጽናት፤ ዮሐ10፥27-30፤ሮሜ8፥31-39፣ኤፌ6፥10-20፣ፊል1፥1-11፤ዕብ6፥1-6፤10፥26-39፤ያዕ1፥1-12፤ራእ2-3

ማመስገን፤(እግዚአብሔርን)፤ መዝ3፥1፤54፥6-7፤63፥4፤76፥10፥96፥1-3፡7-8፤150፥12፤ምሳ27፥2፡21

ሰዎች፤ መዝ22፥30-31፤111፥1፤112፥2-8፤145፥10፤ኢሳ24፥14-16፤ሆሴ14፥2፤
ሐጌ1፥8፤ራእ4፥9-10

ፍጥረት፤ መዝ148፥1-10፤150፥6፤ኢሳ55

ምክንያት አልባ ውሳኔ፤ ዘፍ43፥32፤46፥34፤አስ2፥10፤አሞ1፥13፤ዮና4፥3፤
ማቴ2፥23፤ሉቃ9፥53፤20፥16፤ዮሐ4፥9፤ሐሥ6፥1፤1ተሰ2፥16

መግቦተ እግዚአብሔር፤ መዝ104፥ማቴ10፥29-30፤ሐሥ14፥14-17

መንጻት፤ ዘሌ6፥10፤ኢሱ5፥15፤ሚል3፥2፤1ዮሐ3፥3

መቀደስ፤ ዮሐ17፥17፡19፤1ቆሮ1፥2፤ፊል1፥6፤1ተሰ4፥3-12

መስረቅ፤ ዘፀ20፥15፤22፥1-15፤ዘሌ19፥11-13፤ሚል3፥8-10፤ኤፌ4፥28

መገዛት፤

ለሌሎች፤ ኤፌ5፥21

በጋብቻ ውስጥ፤ ኤፌ5፥24-33፤1ጴጥ3፥5-6

ለሥልጣናት፤ ቈላ3፥18-4፥1፤1ጴጥ2፥13-17

ለእግዚአብሔር፤ ኢሳ18፥7፤19፥18፤ኤር27፥8-15፤29፥7

መከራ፤ ኢዮ5፥7፤6፥24፤11፥16፤34፥37፤መዝ88፥3፤ማር8፥34፤15፥23፤ሐሥ5፥41፤ራእ13፥10

የእግዚአብሔር ድርሻ፤ 2ሳሙ12፥14-15፤2ነገ5፥1፤መዝ34፥17፤71፥20፤97፥10፤ራእ13፥8

ሮሜ14፥4፡2ቆሮ5፥13

ትንሣኤ፤ ሕዝ37፥10፤ ዳን12፥2፡13፤ማቴ28፥17፤ሉቃ24፥5-6፤24፥31፡37-39፤ ሐሥ10፥41፤23፥9፤ሮሜ1፥4፤1ቆሮ15፥2

የመጨረሻዎቹ ቀናት፤ ኢሳ26፥19፤ዮሐ20፥17፤1ቆሮ15፥35-57፤ዕብ11፥35፤ራእ20፥4-5

ትንቢት፤ ዕዝ1፥1፤ኢሳ42፥1፤ማር2፥10

መፈጸሙ፤ ኢሳ49፥22፤ኤር31፥8፤31፥15፤ሕዝ17፥22-24፤ዳን2፥31-45፤ 11፥2-45፤አብ18-20፤ማቴ1፥1፤ሉቃ3፥4-6፤19፥41-44

ማስጠንቀቂያ፤ ኤር25፥15-17፤ዮና3፥4፤ሐሥ21፥4፡11-12

ማስተዋል፤ ኤር23፥5-8፤ዳን7፥1፡8፥27፤ሶፎ1፥2፤ዘካ6፥6፤ማቴ24፥15፤ ማር13፥5-25፤ሉቃ18፥34፤24፥45፤ራእ1፥19-20፤17፥9-14

ምሳሌዎች፤ 1ዜና12፥18፤25፥1፡6-7፤2ዜና18፥9፤ኢሳ12፥1-6፤ኤር13፥1-11፤ 28፥10፤29፥26፤ሆሴ1፥2፤ሚክ1፥8

ስለ ክርስቶስ፤ ማቴ17፥10፤21፥7፤1ጴጥ1፥10-11

ስለ ክርስቶስ መወለድ፤ ኢሳ9፥2፤40፥3-5፡9፤ሚክ5፥2

ስለ ክርስቶስ ሞት፤ መዝ22፥16፤50፥4-6፤52፥14፤53፥7

ስለ ወደፊት፤ 2ዜና7፥14፤ኢሳ41፥18፤ኤር1፥33-34፤ሕዝ3፥25፤4፥3-6፤ 38፥2-6

ለዛሬ ያለው ዓላማ፤ ኢሳ15፥1-9፤21፥1፤ዳን12፥9-10፤ሆሴ1፥11፤አሞ9፥11፤ ዘካ1፥8፤ሐሥ11፥27-30፤1ቆሮ14፥1

ትዕቢት፤ 2ነገ17፥14፤20፥13፤32፥25-26፤ኢዮ18፥2፤መዝ18፥44-45፤25፥9፤ምሳ21፥4፤ኤሳ16፥6፤አብ10-11፤ሉቃ17፥7-10፤1ቆሮ 5፥2፤14፥18፥ገላ6፥4

ትዕግሥት፤ ዘፍ40፥23፤1ሳሙ13፥11፤መዝ27፥14፤ምሳ14፥29፤21፥12፤ያዕ5፥7-11

ኀላፊነት፤ 2ነገ21፥9፤1ጢሞ4፥14

መቀበል፤ 2ነገ6፥5፤መዝ104፥14-15፤139፥16፤ኢሳ4፥4፤2ተሰ3፥6-13

ኀይል ሥልጣን

በሌሎች ላይ፤ መዝ101፥4፤ሐጌ2፥13-14፤ማቴ16፥11-12፤ማር8፥15፤ሉቃ11፥44፤ሐሥ27፥36

መንፈሳዊ፤ ዘፀ15፥6፤2ነገ2፥9፤2፥23-24፤ኢዮ1፥6፤ማቴ21፥21፤1ተሰ1፥5

የሰው፤ መዝ82፥1፤ዳን4፥35

የስልጣን ሽኩቻ፤ ነህ2፥10፡19፤6፥17-18

የቃላት፤ መዝ64፥3-6፤ምሳ10፥18-21፤25፥11፤መክ6፥10-11፤ ማቴ5፥22፤12፥36-37፤ያዕ3፥8

የእግዚአብሔር፤ ዘፀ10፥7፤17፥11-12፤ዘኍ24፥1፤ዘዳ2፥25፤መሳ16፥29-30፤1ነገ18፥46፤ 2ነገ2፥11፤ 1ዜና4፥9-10፤13፥10፤14፤2ዜና14፥14-15፤ኢዮ26፥7-14፤41፥10፤ መዝ46፥8፤77፥10፤93፥1-5፤ኢሳ41፥7፤52፥10፤64፥1-3፤ኤር46፥25፤49፥38፤ ማር11፥22-24፤ሐሥ5፥15፤8፥39-40፤1ቆሮ2፥4

ያለ አግባብ መጠቀም፤ 1ሳሙ13፥14፤ዳን4፥27፤ሚክ2፥9

ኀጢአት

ቅጣቱ፤ 1ዜና26፥41፤መዝ38፥4፤ዮሐ9፥41

የኀጢአት እድገት፤ 2ነገ18፥4

ማሸነፍ፤ ሮሜ6፥2-14፤7፥14-25

የማኅበር፤ ኢሱ7፥11፤2ሳሙ24፥15፤ዕዝ9፥6፤ኢሳ59፥12፤ሕዝ21፥4፤ዳን9፥3፡5፤ሚል4፥6

ሳይታሰብ የተሠራ፤ መዝ19፥12፤ሐሥ3፥14-15፡17፤ያዕ4፥17

በእግዚአብሔር መጠላቱ፤ መዝ5፥5

ይቅርታ የሌለው፤ ማቴ12፥31-32፤ማር3፥29

ድብቅ (ስውር)፤ 2ነገ17፥9፤ መዝ90፥8

የኀጢአት መዘዝ፤ ዘፍ12፥17፤1ሳሙ2፥31-33፤2ሳሙ12፥9-10፤21፥6፡9፡14፤1ዜና21፥14፤ ኢዮ5፥7፤15፥20፤መዝ7፥13፤16፤51፥4፤103፥10፤ኤር17፥9፤ ሕዝ7፥27፤18፥24፤ማቴ5፥29-30፤ሮሜ1፥24፡26፡28፤5፥13-14፤6፥1፤2ቆሮ7፥9

መወገዱ፤ ራእ22፥2

ሐሥ8፥9-24፤13፥6-12፤16፥16-18፤19፥13-19፤ገላ5፥20

ማረጋገጫ፤ ማቴ12፥39፤ሉቃ11፥29
ምልክቶች፤ ማቴ3፥6፤ሉቃ3፥3
ሽልማት፤ ኢዮ22፥21-25፤ኤር39፥18፤ማቴ5፥19፤9፥22፤ማር5፥34-36፤ሉቃ8፥48፤
2ቆሮ5፥10፤ኤፌ1፥3፤2ዮሐ8
በተግባር፤ ኢዮ2፥4-5፤ማቴ25፥35-36፤ሉቃ17፥6፤ሐሥ3፥6፤2ጢሞ2፥15፤ዕብ11፥7፤ያዕ2፥14-24
በችግር ጊዜ፤ መዝ116፥10፤ኢሳ10፥24፤ኤር12፥5-6፤ሰቆ3፥21-24፤ዕን2፥3፤ሶፎ3፥15፤ማቴ11፥3፤1ጴጥ1፥7
ኀይል፤ ዮሐ14፥12
የአብርሃም፤ ዘፍ15፥6፤ሮሜ4፥1-3
ከፍታና ዝቅታ፤ ዘፍ26፥7፤ዘኍ21፥5-6፤1ነገ9፥20-21፤2ነገ13፥18-19፤2ዜና16፥12፤24፥18፤
መዝ13፥1-5፤ኢሳ54፥1-17፤ማቴ8፥10፤ማር6፥51-52፤ሉቃ8፥13፤17፥5

ውጤት፤ 1ዜና11፥11፤2ዜና27፥6፤መዝ106፥31፤ማር11፥22-24
ጅማሬ፤ ኢሱ9፥9፤9፥25፤2ነገ5፥17፤ማቴ17፥20፤ሉቃስ17፥6
ትርጒም፤ ዕብ11፥1
እግዚአብሔር፤ ዘፍ27፥35፤45፥8፤ዘፀ4፥11፤11፥3፤1ዜና1፥1፤ኢዮ16፥6፤መዝ118፥18፤
ኤር51፥24፤ሕዝ6፥14፤ሐጌ1፥6፡9፤ራእ10፥7
እግዚአብሔር፤ እንደ ፈጣሪ፤ መዝ108፥7-9
እግዚአብሔር፤ እንደ አባት፤ ኢሳ64፥8፤ሆሴ11፥1-4፤ማር14፥36፤ሮሜ8፥23
እግዚአብሔር፤ እንደ አስተማሪ፤ ኢዮ38፥21፤40፥7፤42፥4፤ዮና4፥6-7
የእግዚአብሔር ቍጣ፤ ዘዳ1፥34፤ዕዝ10፥14፤ኢዮ16፥9፤መዝ2፥12፤76፥10፤79፥5፤ኢሳ6፥5፤ኢሳ6፥5፤6፥9-13፤
12፥1፤24፥14-16፤47፥6፤ኤር17፥4፤30፥22-24፤ሰቆ2፥4-5፤ሕዝ5፥13፤አብ10-11፤
ዘካ1፥2፡15፤ማቴ21፥12፤ራእ14-19-20
የእግዚአብሔር መገለጥ፤ መዝ23፥3
በመንፈስ፤ ዘፍ3፥89፤ዘዳ5፥4
በምልክት፤ 2ዜና5፥13-14፤ኢዮ38፥1፤42፥5፤መዝ18፥2፤27፥1፤35፥2፤61፥2፤
71፥3፤84፥11፤100፥3፤ኢሳ40፥10-11፤ሕዝ34፥11፤ሚክ7፥14፤ዮሐ10፥1-15
በሰው መልክ፤ ዘፍ18፥10፤32፥24፡28፤32፥30፤48፥16፤ኢሱ5፥14፤መሳ2፥1፡4፤6፥11፡14፤
ኢዮ36፥26፤መዝ13፥1፤32፥7፤34፥9-10፤67፥1፤ኤር18፥17፤ዳን3፥25፤
ዘካ4፥10፤ሉቃ1፥46-55፤22፥70-71፤ዮሐ1፥1፤ዕብ2፥17
የእግዚአብሔር ጥሪ፤ ኤር1፥5፤20፥7-9፤ሕዝ3፥18፤አሞ1፥1፤ዮና1፥10፤ሉቃ1፥15፤2ቆሮ10፥12፤ገላ1፥1፡1፤15-20፤
1ጢሞ1፥18፤2ጢሞ1፥6
የእግዚአብሔር ጥበቃ፤ ዘፀ16፥31፤ዘኍ2፥17፤33፥49፤ዘዳ14፥23፤ዕዝ5፥5ኢዮ10፥13-14፤29፥2፤39፥1-30፤
መዝ23፥3፤127፥2፤131፥2፤139፥5፤145፥14-16፤ኢሳ49፥16፤ዘካ11፥7
ለአካላዊ ፍላጎት፤ ዘፀ16፥8፤መሳ15፥29፤ነህ3፥1-32፤ሉቃ6፥35፤ፊል4፥19
የእግዚአብሔር፤ባሕርይ፤ ዘፀ34፥6-7፤1ሳሙ15፥29፤2ሳሙ7፥15፤22፥27፤1ዜና21፥15፤ነህ8፥9-11፤ኢዮ11፥23-
17፤መዝ7፥11፤18፥25-26፤33፥14-15፤90፥11-14፤95፥10፤102፥25-
26፤150፥2፤ኢሳ1፥1፤43፥25፥54፥7፤ኤር14፥7፡21፤30፥22-24፤
ሕዝ10፥12፤45፥13-25፤ዳን7፥9፤ናሆ1፥7፤ዘካ4፥10
የእግዚአብሔር፤ የተመረጠ ሕዝብ፤ ዘዳ4፥33፤አስ4፥14፤መዝ16፥3፤78፥67-68፤108፥7-9፤
ሕዝ36፥35-38፤ዘካ2፥8፤ሮሜ11፥22-32፤2ተሰ2፥13፤1ጴጥ1፥1
የእግዚአብሔር፤ ርኅራኄ፤ ዘፍ15፥16፤ዮሐ11፥35
የእግዚአብሔር፤ የበላይ ተቈጣጣሪነቱ፤ ዘዳ17፥15፤ኢሱ1፥4፤ነህ11፥3-19፤አስ4፥16፤9፥3-4፤ኢዮ9፥13
፤መዝ46፥8፤82፥6፤103፥19፤113፥5፤ኢሳ40፥23፤55፥11
ኤር29፥13፤ሕዝ1፥5-6፤

በመንግሥታት ላይ፤ ዘፍ36፥31፤ዘዳ9፥4፤ኢሱ8፥3-19፤1ሳሙ8፥21-22
፤2ነገ19፥25፤1ዜና17፥9፤2ዜና20፥22-23፤28፥5፤ኢዮ25፥3፤መዝ60፥8፤108፥7-9
፤ኢሳ10፥5-6፤33፥17-19፤ኤር21፥5፤51፥24ማቴ23፥37
በሰው ላይ፤ ዘፍ25፥23፤50፥20፤ዘፀ11፥3፤ዘኍ23፥11፡25፤መሳ14፥4፤1ሳሙ2፥25፤19፥20፤
2ዜና10፥15፤33፥13፤ኢዮ3፥23፤3፥15፤40፥8-14፤መዝ33፥10፤93፥1-5፤118፥6፤
ምሳ33፥10፤93፥1-5፤118፥6፤ምሳ16፥1-9፤መክ3፥14፤7፥13-4፤
ኢሳ28፥11፤53፥10፤ሰቆ5፥21፤ሕዝ22፥30፤38፥16፤ዮና1፥10፤
ሮሜ4፥17፤8፥29-30፤9፥8-33፤ኤፌ1፥4-5፤1ጢሞ2፥4
በክፉ ላይ፤ ዘዳ31፥16-21፤ኢሱ6፥21፤መሳ9፥23፤1ነገ15፥34፤ኢዮ1፥12፤2፥3፤6፥4፤16፥10-11፤
19፥8-12፤ዕን1፥6፡13፤ማቴ6፥10፤ዮሐ14፥30፤ሐሥ13፥48፤2፥23፤ሮሜ8፥28
በገዦች ላይ፤ ዘፍ41፥16፤ዘፀ10፥1፤2ነገ18፥25፤1ዜና5፥26፤ዕዝ7፥12-15፤
ኢዮ34፥29-30፤መዝ82፥6፤ኢሳ37፥7፤44፥28፤ኤር27፥6፤ሕዝ29፥20፤ዳን5፥18
የእግዚአብሔር፤ ስሜት

ሐዘን፤ ኢሳ5፥1፤63፥10፤ሕዝ7፥22፤ዮሐ11፥35፤ኤፌ4፥30
ቅናት፤ ሆሴ2፥13-14፤ኢል2፥18፤ናሆ1፥2፤ዘካ8፥2
ደስታ፤ ሶፎ3፥17
ጥላቻ፤ ሚል1፥2-3
የእግዚአብሔር ታማኝነት፤ ዘፀ16፥34፤መዝ18፥31፤71፥9-18፤ሰቆ2፥6
የእግዚአብሔር ክብር፤ ዘፀ16፥34ዘሌ9፥23፤1ነገ8፥10-13፤2ዜና5፥13-፤
2ዜና5፥13-14፤ኢዮ37፥21፤መዝ26፥8፤ሕዝ9፥3፤ዮሐ9፥3፤17፥1:5፤1ቆሮ11፥7፤2ጴጥ1፥
የእግዚአብሔር ምሪት፤ ዘፀ14፥1-4፤መዝ23፥4፤25፥12፤100፥3፤ዘካ1፥8፤ዮሐ16፥13፤ሐሥ16፥6-10
የእግዚአብሔር ቅድስና፤ ዘፀ13፥13፤30፥20-21፤ዘኍ1፥51-53፤4፥20፤17፥12፤20፥12-13፤
ዘጻ4፥24፤9፥4፤ሕዝ25፥3-7፤28፥25፤40፥22፡26፡34፡37
የእግዚአብሔር ሞገስ፤ ዘኍ14፥13-16፤መሳ11፥23-24፤2ሳሙ12፥14፤2ዜና2፥1፤ነህ2፥17፤ኢዮ1፥8፤
መዝ74፥20-23፤ኢሳ5፥15-16፤63፥12፥14፤ኤር32፥20-33፤ሕዝ36፥20
የእግዚአብሔር ቤት፤ ዘፀ35፥4-37፥29፤1ነገ8፥27፡29፤2ዜና3፥3-17፤
መዝ114፥2፤ኢሳ57፥15፤ሰቆ2፥1፤ሕዝ43፥9፤ሚክ1፥3፤ኤፌ2፥22
የእግዚአብሔር ምስል፤ ዘፍ1፥27፤9፥6፤ዘጻ19፥23፤ኢዮ33፥16-17፤
መዝ51፥4፤103፥14፤ምሳ19፥17፤መክ7፥29፤1ቆሮ11፥7
የእግዚአብሔር ፍርድ፤ ዘኍ33፥52-53፤ዘጻ2፥34፤3፥2፤ኢሱ6፥21፤2ነገ24፥4፤
ኢዮ20፥23-29፤መዝ98፥9፤ኢሳ24፥1-6፤26፥9-10፤66፥15-16፤
ኤር9፥25-26፤ሕዝ7፥2፤ሚል4፥1፤ማቴ11፥22፤ሉቃ10፥14፤ራእ6፥12-17
የእግዚአብሔር ሕግ፤ 2ነገ11፥12፤22፥8፤ነህ8፥3፤መዝ78፥5-7፤93፥5፤119፥1-176፤
ኢሳ13፥9-11፤ማቴ23፥23፤ሮሜ5፥20፤6፥14፤7፥10
መጠበቅ፤ ማቴ5፥17-18፤ገላ2፥19
በትክክል ያለመጠቀም፤ ኢሳ29፥13
አስፈላጊነቱ፤ ዘሌ19፥18-28፤ዘጻ30፥11፤መዝ11፥3፤19፥7-9፤107፥11፤2ቆሮ3፥6፤ገላ3፥1-25፤
1ጢሞ1፥9
ከክርስቶስ በኋላ፤ ዘጻ12፥32፤ማቴ8፥3፤ሉቃ16፥16-17፤ሮሜ10፥4፤1ቆሮ10፥3-4፤ኤፌ2፥15
የእግዚአብሔር ፍቅር፤ ዘፀ34፥14፤ዘጻ4፥24፤1ዜና21፥15፤ዕዝ2፥2-61፤ኢዮ19፥11፤23፥14-15፤
25፥6፤መዝ5፥5፤33፥5፤107፥33-43፤ኢሳ59፥2፤ኤር12፥7-8፤ማቴ18፥12፤ሉቃ15፥3-7
የእግዚአብሔር ስም፤ ዘፍ4፥26፤17፥1፤ዘፀ3፥14፤ዘኍ6፥27፤ዘጻ12፥5፤ኢሱ22፥22፤
መዝ20፥1፤25፥11፤ኤር14፥7፤ሉቃ1፥31፤2ጴጥ1፥17
የእግዚአብሔር ትዕግሥት፤ ኢሳ54፥7፤ኤር22፥2-5፤ሕዝ6፥14፤14፥20፤ሚክ3፥4
ሀልዎተ የእግዚአብሔር
በሁሉ ስፍራ፤ ዘሌ15፥31፤1ሳሙ16፥18፤ኢዮ26፥6፤መዝ22፥1-2፤100፥4፤ሕዝ11፥16
ምልክቶቹ፤ ዘፍ15፥17፤ዘፀ13፥21-22፤ዘሌ6፥12-13፤ዘኍ9፥15-16፤1ዜና13፥10፡14፤
መዝ18፥7-15፤ኢሳ33፥14፤ኤር3፥16፤አሞ4፥13፤ማቴ27፥51፤ማር9፥2-3፤15፥38
በሰዎች መካከል፤ መዝ26፥8፤ሕዝ43፥9፤ማቴ28፥20፤ቈላ1፥27፤ዕብ1፥3
ድብቅ፤ ኢዮ9፥13፤23፥8-9፤መዝ10፥1፤32፥6፤ኢሳ45፥15፤
ኤር14፥8-9፤ሰቆ2፥1፤ጻን1፥2፤ሆሴ5፥6፤ሚክ5፥2፤ዮሐ27፥51

የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል፤ ዘፍ22፥16-17፤ዘጻ4፥40፤ኢሱ1፥8፤1፥9፤2ዜና7፥14፤7፥18፤ነህ9፥15፤
መዝ25፥6፤89፥39፤ኢሳ54፥1-17፤59፥21፤ኤር14፥21፤2ቆሮ1፥20
መፈጸሙ፤ ኢሱ14-21፤መዝ138፥2፤ኢሳ40፥3-5፡9፤ኤር31፥33-34፤ዕን2፥3
የእግዚአብሔር ጥበቃ፤ ዘጻ2፥7፤መዝ20፥1፤37፥3-25፤54፥7፤57፥1፤91፥10፤97፥10፤
ማር16፥18፤ሉቃ21፥18፤ዮሐ17፥11-12፤ራእ7፥2፤11፥7
መላእክትን በመጠቀም፤ ዘፍ32፥1-2፤2ነገ6፥17፤ሕዝ9፥1-2
የእግዚአብሔር መዝገብ፤ መዝ56፥8፤130፥3-4፤ዘጻ7-10፤10፥21፤ሚል3፥16፤ራእ3፥5፤13፥8፤20፥12
የእግዚአብሔር ዝምታ፤ 1ሳሙ14፥37፤ኢዮ19፥7፤34፥29፤42፥2፤መዝ10፥1፤22፥1-2፤74፥9፤83፥1፤ኢሳ42፥14
የእግዚአብሔር ጊዜ፤ ዘፍ40፥23፤ዘፀ12፥40፤ዘጻ4፥33፤2ዜና33፥1-2፤34፥27-28፤
መዝ70፥1፡5፤ሐጌ2፥6፤ሉቃ21፥32፤ዮሐ2፥4፤ገላ4፥4፤ኤፌ1፥10

የእግዚአብሔር ፈቃድ
መቀበል፤ 2ነገ20፥16-19፤ ኢዮ1፥20፤10፥2፤23፥2፤41፥11፤
መዝ37፥4፤88፥10-12፤ ኢሳ39፥5-8
መቋቋም፤ ዘፀ10፥1፤ ዘጻ2፥30፤መክ3፥14፤ ኢሳ22፥14፤ ኤር13፥23፤
ሉቃ8፥13፤ ዮሐ12፥39፤ ሮሜ1፥24፡26፡፡28፤ 2ተሰ2፥11
የማወቂያ መንገድ፤ ዘፍ24፥14፤ዘኍ34፥13፤መሳ7፥15፤1ሳሙ6፥9፤1ዜና14፥10፡14፤መዝ95፥7፤
ኤር21፥1-2፤ሐሥ10፥10-20፤ሮሜ12፥2፤1ጢሞ4፥1
ምልክት ስለመጠየቅ፤ ዘፍ24፥14፤44፥5፡15፤መሳ6፥37-40፤1ሳሙ14፥10-

ዝንባሌ (የልብ)፣ ዘፍ4፥5-7፣መዝ73፥3-5፣77፥12፣81፥11፣86፥11፣መክ11፥10፣ኢሳ1፥11-14፣ ኤር17፥10፣ኢል2፥13፣ፊል4፥8፣ቈላ3፥2

ያዕቆብ፣ ዘፍ25፥19-34፣ዘፍ27፣28፥10-22፣29-30፣32
ይሁዳ፣ ዘጸ33፥7፣ዘኁ1፥27፣26፥22፣ኢሱ15፣መሳ1፥1-20፣2ሳሙ2፥1-4፣ 1ነገ12፥21-22፣14፥21-22፣2ነገ24፥1-16፣1ዜና28፥2-4፣ዕዝ1፥1-5፣ 10፥23፣ ማቴ1፥2-6
ይስሐቅ፣ ዘፍ18፥1-15፣22፥1-19፣24፣27፣35፥16-29፣ሮሜ9፥6-9፣ገላ4፥21-31

ይቅርታ
የሰው፣ ዘፍ33፥4፣50፥15-21፣ሉቃ15፥17-24፣23፥34፣ሐሥ7፥60፣2ጢሞ4፥16፣ ማቴ18፥35፣ ሉቃ11፥4፣ኤፌ4፥32፣ቈላ3፥13
የእግዚአብሔር፣ ዘፀ34፥6-7፣መዝ32፥5፣51፥1-2፡7፡9፣103፥8፡12፣ኢሳ38፥17፣ 43፥25፣44፥22፣55፥7፣ኤር31፥34፣ማር2፥1-11፣ሉቃ24፥45፣ ሐሥ2፥38፣3፥19፣10፥43፣13፥38፣1ዮሐ1፥9

ደም፣ ዘፍ9፥4፣ዘፀ24፥6፡8፣29፥11-21፣ዘሌ17፥11፣ዕብ9፥14፣9፥22
ደስታ (ሐሤት)፣ መዝ100፥2፣መክ2፥1-2፣7፥3፣ኢሳ5፥8፣35፣ማቴ5፥1-12፣ሉቃ15፣ ዮሐ13፥1-17፣ሐሥ17፥18፣ገላ5፥16-26፣ፊል4፥4-9፣ቈላ1፥24፣ያዕ1፥2-18፣ 1ጴጥ1፥1-9፣4፥12-19
ደቀ መዝሙርነት፣ ማቴ4፥20፣8፥20፣16፥24፣28፥19፣ማር1፥16-17፣8፥34፣10፥21፣ሉቃ6፥13፣ 9፥23፣57-62፣14፥25-34፣ ዮሐ1፥40-42፣8፥51፣15፥1-17፣21፥15-19፣ሮሜ 12፥1፣ፊል3፥10
የልብ ደንዳናነት፣ ምሳ29፥1

ደግነት (ልግስና)፣ ዘፍ32፥10፣39፥21፣ሩት2፥20፣1ነገ3፥6፣ዕዝ9፥9፣ ኢዮ10፥12፣ኢሳ54፥8፣ገላ5፥16-26፣ሆሴ11፥4፣ ሐሥ14፥17፣ቲቶ3፥4

ዲያቆን፣ ሐሥ6፥1-4፣1ጢሞ3፥8-13
ዳዊት፣ 1ሳሙ16፣17፣ 2ሳሙ7፣11-12፣መዝ51፣ማቴ1፥1-18፣21፥41-45፣ሉቃ26-33
ዳግም መወለድ፣ ዮሐ3፥1-21፣ቲቶ3፥4-8
ዳግም ምጽአት፣ ማቴ24-25፣ዮሐ14፥1-14፣ሐሥ1፥6-8፣1ቆሮ15፥12-28፣ 1ተሰ4፥13-5፥11፣2ተሰ2፣ 2ጴጥ3፣ራእ19-20
ድነት፣
መጣት፣ ሮሜ11፥21-22፣1ቆሮ9፥27፣ዕብ6፥6፣2ጴጥ2፥20-22
ለሰዎች ሁሉ፣ ዘፍ35፥11፣ዘጸ4፥33፣ሩት4፥22፣2ዜና6፥33፣አስ13፥1-3፣መዝ22፥27፣ 86፥9፣ ኢሳ42፥6፣ ኤር31፥31፣48፥47፣ አሞ9፥12፣ ዮና2፥7-9፣ ሶፎ2፥11፣ዘካ9፥7፣ማቴ2፥2፣15፥23-26፣ሉቃ2፥32፣ዮሐ10፥16፣ ሐሥ10፥45፣1ጢሞ2፥4
በእምነት፣ ዘፍ15፥6፣ መዝ106፥31፣127፥1-2፣ኢሳ26፥2፣ ሕዝ33፥13፣ ማቴ5፥20፣25፥35-36፣ሉቃ19፥9፣ሐሥ15፥20፣ሮሜ10፥3-7፣ ዕን4፥11፣ ያዕ2፥14-24
በክርስቶስ ማመን፣ ዮሐ3፥16-18፣6፥29፣8፥37፡40፡51፣13፥8፣17፥2፡6፡9፣ ሐሥ13፥48፣ 2ቆሮ13፥5፣2ጢሞ2፥19
እግዚአብሔር ለአብርሃም የሰጠው ተስፋ፣ ዘፍ12፥3፣ዘጸ26፥18፣1ነገ8፥43 መዝ47፥9፣ኢሳ19፥19-25፣ኤፌ3፥3-4፡6፡9

ግንዛቤ (መረዳት)፣ መዝ67፥2፣87፥4፣98፥2-3፣ምሳ10፥16፣ኢሳ52፥15፣ኤር22፥16፣ ማቴ10፥5፣19፥17፣ሐሥ4፥12፣ሮሜ1፥16፣ፊል2፥12-13

የድነት ዋስትና፣ መዝ37፣ ሮሜ8፣ 2ጢሞ1፥8-12፣1ዮሐ2፥28-3፥24፣5፥9-13
ከድንግል መወለድ፣ ማቴ1፥23
ድሃ (ሰዎች)፣
መርዳት፣ ዘሌ25፥36-37፣ዘጸ15፥1-11፣ሩት2፥2፣1ሳሙ25፥8፣ነህ5፥7፣መዝ10፥18፣ ማር10፥21፣14፥7፣ሉቃ16፥19-31፣ዮሐ12፥8፣1ቆሮ16፥1-4
መገፋታቸው፣ ኤር5፥27፣ሕዝ24፥7
የእግዚአብሔር ፍቅር፣ መዝ113፥7-9፣ምሳ19፥17

ካርታ 1፡ የርእሳን አበው ዓለም

የሜድትራኒያን ባሕር
(ታላቁ ባሕር)
ደማስቆ
ጢሮስ
ዳን
አኮ
ጥብርያዶስ
ናዝሬት
የገሊላ ባሕር
(የኪኔሬት ባሕር)
የታቦር ተራራ
የሞሬ ተራራ
ቴል አቪቭ
ኢዮጴ
ራባት
የናባው ተራራ
ቤተልሔም
ኬብሮን
ጋዛ
ዓይን ጋዲ
ሙት ባሕር
(ጨው ባሕር)
ቤርሳቤህ
ጺን
ምድረ በዳ
የሴይር
ምድረ በዳ
ሱር
ምድረ በዳ
ፋራን
ምድረበዳ
ሲና
ሲና
ምድረ በዳ
ኤጽዮን ጋብር
የምሥራቅ
ቀይ ባሕር
0 10 20 30 40 ማይልስ
0 10 20 30 40 50 60 ኪ.ሜ.

ካርታ 3፡ ፀአተ እስራኤልና የከነዓን መያዝ

ካርታ 4፡ የዐሥራ ሁለቱ ነገዶች ምድር

ካርታ 5፡ የዳዊትና የሰሎሞን መንግሥት

ካርታ 6፡ የእስራኤልና የይሁዳ ነቢያት

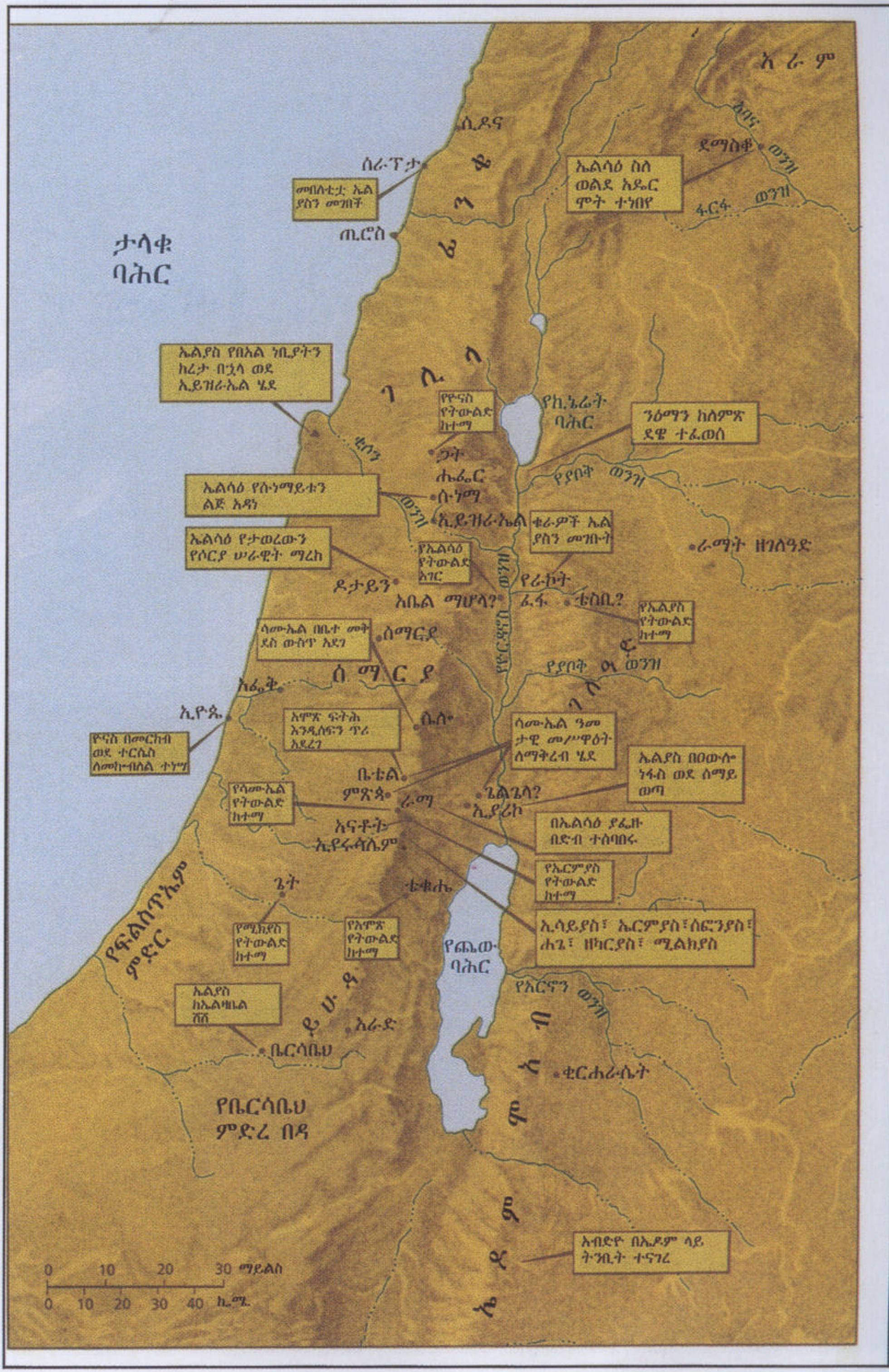

ካርታ 7፡ የአሦራውያንና የባቢሎናውያን ግዛት

ካርታ 8፡ ኢየሩሳሌም በኢየሱስ ዘመን

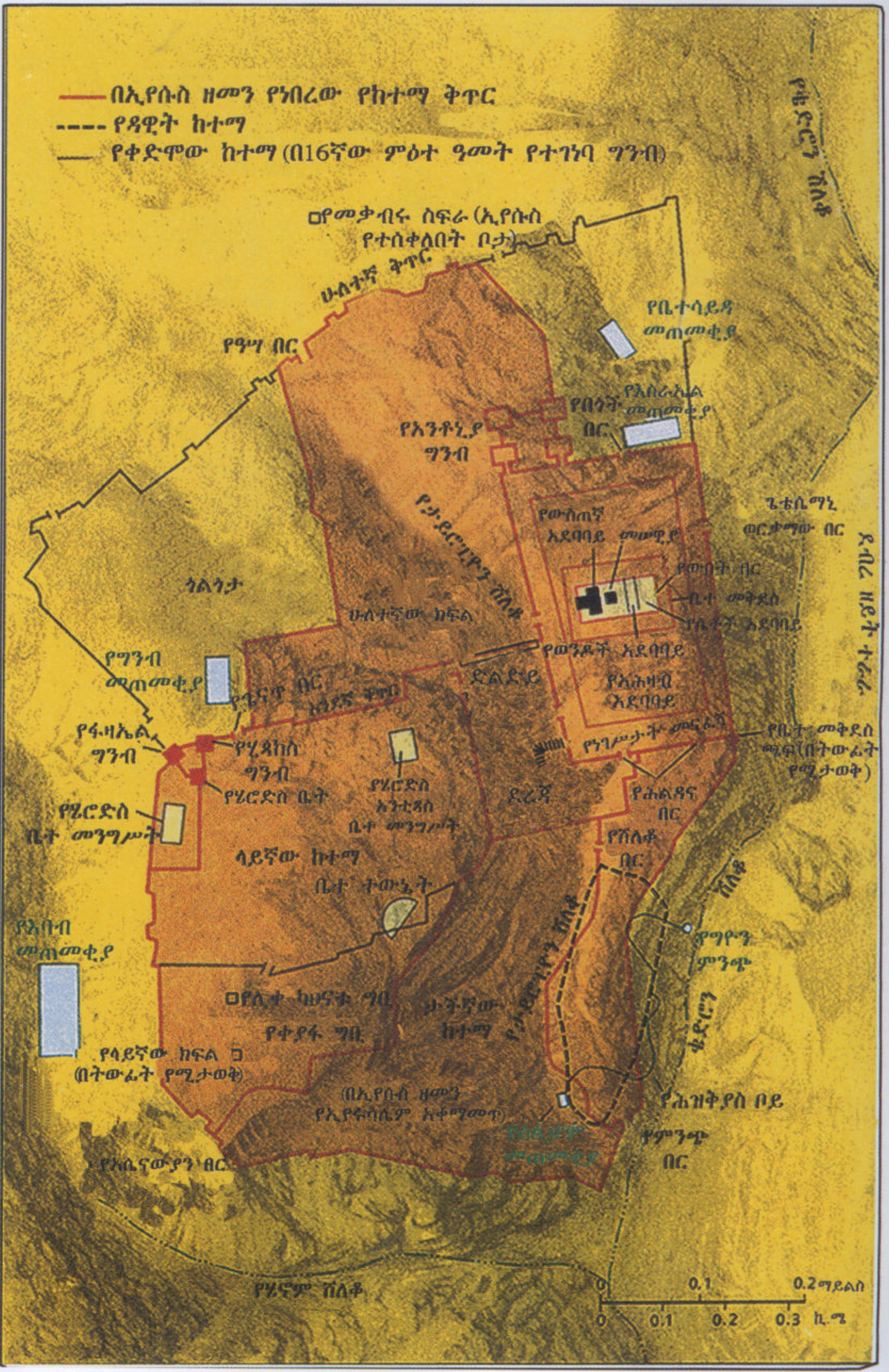

ካርታ 9፡ የኢየሱስ አገልግሎት

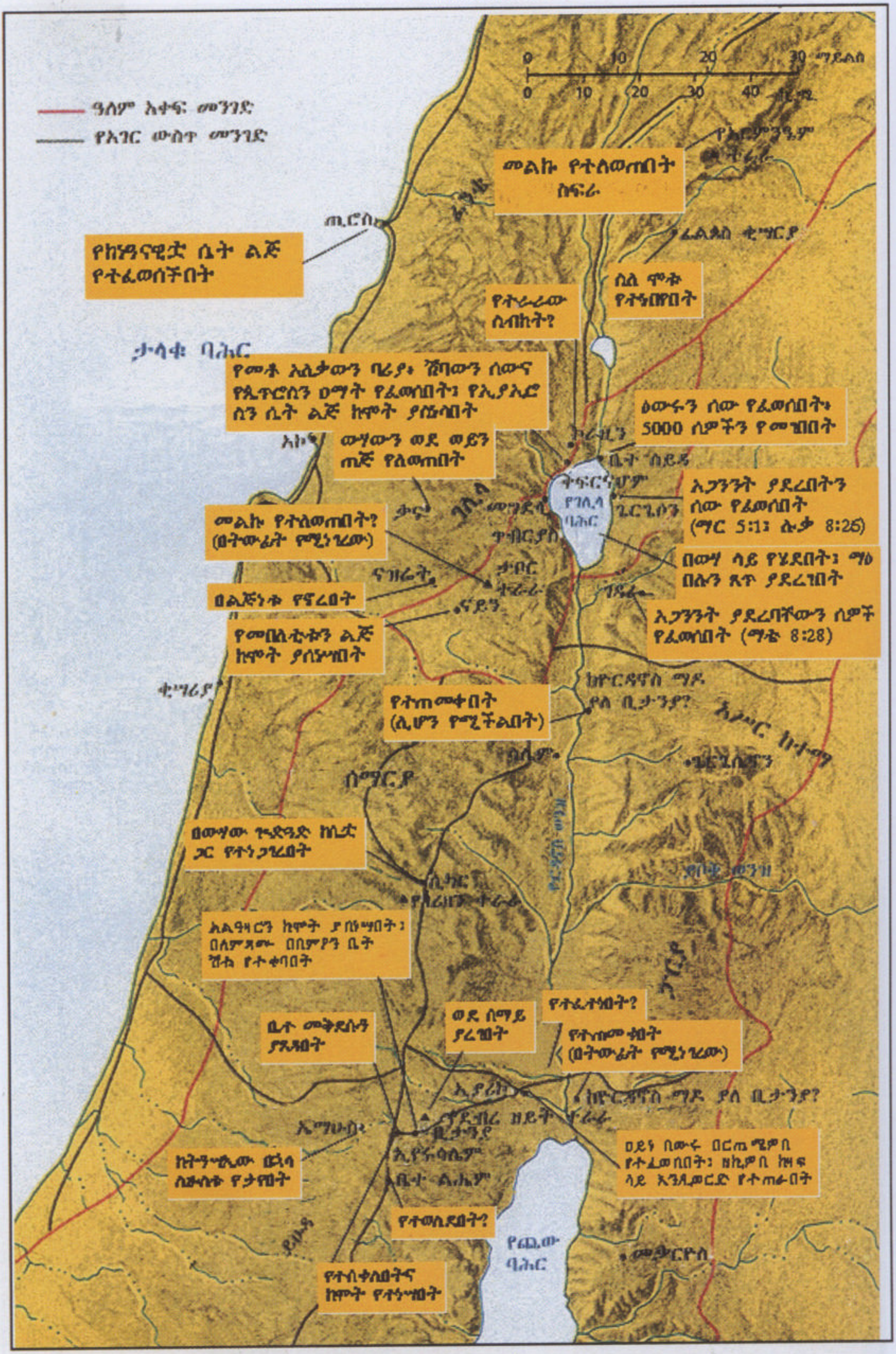

ካርታ 10፡ ቀደምት የሐዋርያት ጉዞዎች

ጋሊያ
ጀርመንያ
ዳቂያ
ዶልማጥያ
የአድርያ ባሕር
ኢጣልያ
ኮርሲካ
ሰርዲንያ
የጢሬንያ ባሕር
ሮም
ሦስት ማደሪያ
ሲሲሊያ
ሬጊዮም
ሰራኩስ
የአዮንያን ባሕር
መላጥያ
ኑሚዲያ
አፍሪካ
ትሪፖሊታንያ
ታላቁ ባሕር
ቀሬና
ግብፅ
ጥቁር ባሕር
ሚስያ
መቄዶንያ
ቢታንያና ጳንጦስ
ገላትያ
ቀጰዶቅያ
ቂልቅያ
እስያ
ፍርግያ
ኤፌሶን
አንጾኪያ
ጠርሴስ
ሶርያ
ቆጵሮስ
ሮዶስ
ቀርጤስ
መልካም ወደብ
ቂሣርያ
ኢየሩሳሌም
ዐረቢያ
ቀይ ባሕር
የመጀመሪያው የወንጌል ጉዞ 46-48 ዓ.ቅ.ክ
ሁለተኛው የወንጌል ጉዞ 49-52 ዓ.ቅ.ክ
ሦስተኛው የወንጌል ጉዞ 53-57 ዓ.ቅ.ክ
ወደ ሮም የተደረገ የወንጌል ጉዞ 59-60 ዓ.ቅ.ክ
0 100 200 ማይልስ
0 100 200 300 ኪ.ሜ.